This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

http://books.google.com

L. IV.
30

Digitized by Google

BCU - Lausanne
1094148798
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

THESAURUS NOVUS ANECDOTORUM.

TOMUS QUARTUS,

IN QUO CONTINENTUR

VARIA CONCILIA,
EPISCOPORUM STATUTA SYNODALIA,
ILLUSTRIUM MONASTERIORUM AC CONGREGATIONUM
edita præſertim in capitulis generalibus

DECRETA.

Prodit nunc primùm ſtudio & operâ
Domni EDMUNDI MARTENE & Domni URSINI DURAND,
Preſbyterorum & Monachorum Benedictinorum è Congr. S. Mauri.

LUTETIÆ PARISIORUM,
Sumptibus

FLORENTINI DELAULNE, | JOANNIS-GAUFRIDI NYON,
HILARII FOUCAULT, | STEPHANI GANEAU,
MICHAELIS CLOUZIER, | NICOLAI GOSSELIN,

Bibliopolarum Pariſienſium.

M. DCCXVII.

CUM PRIVILEGIO REGIS ET SUPERIORUM PERMISSU.

Emptum Romæ 1748. F. Isidorus a Triuilio

Google

Digitized by Google

PRÆFATIO.

TRIA præſertim continet quartus hic Anecdotorum Tomus: varia ſcilicet concilia, epiſcoporum ſtatuta ſynodalia, celebriorum monaſteriorum decreta, maxime edita in capitulis generalibus. Etſi vero concilium & ſynodus paſſim ad idem ſignificandum promiſcue uſurpentur, illud tamen inter utrumque eſt diſcriminis; quod proprie concilium ſit congregatio epiſcoporum ad aſſerenda fidei ſacra dogmata, ad reformandos mores, ad diſciplinam Eccleſiæ ſtabiliendam in unum coeuntium: ſynodus vero conventus presbyterorum ſeu parochorum una cum proprio epiſcopo, ſingulis annis, ad recipiendas ab eo leges ad eum confluentium. Capitula vero generalia ſunt cœtus abbatum ſeu priorum monachorum in unum congregatorum de mediis promovendæ virtutis, tuendæ reſarciendæve diſciplinæ regularis tractandi cauſa. De conciliis ſynodiſve non eſt quod pluribus diſſeramus, cum argumentum hoc jam pluresante nos tractaverint: de capitulis autem generalibus quorum ſtatuta hoc in Tomo non parvum obtinent locum, aliquid breviter præfari exigere videtur officii noſtri ratio.

Capitulorum generalium originem ab ipſis vitæ cœnobiticæ incunabulis repetere oportet. Nam S. Pachomius qui primus monachos in communi vivere docuit, eodem tempore plurium monaſteriorum ſub uno præpoſito generali degentium congregationem efformavit, quorum ſuperiores ſingulis annis menſe Auguſto ad emendanda quæ correctione digna videbantur, ad indictum conveniebant cœnobium. Id conſtat tum ex regula ipſa S. Pachomii, quæ cap. 27. mentionem facit *annuæ congregationis*, tum ex ejus epiſtola *ad univerſa monaſteria: Ut congregentur omnes monaſteriorum principes & domorum præpoſiti in monaſterium quod vocatur Baum viceſimo die menſis qui apud Ægyptios appellatur Meſore, ut rite omnium peccatorum atque operum remiſſio compleatur.* Quidnam autem hac in congregatione tractaretur, explicat S. Hieronymus in præfatione ad regulam ejuſdem S. Pachomii his verbis; *Menſe, cui vocabulum eſt Meſore, id eſt Auguſto, inſtar jubilæi remiſſionis dies exercentur, & peccata omnibus dimittuntur, reconciliantúrque ſibi qui aliquam habent ſimultatem, & diſponuntur monaſteriorum capita, diſpenſatores, præpoſiti, miniſtri prout neceſſitas poſtularit.* Quibus verbis capitulorum generalium formam omnino delineavit.

In ordine S. Benedicti, cum nulla eſſet inter monaſteria ſibi invicem ſubjectio, nulla etiam primum fuere capitula generalia, nec ullam abbatum congregationem legimus ante concilium Aquiſgranenſe anno DCCCXVII. celebratum, in quo juſſu Ludovici Pii convenere univerſi pene ordinis abbates, omnes fere ſanctitate illuſtres, quorum caput & anima erat Benedictus abbas Anianenſis, cujus præſertim hortatu coactum fuerat Eo in concilio plura edita fuere ſtatuta, apud noſtros non minori obſervata religione, quam regula ipſa S. P. Benedicti. Non multo poſt, mediante, ſcilicet ſæculo nono, apud Caſſinenſes, teſte Leone Oſtienſi libro 1. Chron. Caſſin. cap. 31. *Mos erat, ut pridie calendas Septembris conventus ad hunc locum*, ſcilicet Caſſinum, *fie-*

Digitized by Google

ret cum præpoſitis ſuis univerſorum hujus cœnobii in circuitu monachorum, docendi ab abbate quid facere, quid cavere, quidve corrigere, ſeu qualiter ſub Dei præſentia & timore cum regulari obſervatione vivere debeant. Sequenti vero die ordinabantur & deſcribebantur, atque deſtinabantur in obedientias per ſingulas, prout opportunum erat, provincias. Eadem diſciplina ſæculo XI. in Majori-monaſterio prope Turones viguiſſe videtur ſub Alberto, Bartholomeo, & Bernardo piiſſimis abbatibus, ſaltem in variis eorum tempore cartis authenticis occurrit mentio capituli generalis, in quo etiam nonnumquam epiſcopos adfuiſſe reperimus ſive reverentiæ gratia, ſive ut monachorum ſuffragia poſtularent. Si Sammarthanis fratribus in ſua Gallia chriſtiana credimus, S. Hugo abbas Cluniacenſis *capitulum generale in hoc archicœnobio celebravit, cui interfuerunt tria millia monachorum.* Verum nimis vacillat eo in opere, quod ſcatet erratis, Sammarthanorum auctoritas, quam ut eis nullum veterum teſtimonium afferentibus adhæreamus, certioraque deſideramus argumenta ad tantum factum adſtruendum, maxime cum longe tardius apud Cluniacenſes celebrata fuiſſe capitula generalia nobis conſtare videatur. Certe in actis capitulorum generalium quæ in archivis inſignis cœnobii Cluniacenſis non oſcitanter luſtravimus, nihil tantæ antiquitatis deprehendimus, ſed neque in cartariis primorum abbatum Bernonis, Odonis, Aymardi, Mayoli, Odilonis, Hugonis & Petri Venerabilis, quæ adhuc religioſe integra conſervantur, ullam reperimus capituli generalis mentionem, ſed nec minimum verbum quod generalem congregationem innuere videatur. Tanta erat feliciſſimis illis temporibus abbatum Cluniacenſium ſanctitas, tanta vigilantia, ut capitulis generalibus non indigerent, ſed vitæ ſanctioris exemplis, zelo ſuo ac ſumma providentia ſubjectos ſibi monachos omnes debita ſub diſciplina continerent. Si quam ergo fidem merentur Sammathanorum verba, hæc non de S. Hugone, ſed de alio Hugone longe poſteriori intelligenda ſunt, forte de Hugone VI. qui ex abbate Majoris-monaſterii tranſlatus Cluniacum, monaſterium rexit tempore Gregorii IX. ſub quo & non prius videntur cœpiſſe apud Cluniacenſes capitula generalia.

Sæculo XII. ineunte Ciſtercienſes univerſi ordinis monaſtici faciem renovarunt ac miro virtutum fulgore illuſtrarunt. Tunc formam capituli generalis poſteris eos tradidiſſe docet nos Carta caritatis ante annum 1119. à ſancto Stephano abbate Ciſtercii conſcripta, in cujus capite 3. hæc legimus : *Omnes abbates de ordine noſtro ſingulis annis ad Ciſtercienſe capitulum generale omni poſtpoſita occaſione convenient, illis ſolis exceptis, quos corporis infirmitas retinuerit, qui tamen idoneum nuntium delegare debebunt, per quem neceſſitas remorationis eorum valeat capitulo nuntiari. Et illis item exceptis qui in remotioribus partibus habitantes eo termino venerint, qui eis fuerit à capitulo conſtitutus. Quod ſi quis alia quacumque de cauſa à capitulo generali noſtro remanere præſumſerit, in ſequentis anni capitulo pro culpa veniam petat, nec ſine gravi animadverſione pertranſeat.* Ex poſtremis hiſce verbis apparet quam neceſſariam fuiſſe capitulorum generalium celebrationem exiſtimaverint Ciſtercienſes, qui abſentes ab eis abbates *gravi animadverſione* puniri voluerunt. Tanta autem tamque gravis erat illa animadverſio, ut ad eorum depoſitionem uſque procederet. Ciſtercienſium inſtitutum imitati ſunt alii religioſi ordines illa ætate exorti, Cartuſienſes, Grandimontenſes, Præmonſtratenſes, ipſi etiam Canonici regulares. Cartuſienſes ante annum 1140. capitula generalia celebrare cœperunt. Tunc S. Antelmo priore Cartuſiæ exiſtente, priores Portarum, Excubiarum, Durbonis, Majorevi, & Alveriæ *diu pro tenore ſtabili & firmitate ſui propoſiti à prioribus & fratribus Cartuſiæ petierunt, quatenus in eadem domo Cartuſiæ commune capitulum eis liceret habere obtentu correctionis & emendationis totius propoſiti. Hac igitur precum inſtantia & quaſi importunitate aſſidua prior Cartuſiæ Antelmus cum fratribus ſuis, conſilio domni Hugonis II. Venerabilis Gratianopolitanæ eccleſiæ epiſcopi, tandem conſenſerunt, hac tamen conditione, ut ſinguli priorum acceptis ab archiepiſcopis & epiſcopis ſuis & à communi fratrum ſuorum litteris, in quibus generali capitulo omnium quæ corrigenda & emendanda ineſſent ipſo propoſito poteſtas daretur per omnes domos, annotato die convenirent. Accepto igitur cum gratiarum actione tam*

deſiderabili conſenſu, & litteris impetratis, die qui prænotatus fuerat convenerunt. Ex his verbis quæ deſcripſimus ex præfatione primi capituli generalis Cartuſienſium, apparet 1. Nulla ante S. Antelmum celebrata apud Cartuſienſes capitula generalia. 2. Ea ad preces inſtantes & reiteratas priorum inſtituta fuiſſe. 3. Tam priores quam monachos aliarum domorum ſe ſuoque capituli generalis ordinationi ſubmiſiſſe. 4. Epiſcopos omnes quorum in diœceſibus ſitæ erant propoſiti Cartuſienſis domus ſe ſua in eas juriſdictione exuiſſe, eamque in capitulum generale transfudiſſe : id quod in fundatione aliorum monaſteriorum deinceps obſervatum fuit : unde Galterus Lingonenſis epiſcopus in carta fundationis Cartuſiæ Luvigniaci, quæ extat ſpicilegii Tom. 4. *Eam exemtam ab omni juriſdictione ordinaria tradit generali capitulo dictæ religionis in perpetuum corrigendam.* Idem etiam à Ciſtercienſibus religioſe obſervatum fuiſſe, cum capitulorum generalium celebrationem inſtituerunt, innuit Calixtus Papa II. confirmans Cartam caritatis, in qua illa præſcribitur. *Siquidem*, inquit, *conſenſu & deliberatione communi abbatum & fratrum monaſteriorum veſtrorum & epiſcoporum, in quorum parochiis eadem monaſteria continentur, quædam de obſervatione Regulæ B. Benedicti & de aliis nonnullis quæ ordini veſtro & loco neceſſaria videbantur, capitula ſtatuiſti.*

Grandimontenſes etiam capitula generalia ab ipſo ordinis ſui fere exordio habuiſſe diſcimus ex vita S. Stephani ordinis Grandimontenſis inſtitutoris, in qua *tempore domni Bernardi prioris Grandimontis, coadunato in Grandimonte capitulo generali, celebrata dicitur tranſlatio corporis S. Stephani ſequenti die nativitatis præcurſoris & præconis Domini Salvatoris.* Idem patet ex Petri Cellenſi epiſtola 8. & 22. libri 7.

De Præmonſtratenſibus, qui Ciſtercienſium diſciplinam in multis æmulati ſunt, idem conſtat tam ex bibliotheca Pagii Præmonſtratenſi, quàm ex variis cartis à capitulo generali Præmonſtrati celebrato confirmatis; ſed & Canonicis regularibus ſua quoque fuere capitula generalia. De Aroaſenſibus id præſertim aſſerit Jacobus à Vitriaco hiſtoriæ occidentalis cap. 23. his verbis : *Semel in anno ſub primo & principali abbate generale concilium celebraturi conveniunt, ut omnes unanimiter hujus ordinis abbates, ſecundum quod religioni videtur expedire corrigant corrigenda, reſecent ſuperflua, inſtituant & addant quæ fuerint ſuperaddenda, & ſecundum temporum aut rerum mutationem quæ fuerint commutanda commutent, & novis ſupervenientibus, ita vetera rejiciantur, quod vetuſtiſſima veterum prima ſcilicet antiquorum patrum inſtituta firmiter & invariabiliter obſerventur.*

Quod ſpectat ad monachos nigros, etſi rariora apud eos reperiantur capitula generalia, vidimus nihilominus ea apud Caſinenſes ſæculo IX. haudquaquam ignota in Turonenſi S. Martini Majori-monaſterio : ſæculo vero XII. abbates provinciæ Remenſis generalis congregationes celebrare cœperunt, ut diſcimus ex Innocentii papæ II. epiſt. à nobis Tomo I. edita p. 389. ubi pium eorum approbans propoſitum, *Placet equidem nobis*, inquit, *& hoc ipſum apoſtolica auctoritate firmamus, quod videlicet ſingulis annis in uno monaſteriorum veſtrorum celebrare conventum communiter decreviſtis.* Ad hujuſmodi conventum facit reſpicit haud dubium epiſtola 91. S. Bernardi *ad abbates Sueſſione congregatos*, & alia eorumdem abbatum epiſtola ad Alexandrum III. adverſus abbatem Latiniacenſem à nobis edita Tom. I. p. 461. Hujus vero inſtitutionis præclaram mentionem facit continuator geſtorum abbatum Lobienſium ſpicilegii Tom. 6. p. 618. ubi ſic loquitur : *Ad confirmandam quoque in noſtro & in aliis quibuſdam clauſtris vel ſilentii, vel ceterorum hujuſmodi religionis exercitiorum obſervantiam, auctoritatis apoſtolicæ & archiepiſcopi Remenſis non defuere ſuffragia : ita ut eorumdem auctoritate pontificum, Innocentii videlicet papæ & Raynaldi archiepiſcopi Remenſis conſtitutum ſit & initiatum, ut cuicumque unius inobſervantia & religionis fervore eſſent conſuetudinis, annuatim abbates in unum collecti, in ſe ipſis prius ordinem firmarent, quem poſtea tenendum traderent ſubditis, &c.* Et pag. 622. ait abbatem Lambertum *in capitulis abbatum præclare ſe geſſiſſe.*

Anno 1148. congregatio Caliſienſis in Delphinatu Cartam caritatis edidit ad inſtar Ciſtercienſium, quorum etiam verba mutuatur, in qua quidem præſcripta habet capitula generalia. Similiter & Vallis-caulium ordo, qui ſub finem hujus ſæculi ortus eſt, capitula generalia celebravit.

Digitized by Google

Sæculo XIII. adeo explorata erat capitulorum generalium utilitas, ut Innocentius III. qui reformando ordini monaſtico non minimam curam impendebat, in concilio Lateranenſi ſequens ea de re ediderit ſtatutum : *In ſingulis regnis ſive provinciis fiat de triennio in triennium, ſalvo jure diæceſanorum pontificum, commune capitulum abbatum aut priorum abbates proprios non habentium, qui non conſueverunt tale capitulum celebrare : ad quod univerſi conveniant præpeditionem canonicam non habentes, apud unum de monaſteriis ad hoc aptum, hoc adhibito moderamine, ut nullus eorum pluſquam ſex evectiones & octo perſonas adducat. Advocent autem caritative in hujus novitatis primordiis duos Ciſtercienſis ordinis abbates vicinos, ad præſtandum ſibi conſilium & auxilium opportunum, cum ſint in hujuſmodi capitulis celebrandis ex longa conſuetudine plenius informati : qui abſque contradictione duos ſibi de ipſis aſſocient, quos viderint expedire, ac ipſi quatuor præſint capitulo univerſo, ita quod nullus eorum auctoritatem prælationis aſſumat, unde cum expedierit provida poſſint deliberatione mutari. Hujuſmodi vero capitulum aliquot certis diebus continuo juxta morem Ciſtercienſis ordinis celebretur, in quo diligens habeatur tractatus de reformatione ordinis, & obſervatione regulari; & quod ſtatutum fuerit, illis quatuor approbantibus, ab omnibus inviolabiliter obſervetur omni excuſatione & contradictione, ac approbatione remotis : proviſo nihilominus ubi ſequenti termino debeat capitulum celebrari, & qui convenerint vitam ducant communem, & faciant proportionaliter ſimul omnes communes expenſas : ita quòd ſi non omnes potuerint in eiſdem, ſaltem plures ſimul in diverſis domibus commorentur. Ordinentur etiam in eodem capitulo religioſæ & circumſpectæ perſonæ, quæ ſingulas abbatias ejuſdem regni non ſolum monachorum, ſed etiam monialium, ſecundum formam ſibi præfixam, vice noſtra ſtudeant viſitare.* Innocentii decretum confirmavit Honorius III. & quia ex vi illius decreti, *ii qui præſidere debebant capitulis, cogendi rebelles non videbantur habere aliquam poteſtatem, nonnulli abbates & priores deſpiciebant ad hujuſmodi capitula convenire*, idem Honorius, *eis qui præſiderent capitulis poteſtatem coactionis indulſit, & capitula eadem annis ſingulis celebrari conſtituit, cum hoc crederet plurimum expedire*, ut loquitur Gregorius IX. in bulla confirmationis ſtatutorum editorum in capitulo generali abbatum ordinis S. Benedicti provinciæ Narbonenſis anno 1228. ſpicilegii Tom. 6. Ipſe etiam Gregorius IX. agnoſcens utilitatem & neceſſitatem capitulorum generalium, in bulla pro reformatione ordinis Cluniacenſis decernit, ut *generale capitulum abbatum & priorum, tam conventualium quam minorum Cluniacenſis ordinis, ſive immediate, ſive aliquo medio ſint ſubjecti, apud Cluniacum annis ſingulis celebretur.* Cui quidem capitulo tres priores Cartuſienſis ordinis mandat intereſſe, *non ut aliquam juriſdictionem exerceant, ſed ut ipſos inſtruant & dirigant, & diligentiam ipſorum vel negligentiam reſcribant ſedi apoſtolicæ annuatim.* Quibus ex verbis exploratum videtur Cluniacenſes ante hæc tempora necdum capitula generalia celebrare cœpiſſe, alioquin haudquaquam opus fuiſſet advocare tres Cartuſienſis ordinis priores, qui ipſos in hujuſmodi celebratione inſtruerent & dirigerent, cum ex longo uſu abunde fuiſſent inſtructi. Gregorii bullam confirmavit Nicolaus papa IV. ſuo ad Cluniacenſes diplomate. Celebrationem etiam capitulorum generalium præſcribunt concilia, Colonienſe anni 1260. c. 20. & Salisburgenſe anni 1272.

Denique Benedictus papa XII. in ſua ad monachos Benedictinos conſtitutione, ſtatuta de convocandis capitulis generalibus innovat, diſtinguitque duo eorum genera, unum ex omnibus alicujus provinciæ abbatibus ſeu prioribus abbates proprios non habentibus, quod provinciale nuncupat; alterum ex omnibus abbatibus, prioribus, aliiſque obedientiariis ab aliquo præcipuo monaſterio dependentibus, quod generale appellat. Illud ſingulis trienniis, iſtud quotannis. Hæc duo capitulorum generalium genera advertere licet in chronico Beccenſi; poſterioris quidem exemplum habet ad annum 1243. in quo Henricus abbas obiiſſe dicitur in vigilia S. Johannis Baptiſtæ, *præſentibus ad hoc prioribus omnibus ordinis Beccenſis tam ciſmarinis quam tranſmarinis, qui ad hoc ibi convenerant, ut intereſſent capitulo generali eodem die celebrando.* Prioris vero ad annum 1264. ad quem Beccenſis eccleſia idibus Maii combuſta refertur, *abbate Roberto tunc apud Lexovias ad capitulum abbatum generale exiſtenti.* Tandem Johannes

nes

Digitized by Google

nes Trithemius ſcribit capitulorum generalium celebrationem à concilio Conſtantienſi fuiſſe reſtauratam. De aliis religioſis ordinibus poſt ſæculum XII. exortis plura differere ſupervacaneum eſt, cum nullus extiterit qui ſua non habuerit capitula generalia.

Quod ſpectat ad celebrandorum capitulorum tempus, certum eſt veteres omnes ſingulis annis conveniſſe. Apud Ciſtercienſes tamen abbates de Hibernia, Scotia, & Sicilia propter locorum diſtantiam quarto dumtaxat anno ad capitulum generale veniebant; abbates de Syria & Palæſtina ſeptimo anno. Abbates vero de Norvegia, Græcia, & Livonia quinto anno, abbates de Hungaria tertio. Cartuſienſes & nonnullæ adhuc monaſticæ congregationes ſingulis annis conveniunt. Conveniendi dies apud diverſos diverſus. Pachomiani 20. Auguſti, Caſſinenſes 1. Septembris, Ciſtercienſes in feſto Exaltationis S. Crucis, Cartuſienſes poſt Paſcha, Prædicatores paulo ante Aſcenſionem Domini, quod tempus etiam noſtri obſervant.

Porro inter omnia religioſorum ordinum capitula generalia inſigniora præ ceteris videntur Ciſtercienſium. Nam ſive convenientium dignitatem, ſive merita, ſive numeroſitatem ſpectes, nullis certe hac in re aliis ordinibus religioſis ſecundi exiſtimandi ſunt. Omnes quippe abbates, omnes doctrina ac ſanctitate, primis præſertim ſæculis, illuſtres, idque tanto numero, ut nullus qui depoſitionis pœnam evadere vellet, ab iis abeſſe præſumeret. Hinc mirum videri non debet, ſi reges & principes, epiſcopi & ſummi etiam pontifices, ſanctiſſimas illas congregationes aliquando in propria perſona, ſæpe autem ſuis litteris viſitaverint, ab iiſque orationum ſuffragia popoſcerint.

Hinc colliges quanto haberi debeat in pretio, quam hic exhibemus, capitulorum illorum generalium collectio, ex qua omnem ordinis Ciſtercienſis diſciplinam deprehendere licet, varias ad vitam religioſam pie ſancteque inſtituendam regulas accipere, atque hiſtoriam monaſticam mirum in modum illuſtrare.

Huic collectioni ſubjicimus primarias conſtitutiones nonnullaque capitula generalia ordinis Vallis-caulium, de quo hæc ſcribit Jacobus à Vitriaco in hiſtoria occidentali. *Sunt & alii fratres in epiſcopatu Lingonenſi monachi Deo amabiles & valde religioſi qui de Valle-caulium nominantur. Hi religionem Ciſtercienſis ordinis in victu, & veſtitu, & divinis officiis, & in omnibus aliis diſtricte & diligenter obſervant, excepto quod cellulas modicas cauſa majoris tranquillitatis & pacis ſibi conſtruxerunt, ut in eis tempore meditationis, lectionis, & orationis tanto devotius, quanto ſecretius clauſo ſenſualitatis oſtio, intra cubiculum ſuum ſoli Deo vacare queant. Præfixerunt autem extra ſepta monaſterii ſui terminos, quos non licet eis evagando præterire. Solus autem prior cum aliquibus de fratribus ſuis, ut ſubjecta ſibi viſitet monaſteria, vel alia neceſſaria cauſa, reliquis fratribus ſimplicibus in domo velut Jacob commorantibus, egreditur. Habent autem infra terminos ſuos hortos olerum & arborum, ad quos excolendos certis conſtitutis horis egrediuntur, ut manducent labores manuum ſuarum. Sed & certos poſſident reditus, quos abſque magno labore ad uſus neceſſarios annuatim recipiunt. Ne autem aliqua egeſtatis moleſtia ſpiritus à curſu ſuo retardetur, neceſſitate cogente, ipſos oporteat mendicare, aut alienis manibus inhiare: non plures in congregatione ſua recipiunt, quam de reditibus ſuis mediocriter valeant procurari.*

Denique finem huic Tomo imponent acta capitulorum generalium inſignis ordinis fratrum Prædicatorum à Bernardo Guidonis, ut reor, unum in volumen collectorum, quæ ex manuſcripto codice Toloſani conventus fratrum Prædicatorum mihi tranſcribi curavit è noſtris reverendus pater D. Carolus *de Lavie* tunc prior Beatæ Mariæ Deauratæ: in quibus cum plurima ſtatuta ter repeti ſoleant, utpote quæ vim non obtinerent, niſi in tribus ſubſecutis capitulis generalibus rata haberentur, ad vitandum quod ex hujuſmodi repetitione naſci poſſet faſtidium, neve in nimiam molem creſceret hoc volumen, ea ſemel edere contenti fuimus, ſed & tam de his quam ex Ciſtercienſium ſtatutis aliqua quæ levioris videbantur momenti prætermittere eamdem ob cauſam duximus operæ pretium.

Digitized by Google

INDEX CONTENTORUM IN HOC TOMO QUARTO.

CANONES *Hibernenſes addendi editis Spicilegii, tomo* IX. pag. 1
Libellus de Remediis peccatorum, p. 21
Collectio antiqua Canonum pœnitentialium, 31
Synodus Foro-julienſis ad locum, 57
Concilii incerti decretum de inceſtis, 57
Concilium apud Bonoilum villam anno DCCC LV. *celebratum in gratiam monachorum Aniſolenſium adverſus epiſcopum Cenomanenſem,* 59
Privilegii Aniſolenſibus conceſſi apud Bonoilum villam confirmatio in concilio Piſtenſi, 63
Concilium incerti loci, ſed in Italia anno DCCC. LXXXVI. *celebratum villas Solarium & Vallem-carmoniam Turonenſi S. Martini eccleſiæ confirmat,* 65
Concilium Cabilonenſe apud S. Marcellum anno DCCC. LXXXVII. *congregatum, confirmat poſſeſſiones, privilegia & immunitates eccleſiæ Lingonenſis,* 67
Concilium Narbonenſe anno DCCCC II. *in villa Antiliano celebratum aſſerit libertatem B. Mariæ de Quadraginta ab eccleſia de Crucio,* 69
Concilium Cabilonenſe anno DCCCC. XV. *celebratum querelam inter duos eccleſiarum rectores de quadam villa definivit,* 71
Concilium Turonenſe anno DCCCC. XXV. *celebratum,* 71
Concilium Anſanum anno DCCC. XC. *celebratum, in quo Cluniacenſis monaſterii poſſeſſiones epiſcopali auctoritate confirmantur & varia eduntur decreta,* 73
Concilium Anſanum anno DCCCC. XCIV. *celebratum Canonicos in eccleſia Romanenſi inſtituit,* 75
Concilium Remenſe anno M. XV. *celebratum, in quo Arnulfus archiepiſcopus conceſſa Moſomenſi cœnobio à coepiſcopis ſuis confirmari procurat,* 77
Concilium Pictavienſe ſub Roberto rege vetat ne quis terras aut poſſeſſiones eccleſiarum aut monaſteriorum invadat, 79
Synodus Viennenſis in qua S. Leodegarius archiepiſcopus monaſterio S. Petri aſſerit eccleſiam de Cedranis, 81
Concilium Narbonenſe anno M. XLIII. *celebratum anathemate percutit Coxanenſis S. Michaëlis monaſterii bona invadentes,* 83
Concilium Narbonenſe eodem anno M XLIII. *celebratum, confirmat donationem factam eccleſiæ Carcaſſonenſi à Vuillelmo Hugonis,* 85
Concilium procinciale apud S. Tiberium anno M. L. *congregatum,* 87
Concilium Toloſanum ſub Victore papa II. aſſerit Cluniacenſi monaſterio Moyſaccum cum omnibus ſuis appendiciis, 89
Concilium Cabilonenſe anno M. LVI. *ab Hildebrando ſedis apoſtolicæ legato celebratum, confirmat Canonicis Romanenſibus eccleſiam de Spinoſa,* 89
Epiſtola Hugonis epiſcopi Trecenſis ad Bartolomæum Turonenſem archiepiſcopum, de cella Credonenſi in concilio Romano ſub Nicolao papa Vidocinenſibus monachis aſſerta, 91
Epiſtola Hugonis Nivernenſis epiſcopi ad eumdem ejuſdem argumenti, 91
Epiſtola Vualteri epiſcopi Meldenſis ad eumdem ejuſdem argumenti, 91
Concilii Viennenſis anno M. LX. *celebrati fragmentum,* 93
Concilium Cabilonenſe anno M. LXXII. *celebratum præſide Geraldo Oſtienſi epiſcopo apoſtolicæ ſedis legato, in quo caſtrum Piſantia eccleſiæ Romanenſi aſſeritur,* 97
Ratbodus Noviomenſis epiſcopus in concilio Sueſſionenſi in eccleſia S. Medardi ſub Manaſſe archiepiſcopo celebrato concedit monaſterio S. Theodorici altare de Emmes, 99
Acta concilii Romani ſub Gregorio papa VII. in cauſa Berengarii ab ipſo Berengario conſcripta, cum ipſius recantatione, 99
Oratio per magiſtrum Berengarium Turonenſem, 115
Concilium Sanctonenſe anno M. LXXX. *celebratum, cellam S. Petri de Regula monaſterio Floriacenſi confirmat,* 115
Normannorum antiquæ conſuetudines & juſtitiæ in concilio apud Lillebonam anno M. LXXX. *celebrato confirmatæ,* 117
Conventus epiſcoporum anathema dicentium in invaſores eccleſiæ Biterrenſis, 119
Concilii Arvernenſis anno Domini M. XCV. *celebrati decretum pro pace,* 121
Concilii Sanctonenſis anno M. XCVII. *celebrati fragmentum,* 123
Gaufridus Andegavenſis epiſcopus eccleſiam Maziacenſem interdicto ſupponit juxta Turonenſis & Sanctonenſis concilii definitionem, 123
Concilium Maſſilienſe anno M. CIII. *celebratum*

confirmat placitum quod fecit epiſcopus Æduenſis cum Cluniacenſibus, 125

Fragmentum concilii Guaſtallenſis in Longobardia ſub Paſchali papa II. anno M. CVI. *celebrati*, 127

De judicio facto in concilio Pictavienſi anno M. CVI. *de eccleſia Chahanniarum*, 127

Concilium Aquenſe anno M. CXII. *celebratum*, 129

Synodus Helenenſis anni M. CXIV. *in qua definitur controverſia diu agitata inter Coxanenſe monaſterium & Arulenſe*, 131

Carta Clarembaldi de poſſeſſionibus de Luſtingehem *monaſterio S. Bertini conceſſis in concilio Remenſi approbatis anno* M CXIV. 131

Concilium Caſtri-Radulfi ſub Geraldo Engoliſmenſi epiſcopo & legato apoſtolico dirimit controverſiam in gratiam abbatiſſæ Fontis-ebraldi, 133

Concilium Viennenſe anno M. CXXIV. *celebratum, confirmat poſſeſſiones Romanenſis eccleſiæ*, 135

Conventus epiſcoporum anno M. CXXXII. *apud Theodonis-villam pro reformanda pace in quo Simon dux Lotharingiæ remittit uſurpatas in ſancti Deodati eccleſiam pravas conſuetudines*, 135

Judicium in concilio Remenſi ſub Innocentio papa II. redditum in gratiam Majoris-monaſterii adverſus monachos S. Jacuti, 139

Concilii Lateranenſis ſub Innocentii II. anno M. CXXXIX. *celebrati canon in editis prætermiſſus*, 139

Concilii Remenſis ſub Eugenio papa III. anno M. C. XLVIII. *celebrati canones in editis prætermiſſi*, 141

Concilii Turonenſis ſub Alexandro papa III. anno M. C. LXIII. *celebrati canones in editis prætermiſſi*, 143

Carta concilii Turonenſis quæ miſſa fuit epiſcopo Magalonenſi ejuſdemque loci capitulo & abbati & conventui Cluniacenſi, 145

Forma interdicti promulgata in concilio Divionenſi per omnes eccleſias regni Francorum, 147

Concilium incerti loci, 147

Concilium incerti loci, 157

Concilium Pariſienſe in quo heretici quidam ſunt damnati, 163

Præcepta Philippi regis Francorum ad laicas poteſtates ſuper modo captionis & retentionis clericorum, *ibid.*

Confraternitas ad eccleſiæ defenſionem Maſſiliæ inſtituta, 165

Concilium incerti loci, ſed in Hiſpania poſt annum M. CC. XV. *celebratum*, 167

Concilium Rothomagenſe anno M. CC. XXIII. *celebratum*, 173

Concilium provinciale celebratum Rothomagi anno M. CC. XXXI. 171

Varia concilia celebrata in cauſa quæ vertebatur inter epiſcopum Bellovacenſem & regem 181

Concilium Trevirenſe anno M. CC. XXXVIII. *celebratum*, 183

Concilium Sedonenſe ſub Henrico archiepiſcopo Ebredunenſi anno M. CC. LXVII. *celebratum*, 185

Statuta dudum edita per D. Jacobum Ebredunenſis eccleſiæ & ceteros comitatus Provinciæ archiepiſcopos, 187

Concilium provinciale apud Aureliacum anno M. CC LXXVIII. *habitum*, 189

Statutum concilii provincialis Bituricis anno M. CC. LXXX. *celebrati adverſus clericos exercentes vilia opera*, 191

Concilium Regienſe anno M. CC. LXXXV. *celebratum ſub Roſtagno Aquenſi archiepiſcopo*, 191

Concilii Bituricenſis anno M. LXXXVI. *celebrati ſtatuta contra exemtos*, 199

Concilio Bituricenſi anno M. CCXXXVI. *celebrato addenda*, 203

Concilium Matiſconenſe anno M. CC. LXXXVI. *celebratum*, 203

Concilium Remenſe anno M. CC. LXXXVII. *celebratum*, 207

Concilium Ebredunenſe anno Domini M. CC. XC. *celebratum*, 209

Concilium apud Nobiliacum diœceſis Lemovicenſis anno M. CC. XC. *celebratum*, 211

Concilium provinciale apud Aureliacum anno M. CC. XCIV. *celebratum ad ſubveniendum urgentibus regni negotiis*, 213

Convocatio concilii provincialis apud Clarummontem ad ſubveniendum regni negotiis, 217

Littera Simonis epiſcopi Præneſtini ad Narbonenſem, Auxitanum, Bituricenſem, Lugdunenſem, Turonenſem, & Burdigalenſem archiepiſcopos, quibus eos ad Pariſienſe concilium anno M. CC. XCVI. *convocat*, 219

Alia ejuſdem littera ad epiſcopos ſuffraganeos Bituricenſis eccleſiæ, 221

Littera Petri Remenſis, S. Senonenſis & Guillelmi Rothomagenſis archiepiſcoporum ad Narbonenſem, Auxitanum, Bituricenſem, Lugdunenſem, Turonenſem & Burdegalenſem archiepiſcopos, 221

Littera vicariorum generalium archiepiſcopi Bituricenſis ad epiſcopum Claromontanum, 223

Concilium provinciale anno M. CC. XCIX. *Biterris celebratum ſub Ægidio Narbonenſi archiepiſcopo*, 225

Concilium provinciale Biterris celebratum ſub Ægidio Narbonenſi archiepiſcopo, 227

Concilium Trevirenſe anno M. CCC. X. *celebratum*, 235

Concilium Terraconenſe ſub Johanne patriarcha Alexandrino & adminiſtratore eccleſiæ Terraconenſis anno M. CCC. XXIX. *celebratum*, 285

Concilium Terraconenſe II. ſub eodem Johanne patriarcha Alexandrino & adminiſtratore eccleſiæ Terraconenſis celebratum, 315

Concilium Terraconenſe III. ſub eodem Johanne Patriarcha, &c. 319

Concilium Terraconenſe IV. ſub Arnaldo archiepiſcopo Terraconenſi, 323

Concilium provenciale Biterris ſub Petro Narbonenſi archiepiſcopo anno Domini M. CCC. XI.

Digitized by Google

celebratum, 327
Concilium Aptenſe anno M. CCC. LXV. *celebratum*, 331
Littera concilii Aptenſis indulgentias viſitantibus eccleſiam S. Mariæ Sanionis concedentis, 339
Concilium provinciale apud apud S. Tiberium anno Domini M. CCC. LXXXIX. *celebratum*, 341
Quædam dubia propoſita in comitiis eccleſiaſticis provinciæ Toloſanæ circa quædam puncta tractata in concilio Cleri Gallicani Pariſiis habito anno M CCCC. XVI. 347
Concilium Narbonenſe anno M. CCCC. XXX. *celebratum*, 351
Oratio Philippi archiepiſcopi Turonenſis habita in concilio Baſileenſi, 363
Littera Synodi Baſileenſis ad Johannem abbatem Bonæ-vallis apud Ruthenos, 369
Bulla Eugenii IV. lecta in congregatione generali XVII. *Septembris* M. CCCC. XXXIV. 371
Littera regis Arragonum miſſa in concilio, lectaque in congregatione generali die Veneris, 371
Reſponſiones factæ per sereniſſimum regem Aragonum capitulis oblatis per reverendiſſimum oratorem Sacro-ſanctæ generalis ſynodi Baſileenſis, 372
Epiſtola Henrici Anglorum regis ad concilium Baſileenſe, 374
Littera ſynodi Baſileenſis ad Johannem abbatem Bonæ-vallis, 375
Concilium Lugdunenſe anno Domini M. CCCC. XLIX. *celebratum*, 375
Concilium Avenionenſe anno M. CCCC. LVII. *à Petro Albanenſi & Alano S. Praxedis cardinalibus apoſtolicæ ſedis legatis celebratum*, 379
Concilium Avenionenſe anno M. D. IX. *celebratum*, 385
Concilium Lugdunenſe anno M. D. XXVII. *celebratum ad imponendum ſubſidium pro liberandis regiis liberis ab imperatore detentis, ad reprimendam hereſim Lutheranam & reformandos cleri mores*, 397
Concilium Viennenſe anno M. D. LVII, *celebratum*, 445
Acta ſynodi provincialis Mechlinienſis Lovanii habita menſe Maio anno Dimini M. D LXXIV. 447
Antiqua ſtatuta ſynodalia eccleſiæ Æduenſis, 467
Statuta ſynodalia edita in ſynodo Hyemali anno Domini M. CC. XCIX. *ex parte domini B. epiſcopi*, 480
Statuta ſynodalia Bartholomæi Æduenſis epiſcopi anno M CCC. *edita*, 490
Statuta ſynodalia Bartholomæi Æduenſis epiſcopi anno M. CCC. I. *edita*, 491
Statuta ſynodalia domini Eliæ Æduenſis epiſcopi anno M. CCCXV. *edita*, 493
Statuta ſynodalia domini Eliæ Æduenſis epiſcopi anno M. CCC. XVI. *edita*, 494
Statuta ſynodalia Eliæ Æduenſis epiſcopi anno M. CCC. XVII. *edita*, 495
Statuta ſynodalia Petri Bertrandi epiſcopi Æduenſis anno M. CCC. XXII. *edita*, 498
Statuta ſynodalia Petri Bertrandi epiſcopi Æduenſis anno M. CCC. XXIII. *edita*, 500
Statuta ſynodalia Johannis Rolin *epiſcopi Æduenſis & cardinalis anno* M. CCCC. LXVIII. *edita*, 503
Harduini Andegavenſis epiſcopi ſtatuta ſynodalia ad reſtaurandam in ſua diœceſi morum diſciplinam, 521
Statuta ſynodalia Bertholdi Argentinenſis epiſcopi anno M. CCCC. XXXV. *edita*, 529
Antiqua ſtatuta eccleſiæ Avenionenſis, edita per reverendum in Chriſto patrem dominum Johannem Avenion. epiſcopum anno M. CCC. XXXVII. 555
Statuta ejuſdem anni M. CCC. XXXVIII. 564
Statuta ejuſdem edita anno M. CCC. XL. 564
Statuta ejuſdem edita anno M. CCC. XLI. 565
Statuta ejuſdem anno M. CCC. XLI. *in ſynodo S. Lucæ edita*, 565
Statuta ejuſdem anno M. CCC. XLIV. *edita*, 568
Statuta ejuſdem anno M. CCC. XLV. *edita*, 564
Statuta alia anno M. CCC LXV. *edita*, 571
Statuta anni M. CCC LXVI. 572
Statuta ſynodalia Alani epiſcopi Avenionenſis, 576
Statutum anno Domini M. CCCC. XLI. *editum*, 585
Statutum editum anno Domini M. CCCC. XLII. 585
Decretum anno M. CCCC. XLIII. *editum de reſidentia*, 585
Statuta ſynodalia edita anno M. CCCC. XLVII. 588
Statuta anni M. CCCC. XLVIII. 589
Statuta anni M. CCCC. XLIX. 590
Statuta anni M. CCCC. LI. 592
Statutum anni M CCCC. LII. 594
Statutum anni M. CCCC. LXII. 594
Antiqua ſtatuta eccleſiæ Barchinonenſis, 595
Conſtitutiones editæ per Johannem Sabinenſem epiſcopum apoſtolicæ ſedis cardinalem & legatum in Hiſpania, 595
Littera papalis ſuper approbatione conſtitutionis de numero canonicorum in eccleſia Barchinonenſi, &c. 599
Altera littera papalis de eodem, 599
Privilegium Alexandri papæ, qui confirmat & canonizat ſex altaria in ſede Barchinonenſi, 600
Conſtitutio jurata de canonicis, 601
Conſtitutio jurata de canonicis, 602
Ordinationes eccleſiæ continentes quædam privilegia & conſuetudines in eccleſia Barchinonenſi obſervatas, 603
Conſtitutio Arnaldi epiſcopi anno M. CC. LXXVII. *edita*, 605
Conſtitutio Arnaldi epiſcopi anno M. CC. LV. *edita*, 605
Conſtitutio Arnaldi epiſcopi anno M. CC. LXXX. *edita*, 606
Conſtitutio B. epiſcopi anno M. CC. LXXXI. *edita*, 607
Conſtitutio B. epiſcopi anno M. CC. XCVIII. *edita*,

Digitized by Google

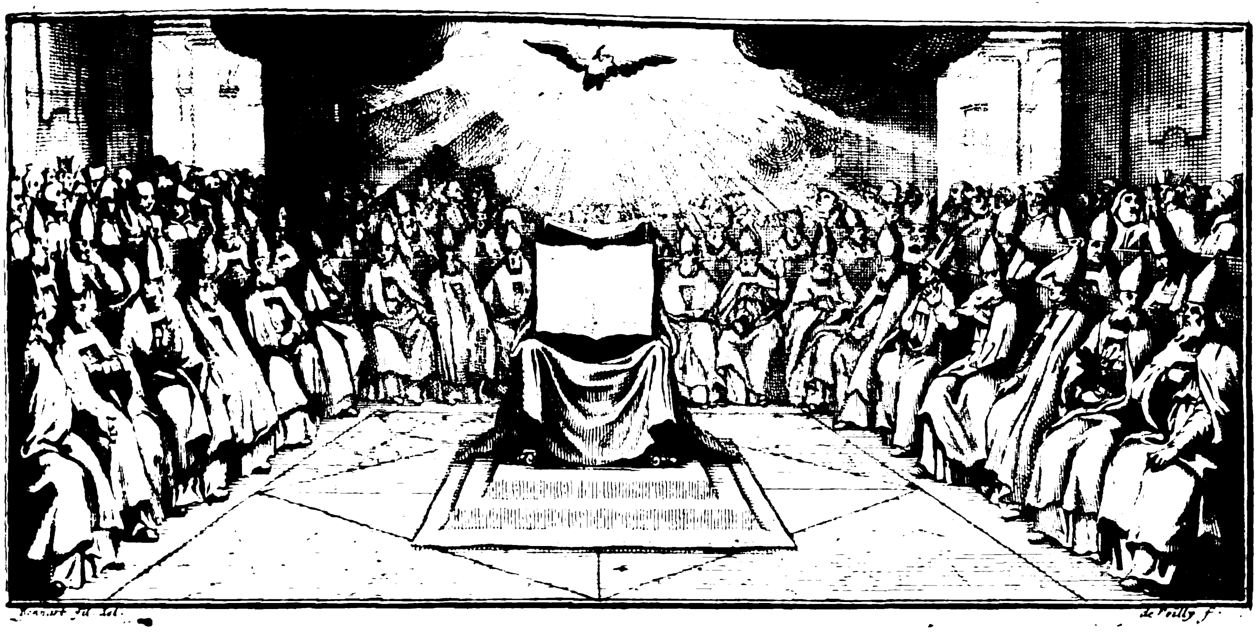
edita, 607
Conſtitutiones B. epiſcopi anno M. CC. LXXXVIII. *edita,* 608
Conſtitutiones Pontii epiſcopi editæ in capitulis generalibus eccleſiæ Barchinonenſis, 610
Ordinatio domini Pontii epiſcopi & capituli Barchinonenſis edita anno M. CCC. XXIV. 618
Conſtitutiones domini fratris Ferrarii epiſcopi Barchinonenſis in capitulis generalibus editæ, 620
Conſtitutio domini fratris Ferrarii epiſcopi Barchinonenſis anno M. CCC. XLIII. *edita,* 623
Statuta ſynodalia eccleſiæ Biterrenſis, 625
Statuta ſynodalia Guillelmi epiſcopi Biterrenſis anno Domini M. CCC. XLII. *edita, & ab Hugone epiſcopo approbata anno* M. CCC. LXVIII. 639
Alia ſtatuta ſynodalia Hugonis Biterrenſis epiſcopi, 652
Statuta ſynodalia Hugonis epiſcopi Biterrenſis anno M. CCC. LXIX. *edita,* 659
Statuta ſynodalia Hugonis epiſcopi Biterrenſis anno M. CCC. LXIX. *edita in ſynodo B. Lucæ,* 660
Statuta ſynodi Biterrenſis anno M CCC. LXX. 661
Statuta ſynodi Biterrenſis anni M. CCC. LXXV. *ſub Sicardo epiſcopo edita,* 662
Statutum ſynodale Bartholomæi Biterrenſis epiſcopi, 664
Statutum ſynodale Bartholomæi Biterrenſis epiſcopi, 665
Statutum ſynodale Bartholomæi Biterrenſis epiſcopi anno M. CCCC. IX. *editum,* 665
Statutum ſynodale Guillelmi epiſcopi anno M. CCCC. XXVI. *editum,* 666
Statutum ſynodale Guillelmi de Monte-gaudio epiſcopi Biterrenſis editum M. CCCC. XXXVII. 666
Statuta ſynodalia eccleſiæ Catalaunenſis, 667
Statuta ſynodalia Cadurcenſis, Ruthenenſis & Tutelenſis eccleſiarum, 671
Epiſtola ſynodica Raymundi epiſcopi Ruthenenſis, 673
Epiſtola ſynodica Guillelmi epiſcopi Cadurcenſis, 674
Statuta ſynodalia eccleſiæ Ruthenenſis, 767
Statuta ſynodalia Girberti epiſcopi Ruthenenſis anno M. CCC. XLI. *edita,* 776
Statuta ſynodalia eccleſiæ Cadurcenſis, 785
Incipit ſynodale ſeu conſtitutiones cathedralis eccleſiæ Tutelenſis, 791
Statuta ejuſdem eccleſiæ edita an. M. CCC. XXVIII. 797
Statuta ejuſdem eccleſiæ edita anno M. CCC. XXXIX. 800
Statuta ſynodalia eccleſiæ Conſtantienſis in Normannia, 801
Statuta ſynodalia Johannis epiſcopi Leodienſis anno M. CC. LXXXVII. *edita,* 829
Modificationes præcedentium ſtatutorum anno M. CC. XC. *edita,* 885
Statuta Odonis epiſcopi Tuſculani & apoſtolicæ ſedis legati pro eccleſia Meldenſi, 889
Statuta ſynodalia eccleſiæ Meldenſis, 891
Statuta facta Pariſius in concilio provinciali, 914
Statuta ſynodalia edita anno M. CCC. LXIII. 915
Statuta ſynodalia nova quæ finito ſermone per ſecretarium ſynodi legi debent, 917
Statuta ſynodalia anni M. CCC LXV. 923
Inſtructio decanorum tam in curſu viſitationis, quàm extra, 926
Statuta ſynodalia eccleſiæ Nannetenſis, 929
Statuta Domini Danielis quondam Nannetenſis epiſcopi, 953
Ex ſtatutis domini Oliverii, 960
Ex ſtatutis domini Simonis quondam epiſcopi Nannetenſis, 961
Statuta domini Johannis quondam epiſcopi Nannetenſis, 968
Statuta ſynodalia Johannis epiſcopi Nannetenſis anno M. CCC. LXXXVII. *edita,* 972
Statuta ſynodalia Johannis epiſcopi Nannetenſis poſt Pentecoſten anno M. CCC. LXXXIX. *edita,* 979
Statuta ſynodalia Johannis epiſcopi Nannetenſis anno M. CCC. LXXXIX. *menſe Septembri edita,* 990
Statuta domini Henrici moderni Nannetenſis epiſcopi anno M. CCC. V. *edita,* 993
Ejuſdem ſtatuta anno M. CCCC. VI. *poſt Pentecoſten edita,* 994
Statuta ejuſdem anno M. CCCC. VIII. *edita,* 995
Statuta ſynodalia anno M. CCCC. VIII. *die* XXIV. *Octobris à vicariis generalibus edita,* 998
Statuta ſynodalia Henrici Nannetenſis epiſcopi anno M. CCCC. IX. *edita,* 1002
Statuta ejuſdem anno M. CCCC. X. *edita,* 1004
Statuta ejuſdem eodem anno edita, 1005
Statuta ejuſdem anno M. CCCC. XI. *edita,* 1007
Statuta ſynodalia Guillelmi epiſcopi Nannetenſis anno Domini M.CCCC. XLV. *edita,* 1008
Statuta ejuſdem anno M. CCCC. XLVI. 1011
Statuta ſynodalia Petri Nannetenſis epiſcopi anno M. CCCC. LXXVIII. *edita,* 1013
Statuta ſynodalia Petri epiſcopi Nannetenſis anno M. CCCC. LXXXI. *edita,* 1015
Statuta ſynodalia ſub Johanne d'Eſpinay epiſcopo Nannetenſi anno M CCCC XCIX. *edita,* 1017
Statuta ſynodalia eccleſiæ Nemauſenſis, 1021
Fragmentum ſtatutorum eccleſiæ Nivernenſis anno M. CC. XLVI. *editorum,* 1069
Statuta inſignis eccleſiæ Pictavenſis, 1071
Conſtitutio ſynodalis facta per RR. in Chriſto patrem dominum epiſcopum Pictavenſem cardinalem Remenſem publicata in ſynodo S. Lucæ anno M CCCC. X. 1076
Decreta Odonis epiſcopi Tuſculani & apoſtolicæ ſedis legati pro eccleſia Senonenſi, 1077
Manuale Henrici Siſtaricenſis epiſcopi in ſynodo Siſtaricenſi approbatum, 1079
Statuta ſynodalia eccleſiæ Trecorenſis, 1097
Statuta ſynodalia Alani epiſcopi Trecorenſis poſt annum M. CCC. XXXIV. *edita,* 1113
Statuta ſynodalia Eveni epiſcopi Trecorenſis anno M. CCC. LXV. *edita,* 1118
Statuta ſynodalia anni M. CCC. LXXI. *edita ſub Johanne epiſcopo Trecorenſi,* 1120
Johannis epiſcopi Trecorenſis ſtatuta ſynodalia anno M. CCC. LXXII. *edita,* 1122
Ejuſdem ſtatuta ſynodalia anno M. CCC. LXXIV.

Digitized by Google

edita, 1125
Statuta ſynodalia Theobaldi epiſcopi anno M. CCC. LXXX. *edita,* 1126
Statuta ſynodalia Johannis epiſcopi Trecorenſis anno. M. CCCC. XXIII. *edita,* 1129
Statuta ſynodalia Johannis epiſcopi Trecorenſis anno M CCCC. XXVI. *edita,* 1131
Statuta ſynodalia edita ſub Petro Trecorenſi epiſcopo anno M. CCCC. XXXI. 1133
Statuta ſynodalia Radulphi epiſcopi Trecorenſis anno M. CCCC. XXXV. *edita,* 1137
Statuta ejuſdem anno M. CCCC. XXXVI. *edita,* 1141
Statuta ejuſdem anno M. CCCC. XXXVII. *edita,* 1145
Statuta ejuſdem anno M. CCCC. XXXIX. *edita,* 1147
Statuta ejuſdem anno M. CCCC. XL. *edita,* 1149
Statuta ſynodalia Johannis epiſcopi Trecorenſis anno M. CCCC. L. *edita,* 1152
Statuta ſynodalia Johannis Trecorenſis epiſcopi edita anno M. CCCC. LV. 1154
Ejuſdem ſtatuta alia edita anno M. CCCC. LVI. 1157
Statuta ſynodalia Johannis epiſcopi Trecorenſis anno M. CCCC. LVII. *edita,* 1160
Statuta ſynodalia Johannis epiſcopi Trecorenſis anno M. CCCC. LIX. *edita,* 1163
Statuta ſynodalia Johannis Treſorenſis epiſcopi anno M. CCCC. LXII. *edita,* 1165
Statuta ſynodalia ſub Chriſtophoro epiſcopo Trecorenſi anno M. CCCC. LXVII. *edita,* 1667
Statuta ſynodalia ſub eodem epiſcopo anno M. CCCC. LXIX. *edita,* 1167
Statuta ſynodalia ſub Roberto epiſcopo M. CCCC. LXXXV. *edita,* 1171
Statuta ſynodalia ejuſdem epiſcopi anno M. CCCC XCIII. *edita,* 1173
Statuta ſynodalia ſub eodem epiſcopo anno M. CCCC. XCIV. *edita,* 1175
Statuta ſynodalia ſub eodem epiſcopo anno M. CCCC. XCV. *edita,* 1176
Statuta ſynodalia Odonis epiſcopi Tullenſis anno M. C. XCII. *edita,* 1177
Statuta ſynodalia Amelii archiepiſcopi Turonenſis anno M. CCC. XCVI. *Gallice edita,* 1181
Concilium Gerundenſe anno M. LXVIII. *celebratum,* 1185
Synodus Gerundenſis celebrata temporibus Gregorii papæ inſtante epiſcopo Amato ejus legato anno M. LXXVIII. 1187
Statuta antiqua in gratiam cruce-ſignatorum edita, 1189
Articuli reformationis Pariſiis à ſeptem epiſcopis editi anno M. D. LXXXVI. 1191
Antiqua ſtatuta archimonaſterii Rotomagenſis S. Audoeni, 1205
Carta caritatis conſtitutiones Caleſienſis congregationis ordinis S. Benedicti complectens, 1211
Antiquæ conſuetudines canonicorum regularium monaſterii S. Jacobi de Monte-forti in diœceſi Maclovienſi, 1215
Antiqua ſtatuta ordinis Grandi-montenſis ante annos 400. *in variis capitulis generalibus edita,* 1231
Capitulum generale primum ordinis Carthuſienſis, 1237
Item, capitula alterius conventus, 1241
Alia ſtatuta, 1241
Statuta ſelecta capitulorum generalium ordinis Ciſtercienſis. Ab anno M. C. XXXIV. *ad ann.* M. D. XLVII. 1243
Regula converſorum ordinis Ciſtercienſis, 1647
Antiquæ conſtitutiones & quædam decreta capitulorum generalium ordinis Vallis-caulium, 1651
Statuta capitulorum generalium ejuſdem ordinis, 1661. a.
Acta capitulorum generalium ordinis Prædicatorum, 1669. & *ſeq.*

Digitized by Google

CANONES HIBERNENSES.

ADMONITIO
In ſequentes canones Hibernenſes.

ANTIQUAM Canonum collectionem libris 65. in gratiam Hibernenſium ſæculo octavo compoſitam, cùm reperiſſet noſter Acherius in duobus vetuſtiſſimis codicibus, Corbeienſi uno, & Pariſienſi ſancti Germani altero, ne communia & paſſim obvia viris eruditis regereret, atque etiam ut proprio labori parceret, ex ea tantum canones ſelegit illos, qui in Hiberniâ præſertim conditi fuerant, nec publicam lucem adhuc viderant: quos antiquitatis & diſciplinæ Eccleſiaſticæ ſtudioſis haudquaquàm ingratos in reipublicæ litterariæ commodum & utilitatem Spicilegii ſui tomo nono vulgari curavit. Ego verò cum Rotomagi exiſtens, Bibliothecæ Bigotianæ manuſcriptos codices evolverem, hos inter elegantem unum ante annos ſeptingentos exaratum, prædictam collectionem continentem reperi, qui Fiſcamnenſis olim monaſterii fuiſſe videtur. Factaque ipſius cùm editis collatione, animadverti plures nec contemnendos canones comprehendere, qui vel Acherii fugerant oculos, vel quod probabilius eſt, in ipſius codicibus deſiderabantur. Quapropter alicujus operæ pretium exiſtimavi, ſi aliquem in hoc noſtro Anecdotorum Theſauro locum eis tribuerem. Poſt præfatam canonum Hibernenſium compilationem, in eodem codice Bigotiano extant Fragmentum Synodi Hibernenſis, Gildæ præfatio de pœnitentia, Synodus Aquilonalis Britanniæ, altera Synodus Luci Victoriæ, excerpta quædam ex libro Davidis, Synodus dicta Sapientia, excerpta de libris Romanorum & Francorum, canones Adomnani, canones Synodi Hiberniæ, cùm brevi libello de remediis peccatorum, octo conſtante capitulis, ex ſcriptis Theodori quæ necdùm in lucem prodierunt, maxima ex parte compacto; quibus in omnibus etſi ſubobſcurum nonnihil reperias, quod Hibernenſibus innatum fuiſſe videtur, ea tamen ab eruditis viris minimè ſpernenda ſperamus.

Digitized by Google

CANONES HIBERNENSES

Addendi editis ſpecilegii, tomo IX.

LIBRO I. POST CAPUT 22. ADDE.

EPISCOPUS non exeat ad aliam parrochiam, & ſuam relinquat, niſi multorum epiſcoporum judicio, & maximè ſupplicatione perficiat.

LIBRO 2. POST CAPUT 22. ADDE.

SYNODUS FERVENSIS. Dona iniquorum, quæ reprobantur à Deo, reprobantur à ſanctis.

ITEM SYNODUS. Eorum qui pauperes premunt, dona à ſacerdote refutanda ſunt.

POST CAPITULA LIBRI TERTII ADDE.

EX LIBRO IX.

De multimodis cauſis clericorum.

CLericus profeſſionem ſuam etiam habitu & acceſſu probet, nec calcibus nec calceamentis decorem quærat.

Clericus cum extraneis mulieribus non habitet.

(a) Clericus per plateas & (a) andronas, certa & maxima ſine officii ſui neceſſitate non ambulet.

Clericus victum & veſtimentum ſibi artificio ſive agriculturâ abſque officii ſui dumtaxat detrimento præparet.

Clericus qui non pro emendo aliquid in nundinis vel in foro deambulat, ab officio ſuo degradetur.

Clericus invidens fratrum profectibus, donec in hoc vitio eſt, degradetur.

Clericus ſcurrilis & verbis turpibus jocularis degradetur.

Clericus inter tentationes officio ſuo incumbens gradibus ſublimandus.

Clericus inter epulas cantans, fidem non ædificans, ſed auribus tantum pruriens, excommunis ſit.

Clericus qui indictum jejunium rumpit abſque inevitabili neceſſitate, vilior habendus eſt.

Clericus hæreticorum & ſchiſmaticorum tam convivia quam ſolemnitates æqualiter vitet.

Clericus, quamvis eruditus verbo Dei, victum ſibi ex artificio ſuo quærat.

Clericus, qui epiſcopi diſtrictionem circa ſe injuſtam putat, recurrat ad ſynodum.

Clericus non conceditur mortem alicujus poſ-
A cere, & conceſſas à Deo poteſtates ad vindictam malorum, etiam poſt baptiſmatis n. debemus reprehendere, ne Domini aut diſciplinam avertere, aut contra auctoritatem Domini venire videamur. His autem poteſtatibus omnia geſta in ratione reddenda ſervabuntur. Dum autem legum in improbos auctoritas exercetur, dictor mortis eorum erit immunis.

Clerici energumeni degradentur.

Clerici frequentandi extraneas mulieres non habeant poteſtatem, ſed cùm matre, vel thia filia, ſorore, nepte tantùm vivant, de quibus omnibus nefas eſt aliquid quàm natura conſtituit
B ſuſpicari.

Clericus maledictus, maximè in ſacerdotibus, cogatur ad poſtulandam veniam: ſi noluerit, degradetur.

Clericus inter tentationes ab officio ſuo declinans vel negligentiùs agens ab officio ſuo removendus eſt.

Clericus jurans excommunicandus eſt.

Clericus non comam nutriat, nec barbam, ſed radat.

Clericus propriam eccleſiam non relinquat.

Clericus uſuras non accipiat, & turpiloquia non ſectetur. Si quis inventus fuerit aliquid tale
C excogitans, abjiciatur à clero.

Clericus qui convenerit per diſcordiam aliquam, vel adprobatum fuerit uni ex his vocaſſe hoſtem ad interficiendum, vel injuriam faciendam, homicidam magis congruum nuncupari, quàm clericum; & ab omnibus rectis habeatur alienus.

Clericus non oportet uſuras accipere, quia manſionem cæleſtem non poſſidebit qui pecuniam ſuam dedit ad uſuram.

LIBRO XVI. POST CAPUT XIII. ADDE.

Cap. XIV. *De teſtimonio vivi ſuper mortuum.*

D SANCTA SYNODUS ait: Quod teſtificaverint vivi ſuper mortuum, ab heredibus detur, ne in peccatum fiat mortuo.

Cap. XIX. *De eo quod cum pluribus juramentum ſit.*

SYNODUS CONSULENSIS AIT: De his qui contentionem faciunt quacumque ex cauſa, ſi alter cum teſte uno aut pluribus teſtibus, & alter ſine teſte, juramentum cum pluribus eſſe debet.

(a) Androna eſt compitum, ſeu locus ubi viri invicem confabulantur. Vide Cangii gloſſarium.

Digitized by Google

LIBRO XVII. POST CAP. V. ADDE.

Cap. VI. De his qui ſubmutant oblationem defunctorum.

SYNODUS VALENSIS AIT: Qui oblationes defunctorum fidelium detinent, aut tardiùs reddunt, ut infideles ab eccleſia abjiciendi ſunt. Tales enim quaſi egentium mortuorum necatores, nec credentes judicium Dei habendi ſunt, una patrum ſententia in hoc congruente, quæ ait: ab amico quippiam trahere furtum eſt, Eccleſiam Dei fraudare ſacrilegium eſt.

LIBRO XXI. ADDE.

Cap. X. De eo quod una ſententia habenda

SYNODUS DICIT: Si quis autem audet ſcindere unitatem, quia nemo hominum ſolvere vel reprehendere poteſt, anathema ſit.

Cap. XIII. De quatuor principalibus modis reprehendendi judicium.

SYNODUS DICIT: Quatuor modis judicium humanum pervertitur; timore, cupiditate, odio, & amore. Timore autem, cùm metu cujuſdam poteſtatis veritatem loqui paveſcimus. Cupiditate, dùm præmio muneris alicujus corrumpimur. Sæpe enim dives citò muneribus corrumpit judicem: pauper autem dùm non habet quod offerat, non ſolùm audiri contemnitur, ſed contra veritatem opprimitur Odio, dùm contra quemlibet adverſaria molimur. Amore, dùm amico vel propinquis beneficium præſtare contenti ſumus. His autem quatuor cauſis ſæpe æquitas violatur, & ſæpe innocentia læditur. Addunt quidam alium modum adulationem. AUGUSTINUS: melius eſt pro veritate ſupplicium, quàm pro adulatione beneficium.

CAPUT XX.

De judicio bonorum judicum non movendo.

SYNODUS LAUDATIÆ. Judicibus autem quos communis conſenſus elegerit, non liceat aliquem irritum provocaſſe, nullus ei epiſcoporum communicet, donec obtemperet judicibus.

CAPUT XXXI. DE SYNODO BRENENSI.

NEmini clericorum auferri debet locus quem anni circulo inhabitaverit, ſuper quem eccleſiam, id domum ſuam ædificaverat. Sed ut poſſeſſio levitica dedica ſibi procul dubio habeatur ſempiterna.

IN HAC SYNODO JUDICATUM EST: In quocumque loco ſacerdos ædificaverit eccleſiam ſuam, id domum ſuam in uno anno heredicas ejus erit ſempiternum.

LIBRO XXVIII. CAPUT VI. ITA INCIPIT.

CAP. VI. *De furto in eccleſia peracto.*

SYNODUS HIBERNENSIS decrevit: primum furtum in eccleſia peractum vice tantùm reddi & pœniteri ad judicium ſacerdotis. Et hoc pro indulgentia Eccleſia facit. Et ſi ſecundò factum fuerit, duplo vel quadruplo reddi. Quod

A ſi mundialis hominis pecunia ablata ſit ab eccleſia, & eccleſia ſit catholica & ab omni cenſu libera, damnum domino reſtituetur, & uſura ejus erit eccleſiæ. Si vero eccleſia ſub cenſu fuerit regali, damnum idem domini reſtituetur, & uſura regi & eccleſiæ erit.

Libro XXXI. Cap. 23. adde.

SYNODUS ANCORITANA DEFINIVIT: Si duo in abſentia mortuorum contradixerint, quatuor judicent, aut ſorte quæ diſcernit omne inviſum, aut dividant quod contendunt, aut alter abſcedat pretio, aut ſacerdotibus dent.

B

LIBRO XXXIV. DE JURAMENTO ADDE.

CAP. XIII. *De eo quod ſit juramentum cum pluribus.*

SYNODUS CONSULENSIS: Hi qui contendunt quacumque ex cauſa, ſi alter cum teſte uno, aut cum pluribus, & alius ſine teſte: juramentum cum pluribus erit.

LIBRO XXXVI POST CAP. V. ADDE.

CAP. VI. *De ſubjectione populi principi.*

C

PATRICIUS. Miniſtri vos eſtis, & unuſquiſque veſtrum principem ſuum, cui adſiſtat ac miniſtrat, timeat.

CAP. XVIII. *De contradicente principi ordinanti heredem.*

SYNODUS. Qui contradixerit decreto principis in heredem ordinando, non eſt chriſtianus, ſed hæreticus.

LIBRO XLI. POST CAP. VIII. ADDE.

D CAP. X. *De eo quod liqueat Eccleſiæ ſumere danda hoſtium omnia.*

SYNODUS. Non Eccleſia quærere, & data reſpuere.

CAP. XVI. *De eo quod non comedendum neque dormiendum in eccleſia.*

SYNODUS. Non oportet intra domum Dei cibum carnalem comedere, nec accubitos ad dormitationem ſternere. Inde Chriſtus vendentes & ementes extorquebat dicens: Domus mea domus orationis vocabitur.

E

LIBRO L. ADDE CAP. VI.

CAP. VI. *De excommunicandis clericis qui non tonſurantur Romano more.*

PATRICIUS ait: Quicùmque clericus ab hoſtiario uſque ad ſacerdotem ſine tunica femorali viſus fuerit, quæ turpidinem ventris non tegat & nuditatem; & ſi non more Romano tonſus fuerit, & uxor ſi non velato capite ambulaverit, pariter condemnabuntur, & ab eccleſia ſeparabuntur. Synodus S. Patricii, art. 6.

Digitized by Google

Caput vero VI. *eſt in codice noſtro* VII. *&* VII. *eſt* VIII.

LIBRO LXIV. CAP. V. ITA LEGITUR.

CAP. V. *De quatuor petitionibus Patricii.*

HIBERNENSES dicunt: Sed Deo tuo gratulare nunc, quia tuæ datæ ſunt tibi quatuor petitiones quas petiſti. Prima petitio eſt, ut in Ardmachi ordinatio tuæ fiat gratiæ. Secunda petitio eſt, ut quicumque hymnum qui tibi compoſitus eſt, in die exitus de corpore cantaverit, tu ejus pœnitentiam judicaveris. Tertia petitio eſt, ut nepotes Dicuin qui te benignè ſuſceperunt, miſericordiam conſequentur hic & in futuro, & non pereant. Quarta petitio eſt, ut Hibernenſes omnes in die judicii à te judicentur, ſicut dicitur ad apoſtolos *& vos ſedentes judicabitis duodecim tribus Iſrael*; ut eos, quibus apoſtolus fuiſti, judices.

FRAGMENTUM SYNODI HIBERNENSIS.

Synodus Hibernenſis decrevit.

SAnguis epiſcopi vel ſexcelſi principis vel ſcribæ, qui ad terram effunditur, ſi collirio indiguerit, eum qui effuderit ſapientes crucifigi judicant, vel VII. ancillas reddat. Si in ſpecie, tertiam partem de argento, & comparem verticis de auro, latitudinem necnon & ſimilem oculi de gemma pretioſa magnitudinem reddat. Et pro ejus livoris vel vulneris admiratione in conventu, vel in qualibet multitudine uſque ad tertium annum, aut eo amplius, ſi non indulgeat, pretium ancillæ is qui commiſit reddat. Si vero ſanguis epiſcopi ad terram non perveniat, nec collyrio indigeat, manus percutientis abſcindatur, aut dimidium VII. ancillarum reddat, ſi de induſtria: ſi autem non de induſtria, pretium ancillæ tribuat. Qui verò epiſcopum ſine effuſione ſanguinis percuſſerit, vel commotaverit, dimidium VII. ancillarum pretium reddat. Si autem aliquid de capillis ejus carptum fuerit, ſedatium uniuſcujuſque capilli, id eſt XII. diſcipuli uſque xx. de utroque reddatur. Licet enim majus evulſum fuerit, quaſi proprium reddi non dicitur. Sanguis Preſbyteri qui ad terram effunditur donec collyrium ſuffert, manus interfectoris abſcindatur, vel dimidium VII. ancillarum reddat, ſi de induſtria: ſi autem non de induſtria, ancillæ pretio ſanetur. Si ad terram non perveniat, percuſſor ancillam reddat; ſi in ſpecie ejus, tertiam partem de argento retribuat. percuſſio ejus ancillæ pretio reſtituatur, motatio ejus, ut prædiximus, ſanetur.

PATRICIUS DICIT.

OMnis qui auſus fuerit ea quæ ſunt regis, vel epiſcopi, aut ſcribæ furari, aut rapere, aut aliquid in eos committere, parvipendens deſpicere, VII. ancillarum pretium reddat, aut VII. annis pœniteat cum epiſcopo vel ſcriba.

INCIPIT PRÆFATIO GILDÆ DE POENITENTIA

A

I.

PReſbyter aut diaconus faciens fornicationem naturalem, ſive ſodomitam, prolato ante monachi voto, III. annis pœniteat, veniam omni hora roget, ſuperpoſitionem faciat in unaquaque hebdomada, exceptis L. diebus poſt paſſionem: pane ſine menſura, & ferculo aliquatenus butyro impinguato die Dominico: ceteris verò diebus paximati panis menſura, & miſoclo parvùm impinguato. Horti oleribus, ovis paucis, Britannico formello utatur. B Himina Romana lactis pro fragilitate corporis iſtius ævi. Tenuclæ verò vel Balthutæ lactis ſextario Romano. Sitis gratia & aquæ talimpulo, ſi operarius eſt. Lectum non multo fœno inſtructum habeat. Per III. quadrageſimas ſuperaddat aliquid prout virtus admiſerit, ſemper ex intimo corde defleat culpam ſuam. Obedientiam pro omnibus libentiſſimè excipiat. Poſt annum & dimidium Euchariſtiam ſumat, & ad pacem veniat, pſalmos cum fratribus canat, ne penitus anima tanto tempore cœleſtis medicinæ intereat.

II.

C Si quis inferiore gradu poſitus monachus, III. annis pœniteat: ſed menſura gravetur panis. Si operarius, ſextarium de lacte Romanum, & alium de tenucla, & aquam quantùm ſufficiat pro ſitis ardore ſumat.

III.

Si vero ſine monachi voto preſbyter aut diaconus peccaverit: ſicut monachus ſine gradu ſic pœniteat. Si autem peccatum voluerit monachus facere; anno & dimidio. Habet tamen abbas hujus rei moderandæ facultatem, ſi obedientia ejus placita fuerit Deo & abbati ſuo.

IV.

D Antiqui Patres XII preſbytero, & VII. diacono pœnitentiæ ſtatuerunt.

V.

Monachus furatus veſtem vel aliquam rem II. annis, ut ſupra, pœniteat, ſi junior eſt: ſi ſenior, anno integro Si verò monachus non fuerit, æquè anno & maximè in quadrageſimis.

VI.

Si monachus exundante ventre evomuerit ſacrificium in die; cœnam ſuam non præſumat. Et ſi non infirmitatis cauſa, VII. ſuperpoſitionibus: ſi infirmitatis & non voracitatis cauſa, IIII. ſuperpoſitionibus deleat culpam. Si autem non ſacrificium, diei ſuperpoſitione & multa increpatione plectatur. Si caſu negligens quis ſacrificium aliquod perdat, per III. quadrageſimas pœniteat, relinquens illud feris & alitibus devorandum. (*a*)

VII.

Si quis autem ebrietatis cauſa pſallere non poteſt ſtupens elinguis; cœna privatur.

VIII.

Peccans cum pecode, anno: ſi ipſe ſolus, III. quadrageſimas diluat culpam.

(*a*) *Hic videtur eſſe verborum transpoſitio ita reſtituenda:* Si caſu negligens quis ſacrificium aliquod perdat, relinquens illud feris & alitibus devorandum, per III. quadrageſimas pœniteat.

Digitized by Google

IX.

Qui communicaverit à ſuo abbate excommunicato, XL.

X.

Manducans morticinam inſcius, XL. Sciendum tamen eſt quòd quantò quis tempore moratur in peccato, tantò ei augenda pœnitentia eſt.

XI.

Si cui imponitur opus aliquod, & contemtus gratia illud non fecerit, cœna careat. Si verò oblivione, dimidium quotidiani victus. Si autem ſumat alterius opus, illud notum faciat abbati cum verecundia, excepto eo nullo audiente; & ſic peragat, ſi jubetur.

XII.

Nam qui iram corde multo tempore retinet, in morte eſt.

XIII.

Si autem confitetur peccatum; XL. jejunet. Et ſi ultra in peccato perſiſtat, duas XL. Et ſi idem fecerit; *abſcidatur à corpore ſicut* membrum *putridum: quia* furor homicidium nutrit.

XIV.

Offenſus quis ab aliquo, debet hoc indicare abbati, non tamen accuſantis, ſed medentis affectu, & abbas decernat.

XV.

Qui non occurrerit ad conſummationem, canat VIII. in ordine pſalmos. Si excitatus veniat poſt (a) miſſam; quidquid cantaverunt, replicet ex ordine, fratres. Si verò ad ſecundam venerit; cœna careat. Si quis errans commotaverit aliquid de verbis ſacris ubi periculum adnotatur; triduanum aut III. ſuperpoſitiones faciat. Si ſacrum terratenus negligendo ceciderit; cœna careat. Qui voluntate obſcœno liquore maculatus fuerit dormiendo; ſi cerviſa & carne abundat; cœnubium eſt. III. noctis horis ſtando vigilet, ſi ſanæ virtutis eſt. Si verò pauperem victum habet. XXVIII. aut XXX. pſalmos canet ſtando ſupplex, cum opere extraordinario pendat.

XVI.

Pro bonis regibus ſacra debemus offerre, pro malis nequaquam.

XVII.

Preſbiteri verò pro epiſcopis non prohibentur offerre.

XVIII.

Qui arguitur pro aliquo delicto, & quaſi inconſultans refrænatur, cœna careat.

XIX.

Qui ſarculum perfrangit & ante fracturam non habuit, aut illud extraordinario opere reſtituat, aut ſuperponat.

XX.

Qui viderit aliquem ex fratribus abbatis tranſgredi præcepta, debet abbatem non celare: ſed ante admoneat peccantem, ut ſolus quod malè agit confiteatur abbati, non tam delator, quàm veritatis regulæ executor inveniatur.

A

HUC USQUE GILDAS.

INCIPIT NUNC SYNODUS AQUILONALIS BRITANNIÆ.

I.

CUm muliere vel cum viro peccans quis, expellatur, ut alterius patriæ cœnubio vivat, & pœniteat confeſſus III. annis clauſus. Et poſtea frater illius altari ſubjectus. Anno uno diaconus, III. preſbyter, IIII. epiſcopus, & abbas ſuo quiſque ordine privatus doctoris judicio pœniteat.

II.

B Qui ſeipſum coinquinaverit, annum clauſus pœniteat: puer XII. annorum XL. aut III. quadrageſimis. I. diaconus anno clauſus, & cum fratribus pœniteat demedio. Sacerdos uno anno clauſus, & cum fratribus altero.

III

Monachus conſecrata furatus exilio anno uno, & altero cum fratribus pœniteat. Si autem (b) intraverit, exilium patietur. Furatus cibum, quadrageſima; ſi iteratò, tres quadrageſimas; ſi tertiò, anno; ſi quarto, jugi exilio ſub alio abbate pœniteat.

IV.

C Dilatus & dilator conſimili perſona judicentur. Si dilatus negaverit, anno ſimili pœniteat, in ſeptimana II. diebus pane aquaque, & biduano in fine cujuſque menſis omnibus fratribus ſubponentibus; & Deum eis judicem conteſtantibus. Permanentes autem in obſtinatione, anno emenſo, alterius communioni ſub judice flamma ſocientur, & Dei judicio relinquantur. Si quando alter fuerit confeſſus quantùm laboris alteri intulerit; tantùm ſibi multiplicetur.

INCIPIT ALTERA SYNODUS LUCI VICTORIÆ.

D

FAciens furtum ſemel, anno uno; ſi plura, duobus annis. Qui occidit fratrem ſuum non ex odii meditatione; ſi iracundia ſubita, triennio pœniteat. Adulter quoque & ipſe triennio. Qui præbent ducatum barbaris, XIIII. annis; tamen ſi non acciderit ſtragis chriſtianorum, & ſanguinis effuſio, & dira captivitas. Si autem evenerit; agant reſiduo vitæ pœnitentiam, relictis armis. Si autem voluerit, & non ad vota ſibi barbaros ad chriſtianos educere, reſiduo vitæ ſuæ pœniteat. Qui perjurium jurat, IIII. annis. E Qui deducit alium in perjurium ignorantem, VII. annis. Qui deductus eſt ignorans, & poſtea ſcit, anno uno. Qui verò ſuſpicatur quòd in perjurium deducitur, tamen jurat, pro conſenſu II. annis. Qui (c) mœcatur matris eſt, III. annis cum peregrinatione perenni. Qui cum cane vel cum quocumque peccaverit animali; II. annis & dimidio. Qui facit ſcelus virile ut ſodomitæ, IIII. annis. Qui verò in fœmoribus, III. annis. Manu autem ſive alterius, ſive ſua, II. annis. Totum hoc quod diximus, ſi poſt votum perfectionis fecerit

(a) Id eſt poſt orationem. Miſſa enim olim dicta eſt oratio, eo quod ad Deum mittatur. vel *poſt miſſam*, id eſt poſt dimiſſionem ab officio divino. (b) f. iteraverit. (c) Ideſt *Mœcator* nam veteres litteram œ pro e frequenter uſurpabant.

Digitized by Google

homo; ſi autem ante votum, annus diminuitur de omnibus his tribus: de reliquis verò, ut debet, minuitur dum non vovit.

INCIPIUNT EXCERPTA QUÆDAM DE LIBRO DAVIDIS.

I.

SAcerdotes in templo Dei miniſtraturi gulæ gratia vinum & ſiceram per negligentiam & non per ignorantiam bibentes, IIII. diebus pœniteant. Si autem per contemtum arguentium, XL. Inebriati autem per ignorantiam, XV. diebus: ſi per negligentiam, XL. ſi per contemtum, tribus quadrageſimis. Qui cogit aliquem humanitatis gratia ut inebrietur, ſimiliter ut ebrius pœniteat. Qui verò effectu odii ſeu luxuriæ, ut turpiter confundat, vel irrideat, ad ebrietatem alios cogit, ſi non ſatis pœnituerit, ſic pœniteat ut homicida animarum.

II.

Cum muliere deſponſata Chriſto maritove, ſive cum jumento vel cum maſculo fornicantes, de reliquo mortui mundo Deo vivant. Qui autem cum virgine vel vidua necdum deſponſata peccaverit; dotem det parentibus ejus, & anno uno pœniteat. Si non habuerit dotem, III. annis pœniteat.

III

Epiſcopus homicidium voluntate faciens, vel quamlibet fornicationem, dolumve; XIII. annis pœniteat. Preſbyter autem VII. cum pane & aqua, & ferculo in die Dominico vel ſabbati. Daconus VI. ſine gradu. Monachus IIII. niſi infirmitas impediat illos.

IV.

Qui in ſomnis cum voluntate pollutus eſt; ſurgat, canatque VII. pſalmos; & in die illo in pane & aqua vivat. Sin autem XXX. pſalmos canat. Volens autem in ſomnis peccare, ſed non potuit; XV. pſalmos. Si autem peccaverit, ſed non pollutus eſt, XXIIII. ſi ſine voluntate pollutus, XV.

V.

Antiqui decrevere ſancti, ut Epiſcopus pro capitalibus peccatis XXIIII. annis pœniteat, preſbyter XII. diaconus VII. ſic virgo, lectorque & religioſus. Ebibatus autem IIII. nunc autem preſbyteri ruentis pœnitentia eſt, diaconique & ſubdiaconi, virginiſque, & cujuslibet hominis, hominem ad mortem tradentis, & cum pecodibus, vel cum ſua ſorore, vel cum mariti uxore fornicantis, & venenis hominem occidere volentis, triennium. Primo anno ſuper terram, ſecundo lapidi caput imponendum, tertio ſuper axem jaceat, ſoloque pane & aqua & ſale & leguminis talimpulo veſcatur. Ceterique malint XXX. triduanos vel cum ſuperpoſitionibus, cum cibo lectoque ſupradicto, annona ad nonam uſque ad alteram. Alia eſt pœnitentia III. annis, ſed himina de cerviſia vel lacte cum pane ſaleque: altera è duabus noctibus cum prandii ratione, & ordine XII. horis noctium dierumque Deum ſupplicare debent. Hinc autem preſbytero offerre ſacrificium, vel diacono tenere calicem non licet, aut in ſublimiorem gradum aſcendere.

VI.

Uſuram accipiens perdat ea, quæ accipit. Præda vel fraude veſcit, ſemiannus. Virgini oſculum in ſecreto præbens, triduanum pœniteat. In eccleſia mendacium jurans, quadruplum pro quo juraverat reddat.

ITEM THEODORUS.

ANimalia quæ à lupis ſeu canibus comeſſa, niſi porcis & canibus, nec cervus, nec cerva, vel capræ ſi mortui inventi fuerint, non comedendi. Capit. Th.od.cap. 15.

ITEM ADOMPNANUS.

MEdullas oſſium cervorum non licet manducari quos lupi comederunt. Similiter & cervos quorum ſanguinem quamvis parvulum fluxiſſe cernimus. Perfracta in pedicis crura vetat manducari, morticina eſſe confirmans carnem eo quod non fluxerit ſanguis ſuperior, qui cuſtos & ſedes animæ erat, ſed coagulatus eſt intra carnem, quamlibet extremitas ſanguinis effuſa ſit per extremum quodlibet membrum, ſanguis tamen craſſior & ſolidior in quo anima ſederat intra carnem coagulatus manet. Itaque quod ſi non cauſa vulneris inliſi ſedem animæ turbaverit, non eſt ſanguinis effuſio, ſed extremæ partis offenſio. Itaque & qui eam carnem comederit, ſciat carnem cum ſanguine comediſſe. Cùm enim prohibuit, non carnis coctio deerat, ſed ſanguinis effuſio. Et hoc prædictum intelligi debet & de pecoribus, quæ poſt abſciſſam, vel tamen ſciſſam aurem, in extrema infirmitate mortua ſunt, adipem tamen & pelles in uſus varios habebimus.

ITEM THEODORUS.

PIſces autem licent, quia alterius naturæ ſunt, ſi mortui inveniantur vel in retibus ſtrangulati. Aves & animalia etiamſi in retibus ſtragulentur, non ſunt comedenda. Paulus enim ait: *abſtinete vos à ſuffocatu, ſangnine & ab idolatria.* Similiter ab accipitre mortificanda ſunt.

Apes ſi occidant hominem, feſtinanter occidendi ſunt. Mel tamen manducetur.

Animalia coïtu hominum polluta occidantur, carneſque canibus projicientur. Sed quod generantur, ubi autem dubium eſt, non occidentur.

ITEM SYNODUS (a) *SAPIENTIA SIC DE DECIMIS DISPUTAT.*

I.

DIcunt auctores decimas ſemel pecorum offerendas, & ob id ſanctum ſanctorum erit. Id eſt non debetur iterum offerri de

a Quænam fuerit Synodus iſta utcumque colligimus ex fragmento Synodi Hibernienſis, ubi percuſſorem epiſcopi, *Sapientes crucifigi judicant.* Itaque Synodus ſapientia & Hibernienſis unicam conſtituere videntur, celebratam tempore S. Patricii, cujus ſententia de furto facto epiſcopo ſubjicitur.

Digitized by Google

illis decimam. Sed alii ſana fide affirmant, ut omni anno decimas de vitalibus & mortalibus Deo demus, cùm omni anno ipſius munera habeamus.

II.

Item, omnia præter fruges terræ quibus decima ſemel offeretur Domino, ut dicitur: Quicquid conſecratum fuerit ſemel Deo, ſanctum ſanctorum erit Domino. Non iterum debet de illis offerri decimam, ut COLUMMANUS doctor docuit. Frugum verò terræ in unoquoque anno decima pars offerri debet: quia in unoquoque anno naſcuntur.

III.

Item, decimæ non ſolùm per animantia ſunt, per mortalia fiunt. Ita & primitiæ, id eſt primus fructus omnis rei, & animal quod primum naſcitur in anno. Similia quæ ſunt ut primitiva, primogenita autem animalium tantum; non ſolùm hominum, ſed animalium quæ licita ſunt immolari.

IV.

Item, decimæ in pecoribus, primitiæ in fructibus. Primitiæ ſunt quicquid de pecoribus naſcitur antequam naſcerentur alia in hoc anno. Sciendum quantum eſt pondus primitiarum, hoc eſt gomor, ut alii, id eſt VIIII. panes, vel XII. panes. Deinde panes propoſitionis materia VIIII. panium vel XII panium. De oleribus verò quantum pugnus capere poteſt. Hæ res in initio æſtatis reddi debent, & ſemel in anno ad ſacerdotes Jeruſalem offerebantur. In novo autem unuſquiſque ad monaſterium cui monachus fuerit. Et præterea caritas abundat cum iiſdem, & primogenita in maſculis tantum, numquam in feminis fiunt.

V.

Item, ut alii ſi minus decimo ſubſtantiam habuerit, non reddet decimas.

VI.

Item, ut alii quo modo convenit offerre decimas aliquis Domino? Si non habuerit niſi unam vaccam vel bovem, dividat pretium vaccæ in x. & det decimam partem Domino, ſic & reliqua.

VII.

Item, victimam voluntariam Dominus præcipit: ideo dicit: nemo tollat animam à me & reliqua. De eo quod non vindicat Deus, neque homines debent vindicari: & in his qui cito convertunt de culpa ad pœnitentiam in Exodo legi- Exod. 32. 27
tur pro adoratione vituli. *Et ſtans Moyſes in porta caſtrorum ait, ſi quis Deo, jungatur mihi; & congregati ſunt ad eum omnes filii Levi quibus ait: hæc dicit Dominus Deus Iſrael: ponat vir gladium ſuper femur ſuum*, & reliqua uſque dicit: *occidit unuſquiſque proximum & fratrem & amicum*. Et paulo poſt ait Moyſes; *conſecraſtis manus veſtras hodie Domino unuſquiſque in filio & in fratre ſuo, ut detur vobis benedictio*. finit; amen. Populus Iſrael debuerat conſtringui x. mandatis legis, dum cauſa ipſorum percuſſit Deus Ægyptum x. plagis, ideo decem mandata

A ſunt; ubi ſunt in lege præcepta quæ Deus non præcipit, ſed dixit Jetro ſocer Moyſi eligere LXX. principes, qui judicarent populum cum Moyſi. Et hoc judicium eſt, quod ſi inveniremus judicia gentium bona, quæ natura illis docet, & Deo non diſplicet, ſervabimus.

INCIPIUNT EXCERPTA.

DE LIBRIS ROMANORUM ET FRANCORUM.

I.

SI quis homicidium ex contentione commiſerit, ancillas III. ſervos III. reddat,
B ſecurus fiat.

II.

Si quis invidia homicidium fecerit, ancillas IIII. totidemque ſervos reddat, & ipſe ſecuritatem habebit.

III.

Si quis fuerit homicida in judicio compulſus, & præſtandi rationes diras noluerit, & inficiatus fuerit, ancillas V ſervos totidem reddi præcipimus. Manuum & quamlibet membrorum debilitatem faciens, accipiet in judicio.

IV.

Si quis homicidii cauſa ſuſpicatus, & non
C eſt ei titulus (a) comprobandi, XLVIII. homines nominatos congregabit, è quibus XXIIII. in eccleſia jurent eum eſſe veracem. Sic ſine culpa excedat, ſi non juraverit, ancillas V. & VII. ſervos reddet, & ſecurus fiat.

V.

Si quis ſervus ingenuum occiderit, & plaga ingenuus aut de fuſte, aut de ſecuri, (b) bidubioque, aut cultello interfectus fuerit, homicida parentibus traditur, & habent libertatem faciendi quod voluerint.

VI.

Si autem Dominus ſervo arma commiſerit
D portare, & ingenuum hominem occiderit; ipſum & alium ſervum ſe noverit redditurum.

VII.

Si quis ingenuus ſervum alterius ſine culpâ occiderit, ſervos duos Domino reſtituat. Si pro qua culpa ſervi fecerit, ſervus pro ſervo.

VIII.

Si quis in rixa manum vel oculum pedemque hominis maculaverit, ancillam ſive ſervum redditurum cognoſcat.

IX.

Si quis pollicem manus exciderit, medium
E damni poni præcipimus.

X.

Si quis hominem lancea gladiove ferierit, & interiora inſpiciat, argenti libras III. exſolvat.

XI.

Si quis caput alterius percuſſerit uſque ad cerebri (c) pampas, libras argenti III. reddat.

XII.

Si quis alapam alteri impegerit, nec ſanguis nec livido appareat, V. ſolidos argenti exſolvat.

(a) Id eſt revelandi. (b) Bidubium eſt ferramenti genus quod Falcaſtrum vocant; quòd in falcis ſimilitudine curvum ſit.

(c) Id eſt Squamas.

Digitized by Google

XIII.

Si quis alterius in faciem alapam percuſſerit, ut ſanguis aut livido appareat, ſe ancillam noverit redditurum.

XIV.

Si quis lancea, aut in brachio, aut in ſurra alterius foramen fecerit; tamen membro non noceat; argenti libras II. cognoſcat reddere.

XV.

Si quis homicidium fecerit & fugam petierit, parentes ipſius jura reddant intra dies paucos: poſtea parentes patriæ reſtituuntur aut ipſi de patria vadant, vel pretium dimidium reddant, & ſic ſecuri in ſedibus ſedeant. Poſt hæc ſi reus venire voluerit, reddat quod reſtat pretii; vivat ſecurus. Si interim à cognatis occiſi occiſus fuerit; mancepia, ancillæ, vel ſervi, quæ acceperant debitores, parentibus reſtituantur

XVI

Si quis lanceam miſerit, & homo inlæſus erit, argenti libram unam exſolvat: ſi plaga fuerit, legibus ſe noverit redditurum.

XVII.

Si quis fornicatus fuerit cum alterius uxore, aut ſorore, aut filia; morte moriatur. Qui autem occiderit, nullam cauſam timeat habere.

XVIII.

Si quis caballum, aut bovem, aut quamlibet pecodem furti ligatum, vel quod occiſum fuerit, invenerit in villam, detis juramento III. idoneos quod nihil habeant damni: ſi quis non juraverit, ſolvat.

XIX.

Si quis ſervum ſervamque vel quamlibet pecodem, vel rem aliquam comparaverit, & cum ipſo fuerit conſignatum: ſi auctorem aut fidejuſſorem non habuerit, de furto ſe noverit componendum,

XX.

Si quis de Gallis vel de Saxonibus vel de qualibet gente capallum comparaverit in quamlibet ſpeciem; teſtibus comprobet. ſi autem conſignatum fuerit, & invicem teſtes adæquaverint; ſi ita, æquali dividant. Si teſtes non habuerit, & mendacium conatur inquirere, triplum ſe noverit reſtituturum qui conatur.

XXI.

Si quis animalia vicini ſui in herba commiſerit intacta, & manſerint in ea; propter animalia II. unum ſcripulum reddat. Si in faſtigium herbæ fuerint capta, propter animalia IIII. ſcripulum unum reddat. Si in meſſe quantum juraverit Dominus, de meſſe cum alio idoneo quicquid damni pertulerit, ſine dubio reſtauratur.

XXII.

Si porcus per annonam noctuam manſerit, per majorem noctis partem quatuor ſextaria. Si verò per minorem noctis partem, ſextarium reddat.

XXIII.

Si quis cauſa fornicationis adprobatur; ſi non juraverit, ancillam reddat.

XXIV.

Si quis ſuſtulerit de homine equum, aut

A vaccam, vel quamlibet pecodem, & quodcumque eum repetierit; debitor reddat cum nutrimine ſuo. Quodcumque probatum fuerit, recipiendum præcipimus.

XXV.

Si porci in glande ingreſſi, quotiens capti, porcator reddat. Si ipſe minaverit eos ſponte, porcum majorem reddat.

XXVI.

Parvulus uſque ad annum XII. pro delicto nihil niſi diſciplinam accipiat. Poſt verò hanc ætatem, quidquid delinquat vel furatur, retribuat.

XXVII.

B Si quis ingenuus furtum fecerit, & captus fuerit, ipſe morietur, nullus ab eis accipiat quæſtionem., hoc uſque ovem vel porcum: quod ſi minus, triplum reſtituat. Fur per noctem occidi licet, per diem non licet, qui occiderit in nocte nullam cauſam habet.

XXVIII.

Si quis cauſa furti ſuſpicionem habuerit, & non ei titulus rei ipſius inter dies XX. conſignetur, uſquequo veritas probetur.

XXIX.

Si quis ad judicium compeditus venire noluerit, hoc ut in teſtibus probetur, argenti libram unam cogatur exſolvere; & quicquid ad

C eum fuerit repetitum, ſine dilatione reſtituat.

XXX.

Si quis tributum non opportunè, & ad judicem à tributario compulſus fuerit, ſi menſe ante prædicto neglexerit, pignus det. Et ſi neglexerit menſe ſecundo, duplum reſtituet.

XXXI.

Si quis ancillam aut ſervum perdiderit & ſuſpicionem habuerit, XXIIII. viri nominatim congregentur: ex quibus duodecim jurent ſi non reddat qui adprobatur.

XXXII.

D Si quis capallum invocandis viris, VIIII. jurent, nihil ſequitur.

XXXIII.

Si quis ſervus ſervum occiderit, vivus communis dominorum exiſtat.

XXXIV.

Si bos vel vacca alium occiderit, vivus ac mortuus in commune dominorum exiſtant.

XXXV.

Si taurus vel vaccam vel bovem occiderit, culpa prima non cauſam habeat: altera cauſam componat.

XXXVI.

E Si quis jurandi cauſa fuerit judicio adductus à judice vel majoribus natu, & nihil prodeſſe cognoſcat ſe, ſi voluerit devitare, hoc præcipimus jure permanere.

XXXVII.

Si quis commiſſo delicto ſponte ad confeſſionem venerit ſacerdoti; à nullo condemnari præcipimus, ſi quod aliis abſtulerit reddat. Si ab alio fuerit comprobatus, & rebellis fuerit; pretium rei abſtractæ reddat; & triplum ſe noverit componendum. Quod ſi laïcus repetierit clericum cauſa, epiſcopi judicant inter illos in judicium. Si clericus laïcum competit, ad judicis adſtantiam

Digitized by Google

adſtantiam debeant pervenire.

XXXVIII.

Si quis in morte hereditatem dimiſerit, quidquid coram teſtibus commendaverit, omnia permanere præcipimus, niſi ſint iniqua.

XXXIX.

Si quis ſervum, vel ancillam, vel vernaculum ſua voluntate & libertate donaverit; nullus repetere permittatur.

XL.

Si quis ſponte ſua quamlibet rem alteri donaverit; hoc privatè præcipimus poſſidere.

XLI.

Si qua cauſa ante judicata, à nullo permittamus dijudicari.

XLII.

Si qua contentio circa finem territorii fuerit exorta; teſtibus requiratur, & finis qui prius fuerat ipſe permaneat.

XLIII.

Clericus verò ſi qua cauſa competitus fuerit, & *nullam* jam infamiam antea portaverat, in ipſius juramento cauſa finiatur. Quod ſi antea infamiam portavit, indictis juratoribus, ſed cauſam laïci ordine libret.

XLIV.

Si quis fidejuſſorem invocaverit, & contemſerit; judicii conditione damnetur.

XLV.

Si quis agrum aut villam comparaverit, & ipſe capitale furtum fecerit, morte morietur. Terra quam emerat fiſco revertatur. Quod ſi filius aut frater ex dono furtum pariter & fugam fecerit, ancillam & ſervum fiſco reddat; & ex agro exſul poſſideat. Quod ſi innocens permanſerit, heres hereditati relinquatur.

XLVI.

Si quis ad eccleſiam arma portaverit, & litem commiſerit, argenti libram unam eccleſiæ cogatur exſolvere: & hoc egentibus in eleemoſinam meretur, vel ſinatur.

XLVII.

Si quis filiam marito tradiderit, legitimam dotem accipiat. Quod ſi caſû mortis illum emiſerit; & ipſa alteri viro nubere voluerit; filii dotem accipiant. Quod ſi hos non habuerit, patri dari jubetur.

XLVIII.

Si quis ancillam aut ſervum emerit, & ante impletum annum vitium in eo apparuerit, proprio domino ſuo reddi jubemus. Quod ſi annus tranſierit; quidquid in mancipio vitii videtur, nullam habeat rejiciendi cauſam.

XLIX.

Si quis caballum comparaverit, & uſque ad menſem vitium non habuerit, nullo modo rejiciatur.

L.

Si quis alterum ferierit, & ſanguinem effuderit; vaccam reddat: & ſi majorem plagam fecerit, ſecundùm judicium componi præcipimus.

LI.

Si quis caballum à latrone abſtulerit, ſi valuerit argenti libram, accipiat unciam: ſin

A autem minus, dimidium unciæ accipiat.

LII.

Si quis ancillam alterius apprehenderit fugientem, & à domino ſuo potuerit evadere, ſtagnum ferrum merito accipiat.

LIII.

Si quis caballum alterius non indicaverit, & ipſe potuerit capere; unciam dare debuit. Nullus alterius ſilvam, (a) leſſam, & algam devorat. Quod graviter fecerit, & ipſe effectionem reddere præcipimus. (a)

LIV.

Si quis caballum alterius tulerit, & impe-

B dicam ruerit, ad ſuum proprium reddere præcipimus.

LV.

Si quis villam vendere capitalem vicino minanti aut ſponte voluerit; ſive domum, ſive hortum, poteſtatem habeat; & ſepes quæ gignunt meſſes & herbam.

LVI.

Si quis clericus laïcum ferierit, ſed plagam laïci ordine ſine dubio reddat.

LVII.

Si laïcus clericum percuſſerit; & dictis le-

C gibus manum ſuam redimat; & pœnitentiam agat.

LVIII.

Si quis intercidendo litem plagatus fuerit, & mendax eum percuſſerit, ſecundùm plagam ſe noverit redditurum, quod ſi aut veraci, dimidium verax, & dimidium mendax, jubemus medietatem ſolvere ſimili modo; & de morte ſic ſanximus.

LIX.

Si quis legitimæ legis voluntate patrum nuptam filio junxerit, & juxta hoc concubinam ancillam ſibi habere præſumſerit, ipſe ab eccleſia Dei & omni chriſtianorum menſa ſit extra-

D neus, niſi ad pœnitentiam revocetur.

LX.

Si quis ancillam ſuam ſibi in matrimonio habere voluerit, & de rebus ſuis habet poteſtatem: ſi voluerit poſtea venumdare eam, non conceditur. Quod ſi eam venumdare voluerit, eum damnari jubemus, & ancillam illam in ſacerdotis ponimus poteſtatem.

LXI.

Si quis catholicus capillos promiſerit more barbarorum, ab eccleſia Dei alienus habeatur, & ab omni chriſtianorum menſa donec delictum emendat.

LXII.

E Si canis quidlibet manducet, prima culpa nihil reddatur pro illo, niſi ſemetipſe. Quod ſi iterum peccaverit, dominus canis quod comederit ille reddat.

INCIPIUNT CANONES ADOMNANI.

I.

Marina animalia ad littora delata, quorum mortes neſcimus, ſumenda ſunt ſana fide, niſi putrida.

II.

Pecora de rupe cadentia, ſi ſanguis eorum

(a) Leſſa apud Anglos eſt terra ſeu tenementum locatione acceptum. Alga verò eſt herba naſcens in aquis.

Digitized by Google

effuſus ſit, recipienda. Sin verò, ſed fracta ſunt offa eorum, & ſanguis foras non fluxit, refutanda ſunt.

III.

Ut morticina ſunt in aquis extincta, quorum ſanguis intrinſecus latet, à beſtiis capta animalia & ſemiviva, beſtialibus hominibus ſumenda ſunt.

IV.

Animal ſemivivum ſubita morte præparatum abſciſſa aure vel alia parte, morticinum eſt.

V.

Carnes ſuillæ ſi morticinum comedent, craſſa vel pinguis ut morticinum quo pingueſcunt ſues refundendæ ſunt. Cùm verò decreverint & ad priſtinam maciem reverſæ ſunt.

VI.

Si vero una vice vel III. morticinum manducaverint, poſt hujus exceſſum de ventre eorum ſana fide ſumendæ ſunt.

VII.

Sues carnem vel ſanguinem hominis guſtantes inliciti ſunt ſemper. In lege enim animal cornupetum, ſi hominem occiderit, inlicitum eſt.

VIII.

Equus aut pecus ſi percuſſerit hominem in agro civitatis ſuæ, dimidium unciæ reddet pro eo homini cujus ſanguis effuſus eſt. Si percuſſerit homo animal in agro ſuo, non redditur pro eo.

INCIPIUNT JUDICIA COMPENDIA de Libro III.

De duobus fratribus & duabus ſororibus.

I.

Vir ſi nupſerit duabus ſororibus, vel mulier duobus fratribus; abjiciantur à communione uſque ad mortem, verum tamen in exitu vitæ propter miſericordiam, ſi incolumes permiſerint hujus conjunctionis vincula diſſolvere, pœnitentiam ſequantur. Quod ſi defecerint, in talibus nuptiis, difficilis eſt pœnitentia permanentibus.

II.

Si quis rixam fecerit de clericis aut miniſtris Dei, ebdomadam dierum pœniteat cum pane & aqua per menſuram, & petat à Deo veniam & proximo ſuo plena confeſſione & humilitate, ſic petens ab Deo reconciliari & proximo ſuo.

III.

Si quis ad ſcandalum ſurrexerit & depoſuit in corde ſuo proximum ſuum percutere aut occidere; ſi clericus fuerit, dimidium anni cum pane & aqua ſecundùm menſuram pœniteat, & annum totum abſtineat ſe à vino & carnibus, & ſic altario reconciliabitur.

IV.

Si autem laïcus fuerit, hebdomadam dierum pœniteat: quia homo ſæculi hujus eſt, & culpa ejus levior in hoc mundo, & præmium minus in futuro.

V.

Si autem clericus fuerit, & percuſſerit fratrem ſuum aut proximum, & ſanguinem ejus effuderit; unum eſt peccatum ut occiderit, ſed non eadem pœnitentia. Annum integrum pœniteat cum pane & aqua, & ſine miniſterio clericatus. Et orare ſe debet cum fletu & lacrymis, & miſericordiam conſequetur à Deo, quia dicit ſcriptura, *qui odit fratrem ſuum homicida eſt*: quantò magis qui percuſſerit? 1. Joh. 3. 15.

VI.

Si laïcus fuerit XL. dies pœniteat, & det pecuniam quando arbitratus fuerit ſacerdos, aut juſtus quiſquam. Clericus autem pecuniam dare non debet, aut illi, aut ille. Igitur pœniteat ſupplicatione neceſſaria.

VII.

Qui converſus ingemuit; & cum Deo pactum inivit, in illo die non commemorabuntur ejus delicta quæ geſſit in ſæculo. Nota.

VIII.

Si quis clericus, vel ſi qua mulier malefica, ſi aliquem maleficio ſuo deceperint, VII. annis, tribus de his cum pane & aqua, & in ceteris abſtineat ſe à vino & à carnibus.

IX.

Si autem non deceperit aliquem, ſed pro inlecebroſo amore dederat alicui, annum integrum cum pane & aqua pœniteat.

X.

Si aliqua mulier maleficio ſuo partum alicujus fœminæ perdiderit, dimidium anni pœniteat cum pane & aqua, & duobus abſtineat ſe à vino & à carnibus, & tres quadrageſimas jejunet in pane & aqua. Si mulier autem genuerit filium, III. ut diximus de clerico, annos pœniteat.

CANONES SYNODI HIBERNIÆ.

Arreum anni tridui dies & noctes ſine ſede & ſomno, niſi pauliſper; vel CL. pſalmis cum X. canticis ſtando & orando in omni hora, XII. quoque flectiones genuum flectuntur in omni hora orandi, & palmæ ſupernæ ad orationem.

Arreum anni triduum cum mortuo ſancto in uno ſepulcro, ſine cibo potuque ac ſine dormitatione præcinctus veſtimento ſuo & cum cantico pſalmorum, & cum adoratione horarum poſt confeſſionem ſacerdoti & poſt votum.

Arreum anni triduum in eccleſia ſine dormitatione cum veſtimento circa ſe ſine ſede, & canticum pſalmorum cum canticis ſine intermiſſione, & miſſa uniuſcujuſque horæ, & XII. inflexiones uniuſcujuſque horæ per confeſſionem peccatorum coram ſacerdote & plebe & poſt votum.

Arreum anni XII. triduanas. Arreum anni XII. dies & noctes ſuper XII. bucellas menſuræ de tribus panibus.

Arreum anni menſis in dolore magno, ſed de quo non moritur quis iterata poſtmodum vita ad judicium ſacerdotis.

Arreum anni XL. dies & noctes in pane & aqua, & duæ ſuperpoſitiones unicuique hebdomadæ XL. pſalmi, & XL. inflectiones in unaquaque hora orandi.

Arreum anni L. dies & noctes in pane & aqua in menſura LX. pſalmi & LX. inflectiones in una-

Digitized by Google

quaque hora orandi.

Arreum anni dies c. in pane & aqua miſſa in omni hora orandi pœnitentia illorum per longum quorum arreum in his prædictis emittitur, ſine carne & vino & butyro & lacte dulci agatur.

Qui cum cane vel cum quo animali pecca- A verit II. annis & dimidium.

Qui facit ſcelus virile, ut ſodomitæ IIII. annis pœniteat, qui verò inferioribus III. annis pœniteat in pane & aqua totum ſi poſt votum perfectionis: ſi autem ante, annus diminuitur de omnibus his tribus.

DE REMEDIIS PECCATORUM
CAPITULA OCTO.
DE GULA.

THEODORUS.

SI quis epiſcopus aut aliquis ordinatus in conſuetudine habuerit vitium ebrietatis; aut deſinat, aut deponatur, & de pœnitentia ebrietatis ſatis ſupra diximus in quæſtiuncula.

DE VOMENTIBUS. THEODORUS.

SI *monachus* pro ebrietate vomitum facit, XXX. dies pœniteat. Si verò presbyter aut diaconus, XL. pœniteat. Si verò pro infirmitate vel quia longo tempore ſe abſtinuerit; aut pro gaudio in natali Domini vel in paſcha vel pro alicujus ſanctorum commemoratione faciat; & tunc plus non accipit quàm decretum eſt à ſenioribus, nihil nocet. Si laïcus fidelis pro ebrietate vomitum fecerit, XV. diebus.

DE VOMENTIBUS SACRIFICIUM.

QUi ſacrificium evomit cauſa voracitatis, XL. diebus. Si verò obtentu inſoliti cibi pinguioris, & non vitio ſaturitatis, ſed ſtomachi, XXX. Si infirmitatis gratia, XX. pœniteat. Aliter alius dicit.

Si infirmitatis cauſa, VII. diebus. Si in ignem projecerit, C. pſalmos canet. Si canis lambuerit talem vomitum, C. diebus qui evomit pœniteat.

DE FURANTIBUS CIBUM.

FUratus cibum, XL. diebus. Si iterum, tres quadrageſimas. Si tertiò, anno. Si verò quarto, jugi exſilio ſub alio abbate pœniteat. Parvulus X. annorum aliquid hujus furti faciens, VII. diebus pœniteat. Si verò poſt XX. annos aliquid furti huic acciderit, XX. diebus; Qui anticipat horam canonicam vel ſuaviora ceteris ſumit, gulæ tantum obtentu; cœna careat vel duobus diebus in pane & aqua vivat.

DE HIS QUI INLICITAS CARNES EDUNT, ET BIBENTIBUS INTINCTUM A BESTIIS ET AVIBUS.

CANONES SAPIENTIUM ET GREGORII.

POEnitentia hominis bibentis urinam hominis ſeu ejus ſanguinem, VII. annos in pane & aqua & in conſummatione.

Aliter THEODORUS ait: Qui ſanguinem vel ſemen biberit, III. annos pœniteat.

Pœnitentia hominis vel urinam pecoris bibentis, tres & ſemis annos in pane & aqua.

Pœnitentia hominis manducantis carnem immundam, vel morticinam, vel dilaceratam à A canibus vel beſtiis, XL. dies in pane & aqua. Si autem neceſſitas cogit, nihil eſt.

Pœnitentia bibentis quod intinxit canis, annus in pane & aqua.

Pœnitentia bibentis quod intinxerit aquila, vel ingarrula, vel gallus, vel gallina, (*a*) vel dies & noctes, in pane & aqua.

Pœnitentia bibentis quod intinxerit muriceps, V. dies & noctes in pane & aqua.

Aliter THEODORUS. Quod ſi caſu quis immunda manu cibum tangit, vel canis, vel (*b*) pilax, vel mus, vel immundum animal, quod ſanguinem biberit, non nocet. Sanguinem ſorbere B cum ſaliva non eſt peccatum.

Pœnitentia bibentis intinctum à mure, unus dies in pane & aqua.

Pœnitentia bibentis liquorem in quo mus demerſa obiit, VII. dies in pane & aqua.

Pœnitentia bibentis liquorem in quo fuit morticinum pecoris, XL. noctes & dies in pane & aqua.

DE CLERICIS BIBENTIBUS INTINCTUM À LAÏCO VEL LAÏCA.

POenitentia bibentis quod laïcus vel laïca intinxerat, I. dies in pane & aqua.

C Pœnitentia bibentis quod intinxerat glancella (id eſt ancella in utero habens filium,) vel cohabitationis cum ea, (*c*) XL. cum pane & aqua.

DE COHABITANTIBUS CUM LAÏCIS.

POEnitentia manducandi vel dormiendi in una domu vel (*d*) ſpatula cum laïco laïcave, XL. dies in pane & aqua pœniteat.

DE CONTEMNENTIBUS JEJUNIA.

THEODORUS.

QUi contemſerit indictum jejunium in eccleſia, XL. dies pœniteat. Si in XL. diebus, annum pœniteat. Aliter in libro Regum D Jonathan jejunium ſolvente, reus fuit morti, ſi non peteret populus vitam ejus.

DE DIE DOMINICO.

SI quis in die Dominico per negligentiam jejunaverit; hebdomadam totam debet jejunare: Si ſecundo, XL. dies. Si poſtea, LX. Qui tribus Dominicis non communicaverint, excommunicantur.

(a) F. VII. dies.

(b) Pilax eſt cattus murilegus, ſic dictus quod multis pilis abundet, vel quod ejus pilus eſſet pretioſus, ut dicit Jo de janua. Hanc vocem uſurpat auctor vitæ S. Samſonis: *Titulum quoddam fricans, dedit ei bibere, atque quatenus fieret probabile mortiferum, parum de eo prius pilaci dedit, Pilax autem ut bibit, ſtatim mortuus eſt.*

(c) *Supple* dies.

(d) Spatula ſeu ſpatulum videtur eſſe agreſte habitaculum, quò ſenſu Felix Girvvenſis in vita S Guthlaci. n. II. *Tunc, inquit, indutos artus, agreſti de ſpatulo ſurgens, arrexit.*

Digitized by Google

De infirmis.

Infirmis licet omni hora cibum & potum ſumere.

DE FORNICATIONE.

SUpra diximus in quæſtiuncula de pœnitentia quo tempore & labore adflicti ſunt clerici cadentes fornicatione, quædam tamen quæ ibidem omiſimus hic diligentius proſequemur.

Item ſacerdos ſi tanguendo mulierem coinquinatus eſt, xl. diebus pœniteat. Si oſculatus eſt mulierem per deſiderium, xx. dies pœniteat.

Si ſacerdos per cogitationem ſemen effuderit, hebdomada jejunet. Si manu tangat, tribus hebdomadis pœniteat. aut filios, xl. vel annum. Qui ſæpe per violentiam cogitationis ſemen fundit, pœniteat xx. dies. Qui in eccleſia dormiens ſemen fundit, III. dies pœniteat. Si excitat ipſe, primo xx. dies. Iterans, xl. Si plus, addantur jejunia.

Alius dicit, Qui concupiſcit merite fornicari, ſed non potuit, anno uno, maximè in tres quadrageſimas pœniteat; de tali enim Deus dicit: *Qui vidit mulierem ad concupiſcendam eam* & reliqua. Matth. 5. 28.

Qui per turpiloquium vel aſpectum coinquinatus, non tamen voluit fornicari corporaliter, xx. vel xl. diebus juxta qualitatem peccantis pœniteat.

Qui in ſomnis voluntate pollutus eſt, ſurgat, cantetque VIII. pſalmos, & genua flectat, & craſtino cum pane & aqua vivat, vel xxx. pſalmos flectendo genua uniuſcujuſque in hyeme cantat.

Volens in ſomnis peccare, ſi pollutus ſine voluntate, xv. pſalmos cantat.

Qui diligit aliquam mulierem inſcius alicujus mali præter ſermocinationes quaſdam, xl. diebus pœniteat. Oſculatus autem & amplectans; anno, maximè in tribus quadrageſimis.

De fornicatione non naturali Theodorus.

QUi ſæpe cum maſculo aut pecoribus coierit, x. annis pœniteat. Viri inter femora fornicantes, duobus annis pœniteant. Manu verò ſemetipſos coinquinantes c. diebus. Iterantes anno pœniteant. Fornicantes labiis, quod dictu ſcelus, primò quatuor annis. Iterantes conſuetudine, VII. annis pœniteant. Pueri autem xv. annis uſque ad viceſimum præfata ſcelera facientes, dimidio pœnitentiæ ſupradictæ juxta alios puniendi ſiunt. Juniores verò levius judicandi.

De fornicantibus cum matribus vel sorore.

QUi cum matre vel ſorore fornicatur, VII. vel xv. annis pœniteat. Sic & frater cum fratre naturali fornicans. Aliter alius dicit, ducentem matrem aut ſororem quatuor annis levius ſolito pœnitere jubet.

A

De laico fornicatore pœnitente in habitu laicali.

LAicus fornicans & ſanguinem effundens, ſi converſus fuerit, tribus annis pœniteat; in primo anno in pane & aqua, in totis tribus ſine vino carneque, ſine armis, ſine uxore propria ſic vivat.

De violante uxorem vel virginem alterius.

Theodorus.

QUi maculat uxorem proximi ſui, III. annis ab uxore propria jejunet. Aliter quidam aiunt intolerabilius pœnitentia concoitus mulieris alicujus mariti vivi, VII. annis cum pane & aqua.

B

Theodorus.

QUi fornicatus fuerit cum virgine, IIII. annis pœniteat. Alius alias temperavit. Laicus maculans uxorem vel virginem proximi ſui, uno anno cum pane & aqua, & ſine uxore propria pœniteat. Si autem puellam Dei maculaverit, & genuerit filium ex ea, III. annis inermis, in primo cum pane & aqua, & in aliis ſine vino carneque pœniteat. Si autem non genuerit ex ea filium, ſed pollutionem, uno anno & dimidio ſine deliciis ſineque uxore pœniteat.

C

De dimittente uxore sua.

Theodorus.

QUi dimiſerit uxorem ſuam alteri conjungens ſe, VII. annis pœniteat cum tribulatione, vel XII. levius. Similiter mulier adultera, VII. annis pœniteat.

De muliere dimittente virum suum. Theodorus.

D SI ab aliquo ſua diſceſſerit uxor, uno anno pœniteat. Ipſa ſi impolluta, revertitur. Ceterum ipſa III. ipſe uno, ſi aliam duxerit, pœniteat.

De mulieribus menstruis.

Theodorus.

MUlieres menſtruo tempore non intrent eccleſiam, nec communicent. Qui menſtruo tempore coierit, xx. dies pœniteat. Cap. Theod. Spicul. tom. 9. n. 21.

De continentia matrimonii.

E QUi in matrimonio ſunt III. noctes abſtinent ſe à conjunctione antequam communicent. Vir abſtineat ſe ab uxore xl. dies ante paſcha uſque in octabas paſchæ. Mulier tres menſes debet ſe abſtinere à viro quando concepit ante partum & poſt tempora purgationis; hoc eſt xl dies & noctes, ſeu maſculum ſeu feminam genuerit. Aliter lex purgationis dicit.

De nubendo in dominico.

QUi nubit in Dominico, petat à Deo veniam, & uno vel duobus vel tribus diebus pœniteat, aut amplius ſi frequentat.

Digitized by Google

A

De mortuis infantibus. Theodorus.

SI moritur infans trium annorum ſine baptiſmo, III. annos pœniteant pater & mater ejus: in primo cum pane & aqua, & in duobus ſine deliciis, conjugioque, ſine carne vinoque. Si clericus de una plebe eum non ſuſcipit, uno anno; ſi non de una plebe, ſemianno pœniteat.

HUC USQUE DE FORNICATIONE NUNC DE PHILARGIRIA.

B

PHilargiria juxta Caſſianum decem ſubdiviſionibus, ut prædiximus, è quibus ſunt furta, perjuria, mendacia, falſa teſtimonia, rapacitas, inhumanitas. De hoc vitio Paulus ait: *Radix omnium malorum cupiditas.* 1.Tim. 6.

De furto. Theodorus.

QUi ſæpe furtum fecerit, VII. annis pœniteat, vel quomodo ſacerdos judicaverit pœniteat. Aliter alius ſapiens judicat dicens: Furtum ſemel, uno anno. Iterum faciens, duobus. Si puer, XL. vel XX. diebus pœniteat, ac ut eſt ætas & qualitas facientis judicandum eſt.

De rapacitate.

QUi diripit aliena quolibet modo, reddat quadruplum ei cui nocuit. Si non habet unde reddat, pœniteat ut ſupra diximus. Qui repetit auferentem quæ ſua ſunt Domini contra interdictum, tribuat egentibus quæ repetivit.

De perjurio. Theodorus.

QUi perjurium fecit in eccleſia, XI. annis pœniteat. qui verò neceſſitate conatus ſit, III. annos pœniteat. qui in manu hominis perjurat, apud Græcos nihil eſt: ſi vero in manu epiſcopi, vel preſbyteri, vel diaconi, ſeu in altari, vel in cruce non conſecrata, uno anno. Aliter alius dicit: Qui perjurat, VII. annos pœniteat. Qui deducit alium in perjurium ignorantem, VII. annis pœniteat ſimiliter. Qui autem ductus eſt ignorans & poſtea recognoſcit, anno uno. Qui verò ſuſpicatur quod perjurium ducitur, tamen pro conſenſu jurat, duobus annis.

De falso teste.

FAlſum teſtimonium dicens placeat proximo ſuo, primo & quale fratri impoſuit, tali judicio damnetur judice ſacerdote.

De mendacio Salomon ait.

OS *quod mentitur occidit animam.* Qui mentitur pro cupiditate, placeat largitate quem fruſtravit. Mendax verò per ignorantiam, & non nocuit, confiteatur ei cui mentitus eſt & ſacerdoti, & hora tacendi damnetur vel XII. pſalmos canat. Si verò non per ignorantiam, duobus diebus taceat vel triginta pſalmos. Si præeſt, cantet, præſules enim tacere non poſſunt.

De inhumanitate.

QUi non implet quodlibet eorum pro quibus Dominus dicet: *Venite benedicti Patris mei* & reliqua, quanto tempore ſic manſit, tanto tempore pœniteat, larguſque vivat de cetero; ſin autem, abſcidatur. Clericus habens ſuperflua donet ea pauperibus; ſin autem, excommunicetur. Si verò poſt pœniteat, tempore quo in contradictione fuit in pœnitentia ſemotus vivat. Math 25. 34.

DE IRA.

IRa ut prædiximus gignit homicidia, clamorem, indignationem, rixam, tumorem mentis, contumelias, opprobria.

De variis homicidiis.

PArricidium faciens, XIIII. annis cum pane & aqua pœniteat.

Theodorus de (a) gregiis dicit.

SI pro ultione amici occiderit hominem, VII annis vel X. pœniteat. Si reddere vult propinquis pecuniam, demedio ſpatio pœniteat.

C

Qui verò pro vindicta fratris occiderit hominem, III. annis pœniteat. Qui monachum vel clericum occiderit, juxta indulgentiam novi Teſtamenti arma relinquat & Deo ſerviat, vel VII. annis pœniteat.

De occisione episcopi.

QUi epiſcopum vel preſbyterum occiderit, Regis judicium de eo eſt. Qui in publico bello hominem occiderit, XL. dies pœniteat.

De occidentibus semetipsos. Theodorus.

D

SI homo vexatus à diabolo neſcit aliquid niſi diſcurrere, ſemetipſum occidit; quacumque cauſa poteſt ut oretur pro eo ſi ante religioſus erat. Si autem pro deſperatione, vel pro timore aliquo, vel pro cauſis incognitis; Deo relinquendum eſt hoc judicium, & non auſi ſumus orare pro eo qui voluntariè ſemetipſum occiderit. Miſſam pro eo facere non licet, ſed tantùm orare & eleemoſynas largiri pro eo.

Pœnitentia perditionis liquoris materiæ infantis in utero mulieris, III. annis in pane & aqua.

E

Pœnitentia perditionis carnis & animæ in utero, XIIII. pœniteat in pane & aqua. Pretium animæ mulieris morientis de perditione carnis cum anima, XIIII. ancillæ.

De rixantibus.

QUi per rixam ictu debilem vel deformem hominem facit, reddet impenſa in medicos, & maculæ pretium, & opus donec ſanetur reſtituat, & demedio anni pœniteat. Sin verò non habuerit unde reſtituat hoc, uno anno pœniteat In quadrageſimis in pane & aqua pœniteat: ſi autem clericus, uno anno & dimidio anni. Et non prætereundum quod ſi quis

(a) Gregia ſeu greugia ſunt gravamina, gallice greſs.

Digitized by Google

per furorem & rixas, & non ex meditatione odii alium occiderit, tribus annis debeat pœnitere. Si autem caſu volens occiderit proximum ſuum, anno uno pœniteat. Si quis autem ex meditatione odii, & poſt vota perfectionis alium occiderit, cum perigrinatione perenni mundo moriatur.

De indulgentia.

Qui fratrem contriſtat juſtè vel injuſtè, conceptum rancorem ejus ſatisfactione leniat; & ſic poteſt orare. Sin autem impoſſibile recipi ab eo, ſic tamen pœniteat judice ſacerdote: Is autem qui non recipit eum quanto tempore implacabilis ſit, tanto tempore cum pane & aqua vivat, ac homicida ille qui odit fratrem ſuum quamdiu non repellit odium, in pane & aqua ſit, & ei quem odierit caritate non ficta copuletur.

De opprobriis.

Fratrem cum furore maledicens, cui maledixerit placeat illi, & VII. diebus ſemotus pane & aqua pœniteat. Qui verba acerbiora in furore, non tamen injurioſa protulerit, ſatisfaciens fratri ſuo præponat. Si cum pallore, rubore, vel tremore, tamen tacuit; una die in pane & aqua vivat.

De clamore. Canones patrum.

Clamore excitatus cum tanto terrarum ſpatio à loquente ſi cui dicitur ſeparatus, aut cum ſurdus ſit ſalutatus, nullius impedimenti eſt. Clamor verò iracundia commotus ſilentio & jejunio, quantum ſacerdos judicaverit, ſanetur. Et clamor dolore excitatus non prætermittendus, de quo pauca dicemus. Pœnitentia bardicationis glandellæ poſt obitum laici vel laicæ, L. dies in pane & aqua. Si poſt glandellam morientem in partu, vel cohabitatorem, vel cohabitatricem fidem habentem XL. dies in pane & aqua. Si poſt clerici plebilis obitum, XX. dies in pane & aqua. Si poſt anachoritæ, vel ſcribæ, vel epiſcopi, vel principis magni, vel regis magni obitum, XV. dies in pane & aqua. Si ſanctimonialis quædam hujuſmodi vocibus turbata clamaverit, duplici pœnitentia emendetur prædicta.

De lucto faciendo et pro bono merito reputando in lege dicitur.

Jacob filius Iſaac XL. diebus in Ægypto luctatus eſt & tota hebdomada in terra Canan. Et Chriſtus in novo, ploraverunt eum feminæ, & pene innumerabilibus ſcripturarum exemplis invenitur ſcriptum in canone; & pro malo merito imputatur illi pro quo non ploratur.

De eo quod nemo debet accipere ſacrificium niſi ſit mundum et perfectum, et nihil mortale in eo inventum.

Chriſtus autem cùm (*a*) ſurrexerit puellam, ſibi juſſit manducare, id eſt poſt quam perfecta ſana eſſet, & non infirma, id eſt ſana à Chriſto, præſente Petro & Jacobo & Johanne & patre & matre: id unuſquiſque poſtquam confeſſus fuerit vitia, & poſtquam ea ſupplantaverit, & poſtquam gratia Dei venerit, & pater cæleſtis & eccleſia præſentes fuerint ei, tunc ſanus in bono opere accipiat ſacrificium

(a) Id eſt ſuſcitavit.

De tristitia.

Triſtitiæ genera duo ſunt, unum ſalutiferum, alterum mortiferum. Salutiferum cùm nos noſtra peccata vel aliorum contriſtant, & nobis lacrymarum abundantiam digna pœnitentia inducit. De hoc genere triſtitiæ Salvator dicit: *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.* Matth. 5. 5. Mortiferum cum orbitate amicorum aut demtione rerum corporalium aut damno, ſi demtæ ſunt, contriſtamur. Sanctæ Sinclitæ non diſſimilia his exemplis ſanctorum loquor dicens: Eſt triſtitia utilis, & eſt triſtitia quæ corrumpit. Triſtitia verò utilis eſt, ut pro peccatis gemeſcamus, & per ignorantiam proximorum, & ut non cadamus à propoſito, & ut perfectionem bonitatis adtingamus. Hæ ſunt ſpecies veræ triſtitiæ. Eſt enim adverſarii noſtri ad has quædam conjunctio. Immittit enim triſtitiam ſine aliqua ratione, quam tædium quidam appellant verum. Oportet ergo talem ſpiritum ſæpius orando & pſallendo depellere.

De maledictione quæ infert vitam æternam in Evangelio.

Beati eſtis cum maledixerint vos homines & perſecuti vos & reliqua, uſque *merces veſtra copioſa eſt in cælis.* Matth. 5. 11. De triſtitia verò mortifera rancor, puſillanimitas, amaritudo, deſperatio, malitia, torpor circa præcepta, ut prædiximus, naſcuntur, cùm enim amaritudinem in corde retinet, hilari vultu & læto corde ſanetur. Si autem eam non citò deponat; jejunio, ſacerdote judicante, ſe emendat. Si autem iteraverit, abſcindatur, donec alacer lætuſque in pane agnoſcat delictum ſuum. Et hoc vitium, ut quidam ſapiens ait, emendatur ſono pſalmorum frequenter, & præceptis canonicis ex labiis juſti, ſicut Apoſtolus dicit, *& teipſum ſalvum facies & eos qui te audiunt.* 1. Tim. 4. 16. Triſtitia enim quæ mortem operatur, id eſt circa voluntatem ſuam, ſi diminuetur, in hoc triſtis eſt. Sed oportet eum gaudere quotidie in mandatis Dei; ſicut dicit David: Gaudete juſti & iterum gaudete.

De accedia

Accedia otioſitatem, ſomnolentiam, inopportunitatem, inquietudinem, pervagationem, & reliqua gignit.

De otiositate.

Otioſus opere plus omnibus oneretur; & ſecundùm Apoſtolum laboret manibus ſuis, ut habeat unde communicet indigentibus. Epheſ. 4. 28. Nam otioſitas omne opus bonum diſſipat. Hoc in exemplis ſanctorum abbas Pastor loquitur di-

Digitized by Google

cens, quod ſicut fumo expelluntur apes, ut tol- A
latur dulcitudo earum operis; ita & corporalis quies timorem Domini expellit ab anima, & auferet ab ea omne opus bonum.

De somnolentia.

SApiens ait: *ſi mortem odis, cur ſomnum diligis? nam ſomnus aſſiduus imitatio mortis.* Cum ſomnolentus vigiliis & orationibus ſanetur, I. III. vel VI. pſalmis occupetur. In exemplis ſanctorum frater quidam dicit: Si contigerit gravari me ſomno, & tranſierit hora miniſterii mei, anima mea pro verecundia jam non vult imple- B
re opus ſuum. Et dixit ſenex: Si contigerit uſque mane dormire, quando evigilas, ſurge, claude oſtium & feneſtras tuas, & fac opus tuum. ſcriptum eſt enim: Tuus eſt dies, & tua eſt nox, in omni tempore glorificatur Deus.

De vagatione.

VAgus inſtabiliſque manſione unius loci operiſque ſedulitate ſanetur. Item alius accedia per ſtabilitatem corporis & cordis & cogitationis adjuvare poteſt. In exemplis ſanctorum frater quidam applicuit in Sciti ad abba- C
tem MOYSEN petens ab eo ſermonem, & dixit ſenex ei: *Vadens ſede in cella tua, & cella tua docebit te univerſa.* In eodem libro dixit abbas ANTONIUS: Sicut piſces ſi tardaverint in ſicco moriuntur; ita & monachi tardantes extra cellam, aut cum viris ſæcularibus immorantes à quietis propoſito reſolvuntur. In eodem libro dixit ſancta eccleſia: Si in monaſterio cum aliis converſaris, non mutes locum. Læderis enim omnino ſi facias hoc. Etenim ſicut gallina quæ dereliquerit ova fœta, & ſine pullis ea exire faciet: ita monachus vel virgo frigeſcit, & mor- D
tificatur in fine de loco ad locum tranſeundo. Item in eodem libro, frater interrogavit ſenem dicens: Nutant cogitationes meæ & tribulor; & ille dicit: Tu ſede in cella tua, & cogitationes iterum veniunt. Si enim aſina ligata ſit & ſtringatur, pullus ejus currit huc & illuc, ſemper autem ad matrem ſuam revertitur, ubicumque illa erit. Ita erunt & cogitationes ejus qui propter Deum intolerabiliter in cella ſua reſiderit: quia etſi ad modicum nutant, ſed iterum revertuntur ad eum. Etiam ſi quis cogitationes varias habuerit quando cantat pſalmos, ſibi proficit oratio: quia omnis ruminatio quæ ruminat homo, eam guſtat corporaliter. Ita & hoc ſpi- E
ritaliter intelligemus in pſalmis canendis. Hæc ſufficiunt de admonitione, ut nullus vagus ſit.

DE XENODOXIA.

XEnodoxia, id eſt vana gloria, contentiones, hæreſes, jactantiam, & reliqua gignit.

De contentione.

COntentioſus alterius ſcientiæ etiam ſe ſubdat. Sin autem, anathematizetur ut regno Dei ſit alienus.

De haeresi.

QUi aliam doctrinam extra ſcripturas vel hæreſim præſumit, alienatur ab eccleſia. Si pœniteat, ſuam publicè ſententiam damnet, & quos decepit ad fidem convertat, & jejunet ad judicium ſacerdotis.

De jactantia.

JActans in ſua beneficia ſe humiliet: alioquin quidquid bonum fecerit cauſa humanæ gloriæ, perdidit.

De remedio hujus vitii quidam sapiens ait

COEnodoxiæ vitium ita curatur, ut non quis contentioſus, ſive in veritate ſive in iniquitate fiat, ut hæreſis tentatio deſtruatur, quia quis non niſi ex contentione hæreticus fiat: ut nemo ſit cupidus niſi facultate ſæculi. Deinde cœnodoxia non creſcit in nobis quæ in ſacerdotibus & regibus, & in his qui in ſublimitate conſtituti ſunt viget; & de modico verborum & ciborum & de nuditate ſæculi & humilitate ſalvatur hoc vitium cœnodoxiæ. VII.

Superbiæ progenies hæc eſt, contemtus, invidia, inobedientia, blaſphemia, murmur, aut detractiones, veneficia. Quidam ſapiens ait: Qui ſuperbiæ ceteros qualibet deſpectione arguit, primò ſatisfaciat eis, deinde jejunet judice ſacerdote.

Invidus ſatisfaciat ei cui invidit; ſi autem nocuit, largitate placeat ei, & pœniteat judice ſacerdote. Qui cauſa invidiæ detrahit vel libenter detrahentem audit, IIII. diebus cum pane & aqua, ſeparatus vivat. Si verò qui præeſt, VII. diebus ſic pœniteat, & ſerviat ei libenter de cetero, ſed ut ait quidam, non eſt detrahere vera dicere. Secundùm evangelium *corripe eum inter te & ipſum ſolum prius; & poſtea ſi te non audiat, dic eccleſiæ.* Matth. 18. 15.

Ut blaſphemiam detractionis devitemus, audiamus quid in exemplis ſanctorum abbas peritus dixit: ait enim, Bonum eſt monacho manducare carnem & bibere vinum, quàm manducare in obtrectatione carnes fratrum. Et iterum dicit: Suſurrans ſerpens ad Ævam de paradiſo eam ejecit. Huic ergo ſimilis, qui proximo ſuo obloquitur, quando & audientis ſe animam perdit, ſuam non ſalvat.

Inobediens maneat extra concilium ſine cibo, & pulſet humiliter donec recipiatur. Quanto tempore inobediens fuit, tanto vivat, donec ſanetur, in pane & aqua.

Qui murmurat ſeparetur, & opus ejus abjiciatur, in pane & aqua vivat donec ſanetur.

Cavendum eſt nobis hoc vitium quod numquam virtutibus creſcit, hoc eſt jejunio, & vigiliis, & abſtinentia. miniſtratione vero indigna & ſervili & maximè humilitate evaneſcit, & oratione pura, ut intimo corde quomodo pſalmiſta ait, dicamus: *Ab occultis meis munda me Domine.* Pſal. 18 13.

Finis de vitiis.

Digitized by Google

ADMONITIO

In ſequentem collectionem canonum pœnitentialium.

CUM ad illuſtrandam veterem Eccleſiæ diſciplinam, aſſerendos comprobandoſque genuinos conciliorum canones plurimum conferant antiqua eorum collectiones; alicujus operæ pretium exiſtimavi, ſequentem, quæ priorum Eccleſiæ ſæculorum regulas pœnitentiæ peccantibus imponendæ complectitur, publici juris facere: ut pote quam vel ſola commendat ſua ipſius antiquitas. Sane codex Floriacenſis, ex quo eam deſcripſimus, ad annos nongentos proximè accedit: unde iſtam ſaltem ætatem illi concedere nemo facilè recuſabit, maximè cum nullam ex falſis Iſidori Mercatoris decretalibus auctor ipſius citet. Verum certius demonſtrandæ ejus antiquitatis argumentum nobis ipſa ſubminiſtrat. Nam Romanæ Synodi à Gregorio II. *celebratæ canones in medium adducens, ſic habet:* Item ex decreto Gregorii minoris, qui nunc Romanam catholicam gerit matrem Eccleſiam &c. *Porrò Gregorius Papa ſecundus anno* 714. *ſummi pontificatus thronum aſcendit, à quo ſexdecim poſt annos mors ipſum deturbavit. Romanum autem concilium, cujus canones hujus collectionis auctor citat, anno* 721. *coactum eſt. Igitur eo in intervallo, quod ab anno* 721. *ad* 731. *intercipitur, condita eſt iſta collectio. Ceterum cùm ex Gregorii Magni dialogorum libris auctor hujus collectionis teſtimonia proferat, non leve inde argumentum eruere poſſumus, ad illos ſancto doctori aſſerendos, quos nonnulli hujus ætatis critici ipſi auferre conati ſunt.*

COLLECTIO ANTIQUA

CANONUM POENITENTIALIUM,

De pœnitentibus in libro canonum inſtituta Eccleſiâ antiqua.

Conc. Carthag. IV. can. 74. UT Sacerdos pœnitentiam imploranti abſque perſonæ acceptione pœnitentiæ leges injungat.

Ibid. can. 75. ITEM. Ut negligentiores pœnitentes tardius recipiantur.

Ibid. can. 76. ITEM. Is qui pœnitentiam in infirmitate petiit, ſi caſu, dum ad eum ſacerdos invitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in freneſim verſus fuerit; dent teſtimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam: & ſi continuo credatur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori ejus euchariſtia: ſi ſupervixerit, commoneatur à ſupradictis teſtibus petitionibus ſuis ſatisfactum eſſe; & ſubdetur ſtatutum pœnitentiæ tempus quamdiu ſacerdos, qui pœnitentiam dedit, probaverit.

Ibid. can. 78. ITEM. Pœnitentes qui in infirmitate viaticum euchariſtiæ acceperint, non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione, ſi ſupervixerint.

Ibid. can. 79. ITEM. Pœnitentes, quantùm leges pœnitentiæ exſequuntur, ſi caſu in itinere vel in mare mortui fuerint, ubi eis ſacerdos ſubvenire non potuerit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur.

In concilio (*a*) *Hipone regio de pœnitentibus.* (a)

SEcundùm differentiam peccatorum epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur, & ut preſbyter inconſulto epiſcopo non reconciliet pœnitentem, niſi abſentia epiſcopi neceſſitate cogente. Cujuſcumque autem pœnitentis publicum aut vulgatiſſimum crimen eſt, quod univerſam eccleſiam commoverit, ante abſida ei manus imponatur.

In decretali Innocentii epiſcopi.

Epiſt. ad Decentium Eugubinum epiſcopum cap. 12. DE pœnitentibus autem qui ſive ex gravioribus commiſſis ſive ex levioribus pœnitentiam gerunt, ſi nulla intervenit ægritudo, ut feria (*b*) ante paſcha ei remittendum, Romanæ eccleſiæ conſuetudo demonſtrat. Ceterum de pondere æſtimando delictorum ſacerdoti eſt judicare, ut adtendat ad confeſſionem pœnitentis, & adflictus ac lacrymas corrigentis; ac tunc jubere dimitti, cùm viderit congruam ſatisfactionem ſuam, vel ſi quis ægritudinem incurrerit, atque uſque deſperationem devenerit, ei ante

(a) Anno. 393. glorioſiſſimo imperatore Theodoſio ſemper auguſto tertium & Abundantio viro clariſſimo conſulibus, octavo Idus octobris Hippone Regio in ſecretario baſilicæ pacis celebratum eſt concilium; ſed ejus canones non extant, niſi paſſim citati in aliis Africanis conciliis.

(b) Adde quinta.

Digitized by Google

ante tempus relaxandum, ne de ſæculo abſque communione diſcedat.

In concilio Niceno de morituris lapſis.

Conc. Nic. 1.can.13. DE his qui vita excedunt, vetus lex obſervetur etiam nunc, ut morituro & deſideranti Euchariſtia non negetur; ea tamen conditione, ut ſi ſupervixerit, non communicet, niſi ſtatutum pœnitentiæ tempus impleverit, vel ſi epiſcopus probabili cauſa conceſſerit.

In concilio Arauſico.

Conc. Arauſ. I. can. 3. QUi recedunt de corpore, pœnitentia accepta, placuit ſine reconciliatura manus impoſitione eis communicare, quod morientis ſufficit conſolationi ſecundùm definitiones patrum, qui hujuſmodi communionem congruentem viaticum nominarunt, ut ſi ſupervixerint ſtent in ordine pœnitentium, ut oſtenſis neceſſariis pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impoſitione percipiant.

In concilio Arlatinſi.

Conc. Arel. II. can. 12. DE his qui in præſenti vita poſiti exceſſerunt, placuit nullum à communione vacuum debere dimitti, ſed pro eo quod honoravit pœnitentiam, oblatio illius ſuſcipiatur.

In epiſtola Sancti Innocentii epiſcopi.

(a) (a) POEnitentes tempore quo pœnitentiam petunt, impoſitionem manuum & cilicium ſuper caput à ſacerdote, ſicut ubique conſtitutum eſt, conſequantur: & ſi aut comas non depoſuerint, aut veſtimenta non mutaverint, non recipiantur. Juvenibus autem non facile pœnitentia committenda eſt propter ætatis fragilitatem. Viaticum tamen omnibus in morte poſitis non negandum.

De pœnitentibus propter ruinam.

STatuitur ut abbas videat, cui à Deo tribuitur poteſtas alligandi & ſolvendi, ſi aptior eſt ad veniam juxta ſcripturæ exempla, ſi cum lacrymis & lamentatione & lugubri veſte ſub cuſtodia melior eſt pœnitentia brevis quàm longa & remiſſa cum tepore mentis.

De pœnitentia intima.

Theodori cap. 11 Spicil. tom. 9. POEnitentes ſecundùm canones non debent communicare ante conſummationem pœnitentiæ: nos autem pro miſericordia miſerantis Dei poſt annum vel ſex menſes licentiam damus.

Excarpſum de epiſtola papæ Leonis.

Leo. epiſt. ad Ruſtic. Narbon. c. 7. DE his qui in ægritudine pœnitentiam accipiunt, & cùm relevaverint agere nolunt, culpanda eſt talium negligentia, ſed non penitus deſerenda, ut crebris cohortationibus incitati, quod neceſſarii expetierunt, fideliter exſequantur. Nemo enim deſperandus eſt dum in hoc corpore conſtitutus eſt, quia nonnumquam

A quod diffidentia ætatis differtur, conſilio maturiore perficitur.

ITEM. De his qui jam deficientes pœnitentiam accipiunt, & ante communionem moriuntur, horum cauſa ad judicium reſervanda eſt, in cujus manu fuit, ut talium obitus uſque ad communionis remedium differatur. Nos autem quibus viventibus non communicamus, mortuis communicare non poſſumus. Ibid. cap. 8.

Cæleſtinus papa de ultima pœnitentia.

PErdidiſſet latro præmium in cruce ad Chriſti dexteram pendens, ſi illum unius horæ Epiſt. 2. ad Galliæ epiſcopos cap. 2.
B pœnitentia non juviſſet; & cùm eſſet in pœna pœnituit, & per hujus ſermonis profeſſionem habitaculum paradiſi, Deo promittente, promeruit. Vera ergo ad Deum converſione in ultimis poſitorum mente potius eſt æſtimanda, non tempore, Propheta hoc taliter adhibente, *in quocumque die converſus fuerit peccator, vita vivet*. Et iterum: *cùm converſus fueris, ingemueris; tunc ſalvus eris*. Cùm ergo ſit Dominus cordis inſpector, quovis tempore non eſt deneganda pœnitentia poſtulanti, cùm ille obliget judicii, cui occulta omnia noverit revelari.

C

De cura pro mortuis.

DE quatuor modis quibus vivi adjuvant mortuos, Origenes ait: animæ defunctorum quatuor modis ſolvuntur, aut oblationibus preſbyterorum aut epiſcoporum Deo, aut prece ſanctorum, aut carorum elemoſynis, aut jejunio carorum.

De his quibus offerre debet Synodus ait:

QUatuor modis offert Eccleſia pro animabus defunctorum, pro valde bonis gratiarum actiones in quibus nihil habet quod debeat; pro valde malis conſolationes vivorum, pro non Canones Hibern lib. 15. cap. 2.
D valde malis, ut tolerabilior fiat damnatio; pro non valde bonis, ut plena remiſſio fiat.

Item Auguſtinus ait:

TRia genera oblationis ſunt, pro valde bonis gratiarum actiones ſunt, hoc eſt, Deo gratias agunt quod bene vixerunt; pro non valde malis propitiationes, quibus proſunt ſacrificia, ſi tamen aliquod meritum præparaverunt in vita; pro valde malis ſi nulla ſunt adjumenta mortuorum, tamen conſolationes ſunt vivorum, id eſt pauperum ſunt. Libr. de octo quæſt. Dulcitii quæſt. 2. n. 4.

E

Synodus Romana.

VAlde boni non egent remedio poſt mortem, quia ſeipſos in vita ſua liberaverunt. Pro valde malis non eſt neceſſe, quia de his judicatum eſt non eſſe fructuoſum, niſi tantum eleemoſyna accipienda à vivis & pauperibus dividenda. Pro non valde malis & pro non valde bonis, oblatio & oratio & eleemoſyna & jejunium danda ſunt, ſi tamen in vita profeſſi ſunt quod crediderunt.

(a) Iſte canon eſt concilii Agath. cap. 15. cujus decreta ex Innocentii & Siricii pontificum epiſtolis maxima ex parte deſumta ſunt.

Digitized by Google

De ſacrificando pro mortuis Gregorius in vita Patrum.

Lib. 4 Dialog. cap. 50. CUi peccata gravia non deprimunt, prodeſt mortuis ſepeliri in Eccleſia, quia cùm eorum proximi ad ſacra loca venientes ſepulcra eorum aſpiciunt, pro eis preces Domino fundunt. Cui vero peccata deprimunt, ad majorem damnationis cumulum in Eccleſia ponuntur.

Item Gregorius.

Ibid. c. 51. HI quibus peccata dimiſſa non fuerunt, ſacris locis adjuvari poſt mortem non poſſunt. Ibid. c. 53. ITEM, vides quod ſacra loca non liberant, ſed culpa temeritatis accuſat.

De vexatis à diabolo.

SI homo vexatus eſt à diabolo, & neſcit aliquid, niſi ubique diſcurrere, & occidit ſemetipſum quacumque cauſa, poteſt ut oretur pro eo, ſi ante religioſus erat: ſi pro deſperatione, aut pro timore aliquo, aut pro cauſis incognitis, Deo relinquimus hoc judicium, & non auſi ſumus orare pro illo. Qui ſe occiderit propria voluntate, miſſas pro eo facere non licet, ſed tantum orare, & eleemoſynas largiri. Si quis ſubita tentatione mente ſua exciderit, vel per inſaniam ſeipſum occiderit, quidam pro eo miſſas faciunt.

Petrus in libris Clementis.

UNuſquiſque in ſua poteſtate habet breve aut longum pœnitentiæ ſuæ tempus exſigere; & ideo in vobis eſt quod non velitis ad noſtram convenire menſam. ITEM. Fieri poteſt ut multi temporis negligentiam brevis & aſſidua reparet diligentia. ITEM. Nullus putet quod in temporis longitudine documentum converſionis oſtenditur & non devotionis ac propoſiti firmitate. Deo enim manifeſtæ ſunt mentes, qui non temporum rationem colligit, ſed amorem. JOHANNES CASSIANUS ait: Reminiſcamur David duo tam gravia & tam immania crimina pœnitudinis ſermone deleta.

GREGORIUS. Cauſæ penſandæ: & tunc ligandi atque ſolvendi poteſtas exercenda eſt. AUGUSTINUS ait: Non nocent mala præterita, ſi non placent præſentia; præcipuè ſi multis eleemoſynis fuerint expetita.

De inceſtis canones Arelatinſes cap. X.

Conc. Arel. I. can. 10. DE his qui conjuges ſuas in adulterio deprehendunt, & iidem ſunt adoleſcentes fideles & prohibentur nubere; placuit ut quantum poſſit conſilium eis detur, ne alias uxores viventibus uxoribus ſuis, licet adulteris, accipiant.

Canon Neoceſarienſis.

Concil. Neoc. can. 2. MUlier ſi duobus fratribus nupſerit, abjiciatur uſque ad mortem: verumtamen in exitu propter miſericordiam, ſi promiſerit quod facta incolumis hujus conjunctionis vincula diſſolvat, fructum pœnitentiæ conſequatur. Quod ſi defecerit vir aut mulier, in talibus nuptis difficilis erit pœnitentia, invita permanente.

Canones Apoeninſes.

INceſtis conjunctionibus nihil prorſus veniæ reſervamus, niſi cum adulterium ſeparatione ſanaverint. Concil. Epaon. can. 30. (a) Inceſtus verò, nec ullo conjugum prævalendus præter illos quos nominare funeſtum eſt, hoc eſſe cenſuimus. Si quis relictam fratris, quæ pene prius ſoror extiterat, carnali conjunctione violaverit, ſi quis frater germanus ſorores accipiat, ſi quis novercam duxerit, ſi quis conſobrinæ ſe ſociet, quod ut à præſente tempore prohibemus, ita ea quæ ſunt anterius non ſolvimus; ſi quis relictæ avunculæ miſeratur, aut patrui, aut privignæ, id eſt philaſtria concubitu polluatur, ſine quibus conjunctio inlicita habeatur, interdicitur eundi melioris conjugii libertatem.

Interrogatum Auguſtini ſi debeant duo germani fratres ſinguli ſorores accipere, quæ ſunt ab illis longa progenie generati.

REſpondit GREGORIUS: Hoc fieri modis omnibus licet: nequaquam enim in ſacris eloquiis invenitur quod huic capitulo contradicere videatur.

Et in alio loco.

DUo fratres duas ſorores in conjugio poſſunt habere, quidam pater & filius matrem & filiam.

In tertia propinquitate carnis licet nubere ſecundum Græcos.

SIcut in lege ſcriptum eſt, in quinta ſecundum Romanos: tamen in tertia non ſolvunt Capit. Theodori. n. 13. & 112. poſtquam factum fuerit. Ergo in quinta generatione conjungantur, quarta ſi inventi fuerint, non ſeparantur, tertia ſeparantur. In tertia tamen propinquitate non licet uxorem alterius accipere poſt obitum ejus.

Dicta Eſydori.

BEatus ESYDORUS de conſanguinitate ſic loquitur: cujus ſeries VII. gradibus dirimitur hoc modo. Iſidor. lib. 9. Origin. cap. 7. I. filius & filia. II. nepos & neptis. III. pronepos & proneptis. IV. abnepos & abneptis. V. adnepos & adneptis. VI. trinepos & trineptis. VII. trinepos filius & trineptis filia. Hæc conſanguinitas dum ſe paulatim propaginem ordinibus dirimens uſque ad ultimum gradum ſeſe ſubtraxerat, & propinquitas eſſe deſierat, eam rurſus lex matrimonii vinculo repetit, & quodam modo revocat fugientem. Ideo autem uſque ad ſextum generis gradum conſanguinitatis conſtituta eſt, ut ſicut ſex ætatibus mundi generatio & hominis ſtatus finitur: ita propinquitas generis tot gradibus terminaretur.

Huc uſque Eſydori procedit ſententia.

(a) Pro *inceſtos* uſu antiquis ſatis familiari, qui litteram *u* pro *o* frequenter uſurpabant. Et ſic *prævalendus* pro *prævalendos* ſtatim ſubjicitur.

Digitized by Google

Item ex decreto papæ Gregorii minoris, qui nunc Romanam catholicam gerit matrem eccleſiam, quid de hac cauſa quam inquiritis ſanxerit ſancta & vera auctoritas intimamus.

I.

(a) SI quis preſbyter duxerit uxorem, anathema ſit. (a)

II.

Si quis monacham, ſeu Deo ſacratam, quam Dei ancillam appellant, in connubium duxerit, anathema ſit.

III.

Si quis commatrem ſpiritualem in conjugium duxerit, anathema ſit.

IV.

Si quis fratris uxorem duxerit in conjugium, anathema ſit.

V.

Si quis neptem in conjugium ſociaverit, anathema ſit.

VI.

Si quis novercam aut nurum duxerit in conjugium, anathema ſit.

VII.

Si quis conſobrinam in conjugium duxerit, ſimiliter anathema ſit.

VIII.

Si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit duxerit in conjugium, anathema ſit.

Huc uſque ex decreto prædicti papæ.

(b) INvenimus etiam in aliorum decretis, quòd ſi neſcienter, ſicut adſolet, (b) eccleſiaſticam conſtitutionem per negligentiam noſtri temporis ſacerdotum, in quarto, vel quinto, vel ſexto gradu cognationis, id eſt conſanguitatis in con-
(c) jugio copulati fuerint, (c) non ſeparentur; ſed tamen iſtud non inlegitimè, ſed venerabiliter conceſſum eſſe noſcatis. Idcirco prius cavendum eſt ne hoc omnino proveniat. In tertio vero vel ſecundo, quod abſit, gradu ſi contigerit talis copula; ſeparari oportet.

Hi ſunt dies qui non computantur in pœnitentia. Dies dominicus, Natale Domini, Epiphania, Paſcha, Aſcenſio Domini, Pentecoſten, S. Joannis Baptiſtæ, S. Maria, & SS. duodecim apoſtolorum, vel S. Martini, & veneranda feſtivitas ſancti qui in ipſa provincia corpore requieſcit.

De conſanguinitate in conjugio.

INtellige quid lex loquitur, nec minus, nec plus. Quod autem obſervatur apud nos, ut quatuor genera dividantur, nec vidiſſe dicunt nec legiſſe, ut pœnitentia ſemper iſto modo ſervata ſit, ab uno anno & deinceps de qualicumque peccato, id eſt in unaquaque hebdomada III. dies ſine vino & med. & ſine carne, & jejunet uſque A ad veſperum, & manducet de cibo ſicco & tres quadrageſimas ſemper de ſicco cibo, & jejunet tres dies ad nonam & tres dies ad veſperam.

Clerici ſive laïci ebrietatem & ventris diſtentionem in omnibus caveant. Faciant quod apoſtolus dixit: *Sive manducatis, ſive bibitis, vel quidquid facitis, omnia in gloria Dei facite.* Tunc ergo digna pœnitentia eſt, ſi hoc impleatur.

De laude in matrimonio.

NOn omnis mulier viro conjuncta uxor eſt viri, quia nec omnis filius mulieris eſt pa-
B tris. Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos ſunt legitima & inter æquales, multò prius hoc ipſud Domino conſtituente, quàm initium Romani juris exiſteret. Itaque aliud eſt uxor, aliud concubina: ſicut aliud ancilla, aliud libera; propter quod etiam apoſtolus ad manifeſtandam harum perſonarum diſcretionem teſtimonium ponit in Geneſi, ubi dicitur: *Ejice ancillam & filium ejus, non erit heres filius ancillæ cum filio meo Iſaac.*

Auguſtinus ait qualis eſſe debeat uxor quæ habenda eſt.

C ID eſt ſi viro caſta, ſi deſponſata in virginitate, ſi dotata legitimè, & à parentibus tradita, & à ſponſo & paranymphis ejus accipienda. Ita ſecundùm Legem & Evangelium publicis nuptiis honeſtè in conjugium legitimè ſumenda eſt, & omnibus diebus vitæ ſuæ, niſi ex conſenſu & cauſa vacandi Deo, numquam à viro ſuo ſeparanda eſt, excepto fornicationis cauſa. Si enim fornicata fuerit, relinquenda eſt; ſed illa vivente altera non ducenda eſt, quia adulteri regnum Dei non poſſidebunt.

De adulterio.

D VIr qui uxorem ſuam invenit adulteram, & non vult dimittere eam; ſed in matrimonio ſuo adhuc habere; annos II. pœniteat, & jejunia religioſa exerceat. Et quamdiu ipſa pœniteat, abſtineat ſe à matrimonio ejus, quia adulterium illa perpetraverit.

Item.

MAritus qui cum uxore ſua dormierit, lavet ſe antequam intret in eccleſia.

Item.

E MUlier adultera ſi eſt, & vir ejus non vult habitare cum illa; ſi vult illa monaſterium intrare, quartam partem ſuæ hereditatis obtineat: ſi non vult, nihil habeat.

Item.

SI vir & mulier conjunxerint ſe in matrimonio; & poſtea dixerit mulier de viro non poſſe nubere cum eo; ſi quis poteſt probare quod verum dicit, accipiat alium.

(a) In editis additur, *& reſponderunt omnes tertio anathema ſit.* Quibus favet antiqua collectio canonum eccleſiæ Turonenſis, in qua referuntur iſti canones prout hic jacent; ſed in fine ultimi additur: *Et reſponderunt omnes per ſingula capitula tertio; anathema ſit.*

(b) Contra eccleſiaſticam.

(c) Ita poſtea ſtatutum fuit in concilio Compendienſi anni 757. can. 1. & in Vermerienſi anni 752 can. 1.

Digitized by Google

Ab hoſtibus capta.

CUjus uxorem hoſtis abſtulerit, & non poteſt repetere eam; licet ei aliam accipere, melius eſt quàm fornicare. Si poſtea redditur uxor, non debet recipere eam, ſi aliam habet; ſed ipſa accipiat alterum virum, ſi unum ante habuerit, eadem ſententia ſtat de ſervis transmarinis.

(a) *In alio loco ſynodus (a) Anquirinenſium.*

MUlieres quæ abortivum faciunt antequàm animam habeant, & poſtea, id eſt poſt XL. dies accepti ſeminis: ut homicidæ pœniteant, id eſt III. annos in IV. feria & VI. & in tribus quadrageſimis miſſi ante XL. dies I. annum pœniteant.

Et in alio.

Conc. Ancyr. can. 20. MUlieres verò quæ fornicantur & partus ſuos necant; ſed ex his qui agunt ſecum & in utero conceptus excutiant, antiqua quidem definitio uſque ad exitum vitæ eos ab eccleſia removet; humaniùs autem nunc devenimus, ut his X. annis tempus pœnitentiæ tribuatur.

AUGUSTINUS. Quæcumque mulier aut partum ſuum diſperdit, aut filium necavit, homicidium perpetravit. Mulier ſive vir conſentientes in hoc peccato VII. annos pœniteant.

HIERONYMUS AIT: Quæcumque mulier hanc deteſtationem fecerit, rea ab his conſtituitur, aut ſuæ animæ aut homicidii. Inde XIIII. annos pœniteat.

HIERONYMUS AIT: Pudet dicere, proh nefas! triſtè quod verum eſt, erecta cervice & ludentibus pedibus incedunt & reliqua.

Aliæ verò ſterilitatem bibunt, & nec damnati hominis homicidium faciunt.

Canon Anquirinenſium.

Conc. Ancyr. can. 23. QUi auguria, aruſpicia, quæ ſive ſomnia vel divinationes quaſlibet ſecundùm mores gentium obſervant, aut in domos ſuas hujuſmodi homines introducunt in exquirendis aliquam artem maleficiorum, aut in domos ſuas inluſtrent; confeſſi pœniteant. Si de clero ſunt, abjiciantur; ſi verò ſæculares, V. annos agant pœnitentiam ſecundùm regulas antiquas conſtitutas.

Theodorus.

SI mulier divinationes vel incantationes diabolicas fecerit; in canone V. annos, & nunc I. annum vel tribus quadrageſimis, vel XL. dies juxta qualitatem culpæ pœniteat.

Si quis mathematicus fuerit, per invocationem dæmonium mentes tulerit; V. annis pœniteat, III. ex his in pane & aqua.

Si quis emiſſor tempeſtatum fuerit; VII. annos pœniteat; III. ex his in pane & aqua.

Si quis ad fanum communicaverit, XL. diebus pœniteat in pane & aqua.

Si quis maleficio ſuo aliquem perdiderit, VII. A annis pœniteat: III. ex his in pane & aqua.

Si quis per amorem veneficus ſit, & neminem perdiderit; ſi clericus, annum I. pœniteat in pane & aqua: laïcus dimidium annum pœniteat.

Maximè ſi per hoc mulieris partum quiſque deceperit; III. annos unuſquiſque ſuperaugeat in pane & aqua, ne homicidii reus ſit. Mulier ſi qua ponit filium ſuum ſupra tectum, vel in fornacem pro ſanitate febris, V. annos pœniteat.

De fornicatione, & reliqua ingenia & immundas pollutiones.

B MOyſes: non commiſcendum cum maſculo coïtu femineo. Et ſubditur; ambo moriantur.

Item in canone apoſtolorum: Epiſcopus, preſbyter, diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio aut furto captus eſt, deponatur: non tamen communione privetur: quia non judicat Dominus bis in idipſum. Canon. apoſt. 24.

Si quis pontifex fornicationem faciens naturalem; X. annos pœniteat, per multas lacrymas & eleemoſynas veniam à Domino petat, poſt annos III. vel IV. levius pœniteat.

Si quis fornicaverit ſicut Sodomitæ fecerunt, X. annos pœniteat; tribus integris. Alii Sodomitæ VII. annos, & molles ſicut mulier C adultera VII. annos pœniteat. Qui ſemen aut ſanguinem biberit, III. annos pœniteat.

Si quis ſemen in os miſerit, VII. annos pœniteat: alii judicant per conſilium III. Qui ſæpe fecerit fornicationem, primus canon judicat X. annos. Secundus canon VII. annos, ſed pro infirmitate hominis per conſilium dixerunt III. annos pœniteat.

Pueri ſe invicem manibus inquinantes dies XL. pœniteant.

D Pueri inter fœmora fornicantes, annum I. iterantes, annos II. pœniteant.

Puer parvulus oppreſſus à majore, hebdomadam unam pœniteat. Si conſenſerit, XL. diebus.

Vir ſemetipſum coinquinans primum C. diebus, iterans, annum I. pœniteat.

Si quis fornicationem aut immunditiam fecerit; laïcus III. annos; clericus V. ſubdiaconus VI. diaconus VII. preſbyter X. epiſcopus XII. molles uno anno pœniteant.

Si quis frater cum fratre fornicationem faciens per commixtionem carnis; XII. annos ab omni carne ſe abſtineat.

E Qui cum ſorore ſua fornicatur, XII. annos pœniteat: alii XV. judicant.

Si cum matre fornicaverit, XV. annos pœniteat, & numquam mutet, niſi diebus dominicis.

Si mater cum filio ſuo parvulo fornicationem imitatur, annos III. pœniteat, & III. quadrageſimas, & legitimas ferias.

MOYSES. Cum omni pecore non coïbis, nec maculaberis cum eo.

CANON. Qui cum pecoribus coïerit, XI. annos pœniteat. Quidam dixerunt per conſilium VII. quidam III. quidam I. quidam cum duo-

(a) Ita legebant antiqui pro Ancyranenſium. Æneas epiſcopus Pariſienſis in libro adverſus Græcos Spicil tom. 7. pag. 62. *In canone Anquirani concilii, &c.*

Digitized by Google

bus ut pueri. Oportet diſcretio eſſe inter qualitatem pecudis vel hominum. Animalia ad alia coïtum hominum polluta, occidantur, carneſque canibus projiciantur; ſed coria adſumantur. Ubi autem dubium eſt, non occidantur.

De occiſione canon Anquirinenſium.

Conc. Ancyr. can. 21. & 22. QUi voluntariè homicidium fecerint, ad pœnitentiam quidam ſe jugiter mittant, circa exitum autem vitæ communione digni habeantur. Eos verò qui non voluntate, ſed caſu homicidium perpetraverint, hæc vero humani ordinatio quinquennii tempus tribuat.

Qui occiderit monachum vel clericum, arma (a) relinquat, & (a) Deo ſerviat, vel VII. annos pœniteat.

Qui autem epiſcopum aut preſbyterum occiderit, rege judicandus eſt.

Si laïcum alterum occiderit meditatione odii, vel poſſidendæ hereditatis *ejus; annos* VII. *pœniteat ſine carne & vino. Si* per iram ſubitam & rixam, III. annos pœniteat.

Qui ad homicidium faciendum conſenſerit, & factum fuerit; VII. annos pœniteat, III. integros. Si autem voluerit, & non potuerit; III. annos pœniteat.

Si quis alium aliter percuſſerit, & ſanguinem effuderit, XL. dies pœniteat, & vulnus reſtituat. Si diaconus, VI. menſes. Si preſbyter unum annum pœniteat.

Qui occiderit hominem XL. dies abſtineat ab eccleſia. Si quis pro ultione proximi hominem occiderit; poeniteat ſicut homicida III vel VII. annos. Si tamen reddere vult propinquis pecuniam æſtimationis, levior erit poenitentia, id eſt dimidio ſpatio. Similiter qui occiderit hominem publico bello, vel per juſſionem Domini ſui, XL. dies poeniteat.

Si quis liber jubente majore ſuo innocentem; annum I. poeniteat, & ſequentes II. quadrageſimas & legitimas ferias.

Qui per rixam in ictu debilem vel deformem hominem reddidit; impenſas in medicos & maculæ pretium, & opus ejus donec ſanetur reſtituat, & dimidium annum poeniteat. Si vero non habet unde reſtituat, hic annum integrum.

Qui ad feriendum hominem ſurrexerit, volens eum occidere, II. hebdomadas poeniteat; ſi clericus fuerit VI. menſes, quod & ſi vulneraverit, dies XL. ſed & pecuniam pro modo vulneris cui inflixit tribuat, ne læſus ſcandalizetur.

Si quis clericus homicidium fecerit, & proximum ſuum occiderit, X. annos exul poeniteat: poſt hos recipiatur in patriam, ſi poenitentia comprobatur epiſcopo, ut & ſatisfaciat parentibus ejus quem occidit, vicem filii reddat. Si autem non ſatisfaciat parentibus illius, numquam recipiatur in patriam; ſed more Caïn vagus & profugus ſit ſuper terram.

Mater ſi occiderit filium ſuum, XV. annos poeniteat, & numquam mutet niſi in die dominico.

Mulier paupercula ſi occiderit filium ſuum, A VII. annos poeniteat. In canone dicitur, ſi homicida ſit, X. annos poeniteat.

Si moritur infans ſine baptiſmo, III. annos habens; pater & mater III. annos poeniteat, I. ex his in pane & aqua.

Infans, infirmus, & paganus commendatus preſbytero, ſi moriatur ſine baptiſmo, preſbyter deponatur. Si negligentia ſit parentum, I. annum poeniteant.

Qui necat filium ſuum ſine baptiſmo, in canone X. annos poeniteat, per conſilium VII. annos.

Si moriatur ſine nece hominis & ſine baptiſmo, B III. annos pœniteat.

Qui homicidium vel furtum commiſerit, & non compoſuit illis quibus nocuit: quando confeſſus fuerit epiſcopo vel preſbytero peccata ſua, debet illis aut propria reddere, vel componere. Si verò non habuerit ſubſtantiam unde componere poteſt, vel neſcierit quibus nocuerit, plus augeat poenitentia.

De furtu.

SI quis furtum capitalem commiſerit, id eſt quadrupedia, vel caſas effregerit, aut quodlibet meliorem præſidium furaverit, V. annos C poeniteat, III. integros.

Qui ſæpe furtum fecerit, VII. annos poeniteat, aut quomodo judicaverit ſacerdos. Qui verò de minoribus furtum fecerit, III. annos poeniteat.

Si quis aliquid de miniſterio eccleſiarum vel qualecumque opus, quolibet modo fraudaverit, vel neglexerit, VI. annos poeniteat.

Faciens furtum ſemel I. annum: ſi iterum, II. annos. Si puer, XL. diebus, vel XX. diebus, ut aſſerit æqualitas eruditionis.

Si quis ſervum aut quemcumque hominem quolibet ingenio in captivitatem duxerit aut D tranſmiſerit; III. annos poeniteat in pane & aqua.

Si parvulus annorum decem aliquod furtum fecerit; VII. dies poeniteat. Si autem poſt annos XX. aliquid furtum fecerit, X. dies poeniteat.

De juramento.

PErjurium qui fecerit in eccleſia, XI. annos poeniteat. Qui vero pro neceſſitate coactus, III. quadrageſimas.

Neceſ. in manus.

E SI verò juraverit in manu epiſcopi vel preſbyteri, ſeu in altari, ſive in cruce conſecrata, & mentitus eſt, III. annos poeniteat. Si in cruce non conſecrata, I. annum poeniteat.

Si quis juraverit in manu hominis, nihil eſt apud Græcos, nos ſecundùm Chriſtum, aut ex verbis tuis juſtificaberis, aut ex verbis tuis condemnaberis.

Interrogatio Romana.

DE juramento, non jurare omnino hoc ſequentia lectionis dicit non adjurandum eſſe per creaturam aliam, ſed per creatorem,

(a) Id eſt monachus fiat.

Digitized by Google

ut mos eſt prophetis, vivit Dominus, & vivit anima mea; & vivit Dominus cui adſiſto hodie.

De contradictione.

FInis autem contradictionis ad juramentum eſt, ſed Domino. Omne enim quod dominatur, hoc & adjuratur. Alii perjures III. annos pœniteant.

De contradictione duorum abſque teſtibus, ſtatuunt ut per ſancta IV. evangelia antequam communicent teſtentur, qui adprobantur, & deinde ſub judice famæ relinquantur.

Si quis perjuraverit VI. annos pœniteat, III. integros, ut & juret numquam prætereat. Si quis coactus pro qualibet neceſſitate, aut neſciens perjuraverit, tres annos pœniteat, I. integrum.

De eſcis immundis.

QUi manducat carnem immundam, aut à vulpibus dilaceratam, XL. dies pœniteat.

(a) Qui manducaverit morticinas (a) inſtius, XL. dies pœniteat.

Qui animalis carnem cujus mortem neſciebat, tertiam partem anni cum pane & aqua vivat ſine vino & carne.

Qui manducaverit morticina ſciens, c. diebus pœniteat.

Si quis venationem aliquam quocumque exercuerit: ſi clericus, annum I. ſi diaconus, II. ſi ſacerdos, III. annos pœniteat.

Animalia quæ à lupis ſeu canibus lacerata, non ſunt comedenda, niſi porcis & canibus. Nec cervus, nec capra, ſi mortui inventi fuerint. Græci autem carnem non dant morticinorum porcis ſuis. Pelles eorum ad calciamenta liceant; & lana & cornua accipere licet, tamen non in ſanctum aliquid.

De porcis.

SI caſu porci comedent carnem morticinorum aut ſanguinem hominis, non abjiciendos credimus, nec gallinos.

Porci ergo qui ſanguinem hominis guſtantes tetigerunt, manducantur; ſed qui cadavera mortuorum lacerantes manducaverunt; carnem eorum manducare non licet, uſque dum macerantur poſt annum.

Piſces autem licet comedere, quia alterius naturæ ſunt. Aves verò & animalia cetera ſi in retibus ſtrangulantur, non ſunt comedenda; nec ſi accipiter oppreſſerit, ſi mortui inveniuntur, quæ IIII. capitulo actus apoſtolorum: ita præcipiunt abſtinere à fornicatione & ſanguine ſuffocato & idolatria. Et cùm non prohibent, conſuetudo non eſt comedere. Leporem licet comedere, & bonum eſt pro diſenterio; & fel ejus miſcendum eſt cum pipere pro dolore omnimoda.

Animal vulneratum à beſtiis & guſtatum, licitum eſt manducare. Si homo prius illud animal vivum occiderit: ſi vero mortuum prius fuerit, dejiciatur caro ejus.

(a) *Id eſt*, inſcius.

Si apes occidunt hominem, occidi debent feſtinanter; mel tamen non manducetur.

De ebrietate.

SI quis epiſcopus vel aliquis ordinatus in conſuetudine ebrietatis vitium habuerit; aut deſinat, aut deponatur. Si quis preſbyter aut diaconus per ebrietatem vomitat, XL. dies pœniteat. Si laïcus fidelis, XV. dies pœniteat. Si monachus, XXX. dies pœniteat. Si clericus, XX. dies. Si fidelis laïcus ſic per negligentiam inebriat alterum, XL. dies pœniteat. Si vomitum facit infirmitatis cauſa, ſi non culpa eſt, aliter laïci ſeptem diebus, clerici verò vel ſubdiaconi III. diaconi IIII. preſbyter V. epiſcopus VI.

Si per ebrietatem & voracitatem evomerit Euchariſtiam, XL. dies pœniteat. Clericus, monachus vel diaconus, (b) XL. preſbyter LXX. epiſcopus XC. Si infirmitatis cauſa, VII. diebus. Unuſquiſque ſine infirmitatis cauſa ſacrificii ſeptem diebus, quidam pſalterium, quidam bis pſalterium. (b)

Si vomitum ſacrificii die in igne projecerit, vel in flumine, C. pſalmos cantet.

Si canes comedent talem vomitum, C. diebus ſiſtit; ſi non, XL. diebus. Qui verò inebriantur contra præceptum Domini, ſi votum ſanctitatis habent, hoc eſt ebrioſitas, quando ſtatum mentis mutant & linguam balbutit, & oculi turbantur, & vertigo erit, & ventris diſtenſio, ac dolor ſequitur, ſi clericus, VII. ſeptem diebus pœniteat, monachus XIIII. diaconus IV. hebdomadas, preſbyter IV. hebdomadas, epiſcopus V. laïcus III. dies ſine vino & carne.

De Euchariſtiam.

SI quis Euchariſtiam negligentiæ cauſa perdiderit, I. annum, vel III. quadrageſimas, vel XL. dies pœniteat.

Si ſacrificium in terra ceciderit cauſa negligentiæ, L. pſalmos cantet.

Qui neglexerit ſacrificium, ut vermes in eo ſint, aut colorem non habet ſaporemque, XX. vel XXX. vel XL. dies pœniteat, & in ignem accendatur, cinis ejus ſub altare abſcondatur. Si uſque ad terram ceciderit, I. diem pœniteat.

Si ſtilla ſuper altare ceciderit, III. dies pœniteat.

Si mus comedit ſacrificium cauſa incurioſitatis, XXX. vel XL.

Qui in eccleſia modicam partem perdiderit & non invenit; XX. dies pœniteat, vel unoquoque die pſalmos LXX. cantet.

Qui autem in plebe ſuum chriſmal perdiderit & non invenit, XL. dies pœniteat, vel III. quadrageſimas pœniteat.

Qui perfundens calicem in fine ſolemnitatis, XXX. dies pœniteat.

De diverſis cauſis qui creaturam perdiderit, hoc eſt thus, tabulas, aut ſedulam, ſive ſal benedictum, panem novum conſecratum vel aliquid huic ſimile. VII. dies pœniteat.

Mus ſi ceciderit in liquorem; tollatur inde, & aſpergatur liquor ille aqua benedicta. Si verò

(b) *Id eſt*, XL.

Digitized by Google

mortua fuerit, abjiciatur totus liquor, nec ab A omnibus ſumatur, ſive lac ſit, ſive cervisia, vel aliquid hujuſmodi.

Quod ſi multum ſit liquor ille, in quo mus vel muſtella incidens moritur, purgetur & aſpergatur aqua ſancta, & ſumatur, ſi neceſſitas ſit.

Si aves ſtercorant in quemcumque liquorem; hujuſmodi tollatur ſtercus, & mundatur cibus aqua benedicta, & ſumatur.

Qui ſanguinem neſcius cum ſaliva bibit, non nocebit.

Qui manducat ſanguinem proprium, polluitur; inſcius, non nocet: ſi autem ſciens, pœnitentiam agat juxta modum pollutionis. B

Si quis falſitatem commiſit, VII. annos pœniteat. Qui autem conſentit, V. annos pœniteat.

De alio pœnitentiali.

DEtractionibus, laïci VII. diebus, clericus II. hebdomadas; ſubdiaconus III. presbyter V. epiſcopus VII.

Item.

SI quis cum alio iram tenet in corde; ſicut homicida judicatur. Si non vult reconciliari fratri ſuo quem odio habet; tamdiu in pane & aqua pœniteat uſque dum reconcilietur. C

Synodus Arlatenſis.

Conc. Arel. can. 50. HI qui publicis inter ſe odiis exardeſcunt, ab Eccleſiæ conventu removendi ſunt, donec ad pacem recurrant.

De baptiſmo reiterato, & de opera die Dominico.

QUi rebaptizati ſunt ignorantes, non indigent pro eo pœnitentia, niſi quod ſecundùm canones non poſſunt ordinari niſi pro magna neceſſitate. Si autem non ignari iterum baptizati ſunt, quaſi iterum Chriſtum crucifixerunt, pœniteant VII. annos IV. & VI. feria, & in tri- D bus quadrageſimis, ſi pro vitio aliquo fuerit. Si autem munditia licitum putaverint, III. annos pœniteant. Baptizati à presbytero non baptizato iterum debent baptizari.

Theodorus de opere die Dominico.

QUi operantur die Dominico, eos Græci prima vice arguunt, ſecunda tollunt aliquid ab eis; tertia vice tertiam partem de rebus, aut vapulent, vel VII. diebus pœniteant.

De communicatione.

SI quis autem die Dominico per negligentiam jejunaverit, hebdomada tantùm debet abſtinere: ſi ſecundùm, dies XX. Si poſtea, XL. Si per damnationem diei jejunaverit, ſicut Judæi, abominantur ab omnibus eccleſiis catholicis. Si autem contemſerit indicto jejunio in eccleſia, & contra decreta ſeniorum fecerit, ſi non in quadrageſima, XL. diebus pœniteat: ſi autem in quadrageſima, annum pœniteat: Si frequenter & in conſuetudine erit, exterminabitur ab eccleſia, dicente Domino: *Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis qui in me credunt & reliqua.*

De communicatione die Dominico.

GRæci omni die Dominico communicant, clerici & laïci, & qui tribus dominicis non communicaverit, excommunicantur, ſicut canon habet. Romani ſimiliter communicant qui volunt; qui autem nolunt, non excommunicantur. Theod. cap. n. 11.

Synodus Agathenſis.

SÆculares verò qui in natali Domini & Paſcha & Pentecoſten non communicaverint; catholici eſſe non credantur. Can. 18.

De abſtinentia mariti.

GRæci & Romani tribus diebus abſtinent ſe à mulieribus ante panes propoſitionis, ſicut in lege ſcriptum eſt. Infirmis licet omni hora potum & cibum ſumere quandocumque deſiderant; ſi oportuna non poſſunt manducare, non licet homini à ſervo ſuo tollere pecuniam ſine voluntate ejus, quem ille de labore ſuo adquiſierit. Viro licet in baptiſmo ſuſcipere fœminam: fœminæ verò non licet ſuſcipere virum.

De reverentia eccleſiæ.

LIgna eccleſiæ non debent ad aliud quid jungi niſi ad eccleſiam aliam, ſi neceſſe eſt, vel igne comburenda, vel ad perfectum in monaſterio fratribus: in laïcali tamen opere non debent procedere, & in loco altaris crux ponatur.

Pro infantibus licet miſſas facere cui vult ante VII. annos. Si clericus pervenerit ad infirmum paganum, melior eſt baptizare eum aqua ſignata in nomine ſanctæ Trinitatis.

De uſuris.

SI quis uſuris undique exierit, III. annos poeniteat I. ex his in pane & aqua.

Si quis dilaturus fecerit quod deteſtabile eſt, III. annos poeniteat.

Si quis laïcus per ignorantiam cum hæreticis communicaverit; ſtet autem cum cathecumenis, id eſt ſeparatus ab eccleſia, & XL. diebus poeniteat.

Si in captivitatem per vim ducta, aut ductus redimi non poteſt, poſt annum poteſt accipere alterum virum.

Item.

MUlier nupta uni viro, quæ vovet Deo, ut poſt mortem viri non accipiat alium; eo mortuo, prævaricatrix voti, ſi acceperit alterum; E iterumque nupta cum eo poenitentiæ mota, implere vota ſua vult; non poteſtate viri ejus eſt utrum impleat, an non. Æger unam licentiam dedit nubere cum illo viro cui confeſſa eſt vota poſt X. annos.

Item.

MUlier mortua, licet viro poſt menſem alteram accipere.

Item.

POſt annum licet mulieri tollere virum.

Digitized by Google

De voto mulierum.

SI quis maritus vel ſi qua mulier votum habens virginitatis adjungitur matrimonio, non dimittat illud, ſed poeniteat IV. annis. Mulieri non licet votum vovere ſine conſenſu viri ſui: ſed & ſi voverit, dimitti poteſt. Maritus non debet uxorem ſuam nudatam videre.

Item.

QUæcumque mulier adulterium, perpetraverit in poteſtate viri eſt ſi velit reconciliari mulieri adulteratæ. Si reconciliaverit; in clero non proficit. Vindicta illius ad primum virum pertinet non ad regem.

Ad menſtruum.

AD mulierem quæ patitur menſtrua non accedas. Si aperuerit fontem ſanguinis ſui, moriatur.

GREG. Audiſtis ut morte lex ſacra feriat. Si quis vir ad menſtruatam mulierem accedat. Nuncque tamen mulier, dum conſuetudinem menſtruam patitur prohiberi eccleſiam intrare non debet, quia ei naturæ ſuperfluitas ad culpam non valet reputari, & per hoc quod in vita patitur, juſtum non eſt ut ingreſſu eccleſiæ privetur. Novimus namque quod mulier quæ fluxum patiebatur ſanguinis poſt tergum Domini humiliter veniens, veſtimenti ejus fimbriam tetigit, atque ab ea ſtatim ſua infirmitas receſſit. Si ergo in fluxu ſanguinis poſita laudabiliter potuit Domini veſtimentum tangere, cur cui menſtruam ſanguinis patitur, non liceat Domini eccleſiam intrare? Si dicis: illam infirmitas compulit medicamentum quidem contra ægritudines explorare;

Foeminæ utique & menſtruus ſui ſanguinis fluxus ægritudo eſt. Si illa ſanguinaria conceditur ſanitas, cur non cedatur tunc mulieribus quæ naturæ ſuæ vitio infirmantur. Sanctarum communis myſterium in eiſdem diebus percipere non debet prohiberi.

Moyſes.

SI mixtus vir mulieri & lavari aqua debeat, & ante ſolis occaſum eccleſiam non intrare Lex veteri populo præcepit, quæ autem intelligi ſpiritualiter poteſt. Nunc autem vir cum propria conjuge dormiens, niſi lotus aqua intrare eccleſiam non debet; ſed neque lotus intrare ſtatim debet. Romanorum tamen ſemper ab antiquioribus uſus fuit poſt ammixtionem propriæ conjugis, & lavacri purificationem, & ab ingreſſu eccleſiæ paulum reverenter abſtinere: quia ipſa licita ammixtio conjugis ſine voluptate carnis fieri non poteſt. A ſacri loci ingreſſu abſtinendum eſt, quia voluptas ipſa eſſe ſine culpa nullatenus poteſt. Vigilanti verò mente penſandum eſt, quia in Sina monte Dominus ad populum locuturus, prius eumdem populum abſtinere à mulieribus præcepit.

GREG Si quis verò ſuam conjugem non cupidine voluptatis raptus, ſed ſolum modo creandorum liberorum gratia utitur; iſte profecto ſive de ingreſſu eccleſiæ, ſive de ſumendo Dominici

A Corporis Sanguiniſque myſterio, ſuo eſt relinquendus judicio, quia nobis prohiberi non debet, cum ei juxta præfinitam ſententiam etiam eccleſiam licuerit intrare. Hinc de pueris David dicitur, ut ſi à mulieribus mundi eſſent, panes propoſitionis acciperent: quos omnino non acceperunt, niſi prius eos mundos David à mulieribus fateretur. Tunc autem vir qui poſt ammixtionem conjugis lotus aqua fuerit etiam ſacræ communionis myſterium valet accipere.

Poſt quos dies purificari debent.

CUm verò enixa fuerit mulier, qua die de-
B beat eccleſiam intrare Teſtamenti veteris præceptione didiciſti, ut pro maſculo diebus XXXIII. pro foemina autem LXVI. diebus debeat abſtinere. Quæ tamen ſciendum eſt quæ ei in myſterio accipitur. Nam ſi hora eadem qua genuerit actura gratias intrat eccleſiam, nullo peccati pondere gravatur. Voluptas etenim carnis, non dolor in culpa eſt. In carnis commixtione voluptas eſt. Nam in prolis procreatione gemitus: unde & ipſi primæ matri omnium dicitur, *in doloribus paries*. Si itaque enixam mulierem prohibemus eccleſiam intrare; ipſam ei poenam ſuam
C in culpam deputamus.

De prægnantis baptiſmo.

BAptizare autem prægnantem vel enixam mulierem, vel hoc quod genuerit, ſi mortis periculo urgeatur, vel ipſa hora eadem qua gignit; vel hoc quod gignetur, eadem qua natum eſt nullo modo prohibetur.

Greg. De purificatione poſt partum.

AD ejus concubitum vir ſuus accedere non debet, quo ad uſque qui gignitur ablacte- S. Greg. in reſp. ad inter. S. Auguſtini.
D tur. Prava autem conſuetudo in conjugatorum moribus ſurrexit, ut mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant; eos aliis mulieribus ad nutriendum tradant, quod videlicet ex ſola cauſa incontinentiæ videtur. Attamen niſi purgationis tempus tranſierit, viris ſuis non debent miſceri.

Theodorus.

ERgo cujus uxor eſt infidelis & gentilis, & non poteſt converti, dimittatur. Si mulier diſceſſerit à viro ſuo diſpiciens eum, nolens revertere & reconciliari viro, poſt quinque annos
E cum conſenſu epiſcopi aliam accipere licebit uxorem.

Moyſes de nocturna pollutione.

SI fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus ſit ſomno, & niſi lotum aqua ei uſque ad veſperam intrare eccleſiam non concedit.

Gregorius in reſponſis Auguſtino. Populus ſpiritalis intelligens ſub eodem intellectu accipiet, quia quaſi per ſomnium inludetur qui tentatus immunditia variis imaginibus in cogitatione inquinatur, ſed lavandus eſt aqua, ut culpas cogitationis lacrymis abluat, & niſi prius ignis tentationis recederit, reum ſe quaſi uſque ad veſperum

Digitized by Google

veſperum agnoſcat. Sed eſt in eadem inluſione valde neceſſaria diſcretio, qua ſubtiliter penſari debeat ex qua re accedat menti dormientis. Aliquando enim ex crapula, aliquando ex naturæ ſuperfluitate vel infirmitate; aliquando ex cogitatione contingit. Et quidem cùm ex naturæ ſuperfluitate vel infirmitate evenerit, omnimodo hæc inluſio non eſt ei timenda, quia hanc animus neſcius pertuliſſe magis dolendum eſt, quàm feciſſe. Cùm verò ultra modum appetitus gulæ in ſumendis alimentis rapitur, atque idcirco bonorum receptacula gravantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen uſque ad prohibitionem percipiendi ſancti myſterii, vel miſſarum ſolemnia celebrandi; cùm fortaſſe aut feſtus dies exigit aut exhiberi myſterium pro eo quòd ſacerdos alius in loco deeſt, ipſa neceſſitas compellit. Nam ſi adſunt alii qui implere miniſterium valeant, inluſio per crapulam facta à perceptione ſacri myſterii prohibere non debet; ſed ab *immolatione ſacri myſterii* abſtinere, ut *arbitror, humiliter* debet, ſi tamen dormientis animam turpi imaginatione non concuſſerit. Nam ſunt quibus ita plerumque inluſio naſcitur, ut eorum animus etiam in ſomno corporis poſitus turpibus imaginationibus non fœdetur: qua in re unum ubi oſtenditur ipſa mens rea, non tamen vel ſuo judicio libera, cùm ſe etſi dormiente vidiſſe tamen in vigiliis corporis meminit, corpore nihil meminit ingluviem cecidiſſe. Sin verò ex turpi cogitatione vigilantis oritur inluſio dormientis, patet animi ſui reatus, videt enim à qua radice inquinatio illa proceſſerit: quia quæ cogitavit hæc pertulit neſciens.

Qui in ſomnis non volens pollutus ſit, ſurget canetque VII. pſalmos pœnitentiales, id eſt *Domine ne in furore tuo, Beati quorum. Domine ne in furore tuo. Miſerere mei Deus. Domine exaudi orationem. De profundis. Domine exaudi orationem*. Vel unuſquiſque ſecundùm ſuam virtutem, & in mane XXX. pſalmos cantet. Volens autem in ſomnis peccare, ſive qui pollutus ſit ſine voluntate, XV. pſalmos. Si in ſomno peccans ſine cogitatione, XV. pſalmos. Item in ſomno peccans ſi ex cogitatione pollutus eſt, XXV. pſalmos. Si ſemen fundit in eccleſia per dormitationem, cantat pſalterium, vel III. dies pœniteat. Si voluntariè ſemen in eccleſia fundit mala cogitatione: ſi clericus XVII. dies pœniteat; diaconus XXV. preſbyter XL. epiſcopus L. monachus XXX.

Sacerdos tangendo oſculando mulierem coinquinatus, XL. dies pœniteat.

Si oſculatur ſacerdos feminam per deſiderium, XX. dies pœniteat. Si ſemen per oſculum fuderit, XL. dies pœniteat. Si per cogitationem fuderit ſemen, hebdomada jejunet. Si tangit manum cum manu, III. hebdomadas, epiſcopus IV. hebdomadas; ſi monachus, VII. dies; ſi diaconus, IV. dies; ſi clericus, II. dies; laïci, I. die pœniteant. Si tangit manu die, XIV. dies pœniteat; monachus III. hebdomadas; clerici VII. dies pœniteant. Aliter ſi clerici manum cum manu, XXX. dies pœniteat vel XX. quantò magis alii gradus? Qui impugnatione mentis

A violenter coinquinatus eſt, VII. dies pœniteat vel quo uſque cogitatio vincitur. De his apoſtolus Jacobus melius intimabat: *Confitemini*, inquit, *alterutrum, peccata veſtra, & orate pro invicem ut ſalvemini*.

Si quis ſæpe per violentiam cogitationis ſemen fuderit, XX. dies.

De ritu mulieris in eccleſia vel miniſtri.

Mulieres non velant altare cum corporali, nec oblationes ſuper altare, neque calicem ponant, neque ſtent ordinatè in eccleſia, neque in convivio ſedeant. In te ſacerdos mu-
B lieres non eſt licitum alicui pœnitentiam indicare, quia in canone nulli licitum eſt, niſi ſolis ſacerdotibus. Mulieres poſſunt ſub nigro volamine accipere ſacrificium, ut Baſilius judicavit. Mulier poteſt oblationes facere ſecundùm Græcos. Non eſt ad Romanos.

De ſervis & ancillis.

Pater filium neceſſitate coactus poteſtatem habet tradere in ſervitium VII. annis. Deinde ſine voluntate filii licentiam tradendi habet. Homo XIII. annorum ſeipſum poteſt facere ſervum. Non licet homini à ſervo ſuo tollere pecuniam quam ipſe acquiſierit. Si ſervum
C & ancillam Dominus amborum in matrimonium conjunxerit, poſtea deliberato ſervo vel ancilla, ſi non poteſt redimi qui in ſervitio eſt, libero licet ingenuo conjungere. Si quis liber ancillam in matrimonio acceperit, non habet licentiam dimittere eam, ſi ante cum conſenſu amborum conjuncti ſunt. Si prægnantem mulierem quaſi liberam comparat, liber eſt qui ex ea generaratur. Qui ancillam prægnantem liberat, quem genuerat ſit ſervus.

De diverſis quæſtionibus.

D Jejunia legitima tria ſunt in anno pro populo, XL. ante paſcha, ubi decimas anni ſolvimus, & XL. ante natali Domini, & poſt pentecoſtem XL. dies & noctes.

De promiſſione ſua laïci non debent moram facere, quia mors non tardat. Servo Dei nullatenus licet pugnare, multorum licet ſit conſilio ſervorum Dei.

Infans pro infante poteſt dari ad monaſterium Dei, quamvis alium voviſſet; tamen melius eſt votum implere. Similiter pecora æquali pretio poſſunt mutare ſi neceſſe ſit.

Rex ſi alterius regis terram habet, poteſt do-
E nare pro anima ſua.

Inventio in via tollenda eſt. Si inventus fuerit poſſeſſor, reddatur ei tributum; ſi non fuerit inventus, Eccleſiæ ſit. Conſuetudo provinciæ, id eſt ne tantum pauperes in decimis aut in aliquibus rebus vim patiantur. Decimas non eſt legitimum dare niſi pauperibus & peregrinis, ſive laïci ſuas ad eccleſiam. Pro reverentia regenerationis in albas pentecoſtem orandum eſt ut in quinquageſima oratur. Oratio poteſt ſub velamine eſſe, cùm neceſſitas cogit. Qui pro homine mortuo jejunat, ſeipſum adjuvat. De mortuo autem Dei ſolius eſt notitia.

A

De pœnitentia adulteri ſynodus Quirinenſium.

Conc. Ancyr. can. 19. SI quis adulterium commiſerit, VII. annos pœniteat, completis perfectionis ſecundùm priſtinos gradus.

Si quis adulterium commiſerit, id eſt cum muliere aliena, vel ſponſam, vel virginem corruperit; laïcus III. annos pœniteat, unum ex his in pane & aqua: clericus v. diaconus v. integros; presbyter ſive monachus VII. annos, III. ex his in pane & aqua; epiſcopus XII. v. ex his in pane & aqua.

B Si quis clericus poſtquam ſe Deo voverit, ad ſæcularem habitum iterum reverſus fuerit, aut uxorem duxerit, x. annos pœniteat, III. ex his in pane & aqua, & numquam poſtea in conjugio copuletur. Quod ſi noluerit, ſancta ſynodus, vel ſedes apoſtolorum ſeparabit eos à communione & convivio catholicorum. Similiter mulier poſtquam ſe voverit Deo, ſi tale ſcelus commiſerit, pari ſententia ſubjacebit.

De ſanctimoniale fornicaria.

SI quis fornicaverit cum ſanctimoniali vel Deo conſecrata; ſicut in ſuperiore ſententia unuſquiſque juxta ordinem ſuum pœniteat, diaconus & presbyter & epiſcopus, ipſa virgo ſacra fornicans VII. annos pœniteat. Una eſt pœnitentia puellæ & viduæ. VII. annorum. Majorem meruit quæ virum habet, ſi fornicationis crimen admiſit.

C Si quis cum ancilla Dei, annos VII. pœniteat. Laïcus maculans ſe cum ancilla Dei, II. annos pœniteat. Si genuerit ex ea filium, III. annos pœniteat. Si ſine conjugio ſunt, III. quadrageſimas pœniteat. Quidam dicunt XL. diebus.

D Si quis vacans uxorem alterius polluit, annos II. pœniteat. Si quis uxoratus virginem, ſimiliter pœniteat. Si uxoratus ancillam ſuam, I. annum & III. quadrageſimas & legitimas ferias tribus menſibus primis, & à ſua ſe contineat. Illa ſi invita paſſa eſt, XL. dies; ſi conſentiens, III. quadrageſimas & legitimas ferias. Si genuerit ex ea filium, liberet eam.

Puer cum aliqua puella fornicari nitens, nec coinquinatus, XX. diebus pœniteat: Si autem coinquinatus eſt, C. diebus. Si verò, ut moris eſt, ſuam complet voluntatem, annum pœniteat.

E Si quis presbyter, vel diaconus, vel monachus uxorem duxerit in conſcientia populi, deponatur. Si adulterium perpetraverit cum ea, & in conſcientia populi decernit; projiciatur extra eccleſiam, & inter laïcos pœniteat, quamdiu vivit.

Qui dimiſerit alteri uxorem ſuam conjungi, VII. annos pœniteat cum tribulatione, vel XV. levius.

De raptoribus & incenſoribus.

SI quis virginem aut viduam raptus fuerit, III. annos pœniteat. Si quis domum vel aream cujuſcumque voluntariè igne cremaverit, ſuperiore ſententia ſubjacebit.

De machina mulierum.

MUlier qualicumque molimine aut per ſeipſam aut cum altera fornicans, III. annis pœniteat, unum ex his in pane & aqua.

Sanctimonialis femina.

CUm ſanctimoniali per machinam fornicans, annos VII. pœniteat, II. ex his in pane & aqua.

Qui ſæpe fornicatur, laïcus cum laïca, III. annos pœniteat, & quantò ſæpius ac negligentius, tantò magis & tempus addat & modum.

Qui diutius fornicationi, perjurio, latrociniis, ceteriſque flagitiis ſervivit, annos VII. pœniteat.

Mulier abſtineat ſe à viro III. menſes quando concepta eſt, antequam pariat, & poſt partum XL. dies. Qui autem nupſerit his diebus, XL. dies pœniteat, vel XXX. vel XX.

Qui in matrimonio ſunt, abſtineant ſe in III. quadrageſimis, & in Dominica nocte & in ſabbato & fer. IV. & VI. quæ legitimæ ſunt, & III. noctes abſtineant ſe antequam communicent.

Qui in quadrageſima ante paſcha cognoſcit mulierem ſuam & noluit abſtinere, annum unum pœniteat, vel ſuum pretium reddat ad eccleſiam, vel pauperibus dividat, vel XXVI. ſolidos reddat. Si per ebrietatem vel aliqua cauſa acciderit, ſive conſuetudine, XL. dies pœniteat.

Si vir cum muliere ſua retro nupſerit, pœniteat quomodo de animalibus, id eſt ſi conſuetudine erit, III. annos. Si vero in terga nupſerit, & conſuetudo erit, VII. annos pœniteat.

Si mulier cum muliere, annos III. id eſt ſi mulier quæ ſe more fornicatoris ad alteram conjunxerit, III. annos ſicut fornicator pœniteat. Sic & illa quæ ſemen viri ſui in cibo miſcens, ut inde plus ejus amorem accipiat, pœniteat ſimiliter.

Mulier ſi inter imitante maleficia ſua, id eſt per poculum aut per artem aliquam, VII. annos pœniteat. Si paupercula, IIII. annos pœniteat. Si quis fornicatur cùm virgine, IV. annos pœniteat: Si cum maritata, quatuor annos integros, II. alios, II. quadrageſimis tribus & tribus diebus hebdomadæ pœniteat.

Si mulier ſola cum ſeipſa coïtum habeat III. annos pœniteat. Uxor quæ ſanguinem viri ſui pro remedio guſtaverit, XL. dies plus minuſve jejunet. Similiter pœniteat.

Quirinenſium.

SI quis ſponſam habens ſorori cujus forſitan intulerit violentiam, eique inhæſerit tamquam ſuæ, hanc autem deceptam poſtea duxerit uxorem deſponſatam: illa verò quæ vitium paſſa eſt, ſi fortè necem ſibi intulerit, omnes hi qui facti hujus conſcii ſunt, x. annos in pœnitentia redigentur ſecundùm canones conſtitutos. Conc. Ancyr. can. 24.

Digitized by Google

De canone Cæſarii.

Conc. Neoc. can. 2. MUlier ſi duobus fratribus nupſerit, abjici debet uſque ad diem mortis: ſed propter humanitatem in extremis ſuis ſacramentis reconciliari oportet: ita tamen ut ſi forte ſanitatem receperit, matrimonio (a) ſolito ad pœnitentiam admittatur, quæ ſi defuncta fuerit mulier in hujuſmodi conſortio conſtituta, difficilis erit pœnitentia remanenti, qua ſententia tam viros quàm mulieres teneri debebunt.

Theodorus.

QUi nubet Dominico, petat à Deo indulgentiam, & II. vel III. diebus pœniteat.

Baſilius judicavit.

MUlieres menſtruo tempore non intrent in eccleſia, neque communicent, nec ſanctimoniales, nec (b) letatæ. Si præſumant, III. hebdomadas pœniteant. Similiter pœniteat qui intrat in eccleſia ante mundum ſanguinis poſt partum, id eſt XL. diebus.

Incipit de diverſis malis.

DIverſitas culparum diverſitatem facit poenitentiarum. Nam & corporum medici diverſa medicamenta generibus componunt. Aliter enim vulneraliter morbum, aliter enim tumores, aliter putredines, aliter caligines, aliter confractiones, aliter combuſtiones curant. Ita igitur etiam, & ſpiritales medici diverſis curationum generibus animarum vulnera, morbum, culpas, dolores, ægritudines, infirmitates, ſanare debent. Sed quia hæc paucorum ſunt, ad purum ſcilicet cuncta cognoſcere & curare ad quæ integrum ſalutis ſtatum debeant revocare: ideoque vel pauca juxta ſeniorum traditiones & juxta noſtram ex parte intelligentiam: ex parte namque prophetamus, & ex parte cognoſcimus, aliqua proponamus, quod ad remedium animæ pertinet, & de remediis vulnerum, ſecundùm priorum patrum, id eſt diffinitiones dicturi.

Sacri tibi eloquii, fideliſſime frater, ante medicamina compendii rationem intimemus. Prima itaque eſt remiſſio qua baptizamur in aqua ſecundùm illud; (Jo. 3. 5.) *niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non poteſt videre regnum Dei.* Secunda caritatis effectus, ut eſt illud: (Luc. 7.) *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multùm.* Tertia eleemoſynarum fructus, ſecundùm hoc: *Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemoſyna extinguit peccatum.* Quarta perfuſio lacrymarum, Domino dicente, *quia flevit in conſpectu meo, & ambulavit triſtis contra me, non inducam malum in diebus ejus.* Quinta criminum confeſſio, Pſalmiſta teſte, (Pſal. 31. 5.) *Dixi confitebor adverſus injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.* Sexta afflictio cordis & corporis, Apoſtolo conſolante: (1 Cor. 5. 5.) *Dedi hujuſmodi hominem in interitum carnis ſatanæ, ut Spiritus ſalvus ſit in die Domini noſtri* JESU CHRISTI. Septima emendatio morum, hoc eſt abrenuntiatio vitiorum, evan-

A gelista conteſtante: *Jam ſanus es, noli ultra peccare, ne quid tibi deterius fiat.* (Joan. 5. 14.) Octava interceſſio ſanctorum, ut illud: *Si quis infirmatur, inducat presbyteros, & orent pro eo. Multùm enim valet apud Deum deprecatio juſti aſſidua.* (Jac. 5. 14.) Nona miſericordiæ & fidei meritum, ut eſt hoc: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.* (Matth. 5. 7.) Decima confeſſio & ſalus alienorum, Jacobo confirmante, *qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ſuam à morte, & cooperiet multitudinem peccatorum ſuorum.* (Jac. 5. 20.) Sed melius eſt tibi ut infirmus ſis, & vitam ſolitariam ducere, quàm perire cum B plurimis. Undecima indulgentia & remiſſio, Veritate promittente & dicente: *Dimittite, & dimittetur vobis.* (Luc. 6. 37.) Duodecima paſſio martyrii ſpes unica ſalutis, indulgente & latroni crucifixo Deo reſpondente: *Amen dico tibi quia hodie mecum eris in paradiſo.* (Luc. 23. 43.) His ergo de canonica auctoritate prælibatis, patrum etiam ſtatuta ſubrogatorum inveſtigare convenit, ſecundùm illud: *Interroga patrem tuum & adnunciabit tibi, presbyteros tuos & dicent tibi.* (Deut. 32. 7.) Iterum cauſa deferatur ad eos. Statuunt ergo octo principalia vitia humanæ ſaluti contraria his octo contrariis remediis ſanentur. Vetus namque proverbium eſt: C *contraria contrariis ſanantur.* Qui enim inlicita licenter commiſit, à licitis coercere ſe debet, ſed hoc omni poenitentia ſolerter eſt intuendum, quantùm quis tempore in delictis remaneat, qua eruditione imbutus, quali impugnatur paſſione, quali exiſtat fortitudine, quali detur affligi lacrymabilitate, quali compulſus eſt gravatione peccare. Omnipotens etenim Deus, qui cor omnium novit diverſaſque naturas indidit non æqualentiæ poenitudinis pondera peccaminum penſavit, ut illud propheticum: *non enim ſerris triturabitur Gith, neque rota plauſtri ſuper ciminum circumiet, ſed virga excutietur Gith & ciminum.* (Iſa. 28. 27.) D In baculo autem panis comminuetur, ut eſt illud: *Potentes potenter tormenta patiuntur.* (Sap. 6. 7.) Unde quidam ſapiens, *Cui plus creditur, plus ab eo exigitur.* (Reg. S. Ben. cap. 2.) Diſcant igitur ſacerdotes Domini qui eccleſiis præſunt, quia pars eis data eſt cum his quorum delicta repropitiaverint. Quid eſt autem repropitiare delictum, niſi cùm aſſumſeris peccatorem, & monendo, hortando, docendo; adduxeris eum ad poenitentiam, ab errore correxeris, à vitiis emendaveris, & feceris eum, ut ei taliter converſo propitius ſit Deus? Cùm ergo talis ſit ſacerdos, & talis ſit doctrina E tua, & ſermo tuus, pars tibi datur eorum quos correxeris, ut illorum meritum tua ſit merces, & illorum ſalus tua ſit gloria.

Et alibi de modis pœnitentiæ.

SCiendum verò eſt quanto quis tempore moratur in peccatis, tantùm ei augendum eſt poenitentia.

Item alibi.

ALii ſtatuunt duodecim triduanas per annum repenſandum, quod ego non laudo, nec vitupero, ſicut THEODORUS laudavit. Alii

(a) l. Lege ſoluto.

(b) F. velatæ.

Digitized by Google

centum dies cum ſemipane menſuræ paximatium aqua & ſale & pſalmos L. in unaquaque nocte. Alii L. interpoſitiones in una nocte interveniente. Alii pœnitentiam egenis ſtatuunt eleemoſynam, hoc eſt pretium viri vel ancillæ, ſed poſterior eſt, ſed dimidium omnium quæ poſſidet unuſquiſque det: & ſi quidem fraudavit, quadruplum reddat ei, ſicut Chriſtus judicavit.

Theodorus.

DE ægris quoque pretium viri vel ancillæ pro anno, vel dimidium omnium quæ poſſidet dare, & ſi quidem fraudaverit reddere quadruplum, ut Chriſtus judicavit; & legimus in pœnitentiale pro criminalibus annos aut duos vel tres pœnitentiam agere in pane & aqua: vel pro aliis minutis *culpis* menſe uno aut hebdomada. Simili modo & apud aliquos hæc cauſa ardua & difficilis eſt: ideo qui ita non poteſt facere, conſilium damus ut pſalmos & orationem vel ad eleemoſynam, cum aliquis diebus in pœnitentiam pro hoc eſſe debeat, id eſt pſalmodias. Et qui poteſt implere quod in pœnitentiale ſcriptum eſt, bonum eſt. Et hic eſt ordo idem pſalmodiæ pro pœnitentia, pro uno hoc ſunt quando in pane & aqua debet pœnitere. Hoc ſunt pſalmi L. flectendo genua, aut ſine genua flectendo LXX. infra eccleſiam, aut in unum locum per ordinem pſallat. Pro hebdomada quando in pane & aqua debet pœnitere, CCC. pſalmos flectendo genua per ordinem pſallat infra eccleſiam, aut in unum locum, aut ſine genua flectendo CCCCXX. Et pro uno menſe quando in pane & aqua debet pœnitere, pſallat pſalmos M. CC. cum genua flectendo, aut ſine genua flectendo M. DC. LXXX. Et poſtea per omnes dies reficiat ad ſextam, niſi quarta niſi & ſexta feria jejunet uſque ad nonam. A carne & vino abſtineat ſe. Alium cibum, quem ei dederit poſtquam pſallat, ſumat. Et qui pſalmos non novit, & ita pœnitere debet, & jejunare non poteſt, per unum quemque diem redemtio valenti denarium in pauperibus eroget, & in unaquaque hebdomada jejunat unum diem uſque ad nonam & alium ad uſque ad veſperam, & quod habet manducat. Quando in unum annum cum pane & aqua pœnitere debet, donet in eleemoſynam ſolidos XXVI. & in unaquaque hebdomada unum diem jejunet uſque ad veſperam, & in tribus quadrageſimis de quantum ſumat, penſet & tribuat meditatem in eleemoſynam. In ſecundo anno remiſſio pœnitentiæ eſt de Natali Domini uſque in Epiphaniam, & de Paſcha uſque ad

A Pentecoſtem. Et qui non poteſt ſic agere pœnitentiam, ſicut ſuperius diximus; in primo anno eroget in eleemoſynam ſolidos XXVI. & in ſecundo XX. & in tertio XVIII. hoc ſunt ſolidi LXIV. Et de potente quomodo ſibi redimat de criminalibus culpis, recurrat ad evangelium, ſicut Zachæus Domino dixit: *Domine, omnium dimidium bonorum meorum do pauperibus.*, & extra hoc adjungit: *Et ſi alicujus aliquid injuſtum abſtuli, in quadruplum reſtituam.* Et ille à Domino meruit audire: *quia hodie ſalus huic domui advenit*, hoc eſt remiſſio omnium peccatorum ſuorum, & ſecundùm patrum traditionem forſitan in præſenti. Non ſunt... cui aliquid injuſtum abſtulit, aut non poſſet animus ejus, ſicut evangelium, facere medietatem, donec conſideratur hoc, quantum ipſe eſt penſatus in argentum, eroget in eleemoſynam, & alium tantum quantum valet ipſum argentum, de terra eccleſiis Dei conferat in eleemoſyna, & tertia tantum quantum valet ipſum argentum, aut de mancipiis dimittat liberos, aut captivos redimat, & omnia quæ injuſtè egit, ab illo die non repetat, & de quod deſinierat peccare, non deſinat corpus & ſanguinem Chriſti communicare. Sciat ſe illam ſententiam adjungi quæ Zacchæus meruit, & illud non eſt dimittendum quod Apoſtolus ait: *Qui per corpus peccavit, per corpus emendat*; hoc eſt jejunium, vigiliæ, orationes & obſecrationes ad Deum, quia ſcriptum eſt: *nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium Dei, ſed in omnibus exhibeamus nos metipſos ſicut Dei miniſtros.* Legitur quia Chriſtus jejunavit, quia nullum peccatum commiſit, ſimiliter & apoſtoli poſt donum Spiritus-ſancti. Igitur eorum nos debemus imitatores eſſe, quorum volumus eſſe participes regni cæleſtis. Propterea ſuper his oportet nos aliquid adaugere de expenſo, id eſt jejuniis in unaquaque hebdomada quarta & ſexta feria à vino & carne vel epularibus cibis. Similiter & de continentia conjugis ſuæ, abſtineat ſe ab his diebus, juxta quod in canones ſancti conſtituerunt, hoc ſunt diebus Dominicis & ſolemnitatibus, ſeu & legitimis quadrageſimis tribus, vel quarta & ſexta feria, ſciens ſcriptum eſſe, qui plus laborat plus mercedem accipiet. Hi ſunt dies qui non computantur in pœnitentia, dies Dominici, Natale Domini, Epiphania, Paſcha, Aſcenſio Domini, Pentecoſtes, S. Johannis Baptiſtæ, & S. Mariæ ſemper virginis, & SS. Apoſtolorum XII. vel S. Martini, ſive veneranda ſolemnitas illius ſancti, qui in ipſa provincia corpore quieſcere videtur.

Luc 19. 8.

2. Cor. 6. 3.

Digitized by Google

SYNODUS FOROJULIENSIS AD LOCUM

Ex MS. Morbacenſi.

OBSERVATIO PRÆVIA.

Forum-Julii eſt Galliæ Narbonenſis civitas epiſcopalis ſub Aquenſi archiepiſcopo, olim, teſte Plinio, colonia Octavianorum. Et in Italia Forum-Julii municipium Aquileienſis provinciæ, hodie Venetis ſubjectum, ubi anno 791. à Paulino Aquileienſi epiſcopo congregatum fuit concilium in cauſa Sanctæ Trinitatis & Incarnationis Verbi ſub Adriano papa I. tempore Caroli magni. Ubinam & quando celebrata fuerit ſynodus Forojulienſis quam hic damus, codex Marbacenſis ante annos nongentos exaratus, ex quo eam deſcripſimus non prodit. Ad Gallicanam tamen urbem pertinere illud videtur ſuadere, quod codex ille diverſorum conciliorum collectionem continens, unum aut alterum ſi excipias, univerſa omnia habet Gallicana. Cum autem omnia ſint antiquiſſima, nec ullum Aurelianenſi quinto, quod anno 549. habitum eſt, ſit poſterius, certe poſt illud tempus eam collocare non decet. Immo ſi ordinis, qui in codice obſervatur, habeatur ratio, etiam ante celebratam fuiſſe dicendum eſt. Nam inter ſynodum Valentinam ſub Gratiano & Equitio conſulibus & Regenſem anno 439. celebratam collocatur.

Neque vero hic etiam abs re erit adnotare, quod eodem in codice inter ſubſcriptos concilio Aurelianenſi quarto epiſcopos leguntur ALBINUS *Andegavenſis*, VELLESIUS *Vappencenſis*, ANTONIUS *Avennicus*, *epiſcopi in editis omiſſi. Præterea* LUCRETIUS *Deenſis epiſcopus* VERETIUS *appellatur*; CARTERIUS *Aquenſis nuncupatur* ARTERIUS. TOROBIUS *presbyter qui in editis dicitur miſſus epiſcopi Genavenſis, hic ſubſcribit tamquam miſſus epiſcopi Sanctonicæ civitatis.* EGERIUS *presbyter miſſus à* LUPICINO *Ecoliſmæ civitatis epiſcopo dicitur* LEGERIUS. EBIBUS *miſſus à* THEUDOBAUDE *epiſcopo Lexovienſi, hoc modo ſubſcribit.* EDIBIDIUS presbyter miſſus à Domino TEUDOBANDO epiſcopo civitatis Lexobinæ conſenſi & ſubſcripſi. *In ſubſcriptionibus vero concilii V. Aurelianenſis* SAFFARACUS *epiſcopus Pariſienſis* SAFFAREUM *ſe nominat. Pro* FEBEDIOLO *Rhedonenſi epiſcopo* JUBIDIOLUS *eccleſiæ Sydonicæ epiſcopus ſubſcribit.*

QUamvis ea benedictus frater noſter Concordius de ſanctiſſimi Accepti perſona ſuggeſſerit, quæ prudenti ac chriſtiano viro digna ſunt: quamquam, quo ſtudio omnium veſtrum ad honorem ſacerdotii poſcatur edixerit: tamen quia in ſynodo jam (a) ſederat ordinationes hujuſmodi ſubmovendas, quæ ſine ſcandalo eſſe non poſſint: non potuimus (b) presbytare uni, quod ceteris negabitur. Et licet non ignoraremus multos verecundia & nonnullos ſuſcipiendi ſacerdotii metu trepidos, (quæ utique ſigna ſunt ſanctitatis) falſa in ſe, rejiciendi honoris cauſa, dixiſſe: tamen quia omnium fere ad ea quæ ſunt pejora proclive judicium eſt, & materies diſputationum obtrectatione ſacerdotum quæritur: Sedit in ſynodo, ut quiſquis de ſe vel vera vel falſa dixiſſet, fides ei quam ſuomet teſtimonio confirmaret, haberetur; ſubmovendus protinus ab eo gradu quem ab omni ſcandalo liberum eſſe decet. Divina vos pietas protegat in æternum, fratres dilectiſſimi.

CONCILII INCERTI DECRETUM (c)

De Inceſtis.

Ex MS. Morbacenſi.

HOmo ſi inceſtum commiſerit, de iſtis cauſis: de Deo ſacrata, aut cum matre ſua de fonte & confirmatione, aut cum matre & filia, aut cum duobus ſororibus, aut cum fratris filia, aut ſororis filia, aut nepta, aut conſobrina, aut ſubrina; atque cum amitta vel matertera.

(a) Id eſt definitum fuerat.
(b) F. præſtare.
(c) Hoc decretum ex eodem MS. codice Morbacenſi deſcripſimus, quod proinde ejuſdem videtur antiquitatis cum præcedenti concilio Forojulienſi propter allatas mox rationes.

Digitized by Google

De iſtis capitulis pecuniam ſuam perdat ſi habet; & ſi ſe emendare noluerit, nullus eum recipiat, nec cibum ei det, & ſi fecerit, LX. ſolidos domno regi componat, uſque dum ipſe homo ſe correxerit. Et ſi pecuniam non habet, ſi liber eſt, mittatur in carcerem uſque ad ſatisfactionem; ſi ſervus aut libertus eſt, vapuletur plagis multis, & ſi dominus ſuus permiſerit amplius in tali lapſu cadere, ipſos LX. ſolidos domno rege componat. De eccleſiaſticis vero, ſi bona perſona fuerit, perdat honorem ſuum; ſi de minoribus eſt, vapulentur, aut in carcere mittantur. De preſbyteris & clericis ſic ordinavimus ut archidiaconus epiſcopi eos in ſynodum commoneat una cum comite; & ſi quis contemſerit, comis eum diſtringuere faciat, & ipſe preſbyter aut defenſor ſuus LX. ſolidos componat, & ad ſynodum venient, & epiſcopus ipſum preſbyterum vel clericum juxta canonicam auctoritatem dejudicare faciat. Solidi vero LX. de ipſa cauſa in ſacello rege veniant. Et ſi aliquis per violentiam preſbyter vel clericum vel inceſtuoſum contradixerit, tunc comis ipſa perſona per fidejuſſoris poſito ante regem faciat venire, una cum miſſo epiſcopi, & dominus rex diſtringuat, ut ceteri emendentur.

CONCILIUM APUD BONOILUM VILLAM

Anno DCCCLV. celebratum in gratiam monachorum Aniſolenſium adverſus epiſcopum Cenomanenſem.

Ex Cartario Aniſolenſi.

OBSERVATIO PRÆVIA.

Cum privilegia Aniſolenſis monaſterii acriori quam forte par erat zelo ſubvertere conarentur epiſcopi Cenomanenſes; Caroli calvi Francorum regis, libertates & immunitates præfati monaſterii tam à ſe quam à ſuis deceſſoribus confirmatas temerari ægre ferentis animum adeo commoverunt, ut, quo ſecuros in poſterum à Cenomanenſis antiſtitis jugo redderet monachos Aniſolenſes, regni ſui præſules apud Bonoilum villam congregari juſſerit. Hi viſis omnium fere regum præceptis, monaſterii jura intemerata permanere debere ſanxerunt, propriiſque ea ſubſcriptionibus firmaverunt. Verum qui Aldrico in ſede Cenomanenſi ſucceſſit Robertus epiſcopus, concilii ſpretis decretis, ad ſedem apoſtolicam confugit, auctoritate & favore, quo apud Nicolaum papam pollebat, fretus. Is ſuſceptis epiſcopi litteris, urgentes ad Carolum regem, ad epiſcopos, & ad monachos ipſos dedit epiſtolas; quæ alteri Galliæ epiſcoporum concilio in loco qui dicitur Piſtis *convocando locum præbere potuerunt*, quibuſdam *propter ſummi pontificis auctoritatem* monachorum privilegio renitentibus. *Verum* inſpectis rurſum auctoritatibus priorum & recentiorum regum, approbatum & confirmatum eſt ab omnibus & decretum, ut abſentes & eorum qui obierant ſucceſſores, idipſum ſuis ſubſcriptionibus propriis roborarent. *Sed & ipſe Nicolaus de rei veritate per Carolum regem certior factus, Robertum epiſcopum compeſcuit, & monachorum privilegia apoſtolica auctoritate confirmavit, datis ad epiſcopos Galliæ ampliſſimis litteris, quas refert Sirmondus conciliorum Galliæ tom.* 3.

(a) INCIPIT PRIVILEGIUM SANCTORUM PRÆSULUM APUD (a) BONOILUM VILLAM CONCILIUM CELEBRANTIUM.

Anno 855. In nomine ſummæ & incomparabilis clementiæ adorandæ ſcilicet & incomparabilis Trinitatis. Cum ſacroſancti conventus fraterna ſocietas venerabilium præſulum Bonoilum unanimem ſui exhiberet præſentiam, vocatione magni atque orthodoxi regis ſereniſſimi KAROLI,
(b) anno Incarnationis Dominicæ DCCCLV. (b) indictione prima, regni etiam memorati Auguſti XVI. inter cetera variarum rerum ſanctæ matris eccleſiæ ſinu erumpentia diſcrimina, quæ ſacrorum præſentium antiſtitum ibidem ſanxerat dignatio conferenda, & auctoritate ſibi conlata in priſtinum & neceſſarium ordinem relevanda; obtulit ſeſe eorum paternæ & piiſſimæ conlationi ordinis monaſtici cultus, ac ſtatus ejuſdem profeſſionis ipſorum quidem regimini paſtorali ſolatio ſubvehenda ac confovenda religio, quæ quondam in patribus virtute divina promulgata refloruit; ſed jam nunc emergentium tempeſtatum procellis attrita, vada ſui portus inexplebili

(a) Bonoilus vicus adjacens Carentonio oppidulo ſito ad confluentes Matronæ & Sequanæ, altero milliari ſupra Lutetiam Pariſiorum, in quo duos vinctos S. Medericus virtute divina ſolvit.
(b) Lege indictione tertia.

Digitized by Google

Anno 855. naufragio ſubigens, optati littoris quietem adire non patitur. Hujus igitur inſtitutionis utilitates, & convenientes pro tempore neceſſitudines, cum efficacius pertractare, & eas ſolerti cura Chriſti freti juvamine, ad effectum uſque idem ſacer conventus optaret efferre: RAINALDUM religionis cultu & vitæ merito venerabilem, eidem ſacro concilio cum quibuſdam aliis ſanctitatis fama reverendis abbatibus reſidentem, accidit commiſſi ſibi cœnobii pii patris & pretioſi confeſſoris Carileſi inconvenientias, & fratrum in ea conſiſtentium oppreſſiones, & calamitatum anxietudines, ſtudio regis contraditi lacrymabili ſermone proſequi, breviterque ſuæ ſermocinationis alloquia. Protulit (a) præceptiones regum catholicorum orthodoxorum ſuprafato monaſterio conlatas pro Dei omnipotentis amore, & ſanctorum veneratione, ibique conſiſtentium monachorum remota & inconcuſſa quiete; qualiter identidem monaſterium per ſucceſſiones temporum illuſtrium regum immunitatum titulos & ſecuritates perceperit; quibus felici ſucceſſu, divina id providente clementia, ſalubri & efficaci tramite hactenus deguerit. Ipſis etiam eiſdem præceptionibus adnexum juſtè & rationabiliter inerat, ut monachi jam dictæ congregationis regularis propoſiti ſtudio contenti, ſub norma Beati BENEDICTI Patris cœnobiticè viventes, ex propria congregatione ſibi eligendi abbatem jus habeant, licentiam & facultatem: nempe ut quibus cor unum & anima una neceſſariò eſt habenda, patri ſpiritali tam corda quàm corpora ſubdentes, jugo etiam Chriſti ſuavi & oneri leviſſimo corda ſummittentes, obedientiæ fræno devincti, diſcant patris ſpiritalis ſe ſuaque committere. Præterea harum præceptionum irruptiones, & violentiſſimas quorumdam inſtinctu ipſius infeſtiones, aſſerentium ſubdolè jure poſſeſſionis propriæ idem monaſterium debere ſubjici urbi Cinomanicæ, prænominatus vir venerabilis Rainaldus abba evidentiſſimis intimavit: cum nihil horum acta & præceptorum confirmationes præſcriptæ contineant, ſed potius hæc interdicant, amputent, & inhibeant. Quapropter prædictorum beatorum antiſtitum unanimitas pari aſſenſu, communi quoque voto retractans, & regularis auctoritatis & regiæ collationis ac corroborationis geſta concordi æquitatis vigere libramine, acta prædicta piiſſimorum regum ſanctæ religionis patrata intuitu de reliquo intemerata manere percenſuit. Ne verò ab aliquo eorumdem patrum ſacroſancta inſtitutio auſu temerario aggredi præſumatur, neque quis id nefario conamine pertentet irrumpere, quod propriæ auctoritatis tenore cuique ipſorum libuerit confirmare, neceſſario placuit adnotare. Statuimus ergo, optamus, & communi æquitatis auctoritate determinamus, ut ſæpedictum monaſterium Beatiſſimi Carileſi confeſſoris omni libertate monaſticæ religionis, adepta pace, & quiete per Chriſti gratiam potita, ordine libero & inconcuſſo, per ſuccedentia quietum valeat degere tempora: ita ut non epiſcopus, nulla extera perſona laicalis ſeu clericalis, ad hoc inquietandum, perturbandum, ac ſollicitandum, aut invadendum, vel poſſidendum monaſterium aſpiret; nec etiam præmemoratæ urbi Cinnomanicæ proprietate rerum ſuarum ſubjaceat: cum liberum ſit dono antiquorum regum præter communem canonum auctoritatem à propriis pontificibus ipſi & univerſis monaſteriis conſervandam, ſed liceat eidem loco de proprio grege, juxta regularis vitæ auctoritatem, proprium habere paſtorem. Si quis autem his noſtris conſtitutionibus refragari niſus fuerit, & multipliciter præſcriptam principum bonitatem & indulgentiam, ſimul etiam noſtræ auctoritatis inſtituta, per quamcumque calliditatem ſeu cupiditatem infringere, & aliquo modo pervertere præſumſerit; anathematis ultione ſe plectendum noverit, juſto Dei omnipotentis, quem ſacrilegè irritavit, una cum noſtræ auctoritatis judicio. Poſtremò tenorem hujuſce firmitatis, poteſtate nobis à Domino cœlitus contributa, dicente: quæcumque ligaveris ſuper terram erunt ligata & in cælo, eo ſermone ligamus, ut quicunque hæc irrumpere, vel aliter quàm à nobis ſunt ſtatuta ligata ſolvere, aut ſolvenda ligare percenſuerit; nequaquam ſe in cœleſti regione ſolvendum; ſed clauſo æterni regni aditu, in tenebras exteriores ligandum eſſe cognoſcat, niſi digna ſatisfactione correxerit quod arroganti impietate præſumſit. Harum itaque ſanctionum evidentiſſimam confirmationem manibus ſacrorum præſentium pontificum ſubter notatam, abſentium quoque conſacerdotum nec minus idoneis aſtipulationibus per Chriſtum & in Chriſto fulciri poſtulamus.

AMALRICUS gratia Dei Turonicæ metropolis eccleſiæ humilis epiſcopus, ſub ſigno ſanctæ Crucis volui, conſenſi, & ſubſcripſi.

WENILO munere divino Sennonenſis eccleſiæ epiſcopus huic privilegio aſſenſum præbui, & ſubſcripſi.

INCMARUS ſanctæ metropolis eccleſiæ Remorum epiſcopus.

PAULUS ſanctæ Rotomagenſis eccleſiæ archiepiſcopus.

HERIBALDUS Autiſſiodorenſis eccleſiæ epiſcopus.

ERCENRADUS Pariſiacenſis eccleſiæ epiſcopus.

ROTHADUS Sueſſionenſis eccleſiæ epiſcopus.

TEUTBOLDUS Lingonicæ eccleſiæ epiſcopus.

HIRMINFRIDUS gratia Dei Belloacenſis eccleſiæ epiſcopus.

BALFRIDUS Bajocenſis eccleſiæ epiſcopus.

HERLUINUS Conſtantinenſis eccleſiæ epiſcopus.

HERPUINUS Silvanectenſis eccleſiæ epiſcopus.

GUNTBERTUS Ebrocenſis eccleſiæ epiſcopus.

JONAS Eduorum humilis epiſcopus.

HARIARDUS Lixovienſis eccleſiæ.

HILDEBRANNUS Sagenſis eccleſiæ epiſcopus.

HILDEGARIUS Meldenſis eccleſiæ epiſcopus.

IMO epiſcopus Noviomenſis hoc privilegium ſubſcripſi.

AGIUS epiſcopus humilis Aurelianenſis eccleſiæ.

FROTBOLDUS Carnotenſis eccleſiæ epiſcopus.

(a) Tres exhibuimus tomo primo, ſcilicet Dagoberti, Ludovici Pii & Caroli Calvi.

Digitized by Google

Anno 855.

Pardulus Laudunenſium eccleſiæ epiſcopus.
Elmeradus Amianenſium eccleſiæ epiſcopus.
Remedius Abrincatenſis eccleſiæ epiſcopus.
Gotelsadus epiſcopus ſubſcripſi.
Braidingus Matiſcenſium ſedis epiſcopus.
Prudentius ſanctæ Trecaſinæ eccleſiæ epiſcopus.
Dodo Andecavenſis eccleſiæ indignus epiſcopus.
Actardus Namnetenſis indignus epiſcopus huic privilegio ſubſcripſi.

Ludovicus abba in Dei nomine.
Adalardus abba in Dei nomine.
Ego Lupus abba in Dei nomine.
Hembardus abba.
Frodinus abba indignus.
Odo abba monaſterii Corbeienſis.
Hunfredus abba monaſterii Dervenſis.
Bernardus abba huic privilegio ſubſcripſi.
Gauslenus abba.
Abbo abba.
Arcamboldus abba.
Georgius abba.
Item Abbo abba.

Data VIII. Kal. Septembris anno XVI. regnante Karolo glorioſo rege indictione I. (a)

Actum Bonoilo Villa in Dei nomine feliciter. Amen.

EJUSDEM PRIVILEGII CONFIRMATIO
IN CONCILIO PISTENSI.

Ex Cartario Aniſolenſi.

Anno 862.

ANno ab Incarnatione Domini DCCCLXII. indictione X. regni glorioſi regis Karoli (b) XXIV. in Synodo habita in loco, qui dicitur Piſtis, quibuſdam huic privilegio renitentibus, inſpectis rurſum auctoritatibus priorum & recentium regum, approbatum & confirmatum eſt ab omnibus, & decretum, ut abſentes, & eorum qui obierant ſucceſſores, idipſum ſubſcriptionibus propriis roborarent.

Hierardus pietate divina Turonicæ metropolis epiſcopus huic privilegio ordine ſucceſſorio ſubſcripſi.

Hincmarus Laudunenſis eccleſiæ epiſcopus huic privilegio prædeceſſoris mei vices reſtitui & vires.

Eneas Pariſii epiſcopus.

Folchrigus Auguſti Tricorum indignus epiſcopus hoc privilegio denuo relectum, & à ſanctis Patribus corroboratum, vices prædeceſſoris mei adimplevi.

Erchenraus indignus epiſcopus ſimiliter.

Gislebertus humilis Carnotenſium epiſcopus hoc privilegium denuo à ſanctis præſulibus relectum ac roboratum, gerens vices prædeceſſoris mei Frotbaldi firmare curavi.

Odo Belloacenſis eccleſiæ epiſcopus conſenſum patris mei Hirminfridi confirmans, ſubſcripſi.

Ercambertus ſanctæ Bajoacenſis eccleſiæ epiſcopus conſenſum prædeceſſoris mei huic privilegio & vires reddidi, & ſubſcripſi.

Rainelmus Noviomagenſis eccleſiæ epiſcopus relectum à ſanctis patribus privilegium judicio prædeceſſoris mei ſubſcripſi.

Christianus Autiſſiodorenſis ſedis epiſcopus huic privilegio ſubſcripſi & vices prædeceſſoris mei confirmavi.

EXEMPLAR EPISTOLÆ.

Quam miſerunt ſancti Præſules, concilium in loco qui dicitur Piſtis, celebrantes, Rotberto Cenomannenſium epiſcopo pro confirmatione ejuſdem privilegii, & de concordia abbatis Ingilgarii fratrumque Aniſolenſis cœnobii.

Ex cartario Aniſolenſi.

UNanime concilium habitum in loco, qui appellatur Piſtis, cariſſimo fratri & coepiſcopo Rotberto Cennomannicæ urbis, perpetuam ſalutem.

Expectata diu fraudati veſtra præſentia, metropolitano veſtro dilectiſſimo nobis Herardo Turonorum præſuli litteras vobis tradendas commiſimus, quibus ſignificamus quæ libentius viva, ut aiunt, voce indicaremus. Cauſam monachorum ſancti Carileſi, quæ principis voluntate, nobis ſuadentibus, dilata eſt donec cum veſtris auctoritatibus rediretis, poſtquam vos venturos deſperavimus, diligenter examinare curavimus, priſcorum regum & recentium edictis ſollicitè conſideratis, comperimus privilegium indulgentia ejuſdem glorioſi Domini noſtri regis Caroli conceſſum, juſtè rationabiliterque dudum noſtra auctoritate firmatum, quod etiam decernentibus

(a) *Lege* indictione III.

(b) *Lege* XXII.

bus ad Dominum ſucceſſerant, ſubſcriptionibus propriis roborarunt. Quamobrem hortamur ſanctitatem veſtram, ut in ſtabiliendo veſtra ſubſcriptione eidem privilegio, quamquam deceſſor veſter Haldricus id facere declinaverit, nequaquam vos difficiles præbeatis. Veritas enim & juſtitia abſque rubore & dolore ſequenda ſunt; maximè his qui prædicationem ſuam aliter ſolidare non poſſunt; recipiatiſque venerabilem Ingilgarium abbatem, & fratres A ejus monachos, veſtra pace & concordia ſine dubio perfrui optantes, hoc vos ſine cunctatione ac dilatione agere deſideramus. Sin autem id, quod Deus avertat, non obtinuerimus; in ſocietate caritatis, quam nobis viciſſim debemus, nequaquam valebimus permanere: cùm ab obſervatione æquitatis nequaquam audeamus recedere. Hæc reſpectu veſtri honoris taliter temperavimus, ne ſi totum rei geſtæ ordinem texeremus, indecorem aliquid ſcriberetur.

CONCILIUM INCERTI LOCI,

Sed in Italia anno DCCCLXXXVI. celebratum villas Solarium & Vallem Caumoniam Turonenſi S. Martini eccleſiæ confirmat.

Ex autographo in archivis S. Martini Turonenſis aſſervato.

Anno 886.

UTilitas eccleſiaſticæ doctrinæ, licet fluctuoſo procellarum turbine feriatur, tamen ſtrenua pontificum ſollertia optabile ſalutis percipit remedium, ſicque pacis nutritur incrementum, juſtitiæ decus floreſcit. Ideoque anno Incarnationis Dominicæ DCCCLXXXVI. anno ſiquidem piiſſimi imperatoris Caroli in Italia VI. in Francia IV. in Gallia II. cùm unanimiter ſacroſanctum concilium pontificum ageretur, ex imperio magni & orthodoxi imperatoris Caroli, inter aliqua canonici profectus commoda, ſpirituali aptiſſima lucro, contigit Gualtarium alumnum almi cœnobii S. Martini, & venerabilem ſanctæ Aurelianenſis eccleſiæ epiſcopum, interventu quidem clariſſimi Alalaldi Turonicæ ſedis archiepiſcopi, cauſas neceſſitudinis fratrum in monaſterio ejuſdem beatiſſimi & pretioſiſſimi confeſſoris Chriſti Martini ſanctè viventium pandere, qualiter prædictus locus lamentabile devaſtationis inſolitæ malum à perfida gente Normannorum pertulerit, & quomodo metu claſſici exercitus periculoſa peſſimi decurſus damna perpeſſus fuerit, & qualiter Odo inſignis abbas ejuſdem congregationis ob tanti diſcriminis immania damna, quaſdam villas, Solarium ſcilicet, & Vallem Caumoniam, cum omnibus earum appenditiis fratribus prædicti loci reddidit, ad eorum ſcilicet confugium pariterque neceſſitatem ſupplendam. Manifeſtavit etiam ſicut pius alumnus prædictus pontifex Gualtarius interventu Adalaldi prædictæ eccleſiæ præſulis, ſolitam clementiæ magnitudinem imperatoriæ dignitatis: qualiter conceſſerit magnus & auguſtus imperator Carolus eiſdem fratribus prædictas villas Solarium ſcilicet, & Vallem Caumoniam, cum omnibus earum appenditiis, & quomodo prædictus abbas præfati monaſterii eiſdem fratribus reddiderit, ad quas confugium faciant, & ex quibus eorum inopia quantulumcumque ſublevetur: qui etiam nunc idcirco, B quia neceſſarium duxit idem epiſcopus prænominatus, ſcilicet Gualtarius, vice Adalaldi ejuſdem eccleſiæ epiſcopi, nobis intimare imperatoriæ clementiæ opus, conceſſionem ſcilicet ſupradictarum villarum, ne fortè cauſa varii perfugii ſanctitatis culmine pollens, fratrum ovile à tramite rectæ operationis deviaret. Placuit noſtræ auctoritatis inviolabili privilegio imperatoriæ munificentiæ largitatem annotare. Statuimus igitur una cum conſultu Odonis ejuſdem monaſterii præſtantiſſimi abbatis, cenſuræ noſtræ edicto, communi rationis conſilio, atque decreto, ut prænominatæ villæ ſtipendiis & ne- C ceſſitatibus fratrum jam dicti monaſterii S. Martini cum univerſitate appenditiorum ſuorum integerrimè perpetuo deſerviant; ita ut nullius poteſtatis vir eaſdem villas de eorum dominatione auferat: quibus miſericordiæ ſuæ beneficium in hoc munere imperatoria poteſtas, ſimulque conſenſus Odonis abbatis, fratribus in eodem cœnobio commorantibus largiri voluit. Qui autem hoc edictum à ſanctis Patribus inſtitutum irrumpere aut qualibet præſumtione vel occaſione conatus fuerit evertere, æternæ damnationis malum, cum prævaricatoribus legis ſanctæ D perferat. Poteſtatem autem nobis à Domino ligandi & ſolvendi cœlitus contributam, dicente *quæcumque ligaveritis*, &c. hac virtutis confidentia nitentes, cæligenæ ſalvationis aditum claudimus, obice malitiæ ſuæ objecto ſub anathematis vinculo, qui huic neceſſario beneficio in ſubſtractione prædictarum villarum conſentiens aut operator extiterit, niſi divino fultus ſuffragio correctionis honore ditatus extiterit. Harum itaque cenſurarum ſtatuta inconvulſa, & inviolabiter à nobis facta, in cœlo & in terra confirmata manuum ſubſcriptione cenſuimus corroborare; abſentium quoque confratrum voluntatem ſimul & conſenſus diſponimus vigere libramine.

Digitized by Google

CONCILIUM CABILONENSE

Apud S. Marcellum anno DCCCLXXXVII. congregatum confirmat poſſeſſiones, privilegia & immunitates eccleſiæ Lingonenſis.

Ex autographo Lingonenſi.

Anno 887.

ANno dominicæ Incarnationis DCCCLXXXVII. anno quoque domni & ſereniſſimi CAROLI imperatoris auguſti in Gallia imperantis II. indictione V. XV. cal. Junii. Sacer epiſcoporum conventus ob pacem & tranquillitatem ſanctæ Dei Eccleſiæ ſtatuendam & eccleſiaſtica negotia decernenda, apud eccleſiam ſancti Marcelli martyris in ſuburbio Cabillonenſi in Chriſti nomine coadunatus eſt; ubi interfuerunt Domini & ſanctiſſimi archiepiſcopi AURELIANUS, BERNUINUS, TEOTRANNUS, necnon & reverendiſſimi epiſcopi ADALGARIUS, GEYLO, STEPHANUS, GERALDUS, ADALBOLDUS, & ISAAC. Supra ſcriptus denique GEYLO reverendus epiſcopus eccle- B ſiæ Lingonenſis una cum ſupradictis patribus in hoc ſacroſancto reſidens conventu, eorum obtutibus præcepti edictum obtulit, à ſupra memorato domno, & excellentiſſimo Imperatore CAROLO ſemper auguſto, ſibi conlato ſuper omnes videlicet res eccleſiæ ſibi à Deo commiſſæ, tam illas, quas antiquis temporibus prædictæ ſuæ eccleſiæ imperatores vel reges condonaverunt atque præceptis ſuæ auctoritatis reſtituerunt, vel quas ſui anteceſſores quocumque commento adepti fuerunt, quam etiam & illas quas ipſe ſuo tempore per præcepta apud eumdem domnum C & glorioſiſſimum imperatorem acquiſivit. Quatenus per hoc prænominatum edictum, non ſolum ipſe, ſed & omnes ſui ſucceſſores, abſque alicujus inquietudine eas legitimo ordine obtinere in Dei nomine perpetuo valerent: earum namque rerum nomina ſunt hæc, caſtrum videlicet Divionenſe, ubi habetur eccleſia in honore beati Stephani protomartyris, & juxta eumdem caſtrum monaſterium ſancti Benigni martyris; & in pago Tornotrenſi monaſterium ſancti Petri Melundenſis, & ipſum caſtrum Tornodorum, ubi habetur eccleſia in honore beati Aniani D cum omni re ſibi competenti; necnon in eodem pago abbatiolam ſancti Symphoriani loco qui Ladiniacus dicitur; & aliæ quam plurimæ res in eodem comitatu conſiſtentes. Infra muros denique jam dictæ civitatis Lingonicæ eſt abbatiola ſancti Petri, & juxta in ſuburbio ejuſdem civitatis, abbatiolæ duæ ſancti ſcilicet Amatoris & ſancti Ferreoli, & monaſterium ſanctorum Geminorum. In pago etiam Atoariorum monaſterium ſancti Petri Bezuenſis. Sunt & aliæ quam plurimæ res, abbatiolæ diverſarumque rerum poſſeſſiones, quas hæc eadem Lingonenſis ec- E cleſia legitimo ordine juſtè & rationabiliter obtinere videtur. Obtulit etiam & in hoc eodem edicto qualiter ipſe ſupramemoratus Præſul apud ſæpe memoratum domnum & ſereniſſimum Imperatorem, abbatias, villas, aliaſque res ſuæ eccleſiæ competentes ex caſtellis, monetis, mercatis, ac immunitatibus per præcepta ſuo tempore acquiſivit, hoc eſt in pago Tornotrenſi abbatiam ſancti Johannis confeſſoris; & in pago Magnimontenſis abbatiam ſancti Sequani; & in pago Atoariorum villas his nominibus, Gradicum, Pontiliacum, Montaniacum, necnon & Rocunnacum, & in pago Latiſcenſi in ipſo pago Latiſcono abbatiolam ſancti Marcelli, & in pago Trecaſſinenſi villam quam Ulmos vocant. Poſtea vero idem venerabilis GEYLO epiſcopus ſupra memoratus, dominos & ſanctiſſimos fratres epiſcopos, cum quantis precibus potuit humiliter deprecatus eſt, quatenus hoc præcepti edictum, ut firmius & certius haberetur, & ne alicujus temeraria præſumtione infringi valeret, privilegio ſuæ auctoritatis corroborare dignarentur: hujus piiſſimis & laudabilibus efflagitationibus ſupra memorati Domini & ſanctiſſimi fratres aurem ſuæ manſuetudinis accommodantes, præſcriptum edictum ſuper omnibus rebus eccleſiæ Lingonenſis ſtatutum per hoc ſuæ auctoritatis privilegium eo confirmaverunt tenore; atque confirmando ſua epiſcopali ſanctione ſtatuerunt, ut quemadmodum ſæpe nominatus imperator auguſtus ſua imperiali inſtitutione illas res præfatas ad eccleſiam Lingonenſem confirmavit. Ita & nos noſtra canonica & epiſcopali confirmamus auctoritate. Ea ſcilicet ratione, & nullus deinceps princeps, aut aliqua judiciaria poteſtas, ſeu aliqua præſumtrix perſona eas impedire, inquietare, ſacrilegoque more invadere præſumat; ſed uti jam ſæpefatæ eccleſiæ Lingonenſi coadunatæ & ſtatibilitæ ſunt; ita cum omni integritate inviolabiliter perpetuo teneantur. Si quis autem temeraria ſacrilegaque præſumtione convictus atque inrefragabili cupiditate cœcatus, hoc quod Dei & noſtra confirmamus auctoritate in aliquo infringere præſumſerit, æterna ſe ſciens damnatione multandum, & cum diabolo & angelis ejus ſempiterno incendio concremandum, atque cum Juda traditore Domini & Salvatoris noſtri JESU-CHRISTI, & cum Datan & Abiron perpetuali pœna cruciandum, & inſuper à liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ, & à cœtu omnium fidelium chriſtianorum tamdiu habeatur extorris; donec ab inlicita præſumtione reſipiſcens, condigna pœnitentia & ſatisfactione, necnon & emendatione iram omnipotentis Dei, quam incurrere non timuit placare procuret. Harum itaque ſanctionum evidentiſſimam confirmationem manibus noſtris ſubter ſubſcribendo adnotavimus; abſentium

Digitized by Google

quoque ſacerdotum, nec minus idoneis ſubſcriptionibus per Chriſtum & in Chriſto ſimiliter corroborari poſtulamus.

Aurelianus ſanctæ Lugdunenſis eccleſiæ epiſcopus Dei nomine roboravi.

Barnoinus ſanctæ Viennenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Adalgarius Æduorum epiſcopus ſubſcripſi.

Adalbaldus eccleſiæ Bellicenſis epiſcopus A ſubſcripſi.

Geraldus ſanctæ Matiſcenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Isaac humilis Valentinenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Geylo ſanctæ Lingonenſis eccleſiæ epiſcocopus hoc privilegium relegi, conſenſi & ſubſcripſi.

Stephanus ſanctæ Cabilonenſis eccleſiæ humilis epiſcopus ſubſcripſi. (a)

CONCILIUM NARBONENSE.

Anno DCCCCII. in villa Atiliano celebratum aſſerit libertatem B. Mariæ de Quadraginta ab eccleſia de Crucio.

Ex autographo in archivis Quadraginta aſſervato.

Anno 902.

CUm in ſempiterni Regis nomine pro diverſis commoditatibus ſanctæ matris eccleſiæ venerabiles archiepiſcopi Rostagnus videlicet Arelatenſis cathedræ & Arnustus primæ Narbonæ cum univerſis Gotiæ Spaniæque atque Provinciæ compræſulibus in territorio & ſuburbio Narbonenſi in eccleſia S. Protomartyris Stephani ſuper villam quæ dicitur Atilianus conſideremus, proclamavit quidam frater & compreſbyter, nomine Teotbaudus, de quodam levita vocabulo Teoderico dicens verbotenus, & ſcriptis firmiſſimis demonſtrans, quod contra leges divinas & ſanctos canones per falſos teſtes, quos Deus impunitos non deſeret, & per importunæ cupiditatis omniumque malorum radicis perjurium inquietare præſumeret decimas, primitias, oblationes, & univerſos redditus eccleſiæ S. Mariæ de vico cognominato à Quadraginta, unde idem præfatus Teotbaudus attitulatus erat, & hæc omnia volebat prædictus Levita Teodricus ſubdola, ut prælatum eſt, fraude ad eccleſiam S. Eulaliæ de villa, cujus eſt vocabulum Crucius, ſubjugare: hoc aſſerens in ſua falſitate, quod ſancta Maria de Quadraginta ſubjecta debebat eſſe eccleſiæ ſanctæ Eulaliæ de Crucio. Retulit præterea ſæpe dictus preſbyter, quod ſecundum legum divinarum atque humanarum decreta, quibus conceditur, ut contra veritatem nullum falſitas obtineat vigorem, & per juſſum domni, qui aderat, metropolitani Arnusti, & per arbitrium canonicorum ſuorum unum hominem ad examen judicii miſerat quem Deus, qui ſic diligit ſacrificium de rapina pauperis, quaſi qui B excerebraret canem, in conſpectu hominis demonſtraret, & veritatem S. Mariæ & comprobaret, ac convinceret perjurium Theodorici cum teſtibus ſuis: ſicque ante cornu altaris in ipſa ſede metropolitana SS. Juſti & Paſtoris. Et quia judicium Dei exierat, Deus inlæſum monſtraverat, ut nullomodo in eo ſignum dubietatis remanſerit, cumque ſuper hoc domnum archiepiſcopum Arnustum conſuluiſſemus, utpote eum in quo pendebat ſpecialiter & propriæ diœceſis diſpoſitio, & generaliter totius conC cilii noſtri diſcretio, enucleavit nobis ita eſſe per omnia, prout prænominatus preſbyter referebat. Cujus ergo juſtiſſimam petitionem agnoſcentes, eidem eccleſiæ iſtam notitiæ firmitatem fieri & firmari mandavimus, ſub tali tenore ut ab hac hora & in perpetuum eccleſia S. Mariæ de Quadraginta, & preſbyteri ejus, quibus ab archiepiſcopo ex ea fuerit poteſtas largita, ſine ullo blandimento, tam de Crucio quam aliarum vicinarum parrochiarum, de his omnibus unde domnus Arnustus & ſui canonici hominem ad D Dei probationem exire judicaverunt, dominationem obtineat cunctis valituram ſæcli temporibus. Facta iſtius carta notitiæ anno Verbi incarnati DCCCCII. indictione quinta, ſub die idus Maii anno regis Caroli IIII. poſt tranſitum Odonis feliciter.

Arnustus epiſcopus ſubſcripſi.

Servus Dei epiſcopus ſubſcripſi.

Riculfus epiſcopus ſubſcripſi.

Nantygisus epiſcopus ſubſcripſi.

Ragembertus epiſcopus ſubſcripſi.

(a) In eodem etiam concilio donationes Divionenſi S. Stephani monaſterio factæ confirmatæ ſunt ex Spicil. tom. I. pag. 510. atque privilegia Carilocenſi in pago Matiſconenſi cœnobio conceſſa ſunt ex Severtio hiſt. epiſc. Matiſcon. pag. 50.

(b) Quadraginta olim parochialis eccleſia, nunc eſt abbatia canonicorum regularium ordinis S. Auguſtini congregationis Gallicanæ.

Digitized by Google

(a)

CONCILIUM (a) CABILONENSE.

Anno DCCCCXV. celebratum querelam inter duos eccleſiarum rectores de quadam villa definivit.

Ex cartario Matiſconenſi Divioni inter MSS. codices illuſtriſſimi Boherii præſidis aſſervato.

Anno 915.

CUm in nomine Domini & Salvatoris noſtri A JESU-CHRISTI reſideret domnus AUSTERIUS venerabilis archiepiſcopus in ſuburbio Cabilonicæ civitatis in eccleſia B. Marcelli martyris cum archiepiſcoporum & epiſcoporum, collegio videlicet cum ARDRADO ejuſdem urbis venerabili epiſcopo, GERARDO Matiſcenſi, EYMINO Veſonſionenſi archiepiſcopo, AGIO Narbonenſi archiepiſcopo, ALISACHAR Belicenſi epiſcopo, ODILARDO Morienenſi anno videlicet dominicæ Incarnationis DCCCCXV. indictione III. Et non nulla inibi pro juribus de ſtatu atque utilitate eccleſiæ canonicæ definirent; quidam preſbyter Bererius nomine eorum adiit præſentiam, proclamans ſe quod quidam preſbyter Yvo nomine quamdam villam Sanctiniacum vocabulo ex parochia S. Clementis, quam Bererius tenebat, contra jus eccleſiaſticum uſurpaſſet. Cujus querimoniam pontifices diligenti examinatione inquirentes decreverunt, ut jam dicta villa Sanctiniacus ad antiquitatem ſuam, hoc eſt ad matricem eccleſiam S. Clementis reverteretur, ſicut per viam publicam quæ ab Arari incipit, quæ pergit ad Odevicam Fredegonis antequam perveniret in tranſverſum per viam quæ ducit ad fontem Bigocti, unde & hanc teſtimonii ſcripturam quam Reditoriam vocamus, ſub hac ratione præfati præſules præceperunt facere, ut in poſterum eccleſia S. Clementis nullam ex ſua parrochia ſuſtineret calumniam. Et ut firmius teneretur propriis nominibus ſubfirmaverunt.

AUSTERIUS Lugdunenſis archiepiſcopus ſubſcripſit.

B EYMINUS Veſoncionenſis archiepiſcopus ſubſcripſit.

AGIUS Narbonenſis archiepiſcopus ſubſcripſit.

ARDRADUS Cabilonenſis epiſcopus ſubſcripſit.

GERARDUS Matiſconenſis epiſcopus ſubſcripſit.

ALISACHAR Belicenſis epiſcopus ſubſcripſit.

ODILARDUS Mauriennenſis epiſcopus ſubſcripſit.

CONCILIUM TURONENSE.

Anno DCCCCXXV. celebratum.

Ex cartario S. Martini Turonenſis.

Anno 925.

NOtitia manifeſtatæ rei, qualiter veniens C quidam preſbyter nomine Rainaldus ad invocationem filii ſui Ramonis ante Domnum ROBERTUM Turonicæ ſedis venerabilem archiepiſcopum, in conventu ſynodico anno Incarnationis Dominicæ DCCCCXXV. epiſcopatus ejuſdem Domni epiſcopi anno IX. proclamans quaſdam decimas in pago Turonico, id eſt de Faia ex omnibus Alodis ſive de villa Fraxino eccleſiæ in honorem egregii martyris Chriſti B. Saturnini in villa Paſiniaco fundatæ, & filii ſui jam dicti, qui D inibi viſus eſt decimas deſervire, quas quidam ſacerdos, Gaufridus nomine, ab ipſa eccleſia alienare, & injuſte poſſidere volebat. Cujus rei veritatem præfatus præſul ſollicitè perquirens, interrogavit ipſum Gaufridum qualiter ipſam decimam poſſidebat. At ille profeſſus eſt, quod ex ipſa decima ſemper medietas ad eccleſiam S. Vincentii in villa Antoniaco, quam ipſe tenebat, ſuis & prædeceſſorum ſuorum temporibus, abſque alicujus hominis contrarietate deveniret; alteraque medietas ad præfatum S. Saturnini locum remearet, & ſi aliud quiſpiam diceret; ad omnem legem examinandam quamcumque ei ſynodus indicaſſet, ſemper garnitus adeſſet. Exinde interrogante Domno archiepiſcopo antenatos ſacerdotes, qui ipſam altercationem definire poſſent, ut quod melius ſcirent inter eos ſynodale judicium decernerent. Poſtea inventum & dijudicatum eſt ab omnibus, ut præſcriptus Gaufridus preſbyter unum hominem ad Dei judicium mitteret, & ſiquidem illæſus evaderet, medietatem ipſarum decimarum ſuæ eccleſiæ & ſibi perpetuo vindicaret. Sin autem, omnis decima ad eccleſiam S. Saturnini in villa Paſiniaco cum integritate rediret; quod judicium ſæpedictus preſbyter Gaufridus, ſicuti ei judicatum fuit, vidente Rainerio archidiacono, Badilone venerabili ſanctæ matris eccleſiæ diacono atque æditu, OTBERTO abbate ſive diacono, Hal-

(a) Concilium iſtud mutilum edidit Petrus de la Lande Silvanectenſis S. Frambaldi Theſaurarius in ſupplemento conciliorum Galliæ, integrum hic damus ex MS. Boheriano, in cujus tamen fine deſiderantur ſubſcriptiones.

maro preſbytero, Anskerio preſbytero, aliiſque A hominibus, in Nogaſtro caſtro fecit, ſuuſque homo exuſtus apparuit; & ſic ex ipſis decimis ſeſe recredidit, atque per feſtucam guerpivit. Hac autem querela ita definita, neceſſe extitit eidem Rainaldo & filio ſuo Rainoni in ſynodali conventu talem notitiam accipere, quo neque ſuo, neque ſucceſſorum ſuorum tempore aliqua contentio pro ipſis decimis poſſet oriri; ſed omnibus diebus, prout inibi definitum fuit, ſtabilitum, & firmum permaneret, ſicuti fecit; prout præſens habet ſcriptura pontificali auctoritate jam fati Domni ROBERTI venerabilis archiepiſcopi roborata, ſuorumque fidelium ac ceterorum bonorum hominum manibus conſignata. Data menſe Maio in ſynodo Turonenſi anno III. regnante Rodulfo rege.

CONCILIUM ANSANUM.

Anno DCCCCXC. celebratum. In quo Cluniacenſis monaſterii poſſeſſiones epiſcopali auctoritate confirmantur & varia eduntur decreta.

Ex cartario Cluniacenſi.

(a) DECRETUM QUOD APUD (a) ANSAM FECIT BURCHARDUS LUGDUNENSIS CUM ALIIS BENE MULTIS EPISCOPIS CONGREGATIS VENERABILI ABBATI MAIOLO JUXTA PETITIONES SUAS ET FRATRUM.

Anno 990. NOverit omnis catholica ſancta mater ecclesia, quia anno Incarnationis Domini noſtri JESU-CHRISTI DCCCCLXXXX. indictione II. in Lugdunenſe territorio quem vocant Anſam in baſilica beati Romani congregatam ſynodum vidimus, aggregatis ibi ſcilicet ſanctis ac venerabilibus patribus, videlicet Domno BURCHARDO ſanctæ ſedis Lugdunenſis eccleſiæ archiepiſcopo, TEUBALDO ſanctæ ſedis Viennenſis archiepiſcopo, VVALTERIO ſanctæ ſedis Æduenſis venerabili epiſcopo, necnon & Domno LAMBERTO ſanctæ ſedis Cabilonenſis epiſcopo, & LEUTBALDO ſanctæ ſedis Matiſcenſis epiſcopo, VVIGONEM etiam ſanctæ ſedis Valentinæ eccleſiæ civitatis epiſcopo, ERBOLDUM Utracæ urbis epiſcopo, EVRARDUM ſanctæ ſedis Moritanæ civitatis epiſcopo, HUMBERTUM ſcilicet ſanctæ ſedis Gratiopolitanæ civitatis epiſcopo, ANSELMUM ſanctæ ſedis eccleſiæ Auguſtæ civitatis epiſcopo, AMICO ſanctæ ſedis eccleſiæ Terentanæ civitatis epiſcopo: quibus multa ob ædificationem orthodoxæ fidei & ſanctæ Dei eccleſiæ ſtabilimentum multa tractantibus; & SS. Patrum roborati documentis, coram ſanctorum patrum antiſtitum ſcilicet & abbatum conventum, necnon & aliorum religioſorum virorum, adiit ſancti loci Clunienſis cœnobii dilectus & à Deo nobis datus ODILO abbas venerandus, necnon & Domnus VIVIANUS præcipuus prior, cum alia cohorte ſibi cohærentium non modico conventu fratrum, implorantes eorum præſulatus dignitatem, inſuper & oſtendentes quantis quantis qualibuſque premerentur anguſtiis, ſeu jam dictus locus Clunienſis ſanctiſſimus premeretur malis: poſcentes eorum ſanctitati, ut ſub anathematis terribili vinculo privilegium in Dei nomine ad habendum eis concederent. Quibus ſanctiſſimis patribus adquieſcentiB bus poſtulantibus, & tam pro reverentia ſancti Petri, cujus fungebantur officio, & aliorum ſanctorum quorum ibi memoria habetur, quamque & domni ac ſanctiſſimi MAIOLI abbatis in omnibus Dei magnifico cultore, de cujus (b) tranſitu triſtati, ſed olim clareſcentibus gratulati, vel etiam pro perſecutoribus, jam ſacratiſſimi loci infeſtationibus quidquid in illorum ſonat privilegiis vel cartis acquiſitionum, ſine alicujus inquietudine, ſua pontificali auctoritate inviolabile privilegium conceſſerunt. Scilicet omnia eorum eccleſias cum decimis & ſervitiis ad eumdem cœnobium pertinentibus, vel burgum ejuſdem ſancti loci infra & extra ſine C precepto & conſenſu abbatis, vel fratribus ejuſdem loci, aliquam perſonam nullus preſumat. Sancimus etiam privilegio concedendo, & in omnibus confirmando poteſtate ſancti loci ſuperius dicto, infringere, aut violare, vel prædam auferre, vel eccleſiis cum domibus & cellariis ad eumdem locum pertinentibus, ſcilicet in pago Matiſcenſi, Lordonem montem capere, vel deprædare ſua pontificali auctoritate excummunicando, anathematizando, vehementiſſime contradixerunt: Blanoſcum ſcilicet, & Bernoſiacum, curtem & villam ſibi adhærentem, Macerias & D Peronnam, Cavinias, Soleſtriacum, Socionas & Claromane cum appenditiis ſuis, S. Victorem conſtitutum ſupra fluvium Remis, Belmontem etiam in pago Cabilonenſi ſito, in pago Lugdunenſi Saviniacum & Romanam poteſtatem, Chavariacum, & Toſciacum, Poliacum, Artadunum, Ambertam cellam cum appenditiis ſuis, Luvirendam, & caſtrum Oiedellis, Monaſterium Somna, qui vocatur Caruſlocus, Reyniacum monaſterium in comitatu Matiſconenſi ſupra fluviolum Remis, necnon & eccleſias cum poteſtatibus ad locum ſupradictum Cariloci cœ-

(a) Anſa oppidum olim non incelebre ad Ararim fluvium quatuor à Lugduno diſſitum leucis verſus Matiſconem.

(b) Tranſitus hoc loco non de vita ad mortem intelligendus eſt, qui anno 994 contigit, ſed de abbatiali dignitate, quam aliquot ante obitum annis dimiſit, ſubrogato ſibi S. Odilone; cujus electionem habes Spic. tom. 6.

Anno 990.

nobium, necnon etiam Regniacum cum ſibi pertinentiis: videlicet domibus, cellariis ſibi adhærentibus, & quidquid modo habere vel poſſidere videntur, vel quidquid in futurum ad augendum nutu divino fuerit, in quocumque loco & pago, nulla qualibet perſona infringere vel deprædare minime audeat, ſuæ etiam præſulatus auctoritate prohibuerunt & vehementer ſub teſtificatione anathematis vetuerunt: ut nullus judex publicus, aut exaccionarius, comes quoque, vel quilibet exercitus proprius aut conductitius, caſtrum facere, aut aliquam firmitatem infra aut juxta eumdem locum vel poteſtates ejuſdem jam dicti loci ſacrati ædificare aliquotiens quis præſumere audeat, ſtatuerunt etiam in eodem ſancto concilio, ut nulla ſæcularis dignitas, ſeu militaris ſublimitas, aut homines juxta Cluniacum commanentes, & in locum quoque jam dictum Carum locum commorantes, in eumdem caſtrum vel in burgum ejuſdem loci prædam auferre, vel prædam aliquam tam in bubus, vaccis, vel porcis, quamque etiam in caballis, vel quidquid præda videri aut nominari poteſt, foris intus nec de intus foris mittere audeat: quia non decet ſanctis cœnobitis in jam dicto loco morantes à malignis vel ſuperbis hominibus moleſtias ingeri. In hoc privilegio conſcribi juſſerunt. (a)

I.

Ac vetaverunt à nullo homine Corpus & Sanguinem .... tare ad infirmum niſi ſacerdotis* ſolius.

II.

Numquam autem ſervetur Corpus Dominicum in eccleſia amplius quam diebus VIII. & ſemper renovetur in die dominico.

III.

Ad vigilias frequenter veniant: cum gemitu & ſuſpirio ibi ſtent, ſine loquacitate, & ſcurrilitate. Ad opus Dei nihil agant aliud niſi quod expedit animabus eorum.

IV.

Ad venationem nullus clericus eat, ab eo ſciat, quem irridet, eſſe damnandum.

V.

Eſt autem decretum à ſanctis patribus in concilio & catholicis epiſcopis, ut ſacerdotes ab uxoribus ſe abſtineant: ſin autem, in eccleſiis ſacrum myſterium non faciant, & ipſas eccleſias quas poſſident perdant.

VI.

Incantationes neque auguria nec divinationes faciant, nec credant. Qui autem fecerit, nec à pœnis perpetuis nec ab incendiis liberabitur, niſi per veram ſatisfactionem emendaverit.

VII.

Sabbato vero poſt nonam opera nulla faciat. Dominico autem emere aut vendere nullus præſumat, niſi tantum quod in die manducet. Placitum non quærat neque faciat.

VIII.

Laici omnes feria IIII. à carne abſtineant, & VI. feria jejunent, ſi ita poſſunt perficere, aut pauperibus eleemoſynas tribuant. Secunda & IIII. & VI. feria miſſas audiant ſi poſſunt.

IX.

Hujus igitur privilegii conſervatoribus pax à Deo patre & Domino JESU-CHRISTO omni benedictione cæleſti veloci curſu ſuper eos deſcendant. Violatores autem anathema maranatha damnentur, niſi reſipuerint & pœnitentiam egerint, aut ab abbatibus ſanctiſſimi loci Clunienſis vel à fratribus ipſius loci abſoluti quandoque fuerint. Sin aliter æterno ſupplicio damnati permaneant. Amen. Fiat fiat.

CONCILIUM ANSANUM.

Anno DCCCCXCIIII. celebratum Canonicos in eccleſia Romanenſi inſtituit ſeu reſtituit.

Ex cartario Romanenſi.

Anno 994.

IN nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis THEUTBALDUS ſanctæ Viennenſis eccleſiæ archipræſul præſentibus & futuris fratribus in Chriſto ſalutem. Patrum orthodoxorum ſanctione multifarie multiſque modis promulgatum comperimus, qualiter paſtoralis cura erga filios eccleſiæ exercenda, quove pacto res ejuſdem pro qualitate temporum, tranquillitatis videlicet, favente Chriſto, dilatatæ ordinandæ, inquietudinis vero defenſandæ à malignis & importunis hominibus, qui ſanctuaria Dei diripiunt, ſicut nunc cernimus loca per plurima eccleſias deſolatas, & pene à religione à ſanctis patribus expoſita diſſolutas, inſtigante hoc vento contrario, id eſt diabolo, qui contra ipſam confligere non deſinit, mallens eam ſuis erroribus innectere, quam nequiter funditus evertere, auctoris ſui juſſa ſervando fulta munimine, qui cum illa ſe affore promiſit omni tempore. Fidei ergo dogmatis regulam, quam à Chriſto ſumſit, incontaminate ſervans inviolabili & igniti ſponſi ſui, qui eam ſine macula & ruga elegit amore ſuccenſa, quam viriliter, ut ita dicam, in juventute viguit, ipſa cum ſe à Domino doctam à juventute ſua meminit, & pronunciandam ſe mirabilia ejus dicit, Deus docuiſti me ex juventute mea, &c. Declarant hoc Acta apoſtolorum inſignia, martyrumque de antiquo hoſte atque de tyrannis accepta victoria, necnon & confeſſorum & doctorum palmam,

(a) Hic unum in cartario deeſt folium, continens ſubſcriptiones epiſcoporum & initium ſtatutorum ejuſdem concilii.

Digitized by Google

Anno 994. qui, ſicut B. Gregorius dicit mundum vicerunt A & ſexum, ſed quoniam mundi appropinquante termino, jam jamque quaſi confecta ſenio à ſtatus ſui rectitudine paulatim non omnino in ſe, ſed in quorumdam improbis filiorum ſuorum moribus deflexa, liberari ſe de procelloſo hujus ſæculi mare turbido cupiens, & ad portum ſalutis pervenire deſiderans, ne à Domino deſeratur, jugiter cum pſalmiſta orando poſtulat, Pſal.70.9. *ne projicias me in tempore ſenectutis, cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.* Et iterùm, Ibid. 18. *& uſque in ſenectam & ſenium, Deus ne derelinquas me*, &c. Præordinante igitur & favente ſublimi arbitris clementia, nobis de ejus pace B & ſtabilitate atque doctrina tractantibus, reſidentibus me & coepiſcopis noſtris quodam loco in epiſcopio Lugdunenſi, in Synodali conventu anno Dominicæ Incarnationis DCCCCXCIIII. per conſenſum & adhortationem magnifici viri domni SILVIONIS, adierunt præſentiam noſtram quidam canonici ſanctæ Romanenſis eccleſiæ, quæ eſt conſtructa ſuper fluvium Iſaram in honore XII. apoſtolorum, ſive trium martyrum Severini, Exuperii, & Feliciani dicata, noſtram omnifarie expetierunt clementiam, ut eos per pontificale auctoritatis noſtræ præſidium, ſecundum auctoritatem canonicam à ſanctis pa- C tribus evangelicis atque propheticis inſtrumentis & catholicorum ſanctorum opuſculis compoſitam, in prædicta ſede locaremus. Totis autem viribus nihilominus flagitantes, ut de hoc quod ad id peragendum, & ſuffultiendum, & conſtruendum ego confero, & prædictus SILVIUS & ipſi canonici reddunt ad ipſam eccleſiam, vel ex ſua tribuunt, & quod ſingillatim ex rebus præfixæ eccleſiæ poſſidebant, & quæcumque poſſident, ſicut ſupra ſcriptum eſt, ad muniendum reddiderint memoriale illis præceptum ſub privilegio juris eccleſiaſtici more fieri jube- D rent, & pro futura firmitate traderent: ita dumtaxat, ut nemo ſine ſuo detrimento inrecuperabili auferre audeat. Verumtamen ſi ipſi ſæpe nominati regulares à fide non exorbitaverint, & propoſitum ſuum ſecundum poſſe ſuum, ſi gratia divina contulerit, non obſervaverint. Ut ergo eorum cognovi appetitum probum, ſi Deo auſpice, ad optatum pervenirint effectum, ne bonæ voluntati eorum viderer impedire quemadmodum expetiere, hanc ferulam more prædeceſſorum noſtrorum illis contuli, ſupplici devotione implorando. Poſco ſucceſſoribus meis ſuper hujuſmodi decretum auctoritate noſtra, immo venerabilis eccleſiæ noſtræ collatum prædictis canonicis, ut ipſi ab ipſis inviolabiliter obſervetur, & à nullo quolibet pacto & ratione quoquo tempore diſſolvatur; & ita per omnia tempora ab ipſis obſervetur, utpote ſua decreta & ſtatuta à ſuis ſucceſſoribus voluerint obſervari. Si quis nempe violator hujus collectionis noſtræ exiſtere, aut diſſolvere, & dirumpere quolibet pacto tentaverit, nullatenus vindicet; ſed ſit damnatus & à corpore & vivifico ſanguine Chriſti alienatus, ac ab omni communione & conſortio ſanctæ Dei eccleſiæ ſequeſtratus; & dicatur ei in æternum, anathema maranatha. Ut hæc autem noſtræ collationis auctoritas noſtris ac ſucceſſorum noſtrorum temporibus firmiorem obtineat vigorem, manu propria ſubter eam firmavimus, & venerabilibus epiſcopis & filiis eccleſiæ noſtræ firmare decrevimus. Signum TEUTBALDI Viennenſis archiepiſcopi, (a) BARNARDUS archiepiſcopus Lugdunenſis SS. AMISO præſul Tarentaſienſis, GUALTERIUS epiſcopus Auguſtodunenſis, LANCBERTUS pontifex Cabilonenſis, LEUTBALDUS Matiſcenſis, HUMBERTUS præſul Gratianopolitanenſis, GUIGO epiſcopus Valentinenſis, EBRARDUS pontifex Maurienenſis, ANSELMUS pontifex Aug. ARIBALDUS Uticenſis, ODILO abba Clunienſis eccleſiæ; ADO abbas, ALDEBERTUS abbas Inſulæ Barbarenſis eccleſiæ, HUGO abbas Sabinienſis eccleſiæ, BARNARDUS abbas, OTHMARUS præpoſitus Viennenſis, & ceteri abbates & canonici ejuſdem eccleſiæ. RENCO præpoſitus, L. SILVIUS, G. OTGERIUS decanus Viennenſis, BARNARDUS decanus, FULCHERIUS decanus, GUNDULFUS poeta. Acta ſunt hæc in Baſilica S. Romani in loco qui vocatur Anſa vel territorio Lugdunenſi publice in concilio reſidentibus præfatis pontificibus eccleſiæ ordinibus anno ſequente quo ſupra notavimus, anno II. Rodulfi regis regnante Domino noſtro in æternum.

CONCILIUM REMENSE.

Anno M. XV. celebratum, in quo Arnulfus archiepiſcopus conceſſa Moſomenſi cœnobio, à coepiſcopis ſuis confirmari procurat.

Ex autographo Moſomenſi.

Anno 1015. IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis no- E tum ſit omnibus tam præſentibus quam futuris fidelibus quod ego ARNULFUS gratia Dei Remorum Archipræſul venerandi abbatis BOSONIS ceterorumque meorum fidelium imploratione rogatus, contuli S. Mariæ Moſomenſis eccleſiæ quartas omnium eccleſiarum, quæ ad præfatum pertinebant locum, haud contra S. Remigii ſtatuta, qui indigentibus juſſit dari illas, ſed ad relevandam ipſius loci paupertatem, & ob peregrinorum pauperumque ſuſceptionem. Indulſi etiam in adjutorium victus monachorum omnem decimam porcorum, quos prædicti loci abbas & fratres mitterent in Ardennam ſylvam gratia ſaginandi, & decimam illorum porcorum quos homines ſuæ poteſtatis, videlicet villæ Bervel-

(a) Lege Barchardus.

Anno 1015.

liacenſis in prænominatam ſylvam haberent. Simulque donavi piſcationem Cari fluminis ſecus Duſiacum decurrentis, à loco ubi bannum tenent de Bervelliaco, uſque ad decurſum ipſius fluminis in Moſam. Hæc omnia præſcripta quæ à me vel ea quæ ab anteceſſore meo Adalberoni, ſeu à quibuſlibet fidelibus perſonis collata aut conferenda ſunt, perpetualiter ſecureque & abſque ulla repetitione meorum ſucceſſorum vel præpoſitorum aut officialium pertinentium ad Remenſem epiſcopum ſeu cujuſlibet perſonæ locus jam dictus poſſideat, pro animæ meæ anteceſſorumque meorum ſeu ceterorum fidelium remedio, Romaniſque privilegiis & apoſtolicis decretis ſub anathematis vinculo corroboravimus: & nunc in præſenti ſynodo fratres coepiſcopos ceteroſque fideles confirmare fecimus. Quod ſi quis contra hujus donationis ſcriptum cupiditatis felle præventus ire tentaverit aut infringere voluerit, iram omnipotentis Dei incurrat; & quod repetit non evendicet, ſed cum Juda traditore Domini noſtri Jesu-Christi æterno Gehennæ incendio concremetur, niſi reſipuerit, & coram abbate fratribuſque loci ejuſdem ad ſatisfactionem confugerit fiat fiat.

S. Arnulfi Dei gratia Remenſis eccleſiæ archipræſulis.

S. Adalberonis ſanctæ Laudunenſis eccleſiæ epiſcopi. †

S. Fulconis Ambianenſis epiſcopi. †

S. Rotgeri Catalaunenſis epiſcopi. †

S. Rodulfi Silvanectenſis epiſcopi. †

S. Gerardi Cameracenſis epiſcopi. †

S. Rotgeri Belvacenſis epiſcopi. †

S. Harduini Novomagienſis epiſcopi. †

S. Balduini Tavarnenſis epiſcopi. †

S. Rayneri Præpoſiti.

S. Alulfi Vicedomini.

Acta Remis (a) monaſterio S. Mariæ anno ab Incarnatione Domini noſtri Jesu-Christi M. XV. indictione XII. IIII. Idus Maii, regnante glorioſiſſimo rege francorum Rotberto.

Ego Dario vice cancellarii ſubſcripſi.

(a) Monaſterium hic loci non pro cœnobio ſed pro templo ſumitur: qua ſignificatione ab auctoribus ſæculi x. ſæpius uſurpatur. Eſt autem eccleſia S. Mariæ cathedralis Remenſis.

CONCILIUM PICTAVIENSE SUB ROBERTO REGE.

Vetat ne quis terras aut poſſeſſiones eccleſiarum aut monaſteriorum invadat.

Ex cartario S. Maxentii.

Circa 1030.

Cum inter mundi fluctivagos diſcurſus ſanctæ eccleſiæ ſtatus dilabi videretur, & pro innumeris hominum delictis, ſuadente diabolo religio ſancta corrumperetur, miſertus Dominus generi humano, non diu paſſus prævalere zabulo & dominari mundo, tandem his cladibus permiſit finem fieri, ſicque voluit ad ſanctæ religioſitatis mores priſtinos revocari. Præveniente igitur miſericordia piiſſimi conditoris, actum eſt ſub principibus Aquitanorum, rege videlicet Rotberto Francorum regna juſte diſponente, & ducibus ſub regimine ejus degentibus, pontificibus quoque quam plurimis, necnon & diverſorum ſacerdotum ſimulque omni ordini clericorum, ut concilia per ſingulas civitates celebrarentur, ac innumera multitudo plebium coadunata tam nobilium quam pauperum de fide catholica & rebus ſanctæ Dei eccleſiæ ibi concionaretur, ut emendata fides ab omnibus à Deo confirmaretur. Inter ceteras ergo diverſas partes, accidit ut Pictavæ urbis concilium ageretur, duce videlicet nobiliſſimo Willelmo cum Iſemberto ipſius urbis epiſcopo & Jordane Lemovicenſium præſule, atque Arnaldo Petragoricæ regionis & diverſorum ordinum chriſtianorum, abbatibus videlicet, monachis & clericis, necnon & fidelibus populis. Cum igitur de pluribus rebus tractarent, ſtatuerunt ut ſi quis hominum res ſanctæ Dei eccleſiæ fraudulenter aut violenter poſſiderat aut injuſte rapuerat, cum ſummo ſtudio reſtitueret, & ut terras monaſteriorum integras liberaſque perſolverent, quod & ita omnes decreverunt fieri, & ſub omni excommunicatione & juramento firmaverunt. Sub iiſdem ergo diebus contigit ut domnus Willelmus comes deveniret in quoddam caſtrum, quod vocatur antiquitus Metulo, ut ibi cum ſuis judicibus & præpoſitis ac multis nobilibus de rebus plurimis judicia exigerent juſta, cujus præſentiam adeuntes monachi ex cœnobio Beati Maxentii atque B. Leodegarii interpellati ſunt eum de propriis terris in quibus judices & præpoſiti per falſitatem & cupiditatem injuſta judicia exercebant, & pauperes condemnabant. Tunc ipſe convocans majores natu & qui priores antiquitus noverant conſuetudines, interrogavit ſi vera eſſent quæ dicebantur. Quibus aſtantibus ait: accedat quis ex teſtibus qui ſub juramento adfirmet, & fiat ſicut ipſi requirunt; tunc quidam ex ſubjudicibus teſtatus eſt patrem ſuum judicem fuiſſe pluſquam LXX. annos, ſeque poſt mortem ejus annis quam plurimis exegiſſe hujus rei negotium, ſicque ſuper altare & reliquias ſanctorum juravit, ſic eſſe conſuetudines priores. Tunc comes & omnes qui aderant tam nobiles quam pauperes teſtati ſunt, ita perenniter abſque ulla contradictione permanerent inlæſa. Cauſæ autem hujus rei hæc ſunt de terra S. Maxentii, quod eſt in parrochia Vedrinas & Montiniaco & Bonolio, Virinella, Boſſiaco, cum villis qui ad ipſam villam pertinent, & Villam-novam de quatuor cauſis, raptum, furtum, homicidium, incendium medietatem vicarii accipiant, aliam dimidiam monachi habeant. Omnem autem

clamorem

Digitized by Google

clamorem quiſcumque hominum ſe clamaverit A deintus in terra S. Maxentii monachi rectum faciant, ſine ullo homine partiente, & ſi foras terram S. Maxentii vicarii clamum habuerint, ipſi diſtrictum accipiant. Sed & de propriis hominibus S. Maxentii, nemo præpoſitorum nullus judex judicet, niſi ante monachum aut in quo ipſe juſſerit. Et in his cauſis nemo præpo- B ſitorum partem habeat. In totam autem terram ſupra ſcriptam nullus vicarius, nec ullus præpoſitus nullum interſignum mittat; & ſi quis miſerit, nullus hominum horum ad ipſum pergat, ſed ante monachum judicium fiat. Ut autem hæc deſcriptio firma permaneat, ſub omni firmamento & ſtabilitate & promiſſione concilii, manibus propriis corroboraverunt principes & nobiles qui ad fuerunt, WILLELMUS videlicet & ODO frater ejus & WILLELMUS vicecomes, & Conſtantinus & Majengodus & Leterius necnon & Stephanus & Ugo & Rannulfus, Gatzo & Gilbertus aliique quam plurimi. Facta eſt autem ſtabilitas hujus negotii IV. idus Decembris ſub domno (a) AMBLARDO abbate & monachis ſibi ſubditis, quorum nomina enarrare prætermittimus. Si quis hanc violaverit, iram Dei omnipotentis incurrat & cum damnatis pereat, ſicque omnibus maledictionibus Dei ſubjaceat Sienerus levita rogatus ſcripſit.

SYNODUS VIENNENSIS.

In qua S. Leodegarius archiepiſcopus monaſterio S. Petri aſſerit eccleſiam de Cedranis.

Ex Cartario Viennenſi S. Petri.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis no- C tum ſit omnibus hominibus præſentibus & futuris, quod quidam homo nomine MAILUS cum uxore ſua nomine PLECTIVA tempore CAROLI glorioſi principis, qui cognominatus eſt Magnus, & tempore VULTRAIÆ, qui & WLFERICUS, Viennenſis archiepiſcopi, volentes baſilicam ædificare in propria hereditate, ſcilicet in villa quæ vocatur Cedranis, petierunt ab illis hominibus, qui tunc temporis matrem eccleſiam poſſidebant hereditario jure, quæ hactenus conſtructa cernitur in honore S. Chriſtophori in villa quæ vocatur Sole, decimas & primicias quæ eidem D matri eccleſiæ in villa Cedranis debebantur, eccleſiaſtico more ſibi vendi, quatenus libera facultate conceſſa expeditius ſupradictam baſilicam ædificarent. Quod ſicut petierunt impetraverunt. Igitur baſilica ædificata, & longo tempore poſteà à ſancto ALEXANDRO Viennenſi archiepiſcopo dedicata, cum decimis & primiciis ſicuti ædificatores emerant, filiis & nepotibus hereditario jure evenit hoc modo. Mailus ædificator dimiſit filio Mailo, & iſte dimiſit Wldrico filio ſuo, & iſte dimiſit filio ſuo Giruncula, qui Girunculus cum genero ſuo nomine Arengo & E filia nomine Azelina dederunt eam integre Deo & S. Petro principi apoſtolorum, cujus baſilica & cœnobium habetur foris murum urbis Viennæ ad auſtralem portam. Tempore HENRICI ſecundi Romanorum Cæſaris & domni LEUDEGARII archiepiſcopi, & domni GUITGERII abbatis ſupradicti cœnobii. Quo tempore ſuprascripta eccleſia S. Chriſtophori de Sole jam dudum à poſſeſſoribus, ſcilicet Arberto & Athenulfo & Abone fratribus, qui fuerunt nepotes illorum qui decimas & primitias ſupradictas vendiderunt; tradita cœnobio S. Theutfredi fuerat, & à monachis S. Teuthfredi cœnobii contra Guitgerium abbatem S. Petri ſupradicti cœnobii vivente Giruncula contentio eſt exorta, volentes primitias & decimas ſibi & ſuæ eccleſiæ vendicare. Unde etiam in ſancta ſynodo in Viennenſi urbe 4. calendas Maii acta in præſentia LEUDEGARII archiepiſcopi cartulam oſtenderunt: in qua villulæ quæ ſuas primitias & decimas debebant eccleſiæ matri S. Chriſtophori notificatæ erant, inter quas etiam villa Cedranis inſerta reperta eſt, ignorantes qualiter poſtea à Mailo ſupradicto libera, juſto dato pretio, ab omni cenſu facta eſt. Propter quam controverſiam decrevit ſancta ſynodus in præſentia domni LEUDEGARII archiepiſcopi, ut propter mutuam pacem, & ut deinceps nulla inde contentio oriretur, ſicut veriſſimi & antiquiſſimi teſtes affirmaverunt, inviolabiliter & perpetualiter S. Petri cœnobio integre eccleſia cum decimis & primitiis in villa Cedranis remaneret, & ſicut Girunculus & Arengo ſocer ſuus & filia Deo dederunt, & S. Petri ſæpenominato cœnobio ita inconvulſæ & intemeratæ futuris in omnibus temporibus teneret, haberet & poſſideret. S. Domni LEODEGARII, S. GUIGONI decani, S. DOTHMARI abbatis S. Andreæ, S. PLADINI propoſiti Tacernaco, S. Bernardi archidiaconi, S. Ermendrici archipreſbyteri, S. Durandi archipreſbyteri, S. Ardrudi preſbyteri, S. Guitberti preſbyteri, S. Aſterii archipreſbyteri, S. Ragamfredi archipreſbyteri, S. Andreæ archipreſbyteri, S. Girbaldi canonici.

(a) Amblardus abbas S. Maxentii anno 1027. ordinatus eſt ab Iſemberto Pictavenſi epiſcopo Giſleberti ſucceſſore, ut docet noſ chronicon Malleacenſe. Hinc colliges concilium iſtud Pictavenſe celebratum fuiſſe inter annum 1027. & 1031. quo Robertus rex obiit.

Digitized by Google

CONCILIUM NARBONENSE.

Anno M. XLIII. celebratum anathemate percutit Coxanenſis S. Michaelis monaſterii bona invadentes.

Ex cartario Coxanenſi.

Anno 1043.

WIFREDUS ſanctæ primæ ſedis Narbonenſis eccleſiæ archiepiſcopus, & PETRUS Gerundenſis epiſcopus, & GAUFREDUS epiſcopus Carcaſſonenſis, & BERENGARIUS epiſcopus Elenenſis, & GUISLEBERTUS epiſcopus Barchinonenſis, & GUILLELMUS Urgellenſis epiſcopus, & BERNARDUS epiſcopus Conſeranenſis, & BERNARDUS epiſcopus Biterrenſis, dilectiſſimis ſanctæ matris eccleſiæ filiis donum perpetuæ benedictionis. Fratris, & coepiſcopi noſtri OLIVÆ, ac congregationis ſancti archangeli Michaëlis Coxanenſis cœnobii ſibi commiſſæ, graviſſimam querimoniam vidimus atque audivimus: quam valde dolentes veſtris nunc auribus intimamus: ut & vos condoleatis, & eis una nobiſcum pro poſſe auxilium ferre ſtudeatis. Eſt autem hujuſmodi, ſunt prædictis in Feniliotenſe & in Roſſilionenſe comitatu Deo & S. Michaëli à fidelibus & religioſis viris donata atque conceſſa. Hæc ita aſſiduis deprædationibus, invaſionibus, hoſpitationibus, atque rapinis à pravis & perverſis hominibus devaſtantur, ut pene ipſi pontifici & fratribus prædicti cœnobii inutilia eſſe videantur. Hujus rei lamentabilem coram noſtri præſentia facientes querelam, deprecati ſunt nos cum multo gemitu, ut ſibi dignaremur in hac parte ſuccurrere, & eadem prædia, ut ſibi ſalva & integra ſervarentur, aliquo modo ſtabilire. Quorum precibus annuentes, & præcepta regalia ac ſummorum apoſtolicorum privilegia eidem venerabili loco facta cognoſcentes, ſicut in eis auctoritate regia conceſſum & apoſtolica manu roboratum invenimus, ita & confirmamus, commonentes ex parte omnipotentis Dei, & ejuſdem glorioſiſſimi Michaelis archangeli, omniumque ſimul ſanctorum, ut nullus deinceps in jam dictis vel in omnibus aliis ejuſdem cœnobii prædiis hoſpitari, prædare, invadere, rapere, diripere, vel aliquam injuriam inferre, aut ullum placitum contrarium abbati vel fratribus præfati cœnobii tenere præſumat: ut & præcepta regalia & apoſtolica privilegia inconvulſa permaneant, & prædictus pontifex ac fratres ſupra nominati cœnobii, & ſucceſſores eorum A prædia ſua ſine ulla inquietudine poſſideant. Si vero, quod abſit, aliquis hanc noſtram commonitionem pro nihilo duxerit, & præceptis regalibus ac apoſtolicis ſedis Romanæ privilegiis contrarius extiterit, hunc ex parte Dei & magni principis Michaëlis omniumque ſanctorum Chriſti excommunicamus, & à liminibus ſanctæ matris eccleſiæ extraneum judicamus: ea videlicet ratione, ut tamdiu excommunicatus, & à conſortio omnium chriſtianorum ſeparatus permaneat, quo ad uſque digna pœnitudine Deo & B ſancto Michaëli, & fratribus ejuſdem cœnobii ſatisfaciat, & ulterius talia perpetrare non audeat. Excipimus autem ab hoc vinculo excommunicationis domnum GUILLELMUM comitem filioſque ejus, & domnum RAIMUNDUM comitem, & fratres ac filios ejus, quia indignum ducimus illos excommunicationi ſubdere, quos ſæpe dicti cœnobii patronos vel deffenſores cupimus eſſe. Hanc vero commonitionis ſive excommunicationis cartulam manibus noſtris firmamus, & ceteros coepiſcopos noſtros, in C quorum manibus venerit, ſeu comites regionis noſtræ ob remedium animarum ſuarum firmare rogamus. † BERENGARIUS epiſcopus. † WIFREDUS Carcaſſonenſis præſul. † ARNALDUS epiſcopus Magalonenſis. † GUISLIBERTUS gratia Dei epiſcopus, † BERNARDUS epiſcopus, † UGO epiſcopus Uceciæ, † FROTERIUS epiſcopus Nemauſenſis, † UGO Toloſanenſis, † ARNALLUS epiſcopus, † GUILLELMUS gratia Dei Urgellenſis epiſcopus, † BERNARDUS gratia Dei epiſcopus Coſeranenſis, † OLIBA D epiſcopus, † GUILLELMUS epiſcopus, † BERNARDUS Lutevenſis præſul, † STEPHANUS Attenſis epiſcopus, † BERNARDUS ſedis Biterrenſis epiſcopus, PETRUS epiſcopus, † PETRUS epiſcopus Cabalionenſis, † GUIFREDUS ſanctæ primæ Norbonenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi, † RAIMBALDUS archiepiſcopus Arelatenſis. Scripta manu Johannis, juſſu domni OLIVÆ pontificis anno M. XLIII. Domini incarnationis, XVI. cal. aprilis XII. anno regni Henrici regis.

Digitized by Google

CONCILIUM NARBONENSE.

Eodem anno M. XLIII. celebratum confirmat donationem factam eccleſiæ Carcaſſonenſi à VVillelmo Hugonis.

Ex cartario Carcaſſonenſi.

Anno 1043. A Nno Dominicæ Incarnationis XLIII. poſt A millesimum æra milleſima LXXXI. indictione XI. calendarum auguſti, anno XIII. regnante HENRICO piiſſimo Francigeno, actum ſynodale concilium apud urbem Narbonam præſidente piiſſimo GUIFREDO ejuſdem civitatis, Deo favente, metropolitano cum ſuffrageneis ſuis inſerendis, atque ſanctiſſimo primate ſanctæ Arelatenſis eccleſiæ nomine RAIMBALDO cum coepiſcopis in eodem ſancto concilio reſidentibus. Quorum conſpectibus offerens ſe WILLELMUS HUGONIS vir bonæ indolis, rogans obnixè idem ſanctum concilium confirmare Domino Deo & S. Dei genitrici Mariæ à ſe reædificatæ, in locum quem vocant Edra, alodium à ſe & B uxore ejus SENEGUNDIS. Notum ſit omnibus fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ præſentibus & futuris, quoniam nos reſtauravimus quamdam eccleſiam in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ, cum altaribus SS Johannis & Petri, ob amorem Domini noſtri JESU-CHRISTI, ut miſericors & propitius ſit peccatis noſtris; & conferat nobis remunerationem æternæ vitæ, & deſiderium cæleſtis patriæ. Conferimus etiam eidem eccleſiæ alodium prædictum Edra nuncupatum de villa Somniaco, qui vocatur *Mairac*, cum domibus & omnibus ædificiis quæ ad domos pertinent, terris, vineis, ... tum & heremum arboribus, pomiferis vel impomiferis, vel olivariis, ſylvis, pratis, paſcuis, garicis, fontibus, decurſibus vel recurſibus aquarum vel viarum, cum omnibus ad noſtrum jus pertinentibus in prædictis locis, cum terminis & afrontationibus, exiis & regreſſis earum. Similiter donamus ipſum alodium quod eſt in termino villæ, quæ dicitur Mora, & ipſum quod habemus vel habere debemus in locum qui nominatur Roca. quantum in præfatis locis per quamcumque directam vocem habemus, vel habere debemus, ſeu per parentes, ſeu per comparationem, ſive per donationem, ſeu per commutationem, vel per quamcumque vocem cum terminis & afrontatio- D nibus, exiiſque, & regreſſis viarum . . . . præſenti donamus, & in futuro Deo & donaturi ſumus ut . . . . domus Dei perpetuo ſit honorata, & illuminata, & decorata, vel ab ordine canonico, vel ſi Deus voluerit monacho. Enixeque veſtram almitatem rogamus, & veſtræ ſanctiſſimæ & reverentiſſimæ firmitati vel auctoritati, Deo donante, roboretur, ut nullus veſtræ auctoritati reſiſtere queat, ſine animæ ſuæ detrimento. Nam iſdem locus dudum eſt conſecratus à præſule Gerundenſis eccleſiæ PETRO, & epiſcopo Carcaſſenſi GUIFRIDO, & BERNARDO pontifice Conſeranenſi. Igitur nos præſcripti præ-

A ſules cum ſancto conventu prædicto annuentes votis & precibus eorum, confirmavimus prædictæ eccleſiæ, & omnibus ibidem Deo militantibus, omnia quæ & iſti nunc offerunt, & inantea, Deo juvante, collaturi ſunt, ſive per quæ inantea quiſlibet fidelium eumdem locum venerabilem de ſuis rebus juſte ditaverit. Si quis autem, quod minime credimus fieri, temerario auſu voluerit infringere, vel quolibet modo de poteſtate præfatæ eccleſiæ diſrumperit, & infra trium menſium ſpatium non emendaverit, primum iram Dei incurret, & à liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ & omnium Chriſtianorum conſortio extraneus fiat. Quo vinculo conligamus eos, B qui antiquum alodium præfatæ eccleſiæ, ſe ſciente, occulte retinuerint, donec eum præfatæ eccleſiæ reddant, & ad ſatisfactionem veniant. Cujus etiam particeps efficiatur, qui terminos ſalvationis quos præfati epiſcopi ſtatuerunt, qui eamdem eccleſiam dedicaverunt, crucem ad ſignum ponentes; qui eumdem locum diruperit vel diſrumpere tentaverit, vel quoquo modo malo vel injuſto ordine tranſierit; & ſi, quod abſit, parvipendentes fuerint hujus excommunicationis, anathemate feriantur, donec ad plenam ſuperius, ut nunc eſt ſcriptum, veniant ad ſatisfactionem. Si vero, quod Deus avertat, in C eam obierint . . . . tiam corpora eorum cum pſalmis & hymnis . . . . ſepulturam, nec nomina eorum inter fideles mortuos ad . . . . altare recitentur. Quoniam nos de his decernimus hoc quod B. Gregorius de talibus decrevit dicens: Quoniam tales chriſtiani non ſunt; quos & nos & omnes catholici chriſtiani epiſcopi & univerſitatis eccleſia generaliter anathematiſat. Et ut verum ſit quod ſupra diximus, manibus propriis hoc confirmamus. S. WILLELMI HUGONIS, S. SENEGUNDIS, qui hanc donationem fecimus, & teſtibus firmare rogavimus. Nomina eorum præſulum qui in concilio aderant. OLIBA epiſcopus, ARNALDUS epiſcopus, ARNALDUS præſul, WISCAFREDUS Carcaſſonenſis præſul, HUGO epiſcopus, BERNARDUS epiſcopus, BERNARDUS Lutovenſis epiſcopus, BERENGARIUS epiſcopus, STEPHANUS epiſcopus Attenſis; FROTERIUS epiſcopus Nemauſenſis, RAIMBALDUS archiepiſcopus Arelatenſis; PETRUS epiſcopus Cabalionenſis, BERNARDUS gratia Dei epiſcopus Conſeranenſis; PETRUS epiſcopus, BERNARDUS Biterrenſis epiſcopus, GUIFREDUS Narbonenſis eccleſiæ archiepiſcopus, WILLELMUS Agathenſis præſul, OSMUNDUS adoleſcens hanc cartam ſcripſit, ſed unde tranſlata eſt, SEGARIUS levita in vice Bernardi ſacri ſcrinii.

CONCILIUM PROVINCIALE

Apud S. Tiberium anno M. L. congregatum.

Ex cartario Arulenſi.

LIBELLUS SUPPLEX MONACHORUM ARULENSIUM ad congregatos patres adverſus bonorum monaſterii invaſores.

Anno 1050.

ORtodoxis patribus omnigena veneratione A dignis, quos ſancta ex diverſis aggregavit fides partibus, quoſque nectit in dilectione fraternitatis vinculum geminæ caritatis, pontificibus videlicet, quibus collata eſt cura eccleſiarum Dei, grex tantillus almæ Dei genitricis Mariæ cœnobii Arulas hanc querimoniæ clementiæ veſtræ dirigit paginam, in qua ſunt adnotata prædia, quæ ſe cauſatur ab injuſtis & pravis hominibus per vim ſeu per donationes inlicitas, ſeu ſub prætextu cujuſlibet fraudulentiæ, à ſuo jure diſtracta. Nam noſcat almitas veſtra præfatum cœnobium noviter ædificari cœptum pro tantorum amiſſione prædiorum, non eſt poſſe noſtrum illud ad per- B fectum uſque perducere, neceſſaria deficiente quæ ſuſtentationi competunt fragilitatis humanæ. Idcirco prædictus tam variis caſibus fatigatus, Dei omnipotentis ſupplex veſtramque omnium depoſcit clementiam, ut ob amorem ejuſdem glorioſæ genitricis auctoritate pontificali feriantur à vobis vinculo juſtæ damnationis, & excommunicationis quouſque retinuerint prædicta prædia prædictæ Virginis. Hæc ſunt vero nomina prædiorum & militum ea poſſidentium. Imprimis alodem S. Mariæ, quem habet in comitatu Berchitano, id eſt in Marola cum ipſa eccleſia, & in Aviſano tenet mulier Reinaldi qui fuit quondam cum filio ſuo. Remundus Arnaldi alodem de Orlarios, Gauſbertus ipſum de Pidré & de Urſiniano, Guillelmus Oliba ipſum de Corneliano, Guillelmus Johanni tenet S. Mariam de Paniſar, & ipſas vineas de Cluſa, Willelmus Dalmatii ipſum alodem de Maras, & de campo Eldrici, & de Treſſerra, & de villa Mulacha, & ipſum de Keixanos, Bernardus Olivæ alodem de Rutmors, & de Kaſtellone & de Rodas, Aicardus Odonis alodem de Rabdos, Bernardus Adalberti eccleſiam de Chaſamori, Arnaldus Johannis alodem de Elſinas, Senioſredus Mironis alodem de Terradas, & in Pines medium manſum, Deuſde franc manſum unum in Terrodas, Segarus Berardi ipſos manſos & ipſos alodes de Terradas, & in Ciraſia manſos tres, & ipſos manſos cum alode de Ortos, & ipſos manſos cum alode de villa Rubeo, & ipſos de Vilaro caſtellano, & ipſum alodem de Coſta, & ipſum de Felgus, & de Valedella, & de Campo Sambuce. Seguinus tenet in Albiniano inter manſos & bordas ſeptem, & ipſum decimum de Rabugadas cum medium manſum, &c. & multa alia nobis aufert Udalgerius vicecomes tenet totum alodium de Alleles.

SYNODUS ANATHEMA PRONUNCIAT adverſus invaſores bonorum monaſterii.

CUm ſancta cogeret nos fides ex diverſis in C unum congregari partibus, ſanctam celebraturi ſynodum idibus Julii apud beatum Tiberium, cum religioſorum multitudine abbatum, & honeſtiſſimorum virorum utriuſque ſexus, ætatis, vel ordinis; oblata eſt querimoniæ pagina oculis noſtris ex monachis almæ Mariæ Virginis cœnobio Arulis, ſimul cum prænotata prædia quæ ſibi ab injuſtis tolluntur hominibus: pro qua amiſſione rerum compulſi adire præſentiam noſtram, ſuffragium expetentes noſtrum: quod illis negare non eſt noſtri ordinis, nec rectum; D cum in periculis ſubvenire debeamus, & in neceſſitate conſtitutis ferre juſtitiam. Ob hoc igitur nos humiles JESU-CHRISTI pontifices advertentes tantam tamque in auditam ſeruorum Dei querimoniam, inſtinſtu ejuſdem provocamur ad compeſcendum eam juxta poſſe noſtrum ad decreta canonum. Id circo ego WIFREDUS almæ primæ Narbonæ metropolitanus confirmo. † UGO epiſcopus [illegible]zetenſis. † ARNALLUS epiſcopus Magalonenſis. † BERENGARIUS epiſcopus Biterrenſis. BERNARDUS epiſcopus Lutovienſis. † GONTARIUS epiſcopus Agatenſis. † BERENGARIUS epiſcopus Elnenſis. Illi qui fuerunt ad ſubverſionem de Malo, de S. Maria, de Riarde, Roland videlicet & alii qui conſenſi fuerunt, cum legatis ceterorum coepiſcoporum noſtrorum & cum abbatibus religioſis ex diverſis ordinibus Gothiæ ac Spaniæ, nolentes exorbitare à regulis SS. Patrum, accenſi flamma Spiritus-ſancti, percutimus eos, qui in ſupra ſcripta culpa atque negligentia ſunt aut erunt irretiti, ſecundum quod in culpa ſunt aut erunt implicati, per gladium Patris & Filii & Spiritus-ſancti, & per anathematizationem omnium quæ ſunt fuerunt & erunt fidelium Dei, niſi ad veram pœnitentiam venerint, & ſecundum poſſe illorum emendaverint, ſint extorres à liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ, in anathematizatione ſint omnes ſuperius nominati, omneſque maledictiones veteris & novi Teſtamenti ſuper eorum capita multiplicamus. Maledicti ſint in civitate, maledicti in agro, maledicta horrea eorum & cellaria eorum, maledicti cibi eorum & reliquiæ ipſorum, maledicta ſint inferiora ventris eorum & fructus terræ ipſorum armenta & greges

Digitized by Google

Anno 1050. ipſorum; maledicti ingredientes & egredientes. Mittat ſuper eos dominus famem & peſtilentiam & increpationem in omnia opera eorum quæ faciunt, donec conterat eos & perdat velociter propter adinventiones eorum peſſimas, in quibus relinquunt Dominum. Adducat Dominus ſuper illos peſtilentiam donec deleat eos de terra quam poſſident. Percutiat eos egeſtate & febri & frigore, ardore & æſtu, & aere corrupto, ac rubigine; & perſequatur eos donec pereant. Tradat illos Dominus corruentes coram inimicis ſuis. Sint cadavera illorum volatilibus in eſcam & beſtiis terræ, & non ſit qui abigat. Sint percuſſi cæcitate, & amentia, ac furore mentis; & palpent in meridie ſicut palpari ſolet cæcus in tenebris; & non dirigantur greſſus eorum. Maledicta ſint capita eorum per ſeptem portas, id eſt per nares, & aures, & oculos, & per buccam eorum. Maledictum ſit cerebrum eorum, capilli, humeri, brachia, manus, digiti, frons, cilia, linguæ, dentes, gulæ, pectus, dorſum, cor, venter, umbilicus, interiora, exteriora, & poſteriora, vitalia, inguines, coccæ, geniculi, tibiæ, tali, pedes, plantæ, articuli, venæ, juncturæ, viſcera, oſſa, medulla. Hæc omnia prænominata illorum maledicta ſint niſi reſipuerint, & ad veram pœnitentiam venerint. Et hæc regula maledictionis atque anathematizationis ſervetur, & permaneat in omnibus primatum eccleſiis. Quicumque igitur cum prænominatis hominibus locuti fuerint ſcienter, niſi emendare eos hortati fuerint, aut cum eis manducaverint, biberint, dormierint, in aliquove participati fuerint, niſi reſipuerint; ſi clericus fuerit, proprio ordine periclitabitur; ſi laicus aut femina, niſi paupertate aut metu deprehenſus fuerit, prædicta damnatione perdendum, & anathematizandum, & excommunicandum ſe eſſe perhorreſcat. Acta ſynodus idus Julii anno Incarnati Verbi M. L. indictione III, anno XX. regnante rege HENRICO in Francia anni cyclix VIII. VI. ſcriptum per manus Olivæ. † GUISLIBERTUS gratia Dei epiſcopus Barcinonenſis, VVIFREDUS præſul †.

CONCILIUM TOLOSANUM

SUB VICTORE PAPA II.

Aſſerit Cluniacenſi monaſterio Moyſacenſe cum omnibus ſuis appenditiis.

Ex archivis monaſterii Cluniacenſis.

Anno 1056. NOtum ſit omnibus hominibus in Chriſto pie vivere hic & in futura vita cupientibus. Res eccleſiaſticas jure hereditario Deo ſervientibus pro redemtione animarum traditas inconvulſas eſſe debere maxima ſanctorum Patrum ſanxit auctoritas. Quapropter cupiditate ducti inimici Dei deſiderantes deprædare, invadere hoc quod fideles monaſteriis, Deo inſpirante, dederunt, ſua propria voluntate omnipotentem Deum pravis moribus ſuis exacerbant. Sed nunc pro certo ſciat fraternitas chriſtianorum, Cluniacenſe monaſterium cum omni ſuo honore proprie Deo & B. apoſtolo Petro ſucceſſoribuſque ſuis viris apoſtolicis à priſcis temporibus ſuæ conſtructionis eſſe datum cum cunctis locis ſibi in diverſis partibus mundi adjacentibus. Et ideo placuit concilio ſanctæ Romanæ Eccleſiæ celebrato apud Toloſam urbem, jubente papa Victore, menſe ſeptembrio, præſente ARNALDO epiſcopo, ut locus Moyſiacenſis, cui præeſt DURANNUS abbas, Cluniaco ſubditus, cum omni ſuo honore, quod habet aut habebit, auctoritate pontificum XVIII. firmaretur. Sunt autem excepto onere antiquo iſta adjacentia, Mons Corbellus, Roca-citeria, Villa-nova, Villa S. Palladii, Duranellum, Morractus, Medituum cum cunctis appendiciis ſupradictorum locorum: & adjutores & benefactores conſequantur benedictionem & abſolutionem pontificalem: invaſores vero, ſi non emendaverint, percipiant dignam & divinam ultionem

CONCILIUM CABILONENSE.

Anno M. LVI. ab Hildebrando ſedis apoſtolicæ legato celebratum confirmat canonicis Romanenſibus eccleſiam de Spinoſa.

Ex cartario Romanenſi.

Anno 1056. IN diebus HUMBERTI archiepiſcopi Lucdunenſis, & LEUDEGARII Viennenſis facta eſt contentio de quadam eccleſia, in loco qui dicitur Spinoſa, condita in honore Domini noſtri JESU-CHRISTI, ſub veneratione S. Barnardi Viennenſis eccleſiæ archiepiſcopi dedicata, in comitatu Lucdunenſi e regione Anſæ oppidi, ſecus fluvium Ararim, cujus poſſeſſionis bona quidam Galterius Ugoni filius illicita uſurpabat, ſed auctoritate & ammonitione ſupradictorum pontificum Galterius omnia quæ quærebat dimiſit, ſicut jam multotiens fecerat, præter unum ſervitium in natale Domini ſtatutum, hoc eſt unum porcum precio trium ſolidorum cum XII. panibus & tribus ſextariis de vino, & tribus eminis de avena: quæ vero omnia, ſicut prædi-

Digitized by Google

Anno 1056.

ximus, dimiſit, & uxor ſua, & filii ſui, Adalardus ſcilicet, & Stephanus, & Ugo, & Galterius. Si quis vero eorum, aut aliqua perſona ſæcularis vel eccleſiaſtica in illo loco aliud quæſierit, aut ſuperauxerit, præter canonicos Romanenſes, quorum juris eſt ſupra dicta eccleſia, iram Dei incurrat & omnibus maledictionibus ſubjaceat, niſi reſipuerit, & ſancti judicio, cujus bona invadere nititur, cum diabolo tradatur. Signum Galteri invaſoris ſupradicti qui hæc laudavit & ſcribere juſſit, S. Adalardi, S. Stephani, S. Ugonis, S. Gualterii fratrum filiorum ejus Galterii ſupradicti, S. Durandi, S. Rollani, S. Stephani, S. Ebrardi, Data per manus Petri ſanctæ Viennenſis eccleſiæ cancellarii in concilio Cabilonenſi cui præfuit ALDEBRANNUS S.R.E. apocriſarius & conſenſerunt archiepiſcopi UMBERTUS Lugdunenſis & LEUTGARIUS Viennenſis, AIMO Bituricenſis, BARTHOLOMEUS Turonenſis. Item VVIDO Cabilonenſis, EUSEBIUS Andegavenſis, MARTINUS Auximorum, item MARTINUS Dialetum, item MARTINUS Cœnomannicorum, ARTALDUS Gratianopolitanus, PONCIUS Valentinus, PETRUS Dienſis, GERALDUS Vivarienſis & ceteri per ordinem. Anno Incarnationis Dominicæ M. LVI. indictione VIIII. epacta I. HENRICO Romanorum imperatore II. Item HENRICO Francorum rege idibus Februarii.

EPISTOLA HUGONIS EPISCOPI TRECENSIS

ad Bartholomæum Turonenſem archiepiſcopum.

De cella Credonenſi in concilio Romano ſub Nicolao papa Vindocinenſibus monachis aſſerta.

Anno 1059. Ex cartario Vindocinenſi.

BARTHOLOMÆO Domino ac venerabili Turonenſi archiepiſcopo, EUSEBIO quoque Andegavenſi epiſcopo, necnon & GAUFREDO comiti chriſtianiſſimo, HUGO auguſtæ Trecorum epiſcopus quicquid eis eſt utilius.

Quod vidimus atque audivimus, quod etiam cum aliis fratribus noſtris Nivernenſi epiſcopo HUGONE, atque Meldenſi epiſcopo VVALTERIO in Romana ſynodo determinavimus, hoc viva voce veritatis teſtificamur. Vidimus namque in ſancto Romano concilio quemdam ex fratribus S. Albini Andegavenſis, atque audivimus, loquentibus ſcilicet litteris eccleſiæ S. Albini clamorem adverſus fratres S. Trinitatis Vindocinenſis cœnobii, de quadam videlicet eccleſia S. Clementis Credonenſi. Sed cum Vindocinenſium audiremus econtra privilegium, reſidente bonæ memoriæ papa NICOLAO, nos totaque ſancta Romana ſynodus partes Vindocinenſium juſtiſſimas diffinivimus, quod etiam viderunt & audierunt venerabiles noſtræ eccleſiæ clerici, archidiaconi Goſbertus & Anſellus, clerici vero Stephanus & Burdinus.

EPISTOLA HUGONIS NIVERNENSIS EPISCOPI

ad eumdem.

Ejuſdem argumenti.

Ex cartario Vindocinenſi.

B. Turonenſi archiepiſcopo, E. Andegavenſi epiſcopo, & comiti GAUFRIDO Hugo Nivernenſis epiſcopus unicuique perpetuæ felicitatis munus.

Præterito anno dum Romæ in ſancta ſynodo eſſemus, dubitabilis querela ad aures papæ N. venit de quadam eccleſia S. Clementis Credonenſis, quam ſanctæ Trinitatis Vindocinenſis eccleſiæ fratres & S. Albini monachi invicem proponentibus nobis oſtenderunt. Papa vero pluribus intentus, hoc Metenſi epiſcopo atque Treciſſino, necnon & mihi Nivernenſi, & Cenomanenſi, atque Aretenſi & Liminenſi ſeorſum euntibus indagari juſſit, cui ſupradicta ſecundum jus concederetur eccleſia. Nos vero ut ab utriſque monachis audivimus; idipſum papæ retulimus. Ipſe vero in plenaria ſynodo ſupradictam eccleſiam S. Trinitatis cœnobio vindicavit: quoniam hoc judicavimus quod nemo fevum quod tenet ab aliquo poteſt dimittere eccleſiæ, nec alicui niſi per comeatum illius à quo deſcendit. Valete.

EPISTOLA WALTERII EPISCOPI MELDENSIS

ad eumdem.

Ejuſdem argumenti.

Ex cartario Vindocinenſi.

B. Turonenſi archiepiſcopo, E. Andegavis præſuli, ejuſdemque civitatis G. comiti VV. Meldenſis humillimus ſacerdos æternam in Domino ſalutem.

Anno præterito Romam perreximus, Deoque ſuffragante ſanctæ ſynodo interfuimus, ibique loci coram papa ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cunctiſque patribus circumquaque in fide convocatis, querelam monachorum S. Albini contra ſanctæ Trinitatis monachos exagitatam audivimus. Quam ſummus pontifex venerabilibus epiſcopis, videlicet Nivernenſi, Trecacenſi quoque, mihi quoque Meldenſi, Aretenſique, Cœnomanenſi, tractare ac veraciter diſcutere, tracta-

tam diſcuſſamque ſuæ audientiæ ſanctæque ſynodi referri præcepit. Rem ergo à ſummo pontifice conceſſam à ſanctis patribus auditam Romanæ auctoritate eccleſiæ confirmatam, manda- A mus nullatenus fieri debere irritam. Quod ſi quis irritam fecerit, de Romanæ eccleſiæ anathemate credimus periclitari. Vale.

CONCILII (a) VIENNENSIS

Anno M. LX. celebrati fragmentum.

Ex MS. S. Albini Andegavenſis.

Anno 1060. AB Incarnatione Domini noſtri JESU-CHRISTI anno M. LX. indictione XIII. pridie calendas Februarii, luna XXIV. ſecunda feria. Preſidente STEPHANO catholicæ urbis Romæ cardinali preſbytero, apoſtolicæ ſedis Vicario in baſilica Reſurrectionis Dominicæ & SS. Machabæorum, ſancta ſynodus, quæ ex præcepto Domini noſtri beatiſſimi ſummi Pontificis & univerſalis papæ NICOLAI, Viennæ, quæ eſt metropolis Galliæ, convenit, propoſitis ſacroſanctis evangeliis, & præmiſſis ad Deum intentiſſimè precibus, diligenti conſideratione retractatis his, in quibus eccleſiarum ſtatus in toto pene orbe, & maxime in Galliis, vacillare & peſſumdari videbatur, quæ breviter infra placuit C annecti, condigna ſollicitudine definivit.

CAP. I.

Sancti Spiritus auctoritate, ut credimus, in Calchedonenſi ſynodo ſententia de Simoniacis prolata ab omnibus obſervetur, quatenus quicumque deinceps pecunia, aut aliqua interveniente conventione ſæculari, aut quolibet modo, contra canonicam cenſuram epiſcopatum, abbatiam, aut archidiaconatum, ſeu archipreſbyteratum, aut aliquam dignitatem eccleſiaſticam, ſive aliquem gradum, vel miniſterium, vel beneficium, quod non niſi clericis habere ſanctorum patrum ſancivit auctoritas, dare vel acci- B pere quolibet modo canonibus contrario tentaverit: & dans à proprio decidat gradu & dignitate; & accipiens miniſterium ſeu beneficium male uſurpatum numquam recuperaturus amittat.

CAP. II.

Si quis epiſcopus aut prælatus quilibet contra præfixam regulam aliquod eccleſiaſticum miniſterium ſeu beneficium, vel etiam ipſam præbendam, quæ canonica dicitur, ordinare aut dare voluerit; libere liceat clericis contradicere, & vicinorum epiſcoporum judicium, vel ſi neceſſe fuerit, ipſam quoque ſedem apoſtolicam appellare.

CAP. III.

Item, ut nullus epiſcoporum vel prælatorum aliquod novum beneficium de rebus ad jus eccleſiæ pertinentibus ulterius præſumat contra canones alicui vendere aut dare. Quicumque verò aliquid ad jus eccleſiæ pertinens ſub nomine beneficii, ſive quolibet modo ab eccleſia alienare hactenus præſumſit; ſi adhuc ſupereſt, aut reſtituat eccleſiæ quod malè ſubtraxit, aut canonica multet ſententia.

CAP. IV.

Nullus eccleſiam magnam vel parvam.

Reliqua deſiderantur.

IN CONCILIO BURDEGALENSI

Stephanus cardinalis ſedis apoſtolicæ legatus cellam S. Clementis de Credonio monachis Vindocinenſibus aſſerit.

Ex cartario Vindocinenſi.

LIcet monachorum S. Albini querela, quam erga monachos Vindocini de eccleſia Credonenſi jure ſibi habere videbantur, ſæpius ventilata, injuſta ſemper & de invidiæ orta radice legali judicio comprobata ſit: ſemper tamen eos verbis laceſſere, & placitis jam definitis iterum inquietare ſolita ſua improbitate contendunt. Prima namque calumnia, quam eis de prædicta D eccleſia intulerunt, audiente domno (b) E. Andecavorum pontifice, & domno (c) VV. tunc abbate S. Sergii, poſtea facto epiſcopo Cenomanis, domno quoque A. abbate S. Vincentii ejuſdem civitatis, multiſque aliis probabilibus viris præſentibus coram GOFFRIDO comite facta eſt, qui cum eos requiſiſſet, ut litteras vel teſtes exhiberent de donatione illa, quam ſibi à SUARDO

(a) Concilium iſtud Viennæ adverſus Simoniacos anno 1060. celebratum fuiſſe conjicimus, ut Herimanni ejuſdem eccleſiæ antiſtitis pravis moribus remedium aliquod afferri poſſet; unde & propter ſimoniam aliaque crimina à ſua ſede deterbatus fuit: quem etiam poſtea impœnitentem Gregorius VII in ſynodo Romana anno M. LXXVI. excommunicavit his verbis: *Viennenſem epiſcopum Herimannum pro ſimonia, perjuriis, ſacrilegiis & apoſtaſia, quia Viennenſem eccleſiam infeſtare non deſiſtit, excommunicamus: & eccleſiis Romanenſi & S. Irenei Lugdunenſi, quouſque res occupaverit divinum interdicimus officium.* Hujus autem concilii tres tantum canones nobis repræſentat codex MS. monaſterii S. Albini Andegavenſis, quos altero poſt menſe in concilio Turonis celebrato renovavit Stephanus ſedis apoſtolicæ legatus.

(b) Euſebio.

(c) VVlgrino.

Digitized by Google

vetulo factam fuiſſe aſſerebant, & quod pater A
ſuus Fulco comes & ipſe donum illud auctoriſaſſet, reſponderunt ſe inde litteras numquam habuiſſe; ſed tamen utrum teſtes habere poſſent ex hominibus temporis illius, ſi ſpatium eis concederetur requirere. Comes vero Goffredus terminum illis annum integrum ponens, ut infra teſtes ſuos, & undecumque, etiam ſi de hoſtibus ſuis eſſent, fiducialiter & abſque metu aliquo ſibi adducerent imperavit. Quod cùm facere nequiviſſent, quia quos numquam habuerant reperire teſtes alicubi non valebant, calumniam interim omittentes, x. annis & amplius qui- B
bus comes Goffredus vixit poſtea ſiluerunt: ſtatim vero poſt mortem illius aptum ſe calumniandi reperiſſe tempus exiſtimantes, rurſus nova decreta cudere, novos ſibi judices adverſus monachos Vindocini per manum Goffredi comitis junioris, Goffredi alterius ſucceſſoris adſcire tentabant, nonnullos etiam potentium perſonarum viros quos improvide contra jus & fas in hoc ſibi maxime profuturos credebant obærantes, ut videlicet quod juſta ratione nequiverant, vel utcumque muneribus efficere prævalerent. C
Sed eorum ſpe in hac etiam parte, Deo diſponente, fruſtrata, alia iterum adipiſcendi quod cupiebant moliti ſunt inferre machinamenta. Miſerunt namque legatum Romæ G. unum de monachis ſuis, qui eorum ſuper hac re Domino papæ inſinuaret querelam: ſed longe aliter quam ſperabant evenit, quia quanto ibi diſtrictior tenetur cenſura juſtitiæ, tanto minus invenit quod corrumpat avaritia adinventrix juſtitiæ. Denique O. abbas qui eodem tempore pro neceſſitatibus monaſterii ſui Romam perrexerat, cum in concilio tunc coram Nicolao papa collecto, cum D
ceteris adſtaret, & accuſatori illi ratione congrua de dono eccleſiæ & de dono eccleſiæ monaſterio Vindocini facto, & de judicio Andecavis, poſtea à ſæpedicto comite G. aliiſque ſupranominatis viris publice determinato, reſpondiſſet, communi domni papæ & epiſcoporum qui affuere decreto ſancitum eſt, præfatam eccleſiam S. Clementis de Credonenſi caſtro ad jus ſanctæ Trinitatis Vindocinenſis cœnobii procul dubio legaliter pertinere. Tantis igitur, tamque manifeſtis, & inſuper tanta auctoritate definitis ju- E
diciis ſæpe convicti innocentiæ adhuc immemores, & tot injuriarum quas monachis Vindocini ſuis in Chriſto, velint, nolint, fratribus fecerant, penitus non recordantes, rurſum placita iterare, judices alios in alienis regionibus adhibere conati ſunt. Quaſi vero in aliam tranſcurrere patriam, examinatam rectitudinis poſſit extinguere veritatem. Poſt longum itaque tempus, cùm quidam Stephanus B. Petri cardinalis dictus Romani antiſtitis Alexandri papæ legatione in Galliis fungeretur; remorante illo in Andecavenſi patria apud caſtrum Salmurum, ecce iterum monachi S. Albini quaſi noviter tunc inciperent, querimoniam de monachis Vindocini pro eccleſia Credonenſi ad aures illius pertulerunt. At ille eis non ſtatim ibi, ſed apud civitatem (a) Burdigalam, ubi & concilium habiturus erat, præmonitis monachis Vindocini, & illuc vocatis, reſponſurum ſe & cauſam diligenter ſpopondit examinaturum. Cumque ad concilium die calendas Aprilis conveniſſent, & monachi S. Albini clamorem ſuum cunctis qui aderant audientibus feciſſent; quidam de Fratribus Vindocini, qui idcirco venerat, Vitalis nomine, reſpondit cauſam illam jam pridem in Romana ſynodo ſub venerabilis memoriæ Nicolao papa publicè determinatam fuiſſe, audientibus quibuſdam epiſcopis de Gallia ad concilium profectis, Hugone videlicet Nivernenſi, Gualterio Meldenſi, itemque Hugone Trecenſi, atque Wlgrino Cenomanenſi, quorum tres H. ſcilicet W. & alius H. cum adhuc viverent, & monachi S. Albini ſæpedictam calumniam iteraſſent, litteras ſuas B. Turonenſi archiepiſcopo & E. Andecavorum pontifici in teſtimonium monachis Vindocini tranſmiſerunt, proteſtantes vidiſſe ſe & audiſſe querelam illam juſto examine libratam coram præfato papa Nicolao in communi concilio fuiſſe definitam. Hoc audito præfatus cardinalis Stephanus, recitatis prius epiſcoporum epiſtolis, reſpondit non eſſe conveniens, nec omnino licere, quod Romanus pontifex ſemel juſte definierat, à quoquam alio rurſus aliter diſcuti. Hoc ſolum modo illis reliquum eſſe, ut ſi verbis monachi & litteris epiſcoporum, adſtipulationem præferentibus credere detrectarent, ipſi prædictos adirent epiſcopos, & utrum ita eſſet rei veritas eorum viva voce per ſemetipſos uſque ad ſequentem B. Petri feſtivitatem quæ III. calendas Julii celebratur, per ſemetipſos plenius addiſcerent: & ſi ita eſſe ut eorum epiſtolæ proteſtabantur agnoſcerent, ulterius monachos Vindocini de hac re nullatenus præſumerent inquietare: ſin autem Romam ſequenti anno ad tractandum in concilio querelæ iſtius judicium utrique pergerent. Hanc ſententiam rationabiliter juſteque prolatam tam epiſcopi quam abbates, aliique eccleſiaſtici ordinis qui affuere viri religioſi, quorum ſubſcripta ſunt nomina teſtati ſunt. Goscelinus Burdegalenſis archiepiſcopus, Goderannus Sanctonenſis, Guillelmus Engolimenſis, Isembertus Pictavenſis, Ragomundus Vaſatenſis, Quiriacus Nannetenſis, Mengisus Venetenſis, Iterius Lemovicenſis, Guillelmus Agenenſis.

(a) Concilium Burdigalenſe.

(a) Concilium Burdigalæ anno 1068. celebravit Stephanus legatus, de quo hic locus videtur intelligendus.

CONCILIUM

CONCILIUM CABILONENSE

Anno M. LXXII. celebratum, præſide Geraldo Oſtienſi epiſcopo apoſtolicæ ſedis legato, in quo caſtrum Piſantia eccleſiæ Romanenſi aſſeritur.

Ex cartario Romanenſi.

Anno 1072.

QUoniam geſtarum rerum facile præterit memoria, quam præſentibus tam poſteris notificandum æſtimavimus, quod querela diu habita ab epiſcopo Valentinenſi contra eccleſiam Romanenſem de caſtro Piſantiam. Vocati ſunt utrique ad concilium Cabilonis celebrandum, in quo cum præſentia legati apoſtolicæ ſedis, GERALDI ſcilicet Hoſtienſis & cardinalis epiſcopi, utrique cauſam ſuam expoſuiſſent; G. & ſibi in ſynodo conſedentes archiepiſcopi & epiſcopi & abbates judicaverunt epiſcopum Valentinenſem nullum habere rectum in caſtello, neque in mandamento; & ut relinqueret epiſcopus Valentinenſis illud, excepto hoc quod probari poſſet legitimis teſtibus, archiepiſcopum LEODEGARIUM reliquiſſe ſibi in placito quod fecit cum eo, de Alexiano ſcilicet, de mandamento Alexiani ſe ſciente, hæc autem definitio facta eſt à GERALDO Hoſtienſi & cardinali epiſcopo, aſſenſum præbentibus RAIMBALDO A ſacri palatii accionario, & UMBERTO Lugdunenſi archiepiſcopo, & Viennenſi archiepiſcopo ERMANNO, & archiepiſcopo Biſuntino UGONE, & ROCLENO epiſcopo Cabilonenſi, & epiſcopo Eduenſi AGANONE, & epiſcopo Sedunenſi ARMENFREDO, & epiſcopo Belicenſi GOTCERANNO, & epiſcopo AMATO, & abbate Cluniacenſi HUGONE, & BERALDO S. Ægidii abbate, & GERALDO S. Petri Viennenſis abbate, & S. Andreæ abbate UMBERTO, & aliis quam plurimis abbatibus..... B Ego GIRALDUS Dei gratia Hoſtienſis epiſcopus & S. R. E. Legatus laudavi & ſubſcripſi, RAINBALDUS apoſtolicæ ſedis legatus manu mea ſubſcripſi. Actum in Cabilonenſi ſynodo, præſentibus ſupradictis archiepiſcopis & epiſcopis, necnon & abbatibus quam plurimis una cum Giraldo Dei (gratia) Hoſtienſi epiſcopo & S. R. E. legato, atque RAINBALDO ſacri palatii accionario VI. nonas Martii luna XVIIII. anno Dominicæ Incarnationis M. LXXII. indictione X.

IDEM CONCILIUM CABILONENSE

Eccleſiam S. Chriſtophori Romanenſibus canonicis confirmat.

Ex cartario Romanenſi.

Anno 1072.

QUoniam geſtarum rerum memoria difficulter tenetur, difficiliuſque in poſterum reſervetur, ſtylo memoriæque mandandum æſtimavimus, quod in quadam ſynodo apud Clarum-montem celebrata, cui GERALDUS Hoſtienſis & cardinalis epiſcopus præſedit, conqueſti ſunt & proclamationem fecerunt Romanenſes canonici ſuper GUILLELMO S. Theofridi abbate deſignato & monachis ejus, eis injuſte eccleſiam S. Chriſtophori calumniantibus, & ea de cauſa rem eorum publicam injurioſe perſequentibus: & quia ipſi tunc aberant, vocavit eos præfatus apoſtolicæ ſedis legatus ad concilium Cabilonis poſtea celebrandum: ut ibi ejus rei juſta fieret definitio. Quo abbas ire diſſimulans, unum monachum miſit, qui poſtquam res in audientiam venit, calumniæ ſuæ cauſas expoſuit: quæ poſt- C quam ſupra dicto legato & epiſcopis ibi conſedentibus parum valentes parumque idoneæ viſæ ſunt; cognitione facta quod Romanenſi eccleſiæ jure contingeret, abbati & monachis ejus præfixum eſt apoſtolica auctoritate interminatum, ne ulterius eccleſiam aliqua inquietare calumnia præſumerent. † Ego GERALDUS Dei gratia Hoſtienſis epiſcopus & S. R. E. legatus D rogavi & ſubſcripſi. Actum in Cabilonenſi ſynodo præſentibus UMBERTO Lugdunenſi archiepiſcopo & archiepiſcopo Viennenſi ERIMANNO, & archiepiſcopo Biſuntino UGONE, & ROCLENO epiſcopo Cabilonenſi, & epiſcopo Eduenſi AGANONE, & ceteris quam plurimis epiſcopis & abbatibus. Anno Dominicæ Incarnationis M. LXXII. indictione X.

Digitized by Google

RATBODUS NOVIOMENSIS EPISCOPUS IN CONCILIO SUESSIONENSI.

In eccleſia S. Medardi ſub Manaſſe archiepiſcopo celebrato concedit monaſterio S. Theoderici altare de Emmes.

Ex cartario S. Theoderici.

Circa 1078. IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus-ſancti. Si eccleſiarum ſollicitudo paſtoribus eorum incumbit quotidiana, eccleſiaſticæ doctrinæ cenſura eſt, hujus doctrinæ cenſura Sancti Spiritus donum & dilectio Dei eſt: paſtores vero licet eccleſias ſibi ſubditas cura propenſiori familiarius etiam amabiliuſque protegere habeant, ad procul remotas & à jure proprio alienas oculum convertere, eiſque juxta temporis qualitatem & neceſſitatum opportunitatem, manus impigræ porrectione, animi libentis affectu, ſuffragio etiam augmentoque privilegii, debent ſubvenire. Quia ergo hac & diſciplina & ſcola inſtrui debemus & inſtruimur. Ego RATHOLDUS nomine non merito Dei miſeratione Noviomenſis epiſcopus, conſiderans quanto devotionis ſtudio prædeceſſores noſtri monaſtico ordini propitii eccleſiam beati Theoderici incrementis in epiſcopatu noſtro locupletem effecerunt; ad petitionem domni RAIMBOLDI beatæ memoriæ ejuſdem loci abbatis, inter religioſos nominatiſſimi, in concilio Sueſſionis in eccleſia S. Medardi ab archiepiſcopo MANASSE habito, obtentu ejuſdem archiepiſcopi, altare de villa *Emmes* conceſſi: ita quod Yvo ſancti Quintini canonicus de eodem altari quod tenebat tunc ſe deveſtivit, altare mihi reddidit, redditum præfato abbati juxta ſupraſcriptum tenorem tradidi, metropolitani enim auctoritate noſtræque conceſſionis aſtipulatione ſancitum fuit, quatinus ſub eadem libertatis linea qua LOTHARIUS rex privilegii firmitate altare & eccleſiam de Atheïs cum capella aſſenſu & favore anteceſſoris noſtri poſuit, eadem pariter & altare de villa *Emmes* conſiſteret, licet ut poſtquam ſolidos tres perſolveret, ab omnium exactione penſionum libere permaneret. Sane ut noſtræ auctoritatis pagina rata inconcuſſaque in ſæcula præcurreret, ſigilli noſtri impreſſione corroboravimus, & clarorum virorum qui affuere ſignis & teſtimoniis corroborari fecimus.

ACTA CONCILII ROMANI

Sub Gregorio papa VII. in cauſa Berengarii ab ipſo Berengario conſcripta cum ipſius poſtea recantatione.

Ex MS. codice Gemblacenſi.

OBSERVATIO PRÆVIA.

Anno 1078. *LOcus hic foret de Berengario, variis ejus condemnationibus, fidei profeſſionibus, ac recantationibus diſſerere, niſi argumentum iſtud ſolita eruditione longe melius proſecutus fuiſſet noſter Mabillonius in præfatione ad ſæculum VI. Benedictinum tomo 2. Juvat tamen hic aliqua ex eo deflorare. Igitur demonſtrat Berengarii errorem de Euchariſtia primum in concilio Romano anno* 1050. *proſcriptum fuiſſe, eodemque anno eumdem in ſynodo Vercellenſi citatum abſentem damnatum fuiſſe. Quo item anno Berengarius in conventu Brionenſi cum adfuiſſet, damnatus peſtiferum dogma retractavit: quod & præſtitit poſt concilium Pariſienſe Henrici regis juſſu eodem fere tempore congregatum. Sed cum diu promiſſis non ſtetiſſet, anno* 1054. *ſub Victore II. aliud Florentiæ concilium habitum eſt, & alterum Turonis, in quo coram ſedis apoſtolicæ legatis hæreſim ſuam ejuravit. Quibus duobus conciliis tertium Rotomagi ſub Maurilio archiepiſcopo acceſſit, in quo fides catholica de Euchariſtia iterum aſſerta eſt. Tot conciliis convictus Berengarius victus non apparuit: quapropter anno* 1059. *Nicolaus papa II. qui Victori II. & Stephano IX. ſucceſſerat, centum tredecim epiſcopis Romæ convocatis, cum Berengarium citaſſet, ille perverſam doctrinam defendere non auſus, à pontifice ejuſque concilio fidei formulam quam teneri oporteret poſtulans, traditam jurejurando confirmavit, ac propria manu ſubſcripſit: verum non diu poſt ea fidem juratam violavit. Duobus elapſis annis amice præmonitus ab*

Digitized by Google

1078. *Alexandro papa II. ut reſipiſceret, eccleſiamque perturbari deſineret; ſummi pontificis monitis perfracte acquieſcere recuſavit. Sequenti anno 1062. errores ipſius Andegavis proſcripti ſunt. His omnibus emolliri non potuit indurata ipſius pervicacia, unde cum anno 1073. Pictavis in concilio coram Gerardo cardinali Oſtienſi apoſtolicæ ſedis legato comparuiſſet; tanto animorum æſtu ipſius cauſa agitata eſt, pene ut diſcerperetur. Sed & non multo poſt duobus in conciliis ſub Gregorio VII. annis 1078. & 1079. congregatis fidei formulas, quas poſtea refutare tentavit, ficte profeſſus eſt, doloſis interpretationibus internis pontificis & cardinalium induſtriam ludens: licet tandem, quamvis non ex animo, erraſſe ſe confeſſus ſit. Reverſus in Franciam elato ſupercilio dogma impium docere perſtitit: ſed illud anno ſequenti retractare in concilio Burdegalenſi coactus, poſtea quieviſſe videtur.*

Tot poſt condemnationes & recantationes nemo non miretur Romanorum pontificum, Galliæ epiſcoporum, ac principum in Berengarium indulgentiam, quos ille toties ludificavit. Nec alia ejus rei cauſa afferri poſſe videtur, quam quia Berengarius non niſi uno gradu à fide catholica aberrare crederetur, admiſſa reali, ut aiunt, in Euchariſtia Chriſti præſentia, negata tantum modo tranſubſtantiatione: id quod patet tum ex Guimundo, tum ex hoc præſenti ejus ſcripto: quamvis non ſibi omnino conſtans, verum in ſacramento Chriſti corpus aliquando negare viſus ſit. Sed tanta Eccleſiæ in indignum hæreſiarcham patientia, hoc tandem evicit, ut ille ejuratis ſincere erroribus, in cellam Turonenſem S. Coſmæ Majori-monaſterio ſubjectam ſe receperit, ubi factus monachus, ut quibuſdam placet, tantam egit pœnitentiam, ſummorum ut virorum conſequi meritus ſit laudes. Sic enim de illo cecinit Hildebertus Turonenſis archiepiſcopus.

Quem modo miratur, ſemper mirabitur orbis,
 Ille Berengarius non obiturus obit.
Quem ſacræ fidei veſtigia ſumma ſequentem,
 Jani quinta dies abſtulit, auſa nefas.

Et Baldricus Dolenſis antiſtes

Vir vere ſapiens, & forte beatus ab omni,
 Qui cælos anima, corpore ditat humum.
Poſt obitum vivam ſecum, ſecum requieſcam,
 Nec fiat melior ſors mea ſorte ſua.

Ab his laudibus non receſſit Clarius Senonenſis S. Petri monachus, qui decennio poſt Berengarii obitum hæc de eo ſcribebat. Anno M. LXXXIII. Berengarius Turonenſis magiſter & admirabilis philoſophus, amator pauperum effloruit. Hic compoſuit orationem illam quæ ſic incipit, *Juſte judex* Jesu-Christe. Poſt hæc fidelis & verè catholicus vitam finivit. *Sed & VVillelmus Malmesburienſis lib. 3. de Regibus Angliæ ſcribit eum morientem ipſo Epiphaniorum die, gemituque producto recordatum quot miſeros olim primo erroris calore ſecta ſua infecerit, exclamaſſe*: Hodie in die apparitionis ſuæ apparebit mihi Dominus meus Jesus-Christus, propter pœnitentiam, ut ſpero, ad gloriam; vel propter alios, ut timeo, ad pœnam.

Ceterum hæc concilii Romani acta cum Berengarii recantatione ex MS. Gemblacenſi à nobis deſcripta, hic referimus, non quaſi omnimodam eis fidem adhibere velimus, quibus non magis credendum exiſtimamus, quam his quæ in ſe acta in concilio Sueſſionenſi ſcribit Abaillardus, ſed ut in his omnes verſipellis hæretici deprehendant genium, qui non niſi tergiverſationibus, ſubdolis interpretationibus, larvatis confeſſionibus, mendaciiſque innititur. His ſubjungimus fragmenta ex ejus epiſtola ad Adelmannum cum Rithmo de viris illuſtribus ſui temporis, qui in eodem codice Gemblacenſi ſubjiciuntur. Addemus & rithmicam orationem ab eo pænitente compoſitam, cujus meminit Clarius, deſcriptam ex MS. codice Majoris-monaſterii.

Digitized by Google

JURAMENTUM BERENGARII TURONICI CLERICI FACTUM ROMÆ IN ECCLESIA LATERANENSI DE EUCHARISTIA TEMPORE GREGORII SEPTIMI PAPÆ.

1078. *PRofiteor panem altaris poſt conſecrationem* A *eſſe verum Corpus Chriſti, quod natum eſt de Virgine, quod paſſum eſt in cruce, quod ſedet ad dexteram Patris, & vinum altaris poſtquam conſecratum eſt, eſſe verum ſanguinem, qui manavit de latere Chriſti. Et ſicut ore pronuncio, ita me corde habere confirmo, ſic me adjuvet Deus, & hæc ſacra.*

Scriptum iſtud cum Romæ apud papam moram facerem in conventu epiſcoporum, quem habuit in feſtivitate Omnium Sanctorum, vociferatione multa omnibus pronuntiari fecit, dicens ſufficere debere fidei, ſufficere debere his quibus lac potus dandus eſſet non cibus, ſecundum quod B ſcribit B. Auguſtinus de ſacrificio eccleſiæ dicens: „ Quod videtis in altari panis eſt & vinum, quod „ etiam oculi veſtri vobis renuntiant: quod autem „ fides inſtruenda poſtulat, panis eſt Corpus Chriſti „ vinumque Sanguis. Inclamans populo me non hæreticum eſſe, ita me de ſcripturis, non de corde meo habere, omnibus teſtificans in audientia ſua PETRUM DAMIANI non inferiorem lima eruditionis, non inferiorem LANFRANNO dignitate chriſtianæ religionis, Romæ non conſenſiſſe de ſacrificio eccleſiæ dictis Lanfranni, pro eo ſe dare ſententiam, negligenda C eſſe ea quæ diceret Lanfrannus, potius quam ea quæ diceret Petrus Damiani Romanæ Eccleſiæ filius S. Rufinæ, ſi ſatis memini, epiſcopus, non inferior, ut dicta repetam, Lanfranno lima eruditionis, dignitate chriſtianæ religionis; multo Lanfranno operoſior in ſtudio divinæ lectionis, ſecundum quod præcepit ipſe Dominus *Scrutamini ſcripturas*. Ita papa ille, cum quo moras pene per annum feceram, compeſcitam putare viſus eſt & compoſitam vecordiam turbæ turbatæ, ut ait B. Auguſtinus, cœni commoti, quo me hæreticum quantum potuit inſimulaverat: D maxime quia papa undecumque libros comportari fecerat epiſcopis & abbatibus, clericis & monachis, unde ſacrificia Chriſti impervertibilia, ſenſa & ſcripta Auguſtini, Jeronymi, Ambroſii, aliorumque legenda propoſuerat, mecum ſentientibus in eis qui cum papa erant, epiſcopo (a) Portuenſi, epiſcopo Sucirenſi (a), epiſcopo Terracinenſi; cardinalibus ATTONE Mediolanenſi, monacho Tudenſi Romanæ Eccleſiæ cardinali nomine DEUSDEDIT, PETRO cancellario, benigni atque humilis corde fratre FULCONE tranſmontano, clerico ipſius Domini papæ, convicto- E re nihilominus TETHBALDO, qui litterarior diligentia peculiari apud S. Petrum eo tempore habebatur clericus, & fratre quodam, qui cognomine BONA-DIES appellabatur, aliiſque compluribus, quorum nomina dignitateſque non teneo. Cum tamen urgerent papam illum quam maxime peſtilentes & ſcripturarum perverſores, ut exigeret à me moras adhuc Romæ facere uſque ad conventum qui futurus erat apud eum in quadrageſima epiſcoporum, ſecundum vulgare illud Terentii *interim piet aliquid*, ſperantes tunc frequentiorem adfuturam turbam, & aliquid ulterius contra veritatem valiturum tumultum ineptorum multo copioſiorem tunc affecturum ad dejiciendum quaſi de arce papam, qui veritatis partibus propugnaverat, & me maxime ſecundum quod domnus Boetius de ſe contigiſſe in quodam concilio ſcribit: quamquam me viro huic non comparem, omnino dicens compreſſus indoctorum grege conticui, veritus ne merito haberer inſanus, ſi inter inſanos ſapiens videri contenderem. Et ita circa quædam per papæ inconſtantiam quoad ſperabat turba rei exitus habuit. Papa enim qui in conventu illo in feſtivitate Omnium Sanctorum ſcriptum ſuprapoſitum multa vociferatione fidei ſufficere debere omnibus pronunciari fecerat, nihil ſcripto demi, nihil à calumniatoribus addi permiſerat, uſque eo dejectus eſt importunitate Paduani ſcurræ, non epiſcopi; & Piſani non epiſcopi, ſed anti-chriſti. Qui enim veritatem negat antichriſtus eſt. Et ipſe maxime cum Paduano illo omnibus qui de ſacrificio Chriſti contradicebant maxime veritatem negando patronari ſuſceperat. De quorum ultione omnipotens illa juſtitia divina non diſtulit. Paduanus enim continuo gladio interemtus deperiit, Piſanus vitam impiam continua quantum ad me pervenit inſolenti morte finivit. Uſque eo, inquam, papa dejectus eſt, ut permitteret calumniatoribus veritatis in poſteriori quadrageſimali concilio ſcriptum à ſe firmatum in priori feſtivitate Omnium Sanctorum epiſcoporum conſeſſu ſcripto mutari hujuſmodi. 1078.

Corde credo & ore confiteor panem & vinum, quæ ponuntur in altari, per myſterium ſacræ orationis & verba noſtri Redemtoris ſubſtantialiter converti in veram & propriam & vivificatricem carnem & ſanguinem JESU-CHRISTI *Domini noſtri, & poſt conſecrationem eſſe verum Chriſti corpus, quod natum eſt de Virgine, & quod pro ſalute mundi oblatum in cruce pependit, & quod ſedet ad dexteram Patris; & verum ſanguinem Chriſti, qui de latere ejus effuſus eſt, non tantum per ſignum & virtutem ſacramenti, ſed in proprietate naturæ & veritate ſubſtantiæ.*

Hoc ſcriptum mutatum ad placitum eorum, qui, ut ait poëta gentilis, *Turpe putant parere minoribus, & quæ imberbes didicere ſenes perdenda fateri*, ut quaſi victores viderentur, quod non ſcriptum à me prius & à papa confirmatum eadem complexione ſequerentur, ſed adderent *ſubſtantialiter* ad me pertulit Piſanus epiſcopus, ſi forte eadem complexione in conſeſſu eccleſiæ ego illud legerem, dicens facile toleraturum Dominum papam *ſubſtantialiter* addendo calumniatoribus conſentire. Ego carta correpta, & quantum brevitas permittebat temporis recurſa, perpendi ad ſanum intellectum utcumque poſſe re-

(a) *Lege* Sutrinenſi.

1078. duci, & *ſubſtantialiter* & cetera verba quæ in ſcripto erratici poſuiſſent ſuo, reſpondi, quia ita placeret Domino papæ, me *ſubſtantialiter* additurum: cogitans idipſum quod adjicerent *ſubſtantialiter* plus valere ad dejiciendos eos ſecundum quod ſcribitur, *Dejeciſti eos dum allevarentur.* Re enim vera quod dicit quis panis ſacratus in altari eſt corpus Chriſti, & addit *ſubſtantialiter*, tantum haberi non incongrue poteſt, quantum ſi dicat panis ſacratus in altari, ſalva ſua ſubſtantia, eſt Corpus Chriſti, id eſt non amittens quod erat, ſed aſſumens quod non erat. Panis enim ante Chriſti cœnam numquam niſi ad ſuſtentationem corporis valuit; in cœna illa ut etiam ad ſalutem valeret animæ nutu ſui creatoris accepit. Aliter quod dicit quis panis ſacratus in altari eſt corpus Chriſti, & addit *ſubſtantialiter*, ad eum intellectum deduci poteſt, ad quem ſi dixiſſet panis ſacratus in altari ſicut eſt, non ſolum tuæ cogitationi, ſed etiam oculo corporis tui, ſubſtantia panis: ita eſt ipſe panis ſubſtantia corporis Chriſti, oculo cordis tui, ſed non oculo corporis, non manui, non denti. Unde B. Auguſtinus: Intellige, ſcripturæ eſto capax, attende aliud in altari ſubjici oculis tuis, aliud innui cordi tuo. Item in quodam ſermone de verbis evangelii. Tunc autem hoc erit, id eſt vita erit unicuique Corpus & Sanguis Chriſti, ſi quod in ſacramento viſibiliter ſumitur, in ipſa veritate ſpiritualiter manducetur, ſpiritualiter bibatur. Ita verum enunciatum eſſe etiam ab ipſa veritate, ut eos quibus enunciabatur lateret quid ipſa veritas diceret, exempla non deſunt. Cum enim Domino Jesu quidam non de conſtantia propoſiti, ſed de levitate vecordiæ diceret, *magiſter ſequor te quocumque ieris*, reſpondit Dominus quod ille minime intellexit, cum tamen Veritas niſi verum dixerit. Reſpondit enim: *vulpes foveas habent, & volucres cæli nidos*, quod erat reſpondiſſe, doloſitas ad quam deſignandam de Herode idem ipſe dicit: *Dicite vulpi illi*, & levitas quam nomine avium hoc loco Dominus deſignavit, apud te hoſpitium acceperunt, in interiore tuo dominantur: quod dum fit ego in te mihi adquieſcere non poſſum, ego te convictorem & aſſeclam habere non debeo. Ille autem reſponſum ſibi putavit eſſe quod non haberet Dominus Jesus ſibi ipſi hoſpitium temporale, nedum ſibi & illi. Non minus cur urgeretur à cognatis aſcendere ad diem feſtum, reſpondens *ego non aſcendam ad diem feſtum hunc, vos aſcendite ad diem feſtum iſtum*, reſpondiſſe putatus ſe omnino non aſcenſurum ad diem feſtum, quod minime reſpondit. Illi in adhortatione ſua, ut aſcenderet ad diem feſtum, poſuerant, *ut & diſcipuli tui gloriam habeant*; & ad hoc Dominus Jesus non reſponderat: ego non aſcendam ad diem feſtum; ſed addiderat ad diem feſtum hunc, ubi pronomen hunc accipi voluit, tamquam ſi diceret ad diem feſtum hujuſmodi, id eſt ut vobis vel mihi gloriam quæram temporalem. Si enim Dominus ſine additamento pronominis quod eſt *hunc* vel *iſtum* dixiſſet, ego non aſcendam ad diem feſtum; nulla ratione illis præaſcendentibus Dominus ad feſtum aſcen-

A diſſet, nihilominus ubi dicit Dominus, *ſedere ad dexteram, vel ſiniſtram non eſt meum dare vobis*, non deſunt qui inepte putent Dominum Jesum dixiſſe Patris ſolius eſſe, non ſuum dare ſedere ad dextram vel ad ſiniſtram: ſed plane in eodem loco Dominus manifeſtavit ſuum eſſe ſicut & Patris, dare ſedere ad dexteram vel ad ſiniſtram dicens; *ſed quibus paratum eſt à Patre meo*, ubi neceſſario ſubauditur, eſt meum dare: ſed non talibus hominibus quales illi erant, qui coapoſtolis ſuis ſuperbe excellere, matre intercedente, appetebant: & ita eſſe accipiendum de pronomine quod ponitur ibi vobis, id eſt talibus quales vos eſtis nullus pervertere poterit. B Secundum hæc ſcripturarum loca putavi licere mihi pronunciare quod erratici addi ſcripto volebant ſuo, id eſt *ſubſtantialiter*, dum ad aliud quam ipſorum intellectum vocem referrem eamdem. Ipſi enim ad hoc accipiebant, quod *ſubſtantialiter* addebant, dicentes panis ſacratus in altari eſt ſubſtantialiter corpus Chriſti, ut qui hunc dixiſſet, dixiſſe putaretur panis ſubjectum de ſacrificio Chriſti per ſui corruptionem ablatum deeſſe, ſubjectum vero corporis Chriſti per generationem ſubjecti ſui recens factum adeſſe, cui falſitati tota ratio, tota contradicit auctoritas. C Duo ſunt enim in ſacrificio Chriſti, ſacramentum & res ſacramenti, ſacramentum non amittens per corruptionem ſubjecti quod erat; & res ſacramenti, minime nunc primum incipiens eſſe per generationem ſubjecti quod erat.

Quod in ſcripto ſuo erratici addiderunt *per myſterium orationis*, revera contra ſe ſcripſerunt: quia nihil per myſterium agi poterit, niſi aliud expoſitum, aliud latens habuerit, & quod expoſitum in hoc negotio ſacramentum & quod latet res ſacramenti accipitur. Unde B. Auguſtinus de ſacrificio altaris, Intellige, eſto ſcripturæ capax. Attende in aliud altari ſubjici oculis tuis, D aliud innui cordi tuo.

Quod autem ſcripſerunt *panem & vinum, quæ ponuntur in altari converti in veram & propriam ac vivificatricem carnem & ſanguinem* Jesu-Christi *Domini noſtri*, non me latebat eos ita velle accipi ſicut dixi, ut putet quis deeſſe in ſacrificio altaris ſubjecta panis & vini per corruptionem ſui, & adeſſe carnem Chriſti & ſanguinem, nunc primum eſſe inſtituta per generationem ſubjecti ſui contra manifeſtam de ſacrificio Chriſti B. Ambroſii ſententiam dicentis: In hac carne & ſanguine, nil cruentum, nil corruptibile mens humana concipiat, ſed vivificatricem & ſalvatricem ſubſtantiam in pane & E vino. Et notanda omnipotentis juſtitia in eos quos merito juſtitiæ ſuæ dat in reprobum ſenſum. Poſtquam enim ſcripſerunt de converſione panis & vini in ſanguinem, quæ revera eſt ſecundum quod interpretantur authenticæ ſcripturæ, non ſecundum erroris opinionem: ita conſequenter quod revera deſtruit velint nolint qui ſcripſerant addiderunt, *Et poſt conſecrationem*, ubi neceſſario ſubaudiendum eſt ipſius panis & vini eſſe, ubi item neceſſario ſubaudiendum reliquerunt ipſum panem & vinum verum Chriſti corpus & ſanguinem. Qui enim ita ſcribit ne- 1078.

1078. ceſſario in ſacrificio Chriſti panem & vinum ſupereſſe conſtituit. Conſecrari enim panem & vinum in altari non eſt deſtrui ſubjecta panis & vini per corruptionem ſui. Quodcumque enim conſecratur, non amittit quod erat, ſed in melius quam erat provehitur: & quicumque enunciat affirmationem hanc, panis & vinum poſt conſecrationem ſunt Corpus Chriſti & Sanguis, neceſſario mentitur, ſi affirmationi huic auferat vel ſubjectos terminos qui ſunt panis & vinum poſt conſecrationem, vel prædicatos qui ſunt Corpus Chriſti & Sanguis.

Quod autem ſcripſerunt, *Non tantum per ſignum & virtutem ſacramenti;* cauſam ut ita ſcriberent neſcierunt, nullam ergo ſcripturam, nullius perverſitatem audivi quæ conſtitueret ſacramentum altaris ſolum eſſe ſine re ſacramenti; ſed nec ratio aliqua appellari ſacramentum convincit aliquid, niſi conſtituerit etiam rem cujus ſacramentum debet appellari.

Quod autem effigiaverunt aliqui figuram illam, quam dixerunt chymeram, dicentes, prima draco, poſtrema leo, media ipſa chymera: ſignum ſibi ad demonſtrandam impudicitiam confinxerunt, nullo tali monſtro in continentia exiſtente totius animalis. Et ſi dicas, quod aiunt ſcundapſus, nullum ſubjectum hoc nomine demonſtraſti, nulli rei exiſtenti hoc quod demonſtraretur inveniſti. Dominus autem JESUS in cœna ſua gratias agens Patri, quod non inſufficiens eſſet ad benedictionem illam, per eum cujus Verbum perſonaliter hominem ſibi unierat, in quo erat mundum reconcilians ſibi, pani & vino benedixit, id eſt panem & vinum in eam dignitatem provexit, ut præter naturalem ſuſtentationem, quam reficiendis poſſunt adhibere corporibus, ſint etiam ad ſalutem animæ efficaces, ſacramenta ea conſtituens corporis ſui & ſanguinis: ita in ſacrificio Chriſti non eſt panis & vinum tantum ſignum vel ſacramentum quod erat impoſſibile: quia duo ſunt ſemper, ſignum & ſignatum, ſacramentum & res cujus ſacramentum eſt. Nec virtutem habet ſignum vel ſacramentum, ſi ſolum illud conſideres, quod impoſſibile eſt; ſed virtus ſigni ſignatum & virtus ſacramenti res cujus ſacramentum eſt. Inde B. Auguſtinus *Hoc accipe in pane quod pependit in cruce. Hoc bibe in calice pro eo quod eſt in vino, quod manavit e latere.* De eodem B. Ambroſius; *In carne iſta & ſanguine nihil corruptibile, nihil cruentum mens humana concipiat, ſed ſalvatricem vivificatricemque ſubſtantiam in pane & vino.* Alibi Auguſtinus: *Intellige, eſto capax ſcripturæ, attende aliud ſubjici oculis tuis, aliud innui cordi tuo.*

Quod ſcripſerunt de improprietate naturæ & veritate ſubſtantiæ, contra me non ſcripſerunt. Ego ita habebam, panem & vinum ſacrata in altari eſſe non alius cujuſquam, ſed proprium Chriſti corpus; non fantaſticum ſicut Manichæi, ſed verum (a) & humanum: & pro eo fruſtra ſcripto ſuo iſtud tale quaſi ſcripto meo contradi-

A ceret indiderunt. Scriptum illud meum ſuffecerat papæ in concilio illo in feſtivitate Omnium Sanctorum in Lateranenſi eccleſia, ſcriptum illud in omnium audientia legi fecerat omnibus, ſi ita vellent me ſcriptum illud jurejurando firmaturum eſſe in eorum audientia adnuntiari fecerat. Proximum etiam diem conſtituerat, qua ipſius, ſi ita vellent, facti juramenti etiam per ignitum ferrum firmamentum ab aliquo meo acciperent: ita veniente die conſtituto, quantum poteram jejuniis & orotionibus rei exitum apud juſtum judicem præmunitum me habere præſumebam, quando ad me in palatio poſt ſolis B occubitum à papa domnus abba Montis-Caſſini, ſummæ tunc in palatio auctoritatis, attulit jubere domnum papam, ut ad hoſpitium ad refectionem corporis me reciperem: quia ipſe omnino deſtitiſſet, & à juramento quod publico populo propoſuerat, & à confirmatione per ignitum ferrum juramenti. Poſtquam autem in illo quadrageſimali concilio permiſſum eſt erraticis meum ſcriptum, ſicut ſupra dictum eſt, ſcripto mutare ſuo, apud papam obtinuerunt, ut in conſeſſu epiſcoporum ſcriptum eorum manu tenerem & legerem, per ſacra affirmans, me ita habere, ut legiſſem. Quod cum feciſſem, licere mihi hoc facere, ſicut ſupra dixi, putans, eorum C inſonare voces, non ad eorum eas ſenſa accipere quod legerunt; ad interpretationem meam, non ad ipſorum me legere inclamaverunt: ut etiam hoc juramento firmarem, nec ſecundum eorum ſenſa ſcriptum quod tenebam deinceps interpretaturum. Hic mihi omnipotentis miſericordia non defuit. Reſpondi enim me ad eorum intellectum meum non deducere, ea quæ ante paucos dies mecum inde papa egerat, ſola tenere, ita inclamatione eorum ſuppreſſa, nullus quid mecum papa egiſſet interrogavit. Non ego, non papa expoſuit; ſed ut videtur non lo- D cus eſt exponendi. Ante paucos dies accito ad ſe mihi, audiente Portuenſi epiſcopo, ita papa narraverat. « Ego plane te de Chriſti ſacrificio ſecundum ſcripturas bene ſentire non dubito, tamen quia conſuetudinis mihi eſt, ad B. Mariam, de his quæ me movent recurrere, ante aliquot dies impoſui religioſo cuidam amico & familiari meo jejuniis & orationibus operam dare, atque ita à B. Maria obtinere, ut per eum mihi non taceret, ſed verbis commendaret, quorſum me de negotio quod in manibus habebam de Chriſti ſacrificio reciperem, in quo immotus E perſiſterem. Religioſus vir & mihi familiaris petitioni meæ ſatisfacere voluit. Poſt conſtitutum temporis ſpatium à B. Maria (b) audivit, & ad me retulit, nihil de ſacrificio Chriſti cogitandum, nihil eſſe tenendum, niſi quod haberent authenticæ ſcripturæ, contra quas Berengerius nihil habebat. Hoc tibi manifeſtare volui, ut ſecuriorem ad nos fiduciam & alacriorem ſpem habeas. » Ita erraticis conſenſum meum, ne ſecundum opinionem eorum quod legeram interpretarer, negavi. Conſentare me his quæ mecum

(a) Ex hoc loco & ex ſuperius dictis patet Berengarium realem, ut aiunt, Chriſti præſentiam admiſiſſe in Euchariſtia; ſed tranſubſtantiationem præſertim eum negaſſe, id quod probat multiſque demonſtrat noſter Mabillonius in præfatione ad ſæculum 6. Bened. tomo 2.

(b) E contra vero Benno cardinalis ſchiſmaticus & Gregorii adverſarius ſcribit, Deum nullo ſigno patefeciſſe pontifici, quid tenendum aut definiendum eſſet.

1078. papa egerat omnino confirmavi. Ita me erraticorum vecordiam evaſiſſe jam putaveram, cum papa neſcio à quibus perſuaſus, & quaſi de arce dejectus, ſubito à me exegit unde nihil ante conſeſſum epiſcoporum, nihil in conſeſſu per ſe vel per alium egerat; quod nulla eum à me ratione exigere poſſe quaſi ſecurus jam eram: ut proſtratus humi confiterer me ad tempus illud uſque erraſſe, pro eo quod dicens de ſacrificio Eccleſiæ panis & vinum ſacrata in altari ſunt corpus Chriſti & ſanguis, non addidiſſem *ſubſtantialiter*. Quid dicam? ſubita papæ vecordia perturbatus, Deo non donante mihi conſtantiam, peccatis meis exigentibus, ne continuo mihi ipſe papa anathema faceret, & vulgus, quod quaſi neceſſario conſequebatur, in quam vellet me necem arriperet, proſtratus, ut jubebat, ſacrilega voce me erraſſe confeſſus ſum. Ita mecum agens; qui te occiſuri ſunt omnes chriſtiano nomine gloriantur, ab omnibus obſequium in nece tua Deo præſtitiſſe putabuntur. Facilior tibi erit ad divinam miſericordiam recurſus. Evolve te utcumque de poteſtate erraticorum & manibus. Ad hoc me ſacrilegium non ſolum quam ſupra poſui cauſa dejecit, ſed etiam hæc quam nulla ſubſcripturus ſum falſitate. Pertulerant ad me, quibus non credere non debebam, domnus ille Montis-Caſſini abba & PETRUS Neapolitanus ejuſdem cœnobii monachus, de cujus laude interim taceo, ne forte inſufficienter agens, quid amplius agerem non habuiſſe ab aliquo reputer, voluntatem papæ in eo fuiſſe, ſi ſoli illi aſſenſum præbuiſſem, me quamdiu viveret, loco aliquo quaſi carcere claudere, ut mecum ſentire de ſcripturis minime putaretur: & ita adverſariis ſibi compliatis de auctoritate confirmandæ veritatis minime laboraret. Ad hoc mihi à patre miſericordiarum totius conſolationis Deo firmamentum quia indigniſſimo defuit, & ad juſſum papæ coram omnibus quod profeſſioni meæ *ſubſtantialiter* non addidiſſem erraſſe me confiteri non horrui. Exaudi Domine, placare Domine, intende & fac ſpiritum meum, ut in tuo proficiam ſpiritu, quanto poteſt mœrore deficere: & qui omnipotentiam tuam parcendo maxime & miſerando manifeſtas, Deus omnipotens miſerere, fons miſericordiarum, tantum ſacrilegium agnoſcenti. Ignoſce infelicitati meæ, lætitiam ſalutaris tui quandoque reſtitue antequam veniat ſalutaris ille tuus in majeſtate tua & ſanctorum angelorum, tantum in me crimen ipſe ignis conſumens congrui doloris igne conſumi. Et vos etiam, mihi in Chriſto fratres, quicumque in ſcriptum iſtud incideritis, fortes dilectionis in proximum chriſtianæ vires exerite, confeſſionis meæ lacrymas miſeranter attendite, mihi apud omnipotentem miſericordiam proficiant votis agite.

IDEM BERINGERIUS IN PURGATORIA EPISTOLA CONTRA ALMANNUM.

Quod dicis audiſſe te, quia dixerim non eſſe verum Chriſti corpus & ſanguinem, vel panem & vinum altaris non eſſe à conſecratione verum Chriſti corpus & ſanguinem: noveris me numquam (a) Machabæorum admiſiſſe ſententiam. Illi enim phantaſticum, ego verum & humanum corpus Chriſti fuiſſe & tenui & teneo. Ego Chriſti corpus poſt expertam obedienter mortem in immortalitatem & impaſſibilitatem ſublimatum ad dextram patris reſidere non neſcio. Ego certiſſimum video, cum concedam dare aliqua, ut Chriſti corpus fiat concedendum mihi eſſe omnino, cum Chriſtus non niſi verum corpus habuerit, ut etiam verum corpus Chriſti fiat. Concedo autem panem & vinum altaris poſt conſecrationem ſecundum ſcripturas Chriſti fieri corpus & ſanguinem, ac per hoc non concedere nullus poſſum poſt conſecrationem ipſum panem & vinum facta eſſe fidei & intellectui verum Chriſti corpus & ſanguinem. Corpus ergo Chriſti & ſanguinem res dico ipſas ſacramentorum menſæ dominicæ, non ipſa ſacramenta, nuſquam ſcripturarum appellatas inveni, nuſquam appellari figuram, ſimilitudinem. Sacramenta autem ipſa, ita etiam ſigna, figuram, ſimilitudinem, pignuſque appellari, utrum de præſumtionis meæ opinione aſſeram ipſe dijudica. Habes enim in libro de Civitate Dei ita ſacramentum interpretatum à B. Auguſtino, ut dicat ſacramentum, id eſt ſacrum ſignum. Diffinitionem ſigni habes eodem auctore in libro de Doctrina Chriſtiana. *Signum eſt res præter ſpeciem, quam ingerit ſenſibus, ex ſe faciens aliud in cognitionem venire.* Non ait in manum, in os, in dentem; ſed in cognitionem. Item quod etiam ſimilitudo ſit omne ſacramentum, eumdem auctorem habes in epiſtola ad Bonifacium ubi ait: *ſi ſacramenta rerum quarum ſacramenta ſunt ſimilitudinem non haberent, omnino ſacramenta non eſſent.* De figura habes eodem auctore in titulo pſalmi tertii, ubi ait loquens de Juda, *eum adhibuit ad convivium in quo diſcipulis figuram corporis & ſanguinis ſui commendavit & tradidit.* Eodem modo B. Ambroſius in libro de ſacramentis: Sicut, ait, *ſimilitudinem mortis ſumſiſti, ita ſimilitudinem pretioſi ſanguinis bibis.* In eodem; *Fac*, inquit, *oblationem hanc ratam rationabilem, quod eſt figura corporis & ſanguinis Domini noſtri.* Poſſem, ſi res in infinitum non abeat, quanta velit quiſque de ſcripturis ſubſcribere. In ſcripturis enim patrum, ad quas me ſcripto tuo mittebas, ad quas utinam ſatis ipſe acceſſiſſes, luce publica eminet, circa quid admittat menſa dominica figuræ, pignoris, ſigni, ſimilitudiniſque vocabulum: circa ſacramenta videlicet, non res ſacramentorum, cum conſtet nihilominus verum Chriſti corpus in ipſa menſa proponi, ſed ſpiritualiter interiori homini verum, in ea Chriſti corpus ab his dumtaxat qui Chriſti membra ſunt incorruptum, inataminatam inatritumque ſpiritualiter manducari. Hoc patres publice præconantur, aliudque eſſe corpus & ſanguinem, aliud corporis & ſanguinis ſacramenta non tacent; & utrumque à piis viſibiliter ſacramentum, rem ſacramenti inviſibiliter, accipi: ab impiis autem tantum ſacramenta commendant, nihilominus tamen ſacramentum ſecundum quemdam modum res ipſas eſſe quarum ſacramenta ſunt,

(a) L. Manichæorum.

1078. univerſaque ratio, univerſa auctoritas exigit, ſi A conſtat quod dixerit aliquis hic panis eſt meum corpus, vel panis quem frangimus eſt Chriſti corpus, eum conſtituiſſe modis omnibus panis ſupereſſe, non abſumtam eſſe ſubſtantiam.

IDEM INFRA.

Sicut mihi conſtat vulgus & PASCHASIUM ineptum illum monachum Corbienſem quam longiſſime diſſentire ab Apoſtolo, evangelio, & authenticis majorum dictis, ſi moderatione Chriſtiana admiſeris quæ propitia divinitate ſcripturus ſum, conſtabit, & tibi conſtabit etiam, ipſo auctore, qui ait *Qui erubuerit me & meos* B *ſermones, erubeſcam & ego eum coram Patre meo.* Ea eſt autem vulgi & PASCHASII non ſententia, ſed inſania; in altari (a) portiunculam carnis Dominicæ etiam nunc manibus frangi, etiam nunc hominis exterioris dentibus atteri. Contra ineptum iſtud ait Evangeliſta: accepit panem, benedixit panem, fregit panem, diſcipulis dedit panem, dicens accipite panem, hoc eſt hæc res, hic panis meum eſt corpus, & Apoſtolus ait, panis quem frangimus corpus Chriſti eſt.

IDEM INFRA.

Adverſarii ergo, vulgus, & cum vulgo inſanientes PASCHASIUS, LANFRANNUS, & quicumque alii ita cauſam intendebant, panem & vinum uſque ad conſecrationem conſtare in altari, urgente conſecratione panem & vinum per corruptionem vel abſumtionem ſui in particulam carnis Chriſti ſenſualiter tranſire & ſanguinis. Mea vel potius ſcripturarum cauſa ita erat, panem & vinum menſæ Dominicæ non ſenſualiter, ſed intellectualiter; non per abſumtionem, ſed per aſſumtionem; non in portiunculam carnis contra ſcripturas; ſed ſecundum ſcripturas D in totum converti Chriſti corpus & ſanguinem. Hoc ego ratione, hoc ſecundum ſcripturas conſtantiſſima firmabam auctoritate. Ratio, conſulta intus veritate, quæ menti humanæ ſola ſuper eminet, renuntiat in converſione rerum ſenſuali, id eſt per corruptionem ſui ſeu abſumtionem, qualis fuit virgæ Moyſi in ſerpentem, & ſerpentis in virgam, molis corporeæ uxoris Loth in ſtatuam ſalis, aquæ nuptialis in vinum, omniumque ciborum ac potuum in carnem totius pene animalis & ſanguinem; neceſſarium eſſe ante corruptionem alterius alterum non exiſtere: corrupto nunc primum altero, alte- E rum nunc primum poſſe incipere. Ac per hoc, ſi ſecundum hoc converſionis genus in altari res agitur, poſſe panem per corruptionem ſui tranſire ſenſualiter, ſed in eam quæ numquam prius extiterit carnem. Et quia Chriſti caro, ſicut ſuperius dictum eſt, per tot jam annos perfecta conſtans immortalitate, nunc primo ad corruptionem panis minime poteſt eſſe incipere, nihil in altari de carne Chriſti ſenſualiter haberi omnino neceſſarium eſſe. Eadem ratio ſub judice veritate convincit verba Domini quibus ita enunciat: Hic panis eſt corpus meum, vel panis quem ego dedero caro mea eſt, ut hoc accipiamus ſicut placet tibi: illa nihilominus apoſtoli Pauli, ubi ait, *panis quem frangimus corpus Chriſti eſt*, eſſe falſiſſima, ſi quis menſæ dominicæ panem atque vinum non ſupereſſe contendit, cum negare non poſſit, parte ſubruta unde ſuperiora ſatisfaciunt, totam etiam non conſtare. Auctoritas non deerat evidens & copioſa, quamquam etiam hoc contiguum ſit rationi, evangelica & apoſtolica: evangeliſta enim & apoſtolus Paulus, ſicut accepiſſe & benedixiſſe, ita etiam panem fregiſſe Dominum diſcipuliſque dediſſe panem nihilominus, diſcipuloſque ad juſſum Domini accepiſſe & comediſſe luce clarius indicant.

IDEM INFRA.

B. Auguſtinus diſtinctione proſequitur ſacramentorum & rerum quarum ſacramenta ſunt, ſicut in XXI. de Civitate Dei, ubi ait: *Oſtendit quid ſit non ſacramentotenus, ſed & revera Chriſti corpus manducare.* Item in ſermone quodam, *Hujus rei ſacramentum alicubi quotidie, alicubi certis intervallis temporum de menſa Domini ſumitur: quibuſdam ad vitam, quibuſdam* C *ad exitium. Res vero ipſa omni homini ad vitam, nulli ad exitium.* Item in Evangelio, *ac per hoc qui non manet in Chriſto, & in quo non manet Chriſtus, proculdubio nec manducat ejus carnem, nec bibit ejus ſanguinem, etiam ſi tantæ rei ſacramentum in judicium ſibi quotidie indifferenter accipiat.* Item *Qui manducaverit ex hoc pane, non morietur in æternum. Sed quod pertinet ad virtutem, id eſt rem ſacramenti, non quod pertinet ad viſibile ſacramentum.* Sed nimis longum facio. Ad libros tantum qui volet accedat. Interpretatur autem ſacramentum B. Auguſtinus in X. de Civitate Dei ita: *Sacramentum, id eſt ſacrum ſignum.* Vim autem verbi quod eſt ſacrare, ad religionem pertinere notum eſt omnibus, & noto dicendi genere res in religione conſecrata, non ſolum res conſecrata vel ſacro-ſancta, ſed dicitur etiam ipſa ſacratio vel ſacramentum, ſicut egregius aliquis non ſolum juſtus, ſed etiam ipſa juſtitia, non ſolum ſpiritualis vel cæleſtis, ſed etiam cœlum ac ſpiritus, contraque impius non ſolum carnalis vel terrenus, ſed caro & terra nominatur. Multis autem in locis non ad hanc interpretationem ponitur ſacramentum. *Sacramentum*, inquit Apoſtolus, *hoc magnum eſt: ego dico in Chriſto & in Eccleſia.* Ubi in verbo ſacramenti accipitur allegoriæ myſterium. Secundum ſuperiorem interpretationem deffinit B. Auguſtinus ſacramentum in quadam epiſtola *ſacramentum eſt inviſibilis gratiæ viſibilis forma.* In libro de Catechiſandis Rudibus, *Sacramentum eſt divinæ rei inviſibilis ſignaculum viſibile.* In libro de Pœnitentia, *Sacramentum eſt divini myſterii ſignaculum.* In libro contra Fauſtum, *non ſunt aliud quæque ſacramenta corporalia, niſi quædam quaſi verba viſibilia; ſacro-ſancta quidem, ſed tamen mutabilia & temporalia.*

Auguſtinus

(a) Mentitur impudentiſſime, id numquam aſſeruit Paſchaſius, ſed totum & integrum Chriſti corpus in Euchariſtia comedi.

Digitized by Google

1078. Auguſtinus in libro de Civitate Dei *ſacrificia viſibilia ſigna ſunt inviſibilium*, ſicut verba ſonantia ſigna ſunt rerum. Signum etiam idem B. Auguſtinus diffinit in libro de Doctrina Chriſtiana: *Signum eſt res præter ſpeciem quam ingerit ſenſibus, aliud aliquid ex ſe faciens in cognitionem venire.* Diſcutiendum erat revera ratiocinandumque, ut hoc de ſacramentis non opinione præſumeres, ſed ratione, vel in ipſa veritate, vel in authenticarum ſcripturarum proſecutione animadverteres, hiſque animadverſis contra eos qui ſe quod manu tenent amiſiſſe queruntur, etiam circa hoc tali ratiocinatione conſiſteres. Qui ſacramenta corporis ſacramenta ſanguinis dicere non refugitis. Sacramenta autem ſigna eſſe ſcripturis contradicere non poteſtis. Aliud ſacramentum corporis, aliud corpus; aliud ſacramentum ſanguinis, aliud eſſe ſanguinem neceſſario conſtituitis; menſæque Dominicæ, cui vos putabatis deferre, peſſimè contra jus, dum in ea nihil eſſe niſi portiunculam carnis ac ſanguinis, non de ratione, cui ſoli ad veritatem ipſa patet acceſſus; non de auctoritate, ſed de inſania vulgi, Paſchaſii, atque Lanfranni, veſtrique cordis ſtupidiſſimi opinione proponitis, qui tamen in ea ipſa menſa Domini ſacramentum corporis ſacramentum ſanguinis in infinitum citare publice non deſiſtitis Aulusmannus.

Mitto etiam tibi rithmicos verſiculos juxta ordinem alfabeti digeſtos, quos ante annos aliquot, cum adhuc Leodii eſſem, me ad amicos quoſdam meos, quorum plures ipſe noveras, lamentabiliter recenſente, compoſitos repperi nuper & edidi.

ARmonicæ facultatis aſpirante gratia,
Refero viros illuſtres litterarum lumina;
Quo recenti recordatur mens dolore ſaucia.
Beſtiali feritate mors acerba ſæviens,
In ſcholares efferata tamquam leo rugiens,
Paſſim dedit ſtragis diræ pluſquam aër peſtilens.
Carnotenæ decus urbis memorande pontifex,
Te primum, pater FULBERTE, dum te conor dicere,
Fugit ſermo, cor liqueſcit, recrudeſcunt lacrymæ.
Deploranda ſigillatim multa quidem memini,
Utpote convictorum ſolus hærens ſæpe lateri,
Aure bibens oris fontem aureum melliflui.
Eheu quanta dignitate moralis induſtriæ,
Quanta rerum gravitate, verborum dulcedine,
Explicabat altioris archana ſcientiæ.
Floruere, te fovente, Galliarum ſtudia.
Tu divina, tu humana excolebas dogmata.
Numquam paſſus obſcurari virtutem deſidia.
Gurgeſaltus, ut minores ſolvitur in alveos,
Utque magnus ex ſe multos fundit ignis radios,
Sic inſignes propagaſti per diverſa plurimos.
HILDIERUM quem pupillam nuncupare ſoliti,
Quod puſillus eſſet, immo perſpicacis animi,
Ceterorum princeps atque communiceps præſuli.
Is magiſtrum referebat vultu, voce, moribus.
Hippocratis artem jungens ſacratis ſermonibus;
A Nec minus Pitagoreis indulgebat fidibus. 1078.
Karitate Sigo noſter plenus atque gratia,
Multa præbens ore, manu advenis ſolatia,
Singularis organali regnabat in muſica.
LAMBERTUS Pariſiacum ENGELBERTUS Genabum
Occupabant lectionum otia venalium;
Quæſtum pube de Francorum capientes non modicum:
Martini quoque concivem, ſed non æque ſobrium:
Dignum dico memoratu RAINALDUM Turonicum,
B Promtum lingua, ſtylo largum, valentem grammaticum.
Nec tua GIRARDE, GILBERTE fraudabo nænia,
Ligerim Flavum reviſens ab Jordane & Solyma,
Occidiſti propter Moſam ſub Virduni mœnia.
O & te dira peremit æmulorum factio,
Poſtquam menſus es Europam perflagranti ſtudio
Scholas multas expilaſti WAULTERE Burgundio.
Proh! ſi numquam reverti ſſes ad fines Allobrogum,
Quanta nunc auctoritate decorares Latium,
Docens quicquid revexiſti ab hortis Heſperidum.
Quis te tandem ſacer hæros FULBERTE ſatis
C fleverit.
Cujus os & multos plures officina protulit.
Quorum quiſque præ ſe tulit quod te uſus fuerit.
REGIMBALDUS Agrippinas, vir potens ingenio,
Barbaras aures latino temperans eloquio;
Notus arces ad Romanas, ab uſque Oceano.
Situs eſt in urbe noſtra longus hoſpes Leggia,
Legia magnarum quondam artium nutricula,
Sub WATHONE ſubque ipſo cujus hæc ſunt rithmica.
Tres mihi Camena cives memora de pluribus,
Illum procul quem extinctum tranſalpinis febribus
D Lugent artes, lugent urbes, cum ſuis primatibus.
Vix amiſſum quereremur, ODULFO ſuperſtite;
ALESTANUM quamvis erat veteris ſcientiæ,
Sicut hi quos erudivit, ſatis pollent hodie.
(a) Xeranpelinos ornatus cum paucis regeribus (a)
Præſul durus denegarat, at tu Metim profugus Durandus;
Multas illic opes nactus WARINE es & conditus.
Ypogeis & antiquæ parentis in gremio
Dormientes excitandi mane mundi ultimo;
Pace æterna perfruantur, te Chriſte propitio.
Zelo grandi cor accenſus pro carorum funere,
ADELMANNUS hæc deflebat in (b) Nemeti littore; (b)
Suos ipſe idem illic obſervans quotidie.
E Reſpondit Beringerius naſcitur ridiculus mus.

Finit Beringerius contra Adelmannum; quem yronice vocat Aulummannum.

(a) Xeranpelinæ veſtes dicuntur veteres & perſicæ pampineum habentes colorem, & ponuntur hoc loco pro quibuſdam antiquis veſtibus.

(b) Id eſt, Spiræ.

ORATIO.

PER MAGISTRUM BERENGARIUM TURONENSEM.

Ex MS. Majoris-monaſterii.

JUſte judex, Jesu-Christe,
Rex regum & Domine;
Qui cum Patre regnas ſemper
Et cum Sancto Flamine,
Nunc digneris preces meas
Clementer ſuſcipere.
Tu de cælis deſcendiſti
Virginis in uterum,
Unde ſumens carnem veram
Viſitaſti ſervulum,
Tuum plaſma redimendo
Sanguinem per proprium.
Tua, quæſo, Deus meus,
Glorioſa paſſio
Me deffendat inceſſanter
Ab omni periculo,
Ut valeam permanere
In tuo ſervitio.
Adſit mihi tua virtus
Semper & deffenſio,
Mentem meam ne perturbet
Hoſtium incurſio,
Ne damnetur corpus meum
Fraudulenti laqueo.
Dextra forti qua fregiſti
Acherontis januas,
Frange meos inimicos,
Necnon & inſidias,
Quibus volunt occupare
Cordis mei ſemitas.
Audi, Chriſte, me clamantem
In peccatis miſerum,
Et quærenti pietatem
A Porrige ſolatium,
Ne inſurgant inimici
Mecum ad opprobrium.
Deſtruantur & tabeſcant
Qui me volunt perdere,
Fiat illis in ruinam
Laqueus invidiæ,
Jesu bone, Jesu pie,
Noli me relinquere.
Tu protector & defenſor,
Tu ſis mihi clypeus,
Ut reſiſtam, te victore,
Mihi detrahentibus
B Ut eiſdem ſuperatis
Gaudeam diutiùs.
Mitte Sanctum de ſupernis
Sedibus Paraclitum,
Suo meum tu illuſtres
Splendore conſilium,
Odientes me repellat
Et eorum odium.
Sanctæ crucis, Chriſte, ſignum
Senſus meos muniat,
Et vexillo triumphali
Me victorem faciat,
Et devictus inimicus
Viribus deficiat.
C Miſerere mei, Chriſte,
Fili Dei genite,
Miſerere de peccatis,
Angelorum Domine.
Eſto memor ſemper mei,
Dator indulgentiæ.
Deus Pater, Deus Fili,
Deus alme Spiritus,
Tu qui ſemper vivis Deus,
Diceris & Dominus,
Tibi virtus ſit perennis
Et honor perpetuus.
Amen.

CONCILIUM SANTONENSE

Anno M. LXXX. celebratum, Cellam S. Petri de Regula monaſterio Floriacenſi confirmat.

Ex cartario S. Petri de Regula ad Garumnam.

Anno 1080. QUomodo querimonia quam nobis Vaſatenſis epiſcopus Raimundus fecerat de monaſterio quod dicitur Regula ſopita ſit atque finita. Cùm enim eccleſia ſancti Benedicti Floriacenſis per ſpatium ſexaginta annorum præfatum monaſterium ſine querela tenuiſſet, præfatus Vaſatenſis, quo animo ductus, neſcimus, querimoniam contra nos de prædicto monaſterio facere cœpit. Unde pro hac cauſa in concilio Santonenſi, coram legatis apoſtolicæ ſedis, domno videlicet Amato, qui ſynodo præerat; & domno Hugone Dienſi epiſcopo, præſente Vaſatenſe epiſcopo, nos (a) ſatisfacturos eorum D judicio præſentavimus. Cùm verò chartas donationis oſtendere juberemur, lecta eſt in conſpectu omnium charta veritate & antiquitate ſuſcipienda; quæ teſtabatur monaſterium Regulæ, *Squirs* antiquis temporibus nominatum, juris S. Benedicti ante illam donationem etiam E extitiſſe; & ab eis perſonis à quibus illa traditio, & transfuſionis confirmatio fiebat, magis eſſe redditum quàm donatum. Judicantibus ergo epiſcopis, & archiepiſcopis, per veriorem & meliorem ſcripturam, ſi quidem hic epiſcopus calumniator poſſet, cartam noſtram tam veracem, & veterem infirmare deberet. Nec bonam

(a) Regulæ Monachi.

Digitized by Google

Anno 1080. nec malam, nullumque penitus teſtimonium potuit ad auxilium ſuum, noſtrumque impedimentum inducere. Sicque veritatis, juſtitiæ, & teſtimoniorum noſtrorum pondere ſuperatus, prædictis legatis juſtitiam viriliter exequentibus, archiepiſcopis, epiſcopis, hoc canonicè judicantibus, abbatibus, & ceteris religioſis viris unanimiter judicium collaudantibus, ſupradictus calumniator epiſcopus vanitate querelæ depoſita, ac in æternum finita, nobiſcum plenam pacem, & concordiam, Deo miſerante, pepigit. Et ut hæc charta firma, & inconvulſa permaneat, ſubter firmaverunt eam ipſi qui circumſedebant patres, cum vicario. Signum AMATI vicarii Romanæ urbis †, ſignum JOSCELINI archiepiſcopi Burdegalenſis †, ſignum GARMUNDI archiepiſcopi Viennenſis †, ſignum ADEMARI epiſcopi Engoliſmenſis †, ſignum HUGONIS epiſcopi Dienſis, & item vicarii †, ſignum RICHARDI archiepiſcopi Bituricenſis †, ſignum RODULPHI archiepiſcopi Turonenſis †, ſignum HUGONIS epiſcopi Lingonenſis †, ſignum RAIMUNDI epiſcopi Vaſatenſis †, ſignum ODONIS abbatis Angeriacenſis †, ſignum DROGONIS abbatis Malliacenſis †, ſignum ITERII ſancti STEPHANI Baniæ abbatis †, ſignum ADEMARI abbatis Lemovicenſis †, ſignum ARNALDI TRENCARDI abbatis ſanctæ Crucis (a) †. Actum eſt hoc anno Domini M. LXXX. regnante PHILIPPO rege †, ſignum GUILLELMI abbatis, cujus inſtinctu ſupradicta eſt ſopita calumnia. Datum per manum LAMBERTI cancellarii vicarii HUGONIS, ſexto Idus Januarii, Santonas.

(a) Burdigalenſis.

NORMANNORUM ANTIQUÆ CONSUETUDINES ET JUSTITIÆ,

In concilio apud Lillebonam anno M. LXXX. celebrato confirmatæ.

Ex MS. S. Michaelis in Periculo maris.

I.

Anno 1080. HÆc eſt juſtitia quam rex WILLELMUS, qui regnum Angliæ acquiſivit, habuit in Normannia, & hic ſcripta eſt, ſicut ROBERTUS comes Normanniæ & WILLELMUS rex Angliæ, filii ejus & heredes prædicti regis fecerunt recordari, & ſcribi per epiſcopos & barones ſuos eadem die XV. calendas Auguſti. Et hæc eſt juſtitia Domini Normanniæ, quòd in curia ſua, vel eundo ad curiam, vel redeundo de curia nullus homo gardam habuit de inimico ſuo: & ſi aliquis de inimico ſuo in via curiæ vel in curia foris fecerit; ita quòd ipſe ſciret quòd ille cui malum fecit ad curiam iret vel inde rediret: ſi probatus inde fuerit; & Dominus Normanniæ habuit ſuam pecuniam & corpus ejus ad ſuam juſtitiam faciendam, & terram ſuam perdidit; ita quòd nec ipſe nec aliquis de parentibus ſuis eam clamare potuit; & ſi defendere potuerit quòd ſcienter hoc non feciſſet per pecuniam, fuit in miſericordia Domini Normanniæ ſine perditione terræ.

II.

Et in via exercitus, & in exercitu, & octo diebus ante motum determinati exercitus, & octo diebus poſt exercitum, ſi aliquis forisfecerit: habuit inde Dominus Normanniæ eamdem juſtitiam, quam de forisfacto curiæ ſuæ; nec infra præſcriptos terminos exercitus alicui licuit vammum capere: & ſi cepit, per pecuniam emendabit in miſericordia Domini Normanniæ. Et ſi in exercitu, vel in curia, vel in via curiæ vel exercitus, miſlata evenerit, quæ pro præcedenti ira facta non fuerit; & in ea vulneratus, vel occiſus fuerit aliquis: ille cujus culpa hoc factum eſt, ſecundùm menſuram foris facti emendabit.

III.

Nulli licuit in Normannia foſſatum facere in planam terram, niſi tale quod de fundo potuiſſet terram jactare ſuperius ſine ſcabello. Et ibi nulli licuit facere palicium, niſi in una regula: & id ſine propugnaculis & alatoriis. Et in rupe & in inſula nulli licuit facere fortitudinem, & nulli licuit in Normannia caſtellum facere.

IV.

Et nulli licuit in Normannia pro calumnia terræ domum vel molendinum ardere, vel aliquam vaſtationem facere, vel prædam capere.

V.

Nulli licuit in Normannia fortitudinem caſtelli ſui vetare Domino Normanniæ; & ſi ipſe eam in manum ſuam voluerit habere; & ſi Dominus Normanniæ filium, vel fratrem, vel nepotem baronis ſui, qui non eſſet miles, voluit habere obſidem de portanda fide: nullus ſibi contradicere potuit.

VI.

Nulli licuit in Normannia in foreſtis ipſius Domini hominem aſſalire, vel inſidias ponere.

VII.

Nulli licuit inimicum quærendo, vel Vammum capiendo, vexillum vel loricam portare, vel cornu ſonare, neque cembellum mittere poſtquam inſidiæ remanerent, neque hominem damnare de membris ſuis ſine judicio, niſi in tali actu & forisfacto inventus eſt, pro quo membrum perdere debuiſſet, & ibidem perdidiſſet, & niſi per judicium curiæ Domini Normanniæ de hoc quod ad eum pertinet; vel judicio curiæ baronum de hoc quod ad barones pertinet.

VIII.

Nulli liceat in Normannia Hauſare facere, vel

Digitized by Google

Anno 1080. incendium, vel raptum mulieris, vel Vammum capere, quin fieret inde clamor apud eum, qui clamorem inde habere debuit. Et ſi hæc facta fuerint; Dominus Normanniæ habuit inde quod habere debuit in illis locis, in quibus habere debuit; & barones inde habuerunt quod ad eos pertinuit in illis locis, in quibus habere debuerant.

IX.

Nulli licuit in Normannia mercatorem diſturbare pro aliquo anteriori forisfacto. Et ſi aliquis fecit, de corpore ſuo fuit in miſericordia Domini Normanniæ.

X.

Nulli licuit in Normannia monetam facere extra monetarias domos Rothomagenſes & Bajocenſes: & illam mediam argenti & ad juſtum penſum, ſcilicet VIII. ſolidorum in helmarc. Et ſi aliquis alibi fecerit monetam, vel ibi fecerit monetam falſam; de corpore ſuo fuit in miſericordia Domini Normanniæ. Et ſi aliquis extra prædictas domos facere monetam, vel in prædictis domibus fecit facere falſam; terram ſuam & pecuniam forisfecit.

XI.

Hæc autem quæ ſuperius, ſcripta ſunt, quia magis neceſſaria ſunt. Remanet autem multum extra hoc ſcriptum de juſtitia monetæ & reliquis juſtitiis Normanniæ; ſed propter hoc quod non ſcribitur, ut prædictus comes ROBERTUS & WILLELMUS de juſtitia, quam pater eorum habuit, neque barones de hoc quod habuerunt tempore regis WILLELMI, nulli licuit pro guerra hominem capere vel redimere, nec de bello vel conflictu pecuniam portare, vel arma, vel equum ducere.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Anathema dicentium in invaſores eccleſiæ Biterrenſis.

Ex Cartario Biterrenſi.

Circa 1090. VEteris & novæ legis auctoritate ſimul & præceptione docemur, ut ſi quod forte membrum catholicæ eccleſiæ direptionem vel detrimentum ſui in aliquo ab infidelibus patitur, conqueſtionem ſimul & clamorem ante eos qui rectores ſunt eccleſiæ proponat, ut juſtitiæ, æquitate inde deſcendente, fidele membrum, unde prius triſtabatur, gratulari videatur. Nos igitur Biterrenſis eccleſia, ubi ſancta unius Deitatis Trinitas, in qua omnis ſedet & regnat pietas & juſtitia, & tibi vir illuſtris & Romanæ Eccleſiæ vicari RICARDE, & tibi ſimul, Sanctiſſime noſtræ metropolitanæ eccleſiæ ſpecialiter prærogate DALMACI, per quem nobis magis reſpondere debet juſtitia, & tibi cariſſimo & amantiſſimo, GODAFREDE Magellonenſium præſul reverentiſſime, vobis quoque omnibus circumquaque vicinis noſtris epiſcopis; immo & omnibus utriuſque ordinis fidelibus, de tanta præſumtione, & tam publice nobis illata injuria conquerimur: quæ magis punienda in capita ſubripientium, quam leniter tractanda jure videtur. Olim enim ſicut & multi alii eccleſiarum adjutores, quidam illuſtris vir & ſanctæ operationis largus effector timens Deum ſimul & amans nomine ATRADULFUS & uxor ſua nomine GARSINDIS contulerunt Domino Deo & SS. martyribus Nazario & Celſo Biterrenſis ſedis eccleſiæ, pro ſuorum & omnis genealogiæ ſuæ peccatorum redemtione, & æterna adipiſcenda beatitudine, contulerunt in quadam noſtri epiſcopatus villa TORTILIAS dicta eccleſiam ejuſdem villæ cum ſuis decimis & pertinentiis & cum omnibus ad eam jure pertinentibus, & omnem alium alodem ſuum, quem in illa villa, ſupra ſcripta & in ejus terminio habere videbantur, ſicut libellus harum rerum roboratæ donationis legitime teſtatur, in quo plurima fit imprecatio & mirabilis atque terribilis conteſtatio in eos & in eas, qui illius ſanctæ donationis quolibet modo eſſent præſumtuoſi invaſores & violatores. Nunc autem, proh dolor! ſurrexerunt quidam falſi chriſtiani, & inimici Dei, & noſtræ eccleſiæ ſacrilegi deſtructores, qui ſupra dicta bona quæ memoratus vir in commune ſtipendium eccleſiæ noſtræ & pauperum eleemoſynas devote contulerat, audaciter & inverecunde eccleſiæ ſurripiunt, ſibi infernaliter contradunt. Quorum hæc ſunt nomina Raimundus Abbo de Neiracio & uxor ejus & infantes ſui, Hugo Raniſondus de Boiſedone & fratres ſui. Quamobrem oramus vos ſupradicti patres & fratres Dei adjutores & ſanctæ eccleſiæ reparatores, ut falce juſtitiæ hoc pullulans malum reſecetis; & auctoritate vobis à Deo conceſſa hos ſupradictos noſtræ eccleſiæ deſtructores vinculo excommunicationis innodetis.

Audita quæ ſuperius relata eſt & ſcripta Biterrenſis eccleſiæ deſtructione & querimonia, nos omnes ego ſcilicet RICARDUS Romanæ Eccleſiæ vicarius, & AMATUS alius vicarius, & DALMACHIUS Narbonenſis metropolitanus, & MATFREDUS pontifex Biterrenſis, & GODAFRIDUS Magalonenſis epiſcopus, & PETRUS Nemauſenſis epiſcopus, & PETRUS Carcaſſenſis epiſcopus, & BERNARDUS Lutevenſis epiſcopus, & BERENGARIUS Agathenſis, & VVILLELMUS Albienſis auctoritate Dei & apoſtolorum Petri & Pauli atque omnium ſanctorum Dei & noſtra maledicimus, excommunicamus & anathematiſamus ſupradictos ſacrilegos, & eorum in hac re adjutores, & aſſenſores, & omnes qui vel nunc tollunt vel inantea tollent de toto ipſo honore de TORTILIAS, unde iſta querela facta eſt, & omnes decimatores & miniſtrales eorum, & omnes illos qui decimas vel aliquem uſum

Circa 1090.

vel cenſum de toto ſupra dicto honore donaverint ad eos, vel ad aliquem hominem vel feminam propter illos. Maledicantur, excommunicentur, & anathematizentur, ab omni chriſtianorum cœtu ſeparentur. Maledicti ſint vigilantes, dormientes, ſtantes, ſedentes, jacentes, manducantes, bibentes, loquentes, tacentes, ſupra, infra, dextra, ſiniſtra, ante, retro. Abſorbeat eos terra ſicut abſorbuit Dathan & Abiron. Participes ſint in inferno cum Juda Scariotis traditore, & damnentur cum illis qui dixerunt Domino Deo Recede à nobis. Veniat ſuper eos lepra de generatione in generationem.

A Fiant filii eorum orphani & uxores eorum viduæ. Transferantur de habitationibus ſuis & mendicent. Veniant ſuper eos plagæ, quas dedit Deus ad Pharaonem & ad populum ejus, & ſint anathema Maranatha, & omnes maledictiones novi & veteris Teſtamenti incurrant, quouſque reſipiſcant, & de ſupradicta querela ſatisfaciant B Domino Deo & ſanctis martyribus Nazario & Celſo, & proprio epiſcopo, & canonicis ſuis. Et ſi forte quod Deus avertat in hac excommunicatione mortui fuerint, ſepultura aſini ſepeliantur.

CONCILII ARVERNENSIS,

Anno Domini M. XCV. celebrati,

DECRETUM PRO PACE.

Ex MS. eccleſiæ Turonenſis.

HÆC EST PAX QUÆ FUIT CONFIRMATA PER DOMNUM APOSTOLICUM ET OMNES EPISCOPOS QUI INTERFUERUNT ARVERNENSI CONCILIO PER COMITEM FULCONEM ET PER OMNES MAJORES TERRÆ.

Anno 1095.

I.

IN primis fuit conſtitutum ut pax Domini teneretur ab occaſu ſolis die (a) Mercurii uſque ad ortum ſolis die lunæ; & quicumque iret prædari aut hominem capere aut aliquod aliud facere ante ſolis ortum die lunæ; quia movebit ſe in pace Domini, omnia reddere oportebit. Si in die Mercurii ibit ſimiliter prædari aut aliud malum facere, & non poterit pervenire ad receptaculum ſuum ante ſolis occaſum, omnia reddet.

II.

Qui in iſtis quatuor diebus hominem aut feminam percuſſerit ſeu vulneraverit vel ceperit, niſi ſuper ſe defendentem, pacem Domini violabit. Si verò vocatus ab epiſcopo aut à miniſtris ejus, infra ſeptem dies venerit, damnum tantùm reſtituet; & ſi non venerit infra ſeptem dies, excommunicabitur, & poſt excommunicationem reſtituet damnum ad judicium curiæ epiſcopi, & epiſcopo emendabit centum ſolidos.

III.

Qui autem in pace Domini hominem occiderit, ſeptem annis erit exſul à patria, niſi talem pacem fecerit cum parentibus mortui, ut ipſi deprecentur epiſcopum pro eo, & poſtea emendabit triginta libras inter epiſcopum & comitem, ſi occiſio facta fuerit in receptaculis comitis.

IV.

Si mercatores venerint die in aliquo receptaculo, & ibi manentes expectabunt pacem Domini: Si quis illos vel ſua ibi ceperit, pacem Domini violabit.

C

V.

Eccleſiæ, cimeteria omnino ſunt in pace Domini. Si quis novam munitionem in illis extruxerit; poſtquam fuerit ſubmonitus ab epiſcopo, ſi non deſtruxerit, pacem Domini violabit: & quicumque eam delebit, nihil forisfaciet.

VI.

Boves, aſini, vaccæ, equi laborantes intra, & oves cum ſuo genere omnibus diebus ſint in pace. Præpoſiti majores villarum cum familia ſua & homines colligentes decimas, & beſtiæ & villani cum domibus ex omnibus quæ in domo D ſunt, omnino ſint in pace. Quicumque iſtos ceperit, ſeu occiderit, aut domos eorum fregerit, aut aliquid inde abſtrauſerit vel combuſſerit, pacem Domini violabit.

VII.

Canonici, clerici, monachi, atque preſbyteri, & feminæ cum familiis ſuis & peregrinis, omnibus diebus ſint in pace.

VIII.

A die Dominica in qua cantatur (b) *Aſpiciens à longe* uſque in octabas Epiphaniæ; & à die quæ dicitur caput jejunii uſque in octabas Pen- E tecoſtes, erit continuatim pax Domini. Si quis baronum comitis foris fecerit ei; clamorem faciet ad archiepiſcopum antequam vadat ſuper illum cum exercitu; & ſi voluerit venire, ſalvo conductu, per ammonitionem archiepiſcopi ad curiam ſuam; rectitudinem accipiet comes ab eo judicio archiepiſcopi: & ſi noluerit venire, & poſtea comes eat cum exercitu ſuper eum; non violabit pacem: & poſtquam redierit, tenebit pacem alter adverſus alterum.

(a) Similes pacis inducias longe antea, nempe anno 1041. pactas fuiſſe atque ipſius infractores divinam ſæpius expertos eſſe vindictam tradit Glaber Rodulfus hiſtoriarum lib. 15.

(b) Dominica prima adventus.

Digitized by Google

IX.

Anno 1095. Hoc etiam eſt in pace Domini, quòd ſi quis baronum violaverit Domini pacem; comes & omnes alii eant ſuper eum, ſi archiepiſcopus eos ſubmonuerit, & hoc fiduciavit archiepiſcopus & comes & omnes alii.

X.

Confirmatum etiam in hac pace, ut omnes barones & præpoſiti comitis bis in anno, id eſt ad caput jejunii & ad octabas Pentecoſtes ſe mittant in captione in Caſtro-novo & in civitate, & erunt ibi per tres dies: & ſi interim factus fuerit clamor de eis de pace Domini; non exibunt inde donec emendaverint. Et ſi ſine emendatione exierint; pacem Domini violabunt.

XI.

Si mercatores tranſierint per iſtam terram, & non reddiderint pedagium & teloneatum, ſi A potuerint jurare quòd non ſcirent conſuetudinem iſtius redditus; reddent cum ſexaginta ſolidis, neque ab eis amplius exigetur.

XII.

Conſtitutum eſt etiam de omnibus Turonenſibus receptaculis vel munitionibus, quòd illud receptaculum vel munitio, unde violator pacis moverit, pacem Domini violatam emendaverit. Et ideo ſi quis tyrannus vel aliquis alter maleficus, non audens de ſuo receptaculo treugam Domini B violare, ad aliud receptaculum ſe tranſtulerit, atque inde pacem Domini violaverit; numquam in ſuo receptaculo recipiatur, donec ſatisfacturus adſiſtat, & de pacis violatione quod decretum eſt, faciet; & ſi ante emendationem receptus fuerit, illud receptaculum pacem Domini emendabit. Hæc pax durabit uſque ad Pentecoſten, & de Pentecoſte uſque ad tres annos.

CONCILII SANCTONENSIS

Anno M. XCVII. celebrati fragmentum.

Ex cartario Silvæ-majoris.

Anno 1097. TErram de Doeria & de Toſca, quam eccleſiæ ſanctæ Mariæ quæ eſt in Sylva-majore HELIAS princeps de Didonia cum uxore ſua AVITIA & filiis GALTERO, GIFARDO & HELIA pro ſalute animarum ſuarum donavit, poſtea pignoravit abbas Malliacenſis (a), nobis neſcientibus; ſed poſtquam reſcivimus facta proclamatione ab abbate noſtro ACHELMO in concilio Sanctonenſi recuperavimus. Recitatis enim C his ſupraſcriptis, aſtante Helia cum filiis ſuis, & hoc confirmante judicio epiſcoporum & abbatum, & omnium proborum clericorum judicio collaudato & confirmato, in manu domni AMATI ſanctæ Romanæ eccleſiæ legati Burdegalenſis quoque Dei gratia archiepiſcopi dimiſit, & collaudantibus omnibus, in eodem loco ſupradictus legatus nos reveſtivit. Actum eſt hoc anno Dominicæ Incarnationis M. XCVII.

GAUFRIDUS ANDEGAVENSIS EPISCOPUS

Eccleſiam Maziacenſem interdicto ſupponit juxta Turonenſis & Sanctonenſis concilii definitionem.

Ex cartario Vindocinenſi.

Circa 1097. G. Dei gratia Andegavenſium epiſcopus univerſis ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus pacem & quietem. Omnium religioſorum devotionem latere nolumus, quòd cum Dominus papa URBANUS in concilio apud Turonum reſideret, RADULFO vicecomiti interdicendo præcepit & præcipiendo interdixit, ne à dicta civitate recederet, donec monachis Vindocinenſibus de querela quam contra eum habebant, de eccleſia videlicet Maziacenſi ſatisfeciſſet. Nobis etiam auctoritate ſua injunxit, quod ſi ille ſuper hoc obedire contemneret, cenſura noſtri officii eum ad juſtitiam compelleremus. Non multo poſt tempore domnus AMATUS qui in partibus illis S. R. E. legatione fungebatur, ex parte ejuſdem Domini noſtri papæ & ſua de eadem querela nobis litteras tranſmiſit, in quibus prædictam D eccleſiam Maziacenſem ipſemet excommunicavit, & ut ex noſtra parte eam & ipſum vicecomitem RADULFUM excommunicaremus præcipiens mandavit. Deinde in concilio apud Sanctonas, quod de hoc per litteras ſuas nobis mandaverat viva voce iterum præcepit. Nos quidem non cenſura juſtitiæ, ſed quaſi intuitu miſericordiæ jam dicto RADULFO per unum & eo amplius annum inducias donavimus. Eccleſiam E vero Maziacenſem quia eam apoſtolica auctoritate excommunicatam audivimus, abſolvere nec potuimus nec debuimus, ſed etiam ex noſtra parte excommunicationem ipſam, prout nobis præceptum fuerat, confirmavimus & confirmamus: ita ut ab hinc non præſumat quis in ea divinum officium celebrare, vel ibi corpora ſepelire, donec prædicti fratres Vindocinenſes juſtitiam, quam dudum reclamavere, juſto ju-

(a) Scilicet Sylvæ-majoris monachis.

Digitized by Google

Circa 1097. dicio conſequantur: quod qui præſumſerit, ſicut præſumtuoſum & Deo beatoque Petro contrarium, niſi reſipuerit, perpetuo anathemate anathematizamus. Hoc etiam ſub eodem anathemate prohibemus, ut decima ad ipſam eccleſiam pertinens ſæpedicto vicecomiti ulterius ab hominibus ibi morantibus non reddatur. Bene A valeant pacis & juſtitiæ amatores.

Ego GAUFRIDUS Andegavenſis epiſcopus privilegium Vindocinenſi monaſterio feci, & præſentibus archidiaconis Guarnerio atque VVillelmo, multiſque aliis clericis noſtris per præſentis crucis ſignum † apoſtolica fultus auctoritate corroboravi.

CONCILIUM MASSILIENSE

Anno M. CIII. confirmat placitum quod fecit Norgaudus epiſcopus Æduenſis cum domno abbate Hugone & monachis Cluniacenſibus.

Ex cartario Cluniacenſi.

Anno 1103. IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus ſancti. Amen. Omnes ſanctæ univerſitatis eccleſiæ filios volumus ſcire, quam pacem, quamve concordiam *Æduenſis epiſcopus* NORGAUDUS domno HUGONI *Cluniacenſium venerando abbati filiiſque* ejus Cluniacenſibus fratribus tandem poſt diutinam controverſiam fecerit, qua litterave factam corroboraverit. Querimoniæ inter Cluniacenſes fratres & prædictum Æduenſem epiſcopum N. pro illatis ab eodem epiſcopo injuriis exortæ fuerunt, & inter cetera injuriarum damna idem epiſcopus, necnon & Matiſcenſis præſul domnus C BERARDUS quædam nova fecerunt privilegia, quæ videbantur contraria quædam contra Cluniacenſis eccleſiæ privilegia continere. Ut autem domnus PASCHALIS II. papa hoc comperit amore domni Patris HUGONIS & Cluniacenſium fratrum caritate excitus, ſcriptis ſuis illa contraria quæ memorata jam dictorum epiſcoporum privilegia continebant damnare curavit; & ad hæc damnanda, atque ſimul Romanæ Eccleſiæ negotia peragenda & pertractanda Præneſtinum epiſcopum domnum MILONEM, totius Galliæ legatione injuncta, ad Gallias mittere ſtuduit. D Idem vero Legatus Cluniacum veniens, certo die inter præfatum epiſcopum fratreſque Cluniacenſes placitum denominatum ſtatuit, in quo placito, quicquid ſupradictorum privilegia epiſcoporum contrarium adverſum Cluniacenſis eccleſiæ privilegia ſonabant, præcepto Domini papæ in præſentia epiſcoporum quos ſubintitulabimus, & cunctorum qui aderant excluſit ac damnavit, eccleſiæque Cluniacenſis privilegia firmavit & corroboravit. In hoc quoque placito præmemoratus Æduenſis epiſcopus N. decreto & litteris Domini papæ Paſchalis II. commonitus, juſtitiaque quam in eccleſiis ſubnominatis fratres Cluniacenſes habebant exigente, domno patri HUGONI fratribuſque Cluniacenſibus donavit, conceſſit ac laudavit eccleſiam de Carrellis, & eccleſias de caſtro de Lorma, ſcilicet eccleſiam S. Albani, & capellam ejuſdem caſtri, eccleſiamque de Molinis, & eccleſiam de Trevello. Eccleſiam autem de Moncellis ſimili modo donavit, ſimiliter concedit & laudavit. Statutum eſt tamen, ut pro hac ipſa eccleſia duorum ſolidorum cenſus annuatim red- B datur. De hac iterum eadem eccleſia hæc convenientia habetur, ut ſi à Corbiniacenſibus monachis fratres Cluniacenſes interpellati de rectitudine fuerint, ubi Cluniacenſes teſtificatorem ſuum poterint habere, non differant in curia memorati epiſcopi Æduenſis N. juſtitiam exequi rectitudinis. Omnes etiam eccleſias quas vel prædeceſſoris ſui domni AGANONIS tempore tenuerant, vel de quibus donum vel inveſtituram, aut aſſenſum habuerant laudavit. Præceptum eſt quoque domini papæ Paſchalis præcepto & præfixum ac per præfatum Romanæ ſedis legatum Præneſtinæ epiſcopum domnum MILONEM corroboratum, ut ſicut in præfati papæ Paſchalis videlicet II. privilegio Cluniaco impertito continetur, tam Eccleſiæ quam presbyteri eccleſiarum & res Cluniacenſium univerſæ ſine inquietudine liberæ & inviolatæ permaneant. Hæc vero de Vizeliacenſi abbatia ſtatuta ſunt & præfixa. Statutum eſt & præceptum, ut Æduenſis epiſcopus à Vizeliacenſi abbate profeſſionem vel obedientiam non exigat, nec abbas ei ullo modo faciat. Fratres vero Vizeliacenſes ſacros ordines ab ipſo ſuſcipient, ſi tamen epiſcopus canonice ordinatus fuerit. Quod ſi eos ordinare renuerit, à quolibet alio epiſcopo canonice ordinato ordinabuntur. Preſbyteris quoque qui eidem abbatiæ deſerviunt, chriſma largietur abſque aliqua retractatione. Anno ab Incarnatione Domini M. CIII. Acta ſunt hæc apud Maſſiliam per manum domni MILONIS Præneſtini epiſcopi & S. R. E. ſedis legati in præſentia epiſcoporum, ſcilicet Matiſcenſis B. qui tunc cum epiſcopatu ſuo Lugdunenſis archiepiſcopi domni Hu. vices agebat, & hujus præfati Æduenſis epiſcopi N. in præſentia quoque archiepiſcopi de Evroic E domni GERARDI, & epiſcopi de Titfort domni HERBERTI, & epiſcopi Ceſtrenſis domni ROBERTI, ac epiſcopi Belenſis domni PONCII, hoc placitum & has conventiones donorum præfatus Æduenſis epiſcopus N. ſicut in præſentia ſupradictorum epiſcoporum per manum domni M. cardinalis ſæpedicti firmaverat, ſic Cluniaci in communi capitulo fratrum firmavit, laudavit & corroboravit, præſente Vizeliacenſi abbate domno ARTALDO, domnoque Gaufredo priore clauſtri, & domno Bernardo camerario, præſente etiam conventu.

Digitized by Google

FRAGMENTUM
CONCILII GUASTALLENSIS IN LONGOBARDIA,
Sub Paſchali papa II. anno M. CVI. celebrati.

In MS. S. Vincentii Biſuntini poſt concilii canones & epiſtolam Paſchalis in eo conſcriptam ad Hebebardum Conſtantienſem epiſcopum & alios Teutonicos in editione Labbeana relatum, hæc ſequuntur.]

REFUTATIO INVESTITURÆ EPISCOPORUM, quam fecit rex Hungariæ ad mandatum papæ.

Anno 1106. DEnunciamus vobis, Pater venerande, nos legi divinæ ſubditos, ac ſecundum eam vobis ſervire paratos: unde & inveſtituram epiſcoporum hactenus à majoribus habitam, juxta admonitionem veſtram, dimiſimus, & ſi quem in electione hujuſmodi minus canonice retractatum eſt, de cetero, Deo volente, cavebimus.

CASSATIO PRIVILEGII QUOD EXTORSIT IMPERATOR A PAPA.

Privilegium illud, quod non eſt privilegium, nec vere dici debet privilegium, cum de liberatione captivorum & Eccleſiæ à D. papa PASCHALI per violentiam HENRICI regis extortum ſit, nos omnes in hoc ſancto concilio cum eodem Domino papa congregati, canonica cenſura & eccleſiaſtica auctoritate, judicio Sancti Spiritus damnatum & irritum eſſe judicamus, atque omnino caſſamus, & ne auctoritatis & efficacitatis vim habeat, penitus excommunicamus. Ideo autem damnatum eſt, quia in eo privilegio continetur, quod electus canonice à clero & populo à nemine conſecretur, niſi prius à rege inveſtiatur: quod eſt contra Spiritum-Sanctum & canonicam inſtitutionem. Perlecta verò hac carta, acclamatum eſt ab univerſo populo, Amen, amen. Fiat, fiat.

Archiepiſcopi vero & epiſcopi, preſbyterique, diaconi cardinales, qui interfuerunt ipſi concilio hi ſunt C. Sabinenſis, P. Portuenſis, L. Oſtienſis, C. Præneſtinus, & J. Tuſculanus epiſcopus, Patriarcha Venetus, S. Capuanus, L. Beneventanus, Amalfitanus, Reginus, Ydruntinus, Brundiſinus, Conſanus, Girontinus, Ronſanus, archiepiſcopi. G. Angoliſmenſis, G. Leogmenſis, & legatus pro Bituricenſi & Viennenſi archiepiſcopis, R. Ulteranenſis, G. Senenſis, R. Populanus, G. Terracinenſis, & G. Siracuſanus pro omnibus Siculis, G. Trojanus, BRUNO Signienſis & alii fere C. epiſcopi, preſbyteri, & cardinales B. tituli S. Marci, R. tituli S. Euſtachii, R. tituli S. Priſcæ, G. tituli Sanctorum Apoſtolorum, B. tituli S. Petri ad vincula, A. tituli S. Clementis, R. tituli S. Laurentii in Damaſo, J. tituli S. Ceciliæ, B. tituli S. Martini, J. tituli SS. Johannis & Pauli, tituli S. Griſogoni, R. tituli SS. Petri & Marcellini, V. tituli S. Sabinæ, P. tituli S Sixti, & A. tituli S. Suſannæ. Diaconi vero cardinales, abbas Sublacenſis, JOANNES GAETANUS abbas S. Andreæ, LEO, GREGORIUS, ALDO, THEOBALDUS, & ROSSIMANNUS. Hi in damnatione dicti privilegii conſenſerunt cum abbatibus & innumerabili multitudine tam clericorum quam laïcorum.

Hæc carta dicta eſt à GERARDO Engoliſmenſi, LEONE Oſtienſi, G. Terracinenſi, GALONE Leogienſi epiſcopis, ROBERTO tituli S. Euſebii, & GREGORIO tituli Apoſtolorum preſbyteris cardinalibus, communi aliorum conſilio.

DE JUDICIO FACTO
In concilio Pictavienſi anno M. CVI. de eccleſia Chahanniarum.

Ex archivis Majoris-monaſterii.

Anno 1106. SCiendum, poſterorumque memoriæ tranſmittendum, quod ex dono GERVASII tunc epiſcopi Cenomannenſis habuit eccleſia S. Guingualoei eccleſiam Chahanniarum, totaque vita ejus, & poſt uſque ad tempus, quo ipſam adepti ſunt fratres Majoris-monaſterii, qui & eamdem Chahanniarum eccleſiam tenuerunt libere VII. annis, quod tempus inſimul computatum invenitur amplius quadraginta annis. GAUFFREDUS autem de Meduana violenter eam nobis auferens cuidam ſervo ſuo eam dedit. Cumque ſuper hac re multoties epiſcopo Cenomannenſi quererentur monachi, nihil inde redditum eſt eis. Tandem epiſcopi HILDEBERTI tempore

Anno 1106.

tempore conquerentibus monachis, ad hoc uſque res perducta eſt, ut clerici Cenomannenſes dicerent de cauſa hac & placitum & judicium factum eſſe tempore prædeceſſoris ſui; abſente tamen abbate Majoris-monaſterii, & contradicente Ebrardo tunc priore S. Guingualoei. Cùmque nec clerici vellent judicium ipſum dicere, nec epiſcopus eum retractari vellet; tandem clamore ad papam facto, juſſit epiſcopo per litteras, ut aut de eccleſia ipſa reveſtiri monachos faceret, aut in preſentia Carnotenſis epiſcopi Ivonis judicium illud retractaret, & ſi eſſet juſtum, perſeveraret. Quod indignè ferens epiſcopus reſpondit ſe in coepiſcopi ſui præſentiam non iturum, ſed de eccleſia illa nos reveſtiri facturum. Quod cùm ſegniùs quàm deberet ageretur, accidit ad partes occiduas agendi concilii gratia legatum eccleſiæ Romanæ Brunonem ſcilicet epiſcopum Signinum advenire, & ſuper hac dilatione monachos ei queſtos eſſe; cum autem apud Majus-monaſterium epiſcopus Cenomānenſis ei occurriſſet, oſtendit ei querelam illam, & juſſit ut eadem controverſia utriſque, monachorum ſcilicet atque ipſis adverſantium partibus advocatis, in præſentia ſua ageretur, quando ipſe veniret Cenomannis. Tandem cum Cenomannis eſſet, præſentavit ſe abbas Majoris-monaſterii cum monachis ſuis; ſed & adverſarius eorum Haimericus nomine adfuit cum fautoribus ſuis. Cum autem legatus diceret, ut quo jure teneret illam eccleſiam oſtenderet; reſpondit ſe numquam inde placiturum, eo quod illam teneret per judicium in præſentia epiſcopi Hoelli inde factum. Legatus itaque re diligentius inquiſita, intellexit nullum, ut ille injuſtus eccleſiæ pervaſor aſſerebat, jam dictum epiſcopum Hoellum ſuper hac re definiſſe judicium. Diu igitur utriſque partibus inter ſe ſuper hoc altercantibus, tandem juſſit legatus, ut monachi de illa eccleſia, qua fuerant injuſtè ſpoliati, reveſtirentur. Ille vero ad concilium infra quadraginta dies Pictavis futurum veniret, atque plenarium inde judicium audiret. Quorum duorum cùm ille neutrum vellet facere; indignatus inobedientiæ ejus legatus judicavit, epiſcopo Hildeberto præſente & aſſentiente, nec aliquo clericorum contradicente, & judicium juſtum eſſe confirmavit: Haimericum tandem in eccleſia illa nihil habere juris: ſed eccleſiæ S. Guingualoei eam debere reddi, quæ illam ex dono Gervasii tunc epiſcopi Cenomannenſis tamdiu, & in vita ejus, & poſt mortem tenuerat, ut ſecundùm canones inde nullatenus debuiſſet ſpoliari, conteſtatus inſuper eum contra canones & contra ſalutem animæ ſuæ feciſſe quicumque inde aliud judicaſſet. Quæ omnia cum ille ſe nequaquam facturum diceret; ſed cùm fautoribus ſuis contra monachos minis ageret: reſpondit legatus quod eum in concilio excommunicaret, ſi aliter quàm fuerat judicatum ageret, epiſcopo etiam ipſi præſentialiter imperavit, uti eum excommunicaret, ſi judicium illud non teneret. Inſuper etiam Eliæ comiti Cenomannenſi præcepit auctoritate B. Petri, atque ab epiſcopo ipſo fecit præcipi, ut ſi ille deinceps eccleſiam illam monachis violenter auferret, comes ei per potentiam ſæcularem omnimodis obviaret. Sciendum etiam quod jam dictus Bruno Romanæ Sedis legatus ſententiam ſuam & judicium de prædicta eccleſia in Pictavenſi factum concilio confirmavit, & inſuper viva voce & litteris ſuis ſigillatis poſtea retromiſſis præfato Cenomannenſium epiſcopo Hildeberto, ut quod de eccleſia Chahanniarum judicatum fuerat & teneret, & teneri faceret imperavit: & ſi ille Haimericus contra monachos pro ipſa eccleſia ulterius præſumeret; ipſe eum S. Petri gladio percuſſum à totius Chriſtianitatis conſortio prohiberet.

CONCILIUM AQUENSE.

Anno M. CXII. celebratum.

Ex MS. illuſtriſſimi epiſcopi Dienſis.

I.

Anno 1112.

Anno ab Incarnatione Domini M. CXII. præſidente Domno Petro archiepiſcopo Aquenſi, una cum Leodegario Aptenſi, Geraldo Siſtaricenſi, Fulcone præpoſito, Hugone archidiacono, Petro & Giraldo archipreſbyteris, præſentibus fratribus preſbyteris monachis totius archiepiſcopatus, celebrata eſt ſynodus Aquis in eccleſia B. Mariæ, in qua communi concilio, ſequendo regulas SS. Patrum, definitum ac conſtitutum eſt, quatenus omnium redituum eccleſiarum totius archiepiſcopatus omnibus annis Aquenſis eccleſia recipiat eam quartam partem quæ ad proprium jus archiepiſcopi jure canonico pertinet.

II.

Statutum eſt & judicatum eſt, ut nullus clericus alterius epiſcopatus ordinatus vel ordinandus aliquibus ordinibus in eccleſia Aquenſi recipiatur abſque litteris ſui proprii epiſcopi, ſicut in canone continetur. Hanc conſtitutionem quamvis ad omnium eccleſiarum, ſecundum canonum decreta, jura pertineat; tamen domnus archiepiſcopus concilio præfatorum epiſcoporum futuris temporibus inviolabiliter tenendam corroboravit: quatenus aliquis archiepiſcopus poſt eum cum aliqua perſona hanc conſtitutionem ab Aquenſi eccleſia [non] divellat: quod ſi faceret officii ſui periculum pertimeſcat.

III.

Si quis vero in ſolvendo quarta parte magis

inobediens extiterit; poſt tertiam admonitionem officio ſuſpendatur, Si vero poſt XL. dies in contumatia permanſerit, ut raptor & ſacrilegus ab omni ordine deponatur. Eccleſiæ etiam in quibus hæc injuria facta fuerit, divinis careant officiis.

SYNODUS HELENENSIS

Anno M. CXIIII. in qua definitur controverſia diu agitata inter Coxanenſe monaſterium & Arulenſe.

Ex autographo Arulenſi.

Anno 1114.

NOtum ſit omnibus pr. . . . . quod querimonia ab antiquis . . . . . Arulenſem abbatem de eccleſia S. Petri de Turriliis, quam ipſe requirebat, quæ querimonia diu exagitata, tandem pervenit in auribus ſummi pontificis Romani papæ PASCHASII, qui proprias delegens litteras, Helenenſi epiſcopo PETRO BERNARDI juſſit, quatinus huic cauſæ finis judicialiter imponeretur. Enim vero Helenenſis epiſcopus litteras ſuſcipiens, non diſtulit moras invenire. Abbatibus diem impoſuit, in quo ſedi Helenenſi eſſent præparandi faciendi & percipiendi juſtitiam, & auditis rationibus, & viſis ſcriptis ab utroque, memoratus Helenenſis epiſcopus aſcivit ſibi coepiſcopos nomine BERENGARIUM Jerundenſem & GALTERUM Magalonenſem & OLDEGARIUM S. Rufi abbatem, alioſque complures, quibus conceſſa poteſtas judicandi & conſilium dandi erat: quorum conſilio clerus inſtanti epiſcopo Helenenſi cum archidiaconibus in publico propalavit hoc judicium. Viſis utrimque ſcripturis, diligenterque diſcuſſis rationibus ſuper negotio inter Coxianenſes fratres & Arulenſes, canonico judicio judicatum eſt, quod quia Coxianenſes fratres tenuerunt & poſſederunt eccleſiam S. Petri de Turreliis per XXX. annos & eo amplius; ſi fratres Arulenſes potuerunt probare ſe feciſſe legitimam fatigationem in hoc tricenio, videantur adquiſitiones ex utraque parte, & qui meliorem adquiſitionem potuerunt probare, quantum probaverit obtineat: ſi vero Arulenſes prædictam fatigationem probare non potuerint, quia in tricenali poſſeſſione hujuſmodi querimoniæ ſopiuntur ſecundum canones, evidenti judicio judicamus, ut eccleſia S. Petri cum adquiſitionibus ſuis

A in dominio & poteſtate ſancti Michaëlis facta deffinitione ab ipſis inrevocabiliter permaneat. Idcirco quia Coxianenſes cum . . . . teſtes, quorum namque teſtimonium teſtium diſſonam fecit rationem, & non adhæſere tricenali poſſeſſioni, ſicuti judicatum fuerat. Hoc quoque placitum fuit ventilatum in plena Helenenſi ſynodo VIII. idus Novembris in præſentia PETRI BERNARDI epiſcopi illius ſedis, & abbatis S. Geneſii ARNALLI PONTII, & S. Andreæ abbatis PONTII ARNALLI, & S. Quiricii abbatis BERENGARII,

B & in preſentia archidiaconi Caſtrinovi Udalgarii, & caputcoliſtæ Raiambaldi, aliorumque canonicorum illius ſedis & omnis ſynodi & in præſentia omnium iſtorum præfatus epiſcopus Helenenſis conſcius canonico judicavit judicio, quia Arulenſes teſtimonium, ſicut judicatum fuerat, dare non potuere, Arulenſis abbas diffiniret locum S. Petri prædicti & redderet ſcripta quæ ex eo loco habebat abbati BERNARDO S. Mihaelis & in ſempiternum eum locum poſſideret; quod fuit factum. Facta carta definitionis & evacuations quarto nonas Januarii anno M.CXIIII. Incarnatione Chriſti, regnante LUDOVICO rege

C VIII. anno. Signum BERNARDI Arulenſis abbatis qui hanc definitionem fecit manuque propria firmavit, ſignum PETRI BERNARDI epiſcopi Helenenſis, ſignum abbatis S. Jeneſii ARNALLI PONTII, ſignum abbatis S. Andreæ PONTII ARNALLI, ſignum abbatis S. Quiricii BERENGARII, ſignum archidiaconi Udalgarii, ſignum caputcoliſtæ Raimbaldi, ſignum Willelmi Bernardi, ſignum S. Chriſtophori, ſignum Petri Arnalli archidiaconi de Turriliis, ſignum Ogerii præpoſiti ejuſdem loci.

CARTA CLAREMBALDI

De poſſeſſionibus de Luſtingehem monaſterio S. Bertini conceſſis, in concilio Remenſi approbatis anno M. CXIV.

Ex cartario S. Bertini.

Anno 1114.

IN nomine Patris & Filii & Spiritus-Sancti. Ego CLAREMBALDUS cognitum habens neminem noſtrum hic manentem civitatem habere, ex his quæ divina gratia mihi contulit, dignum duxi ſanctos Dei heredes facere; quatinus ibidem omnipotenti Domino ſervientes

Anno 1114.

pro exceſſibus meis ipſius clementiam jugiter A debeant exorare. Unde omnibus Dei fidelibus noſtriſque poſteris notum eſſe volumus, quoniam ob remedium animæ meæ, & domini mei Balduini comitis, & patris ac matris meæ, nec non Anselmi fratris mei allodium meum in villa Lustingehem dicta, videlicet terras illas quas Amalbertus, Heremarus & Regeinarus in uſus meos excolunt, terramque Raineri ita liberas ac quietas, ſicut ego poſſideo, Deo ſanctoque Bertino ac ſanctis inibi quieſcentibus ex integro trado. Præterea terras illas quas Anſelmus Veltre atque Willelmus ex me in beneficio habuerunt, ut ſimiliter ab abbate teneantur, Deo ſanctoque Bertino conceſſi. B Hanc vero donationem in ſolemni curia Roberti comitis ejuſdemque generoſæ conjugis Clementiæ fecimus in publico ſcilicet fidelium Dei conventu epiſcoporum & principum, & ne futuris temporibus quiſpiam hoc infringere præſumſerit, Reverendi epiſcopi Johannes Morinenſis atque Lambertus Atrebatenſis à nobis rogati in commune anathematizaverunt, & ſubſcripſerunt. Ego etiam Robertus Dei gratia Flandrenſium comes hoc ſcriptum firmavi, & ſigillo meo conſignans eos qui ſubſcriberent juſſi. Decretum igitur à me eſt, & ab epiſcopis ſupraſcriptis ceteriſque fidelibus meis: ut quicumque hoc infringere tentaverit, XL. libras comiti perſolvat, ita tamen ut reus ex hoc Deo ſatisfaciat. Signa eorum qui ſubſcripſerunt. S. Clarembaldi archidiaconi Atrebatenſis, S. Bernoldi Watenienſis præpoſiti, S. Rameri capellani, S. comitis Giſnenſis Manasses, S. Onulfi dapiferi, S. Hoſt pincernæ, S. Amulrici coneſtabellarii. Alii etiam multi interfuerunt teſtes. Facta eſt autem hæc donatio ſolemniter apud Bergas in Pentecoſten anno ab Incarnatione Domini M. CII. indictione x. feria II. regnante Francorum rege Philippo. Recitata & confirmata eſt hæc carta Remis in pleno concilio ſub terribili anathematis interpoſitione à Domino Radulfo ejuſdem urbis reverendo archiepiſcopo, & à comprovincialibus epiſcopis, videlicet Lisiardo Sueſſionenſi epiſcopo, Bartholomeo Laudunenſi epiſcopo, Willelmo Catalaunenſi epiſcopo, Godefrido Ambianenſi epiſcopo, Huberto Silvanectenſi epiſcopo, anno ſcilicet Verbi Incarnati M. CXIIII. indictione octava. IIII. nonas Septembris, præſentibus abbatibus cum ceteris eccleſiarum prælatis, omnibus eidem anathemati unanimiter aſſenſum præbentibus.

CONCILIUM CASTRI RADULFI

Sub Geraldo Engoliſmi epiſcopo & legato apoſtolico dirimit controverſiam in gratiam abbatiſſæ Fontis-Ebraldi.

Ex archivis Fontis-Ebraldi.

Futurorum memoriæ tradere curavimus, C quoniam Willelmus de Maurae & frater ejus Airaudus, Foterius Belet ſororius eorum, Bertrandus Eſcurius ac frater ejus Willelmus pro ſalute corporum ac redemtione animarum ſuarum dederunt eccleſiæ S. Severini & canonicis ibidem Deo ſub canonica regula B. Auguſtini famulantibus, dederunt, inquam, medietatem terræ de Canolio, quamcumque in dominio poſſiderent, & arbergamentum proprium in manu Aimari abbatis. Teſtes hujus doni ſunt Fulcherius canonicus, Bernardus canonicus, Goffridus canonicus, Willelmus Ervei, Hugo de Rocha, Vivianus Urſet laïci. Poſt multum vero temporis venerunt quidam ex diſcipulis bonæ D memoriæ ac magnæ ſanctitatis viri Roberti de Fonte-Ebrault, venerunt, inquam, qui conſtituerent manſiones, & pararent officinas, juxta præfatam terram, ubi conventus ancillarum Chriſti Deo libere deſervirent. Videntes itaque locum amœnum, terramque frugiferam uſibus ſuis valde neceſſariam fore, convenerunt ante Willelmum Pictavenſem epiſcopum Arnaudus abbas S. Severini, & fratres Fontis-Ebraudi ſuper hac terra concordiam facere poſtulantes. Cognoſcens epiſcopus Pictavis aſtutia abbatis concordiam abſque conceſſu capituli minus ſufficere, direxit litteras ſuas ad capitulum S. Severini, exorans fratris ſui favere petitionibus, quod utique fecerunt: eo tenore, ut annuatim in feſto S. Severini cenſus decem ſolidorum canonicis ac religioſis Fonte-Ebraudi ſolveretur. Verum qui venerabilis abbatiſſa (a) P. Fontis-Ebraudi multis irruentibus neceſſariis, tempore ſtatuto, & die indicta ad hanc confirmandam concordiam advenire non potuit: monachi S. Cypriani, videlicet Bernardus de Marcai & alii, epiſcopo tamen calumniante, prædictam concordiam firmare aggreſſi ſunt. Quod audiens venerabilis abbatiſſa Fontis-Ebraudi, abnuit clamorem ad epiſcopum ſuper abbate & monachis S. Cypriani, qui primum donum ſuum invaſerant, convenit ergo Willelmus Pictavenſis epiſcopus abbatem S. Cypriani cum monachis ſuis, abbatiſſam quoque ac religioſos omnes Fontis Ebraudi in Pictavenſi capitulo ad judicium. Tandem collatis utriuſque partis orationibus: quia utraque pars uno ſe tuebatur defenſore, dictum eſt, ut mitterent legatos ſuos ad capitulum S. Severini abbas & abbatiſſa ad audiendum cui parti faverent canonici, data die ſubinde regredi ad audiendum judicium. Perrexerunt igitur pariter abbas videlicet & legati abbatiſſæ ad capitulum S. Severini audituri quod veritas dictaverat. Cognoverunt ſiquidem & rememorati ſunt canonici, ſicut ſe habebat veritas, primum ſe feciſſe religioſis de Fonte-Ebraudi. Poſtea vero abbas S. Cypriani

(a) Petronilla.

defecit à judicio, adjudicatum à WILLELMO Pictavienſi epiſcopo, & prioribus ſanctæ Pictavenſis matris eccleſiæ, ſcilicet Guillelmo decano, Erveo archidiacono, Hilario capicerio, & multis aliis: adjudicatum eſt, inquam, inveſtiri abbatiſſam, jure ſuo abbate deficiente. Verumtamen contra fas & judicium abbas & monachi per violentiam, iterum poſſederunt, epiſcopo tamen excommunicante monachum incolam terræ, cum habitantibus in ea. Videns ergo abbatiſſa quia minus proficeret, adiit GERARDUM Engoliſmenſem epiſcopum, ac ſanctæ Romanæ Eccleſiæ legatum, ſuper hac injuria querimoniam faciendo. Legatus autem accito notario, invitavit abbatem S. Cypriani, quatenus in concilio quod apud Caſtrum-Radulfi xv. calendas Aprilis celebraturus erat, ſe præſentaret, facturus abbatiſſæ quidquid cenſura æquitatis dictaret. Quid longius protraham, venerunt utrique ad concilium. Abbas itaque S. Cypriani cognoſcens tum ſe injurioſe egiſſe, tum ſe imminutum eſſe, venit in capitulum S. Gildaſii, ubi GUILLELMUS Pictavenſis epiſcopus, cum coepiſcopis ſuis Cenomanenſi videlicet & Andegavenſi conſederat, cum aliis honeſtiſſimis perſonis, decanis, archidiaconis. Venit, inquam, & in manu & præſentia, & conſilio Domini Pictavenſis epiſcopi quod injurioſe ſuper judicium ſuum tenuerat dimiſit abbatiſſæ, & religioſis de Fontebraudi, videntibus ſupradictis & multis aliis Pictavenſibus, Cenomanenſibus, qui ad concilium convenerant.

CONCILIUM VIENNENSE.

Anno M. CXXIIII. celebratum confirmat poſſeſſiones Romanenſis eccleſiæ.

Ex cartario Romanenſi.

Anno 1124. IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego PETRUS Dei gratia ſanctæ Viennenſis eccleſiæ archiepiſcopus, ſedis apoſtolicæ legatus, notum fieri volumus, tam futuris quam præſentibus, quod domnus CALIXTUS papa II. ſæpe litteris ſuis humilitatem noſtram ammonuit, ut quam vigilanti cura Romanenſis eccleſiæ libertatem, dum Viennenſis eccleſiæ archiepiſcopatum cum divinæ dexteræ protectione regeret, tueri atque defenſare ſollicitus fuerat; nos quoque pro poſſe noſtro eidem ſtudio impenſiſſime advigilaremus. Nos ergo ſancti Patris noſtri prædicti Calixti piis & juſtis ammonitionibus, prout decet, devotiſſime obtemperantes, auctoritate ejus præcedente, ex injuncto nobis legationis officio, & ſanctæ ejus concionis quæ Viennæ in concilio hoc noſtro reſidet, reverenda laude & aſſenſu præcipimus, ut quæcumque prædicta Romanenſis eccleſia tempore ſui diſceſſus poſſidebat, deinceps eadem omnia, & quæ uſque ad hujus ſancti concilii tempus acquiſivit, perpetua & illibata libertate teneat: Si quis autem in aliquam prædictarum poſſeſſionum calumniam intenderit, dum ſecundum juſtitiam parata fuerit reſpondere calumniatori in curia epiſcopi, in cujus dioceſi res quam calumniabitur fuerit, auctoritate Dei & B. Petri & domni papæ Calixti & noſtra, & hujus ſancti concilii à liminibus ſanctæ matris eccleſiæ eum excludimus, donec reſipiſcens ad juſtitiam & ſatisfactionem redeat.

Ego P. Viennenſis archiepiſcopus ſedis apoſtolicæ legatus laudo & ſubſcribo.

Ego ATHO Arelatenſis archiepiſcopus laudo & ſubſcribo.

Ego FULCO Aquenſis archiepiſcopus laudo & ſubſcribo.

Ego HUGO Gratianopolitanus epiſcopus laudo & ſubſcribo.

Ego STEPHANUS Dienſis archiepiſcopus laudo & ſubſcribo.

AMEDEUS Morigennenſis, HUBERTUS Gebennenſis, LEODEGARIUS Avenionenſis, PONTIUS Belicienſis, PETRUS Wapincenſis, BERARDUS Matiſconenſis, LEODEGARIUS Atenſis, GIRALDUS Siſtericenſis, AUGERIUS Rhegenſis, PETRUS Nicenſis, nos omnes epiſcopi laudamus & ſubſcribimus una cum religioſo abbate Cluniacenſi PETRO & cum maxima multitudine tam epiſcoporum quam abbatum, quorum nomina longum eſt enarrare. Anno ab Incarnatione Domini M. CXXIIII. feria VI. luna XIII. indictione II. Data Viennæ in concilio.

CONVENTUS EPISCOPORUM

Anno M. CXXXII. apud Theodonis-villam pro reformanda pace, in quo Simon dux Lotharingiæ remittit uſurpatas in S. Deodati eccleſiam pravas conſuetudines.

Ex ſchedis Domini de Riguet præpoſiti S. Deodati.

Anno 1132. IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego dux SIMON Lotharingorum & marchio in celebri conventu apud Theodonis-villam coram Domino ALBERONE archiepiſcopo reverentiſſimo Trevirenſi, præſentibus quoque tribus epiſcopis STEPHANO Metenſi, HENRICO Tullenſi

Digitized by Google

Anno 1132. & Alberone Virdunenſi, multiſque aliis regni principibus, qui cauſa pacis convenerant, ſubſcriptas pravas exactiones tempore meo in eccleſia S. Deodati inductas divina clementia inſpirante recognovi, & aſſenſu & voluntate conjugis meæ excellentiſſimæ duciſſæ Adelidis ad eccleſiam præfatam veniens, eaſdem exactiones ſubſcriptas ad corpus B. Deodati depoſui, & ibidem una cum Matthæo filio meo abjuravi, videlicet placitum palatii, ad quod nullus de hominibus S. Deodati ad præbendam fratrum pertinentibus venire cogendus eſt. Fortunam, incendium, raptum & quamdam exactionem, quæ vulgo tallia dicitur, quam miniſteriales mei apud *Coeucourt* aliquando exigebant. Si quis autem de hominibus S. Deodati ad præbendam fratrum de ſuſceptione concambii im- A petitus fuerit, ſecundum legem Tullenſium vel Metenſium reſpondebit. Actum eſt hoc apud Theodonis-villam anno Dominicæ Incarnationis M. CXXXII. indictione x. in ſede apoſtolica præſidente Innocentio papa II. regnante rege Auguſto Romanorum fratre noſtro Lothario, Alberto ejuſdem eccleſiæ præpoſito, abſtipulatione autem & abjuratione facta horum virorum illuſtrium teſtimonio. Henricus venerabi- B lis Tullenſis epiſcopus, Hugo albus, & Henricus archidiaconi, Jocelinus abbas Calmoſienſis, Wlterus de *Gondricort*, Vanerus cognomento Canis, Petrus de *Brixei*, Rainerus de *Brixei*, Albertus de *Dumei*, Walterus de *Lanfracort*, Albertus de Aricerevilla, & Lavarinus frater ejus, Valdricus puer, Simon, Gerardus Voſagi advocatus.

ALBERONIS ARCHIEPISCOPI TREVIRENSIS

Litteræ de ducis abſolutione in eodem conventu.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, ego Albero divina favente clementia Treverorum humilis miniſter & ſervus apoſtolicæ ſedis legatus, dilectis fratribus in Chriſto canonicis S. Deodati eorumque ſucceſſoribus in perpetuum. Si providentiæ paſtoralis officium rationabiliter & congrue diſpenſamus, oportet nos eccleſiarum oppreſſiones & moleſtias propulſare, & eas paterno ſolatio confovere, ut tanto interius Deo liberius ſerviant, quanto in exterioribus minime perturbantur. Quocirca præſentis paginæ teſtimonio notum fieri volumus, & præſentium memoriæ & ſequentium poſteritati, quod in præſentia noſtra & venerabilium fratrum & coepiſcoporum noſtrorum Stephani Metenſis, Henrici Tullenſis, Alberonis Virdunenſis, & multorum principum, qui nobiſcum apud Theodonis-villam pro pace reformanda convenerant, Albertus præpoſitus & alii canonici eccleſiæ S. Deodati conqueſti ſunt ſuper duce Simone, quod ipſe violentas exactiones & injuſtas conſuetudines temporibus ſuis ſuper prædictæ eccleſiæ ſervos & poſſeſſiones induxiſſet, & quædam jura ad ſe per violentiam retorſiſſet. Verum divina cooperante clementia præfatus dux, aſſenſu & voluntate Adelidis nobilis duciſſæ uxoris ſuæ, omnia illa de quibus in eum querela fundebatur, in præſentia noſtra guerpivit & abſtipulavit. Et quia jamdudum pro ea injuria erat excommunicatus, eccleſiæ priſtinam reſtituens libertatem, à nobis eſt ibidem abſolutus. Deinde ad prædictam eccle- C ſiam veniens ad corpus B. Deodati, violentis illis exactionibus omnino renunciavit, & ibidem cum Matthæo filio ſuo ſubſcriptas pravas conſuetudines damnavit & abjuravit. Iſtas ſcilicet, quod ad placitum palatii nullus hominum S. Deodati ad præbendam fratrum pertinentium amplius venire cogetur. Fortunam quoque, raptum, incendium, & quamdam exactionem, quæ vulgo tallia dicitur, quam miniſteriales ejuſdem ducis apud *Coeincourt* aliquando injuſte exigebant. Si quis præterea de hominibus S. Deodati ad præ- D bendam fratrum pertinentibus de ſuſpicione concambii impetitus fuerit, ſecundum legem Tullenſium vel Metenſium reſpondebit. Nos igitur paci & libertati eccleſiæ non tantum in diebus noſtris, ſed etiam in poſterum providentes, ut hoc firmum & inconvulſum permaneat auctoritate Dei & noſtra præcipimus & ſtabilimus, & in teſtimonium hujus rei præſentem paginam ſigilli noſtri impreſſione firmavimus & conſignavimus. Quod ſi aliquis poſtmodum infringere vel infirmare tentaverit, anathematis eum vin- E culo donec ſatisfaciat aſtringimus & innodamus. Acta ſunt hæc anno Dominicæ Incarnationis M. CXXXII. indictione x. apoſtolicæ ſedi præſidente Domino papa Innocentio II regnante Romanorum imperatore Auguſto Lotario II. anno ordinationis noſtræ II.

Ego Albero Dei gratia Trevirorum humilis miniſter & ſervus manu mea SS. Ego Godefridus præpoſitus SS. Ego Folmarus decanus SS. Ego Arnulfus archidiaconus.

Digitized by Google

JUDICIUM IN CONCILIO REMENSI

Sub Innocentio papa II. redditum, in gratiam Majoris-monaſterii adverſus monachos S. Jacuti.

Ex archivis Majoris-monaſterii.

Anno 1132. IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti. Ego DONOALDUS Dei gratia Aletenſis epiſcopus præſenti ſcripto notificare curavi, qualiter Majoris-monaſterii monachi de conſuetudine piſcium, quam Dominus GAUFREDUS de Dinanno eis dederat, & monachi S. Jacuti invaſerant, in præſentia noſtra necnon & venerabilium cardinalium WILLELMI Præneſtini epiſcopi, JOHANNIS Cremonenſis cardinalis preſbyteri, GUIDONIS diaconi itidem cardinalis, ULGERII Andegavenſis, HAMELINI Redonenſis epiſcoporum, abbatum etiam ODONIS Majoris-monaſterii, MAINONIS S. Jacuti, GAUFREDI Vindocinenſis, PETRI S. Sergii, GUALTERII Trecenſis, egerint, & ab eiſdem perſonis ex præcepto Domini papæ INNOCENTII adjudicatum fuerit. Juſſione ſiquidem Domini papæ cum reverentia nominandi HONORII inter præfatos monachos de eccleſiis de Dinanno concordia facta fuerat, de qua utrique parti apoſtolicæ litteræ factæ & datæ ſunt, quam tamen monachi S. Jacuti non tenebant. Lectis itaque concordiæ litteris, à præfatis venerabilibus cardinalibus & epiſcopis, ULGERIO videlicet Andegavenſi, qui Romæ concordiæ factæ interfuerat, & HAMELINO Redonenſi, adjudicatum eſt, ut monachi Majoris-monaſterii conſuetudinem piſcium & omnia quæ ante concordiam habebant in perpetuum quietè poſſiderent, exceptis dumtaxat his quæ in concordiæ litteris monachis S. Jacuti nominatim conceſſa ſunt, eccleſia videlicet S. Salvatoris cum cimeterio & juribus parochialibus ad eam pertinentibus, in parte tantùm quæ cedit Alano. Huic definitioni & judicio, exceptis præfatis perſonis, interfuerunt de clericis Alureus Turonenſis archidiaconus, Hugo de Lavarzino Cenomanenſis archidiaconus, Buamundus Andegavenſis archidiaconus, David Aletenſis archidiaconus, Rivallonius archidiaconus, Tiſo Namnetenſis archidiaconus, Gobio & Herveus, S. Mauricii Turonenſis canonici, Johannes Lugdunenſis, Richardus nepos Aletenſis epiſcopi. De monachis Majoris-monaſterii Tetbaldus de Columbis, Hugo hoſpitalarius, Rainaldus de Caſtro-Gunterii prior Carnoti, Laurentius bajulus, Guarnerius armarius, Bernerius Sparnonenſis prior. De aliis Fromundus prior Vindocinenſis, Rogerius ejuſdem monaſterii monachus. De laicis Paganus camerarius, Johannes *Haduiſe* & alii plures utriuſque ordinis, quos præ multitudine enumerare perlongum eſt. Hoc etiam nobis à domino papa & à cardinalibus injunctum eſt, ut ſi monachi S. Jacuti contra præfinitum judicium piſcium conſuetudinem invadere præſumerent, de invaſoribus plenariam juſtitiam faceremus.

Actum Remis in palatio archiepiſcopi ſexta feria concilii celebrati ſub eximio ac reverentia digno papa Innocentio.

CONCILII LATERANENSIS,

Sub Innocentio II. anno M. CXXXVIIII. celebrati canon in editis prætermiſſus.

Ex MS. S. Vincentii Biſuntini.

Anno 1139. SI quis, ſuadente diabolo, hujus ſacrilegii reatum incurrerit, quod in clericum vel monachum violentas manus injecerit, anathemati ſubjaceat, & nullus epiſcoporum præſumat illum abſolvere, niſi mortis urgente periculo, donec apoſtolico conſpectui præſentetur, & ejus mandatum ſuſcipiat. (a) Ad hoc ordinationes factas à PETRO LEONIS, & aliis ſchiſmaticis hæreticis evacuamus & irritas eſſe cenſemus.

(a) Quæ ſequuntur extant in editis.

Digitized by Google

CONCILII REMENSIS

Sub Eugenio papa III. anno M. CXLVIII. celebrati canones in editis prætermiſſi.

Ex duobus MSS. uno S. Michaelis in Periculo maris, altero S. Germani à Pratis.

I.

Anno 1148. SAnctorum Patrum veſtigiis inhærentes, novis morbis nova remedia procuramus. Statuimus igitur ſi quis poſſeſſiones eccleſiaſticas invaſerit, diripuerit, vel depopulatus fuerit, vel quoquo modo diſtraxerit, anathema ſit.

II.

Clericus qui alienis eccleſiis dominorum vel (a) parentum ſuorum violentia, (a) vel quoquo modo vetante epiſcopo ejuſdem loci, redditus acceperit; pariter ipſi & fautores ſui tamdiu anathemati ſubjaceant, donec eccleſias & omnia (b) quæ inde perceperint (b) integrè ſpoliatis reſtituant. Sacerdotes verò, qui interim per ipſos in eiſdem eccleſiis miniſtraverint, memorata pœna feriantur, & inſuper degradentur.

III.

Prohibemus & modis omnibus interdicimus exactiones, & indebitas caſtellorum operationes fieri. Si quis pro clericorum redemtione ſciens aliquid perceperit, vel obſides eorum tenuerit, vel ipſos, anathema ſit.

IV.

Interdicimus etiam ne ſacerdotes, diaconi, ſubdiaconi, actores vel præpoſiti laicorum exiſtant: quod ſi præſumſerint; anathematis gladio percellantur, & deinceps à beneficio eccleſiaſtico cadant.

V.

Si quis clerico vel aliis eccleſiaſticis perſonis manum injecerit, vel in carcerem, vel in vincula miſerit; anathema ſit, nec abſolutionem (c) mereatur, niſi mortis articulo (c) interveniente, priuſquam à domino papa abſolvatur. Locus vero in quo clericus vel eccleſiaſtica perſona attempta fuerit, & omnia caſtella, & jura ci(d)vitatis (d) & villæ, quæ capientis vel retinentis fuerint; à divino officio ceſſent, & cum lugente lugeant.

VI.

Clerici qui excommunicatorum conſiliis vel negotiis communicant, vel in domibus, vel in familia eorum converſantur; quantumlibet nobiles fuerint, tam ordinis ſui quàm eccleſiaſticorum beneficiorum periculo ſubjaceant, niſi à ſummo pontifice veniam mereantur.

VII.

Prohibemus nihilominus ne divinum officium celebretur, ſed nec campana pulſetur in urbe vel in caſtro, vel in curte ubi aliquis excommunicatus præſens fuerit.

VIII.

Qui ſciens communicaverit cum excommu- A nicato, tamquam ex nomine excommunicatus habeatur. Si verò rex communicaverit & quicumque ſecum venerit, præſente excommunicato, nec divinum officium celebretur, nec campana pulſetur. Quòd ſi capellani curiæ vel ſacerdotes loci celebrare præſumſerint; illico ab epiſcopo ejuſdem loci (e) excommunicati, & (e) ab ordine cadentes, eccleſiaſticis beneficiis careant.

IX.

Qui verò ob rapinam vel eccleſiaſticarum re- B rum invaſionem excommunicatus ad ſatisfactionem venerit, nec damnum reſarcire poterit, antequam abſolvi mereatur, ſacramento aſtringatur, ſe annuatim, ſicut ei injunctum fuerit, ſoluturum donec totum perſolverit.

X.

Prohibemus omnes preſbyteros ne capellariam potentium ſuſcipiant, vel in curiis eorum amminiſtrent, niſi per manus epiſcopi ejuſdem diœceſis ad hoc ingrediantur, ſacramento adſtricti, quòd epiſcopalibus mandatis atque præceptis per C omnia obediant, & excommunicatos à Domino non admittant: qui verò contra fecerit, pariter ordine & eccleſiaſticis beneficiis careat.

XI.

Decrevimus ut ſacerdotes, qui divina officia inhibiti nihilominus celebraverint, & ob id anathemate vincti ſunt, degradentur, & bonis eccleſiaſticis priventur, niſi à domino papa veniam conſequantur. Qui verò eamdem ſententiam nondum paſſi ſunt; niſi intra quadraginta dies reſipuerint, eadem pœna plectentur.

D XII.

Si quis epiſcoporum vel ſacerdotum aliquem vinculo excommunicationis innodaverit; & ille metu mortis vel imminentis periculi, vel animo fraudandi; (f) ſatisfactionem intra certum ter- (f) minum promiſerit; & ob hoc abſolutionem meruerit: niſi intra terminum promiſſum ſolvat quod promiſit; morte præventus, maneat inſepultus. Si verò ſine termino hoc ipſum promiſerit, & intra tres menſes non ſolverit; ſimili pœna tenebitur.

XIII.

E Præcipimus ut quoties aliquis epiſcoporum confratri & coepiſcopo denunciaverit, ſe canonicam juſtitiam in poſſeſſionem vel in perſonam alicujus exercuiſſe; poſtulans ut ille coepiſcopus eamdem juſtitiam denunciet: aut ille illico ſine dilatione obtemperet, aut ordinis ſui periculum incurrat.

(a) *al.* vel quâlibet aviditate epiſcopi ejuſdem loci.
(b) *al.* in integrum.
(c) *al.* inſtante.
(d) *al.* & vicinæ.
(e) *al.* excommunicentur.
(f) *al.* ſatisfacere in certum terminum.

Digitized by Google

XIV.

Anno 1148. Interdicimus ſacerdotibus capellanis ne divinum officium in munitionibus & turribus celebrare præſumant, poſtquam in aliqua eccleſia ejuſdem loci prohibitum fuerit. Quòd ſi præſumſerint, ab ordine & eccleſiaſticis beneficiis (a) priventur.

XV.

Prohibemus ne ſacrum chriſma vel oleum contemtoribus vel excommunicatis detur. Tradatur autem cum hac obſervatione archidiaconis, ut epiſcopi de ipſis ſecuri ſint, & archidiaconi de preſbyteris, quod ipſi prælatorum mandatis (b) & eccleſiaſticis præceptis parituri ſint.

XVI.

Statuimus etiam ut excommunicatorum corpora inſepulta maneant. Qui verò in cimiterio, vel in ligno, vel in lapide, vel extra, vel infra, A vel in domibus clericorum poſuerit: à ſacerdote illius loci excommunicetur; nec niſi ab epiſcopo illius provinciæ ſolvatur, unius anni pœnitentia corrigendus. Si verò corpora nominatim excommunicatorum in cimeteriis ſepulta fuerint; inde extrahantur: quod univerſi epiſcopi provideant, ut hæc maximè effectui mancipentur, ne alia pro aliis aſportentur.

XVII.

B Qui ab epiſcopis anathematis ſententia, &c. *ut in editis, demtis, quinto, nono, duodecimo & decimo tertio canonibus, qui in his noſtris codicibus deſiderantur, in fine vero codicis Michaelini additur iſte.* Officium ſimoniacorum & in fornicatione jacentium ſcienter nullo modo recipiatis, & in quantum poteritis à ſacris miniſteriis prohibeatis.

CONCILII TURONENSIS

Sub Alexandro papa III. anno M. CLXIII. celebrati canones in editis prætermiſſi

Ex duobus MS. codicibus, uno S. Michaëlis in Periculo maris, altero S. Germani à Pratis.

I.

Anno 1163. DEcreuimus, ut laici eccleſiaſtica terminare negotia non præſumant. Epiſcopi, abbates, (c) archidiaconi, & alii eccleſiaſticorum prælati de negotiis, quæ ſpiritualia eſſe noſcuntur, aliquorum laicorum judicio non diſponant, nec propter eorum prohibitionem eccleſiaſticam dimittant exercere juſtitiam.

II.

Hoc autem ſanctorum Patrum conſona definitione ſancimus, ut in eos qui ad cimiterium vel eccleſiam confugiunt, nullus audeat manus mittere. Quòd ſi quis fecerit, anathema ſit.

III.

Præcipimus, ut ſi qui clerici eccleſiarum veſtrarum fratribus hoſpitalibus cum licentia ſui prælati, ſponte ac gratis per annum vel per biennium ſervire decreverint; nequaquam impediantur; & interim ſua beneficia eccleſiaſtica & redditus, ſi quos habuerint, non amittant.

IV.

Si quis ſacerdos vel clericus eccleſiam vel eccleſiaſticum habens officium, publicè fornicariam habeat: ſi ſemel, ſecundò, & tertiò commonitus eam non dimiſerit, & à ſe prorſus non expulerit; ſed potius in immunditia duxerit perſiſtendum: officio omni & eccleſiaſtico privetur beneficio.

V.

Secundum ſtatuta prædeceſſorum noſtrorum decernimus, ne monachi vel clerici cauſa lucri negociationem inhoneſtam exerceant; & ne monachi à clericis vel à laicis firmam teneant, C neque eccleſiam laici eccleſiaſtica beneficia ad firmam teneant.

VI.

Illud etiam in vicariis, qui perſonis fide & ſacramento ſunt obligati, duximus ſtatuendum, quòd ſi fidei & ſacramenti religione contemta, perſonatum ſibi falsò aſſumentes, contra perſonas ſe erexerint, & ſuper hoc in jure convicti fuerint: de cetero in eo epiſcopatu ad officii ſui executionem non admittantur.

VII.

(d) Fures & latrones, ſi in furando aut prædando D occidantur; viſum nobis eſt, pro eis non eſſe orandum. Si autem apprehenſi vel vulnerati preſbytero aut diacono confeſſi fuerint; communiònem non negamus.

VIII.

Ut nemo preſbyterorum exenium vel quodcumque emolumentum temporale, immo detrimentum ſpirituale à quocumque publice peccante vel inceſtuoſo accipiat, ut epiſcopo vel miniſtris ejus (e) peccatum reticeat. Nec pro reſpectu cujuſcumque perſonæ, aut conſanguinitatis, vel familiaritatis, alienis communicans E peccatis, hoc epiſcopo innoteſcere detractet, nec à quoquam pœnitente aut gratia aut favore munus ſuſcipere præſumat, vel minus digne pœnitentem ad reconciliationem adducat, & ei reconciliationis teſtimonium ferat; vel quocumque livore alium quemlibet digne pœnitentem à reconciliatione removeat. Hoc enim ſimoniacum à Deo & hominibus cognitum eſt.

XI.

Calumniam & audaciam temere litigantium

(a) *al.* cadant
(b) Deeſt *& eccleſiaſticis præceptis* in codice S. Michaelis.
(c) In codice S. Michaelis deeſt *archidiaconi*.
(d) Canon iſte 7. uti & 9. & 10. deſiderantur in codice S. Michaelis, in quo vice verſa canon. 11. & 12. habentur, qui in codice S. Germani non reperiuntur.
(e) *al*, peccatum illud retineat.

condemnando

Anno 1163.

condemnando in expenſas, & alio multiplici remedio imperialis ſanxio compeſcit. Quoniam igitur ſacris conſtitutis conſonare dignoſcitur; præcipimus ut de cetero in pravis cauſis victus victori in expenſas condemnetur, niſi forte, ſicut cautum eſt, pro abſente feriatur ſententia.

X.

Dictum eſt in quibuſdam locis pro perceptione chriſmatis dari ſolere nummos. Similiter pro baptiſmate & communione. Hoc ſymoniacam eſſe hæreſim ſancta ſynodus deteſtavit, & anathematizavit. Prohibemus ergo ne de cetero nec pro ordine, nec pro baptiſmate, vel extrema unctione, vel ſepultura, vel communione, vel dedicatione quicquam exigatur: ſed dona Chriſti gratuita gratis diſpenſatione donentur. Si quis contra ſtatuerit, anathema ſit.

XI.

Concil. Later. can. 22.

Innovamus autem, ut preſbyteri, clerici, monachi, converſi, peregrini, mercatores, ruſtici euntes & redeuntes, & in agricultura exiſtentes, & animalia quibus arant, & quæ ſemina portant ad agrum, congrua ſecuritate lætentur, nec quiſquam alicui novas pedagiorum exactiones ſine auctoritate & conſenſu regum aut principum ſtatuere aut ſtatutas de novo tenere, aut veteres attentare aliquo modo præſumat. Si quis autem contra hoc fecerit, & commonitus non deſtiterit; donec ſatisfecerit communione careat.

XII.

Concil. Later. can. 2.

Quod à prædeceſſore noſtro felicis memoriæ INNOCENTIO papa factum eſt, innovantes; ordinationes ab OCTAVIANO & GUIDONE hæreſiarchis & JOHANNE Strumenſi, qui eos ſecutus eſt, factas, & ab ordinatis ab eis, irritas eſſe cenſemus. Adjicientes etiam, ut qui dignitates eccleſiaſticas ſeu beneficia per prædictos ſchiſmaticos receperint, careant impetratis. Alienationes ſeu invaſiones quæ per eoſdem ſchiſmaticos ſive per laicos factæ ſunt de rebus eccleſiaſticis, omni careant firmitate, & ad eccleſiam ſine omni onere revertantur. Si quis autem contraire præſumſerit, excommunicationi ſe noverit ſubjacere. Illos autem qui ſponte juramentum de tenendo ſchiſmate præſtiterint, ſacris Ordinibus & dignitatibus decrevimus manere ſuſpenſos.

CARTA CONCILII TURONENSIS,

Quæ miſſa fuit epiſcopo Magalonenſi ejuſdemque loci capitulo & abbati & conventui Cluniacenſi.

Ex archivis Cluniacenſis monaſterii.

Anno 1163.

V. Oſtienſis, B. Portuenſis epiſcopi, W. titulo S. Petri ad vincula preſbyter, M. S. Georgii ad velum aureum Dei gratia R. E. cardinales venerabilibus fratribus J. eadem gratia Magalonenſi epiſcopo ejuſdemque loci capitulo ſicut Cluniacenſi abbati univerſoque loci ejuſdem conventui ſalutem in Chriſto.

Dum in concilio Turonis celebrato ad terminandam controverſiam, quæ ſuper eccleſia beati Petri juxta Montem-Peſſulanum ſita, inter vos vertebatur, à ſereniſſimo papa ALEXANDRO dies vobis fuiſſet apoſtolicis litteris præſtituta, & Romanorum pontificum ſcriptis in medium hinc inde prolatis, his ipſa dubios ſortiretur eventus. Ex mandato præfati Romani pontificis, partis etiam utriuſque conſenſu, hujuſmodi perpetuis temporibus inter vos ſtatuimus ſervari concordiam; ut ſcilicet de cetero monachi Cluniacenſes excommunicatos Magalonenſis eccleſiæ ſeu etiam interdictos non recipiant, neque pœnitentiam dent in villa Montis-Peſſulani, vel in aliis villis Magalonenſis epiſcopatus, per ſe aut per capellanum aliquem interdictum. Ad infirmos etiam non accedant, niſi vocati; neque ſacerdotalem miſerationem aliquando exhibeant. Cum autem vocati acceſſerint, ſi infirmus apud eorum monaſterium ſepulturam eligerit, liberam ejus habeant ſepulturam: canonici verò Magalonenſes in pulſandis campanis, & receptione funeris in eccleſiam, debitam humanitatem exhibeant. Monachi autem tertiam partem omnium, quæ eis infirmus moriens contulerit, canonicis Magalonenſibus ſolvant, niſi forte decedens præfatis monachis in converſum vel monachum ſe reddiderit, vel etiam talis fuerit in quem jus excommunicationis ferendæ Magalonenſes cum decederet non haberent. Si tamen is qui apud jam dictum monaſterium ſepeliri decreverit, partem rerum ſuarum monachis, partemque prænominatis canonicis duxerit relinquendam; canonicis dabitur optio de duobus: ut ſcilicet à monachis nihil recepturi, legatam ſibi partem retineant; aut relictorum contributione facta, totius ſummæ partem tertiam aſſequentur. Præterea miſſas ſponſaliorum ſeu partus (a), canonicis Magalonenſibus, non decantabunt, nec jam dictos parrochianos recipient in præcipuis feſtivitatibus, vel ad pœnitentiam, ſi eccleſiis ad quas ſpectant voluerint ſe forte ſubtrahere. Decimas quoque ad jus Magalonenſis eccleſiæ ſpectantes de cetero non recipient, nec retinebunt; ſed tam de his prædiis quæ nunc in prænominata parrochia habent, quam de his quæ in futurum ad proprietatem eorum fuerint modis aliquibus devoluta, decimas Magalonenſi eccleſiæ perſolvant, exceptis terris & vineis quas nunc tempore ſcilicet hujus concordiæ introductæ circa idem monaſterium ſine interpoſitione fluminis aliarumve terrarum poſſidere noſcuntur. Si verò aliquando contigerit villam circa monaſterium

(a) *Videtur deeſſe invitis aut quid ſimile.*

Anno 1163.

prænominatum ædificari, jus parrochiale in eadem villa Magalonenſis eccleſia obtinebit: monachorum autem erit capellanum eligere, ejuſdemque loci epiſcopo præſentare. Præſentatus ab epiſcopo curam animarum recipiet, niſi cauſa evidens & rationabilis contradicat. Nihilominus etiam ſtatuimus, ne aliquando liceat Cluniacenſibus duodenarium monachorum numerum in eodem prioratu excedere, aut aliquando ibi conſtituere abbatem, ſeu aliam eccleſiam in ſæpedicto epiſcopatu abſque epiſcopi & capituli conſenſu ædificare. Non licebit etiam monachis poſſeſſiones ad Magalonenſem eccleſiam ratione feodi vel alio jure pertinentes, aut canonicos vel converſos ipſius ſeu etiam donatos abſque epiſcopi & capituli licentia recipere. Idem etiam tenebuntur canonici erga monachos obſervare, conſecrationem quoque eccleſiæ & altarium atque promotiones monachorum ad Magalonenſem epiſcopum pertinebunt, ſi ea gratis & libere peragere voluerit. Ut autem hujuſmodi concordia perpetua ſtabilitate firmetur, ſigillorum noſtrorum munimine eam duximus roborandam. Actum Turonis Idus Junii anno Incarnationis Dominicæ M. CLXIII. indictione XI. Pontificatus magnifici papæ ALEXANDRI tertii anno quarto.

FORMA INTERDICTI

Domini PETRI Capuani Romanæ Eccleſiæ Cardinalis apoſtolicæ ſedis legati promulgata in concilio Divionenſi per omnes eccleſias regni Francorum pro eo quod PHILIPPUS II. rex Francorum, relicta legitime uxore ſua Domina ENGELBURGI filia regis Daciæ, quam ſolemniter deſponſaverat & coronaverat ut reginam in urbe Ambianenſi, alteram reginam ſuperduxerat, nec dimittere volebat, pluries ammonitione præmiſſa & legitime per viros idoneos.

Ex MS. Corbeienſi.

OMnes eccleſiæ ſint clauſæ, nec aliquis admittatur in eis niſi ad parvulos baptizandos, nec aliquatenus aperiantur, niſi pro luminaribus accendendis, vel quando ſacerdos accipiet euchariſtiam & aquam benedictam ad opus infirmorum. Suſtinemus miſſam ſemel in hebdomada celebrari in die Veneris ſummo mane pro Euchariſtia ad opus infirmorum, admiſſo uno ſolo clerico qui ſacerdoti miniſtret. Prædicent ſacerdotes diebus Dominicis in atriis, & loco miſſæ diſſeminent Verbum Dei. Horas canonicas dicant extra eccleſias, non audientibus laïcis: ſi dicant epiſtolam vel evangelium, caveant ne audiantur à laïcis, nec in cimiterio ſupra terram vel infra permittant corpus ſepeliri. Dicant præterea laïcis quod ipſi graviter peccant, & excedunt tumulando corpora in terris etiam non benedicta, alienum ſibi officium in hac parte uſurpando. Prohibeant parrochianis ſuis intrare eccleſias apertas in terra Domini regis, non benedicant peras peregrinorum niſi extra eccleſiam. In ſeptimana pænoſa non celebrent; ſed uſque in diem paſchæ celebrare differant, & tunc celebrent privatè, nullo admiſſo niſi uno clerico, ſicut ſuperius eſt expreſſum, nec communicet aliquis etiam in paſcha niſi infirmus in periculo mortis. In eadem ſeptimana vel in ramis palmarum parrochianis prædicent, ut die paſchæ mane conveniant ante eccleſiam, & dabitur eis licentia comedendi, carnes panem benedictum diei. Firmiter prohibentur mulieres in eccleſia ad purificationem ne admittant; ſed eas moneant, ut die purificationis congregatis vicinis ſuis orent extra eccleſiam, nec intrent eccleſiam mulieres quæ purificandæ erant, etiam ad levandos de ſacro fonte parvulos baptizandos, donec poſt interdictum intromittantur per ſacerdotem. Omni petenti dent pœnitentias in porticu eccleſiæ: ſi tum eccleſia non habuerit porticum, ſuſtinemus ut in limine proximioris portæ eccleſiæ quæ pro intemperie aëris & pluviæ aperiri poterit & non aliter dent pœnitentias, omnibus excluſis præter illum & illam quæ confitebitur, ita quod ſacerdos & confitens poſſit audiri ab illis qui fuerint extra eccleſiam. Si tamen ſerenum fuerit tempus dentur pœnitentiæ ante januas eccleſiæ clauſæ. Non ponantur extra eccleſiam vaſa cum aqua benedicta, nec clerici ferant aquam benedictam, cum omnia ſacramenta eccleſiaſtica præter illa duo quæ excepta ſunt, conſtet eſſe prohibita. Extremam unctionem, quæ maximum eſt ſacramentum, non licet dare.

CONCILIUM INCERTI LOCI.

Ex MS. Corbeienſi.

QUia non poteſt eccleſiis Dei melius conſuli, vel conſultius provideri, quam ſi circa rectores & miniſtros earum, ut idonei ſint, cura diligens habeatur, neceſſarium duximus his qui ad curam noſtram ſpecialiter pertinent, formam certam ſtatuendo præſcribere, quam & in ſe rectè vivendo, ſi rectè fuerint ordinati, & in eccleſia ſacramenta divina rite tractando,

Digitized by Google

& etiam erga populum laudabiliter ſe ferendo, debeant obſervare. A

I.

Contra illicite ordinatos.

In primis igitur à miniſterio eccleſiæ & officii ſui executione eos cohibere volentes, prout condecet, qui ſecundum canones ab ordinibus prohibiti, nihilominus ordines licet illicite ſuſceperunt, præcipimus quod ſacerdotes qui ſe noverunt ſervorum filios & præter dominorum ſuorum conſcientiam ordinatos, vel non de legitimo matrimonio natos, & abſque diſpenſatione epiſcoporum ſuorum promotos, vel qui fuerint advocati in cauſa ſanguinis, vel executores ſævorum præceptorum, aliquando in publicis amminiſtrationibus, B vel homicidium perpetraverunt, vel bigami fuerunt, vel alias corruptarum mariti, vel qui excommunicati ordines ſuſceperunt, vel excommunicati ſive ſuſpenſi celebrari præſumſerunt, vel ſortilegium exercuerunt, & maxime dæmonibus immolando, non exequantur ſacerdotis officium, donec ſuper hoc ab eis fuerit conſilium requiſitum.

II.

Idem dicimus de his qui ſymoniace vel furtive, vel per ſaltum, vel extra legitima tempora ordines ſuſceperunt.

III.

C Idem & de his qui ab epiſcopis hæreticis, ſchiſmaticis, vel nominatim excommunicatis, vel aliis epiſcopis ſunt ordinati præter ſuorum demandationem prælatorum.

IV.

Idem quoque dicimus de his qui interventores fuerint ſymoniacarum pactionum & labe illa infecti ordines nihilominus ſuſceperunt.

V.

Sacerdotes & clerici caſte vivant.

De aliis verò qui in ſuſceptione ordinum non peccaverunt, præcipiendo ſtatuimus, ut ſacerdotes & clerici, ſive beneficiati ſint ſive non, D qui à vitio luxuriæ debent eſſe penitus alieni, omnem libidinem fugiant & continenter & honeſte vivant, prout ad ſacrum eorum miniſterium noſcitur pertinere, nec in domibus propriis vel alienis publice concubinas, unde ſcandalum oriatur, tenere præſumant; ſed eas à ſe prorſus expellant & longius faciant amoveri, niſi velint ſimul officio & beneficio contra hoc agendo privari.

VI.

Concubinæ ejiciendæ.

Moneantur quoque concubinæ ut recedant ab ipſis, quæ niſi commonitæ recedant ab eiſdem, poſt trinam commonitionem (quoniam infamatur eccleſia) ab eccleſia expellantur, E nec admittantur ad eccleſiaſtica ſacramenta, ſed ab actibus legitimis ut infantes repellantur.

VII.

Feminæ clericis fugiendæ.

Quia etiam volentibus conſervare continentiam non eſt tutum habitare cum feminis, prohibemus ne ſacerdotes vel clerici beneficiati in domibus ſuis famulas habeant, de quibus debeat ſiniſtra ſuſpicio ſuboriri.

VIII.

De peccantibus cum filia pœnitentiali.

Cum autem ſacerdos, ſi peccaverit, peccare faciat populum Domini, & ideo debeat ab omni fornicatione immunda ſe continere, maxime à ſua pœnitentiali ſe contineat. Sciens quod in deteſtationem illius peccati dicitur in canone, ſic peccare pœnitentialem ſuam cognoſcentem, ſicut cognoſcentem à ſe baptizatam vel in baptiſmo ſuſceptam, pro quo peccato ſecundum canones quindecim annorum debetur pœnitentia, & poſtmodum detruſio in monaſterium.

IX.

Clerici in conviviis ut ſe habeant.

Inhibemus ne ſacerdotes vel quilibet clerici tabernas frequentent, vel publicis potationibus, aut ſpectaculis, aut ubi turpia & inhoneſta cantantur interſint. Sed ſi ad convivia fuerint ab honeſtis perſonis invitati, ibi ſicut & ubique ſobrie, modeſte, & honeſte ſe habeant; & poſt prandium ſobrie & cito recedant. Et ſi in eiſdem quibus intererunt conviviis inhoneſta vel turpia narrentur vel cantentur, ſi non poſſunt prohibere; ſaltem ita ſe gerant, ne videantur aurem vel animum adhibere; & quia non ſolum luxuriam, ſed & ſuperbiam quæ omnium malorum radix eſt, & à qua omnis perditio ſumſit initium, modis omnibus vitare debent & deteſtari, ſtatuentes adjungimus ut ipſi ſacerdotes & clerici quilibet habitum habeant ſuo ordini competentem.

X.

Eorum habitus & tonſura.

Non manicas aut ſotulares habeant laqueatos vel roſtratos, nec ſacerdotes cappis utantur manicatis, nec ipſi ſacerdotes vel clerici comam nutriant; ſed ordinate circulariter & decenter tondeantur, & ita in omnibus ſe habeant, ne de ſuperbiæ vitio notari poſſint, qui aliis debent eſſe humilitatis exemplum.

XI.

Avaritiam fugiant.

Volentes quoque ab eiſdem peſtem avaritiæ extirpare, prohibemus ne turpia lucra ſectentur, & ne aliquam negotiationis ſpeciem audeant exercere.

XII.

Nullus quoque veſtrorum, ſæcularem amminiſtrationem exerceat, ex qua eum oporteat laïcæ perſonæ actus ſui reddere rationem.

XIII.

Non ſint advocati.

Nec advocati ſint ſacerdotes vel clerici in foro ſæculari, niſi cauſas proprias, vel cauſas miſerabilium proſequantur perſonarum.

XIV.

Nec vicinis oneroſi.

Provideant autem ſacerdotes parrochias regentes ne vicinis eccleſiis ſint damnoſi, recipiendo injuſte parrochianos eorum. Sint autem ſecundum reditus & facultates ſuas hoſpitales, & erga pauperes non avari.

XV.

Confeſſio ante ſacrificium.

Nullus etiam ſacerdos poſt lapſum, antequam ſacerdoti pœnitens confiteatur, ad altare præſumat accedere celebraturus, ſi copiam habuerit ſacerdotis.

XVI.

Sacerdotum confeſſarii.

Quilibet autem ſacerdos de conſenſu domini archiepiſcopi vel epiſcopi ſuum habeat confeſſorem, & in quolibet capitulo duo ſint confeſſores, quibus à domino archiepiſcopo vel epiſcopo conſtitutis, ejuſdem capituli ſacerdotes poſſint peccata confiteri. Si qua verò dubia fuerint, quæ per eos expediri nequeant; vel ſi quis

de ſacerdotibus eis ob aliquam cauſam noluerit A peccata ſua confiteri, ad principales pœnitentiarios domini archiepiſcopi vel epiſcopi recurrant. Si verò neutri eorum ſuum voluerit revelare peccatum, ad archiepiſcopum vel epiſcopum veniat, ut vel ei confiteatur, vel ab ipſo alius aſſignetur, cui velit & valeat confiteri.

XVII.

De diligentia circa ſacramenta.

Ad hæc, quia cum magna reverentia, devotione, & munditia tractanda ſunt eccleſiaſtica ſacramenta, & maximè ſacramentum redemtionis noſtræ, ſcilicet Corporis & Sanguinis Domini, ſtatuimus ut presbyteri circa ea quæ ad ſubſtantiam ſacramenti Corporis & Sanguinis Domini pertinent, ſint diligentes & intenti, proviſuri quod Euchariſtia in munda pyxide conſervetur, nec ultra VII. dies conſerventur hoſtiæ conſecratæ; ſed ſeptimana qualibet in die Dominica renoventur: ita quod poſt perceptionem Sanguinis Dominici reſervatæ hoſtiæ à miſſam celebrante ſumantur: habeaturque certitudo circa ipſam hoſtiam conſecratam, ut non ſumatur non conſecrata pro conſecrata, nec in celebratione miſſæ hoſtiam conſecratam pacem daturus ori ſuo ſacerdos admoveat, quia ante perceptionem, eam ore ſuo tangere non licebat. Si verò de patena, ſicut quidam faciunt, C eam ſumat, poſt celebrationem miſſæ tam patenam quam calicem faciat aqua perfundi, vel ſolum calicem, ſi eam non ſumat de patena, habeatque ſacerdos juxta altare pannum mundiſſimum alio panno undique circumdatum, & honeſte ac decenter coopertum, ſicut habetur in quibuſdam eccleſiis, quo poſt ſumtionem ſacramenti ſalutaris digitos cum labiis tergat ablutos; & ſi os interius abluerit ſacerdos, non abjiciat ablutionem, ſed deglutiat ipſam.

XVIII.

Duæ miſſæ uno die.

Si verò ſacerdos neceſſe habeat bis in una die celebrare, quod niſi die Nativitatis & Reſur- D rectionis Dominicæ, vel quando corpus aliquod in eccleſia tumulandum, vel alia evidens neceſſitas urgeat, fieri prohibemus, poſt primam celebrationem, & ſanguinis ſumtionem, nihil infundatur calici quod à celebrante ſumatur; ſed tantum poſt celebrationem ſubſequentem. Poſt primam verò celebrationem diligentiſſime abſorbeantur ſtillæ de calice, & quod fuerit digitis in calice ſuperfuſum, reſervetur in vaſe mundo ad id ſpecialiter deputato, & poſt ſecundæ miſſæ celebrationem, niſi forte in prima celebratione aſſit diaconus vel alius miniſter honeſtus, qui loturam illam ſumere poſſit abſque E conſcientiæ ſuæ læſione. In ſacramento autem Sanguinis Dominici major pars vini & modicum aquæ ponatur.

XIX.

Euchariſtia ægris quomodo deferenda.

His adjicimus ut cum ad ægrum fuerit Euchariſtia deferenda, habeat ſacerdos aliam pyxidem mundam & honeſtam, in qua ſit burſa linea mundiſſima & honeſta, & in ea deferat Corpus Dominicum ad ægrotos, lintheo mundiſſimo ſuperpoſito, & lucerna præcedente, niſi æger valde remotus fuerit; & cruce ſimiliter, ſi fieri poteſt, niſi forte crux fuerit apud ægrum; A præcedente quoque tintinnabulo, ad cujus ſonitum excitetur devotio audientium. Habeat quoque ſacerdos ſemper ſecum orarium, quando cum Euchariſtia, ſicut diximus, vadit ad ægrum; & ſi æger remotus non fuerit, in ſuperpellicio ad ipſum accedat: habeatque vas argenteum vel ſtaneum, & ad hoc ſpecialiter deputatum, quod ſemper ſecum ad ægrum vadens deferat, ut in eo ægro dare valeat poſt ſuſceptam ab eo Euchariſtiam ſuorum loturam digitorum.

XX.

Eccleſiæ ſit ſuppellex honeſta.

Ad hoc præcipimus, ut quælibet eccleſia habeat calicem argenteum cum aliis vaſis mundis B decentibus & honeſtis, ſindonem mundam & candidam amplitudinis congruentis, linteamina & alia ornamenta, quæ ad ſalutis officium ſpectant, honeſta, libros ad pſallendum & legendum idoneos, & ſacerdotalia ornamenta & veſtimenta ſufficientia pariter & honeſta, & qui miniſtrant ſacerdoti in altari ſuperpelliciis induantur.

XXI.

Canon.

Præcipimus autem quod omnes habeant canonem miſſæ ſecundum conſuetudinem eccleſiæ correctum, & ut verba canonis in miſſa rotunde dicantur & diſtincte.

XXII.

Horæ diſtinctæ dicendæ.

Similiter & omnes horæ & omnia officia aperte & diſtincte dicantur: ita quod in feſtinatione nimia nec præſcindantur, nec ſyncopentur. Quod ſi obſervatum non fuerit; ſacerdotes hoc non obſervantes uſque ad condignam ſatisfactionem ſuſpendantur.

XXIII.

Sacra ſuppellex non vendenda.

Ad hoc prohibemus ne calices eccleſiarum vel vaſa altaris, ſeu veſtes vel libri eccleſiaſtici vel etiam tenementa eccleſiaſtica vendantur vel pignori obligentur, nec aliquo modo alienentur ab eccleſiis, niſi in caſibus conceſſis, & de licentia domini archiepiſcopi vel epiſcopi, forma canonica obſervata. Si verò ſecus actum fuerit, irritetur.

XXIV.

Eccleſiæ etiam vel altaria citra conſcientiam domini archiepiſcopi vel epiſcopi vel officialis ſui ad firmam alicui non tradantur: nec laïci eas vel quaſcumque decimas ad firmam aliquatenus teneant.

XXV.

Penſiones.

Statuimus etiam ut penſiones eccleſiarum veteres ſine aſſenſu noſtro non augeantur, nec novæ imponantur eiſdem. Si qui verò contra hoc ſtatutum egerint, penſiones in priorem ſtatum auctoritate noſtra noverint reducendas, & ſe propter hoc nihilominus pœna canonica puniendos.

XXVI.

Sacerdotes ignoti non admittendi.

Ad hæc prohibemus diſtrictius ne ſacerdotes ignoti, de quorum ordinatione non conſtat, ad divinorum celebrationem deſerviendo eccleſiis non admittantur, niſi de licentia noſtra, cum per litteras teſtimoniales vel teſtimonium virorum bonorum de eorum ordinatione fuerit ſufficienter fides facta.

XXVII.

Capellani annuales.

Moneantur autem rectores eccleſiarum ne capellanos annuales ſine cauſa rationabili audeant amovere.

XXVIII.

Excommunicati non admittendi.

Similiter prohibemus ne excommunicatum aliquem vel interdictum parrochianum laïcum in præjudicium proprii ſacerdotis vel ad ſepulturam vel ad communionem Euchariſtiæ ſcienter aliquis ſacerdos admittat, & præcipue in ſolemnitate paſchali.

XXIX.

Pactio pro annualibus vetita.

Prohibemus etiam ne annualibus vel triennalibus vel ſeptennalibus miſſarum faciendis laïci vel clerici dare aliquid vel legare in teſtamento cogantur, & ne ſuper his aliqua pactio vel exactio vera vel ſub aliqua ſpecie palliata à ſacerdotibus vel aliis mediatoribus fiat, & ne ſuperflua multitudine talium annualium ſe onerent ſacerdotes, ad quæ explenda honeſte ſufficere non poſſent, & propter quæ oporteat eos ſub certo pretio habere conductos ſacerdotes, vel ea aliis vendere facienda.

XXX.

Confeſſio.

Prohibemus quoque ne quis ſacerdos ſine mandato ſuperioris aut ejus qui in parrochia curam animarum habet, confeſſiones audiat, omiſſis propriis ſacerdotibus vel contemtis, niſi in articulo neceſſitatis.

XXXI.

Baptiſmus & pœnitentia à diacono.

De baptiſmate verò & pœnitentia præcipimus quod diaconi pœnitentias dare vel baptizare non præſumant, niſi in duplici neceſſitate, videlicet quia ſacerdos non poteſt vel abſens eſt, vel ſtulte non vult, & mors imminet puero vel ægroto.

XXXII.

Patrini.

Si verò inſtante mortis periculo puer baptizatur à laïco, quod fieri poteſt in neceſſitate à patre vel à matre abſque matrimonii præjudicio, ſequentia immerſionem per ſacerdotem impleantur.

XXXIII.

In baptiſmo verò maris duo mares & una femina ſuſcipiant baptizatum: à duabus verò feminis, & uno mare femina ſuſcipiatur in baptiſmo.

XXXIV.

Baptiſterium.

Baptiſterium autem habeatur in qualibet eccleſia baptiſmali lapideum vel aliud competens, quod decenter operiatur & reverenter conſervetur: ita quod in alios uſus non convertatur. Si verò puer qui creditur mortuus domi fuerit cum feſtinatione, ut contingere ſolet, baptizatus; aqua propter reverentiam baptiſmi vel fundatur in ignem vel ad eccleſiam in baptiſterium deferatur.

XXXV.

Baptiſmus ſub dubio.

Si verò contingat pueros cum ſale expoſitos inveniri, baptizentur. Si verò ſine ſale expoſiti inveniantur, & utrum baptizati fuerint dubitetur, baptizentur: ita tamen quod ante prolationem iſtorum verborum, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, quæ ſola ſunt de ſubſtantia baptiſmi, & ſola debent A cum intentione baptizandi proferri; hæc à baptizante verò dicantur nominante baptizandum & dicente, *Ego non intendo te rebaptizare, ſed ſi baptizatus non es, ego baptizo te, &c.*

XXXVI.

Confirmatio.

Similiter in confirmatione, ſi dubitetur, conferatur, quod dici non debet iteratum quod neſcitur fuiſſe collatum.

XXXVII.

Oratio dominica & ſymbolum.

Quia quilibet chriſtianus adultus dominicam orationem, ſcilicet *Pater noſter*, & ſymbolum apoſtolorum, ſcilicet *Credo in Deum* ſcire debet, præcipimus quod quilibet ſacerdos parrochianos ſuos ut hoc addiſcant ſtudeant ammonere.

XXXVIII.

Oratio in eccleſia.

Commoneat etiam quilibet ſacerdos parrochianos ſuos, ut in eccleſia orationibus vacent, non clamoribus vel vanis proclamationibus.

XXXIX.

Pueri ante annum confirmandi.

Feminæ etiam moneantur ut pueros ſuos caute alant, & juxta ſe de nocte non collocent teneros, ne opprimantur, & cum eis ad baptiſmum feſtinent & ad confirmationem. Quibus etiam publice proponatur in eccleſia, quod niſi infra annum puer fuerit confirmatus, tam pater quam mater poſt annum ab ingreſſu eccleſiæ ſuſpendetur.

XL.

Si quis autem cum ſit pubes non fuerit confirmatus, ipſe etiam cum patre & matre ab ingreſſu eccleſiæ ſuſpendatur, donec confirmetur.

XLI.

Inſtruat quilibet ſacerdos parrochianos ſuos formam verborum baptizandi, & quando ea dicere debent, ſcilicet in merſione pueri, & quid agere debeant in confirmatione & poſt confirmationem.

XLII.

In pœnitentia quæ obſervanda.

Præcipimus autem ſacrorum canonum ſtatuta ſequentes, ut ſacerdotes in pœnitentia danda diligenter attendant qualitatem ſcilicet perſonæ, & quantitatem delicti, tempus, locum, cauſam, moram in peccato factam, devotionem animi pœnitentis, & ut pœnitentia talis uxori injungatur, unde non reddatur marito ſuo ſuſpecta de aliquo occulto crimine & enormi. Idem de marito obſervetur.

XLIII.

Non injungatur laïcis in pœnitentia quod miſſas celebrari faciant pro ſuorum remiſſione peccatorum.

XLIV.

Confeſſiones autem mulierum audiantur in propatulo, aliquantum ad viſum hominum, non quantum ad auditum.

XLV.

Confeſſio quadrageſimalis, communio ter in anno.

Moneantur laïci ſtatim in principio quadrageſimæ, vel pluries in anno cito poſt lapſum confiteri, & ut ter in anno, ſcilicet in Paſcha Natali, Pentecoſten communicent: prius tamen præparari per aliquantulam abſtinentiam de conſilio ſacerdotis faciendam & per confeſſionem.

Digitized by Google

XLVI.

In confeſſionibus verò non nimis perſpicaciter ſcrutentur plebem ſuam ſacerdotes. Non nimis facile aut negligenter pertranſeant. Moneantur autem laïci quod reverenter ſe habeant in conſecratione Euchariſtiæ; & flectant genua maxime tempore quando poſt elevationem hoſtia ſacra dimittitur.

XLVII.

Prohibemus autem ne communio Euchariſtiæ detur ſecreto impœnitenti, cum publice & inſtanter petenti danda ſit, niſi publicum ſit ipſius pœnitentis delictum.

XLVIII.

Decimæ. Decimas autem de omnibus quæ per annum renovantur dandas decrevimus: ita ut occaſione mercedis ſervientium vel meſſorum eccleſiæ decima parte non fruſtrentur. Detentores verò decimarum ſi ſemel, ſecundo & tertio commoniti exceſſum ſuum non emendaverint, uſque ad ſatisfactionem congruam anathematis vinculo feriantur. Cum autem hi qui decimas detinuerunt vel ſurripuerunt ad pœnitentiam acceſſerint, non admittantur, niſi per ſe vel per manum ſacerdotis ei cui decimæ debentur ſatisfaciant competenter.

XLIX.

Excommunicatio. Excommunicatio non paſſim & abſque delectu fiat: ſed præmiſſa canonica admonitione. Singulis autem annis in tribus ſolemnibus feſtivitatibus, ſcilicet die Natalis, die Pentecoſtes, die Aſſumtionis B. Mariæ excommunicentur in genere ſolemniter ſortiarii, teſtes perjuri ſuper ſacroſancta, incendiarii, uſurarii, raptores publici, malitioſe impedientes executionem rationabilium teſtamentorum, & contumaces decimarum detentores: ita quod teſtes qui ſcienter pejerant ſuper ſacroſancta propter lucrum vel damnum aliorum nec eis aliqua pœnitentia injungatur, niſi ab archiepiſcopo vel epiſcopo vel ejus auctoritate; præter quam in mortis articulo; & tunc injungatur eiſdem, ut ex quo convaluerint, adeant dominum archiepiſcopum vel epiſcopum pœnitentiam ab eo accepturi.

L.

Inhibeatur etiam omnibus ne in pignus, ubi nihil de ſorte minuitur retineant, poſtquam de fructibus ſortem ſuſceperunt deductis expenſis.

LI.

De elemoſynarum collectione. Adhuc prohibemus ne ſine litteris noſtris ad fidelium elemoſynas poſtulandas aliquis admittatur prædicator: nec, ſi cum litteris noſtris aliquis primitus adveniat ad prædicandum, admittatur, niſi litteræ noſtræ nomen ejus exprimant, & expreſſe contineant quod ei dederimus licentiam prædicandi.

LII.

Negotium verò vel neceſſitatem pro qua advenerit bene poterit populo demonſtrare, licet prædicandi licentiam non habeat, dum tamen litteris noſtris, ut diximus, ſit munitus.

LIII.

Volumus autem ut ſacerdos eccleſiæ in qua prædicatur pecuniam collectam accipiat, & ſalvo cuſtodiat ſub duorum virorum teſtimonio fide A dignorum, quo uſque de mandato noſtro vel officialis noſtri illi loco ad quem facta eſt collectio conferatur.

LIV.

Juſtitia ſine pacto facienda. Prohibemus autem ne pro juſtitia facienda, differenda, vel acceleranda aliquid accipiatur; & ne pro aliquo ſpirituali aliquid ex pactione promittatur, detur, vel accipiatur. Quod ſi fiat, tam dans, quam accipiens ſententia excommunicationis ſe noverit innodatum.

LV.

De matrimonio. Ad hæc prohibemus ne vir contrahat cum aliqua conſanguinea olim uxoris ſuæ. Similiter B nec uxor cum aliquo conſanguineo quondam viri ſui, nec ſuſceptus in baptiſmo contrahat cum filia baptizantis vel ſuſcipientis ante vel poſt genita, nec contrahatur matrimonium inter perſonas incognitas, nec ſine trina denuntiatione in eccleſia publicata, nec clandeſtina contrahantur matrimonia; ſed publice in facie eccleſiæ & præſente ſacerdote. Si verò ſecus factum fuerit, non admittatur in eccleſia, niſi de ſpeciali auctoritate domini archiepiſcopi vel epiſcopi.

LVI.

Sacerdos autem qui contra ſtatuti hujus noſtri formam aliquos matrimonio copulaverit, vel ab C omni officio ſuſpendatur, nec relaxetur, niſi de ſpeciali mandato noſtro.

LVII.

Matrimonium clandeſtinum. Prohibeat autem quilibet ſacerdos publice omnibus de parrochia ſua ne clanculo fidem præſtent de matrimonio contrahendo, ſed publice coram teſtibus idoneis, qui fidem præſtitam valeant, ſi neceſſe fuerit, comprobare; proponatque eis præmonendo quod ſibi præcaveant: quia ſi talem fidem carnalis copula ſubſequatur, eccleſia pro matrimonio hoc habebit, & faciet tamquam matrimonium obſervari.

LVIII.

D Diffamati fama publica vel veriſimilibus indiciis ſuper crimine aliquo, de quo vinci non poſſunt, moneantur ſemel, ſecundo & tertio, ut confiteantur & ſatisfaciant. Si verò incorrecti in negatione perſtiterint, indicatur eis purgatio, quæ occaſione captandæ pecuniæ de die in diem nullatenus differatur: ſed ſtatim primo die, ſi parata fuerit, recipiatur, & canonicum numerum non excedat.

LIX.

Archidiaconus ſeu officialis vel decanus contra hoc ſtatutum veniens ſe noverit ab officio ſuſpendendum, nec ſine ſpeciali auctoritate do- E mini archiepiſcopi vel epiſcopi relaxandum.

LX.

Incluſi. Moneat quoque quilibet ſacerdos incluſum, ſi habeat in parrochia ſua, ne mulierculam aliquam recipiat in hoſpitio de nocte.

LXI.

Mercata diebus dominicis prohibita. Prohibeat autem quilibet ſacerdos parrochianis ſuis ſub interminatione anathematis, ne diebus dominicis mercata frequentent, dimiſſis eccleſiis ſuis, apud quas debent convenire, maxime diebus illis, & orationi intendere, ac officium eccleſiaſticum & verbum Dei audire. Hoc faciant aliquo die in ſeptimana, niſi rariſſime

Digitized by Google

cum magnæ fiunt feſtinationes feriarum.

LXII.

De mulieribus prægnantibus.

Commoneat ſacerdos quilibet mulieres prægnantes parrochiæ ſuæ, ut cum tempus partus ſui ſibi inſtare intelligunt, ſibi provideant, quod aquam promtam habeant & paratam, & hoc propter imminens pueri periculum: & loquantur eum ſacerdote de confeſſione, ne ſubito præoccupatæ non poſſint, cum voluerint habere copiam ſacerdotis.

A

LXIII.

Ludi in cimiteriis.

Ad hæc prohibemus ne choreæ vel turpes & inhoneſti ludi qui ad laſciviam invitent, in cimiteriis vel eccleſiis agantur, & ne ibi tractentur cauſæ ſeculares ex conſuetudine, & maxime tales in quibus agatur de judicio ſanguinis.

LXIV.

Prohibemus quoque ne denuntiatus ſcotallorum fiat in eccleſiis, vel per ſacerdotem extra.

CONCILIUM INCERTI LOCI

Ex MS. Corbeienſi.

I.

De baptiſmo.

Baptiſmus cum reverentia & honore celebretur, & cum magna cautela maxime in diſtinctione verborum & prolatione, in quibus tota virtus conſiſtit ſacramenti & ſalus puerorum, ſcilicet *N. Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti. Amen.* Et in Romano ſub hac eadem forma doceant frequenter laïcos debere baptizare pueros in neceſſitate, etiam mulieres, patrem & matrem pueri, in ſumma neceſſitate.

II.

Pro baptiſmo nihil omnino exigatur, ſcilicet ſi quid offertur, gratis accipiatur. Fontes ſub ſera clauſi cuſtodiantur propter ſortilegia. Chriſma & ſanctum oleum ſub clave ſerventur. Semper ſacerdos interroget diligenter laïcum diſcrete & modo debito baptizaſſe & formam verborum in Romano integre protuliſſe approbet factum: ſin autem rebaptizet puerum. Ad elevandum puerum de fonte tres ad plus recipiantur, quod enim amplius eſt, à malo eſt.

III.

De Confirmatione. (a)

Sacerdotes frequenter moneant populum ad (a) commotionem puerorum. Poſt baptiſmum enim debet ſuſcipi ſacramentum confirmationis. Quod ſi confirmandus adultus fuerit, confiteatur prius & poſtea confirmetur. Sæpe dicatur laïcis ne expectent diu ad confirmandum adventum epiſcopi: ſed ducant pueros ad eum ubi adeſſe audierint prope, & quod poſſint nomina mutari pueris, ſi velint, in confirmatione.

IV.

Nullus ſacerdos confirmare aut conſecrare virgines præſumſerit: ſolius eſt epiſcopi confirmare, virgines conſecrare, eccleſias dedicare, ordines dare.

V.

Altaria.

Summa reverentia & honor maximus ſacris altaribus exhibeatur, & maxime ubi ſacroſanctum Corpus Domini ſervatur, & miſſa celebratur.

VI.

Altaris linteamina.

Linteamina altaris & indumenta ſæpe abluantur ad reverentiam & præſentiam Salvatoris noſtri & totius curiæ celeſtis, quæ cum eo præſens adeſt quotiens miſſa celebratur.

(a) F. Confirmationem.

B

VII.

Calices unde infirmi communicantur decorentur, & mundi cuſtodiantur, ut devotius communicent infirmi.

VIII.

Ampullæ vini & aquæ & cetera in miniſterio altaris munda & integra habeantur. Similiter & ampullæ chriſmatis & olei ſancti.

IX.

De communione infirmorum.

Non permittant ſacerdotes diacones deferre infirmis ſanctum Corpus Domini, niſi in neceſſitate, cum ſacerdos abſens fuerit: ſed ſacerdotes C cum magna reverentia ferant & celebritate, in pixide eburnea bene clauſa propter caſum, & cum lucerna præcedente, cantantes VII. pſalmos pœnitentiales cum letania pro infirmo in eundo & redeundo. Quod ſi via longa fuerit, addant XV. pſalmos & alias orationes. Sic enim debitum perſolvunt infirmo, & audientes invitant ad exhibendam Deo reverentiam & orationem.

X.

Frequenter moneantur laïci, ut ubicunque viderint deferri Corpus Chriſti, ſtatim genua D flectant tamquam Domino & Creatori ſuo, & junctis manibus quouſque tranſierit orent.

XI.

In pulchriori parte altaris cum ſumma diligentia & honneſtate ſub clave ſi fieri poteſt ſanctum Corpus Domini cuſtodiatur.

XII.

Nulli clerico permittatur ſervire altari niſi in ſuperpellicio aut cappa clauſa.

XIII.

De miſſis.

Nullus bis in die miſſam audeat celebrare, aut cum duplici introitu, niſi in magna neceſſitate.

E

XIV.

Nullus antequam matutinas dixerit canonicas & primam præſumat ſine aliqua neceſſitate celebrare miſſam.

XV.

Horæ B. Mariæ.

Ad horas beatæ Mariæ ſemper dicatur verſus, ſcilicet *Maria mater gratiæ*, & cantentur in eccleſia cum nota & devotione, non inſurgendo & calciando.

XVI.

De confeſſione.

Sacerdotes circa confeſſionem maximam adhibeant curam & cautelam, ſcilicet ut diligen-

Digitized by Google

ter inquirant peccata uſitata ſigillatim, inuſitata autem non niſi à longe per aliquam circumſtantiam, ſic tamen ut expertis detur materia confitendi.

XVII.

Ad audiendam confeſſionem communiorem locum in eccleſia ſibi eligant ſacerdotes, ut communiter ab omnibus videri poſſint, & non in locis abditis aut extra eccleſiam nullus recipiat confeſſiones, niſi in magna neceſſitate vel infirmitate.

XVIII.

In confeſſione habeat ſacerdos vultum humilem & oculos ad terram, nec faciem reſpiciat confitentis maxime mulieris, cauſa debitæ honeſtatis. Compatienter audiat quæ dixerit in ſpiritu lenitatis, & ei pro poſſe ſuo pluribus modis perſuadeat ut confiteatur integre; aliter enim dicat nil valere.

XIX.

Caſus reſervati.

Sacerdotes majora reſervent majori in confeſſione, ſicut homicidia, ſacrilegia, peccata contra naturam, inceſtus & ſtupra virginum, injectiones manuum in parentes, vota fracta, & hujuſmodi. Sunt autem tria in quibus nullus habet poteſtatem abſolvendi, niſi dominus papa vel ejus vicarius, ſcilicet injectio manuum in clericos vel quoſcunque religioſos, incendia, ſymonia. Nihilominus tamen talium rei remittendi ſunt ad epiſcopum.

XX.

Audita confeſſione ſemper confeſſor interroget confitentem, ſi velit abſtinere ab omni mortali, aliter enim non abſolvat, nec injungat pœnitentiam, ne inde confidat, ſed moneat ut interim agat quidquid boni poteſt, ut Deus cor illius illuſtret ad pœnitentiam.

XXI.

Pœnitentia qualis injungenda.

Injungendis parvis pœnitentiis ſibi caveant ſacerdotes: ſecundum enim quantitatem culpæ & poſſibilitatem confitentis debet eſſe quantitas pœnitentiæ: alioquin quod minus eſt requiretur ab eis in futuro.

XXII.

Uſura, rapina, fraude ſibi caveant ſacerdotes, ne alias injungant pœnitentias, ſcilicet miſſarum, eleemoſynarum, & hujuſmodi, priuſquam reddiderint. Non enim dimittitur tale peccatum, niſi reſtituatur ablatum.

XXIII.

Nullus miſſas quas injunxerit celebret, ſcilicet tricenarium nec annuale, & pro vivis nullum fiat tricenarium vel annuale.

XXIV.

Frequenter moneant preſbyteri ad confeſſionem, & præcipue ab initio quadrageſimæ inſtanter præcipiant venire generaliter ad confeſſionem.

XXV.

In confeſſione caveant ſibi confeſſores, ne inquirant nomina perſonarum cum quibus peccaverint confitentes, ſed circumſtantias tantum & qualitates.

XXVI.

Nullus ira vel odio vel etiam metu mortis in aliquo audeat revelare confeſſionem ſigno vel verbo generaliter vel ſpecialiter, ut dicendo; ego ſcio qualis eſtis, & ſi revelaverit, abſque miſericordia debet degradari.

XXVII.

Omnes preſbyteri præcipiant inſtituta jejunia ſervari, ut jejunium quadrageſimæ, quatuor temporum, vigiliarum, ſextæ feriæ abſque omni peccato: ex debito enim tenemur facere talia jejunia. *Jejunia præcepta.*

XXVIII.

De matrimonio.

Matrimonium cum honore & reverentia celebretur & in facie eccleſiæ, non cum riſu & joco ſe, ne contemnatur: & antequam fiat, ſemper in tribus dominicis aut tribus feſtivis diebus à ſe diſtantibus, quaſi tribus edictis, perquirat ſacerdos à populo ſub pœna excommunicationis de legitimitate ſponſi & ſponſæ qui debent conjungi, & ante fidem datam de contrahendo, & ante hæc tria edicta nullus audeat matrimonium celebrare.

XXIX.

Prohibeant frequenter laïcis preſbyteri, ne dent ſibi fidem mutuo de contrahendo, niſi coram ſacerdote, & in loco celebri, ſed ante januas eccleſiæ & coram pluribus. Semper in nuptiis prohibeantur ſortilegia fieri, malefici quoque, & celantes conſanguinitatem, & alia impedimenta matrimonii. Votum, ordinem, conſanguitatem, affinitatem, diſparem cultum, compaternitatem, quæ tantum quatuor à matrimonio excludit perſonas, compatrem, commatrem, filiolum & fratrem, & ſororem ſuam ſpiritualem, ſcilicet filium & filiam patrini.

XXX.

Nullus ſacerdos in caſu dubio audeat perficere matrimonium inconſulto epiſcopo; ſed ad eum ſemper referat omnes matrimonii dubietates.

XXXI.

Prohibetur diſtricte ſub pœna ſuſpenſionis, ne ullus ſacerdos aut capellanus exigat aliquid ante benedictionem nuptialem, ſive pro teſtimonio ferendo, ſive pro matrimonio celebrando, occaſione ferculorum quæ debentur pro nuptiis. Celebrato autem matrimonio, recipiant fercula ſua, & exigat ſi fuerit neceſſe. Prohibeant ſacerdotes in eccleſia publice ſub excommunicatione ne alter conjugum tranſeat ad religionem, aut recipiatur, niſi per epiſcopum aut archidiaconum.

XXXII.

De Extrema-Unctione.

Cum reverentia deferatur oleum ſanctum ad infirmos, & eos ungant ſacerdotes cum magno honore & orationum celebritate, quæ ad hoc ſunt ordinatæ: & nihil inde penitus exigatur, ſive à paupere, ſive à divite: ſed ſi quid gratis datum fuerit, gratis accipiatur.

XXXIII.

Ad ſacramentum extremæ unctionis moneant ſæpe populum ſacerdotes non tantum divites & ſenes: ſed pauperes & juvenes, omnes maxime à (a) IIII. annis & ſupra, & ad omnes com- (a)

(a) F. XIIII.

munitet

muniter ſeparatos & conjugatos, ſi fuerit neceſſe.

XXXIV.

Doceant frequenter ſacerdotes populum hoc ſacramentum poſſe licite iterari, & ſæpe recipi, ſcilicet in qualibet magna infirmitate unde metus mortis eſt; & poſt ſuſceptum, licite reverti ad opus conjugale eum qui convaluerit ab infirmitate.

XXXV.

Rituale. Librum qui dicitur manuale habeant ſinguli presbyteri parrochiales, ubi continetur ordo ſervitii extremæ unctionis, catechiſmi, & baptiſmi & hujuſmodi. Habeant etiam ſinguli canones B pœnitentiales, & ordinarium officiorum eccleſiæ ſecundum uſum qui obſervatur in majori eccleſia.

XXXVI.

Prohibetur ſacerdotibus, ne teſtamenta ſua ordinent per manum laïcalem: & ipſi frequenter prohibeant laïcis, ne ſua teſtamenta faciant ſine præſentia ſacerdotis.

XXXVII.

Eccleſiæ reditus. Præcipitur ſacerdotibus, ut omnes reditus & poſſeſſiones eccleſiæ ſcribant in miſſalibus ſuis; & prohibetur penitus presbyteris & parrochianis, ne de his quæ ſunt eccleſiæ aut presbyteri alienent ab eccleſia, niſi per conſilium epiſcopi vel archidiaconi. C

XXXVIII.

Prohibetur diſtricte ne pro interragio corpus ſepeliri deferatur, ſed poſt ſepulturam ſi quid datum fuerit in eleemoſynam recipiatur.

XXXIX.

Quicumque de novo ædificaverit in cimiterio excommunicetur.

De excommunicatis. Tribus diebus continuis vocetur excommunicandus, & niſi ad juſtitiam ſe obtulerit, & fidem dederit quod veniet ad diem ſibi aſſignatam, & diem adverſario nuntiaverit, excommunicetur; & excommunicatus nullo modo abſolvatur, niſi à majore, præterquam in articulo mortis: & tunc tantum data cautione quod ſtabit judicio Eccleſiæ. D

XL.

Presbyteri ſuper citationibus & vocationibus faciendis credant his qui dederint fidem; ſed ſuper excommunicationibus ferendis non credent ſine litteris. Sententias audacter ferant, latas diſtricte ſervent: ut ſententiæ citius deficiant, nemini parcentes timore aut amore.

XLI.

Mortuæ in partu ſcindantur, ſi infans credatur vivere, ſi bene conſtiterit de earum morte. E

XLII.

Sacerdotes audito parrochianorum ſuorum obitu, ſtatim abſolvant eos cum pſalmis pro defunctis & collecta.

XLIII.

Reſignationes. Item prohibetur ne fiant reſignationes eccleſiarum in manu abbatum vel quorumlibet patronorum; ſed in manu epiſcopi vel prælati ſui.

XLIV.

De prædicatoribus. Non permittant prædicatores celebrare ſuper archas, nec pulſare campanas per vicos, nec loqui in eccleſia, nec præſentare reliquias, ſed tantum deferant brevia, & ſacerdotes pro eis loquantur.

XLV.

Exhortentur populum ſæpe presbyteri ad diſcendum dominicam orationem, & *Credo in Deum*, & ſalutationem beatæ Virginis.

XLVI.

Moneant ſæpe populum & maxime mulieres ne faciant vota ſua, niſi cum magna deliberatione, & aſſenſu virorum & ſacerdotum.

XLVII.

Mulieres non teneant ſacerdotes. Nullus ſacerdos vel capellanus teneat in domo ſua aliqua occaſione mulierem, niſi ſit mater aut ſoror.

XLVIII.

Ludi ſacerdotibus prohibiti. Prohibetur penitus univerſis ſacerdotibus ludere cum deciis, & intereſſe ſpectaculis, vel choræis aſſidere, intrare tabernas cauſa potandi; & ſine amictu & comite clerico & laïco intrare domos alienas, aut diſcurrere per vicos & plateas, & ne habeant capas (a) alatas & veſtes inordinatas omnino prohibeatur.

XLIX.

Nullus clericus vel regularis recipiat decimam de manu laïci, niſi per manum epiſcopi.

L.

Nullus clericus fidejubeat Judæo vel fœneratori, nec obliget pro pignore aliquo modo ornamenta eccleſiæ vel libros Judæo.

LI.

Nullus recipiatur ad prædicandum, niſi ſit authentica perſona, vel ab epiſcopo vel archidiacono miſſus.

LII.

Nullus clericus faciat jusjurandum patronis anthequam fuerit epiſcopo præſentatus.

LIII.

Chriſmalia puerorum baptizatorum, & faſciæ confirmatorum crementur, vel abſcondantur in terra in eccleſia vel in atrio, & cineres ſimiliter.

LIV.

Si de veſtimentis ſacerdotalibus & linteis altaris aliquid inveteratum, vel diſruptum fuerit, vel præciſum fuerit, ſimiliter fiat: quia non licet de prædictis aliquid in uſus ſæculares converti.

LV.

De chriſmate & oleo ſancto. Si de chriſmate vel de oleo ſancto in terra vel ſuper lapidem vel ſuper lignum ceciderit, locus radatur & reponatur ſub fontibus vel in piſcina. Si ſuper pannum ceciderit, abſcindatur pannus, & ſub fontibus reponatur.

LVI.

Singulis annis in ſabbato paſchæ mundentur vaſa chriſmatis & olei ſacri; & ſi fractum vas fuerit, reponantur fracturæ & reſiduum chriſmatis & olei ſancti ſub fontibus vel in piſcina.

LVII.

Provideant ſacerdotes ne infundant in calice vinum niſi purum & defecatum. Si autem poſt perceptionem remanſerit aliquid fecis, diligen-

(a) Id eſt, Manicatas.

Digitized by Google

ter abluant vino & aqua, donec totum abſorbeatur.

LVIII.

Terſoria calicum, ſi fuerint inveterata & offuſcata, crementur in piſcina, & apponantur nova & munda.

LIX.

De defectibus in celebrando.

Si in calice aliquid immundum lapſum fuerit ante conſecrationem, ſcilicet capillus, muſca, aranea, vel aliquid quod nauſeam provocet; refundatur in piſcinam & infundatur novum vinum & nova aqua, & reincipiatur canon à ſacerdote. Si autem poſt conſecrationem, impleat officium: tamen non abſorbeat ea quæ nauſeam provocant; ſed abluat diligenter in calice & abſorbeat loturam, capillum, muſcam, & araneam cremet in piſcina.

LX.

Si ſacerdos oblitus fuerit miniſtrare panem & vinum vel aquam vel alterum eorum; quando A compertus fuerit, ea quæ miniſtraverit reponat, & de novo miniſtret ea quæ oportet & reincipiat canonem à capite, quia non licet verba canonis bis dicere ſuper appoſita.

LXI.

Si ſuper linteamina aliquid vini vel aquæ ſtillaverit, extrahatur ab altari humectatio: ut non remaneat ſuper altare ad conſecrationem, donec deſiccatum fuerit.

LXII.

B Si poſt conſecrationem aliquid de calice ſtillaverit ſuper corporalia vel alia linteamina altaris, corporalia & illud quod humectatum fuerit abſcindantur & etiam lapis altaris diligenter radatur, & omnia abſciſſa in ſacrario reponantur. Sacerdos cui hoc acciderit gravi pœnitentiæ ſubdatur, & omnes miniſtri qui interfuerint & omnes circumſtantes quibus notum fuerit correctioni ſubjaceant ad arbitrium ſui ordinarii.

HÆ SUNT HÆRESES

Pro quibus quidam ſacerdotes & clerici Pariſius igne examinati & conſumti ſunt, quia inventa eſt in illis iniquitas.

Ex MS. Viconienſi.

Anno 1210.

IN hunc modum detrahebant creatori qui creatura erant. Auctoritas ſancta ſic loquitur, opera Trinitatis inſeparabilia. Hi e contra Pater à principio operatus eſt ſine Filio & Spiritu-Sancto uſque ad ejuſdem Filii Incarnationem.

Item auctoritas, ſolus Filius incarnatus. Hi econtra, Pater in Abraham incarnatus, Filius in MARIA, Spiritus-Sanctus in nobis quotidie incarnatur.

Item auctoritas, omnia ſub ſole vanitas. Hi D econtra, omnia unum, quia quicquid eſt, eſt Deus. Unde quidam eorum nomine BERNARDUS auſus eſt affirmare, ſe nec poſſe cremari incendio, nec alio torqueri ſupplicio, in quantum erat, quia in eo quod erat, ſe Deum dicebat.

Tum Deus viſibilibus erat indutus inſtrumentis, quibus videri poterat à creaturis, & accidentibus corrumpi poterat extrinſecis. Hoc ſi quidem errore decepti, corpus Chriſti ante verborum prolationem viſibilibus panis accidentibus ſubeſſe conati ſunt affirmare, cum econtra dicat auctoritas, accedit verbum ad elementum & fit ſacramentum. Quod ſic expoſuerunt: id quod ibi fuerat prius formis viſibilibus, pro- C latione verborum ſubeſſe oſtenditur.

Anno 1210.

Item Filius incarnatus, id eſt viſibili formæ ſubjectus, nec aliter illum hominem eſſe Deum, quam unum ex eis cognoſcere voluerunt.

Item Spiritus-ſanctus in eis incarnatus, ut dixerunt, eis omnia revelabat, & hæc revelatio nihil aliud erat quam mortuorum reſurrectio. Inde ſemetipſos jam reſuſcitatos aſſerebant, fidem & ſpem ab eorum cordibus excludebant, ſe ſoli ſcientiæ mentientes ſubjacere.

Item de meritis præſumentes, gratiæ derogantes, mentiti ſunt bonorum baptiſmatis non egere parvulos ex eorum ſanguinibus propagatos, ſi ſuæ conditionis mulieribus carnali poſſent copula commiſceri.

Item Filius uſque nunc operatus eſt, ſed Spiritus-ſanctus ex hoc nunc uſque ad mundi conſummationem inchoat operari. Hujus opinionis hominum quatuor ſacerdotes, duo diaconi, tres ſubdiaconi comprobantur extitiſſe, qui XVIII. calendas Decembris juxta S. Honorati baſilicam E degradati, XII. calendas menſis nominati infelici martyrio à ſæculo migraverunt. Horum cauſa quoſdam libros etiam ipſis ſapientibus cognovimus interdictos.

PRÆCEPTA PHILIPPI REGIS FRANCORUM ad laïcas poteſtates ſuper modo captionis & retentionis clericorum.

PHILIPPUS Dei gratia Francorum rex, univerſis majoribus & juratis communiarum ad quos præſentes litteræ pervenerint ſalutem & dilectionem.

Quoniam moleſtum eſt nobis & graviter ſuſtinemus, quod vos damna & gravamina ſæpius incurritis, clericos eo modo quod non debetis capiendo, vobis mandantes præcipimus & firmiter inhibemus, ne de cetero aliquem clericum, de quo manifeſtum ſit quod ſit clericus capiatis vel arreſtetis, neque incarceretis, niſi eum inveneretis ad præſens forefactum multri,

Digitized by Google

homicidii, adulterii, raptus, vel alicujus magni criminis hujuſmodi, vel ſanguinis effuſi per baculum, vel per lapidem, vel per arma moluta, vel niſi eum deprehenderitis, extra horam in domo alicujus, qui ei domum ſuam prohibuit coram bonis teſtibus. Si autem ad aliquod hujuſmodi forisfactorum præſentialiter & de die captus fuerit aliquis de quo certum ſit quod clericus ſit, ſtatim reddatis eum judici eccleſiaſtico, ſub quo erit ad faciendum de eo id quod ſecundum quantitatem & qualitatem forisfacti fuerit faciendum. Si verò de nocte captus fuerit, & eadem nocte à judice eccleſiaſtico requiratur, ſi hora eſt qua poſſit reddi, eum reddatis per bonum teſtimonium : Si verò eum eadem nocte non reddideritis, quia erit forſitan extra horam ; ipſum non mittatis cum latronibus, vel aliis malefactoribus ; ſed per ſe in cuſtodia honeſta uſque ad craſtinum ſervetis, & mane antequam requiratur, eum reddatis eccleſiaſtico judici ſub quo erit. Cum verò aliquis capitur, de quo non erit certum quod ſit clericus quando requiſitus fuerit, & conſtiterit eum eſſe clericum, reddatur ut prædictum eſt. Idem per omnia de omnibus religioſis perſonis volumus & præcipimus obſervari. Actum Compendii anno Domini M. CC. X. menſe Maio. Anno 1210.

DECRETA (a) MAGISTRI PETRI DE CORBOLIO Senonenſis archiepiſcopi, Pariſienſis epiſcopi & aliorum epiſcoporum Pariſius congregatorum ſuper hæreticis comburendis & libris non catholicis penitus deſtruendis.

Corpus magiſtri Amaurici extrahatur à cimiterio, & projiciatur in terram non benedictam, & idem excommunicetur per omnes eccleſias totius provinciæ. Bernardus, Guillelmus de Arria aurifaber, Stephanus preſbyter de veteri Corbolio, Stephanus preſbyter de Cella, Johannes preſbyter de *Occines*, magiſter Willelmus Pictavienſis, Dudo ſacerdos, Dominicus de Triangulo, Odo & Elinans clerici de S. Clodoardo. Iſti degradentur penitus ſæculari curiæ relinquendi. Urricus preſbyter de Lauriaco, & Petrus de S. Clodoardo modo monachus S. Dionyſii, Guarinus preſbyter de Corbolio, Stephanus clericus degradentur perpetuo carceri mancipandi. Quaternuli magiſtri David de Dinant, infra natale epiſcopo Pariſienſi afferantur & comburantur, nec libri Ariſtotelis de naturali philoſophia, nec Commenta legantur Pariſius publice vel ſecreto. Et hoc ſub pœna excommunicationis inhibemus. Apud quem invenientur quaternuli magiſtri David à natali Domini in antea, pro hæretico habebitur. De libris theologicis ſcriptis in Romano præcipimus quod epiſcopis diœceſanis tradantur, & *Credo in Deum* & *Pater noſter* in Romano præter vitas ſanctorum. Et hoc infra Purificationem, quia apud quem invenientur pro hæretico habebitur.

CONFRATERNITAS AD ECCLESIÆ Defenſionem, Maſſiliæ inſtituta & anno M. CCXII. ab Arnaldo Narbonenſi electo apoſtolicæ ſedis legato confirmata.

Ex cartario eccleſiæ Maſſilienſis.

Anno 1212. FRater A. Dei gratia Narbonenſis electus apoſtolicæ ſedis legatus univerſis Chriſti fidelibus præſentem paginam inſpecturis ſalutem & ſinceram in Domino caritatem.

Inſpirante illo qui habitare facit unius moris in domo, & cooperare cor credentium in primitivam eccleſiam erit unum & anima una. In anno Incarnationis Domini M. CC. XII. confratria eſt conſtituta apud Maſſiliam ad honorem Dei & ſanctæ matris eccleſiæ ad deffenſionem quoque innocentium & ad violentias iniquas hominum reprimendas ; ſicut ex forma poteſt capi confratriæ ipſius quam inferius duximus exprimendam. Propter quod nos honorem Dei & promotionem ſanctæ eccleſiæ & profectum non ſolum civitatis vel diœceſis Maſſilienſis, verum & aliarum perſonarum plurium attendentes ; prædictam confratriam & conſtitutiones ipſius confratriæ ſub ea forma quæ ſequitur inferius & tenore auctoritate qua fungimur confirmamus, & præſenti ſcriptis patrocinio communimus.

CONFRATERNITATIS STATUTA.

In nomine Domini noſtri JESU-CHRISTI anno Incarnationis ejuſdem M. CC. XII. indictione XIIII. menſe Aprili. Nos cives Maſſilienſes ad honorem & gloriam ſanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritus-ſancti, & beatiſſimæ Virginis MARIÆ, & omnium Sanctorum, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ confraternitatem duximus faciendam.

(a) Hæc decreta præcedere debere Præcepta Philippi regis nonnullis fortè videbuntur. Verum hic ordinem ſequimur MS. codicis Viconienſis, qui ea præponit ; idque, ut exiſtimamus, quod litteras ſuas Philippus rex dederit occaſione captorum hæreticorum de quibus hic agitur, antequam epiſcopi Pariſiis congregati ſententiam in eos ferrent.

Digitized by Google

In primis volumus & ordinamus, quod omnia jura ſanctæ eccleſiæ majoris, ſcilicet eccleſiæ Maſſilienſis, & omnium aliarum eccleſiarum, & omnium religioſorum locorum in noſtra diœceſi poſitorum, necnon domini epiſcopi & canonicorum Maſſiliæ, & omnium religioſarum perſonarum in noſtra diœceſi exiſtentium, vel ad civitatem noſtram advenientium aliunde, dominorum quoque Maſſilienſium tam in civitate quam extra ſive infra ſive in mari inviolata prorſus & illæſa jura ſerventur & deffendantur per nos & à nobis: ita quod in nullo ex iſta confratria præjudicetur juri ipſorum: immò potius per eamdem confratriam deffendantur & integra & illæſa ſerventur.

Item, volumus & ordinamus quod ſi quis de confratria fecerit aliquid quod ſpectetur & pertineat ad . . . vel injuriam ſanctæ eccleſiæ vel alicujus ſupradictorum tam locorum quam perſonarum; & ammonitus per epiſcopum & prepoſitum Maſſiliæ noluerit ſatisfacere competenter, de confratria noſtra penitus expellatur: & nihilominus de damno & injuria per dominum Maſſilienſem epiſcopum & per rectores aut conſules confratriæ damnum paſſis vel injuriam pleniſſime ſatisfacere, ſicut juſtum fuerit, compellatur.

Item, ſtatuimus & ordinamus, ut unuſquiſque confrater det pro eleemoſyna ſingulis diebus dominicis obolum unum confratribus qui ad diſtribuendas eleemoſynas electi ſunt vel pro tempore fuerint, qui etiam diſtribuere debent ubicumque confratres voluerint & conſueverint bona fide.

Item, ſi quis de confratria iſta diſcordiam aliquam habuerit adverſus alium de confratria, poſſit illa diſcordia per rectores confratres aut per alios ſi voluerint amicabiliter terminari: alioquin lis vel diſcordia illa in curia illius ad cujus juriſdictionem ſpectaverit, videlicet epiſcopi vel capituli eccleſiæ aut dominorum Maſſilienſium vel alicujus alterius ſuo marte procurat.

Item, ſtatuimus quod ſi aliqua perſona fecerit injuſte uni ex minoribus aut majoribus confratribus iſtius confraternitatis, univerſi confratres qui in confraternitate fuerint, teneantur eos cum juris moderatione vitare, vel conciliare in ſua juſtitia bona fide.

Et ſi quis confrater debitum humanæ carnis ſolverit, qui non poſſit habere neceſſaria in die ſepulturæ ſuæ, de eleemoſynis confraternitatis habeat honorificæ neceſſaria ſepulturæ.

Et ſi quis confrater inciderit in paupertatem, vel inopiam ſuſtinuerit, ſubveniant ei confratres qui electi fuerint de noviſſimis confratriæ.

Item, ſtatuimus quod ſingulis annis una die ſtatuta faciamus celebrari divina officia pro vivis & defunctis confratribus, & pro omnibus fidelibus defunctis ab omnibus ſacerdotibus qui in civitate fuerint, & comedant pauperes hoſpitalis Sancti Spiritus ſani & infirmi ſufficienter illa die de eleemoſynis confratriæ.

Et quicumque confratres qui electi ſunt vel fuerint pro tempore, mandaverunt ut iſti confratres veniant ad eorum colloquium vel conſilium, tenentur ſine mora venire: ad quod colloquium ſeu conſilium epiſcopus ejus & præpoſitus Maſſilienſis convocentur.

Præterea ſi quid meliorandum vel mutandum fuerit in prædicta confratria, fiat cum conſilio ſanctæ eccleſiæ & epiſcopi, & præpoſiti Maſſilienſis & legatorum ſedis apoſtolicæ, qui ſunt aut pro tempore fuerint, ſalvis juribus omnibus eccleſiarum, & omnium perſonarum.

CONCILIUM INCERTI LOCI

Sed in Hiſpania poſt annum M. CCXV. celebratum.

Ex MS. eccleſiæ Belvacenſis ante annos 400. exarato.

OBSERVATIO PRÆVIA.

HOC concilium ex membrana eccleſiæ Belvacenſis ante annos quadringentos exarata deſcripſimus, in qua nec locus concilii, nec annus conſignantur. Celebratum autem fuiſſe poſt concilium Lateranenſe IV. *ſub Innocentio* III. *ex ipſius lectione facile eruitur. De loco res non ita conſtat. Actum tamen in Hiſpania plura perſuadent. Nam primo canone* VI. *vetat duos in eadem eccleſia curam animarum pro indiviſo habere, quod* vitium, *inquit*, in partibus Hiſpaniæ plurimum inolevit. *ſecundo canon* 5. 19. *&* 20. *reſpicit Mauros qui in Hiſpania illis temporibus plurimum vigebant. tertio ſuper dorſo membranæ hæc verba leguntur.* Iſti debent præeſſe capitulo, abbas Cellæ novæ, abbas Samonnenſis nigri ordinis, abbas de Meira, abbas de Carracedo Ciſterienſis apud Villam-Francam in feſto S. Martini. *Quæ monaſteria ſita ſunt in Gallicia.*

I.

Poſt annum 1215. Contra beneficiorum pluralitatem.

QUoniam per hominum malitiam ſacræ conſtitutiones ſteriles ſunt penitus & inanes, niſi eas executionis diligentia fecerit fructuoſas, diſtricte præcipimus, ut contra illos qui ſine diſpenſatione Domini papæ poſt generale concilium plura receperunt beneficia habentia curam animarum; vel unum, cum ante concilium

Digitized by Google

haberet ſimile, & contra illos qui ſine apoſtolica diſpenſatione plures dignitates vel perſonatus poſt concilium receperunt, vel unum cùm ante concilium alium perſonatum vel dignitatem fuiſſent adepti; nec non & contra illos qui in conferendo primo beneficio, perſonatu vel dignitate, recepto ſecundo, negligentes fuerint, ſecundum ſtatuta generalis concilii procedatur. Et quoniam qui taliter adeptus eſt beneficia, quibus cura animarum eſt annexa, ſeu perſonatus vel dignitates, ipſo jure ex conſtitutione ipſius concilii privatus eſt primo, & non ſine culpa ſacrilegii quod ſuum non eſt, ſpirituale beneficium de facto detinere præſumit; ſi poſtquam monitus fuerit, vel ad ipſum hujus conſtitutionis notitia pervenerit, ſpontaneus eidem non ceſſerit, & eamdem ceſſionem non declaraverit, excommunicationis vinculo ſit aſtrictus.

II.

Reſidentia in beneficiis præcepta.

Adjicimus quoque ut juxta ſtatutum generalis concilii, ſi quis parrochialem habet eccleſiam, in ipſa perſonaliter deſerviat in officio quod requirit eccleſia, aut privetur eadem ſecundum ſtatuta generalis concilii, & præcipimus quod alii conferatur, niſi fuerit præbendæ aut dignitati annexa, & tunc in ea perpetuus vicarius ſtatuatur, & qui conſtituti ſunt in perſonatibus aut dignitatibus ad ordinem quem ipſa requirit dignitas, per ipſius ſubtractionem aſcendere compellantur. De prioribus & abbatibus, rectoribus vel prælatis eccleſiarum parrochialium diſtricte & expreſſe præcipimus, ut per epiſcopos vel archidiaconos, ſecundum quod ordinationum ſe obtulerint tempora, per ſubtractionem beneficiorum ad ſacerdotium aſcendere compellantur. Quod ſi impedimentum tale quiſquam objecerit quod purgari poſſit, donec illud ita purgare curaverit quod promoveri valeat, à beneficio nihilominus ſuſpendatur omnino.

III.

Ordines non conferendi ſine titulo.

Præcipimus ne quis promoveatur in ſubdiaconum, diaconum, vel preſbyterum, niſi habeat competens ſecundum qualitatem terræ beneficium eccleſiaſticum, vel ſaltem ſufficiens patrimonium, ad cujus quaſi titulum ordinatur. Et qui aliter ordinaverit, competenter provideat eidem in neceſſariis, vel à repræſentatore ipſius ordinato faciat provideri, donec ei competens beneficium fuerit aſſignatum.

Neque indignis, neque illegitimis.

Conſtitutiones quoque de indignis nequaquam promovendis ad ordines ſive ad beneficia, ſub interminatione damnationis æternæ præcipimus à modo diſtrictius obſervari poſt pœnam ſuper hoc in generali concilio conſtitutam. Adjicientes ut qui illegitimi perſonatus aut dignitates hactenus habere præſumſerunt, vel præſumſerint in futurum, diſpenſatione canonica non obtenta, eiſdem ſint ipſo jure privati.

IV.

Contra matrimonia illicita.

Diſtricte præcipimus per omnes eccleſias in præcipuis ſolemnitatibus excommunicentur omnes illi qui in gradu prohibito ſcienter matrimonia contrahere præſumſerint, vel etiam præſumſerunt, niſi infra annum diſpenſationem obtinuerint, ex tunc verò excommunicationis A ſententia ſe noverint innodatos. Interim autem à carnali copula eiſdem præcipimus abſtinere. Qui verò clandeſtinum contraxerint matrimonium, excommunicentur, & donec de legitimo contractu perſonarum eccleſiæ conſtiterit, à lecto ſeparentur.

V.

Decimæ à Judæis & Sarracenis ſolvendæ.

Præcipimus ut tam Judæi quam Sarraceni ad ſolvendum eccleſiis decimas & oblationes debitas pro terris & domibus, & aliis poſſeſſionibus quæ ad ipſos à chriſtianis quocumque modo devenerunt, per diſtrictionem eccleſiaſticam compellantur.

VI.

Unico in una eccleſia cura animarum committenda.

B Quoniam ſcortum videtur eccleſia & quaſi viris pluribus expoſita, in qua plures clerici pro indiviſo curam ſibi vindicant animarum: & hoc vitium non ſine gravi periculo in partibus Hiſpaniæ plurimum inolevit, præſentis approbatione concilii ſtatuimus ut in illis eccleſiis in quibus plures ſunt clerici, unus principaliter curam habeat animarum, & aliis ipſi in divinis ſervitiis, & aliis neceſſariis coadjutores exiſtant: & qui curam habuerit, oblationes confeſſionum ſibi habeat, quatenus majora ſtipendia percipiat, qui plus noſcitur laborare.

VII.

Sacramenta ſine pretio conferenda.

Sicut in generali ſtatutum eſt concilio, C præcipimus ne pro conſecratione eccleſiarum, benedictionibus abbatum, vel eorum inſtallationibus, ſive pro ordinationibus clericorum, quiſquam quocumque prætextu aliquid exigere vel extorquere præſumat, clerici quoque pro exſequiis, tricennalibus, vel annualibus mortuorum, benedictionibus nubentium & ſimilibus pecuniam non exigant vel extorqueant, nec dilationes aut impedimenta fraudulenter opponant: ſed ſicut ſtatutum eſt in concilio libere conferant eccleſiaſtica ſacramenta; alioquin ab officio ſuſpendantur. Laïci quoque per epiſcopum loci compellantur obtentam in talibus D piam & laudabilem conſuetudinem obſervare.

VIII.

Capitula generalia à monachis & canonicis regularibus celebranda.

Quoniam monaſteria multiplici correctione & reformatione indigent, præcipimus ſecundum formam generalis concilii, ut tam monachorum quam canonicorum regularium generalia capitula fiant, ipſius conſtitutionis tenore in omnibus obſervato, qui talis eſt: *In ſingulis*, &c. Adjicientes præſentis auctoritate concilii, ne viri religioſi ſine conſenſu ſui dioceſani epiſcopi poſſeſſiones monaſteriorum vendant, vel incartent, ſive concedant ad vitam hominis, aut permutent, aut infeudent, aut quocumque modo E alienent. Quod qui facere præſumſerit, ab amminiſtratione qua fungitur, per ſuum epiſcopum amoveatur in perpetuum. Et qui ſic obtinuerit, careat ſic obtentis.

IX.

Simplicitas à monachis colenda.

Quoniam viri religioſi ad ſæcularia quæ dimiſerunt converti non debent, diſtricte prohibemus, ne in frenis, ſellis, aut pectoralibus aut calcaribus ſæcularia deferant ornamenta, ſed frenis, pectoralibus & calcaribus utantur ſimplicibus, non habentibus ornamentum in corio,

Digitized by Google

& ſellas aut albas vel nigras habeant, vel ſimplices abſque colore.

X.

Proprium monachis prohibitum.

Cum omnino ſit illicitum religioſis habere proprium, diſtrictius inhibemus, ne quis religioſus quicquam proprium retineat, nec præſtimonia habeat, nec annuo cenſu vel quolibet adrendationis genere ad tempus vel in perpetuum prioratus, vel eccleſias, domos, terram aut vineas, ſeu quaſcumque poſſeſſiones ab eccleſia ſua vel aliunde de cetero recipiat, vel jam receptas detinere præſumat.

XI.

De clericis in delicto deprehenſis.

Cum juſtitia ſæcularis, flagrante maleficio in furto, rapina vel homicidio, vel raptu mulierum, vel cudendo falſam monetam clericum comprehenderit, non ut vindictam in ipſum exerceat, ſed ut eumdem reddat eccleſiaſtico judici, & eum ita captum reddat eccleſiaſtico judici, niſi manifeſte exceſſerit tractando captum enormiter, nullam ex hoc pœnam incurrat: & qui fuerit ſic deprehenſus canonice puniatur. Maleficio autem non flagrante, ſi juſtitia ſæcularis clericum ceperit abſque mandato eccleſiaſtici judicis, reus habeatur.

XII.

Quomodo puniendi.

Ne clerici in opprobrium & odium eccleſiæ ea crimina impune committant pro quibus laïci pœnam incurrerent capitalem: præcipimus ut clericus qui in furto, vel crimine falſi, rapina, homicidio, raptu mulierum, vel cudendo falſam monetam, vel in aliis criminibus, quæ pœnam capitalem merentur, publice fuerit deprehenſus, à ſuis ordinibus publice degradetur. Si ſubdiaconus & infra, ab uno epiſcopo, ſi diaconus à tribus epiſcopis; ſi ſacerdos in concilio provinciali vel ante habito canonico numero epiſcoporum: quatenus qui eccleſiaſtica libertate flagitioſe abutitur, clericali privilegio ſit privatus.

XIII.

Præbendæ non dividendæ.

Licet in Turonenſi concilio de multa providentia fuerit inhibitum ne dividerentur præbendæ: in quibuſdam tamen eccleſiis non in duas tantum, ſed in quatuor vel plures unam præbendam contigit dividi ſectiones: nec ſolum præbendæ vacantes dividuntur hoc modo, ſed frequenter cum inter plures perſonas pauciores præbendæ dividuntur, & non vacantes partiendæ conceduntur eiſdem, quod quia contra juſtitiam, decorem quoque & honeſtatem eccleſiarum fieri dinoſcitur; diſtrictius inhibemus, ne fiant de cetero præbendarum ſectiones; ſed cum ex tali ſectione aliqua portio vacaverit in alicujus perfectionis tranſeat complementum: & quod de canonicis ſtatuimus, de portionibus præcipimus obſervandum. Promiſſiones quoque de non vacantibus partiendis irritas eſſe cenſemus: ſtatuentes quod ſi contra iſtam conſtitutionem venire præſumſerint, donec à ſede apoſtolica abſolutionis beneficium obtinuerint, à collatione præbendarum ſint ipſo jure ſuſpenſi.

XIV.

Beneficiis non ſervientes eorum fructu privandi.

Quoniam perſonis eccleſiaſticis propter ſervitia divini cultus aſſignata ſunt beneficia, & propter multorum irregularitates multæ eccleſiæ divinorum officiorum detrimentum patiuntur, ſtatuimus, ut qui propter irregularitatem, quam non ſine culpa ſua incurrerunt in eccleſiis propriis ſua explere non poſſunt officia; à perceptione beneficiorum ſuorum priventur, quamdiu tali impedimento durante ſuis eccleſiis non poterunt deſervire, niſi ſuper hoc cum ipſis canonice fuerit diſpenſatum.

XV.

Vacantibus eccleſiis providendum.

Diſtricte præcipimus quatenus in omnibus eccleſiis parrochialibus, in quibus infra terminum à jure præfixum ab illis ad quos pertinet dioceſano non fuerit clericus præſentatus ad curam animarum, ipſe dioceſanus in eadem eccleſia clericum inſtituat, nec ipſam parrochiam ulterius viduam remanere permittat, ſicut ſtatutum eſt in concilio generali.

XVI.

Cum canonicos & alios clericos conventualium eccleſiarum ſervitiis deputatos omnino non deceat, quod aliis divinis inſervientibus officiis, alii per ipſas eccleſias vel clauſtrum proceſſionis deambulent in habitu ſæculari, ne id fiat de cetero diſtrictius prohibemus: ſtatuentes pœnam tranſgreſſoribus, ut per tres dies canonica portione priventur.

XVII.

Pacta illicita prohibita.

Diſtrictius inhibemus ne aliqui regulares, ſive religioſi, vel clerici ſæculares in præjudicium parrochialium eccleſiarum aliquod pactum faciant, propter quod alieni parrochiani ipſis ſolvant decimas, vel apud quos eligant ſepulturam; denunciantes tale pactum irritum ipſo jure & inane: & quicquid occaſione hujus pacti percipiunt, eccleſiæ parrochiali reſtituere compellantur.

XVIII.

Archipreſbyteratus ad terminum non conferendus.

Cum archipreſbyteratus ſpiritualem juriſdictionem habeant; diſtricte prohibemus ne archipreſbyteratus ſub aliqua penſione ad terminum alicui concedatur.

XIX.

Immunitas eccleſiarum non violanda.

In figuram eccleſiaſticæ libertatis Dominus in veteri teſtamento civitates refugii dinoſcitur ordinaſſe: & quoniam eccleſiarum immunitatem quidam auſu temerario infringere non verentur, confugientes ad eccleſias compedibus aut vinculis in ipſis eccleſiis aſtringentes per ſubtractionem victualium ad exeundum compellentes, ſive per Mauros aut excommunicatos chriſtianos ab eccleſiis extrahentes, præſentis auctoritate concilii duximus ſtatuendum, ut omnes qui talia commiſerint, excommunicati denuntientur, uſque ad ſatisfactionem condignam. Qui verò per Mauros ab eccleſia extraxerint, & condigne ſatisfaciant & ſacrilegii pœnam exſolvant, & Mauros illos per quos eccleſiæ Dei prædictum dedecus & injuriam intulerunt, eccleſiæ violatæ ſervituti ſubjiciant, vel ipſi reddant valorem vel pretium eorumdem, ſi abſolutionis beneficium voluerint obtinere.

XX.

Excommunicandi Mauris faventes.

Conſtitutionem Domini Alexandri ad memoriam reducentes, & cauſam neceſſariam

habentes, eidem adjicere conſtituto præcipimus, ut ſingulis diebus dominicis ſacerdotes excommunicatos denuncient omnes illos, qui mittent, aut deferent, aut deducent, aut vendent per ſe vel per alios Mauris vel aliis ex parte Maurorum arma, ferrum, lignamina, navium inſtrumenta, panem, beſtias, vel animalia ad comedendum, vel ad colendum, vel A ad equitandum. Et hanc ſententiam ſacerdotes diſtrictius obſervent uſque ad ſatisfactionem condignam. Omnes quoque chriſtiani tam milites quam alii qui ſe ad Mauros tranſtulerint ad faciendam guerram chriſtianis, excommunicati denuncientur, nec ſine auctoritate ſedis apoſtolicæ aliquatenus abſolvantur.

CONCILIUM ROTHOMAGENSE

Anno M. CC. XXIII. celebratum.

Ex MS. S. Michaelis in periculo maris.

Anno 1223.

ANno M. CC. XXIII. reſidente glorioſiſſimo papa (HONORIO) regnante invictiſſimo rege Francorum PHILIPPO, VI. calendas Aprilis celebratum eſt concilium provinciale, in ſede Rothomagenſi reſidente venerabili Patre Th. Rothomagenſi archiepiſcopo, præſentibus omnibus ſuffraganeis ſuis, præterquam domino Conſtancienſi, legitimè excuſato, & abbatibus quàm plurimis & multis aliis bonis viris diſcretis, in quo ſtatuta ſunt capitula ſubſcripta & coram omnibus recitata.

I.

Deſiderantes invenire per ſingulas diœceſes quod commendare debeamus, non quod teneamur emendare, auctoritate ſacri concilii Lateranenſis & hujus ſedis Rothomagenſis, à ſuffraganeis noſtris, ſicut à nobis, hæc potiſſimum volumus obſervari quæ in ipſo concilio conſtituta noſcuntur, & eorum contingunt officia, & à nobis ſub quadam brevitate ſunt collecta, ne ipſorum, quod abſit, negligentiam ſeu defectus, licet invitos, oporteat nos ſupplere. Videlicet ut per ſingulas diœceſes idoneæ ſtatuantur perſonæ, quæ ſimplici & de plano inveſtigent, quæ correctione vel reformatione digna ſunt, & ea referant in concilio ſubſequenti.

II.

Prædicatores.

Singuli epiſcopi viros idoneos ad officium prædicationis aſſumant, quatenus per totos epiſcopatus ſanctæ prædicationis rota diſcurrat.

III.

Corrigendi canonici.

Singuli epiſcopi exceſſus canonicorum eccleſiæ cathedralis corrigant, ſi eadem capitulum debuerit, & monitum neglexerit emendare.

IV.

Reformanda monaſteria.

Singuli ſuffraganei noſtri ſubjecta ſibi monaſteria ſtudeant reformare, & per cenſuram eccleſiaſticam advocatos, patronos, milites, ſeu quoſlibet alios compeſcant, ne in perſonis aut rebus offendant monaſteria; & ſi forſitan offenderint, ad ſatisfactionem compellere.

V

Diſtrictius inhibemus ne quis in diverſis monaſteriis locum monachi habere permittatur: nec unus abbas pluribus monaſteriis præſidere.

VI.

Clerici qui deprehenſi fuerint vitio incontinentiæ laborare, prout magis aut minus peccave- B rint, puniantur. Et ſi quis hac de cauſa ſuſpenſus divina celebrare præſumſerit; ab eccleſiaſticis beneficiis ſuſpendatur, & perpetuò deponatur.

VII.

Conſtitutiones in clericos confirmatæ.

Conſtitutiones quoque contra crapulam, & ebrietatem, & negotiatores clericos, & inordinate ſe habentes in divinis officiis editæ, nec non & conſtitutio de honeſtate & ornatu ipſorum firmiter obſerventur: ita quòd ſi decani & capitula, monitione præmiſſa, eam non fecerint à ſingulis de capitulo obſervari; ipſi epiſcopi ſingulos ad obſervationem eorum compellere non poſtponant.

C

VIII.

Adhuc obſervari mandamus, ut honeſtas eccleſiarum in ornamentis, & vaſis, & cuſtodia chriſmatis & euchariſtiæ diligenter per ipſos obſervari mandetur. Et de ſacerdotibus qui negligens fuerit puniatur.

IX.

De confeſſione.

De confeſſione verò facienda proprio ſacerdoti vel alicui alii de ipſius licentia, & de pœna ſubditorum, qui hæc neglexerint adimplere, de celanda confeſſione, & de pœna illius, qui ſigillum confeſſionis infregerit, ſicut ſtatutum eſt, executioni diligenter mandetur.

D

X.

Adjutores epiſcoporum.

Tam in cathedralibus quàm in conventualibus eccleſiis viri idonei ordinentur, quos epiſcopi poſſint habere coadjutores & cooperatores in prædicationibus, & audiendis confeſſionibus, & in ceteris quæ ad ſalutem pertinent animarum.

XI.

De ordinandis.

Epiſcopi quoque tales ad ſacros ordines promoveant, qui commiſſum ſibi officium dignè valeant adimplere; quoniam ſi ignaros & rudes ordinare præſumſerint; & ordinatores & ordinati graviter puniri jubentur.

E

XII.

Ad eccleſiaſtica quoque beneficia, prætermiſſis indignis, aſſumantur idonei, qui Deo & Eccleſiæ velint & valeant gratum impendere famulatum, nec aliquis in hoc inveniatur culpabilis, ne per provinciale concilium à conferendis beneficiis ſuſpendatur.

XIII.

Item filii canonicorum & maximè ſpurii non canonicentur in eccleſiis ſæcularibus, in quibus

Digitized by Google

inſtituti ſunt patres eorum. Ne qui hoc fecerit A à ſuis beneficiis ſuſpendatur.

X I V.

Laici qui de mortuariis & aliis, quæ juri ſpirituali ſunt annexa, ſe præſumunt intromittere, per cenſuram eccleſiaſticam compeſcantur.

X V.

Illam etiam conſtitutionem cum omni diligentia obſervari volumus & mandamus, quæ ſub pœna definita prohibet, ne quis in aliquem excommunicationis ſententiam promulgare præſu- B mat, niſi præſentibus perſonis idoneis, monitionem præmiſerit competentem: nec cauſa cupiditatis aliquis audeat vinculo innodare, vel innodatum abſolvere.

X V I.

Contra clandeſtina matrimonia. Pœnamquoque conſtitutam infligi præcipimus facientibus clandeſtina conjugia, nec non presbytero parrochiali qui tales conjunctiones prohibere contemſerit, aut eiſdem præſumſerit intereſſe. C

X V I I.

De decimis. Decimæ quoque per diſtrictionem eccleſiaſticam ſolvantur, quæ debentur lege divina, vel loci conſuetudine approbata, & ſolutionem campartorum præcedat ſolutio decimarum, vel ſaltem qui camparta percipiunt, ea decimare cogantur.

X V I I I.

Omnes cujuſcumque ordinis regulares de terris alienis & de acquiſitis poſt Lateranenſe concilium, illis eccleſiis ſolvere compellantur, quibus antea ratione prædiorum ſolvebantur, niſi cum ipſis eccleſiis aliter compoſuerint.

X I X.

Si quis religioſus abſque abbatis vel majori parte capituli licentia pro aliquo fidejubeat, vel mutuum faciat ultra ſummam præfinitam; non ſolvantur à conventu, niſi in utilitatem domus conſtiterit redundaſſe.

CONCILIUM PROVINCIALE

Celebratum Rothomagi anno gratiæ M. CC. XXXI. ſub Mauritio Archiepiſcopo & ejus ſuffraganeis.

Ex MS. Sancti Michaelis in Periculo maris.

I.

Anno 1231. STatuimus ut prior conventualis non ultra ſummam LX. ſolidorum ab aliquo ſine licentia ſui abbatis, vel epiſcopi ſui, ſi remotus fuerit abbas, mutuo pecuniam accipiat; ſi forte fecerit, abjiciatur à prioratu, nec denuo prioratum valeat adipiſci, quouſque per provincia- D le concilium fuerit reſtitutus, niſi forte prioratus ita abundet in reditibus, quod priori ultra dictam ſummam accipere mutuo ſit neceſſe; & tunc ultra ſummam centum ſolidorum etiam accipere non præſumat. Ejdem pœnæ ſubjaceat prior, qui quantamcumque ſummam pecuniæ mutuo recepit à Judæis. Abbas autem qui ſine licentia epiſcopi ſui à Judæo pecuniam receperit mutuo; ſuſpendatur, nec niſi per provinciale concilium relaxetur.

I I.

Statuimus etiam ut abbates, & priores, & alii obedientiarii, de ſingulis proventibus, & redditibus, & expenſis, ſingulis annis diligenter computent in capitulo quater in anno ad minus, & E ſtatus tam abbatiarum quàm prioratuum à clauſtralibus cognoſcatur, & compotus redigatur in ſcriptis, ita quòd conventus penes ſe retineat unum ſcriptum & abbas aliud.

I I I.

Nullus abbas mutuo recipiat pecuniam ſine capituli ſui vel majoris & ſanioris partis capituli licentia, ultra ſummam ab epiſcopo ſuo taxandam ſecundum monaſterii ſui facultates, qui contra fecerit, per epiſcopum ſuum puniatur.

I V.

Propter ſcandala quæ ex monialium converſatione proveniunt, ſtatuimus de monialibus nigris ne aliquod depoſitum recipiant in domibus ſuis ab aliquibus perſonis, maximè arcas clericorum vel etiam laicorum cauſa cuſtodiæ apud ſe minimè deponi permittant. Pueri & puellæ qui ibi ſolent nutriri & inſtrui penitus repellantur. Omnes communiter comedant in refectorio, & in dormitorio dormiant ſolitariè. Cameræ monialium omnes deſtruantur: niſi aliqua per inſpectionem epiſcopi intra retineatur ad infirmariam faciendam, vel alia de cauſa quæ epiſcopo neceſſaria videatur.

V.

Item moniales nullatenus exire permittantur vel extra pernoctare, niſi forte ex magna cauſa & rarò: & abbatiſſis injungatur ne aliter egredi permittant moniales. Et ſi aliquando abbatiſſa ex juxta cauſa alicui permittat: eidem injungatur quòd ſine mora revertatur, & det ei ſociam, non ad voluntatem ſuam, ſed quam viderit expedire.

V I.

Oſtia ſuſpecta & ſuperflua obſtruantur. Circa hoc autem epiſcopi diligentiam adhibeant & curam per ſe & per miniſtros ſuos; & vitas & converſationes earum taliter reſtringant, quòd per eorum diligentiam ſcandala quæ de earum vita in præſenti proveniunt, ſopiantur.

V I I.

Statuimus, ut omnes judices tam ordinarii quàm ab ordinario delegati temperent ſe & refrænent à generalibus excommunicationibus; nec in generali participantes excommunicent ubi communicaverunt in crimine delinquenti.

V I I I.

Statuimus, ut in locis ſive prioratibus, ubi congregatio conventualis ſolet eſſe, ſi faculta-

tes

Anno 1181. tes eccleſiæ ſuppetant illius ; conventus reſtau- A retur ibidem.

IX.

Monemus abbates & priores conventuales, quod tot factores in abbatiis & prioratibus ſuis inſtituant, ſi ad hoc facultates eorum ſufficiant, quot ibi ſolent deſervire, & ne penſionem nec cenſum ab eis exigant, quem non ſolent exigere ab antiquo, niſi fortè alicui ex juxta cauſa à ſuo epiſcopo permittatur.

X.

Statuimus, quod clerici ribaudi, maximè qui dicuntur de familia Goliæ, per epiſcopos, archidiaconos, officiales, rectores Chriſtianitatis B tonderi præcipiantur, vel etiam radi ; ita quod eis tonſura non remaneat clericalis ; ita tamen quod ſine ſcandalo & periculo iſta fiant.

XI.

Statuimus, ut ille ad quem unius vel plurium judicum mandatum dirigitur, ſive de citatione facienda, ſive de aliquo alio faciendo, non faciat quod mandant, niſi in ipſo mandato contineatur expreſsè, & deſignentur nomina judicum, locorum, diœceſis, & perſonarum, & niſi exhibeatur authenticum, vel cujus auctoritate procedit authenticum, vel authentici tranſcriptum ſub ſigillis authenticis & notis : & ne citatores à ju- C dicibus contra prædictam formam mandatum eorum exequi compellantur, ad ſedem apoſtolicam appellent.

XII.

Prohibemus, ne aliquis clericus ab aliquo, quam à ſuo epiſcopo ſe faciat ordinari, niſi ſuper hoc dioceſani ſui litteras habuerit ſpeciales vel licentiam.

XIII.

Præcipimus, ut concubinæ preſbyterorum, quæ ſuper hoc de cetero confeſſæ fuerint, vel convictæ, vel diffamatæ, ſuper hoc non poterunt D ſe purgare, publicè in eccleſia die Dominico vel alio ſolemni die coram populo tondeantur, aliam pœnitentiam competentem pro peccato hujuſmodi ſuſcepturæ : & ſi quæ fuerint inventæ rebelles ; per excommunicationis ſententiam ad hoc, ſi neceſſe fuerit, compellantur.

XIV.

Nullus audeat miſſam bis in die celebrare aut cum duplici Introitu, niſi in humana neceſſitate, ſcilicet humano corpore præſente, in die Dominico, vel alio ſolemni, in die Natalis Domini, in die Paſchæ, & hoc ubi non eſt niſi unus ſacerdos. Celebraturus quoque miſſam ſecundam E vinum perfuſionis non ſumat, ſed miniſtro habenti bonam conſcientiam conferat.

XV.

Prohibemus, ne aliquis archidiaconus, ſeu rector ruralis, ſive monachus, vel quicumque alius, cognoſcat de cauſis matrimonialibus, niſi ſuper hoc privilegium ſedis apoſtolicæ habeat, vel ab antiquo ſic fuerit conſuetum ; ſed cum in eorum auditorio talis quæſtio devenerit, eam epiſcopo loci, vel ejus officiali, ſine moræ diſpendio ſtudeant nuntiare, partes ad ipſorum examen competenti termino remittentes.

XVI.

Prohibeant ſacerdotes ſub pœna excommunicationis choreas duci in cimiterio vel in eccleſiis : moneant etiam ne alibi fiant.

XVII.

Prohibeant ſimiliter, ne vigiliæ fiant in eccleſiis, niſi in feſto illius eccleſiæ Sancti.

XVIII.

Nullus laicus de novo ædificare in cimiterio permittatur, nec domus aliqua, ſi deſtructa fuerit, per annum & diem durante ruina reædificetur ibidem, nec fimus vel immunditiæ aliquæ in cimiterio adunentur.

XIX.

Clerici beneficiati, ſeu in ſacris ordinibus conſtituti, non ſint advocati pro pretio ſeu in fraude precii in curia laicali, nec loco laicorum curiam teneant, nec balliſti eorum ſeu aliorum illicitis præficiantur.

XX.

Nullus autem ſacerdos curam animarum habens eccleſiam ad firmam recipiat, nec etiam ſacerdos curam animarum habens, niſi habeat perpetuum vicarium, in quo caſu non recipiat niſi de epiſcopi ſui licentia ſpeciali.

XXI.

Statuimus quòd condonati cujuſlibet domus religioſæ aliquod ſignum portent ad arbitrium epiſcopi, & religioni congruentia indumenta ; ut per hoc diſtinguantur ab aliis, & ſicut religioſi ab eccleſia deffendantur, & ad hoc faciendum per ſuos preſbyteros compellantur.

XXII.

Diſtrictè præcipitur ne ſacerdotes magnos cultellos cum cuſpide, enſes, gladios, vel lanceas portent, nec clerici ſacerdotum, vel alii in ſacris ordinibus conſtituti, niſi juſta cauſa timoris.

XXIII.

Præcipimus ne laici teſtamenta ſua ordinent per manum laicalem, & ipſis prohibeant frequenter ſacerdotes, ne teſtamenta ſua faciant, niſi neceſſitate, ſine præſentia ſacerdotis ; maximè cùm in Normannia talis conſuetudo exiſtat.

XXIV.

Jurabunt officiales, & qui demandatam ab epiſcopis vel officialibus juriſdictionem ſuſcipiunt, quòd munus & donum non recipiant, niſi exenia tam modica, propter quæ præſumi non debeant, quòd judicum animus à tramite juſtitiæ debeat deviare, nec exenia hujuſmodi frequenter recipiant ab eodem.

XXV.

Inhibemus ne monachi vel aliæ perſonæ eccleſiaſticæ (a) quod cauſis, quæ tantum conſueverunt tractari in foro eccleſiæ, deponant querimoniam coram judice ſæculari, niſi ab epiſcopo ſuo ſupra licentiam habuerint ſpecialem.

XXVI.

Statuimus ut decanatus ab epiſcopis vel archidiaconis non vendantur, ſeu ad firmam tradantur, ſed gratis de cetero concedantur : ita quod de emendis ſuperioribus jurati fideliter reſpondebunt, deductis propriis expenſis, quas ipſi decani neceſſario facient propter officium decanatus.

(a) f. pro cauſis.

Digitized by Google

Anno 1231.

XXVII.

Item firmiter inhibemus, quod ſi partes litigantes coram epiſcopis, ſeu archidiaconis, vel decanis ruralibus tranſigant, vel componant; neutra pars prætextu alicujus conſuetudinis, emendam judicum propter hoc minimè perſolvere teneatur.

XXVIII.

Item præcipimus quod cauſæ eccleſiaſticæ coram decanis ruralibus & coram quocumque judice eccleſiaſtico ſecundum jura eccleſiaſtica tractentur, & non per modum curiæ ſæcularis.

XXIX.

Qui cruce ſignati ſunt, ultra annum & diem ab eccleſia nullatenus deffendantur, niſi pro ſpeciali mandato ſedis apoſtolicæ vel legati paſſagium interdicatur, vel in diem prorogetur, vel ex alia juſta cauſa & evidenti eos oporteat remanere. Hoc idem & de cruce ſignandis ſtatuimus obſervandum.

XXX.

Volumus & præcipimus quod judices ſæculares, qui clericos in aliquo facinore deprehenſos, carceri mancipatos, ſi ab eccleſiaſtico judice requiſiti eos reddere contradicant, extunc excommunicati à ſummo judice promulgentur, nec in ipſis capiendis amplius violentia capientium extendatur, quam deffenſio vel rebellio exegerit clericorum: & cùm captores eos tenuerint, eccleſiaſtico judici ſcilicet epiſcopo vel officiali ſeu archidianono, vel decano loci ſine moræ diſpendio denuntiare procurent.

XXXI.

Præcipimus ut clerici, qui habent perpetuos vicarios in eccleſiis ſuis ſi ſint docibiles, ſtudeant principaliter in theologia, niſi juſta & rationabili cauſa epiſcopus ſuus cum eis aliter duxerit diſpenſandum, & niſi ſint in ſacris ordinibus conſtituti, ad ſacros ordines promoveantur. Illi autem de quibus merito præſumendum ſit, quòd in ſtudio proficere non debeant, ordinentur & in ſuis eccleſiis deſerviant in ordine ſacerdotali, ſi de eorum & vicariorum extiterit voluntate, vel alibi in eodem ordine Domino ſtudeant deſervire.

XXXII.

Statuimus quòd vicario perpetuo cedente vel decedente vicariam accreſcat perſonatus, & ex tunc perſona illius eccleſiæ non per vicarium, ſed per ſeipſum illi eccleſiæ in ordine quam ipſius eccleſiæ cura requirit.

XXXIII.

Statuimus etiam quòd quando eccleſia vacaverit; ſi talis ſit eccleſia, quòd officiari poſſit per unum ſacerdotem & clericum, ille qui tempore vacationis deſerviet illi eccleſiæ, habeat xv. libras Turonenſes ad minus per annum; ſi verò talis ſit, quòd duorum indigeat officio ſacerdotum, xxij. libras Turonenſes & dimidiam habeant per annum de proventibus ejuſdem eccleſiæ.

XXXIV.

Statuimus etiam quòd illud idem in eccleſiis non vacantibus obſervetur, cum forte perſonæ earumdem abſentes fuerint de epiſcoporum ſuorum licentia ſpeciali: hoc idem intelligimus de omnibus eccleſiis, ubi vicarius fuerit inſtitutus.

XXXV.

Præcipimus quòd perſonæ eccleſiarum parrochialium, qui habent redditus abundantes, domos in ſolo eccleſiaſtico ædificare ſtudeant competentes. Vicarii verò perpetui, quibus ad hoc omnino non ſuppetunt facultates, pro poſſe ſuo ad hoc laborent, ut à perſonis ſuis juventur ſecundum portionem, quam in eiſdem percipiunt annuatim. Si verò terram non habeant, ubi vicarius ſine perſona ædificare poſſit commodè, patronus clericus qui in eadem eccleſia aliquam partem percipiet decimarum ſeu proventuum aliorum, ſi ad hoc faciendum terram habeat congruentem, ad ædificium conſtruendum dare quantum opus fuerit compellatur.

XXXVI.

Nullus diaconus euchariſtiam det infirmis, vel confeſſiones audiat, vel baptiſet, niſi cum ſacerdos abſens fuerit: ita quòd ejus adventus commodè expectari non poſſit, vel idem preſbyter gravi infirmitate vel alio incurabili impedimento fuerit impeditus.

XXXVII.

Prohibemus diſtrictè ne preſbyteri, ſeu priores forenſes, mulieres aliquas habeant in ſuis domibus reſidentes, niſi matrem, vel aliam, quæ tantæ ſit ætatis, quod mala ſuſpicio de ea non poſſit ſuboriri.

XXXVIII.

Prohibemus etiam ne ſacerdotes in generali excommunicent, niſi pro furtis, & de perditis in eadem parrochia; & tunc trina vocatione præmiſſa.

XXXIX.

Omnes monachi, qui ſolitarie vivunt in aliquibus locis, ad clauſtrum à ſuis abbatibus revocentur, niſi prioratus ſic abundet, quod ſufficiat ad duos monachos ſuſtentandos; & in hoc caſu abbates duos monachos ibidem ponere compellantur.

XL.

Statutum ab abbatibus nigri ordinis & in eorum concilio ſuper eſu carnium & jejuniis promulgatum confirmamus, & præcipimus obſervari.

XLI.

Monachi veſtes non deferant ſumtuoſas, ſed viles, ſecundùm quod in eorum Regula continetur; & hoc epiſcopi præcipiant abbatibus in ſua diœceſi conſtitutis, ut monachos ſuos ad id faciendum compellant, & in ſe ſtudeant obſervare.

XLII.

Epiſcopi, ut moniales vivant ſine proprio, curam adhibeant diligenter, ne ſe poſſint excuſare prætextu alicujus paupertatis.

XLIII.

Statuimus ne aliquis monachus det aliquid abbati ſuo pro prioratu habendo, & abbas propter hoc recipere non præſumat.

XLIV.

Monachos ad inſtitutionem aliquam prioratum non habentem, nec aliquid aliud ad firmam ab abbate recipere, vel à quolibet alio prohibemus.

Digitized by Google

XLV.

Nullus abbas nigri ordinis monachum recipiat Ciſtercienſis ordinis qui profeſſionem fecerit in ordine memorato.

XLVI.

Statuimus ut antiquæ penſiones quæ à prioratibus monaſteriis ſolvebantur, quatenus per abbatem vel monaſterium à XL. annis & infra fuerint augmentatæ, vel de novo impoſitæ, penitus revocentur, & eas augmentari de cetero prohibemus.

XLVII.

Auctoritate hujus provincialis concilii prohibemus ne clerici beneficiati, ſeu preſbyteri, vel aliqui religioſi aliquam exerceant negotiationem: ſi quis autem tale præſumſerit; ſecundùm qualitatem delicti puniatur.

XLVIII.

Jurabit autem unuſquiſque advocatus, ſe fideliter facturum officium ſuum; quòd injuſtas cauſas ſeu deſperatas contra conſcientiam ſuam non ſuſtinebit, nec inſtrumenta partis adverſæ ſubtrahet vel ſubtrahi faciet, nec exceptionibus falſis, quod ſciat, ſeu per malitiam excogitatis utetur, nec procurabit quòd falſitates vel ſubortiari, ſeu falſa inſtrumenta in cauſa ſua producantur; & quod cauſam clientuli ſui quantum credet, quod faciat ad utilitatem ipſius clientuli, non prorogabit: & quòd de eis quæ in curia facta fuerint, de quibus à judicibus requiſitus fuerit, veritatem ſecundùm credulitatem ſuam non tacebit: quòd ſi ſe crediderit inſufficientem deffenſioni cauſæ ſuæ, cum peritioribus conſilium habebit: & quod libellum & acta in cauſis ſuſceptis fideliter pro poſſe ſuo conficiet manu propria, vel ea ſi ſcribere neſciverit vel noluerit, ſcribi faciet.

XLIX.

Nullus monachus ſeu canonicus regularis jus patronatus vel decimam recipiat à laico, ſeu penſionem alicujus eccleſiæ auctoritate propria intrare præſumat; nec canonicum ibi ponat, ubi conſuevit eſſe preſbyter ſæcularis, niſi de diœceſani ſui licentia ſpeciali.

L.

Cùm contingat interdum quaſdam excommunicationes generales ab abbatibus in ſuo monacho promulgari; ſicut evenit aliquando, quod abbas excommunicat omnes illos, qui in clauſtro alio fuerint allocuti, vel qui ſine licentia monaſterium exierit, vel conſilia fecerit in quibus monachi facile tranſgreſſores exiſtunt; propter quod etiam frequenter accidit quòd multi monachi in excommunicationem incidunt, nec non aliquotiens irregularitates incurrunt: ſtatuimus ut nullus abbas de cetero inconſulto diœceſano ſuo tales excommunicationes generales promulgare præſumat.

LI.

Aliqua neceſſaria cauſa moti infra XVIII. annum aliquem in monachum recipi prohibemus.

LII.

Præcipimus ut juxta ſtatuta generalis concilii Judæi omni qualitate habitus à Chriſtianis disjungantur, & ſigna deferre manifeſta in pectore compellantur. Chriſtiani verò ſive Chriſtianæ eiſdem non ſerviant. Ad hoc per cenſuram eccleſiaſticam compellantur.

EXPLICIT CONCILIUM.

VARIA CONCILIA

Celebrata in cauſa quæ vertebatur inter epiſcopum Bellovacenſem & regem.

Ex membrana Belvacenſi.

Primum concilium celebratum fuit apud Noviomum prima ſeptimana XL. anno Domini M. CC. XXXII. ad quod concilium epiſcopus Bellovacenſis detulit querimoniam ſuper injuriis illatis ſibi à rege: & exinde concilium miſit ad inquirendum de injuriis memoratis tres epiſcopos: prout probatur in carta ſigillata ſex epiſcoporum, ſignatas prout continetur in inſtrumento ſigillato magiſtri Petri.

Secundum concilium celebratum fuit apud Laudunum eadem XL. poſt *Lætare Jeruſalem*, ad quod relata fuit inquiſitio facta ſuper injuriis memoratis ab epiſcopis: & exinde tres epiſcopi miſſi fuerunt ad monendum dominum regem ſuper ipſis injuriis, prout continetur in tranſcripto ſigillato ſigillo magiſtri Petri XI. †. & XII. & in litteris ſigillatis ſigillo duorum epiſcoporum ſignatis †. C.

Tertium concilium celebratum fuit circa Aſcenſionem Domini M. CC. XXXIII. & ex illo miſſus fuit dominus archiepiſcopus cum duobus epiſcopis ad monendum dominum regem iterum, prout continetur in litteris ſigillatis ſigillo ipſius archiepiſcopi, & duorum epiſcoporum ſignatis per D. & notandum quod more Gallicano mutatur annus in Domini Annuntiatione dominica.

Quartum concilium celebratum fuit apud Silvanectum ubi fuit . . . . inter archiepiſcopum & epiſcopos quod ſi dominus rex infra ſubſequentes vindemias non reſtituiſſet epiſcopum & eccleſiam Belvacenſem; ex tunc provincia interdicatur: & ex illo omnes, ſicut ibi erant, acceſſerunt ad regem, & monuerunt eum ſuper injuriis memoratis eodem anno, prout continetur in tranſcripto ſigillato ſigillo magiſtri Petri XIV. XV. f.

Quintum concilium celebratum fuit eodem anno apud S. Quintinum, in quo firmiter om-

Digitized by Google

nes & ſinguli promiſerunt quod niſi dominus A rex emendaret ſe erga eccleſiam Belvacenſem * . . . omnium Sanctorum in provincia Rhemenſi poneretur interdictum: & dederunt poteſtatem auctoritate concilii archiepiſcopo dictandi formam interdicti: & ſecundùm formam ab ipſo dictatam, ſicut ipſe poneret in ſua diœceſi interdictum, ita ipſi ponerent in ſuis diœceſibus, & facerent obſervari, prout continetur.

Item cum totum ſpatium à concilio determinatum tranſcurriſſet, & dominus rex in nullo ſe emendaſſet erga epiſcopum & eccleſiam Belvacenſem: tandem eodem anno in craſtino S. Martini hyemalis venit dominus archiepiſcopus cum Sueſſionenſi, Catalaunenſi, Sylvanectenſi, Cameracenſi epiſcopis, apud Bellum-montem, ubi erat dominus rex, & habito tractatu B de . . . . provenire non poſſet, de conſilio dictorum epiſcoporum auctoritate ſibi conceſſa à concilio, dictavit formam interdicti, & poſuit interdictum in ſua diœceſi; & ſecundum eamdem formam mandavit aliis epiſcopis quod ponerent: qui poſuerunt, ſervaverunt, & fecerunt obſervari, excepto Noviomenſi, prout continetur in prædicto tranſcripto ſigillato ſigillo Magiſtri P. xix. & xx. †.

Sextum concilium celebratum fuit eodem anno apud S. Quintinum dominica in natali Domini, ubi ſpreta appellatione epiſcopi Belvacenſis, revocaverunt interdictum pro ipſo & eccleſia ſua latum, prout continetur in prædicto tranſcripto ſigillato ſigillo magiſtri P. & in litteris ſigillatis ſigillis quatuor epiſcoporum quæ incipiunt *Coram vobis* ſignatis. P. S.

CONCILIUM TREVIRENSE.

Anno M. CC. XXXVIII. celebratum.

Ex MS. eccleſiæ Metenſis.

Anno 1238.

ANno Domini M. CC. XXXVIII. in feſto beati C Matthæi apoſtoli, in civitate Treverenſi, in eccleſia beati Petri celebratum eſt concilium reſidentibus THEODERICO Treverorum archiepiſcopo, & reverendis in Chriſto patribus JOHANNE Metenſi, ROGERO Tullenſi, RODULPHO Virdunenſi epiſcopis, & hæc ſunt ipſius concilii conſtituta.

I.

De incendiariis.

Quoniam creſcente perverſorum hominum malitia adverſus ſpiritales nequitias ſanctorum patrum canones ad reprimendas quorumdam inſolentias non ſufficiunt, novis morbis nova me- D dicamina præparamus. Neceſſitate itaque rerum compulſi, præcipimus religioſorum locorum incendiarios & eorum receptores ſingulis diebus dominicis excommunicatos nuntiari per omnes conventuales & parochiales eccleſias & monaſteria tam monachorum quam monialium. Cum autem ipſi incendiarii abſolvi non poſſint poſt publicationem niſi à papa, nos expenſis & laboribus volentes parcere; ſtatuimus ut ante denuntiationem hoc ipſis intimetur; videlicet quod niſi ſatisfecerint, ad papam eos oporteat laborare: ut ſic territi ad ſatisfactionem facilius inducantur. Idem de violatoribus & fractoribus eccleſiarum & monaſteriorum. E

II.

De prædis rerum eccleſiaſticarum.

Statuimus & firmiter præcipimus, quatinus ſi quis ad locum aliquem prædam eccleſiaſticorum locorum vel perſonarum eorum duxerit, per totam illam parrochiam ceſſetur à divinis dum præda eſt ibi, vel ipſe prædo, aut prædæ emptor. Si autem in ipſa parrochia fuerit conventus, januis clauſis & excluſis ipſius parrochiæ parrochianis, divina ibi voce ſubmiſſâ celebrentur tali modo, quod non foris audiantur.

* f. ante feſtum.

III.

Si quis autem parrochianorum deceſſerit, cum miſſæ officio in atrio fodiatur, & cum ſola tantum commendatione, excepto prædone, emptore, receptore, & fautoribus eorumdem. Vel ſi conſumta fuerit ibi præda, ſententiæ prædictæ conſerventur, ſi de præmiſſis conſtiterit per evidentiam facti vel ſacramentum ſpoliati ſi honeſta ſit perſona. Si quid autem circa hoc quæſtionis emerſerit, judicio judicis relinquatur.

IV.

Sacerdotes locorum quibus de prædictis conſtiterit, ſtatim ſententias prædictas obſervent, & faciant obſervari.

V.

Raptores excommunicandi.

Adjicimus, ut ſi raptor rerum ſacrorum locorum, vel perſonarum eccleſiaſticarum admonitus non ſatisfecerit, excommunicetur. Si dominum habet ſuperiorem, ille moneatur ut raptorem ad ſatisfaciendum compellat infra menſem à tempore monitionis ſibi factæ. Quod ſi facere neglexerit, ex tunc terra ipſius eccleſiaſtico ſupponatur interdicto: prius tamen interdicta terra raptoris, ſi quam habet. Quod dicimus de raptore, extendi volumus ad eum procuratorem, ut fiat rapina.

VI.

Si raptor excommunicatus fuerit pro terra ejus interdicta ab ordinario unius diœceſis, aliarum dioceſum eumdem raptorem excommunicatum denuntiet, & vicarii faciant terram, ſi quam ibidem habet, nihilominus eccleſiaſtico ſupponentes interdicto. Idem dicimus de captivatoribus & detentoribus clericorum.

VII.

Si locus fuerit interdictus propter exceſſum ejuſdem loci domini, homines ejus non admittantur ad divina, etiam in locis tam vicinis quod exinde

Digitized by Google

Anno 1238. rumpi poſſit nervus eccleſiaſticæ diſciplinæ. Et ſi tales ſcienter admiſerit conventus, quot diebus peccaverit, tot ſeptimanis celebret clauſis januis, ſine pulſatione campanarum, voce ſubmiſſa & aliis excluſis, graviori animadverſione puniendus ſi & iſtud neglexerit obſervare. Si verò paſtor vel vicarius perſonas loci interdicti ſcienter admiſerit, ſuſpendatur. Simili pœna involvi volumus excommunicatum quemcumque admittentes ſcienter ad divina.

VIII.

Contra clericos captivos tenentes. Item ſtatuimus quod captivatores clericorum, adjutores & deffenſores eorum, excommunicati in continenti nuntientur. Si autem à die denuntiationis captivatores cum ſatisfactione infra triduum non reſtituerint, terra ipſorum eccleſiaſtico ſupponatur interdicto. Si verò à tempore interdicti infra menſem non reſipuerint, eorum domini principales, qui poteſtatem habent eoſdem coercendi, moneantur ab ordinariis ſuis, ut captivatores & detentores ad eorum reſtitutionem inducant & compellant incontinenti: alioquin ipſi domini excommunicentur, etſi excommunicationis ſententia non proficit contra eos, ipſorum terras ſupponimus interdicto. Anno 1238.

IX.

Contra minas intentantes. Si quis laicus eccleſiaſticæ perſonæ minas intulerit de corpore proprio, & ammonitus à judice ordinario aſſecurare noluerit, nec de ipſo accipere rationem; per excommunicationis & interdicti ſententias ad aſſecurationem ejus & rationem de ipſa recipienda compellatur.

CONCILIUM SEDENENSE

Sub Henrico archiepiſcopo Ebredunenſi anno M. CC. LXVII. celebratum.

Ex MS. codice eccleſiæ Digniénſis.

Anno 1267. HÆc ſunt quæ nos Henricus patientia Dei Ebredunenſis archiepiſcopus in concilio noſtro provinciali apud Sedenam celebrato anno Domini M. CC. LXVII. Calendis Novembris de conſilio prælatorum duximus ſtatuenda & per totam Ebredunenſem civitatem, diocesim & provinciam firmiter & efficaciter obſervanda.

I. *De diligentia habenda contra hæreticos puniendos.*

Ut epiſcopi ſolliciti ſint & attenti circa inquiſitionem & punitionem hæreticorum, & excommunicatorum, & notoriorum peccatorum, ſecundum canones & legitimas ſanctiones & ſtatuta legatorum in partibus iſtis edita.

II. *De diligentia habenda per prælatos habendorum ſtatutorum.*

Ut quilibet epiſcopus inquirat, & inquiri faciat dicta ſtatuta, ſcilicet omnia & ſingula edita à legatis, & faciat ſcribi de bona littera, & poſtea ſtatuta conciliorum provincialium Ebredunenſium archiepiſcoporum; ita quod quilibet ipſum librum habeat, & deportet ſecum in primo concilio, quod occurret, & in ſequentibus, & ſervet ea & ſervari faciat à ſubditis quo poterit bono modo. Et ponatur titulus, & unde, & locus à quo, & ubi facta ſunt.

III.

Ut quilibet ſervet & ſervari faciat ſententias excommunicationis per ordinarium, & in conciliis latas ex quo ſibi fuerit nuntiatum, ſecundùm ſtatuta concilii Valentini. Idem faciat de aliis ſententiis quæ nomine eccleſiaſticæ cenſuræ continentur.

IV. *De cultello cum cuſpide, & aliis armis non portandis.* Anno 1267.

Ut nullus clericus cultellum cum cuſpide ſeu arma impugnationis ferat, ſine prælati ſui licentia; & quicumque hoc de cetero fecerit, pro incorrigibili habeatur.

V. *Ut nullus in minoribus conſtitutus vocem ſibi vindicet in capitulo.*

Ut nullus canonicus in minoribus ordinibus conſtitutus vocem habeat in capitulo, & ſi ſe ingeſſerit, vel ex quo ſibi dicetur, vel ab aliquo de canonicis quod exeat capitulum, ſtatim ſine mora non exierit; à canonica præbenda ſua privatus ſit ipſo jure & ipſo facto, & ſi epiſcopus circa hæc negligens inventus fuerit; ad metropolitani arbitrium ſive temporaliter ſive ſpiritualiter puniatur; & per eumdem is qui in hoc deliquerit corrigatur. Et idem intelligimus de his qui ad monitionem ſive præceptum prælati ſui neceſſitate vel utilitate eccleſiæ exigente in diaconos vel ſacerdotes ſe non fecerint promoveri.

VI. *De reſidentia perſonali præbendatorum.*

Ut ubi bona diviſa ſunt per præbendas, præbendati perſonalem & debitam ſive canonicam reſidentiam faciant, alioquin in primis fructibus præbendarum, qui percipiendi occurrent, ſequeſtrentur omnes fructus, de quibus duæ partes ad minus deſervientibus eccleſiæ deputentur, ſive inter eos dividantur. Et ſi quis in hoc negligens, vel contra ſtatutum veniens, ſeu venire attentans repertus fuerit; per privationem beneficii vel ſuſpenſionem officii, vel alias temporaliter vel ſpiritualiter ad ſuperioris arbitrium puniatur, & per eumdem is qui in hoc deliquerit

Digitized by Google

puniatur vel corrigatur. Et idem intelligimus de prӕpoſitis, & aliis in dignitatibus conſtitutis, quoad fructus, ad perſonatum, ſive dignitatem pertinentes, ſive bona diviſa ſint, ſive communia.

VII. *Ut laicus clericum coram ſe non citet.*

Ut nullus laïcus major, medius, vel infimus, cujuſcumque dignitatis vel conditionis ſit, ſuper criminalibus vel perſonalibus, clericum vel perſonam eccleſiaſticam coram ſe citet vel citari faciat, ſeu invitum detineat, vel quoquo modo diſtringat. Quod ſi fecerit; ſciat ſe excommunicationis vinculo innodatum.

VIII. *Ut nullus decimas vel alia jura occupet.*

Ut nullus laïcus major, medius, vel infimus, cujuſcumque dignitatis vel conditionis ſit, ſine voluntate diœceſani eccleſias, vel decimas, ſeu alia ad eccleſias pertinentia, ſeu quӕ eccleſiӕ ſeu perſonӕ eccleſiaſticӕ percipere ratione eccleſiarum conſueverunt, occupent, vel uſurpent, vel detineant occupata: alias occupantes, & detinentes, & mandatis eorum in hac parte obedientes, excommunicationis vinculo innodamus. Et hoc intelligimus de bonis immobilibus, mobilibus ſe moventibus, & juribus aliis quibuſcumque.

IX. *De pœna impedientium juriſdictionem epiſcopalem.*

Ut nullus laïcus major, medius, & infimus, cujuſcumque dignitatis, vel conditionis ſit, ſpiritualem juriſdictionem epiſcoporum impediat vel perturbet. Et quicumque hoc fecerit, ſi monitus infra XV. dies ſe non correxerit, & de hoc competenter ſatisfecerit, ſciat ſe excommunicationis vinculo innodatum.

X. *De pœna ſpoliantium, occupantium, vel uſurpantium eccleſias vel eorum jura.*

Ut nullus laïcus major, medius, vel infimus cujuſcumque dignitatis vel conditionis ſit, juris ordine prӕtermiſſo, epiſcopos, vel eccleſias, vel perſonas eccleſiaſticas, rebus vel juribus ſuis ſeu hominibus ſeu hiis quӕ poſſident vel quaſi, per XL annos poſſederunt vel quaſi, ſpoliet, occupet, vel uſurpet, vel aliquo modo perturbet, vel inquietet. Et ſi quis hoc fecerit, vel fieri mandaverit, vel non correxerit; cum iſtud corrigere poſſit, tam mandans, quam obediens, ſeu in prӕdictis delinquens, ſciat ſe excommunicationis vinculo innodatum.

XI. *De pœna eorum qui ſine licentia prӕlatorum in beneficiis adminiſtrant.*

Item, ſtatuimus ne quis ſine conſenſu vel licentia ſeu auctoritate noſtra, ſeu diœceſanorum epiſcoporum ſuffraganeorum, ſeu officialium noſtrorum, ad quos hoc de jure ſpectat, aliquas eccleſias ſeu alia beneficia eccleſiaſtica infra civitatem, diœceſim, provinciam Ebredunenſem adminiſtrando in eis, ſeu proventus ipſorum percipiendo de cetero recipiat ſeu potius occupet vel aliter recepta ultra VIII. dies ex quo hoc ſtatutum ad aures ejus pervenerit detineat occupata: alioquin ipſum, & in hac parte obedientem, excommunicationis vinculo innodamus.

XII. *De pœna eorum qui ſuper ſpiritualibus querelando ad ſӕculares recurrunt.*

Ut nullus de clerico ſeu de perſona eccleſiaſtica conquerens, ſuper ſpiritualibus ſeu eccleſiaſticis criminalibus vel civilibus cujuſcumque recurrat ad curiam ſӕcularem ſeu laicum quemcumque ſuper juſtitia facienda, nec cum ipſis ſuper iiſdem ſine conſcientia ordinarii ſui pacta ineat, nec facta obſervet: alioquin querelam exponens, vel denuntiationem faciens, vel pacta faciens, vel obſervans, à jure ſuo cadat, ipſo facto & ipſo jure, nulla alia ſententia expectata, & quouſque de hoc ſatisfecerit, ad arbitrium ordinarii ſciat ſe excommunicationis vinculo innodatum.

STATUTA DUDUM EDITA

Per bonӕ memoriӕ D. JACOBUM Ebredunenſis eccleſiӕ quondam archiepiſcopum & ceteros archiepiſcopos comitatus Provinciӕ, quӕ inter alia volumus & prӕcipimus infra noſtram civitatem Dignienſem & diœceſim ab omnibus obſervari.

Ex MS. eccleſiӕ Dignienſis.

I. *Quod quilibet ſaltem in quadrageſima ſua confiteatur peccata.*

Item, ſtatuimus ut omnes utriuſque ſexus ſaltem ſemel in anno & ſpecialiter in quadrageſima generaliter confiteantur proprio ſacerdoti, quod ſi juſta cauſa ceſſante, facere non curaverint; eccleſiaſtica in fine dierum ſuorum careant ſepultura, ſi eo anno contigerit eos mori, donec ſatisfactum fuerit eccleſiӕ (quoniam contemſerunt) ad arbitrium diœceſani per heredes vel propinquos ipſius.

II. *Quod nullus prӕſumat pro injectione manuum in clericum abſolvere quemquam, ſine prӕlati licentia ſpeciali.*

Item, quod nullus quemquam prӕſumat ab injectione manuum, quantumcunque modica ſive levi, abſolvere, non habita ordinarii licentia nec obtenta. Quod ſi ſecus prӕſumtum fuerit, pro non abſoluto habeatur & vitetur, ut prius abſolvens hujus prӕdicationis officium ſibi noverit interdictum, donec ab apoſtolica

Digitized by Google

ſede cum narratione ſui exceſſus gratiam meruerit obtinere, vel prælato ſatisfecerit quem contemſit.

III. *Qualiter abſolutus ab excommunicatione imminente neceſſitatis articulo, ſi convaluerit, vel non ſatisfecerit, compellatur.*

Item, ſi quis in infirmitate vel articulo mortis fuerit abſolutus: quia pro certis debitis vel offenſa manifeſta fuerat excommunicatus, & maxime ſi juraverit ſatisfacere, ſi ſanus factus, infra menſem ſatisfacere contradicat; nulla nova monitione ulterius expectata; in eamdem, ut prius, excommunicationis ſententiam retrudatur. Si verò moriatur, heredes ad hoc per cenſuram eccleſiaſticam compellantur, vel executores aut bonorum poſſeſſores, ſi alios heredes non habeat.

IV. *De pœna laïcorum impedientium dare decimas, vel alia jura eccleſiis tempore interdicto.*

Item, quod laïci, cujuſcumque conditionis exiſtant, ſtatuentes vel ita de facto tenentes, quod durante alicujus interdicti vel excommunicationis ſententia, non præſtent decimas eccleſiis, nec offerant, nec in ultimis voluntatibus quicquam relinquant eis vel rectoribus earumdem, aut directe vel indirecte prædicta impediant vel perturbent; ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrant, à qua antequam competens emenda præſtita fuerit, nullatenus abſolvantur.

CONCILIUM PROVINCIALE

Apud Aureliacum habitum à Guidone archiepiſcopo Bituricenſi, Guillelmo Claromontenſi, G. Lemovicenſi, S. Mimatenſi, R. Ruthenenſi, B. Albienſi, anno M. CC. LXXVIII. contra exemtos.

Ex archivis illuſtriſſimi archiepiſcopi Albienſis.

NOs frater GUIDO miſeratione divina Bituricenſis archiepiſcopus Aquitaniæ primas, frater GUILLELMUS Claromontenſis, G. Lemovicenſis, S. Mimatenſis, R. Ruthenenſis, B. Albienſis eadem miſeratione epiſcopi ad æternam rei memoriam. Quia nonnulli his quæ religionis prætextu ad augmentum ſanctitatis conceſſa fuerant ſic nequiter abutuntur, quod ut pellem id extendentes gratiæ, quod humilitatem diſciplinatam fovere debuerat, ſe in innatam erigentes ſuperbiam, juſtum ſubvertunt, honneſtum deſerunt, ſervitutis juſtæ jugum nitentes excutere, ut in ſubreptam poſſint fraudulenter eripi libertatem: quos etſi effrons malitia continuo agitet in eo obtinendo quod optant; debet tamen juſtæ compeſcere vigilantia diſciplinæ. Frequenter namque comperimus, horum experti malitiam, quod illius immunitatis velamine, qua ſe quidam munitos aſſerunt, ne ab ordinario quolibet excommunicari aut interdici valeant vel ſuſpendi, in locis non exemtis morantes, ordinarios ad viſitationis officium non admittunt, procurationes ex eo debitas eis inhumaniter denegantes, ac jura alia eis debita illo pretextu ſubtrahunt & uſurpant, damnis cumulantes injurias, atque multos alios exceſſus & plurima illicita & enormia committere minime formidantes, nitentes præfatæ libertatis velamine omnes eorum inſolentias ad excuſandas excuſationes peceaminum obumbrare. Ne igitur diſciplinæ remiſſio hujuſmodi graſſatoribus in viam lubrici paret caſum, de communi concordia & aſſenſu totius concilii, ordinamus, ut ſi à prædictis vel aliis non exemtis aliter in locis quæ præmiſimus, vel eorum occaſione deinceps ſimilia attententur, poſtquam occaſione hujuſmodi eccleſiaſtico ab ipſis ordinariis loca ipſa fuerint ſuppoſita interdicto; non præſumant ibidem populo celebrare, vel celebrari facere divina officia, aut miniſtrare vel miniſtrari facere eccleſiaſtica ſacramenta; corporali vexatione, ſi non periculoſa commoditas aderit, præbente contrarium facientibus intellectum in deffendentes eos quacunque amminiſtratione fungantur laïca, vel cujuſcunque officii gradus aut dignitatis exiſtant; & in non prohibentes auctoritate ſui officii, rebellionem ſeu reſiſtentiam cum effectu pro poſſe quamlibet laïcam talium requiſitos per ordinarios & monitos competenter auctoritate hujus ordinationis, excommunicationis ſententia, in qua ipſo facto incidant, promulgata: quam ſi per xv. dies animo ſuſtinuerint indurato, & iterum non ſatisfecerint requiſiti, in locis ad quæ eos declinare contingeret, ceſſetur penitus à divinis in die qua illuc venerint, & poſtquam diu inibi morem trahant; eaſdem ſtatuentes pœnas per omnia contra omnes & ſingulos laïcos qui infra Bituricenſem provinciam de rebus eccleſiaſticis vel perſonis cognoſcendo vel occupando, eas, ſub quocunque prætextu, cum in eis, juriſdictionem ordinarii eccleſiaſtici perturbando, ſe quomodolibet intromittent. Cum ſi quicumque de ordinariis conquerantur, poſſint ſuos adire eccleſiaſticos judices, qui errata corrigant ſecundum canonicas ſanctiones. A prædictis vero ſententiis neminem abſolvi volumus incidentem in eas, antequam paſſis injuriam ſatisfecerit competenter, quæ tunc demum per ordinarios ſervata forma eccleſiæ ſolita abſolvatur. Præcipientes ut præſens ordinatio publicetur per ſingulas parrochiales eccleſias bis in menſe, in quorum fidem & teſtimonium ſigilla noſtra præſentibus duximus apponenda. Datum & actum

Digitized by Google

apud Aureliacum Claromontenſis dioceſis in vigilia feſti S. Bartholomæi anno Domini M. CC. LXXVIII.

STATUTUM CONCILII PROVINCIALIS BITURICIS Anno M. CC. LXXX celebrati adverſus clericos exercentes vilia opera.

Ex archivis illuſtriſſimi archiepiſcopi Albienſis.

Anno 1280.

ANNO Domini milleſimo ducenteſimo octuageſimo menſe aprilis ordinatum fuit in concilio Bituricenſi, quod clerici exercentes vilia officia moneantur in caſibus infrà ſcriptis.

Inprimis fabri ferrarii & parcolerii,

Item ſutores ſotularium, ſive ſabbaterii.

Item, coyraterii ſive balnearii coriorum,

Item, tabernarii plebeii,

Item, macellarii,

Item, veſtes virgatas continue publice portantes.

Prædicti legitime moniti, quamdiu prædicta officia exercuerint, non deffendantur. Intelligimus autem quod hæc monitio fieri debeat nominatim & expreſſe per epiſcopos vel eorum officiales.

CONCILIUM REGIENSE.

Anno M. CC. LXXXV. celebratum ſub Roſtagno Aquenſi archiepiſcopo.

Ex MS. illuſtriſſimi epiſcopi Dienſis.

Anno 1285.

ANno Domini M. CC. LXXXV. XVI. Kal. Martii ad honorem omnipotentis Dei, & beatæ MARIÆ Virginis matris ejus.

Nos ROSTANNUS divinâ miſeratione ſanctæ Aquenſis eccleſiæ archiepiſcopus, apud Regium in concilio indicto per ibi præſidentes, aſſiſtentibus nobiſcum venerabilibus fratribus noſtræ eccleſiæ ſuffraganeis infrà ſcriptis, videlicet, R. Aptenſi, M. Regienſi, P. Ciſtaricenſi, B. Forojulienſi, Dei gratiâ epiſcopis, diſcreto viro P. Præpoſito, & officiali Vapicenſi vice epiſcopi juſta de cauſâ abſentis, & abbatibus Crocienſi & Luræ, præpoſitis archidiaconis, & procuratoribus dictarum eccleſiarum, & aliis pluribus eccleſiarum rectoribus, & pluribus aliis diſcretis viris in concilio ipſo exiſtentibus, cupientes, & intendentes ſtatuere, & ordinare illa quæ ad utilitatem & profectum eccleſiarum & perſonnarum noſtræ provinciæ reſpicere dignoſcuntur, & ad ſalutem animarum de aſſenſu & conſilio prædictorum, diligenti deliberatione præhabitâ, ſtatuimus & ordinamus prout inferiùs continetur.

I. CANON.

IN primis ſtatuimus & concorditer ordinamus, quod ſacri canones . . . . in generalibus conciliis editi, & concilium Valentinum ac ſtatuta provincialia, per prædeceſſores noſtros edita, cum diligentiâ obſerventur.

II. CANON.

Preces pro liberatione Caroli regis Siciliæ.

Item, ordinamus quod pro liberatione illuſtris domini CAROLI principis noſtri in carceribus detenti, in eccleſiis & per eccleſias noſtræ provinciæ, preces, & ſuffragia effundantur, cum orationibus principis, additis collectis B. MARIÆ, & pro pace ſervandâ: & quod populus in diebus ſolemnibus per prælatos, & parrochiales preſbyteros ad effundendum preces pro ejus liberatione cum inſtantiâ inducatur. Nos autem ad honorem Dei & dicti domini principis, & quilibet ſuffraganeorum prædictorum cuilibet ſuffragium hujuſmodi impendenti. XL. dies de injuncta pœnitentiâ relaxamus.

III. CANON.

Cartarium ſcribendum.

Item, quoniam frequenter contingit quod cenſus eccleſiarum noſtræ provinciæ ab aliquibus augmententur, & nonnumquam per rectores aliquos ſubtrahuntur, ſtatuimus, & concorditer ordinamus; ut quilibet prælatus in ſuâ diœceſi, cartularium proprium habeat, in quo nomina, cenſus & quælibet alia bona eccleſiarum integraliter conſcribantur, ne fraude ſeu malitiâ alicujus aliquatenus occultentur, augmententur per aliquem, vel mutentur.

IV. CANON.

Beneficia fictis non conferenda.

Item, cum intelleximus, quod aliqui abbates, & aliqui alii patroni, in eccleſiis priores fictitios, nomine tantum & non re, ponere moliuntur, ſtatuimus & ordinamus, quod hæc per aliquem nullatenus attententur: & ſi contra factum fuit, tam conferens quam recipiens incurrant excommunicationis pœnam, ipſo facto, & nihilominus illud beneficium diocezanus liberè conferat, lapſo tempore à canone definito.

V. CANON.

De collatione beneficiorum.

Item, quia ſæpè contingit quod abbates, & patroni, & plures alii, in præjudicium ordinariæ poteſtatis eccleſias conferunt, & clericos recipientes hujuſmodi beneficia aſtringunt pactionibus, & variis juramentis. Statuimus, ut nullus religioſus aut clericus admittatur, ſeu recipiatur,

Digitized by Google

Anno 1285.

piatur, niſi primò conſtiterit, quod illa eccleſia ad ipſum abbatem, ſeu patronum, vel alium pertineat pleno jure, & ſi contrarium factum fuerit per quemcumque, eo ipſo illa eccleſia vacet, illa vice per eumdem ordinarium conferenda.

VI. CANON.

De delinquentibus.

Item, ſtatuimus quod ſi quis clericus . . . . . . donatus vel religioſus, cujuſcumque ordinis, conditionis, ſtatus, vel dignitatis exiſtat, deliquerit per noſtras civitates, vel diœceſes, ubicumque, maximè autem extra loca exemta, & per ordinarium requiſitus, nolit coram eo comparere, & reddere rationem hujuſmodi delicti; idem ordinarius poſſit ipſum B auctoritate hujus concilii capere, & detinere, & etiam ejus mobilia, ſeu ſe moventia, ſi quid habet in illa diœceſi, quouſque ſatis dederit . . . juris coram ipſo, & de juſtitiâ faciendâ, ni fidem faciat de privilegio per quod conſtet ab hujuſmodi ordinariis totaliter ſe exemtum.

VII. CANON.

Excommunicati ab eccleſiis eliminandi.

Item, quia ex quo qui excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententia innodati ex cauſâ probabili juſtâ, & rationabili publicati fuerint, non ſunt in ſuis iniquitatibus ſub quovis figmento palpandi: prohibemus ne tales in eccleſiis, vel cimeteriis, aut juxta valvas eccleſiarum, C vel feneſtras, aut alia loca unde divinum poſſint audire officium, vel preſbyterum celebrantem videre dum miſſarum celebrantur officia, immorari præſumant. Quin imo capellani per ſe, vel clericos ſuos, aut alios diligenter inveſtigare procurent, an excommunicati hujuſmodi in eccleſiâ vel circà ſe ingerant, & eos recedere faciant; & dum divinum ibi agetur officium, eoſdem præcipiant abſentare; quod ſi fortè ipſis parere neglexerint, à proſecutione divini officii, dum illi ſuam ibi præſentiam exhibere præſumſerint, ceſſent & abſtineant, ſub pœnâ quam eis ordinarius ſuus, ſi ſuper his eos culpabiles D ſeu negligentes inveniat, duxerit infligendam.

VIII. CANON.

Cœmiterium ab epiſcopo benedicendum.

Item, quod in cœmeterio ab alio quam à proprio epiſcopo, vel archiepiſcopo, aut expreſſo illius mandato, abſque ſui licentiâ benedicto, nullus omnino ad ſepulturam eccleſiaſticam admittatur: quod ſi contrà factum fuerit, nullus penitùs ſepeliatur ibidem, donec illius, vel illorum oſſa fuerint exhumata, cujus vel quorum corpora fuiſſent inibi poſt talem benedictionem ſepulta; auctoritate ſedis apoſtolicæ ſemper ſalvâ. Sed ne facilitas veniæ incentivum præbeat E delinquentibus, & aliis audaciam tribuat delinquendi; ſciant prælati omnem ſibi ſuper hoc diſpenſandi licentiam interdictam, donec exhumatio, quæ ſit aliis ad terrorem, præceſſerit, ut eſt dictum.

IX. CANON.

De injuſte vexatis.

Item quia, ſpretâ juriſdictione ordinariâ, malitioſè per aliquos apoſtolicæ ſedis gratia & ejus licentiis abutentes, abbatiæ, prioratûs, & ecA cleſiæ, aut eccleſiaſticæ perſonæ, canonici, & clerici beneficiati noſtri, ſæculares, & religioſi coram extraordinariis auditoribus ſæpius . . . . . & iniquitates ac malitiæ plurimæ committuntur, & impares ſumtibus, ſic vexati coguntur interdum juri ſuo cedere . . . . . vexationes ſuas redimere, ſtatuimus, & concorditer ordinamus, quod ex quacumque cauſa clericus vel canonicus aut quivis alius beneficiatus de provinciis noſtris evidenter, & indebitè, ſpretâ communium amicorum aut ordinarii cognitione, per aliquem extraordinarium judicem delegatum, vel ſubdelegatum executorem, conſervatorem, inquiſitorem vel alium extraordinarium quemcumque præſentem extra propriam diœceſim citatus ſeu moleſtatus fuerit; omnes prælati, & alii clerici beneficiati, tam ſæculares quam religioſi ad ipſius deffenſionem dent conſilium, & juvamen, & in expenſis contribuere dictorum epiſcoporum comprovincialium ad hoc ſpecialiter deputandorum arbitrio teneantur. Et hoc intelligimus in omni cauſa mota jam vel movenda, ſcita vel præſumta, vel penitùs ignorata; auctoritate, & mandato ſedis apoſtolicæ, & legatorum ejus in omnibus & potentia ſemper ſalvis, præſenti articulo per decennium dumtaxat, niſi revocatus fuerit, duraturo.

X. CANON.

Venena non vendenda.

Item, quia latentes inimici homicidia plerumque perpetrant etiam in amicos. Statuimus & ſub pœna excommunicationis diſtrictius inhibemus, ne quis hipothecariorum vel quivis alius, cujuſcumque conditionis, vel ſexus exiſtat, toxicum vendat, nec donet, nec alio modo miniſtret alicui, vel alia venenoſa, niſi priùs ſignificet curiæ ſæculari, ut ſciri poſſit, ſuis temporibus ſi cauſa toxicationis contingeret, quis fuerit emtor ille, vel alius qualiſcumque, & quod hypothecarii quilibet ad hoc ſervandum, juramento corporaliter præſtito, pro ſe & familia ſua ſpecialiter aſtringantur. Aliter autem dantes, & vendentes, & ad homicidium perpetrandum recipientes, quomodolibet vel ementes, & ad hoc conſilium, conſenſum tacitè vel expreſſè præſtantes, excommunicationis vinculo ſubjaceant, ad ſedem apoſtolicam pro abſolutionis beneficio remittendi, & alias per cenſuram eccleſiaſticam, ſicut juſtum videbitur, puniendi.

XI. CANON.

Venenum dantes aut procurantes excommunicandi.

Item quod quicumque alium toxicare aut opem adhibere, vel conſilium dare, vel in necem alterius toxicum dare ſeu vendere aut aliter miniſtrare præſumſerit, & herbas mortiferas in mortem, vel abortivum cuiquam dederit, eo ipſo excommunicationem incurrat: à qua non niſi per ſedem apoſtolicam abſolvatur. Et ſi clericus beneficiatus fuerit, illo ſit privatus beneficio, ipſo facto; & ab ordine quem ſuſceperat degradetur, tradendus curiæ ſæculari, ſicut & tali vel ſimili ſuſpicione probabiliter infamatus, & ex veriſimilibus præſumtionibus & perſpicuis indiciis apud bonos &

Digitized by Google

Anno 1285.

graves notatus ad honorem vel dignitatem eccleſiaſticam nullatenus admittatur; & inchoetur ad detentionem perſonæ honeſtam, prout requiret perſonæ ſtatus, & ſceleris immanitas ſuadebit, ad eruendam veritatis certitudinem, ſicut ſuperioris diſcretioni viſum fuerit, procedatur.

XII. CANON.

Contra exemtos.

Item dolentes referimus quod nonnulli religioſi, Templarii, Hoſpitalarii, Ciſtercienſes, & alii tam exemti, quam privilegiati de privilegiorum ſibi fortè aut ordini ſuo indultorum prærogativa temere confidentes, excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententias ab ordinariis, vel officialibus ipſorum rationabiliter promulgatas obſervare non curent; quin imò in contemtum clavium excommunicatos, ſuſpenſos, & interdictos hujuſmodi ad divina recipiunt, aut interdum in donatos ſeu confratres, contra ſententiam concilii Lateranenſis admittunt, receptatorum in hac parte genus peſſimum imitantes, ſine quibus delinquentes in his, & ſimilibus diu forſitan non laterent. Si nec his contenti domos conventuales alterius ordinis quam ſui iiſdem ordinariis lege diœceſana ſubjectas & ad . . . . . juriſdictioni prælatorum, ſalva regula ſeu ordinis ſui diſciplina, ſuppoſitas, tam prænominati quam ceteri religioſi & non exemti nec privilegiati vindicare ſibi tam prælatis quam furtum ſuccedente poſtmodum violenta ſubtrahere moliuntur, ſicque de ſuis indulgentiis, ſeu privilegiis confidentes, alios fidentes in jure ſuo moleſtant. Itaque auctoritate imo temeritate propria nec in veſtimentis ovium venientes, nunc ſæculari fulti potentia, videntium per ſe vel per alium inferentes poſſeſſiones . . . domorum hujuſmodi ac rerum, & jurium ad eas ſpectantium occupare & cum armis aliquoties invadere non verentur, & occupata tenere contendunt in prælatorum præjudicium, plurimorum ſcandalum, & enormem . . . illius ordinis conſueverant ab initio, & cui ab antiquo ſubeſſe conſueverant læſionem. Cumque tales, & tam enormiter excedentes, & notorie delinquentes, receptatoribus non impares, ac improbis raptoribus nequiores, perinde ut alios jure cenſeant puniendos. Nos ergò ut in ipſos animadvertere poſſimus, ut à jure nobis permittitur, & maxime ſi de privilegiis ſuis non velint copiam facere requiſiti; volentes, ubi eos indulta ſeu privilegia non deffendunt, correctionis & reformations officium exercere, ac effrenatam ambientium cupidinem reprimere cupientes, Statuimus, & concorditer ordinamus, ut tales & ſimiles in præmiſſis & ſimilibus tam enormiter excedentes, & tam notorie delinquentes, niſi deſtiterint & . . . . . intrà dies octo, ex quo fuerint requiſiti, revocare ſeu emendare diſtulerint, unà cum illis qui ſe ad illos ſcilicet ligati reduxerint, & eos qui tranſlationem hujuſmodi acceptaverint, & exindè monaſteria domoſvè conventuales, res, & jura hujuſmodi occupare, ſeu invadere cum armis, vel ſine armis præſumſerint, nec non & omnes qui eis . . . . . opem, vel operam præſtiterint, aut ut ſic occupata detineantur conſilium, vel juvamen præbuerint, excommunicationi ſubjaceant, ipſo facto. Sed eum ipſi prælatis non defferant, ſed potius vilipendant eoſdem prælati . . . . . . quamdiù ſic ſteterint & auſu temerario eis, vel eorum officialibus in præmiſſis reſtiterint, in privilegiis, vel aliis juribus ſuis tueri eos vel deffendere minimè teneantur. Dignum eſt enim, ut qua menſura menſi fuerint, eadem remetietur & eis. Quâ enim fronte prælatorum implorabunt auxilium, qui committere non formidant in ipſos? Statuimus inſuper, præcipimus & concorditer ordinamus, ut ſingulares perſonæ tam ſuimet quam ipſius conventus, tranſlationem totaliter fieri procurantes, ab illius domo, ſeu conventus conſortio penitùs & in perpetuum excludantur, vitam ſuam alibi ſub arcta pœna ſui ſuperioris arbitrio finituræ. Circa tranſlationem autem ſingularium perſonarum ad arctiorem fortè regulam tranſire cupientium, nihil hoc intendimus extrà formam à jure editam immutare.

Anno 1285.

XIII. CANON.

De teſtamentis.

Item, ne relictæ in teſtamentis vel aliis ultimis voluntatibus emendæ, vel ad pias cauſas eleemoſynæ, vel reſtitutiones directè vel indirectè forſitan occultentur; ſtatuimus, ut vel preſbyter parrochialis intereſſe rogetur ordinationi teſtantis, ſi haberi poterit, aut quod notarius infrà octo dies, à die obitûs numerandos, prælato vel officiali, aut preſbytero parrochiali copiam illius articuli ubi qualis eleemoſyna propriis uſibus deputata, vel emenda, ſeu reſtitutio facienda, ſub pœnâ excommunicationis, quam ipſo facto, ſi negaret, incurrat, fateri fideliter teneatur; & ille, vel illi ſic eum heredibus, vel executoribus teſtatoris ordinare feſtinent, quod emendæ non occultentur, & eleemoſynæ ſic relictæ, vel reſtitutiones hujuſmodi non pereant ad tempus magnum, vel modicum, aut fortè perpetuò faciendæ; adjicientes inſuper, quod nullatenus per aliquem executorem teſtamenti, vel per alium præter diœceſani licentiam præbeantur, nec aliquis diſtribuere præſumat alibi, quamquam ubi prælatus duxerit ordinandum, etiamſi à teſtatore contrarium dictum eſſet. Ad hæc adjicimus quod preſbyteri ſynodis venientes, prælato ſuo, vel officiali ejus in ſcriptis teſtatorum, & executorum nomina . . . . . hujuſmodi præſentare in virtute obedientiæ teneantur.

XIV. CANON.

Contra manuum injectionem.

Item, quod nullus, quicumque ſit, præſumat ab injectione manuum quantumcumque modicâ, ſeu levi abſolvere, non habitâ ordinarii licentiâ, nec obtentâ. Quod ſi ſecùs præſumtum fuerit, pro non abſoluto habeatur, & evitetur ut prius. Abſolvens autem hujuſmodi ſi prædicator fuerit, prædicationis officium ſibi noverit interdictum, donec ab apoſtolica ſede cum narratione ſui exceſſus gratiam meruerit obtinere, vel prælato ſatisfecerit, quem contemſit; & inter

Digitized by Google

Anno 1285.

alia ſuum publicè confiteatur reatum, ut ſimplices reddantur in ſimilibus cautiores.

XV. CANON.

De bonis vacantium eccleſiarum.

Item, quod nullus omninò prælatus, abbas, prior, vel clericus, vel laïcus cujuſcumque conditionis, ſtatus aut dignitatis, ordinis vel religionis exiſtat, bona eccleſiarum vacantium metropolitanæ, vel ſuffraganeæ, prioratus, abbatiæ, vel alterius cujuſcumque monaſterii, vel eccleſiæ per promotionem aut mortem, aut reſignationem, aut mutationem, vel abſolutionem, aut alio quocumque modo vacantis, capere per ſe vel per alium, aut occupare, vel uſurpare præſumat. Quod ſi fecerit tam ipſe quam obedientes ei aliquatenus in hac parte excommunicationis incurrant pœnam ipſo facto.

XVI. CANON.

De ſepulturis.

Item, quod corpora mortuorum in cemeteriis eccleſiarum parrochialium ſepeliantur, niſi conſtet incontinenti ſine alio ſtrepitu, quod alibi elegerint ſepeliri. Si quis autem regularis vel ſæcularis aliter corpus aſportare præſumſerit inſolenter, antequam de electione ſepulturæ habita fuerit certitudo, omni emolumento in teſtamento ſibi relicto careat, & illud parrochiali eccleſiæ applicetur; & nihilominus cimeterium, in quo humatum fuerit, interdicto ſubjaceat, donec corpus eccleſiæ parrochiali fuerit reſtitutum, quod à jure, ſi quod habebat, ceciderit, qui non expectata definitione vim facere voluerit, & jus dicere attentaverit.

XVII. CANON.

De decimis.

Item, cum ex præcepto divino, & ex conſtitutione eccleſiæ decimæ maximæ . . . . eccleſiis debebantur, ut ſint nonnulli eas in propriæ ſalutis interitum ſolvere non ceſſantes. Statuimus ut cum non ſint . . . . à crimine, ne vulnera remaneant incurata, preſbyteri parrochiales parrochianos ſuos, de quibus tenentur reddere rationem, tam per ſe, quam per alios, & maxime per illos quos in eccleſiis ſuis prædicare contigerit verbum Dei, moneant frequentius efficialiter, & inducant ad decimas hujuſmodi fideliter præſtandas, & integraliter exſolvendas, niſi forſan compoſitio facta legitimè ipſos ſuper hoc excuſaret: alioquin quod ſciant ſe injuſtè, & in animarum ſuarum periculum retinere, & tamquam rei alienæ raptores, & præceptorum Domini & conſtitutionis eccleſiæ tranſgreſſores, à fidelium conſortio ſequeſtrandos: & in confeſſionibus ſignificetur eiſdem, quod abſolvi non poſſunt, & peccatis confeſſatis ſeu oblitis non ſolvantur in futurum, niſi de prædictis ſatisfaciant, vel cum eccleſia conveniant de retentis: & quod ſi contingat eos abſolvi de futuro, prodeſſe non poterit ad ſalutem. Cum juxtà ſanctorum ſententiam, non remittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.

XVIII. CANON.

De exemtis.

Item, ſtatuimus & . . . . ad hoc terminum tam exemtis quam privilegiatis duorum videlicet menſium à publicatione præſentium numerandorum concorditer aſſignamus, infrà quos oſtendant, ſi voluerint, privilegia, vel indulgentias, vel prærogativas alias, ſi quas habent, per quæ vel per quas contra præſentis concilii ſtatuta valeant ſe tueri; & uſque tunc noſtrarum volumus eſſe ſuſpenſum ſententiarum effectum, & ab inde in antea niſi cauſam interim ſufficientem oſtendant, volumus ea valere omni jure quo melius poterunt, & debebunt.

XIX. CANON.

Juramenta patronis non præſtanda.

Item, ſub pœna excommunicationis præcepimus, ne quis à patrono laïco, vel clerico præſentatus, aut etiam præſentandus præſtet aliquod juramentum in manibus patroni, vel alterius cujuſcumque ſine ſpeciali ipſius ordinarii licentiâ & conſenſu; quodque præſentatus, ſeu præſentandus hujuſmodi ab alio quam ab ordinario, cui de jure competit, in eccleſia parrochiali ſe inſtitui nullatenus patiatur; nec ex quo per ordinarium inſtitutus fuerit, beneficium dimittat hujuſmodi, non petita ipſius ordinarii licentiâ, vel obtento conſenſu, vel niſi alia ſufficiens cauſa ſubſit legitima, probabilis & honeſta.

XX. CANON.

Appellationes non impediendæ.

Item, quia ſæpè compertum eſt quod nonnulli impediunt quominus à noſtris ſuffraganeis, & eorum officialibus ad noſtrum auditorium appelletur, ſicque effectus juſtitiæ plurimum impeditur, adhærentes ſuper his ſtatutis bonæ memoriæ domni G. prædeceſſoris noſtri, Statuimus ac etiam in virtute ſanctæ obedientiæ inhibemus, ne aliquis cujuſcumque ſtatus, eminentiæ, ordinis, au dignitatis exiſtat, impedimentum præſtet alicui clam vel palam, publicè vel occultè, directè vel indirectè, per ſe vel per alium; ſcilicet gravando appellare volentes, ſeu eis comminando, ſeu oppoſitionem aliquam ſuper his faciendo, aut alio quoquomodo, quominus ad nos, ſeu noſtram curiam libere appelletur, & ad nos per appellationem, & querimoniam . . . . . . ſi quis autem contra fecerit, ipſum in his ſcriptis excommunicationis vinculo innodamus.

Digitized by Google

CONCILII BITURICENSIS

Anno M. CC. LXXXXVI. celebrati ſtatuta contra exemtos.

Ex archivis illuſtriſſimi archiepiſcopi Albienſis.

Anno 1286. QUia nonnulli, &c. miniſtrari eccleſiaſtica ſacramenta, & ſi contrarium præſumſerint attentare, rigidè contra eos ad tantæ temeritatis audaciam puniendam per omnem viam debitam procedatur: & cum privilegium illud ne excommunicari ab ordinariis aut interdici valeant vel ſuſpendi, alia debita remedia non auferat, per quæ ordinarii debitè procedere poſſint: ad exceſſus hujuſmodi puniendos, detineri delinquentes ſive contemtores hujuſmodi perſonaliter, & debitè caſtigari poterunt ab ordinariis, ubi abſque periculo illud fieri poterit, & ipſis ordinariis, juſtitia ſuadente, videbitur expedire. Quia verò plerumque tales ſe privilegiatos ſive exemtos etiam prætendentes ea quæ in ordinariæ in poteſtatis attentant, & ſunt direptionem nervi eccleſiaſticæ diſciplinæ, deffenſionem invocant laïcæ poteſtatis, plerumque etiam judices ſæculares, qui ex poteſtate officii ſui ad requiſitionem judicis eccleſiaſtici ordinarii reſiſtentiam & rebellionem ipſorum poſſent de facili removere, id negligunt ſuper hoc facere ſeu recuſant: quod poſteaquam fuerint legitimè moniti, adimplere efficaciter tenerentur. Statuimus quod quicumque adminiſtratione aliqua ſæculari ſive juriſdictione ſeu poteſtate fungentes, & alii omnes cujuſcumque officii, gradus aut dignitatis exiſtant, qui prædictos in exceſſibus antedictis & eis, quæ contra ordinarios attentantur, deffendere auſi fuerint ſeu tueri; illi etiam domini locorum, ballivi, & judices ſæculares, qui ex ſui officii poteſtate rebellionem illorum & reſiſtentiam poterint removere, & eccleſiaſticis ordinariis judicibus juvamen præſtare, ſi poſtquam ſuper hoc ab ipſis ordinariis requiſiti fuerint & moniti competenter, reſiſtentiam & rebellionem prædictorum removere contemſerint, & ea de quibus legitimè moniti fuerint obmiſerint adimplere, concilii hujus auctoritate incurrant excommunicationis ſententiam ipſo facto: quam ſi per quindecim dies animo ſuſtinuerint indurato, in locis ad quæ eos declinare contigerit, ceſſetur penitus à divinis in die qua illuc venerint, & poſtea etiam quamdiu inibi moram trahent. Eaſdem ſtatuentes pœnas per omnia contra omnes & ſingulos laïcos, qui infra Bituricenſem provinciam de perſonis clauſis vel rebus eccleſiaſticis temere cognoſcendo, vel eas ſub quocumque prætextu indebitè occupando, aut in eis juriſdictionem ordinariis judicibus eccleſiaſticis perturbando ſe quomodolibet intromittent. Si enim de ipſis ordinariis aliqui conquerantur, ſuos poterunt adire eccleſiaſticos judices competentes, qui errata corrigant ſecundum canonum ſanctiones, & conquerentibus faciant juſtitiæ complementum. A prædictis verò ſententiis neminem abſolvi volumus incidentem in eas, antequam læſis damnum ſeu injuriam paſſis ſatisfecerit competenter: qui tunc demum per ordinarium, ſervata forma eccleſiæ, abſolvatur. Anno 1286.

Sanè quia multi religioſi exemtos ſe prætendentes, ſeu aliàs ſe munitos privilegiis apoſtolicæ ſedis, plurima tota die præſumunt, quæ ipſis infamiam pariunt, & aliis inferunt læſionem, conantes pro viribus ordinariam eccleſiaſticorum judicum poteſtatem infrigere, ut ſic delinquendi in locis etiam non exemtis, & enormia committendi liberiorem obtineant poteſtatem; aliquas utiles vias, per quas recto tramite rationis contra machinationes eorum & ad exceſſus puniendos ipſorum juſtè & rationabiliter procedi poterit, duximus inferendas: ut attenta inſtructione ſive doctrina hujuſmodi, facilius & plenius advertere ordinarii valeant, qualiter ſine juris offenſa procedere poſſint ad ea quæ incumbunt ex eorum officii cura & debita poteſtate. Cum etiam tam per conſtitutionem illam *Volentes* Innocentii IV. editam in concilio Lugdunenſi, quam per illam conſtitutionem, *Quia perſonæ* per Alexandrum IV. editam, quorumcumque ceſſet exemtio ratione delicti vel contractus in loco non exemto commiſſi vel initi, aut rei de qua agitur inter ipſos, quod in loco exemto non ſit ritè & debitè altera iſtarum cauſarum expreſſa, quantumcumque ſint exemti coram ordinariis poterunt conveniri; & ſi citati contemſerint comparere, excommunicari poterunt, & per omnes vias canonicas licitè contra eos procedi ad eorum contumaciam legitimè feriendam. Illi verò contra quos excommunicationis ſententia feretur, ad requiſitionem ordinarii excommunicantis denuntientur excommunicati per totam provinciam: ad illos ſcilicet ordinarios, qui per excommunicatorem fuerint requiſiti, aggravationes etiam excommunicationum & alii proceſſus, qui de hoc fient per ordinarium qui ſententiam hujuſmodi tulerit, ab omnibus aliis ordinariis per provinciam denuntientur, prout fuerint requiſiti. Si verò exemti compareant parati procedere, fiat juſtitiæ complementum. Quod ſi poſtquam comparuerint, procedere noluerint, & aliquod privilegium non allegent; contra ipſos, vel contra verè contumaces, forma contenta ſuperius procedatur. Si autem aliquod allegent privilegium quo ſe munitos eſſe prætendant, ut non teneantur coram ordinariis reſpondere, & privilegium exhibeant; diligenter attendatur inter alia illius privilegii data. Si enim ante tempus illius conſtitutionis *Volentes* . . . vel exemtio emanaverit, ex conſtitutionis illius tenore declaratur à parte exemtos in caſibus præmiſſis non poſſe deffendi, quantacumque gaudeant libertate.

Digitized by Google

Anno 1286.

Quod ſi privilegium poſt illam conſtitutionem fuerit conceſſum, advertatur inter alia diligenter, ſi de conſtitutione illa expreſſe fiat mentio in eodem: & poſito quod mentio fieret de illa, adhuc diligentius advertatur, ſi privilegium illud de quadam alia conſtitutione prædicta Alexandri IV. *Quia perſonæ*, faciat mentionem expreſſam; & niſi fecerit, hujuſmodi privilegio non poterunt ſe tueri: detenta enim privilegia ab apoſtolica ſede contra conſtitutionem illam *Volentes* caſſata quantum ad hoc fuerunt per conſtitutionem noviſſimam Alexandri. Illa verò privilegia, quæ contra conſtitutionem Alexandri poſtea conceſſa fuerunt, ea non deffendent, niſi de ipſa conſtitutione expreſſam facerent mentionem. Si autem privilegium allegatum nolint oſtendere; contra eos forma debita procedatur. At ſi nullum privilegium allegarent, etſi proponerent contra hujuſmodi tramitem æquitatis ſe fuiſſe per longa tempora in poſſeſſione libertatis illius, ex qua munitos ſe dicunt, ne reſpondere coram ordinariis teneantur: objectione hujuſmodi non obſtante, debitè procedi poterit forma quæ ſuperius continetur. Licet enim ex illa conſtitutione, *Quia perſonæ*, ibi ſcilicet vel qui in exemtione ſeu libertatis poſſeſſione per longa tempora non fuerint; aſſumi poſſe objectionem ſive deffenſionem hujuſmodi videatur; non habet tamen locum objectio in caſibus de quibus agitur, attenta diligenter & ſubtiliter veritate, cum ideo quod poſt tempus conſtitutionis illius non effluxerint tempora illa longa, per quæ valeat illud prætendi in hujuſmodi caſibus antedictis, in quibus exemti, quantacumque gaudeant libertate, poſſint coram ordinariis conveniri: tum quia ipſa conſtitutio Alexandri, ex qua talis prætenderetur poſſeſſio libertatis, aufert eis omne privilegium, omnemque libertatem in caſibus antedictis, cum etiam quadam apertiſſima ratione: quia cum conſtitutio Alexandri de poſſeſſione libertatis per longa tempora generaliter loquatur, nihil ſpecialiter exprimetur de hujuſmodi caſibus, qui ſemper tam ex conſtitutione Innocentii IV. quam ex conſtitutione ipſius Alexandri declarantur exemti, quantacumque iſti gaudeant libertate: & ita per conſequens poſſeſſio quantocumque tempore diceretur obtenta, quantum ad hujuſmodi caſus eis prodeſſe non poſſet, nullaque alia deffenſio juvare poteſt ipſos, niſi tamen privilegium tale ſit, quod poſt conſtitutiones prædictas ab apoſtolica ſede conceſſum eſſet eiſdem: cujus quidem tenor oſtenderet eis indultum, ne poſſent etiam in caſibus prædictis coram ordinariis conveniri, non obſtantibus conſtitutionibus antedictis, profectò clariſſimè patet quod objectio illa non valet ex eo quod ſic prætenderetur ordinarius, quin procedat forma contenta ſuperius obmittere non debebit. Et ſi prædicti contra quos procedunt ordinarii, prout ſuperius præmittitur, duxerint appellandum; ordinarii ſuos debitos proceſſus obmittant, & appellationes quæ contra eos interponentur viriliter proſequantur. Si verò conſervatores illorum propter hoc in ordinarios, dum canonicè & juſtè procedant, ſententias ferant excommunicationis, interdicti vel ſuſpenſionis; cum pateat ipſos conſervatores fines ſuæ poteſtatis excedere, & quod proceſſus illorum nulli ſunt de jure, hujus auctoritate concilii ſtatuimus, quod ea occaſione ordinarius vel alius, contra quem propter hoc lata hujuſmodi ſententia fuerit, ab hujuſmodi conſervatoribus, ſive proceſſus aliquis habitus extiterit, in ullo caſu nec ab aliquo de provincia evitetur.

Anno 1286.

Item, & ultra remedia generalia antedicta, contra perſonas exemtas & quantumcumque privilegiatas, ſicut & contra quaſlibet alias per ordinarios ſecure procedi poterit in caſibus illis, in quibus eſt ſpecialiter ordinariis per jura conceſſum: ut verbi gratia, ſuper proceſſu habendo contra ipſos epiſcopos in illis quæ ſunt contra hæreticos inſtituta, & dum hujuſmodi exemti campanas ponere poteſtate propria in oratoriis domorum ſuarum præſumunt, publiceque pulſare.

Item, quando oratoria vel capellas ſine dioceſanorum licentia præſumunt conſtruere, ſive quando in locis non exemtis, ab ordinariis interdictis, celebrant divina, vel faciunt celebrari: & ita ſicut de caſibus proximitatis in omnibus aliis, in quibus conceſſa ſit ordinariis à jure poteſtas contra hujuſmodi perſonas, quæ per exemtiones vel privilegia ſedis apoſtolicæ ſe deffendunt, poterunt ipſi ordinarii plene uti ſuo jure & poteſtate ipſis à canonibus impertita. Si verò talis ab exemtis ſive privilegiatis committatur exceſſus, in quo de cognitione habenda ſive de pœna infligenda intromittere ſe non poſſit ordinarius; adhuc remedium aliquod contra iſtos per ipſum ordinarium plurimumque poterit adhiberi, ubi enim committitur talis exceſſus; ex quo certa pœna eis, ipſo facto, à canone infligatur; & exceſſus commiſſus per rei evidentiam notorius erit, ordinarii poterunt denuntiare, & facere denuntiari illum, qui ſic commiſit vinculo hujus pœnæ aſtrictum. Et ſi pœna ſit excommunicationis, fieri poterit ut per totam provinciam evitetur. Ad præmiſſorum autem omnium fidem, & majoris roboris firmitatem habendam, Nos SIMON Dei gratia Bituricenſis archiepiſcopus Aquitatiæ primas, G. Claromontenſis, R. Caturcenſis, B. Albienſis, R. Ruthenenſis ejuſdem miſeratione epiſcopi, & PAULUS BANCIANI Ruthenæ canonicus vicarius in ſpiritualibus & epiſcopalibus generalis R. P. Domini G. eadem miſeratione Mimatenſis epiſcopi, pro concilio provinciali Bituricenſi congregati ad æternam rei memoriam in teſtimonium veritatis ſcripturam præſentem fieri juſſimus, & ſigillorum noſtrorum munimine roborari. Datum & actum Bituricibus, decimo tertio calendas octobris, anno Domini M. CC. LXXXVI.

Digitized by Google

CONCILIO BITURICENSI,

Anno M. CC. LXXXVI. celebrato addenda.

Ex archivis illuſtriſſimi archiepiſcopi Albienſis.

Anno 1286. *Caput ultimum concilii hujus à Labbæo editi circa medium ſic legendum cum ſequenti additione* Statuimus quod officialis noſter non admittat hujuſmodi appellationem, ſi eidem conſtet ſuper dicto caſu appellatum fuiſſe, imò appellationem pronuntient nullam, & ſententias ordinarias executioni demandent, niſi cauſa ſufficiens quare appellans admitti debeat allegetur; hæc ſi quidem quæ ſuperius præmittuntur inviolabiliter obſervari, ſtatutis utilibus antiquis hic non transfuſis in ſuo robore nihilominus duraturis.

Item præcipimus firmiter obſervari conſtitutiones antiquas, illas videlicet extra de accuſatis & inquiſitis, & *Sicut* olim editam per Innocentium tertium in concilio generali: item aliam extra de ſimonia *Quoniam ſimoniaca labes* editam per dominum Lucium tertium in concilio generali: item aliam extra de præbendis, *Quod grave ni.. is eſt*, editam in generali concilio per dictum dominum Innocentium tertium. Item aliam extra de ſtatu monachorum, C. *Cum ad monaſterium* ab eodem domino Innocentio editam. Item aliam extra de cenſibus & exactionibus C. *Cum apoſtolicum* &c. *C. ſuos* editam in concilio Laterano. Item & aliam domini Alexandri papæ quarti contra juriſdictionem eccleſiaſticam impedientes & turbantes. C. *Quare ſit grave nimis.*

Ad præmiſſorum autem omnium fidem & majoris roboris firmitatem habendam, his ſtatutis & ordinationibus per concilium factis nos Simon Dei gratia Bituricenſis archiepiſcopus Aquitaniæ primas in provinciali concilio conſtituti unà cum venerabilibus fratribus & ſuffraganeis noſtris, G. Lemovicenſi, R. Caturcenſi, R. Ruthenenſi, & B. Albienſi gratia ejuſdem epiſcopis, ſigillum noſtrum unà cum ſigillis ſuffraganeorum prædictorum noſtrorum duximus apponendum. Nos verò prænominati epiſcopi ſigilla noſtra unà cum ſigillo Reverendi patris domini Simonis Dei gratia Bituricenſis archiepiſcopi primatis Aquitaniæ præmiſſis duximus apponenda. Actum & datum in provinciali concilio Bituricenſi die jovis poſt octavas nativitatis B. Virginis Mariæ anno Domini M. CC. LXXXVI. pontificatus domini Honorii papæ quarti anno ſecundo. Anno 1286.

Nos Simon &c. Bituris congregati ad Æternam rei memoriam. Ne præſumtorum invaleſcat audacia per impunitatem peccandi, hoc præſenti ſtatuto decernimus valituro in ævum, quod ſi quævis perſona eccleſiaſtica ſæcularis vel inſerviens regulæ cuicumque noſtræ cauſam juriſdictioni ſubjectam ad officialem quemcumque ſeu judicem litteratum vel laïcum adminiſtrationem gerentem curiæ ſæcularis quamcumque, vel ad aliquem qui eorum fungatur vicibus, pro re vel occaſione rei eccleſiaſticæ cujuſcumque, aut rei ſeu cauſæ de qua ſpectet vel ſpectare debeat cognitio principaliter aut incidenter, quocumque modo ad eccleſiaſticum judicem contra diœceſanum vel ejus officialem, eos vel aliquem eorum, quocumque modo impediens vel perturbans, quominus circa rem vel cauſam hujuſmodi ſuum officium libere exequatur, recurſum habuerit in futurum pro ſui tuitione, jure, conſervatione poſſeſſionis vel proprietatis, aut etiam pro violentia repellenda ſub quocumque colore quæſito, etiamſi apud eum ſeu aliquem eorum per cauſæ cognitionem vel aliter ordinato judicio non procedat, excommunicationis incurrat ſententiam eo ipſo. Poteſt enim, ſi ſe gravari exiſtimet, adire eccleſiaſticos judices, & ſibi apud eos de remediis competentibus ſalubriter providere. Sententiam verò hujuſmodi teneantur omnes Bituricenſis diœceſis & provinciæ eccleſiaſtici judices facere publicari quantum & ſicut ab eo in cujus præjudicium hoc attentatum fuerit requirentur. In cujus rei teſtimonium ſcripturam præſentem fieri juſſimus & ſigillorum noſtrorum munimine roborari. Datum & actum Bituricis XIII. calendas octobris, anno Domini M. CC. LXXXVI. *infra pendent ſigilla quinque.*

CONCILIUM MATISCONENSE,

Anno M. CC. LXXXVI. celebratum.

Ex MS. Oratorii Trecenſis.

INCIPIUNT CONSTITUTIONES PROVINCIALIS CONCILII APUD MATISCONEM, QUÆ INCIPIUNT SUB ISTA SEQUENTI FORMA.

In nomine Domini, amen. Anno Incarnationis ejuſdem M. CC. octogeſimo ſexto, die Jovis poſt feſtum apoſtolorum Petri & Pauli apud Matiſconem. Quamvis ſanctorum patrum adverſus nequitias ſpirituales & ad reprimendas perverſorum malitias & inſolentias ſumma &

Digitized by Google

Anno 1286.

exactiſſima ſollicitudine ſecundum ſuæ editionis tempora ſint canones inſtituti: quia tamen canonicæ & legitimæ ſanctiones propter varietatem temporum & exereſcentem malitiam, in qua natura humana de facili prolabitur, non potuerunt, ut ſufficeret, ad omnia promulgari, idcirco quia novis morbis nova conveniunt medicamina ſuperaddere: nos igitur R. Dei gratia & permiſſione divina ſanctæ Lugdunenſis eccleſiæ archiepiſcopus celebrantes concilium noſtrum provinciale apud Matiſconem cum venetabilibus fratribus noſtris ſuffraganeis, nec non & abbatibus, prioribus, capellanis, & aliis qui fuerunt evocandi, ad reformationem morum quorumdam, ad expellendas fraudes & malitias perverſorum, ſuffragantibus nobiſcum venerabilibus fratribus noſtris Æduenſi & Cabilonenſi epiſcopis, nec non venerabili viro magiſtro P. archidiacono Lugdunenſi, procuratore venerabilis fratris noſtri epiſcopi Matiſconenſis, & officiali ejuſdem epiſcopi in remotis agentis, habita plena deliberatione & conſilio diligenti cum ſuffraganeis præſentibus & procuratore prædicto, auctoritate Provincialis concilii ſtatuendum monemus quæ ſequuntur.

I.

Plures prioratus uni monacho non committendi.

Quoniam nonnulli abbates & conventuales priores, non tantùm in ſcandalum populi, ſed etiam in grave periculum animarum, plures prioratus uni committere ſeu concedere non formidant: facta ſua pleraque palliantes, eo quod aſſerunt prioratus aliquos mole comprimi debitorum, & per unum citius & facilius quam per plures poſſe à debitorum onere relevari: cum potius improba prodigalitas conferentis & concedentis, & recipientis ambitioſa cupiditas in ſalutis æternæ perniciem accipiant velamentum. Statuimus autoritate Provincialis concilii & ſub pœna excommunicationis diſtrictius inhibemus, ne abbates & priores conventuales plures prioratus alicui de cetero conferant: pœnam præſentis conſtitutionis exercentes vel extendentes, non ſolùm ad eos qui conferunt, ſed ad eos qui contra ſtatuta præſentis concilii plures prioratus recipiunt & acceptant, niſi cauſa probabili à diœceſano loci expoſita & per eum approbata. Adjicientes præſenti conſtitutioni ſub pœna prædicta ſeu prænominata, ne dicti abbates & conventuales priores ad minores decem & octo annorum prioratum aliquem conferant. Statuentes etiam & præcipientes ſub pœna prænominata, ut poſtquam prior ætatis legitimæ prioratum aliquando adeptus fuerit, infra annum in preſbyterum ordinetur, ſi verò qui adhuc adeptus fuerit prioratum legitimæ ætatis non fuerit, poſtquam ad ætatem legitimam devenerit, in preſbyterum ſe faciat promoveri, niſi cauſa probabili diœceſano loci expoſita & per eum approbata, omiſerit.

II.

Secundum canonum ſanctiones monachus in juvenili ætate à priore in clauſtro debet inſtrui regularibus diſciplinis.

III.

Ut Monachi ſeculares ſcholas non frequentent.

Statuimus & inhibemus abbatibus & prioribus ſub pœna ſepe dicta, ne monachos ſuos ad ſcholas mittant extra monaſterium ſuum, niſi cauſa grammaticæ addiſcendæ.

IV.

Adverſus raptores bonorum eccleſiaſticorum.

De prædonibus, raptoribus & invaſoribus locorum religioſorum & perſonarum eccleſiaſticarum & domorum eorumdem ſtatuimus & firmiter præcipimus, ut ſi qui ad locum prædictum bona prædata duxerint aut impoſuerint, ibidem ceſſetur penitus à divinis, quamdiu ibi erit prædo, vel præda, vel qui bona earumdem capi mandaverint, vel etiam qui bona eadem detinebit. Si autem in ipſa parrochia vel loco

B conventualis vel collegiata fuerit eccleſia, januis clauſis, excluſis parrochianis ejuſdem eccleſiæ, divina ſubmiſſa voce celebrentur: ita quod deforis minime audiatur. Forma autem & præceptum hujus præſentis conſtitutionis diligenter obſervetur, ſi de præmiſſis conſtiterit per facti evidentiam, aut per ſacramentum ſpoliati, ſicut præmittitur, ſtatim ſententias & mandati præſentis concilii conſtitutionem firmiter teneant & obſervent: ita tamen ſi perſona ſpoliata & honneſta fuerit & legalis. Si quæ autem quæſtio, circa hoc emerſerit, ordinarii judicio relinquitur. Adjicimus inſuper, ut prædo, raptor, & in-

C vaſor, & detentor rerum, locorum ſacrorum vel perſonarum eccleſiaſticarum, ſi monitus non ſatisfecerit, excommunicationis ſententia percellatur. Poſtquam autem ſententia excommunicationis fuerit innodatus, dominus ejuſdem ſuperior, ſi quem habet, moneatur, ut prædonem, raptorem, invaſorem, & detentorem ad ſatisfactionem redire compellat intra menſem à tempore monitionis ſibi factæ. Quod ſi forte neglexerit, extunc ſecundùm qualitatem facti & quantitatem rei eccleſiaſtico ſupponatur interdicto: prius tamen interdicta terra prædonis, invaſoris, ſeu detentoris. Quod autem di-

D cimus de prædone, raptore, invaſore, & detentore, extendi volumus ad eos qui maleficio præſtant auxilium, conſilium, & juvamen. Si qui verò judices ordinarii locorum ſuper hoc requiſiti fuerint, excommunicatos ipſos, & malefactores excommunicatos denuntient, & faciant evitari; terram ſi quam habent ibidem nihilominus ſupponentes interdicto. Hæc autem extendi volumus non ſolùm ad malefactores, ſed etiam ad raptores eorumdem, & ad dominos negligentes, inobedientes & remiſſos eſſe duximus; & ſtatuimus etiam ut capientes clericos, monachos, & alias perſonas eccleſiaſticas ex-

E communicati denuncientur, niſi de voluntate & mandato ordinarii capti fuerint & detenti.

V

Contra plures abuſus.

Quia multis diverſis modis in grave diſpendium plurimorum prædia & alienas . . . . . quærentes litteras domini papæ & legatorum ejus abutuntur. Excommunicamus omnes, qui litteris abutentes, aliis ejuſdem nominis tradunt, & eos qui tali modo recipiunt.

VI.

Item omnes illos qui conveniunt aliquos coram diverſis judicibus ſub uno & eodem negotio.

Digitized by Google

Anno 1286. VII. A XI. Anno 1286.

Item illos qui citant aut qui citari faciunt aliquem ad loca æquivoca, vel fraudulenter vel malitiosè citant, & damnificant, & vexant laboribus & expenſis.

VIII.

Item omnes qui per litteras domini papæ & legatorum ipſius perſonas non comprehenſas in reſcriptis . . . excogitatis malis falſantur litteræ, ubi non eſt, ſimulantes citari faciunt vel procurant ad perhibendum teſtimonium veritati.

IX. B

Item omnes qui litteras domini papæ vel legatorum ipſius ſedis apoſtolicæ ad futuras trahunt controverſias, quemadmodum fuerunt tempore exhortationis exortæ. Hoc autem contra abuſores litterarum domini papæ & legatorum ipſius auctoritate provincialis concilii promulgamus, auctoritate ſedis apoſtolicæ in omnibus ſemper ſalva.

X.

Clericis in foro ſæculari non litigandum.

Auctoritate præſentis concilii ſtatuimus, ne clericus vel religioſus trahat vel conveniat religioſum vel clericum in foro ſæculari ſuper mota C actione perſonali & ſpeciali, vel alia quæ non ſunt de foro juris ſæcularis. Contractus & conventus non reſpondeat foro, allegans privilegium: alioquin tam clerici quam religioſi ſic contra venientes, quam etiam judices ſæculares, qui eos compulerint reſpondere; vel quia non reſponderunt animadverterit in eoſdem, aut in rebus eorum damnum dederint, aut perſonis injurias intulerint, arbitrio judicis ordinarii graviter puniantur, & ſententia jam à judice lata nullam D obtineat firmitatem.

XI.

Præſentis conſtitutionis auctoritate excommunicamus dominos præpoſitos & alios juſtitiarios ſæculares, qui prohibent ſubditis ſuis ſub banno vel pœna . . . in foro ſæculari eccleſiaſtico & à judicibus eccleſiaſticis ſunt vocati vel fuerint citati.

XII.

De laïcis qui pignora vel bona clericorum vel religioſorum capiunt vel capi faciunt, eo quod in curia ſua non reſpondent vel litigant, niſi ſint de his quæ ad forum judicis ſæcularis pertineant, vel quæ coram judice eccleſiaſtico citant aliquos; ſtatuimus quod tamquam excommunicati evitentur, & excommunicati publice nuntientur.

XIII.

Ordinariis etiam locorum auctoritate præſentis concilii præcipientes injungimus, ut per preſbyteros parrochiales in ſuis parrochiis publice & ſolemniter conſtitutiones noſtri provincialis concilii & earum ſententias ſingulis diebus dominicis faciant nuntiari. Si verò prædicti parrochiales preſbyteri promulgata denuntiatione conſtitutionum noſtrarum & ſententiarum earumdem negligentes & inobedientes & remiſſi fuerint, ordinariorum ſuorum arbitrio mulctentur & graviter puniantur. Datum ut ſupra. Nos autem R. archiepiſcopus Lugdunenſis, & nos Jacobus Æduenſis, & G. Cabilonenſis epiſcopi prædicti; nos quoque P. archidiaconus Lingonenſis procurator Reverendi in Chriſto patris & domini G. Dei gratia Lingonenſis epiſcopi, & nos officialis Matiſconenſis his præſentibus provincialis concilii conſtitutionibus ſigilla noſtra duximus apponenda.

CONCILIUM REMENSE.

Anno M. CC. LXXXVII. celebratum.

Ex cartario S. Martini Tornacenſis.

Anno 1287. E Anno 1287.

Universis præſentes litteras inſpecturi M. Dei gratia Tornacenſis epiſcopus ſalutem in domino. Noverint univerſi quod cum reverendi in Chriſto patres P. Dei gratia Remenſis archiepiſcopus, ceterique Remenſis eccleſiæ ſuffraganei, & nos una cum eis in provinciali concilio Remis anno Domini M. CC. LXXXVII. in die beati Michaelis celebrato, inter cetera decreverimus quod ad proſecutionem quorumdam negotiorum quæ habebamus apud ſedem apoſtolicam expedire, nos viceſimam omnium redditicum noſtrorum eccleſiaſticorum, abbates verò, priores, conventus, capitula, & aliæ perſonæ non exemtæ eccleſiaſticæ Remenſis civitatis diœceſis & provinciæ centeſimam omnium reddituum ſuorum eccleſiaſticorum ſolvere tenerentur, & ab hujuſmodi decreto noſtro ſanctorum Martini Tornacenſis, Amandi in Pabula, Petri & Bavonis Gandenſis, ac Petri in Oudenbourg monaſteriorum abbates ad ſedem apoſtolicam appellaverunt. Tandem pro bono pacis, bonorum virorum interveniente conſilio, ad tollendam inter nos & eoſdem religioſos omnem materiam quæſtionis, nolumus quod per decretum ſeu ſtatutum hujuſmodi ipſis præjudicium aliquod generetur, vel nobis jus aliquod adquiratur. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus litteris duximus apponendum. Datum anno Domini M. CC. LXXXX. feria tertia poſt exaltationem S. Crucis.

CONCILIUM

CONCILIUM EBREDUNENSE

Anno Domini M. CC. XC. celebratum.

Ex MS. codice eccleſiæ Digurienſis.

I.

Anno 1290.

HÆc ſtatuta, quæ nos frater R. de Medullione Dei patientia ſanctæ Ebredunenſis eccleſiæ archiepiſcopus per dictum dominum Henricum bonæ memoriæ Ebredunenſem archiepiſcopum ac poſtmodum Oſtienſem epiſcopum comperimus eſſe facta, una cum venerabilibus G. Dignenſi, B. Glandatenſi, LANTELMO Graſſienſi, B. Senecenſi, HUGONE Nicenſi, & GUILLELMO Vencienſi Dei gratia epiſcopis ſuffraganeis noſtris, fratre P. abbate Boſchaudunenſi, ac procuratoribus capitulorum eccleſiarum ipſorum conſtituti in noſtro provinciali concilio apud Ebredunum anno M. CC. XC. die ſabbati ante aſſumtionem B Mariæ Virginis evocato, & cum continuatione dierum ſubſequentium celebrato, de ipſorum conſilio & aſſenſu expreſſo ſtatuta ipſa utpote utilia & honeſta rata habentes, & ex certa ſcientia confirmamus, ac per Ebredunenſem civitatem, diœceſim & provinciam volumus & præcipimus perpetuò firmiter & efficaciter obſervari: non intendentes, propter hæc ſtatuta ſtatutis aliquibus in Ebredunenſi & aliis præmiſſis eccleſiis hactenus rite & canonice factis præjudicium aliquod generari, ſeu conſuetudinibus in eiſdem hactenus obſervatis.

II.

Item nos prædictus frater R. archiepiſcopus cum præfatis ſuffraganeis noſtris unanimiter & concorditer in præſenti concilio ſtatuimus & ordinamus.

Ut nullus in clericum tonſuretur, niſi ſit de legitimo matrimonio.

Ut nullus tonſoret aliquem in clericum, niſi comperto quod ſit de legitimo matrimonio natus, & niſi habeat litteras teſtimoniales de corona ab illo à quo ipſam accepit, per quas poſſit facere fidem loco & tempore opportunis, qud fuerit tonſoratus.

III. *De precibus & orationibus ſpiritualibus in Miſſa faciendis.*

Anno 1290.

Item ſtatuimus & ordinamus, ut pro præſenti tribulatione & perſequutione quæ imminet eccleſiis mitigandis ſpeciales orationes & preces diebus ſingulis in miſſis parochialibus & conventualibus poſt *Pater noſter* ad Dominum effundantur, ſecundùm modum inferius annotatum. Dicto *Pater noſter, ſed libera nos à malo*, incipiat preſbyter *Deus in adjutorium meum intende*; & dicatur totus pſalmus *Gloria Patri*, &c. *Sicut erat*, &c. *Kyrie eleyſon, Chriſte eleyſon, Pater noſter. Et ne nos*, &c. ℣. *Mitte nobis Domine auxilium de Sancto.* ℟. *Et de Sion tuere nos.* ℣. *Domine exaudi*, &c. *Dominus vobiſcum. Oremus. Protege nos Domine famulos tuos*, & alia oratio. *Præſta quæſumus, omnipotens Deus, ut qui juſte pro peccatis noſtris affligimur, pro tui nominis gloria miſericorditer liberemur.* Item, alia oratio. *Concede nobis omnipotens, & juſtiſſime Deus, apud quem nulla eſt iniquitas, ut qui ſanctuarii tui poſſeſſiones & jura diripiendo invadunt, ſatisfactione celeri corrigantur. Per Chriſtum Dominum noſtrum, amen. Libera nos*, &c. Et iſtud fiat quotieſcumque nos præfatus id duxerimus revocandum.

IV. *De indulgentia conceſſa per archiepiſcopum & prælatos, omnibus fidelibus qui ſpeciales orationes fecerint in præmiſſis.*

Nos autem præfatus archiepiſcopus de prædictorum ſuffraganeorum noſtrorum conſilio & aſſenſu omnibus fidelibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui pro iſtis tribulationibus ſedandis, ſingulis diebus aliquam orationem ſpiritualem fecerint, xx. dies de injunctis ſibi pœnitentiis, relaxamus.

Et nos etiam ſuffraganei ejus prædicti ac quilibet noſtrorum alios xx. dies conſimiliter indulgemus. In quorum omnium teſtimonium, nos præfatus archiepiſcopus & ſuffraganei ejuſdem ſigilla noſtra præſenti paginæ duximus appendenda.

Digitized by Google

CONCILIUM PROVINCIALE

Apud Nobiliacum diœceſis Lemovicenſis anno M. CC. LXXXX. celebratum à Simone archiepiſcopo Bituricenſi de colligenda centeſima redditυum eccleſiaſticorum in provinciæ utilitatem convertenda.

Ex archivis illuſtriſſimi archiepiſcopi Albienſis.

Anno 1290.

SImon Dei gratia Bituricenſis archiepiſcopus, Aquitaniæ primas, ac de ejuſdem gratia Claromontenſis, G. Lemovicenſis, B. Caturcenſis, R. Ruthenenſis, B. Albienſis epiſcopi, nec non Paulus Banciani Ruthenenſis canonicus vicarius in ſpiritualibus & temporalibus generalis venerabilis patris . . prædicta gratia Mimatenſis epiſcopi in provinciali concilio celebrato per nos apud Nobiliacum Lemovicenſis dioceſis congregati, Univerſis & ſingulis ad quos præſentes litteræ pervenerint ſalutem in Domino. Dudum nobis & aliis prælatis Bituricenſis provinciæ in noſtro provinciali concilio celebrato per nos Bituris congregatis, de conſenſu totius concilii, pro communi utilitate totius provinciæ per nos extitit ordinatum, quod quælibet perſona eccleſiaſtica prædictæ noſtræ provinciæ, nobis ſeu alteri noſtrûm ſubjecta, collegiata ſeu non collegiata, regularis vel ſæcularis, cathedralis ſeu non cathedralis, quocumque nomine cenſeatur, ſolvere teneretur centeſimam partem reddituum ſuorum eccleſiaſticorum uſque ad quinquennium: quæ omnia adeo ſunt notoria & omnibus manifeſta, quod nulla poſſunt tergiverſatione celari. Hinc eſt quod cum multi in ſolutionibus dictæ centeſimæ pro terminis jam elapſis ſe negligentes exhibuerunt & rebelles; omnes debitores prædictæ centeſimæ auctoritate concilii ſupradicti monemus primò, ſecundò, tertio peremtorie ſingulariter & univerſaliter, ut infra menſem à tempore ſynodi proprii epiſcopi cujuſlibet debitoris computandum, de prædicta centeſima pro parte qua obligati exiſtunt, & quatinus pro tempore prædicto teneretur, nec non de expenſis retardatæ ſolutionis factis competenter ſatisfaciant: videlicet quilibet collectoribus ſeu collectori ad hæc per ſuum proprium epiſcopum deputatis ſeu etiam deputandis: quod ſi infra menſem à dicto tempore facere neglexerint ſeu contemſerint, auctoritate prædicti concilii in perſonas ſingulares univerſitatem non facientes ex nunc ut ex tunc excommunicationis ſententias promulgamus. Capitula verò ſcholarium, eccleſiarum collegiatarum, decanos, priores, præpoſitos eorum, nec non conventus, abbates, & alias univerſitates eccleſiaſticas, quocumque nomine cenſeantur, ſupponimus eccleſiaſtico interdicto: monentes nihilominus omnes prædictas perſonas primò, ſecundò & tertiò ſub pœnis prædictis quas ex nunc & ex tunc in eas ferimus, niſi fecerint quod mandamus, quatinus de tota centeſima ultimi anni inſtantis circa nativitatem Domini ſupradictis collectoribus vel eis qui per proprium dioceſanum fuerint deputati, vel etiam deputandi, infra dictam nativitatem Domini ſatisfaciant competenter. Ut autem ſupra ſcripta centeſima ad proſecutionem negotiorum noſtræ provinciæ integre convertatur, monemus auctoritate prædicti concilii omnes prædictos collectores primò, ſecundò & tertiò peremtorie, ut ſuper receptis de centeſimâ reddant quilibet ſuo proprio dioceſano legitimam rationem infra menſem, computandum ab eo tempore quo fuerint ſuper hoc requiſiti, de receptione pro expenſis vel ſalario nihil penitus retinentes, niſi prout per proprium dioceſanum fuerit ordinatum, in contradictores & rebelles ex nunc ut ex tunc excommunicationis ſententias promulgantes. Ut autem omnia præmiſſa commodius & facilius effectui valeant mancipari, cuilibet de ſupradictis epiſcopis in ſua civitate & dioceſi plenam & liberam concedimus poteſtatem revocandi collectores dictæ centeſimæ, eoſdem, vel alios collectores conſtituendi, omnes prædictos debitores & collectores auctoritate prædicti concilii monendi, excommunicandi, & per alia juris remedia compellendi prout viderint expedire. Actum apud Nobiliacum in prædicto noſtro concilio die mercurii poſt feſtum beati Michaelis anno Domini M. CC. LXXXX.

Digitized by Google

CONCILIUM PROVINCIALE

Apud Aureliacum ſub Simone archiepiſcopo Bituricenſi anno M.CC.LXXXXIV. celebratum ad ſubveniendum urgentibus regni negotiis.

Ex archivis illuſtriſſimi archiepiſcopi Albienſis.

CONVOCATIO CONCILII.

Anno 1294. SIMON Dei gratia Bituricenſis archiepiſcopus Aquitaniæ primas venerabili fratri A. ejuſdem gratia Claromontenſi epiſcopo ſalutem & ſinceram in Domino caritatem. In firmamento cœli, ſcilicet univerſalis eccleſiæ à Deo facta fuerunt duo luminaria, id eſt inſtitutæ duæ dignitates, videlicet pontificalis auctoritas & regalis poteſtas, à quarum qualibet gubernari & regi debent ſubditi, ut ſub omni quiete conſiſtant: quod in regno Franciæ per compaſſiones & ſupportationes mutuas actore Domino eſt hactenus obſervatum. Nos itaque qui pontificali, licet indigni, fungimur dignitate in dicto regno, in parte ſollicitudinis evocati, merito formidamus, ne ſanguis ſubditorum noſtrorum de noſtris manibus requiratur; niſi contra turbatores quietis publicæ aſcendamus ex adverſo, & nos murum opponamus pro deffenſione fidei & reipublicæ clericorum, & ad perfectæ obſervantiam caritatis: ac ob hoc principaliter pretextu cujuſdam tractatus habiti cum excellentiſſimo principe ac domino domino PHILIPPO Dei gratia rege Francorum unà cum archiepiſcopis regni ejuſdem ſuper imminentibus & arduis negotiis, quæ totum regnum ipſum, & quaſcumque perſonas ejuſdem regni, ad cujus turbationem aſpirat hoſtilis ſeditio, dinoſcuntur tangere: diſpendioſo quarum periculo, ut quieta ſibi tranquillitas præparetur, dignum & pium eſt auctoritatis pontificalis potentiæque regalis clypeis obviare, nec non ſuper quibuſdam aliis ſtatum eccleſiarum & perſonarum eccleſiaſticarum noſtræ provinciæ, quæ celeritatem deſiderant, tractandis & feliciter promovendis, unà cum ſuffraganeis noſtris, capitulis, decanis, archidiaconis, abbatibus conventualibus, & collegiatarum eccleſiarum prioribus, archipreſbyteris, eccleſiarum rectoribus, perpetuis vicariis, & aliis clericis beneficiatis provinciæ noſtræ Bituricenſis, in quacumque dignitate, officio vel ordine conſtitutis; quos univerſos & ſingulos negotium præſens tangit, & propter hoc ab omnibus approbandum, tractare ſalubriter diſpoſuimus in inſtanti concilio quod dominica die poſt feſtum ſancti Matthæi apoſtoli proximè venturum, & diebus ſequentibus, ſi quos continuari contigerit ſeu etiam prorogari, apud Aureliacum Claromontenſis diœceſis ob univerſalis eccleſiæ totius provinciæ Bituricenſis & reipublicæ utilitatem ac neceſſitatem urgentem, immò potius imminentem, ad inſtar aliorum archiepiſcoporum ejuſdem regni, veſtris parcentes laboribus & expenſis ſicut vobis ſuis temporibus oretenus exponemus, Domino concedente, proponimus celebrare. Fraternitati veſtræ mandamus, quatinus omnes & ſingulos ſuffraganeos noſtros, capitula eccleſiarum cathedralium & collegiatarum, decanos, archidiaconos, & alios in eccleſiis collegiatis ſæcularibus dignitatem ſeu perſonatum habentes, abbates conventuales, & collegiatarum eccleſiarum priores, archipreſbyteros, & decanos rurales, eccleſiarum rectores, & alias perſonas prædictas in dicta Bituricenſi provincia conſtitutas, citetis peremtorie & vocetis, ſeu citari & vocari peremtorie faciatis, ut ipſi dictis diebus & loco ad dictum concilium, videlicet epiſcopi, decani, archidiaconi, abbates conventuales, & eccleſiarum collegiatarum priores, & aliæ perſonæ dignitatem habentes pro ſe perſonaliter, capitula, collegia, archipreſbyteri, decani rurales, eccleſiarum rectores, & aliæ inferioris ordinis ſive ſtatus perſonæ per procuratores ſive œconomos ſufficienter inſtructos compareant, audituri, tractaturi, obligaturi, ſi neceſſe fuerit, facturi & adimpleturi quidquid in dicto concilio audiendum, faciendum, tractandum, ordinandum, & per obligationem adimplendum fuerit ſuper præmiſſis & ea contingentibus ad quæ peremtorie vos citamus ſimiliter & vocamus: vobis mandantes ut ſubditos veſtros citari & vocari faciatis ſecundùm formam ſuperius annotatam. Volumus ſiquidem & indulgemus, quod per vos & alios ſuffraganeos voſtros, videlicet per quemlibet in ſua civitate & diœceſi cum eorum ſuffraganeorum ſubditis, quos citari perſonaliter mandavimus, diſpenſare poſſitis ex cauſa legitima, ut dictis diebus & loco comparere valeant per procuratorem ſufficienter inſtructum, prout ſuperius eſt expreſſum, cauſam diſpenſationis veſtris conſcientiis relinquentes. Inceſſus autem veſtros vos & alii ſic maturare curetis, quod dicta die dominica de præmiſſis negotiis ad expeditionem ſubditorum celerem aliquid inchoare poſſimus. Datum apud ſanctum Andoënum die ſabbathi poſt octavas feſti B Mariæ Magdalenæ anno Domini M. CC. LXXXXIIII ſeptima indictione.

PROTESTATIONES QUORUMDAM.

NOs officialis Bituricenſis gerens vices reverendi in Chriſto patris domini S. Dei gratia Bituricenſis archiepiſcopi Aquitaniæque primatis in congregatione apud Aureliacum Claromontenſis diœceſis habita ob neceſſitatem regni Franciæ, & ad requiſitionem domini regis Franciæ datam dominica poſt feſtum B. Matthæi apoſtoli ac diebus ſequentibus continuatis. No-

Anno 1294. tum facimus univerſis quod cum idem dominus archiepiſcopus mandaverit evocari ſubditos ſuffraganeorum ſuorum ad dictam congregationem, ſcilicet decanos &c. ſub forma quæ ſequitur, &c. Simon &c. dictique decani, præpoſiti, & abbates ſæculares, archipreſbyteri, priores ſimplices non collegiati, decani rurales, capellani, rectores eccleſiarum perpetuique vicarii, abbates & priores religioſi, & conventus, ceterique clerici beneficiati, cujuſcumque ordinis ſive ſtatus, vel procurator ipſorum conquererentur & dicerent prædictum mandatum factum in eorum præjudicium & gravamen, & contra antiquam obſervantiam & canonicas ſanctiones, cum idem dominus archiepiſcopus in ipſos nullam poteſtatem vel juriſdictionem habeat in hoc caſu, & peterent ac requirerent inſtanter mandatum hujuſmodi quatinus contra eos de facto proceſſerat revocari, & penitus annullari, nos habito & obtento conſilio ac conſenſu reverendorum patrum, A. Claromontenſis, & S. Caturcenſis, R. Ruthenenſis, B. Albienſis, GUILLELMI Mimatenſis Dei gratia epiſcoporum in ipſa convocatione præſentium. Volentes prædictis conquerentibus eſſe promti & benevoli in juſtitia facienda, nolumus nec intendimus quod per mandatum hujuſmodi factum dictis conquerentibus vel aliis quibuſcumque aliquod præjudicium generetur, nec alicui ſententiæ vel proceſſui eos ſubjacere volumus contra non venientes ad concilium promulgatæ, in quantum eis ex hoc novum præjudicium pararetur. Volentes inſuper & expreſſum dantes aſſenſum unà cum prædictis dominis epiſcopis, quod ex dicto mandato vel aliquo ex eo vel ob id facto, aliquod jus in proprietate & poſſeſſione vel quaſi accreſcat vel decreſcat de novo eidem domino archiepiſcopo vel eccleſiæ ſuæ Bituricenſi ſeu etiam acquiratur. Datum & actum apud Aureliacum tertio cal. octobris anno Domini M. CC. LXXXXIIII.

CONCILIUM DECIMAS PER DUOS ANNOS CEDIT.

NOtum ſit omnibus præſentis ſcripturæ ſeriem inſpecturis quod nos miſeratione divina infra ſcripti epiſcopi & Magiſter Io de Veſſia officiarius Bituricenſis & gerens vices R. P. D. SIMONIS Dei gratia Bituricenſis archiepiſcopi Aquitaniæque primatis in remotis agentis, nec non & capitulorum cathedralium & aliarum collegiatarum eccleſiarum procuratores, decani, abbates quoque, & priores conventuales, non exemti, & totum concilium provinciæ Bituricenſis ad vocationem R. P. D. Archiepiſcopi ſupradicti apud Aureliacum Claromontenſis diocecſis ad tractandum ibidem ſuper neceſſitatibus & utilitatibus eccleſiarum, & eccleſiaſticarum perſonarum ipſius provinciæ, & inſuper ſuper pacifico & tranquillo ſtatu totius regni Franciæ conſtituti, ſedula meditatione penſantes, quod nonnulli principes & magnates regnum ipſum invadere & à diverſis ejus lateribus illud hoſtiliter impugnare, Dei timore poſtpoſito moliuntur, Idcirco dignum ducimus eidem domino regi in tantæ neceſſitatis articulo aſſiſtere, eique prout ad præſens eſt poſſibile ſubvenire. Diligenti igitur tractatu & deliberatione præhabitis, unanimiter concedimus & promittimus eidem domino regi dare pro tuitione & deffenſione regni ſui decimam omnium proventuum eccleſiaſticorum totius Bituricenſis provinciæ per duos annos ab hac die continue computandos, ſub modo tamen & temperamentis ac conditionibus infra ſcriptis.

Volumus enim & ordinamus quod terminus primæ ſolutionis faciendæ primi anni ſit in inſtanti carniprivio; terminus verò ſecundæ ſolutionis primi anni ſit in feſto omnium Sanctorum ex tunc proxime ſubſequenti; ſolutiones verò anni ſecundi fiant anno revoluto eiſdem temporibus.

Hoc autem facimus, & concedimus, ſalvò in his domini noſtri ſummi pontificis beneplacito voluntario, niſi forte tanta & tam evidens regni ejuſdem immineret neceſſitas, quod abſque grandi ipſius periculo non poſſet voluntas ipſius ſummi pontificis expectari.

Sed & ſi infra memoratos faciendarum ſolutionum terminos, pacem vel treugam fieri contigerit, vel aliàs regni periculum ceſſaverit, conceſſio & promiſſio hujuſmodi pro tempore tunc futuro omninò ceſſent, & pro infectis habeantur, vel propter treugam quantum treuga duraverit prolongentur.

Ad hæc ſi interim onus ſimile vel æquipollens in quotitate vel quantitate quacumque per alium quemcumque imponi eccleſiæ Gallicanæ vel jam impoſitum exigi contingeret, cui impoſitioni vel exactioni prælati cum juſtitia reſiſtere nequirent; hoc quidem caſu dictum ſubſidium volumus ſimiliter omninò ceſſare.

Volumus inſuper & ordinamus quod decima ſeu ſubſidium hujuſmodi levetur per dominum Bituricenſem, & per epiſcopos ejus ſuffraganeos in ſuis dioceſibus, ſeu per ſubſtitutos ab eis de beneficiis & à perſonis ſolvere decimam ſolitis, juxta ordinationes & declarationes Romanorum pontificum & legatorum apoſtolicæ ſedis olim editas ſuper ſolutione decimæ aliis ex cauſis præteritis temporibus perſolutæ; niſi forte in juris ſubſidium manus regia per eoſdem ſpecialiter fuerit requiſita; quodque ipſi poteſtatem habeant, videlicet quilibet in ſua civitate & dioceſi quoſlibet ad ſolutionem dictæ decimæ ſeu ſubſidii per cenſuram eccleſiaſticam compellendi, & excommunicatos, interdictos, propter hoc vel ſuſpenſos à ſententiis hujuſmodi abſolvendi.

Volumus etiam ad tollenda multa incommoda atque damna, quod hujus decimæ ſeu ſubſidii ſolutio fiat de pecunia communiter currente in loco de quo pecuniam ipſam levari continget.

Rurſus intelligimus & hoc à regia majeſtate humiliter poſtulamus, quod nullus prælatus, nullaque eccleſiaſtica perſona in hoc ſubſidio contribuens, ad cavalcatas, ſeu alia armorum ſubſidia, vel ad alia etiam hac occaſione onera inſolita & indebita interim compellatur, aut ſuper his moleſtetur.

Digitized by Google

Anno 1294.

Quodque idem dominus rex non ſinat aliud exigi ſubſidium ab eccleſiis ſeu eccleſiaſticis perſonis, aut aliud onus inſolitum eis imponi; occaſione hujuſmodi guerræ, per comites, vicecomites, barones, vel alias quaſcumque ſæculares perſonas in terris eorum: quodque ipſe dominus rex debeat concedere ſuas patentes litteras reverendo patri domino Bituricenſi archiepiſcopo & omnibus ſuffraganeis ſuis pro ſe & eorum ſubditis, continentes, quod ipſe ſubſidium hujuſmodi ex ſola gratia & mera libertate recipit, quodque per hoc nullum impoſterum eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis memoratæ provinciæ præjudicium quomodolibet generetur. In quorum omnium teſtimonium nos A. Claromontenſis, S. Caturcenſis, R. Ruthenenſis, B. Albienſis & G. Mimatenſis miſeratione divina epiſcopi, & magiſter Io de Geſſia officiarius Bituricenſis ſigillorum noſtrorum impreſſiones huic ſcripturæ duximus appendendas. Datum & actum apud Aureliacum tertio calendas octobris anno Domini M. CC. LXXXXIIII.

PHILIPPI REGIS LITTERÆ

Quibus decimas ex mera gratia ſibi conceſſas agnoſcit.

PHILIPPUS Dei gratia Francorum rex univerſis præſentes litteras inſpecturis, ſalutem.

Notum facimus quod cum dilecti & fideles noſtri archiepiſcopus Bituricenſis, per officialem ſuum gerentemque ad hæc vices ipſius archiepiſcopi nunc in remotis agentis, & omnes ſuffraganei Bituricenſis eccleſiæ, nec non & capitulorum cathedralium & aliarum eccleſiarum collegiatarum procuratores, decani, abbates, priores conventuales non exemti; & totum concilium provinciæ Bituricenſis nuper ad vocationem prædicti archiepiſcopi apud Aureliacum Claromontenſis dioceſis conſtituti ad pertractandum ibidem ſuper pacifico & tranquillo ſtatu totius regni noſtri, ſedula meditatione penſantes quod nonnulli principes & magnates regnum noſtrum invadere, & à diverſis ejus lateribus ididem hoſtiliter impugnare, Dei timore poſtpoſito, moliuntur: & idcircò ducentes nobis aſſiſtere in tanto neceſſitatis articulo, & prout ad præſens eſt poſſibile ſubvenire; diligenti tractatu & deliberatione præhabitis, unanimiter & concorditer nobis dare promiſerint & conceſſerint pro tuitione & deffenſione regni noſtri decimam omnium proventuum eccleſiaſticorum totius Bituricenſis provinciæ per duos annos, à tempore conceſſionis hujuſmodi computandos; ſub quibuſdam temperamentis adjectis, appoſitis & contentis in litteris prælatorum prædictorum; quas vidimus, confectis ſuper conceſſione decimæ prædictæ. Nos modos & conditiones contentos in dictis litteris hujuſmodi confectis volumus, concedimus, ac etiam approbamus, & inhibemus diſtricte omnibus ſubditis noſtris, ne contraveniant, & ne contrarium quomodolibet attentare præſumant: & profitemur quod prædicti prælati ex ſola gratia & mera liberalitate prædictum ſubſidium nobis faciunt, & illud ab eiſdem ex mera gratia recipimus, nec volumus quod per hæc ipſis prælatis, eccleſiis, & eccleſiaſticis perſonis ipſius provinciæ Bituricenſis inpoſterum aliquod præjudicium generetur. In quorum teſtimonium præſentibus litteris ſigillum noſtrum duximus apponendum. Actum Pariſius die Jovis poſt octavam purificationis B. Mariæ Virginis anno Domini M. CC. LXXXXIIII.

CONVOCATIO CONCILII PROVINCIALIS

Apud Clarum-montem ad ſubveniendum regni negotiis.

Ex archivis eccleſiæ Narbonenſis.

Anno 1295.

FRater ÆGIDIUS miſeratione divina Bituricenſis archiepiſcopus Aquitaniæ primas venerabili fratri noſtro A. Dei gratia Claromontenſi epiſcopo ſalutem & ſinceram in Domino caritatem.

Licet ad agri dominici machinam gubernandam divina providentia duo luminaria conſtituerit, videlicet auctoritatem pontificalem & poteſtatem regiam: tamen ſi provida deliberatione penſemus, unum alterius auxilio ſemper eget, nec decent quæ divinitus ſunt conjuncta ab homine ſeparari, ut per eorum ſollicitudinem concurrentem utroque pacis & belli tempore quidquid noxium ſupervenerit abſcindatur, & omne validum fortius invaleſcat per utriuſque ſollicitudinis unionem. Ea propter vehementius abhorrentes pungitivæ memoriæ facinoroſos exercitus, quos diu eſt contra excellentiſſimum regnum Franciæ furor hoſtilis inſtituit, & adhuc nefanda proſecutione nititur ampliare, nec non & alia quædam præfati regni negotia ponderoſa totius eccleſiæ Gallicanæ & ſpecialiter provinciæ noſtræ ac perſonarum eccleſiaſticarum dictæ noſtræ provinciæ conditionem directe tangentia, atque ſtatum, ſedula meditatione penſantes, deliberato conſilio cum aliis præfati regni prælatis ad preces & inſtantiam excellentiſſimi principis domini PHILIPPI Dei gratia Francorum regis deffenſioni ſæpe dicti regni ſe & ſua mentis alacritate viriliter exponentis, inſtar aliorum metropolitanorum ejuſdem regni, provinciale concilium, (quia etiam negotioſum pondus exigit,) proponimus favente Domino celebrare, & ad dictum concilium omnes noſtros ſuffraganeos, capitula cathedralium & aliarum collegiatarum eccleſiarum, civitatum, & dioceſum, & totius provinciæ Bituricenſis, abbates, conventus, priores, decanos, præpoſitos, archidiaconos, eccle-

Digitized by Google

Anno 1295.

ſiarum rectores, & alios obtinentes in dictis civitatibus, dioceſibus & provincia quævis eccleſiaſtica beneficia, non exemtos, quorum circa præmiſſa utitur intereſſe, citare, vocare, vel citari facere & vocari ſub modo & forma inferius anno tali vobis præſentium tenore mandantes, quatinus peremtorie citetis vel citari faciatis apud civitatem Claromontenſem ad diem lunæ poſt dominicam qua cantatur *Lætare Jeruſalem* & dies continuandos vel prorogandos ab illa, ſi quis continuari exegerit vel etiam prorogari, ad dictum concilium, quod ibidem proponimus auctore Domino celebrare, omnes ſuffraganeos noſtros perſonaliter, capitula cathedralium, & aliarum collegiatarum eccleſiarum, decanos, archidiaconos, priores, & alias perſonas eccleſiaſticas, dignitates vel perſonatus eccleſiaſticos obtinentes, non religioſas, ut per procuratores ſufficienter inſtructos curent ad dictum concilium comparere. Verum & ut religioſis deferamus, hac vice citetis vel citari faciatis eoſdem, videlicet abbates & conventus, priores & præpoſitos conventuales, cujuſcumque civitatis & dioceſis noſtræ provinciæ, ut compareant per duos abbates ſui ordinis de ſe ipſis ſufficienter inſtructos pro ſe & locis ſibi ſubditis & aliis ſui ordinis inibi conſtitutis, videlicet religioſi beati Auguſtini uniuſcujuſcumque civitatis & dioceſis per duos abbates ſui ordinis, & religioſi ſancti Benedicti per duos abbates ſui ordinis, ad tractandum, deliberandum, conſentiendum, implendum, & ſub obligatione vel D

A alia firmitate vallandum, quæ circa præmiſſa & ea tangentia in dicto concilio fuerint ordinata & quæ circa deliberationem dicti concilii fuerint opportuna, & ſuper omnibus aliis peragendis quæ in noſtro concilio provinciali tam ſuper corrigendis exceſſibus, quam moribus reformandis, præſertim in clero & aliis quibuſcumque ſecundùm ſtatuta canonum & prædeceſſorum noſtrorum obſervantiam fuerint ordinanda. Vobis etiam mandantes quatinus ſubditos B veſtros citare faciatis ſecundùm formam ſuperius annotatam, ad quos etiam diem & locum & præmiſſa alia vos vocamus, tenore præſentium peremtorie ac perſonaliter citamus. Præterea omnes rectores parochialium eccleſiarum perpetuos vicarios, & alias perſonas beneficia eccleſiaſtica nec non dignitates vel perſonatus aut officia perpetua obtinentes, ad præmiſſa citari volumus peremtorie, & vocari ad dictum concilium, ſi ſua crediderint intereſſe, cum intimatione: quos non comparentes ad conci- C lium memoratum non reputabimus contumaces, nec eis culpam abſentiæ impingemus, ſi quilibet ipſorum, quatinus ipſum tangit, deliberationi dicti concilii voluerit conſentire. Et vos ſuper his quæ circa præſentis executionem mandati per vos vel per alios acta fuerint nos antedictum concilium vel prima die dicti concilii faciatis fieri certiores, prout fuerit rationis. Datum apud Gargeleſſe anno Domini M. CC. LXXXXV die dominica in feſto beati Vincentii.

LITTERÆ SIMONIS

Epiſcopi Præneſtini ad Narbonenſem, Auxitanum, Bituricenſem, Lugdunenſem, Turonenſem, & Burdigalenſem archiepiſcopos, quibus eos ad Pariſienſe concilium anno M. CC. XCVI. convocat.

Ex archivis illuſtriſſimi archiepiſcopi Albienſis.

Anno 1296.

VEnerabilibus in Chriſto patribus Dei gratia Narbonenſi, & Auxitanenſi archiepiſcopis, nec non & Bituricenſi, Lugdunenſi, Turonenſi, Burdigalenſi eadem gratia archiepiſcopis, aut eorum vicariis S. eadem miſeratione epiſcopus Præneſtinus ſalutem & ſinceram in domino caritatem.

Inter ceteras ſollicitudines, quibus animus noſter diſtrahitur ad diverſa frequenter, ut ad tranquillum & felicem eccleſiæ Gallicanæ ſtatum vertamus noſtræ conſiderationes intuitum, multiplex ratio nos inducit. Attendentes itaque quod vinculo caritatis, quo ipſam eccleſiam uniri convenit, ſingularitas habere locum non debet, quæ tamquam una & indiviſa Chriſti ſponſa divortium non patitur, nec eamdem congruit numeroſa pluralitate cenſeri: decernimus utile fore vos omnes & ſingulos ac ſuffraganeos veſtros die Jovis ante inſtans feſtum nativitatis beati Johannis Baptiſtæ Pariſius convenire, ubi nos vobiſcum unà cum venerabilibus patribus Dei gratia P. Remenſi, S. Senonenſi & G. Rotomagenſi archiepiſcopis, largiente Domino, proponimus tunc adeſſe pro ſalubribus remediis exquirendis quibus ipſa eccleſia, cui grandem videmus, proh dolor! imminere ruinam, auctore domino fulciatur. Quem locum tamquam ido- E neiorem ad præſentiam prælatorum habendam duximus eligendum. Quocirca paternitates veſtras attente requirimus & hortamur, quatinus ipſa die ad locum præmiſſum unà cum dictis prælatis & ſuis ſuffraganeis univerſis, pro ipſis illuc ſolemniter evocandis, ad tractatus fructuoſos & utiles in eiſdem, per quos periculoſis fluctibus quibus ipſam eccleſiam Gallicanam . . . . temporibus formidamus impelli, conſultius obvietur, Deo propitio, comparere velitis. Quia tamen veſtros ſuffraganeos novimus nimis eſſe remotos, putamus ſufficere ſi unum vel duos ex illis in ſingulis provinciis cum . . . . plenaria poteſtate conſtituant loco ſui, prout veſtra providentia circumſpecta duxerit ordinandum.

Digitized by Google

Hæc autem vobis ſcribimus ad multorum inſtantiam prælatorum. Datum apud Roboretum propè Pariſius duodecimo cal. Junii pontificatus domini Bonifacii papæ VIII. anno II.

ALIÆ EJUSDEM LITTERÆ AD EPISCOPOS SUFFRAGANEOS BITURICENSIS ECCLESIÆ.

VEnerabilibus in Chriſto patribus Dei gratia epiſcopis eccleſiæ Bituricenſis ſuffraganeis univerſis. SIMON ejuſdem miſeratione Prænestinus epiſcopus ſalutem & ſinceram in Domino caritatem.

Viſcera noſtra multiplici commotione turbantur, & illa nimirum onus multæ ſollicitudinis inquietat, dum eccleſiam Dei, ſpecialiter Gallicanam, quæ nobis ortum præbuit, & à noſtris primordiis gratioſè nos multis beneficiis honoravit, varia deprimi perplexitate conſideramus, ſtatu ejus multiplicium procellarum turbine fluctuante, ac magnæ adverſitatis parari cominus ſibi diſcrimina præſentimus. Deſiderantes igitur ut priuſquam acerbius feriatur jaculorum miſſilium jam in manibus hoſtium poſitorum ictibus, per divinæ proviſionis providentiam, & illorum videlicet prælatorum miniſterium ſedulum, qui ad ejus cuſtodiam ſunt poſiti, cautius occurratur, ejuſque tranquillitati ſummopere provideatur, & paci ſtabiliori, favente Domino, in futurum, quamplurimis Gallicanis prælatis apud nos inſtantibus periculis providentibus, & emergentia ſcandala clariori obtuitu vobis aliàs latius exponenda, Deo propitio, qui nec mirum afficiuntur graviter & turbantur. Paternitates veſtras in Domino requirimus & hortamur ob animarum veſtrarum ſalutem, quatinus ſicut veſtram & eccleſiarum veſtrarum pacem, commodum, & honorem diligitis, juxta formam quam venerabilis pater Æ. Dei gratia Bituricenſis archiepiſcopus vobis ſignificare curabit, noſtra & plurium dicti regni prudentium prælatorum induſtria præcedente ſollicita vigilantia concordatam, die jovis ante inſtans feſtum B. Johannis Baptiſtæ omni prorſus ceſſante diffugio convenire curetis, in parte iſta ſic uniformiter, ſic prudenter & amicabiliter vos habentes, quod domus Domini zelatores vos per evidentiam operis oſtendatis. Datum apud Roboretum propè Pariſius duodecimo cal. Junii, pont. domini Bonifacii papæ anno II.

LITTERÆ PETRI REMENSIS,

S. Senonenſis & Guillelmi Rotomagenſis archiepiſcoporum ad Narbonenſem, Auxitanum, Bituricenſem, Lugdunenſem, Turonenſem & Burdegalenſem archiepiſcopos.

REverendis in Chriſto patribus dominis Dei gratia Narbonenſi & Auxitano archiepiſcopis, nec non eadem gratia Bituricenſi, Lugdunenſi, Turonenſi & Burdegalenſi archiepiſcopis aut eorum vicariis miſeratione ejuſdem Petrus Remenſis, S. Senonenſis, GUILLELMUS Rotomagenſis archiepiſcopi cum ſincera in Domino caritate ſalutem.

Decet eccleſiam Gallicanam in Chriſto, cujus ſponſa noſcitur, unam eſſe cui ſponſus dedit annulum fidei pro ſigillo, in tantæ firmitatis præſidium, ut propulſans adverſitas nulla poſſet hanc diſſolvere firmitatem. Cui etiam columba ſpiravit & ſpirat caritatis oſculum tam ſuave, quod amaricari faciat conſortium quodlibet alienum. Cui ſpes etiam cœlum conſtituit pro theſauro, ubi nec ærugo ne tinea demolitur. Congruit igitur ut tantæ unitatis una eccleſia nihil agat vel patiatur ex parte, ſed una ſemper in conſiliis, una in actionibus, una in tribulationibus, nihil prorſus unius arbitrans quod non ſit omnium, nihil omnium quod non extimet ſingulorum. Cujus unitatis nos extimabilem conſiderantes affectum, nuper de illuſtriſſimi regis & regni Francorum negotiis, & in ipſam eccleſiam Gallicanam extra pharetram jam in arcu poſitis ad ſagittandum ſagittis ſingulariter ſinguli multipliciter non abſque cordis afflictione meditationibus continuis revolventes: imò perplexis mentis revolutionibus meditantes, perpendimus nihil poſſe ex hujuſmodi ſingularibus meditantibus utilitatis conſequi, convenientius & utilius arbitrantes omnes vos in unum convenire Pariſius; tractaturi invicem, & exquiſito reverendi patris & domini domini SIMONIS gratia Dei Præneſtini epiſcopi cardinalis conſilio, de veſtris & remediis quibus eccleſia Gallicana in tanta perplexitate poſita, poſſit cum Dei adjutorio perplexitatis ſcandalum & periculum obviare, dictique reverendi patris conſilium provida ſui deliberatione cum noſtro reſedit in unum, & quod eſſet conſentaneum rationi ut commune eccleſiarum negotium communi omnium digito palparetur, & illa quæ una eſt eccleſia in una petra fundata uno . . . . conſilio ac remedio contra parata jacula potiatur. Ut igitur ille morbus qui ex una radice procedit & cauſa, pari cura, & medicina curetur eadem, fuit finale conſilium dicti patris & noſtrum, ut omnes prælati ac ſpirituales medici eccleſiæ Gallicanæ prædictæ hujuſmodi univerſalis ægritudine invitarentur ad curam, & Pariſius pro loco tamquam convenien-

Digitized by Google

tiori & commodiori, ac propter præſentiam A dicti patris, rei agendæ neceſſariam duximus eligendum. De modo comparitionis ſic providemus, nos debere cum ſuffraganeis noſtris Pariſius perſonaliter comparere, de veſtris verò quia quamplurimum ſunt remoti, ut veniant ipſi ſuffraganei perſonaliter, aut unum vel duos ex ipſis in ſingulis provinciis cum ſufficienti & plenaria poteſtate conſtituant loco ſui veſtræ providentiæ arbitrio duximus relinquendum. Vos autem domini archiepiſcopi & vos vicarii eccleſiarum vacantium prælatorumve agentium in remotis, ſi hujuſmodi unitatem vobis placeat obſervare, convenietis perſonaliter cum prædicto domino B cardinali, & nobiſcum Pariſius, de præmiſſis ad Dei beneplacitum & honorem ac pacem eccleſiæ tractaturi. Dies verò comparitionis hujuſmodi erit dies Jovis ante inſtantem nativitatem B. Johannis Baptiſtæ. Rogamus igitur reverendam paternitatem veſtram, & ex parte antedicti domini cardinalis vos attentius requirimus, pro ſalute animarum veſtrarum, pro pace & tranquillitate eccleſiæ conſervanda, nec non vos etiam vicarios antedictos, quatinus dictis die & loco unà cum domino cardinali nobiſcum ac veſtris ſuffraganeis aut ſufficientibus procuratoribus eorumdem, impedimento ceſſante legitimo, intereſſe curetis. Datum ſub ſigillis noſtris die dominica Trinitatis anno ejuſdem Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſexto.

LITTERÆ VICARIORUM GENERALIUM

Archiepiſcopi Bituricenſis ad epiſcopum Claromontanum.

Ut provideatur expenſis Nivernenſis & Biterrenſis epiſcoporum ad ſedem apoſtolicam à concilio Pariſienſi deſtinatorum.

Ex archivis illuſtriſſimi archiepiſcopi Albienſis.

Anno 1296. NOs magiſtri Johannes *Cancell.* Hugo *Sigalon.* Guillelmus *Barbon.* archidiaconi in eccleſia Bituricenſi & frater Huguchio de Florentia vicarii generales reverendi patris in Chriſto domini ÆGIDII Dei gratia Bituricenſis archiepiſcopi, Aquitaniæ primatis, agentis nunc in remotis, venerabili patri A. Dei gratia Claromontenſi epiſcopo ſalutem in Domino.

Reverendi patres in Chriſto domini, P. Remenſis, STEPHANUS Senonenſis, ÆGIDIUS Narbonenſis & GUILLELMUS Rotomagenſis Dei gratia archiepiſcopi, quamplures eorum ſuffraganei, aliique prælati regni Franciæ, unà cum abbate Cluniacenſi, pungitivæ compaſſionis oculo D vigilantius intuentes dolores & onera, planctus, anguſtias exceſſuum, fremitum ſcandalorum, quos, proh! dolor his diebus miſerabiliter pati dinoſcitur eccleſia Gallicana, inaudita varietate gravaminum & perſecutionis acerbitate multiplicis, vulneroſius anxiata, quantoque gravioris incommodi & præcipitii deſtructivi pericula mora remedii comminatur; & vos, prout non ambigimus, intimè condolere, ut ab illæſi capitis in deffenſiva plenitudine ſanitatis membrorum miſerabili læſione redivivæ virtutis antidota propinentur, nuper ad hoc Pariſius congregati, præſentis negotii multifaria gravitate ac converſo- E rum pondere modis, conditionibus & circunſtantiis agendorum ſedula collatione penſatis, & circunſpectius elimatis, provida deliberatione duxerunt, & per eos unanimiter nobis Fratri Huguchioni prædicto vice & nomine dicti patris ad hoc præſentibus & conſentientibus extitit ordinatum ad opus totius eccleſiæ Gallicanæ venerabiles patres dominum JOHANNEM Nivernenſem, BERENGARIUM Biterrenſem Dei gratia epiſcopos nuntios ad hæc vice omnium ſpeciales ſummi pontificis fore præſentiam perſonaliter adituros, C pro remediis opportunis ſuper præmiſſis ab ipſius ſanctitate, utinam effectibus, & ſalubribus obtinendis, & pro expenſis tam ſolemnium nunciorum & aliis in proſecutione hujuſmodi negotii faciendis ſolvi & reddi debere infrà inſtans feſtum beati Remigii decimam decimæ conſuetæ ab omnibus beneficiis eccleſiaſticis dicti regni ſolitis decimari exemtis & non exemtis, exceptis Ciſtercienſibus, ad hæc pro ſe nuncios deſtinantibus ſpeciales, levandam à ſingulis dioceſanis in ſuis dioceſibus, ſuffraganeis ſingulis pro ſuis dioceſibus, metropolitanis ſuis vel eorum vicariis ſaltem infrà proximum feſtum omnium ſanctorum integrè reſponſuris, poſtmodum uſus neceſſarios negotii prælibati ad opus totius eccleſiæ Gallicanæ plenarie convertendo. Undè vobis dicti patres auctoritate committimus & mandamus quatinus dictam ordinationem in Bituricenſi provincia publicari & effectui mancipare curetis, ejuſque fines, ſeriem & continentiam obſervari, ac nobis vice & nomine domini archiepiſcopi ad opus prædictum ſuper præmiſſis à ſingulis dioceſibus debite reſponderi, ut ſuper præmiſſis quod ad nos pertinet, & vice & nomine quibus ſupra circa hujus ordinationis executionem nos habere poſſimus: prout hujus negotii pondus exigit & requirit, & nullius vobis vel dioceſanis aliis negligentiæ torpor debeat imputari. Datum anno Domini M. CC. XCVI. die lunæ poſt feſtum Beati Bartholomæi. Anno 1296.

Extant aliæ prædictorum vicariorum ad eumdem epiſcopum littera ſcripta die veneris poſt feſtum Decollationis S. Johannis Baptiſtæ 1296. ut ſupplices ad ſummum pontificem litteras ſigillis abbatum & ſubditorum eccleſiæ Bituricenſis jam obſignatas ſigillis etiam ſuffraganeorum muniri procuret.

Digitized by Google

CONCILIUM PROVINCIALE

Anno M. CC. XCIX. Biterris celebratum ſub Ægidio Narbonenſi archiepiſcopo.

Ex archivis civitatis Carcaſſonenſis.

I.

Anno 1299. Excommunicati ab uno ſuffraganeo, ab aliis ſuffraganeis denunciandi excommunicati.

NOs Ægidius miſeratione divina ſanctæ Narbonenſis eccleſiæ archiepiſcopus in noſtro provinciali concilio conſtitutus, præſentibus venerabilibus fratribus ſuffraganeis noſtris, Toloſæ, Carcaſſonæ, & Uticenſi abſentibus duntaxat exceptis, procuratoribus tamen ſeu eorum vicariis pro epiſcopis comparentibus, multis etiam abbatibus & prioribus conventualibus, nec non procuratoribus cathedralium eccleſiarum noſtræ provinciæ exiſtentibus in concilio memorato, prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, ſacro approbante concilio, duximus ſtatuendum, quod quotiens aliquis ſuffraganeorum noſtrorum & ſuorum officialium aliquem ſubditum ſuum auctoritate ordinaria excommunicatum per ſuam dioceſim per menſem fecerit nunciari, ad requiſitionem præfati ſuffraganei, dictus excommunicatus, ut citius veniat ad emendam, per totam Narbonenſem provinciam excommunicatus publicè nuntietur, & per alios ſuffraganeos noſtros in earum civitatibus & dioceſibus vel eorum officiales nunciari mandetur.

II.

De clericis artes viles exercentibus.

Ad hoc, eodem approbante concilio, ſtatutum per bonæ memoriæ dominum P. immediatum prædeceſſorem noſtrum in quodam ſuo provinciali concilio, de clericis, qui carnifices, pelliparii, ſutores, ſotularium curaterii ſeu aluderii, ſive fabri communiter publici ac manifeſti exiſtunt, vel alia mechanica viliora communiter & publicè exercere noſcuntur, auctoritate præſentis concilii innovamus ac præcipimus firmiter obſervari.

III.

Contra receptatores hæreticorum.

Quoniam in provincialibus conciliis ſpecialiter eſt tractandum ſuper his quæ obſervantiam reſpiciunt fidei ortodoxæ; noſtraque & fratrum noſtrorum ſollicitudo circa hoc propenſius invigilare tenetur: cum ad notitiam noſtram venerit per confeſſiones quorumdam receptatorum & fautorum hæreticorum recenter in judicio factas, hæreticos perfectos, qui vulgariter veſtiti dicuntur, & qui credentes fideliter articulos fidei chriſtianæ pervertere moliuntur, ac ſe faciunt adorari, Narbonenſem provinciam olim hujuſmodi morbo peſtifero præſertim in quibuſdam ſuis partibus graviter ſauciatam, licet multis vigiliis & laboribus ab hujuſmodi peſtilentia. ut à pluribus dicebatur, purgatam, ſubintraſſe de novo, ſeminaſſe, in pluribuſque ejuſdem provinciæ partibus mala ſemina ſuorum dogmatum perverſorum pullulare: volentes his gravibus periculis obviare, ſacri approbatione concilii, ordinamus quod quilibet ſuffraganeo- A rum noſtrorum in ſuis civitatibus & dioceſibus, per ſe & officiales ſuos & perſonas alias, ſi opus fuerit, ad hoc ſpecialiter ſtatuendas, & nos pariter in civitate & dioceſi propriis, inquiramus ſapienter & caute contra fautores & receptatores perſonarum peſtiferarum hujuſmodi: cum ſine receptatore diu latere non poſſint, & nihilominus contra præfatos omnes, & alios quoſcumque hæreticos, diligentius inquirentes, & contra præfatos omnes in omnibus obſervantes quæ civilia & canonica jura, præſertim conſtitutiones per dominum noſtrum Do- B minum B. divina providentia ſummum pontificem promulgare ſatagerunt. Præcipimus injungi ſingulis archipreſbyteris, & eccleſiarum rectoribus noſtræ provinciæ, & aliis de quibus ſingulis dioceſanis in eorum dioceſibus videbitur expedire, quod omnem diligentiam, quam poterunt, ſolerter adhibeant in præmiſſis, & ſuſpectas ſibi perſonas de fide, fautoria, vel receptatione, prædictis ſuis dioceſanis vicariis vel eorum officialibus deferre ſecreto quam citius poterunt non omittant. Qui in his ſic ſe ha- C beant diligenter, quod pro negligentia vel defectu argui nequeant vel puniri.

IV.

Anno 1299.

Contra Beguinos & Beguinas.

Cum per experientiam ſæpius ſit expertum, quod ſub ſpecie boni in eccleſia Dei mala ſubintrant interdum, nec ſine cauſa prohibuerunt ſancti patres varietatem ordinum, vel habituum religioſis deputandorum, qui non ſunt per ſedem apoſtolicam approbati, ad noſtramque notitiam ſit delatum, quod ad ſuggeſtionem quorumdam, inter quos nonnulli fuerint qui diceban- D tur plurimi litterati, quorum aliqui fore noſcebantur de religione laudabili, non immeritò inter religiones ceteras approbata, ponentium os in cœlum, & manus ad vota extendentium, prædicantium multis finem mundi inſtare, & jam adeſſe vel quaſi tempora antichriſti, noſque pœnitentiæ modos & abſtinentias veſtiumque colores utriuſque ſexus perſonis ſuggerentium, & nihilominus virginitatis ac caſtitatis vota recipientium à pluribus ex eiſdem, ad hoc ſuis exhortationibus prius tractis, quæ E vota à pluribus violata fuiſſe noſcuntur: quam plures utriuſque ſexus ad novæ ſuperſtitionis cultum pertracti fuerunt, Beguini ſeu Beguinæ vulgariter appellati, qui conventualia prohibita facientes, & frequentes de nocte officium prædicationis verbi Dei temerè uſurparunt, in ſuam excuſationem fictitie prætendentes, quod non prædicant, ſed loquuntur de Deo, ſe invicem conſolantes, & quaſdam novas obſervantias cuſtodire conantur, à communi ritu ceterorumque fidelium diſcrepantes, è quibus nonnulla ſcan-

Digitized by Google

Anno 1299. dala ſunt ſuborta, & non modica pericula huic provinciæ, quam hæreticos olim publicè frequentaſſe eſt certum, nec dubium eſt, licet clam adhuc ab aliquibus frequentari imminere noſcuntur. Sacro igitur approbante concilio, prohibemus cultum ſuperſtitionis præfatæ, quatenus eſt ſacris canonibus inimicus, ulterius obſervari: nihilominus ſtatuentes per ſingulos dioceſanos noſtræ provinciæ illum, ut præmittitur, prohiberi, & tam per ipſos quam eorum officiales contra perſonas ſibi ſubjectas, vel alias contra quas id jure permittente poſſent facere, ſoler- B ter inquiri, ſi quid in præmiſſis commiſſum fuerit contra fidem, & canonicas ſanctiones. Quod ſi repertum fuerit, illud auctoritate præſentis concilii præcipimus diſtrictius debita caſtigatione puniri.

V.

De ſervandis quibuſdam conſtitutionibus.

Cum parum proficeret jura condi, niſi condita firmiter ſervarentur: conſtitutiones ſanctiſſimi patris domini noſtri B. divina providente clementia ſummi pontificis, præſertim illam per quam ſtatuit moniales includi, nec non illam conſtitutionem, etiam Clementinam, quæ præcepit perpetuos vicarios in eccleſiis certis C præſertim religioſorum inſtitui, ab ipſo Domino innovatam; inſuper conſtitutionem ejuſdem Domini, ſtatuentem de omnibus apoſtolis & evangeliſtis & quatuor doctoribus principalibus ſanctæ eccleſiæ feſtum duplex anno quolibet celebrari, & omnes alias per ipſum editas in ſexto libro decretalium contentas, præcipimus firmiter obſervari.

VI.

De feſto

Item juxta dicti domini noſtri ordinationis D A præceptum, ſtatuimus quod de beato Ludovico in ejuſdem feſto, quod in craſtino beati Bartholomæi apoſtoli per dictum Dominum noſtrum præceptum eſt annis ſingulis celebrari, in omnibus eccleſiis Narbonenſis provinciæ ſicut de confeſſore cantetur: & quod in eccleſiis cathedralibus, & collegiatis, monaſteriis, & prioratibus conventualibus celebretur de eo annis ſingulis duplex feſtum, niſi impediti ex cauſa dicta die dictum feſtum celebrare non poſſent proximiori qua poſſent, quo caſu die dictum feſtum celebrare, ut præmittitur, teneantur.

Ann. 1299. S. Ludovici.

VII.

De feſtis patronorum cathedralis eccleſiæ.

Adjicientes quod cauſa in prædictis cathedralibus & collegiatis eccleſiis, monaſteriis, & prioratibus, ac ceteris eccleſiis totius noſtræ provinciæ, de quolibet ſancto & ſancta patrono alicujus cathedralis eccleſiæ dictæ provinciæ, feſtum ad minus novem lectionum annis ſingulis celebretur.

VIII.

De ſervandis Bonifacii conſtitutionibus.

Prædicta autem ſtatuta noſtra omnia, & inſuper omnes prædictas conſtitutiones dicti domini noſtri, quæ pœnales exiſtunt, & conſtitutiones ipſius ſuperius expreſſatas, & ſpecialiter conſtitutiones editas per eumdem ſuper facto hæreticæ pravitatis, & contra vilipendentes ſententiam excommunicationis, & eam certo tempore ſuſtinentes, præcipimus in ſingulis ſynodis, & nihilominus per ſingulos rectores in ſuis eccleſiis noſtræ Narbonenſis provinciæ publicari, & eas ab omnibus firmiter obſervari. Actum & datum in prædicto concilio Biterris tertio cal. novembris anno domini M. CC. LXXXXIX.

CONCILIUM PROVINCIALE

Biterris celebratum ſub Ægidio Narbonenſi archiepiſcopo.

Ex duobus MSS. codicibus illuſtriſſimi epiſcopi Biterrenſis, altero illuſtriſſimi Marchionis Daubais.

Ante ann. 1310.

Sanctorum patrum & canonicarum ſanctionum inſtitutionibus & præceptionibus informati, nos Ægidius permiſſione divina ſanctæ Narbonenſis eccleſiæ archiepiſcopus in concilio provinciali noſtro Biterris conſtituti, venerabilibus fratribus ſuffraganeis noſtris præſentibus, &c. Cupientes aliqua propter tranſgreſſorum audaciam reformare, & mores prout poſſibilitas aderit reformare, prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærendo, de eorumdem fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu infraſcripta duximus diſponenda & etiam declaranda.

I. *Tonſura qualiter conferri debeat.*

E

Inprimis quia vigilanti ſtudio eſt ſollicite præcavendum, quod ad ſortem Domini tales aſſumantur, & clericali militiæ adſcribantur, qui veriſimiliter velint & valeant Dei ſervitio applicari, ſollicitè provideant ordinantes, quod ad promovendum ad primam clericalem tonſuram conſtitutio domini Bonifacii papæ VIII. ſuper tonſurandis ad clericatum edita irrefragabiliter obſervetur, & diligentem cautelam adhibeat ordinator, ut talem ad clericatum aſſumat, qui clericatum ex devotione cupiat, non ex fraude; & quod non ſit expers ſcientiæ, aut legendi pſalterium, & ea ſciendi quæ in tali promotione viderit expedire, & quod nullo irregularitatis vinculo ſeu juris impedimento, propter quod tonſurari non debeat, ſit detentus.

Ante ann. 1310.

II. *De quatuor minoribus ordinibus.*

De promovendis ad quatuor minores ordines ordinator provideat, quod ſciant pſalterium legere, ſpecialiter epiſtolas & lectiones, & exorciſmos, & cantare antiphonas & reſponſa.

III. *De ſubdiaconatu.*

Porrò quia mittentem manum ad aratrum ſic coaptari oportet, ne cum retro reſpicere non poſſit, ſit inhabilis regno Dei, magnopere provideri oportet, quod ad ſubdiaconatus ordinem promovendi, ſciant in legendo & cantando in eccleſia officiare, & ſaltem in grammaticalibus aliqualiter ſint inſtructi: & tam illi quam alii ad alios ordines promovendi ſuæ promotionis receptæ litteras ordinatoribus adhibeant & oſtendant, ut provideat ne per ſaltum eos promoveri contingat.

Digitized by Google

Ante ann. 1310.

IV. *De diaconatu.*

Et quia diaconatus ordo frequenter ſupplere & coadjuvare in aliquibus poteſt officia ſacerdotis; cum cautelæ ſtudio eſt agendum, ut ordinator provideat quod ad diaconatus ordinem promovendi, ultra prædicta, ſciant intelligibiliter legere epiſtolas, homilias & evangelia, & conſtruere competenter.

V. *De ſacerdotio.*

Sanè quia in ſacerdotalis officii miniſterio, in quo majus periculum vertitur, cautius eſt agendum, ſummo ſtudio eſt cavendum, quod tales ad ſacerdotium aſſumantur, qui ex morum gravitate, & litterarum ſcientia alios valeant erudire: & ſecundùm canones deberent ſcire ſaltem (a) ſacramentorum librum, lectionarium, antiphonarium, (b) baptiſmum, canones pœnitentiales, & alia multa in canonibus contenta: aliàs nomen ſacerdotis ſeu preſbyteri non merentur habere: ordinator tamen in promotione ad ſacerdotium proſpiciat & advertat, quod promovendus ſciat evangelia, ſeptemque peccata mortalia, articulos fidei, & decem præcepta legis deſignare, prout promotori rationabiliter videbitur faciendum.

VI. *De interſtitiis.*

Quia verò inexpertos & non probatos difficile eſt Dei ſervitio applicari, & periculoſum eſt ſic milites ſeu tirones ſtigma non habentes ad certamen mittere bellicoſum, ſolemniter provideri oportet, quod in ordinatis & promotis ad ſacros ordines competentis temporis interſtitia obſerventur: ne uno ſuſcepto ordine, ad alium proximis & ſucceſſivis quatuor ordinibus quaſi ſub quodam impetu . . . . cauſæ neceſſitatis expoſcat.

VII.

Provideatur inſuper ne aliquis tonſurandus ad clericatum, vel ad ordines promovendus, mittatur ab uno epiſcopo ad alium, niſi fuerit per ſuum ordinarium examinatus, & ut dignus approbatus, de quibus in littera quam ad ordinatorem diriget expreſſa mentio habeatur.

VIII. *De clandeſtino matrimonio.*

Quia per multorum fraudes & malitias nedum ea non ſervando ludibrio fiunt, expedit circa ea de competenti remedio provideri. Hinc eſt quod ſicut clamor validus noſtris auribus inſonuit, multi ſuum affectum ſequentes, & Deum ac ordinationem eccleſiaſticam aſpernentes, clandeſtina matrimonia contrahunt, & frequenter lite pendente coram eccleſiaſtico judice, etiam contra interdictum eccleſiæ, & eccleſiaſtici judicis officium, ſeu binas nuptias ſeu matrimonia de facto contrahunt, in eorum animarum periculum & ſcandalum plurimorum. Quod autem ſit prius & quod poſterius vix aut numquam po-

A terit haberi certitudo; non attendentes quod per legem notantur infamia, & per canones proles ex tali conjugio clandeſtino ſuſcepta nonnumquam legitimo impedimento detenta illegitima cenſeatur, & quod nihilhominus excommunicationis ſententia valeant innodari: propter quod exacta diligentia per officiales & eccleſiaſticos judices contra tales procedatur, & aliter ſecundùm jura puniantur, quod per pœnam ſe deliquiſſe cognoſcant, & de commiſſo pœniteant; ut ſint aliis in exemplum. Ad hoc verò cum nonnulli clandeſtina matrimonia, & quandoque nefarias nuptias perficere nequeant juxta votum,
B fraudes excogitant per quas venire valeant ad intentum: ita quod occultè & ſub dolo vadunt ad aliquas domos religioſorum quorumdam, vel ad alias eccleſias ſeu capellas, parrochialium ſacerdotum vel ſuorum ordinariorum non petita licentia, nec obtenta, ſed ſuos parrochiales fugientes, ad alienos divertunt ſacerdotes pro benedictione nuptiali habenda; quæ potiùs maledictio dici debet: contra quos, cum tantam malitiam, eccleſiæ contemtum, ſine noſtro & eorum animarum periculo impunè ſub quodam velamine pertranſire ſeu connivere aliqualiter nequeamus; dignum duximus animadverſione condigna
C procedere, ut in eo in quo gravius delinquunt, gravius puniantur. Et ideo ipſos taliter omiſſis ſuis parrochialibus ſacerdotibus, eorum ſeu ordinariorum ſuorum licentia non obtenta, pro prædictis ad alios recurrentes; ipſos quoque taliter ſub tali fraude conjungentes, ſeu talem benedictionem ſive ſolemniſationem matrimonialem impendentes, eoſdem eorumque conſiliarios, & fautores, conſilium & auxilium ad prædicta fraudulenter impendentes, eoſdem poſt publicationem præſentis conſtitutionis in eccleſiis noſtræ Narbonenſis provinciæ ſolemniter factam excommunicationis ſententiam incurrere
D volumus ipſo facto.

IX. *Contra teſtimonium falſum.*

Recolentes quod teſtis falſidicus Deo, parti & judici obnoxius exiſtit: quia præſentiam Dei ſpernit, & judicem elidit, & graviter partem lædit; comperto quod juramenti religio ſic tranſacta, proh dolor! contemnitur, & perjurii reatus in his partibus nimirum inolevit: licet contra tales perjuros jura inſurgant, & per ſtatuta provincialia prædeceſſorum noſtrorum aliàs ſit proviſum: quia tamen non releguntur frequenter, quaſi in oblivione ſunt deducta non ſine gravi
E periculo animarum: volumus & mandamus quod contra tales juramenti tranſgreſſores, ſecundum tenorem ſtatuti provincialis concilii per bonæ memoriæ dominum PETRUM prædeceſſorem noſtrum editi procedatur. Cujus ſtatuti capitulum ſequitur in hæc verba. Item cum juramenti "
religio peccatis exigentibus fere ab omnibus in "
iſtis partibus contemnatur, contra hujuſmodi "
contemtores aliquid ſeveritatis pro ſalute ani- "
marum ipſorum duxit concilium ſtatuendum: "

(a) Sacramentorum liber eſt codex orationes & preces ad ſacram liturgiam ſpectantes continens, qualem ſcripſere Gelaſius & Gregorius magnus ſummi pontifices.

(b) Baptiſmi nomine hic intelligi videtur liber Ritualis continens ordinem conferendi baptiſmatis & alia hujuſmodi.

Digitized by Google

Ante an. 1310. „ videlicet ut quicumque in tranſgreſſione juramenti de cetero manifeſtè deprehenſus fuerit, in „ eccleſia publicè denuncietur eſſe perjurus. Quod „ ſi admonitus ſatisfacere noluerit, tunc excommunicetur, & excommunicatus nuncietur accenſis candelis & pulſatis campanis ſingulis diebus „ dominicis & feſtivis, & denuncietur inteſtabilis „ & infamis, & nec ad teſtificandum vel ad teſtimonium vel ad alios actus legitimos admittatur. „ Et idem de falſis teſtibus obſervetur, nos verò verbum præmiſſum *inteſtabilis*, non ad teſtamentum, ſed ad teſtimonium duntaxat referri & intelligi declaramus.

X. *Contra pactum pro ſepulturis & benedictionibus nubentium.*

Item cum à fide dignorum relatione audiverimus, quod in multis locis noſtræ provinciæ rectores & ſacerdotes eccleſiarum in exequiis & ſepulturis defunctorum & benedictionibus nubentium fraudem committunt, quæ labem continet ſimoniæ: videlicet quod divinum officium celebrare & obſequium impendere in prædictis omninò recuſant, donec per pactum & juramentum vel per fidejuſſores, vel aliàs eis tantum fuerit in ſolutione eorum, quæ ſibi dari volunt, facienda, eiſdem in ſuæ perverſitatis pallium conſuetudinem allegantibus, contra prohibitionem expreſſam concilii generalis. Cum verò dicta conſuetudo dicenda ſit potius corruptela, dictam fraudem penitùs fieri prohibemus; ſed impenſo purè divino obſequio, laudabiles conſuetudines obſervare volentes, per cenſuram eccleſiaſticam compelli volumus & aliis remediis opportunis.

XI.

Item provideatur quod nulli ſacerdoti alterius dioceſis ſine litteris commendatitiis ſeu dimiſſoriis proprii epiſcopi ſeu vicariorum ſuorum generalium cura parrochialis eccleſiæ committatur, ne aliquis ſacerdos advena & ignotus, ſine litteris proprii epiſcopi vel vicariorum ſuorum teſtimonialibus permittatur miſſam publicè celebrare.

XII. *De reſidentia rectorum in ſuis eccleſiis.*

Item ſuper reſidentia in parrochialibus eccleſiis facienda provideatur ſollicitè ut rectores earum gregis ſibi commiſſi diligenter gerere curam poſſint, & eccleſiæ hoſpitalitate & aliis neceſſariis & divinis obſequiis non fraudentur: & rectores ipſarum domos in ſuis eccleſiis & adminiſtrationibus habeant competentes, in quibus eorum prælati honeſtè & benignè recipi valeant, ut melius & plenius poſſint viſitationis (a) officium exercere. (a)

XIII. *Contra exercentes officium chirurgiæ.*

Cum propter pericula quæ in pratica ſive exercitio artis phyſicæ frequenter occurrunt; religioſi vel preſbyteri, præſertim eccleſiaſtica beneficia obtinentes non debeant ſe ingerere ad exercitium ſeu praticam dictæ artis, nec publicè exercere officium medicorum, nec ſæcularibus negotiis ſe immiſcere. Idcirco ſtatuimus & mandamus ſub pœna interdicti, quam in contrarium facientes, monitione præmiſſa, ferimus in his ſcriptis, quod nullus preſbyter nulluſve religioſus à modo ſe ingerat ad exercitium ſive praticam dictæ artis, nec officium exerceat medicorum, abſque ſpeciali licentia à nobis petita & obtenta, niſi quatenus hoc eiſdem permittitur per canonicas ſanctiones.

XIV. *Quod nullus vendat reditus eccleſiæ.*

Item ſtatuimus monendo omnes rectores ſeu B priores cum cura vel ſine cura, quod nullus vendat reditus eccleſiæ ſuæ ad pecuniam abſque noſtra licentia ſpeciali petita & obtenta, exceptis carnalagiis, alioquin contra inobedientes tulimus ſententiam interdicti, propter damnificantes, quæ dictis eccleſiis propter prædicta inferuntur.

XV. *De feſtivis diebus.*

Item mandamus, quod nullus cujuſcumque conditionis exiſtat, in diebus feſtis, dominicis, vel aliis feſtivitatibus, quæ ob reverentiam Dei & Sanctorum cenſentur eſſe inſtituta, natalis Domini ſcilicet, S. Stephani, S. Johannis C evangeliſtæ, Innocentium, S. Silveſtri, Circumciſionis, Epiphaniarum, die Veneris ſancta, Reſurrectionis Domini cum duobus ſequentibus, Aſcenſionis, Pentecoſtes, cum duobus ſequentibus, duodecim apoſtolorum, feſti B. Johannis Baptiſtæ, feſtivitatum omnium B. Virginis glorioſæ, & præcipuè B. Petri & Pauli, B. Laurentii, Dedicationis B. Michaelis, ſolemnitatis omnium Sanctorum, B. Nazarii & Celſi, ceteriſque ſolemnitatibus, quas nos cum clero ſolemniter duximus celebrandas, res ſuas venales exponat non comeſtibiles palam & publicè, niſi neceſſitas hoc requirat; & ſi quis con- D trarium attentaverit, ſententiam interdicti in his ſcriptis, ipſo jure, incurrat, & alias tamquam contra tranſgreſſorem procedemus, juſtitia mediante.

XVI. *Littera monitoria.*

Officialis Biterr. capellano curato B. Mariæ ſedis Biterrenſis, ceteriſque capellanis curatis & non curatis civitatis & dioceſis Biterrenſis ad quos præſentes pervenerint, vel eorum loca tenentibus ſalutem.

Datum eſt nobis intelligi quod nonnulli ſemellatores, mercerii, fuſterii & alii alterius miſterii civitatis & dioceſis Biterrenſis, ſotulares & E alias res ſuas incomeſtibiles contra ſtatuta ſynodalia & canonicas ſanctiones in eorum operatoriis, quæ operta tenent, atque tabulariis publicis, diebus dominicis & aliis feſtivitatibus venales exponant atque tenent, ſicut aliis diebus forenſibus & diurnis teneri conſueverunt, & exponunt in animarum ſuarum detrimentum non modicum & ſcandalum plurimorum, ſententias excommunicationis latas in tales contemnendo. Quocirca mandamus, quatenus diebus dominicis & feſtivis publicè in generalibus veſtris eccleſiis, cùm populus ad divina conve-

(a) Hic deſinit codex illuſtriſſimi Marchionis Daubais.

Digitized by Google

Ante ann. 1310.

nerit, veſtris parrochianis interdicatis, cujuſcumque conditionis exiſtant, nec non & ipſos canonicè & peremtoriè moneatis, ex parte noſtra & ſub pœna excommunicationis, ne aliquis de parrochianis veſtris, cujuſcumque miſterii, vel ſtatus, ſeu conditionis exiſtat, ſotulares & alias res incomeſtibiles diebus Dominicis & feſtivis in noſtro ſtatuto ſynodali contentis, publicè res venales incomeſtibiles exponat, nec ſua teneant operatoria aperta ad vendendum eaſdem nullo modo, niſi caſus urgentis neceſſitatis hoc requirat, nec etiam diebus prædictis aliqua operentur ſervilia; alioquin contra omnes parrochianos veſtros, & eorum quemlibet contra dictam hujuſmodi inhibitionem facientes, ad denunciationem ſententiarum in eos latarum ſuper his & alias graviùs & artiùs procedemus, & procedi faciemus, juſtitia mediante.

XVII. *De illis qui perſiſtunt per multum tempus in excommunicatione.*

Quoniam diu perſiſtere in excommunicatione periculoſum eſt excommunicatis & participantibus cum ipſis, cum ex hoc creſcat indevotio, errores pullulent, & multa pericula animarum inſurgant. Idcirco nos cupientes hujuſmodi periculis obviare, volumus & mandamus, ut ſacerdotes parrochiales ex parte noſtra omnes parrochianos ſuos excommunicatos, maximè illos qui ultra annum excommunicationis ſententiam ſuſtinuerunt animis induratis, canonicè moneant, & inducant, ut infra xv. dies, vel unum menſem ad tardius redeant ad eccleſiæ unitatem: intimantes eiſdem quod aliter contra ipſos induratos, tamquam contra ſuſpectos de fide catholica, prout juſtum fuerit, procedemus. Alioquin ſacerdotes nos vel officialem noſtrum per litteras ſuas certificent de nominibus eorumdem, & de tempore quo fuerint in dicta ſententia, & de cauſa propter quam non fuerunt abſoluti.

XVIII. *Contra non ſolventes pia legata.*

Item, volumus & mandamus quod ſacerdotes vacent in divinis & expellant publicè ab eccleſia parrochianos ſuos, quos pro certo, aliàs quam per confeſſionem ſacramentalem, ſciverint legata pia non ſolviſſe infra annum & menſem, juxta ſtatutum & formam per nos ſuperius ordinatam, vel excommunicationis ſententiam incurriſſe, ut ſaltem . . . rubore verecundiæ temporalis, ad ſatisfaciendum & petendum abſolutionis beneficium inducantur.

XIX. *Contra illum qui non vult exire de eccleſia.*

Item, ad hoc autem ſi excommunicatus publice majori excommunicatione in eccleſia intereſt dum divinum officium celebratur publicè; moneatur per celebrantem quod exeat; & ſi exire noluerit, officium dimittatur, niſi ſacerdos canonem incœperit; quia tunc perficere debet canonem jam inceptum: ſed omnes alii qui tunc in eccleſia fuerint, debent exire de eccleſia, præter ipſum preſbyterum celebrantem, & unum aut duos clericos, qui pro ſerviendo eidem preſbytero poſſunt & debent in eccleſia remanere. Completo autem canone, & ſumto Corpore & Sanguine JESU-CHRISTI, excommunicato præſente, non eſt amplius in miſſa procedendum: & ſi eccleſia in loco juriſdictionem habet temporalem, poteſt ipſum violenter compellere, ut exeat: ſi verò non habet juriſdictionem temporalem, & excommunicatus noluerit exire de eccleſia, poteſt eccleſia requirere dominum temporalem quod ipſum compellat. Et hæc ſervanda ſunt in illo qui nominatim & publicè eſt excommunicatus. Verùm ſi occultum eſt illum eſſe excommunicatum majori excommunicatione qui intrat eccleſiam, & eſt ibi aliquis qui ſecretè ſciat eſſe eum excommunicatum, moneatur ab eo ſecretè, ut exeat de eccleſia: & ſi monitus exire noluerit, exeat cautè de eccleſia ille qui ſcit eum ſecretè excommunicatum: ita quod alii qui eum excommunicatum ignorant, non poſſunt hoc cognoſcere: quia cum occulte ſciat eum excommunicatum eſſe, in occulto vitandus eſt ab eo, ut ſaltem verecundiæ rubore confuſus pro labente exceſſu ſatisfacere compellatur; ſed publicè & manifeſtè talis vitari non debet excommunicatus, ne propter hoc ipſius peccatum excommunicati reveletur. Eodem modo ſi ſacerdos pro certo ſciat aliquem eſſe excommunicatum majori excommunicatione, non debet eum vitare publicè . . . licet idem excommunicatus non ſit per eccleſiam publicatus. Sed ſi per teſtes vel alio modo non poteſt probare eum excommunicatum, non debet eum vitare ſacerdos publicè, videlicet quod ipſe ſolus vidit, vel cum uno teſte tantùm, ſed ipſe in ſecreto hoc ſibi dicere debet, & monere eum in ſecreto; ita quod minimè cognoſcatur, ſicut ſupra eſt dictum.

XX. *Qualiter vitari debet excommunicatus.*

Item, ſi dicatur alicui ſacerdoti in eccleſia vel extrà, quod aliquis parrochianus ſuus ſit excommunicatus, quia percuſſit clericum, vel alia de cauſa, & plures aſſerunt; non tamen ſacerdos debet evitare excommunicatum in eccleſia vel extrà, niſi coram eo & coram teſtibus hoc confeſſus fuerit, vel niſi publica fama fuerit ipſum eſſe excommunicatum, vel ipſe ſacerdos hoc viderit, & probare poſſit, vel niſi aliquis judex eccleſiaſticus hoc ſibi mandaverit, quod eum tamquam excommunicatum faciat evitare: quamvis enim aliqui vellent coram ſacerdote probare talem excommunicatum eſſe, non debet ſua propria auctoritate teſtes ſuper hoc recipere, cùm ad id non habeat poteſtatem (a). Et ut ſciatur pœna excommunicatorum & interdictorum & illorum quos vocant excommunicatos vel interdictos, dum miſſarum ſolemnia celebrantur, legitur decretalis domini Clementis papæ V. ut ſequitur.

(a) Quæ ſequuntur explicationis gratia ab aliquo haud dubio ſunt addita. Nam quæ ſequitur Clementis V. papæ decretalis in concilio Viennenſi 1311. celebrato edita eſt: quo tempore Ægidius, ſub quo hoc habitum fuit concilium, jam Narbonæ non erat archiepiſcopus, anno 1310. tranſlatus ad ſedem Rotomagenſem.

Digitized by Google

Anno 1310.

XXI. *Decretalis Clementis de pœna excommunicatorum.*

Gravis ad nos prælatorum querela perduxit, quod nobiles & domini temporales, terris eorum eccleſiaſtico ſuppoſitis interdicto, nedum in ſuorum locorum capellis, ſed etiam in collegiatis & aliis inſignium locorum eccleſiis, miſſas & alia divina officia publicè & ſolemniter faciunt celebrare; & ad officia eadem celebranda nunc hos, nunc illos vocantes, & interdum, quod deterius eſt, compellentes: hiiſque non contenti exceſſibus, per campanarum non ſolum pulſationem, ſed etiam voce præconis plures interdictos & interdicti non obſtante ſententia, ad audiendas hujuſmodi miſſas faciunt evocari: nonnulli quoque ipſorum ſuis plerumque ſubjectis, ne, licet excommunicationis ſententia vel interdicti publicè ſint notati, de eccleſiis dum miſſarum celebrantur ſolemnia, inſtantibus etiam celebrantibus exeant, præcipere non verentur. Ex quo frequenter contingit quod non ſine Dei offenſa, clerique ac populi ſcandalo ipſarum miſſarum ſolemnia remaneant inexpleta. Ne igitur exceſſus graves excidentium in gravitate trahatur ab aliis in exemplum: præſumtores præfatos qui in locis interdicto ſuppoſitis quemquam de cetero divina celebrare officia quomodolibet cogere; aut qui modo prædicto ad officia eadem audienda aliquos excommunicationis præſertim vel interdicti ligatos ſententia evocare, ſeu qui ne excommunicati publicè aut interdicti de eccleſiis, dum in ipſis aguntur miſſarum ſolemnia, à celebrantibus moniti exeant, prohibere, nec non excommunicatos publicè & interdictos, qui in eccleſiis nominatim à celebrantibus moniti ut exeant, remanere præſumſerint; ſententia excommunicationis, à qua non niſi per ſedem apoſtolicam dumtaxat poſſunt abſolvi, ſacro approbante concilio, innodamus.

CONCILIUM TREVIRENSE

Anno M. CCCX. celebratum. (a)

Ex tribus MSS. codicibus, uno eccleſiæ Metenſis, altero collegii Societatis Jeſu Metenſis, & tertio conventus Cœleſtinorum Metenſis.

Anno 1310.

IN nomine Domini, amen. Iſta ſunt ſtatuta ſalubria provincialis concilii Trevirenſis, edita per reverendum in Chriſto patrem & dominum dominum BALDUINUM Dei gratia ſanctæ Trevirenſis eccleſiæ archiepiſcopum, ſacri imperii per regnum Arelatenſe archicancellarium, & publicata in eccleſia B. Petri Trevirenſis anno Domini M. CCCX. XXVIIII. die menſis aprilis, ratificata & approbata concorditer per ipſum provinciale concilium. Inter quæ quamplures inſtructiones canonicæ ad laudem Dei & neceſſariæ ad utilem eruditionem perſonarum eccleſiaſticarum & ſæcularium Trevirenſis civitatis ac provinciæ continentur.

I. *De exercenda juſtitia adverſus violentos eccleſiarum oppreſſores.*

Quoniam quidem eſſe omnium perfectiſſimam virtutum arbitrandum eſt hominibus, juſtitiam ſcilicet, quæ ſuum omnibus diſtribuit, conatus illicitos reprimens, & errata condemnans, quæ aliis augetur virtutibus & perficit virtuoſos; eo quod juſtitiam colere ſummum noſcitur eſſe bonum; quod & licet univerſis incumbat, ſpecialiter tamen in pontificali culmine conſtituti, qui juris executores exiſtunt, tenentur juſtitiæ, eo quod reintegranda omnia ſunt ordinatione pontificum ipſorum ſecundùm varietatem temporum, per quorumcumque violentiam oppreſſiones & fraudes ab eccleſiis ſubtrahuntur, eccleſiaſticis quæ perſonis ablata ſunt. Ad hoc enim Deus præcordiavit epiſcopos ut injuſtitias removeant, præſumtiones abſcindant, & Domino in ſuis ſervientibus, opem ferant. Quod maximè fieri convenit, cum illi graviter opprimunt, de quibus dictum eſt: Nolite tangere Chriſtos meos, per quos preſbyteri & hi qui in ſorte Domini aſſumti ſunt non abſque myſterio nuncupantur. Porrò quantis oppreſſionibus & violentiis, injuriis, blaſphemiis & jacturis his diebus per hoſtis antiqui verſutias afficiantur, crucientur, lædantur, & opprimantur contra juſtitiam in noſtra Trevirenſi provincia perſonæ eccleſiaſticæ & preſbyteri, illi potiſſimè qui ferventiores in ſervitio Salvatoris exiſtunt, nullus eſt qui hæſitet. Ob quam rem & licet omnes humiliari oporteat ſub potenti manu Dei, ut in tribulationis tempore liberentur, ex injuncto tamen nobis officio paſtorali hujuſmodi inſolentiis tenemur obſiſtere, ac per deffenſionem juſtitiæ eos mucrone inexpugnabili conſtitutionum utilium confringere, ut reſiſtere valeant aſcendentibus ex adverſo. Cum itaque conſideratâ locorum, hominum & temporum conditione, introducantur cauſæ ſcripturarum, remedia, rationes & jura, quod in Apocalypſi competenter deſcribitur dum Johannes ſeptem eccleſiis ſcribit, in unaquaque earum ſpecialia vitia comprehendens, quod ſecundùm Apoſtolum evidentius declaratur, dum per ſingulas ſingulariter eccleſias diverſis remediis medetur illatis vulneribus. Ne per exhibitionem unius ſolius collyrii ad inſtar periti medici per eum omnium oculi curarentur; pro communi omnium noſtrorum

(a) Hoc concilium olim typis mandatum fuiſſe monuit me eruditus Stephanus Baluzius, ſed editio illa manuſcriptis ipſis eſt rarior, adeo ut omnes hactenus fugerit conciliorum editores.

Digitized by Google

Anno 1310.

utilitate ſubditorum provida deliberatione ſtatuimus atque præcipimus incendiarios eccleſiarum, locorum religioſorum, ac eorum receptatores ſcienter, ſingulis diebus dominicis excommunicatos denunciari per omnes conventuales & parrochiales eccleſias & per omnia monaſteria tam monachorum quam monialium civitatis, diœceſis, provinciæ Trevirenſis, decernentes ipſos extunc ab omnibus evitandos. Cum autem ipſi incendiarii poſt publicationem hujuſmodi excommunicationis abſolvi non poſſint, niſi à ſummo pontifice; nos ut iidem incendiarii & receptatores eorum ſuper hoc aliquam ignorantiam non prætendant, ſtatuimus ut hoc ipſis intimetur per parrochiales prædictos ante denunciationem prædictam.

II. *Contra prædones & violatores eccleſiarum.*

Item de violatoribus eccleſiarum & monaſteriorum, ſeu quorumcumque religioſorum & ſacrorum locorum fractoribus, ſtatuimus quatenus in loco ad quem prædam eccleſiarum & locorum ſeu perſonarum eccleſiaſticarum duxerint, quamdiu eſt & erit ibi præda vel ipſe prædo vel prædæ emtor, ceſſetur videlicet in ejuſdem loci parrochiali eccleſia penitus à divinis per earumdem eccleſiarum parrochiales preſbyteros, cujuſcumque ſuperioris judicis eccleſiaſtici Trevirenſis provinciæ mandato minimè expectato: ita tamen quod iidem parrochiales preſbyteri cauſam ceſſationis hujuſmodi, contra quem & pro quo eadem fit ceſſatio, ſuis epiſcopis ſeu officialibus eorum quamprimùm commodè potuerint non differant intimare. Si autem in ipſa parrochia conventus ſeu collegium fuerit, januis clauſis ejuſdem parrochiæ, parrochianis excluſis, voce ſubmiſſa, ita quod foris audiri non valeant, divina celebrentur ibidem.

III. *De parrochianis qui ſine officio miſſæ ſepeliuntur.*

Si quis autem parrochianorum prædictorum deceſſerit, ſine officio miſſæ cum ſolis commendationibus ſepeliatur in atrio, excepto prædone, prædæ emtore, fautoribus, ſeu receptatoribus eorumdem. Præmiſſa verò ſerventur quam citò de præmiſſis conſtiterit per facti vel ſpolii evidentiam vel ſacramentum ſpoliati, ſi honeſta ſit perſona. Si quid autem circa præmiſſa & ceſſationes hujuſmodi dubitationis ſeu quæſtionis emerſerit; judicio epiſcoporum & aliorum generalium officialium, quorum idem eſt auditorium, relinquatur; per quos reſtituta præda, reſumtis organis, iidem violatores, fractores, prædones, fautores, & receptatores eorum damna & intereſſe ſpoliato parrochialibus eccleſiis & preſbyteris per cenſuram eccleſiaſticam reſtituere compellantur, quæ ratione ceſſationis hujuſmodi ſpoliatus, eædem eccleſiæ & preſbyteri incurrerunt. Super quibus damnis credatur juramento ſpoliati & preſbyteri, ſi honeſtæ ſunt perſonæ, & excommunicati nuncientur uſque ad ſatisfactionem condignam præmiſſorum.

IV. *Contra raptores.*

His autem adjicientes decernimus, ut ſi raptores, violatores, ſeu prædones quarumcumque rerum vel perſonarum eccleſiaſticarum infrà menſem à quo, ut prædicitur, ceſſari contigerit, contra eos prædam non reſtituerint, nec ſatisfecerint de præmiſſis, abſque alio mandato, auctoritate præſentis ſtatuti, per parrochiales preſbyteros excommunicentur, & excommunicati ipſo facto ſint, & etiam nuncientur, interdicta terra eorumdem raptorum, violatorum & prædonum, ſi quam habent; & ſi dominum ſuperiorem habeant temporalem, moneatur dominus, ut eos ad condignam ſatisfactionem compellat infrà alium menſem à tempore monitionis ſibi factæ, quod ſi facere neglexerit, extunc terra ejuſdem temporalis domini eccleſiaſtico ſit poſita interdicto. Quod autem dicimus de raptore extendi volumus in eum qui rapinam fieri procuraret.

V. *De captione clericorum.*

Statuimus ut captivatores clericorum abſque auctoritate ſuperioris eccleſiaſtici, qui hoc facere poſſit & debeat, de qua quidem auctoritate conſtet, adjutores & deffenſores eorum: quamprimùm de captivatione hujuſmodi conſtiterit, per evidentiam facti vel aliàs legitimè per parrochiales preſbyteros excommunicati denuncientur. Si autem à die denunciationis clericum captivantum infrà triduum non reſtituerint, terra ipſorum, ſi quam habent, eccleſiaſtico ſit ſuperpoſita interdicto. Si verò à tempore interdicti hujuſmodi infrà menſem non reſipuerint; eorum domini temporales à locorum ordinariis moneantur, ut captivatores & detentores clericorum ad eorum reſtitutionem compellant, alioquin ipſi domini per ordinarios excommunicentur, ac excommunicati denuntiari mandentur. Quod ſi excommunicationis ſententia non proficit, contra eos terræ ipſorum, ſi quas habent, extunc eccleſiaſtico ſint ſuperpoſitæ interdicto.

VI. *Ut raptor denuncietur excommunicatus.*

Et quia ſuper conſtitutionum & ſententiarum executionibus eſt juris ſubſidium & ordinariorum judicum auxilium implorandum; Statuimus quod ſi raptores, captivator, prædo, excommunicati fuerint nunciati; vel terræ eorum, ſi quas habeant, interdicto ſint ſuppoſitæ à judice ordinario unius civitatis, vel diœceſis, provinciæ Trevirenſis; aliorum diœceſum ejuſdem provinciæ ordinarii, qui ſuper hoc ex parte ſpoliatorum ſeu captivorum ſuper hoc requiſiti fuerint, in ſuis civitatibus & diœceſibus eumdem raptorem ſeu captivatorem excommunicatum denuncient ipſumque faciant ab omnibus evitari, terras ſi quas habeat ſub ſuis juriſdictionibus eccleſiaſtico interdicto ſupponentes.

VII. *Contra celebrantes in locis interdictis.*

Item, ſtatuimus, ſi preſbyter vel clericus in ſacro ordine conſtitutus, in loco interdicto ſcienter celebraverit; vel ipſe preſbyter vel clericus interdictus ſuſpenſus vel excommunicatus, maximè à judice, divina, ut priùs celebrare pertinaciter præſumſerit; & à loci ordinario monitus non deſtiterit, ac infrà competen-

Digitized by Google

Anno 1310.

tem dilationem ſecum ſuper hoc canonicè diſ- A penſari non obtinuerit, per ſuum epiſcopum & ad mandatum ſuum, ut ſit ceteris in exemplum, corporaliter capiatur, ut circumſtantiis provida deliberatione penſatis, in perpetuum vel ad tempus, prout epiſcopus expedire providerit, carceri mancipetur ad pœnitentiam peragendam.

VIII. *Contra non rectè tonſurantes.*

Item cum ante ſacramentale ſignum, quod per manus impoſitionem imprimitur & confertur, nullus ſecundùm B. Iſidorum dici debeat de ſorte Domini, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ firmiter præcipiendo ſtatui- B mus, ut nullus de civitate, dioceſi & provincia Trevirenſi ſignum clericale ſeu clericalem tonſuram, per quam ſecundùm veriorem ſententiam ordo clericalis confertur, deferat, ſeu ſibi radi faciat, acolytathus etiam ordinem non recipiat, antequam per eum qui poſſit & debeat, ſibi in collatione primæ clericalis tonſuræ manus impoſitio & benedictio ſacramentaliter imponatur.

IX. *Ne plures uno die recipiantur ordines.*

Item, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ omnibus ſubditis noſtris civitatis, dioceſis & provinciæ Trevirenſis, propter multorum abuſum clandeſtinum, qui hactenus fieri conſuevit, inhibemus ne quiſquam eorum primam tonſuram cum aliis omnibus minoribus, ſeu acolytathum cum ſacro ſubdiaconatus ordine, maximè cùm conſuetudo Trevirenſis provinciæ non repugnet, unâ & eadem die recipere præſumat. Quod ſi contra præſumtum fuerit, hujuſmodi ordines totaliter, jure reprobante, recipiens ab executione eorumdem ordinum ſit ſuſpenſus, cum receptio plurium ordinum una die ſit generaliter reprobata.

X. *Ne ſpiritualia vendantur ante receptionem.*

Item, cum ſpiritualia nullo dato promiſſo, per quod privata utilitas ſeu laſcivia induci valeat, purè & ſimpliciter conferri debeant, prout in antiquis ſanctorum patrum ſanctionibus continetur: ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ omnibus perſonis eccleſiaſticis civitatis & dioceſis provinciæ Trevirenſis firmiter inhibemus, ne quiſquam ante vel poſt receptionem in canonicum, in monachum, vel in fratrem, ſeu adoptionem cujuſcumque beneficii eccleſiaſtici, ratione hujuſmodi receptionis prandium ſeu convivium commune, prout hactenus in quibuſdam eccleſiis fieri conſuevit, ſeu eidem prandio, in quo non morum commendanda inſtructio, ſed reprobanda ventris repletio fieri conſuevit, interſit. Verùm ut ad honorem Dei & eccleſiarum decus & utilitas augeatur, præcipimus, quod in eccleſiis in quibus ſuper hujuſmodi conviviis tempore præſentis ſtatuti conſuetudo ſervabatur, loco convivii hujuſmodi poſt receptionem purè & ſimpliciter factam, præſtetur una cappa ad ornamentum eccleſiæ valoris centum groſſorum Turonenſium antiquorum, ubi aliàs cappa majoris vel minoris pretii minimè ſolvebatur.

XI. *Ut nullus alium præſentet.*

Anno 1310.

Item, ſub pœna latæ ſententiæ omnibus perpetuis vicariis civitatis, dioceſis & provinciæ Trevirenſis inhibemus, ne quis alium vicarium ſeu perpetuum mercenarium ad titulos vicariarum ſuarum, prout hactenus factum fuiſſe comperimus, præſentare præſumat; nec admittatur ad eccleſiam taliter præſentatus, decernentes irritum & inane quidquid contra hoc fuerit attentatum.

XII. *De non reſidentibus.*

Item, ſub prædicta pœna firmiter præcipimus, ne quæcumque perſona eccleſiaſtica noſtræ civitatis & dioceſis provinciæ Trevirenſis groſſos fructus eccleſiaſtici beneficii percipiat, niſi in eodem beneficio reſidentiam fecerit, ut tenetur, & faciat perſonalem, niſi cum eo fuerit canonicè diſpenſatum.

XIII. *Contra executores teſtamentorum.*

Item, quia executores teſtamentorum ſeu ultimarum voluntatum decedentium plerumque in noſtra civitate, dioceſi & provincia Trevirenſi, executionem teſtamentorum hujuſmodi, etiam C ſuper his quæ à teſtatoribus ad pias cauſas legata vel diſpoſita ſunt nondum infrà annum, ſed plerumque biennium & tempus multò longius adimplere negligunt: quin immò plerique executores bona decedentium hujuſmodi ſibi appropriantes, dividentes inter ſe, præfatas ultimas voluntates & diſpoſitiones doloſè exequi totaliter prætermittunt: quamquam ſecundùm civiles etiam ſanctiones extrema voluntas teſtatoris cujuſlibet infrà annum debeat executioni demandari, aliàs eſt defunctorum piis voluntatibus per locorum epiſcopos providendum: innovando D ſtatuimus, quatinus iidem executores per locorum ordinarios moneantur, ut facto primitus & quam citò fieri poterit ab eis inventario ſuper bonis receptis, infrà annum à tempore obitus teſtatoris, & hujus executores receptas ultimas diſpoſitiones prædictas præcipuè ad pias cauſas fideliter exequantur, ſuper quo locorum epiſcopis ſeu eorum vices gerentibus fidem faciant, alioquin executores predicti bona executioni ſibi commiſſa epiſcopis deliberent anno lapſo, per manus epiſcoporum, ſecundùm diſpoſitionem defuncti dividenda & ordinanda. Quod ſi executores ipſius facere contemſerint, ipſo facto, ſententiam excommunicationis incurrant: quam E excommunicationis ſententiam, ſi per alium menſem indurato animo ſuſtinuerint, extunc ceſſetur in parrochiis uſque ad ſatisfactionem condignam. Contra eos ſi epiſcopis expedire videbitur penitus ceſſetur à divinis.

XIV. *Contra gerentes cucuteras & rigatas.*

Item, cum prima facie quilibet præſumatur talis, qualis is eſſe, cujus habitum fert, comprobatur, & in noſtra civitate, dioceſi & provincia Trevirenſi quamplures preſbyteri canonici & clerici rigatas & ſcacatas veſtes geſtantes, nec non mitras, ut vulgariter dicimus, ſeu cucuſas, coram epiſcopis & ordinariis, & etiam

Digitized by Google

Anno 1310. etiam in eccleſiis, in quibus beneficia obtinent A deferentes, venerabile ſignum clericale, per quod ipſi in ſortem Domini ſunt, deferre præſumtuoſa ſuperbia vilipendunt, ut milites armatæ militiæ eſſe videantur, qui ſanctæ cæleſtis militiæ eſſe debent, & quibus ſub terreſtri, ſed cæleſti militia ſtipendiis providetur, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ omnibus presbyteris, canonicis & clericis in ſacris ordinibus conſtitutis, & beneficia eccleſiaſtica obtinentibus, firmiter inhibemus, ne deinceps hujuſmodi veſtes rigatas & ſcacatas in eccleſiis in quibus beneficiati exiſtunt, tempore quo celebrantur divina, de cetero deferre præſumant; ſed tonſuram clericalem conB venientem deferant ſecundùm qualitatem beneficii, & conditionem perſonæ honeſtè, geſtu, habitu & inceſſu taliter ſe habentes, ut honeſtè vivendo in converſatione laudabili ſint ceteris in exemplum.

XV. *Contra beneficiatos non tonſuratos per manus epiſcopi.*

Item abuſum damnabilem, qui in noſtra civitate, dioceſi & provincia Trevirenſi inolevit, amoventes, omnibus perſonis nobis ſubditis ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ firmi- C ter inhibemus, ne quis antequam primam tonſuram per manus impoſitionem ſacramentalem receperit, ſibi de quocumque beneficio eccleſiaſtico provideri procuret. Si autem contrarium per quamvis perſonam factum extiterit, illud ex nunc decernimus irritum & inane.

XVI. *Contra presbyteros exigentes à parrochianis pecuniam.*

Item cùm ſecundùm canonicas ſanctiones nihil ſit pro ſacramentis eccleſiaſticis exigendum, ſed ſint gratis & ſine dilatione aliqua exhibenda, (quamquam piæ conſuetudines ſuper his erga D ſanctam eccleſiam pia devotione à fidelibus introductæ debent obſervari,) quamplures parrochiales presbyteri noſtræ Trevirenſis provinciæ, prout didicimus, ubi conſuetudo non eſt ſuper certo eis dando, conſuetudinem prætendentes, pro ſepulturis, chriſmatis & unctionis receptione & adminiſtratione immoderatos pecuniæ nummos & alias res extorquent ac exigunt ab invitis: ineffrenatam utique aviditatem eorum refrenare volentes, ſtatuimus ut prætextu conſuetudinis, quæ ſub certo eis ſolvendo notoria non fuerit ab antiquo, dicti presbyteri pro ſepulturis & exequiis mortuorum ultra duodecim ſolidos parvo- E rum Turonenſium recipere & ſeu exigere non præſumant; ſed etiam minori ſumma ſint contenti ſecundùm morientium facultates: ſuper quibus eorum conſcientias oneramus. In locis verò & parrochiis, in quibus ſuper receptione certi & determinati majoris vel minoris pretii eis ſolvendi, ſuper quo etiam contenti ſint, ſeu rei cujuſlibet alterius, conſuetudo dubia non exiſtit, ſed à parrochianis & aliis quorum intereſt recognoſcitur ita eſſe, nihil per hoc præſens ſtatutum volumus immutari: quin hujuſmodi pia conſuetudo notoria ſimpliciter obſervetur.

XVII. *Contra incorporationes eccleſiarum.* Anno 1310.

Item, cùm ceſſiones ſeu collationes eccleſiarum, quas incorporationes vocant, in quantum eccleſiis & monaſteriis non perſonis conferuntur ad perpetuas alienationes pertineant, ſuper eiſdem eccleſiis incorporandis in noſtra civitate, dioceſi, & provincia Trevirenſi per importunitatem potentium ab eccleſiarum prælatis & capitulis faciendis tantæ & totiens gratiæ factæ fuerunt & fieri ſperantur in poſterum, quod parrochiales presbyteri vix jam habent & habere poſſe videntur, unde ſecundùm ſtatum eorum commodè ſuſtententur, ſed per incorporationes hujuſmodi, per quas redditus & decimæ à parrochialibus eccleſiis ſubrahuntur, licet de jure communi pertineant ad eaſdem, plurimis eiſdem parrochialibus presbyteris pro hoſpitalitate tenenda, & epiſcopalibus juribus exſolvendis non ſuppetant facultates, ſicque quam pluribus presbyteris & rectoribus in eccleſiis deſervientibus ſpiritualia ſeminantibus, ipſi carnalia non metunt: vineam plantant & colunt, & de ejus fructu non edunt; extraneis in meſſes eorum falces mittentibus; contra Apoſtolum, ſecundùm quem laborantem agricolam prius oportet ſuſcipere de fructibus ſuis, maximè cum ſerviens altario vivere debet de altari. Nos itaque ut militanti ſtipendia minimè ſubtrahantur, ſtatuimus ut deinceps in noſtra civitate, dioceſi & provincia Trevirenſi, hujuſmodi inſtitutiones ſeu incorporationes eccleſiarum non fiant in eccleſiis & monaſteriis, niſi ſubſit cauſa notoria & legitima, de qua conſtet; & niſi vocatis & præſentibus omnibus qui fuerint evocandi, ſolemnitates adhibeantur, quæ conſideratis circumſtantiis univerſis ſuper alienationibus rerum eccleſiarum adhiberi debent ſecundùm canonicas ſanctiones: ita quod incorporationes hujuſmodi ipſo facto non valeant, niſi contractu præhabito inter epiſcopos & eccleſiarum cathedralium capitula, cauſa rationabilis vel urgens neceſſitas, ſeu earumdem eccleſiarum evidens utilitas eoſdem epiſcopos & capitula communiter ad prædictas incorporationes de cetero faciendas inducat. Si qui verò aliquid contrà fecerint ſeu procuraverint fieri, illud decernimus irritum & inane. Per hoc tamen præſens noſtrum ſtatutum in nullo derogavimus incorporationibus eccleſiarum hactenus ritè factis.

XVIII. *Contra presbyteros ſe irreverenter habentes.*

Item, cùm presbyteri & perſonæ eccleſiaſticæ, maximè in ſacris ordinibus conſtitutæ, in caſtris divinis ſub eccleſiaſticis ſtipendiis militare noſcuntur, ut eccleſiaſticum ordinem agnoſcentes, in aliud ſæcularis vitæ genus, eccleſiaſticæ diſciplinæ ſpreta reverentia, non tranſcendant; ſtatuimus, quin immò ſtatuta à ſanctis patribus innovamus, ne presbyteri ſeu clerici in ſacris ordinibus conſtituti, & maximè monachi ſæculares negotiationes exerceant, & præcipuè tabernas non teneant, lucris turpibus non inſiſtant, munera injuſta non accipiant, juſtitiam non vendant pro ſæculari quæſtu, aliquem pretio non advo-

Digitized by Google

cent, nec in plateis ſæcularibus, orphanorum & viduarum & perſonarum miſerabilium deffenſione excepta, diſputare contendant, conductores aut procuratores in caſibus non permiſſis rerum ſæcularium non exiſtant, aleas non ſequantur, ſpectacula ſæcularia fugiant, ornamenta non ſtatuta & conditioni ſuæ minimè convenientia neque deſiderent, neque geſtent, in deliciis ſuperfluis non vivant, gulam fugiant, & ſobrietatem ſectentur, pondera injuſta ſeu menſuras non habeant, circa otioſa & ſuperflua non intendant. Si quis autem preſbyterorum & clericorum, & monachorum contra hoc ſalutare ſtatutum auſu temerario aliquid attentare præſumſerit; competenti monitione præmiſſa, à ſuo epiſcopo, quouſque reſipuerit & condignè ſatisfecerit, de commiſſo excommunicetur, & à temere tentatis per cenſuram eccleſiaſticam compellatur.

XIX. *Pro matriculario habendo in parrochiali eccleſia.*

Item, prout jam dudum à ſanctis patribus in generali concilio ſtatutum eſt, præcipiendo firmiter innovamus, quod quilibet preſbyter paſtor, ſeu vicarius, in quacumque parrochiali eccleſia divina celebrans, niſi propter paupertatem nimiam & notoriam excuſetur, clericum vel perſonam ſaltem litteratam ſecum habeat, qui ſibi competenter legendo & cantando reſpondeat in divinis, quacumque contraria conſuetudine non obſtante, per quam in quampluribus locis agricolæ & alii puri laïci litteras penitus ignorantes, qui ſecus altare, dum ſacra myſteria celebrantur ſtare vel ſedere non debent, per quos potiùs impediri plerumque conſueverat altaris miniſterium, quam ipſi decenter in eodem miniſterio deſervirent. Scriptum namque eſt quod * Oſias lepra percuſſus eſt à Domino, eo quod uſurpare voluerit officium ſacerdotis.

* 1. Oza. 2. Paral. 13. 9.

XX. *Pro mandatis exequendis.*

Item, quia per malitiam, deſidiam, & ſubterfugia perſonarum eccleſiaſticarum & preſbyterorum qui ad ſuorum ſuperiorum mandata exequenda tenentur, plerumque effectus juſtitiæ multipliciter impeditur; ſtatuimus ut preſbyteri, quibus alicujus mandati executio à ſuo ſuperiore committitur, ſi ſuper executione hujuſmodi quidquam doloſè egerint, ſeu fuerint negligentes, illi ſeu illis pro quibus mandatum directum fuerat, etiam intereſſe teneantur, & damnis quæ ob id incurrerint coram judice à quo mandatum emanaverat declarandis. Si verò iidem preſbyteri, ſeu quicumque executores alii, pro executione mandatorum hujuſmodi damna paſſi fuerint, non relaxetur ſententia, quantumcumque pars in hoc conſentiat, niſi primitus eiſdem preſbyteris & executoribus de damnis hujuſmodi per eum qui damna intulerit, ad arbitrium judicis fuerit ſatisfactum.

XXI. *Contra minas inferentes eccleſiaſticis perſonis.*

Item, quæcumque perſona eccleſiaſtica vel A ſæcularis perſonæ eccleſiaſticæ minas corporales intulerit, & monita à ſuo ſuperiore eam aſſecurare noluerit, ad fidelem aſſecurationem præſtandam indilatè ad id per excommunicationis ſententiam compellatur.

XXII. *De illis qui altaribus ſerviunt.*

Item, cùm is qui altario ſervit, ſecundùm Apoſtolum, de altari vivere debeat, prout aliàs in provinciali concilio Trevirenſi fuerat inſtitutum; innovando præcipimus, ut per locorum ordinarios deſervientibus in eccleſiis parrochialibus, & præcipuè perpetuis vicariis competens B portio aſſignetur. Quod ſi iidem deſervientes ſeu vicarii quovis modo minorem aut minus ſufficientem acceptaverint portionem, nihilominus actionem habeant contra earumdem eccleſiarum rectores, aut alios fructuum earumdem perceptores ad augmentum portionis ejuſdem. Quod enim militantes Deo preſbyteri mendicare non debeant, non ſpecialiter in favorem perſonæ inductum eſt, ſed totius ordinis clericalis. Et ſi deſervientes prædicti ſeu vicarii ad aſſignationem debitæ portionis agere non valeant; ſeu, quia lites abhorrent, nolunt ſuper hoc deponere quæſtionem, locorum ordi- C narii ſuper hujuſmodi portione aſſignanda debita, ſuum officium de plano & abſque judiciali ſtrepitu interponant, quamprimum id advenerit ad notitiam eorumdem.

XXIII. *Qualiter in eccleſiis parrochialibus ſe eſt regendum per laïcos.*

Item, in parrochialibus eccleſiis cantentur ſeu legantur, conſiderata qualitate temporis, horæ canonicæ. Impedimento ceſſante, ad parrochiales matrices eccleſias parrochiani de villis circumſtantibus & capellis ſeu oratoriis attingentibus ſaltem quibuſlibet diebus dominicis, in ſo- D lemnibus feſtivitatibus, ſub pœna excommunicationis teneantur accedere, ut ibidem miſſarum ſolemnia audiant, prout in generali concilio eſt à ſanctis patribus inſtitutum, præcipuè, ne honor matricis eccleſiæ pereat per capellas, niſi capella fortè adeo ſit remota, vel aquarum inundatio, ſeu aliud ſubſiſtat, per quod ſuper hoc rationabiliter valeant excuſari: in eademque capella de reditibus adeo ſit proviſum, quod de auctoritate epiſcopi loci ejuſdem poſſit & debeat in diebus talibus ibidem celebrare ſacerdos.

XXIV. *Contra decimas occupantes.*

E Item, decimæ prædiales non in domibus, ſicut hactenus in pleriſque locis fieri conſuevit, ſed in agris, vineiſque, pratis & in aliis locis, ex quibus proveniunt, ſub pœna excommunicationis integraliter perſolvantur, nullis deductis expenſis quæ factæ fuerint circa rem hujuſmodi decimandam.

XXV. *Contra decanos rurales.*

Item, cùm cauſæ matrimoniales tractari debeant per diſcretos judices, qui poteſtatem habeant judicandi, & ſtatuta canonum non igno-

Digitized by Google

Anno 1310.

rent, firmiter inhibemus, ne decani rurales ſeu forenſes archipreſbyteri, eccleſiarum paſtores, ſeu vicarii de cauſis matrimonialibus cognoſcere vel judicare præſumant. Si contra factum fuerit, irritum nunciantes.

XXVI. *Contra excommunicatos qui per annum pervicaces ſunt.*

Item, cùm excommunicationis ſententia, quæ eſt eccleſiæ mucro, vilipendatur à pluribus, ſtatuimus quod ſi excommunicatus ab ordinario judice per annum in ſua pervicacia & excommunicatione perſiſtat, ejuſdem excommunicati ab eodem judice moneatur dominus temporalis, ut infrà terminum competentem eumdem excommunicatum redire ad ſanctæ matris eccleſiæ unitatem compellat: alioquin ipſe dominus temporalis excommunicetur: quam excommunicationem ſi per menſem ſuſtinuerit, extunc terra ejus, ſi quam habet, prout & in quantum eidem judici videbitur, ſupponatur eccleſiaſtico interdicto.

XXVII. *Contra illos qui obligant bona eccleſiæ.*

Item, quia quamplures eccleſiarum prælati, & potiſſimè abbates, abbatiſſæ, priores, præpoſiti, & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ noſtræ civitatis, dioceſis & provinciæ Trevirenſis bona eccleſiarum, monaſteriorum & prioratuum adeo prodigaliter diſſipando refundunt, vendunt, diſtrahunt, obligant; & adeo exquiſitis conventionibus illicitis, etiam ipſis legum conditoribus incognitis, alienant, hactenuſque dilacerando & dilapidando bona eadem conſumſerunt, quod etiam in pluribus eccleſiis, monaſteriis & prioratibus, in quibus per largitiones imperatorum, regum & principum ac erogationes fidelium ſuperabundare conſueverant poſſeſſiones & reditus, peccatis exigentibus, perſonæ clerici & monachi ac converſi locorum eorumdem in eiſdem locis & extra, cultu divino, cui aſſumti fuerant, derelicto, in vili ac indecenti habitu uſque ad exinanitionem extremæ virtutis deducti, mendicare coguntur in locis & hujuſmodi clauſtris, ſeu dormitoriis ſolemnibus ab antiquo, & quæ antiquis temporibus propter eorum ſublimitatem operis ſumtuoſi alienigenis & incolis mirifici videbantur, vix eiſdem perſonis clericis, monachis & converſis patet diverſorium; ut ab imbribus & grandinibus protegantur: propter quod eædem perſonæ deriſioni laïcorum cedunt & ſcandalo, in totius clericalis cetus opprobrium & contemtum. Prædictis itaque diſpendiis in quantum nobis Deo auctore permiſſum eſt, obviare volentes, maximè cum ſicut anima ſine corpore corporaliter non vivit; ita ſine temporalibus ſpiritualia diu eſſe nequeunt; præſenti conſtitutione ſub interminatione divini judicii prædictis prælatis, abbatibus, prioribus, prioriſſis, & aliis perſonis eccleſiaſticis firmiter inhibemus, ne inpoſterum bona eccleſiarum & locorum ſacrorum immobilia aliquatenus obligent, diſtrahant, ſeu etiam alienent per ſe vel per alium, niſi tractatu præhabito ſuper hoc cum omnibus perſonis eccleſiaſticis eorumdem locorum, requiſitoque & habito conſenſu & ſingulorum conſilio, ejuſdem loci evidens neceſſitas fieri id expoſcat. Et quia prædictis ſuis prælatis ſubditi ſuper hujuſcemodi alienationibus quandoque precum inductionibus, aliàs verò oppreſſionibus, formidoloſis * terroribus conſentire contra proprias conſcientias utplurimum non verentur; præſenti conſtitutioni adjicimus, ut deinceps hujuſmodi bonorum immobilium obligatio ſeu alienatio facta in caſibus non permiſſis, ipſo facto, non valeat, niſi unà cum conſenſu prædictorum auctoritas dioceſani epiſcopi intervenerit. Omnes enim baſilicæ ſui territorii in ejus poteſtate conſiſtunt: quam quidem non niſi conſiderata utilitate loci cum ſolerti cauſæ cognitione idem epiſcopus impendat. Si quis autem contra hoc ſalutare conſilium quicquam attentare præſumſerit, tam alienans diſpoſitionis rei, quam recipiens reſtitutionis ejuſdem cum fructibus pœnas ſuſtineant, nec pretium hujuſmodi malè recipiens ab eccleſia recipiat; ſed ad eccleſiam, monaſteria, & loca, quorum eadem bona ſunt, liberè revertantur.

* Al. rectoribus.

XXVIII. *Contra monachos qui vadunt per civitates.*

Item, ſub pœna excommunicationis præcipimus & inhibemus ne monachi extrà clauſtrum per civitatem, caſtra ſeu villas incedere ſeu diſcurrere de cetero præſumant, niſi ratione adminiſtrationis, ſi quam habent, hoc eis juxta regulares obſervantias ſit permiſſum, vel niſi abbatis ſeu prioris clauſtralis ſuper hoc licentia intercedat, quam idem abbas ſeu prior ſub pœna excommunicationis eis non impendat, niſi hoc exigerit monaſterii evidens neceſſitas vel patens utilitas eorumdem, ſuper quo ipſorum abbatis & prioris conſcientias oneramus.

XXIX. *Contra illos qui monetam falſam procurant.*

Item, quia nonnulli motu damnabili ac nefando ſcelere prout intelleximus, monetam adulterinam & falſam in ſuis prædiis & clauſtris exercere præſumunt: cujuſmodi facinus ipſi etiam gentiles multipliciter damnaverunt, firmiter omnibus preſbyteris injungimus, ut in omnibus locis & parrochiis ſuis, in quibus hujuſmodi falſam & adulterinam monetam per quoſcumque cudi ſeu fabricari cognoverint, in continenti ceſſent, cujuſcumque ſuperioris ſui mandato minimè expectato, penitus à divinis; cauſamque ceſſationis hujuſmodi & rei ſeriem dioceſano epiſcopo non differant quamprimùm poterunt intimare. Qui epiſcopus extunc ad examinationem falſorum monetariorum hujuſmodi ſpiritualiter & temporaliter totis viribus totaque intentione procedat: damna ob prædictam ceſſationem eccleſiis & preſbyteris obviantia reſtitui integraliter faciens.

XXX. *Contra canonicos.*

Item, cum in Trevirenſi provinciali concilio præſidentibus in eodem recordationum felicium THEODERICO Trevirorum, JOHANNE Me-

Digitized by Google

tenſi, Rogero Tullenſi, Radulfo Virdunenſi epiſcopis, propter multas abuſiones annus gratiæ fuerit aliàs revocatus; nos conſiderantes quod hujuſmodi revocatio in quamdam diſſuetudinem eſt deducta, ſicque cathedralium & collegiatarum eccleſiarum quam plurimi canonici propriis commodis inhiantes, in grave præjudicium ſucceſſorum, eccleſiarum damnum, & plerumque in illuſionem proviſionum à ſede apoſtolica ſuper obtentis canonicatibus & præbendis in eiſdem eccleſiis à perſonis idoneis obtentarum, fructus præbendarum ſuarum per annum unum & poſt eorum obitum ſibi retinere & appropriare contendunt, annum talem, qui juxta hoc pro ſucceſſoribus & eccleſiis biſſextilis dici debet, annum gratiæ nuncupantes: per cujus retentionem nondum canonici quamdiu vivunt ſuper deducendis laſciviis & prodigalitatibus ſpem aſſumunt, præſenti conſtitutione ſtatuimus, ut quacumque conſuetudine, immò verius corruptela contraria non obſtante, nulli canonico talem annum taliſque anni reditus liceat retinere; quem ſi hactenus retinuerint, vel eum deinceps retinere contingat, talis retentio qualitercumque fiat ſeu facta fuerit, nullius ſit momenti. Non teneantur etiam capitula eccleſiarum executoribus ſeu creditoribus canonicorum annum hujuſmodi retinentium, ſeu alii eorum nomine de prædicti anni fructibus & reditibus reſpondere. Sed ad inſtituendos ſucceſſores canonicos tranſeant pleno jure. Si quid in contrarium actum fuerit, irritum nunciantes. & hoc provinciale ſtatutum epiſcopi diœceſani Trevirenſis provinciæ in ſuis civitatibus & diœceſi per cenſuram eccleſiaſticam inviolabiliter à ſuis ſubditis obſervari procurent.

XXXI. *Item, de uſurariis, quod reſtituant.*

Præcipimus diſtrictè, ut omnes uſurarii reſtituant quidquid ultrà ſortem perceperunt, ſub pœna contra eos in Lateranenſi concilio edita quæ talis eſt: Statuimus ut uſurarii manifeſti, nec ad communionem admittantur altaris, nec chriſtianam, ſi in hoc peccato deceſſerint, accipiant ſepulturam, nec oblationes eorum quiſquam recipiat. Qui autem acceperit, aut chriſtianæ tradiderit ſepulturæ, quod acceperint reddere compellantur, & donec ad arbitrium ſui epiſcopi ſatisfecerint, ab officii ſui maneant executione ſuſpenſi.

XXXII. *Ut uſurarii reddant pignora.*

Item præcipimus, ut ſorte deducta reddant pignora, & remittant.

XXXIII. *Ne committant uſuras nomine tutelæ.*

Item, diſtrictè præcipimus, ut nomine tutelæ vel procurationis vel timore domini ſui aliquas non committant uſuras: quia non ſuo nomine ſicut ita nec alieno poteſt quis fœnus aliqualiter exercere.

XXXIV. *Contra illos qui pecuniam mutuant ante meſſem.*

Item, præcipimus ne ea intentione mutuant pecuniam ſuam ante meſſem vel vindemiam, recepturi in meſſe vel vindemiis bladum vel vinum A pro multo minori pretio, quàm veriſimile ſcit tunc valere, ſub pœnis prædictis.

XXXV. *Contra cogentes frangere feſta.*

Item, ſtatuimus ſub divinæ ultionis pœna, & præcipimus ut nobiles & Domini terræ permittant homines ſuos dies feſtos obſervare, & non compellant eos evectiones publicas ſeu alias angarias præſtare.

XXXVI. *Contra uſurarios & cauvertinos.*

Item, præcipimus diſtrictè ut ſe circa cauvertinos & alios uſurarios ita ſe habeant, ſicut in B generali concilio eſt ſtatutum.

XXXVII. *Ne clerici litigare compellantur coram ſæcularibus judicibus.*

Item, cum de conſuetudine approbata & tamdiu obſervata, quam memoria non exiſtat, tam religioſi quam clerici injuriatores & moleſtatores ſuos coram ſuis judicibus, videlicet eccleſiaſticis, in cauſam traxerint, & nonnulli barones, ballivi, nobiles, præpoſiti & villici & alii laïci poteſtatem ſæcularem habentes, civitatis, diœceſis, & provinciæ Trevirenſis tam religioſos quam C clericos coram ſe litigare compellant; ut non patiantur eos jus ſuum proſequi coram eccleſiaſticis judicibus; præcipimus vobis & univerſis presbyteris, quatenus in eccleſiis veſtris prædictas perſonas moneatis, ut ab hujuſmodi tam religioſorum quam clericorum moleſtatione deſiſtant, nos omnes illas perſonas, quæ poſt jam dictam monitionem religioſos & clericos compulerint coram ſe litigare, excommunicationis vinculo innodamus, & præcipimus eos ſingulis diebus dominicis & feſtivis excommunicatos denunciari.

XXXVIII. *Ne monachis duo officia aſſignentur.*

D Item, nulli monacho vel moniali duo officia in eodem monaſterio, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, aſſignentur. Singula namque officia ſunt perſonis idoneis aſſignanda.

XXXIX. *De novitiis.*

Item, præcipimus ut omnes novitii poſt annos diſcretionis & probationis ſtatim faciant profeſſionem expreſſam in manu abbatis, vel alterius ſecundùm conſuetudines locorum rationabiles deſcriptas.

XL. *De monachis & monialibus.*

E Item, præcipimus diſtrictè, ut monachi & moniales omnibus proprietatibus quas hactenus habuerunt ſine difficultate renuncient: ut omnia in communes uſus monaſterii redigantur. Qui verò renunciare renuerit, excommunicetur. Qui ſi nec ſic reſipuerint, per abbatem vel per abbatiſſam; aut ſi non, per epiſcopos aut eorum officiales ad id compellantur.

XLI. *Item de monachis.*

Item, diſtrictè prohibemus ne monachi denarios quos in oblationibus miſſarum recipiunt, ſibi reſervare præſumant; ſed abbati & cui præe-

Digitized by Google

Anno 1310.

perit aſſignentur in communes uſus fratrum expendendi. Item de denariis anniverſariorum & omnium quæ ad manus eorum devolvuntur, nemo ſibi quicquam appropriare præſumat, nec per monachos vel moniales dividantur, ſicut hactenus per abuſionem fieri ab aliquibus conſuevit; ſed in communes uſus omnium redigantur.

XLII. *De abbatibus & abbatiſſis.*

Item, præcipimus abbatibus & abbatiſſis, ut ſuis ſubditis tam in victu quam in veſtitu, ſecundùm monaſterii poſſibilitatem, neceſſaria adminiſtrent. Panis verò & vinum ac alia neceſſaria dentur fratribus & ſororibus in communi ad ſufficientem neceſſitatem eorum: nec alicui ad vitam nec ad certum tempus ſpecialiter aſſignentur, & quod utriuſque in communi ſuperfuerit, iterum in communitatem reſervent, vel pauperibus diſtribuant, ad hoſpitale pauperum in omnibus monaſteriis reſtaurentur.

XLIII. *Ne religioſi habeant ſervos.*

Item, inhibemus ne monachi vel moniales habeant famulos vel ſervientes utriuſque ſexus ſpeciales, niſi forſitan in talibus conſtituti ſint officiis, quod ipſis omnimodo carere non poſſint. Et tunc de conſenſu prælatorum ſuorum aſſumant eoſdem. Si quis autem alias tales perſonas retinere præſumſerit, expelli eas de monaſterio ſub pœna excommunicationis præcipimus per prælatos.

XLIV. *Ne monachi ludant cum iſtis.*

Item, ludos chorearum, ſcacorum, amillorum, & globorum monachis interdicimus omninò; & ne infrà ſepta ſui clauſtri vel ipſum clauſtrum habere tabernas, nevè infrà ipſas ibi vel alibi ſedere, ludere ſeu bibere aliquis eorum audeat, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, firmiter inhibemus.

XLV. *De abbatibus & monachis.*

Item, præcipimus diſtrictè ne abbates vel monachi, abbatiſſæ vel moniales, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, mantella ſeu ſorcocia aperta portent de cetero, nec habeant pannos de nigra bruneta, nec de moreta; ſed quanto haberi poſſunt humilioris pretii, prout regula præcipit. Item cucullas habeant cum amplis capuciis, & latis quando equitant cappis utantur & clauſis.

XLVI. *Ne monachi portent bruneta.*

Item, ut dictum eſt, de bruneta nigra ſive de moreta & pellicia ſeu forraturas de vario ſeu griſio & alias exquiſitas, ſive ſumtuoſas pelles diſtrictè religioſis omnibus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ firmiter inhibemus.

XLVII. *Ut clauſtra ſerentur de nocte.*

Item, claves clauſtri ſint ſemper apud priorem, vel prioriſſam, vel magiſtram; nec ſine licentia aliquis monachus ſeu monialis, maximè de nocte, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, exire audeat; nec aliquam mulierem monachus cujuſcumque conditionis ſit in ambitu monaſterii introducere præſumat, ſine abbatis vel prælati ſui licentia ſpeciali; introducta tamen cum licentia non intus comedat.

Anno 1310.

XLVIII. *De teſtamentis mortuorum.*

Item, cùm nihil magis hominibus debeatur quam ſupremæ voluntatis liber ſit ſtylus, & liberum quod iterum non reddit arbitrium; ſub interminatione divini judicii præcipimus, quod nullus executor ultimæ voluntatis, præſertim ad pias cauſas conſtitutus, à creditoribus vel legatariis teſtatoris audeat percipere vel exigere pecuniam pro debito ſuo, ſeu pro legato, ſeu debito eis ſolvendo, ſeu pro executione facienda. Quod ſi fecerint, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant.

XLIX. *Contra executores teſtamentorum diu.*

Item, cum plures executores teſtamentorum defunctorum, maximè ad pias cauſas deputati, jam diu exequi ultimas voluntates eorum in ſuæ ſalutis diſpendium & dictorum decedentium detrimentum neglexerint: monemus ipſos omnes & ſingulos primò & ſecundò præcipientes eiſdem, ut infrà annum dicta teſtamenta exequantur: alioquin ad executionem eorum extunc per locorum epiſcopos procedatur, in quantum de jure fieri poterit & debebit.

L. *Contrà Begardos, ut non recipiantur.*

Item, inhibemus ſub pœna excommunicationis, ne quis in noſtra civitate, dioceſi & provincia Trevirenſi aliquem vel aliquos de illis ruſticis, qui ſe Apoſtolos appellant, in domum ſuam recipiat, aut eis eleemoſynam eroget, cum, prout in antiquis ſtatutis ſynodalibus continetur, ſedes apoſtolica tales reprobaverit, & in eorum receptores & fautores excommunicationis ſententiam tulerit ipſo facto.

LI. *Contra Begardos laïcos.*

Item, cum quidam ſint laïci in civitate, dioceſi & provincia Trevirenſi, qui ſub prætextu cujuſdam religionis fictæ Begardos ſe appellant, cum tabardis, & tunicis longis, & longis capuciis cum ocio intendentes, ac labores manuum deteſtantes, conventicula inter ſe aliquibus temporibus faciunt & conſervant, ſeque fingunt coràm perſonis ſimplicibus expoſitores ſacrarum ſcripturarum: nos vitam eorum, qui extra religionem approbatam validam mendicantes diſcurrunt, monemus omnes & ſingulos hujuſmodi Begardos, quos à quolibet parrochiali preſbytero à ſua parrochia moneri volumus diligenter, ut infrà quindenam à præmiſſis deſiſtant, & de laboribus ſuis vivant, circa labores ſicut ceteri homines ſe exponant: alioquin ipſos & quemlibet eorum, quos excommunicamus in his ſcriptis, denuntiari in parrochialibus eccleſiis excommunicatos præcipimus & mandamus ſingulis diebus dominicis.

LII. *Contra lædentes clericos & portitores litterarum.*

Item, ſtatuimus quod ſi quis cujuſcumque

Digitized by Google

dignitatis ſeu conditionis exiſtat, nuncios aut executores eccleſiaſticorum judicum, vel alios litteras eorumdem actave judicialia deferentes, hac occaſione verberare, capere, vel detinere, occultare, carceri mancipare, aut quod gravius eſt interficere, litteras vel acta prædicta perſonis memoratis auferre, ſeu ea rumpere, vel cancellare, ſeu aliàs deſtruere quoquo modo, vel ſic ablata celare præſumſerit; aut iſta fieri procuraverit, vel facientibus conſilium vel opem duxerit adhibendum; excommunicationis ſententiæ, quam ex nunc ut extunc in ipſum ferimus, ſubjaceat ipſo facto; à qua niſi prius tam judici, cujus auctoritatem contemſerat, quam paſſo injuriam & ceteris quorum intererit, prout exceſſus poſtulaverit atrocitas, ſatisfaciat competenter, nullatenus abſolvatur.

LIII. *Contra quæſtores & petentes ad calices ſine licentia epiſcoporum.*

Item, prohibemus ſub pœna excommunicationis, ne quis de cetero cujuſcumque conditionis exiſtat, vadat per terram cum calicibus abſque litteris epiſcopi loci ad petendam pecuniam, quia multæ ex hoc truffæ & deceptiones committuntur.

LIV. *Contra facientes convivium in exequiis defuncti.*

Præterea cum in exequiis mortuorum lugendum ſit potiùs quàm convivandum, inhibemus ſub pœna excommunicationis, ne convivia & comeſſationes teneantur de cetero, quæ per heredes ſeu ſucceſſores defuncti in eiſdem exequiis fieri conſueverunt: ſed ſumtus hi in uſus pauperum & in pias cauſas in remedium animæ defuncti potiùs convertantur.

LV. *Ne ſine lumine poſt campanam vadant.*

In locis in quibus poſt ſonitum campanæ vel buccinæ & nocte laïci ſine lumine ire prohibentur, clericos & monachos hujuſmodi noſtræ conſtitutionis auctoritate eamdem prohibitionem volumus obſervare: alioquin pœnæ pecuniariæ laïcis propter hoc impoſitæ eos decrevimus ſubjacere, quam per archipreſbyteros noſtros, vel per capellanos locorum ipſorum, nomine epiſcoporum, ab ipſis clericis exigi & levari volumus & mandamus: quam ſi fortè legitimè requiſiti ſolvere renuerint, eamdem pœnam duplicatam per eos ſolvere per cenſuram eccleſiaſticam compellantur, ut per hoc laïcorum vitetur ſcandalum, & clerici ab illicitis arceantur.

LVI. *De clericis & laïcis, quod ſe habeant honeſtè.*

Diſtrictiùs quoque inhibemus ne clerici ſeu ſacerdotes ad anniverſaria convenientes in ſabbato carnes comedere præſumant: vinum quoque temperent, & ſe vino honeſtè... & ſe habeant maturè & pacificè & ſine murmure, & cum gratiarum actione recipiant & comedant quod eis fuerit appoſitum, nec ſibi parari faciant cibaria delicata, ſed ſolùm pro corporis refectione neceſſaria, ne longi temporis victu brevis hora conſumat, & neque ſua, ſed quæ Chriſti ſunt quærere videantur. A crapula & ebrietate, à plauſibus, riſibus, cachinnis inſolitis, ac inanibus fabulis, jocis, & ſolatiis, ac detractionibus de verbis otioſis atque ſuperfluis, & à rixis, contentionibus omninò ſtudeant evitare. Paulus quidem Corinthios reprehendit, quia inconvenienter conveniebant cœnam Domini manducare.

LVII. *Contra retrahentes ne anniverſaria fiant.*

Poſtremò in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus, ne quiſquam verbo vel facto aliquos inducere vel retrahere præſumat, ne anniverſaria fieri ſolita fiant in eccleſiis, in quarum cimiteriis corpora defunctorum, pro quibus fiunt, ſepulta ſunt.

LVIII. *Ne clericus ludat cum taxillis.*

Item, clericus aliquis cùm taxillis publicè vel occultè ludere non præſumat. Clerici verò in ſacris ordinibus conſtituti vel beneficium eccleſiaſticum habentes, qui in platea vel in loco publico publicè cum taxillis ludere præſumſerint, ipſo facto ſui ordinis ſint ſuſpenſi. Ludere in præmiſſis caſibus intelligimus ad puncta, ut ſic dicamus, ponendo eum qui tranſverſerat vel qui ludi eſt particeps, vel lucrum exinde conſequitur ſive damnum. Præmiſſam tamen pœnam extendi nolumus ad ludentes ſocialiter & ſolatii cauſa, & in domibus honeſtis, & cum perſonis honeſtis, non ambitionis vel avaritiæ cauſa.

LIX. *Contra clericos qui ſecuritatem faciunt coram ſæcularibus.*

Nullus clericus ſecuritatem vel fideijuſſionem præſtet vel faciat coram quacumque perſona vel curia ſæculari de ſtando vel parendo juri coram ea forte ratione feudorum vel poſſeſſionum quæ ſeu quas ab ea tenet.

LX. *Contra ſtatuentes & ſcriptores contra libertatem eccleſiaſticam.*

Sanè Honorius papa IV. excommunicationis ſententiam protulit contra ſtatutores vel ſcriptores ſtatutorum contra eccleſiæ libertatem, nec non & contra poteſtates, conſules, rectores & conſiliarios locorum, ubi hujuſmodi ſtatuta fuerint obſervata, & inſuper contra eos qui ſecundùm ea præſumſerint judicare, vel in publicam formam redigere auſi fuerint judicata. Hanc autem excommunicationis ſententiam illos incurrere decernimus, qui contra privilegia & libertates clericorum & eccleſiarum ſtatuere, ordinare, percipere & interdicere expreſsè vel indirectè per ſe vel per alios præſumunt, & præcipiunt, ne quis in eccleſiarum vel clericorum clibanis panem coquat, vel in molendinis eorum molat, ne quis eis ignem det, vel aquam ferat; ne quis eorum poſſeſſiones colat aut defendat, ſed impunè deſtruat; aut ne quis cum eis commercium habeat vel quomodolibet participet aut loquatur; aut eis de decimis, primiciis, oblationibus vel aliis juribus ſpiritualibus non reſpondeat, aut his ſimilia agunt, & qui talia facta per alios in quos dominium habent ſeu

Digitized by Google

Anno 1310.

officiales ſuos requiſiti non revocant cum effectu. A qua ſententia excommunicationis nullatenus abſolvantur, donec de damnis & injuriis propter hoc perſonis eccleſiaſticis & eccleſiis illatis ſatisfecerint competenter.

LXI.

Diſtrictiùs ergo præcipimus ne aliquis, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, conjurationes, colligationes, confraternias, ſeu alias quaſcumque obligationes fide vel juramento ſeu qualibet alia infirmitate vallatus facere præſumat contra eccleſias vel eccleſiaſticas perſonas ſeu contra eccleſiaſticam libertatem.

LXII. *Ne aliquis de novo altare ædificet abſque licentia diœceſani.*

Prohibemus ſub pœna excommunicationis, ne deinceps quiſquam eccleſias, capellas, oratoria, hoſpitalia, ſeu alia pia loca & religioſa in Trevirenſi provincia ædificet; vel altare in eadem provincia aliquod erigat, ſine noſtra vel epiſcopi loci licentia ſpeciali. Sed altaria portatilia ita lata & ſpacioſa fiant, quod calix & hoſtia poſſint ſuper illis convenienti diſtantia locari.

LXIII. *Sententia contra obligantes ornamenta eccleſiaſtica.*

Inhibemus ſub pœna excommunicationis, ut nullus clericus vel laïcus calices, libros, ſacras veſtes, & alia ornamenta eccleſiaſtica, per ſe vel per alium vendere, diſtrahere, pignori obligare, vel aliàs quomodolibet alienare præſumat abſque noſtra vel epiſcopi loci licentia ſpeciali. Qui verò contra fecerint, clerici in ſacris ordinibus conſtituti ſuſpenſionis; laïci verò & clerici in minoribus conſtituti excommunicationis ſententias incurrant, ipſo facto. Qui autem tales res in pignus ſcienter receperit, eas illi eccleſiæ cujus ſunt, liberè reſtituere teneatur, nulla recuperata pecunia ab eodem. Sed & quicumque clericus regularis vel ſæcularis res hujuſmodi pro quocumque debito cujuſcumque rectoris vel capellani ſui eccleſiæ propria auctoritate capere præſumſerit, præter pœnam excommunicationis, quam ipſum incurrere decernimus, ipſo facto à debito ipſo cadat.

LXIV.

Ne domini aut judices ſæculares aut ballivi aut officiales ſeu nuncii curiæ ſæcularis in eccleſiis vel cimiteriis vel eccleſiarum atriis cauſas, lites, aut contentiones, ſeu placita audiant penitus inhibemus; ſed nec ſententias ibi proferant, nec præcepta, banna edita, ſubhaſtationes, vel executiones faciant, nec aliquos ad quamcumque pœnam corporalem condemnatos per loca ipſa deducant. Tales enim ſententiæ & proceſſus reprobantur à jure. Sed nec aliqui congregationes, conſilia, parlamenta, vel choreas facere, vel cantilenas dicere, vel mercata tenere, vel merces vendere, vel aliqua ludibria vel inhoneſta agere præſumant.

Ante ann. 1310.

LXV. *De presbyteris, ut teneant congruam hoſpitalitatem.*

Quoniam quidquid habent clerici pauperum eſt, diſtrictè præcipimus omnibus presbyteris, rectoribus & vicariis, ut in ſuis eccleſiis hoſpitalitatem teneant congruentem; proviſo tamen per eccleſias ipſas, ut in prandiis, cœnis, vel herbergiis & ſimilibus, & quibuſlibet aliis, gravationibus laïcis quibuſcumque ſe non ſubmittant, aut de novo illis eos quocumque modo tributarios vel cenſuales faciant, ſi condignam effugere voluerint ultionem. Sed nec de eccleſiis aut rebus aut eccleſiaſticis negotiis laïcorum judicio aut voluntate quomodolibet diſponant. Laïci autem aut alii quilibet, qui in præmiſſis aut in talibus quæſtis indebitis ſervitiis vel ſimilibus eccleſias vel eccleſiaſtica bona quælibet gravare, aut eccleſiaſticas perſonas ad hoc quomodolibet compellere præſumſerint, niſi legitimè ab ordinariis moniti, à talibus deſtiterint, aut jam commiſſa emendare diſtulerint, excommunicationis ſententiæ extunc ipſo facto volumus ſubjacere.

LXVI. *Qualiter pecunia eccleſiæ à presbytero debet diſtribui.*

Interdicimus ne rectores vel beneficiati de pecunia ratione eccleſiarum ſuarum acquiſita emant poſſeſſiones, ſeu reditus perpetuos nomine heredum ſuorum vel etiam alieno. Sed ad opus ſuum dumtaxat & eccleſiarum ſuarum faciant confici ſuper his inſtrumenta. Nullus laïcorum ſub excommunicationis pœna latæ ſententiæ bona decedentium clericorum occupare aut detinere præſumat; ſed ad utilitatem ipſius eccleſiæ conſerventur.

LXVII.

Adhuc inhibemus ne rectores & beneficiati in ædificiis, reparationibus eccleſiarum & domorum, in libris quoque, & ornamentis & aliis ad divinum cultum neceſſariis, juxta facultates ipſarum eccleſiarum ſtudeant, cum opus fuerit, taliter ſe habere; quod eorum exemplo parrochiani & alii meritò ad hoc invitentur, præcipuè cum ipſi ad talia poſſunt cogi.

LXVIII. *Ut nullus cum calice ligneo celebret.*

Omnibus ſacerdotibus noſtræ provinciæ Trevirenſis interdicimus, ne quis eorum cum calice ligneo, vel vitreo vel ſtanneo, vel plumbeo, vel de pelte, vel de auricalco, vel de electro; infrà noſtram provinciam ulterius celebrare præſumat. Igitur unaquæque eccleſia calicem ſaltem argenteum cum patena habeat.

LXIX. *Ut imagines eccleſiæ ſint ſupra altare.*

Præcipimus ut in unaquaque eccleſia ante vel poſt vel ſuper altare ſit imago, vel ſculptura, vel ſcriptura, vel pictura expreſsè deſignans, & cuilibet intuenti manifeſtans, in cujus ſancti meritum & honorem ſit ipſum altare conſtructum.

LXX. *Quod presbyteri in eccleſiis perſonalem reſidentiam faciant, niſi diſpenſentur.*

Statuimus, monemus, atque præcipimus omni-

Digitized by Google

Ante ann. 1310.

nibus rectoribus atque capellanis curatis eccleſiarum noſtræ civitatis, dioceſis & provinciæ Trevirenſis, ut in ſuis eccleſiis infrà menſem à die recitationis præſentis conſtitutionis computandum, reſidentiam faciant perſonalem, & hoſpitalitates ibidem teneant, prout facultates eccleſiarum ſuarum commodè poterunt ſupportare: alioquin præſentis conſtitutionis auctoritate ab ipſis beneficiis ſe noverint eſſe ſuſpenſos, niſi cum eis canonicè fuerit diſpenſatum.

LXXI. *Ut nullus cenſus eccleſiæ ſuæ ad firmam ſine licentia epiſcopi ſui obliget.*

Cupientes hoſpitalitatem in eccleſiis obſervari, interdicimus ut nullus eccleſias ad cenſum ſeu ad firmam det vel concedat, ſeu fructus ejus obliget, abſque noſtra & epiſcoporum locorum licentia ſpeciali. Sed & ſi quis ex aliqua rationabili cauſa ad cenſum ſeu ad firmam dandi licentiam à nobis ſeu loci epiſcopo obtinuerit; non tamen alicui ſæculari perſonale aliquod officium quocumque ſæculari regimini gerenti adcenſare, obligare, ſeu affirmare præſumat: alioquin contractum ipſum nullas vires habere decernimus, & ipſum ad firmam dantem & obligantem à beneficio ſuſpendimus. Contractus verò ad firmam contra hoc jam initos revocamus, & omninò viribus vacuamus.

LXXII. *Quod eccleſiæ non obſerentur laico.*

Diſtrictè præcipimus omnibus archipreſbyteris, curatis, & perpetuis vicariis, ne propter debitum proprium vel eccleſiæ propria auctoritate denegare præſumant quibuſcumque perſonis ingreſſum eccleſiæ, aut differre eccleſiaſtica ſacramenta, quæ eis ſunt abſque dilatione aliqua concedenda.

LXXIII. *Ut heredes moneantur, ut infrà xl. dies teſtamentum, ſi fuerit, epiſcopo deportetur.*

Item, ſtatuimus, ut quandocumque aliquem in parrochia cujuſcumque preſbyteri noſtræ civitatis, dioceſis & provinciæ Trevirenſis teſtamentum vel quamlibet aliam ultimam voluntatem ordinare vel diſponere contigerit; poſt mortem teſtatoris per ejuſdem parrochiæ preſbyterum moneantur heredes vel heres, vel ipſius ultimæ voluntatis executor vel executores, vel ille vel illi penes quem vel quos ſcriptura ultimæ voluntatis fuerit; quod ipſam infrà xl. dies à tempore obitus teſtatoris computandos, nobis vel officiali noſtro in noſtra civitate, dioceſi & provincia; epiſcopis verò locorum vel officialibus eorum in noſtra provincia apertam vel aperiendam exhibeant, ne eleemoſynæ ſeu legata ad pias cauſas remaneant inſoluta, & ut pia ultima voluntas teſtatoris debitum ſortiatur effectum. Quod ſi infrà præmiſſos xl. dies id non fecerint, impedimento ceſſante, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto.

LXXIV. *Contra illos qui tenentur ſolvere pro defuncto.*

Statuimus, ut heredes & ſucceſſores defuncti, qui juraverat ſolvere ſeu reddere pecuniam illicitè acquiſitam, vel res alias ſeu legata, moneantur per locorum ordinarios, ut ſicut ille juraverat ſolvere ſeu reddere, ita ipſi adimpleant, & ad hæc ſi neceſſe fuerit per cenſuram eccleſiaſticam, ſicut juſtum fuerit, compellantur. Et nihil eſt quod magis debeatur hominibus, quam ut eorum ſupremæ voluntatis eulogia impleantur.

LXXV. *Ut teſtator vocet rectorem vel capellanum.*

Statuimus atque ordinamus, ut quicumque de bonis ſuis teſtari atque de anima ſua diſponere voluerit, rectorem ſeu capellanum, ſive curatum, qui ejus debet noſcere conſcientiam & conditionem, à quo eccleſiaſtica ſacramenta recipit vivens, advocet, per quem ſalubrius & juvari & dirigi poterit in his quæ ad ſalutem animæ ſuæ pertinent peragendis.

LXXVI. *Contra executores ut moneantur ſuper teſtamentis.*

Præcipimus quoque in virtute ſanctæ obedientiæ rectoribus eccleſiarum univerſis, ut annis ſingulis in quatuor diebus dominicis, videlicet ſemel in quolibet quatuor temporum, publicè infrà miſſarum ſolemnia moneant generaliter omnes & ſingulos executores teſtamentorum ſeu quarumlibet ultimarum voluntatum & diſpoſitionum, & etiam quoſlibet heredes & ſucceſſores, & generaliter quaſcumque perſonas quæ tenebuntur aliqua dare, ſolvere, vel facere ad pias cauſas ſeu quoſlibet pios uſus juxta defunctorum diſpoſitiones, ut illa infrà anni ſpatium, à teſtatoris obitu computandum, dare, ſolvere, & facere teneantur, niſi quod agendum eſt prolixius tempore neceſſario de ſui natura vel ex teſtatoris diſpoſitione expoſcat. Hoc autem habere locum intelligimus in caſibus poſt præſentem conſtitutionem futuris. In caſibus verò quæ ante præſentis conſtitutionis promulgationem dari, ſolvi vel fieri debuerunt; annum ipſum à revocatione præſentis conſtitutionis decernimus computandum; alioquin qui infrà præmiſſum tempus hoc implere neglexerint, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrant. Eiſdem quoque rectoribus & capellanis ſub pœna ſuſpenſionis ab officio præcipiendo mandamus, ut infrà xx. dies poſt lapſum anni præmiſſum nobis vel officiali noſtro in civitate & dioceſi noſtra & locorum epiſcopis in noſtra provincia fideliter nunciare procurent perſonas quas noverint in ſuis parrochiis, quæ præmiſſa ſciunt, . . . infrà præmiſſum tempus non impleviſſent, ut per nos vel per epiſcopos ad hoc per competentia remedia urgeantur, vel per nos ipſos, ſeu epiſcopos prout jura ſuadent piæ ipſorum decedentium voluntates executioni debitæ demandentur. Prædicta autem ad pias cauſas in extrema voluntate eorum parrochiali ſacerdote ſeu curato & duobus aut tribus fide dignis teſtibus ſine quacumque ſcriptura inde confecta firma decernimus permanere.

LXXVII. *Contra illos qui bona teſtatorum ad ſe appropriant.*

Præcipimus quoque & præceptum fuiſſe hactenus

Anno 1310

tenus declaramus, ut teſtamentorum ſeu ultimarum voluntatum executores titulo emtionis vel quovis alio titulo nihil omninò propria auctoritate de bonis reſtituant teſtatoris, niſi fortè ab illo legatum vel conceſſum ſibi expreſsè fuerit. Qui verò contra fecerint, pretium amittant, ſi ex cauſa emtionis ſe duxerint retinere. Si verò ex alia cauſa, judicis ordinarii loci arbitrio puniantur.

LXXVIII. *Ut clerici & eccleſiaſticæ perſonæ teſtari poſſint.*

Prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, permittimus de gratia ſpeciali, quod clerici beneficiati noſtræ civitatis, diœceſis & provinciæ, ſolutis omnibus eccleſiarum & beneficiorum ſuorum debitis, diſponere poſſint libere & teſtari, dum mentis ſuæ compotes exiſtunt, de bonis mobilibus & ſe moventibus obtentu eccleſiarum & beneficiorum ſuorum adquiſitis: ita dumtaxat quod eccleſias ſuas & beneficia & domos utenſilibus & animalibus, quæ agriculturæ ipſius eccleſiæ deputata ſunt, nequaquam ſpolient ſeu rapiant, & inſuper ſufficientia victualia & ſumtus neceſſarios uſque ad novos fructus colligendos pro futuri ſucceſſoris ac ſervitorum eccleſiæ ac miniſtrorum neceſſariorum congrua ſuſtentatione reſervent.

LXXIX. *Contra ſortilegos & alios qui caracteres accipiunt.*

Divinationes, ſortilegia, auguria, & quælibet alia ſimilia ſuperſtitioſa remedia, ſive in imprecationibus ac conjurationibus, ſive in votis quas brevia ſeu caracteres vocant, aut etiam in quibuſcumque rebus ad collum vel alibi ſuſpendendis vel ligandis conſiſtant, tamque damnata ab omnibus Chriſti fidelibus nobis ſubditis obſervari vel fieri, eiſdemque fidem adhiberi penitus prohibemus. Nullus ergo paganorum morem ſecutus ad divinos, ſorciarios, vel augures, pro vita, vel pro morte hominum, vel animalium, vel rerum amiſſione, aut contra grandines aut tempeſtates, aut ut à viro vel à muliere magis ametur, aut pro quolibet alio remedio ſuperſtitioſo vel conſilio ab illis expectando recurrat, aut eos in domum ſuam quaſi ut malum foris mittant, vel maleficium nuncient, introducat.

LXXX. *Contra illos qui pſalterium per ſortem inſpiciunt.*

Nullus etiam ſuper ſortes quas ſanctorum ſeu apoſtolorum vel pſalterii vocant, aut cujuſcumque ſcripturæ inſpectione divinationis ſcientiam profiteatur, aut futura promittat, aut quælibet maleficia in tabulis vel codicibus in aſtralabo requirat.

LXXXI. *Contra mulieres de nocte equitantes.*

Nulla mulier ſe nocturnis horis equitare cum Diana dea paganorum vel cum Herodiana innumera mulierum multitudine profiteatur. Hæc enim dæmoniaca eſt illuſio.

LXXXII. *Ut in collectionibus herbarum incantationes non fiant.*

Nec non in herbarum collectionibus carmina, incantationes, aut alias obſervationes, præter dominicam orationem & ſymbolum adhibeat, nec in brevibus ſuſpendendis vel ligandis aliquid præter illa ſcribat. Dæmonium tamen ſuſtinenti licet petras & herbas ſine incantatione habere. Dies quoque ægyptiaci, conſtellationes, lunationes, calendas Januarii, initia menſium, dies menſis, curſus ſolis, lunæ, ſyderum ſuperſtitioſè obſervari non debent, credendo in illis virtutem ſeu neceſſitatem intereſſe. Sed nec in præmiſſis diebus, ſeu temporibus, menſæ cum ampullis & lampadibus in domibus ſunt parandæ, vel per vicos & plateas cantores & chori ducendi.

LXXXIII. *Contra inſpicientes animalia.*

Nulla etiam tempora fauſta vel infauſta exiſtimanda, ut quis in eis velit aut nolit aliquid inchoare, nec ad volatum vel garritum avium, vel ad motum alicujus membri, aut ad alicujus animalis aſpectum aliquid eſſe proſperè venturum, vel non, eſt pronoſticandum.

LXXXIV. *Contra illos qui per xij ſigna cœli eventus prædicant.*

Interdicimus etiam, ne quis per duodecim ſigna cœli naſcentium in illis mores, actus, eventus, aut effectus prædicere præſumat; & ne homo pro domo fabricanda, aut conjugio ſociando, vel hujuſmodi illa obſervet. Quicumque autem poſt generales prohibitiones quas in miſſarum ſolemniis diebus dominicis per ſacerdotes ſuper his fieri præcipimus, ſi contra fecerint, ingreſſus eccleſiæ & eccleſiaſtica ſacramenta eis omninò interdicantur; & ſi neceſſe fuerit, excommunicationis vinculo innodentur, aliiſque juris remediis per locorum ordinarios à talibus arceantur.

LXXXV. *Contra quæſtores ficte agentes.*

Quamplurimi dicunt ſe eſſe quæſtores hoſpitalium, eccleſiarum, & locorum religioſorum & piorum, falsò mentientes, falſas litteras portant, aliqua etiam falſa & adulterina ſigna ſibi imponunt: nonnulli quoque ſanctuaria ſe deferre prætendentes, abuſiones multas in religionum & eccleſiarum & locorum, quorum nomine quæſtas exercent, infamiam & ſcandalum plurimorum faciunt. Idcirco volentes circa hoc remedium quale poſſumus adhibere, omnibus & ſingulis rectoribus & curatis noſtræ civitatis, diœceſis & provinciæ in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus, ne de cetero ullum quæſtorem in ſuis eccleſiis ſine noſtris vel epiſcopi loci aut ſine litteris apoſtolicis admittant.

LXXXVI. *Contra extraneos presbyteros.*

Diſtrictiùs quoque inhibemus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ne aliquis ſacerdos non habens parrochiam ſive animarum curam matrimonia celebret, corpora defunctorum ſepeliat, baptizet, confeſſiones audiat, Euchariſtiam, & alia ſacramenta eccleſiaſtica miniſtret populo, ſine noſtra aut epiſcopi loci licentia ſpeciali, aut illius cui animarum cura in illo loco commiſſa eſt: cùm conſtet abſolutiones & remiſſio-

Digitized by Google

Anno 1310

nes ab eo abſque licentia hujuſmodi tamquam à non ſuo judice factas, niſi dumtaxat in caſu neceſſitatis, nullius fore momenti. Nemini etenim licet falcem ſuam mittere in meſſem alienam, juxta illud, *ingreſſus es ut advena, numquid ut judices nos?* Sed nec aliquis ſacerdos in alterius eccleſia vel parrochia diebus dominicis vel aliis ſolemnitatibus miſſas publicas celebrare præſumat, donec rector, vicarius, vel capellanus miſſam celebraverit, niſi de ipſius rectoris vel vicarii licentia ſpeciali: cùm ſecundùm canonicas ſanctiones nulli ſacerdoti licet miſſas peculiares ſive privatas dicere, per quas populus à publicis miſſarum ſolemniis, quæ hora debita fieri conſueverunt, talibus diebus abſtrahat; nec abſque illius licentia ſaltem tacita in generali miſſas publicas celebrare, vel baptizare, aut aliquid aliud quod ad rectoris ſeu vicarii ſpectat officium, agere præſumat.

LXXXVII. *Contra illegitimos filios ne adminiſtrent in divinis officiis.*

Omnibus ſacerdotibus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ præcipimus, ne filiis illegitimis ſibi ad altare miniſtrantibus divina officia celebrare præſumant. Omnibus inſuper curas gerentibus animarum præcipimus, ne horas canonicas vel aliud quodcumque officium eccleſiaſticum ſine ſuperpellicio, impedimento ceſſante, in eccleſiis dicere vel celebrare præſumant. In eccleſia conſecrata ſanguinis vel ſeminis effuſione, aut incendio, vel violentia polluta, priuſquàm canonicè fuerit reconciliata, arctius inhibemus divina officia celebrari.

LXXXVIII. *Contra infideles ne ſepeliantur.*

Sed & ſi in cimeterio conſecrato eccleſiæ contiguo hoc contigerit, vel ſi excommunicatus fuerit aut infidelis ibi ſepultus ſit; tunc abſque noſtra vel epiſcopi loci licentia ſpeciali quiſquam in cimiterio eodem non ſepelietur.

LXXXIX. *Contra ſacerdotes audientes confeſſiones.*

Nullus ſacerdos nobis ſubditus, cui animarum commiſſa non fuerit cura, parrochianum alterius ad confeſſionem admittat, abſque noſtra vel epiſcopi loci ſeu proprii preſbyteri licentia ſpeciali, niſi fortè parrochiali ſacerdote in graviſſima ægritudine conſtituto, vel niſi tanta fuerit multitudo, quod ad confeſſiones audiendas parrochialis ſacerdos ſufficere non poſſit: in quibus caſibus concedimus, quod poſſit de licentia parrochialis ſacerdotis, & etiam in gravi articulo neceſſitatis, quamvis omnes fideles in tribus anni temporibus, videlicet in Natali, in Paſcha, in Pentecoſte ad communionem corporis & ſanguinis Domini ſint monendi.

XC. *Contra illos qui nolunt confiteri peccata ſua.*

Præcipimus tamen ut omnes ſubditi noſtri ſemel in anno capellano ſeu rectori in cujus parrochia degunt, vel aliis de ejus licentia confiteantur peccata; & ſaltem in Paſchate Euchariſtiam recipiant, niſi de licentia ſui abſtinuerint confeſſoris: alioquin à rectoribus & capellanis viventes ab ingreſſu eccleſiæ & ſacramentis eccleſiaſticis arceantur, morientibus eccleſiaſtica ſepultura denegetur.

Anno 1310.

XCI. *Contra illos qui inconfeſſi ſunt.*

Et inſuper in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus omnibus rectoribus & curatis, capellanis curam animarum gerentibus, ſub pœna excommunicationis, ut clericos & laïcos qui præmiſſa facere non curaverint, ſed in peccato ſuo pertinaciter remanſerint, nobis vel locorum epiſcopis notificent, & eorum nomina in ſcriptis aſſignent, ut ex hoc canonicè puniantur: quoniam circa majora majus periculum vertitur, idcirco cautius eſt agendum.

XCII. *Ne aliquis ſe intromittat in caſibus epiſcopalibus.*

Interdicimus igitur in virtute ſanctæ obedientiæ, & præcipimus omnibus rectoribus & quibuſlibet aliis ſubditis noſtris noſtræ civitatis, dioceſis & provinciæ audientibus confeſſiones, ne in caſibus epiſcopalibus de jure vel conſuetudine ad nos & ad epiſcopos pertinentibus ſe quomodolibet intromittant; ſed ad nos & ad epiſcopos ſeu pœnitentiarios noſtros illi fideliter remittere curent, & ne aliquis prætextu ignorantiæ ſe in talibus valeat excuſare, aliquos ex illis hic ducimus exprimendos.

XCIII. *Illi mittendi ſunt ad dominum epiſcopum.*

Primò quidem mittendi ſunt ad nos votorum fractores, & poſt votum caſtitatis matrimonium contrahentes.

Secundò, contrahentes matrimonium prima vivente, & continens & religionem intrans & ſacrum ordinem ſuſcipiens invita uxore propria poſt carnalem copulam ſubſecutam.

Tertiò, confeſſus ſe credidiſſe hæreticam pravitatem, & ſe hæreticos recepiſſe & iis faviſſe.

Quartò, ſimoniacus quocumque genere ſimoniæ præterquam mentalis.

Quintò, ab epiſcopo alieno ſine licentia proprii epiſcopi ordinatus vel tonſuratus.

Sextò, homicidium faciens, facto, præcepto, conſilio, conſenſu, excitatione, vel quolibet alio modo.

Septimò, concipiens filium non à viro, quem vir credens eſſe filium illum nutrit vel inſtruere intendit.

Octavò, vir qui in mortem conjugis, & uxor quæ in mortem viri cum effectu machinatur.

Nonò, preſbyter celebrans ſcienter in eccleſia vel parrochia interdicta, & ſacerdos nuptias benedicens.

Decimò, clericus vel laïcus ſcienter corpus excommunicati vel etiam tempore interdicti non excommunicati in cimiterio ſepeliens.

Undecimò, excommunicatus à canone in illis caſibus, in quibus epiſcopus abſolvere poteſt; & etiam irregularis in illis caſibus, in quibus epiſcopus diſpenſare poteſt.

Duodecimò, matrimonium clandeſtine contrahentes, & omnes qui ſcienter interſunt, qui

Digitized by Google

Anno 1310. ſecundùm antiqua ſtatuta ſynodalia noſtræ provinciæ excommunicationis vinculo ſunt innodati.

Tertio-decimò, falſarius litterarum apoſtolicarum ſive epiſcopalium vel officialium, ſive publicorum inſtrumentorum.

Quarto-decimò, ſacerdos ſcienter celebrans in altari non conſecrato vel ſine ſacris (*) in divinis, celebrans etiam non jejunus. Item non ordinatus in preſbyterum miſſam celebrans, & non ordinatus in diaconum ſolemniter & publicè evangelium legens, & non ordinatus in ſubdiaconum ſolemniter & cum veſtimentis ſubdiaconi epiſtolam in miſſarum ſolemniis legens.

Decimo quintò, clericus jurans tactis ſacroſanctis evangeliis & perjurans, & quando dubitatur utrum aliquid ſacrum ſit ſervandum vel non.

Sexto-decimò, ubicumque ſolemnis pœnitentia eſt injungenda, non dicimus hoc de publica.

Septimo-decimò, incendiarii, & effractores eccleſiarum & domorum eccleſiaſticarum, & nocturni depopulatores agrorum, & famoſi latrones qui in itineribus inſidiantur.

Decimo-octavò, per ſaltum aliquo ordine prætermiſſo, vel etiam furtivè & contra prohibitionem promotus, & rebaptizatus, & reordinatus, & reconfirmatus.

Decimo-nonò, excommunicatus, ſuſpenſus, vel interdictus celebrans miſſam ſcienter, vel officium ſuum ſolemniter ſicut prius agens, & qui excommunicatus vel interdictus ordinem vel beneficium ſuſcepit.

Viceſimò, coiens cum moniali ſacra virgine vel non.

Viceſimo-primò, defloratores virginum vi, oppreſſè & raptè.

Viceſimo ſecundò, opprimens ſive perimens prolem ſuam ſtudioſè vel negligenter ante partum vel poſt.

Viceſimo-tertiò, quomodolibet abutens chriſmate, vel hoſtia, vel alia re ſacra.

Viceſimo-quartò, rapinam vel ſacrilegium committens in eccleſia.

Viceſimo-quintò, ſcienter baptizans proprium filium vel etiam uxoris ſuæ ex alio viro vel è converſo, præter in articulo neceſſitatis, vel etiam aliis deficientibus, vel etiam in catechiſmo vel confirmatione tenens.

Viceſimo-ſextò, in eccleſia maximè conſecrata luxuriam committens, humanum ſemen quomodocumque ſtudioſè emittens.

Viceſimo-ſeptimò, ſcienter coiens cum Judæa vel ſarracena, vel pagana, & è converſo.

Viceſimo-octavò, verberans patrem vel matrem, vel alias enormes eis injurias irrogans.

Viceſimo-nonò, ſortilegi, divinatores, malefici, incantatores, augures, aruſpices, dæmones pro quacumque cauſa invocantes, vel ſimilia facientes.

Triceſimò, contrahentes matrimonium poſt ſponſalia cum aliis juramento interpoſito contracta, illis per eccleſiam non diſſolutis.

Trigeſimo-primò, violator eccleſiæ vel cimiterii.

(*) f. *addendum* veſtibus.

A Trigeſimo-ſecundò, peccatum ſodomiticum committens cum quibuſlibet conſanguineis vel affinibus.

Trigeſimo-tertiò, ſacerdotes vel miniſtri quorum culpa vel negligentia aliquid inhoneſtum circa ſacramentum altaris evenerit.

Trigeſimo-quartò, cognoſcentes conſanguineas ſuæ uxoris vel ſponſæ.

Trigeſimo-quintò, procurans quomodocumque ſit, ſive per ſe, ſive per alium in alio ſterilitatem.

Trigeſimò-ſextò, blaſphemans Deum publicè, vel matrem ejus, vel ſanctos, vel falſum teſtimonium proferens, & laïcus juramenti tranſgreſſor; qui tamen poſt tranſgreſſionem ſatisfa-B cit de eo quod juraverat facere vel ſervare.

Trigeſimo-ſeptimò, ſacerdos coiens cum ea quam baptizavit, vel confeſſiones audivit, vel etiam cum ea quæ ſpeciali affinitate ſibi eſt conjuncta.

Trigeſimo-octavò, contrahens matrimonium cum ea quam cognovit per adulterium, ſuperſtite legitima uxore ſua, vel è contra.

Trigeſimo-nonò, mulier cujus vir diu abſuit & de illius morte certitudo non habetur, contra prohibitionem eccleſiæ matrimonium cum alio contrahens, idem & è converſo.

XCIV. *Contra non habentes ætatem matrimonii.*

C Inhibemus rectoribus & ſacerdotibus ne matrimonialia inter aliquos qui non ſunt ætatis nubilis, ſive ambo, ſive alter eorum tantùm deficiat in ætate; vel etiam ubi dubitatur utrum matrimonium teneat an non, vel ſi de hoc lis mota fuerit, ſolemnizare in eccleſia præſumant ſine noſtra aut epiſcoporum locorum vel officialium licentia ſpeciali.

XCV. *Contra clandeſtina matrimonia.*

Declaramus & pronunciamus, quod quicumque clandeſtina matrimonia ſeu ſponſalia contra juris prohibitionem contrahunt, tam ipſi con-D trahentes, quam ipſi omnes laïci & clerici ac religioſi, qui non ſunt preſbyteri, qui ſcienter & ſponte non caſu fortuito tali matrimonio interſunt, per conſtitutiones tam provincialis concilii, quam prædeceſſorum noſtrorum, excommunicationis; preſbyteri verò ſuſpenſionis per triennium incurrunt ſententias ipſo facto.

XCVI. *Contra non facientes proclamationes.*

Inhibemus igitur, & inhibitum eſſe declaramus de jure, ne ſponſalia ſeu matrimonia clandeſtine contrahantur: ſed cùm contrahenda fuerint matrimonia, ſacerdotes publicè ter, ſcilicet E per dies dominicos vel feſtivos proponant, & proclamationem faciant in eccleſiis competenti termino præfinito, ut infra illum, qui voluerit, legitimum impedimentum opponat; & ipſi ſacerdotes nihilominus per ſeipſos fideliter & diligenter inveſtigent, utrum aliquod impedimentum obſiſtat. Quod ſi apparuerit, vel etiam de facto ipſo ſit probabilis conjectura, contractus matrimonii interdicatur expreſsè, donec quid ſuper hoc fieri debeat per loci ordinarium declaretur. Sacerdos verò qui tales conjunctiones

Digitized by Google

Anno 1310. ſolemnizare præſumſerit, aut quilibet regularis qui in eis intereſſe præſumſerit, per triennium ab officio ſuſpendatur, graviùs nihilominus puniendus, prout culpæ ipſius gravitas poſtulabit; ſed & illis qui taliter copulari præſumſerint condigna pœnitentia injungatur: & ſi ſic conjuncti permanſerint, eccleſia contra eos tamquam publicos concubinarios reputabit. Verum tamen ſi clandeſtinè contrahentes talia matrimonia poſtea in facie Eccleſiæ publicè voluerint, ab eccleſia recipienda & approbanda ſunt, tamquam à principio in conſpectu eccleſiæ contracta, niſi vel conſanguineitas, vel aliud legitimum impedimentum appareat: ita videlicet quod publicè coram ſacerdote & aliis pluribus perſonis confiteantur ſe matrimonium contraxiſſe, vel de novo in eccleſia matrimonium contrahant de præſenti, eiſque ſi poſtulaverint, detur benedictio nuptialis, injuncta tamen prius eis per ſacerdotem pœnitentia competenti, pro eo quod clandeſtinè contraxerunt. Prædictæ autem proclamationes non remittantur à quoquam, niſi ſuper una vel duabus dumtaxat ex cauſa nos vel epiſcopi loci velimus gratiam facere ſpecialem.

XCVII. *De perſonis ignotis.*

Nullus autem ſacerdos perſonas ignotas de remotis partibus venientes matrimonialiter copulare præſumat, ſive ambæ ignotæ fuerint, ſive altera illarum tantùm: nec tale matrimonium faciendum denunciet in eccleſia, ſine noſtra vel epiſcopi loci licentia ſpeciali.

XCVIII. *De alieno parrochiano.*

Sed nec aliquis ſacerdotum alienum parrochianum ad matrimonium recipiat, ignorante proprio ſacerdote.

XCIX. *De ſponſo & ſponſa.*

Si verò ſponſus & ſponſa de diverſis parrochiis fuerint, matrimonium poſſunt contrahere, & nuptialem benedictionem recipere in quacumque eccleſia maluerint, dum tamen litteras noſtras vel certos nuncios ſuorum preſbyterorum oſtendant, continentes quod in eccleſiis quorum ſunt parrochiani matrimonium fuerit legitimè denunciatum contrahendum, & quod ipſi preſbyteri nullum ſciunt vel audiverunt impedimentum, quominus inter eos poſſit matrimonium eſſe, licèt autem aliqui tranſtulerint domicilium ſuum in parrochiam alienam; nihilominus tamen denunciatio matrimonii contrahendi fiat in prima eccleſia, in cujus parrochia diu morati ſunt, & etiam in illa, in qua ſuum tranſtulerint domicilium & morantur: præcipuè ſi noviter ſe tranſtulerint. Eis autem quæ rupta fide ſponſaliorum matrimonium cum aliis contrahunt, non detur nuptialis benedictio.

C. *Contra illos qui illegitimi ſunt nati, ad primum tonſuram non accedant.*

Præcipimus, ut nullus illegitimè natus ad primam tonſuram, vel aliquos eccleſiaſticos ordines, vel eccleſiaſtica beneficia ſe ingerat, ſeu præſentet, vel præſentari faciat abſque legitima diſpenſatione. Qui verò contrarium fecerit, & qui talem ſcienter præſentaverit, præter pœnam juris, ipſum excommunicationis vinculo innodamus. Illegitimi quoque beneficia eccleſiaſtica abſque ſufficienti diſpenſatione obtinentes, ipſo facto ſe noverint privatos.

CI. *Contra excommunicatos.*

Excommunicatos aut nominatim interdictos per totam noſtram provinciam ab omnibus regularibus & ſæcularibus exemtis & non exemtis præcipimus in divinis officiis & ſacramentis eccleſiaſticis evitari: quia nulli debent in hoc aliquibus privilegiis ſe tueri. Qui verò contra fecerint, vel tales ad ſepulturam eccleſiaſticam admiſerint, vel receperint, aut celebrare in eccleſia interdicta præſumſerint, eccleſiæ in quibus talia fient ſubjaceant interdicto.

CII. *Ut præcepta eccleſiæ denuncientur.*

Præcipimus rectoribus & capellanis eccleſiarum omnibus ſub pœna excommunicationis, ut præcepta, ſententias interdicti & excommunicationis, quæ nos vel epiſcopi noſtræ provinciæ, vel officiales noſtri, vel alius auctoritate mandaverimus obſervari, mandabimus in futuro, poſtpoſitis odio, gratia vel timore, fideliter obſervent, & quantum in eis fuerit faciant ab aliis obſervari.

CIII. *Contra retinentes litteras doloſè.*

Item, præcipimus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, quod omnes illi qui retinent ſcienter & doloſè, contra debitorum voluntatem, omnia inſtrumenta & literas ipſorum debitorum, de quibus plenè ſatisfactum eſt, quod eadem inſtrumenta eis reſtituant infra menſem, ex quo præſens ſtatutum ad eos pervenerint, & reſtituendi habuerint facultatem.

CIV. *Contra illos qui faciunt contra mandata eccleſiaſtica.*

Nos quoque qui propter executionem ſtatuti & ordinationis præmiſſorum, vel alia qualibet occaſione clericos vel laïcos qui aliquos ad noſtram curiam & eccleſiaſticos judices citari vel trahi fecerint, vel interdicti, aut excommunicationis vel alias ſententias & proceſſus contra eos obtinuerint, aut ibi in judicio contenderint, vel etiam officialium nuncios, judices noſtros & epiſcoporum, qui hujuſmodi ſententias tulerint & proceſſus fecerint compellere per captionem perſonarum vel rerum ſuarum, vel alio quocumque modo ad deſiſtendum, vel obtinendum abſolutiones, vel revocationes hujuſmodi faciendas, eos qui in cauſis ad forum eccleſiaſticum pertinentibus executiones aliquas contra quaſcumque perſonas fecerint capientes, & qui eos capi vel aliàs lædi mandaverint ſeu procuraverint, niſi infra unius menſis ſpatium cum debita ſatisfactione præmiſſa emendaverint, & cum ſteterint in his ſcriptis excommunicationis vinculo innodamus. Ne autem circa hæc quæ notoria ſunt omittamus, & ne quis ignorantiam poſſit prætendere in præmiſſis, duas conſtitutiones felicis recordationis Gregorii papæ deci-

Digitized by Google

Anno 1310.

mi præſenti conſtitutioni de verbo ad verbum duximus ſubnectendas. Quarum prima eſt.

CV. *Contra illos qui faciunt abſolutiones per vim & metum.*

» Abſolutionis beneficium, excommunicationis, vel quamcumque revocationem ipſius, aut ſuſpenſionis, ſeu etiam interdicti per vim vel per metum extortam præſentis conſtitutionis auctoritate omnibus viribus vacuamus. Si autem ſive vindicta ſive violentia creſcat malignandi audacia; eos qui abſolutionem ſeu revocationem hujuſmodi vi vel metu extorſerint, excommunicationis ſententiæ decrevimus ſubjacere.

CVI. *Contra illos qui capiunt vel interficiunt propter ſententias.*

» Item alia hæc eſt: Quicumque, eo quod in reges, principes, barones, nobiles, ballivos, vel quoſcumque miniſtros, aut quoſcumque alios excommunicationis ſeu interdicti ſententia fuerit promulgata, licentiam dederit alicui occidendi, capiendi, ſeu aliàs in perſonis aut bonis ſuis aut ſuorum gravandi: eos qui tales ſententias protulerint, ſive quorum ſunt occaſione prolatæ, vel eaſdem ſententias obſervantes, ſeu taliter excommunicatis communicare volentes, niſi ſententiam re integram revocaverint, vel ſi ad bonorum captionem occaſione ipſius ſententiæ ſit proceſſum, niſi bona ipſa fuerint infra octo dierum ſpatium reſtituta, aut ſatisfactio pro ipſis impenſa, in excommunicationis ſententiam incidant, ipſo facto. Eadem ſint ſententia innodati omnes qui auſi fuerint prædicta licentia data uti, vel aliquo præmiſſorum, ad quæ committenda dari licentiam prohibemus aliaque committere ſuo motu. Qui autem in eadem ſententia permanſerint duorum menſium ſpatio, extunc ab ea non poſſint, niſi per ſedem apoſtolicam, abſolutionis beneficium obtinere.

CVII. *Contra ballivos & judices ſæculares.*

Illud quoque ſub excommunicationis pœna prohibemus, ne quiſquam civitatis diœceſis & provinciæ noſtræ clericos ſeu eccleſiaſticas perſonas trahere ſeu trahi facere præſumat, ſuper quibuſcumque perſonalibus actionibus, coram quocumque judice, domino, ballivo, vel alio temporali vel ſæculari, ſeu ſæcularem juriſdictionem habente. Clerici verò hoc facientes, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto.

CVIII. *Contra dominos temporales qui capi faciunt clericos vel alios propter ſententiam.*

Sed nec ipſi de facto coram talibus & ſuper talibus ſive à clericis ſive à laïcis capti fuerint, in ipſis conſentiant, aut coram eis ſuper iis reſpondeant, ſub eadem excommunicationis pœna, præter alias pœnas de jure ſcriptas. Nos enim ſententias condemnationis & proceſſus quoſlibet coram talibus, ſive per eos, ſive eorum auctoritate & mandato, habentes & habendos, irritos decernimus & inanes. Si autem domini temporales vel ſæculares judices, ballivi præmiſſi, & alii quicumque quomodolibet directè vel indi- A rectè, per ſe vel per alios tales in ſe conſentire, aut ſibi reſpondere, compellere, aut ab eis aliquid extorquere præſumſerint; ipſi domini judices, ballivi, & quilibet alii excommunicationis ſententiæ, ipſo facto, ſe noverint ſubjacere, à qua abſolvi non poſſint, niſi prius eis reſtituant, quod à talibus habuerint, nec remiſſio eorum à quibus exactum extiterit, ipſos extorquentes aliquatenus valeat excuſare.

Anno 1310.

CIX. *Contra illos qui detinent bona & jura eccleſiarum.*

Injuncti nobis officii cura & commiſſa præte- B rita nos compellunt, ut tam præſentis innovatione ſtatuti, quam debitarum adjectione pœnarum, noſtræ & ſubditorum noſtrorum eccleſiæ indemnitatibus conſulamus: ne nos qui alios in ſua juſtitia fovere tenemur, jus noſtrum & eccleſiarum improvidè negligere videamur. Quia igitur nonnulli bona & jura noſtra & eccleſiarum noſtrarum prædictarum ſpiritualia eccleſiaſtica & temporalia modis variis occupare, & occupata detinere, Dei timore poſtpoſito, non verentur: alii verò feuda & retro-feuda, bona & jura, quæ à nobis & eccleſiis noſtræ provinciæ tenere de- C bent, & aliis perſonis recognoſcere vel ſubmittere non formidant. Idcirco præcipimus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ipſis occupantibus & detentoribus; ut bona & jura noſtra & eccleſiarum abſque noſtra & anteceſſorum noſtrorum, ſeu earumdem eccleſiarum prælatorum licentia & aſſenſu minus juſtè occupata & detenta, plenè, integrè & effectualiter nobis & eis reſtituere & agnoſcere: ipſis verò recognitoribus ſubmiſſoribus eccleſiarum, feudorum, & retro-feudorum, ut recognitiones vel ſubmiſſiones quomodolibet factas totaliter infra menſem, ex quo præſens ſtatutum ad eos pervenerit, cum D effectu revocare non omittant.

CX. *Contra illos qui recognitiones & ſubmiſſiones recipi dimittunt.*

Requirimus inſuper & monemus eos qui recognitiones & ſubmiſſiones hujuſmodi per ſe vel per alios quomodolibet receperint aut recipi fecerint, ut omni fraude ceſſante, infra idem tempus illa liberè reſignare, remittere & repudiare, & dimittere non omittant, de quibus reſtitutione, reſignatione, remiſſione, ſeu repudiatione infra xx. dies poſt dictum menſem ſufficienter nos & eccleſiarum prælatos certificare pro- E curent per legitima documenta.

CXI. *Contra illos qui alienant bona eccleſiaſtica.*

Ad hæc interdicimus omnibus & ſingulis nobis & eccleſiis ſubditis quæcumque bona eccleſiaſtica, vel mundana jura, feuda vel retro-feuda, quomodolibet tenentibus vel poſſidentibus, ne de cetero illa in totum vel in partem quoquomodo vel titulo alienare, transferre, recognoſcere, vel ſubmittere quibuſcumque perſonis eccleſiaſticis vel mundanis, collegiis, univerſitatibus, ſeu villis, ſine noſtra aut ſucceſſorum noſtrorum ac prælatorum dictarum eccleſiarum licentia ſpeciali præſumant: & ne quiſquam recognitiones

Digitized by Google

Anno 1310.

& ſubmiſſiones hujuſmodi ſcienter à modo præſumant. In contrafacientes extunc ut exnunc in perſonas ſingulares excommunicationis ; in collegia verò ſeu univerſitates interdicti, in his ſcriptis, ſententias promulgamus : & inſuper occupationes, detentiones, alienationes, recognitiones, tranſlationes, & ſubmiſſiones ipſas, irritas nunciamus, & totaliter annullamus. Eidem quoque excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere eos, qui bona mobilia, feuda, jura, juriſdictiones & libertates quarumlibet eccleſiarum noſtræ civitatis, dioceſis & provinciæ quomodolibet uſurpare, & occupata detinere præſumſerint, niſi infra duorum menſium ſpatium, à præſentis publicatione conſtitutionis connumerandum, taliter occupata vel detenta cum omnibus fructibus & proventibus inde perceptis plenè & integrè reſtituerint illis eccleſiis ſeu eccleſiaſticis perſonis, ad quas pertinere noſcuntur: univerſis & ſingulis eccleſiarum rectoribus & curatis præcipientes, quod præſentem conſtitutionem parrochianis ſuis ſtudeant diligenter exponere ; & ſi fortè quemquam hac excommunicatione ligatum noverint, illi ſepulturam in morte ſeu aliqua eccleſiaſtica ſacramenta in vita non miniſtrent, vel admittant etiam ad divina.

CXII. *Contra indoctos medicos.*

Quia, ſicut intelleximus, plerique indocti, & quorum vita & mores incognita ſunt in civitate, caſtris, oppidis & villis noſtris, & noſtræ provinciæ in arte medicinæ & chirurgiæ & aliis artibus docere, dicere & prædicare contendunt ; & circa exhibendas medicinas & collyria, quamplures imperiti & inexperti ſe ingerunt, ex quibus quamplurima diſpendia proveniſſe noſcuntur ; magiſtrique eſſe cupiunt, qui diſcipuli non fuerunt : diſtrictè ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ inhibemus, ne quis deinceps in civitate, dioceſi noſtra & provincia artem medicinæ & chirurgiæ exercere ſeu docere præſumat, abſque noſtra licentia ſeu epiſcoporum locorum ſpeciali. Decet enim ut prius examinentur & approbentur tam in ſcientia quam moribus hi qui circa ſalutem corporum, quæ rebus quibuſlibet præponenda exiſtit, ſe aſſerunt expertos ; cum maximè in talibus tam periculoſis & arduis quilibet ignorans præſumi debeat, niſi probaverit ſe ſcientem.

CXIII. *Contra clericos malè ſe gerentes.*

Item, præcipimus quod unuſquiſque maximè clericus dolos & conjurationes caveat, odium & æmulationes, obtrectationes atque invidiam fugiat, non vagis oculis, non effrena lingua verborum, non petulanti fluidoque geſtu incedat ; ſed pudorem ac verecundiam mentis ſimplici habitu inceſſuque oſtendat, obſcœnitatem verborum etiam & membrorum & operum penitus exſecretur. Senioribus debitam præbeat obedientiam, neque ullo jactantiæ ſtudio ſeipſum attollat, bonis moribus ſtudeat, ab omnibus illicitis cor & linguam & corpus, Deo auctore, conſervet. Omnis enim jactantia atque immoderatio à moribus bonis eſt aliena. Curam pau-

A perum, peregrinorum, alienarum miſerabilium perſonarum habeant, præbentes eis caritativam refectionem, prout eis à Deo fuerit inſpiratum. Viduas & orphanos & pupillos defendant, & tam in hiis, quam in aliis totius boni laudabile exemplum exhibeant.

CXIV. *Qualiter pueri baptizentur.*

Item, ſi mulier in puerperio deceſſerit, & partus maternis viſceribus adhuc jacere credatur, uterus mulieris ſine mora aperiatur, & puer ſi vivus eductus fuerit baptizetur. Si verò mortuus, extra cimiterium tumuletur. Sed ſi B puer mortuus probabiliter credatur, tunc ſine apertione mulier in cimiterio cum partu tumuletur. Si autem muliere in partu laborante infans in ventre matris tantum caput emiſerit, & naſci nequeat, mox aliqua de obſtetricibus, aquam ſuper caput infantis infundat, dicens: *Ego baptizo te in nomine Patris & Filii & Spiritus-Sancti, amen.* Et erit baptizatus.

Idemque dicendum eſt, prout quidam aſſerunt, ſi major pars corporis præter caput appareat, baptizatur ; ſecus ſi minor, ſolus pes, vel ſola manus appareat, baptizari non debet : quod ſi fiat, nihil agitur. Cùm enim partus C tunc non naſcatur, nec tunc etiam renaſci poteſt. Ceterum ſi ſolum caput, vel ſolùm major pars corporis appareat, nec diſcerni poteſt cujus ſexus ſit, tunc obſtetrix levando caput cum aqua faciendo crucem ſuper caput dicat ſic : *Creatura Dei, ego te baptizo in nomine Patris & Filii*, & levando dicat *& Spiritus-Sancti.* Et erit baptizatus.

CXV. *De Confirmatione.*

Confirmatio eſt ſecundum ſacramentum eccleſiaſticum ab ipſo Chriſto inſtitutum, qui apoſtolos ſuos confirmavit & per eos eorumque ſucceſſores populos confirmandos decrevit. In hoc D ſacramento, ſicut in baptiſmo, compaternitas contrahitur, impediens matrimonium contrahendum & dirimens jam contractum. Nullus poteſt bis confirmari, nullus niſi ipſe baptizatus ſit alium confirmatum præſentet. Nullus proprium filium & è converſo, nec vir nec uxor infantem aliquem ad confirmationem teneat aut præſentet, non plures unum confirmandum, aut unus plures confirmandos præſentet, ne oblivio ex diuturnitate temporis vel perſonarum multiplicitate proveniens, peccati occaſionem inducat. Nullus hoc ſacramentum niſi baptizatus E fuerit accipiat. Confirmandus ſi adultus ſit, prius debet confiteri peccata. In confirmatione nomina poſſunt mutari. Nemo ſine hoc ſacramento debet vitam finire, ideoque ſemper dicatur laïcis, ne diu expectent epiſcopi ſui adventum ad confirmandum ; ſed pueros mittant ad loca proxima ubi epiſcopum audierint adveniſſe.

CXVI. *Contra illos qui alieno ſacerdoti peccata confitentur.*

Nullus alieno ſacerdoti peccata ſua confiteatur, niſi prius à proprio petita licentia & obtenta : quam nullus requiſitus malitioſè dare & recuſare præſumat. In quibuſdam tamen caſibus

Anno 1310.

Digitized by Google

Anno 1310.

liberè poteſt quis confiteri alieno ſacerdoti, licentiâ non petitâ. Primò ſi epiſcopus hoc alii delegaverit, ſecundò ſi in aliena parrochia peccaverit, poteſt de illo peccato ſacerdoti illius parrochiæ confiteri. Tertiò ſi ſuum domicilium in aliam tranſtulerit parrochiam. Quartò cùm eſt vagabundus. Quintò ſi mortis periculum ſibi imminet, nec habere poteſt proprium ſacerdotem: quo etiam caſu poſſet laïco catholico confiteri. Sed nec aliquis ſacerdos alterius parrochianum ad confeſſionem ſine licentia ſui ſacerdotis admittat. Debet autem confitens ſe ipſum non alium accuſare, nec perſonam illius cum qua peccavit debet nominatim exprimere. Sed nec confeſſor de illa quærere debet. Nec debet etiam per nuncium, vel ſcripturam, ſed ore proprio confiteri, ut qui per ſeipſum peccavit, per ſeipſum confiteatur & erubeſcat. Ad hoc confeſſiones mulierum in loco non occulto, ſed in patenti quis audiat, nec earum facies aſpiciat, ſed vel capucium ante oculos teneat, vel alibi faciem avertat: & ſi fortè horribile peccatum audierit, non ſpuat, nec faciem ſuam torqueat, aut ſignum aliquod faciat propter quod peccatorem deterreat, vel rubore ſeu verecundia confundat: ita ut reliqua peccata ſibi timeat revelare. Sacerdos diligenter peccatorem admoneat, & directè inducat, ut omnia peccata ſua humiliter, verè, integrè, ſimpliciter & fideliter confiteatur, nec verecundia vel timore aliqua celet. Oſtendens ei, quia non homini, ſed Deo, cujus perſonam repræſentat, ipſe locuturus eſt, & quod etiam ipſe ſacerdos peccator eſt, & quod beati Petrus & Paulus peccatores fuerunt, quod res pene contra naturam eſt, ut commiſſo quis ſine peccato ſit, & humanum eſt peccare, ſed diabolicum eſt in peccato perſeverare, dicens ei quod ſi fictè & palliatè confiteatur, vel ſi aliquod mortale peccatum celaverit, vel ſcienter dimiſerit, vel partem peccatorum uni ſacerdoti, partem alii confiteatur, talis pœnitentia ad æternam ſalutem non ſufficit promerendam. Intelligens igitur preſbyter ea quæ confitens dicere voluerit, ſollicitando eum ſtudioſè ut cogitet ne aliquod peccatum prætermittat, de delictorum quoque circumſtantiis prudenter & cautè interroget, non tamquam ſcire appetens, ſed ut meliùs & ſalubriùs conſulere ſciat, & utatur conſilio concilii generalis, ubi
„ ſic dicitur: Sacerdos autem ſit diſcretus & cau-
„ tus, ut more periti medici ſuperinfundat vinum
„ & oleum vulneribus ſauciati, diligenter in-
„ quirens & peccatorum circumſtantias, & pec-
„ cati, quibus prudenter intelligat, quale debet
„ illi præſtare conſilium, & cujuſmodi remedium
„ adhibere. Interroget ergo in genere & de diverſis, videlicet utrum peccaverit peccato ſuperbiæ, gulæ, luxuriæ, & ſic de aliis. Unde Auguſtinus: diligens inquiſitor & ſubtilis inveſtigator ſapienter & quaſi aſtutè interroget à peccatore id quod fortè ignorat vel verecundia vult occultare.

CXVII. *Qualiter ſacerdos debet audire confeſſiones.*

Cognito ergo crimine, varietates ejus non A dubitet inveſtigare, videlicet locum, tempus, ſexum, conditionem, cauſam, intentionem, perſonam, modum & alia neceſſaria; non tamen conſpiciendo nimias circumſtantias, nec interrogando de inuſitatis, nec quærendo de illis quæ confitens fortè ignorat, vel numquam audivit. In his inſtruatur & ad peccatum declarandum inducatur. Nam & ſecundùm Gregorium loquendo, ſpecificando & increpando ſæpè culpa detegitur, quam neſcit ille qui confitetur. Et nec inquirat unde perſona cum qua confitens peccavit. Quærat etiam ſacerdos à confitente utrum doleat de commiſſis, dicens ei; B quod non gaudebit ſe converſum, niſi doleat ſe fuiſſe perverſum: & an proponat ulterius non peccare, & pœnitentiam agere de commiſſis. Et ſi reſponderit ſe à peccatis abſtinere non poſſe vel nolle, aut ab aliquibus vult abſtinere, & in aliquibus remanere, nihilominus ſacerdos confeſſionem ejus debet audire & de peccatis conſilium præbere. Prius tamen quam ſibi conſulat ei patienter dicat, quod ſi quis quæcumque habet pauperibus erogaret, & quamdiu vixerit in pane & aqua jejunaret, & alia bona faceret, nihil ſibi proficeret ad vitam æternam obtinendam, quamdiu in peccato commiſſo remanſerit, vel C propoſitum & voluntatem committendi habuerit, nec eum ab aliquo peccato abſolvat, niſi de omnibus pœnituerit, & niſi propoſitum habuerit iterum non peccandi, ad quod toto poſſe & ſtudio eum inducat. Quod ſi fortè ipſum ad veram pœnitentiam & confeſſionem inducere nequiverit, præbeat ei de peccatis confeſſis conſilium dicens in hunc modum: Frater, dico tibi & conſulo, quod jejunes, ores, eleemoſynas, & alia bona facias. Hæc tamen tibi ad æternam vitam non ſufficiunt, & ad ſalutem æternam obtinendam quamdiu in peccato vel peccandi remanſeris voluntate: quia nihil prodeſt jejuna- D re, orare, & alia opera religionis facere, niſi penitus ab iniquitate revocetur: & ſecundùm Iſaïam irriſor eſt & non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet. Opera enim ſine caritate apud Deum nec juſtitiam nec innocentiam præſtant. Talem tamen pœnitentiam facias, ut per hæc bona & alia quæ feceris dignetur Dominus cor tuum ad veram pœnitentiam illuſtrare. Et facta generali confeſſione, ſcilicet, *Confiteor Deo*, &c. non abſolvat à peccatis, ſed dicat ei quod non recipiat Corpus Chriſti quamdiu in peccato & voluntate & propoſito iterum peccandi manebit. Provideat tamen, quantum poteſt, ne in deſpera- E tionis illum inducat periculum. Judæi Judam deſperare fecerunt.

CXVIII. *Ut ſacerdos confitentem confortet.*

Et quia contraria contrariis curantur, ſacerdos peccatori peccata confitenti, & propoſitum ulterius non peccandi habenti ſuadeat & imponat pœnitentiam & correctionem per contrarium ſibi reſpondentem.

CXIX. *Contra ſuperbiam, avaritiam & gulam.*

Contra ſuperbiam enim ſuadeat humilitatem; & injungat orationem; contra avaritiam elee-

Digitized by Google

moſynam effluentem; contra guloſitatem ciborum abſtinentiam & ſobrietatem; contra luxuriam, jejunium & orationes, peregrinationes, diſciplinas, & alias carnis macerationes imponendo, ſemper tamen juxta perſonæ conditionem pœnitentiam quam poterit ſupportare, ne fortè nimium gravetur, gravius peccet etiam injuſtam pœnitentiam imponendo & infringendo.

CXX. *Quam debent injungere infirmis pœnitentiam.*

Nam ſecundùm Johannem Chryſoſtomum, ſi erramus modicam pœnitentiam injungendo, melius eſt propter miſericordiam talem dare, quàm propter crudelitatem magnam infringi. Ubi enim paterfamilias largus eſt, diſpenſator non debet eſſe tenax; & ſecundùm Ambroſium, melius eſt pœnitentias tales præſtare pro miſericordia, quàm prætendere inclementiam. Impoſita ergo pœnitentia & facta generali confeſſione *Confiteor Deo*, &c. dicat ſic: *Injungo talem pœnitentiam tibi ſeu ſatisfactionem peccatis quæ per contritionem confeſſus es.* Et imponens manus ſuper caput ejus dicat, *indulgentiam & remiſſionem omnium peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens & miſericors Dominus, amen. Et ego auctoritate Domini noſtri* JESU-CHRISTI *& beatorum apoſtolorum Petri & Pauli & officii mihi commiſſi, & auctoritate qua fungor, abſolvo te ab hiis quæ confeſſus es & contritus.* Et dicat ei quod ſi poſtmodum reduxerit ad memoriam alia peccata quæ non ſit confeſſus, redeat ad eum ut ea confiteatur.

CXXI. *Contra illos qui debent parcere infirmis.*

Infirmis autem non eſt pœnitentia injungenda, ſed ſolùm innoteſcenda ſeu declaranda. Dicat enim ſacerdos infirmo, cujus peccata audivit: *Frater, ſi ſanus eſſes, pro his peccatis quæ confeſſus es, deberes tot annis vel taliter pœnitere; ſed quia infirmus, nullam injungo pœnitentiam tibi ad præſens corporalem. Si tamen de iſta infirmitate te mori contigerit, facias tantum dari pauperibus, vel piis locis, vel tot miſſas celebrari, vel ſimilia loco prædictæ pecuniæ. Si verò convalueris, tamen pœnitentiam facias.* Et imponens manum ſuper caput ejus, abſolvat eum de peccatis, prout jam de ſano dictum eſt. Quod ſi fortè infirmus pro pœnitentia recipienda ſacerdotem petiit, vel aliqua ſigna pœnitentiæ oſtendit, & priuſquam ſacerdos veniat, ille obmuteſcat, vel amens fit; ſacerdos poſtea veniens ſive ad nutum infirmi, ſive ad teſtimonium illorum, qui illum preſbyterum vel pœnitentiam petentem, vel alia ſigna pœnitentiæ facientem audierunt, debet ei imponere quidquid humanitatis & conſolationis poteſt, abſolvendo eum, & reconciliando, & orationes dicendo, oſculum crucis ſibi dando, in cimiterio ſepeliendo, & ſimilia faciendo. Caveat enim ſacerdos omninò, ne aut verbo ſpeciali, ut dicendo, ego non ſum fur vel adulter, quaſi dicat tu es talis; vel generali, ego ſcio qualis tu es; aut ſigno, aut quolibet alio favore, odio, vel timore prodat vel revelet peccatorem. Sed ſi fortè pro pœnitentia pro peccato injungenda dubitaverit, & epiſcopi vel alterius prudentioris conſilio indiguerit, illud cautè & generaliter ſub aliis terminis abſque alicujus perſonæ expreſſione requirat. Alioquin deponatur, & in arctum monaſterium ad agendam ibi perpetuam pœnitentiam detrudi debet.

CXXII. *Ut medici infirmos moneant de ſalute.*

Medicis corporum ſub excommunicationis pœna præcipimus, ut infirmos moneant & inducant quod ante omnia medicos advocent animarum, ut poſtmodum ad corporalis medicinæ ſalubrius remedium procedatur. Et inſuper B ſub excommunicationis pœna prohibemus, ne infirmis pro corporali ſalute ſuadeant aliquid dare quod in periculum ſit animarum.

CXXIII. *Contra non facientes reſtitutionem.*

Illud quoque notandum eſt, quod non remittitur peccatum niſi reſtituatur vel emendetur ablatum ſeu reſtituendum, ſi emendandi facultas adſit. Non enim poteſt quis verè pœnitere, nec debet apertè abſolvi, nec pœnitentia ſibi induci, niſi prius reſtituat vel emendet rapinam, furtum, ſacrilegium, incendium, uſuram, vel C res ex naufragio vel incendio habitas, ſeu quaſlibet indebitas extorſiones, vel cenſum retentum præter voluntatem domini cui debetur, vel damna cujuſcumque contra juſtitiam data, & generaliter cujuſlibet rei alienæ ſcienter contra juſtitiam debitam detentionem. In hiis ſiquidem omnibus & ſingulis ſacerdos debet præcipere confitenti, ut ſtatim ſatisfaciat juxta poſſe: & ſi peccatum occultum fuerit, fieri debet occultè per ipſum ſacerdotem vel per aliam fidelem perſonam, ſuppreſſo nomine, confitentis reſtitutio ſeu emenda: ſi autem pœnitens non habet rem quam reſtituere debet, vel alia bona mobilia vel immobilia unde ſtatim ſatisfacere D poſſit; vel habet ſeu poteſt iſta, tamen cui reſtitutio facienda eſt præſens non eſt nec eſſe poteſt, & confitens apparet verè pœnitens & contritus proponens firmiter cum poterit ſatisfacere, ſibi pœnitentia injungatur; & ſi ſit infirmus, præcipiat heredibus, ut ſi mori eum contigerit, de hiis plenè ſatisfacere curent pro eodem. Omnibus autem pœnitentibus ſanis vel infirmis, qui aliis tenentur aliquid reſtituere, non excuſantur præcipiendo ſuis heredibus quod reſtitutionem faciant vel emendam, niſi ipſimet in toto vel in parte ſtatim reſtituant vel emendant, ſi hoc commodè facere poſſint. Tenetur etenim alienæ rei E detentor & etiam ejus heres ad reſtitutionem, in quantum illius hereditas ſufficere poteſt.

CXXIV. *Contra illos quibus reſtitutio commiſſa eſt facere.*

Facienda eſt autem reſtitutio domino rei vel heredibus ejus, ſi inveniri poſſint ab his qui bona hujus habuerunt ſeu damna intulerunt, vel heredibus eorum: ſed ſi diligenter inquiſiti, & congruo tempore expectati, non inveniantur, ſed qui, & ubi ſint ignoratur: tunc conſilio ſacerdotis res illa in pias cauſas, præſertim in pauperum ſuſtentationem, diſtribuatur pro illius anima

Digitized by Google

anima cujus fuit: fiatque diſtributio præcipuè in pias cauſas, vel in pauperes ipſius loci, territorii, in quo res reperta vel capta ſeu damnum datum fuit. Si verò ſcitur perſona, cui eſt emenda ſeu reſtitutio facienda; agit tamen in remotis partibus, nec ſperatur quod debet redire: mittatur ei ſi fieri poſſit commodè & ſecurè vel pro eo reſervetur. Quod ſi non venerit, ſi mortuus fuerit; pro anima ejus cum conſilio eccleſiæ pauperibus erogetur, & hoc, ſi res reſtituenda ſit modica. Si verò magni valoris, debet mitti illi ad expenſas detentoris; vel ſi res vel ſumma modica eſt, & debitor inops ſit, ei relinquatur, ut pro anima illius oret.

CXXV. *Contra illos qui pecuniam inveniunt.*

Qui pecuniam vel aliam rem in via vel alibi invenit, tenetur eam reddere ei qui eam amiſit vel perdidit, ſi eum poterit invenire: ſed ſi neſcitur cujus fuerit, aut fortè ſcitur, ſed inveniri non poteſt, publicetur hoc per ſacerdotes vel præcones in eccleſia vel in loco ubi inventa eſt: & dominus expectatus non inventus cujus fuerit, erogetur cum conſilio eccleſiæ pauperibus illius loci, pro illius anima cujus fuit: vel ſi modica ſit res, vel ſumma inventa, & inventor egenus, juxtà perſonæ & rei qualitatem ſibi concedi poterit, ut eam pro eleemoſyna retineat, & pro anima ejus oret cujus fuit.

CXXVI. *Contra raptores.*

Confeſſor verò debet ſcire & diſcernere quidquid habet judicare: quoniam nemo bene judicat qui ignorat. Noſcere debet quod quando plures in rapinis faciendis concurrunt ſimul, quilibet à ſe occupata tenetur reſtituere; dum tamen in occupationibus per alios factis culpabilis non exiſtat. Si enim culpabilis fuerit, quia fortè aliis ut raperent conſuluit; tunc ejus dolo & conſilio damnum datum, ſic in ſolidum, in quantum facere poteſt tenetur præcipuè in foro conſcientiæ. Sed & ſi rapinam paſſus adverſus conſiliarios rapinæ & raptores accuſationes ſeu actiones ſuas ex juſta vel injuſta cauſa exercere non vult, ei tamen ſatisfaciendum eſt, niſi fortè ipſe ſpoliatus raptori qui primus & principaliter tenebatur, & plures ſecum habuerit, liberaliter remiſerit: quo caſu eſt conſiliarius qui nihil habuit liberatus. Sed ſi conſiliarius à rapinam paſſo eſt abſolutus, non ideo alii ad quos pervenerint liberantur, niſi illos expreſsè intellexerit liberare.

CXXVII. *Contra dantes conſilium raptoribus.*

Ceterum ſi non dederit quis conſilium de rapina facienda; ivit tantùm cum raptore, non ut ad rapinam quam diſſuaſit juvaret, ſed ut raptorem, ne ab aliquo lædi poſſet, juvaret vel deffenderet: tunc ſi nulla res ablata eſt, ad nullius rei reſtitutionem tenetur; ſed ſi raptor aliqua abſtulerit, benè tenetur: quia etſi non conſilium, opem tamen ad rapinam dedit: quod verum eſt, ſi raptor ſine eo res apportare nequiviſſet: quod ſi potuiſſet, iſte non tenetur: ſi verò raptor nihil abſtulerit; ſed aliud damnum intulerit, tunc

A nullomodo tenetur qui rapinam diſſuaſit, licèt ad hoc ut cum raptore iverit; ſi tamen raptor nullo modo iviſſet, niſi ejus habuiſſet comitatum, benè tenetur: quia etiamſi verbo diſſuaſit, opem tamen dedit & facto conſuluit.

Generaliter autem reſtitutio facienda eſt qualitercumque in alterius cujus intereſt præjudicium acquiſitum ſit: putà quia damnum per injuriam datum eſt. Ubi verò nullius intereſt, tamen aliàs illicitè acquiſitum eſt: ita quod ſine peccato retineri non poteſt, ut ſicut aliqui dicunt in iis quæ excommunicatus acquirit, & etiam ubi alicujus intereſt, neſcitur tamen quis vel ubi ipſe vel ejus
B heres ſit; tunc idem de conſilio confeſſoris eſt totum pauperibus erogandum, vel eidem, ſi egeat, ut præmittitur, relinquendum. Facienda eſt enim reſtitutio ejus quod quis per furtum, rapinam, oppreſſionem, dolum, vel calumniam acquiſivit: ut per hoc omnes caſus comprehendamus, in quibus ſive per accuſationes, ſive judicis officio competit repetitio. Tenetur quis etiam reſtituere quod alteri debitum eſt, ſive jure naturali & civili, ſive naturali tantùm: quale eſt illud quod ſervo debetur. Si verò civili tantùm debitum eſt, ut ſi heres credens hereditatem ſufficere, ſolvit integrè legatum de quo poterat falſidiam contrahere, legatarius ei reſtituere tene-
C tur: quamvis quidam contradicant, pro eo quod falſidiam detrahere æquum eſt, ſuper qua æquitate lex facta eſt: & idem videtur in eo qui ſcripſit ſe pecuniam ſpe futuræ munerationis debere: qui tamen nihil in veritate accepit, quia licet biennium, poſt quod exceptio pecuniæ non numeratæ non competit, lapſum ſit; non tamen tenetur in foro conſcientiæ reddere ſeu dare aliquid illi creditori, cui jure civili teneretur per exceptionem admiſſam.

CXXVIII. *Contra hypocritas.*

Item, hypocrita qui ſub ſpecie boni chriſtiani
D multa acquiſivit recipiendo in ſe executiones teſtamentorum vel alia, ea reſtituere tenetur quæ per fraudem quæſivit: ſed fortè non illi qui dedit, quia mercedem ſuam jam conſecutus eſt: ſed faciat ſibi amicos de mammona iniquitatis, in pios uſus talia convertendo. Sanè reſtituiſſe, ſeu ſatisfeciſſe quis videtur, qualitercumque quis ſatisfecerit, etiamſi re non reſtitutâ ei cui reſtitutio ſeu emenda facienda eſt, actionibus minimè præcedentibus, ex quo ſibi donavit vel remiſit: dum tamen ſit perſona talis quæ donare vel remittere poſſit: quia ſatisfacere eſt ad voluntatem creditoris ſatisfacere.

E

CXXIX. *De illis qui ad reſtitutionem tenentur.*

Ceterum ſi is qui ad reſtitutionem tenetur evidenter omninò non ſolvendo factus eſt; tunc juxta præmiſſa ſufficit contritio cum propoſito reddendi quando commodè poterit: quia ejus qui nihil habet, nihil periculo eſſe poteſt, & Deus cor interrogat, lex autem opera quærit. Si tamen confeſſor dubitat an ille ſit adeo pauper; ut diximus; tunc conſulat ei, ut bonis cedat; quod ſi fecerit, ſatis eſt. Tunc ejus nota eſt paupertas. Sed & quamvis bonis cedat, nihilominus

Digitized by Google

Anno 1310

debet ei injungere pœnitentiam ſalutarem. Quod facere debet etiam ſi plenè ſolveret ſeu ſatisfaceret. Talis namque duos offendit, ſcilicet Deum qui præcepit furtum non facias, in quo omnis non juſta & illicita alienæ rei occupatio ſive acquiſitio prohibetur, qui etiam dixit, *diliges proximum tuum ſicut temetipſum*, & iterum, *non concupiſces rem proximi tui*. Unde pro tranſgreſſione divini præcepti, injunget ei pœnitentiam ſalutarem per quam Deo ſatisfaciat. Offendit etiam proximum, rem illius illicitè occupando, ſeu contractando, vel ſibi quomodolibet injuriam irrogando: unde ad reſtitutionem, ſeu ſatisfactionem, ſi facilitas adſit vel non adſit facultas, ſaltem ad cedendum bonis tenetur, & alter iſtorum alterum non excludit, unde non ſufficit reſtitutio, ſeu ſatisfactio, vel ceſſio, niſi pœnitentia per quam ſatisfaciat ſequatur. Si verò omnino ſolvendo non eſt, ſed vult in parte vel in toto; ſolvere poterit, non tamen commodè, & ſine periculo ſuſtentationis ſuæ aut uxoris & familiæ: tunc confeſſor debet illum ad veram contritionem & pœnitentiam inducere, dicens illi, fili reſtitue quod potes, ut ſic pœna inferni evites, & cum Deo in cœlis æternaliter glorieris, & ponat ſecundùm Auguſtinum ante oculos ejus judicium Dei: terreat ejus conſcientiam, & perſuadeat pœnitentiam. Et ſi nolit reſtituere, nec converti, vel conteri, non poteſt ſibi pœnitentia, ſed ſolùm conſilium juxta præmiſſa impendi debet. Si verò ad pœnitentiam & contritionem poteſt induci, tunc dicat illi quod ſtatim vel infra certum tempus quicquid commodè emendare poterit emendet; & de reliquo ab eo cui ſatisfieri debet veniam poſtulet humiliter & devotè: quam ſi obtinere poteſt, benè eſt: alioquin componat ſeu ordinet cum ipſo, ut cum ejus voluntate paulatim ſingulis annis & menſibus emendet quod poterit, donec fuerit plenè ſatisfactum, moderatâ tamen vitæ ſuſtentatione ſibi & familiæ reſervata.

CXXX. *De reſtitutione teſtamenti & de emendatione.*

Quod ſi fortè plures ſunt, cum quibus ſatisfacere vel emendare debet; quorum aliqui dilationem concedere aut totum remittere voluerint, alii verò non: tunc confeſſor conſulat illi, ut ad judicem fori contentioſi accedat: qui vocatis omnibus ſtabit judicio majoris partis. Hæc autem majoritas in hoc caſu intelligitur, tam reſpectu debiti quàm etiam reſpectu minorum perſonarum. Si verò omnia paria ſint; præferenda quidem erit humanior ſententia, ſcilicet illorum qui in concedenda dilatione conſentiunt, nec quantùm ad hoc intereſt inter hypothecarios & chyrographarios ſcriptores (a) al. creditores. Si autem nullam poteſt miſericordiam invenire, tunc tenetur ſtatim ſolvere vel bonis cedere: quia talis peccator ſemper eſt in mora, præſertim ubi is cui reſtitutio ſeu emenda fieri debet multùm periculoſè eget. Jura tamen reis condemnatis etiam quadrimeſtre tempus ad ſolvendum concedunt. Ubi autem non eſt tanta & tam pericu-

(a) Hæc verba *al. creditores* videntur ex margine in textum ab amanuenſi eſſe tranſlata: quæ nihil aliud innuere videntur, niſi in quibuſdam exemplis pro *ſcriptores* legi *creditores*.

Anno 1310

A loſa creditoris egeſtas, nec ipſe induci poteſt ad dilationem aliquam concedendam, nec etiam debitorum ad ſtatim emendandum vel reſtituendum; ſunt qui dicunt quod tunc ſacerdos poteſt ſuam conſcientiam informare ex eo quod intendit utiliter agere negotium creditoris. Si enim videt quod creditor non poteſt in promtu, vel in cito, aut ita commodè ſuum recuperare poteſt pœnitenti, recepto ab eo juramento, & aliâ idoneâ cautione, ſi quam præſtare poteſt, moderatam dilationem ad ſolvendum concedere; & ſub conditione, ſcilicet ſi hoc infra B diem ſtatutum adimpleverit, abſolvere: ut ſic debitor debitum ſibi recuperet, & ille in deſperationem non incidat: quamquam rigor juris poſitivi aliud ſuadeat in hoc caſu.

CXXXI. *Contra fures qui faciunt eleemoſynas.*

Nemini licet furari furi vel raptori, uſurario, vel avaro, rem furtivam vel raptam, ut ipſe ex ea eleemoſynam faciat, quia non ſunt facienda mala ut eveniant bona. Aufert enim illi facultatem reſtituendi rem, qui ad eam tenetur. Nec rapinam ſeu furtum juſtificat, eo quod largas raptor ex invaſa re eleemoſynas facit: imò ſpecies furti eſt velle de alieno largiri, qui rem aliquam C ſibi ad certum tempus recepit commodatam, eam alteri committendo, furtum committit: ſed & creditor qui re ſibi obligata utitur, inſcio debitore, furtum committit. Quo caſu ad æſtimationem uſus etiam re domino reſtitutâ tenetur.

CXXXII. *Si circa illicitè acquiſitorum reſtitutionem ambiguitas oritur, tunc erit epiſcoporum conſilium.*

Illud quoque notandum eſt, quod ſi circa illicitè acquiſitorum reſtitutionem ambiguitas oritur, aut ſi res vel ſumma quæ reſtitutioni ſubjacet magna eſt: tunc erit noſtrum & epiſcoporum conſilium expectandum. Ad hoc ſtatuimus D quod ſacerdos damna data ſeu forefacta ſibi à confitentibus ut aliis reſtituant aſſignata, reſtituere non differat, nec ſibi retinere præſumat.

CXXXIII. *Contra excommunicatos qui tenent beneficia, ſi ſalvari deſiderant.*

Illud quoque prætereundum non eſt, quod qui excommunicatus, vel ab * homine ſuſpenſus, vel aliter abſque titulo canonico eccleſiaſticum recipit beneficium: ſi ſalvari deſiderat, omnia inde recepta eccleſiæ reſtituat, & beneficium dimittat, niſi cum eo per ſedem apoſtolicam fuerit diſpenſatum.

* f. ordine.

CXXXIV. *Contra illos qui faciunt guerras.*

E Item, declaramus & denuntiamus, quod quicumque dominum temporalem vel alium potentem inducit ad guerram injuſtè movendam, vel prædam capiendam; in ſolidum ad reſtitutionem tenetur. Ceterùm ſi duo facientes principaliter guerram pacificantur ad invicem, & damna hinc inde data remittant: talis quidem remiſſio non extenditur ad homines & ſubditos illorum, niſi de expreſſo eorum conſenſu ſit facta remiſſio: imò eſt emenda & reſtitutio facienda. Nam & ab illis non poſſent ipſi diu,

Digitized by Google

Anno 1310.

guerra non exiſtente, ſine rapina extorquere tantumdem, vel niſi pax forſan aliter fieri non poſſet. Nam tunc utiliter partis utriuſque negotium geritur.

CXXXV. *Contra illos qui judicant injuſtè.*

Aſſeſſores quoque & advocati incitantes & inducentes ex certa ſcientia & contra conſcientiam judicem ad injuſtè judicandum, in ſolidum ad reſtitutionem tenetur: quia ſi occaſionem damni dat, damnum dediſſe videtur: ſi verò judex ſimplex eſt, & judicat ſecundùm conſcientiam, deceptus tamen conſilio aſſeſſoris bona fide electi, qui communiter juſtus & peritus credebatur; excuſatus eſt, & aſſeſſor tenetur. Tenentur etiam & judex & aſſeſſor ad reſtitutionem, ſi ſe imperitos ſcientes de judicando vel aſſidendo intromittant: quia culpa eſt ſe immiſcere rei ad ſe non pertinentis, & talem aſſeſſorem ſcienter eligens in culpa eſt. Rurſus aſſeſſor percipiens certum ſalarium, & ultra illud aliquid extorquens, ad reſtitutionem tenetur. Alii verò inferiores officiati & nuntii, ſive miſſi & ſimiles, ſi certum percipiunt ſalarium, & ultra illud aliquid extorquent, ad reſtitutionem tenentur: ſi verò certum non percipiant ſalarium, & ultra debitum modum & loci morem aliquem per vim vel immoderatam improbitatem, tunc quidem licet ad reſtitutionem non teneantur, debent tamen inde tamquam de improbè acquiſito eleemoſynas facere. Prohibitus advocare ut religioſus, beneficiatus ac in ſacris conſtitutus, ſi in certis caſibus advocare præſumit, licet non cogatur ſalarium ei à quo percipit reſtituere, quia ejus non intereſt, ex quo ille in aliqua culpa amiſſionis cauſæ non fuit: tenetur tamen juxta ſacerdotis conſilium illud in pias cauſas elargiri. Si verò per cavillationes & malitias ſuas adverſario advocato juſtam cauſam abſtulit, vel aggravavit contra conſcientiam allegando, ſeu poſitionem duplicem vel captioſam faciendo, vel falſum teſtem inſtruendo, vel clienculum ſuum ad vera neganda inducendo, vel litem ex induſtria protrahendo, & ſimilia; tunc in ſolidum illi ad verum intereſſe tenentur. Quod ſi propter ejus negligentiam vel ignorantiam clienculus ſuus cauſam amiſerit, tenetur illi non ſolùm ſalarium extortum; verum etiam damnum litis reſtituere. Nam imperitiæ culpa annullatur verum. Quamquam liceat ei vendere juſtum patrocinium & juriſperito conſilium: pauperi tamen gratis conſulere debet, ſi abſque labore magno & ſtudio reſpondere poteſt, ut ſicut gratis accepit, ſic & gratis det.

CXXXVI. *Contra teſtem corruptum.*

Teſtis corruptus ad reſtitutionem damni ei faciendum tenetur: quia propter ejus falſum teſtimonium cauſam ſuam amiſit. Si verò recipit præmium propter verum teſtimonium dicendum: tunc quod percepit juxta ſacerdotis conſilium in pios uſus erogare tenetur.

CXXXVII. *Contra judicem qui recipit pecuniam.*

Idemque eſt de judice, receptâ pecuniâ, juſtam ſententiam proferente, teſtis tamen & judex delegatus ſumtus moderatos & aſſeſſor competens ſalarium licitè recipere poſſunt.

CXXXVIII. *Contra accuſatores.*

Accuſatores & denunciatores criminum hoc calumnioſè agentes ad illati damni reſtitutionem tenentur. Sed qui ex odio non ex caritate denuntiant, pœnitentiam inde agere debent. Tales etiam non ſolùm ad reſtitutionem damni ſeu pecuniæ tenentur, verùm etiam famæ tenentur: ut ſi fortè vel per ſe vel per alios cantilenas dixerint vel libellum famoſum ſcripſerint ſeu legerint, vel famam & honorem illius detraxerint in locis illis in quibus ſciunt illum ex præmiſſis fore infamatum, profiteantur publicè ſe mentitos fuiſſe. Ubi autem à diverſis & ſuper diverſis infamatus eſt: tunc arbitrio infamati vel ſaltem judicis ſe ſe ſuper purgent; veniam inſuper ab eo ſuper hoc poſtulantes. Deteriores ſi quidem ſunt qui aliorum vitam, mores, famamque corrumpunt; quam hii qui aliorum ſubſtantias prædiaque diripiunt.

CXXXIX. *Item de judice.*

Conſtitutiones contra ſalutem animæ editæ ſervandæ non ſunt: immò conditores earum & ſtatutorum iniquorum, quæ ſunt contra jus naturale quod in evangelio continetur, & in eccleſiarum præjudicium, & contra eccleſiaſticam libertatem, & eorum conſiliarii & ſcriptores & ſecundùm ea judicantes & ea obſervantes & extorquentes, ad reſtitutionem damni ex hoc ſecuti in ſolidum obligantur. Idemque eſt ſi fiat contra jus poſitivum ad pauperes opprimendos & juſtitiam impediendam, & ſuper leges ipſi & ſtatuta ipſo jure non tenentur.

CXL. *Item de uſuris.*

Uſurarii inhoneſta & prohibita lucra exercentes, ad eorum reſtitutionem tenentur. Quidquid autem ſorti accidit, uſura eſt: unde ſcriptum eſt, *mutuum dantes nihil inde ſperantes.* Sed nec ab infideli uſuras recipere licet. Si quis tamen receperit, ſatisfaciat inde auctoritate eccleſiæ illis chriſtianis à quibus forſan ille infidelis uſuras extorſerat, vel quibus eſt alteri obligatus; vel in æde ſacra ad id faciendum deponat, & taliter liberatur. Quod ſi uſurarius multa de fœnore lucratus eſt, de rigore juris etiam talia lucra reſtituere tenetur, ſicut fur, vel raptor, inter quos numeratur: quia tamen qui nimis emungit, ſanguinem elicit; videtur nobis, prout & ſapientibus viſum eſt, in hoc caſu ſufficere debitori, ſi ſortem & ſumtus & moderatum intereſſe duntaxat, & non talia reciperet lucra qualia hoc ſuum repetere uſuris. Cautum indè eſt, quod poſt talem reſtitutionem, remiſſionem de talibus lucris ab illo poſtulet debitore.

CXLI.

Ceterùm uxor & filii & familiares uſurarii furis & raptoris de talibus licitis concedentes & inducentes, & unde vivant aliunde non habentes, excuſati videntur ſi inde peccato non con-

Digitized by Google

Anno 1310.

ſentiunt; ſed potiùs illum ad reſtituendum & corrigendum inducunt: quod verum eſt, ſi ſit ſpecies veriſimilis de illius correctione, & utantur tali moderamine, ut ſuper hoc non ſubtrahatur illi in totum vel in magna parte reſtituendi facultas. Si enim nulla ſit ſpes de ejus correctione, tunc illi ſi ſunt in illis eis aliqua bona ſeparata, de eis vivant: alioquin ſibi quærant victum à conſanguineis, vel amicis, & potiùs debent mendicare oſtiatim, quàm de talibus vivant. Quia potiùs debent omnia mala pati, quàm tali & tanto malo conſentire. Si autem vir crudelis non permittit uxorem de alio comedere, nihilominus tamen vivat de dote ſua ſeu ſponſalitio, ſi quod habet, hoc denuntiet amicis, vel epiſcopo, ut illum compeſcat: quod ſi nulla monitione compeſci poterit, comedat cum cordis dolore, potiùs quàm fame moriatur. Nam talis neceſſitas pœnam furti excuſat, quam citius & commodè poterit, reſtituat, & ad cautelam pœnitentiam agat.

CXLII. *De quæſtis collectis.*

Circa quæſtas, collectas, tallias, ſciendum eſt quod ſi dominus in conceſſionem rei ſuæ retinuit quod poſſit talliare homines, & collectiones poteſt licitè facere, omnino colonus de hoc aliquis ex certa ſcientia retinens, vel ſubtrahens, vel celans, ad reſtitutionem tenetur: dum tamen antiqua & ſolita fiat tallia, & talis quæ etiam ſcitur & probatur, traditurque ab initio quod ex juxta cauſa fuerit impoſita: verùm ſi non fuit dictum quota tallia fiat, ſed in conceſſione rei fuit interminatæ, dictum eſt quod dominus in tali homine vel caſamento poſſit talliam facere; intelligendum eſt de modica tallia, conſiderata hominis facultate, & caſamenti qualitate; ſi verò dominus immoderatè extorſit, debet reſtitutio per ſacerdotem induci. Si colonus non exactus tacitè & expreſsè domini dolo & fraude aliquid domino offert, dominus gratis recipiens reſtituere non tenetur: ſecus tamen eſt, ſi violenter aut minis velt erroribus extorſit, quod ſi fortè ipſe & ejus prædeceſſores exegerint ab hominibus ſuis quæ ſi venderet quidquid habet reſtituere non poſſet: tunc conſulat ei ſacerdos, ut remittat hominibus in compenſationem aliquam ſervitutem, vel aliquos cenſus, ad quos ei fortè tenentur: vel concedat eis aliquam libertatem, vel conſtruat hoſpitale, vel aliquid aliud pium agat, cum conſenſu paſſorum vel ſucceſſorum illorum, certam facientes eleemoſynam de alieno, ſeu illicitè acquiſito.

CXLIII.

Volumus omnes ſcire, quod ſi habens omnia aliena bona ad reſtitutionem tenetur, putà quod habuerit ex injuſto bello, vel ex furto, vel rapina, vel ſimonia, vel uſura, vel ex naufragio, vel ex injuſto pedagio, vel ex injuſtis talliis, vel vi, vel metu extorſit, in ludo cauſa cupiditatis acquiſivit, vel judex, vel aſſeſſor ſeu officialis indebita aliqua acquiſivit: in hiis quidem & ſimilibus caſibus, ſi ſunt notorii, quibus quis ad reſtitutionem non tenetur: puta quia hiſtrionatu vel ſimilibus acquiſivit: ex talibus quidem

A acquiſitis vel eleemoſyna vel perſonalis decima dari & recipi poſſunt. Nam licèt tales turpiter agant, non tamen turpiter recipiunt. Sed & ubi aliquis ad reſtitutionem non tenetur; ſi tamen ex notorio peccato provenit, eccleſia recipere non debet, ne peccatum comprobare videatur. Secus ſi occultum ſit, licèt prælatus hoc ſciat.

Anno 1310.

CXLIV.

Regulariter autem quicumque ex illicita negotiatione, vel aliter ſine calumnia aliquid acquirit, quod cum juxta præmiſſa reſtituere non

B tenetur, prudenter agit, ſi illud in pios uſus eroget, de ſui confeſſoris conſilio. Non damnamus tamen eum, ſi ſuis heredibus talia relinquit. De eo verò quod reſtitutioni ſubjacet, eleemoſyna fieri non debet. Nam ſpecies furti eſt velle, ut prædiximus, de alieno largiri. Non debet quis malè inquirere, ut benè diſpenſet. Nam abominabiles ſunt hoſtiæ quæ ex ſcelere offeruntur. Religioſi autem & clerici adminiſtrationem habentes, poſſunt eleemoſynam & oblationem facere: quin imò quidquid eis ſupereſt, tenentur pauperibus erogare: quoniam quidquid habent

C clerici pauperum eſt. Niſi fortè ſuis ſuperioribus vel eccleſiis illud ex debito reſtituere teneantur, parique ratione hoc licitè facere poſſunt in ſtudio vel peregrinatione de ſuorum abbatum & prælatorum licentia exeuntes. Religioſus ſeu clauſtralis cujuſcumque religionis proprio carens, nullam adminiſtrationem vel officium habens, quia nec proprium, nec etiam voluntatem habendi habere debet, eleemoſynam & oblationem facere non poteſt, niſi fortè cum abbatis voluntate: de omnibus rebus hoc faciat, vel niſi fortè hominem ad mortem eſurientem vi-

D deat: tunc ei de licentia ſummi abbatis Dei omnia ſunt communia, id eſt communicanda, juxta illud *paſce fame morientem. Si non paveris occidiſti.*

CXLV. *De uxore quæ poteſt facere eleemoſynam de propriis bonis.*

Uxor quoque de rebus paternalibus, id eſt ſuis propriis, poteſt etiam viro invito eleemoſynas & oblationes facere: ſed & de bonis viri, de illius licentia & permiſſione, hoc indiſtinctè facere poteſt & debet: quin imò de pane, vino, & ſimilibus, qui de laudabili & approbato more

D quaſi ubique ad uxoris diſpenſationem pertinere ſolent, etiam ſine illius expreſſa licentia, moderatè tamen, hoc facere poteſt; informans ſibi conſcientiam, quia vir ejus hoc ratum habere debeat, etiam ſi aliquando hoc leviter ſibi ad terrorem fortè ne immoderatè det, effectum prohibuerit. Informans etiam ſibi conſcientiam ex pauperis qualitate, credens quod ſibi vir illum videret, id ipſum faceret: ſin autem creditur omnino viro diſplicere, nec aliquo modo valet ſuam conſcientiam informare, nullatenus cum alius ſcandalo det.

CXLVI. *De dotalibus.*

Quod verò de rebus viri diximus, idem eſt de dotalibus, quorum maritus dominus eſt, in-

Digitized by Google

Anno 1310.

telligi debet filius familias de caſtrenſi, & de caſtrenſi peculo. Nam quoniam ad illa paterfamilias cenſetur eleemoſynam & oblationem facere, poteſt de adventitio & perfectitio ſine patris licentia vel permiſſine id agere.

CXLVII. *Omnes fideles flexis genibus debent adorare Corpus Chriſti.*

Quando Corpus Domini fertur vel refertur ad infirmos, omnes fideles illud devotè & reverenter flexis genibus eundo & redeundo adorent. Nos autem omnibus pœnitentibus & humiliter confeſſis ipſum Corpus Chriſti aſſequentibus xl. dies de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer relaxamus.

CXLVIII. *Ne moniales pro delictis priventur præbendis.*

Item, ſub pœna excommunicationis firmiter inhibemus, ne monachi ſeu moniales pro delictis ab eis commiſſis præbendis ſuis priventur: ſed in ſuis monaſteriis recipiantur, in quibus puniantur & corrigantur, conſiderata qualitate delicti, ſecundùm regulares obſervantias & alias, prout ſecundùm Deum juſtitiam ſuperioribus & prælatis eorumdem monaſterii videbitur expedire.

CXLIX. *Nullus excommunicari debet, niſi pro peccato mortali & pro contumacia.*

Item, cum nullus excommunicari debeat, niſi pro peccato mortali, & contumacia, de qua dubitandum non eſt, quin peccatum mortale exiſtat.

CL. *Ut presbyteri moneant omnes parrochianos.*

Præcipimus ſub pœna excommunicationis, quod omnes preſbyteri moneant in ſuis eccleſiis, & inducant parrochianos ſuos, ut cum ſuper excommunicationibus in eos latis fuerint per eccleſiam militantem abſoluti, nihilominus confiteantur & conterantur de peccato contumaciæ, vel inobedientiæ, pro quo excommucati fuerunt. Hoc enim expedit eis ad ſalutem.

CLI. *Contra religioſos.*

Item, ſub pœna excommunicationis omnibus religioſis mendicantibus utriuſque ſexus, cujuſcumque religionis exiſtant, noſtræ civitatis diœceſis & provinciæ, firmiter inhibemus, ne extra ſua monaſteria & clauſtra novas manſiones ſibi appropriare, ſeu nova beneficia ad ſuos uſus conſtuere præſumant, ſine noſtra & epiſcoporum locorum licentia ſpeciali; niſi hoc eis à ſede apoſtolica ſpecialiter ſit indultum: ſuper quo nobis & locorum ordinariis fidem facere teneantur.

CLII. *De decimis eccleſiarum.*

Item cùm decimæ de jure communi ad parrochiales eccleſias pertineant, omne dubitationis ſcrupulum amoventes, declaramus quod omnium novalium decimæ ad eaſdem eccleſias

A pertinent pleno jure. Nullus itaque hujuſmodi novalium decimas contra voluntatem preſbyterorum parrochialium ſibi appropriare præſumat ſeu recipere, niſi ſuper hoc ſedis apoſtolicæ privilegio ſit munitus. Novale verò volumus omnes ſcire agrum ſeu quodcumque prædium de novo ad culturam redactum: de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuit. Privilegiaque ſuper hujuſmodi novalibus religioſis conceſſa, non de quolibet tali novali intelligenda fore credimus; ſed de illo duntaxat cujus decimam religioſus poteſt convenienter abſque gravi detrimento parrochialis eccleſiæ retinere:
B cum talis ſit ſæpè locus incultus, de quo parrochialis eccleſiæ percepit magnos decimarum ratione proventus.

CLIII. *Contra tabelliones.*

Item, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ omnibus auctoritate imperiali notariis & tabellionibus præcipimus, ut quandocumque in cauſis ſpiritualibus & eccleſiaſticis conficere contingent inſtrumenta, ſuper eiſdem inſtrumentis faciendis prius recipiant prothocolla, quæ penes ſe dimittant in cartis: ut ex hoc per eos in eſſentialibus nihil mutetur. Et quia qui malè agit odit
C lucem, ſtatuimus ut iidem tabelliones non occultè in privatis domibus, ſed publicè & in loco publico hujuſmodi prothocolla & creanta ſuper conficiendis ab eis inſtrumentis recipiant, adhibitis ad minus duobus teſtibus fide dignis, niſi contractus talis ſit, qui de conſenſu partium contrahentium uſque ad certum tempus vel ad voluntatem eorumdem contrahentium teneri debeat in ſecreto.

CLIV. *Contra Sacerdotes qui nolunt recommendare ſtatuta.*

Item, in virtute ſanctæ obedientiæ omnibus ſuffraganeis noſtris & eorum vices gerentibus
D præcipimus, ut hæc ſtatuta ſalubria recipiant infra menſem, & ea in ſuis ſynodis epiſcopalibus, vel alias quamprimum potuerint, congregatis omnibus eccleſiarum ſibi ſubditarum prælatis, rectoribus, vicariis, & perſonis eccleſiaſticis utriuſque ſexus, & publicè legere & nuntiare procurent, ac deinceps annis ſingulis in perpetuum ſuis ſubditis & in ſuis ſynodis eadem ſtatuta provincialia recommendare faciant; ea præcipientes ab omnibus obſervari & inſuper omnium eccleſiarum cathedralium, collegiatarum, & monaſteriorum, tam monachorum quam monialium abbates, abbatiſſæ, priores,
E nec non archi preſbyteratuum, decanatuum archipreſbyteri vel decani quamprimum commodè potuerint, ſub pœna excommunicationis, copiam de hujuſmodi ſtatutis cum moderatis expenſis recipiant, & de eis vicariis eccleſiarum & aliis perſonis eccleſiaſticis præfati archipreſbyteri & decani in ſuis archipreſbyter atibus & decanatibus fiat copia: in tantum quod modis omnibus ſub pœna prædicta omnes perſonæ eccleſiaſticæ eadem ſtatuta penes ſe habeant infra inſtantem nativitatem Domini.

Digitized by Google

Anno 1310. CLV. *Ut presbyteri bis in anno ſtatuta legant.*

Et quia dilatio temporis oblivionem inducit, præcipimus ſub eadem pœna, ut illi in ſuis decanatibus congregati, omnibus presbyteris ſibi ſubditis annis ſingulis, certâ die vel diebus, eadem ſtatuta relegant; ut ſuper eis pleniùs inſtruantur. Presbyteri autem ſaltem bis in anno ſtatuta eadem legant & videant, & in quantum parrochianos ſuos tangunt, & ſuper eis inſtrui poſſunt ipſa ſtatuta in ſuis eccleſiis ſemel in anno unâ die, ſi fieri poteſt, vel pluribus in vulgari publicent, & exponant, prout melius poterunt ſecundùm ſcientiam à Deo ſibi datam: ut nemini in noſtra civitate, diœceſi & provincia lateant ea, quæ in noſtro provinciali concilio ſunt cauſâ ſalubritatis inſtituta.

CLVI. *Ad dandam abſolutionem.*

Poſtremò venerabilibus fratribus noſtris epiſcopis ſuffaganeis noſtræ provinciæ committimus cuilibet in ſua civitate & dioceſi plenariam poteſtatem abſolvendi ſuos ſubditos ab omnibus prædictis ſententiis per nos latis, ſi quas incurrerint; ita tamen quod prius ſatisfecerint de commiſſis, eiſdem ſtatutis ſemper in ſuo robore duraturis. Item omnibus presbyteris nobis ſubditis civitatis, diœceſis & provinciæ noſtræ Trevirenſis verè pœnitentibus & confeſſis, qui quolibet menſe vel ſæpiùs unam miſſam celebraverint de Sancto Spiritu, & aliis perſonis eccleſiaſticis, & ſæcularibus, preces Deo devotas & orationes, & præcipuè orationem dominicam cum ſalutatione beatæ Virginis, erga Deum piâ devotione effuderint, pro ſtatu pacifico imperii & regni, & perſonarum piiſſimi principis chariſſimi domini & fratris noſtri HENRICI Dei gratiâ Romanorum regis ſemper auguſti, & sereniſſimæ auguſtæ dominæ MARGARETÆ feliciſſimæ conjugis ſuæ, quæ ſibi à Deo data eſt, & ut Deus ipſos & nos ab omnibus adverſis protegat & deffendat, progreſſuſque eorum & noſtros ad laudem Dei, de virtute in virtutem dirigat, & proſperari faciat: quoties dictam miſſam celebraverint, & prædictas preces effuderint, xl. dies de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer relaxamus. Et hoc presbyteri in ſuis eccleſiis quamprimum commodè potuerint, non differant omnibus intimare. Inſuper ſcire volumus univerſos, quod nos BALDUINUS prædictus Trevirenſis archiepiſcopus nobis ſuper præmiſſis omnibus & ſingulis reſervamus poteſtatem addendi, minuendi, corrigendi, interpretandi, & declarandi quoties viſum fuerit expedire.

EXPLICIT.

CONCILIUM TERRACONENSE

Sub Johanne patriarcha Alexandrino & adminiſtratore eccleſiæ Terraconenſis, anno M. CCCXXIX. celebratum.

Ex M. S. eccleſiæ Avenionenſis.

Anno 1329. JOANNES patriarcha Alexandrinus ac adminiſtrator eccleſiæ Terraconenſis in ſpiritualibus & temporalibus à ſede apoſtolica deputatus in concilio Terraconenſi, quarto calendas Martii, anno Domini milleſimo trecenteſimo viceſimo nono.

Ad officium pertinet præſidentis conſtitutiones à ſe vel à prædeceſſoribus ſuis editas, quas obeſſe conſpicit potiùs quam prodeſſe, reſecare ſimpliciter, vel in melius reformare; & ſubditos ſuos certos reddere quas habeant obſervare. Recognitis igitur diligenter prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus archiepiſcoporum ſanctæ eccleſiæ Terraconenſis, editis in diverſis provincialibus conciliis, per eos diverſis temporibus celebratis, ac quibuſdam ex ipſis tamquam periculoſis, quibuſdam verò tamquam ſuperfluis reſecatis, illas quas utiles ſeu neceſſarias invenimus, ſimul cum quibuſdam, quas de novo edidimus, ſacro concilio approbante, in præſenti volumine providimus redigendas: decernentes eaſdem, & non alias haberi pro conſtitutionibus conciliorum provincialium provinciæ Terraconenſis, ac mandantes eaſdem inviolabiliter obſervari.

SPARAGUS in (a) concilio per eum celebrato Terracone, calendas Maii, anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo. (a)

I. *Contra facientes alligationes illicitas.*

Cùm aliqui quærentes quæ ſua ſunt, non quæ JESU-CHRISTI, cùm beneficia eccleſiaſtica in Eccleſia Dei vacent, ſuos ſibi attrahunt, & pactionibus illicitis eos ſibi alligant, ut propter majorem numerum pravitatis obtinere valeant quod intendunt, ad offenſam Dei & ſcandalum populi chriſtiani, & propriæ ambitioni damnabiliter ſatisfiat. Ideoque ſtatuimus, generali concilio approbante, quod quicumque de cetero talia præſumſerit attentare, omninò beneficio careat ſic obtento: ita quod numquam in eadem eccleſia beneficia valeat adipiſci. Anno 1230.

(a) Hujus concilii meminit Baluzius Marcæ Hiſpanicæ lib. 4. qui cùm archiepiſcopo interfuiſſe ait, Guillelmum Vicenſem, Pontium Dertuſenſem, Garſiam Oſcenſem & Berengarium Barcinonenſem epiſcopos.

Digitized by Google

Anno 1239.

PETRUS (a) in primo concilio per eum celebrato Terracone, anno Domini milleſimo ducenteſimo triceſimo nono.

II. *Ne clerici ſæcularibus negotiis ſe immiſceant.*

Statuimus ac mandamus, quod curam animarum habentes, & qui ſunt in perſonatibus, vel dignitatibus conſtituti, publica officia ſæcularia non aſſumant; nec bajulas, nec vicarias teneant laïcorum; ſed in eccleſiis ſuis perſonalem & continuam reſidentiam faciant, ſicut decet.

III. *Contra clericos, qui in pluribus eccleſiis ſunt canonici.*

Item, ſtatuimus & mandamus, quod aliquis in eodem epiſcopatu vel in diverſis, duas canonicas non habeat, quæ ex ſpeciali ſtatuto reſidentiam perſonalem requirunt, & alterâ tantùm debeat eſſe contentus.

IV. *De regularibus.*

Item, ſtatuimus quod monachi vel canonici regulares, qui relicto habitu ad ſæculum redierint, vel voto ſunt aſtricti niſi infra menſem ad clauſtrum redierint, & votum ſuum curaverint adimplere; ſuis beneficiis ſint privati ut apoſtatæ, & tamquam excommunicati ab omnibus evitentur, & excommunicati denuntientur diebus dominicis & feſtivis. Et moneantur & excommunicentur tam ipſi, quàm commiſcentes cum eis, & dantes eis conſilium vel favorem.

V. *Ne fiant viſtæ in monaſteriis.*

Item, præcipimus & mandamus omnibus judicibus & advocatis litteratis, ne conveniant vel interſint alicui viſtæ, quæ fit vel fiat in monaſteriis vel grangiis religioſorum; & hoc ſub pœna excommunicationis præcipimus & mandamus.

VI. *De raptoribus & incendiariis.*

Item, ſtatuimus quod incendiarii & raptores publici tamquam excommunicati vitentur, & eccleſiaſticâ ſepulturâ careant, niſi per ſe vel per heredes ſatisfactionem fecerint vel emendam.

Anno 1240.

PETRUS in ſecundo concilio Valentiæ celebrato, anno Domini (b) milleſimo ducenteſimo quadrageſimo octavo.

VII. *Ne aliquis clericus advocet contra eccleſiam Terraconenſem.*

Sacro approbante concilio, ſtatuimus ut ſi aliquis clericus Terraconæ provinciæ contra Terraconenſem eccleſiam officium advocationis, non petitâ à nobis licentiâ & obtentâ, perſtiterit; niſi pro ſua eccleſia, ſcilicet noſtræ provinciæ, in qua intitulatus fuerit, vel niſi ſuam cauſam vel ſuorum proſequatur; beneficio quod habet in Terraconenſi provincia auctoritate hujus conſtitutionis noverit ſe privatum.

VIII. *Contra archiepiſcopum Toletanum.*

Item, ſacro approbante concilio, ſtatuimus quod ſi Toletanus archiepiſcopus per Terraconenſem provinciam tranſitum faciens, crucem ante ſe portari fecerit, vel pallio uſus fuerit, vel indulgentias dederit in noſtra provincia, quæ ſunt vel fuerunt per eumdem temerè alicubi attentata, loca ad quæ ipſe taliter & in quibus prædicta attentaverit, quamdiu ibidem fuerit, ceſſent penitus à divinis, & ne ejus præſumtio remaneat impunita, ſi ſupradicta in provincia noſtra de cetero commiſerit, auctoritate noſtra & ſacri concilii; ipſum extunc quaſi exnunc excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere. Et ſi aliquis litteris indulgentiæ archiepiſcopi Toletani in noſtra provincia uſus fuerit, tamquam falſdarius puniatur.

IX. *Ne clerici extranei altaria erigant.*

Item, ſtatuimus quod ſi aliquis clericus de provincia aliena in provincia noſtra & ſpecialiter in regno Valenciæ, altaria de novo ædificaverit, vel juriſdictionem ſibi aliquam uſurpaverit in noſtrum præjudicium vel gravamen, ipſum auctoritate noſtra & ſacri concilii extunc, quaſi exnunc, ſubjacere excommunicationis ſententiæ decernimus.

X. *Ne clericus contra ſuum epiſcopum advocet.*

Item, ſtatuimus quod aliquis clericus contra epiſcopum ſuum non advocet, tam pro epiſcopo, à quo majus beneficium obtinuit, quam à ſuo; vel niſi ſuam vel ſuorum injuriam proſequatur.

XI. *De extrema-unctione.*

PETRUS in tertio concilio Terraconenſi, (c) Sacramentum extremæ unctionis petentibus liberè & ſine pecunia à ſacerdotibus miniſtretur: & ſingulis annis clerici ampullam deferant, in qua oleum recipiant infirmorum; quoniam eis chriſma & catechumenorum oleum tribuetur, conſuetudine aliquâ non obſtante.

XII. *Quæ feſta debeant coli.*

Item, Cùm otium & deſidia fomentum pariant vitiorum, feſtivitatum multitudinem duximus ſeparandam: cùm in illis eò quòd non laborant, pauperes aggraventur, & otioſi & deſidioſi ad illicita provocentur: quare feſtivitates colendas neceſſariò ſubjiciamus, quas qui contemſerint colere, per ſuum preſbyterum compellantur. Feſtum ſcilicet Circumciſionis Domini, Epiphaniæ, ſancti Vincentii, Purificationis ſanctæ Mariæ, Matthiæ apoſtoli, Annunciationis beatæ Mariæ, duorum dierum octavæ Paſchæ, ſancti Marci evangeliſtæ, Philippi & Jacobi, Inventionis ſanctæ Crucis, Aſcenſionis Domini, feriæ ſecundæ octavæ Pentecoſtes, Johannis-Bap-

(a) Petrus iſte dictus fuit Petrus Albalatius, ut docet nos Baluſius lib. 4. Marcæ Hiſp. ubi hujus concilii meminit.

(b) Iſtud concilium anno 1240. 8 idus Maii collocat Stephanus Baluzius lib. 4. Marc. Hiſp.

(c) Concilium iſtud celebratum fuiſſe anno 1242. 3 idus Maii docet nos Baluzius Marcæ Hiſp. lib 4. cui interfuerunt Pontius Dertuſanus Pontius Urgellenſis & Vitalis Oſcenſis epiſcopi.

Digitized by Google

tiſtæ, Petri & Pauli, ſanctæ Mariæ Magdalenæ, Jacobi apoſtoli, ſancti Laurentii, Aſſumtionis beatæ Mariæ, ſancti Bartholomæi, Nativitatis beatæ Virginis, Matthæi apoſtoli, ſancti Michaëlis, Lucæ evangeliſtæ, Simonis & Judæ, omnium ſanctorum, ſancti Martini, ſancti Andreæ, ſancti Nicolai, ſancti Thomæ, Nativitatis Domini, ſancti Stephani, ſancti Johannis evangeliſtæ, & quælibet parrochia obſervet feſtivitatem illius ſancti in cujus honore conſtituta eſt major eccleſia. Officia verò harum ſolemnitatum & omnium aliarum, ſive ſint novem ſive trium lectionum, prout hactenus conſuevit fieri, à clericis in eccleſiis & in portionibus obſerventur, & ad audiendum officia laïci nihilominus moneantur.

XIII. *De celebratione miſſarum.*

Item, quia aliqui ſacerdotes plures celebrant miſſas contra canonicas ſanctiones, jubemus quod niſi in die natalis Domini, tres miſſas audeat nullus celebrare: quod ſi fecerit, in excommunicationem incidat, ipſo facto; & officio beneficioque privetur. Duas verò toleramus, ſive tolerando permittimus, una & eadem die, quando urgens neceſſitas fuerit, celebrari quouſque dominum papam ſuper eodem negotio conſulamus. Neceſſitatem ſiquidem declaramus, cum unicus ſacerdos habet duas eccleſias, quarum una dependet ab alia, & altera illarum non poteſt habere proprium ſacerdotem, vel ſunt tenues, nec parrochiani propter diſtantiam loci, vel aliam rationabilem cauſam poſſunt commodè ad alteram convenire, & in aliis caſibus à jure conceſſis. Quandocumque verò duas miſſas celebrari contigerit, ſacerdos caveat, ne poſt ſumtionem ſanguinis in prima miſſa, vinum profuſionis accipiat. Quod ſi fecerit, eadem die non poterit celebrare.

XIV. *Quod epiſcopi & eorum officiales juſtitiam gratis reddant.*

Item, præcipimus quod epiſcopi, & eorum officiales & alii clerici, ordinariam juriſdictionem habentes, gratis cauſas examinent, ſententias ſponte proferant, nullam inde pecuniam recipientes, ſalvo quod pro juſtitia ratione dominationis debetur. Quotum autem pretium percipiatur pro labore temperatur.

XV. *Quod epiſcopi ad concilia provincialia veniant.*

Item, cùm epiſcopi ad provinciale concilium non veniant, ut deberent, excuſationes frivolas prætendentes; ex quo diſciplina eccleſiaſtica enervatur, & ſacri canones contemnuntur. Statuimus ut ab hac hora in antea omnes epiſcopi ſine quolibet diffugio ad provinciale concilium veniant prout decet, niſi causâ neceſſariâ & urgentiſſimâ excuſentur. Et quicumque epiſcopus contra hanc conſtitutionem duxerit faciendum, ab archiepiſcopo vocatus, civitatem adeat Terraconem, ibidem tamdiu moraturus, quamdiu ab archiepiſcopo recedendi licentiam obtinuerit ſpecialem.

XVI. *Quod clerici ad ſynodum veniant.*

Eodem modo ſtatuimus, ut omnes clerici curam animarum habentes, ad ſynodum veniant cathedralis eccleſiæ, in cujus diœceſi commorantur, occaſione vel conſuetudine aliquâ non obſtante. Eamdem pœnam, ſi hujus conſtitutionis tranſgreſſores fuerint, in ſuis civitatibus incurrentes.

XVII. *Ut eccleſia laïcis non dentur, ſed gubernentur per clericos.*

PETRUS in quarto concilio Terraconenſi. Cùm eccleſiæ parrochiales per laïcos adminiſtrari non debeant; ſtatuimus quod laïcis de cetero nullo modo attribuentur, ſed per clericos & viros eccleſiaſticos eccleſiæ gubernentur, ſecundùm canonicas ſanctiones.

XVIII. *Contra conſpiratores.*

PETRUS in quinto concilio Terraconenſi. (a) Conſpiratorum genus odibile cupientes à perverſitate hujuſmodi coërcere, ſacri approbatione concilii excommunicamus omnes conſpiratores, & colligationes illicitas facientes in clero & contra conſtitutos in clero. Sententiam autem hujuſmodi ad præterita duximus extendendam, niſi infra menſem à tempore ſententiæ, quis conſpirationem & colligationem hujuſmodi pro poſſe duxerit revocandam. Simili ſententia innodamus omnes qui contra conſtitutos in clero libellos famoſos compoſuerint, & qui opem fecerint, & qui compoſitos inventos nòn rapuerint ſine mora.

XIX. *Contra invaſores & raptores rerum eccleſiaſticarum.*

Item, cùm quidam in aliorum prædiis propria commoda ſtudeant invenire, ſacro approbante concilio, excommunicamus invaſores, raptores, & deprædatores bonorum eccleſiarum, & eccleſiaſticarum rerum, & locorum religioſorum, qui bona prædicta rapuerunt, vel invaſerunt violenter, dummodo perſonæ de quibus querelam habuerint pacem fecerint, prout ſtare viri debuerint. Eadem etiam excommunicatione ligamus fautores & receptatores prædictorum malefactorum, ſtatuentes ut quamdiu principales malefactores in aliqua villa vel civitate fuerint, eccleſiæ ceſſent penitus à divinis. Et ſi fortè principales malefactores mortui fuerint abſque ſatisfactione condigna, licèt in articulo mortis abſoluti fuerint, eorum corpora non tradantur eccleſiaſticæ ſepulturæ, quouſque heredes morientium ſatisfecerint injuriam paſſis, & damnum fuerit penitus emendatum: nec prædicti in ſanitate aliquatenus abſolvantur, niſi cùm de præmiſſis omnibus ſatisfecerint competenter: ſimili excommunicationis ſententiâ innodamus omnes illos, qui quædam clericorum & locorum

(a) Hoc concilium anno 1244. celebratum tradit Baluzius lib. 4. Marc. Hiſp. huicque interfuiſſe Pontium Dertuſenſem, R. Herdenſem, Vincentium Cæſar-Auguſtanum, Petrum Pampilonenſem, Petrum Barcinonenſem epiſcopos.

Digitized by Google

Anno 1329.

rum religioſorum & hominum eorumdem ſcienter & voluntariè receperint in caſtris ſuis, vel emerint, & caſtra illa vel villæ, in quibus retenta fuerint prædicta ceſſent penitus à divinis, quouſque damnum datum pro poſſe ſtuduerint emendare; & licèt invaſores & raptores eccleſiæ in genere ſint excommunicati: non tamen evitentur niſi facti evidentia, vel confeſſione propria hoc conſtaret, quouſque in ſpecie denunciati fuerint. Abſolutio talium cuilibet epiſcopo in ſua diœceſi auctoritate ſacri concilii eſt commiſſa, ut quilibet epiſcopus in ſua diœceſi faciat publicari, & vitari excommunicatos per alium epiſcopum.

XX.

Item, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, quod quilibet epiſcopus in ſua diœceſi denuntiet ſententias per alium epiſcopum latas ad ſignificationem ipſius, & inter excommunicatos ab eo, & faciat per ſuam diœceſim tamquam excommunicatos certius evitari.

XXI.

Ne aliquis parrochiali eccleſiæ adminiſtret antequam curam recipiat animarum.

XXII.

PETRUS in ſexto concilio.

Statuimus, quod nullus clericus inſtitutus, vel præſentatus in parrochiali eccleſia à clerico vel laïco, in eadem adminiſtrare præſumat, quouſque à diœceſis epiſcopo curam in eadem eccleſia receperit animarum, contraria conſuetudine non obſtante, quæ potius dicitur corruptela. Quicumque autem contra fecerit; ipſo facto, jure quod habet vel habere credit in eccleſiam, ſit privatus ea vice, poteſtate data diœceſano removendi inſtitutum, ſeu etiam præſentatum: nihilominus ſtatuentes quod inſtitutus & confirmatus per epiſcopum nullo caſu valeat ab alio quam à ſuo epiſcopo removeri.

XXIII. *De invaſoribus.*

Olim excommunicaſſe recolimus invaſores, raptores, & deprædatores bonorum eccleſiarum, rerum eccleſiaſticarum, & locorum religioſorum, qui bona prædicta rapuerint vel invaſerint violenter, dummodò perſonæ, de quibus querelam habuerint, patefecerint jura ſtare. Eadem excommunicatione ligavimus fautores & receptatores prædictorum malefactorum; ſtatuentes, ut quamdiu principales malefactores eſſent in aliqua villa, vel in civitate, ceſſaret eccleſia penitus à divinis; & ſi fortè principales malefactores abſque ſatisfactione condigna ab hoc ſæculo tranſmigrarent; licèt eſſent in mortis articulo abſoluti, eorum corpora non traderentur eccleſiaſticæ ſepulturæ, quouſque heredes morientium ſatisfecerint paſſis injuriam, & damnum datum penitus emendaſſent. Nec prædicti in ſanitate abſolvi poſſent, niſi de præmiſſis omnibus prius ſatisfeciſſent paſſis injuriam competenter. Simili conſtitutione innodamus omnes illos qui prædicta clericorum & locorum religioſorum & hominum eorumdem, ſcienter receperint, & voluntariè in caſtris ſuis, & emtores ab eis; & quod caſtra & villæ in quibus prædicta eſſent retenta, ceſſarent penitus à divinis quouſque damnum datum ſtuduiſſent pro poſſe ſuo emendare. Verùm quidam per ſe prædictam conſtitutionem perversè intelligentes, eam trahunt ad res modicas, & ad ea quæ non ex propoſito nocendi, ſed ex neceſſitate qua non credentibus offendere capiuntur. Nos autem per uſum, intellectum & dubitationem hujuſmodi, penitus declarantes in omnibus ſupradictis caſibus, ſic duximus declarandum, quod illi tantùm intelligantur excommunicati, qui eo propoſito cum armis vel ſine armis violenter invaſerint vel deſtruxerint loca prædicta, & ceperint homines ipſorum, & res eorumdem, in quo graviter delinquunt. Loca autem in hoc ſolo caſu ceſſare volumus penitùs à divinis, quamdiu ibi prædicta fuerint violenter accepta. Auctores autem & emtores prædicti, poſt admonitionem legitimam, in noſtra diœceſi ad arbitrium excommunicentur: & ſi aliquem prædictorum excommunicatorum abſque ſatisfactione condigna mori contigerit, tamdiu careat eccleſiaſtica ſepultura, quo ad uſque heredes ipſius damnum datum per eum plenariè paſſis injuriam, vel heredibus eorum ſit deſtitutum.

XXIV. *De baptiſmo.*

Quia intelleximus quod aliqui Saraceni captivi fictè veniant ad baptiſmum, ut poſſint jugum evadere ſervitutis: ſtatuimus ut cùm Sarraceni hujuſmodi ad eccleſiam cauſa baptizandi confugerint, diebus aliquibus per rectorem eccleſiæ conſerventur, ut cognoſcat utrum in tenebris ambulent vel in luce: & ſi perſeveraverint in propoſito baptizandi, eiſdem baptiſmum ulterius non negetur.

XXV. *Contra dantes occultè beneficia.*

PETRUS in ſeptimo concilio (a). Cum occulta donatio ſuſpicione non careat, juxta canonicas ſanctiones, ſacri approbatione concilii donationes occultas de dignitatibus, perſonatibus, rectoriis, præbendis, ſeu portionibus, & aliis omnibus adminiſtrationibus, miniſteriis, officiis, & beneficiis eccleſiaſticis, quocumque nomine exerceantur, fieri prohibemus: ſtatuentes, ut tam donator, quam donatarius donationem factam infra tempus de conferendis beneficiis à canonibus definitum, & à vacationis tempore computandum taliter ſtudeant publicare, ut appareat cui donaverint, & quo tempore ſit donatum. Aliter quidem facta donatio, ipſo jure, non valeat, nec alicui competat actio vel deffenſio ex eadem. Sanè quod donator, qui contra hoc ſtatutum venerit, conferendi poteſtate careat ea vice, & ad alios ſecundùm Lateranenſis ſtatuta concilii hujus collatio devolvatur.

(a) Anno 1247. celebrato, ut docet Baluzius Marc. Hiſp. lib. 4.

Digitized by Google

Anno 1329.

A

XXVI. *De bonis prælati defuncti.*

(a) PETRUS in octavo concilio. (a) Cùm non ſine gravi peccato quod ſuum non eſt poſſit aliquis retinere; antiquum canonem hoc hujuſmodi placiti ad memoriam reducentes, ſacro approbante concilio, ſtatuimus quod poſt mortem archiepiſcopi, vel alterius prælati, ſeu beneficiati Terraconenſis provinciæ, bona ejus eccleſiaſtica ad manus aliquorum dignorum fide proveniant, ſecundùm quod in eccleſia defuncti de conſuetudine eſt obſervatum. Vel ſi conſuetudo ceſſat, duo eligantur fide digni, ſi præerat defunctus conventui, aut ab epiſcopo dioceſano, vel ejus locumtenente; ſi deffunctus conventui non præerat, qui bona recipiant ſupra dicta; & infra decem dies tales adminiſtratores, ſeu procuratores, adhibito tabellione publico & teſtibus, ad hoc ſpecialiter convocatis, conficiant de omnibus rebus defuncti mobilibus & immobilibus & ſe moventibus inventarium; & ſi per negligentiam hoc fuerit obmiſſum, prædicti procuratores ad duplum teneantur.

B

Si verò prædicti adminiſtratores; vel aliquis alius de bonis prædictis aliquid invaſerit, vel rapuerit, vel tenuerit fraudulenter; & legitimè admonitus bona ſic retenta ſine diminutione reſtituerit ſucceſſori, auctoritate concilii, ſe noverit excommunicationis ſententiâ innodatum. Admonemus autem epiſcopos & alios prælatos Terraconenſis provinciæ, ut in vita ſua, ſi commodè fieri poterit, de rebus prædictis confici faciant inventarium. Hanc autem ſententiam vel illam de invaſoribus eccleſiarum vel rerum eccleſiæ, conſtitutionem quæ incipit, *Olim* ad perſonas archiepiſcopi vel epiſcoporum extendi nolumus ullo modo.

C

XXVII. *De abſolutione invaſorum.*

Anno 1253. (b) BENEDICTUS in primo (b) concilio celebrato Terracone anno Domini M. CC. LIII. ſexto idus aprilis.

D

Sacro approbante concilio, plenam concedimus univerſis noſtris ſuffraganeis poteſtatem abſolvendi ſubditos ſuos, qui excommunicati per ipſos fuerint, vel etiam auctoritate conſtitutionis ſacri concilii Terraconenſis contra malefactores & invaſores hominum & rerum eccleſiæ promulgata; licèt dicti excommunicati denunciati fuerint in concilio Terraconenſi. Item, fuit ordinatum, ſacro concilio approbante, quod dominus archiepiſcopus abſolvet ſubditos ſuffraganeorum ſuorum, qui ad ipſum venerint, excommunicatos ratione conſtitutionis ſacri concilii Terraconæ contra invaſores & malefactores hominum & rerum eccleſiæ promulgatæ: promiſſa ſatisfactione, ſecundùm formam eccleſiæ, & quod dominus archiepiſcopus aſſenſum diœceſani illius vel illorum excommunicatorum requirat, ſi ſibi viſum fuerit expedire.

E

XXVIII. *Ut presbyteri ſe invicem abſolvant.* Anno 1329.

Item, ſacro approbante concilio, damus univerſis noſtræ provinciæ presbyteris poteſtatem, quod ad invicem unus alii poſſit ſuper excommunicationis ſententia beneficium abſolutionis impertiri.

XXIX. *De invaſoribus.*

Verùm cùm in conſtitutione bonæ memoriæ domini P. prædeceſſoris noſtri, quæ incipit *Olim excommunicaſſe recolimus*, caveatur, quòd loca, ad quæ prædicta clericorum, eccleſiarum, vel perſonarum religioſarum, ſeu hominum, violenter attentata pervenerint, quamdiu ibi fuerint, ceſſent penitus à divinis. Volentes invaſorum & raptorum excogitatis maliciis & machinationibus, quantum cum juſtitia poſſumus, obviare: declaramus, & conſtituimus, quod loca, in quibus hujuſmodi prædicta vendita, vel alio modo alienata, ſeu etiam conſumta fuerint; tamdiu ceſſent penitus à divinis, quouſque condigna ſatisfactio damna paſſis facta fuerit per eadem. Item, cum clerici & perſonæ eccleſiaſticæ majoribus quam res eorum demdebeant, privilegiis, & immunitate, ſeu libertate, gaudere; ſacro approbante concilio, ſtatuimus quod loca ad quæ occiſores & mutilatores clericorum & perſonarum eccleſiaſticarum, & capientes eoſdem, pervenerint; ceſſent penitus à divinis, quouſque ad judicium eccleſiæ ſatisfecerint de commiſſis, loca etiam in quibus clerici ſeu perſonæ eccleſiaſticæ captæ detinebuntur, quamdiu violenter ſeu invitè detinebuntur ibidem, ceſſent ſimiliter à divinis.

Item, quia facientes & conſentientes pari debeant pœnâ damnari, eodem concilio approbante, receptatores eorum qui occidunt vel mutilant vel capiunt clericos vel perſonas eccleſiaſticas, excommunicationis ſententiâ innodamus.

XXX. *Ut epiſcopi ad menſam faciant ſibi legi.*

Item, ne ſolutæ fauces ſumant cibum, ſed aures audiant verbum Dei, & ceſſent vaniloquia & tumultus: ſtatuimus quod ſinguli epiſcopi in palatiis ſuis dum comedunt, ad menſam faciant ſibi legi.

Idem volumus & ſtatuimus de abbatibus, prioribus, & præpoſitis, in ſuis conventibus dum in refectorio comedunt obſervari.

XXXI. *De invaſoribus.*

BERNARDUS in primo concilio declarando conſtitutiones prædeceſſorum noſtrorum, videlicet dominorum Petri & Benedicti bonæ memoriæ, quarum prima incipit *Olim excommunicaſſe recolimus*, ſecunda, *Cùm nos Benedictus*, & cetera. Statuimus quod quamdiu perſonæ invaſorum & raptorum rerum eccleſiaſtica-

(a) Anno 1248. celebrato ex Baluzio loco citato ſupra.

(b) Huic concilio præſentiam ſuam exhibuerunt ſequentes epiſcopi ex Baluzii Marca Hiſpanica, Arnaldus Cæſar-Auguſtanus, Berengarius Gerundenſis, Vitalis Oſcenſis, G. Ilerdenſis cum procuratoribus aliorum.

Digitized by Google

Anno 1329.

rum à perſona eccleſiaſtica illorum qui in prælatos eccleſiarum cathedralium & aliorum locorum religioſorum Terraconenſis eccleſiæ manus injecerint violenter, fuerint in aliqua civitate aut infra terminos dictorum locorum ejuſdem provinciæ, quod ipſæ civitates, caſtra, villæ & alia loca ceſſent, ipſis invaſoribus & raptoribus ſeu percuſſoribus præſentibus, penitus à divinis: & dicti malefactores, percuſſores, ſeu raptores per rectorem ſeu capellanum loci ipſius excommunicati nihilominus nuncientur, & tamquam excommunicati ab omnibus evitentur.

XXXII. *Ut obſerventur conſtitutiones Terraconenſes.*

Item, ſtatuimus, ſacro concilio approbante, quod quilibet epiſcopus provinciæ Tarraconæ circa obſervationem præſentis conſtitutionis & omnium conſtitutionum, à noſtris prædeceſſoribus editarum, ſit ſollicitus & attentus. Rectores autem eccleſiarum & vicarii ſeu loca eorum tenentes eaſdem conſtitutiones ad mandatum ſui diœceſani vel ejus officialis inviolabiliter teneant. Si quis verò de prædictis rectoribus, vicariis, capellanis, vel eorum locum tenentibus, recepto mandato ſui diœceſani vel ejus officialis, præſentes & aliorum prædeceſſorum noſtrorum conſtitutiones neglexerint obſervare, ad ſui epiſcopi vel officialis arbitrium puniatur; & nihilominus teneatur reſtituere illi, qui petit juſtitiam, omnes expenſas, quas eundo & redeundo propter hoc ad diœceſanum per juramentum promiſſa taxatione diœceſani probaverit ſe feciſſe: & ad hoc per diœceſanum epiſcopum compellatur. Diœceſanus verò qui circa correctionem ſubditorum ſuorum ſupra prædictis ſuum mandatum vel officialis ſui neglexerit adimplere, vel circa obſervationem prædictarum conſtitutionum negligens repertus fuerit, vel remiſſus, iram & indignationem omnipotentis Dei, & beatæ Teclæ incurrat, puniendus nihilominus ad arbitrium provincialis concilii, quod in eccleſia Terraconæ contigerit in poſterum celebrari.

XXXIII. *Quod chriſtianæ non habitent cum Judæis, nec eorum filios nutriant.*

Statuimus etiam, ſacro-ſancto concilio approbante, quod nulla mulier alicujus provinciæ Terraconæ audeat habitare cum Judæis, aut filios vel filias eorum nutrire vel lactare; & quæcumque contra hujuſmodi inhibitionem noſtram, poſtquam monita fuerit, ſuper hoc præſumſerit facere ſupra dicta, decernimus eam vel eas extunc excommunicationis ſententiæ ſubjacere: ita videlicet quod cum illud diœceſano aut rectori loci illius, ubi mulieres ſuper hoc culpabiles inventæ fuerint, extiterit nunciatum, per jam dictum diœceſanum aut rectorem ipſæ mulieres excommunicatæ nuncientur, & tamquam excommunicatas faciant ab omnibus evitari: & ne ipſe mulieres de facili in excommunicationis laqueum incidere valeant; ipſo facto volumus & mandamus, quod præſentes conſtitutiones per diœceſanum aut rectorem locorum, in quibus Judæi morantur ſemel annis ſingulis publicentur.

XXXIV. *De capellanis.*

BERNARDUS in concilio ſecundo.

Intelleximus in quibuſdam aliis partibus dictæ provinciæ abuſum pravæ conſuetudinis ſubintraſſe, quod cùm canonici ex collationibus ſuorum epiſcoporum capellanias canonicè ſunt adepti; ipſi canonici eaſdem capellanias aliis pro voluntate ſua conferunt & aſſignant. Cùm autem impoſſibile ſit de jure; ſtatuimus, ut prædictarum capellaniarum collationes per prædictos canonicos, qui eas à ſuis epiſcopis canonicè habuerint, nullatenus de cetero attententur. Quod ſi contra factum fuerit, id decernimus irritum & inane.

XXXV. *Super obſervatione feſtivitatis beatæ Teclæ.*

CEterum, quia eccleſia Terraconæ, quæ caput & mater exiſtit totius provinciæ Terraconæ, ſub invocatione & titulo beatiſſimæ virginis ſanctæ Theclæ martyris ſit conſtructa: propter quod ad invocationem & venerationem ejuſdem omnes & ſinguli de prædicta provincia ſpecialiter adſtringuntur, conſtitutiones prædeceſſorum noſtrorum ſuper hoc editas innovantes, volumus ac univerſis & ſingulis ſuffraganeis noſtris in virtute ſanctæ obedientiæ firmiter dicimus & mandamus, quatenus obſervent conſtitutiones editas in ſacro concilio Terraconæ ſuper obſervatione feſtivitatis B. Theclæ virginis & martyris, quæ nono calendas octobris feſtivari intitulatur, per ſuas civitates & diœceſes in abſtinentia cibali & ſervilis operis faciant celebrari.

XXXVI. *De his qui interficiunt vel capiunt epiſcopum vel alterum prælatum.*

BERNARDUS in concilio tertio.

Anno 1281.

Quoniam exempla præterita cavere nos admonent in futurum: idcirco nos BERNARDUS divina permiſſione Terraconæ archiepiſcopus, aſſiſtentibus nobis venerabilibus patribus ROBERTO Barcinonenſi, PETRO Urgellenſi, JACOBO Oſten. JASPERTO Valentinenſi, GARCIA Tiraſonenſi, ROBERTO Girundenſi, VVILLELMO Ilerdenſi epiſcopis, ac procuratoribus aliorum epiſcoporum abſentium, nec non & cathedralium eccleſiarum ac collegiatarum, & quamplurimis aliis præſentibus, ſacro-ſancto Terraconæ approbante concilio; ſtatuimus ut quicumque, inſtigante diabolo, perſe, vel per alium, interfecerit, vel vulneraverit, vel ceperit, aut perduxerit aliquem epiſcopum; omnibus feudis ac rebus & beneficiis, quæ ab eccleſiis quibuſcumque Terraconæ provinciæ, tempore ſceleris obtinebit, ipſo facto ſit perpetuò privatus, & per viros eccleſiis à quibus prædicta obtinuerit applicentur. Nec deſcendentes ab eodem malefactore uſque ad quartam generationem ad gradum aliquem clericatus promoveantur, nec beneficium aliquod eccle-

Digitized by Google

Anno 1329.

ſiaſticum feudale, vel aliud quodlibet in Terraconæ provincia aſſequantur. Et ne minus vindictæ quam exceſſus memoria tanti facinoris prorogentur, adjicientes ut ſi quis epiſcopus vel alius quicumque prælatus aliquem de prædictis deſcendentibus ad aliquem ordinem promovere, vel aliquod eccleſiaſticum beneficium ſeu quodlibet aliud eidem conferre præſumſerit; collatione illius ordinis, quem ſcienter contulit, per biennium ſit ſuſpenſus; & collatio ejuſdem beneficii ſit irrita, ipſo jure; & ea vice per primum ſuperiorem de illo beneficio ordinetur. Si verò aliquem de prælatis inferioribus epiſcopis, vel principalem officialem epiſcopi, vel canonicum eccleſiæ cathedralis auſu temerario quiſquam interficere, mutilare, vel capere præſumſerit; & filii ſui incurrant pœnam expreſſam ſupra ipſo facto. Proviſo quod ipſis feudis & poſſeſſionibus quibuſcumque tantummodo ſint privati, quæ ab eccleſiis quarum perſonas ſic læſerint modò quolibet obtinebunt: hoc ſalvo, quod aliàs ſuper hoc in canonibus continetur. Et prælatus qui tales malefactores, vel filios eorum ad aliquem ordinem promovere, & cuiquam talium beneficium eccleſiaſticum conferre præſumſerit; à collatione illius ordinis quem ſcienter contulerit, per annum ſe noverit ſuſpenſum; & collatio hujuſmodi ſit irrita, ipſo jure; & ea vice de beneficio per ſuperiorem primum ordinetur. Quicumque autem de prædictis malefactoribus, vel filiis ſuis à quocumque epiſcopo ſcienter vel ignoranter ordines receperit, executionem non habeat ordinis ſuſcepti, nec beneficii collatio valeat, ut eſt dictum, ſalvis tamen omnibus pœnis canonicis quibus per hanc conſtitutionem non intendimus in aliquo derogari. Hæc autem ſtatuta ſalubriter per diœceſanos epiſcopos Terraconæ provinciæ ſingulis annis in ſuis ſynodis & diœceſibus præcepimus publicari: & nihilominus hi qui prædictas pœnas incurrerint in ſynodis nuncientur. Datum apud Terraconem undecimo calendas aprilis, anno Domini M. CC. LXXXII.

XXXVII. *De perjuriis.*

Anno 1292.

NORDRICUS in primo concilio Terraconenſi celebrato idus martii, anno Domini M. CC. LXXXXII.

Quamvis ſit piâ conſideratione ſtatutum, quod non merentur eccleſias regere, qui ſunt crimine perjurii irretiti; nec vivere de patrimonio ſancti Petri, qui ſic irreverenter & enormiter contemſerunt: attendentes quod nonnulli antiqui hoſtis invidia procurante, in contumeliam Redemtoris, & non modicum animarum ſuarum diſpendium, temerè violant per eos præſtita juramenta: nos huic morbo damnabili & peſtifero, quantum poſſumus, competentibus remediis obviare volentes, hac edita conſtitutione ſancimus, ut ſi quis clericus famæ ſuæ prodigus, & proprii perſecutor honoris, juramenti religionem ſpreverit nullâ cogente neceſſitate, ſed libero arbitrio & voluntate contra juſjurandum à ſe præſtitum putaverit eſſe veniendum, aut de hoc coram ſuo judice ſit confeſſus, vel legitima probatione convictus, vel aliàs de præmiſſis conſtiterit evidenter, pœnam viginti morabotinorum ipſo facto ſe noverit incurriſſe, ejus ordinario abſque remiſſione aliqua confiſcandorum. Dignum eſt enim, ut quos Dei timor à malo non revocat, temporalis ſaltem coërceat ſeveritas diſciplinæ; & ſi ſolvendo par non fuerit; ſic aliter reatus talium caſtigetur, quòd pœna ipſorum ceteris auferat audaciam ſimilia præſumendi; ſalvis tamen aliis omnibus pœnis canonicis, contra tales habitis, quibus per conſtitutionem præſentem non intendimus in aliquo derogari.

XXXVIII. *Contra excommunicatos abſolutionem non petentes.*

Item, cùm ſit medicinalis excommunicatio, non mortalis, diſciplinas non eradicans, dum is in quem lata fuerit non contemnat; hoc conſultiſſimo ſtatuimus edicto, quòd ſi clericus in quocumque ordine conſtitutus, canonicè fuerit excommunicationis vinculo innodatus, & publicè nunciatus, & negligens in abſolutione petenda, per ſex menſes continuè in excommunicatione ipſa contumaciter ex certa ſcientia perſtiterit, quia nihil obedientia prodeſſe videretur ſimilibus, ſi ejuſdem contemtus contumacibus non obeſſet: ſi beneficium eccleſiaſticum habeat, pœnam viginti morabotinorum incurrat: ſi beneficiatus non fuerit, pœnam decem morabotinorum præſtare cogatur ærario ſui ordinarii applicandum. Si verò propriæ ſalutis oblitus, per annum continuum in prædicta excommunicationis ſententia perduraverit, Pharaonico animo damnabiliter obſtinato: quia creſcente contumacia, creſcere debet & pœna, ſtatuimus ut quadraginta aureos ſuo ordinario applicandos ſolvere teneatur. Si verò ultra annum in excommunicatione perſiſtit, tamdiu ab officio & omnibus beneficiis quæ obtinet, ſit eo modo ſuſpenſus, donec ſe abſolvi fecerit, & poſtea nihilominus tanto tempore quanto poſt annum, ut præmittitur, in excommunicatione permanſerit.

XXXIX. *Contra illos qui miniſtrant ſacramenta alieno parrochiano.*

Item, cùm eccleſiaſtica ſacramenta ſint miniſtranda per proprium ſacerdotem, juxta canonica inſtituta, ſacri approbatione concilii, duximus providendum, quod nullus clericus præſumat quodcumque ſacramentum eccceſiaſticum alteri parrochiano aliquatenus miniſtrare, abſque licentia proprii rectoris, vel diœceſani, vel officialis eorumdem. Qui verò contrarium temeritate propria, quæ lege damnatur, præſumſerit attentare; pœnam decem morabotinorum diœceſi vel ordinario, cui ſubeſſe dignoſcitur, ſolvere compellatur. Volumus tamen quod ſacramentum baptiſmi & pœnitentiæ morientibus tempore neceſſitatis cogentis extremæ poſſit conferri, & diſpenſari à quolibet ſacerdote, memoratâ pœnâ in aliquo non obſtante.

XL. *Contra non opponentes ſe archiepiſcopo Toletano, & aliorum archiepiſcoporum litteris.*

Item, ſacro approbante concilio, ſtatuimus,

Digitized by Google

 quod ſi Toletanus archiepiſcopus, vel quicumque A alius epiſcopus per Terraconam provinciam tranſitum faciens, crucem ante ſe portari fecerit, vel pallio uſus fuerit, vel indulgentias dederit, quæ, ſicut dicitur, fuerunt per aliquos temerè attentata: ſi diœceſanus in cujus diœceſi talia committuntur, non ſe oppoſuerit, & ſi non inhibuerit quantum poterit modo bono; ſint ab ingreſſu eccleſiæ, eo ipſo, ſuſpenſi; & ſi aliquis litteris indulgentiæ aliquorum archiepiſcoporum in noſtra provincia uſus fuerit, tamquam falſarius puniatur.

XLI. *De falſis apoſtolis.*

Cùm quidam, qui ſe dicunt apoſtolos, & religioſos ſe fingunt, ſint ſuis exigentibus meritis per ſedem apoſtolicam excommunicationis vinculo innodati, & poſtmodum per orbem vagabundi in multis malis fuerint deprehenſi; ſintque periculoſi homines circa fidem; volumus & etiam ordinamus, ut ubicumque inventi fuerint, capiantur & de tota provincia expellantur.

XLII. *De quæſtoribus.*

De quæſtoribus autem eccleſiarum, hoſpitalium, vel pontium, ſeu aliis, duximus ſtatuendum, quod ſine noſtris vel epiſcoporum litteris, non recipiantur; & tunc ad prædicationes non admittantur; ſed ad expoſitiones ipſorum tantum quæ in epiſcoporum litteris continentur: & ſi prædicare præſumſerint, capiantur.

XLIII. *Ne clerici trahantur ad judicium ſæculare.*

Tam de jure canonico quam civili & libertatis eccleſiaſticæ privilegium eſt, ut clericus in cauſa civili aut matrimoniali volens etiam & conſentiens, nequaquam valeat coram ſæculari judice convenire: præſumunt tamen alicubi in provincia Terraconenſi clerici & laïci clericos ſuper violentiis & injuriis, & quod eſt abſurdius, ſuper decimis ad ſæculare judicium trahere ac temerè evocare: judices etiam ſæculares, falcem in alienam ſegetem immittentes, de cauſis hujuſmodi inter clericos cognoſcentes, captis pignoribus, aut multa indicta, cogunt clericos ſic conventos, & per ipſos ſententialiter condemnatos ſatisfacere, fori præſcriptione declarandæ juriſdictionis aliquatenus non admiſſa. Unde cùm prædicta in præjudicium vergant eccleſiaſticæ libertatis: idcirco nos Rodericus permiſſione divina ſanctæ Terraconæ eccleſiæ archiepiſcopus, approbante ſacro concilio, ſtatuimus & cenſemus, ut clericus & laïcus, qui in criminalibus, aut civilibus temporalibus, aut ſpiritualibus, clericum attentaverit, coram judice ſæculari, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrat. Et nihilominus clericus ſic actionem temerè attentatam contemnat. Sententias quoque prædictas tamquam à judice non competenti latas decernimus juribus penitus vacuatas, conſuetudine aliquâ, quæ corruptela debet veracius nuncupari, in contrarium non obſtante.

XLIV. *Ne dentur comeſtiones ſeu prandia de decimis.*

Scripturæ ſacræ, patrum quoque decreta ſanxerunt, à cunctis fidelibus Deo & ejus miniſtris decimas liberè & integrè perſolvendas. Habet tamen quorumdam abuſus, quorum dominus venter eſt, ut cum decimas ad granarium eccleſiæ defferunt, ſicut debent, comeſtiones ſeu prandia exigunt: hàc de cauſa & quod ſemel ſeu una die poſſent ad granarium eccleſiæ apportare, per multas vices multoſque dies decimas minutatim defferunt, ut ſingulis vicibus vel diebus B reficiantur à rectoribus & cibentur. Cùmque hoc in detrimentum & diminutionem jurium decimalium non ſit dubium redundare; ideo nos Rodericus permiſſione divina ſanctæ Terraconæ eccleſiæ archiepiſcopus, approbante ſacro concilio, hoc fieri prohibemus, conſuetudine aliqua quæ juri divino eſt contraria non obſtante. Si quis verò, contra prohibitionem noſtram hujuſmodi pecuniam, comeſtiones, & prandia, ex hac cauſa exegerit, ſeu propter hoc partem decimæ ſubtraxerit, retinuerit, vel retineri fecerit; & ammonitus per rectorem infra decem dies non ſatisfecerit, C auctoritate præſentis conſtitutionis, excommunicationis ſententia percellatur.

XLV. *De novalibus & terris Sarracenorum.*

Licèt dubium verti non debeat, quod ſacris canonibus eſt ſtatutum: quidam tamen captantes ignorantiam affectatam, vertunt in dubium, utrum de fructibus novalium quæ Sarraceni in montibus aut terris dominorum chriſtianorum faciunt, decimam ipſi Sarraceni eccleſiis ſolvere teneantur. Unde nos Rodericus permiſſione divina ſanctæ Tarraconæ eccleſiæ archiepiſcopus, dubitationis hujuſmodi materiam amputantes, D ſacro approbante concilio, declarando decernimus, Sarracenos quoſcumque de prædictis novalibus decimas & primitias debere eccleſiæ ſolvere, ſicut & de fructibus aliarum poſſeſſionum quæ fuerunt chriſtianorum, & ad culturam eorumdem Sarracenorum poſtmodum pervenerint: præſertim cùm de gregibus qui in montibus & terris hujuſmodi paſcebantur, antequam ad culturam novalium redigantur, ab ipſis decimæ & primitiæ eccleſiis ſolverentur: cùm res eadem propter diverſitatem fructuum non debeat quoad præſtationem decimarum diverſa cenſeri.

E

XLVI. *De immunitate eccleſiarum.*

Rodericus in tertio concilio celebrato. Quorumdam oculos ſic excæcat ambitio, ut temporalibus commodis inhiantes, plus temporali majeſtati quàm æternæ placere ſtudentes, libertates & immunitatem eccleſiaſticam, quam ipſi tenentur deffendere, lædere ac minuere molliuntur, inflammando principes, & poteſtates ſæculares, & univerſitates locorum, ſive rectores eorum eiſque impendendo conſilium & patrocinium, nec non eccleſiarum à quibus beneficia

Digitized by Google

Anno 1329. recipiunt, exhibendo, & tradendo inſtrumenta, A & alia documenta contra ipſas & perſonas eccleſiaſticas, ipſorum homines & bona, privilegia & etiam libertates. Et idcirco cupientes, ut eccleſiæ in plenitudine juris ſui & libertatis integritate lætentur, ac deteſtabilis malignorum audacia, & inſolentium temeritas nefaria propulſetur; ſacri approbatione concilii, ſtatuimus, quod quicumque prælati eccleſiaſtici, vel perſonæ religioſæ, vel ſæculares, quorumcumque ordinis, conditionis ſeu ſtatus exiſtant, palam vel occultè principes, vel ſæculares poteſtates, vel univerſitates locorum, aut rectores B eorum, inflammaverint vel eis conſilium vel patrocinium ſcienter dederint, vel eccleſiarum, in quibus beneficia obtinent, abſque expreſſo conſenſu ſui prælati & capituli vel conventus, exhibuerint, vel alia tradiderint inſtrumenta, vel alia documenta, contra ipſas eccleſias, monaſteria, vel loca religioſa, aut jura, vel bona, vel privilegia, immunitates eorum vel libertates, in excommunicationis ſententiam incidant ipſo facto: & nihilominus beneficiis quæ habuerint in eccleſiis vel locis, quæ ſic ſcienter vel fraudulenter læſerint, perpetuò ſint privati. Et ut prædictorum malitiis obvietur, & eccleſiæ debi- C tis ſervitiis non fraudentur, & denegandi & diſſolutionis materia ſubtrahatur; ſtatuimus, ne aliqua prædictarum perſonarum eccleſiaſticarum, quæ in ſacris ordinibus ſint vel fuerint conſtitutæ, vel beneficium eccleſiaſticum obtinent, vel religioſa præſumat ſequi continuè aliquam ſæcularem curiam, ſic quod ſit de familia ſua, vel victum ſeu ſtipendium recipiat ab eadem, niſi ſui prælati vel ſuperioris conſilio, & aſſenſu ſui capituli, vel conventus, vel majoris partis ejuſdem licentiâ prius habitâ & obtentâ. Si quis verò horum temerarius violator extiterit, excommu- D nicationis incurrat ſententiam, ipſo facto. Epiſcopos verò propter prærogativas pontificalis officii ligari nolumus hac ſententia ſuperius ultimò lata; ſed nihilominus à nobis archiepiſcopo vel ſucceſſoribus noſtris ſuper his petere licentiam teneantur.

XLVII. *Contra ordinarios qui ad requiſitionem alterius non ſervant conſtitutiones de invaſoribus.*

Sollicitat cura ſuſcepti regiminis, ut utilitatibus ſubjectorum, maximè novarum conſtitutionum editione, maximè antiquarum innovatione, providere curemus. Sanè cùm conſtitutiones ſa- E crorum conciliorum Terracone editæ, contra raptores, invaſores perſonarum, & rerum eccleſiaſticarum, & religioſorum, & hominum eorumdem, ex quibus ipſorum audacia coërcetur, ac bona eccleſiaſtica conſervantur, propter quorumdam abuſum & negligentiam debitum non ſortiantur effectum. Cùm nonnulli trepidantes ubi trepidandum non eſt, cùm requiruntur per locorum ordinarios, in quorum diœceſi rapina, vel violentia eſt commiſſa, ut prædictas conſtitutiones debeant obſervare, ſubtiliter cauſa diffugii in tantum indagare & inquirere an præfatæ conſtitutiones vendicent, ſibi locum in hiis partes judicis, cum potius ut meri executores deberent procedere, aſſumentes. Et idcirco quia parum eſt condere jura, niſi eſſet qui ea tueretur; prædictas conſtitutiones approbantes, & confirmantes, ſacro approbante concilio, ſtatuimus quod quandocumque aliquis epiſcopus, vel ejus officialis, vel ejus vices gerens, per nos vel officialem noſtrum, vel per alium epiſcopum, vel ejus officialem, ſeu vices ejus gerentem noſtræ provinciæ, qui per litteras ſuas ſignificaverit ſe ſervare conſtitutiones prædictas contra illum contra quem petit ipſas conſtitutiones ſervari fuerit requiſitus, ut denunciet eum excommunicatum juxta memoratas conſtitutiones, eas ſervet & faciat obſervari, & talem mandet denunciari excommunicatum, ipſas conſtitutiones ſine alia cognitione & inquiſitione ſtatim vel infra triduum die qua talis requiſitio facta fuerit minimè computatâ, & in ſua diœceſi requiſitus prius fuerit, vel in loco quo infra dictum tempus hæc valeat adimplere, aliàs quam citò commodè poterit, conſideratâ locorum diſtantiâ, obſervet & mandet obſervari, omni appellatione & exceptione ceſſante. Sed ſi præmiſſa contemſerit, ut prædicitur, adimplere, tamdiu ingreſſum eccleſiæ ſibi noverit interdictum, donec ipſas conſtitutiones obſervet & mandet obſervari. Ex quo autem dictas conſtitutiones fecerit vel mandaverit obſervari, extunc ipſo facto interdictum prædictum abſque relatione alia penitus ſit ſublatum: hoc autem proviſo quod propter juris ordinem non ſervatum proceſſus per ordinarium vel ejus officialem habitus ſeu facta denunciatio nullatenus revocetur, cùm multis craſſantibus opus ſit exemplo juxta canonicas & legitimas ſanctiones. Anno 1329.

XLVIII.

Item, quia non eſt ferendus, qui lucrum amplectitur, onus autem ſubire recuſat, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, omnes perſonas cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtant, quæ ex præfatis conſtitutionibus commodum recipiunt, ſubjacere & eſſe ſubjectas ipſis conſtitutionibus, ſi deliquerint in hiis, quæ in ipſis conſtitutionibus continentur: & contra tales perſonas juxta tenorem ipſarum conſtitutionum eſſe rigidè procedendum. Salvis conſtitutionibus ſacrorum conciliorum Terraconenſium in favorem epiſcoporum factis, quibus ſtatutum eſt quod epiſcopi hujuſmodi conſtitutionibus contra raptores & invaſores rerum eccleſiaſticarum editis non ligentur.

XLIX. *Contra interficientes prælatos, canonicos, templarios, & invadentes loca religioſorum.*

Officii noſtri debitum circa diſpendia, quæ per nonnullos eccleſiis, & perſonis eccleſiaſticis, & ceteris hominibus, & rebus indebitè inferuntur, deliberatione provida erigentes, ſalubris remedii appoſitione talium temeritatem duximus puniendam. Et idcirco, ſacri approbatione concilii, confirmantes omnes conſtitutiones per prædeceſſores noſtros editas, & ſpecialiter contra

Digitized by Google

Anno 1329. raptores & invaſores perſonarum & rerum eccle-A ſiaſticarum, addendo, eiſdem ſtatuimus, quod quicumque de cetero in prælatum aut canonicum eccleſiæ cathedralis, vel eccleſiæ collegiatæ, vel clericum qui vocem habeant in communibus tractatibus capituli eccleſiæ cathedralis, vel in commendatorem militiæ templi vel hoſpitalis ſancti Johannis Jeroſolymitani manus injecerit temerè violentas, vel terram vel loca prælatorum, eccleſiarum, vel templariorum, vel hoſpitaliorum, vel aliorum locorum religioſorum cum exercitu invaſerit, arbores cædendo vel tailliando, aut ignem immittendo, aut grave damnum aliter irrogando, præter ſententiam excom-B municationis, quam ex tali delicto ſe noverit incurriſſe, & ultra alias pœnas contra talia ſtatuta, ubicumque ipſe fuerit, ceſſetur penitus à divinis, & quicumque cum exercitu terram prælatorum, vel eccleſiarum, vel locorum religioſorum invaſerint, ut eſt dictum, & moniti infra menſem non ſatisfecerint, omnibus feudis, quæ ab eccleſiis, vel perſonis, vel locis religioſis tenebunt, qui ſic læſerint, perpetuò ſint privati, ſalvis omnibus aliis pœnis contra tales ſtatutis, quibus per hanc conſtitutionem non intendimus in aliquo derogari.

L. *De beuragiis & * berendis.*

* f. prandiis.

In nonnullis Terraconenſis provinciæ vel diœceſis eccleſiis ſic avida guloſitas quorumdam laïcorum animos excæcavit, quod certis anni temporibus parrochiani dictarum eccleſiarum ab abbatibus, vicariis, ſeu rectoribus earumdem, certa prandia, comeſtiones, paſtus, potationes, ſeu beuragia exigere, quaſi ex debito non formidant. Et ipſos rectores, vicarios, ſeu abbates, ad ea juxta abuſum exhibenda per ſubſtractionem & retractionem decimarum & aliorum jurium eccleſiaſticorum aliàs inverecundè compellere non verentur. Aliqui autem ex laïcis ſupradictis, una die cujuſlibet ſeptimanæ, qui ex debito volunt comedere cum rectore, vicario, ſeu abbate; & ultra comeſtionem habere & exigere aliquam pecuniam ab eiſdem, ita per totum anni circulum continuè facientes, quo uſque omnes parrochiani cum eis comederint, & certum quid habuerint ab eiſdem. Poſt quæ, inquam, & repetunt illud idem; ſuntque alii laïci ex prædictis, qui ſolemnibus diebus Natalis Domini Paſchæ & Pentecoſtes immediatè poſt communionem & receptionem ſacrati Corporis JESU-CHRITI, quod cum humilitate & devotione recipere tenentur, & aliquibus an-E ni temporibus, quaſi ex debito exigunt implere ab eccleſiis, abbatibus, vicariis, rectoribus vini certum ex abuſu hujuſmodi vel etiam juxta votum: adeo quod interdum x. vel xv. onera in potationibus hujuſmodi expenduntur, propter quæ ingurgitationes, ebrietates & comeſſationes indebitæ committuntur, & multoties mortes & vulnera ſunt hactenus ſubſecuta. Quampluri-mi etiam ex laïcis antedictis tempore quo primitiarum ac decimarum granaria dividuntur, non permittunt per illos ad quos dictæ decimæ &

A primitiæ bladi pertinent, portari liberè dictum bladum ſuis propriis animalibus, vel etiam alienis, niſi pro apportaturis præfati bladi in duplo vel triplo quo alii portarent neceſſariò eis detur. Nonnulli etiam qui juxta laïcorum conſuetudinem ad horrea eccleſiarum bladum decimarum & primitiarum deferunt, & die qua portant cibantur ab eccleſiis, vicariis, ſeu rectoribus eorum, qui per multas vices, multoſque dies excogitata malitia deferunt minutatim quas portare poterunt una die, ut ſingulis diebus vel vicibus reficiantur ab ipſis eccleſiis, & earum rectoribus, ac cibentur; conſtitutione noſtra B quæ hoc prohibet non obſtante. Alii verò laïci cum ſubſidia ex certis cauſis portionariis, vicariis, ſeu clericis ipſorum laïcorum conſanguineis, affinibus, ſeu amicis, per locorum ordinarios vel nuntios ſeu legatos ſedis apoſtolicæ imponuntur: vel cum ipſis portionariis, vel vicariis, ſeu clericis beneficiatis in eccleſiis prælibatis, per ipſos rectores, ſeu abbates, vel eorum gerentes vices, ex eo quod ſervitium eccleſiæ non faciunt, ut tenentur, vel alia cauſa juſta, licita & honeſta, interdum ad tempus ſuorum beneficiorum fructus forſitan ſubtrahunt. Ad requiſitionem, ſuaſionem, ſeu monitum hu-C juſmodi clericorum occultè retinent ſibi decimas, & alia jura eccleſiaſtica; & portionariis ſeu clericis memoratis tribuunt, propter quod negligentia dictorum portionariorum clericorum & aliorum circa divinum officium remanet impunita, & de alieno ſolvant quod de ſuo proprio ſolvere tenebantur: & dicti laïci nihilominus participes ſunt in furto, allegantes omnes prædicti & ſinguli ad excuſandas excuſationes in peccatis, quòd conſuetudines obſervant abſque uſu. Nos igitur volentes ex debito noſtri officii eccleſiarum indemnitatibus providere, ac malitiis, uſurpationibus, & morbis hujuſmodi obviare, ſacro D approbante concilio, ſtatuimus conſuetudines, obſervantias abſque uſu, corruptelas, & abuſus penitus repugnantes etiam judicantes, prædicta omnia & ſingula deinceps fieri omninò prohibemus; cùm non ſit dubium, ea eſſe contra bonos mores, & canonicas ſanctiones, & in gravamen jurium eccleſiarum & eccleſiaſticæ libertatis. Et nihilhominus quia parum proficit jura condere, niſi pœna tranſgreſſoribus imponatur, monitiones in omnes & ſingulos qui prædicta prandia, comeſtiones, ſeu paſtus, potationes, ſeu alia beuragia, & alia prædicta, ſeu aliqua de eiſdem exegerint cum effectu; & qui exactionibus memoratis, vel aliqua earumdem, de decimis vel primitiis & aliis juribus eccleſiaſticis aliquid ſibi ſcienter retinuerint, vel per alios procuraverint, aut conſenſerint retineri, excommunicationis ſententiam promulgamus. In locis verò, in quibus univerſitas in his culpabilis extiterit, ceſſetur penitus à divinis ſub pœna excommunicationis. Abbatibus, rectoribus, vicariis, & aliis eccleſiaſticis perſonis interdicentes & prohibentes expreſsè, quod dictis laïcis, vel eorum alicui, comeſtiones & paſtus, potationes & beuragia, vel aliquid aliud, ex cauſis ſeu occaſionibus ſupradictis non dent, Anno 1329.

Digitized by Google

Anno 1319. nec dari faciant, vel permittant, ſi alias pœnas canonicas voluerint evitare.

LI. *De ceſſationibus à divinis ſervetur conſtitutio.*

Item, cùm in quibuſdam conſtitutionibus ſacrorum conciliorum Terraconenſium ſit cautum, quod in certis caſibus debeat ceſſari penitus à divinis: ſacri approbatione concilii, declaramus prædictam ceſſationem debere fieri prout tempore generalis interdicti per conſtitutionem ſanctiſſimi patris domini Bonifacii papæ VIII. quæ incipit, *Alma mater*, & per alias conſtitutiones canonicas eſt ſtatutum.

LII. *Contra celantes inſtrumenta eccleſiæ Terracona.*

RODERICUS in quarto concilio anno Domini . . . . Quoniam pontificalem decet ſolertiam rerum eccleſiarum ita curam gerere, & ſubjectorum commoda inveſtigare, ut eccleſiaſtica libertas incorrupta perſiſtat, & ſingulorum ſtatus jugiter ſervetur illæſus: idcirco nos RODERICUS miſeratione divina ſanctæ Terraconæ eccleſiæ archiepiſcopus, in præfata eccleſia ſacrum provinciale concilium celebrantes, callidis quorumdam machinationibus obviantes, qui privilegia, inſtrumenta, & alia eccleſiaſtica munimenta, ad nos & noſtram Terraconæ eccleſiam pertinentes, reddere & reſtituere contradicunt, ſacri approbatione concilii, ſtatuimus quod quæcumque perſona religioſa vel ſæcularis, cujuſcumque gradus ſeu conditionis exiſtat, de cetero fraudulenter celare, vel ſupprimere præſumſerit hujuſmodi privilegia, inſtrumenta, vel aliqua eccleſiaſtica munimenta; & infra ſpatium quindecim dierum, poſtquam certi ſunt ea ad nos & noſtram Tarraconæ eccleſiam pertinere, ea nobis reddere ſeu reſtituere malitioſè contemſerint, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto: à qua abſolvi non poſſint, niſi priùs ſatisfecerint de præmiſſis.

LIII. *Ut abbates veniant ad concilia.*

Item, cùm aliqui abbates, priores, & alii prælati collegiatarum eccleſiarum noſtræ provinciæ Tarraconæ non venerint ad præſens concilium, licèt per noſtras litteras mandatum fuerit venerabilibus fratribus epiſcopis ſuffraganeis noſtris, quod prædictis abbatibus, prioribus, & prælatis præciperent, & aliàs ut ad præſens concilium venirent: idcirco præcipimus præfatis epiſcopis in virtute ſanctæ obedientiæ, quatenus de cetero prædictos abbates, priores & prælatos, in ſuis diœceſibus conſtitutos compellant venire ad talia concilia, quæ per nos vel ſucceſſores noſtros celebranda fuerint, Domino annuente. Illos verò, qui ad dicta concilia non venerint, juvari volumus conſtitutionibus quæ in prædictis conciliis fuerunt celebratæ; niſi qui venire non poſſent, impedimentis canonicis fuerint impediti, vel juſtas cauſas oſtenderint, quibus ad dicta concilia venire minimè teneantur. Contradixerunt epiſcopus Gerundenſis & procuratores capituli Gerundenſis, aſſerentes prædictos abbates non teneri venire de jure vel conſuetudine ad concilium ſupradictum. Anno 1319.

LIV. *De abbatibus uſurpantibus juriſdictionem epiſcoporum.*

Cùm nonnulli abbates provinciæ Terraconenſis uſurpando juriſdictionem epiſcoporum provinciæ Terraconenſis clericos ordinandos præſentent per ſuas litteras aliis epiſcopis, epiſcoporum, ad quos pertinet dictorum clericorum ordinatio, licentiâ minimè requiſitâ; cognoſcant etiam vel cognoſci faciant de cauſis matrimonialibus in civitatibus & diœceſibus prædictorum epiſcoporum & aliter uſurpent ipſorum epiſcoporum juriſdictionem, aliaque faciant quæ ad ordinem pontificalem pertinere noſcuntur: Mandamus univerſis epiſcopis ſuffraganeis noſtris, quod ad præſentationem dictorum abbatum, vel inferiorum prælatorum, nullum clericum ordinent, donec fidem fecerint, quod ex privilegio ſedis apoſtolicæ hoc ſibi ſpecialiter ſit indultum; & quod ſententias excommunicationis per ipſos epiſcopos vel eorum officiales latas & ferendas contra impedientes & uſurpantes juriſdictionem ipſorum epiſcoporum obſervent, & faciant inviolabiliter obſervari.

LV. *De executionibus teſtamentorum.*

Periculoſæ negligentiæ perverſæque heredum malitiæ defunctorum, & eorumdem ultimarum voluntatum executorum occurrere cupientes, & ut piæ voluntates defunctorum effectum debitum ſortiantur; Nos RODERICUS, divinâ miſeratione ſanctæ Terraconæ eccleſiæ archiepiſcopus, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, ut tam nos & ſucceſſores noſtri, quàm venerabiles fratres epiſcopi provinciæ Terraconæ, & eorum ſucceſſores viſitationis officium exercentes, vel aliter quantumcumque nobis vel eis videbitur expedire, poſſimus maximè ſuper executionibus teſtamentorum & potiſſimè circa relicta ad pias cauſas inquirere & procedere ex mero & puro officio, abſque libelli oblatione & litis conteſtatione, & abſque ſtrepitu & figura judicii ſimpliciter & de plano, ipſaque negotia, veritate cognita, decidentes, voluntates ultimas deffunctorum executioni debitæ demandare, cùm nihil tantum hominibus debeatur, quàm ut extremæ voluntatis liber ſit ſtylus & liberum quod poſtea non redit arbitrium; eademque forma poſſit ſervari ſupra decimarum reſtitutionibus faciendis, & licèt hæc fuiſſent jam à jure permiſſa, quod præſens ſtatutum non tantum futura negotia, ſed & præterita, & adhuc pendentia complectatur.

LVI. *Contra rectores eccleſiarum non celebrantes.*

GUILLERMUS in Concilio Terraconenſi nonas februarii anno Domini milleſimo trecenteſimo ſeptimo. (*a*) Anno 1307.

(*a*) Aliud anno 1312 celebravit idem Guillelmus concilium in cauſa Templariorum, de quo videndus eſt Aguirius tom. 3. concil. Hiſp. p. 546.

Plerique

Digitized by Google

Anno 1329. Plerique parrochialium eccleſiarum rectores provinciæ Terraconæ, quamvis metu pœnæ, cùm aliàs eſſent privati eiſdem eccleſiis ipſo jure, diu eſt ad ſacerdotium promoti fuerint infra tempus à canonibus præfinitum: numquam tamen miſſas in ipſis eccleſiis vel alibi celebraverint, nec quod celebrare non poſſent impedimentum aliquod allegarunt, fraudem prædictis canonibus facientes, qui pro celebranda miſſa ſtatuerunt principaliter eos debere ad ſacerdotium promoveri. Nec attendentes naturæ & rationi eſſe conſonum, illos non recuſare onera, qui rerum commoda complectuntur. Idcirco nos GUILLERMUS miſeratione divina ſanctæ Terraconæ eccleſiæ archiepiſcopus, apud Terraconam provinciale concilium celebrantes, ſtatuimus, eodem concilio approbante, quod omnes prædicti rectores ad ſacerdotium jam promoti miſſam celebrent infra tres menſes proximo ſubſequentes; & qui de cetero ad ſacerdotium promovebuntur, infra alios tres menſes, à tempore quo promoti fuerint computandos: alioquin à receptione fructuum dictarum eccleſiarum, qui per ordinarios in eccleſiarum ipſarum neceſſariis convertantur, auctoritate præſenti ſtatuti, noverint ſe ſuſpenſos, niſi juſto impedimento detenti, probaverint quod ex culpa non provenerit eorumdem: de quo infra dictos tres menſes proprio epiſcopo fidem facere teneantur, de conſilio ejuſdem epiſcopi duxerint abſtinendum. Et quia generale concilium graviter reprehendit juniores etiam clericos, & prælatos qui vix celebrant quater in anno; ſtatuimus quod ipſi rectores, & omnes alii prædicti miſſas celebrent ut frequentius poterunt commodè & honeſtè: ita quod circa miſſarum celebrationem quæ incumbit ex officio, non poſſint notari negligentes ſeu nimium delicati. Cui conſtitutioni totum concilium conſenſit, & eam approbavit.

LVII. *Ne legata fratribus Minoribus quæ ipſi tenere non poſſint diſtribuantur per ordinarios.*

Cùm in omnibus piis voluntatibus defunctorum ſit per epiſcopos providendum, præcepimus univerſis epiſcopis provinciæ Terraconæ, quod quilibet in ſuis civitate & diœceſi quædam donata & aſſignata ſeu legata fratribus Minoribus, ſeu eorum ordini, pro anniverſariis faciendis, ſeu miſſis celebrandis, vel aliàs, quæ ipſis fratribus ſecundùm eundem ordinem, regulam, & profeſſionem, non licet recipere ſeu habere, & quæ ipſi fratres ex ſuperioris præcepto extra manum ſuam poſuerint vel ponere debuerint, cujuſcumque & per quoſcumque detineantur, convertere ſtudeant cum heredum defunctorum, qui prædicta dederint, aſſignaverint, ſeu legaverint, conſilio, in anniverſaria in aliis locis facienda, vel miſſas celebrandas, vel alia pietatis opera voluntates ipſorum defunctorum in quibus obſervari commodè poterunt, obſervando.

LVIII. *De rebus eccleſiæ non alienandis.*

Q.... nus in primo concilio celebrato Terraconæ anno Domini M. CCCXVII. volentes eccleſiarum indemnitatibus providere, ſtatuimus quod aliquis prælatus vel clericus, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtat, bonum dignitatis vel etiam beneficii ſui obligare, ſub ſigillo regio non præſumat; & qui contrà fecerit, eo ipſo excommunicationis ſententiæ ipſum decernimus ſubjacere.

LIX. *Ut Canonici vel clerici beneficiati debeant communicare ter in anno.*

Item, cùm clerici exemplum & formam eſſe debeant laïcorum, ſtatuimus & ſub virtute ſanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, quod omnes canonici cathedralium & collegiatarum eccleſiarum, & alii clerici beneficiati, qui ſacerdotes non fuerint, ſaltem communicent ter in anno, niſi ex cauſa de licentia proprii confeſſoris ea vice duxerint abſtinendum. Rectores verò eccleſiarum & alii in ſacerdotio conſtituti ad minus celebrent ter in anno.

LX. *Contra diffidantes clericos, prælatos, & perſonas eccleſiaſticas.*

Quoniam in ſecundo concilio celebrato Tarraconæ VIII. cal. Feb. anno M. CCCXXIII. prædeceſſorum noſtrorum, qui condemnaverint diffidari prælatos, & perſonas eccleſiaſticas, veſtigiis inhærentes, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, ut ſi quis deinceps cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtens, diffidaverit ſeu . . . . . ſeu . . . fecerit aut procuraverit publicè vel occultè archiepiſcopum, aut epiſcopum, vel eorum officiales, vel prælatum, aut religioſum, vel alium clericum beneficiatum, in ſacris ordinibus conſtitutum, ſeu prædictorum occaſione homines & loca eorum adminiſtrationi commiſſa, ſive in hoc ſcienter dederit auxilium, conſilium vel favorem; ipſo facto, ſententiam excommunicationis incurrat, & denuntietur excommunicatus quotidie, ſi in excommunicatione perſtiterit, pulſatis campanis, & candelis extinctis. Nihilominus terra, ſeu loca, aut caſtra ipſius, ſi quæ habuerit, eo ipſo ſubjaceant eccleſiaſtico interdicto. A qua ſententia nullatenus abſolvatur, nec interdictum ipſum relaxetur, donec de injuria & damnis propterea irrogatis ſatisfecerit competenter. Et ſi clericus cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtens, aut religioſus in his deliquerit, ſi beneficium eccleſiaſticum vel adminiſtrationem obtineat, præter pœnas prædictas, à beneficiis omnibus & adminiſtratione ſit eo ipſo privatus. Si verò beneficiatus non fuerit, perpetuò ſit inhabilis ad eccleſiaſticum beneficium obtinendum, donec ſecum ſuper hoc per ſedem apoſtolicam fuerit diſpenſatum.

LXI.

Eccleſiaſtica juridictio à ſæculari diſtincta eſſe dignoſcitur, & una per alteram impediri non debet, ſed potius juvari: quia verò nonnulli ſæculares judices ſtatuta canonum circa hæc edita contemnentes, clericos & alias perſonas eccleſiaſticas ſuper rebus ſuis & cauſis injurioſè coram ſe compellunt in judicio litigare, & alias perſonas recurrentes ad eccleſiaſticum forum, ſuper cauſis

Digitized by Google

Anno 1329.

quæ ad eumdem forum eccleſiaſticum de jure vel antiqua conſuetudine pertinere noſcuntur ; ad deſiſtendum compellunt , ſacro approbante concilio , ſtatuimus & univerſis prælatis in virtute ſanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, quatenus ſtatutum felicis recordationis Bonifacii papæ VIII. quod incipit *Quoniam ut intelleximus* , in ſuis epiſcopalibus ſynodis , ac eccleſiis ſuarum diæceſum, ubi expedire viderint , faciant publicari . . . . judices excommunicatos publicè nuntiari.

JOANNES patriarcha Alexandrinus de adminiſtratione eccleſiæ Terraconæ in primo concilio per eum celebrato Tarraconæ, anno Domini M. CCCXXIX.

LXII. *Quod Sarraceni non proclament publicè vel extollant nomen Mahometi.*

Anno 1329.

QUamvis circa multa vigilare debeat ſolicitudo officii paſtoralis ; ferventiori tamen zelo ipſam ad ea convenit propenſius excitari, quæ in divini nominis opprobrium vergere dignoſcuntur. Hinc eſt quod cum in Viennenſi generali concilio provide fuerit ordinatum, & principibus chriſtianis ſub obteſtatione divini officii mandatum, ut à terris ſuis abominabilem auferrent abuſum , quod Sarraceni eiſdem ſubjecti altâ voce invocabant nomen perfidi Mahometi, cui ſanctæ conſtitutioni, licèt dominus rex paruerit , ſicut princeps catholicus & fidelis ; tamen quidam in noſtra provincia Tarraconæ , quæ ſua ſunt quærentes , non quæ JESU-CHRISTI , prædictam prohibitionem minimè ſervaverunt. Cùm adhuc in eorum locis jam dicta ſit ſacrilega invocatio , ſicut prius , in divinæ majeſtatis offenſam , & animarum ſuarum grave periculum & jacturam. Quapropter non volentes tantam Dei offenſam & eccleſiæ tolerare , cùm juxta eccleſiaſticas ſanctiones peccatum paganimitatis incurrat , qui ſe chriſtianum aſſerens ſedi apoſtolicæ obedire contemſerit , ſacro approbante concilio , prædictos omnes dominos temporales Sarracenorum . . . . obtinentes , cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtant, monemus, & eiſdem injungimus , ut infra duos menſes à publicatione præſentis conſtitutionis continuò numerandos , prohibeant & prohiberi faciant , ne talis nefanda profeſſio & proclamatio in locis eorum fiat : alioquin quia faciens culpam habet, quicumque dum poſſit , manifeſtè facinori deſinit obviare , excommunicationis ſententiæ ſe noverit ſubjacere , & eorum terra ſeu loca quæ in illa habent diœceſi, in qua fiet proclamatio ſupradicta ſuppoſita eccleſiaſtico interdicto , à qua ſententia nequaquam abſolvantur , nec interdictum relaxetur , donec prædicta fieri prohibuerint cum effectu. Monemus inſuper & hortamur in Domino præfatum dominum regem & quoſcumque alios dominos temporales noſtræ provinciæ , ut ad divinam reverentiam , & ut ex hoc etiam æternæ præmia beatitudinis conſequantur , prohibeant Judæis & Sarracenis ſub eorum dominio ſimul cum chriſtianis degentibus , ne diebus dominicis & feſtivis, quibus à ſervilibus operibus abſtinent chriſtiani , in plateis , vicis, aut aliis locis publicis, ſervilia , ſeu mechanica opera coram chriſtanis publicè operentur.

LXIII. *De ſynodo annis ſingulis celebranda.*

Ad memoriam reducentes ſtatuta patrum , in quibus præcipitur , ut ſemel in anno per epiſcopos ſynodalia concilia celebrentur , & ſuper hoc reperimus aliquos epiſcopos noſtræ provinciæ negligentes : ſacro approbante concilio, ſtatuimus, & in virtute ſanctæ obedientiæ ſuffraganeis noſtris præcipimus , ut ſingulis annis per ſe vel per idoneos viros , ſi ex cauſa neceſſaria fuerint præpediti , dicta concilia ſynodalia habeant celebrare.

LXIV. *De clericis concubinariis & in ſuis eccleſiis non reſidentibus.*

Quoniam , teſte ſcripturâ , mundos & ſedulos eſſe conveniat, qui Domini ferunt vaſa : ideò ſacro approbante concilio , ordinamus ut contra clericos concubinarios, præſertim publicos , eorumque concubinas , & rectores eccleſiarum in ſuis non reſidentes eccleſiis , epiſcopi in viſitationibus , quas ſemel in anno fieri præcipimus, ſeu aliàs ſic procedant juxta canonica ſeu ſynodalia inſtituta , ne peccatum eorum proprium facere videantur.

LXV. *De ornamentis eccleſiaſticis mundè tenendis.*

Ut per corporalem munditiam ſpiritalis deſignetur , præcipimus quod clerici quibus hoc ex officio competit , eccleſias, altaria, veſtimenta , & alia eccleſiaſtica ornamenta, munda teneant, lavent corporalia , & hoſtias faciant per ſeipſos, vel per clericos , eas fieri faciant. Contrà verò facientes pœnam viginti ſolidorum ſolvendorum monetæ , committendam in ornamenta ipſius eccleſiæ , ſine remiſſione aliqua , ſe noverint incurriſſe.

LXVI. *De laïcis parrochiales eccleſias detinentibus.*

Quia in aliquibus locis noſtræ provinciæ laïci parrochiales eccleſias occaſione juris patronatus , quod in eis ſe habere aſſerunt , vel aliàs detinent occupatas : monemus hujuſmodi laïcos, ut infra duos menſes, dictas eccleſias omnino dimittant, per locorum ordinarios ſeu alios ad quos pertinet liberè diſponendas. Alioquin tam illi , qui nunc dictas eccleſias detinent , quàm qui poſtea præſumſerint detinere, noverint ſe excommunicationis ſententiæ ſubjacere , non obſtante conſuetudine aliqua, quæ dicenda eſt potius corruptela. Per hoc autem nolumus habentibus jus patronatus in jure præſentandi in aliquo derogare.

LXVII. *Ut conſtitutio* Omnis utriuſque ſexus *ſervetur.*

Ne circa ea quæ ſunt de neceſſitate ſalutis

Digitized by Google

Anno 1319.

periculoſa ignorantia allegetur, præcipimus eccleſiarum rectoribus, & eorum loca tenentibus, ut in divinis quater in anno exponant parrochianis ſuis, qualiter juxta ſtatutum concilii generalis quilibet ex quo ad annos diſcretionis, maſculus videlicet ad XIV. femina verò ad XII. pervenerint; tenentur ſemel ſaltem in anno omnia ſua peccata fideliter confiteri, & recipere ad minus in feſto paſchæ Euchariſtiæ ſacramentum, niſi de licentia confeſſoris ad tempus duxerit abſtinendum. Aliter vivens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens ſepultura eccleſiaſtica careat.

LXVIII. *De duabus perſonis mittendis ad ſtudium.*

Quia viris litteratis eccleſia in ſuis actibus noſcitur indigere; prædeceſſorum noſtrorum ſequentes veſtigia, providè duximus ſtatuendum, quod de qualibet eccleſia cathedrali per epiſcopum & capitulum, duæ perſonæ docibiles ad theologiæ vel juris canonici ſtudium tranſmittantur: & cùm per tempus ſufficiens ad mittentium arbitrium ſtuduerint in altera de dictis ſcientiis, ad eccleſiam propriam revocentur, & duæ aliæ ad dictum ſtudium deſtinentur, non obſtante contraria conſuetudine vel ſtatuto. Qui ſic mittere perſonas prædictas ceſſaverit per ſex menſes; extunc ea vice poteſtas eligendi & mittendi eaſdem ad nos & ſucceſſores noſtros Terraconæ archiepiſcopos devolvatur: & idem in aliis conventualibus eccleſiis noſtræ provinciæ, ubi ad minus ſint decem perſonæ tamquam collegium, ut habeant prælatum, præcipimus obſervari; ſalvis conſtitutionibus ſeu conſuetudinibus eccleſiarum, in quibus hæc miſſio ad epiſcopum tantùm dignoſcitur pertinere: ita tamen quod ſi epiſcopus infra dictum tempus negligens fuerit, ad nos miſſio hujuſmodi, ut prædicitur, devolvatur. Perſonæ verò prædictæ in dicto ſtudio exiſtentes, omnia ea, quotidianis diſtributionibus dumtaxat exceptis, percipiant quæ perciperent, ſi in eiſdem eccleſiis perſonaliter reſiderent.

LXIX. *De ferculis dandis in prandio & eorum exceſſibus.*

Item, ſtatuimus quod nos, vel aliquis epiſcopus, ſeu prælatus, aut quicumque alius clericus, non donet in uno prandio ſeu comeſtione niſi duo genera carnium; & in altero de uno dumtaxat: in quibus tamen carnes ſalſæ minimè computentur. In diebus verò jejunii dari tria fercula, & non ultra.

LXX. *Pro quibus prohibentur presbyteri.*

Presbyter cum proprio filio ſpurio miſſam non audeat celebrare, nec ipſe vel alius calices, veſtimenta vel apparamenta alia divino cultu deputata Judæo vendere, vel pignorare, vel aptanda ſeu reficienda tradere, quacumque ex cauſa præſumat.

LXXI. *Ut canonicus vel clericus pro negotiis eccleſiæ abſens recipiat ut præſens canonicam portionem.*

Canonicus ſeu clericus de capitulo eccleſiæ

A cathedralis per epiſcopum vel capitulum pro negotiis miſſus eccleſiæ recipiat, ac ſi præſens eſſet, canonicam portionem. Anno 1319.

XXII.

Ad vitandum deteſtandum & deteſtabile blaſphemiæ vitium contra Deum & ſanctos ejus, decretalem ſuper hoc editam, quæ incipit *ſtatuimus*, Extra *de maledictis*, diſtrictè præcipimus obſervari: & ne ad excuſandas excuſationes in peccatis ignorantia allegari contingat; B mandamus rectoribus eccleſiarum, & earum loca tenentibus, in virtute ſanctæ obedientiæ, quod dictam decretalem in feſtivitatibus Natalis Domini, Paſchæ, Aſcenſionis, Pentecoſtes & Aſſumtionis beatæ MARIÆ, & principalium altarium ſuarum eccleſiarum annuatim populo publicent & exponant. Hortamur & quoſcumque dominos temporales, & prædictos rectores, & eorum loca tenentes, in parrochiis ſuis hortari mandamus, quicumque tamquam honoris Dei & ſanctorum ſuorum fervidi zelatores exiſtant, ut pro eccleſia æternæ beatitudinis C præmia conſequantur, eamdem decretalem in locis ſuis faciant obſervari. Et inſuper contra blaſphemos hujuſmodi, nec non jurantes per caput, ventrem vel alia membra Dei; vel beatæ Virginis matris ejus, aut aliquorum ſanctorum, per ſtatuta pœnalia citra tamen vindictam ſanguinis, ſic ſtudeant providere, ut de locis ſuis dicta vitia extirpentur. Decet namque ut qui, volunt gloriari nomine chriſtiano, non debeant talia patienter, vel ſub diſſimulatione audire, ſed ea cum dicuntur penitùs cohibere. Clerici namque qui culpabiles reperti fuerint in præmiſſis, ſic per ſuos ordinarios puniantur, quòd eorum D pœna ſit aliis in exemplum.

LXXIII.

Conſtitutionem olim editam in provinciali concilio Terraconæ per beatæ memoriæ dominum JOANNEM patriarcham Alexandriæ, & adminiſtratorem eccleſiæ Terraconæ, qua cavetur ne clericus beneficiatus pro laicis contra clericos advocatus vel procurator exiſtat; ad religioſos quoſcumque; ita quod non recipiant procurationis vel advocationis officium contra clericos, vel alios religioſos, ſeu perſonas quaſcumque eccleſiaſticas, vel beneficiati clerici contra E eos, ducimus extendendam.

LXXIV. *Ut conſtitutio contra invaſores ſervetur, ex quo ſcitur in locis vicinis ſervari.*

Cùm affectata ignorantia maximè in viris eccleſiaſticis reprobetur, præſenti conſtitutione ſancimus, quod cùm rector aliquis ſeu vicarius provinciæ Terraconæ in cathedrali vel collegiali eccleſiis ad mandatum ſui epiſcopi vel officialis ejuſdem ſciverit contra perſonas aliquas conſtitutiones ſacri concilii Terraconæ, per quas à divinis ceſſatio indicatur, obſervari: ita quod ipſis perſonis præſentibus ceſſetur inibi à divinis, in ſua eccleſia & parochia eas ſervet, & ipſis perſonis præſentibus, non expectato mandato alio, ceſſet ſimiliter à divinis. Et ſi contrarium fecerit ipſum in illas pœnas incidere declaramus,

Digitized by Google

in quas incideret, ſi mandatum hujuſmodi habuiſſet.

LXXV. *Ut nullus chriſtianus nuptiis ſeu circumciſionibus Judæorum vel Sarracenorum interſit.*

Abuſus quidam abominabilis nomini chriſtiano in locis aliquibus Terraconæ provinciæ inolevit, quod chriſtiani aliqui Judæorum vel Sarracenorum nuptiis, circumciſionibus, vel ſepulturis intereſſe præſumunt, causâ honorandi eoſdem, & in ipſorum ex cauſis præmiſſis conviviis comedere cum eis non verentur, ac in dictis circumciſionibus paternitatis vinculum, quod nefas eſt dicere, contrahere cum eiſdem. B Nos igitur volentes abuſum hujuſmodi de noſtra provincia exſtirpare, prædicta & quodlibet prædictorum fieri de cetero prohibemus. Si quis verò contra hanc prohibitionem fecerit, excommunicationis ſententiæ ſe noverit ſubjacere.

LXXVI. *De modo viſitandi, prælatis quibus competit ex officio viſitare.*

Diſtrictè præcipimus, ut viſitationis officium exercentes, ſtatuta canonica ſuper hoc edita diligenter obſervent, & ab eccleſiis quarum omnes reditus & proventus ſunt neceſſarii pro ſervitio earum, procurationem non exigant; ſed gratis teneantur viſitare eaſdem. Ille inſuper, qui pro nobis vel aliquo viſitabit, numerum evectionum taxatum archidiaconis non excedat, & tam ipſe quàm archidiaconus quicumque, cui ex officio competit viſitare, & pecuniam pro procuratione ſua in caſu conceſſo à jure recipere ſolverint, recipiant quatuor ſolidos March. vel tres ſolidos Jaccend. pro qualibet evectionum quas duxerint, & non ultra. Et ſi evectiones ultra prædictum numerum ad expenſas eccleſiarum, quas viſitabunt, duxerint, vel ultra prædictam quantitatem, pro unaquaque evectionum in pecunia receperint, præter alias pœnas à jure ſtatutas, ab officio viſitationis, donec duplum eis quod contra præſens ſtatutum expenderint vel receperint, eccleſiis ſic gravatis reſtituerint cum effectu, noverint ſe ſuſpenſos, nulla eis remiſſione, liberalitate ſeu gratia profutura. Præcipimus etiam archidiaconis & aliis viſitantibus, ne venentur, nec aves, nec canes venaticos ducere præſumant, contra canonum inſtituta.

LXXVII. *De cappis portandis ad divina officia.*

Item, ſtatuimus quod archiepiſcopi, aut epiſcopi, & alii prælati, ac canonici cathedralium vel collegiatarum eccleſiarum ſæcularium vel regularium, infra eccleſias ſuas, vel clauſtra, ad divina officia, & proceſſiones à feſto omnium ſanctorum uſque ad ſabbatum Paſchæ deſſerant cappas nigras, exceptis diebus quibus cappis ſericis ſolent uti. Alioquin in choro ſuperiori ſeu majori non ſedeant, nec in proceſſionibus inter cappatos incedant, ſed eos præcedere teneantur.

LXXVIII. *De his qui per potentiam volunt eccleſiaſtica beneficia obtinere.*

Item, ſtatuimus, ut clerici ſæculares vel re- A gulares, qui per potentiam vel impreſſionem cujuſcumque ſæcularis perſonæ ſe per patronos ad eccleſiaſtica beneficia procuraverint præſentari, aut ſibi conferri, provideri, vel eligi ad eadem, aut ad hæc litteras, vel mandatum impetraverint, aut fecerint impetrari, ſeu tali præſentationi, collationi, proviſioni vel electioni conſenſerint, aut ratam habuerint, excommunicationis ſententiam eo ipſo ſe noverint incurriſſe, & inhabiles fiant ad obtinenda beneficia dicta.

LXXIX. *Ut cauſæ matrimoniales non audiantur, niſi in locis inſignibus, & per illos qui ſtatuta canonum non ignorant.*

Ut animarum periculum evitetur, ſtatuendo præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ univerſis epiſcopis noſtræ provinciæ, ne cauſas matrimoniales ad eorum forum ſpectantes, ſub generali vel ſpeciali commiſſione audiri, vel decidi permittant, niſi per illos qui ſtatuta canonum non ignorant, & peritiam habeant judicandi: & in civitatibus vel locis inſignibus, ubi haberi poſſit copia peritorum. Aliter proceſſus ſit irritus & inanis. Per hoc tamen receptionem teſtium extra dicta loca, ubi oportuerit, non C intendimus prohibere.

LXXX. *Ut in diebus jejunii non comedant carnes.*

Huic morbo congruam cupientes afferre medelam, ſacro approbante concilio, prohibemus diſtrictiùs ſub pœna excommunicationis & maledictionis æternæ, ne aliquis cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtat, in jejuniis per eccleſiam indictis, & præcipuè in quadrageſima carnes comedant, niſi neceſſitate cogente: & tunc etiam in abſconſo. Confeſſores autem religioſi vel ſæculares, qui præterquam in caſu neceſſitatis urgentis licentiam alicui dederint carnes dictis jejuniis comedendi, graviori ſubjaceant D diſciplinæ.

LXXXI. *De celebratione miſſarum.*

Quia nonnulli minus providè attendentes, quod propter officium ſunt beneficia eccleſiaſtica inſtituta, vix vel numquam miſſam celebrant in eccleſiis quas obtinent, ſeu in quibus inſtitutæ ſunt dignitates vel beneficia, quorum ratione celebrare tenentur. Ideo ſacri approbatione concilii, præcipimus ſtatuentes, ut omnes & ſinguli parochialium eccleſiarum rectores, & quivis alii dignitates vel beneficia quocumque cenſeatur nomine, nunc vel in poſterum obtinentes, quo- E rum ratione miſſas celebrare tenentur, in ipſis eccleſiis & altaribus, in quibus ſunt hujuſmodi dignitates vel beneficia, decies ſaltem in anno miſſas celebrent, niſi abſentia vel cauſa juſta ad arbitrium diœceſani proprii eos reddat probabiliter excuſatos. Quiſquis autem hujuſmodi ſalutaris ſtatuti temerarius violator exstiterit, à perceptione fructuum & proventuum eccleſiæ, dignitatis, vel beneficii hujuſmodi, donec decies, ut prædicitur celebrando moram purgaverit, noverit ſe ſuſpenſum: qui per diœceſanum ipſum

Digitized by Google

in utilitatem ipſius eccleſiæ, dignitatis, vel beneficii penitus convertantur.

LXXXII. *De qualitate ordinandorum.*

Quoniam illi ſunt ad honores eccleſiaſticos promovendi, qui moribus, ætate & ſcientiâ pollere noſcuntur; ſtatuimus prohibentes, ne ad ſacros promoveantur ordines, niſi perſonæ quæ grammaticam ſciant, ſeu latinis verbis loqui valeant competenter: illi verò ad quos ratione dignitatum vel perſonatuum, quos obtinent, competit examinare clericos, & ad ordines præſentare, propenſius caveant, ſi hujuſmodi cupiunt honore gaudere, ne deffectum ſuper hoc patientes, ſcienter ad ordines audeant præſentare, poteſtatem autem diſpenſandi ſuper his ex cauſa, & quantumvis à jure permittitur, per hoc non intendimus epiſcopis interdictam.

LXXXIII. *De obſervatione conſtitutionis contra invaſores.*

Cùm in conſtitutione domini PETRI quæ incipit *Item, cum quidam*, caveatur expreſsè, quod ſi principales malefactores abſque ſatisfactione in mortis articulo fuerint abſoluti, eorum tamen corpora non tradantur eccleſiaſticæ ſepulturæ, donec per heredes morientium damnum paſſis ſatisfactum fuerit competenter: ideo attendentes quod verba intelligenda ſunt cum effectu; ſacro approbante concilio, excommunicamus omnes qui de cetero talium corpora, donec ſatisfactum, ut prædicitur, fuerit, ſcienter tradiderint eccleſiaſticæ ſepulturæ, & qui in hoc dederint conſilium, auxilium, vel favorem, & quia ridiculum quodammodo reputatur non vitari per prælatos & clericos, eos qui ob eorum & eccleſiarum tutelam per laïcos vitari mandantur; præcipimus in virtute obedientiæ prælatis & clericis quibuſcumque, ne illos contra quos inſtitutio obſervatur, ad menſam ſuam recipere audeant, vel etiam invitare.

LXXXIV. *Contra denegantes juſtitiam clericis.*

Decernimus temporale dominium vel juriſdictionem aliquam obtinentes, etiam exercentes, qui voce protinus vel aliter prohibuerunt, ne clericis vel perſonis eccleſiaſticis reditus vel alia quæ debentur eis debita exſolvantur; aut juſtitiam eiſdem clericis & perſonis vel ſuis debitoribus ſeu malefactoribus facere denegaverint, vel mandaverint denegari, vel eoſdem clericos ſeu perſonas eccleſiaſticas banniverint, ſeu banniri mandaverint, & dantes ſuper his conſilium, auxilium, vel favorem, excommunicationis ſententiæ ſubjacere. Præcipientes tales per locorum ordinarios, quouſque de injuſtitia & damnis ſatisfecerint competenter, excommunicatos publicè denuntiari.

LXXXV. *De teſtamentis.*

Statuta, per quæ in Terraconæ & aliis diœceſibus noſtræ provinciæ non conceditur clericis, ut de bonis ſuis eccleſiaſticis, ſeu intuitu eccleſiæ acquiſitis, poſſint condere teſtamentum,
A qualiacumque & ſub quibus verbis ipſa ſtatuta fuerint, declarantes, diſtrictiùs inhibemus, ne alicui prælato, canonico, vel alii clerico de rebus vel bonis eccleſiaſticis, aut eccleſiarum ſeu beneficiorum ſuorum intuitu acquiſitis, liceat de cetero heredem facere aliquem clericum vel laïcum externum. Si verò ſecùs per quemcumque præſumtum fuerit, ejus teſtamentum, quoad heredis inſtitutionem, eo ipſo ſit irritum & inane. Cetera verò relicta diſpoſita, vel legata, per hujuſmodi ſæculares firma permaneant: dum tamen relicta non fuerint perſonis aliàs prohibitis vel indignis. Bona autem quæ ad inſtitutum
B heredem potuiſſent ex hereditate hujuſmodi, ſi non eſſet reprobata inſtitutio, pervenire, ipſo facto applicata & acquiſita eſſe volumus pauperibus JESU-CHRISTI.

Præſentes autem conſtitutiones à prædeceſſoribus noſtris bonæ memoriæ editæ, ut ſuperiùs continentur, in præſenti volumine redactæ fuerunt: & illæ quæ de novo publicatæ ſunt, ſacro concilio approbante, in capitulo eccleſiæ Terraconæ, præſentibus & aſſiſtentibus venerabilibus fratribus noſtris RAIMONDO Valentiano BERENGARIO Dertuſenſium, ARNALDO Ilerdenſi, & CISBNANDO Duenſi epiſcopis, PONTIO Barchinonenſi, GASTONE Girun-
C denſi ſuffraganeis noſtris, & venerabilibus religioſis Fratre SANCIO de Arragonia gerente vices magiſtri JOHANNIS hoſpitalis S. Johannis Hieroſolymitani in Caſtellaniempoſta, Fratre PONTIO Populeti, Fratre JOHANNE Vallis-dignæ, & GAILARDO de Bello-podio, & Fratre RAIMUNDO S. Felicis Surcellenſis abbatibus, & aliorum noſtrorum ſufraganeorum epiſcoporum nuntiis, eccleſiarum cathedralium & collegiatarum provinciæ Terraconæ procuratoribus, & quamplurimis aliis die lunæ intitulatis IV. cal. Martis anno M. CCC. XXIX. præſentibus teſtibus venerabilibus Benedicto de Linellis le-
D gum doctore, Raimundo Januari procuratore Vallenſi, Vvillelmo de Occulo molendinorum, & Laurentio Martini canonicis, Franciſco de Oliveriis de Caſtillione, & Petro Marcane Sandeſia eccleſiarum rectoribus Dertuſen. & Berengario Ferrarii de Inochabus Terraconæ diœceſis.

LXXXVI. *Ut presbyteri celebrare volentes poſſint ad invicem ſe abſolvere.*

Ut miſſæ cum puritate conſcientiæ celebrentur, & ne propter defectum confeſſarii eas omitti contingant: indulgemus quod quilibet presbyter, volens miſſam celebrare, ſi non habeat copiam
E confeſſoris proprii, poſſit cuilibet presbytero idoneo ſua confiteri peccata, & abſolutionis beneficium recipere ab eodem. Nos JOHANNES patriarcha Alexandrinus & adminiſtrator eccleſiæ Terraconæ ſubſcribimus, & ſigillum noſtrum apponi fecimus. Ego RAIMUNDUS Valentiæ epiſcopus ſubſcribo. Ego GASTON Gerundenſis ſubſcribo. Ego BENIGNUS Dertuſenſis epiſcopus ſubſcribo. Ego RAINALDUS Urgellenſis epiſcopus ſubſcribo. Ego BERNARDUS Ilerdenſis epiſcopus ſubſcribo.

Digitized by Google

CONCILIUM TERRACONENSE II.

Sub eodem Johanne patriarcha Alexandrino & adminiſtratore eccleſiæ Terraconenſis celebratum.

Ex MS. eccleſiæ Avenionenſis.

I. *De adminiſtratoribus, ſede vacante, & de inſtrumentis prælatorum & de rectore & proviſionibus ſucceſſorum.*

UT hi quibus adminiſtratio bonorum archiepiſcopalis vel epiſcopalis dignitatis competit, ſede vacante, ex conſuetudine vel ſtatuto, vel qui ad hoc per capitulum eliguntur, ſciant ſe ſolam adminiſtrationem & cuſtodiam dictorum bonorum habere; ſtatuimus ultra remedia jam proviſa, quod ille qui adminiſtrationes hujuſmodi exercebit, ad ſolatium ſeu hoſpitium dignitatis prædictæ, niſi de expreſſo conſenſu totius capituli, ſe non conferat ad morandum, B nec de chartulario ſeu archivo vel alio loco ubi tenentur privilegia, inſtrumenta, ſeu regeſtra, libros, ſeu alias ſcripturas abſtrahat, niſi ipſis pro dicta adminiſtratione indiguerit: & tunc de conſenſu capituli, & præſentibus duobus vel tribus canonicis per ipſum capitulum deputatis: & ſtatim cum ipſis non indiguerit, in loco in quo abſtracta fuerint, reſtituat ſeu reponat: nec pro ejus expenſis aliquid de dictis bonis recipiat, vel expendat, niſi ipſum pro negotiis ipſius dignitatis oporteat de conſenſu capituli extra ſuum domicilium proficiſci; in quo caſu dumtaxat, C quamdiu circa expeditionem dictorum negotiorum inſtiterit, poſſit moderatas expenſas recipere ac habere: & teneatur futuro ipſius eccleſiæ prælato de tota dicta adminiſtratione, quam citius poterit, fidelem reddere rationem; & quidquid apud ipſum ratione reddita repertum fuerit ſupereſſe, nec non privilegia, inſtrumenta, regeſtra, libros, & ſcripturas alias, quæ ſeu quas de chartulario, ſeu archivo, vel alio loco abſtraxerit, niſi jam jam reſtituerit, ut eſt dictum, integrè & realiter reſtituat infra menſem. Illi verò qui hactenus privilegia, inſtrumenta, regeſtra, libros, & ſcripturas alias, quæ ſeu quas de dicto D chartulario, archivo, vel alio loco abſtraxerunt vel penes ſe retinent ſcienter, aut nunc habent, infra duos menſes dicto prælato reſtituant: alioquin, niſi reſtitutionem hujuſmodi fecerint de prædictis, excommunicationis ſententiæ ſe noverint ſubjacere: ſtatutis vel conſuetudinibus contrariis non obſtantibus quibuſcumque. Sanè quod frequenter archiepiſcopi & epiſcopi ex privilegio ſedis apoſtolicæ teſtantur de bonis etiam intuitu eccleſiæ acquiſitis, vel aliàs quantum à jure eis permittitur de bonis ſuis ordinant vel diſponunt; caveat dictus adminiſtrator, aut etiam capitulum diligenter, quod exequutionem teſtamenti vel ordinationem ſeu diſpoſitionem factam canonicè non impediant vel

A perturbent, nec aliquid ſcienter, malitiosè vel dolosè occupent vel faciant occupari de bonis defuncti prælati, ſed ea liberè permittant executoribus teſtamenti prælati defuncti, aliàs, ſi qua de bonis ipſius prælati defuncti, ut prædicitur, præſumſerint occupare, vel hactenus præſumſerint, & infra menſem ex quo fuerint requiſiti, plenariè non reſtituerint exequutoribus ſupradictis, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant. Et quia ut plurimùm ſucceſſor prælati defuncti, qui condidit teſtamentum, petit de bonis defuncti proviſionem uſque ad novos fructus, ex quo ſemper ſequuntur litigia, & dicta bona in litigiorum anfractibus expenduntur: nos volentes hoc devitare, decernimus quod ſi ſucceſſor archiepiſcopi, vel epiſcopi, aut cujuſlibet prælati, collegiatæ eccleſiæ, vel rectoris, ſeu vicarii perpetui eccleſiæ parrochialis, fructibus poſt mortem ſui deceſſoris collectis & poſtea colligendis contentus eſſe noluerit, ſed proviſionem de bonis ſui prædeceſſoris petierit, computentur fideliter omnes fructus, reditus, & proventus dictæ dignignitatis, vel parrochialis eccleſiæ, totius anni quo vacavit, qui annus incipiat calendis Maii; & dividantur inter defunctum, & ſucceſſorem pro rata temporis illius anni, quo quilibet præfuit dictæ dignitati vel eccleſiæ, & ipſius onera ſupportavit. Hæc autem expendi volumus ad talia beneficia, cùm eadem obtinentes non habeant tot onera ſupportare, ſed ſervetur in eas quod eſt de jure ſtatuto vel conſuetudine approbatis. Hujuſmodi verò proviſionem ad rectores vel vicarios perpetuos eccleſiarum parrochialium extendi non intendimus in diœceſibus, ubi aliud de ſtatuto vel rationabili conſuetudine eſt obtentum.

II. *Ut prælati & clerici poſſint liberè abſtrahere de quolibet loco reditus ſuos, & quod non exigatur ab hominibus ſuis retro-decimam per dominos temporales.*

Licèt iniquum ſit diſpoſitionem bonorum ſuorum liberam ingenuos homines non habere, ut teſtantur expreſsè legitimæ ſanctiones: quorumdam tamen temporale dominium obtinentium præſumtuoſa temeritas ſic excrevit, quod fructus, qui ex beneficiis eccleſiaſticis proveniunt ſeu habentur, de locis ſuo dominio & ſuæ juriſdictioni ſubjectis extrahi non permittunt, ne clerici ſeu perſonæ eccleſiaſticæ eiſdem fructibus liberè uti poſſint, nec pro eorum utilitatibus ſeu neceſſitatibus liberam alienationem facere de eiſdem: immò ipſos quoque in terris & locis ex cer-

Digitized by Google

to pretio prædicta ſeu qui ex cauſa emtionis vel aliàs ipſos fructus percipiunt nomine eorumdem habent inviti vendere, neque eoſdem poſſunt de loco ad locum transferre liberè, quod cedit in ipſorum clericorum ac perſonarum eccleſiaſticarum & eccleſiarum etiam maximum detrimentum. Nonnulli etiam eorumdem retrodecimam ſeu aliam certam partem de fructibus, quos homines eccleſiarum & locorum eccleſiaſticorum colligunt cum maximis laboribus & expenſis ab ipſis hominibus invitis indebitè exigunt & extorquent, in ſuarum grave periculum animarum. Unde cùm noſtro incumbat officio, prædicta, quæ exemplo pernicioſa ſunt, & periculoſa animabus & contraria eccleſiaſticæ libertati, de Terraconæ provincia penitùs exſtirpare: nolentes, ſacro approbante concilio ea fieri de cetero, prohibemus, quoſcumque qui aliquid fecerint de prædictis, etſi clerici ſeu eccleſiaſticæ perſonæ exiſtant, & dantes ad ea conſilium, auxilium, & favorem, excommunicationis ſententia innodantes, ordinariis nihilominus in virtute ſanctæ obedientiæ injungentes, ut cùm eis conſtiterit aliquos in prædictam excommunicationis ſententiam incidiſſe; eoſdem excommunicatos faciant publicè nuntiari, nec eiſdem beneficium abſolutionis impendant, donec à prædictis deſtiterint, & de damnis per eoſdem prædictorum occaſione illatis ſatisfecerint competenter. Præcipientes etiam quod hoc ſtatutum faciant per eccleſias ſuarum diœceſum, de quibus utile eis videbitur, ſolemniter publicari.

III. *Ut epiſcopi denuntient, & faciant denuntiari excommunicatos illos, qui mandant uſuras ſolvi, vel impediunt ne repetantur.*

Pro animarum ſalute proviſum extitit in concilio generali reprobando uſurariam pravitatem, quod officiales quicumque ſeu judices, qui ut ſolverentur uſuræ, vel quod ſolutæ cùm repeterentur non reſtituerentur, plenè ac liberè ſcienter præſumerent judicare, excommunicationis ſententiam incurrerent ipſo facto. Cùm autem aliqui ex eiſdem dictam excommunicationis ſententiam minimè metuentes, immò prædicta in ipſo ſtatuta concilio contemnentes in ſuarum grave periculum animarum, contra ea facere non formident: & licèt ad hoc contra tales ad denuntiandum eoſdem eſſet per ordinarios procedendum: tamen plures ex eis contra hoc ſe exhibentes negligenter: idcirco nos hujuſmodi ſubmonere negligentiam cupientes, ſacro approbante concilio, omnibus ordinariis Terraconæ provinciæ in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub divini obteſtatione judicii ducimus injungendum, ut cùm conſtiterit aliquos officiales vel judices infra eorum juriſdictionem contra prædicta feciſſe, quæ in dicto concilio ſalubriter ſunt inſtituta, eoſdem ut excommunicatos faciant publicari: ut ſic prædicti ab adjudicandi officio excludantur, & ad reconciliationis gratiam faciliùs inducantur.

IV. *Ut epiſcopus, qui ad concilium venire non poteſt, procuratorem non faciat illum, quem capitulum facit, vel è contra; & quod abbates immittant procuratores ſui ordinis.*

Quia interdum contingit quod epiſcopi, qui ad concilia provincialia venire perſonaliter ſunt adſtricti, niſi impeditione canonicâ fuerint præpediti, illos procuratores conſtituunt, qui ad ipſa concilia procuratores per eorum capitula tranſmittuntur. Abbates etiam prædictos vel alios ſæculares clericos procuratores conſtituunt ad prædicta; ex hocque ſequitur quod honor Terraconæ eccleſiæ & concilii minuatur, & ſalubritas concilii quæ in multis conſiſtit potiùs quàm in paucis etiam ſubtrahatur circa ea quæ in ipſis conciliis imminent facienda. Idcirco ſub virtute ſanctæ obedientiæ prædictis injungimus, ut cùm ipſi epiſcopi venire ad ipſa concilia perſonaliter fuerint legitimè impediti, procuratores conſtituant viros & diſcretos alios ab illis qui per eorum capitula; & capitula alios ab illis qui per epiſcopos fuerint conſtituti: & abbates etiam in dicto caſu religioſos ſui ordinis vitâ & honeſtate probatos, qui ſalubre ſciant dare conſilium in agendis, ſi Dei & noſtram evitare voluerint ultionem, & qui contrarium fecerint, ad arbitrium archiepiſcopi de inobedientia puniantur.

V. *Ut archiepiſcopi & epiſcopi habeant in morte ſuis eccleſiis dimittere unam capellaniam de pulcris pannis.*

Cùm ad honorem Dei & cultus divini eccleſiæ maximè cathedrales pulcris pollere debeant ornamentis: idcirco, ſacro approbante concilio, ſtatuimus, quod ſemper Terraconæ archiepiſcopus, vel quilibet epiſcopus provinciæ ejus in morte ſua unam capellam integram de pulcris pannis & nobilibus eccleſiæ cui præfuerit, vel centum florenos auri pro eadem emenda, relinquere teneatur: Et ad hoc ſint ejus bona quæcumque habuerit dicto tempore obligata.

Digitized by Google

CONCILIUM TERRACONENSE IV.

Sub eodem Johanne patriarcha Alexandrino & adminiſtratore eccleſiæ Terraconenſis celebratum.

Ex MS. eccleſiæ Avenionenſis.

I. *Contra facientes guerram ſeu malum per modum guerræ ſine diffidamento ; & quod archiepiſcopus poſſit ſuper hac conſtitutione & aliis contra invaſores editis procedere.*

AD reprimendam audaciam perverſorum, clericos ſeu perſonas eccleſiaſticas diffidantium ſeu procurantium diffidari, aut eorum occaſione homines vel loca eorum, fuit dudum in provinciali concilio Terraconæ conſtitutum, quod facientes talia incurrerent excommunicationis ſententiam ipſo facto, & terra eorum eſſet ſuppoſita eccleſiaſtico interdicto : verùm quidam non attendentes mentem iſtius conſtitutionis, ſeu verba ; ac pœnas ejuſdem aſtuta calliditate evitare volentes, contra illos quos dicta conſtitutio diffidari prohibet, guerram abſque diffidamento faciunt, ſeu eos & homines loca vel bona eorum per modum guerræ, ſeu hoſtiliter, aut aliàs cum turba, ſeu hominibus coadunatis, ex propoſito damnificant & invadunt ; quamquam contra perſonas eccleſiaſticas, vel homines, loca, aut bona eorum guerra fieri non poſſit : Nos igitur JOHANNES miſeratione divinâ ſanctæ Alexandrinæ ſedis patriarcha, & adminiſtrator in ſpiritualibus & temporalibus à ſede apoſtolicâ deputatus, ſacri approbatione concilii, attendentes eos qui talia agunt, non minùs & plus delinquere, quàm ſimpliciter diffidantes ; eamdem conſtitutionem quæ ad hoc facta extitit, ne damna eccleſiis, clericis, ſeu perſonis eccleſiaſticis inferrentur, locum habere decernimus quantum ad omnia ejus capitula, etiam contra illos, qui abſque diffidamento prædicta faciunt, vel aliquid prædictorum, & qui in hoc dederint conſilium vel favorem. Adjicientes dictam conſtitutionem locum habere etiam contra eos, qui prædictos diffidantes, guerrificantes, ſeu malefactores in locis ſuis receptaverint, ſive defenſaverint publicè vel occultè ; quam quidem pœnam locum habere decernimus contra omnes perſonas, qui in dictis criminibus ſeu delictis perſiſtunt, niſi infra duos menſes à tempore hujus conſtitutionis continuè computandos ſatisfecerint de eiſdem. Satuentes quod præſentem conſtitutionem & alias contra raptores, & invaſores perſonarum eccleſiaſticarum, rerum & bonorum, ac hominum eorumdem diffidatores, malefactores, damnificantes, receptatores, ac fautores, & defenſores prædictos editas, nos patriarcha adminiſtrator prædictus, & archiepiſcopi Terraconæ qui pro tempore fuerint, per quemcumque fuerimus requiſiti, & etiam ſine requiſitione & officio, pro nobis & eccleſiæ Terraconæ ac canonicis ejuſdem & familiaribus noſtris poſſimus liberè per totam provinciam A Terraconenſem obſervari facere, & ſecundùm earum formam procedere, ac procedi facere ſuper eis, & ſuper his ſubditi ſuffraganeorum noſtrorum teneantur nobis, & dictis archiepiſcopis obedire : nedum pro committendis in futurum contra conſtitutiones prædictas, immò pro his quæ contra eas jam ſunt etiam commiſſa.

II. *Ut denuntiatos & publicè in eccleſiis excommunicatos per conſtitutiones contra invaſores editas, nullus in ſuis domibus ſeu hoſpitiis admittat ; & quod officiales epiſcoporum pro cauſæ cognitione ſuper dictis conſtitutionibus nihil recipiant ; & quod cenſuram eccleſiaſticam aggravaverit contra tales.* B

Piâ conſideratione prædeceſſores noſtri excommunicantes invaſores, raptores, & deprædatores hominum, eccleſiarum & eccleſiaſticarum rerum ac locorum religioſorum, nec non fautores aut receptatores eorum, providè ſtatuerunt quamdiu principales malefactores hujuſmodi in aliqua villa vel civitate exiſtant, eccleſias penitùs ceſſare à divinis : prohibentes tales ab excommunicatione abſolvi, donec de præmiſſis ſatisfecerint competenter. Conſideraverunt quod malefactores hujuſmodi à civitatibus & villis ad quas eos venire contingeret, expulſi, rubore ſuffuſi, C ad humilitatis & debitæ ſatisfactionis ac reconciliationis faciliùs inclinarentur affectum. Sed proh dolor ! quod interdum conſtitutiones ſuper his editæ debitè non ſervantur, hujuſmodi excommunicatio, quæ contra formam dictarum conſtitutionum faciliter relaxatur in animarum periculum deducitur in contemtum. Nam vix aliquis participalium talium excommunicatos evitat, nullus etiam de ſuis civitatibus vel villis eos expellit, & ex hoc ſequitur, quod ipſis excommunicatis in civitatibus & villis remanentibus, cùm ceſſent eccleſiæ à divinis, participantes divinorum multis inſumtibus ſubjiciuntur, D divinum officium intermittitur, ac juri eccleſiarum in proventibus & obventionibus debitis detrahitur & honori, & quod horrendum eſt dicere, dictis excommunicatis interdum propter munera eis oblata de civitatibus & villis ad horam & tempus modicum exeuntibus, quod in eorum pœnam ſpecialem ſtatutum eſt, in præmium ſeu lucrum eorum vertitur temporale ; & ſic quod ad defenſionis præſidium eſt, nutrientium ad iniquitatis diſpendium retorquetur. Cupientes igitur conſtitutiones prædictas debitum ſortiri effectum, ac prædictam excommunicationem deduci nullatenus in contemtum, hoc ſtatuto perpetuo, ſacro approbante concilio, excommunicamus omnes qui ſcienter hujuſmodi malefactores

Digitized by Google

malefactores excommunicatos, poſtquam in eccleſia parochiali per tres dies dominicos vel feſtivos denuntiati fuerint publicè excommunicati in ipſa parochia, in ſui ad habitandum vel hoſpitandum arce petierint, vel receptos ſuſtinuerint domibus vel hoſpitiis, aut eos per alios recipi mandaverint, vel fecerint: quos ſtatim ex ſuo officio etiam abſque requiſitione cujuſquam epiſcopi, & eorum officiales principales, & alii pro epiſcopis juriſdictione utentes, excommunicatos denuncient uſque ad ſatisfactionem condignam. Præcipimus inſuper omnibus epiſcopis Terraconæ provinciæ ac vicariis vel officialibus eorumdem, quod circa obſervationem iſtius & aliarum conſtitutionum ſe exhibeant promtos, favorabiles, & benignos; & ut liberius ad obſervationem conſtitutionum hujuſmodi procedatur, prohibemus vicariis ac officialibus epiſcoporum principalibus, & aliis pro epiſcopis juriſdictione utentibus, ne pro cauſæ commiſſione vel proceſſu faciendo contra malefactores hujuſmodi aliquam pecuniam prætextu ſalarii vel laboris exigant, vel etiam recipiant: ne prætextu hujuſmodi pecuniæ habendæ, vel eo quod ſalarium non habebunt, differant ſcienter procedere cùm fuerit procedendum: alioquin eo ipſo ſuſpenſi ſint ab officio & divinis. Prohibemus etiam epiſcopis, ac vicariis, & officialibus eorumdem, ne ad commiſſionem vel proceſſum hujuſmodi faciendum, aliquem vel aliquos debeant delegare: cùm hominis hujuſmodi cauſa eis incumbere dignoſcatur. Poſtquam autem contra aliquem vel aliquos ipſas conſtitutiones duxerint publicandas, eaſque ut excommunicatos fecerint evitari, contra eos, exigente contumaciâ, requiſiti procedant: videlicet contra ſuos ſubditos puro & mero officio cenſuram eccleſiaſticam aggravando: nec tales malefactores vel receptatores eorum abſolvant, donec de damnis & injuriis propterea irrogatis ſatisfactum fuerit competenter. Imponant inſuper abſolutis ſub debito præſtiti juramenti talem pœnitentiam pro commiſſis, quod pœna docente cognoſcant quantum exceſſerint, ceſſationum hujuſmodi obſequia exhibendo; quam pœnam ſi fortè peragere contemſerint, in priſtinam excommunicationem eos in hoc caſu reincidere, denuntient ipſos recidiſſe. Qui verò aliter eos duxerit abſolvendos, ad intereſſe illis qui taliter damnificati fuerint teneatur, & divinæ ſubjaceat ultioni, ac judicio concilii ſubſequentis. Nos autem patriarcha & adminiſtrator eccleſiæ Terraconæ prædictus, & ſucceſſores noſtri qui pro tempore fuerint archiepiſcopi Terraconæ in nobis & officialibus noſtris hanc conſtitutionem & alias ſupradictas per omnia obſervabimus & obſervari etiam faciemus.

III. *Quod clericus beneficiatus non advocet contra eccleſiam pro laico.*

Cùm eccleſia una ſit, unum Deum prædicet atque colat, & omnia quæ ipſa eccleſia habet A unum ſit patrimonium Crucifixi, quilibet clericus beneficiatus qui de ipſo patrimonio vivit, ipſam non impugnare immò defendere teneatur: & aliqui clerici beneficiati de patrimonio ſupradicto contra eam in cauſis non dubitent laïcis patrocinium impertiri. Idcirco conſtitutione præſenti ſtatuimus perpetuò valitura, quod nullus beneficiatus in aliqua cauſa, quam clericus aliquis contra laïcum aliquem ratione ſui beneficii habeat, agendo vel defendendo in judicio eccleſiaſtico ſeu etiam ſæculari laïco contra clericum, niſi in caſibus in quibus permiſſum eſt, clericos coram ſæculari judice poſtulare, impendat B patrocinium judicio, vel extra publicè vel occultè advocati ſeu procuratoris officium exercendo: in facientes contrarium excommunicationis ſententiam proferentes.

IV. *Quod ſervitores clericorum, niſi promiſſum eis vel petitum in vita fuerit, non poſſint exigere ſalarium ab eiſdem.*

Statuimus quod hi qui cum prælatis & perſonis eccleſiaſticis pro domeſticis & familiaribus morantur vel morabuntur, poſt mortem dominorum non poſſint petere ſalarium, ſeu ſolidatam, niſi probaverint quod eis promiſſum fuerit C ſalarium vel ſolidata, ſeu ſuper remuneratione habenda pro ſervitio dominos convenerint viventes in judicio, ſaltem citatione ſequutâ.

V. *Contra dominos impedientes quod perſonæ eccleſiaſticæ in eorum locis domos, granaria vel horrea habere non poſſint pro eorum reditibus congregandis.*

In nonnullis partibus provinciæ Terraconæ locorum domini eccleſiaſticis utilitatibus invidentes, non permittunt quod perſonæ eccleſiaſticæ, quæ inibi decimas percipiunt, emant ſeu D articulo acquirant & habeant domos ſeu horrea vel cellaria, in quibus decimales reditus congregentur, aut etiam conſerventur, prohibent etiam ſubditis ſuis, & diverſis modis eos retrahunt, ne dictis perſonis eccleſiaſticis ac ementibus ab eiſdem domos, horrea aut vaſa ad hoc locent, commodent, vel concedant: quod quidem facere moliuntur, ut perſonæ prædictæ dictos reditus eiſdem dominis vendere pro minimo compellantur. Nos igitur indemnitati eccleſiarum providere volentes, & abuſum hujuſmodi in divinæ legis offenſam præſumtum penitùs de ipſa provincia extirpare, ſacro approbante E concilio, locorum ordinariis præcipiendo mandamus, quatenus ſi locorum domini & rectores poſtquam pro parte perſonarum eccleſiaſticarum inde requiſiti fuerint, deliquerint in prædictis vel aliquo prædictorum, ſententiam excommunicationis, quam obſequia hujuſmodi ſubtrahentes incurrere dignoſcuntur, contra ipſos dominos vel rectores ſtudeant publicare, ac eorum exigente contumaciâ cenſuram eccleſiaſticam aggravare.

Digitized by Google

CONCILIUM TERRACONENSE IV.

Sub Arnaldo archiepiſcopo Terraconenſi.

Ex MS. eccleſiæ Avenionenſis.

I. *De non recipiendis malefactoribus & bannitis.*

CUm ſummum bonum ſit in terris juſtitiam colere, cujus cultus ex ſuſtentatione malefactorum & bannitorum multipliciter impeditur, & datur multis audacia delinquendi; ſtatuimus, ſacro concilio approbante, quod nulla perſona eccleſiaſtica ſuſtineat malefactores vel bannitos in locis ſuis, in quibus juriſdictionem obtinet temporalem, niſi forſan ille qui tales ſibi remitti peteret, in locis ſuis malefactores ſeu bannitos ejuſdem perſonæ eccleſiaſticæ ſuſtineret.

II. *Quibus conferatur tonſura, & quomodo epiſcopi ac eorum officiales ſe habeant in puniendis exceſſibus.*

Prima tonſura nemini conferatur, de quo non ſit veriſimile, quòd intendat ad ſacros ordines promoveri. Epiſcopi verò & eorum officiales taliter ſtudeant punire clericos criminoſos, ne aliquis prætextu impunitatis alleget privilegium clericale.

III. *Quales veſtes debeant portare clerici, & de valore panni eorumdem, & de ſellis & frænis.*

Nullus clericus veſtes rubeas vel virides publicè defferat, quovis abuſu contrario non obſtante; nec aliquis clericus ſe ipſum, nec nos etiam archiepiſcopus, aut alii prælati, vel perſonæ eccleſiaſticæ, ſocios noſtros induamus de panno, cujus communis pecia ultra viginti quinque libras: nec alios clericos vel ſcutiferos de panno, cujus communis pecia ultra octodecim libras: nec alios officiales inferiores vel ſcholares de panno, cujus communis pecia ultra duodecim: aut alios ſervitores pedites de panno, cujus communis pecia ultra octo libras monetæ Barchinonenſis conſtet. Nec aliquis clericus in ſacris ordinibus conſtitutus portet pelles varias in mantello. Canonici inſuper & clerici de capitulo cathedralis vel collegiatarum eccleſiarum, & alii in ſacris ordinibus conſtituti, manicas ſupertunicalium rotundas & largas habeant competenter: nec in circumferentiam manicarum vel grammatiarum & aliarum veſtium portent circumferentias pellium additarum: nec portent ſotulares albos, vel cum corona patenti, nec in galero forraturam alicujus coloris, de quo eos indui non licet; nec canonici, vel alii clerici de capitulo cathedralis eccleſiæ portent in capuciis capparum de choro, quæ nigræ eſſe ſolent, forraturam, niſi de variis griſiis, vel pellibus nigris, vel de aliquo panno nigro: nec eaſdem cappas faciant ita longas, quod ultra palmum trahant per terram. Pretium autem ipſarum capparum, quæ causâ honeſtatis fiunt & portantur, ſic temperent, quòd non poſſet in his denotari exceſſus. Alii verò clerici in capuciis dictarum capparum non portent aliquam forraturam; nec eas ita longas, quòd trahant per terram, ſed ſufficiat quod cooperiant pedes ſuos: nec aliquis clericus in ſacris ordinibus conſtitutus, induat ſe de nigro ſeu veſtibus lugubribus per mortem alicujus, niſi fuerit pater, vel mater, frater, aut dominus, quas in eccleſia ultra duos menſes portare non poſſit. Sella verò cujuſcumque clerici ſit honeſta, nec cum fræno & pectorali ultra tres libras conſtare poſſit. Quicumque in prædictis, vel aliquo prædictorum exceſſerit, veſtes ſeu ſellam, in quibus exceſſerit, teneatur dare pauperibus infra menſem: alioquin per ſuum epiſcopum compellatur. Veſtibus tamen & ſellis jam factis quæ aliàs ſunt honeſtæ quilibet uti poſſit.

DUBIA ET EORUM RESPONSIONES, ſeu determinationes circa conſtitutiones *de invaſoribus* in conciliis Terraconæ ordinata, in quinto concilio per Dominum ARNALDUM archiepiſcopum Terracone celebrato, quæ pro conſtitutionibus habentur ſeu ſervari mandantur.

Sequitur ergo primum dubium.

IN conſtitutione. *Item cum quidam* dicitur, quod invaſores & raptores rerum eccleſiaſticarum ſint excommunicati, & quod ipſis præſentibus ceſſetur à divinis. Et in conſtitutione *Olim* declaratoria ipſius dicitur, quòd illi tantum ſint excommunicati, qui ex propoſito cum armis vel ſine armis violenter invaſerint, vel deſtruxerint loca eccleſiarum; & ceperint homines ipſorum locorum, & res eorumdem, in hoc graviter delinquentes. Nunc verò dubitatur utrum ſolùm tales ſint excommunicati propter verbum eccleſiarum, & utrum prædicta omnia requirantur, cum copulativè ponatur; vel generaliter ſint excommunicati omnes malefactores eccleſiarum.

Sequitur determinatio primi dubii præcedentis.

Videtur, & ita interpretata eſt conſuetudo, quòd invaſores, raptores & deprædatores clericorum, hominum, eccleſiarum, eccleſiaſticarum rerum, & locorum religioſorum, ſint excommunicati: eò quòd verba in conſtitutione *Olim* poſita intelligi debeant diffinitivè.

Sequitur ſecundum dubium.

Item in dicta conſtitutione *Item quia quidam*

Digitized by Google

dicitur, quod fautores & receptores talium ſint excommunicati; & in dicta conſtitutione *Olim* dicitur, quod excommunicentur.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod fautores & receptores ſint excommunicati per conſtitutionem, *Item cum quidam*. Et per conſtitutionem *Olim*, quæ dicit excommunicentur; debeant denuntiari & publicari excommunicati.

Sequitur tertium dubium.

Item in dicta conſtitutione, *Item cum quidam* dicitur, quod præſentibus prædictis principalibus invaſoribus in aliqua civitate, &c. ceſſetur penitùs à divinis: & in dicta conſtitutione *Olim*, quod ſolùm loca in quibus præda violenter accepta fuerit, ceſſent à divinis. Et per conſtitutionem quæ incipit *Declarando*, debet ceſſari præſentibus invaſoribus eccleſiæ. Et ſic remanet primum dubium, videlicet qui in hoc caſu dicantur eſſe invaſores & excommunicati: cum dicta conſtitutione *Declarando*, non ſint excommunicati.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur idem reſpondendum, quod ad primum dubium, & quod ceſſetur ubicumque fuerint principales malefactores. Sed in locis in quibus præda recepta fuit, ceſſetur quamdiu ibi præda fuerit, vel ubi fuerit vendita, aut aliter alienata, ſeu etiam conſumta.

Sequitur quartum dubium.

Item cùm in dicta conſtitutione *Declarando* dicatur quod ceſſetur à divinis quamdiu prædicti fuerint in locis vel intra terminos locorum; dubitatur quomodo intelliguntur termini locorum. Et ſi dicatur quod ponuntur ibi pro terminis parochiarum: quæ erit, cùm in una civitate vel loco ſunt multæ parochiæ?

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod in eccleſia vel eccleſiis civitatis, villæ, caſtri & loci, ubi malefactores præſentes fuerint, vel præda detenta, aut vendita, vel alienata, vel conſumta fuit, ceſſetur à divinis: & in ſuburbiis & continentibus ædificiis eorumdem æſtimandis ad arbitrium diœceſani epiſcopi vel ejus officialis: taliter quod nervus non contemnatur eccleſiaſticæ diſciplinæ. Sed ſi eccleſia parochialis extra caſtrum, villam, vel populationem fuerit; ceſſetur ibi quamdiu malefactor in parochia fuerit, & qualiter . . . non curetur de terminis locorum vel parochiarum.

Sequitur quintum dubium.

Item cùm in dictis conſtitutionibus *Item cum quædam* & *Olim* dicatur, quod loca in quibus præda recepta fuerit, ceſſent à divinis: utrum intelligantur ſcienter vel ignoranter, & quorum ſcientia requiratur.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod ſcientia hominis loci requiratur, & quod pro ſcientia habeatur, ſi publica ſit fama in loco quod præda eſt ibi.

Sequitur ſextum dubium.

Item cùm in conſtitutione *Cum quidam* dicatur, quod tales non evitentur, niſi facti evidentiâ vel confeſſione propriâ hæc conſtarent: dubitatur ſi tunc rector eccleſiæ poſſit eos vitare, & ipſis præſentibus ceſſare. Ut faciat, ad hoc conſtitutio *Item ſtatuimus*; ubi dicitur, quod rectores ad mandatum epiſcopi vel ejus officialis dictas conſtitutiones ſervent.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod nullus adſtringatur, quoad obſervantiam ceſſationis, donec ceſſatio per epiſcopum, vel ejus officialem, vel vices fungentem epiſcopi ſit indicta.

Sequitur ſeptimum dubium.

Item cum ibi dicatur *Officiat* & in conſtitutione *Sollicitat*, dicatur, tum per epiſcopum vel ejus officialem ſeu ejus vices gerentes, videtur intelligendum de principali officiali: præſertim cùm in ceſſationibus requiratur magna ſolemnitas, nec judex poſſit delegatus terram interdicere, niſi ſibi ſpecialiter ſit conſtitutum.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod nedum epiſcopi, & eorum officiales principales, ſed etiam foranei, ſeu decani, qui habent cognitionem univerſitatis cauſarum criminalium poſſint proceſſus facere, quos fieri deſiderant conſtitutiones prædictæ: citra tamen moderationem, quam faciant epiſcopi, vel vicarii generales, aut officiales principales eorum. Pro liberatione verò perſonarum eccleſiaſticarum, decani ceſſationem, cùm locus fuerit indicere non vetantur.

Sequitur octavum dubium.

Item, ſi conſtitutio habet locum ubi homines eccleſiæ damnum inter ſe inferunt.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod ſi homines alicujus loci eccleſiæ inter ſe guerrificando, vel aliter, damnum dederint; non ſit locus conſtitutioni. Si verò homines unius loci eccleſiæ, ex propoſito invaſerint, rapuerint, vel deprædati fuerint homines alterius loci eccleſiæ, locus eſt conſtitutioni.

Sequitur nonum dubium.

Item, ſi conſtat quod dicta conſtitutio habet locum, ſi poteſt epiſcopus vel officialis eam non ſervare, & de jure communi procedere, cùm pœna legis non ſit in arbitrio judicantis.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod ſi epiſcopus, vel officialis ejus requiratur ſervare conſtitutionem, cùm locus conſtitutioni fuerit; teneatur ſervare eam & judicem ... ceſſationem ejuſdem auctoritatem, niſi aliud pars requirens duxerit tolerandum. Ubi verò prælatus ex ſuo tantùm procedit officio,

Digitized by Google

in ſua remaneat libera poteſtate, utrum in totum vel in partem ſervet eamdem.

Sequitur decimum dubium.

Item, ſi factâ reſtitutione debet ceſſari, donec excommunicatus fuerit abſolutus.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod factâ reſtitutione rapinæ, vel liberatione perſonæ retentæ, debeat tolli ceſſatio.

Sequitur undecimum dubium.

Item, ſi propter invaſorem vel raptorem captum ſit ceſſandum cum recedere non poſſit.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod propter illum, qui captus ſine fraude teneatur, non debeat ceſſari.

Sequitur duodecimum dubium.

Item, cùm in conſtitutione *Pia* dicatur, quod epiſcopi & eorum officiales non per delegatos, ſed per ſe ipſos, faciant conſtitutionis proceſſum: dubitatur utrum poſſint delegare in receptionem teſtium producendorum ad inſtructionem negotii: & utrum talibus delegatis liceat abſque pœna dictæ conſtitutionis *Pia*, recipere ſalarium pro labore.

Determinatio dubii præcedentis.

Videtur quod abſque dubio hujuſmodi delegationes fieri poſſint: ſed caveant ſibi officiales, quòd non participent in ſalario delegatorum, quia aliàs prædictam pœnam non evitabunt.

CONCILIUM PROVINCIALE

Biterris ſub Petro Narbonenſi archiepiſcopo, anno Domini M. CCC. LI. celebratum.

Ex MSS. illuſtriſſimi epiſcopi Biterrenſis & domini Marchionis Daubais.

Concilium iſtud primus in lucem edidit Gabriel Coſſartus Societatis Jeſu, presbyter eruditus conciliorum generalium tom. xi. pag. 1922. ſed imperfectum. Nam canones omnino octo, ipſumque octavum non integrum profert; cùm tamen duodecim conditi fuerint, ſed neque unde illud acceperit aperuit. Nos integrum & perfectum cùm repeririſſemus in archivis illuſtriſſimi epiſcopi Biterrenſis; & in MS. clariſſimi viri domini Marchionis Daubais, editos in primis canones cum manuſcriptis conferre curavimus: in quibus cum diſcriminis nihil occurriſſet quod alicujus eſſet momenti, niſi quod canonum tituli alio modo enuntientur, ac in tertio canone, ubi pro rege & prælatis Deum enixè orantibus xl. dies indulgentiæ conceduntur in manuſcriptis, xi. dumtaxat tribuit canon typis mandatus; operæ non duximus precium, jam vulgatos canones hîc recudere, eorum dumtaxat titulos referre contenti, quibus ea quæ in editis deſunt ſubjiciemus.

CONSTITUTIONES PROVINCIALES EDITÆ PER REVERENDUM IN CHRISTO DOMINUM PETRUM DEI ET APOSTOLICÆ SEDIS GRATIA SANCTÆ NARBONENSIS ECCLESIÆ ARCHIEPISCOPUM, EJUS SACRO APPROBANTE CONCILIO, IN PROVINCIALI CONCILIO BITERRENSI, ANNO DOMINI M. CCC. L. PRIMO, DIE VII. NOVEMBRIS.

Anno 1351.

Paſtoralis curæ noſtris humeris & animis inhærens ſollicitudo, &c. *ut in editis.*

CANON I. *De indulgentia conceſſa hiis qui ſe inclinant audito nomine* JESU.

CANON II. *De indulgentia conceſſa aſſociantibus Corpus Chriſti cum portatur ad infirmos.*

CANON III. *De indulgentia data illis qui orant pro papa & pro rege.*

CANON IV. *Quod fontes baptiſmales eccleſiarum ſint clauſi.*

CANON V. *Contra infractores eccleſiaſticarum libertatum.*

CANON VI. *De ſacramento Euchariſtiæ in tempore Paſchali à parochialibus ſolùm presbyteris miniſtrando.* Anno 1351.

CANON VII. *Ut beneficiati & in ſacris ordinibus conſtituti in diebus ſabbatinis à carnibus habeant abſtinere.*

CANON VIII. *Qualiter contra illos qui excommunicationis ſententiam contemnentes exemplo pernicioſo peragunt procedatur.*

Huic canoni in editis imperfecto hæc in fine debent addi, niſi prius per metropolitanum cum uno ſuffraganeo cum ipſis fuerit ſuper hoc miſericorditer diſpenſatum. Si verò clericus beneficiatus, vel in dignitate ſeu perſonatu vel officio conſtitutus taliter exceſſerit; ultra pœnam laïco inflictam, beneficio, ſi quod in provincia noſtra obtinet, ſit ipſo facto præſentis concilii auctoritate privatus: non beneficiatus autem ad obtinendum beneficium eccleſiaſticum ſit extunc inhabilis & indignus.

Digitized by Google

Anno 1351

CANON IX. *Ut deferentibus litteras pro juriſdictione eccleſiaſtica exercenda nulla injuria, vel violentia inferatur.*

Cùm juſtitiæ jus ſuum cuilibet tribuenti, & ipſius miniſtris, ac reipublicæ plurimùm detrahatur, ſi proceſſus ipſorum miniſtrorum juſtitiæ iniquorum contingat machinationibus impediri: nos volentes talium juſtitiæ cultum impedientium auſus temerarios timore diſciplinæ eccleſiaſticæ cohibere, proviſione præſentis concilii duximus ſtatuendum, quod ſi quis, cujuſcumque conditionis aut ſtatus exiſtat, nuncios aut executores noſtros & ſuffraganeorum noſtrorum, officialium, vicariorum, ſeu eorum loca tenentium, vel vices gerentium, aut alias litteras & ſcripturas judiciales noſtras, vel ſuffraganeorum, vicariorum & officialium, ſeu loca tenentium prædictorum deferentes hac occaſione verberare, capere, detinere, occultare, carceri mancipare, vulnerare, interficere, vel mutilare, ſeu litteras vel ſcripturas prædictas, aut eorum bona auferre, ſeu rumpere ipſas litteras, vel inſtrumenta cancellare, vel aliàs deſtruere quoquomodo, vel ablatas celare, vel deferentes compellere ad frangendum, vel, ut eorum verbis utamur, ad manducandum hujuſmodi litteras vel ſcripturas, aut quod prædicta, ſeu aliquod prædictorum fiant procuraverit, aut facientibus dederit conſilium vel favorem, excommunicationis ſententiæ, quam exnunc ferimus, ſubjaceat ipſo facto: à qua niſi prius judici, cujus auctoritatem contemſerit, & paſſo injuriam & ceteris quorum intererit, prout exceſſus exiget atrocitas, ſatisfecerit, nullatenus abſolvatur.

CANON X. *De teſtamentis, quod interſit parochialis presbyter.*

Item, ne relictæ in teſtamentis vel aliis voluntatibus emendæ, vel ad pias cauſas eleemoſynæ, vel reſtitutiones certæ ſeu incertæ in antea occultentur; ſtatuimus, ut vel preſbyter parochialis vel ejus locum tenens intereſſe rogetur ordinationi teſtamentorum ſi haberi poterit, aut quod infra VIII dies à die obitus teſtatoris numerandos notarius prælato, vel officiali, aut preſbytero parochiali, vel ejus locum tenenti voluntatem teſtamenti revelet, & infra alios octo dies requiſitus expenſis requirentis, copia illius articuli, ubi quævis eleemoſyna piis eſt uſibus deputata, vel emenda, vel reſtitutio facienda ſub pœna excommunicationis, quam ipſo facto, ſi negaret, incurrat, fideliter facere teneatur, & ille vel illi ſic cum hæredibus vel cum executoribus teſtamentorum ordinare feſtinent, quòd emendæ non occultentur, & eleemoſynæ ſic relictæ, vel reſtitutiones hujuſmodi non pereant, ad tempus

A magnum vel modicum aut fortè perpetuò faciendæ. Adjicientes inſuper, quòd juſtæ reſtitutiones nulli per aliquem præter diœceſani licentiam, aut ejus vicarii, præbeantur, nec alicui diſtribuere præſumant alibi, quàm ibi ubi prælatus duxerit ordinandum, niſi teſtator executoris vel executorum ſuorum arbitrio faciendam reſtitutionem & diſtributionem hujuſmodi ordinaſſet. Quo caſu executores à tempore mortis, ubi tempus reſtitutionis non eſſet teſtamento inſertum, aliàs ab illo tempore computando, infra annum debeant fideliter defuncti exequi voluntatem. Quod ſi non fecerint, extunc diœ-B ceſani reſtitutiones & diſtributiones inſertas faciant, intentioni defuncti, quantum potuerint innitentes. Exequutores autem prædicti, ut magis materiam habeant fideliter exequendi, de diſtributis & reſtitutis prædictis ordinario teneantur reddere rationem. Ad hæc autem adjicimus quod preſbyteri ad ſynodos venientes prælato ſuo vel officiali ejus in ſcriptis teſtatorum & executorum nomina & quantitatem hujuſmodi præſentare in virtute ſanctæ obedientiæ teneantur.

CANON XI. *Ut canonici & alii beneficiati non intrent eccleſiam ſine habitu condecenti.*

C Item, ut nullus canonicus vel beneficiatus cathedralis eccleſiæ vel collegiatæ, dum in ea divina officia celebrantur in choro, eccleſiam intrare audeat ſine decenti habitu, ſecundùm temporis diverſitatem; vel in ea etiam remanere, neque comam prolixorum pilorum à parte poſteriori, ſed undique rotundam nutriat, ſive barbam. Alioquin canonicum privatum diſtributionibus illius diei eſſe volumus ipſo facto, & beneficiatum puniri pœnâ XII denariorum pro tali auſu temerario ſtatuimus & mandamus fabricæ illius eccleſiæ applicandorum.

D CANON XII. *Quod ſcribantur nomina confitentium per audientes confeſſiones.*

Item, ſtatuit præſens ſynodus quod nomina illorum omnium, qui peccata ſua confeſſi fuerint ſcribantur, vel ſcribi faciant à capellanis qui confeſſiones audiverint eorumdem, ut laudabile teſtimonium de confeſſionibus eorum valeant perhibere. Quod ſi alicui habenti poteſtatem audiendi confeſſiones & abſolvendi eoſdem confeſſi fuerint; iidem confitentes faciant fidem ſemel in anno proprio ſacerdoti, quod confeſſi fuerint. Illis verò qui proprio ſacerdoti confi-E teri contemſerint ſaltem ſemel in anno à XIV. anno ſupra, vel fidem facere, ut præfertur, vivis introitus eccleſiæ uſque ad ſatisfactionem condignam; mortuis verò interdicitur eccleſiaſtica ſepultura.

Digitized by Google

CONCILIUM APTENSE

Anno M. CCC. LXV. celebratum.

Ex ſchedis Cl. V. domini de S. Quentin.

Anno 1365.

IN Chriſti nomine, amen. Quoniam eccleſiarum prælati, quibus eſt commiſſa cura regiminis & gubernationis, & provinciarum diſtincto ordine imperium eſt conceſſum, ſunt primò pontificalibus infulis inſigniti, ut ceteri recognoſcant in eis jura Domini privilegiaque. Qui ſunt præ ceteris præcipui in honore, ſic eſſe debent in ſolicitudinibus ac laboribus principales, & taliter poſſidere habenas gubernaculi quòd poſſint fieri ſubjecti pacifici, & ſub tranquillo vivere ſucceſſibuſque felicibus abundare.

Ideo nos G. Arelatenſis archiepiſcopus cum reverendis in Chriſto patribus dominis PHILIPPO ejuſdem miſeratione patriarcha Jeroſolymitano, Cavallicenſi eccleſiæ adminſtratore perpetuo, JOHANNE Arauſicenſi, JOHANNE Carpentoractenſi, G. Maſſilienſi, JOHANNE Vaſionenſi, JACOBO Tricaſtinenſi, G. Tholonenſi epiſcopis, ac venerabilibus viris dominis Hodo Notarii præpoſito Avenionis, & Stephano Salayronis decano eccleſiæ Villæ-novæ prope Avenionem procuratoribus R. in Chriſto patris domini ANGLICI epiſcopi Avenionenſis abſentis, Cavellicenſis, Auraycenſis, Carpentoratenſis, Maſſilienſis, Vaſionenſis, Tricaſtinenſis, Tholonenſis ac Villæ-novæ prope Avenionem capitulorum procuratoribus ſufficienter comparentibus.

Et nos B. Ebredunenſis archiepiſcopus cum RR. in Chriſto patribus B. Dignienſi, P. Senecenſi, STEPHANO Vencienſi, & LAURENTIO Nicienſi epiſcopis præſentibus ac etiam dominis Boſcaudonenſi & S. Pontii de Nicia monaſteriorum abbatibus ibidem perſonaliter aſſiſtentibus, nec non venerabilibus viris Jacobo de Sala Graſſenſi canonico procuratore domini AMEDEI Graſſenſis epiſcopi, & Ponforaudo canonico & generali vicario domini Glandatenſis epiſcopi abſentis, ac cum Ebredunenſis, Dignienſis, Senecenſis, Nicienſis, Vencienſis, Glandatenſis, Graſſenſis capitulorum procuratoribus ſufficienter comparentibus.

Et nos JOHANNES Aquenſis archiepiſcopus cum RR. in Chriſto patribus dominis P. Regienſi, GERARDO Siſtaricenſi, & RAYMUNDO Aptenſi epiſcopis, & venerabilibus dominis Raymundo de Caſtellana præpoſito Forojulienſi procuratore domini RAYMUNDI Forojulienſis epiſcopi, & domino Johanni priori de Volona Vapincenſis diœceſis domini G. Vapincenſis epiſcopi vicario & procuratore, ac cum Aquenſis, Aptenſis, Siſtaricenſis, Forjulienſis, Regienſis, Vapincenſis & Forcalquerii capitulorum procuratoribus ſufficienter comparentibus in civitate Aptenſi provinciæ Aquenſis ſupradictæ provinciale concilium celebrantibus per nos Arelatenſem, Ebredunenſem & Aquenſem archiepiſcopos noſtroſque ſuffraganeos, ut reverendorum patrum dominorum prædeceſſorum noſtrorum ſtatuta in S. Rufo Avenionenſis diœceſis dudum edita per eoſdem, tantâ maturitate verborum & ſenſuum gravitate repleta, paucis additis, vel detractis temporum mutationem & qualitatem penſantibus, unanimiter approbantes, ipſa ſervari volumus nobis & à ceteris quos illorum & noſtrorum auctoritate apprehendit . . . . . .
. . . .
. . . . . . cupientes juxta doctrinam apoſtoli nos irreprehenſibiles exhibere, nobis ipſis formam imponimus, ne ipſi efficiamur reprobi dum aliis prædicamus, & quod abſit, fabris arcæ Noe ſimiles, qui ut ſalvarentur alii fecerunt, ipſi verò diluvio perierunt & ut ipſorum anteceſſorum noſtrorum exemplo geſtus noſtros luculentis actibus decoremus, ad honorem omnipotentis Dei ac Virginis Mariæ, totiuſque celeſtis curiæ, pro ſalutari regimine cleri & populi ac animarum ſalute & ſacro approbante concilio, ſubſcripta ſtatuta edenda vidimus & conceſſimus ut ipſa particulariter continentur.

I.

Preces pro papa ſtatutæ.

In primis auctoritate præſentis concilii duximus ſtatuendum, ut Deus & Dominus noſter eccleſiam ſuam dirigat & conſervet, quod in qualibet parochiali eccleſia noſtrarum provinciarum, civitatum ac diœceſium, qualibet ſeptimanâ die non feſtivo, una miſſa de S. Spiritu, vel de B. Virgine glorioſa ad voluntatem curati pro domino noſtro papa, & tota univerſali Eccleſia celebretur: in qua dicantur orationes collectæ de officio & *Deus omnium*, &c. & *Eccleſiæ tuæ*, &c. Noſtrûm quilibet omnibus dictam miſſam celebrantibus, ibidemque aſſiſtentibus, verumtamen verè pœnitentibus & confeſſis in qualibet miſſa xl. dies de injunctis ſibi pœnitentiis relaxamus.

II.

Indulgentiæ conceſſæ genua flectentibus ad certa miſſæ verba.

Item, qui ob reverentiam Dei in qualibet miſſa quando *Credo in unum Deum* cantabitur ſeu dicetur, ab illo verbo *Qui propter nos homines*, &c. genibus flexis ſteterit, xx. dies noſtrûm quilibet de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer in Domino relaxamus verè pœnitentibus & confeſſis. Et pari modo xx. alios dies illis qui genua devotè flexerint cum in miſſa dicetur *Gratias agamus Domino Deo noſtro*, nec non dicentibus & audientibus miſſæ officium beatæ Mariæ Virginis, quod dicitur regulariter poſt miſſam aliam quamcumque cum S. Johannis evangelio videlicet, *In principio erat Verbum*, alios dies xx. verè penitentibus & confeſſis.

Digitized by Google

Anno 1365.

III.

Miſſæ pro defunctis.

Exhortamur auctoritate præſentis decreti, quod qualibet die lunæ, in qualibet parochiali eccleſia noſtrarum provinciarum, civitatum & diœceſuum prædictarum, una miſſa pro defunctis fidelibus celebretur. Si verò illo die feſtum interveniat, poſt miſſam de feſto, miſſæ officium pro defunctis dicentibus & audientibus devota mente pœnitentibus & confeſſis xx. alios dies indulgentiarum noſtrûm quilibet, &c. ut ſupra.

IV.

Indulgentiæ in præcipuis feſtis conceſſæ.

Item, concedimus auctoritate præſentis concilii omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui in diebus feſtivis, videlicet Nativitatis Domini, Reſurrectionis, Aſcenſionis Domini, & Pentecoſtes, patroni ſeu titularis earumlibet eccleſiarum cathedralium, provinciarum noſtrarum, & in quatuor feſtis principalibus B. Mariæ Virginis, videlicet Nativitatis, Purificationis, Annuntiationis & Aſſumtionis, nativitatis ſancti Johannis-Baptiſtæ, Dedicationis ſancti Michaëlis, & omnium ſanctorum ad dictas cathedrales eccleſias causâ devotionis confluxerint pro die feſto quolibet videlicet noſtrûm quilibet xl. dies de injunctis ſibi pœnitentiis pariter indulgemus.

V.

Et ab epiſcopis pontificaliter celebrantibus.

Auctoritate præſentis concilii etiam ordinamus, quod quilibet diœceſanus dictarum eccleſiarum, quando celebrabit pontificaliter in ſua diœceſi, vel etiam ubicumque, aut prædicabit populo infra dictas provincias de diœceſani licentia, poſſit concedere auctoritate præſentis concilii, pro quolibet noſtrûm xl. dies de injunctis pœnitentiis verè pœnitentibus & confeſſis qui in miſſa vel prædicatione intererunt.

VI.

De reſidentia.

Et cùm à capite ratio ſit edenda, & nos prælati qui caput eccleſiarum eſſe cenſemur, modicum ut plurimum reſideamus in noſtris eccleſiis ac civitatibus: ob quod greges nobis commiſſi, quos divino debemus nutrire eloquio, ac exemplo ſalutifero erudire, à via veritatis aberrant multoties in eorum perniciem animarum, Nobis in hoc per præmiſſa cauſam præbentibus quantum eſt poſſibile providere communi noſtrûm concordia ordinavimus, ut ex nobis quilibet in civitate quam poſſidet, quantò commodiùs fieri poterit, ſaltem in feſtis præcipuis, Quadrageſima & Adventu Domini, reſidentiam faciat perſonalem, ibique celebret, prædicet, confeſſiones audiat, & alia faciat quæ incumbunt noſtro paſtorali officio, ſicut jura volunt.

VII.

Mimi & canes venatici prohibiti.

Item etiam ordinavimus auctoritate hujuſmodi concilii, ne noſtrûm aliquis hiſtriones ſeu mimos habeat, nec canes, ſeu aves venarias habeat ullomodo. Nam ſi hoc per aliquem noſtrûm fieret, tempus quod deberet in commiſſo grege dominico erudiendo expendi, uſibus conſumeretur talibus: quod eſſet ſummum deteſtabile,

A noſtrûm auctoritate attentâ: & panis, qui deberet erogari pauperibus, canes hujuſmodi ederent, & pecuniam eccleſiarum pauperibus convertendam quodammodò exhaurirent.

Anno 1365.

VIII.

Domicellorum & ſcutiferorum habitus modeſtus.

Item, cùm noſtri domicelli ſeu ſcutiferi, qui ex nobis aliquid tenent in numero exceſſivo ultra quam eis eſſet expediens, calamiſtrati incedant ut feminæ, & cum veſtibus ſeu diploidibus, hoc eſt gipponis, tam brevibus, ut femoralia & ſigna poſteriora eis appareant, ſotulares roſtratos, & caligas colorum diſparium deferant non B in ſignum honeſtatis, quæ in nobis debet vigere: præcipuè dati omnibus in exemplum duximus auctoritate præſentis concilii providendum, ut noſtrûm quilibet veſtes ſuis domicellis ſeu ſcutiferis, quos tenebit, fieri faciat longitudinis competentis, ſic quod ſaltem ſubtus genu quatuor digitos protendantur, quarum manicæ nodum attingant brachii, & non ultra accedant capucini cum botonis vel croquetis, aut ſotulares roſtratos non deferant ſeu caligas colorum diſparium, ut faciunt hiſtriones.

IX.

Pro viſitatione pecunia non recipienda.

Cùm ſanctorum patrum auctoritas ſit, ut diœ-C ceſanus ſuas viſitare debeat eccleſias, ut malè acta quæcumque reformentur, & quæ in eis deficiunt procurentur; & ſicut nonnullorum relatio ſeu informatio habuit, aliquorum ex nobis qui fuerunt tempore retroacto locum tenentes, ſeu vicarii in ſynodis celebrantes, quod nefandum cenſetur, cum prioribus, vicariis, & aliis beneficiatis convenerunt, ut pecuniâ datâ de uno vel de duobus annis non viſitarentur: & ſic tenentes beneficia quæſtui & avaritiæ potiùs quàm ſuo debito inhærent: ne ulterius ſerpat hoc vitium, auctoritate præſentis concilii ordinamus, ne quis in poſterum præſumat ſimilia attentare: imò quod ex nunc receptum vel habi-D tum fuerit per aliquem locum tenentem vel vicarium, reſtituatur integraliter in unum menſem à die publicationis hujuſmodi numerandum. Quod ſi hoc facere non curaverit, duplum reſtituere compellatur.

X.

De expenſis viſitationum.

Præterea attendentes quod in viſitationibus, quæ contingunt per metropolitanos & ordinarios fieri, beneficiati in expenſis multimodè onerantur: attentâ temporis qualitate, ſtatuimus auctoritate præſentis concilii, & hoc ſtatuto quadriennio E duraturo, & non ultra: verumtamen & prohibemus, ne quis metropolitanus vel ordinarius, niſi biennio in biennium incipiendum pro nunc, in illis qui de proximo viſitaverint: illis verò qui non viſitaverunt à magno tempore tunc temporis biennium inchoatur. Pro qua quidem viſitatione metropolitanus quicumque & ſuffraganeus quatuor florenis tantummodo pro procuratione ſit contentus, nec ad plura * viſitaturus cogatur, qui viſitatus poſſit eligere, aut, quod eſt dictum, ſolvere vel miniſtrare expenſas, quæ ſummam hujuſmodi non tranſcendant.

* Legendum videtur *viſitandus*.

Digitized by Google

Anno 1365.

XI.

Reditus ex ſpiritualibus procedentes non vendendi.

Quia per venditiones redituum tam ſpiritualium quàm temporalium, quas contigit per noſtrûm aliquem ſæpè laïcis * facere, juriſdictionem miſcendo, multa committuntur indebita, ipſis laïcis ſpiritualia exercentibus habentibus miniſtrare, de quibus non poſſumus excuſari: quod cedit in læſionem juſtitiæ, & detrimentum intolerabile ſubditorum: ſtatuimus auctoritate præſentis concilii, ne aliquis ex nobis vel alius cujuſcumque ſit gradus, beneficia in diœceſibus noſtris obtinens, reditus ſeu proventus qui ex ſpiritualibus venerint vendere laïcis audeat: vel quod idem eſt beneficium arrendare, niſi eſſent decimæ, in quarum venditione nullum ſcandalum venit.

*Lege *fieri*.

XII.

De mandatis dominicis feſtiſque ſervandis & miſſis audiendis.

Item, quia in provinciis & noſtris diœceſibus malè ſervantur mandata dominica, feſtaque coluntur peſſimè per eccleſiam ordinata, nomenque Dei & B. Mariæ Virginis matris Dei & aliorum ſanctorum indifferenter blaſphematur per multos & turpiter: nec curant ad miſſas parrochiales venire, verbumque ſpernunt audire dominicum contra noſtra canonica & ſalubria ſuper hoc edita ſtatuta: ſtatuimus præſentis auctoritate concilii, ut quilibet noſtrûm in ſua diœceſi mandata dominica obſervari, feſta coli faciat, gregemque ſibi commiſſum ad miſſas parrochiales venire, & verbum audire dominicum, cenſurâ cogat eccleſiaſticâ, & aliis juris remediis ſuper talibus ordinatis.

XIII.

Contra nundinas diebus dominicis exercentes.

Cùm in diebus dominicis & feſtivis mercata, mercatus & nundinas, in quibus fraudes & deceptiones ut plurimùm committuntur, plebs indiſcreta exerceat: non quæ decet, ſed quæ mundi ſunt, & peſſimè in periculum animarum intendens: cupientes tali morbo peſtifero obviare, ſtatuimus præſentis auctoritate concilii, per ordinarios juris remediis provideri, & ſi non obtemperaverint, temporalem curiam per quemlibet noſtrûm in dictis noſtris diœceſibus requirendam, quæ ſubditos ipſos compeſcat talibus pœnis & remediis aliis quibus videbitur expedire.

XIV.

De obſervatione ſtatutorum.

Cùm in eccleſiis plurimis noſtrarum provinciarum ac diœceſuum multa ſtatuta malè ſerventur, in detrimentum eccleſiæ, & in non ſervantium periculum animarum: duximus auctoritate præſentis concilii providendum, quod ordinarius quilibet in ſua diœceſi auctoritate prædictâ, rejecto contradicente, quæcumque ſtatuta ipſe faciat inevitabiliter obſervare: dummodò ſtatutis provincialibus non repugnent, facientes contrarium cenſurâ eccleſiaſticâ rigidè compeſcendo.

XV.

Contra peccata non confitentes.

Item, cùm in multis diœceſibus multi ſunt nomine chriſtiani, non curantes confiteri peccata, nec recipere Corpus dominicum, ſaltem Paſchali tempore ad id fidelibus ordinato: propter quod eſſent ut oves morbidæ à dictis fidelibus ſeparandæ: duximus auctoritate præſentis concilii etiam providendum, quod contra præfatos eorum non curantes confiteri peccata, nec recipere Corpus dominicum, ut eſt dictum, indagare ordinarius ipſe ſtudeat: ne in perditionem labantur, procedat dictus ordinarius, & procedi faciat rigidè juxta tradita jura forenſia, prout in capitulo *Omnis utriuſque ſexus*, &c. de pœna remiſſi habetur.

XVI.

De excommunicatis.

Item, cùm in dictis noſtris diœceſibus infiniti excommunicati exiſtant, redire ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ ſpernentes; nec ceſſant propterea audire divina officia in contemtum Dei ejuſque ſanctæ eccleſiæ & ſtatutorum ſuper his editorum: propter quod ſuſpecti vehementer cenſentur. Ut à fæce peccati, quo jacent, hujuſmodi releventur inviti, providemus ſtatuendo præſentis auctoritate concilii, quod diœceſanus quilibet cenſura eccleſiaſtica, & aliis juris opportunis remediis, dictos tales ad gremium ſanctæ matris eccleſiæ cogat redire, & compellat, & requiri faciat brachium ſæculare, attentâ piâ ordinatione inclytæ recordationis domini regis Caroli hoc etiam ſtatuentis: pœniſque & remediis aliis ipſos cogat.

XVII.

Contra religioſos habitum ſuum ſpernentes.

Cùm ſint multi, quod non gratè referimus, non facto religioſi, ſed nomine, exemti & non exemti, religioſum habitum ſpernentes deferre: præſentis auctoritate concilii ſtatuimus, ut ſi quem ex prædictis incedere ſine ſuo decenti habitu, vel relinquere aut aliàs inhoneſtè incedere, aliquis noſtrûm vel ex noſtris officialibus reperit; capi faciat atque detineri, donec per ſuperiorem requiratur ipſius remittendo eidem pro demerito puniendum.

XVIII.

Ratio reddenda de legatis & eleemoſynis.

Item, quod multi operarii deputati in cathedralibus vel aliis piis locis noſtrarum provinciarum & diœceſuum ad recolligendum legata & eleemoſynas fabricæ vel eccleſiæ elargitas, legata, & eleemoſynas ipſas quas debent in pios uſus convertere, juxta teſtantium & legantium voluntatem; improbè inter eos dividant, & in ſuos uſus convertant: in magnum periculum animarum ipſorum, præjudicium hujuſmodi fabricæ, & pauperum detrimentum: ſtatuendo jubemus auctoritate præſentis concilii, quod tales operarii anno quolibet priori, curato vel vicario perpetuo ejus loci, ubi legata facta fuerint; vel eleemoſynæ hujuſmodi elargitæ, aut alii quem diœceſanus talium duxerit deputandum, de omnibus receptis per eos adminiſtratis & geſtis teneantur reddere rationem, & reſtituere reliqua ſi quæ eſſent. Diœceſanus ipſorum ad facienda prædictâ cenſurâ eccleſiaſticâ & aliis pœnis ipſos cogat.

XIX.

De quæſtorum

Demum abuſiones quas nonnulli eleemoſynarum

Digitized by Google

Anno 1365. ...ibus eleemoſynarum.

rum quæſtores in ſuis proponunt prædicationibus, ut ſimplices decipiant, & ſubtili ingenio ab ipſis extorqueant, reſtringere curantes: ſtatuimus præſentis auctoritate concilii, ut quæſtores hujuſmodi apoſtolicis litteris, ſi quas habent, diligenter examinandis per loci ordinarium vel diœceſanum epiſcopum ſemel in anno recipiantur.

XX.

De ſtatutis in S. Rufi concilio.

Item, cùm experientia edocente reperimus, quòd ſtatuta per reverendiſſimos patres in concilio S. Rufi hactenus ſalubriter ordinata, oblivione lapſu temporis plurimorum ignorantia & inſcitia non ſerventur, & ſic adhibita contra inordinata proviſio jam periit: & ne idem contingat tempore ſuccedenti; ſtatuimus auctoritate præſentis concilii, quòd diœceſanus quilibet omnia ſtatuta præfata per dictos dominos edita in una ſynodorum in ſua diœceſi celebranda anno quolibet in ſua diœceſi mandet & faciat publicari: ut ad notitiam deveniant ſingulorum, & ut temporibus ſuis & caſibus eis ſubditi valeant ſe juvare.

XXI.

Statutum autem primum de conceſſa indulgentia & aliud quod incipit, *Item quia curati publicant in vulgari*, nec non XI. quod incipit, *Quoniam aliqui ſuis finibus non contenti*, &c. XVIII. quod incipit *Quòd quidam ſuæ ſalutis immemores* & XIX & XX. & XXI. ſequentia, item XXIV. quod incipit, *Item, ſtatuimus excommunicatos judices*, etiam XXVII. & XXVIII. quod incipit, *Item, ne relicta in teſtamentis*. & XXX. quod incipit, *Item, cùm nullo jure patiatur ratio*. Et aliud quod incipit, *Item, ſtatuimus quod domini ſæculares*. Item, aliud quòd incipit, *Quia nonnulli S. Matris Eccleſiæ*. Et aliud quod incipit, *Quòd quæcumque perſona*. XLIII. quod incipit, *Quòd ſtatuta ſæcularium*. LVII. quòd incipit, *Item cum in jure cautum exiſtat*. Et LVIII. immediatè ſequens, nec non LXVIII. quod incipit, *Item, ſtatuimus quòd quicumque contra eccleſiaſticas conſuetudines*, &c. In eccleſiis parochialibus dicta ſtatuta per ſex dies dominicos publicentur, quod diœceſanus quilibet fieri faciat in ſua diœceſi cum effectu.

XXII.

Poſtremò cùm reverendi patres noſtri prædeceſſores præfati in primo ſtatutorum in ſancto Ruffo editorum, in quo fit mentio de miſſa beatæ Mariæ Virginis, in qualibet die ſabbati celebranda, ſingulis ad dictam miſſam venientibus verè pœnitentibus & confeſſis X. dies de injunctis ſibi pœnitentiis indulſerint, ut libentiùs ad veniendum animentur fideles. Alios verò X. dies noſtrûm quilibet indulgemus eiſdem. Statuto autem X. edito per eoſdem dominos prælatos, quod incipit, *Item, ſtatuimus quòd ex quo* volumus, quòd in ſententia interdicti tantummodo metropolitani vel ejus officialis, ut forma ipſius ſtatuti continet, requiratur; in aliis autem ut in ſententiis excommunicationis & ſuſpenſionis ordinarius addendo quòd ſit in . . . . requirentes epiſcopi, quem populus adire maluerit, aut metropolitanus aut ejus ſuffraganeus audiri vel requiri faciat officialem eorum ſeu convicinum epiſcopum, ſeu ejus officialem, dum tamen ſit in provinciis ſupradictis. XVIII. ſtatutum quod incipit, *Item, cùm quidam ſuæ ſalutis immemores*, ordinamus addendo, quòd niſi idoneis perſonis ad ſolvendum cenſum vel canonem fiat alienatio prædicti cenſus vel canonis. In ſtatuto autem XVII. quod incipit, *Item, ſub pœna excommunicationis præcipimus ne quis à patrono*, &c. poſt verba, *non petita*, quæ in fine ſunt poſita, volumus addi, *& obtenta*, ac præſentis auctoritate concilii ordinamus. Pari modò adjungimus ſtatutum prædictum XXXIV. quod incipit, *cùm ſtatuta ſæcularium eccleſiarum ſeu perſonas eccleſiaſticas non attingant*, quòd prælati & alia perſona eccleſiaſtica in ſuis locis in quibus habitant, blada, vina, & victualia quælibet pro victu eorum & ſuorum dumtaxat familiarium provehere ſeu immittere, extrahere pro libito non vexentur: nec non etiam ſtatutum LIV. prædictum quod incipit, *Item, quod priores eccleſiarum*, præſentis auctoritate concilii addimus ordinando poſt verba, *In ſex menſes*, quæ in fine poſita totiens quotiens per mortem vel aliud beneficium vacare contingeret quòd ad cetera tam præſens quàm alia præſenti ſtatuto contenta in præfatis aliis in ſua manentibus firmitate & forma, volumus tamen quòd propter dictam additionem ſtatuto XVIII. prædicto ſententia excommunicationis aliqualiter includatur.

XXIII.

Abuſio circa publicationem excommunicatorum.

Item cùm quædam in præfatis abuſio intervenerit: quòd dum contingerit perſonam aliquam ad creditorum vel aliorum inſtantiam excommunicationis ſententia innodari, & in ſententia ipſa eam decedere; non propterea ceſſat talium publicatio, & per capellanos curatos excommunicationem continuè in eccleſiis publicari: nos talem abuſum tollere cupientes, provincialis auctoritate concilii ordinamus, & ſtatuendo præcipimus, talem excommunicationem non debere de cetero publicari; ſed ſi creditores voluerint, recurrant ad heredes talium defunctorum.

XXIV.

Item, cùm in dictis ſtatutis provincialibus in S. Ruſo hactenus celebratis, quæ ut ritè facta approbamus, fuit quoddam inter alia ſtatutum de rotis Judæorum faciens mentionem, quod minimè obſervatur: præſentis auctoritate concilii ordinamus, quòd quilibet diœceſanus in duos menſes ab hodie in antea computandos, ſtatutum ipſum in ſua diœceſi faciat inviolabiliter obſervari, cenſura eccleſiaſtica quomodolibet compeſcendo.

XXV.

De ſepultura.

Item, cùm prohibeatur à jure mortuorum corpora, irrequiſitis capellanis curatis parochialis eccleſiæ, alibi quàm in cimiterio dictæ eccleſiæ, ſepeliri: ordinamus præſentis auctoritate concilii, quòd corpus aliquod provinciarum & diœceſeon prædictarum nullatenus ad ſepeliendum portetur, nec ſepeliatur in aliqua non parochiali eccleſia, vel ejus cimiterio, niſi requiſito pri-

Anno 1365.

mitus capellano curato eccleſiæ, de cujus parochia defunctus erat, qui ſi crucem parochialis eccleſiæ primus aſſociare velit, expectetur.

XXVI.

Pro diſpenſationibus nihil exigendum.

Item, cùm in diſpenſationibus, quas contingebat aliquoties fieri ſuper bannis quæ debent intervenire in contrahendis matrimoniis, pro ſigillo per aliquos exactio exceſſiva fiebat: ordinamus ſtatuendo auctoritate præſentis concilii, ne ſuper bannis hujuſmodi faciliter diſpenſetur: ſed ſi diſpenſari contingat, nihil volumus recipi pro ſigillo. Si verò contractum matrimonium clandeſtinè fuerit; * obtentum recipiatur quod diœceſano videbitur: ut reprimantur à talibus alii: & quòd recipietur exinde, in pios uſus publicè & notoriè convertatur. Pro ſigillo verò litterarum tonſuræ & ordinum unus groſſus argenti: & pro ſigillo litterarum collationum beneficiorum & permutationum ſex groſſi recipiantur dumtaxat, & nihil janitor & cubicularius præſumat petere vel recipere à prædictis.

* f. oblatum.

XXVII.

Pœnæ exigendæ ab excommunicatis redeuntibus ad eccleſiæ gremium.

Pœnas in quodam ex provincialibus ſtatutis per dictos noſtros prædeceſſores in S. Rufo editis expreſſas contra illos qui poſt ſententiam excommunicationis redire non curant ad gremium ſanctæ matris Eccleſiæ, dictum ſtatutum ſequentes, volumus exigi ab eiſdem ordinariis hujus auctoritate concilii in pios uſus & notoriè convertendas.

XXVIII.

De abſolutione prælatorum excommunicatorum.

Item, ſtatuimus ac etiam præſentis auctoritate concilii ordinamus, quod ſi forſan, quod abſit, caſu aliquo auctoritatis & ordinationis ſeu ſtatutorum per nos ſeu dictos noſtros prædeceſſores editorum, nos ſeu aliqui noſtrûm aliquam excommunicationis, interdicti, ſuſpenſionis ſententiam incurrerit: dum tamen malitioſè aut ex contemtu hoc fieri non contingat, noſtri vicarii generales ab hujuſmodi ſententiis poſſint & valeant nos & quemlibet noſtrûm abſolvere, quandocumque caſus hujuſmodi contigerit evenire, committentes eiſdem noſtras quilibet ſuper hoc vices noſtras.

XXIX.

Item, addimus in dictis caſibus, ubi diſpenſatio vel abſolutio non reperiretur, in ordinatione præſentis concilii aliis reſervatâ, epiſcopi pro ſuæ diſpenſationis arbitrio, juxta negotii qualitatem & perſonæ conditionem, provideant, & diſpenſent, aut per reconciliationis ſeu diſpenſationis remedia remittant culpabiles ad ſuum vel aliquem alium de prædictis metropolitanis; ut magis videbitur expedire, & ſic illius ſaluti de cujus ageretur exceſſu, penſatis tam negotii quam perſonæ circumſtantiis, magis crediderint opportunum.

Anno 1365.

XXX.

Quæ quidem ſtatuta & ordinationes lecta & publicata fuerunt in choro cathedralis eccleſiæ civitatis Aptenſis, ubi domini metropolitani provinciale concilium celebrabant cum dominis epiſcopis eorum ſuffraganeis, præſentibus ſuprà ſcriptis, ac cum aliorum ſuffraganeorum abſentium & capitulorum ſupra ſcriptorum procuratoribus, anno à Nativitate Domini M. CCC. LXV. indict. III. die XIV. menſis Maii, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & DD. URBANI divinâ providentiâ papæ V. anno III. Dictis dominis metropolitanis, ac eorum ſuffraganeis & procuratoribus prædictis, in edenda dicta ſtatuta & ordinationes ibidem unanimiter congregatis, & concorditer aſſiſtentibus, nec non venerabilibus viris dominis Petro Olivarii operario & canonico Aptenſi, Remundo *Crolle* decretorum doctore, priore Taraſconenſi, Avenionenſis diœceſis; Remundo Gaufridi de Caſtellana Aquenſi præpoſito, Artaudo de Meylano Forcalquerii præpoſito, & Remundo Vencientii, ſacriſta Tholonenſi, & pluribus aliis, ac magiſtro Johanne Portanerii Tolonenſis diœceſis, Johanne Stambrinos de Mamdris Lingonenſis, & Remundo *Dariot* Auxitanenſis diœceſis, publicis apoſtolica auctoritate notariis, ad præmiſſa etiam & ſingula præſentibus, & ſpecialiter vocatis. Quâ quidem publicatione factâ, dicti domini archiepiſcopi metropolitani habentes, & repræſentantes dicta ſtatuta & ordinationes pro publicatis, voluerunt & mandaverunt, quòd per me Johannem de Stagno notarium publicum inſtrumentum quibuſcumque petentibus & volentibus fieret in publicam formam vel alia de prædictis inſtrumenta tot quot habere voluerint.

Ego verò Johannes de Stagno clericus Mimatenſis diœceſis, publicus apoſtolicâ auctoritate notarius, ſtatutorum & ordinationum præmiſſarum ordinationi privilegiorum conceſſioni prohibitionum & monitionum ac mandatorum publicationi, ac omnibus & ſingulis ſupradictis cùm ſic per dominos memoratos, ut præmittitur, fierent & agerentur, unà cum prænominatis teſtibus & pluribus aliis præſentibus interfui.

LITTERÆ CONCILII APTENSIS

Indulgentias viſitantibus eccleſiam S. Mariæ Sanionis concedentis.

UNiverſis & ſingulis Chriſti fidelibus noſtrarum provinciarum & diœceſum ſubditis, PHILIPPUS miſeratione divinâ patriarcha Jeroſolymitanus, GUILLELMUS Arelatenſis, BERTRANDUS Ebredunenſis, JOHANNES Aquenſis archiepiſcopi, PETRUS Regenſis, JOHANNES Carpentoracenſis, JOHANNES Vaſionenſis, JOHANNES Auraycenſis, JACOBUS Tricaſtinenſis, GUILLELMUS Maſſilienſis, RAYMUNDUS Aptenſis, GIRALDUS Siſtaricenſis, BER-

Digitized by Google

Anno 1365.

TRANDUS Dignenſis, GUILLELMUS Tholonenſis, PETRUS Senecenſis, LAURENTIUS Nicienſis, STEPHANUS Vencienſis, eadem gratiâ epiſcopi, Aptæ in generali concilio congregati ſalutem in Domino & bonis operibus abundare. Rex pacificus, ſplendor paternæ gloriæ, qui ſuâ univerſum illuminat ineffabili claritate, de ſummis cœlorum ad ima mundi deſcendens, pro nobis redimendis peccatoribus, in ſacratiſſimo utero virginali incarnari dignatus eſt, humilians ſe, ut ſuos exaltaret milites Dei Filius Dominus JESUS-CHRISTUS. Propter quod ad promerendam faciliùs deſiderabilem divinæ propitiationis abundantiam, interceſſionibus ſanctorum glorioſiùs... veneratur & honorificentiùs populus ad eamdem. Sanè cupientes ad devotam ſupplicationem & humilem vicarii perpetui eccleſiæ B. Mariæ Sanionis, Aptenſis diœceſis, & nonnullorum nobilium hominum de univerſitate dicti loci; in qua eccleſia plurimæ reliquiæ veræ crucis exiſtunt, frequenter à fidelibus & peculiari reverentiâ honorentur, ut in illa Deum quærere fideles Chriſti eò ſtudeant devotiùs, & anhelent frequentiùs, quo in illa fructus uberiores horreis cæleſtibus inferendos, ſe percepturos noverint ad ſalutem & eleemoſynam facientibus animabus purgatorii, de omnipotentis Dei miſericordia, & glorioſæ Virginis ejus matris, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli meritis, & interceſſionibus patronorum noſtrorum, omniumque, cæleſtium civium & meritis, confidentes in ſacro generali concilio provinciali ſupradicto, nos patriarcha, archiepiſcopi, & epiſcopi præfati, & quilibet noſtrum omnibus verè penitentibus confeſſis, quibus poſſumus & debemus, qui dictam eccleſiam Beatæ Mariæ Sanionis, cauſa viſitationis viſitaverint in feſtivitatibus ſingulis inventionis & exaltationis S. Crucis, & per octavas, & ipſis animabus purgatorii dictæ eccleſiæ Sanionis manus porrexerint adjutrices, pro ſingulis feſtivitatibus inventionis & exaltationis S. Crucis, & cujuſlibet earum, quibus viſitaverint, & cuilibet danti . . . eleemoſynam, quilibet noſtrum xl. dies de injunctis pœnitentiis, tenore præſentium miſericorditer relaxamus. In cujus rei teſtimonium præſentes litteras fieri fecimus & ſigillorum noſtrorum appenſione muniri. Datum & actum Aptæ in hujuſmodi ſacro provinciali & generali concilio, die tertia decima Maii, anno à Nativitate Domini M. CCC. LXV. indictione III. pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris Domini Domini noſtri URBANI divinâ clementiâ papæ V. anno tertio.

CONCILIUM PROVINCIALE APUD S. TIBERIUM

Anno Domini M. CCC. LXXXIX. celebratum.

Anno 1389. *Ex Craſſa tabula.*

VEnerabile concilium provinciale de mandato reverendi in Chriſto Patris & domini domini noſtri Narbonenſis archiepiſcopi celebratum anno milleſimo trecenteſimo octogeſimo nono, die vigeſima ſexta Julii, cum aliquibus diebus ſequentibus, congregatum in loco S. Tiberii Agathenſis diœceſis, in quo interfuerunt venerabiles, & profundæ ſcientiæ viri domini infra ſcripti, videlicet pro dicto domino archiepiſcopo concilium mandante, & capitulo ejuſdem, venerabilis & circumſpectus vir dominus Johannes *Picorlati* licentiatus in decretis, vicarius generalis & locum tenens dicti domini archiepiſcopi Narbonenſis; Item pro domino epiſcopo Biterrenſi dominus Petrus *Ciſcreboni* licentiatus in legibus, ſacriſta Biterrenſis; Pro domino Magalonenſi capitulo & clero, dominus Bartholomæus *Squiverie* licentiatus in decretis, & baccalaureus in legibus, vicarius & officialis Magalonenſis; & dominus Poncius de Saldairaco camerarius, & baccalaureus in decretis; & pro domino Carcaſſonenſi, capitulo, & clero ejuſdem, dominus Aymericus *Apperati* canonicus, & ſacriſta eccleſiæ Carcaſſonenſis; Pro domino Electenſi dominus Jacobus *de Bax* licentiatus in decretis, prior major, vicarius & officialis ejuſdem; Pro domino Agathenſi, capitulo, & clero ejuſdem, dominus Johannes Fau. . . . . licentiatus in decretis, & officialis ejuſdem; Pro domino Lodovenſi, dominis capitulo, & clero, dominus Johannes *Mas* in legibus licentiatus, vicarius, & Guillelmus de Rocaſello canonicus Lodovenſis; Pro domino Nemauſenſi, capitulo, & clero dominus Bernardus *Marcheſii* canonicus, operarius Nemauſenſis; Pro domino ſancti Pontii Thomeriarum, capitulo & clero, dominus Mathœus de Fardeto canonicus S. Felicis Legoterſii, infirmarius S. Pontii; Pro domino Uticenſi, capitulo, & clero, dominus Martinus *Martoeſii*, baccalaureus in decretis, viceofficialis Uticenſis, Valneolarum; Pro domino abbate S. Tiberii dominus Raimundus *Auriveletii* infirmarius dicti monaſterii; Pro domino Abbate Villæ-longæ dominus Petrus *Salmarii* veſtiarius S. Tiberii; Pro domino priore de Caſſiano dominus Guillelmus Natalis eleemoſinarius de Caſſiano; Pro domino abbate de Quadraginta dominus B. de Conchis; quibus inſimul congregatis, per dominum Vicarium Narbonenſem quinque ſunt propoſita.

I.

Rex Narbonam veniens quomodò ſuſcipiendus.

Primùm, de modo ſervando ſuper receptione domini noſtri Regis cùm declinabit ad partes iſtas in ſuo ingreſſu civitatum & locorum dictæ provinciæ, per quæ tranſibit. Super quo puncto fuit concluſum per dictum concilium, quòd cum omni honore & reverentiâ in civitatibus & locis, per quæ tranſibit, recipiatur per dominos prælatos eorumdem, ſi præſentes exiſtant, cum toto eorum clero; vel ipſis dominis prælatis abſentibus, per majores eccleſiarum cathedralium & aliarum, & alios clericos proceſ-

Digitized by Google

Anno 1389.

ſionaliter honeſtè, & laudabiliter recipiatur.

I I.

Secundò fuit propoſitum per dictum dominum vicarium de incæniis, donis, vel muneribus fiendis domino noſtro regi per clerum dictæ provinciæ in ſuo jocundo adventu, ſi univerſaliter nomine totius provinciæ vel particulariter fierent. Super quo fuit concluſum per dictum concilium quod univerſaliter nomine totius cleri dictæ provinciæ nulla fiant munera dicto regi; ſi verò prælati, vel aliæ perſonæ eccleſiæ, civitatum, & locorum, per quos tranſibit, particulariter de proviſionibus ſuis dare voluntariè voluerint, faciant quod eis videbitur.

I I I.

Mittendi ad papam ut eccleſiaſticis gravaminibus medeatur.

Tertiò fuit propoſitum per dictum dominum vicarium de mittendis quibuſdam notabilibus perſonis ad dominum noſtrum papam, ad ſupplicandum ſuæ ſanctitati, quòd non dignetur amplius concedere impoſitiones, nec alia gravamenta ſuper perſonis eccleſiaſticis capto termino, ad quod tempus dictus dominus noſter conceſſerat, quod expirabit in Aprili proximè venienti; nec non ad quærendum remedia ab ipſo domino noſtro ſuper nonnullis gravaminibus quatenus ſpiritualitatem tangunt, & per ipſum remedium apponi poteſt. Quæ gravamina in rotulo continentur. Et ad ſupplicandum eidem quatenus dignetur recommendare eccleſias & perſonas eccleſiaſticas totius provinciæ Narbonenſis domino noſtro regi in ſuo jocundo adventu. Super quo fuit concluſum per dictum concilium, quod ad dictum dominum noſtrum papam pro præmiſſis explicandis accedat dominus epiſcopus ſancti Pontii; & ſi nolit, vel non poſſit accedere, dominus abbas ſancti Policarpi; & in ejus defectu dominus abbas Villæ-longæ; & cum altero eorumdem accedat dictus dominus ſacriſta Biterrenſis. Pro ſtipendiis verò eorumdem fuit ordinatum per dictum concilium, quod dicto domino epiſcopo ſancti Poncii dentur pro ſingulis diebus octo floreni; alteri verò dictorum dominorum abbatum tres floreni; & dicto domino ſacriſtæ duo floreni quamdiu in dicto viagio eſſent.

I V.

De redimendis privilegiis eccleſiaſticis.

Quartò fuit propoſitum per dictum dominum vicarium de redimendis quibuſdam privilegiis per inclytos bonæ memoriæ LUDOVICUM & PHILIPPUM reges Francorum clero & nobilibus conceſſis, ac per modernum dominum noſtrum regem confirmatis; quæ ſunt valde utilia toti clero, & ſunt in depoſitum penes dominum RAIMUNDUM GOMBAUDI militem de Biterris, ex cauſa centum quingenta Francorum, quos petit vicecomes Narbonæ. Super quo fuit concluſum per dictum concilium, quod dicta privilegia omnia redimantur. Et licèt clerus ſolverit totum quod debebat, & tantum reſtet per nobiles, determinavit dictum concilium quod ſi nobiles noluerint ſolvere, quod clerus illam ſummam reſtantem, vel majorem, ſi de illa poſſit concordari cum dicto vicecomite ſolvat; dictaque privilegia ex poſt publicentur & executentur taliter quod perſonæ eccleſiaſticæ ipſis indigentes ſe poſſint juvare. Et fuit commiſſum per dictum concilium dominis vicario & ſacriſtæ Biterrenſibus, quòd ſuper redemtione eorumdem intendant apud dominum vicecomitem.

V.

De recenſendis ſcripto gravaminibus eccleſiaſticis.

Quintò fuit propoſitum per dictum dominum vicarium quòd cùm plura & diverſa gravamina inferantur ipſi clero per officiales & curiales regis & quoſdam alios ſæculares, quòd illa quæcumque ſint ponantur per clerum ſingularum diœceſum in ſcriptis, & demum quod remedia opportuna petantur à domino noſtro papa, in quantum ipſum tangit, & per ipſum potuerit remediari, & à domino noſtro rege & ejus conſilio in partibus iſtis degente, & quòd ita fiat determinavit concilium.

V I.

De pecuniis à clero exigendis ad proſequenda eccleſiaſtica negotia.

Item cùm tertium, quartum & quintum capitulum per dictum dominum vicarium propoſita demandari non poſſint executioni ſine pecuniis, fuit concluſum & ordinatum per dictum concilium, quod indicatur in tota provincia Narbonenſi unum tallium de mille francis incontinenti levandum, & in ſingulis diœceſibus exigendum pro cota ſua, prout per dictum concilium extitit ordinatum, videlicet.

V I I.

Primò videlicet dominus Narbonenſis cum ſuo clero totius diœceſis 280... dominus Biterrenſis 135.. dominus Magalonenſis 110.. D. Uticenſis 40.. dominus Agathenſis 65.. dominus Electenſis 60 . dominus Carcaſſonenſis 125.. dominus Nemauſenſis 70.. dominus Lodovenſis 60.. dominus S. Poncii 65. ſuper proſecutione negotiorum quæ debent apud regem, vel concilium ſuum, in partibus iſtis finiri, concluſum eſt, quòd committatur procuratori cleri ad proſequendum dicta negotia, videlicet dicto domino ſacriſtæ Biterrenſi ad vadia duo floreni pro dieta quando vacabit extra civitatem Biterrenſem. Qui quidem procurator juravit in manibus dicti domini vicarii benè & fideliter ſe habere.

V I I I.

De receptore pecuniarum.

Item, fuit ordinatum quod in Narbona ſit unus receptor generalis pecuniarum pro proſequendis negotiis communibus totius provinciæ, videlicet dominus Johannes Narboneſii licenciatus in decretis, habitator Narbonæ, cui alii levatores ſingularum diœceſum, ad mandatum ſuorum ſuperiorum, pecunias neceſſarias miniſtrabunt; & quod dictus receptor teneatur intereſſe in ſingulis conciliis provincialibus, & reddere rationem de adminiſtratis; cui ſatisfiet de labore prout erit rationis.

I X.

De habendis litteris regiis.

Item fuit ordinatum quod habeantur quædam litteræ regis impetratæ cum aliis, per dominum Narbonenſem, quas dictus dominus vicarius

Narbonenſis promiſit ſuffraganeis communicare, A continentes rationem conſuetudinum, uſus & ſtili introductorum per nonnullos officiarios, in præjudicium libertatis eccleſiaſticæ.

X.

Item, fuit ordinatum quod habeantur quædam litteræ regiæ quæ ſunt pènes dominum S. Poncii continentes multa utilia pro clero.

XI.

Item, habeatur copia quarumdam litterarum regiarum quas habet dominus Lodovenſis, ut obtineantur ſimiles pro tota provincia. B

XII.

De advocato Pariſiis habendo.

Item, videtur concilio fore expediens, quod conſtituantur Pariſius advocatus & procurator pro proſecutione negotiorum totius provinciæ Narbonenſis.

XIII.

De celebrando concilio provinciali.

Item, fuit ordinatum, quod ſupplicetur domino Narbonenſi; quod ſingulis annis celebretur concilium provinciale.

XIV.

De confirmatione prædictorum.

Item, fuit ordinatum quod dominus vicarius obtineat litteram à domino Narbonenſi, quæ C corroboret & confirmet omnia ſuperiùs ordinata per concilium.

XV.

Item quod dominus Narbonenſis ſcribat domino ſancti Poncii, ut velit accedere ad curiam Romanam.

XVI.

Item quod dominus Narbonenſis ſcribat domino noſtro papæ, ut habeat clerum provinciæ Narbonenſis commendatum, in quibus ſuffraganei ſubſcribant. D

XVII.

Item quod tertia pars tallii ſit levata per totum menſem Auguſti.

ROTULUS GRAVAMINUM DE QUIBUS SUPRA.

I.

Et primò, quod licèt de conſuetudine approbata & diutius obſervata clericus poſſit trahere laïcum coram officiali eccleſiaſtico, & præſertim in actione perſonali; nihilominus dicti officiales regis prædicta impediunt & perturbant, inhibendo judici ac etiam parti ſub certa pœna. E

II.

Item, impediunt ne laïcus ſacrilegus, propter violentam manuum injectionem temerè in perſonam eccleſiaſticam, reſpondeat coram judice eccleſiaſtico, & per ipſum pecunialiter puniatur.

III.

Item, recipiunt in burgeſia clericos ſolutos, & impediunt quominus judex eccleſiaſticus ipſos puniat & corrigat.

IV.

Item, impediunt ne burgenſis pro piis & eccleſiaſticis cauſis, vel aliàs, juramento, vel bonâ fide interveniente, trahatur aliquo modo coram judice eccleſiaſtico, nec permittunt corrigi de criminibus per dictos burgenſes commiſſis antè burgeſiam, ipſis in burgeſia exiſtentibus.

V.

Item capiunt temporalitatem, & temporalià bona dictorum prælatorum, & aliarum perſonarum eccleſiaſticarum, abſque cauſæ cognitione, parte non vocatâ, & aliquoties litigioſa informatione non præcedente.

VI.

Item, capiunt & incarcerant, & omnem juriſdictionem exercent in locis in quibus prælati & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ habent juriſdictionem omnimodam dictis dominis prælatis, & perſonis eccleſiaſticis, aut eorum officialibus penitùs irrequiſitis.

VII.

Item, impediunt ne ceſſetur à divinis pro clericis captis quos reſtituere nolunt.

VIII.

Item, requirunt carceragium à prædictis clericis per eos captis.

IX.

Item, ſi contingat clericum conjugatum in habitu & tonſura incedentem, vel ſolutum capi per judicem eccleſiaſticum, ſtatim impetrabitur à curia regia littera, ut vel talem reſtituat, vel certa die compareat coram judice ſæculari, portaturus ſecum informationes unà cum proceſſu.

X.

Item, ſi quis obligatus bonâ fide, vel juramento interveniente, ſi obligatus citetur, & præcenſeat ipſum trahi coram judice eccleſiaſtico, ratione bonæ fidei, vel juramenti, intimabit hoc judici regio, qui injunget trahere volenti, vel trahenti, ſub certa pœna ne ipſum trahat coram judice eccleſiaſtico.

XI.

Item, ſi quis in teſtamento pro anima ſua aliquid eccleſiæ reliquerit, prætendit judex ſæcularis locum eſſe præventioni.

XII.

Item, morantur notarii & ſervientes regis in propriis locis prælatorum, & perſonarum eccleſiaſticarum, ubi habent omnimodam juriſdictionem officiandi ibidem.

XIII.

Item, judices, commiſſarii, & ſervientes regis ſæpiſſimè faciunt præconiſationes & pignorationes in ſubditos prælatorum pro talliis ſivè debitis, ſine officialium prælatorum requiſitione.

XIV.

Item, prætendunt judices regis, quod nullus

Digitized by Google

Anno 1389

alius judex poteſt cognoſcere de criminibus ſervientium, talliatorum & aliorum officialium regis, nec conſilium univerſitatum, vel ſuorum propriorum officialium.

XV.

Item, commiſſarii & notarii facientes executiones in terris prælatorum, ſunt inhumaniter exceſſivi in ſalarii exactione.

XVI.

Item, quod communitates tallias magnas imponunt in propriis locis prælatorum & ſubditorum eorumdem, & alia onera ſine eorum requiſitione faciunt, in magnum eorum præjudicium, & juriſdictionis læſionem.

XVII.

Item, prædictæ communitates, conſules, ſive ſyndici contra juris diſpoſitionem imponunt onera eccleſiaſticis perſonis, & earum bonis quibuſcumque.

XVIII.

Item, officiales regis non permittunt perſonis eccleſiaſticis juriſdictionem habentibus, capere eorum auctoritate clericos delinquentes, niſi ipſis vel eorum curiæ prius requiratur.

XIX.

Item, ſi perſona eccleſiaſtica emerit ut perſona privata, vel alio juſto titulo acquiſiverit aliquas poſſeſſiones, compellitur amortiſare, vel ſolvere, ſeu contribuere talliis univerſitatum.

XX.

Item, ſi eccleſia habeat aliquas poſſeſſiones in emphiteoſim, ſi poſtmodum retineat, petunt amortiſationem.

XXI.

Item, ſi eccleſia diminuerit cenſus aliquarum poſſeſſionum pro eo quod poſſeſſiones ſunt deterioratæ, petunt amortiſationem.

XXII.

Item, ſi contingat aliquem in ſua ultima voluntate aliquas poſſeſſiones relinquere pro capellis fundandis, in quibus poſſeſſionibus rex nihil recipit, ſed eccleſia tantùm, per gentes regis petitur amortiſatio.

XXIII.

Item, gravantur viri eccleſiaſtici, quia ſolvunt impoſitiones, quartam vini, gabellam ſalis, & plura alia à jure prohibita, & prætendunt habere cauſæ cognitionem, & de facto volunt habere juramentum ab ipſis.

XXIV.

Item, ſi contingat vendere aliquibus beneficiatis percipientibus qualibet die tertia quotam vini, exinde petitur quarta pretii, ac ſi in taberna vendetur.

QUÆDAM DUBIA PROPOSITA

In comitiis eccleſiaſticis provinciæ Toloſanæ circa quædam puncta tractata in concilio cleri Gallicani, Pariſiis habito anno M. CCCC. XVI.

Ex archivis Bolbonenſis monaſterii diœceſis Mirapicenſis.

ANno Domini M. CCCC. XVI. die XVIII. menſis Julii honorabilis vir dominus Guillelmus ex Randone licentiatus in legibus & rector eccleſiæ Granatæ, per reverendum in Chriſto Patrem & dominum noſtrum dominum archiepiſcopum Toloſanum ejuſque honorabile capitulum, atque clerum ſuum pro ipſis & pro tota provincia Toloſana miſſus fuerat ad concilium mandatum per dominum noſtrum regem Pariſius ultimate tentum, inceptumque octavâ die Julii proximè præteriti, fecit relationem ſuam ſive reportum ſuum de hiis quæ acta fuerant in dicto concilio: & fuit facta dicta relatio in capella archiepiſcopali Toloſæ, præſentibus dominis infra ſcriptis, per præfatum dominum archiepiſcopum, ſeu de ejus mandato convocatis, pro audiendo relationem prædictam, & pro aviſando & conſulendo quid agendum in præmiſſis. Præfatus dominus Guillelmus de Randone plurima acta, dicta & geſta in dicto concilio Pariſienſi ſolemniter reportavit, continentia in effectu tres punctos ſeu tria puncta.

Primus punctus fuit ſuper conceſſione cujuſdam ſubſidii ſive juvaminis, quod dominus noſter rex petiit dicto concilio ſibi dari, & fieri per gentes eccleſiæ & regni ſui uſque ad ſummam centum quinquaginta millium ſcutorum auri: & hoc pro deffenſione regni ſui invaſi per inimicos ſuos Anglicos, & pro obſidione & recuperatione villæ de *Haraſlor*. Super quo ſubſidio petito fuit deliberatum, & concluſum per aliquos dominos prælatos & nonnullos alios ibi exiſtentes, abſente & non expectatâ provinciâ Toloſanâ, quæ tardè fuit vocata, & ideo miſſus per eam domnus Guillelmus prædictus non potuit eſſe præſens in principio dicti concilii, & quod magis expediebat eccleſiæ & clero regni Franciæ offerre regi juvamen petitum per modum & nomen unius decimæ, quàm illud offerre per modum quantitatis petitæ, in forma quæſtæ vel ſubſidii: & ſic fuit tunc in principio dicti concilii, & antequam ipſe dominus Guillelmus applicuiſſet, oblata domino noſtro regi per dictos dominos prælatos una decima integra, cum iſtis qualitatibus, quod levaretur per gentes eccleſiaſticas, & quod fierent quædam compulſione. quod cenſuram eccleſiaſticam, & quod levatores aut aliqui alii deputandi audirent impotentias & admitterent illas.

Digitized by Google

Secundus punctus tractati in dicto concilio A Pariſienſi fuit ſuper reſtabilimento perſonarum miſſarum & mittendarum pro toto regno ad generale concilium Conſtantienſe. Super quo apunctatum fuit, quod quælibet provincia mitteret ſeu deſtinaret tres perſonas, videlicet archiepiſcopum ſuum, aut, illo non valente ire, unum epiſcopum, & unum abbatem, & unum alium notabilem virum cum eo, expenſis provinciæ: acto tamen quantùm tangebat provinciam iſtam Toloſanam, quod epiſcopus Vaurenſis, prior Deauratæ Tholoſæ, & dominus Gerardus Fayditi, qui ut aſſerebatur, fuerant in dicto concilio B pro dicta provincia Toloſana, ulterius remanerent ibi ut ſuprà ad expenſas provinciæ. Verùm dictus de Randone in hoc articulo: ſcilicet quod præfati tres nominati ulterius ibi remanerent pro dicta provincia non conſentiit; immò diſſentiit per expreſſum mediante publico inſtrumento, quod dixit in brevi ad portandum per rectorem de Lauriaco; & ordinatum dum erat Pariſiis, ſecum adportavit, attento quod illi tres numquam fuerant electi per dictam provinciam: & licèt prætenderent ſe electos, tamen renuntiaverant dictæ electioni & vadiis, mediante certâ & C magnâ quantitate pecuniæ, quam habuerant à dicta provincia uſque ad complementum vadiorum pro octo menſibus ſolutorum.

Tertius punctus in dicto Pariſienſi concilio tractatus per clerum fuit ſuper ſigillatione certarum litterarum regiarum dudum conceſſarum dicto clero per dominum noſtrum regem, nondum tamen ſigillatarum.

Sequuntur dubia ſuper quibus dicta provincia habet deliberare in materiis antedictis.

Primò quantùm tangit primum articulum de ſubſidio petito, quod materia multum favorabilis eſt, propter urgentes neceſſitates domini noſtri D regis, propter deffenſionem regni ſui: ſicque eccleſia poteſt ſibi ſuccurrere de aliquo portabili ſubſidio caritativo, & in forma, & cum qualitatibus appoſitis in conceſſione dictæ decimæ nuper conceſſæ, ut ſuprà dictum eſt, domino noſtro regi per dictos prælatos; ſolùm tamen reſultant duo dubia ſuper quibus eſt adhuc deliberandum.

Primum dubium eſt quantum tangit iſtam provinciam, & alias provincias non expectatas, nec evocatas tempore congruo ad dictum concilium: ex quo apparet præjudicatum fuiſſe graviter dictæ provinciæ Tholoſanæ, & aliis ſimilibus, quod alii prælati qui non ſunt de iſta provincia E conceſſerunt ſtatim in principio concilii abſque expectatione aliarum dictum ſubſidium, ſive decimam pro omnibus provinciis totius regni: ſuper quo quæritur quale remedium ſit habendum, & an expediat ſupplicare domino noſtro regi, ut dignetur legalem oculum ſuum dirigere ad bonam voluntatem, quam totus clerus provinciæ Tholoſanæ habet ad eum, & ad ſuccurrendum pro ſuo poſſibili neceſſitatibus ſuis ita benivolè ſicut poſſit, aut velit facere quæcumque alia provincia dicti regni ſui, & quod nolit ſuſtinere amplius quod dicta provincia Tholoſana ſic habeatur in contemtum, quod illi prælati nullam poteſtatem habent ſuper eam, ita ſufficiant ſuum clerum concedendo talia ſubſidia ſuper eam ſine ſcitu & conſenſu ipſius, & eâ non vocatâ . . . & tempore congruo, nec aliquo modo expectatâ.

Secundum dubium an ſit ſupplicandum domino noſtro regi, quod tam pro iſto ſubſidio quàm pro aliis, ſi contingerint in futurum, ipſe tenetur petere & habere prius à ſede apoſtolica, vel, illâ vacante ſancta ſede, à concilio generali licentiam dandi & concedendi ſubſidium petitum, vel petendum, aut ſaltem quod de regis beneplacito dicta provincia poſſit mittere ad curiam Romanam ſumtibus ſuis, pro habendo licentiam prædictam: ut ſic ſervetur honor Dei, libertas eccleſiæ, & fiat beneplacitum domini noſtri regis, ſine periculo conſcientiarum & animarum.

Super ſecundo articulo de illis tribus dominis Vaurenſi, Deauratæ & Faiditi, qui ſic volunt remanere contra pacta & juramenta ſua.

Primò eſt quærendum attentè, quod deliberatum eſt in concilio Pariſienſi, quod certi mittantur per quamlibet provinciam, an expediat mittere tres novos ſive noviter eligendos, ſcilicet unum dominum epiſcopum, unum abbatem, & unum alium clericum, notabiles viros; & quod reſiſtatur aliis per appellationes & alia remedia juſtitiæ apud concilium, & alibi, vel an magis expediat ipſos tres ſuprà nominatos eligere de novo, & eis taxare moderata ſtipendia pro quatuor menſibus tantùm, aut plus vel minus, vel ſi non eſſet expediens, ut dicti tres ſuprà nominati remanerent, an expediat quod remaneat pro quatuor menſibus & cum moderatis ſtipendiis dictus Vaurenſis: attento quod habet magnum portum & officium in dicto concilio, & quod adjungerentur noviter unus abbas, & unus clericus pro tota provincia, & pro neceſſitatibus & utilitatibus ſuis procurandis in dicto concilio, & libertatibus conſervando.

Item, quæ & qualia ſtipendia taxabuntur, & an ſufficiant pro epiſcopo duo franci, vel duo ſcuta ad plus pro die qualibet, & pro uno abbate duo floreni, & pro uno clerico adjungendo unum ſcutum pro qualibet die, vel viginti groſſi ad plus, juxta taxationem concilii Piſani.

Item, in ſingulis caſibus adportetur ad primum concilium poteſtas eligendi dictas perſonas, & taxandi dicta vadia, & cetera agendi quæ aviſabuntur pro bono univerſalis eccleſiæ & bono provinciæ prædictæ, & mittantur domini prælati, & capitula, ac procuratores cleri ſingularum diœceſum, omnia quæ videbuntur recolligenda pro mittendo ad concilium generale, & fiat de omnibus rotulus ordinatus.

Item, adportetur poteſtas dictorum dominorum cum publicis inſtrumentis comparendi & apunctandi hîc omnia neceſſaria & utilia ad dictam materiam, & proſequi in concilio generali, illaque de diebus onerabuntur cum poteſtate ſubſtituendi.

Digitized by Google

CONCILIUM NARBONENSE

Anno M. CCCC. XXX. celebratum.

Ex MSS. illuſtriſſimi epiſcopi Montiſpeſſulani & domini Marchionis Daubais.

Anno 1430.

NOverint univerſi præſentes pariter & futuri, quod cum auctoritate & mandato reverendiſſimi in Chriſto Patris Domini noſtri domini Francisci miſeratione divinâ ſanctæ primæ ſedis Narbonenſis archiepiſcopi & primatis ſacrum provinciale concilium celebraretur Narbonæ & in capella B. M. Magdalenæ palatii archiepiſcopalis Narbonenſis, ſedente & præſidente reverendiſſimo in Chriſto patre & domino D. Petro eadem gratiâ Caſtrenſi epiſcopo, commiſſario vicarioque & vicegerente in hac parte dicti domini Narbonenſis archiepiſcopi, vocatis litteratorie auctoritate & mandato ejuſdem domini archiepiſcopi reverendis in Chriſto patribus dominis G. Biterrenſi, G. Carcaſſonenſi, B. Magalonenſi, P. Lodovenſi, B. Uticenſi, J. Elnenſi, J. Agathenſi, B. Nemauſenſi, V. S. Pontii Tomerariarum & P. Electenſi epiſcopis ſanctæ Narbonenſis eccleſiæ & ejuſdem reverendiſſimi domini noſtri Narbonenſis archiepiſcopi ſuffraganeis, & aliis evocandis, prout in litteris patentibus ab eodem domino noſtro Narbonenſi archiepiſcopo emanatis, & reſponſionibus inde factis per eoſdem dominos ſuffraganeos latiùs continetur. Hinc fuit & eſt quod ſedente eodem ſacro provinciali concilio in capella & coram domino præſidente ſupradicto, hac die lunæ de mane intitulata xxix. menſis Maii, ſub anno nativitatis Chriſti m. cccc. xxx. indictione octavâ, pontificatus SS. in Chriſto patris & domini noſtri domini Martini divinâ inſpirante gratiâ papæ quinti anno xiii. præſentibus tunc in dicto ſacro provinciali concilio, & dicto domino præſidente, aſſiſtentibus, ac coram eodem comparentibus, dictumque ſacrum concilium tenentibus & celebrantibus unà cum dicto domino præſidente reverendis in Chriſto patribus dominis G Biterrenſi, G. Carcaſſonenſi, P. Lodovenſi, B. Uticenſi, J. Agathenſi epiſcopis, & venerabilibus viris dominis Jacobo de Gaudiaco licentiato in legibus, Johanne * Olcherii archidiacono Villæ-Franchæ Confluentis in eccleſia Elenenſi, Vitale Roſſinelli, Johanne la Sancha licentiato in legibus Petro de Cambonetto, in legibus bacalaureo, reverendorum in Chriſto patrum dominorum, Magalonenſis, Elnenſis, Nemauſenſis, S. Poncii Tomeriarum & Electenſis epiſcoporum abſentium & legitimè excuſatorum procuratoribus, ſive vicariis cum legitima poteſtate ad hæc deſtinatis, unà cum quibuſdam aliis in dicto ſacro provinciali concilio convocatis, pro parte dictorum dominorum Biterrenſis, Uticenſis, Agathenſis, Magalonenſis, Elnenſis, S. Poncii Thomeriarum, Nemauſenſis, & Electenſis epiſcoporum, fuit dicto domino præſidenti oblata cedula ſcripta certas querelas continens ſubſcripta propriis manibus dominorum G. Biterrenſis, B. Uticenſis, J. Agathenſis, epiſcoporum, Jacobi de Gaudiaco Magalonenſis, Johannis Olherii Elnenſis, Johannis * La Sancha S. Poncii Thomeriarum, Vitalis Roſſinholii Nemauſenſis, & Petri de Cambonetto Electenſis epiſcoporum procuratorum, ſive vicariorum, ut in ea legebatur, & primâ facie apparebat, cujus quidem cedulæ tenor talis eſt.

* al. Olerii.

* al. Laſſagna.

« Reverendiſſimo in Chriſto patri & domino domino Francisco Dei gratiâ Narbonenſi archiepiſcopo, vobiſque reverendo in Chriſto patri & domino Petro eadem gratiâ Caſtrenſi epiſcopo ejus vicario generali in hoc ſacro provinciali concilio Narbonæ in Spiritu-ſancto congregrato, loco ipſius præſidenti, ſignificant, exponunt, & requirunt reverendi in Chriſto patres & domini domini epiſcopi in hoc præſenti concilio exiſtentes, & vicarii ſeu procuratores & legati aliorum reverendorum in Chriſto patrum Dominorum epiſcoporum ſuffraganeorum veſtrorum abſentium, quorum nomina inferiùs ſcribuntur tam conjunctim quàm diviſim, prout & quemlibet ipſorum tangit ea quæ ſequuntur.

« Cùm una ſit ſancta mater eccleſia catholica & apoſtolica, extra quam non eſt ſalus neque remiſſio peccatorum, ſponſo in canticis proclamante, *una eſt columba mea*, quæ corpus Chriſti myſticum repræſentat, radios ſuos per totum orbem lucis ubertate perfundens, unam domum novit, unius cubilis ſanctitatem caſto pudore cuſtodiens. Hanc igitur unitatem firmiter tenere & vindicare debemus, nos maxime epiſcopi, qui in eccleſia Dei præſidemus, ut epiſcopatum unum atque indiviſum probemus. Epiſcopatus enim, inquit B. Cyprianus, unus eſt, cujus à ſingulis pars tenetur. Eccleſia quoque una eſt, quæ in multitudine adminiſtrationum incremento fœcunditatis extenditur, teſtante S. Innocentio, nullum inſtituiſſe eccleſias, niſi eos quos ſanctus Chriſti vicarius Petrus aut ejus ſucceſſores conſtituerunt. In civitatibus enim ubi apud ethnicos erant archiflamines, gratiſſimus apoſtolorum princeps archiepiſcopos inſtitui præcepit: In reliquis verò civitatibus ſingulos epiſcopos vicem apoſtolorum gerere dominum docuiſſe dicebat. Si quis autem aliquem ex hiis ſcandaliſaret, graviſſimam ſibi inferri pœnam prædicabat, cunctos ſe invicem diligere & adjuvare debere, neminem ab adjutorio ſe ſubtrahere inſtruebat. Cunctorum ſacerdotum vitam ſuperiorem, ſanctiorem & diſcretam à ſæcularibus & laïcis hominibus eſſe debere dicebat, & epiſcopos claves eccleſiæ eſſe evangeliſabat: omnes principes terræ & cunctos homines epiſcopis obedire, capita ſubmittere, eorumque adjutores exiſtere

Digitized by Google

Anno 1430.

tere præcipiebat: contradictores autem eis damnatos & infames uſque ad ſatisfactionem & à liminibus eccleſiæ alienos eſſe præcipiebat. Et quia Spiritus ſanctus nutrix eccleſiaſticæ pacis & unitatis dirigit maximè in unum propter Deum congregatos, ad * ſuccidendam diviſionum materiam, & eccleſiaſticæ pacis unitatem fovendam, & propter eccleſiaſticas cauſas & altercationes decidendas, definierunt ſancti patres in ſexta generali ſynodo, omni excuſatione remotâ, ſemel in anno conventum fieri epiſcoporum: *Ut autem omnis eccleſiaſticus ordo & ſacra regula cuſtodiantur, jubemus unumquemque beatum archiepiſcopum, patriarcham, & metropolitanum, ſanctiſſimos epiſcopos ſub ſe conſtitutos in eadem provincia ſemel aut ſecundò per ſingulos annos ad ſe convenire, & omnes cauſas ſubtiliter examinare, quas quilibet aut clerici aut monachi inter eos invicem habent, eos quidem diſponere, & ſuper hoc quicquid extra regulas delinquitur à quacumque perſona emendare, & cauſas quæ ſunt inter epiſcopos vel inter archiepiſcopum & epiſcopum in provinciali ſynodo debere definiri, aliàs ſedi apoſtolicæ, ſi non poſſint terminari, remitti debent.* Item in provinciali ſynodo. *Epiſcopi rebelles vel alii potentes, qui de facili non poſſunt cogi propter potentiam, debent auctoritate ſynodali cogi ad concordiam, ne patria vel reſpublica lædatur.* c. Studendum diſt. 90. *Maxime epiſcopi inter ſe ad concordiam faciendam debent auxilium præbere.* Cap. Præcipimus diſt. eadem 90. *& ſic ſe habere debent epiſcopi, ut cuſtodes pacis ad concordiam aliorum erigendam & fovendam: illam multò magis inter ſe fovere debent, cùm ſint ſignum ad ſagittam. Inobedientes autem & pacem recuſantes ſynodus damnare debet, vel reos declarare.* Sed proh dolor! hæc ſacrorum conciliorum frequentatio . . . . . convocatione recordetur, & cùm multi errores, multa ſcandala, diviſiones & litium anfractus inexplicabiles ſuſcitati fuerint inter perſonas eccleſiaſticas, multi etiam abuſus introducti contra ſanctiones canonicas & juris communis diſpoſitionem in grande præjudicium publicæ juſtitiæ, & non ſine animarum periculo eccleſiaſticique ſtatus penè totalem ſubverſionem, ita ut quæ ſub debito juris ordine poſita exiſterent, nulla de præſenti regula gubernentur, ſed potius ſub quadam effrenata ambitionis voluntate diſcurrant. Nam quamvis quilibet metropolitanus habeat, ex juris communis diſpoſitione, ſuam juriſdictionem metropolitanam limitatam, & ordinatam in ſubditos . . . . . ſuorum ſuffraganeorum, & non niſi in certis caſibus & ſecundùm certam formam in jure latiùs expreſſam: nihilominus tamen in veſtra reverendiſſimi in Chriſto patris & domini domini F. Dei gratiâ Narbonenſis archiepiſcopi prædicti abſentia, officiales, procuratores, & alii officiarii curiæ veſtræ metropolitanæ, nos & officiales noſtros in exercitio juriſdictionis noſtræ ordinariæ, pro executione paſtoralis officii nobis commiſſi conceſſæ, de facto multipliciter temporibus præteritis perturbarunt, & peramplius perturbare ſatagentes, abuſus ſcandaloſos in totius juriſdictionis noſtræ ſpiritualis præjudicium dietim de facto, novas formas adinvenientes, contra diſpoſitionem juris introducunt, & continuè introducere nituntur, prætextu quorum totalem noſtram juriſdictionem prædictam de facto enervant, annullant, & ſubvertunt, nos in litigiis & quæſtionibus variis in diverſis curiis etiam ſuper eiſdem cauſis involvendo, perturbando, & diverſimodè inquietando, non abſque gravibus damnis & ſcandalis perſonarum & eccleſiarum nobis commiſſarum.

* al. reſcindam.

Primò namque quotieſcumque contingit à nobis ſeu officialibus noſtris in quibuſcumque cauſis tam criminalibus quàm civilibus, ſive à præparatoriis judiciorum, ſive ab interlocutore antè definitivam ad curiam veſtram metropolitanam appellari, judex veſter appellationum indifferenter antequam ſibi conſtet an appellatio ſit emiſſa ex cauſa probabili vel non, antequam inceperit cognoſcere an illa cauſa ſit vera vel non, & ſic antequam ſit judex, antequam ſibi conſtet de * apoſtolorum petitione & datione, & quod deterius eſt, antequam aliquo ſibi modo conſtet de appellatione, ad ſimplicem partis aſſertionem appellaſſe ſe aſſerentis, litteras inhibitorias contra officialem à quo appellatur, ordine juris totaliter prætermiſſo, concedit.

* f. appellantium.

Item, eſto quod ſit appellatum, & dicto officiali veſtro appellationum conſtiterit de appellatione, antequam dicta appellatio dictis officialibus noſtris, ſeu alteri à quo eſt appellatum, intimata fuerit, & antequam apoſtoli fuerint petiti & dati vel denegati, dicti officiales veſtri appellationum litteras inhibitorias ſimiliter concedunt; ex quibus ſequuntur multa graviſſima incommoda.

Primò, quia non judex in caſu prædicto inhæret vero judici & naturali, à quo & ſibi claudit manus juſtitiæ & correctionem ſubditorum, ad quam tenetur de neceſſitate ſalutis quiſque judex.

Item, ex hoc delicta, ut plurimùm remanent impunita, vel plus debito puniri differuntur, in grave præjudicium publicæ juſtitiæ & totius reipublicæ, cujus intereſt ne crimina remaneant impunita.

Item, quia judici à quo, qui eſt verus & naturalis judex, cujus officium eſt latiſſimum, tollitur facultas revocandi gravamen judiciale vel extrajudiciale, ſi quod intulerit inadvertenter vel ignoranter, contra omnem rationem & juris communis diſpoſitionem, ſecundùm quam judex quicumque gravamen per ipſum illatum poteſt revocare ante ſententiam definitivam, quandocumque juxta illud non pudeat noſtros errores corrigere.

Item, quia honor debitus judicibus ordinariis, à quibus jura foventur non defertur: immò potius in caſibus prædictis vilipenditur, & totaliter enervatur & annullatur de facto.

Item, etiam ſequentur judici ordinario ratione ſui officii potiùs damnum & fatigatio quàm commodum: quia iſto modo citabitur omni vice in curia metropolitana, & variis proceſſibus involvetur, & non ſine gravibus expenſis & laboribus, quod eſt contra omnem rationem & juris communis diſpoſitionem: cùm officium ſuum nemini

Digitized by Google

Anno 1430.

debeat eſſe damnoſum. Multa etiam & alia inconvenientia infinita ſequuntur, quæ longiſſimum eſſet enarrare.

Item, etiam ex præmiſſis tollitur facultas correctionis, à qua non eſt appellandum, quia correctionis officium liberè debet exerceri; & hoc pertinet ad juſtitiam divinam, quæ non debet impediri * pronitate appellationum, & facilitate inhibentium. Ad correctionem enim ſubditorum maximè clericorum prælati diligenter debent & prudenter intendere de neceſſitate ſalutis, alioquin mortaliter peccant: quod eſt durum verbum prælatis negligentibus, & magis durum verbum eſt pro ſuperioribus metropolitanis, talem correctionem contra canonicas ſanctiones cum ſuis duris inhibitionibus impedientibus, quarum occaſione ſecuritas delinquendi permittitur ipſis ſubditis.

* al. pravitate.

Item, curia veſtra metropolitana indiſtinctè talibus appellationibus concedit abſolutionem ad cautelam, & aliàs eo modo quo petunt, eſto quod ſint excommunicati pro manifeſta offenſa, aut pro judicato, ſive pro confeſſato aut taxato; ex quo ſequitur contemtus eccleſiaſticæ poteſtatis, & manifeſta injuſtitia. Et ſic multi iſta occaſione non verentur nos opprimere, jura eccleſiarum noſtrarum ſubtrahere, & variis vexationibus moleſtare: & ſubditi in rebellionem adversùm nos de facili venia rebellionis ſe erigunt, in grave ſcandalum & præjudicium eccleſiarum noſtrarum: & frequenter accidit quod tales ſic abſoluti ad cautelam credunt ſe abſolutos ſuper principali, cùm revera non ſint, nec amplius curant abſolvi in periculum animarum ſuarum.

Item, eſto quod coram judice veſtro appellationum, quando contingit per ipſum talibus appellantibus litteras inhibitorias concedere, ut dictum eſt, producantur informationes bene fundatæ, numquam ſolet tollere hujuſmodi inhibitiones, immo per quoddam indirectum iter, obmiſſo appellationis articulo, intrat materiam principalem, nos & officiales noſtros gravibus vexationibus & expenſis multipliciter vexando & perturbando: in tantum quod ut plurimùm coguntur criminoſos dimittere impunitos.

Item etiam, cùm ſæpius contingat tales appellantes per ſubterfugia volentes ſe à via juſtitiæ ſubtrahere per vias exquiſitas, cum brachio ſæculari multipliciter nos & juriſdictiones noſtras perturbando, tandem poſt omnia remedia per nos expenſis & laboribus adhibita, per curiam veſtram poſtremo modo prædicto ſcandalizantur: adeo quod jura divina, & eccleſiarum noſttrarum libertates cum iſtis modis penitus confunduntur.

Item, quod ſuppoſito quod veſter judex appellationum aliquando remittat nobis cauſas ſeu officialibus noſtris, hoc facere ut plurimùm ſolet ſub tali quali conditione, donec ad nos duxerimus revocandas; & ſic poſt triduum iterum eas ad ſe revocabit: quod nobis eſt deriſorium & inutile: & quandoque dum judex appellationum curiæ veſtræ remittit aliquam cauſam & officiali noſtro mandat partem quæ appellaverat coram ſe citari, dicta pars iterum ab

A officialibus noſtris aut eorum altero & à conceſſione dictæ citationis appellat, & obtinet incontinenti litteras inhibitorias à dicta curia metropolitana, & proceditur ac ſi cauſa non fuiſſet remiſſa.

Item, quod graviſſimum eſt judex veſter appellationum prætendit, & officiales noſtros ad hoc compellere ſatagit, quod quando tales appellantes, ut ſupradictum eſt, in carceribus noſtris exiſtentes, quomodocumque appellerit, etiam ante definitivam ſententiam, & antequam fuerit diſcuſſus articulus appellationis, debeant ad ipſum & curiam veſtram, ſi non ſint in caſu re-B credentiæ, adduci etiam expenſis noſtris, ſi incarceratus non habuerit de quo. Ex quibus clariſſimè apparet, qualiter omnimodam juriſdictionem noſtram, ſine qua officium paſtorale commodè exerceri non poteſt, penitus confundere, enervare, & annullare nituntur officiarii prædicti in totalem ſubverſionem juriſdictionis eccleſiarum noſtrarum. Et hoc ſub prætextu quarumdam prætenſarum conſuetudinum, ut aſſerunt: quæ tamen nullo modo debent, neque poſſunt tolerari, ſed potius per veſtram reverendiſſimam paternitatem reparari, reformari, & ad diſpoſitionem juris communis & ſacrorum canonum C redigi.

Item, judex veſter appellationum etiam ubi nulla intervenit appellatio, nititur ad ſimplicem requeſtam * criminoſorum citare, monere, inhibere, & nonnumquam mandare officialibus noſtris quod ſi quas informationes habeant, etiam coram ipſo illas portent, inhibendo interim.

* al. quarumcumque querelarum.

Item, judex veſter appellationum compellere nititur officiales noſtros obedire ſuis litteris in caſu appelli conceſſis, dum contingit appellari ab aliquo officiali foraneo noſtro ad ipſum judicem veſtrum appellationum, omiſſo principali D officiali noſtro.

Item, nititur compellere veſter judex appellationum capellanos & notarios nobis ſubditos ad exequendum mandatum veſtræ curiæ metropolitanæ, ſeu commiſſiones ejuſdem, ſi eis fiant aut præſententur in cauſis appellationum ſine medio annexarum officialium noſtrorum.

Item, compellere nititur veſter judex appellationum ſubditos noſtros per verbum *Mandamus* ad ſuſcipiendam delegationem certorum articulorum, in cauſis appellationum abſque medio annexarum officialium noſtrorum.

Item, dictus judex veſter appellationum de E facto compellit per verbum *Mandamus*, ſubditos noſtros, non conſideratâ etiam magnâ diſtantiâ diverſorum locorum, ad veniendum apud ſedem metropolitanam, pro perhibendo teſtimonium veritatis in cauſis appellationum.

Item, veſter judex appellationum compellere nititur ſubditos noſtros ad ſolvendum ſalaria advocatis, procuratoribus, & notariis, pro cauſis & proceſſibus appellationum in dicta curia agitatarum, & officialibus noſtris ſcribit per verba *Mandamus*: ubi tamen de jure per verbum *Requirimus* ſcribere debet.

Item, judex veſter appellationum, ſi ille qui

Anno 1430

appellavit, vel etiam appellatus, ſit de aliena dioceſi, quam illius in qua fuit litigatum & à qua fuit appellatum, proceſſu principalis cauſæ aut articulo appellationis pendente, ad aliam dioceſim ſe transferat, nititur tales citari vel moneri facere per officiales noſtros per verbum *Mandamus*, licet ab eis non fuerit appellatum.

Item, dum appellatur per ſubditos noſtros, quando per arbitros ſi contigerit compromitti, gravantur, & ad dictam curiam metropolitanam omiſſis officialibus noſtris recurritur, judex veſter appellationum de facto talibus appellantibus litteras in cauſa appelli concedit.

Item, & licet nos epiſcopi noſtros habeamus officiales, qui præſunt juſtitiæ civiliter & criminaliter, nec de juſtitia nos intromittamus, propter quod officialis & judex veſter appellationum ſua mandata debet noſtris officialibus dirigere, & non nobis: nihilominus dictus officialis & judex appellationum nobis mandat inhibendo ſub pœnis pecuniariis & excommunicationis & nos adjornari facit, licet ſciat nos de ipſis cauſis nullatenus intromiſiſſe, deprimendo ſtatum dignitatis pontificalis, & aliquos ex nobis mandat citari & cadaphallis eccleſiarum noſtrarum, civitatum, & dioceſum.

Item, & quia quandoque contingit ſuper cauſis matrimonialibus à noſtris curiis ad veſtram curiam metropolitanam appellari, cum partium in veſtra curia, una obtinet, aliam trahere nituntur ad inqueſtam, dicentes ipſam falſo & indebito matrimonium advocaſſe, & teſtes corrupiſſe & ſubornaſſe, licet ſi ita eſſet cognitio ad noſtras curias ſimpliciter debeat de jure pertinere. Et quia nedum Chriſti auctoritate, ſed totius eccleſiæ catholicæ auctoritate & publica à principio introductum & inconcuſſe obſervatum eſt, ut unaquæque dioceſis ſuos habeat epiſcopos tamquam ordinarios in cauſis ad ſuam juriſdictionem de jure ſpectantibus, & quod quilibet à ſuis judicibus non à peregrinis, niſi in certis caſibus à jure exceptis, reprimatur, nec per archiepiſcopos judicetur, niſi in caſibus à jure permiſſis, alias eccleſiaſticus ordo confunditur, ſi unicuique juriſdictio ſua non ſervetur c. *Pervenit*. 11. q. 1. Regula enim traditur negativè, quod archiepiſcopus nullam habet juriſdictionem in ſubditis ſuffraganeorum, exceptis articulis à jure expreſſis, in c. *Paſtoralis*, de officio ord. & *B. Callixtus papa* 9. q. 3. ſic dicit, *nullus primas, nullus metropolitanus dioceſim vel parochiam aut aliquem de alterius parochia excommunicare vel judicare, aliquidve agere abſque dioceſani conſilio vel judicio audeat; ſed hòc obſervetur, quod ab apoſtolis ac patribus, & deceſſoribus noſtris, & à nobis confirmatum exiſtit. Si quis metropolitanus, niſi quod ad ſuam parrochiam pertinet, ſine conſilio & voluntate omnium comprovincialium epiſcoporum extra agere aliquid tentaverit, gradus ſui periculo ſubjacebit, & quod egerit irritum erit & vacuum.* Ad idem in c. *Salvo*. eadem quæſtione & cauſa & in c. *Nullus primas* 9. q. 2. & in multis ſimilibus. Unde metropolitani judicia in ſubditos ſuffraganeorum dicuntur peregrina. c. *Peregrina*, Et c. *Leges eccleſiæ* 3. q. 6. alias provinciæ & regiones inhonorantur, ſi in ſuis ordinariis obſervationes juridicæ non ſerventur; & Honorantur, ſi in ſuis ordinariis & obſervationibus juriſdictionis eorum reſpublica non ſervetur. c. *Scitote* 6. q. Et quia Remenſes archiepiſcopi abutebantur, hunc ordinem juris communis perturbando, ideo felicis recordationis dominus Innocentius papa IV. ordinem juris redintegrans, & abuſus prædictos revocando inſtituit decretales, quæ incipiunt *Romana eccleſia. Si tua tam* in volum. ſexti libri. Attendens, ut firmiter credimus, ad præmiſſa, & quod talia enormia non poſſunt, neque debent ſalva conſcientia tolerari, nec conſiſtere: prædictos abuſus ſaltem pro majori parte ad diſpoſitionem juris communis ipſos reducendo. In eccleſia Carcaſſonenſi etiam intervenit juſta & laudabilis transfactio facta inter vos & nos epiſcopos Carcaſſonenſes, ut ejus ſerie plenius continetur. Advertere etiam poteſt reverendiſſima paternitas veſtra ad chriſtianiſſimum regem Francorum qui nunc regnat, qui poſtquam coronam regni, patre de medio ſublato, aſſumſit, abuſus quibus ſui officiarii in toto regno & præcipuè in patria Linguæ Occitanæ uti nitebantur, revocavit, & in melius ſuam juſtitiam reformari mandavit, ad ſupplicationem prælatorum, baronum & nobilium regni ſui. Idcirco nos epiſcopi præſentes & procuratores reverendorum in Chriſto patrum & dominorum epiſcoporum abſentium ſubſcripti, tam communiter quam diviſim, ſuffraganei veſtri prædicti, prout quemlibet noſtrum tangit, majorem partem hujus concilii provincialis facientes, vos quantum cum Deo poſſumus caritativè requirimus, & rogamus, & exhortamur, & ſummamus, ut prædictos abuſus ſuperius declaratos reformare, & ad juris communis diſpoſitionem, veſtris terminis contenti, reducere velitis: attento quod ex prædictis nulla aut ſaltem modica vobis utilitas acquiritur: nobis verò & eccleſiis noſtris totalis fere ſubverſio & intolerabilis abuſus conſequitur; liteſque etiam, ſi quæ ſint occaſione præmiſſorum, pacificare & quietare velitis: proteſtantes quod ſi recuſaveritis vel plus debito diſtuleritis, de habendo recurſum ad dominum noſtrum Summum Pontificem, & ejus ſanctam ſedem apoſtolicam & ad concilium generale proximè futurum. Proteſtantes etiam quod ab hac die requiſitionis præſentis in antea, per vos aut officiarios veſtros in præjudicium noſtrum & eccleſiarum noſtrarum juriſdictionem & officialium noſtrorum nihil innovari debere. Et ſi per vos innovatum aliquid fuerit, de illud tamquam attentatum revocari faciendo per dominum noſtrum Summum Pontificem & ejus ſanctam ſedem apoſtolicam. De quibus requiſitione, exhortatione, ſummatione, proteſtatione, & aliis ſuperius declaratis, nos & quilibet noſtrum petimus fieri publicum inſtrumentum unum vel plura. Ego Guillelmus epiſcopus Biterrenſis dico, requiro & alias ago, prout ſuperius continetur ſcriptum propria manu. Ego Bertrandus Uticenſis epiſcopus dico, requiro, & alias

Digitized by Google

Anno 1430.

» ago, prout ſuperius continetur ſcriptum propria manu. Ego JOHANNES epiſcopus Agathenſis dico, requiro, & alias ago, prout ſupra continetur ſcriptum manu propria. Ego Jacobus de Gaudiaco vicarius & procurator domini epiſcopi Magalonenſis abſentis, de voluntate hujus ſacri concilii, dico, requiro, & alias ago, ut ſupra continetur ſcriptum manu propria. Ego Johannes Olerii canonicus & archidiaconus Confluentis in eccleſia Elnenſi procurator domini Elnenſis epiſcopi abſentis legitimè excuſati, non diſcedendo ab alia requeſta per me huic ſacro concilio, nomine quo ſupra, tradita, dico, requiro, & alias ago, prout ſupra continetur ſcriptum manu propria. Ego Johannes Laſanha vicarius & procurator domini adminiſtratoris perpetui S. Pontii Thomeriarum abſentis & legitimè excuſati dico, requiro, & alias ago, prout ſupra continetur ſcriptum manu propria. Ego Vitalis Roſſinoli procurator reverendi in Chriſto Patris Domini Nemauſenſis epiſcopi abſentis & legitimè excuſati dico, requiro & alias ago, prout ſupra continetur manu propria. Ego Petrus de Chamboneto procurator reverendi in Chriſto Patris & Domini Domini PETRI Dei gratia Electenſis epiſcopi in remotis agentis dico, requiro, & alias ago prout ſupra continetur ſcriptum manu propria.

Qua cedula tradita & lecta, de dicti domini præſidentis mandato, in ejus majori & ſubſtantialiori parte, præfatus dominus præſidens obtulit præfatis dominis ſuffraganeis præſentibus, & procuratoribus aliorum dominorum ſuffraganeorum abſentium oſtendere, & exhibere ſummariè & de plano, ſeu exhiberi facere per legitima documenta, præeminentias & conſuetudines laudabiles, quas curia venerabilis metropolitana Narbonenſis habuit ab antiquiſſimis temporibus citra, & habet de præſenti ultra quam jus tribuat. Et prædicta obtulit idem dominus præſidens una cum venerabili viro domino Petro * Gardone canonico Aptenſi dicti domini Narbonenſis archiepiſcopi procuratore fiſcali ibidem præſente, ad exonerandum & clarificandum animos & conſcientias ipſorum dominorum ſuffraganeorum, & ne de, & occaſione contentorum in præmiſſa cedula habeant de cetero viam ſeu materiam querelandi, dicens ulterius idem dominus præſidens animum ſuum declarando, quod in Biterris non intendit audire aliquas querimonias de dominis ſuffraganeis ad dominum noſtrum metropolitanum, caſu quo contingat hoc concilium provinciale mutari Biterris, prout fuit factum, & ſi ſuper querimoniis oblatis domini ſuffraganei velint ad exonerationem conſcientiarum ſuarum informari, oſtendentur hic in promptu jura & conſuetudines curiæ præſentis metropolitanæ, & paratus eſt hic & ubique recipere interruptiones, ſi quæ allegentur, & eas referre domino noſtro Narbonenſi archiepiſcopo. De quibus idem dominus præſidens & procurator fiſcalis petierunt fieri publicum inſtrumentum.

* al. Gardano.

Et ibidem facta oblatione per dictos dominos præſidentem & procuratorem dicti domini archiepiſcopi, prælibatus dominus Biterrenſis epiſ- A copus manu ſua ſcripſit, & inde tradidit, & dixit, prout in quadam papyri cedula hujus tenoris.

Anno 1430.

« Epiſcopus Biterrenſis poſt oblationem factam per dominum præſidentem, dixit quod ipſe libenter videret rationes & jura domini archiepiſcopi, prout ipſe dominus præſidens obtulit, dum tempus haberet, quod erat nimis arctum, propter nimis celerem receſſum à civitate Narbonenſi ad Biterrenſem, ad concilium trium ſtatuum ibi tenendum per comitem Fuxi; ſed quod libenter mitteret officiarios ſuos ad hoc faciendum ulterius; quod ipſe erat contentus, B & offerebat ipſi domino præſidenti deſiſtere ab omnibus litibus motis inter dominum archiepiſcopum & ipſum, in quibuſcumque curiis tam ſpiritualibus quam temporalibus, ſuper quibuſcumque, occaſione jurium eccleſiæ ſuæ Biterris quocumque modo, & omnia tam in poſſeſſorio, quam in petitorio, ſubmitti ſummariæ ordinationi domini noſtri papæ & curiæ ſuæ de Rota, poſtpoſitis quibuſcumque cavillationibus, & altercationibus advocatorum & procuratorum, & etiam ſuper aliquibus aliis gravaminibus traditis in ſcriptis in quadam ſupplicatione ibidem nomine dominorum ſuffraganeorum, quæ ſic incipit, *Reverendiſſimo*, &c. «

C Qua cedula tradita & lecta, dictus dominus Biterrenſis epiſcopus dixit, & alias egit in omnibus & per omnia, prout in dicta cedula continetur. Dictus, inquam, dominus Carcaſſonenſis epiſcopus citra præjudicium ſuæ tranſactionis hactenus factæ cum curia metropolitana Narbonenſi, cui nullatenus per acta ſeu agenda in hoc provinciali concilio vult nec intendit derogare, dixit quod ſibi videtur requeſtam domini Biterrenſis epiſcopi fore juſtam & congruam rationi. Dominus verò Uticenſis epiſcopus adhæſit opinioni dicti domini Biterrenſis epiſcopi, ac tamen non intendit intrare litem cum domino metropolitano. Jam prædictus au- D tem dominus Agathenſis epiſcopus dixit, quod non eſt ſuæ intentionis intrare litem cum domino ſuo metropolitano, ſed ordinet dominus noſter papa ſummariè & de plano ſuper cedulatis, prout ſibi videbitur ordinandum. Procurator domini epiſcopi Magalonenſis dixit, quod perſiſtebat in dictis cedulatis. Procurator ſeu vicarius S. Pontii Thomeriarum dixit quod perſiſtebat in cedula ſupra oblata, ſed non intendit ingredi litem, inconſulto domino ſuo.

Procurator Nemauſenſis dixit, quod perſiſtit in ſupra cedulatis, retenta voluntate domini ſui ſupra oblatis. Procurator verò Elnenſis idem E dixit, prout procurator Nemauſenſis. Procurator verò domini Electenſis dixit, quod volebat redigere in ſcriptis dicenda per eum ſuper præmiſſis. Dictus namque dominus Petrus Gardane procuratorio nomine dicti domini noſtri Narbonenſis archiepiſcopi petiit copiam, ſeu facultatem videndi & palpandi contenta in dicta cedula per partem dictorum dominorum ſuffraganeorum tradita ſibi concedi, ut melius deliberare valeat ſuper contentis in ea, contentis in dicta requeſta, & aliis ſupradictis allegatis &

Digitized by Google

Anno 1430. altercatis, non conſentiendo quatinus poſſint præjudicari dicto domino archiepiſcopo & ſuæ jam dictæ curiæ metropolitanæ. Et dictus dominus præſidens facultatem videndi dictam cedulam dicto domino procuratori conceſſit, & ad deliberandum ſuper contentis in ea horam veſperarum diei præſentis eidem aſſignavit. De quibus omnibus & ſingulis dicti domini epiſcopi præſentes & procuratores, ſive legati aliorum dominorum epiſcoporum abſentium, & procurator dicti domini Narbonenſis archiepiſcopi petierunt, & requiſierunt eis & utrique ipſorum fieri unum vel plura publica inſtrumenta per nos notarios infra ſcriptos, & quemlibet noſtrum.

Ad quæ acta anno, die, loco, hora, indictione, & pontificatu, quibus ſupra, fuerunt præſentes venerabiles viri domini Johannes Payes licentiatus in decretis, Petrus Maleſoſſe & teſtes vocati & rogati . . . .

. . . .

publicus & apoſtolica & imperiali auctoritatibus, & dicti domini noſtri Narbonenſis archiepiſcopi notarius & ſcriba hujuſmodi ſacri concilii infra ſcriptus quæ communicando cum

. . . .

dicta auctoritate apoſtolica notario de promiſſis omnibus inſtrumentum recepi.

Ad quam veſperarum horam per dictum dominum præſidentem dicto procuratori aſſignatam ad deliberandum ſuper contentis in ſcripta cedula,... procuratoribus ſupra nominatis, & quibuſcumque aliis dictum ſacrum concilium continuantibus, comparuit dictus Petrus Gardani nomine quo ſupra. Qui quidem procurator fiſcalis reſpectu oblationis factæ per dictum dominum Biterrenſem epiſcopum, & alios prædictos ſuper verbum, &c. dixit quod acceptabat præſentata, hoc tamen ſalvo quod interdum obediatur curiæ metropolitanæ, ut erat conſuetum. Super ceteris verò aliis contentis in dicta cedula quæ incipit, *Reverendiſſimo*, &c. dictus procurator reſpondit & replicavit ut ſequitur.

Et primo reſpondit ad primum contentum qui incipit, Primo namque *quotieſcumque contingit à nobis*, &c. in pede ſeu margine ejuſdem articuli in hæc verba. Iſte articulus habet duo, quæ competunt de conſuetudine videlicet crimina authentica, & ubi mandatur moneri notarius.

Item, reſpondit ad alium articulum qui incipit *in curia metropolitana indiſtinctè talibus appellationibus*, &c. in margine dicti articuli in hæc verba: Verum eſt, ſi petatur humiliter, parte vocata & audita, ſi non probetur manifeſtè offenſa, quod de jure eſt.

Item, ad alium articulum qui ſic incipit *In die verò appellationum quando contingit*, &c. reſpondit idem procurator ſic: Non eſt ita ut ponitur in facto ſimpliciter; ſed ſi pars petat recenſeri informationes, recenſentur & facta recenſione, fit juſtitia.

Item, etiam ad alium articulum qui incipit ſic: *Item etiam cum ſæpius contingit tales appellantes*, &c. reſpondit idem procurator ut ſequitur. Non intelligo, ideo declaretur melius ulterius.

A Ad alium articulum qui ſic incipit, *Item, quod ſuppoſito quod veſter judex appellationum*, &c. reſpondit ut ſequitur; Salva reverentia non eſt ita, immò dicitur *donec* & *quouſque*. Anno 1430.

Ad alium articulum, qui ſic incipit, *Item quod graviſſimum eſt judex veſter appellationum*, &c. ſic reſpondit ipſe procurator: Hoc habet curia metropolitana de conſuetudine.

Item, & ad alium articulum qui incipit, *Item, judex veſter appellationum etiam ubi nulla intervenit appellatio*, &c. ſic reſpondit: Non eſt ita, ſalva reverentia.

Et ad alium articulum qui incipit ſic, *Item,* B *judex veſter appellationum compellere nititur officiarios noſtros*, &c. ſic reſpondit idem procurator: Hoc competit de conſuetudine curiæ metropolitanæ. Et hoc quo ad primum caput dicti articuli, quod verò ad ſecundum caput ubi dicitur, *Et tamen ſi appelletur ab aliquo officiali foraneo domini Narbonenſis archiepiſcopi*, &c. ſic etiam reſpondit in pede ſeu margine dicti articuli: Non eſt ita, immò appellatur ad metropolitanum ab officialibus Limoſi, Villærubeæ & Capitis-ſtagni, qui ſunt foranei.

Item, etiam reſpondit ad alium articulum dictæ requeſtæ qui ſic incipit, *Item nititur com-* C *pellere veſter judex appellationum capellanos & notarios*, &c. in hunc modum: Ita habet curia de conſuetudine.

Ceterum ad alium articulum, qui ſic incipit: *Item, compellere nititur veſter judex appellationum ſubditos noſtros*, &c. ſic reſpondit: Ita habet curia de conſuetudine, & iſte articulus eſt idem cum præcedenti.

Ad alium articulum qui incipit, *Item diebus veſter judex appellationum de facto compellit per verbum Mandamus*, &c. ſic reſpondit: Ita habet curia de conſuetudine.

Ad alium verò articulum qui incipit: *Item,* D *ipſe veſter judex appellationum compellere nititur ſubditos noſtros*, &c. reſpondit ſic: Ita habet curia de conſuetudine.

Item, ad alium articulum qui ſic incipit, *Item, judex veſter appellationum, ſi ille qui appellavit*, &c. reſpondit ſic; Ita habet curia de conſuetudine.

Ad alium articulum qui incipit: *Item, dum appellatur per ſubditos*, &c. ſic reſpondit: Ita habet curia de conſuetudine.

Ad alium articulum, qui incipit: *Item & licet nos epiſcopi*, &c. etiam reſpondit ſic: Ita poteſt fieri de jure, ſervatis ſervandis in talibus.

E Item ad alium articulum dictæ requeſtæ, qui incipit: *Item & quia quandoque contingit*, &c. reſpondit in hunc modum: Non eſt verum, niſi fuerit appellationi delatum per officialem à quo.

Quibus ſic factis reſponſionibus ad ſingulos articulos dictæ requeſtæ, dictus dominus Petrus Gardane, quo ſupra nomine obtulit oſtendere & exhibere in poſſe curiæ metropolitanæ dictis dominis ſuffraganeis, & quibuſcumque aliis ab eis deputandis ſummariè & de plano omnes & ſingulas conſuetudines, quas dicta curia habet & alias fecit, dixit & egit in omnibus & per omnia prout ſupra. De quibus omnibus dictus

Digitized by Google

procurator petiit & requiſivit unum vel plura ſibi fieri publica inſtrumenta, hiis quæ præjudicare poſſent domino archiepiſcopo non conſentiendo. Et dictus dominus præſidens dixit, quod quatinus dicta requeſta continet querelas aliquas contra dominum metropolitanum & curiam ſuam, illas per præſens concilium non poſſet terminare ſine ſpeciali mandato ſanctæ ſedis apoſtolicæ, quod non habet. Et ideo illas decidendas & terminandas remittit eidem ſanctæ ſedi apoſtolicæ, non per hoc intendens in aliquo præjudicare eidem domino archiepiſcopo, nec curiæ ſuæ in petitorio, nec poſſeſſorio ſuo ad dictas querelas. Dicti autem domini Biterrenſis epiſcopi, Uticenſis & Agathenſis & procuratores ſeu vicarii dominorum epiſcoporum abſentium, excepto procuratore Elnenſi, dixerunt & proteſtati fuerunt; quod propter aliquam tolerantiam, ſi quam faciant obediendo, prout curia metropolitana prætendit, & dixit debere obediri in caſibus expreſſis in dicta eorum requeſta, quod propter hoc non intendunt præjudicare eorum juribus, nec novum jus domino archiepiſcopo nec curiæ ſuæ tribuere, nec dictas conſuetudines approbare in petitorio nec poſſeſſorio. Præfatus dominus dominus Carcaſſonenſis epiſcopus dixit & proteſtatus fuit, quod per reſponſionem factam per dictum dominum præſidentem, ſeu per aliqua dicta, ſeu producta in hoc ſacro provinciali concilio non vult, nec intendit tranſactionem ſuam hactenus factam cum dicta curia metropolitana facere litigioſam. Prælibatus autem dominus Johannes Olherii, quo ſupra nomine, dixit ſe conſentire reſponſioni dicti domini præſidentis, non tamen derogando requeſtis per eum factis, nec per reſponſionem dicti domini præſidentis inde ſequutis, & nihilominus dictus dominus præſidens non conſentiens proteſtationibus & altercationibus hinc inde factis, quatinus poſſint domino noſtro Narbonenſi archiepiſcopo præjudicare, dixit & reſpondit, obtulit & alias egit in omnibus & per omnia prout ſupra. De quibus omnibus dicti domini epiſcopi & procuratores petierunt eis & eorum utrique fieri unum vel plura publica inſtrumenta per nos notarios infra ſcriptos. Acta fuerunt hæc Narbonæ, & infra dictam capellam B. Mariæ Magdalenæ, dicto domino præſidente inibi more majorum pro tribunali ſedente, & ſuum ſacrum provinciale concilium tenente & celebrante una cum dominis epiſcopis præſentibus, & procuratoribus abſentium ſuperius nominatis, anno, die, hora, indictione, & pontificatu, quibus ſupra, &c.

ORATIO
PHILIPPI ARCHIEPISCOPI TURONENSIS
HABITA IN CONCILIO BASILEENSI.

Ex MS. eccleſiæ Turonenſis.

SEQUITUR PROPOSITIO FACTA PER REVERENDISSIMUM IN CHRISTO PATREM DOMINUM PHILIPPUM ARCHIEPISCOPUM TURONENSEM CHRISTIANISSIMI REGIS FRANCORUM AMBAXIATOREM IN CONCILIO BASILEENSI.

Reverendiſſimi Reverendique Patres, ceterique Domini doctores & magiſtri in Spiritu-ſancto ſimul hic ſynodaliter congregati, præmiſit Dominus noſter chriſtianiſſimus Dominus Carolus gratia Dei Franciæ rex ad præſentiam veſtrarum dominationum reverendiſſimum patrem Dominum archiepiſcopum Lugdunenſem: deinde ſubſequenter venerabilem virum magiſtrum noſtrum magiſtrum Jordanum Morini in ſacra pagina egregium profeſſorem conſiliarios ſuæ majeſtatis illuſtriſſimæ. Nunc verò, Reverendiſſimi Domini mei, Domini Bituricenſis archiepiſcopus, Aurelianenſis epiſcopus electuſque Silvanectenſis, regiæ ſerenitatis conſiliarii & ego cum ipſis Zachæus, puſillus & modicus capellanus ſerenitatis ejuſdem, poſt prædictos duos dominos meos ad veſtram reverentiam diriguntur per Dei gratiam conſolandam & juvandam in veſtro, immò veriùs in Sancti Spiritus opere præincepto. Unde ad explicanda Beatitudini veſtræ fideliter injuncta nobis per majeſtatem chriſtianiſſimam ipſius domini noſtri regis, de præcepto, licentia & juſſu ipſorum Reverendiſſimorum Patrum omnium & cum benigna ſupportatione Reverendiſſimarum Paternitatum veſtrarum præſento vobis omnibus illud ſanctiſſimi regis David ad univerſitatem civitatis Jabes Galaad 2. Reg. cap. 2. *Benedicti vos à Domino qui feciſtis miſericordiam hanc.*

Benedictus Chriſtus Pater miſericordiarum & miniſter beneficiorum Dei, per quem nobis omnia dedit Deus, cum quo ab infantia crevit omnis benedictio, & de utero matris ſuæ egreſſa eſt cum eo. Hic vobis tribuat benedictiones dulcedinis ſuæ, & miſericordia ejus vos omnes impleat & circumdet, qui facitis ei miſericordiam hanc, qua ipſe per prophetam ait:

Digitized by Google

Oſe.6.6. *miſericordiam volo & non ſacrificium.* Meminiſtis, Patres ſanctiſſimi, languorum & miſeriarum ſanctæ matris Eccleſiæ, pro qua non dubitavit Chriſtus ſe ipſum tradere immolari, ut ſponſam ſibi exhiberet glorioſam, non habentem maculam neque rugam. Audiſtis ploratus & ululatus matris veſtræ ejulantis, heu! & gementis filios per mundum univerſum lamentabiliter deformatos. Redditis nunc Altiſſimo vota veſtra ad dirigendos affectus noſtros in viam pacis, ut de lacu miſeriarum & de profundo ſcelerum omnes liberati in ſanctitate & juſtitia ſerviamus illi. O fructiferæ Chriſti olivæ! gloria vobis, honor & pax, lætitia & corona exultationis, qui facitis Domino miſericordiam hanc. Rex David lucerna & lux omnium regum, cùm audiſſet quòd viri Jabes ſepeliſſent Saül, gratias acturus nuntios præmiſit, per quos dixit eis:
2.Reg.2.5. *Benedicti vos à Domino qui feciſtis miſericordiam hanc cum Saül & ſepeliſtis eum; ego reddam vobis gratiam, eo quod feciſtis iſtud.* Quid, Patres ſanctiſſimi, quam dolens vel calor interpretatur ipſum Jabes; quid Galaad, quam teſtimonii acervus; quid denique Saül quam abutens aut abuſus? Igitur quia non niſi ardore miſerationis accenſi, & zelo paternæ pietatis commoti, gratias Deo reddituri, conveniſtis in hunc acervum teſtimonii Chriſti ad delendas peſtilentias errorum, ad ſepeliendas ſpurcitias omnium vitiorum, quibus heu! tantiſper os ſuum dilatavit infernus; hinc Rex noſter Chriſtianiſſimus apprehenſor diſciplinæ, ſapientiæ David, nobiliſſimum Eccleſiæ membrum, à Deo, ut inter cunctos ſæculi reges Chriſtianiſſimi nomine meruit inſigniri, imitando catholicos mores orthodoxorum & invictiſſimorum progenitorum ſuæ majeſtatis illuſtriſſimæ, nos ad hunc ſanctum Chriſti thalamum deſtinat in præſenti in obſequium veſtræ, immò verius ſuæ ſynodi ſacratiſſimæ; quo, juvante eo cujus res agitur, omne monſtruoſum, omne ſcandaloſum, omne deforme & abuſivum, quibus penè tota chriſtianitas ad fundamentum exiſtit inanita, & corroſa propè viſcera matris noſtræ, per hanc veſtram miſericordiam evellantur, ſanentur, tollantur & ſepeliantur ab ea. Quapropter in hac ſpe ſacra idem Rex noſter Illuſtriſſimus catholicè conſtitutus ex ſuperabundantia cordis ſui chriſtianiſſimi iterum ac iterum
2.Reg.2.5. vobis ait: *Benedicti vos à Domino, qui facitis miſericordiam hanc, ego reddam vobis gratias quod feciſtis opus iſtud.* Gratias primò agit Deo per quem regnum & nomen Chriſtianiſſimi accepit Regis; quia multiplicat in vobis Deus miſericordiam ſuam, congregans vos ſimul in unum de nationibus univerſis, & faciens vos quaſi cor unum & animam unam ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus. Gratias item reddit vobis ſua majeſtas Chriſtianiſſima, quia Deo & hominibus miniſtratis opus iſtud: opus, inquam, præter quod nequit plebs Domini ſuſtineri. Miniſtri enim Dei eſtis vos in hoc ipſum ſervientes. Novit veſtra Beatitudo clamorem il-
Num.11.11. lum Moïſi ad Dominum, *cur*, ait, *Domine, impoſuiſti pondus univerſi populi hujus ſuper me,*

A *non enim poſſum ſolus ſuſtinere hunc populum.* Numeri XI. qui licet centuriones multos haberet & tribunos, in quos partiti ponderis reliquum ſibi levius exiſteret; ſe tamen ſolum vir Dei proteſtatur, & pro ſolo reputatur à Deo, donec auxilium ſibi aſſiſtat conventus ſeniorum, donec dux ſacer paſtores ſæculi ſanctum munus officii paſtoralis populum in vera fide & ſanis moribus retinere importabilem arguit oneris gravitatem. Non enim poſſum ſolus ſuſtinere hunc populum. Non eſt qui tantam poſſit ſarcinam divino abſque præſidio ſuſtinere, ruinam B prævidet, ſi non ſit qui adjuvet. Lapſum gregis paſtor fidelis non expectat, auxilium poſtulat ante caſum, ut nec inutilis ipſi, nec pernicioſus populo rector exiſtat, & improperia exprobrantium Deo non cadant ſuper eum. Unde qui numquam famulantibus ei defecit Deus, ſicut Moïſem in ducem populi conſtituit, ita tutiſſimum plebis dominicæ præſidium ei inſtituit & præcepit, conventum ſcilicet ſeniorum omnium nationum: cui Dominus, *congrega*, inquit, *mihi viros de ſenioribus Iſraël, quos tu noſti, quia ſenes ſunt populi & magiſtri, ut* C *ſuſtentent tecum populum, & non tu ſolus graveris*, Numer. XI. Quod ſi vir Dei repletus Spiritu-ſancto cum centurionibus ſimul & tribunis præter ſuffragium paternæ congregationis nationum, unam nationem, inquam, Iſraël ſufferre non valuit; abſit, Reverendiſſimi Patres, ut præſumere de vobis æſtimemus tot Chriſticolas nationes, quas per orbem catholicum univerſaliter diſperſit Deus, poſſe in unitate fidei & morum integritate, ſynodali abſque præſidio conſtruere, & multò minus, ſi corruerit, ſublevare. Hoc etenim & moles tanti ponderis & defectus noſtri temporis non patitur, quo, teſte Pelagio, non ſolùm nobis merita, ſed D ſimul cum meritis corpora diſpereunt. Amplius autem poſt dies tenebrarum, ſi placet, lucis tempora contemplemur, actus eorum imitantes, quos nobis Chriſtus poſuit in exemplum. Legimus autem tertiam ſynodum quamplurimos Chriſto & fieri vindicare potuiſſe, quos & Paulus vas magnum electionis, & Andræas plenus Spiritu-ſancto, & Petrus princeps diſcipulorum Chriſti cum cunctis apoſtolis ab errore legalium ſolvere nequiverant, Act. 15. Omnia quæ ſunt, à Deo ordinata ſunt. Ordinavit itaque Deus congregationes Patrum & ſeniorum ad ſui primum gloriam, in delectationem nominis Filii ejus, & ampliationem divini cultus apud E univerſas nationes, quas propterea creavit Deus, propter quod notanter ait Dominus Moïſi ubi ſupra, *Congrega*, inquit, *mihi*, &c. Secundò ad laudem & commemorationem concilii beatorum, in quod omnis congregatio finaliter ordinatur in ædificationem æterni templi, quæ fundata eſt ſuper Chriſtum petram & ſoliditatem cunctarum, ait Leo XIX. diſt. *Ita Dominus.* Tertiò ad illuminationem & ſanctificationem animalis turbæ deviantis à fide, ut agnita veritatis luce, ab errorum tenebris liberata, redeat ad oſtium tabernaculi fœderis & ad lumen ſalutis, id eſt Chriſtum. Chriſto enim in ſanctifi-

Locus intricatus.

Num.11.16.

Digitized by Google

cation informis populi à rectis moribus declinantis, ut exactis vitiorum ſqualloribus, corda omnium per caritatem reſipiſcant ad dignè confitendum nomini ſancto Dei, & finaliter gloriandum in laude ejus, juxta id populi per pſalmiſtam, *Congrega nos de nationibus, ut confiteamur nomini ſancto tuo, & gloriemur in laude tua.* Olim nempè paſſim homines per agros diſperſi more beſtiarum vagabantur, quos cùm Deus & ratio ſimul congregari docuerunt, ex immanibus manſueti, ex feris mites facti ſunt, docti fidem colere, diſciplinam ſuſcipere, caritatem continere, & juſtitiam, quæ pacem gignit, invicem exhibere. Cùm autem adeo crevit plebs Domini, ut non ſolùm tota nequeat congregari, ſed nec ſparſim per partes ſuſtineri, viſum eſt dignum ſapientiæ Dei, paternam ſynodum conſtitui, quæ vice Dei & omnis eccleſiæ ſuſtinentiæ plebis infirmæ conſuleret, ad quam tenentur firmiores, teſte Apoſtolo: *Debemus autem nos firmiores imbecillitatem infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere*, ad Rom. 15. Propter quod neglectis primis conciliis, tamquam fidei & morum præſidiis, inania ſunt inſequuta in Dei eccleſia tum corporum tum animarum determinata. Si quis ex principio res naſcentes viderit, optimè contemplabitur. Inde quippe chriſtianitas, teſte Iſidoro, in diverſas hæreſes ſciſſa eſt: inde caritas extra mundi terminos penè exſulavit: inde regnum in regnum ſurrexit, in provinciam provincia, & gens contra gentem, & quod eſt omnium deterius, idem in ſe ipſum. Sanè ſi cunctarum regionum calamitates & mæſtus perſcrutemur; omnes in deſerta concilia inferemus, pro quanto in eis debite peractis non modo ſtructura fidei, ſed omnis vitæ & actionis cujuſlibet norma conſiſtit, teſte beato Gregorio, xv. diſt. *Sicut.* Ordinavit poſtremò Deus congregationem ſynodalem ad ſpiritualem lætitiam & conſolationem eorumdem per incrementum meriti & augmentum gratiæ amplioris, unde Dominus ad Moïſem, *Congrega mihi viros;* & ſubditur, *Et deſcendam, & dabo eis de ſpiritu tuo*, id eſt de Spiritu-ſancto *quemadmodum & tibi* ſecundùm Auguſtinum, vel tuo miniſterio de Spiritu-ſancto. O beatiſſima Chriſti ſynodus, in quam ſe Deus Pater ſpondet deſcenſurum! In te Filius conſiſtit, in medio verus promiſſor Chriſtus, promittens Patrem daturum tibi quicquid petieris in nomine ejus. In te Sanctus præſidet Spiritus, inſigniens & ſublimans obſequentes tibi in conjudices, participes & conſortes judicii ſui ſancti, juxta illud S. Jacobi in Jeroſolymitana ſynodo præſidentis, *Viſum eſt*, ait, *Spiritui-ſancto, & nobis.* O ſaluberrima congregatio à cunctis meritò catholicis veneranda! Hoc tui actoris exigit omnipotentia atque præſentia, hoc ſapientia te confirmantis, hoc benignitas tui directoris, hoc iterum exigit dignitas internæ pietatis eccleſiæ ſanctæ Dei, quam tu veriſſimè repræſentas, hoc poſtremo exigit ſublimitas prærogativæ ſingularis, qua ſuper omnem conventum auctore Sancto Spiritu inſigniris. Quas ob res princeps apoſtolorum Petrus, quem Chriſtus cunctis catholicis dedit in ſpeculum, in Jeroſolymitana ſynodo loquutus non legitur niſi ſurgens, ad exemplare myſterium reverentiæ filialis, quam omnis catholicus paternis ſynodis debet exhibere. Primus, inquam, loquutus eſt ex ardore, accenſus igne apoſtolicæ caritatis pro ſalute gregis. Surgens verò loquutus eſt reverenter, ut patronus certans pro manumiſſione plebis chriſtianæ ab intolerabili jugo legalis ſervitutis; *quid*, ait, *tentatis Deum imponere jugum ſuper cervicem diſcipulorum, quod neque Patres noſtri portare potuerunt?* pabulum vobis, viri ſanctiſſimi, paſtoralis doctrinæ doctor eccleſiæ relinquens & exemplum, quo in hac ſacra ſynodo vos ardenti ſtudio intendere decet, & omnes emancipationi membrorum Chriſti ab omni jugo importabili vano & ſervili, ſi quo noſcantur prægravari. Jugum enim Chriſti ſuave eſt & onus ejus leve. Jubet Apoſtolus reddere tributa omnibus. *Cui tributum tributum, cui vectigal vectigal, cui honorem honorem.* Non ignorat majeſtas chriſtianiſſima, ut quantò altiori loco Dei gratia ſublimavit, tanto obligatior cenſeri debeat & promtior ad exhibitionem cuncti favoris omni generali ſynodo, quæ ſicut virtute repræſentationis, ita virtutis efficacia noſcitur ſponſa Chriſti. Dignum inſuper cenſuit Regia celſitudo honorificentiam illius filialiter imitari, in cujus commemoratione ſui progenitores chriſtianiſſimi Romanam Eccleſiam præ ceteris ſanxerunt incunctanter honorandam: unde magnus CAROLUS Romanorum invictiſſimus imperator Francorumque rex illuſtriſſimus, à quo regnum, genus etiam & nomen ad noſtrum chriſtaniſſimum CAROLUM derivantur, in memoriam, ait, beati Petri apoſtoli honoremus ſanctam Romanam Eccleſiam & ſedem apoſtolicam, ut quæ nobis ſacerdotalis nunc eſt dignitatis, eſſe debeat eccleſiaſticæ magiſtra rationis. XIX. *In memoriam.*

Quo pacto, Patres Reverendiſſimi, cùm audiſſet Rex noſter Chriſtianiſſimus princeps profectò doctiſſimus in ſcripturis canonicis veteris & novi Teſtamenti, in catholicis denique geſtis apoſtolicis pariter & exemplis, quod veſtra proponeret reverentia in hac præclara civitate ſynodaliter convenire; confeſtim dedit operam ſua celſitudo, etiam non interpellata, non requiſita, convocandis prælatis eccleſiæ ejus regni in ſua urbe Bituricenſi, ubi inter alios Patres & Dominos convenientibus perſonaliter Dominis meis Reverendiſſimis Lugdunenſi, Bituricenſi, & Aurelianenſi hic præſentibus: præſidente verò Domino Lugdunenſi, concluſum extitit concorditer uno ore omnem catholicum favorem vobis meritò per eccleſiam regni quantocius debere exhiberi. Cùm autem deliberatio & concluſio inſinuantur Regiæ majeſtati, ipſas benignè acceptans, laudans & confirmans, ex tunc decrevit ſuos oratores ad veſtrum ſynodale obſequium deſtinare, cunctis indicens prælatis ſui regni, ut perſonaliter non differrent ad hanc ſacram ſynodum iter properare. Placuit demum veſtris Paternitatibus Reverendis, veſtros legatos ad ſuam dirigere majeſtatem, videlicet R. P. & dominos

Pſal. 105. 47. Num. 11. 11. Act. 15. Act. 15. Rom. 13. 7.

dominos dominos epiſcopum Novarienſem & abbatem S. Ambroſii Mediolanenſis, ad quorum laudem etſi veſtra ſatis electio ſufficiat, eos tamen in re tanta fides probata amplius recommendat. Potuerunt veſtras paternitates reverendiſſimas de caritate regia ad vos reddere certiores, quibus adeo Sua Majeſtas illuſtriſſima ad Chriſti gloriam, cujus rem agitis, ad honorem Eccleſiæ univerſæ veſtrique gratiam & favorem, humiliare ſe adeo voluit, ut per ſuas litteras regias extunc eis liberaliter conceſſas polliceri vobis dignaretur ſolemnes ejus oratores ſe ad veſtram Reverentiam feſtinare. Cujus rei profectò, Patres Reverendiſſimi, quia in nobis omnibus facultas hucuſque non patuit exequendæ, obſtantibus guerrarum regni turbinibus, exceſſuque nivium & ſubſequentium aquarum, cui à memoria hominum parem in regno non habuit. Regia Majeſtas veſtram Paternam Reverentiam filialiter deprecatur, moram noſtri adventus non culpæ temeritatis; ſed obſtaculis potiùs antedictis adſcribendam. Nobis autem id ipſum humiliter ſupplicantibus, ut apud Paternitates eaſdem filialem, ſi placet, executionem conſequamur. Commendat Regia Celſitudo veſtris paternis orationibus libertates & jura eccleſiæ ſui regni, proſperitatemque perſonæ ſuæ atque ſtatus qui cum tota eccleſia regni ejus non ceſſat continuò pro vobis Dominum exorare, ut veſtras Paternitates Reverendiſſimas miſericorditer ſanctificet & ſanctificatas dirigat & conſervet ad operanda ea opera, ad quæ Veſtra deſcendit Beatitudo in hanc præclaram & pacificiſſimam civitatem, ſicut ſcriptum eſt 1. Reg. 13. *deſcendit omnis Iſraël, ut unuſquiſque acueret vomerem ſuum, ligonem, ſecurim & ſarculum*, ut ſic in vobis tamquam in vero ſarculo Sancti Spiritus eradicentur vepres, eruantur ſpinæ cunctorum vitiorum, ſuppleantur valles defectuum, & colles exceſſuum omnium ſarriantur, & impleatur in nobis illud Iſaïæ VII. Vepres & ſpinæ in univerſa terra & omnes montes in ſarculo ſarriantur. Hæc ſunt duo ad quæ pro parte Majeſtatis Chriſtianiſſimæ ad veſtram mittimur præſentiam. Hæc eſt illa ſynodalis miſericordia, quam ſi Domino Chriſto feceritis prædicto, profectò eritis à Deo Patre ejus benedicti, benedicti, inquam, in præſenti per gratiam & in æternum per gloriam, quam nobis benedictus per eſſentiam Chriſtus, ad cujus gloriam facitis opus illud, concedat in ſæcula ſæculorum, amen.

LITTERÆ SYNODI BASILEENSIS ad Johannem abbatem Bonævallis apud Ruthenos.

Jubet ut in partibus Galliæ & Hiſpaniæ archiepiſcopos, epiſcopos, abbates aliſque prælatos invitet ad concilium Baſileenſe.

Anno 1433. *Ex archivis monaſterii Bonævallis.*

SAcroſancta generalis ſynodus Baſilienſis in Spiritu-ſancto legitimè congregata, univerſalem eccleſiam repræſentans dilecto filio JOHANNI abbati eccleſiæ Bonævallis ſalutem, & omnipotentis Dei benedictionem, & mandatis noſtris firmiter obedire.

Anno 1433.

A Cùm in hac civitate Baſilienſi ſacrum generale concilium in Spiritu-ſancto legitimè congregatum ſit, in quo præcipuè ad extirpandum hereſes, componendam pacem in populo chriſtiano, & reformandos mores utriuſque ſtatus, tam eccleſiaſtici quam ſæcularis, ſumma cum diligentia providendum erit: neceſſe eſt, ut multitudo copioſa tam prælatorum quam aliarum notabilium perſonarum, huc confluat, ut, earum conſiliis & auxiliis hujuſmodi ſancta opera debitè poſſint executioni mandari; & cum ea quæ in ipſo ſacro concilio tractanda ſunt, exactam diligentiam ac celeritatem exigunt, omniſque mora ſit ſupra modum præjudicialis, ideo multiplicatis litteris & mandatis quoſcumque prælatos & alias notabiles perſonas hæc ſancta ſynodus nititur ad hoc ſacrum concilium advocare. Idcirco tibi in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipiendo mandat, quatenus omnes archiepiſcopos, epiſcopos, abbates, & prælatos, nec non cathedralium eccleſiarum capitula, qui & quæ ad generalia concilia de jure vel conſuetudine venire teneatur, nec non alias quaſcumque perſonas eccleſiaſticas, quas huic ſacro concilio utiles & idoneas judicaveris, per nationes Gallicanam & Hiſpanicam, ſub quibuſcumque pœnis & cenſuris eccleſiaſticis convoces, requiras, & moneas, ut ad ipſum ſacrum concilium infra terminum, qui tibi debitis circumſtantiis conſideratis competens eſſe videbitur, prælati & ſingulares perſonæ propriis in perſonis accedere non poſtponant. Quod ſi corporali infirmitate, aut aliàs canonico impedimento fuerint præpediti, ac etiam prædicta capitula aliquem vel aliquos notabiles viros, moribus & litteratura ornatos, de omni ſtatu eccleſiarum ſuarum inſtructos, pleno deſtinent cum mandato; pro prædictorum faciliori executione, tibi convocandi per prædictas partes, cleros, principes, populos, & univerſitates, & quaſcumque perſonas, eos eaſque alloquendi, exhortandi & monendi, auctoritate hujus ſanctæ ſynodi, ut tibi circa prædicta & in omnibus concernentibus favorem & ſucceſſum hujus ſancti concilii, aſſiſtant conſiliis & auxiliis opportunis, terminoſque datos, nec non excommunicatos, ſuſpenſos, vel interdictos, tam per te quàm per quaſcumque alias noſtras litteras ſeu commiſſarios prorogandi, abſolvendi, & ſuper irregularitate quam ſic excommunicati, ſuſpenſi vel interdicti celebrando vel divinis officiis ſe immiſcendo incurriſſent, diſpenſandi, aliaſque perſonas ad prædicta omnia exequendum vice tua ſubſtituendum, & deputandum; & generaliter ipſa ſancta ſynodus omnia & ſingula tam per te quàm per ſubſtituendos à te faciendum, & exercendum, quæ quomodo ad profectum hujus ſacri concilii noveris expedire, plenam tenore præſentium facultatem impertitur. Tu autem tam diligenter hoc ſanctum onus tibi injunctum exequi ſtudeas, quod apud omnipotentem Deum, cujus res agitur, in cœlis meritum, & apud hanc ſanctam ſynodum dignas laudes conſequi valeas. Datum Baſileæ ſecundo idus auguſti anno Domini M. CCCC. XXXIII.

Digitized by Google

Anno 1434.

BULLA EUGENII IV. lecta in Congregatione generali XVII ſeptembris M. CCCC. XXXIV.

Ex MS. S. Michaelis in periculo maris.

EUGENIUS epiſcopus ſervus ſervorum Dei univerſis fratribus & dilectis Eccleſiæ filiis in ſacro Baſileenſi concilio congregatis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Advenientibus ad nos venerabili fratre noſtro FRANCISCO Brixienſi epiſcopo, & dilecto filio magiſtro PETRO de Monte oratoribus veſtris, intelleximus quanto mœrore ex his quæ adverſum nos concitata dicebantur affecti fueritis, quanta poſtmodum lætitia exultaveritis cum nos ſanos & incolumes in vere in civitatem Piſanam veniſſe audiſtis, poſtremò quid favoris & operæ in deliberationem dilecti fratris noſtri FRANCISCI tituli S. Clementis S. R. E. presbyteri cardinalis & camerarii noſtri, ac venerabilis fratris MARCI archiepiſcopi Tarentaſienſis per ipſos oratores impendi ſtatueritis planè cognovimus, pro qua re devotiones veſtras in Domino commendamus, vobiſque pro devotione & caritate hujuſmodi multas gratias agimus, ſperantes ut ſi pro liberatione cardinalis præfati majorem opem dare oporteat, id libenti animo facietis, nec ullo pacto tantum ſacrilegium extendi patiemini. De Tarentaſienſi enim archiepiſcopo, quia liber eſt, præter gratias, quas pro eo vobis agimus, amplius non dicimus. Hoc autem oratores tum noſtra contemplatione, tum pro re ipſa ad quam deſtinati ſunt, quia pia eſt, libenter in divinis, ac grato animo ac condigno honore ſuſcepimus. Deinde cùm à nobis diſcederent pro eorum tutela uſque ad urbem plenè provideri mandavimus. Ceterùm cùm audiamus oratores cariſſimi in Chriſto filii JOHANNIS Palæologi Romanorum imperatoris apud vos eſſe, ac pro occidentalis & orientalis Eccleſiæ unione nonnulla tractare: nos qui ſuperiori tempore in negotio hujuſmodi plurimum laboravimus, quid in ea re tandem egerimus præſidentibus noſtris ſatis planè explicamus. Vos autem ex his quas ad eos ſcribimus pro ſapientia veſtra arbitrari poteritis, quid cum præfatis oratoribus apud vos agentibus tractare & prædicare debeatis. Datum Florentiæ anno Incarnationis Dominicæ M. CCCC. XXXIV. III. calendas ſeptembris, pontificatus noſtri anno IV.

LITTERA REGIS ARRAGONUM miſſa in concilio, lectaque in congregatione generali die veneris.

Ex MS. S. Michaelis in periculo maris.

SAcro-ſanctæ generali ſynodo Baſileenſi in Spiritu-ſancto legitimè congregatæ, univerſalem Eccleſiam repræſentanti ALPHONSUS Dei gratia rex Arragonum, Siciliæ, &c.

Regalis eſt officii omnipotenti Deo & ſanctæ matri Eccleſiæ quædam more debita exhibere obſequia, reverendiſſimi ac venerabiles in Chriſto patres inclyti, ſpectabiles, magnifici, religioſi & devoti viri. Ex pridem noſtræ eleganti quodam nec minus affectionali eloquio explicitis ma-

A jeſtati per reverendiſſimum ipſius ſacro-ſanctæ ſynodi ambaſſiatorem opportunis, cum credentialibus litteris apud noſtram celſitudinem deſtinatum, videlicet abbatem S. Ambroſii Mediolanenſem eximium utriuſque juris doctorem, apoſtolicum referendarium ac litterarium E. D. ſynodi correctorem generalem, claro lumine hilarique exultatione inter quoſdam illuſtrium ſapientiarum veſtrarum commendabiles intentus, glorioſum illud veſtrum propoſitum de reformanda ſcilicet matre noſtra eccleſia, & aliis quippe non minus neceſſariis religioni & exaltationi fidei chriſtianæ percepimus, pro quibus

B ſummo Regi regum, cujus res agitur, & proinde ipſi ſacro-ſanctæ ſynodo dum tam virtuoſi operis & officii nos advocare participes dignata eſt, referre aſſurgimus gratiarum omnimodas actiones, pro agendorum inde opera & executione cum expedierit, perſonam & regna noſtra exhibitione promtiſſima offerentes. Et quamquam ſuper expoſitis, ut præfertur, per ambaſſiatorem præfatum latius reſpondere deliberaverimus per oratores noſtros ad ſacerrimum cœtum veſtrum citò citiùs deſtinandos; nonnulla tamen ex impræſentiarum inſedentibus menti nunc eidem communicavimus ambaſſiatori præfatæ almæ ſy-

C nodo vivæ vocis oraculo referenda: quam aſſiduè dirigere dignetur ille Spiritus Paraclitus, in cujus nomine congregatur ad honorem & ſervitium Eccleſiæ ſuæ ſacro-ſanctæ. Datum Agringenti die 23 aprilis anno à nativitate Domini M. CCCC. XXXIV.

Subſcripta nomine proprii regis. REX ALFONSUS. Sacro-ſanctæ matris Eccleſiæ humilis filius & devotus ALFONSUS rex Arragonum, Siciliæ, &c.

RESPONSIONES FACTÆ PER Sereniſſimum Dominum regem Arragonum capitulis oblatis per reverendiſſimum oratorem ſacro-ſanctæ generalis ſynodi Baſileenſis.

D

Ex MS. S. Michaelis in periculo maris.

AD primum, ſereniſſimus dominus rex præmiſſa gratiarum actione, reverendiſſimis patribus & ſpectabilibus viris in ſacroſancta Baſileenſi ſynodo congregatis, cùm circa tantum tamque commendabile & glorioſum propoſitum intendentes religioni fidei chriſtianæ & reformationi ſanctæ matris eccleſiæ, quippe non parum neceſſarium, ejuſmodi virtuoſi operis & officii

E ipſum advocare participem dignati ſint, contentatur, immò ultro ſe offert ea ſolita qua conſuevit in ipſam ſanctam univerſalem eccleſiam matrem orthodoxa devotione pariter & affectu ſuos ſolemnes ambaſſiatores apud ſacrum Baſileenſe concilium, opportuna equidem poteſtate ſuffultos, quantocius ſibi fieri poterit, concordi & firmo exactis his temporibus ſemper habuit, licèt commode aliis implicitus actis non valuerit deſtinare, pro Dei & unitatis Eccleſiæ ac ſanctæ fidei catholicæ reverentia, ſervitio & honore.

Ad ſecundum, placet domino regi per ſuas litteras exhortari & requirere reverendos ac venerabiles dominos archiepiſcopos, epiſcopos,

Digitized by Google

Anno 1434.

abbates ac eccleſiarum prælatos ac catholicarum eccleſiarum capitula dominationis ſuæ, qui & quæ ad hujuſmodi concilia generalia pariter & conſuetudinariè accedere vel mittere teneantur, quatenus perſonales, aut per notabiles procuratores ſuos plena poteſtate ſuffultos apud ſacrum Baſileenſe concilium, ſe brevius quò potuerint conferant.

Ad tertium, dominus rex intendit utraſque ambaſſiatas, tam videlicet prætextu dominii hujus regni Siciliæ, quàm Arragoniæ, & aliorum regnorum & terrarum ſuarum, ut perhibitum eſt, inpræſentiarum mittere, ipſoſque reverendos dominos cardinales Ilerdenſem, & S. Sixti ad dictum ſacrum Baſileenſe concilium adeundum per ſuas litteras exhortari.

Ad quartum, Quia dominus nihil occaſionis guerræ & inimicitiæ inter eum & perſonam regis Caſtellæ eſſe intendit, tum proſpectu ſignanter & viciſſitudine grandi ſanguinis inter eos, tum quia aſtu nonnullorum potiùs quàm propria voluntate ſic actum eſt, ut expers fere debiti cognationis & patruelis Rex ille teneretur affectus. Et ſi quid turbationis & diſcordiæ in Hiſpania ſub ejus nomine ſeu velamine, proh dolor! fuerit, id æmuli quidem procurarunt honoris & gloriæ cupidi, illorum ſcilicet quibus divino jure pariter & humano datum eſt poſt regem ipſum curam gerere conſervationis regni illius, non videtur regiæ majeſtati agendum fore de pace inter quos guerræ non ſunt, nec præmiſſorum tam ſuccinctum eloquium, tantique negotii brevis præparatio, attenta præſertim induciarum utrimque pactione, ceteriſque compluribus hoſtilis forſan guerræ forinſecis demonſtrationibus, aliter quàm profertur apud ſacro-ſanctam ſynodum reverendiſſimis patribus & viris circumſpectis in Spiritu-ſancto congregatis ſeu admirationis cujuſpiam afferant hæſitationem, cùm quamdiu per intercepta temporum curricula geſta ſecus verum integerrimumque rerum ſucceſſum non loco commodè nequeant examinari ſermone, ut ipſum actum ſacrum Baſileenſe concilium certiùs valeat informari dictus Dominus rex de ſcuto, ut præmittitur, ſuos præfectos ambaſſiatores de præmiſſorum elucidanda veritate inſtanter mittere accelerabit, qui intentionem ſuam & geſta circa ea omnia præfato ſacro concilio referabunt. *Sic ſignatum* JOHANNES de vice-cancellario ſecretarius.

Ad quintum, quia camerà apoſtolicà juraque ejuſdem in traditionem regiam obnixa ſunt, ſereniſſimo domino regi uſque ad ſummam florenorum centum quinquaginta millium de camera, ut per nonnullas litteras apoſtolicas clarius patet cuilibet illas intueri volenti, petitaque jurium exactio ſeu collecta ſatisfactionem illorum valeat aliquantulum impedire, dominus rex prædictus de ſuæ mentis deliberando propoſito, ſuper his & aliis omnibus ſupradictis per ſuos ipſos oratores plenius ut præmittitur, reſpondere intendit. Rex ALPHONSUS.

Sacro-ſancto Baſileenſi ſynodo in Spiritu-ſancto congregatæ eccleſiam univerſalem repræſentanti.

Lecta in congregatione generali die martis XVII. *auguſti* M. CCCC. XXXIV.

EPISTOLA HENRICI ANGLORUM Regis ad concilium Baſileenſe.

Ex MS. S. Michaelis in periculo maris.

SAcro-ſanctæ Baſileenſi ſynodo in Spiritu-ſancto congregatæ univerſalem Eccleſiam repræſentanti HENRICUS Dei gratia Rex Angliæ & Franciæ & Dominus Hiberniæ ſui ipſius recommendationem devotiſſimam & ad honorem Dei opus ab eadem inchoatum feliciter conſummare.

Per alias litteras, quas primùm per venerabilem in Chriſto patrem GUILLELMUM Londonenſem epiſcopum notabiles & egregios viros Dominum Racellum de Bononia militem, præceptorem S. Johannis Jeroſolymitani Januen. & fratrem GUIDONEM conventus Camberiacenſis in Sabaudia ordinis Prædicatorum ſacræ paginæ profeſſorem ſacratiſſimi cœtus veſtri oratores egregios deſtinavimus; eidem inter cetera ſcripſiſſe meminimus, miſſuros nos ad ſacrum concilium, ut petebatis, noſtros ambaſſiatores accommoda celeritate qua poſſemus, quorum aliquos etſi non omnes quos diſpoſuimus, ſic tranſmiſimus, qui uſque modò ſtant & fuerunt in loco dicti concilii parati ſemper intendere his quæ potiſſimum cedere poſſint ad gloriam & laudem divini nominis & catholicæ fidei munimen & exaltationem. Deputavimus ſubſequenter & alios longè plures prioribus, quos etiam mari tranſito in itinere conſtitutos non eorum culpa aut affectato reditu, ſed urgentiſſimis negotiis nos & regna noſtra concernentibus duximus revocandos, propoſito tamen, quod concepimus, mittendi videlicet ad concilium eoſdem vel alios non mutato, & ut eidem noſtræ mentis intentio ac requeſtis & rogatibus ſublimitatum veſtrarum per dictum venerabilem patrem Londonenſem epiſcopum rurſum ad nos tranſmiſſum nobis repetitis ſatisfacere curaremus, mittimus de præſenti prædilectos & fideles ambaſſiatores noſtros, videlicet ROBERTUM Londonenſem, JOHANNEM Roffenſem, BERNARDUM Aquenſem epiſcopos, ac conſanguineum noſtrum EDMUNDUM comitem Mauritaniæ, MICHAELEM abbatem Glaſconenſem, WILLERMUM priorem Nomoci, HENRIGUM P. Boneſbeti, THOMAM Lanucheleure, CRICOPOLERNUM Rodi Ordinis S. Johannis Jeroſolymitani, JOHANNEM Colleville milites, & magiſtrum THOMAM Bromis utriuſque juris doctorem & decanum eccleſiæ cathedralis Sariberienſis præſentium portitores, Veſtras Paternitates Reverendiſſimas ab intimis exorantes, quatenus nos in ipſis, & ipſos in nobis recommiſſos habentes, eoſdem tam in negotiis & factis eccleſiæ, quam veſtris favoribus proſequi velitis opportuniùs, & affectu benevolo pertractare, fidem accommodare in his quæ noſtro nomine curabunt explicare. Cœtum veſtrum ſacratiſſimum ad ſanctæ matris eccleſiæ gloriam & honorem corroborare dignetur ejus ſponſus Dominus noſter JESUS-CHRISTUS. Scriptum ſub privato ſigillo noſtro apud palatium noſtrum Vveſtmonaſterii XX. die menſis maii. *Sequitur ſeſſio 20. in mſſ.*

Digitized by Google

LITTERA SYNODI BASILEENSIS ad Johannem abbatem Bonævallis.

Jubet ut publicet indulgentias in ipſa ſynodo conceſſas pro remiſſione peccatorum & reductione eccleſiæ Græcæ.

Anno 1436. Ex archivis abbatiæ B-navallensis in diœceſi Ruten.

SAcroſancta generalis ſynodus Baſileenſis in Spiritu-ſancto legitimè congregata univerſalem eccleſiam repræſentans dilecto filio JOHANNI abbati monaſterii Bonævallis Ruthenenſis diœceſis, ſacræ Theologiæ profeſſori, ſalutem & omnipotentis Dei benedictionem.

Noſtræ proviſionis debet provenire ſubſidio, ut ea quæ pro animarum ſalute conceſſa ſunt, debitæ executionis ſortiantur effectum. Dudum ſiquidem univerſalis eccleſia Chriſti ſponſa, quam in Spiritu-ſancto legitimè congregati repræſentamus, cæleſtes theſauros quos illi idem ipſe Chriſtus ſalvator noſter aſcendens in cœlum reliquit, affluenter aperiens, pro Græcorum & totius orientalis eccleſiæ reductione peccatorum remiſſionem plenariam ſemel in vita, & ſemel in mortis articulo, cum abſolvendi & diſpenſandi facultatibus ſub modis & forma ſpecificè conceſſit, quemadmodum in litteris deſuper confectis plenius continetur. Ut autem ſalubriter conceſſa hujuſmodi cunctorum notione deducta ſaluti proficiant, nos de circumſpectione tua in Domino plurimum confidentes, te per civitatem & diœceſem Ruthenenſem citra revocationem aliorum noſtrorum executorum indulgentiarum, & facultatum earumdem principalem executorem noſtrumque commiſſarium conſtituimus per hæc noſtra ſcripta, mandando quatenus auctoritate noſtra per te vel per alium ſeu alios vitæ approbatæ viros in eiſdem civitate & diœceſi verbo Dei propoſito indulgentias & facultates prædictas, ubi & quotiens expedierit, juxta earum & A præſentium formam, publices & exequaris, ac publicari & exequi, offertoria quoque exinde, auctore Domino, provenientia, juxta traditam tibi in dictis indulgentiarum litteris & alias inſtructionum, colligi, ac detractis inde pro tuis expenſis admodum parvis portiunculis, reſiduum conſervari facias diligenter: & nihilominus ut à publicatoribus hujuſmodi per te tot quot tibi videbitur, ac etiam à truncorum & capſarum clavigeris, collectorumque depoſitariis, ſecundùm tenorem litterarum earumdem deputandis, & aliis in hac re obſequentibus, exigendi ac recipiendi de fideliter operando juramentum, ipſoſque & quoſlibet alienos contradictores forſan B renitentes & obſequentes, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis vel conditionis exiſtant etiamſi pontificali præfulgeant dignitate, exemtione quacumque ſub quavis verborum forma quomodolibet conceſſa non obſtante, per cenſuram eccleſiaſticam, fructuumque & emolumentorum quorumcunque ſuorum ſequeſtrationem, aut ſubſtractionem, & alia remedia, de quibus tibi videbitur, invocato etiam ſi opus fuerit ad hoc auxilio brachii ſæcularis, appellatione poſtpoſitâ, compellendi & conſtringendi, aut coram vobis evocandi ad ſuſcipiendum alias condignas, vel C de quibus nobis viſum fuerit, in terminis competentibus, pœnas, recognitiones quoque tradendi offerentibus, & facultatem explicitam liberè juxta dictum tenorem conficiendi, abſolvendi & diſpenſandi opportunas, aliaque faciendi quæcumque quæ ad præfatorum executionem debitam accommoda tibi videbuntur omnimodam, tenore præſentium elargimur. Volentes ut circa præmiſſa omnia & ſingula conjunctim & diviſim, te ſic diſcretione perfecta exhibeas, ut Chriſti fidelium animabus ſalus, ac laus, & gloria Altiſſimo, de villicatione tua hujuſmodi uberius procurentur. Datum Baſileæ undecimo cal. D Januarii anno à nativitate Domini M. CCCC. XXXVI.

CONCILIUM LUGDUNENSE

Anno Domini M. CCCC. XLIX. celebratum.

Ex archivio regio Palenſi.

Anno 1449.

PRo generali utilitate eccleſiæ Gallicanæ, interim dum per concilia provincialia major ſperatur, viſum eſt reverendiſſimis dominis patribus archiepiſcopis & epiſcopis Lugduni congregatis ſequentes articulos diligenter eſſe obſervandos, nec non in conciliis provincialibus & ſynodis epiſcoporum promulgandos.

I.

Contra blaſphemos.

Primus articulus. Execrandum blaſphemorum criminis commune flagitium, ex quo totiens offenſa divina majeſtas peſtilentiis, fame & bellis in nos animadvertere creditur, coërcere plurimùm neceſſe eſt. Puniantur ergo blaſphemi pœnis & mulctis in cap. *de maledicis* contentis, & ſingulis diebus dominicis populo in eccleſiis congregato infra miſſarum ſolemnia prohibitio blaſphemiarum renovetur, & publicetur cum E comminatione, quod ſi qui cenſuræ canonicæ contemtores exiſtant, acriori pœnâ, invocato, ſi opus ſit, brachio ſæculari, in eos animadvertetur.

II.

Secundus articulus. Ad vitandam effrenatam multitudinem clericorum, de cetero prælati ad clericatum & tonſuram non admittant, niſi quos ratio & jura permittunt.

III.

De clericis ordinandis

Tertius articulus. Quamvis ad minores ordines ſuſcipiendos non requiratur tanta ſufficientia, quanta in ordinibus ſacris; tamen ad eos

Digitized by Google

Anno 1449.

non admittantur, niſi qui ſciant debitè legere, & ante eorumdem ordinum collationem moneantur de his quæ ſpectant ad officium, nec ſimul cum minoribus ordinibus conferatur ſubdiaconatus eadem die.

IV.

De ordinandorum examine.

Quartus articulus. Nullus promoveatur ad ſacros ordines, niſi legitimæ ætatis, bonorum morum, ſufficientis & competentis litteraturæ, & ad probandum, ſi tales fuerint ordinandi, committantur viri docti bonæ famæ & conſcientiæ, qui examen incipiant feria quarta, & in principio fiat per aliquem dictorum examinatorum ſolemnis exhortatio de officiis ordinandorum, & qualitatibus eorum, & pro ipſis ordinibus nihil recipiant ordinatores, nec epiſcopi portatiles, & ordinandi per tales portatiles ſeu epiſcopos carentes clero & populo examinentur, reperti inſufficientes in qualitatibus prædictis ſive per epiſcopos prædictos portatiles, ſive in curia Romana ordinati, non admittantur ad executionem ſui officii, donec fuerint per ſuos diœceſanos approbati. Examinentur etiam illi quibus dantur litteræ dimiſſoriæ ad ſacros ordines ante earumdem litterarum dationem, ſicut examinantur ante promotionem.

V.

De habitu clericorum.

Quintus articulus. Sacerdotes & in ſacris ordinibus conſtituti, ſive ſæculares, ſive regulares, prout jura volunt, veſtes tam exteriores quàm interiores & tonſuram ſtatui ſuo convenientes & honeſtas deferant, maximè in eccleſiis & capitulis, durante ſervitio divino. Non autem deferant pileos in capite in eccleſiis tempore divinorum officiorum, & aliis publicis locis, nec calceos reveſtratos, ſed deferant ipſi tunicas talares, non in parte ſuperiori fronſatas, non in parte poſteriori ſciſſas. Inſuper non adminiſtrent ſacramenta, niſi cum ſuperpelliciis, nec niſi cum illis cantent officium divinum, aut ſervitium parochiale, maximè curati & vicarii.

VI.

Sextus articulus. Quantum attinet ad confirmationem electionum ſervetur decretum concilii Baſileenſis in titulo *de Electionibus*.

VII.

Septimus articulus. Quantum ad publicos concubinarios, & quantum ad divinum officium, ſerventur canones antiqui & decreta ſacrorum conciliorum, maximè concilii Baſileenſis; quæ decreta in ſingulis ſynodis provincialibus & epiſcopalibus publicentur, legantur, & in capitulis generalibus eccleſiarum cathedralium.

VIII.

De clauſura monialium.

Octavus articulus. Circa clauſuram monialium obſervetur capitulum *Periculoſa de ſancta regula* in ſexto, & Clementina *Attendentes* eo tit.

IX.

Pro ſacris benedictionibus nihil exigendum.

Nonus articulus. Pro conſecratione & benedictione calicum & vaſorum ſacrorum, nec non altarium portatilium, & ornamentorum eccleſiaſticorum nihil omninò accipiatur.

X.

Decimus articulus. Pro conſecratione, benedictione, & reconciliatione eccleſiarum & ci-

A meteriorum, nihil accipiatur præter procurationem de jure conſuetam ſeu debitam.

Anno 1449.

XI.

De reformatione monaſteriorum.

Undecimus articulus. Ad reformationem quorumcumque monaſteriorum diligenter intendant prælati, ad quos ſpectat; & regulari vita religioſos vivere agant: ita ut ſit numerus competens religioſorum in quolibet monaſterio & prioratu conventuali, juxta intentionem fundatorum, habitâ ratione redituum præſentium.

XII.

De examine curatorum.

Duodecimus articulus. Examinent prælati aut eorum commiſſi diligenter curatos, & vicarios B curatorum abſentium, antequam illis curam animarum committant: nullumque ad hoc committant, niſi formam & materiam ſacramentorum, numerum peccatorum mortalium, ſpecies eorumdem, aliaque neceſſariò ſcienda & ad regimen animarum requiſita ſciant & memoriter teneant.

XIII.

Non ordinandi, niſi beneficium aut patrimonium habentes.

Decimus-tertius articulus. Prælati neminem promoveant ad ſacros ordines, niſi quem conſtabit obtinere beneficium eccleſiaſticum, vel actua- C liter habere patrimonium, & eodem beneficio vel patrimonio realiter & pacificè gaudere, valoris annui ad minus viginti librarum Turonenſium: & ad eoſdem non promoveant habentem titulum patrimonialem jure donationis vel ceſſionis ſibi factæ, niſi cum ipſo titulo patrimoniali ipſe donans cedens vel titulans, aut alia idonea perſona ſe ſuos & ſua ordinario & ordinando obliget ad educationem ipſius talis ordinandi quamdiu vixerit, vel ſaltem donec pacificè obtineat beneficium eccleſiaſticum, aut alium reditum annuum ſimilis valoris viginti librarum. Exhortantur etiam ipſi prælati adhibere alias cautelas circa præmiſſa neceſſarias.

XIV.

De clandeſtinis matrimoniis.

D Decimus-quartus articulus. Ad evitanda clandeſtina matrimonia, prælati in ſuis diœceſibus ſubditis ſuis prohibeant, ne contrahant matrimonium per verba de præſenti, niſi intra fores eccleſiæ parochialis matrimonium contrahere volentium vel alterius ipſorum, quando benedictio nuptialis debet fieri, & quod ille matrimonii contractus fiat per miniſterium curati proprii, vel ejus vicarii, aut ab eo commiſſi ſponſalibus, & tribus bannis prius per ipſum curatum proprium vel ejus vicarium aut ab eo commiſſum publicè & aliàs debitè factis; nec faciliter diſpenſent ipſi prælati ſuper bannis. Si qui autem E matrimonium in capellis vel eccleſiis exemtis contraxerint, aut contra præmiſſa in toto vel parte attentaverint, excommunicentur, & deinde pro excommunicatis publicè nuntientur, vel aliàs ſecundùm quod facti qualitas aut ſtatuta diœceſum poſtulaverint, puniantur.

XV.

De abuſu indulgentiarum.

Decimus-quintus articulus. Cùm ex quæſtorum & indulgentiariorum execrandis abuſionibus incredibilia populo chriſtiano tam in ſpiritalibus quàm in temporalibus mala contingant, in grandem totius cleri ignominiam, ſacrorumque profanationem, totius eccleſiaſticæ diſciplinæ

Digitized by Google

Anno 1449. enervationem, & intolerandam eccleſiæ deco-lorationem. Ad occurrendum ejuſmodi abuſibus, nulli deinceps permittatur quæſtus gratia per parochias deferre reliquias, neque de gente in gentem confratrias publicare, neque indulgentias quæſtuoſis hominibus prædicandas committere, aut ad firmam dare: ita quod ſi quædam & pauciſſimæ propter antiquitatem vel evidentem neceſſitatem permittantur publicari, non per deſtinatos ab eis, ſed per viros probos ab ordinariis deputandos publicentur. Et ſi confeſſoribus opus eſt, tantum doctis & cognitis ſacerdotibus ſæcularibus aut religioſis reformatis confeſſiones audiendæ committantur. Et per deputatos ab eiſdem ordinariis eleemoſynæ colligantur, recipiantur, & fideliter his quibus elargitæ fuerint reddantur, expenſis moderatis eccleſiarum locorum ad quos eleemoſynæ hujuſmodi ſpectabunt.

XVI.

De prædicatoribus & confeſſoribus. Decimus-ſextus articulus. Cùm ſæculares poteſtates nitantur ſæpiſſimè aſſumere prædicatores in eccleſiis, prohibeatur omnibus prædicatoribus tam ſæcularibus, quàm religioſis, ne habeant in quacumque diœceſi prædicari extra ſuas eccleſias, niſi licentiâ petitâ & obtentâ ab ordinariis. Quantum ad mendicantes quibus permiſſum eſt audire confeſſiones, juxta Clementinam *Dudum de ſepultura*, prohibeatur eis ne habeant confeſſiones audire, niſi ipſi realiter fuerint ordinario præſentati, & ab eo recepti & approbati.

XVII.

De habitu ſcholarium. Decimus-ſeptimus articulus. Sancti doctores de univerſitatibus, & alii ad quos ſpectat, moneant & cogant ſuos ſcholaſticos, ut abſtineant ab effrenatis & inhoneſtis habitibus eorum, putà barretis rubeis, veſtibus fronſatis, & camiſiis, nec non caligis veloto ubicumque circumdatis, itaque ſuas veſtes talares portent, & caputia deferant ſecundum quod honeſtiùs & decentiùs fieri poterit.

XVIII.

Decimus-octavus articulus. Obſerventur etiam inviolabiliter decreta ſacro-ſanctorum conciliorum Conſtantienſis & Baſilienſis, & in eccleſiis & capitulis eccleſiarum cathedralium & regularium, nec non in conciliis provincialibus & ſynodis epiſcoporum publicentur.

CONCILIUM AVENIONENSE

Anno M. CCCC. LVII. à Petro Albanenſi & Alano S. Praxedis cardinalibus apoſtolicæ ſedis legatis celebratum.

Ex MS. eccleſiæ Avenionenſis.

Anno 1457. IN nomine Dei, amen. Quoniam olim à ſanctis patribus noſcitur ſtatutum, ut metropolitani ſingulis annis cum ſuis ſuffraganeis provincialia non dimittant concilia celebrare, in quibus de corrigendis exceſſibus, & moribus reformandis, præſertim in clero, diligentem habeant Domini de timore tractatum: regulas, & maximè quæ ſtatutæ ſunt in generalibus conciliis relegentes, ut eas faciant obſervari, debitam pœnam tranſgreſſoribus infligendo. Cùm ſtatuta etiam in generali concilio Conſtantienſi tum alterius temporis præſcripta fuerint à congregatione ibidem patribus ordinata, ut etiam id valeat efficaciter adimpleri, Nos Petrus miſeratione divinâ Albanenſis epiſcopus, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis de Fuxo, & Alanus tituli ſanctæ Praxedis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis Avenionenſis vulgariter nuncupati, à latere ſedis apoſtolicæ legati, reverendos in Chriſto patres dominos Robertum Aquenſem archiepiſcopum, dominum Petrum Aptenſem epiſcopum, dominum Georgium Seneſcenſem, dominum Gauterium Vapincenſem, dominum Nicolaum Maſſilienſem, dominum Petrum Dignenſem, dominum Petrum Glandatenſem, dominum Palamidem Cavallicenſem, dominum Pontium Vaſionenſem, dominum Johannem Rhegienſem, dominum Stephanum Tricaſtinenſem, dominum Michaelem Carpentoractenſem, dominum Johannem Amaſtoric. epiſcopos, dominum Andream abbatem S. Honorati inſulæ, Graſſenſis diœceſis, ac capitula eccleſiarum cathedralium, nec non & ceteros hîc deſcriptos duximus convocandos, ut ſuprà his & aliis, prout utilitati & honeſtati congruit, provida deliberatione procedamus, & quæ ſtatuerimus faciamus, dante Domino, debitè obſervari.

I.

Ea propter in primis ſtatuimus & ordinamus confirmandas & renovandas fore omnes & ſingulas ordinationes factas in conciliis S. Ruffi extra muros civitatis Avenionenſis per reverendos patres dominos archiepiſcopos Arelatenſem, Aquenſem, & Ebredunenſem, unà cum ſuffraganeis, & aliis in eiſdem conciliis convocatis, illaque præſentium tenore confirmamus, & etiam renovamus.

II.

Item, renovamus, de novo edimus ſtatuta facta in concilio provinciali ultimo in Arelate celebrato, hoc demto quod in quantum in illo derogabitur cuidam ordinationi factæ in S. Ruffo circa pœnam ſtatuti eorum, qui per aliquos menſes excommunicationis ſententiam ſuſtinuerunt; volumus quod per omnia ſervetur pœna ſtatuti cujuſdam editi in S. Ruffo . . . ut in abſolvendo exactum fuerit in uſus pios ſeu ornamentis eccleſiæ convertantur.

III.

Statuta verò duo, quorum unum de reſidentia loquitur canonicorum, & reliquum de unione

Digitized by Google

Anno 1457.

præbendarum diſtinctarum fienda menſæ capitulari, quoad præſens, ſuſpendimus, donec circa illa pleniùs fuerit ordinatum.

IV.

Præterea ſtatuto facto de medicinis à Judæis non recipiendis adjicimus, hoc locum habere, niſi neceſſitas aliud ſuaſerit ordinandum.

V.

Item, ſtatuto quod prohibet, ne perſona eccleſiaſtica præſumat juriſdictionem ſuam, ſeu vices aut poteſtatem ſuam, vel aliquid quod pertineat ad juriſdictionem ſpiritualem perſonis ſæcularibus arendare, quod arendamenta jam facta non intendimus extendere, ſi terminus ipſorum arendamentorum non fuerit jam effluxus, ſed in arendamentis in poſterum fiendis id volumus obſervari.

VI.

Præterea ſtatuimus, quod quilibet epiſcopus in ſua diœceſi tenorem conſtitutionis in concilio Viennenſi editæ circa portionem per præſentem aſſignandam faciat inviolabiliter obſervari: & ſi huc uſque non fuerit congrua portio aſſignata, illam dum beneficium vacare contigerit, aut cum poſtea requiſitus fuerit, non differat aſſignare.

VII.

Humiliter etiam ſtatuimus, quod regimini parochialium eccleſiarum religioſi ordinum mendicantium nullatenus præficiantur, niſi ſumma neceſſitas aliud duxerit permittendum. Idem dicimus in officialibus in cathedralibus deputandis.

VIII.

Verum quia bonorum meritum culpam timet etiam ubi culpa minimè reperitur, præſentium tenore concedimus, quod ſi quis ex congregatione præſenti per nos convocata, ex tranſgreſſione ſtatutorum provincialium hactenus promulgatorum, ſententias in his latas vel aliquam ex eis ſentiat ſe incurriſſe, per confeſſorem per ipſum eligendum quilibet eorum valeat abſolvi, pœnitentia per eumdem impoſita competenti.

IX.

Præterea decretum in concilio Baſilienſi factum de Conceptione beatiſſimæ Virginis MARIÆ ſtatuimus inviolabiliter obſervari, diſtrictè omnibus inhibendo ſub excommunicationis pœna, ne quiſquam aliquid in contrarium prædicare vel publicè diſputare præſumat. Quod ſi ſecùs aliquis fecerit, dictam ſententiam eum incurriſſe volumus ipſo facto, & in prima ſynodo per diœceſim per quemlibet celebranda, prædicta ſtatuimus prædicari, & curatis eccleſiarum injungi, ut hæc populo manifeſtent.

X.

Præterea ordinamus, quod quilibet prælatus pro ſe, & quodlibet capitulum eccleſiæ cathedralis etiam pro ſe ſaltem recipiat copiam horum noſtrorum ſtatutorum infra unum annum à tempore datæ præſentium computandum.

XI.

Prorogatio concilii.

Item, cum propter diverſa occurrentia per ſupervenientia negotia atque temporis indiſpoſitionem hoc concilium complere nequeamus commodè de præſenti, circa omnia, quæ in eo propoſita extiterunt, hoc præſens concilium de communi conſenſu prorogamus hinc ad ſecundam dominicam quadrageſimæ, quam diem ſub pœnis vacationis per nos factæ provincialiter aſſignamus: præcipientes omnibus ſuffraganeis, ſeu vicariis ipſorum, hîc præſentibus, quatenus ad eamdem diem exemtos & non exemtos juxta plenam noſtram vocationem, non differant convocare. Actum & datum in eccleſia cathedrali Avenionenſi die VII. menſis Septembris, anno Incarnationis dominicæ M. CCCC. LVII. pontificatus domini noſtri domini Calixti papæ III. anno III.

XII.

Continuatio concilii.

Cùm hoc ſacrum provinciale concilium propter temporis indiſpoſitionem, ut ſuperius patet, prorogatum fuiſſet, nos PETRUS miſeratione divinâ, epiſcopus Albanenſis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ cardinalis de Fuxo vulgariter nuncupatus, ſedis apoſtolicæ legatus, prædicto concilio præſidens de voluntate & communi conſenſu reverendorum in Chriſto patrum dominorum epiſcoporum, videlicet domini PETRI Aptenſis, domini EUGENII Seneſcenſis, domini PETRI Dignenſis, domini PETRI Glandatenſis, domini PALMEDI Cavallicenſis, domini MICHAELIS Carpentoratenſis, domini JOHANNIS Arauſicenſis, domini PETRI abbatis S. Honorati inſulæ Lirinenſis Gracienſis diœceſis, ceterorumque plurimorum in prædicto concilio congregatorum veſtigiis ſanctorum patrum inhærentes continuationemque illius concilii ſequentes.

Statuimus, in primis contra illos, qui de enormi & execrabili blaſphemia in Deum æternum, ejuſque glorioſiſſimam Virginem matrem, & ſanctos non verentur verba inhoneſtiſſima & blaſphema proferre, ut ordinarii locorum ſervent & ſervari faciant capitulum, ſtatuimuſque de clerico maledicto, quod provideant ſuper hoc, & pœnam ſuper hoc adjiciant.

XIII.

Item, ſtatuimus dies ſequentes ſolemniter fore venerandos, ita quod in eis mercatum vel nundinæ minimè fiant, in honorem & reverentiam, videlicet Natalis Domini noſtri JESU-CHRISTI, S. Stephani protomartyris, S. Johannis evangeliſtæ, SS. Innocentium, Circumciſionis, Epiphaniæ, Reſurrectionis Domini cum duobus ſequentibus diebus, Corporis Chriſti, Nativitatis beati Johannis-Baptiſtæ, Transfigurationis Domini, feſtivitates omnes glorioſiſſimæ Virginis Mariæ, duodecim apoſtolorum, B. Laurentii, dedicationis B. Michaëlis, ſolemnitatis omnium ſanctorum, dies dominicos, dieſque ceterarum ſolemnitatum quos ſinguli epiſcopi duxerint ſolemniter venerandos, & hoc ſub pœna excommunicationis; addentes tamen quod per hoc non intendimus tollere dominis epiſcopis in ſuis diœceſibus facultatem, qui cauſa rationabili ſubſiſtente, meſſium ſtantium tempore ſive vindemiarum poſſint in præmiſſis licentiam aliquam officio miſſæ completo elargiri.

XIV.

Item, ſtatuimus quod in perſonis alienæ diœ-

Digitized by Google

ceſis confirmandis ſeu ſacramentum confirmationis per epiſcopos ipſos conferendum, ſignetur, ut hactenus in ſimilibus fuit obſervatum.

XV.

Item, quia dubitatum fuit, ſi infantibus poſſit ſacramentum confirmationis conferri. Super hoc autem quia plures dubitant, ſtatuimus quod ſaniorem intellectum ſuper hoc amplectentes, infantibus poſſit hoc ſacramentum confirmationis conferri, cum diſcretione tamen epiſcoporum.

XVI.

Statuimus etiam jus commune in hoc ſequendo, ne aliquis hæſitet ubi de jure non eſt hæſitandum, quod nullus epiſcopus ordinem ſubdiaconatus cum minoribus ordinibus eidem nullatenus eadem die conferre poſſit.

XVII.

Item, nonnulli dubitant diebus ordinationum poſſe epiſcopos ordines incompletos celebrare, utpote ſi deſit in celebratione dictorum ordinum diaconus, vel ſacerdos, poſſit epiſcopus illis qui erunt præſentes alios ordines conferre. Super hoc autem, ne alicui vertatur in dubium, ſtatuit hæc congregatio, cum quilibet ordo per ſe ſit completus ſuum caracterem habens deſtinatum, non videtur quod carentia promovendorum ad aliquem ordinem, impediat alios ordines celebrari. Propterea declaramus hominem alienæ diœceſis, nec beneficiatum, nec domiciliatum, etiam ſi in illa diœceſi per antiquam conſuetudinem ſuper bonis ſuis intitulatus fuerit, ad ordines non poſſe promoveri, nec licentiam dari ad ordines promovendi, ſine litteris dimiſſoriis epiſcopi ſuæ originis, cùm plures circa hoc hactenus fraudes fuerint perpetratæ.

XVIII.

Cæterùm cùm ſæpè contingat religioſos exemtos curam exercere animarum, & in illa ſæpiùs delinquere, ſtatuimus cùm per exemtionem eccleſiæ conceſſam curatus qui curam parochianorum exerceat, quoad ea quæ ad ipſam curam pertinent non ſit exemtus, poſſit ipſe ordinarius in talem curam exercentem ſuam juriſdictionem, ſi delinquat, licitè exercere.

XIX.

Item, cùm eo quod indigni ad eccleſiaſtica beneficia promoventur, magna damna proveniant; præcipimus & ſtatuimus, ut prætermiſſis indignis, idonei aſſumantur, qui Deo & eccleſiis velint & valeant congruentem impendere famulatum. Quod ſi fuerit contrarium attentatum, pœnæ ſubjaceant capituli *Grave* de præbendis, quod factum extitit in concilio generali.

XX.

Item, quoniam aliqui à ſede apoſtolica delegati ſuis poteſtatibus ſæpè abutuntur, ſtatuimus ut ſuper hoc provideant ordinarii, ad quos de jure poteſt haberi recurſus.

A

XXI.

Item, quia multoties nonnulli vigore poteſtatis conſervatoris aut conſervatorum citant & citari faciunt quamplurimos, & eoſdem vexant, non inſerentes in litteris citatoriis poteſtatem talis conſervatoris: ex quibus repertum eſt plures vexari, & quamplurima incommoda paſſos fuiſſe; ſtatuimus & ordinamus, incommodis ſubditorum obviare volentes, ut talibus litteris non pareatur, niſi in dicta citatione inſerta ſit poteſtas talium conſervatorum de verbo ad verbum, aut expreſsè poteſtas talis conſervatoris ordinario aut ſuo officiali præſentetur, & copia inde fiat B ſi fuerit poſtulata.

XXII.

Item, quoniam omnes religionis debitum adſtringit ad morum honeſtatem, cùm ex ipſorum vita & converſatione pendeat qualiter alii debeant converſari & vivere; ſtatuimus & ordinamus ſtatutum in concilio provinciali Aptenſi factum obſervari, quod de verbo ad verbum his volumus inſeri, & tenor talis eſt: Item, quod « prælati capiant quoſcumque religioſos, quos re- « pererint ſine habitu, & detineant, donec requi- « rantur. Et quoniam excreſcente contumacia, « debet creſcere & pœna: quia religioſi iſtius temC poris non verentur ſoli incedere, & pileati, interdum habitibus ſuis abutentes, & religionis ſuæ immemores, ſtatuimus ideoque & ordinamus hoc præſenti ſtatuto inviolabiliter obſervando, ne religioſus aliquis mendicans ſine ſocio ejuſdem religionis per civitatem aut loca diſcurrere audeat, niſi pro quæſtis eorumdem conventus fiendis, neque alii religioſi etiam cujuſcumque ordinis & religionis exiſtant, niſi in habitu ſuæ religionis incedere pileoſque ſive capellos per civitates & loca, niſi causâ itineris, aut [a] poleynas in ſotularibus ſuis portare audeant. Quod ſi ſecùs fecerint, & in iſtis habitibus reperti fueD rint, ordinarii eos capere aut capi facere poſſint, & juxta arbitrium caſtigare, & ſi per eorumdem religioſorum prælatos requiſiti fuerint, tales delinquentes in præmiſſis remittere, remittantur per eorumdem prælatos caſtigaturi.

XXIII.

Item, circa ſignum ſive notam per Judæos defferendam cum quamplurimi in eis excedunt & vagantur hinc inde miſcendo ſe pluribus, ſtatuimus & renovamus laudabile ſtatutum S. Rufi inconcuſſe obſervari.

XXIV.

Item, quia Judæi tenent nutrices chriſtiaE nas, & ſervientes chriſtianos in eorum domibus, contra juris communis diſpoſitionem, ſanctamque fidem catholicam inviolatamque religionem chriſtianam: ſuper hoc itaque ſtatuimus, jus commune per ſanctos patres editum inviolabiliter obſervari, & per diœceſanos in ſuis diœceſibus facere ſine difficultate teneri & obſervari.

(a) Quid ſint Poleynæ ſeu Pouleanæ diſertè docet Nangii continuator ad annum 1365. his verbis: *Sotulares habebant, in quibus roſtra longiſſima in parte anteriori ad modum unius cornu in longum, alii in obliquum ut griffones habent retro & naturaliter pro unguibus gerunt, ipſi communiter deportabant: quæ quidem roſtra Pouleanas gallice nominabant.* Aitque hujuſmodi roſtra calceorum à Carolo rege fuiſſe prohibita & etiam ab Urbano papa V. Hujuſmodi Poleynæ dictæ ſunt etiam Pigatiæ, quarum originem ad Fulconem Andegavenſem comitem referunt, qui cum pedes deformes haberet, longos ſibi calceos, quibus pedum tubera operiret, fieri curavit, cum antea rotundi ad modum pedis eſſent calcei compoſiti. Quo ex tempore non modo laïci, ſed etiam clerici, quandoque etiam monachiis uſi ſunt. *Unde ſutores in calceamentis quaſi caudas ſcorpionum, quas vulgò Pigaſias appellant, faciebant*, inquit Ordericus Vitalis.

XXV.

Digitized by Google

Anno 1457.

XXIV.

Item, quia Judæi carnes ſeratas juxta eorum vaculum, & per macellarios chriſtianos vendunt, ſeu vendi faciunt, ſuper hoc autem abuſu execrabili providentes, ſtatuimus ſub excommunicationis pœna tam contra ipſos macellarios carnes eas ſeratas vendentes, quàm contra chriſtianos qui eas ſcienter emunt ſeu emere præſumunt (a).

XXVI.

Præterea quoniam crimen uſurarum, ſic proh dolor, invaluit, quod à multis tamquam ars licita & honeſta exerceatur. Prohibemus, cum uſuræ utroque teſtamento prohibeantur, illas ſub excommunicationis pœna exerceri: quam contrarium facientes, ipſo facto, incurrere volumus: & poſtquam conſtiterit eos publicè uſuram exercuiſſe, excommunicati denuntientur tamdiù & donec reſtitutionem fecerint, recepturi & alias pœnas per ordinarios donec fuerint caſtigati: & ſi tales deceſſerint, eccleſiaſtica careant ſepultura. Et eadem pœnâ volumus ligari notarios tales contractus uſurarios ſcienter recipientes. Quod quidem ſtatutum ſingulis diebus dominicis per curatos in ſuis eccleſiis publicari volumus.

XXVII.

Item, cùm inter ſtatuta in S. Ruffo ordinata A diſpoſitum fuerit ſuper modo contribuendi circa expenſas factas in legatis & nunciis ſedis apoſtolicæ: illum eumdem ordinem in contributione fienda circa expenſas factas in conciliis provincialibus, & fienda in poſterum decernimus obſervari. Ad cujus ſtatuti obſervantiam, per locorum ordinarios contradicentes valeant coarctari. Anno 1457.

XXVIII.

Poſtremò cùm multa dietim inſurgant negotia ſtatum eccleſiaſticum concernentia, quæ ad præſens declarare minimè poſſumus, ſtatuimus & ordinamus futurum concilium per nos fore B hinc ad biennium obſervandum in præſenti civitate Avenionenſi, & lapſo biennio inchoandum tertia dominica poſt feſtum Reſurrectionis Domini, quam diem pro termino peremtorio cuilibet de provinciis & diœceſibus ad hoc concilium convocatis tam exemto quàm non exemto, tenore hujus ſtatuti ſub pœnis & cenſuris in congregatione ejus concilii promulgatis & declaratis aſſignamus, ſtatuentes ut quilibet diœceſanus in ſua diœceſi hanc ordinationem notificet tam eccleſiis collegiatis & conventualibus, quam præſidentibus in eiſdem juxta formam & conti- C nentiam litterarum per nos aliàs in prima convocatione conceſſarum. Datum & actum Avenione in eccleſia cathedrali die XXIII Martii anno Incarnationis Domini M. CCCC. LVII.

CONCILIUM AVENIONENSE

Anno M. D. IX. celebratum.

Ex MS. eccleſiæ Avenionenſis.

Statuta ſynodalia provincialia in ſancta ſynodo videlicet de anno Domini M. D. IX. *&* XVII. *menſis Octobris publicata cum conditionibus, reſtrictionibus, & moderationibus, nuper per reverendum in Chriſto patrem & dominum, dominum Antonium Flores Dei & apoſtolicæ* D *ſedis gratia Avenionenſem archiepiſcopum, præſentibus dominis procuratoribus totius cleri ejuſdem diœceſis editis & factis, ac in eadem ſynodo ultimò tenta per ipſius reverendiſſimi domini archiepiſcopi vicarium obſervari juſſa, de verbo ad verbum ſequuntur & ſunt talia.*

I.

Anno 1509. Gratiæ revocatæ.

ET primò præfatus reverendiſſimus dominus archiepiſcopus licentiæ olim de non reſidendo in eccleſiis & beneficiis eccleſiarum conceſſæ gratiam & alias quaſcumque nunc ſpecialiter & expreſsè revocat, ordinando quod dictam revocationem in veſtris eccleſiis publicè nuntietis.

II.

Prohibitio pluralitatis capellaniarum.

Item, quod nullus preſbyter in civitate ſeu diœceſi Avenionenſi duas capellanias perpetuas vel curam animarum unius parochiæ cum una capellania tenere præſumat ſine ipſius reverendiſſimi domini archiepiſcopi aut ejus vicarii licentia. Qui verò contrarium facere inventus fuerit, omnibus privabitur beneficiis, alteri poſtmodum licitè conferendis.

III.

Anno 1509. Reſidentia præcepta.

Item, quòd univerſi & ſinguli priores, rectores, vicarii perpetui, aut alii in civitate & diœceſi Avenionenſi conſtituti, curam ipſarum habentes, & capellani in eccleſia cathedrali Avenionenſi, & in aliis eccleſiis collegiatis capellanias perpetuas obtinentes, faciant de cetero in ſuis beneficiis reſidentiam continuam perſonalem, nec ſe abſentare audeant ab eiſdem, & abſque ſua voluntate, niſi fortaſſe interdum pro negotiis licitis & honeſtis: ita quod eorum abſentia in anno per dies vel hebdomadas ritè computatas unius menſis ſpatium non excedat: & hoc ſub pœna excommunicationis ſuper hoc ſta- E tuta & decem librarum Turonenſium curiæ archiepiſcopali applicandarum, niſi à dicto reverendo archiepiſcopo ſeu ejus vicario ſpecialem obtinuerint licentiam: & nihilominus ponantur & arreſtentur omnes fructus, reditus, & proventus talium capellaniarum in civitate & diœceſi conſiſtentium: in quibus inſtituti non reſident, nec eiſdem deſerviunt, ut tenentur: & hoc denuntietis populo veſtro, ut nullus ipſorum de dictis fructibus eis reſpondeat, ſub pœna excommunicationis prædicta.

IV.

Item, quod omnes capellanias fundatas in eccleſiis parochiis & ipſarum valorem ac nomina

(a) Hic deeſſe videtur aliquid v. g. *ne id fiat*, aut quid ſimile.

Digitized by Google

ipſas obtinentium, & quibus deſerviunt, in ſcriptis dimittere debeatis penes ſecretarium domus epiſcopalis curiæ, infra unum menſem proximè futurum, ſub pœna excommunicationis, & decem librarum Turonenſium, fiſco dictæ curiæ applicandarum.

V.

Miſſæ parochialis præceptum

Item præcipitur atque diſtrictè injungitur univerſis & ſingulis capellanis curatis civitatis & diœceſis Avenionenſis prædictis, ut per ſex dies immediatè ſequentes, tam dominicos quàm feſtivos, publicè dum populus ad divina convenerit, legant & publicent in vulgari omnibus parochianis ſuis hoc præſens ſtatutum, videlicet quod univerſi & ſinguli utriuſque ſexus parochiani eorumdem, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerint, deinceps quacumque excuſatione ceſſante, niſi legitimâ, ſaltem omnibus diebus dominicis & præcipuè feſtivis in miſſa majori conveniant perſonaliter ad ſuas parochiales eccleſias, verbum Dei, ſalutaria monita, ac omnia officia audituri, & eccleſiaſtica ſacramenta recepturi: ita quod ad minus de quolibet officio una perſona in eccleſia remaneat, quæ audiat ex integro totam miſſam, & eos moneat efficaciter quod ſub excommunicationis pœna iſtud ſtatutum debeant inviolabiliter obſervare: notificando eiſdem quod ſi qui eorum pœnarum mandati ſive conſtitutionis hujuſmodi fuerint contemtores, contra ipſos, ut juſtum fuerit, procedetur.

VI.

Officium in beneficiis faciendum.

Item, quod omnes clerici, ſive quæcumque perſona eccleſiaſtica curam animarum, aut quodcumque beneficium ſeu officium eccleſiaſticum in civitate & diœceſi prædictis obtinentes, à modo in eccleſiis ſuis divinum officium faciendum, tam in miſſis quàm aliis horis diurnis aut nocturnis, eundo per villam pro adminiſtrando eccleſiaſtica ſacramenta, vel pro ſepeliendo corpora defunctorum, ferant continuè & deportent ſuperpellicium cum longis manicis decens & honeſtum. Illa quæ manicas non habeant, olim per aliquos ferri conſueta, ab eis & eorum quolibet ſub excommunicationis pœna dimiſſa penitùs & rejecta: quam ſententiam excommunicationis contra facientes contrarium hujuſmodi conſtitutionis fert ſententialiter in his ſcriptis.

VII.

Item, ex præfati reverendi domini archiepiſcopi parte, vos & quemlibet veſtrûm ſub excommunicationis pœna moneo, ut nullus recedat de civitate præſenti, niſi agnoſcatur quod benè ſatisfecerit ac ſolverit clavario curiæ epiſcopalis Avenionenſis prædicto, & illi de præſenti civitate infra tres dies proximos etiam reſpondendo pro aliis de extra civitate antequam recedant, ſolvant ſynodum, & cathedraticum anni præſentis, etiam arreraria temporis jam lapſi, aut aliàs cum ipſo legitimè convenerint ſub pœna decem ſolidorum Turonenſium, per dictum clavarium nomine fiſci exigendorum.

VIII.

Item, quod quilibet rector, ſeu vicarius, & alii quicumque, ſive monachi, aut canonici regulares exiſtant in civitate & diœceſi Avenionenſi prædicta curam animarum exercentes, præſentent infra ſex dies ab ipſa immediate ſequentes computando ſacerdotem ſuum curatum eidem domino epiſcopo, aut ejus vicario, ſub pœna excommunicationis & ducem florenorum ut ſupra applicandorum, & aliter prout requiret negligentia cujuſlibet delinquentis.

IX.

Hoſpitalitas.

Item, de mandato præfati domini archiepiſcopi moneo vos omnes & ſingulos, ut hoſpitalitatem debitam obſervetis.

X.

Fons baptiſmatis.

Item, quod fontes baptiſmales mundos & clauſos teneatis.

XI.

Item, quod curatus etiam mundo, tuto & honeſto loco teneatur.

XII.

Altaris ornamenta.

Item, quod altarium veſtimenta, mappas & alia eccleſiaſtica ornamenta præparata & honeſtè mundata teneantur.

XIII.

Excommunicati.

Item, quod perſonas excommunicatas evitetis: in veſtris eccleſiis parochialibus ſingulis diebus dominicis & feſtivis excommunicatas publicè nuntietis, ipſaſque inſtantiſſimè moneatis ad redeundum eccleſiæ unitati, ſub pœna excommunicationis & aliter ipſius domini archiepiſcopi arbitrio puniendas.

XIV.

Item, quod infra unum menſem proximum omnia nomina & cognomina excommunicatorum parochianorum veſtrorum utriuſque ſexus, & per quantum tempus in hujuſmodi excommunicationibus extiterint, procuratori fiſcali vel ſecretario in ſcriptis mandetis, ſub pœnis excommunicationis & quinque librarum Turonenſium.

XV.

Item, quod quilibet veſtrûm qui curam habetis animarum in parochia ſua ſtatuta provincialia & ſynodalia habeat, & ſi non habeat, procuret habere: quæ infra unum menſem proximum oſtendere teneatur ſecretario, ſub pœnis excommunicationis & viginti quinque ſolidorum, ut ſupra applicandorum.

XVI.

De arendandis beneficiis, niſi de licentia RR. domini archiepiſcopi ſub excommunicationis pœna.

Item, de mandato quo ſupra, inhibetur vobis omnibus tam præſentibus quam futuris, quod qui in civitate & diœceſi Avenionenſi prædicta beneficia eccleſiaſtica obtinetis, ne aliquis veſtrûm de cetero proventus integros eccleſiarum ſuarum præſumat arendare, niſi de ſpeciali licentia à dicto reverendiſſimo domino archiepiſcopo, ſeu ejus vicario prius obtenta, & hoc ſub pœna excommunicationis prædicta & commiſſionis medietatis proventuum illius beneficii arendati.

Digitized by Google

Anno 1509.

XVII.

Curati annuales.

Item, quod quilibet curatus annualis, ſingulis annis recipiat litteram curæ ſibi commiſſæ in continenti poſt ſynodum celebratam: nec aliquis presbyter curam animarum in civitate & diœceſi Avenionenſi exercere audeat, ſeu præſumat quoquo modo, niſi fuerit dicto RR. domino Avenionenſi archiepiſcopo, ſeu ejus in ſpiritualibus vicario debitè præſentatus, & ad hoc admiſſus, ac litteras ſuas regiminis curæ ad quam præſentatus fuerit & admiſſus habuerit ſpeciales. Qui verò contrarium fecerit, pœnam viginti ſolidorum incurrat.

XVIII.

Ne clericus vel quævis alia perſona ludat in ludo taxillorum, alearum, cartarumque ſub pœna excommunicationis, cum aliis pœnis infra ſcriptis.

Item, cùm in ludis taxillorum, alearum, & cartarum fiendis de levi committi poſſunt, prout ſæpiſſimè committuntur, ſcandala, rancores, debata, perjuria, nec non blaſphemationes inhoneſtæ contra Deum, & omnes ſanctos, ac alia diverſa nefandiſſima crimina; de quibus nullæ fiunt punitiones: nos volentes in quantum poſſumus, prout ex noſtro incumbit officio, talia evitari, procurare ſtatuimus & ordinamus, quod ſi quis clericus, vel eccleſiaſtica perſona, ad dictos ludos taxillorum, alearum, & cartarum, publicè vel occultè, in quibus pecuniæ cauſa imburſandi interveniat, ludere præſumſerit: ſi de die excommunicationis pœnæ: ſi verò de nocte, dictæ excommunicationis nec non decem florenorum dictæ monetæ, curiæ prædictæ applicandorum, pro qualibet vice decernimus ſubjacere.

XIX.

De non frequentandis tabernis & locis aliis inhoneſtis ſub pœna excommunicationis.

Item, quod de cetero nulla perſona eccleſiaſtica, vel in ſacris ordinibus conſtituta, audeat ſeu præſumat ad tabernas, & alia loca publica accedere, potare, comedere, ſtare, vel aliàs quomodolibet perſeverare, niſi in caſibus licitis & honeſtis, & directè à jure permiſſis: & hoc ſub pœna quinque florenorum dictæ monetæ, ut ſupra applicandorum, pro qualibet vice, per quemlibet contra facientem committenda.

XX.

[illegible]

Item, quod unuſquiſque curatus in ſua parochia, per totum anni circulum in ſuis regeſtris omnium decedentium in ſua parochia nomina, heredum & executorum teſtamentorum, ſi qui fuerint, nomenque notarii talia teſtamenta recipientis, fideliter deſcribat; & annis ſingulis in ſynodo portare animarum procuratori ſeu ſecretario tradere, ut inde executio priorum legatorum fieri ſalubriter valeat pro animarum ſalute: & hoc ſub pœna excommunicationis & decem librarum, prout ſuprà, applicandarum.

XXI.

Concubinæ expellendæ.

Item, inſequendo jus commune moneatis omnes & ſingulos concubinarios ſubditos noſtros, ut infra ſex dierum ſpatium, à die præſentis publicationis, in antea computandarum, eorum concubinas dimittant, in eorum domibus eaſdem tenere non audeant: & hoc ſub pœnâ excommunicationis & viginti quinque marcarum argenti. Clericos etiam conjugatos ſimilia attentantes eamdem pœnam excommunicationis & viginti quinque marcarum argenti ſe noverint incurſuros.

XXII.

Item, quod quilibet prior, rector, vicarius, ſive curatus civitatis & diœceſis Avenionenſis diligenter inquirat, ſi in parochia ſibi commiſſa fuerit eorum aliquis parochianus concubinarius vel ſortilegus: & ſuper hoc inquiſitione diligenter facta, & exinde veritate comperta, confeſtim officiali curiæ revelet, & hoc ſub pœna quinque librarum fiſco dictæ curiæ applicandarum.

XXIII.

Beneficiorum cura commendata.

Item, etiam ſimili tenore præcipitur & mandatur univerſis & ſingulis prioribus, vicariis, ſeu rectoribus parochialium eccleſiarum civitatis & diœceſis prædictarum, ceteriſque quibuſcumque beneficia quæcumque in illis obtinentibus, communitatibuſque & operariis eccleſiarum & beneficiorum hujuſmodi, quatenus ipſi & eorum ſinguli circa manutentionem beneficiorum ſuorum, illorum reparationes, nec non etiam cuſtodiam, conſervationem, & augmentationem librorum, jocalium, ornamentorum, & aliorum cultui divino ordinatorum taliter ſe habeant & exhibeant juxta eccleſiarum & beneficiorum ejuſmodi facultates, quæ veniant commendandæ, exemploque ſuo devotio ad illa applicanda augeatur.

XXIV.

Alieni parochiani ad propriam parochiam remittendi.

Item, inſequendo juris diſpoſitionem, quod priores & curati eccleſiarum parochialium ſolerti diligentia perquirant, ſi diebus dominicis aut feſtivitatibus majoribus alieni parochiani in eorum eccleſiis divina audire, ſpreta ſua parochia, ſoliti ſunt, & ſi aliquos reperiri contingat; eos caritativè moneant, ut ad propriam parochiam ad divina & eccleſiæ mandata audienda accedant: id facere recuſantes ab eorum eccleſiis rejiciant, illudque domino reverendiſſimo archiepiſcopo, aut ejus vicario denuntiare non poſtponant. Contrarium facientes pœnam excommunicationis & decem librarum incurrant.

XXV.

Sacramenta in propria parochia recipienda.

Item, quia ſi ubicumque ſua juridictio non ſervatur, eccleſiaſticus ordo confunditur. Hinc eſt quod in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis, à qua ſuprà diſtrictius mandatur, ut quos extra ſuam parochiam in eccleſia confiteri, aut digniſſimum recipere euchariſtiæ ſacramentum communiter vel diviſim, ſine expreſſa licentia diœceſani ejus vicarii, aut ſaltem ſuorum curatorum, contingit; indilatè ad ſuam propriam parochiam revertantur, ſupradicta ſicut decet reverentia ſuſcepturi ſacramenta: niſi ad id agendum licentiam obtineant ab altero prædictorum: alioquin ab ingreſſu eccle-

Digitized by Google

Anno 1509.

ſiæ arcebuntur & eccleſiaſtica morientes privabuntur ſepultura.

XXVI.

Item, inſequendo jus commune, quod vos omnes qui curam animarum habetis, ſi habueritis aliquem parochianum veſtrum excommunicatum, ſeu aliquibus excommunicationis vinculis litteratoriè ligatum, tam auctoritate ordinaria quàm alterius cujuſcumque judicis prætoris eccleſiaſtici, per cujuſcumque partis inſtantiam: ſi ipſe excommunicatus ponat bona ſua quæcumque mobilia & immobilia ad manum curiæ noſtræ, pro ſatisfactione debiti illius, ad cujus inſtantiam extiterit excommunicatus, & aliorum ſuorum creditorum, & ad ſalvandum jus in eiſdem habentium, illa cum inſtrumento, notario & teſtibus, ſi copia illius haberi poſſit; ſin autem, cum teſtibus fide dignis, quos habere poteritis, ſub dicta manu cum inventario ſumtibus rei recipiatis, & ſub tuta cuſtodia ponatis, & requiſiti eo audito de confeſſione; ſi tamen apparuerint ſigna contritionis & pœnitentiæ, ab eiſdem excommunicationum ſententiis & aliis peccatis ſuis more fidelium abſolvatur, pœnitentiam ſalutarem eidem injungendo, & alia ſacramenta eccleſiaſtica ſibi miniſtrando: ac eo mortuo ejus cadaver in terra ſacrata more fidelium ſepeliri faciatis. Demùm infra decem dies poſt ejuſdem defuncti ſepulturam, dictum inventarium ſeu ejuſdem copiam nobis, dictoque vicario ſeu ſecretario noſtro, portetis, ut circa omnia per vos agenda ſuper præmiſſa procedere valeamus, prout juridicè videbitur faciendum.

XXVII.

Item, quod curati, & rectores capellaniarum in eccleſia cathedrali, ac etiam aliis fundatarum deſignationes ipſarum capellaniarum infra unius menſis ſpatium dicto domino vicario ſeu domus archiepiſcopalis ſecretario habeant portare.

XXVIII.

Matrimonia clandeſtina prohibita.

Item, quod nulla matrimonia clandeſtina in facie ſanctæ matris Eccleſiæ ſolemnizetis, niſi ſpeciali licentia præfati reverendiſſimi domini archiepiſcopi, aut ejus vicarii, ſeu alterius ad hoc poteſtatem habentis: nec etiam alia, niſi tribus bannis editis, niſi priùs miſſa celebrata, niſi forſan cum eiſdem diſpenſatum fuerit, ſub pœna excommunicationis & decem librarum Turonenſium dictæ curiæ applicandarum.

XXIX.

Ordinans inſuper & ſtatuens præfatus reverendus dominus archiepiſcopus, ac expreſsè prohibens, ne quis clericus, vel laïcus, aut alia quævis perſona, cujuſcumque ſtatus & conditionis exiſtant, quod hujuſmodi matrimonia, ſcilicet clandeſtina contrahantur per ſe vel alium, directè vel indirectè, palam, publicè vel occultè, auxilium, conſilium, opem, & favorem dare ſeu præbere quoquo modo audeant vel præſumant. Quod ſi contrarium præſumſerint, ipſo facto laïci prædicti excommunicationis ſententiam: clerici verò eamdem excommunicationis ſententiam etiam eo ipſo & decem librarum Turonenſium argenti pœnas incurrant, & quilibet eorum incurrat juris communis & alias pœnas contra præmiſſa, tam per conſtitutiones ſynodales quàm per prædeceſſores noſtros promulgatas, jure noſtro in eodem robore ſemper ſalvo.

XXX.

Item, quod quæcumque perſona, quæ pro matrimonio clandeſtino celebrando diœceſim præſentem ſeu parochiam ſuam exiverit, & ibi matrimonium ſuum contraxerit ſine licentia proprii ſacerdotis, ipſo facto, ſententiam excommunicationis incurrat, & ut excommunicatus vitetur & publicetur, donec abſolutionis beneficium meruerit à prælato ſuo, ſeu ejus in ſpiritualibus vicario obtinere, & ſatisfecerit parochiali eccleſiæ, in cujus injuriam præſumſerit attentare.

XXXI.

Item, denuò ſtatuit & ordinavit præfatus reverendus dominus archiepiſcopus, quod nulli ſæculares preſbyteri, niſi dumtaxat per eumdem reverendiſſimum dominum archiepiſcopum, ſeu ejus vicarium, & de ejus licentia admiſſi infra limitem & diœceſim Avenionenſem, miſſas celebrare, minuſque confeſſiones audire præſumant, niſi prius ab eodem reverendo domino, ſeu dicto ſuo vicario, aut alio per eum deputato viſis, examinatis, ac licentia litteratorie obtenta: inhibentes & expreſsè injungentes omnibus curatis, & aliis perſonis eccleſiaſticis, regimen & adminiſtrationem eccleſiarum ejuſmodi habentes & exercentes, ne dictos preſbyteros, cujuſcumque ſtatus, ordinis, vel conditionis exiſtentes, ad miſſas hujuſmodi celebrandas & confeſſiones audiendas ſine licentia admittere, minuſque neceſſaria adminiſtrare præſumant: & hoc ſub excommunicationis pœna, & quinque Turonenſium ſolidorum pro qualibet vice irremiſſibiliter exigendorum prius.

XXXII.

De veſtibus canonicorum, beneficiatorum, eccleſiarum parochialium rectorum, presbyterorum, clericorum tam metropolitanæ quàm aliarum eccleſiarum collegiatarum & non collegiatarum.

Item, quoniam honeſtas & modeſtia clericorum & eccleſiaſticarum perſonarum, quæ in ſacerdotio ſunt aſſumtæ, non ſolum interior virtutibus, ſed etiam juxta ſacrorum canonum diſpoſitionem, exterior ornata eſſe debeat, ut eorum laïci exemplo benè ædificentur, & ne eis ſcandali & murmurandi occaſio præbeatur, veſtigia noſtrorum prædeceſſorum, ſeu mentem ſtatutorum ſynodalium nuperrimè & anno effluxo ſuper veſtibus honeſtè portandis editorum, conſequentes, ſtatuimus & ordinamus quod canonici beneficiati tam metropolitanæ quàm collegiatarum, nec non eccleſiarum parochialium civitatis & diœceſis prædictarum, rectoreſque preſbyteri etiam beneficia non habentes, infra quindecim dies à die publicationis hujus ſtatuti numerandos, à geſtu difformium veſtium, quibus in eodem ſtatuto fit mentio, præciſè penitùſque & omninò deſiſtant, & à cetero veſtes à parte poſteriori altiores, quod colla eorum non

Digitized by Google

Anno 1509. ita pateant, & ita à parte anteriori cum crochetis clauſas non nimis longitudinis nec brevitatis notandas, cum manicis longis ac capuciis decentibus & honeſtis à cetero defferant. Capuciis & non pileis nec cornetis utantur, quoties & quando ſe populo exhibebunt : inhibentes etiam, & expreſsè injungentes eiſdem canonicis beneficiatis, preſbyteris, rectoribus, & aliis prædictis, ne etiam ſotulares à parte ſuperiori apertos cum corregia, quin immò clauſos, apertos quovis modo defferre præſumant: & hoc ſub pœna excommunicationis, ad cujus declarationem & probationem procedemus, & procedere faciemus per vicarium noſtrum, ſeu officialem curiæ archiepiſcopalis præſentis inſtrumenti procuratorem ipſius curiæ, quoties & quando in ſuprà dictis vel eorum aliquo contraventum fuerit, juſtitia & ordine in ſimilibus requiſiti fuerint; nec non etiam aliis pœnis in prædictis ſtatutis, & quolibet ipſorum contentis, hìc pro ſufficienter expreſsè habitis, & aliis etiam arbitrio dicti domini archiepiſcopi imponendis.

XXXIII.

De rectoribus capellaniarum perpetuarum tam in cathedrali quàm in aliis eccleſiis.

Item, ne rerum geſtarum veritas valeat deperire, ſtatuimus & ordinamus, quod univerſi & ſinguli capellani ſive rectores perpetuas capellanias in cathedrali & quibuſvis aliis eccleſiis civitatis & diœceſis Avenionenſis obtinentes, fundationes, inſtitutiones, titulos, erectiones, deſignationes, & augmentationes capellaniarum ipſarum, documentorum, munimentorum, jocalium, & aliorum jurium inventaria per eos & eorum alterum in adeptione poſſeſſionis eorumdem confecta, nec non & annuos veros valores penes officiarios epiſcopales, infra unius menſis ſpatium ab inde computandi portare & exhibere procurent, ſub pœna excommunicationis & decem marcharum argenti, fiſco curiæ epiſcopalis applicandarum.

XXXIV.

Item, volumus & ſtatuimus, quod alia ſtatuta & conſtitutiones tam ſynodales quàm provinciales & ſynodalia huc uſque edita & condita, editaſque & conditas, & in aliis præcedentibus ordinationibus & ſtatutis deſcriptis & deſcripta, locum habeant, per quoſcumque obſerventur, illiſque ſalvis, illæque in ſuo robore & vigore remanentes, ac ſi in præſenti ſynodo publicatæ & denuntiatæ forent & ſub pœnis & cenſuris in eiſdem & quolibet ipſorum contentis.

XXXV.

Item, vocatis ibidem publicè intereſſe debentibus, lectiſque præcedentibus ſtatutis ſynodalibus, comparuit dominus Michaël de S. Sixto procurator fiſcalis, qui de vocatione & publicatione ejuſmodi petiit ſibi fieri publicum inſtrumentum, & nihilominus vocatos & non comparentes obtinuit contumaces reputari. Conſequenter ritè ſignatos pœnas ſupra dictas incurriſſe declarari ac litteras opportunas ſibi decerni. Quæ acta fuerint, ubiſuprà in prædicta eccleſia, A clero convocato, & ipſis præſentibus, nec non egregiis dominis Gabriele Sogaſſo doctore, Petro domino electo Caſtellinatæ, & pluribus aliis. Anno 1509.

Et quia præfatus RR. dominus archiepiſcopus per antea & litteratorie præceperat omnibus & ſingulis perſonis eccleſiaſticis, ut de eorum titulis, præconiſationibus, unionibus, & per infrà certum terminum tunc expreſſum coram præfato RR. domino fidem facere teneantur. Ideò ad requiſitionem procuratoris cleri, comparente pro eo domino Raimundo preſbytero, domino Ludovico Sextoris, præcentore dictæ eccleſiæ, cauſam ejuſmodi ſeu terminum earumdem litte- B rarum in terminis in quibus eſt, hinc ad feſtum Pentecoſtes de gratia prorogavit & prorogat, ut infra eumdem terminum cauſa hujuſmodi terminari valeat & inter eoſdem diſputari. Actum & teſtibus quibus ſuprà.

Conſequenter illicò præfatus reverendus dominus, quia licèt aliàs fuerit diſputatum & expoſitum crebrò ſuper dono caritativo ſolvendo, & pro eo tractando de quotaque taxando & moderando, & deputati eſſent nonnulli ex ipſis, & inter alios domini decanus Villænovæ & Johannes de Acuto, & poſt nihil actum fuerit, quin immò in longum & in dilationibus protela- C tum : ideo ibidem publicè eidem clero ſic congregato & omnibus exiſtentibus injunxit, & præcepit, ac expreſsè inhibuit, ne ab hac civitate diſcedere habeant, donec & quouſque de aliis locorum ipſorum decani & de Acuto interſint, & quia ipſe decanus vacare non poteſt, ipſe verò de Acuto abſens, providerint, nec non de quota & portione ac de tempore & de ſumma ſolvenda convenerint & concordaverint.

Et ſucceſſivè eadem die poſt prandium congregato ipſo clero in loco capitulari dictæ eccleſiæ pro perſiſtendo in prima deputatione facta contra illius præjudicium attentatâ D excuſatione dicti decani, nec non abſentiâ domini Johannis de Acuto, ſub ſimili facultate loco ipſorum deputarunt, videlicet loco dicti Johannis de Acuto dominum Petrum Belloti canonicum dictæ eccleſiæ, & loco dicti domini decani dominum Vincentium Bataneti ſacriſtam S. Deſiderii ibidem præſentes, & intelligentes, ac onus acceptantes in forma. Actum ubi ſuprà, videlicet capitulariter præſentibus, ibidem domino Valentino Merqueroli preſbytero Vivarienſis diœceſis & Hilario Albi ſecundario Podii-alti teſtibus.

Quibus ſic peractis, non divertendo ad alios E actus, ſupradicti domini, videlicet præcentor dictæ eccleſiæ, dominus Paulus, Villermus Pauli Decanus S. Agricoli, Hyeronimus Divi præcentor S. Petri, Stephanus Chanelli præcentor S. Agricoli, ſacriſta S. Deſiderii, & Bellot vicarius S. Andreæ præſentiam dicti reverendiſſimi domini archiepiſcopi adiverunt, cui prædictam intimationem notificaverunt, & nihilominus terminum octo dierum præcipuum & peremtorium ad conveniendum & concordandum ad invicem de quota & portione qualis & quanta & de tempore obtinuerunt.

Et nihilominus ſuper pileis & cornetis por-

Digitized by Google

Anno 1509.

tandis ſaltem tempore hiemali, videlicet à feſto omnium ſanctorum uſque ad feſtum Reſurrectionis Domini, extra tamen eccleſias & divinum officium, & non accedendo proceſſionaliter per civitatem & ultra temporibus pluvialibus, de gratia & ob ſanitatem perſonarum licentiam obtinuerunt, non obſtantibus in dictis ſtatutis ſynodalibus contentis, & citra illarum præjudicium & enervationem.

Demùm verò anno à Nativitate Domini M. CCCC. XCVI. & die XXI. menſis Januarii, cùm poſt publicationem hujuſmodi peremtoriam ſtatutorum ſynodalium, ſicut præmittitur, in ſancta ſynodo publicè factam, inter præfatum reverendiſſimum DD. archiepiſcopum & clerum ſuæ eccleſiæ ſeu archiepiſcopatus & per eum commiſſos & procuratores pluribus & diverſis vicibus de & ſuper modificatione, declaratione & reformatione eorumdem ſtatutorum habitis requiſitionibus & collocutionibus, & ſuper eiſdem porrectis eidem reverendiſſimo domino pro parte illius cleri ſeu illius procuratoris & œconomi ſupplicationibus, omnibuſque maturè per eumdem RR. dominum archiepiſcopum viſis & agitatis, præſentibus, audientibus, & intelligentibus egregiis & RR. patribus dominis Ludovico Sextoris ſedis apoſtolicæ protonotarii, Stephano Chamelli & Hieronymo Divi S. Agricoli & S. Petri Avenionenſium eccleſiarum præcentoribus, Vincentio Batenet canonico dictæ eccleſiæ Avenionenſis pro parte ipſius cleri deputatis, & egregio viro domino Johanne Mariæ legum doctore, ipſius cleri œconomo & procuratore, nec non reverendo in Chriſto patre egregiiſque viris dominis Petro Flores Dei & apoſtolicæ ſedis gratia priore Caſtellinarum, ipſius reverendiſſimi domini archiepiſcopi nepote & vicario generali, Antonio de Caſtro decretorum doctore officiali Avenionenſi, & Michaële de S. Sixto legum doctore, procuratore fiſcali ejuſdem curiæ ex parte ipſius RR. domini archiepiſcopi exiſtente, præfatus RR. dominus archiepiſcopus ſtatuta & conſtitutiones hujuſmodi modificavit, declaravit, reformavit, ac in hunc qui ſequitur modum reduxit, prout & quemadmodum in quadam papiri cedula manu ipſius RR. DD. archiepiſcopi in majori parte ſcripta ibidem publicè altaque & intelligibili voce per me notarium ſubſignatum & ipſius RR. DD. archiepiſcopi ſecretarium lecta & ad intelligendum data continebatur, & cujus tenor de verbo ad verbum ſequitur & eſt talis.

Ad officium veri paſtoris ſpectat, ut ſupplicum ſubditorum preces cum Deo & recta conſcientia poſſit exaudire: propterea RR. in Chriſto pater & dominus dominus Antonius Flores Dei & apoſtolicæ ſedis gratia archiepiſcopus Avenionenſis, viſis pro parte ſui cleri, petitis & oblatis ſibi à RR. patre domino priore Prædicatorum Avenionenſium, pro dicto clero apud dictum RR. dominum intercedente inſtantiſſimè, qui variis vicibus petendo, nonnullas ex ſynodalibus conſtitutionibus modificat, declarat, reformat atque in hunc qui ſequitur modum reducit.

Statutorum modificatio.

Et primò in quantum comparentes in ſynodo A pro abſentibus reſpectivè arctabantur ad docendum ſtatim de impedimento dictorum abſentium, placet RR. DD archiepiſcopo quod ad docendum de hujuſmodi legitimo impedimento, ſi ſtatim commodè docere non poſſunt, habeant octo dies continuos ab eadem celebratæ ſynodi die computandos. Quod ad comprehenſa in ſecundo ſtatuto extendi voluit & mandavit, & quod remaneat illæſa pœna antiqui ſtatuti quinquaginta ſolidorum monetæ currentis.

Anno 1509.

Item, ſecundum ſtatutum quod incipit, *Item quod nullus presbyter*, idem RR. DD. archiepiſcopus reducit ad juris communis diſpoſitionem, B quam obſervari voluit & mandavit.

Quoad verò tertium ſtatutum contra non reſidentes, dictus RR. DD. reducit illud ad jus commune, & laudabilem conſuetudinem, ſi qua ſit.

Item, declarando quartum ſtatutum in quo continetur quod rectores capellaniarum, deſignationem illarum portent ſecretario; ordinavit ipſe RR. DD archiepiſcopus, quod à cetero in proviſionibus vel collationibus de quibuſcumque capellaniis & beneficiis ipſius archiepiſcopatus quibuſvis perſonis fiendis adſtringantur hi, quibus C de eiſdem providebitur, exhibere valorem & onera capellaniarum & beneficiorum hujuſmodi, promittentque infra ſex menſes de juribus & redditibus ipſarum capellaniarum & beneficiorum inventarium, & deſignationem facere: & poſt dictos ſex menſes dictum inventarium ſecretario ipſius RR. DD· archiepiſcopi pro tempore exiſtentis in archivis palatii archiepiſcopalis reponendum tradere & expedire teneantur: & ad hoc faciendum jure jurando promittat, & ſe adſtringat proviſus, & his mediantibus ſit dicto ſtatuto ſatisfactum.

Item, quoad ſextum loquens quod deferat ſuperpellicium, D intelligatur & de cappa juxta laudabilem conſuetudinem eccleſiæ reducendo ad ſententiam excommunicationis citra ſtatutum de ſolvendo cathedraticum. Quando venerint ad ſynodum ſolvant his ad quos ſpectat.

Quoad octavum verò de repræſentandis curatis placuit dicto RR. DD. quod ſufficiat, quod præſententur ſemel in anno, & ſemel etiam dumtaxat in anno expediant litteras ſui regiminis.

Quantum ad decimum quintum quod debeat quiſque tenere ſtatuta ſynodalia, placuit dicto RR. domino quod ſalarium ſecretarii taxetur per bajulos tabellionum.

Item, declarando mentem ſtatuti decimi ſexti E dictus RR. dominus vult & permittit, quod liberè liceat arendare ſeu locare fructus beneficiorum illis, qui conditionem eccleſiæ poſſunt facere meliorem: ita tamen quod dicta arendatio ſeu locatio in feudum vel alienationem non tranſeat, & ſpiritualitas directè & indirectè in aliquo non lædatur, conſtitutionibus ſuper hoc apoſtolicis editis nihilominus in ſuo robore permanentibus, & ſi quis in totum vel in partem in aliquo ſupra dictorum caſuum incideret, incidat in pœnam antiqui ſtatuti, quam ſalvam dictus dominus remanere voluit & mandavit.

Quod verò ad vigeſimum quintum ſtatutum

Digitized by Google

Anno 1509.

de audiendis divinis in parochia, non intendit dictus reverendiſſimus dominus præjudicare privilegiis legitimis. Circa illud ſtatutum trigeſimum ſecundum, quo cavetur, quod quis debeat exhibere fundationes, titulos, deſignationes beneficiorum, reducit illud dictus RR. dominus ad illud ſtatutum partim quo cavetur quod omnes capellanias fundatas. . . . .

Quantum verò ad illud edictum generale de oſtendendis titulis beneficiorum, de diſpenſationibus ad incompatibilia, dictus RR. dominus voluit & mandavit, quod intelligatur dumtaxat de habentibus incompatibilia in ſua diœceſi; ſalvâ nihilominus remanente diſpoſitione juris communis, & quod nihilominus remaneat illa prorogatio jam facta de eodem edicto uſque ad feſtum Pentecoſtes proximè futurum.

Supradictæ verò moderationes & reformationes publicabuntur & authenticabuntur in plena congregatione cleri, ubi de charitativo ſubſidio concludetur, & ibi incorporabuntur cum antiquis. Aliter nihil intelligatur eſſe conceſſum, & hoc quia etiam mandatum non videbatur eſſe ſufficiens.

CONCILIUM LUGDUNENSE

Anno M. D. XXVII. celebratum ad imponendum ſubſidium pro liberandis regiis liberis ab imperatore detentis, ad reprimendam hereſim Lutheranam, & reformandos cleri mores.

Ex MS. eccleſiæ Auguſtodunenſis.

Anno 1527.

IN nomine Domini, amen. Per hoc præſens publicum inſtrumentum cunctis pateat evidenter, & ſit notum, quod anno Domini milleſimo quingenteſimo viceſimo ſeptimo, à Paſchate more Gallicano ſumto, indictione prima, cum eodem anno ſumta, & die ſabbati poſt dominicam quâ in Dei eccleſia ad miſſæ introitum cantatum extitit *Oculi mei ſemper ad Dominum*, &c. viceſimâ primâ menſis Martii, à die veneris heſterna viceſima ejuſdem menſis, propter nonnullas juſtas & rationabiles cauſas, ad dictam diem ſabbati hodiernam continuata & expectata, ad quam diem reverendi in Chriſto patres & domini domini epiſcopi Æduenſis, Lingonenſis, Cabilonenſis, & Matiſconenſis, provinciæ Lugdunenſis citati erant, prout litteris citatoriis reverendiſſimi in Chriſto patris & domini domini FRANCISCI DE ROHAN miſeratione divinâ archiepiſcopi & comitis Lugdunenſis, Galliarum primatis, & relationibus illarum à tergo earumdem ante omnes deſcriptis, ibi propter earum prolixitatem non inſertis, attamen productis & dimiſſis, debito conſtitit & conſtat, quæ etiam ſi expedierit, omnibus & ſingulis eas habere & videre volentibus offeruntur apud Lugdunum in palatio archiepiſcopali Lugdunenſis hora nona ante meridiem coram reverendo in Chriſto patre & domino domino CLAUDIO DE LONGOVICO miſeratione qua ſuprà epiſcopo Matiſconenſi, vicario generali in hac parte ſpecialiter deputato ſupradicti reverendiſſimi domini Franciſci de Rohan archiepiſcopi & comitis Lugdunenſis, Galliarum primatis, prout litteris vicariatus hujuſmodi de verbo ad verbum inferius inſertis conſtat, pro procedendo per ipſum reverendum dominum Claudium de Longo-vico epiſcopum & vicarium generalem cum ſupradictis reverendis dominis Æduenſi, Lingonenſi, & Cabilonenſi epiſcopis comprovincialibus, & reverendis dominis abbatibus, prioribus, decanis, capitulis, & conventibus, ac aliis perſonis eccleſiaſticis civitatum & diœceſum Lugdunenſis, Æduenſis, Lingonenſis, Cabilonenſis, Matiſconenſis in concilio provinciali in eccleſia Lugdunenſi per ſereniſſimum dominum noſtrum FRANCISCUM Francorum regem chriſtianiſſimum pro nonnullis urgentibus cauſis, rempublicam religionis chriſtianæ, ac præſertim eccleſiæ Gallicanæ concernentibus, celebrari ordinato, & ibidem ea quæ in dicto concilio provinciali proponentur audiendo, voces & vota ſua inquirendo, dando, & præſtando, & his quæ in dicto concilio provinciali ordinabuntur, & concludentur conſenſum & aſſenſum ſuum præſtando & aſſentiendo, ſeu etiam diſſentiendo, & alia omnia & ſingula faciendo, quæ in hac parte erunt & fuerunt neceſſaria & opportuna, & quæ in talibus conciliis provincialibus tam de jure, quàm de conſuetudine fieri, & tractari ſolent & conſueverunt in mei notarii publici apoſtolica auctoritate notarii & curiæ officialatus Lugdunenſis jurati, præfati reverendiſſimi domini Franciſci de Rohan archiepiſcopi metropolitani & primatis in ſua ſede archiepiſcopali Lugdunenſi ſecretarii ſubſignati, ad hæc omnia & ſingula infra ſcripta dicti reverendi domini epiſcopi Matiſconenſis vicarii generalis in dicto concilio provinciali præſidentis ſcribæ & graffarii, per eum deputati, præſentia, comparuerunt in dicta eccleſia Lugdunenſi, horâ nonâ vel circa ante meridiem reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus dominus FREDERICUS FREGOSUS, miſeratione quâ ſupra archiepiſcopus Salernitanus, commendatarius & adminiſtrator perpetuus monaſterii ſancti Benigni Divionis ordinis ſancti Benedicti Lingonenſis Dioceſis, nunc in civitate Lugduni pro nonnullis præfati domini noſtri regis arduis negotiis, & quibuſdam aliis ipſius reverendiſſimi domini archiepiſcopi Salernitani, & prædicti ſui monaſterii ſancti Benigni privatis negotiis perſonaliter agens, & alii reverendi & venerandi patres & domini viri eccleſiaſtici,

Digitized by Google

Anno 1527. quorum ſeu ſuarum dignitatum & ſuorum beneficiorum & officiorum eccleſiaſticorum nomina & cognomina, & qualitates inferius deſcribuntur; & ipſa die pro poſtulanda & impetranda Spiritus-ſancti gratia, ut in negotio hujuſmodi adſiſtere & negotium ipſum ſuâ benignitate & clementiâ dirigere dignetur & velit, miſſam eucharistialem ſolemnem in dicta eccleſia Lugdunenſi & illius majori altari devotè celebrandam & decantandam fore decreverunt, & chorum dictæ eccleſiæ cum debitis ornamentis eccleſiaſticis ingreſſi fuerunt: videlicet præfatus reverendus dominus Claudius de Longo-vico epiſcopus Matiſconenſis vicarius generalis ibi præſidens, & ſupradictus reverendiſſimus dominus archiepiſcopus Salernitanus commendatarius & adminiſtrator dicti monaſterii ſancti Benigni cum eo, induti honorabilibus cappis auratis & mitra, baculo paſtorali crocia nuncupato, dictum dominum epiſcopum Matiſconenſem, vicarium præſidentem præcedentes, & ab hinc proceſſerunt cum reverendis dominis abbatibus, prioribus, & aliis prælatis, quorum nomina ſeu dignitates inferius deſcribuntur, & ibidem ſecùs dictum majus altare ſederunt: videlicet dicti reverendus dominus Matiſconenſis vicarius generalis & præſidens, ac reverendiſſimus dominus archiepiſcopus Salernitanus in loco & ſedibus altis propterea de novo eis præparatis ſecùs dictum altare, ab ea parte in qua infra miſſarum ſolemnia ſolet celebrari evangelium, & dicti domini abbates & alii quorum ſeu ſuarum dignitatum nomina & cognomina inferius deſcribuntur, ſuper ſcamnis ſimiliter eis decenter præparatis, etiam ſecùs dictum majus altare, in ea parte in qua etiam infra miſſarum ſolemnia epiſtola ſolet dici & recitari: videlicet à parte capellæ beatæ Mariæ de Altodono nuncupatæ, in dicta eccleſia Lugdunenſi fundatæ & dotatæ. Alii verò viri eccleſiaſtici ad dictum concilium provinciale vocati, & ibidem congregati, ſederunt tam ſecùs dictum majus altare, quàm alibi in ſcamnis etiam eis præparatis, & ipſis ibidem quietè ſedentibus, venerabilis & egregius vir dominus Carolus *de Sully* canonicus & procentor dictæ eccleſiæ Lugdunenſis, ad quem ratione & ad cauſam ſuæ dignitatis præcentoriæ ſpectat & pertinet, miſſam inchoavit prædictam de officio Sancti Spiritus, ſeu intonavit, cantando *Spiritus Domini replevit orbem terrarum*, &c. & totum collegium dictæ eccleſiæ Lugdunenſis in cappis aureis & ſericeis in choro dictæ eccleſiæ ſedentes ſolemniter decantarunt: & fuit dicta miſſa celebrata per reverendum in Chriſto patrem dominum Bartholomeum de Luco, ſacræ theologiæ profeſſorem, miſeratione quâ ſuprà Trojanenſem epiſcopum, in hiis quæ ſunt ordinis vicarium generalem præfati reverendiſſimi domini archiepiſcopi metropolitani, & primatis Lugdunenſis, qui miſſam hujuſmodi ſolemniter celebravit. Venerabilis egregius vir dominus Claudius de Viry dictæ eccleſiæ canonicus epiſtolam dixit, & venerabilis & egregius vir dominus Franciſcus de Sannayo canonicus & cuſtos ipſius eccleſiæ evangelium altâ voce in tribuna & capella

A crucis more ſolito cum ſolemnitatibus requiſitis & diebus ſolemnibus ſervari ſolitis dixit & evangeliſavit, & finito hujuſmodi evangelio & tractu offertorii, præfatus reverendus dominus Bartholomeus de Luco epiſcopus Trojanenſis cathedram ante majus altare prædictum appoſitam & ornatam aſcendit, & concionem ac ſermonem elegantiſſimos ad præfatos reverendos dominos & alios ibidem præſentes habuit, qui ibidem propter eorum prolixitatem non ſunt inſerti. Abſolutâ autem miſſâ prædictâ, ſtantes in dicto choro cœperunt cantare letaniam ſanctorum & ſanctarum more ſolito, & altâ voce; & B illâ finita, & oratione dictâ, prædicti ſtantes in dicto choro cœperunt dicere & cantare hymnum *Veni Creator*, &c. quibus hymno & oratione finitis, præfatus reverendus dominus epiſcopus Matiſconenſis vicarius generalis, ibidem præſidens, præſentibus more ſolito benedixit; Et hiis ſic actis, ex parte ejuſdem reverendi domini epiſcopi Matiſconenſis vicarii generalis & præſidentis fuit altâ voce intonatum, omnibus & ſingulis in dicto concilio & illius congregatione prædicta præſentibus & aſtantibus, & in ipſorum præſentia, aliis abſentibus, quatenus dicta die hora ſecunda poſt meridiem in aula majori C domus ſive palatii archiepiſcopalis Lugdunenſis perſonaliter comparere deberent: ut qui comparerent de vera obedientia commendarentur: qui verò non comparerent nec per ſe, nec per procuratores idoneos, contumaces reputarentur & contra tales viâ juris procederetur.

Tenor autem dicti vicariatus generalis præfati reverendi domini epiſcopi Matiſconenſis ſequitur & eſt talis: « Franciſcus de Rohan Dei « & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratia archiepiſcopus & « comes Lugdunenſis, Galliarum primas, reverendis « in Chriſto patribus Cabilonenſi, & Matiſconenſi coepiſcopis, & ſuffraganeis noſtris ſalutem « in Domino. Cùm nuper illuſtriſſimus dominus « D noſter rex certos articulos ipſum dominum « noſtrum regem, ejus prolem, regnumque, « ac totam rempublicam ejuſdem ſui regni tangentes, « & concernentes nobis tranſmiſerit, per « ipſum & *Gedoyn* ſignatos, ut per eiſdem vos & « alios coepiſcopos ſuffraganeos noſtræ provinciæ « Lugdunenſis, nec non noſtrarum veſtrarumque « atque ſuarum civitatum & diœceſum capitula « aliorumque ordinum abbates, & priores conventuales, « exemtos & non exemtos, & alios quacumque « præfulgentes dignitate convocare & aggregare « curaremus; hinc eſt quod apud civitatem « noſtram Lugdunenſem, qua ſperabamus « E perſonaliter noſtrum concilium provinciale tenere, « quod obſtante aliqua infirmitate quæ de « novo nobis ſupervenit, animo & perſonaliter pro « præſenti adire non valemus. Idcirco de veſtris « ſcientia & providentia circumſpecta plurimùm in « Domino confidentes, omnibus melioribus modo, « viâ, jure, causâ, & formâ, quibus melius & efficacius « potuimus, & debuimus, ac poſſumus, & « debemus, vos & veſtrum quemlibet in ſolidum, « quoad infra ſcripta in noſtros veros certos & « indubitatos in eccleſia & civitate noſtra Lugdunenſi « in ſpiritualibus & temporalibus vicarios generales

Anno 1517.

» nerales conſtituimus, creavimus, ordinavimus,
» & deputavimus, prout creamus, conſtituimus,
» ordinamus, & deputamus, ſpecialiter & expreſsè,
» ad nomine noſtro, & pro nobis totum clerum
» tam civitatis & diœceſis noſtrarum Lugdunenſis
» quàm aliarum civitatum diœceſum ſuffraganeo-
» rum noſtrorum in noſtra civitate Lugdunenſi,
» die viceſima menſis Martii, tam ad ſe per nos
» aſſignata & præfixa, aggregandum, exhortationes
» tales quales, prout vobis melius videbitur expe-
» dire, circa recuperandorum denariorum pro ſub-
» ventione & redemtione liberorum præfati do-
» mini noſtri regis pro nunc captivorum ſibi con-
» ceſſorum in congregatione per eum in ſua curia
» parlamenti Pariſienſis, quàm plurimis dominis
» prælatis tam archiepiſcopis, epiſcopis quàm præ-
» ſidentibus & conſiliariis ſupremarum hujus regni
» Franciæ curiarum parlamentearum præſentibus,
» ipſo domino noſtro rege præſente, prout hæc vidi-
» mus & interfuimus, & hæc omnia & alia in memo-
» rialibus ſeu articulis per regiam majeſtatem nobis
» exinde traditis, quæ vobis tranſmittimus, latiùs
» continentur, faciendum & exponendum, ac etiam
» dictos exemtos & non exemtos ad dictos dena-
» rios quoerſandos in vim & auctoritate dicti noſtri
» concilii provincialis ſolvendum cogendum &
» compellendum, ipſoſque denarios ſic ex cauſa
» prædicta exigendos, reponendos, & cuſtodien-
» dos in loco tuto, prout per dictum concilium
» videbitur melius expedire, donec & quouſque
» exponendi venient pro dicta redemtione eorum-
» dem liberorum facienda, & generaliter omnia alia
» & ſingula gerendum, dicendum, faciendum, &
» exercendum, & quæ nos faceremus ſi in præ-
» miſſis omnibus & ſingulis præſentes & perſona-
» liter intereſſemus, etiam ſi talia forent, quæ man-
» datum exigerent magis ſpeciale, de & ſuper qui-
» bus præmiſſis, præſentes litteras per notarios pu-
» blicos ſubſcriptos fieri & ſubſcribi ac ſigillo ca-
» meræ noſtræ ſigillari fecimus & mandavimus.
» Datum Pariſius anno Domini milleſimo quingen-
» teſimo viceſimo ſeptimo, indictione primâ, die
» verò dominicâ primâ menſis Martii, pontificatus
» ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri do-
» mini CLEMENTIS divinâ providentiâ papæ
» ſeptimi anno quinto. Et ego Andræas *Riboteau*
» preſbyter Pictavenſis diœceſis, bachalarius in de-
» cretis, publicus apoſtolica & imperiali auctori-
» tatibus curiarumque conſervationis privilegio-
» rum apoſtolicorum ſtudii famoſæ univerſitatis ac
» epiſcopalis Pariſienſis notarius juratus, quia ſu-
» pradictorum dominorum vicariorum conſtitu-
» tioni, creationi, poteſtatis dationi, creationi,
» & nominationi, ceteriſque præmiſſis, dum ſic
» ut ſuprà ſcribuntur, dicerentur, agerentur, &
» fierent, unà cum notario publico ſuprà ſcripto
» præſens fui, eaque ſic fieri vidi, ſcivi, & audivi.
» Idcirco huic præſenti publico inſtrumento manu
» alterius fideliter ſcripto, ſignum meum publicum
» & conſuetum in fidem & teſtimonium veritatis
» præmiſſorum appoſui requiſitus & rogatus.

Clerus diœceſis Lugdunenſis.

Adveniente autem dictâ horâ ſecundâ poſt meridiem dicti diei ſabbati viceſimæ primæ prædicti menſis Martii, ut ſuprà aſſignata, convocatis & congregatis in ſupradicta aula majori dicti palatii archiepiſcopalis Lugdunenſis, qui ad dictum concilium provinciale advenerant, & exhibitis rotulis eorum, qui ad hoc citati fuerant, altâ voce fuerunt vocati, prout in rotulis hujuſmodi continebatur, & primo de civitate & diœceſi Lugdunenſibus præfatus reverendiſſimus in Chriſto pater & dominus dominus archiepiſcopus Lugdunenſis, qui ex cauſis contentis & deſcriptis in litteris per eum miſſis, & vicariatus generalis ad hoc per eum paſſati & miſſi ſuperius inſertis, non potuit nec poteſt huic concilio & congregationi adeſſe, verùm tamen pro eo comparuit venerabilis & egregius vir dominus Rolinus de Sinemuro canonicus & ſacriſta ſupradictæ eccleſiæ Lugdunenſis, in ſpiritualibus & temporalibus ejus generalis vicarius, ad hoc ſufficienter fundatus, ut publico docuit vicariatus hujuſmodi & procurationis inſtrumento producto & dimiſſo, nec non etiam venerabilis vir dominus Hugo *Dupuy* jurium doctor, civis Lugdunenſis, dicti reverendiſſimi domini archiepiſcopi metropolitani & primatis procurator generalis & notarius, qui ob ideo nominibus prædictis dictum reverendum dominum archiepiſcopum metropolitanum & primatem, & ejus abſentiam excuſandam de hujuſmodi ſua comparitione & excuſatione actum petendo, excuſavit. Pro ſupradicta eccleſia Lugdunenſi & illius capitulo venerabilis & egregius vir dominus Johannes *Miete* decretorum doctor decanus dictæ eccleſiæ Lugdunenſis. Item, reverendus dominus ANTHONIUS DE ELBONE abbas monaſteriorum Savigninaci & Inſulæ-Barbaræ commendatarius, & adminiſtrator perpetuus prioratus conventualis ſancti Regnoberti in foreſio ordinis ſancti Benedicti Lugdunenſis diœceſis. Pro reverendo domino abbate monaſterii Athanacenſis Lugdunenſis prædicti ordinis, debitè vocato & expectato nullus comparuit, contra quem per dictum reverendum dominum epiſcopum Matiſconenſem vicarium generalem & præſidentem in dicto concilio, auctoritate ejuſdem concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro reverendo domino abbate ſancti Eugendi Jurenſis ordinis ſancti Benedicti prædictæ Lugdunenſis diœceſis nullus comparuit, contra quem propterea per dictum dominum præſidentem auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus cum commodo de jure debito. Pro reverendo domino abbate monaſterii Bellævillæ ordinis clericorum regularium ſancti Auguſtini prædictæ Lugdunenſis diœceſis debitè vocato & expectato nullus comparuit, contra quem propterea per dictum dominum præſidentem dictâ auctoritate fuit conceſſus defectus cum commodo de jure debito. Pro reverendo domino abbate monaſterii de Jugo-Dei ordinis ſancti Benedicti prædictæ Lugdunenſis diœceſis debitè vocato & expectato nullus comparuit, contra quem per dictum reverendum dominum præſidentem dicta auctoritate fuit conceſſus defectus cum commodo de jure debito. Pro reverendo domino abbate Benedictionis-Dei ordinis Ciſtercienſis prædictæ Lugdunenſis diœceſis debitè vocato & expectato nullus comparuit, contra

Digitized by Google

Anno 1527.

quem prout ſuprà fuit conceſſus defectus cum A commodo de jure debito. Pro reverendo domino abbate Vallis-Benedictæ ordinis Ciſtercienſis prædictæ Lugdunenſis diœceſis commendatario & adminiſtratore perpetuo dicti monaſterii, priore prioratus conventualis de Candiaco in Foreſio ordinis ſancti Benedicti, prædictæ Lugdunenſis diœceſis, venerabilis & religioſus vir dominus Anthonius de ſancto Præjecto commendatarius & prior, qui de hujuſmodi ſua comparitione petiit actam ſibi concedi. Pro reverendo domino abbate monaſterii de Miratorio ordinis Ciſtercienſis dictæ Lugdunenſis diœceſis nullus comparuit, contra quem propterea fuit conceſ- B ſus defectus cum commodo de jure debito. Pro venerabilibus viris dominis obedientiario & capitulo eccleſiæ collegiatæ ſancti Juſti Lugdunenſis comparuit venerabilis vir dominus Anthonius *Jorreu* dictæ eccleſiæ obedientiarius. Pro venerabilibus viris dominis camerario & capitulo eccleſiæ collegiatæ ſancti Pauli Lugdunenſis venerabiles viri domini Matthæus *Bellievre* cantor, Cathelanus *Bellievre*, & Anthonius *de Montdeſert* canonici dictæ eccleſiæ collegiatæ ſancti Pauli. Pro dominis ſacriſta & capitulo eccleſiæ collegiatæ ſancti Nicetii Lugdunenſis comparue- C runt venerabiles viri domini Johannes Gautheretti jurium doctor, & Petrus *Chalendat* canonici ipſius eccleſiæ. Pro dominis præpoſito & capitulo Forverii comparuit venerabilis & egregius vir dominus Bertrandus de Turre, aliàs de ſancto Vitale, dictæ eccleſiæ præpoſitus. Pro venerabilibus viris dominis decano & capitulo eccleſiæ beatæ Mariæ Montis-Briſſonis Lugdunenſis diœceſis comparuit venerabilis & egregius vir dominus Chriſtoforus *de Lenis* canonicus eccleſiæ Lugdunenſis & dictæ eccleſiæ beatæ Mariæ Montis-Briſſonis, ad hoc ab eiſdem dominis decano & capitulo debitè fundatus, ut publico docuit procurationis inſtru- D mento per eum producto & dimiſſo. Pro dominis decano & capitulo eccleſiarum collegiatarum ſancti Thomæ de Cuyſello & de Cabanis Lugdunenſis diœceſis ſimul perpetuo canonicè unitarum nullus comparuit, contra quem propterea fuit auctoritate quâ ſuprà conceſſus defectus cum commodo de jure debito. Pro dominis priore & conventu Savigniaci ordinis Cluniacenſis dictæ Lugdunenſis diœceſis nullus comparuit, contra quos propterea fuit auctoritate quâ ſuprà conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro prioratu conventuali ſancti Irenæi Lugdunenſis ordinis canonicorum regu- E larium ſancti Auguſtini, comparuit venerabilis vir dominus Stephanus Laurentini jurium doctor, dicti prioratus commendatarius & adminiſtrator perpetuus. Pro prioratu beatæ Mariæ de Plateria Lugdunenſis ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini ſub regula ſancti Ruphi, comparuit religioſus vir frater Jacobus *de Lage* canonicus regularis dicti prioratus procurator fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento venerabilis viri domini Stephani *Rinoyre* prioris dicti prioratus, quem excuſavit propterea, quia perſonaliter eſt in curia illuſtriſſimi principis domini ducis Sabaudiæ, & ab eodem domino duce, ut idem frater Jacobus affirmavit mandatus. Pro domino priore prioratus conventualis ſancti Martini de Amberta ordinis Cluniacenſis Lugdunenſis diœceſis nullus comparuit, contra quem propterea auctoritate quâ ſuprà, fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro priore & conventu prioratus conventualis ſancti Romani *le Puy* ordinis ſancti Benedicti Lugdunenſis diœceſis comparuit venerabilis & egregius vir dominus Petrus *Bournel* canonicus eccleſiæ Lugdunenſis, dicti prioratus commendatarius & adminiſtrator perpetuus. Pro prioratu conventuali Montiſberdini ordinis Cluniacenſis Lugdunenſis diœceſis nullus comparuit, idcirco contra priorem dicti prioratus non comparentem per ſe, nec per alium, fuit conceſſus auctoritate quâ ſuprà defectus, cum commodo de jure debito. Pro priore prioratus conventualis Savigniaci ſecùs Montem-Briſonem ordinis ſancti Benedicti Lugdunenſis diœceſis comparuit magiſter Petrus *Gingon* procurator venerabilis viri domini Petri Juvenis-Ruffi commendatarii & adminiſtratoris perpetui dicti prioratus, ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento, per eum exhibito & dimiſſo, non tamen ſpecialiter, nec expreſsè ad actum hujuſmodi. Pro prioratu conventuali de *Pomiers* ordinis Cluniacenſis prædictæ Lugdunenſis diœceſis comparuit venerabilis & religioſus vir frater . . . . . dicti prioratus prior. Pro prioratu ſancti Martini de Montetrotterio ordinis ſancti Benedicti Lugdunenſis diœceſis, comparuit venerabilis vir dominus Johannes *de Vauzelles*, jurium doctor, miles in eccleſia Lugdunenſi, dicti prioratus commendatarius & adminiſtrator perpetuus, qui de hujuſmodi ſua comparitione petiit actam ſibi fieri. Pro præceptore præceptoriæ ſancti Georgii Lugdunenſis ordinis hoſpitalis ſancti Johannis Jeroſolymitani & aliis præceptoribus & religioſis ejuſdem ordinis Lugdunenſis diœceſis nullus comparuit, contra quos propterea fuit conceſſus defectus auctoritate dicti concilii provincialis, cum commodo de jure debito.

Clerus Auguſtodunenſis diœceſis.

Deinde altâ & intelligibili voce fuerunt vocati deſcripti in Rotulo eccleſiæ & epiſcopatus Æduenſis, & primò reverendus in Chriſto pater dominus JACOBUS epiſcopus Æduenſis, pro quo comparuit venerabilis vir dominus Nicolaus *Hunaud* canonicus Æduenſis ab eo inſtructus per litteras miſſivas per eum exhibitas & dimiſſas, tantumque fuerunt admiſſæ & retentæ. Pro venerabilibus viris dominis decano & capitulo eccleſiæ Æduenſis comparuit venerabilis vir dominus Georgius *Guy* canonicus ipſius eccleſiæ Æduenſis, abbas ſancti Stephani in ipſa eccleſia Æduenſi, ad hoc debitè fundatus, ut publico docuit procuratoris inſtrumento, tradito & dimiſſo, dicens dictos dominos decanum & capitulum per ſuam creationem, per ſedem apoſtolicam & ſpeciale privilegium ejuſdem ſedis fuiſſe & eſſe ab omni juriſdictione dicti domini epiſcopi Æduenſis exemtos, & eidem ſedi apoſtolicæ immediatè ſubjici, & propterea per litteras dicti domini epiſcopi non debuiſſe vocari, cum prout dicit in eos nullam habeat juriſdictionem, proteſtans quod vocatio hujuſmodi

Digitized by Google

ſic facta, & comparitio quam præterea facit, non poſſit dictis dominis decano & capitulo in futurum ſuæ exemtioni & ſuis privilegiis præjudicare. Quæ proteſtatio fuit admiſſa, quatenus de jure debuit admitti, de quo idem dominus Georgius *Guy* canonicus & abbas procurator petiit actam & inſtrumentum ſibi concedi. Pro reverendo domino abbate monaſterii ſancti Martini Æduenſis ordinis ſancti Benedicti nullus comparuit, contra quem auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro domino abbate Verziliacenſis ordinis ſancti Benedicti prædictæ Æduenſis diœceſis nullus comparuit, contra quem propterea auctoritate dicti concilii provincialis fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro domino abbate Flavigniaci ordinis ſancti Benedicti prædictæ Æduenſis diœceſis comparuit venerabilis vir dominus Nicolaus *Unaud*, ad hoc debite fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento, exhibito & dimiſſo. Pro domino abbate ſancti Leonardi Corbigniaci ordinis ſancti Benedicti dictæ Æduenſis diœceſis nullus comparuit, contra quem propterea auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro domino abbate ſancti Martini de Chora ordinis ſancti Benedicti prædictæ Æduenſis diœceſis comparuit ſupradictus dominus Georgius *Guy* canonicus Æduenſis ad hoc debite fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento exhibito & dimiſſo. Pro domino abbate de Fontaneyo vel de Fontaneto ordinis Ciſtercienſis prædictæ Æduenſis diœceſis comparuit ſupradictus dominus Nicolaus *Unaud*, ad hoc debite fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento exhibito & dimiſſo. Pro domino abbate de Buſſeria ordinis ſancti Benedicti prædictæ Æduenſis diœceſis nullus comparuit, contra quem propterea fuit conceſſus defectus auctoritate dicti concilii provincialis. Pro domino abbate Beatæ Mariæ Sanctiloci, aliàs Septem fontium ordinis Ciſtercienſis prædictæ Æduenſis diœceſis. . . . . .

Pro domino abbate monaſterii ſanctæ Margaritæ ordinis ſancti Auguſtini prædictæ Æduenſis diœceſis comparuit venerabilis vir dominus Georgius *Guy* canonicus Æduenſis, dicti monaſterii commendatarius & adminiſtrator perpetuus. Pro domino abbate monaſterii Oignaci ordinis ſancti Auguſtini prædictæ Æduenſis diœceſis comparuit dominus Nicolaus *Unaud* ejus procurator fundatus, ut docuit publico procurationis inſtrumento producto & dimiſſo, qui eumdem dominum abbatem & ipſius abſentiam excuſavit, propter gravem infirmitatem ejuſdem domini abbatis, quam juxta poteſtatem ſibi ſuper hoc attributam, ſuo inſtrumento affirmavit, & de illa per atteſtationem ſuper hoc factam & productam ſufficienter juſtificavit. Pro venerabilibus viris dominis decano & capitulo eccleſiæ collegiatæ beatæ Mariæ de Belna prædictæ Æduenſis diœceſis, comparuerunt venerabiles viri domini Georgius *Guy* & Prudentius de *Mypont* jurium doctor, canonici ipſius eccleſiæ collegiatæ beatæ Mariæ de Belna, ad hoc nihilominus debite fundati, conſtante publico inſtrumento producto & dimiſſo. Pro venerabilibus viris dominis decano & capitulo Avalonis prædictæ Æduenſis diœceſis comparuit præfatus Nicolaus *Unaud* eorum procurator, ad hoc debite fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo. Pro venerabilibus viris dominis decano & capitulo eccleſiæ collegiatæ Sede-loci ſive Salvi-loci, prædictæ Æduenſis Diœceſis comparuit venerabilis vir dominus Petrus Cornuti, canonicus dictæ eccleſiæ collegiatæ ad hoc debite fundatus, ut docuit publico procurationis inſtrumento producto & dimiſſo. Pro venerabilibus viris dominis præpoſito & capitulo eccleſiæ collegiatæ Beatæ Mariæ Æduenſis comparuit dominus Petrus *Boſſard* canonicus ipſius eccleſiæ collegiatæ Beatæ Mariæ Æduenſis diœceſis, capitulum hujuſmodi à quacumque juriſdictione ordinaria fore exemtum & ſedi apoſtolicæ per ſpeciale privilegium immediate ſubditum, & propterea de hujuſmodi exemtione, & quia comparitio hujuſmodi eidem capitulo & ſuæ exemtioni prædictæ non poſſit in futurum nocere ſolemniter proteſtando, & de hujuſmodi ſua proteſtatione nomine prædicto actam petendo, ac de procuratorio ſuo per publicum inſtrumentum ſuper hoc paſſatum & dimiſſum docendo, quæ proteſtatio per concilium hujuſmodi quatenus de jure fuit admiſſa. Pro venerabilibus viris dominis decano & capitulo eccleſiæ collegiatæ Beatæ Mariæ de Molinis in Borboneſio prædictæ Æduenſis diœceſis nullus comparuit, contra quos propterea auctoritate dicti concilii provincialis fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro venerabilibus viris dominis decano & capitulo eccleſiæ collegiatæ Vergeii prædictæ Æduenſis diœceſis comparuit ſæpedictus venerabilis vir dominus Georgius *Guy* canonicus dictæ eccleſiæ collegiatæ, ad hoc ab eis fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento per eum producto & dimiſſo. Pro venerabilibus viris dominis decano & capitulo eccleſiæ collegiatæ Montiſacuti prædictæ Æduenſis diœceſis comparuit dominus Gilbertus *Magni* canonicus ipſius eccleſiæ. Pro venerabilibus viris dominis decano & capitulo Sinemuri Brionenſis prædictæ Æduenſis diœceſis comparuit ſæpefatus venerabilis vir dominus Georgius *Guy* canonicus & ſacriſta ipſius eccleſiæ collegiatæ, procurator ad hoc debite fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento tradito & dimiſſo. Pro capitulo eccleſiæ collegiatæ de Tillio prædictæ Æduenſis diœceſis nullus comparuit, contra quos propterea auctoritate dicti concilii provincialis fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro venerabilibus viris dominis de capitulo Cerduni prædictæ Æduenſis diœceſis nullus comparuit, contra quos propterea fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro venerabilibus viris dominis decano & capitulo Caſtri-Cenſorii prædictæ Æduenſis diœceſis nullus comparuit, contra quos propterea auctoritate qua ſupra fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro decanatu Paredi ordinis Clunia-

Digitized by Google

cenſis prædictæ Æduenſis diœceſis nullus comparuit, quia aſſeritur decanatum hujuſmodi fuiſſe auctoritate apoſtolica vel aliàs menſæ abbatiali Cluniacenſi perpetuò unitum. Pro venerabili & religioſo viro domino priore Perreciaci ordinis Cluniacenſis, prædictæ Æduenſis diœceſis comparuit venerandus pater dominus Claudius de Magdalena, dicens priorem dicti prioratus non potuiſſe nec poſſe ibi comparere, cum neceſſario habeat comparere in concilio Pariſienſi ratione cujuſdam alterius ſui beneficii conventualis, à quo tamen nullum habet procurationis mandatum, ſed pro eo promiſit & promittit ratificari eum facere omnia geſta & agenda in hujuſmodi concilio provinciali. Pro prioratu conventuali Marcignaci prædicti ordinis Cluniacenſis prædictæ Æduenſis diœceſis, comparet venerabilis religioſus vir frater Claudius de Magdalena dicti prioratus prior, dicens prioratum hujuſmodi & illius priorem eſſe immediate ſubditos reverendo domino abbati Cluniacenſi, & propterea ſedi apoſtolicæ per privilegia ejuſdem ſedis dicto ordini conceſſa à juriſdictione cujuſcumque alterius ordinarii exemtos, & inde proteſtatus fuit & proteſtatur ſolemniter, quod hujuſmodi ſua comparitio, quam perſonaliter facit, non poſſit aut debeat dictis priori & ordini & ſuis ſucceſſoribus quomodolibet in futurum obeſſe vel nocere, de qua proteſtatione petiit actam ſibi fieri. Procurator verò venerandiſſimi domini archiepiſcopi Lugdunenſis fecit proteſtationes contrarias, quæ proteſtationes fuerunt hinc inde admiſſæ quatenus de jure debuerunt admitti. Pro prioratu ſancti Vivantii prædictorum ordinis & diœceſis comparet præfatus dominus Claudius de Magdalena prior, faciens conſimiles proteſtationes. Similiter & præfatus dominus procurator generalis contrarias, quæ fuerunt hinc inde, prout ſupra, quatenus de jure admiſſæ. Pro priore prioratus Beatæ Mariæ Sinemuri in Auxeto prædicti Æduenſis diœceſis nullus comparuit, contra quem propterea auctoritate dicti concilii provincialis fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro prioratu Augiaci ordinis prædictæ Æduenſis diœceſis, comparuit venerabilis vir dominus Prudentius de *Mypont* jurium doctor, ipſius prioratus commendatarius & adminiſtrator perpetuus, auctoritate apoſtolica deputatus, dicens prioratum ſuum hujuſmodi non eſſe conventualem, & ideo prioratum ipſum non debuiſſe in hoc negotio cum aliis prioratibus conventualibus ſupradictis annumerari: quare proteſtatus fuit & proteſtatur quod hujuſmodi ſua comparitio quam facit, non poſſit ſibi neque ſuis ſucceſſoribus in futurum nocere, quæ proteſtatio quatenus de jure fuit admittenda admiſſa fuit. Pro priore prioratus conventualis ſancti Symphoriani ſecus & extra Æduam ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini comparuit venerabilis & religioſus vir frater Petrus de *Marxelly* prior dicti prioratus. Pro prioratu de Magobrio ordinis ſancti Benedicti prædictæ Æduenſis diœceſis, comparuit præfatus venerabilis vir dominus Georgius *Guy* cano-

A nicus Æduenſis pro priore ſive commendatario dicti prioratus ad hoc ſpecialiter ab eo conſtitutus, ut publico docuit procurationis inſtrumento per eum prædicto & dimiſſo. Pro priore Vallis-ſancti Benedicti ordinis prædictæ Æduenſis diœceſis nullus comparuit, quare contra eum auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro priore Borbonii ordinis prædictæ Æduenſis diœceſis nullus comparuit, quare contra eum auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro priore prioratus ſancti Johannis Sinemuri in Au-
B xeto ordinis prædictæ Æduenſis diœceſis, nullus comparuit, quare contra ipſum auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro prioratu Cartuſienſium de Belna prædictæ Æduenſis diœceſis, & pro aliis quatuor prioratibus ſive monaſteriis eorumdem ordinis & diœceſis, comparuit venerabilis & religioſus vir frater Georgius *Tirſe* dicti ordinis, cum litteris miſſivis domini prioris Cartuſiæ prædictæ de Belna, propter ipſius gravem ægritudinem, qua perſonaliter detinetur, & dicto nomine proteſtatus fuit de exemtione & privilegiis dicti ordinis, quodque hu-
C juſmodi ſua comparitio non poſſit in futurum dictis prioribus & ordini neque ſuis privilegiis & exemtionibus quæ allegavit, quomodocumque obeſſe, quæ proteſtationes, quatenus de jure fuerunt admittendæ, fuerunt auctoritate concilii hujuſmodi admiſſæ. Pro præceptoribus de Spinatia, de Bunacis, & de Bolariis, de Monte-Roberto, & *Dillan*, de Occeyo, de *Normyeos*, & de *Noydant* ordinis hoſpitalis Sancti Johannis Jeroſolymitani, prædictæ Æduenſis diœceſis, comparuit nobilis & venerabilis vir frater Petrus de *Pittoys*, miles prædicti ordinis, ad hoc debite fundatus: ut publico docuit procurationis inſtru-
D mento per eum exhibito & dimiſſo: prout in dicto nomine dixit & allegavit, quod omnes & ſinguli religioſi prædicti ordinis, & tam magnus magiſter, priores, ballivi, præceptores & alii ipſius ordinis per infinita privilegia ſedis apoſtolicæ per ſanctiſſimum dominum noſtrum CLEMENTEM divina providentia papam ſeptimum modernum noviſſimè innovata, & de novo conceſſa, notoria & manifeſta, & per ſereniſſimum dominum noſtrum FRANCISCUM Francorum regem chriſtianiſſimum recepta & approbata fuerunt, & ſunt ab omni juriſdictione ſpirituali & temporali, quorumcumque ordinariorum,
E necnon principum exemti, & magno Magiſtro dicti ordinis ſeu ſedi apoſtolicæ immediatè ſubditi, nec habent quemcumque ſuperiorem præterquam dictum magnum Magiſtrum aut præfatam ſedem apoſtolicam, nec tenentur ipſi religioſi ad ſolutionem vel præſtationem alicujus collectæ, decimæ vel alterius cujuſcumque ſubſidii: quin immo ab illis unà cum rebus & bonis ſuis univerſis ſunt, ut præmittitur, penitus & omnino exemti, propter quod non debuerunt, ut dicit ipſo frater Petrus *Putoys* præceptor, nomine prædicto, ad hujuſmodi concilium vocari, cum etiam præceptoriæ & alia beneficia ſua prædicta

Digitized by Google

Anno 1527.

non ſint conventuales nec conventualia : quare dicto nomine proteſtatus fuit, quod hujuſmodi ſua comparitio, quam facit, eis, & dicto ordini aut ſuis pro tempore ſucceſſoribus in futurum, & dictis ſuis privilegiis & exemtionibus non poſſit quovis modo obeſſe vel nocere, de hujuſmodi ſua proteſtatione actum ſive publicum inſtrumentum petendo, quæ proteſtatio quatenus de jure admittenda, fuit auctoritate dicti concilii admiſſa. Pro priore ſancti Saturnini de Boſco ordinis prædictæ Æduenſis diœceſis nullus comparuit : quare auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus contra dictum dominum priorem, cum commodo de jure debito. Pro priore prioratus Braigniaci ordinis prædictæ Æduenſis diœceſis nullus comparuit: quare contra eum auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito.

Clerus diœceſis Lingonenſis.

Deinde alta & intelligibili voce fuerunt ibidem vocati deſcripti in Rotulo eccleſiæ & epiſcopatus Lingonenſis. Et primo reverendus in Chriſto pater dominus MICHAEL epiſcopus dux Lingonenſis, pro quo comparuerunt venerabiles viri domini Dionyſius *Blanchet* canonicus eccleſiæ Lingonenſis, & Johannes *Guyouſt* jurium licenciatus, vicarii & procuratores in hoc negotio dicti reverendi domini MICHAELIS epiſcopi ducis ad hoc debite fundati, ut publico docuerunt vicariatus & procurationis inſtrumento producto & dimiſſo, dicentes per vocis organum dicti domini Johannis *Guyouſt*, quod ex antiqua & approbata ac legitima præſcripta conſuetudine vel aliàs in hujuſmodi concilio provinciali primus locus poſt reverendiſſimum dominum archiepiſcopum metropolitanum & primatem Lugdunenſem debitus, prout in conſimilibus conciliis hactenus in provincia Lugdunenſi celebratis fuit obſervatum, ut conſtare aſſerunt actis & publicis inſtrumentis in dictis conciliis receptis & expeditis. Dicebat præterea dictus dominus Johannes *Guyouſt*, quod vicarii dicti reverendi domini epiſcopi ducis Lingonenſis erant in hoc concilio honorandi, eis honore & ſede, quibus ipſe reverendus dominus epiſcopus Lingonenſis eſſet honorandus, ſi præſens adeſſet. Ideo dicto nomine fecit proteſtationes quod per ſeſſionem dominorum abbatum in dicto concilio non poſſit in futurum vicariis dicti domini epiſcopi Lingonenſis præjudicium aliquod generari. Cui fuit reſponſum, per dictum reverendum dominum epiſcopum Matiſconenſem vicarium generalem in dicto concilio provinciali præſidentem ſub hiis verbis: Proteſtationes veſtras hinc inde, quatenus de jure poſſumus & debemus, recipimus & admittimus, & illis vobis & cuilibet veſtrûm quod de jure poterunt & debebunt, ſalvis vice & auctoritate quibus fungimur; & ne concilium provinciale hujuſmodi ex hoc differatur, ordinamus quod ſedeatis omnes prout inferius dicetur, & nihilominus, ſi quis de ſeſſione hujuſmodi conqueratur, & prætendat aliquod privilegium, vel indultum, aut aliquam conſuetudinem antiquam vel approbatam alibi ſedendi, deſignamus diem lunæ poſt dominicam de *Quaſimodo* proximè venturam ad docendum de privilegio indulto vel conſuetudine hujuſmodi, & ordinandum ſuper hoc vocatis ſicut intererit, prout juris fuerit rationis. Et præterea dicto nomine ſolemniter & debito proteſtatus fuit & proteſtatur, quod per hujuſmodi ſeſſionem & loci aſſignationem in quibus aſſignatur dicto reverendo domino epiſcopo duci Lingonenſi ſeſſio & locus poſt reverendum dominum epiſcopum Æduenſem, de quo tamen ob reverentiam regiæ majeſtatis, & ne concilium provinciale hujuſmodi ex contentione quæ præterea poſſet accidere impediatur vel differatur, non intendunt præſentialiter contendere, vel diſceptare aliquod præjudicium dicto reverendo domino epiſcopo duci, & ſuæ eccleſiæ, & dignitati epiſcopali Lingonenſi, aut ſuis ſucceſſoribus epiſcopis Lingonenſibus canonicè introducentibus, nunc vel in futurum poſſit aliquod præjudicium generari, quominus ipſe & ſui ſucceſſores in futurum inſequendo dictam conſuetudinem poſſint & valeant in conſimilibus conciliis immediatè poſt præfatum reverendiſſimum dominum archiepiſcopum metropolitanum & primatem Lugdunenſem ſedere & locum habere. De quibus proteſtationibus, ut præmittitur, factis, dicti domini vicarii & procuratores nomine prædicto petierunt actam & publicum inſtrumentum. Præfatus verò dominus Nicolaus *Unaud* procurator ſupradicti reverendi domini epiſcopi Æduenſis & nomine ejuſdem fecit contrarias proteſtationes : quæ proteſtationes hinc inde factæ per præfatum reverendum dominum epiſcopum Matiſconenſem vicarium generalem ſupradicti reverendiſſimi domini archiepiſcopi Lugdunenſis in hujuſmodi concilio præſidentem, quatenus de jure fuerunt admittendæ, auctoritate dicti concilii receptæ & admiſſæ extiterunt. Pro venerabilibus viris dominis decano & capitulo eccleſiæ Lingonenſis comparuerunt venerabiles viri domini Ludovicus *Putoys* ſacræ Theologiæ doctor, & Hector *Guerrier* canonici ipſius eccleſiæ Lingonenſis, procuratores ad hoc fundati, ut publico docuerunt procurationis inſtrumento; in ea tamen qualitate in qua fuerunt conſtituti, & quod procuratorium propterea petierunt in hujuſmodi proceſſu de verbo ad verbum inſeri, & ideo fuit inferius inſeri mandatum, dicentes per vocis organum dicti domini Ludovici *Putoys* quod ex conceſſione, privilegio & indulto à ſede apoſtolica dictis dominis decano & capitulo gratiosè conceſſis, & ex vi illorum ac ex antiqua & approbata ac legitimè præſcripta conſuetudine ipſi domini decanus & capitulum ſunt immediatè ſubditi prædictæ ſedi apoſtolicæ, & à jurisdictione & auctoritate tam præfati reverendi domini epiſcopi Lingonenſis quam ſupradicti reverendiſſimi domini archiepiſcopi metropolitani & primatis Lugdunenſis exemti, qui ideo ad hujuſmodi concilium provinciale non debuerunt vocari, per litteras dicti reverendi domini epiſcopi Lingonenſis, nec auctoritate ipſius, & propterea dicto nomine proteſtati ſunt & proteſtantur, quod per hanc ſuam comparitionem quam faciunt, non intendunt aliquo modo præjudicare

Digitized by Google

Anno 1517.

dictis ſuis proteſtationibus, conceſſioni, privilegio & indulto apoſtolicis, neque ſuæ conſuetudini antiquæ & legitimè præſcriptæ, quas & quæ intendunt ſibi ſemper fore ſalvas & ſalva, cum expreſſa ſuper omnibus & ſingulis præmiſſis proteſtatione, præſente ibidem ſupradicto venerabili viro domino Johanne *Guyouſt* presbytero jurium licenciato, vicario & procuratore dicti domini epiſcopi Lingonenſis, dicente dicto nomine quod comparitio dictorum de capitulo non debet admitti, niſi rejecta primo illa qualitate, qua dicunt ſe immediatè eſſe ſubjectos ſedi apoſtolicæ, & à juriſdictione & auctoritate dicti reverendi domini epiſcopi Lingonenſis exemtos, de quo nullomodo apparet, nec umquam apparebit, quod ſint exemti ab auctoritate diœceſani: cujus intentio eſt de jure communi fundata, & per conſequens debent dicti de capitulo pro contumacibus reputari, præſente etiam venerabili viro domino procuratore generali ſupradicti reverendiſſimi domini archiepiſcopi metropolitani & primatis Lugdunenſis pro ipſo reverendiſſimo domino archiepiſcopo metropolitano & primate, dicente quod exemtio non præſumitur, quodque præfati domini decanus & capitulum debent reputari contumaces, niſi compareant modo & forma debitis, rejectis qualitatibus & proteſtationibus ſuis prædictis, per quas nituntur contra præcipua diſciplinæ eccleſiaſticæ fundamenta ſe ſubtrahere, & eximere à præſtatione reverentiæ, quam omni jure debent ſuis ſuperioribus, & alias dixerunt dicti procuratores præfatorum reverendi domini epiſcopi Lingonenſis, & reverendiſſimi archiepiſcopi Lugdunenſis, prout in quadam membrana papiri præmiſſa quam tradiderunt plenius dicitur contineri. Quibus hinc inde auditis, præfatus reverendus dominus epiſcopus Matiſconenſis vicarius generalis ſupradicti reverendiſſimi domini archiepiſcopi metropolitani & primatis in dicto concilio præſidens dictis partibus aſſignavit diem lunæ proximam venturam, quæ erit vigeſima-tertia hujus menſis, ad ordinandum ſuper præmiſſis, prout juris fuerit & rationis.

Tenor autem dicti procuratorii inſtrumenti ſupradictorum dominorum decani & capituli Lingonenſis, ut præmittitur, producti, & ibi inſeri petiti ſequitur & eſt talis.

» Univerſis præſentes litteras inſpecturis decanus & capitulum inſignis eccleſiæ Lingonenſis ad Romanam eccleſiam immediatè pertinentis ſalutem in domino. Notum facimus quod nos in loco capitulari dictæ noſtræ Lingonenſis eccleſiæ, more & tempore ſolitis, propter infra ſcripta capitulantes, & capitulariter ſedentes, fecimus, conſtituimus, creamus & ordinamus, prout tenore dictarum præſentium fecimus, conſtituimus, creamus, & ordinamus, noſtros veros certoſque procuratores legitimos dilectos fratres & canonicos noſtros magiſtros Ludovicum *Putoys* in ſacra theologia doctorem, Hectorem *Guerrier* abſentes tamquam præſentes & eorum quemlibet in ſolidum ſpecialiter videlicet & expreſsè, ad pro nobis & nomine noſtro ſe præſentandum in congregatione ſeu provinciali con- A cilio Lugdunenſi die vigeſima menſis martii proximè venturi, & aliis continuandis diebus celebrando, ibidemque exponendum & declarandum noſtram Lingonenſem eccleſiam ac nos conſtituentes præfatos, ſanctæ ſedis apoſtolicæ eſſe immediatè ſubditos. Ideoque nullatenus potuiſſe vel poſſe evocari ſeu citari quoquomodo litteris mandato ſeu auctoritate reverendiſſimi in Chriſto patris & domini domini archiepiſcopi Lugdunenſis Galliarum primatis, nec conſequenter alicujus ex ſuffraganeis ipſius, nec itaque jam dictos conſtituentes non intendere illorum virtute illic comparere, ſed ad deliberandum B ſupra dicta & cum proteſtatione expreſſa de nullitate mandatorum hujuſmodi, propter hoc per præfatum reverendum decretorum & executionis earumdem citationumque ac omnium inde ſequentium quorumcumque, quantum hoc tangit ſeu tangere poteſt nos & prædictam noſtram eccleſiam, juraque & exemtiones ejuſdem de dictiſque declaratione & proteſtationibus inſtrumentum unum vel plura petendum & requirendum, & ſi forſan opus fuerit pro nobis & nomine noſtro in dicto loco reſpondendum, deliberandum, & alias agendum, una cum aliis prout melius, opportunius & commodius viſum C fuerit expedire, pro communi eccleſiæ Gallicanæ totiuſque reipublicæ integritate & utilitate, regnique hujus chriſtianiſſimi & ſubditorum quam optimo ſtatu & tranquillitate, & generaliter omnia alia & ſingula faciendum, dicendum, & exercendum, quæ nos præfati conſtituentes faceremus, ac facere poſſemus, ſi ibidem præſentes intereſſemus in noſtris perſonis, etiam ſi aliqua ſint quæ mandato indigeant ſpecialiori, quod his præſentibus ſit expreſſum, promittentes nos gratum ratumque habere ac perpetuo habituros totum id & quicquid per eoſdem procuratores noſtros, & eorum quemlibet D in ſolidum dictum reſponſum factumque & geſtum fuerit in præmiſſis, & circa præmiſſa, ſub expreſſa obligatione & hypotheca omnium & ſingulorum bonorum noſtrorum, & præcipuè temporalis prædictæ noſtræ Lingonenſis eccleſiæ, necnon ſub omni juris & facti renunciatione, ad hæc neceſſaria pariter & .... In quorum teſtimonium præſentes litteras ſigno manuali ſecretarii noſtri ordinarii ſubſignati & ſigillo cameræ noſtræ communiri fecimus. Datum Lingonis in capitulo noſtro die ſeptima menſis martii anno domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſeptimo, præſentibus dominis Leonardo E *Viard* & Johanne *Giblat* presbyteris Lingonis commorantibus, teſtibus ad præmiſſa vocatis & requiſitis de mandato dominorum de capitulo *Thibault*. «

Pro domino abbate monaſterii ſancti Benigni Divionis ordinis ſancti Benedicti Lingonenſis diœceſis comparuit reverendiſſimus in Chriſto pater dominus FREDERICUS FREGOSUS archiepiſcopus Salernitanus commendatarius & adminiſtrator perpetuus dicti monaſterii. Pro domino abbate ſancti Michaëlis prope Tornodorum ordinis ſancti Benedicti prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuit magiſter Johannes

Digitized by Google

Anno 1517.

Ferlat notarius civis Lugdunenſis, procurator reverendi patris domini Stephani *de Niceyo* abbatis dicti monaſterii, ad hoc ab eo fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento, producto & dimiſſo, allegans ipſius reverendi abbatis gravem infirmitatem, petendo propter ipſam à perſonali præſentia excuſam. Pro domino abbate Melugdenſi ordinis ſancti Benedicti prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuit reverendus dominus *Darmanville* abbas dicti monaſterii. Pro reverendo domino abbate ſancti Stephani Divionis ordinis ſancti Auguſtini, prædictæ Lingonenſis diœceſis, comparuit Nicolaus *Unaud* procurator ab eodem domino abbate ſpecialiter deputatus, conſtante publico procurationis inſtrumento producto & dimiſſo, qui vigore poteſtatis ſibi ſuper hoc attributæ excuſavit abſentiam ipſius domini abbatis, propter illius gravem infirmitatem, quam dicto nomine affirmavit. Pro domino abbate Beſuenſi ordinis ſancti Benedicti prædictæ Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, contra quem propterea fuit auctoritate dicti concilii provincialis conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro domino abbate Moliſmenſi ordinis ſancti Benedicti prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuit venerabilis & egregius vir dominus Claudius *de Fungerus* canonicus eccleſiæ Lugdunenſis, procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo. Pro domino abbate ſancti Secani ordinis ſancti Benedicti, prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuit præfatus dominus Claudius *de Fongerus*, canonicus eccleſiæ Lugdunenſis, procurator ab eo fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo. Pro domino abbate ſancti Johannis Reomenſis ordinis ſancti Benedicti prædictæ Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, quare contra eum auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro domino abbate Pulteriarum ordinis ſancti Benedicti dictæ Lingonenſis diœceſis comparuit præfatus dominus Claudius de *Fongerus* canonicus eccleſiæ Lugdunenſis, procurator ab eo fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo, excuſans nomine procuratorio quo ſupra ipſius domini abbatis abſentiam, propter ejus ægritudinem, quam dicto nomine affirmavit. Pro domino abbate Beatæ Mariæ de Caſtellione ordinis ſancti * Benedicti prædictæ Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, quare contra eum auctoritate dicti concilii provincialis fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro domino abbate Clarevallis ordinis Ciſtercienſis prædictæ Lingonenſis diœceſis, & omnibus & ſingulis dominis abbatibus, prioribus conventualibus, & aliis religioſis dicti ordinis ubicumque in civitate & diœceſi Lingonenſi conſiſtentibus, comparuit venerabilis & religioſus vir frater Anatolius de Corcellis dicti ordinis procurator, ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo, & vigore poteſtatis ſibi ſuper hoc datæ, conceſſæ & attributæ excuſavit abſentiam quorum ſupra, propterea quia totus ordo hujuſmodi ex deliberatione ſuper hoc facta anno noviſſimè lapſo congregantur in civitate Pariſienſi pro nonnullis ſuis & dicti ordinis negotiis, dicens nihilominus quod ordo hujuſmodi ex ſpeciali privilegio & indulto ſedis apoſtolicæ, & aliàs eſt notoriè exemtus à quacumque juriſdictione & auctoritate quorumcumque ordinariorum, & propterea dicto nomine proteſtatus fuit, & proteſtatur quod hujuſmodi ſua comparitio quam præſentialiter facit, nunc vel in futurum non poſſit aut valeat dicto ordini & illius religioſis & ſuppoſitis, ſuiſque privilegiis & indultis quomodolibet nocere: de qua proteſtatione, & aliis præmiſſis, petiit actam ſibi concedi, quæ fuit eis auctoritate dicti concilii provincialis, quatenus de jure debetur, conceſſa. Præfatus verò dominus Johannes *Guyouſt* procurator reverendi domini epiſcopi ducis Lingonenſis, & eo nomine fecit proteſtationes contrarias, de quibus petiit actam ſibi concedi, quæ fuerunt admiſſæ, quatenus de jure fuerunt admittendæ. Pro domino abbate Moriſmundi prædictorum ordinis Ciſtercienſis & diœceſis Lingonenſis comparuit præfatus frater Anatolius, prout ſupra cum dictis proteſtationibus hinc inde factis & admiſſis, quatenus de jure prout ſupra. Pro domino abbate monaſterii de Moris prædictorum ordinis & diœceſis, comparuit præfatus frater Anatolius procuratorio nomine, quò ſupra, cum ſimilibus proteſtationibus admiſſis quatenus de jure prout ſupra. Pro domino abbate Albæripæ eorum ordinis & diœceſis comparuit præfatus frater Anatolius cum proteſtationibus prædictis hinc inde factis & admiſſis, prout ſupra. Pro domino abbate Longi-vadi prædictorum ordinis & diœceſis comparuit præfatus frater Anatolius de Corcellis, procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit proteſtationis inſtrumento producto & dimiſſo, domini abbatis excuſavit abſentiam propter ejus ægritudinem, quam procuratorio nomine prædicto affirmavit, & cum proteſtationibus prædictis hinc inde factis, & prout ſupra receptis & admiſſis. Pro domino abbate Valliſbonæ prædictorum ordinis & diœceſis comparuit abbas modernus dicti monaſterii, cum ſimilibus proteſtationibus admiſſis, quatenus de jure fuerunt admittendæ. Pro domino abbate monaſterii Tulenſis ordinis Ciſtercienſis, prædictæ Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, quare contra eum auctoritate qua ſupra fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro domino abbate monaſterii Belliloci prædictorum ordinis Ciſtercienſis & diœceſis Lingonenſis comparuit præfatus frater Anatolius de Corcellis, procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento, cum ſimilibus proteſtationibus hinc inde factis, & prout ſupra admiſſis, quatenus de jure fuerunt admittendæ. Pro domino abbate Dulcis-vallis prædictorum ordinis & diœceſis comparuit perſonnaliter abbas modernus dicti monaſterii. Pro domino abbate Quinciaci prædictorum ordinis & diœceſis comparuit dominus Petrus

* leg. S. Auguſtini.

Digitized by Google

Anno 1527.

Cornuti procurator ad hoc fundatus, cum proteſtationibus prædictis admiſſis, quatenus de jure, qui excuſavit abſentiam dicti domini abbatis propter ipſius ægritudinem. Pro domino abbate de Leſignes prædictorum ordinis & diœceſis nullus comparuit, quare fuit contra eum conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Allegata tamen fuit pro eo ætas decrepita. Pro abbate ſeu priore ſancti Nicolai ordinis . . . prædictæ Lingonenſis diœceſis nullus pro eo comparuit, quare auctoritate dicti concilii fuit contra eum conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro abbate Vallis-vinearum ordinis prædicti Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, quare contra eum auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro abbate de Criſta ordinis Ciſtercienſis prædictæ Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, quare contra eum fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro domino abbate monaſterii Septemfontium ordinis ſancti Auguſtini prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuit venerabilis vir dominus Guillelmus *Mollier*, procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo, qui dicto nomine eumdem dominum abbatem excuſavit, & ejus abſentiam propter ipſius ægritudinem & ætatem decrepitam. Pro venerabilibus viris dominis decano & capitulo ſanctæ capellæ Divionis dictæ diœceſis comparuit dominus Dominicus Walteri, procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo, dicens dictos dominos decanum & capitulum ex ſpeciali conceſſione, privilegio & indulto ſedis apoſtolicæ ab omni juriſdictione ordinaria penitùs fore exemtos, & propterea dicto nomine proteſtatus fuit, quod hujuſmodi ſua comparitio, quam facit, nunc vel in futurum nullomodo poſſit eis & ſuis ſucceſſoribus, dictiſque ſuis privilegiis & exemtionibus, quomodolibet nocere, de hujuſmodi ſua proteſtatione actam petendo, quæ fuit ſibi auctoritate dicti concilii conceſſa, quatenus de jure fuit ſibi concedenda. Præfatus verò dominus Johannes *Guionſt* fecit proteſtationes contrarias, etiam admiſſas quatenus de jure. Pro collegio & capellanis eccleſiæ collegiatæ ſancti Petri de Muſſeyo prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuit dominus Stephanus *Desbarres* preſbyter procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo. Pro dominis decano & capitulo eccleſiæ collegiatæ ſancti Marcuti Barri ſuper Albam prædictæ Lingonenſis diœceſis, comparuit venerabilis vir dominus Ludovicus *Putays* canonicus dictæ eccleſiæ collegiatæ procurator, ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo. Pro dominis & capitulo eccleſiæ collegiatæ Calvimontis prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuit magiſter Franciſcus *Begat* procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo. Pro dominis præpoſito & capitulo eccleſiæ collegiatæ ſancti Petri de Tornodoro prædictæ Lingonenſis diœceſis, comparuit magiſter Johannes *Bonnyn* notarius, civis Lugdunenſis, procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo. Pro dominis & capitulo eccleſiæ collegiatæ ſancti Martini *de Chableys* prædictæ Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, quare auctoritate dicti concilii contra eos fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro capitulo eccleſiæ collegiatæ de Champlito prædictæ Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, quare contra eos auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro capitulo eccleſiæ collegiatæ in caſtro Barri ſupra Secanam prædictæ Lingonenſis diœceſis, comparuit dominus Stephanus *de Barris* procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo. Pro capitulo eccleſiæ collegiatæ de ſancta Spina prædictæ Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, quare contra eos auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro capitulo eccleſiæ collegiatæ de Julleyo caſtro, comparuit dominus Stephanus *de Barris* procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo. Pro capitulo eccleſiæ collegiatæ de Granceyo prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuit venerabilis vir dominus Petrus *Chalendat* canonicus eccleſiæ collegiatæ S. Nicetii Lugdunenſis, eorum procurator fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo, dicens ipſe dominus Petrus *Chalendat* nomine quo ſuprà, quod capitulum hujuſmodi eſt ex privilegio & indulto ſedis apoſtolicæ exemtum à quacumque juriſdictione cujuſcumque ordinarii, & ſedi apoſtolicæ prædictæ immediatè ſubditum, & propterea proteſtatus fuit & proteſtatur, quod hujuſmodi ſua comparitio, quam perſonaliter facit, non poſſit aut valeat nunc vel in futurum eis & dicto capitulo quomodolibet nocere, procuratore dicti reverendi domini epiſcopi Lingonenſis præſente, & in contrarium proteſtante: quæ proteſtationes fuerunt hinc inde auctoritate dicti concilii admiſſæ, quatenus de jure fuerunt admittendæ. Pro capitulo eccleſiæ collegiatæ de Lunceyo prædictæ Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, quare contra eos fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro capitulo Caſtri-Villani prædictæ Lingonenſis diœceſis, comparuit dominus Johannes *Beygrien* preſbyter habituatus in eccleſia collegiata ſancti Nicecii Lugdunenſis eorum procurator fundatus, ut docuit publico procurationis inſtrumento producto & dimiſſo. Pro capitulo eccleſiæ collegiatæ Fontiſveræ prædictæ Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, & ideo contra eos auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro collegio eccleſiæ collegiatæ Capellæ divitum Divionis Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, quare contra eos auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro venerabili viro domino priore ſanctorum Geminorum Lingonenſi comparuit venerabilis & religioſus vir frater Nicolaus *de Gie*, prior modernus dicti prioratus. Pro priore Claravallis prædictæ

Anno 1517.

prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuit dominus Guillelmus *Mellier* ejus procurator fundatus, ut docuit publico procurationis inſtrumento producto & dimiſſo, vigore cujus procurationis excuſavit eumdem dominum priorem propter ejus ægritudinem, quam allegavit, & nihilominus tradidit inſtrumentum atteſtationis dictæ ægritudinis. Pro priore ſive decano de Marmiſſa ordinis prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuit frater Petrus *Fournier* modernus prior dicti prioratus ſive decanus. Pro priore de Lareyo ordinis ſancti Benedicti prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuerunt venerabiles viri domini Prudentius *de Mypont* jurium doctor canonicus Æduenſis diœceſis & perpetuus domeſticus reverendiſſimi domini archiepiſcopi Salernitani, excuſantes dicti prioris abſentiam causâ ſtudii, & producentes litteras eis ab eodem priore miſſas, attributivas poteſtatis in concilio hujuſmodi comparendi, ut in dictis litteris productis & admiſſis continetur. Pro priore ſancti Apollinaris dictæ Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, & ideo auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus contra eum, cum commodo de jure debito. Pro priore ſancti Leodegarii ordinis ſancti Benedicti prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuerunt ſupradicti domini Prudentius *de Mypont* jurium doctor, & perpetuus domeſticus præfati reverendiſſimi archiepiſcopi Salernitani, qui excuſaverunt abſentiam dicti prioris ex cauſa ſtudii, prout ſuprà in prioratu de Lareyo, cujus eſt prior. Pro priore ſancti Benigni ad monachos ordinis ſancti Benedicti prædictæ Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, contra quem propterea auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro priore ſancti Nicolai de Granceyo prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuit præfatus venerabilis vir dominus perpetuus domeſticus ſupradicti reverendiſſimi domini archiepiſcopi Salernitani, affirmans illum abeſſe causâ ſtudii. Pro priore Vallis duni aliàs Carterii prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuit venerabilis vir frater Johannes *Maulion* ejus procurator, ut docuit publico procurationis inſtrumento producto & dimiſſo, excuſans ipſius prioris abſentiam propter ejus ægritudinem quam vigore dicti procuratoris affirmavit. Pro priore de Varenis prædictæ Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, contra quem propterea auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro priore de Firmitate ſuprà Amannam, prædictæ Lingonenſis dioceſis nullus comparuit, contra quem propterea auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro priore ſancti Aniani prædictæ Lingonenſis diœceſis, comparuit frater Ludovicus de Romavilla prior dicti prioratus, qui allegavit dictum prioratum non eſſe conventualem, & propterea non teneri comparere in hujuſmodi concilio, in quo non fuerunt vocati, niſi priores prioratuum conventualium, contrarium allegavit procurator præfati reverendi domini epiſcopi Lingonenſis. Pro priore de Colano prædictæ Lingonenſis diœceſis, comparuit frater Ludovicus de Romavilla prior ejuſdem prioratus, qui allegavit prioratum ipſum non eſſe conventualem: & ideo non debuiſſe vocari, & proteſtatus eſt in forma. Procurator verò dicti reverendi domini epiſcopi Lingonenſis proteſtatus eſt de contrario: quæ proteſtationes hinc inde factæ auctoritate dicti concilii fuerunt admiſſæ quatenus de jure fuerunt admittendæ. Pro priore de Firmitate ſuprà Albam prædictæ Lingonenſis diœceſis, nullus comparuit, quare contra eum auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro priore ſancti Petri de Barro ſuper Albam prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuit dominus Bonifacius *Blondet*, procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo. Pro priore de Creyo ordinis ſancti Benedicti prædictæ Lingonenſis diœceſis, nullus comparuit, contra quem propterea auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro priore ſanctæ Germaniæ in montibus prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuit dominus Franciſcus *Begat*, procurator ad hoc pro dicto priore fundatus publico procurationis inſtrumento producto & dimiſſo, qui excuſavit abſentiam dicti prioris propterea quia ipſum oportet intereſſe alteri concilio Remenſi pro alio beneficio, quod in provincia Remenſi obtinet. Pro priore ſanctæ Eulaliæ prædictæ Lingonenſis diœceſis, nullus comparuit, contra quem propterea auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro priore de Latriceyo prædictæ Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, contra quem propterea auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro priore de Colombeyo ad duas eccleſias prædictæ Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, ideo contra eum auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro priore de Cynani Ronura prædictæ Lingonenſis diœceſis, nullus comparuit, contra quem propterea auctoritate dicti concilii conceſſus fuit defectus, cum commodo de jure debito. Pro priore Saxi-fontis prædictæ Lingonenſis diœceſis nullus comparuit. Verumtamen quia eſt conſiliarius regius in ſua curia Parlamenti Burgundiæ, examinabitur ejus abſentia cum mandato ſufficienti. Pro priore de Condis prædictæ Lingonenſis diœceſis nullus comparuit, contra quem propterea auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro priore de Genevreya prædictæ Lingonenſis diœceſis, comparuit dominus Guillelmus *Mellier* procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento, producto & dimiſſo, cujus prioris excuſavit abſentiam, propter ipſius gravem ægritudinem, quam dicto nomine allegavit. Pro priore de Vandopere prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuit, ejus procurator fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo, qui excuſavit eumdem priorem, quia ſecretarius reverendi domini * regis Albienſis cum quo neceſſario habet reſidere. Pro priore de Griſoliis prædictæ Lingonenſis diœceſis, nullus com-

* f. epiſcopi.

Anno 1527. paruit, contra quem propterea auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro priore Valliſcaulium prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuit venerabilis & religioſus vir frater Johannes *Maulion*, prior dicti prioratus, qui allegavit prioratum hujuſmodi ex conceſſione, privilegio, & indulto ſedi apoſtolicæ immediatè ſubditum, & propterea proteſtatus fuit & proteſtatur quod comparitio ſua hujuſmodi quam facit, non poſſit, nec valeat nunc vel in futurum conceſſioni, privilegio & indulto hujuſmodi quomodolibet præjudicare, de quo petiit actam ſibi fieri. Procuratores verò reverendiſſimi domini archiepiſcopi metropolitani & primatis Lugdunenſis & ſupradicti reverendi domini epiſcopi Lingonenſis contrarias fecerunt proteſtationes, & ampliaverunt proteſtationes & omnia alia ſuperius deducta contra capitulum Lingonenſe, quæ fuerunt hinc inde auctoritate dicti concilii admiſſæ, quatenus de jure fuerunt & ſunt admittendæ. Pro priore de Vancia prædictæ Lingonenſis diœceſis, nullus comparuit, contra quem propterea fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro priore Sancti-loci ordinis Valliſcaulium prædictæ Lingonenſis diœceſis, comparuit præfatus frater Johannes *Maulion*, procurator fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento, qui excuſavit abſentiam dicti prioris propter ipſius ægritudinem & ætatem decrepitam, quam allegavit, & in vim dicti procurationis inſtrumenti affirmavit. Pro priore prioratus Valliſſcholarium prædictæ Lingonenſis diœceſis, comparet frater Clemens *Cornyot*, prior dicti prioratus, dicens & allegans quod prioratus hujuſmodi eſt ab omni juriſdictione ordinaria penitùs exemtus, & ſedi apoſtolicæ immediatè ſubditus, qui ideo in hujuſmodi concilio non debuit vocari, nec intereſſe: Et propterea proteſtatus fuit & proteſtatur quod per hujuſmodi ſuam comparitionem, quam facit, nunc vel in futurum ſibi priori aut ſuis ſucceſſoribus privilegio indulto & conceſſioni hujuſmodi quomodolibet præjudicare non poſſit. Præfati verò domini procuratores dictorum reverendiſſimi domini archiepiſcopi Lugdunenſis & epiſcopi Lingonenſis, proteſtati fuerunt in contrarium, quæ proteſtationes fuerunt hinc inde admiſſæ, quatenus de jure admitti debuerunt. Et ampliavit dictus dominus Johannes *Guiouſt* contra dictum *Cornyot*, & dictum conventum Valliſſcholarium proteſtationes tam ſuperius deductas contra capitulum eccleſiæ Lingonenſis, de quibus dicti proteſtantes petierunt ſibi fieri & concedi publicum inſtrumentum. Pro priore Bonæ-vallis prædictæ Lingonenſis diœceſis, comparuit frater Clemens *Cornyot*, procurator fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo. Allegans exemtionem dicti prioratus, & illius pro tempore prioris à quacumque juriſdictione ordinaria, & proteſtans quod hujuſmodi comparitio per eumdem procuratorem facta non poſſit aut debeat nunc vel in futurum dicto priori præjudicare. Præfati domini procuratores Lugdunenſis & Lingonenſis fecerunt proteſtationes contrarias, quæ fuerunt hinc inde admiſſæ, quatenus de jure admitti debuerunt. Pro priore monaſterii Cartuſienſium Divionis prædictæ Lingonenſis diœceſis comparuit frater Georgius *Tircey* religioſus dicti monaſterii, procurator, ut dicit, cum litteris miſſivis per eum exhibitis & dimiſſis, continentibus excuſationem dicti prioris, & dicens ipſum priorem arripuiſſe iter ad comparendum in hujuſmodi concilio. Verumtamen cauſante ſenio ſuo non potuit perficere. Præterea allegavit exemtionem prioris ſive monaſterii prædicti, & ideo proteſtatus fuit & proteſtatur quod per comparitionem ſuam hujuſmodi non intendit exemtioni prædictæ nunc vel impoſterum quoviſmodo derogare, de quo petiit actam fieri ſibi auctoritate dicti concilii conceſſam, quatenus de jure potuit & debuit, contra quam dicti procuratores dominorum archiepiſcopi Lugdunenſis & epiſcopi Lingonenſis fecerunt contrarias proteſtationes, quæ ſimiliter fuerunt admiſſæ quatenus de jure. Pro priore de *Lugny* prædictæ Lingonenſis diœceſis, comparuit præfatus frater Georgius *Tircey*, procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento, allegans exemtionem prædictam, & propterea faciens conſimiles proteſtationes, quæ auctoritate dicti concilii quatenus fuerunt admittendæ admiſſæ fuerunt. Similes etiam proteſtationes à prædicto procuratore dominorum archiepiſcopi Lugdunenſis & epiſcopi Lingonenſis in contrarium factæ fuerunt admiſſæ. Pro Hoſpitalariis conventualibus de Fontanellis, de Suſciaco, *de Troncboy*, ſancti Nicolai Lingonenſis, *de Beauchemgy*, de Romania, *de Bures*, *de Montmoret*, de Acenteriis, de *Novault*, *de Courgebin*, de Avalenriis, ſancti Marci de Eſpalegiis, de Vouloniis ordinis hoſpitalis ſancti Johannis Jeroſolymitani, vel alterius ordinis, prædictæ Lingonenſis diœceſis, comparuit venerabilis & religioſus vir frater Petrus *Putoys*, miles præceptor de Bellacruce, dictorum ordinis & diœceſis procurator fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento, & nomine procuratorio domini magni prioris Campaniæ prædicti ordinis ſancti Johannis Jeroſolymitani per eum producto & dimiſſo, dicens dicto nomine, quod omnes & ſinguli præceptores hoſpitalarii, curati, & rectores, & alii ejuſdem ordinis ex conceſſione, privilegio, & indulto ſedis apoſtolicæ notoriis & manifeſtis cum ſuis præceptoriis, hoſpitalibus, parochialibus eccleſiis, capellis, & membris, nec non rebus, & bonis ſuis univerſis ſunt ab omni juriſdictione quorumcumque ordinariorum penitùs exemti, & magno magiſtro ejuſdem ordinis aut dicto domino magno priori immediatè ſubditi, nullumque habent judicem, niſi dictos dominum magiſtrum priorem. Sunt etiam ab omni decima, collecta, & quacumque impoſitione papali, regali, vel cujuſcumque principis, & prælatorum ſimiliter exemti, conſtantibus privilegiis, conceſſionibus, & indultis dictæ ſedis apoſtolicæ per ſanctiſſimum dominum noſtrum Clementem papam ſeptimum modernum noviſſimè approbatis, & de novo conceſſis, & per regiam majeſtatem receptis & admiſſis. Quapropter dictus frater *Putoys*, præceptor & procurator dicto nomine dixit & allegavit,

Digitized by Google

Anno 1517. quod non debuerunt ad hujuſmodi concilium vocari: & ideo ſolemniter proteſtatus fuit & proteſtatur, quod per ſuam hujuſmodi comparitionem, quam perſonaliter facit, exemtioni, ſive conceſſioni, privilegio, & indulto, amplius prædictis nullomodo poſſit aut valeat nunc vel in futurum præjudicium generare. Præfati verò domini procuratores reverendiſſimi domini archiepiſcopi Lugdunenſis & reverendi domini epiſcopi Lingonenſis fecerunt proteſtationes contrarias, petentes hinc inde actam ſibi fieri: quæ proteſtationes etiam hinc inde fuerunt auctoritate dicti concilii receptæ & admiſſæ, quatenus de jure ſunt admittendæ & fuit ordinatum actum de præmiſſis ſibi expediri. Pro hoſpitalario conventuali de Groſſa-ſilva prædictæ Lingonenſis diœceſis, comparuit Franciſcus *Begat*, procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo, cum proteſtationibus prætenſæ exemtionis, & dicti domini procuratores fecerunt proteſtationes contrarias, quæ fuerunt hinc inde auctoritate dicti concilii admiſſæ quatenus admitti debuerunt. Pro præceptore hoſpitalis ſancti Anthonii *de Norgey* ordinis ſancti Auguſtini, prædictæ Lingonenſis diœceſis, comparuit venerabilis vir dominus Stephanus *Laurencim* jurium doctor commendatarius & adminiſtrator perpetuus prioratus conventualis ſancti Yrenei Lugdunenſis ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini, procurator ad hoc fundatus, ut dicit, & hodie per totam diem fidem faciet venerabilis & religioſi viri fratris Johannis *Laurencim*, jurium doctoris moderni præceptoris dictæ præceptoriæ ſancti Anthonii. Pro præceptore ſive hoſpitalario domus Sancti Spiritûs Divionenſis ordinis ſanctiſſimæ Trinitatis ab hoſpitali generali Sancti Spiritus in . . . . de urbe dependente, comparuit magiſter dominus Walteri procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento, producto & dimiſſo, allegans privilegium & exemtionem dicti ordinis, dicens non debuiſſe vocari: & ideo proteſtans quod comparitio ſua hujuſmodi privilegio & exemtioni hujuſmodi in futurum non poſſit obeſſe. Præfati verò domini procuratores Lugdunenſis & Lingonenſis fecerunt contrarias proteſtationes, quæ fuerunt auctoritate dicti concilii receptæ & admiſſæ quatenus de jure fuerunt admittendæ.

Clerus Cabilonenſis diœceſis. Deinde altâ & intelligibili voce fuerunt ibidem vocati deſcripti in rotulo eccleſiæ & epiſcopatus Cabilonenſis. Et primò reverendus in Chriſto pater dominus JOHANNES de Popeto epiſcopus Cabilonenſis, pro quo comparuit venerabilis vir dominus Johannes *Girard* canonicus eccleſiæ Cabilonenſis, vicarius generalis & procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo, dicti reverendi domini epiſcopi Cabilonenſis excuſans abſentiam propter ipſius gravem ægritudinem, quam in vim dicti procuratoris affirmavit. Pro capitulo eccleſiæ cathedralis Cabilonenſis, comparuit venerabilis vir dominus Claudius *Bom* canonicus & theſaurarius ipſius eccle-

A ſiæ, procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento, per eum producto & dimiſſo, dicens & allegans quod dicti domini de capitulo prædictæ eccleſiæ fuerunt & ſunt per ſpeciale privilegium ſedis apoſtolicæ ab omni juriſdictione, auctoritate & poteſtate dicti domini epiſcopi Cabilonenſis penitùs exemti, & quod propterea non debuerunt vocari ad hanc ſynodum, ſive ad hoc concilium, per litteras ipſius reverendi domini epiſcopi Cabilonenſis: & ideo, proteſtatus fuit quod hujuſmodi ſua comparitio, quam facit perſonaliter, non poſſit in futurum B privilegio & exemtioni ſuæ hujuſmodi obeſſe, de quo petiit actam. Procurator verò reverendiſſimi domini archiepiſcopi metropolitani & primatis Lugdunenſis proteſtatus fuit in contrarium: quæ proteſtationes fuerunt hinc inde auctoritate dicti concilii receptæ & admiſſæ, quatenus de jure fuerunt admittendæ. Pro reverendo domino abbate ſancti Petri Cabilonenſis ordinis ſancti Benedicti, comparuit præfatus dominus Johannes *Girard* canonicus ſupradictæ eccleſiæ Cabilonenſis, vicarius & procurator dicti reverendi domini Johannis de Popeto epiſcopi Cabilonenſis, C commendatarii & adminiſtratoris perpetui dicti monaſterii. Pro reverendo domino abbate monaſterii Trenorchienſis ordinis ſancti Benedicti Cabilonenſis diœceſis, comparuit venerabilis vir dominus Guillermus *de Charno*, vicarius generalis dicti domini abbatis, qui neceſſariò habet comparere alibi in alio conſimili concilio, prout dicit, & propterea eum excuſavit, dicens dictum monaſterium per privilegium apoſtolicum ab ordinaria auctoritate exemtum, & ſedi apoſtolicæ immediatè ſubditum, & ideo proteſtatus fuit quod hujuſmodi ſua comparitio non poſſit dictæ exemtioni in futurum præjudicare. Et procurator reverendiſſimi domini archiepiſcopi Lugdunenſis D fecit proteſtationes contrarias, quæ fuerunt admiſſæ quatenus de jure fuerunt admittendæ. Pro reverendo domino abbate Ciſtercienſi prædictæ Cabilonenſis diœceſis, comparuit venerabilis & religioſus vir frater Anatolius de Corcellis, procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo, etiam pro toto ordine Ciſtercienſi, dicens & aſſerens quod monaſterium & ordo hujuſmodi ſunt notoriè exemta ab omni juriſdictione cujuſcumque ordinarii, & quod propterea dictus dominus abbas non debuit vocari pro comparendo in hoc concilio per litteras reverendi domini epiſcopi E Cabilonenſis, & ideo proteſtatus fuit quod hujuſmodi ſua comparitio, quam facit perſonaliter, non poſſit aut debeat nunc vel in futurum quandocumque dictis monaſterio & illius ordini, neque eorum exemtioni & privilegio quomodolibet obeſſe, de hujuſmodi ſua proteſtatione actam petendo. Pro parte verò agentium pro præfato reverendiſſimo domino archiepiſcopo metropolitano & primate Lugdunenſi fuerunt factæ proteſtationes contrariæ, quæ quidem proteſtationes hinc inde auctoritate dicti concilii, quatenus de jure fuerunt admittendæ, fuerunt admiſſæ. Pro reverendo domino abbate de Firmitate ſuprà Gronam ordinis * ſancti Benedicti prædictæ Ca- Anno 1517.

* *Lege* Ciſtercienſis.

Anno 1527.

bilonenſis diœceſis comparuit venerabilis & egregius vir dominus Claudius de Fongeriis canonicus eccleſiæ Lugdunenſis, procurator ad hoc debite fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento, producto & dimiſſo, excuſans abſentiam dicti domini abbatis propter ipſius gravem infirmitatem, quam dicto nomine affirmavit. Pro domino abbate Maſſeriarum ordinis Ciſtercienſis prædictæ Cabilonenſis diœceſis, comparuit ſæpefatus frater Anatolius de Corcellis dicti ordinis, qui ipſius domini abbatis abſentiam excuſavit, propterea quia ipſe dominus abbas eſt perſonaliter Pariſiis in congregatione dicti ordinis, prout ſupra deduxit & allegavit, convocata, cum proteſtatione per eum ſæpius pro dicto ordine repetita, quæ per dictum concilium, quatenus de jure fuit admittenda, admiſſa fuit. Similiter proteſtationes contrariæ per procuratores præfatorum reverendiſſimi domini archiepiſcopi Lugdunenſis & epiſcopi Cabilonenſis, quatenus de jure. Pro capitulo eccleſiæ collegiatæ ſancti Georgii Cabilonenſis comparuit venerabilis vir dominus Claudius *Bom* canonicus Cabilonenſis, procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo, allegans exemtionem dicti capituli auctoritate apoſtolica conceſſam, & propterea dicens quod per litteras præfati reverendi domini epiſcopi Cabilonenſis non debuerunt vocari ad dictum concilium, procuratore præfati reverendiſſimi domini archiepiſcopi metropolitani & primatis Lugdunenſis præſente, & proteſtationes contrarias faciente, quæ proteſtationes hinc inde auctoritate dicti concilii fuerunt receptæ & admiſſæ, quatenus de jure fuerunt admittendæ. Pro priore & conventu ſancti Marcelli ordinis ſancti Benedicti prædictæ Cabilonenſis diœceſis; nullus comparuit, contra quos propterea auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito. Pro priore & conventu prioratus conventualis Changniaci ordinis prædictæ Cabilonenſis diœceſis comparuit venerabilis vir dominus Claudius de Maladeria, canonicus & ſacriſta eccleſiæ collegiatæ ſancti Juſti Lugdunenſis, excuſans ejus abſentiam, propterea quia eſt de proximo venturus pro comparendo in hujuſmodi concilio, prout per litteras ſuas miſſivas dicto domino Claudio de Maladeria canonico & ſacriſtæ excuſanti, prout dicit, ſignificavit. Pro priore & conventu de Paluello ordinis ſancti Benedicti prædictæ Cabilonenſis diœceſis nullus comparuit, & ideo contra eos auctoritate dicti concilii fuit conceſſus defectus, cum commodo de jure debito.

Clerus diœceſis Matiſconenſis.

Deinde altâ & intelligibili voce fuerunt ibidem vocati deſcripti in Rotulo eccleſiæ & epiſcopatus Matiſconenſis prædictæ provinciæ Lugdunenſis. Et primò reverendus in Chriſto pater & dominus dominus Claudius de Longovico miſeratione divina epiſcopus Matiſconenſis, qui huic concilio provinciali tam auctoritate præfati sereniſſimi domini noſtri Franciſci Francorum regis chriſtianiſſimi, quam ſupra-

A dicti reverendiſſimi in Chriſto patris & domini domini Franciſci *de Rohan* miſeratione divina archiepiſcopi & comitis Lugdunenſis, Galliarum primatis, ejus in concilio provinciali hujuſmodi generalis vicarius, pro parte ejuſdem reverendi domini epiſcopi Matiſconenſis vicarii & præſidentis fuit expoſitum, quod in hujuſmodi concilio provinciali Lugdunenſi, tam de jure quam de conſuetudine antiqua approbata & legitime præſcripta, aut ex privilegio & ordine libri cameræ apoſtolicæ & alias, inter reverendos dominos epiſcopos provinciæ Lugdunenſis ſibi ſpectat, competit & debetur primus locus ſeu

B prima ſedes poſt locum & ſedem reverendiſſimi domini archiepiſcopi metropolitani & primatis Lugdunenſis, idcirco pro parte ipſius reverendi domini epiſcopi Matiſconenſis fuit proteſtatum ſolemniter & debitè, quod per hunc ordinem in hujuſmodi concilio obſervatum, per quem ultimus locus dictorum comprovincialium ſibi aſſignatur, de quo tamen ipſe dominus epiſcopus Matiſconenſis non intendit perſonaliter contendere ob reverentiam regiæ majeſtatis, quæ eum ad præſidendum in dicto concilio ſpecialiter deſtinavit, & ne fortè tam ſalubre & neceſſarium concilium ex contentione hujuſmodi

C poſſit impediri, vel differri, per hujuſmodi ordinem, per quem, ut præmittitur, inter dictos comprovinciales ultimus locus de facto ſibi aſſignatur, ſibi vel ſuis ſucceſſoribus epiſcopis Matiſconenſibus neque ſuis privilegiis, indultis & conſuetudinibus prædictis, aut aliter nunc vel in futurum quandocumque poſſit aut debeat in aliquo præjudicare vel nocere, nec aliqua poſſeſſio contraria dictis comprovincialibus aut alicui ipſorum de novo acquiri. De quo fuit petitum ſibi fieri actam & inſtrumentum publicum unum & plura, & tot quot erunt ſibi & ſuis ſucceſſoribus epiſcopis Matiſconenſibus neceſſaria. Præ-

D fati verò domini vicarii & procuratores dictorum comprovincialium fecerunt contrarias proteſtationes; de quo ſimiliter petierunt actam ſive publicum inſtrumentum; quibus proteſtationibus hinc inde factis, per dictum concilium quatenus de jure admiſſis, auctoritate dicti concilii fuit ordinatum, quod per me notarium publicum, ſcribam & graffarium præfatum & ſubſignatum dicto reverendo domino epiſcopo Matiſconenſi expediantur in forma & in proceſſu hujuſmodi inſerentur. Pro venerabilibus viris dominis decano & capitulo eccleſiæ cathedralis ſancti Vincentii Matiſconenſis comparuerunt

E venerabiles viri domini Guillermus Champerodi archidiaconus, & Johannes *Laurentim* canonici ipſius eccleſiæ, ad hoc à dictis dominis decano & capitulo ſpecialiter conſtituti, ut publicò docuerunt procurationis inſtrumento producto & admiſſo. Pro reverendo patre domino abbate monaſterii Cluniacenſis Matiſconenſis diœceſis comparuit reverendus dominus Gabriel de Langiaco abbas Caziaci ordinis ſancti Benedicti Sueſſionenſis diœceſis, vicarius generalis dominorum abbatis & conventus dicti monaſterii Cluniacenſis. Eſt in concilio provinciali Bituricenſi ratione alicujus beneficii, quod habet

Digitized by Google

Anno 1527.

in diœceſi Bituricenſi, qui ideo in hujuſmodi concilio Lugdunenſi comparere non valuit nec valet, eum propterea excuſando, dicens ulterius quod quamvis hodie in miſſa de Sancto Spiritu in ſupradicta eccleſia Lugdunenſi de novo celebrata poſt reverendum dominum abbatem Savigniacenſem ordinis ſancti Benedicti Lugdunenſis diœceſis, & ne fortè de ſedendo ibidem contentio tunc oriretur, ſederit; verumtamen non intendit privilegiis, indultis & præhominentiis, conceſſionibus & conſuetudinibus hactenus in conſimilibus conciliis obſervatis, & dicto reverendo domino abbati Cluniacenſi quomodolibet ſpectantibus, exemtionibus contrariis nunc vel in futurum quomodolibet ratione dictæ noviſſimæ ſeſſionis præjudicare, nec obeſſe neque aliquid novum ſupradicto reverendo domino abbati Savigniaci ex hoc acquiſitum fuiſſe. Propterea dixit & allegavit dictus reverendus dominus Gabriel abbas dicto nomine, quod dictum monaſterium Cluniacenſe & illius conventus ac totus ordo ejuſdem ſunt notoriè & manifeſtè per ſpecialia privilegia & indulta ſedis apoſtolicæ à quibuſcumque ordinariis exemta, & dictæ ſedi immediatè ſubdita, & propterea auctoritate præfati reverendi domini epiſcopi Matiſconenſis, immò nec reverendiſſimi domini archiepiſcopi metropolitani & primatis Lugdunenſis vel aliis ad hujuſmodi concilium provinciale, & in eo comparendum citari & mandari debere poteſtando prout ſupra, quod ſua hujuſmodi comparitio, quam facit, nullomodo poſſit in futurum dicto reverendo domino abbati Cluniacenſi, neque ſuis pro tempore ſucceſſoribus, & dictis ſuis privilegiis, indultis, conceſſionibus & conſuetudinibus aliquod præjudicium generare, de quo petiit actam ſibi fieri. Præfati verò domini procuratores dictorum reverendiſſimi domini archiepiſcopi Lugdunenſis & epiſcopi Matiſconenſis fecerunt proteſtationes contrarias, quæ fuerunt hinc inde admiſſæ, quatenus de jure ſunt admittendæ. Pro priore prioratus Cariloci prædictorum ordinis & diœceſis comparuit præfatus dominus Claudius de Magdalena prior ſive commendatarius dicti prioratus, qui iterum ex cauſis præmiſſis fecit conſimiles proteſtationes, & procuratores prædicti contrarias, quæ fuerunt hinc inde receptæ & admiſſæ, quatenus de jure fuerunt admittendæ. Pro domino priore prioratus conventualis ſancti Petri Matiſconenſis ordinis canonicorum regularium ſancti Auguſtini comparuit venerabilis & religioſus vir frater Petrus de Varenis canonicus regularis, & ſuperior dicti prioratus, vicarius generalis aſſertus venerandi patris domini   moderni prioris ſive commendatarii dicti prioratus, excuſans ipſum dominum priorem ſive commendatarium perpetuum, quia de mandato regiæ majeſtatis & certis ex cauſis urgentibus ſequitur curiam regiam, & propterea non poteſt ibi perſonaliter comparere: verumtamen offert comparitionem ſuam hujuſmodi & geſta ac agenda in præſenti concilio per ipſum dominum priorem ratificari facere. Pro venerabilibus viris dominis decano & capitulo eccleſiæ collegiatæ Beatæ Mariæ Caſtri Belli-jodi prædictæ Matiſconenſis diœceſis, comparuit dominus Petrus Andreas preſbyter habituatus in eccleſia collegiata ſancti Pauli Lugdunenſis, procurator ad hoc fundatus, ut publico docuit procurationis inſtrumento producto & dimiſſo.

Et præmiſſis ſic peractis fuit dictum concilium ad diem lunæ proximam, quæ erit vigeſima tertia hujus menſis Martii continuatum, & adveniente dicta die lunæ vigeſima tertia prædicti menſis Martii, de mane hora nona ante meridiem vel circa, præfatis reverendo domino epiſcopo Matiſconenſi vicario generali ſupradicti reverendiſſimi domini archiepiſcopi Lugdunenſis in dicto concilio præſidente in palatio archiepiſcopali Lugdunenſi, & aulâ majori ejuſdem vicario, ſupradictis dominis comprovincialibus, necnon dominis abbatibus, prioribus, & procuratoribus comparentibus, & in dicto concilio provinciali ſedentibus, ipſe reverendus dominus epiſcopus Matiſconenſis vicarius generalis ibi præſidens, cum de ejus poteſtate, auctoritate & facultate hæſitaretur, litteras vicariatus ſui generalis ſibi per præfatum reverendiſſimum dominum archiepiſcopum metropolitanum & primatem conceſſas, datas Pariſiis anno domini milleſimo quingenteſimo vigeſimo ſeptimo, indictione prima, die verò dominica prima menſis Martii, pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & domini noſtri domini Clementis divina providentia papæ ſeptimi anno quinto, & ſigillo rotundo & reverendiſſimi domini archiepiſcopi Lugdunenſis cum duplici cauda impendenti ſigillatas, in carta pergameni deſcriptas, ac ſigno manuali magiſtrorum Andreæ *Riboteau* preſbyteri & Petri Raffelini notariorum publicorum ſignatas, ſuperius in principio proceſſus hujuſmodi de verbo ad verbum inſertas, necnon litteras ſæpefati domini noſtri regis, & alias dicti reverendiſſimi domini archiepiſcopi in carta papyri ſcriptas ſibi miſſas, inferius inſertas, ac etiam inſtructiones ex parte dicti domini noſtri regis dicto reverendo domino epiſcopo Matiſconenſi vicario generali & præſidenti directas, atque inferius inſertas altâ & intelligibili voce legi & publicari fecit, & factâ lecturâ de præmiſſis ipſe reverendus dominus epiſcopus Matiſconenſis vicarius generalis, & in dicto concilio provinciali præſidens orationem & ſermonem elegantes ad clerum dictæ provinciæ ibidem, ut præmittitur, congregatum habuit tenoris ſequentis.

Examinatur poteſtas & jus præſidis concilii.

Oratio epiſcopi Matiſconenſis ad concilium.

« Quanta ſemper, ornatiſſimi patres ac fratres dilectiſſimi, apud omnes & nationes & populos pro Reipublicæ commoditatibus cavendiſque improbis adverſitatibus, accuratiſſima ſedulitas ac ſolertiſſima vigilantia extiterit, cum ex annalium cumulatiſſimis monumentis, tum ex ſacrorum codicum apertiſſimis ſcriptis, necnon ex divinarum humanarumque ſanctionum ampliſſimis teſtimoniis pluſquam mearum ſit partium impræſentiarum recenſere, & noſtis & intelligitis. Indeque factum eſt, ut novis emergentibus ingruentibuſve periculis, rerum publicarum tum civiles magiſtratus, tum eccleſiæ moderatores &

Digitized by Google

Anno 1527.

rectores, ſeſe ſæpenumero colligerent, invicemque convenirent mediis quibus congruentius poſſint proviſuri, ne ſua ſuarumque ex inconſulto reſpublica quapiam muneretur jactura, aut premeretur injuria: nimirum conſiderantes in perturbatis vexatiſque rebus pluris prodeſſe poſſe prudentium virorum concilium, quam bellicum & militare obſequium. Enim verò, optimi patres, in ſimili jam ferme palæſtra verſamur, talique propè colluctamur arena. Quocirca priſcorum majorumque noſtrorum veſtigiis inhærendo jam in unum hac in præclara Lugdunenſi urbe, ad provincialem ſynodum convenientibus nobis, in quam ad hunc uſque Martii menſis vigeſimum diem venerandiſſimus hic veſter conventus adventuſque præfixus ſtatutuſque extitit, omni prudentia ac induſtria veſtra maximopere curandum ſatagendumque erit, ut ſaluberrimis conſtitutionibus veſtris, urgentiſſimis atque imminentibus periculis ob regiorum liberorum deflendam captivitatem, reipublicæ, quod Deus avertat, proxime affuturis occurratur, obſiſtatur, ac excogitatis potioribus obſequiis, ne nos miſera forſan circumveniat calamitas provideatur, ac opportunis remediis conſulatur. Itaque quo mage ardua res eſt, tanto mage majore niſu ac votis omnibus tam neceſſario piiſſimoque negotio ſinceris mentibus obſiſtamus oportet, ſereniſſimo principi ac regi noſtro, cui nos noſtraque debemus, rem per quam placitiſſimam reique publicæ commodatiſſimam facturi, neque id muneris ſuſcipiendi quempiam pigeat, quandoquidem in neceſſariis piiſſimiſque rebus, ad ferendas ſuppetias, levandaque gravamina, utriuſque fortunæ homines obnoxii ſint. Sumus, dilectiſſimi fratres, in ſortem cleri vocati, non tam ut contemplationi orationique vacemus, quam ut caritatis & pietatis operibus inſudemus. Nempè haud ſat erit pro hoc noſtræ ſortis officio, miſeros ſolis orationum preculis adjuviſſe, niſi & eorum malis atque adverſitatibus ſatis conſtet nos & rebus & opibus noſtris pro viribus ampliores fuiſſe. Ad tales utique uſus temporalia poſſidemus, ut pro rerum viciſſitudinibus, ingruente neceſſitate, facultates noſtras quaſi talentorum nobis à Domino creditorum hilares diſpenſatores, ubi & quando oportet, erogemus, & fatorum iniquitati manus adjutrices porrigamus. Quid quæſo, prudentiſſimi fratres, cum de ope miſeris ferenda agitur? nec pontificia quidem, ſed & Cæſarea jura aliud ſuadere cenſentur, quam quod nos ipſos liberales ac munificos egentibus exhibeamus. Porrò ut neque auro & argento quod eccleſia habet minimè parcendum ſit, non vos latere ſacros canones qui idipſum commoneant exſequendum certi ſumus, quales ſunt c. *de reditibus*, c. *mos eſt apoſtolicæ ſedis*, c. *ſancimus*, c. *vobis*, c. *aurum habet eccleſia*. p. 2. q. 2. Quænam verò, dicite fratres amantiſſimi, damnoſior jactura aut gravior pernicies regno & regnicolis accidere queat, & pro qua anxii magis eſſe debemus, quam heredes regni extorres captivoſque videre? Quid igitur in preſſis infortunio regni rebus, veluti veræ obedientiæ ſubditi filii patri patriæ chri-

A ſtianiſſimo principi noſtro non ſubveniamus, in re præſertim ubi non tam ipſius principis peculiaris privataque attenditur auctoritas, quam cernitur neceſſitas, & dignoſcitur commoditas? Cur modis omnibus non curabimus, ut noſtri ad nos regis redeant filii, & ab exterorum manibus noſtrates eripiantur domini, ut à vinculis obſides liberentur, & ut non parvo crediderim mœrore regii adoleſcentuli ob natalis ſoli abſentiam macerati ad exoptatiſſimos regios patrioſque lares redeant. Miſereſcamus tandem, fratres, Fratres cariſſimi, tam detrimentoſæ nobis eorum captivitatis, & quos, auſpice Deo, B quandoque ſuper nos regnaturos ſperamus, eorumdem liberandorum ſolicitam curam ſumamus: quod dum, ut aliqua nobis haud liceat attentare, liberali ſaltem munere deceat nos procurare. Juridicis nempè, ut ſcitis, inſtitutionibus ad id adſtricti ſumus atque obnoxii. Cum ne proventus quidem beneficiales, quin immo & vaſa ipſa ſacra in hoc caſu pignerari alienarique poſſint & debeant, textu canonis ſic docente, *ſicut enim omnino grave eſt fruſtra eccleſiaſtica miniſteria venumdare, ſic item culpa eſt, immi-* C *nente hujuſmodi neceſſitate rei maximè deſolatæ eccleſiæ captivis ſuis exponere, aut in eorum redemtione ceſſare.* Textus eſt formalis in dicto capitulo, ſicut omnino textus eſt etiam in capitulo *apoſtolicos*, c. *& ſacrorum canonum*. Et legalia ſtatuta permittunt miniſteria pro captivorum eſſe redemptione vendenda. p. 2. q. 2. c. *placet*, c. *de ſacro-ſanct. eccleſ.* Nec obſtat Lateranenſe concilium in c. *non minus*, & c. *adverſus* de immunitate eccleſiæ *in antiquis*. Quoniam illa jura limitanda ſunt ſecundum Panormitanum in dictis capitulis, niſi agatur de communi utilitate clericorum & laïcorum, & etiam in piis cauſis, ſicut eſt in redemtione captivorum, cujuſmodi hæc præſens eſt, de qua tractamus. D Et in ea potiſſimum quæ pauperibus alimoniam, populo juvamen, clero ſanctimoniam, eccleſiæque pacem non minimam præſtitura eſt. Quamobrem merito impietatis ingratitudiniſque vitio, quod à nobis procul abſit, notaremur, ſi regiæ indolis adoleſcentulorum, qui ſpem non parvam probitatis nobis de ſe promittunt, unà cum ceteris regnicolis redemptionis participes eſſe reniteremur & recuſaremus. Enim verò longè cautius erit pecuniarum ſubſidium præſtare, quam regem pro redimendis liberis ſuis in captivitatem redire: quando quidem id facere rex ipſe decreverat, niſi à ſanguine ſibi E junctis principibus, proceribus, cardinalibus & præſulibus, necnon & à regni ſui Parlamentorum prudentiſſimis, ſcientiſſimiſque præſidibus, & conſulibus, & à pleriſque aliis graviſſimis & prudentiſſimis viris ab hoc ſuo inſtituto non fuiſſet diſſuaſus. Præſtat, inquam, captivos pueros pretio redimere, quam regni patrimonium minuere, aut terras, & loca, quod tamen mirum in modum hoſtes concupiſcunt, ex regis dominio ſubtrahere, & alienare. Annui quippe cenſus vacuata marſupia quotannis reſarciunt, ſublata verò patrimonia non niſi graviſſimis cum querelis reſtituuntur. Sed quanta, Bone Deus, invadendorum finium regni hoſtibus noſtris anſa

Digitized by Google

Anno 1527.

quam quoque inſidioſa feneſtra, ſi Burgundionum ducatus, quem omnibus viis in ſuam venire ditionem hoſtes moliuntur, è regio laxaretur dominio, atque in eorum tranſiret poteſtatem. Qui quidem ducatus tam nunc ſolidum, poſt hocque futurum ſit ſemper fundamentum regni, vix impugnabile propugnaculum, conſultiſſima profectò providentia, atque ſententia graviſſimorum virorum proditura ex ea re, ſi fieret periculo, prævidentium atque præſagientium, juſtis ac æquiſſimis rationibus ducti, tam coactum negotium tamque irritum & inane omninò abolendum percenſuit. Sed de hac re ſatis. Ante relatum, patres prudentiſſimi, ac præmiſſum veſtris coram reverendiſque paternitatibus regni negotium præludium quoddam atque præambulum extiterit hujus quam celebraturi ſumus ſacro-ſanctæ provincialis Synodi & congregationis noſtræ in hac tam antiqua & famata urbe. In qua & ſi partim, pro re, ut noviſtis, non parvi ponderis & momenti, hactenus prolixiore forſan quam par ſit oratione immoratus fuerim, delicataſque aures veſtras tædio præoccupaverim, pro re nimirum quibuſcumque ſæcularibus negotiis quantumlibet arduis & præponderantibus longiſſimè anteferenda & habenda, certum eſt huc loci conveniſſe nos, convocatoſque fuiſſe præcipuè & in primis, ut ad laudem & gloriam individuæ ac beatiſſimæ Trinitatis Patris & Filii, & Spiritus-ſancti, intemeratiſſimæ Virginis Mariæ totiuſque curiæ cæleſtis, ſaluti animarum & directioni fidelium ſedulò inſiſtentes, non quæ noſtra ſunt, ſed quæ Domini noſtri Chriſti vigilantiſſima indagine perſcrutemur, contingamus, inveniamus, ut quicquid dyabolicæ fraudis & doli noſtro hoc parum felici ſæculo mentibus fidelium obrepere viderimus orthodoxæ fidei, ligonibus & ſarculis, id eſt divinarum ſcripturarum ſacratiſſimis diſciplinis, ad hoc intervenientibus ſanctiſſimis conſultationibus veſtris, extirpemus, caſtigemus, emendemus, ac jam pleriſque in locis fluctuanti eccleſiæ propèque merſitanti undecumque & qualiacumque poterimus præſidia impendamus. Nemo hercle veſtrûm eſt, optimi patres, qui neſciat quantis jam præſtigiis ac peſtiferis illuſionibus noſtra præſens maculetur & vexetur eccleſia, quamquam monſtroſis ac prodigioſis facinoribus ab pſeudo-chriſtianis abhinc annos novem ſuſcitatis agitetur, obtundatur, peſſundetur, uſque adeo ob oculos noſtros adhuc judices invaleſcentibus, ut jam de eadem propè actum ſit, niſi opportunis remediis tot ac tantis invadentibus morbis ſalutaria antidota præparentur. Quibus criminibus hæreſeos à neſcio quopiam antiquarum hæreſum ſuſcitatore Luthero, & ſectatoribus ejus in medium paſſim ſparſimque diſſeminatis, & jam jamque ulceroſa veluti ſerpigine in modicæ fidei homines obrepentibus, clypeo fidei & bonæ voluntatis inexpugnabili ſcuto inſurgamus, colluctemur, impingamus, ac in orthodoxæ fidei ſubverſorem contra curramus, obviemus, obſiſtamus ſubinde, quod nec minori operæ cura exſequendum eſt. Quoniam ex bonorum morum corruptela & tepidiſſima bonarum virtutum proſequutione & ſequela, & quod denique corruptius ac deterius eſt, ex divini cultus frigidiſſima ac inconſtanti obſervantia, in vitiorum abyſſum omnes facilè prolabuntur. Unde ſicut in ſterilibus agris, locisque bona cultura deſtitutis, pro fœcundis fructibus & frugiferis meſſibus, ſentes & tribuli coaleſcant & naſcantur: ita quoque in deſidioſis mentibus bonarum virtutum exercitatione carentibus, facili admodum ſuggeſtione vitia pullulant, hæreſes oriuntur: quod & noſtris hiis diebus prorſus, jam proh dolor! videmus contigiſſe, tum ob antiquorum rituum deſertionem, tum ob bonarum virtutum optimarumque diſciplinarum diſſuetudinem. Quod ne in immenſum vitiorum ejuſmodi congeries exurgat & creſcat, ſummopere hac in ſacroſancta ſynodali congregatione & conventu nitendum nobis eſt, ut extirpandis ac reſecandis erroribus inſudemus, perditos & inſolentes mores corrigamus, abuſus reprimamus, & deviantes oves ad caulas Domini, ut noſtri eſt officii, ſollicitè reducamus: pertinaces verò ac rebelles ſacrorum canonum pœnis coërceamus, & in ſalutiferam ac ſemper honorificam & laudabilem vitæ conditionem ſtatutum eccleſiaſticum ad laïcorum ædificationem & exemplum obſervemus, colamus, teneamus. Ad quorum præmemorata omnia & ſingula peragenda, tantò vos, egregie cetus, propenſiores futuros exiſtimaverim, quantò pro totius reipublicæ integritate tutanda ac ſervanda malè verſantis fortunæ deſolatis eventibus mederi atque obſiſtere velle indubitanter crediderim. Denique per viſcera caritatis Domini Redemtoris Chriſti omnes veſtros velim laceſſitis & fermè jam labeſcentibus eccleſiæ rebus humeros ſupponitote, & veſtris ſuffragiis eccleſiam juvatote. Craſtina luce quæ ſuper hiis omnibus maturis deliberationibus veſtris penſiculatius præhabitis cenſueritis, diſcuſſeritis, & decreveritis ſtatuenda & concludenda, hoc in loco & in hac noſtra congregatione & conſeſſu, per ſigillatim diœceſum veſtrarum deputatos palam hora ſecunda pomeridiana enarraturi & relaturi. Interim feliciter valetote.

Quibus oratione & ſermone, ut præmittitur, ibidem habitis & finitis, ex ordinatione præfati reverendi domini epiſcopi Matiſconenſis vicarii generalis & præſidentis, de conſilio & aſſenſu prædictorum comprovincialium, & aliorum in dicto concilio provinciali aſſiſtentium, per venerabilem virum dominum Stephanum *Faye* jurium doctorem officialem provincialem Lugdunenſem fuerunt ibi lecta & publicata quædam ſtatuta extirpationem hæreſis Lutheranæ, proh dolor pullulantis, & reformationem morum perſonarum eccleſiaſticarum concernentia, propterea ex ordinatione dicti concilii provincialis de novo edita tenoris ſequentis.

I.

Statuta contra hæreſim Lutheri & pro morum reformatione.

Agri dominici præcipua cultura eſt quæ extirpatis hæreſum atque errorum vepribus & tribulis ac geniminis viperarum obtritis ſinceræ fidei roſaria & virtutum lilia in cordibus hominum fe-

Digitized by Google

Anno 1527.

lici proventu fœcundare ſolet. Sanè ad ſuccidendam Lutheranæ hæreſeos impietatem armatura fidei eo aſperius excandeſcere debemus, quò virus illius latiùs ſerpere ad captivandas puſillorum animas conſpicimus: ne turbidus ille aquilo, à quo panditur omne malum, è propinquis regionibus perflans, appropinquet flagellum tabernaculo noſtro: ſed ſentiat chriſtianiſſimam Galliam, ſicut olim monſtris caruiſſe, ita & nunc his prodigioſis hæreſum portentis funditus carere velle. Itaque auctoritate præfati reverendiſſimi domini noſtri archiepiſcopi & primatis, cujus vices in hac parte gerimus, & hujus provincialis concilii ſtatuimus, ut venerandi fratres noſtri provinciales epiſcopi, ad Dei gloriam & orthodoxæ fidei augmentum per ſuam quiſque dioceſim adverſus hæc impuriſſima Lutheri & ſequacium dogmata, fœdamque & contagioſam impiæ pravitatis enormitatem circumſpecta vigilantia conſurgant, diligenter inquirant, pœnale judicium exerceant, & ſevera animadverſione deprehenſos per legitimos tramites corrigant, caſtigent, puniant, & adhibitis in hoc tam ſalubre opus viris graviſſimis fide, integritate, eruditione ſpectatiſſimis judicibus, proceſſus judicarios, ſepoſitis humanæ infirmitatis affectibus, adverſus hujuſmodi aſſertores, fautores, receptatores forment ſincerè, cauſas pertractent, & laudabili fine concludant, invocato quatenus opus erit, auxilio brachii ſæcularis.

II.

Inſuper prohibemus ſub divini interminatione judicii & excommunicationis pœna omnibus perſonis, cujuſcumque gradûs, ſtatûs, qualitatis, & conditionis exiſtant, ne qualiacumque Lutheri & ſequacium dogmata, aliaſve falſas & reprobatas doctrinas inſequi, aſſerere, docere, prædicare, approbare, ſuſcipere, deffendere audeant vel præſumant quovis modo.

III.

Inhibemus quoque ſub prætaxatis pœnis prædictis quibuſcumque perſonis, ne quicumque audeant vel præſumant dicere, proponere, proferre, ſuadere, inducere, ſive prædicando, docendo, diſputando, colloquendo, aut aliter operando, per quæ chriſtianus populus divertatur, aut dimoveatur, diverti au dimoveri poſſit à fide catholica, à ſacramentis ſanctæ matris eccleſiæ ſincerè credendis, à veneratione intemeratæ Virginis Deiparæ, ſanctorum & ſanctarum regni celeſtis, ab obſervantia & votis regularis diſciplinæ, ab horis extra chorum dicendis, jejuniis & abſtinentiis, ab orationibus, & interceſſionibus pro defunctis, & generaliter à præceptis & mandatis clavibuſque auctoritate & poteſtate ſanctæ Dei eccleſiæ; & quia ex libris hujuſmodi hæreticorum ſub dulci fucato & affectato ſermone mellita venena propinantium, paratur legentibus occaſio ruinæ, evangelia quoque, epiſtolas beati Pauli, Apocalypſim, & alios ſacræ ſcripturæ libros in idioma Gallicum & vernaculum ſermonem verti & transferri curaverunt, ut vulgus indoctum litteræ, quæ occidit, inhærens, à veritate

Anno 1527.

A & puritate ſenſus alienetur, & facilius in baratrum erroris corruat, dum ſic præſumta temeritate conceptus proprios orthodoxorum patrum & doctorum eccleſiæ ſententiis & interpretationibus præfert, unde apud pleroſque infirmiores erroneæ & deviæ ingenerantur opiniones & anxiæ dubietates, ſciſſura fit in eccleſia, & gravia oriuntur ſcandala. Quapropter diſtrictius ſub prædictis pœnis inhibemus omnibus & quibuſcumque perſonis, cujuſcumque gradus, ſtatus, & conditionis exiſtant, ne prædictos libros Lutheri & ſequacium, nec non tranſlativos hujuſmodi in Gallicum idioma ſacræ ſcripturæ libros habeant, teneant, legant, audiant: verùm ſi B quos habuerint, prorſus abjiciant. Impreſſoribus quoque, bibliopolis, & librariis, ne hoſce libros & tractatus imprimant, habeant, vendant, ſeu venales exponant publicè vel occultè: laïcis autem ne de fide catholica, & articulis hujuſmodi, damnatas hæreſes concernentibus diſputare: ad idve publica vel occulta conventicula facere præſumant.

IV.

Præcipimus denique omnibus eccleſiarum parochialium rectoribus, ſeu eorum vicariis, ut in eorum eccleſiis ſingulis diebus dominicis populo ad divina audienda congregato præmiſſa attentè publicent & declarent, & plebes eiſdem commiſſas in doctrina chriſtiana & eccleſiaſticis inſti- C tutis inſtruant & erudiant, nec ſinant proprias oves pretioſo ſanguine Chriſti redemtas, horum perverſitate impiorum dogmatum labefactari. Et ſi quos his erroribus implicatos compererint, denuntient debitè ſuo ſuperiori, juridicè compeſcendos & corrigendos.

V.

Porrò quod attinet ad morum directionem & reformationem, invigilent inde antiſtites ac ceteri tam ſæculares quam regulares prælati, monendo, obſecrando, pœnas exaggerando, opportunè, importunè, ut in eccleſiis ſuis vigor ec- D cleſiaſticæ diſciplinæ perſeveret, cultus divinus fervente pietate felix ſuſcipiat incrementum, vitæ clericalis munditia, honeſtas, modeſtia palam luceat & effloreſcat. Vitia autem, quibus ſolet eccleſiaſticus ordo paſſim diffamari & dilacerari, prorſus reprimentur: illa præſertim quæ offendiculum ſcandali figunt in oculis hominum, itaque ſeveriſſimis jam editis jurium ſanctionibus percellantur negotiatores clerici. In publicos concubinarios & incontinentes tum antiquorum tum noviſſimorum decretorum pœnæ diſtrictius infligantur, indecori & inhoneſti arceantur. In ſumma repurgatis & deletis his E vitiorum fomitibus & ſentinis, monente Chriſto apud Matthæum, luceant bona opera noſtra coram omnibus hominibus, ut honorificetur Pater noſter, qui in cœlis eſt.

VI.

Ceterùm ad reformandam illam plurimùm gravem & oneroſam eccleſiis, laïcis verò contemtibilem ſacerdotum multitudinem, qui ſolent plerumque illiterati, moribus inculti, ſervilibus operibus addicti, imberbes, inopes, fictitiis titulis ad ſacros ordines obrepere, non ſine

magno

Digitized by Google

Anno 1517.

magno ſtatus clericalis opprobrio: quibus longè præſtabilius eſſet in acceſſu obſiſtere, quam ſic indiſcretè admiſſos miſerabiles à gradu & ordinatione dejicere ſeu ſuſpendere, cum juxta canonem melius eſt donum ſacerdotii paucos habere miniſtros, qui poſſint dignè opus Dei exercere, quam multos inutiles. Canonicis conſtitutionibus inhærentes ſtatuimus, ut nulli ad ſacros majores ordines admittantur, niſi qui moribus, ſcientiâ, ætate, & competenti titulo ſufficienter digni eſſe reperiantur, præcedente ad hoc diligenti ſcrutinio, & examinatione exacta. Tituli autem promovendorum, ne qua fraus lateat, examinentur, & prævia informatione, aut aliàs debitè verificentur, ut innoteſcat an ſint competentes & ſuppetant facultates conſtituentium. Quibus ſi quidem titulis, cum debeant eſſe perpetui, non poſſint ſic promoti per quamcumque præcedentem ſeu ſubſequentem conventionem renuntiare, reſque & bona in hujuſmodi titulos conſtitutos & conſtituta retransferre, ſeu quovis quæſito colore alienare, abſque ſui ſuperioris auctoritate & decreto, & cum cauſa nullatenus valeant. In concedendis verò litteris dimiſſoriis cautio eſt adhibenda, ne paſſim & indiſcretè concedantur; & in quarum conceſſione, ſimilis præcurrat diligentia & judicii maturitas in perſonarum examinatione, & titulorum verificatione, ad ſcrutinium hujuſmodi & examen, viri graves, morum integritate præclari, divinæ legis gnari & in diſciplinis eccleſiaſticis exercitati præficiantur.

Quibus auditis de communi conſenſu & conſilio quorum ſuprà præfatus reverendus dominus epiſcopus Matiſconenſis, vicarius generalis, & præſidens, dicta auctoritate aſſignavit diem Martis craſtinam viceſimam quartam hujus menſis Martii, ad deliberandum per clerum dictarum civitatis & diœceſis Lugdunenſis ſuper contentis in inſtructionibus per dictum reverendum dominum epiſcopum, vicarium, præſidentem, à regia majeſtate receptis, & in dicto concilio lectis & publicatis, & ſuper illis reſponſionem dandam & faciendam.

Interim verò & dicta die lunæ viceſima tertia ſupradicti menſis Martii in hoſpitio dicti reverendi domini epiſcopi Matiſconenſis, vicarii generalis, & præſidentis, comparuerunt venerabiles viri domini procurator generalis reverendiſſimi domini archiepiſcopi Lugdunenſis, & vicarius reverendiſſimi domini epiſcopi Lingonenſis, petentes venerabiles viros dominos decanum & capitulum eccleſiæ Lingonenſis reputari contumaces juxta latius petita in eorum litigato facto die viceſima prima præſentis menſis: Comparuerunt etiam ex adverſo venerabiles viri domini Ludovicus *Putoys* & Hector *Guerrier* canonici eccleſiæ Lingonenſis procuratores, & procuratorio nomine venerabilium virorum dominorum decani & capituli dictæ eccleſiæ Lingonenſis, dicentes quod produxerunt mandatum, & quod intendunt comparere auctoritate hujuſmodi ſacri concilii, ſalvis tamen ſuis exemtionibus, juribus & privilegiis, ac ſine illorum præjudicio, de quibus expreſsè proteſtantur: ex quo nullò modo debeant reputari contumaces. Procuratore reverendiſſimi domini Lugdunenſis & vicario præfati reverendi domini Lingonenſis in contrarium dicentibus, quod erat, & eſt certiſſimum ipſos dominos decanum & capitulum prædictæ eccleſiæ Lingonenſis eſſe immediatè ſubditos, juridicos, & obedientes ipſi venerando domino epiſcopo Lingonenſi, tamquam diœceſano: cui potiſſimum dicti de capitulo Lingonenſi tenentur honorem, reverentiam, ſubjectionem, & obedientiam, de jure ſibi debitos, ſecundùm leges juriſdictionis diœceſanæ exhibere, ut omnibus ſuis canonicis & rationabilibus mandatis obedire, & illa exequi: & quod aliàs comparitio eorum prædicta, factis & illa qualitate ubi dicunt ſe immediatè eſſe ſubditos ſedi apoſtolicæ, & ab ordinaria auctoritate exemtos latius in eorum comparitione diei ſabbati nuper fluxè deducta, per quam ſe ſubtrahere & eximere nituntur à præſtatione honoris, & reverentiæ, obedientiæ, & ſubjectionis, quos omni jure debent ſuis ſuperioribus quod nequeunt ut jam allegaſſe aſſerunt. Quod quidem mandatum ſeu procuratorium dictorum dominorum de capitulo productum, non poteſt ſe adoptare verbis dictorum comparentium, immò videtur reſultare contrarietas, & quod debent comparere modo & forma quibus fuerunt citati: quod quia non fecerunt, ideò petiit eoſdem ut ſuprà pro contumacibus reputari. Quibus hinc inde auditis, præfatus reverendus dominus vicarius & præſidens, matura ſuper hoc deliberatione præhabita, admiſit atque admittit dictorum dominorum de capitulo eccleſiæ Lingonenſis comparitionem, ſub auctoritate dicti ſacri concilii factam, ſalvis eiſdem dominis de capitulo ſuis proteſtationibus, quatenus juris, ſalvis etiam eiſdem dominis procuratori dicti reverendiſſimi domini, & vicario præfati reverendi domini Lingonenſis ſuis contrariis proteſtationibus, & quia mandatum pro parte ipſorum dominorum de capitulo productum non videtur ſufficiens ad actum: ideò ordinavit præfatus dominus præſidens quod dicti domini de capitulo infra duos menſes proximos fundabunt ſufficienter cum ratificatione geſtorum, aliàs in non fundando per eos debitè exnunc prout extunc eos reputavit & reputat contumaces. Et adveniente dicta die martis viceſima quarta prædicti menſis Martii, circa horam decimam ante meridiem, ſedente dicto concilio, fuerunt ibi lecti articuli reſponſionales articulis regiæ majeſtatis, prout in cedula ſuper hoc facta in quadam cedula papiri deſcripta incipiente: *C'eſt la réponſe* continetur, cujus tenor ſequitur & eſt talis.

Reſponſio cleri provinciæ Lugdunenſis.

C'eſt la réponſe que fait le Clergé de la province de Lyon à vous, Reverend pere en Dieu monſeigneur de Maſcon, commiſſaire deputé de par le roy noſtre ſire; & delegué par tres reverend pere en Dieu monſeigneur l'archeveſque de Lyon primat de France, deux articles par vous propoſez de la part du roy noſtre dict ſire en ceſte preſente congregation & concile provincial: des quels articles vous ſupplient inſtamment laiſſer à ung chacun dioceſe la ditte province un doble collationné à

Digitized by Google

l'original : enſemble le doble du vicariat à vous paſſé par le dit ſeigneur archeveſque. Et premierement quant à l'extirpation de ceſte maudite ſecte Lutherienne, ſont d'oppinion de toutellement, & par tous moyens, ſe y employer, pour l'extirper & aboiir. Supplions tous icy aſſemblez au roy noſtre dict ſire, que ſon bon plaiſir ſoit de ſa puiſſance y vouloir ayder, & donner ſupport, & que vous neanmoins, meſſieurs les éveſques & prelats, auxquels principalement la cure & charge appartient, veuilez chacun en ſon endroit y eſtre diligent, & avec les inquiſitions ordinaires commettre gens de bon ſçavoir, & de bonne vie, en vos dioceſes, pour enquerir ſecretement & publiquement des ſectateurs d'icelle damnée hereſie journellement pullulante, ſans avoir eſgard ou favoriſer à aucune perſonne que ce ſoit, qui d'icelle ſe trouvera atteint, ains proceder contre eulx, & iceulx pugnir de ſorte, que cedant ceteris in exemplum, & tellement que la ditte ſecte radicibus evellatur.

Quant au deuxiéme article, c'eſt aſſavoir la reformation des meurs des perſonnes eccleſiaſtiques ſont les dicts aſſiſtans, au nom que deſſus, d'advis & d'opinion, que c'eſt choſe non ſeulement raiſonnable, mais auſſi treſque neceſſaire. Car à la verité il y a des abus beaucoupt, que chacun voit avec ſcandalle à tous, meſmement aux layes, dont l'eſtat eccleſiaſtique en eſt mepriſé, villipandé, & quaſi ſupprimé : par quoy ſont d'advis que par les ſuperieurs les dicts abus & inſolences ſoient corrigées & amandées tant par mulctations & exaggerations de peynes, que par ſuſpenſions & privations d'offices & benefices, & par toute autre voye que faire ſe pourra, & pour ce que les dicts ſeigneurs éveſques, abbez, & aultres ſuperieurs y ſoient diligens, tant par eulx, que par meſſieurs leurs officiaulx, vicaires & aultres à ce commis & à commettre. Ont les dicts aſſiſtans exhibé la couche de certains ſtatus concernant le faict des deux des ſuſdits articles, requerans iceulx eſtre approuvez, auctoriſez, & emologuez par le preſent concile, & en iceluy publiez & commande iceulx eſtre obſervez ad vigorem ſub gravibus pœnis.

Et quant au tiers qu'eſt le don demandé par le dict ſire de quatre decimes pour la rançon dudit ſire, & recouvrement de meſſieurs ſes enfans, ledit clergé trouve la ditte ſome merveilleuſement haulte & difficille à payer, attendu que ceſte année meſme ils ont payé une aultre decime audit ſire par l'octroy de noſtre ſaint pere le pape, & auſſi ces années precedentes ont beaucoup baillé & fourny audit ſire, tant par dons, octroys, emprumgts, francs fiefs, nouveaulx acqueſts, que pour fortifications, munitions, paſſaiges de gens de guerre, & aultres pluſieurs ſubſides, & couſts qui ſeroient longs à reciter. De quoy pluſieurs dudit clergé de la ditte province ſont grandement appauvris, & en arriere, & ſont leurs benefices tombez en grande diminution & ruyne. Neanmoins pour le bien inextimable de paix, & encores plus pour la pitié, charité, amour, & affection, que ledit clergé de ladite province veult donner cognoiſtre avoir & envers mes dicts ſieurs les enfans, enſemble pour ſoy declarer touſjours humbles, obeiſſans, vraiz, & loyaulx ſerviteurs, & ſubgets dudit ſire, & qui plus que du pouvoir le vouldroient & veulent ſecourir, ont octroié & octroient la ditte ſomme & quantité de quatre decimes, & ce en la forme & maniere que par ledit ſire a eſté demandé, ſelon le propos tenu par mondit ſeigneur de Maſcon, & meſmement que la ditte ſomme ſoit & ſera convertie pour la rançon du roy noſtre dit ſire, & recouvrement de mes dits ſieurs les enfans, & ſera miſe & reſervée pour ceſt afaire, & non pour autre, comme auſſi par le roy noſtre dit ſire a eſté demandé & mandé. Item encore de payer les dittes quatre decimes toutes en une année, & à une fois ſeroit au dit clergé impoſſible. Car compris les fraiz il leur viendroit à la moitié & plus de tout leur bien, que conſiderez les aultres charges & la diverſité du temps leur ſeroit toutellement impoſſible, ont accordé & accordent le payement des dittes quatre decimes à deux années, & deux termes, c'eſt aſſavoir deux decimes à la prochaine feſte de la ſainct Michel, que l'on comptera mil cinq cens vingt-huit, & les aultres deux decimes reſtans au jour de la feſte ſainct Michel que l'on comptera mil cinq cens vingt & neuf, qu'eſt le plus brief qu'ils pouroient payer les dittes ſommes. Car les fruicts du clergé de la ditte province à peyne ſeront-ils recueillis aux dicts termes, avant la recollection des quels ne ſçauroient où le prendre, ſupplians tres-humblement & pour l'honneur de Dieu au roy noſtre dict ſire, qu'il luy plaiſe ſoy contenter des dicts termes. Car veritablement c'eſt le plus brief que l'eſt poſſible. Item, & pour ce que par cy-devant & les années precedentes, par les exacteurs à exiger les decimes & aultres deniers payez par le dioceſe de Lyon au dict ſire, ou leurs ſubſtituez y ont eſté faicts & perpetrez pluſieurs abus & extortions, qui des ungs ont exigé quatre ſols pour livre pour les frais, des aultres cinq, des aultres ſept, & davantage, que le dict clergé croit fermement eſtre contre l'intention du roy noſtre dict ſire, ſuppliant humblement au dict ſire qu'il luy plaiſe deſormais ne ſouffrir que telles pilleries ſe facent, & que les deniers ſoient levez par bons perſonnages, qui ſeront deputez par le clergé, & qui, quant beſoing ſera, invoqueront le bras ſeculier, & ce ſur les rolles precedens verifiez, & approuvez par la chambre des comptes du dict ſire, les quels ſeront ſignez par monſeigneur l'archeveſque, meſſieurs les éveſques, & leurs vicaires, chacun en ſon dioceſe, & contreſignez par les chappitres des egliſes cathedrales, afin que fraude ne ſe y puiſſe commettre. Item, ſupplient auſſi au dict ſire leur vouloir garder leurs libertez, franchiſes, & prérogatives, & leur impartir bonne & brieve juſtice, garder & preſerver de toutes oppreſſions, & violences, & ce faiſant le dict clergé ſera de plus en plus obligé & tenu prier Dieu pour ſa proſperité & ſanté, & de mes dicts ſieurs ſes enfans.

Quâ quidem cedulâ papiri per dictum reverendum dominum epiſcopum Matiſconenſem vicarium procuratorem præſidentem viſa, fuit eidem reſponſum quod quo ad gratuitum ſubſi-

Digitized by Google

Anno 1527.

dium per eamdem regiam majeſtatem petitum, ipſe dominus epiſcopus vicarius procurator & præſidens non poterat aliter, quam in dictis inſtructionibus continetur, maximè quoad præfixionem terminorum levandi, ſolvendi, & exigendi quatuor decimas fructuum, reddituum & proventuum omnium & ſingulorum fructuum, beneficiorum & officiorum eccleſiaſticorum civitatis & diœceſis Lugdunenſis ſtatuere, & ordinare, regiâ majeſtate inconſultâ. Verum tamen de oblatione liberali dicti cleri & ſupplicatione per clerum hujuſmodi, ut præmittitur, facta, quantocius poterit regiam majeſtatem informabit, & eidem ſupplicabit quatenus ſua pietate & clementia ſolitis dignetur ſupplicationi hujuſmodi generosè annuere.

Et hiis peractis, dictus reverendus dominus epiſcopus Matiſconenſis vicarius generalis, & procurator præfati reverendiſſimi domini archiepiſcopi Lugdunenſis ſtatuta, ordinationes, & omnia alia & ſingula in dicto concilio provinciali acta & geſta, auctoritate præfati reverendiſſimi domini archiepiſcopi & comitis Lugdunenſis, ac Galliarum primatis, nec non dicti concilii provincialis auctoriſavit & approbavit, ac in eis omnibus & ſingulis auctoritatem ejuſdem concilii provincialis impoſuit pariter, & decretum, de quibus omnibus & ſingulis voluit, præcepit, & mandavit ad perpetuam rei memoriam per me notarium publicum, præfatum & ſubſignatum fieri unum & plura, publicum & publica inſtrumentum & inſtrumenta, & quibus intererit hoc petentibus, & habere debentibus, tradi & expediri. Quod ego notarius præfatus in dicto negotio ſcriba & graffarius mandatis prædictis obediendo conceſſi fiendum & fieri ſub hac forma. Acta & data fuerunt præmiſſa anno, diebus & locis quibus ſuprà.

Tenores autem dictarum litterarum regiæ majeſtatis ac præfati reverendiſſimi domini archiepiſcopi metropolitani & primatis in carta papiri deſcriptarum dicto reverendo domino epiſcopo Matiſconenſi, nec non inſtructionum prædictæ regiæ majeſtatis, etiam dicto reverendo domino epiſcopo Matiſconenſi tranſmiſſarum, ſeriatim ſequuntur, & ſunt tales.

Regiæ litteræ ad epiſcopum Matiſconenſem.

A monſieur de Maſcon : monſieur de Maſcon, pour autant qu'il ſeroit impoſſible à mon coſin l'archeveſque de Lyon de pouvoir ſe trouver au dict Lyon pour le faict de l'aſſemblée de ſon concille provincial au moien d'ung mal de jambe qui luy eſt puis nagueres ſurvenu, & qu'il eſt bien requis & neceſſaire qu'il y ait perſonnage en ſon lieu, lequel ſoit pour mettre à execution le faict de la commiſſion qui lui avoit eſté adreſſée, ſelon & en ſuivant les inſtructions qui pour ce luy furent lors baillées, touchant le faict de l'argent qui m'a eſté octroié & accordé par les gens d'égliſe de mon royaume, pour la delivance & liberté de mes enfans. A ceſte cauſe je vous prie, monſieur de Maſcon, que pour l'amour de moy, vous vous voulliez incontinent tranſporter au dict Lyon, pour là vous employer au lieu de mon dict coſin, & mettre entierement à execution le faict de la ditte commiſſion, tout ainſi & en la propre forme & maniere qu'il y feroit, s'il y eſtoit en perſonne, ce que je ſuis ſeur, que vous ſçaurez tres bien & ſagement faire : en quoy faiſant vous me ferez plaiſir & ſervice tres agreable, priant Dieu, monſieur de Maſcon, qu'il vous ait en ſa ſainte garde. Eſcrit à S. Germain en Laye le IIII. *jour de Mars* M. D. XXVII. *François Breton.*

Epiſtola archiepiſcopi Lugdunenſis ad epiſcopum Matiſconenſem.

A monſieur mon bon confrere monſieur de Maſcon, monſieur mon confrere & amy, apres m'eſtre recommandé à voſtre bonne grace tant de bon ceur je puis, ceſte preſente eſt pour vous avertir, comme depuis deux moys en ça, ſuis tourmenté d'une jambe : en ſorte que d'aller à pied ne à cheval ne m'eſt poſſible : ce que j'ay fait remonſtrer au roy, pour ſçavoir à qui il luy plairoit commettre la charge pour tenir mon concile à Lyon pour le fait du recouvrement des deniers octroiez au dict ſire par l'égliſe Gallicane. Lequel ſire a voulu vous eſtre ſus tous mes ſuffragans, pour prendre la ditte charge ainſi qu'il vous eſcript, ſupposé que avoys fait vicariat à vous, & à monſieur de Chaalons : mais ay faict le dict vicariat in ſolidum, *tellement que puis qu'il plaiſt au roy que tenez mon lieu en ceſte affaire, au moyen de ma maladie, vous ſeul pouvez tenir mon dict concile, par vertu de mon dict vicariat, tout ainſi que je feroys, ſi je y eſtois & les memoires que le dict ſire m'avoit faict bailler, ſignez de luy & de* Gedoyn, *j'ay commendement de les vous envoier, à ce que en ſuivant les dicts memoires, faciez executer le contenu en iceulx par vertu du concile, où preſiderez pour moy : en vous priant y accomplir l'intention & vouloir du dict ſire, ainſi que le ſçaurez bien faire, & que de ma part vous prie, monſieur mon confrere, vouloir faire mon excuſe à tous meſſieurs de la compagnie du concille tant en particulier que en general : eſtant deplaiſant de mon inconvenient, ſans lequel euſſe eſté bien aviſé de m'eſtre trouvé en une ſi bonne compagnie que la voſtre. Mais puis qu'ainſi eſt, que n'y puis eſtre, les prie de ma part, à ce que ung chacun d'eulx ſe monſtre avoir bon vouloir par effect à ce que puiſſions r'avoir meſſieurs les enfans, que concerne le bien & utilité tant du roy, que du royaume, & la ſeureté de nous aultres ſes ſubgets : ce que ne fays nulle doubte, qu'il n'y a celuy de la compagnie qui ne ſe y emploie de bon ceur. Je vous envoye lettres de monſieur le prevoſt de Paris, par les quelles connoiſtrez, que le roy n'a voulu que aultre n'euſt la charge de ceſte affaire que vous de tous meſſieurs mes ſuffragans, pour vous advertir, monſieur mon confrere, que l'aſſignation de la convocation du clergé de meſſieurs mes ſuffragans echet au vingtieſme de ce preſent moys : & afin que puiſſiez eſtre informé de la maniere de proceder, qu'on a tenu au concile de la province de Sens, je vous envoye ung extrait abregé que j'ay recouvert des notaires, qui ont aſſiſtez au dict concile de la ditte province de Sens, à ce que par cela puiſſiez cognoiſtre ce qui a eſté faict pour vous ſoulaiger à en faire autant à mon concile provincial. Eſperant, monſieur mon confrere, vous recognoiſtre pour la pareille la peyne que aurez priſe pour moy en ceſte affaire*

Anno 1527

pour le ſoulagement de ma maladie, où me trouverez preſt à en faire autant pour vous, où il vous plaira m'emploier, & c'eſt endroit prie le Createur, monſieur mon confrere, qu'il vous donne bonne vie & longue, & tout ce que voſtre ceur deſire. De Paris ce III. *de Mars. Voſtre bon frere & amy l'archeveſque de Lyon.*

Inſtructiones ex parte regis miſſæ concilio Lugdunenſi.

Memoyres & advertiſſements à monſieur l'archeveſque de Lyon, de ce qu'il aura à dire & remonſtrer à ſes ſuffragans, doyens, chapitres, & aultres, qui comparoiſtront en ſon concile provincial pour les matieres cy apres declarées. Et premierement leur remonſtrera que le roy, apres pluſieurs guerres que ſes ennemys lui ont meües & ſuſcitées depuis ſon advenement à la couronne, tant en ſon royaulme, que dehors, & non à ſa faulte & coulpe, meſmement aprés que le dict ſire fut adverti que feu Charles de Bourbon, lequel comme il eſt notoire ſans aucune cauſe raiſonnable, mais en grand ingratitude & meſcognoiſſance des benefices qu'il avoit receus du dict ſire, eſtoit venu deſcendre en la Conté de Provence avec groſſe & puiſſante armée de l'eſleu empereur, pour hoſtillement le prendre & invader, feiſt dreſſer en toute dilligence une armée garnie de gros nombre de gens de guerrre, tant de ſes ordonnances, que de gens de pied, eſtrangers, Suyſſes, Lanſquenets, train d'artillerie, & aultres choſes, que en tel cas appartiennent: laquelle armée il aſſembla en la ville d'Avignon. Et eſtant le dict de Bourbon & la ditte armée de l'empereur au ſiege devant la ville de Marſeille, iceluy ſeigneur partit avec ſa ditte armée pour aller lever ledit ſiege, comme la neceſſité le requeroit, & leur preſenter le combat. Touteſvoyes le dict de Bourbon & ennemis ſentans la venuë du dict ſeigneur ſe deſlogerent, prenans le retour & chemin en Italie, dont ils eſtoient partis, ſans l'oſer attendre. Quoy voyant le roy noſtre dict ſire, conſiderant le dreſſement de ſa ditte armée qui eſtoit une des belles que l'on euſt ſceu voir, & que les eſtrangers eſtans en icelle, aſſavoir les dicts Suyſſes & Lanſquenets: pour le traité qu'il avoit avec eulx, eſtoit tenu de les entretenir & ſouldoyer par l'eſpace de troys moys entiers, dont ils n'avoient lors ſervy encores que ung moys, & que s'il rompoit ſa ditte armée, s'eſtoit pour affoller ſon royaume, pays de Daulphiné & Provence, pour les grans pilleries, & rançonnement que les adventuriers & aultres gens de guerre euſſent peu faire au retour, paſſans par les pays du roy. D'autre part, que ſi le dict pouvoit attendre ſes dicts ennemys à leur retour, il les pouvoit rompre & ruyner. Davantage que s'il les laiſſoit ainſi aller ſans leur courir ſus, s'eſtoit pour leur donner appetit d'eulx venir jetter en quelque autre endroit de ſon royaume, & pour les dittes cauſes & aultres tres apparentes & plus en intention, comme ſcet le Createur, de faire venir le dict empereur à la paix, qu'il a toujours deſirée, que pour envie qu'il euſt de reconqueſter ſa ditte Duché de Millan, par l'avis de tous ſes capitaines & gens entendus en fait de guerre, fut conſeillé qu'il debvoit ſuivre ſes dicts ennemys: ce qu'il fit en telle & ſi extreſme dilligence, qu'il ne fut poſſible

Anno 1527.

A *de plus, de ſorte qu'il gagna leur artillerie, & rompit en pluſieurs paſſages pluſieurs de leurs bandes, & arriverent les dittes armées quaſi tous enſemble delà les monts. Et à la premiere venue, le dict ſire print & reduiſt à ſon obeiſſance la ville de Millan, principalle & capitalle du dict pays, & pluſieurs aultres. Et pour ce que les ennemys dudit ſire ſe getterent dedans la ville de Pavie, le dict ſire fut conſeillé de les y aſſieger, & illec penſant toujours la prendre à faulte de vivres: car aultrement veu le gros nombre de gens de guerre de faict & aguerrez qui y eſtoient,*
B *il n'y avoit ordre. Et illec iceluy ſire paſſa tout l'yver avec grans peines & travaulx, & juſques à ce que ſecours vint aux dicts ennemys, lequel avec ceulx qui eſtoient en la ditte ville vindrent livrer la bataille au dict ſire devant la ditte ville de Pavie: & en icelle par la fortune de la guerre, comme ſouventefoys advient en tels cas, le dict ſire combatant pour la liberté de ſes ſubgets, ſans ſoy deſpartir de ſa bonne intention, & de la pratique de la paix, fut prins priſonnier, comme chacun ſcet, ayant neantmoins faict tel debvoir de ſa perſonne, que ung chef & prince doibt faire ſans craindre le peril & danger de ſa perſonne.*
C *Et combien que tantoſt apres la prinſe du dict ſire & eſtant ou lieu de Piſqueton, où il fut mené luy fut offert par le vis-Roy de Naples, les ſieurs de* Roux *& de* Beauvin *envoyez expreſſement de par le dict empereur, que s'il vouloit rappeller & mettre en ſes terres le dict feu Charles de Bourbon, & le liberer de toutes reconnoiſſances feodalles de la couronne, & auſſi quitter & délaiſſer au dict eſleu empereur la Duché de Bourgoigne, Viconté d'Auxonne, & aultres terres & ſeigneuries, il le mettoit en plaine delivrance: laquelle choſe icelluy ſire conſiderant, le grant deshonneur évident & irreparable prejudice & dommaige,*
D *que ce euſt eſté à ſon royaume & couronne, refuſa & ne voulut jamais conſentir: declarant ouvertement, qu'il aymoit mieulx ſouffrir & endurer la captivité & miſere de priſon toute ſa vie que de le faire. En quoy il monſtra bien la grande & cordialle amour & affection qu'il apourte & porte à ſon royaulme, bons & loyaulx ſubgects d'icelluy.*

Et finablement eſperant icelluy ſire, que avec le dict empereur, pour conſideration de la proximité & lignaige dont il luy attenoit & attient, il trouveroit toute doulceur & clemence, ayma & deſira mieulx eſtre mené devers luy en Eſpagne,
E *que aller ailleurs. Auquel lieu toutesvois jaçoit que d'ennuy & melencolie qu'il avoit, craignant que les affaires de ſon royaume, bons, vrais, loyaulx naturels & obeiſſans ſubgets fuſſent en quelque neceſſité & danger, tomba ſi grievement malade, que l'on y attendoit plus la mort que la vie: & neantmoins ne cognut point que le dict empereur uſaſt envers luy d'actes d'humanité, comme il euſt penſé: teſmoing madame ſa ſœur la reyne de Navare, que ſe y trouva, & luy fiſt toutes les honneſtes remonſtrances & offres qu'il luy fut poſſible de faire, dont elle ne rapporta guieres d'effect. Et pour ce que le dict ſire ne voioit aucun moien d'eſchapper des mains du*

Digitized by Google

Anno 1527.

dict empereur, voyant la neceſſité de ſon dict royaume & aultres cauſes raiſonnables, non eſtant en liberté, mais detenu ſous gros guects & gardes, apres proteſtations par luy faites, les quelles il avoit ſouventefois declairées aux principaulx ſerviteurs & officiers du dict empereur, pour luy dire que s'il faiſoit telle choſe, ce ſeroit par force & comme contrainct, conſentit à certain traicté fait en la ville de Madril, par lequel il debvoit rendre à icelluy eſleu empereur la ditte Duché de Bourgoigne, Viconté d'Auxonne, & aultres terres, & ſeigneuries, avec aultres ſi dures, infames & deshonneſtes conditions, qu'il n'eſt poſſible de plus. Et pour les quelles icelluy ſire eſt deuement juſtifié par tous drois & conſeils que ſur ce il a voulu avoir de grans & notables perſonnaiges de lettres qu'il n'eſt aucunement tenu à garder & obſerver le dict traicté en quelque maniere que ce ſoit, comme fait par force, & non eſtant lors en liberté, comme dit eſt. Et davantaige le roy noſtre dict ſire à ſon grant regrect, & pour n'y avoir aultre moien, bailla pour ſes hoſtaiges au dict empereur meſſieurs ſes enfans, qui ne ſont pas ſeulement ſes enfans, mais de la choſe publique: c'eſt aſſavoir monſieur le Daulphin ſon fils aiſné, & principal heritier, & venant ſucceder à ſon royaume & couronne; & monſieur le duc d'Orleans ſon ſecond fils: conſiderant que luy en liberté en ſon royaume, eſtoit pour mieulx retirer & recouvrer ſes dicts enfans, que eulx luy. Et eſtant icelluy ſire de retour en ſon royaume, envoya incontinent devers le dict empereur luy déclarer, que au regard du dict traicté de Madril, il eſtoit tel, qu'il ne le pouvoit, ne debvoit entretenir pour les cauſes deſſus touchées: mais toutesfois que en tant que touchoit la rançon il la luy offroit payer telle, voire plus grande que paya oncques roy de France, avec pluſieurs aultres honneſtetés. A quoy icelluy eſleu empereur ne voulut entendre, & déclaira expreſſement, que ſans l'obſervation & entretenement d'icelluy traicté de Madrid, ſans riens y obmettre, il n'entreroit en façon du monde à aultre traicté. La quelle choſe entendue par le roy noſtre dict ſire, fut conſeillé d'entrer en ligue avec noſtre tres ſainct pere le pape, la illuſtriſſime ſeigneurie de Veniſe, & aultres potentats d'Italie, à la conſervation de chacuns leurs eſtats, ce qu'il fit pour par le moien d'icelle faire venir & joindre le dict empereur à une bonne & finable paix, pour recouvrer mes dits ſieurs ſes enfans, ou les dicts confederez & alliez ſont tenus, & obligez tenir la main, & eulx emploier. Et depuis la concluſion de la ditte ligue, qui fut des le moys de Juillet mil cinq cens vingt ſix, juſques à preſent, tous les confederez d'icelle ligue ont entretenu groſſe armée à communs deſpens contre les entrepriſes d'icelluy empereur, ou il a eſté beſoing au dict ſire François, plus que les aultres, à cauſe de la groſſe armée de mer que le dict ſire a entretenue, laquelle armée maritime a faict de bons exploicts, comme il eſt notoire. Et davantaige le dict ſire a puis n'a guieres faict & contracté tres eſtroicte amitié, fraternité, confederation, & alliance perpetuelle avec le roy d'Angleterre ſon bon frere: par la-

Anno 1527.

A *quelle ils ſont amys d'amys, & ennemys d'ennemys, & tant à deffendre qu'à offendre. Et faut entendre que au moien de l'armée de la ditte ligue, que deſpuis le dict temps juſques à preſent a eſté tenue delà les monts & auſſi de la ditte armée de mer, contre les forces & entrepriſes d'icelluy empereur, & meſmement du gros renfort que de l'eſté paſſé le dict ſire envoya en la ditte armée, pour principalement venir & faire condeſcendre le dict empereur à la delivrance de noſtre dict ſainct pere & de mes dicts ſieurs les enfans, & à la paix, de laquelle armée le dict ſire a baillé la charge & conduite à monſieur de l'Aultrec, lequel ſe y eſt*

B *conduit vertueuſement, & faict les exploicts que chacun ſcet. Et de ſorte que le roy noſtre dict ſire, parce qu'il eſt adverty par ſes ambaſſadeurs, qu'il a continuellement tenus devers le dict empereur, pour venir au dict traicté de paix, avec honneſtes conditions, il ſe condeſcent à ceſte heure à prendre la ditte rançon du roy, qu'il a miſe à deux millions d'eſcus au ſoleil, & remet mes dicts ſieurs les enfans en plaine liberté, & ſe deſiſte de la demande qu'il faiſoit du dict duché de Bourgoigne, viconté d'Auxonne, & aultres terres & ſeigneuries, qu'il demandoit, accepte la delivrance de noſtre dict ſainct pere & la paix avec le roy, ſes*

C *royaumes, pays, ſeigneuries & ſubgets. Et eſt une choſe bien à noter, que ſans la ditte armée, que a tenue & tient la ditte ligue en Italie, & le dict renfort, qui dernierement y a eſté envoyé, que encoures s'entretient l'alliance perpetuelle faicte entre le roy & le dict roy d'Angleterre ſon bon frere, & les ſommations de la guerre que l'on luy a envoyé faire, de part les dicts ſieurs roys, ou cas qu'il ne voulſit accepter la delivrance de noſtre dict ſainct pere, & de mes dicts ſieurs les enfans, & auſſi la paix avec les dicts offres & conditions, il ne ſe y fut jamais condeſcendu. Les quelles choſes encoures qu'elles ſoient veritables & notoires en la forme qu'elles ſont paſſées & ſuc-*

D *cedées; icelluy ſire neantmoins a bien voulu & deſiré que chacun les entende, afin que l'on congnoiſſe évidemment, qu'il n'a point faict les dittes guerres & deſpences paſſées par voulenté, mais par neceſſité pour le bien, conſervation, & deffence de ſes royaumes & ſubgets, & que la ditte deſpence n'a pas eſté inutile ne fruſtratoire. Et combien que pour ung tel & ſi bon euvre que celluy qui ſe offre de preſent, le dict ſire fuſt conſeillé, que juridiquement & par tous drois divins & humains, il pouvoit & debvoit raiſonnablement mettre, ſubimpoſer, & faire contribuer toutes manieres de gens, de quelque qualité, auctorité,*

E *condition qu'ils fuſſent, ſoient d'égliſe, nobles, ou du tiers & commun eſtat, au paiement de la ditte rançon: toutesvoies il ne l'a volu faire, ſans avoir ſur ce le bon conſeil & advis de gens & notables perſonnaiges, que pour ce il a fait convoquer & aſſembler à ſa bonne ville de Paris à toute dilligence, où il y avoit cardinaulx, archeveſques, éveſques, & aultres de l'eſtat eccleſiaſtique, en bon nombre, princes, & ſeigneurs de ſon ſang, preſidens & aucuns conſeillers de toutes les cours ſouveraines de ſes royaumes, pays & ſeigneuries, enſemble pluſieurs aultres bons*

Digitized by Google

Anno 1527 grans & notables perſonnaiges de ſon dict royaume, & ceulx de ſa ditte bonne ville de Paris, chef & principalle ville de ſon dict royaume, deſplaiſant que le temps & les affaires n'ont peu porter, qu'il y euſt peu appeller plus grand nombre de gens, auſquels perſonnaiges en plaine aſſemblée, le dict ſire a manifeſté, & bien à plain declairé, & remonſtré les dittes choſes, leur demandant conſeil & advis, qu'il eſtoit meilleur de faire, aſſavoir eſt que ſi pour le bien de ſeſdicts royaume, pays, ſeigneuries, & ſubgets, il eſtoit beſoing qu'il retournaſt priſonnier en Eſpaigne es mains du dict empereur pour recouvrer ſes dicts enfans, & il eſtoit deliberé, & ſe offroit de le faire, & y aller, conſiderant qu'il eſt mortel comme un aultre, & le danger qui en ce cas, que Dieu ne veuille, pourroit advenir à ſon dict royaume, & ſubgects, que les ennemis avoient en leurs mains les principaulx heritiers du royaume & couronne. L'aultre, s'il vouloit mieulx rendre la ditte duché de Bourgoigne, ou pour le dernier bailler les dicts deux millions d'eſcus d'or pour la ditte rançon. Sur quoy a eſté faict reſponce au dict ſire par tous ceulx de la ditte aſſemblée, que au regard des deux premiers points, l'ung qu'il ſe offroit aller rendre priſonnier ou lieu de ſes dicts enfans, c'eſtoit choſe où il n'y avoit point raiſon ne apparence, pour eſtre le dict ſire ſeant & utile à ſon dict royaume pour la conduitte des affaires, tuition & deffence d'icelluy, le requerant n'avoir de ce penſement, parce qu'ils ne le pourroient, ne vouldroient conſentir, ne permettre en quelque maniere que ce ſoit: ne pareillement rendre & bailler la dicte duché de Bourgoigne pour l'importance dont elle eſt au royaume, ſervant de boullevart & frontiere à la pluſpart du dict royaume. Mais tous ont eſté d'advis & ſont accordez vraiment que le dict ſire deuſt prendre & accepter le payement de la ditte rançon de deux millions d'eſcus, eulx offrans chacun en leur endroit, comme bons, vrais, loyaulx, naturels, & obeiſſans ſubjets, d'eulx y expouſer, employer, & contribuer, tant & ſi avant qu'ils pouroient, & de telle & ſi grande & cordiale amour & affection, procedant de bon ceur & vouloir, que icelluy ſire a tres bonne & juſte cauſe de grandement ſoy loüer & contenter d'eulx, & les en avoir à jamais en ſinguliere recommendation. Et quant à mes dicts ſieurs les prelats preſens à la ditte aſſemblée, ils ont remonſtré au dict ſire que en tant qu'à eulx touche, ils offroient leurs perſonnes & biens au dict ſire pour en diſpoſer en ceſte affaire à ſon bon plaiſir. Mais pour ce qu'ils n'eſtoient en nombre ſuffiſant, n'y ayans charge & pouvoir des autres prelats abſens, ont conſeillé icelluy ſire faire aſſembler les concilles provinciaux de ſon dict royaume, eſquels reſpectivement chacun ſe trouvera, où ſeront faictes les dittes remonſtrances, & ſont d'avis que juſtement & loyaument vehu l'afaire, qui ſe offre, le dict ſire leur pourra faire demander à la valleur de quatre decimes, ſelon l'eſtimation de celle qui dernierement a eſté levée, & ils croient & ont eſperance que en ce ils ne feront aucune difficulté de voulontiers & liberalement l'accorder, congnoiſ-

A ſans la raiſon y eſtre, & l'urgent beſoingt & neceſſité, qu'il eſt de recouvrer mes dicts ſieurs les enfans du roy, qui eſt la fortification de ce dict royaume. Ayans auſſi regard à l'éminent peril & inconvenient qu'il pouvoit advenir, & l'evidente utilité, qui en deppend, à cauſe de la paix univerſelle, qui s'en enſuyvra, dont chacun ſe reſſentira, Dieu aydant, prians & requerans icelluy ſire tres humblement vouloir à ce entendre, & travailler. Et auſſi ont requis au dict ſire faire chaſſer & extirper la damnée ſecte & hereſie des Lutheriens, laquelle choſe le dict ſire comme roy tres chreſtien a tres à ceur, & de tout temps l'a B heue en hayne, horreur, & abomination, deſirant punition eſtre faicte de ceulx qui s'en trouveront chargez & coulpables. En quoy il tiendra la main, & ſe y emploira par tous moiens à luy poſſibles. A ceſte cauſe, & pour plus aiſement lever les dittes decimes, & avoir ſur ce les contrainctes neceſſaires, chacun archeveſque en ſon archeveſché, fera aſſembler en la meilleure & plus grand diligence que luy ſera poſſible ſon concile provincial; auquel le dict archeveſque de Lyon à ſon dict archeveſché remonſtrera bien au long à ſes ſuffragans les choſes deſſus dittes, & l'advis des prelats preſens à la ditte aſſemblée pour C les faire condeſcendre, joindre, & accorder liberalement à faire bailler & paier la valleur des dicts quatre decimes aux plus briefs termes que faire ſe pourra, ſous les conditions & remonſtrations qu'ils ont faictes audict ſire. C'eſt aſſavoir qu'il ne ſera touché aux dicts deniers, ſinon pour emploier au payement de leur ditte rançon, & non ailleurs, & que icelluy ſire leur gardera & obſervera les franchiſes, libertés & immunités de l'égliſe Gallicane, auſſi qu'ils feront recevoir les dicts deniers par les mains de tels receveurs qu'il leur plaira, & que à ce ils commettront & depputeront. Et pour ce qu'il pourra eſtre que l'af- D faire & payement de la ditte rançon ſera ſi preſſé, que leſdits deniers ne pourront eſtre reçus au temps qu'il ſera requis. En ce cas ſera beſoing que mes dicts ſeigneur les prelats adviſent quelques bons moiens, pour faire advancer les dicts deniers, veu la urgente neceſſité & celerité que requiert l'affaire oul'oneſt, qui eſt l'affaire de toute la choſe publique. En enſuivant lequel conſeil & advis, icelluy ſire ne ramene en doubte, que les dits prelats de la ditte province de Lyon, ne ſuivent & accordent volontiers, attendu les cauſes qui ſont ſi juſtes & raiſonnables, que plus ne pourroient, ne voulant auſſi eulx montrer de moindre vouloir & effect que les autres. Et eſt beſoing que les dits deniers E viennent eus franchement & ſans diminution, outre les frais. Et leur ſeront baillez lettres pour l'invocation du bras ſeculier, s'ils le requerent. Item dira que pluſieurs grans perſonnaiges conſeillerent au Roy, vehu l'affaire de quoy il eſt queſtion, qui eſt de redimer les captifs meſmement la perſonne du Roy, ou en ſon lieu, meſſieurs ſes enfans, il pouvoit & devoit ſe ayder de tous les biens des chevaliers & commandeurs de ſaint Jehan de Jeruſalem, attendu que pour ceſte heure, ils n'ont aucune charge, ni occaſion d'eulx exempter, & que leur principalle fondation n'eſt que

Digitized by Google

Anno 1527.

pour la redemption des captifs & priſonniers, & par ce moyen les deſunir du cors de l'égliſe Gallicane, comme du tout exemps de la ditte égliſe. Toutefois voyant le dict ſire la bonne voulonté de ſes prelats, & l'affection qu'ils ont au bien de la paix, & delivrance de mes dicts ſieurs les enfans, apres pluſieurs remonſtrances ſur ce faictes, a eſté content que les dicts freres & chevaliers de Roddes & tous leurs benefices contribuent chacun ou dioceſe où ils feront aſſis, à raiſon des dittes quatre decimes, & ſi le dict ſire les exemptoit ou appointoit aultrement avec eulx, il rabatra & deduira à meſſieurs les prelats & au clergé autant que ſe pourroit monter la part des dicts chevaliers, & commendeurs de Jeruſalem. Item, le roy eſcript particulierement aux éveſques de chacune province lettres de creance, ſur l'archeveſque de la ditte province, les priant vouloir tenir la main en ceſt-afaire, qui touche le bien univerſel de luy & de ſon dict royaume, pays, ſeigneuries, & ſubgets. Fait à Paris le XXIII. jour de Decembre, l'an mil cinq cens vingt-ſept.

Franceys Gedoyn.

A Et quia ego Bartholomeus Bellievre clericus, domini Lugdunenſis publicus apoſtolicâ auctoritate Notarius & curiæ Officialatus Lugdunenſis juratus ſæpè fati reverendiſſimi domini archiepiſcopi & comitis Lugdunenſis Galliarum primatis in ſua ſede archiepiſcopali Lugdunenſis ſecretarius, & in hujuſmodi negotio per præfatum reverendum dominum epiſcopum Matiſconenſem vicarium generalem in dicto concilio præſidentem ſcriba & graffarius deputatus, in præmiſſis omnibus & ſingulis, dum ſic, ut præmittitur, agerentur, dicerentur, & fierent, præſens fui, eaque ſic fieri vidi & audivi, ac de B ipſis hoc publicum inſtrumentum recepi, & confeci. Idcirco eidem publico inſtrumento de præmiſſis ſumpto, manu aliena me aliis occupato negotiis ſcripto, hic me manu mea propria ſubſcribens, ſignum nominis mei prodens quo utor in talibus appoſui conſuetum in teſtimonium præmiſſorum requiſitus.

Bellievre.

C

CONCILIUM VIENNENSE

Anno M. D. LVII. celebratum.

Ex MS. eccleſiæ Viennenſis.

Articuli publicandi in eccleſiis parochialibus provinciæ Viennenſis ex ordinatione concilii provincialis celebrati Viennæ ſecunda Julii anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſeptimo.

I.

Anno 1557.

IN primis ut diligentius atque ſincerius omnes quidem, ſed maximè populus & viri qui in oppidis & pagis hujus provinciæ degunt in fide Chriſti doceantur atque inſtituantur, inhibuit, ne præceptores aut pædagogi in id nimis percipiant, nevè ut libri venales proponantur; niſi ad unguem obſervata lege & ordinatione regia lata *Chaſteaubrian* die viceſima ſeptima Junii, anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo primo, idque ſub pœna excommunicationis & alia arbitraria.

I I.

De oratione dominica cæteriſque populo annuntiandis.

Jubet etiam & ordinat hoc concilium, ut ſingulis diebus dominicis omnes hujus provinciæ eccleſiarum parochialium rectores, ſive eorum vicarii in miſſarum ſolemniis alta atque intelligibili voce publicent & doceant populum & parochianos lingua vulgari orationem dominicam, ſalutationem Virginis, ſymbolum apoſtolorum, præcepta legis & eccleſiæ, doceantque & prædicent ſincerè ſecundùm eccleſiaſticas traditiones eorum parochianis, & populis ſacro-ſanctum Chriſti evangelium, ad inſtitutionem atque præſcriptum quod prædictis eccleſiis parochialibus hujus concilii auctoritate propè diem proponetur & miniſtrabitur: quo Dei optimi maximi auxilio omnes ad chriſtianam regulam rectius, ſanctius & decentius inſtituantur atque perpetuò vivant.

III.

De prædicatoribus & eorum approbatione.

D Et ne prædicatio verbi & doctrina Chriſti traducatur, aut impoſtura, technis, aut cuniculis aliquorum labefiat, & ne quid in eo munere fraudis committatur, nevè lupi ad id nimis prò paſtoribus recipiantur, ſanctorum patrum decreta inſequendo inhibuit, ne præter dictos rectores parochiarum aut earum vicarios ad docendi publicè in eccleſiis & prædicandi nimis aliqui recipiantur, niſi nominatim approbati & miſſi à vicariis generalibus præſertim reverendiſſimorum dominorum epiſcoporum hujus provinciæ, & ad præſcriptum legum regiarum.

I V.

De hæreticis denuntiandis.

Cenſuit etiam dictum concilium, ut omnes & ſinguli eccleſiarum parochialium rectores, E ſive eorum vicarii, publice & ſingulis diebus dominicis inter miſſarum ſolemnia ſuos parochianos moneant atque diligenter exhortentur, uti ſi quos inter ſe cognoſcant, ſciant, aut ſuſpicentur religionis atque fidei ambiguæ, atque ſuſpectæ, ipſis rectoribus aut illorum vicariis intra octo dies, & alias cùm primum poterint, denuncient: ut ex perſonæ atque delicti qualitate in ea re procedi poſſit.

V.

Deficientes à communione in die Paſcha-

Omnes etiam & ſinguli eccleſiarum parochialium rectores & eorum vicarii diligenter deſcribant ſi quos ex ſuis parochianis obſervaverint & deprehenderint, qui quotoquoque anno ſaltem in feſto Paſchatis de more & traditione

Digitized by Google

Anno 1557. tis deſcribendi & declarandi.

eccleſiæ non adimpleverint & ſuſceperint ſacramenta auricularis confeſſionis & ſanctæ Euchariſtiæ, & etiam alios quos in religione & fide Chriſti ſuſpectos deprehenderint, quos poſtea ita deſcriptos renunciabunt ipſis vicariis generalibus dictorum reverendiſſimorum dominorum epiſcoporum hujus provinciæ: qui vicarii generales ſuis ſyngraphis atteſtabuntur ipſis rectoribus ſe prædictas denunciationes recepiſſe.

VI.

Prohibentur ludi & choreæ in diebus feſtis, ſeu ut vocant *Vogues*.

Et ut occurratur frequentibus delictis atque offendiculis, quæ hactenus in celebritatibus feſtorum oppidorum & pagorum hujus provinciæ perpetrata ſunt; inhibuit hoc concilium ne deinceps in hujuſmodi celebritatibus feſtorum, quas vulgò (*Vogues*) vocant, choreæ, ſaltationes, joculationes, ludi, & cetera ejus farinæ ludicra fiant: ſed piè & ſanctè in jejuniis & orationibus colantur atque celebrentur. Inhibuit etiam ſub pœna excommunicationis aliaque arbitraria omnibus & quibuſcumque viris eccleſiaſticis, ne hujuſmodi choreis, ſaltationibus & aliis ludicris omninò interſint, ſed probè & è dignitate ſuo munere fungantur.

Prohibentur clerici ſaltationibus intereſſe.

VII.

De tonſura & habitu clericorum deferenda.

Et ne ex defectu tonſuræ & habituum virorum eccleſiaſticorum aliquid offendiculum oriatur, concilium ſtatuit, ut omnes & ſinguli viri eccleſiaſtici patenti & ſufficienti tonſura, nec non decenti & decoro & qui omninò juxta ſanctorum patrum decreta virum eccleſiaſticum deceat habitu, tam quoad veſtes nimia brevitate notandas, quam caligas, calceos, aut alia veſtimenta diſciſſa, nec non colores jure prohibitos incedant.

VIII.

De uſu byrretorum à clericis obſervando.

Inhibuit etiam concilium omnibus viris eccleſiaſticis ne ſine neceſſitate, aut dum peregrè proficiſcuntur pileos, quos cappellos vocant, deferant, ſed ut dicunt byrros quadratos, de more & ex decoro approbata conſuetudine virorum eccleſiaſticorum, idque ſub pœna arbitraria.

IX.

Arma clericis prohibita.

Pariter inhibetur omnibus & quibuſcumque viris eccleſiaſticis, ne enſes, pugiones, aut alia arma, niſi dum peregrè proficiſcuntur, deferant, ſub prædicta pœna arbitraria.

X.

De pravorum virorum con-

Similiter cum aſſidua hominis converſatio ſatis animi mores inſtituat vel depravet, ſanctorum patrum decreta & concordata inſequendo inhibet hoc concilium, ne viri eccleſiaſtici hujus provinciæ aliquorum virorum ſuſpectorum depravatiſque moribus conſuetudine teneantur: nevè in eorum amicitiam conſortium aut contubernium recipiant, idque ſub pœna excommunicationis & alia arbitraria.

Anno 1557. ſortio à clericis vitando.

XI.

De monaſteriis monialium non ingrediendis, & pœna contra inobedientes.

Nominatim prohibuit omnibus tam clericis quam religioſis ſub pœna carceris & alia arbitraria, nec non laïcis ſub pœna excommunicationis, ne deinceps adeant monaſteria religioſarum, cujuſcumque ſint ordinis, niſi fuerint proxima parentela conjuncti dictis religioſis, vel ex evidenti neceſſitate & facultate atque licentiâ petitâ & obtentâ à dominis vicariis generalibus reverendiſſimorum dominorum epiſcoporum hujus provinciæ, reſpectivè, & in quorum diœceſibus conſtituta fuerint monaſteria.

XII.

Prohibitio monialibus ne monaſteria ſua egrediantur.

Pariter ut major delinquendi occaſio præſcindatur, prohibetur prædictis religioſis monialibus, ne earum monaſteria aut ſepta ipſorum egrediantur, & ne deinceps in earum monaſteriis alliciant aut recipiant ſæculares, clericos aut religioſos, nec etiam laïcos, ſine notoria neceſſitate & facultate petitâ & obtentâ à prædictis dominis vicariis generalibus reſpectivè: idque ſub pœna excommunicationis & alia arbitraria dictis pœnis augendis pro contumacia eorum qui non paruerint.

XIII.

Ne religioſi infantes de bapt. ſuſcipiant.

Similiter ſub pœna excommunicationis & inſequendo ſanctorum patrum decreta, & ut eccleſiaſticæ diſciplinæ decus diligentius ſervetur: inhibetur omnibus religioſis tam viris quam mulieribus, cujuſcumque ordinis, & qualitatis exiſtant, nedum ſacro fonte baptiſmatis aliquos pueros aut puellas ſuſcipiant, eademque ratione & pœna omnibus & quibuſcumque eccleſiarum parochialium rectoribus atque vicariis, ut aliquos religioſos viros ſive mulieres ad ſuſceptionem prædictorum baptiſandorum admittant.

XIV.

Decernentes eodem concilio hujuſmodi provincialia ſtatuta promulganda in ſingulis ſynodis reverendiſſimorum dominorum epiſcoporum diœceſanorum hujus provinciæ, & illorum tranſgreſſores corrigendos per eoſdem reverendiſſimos dominos epiſcopos ſive eorum vicarios aut officiales prout juris & rationis fuerit.

ACTA SYNODI PROVINCIALIS

Mechlinienſis Lovanii habitæ menſe Maio, anno Domini M. D. LXXIV.

Ex autographo communicato à clariſſimo viro domino Vander Meeſch canonico & archipresbytero Iprenſi.

Anno 1574.

ANno à Nativitate Domini M. D. LXXIV. die verò VIII. menſis Maii coram reverendiſſimo domino MARTINO epiſcopo Iprenſi, ſeniori ſuffraganeo illuſtriſſimi & reverendiſſimi domini archiepiſcopi Mechlinienſis, ac concilii provincialis Lovanii celebrati præſide, aliiſque reverendiſſimis epiſcopis comprovincialibus, Antuerpienſi, Ruremondenſi, Gandavenſi, Brugenſi,

Digitized by Google

Anno 1574. Brugenſi, Boſcoducenſi, & vicario generali præfati archiepiſcopi, comparuerunt magiſtri Gerardus Petri *de Steemſſell* canonicus præbendatus eccleſiæ cathedralis Iprenſis & Petrus Willelmus utriuſque juris licenciatus preſbyteri, per eoſdem reverendiſſimos dominos ad officium notariorum ſeu ſcribarum aſſumti: qui, inſtante domino præſide, appoſita manu dextera pectori ſacerdotali, ſolemniter juraverunt, quod ea quæ ipſis & cuilibet eorum in præſenti concilio ſcribenda committentur, fideliter conſcriberent, & quæ audierint ſine conſenſu reverendiſſimorum dominorum nemini revelabunt.

Eadem die comparuerunt coram iiſdem reverendiſſimis dominis epiſcopis & vicario, domini Servatius *Vogelſan* decretorum, & Ludovicus *Luenis* juris utriuſque licentiati preſbyteri ad officium promotorum aſſumti, qui appoſita manu dextera pectori ſacerdotali, ſolemniter juraverunt, quod ea quæ officio eorum incumbent, fideliter & diligenter implebunt & exequentur.

Similiter juraverunt domini Ludovicus *Medaert* & Ægidius *de Lenis* preſbyteri ad officium curſorum electi.

Die dominica nona menſis Maii hora nona ante meridiem in eccleſia collegiata S. Petri celebrata eſt ſolemnis miſſa de S. Spiritu per reverendiſſimum dominum præſidem, præſentibus ibidem reverendiſſimis dominis epiſcopis comprovincialibus concilii patribus prædictis, & vicario generali ante dicto, unà cum prælatis & dominis in magno & frequenti numero, qui ad concilium convenerunt: qua abſoluta, dedit benedictionem epiſcopalem. Poſtea præſentibus iiſdem reverendiſſimis dominis celebrata eſt ſolemnis proceſſio cum venerabili ſacramento. Qua finita, inchoatus eſt per reverendiſſimum dominum præſidem hymnus *Veni Creator Spiritus*, & continuatus per muſicos & organa uſque ad finem. Deinde cantato verſiculo, reverendiſſimus dominus præſidens cantando legit orationes tres ſequentes, videlicet *Mentibus noſtris*, *Deus qui nos*, & *Omnipotens ſempiterne Deus*, prout in pontificali ſub officio de ſynodo provinciali. Quibus finitis, & data benedictione, notarius de mandato præſidis publicavit indulgentias XL. diebus in forma conſueta, & dedit idem præſes benedictionem cum venerabili ſacramento, ac per alterum notarium ſignificatum eſt omnibus, ut à meridie hora tertia comparerent ad ſacellum collegii Sabaudiæ, locum ſynodo deſignatum, ad audiendum propoſitionem per reverendiſſimum dominum præſidem faciendam, & apertionem ſynodi, ſi patribus videretur.

EAdem die hora tertia à meridie in ſacello collegii Sabaudiæ, præſentibus patribus & vicario generali, præmiſſa oratione incipiente *Adſumus Domine*, per reverendiſſimum dominum præſidem recitata, præſentibus etiam dominis qui ad concilium provinciale comparuerunt, necnon doctiſſimo & frequentiſſimo auditorio,

A habita fuit gravis & doctiſſima oratio per eumdem dominum præſidem. Qua ad finem perducta, mandato ejuſdem domini præſidis quæſitum fuit per nos infra ſcriptos notarios à patribus an placeret aperiri ſynodum legitimè convocatam. Quibus reſpondentibus placere, Dominus præſes ſub hoc verborum tenore aperuit, videlicet: Anno 1574.

Chriſti nomine invocato, præſentem ſynodum provincialem poſt debitam deliberationem cum noſtris confratribus epiſcopis comprovincialibus, de eorumdem conſilio & aſſenſu, tamquam legitimè congregatam aperiendam eſſe decernimus & aperimus, apertamque indicamus & declaramus in his ſcriptis, inhibentes ne quis ab ea recedat ſine noſtro conſenſu.

B Deinde recitata ſunt nomina officiatorum ante dicti concilii, & mox lectus catalogus prælatorum & collegiorum ad concilium convocatorum.

Poſtremò explicatus fuit per reverendiſſimum D. præſidem præſentibus patribus & vicario ordo certus & conveniens procedendi in iſto concilio provinciali ferè ad hunc ſenſum. Dicebat enim reverendiſſimis dominis & ſibi votis eſſe, ut præſenti negotio multum induſtriæ impenderetur, ſed temporis non pluſquam eſſet C neceſſarium, ut nulli ſubtraheretur officium debitum; nec tamen diu cogerentur abeſſe à ſuis gregibus. Cum autem concilia provincialia convocentur, ad moderandos mores, corrigendos exceſſus, & ſopiendas diſcordias & ſimilia; fecit omnibus liberam poteſtatem proponendi, ſi quid haberent quod eò pertineret, ſed id fieret ex ordine, ut non impedirentur patres præpoſteris interpellationibus, ſed ex ordine capitum concilii provincialis (a) Mechlinienſis, hoc enim dicebat à patribus eſſe decretum, ut ex ordine relegerentur decreta Mechlinienſis concilii, eademque examinarentur, & proinde D etiam cupiebat eum ordinem ſervari ab illis, qui aliquid propoſituri eſſent. Monebat autem quod ſcriptò proponerentur ea quæ à patribus putarentur eſſe ſuggerenda, ſuo tamen loco reſervanda.

DIe lunæ, quæ fuit decima Maii, ante meridiem reverendiſſimi domini congregati cum vicario generali in collegio Sabaudiæ loco concilii, procedendo juxta retroacta, in primis ſuper decreto *de abſentia illuſtriſſimi domini cardinalis archiepiſcopi Mechlinienſis*, fuit deliberatum & concluſum, nihil ſereniſſimo E domino aut illuſtriſſimo cardinali hoc tempore ſcribendum. Super decreto *de ordine vocatorum & comparentium ad ſynodum*, deliberatum fuit quod ſervaretur idem decretum cum proteſtationibus & declarationibus ibidem expreſſis, & inter eccleſias ſeu collegia per modum proviſionis & ſine præjudicio juris cujuſque, ſervabitur ordo expreſſus ſub titulo *de litteris apoſtolicis & judicibus delegatis in concilio provinciali Mechlinienſi*: ita tamen quod decani eccleſiarum cathedralium ſecundum eumdem ordinem ſibi ſocientur & jungantur.

(a) Concilium illud anno 1570. fuit celebratum, cujus decreta in iſto examinantur & confirmantur.

Anno 1574.

Quo ad decretum *de recipiendis decretis concilii Tridentini*, ex cauſa ob reverentiam conciliorum generalium concluſum eſt, quod in novis ſtatutis provincialibus edendis, aut ultimè editis de novo imprimendis, omittentur iſtæ dictiones *in Spiritu-ſancto*, & quod nulla imprimantur ſine conſenſu præſidentis concilii aut vicarii generalis illuſtriſſimi Domini cardinalis.

A

Quoad formam receptionis decretorum & profeſſionis fidei, poſt hac ſervabitur forma præſcripta per bullam Pii IV. de data anni Incarnationis dominicæ M. D. LXIV. idibus Novembris, pontificatus ſui anno v. quæ poſt editionem & publicationem ſtatutorum provincialium reverendiſſimis dominis comprovincialibus demum innotuit, & ordinatum eſt quod iſta declaratio ſeu decretum publicabitur in provinciali & dioceſana ſynodis.

B

Super decreto *de abſentibus & eorum procuratoribus*, fuit concluſum & reſolutum, quod poſt hac nominatim ad concilium provinciale vocabuntur decani & capitula eccleſiarum cathedralium, abbates & prælati omnes, præpoſiti, decani & capitula collegiatarum eccleſiarum provinciæ Mechlinienſis, ut per ſe vel procuratores in ſynodo provinciali compareant, & ſuper evocatione eorundem concipiatur certa forma litterarum. Ad ſynodum verò dioceſanam vocabuntur & comparere tenentur omnes exemti & non exemti, prout in concilio Tridentino cap. 2. ſeſſ. 24. in verbis. *Synodi quoque dioceſana.*

C

EAdem die à meridie reverendiſſimi domini epiſcopi in loco præſcripto congregati, procedentes juxta retroacta, quo ad decretum *de facienda decretorum receptione*, &c. ordinaverunt, ut ſervetur quod ſupra dictum eſt de forma receptionis decretorum concilii & profeſſionis fidei.

Super decreto *de reviſendis ſtatutis & juramentis eccleſiarum*, deliberatum & concluſum eſt, pro obſervatione & executione ejuſdem ſtatuti, quod impetraretur à rege brachium ſæculare nomine omnium epiſcoporum provincialium. (a)

D

SEQUITUR TITULUS DE SACRAMENTIS ſuper primo capite.

De baptiſmo.

Loco iſtorum verborum, *& niſi jurent ſingulis ſeptimanis*, uſque ad verſiculum *curati verò*, quæ illegitime natis cauſare poſſent grave periculum damnationis, quod potius à baptiſmo ſubtraherentur, quod nomine puerperarum declararentur, ideo concluſum & reſolutum eſt, quod obſtetrices ultra juramentum conſuetum jurent curare baptizari infra octo dies infantes ab eis exceptos; aut ſi obſiſtentibus parentibus vel amicis id efficere non poſſint, aut ſi quos etiam ſciant non baptizatos, ſub juramento paſtoribus locorum denuncient, & ordinatum eſt quod iſtud publicetur & edatur.

E

Super tertio capite.

Anno 1574.

De ſuſceptoribus ſeu patrinis.

Ordinatum fuit quod paſtores diligenter & fideliter inſiſtant executioni & obſervationi prædicti decreti, quodque ante exorciſmum interrogent obſtetricem & adſtantes de ſuſceptore & ſuſceptrice, ac nomina ſuſceptoris & ſuſceptricis ante inchoationem exorciſmi libro ſeu regiſtro ad hoc ordinato inſcribant, aliiſque declarent plures, prohibentibus decretis concilii Tridentini, admitti non poſſe. Si autem paſtores in præmiſſis culpabiles aut negligentes, aut parentes paſtoribus moleſti aut importuni fuerint, ut plures admittant, arbitrio ordinarii puniantur.

Super quarto capite.

Pro diligentiori ejus obſervatione, & ut ſit uniformis ratio adminiſtrandi ſacramenta, & exorcizandi obſeſſos aut incantatos, ordinatum eſt quod colligatur & deſcribatur certa forma adminiſtrandi ſacramenta per provinciam Mechlinienſem, & exorcizandi obſeſſos, ſeu aliquo maleficio affectos, vel animalia affecta, aut purificandi puerperas, necnon officii ſepulturæ infantium. Quod in ſe ſuſcepit reverendiſſimus dominus Gandavenſis colligendum ſub beneplacito aliorum reverendiſſimorum dominorum comprovincialium.

Fiat executio capitis v.

SUB TITULO DE ORDINANDIS.

DIe martis XI. Maii ante meridiem, in collegio Sabaudiæ, loco concilii, comparuerunt ante dicti reverendiſſimi domini epiſcopi patres ejuſdem concilii cum vicario generali, & procedentes juxta retroacta, & primo ad primum caput concluſerunt domini duas (b) proclamationes ante ſubdiaconatum fiendas quoque. De proclamationibus factis & probitate vitæ à paſtore aut aliis fide dignis reſpective, ordinandi tam ad ſubdiaconatum quam ad alios majores ordines teſtimonium epiſcopis exhibeant. Præterea ordinatum eſt quod religioſi qui ſuſceperunt ordinem vel ordines ab uno epiſcopo, & poſtea tranſeunt ad alium epiſcopatum, aut epiſcopo alterius diœceſis præſentantur ad ulteriores ordines, quod ibidem non admittantur, niſi adferant teſtimonium ab epiſcopo à quo priores ordinem vel ordines ſuſceperunt, ne per ſaltum promoveantur in gravem ſuarum animarum damnationem.

Ad tertium caput.

De titulis ordinandorum.

Domini conſiderantes nonnullos interdum ordinari titulo patrimonii aut reditus, quo caſu opus eſt examine prædicti tituli & litteris corroborativis ſive erectionis in titulum, cum juramento de non alienando, &c. in forma conſueta juxta antiquam & laudabilem conſuetudinem expeditis & ſigillatis; quare ſtatutum eſt & ordinatum, ut id gratis fiat, ſalvo ſalario officia-

(a) *In margine legitur in MS.* Idem XVII. Maii ordinatum eſt quo ad caput 1. & 2. ſub titulo *de correctione clericorum*.

(b) *In margine additur.* Deinde XVII. Maii ordinatum eſt quod fierent tres proclamationes, videlicet ad ſingulos ordines cum atteſtationibus hic mentionatis.

Digitized by Google

Anno 1574.

torum, quod non excedat decem ſcuferos.

Ad quartum.

Patres pro majore ſecuritate adjiciendum cenſuerunt, quod nemo titulum, ſuper quo ordinatus exiſtit, dimittere aut alienare poſſit, ſine ſcitu & conſenſu epiſcopi.

SUB TITULO DE SPONSALIBUS.

Quia patres deprehenderunt duo decreta, videlicet ſecundum, & tertium prout ſunt in autographo omiſſa in exemplaribus impreſſis, quæ tamen cauſarum matrimonialium deciſionibus neceſſaria ſunt, eſſe de novo publicanda & præſentibus ſub hoc titulo inſerenda. (a)

Super quarto & quinto capitibus.

An in ea forma retinenda ſint, an moderanda maturius deliberandum cenſuerunt patres, & viſitanda deſuper antiqua ſtatuta.

Capita omiſſa actis inſerenda. Caput ſecundum.

De clandeſtinis matrimoniis.

Cum in decreto concilii Tridentini, quo clandeſtina matrimonia annullantur, nulla omnino mentio fiat de ſponſalibus aut ſponſionibus matrimonialibus de futuro, ad ſponſalia & promiſſiones de futuro extendi non poſſit.

Caput tertium.

Præterea quia certa forma ad contrahendum matrimonium à concilio Tridentino præſcribitur, & ad aliter contrahendum omnes redduntur inhabiles, præterea ſponſalia etiam legitimè contracta, & copula ſubſecuta pro matrimonio habenda non ſunt, & proinde illa conſenſu partium, aut etiam altera parte invita cauſa fornicationis aut alia juſta diſſolvi poſſunt, ſeriò tamen ante diſſolutionem, qui ſic contraxerunt monendi ſunt & inducendi, ut ad matrimonii ſolemnizationem procedant, ac caſu diſſolutionis graviter in aliorum exemplum, puniendi, maximè qui diſſolutionis occaſionem præbuerunt, vel fidem fregerunt.

Ad ſeptimum caput.

EAdem die à meridie convenerunt in eodem loco ante dicti reverendiſſimi domini epiſcopi hujus concilii patres, & ad ſeptimum caput decreverunt addendum: *Si quando matrimonium contractum fuerit ante tempus clauſum, quod communia nuptialia chorea & alia inſolentia, qua ſolent fieri non fiant tempore clauſo, ſub pœna eodem capite expreſſa.*

SUB TITULO DE OFFICIO *& cultu divino ad decimum caput.*

Quo ad deambulationes in eccleſiis, aut foro, vel alio publico loco, ſub ſermone vel divino officio, & frequentationem tabernarum prædicto tempore, requiratur gubernator, ut edicta imperialia & regiæ majeſtatis deſuper edita velit renovare, & curare ut ſtrictè mandentur executioni.

Anno 1574.

Necnon ſuper decimo capite ſuper titulo de decanis chriſtianitatum, paſtoribus, & eorum officiis.

Similiter admoneatur gubernator renovationis edicti contrà Anglos, Scotos, Germanos, & alios mercatores hæreſibus & novis ſectis infectos, ut ab exercitiis ſuarum ſectarum abſtineant, tam publicè quam privatim, neque aliquod ſcandalum committant.

Similiter ſuper ſecundo capite ſub titulo *de ſcholis*, ut neque magiſtratus, neque alius quiſquam admittant præceptores ſine examinatione & approbatione epiſcopi.

De fundationibus factis & bonis confiſcatis.

Præterea die XVII. Maii concluſum eſt, quod ſuæ excellentiæ exprimeretur graviſſimum damnum hoſpitalium, menſarum pauperum, eccleſiarum, & piarum fundationum habentium reditus aut proventus ſuper bonis confiſcatis, quod hactenus non obſtantibus documentis legitimis dudum exhibitis, ac continua ſollicitatione, non valeant conſequi ſolutionem prædictorum redituum, unde plurimæ fundationes eleemoſynarum & aliarum piarum fundationum ceſſant in divini cultus diminutionem, & gravem animarum læſionem, ac publicum ſcandalum. Ideoque requirenda Sua Excellentia, ut generali edicto ſeu præcepto mandet omnibus & ſingulis prædictis ſolutiones fieri tam de ceſſis quam cedendis, aut quod ſaltem arreptum ad effectum ſolutionis in futurum amoneat, & receptoribus mandet prædictam ſolutionem fieri, eo magis quod immineat periculum cenſurarum iis qui culpabiles ſunt juxta caput XI. concilii Tridentini ſeſſione XXII. & bullam Cœnæ Domini moderni pontificis.

Quod nulla pronoſtica aut calendaria edantur vel imprimantur ſine expreſſa approbatione ordinarii loci propter varia ſeditionum & ſtultarum conjecturarum pericula.

Et ut occurratur libris mala præfatione aut annotationibus depravatis, aut corruptis.

Ne cogant officiarii regii epiſcopos ſuos in clericos revocare, ſuſpendere, aut caſſare latas ſententias, prout etiam magnificus dominus rector & univerſitas poſtulavit, ut latius patet in fine actorum.

Ad XI. caput.

Monendus ſimiliter & requirendus eſt gubernator, ut ordinetur nomine regiæ majeſtatis, & mandetur proclamationes forenſes fieri extra eccleſiam, & poſt officium divinum, quodque diſtrictè inhibeatur in majoribus feſtis mercatus in loco ſacro.

SUB TITULO DE JEJUNIIS *ad caput I.*

De ejuniis vigiliarum.

Ut clarius intentio patrum concilii provincialis in verbis finalibus incipientibus *In locis autem*, &c. exprimatur; declarant quod per diſpoſitionem prædictis verbis comprehenſam non intenderunt; neque intendunt relaxare vigilias

(a) *In margine legitur hac additio.* Deinde poſt XVII. Maii reverendi domini judicaverunt eſſe conſultius dicta duo decreta in actis iſtis inſerenda, atque officiales deſuper informandos, ſed non publicanda.

Digitized by Google

Anno 1574.

ſanctorum apoſtolorum Matthæi, Jacobi, & Bartholomæi, & Thomæ in locis & oppidis, ubi ante editionem prædictorum ſtatutorum fuerunt obſervata, & ſi vigilia ſancti Matthiæ incidat in diem martis aut lunæ ante diem cinerum, poterunt epiſcopi earum dioceſium ubi prædicta vigilia obſervatur, eam transferre in diem ſabbati præcedentem.

Ad 2. caput.

De feſto S. Marci.

DIe mercurii XII. Maii reverendiſſimi domini patres concilii in loco conſueto congregati, cum vicario, juxta retroacta procedentes, ſi feſtum S. Marci evangeliſtæ in die paſchæ vel infra octavam paſchæ venerit, ſtatuunt illud celebrari feria quarta vel quinta poſt Quaſi-modo: quo die etiam erit jejunium, & proceſſio cum letania majori. Si autem alia die dominica venerit, feſtum quidem ſancti Marci die dominica celebrabitur, ſed jejunium & proceſſio fient feria ſecunda ſequenti.

(a) Annunciationis.

(a) Et ſi feſtum Annunciationis Beatæ Mariæ virginis in aliqua dominica quadrageſimæ venerit, celebrabitur feria ſecunda proximè ſequenti. Et ſi venerit in hebdomada ſancta, vel infra octavas paſchæ, transferetur, prout in prioribus ſtatutis.

Indulgentiæ Roſarii.

Exhibita fuit à reverendiſſimo Antuerpienſi, ad requiſitionem illuſtriſſimi domini gubernatoris, copia indulgentiarum Roſarii approbati per ſanctiſſimum dominum noſtrum Gregorium papam XIII. ſuper qua, deliberatione habita, concluſerunt patres, reſpondendum ſuæ Excellentiæ, quod parati ſunt prædictas indulgentias, dum & quando requiſiti erunt, in ſuis dioceſibus & eccleſiis juxta formam à prædicto ſanctiſſimo domino noſtro præſcriptam publicare & commendari facere.

De pretio litterarum teſtimonialium.

Quoniam per concilium Tridentinum cap. 1. ſeſſione XXI. decretum eſt, tonſuram clericorum & ordines gratis conferendos, quodque ſecretarii & ſigilliferi pro litteris teſtimonialibus aut dimiſſoriis etiam omnium ordinum, quando unis litteris licentia tribuitur, & pro ſigillo ac laboribus eorum non poſſunt ſimul accipere ultra decimam partem aurei, & valor aurei frequenter mutetur, atque ea occaſione officiati diverſimode ſtipendium ſcripturæ & laboris exigunt, concilium decernit & declarat decimam partem aurei non extendendum eſſe ultra quatuor ſcuferos cum dimidio.

SUB TITULO DE SIGILLIS
Super capite IV.

Deliberatum eſt quod ſuper diſpoſitione & executione hujus decreti, & capitis V. *de cultu divino*, ac aliorum exprimendorum impetretur à ſua Sanctitate confirmatio.

Ex communi conſenſu reverendiſſimi domini deſignarunt Romæ ſollicitatorem negotiorum ſuorum Petrum *Hielle*, cui mittentur pro honorario XXV. ducati, ad quam ſummam contribuent ſinguli pro ſuo quiſque capite. Dum autem particularia procurabit, accipiet ſolutionem ab illo cujus negotium aget.

Deinde conſtitutum eſt litteras ſcribendas ad protectorem, ſeu viceprotectorem, quibus commendetur ſollicitator, & cauſæ quas ſollicitandas reverendiſſimorum dominorum nomine ſuſcipiet; cui etiam mittetur munuſculum honorarium ſuo tempore, videlicet mappæ menſales opere Damaſceno contextæ, & duæ duodenæ mantilium manualium ex optimis, ad æſtimationem centum quinquaginta florenorum, inter dominos dividendorum, ut ſupra.

DIe Jovis XIII. menſis Maii in loco conſueto congregati reverendiſſimi domini patres & vicarius juxta retroacta procedentes, placuit reverendiſſimis dominis, ut craſtina die XIIII. Maii hora nona ante meridiem convocentur. Qui ad ſynodum vocati comparuerunt per cartam affigendam ad valvas eccleſiæ S. Petri & portam collegii Sabaudiæ, ad comparendum in ſacello collegii Sabaudiæ, ad audiendum quæ per reverendiſſimum dominum præſidem proponentur.

De matrimonio coram altero parocho contracto.

Fuit reverendiſſimis dominis propoſita quæſtio an matrimonium contractum coram altero parocho contrahentium, & duobus teſtibus vel pluribus, alio contrahentium parocho id ignorante, ſit verum & ratum matrimonium; reſponderunt reverendiſſimi patres matrimonium tale eſſe verum & indiſſolubile, & tamen corrigendi ſunt, qui tale matrimonium contrahere non vererentur.

Contra Johannem Molinerium.

Quoniam patres intellexerunt D. & magiſtrum Johannem Molinerium decanum S. Petri Lovanienſis Romæ exiſtentem, XXVI. Maii priori & conventui religioſorum Affligenienſium ſcripſiſſe litteras plenas gravibus injuriis contra epiſcopos, & uniones ac incorporationes monaſteriorum, concluſerunt, illum per litteras clauſas vocandum ad perſonaliter comparendum infra triduum à die receptionis litterarum coram patribus reſponſurus ſuper prædictis litteris. Et ſi nolit comparere, aut juri ſtare coram patribus, ut impetretur reſcriptum apoſtolicum dirigendum præpoſito eccleſiæ Ubalcurienſis & aliis, atque ordinaverunt D. Ludovico *Luenis* promotori ſynodi, ut ex parte officii ſui contra eum procedat.

Pro memoria de conſenſu patrum.

Ut vocentur officiales Mechlinienſes Mechliniæ & Lovanii reſidentes per litteras & curſorem reſpectivè.

SUB TITULO DE DECANIS chriſtianitatum paſtoribus & eorum officiis.
Ad caput IV.

EAdem die à meridie in loco conſueto reverendiſſimi domini patres congregati concluſerunt admonendos decanos chriſtianitatum & paſtores, ne poſt conſecrationem novi chriſmatis in die cœnæ Domini factam, veteri chriſmate utantur, ſed juxta doctrinam S. Fabiani vetus chriſma comburant, aut in lampadibus eccleſiæ ad comburendum deponant.

(a) *In margine hæc legitur additio.* Ponatur illud ſtatutum ad caput 5. ſub titulo *de feſtis.*

Digitized by Google

Anno 1574.

Die veneris XIIII. Maii hora nona ante meridiem in ſacello collegii Sabaudiæ, coram reverendiſſimis dominis præſide & epiſcopis, comprovincialibus concilii patribus comparuerunt domini decani & paſtores, & alii de clero frequenti numero ad eum locum, auctoritate ejuſdem domini præſidis, communi conſenſu dominorum comprovincialium vocati: quibus præſentibus reverendiſſimus dominus præſes legit orationem *Adſumus domine*, qua abſoluta, perlegit eiſdem quædam capita in concilio provinciali, inter patres communicata & tractata, in eum finem, ut ſi aliquid ſuggerendum, adjiciendum, aut mutandum putarent, id iiſdem patribus, verbo vel ſcripto exhibeant die dominica proxima hora quarta à meridie in loco prædicto, qui deſuper deliberabunt & habebunt reſcriptum.

SUB TITULO DE VITA ET honeſtate clericorum. Super capite IV.

De ſcholaribus ſtudii Lovanienſis.

Eadem die à meridie reverendiſſimi domini epiſcopi in loco conſueto congregati, juxta retroacta procedentes, ordinaverunt, ut admoneantur domini de univerſitate Lovanienſi, quatenus mandent ſcholaribus, beneficiatis, ut honeſtè & clericaliter, ſecundum juris & concilii Tridentini diſpoſitiones ſe gerant, atque in litteris ſuis teſtimonialibus ſtudii de iiſdem atteſtentur an ita ſe geſſerint, quod primo proponetur domino rectori, & ſi opus ſit deputatis univerſitatis, per dominos & magiſtros Giſbertum Coneruis Boſcoducenſi, & Gerardum Meranum Ruremundenſis reſpectivè eccleſiarum cathedralium archidiaconos, & ſacræ Theologiæ licenciatos.

SUB TITULO DE CORREPTIONE clericorum. Super capite I. & 2.

Domini concluſerunt declarationem in prædictis articulis mentionatam ſollicitandam à ſua Sanctitate, aut à cardinalibus deputatis ſuper interpretatione difficultatum occurrentium ex concilio Tridentino. Et deputati ſunt ad ſollicitandum apud ſuam Sanctitatem reverendiſſimus D. epiſcopus Boſcoducenſis & vicarius, & apud Suam Excellentiam dominus Præſes in tranſitu, cum reverendiſſimo domino Antuerpienſi, & prædictis aliis.

AD TITULUM DE SPONSALIBUS & matrimoniis adjiciatur ſequens ſtatutum.

Quod nemo admittatur ad matrimonium niſi confeſſus & confirmatus.

SUB TITULO DE ELOCATIONE & conſervatione bonorum eccleſiaſticorum, ſuper IV. V. VI. & VII. capitibus.

Die ſabbati XV. Maii in loco concilii conſueto reverendiſſimi domini patres congregati, & juxta retroacta procedentes, concluſerunt diligenter inſiſtendum exſecutioni & obſervationi dictorum decretorum, quodque ſinguli in proxima ſynodo provinciali reddant

A rationem diligentiæ factæ. Illud ponatur inter nova ſtatuta & publicetur.

Anno 1574.

Item, concluſerunt domini, quod ad petitionem partium poterunt permittere redemtionem & dequitationem parvorum cenſuum uſque ad ſex ſcuferos ſeu duodecim groſſos certo tempore præfixo, infra quod hujuſmodi dequitatio fieri permittatur, & denario ad minus vigeſimo-quarto; quodque denarii capitales provenientes ex hujuſmodi redemtionibus, applicentur in emtionem aliorum redituum hereditariorum, aut bonorum immobilium, niſi B fortè prædictos nummos capitales neceſſe fuerit applicare in redemtionem aliorum redituum, quibus eccleſia, menſa S. Spiritus, beneficia, aut pia loca, quorum reditus redemti ſunt, onerantur. De qua quidem applicatione infra trimeſtre poſt dequitationem ſeu receptionem denariorum capitalium epiſcopis fidem faciant.

SUB TITULO DE REGULARIBUS & monialibus ſuper capite I.

De reformandis monialium monaſteriis.

Reverendiſſimus D. Iprenſis expoſuit patribus difficultatem quam habet, & hactenus habuit C in exſecutione decretorum concilii Tridentini & provincialis quoad reformationem abbatiæ ſanctimonialium de Meſinis, & reverendus dominus vicarius generalis ſimilem difficultatem retulit de monaſterio in magnis Bigardis, & reverendiſſimus dominus Buſcoducenſis de monaſterio de *Hoidouck* juxta Xudoniam, & reverendiſſimus dominus Ruremondenſis de abbatia virginum civitatis Ruremondenſis, & monaſterio virginum albarum in Nerviago. Quibus auditis, patres decreverunt via juris ulterius contra rebelles & refractarias procedendum ad obſervationem decretorum, etiam per cenſuras, & implorato auxilio brachii ſæcula- D ris, ſi opus ſit.

Præterea concluſum & ordinatum eſt, quod abbates, abbatiſſæ, præpoſiti, priores, prioriſſæ, & alii præfecti, & præfectæ monaſteriis ſubjectis ordinariis, teneantur ſingulis annis, aut ad ſummum ſingulis bienniis coram ordinario aut deputatis ordinarii & ſenioribus monaſterii reddere clarum, diſtinctum & abſolutum computum de eorum adminiſtratione. Iſtud publicetur.

Ponatur ſub titulo de viſitationibus.

De reformando monaſterio Gerardimontis.

Eadem die à meridie reverendiſſimis patribus loco conſueto congregatis, expoſuit re- E verendus dominus vicarius generalis diligentias à ſe præſtitas in viſitando & reformando abbate & monaſterio S. Adriani Gerardimontenſis ordinis S. Benedicti, & quod impeditus ſit per abbatem, quem propter ſuas diſſipationes & prodigalitates à temporalium adminiſtratione per modum proviſionis ſuſpenderat, & ex eo quod idem abbas recurrit ad judicium ſæculare regiæ majeſtatis, exhibita ſupplicatione privato concilio, qua contendit ſe à regia majeſtate nominatum, eſſe manu tenendum in adminiſtratione quam hactenus habuit. Quo facto, dictus vicarius expoſuit & conqueſtus eſt, ſe

Digitized by Google

Anno 1574

impediri in ponenda reformatione tam ſpiritualium quam temporalium monaſterii prædicti peſſimo & pernicioſo exemplo, quod voluit reverendiſſimis patribus inſinuatum, ne in poſterum arguatur negligentiæ, ob ruinam & interitum dicti monaſterii, petens auxilium & favorem à reverendiſſimis patribus, ut cum ceteris exponendis Suæ Excellentiæ iſtius quoque facti fiat mentio.

Chriſtophorus Plantinus ad concilium deputatus nomine gubernatoris.

Comparuit coram reverendiſſimis patribus Chriſtophorus Plantinus architypographus regiæ majeſtatis, qui exhibuit litteras Suæ Excellentiæ ſcriptas ad eoſdem reverendos patres in concilio provinciali congregatos, continentes inter cetera, fidem exhibendam eidem Chriſtophoro de iis quæ vellet patribus exponere, quarum litterarum & declarationis dicti Plantini virtute dictarum litterarum ſcripto exhibitæ tenor infra inſeritur. Simul etiam exhibuit Jubilæum ante dictum SS. domini noſtri Gregorii papæ XIII. quibus litteris prædictæ Suæ Excellentiæ reſpondendum concluſerunt, eidemque gratias agendum de favore & auxilio per litteras oblatis & præſentatis.

Tenor autem litterarum & propoſitionis dicti Plantini ſequitur.

» LUDOVICUS DE REQUESENS & de Cuniga ordinis militaris divi Jacobi Caſtiliæ commendator major, locum tenens, gubernator, & capitaneus generalis.

» Reverendi, venerabiles, ſincere nobis dilecti, gratiſſimum nobis fuit cognoſcere reverendas veſtras paternitates Lovanium ad legitimum provinciale concilium conveniſſe; quippe ex divina benignitate, & veſtro erga chriſtianam religionem & ſacroſanctam orthodoxam fidem Romanamque eccleſiam ſtudio, ſperamus magnas commoditates ex iſto veſtro conventu futuras ad chriſtianæ & catholicæ pietatis obſervationem, cultum, & promotionem. Quam quidem ad rem, ſi quid à nobis, vel conſilii, vel auxilii, vel operæ expectaveritis, id certiſſimum ac præſentiſſimum, quantum auctoritate & facultate præſtari poſſe Deus conceſſerit, promittere vobis poteſtis. Satagite igitur, ut omni conſilio, judicio, ſtudio, citra perturbationem officio veſtro ſatisfaciatis, atque hoc cumprimis curate, ut chriſtianæ reipublicæ ſalus ardentibus & continuis precibus Deo miſericordi commendetur, ipſiuſque erga populum ſuum miſericordia & meritis ſummis votis ritè ac purè imploretur. Id quod ut commodius iniri atque effici poſſit, ſanctiſſimi domini noſtri Gregorii pontificis maximi gratia ac benignitate jubilæi ad fidelium omnium utilitatem conceſſi exemplar ipſum ad nos deſtinatum vobis mittimus: quod ut grato ac læto animo excipiatis, ac dioceſibus veſtris quamprimum communicandum publicetis, omnique diligentia, ut purè ac piè à cunctis fidelibus ſuſcipiatur & obſervetur curetis, vos amanter hortamur, & in Chriſto poſtulamus. Cetera quæ vobis communiter & ſigillatim ex mente noſtra communicanda accepit, carus nobis dilectus Chriſtophorus Plan- A tinus architypographus regius exprimet: cui omnem fidem tamquam integro voluntatis noſtræ interpreti adhiberi poſtulamus. Datum Antuerpiæ XIII. menſis Maii M. D. LXXIIII. ſubſcriptæ. LUDOVICUS DE REQUESENS, ſignatæ *Berthi.* Superſcriptio litterarum ſic habebat. *Reverendis in Chriſto patribus, venerabilibus, charis, ſincerè nobis dilectis, epiſcopis & vicariis generalibus ad concilium ſynodale Lovanii congregatis.*

Plantini oratio ad concilium.

« REverendiſſimi patres, quæ cauſa fuerit mei inexpectati adventus, & quæ man- B data ab illuſtriſſimo gubernatore noſtro generali mihi commiſſa ſint, quam breviſſimè potero exponam, ac tribus capitibus ea complectar. Quorum primum hoc eſt, ut clariſſimos ac reverendiſſimos patres ſuo nomine quàm officioſiſſime ſalutarem, omniaque eis felicia precarer, ac declararem ipſum ita affectum eſſe, tum erga omnes & ſingulos, tum erga univerſum ordinem eccleſiaſticum, ac religionem catholicam, ceteroſque ordines, & ſtatus harum regionum, ut non ſolum facultates ſuas omnes, verum etiam vitam pro communi tranquillitate C & totius reipublicæ ſalute & utilitate profundere ſit paratus. Plurimum etiam rogarem D. N. reverendiſſimos, ut velint diligenter ac ſedulò ea perpendere, & ſtatuere, quæ maximè his exulceratiſſimis temporibus neceſſaria videbuntur, ad animos hominum inter ſe & cum ſuis ſuperioribus reconciliandos, atque in officio retinendos, communibus etiam precibus toto pectore Deum orare, ut ſua benignitate ipſi conſilium, modum, ac rationem ſuggerere dignetur, quo poſſit ea quæ ad reipublicæ chriſtianæ conſervationem pertinent & animo con- D cipere & recte exſequi. Secundò, ut id quod dictum eſt melius confici poſſit, rogat in eam rem, rogat diligenter incumbatis, ut paſtores omnes & concionatores id præcipuè ad populum ſuis concionibus agant, (ſepoſitis interea de religione diſputationibus ac ſubtilibus controverſiis) ut animi hominum placari poſſint, ea docentes quæ ad veram pietatem, obedientiam & concordiam pertinent, utque ſubditi relictis ineptis diſceptationibus ac rixis de religione & potiſſimum de magiſtratuum gubernatione, cujus rationes plebeis hominibus ignotæ ſunt, ea tantum curent, quæ ad chriſtianos homines E pertinent, ſeque libenter omnes ſubjiciant ſuis, tum in eccleſia tum in republica gubernatoribus. Tertiò, rogat reverendiſſimos patres, ut ipſis etiam conveniat, cum magiſtratibus, & cum eis mutua concordia conſentire ſtudeant. Quod ſi quæ forte offenſionum ſemina ſunt, ea vel obruantur, vel ſaltem ad tempus hæc & alia ſimilia ſeponantur: ut his turbis invaleſcentibus remedium aliquod, Deo juvante, adhiberi poſſit. Porrò cum multorum oratio plurimum apud Deum valeat, & bonorum & ſapientium virorum conſilia ad rectam gubernationem multum conferant, rogat ut communibus precibus apud divinam clementiam ea quæ dicta ſunt promoveri curetis, ac veſtris ſaluberrimis conſiliis ip-

Digitized by Google

Anno 1574.

» ſum juvare dignemini, ut ad exoptatam tran-
» quillitatem Dei optimi maximi beneficio tan-
» dem omnia perducantur.

Reſponſum ad prædictas litteras.

» ILluſtriſſime Domine, admodum gratæ nobis
» fuerunt litteræ boni favoris plenæ, quas Chriſ-
» tophorus Plantinus ab Excellentia Veſtra nobis
» exhibendas accepit, ac unà cum exemplari novi
» jubilæi fideliter tradidit, atque etiam verbo co-
» ram latius expoſuit. E quibus non obſcurè in-
» telleximus ſingularem affectum ejuſdem Veſtræ
» Excellentiæ, non modò erga nos, ſed etiam erga
» univerſum ordinem eccleſiaſticum, & religio-
» nem catholicam, ceteroſque ſtatus univerſos ha-
» rum regionum. De quo gratias agimus omnipo-
» tenti Deo, & tanti candoris affectum gratanter
» ſuſcipimus, orantes benigniſſimum Deum, ut
» eum conſervet, & ad felicem ſucceſſum corro-
» boret & confirmet. Nos autem juxta benignam
» admonitionem earumdem litterarum, quod of-
» ficii noſtri eſt, & quod ex concilio Tridentino
» ad religionis conſervationem & inſtaurationem
» vel ſtatuendum vel exſequendum nobis injunc-
» tum eſt, pro virium noſtrarum tenuitate libenter
» facturi ſumus. Sed cum noſtra quælibet ſolli-
» citudo in tanta perturbatione apud multos exi-
» guum fructum ſit habitura, niſi auctoritate Veſ-
» træ Excellentiæ ſubnitatur, gratiſſimum fuit,
» & animos noſtros addidit, & in bonam ſpem
» erexit aſſiſtentia in eum uſum nobis tam promp-
» tè oblata: quam ſanè, ut nobis multis modis
» neceſſariam eſſe videmus, ita eam amplectimur
» in omni gratitudine & gratiarum actione. In con-
» ſervanda pace cum ſæculari magiſtratu nullum
» bonum officium in nobis patiemur deſiderari.
» De vitandis contentioſis quæſtionibus in con-
» cione populari, & de inſtructione plebis ad
» concordiam & obedientiam erga ſuperiores tam
» eccleſiaſticos quàm ſæculares, jam antea le-
» ges dedimus, & in poſterum quâ poterimus
» diligentiâ advigilabimus ut obſerventur. Cum-
» que omnis recta gubernatio à Deo petenda ſit
» omnis boni fonte, & orationi magnam effica-
» ciam addat multitudo precantium, ſedulo cu-
» rabimus, ut jubilæus, juxta exemplar ad nos
» miſſum, in eccleſiis noſtris primò quoque tem-
» pore publicetur, & populo pro dignitate com-
» mendetur. Quod reliquum eſt clementiſſimum
» dominum precabimur, ut piiſſimos conatus Veſ-
» træ Excellentiæ ad ſalutarem exitum perducere
» dignetur, & eccleſiæ ſuæ eam tranquillitatem
» reſtituere & conſervare quæ ad religionis & pu-
» blicæ pacis incrementum convenientiſſima ſit.
» Lovanii XVI. Maii M. D. LXXIV. Subſcriptum
» *Excellentiæ Veſtræ deditiſſimus* MARTINUS
» *Iprenſis epiſcopus ſenior provinciæ Mechlinien-*
» *ſis.*

Comparuerunt coram patribus venerabiles domini & magiſtri Giſbertus Conerius, & Gerardus Meranus, archidiaconi, qui juxta mandatum eorumdem patrum, illis XIII. Maii datum, retulerunt ſe conveniſſe magnificum rectorem, atque eumdem reſpondiſſe ſe propoſuiſſe petitionem & requiſitionem patrum deputatis uni- A verſitatis, qui declararunt eadem propoſita illis eſſe grata & accepta, ſed quod de illis nihil poſſent diſponere, niſi convocata univerſitate. Quam infra biduum aut triduum ad eum finem convocabunt, ſperantes gratam ſuper propoſitis reſolutionem.

SUB TITULO DE LITTERIS APOSTOLICIS in archiepiſcopatu Mechlinienſi.

Reverendus dominus vicarius in locum defunctorum nominatorum, deſignatorum, & delegatorum ad cauſas apoſtolicas, in primis ſub archiepiſ- B copatu Mechlinienſi nominant Mechliniæ in locum domini Roberti *Malpas* dominum Ludovicum *Pori* utriuſque juris doctorem, conſiliarium Mechlinienſem, & eccleſiæ metropolitanæ canonicum. Lovanii in locum domini Johannis Hauteri abbatis Ulierbacenſis dominum Johannem *de Bicmeno* utriuſque juris doctorem & præpoſitum Ubalincienſem. Bruxellæ in locum domini Laurentii *Sterck* dominum & magiſtrum Johannem Hanchinum decanum S. Gudulæ Bruxellis.

Antuerpiæ.

C Reverendiſſimus dominus epiſcopus Antuerpienſis nominavit dominum Silveſtrum *Pardo* canonicum eccleſiæ cathedralis Antuerpienſis in locum domini Franciſci *Donkers*.

Gandavi.

Reverendiſſimus dominus epiſcopus Gandavenſis in locum domini Henrici *Endeghe*, nominavit dominum *Crouſſe* decanum S. Pharaildis, & in locum domini Andreæ *Sutter* dominum Giſlenum *Temnerman* abbatem S. Petri.

Brugenſis.

D Reverendiſſimus dominus epiſcopus Brugenſis in locum domini Petri *Bellecgier* abbatis monaſterii de *Eechoult* nominavit dominum & magiſtrum Remigium Diuntium canonicum eccleſiæ cathedralis & officialem.

Boſcoducenſis.

Reverendiſſimus dominus epiſcopus Boſcoducenſis in locum domini Petri *Coelen*, nominavit magiſtrum Cornelium Cuychium utriuſque juris licentiatum officialem Boſcoducenſem.

E DIe dominicâ XVI. Maii horâ quartâ à meridie reverendiſſimis dominis patribus cum vicario in ſacello collegii Sabaudiæ loco ad infra ſcripta per dominum præſidem indicto congregatis, idem dominus præſes multis dominis decanis & ſacræ theologiæ profeſſoribus aliiſque de clero præſentibus legit orationem *Adſumus, domine*, quâ abſolutâ, alter ſecretariorum de mandato præſidis interrogavit ibidem præſentes & comparentes, an aliquid quod verbo vel ſcripto ſuggerendum ducerent ſuper articulis die XIV. Maii illis perlectis haberent. Quibus reſpondentibus ſeſe ad manus nihil habere quod ſuggerant, excepto domino & magiſtro Henrico *Fabri* preſbytero & eccleſiæ S. Petri

Digitized by Google

Anno 1574.

Lovanienſis vice paſtore, qui reverendiſſimo domino præſidi exhibuit ſcripto quod ad articulos prælectos ſuggerendum putavit. Dixerunt aliqui quod craſtino die ſcripto exhibebunt quæ ſuggerere petunt.

DIe lunæ XVII. Maii ante meridiem reverendiſſimi domini patres in loco conſueto congregati ordinarunt, quod in ſingulis eccleſiis cathedralibus & collegiatis fiant ſtatuta conformia conciliis Tridentino & provincialibus ceremoniarum & rituum chori, eaque in tabula deſcribantur, ac in loco decenti, ad quem habituatis pateat acceſſus, ponantur ſeu ſuſpendantur, quodque pro obſervatione eorumdem conſtituatur aliquis magiſter ceremoniarum.

EAdem die à meridie ad propoſitionem & requiſitionem reverendiſſimi domini Iprenſis concluſum eſt, ſcribi litteris ad officialem Mechlinienſem, quatenus in cauſa dominorum Roberti *de Langhe* & Ludovici *Cuinquet* & Guillelmi *de Croix* canonicorum eccleſiæ cathedralis Iprenſis appellantium à certo decreto ſeu mandato ſuæ paternitatis contra eamdem ſuam paternitatem, quatenus litteras appellationis cum inhibitione & inde ſecuta revocet, ad minus inhibitionem epiſcopo Iprenſi contra decreta concilii Tridentini factam revocet, ex cauſis coram eo pro parte reverendiſſimi Iprenſis exhibendis, & in ſynodo patribus oſtenſis & communicatis.

Ad caput IV. *&* V. *ſub titulo de ſponſalibus.*

De ſublevandis matrimonium contrahentibus.

DIe martis XVIII. Maii à meridie in loco conſueto reverendiſſimi domini patres congregati ad ſublevandum volentes contrahere matrimonium laboribus & ſumtibus, ſtatuerunt & ordinarunt, quod ſi ſint diverſorum epiſcopatuum, quod paſtores ante matrimonii ſolemnizationem habeant litteras teſtimoniales ab epiſcopis vel decanis locorum de proclamationibus factis, nulloque impedimento allegato, quodque tam decani prædicti, quam paſtores clarè ac diſertè atteſtantur ſponſalia contracta & proclamationes legitimè factas, & utrum quiſpiam ſe oppoſuerit, an non; vel an ipſi ſciant vel veriſimiliter ſuſpicentur, aliquod fuiſſe impedimentum & de integritate fidei contrahere volentium, & nemo in ſuis reſcriptionibus ſeu atteſtationibus faciant mentionem jurium ſolutorum, nec inepte inſerat mentionem diſpenſationis ſuper diverſitate diœceſium aut decanatuum, vel amplius pro prædictis litteris exigat, quod illi per ſtatuta ſynodalia permiſſum ſit. Alioquin contra venientes & in præmiſſis defectuoſi graviter puniantur.

De viſitatore Carmelitarum in Flandria.

DIe mercurii XIX. Maii à meridie in concilio provinciali patribus congregatis, reverendiſſimi domini epiſcopi Iprenſis, Gandavenſis, & Brugenſis requiſierunt reverendum dominum præpoſitum vicarium generalem, ut ſcribat litteras eorum nomine ad reverendiſſimum patrem generalem ordinis Carmelitarum, quatenus dignetur committere viſitationem conventuum Flandriæ prædicti ordinis domino & fratri Petro Lupi ſacræ theologiæ profeſſori, priori conventus Mechlinienſis ac commiſſario generali per provinciam Germaniæ & diœceſim Mechlinienſem, & ut eorum etiam nomine precetur illuſtriſſimum & reverendiſſimum dominum cardinalem Granvillanum, eorum archiepiſcopum, ut dignetur apud prædictum reverendiſſimum dominum generalem intendere pro prædicta commiſſione, quandoquidem conventus Flandriæ ſubſunt viſitatoribus Franciæ, qui hactenus dum longius abſunt, dignum in viſitatione ſua fructum non fecerunt.

Deinde coram antedictis patribus comparuerunt venerabiles & conſultiſſimi viri, domini & magiſtri, Cornelius *Riveri* Gandavus preſbyter & ſacræ theologiæ, Michael *Herebout*, & Gerardus *de Canerthon* utriuſque juris reſpective doctores, commiſſarii magnifici domini rectoris & univerſitatis Lovanienſis, uti declarabant, qui requiſitioni patrum eis juxta ordinationem eorumdem patrum die XIV. menſis Maii ultimi præteriti in concilio provinciali factam reſpondentes, exhibuerunt ſcriptum inferius inſertum: quo per dominum præſidem perlecto, & patribus ab eodem interrogatis, an per hujuſmodi ſcriptum requiſitioni prædictæ ſatisfactum eſſet, reſponderunt ſatisfactum eſſe; petentes nihilominus patres, ut in pædagogiis etiam, quantum fieri poterit, habeatur ratio veſtitus beneficiatorum juxta caput IV. concilii provincialis Mechlinienſis, ſub titulo *de vita & honeſtate clericorum*. Sed quia in eodem ſcripto in ſecunda clauſula amplius quid continetur, quod admonitio patrum petitur adverſus judices ſæculares, iidem patres matura deliberatione præhabita, quandoquidem in iiſdem difficultatibus & moleſtiis verſantur, declararunt, quod pro viribus nitentur, & extremam operam adhibebunt, quo illi malo occurratur; requirentes ante dictum dominum rectorem & univerſitatem, ut conjunctis animis & ſtudiis ad hoc laborare dignentur.

Tenor ſcripti ſequitur.

REVERENDISSIMI DOMINI

« REctor & univerſitas Lovanienſis. Reverendiſſimarum gratiarum petitionem de litteris teſtimonialibus non dandis, niſi iis qui in veſtitu eccleſiaſtico incedunt, exiſtimat juri, ſacroſancto concilio Tridentino & rationi maximè conſentaneum, atque proinde juxta eamdem edictum publicum proximo die ſolemni decrevit promulgare. Sed cum in pædagogiis aliiſque locis diverſarum ætatum, conditionum, & facultatum ſint pueri ac ſtudioſi, in quibus uniformis eccleſiaſticus habitus conſtitui vix poteſt, non abs re futurum arbitratur, ſi communicato conſilio, aliqua moderatio in his fiat, ut tanto ſincerius & cum minori periculo prædictæ litteræ teſtimoniales concedi queant. Idque eâ ſpe, quod reverendiſſimi domini aliis beneficiatis non reſidentibus ſimilem legem imponent. Præterea verò cum hoc miſerabili ſæculo juriſdictio eccleſiaſtica

Digitized by Google

Anno 1574. » cleſiaſtica à judicibus ſæcularibus contra decreta
» prædicti ſacri concilii, contra ſacram ſcripturam,
» & contra ſacros canones, plurimum comprima-
» tur & affligatur, quotidianis & penè infinitis caſ-
» ſationibus impediatur, crebris & gravibus man-
» datis retardetur : & id quidem non tantum ad
» inſtantiam laïcorum hominum, qui clericis op-
» pido infeſti ſunt; verum etiam ad poſtulationem
» & ſuggeſtionem eccleſiaſticarum perſonarum,
» quæ omiſſo proprio ſuo judicio, ſæculare tribu-
» nal præferunt; & cum exemplo grave ſit, quod
» iidem judices ſæculares reſponſiones judicum
» eccleſiaſticorum de apoſtolicis refutatoriis inu-
» tiles faciendo, non prævia cauſæ cognitione, an
» appellatio frivola ſit necne, cujus tamen cog-
» nitio ad ipſos judices eccleſiaſticos pertinet in-
» diſtinctè, frivole appellantibus litteras conce-
» dunt, iiſdemque litteris terminum quatuor men-
» ſium ad proſequendum appellationem concedi
» præcipiunt, aut magnis reſcribendi moleſtiis
» afficiunt. Ideo prædictus rector & univerſitas eaſ-
» dem reverendiſſimas veſtras gratias orat, quate-
» nus ſuper iſtiuſmodi abuſibus maturo conſilio
» deliberare dignentur; & non tantum prædictos
» judices ſæculares quacumque dignitate prædictos
» ex officio ſuo paſtorali graviter de his admo-
» nere; verum etiam eccleſiaſticis perſonis ſub
» legitimis pœnis interdicere, ne contra eccle-
» ſiaſticam libertatem aliquid vel hoc vel alio
» modo ſimili attentent.

Concluſio concilii.

Die Jovis xx. Maii, quæ fuit dies Aſcenſionis Domini, in eccleſia collegiata divi Petri præhabita celebri proceſſione, cui interfuerunt reverendiſſimi patres concilii, cum clero eccleſiæ, celebravit ſolemnem miſſam de Aſcenſione Domini, præſentibus iiſdem patribus, reverendiſſimus dominus WILLELMUS epiſcopus Ruremondenſis; quâ abſolutâ reverendiſſimus dominus præſes alta voce inchoavit antiphonam *Exaudi nos, Domine, quoniam benigna eſt*, &c. prout in pontificali; quam cantores proſequentes unà cum pſalmo *Salvum me fac, Deus, quoniam intraverunt aquæ* uſque ad ejus finem, ſimiliter alta voce cecinerunt. Deinde idem dominus præſes cantavit tres orationes incipientes *Ad te Domine. Omnipotens ſempiterne Deus.* & *Deus qui populis.* Et poſt earum finem, de ejuſdem mandato interrogavit ſecretarius ſingulos reverendiſſimos dominos patres, an placeret publicari ſtatuta ſeu decreta concilii, quibus ſingulis reſpondentibus placere; dictus ſecretarius hujuſmodi ſtatuta & decreta alta & intelligibili voce, canonicis & capellanis ejuſdem eccleſiæ & plurimis de clero & populo aſtantibus, diſtinctè legit & publicavit, & poſt publicationem hujuſmodi, idem reverendiſſimus D. præſes de conſenſu dominorum patrum ſynodum provincialem ſolvendam duxit, prout ſolvit ſub ſimili verborum forma: *Ad honorem omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti præſentem Synodum, de aſſenſu & conſenſu noſtrorum confratrum, concludimus, ipſiuſque decreta & ſtatuta tam nova quam vetera, ſecundùm moderationem tamen nunc lectam, diſtrictè obſervari præcipi-*

A *mus.* Et inchoavit alta voce hymnum *Te Deum laudamus*, quem uſque ad finem cantores cum organis perduxerunt. Quo abſoluto, reverendiſſimus dominus præſes legit orationem ſequentem *Exaudi quæſumus.* Eaque abſoluta, reverendiſſimus dominus epiſcopus Ruremundenſis dedit benedictionem pontificalem, poſtea publicatis indulgentiis conſuetis, diaconus cantavit *Recedamus cum pace*, choro reſpondente *In nomine Christi.* Anno 1574.

Eadem die poſt publicationem novorum decretorum concilii provincialis, ac finita & ſolutâ ſynodo, decani ac ſeu deputati collegiatarum
B eccleſiarum S. Petri Oirſchoffenſis, S. Odæ Rodenſis, & S. Petri Boxtulenſis exhibuerunt reverendiſſimo domino Iprenſi ſchedulam procurationis, ſeu appellationis, ſeu declarationis, & proteſtationis, cujus tenor ſequitur & eſt talis:

« Decani ac ſeu deputati eccleſiarum S. Petri
« Oirſchoffenſis, S. Odæ Rodenſis, & S. Petri
« Boxtulenſis, audita concluſione & publicatione
« decretorum hujus concilii provincialis, decla-
« rant quod nulla ratione intendunt conſentire in
« ejuſdem concilii decreta, quatenus vel ſuis pri-
« vilegiis vel decretis ſacri concilii Tridentini ali-
C « quo modo contrariantur, repugnant, vel ab illis
« recedunt, aut denique illa excedunt. Sed ab
« illis & eorum ſingulis per præſentes provocant
« & appellant ad ſanctam ſedem apoſtolicam, ac
« ſeu proteſtando de nullitate & invaliditate eo-
« rumdem ſuis loco & tempore congruis proſe-
« quendo, declarando & proteſtando, quod per
« quemcumque actum in poſterum forſan urgente
« aut compellente aliquo patrum hujus concilii
« ſeu eorumdem officialibus agendum aut facien-
« dum, non intendant ab hujuſmodi appellatione,
« provocatione, declaratione, ac proteſtatione
« recedere.

D Quâ ſchedulâ poſtridie per reverendiſſimos dominos viſa ac diligenter examinata, concluſerunt quod attentâ nullitate ejuſdem appellationis & provocationis, quæ nullam continet cauſam ſeu cauſas appellationis ſeu provocationis, neque aliqua gravamina aut capita vel decreta, quibus ſe gravatos prætendunt, exponuntur, neque de apoſtolis ſibi reſpondere petunt, aliiſque de cauſis reverendiſſimas paternitates ſuas moventibus ab executione & obſervatione decretorum tam novorum quam antiquorum non eſſe ſuperſedendum.

Et quoniam hujuſmodi factum exemplo valde perniciosum eſt, tendens in contemptum & vili-
E pendium, immò in totalem enervationem ſynodi provincialis, & auctoritatum juriſdictionum epiſcoporum comprovincialium, requirendum & rogandum per dominum vicarium generalem illuſtriſſimum & reverendiſſimum dominum cardinalem Gravellanum archiepiſcopum Mechlinienſem, ut dignetur apud ſuam ſanctitatem præmiſſa exponere & tueri ſuæ illuſtriſſimæ paternitatis & concilii provincialis auctoritatem & juriſdictionem: alioqui enim nullus ſperandus eſt fructus conciliorum provincialium, & multa ſcandala, lites & contentiones ex inde orientur.

Poſtremo die XXI. Maii reverendiſſimi domini conceſſerunt præſentibus copiam novorum ſtatutorum ſynodi provincialis Mechlinienſis publicatorum in eccleſia collegiata S. Petri petentium ſumtibus & expenſis.

PETRUS WILLELMUS presbyter notarius & ſynodi provincialis Mechlinienſis ſecretarius.

ANTIQUA STATUTA SYNODALIA eccleſiæ Æduenſis.

Ex MS. codice Oratorii Trecenſis.

ADMONITIO PRÆVIA.

Antiqua ſtatuta ſynodalia eccleſiæ Æduenſis ſuppeditavit nobis vetuſtiſſimus codex, cujus caracter annos circiter quadringentos repræſentat, ac proinde ad ætatem qua illa edita fuerunt proximè accedens; ſed qui codicem ſcripſit imperitus amanuenſis, aut linguæ Latinæ penitùs ignarus, aut certè oſcitando operi manum adhibens, tot mendis ea reſperſit, vix ut plerique in locis ſenſus attingi poſſit. Quapropter cum luſtrata bibliotheca Oratorii Trecenſis, codex ille in manus noſtras incidiſſet, aliquando dubii hæſimus num illa ſtatuta publici juris faceremus: verum cum plurima ad optimam in clero diſciplinam ſtabiliendam moreſque in melius reformandos contineri, nec pauca facili negotio emendari poſſe animadvertiſſemus; alicujus operæ pretium exiſtimavimus, ea aliquibus in locis emendata, licet interdum vitioſa hic exhibere multis profutura, liberam cuique relinquentes facultatem ſuas conjecturas & correctiones ut libuerit apponendi. Quæ verò ultimo loco damus Johannis Rolini epiſcopi Æduenſis ſtatuta, ex bibliotheca illuſtriſſimi Boherii in Diviomenſi ſenatu præſidis meritiſſimi, à noſtro Guillelmo Aubrée *eruta longe ſaniora ſunt, ac proinde majori etiam cum delectatione legentur.*

INCIPIUNT STATUTA SYNODALIA TAM NOVA QUAM VETERA.

I.

Præcipitur diſtrictiùs, ut omnes presbyteri, maximè curam animarum habentes, veniant ad ſynodum; & ſi gravi infirmitate detenti, aut alia inevitabili neceſſitate venire non poſſint, ſuum mittant capellanum aut clericum loco ſui.

II.

Præcipitur archipresbyteris, aut presbyteris ut in eundo & redeundo à ſynodo honeſtè ambulent, & honeſta quærant hoſpitia, & in eis circumſpectè ſe habeant; ne ſtatus clericorum vertatur in opprobrium & contemtum.

III.

De baptiſmo. Baptiſmus cum honore & reverentia celebretur, & cum magna cautela, & maximè in diſtinctione verborum, ſcilicet *Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus-ſancti, amen.* Et in (a) Romano ſub eadem forma doceant ſacerdotes frequenter laïcos debere baptizare in neceſſitate.

IV.

Pro baptiſmo nihil omninò exigatur, ſed quicquid offertur gratis accipiatur.

V.

Fontes ſub ſera & clavi cuſtodiantur propter ſortilegia. Chriſma ſimiliter & ſanctum oleum ſub clave ſerventur.

VI.

Semper ſacerdos interroget laïcum diligenter, cum in neceſſitate baptizaverit puerum, quid dixerit aut quid fecerit: & ſi invenerit laïcum diſcretè & modo debito baptizaſſe, & formam verborum in Romano protuliſſe, approbet factum, & non baptizet puerum; & tunc oblato puero ad fores eccleſiæ, ſuppleatur quod deeſt, ſcilicet pabulum ſalis, & linitio cum ſaliva. Exorciſmi tum dicantur, & ſuper fontes ſine merſione omnia fiant quæ ſolent fieri.

VII.

Si verò dubium fuerit ſub qua forma verborum puer baptizatus fuerit, tunc ſacerdos omnia faciat, & mergens dicat: *Si tu non es baptizatus, ego baptizo te, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti.* Sin autem, inquirat in quo defecerit, & defectum ſuppleat. Si in toto defecerit, baptizat puerum, & ſi aliqua dubitatio intervenerit, ad nos, vel ad officialem noſtrum, vel ad pœnitentialerium noſtrum recurrat.

VIII.

Ad elevandum puerum de ſacro fonte tres ad plura recipiantur, quod enim amplius eſt, à malo eſt.

IX.

De confirmatione. Sacerdotes moneant ſæpè populum ad confirmationem puerorum. Poſt baptiſmum enim de-

(a) Id eſt vulgari lingua, quo ſenſu liber Uſuum Ciſtercienſium cap. 93. *Si converſus eſt*, inquit, *vel monachus, qui non intelligit litteras, idem illi* ROMANE *exponat ſacerdos, & converſus* ROMANE *confiteatur.*

Digitized by Google

bet ſuſcipi ſacramentum confirmationis. Quod ſi confirmandus adultus fuerit, prius confiteatur & poſtea confirmetur. Jejuni & non ad confirmationem accedant. Sæpè dicatur laïcis ne diu expectent ad confirmationem adventum epiſcopi; ſed ducant ad eum pueros ſuos, & alios qui non ſunt confirmati, ubi eum propè audierint, & ſecum deferant bandellos latos, mundos, & ſatis longos, & dicatur etiam eis quod poſſint nomina confirmandorum mutare in confirmatione, ſi velint.

X.

Nullus ſacerdos confirmare præſumat, aut virgines conſecrare. Solius enim epiſcopi eſt confirmare, virgines conſecrare, aut ordines dare.

XI.

De defectibus in ſacrificio contingentibus.

Sacerdos miniſtrans diligenter attendat quod hoſtia ſit rotunda & integra, & integrum habeat circulum, & quod vinum non ſit acetoſum, & quod aquam non omittat.

XII.

Si palla altaris inde tincta fuerit, reſcindenda eſt pars illa, & pro reliquiis ſervanda. Si ſuper albam vel ſuper caſulam deguttet, ſimiliter fiet. Si ſuper veſtimentum ceciderit, comburenda eſt pars illa, & cinis in ſacrario reponendus. Si verò in terram ceciderit, lingendus eſt, & extergendus, & radendus eſt locus ipſe, ſive lapis ſit, ſive lignum, ſive terra fuerit, & pulvis in loco ſacro reponendus.

XIII.

Porrò ſi in ipſo ſanguine muſca vel aranea vel aliquid tale ceciderit, quod vix ſine vomitu & cum periculo corporis aliter ſumi non poſſet, igne cremandus eſt, & ſanguis Domini ſumendus. Illud enim quod intus ceciderit, prius debet in calice vino perfundi, & quanto diligentius fieri poteſt ablui, & ſuper piſcinam comburi debet, & illam ablutionem ſacerdos ſumere debet. Quod ſi fides ipſa id quod ceciderit quempiam ſumere fecerit, Deo gratias. Quod ſi de corpore Domini ſuper pallam altaris aliquid ceciderit, vel ſuper aliud veſtimentum, non incidatur, ſed vino abluatur, & à miniſtro ſumatur vinum illud. Quod ſi infirmo datum rejicitur, prout diligentius poterit, ſuſcipiatur & conſtrictum in calice cum vino ſumatur; ſi integrum ſumi non poteſt, eo quod ex ore alterius projectum ſit, reus hujuſmodi negligentiæ, & qui cum eo participes fuerint culpæ, competenti ſubjaceant diſciplinæ. Si autem ſuper lignum vel ſuper lapidem ceciderit, modus ſupradictus de ſanguine Domini obſervandus.

XIV.

Linteamina altaris & indumenta ſæpè abluantur ob reverentiam & præſentiam Salvatoris noſtri & totius curiæ cœleſtis quæ cum eo præſens eſt, quotieſcumque miſſa celebratur.

XV.

De Euchariſtia infirmis deferenda.

Non permittant preſbyteri diaconos deferre infirmis corpus Domini noſtri JESU-CHRISTI, ſed in neceſſitate, cum ſacerdos abſens fuerit. Sed ſemper ſacerdotes cum magna reverentia & maturitate deferant illud in pixide eburnea bene clauſa propter caſum, & cum lucerna præcedente, cantantes VII. pſalmos & alias orationes. Sic enim perſolvent debitum infirmo, & audientes invitabuntur ad exhibendam Deo reverentiam & honorem.

XVI.

Moneantur frequenter & communiter laïci, ut ubicumque viderint deferri corpus Domini, ſtatim genua flectant tamquam Domino & Creatori ſuo in terram, & junctis manibus, quouſque tranſierit, orantes.

XVII.

Sacerdos ſive diaconus corporalia ſæpè abluat in vaſe mundo ad hoc ſpecialiter deputato, indutus ſuperlicio. Omnes ablutiones, ſi fieri poteſt, in piſcina reponentur, vel ſaltem reponantur in baptiſterio.

XVIII.

Item, linteamina altaris & indumenta ſacerdotalia non niſi à ſacerdote, vel à diacono, vel ab aliqua matrona honeſta, vel virgine, ſine appoſitione aliorum pannorum debent lavari convenienter: quia abſurdum eſt in ſacris ſuſtinere, quod eſſet indecorum in profanis.

XIX.

De extrema unctione.

Cum ſumma reverentia deferatur oleum ſacrum ad infirmos, & eos ungant ſacerdotes cum magno honore, & orationum celebritate, quæ ad hoc ſunt ordinatæ, & nihil penitùs inde exigatur, ſive à paupere, ſive à divite: ſed ſi quid gratis datum fuerit, in eleemoſyna recipiatur.

XX.

Ad ſacramentum extremæ-unctionis moneant ſæpè populum ſacerdotes non tantum divites & ſenes, ſed pauperes & juvenes & omnes, maximè à XIV. annis & ſuprà, ut communiter ſe paratos exhibeant cum neceſſitas fuerit: quia per hoc ſacramentum venialia dimittuntur peccata, & quandoque alleviatur infirmus & ad veram contritionem & æterni gaudii conſecutionem animus incitatur. Doceant autem ſacerdotes populum hoc ſacramentum poſſe licitè iterari & ſæpè recipi, ſcilicet in qualibet magna infirmitate vel neceſſitate, cum metus eſt mortis; & poſt ſuſceptum licitè poſſe reverti eum qui convaluerit ab infirmitate ad opus conjugale.

XXI.

De libris ſacerdotum.

Librum qui dicitur manuale ſinguli preſbyteri parrochiales habeant, ubi continetur ordo extremæ-unctionis, catechiſmi, baptiſmi & hujuſmodi. Habeant etiam ſinguli capellani ordinarium officiorum eccleſiæ, ſecundùm uſum qui ſervatur in majori eccleſia, & libros alios in quibus poſſit competenter divinum officium tam diurnum quam nocturnum celebrari.

XXII.

De choreis.

Prohibeant ſacerdotes ſub pœna excommunicationis choreas in cimiterio vel in eccleſia duci. Moneant etiam ne alibi fiant, quia ut dicit Auguſtinus, melius eſt diebus dominicis & feſtivis fodere vel arare, quàm choreas ducere. Quàm grave peccatum ſit in loco ſacro choreas & berlationes ducere, perpendi ex pœnitentia ſecundùm canonum rigorem talibus injungenda poteſt. Si quis berlationes ante eccleſias ſancto-

Digitized by Google

rum fecerit, emendatione pollicita tribus annis A pœniteat.

XXIII.

Præcipitur ſacerdoti, ut divino officio celebrato, & populo regreſſo ad propria, eccleſias ſuas firmare ſtudeant diligenter.

XXIV.

Nullus de novo in cimiterio permittatur ædificare, nec domus aliqua ſi deſtructa fuerit, durante per annum ruina, ibi reædificetur, nec fimus, nec immunditiës in cimiteriis adunetur.

XXV.

De miſſa.

Nulli clerico ſervire permittatur altari, niſi cum ſuperlicio aut cappa clauſa. B

XXVI.

Nullus bis in die audeat miſſam celebrare, aut cum duplici introitu, niſi in magna neceſſitate, excepto die Nativitatis & Reſurrectionis Domini.

XXVII.

Nullus antequam matutinas dixerit canonicas & primam præſumat aliquâ neceſſitate miſſam celebrare.

XXVIII.

De confeſſione.

Sacerdos circa confeſſionem maximam curam habeat & cautelam, & diligenter inquirat pec- C cata uſitata ſingulatim, inuſitata autem non niſi à longè per aliquam circumſtantiam: ſic tamen ut ceteris detur materia confitendi. Ad audiendam confeſſionem apertum locum ſibi eligant ſacerdotes, ut communiter ab omnibus videri poſſint, & in locis editis aut extra eccleſiam nullus accipiat confeſſionem, niſi in præmaxima neceſſitate.

XXIX.

In confeſſione habeat ſacerdos oculos in terram, vultum humilem, nec faciem reſpiciat confitentis, & maxime mulieris, causâ honeſtatis, & eam pro poſſe ſuo pluribus modis ſua- D deat ut integrè confiteatur, aliter dicat ei nihil valere.

XXX.

Sacerdotes majora peccata reſervent majoribus in confeſſione, ſicut homicidia, ſacrilegia, peccata contra naturam, inceſtus, & ſtuprum virginum, injectiones manuum in parentes, vota fracta & hujuſmodi.

XXXI.

Sunt autem tria in quibus nullus habet poteſtatem, niſi ſolus papa vel ejus mandatum, ſcilicet injectio atrox in clericos vel quoſcumque religioſos, incendia eccleſiæ, & ſimonia. Nihilo- E minus rei talium remittendi ſunt ad epiſcopum.

XXXII.

In confeſſione ſibi caveant ſacerdotes ne inquirant nomina perſonarum cum quibus peccaverint confitentes ei, ſed circumſtantias & qualitates.

XXXIII.

Nullus ira vel odio vel etiam mortis metu in aliquo audeat revelare confeſſionem ſigno vel verbo generaliter vel ſpecialiter, ut dicendo *Ego ſcio qualis eſtis.* Et ſi revelaverit, debet ſine miſericordia degradari. Extra *de pœnitentia & rem. cap. omnes.*

XXXIV.

De matrimonio.

Nullus ſacerdos audeat dubio caſu perficere matrimonium, epiſcopo inconſulto, ſed ad eum ſemper omnes matrimonii dubitationes deferat. Prohibetur diſtrictè ſub pœna ſuſpenſionis, ne ullus ſacerdos aut capellanus exigat aliquid ante benedictionem nuptialem, ſive pro teſtimonio ferendo, ſive pro matrimonio celebrando occaſione ferculorum quæ debentur pro nuptiis.

XXXV.

Celebrato matrimonio recipiat fercula ſua, & ſic exigat ſi neceſſe fuerit. Prohibeant ſacerdotes publicè in eccleſia ſub pœna excommunicationis quod nullus conjugatus tranſeat ad religionem, aut recipiatur niſi per epiſcopum.

XXXVI.

De teſtamentis.

Prohibeant ſacerdotibus, ne teſtamenta ſua ordinent per manum laïcalem, & quod de conſilio archipreſbyterorum vel eorum vices gerentium ordinent & pro poſſe ſuo in vita & in ſanitate ſua exiſtentes ſua conficiant & ordinent teſtamenta, & ipſi frequenter laïcis prohibeant, ne ſua teſtamenta faciant ſine præſentia ſacerdotis.

XXXVII.

Prohibetur diſtrictè ne pro (*) interragio corpus differatur ſepeliri, ſed poſt ſepulturam, ſi aliquid datum fuerit, in eccleſia recipiatur, & ſecundùm laudabiles conſuetudines exigatur.

XXXVIII.

Nullus ſacerdos vel capellanus teneat in domo ſua aliqua occaſione mulierem, niſi ſit aut ſoror, aut mater, aut alia de qua ſuſpicio non habeatur.

XXXIX.

Sacramenta gratis miniſtranda.

Prohibemus etiam ne ſacerdotes vel clerici, occaſione alicujus conſuetudinis, pro baptiſmo, pro ſepultura, pro benedictione nuptiali, ſive aliis eccleſiaſticis ſacramentis aliquid exigere vel extorquere præſumant: ſed ea liberaliter & ſine aliqua difficultate qualibet ſtudeant miniſtrare. Moneantur tamen laïci ne quod pro reverentia ſacramentorum devotione fidelium introductum eſt, velint aliquatenus revocare.

XL.

Ludi ſacerdotibus prohibiti.

Prohibetur ſacerdotibus penitùs ludere cum deciis, & intereſſe ſpectaculis & choreis, & intrare tabernas cauſa potandi, & ſine amico & comite clerico intrare domos alienas, aut diſcurrere per vicos & plateas, & ne habeant capas allatas & veſtes inordinatas omninò prohibetur.

XLI.

Item, prohibetur ſacerdotibus, ne habeant ſecum prolem quam genuerint in ſacro ordine propter ſcandalum.

XLII.

Nullus clericus vel regularis fidejubeat Judæo vel fœneratori, nec obliget pignori ornamenta eccleſiæ vel libros Judæo, & maximè calicem.

XLIII.

De prædicatoribus.

Nullus recipiatur ad prædicandum, niſi ſit authentica perſona, vel ab epiſcopo miſſus; & tunc ſi ſit prædicator quæſtiarius non admittatur

(*) Id eſt pro pecunia quæ dari ſolet presbytero ſepelienti.

Digitized by Google

ad prædicandum, ſed tantummodo exponat indulgentiam quam habet & mandatum. A

XLIV.

Nullus clericus faciat jusjurandum patronis antequam fuerit epiſcopo præſentatus.

XLV.

Die dominica præcedente ſynodum ſacerdotes qui non habent capellanos, in ſuis parochiis inquirant publicè in eccleſia, ſi qui infirmi in parochia fuerint: ſtatim eos viſitent, & faciant eis quidquid neceſſe fuerit ad ſalutem animarum: ne mora quam ſunt facturi in ſynodo, fiat occaſio periculi eorum ſalutis. Nullus . . . B

XLVI.

Præcipitur preſbyteris, ut immobilia de bonis eccleſiæ acquiſita tantummodò eccleſiis legant: de jure enim aliud non poſſunt, de mobilibus verò ſuis rationabile faciant legatum . . .

. . . .

XLVII.

De hoſtia poſt conſecrationem elevanda.

Præcipitur preſbyteris, ut cùm inceperint tenentes hoſtiam, ut non elevent eam ſtatim nimis altè, ita quod poſſit videri à populo: ſed quaſi ante pectus teneant eam, donec dixerint *hoc eſt corpus meum*: & tunc elevent ita quod poſſit à populo videri. C

XLVIII.

Præcipitur preſbyteris, ut ſi res eccleſiaſticæ à ſuis parochiis captæ detinentur, capientes res ipſas reſtitutionem vel recredentiam denegantes, ceſſent à divinis ubi fuerit prædo vel præda, & prædo excommunicetur.

XLIX.

De interdicto pro præda.

Item, præcipitur noviſſimè, ut ſi contigerit ceſſare à divinis, ut præmiſſum eſt, ubi fuerit prædo vel præda, & mandata ſynodalia propter hoc obſervari; ad noſtrum officialem Æduenſem ſuper remotionem interdicti & abſolutionem recurratur; nec removeatur interdictum, donec D primitus res capta reſtituatur, & damna eccleſiæ, in qua ceſſatum fuerit, injuria facta eccleſiæ, & injuria facta ei cui res ablata fuerit, & emenda noſtra competens reſtituta fuerit, ac etiam emendata, & tunc per officialem noſtrum Æduenſem dicta ſententia interdicti poſſit removeri.

L.

De uſurariis.

De uſurariis autem, quod novum & vetus reprobat teſtamentum, præcipitur diſtrictè, ut ſingulis diebus dominicis manifeſtos uſurarios excommunicent, & expreſſis nominibus denuntient excommunicatos. E

LI.

Noviſſimè præcipitur contra uſurarios, ut excommunicentur ſingulis diebus dominicis & campanis pulſatis, & candelis accenſis, & faciant ſacerdotes * excommunicationes, quod publici uſurarii in cimiterio nullatenus ſepeliantur, pœna canonica contra negligentes curatos & vicarios nihilominus infligenda.

** Excommunicantes.*

LII.

Si qui verò ſe & ſua locis religioſis contulerint in vita ſua, ſuper his archidiaconus Æduenſis conſulatur.

LIII.

De excommunicandis.

Excommunicentur, monitione præmiſſa, fornicarii.

LIV.

Nullus vicarius ſine mandato epiſcopi recipiatur.

LV.

Omnes curati & vicarii mandata habeant ſynodalia, & ſi non habeant, pœnam incurrant.

LVI.

Publicè excommunicentur interfectores capellanorum & clericorum & qui eos receperint, ſeu artiores injurias eis intulerint.

LVII.

Capellani in hac parte præcaventes, ut dictorum malefactorum nomina habeant, & ipſos ſingulis diebus dominicis excommunicare non omittant.

LVIII.

Si qui per annum excommunicationis ſententiam ſuſtinuerint, nomina eorumdem in ſubſequenti ſynodo afferentur.

LIX.

Præcipitur archipreſbyteris & preſbyteris, ut ſi conſtiterit aliquos eſſe excommunicatos, denuntient in parochiis ſuis, poſtquam excommunicationis ſententiam per duas quadragenas ſuſtinuerint, & excommunicent eos ſingulis diebus dominicis & feſtivis, & ipſos excommunicatos & aggravatos auctoritate noſtrâ denuncient, licet litterarum mandatum non receperint: monentes omnes ſubditos ſuos, ne cùm talibus participent. Et ſi moniti excommunicatos denuntiant, & hoc tamdiu faciant, donec à nobis aliud receperint in mandatis.

LX.

Caveant archipreſbyteri, ut eorum ſubditi veniant ad ſynodum in habitu competenti; maximè illi qui in diœceſibus ſunt extraneis vicini, honeſtè ſe habeant in villa.

LXI.

Præcipitur enim, ne mittantur ad confeſſiones, niſi ſacerdotes.

LXII.

Omnibus illis qui cùm preſbytero corpus Chriſti ſecum comitandum deferente infirmos viſitabunt, dominus epiſcopus xx. dies de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer relaxat.

LXIII.

Si quis religioſos curatos ſeu vicarios ſuper aliquibuſdam infeſtaverit, archipreſbyterorum conſilium in hac parte requiratur, domini epiſcopi conſignetur.

LXIV.

De furto, de uſura, de rapina ſibi valde caveant ſacerdotes, ne committentibus talia injungant, pœnitentias miſſarum, & eleemoſynarum, & hujuſmodi, priuſquam quod poterit reddiderint; non enim dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.

LXV.

Excommunicentur ſervientes chriſtiani, & pediſſequæ, & nutrices, quæ in ſervicio Judæorum commorantur; & niſi pœnituerint, tam in vita quam in morte ab omnibus altius evitentur.

Digitized by Google

LXVI.

Excommunicentur autem qui dederunt vel præmium acceperunt pro celandis illegitimis matrimoniis, & qui ſe fecerunt & faciunt clandeſtinè benedici.

LXVII.

De matrimonio.

Item, præcipitur noviſſimè & diſtrictè omnibus archipreſbyteris, curatis & vicariis, & de novo, ut ſuper matrimoniis de cetero contrahendis, ſive ſint nobiles, ſive alii, quicumque velint contrahere matrimonium, ut tribus diebus dominicis aut feſtivis IX. lectionum banna publicè proclament, ac etiam ſolemniſent, antequam procedant ad benedictionem nuptialem conferendam, & mandatum hujuſmodi nobilium in capellam & aliorum etiam capellas in ſuis domibus ſignificent: ut publicent coram bonis & capellanis in prædictis capellis ſervientibus monitiones & inhibitiones ſuper ſuſpenſionis & facient de præmiſſis.

LXVIII.

Archipreſbyteri verò nomina perſonarum matrimonium contrahentium, & capellanorum benedictionem impendentium contra mandatum ejuſmodi, cum ad notitiam pervenerint, nobis indicent.

LXIX.

De vicariis autem, præcipitur ut de alia diœceſi vicarii non admittantur.

LXX.

Curati in ſuis parochiis perſonis propriis ſtudeant deſervire, præcipientes ut curam habentes, dimiſſis propriis ſuis, vicarii ne fiant alienis.

LXXI.

Feſta Dei-genitricis Virginis Mariæ & apoſtolorum & aliorum ſanctorum quos celebrare conſuevit eccleſia, cum circa eorum celebrationem devotio populi his diebus requiſierit, ſub pœna excommunicationis præcipimus obſervari: ut eorum meritis & interceſſionibus ad eorum conſortia pervenire valeamus.

LXXII.

Feſta verò Nazarii & Celſi martyrum & beati Lazari injungantur ſolemniter obſervari.

LXXIII.

Præcipitur ut omnes curati habeant ſigilla propria.

LXXIV.

Item, præcipitur ne aliquis citet aliquem perſonaliter, niſi mandatum ſuper hoc receperit, vel niſi cauſa fuerit criminalis, vel pro veritate dicenda, vel pro ſacramento calumniæ faciendo.

LXXV.

Item, præcipitur ne aliquis judex ordinarius vel delegatus interdicti vel ſuſpenſionis ſeu excommunicationis ſententiam proferat, niſi ſemper in ſcriptis, in quibus etiam exprimat cauſam vel cauſas excommunicationis. Exemplum autem ſcripturæ tradatur excommunicato infra menſem, ſi ab eo fuerit requiſitus: alioquin noverit ſe ſuſpenſum ipſo jure.

LXXVI.

Item præcipitur, ut nullus judex participantes excommunicatis ab eo majori excommunicatione audeat excommunicare ante monitionem canonicam. Poſtquam verò fuerit monitus quiſ ne communicet excommunicato; extunc ſi frequenter ei communicaverit, poterit eum majori excommunicatione ligare.

LXXVII.

Annua confeſſio & communio paſchalis.

Item præcipitur, ut omnes utriuſque ſexus fideles poſtquam ad annos diſcretionis pervenerint, ſemel in anno peccata ſua ſacerdoti proprio confiteantur, & ſaltem in Paſcha recipiat Euchariſtiæ ſacramentum, niſi de conſilio ſacerdotis proprii duxerit abſtinendum.

LXXVIII.

Item præcipitur, ut archipreſbyteri de cauſis audiendis ſe nullatenus intromittant.

LXXIX.

De reſidentia.

Item præcipitur archipreſbyteris, ut ipſi ſaiſiant eccleſias eorum qui non faciunt in eis reſidentiam perſonalem, & teneant illas, donec aliud à nobis ſuper hoc receperint mandatum.

LXXX.

Item præcipitur archipreſbyteris, ut non recedant à villa ſine mandato noſtro ſpeciali.

LXXXI.

Item noviſſimè præcipimus, ut in eccleſiis veſtris diebus dominicis & feſtivis ſtatutum hujuſmodi publicetis: videlicet quicumque mandatum vel præceptum ſeu licentiam alicui dederint capiendi illos qui in aliquas ſententias excommunicationis protulerint, ſeu illos ad quorum inſtantiam ſunt prolatæ, vel eaſdem ſententias obſervantes, vel nolentes participare excommunicatis, ex eiſdem ſententiis: niſi mandatum ſeu præceptum, ſeu licentiam revocaverint, re in reaggravatione exiſtente, in excommunicationis ſententiam auctoritate apoſtolica incidant ipſo facto.

LXXXII.

Item, præcipitur quod ſi ad bonorum captionem actione ipſorum mandati ſive licentiæ proceſſum fuerit, reſtituta ſpoliatis aut ſatisfactio pro ipſis impenſa, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrent ſupradicti mandatores ſive præceptores, ſeu licentiam concedentes. Eadem quoque ſententiâ excommunicationis ſunt innodati omnes qui obediunt prædictis mandantibus, præcipientibus, & licentiam concedentibus in præmiſſis vel in aliquo præmiſſorum. Qui autem in eadem ſententia permanſerint duorum menſium ſpatio; extunc non poſſint, niſi per ſedem apoſtolicam abſolutionis beneficium obtinere.

LXXXIII.

Contra adverſarios libertatum eccleſiaſticarum.

Item, denuntientur excommunicati auctoritate apoſtolica ſingulis diebus dominicis omnes illi qui reſtringunt eccleſiaſticas libertates, nec non qui de cetero ſervari faciunt ſtatuta, edicta, conſuetudines introductas contra eccleſiæ libertatem.

LXXXIV.

Item, ſtatuarios, ſcriptores ſtatutorum ipſorum, nec non illos qui præſumſerint judicare, vel in publicam formam reſolvere judicata.

LXXXV.

Item, omnes illi denuntientur excommunicati auctoritate noſtra, qui impediunt vel per-

Digitized by Google

turbant jurisdictionem curiæ noſtræ Æduenſis tacitè vel expreſsè.

LXXXVI.

Contra excommunicationem contemnentes.

Sunt nonnulli qui ſe ſponte & propriæ voluntatis arbitrio damnationi perpetuæ mancipant & æternæ, dum excommunicationis ſententiam in eos juſtè latam, non brevi tantum temporis intervallo, ſed indurato animo contumaciter ſuſtinent ultra annum: non attendentes quod medicinalis eſt excommunicationis ſententia, non mortalis; & quod ſancta mater eccleſia numquam claudit gremium redeundi. Ideoque ſtatuimus, & ordinamus, quod omnes eccleſiarum curati vel eorum vicarii in eccleſiis ſuis publicè & ſolemniter in parochiis ſuis publicent & exponant, quod ſi deinceps ſint aliqui de ſubditis noſtris, cujuſcumque conditionis, aut ſtatus, qui excommunicationis ſententiam, ut præmittitur, ſuſtinere præſumſerint ultra annum; contra ipſos acriùs quam poterimus procedemus: cum excommunicatio tanto temporis intervallo tam prolixa moroſa pertinacia & obſtinatio, per quas quis efficitur membrum diaboli, hæreſim ſapere videatur.

LXXXVII.

Item, ut rectores eccleſiarum parochialium noſtræ diœceſis deinceps, auctore Domino, plenius habeant ſcientiam prædicandi, ut commiſſum ſibi populum frequenter reficiant pabulo ſpirituali.

LXXXVIII.

Statuimus & ordinamus, quod ſinguli archipreſbyteri noſtræ diœceſis duos eccleſiarum rectores de ſingulis archipreſbyteratibus, quos magis dociles, idoneos, & paratos cognoverint, & ad audiendam theologiam, & proficiendos in eadem nobis aut officiali noſtro ipſe ſtatuendo omni gratia . . . . . ceſſantibus & favore.

LXXXIX.

Officium divinum.

Item, præcipimus firmiter & diſtrictè, quod omnes ſinguli eccleſiarum rectores noſtræ diœceſis, vel eorum vicarii, ſingulos parochianos ſuos in generali moneant efficaciter & inducant, ut vir & uxor cujuſlibet domus, aut ſaltem alter eorum, & liberi de domo intelligibiles & capaces ad eccleſiam ſuam parochialem conveniant ſingulis diebus dominicis & feſtivis ad divinum officium audiendum, & mandata eccleſiaſtica audienda, & quod ſacerdotes eorum confeſſiones audientes loco pœnitentiæ injungant eiſdem pro bono obedientiæ præmiſſa facienda, & quod ipſi ſacerdotes ſuos ſubditos erudiant in oratione dominica *Pater noſter*, & ſymbolo apoſtolorum *Credo in Deum*, & miſſis ſuis aut prædicationibus frequenter exponant pro ſcientia & induſtria ſua, quas ſibi Dominus adminiſtraverit, & æternæ vitæ præmium & gloriam, & pœnas inferni varias & diverſas quas damnati æternaliter ſuſtinebunt, & vias pro modulo ſuæ ſcientiæ exponant.

XC.

De decimis.

Item, cum decimæ ſint diſtributio egentium animarum, quas in ſignum dominii univerſalis ſibi Dominus ſpecialiter reſervavit, & pro facto non ab homine, ſed ab ipſo Domino inſtitutæ ſint, quaſi cibus in domo Domini pro miniſtris & ſervientibus eccleſiæ ſuſtentandis. Vobis univerſis & ſingulis præcipimus firmiter & diſtrictè, quatenus laïcis parochianis veſtris, quos vobis conſtat decimas detinere, frequenter exponatis, & maximè cum eorum confeſſiones contigerit vos audire, quod eas in ſuarum periculum detineant animarum. Aliis autem, qui veram decimam non perſolverint, ſimiliter exponatis & dicatis, quod veram reddant decimam, & perſolvant illis ſacerdotibus, à quibus eccleſiaſtica receperint ſacramenta, & quod aliter ſalvari non poſſint, ſcriptura teſtante quæ ait, quod tales Dominus ad decimam revocabit, cùm non dimittatur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.

XCI.

Item, cum religioſis tam exemtis quàm non exemtis ſit à jure generaliter interdictum, ne decimas ſine conſenſu epiſcoporum de manu recipiant laïcorum, aut ab ipſis religioſis in feodum tenere recognoſcant, & niſi illas dumtaxat decimas, quas laïci ante Lateranenſe concilium detinebant: diſtinctius veſtrum quilibet ſolemniter inquirat; an religioſi quicumque exemti aut non exemti, ſive clerici aliquas decimas acquiſierint à laïcis à triginta annis citra in noſtro epiſcopatu Æduenſi. Quod ſi facta inquiſitione vobis conſtiterit ita eſſe, aut talia fieri potuerint in futurum, nobis aut officiali noſtro ſine moræ diſpendio nuntietis.

XCII.

Item, veſtram prudentiam ſcire volumus; quod ſi pro eo in reges, principes, barones, nobiles, baillivos, miniſtros eorum, vel alios excommunicationis, ſuſpenſionis, interdicti fuerit ſententia promulgata, aliquos in perſona ſua aut bonis ſuis vel ſuorum gravari, eos qui tales ſententias obſervantes vel taliter excommunicatis communicare volentes, niſi datam ſententiam revocare duxerit re integra, vel ſi occaſione hujus licentiæ ad captionem bonorum alicujus fuit proceſſum, niſi bona ipſa infra octo dierum ſpatium fuerint reſtituta, aut condigna expreſſa ſatisfactio, in excommunicationis ſententiam incidant ipſo facto. Eadem quoque ſententia innodati utentes tali licentiâ ſibi data atque committendâ. Dari licentia prohibetur aut talia committere per ſeipſum. Qui autem in eadem ſententia permanſerit ſpatio duorum menſium, extunc ab ea non poteſt, niſi per ſedem apoſtolicam abſolutionis beneficium obtinere.

XCIII.

De vicariis.

Item, ſub pœna excommunicationis inhibemus omnibus & ſingulis eccleſiarum rectoribus, ut ſecum vicarios aliquatenus non aſſumant, donec eos aut officiali noſtro duxerint præſentandos: quos tales eſſe volumus, qui ſciant legere, conſtruere, intelligere, & cantare.

XCIV.

Contra vitioſos ſacerdotes.

Item, univerſis & ſingulis archipreſbyteris præcipimus firmiter & diſtrictè, quod cùm omni ſolertia & cura adhibita diligenter inquirant, & ſubtiliter inveſtigent ab archipreſbyteratibus ſuis, ſi ſint aliqui ſacerdotes aut clerici luſores, tabernarii, negotiatores, ſecum ſuſpectas mulieres

Digitized by Google

tenentes, & præcipuè incontinentis vitæ. Quos autem tales invenerint, eorum nomina nobis aut officiali noſtro quam citius potuerint mittere non poſtponant.

XCV.

Monachi aut canonici regulares ſoli non habitent in urbibus.

Item, cùm in Lateranenſi concilio ſalubriter fuerit inſtitutum, ne monachi ſinguli ponantur per villas & oppida, ſed ſecum unum habeant ad cautelam: cujus in iis quæ Dei ſunt & obſervantiæ regularis tam conſortio quàm ſolatio perfruatur; cum ſolitudo meritò reprobetur, Salomone dicente: *væ ſoli, quia cùm ceciderit, non eſt qui ſublevet eum*. Ideoque ſtatuimus, & præcipimus ſub pœna excommunicationis, quod ſinguli priores, tam monachi quàm canonici regulares canonicos non habentes in epiſcopatu noſtro, extunc manentes ſecum monachum unum aut canonicum regularem habeant, juxta concilium memoratum, niſi ex cauſa rationabili aliud à nobis fuerit ordinatum. Præcipientes vobis archipreſbyteris omnibus & ſingulis, quod ſi in cognitionem veſtram aut aliquorum veſtrûm devenerit, priores aliquos aut aliquem in epiſcopatu noſtro ſtatutum & præceptum noſtrum infringere, & firmiter non ſervare . . . . . . nobis aut officiali noſtro ſine moræ diſpendio renuntietis: ut tales aut talem puniamus pœna debita tranſgreſſores.

XCVI.

De reſidentia.

Item, de non reſidentibus, ut eccleſiarum rectores gregis dominici diligentius & efficacius curam gerant, ſtatuimus & præcipimus firmiter & diſtrictè, ut omnes eccleſiarum rectores noſtræ diœceſis in eccleſiis ſuis reſidentiam faciant perſonalem, niſi ſuper hoc à nobis gratiam obtineant ſpecialem. Sciant omnes & ſinguli prædicti eccleſiarum rectores, quod ſi qui fuerint, qui à nobis gratiam obtinuerint ſupradictam, quartam partem redituum & proventuum eccleſiarum ſuarum durante gratiâ ſupradictâ, in refectionem & reparationem domorum illarum eccleſiarum ſuarum quarum rectores talem à nobis gratiam fuerint aſſecuti, aut alio modo juxta noſtræ diſpoſitionis arbitrium, in utilitate talium eccleſiarum; aliam verò quartam partem in opus fabricæ beati Nazarii ſtatuimus & ordinamus convertendam. Statutam aliam ad eos extendi volumus qui de noſtra licentia & gratia audierint theologicam facultatem.

XCVII.

De clandeſtinis matrimoniis.

Item, forma concilii generalis, per quod clandeſtina matrimonia fieri diſtrictius inhibentur, cum pœnis ibidem adjectis præſenti ſcripto in veſtrum omnium referimus notitiam pleniorem. Si matrimonia fuerint contrahenda in eccleſiis, per preſbyteros publicè proponantur, competenti termino præfinito, ut infra illum qui voluerit legitimum impedimentum opponat. Quo quidem prætermiſſo, & bannis faciendis in eccleſia ſimiliter prætermiſſis, talia matrimonia clandeſtina reputantur. Ideoque firmiter inhibemus, ne quibuſlibet matrimonium inter ſe contrahere volentibus impendatur benedictio nuptialis, niſi bannis prius in eccleſia propoſitis tribus diebus dominicis aut feſtivis: perniſcioſa conſuetudine inter nobiles ſuper hoc hactenus obſervata aliquatinus non obſtante. Quod ſi ſecùs factum fuerit, pœna eſt ut ſoboles ex tali conjunctione ſuſcepta etiam ignoranter illegitima reputetur. Quod verum intelligo ſi in gradu prohibito contraherent.

XCVIII.

De uſurariis.

Item, cum in utroque tam novo quàm vetere Teſtamento damnetur improba uſurarum vorago, ac etiam multis quæſtionibus ſuper hoc per ſummos pontifices promulgatis pœna manifeſta uſurariis imponatur: pœnas prædictas hic inferiùs annotamus. Porrò uſurarii manifeſti nec ad communionem altaris debent admitti, nec chriſtianam, ſi in hoc peccato deceſſerint, accipiant ſepulturam; ſed nec oblationem eorum quiſquam accipere debet: qui autem receperit, aut tales chriſtianæ tradiderit ſepulturæ; & quæ acceperit reddere compellatur, & donec ad arbitrium epiſcopi ſatisfecerit, ab officii ſui manebit excuſatione ſuſpenſus.

XCIX.

Item, quamquam uſurarii manifeſti, de uſuris quas receperunt ſatisfieri expreſſa quantitate vel diſtinctè in ultima voluntate mandaverint, tamen eis eccleſiaſtica ſepultura denegetur, donec de uſuris ſuis fuerit prout facultates patiuntur eorum plenariè ſatisfactum, vel illis quibus eſt reſtitutio facienda, ſi præſto ſint, aut aliis qui pro eis poſſunt acquirere, vel eis aſſentientibus loci ordinario, vel ejus vices gerenti, ſive rectori eccleſiæ ſufficienter cautum de reſtitutione facienda. Omnes enim religioſi qui uſurarios manifeſtos tradunt eccleſiaſticæ ſepulturæ, pœnas incurrunt ſuperius annotatas.

C.

Item, nullus intereſſe debet in manifeſtorum uſurariorum teſtamentis.

CI.

Item, nullus debet eos recipere ad confeſſionem, aut eos abſolvere, niſi de uſuris ſatisfecerint, vel de ſatisfaciendo pro ſuarum viribus facultatum præſtant, ut præmittitur, idoneam cautionem. Teſtamenta autem manifeſtorum aliter non valeant, ſed ſunt irrita ipſo jure.

Expliciunt mandata ſynodalia.

Synodus eſt ſemper die veneris poſt octavas omnium ſanctorum & die Martis poſt quindenam Pentecoſtes.

STATUTA SYNODALIA EDITA In ſynodo hyemali, anno Domini M. CC. XCIX. ex parte domini B. epiſcopi.

Quia humana natura de facili prolabitur ad delicta, expedit ut homini noxius appetitus frænetur, & ligetur legalibus conſtitutionibus & præceptis, ut declinet prohibita & permiſſa ſequatur. Unde nos Bartholomæus permiſſione divinâ Æduenſis epiſcopus ad correctiones morum, conſtitutiones, ſtatuta & præcepta

Digitized by Google

cepta edimus, promulgamus, facimus, & publicamus infra ſcripta.

I.

Sanctiſſimus pater dominus Bonifacius papa VIII. duxit provida deliberatione ſtatuendum ut nullis, niſi dignitate præditis, aut perſonatum obtinentibus, ſeu eccleſiarum cathedralium canonicis cauſæ auctoritate litterarum ſedis apoſtolicæ vel legatorum ejuſdem de cetero committentur, vel audientur alibi quam in civitatibus, vel in locis inſignibus, ubi poſſunt haberi commodè juris copia peritorum, & quod ſi eiſdem civitatibus & diœceſibus actor & reus fuerint extra ipſas cauſa non commutatur, vel conveniatur aliquis eorum, niſi ab ipſo contra aliquem de ſua diœceſi, vel ab aliquo contra eum, aut contra ejus capitulum ſeu univerſitatem civitatis, villæ aut caſtri fuerit actio dirigenda, vel ubi actor eamdem civitatem vel diœceſim intrare non audens, aut ſui adverſarii provinciam meritò perhorreſcens eum infra ipſas ſecurè nequeant convenire. In quibus caſibus extra dictas civitates & diœceſim poſſit contra prædictos cauſa committenda, tamen impetrans de dicto timore quemadmodum litteris commiſſis exprimere teneatur, primo judici eidem faciat, ſaltem per proprium juramentum, aliàs judex ipſe nullatenus procedat; ſed partem à ſua juriſdictione dimittens, eumdem impetrantem in expenſis legitimis alteri parti condemnet, & quod etiam nullus eorum ultra unam dietam à fine ſuæ diœceſis in dictis duobus caſibus valeat conveniri. Statuit etiam ut cum actor & reus in civitate & diœceſi fuerint diverſarum; ſi actor & reus in civitate & diœceſi rei judicem recuſat, ipſum judicem non in ſua, ſed in alia civitate & diœceſi liberè valeat impetrare, eumque trahere ad eumdem, dummodo locus ad quem eum traxerit, ultra unam dietam, ſicut in caſu alio præmittitur, minimè ſit remotus, & quod in nullo caſuum prædictorum judex extra civitatem vel diœceſim in quibus deputatus fuerit, citet partes, nec de cauſa ſibi commiſſa cognoſcat, niſi ad id expreſſus acceſſerit earumdem aſſenſus, neque alibi quam extra illud, & perſonis dumtaxat deſignatis ſuperius, committat quomodolibet vices ſuas; quidquid aliud contra præmiſſa vel eorum aliquid contigerit attentari, voluit & decrevit fore ipſo jure irritum & inane. Unde nos univerſis ſubditis noſtris generaliter prohibemus, ne contra prædictæ conſtitutionis apoſtolicæ tenorem ſcienter quidquam parere vel obedire præſumant: & ſi quis auſu temerario contrarium fecerit, ipſi convento ad expenſas & intereſſe teneatur, aliàs nihilominus ſecundùm arbitrium noſtrum puniendus. Si quis verò in noſtra diœceſi litteris apoſtolicis abuſus fuerit, contra tenorem prædictæ conſtitutionis apoſtolicæ temerè veniendo, vel aliàs ſcienter, cujuſque conditionis, ſtatus, vel dignitatis exiſtat, etiamſi exemtionis privilegio gaudeat, cum reatus omnem honorem excludat, & contra exemtos delinquentes extra rem privilegiatam juriſdictione ſuâ poſſit uti, ingreſſum eccleſiæ ſibi noverit interdictum, quouſque ab illicita

A occaſione in cauſam deſtiterit, & læſo occaſione hujuſmodi ad arbitrium noſtrum ſatisfecerit competenter.

II. *Ne quis citet auctoritate apoſtolica, niſi viſo authentico.*

Item, cùm aliàs ſynodali conſtitutione fuerit à noſtris prædeceſſoribus interdictum, ne aliquis auctoritate litterarum ſedis apoſtolicæ vel legatorum ejuſdem aliquem citare præſumat, niſi viſo authentico: nos ſtatuto hujuſmodi addendum duximus, inhibendo ne cuiquam liceat ſe à ſede apoſtolica vel auctoritate litterarum
B ſedis apoſtolicæ... judicem deputatum ſupercitet vel excommunicet denuntiandum ab aliquo, pareatur, niſi prius viſo authentico, vel facta fide de eo & ipſius retenta copia, ſumtibus illius cujus intererit, & qui eo reſcripto apoſtolico eſt uſus: qui ſuper hoc inſtructus veniat, ſi commodè fieri poterit, tranſcribendi, cùm legalis decernat auctoritas, nemini aſſerenti cum mandatis principaliter veniſſe fidem eſſe, niſi ſuper hoc ipſius principis oſtenderit litteras, adhibendam, & etiam ſecundùm canonicas ſanctiones mandatum illius qui ſe aſſerit à ſede apoſtolica vel auctoritate ejuſdem judicem deputatum non ſit, niſi
C prius facta fide de mandato apoſtolico exſecutioni neceſſariò demandando.

III. *Contra tabelliones.*

Cùm ſecundùm canonicas ſanctiones tabellionatus officium clericis in ſacris ordinibus conſtitutis debeat interdici generaliter, inhibemus, & monemus omnes unâ monitione peremtoriè pro omnibus, ne aliquis clericus in ſacris ordinibus conſtitutus, maximè beneficiatus, tabellionatus officium audeat exercere abſque noſtra licentia ſpeciali: alioquin adverſus facientes in contrarium per ſubſtractionem beneficiorum, & alias pœnas, prout nobis juſtum viſum fuerit,
D procedemus.

IV. *Contra impedientes curiam eccleſiaſticam.*

Cùm per SS. patrem D. Bonifacium papam VIII. ſalubriter ſit ſtatutum, ne qui ad forum eccleſiaſticum recurrentes ſuper cauſis quæ ad eumdem forum de jure vel antiqua conſuetudine pertinere noſcuntur, per ſe vel per alium ad deſiſtendum, vel in foro ſæculari de quæſtionibus hujuſmodi litigandum, per ipſorum jure eccleſiaſticorum aut litigantium ſeu valentium litigare, aut propinquorum ipſorum ſeu rerum illorum aut eccleſiarum ſuarum etiam cautionem mo-
E diſve aliis quibuſcumque compellat ſeu compelli faciat, vel procuret, nec per ſe alios impediat, quominus coram judicibus eccleſiaſticis querelantes, de cauſis quæ, ut præmiſſum eſt, ad cognitionem pertinent eorumdem, poſſent liberè juſtitiam obtinere, nec ad prædicta facienda det conſilium, auxilium, vel favorem, & quod ſi quis contra præſumſerit, excommunicationi ſubjiciat ipſo facto, & nonnulli tam laïci quàm clerici religioſi ac alii juriſdictionem temporalem obtinentes, ſuis ſubditis præſumſerint & frequenter præſumant inhibere ne unus alium in

Digitized by Google

foro eccleſiaſtico audeat convenire, vel ad judicium evocari facere aut evacuare, ſic impediendo quominus volentes coram judicibus eccleſiaſticis litigare ſuper actionibus perſonalibus & cauſis quæ ad eorum cognitionem de jure vel conſuetudine pertineant, ſuam poſſent coram eis juſtitiam obtinere: nos univerſos & ſingulos in generali monemus, ut infra tres menſes à tempore publicatæ monitionis & conſtitutionis hujuſmodi, quibus inhibitiones prædictæ factæ fuerint, producere non morentur, & à talibus illicitis inhibitionibus in poſterum deſiſtant; alioquin nos omnes perturbatores hujuſmodi declaramus in excommunicationis prædictæ vinculum incidiſſe.

V. *Ne fiant clandeſtina matrimonia.*

Prohibemus inſuper, ut nullus ſacerdos matrimonium contrahentem ſine licentia noſtra ad benedictionem nuptialem recipiat, ſi in dicto matrimonio vel circa illud aliquod dubium fuerit; alioquin ſacerdos qui contra fecerit, ipſo facto ſubjaceat eccleſiaſtico interdicto.

Cùm clandeſtina matrimonia canonicæ prohibeant ſanctiones, quibus etiam cavetur, ut cùm matrimonia fuerint inter aliquos contrahenda, ſacerdotes in eccleſiis publicè proponant competenti termino præſtituto, ut infra illum qui voluerit & valuerit legitimum impedimentum proponat: ex quo datur intelligi, quod antequam per verba de præſenti inter volentes matrimonium contrahere contrahatur, debent banna proponi in eccleſiis publicè per preſbyteros, ut eſt moris: prohibemus ne aliquæ perſonæ matrimonium contrahant, niſi in facie eccleſiæ, quando debet benedictio nuptialis celebrari.

Inhibemus etiam ne aliquis ſacerdos vel alius talibus matrimoniis per verba de præſenti aliter, quam dictum eſt, contrahendis intereſſe præſumat, vel ad hoc præbere conſilium vel aſſenſum.

Poterunt tamen volentes contrahere per verba de futuro matrimonium aliter conſentire, ſcilicet promiſſionem facere de matrimonio, ſi ſancta concordat vel conſenſerit eccleſia, contrahendo. Ad hoc tamen non fiat, niſi in præſentia ſacerdotis; qui verò contra . . . . . quam illi qui intererunt vel ad hoc dabunt conſilium, auxilium vel aſſenſum, eccleſiaſtico ſupponantur interdicto, aliàs nihilominus juxta noſtrum arbitrium puniendi. Sacerdos verò qui bannis non præcedentibus contrahentes ad benedictionem nuptialem admiſerit, ſine ſpeciali mandato noſtro, ſive regularis ſive ſæcularis fuerit, ab officio & beneficio ſuſpendatur. Illi verò qui in hujuſmodi benedictione præſentes fuerint, & conſilium dederint vel aſſenſum, ſupponantur eccleſiaſtico interdicto.

VI. *Ne rectores eccleſiarum peregrinentur ſine licentia epiſcopi.*

Cùm miniſtros altaris peregrinari abſque ſuperioris ſui licentia canonica prohibeant inſtituta, inhibemus ne rectores eccleſiarum & religioſi ſine noſtro vel alterius ſuperioris, ad quem id pertinet, licentia, peregrinationis cauſâ, voto crucis excepto, eccleſias deſerant, vel ab eis ſe audeant abſentare, quatum debent ſervitio inſudare, contrarium facientibus pœna juxta noſtrum arbitrium ſupponenda.

VII. *Ne eccleſiæ, vel prioratus, aut hoſpitalia vel domus-Dei, quæ per clericos conſueverunt regi, laïcis ad firmam tradantur.*

Statutis canonum inhærentes, prohibemus ne eccleſiæ, ſeu prioratus, aut hoſpitalia, ſeu domus-Dei, quæ conſueverunt per eccleſiaſticas perſonas gubernari, ſeu officia vel miniſteria quæcumque ſolita clericis vel perſonis eccleſiaſticis aſſignari, & per eoſdem, non per laïcos gubernari, concedantur ſub annuo cenſu, vel ad firmam, ſeu admodiationem, ſeu dato pretio, alicui vel aliquibus committantur, maximè ſine noſtra licentia ſpeciali.

Si verò in contrarium præſumſerint; contractus hujuſmodi careat roboris firmitate, & recipientes eccleſias, prioratus, loca & officia prædicta dimittere, & fructus & proventus inde perceptos reſtituere, ſine ſpe reſtitutionis, propter hoc, datæ pecuniæ teneantur. Qui fructus & pecunia in perpetuam utilitatem prioratuum, eccleſiarum, vel locorum, ſeu officiorum quibus contractum fuerit, vel in alios pios uſus juxta noſtrum vel epiſcopi pro tempore exiſtentis arbritrium convertantur.

VIII. *Contra illos qui tenent concubinas vel mulieres ſuſpectas.*

Monemus in generali univerſos tam clericos, maximè in ordinibus ſacris conſtitutos, quàm laïcos, ne in domibus ſuis vel etiam alienis publicè concubinas, vel mulieres de quibus ſiniſtra ſuſpicio vel ſcandalum oriatur, teneant: alioquin clerici ſint ab officio ſuſpenſi, & laïci eccleſiaſtico interdicto ſint ſuppoſiti ipſo facto, præter pœnas alias à jure vel à conſuetudine, legatorum ſedis apoſtolicæ conſtitutionibus ſynodalibus contra tales ſtatutas, quas nihilominus incurrent.

IX. *De uſuris.*

Pœnam contra uſurarios à jure ſtatutam ad illos qui contractus quoſcumque in fraude uſuraria faciunt extendi volumus, ſeu contra illos locum habere declaramus: inhibentes ne talium corpora, ſi eorum delicta fuerint manifeſta, tradantur eccleſiaſticæ ſepulturæ, niſi prius iis à quibus uſuras exegerint, vel quos per contractus hujuſmodi læſerint, ſatisfecerint dum vivebant, vel ſatisfaciendo pro ſuarum viribus facultatum, præſtiterint idoneam cautionem, vel poſt mortem ipſorum heredes eorum ſatisfecerint, vel cautionem hujuſmodi ipſorum defunctorum nomine procuraverint perhibere circa quantitatem ſi de ea conſtiterit: alioquin juxta noſtrum arbitrium, aut ordinarii, vel ſacerdotis proprii, pro iis quæ ex tractibus uſurariis initis, illis à quibus illicitè exegerint, in cautione ejuſmodi exprimendam; ſi verò delictum eorum non fuerit manifeſtum,

Digitized by Google

ſed ſuper hoc fuerint publicè diffamati, differant curati eorum eiſdem miniſtrare, vel facere miniſtrare eccleſiaſticam ſepulturam, quouſque ad arbitrium noſtri, vel epiſcopi qui pro tempore fuerit, purgatio ſufficiens ſuper hoc fuerit pro eiſdem.

X. *Contra laïcos qui detinent decimas.*

Cùm canonica prohibeant inſtituta, ne laïci de decimis cum animarum ſuarum periculo detinentes, poſſint in laïcos quocumque modo transferre: alioquin ſi quis eas receperit, & eccleſiæ non reddiderit, eccleſiaſtica careat ſepultura: & ſimili pœnæ debent ſubjacere laïci, qui decimas novalium perceperint vel detinent, niſi eas reddiderent eccleſiæ cui debentur: nec non & illi qui veteres decimas de rebus & poſſeſſionibus quas tenent, & de quibus parrochiali eccleſiæ debentur, vel ſolvi ab antiqua conſuetudine decima conſuevit reddere ipſi eccleſiæ, modo debito non curant, niſi de iis ſatisfecerint competenter: nos moti ſimili ratione inhibemus tales, niſi decimas hujuſmodi eccleſiæ prædictæ reddiderint, vel de hiis ſatisfecerint, admitti ad eccleſiaſticam ſepulturam.

XI. *Ut moniales includantur.*

Cùm per conſtitutionem ſanctiſſimi patris D. Bonifacii papæ VIII. provide ſit ſtatutum univerſas moniales præſentes & futuras, cujuſcumque religionis vel ordinis, ſub perpetua in ſuis monaſteriis debere permanere clauſula: ita quod nullæ monialium profeſſæ religionis tacitè vel expreſsè ſit vel eſſe poſſit, quacumque ratione vel cauſa, niſi fortè tanto & tali morbo evidenter earum aliquam laborare conſtaret, quod non poſſet cum aliis abſque gravi periculo commorari, egrediendi ipſa monaſteria ſine licentia vel facultate; & quod nulli aliquatenus perſonæ inhoneſtæ nec etiam jam honeſtæ, niſi rationabilis vel manifeſta cauſa exiſtat, ac de illius ad quem pertinuerit ſpeciali licentiâ, ingreſſus vel acceſſus pateat ad eaſdem: ut ſic à publicis & mundanis aſpectibus ſeparatæ omninò valeant liberius, & laſciviendi opportunitate ſublata eiſdem, corda ſua & corpora in omni ſanctimonia diligentius cuſtodire. Et quoniam in eadem conſtitutione patriarchis, primatibus, archiepiſcopis, & epiſcopis univerſis diſtrictè, & in virtute ſanctæ obedientiæ, ſub atteſtatione divini judicii & interminatione maledictionis æternæ ſit injunctum, ut eorum quilibet in civitate & diœceſi propria, in monaſteriis monialium ſibi de jure ordinario ſubjectis, ſive in iis quæ ad Romanam immediatè ſpectant eccleſiam, ſedis apoſtolicæ auctoritate, de clauſura convenienti, ubi non eſt, ipſorum monaſteriorum expenſis & fidelium eleemoſynis, quas ad hoc procurandum, quamprimum potuerint, providere procurent: contradictores & rebelles per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, compeſcendo: invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis. Nos volentes, ut tenemur, ſtatutis & præceptis apoſtolicis obedire, & quod ad nos ſpectat & nobis incumbit exſequi reverenter,

A monemus in generali univerſas & ſingulas moniales in monaſteriis noſtræ civitatis & diœceſis, religionem tacitè vel expreſsè profeſſas, ut in eiſdem monaſteriis ſint & eſſe conſentiant ſub convenienti clauſura, nec impediant per ſe vel per alios, quominus clauſura conveniens ubi non eſt fiat, & quominus ibidem quamprimum commodè fieri poterit, includantur. Monemus etiam univerſas abbatiſſas & prioriſſas, ut in ipſis monaſteriis, ubi non eſt clauſura, conveniens pro ipſarum monialium incluſione, infra proximam ſequentem ſynodum, faciant & fieri conſentiant convenientem ad hoc clauſuram expenſis ipſorum monaſteriorum ſecundùm vires facultatum

B ipſorum monaſteriorum: & ſi ad hoc non ſuppetant, probabimus diligenter quod deerit fidelium eleemoſynis ſuppleri. Verùm quia intelleximus, quod nonnullæ honeſtatis cauſis, & monachali modeſtiâ, ſexuſque verecundiâ abjectis, intra monaſteria perſonas ſuſpectas admittunt, in Dei offenſam, religionis opprobrium, & ſcandalum plurimorum; monemus univerſas & ſingulas moniales noſtræ civitatis & diœceſis tacitè vel expreſsè religionem profeſſas, ne monaſteria ſua poſt clauſuram egrediantur, niſi in caſibus in dicta conſtitutione expreſſis: & quod intra

C monaſteria ſua perſonas ſuſpectas, vel alias contra tenorem dictæ conſtitutionis, non admittant. Monentes etiam abbatiſſas & prioriſſas earumdem, ne extra caſus prædictos concedant monialibus licentiam exeundi. Monemus etiam ſub pœna excommunicationis univerſos & ſingulos, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, vel conditionis exiſtant, ut nullus niſi rationabilis & manifeſta cauſa exiſtat, ac de illius ad quem pertinuerit licentia, ingrediatur ad eaſdem. Monemus univerſos & ſingulos, ut nulli prædictas moniales à ſuis monaſteriis extra caſus, de quibus in dicta conſtitutione Bonifacii ſit mentio, exeuntes, vel

D egreſſas, ſcienter recipiant in ſuis domibus vel habitaculis. Monemus etiam in generali, ut nullus moniales prædictas, vel earum aliquam in ſuis monaſteriis, vel extra, ad coitum ſollicitare, nec earum pudicitiam violare, nec etiam attentare præſumat: quod redundaret in Chriſti earum ſponſi injuriam vel offenſam: alioquin ipſo facto ſubjacetur eccleſiaſtico interdicto. Contra verò eos & eas qui his vel aliis monitionibus noſtris præmiſſis non paruerint, vel in contrarium fecerint, prout delicti qualitas exegerit, graviter procedemus.

XII. *De non reſidentibus.*

E Felicis recordationis dominus Innocentius papa III. circumſpectâ deliberatione ſtatuit, ut qui parochialem habet eccleſiam, non per vicarium, ſed per ſeipſum illi deſerviat in ordine quem ipſius eccleſiæ cura exquirit: alioquin eo privato ipſa eccleſia, alii liberè conferatur, qui velit & poſſit quod dictum eſt adimplere. Undè nos tam ipſius domini Innocentii, quàm etiam quorumdam prædeceſſorum noſtrorum, qui circa præſcripta ſtatuta aliqua addiderunt, veſtigiis inhærentes, monemus in generali univerſos & ſingulos parochialium eccleſiarum rectores, ut per-

Digitized by Google

ſonaliter reſideant in eiſdem, ut illis deſerviant, A non per vicarios, ſed per ſemetipſos; ſtatuentes quod fructus omnes & proventus, quos de eiſdem eccleſiis per ſe vel per alios perceperunt pro tempore quo in eiſdem eccleſiis perſonalem reſidentiam non fecerunt, eiſdem reſtituere teneantur tam in utilitatem ipſarum eccleſiarum, quàm in uſum fabricæ eccleſiæ noſtræ ſancti Nazarii, vel alios pios uſus juxta noſtrum vel epiſcopi Æduenſis qui pro tempore fuerit arbitrium convertendos: nam illi qui altari non ſerviunt, minimè debent de altari vivere; & nihilominus ſi per ſex menſes à tempore quo præſens monitio B vel ſtatutum ad ipſos devenerint, ab ipſis eccleſiis abſentes fuerint, ſeu debitum ſervitium in divinis eis non exhibuerint, amoveantur ab eiſdem eccleſiis, niſi de noſtra vel epiſcopi qui pro tempore fuerit, vel alterius ſuperioris ad quem id pertinet licentia abſentes fuerint, vel diſpenſationem ſuper hoc habuerint competentem.

XIII. *Ne quis curatus aſſumat vicarium cui det poteſtatem abſolvendi parrochianos ſuos, ſine licentia epiſcopi qui pro tempore fuerit.*

Cùm ſit ars artium regimen animarum, per- C nitioſum debet non immeritò reputari, quod hi quibus dictum eſt regimen commiſſum, & quorum induſtria ad hoc ſpecialiter eſt eccleſia gubernanda, vicarios ſibi aſſociant & aſſumunt, rudes maximè & ignaros, quibus poteſtatem abſolvendi, adminiſtrationem eccleſiaſticorum ſacramentorum, & ea quæ ad curam pertinent animarum committunt generaliter pro ſuæ libito voluntatis, in ſuorum ſubditorum periculum animarum: unde nos volentes ſuper his convenientem adhibere medelam, firmiter inhibemus & generaliter monemus, ne curati parochialium eccleſiarum ſæculares vel religioſos vicarios ſeu preſbyteros ad exſecutionem hujus poteſtatis in D ſuis eccleſiis vel parochiis admittant, & ne ipſi vicarii vel preſbyteri eamdem exſecutionem uſurpent, ſine noſtra licentia ſpeciali, & ne aliqui ab eiſdem vicariis recipiant ſcienter eccleſiaſtica ſacramenta. Si quis verò noſtræ inhibitionis hujuſmodi temerarius violator extiterit, ad pœnæ gravioris impoſitionem contra eum procedemus. Non tamen per hoc quominus eiſdem curatis, ipſis neceſſitate inevitabili, vel ex cauſa rationabili temporaliter impeditis, liceat ad ſupplendum ea quæ ſibi in prædictis incumbunt, preſbyteros invitare; ſuper impedimentis verò perpetuis longo tempore duraturis, ad nos volumus habere recurſum.

XIV. *Nullus curatus vel preſbyter eligat confeſſorem ſine licentia epiſcopi.*

Cùm nulla poſſit conſuetudine introduci, quod aliquis præter ſui ſuperioris licentiam ſibi eligere valeat confeſſorem, qui eum poſſit abſolvere vel alligare, prout ſanctiſſimi patris domini Bonifacii papæ VIII. conſtitutio plenius exprimit & declarat, præſenti ſtatuto firmius inhibemus, ne aliquis ſubditus noſter præter noſtram vel alterius ſuperioris ipſius animæ curam habentis licentiam, alium non habentem ſuper hoc à ſede apoſtolica poteſtatem eligat in foro pœnitentiæ confeſſorem, nec ei confiteatur, niſi in mortis articulo vel caſu neceſſario, ubi non poteſt haberi copia proprii ſacerdotis.

XV. *Contra illos qui plura beneficia vel dignitates obtinent ſine diſpenſatione.*

Monemus in generali quoſcumque ſubditos noſtros plures dignitates ſeu beneficia, quibus cura imminet animarum, vel quæ requirunt reſidentiam perſonalem, ſeu unum perſonatum aut dignitatem cum alio beneficio cui annexa eſt cura ſimilis, vel cui annexum eſt onus reſidentiæ, perſonaliter obtinentes, ut diſpenſationes, auctoritate quarum hujuſmodi eccleſias vel beneficia, perſonatus vel dignitates aſſerunt canonicè ſe tenere, infra tres menſes nobis aut officio noſtro ſtudeant exhibere: alioquin à perceptione fructuum perſonatus, vel dignitatis, ſeu beneficii perſonalem reſidentiam requirentis, loca ſic dicta obtinentes noverint ſe ſuſpenſos, quouſque prædictæ monitioni noſtræ paruerint cum effectu.

XVI. *Ut archipreſbyteri ſayſiant prioratus & eccleſias, quas monachi regere conſueverunt, niſi ibi ſint duo monachi.*

Præcipimus archipreſbyteris noſtris, ut prioratus & eccleſias in quibus monachi miniſtrare conſueverunt, vel quæ conſueverunt per monachos gubernari, niſi ſint ibidem duo monachi reſidentes, ſayſiant auctoritate noſtrâ, & ſayſitos retineant quouſque à nobis aliud receperint in mandatis.

XVII. *Ne abbates vel quivis regularis in prioratibus vel eccleſiis ad collationem ſuam ſpectantibus dona capiant poſt mortem rectorum.*

Edicto perpetuo prohibuit pater SS. D. Bonifacius papa VIII. ne abbates ſeu quivis regulares prælati in prioratibus vel eccleſiis ad collationem, ordinationem ſeu præſentationem pertinentibus eorum, bona manentium quæ cum morientibus eccleſiarum rectoribus ſeu miniſtris inventa fuerint vacationis tempore, ob reverentiam quæ in utilitate eorumdem expendi debent, vel futuris ſucceſſoribus reſervari, occupare aut in uſus ſuos convertere quoquomodo non præſumant, niſi de ſpeciali privilegio vel conſuetudine jam ſcriptâ legitimè ſeu aliâ causâ rationabili hoc etiam eis competere dignoſ- E catur: alioquin ipſi abbates & alii inferiores prælati regulares ab officio & beneficio tamdiu eo ipſo noverint ſe ſuſpenſos, quouſque reſtitutionem fecerint de prædictis. Porrò ubi ex privilegio aliquis prædictorum aſſerit bona ſibi competere ſupradicta, idem apoſtolicus declaravit quid de illis bonis . . . . . .
. . . .

XVIII. *Ne cauſæ ſæcularium judicum in eccleſiis vel cimiteriis audiantur.*

Felicis recordationis Gregorius papa X. duxit deliberatione provida ſtatuendum, ut in eccleſiis & cimiteriis earumdem ſæcularium judi-

Digitized by Google

ciorum ſtrepitus conquieſcant, & quod nulla cauſa, maximè criminalis, per laïcos agitaretur ibidem, & quod loca eadem eſſent à laïcorum cognitionibus aliena, & quod proceſſus habiti cauſarum ſæcularium cum ſæcularibus & ſpecialiter prolatæ ſententiæ in eiſdem & proceſſus habiti omni careant roboris firmitate: & quod præmiſſa ſic interdicta per eccleſiaſticos judices eorum locorum cum auctoritate prædicti canonis compeſcantur. Unde nos auctoritate prædicta monemus in generali omnes judices, ne in eccleſiis ſuis vel earum cimiteriis noſtræ diœceſis cauſarum quarumcumque cognitionem exerceant, vel proceſſus quoſcumque judiciales in eiſdem: alioquin ſi moniti per archipreſbyteros vel rectores parochialium eccleſiarum dictorum locorum deſiſtere noluerint, per eos vel per eorum aliquem excommunicationis vinculo innodantur.

XIX. *Ne quis, etiam exemti celebrent divina in civitatibus, caſtris, vel aliis locis interdictis, nec ad ea admittant interdictos vel excommunicatos.*

Sanctiſſimus pater dominus Bonifacius papa VIII. ſtatuendo decrevit, ne aliqui ſæculares aut regulares quicumque exemti ſeu libertatis ſedis apoſtolicæ privilegiis communiti, cujuſcumque ordinis, ſtatus, vel conditionis exiſtant, ſcienter celebrent, vel faciant celebrari divina in civitatibus, caſtris, villis, niſi quatinus eis à jure competierit, ſeu locis aliis interdictis ab ordinariis, ſeu delegatis judicibus, vel à jure admittant excommunicatos publicè vel interdictos ad divina officia ſeu eccleſiaſtica vel eccleſiaſticam ſepulturam; alioquin ſibi ingreſſum eccleſiæ noverint interdictum, donec de tranſgreſſione hujuſmodi ad arbitrium ejus, cujus ſententiam contemſerunt, ſatisfecerint competenter. Nos verò ſubditos noſtros ad obſervantiam conſtitutionis prædictæ inhortantes, monemus auctoritate noſtrâ publicè in generali, unâ monitione peremtoriâ pro omnibus, & eis inhibemus, ne quis celebrantibus in locis, ut dictum eſt, interdictis audeat divina celebrare, aut recipiat ibidem eccleſiaſtica ſacramenta, niſi in caſibus à jure permiſſis; ne contra prædictam conſtitutionem procuret quoquomodo aliquem publicè excommunicatum vel interdictum admitti ad eccleſiaſticam ſepulturan, vel ad eccleſiaſtica ſacramenta; vel ad hoc præſumat ipſe idem conſilium adhibere. Si quis verò ſcienter contra præſumſerit, eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto, aliàs nihilominus prout viſum fuerit puniendus.

XX. *Ut publicentur conſtitutiones ne quis dicat eas ignorare.*

Ne autem ſupra prædictas noſtras conſtitutiones, monitiones, vel inhibitiones, aliquis ignorantiam poſſit allegare; præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ univerſis & ſingulis curatis eccleſiarum civitatis & diœceſis noſtræ Æduenſis nobis ſubditis, ut eas maximè quæ tangunt laïcos, religioſos, & clericos, in eccleſiis ſuis præſentibus clero & populo legant publicè, & in vulgari ſermone exponant, vel legi & exponi faciant aliquibus diebus ſolemnibus & feſtis: facientes præmiſſa præſentes in hac ſynodo infra menſem poſtquam ad ſuas eccleſias reverſi fuerint: abſentes verò infra idoneum temporis ſpatium, poſtquam prædictæ conſtitutiones, monitiones & inhibitiones in ipſorum deductæ fuerint notitiam.

Hîc ſequuntur in MS. conſtitutiones provincialis concilii apud Anſam celebrati anno 1294. editæ apud Johannem Mariam La Mure hiſtoriæ Lugdunenſis pag. 342. & concilii Matiſconenſis anni 1286. quas habes ſupra pag. 203.

STATUTA SYNODALIA Bartholomæi Æduenſis epiſcopi, anno M. CCC. edita.

Anno 1300.

Incipiunt additiones factæ per dominum Bartholomæum Æduenſem epiſcopum conſtitutionibus in ſynodo hyemali celebrato à dicto domino epiſcopo, anno Domini milleſimo trecenteſimo.

I.

De matrimonio.

Cum clandeſtina matrimonia fuerint inter aliquos contrahenda, ſacerdotes in eccleſiis publicè proponant competenti termino præſtituto, ut infra illum qui voluerit legitimum impedimentum proponat, ex quo datur intelligi quod antequam per verba de præſenti inter volentes contrahere matrimonium contrahatur, debent banna proponi in eccleſiis publicè per preſbyteros, ut moris eſt.

II.

Prohibemus ne aliquæ perſonæ matrimonium inter ſe contrahant per verba de præſenti, bannis non præcedentibus publicè in eccleſiis, niſi in facie eccleſiæ quando debet nuptialis benedictio celebrari.

III.

Inhibemus etiam, ne aliquis ſacerdos, vel alius, talibus matrimoniis per verba de præſenti aliter quam dictum eſt contrahendis intereſſe præſumat, vel præbere conſilium vel aſſenſum, Poterunt tamen volentes contrahere per verba de futuro, matrimonialiter conſentire, ſcilicet promiſſionem facere de matrimonio, ſi ſancta conſenſerit eccleſia, contrahendo; & hoc tamen non fiat niſi in præſentia ſacerdotis.

IV.

Qui verò contra inhibitionem noſtram fecerit, tam contrahentes modo prohibito, quàm illi qui intererint, vel ad hoc dabunt conſilium vel aſſenſum, eccleſiaſtico ſupponantur interdicto; aliàs nihilominus juxta noſtrum arbitrium puniendi. Sacerdotes verò qui non præcedentibus bannis contrahentes ad benedictionem nuptialem admiſerint ſine noſtro ſpeciali mandato, ſive regulares, ſive ſæculares fuerint, eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto: nihilominus ab officio & beneficio deponantur. Illi verò qui hujuſmodi benedictioni præſentes fuerint, & conſenſum dederint vel aſſenſum, eccleſiaſtico

Digitized by Google

Anno 1300.

ſubjaceant interdicto.

V.

Prohibemus etiam inſuper ut nullum ſacerdos matrimonium contrahentem ſine noſtra licentia ad benedictionem recipiat nuptialem, ſi in dicto matrimonio vel circa illud aliquod dubium fuerit: qui contra fecerit, ipſo facto ſubjaceat eccleſiaſtico interdicto.

VI.

Suſpectarum feminarum cohabitatio prohibita.

Monemus in generali tam clericos quàm laïcos, ne in domibus ſuis vel etiam alienis teneant concubinas, vel mulieres de quibus ſiniſtra ſuſpicio vel ſcandalum oriatur: alioquin clerici ab officio ſint ſuſpenſi, & laïci eccleſiaſtico interdicto ſint ſuppoſiti ipſo facto, præter pœnam à jure vel à conſtitutionibus legatorum ſedis apoſtolicæ ſeu conſtitutionibus ſynodalibus contra tales ſtatutas, quas nihilominus incurrent. Inhibemus & monemus inſuper ſub pœna excommunicationis ne ſacerdotes & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ in ſacris ordinibus conſtitutæ ullas omninò mulieres in domibus ſuis, niſi tales teneant, contra quas naturale fœdus nihil ſævi criminis ſuſpicari permittat.

VII.

Inhibemus & monemus, ne quis cujuſcumque ſtatus & conditionis aut dignitatis exiſtat, propter factum vel occaſione eccleſiaſticæ perſonæ homines eccleſiæ aut bona ipſorum hominum capiat, ſaiſiat, vel arreſtet à caſu à jure non conceſſo: alioquin ſi prædo requiſitus prædicta non reſtituerit, extunc in loco ubi prædo vel præda fuerint ceſſetur penitus à divinis: & prædo nihilominus incurrat in excommunicationis ſententiam ipſo facto: & ſi præda ad locum alium transferatur, primus locus nihilominus remaneat interdictus, donec à nobis vel ab officio noſtro amotum fuerit interdictum.

STATUTA SYNODALIA Bartholomæi Æduenſis epiſcopi, anno M. CCCI. edita.

I. *Item additiones factæ per dominum Bartholomæum Æduenſem epiſcopum in ſynodo hyemali, quæ fuit anno Domini* M. CCCI.

Anno 1301.

CUm per felicis recordationis Alexandrum papam III. ſalubriter editum fuerit & ſtatutum, ut nullus in regimine eccleſiæ parochialis ſuſcipiatur, niſi vigeſimum quintum annum ætatis ſuæ attigerit, ac moribus & ſcientia commendandus exiſtat, & qui ad regimen aſſumtus hujuſmodi fuerit, ſi monitus in fixo & præfixo à canonibus tempore non fuerit in preſbyterum ordinatus, à regiminis ejuſmodi amoveatur officio, & alii conferatur: idcirco nos ipſius veſtigiis inhærentes, in generali monemus quoſcumque clericos, ſeu eccleſiaſticas perſonas nobis ſubditas, & in noſtra diœceſi beneficium eccleſiaſticum obtinentes, ut ipſi infra annum à tempore conſtitutionis & monitionis hujuſmodi numerandum, ſe faciant ad ordines quos onus ſuum requirit promoveri: alioquin à beneficiis ſuis

A prædictis juxta tenorem conſtitutionis extunc amovebimus, & aliis conferemus. Hanc verò noſtram conſtitutionem contra illos locum habere volumus, qui hujuſmodi beneficia, quorum onus ſuſceptionem ordinum requiret ante Lugdunenſe concilium ſunt adepti.

II. *Contra clericos qui non deferunt tonſuram clericalem & habitum clericalem.*

Cùm clerici qui gaudere volunt privilegio clericali, debeant clericaliter vivere, & ad minus deferre habitum & tonſuram clericalem, ut per hoc à laïcis diſcriminentur; præ-

B ſenti conſtitutione monemus omnes & ſingulos noſtræ diœceſis, non habentes veſtes clericales, ac per curatos locorum moneantur, & ſpecialiter moneri mandamus, ut ipſi qui eas abjecerint, infra duos menſes à tempore hujus noſtræ monitionis & conſtitutionis promulgatæ, reſumant tonſuram & habitum clericalem, eas ulterius nullatenus dimiſſuri: alioquin extunc volumus interdicto eccleſiaſtico ſubjacere, nihilominus ſi eorum protervitas hoc requirat, ad alias pœnas proceſſuri. Hanc verò conſtitutionem extendi volumus ad clericos uxoratos, qui cùm

C unicis & virginibus contraxerunt, ſi gaudere volunt privilegio clericali.

III.

Prohibemus ſub pœna excommunicationis & monemus in generali omnes clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, præſertim beneficiatos, & beneficium eccleſiaſticum obtinentes, ne ſæculares negotiationes pro cupiditate alicujus lucri temporaliter audeant exercere. Quod ſi contrarium fecerint, pœnas alias poterunt formidare.

IV. *Quod feſta SS. apoſtolorum & evangeliſtarum & quatuor doctorum duplici officio celebrentur.*

D

Provida deliberatione dominus Bonifacius papa VIII. ſtatuit ac decrevit feſta glorioſa XII. apoſtolorum, qui viventes in carne ſanctam matrem eccleſiam ſuo glorioſo ſanguine plantaverunt, & IV. evangeliſtarum, per quorum miniſterium ſacro-ſancta evangelia illuxerunt, nec non IV. confeſſorum, Gregorii videlicet, Auguſtini, Ambroſii, ac Geronymi, quos egregios virtute ipſius eccleſiæ patres conſtat fuiſſe, prout eorum ſalutaria documenta manifeſtè declarant, per diverſas orbis eccleſias ſub officio duplici perpetuis futuris temporibus annis ſingulis ſolemniter celebrari, ut ſicut eos commendat ingen-

E tior excellentia meritorum, ſic & alma mater eccleſia ſtudioſius honorare & laudabilioribus præconiis efferre non deſiſtat. Nos autem conſtitutionem dicti domini Bonifacii patris noſtri per omnia commendabilem ſequentes, vobis præcipimus & mandamus, ac in generali monemus, ut feſtivitates prædictas eorumdem apoſtolorum, evangeliſtarum & confeſſorum juxta tenorem prædictæ conſtitutionis anno ſingulo vel annis ſingulis in eccleſiis noſtris ſub officio duplici perpetuo celebretis.

V.

Sæpe nonnulli litteras impetratas à curia noſ-

Digitized by Google

Anno 1300. ...tra Ædueuſi vel à curiis archidiaconorum nobis ſubditorum, pro citandis perſonis aliquibus ad eorum inſtantiam quandoque . . . . fraudulenter, nec eas executoribus quibus diriguntur curam, niſi parum ante terminum ad comparendum coram judice in eiſdem litteris aſſignatum, præſentare executioni debitæ demandandas, ne ſit citato quærendi advocatum & componendi facultas. Nos ſuper hoc opportuno remedio providere volentes, præcipimus litteras hujuſmodi citatorias competenti tempore præſentari, ſtatuentes ut ſi medietas temporis in citatione comprehenſi, ſcilicet à die citationis uſque ad diem comparitionis elapſa fuerit antequam citatio ei cui dirigitur, non teneatur exſeſecutoriam exſecutioni tradere; ſed eo ipſo effectus citationis ſit ſuſpenſus, & ipſum edictum citatorium circumductum canonicè impeditum.

VI.

Item, præcipimus, quod ſi quis à noſtra diœceſi vel archidiaconorum prædictorum curiis excommunicationis vel interdicti ſententiam quamvis legitimo defectu contra citatum ad ſui inſtantiam & non comparentem impetraverit, teneatur litteram excommunicationis vel interdicti hujuſmodi infra xv. dies à tempore impetrationis ei cui dirigitur præſentare: alioquin exſecutor ad faciendum mandatum comprehenſum in littera minimè teneatur: ſed extunc excommunicationis vel interdicti ſit effectus totaliter annullatus, nec poſt exſecutionem aggravatio, donec perſona ſic ligata in eccleſia ſaltem per unum diem dominicum interdicta vel excommunicata publicè nuncietur, aliàs impetrans noſtro arbitrio puniatur.

VII.

Item, prohibemus etiam, ne aliqui in locis privatis abſque licentia prælati vel curati loci illius præſumat divina celebrare, & ne aliqui ſacerdotes veniant ad feſta ſeu beneficia mortuorum non invitati.

VIII.

Item, ne confratriæ fiant, niſi in locis ubi conſueverunt ſuas confratrias exercere ſub pæna decem librarum domino epiſcopo applicanda. Et ne aliqui portent arma voluntariè. Quod ſi contra fecerint, excommunicati nuntientur.

STATUTA SYNODALIA domini Eliæ epiſcopi, anno M. CCC. XV. edita.

Anno 1315. ANno Domini M CCC. XV. die Martis poſt quindenam Pentecoſtes ex parte domini epiſcopi Æduenſis præſentibus archipreſbyteris totius Æduenſis diœceſis ſtatuta ſunt ea quæ inferius continentur.

I.

Periculis modis omnibus obviandum. Datum eſt intelligi reverendo patri domino epiſcopo Æduenſi, quod nonnulli maligni portantibus litteras domini epiſcopi vel ſui officialis Æduenſis inſidiantur, & eos capiunt, verberant, vel litteras deſtruunt. Idcircò ſtatuimus, ut quotieſcumque prædictæ litteræ ad quemlibet curatum vel vicarium Æduenſis diœceſis pervenerint, & deportans coram eis periculum allegaverit, quod ipſum dictum nuncium incontinenti expediant, ut dictum mandatum in dictis litteris contentum faciant ſub pœna x. librarum, quouſque nuncius portans ſecundum canonum æſtimationem poſſit eſſe in loco ſecuro, niſi alia cauſa neceſſaria emineret. Anno 1315.

II.

Item præcipitur, quod quolibet menſe manuale legatur.

III.

Item, omnes impedientes & perturbantes juriſdictionem eccleſiaſticam, ubi de jure & antiqua conſuetudine juridictio ad forum eccleſiaſticum dignoſcitur pertinere, ſive adeundo ad curiam, ſive redeundo, vel aliàs quoquomodo, ſint conſtitutione Bonifaciana excommunicatione innodati, vobis præcipiendo mandamus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis injungimus, quod omnes tales excommunicatos publicè nuncietis diebus dominicis & feſtivis, & ab omnibus celebrantibus in archipreſbyteratibus noſtris hoc in eccleſiis ſive capitulis, ſive altè, ſive baſſè, ſub eadem pœna excommunicationis omnes tales turbantes eodem modo nunciari faciatis.

IV.

Item, diebus dominicis publici uſurarii excommunicentur.

V.

Item, ſollicitatores monialium excommunicamus, excommunicati publicè nuncientur.

STATUTA SYNODALIA anno Domini M. CCC. XVI. in ſynodo hyemali domini Eliæ edita.

SEquuntur mandata ſynodalia pro domino epiſcopo facta per officialem Æduenſem, ſynodum tenentem Æduæ pro dicto epiſcopo in eadem ſynodo hyemali. Anno 1316.

I.

Omnes archipreſbyteros epiſcopatus Æduenſis hìc non aſtantes auctoritate domini epiſcopi in his ſcriptis excommunicamus, & excommunicati publicè nuntientur.

II.

Item, aliàs fuit injunctum archipreſbyteris ex parte domini epiſcopi, quod viſitarent eccleſias parochiales ſuorum archipreſbyteratuum, pro dicto domino epiſcopo, & poſt viſitationem redderent rationem ſuæ viſitationis domino epiſcopo vel ejus officio; quod non fecerunt: unde dominus epiſcopus dolet, & propter hoc ſententiam excommunicationis incurrent & incurrunt, niſi fecerint ſuper hoc quod incumbit. Viſitatio parochiarum.

III.

Item, injunctum fuit eiſdem quod ſaiſirent omnes fructus eccleſiæ curatorum non reſidentium in eiſdem; quod ſimiliter non fecerunt: & ob hoc ſententiam excommunicationis incurrunt, & incurrent, niſi fecerint quod incumbit. Reſidentia.

Digitized by Google

IV.

Anno 1316. Teſtamenta.

Item, ſub pœna excommunicationis fuit dictis archipreſbyteris injunctum aliàs, quod afferrent teſtamenta & inventoria curatorum ſuorum archipreſbyteratuum decedentium, quod non fecerunt: & propter hoc injungimus eiſdem, quod omnia præmiſſa, ut præmittitur, injuncta faciant ſub pœna x. librarum domino epiſcopo applicandarum contra non parentes in eiſdem.

V.

Reſidentia.

Item, præcipit dominus epiſcopus quod fructus beneficiorum reſidentiam depoſcentium ab ipſis archipreſbyteris mittantur ſigillifero Æduenſi.

VI.

Item, præcipit dominus epiſcopus quod fructus prioratuum epiſcopatus Æduenſis in quibus non ſunt reſidentes religioſi ſecundùm exigentiam prioratuum ipſorum expendantur.

VII.

Celebrare bis uno die vetitum.

Item, inhibet dominus epiſcopus ſingulis preſbyteris ſub pœna x. librarum Turonenſium ſibi applicandarum, ne quis bis in die celebrare præſumat, niſi quatenus per ſacros canones eſt permiſſum die Natalis Domini & Paſchæ, & in eccleſia altari annexa.

VIII.

Item, præcipit dominus epiſcopus quod omnes exceſſus quos viſitando invenerint domino epiſcopo vel ejus officiali Æduenſi mittant, vel afferant in ſcriptis, & nomina excedentium.

IX.

Ædificia beneficiorum.

Item, quod ipſi archipreſbyteri domos eccleſiarum archipreſbyteratuum ſuorum & ſuas ruinoſas, & ædificia earumdem de fructibus ipſarum eccleſiarum reædificari faciant, nec permittant rectores ipſarum eccleſiarum gaudere de fructibus earum, donec domus & ædificia hujuſmodi reædificata fuerint competenter.

X.

Item, inhibet dominus epiſcopus, ne aliquis de ſponſalibus coram judice ſæculari præſumat.

XI.

Cimiteria polluta.

Item, præcipit dominus quod quotieſcumque cimiteria eccleſiarum polluta fuerint, quod ſignificent domino epiſcopo aut officiali ſuo: & ita injungant ex parte domini epiſcopi ſingulis curatis archipreſbyteratuum ſuorum.

XII.

Item, non eſt intentionis domini epiſcopi quod ſi aliqui dicunt ſe exemtos à juriſdictione ſua, vicariorum, vel officiorum ſuorum, quod non ſint de jure, cum ſint ſubjecti.

STATUTA SYNODALIA Eliæ Æduenſis epiſcopi, an. M.CCC.XVII. edita.

Anno Domini M. CCC. XVII. *die veneris poſt feſtum omnium Sanctorum additiones factæ per dominum Eliam.*

I.

Anno 1317. Gratiarum actio poſt comeſtionem.

STatuimus, volumus & præcipimus quod ſi quis clericus vel preſbyter, vel alia perſona A eccleſiaſtica, cujuſcumque conditionis aut ſtatus exiſtat, dicat gratias pro comeſtione, quod ipſe cum gratiis dicat iſtum pſalmum *De profundis* & iſtam orationem *Fidelium Deus omnium.*

II.

Item, diſtrictè & ſub pœna excommunicationis inhibemus omnibus & ſingulis perſonis, cujuſcumque conditionis aut ſtatus exiſtant, & in noſtra diœceſi Æduenſi conſtitutos monemus una monitione peremtoria pro omnibus, ut ipſi aut aliquis ipſorum conſocios ſeu procuratores venientes aut venire volentes ad noſtram curiam B Æduenſem moleſtare non præſumant, nec etiam jura noſtræ curiæ audeant impedire in aliquo, ſeu & pertubare: quod ſi ſecùs attentaverint, excommunicationi ſe noverint ſubjacere.

III.

Contra clericos arma deferentes.

Item, cùm ſacris canonibus caveatur expreſsè, quod clerici arma portantes excommunicentur, quorumdam clericorum violentiæ perverſæ temeritatis audacia eò proceſſit, quod ipſi honeſtati & ordini clericali non minimùm derogantes, ſacræ conſtitutioni ſuper hoc editæ immemores, in eorum animarum & corporum periculum & C ſcandalum plurimorum, arma deferunt in civitate noſtra Æduenſi & aliis locis quampluribus noſtræ Æduenſis diœceſis, & maximè cauſa nocendi, injurias irrogandi, ex quo jam multa homicidia & mutilationes membrorum exinde fuerint ſubſecuta, prout rerum experientia docuit evidenter. Nos igitur veſtigiis bonæ memoriæ domini Bartholomæi prædeceſſoris noſtri quondam epiſcopi Æduenſis inhærentes, & malitiis hominum, ſive periculis animarum paterna ſollicitudine ſalubriter obviare curantes, ex communi canonicorum conſenſu juſtis de cauſis duximus demandandum. Quamobrem auctoritate noſtrâ ordinariâ inhibemus D omnibus & ſingulis clericis noſtræ diœceſis, maximè in ſacris ordinibus conſtitutis, cujuſcumque conditionis aut ſtatus, & ipſos in generali monemus unâ monitione peremtoriâ pro omnibus, ne ipſi voluntariè, & maximè cauſâ nocendi arma de cetero deferant quoquomodo, niſi cauſa rationabilis id depoſcat. Et tunc etiam non deferant abſque noſtra licentia ſpeciali. Quod ſi ſecùs attentare præſumſerint, extunc poſt ſpatium unius diei à tempore hujus conſtitutionis numerandi, ipſo facto, excommunicationi ſe noverint ſubjacere.

IV.

De emendis excommunicatorum.

E Item, cùm membra ſe debeant capiti tamquam digniori meritò conformare, querimoniâ multorum ſubditorum noſtrorum frequentius excitati, qui aſſerunt quod officiales archidiaconorum nobis ſubditorum ab excommunicatis eorum auctoritate immoderatas & importabiles emendas levent, & pro ſuæ libito voluntatis in ipſorum ſubditorum perniciem & jacturam, zelo cupiditatis accenſi percipiunt, antequam excommunicati prædicti pro contumacia, pro re confeſſa ſeu adjudicata, in dicta permanſerint ſententia per triginta dierum ſpatium, prout in noſtra curia Æduenſi fieri conſuevit: à conformitate noſtræ curiæ Æduenſis temerè recedendo.

Digitized by Google

Anno 1317. do. Quamobrem ſtatuimus, & præcipimus, aut etiam inhibemus, ne de cetero ab excommunicatis auctoritate eorum ultra ſolitum dierum numerum & diutius obſervatum in noſtra curia Æduenſi levent ſeu recipiant officiales prædicti vel eorum ſigilliferi emendas ab excommunicatis prædictis. Quod ſi ſecùs attentaverint, nos contra ipſos arctius procedemus quod jus erit.

V.

De ſtatutis ſynodalibus. Item, præcipimus diſtrictè, & ſub pœna excommunicationis, & in virtute ſanctæ obedientiæ injungimus, ut archipreſbyteri, & eorum vices gerentes, & rectores eccleſiarum mandata ſynodalia nova & vetera edita à prædeceſſoribus noſtris, & ſpecialiter conſtitutiones conciliorum provincialium Matiſconenſis & Anſæ penes ſe habeant: & ſi penes ſe non habent, quod non credimus, infra menſem à tempore præſentis ſynodi penes ſe habeant, & ipſa ſibi conſcribi faciant indilate: & quod archipreſbyteri eiſdem rectoribus & eorum vicariis & capellanis aliis quibuſcumque in eorum archipreſbyteratibus prædicta mandata ſynodalia & conſtitutiones in ſuis convocationibus propter hoc in proximo faciendis legant lingua latina, & exponant, ne in hiis ignorantiam prætendere valeant quoquo modo. Quod ſi præmiſſa à nobis injuncta & præcepta adimplere noluerint, & neglexerint, nos ipſos de inobedientia & transgreſſione mandatorum noſtrorum graviter puniemus: eiſdem archipreſbyteris nihilominus injungentes ut nomina rectorum eccleſiarum in ſuis eccleſiis non reſidentium antequam recedant nobis tradant in ſcriptis.

VI.

De teſtamentis. Item, apertio & publicatio teſtamentorum ſeu ultimarum voluntatum perſonarum eccleſiaſticarum noſtræ diœceſis ad nos ſpectat de jure & antiqua conſuetudine diutius obſervata in noſtro epiſcopatu Æduenſi: Præcipimus & injungimus rectoribus univerſis & ceteris perſonis eccleſiaſticis civitatis & diœceſis Æduenſis & eorum executoribus ſeu heredibus ut teſtamenta ſeu ultimas voluntates perſonarum eccleſiaſticarum & rectorum dictæ diœceſis, cujuſcumque conditionis, ſtatus, vel auctoritatis exiſtant, decedentium, nobis aut officiali noſtro Æduenſi deferant & apportent, & præſentari faciant in curia Æduenſi, nec de executione & bonis decedentium ſe aliquatenus intromittant, donec prædicta teſtamenta dictorum decedentium fuerint, ut præmittitur, publicata, & per nos aut dominum officialem approbata. Aliter contrarium attendentes graviter puniemus.

VII.

De convocationibus ab archipreſbyteris factis. Item, ſæpè contingit, quod variis ex cauſis fiunt convocationes per archipreſbyteros, ad quos curati vel eorum loca tenentes venire & comparere, ut tenentur, negligunt, contumaciter contemnunt, ceſſante impedimento legitimo, notam inobedientiæ temerè incurrendo. Quare huic morbo nos congruo remedio occurrentes, ſtatuimus, & injungimus firmiter ſub virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna quadraginta ſolidorum in pios uſus ſecundùm noſtrum vel A epiſcopi qui pro tempore fuerit arbitrium convertendorum, quod de cetero curati perſonaliter, ſi præſentes fuerint; ſi autem impediti impedimento canonico fuerint, eorum loca tenentes, cum litteris excuſationis plenum mandatum habentibus ſpeciale de adimplendo & tenendo quæ in convocationibus fient compareant fideliter & devotè, quæ in ipſis fient convocationibus adimpleant, ut tenentur. Anno 1317.

VIII.

Religioſi quicumque exemti, qui novalium aut alias decimas eccleſiis parochialibus debitas, De decimis. B ad eos ex aliqua cauſa . . . . appropriare ſibi præſumſerint, aut exquiſitis fraudibus ſive coloribus uſurpare, ſeu qui de animalibus familiarium & paſtorum ſuorum vel aliorum etiam animalium ipſa earum gregibus immiſcentium, ſeu qui de animalibus quæ in fraudem eccleſiarum in pluribus locis emunt, emtaque tradunt venditoribus vel aliis ab ipſis tenenda, ſeu qui de terris quas tradunt aliis excolendas decimam ſolvi eccleſiis non permiſerunt aut prohibuerunt: niſi poſt requiſitionem per eos quorum intererit ſuper hoc eis factam à præmiſſis deſtiterint infra menſem, aut ſi de iis quæ uſurpare C contra præmiſſa, vel retinere præſumſerint, infra duos menſes damnificatis eccleſiis emendam non fecerint competentem, ſint, & tamdiu maneant ab officiis & adminiſtrationibus & beneficiis ſuis ſuſpenſi, donec deſtiterint & ſatisfecerint, ut ſuperius eſt expreſſum. Et ſi religioſi hujuſmodi adminiſtrationes vel beneficia non habeant, eo caſu quo alii ſubditi ſuſpenſi ſunt, ipſi ſententiam excommunicationis incurrant, niſi ſatisfaciant nullatenus abſolvendi, privilegiis non obſtantibus quibuſcumque. Ceterum præmiſſa extendi volumus ad animalia, quæ per religioſorum ipſos donatos ſeu oblatos tenentur, dum tamen illis religioſis eiſdem cum effectu donaD verint aut obtulerint ſe & ſua.

STATUTA SYNODALIA
Petri Bertrandi epiſcopi Æduenſis, anno Domini M. CCC. XXII. edita.

Incipiunt ſtatuta ſynodi hyemalis recitata ab officiali Æduenſi pro domino P. epiſcopo.

I.

Anno 1322. ARchidiaconos & archipreſbyteros ad dictam ſynodum non comparentes, niſi cauE ſam legitimam habeant, contumaces reputamus.

II.

De reſidentia. Item, præcipitur archipreſbyteris, & ſub pœna excommunicationis, quod fructus eccleſiarum curatorum non reſidentium ſaiſiant; & nihilominus ipſos curatos moneant, ut infra menſem à tempore monitionis ſibi factæ reſideant in eccleſiis ſuis ſub pœna excommunicationis.

III.

Item, injungitur expreſsè prædictis archipreſbyteris, quod nomina curatorum non reſidentium, & eorum qui per annum exſtiterint & non fuerint ordinati ſecundùm canonicas ſanc-

Anno 1312.

tiones nobis tradant in ſcriptis.

IV.

Item, quod ipſi archipreſbyteri nobis tradant in ſcriptis ad quamlibet ſynodum defectus quos viſitando receperunt.

V.

Item, quod uſurarii publici & concubinarii, nec non perturbantes juriſdictionem eccleſiaſticam, & detinentes jura eccleſiaſtica, denuncientur excommunicati, nominando alios excommunicatos ſingulis dominicis.

VI.

De vicariis.

Item, quod amodo non admittantur vicarii, ſed expellantur non habentes litteras approbationis & licentiam celebrandi & deſerviendi eccleſiis parochialibus: nec recipiantur vicarii alterius diœceſis abſque licentia officialis.

VII.

Item, monemus per præſentia ſtatuta omnes & ſingulos curatos & alias quaſcumque perſonas eccleſiaſticas diœceſis Æduenſis: & per archipreſbyteros moneantur qui ſuper hoc monendi fuerint, quod ſi aliquas litteras vel proceſſus habuerint qui ad epiſcopatum pertineant, quod infra x dies domino officiali Æduenſi tradant ſub pœna excommunicationis.

VIII.

Item, quod ſi litteræ falſæ in ſigillo vel in littera inveniantur, dicto officiali Æduenſi remittantur.

IX.

De perturbantibus libertatem eccleſiaſticam.

Item, ſi ſint aliqui perturbantes juriſdictionem eccleſiaſticam, vel qui fecerint injuriam perſonis eccleſiaſticis, & contra eos non audeant denunciare & publicare ſententias archipreſbyteri ſive curati in quorum parochia ipſi morabuntur, faciant informationes ſecretas, & nobis eas remittant, ut ſic evitare poſſint malitiam eorum.

X.

Item, inhibemus clericis & aliis omnibus perſonis eccleſiaſticis quibuſcumque, ne ſuper actione vel alia ad forum eccleſiaſticum pertinentia reſpondeant coram judice ſæculari.

XI.

Item, inhibemus omnibus curatis ne litteras aliquas derogatorias præſumant exequi abſque noſtro ſpeciali mandato.

XII.

De excommunicatis.

Item, inhibemus quod omnes illos qui per annum excommunicationis ſententiam ſuſtinuerint moneantur, quod faciant ſi abſolvi infra menſem: quod niſi fecerint, citentur pro hoc perſonaliter ad ſynodum ſequentem ſuper articulis fidei reſponſuri, & pro meritis recepturi.

XIII.

Item, quilibet curatus prædicta ſtatuta penes ſe habeat infra menſem, & firmiter obſervet.

XIV.

Item, præcipimus & mandamus expreſsè, & ſub pœna excommunicationis, nec non & ſub pœna quadraginta ſolidorum applicandorum, videlicet medietatem domino epiſcopo Æduenſi, & aliam medietatem archipreſbyteris omnibuſque curatis, ut ipſi & eorum quilibet, ad convo- A cationem ſingulorum archipreſbyteratuum ſuorum poſt ſynodum de mandato domini epiſcopi factam & faciendam ipſi curati interſint & compareant perſonaliter, niſi habuerint legitimam excuſationem; quam ſi habuerint, mittant ad ipſam convocationem capellanum procuratorem vel alium mandato ſpeciali inſtructum legitimè, prædicta ſynodalia præcepta & mandata domini epiſcopi Æduenſis & noſtra audituri. Datum anno & die ſupradictis, ſub ſigillo curiæ Æduenſis. Deo gratias. Benedictus Deus in donis ſuis, &c.

B

STATUTA SYNODALIA Petri Bertrandi epiſcopi Æduenſis edita, anno Domini M. CCC. XXIII.

Incipiunt ſtatuta ſynodalia D. Bertrandi epiſcopi Æduenſis.

I.

Anno 1323.

Omnes curatos, qui ad hanc ſynodum non venerunt, ſe mandato patris domini epiſcopi Æduenſis excuſatos habentes, abbates, priores, archidiaconos, archipreſbyteros, C ceteroſque qui venire tenentur ad præſentem ſynodum, & non venerint, nec ſe legitimè excuſaverint, niſi de licentia poteſtatem habentes ſuper hoc remanſerint, contumaces reputamus.

II.

Item, præcipimus ſub excommunicationis pœna, ut quilibet curatus ſtatuta ſynodalia & provincialia habeat & ſæpè ſtudeat in eiſdem.

III.

Monemus inſuper ſub excommunicationis pœna, ut omnes curati in ſuis faciant eccleſiis reſidentiam perſonalem, prout de jure tenentur.

IV.

D Inhibemus ſiquidem curatis omnibus, ne laïcalia officia, præpoſituras ſcilicet, & baillivias vel conſimilia dominiorum temporalium aliquatenus exercere præſumant, nec aliis officiis ordinem ſuum non decentibus ſeſe immiſceant quoquomodo.

V.

Omnes uſurarios & concubinarios manifeſtos excommunicatos denuntiamus, & præcipimus palam & publicè nuntiari: inhibentes omnibus ſacerdotibus, ne in domo ſua occaſione quacumque mulierem aliquam teneant, de qua ſiniſtra E ſuſpicio habeatur, & ne officia publica exerceant, ſeu teneant tabernas.

VI.

Item, inhibemus perſonis omnibus eccleſiaſticis, ne ſuper actionibus ad forum eccleſiaſticum ſpectantibus reſpondeant coram judice ſæculari.

VII.

Item, inhibemus omnibus noſtris ſubditis, ne litteras aliquas derogatorias præſumant exequi abſque noſtro ſpeciali mandato.

VIII.

Inhibemus etiam omnibus curatis & aliis quibuſcumque, ne mandata judicum ſedis apoſtolicæ aliquatenus exequantur, niſi prius facta fidei

Digitized by Google

Anno 1303. de reſcripto & commiſſione ac copia partis citandæ, ſi petierit, ſuis ſumtibus & expenſis.

IX.

Item, inhibemus ne commiſſarius aliquis, quantacumque fulgeat dignitate, litteras abſolutorias aut etiam de viſu dare præſumat, nec aliqua remittere de his quæ ſibi denuntiata fuerint quoquo modo.

X.

Omnes qui præcepta monitionis & inhibita hujuſmodi vel aliqua eorumdem facere præſumſerint, excommunicationi decernimus ſubjacere.

XI.

Item, curationes generales deinceps fieri prohibemus: præcipientes curatis omnibus & eorum loca tenentibus ne eaſdem exſequantur.

XII.

Item, præcipimus archipreſbyteris & loca tenentibus eorum, ut eccleſias rectorum non reſidentium in eiſdem cum jure & pertinentia earumdem, & eorum qui infra annum à tempore proviſionis ſibi factæ ad ſacerdotium non fuerunt promoti, ſaiſiant, & ad manum dicti domini epiſcopi & noſtram ponant & teneant ac explectant, donec à nobis aliud receperint in mandatis.

XIII.

Inhibemus inſuper, ne de villa exeant abſque noſtro ſpeciali mandato, eiſdem diſtrictiſſimè injungentes, ut defectus quos viſitando reperierunt, nobis ſub ſigillis ſuis tradant & in ſcriptis.

XIV.

Item, prohibemus archipreſbyteris omnibus, ac loca tenentibus eorumdem ſub excommunicationis ſententia, quam in non parentes ferimus in iis ſcriptis, ne de cauſis cognoſcant aliquibus, niſi de mandato dicti domini officialis Æduenſis proceſſerit ſpeciali.

XV.

Item, præcipimus ut omnes excommunicatos, qui per annum ſuſtinuerint ſententiam, moneantur à ſuis rectoribus per tres dies dominicos in ſuis eccleſiis nominatim, ut infra tres menſes ſe abſolvi faciant & procurent: alioquin quod citentur ad ſynodum inſtantem ſuper articulos fidei reſponſuri: cùm merito habeantur ob hoc de fide ſuſpecti: quorum citatorum nomina nobis in ſcriptis per ſingulos curatos ipſorum ad dictam ſynodum deferantur.

XVI.

Item, cùm ad noſtrum ſpectet officium teſtamenta ſeu voluntates ultimas decedentium in civitate & diœceſi Æduenſi exſecutioni facere demandare; præcipimus & mandamus, quod poſt teſtamenta ſeu voluntates ultimas quorumcumque decedentium, infra menſem à tempore obitus eorumdem ad noſtram curiam deferantur, ut eas faciamus exſecutioni prout noſtro incumbit officio demandare.

XVII.

Item, inhibemus ne ſacerdotes in eccleſiis ſuis ſeu cimiteriis communicare permittant, & quod nullos ad prædicandum in eccleſiis ſuis permittant, niſi ſi perſona authentica; nec quæſtores aliquos prædicare permittant, ſed ſuarum

A tenorem exponere litterarum dumtaxat, nec ad hoc quæſtores eoſdem admitti volumus abſque noſtrarum teſtimonio litterarum.

XVIII.

Inhibemus ſi quidem rectoribus eccleſiarum omnibus, ne in eccleſiis ſuis & cimiteriis curias laïcorum dominorum temporalium exerceri permittant: & ſi in eis violentia aliqua inferatur, nobis referant infra menſem, & providebimus de remedio opportuno.

XIX.

Item, omnes illos qui nuntios aut executores litterarum noſtræ curiæ, aut eaſdem litteras deferentes, hac occaſione capere, verberare, detinere, occultare, vel per carcerem mancipare, aut litteras ipſas memoratis perſonis auferre, ſeu eas B rumpere, cancellare, aut aliter detinere quoquomodo, vel ſic ablata celare, vel venienti ſeu venire volenti ad dictam curiam in aliquo moleſtare præſumſerint, aut ut iſta fiant procuraverint, vel facienti opem, conſilium vel favorem duxerint adhibendum, quos in hiis ſcriptis excommunicamus, præcipimus excommunicatos palam & publicè nuntiari per omnes curatos diœceſis Æduenſis ſingulis diebus dominicis & feſtivis: injungentes inſuper curatis eiſdem, ut C non eorumdem quos ſciverint ſic juriſdictioni eccleſiaſticæ clam vel palam, directè vel indirectè, publicè vel occultè, vel alio quomodolibet perturbare, nobis in ſcriptis infra menſem mittere ſecretè procurent.

XX.

Item, inhibemus rectoribus omnibus, ſeu curatis, ne alienum parochianum admittant ad eccleſiaſtica ſacramenta, item ea ſibi miniſtrare præſumant, abſque ſui curati licentiâ ſpeciali; & ne abſolutiones ſibi directas & in poſterum dirigendas aliquibus, præterquam ſuis vicariis exequandas committant, & ne vicarios recipiant, niſi D fuerint per nos primitus approbati.

XXI.

Item, omnes clandeſtina matrimonia contrahentes, & qui in eis intererunt, quos in his ſcriptis excommunicamus, præcipimus & mandamus excommunicatos publicè nominari.

XXII.

Item, præcipimus curatis omnibus & cuilibet eorumdem ſub pœna decem librarum Turonenſium applicandarum domino epiſcopo, ut portitores litterarum noſtrarum ubicumque requiſiti fuerint ſecretè, procurent celeriter expedire, & E in executione litterarum ipſarum deferant, donec portitor eamdem per unam leucam & amplius ſe poterit elongaſſe, ut quorumdam malitiis obvietur.

XXIII.

Item, præcipimus quod fontes cum ſera clauſi cuſtodiantur, propter ſortilegia & indumenta ſacerdotalia, mappæ, ſeu panni altaris commodius cuſtodiantur.

XXIV.

Item, monemus omnes & ſingulos ſacerdotibus idoneis peccata ſua confiteri, talibus qui ſuper hoc habeant poteſtatem.

Digitized by Google

Anno 1323

XXV.

Item, inhibemus ſub pœna excommunicationis officialibus & ſigilliferis archidiaconorum, ac præcipimus ne concedant alicui litteras abſolutorias vel deliberatorias matrimonium contrahere volenti ſine auctoritate & licentiâ noſtrâ ſpeciali, cum iſtud ad noſtram ſpectet jure ordinario poteſtatem.

XXVI.

Item, præcipimus ſollicitatores monialium excommunicatos publicè nunciari: monentes etiam abbatiſſas & prioriſſas earumdem, ne extra caſus de jure expreſſos, concedant ipſis monialibus licentiam exeundi. Monemus etiam ſub pœna excommunicationis univerſos & ſingulos cujuſlibet ſtatus, conditionis, vel dignitatis exiſtant, ut nullus, niſi rationabili & manifeſtâ causâ exiſtat, ac de illius ad quem pertinuerit licentia, ingrediatur ad eaſdem. Monentes nihilominus univerſos & ſingulos, ut nulli moniales, extra caſus in jure expreſſos, à ſuis monaſteriis exeuntes vel egreſſas ſcienter recipiant in ſuis domibus ſeu habitaculis vel receptent; nec earum pudicitiam violare, ſed nec etiam attentare præſumant: quod redundaret in Chriſti earum ſponſi injuriam & offenſam.

XXVII.

Item, ſingula quæ ſuperius ſunt expreſſa injungimus, aut una cum pœnis ſuperius declaratis diſtrictius inhibemus ſub pœna decem librarum Turonenſium domino epiſcopo applicandarum contra inobedientes & pro quolibet ſingulorum.

XXVIII.

Monemus preſbyterum, & ex cauſa omnes & ſingulos habentes litteras vel inſtrumenta ad jura epiſcopalia domini Æduenſis ſuper feodis, contractibus, & rebus aliis quibuſcumque & ad jus epiſcopale eccleſiæ Æduenſis pertinentes, ut infra menſem à tempore notitiæ continuè numerandum dicto domino epiſcopo, ſeu vicariis ſuis, aut nobis reſtituant, notificent, & revelent: alioquin ipſos extunc in his ſcriptis excommunicamus, & per nos excommunicati publicè nuntientur.

STATUTA SYNODALIA Johannis Rolin epiſcopi Æduenſis & cardinalis, anno M. CCCC. LXVIII. edita.

Ex bibliotheca illuſtriſſimi domini Boherii in ſenatu Divionenſi præſidis.

Anno 1468.

STatuta antiqua hujus civitatis & diœceſis Æduenſis noviter confirmata & corroborata per reverendiſſimum in Chriſto patrem ac dominum noſtrum dominum JOHANNEM ROLIN titulo S. Stephani in Celio-monte preſbyterum cardinalem & epiſcopum Æduenſem hoc præſenti anno Domini M. CCCC. LXVIII. & per reverendum in Chriſto patrem dominum ANTHONIUM BUSSONIS ſacræ theologiæ profeſſorem, epiſcopum Bethleemitanenſem & priorem Anziaci & S. Rachonis: & per egregios & circumſpectos viros dominum Anthonium Juſz utriuſque juris famoſum doctorem decanum Æduenſem, & magiſtrum Guillermum Mace abbatem ſæcularem Cerviduni canonicum Æduenſem & Autiſſiodorenſem, vicarios generales in ſpiritualibus & temporalibus dicti reverendiſſimi patris in hac ſynodo æſtivali publicata in hoc palatio epiſcopali Æduenſi, ut moris eſt fieri.

I.

In primis reputabuntur contumaces omnes & ſinguli archipreſbyteri civitatis & diœceſis, qui perſonaliter non comparent in hac præſenti ſynodo & qui ſe legitimè non excuſant, quorum nomina ſunt hîc.

Archypreſbyter Æduenſis.
Archipreſbyter Blanziaci.
Archipreſbyter Luzeii.
Archipreſbyter Perreciaci.
Archipreſbyter de Kadrillis.
Archypreſbyter de Boſco.
Archipreſbyter Sinemuri Bricunenſis.
Archipreſbyter Petræfictæ.
Archipreſbyter de Molinis.
Archipreſbyter de Borbonio.
Archipreſbyter Bernenſis.
Archipreſbyter Vergeii.
Archipreſbyter de Arneto.
Archipreſbyter Colcharum.
Archipreſbyter Flavigneii.
Archipreſbyter de Poilleio in Auxeio.
Archipreſbyter Sinemuri in Auxeio.
Archipreſbyter Diuſmi.
Archipreſbyter Thullionis.
Archipreſbyter Avalonis.
Archipreſbyter Corbigniaci.
Archipreſbyter Sede-loci.
Archipreſbyter de Quadratis.
Archipreſbyter Danox.

Injungitur tamen preſbyteris & ceteris, qui intereſſe tenentur in ſynodis, quod de cetero veniant & intrent ſynodum in veſtibus longis cum ſuperpeliciis ſeu albis aut cappa clauſa, prout jamdudum ſalubriter eſt ſtatutum: aliter reputabuntur contumaces. Et ſimiliter agant curati in convocationibus archipreſbyterorum. De venientibus ad ſynodum.

II.

Item, quod archipreſbyteri ſeu curati ad ſynodum venientes, ſeu ab eadem recedentes, decenter incedant, & honeſta quærant hoſpitia: in quibus maturè, & graviter ſe habeant, ne ſtatus clericorum vertatur in deriſum populi & ſcandalum.

III.

Item ordinatur, quod pro ſtatu ſanctiſſimi do- Preces pro

Digitized by Google

Anno 1468. papa, rege & duce Burgundiæ.

mini noſtri papæ, & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ & ſedis apoſtolicæ & univerſæ Eccleſiæ, & pro unione & pace ejuſdem, nec non regni Franciæ chriſtianiſſimi domini noſtri regis, & illuſtriſſimi domini ducis Burgundiæ & Brabantiæ in ſingulis eccleſiis civitatis & diœceſis Æduenſis ſingulis diebus & maximè dominicis & feſtivis inter miſſarum ſolemnia, videlicet poſt *Pater noſter* dicatur pſalmus *Lætatus ſum*, preces & orationes ad hoc ſalubriter ordinatæ: & eccleſiaſtici ſinguli dictam ordinationem ſtudeant obſervare. Et dictus dominus noſter cardinalis in perpetuum centum dies indulgentiarum omnibus & ſingulis devotè orantibus pro præmiſſis, & canentibus dictas orationes conceſſit.

IV.

De confeſſore curatorum.

Item, pro parte dicti domini noſtri cardinalis epiſcopi prædicti omnibus & ſingulis curatis civitatis & diœceſis Æduenſis concedunt præfati domini vicarii licentiam quod poſſint eligere confeſſorem ſeu confeſſores idoneos, qui de peccatis quæ ſibi confitebuntur, niſi fuerint reſervata, eos abſolvere valeant hinc ad proximam futuram ſynodum æſtivalem.

V.

De negligentibus convocationes archipreſbyterorum.

Item, ſtatuitur ut archipreſbyteri à curatis ſubditis ſuis contemnentibus & negligentibus ad ſuas convocationes, prout tenentur, convenire, pœnam quadraginta ſolidorum exigere valeant ſeu levare: cujus medietas dicto domino cardinali & epiſcopo: & alia medietas eiſdem archipreſbyteris applicetur, & ſub eadem pœna injungitur dictis archipreſbyteris, & curatis, ut in ſynodis generalibus conveniant.

VI.

De baptiſmo.

Injungitur preſbyteris & curatis quod baptiſmus cum honore & reverentia celebretur, & cum magna cautela, & ſpecialiter in diſtinctione verborum quæ ſunt iſta: *Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti, Amen.* Et doceat ſacerdos in romano laïcos, & ſpecialiter aſtantes in neceſſitate baptizare ſub forma priſtina.

VII.

Fontes ſub ſera clauſi cuſtodiantur propter ſortilegia: chriſma, & etiam oleum infirmorum ſub clave ſerventur diligenter.

VIII.

Sacerdos ſemper laïcum prudenter interroget cum in neceſſitate baptizaverit, quid dixerit & quid fecerit, & ſi invenerit laïcum diſcrete & modo debito baptizaſſe, & formam verborum in romano debite protuliſſe, approbet factum. Et ſi aliqua dubitatio emiſerit, ad dominum noſtrum cardinalem & epiſcopum vel officialem recurratur.

IX.

De patrinis.

Inhibetur quod ad levandum puerum de ſacro fonte, ne ultra duo recipiantur; & ſacerdos contrarium faciens, pro qualibet vice qua plures receperit, viginti ſolidos Turonenſes ſolvere teneatur; niſi ſint conſanguinei proximi, aut viri eccleſiaſtici in ſacris ordinibus conſtituti.

X.

De miſſa.

Nullus in die bis audeat celebrare, niſi in maA gna neceſſitate, excepto die Nativitatis Domini.

Anno 1468.

XI.

Nullus etiam antequam matutinas & primam dixerit canonicas, miſſam aliquâ neceſſitate celebrare præſumat.

XII.

Inhibetur officialibus & ſigilliferis archidiaconorum, ne deinceps mandata contra juris formam & ſtilum curiæ Æduenſis, ſecundùm quem regulare ſe debent, concedere audeant vel præſumant, dictique ſigilliferi pro litteris ſigillandis ultra ſummam taxatam in curia Æduenſi levare ſeu exigere non præſumant.

B XIII.

Preſbyteri hoſtiam populo non oſtendant, ſed ipſam teneant ante pectus, ut videri non poſſit à populo donec dixerint illa verba: *Hoc eſt enim Corpus meum;* & advertat diligenter ſacerdos, quod hoſtia ſit munda, integra, & circumquaque rotunda; & quod vinum non ſit acetoſum, & aquam cum vino ponere non obmittat.

XIV.

De matrimonio.

Nullus ſacerdos audeat in caſu dubio matrimonium perficere, domino cardinali Æduenſi epiſcopo vel ejus officiali inconſultis: contra-
C rium facientes ſententiam excommunicationis incurrant ipſo facto. Diſtrictè etiam ſub pœna ſuſpenſionis prohibetur, ut nullus capellanus vel ſacerdos aliquid exigat ante benedictionem nuptialem occaſione ferculorum quæ debentur pro nuptiis, vel aliquâ causâ quacumque: ſed celebrato matrimonio, dicta fercula recipiat, & ſi neceſſe fuerit exigat conſueta.

XV.

Inhibetur diſtrictè ſub excommunicationis pœna & omni alia pœna, quam incurrere poſſent, officialibus & ſigilliferis archidiaconorum; ne concedant deliberatorias litteras aliquibus
D matrimonium contrahere volentibus ſine licentia domini cardinalis & epiſcopi prædicti: cum iſtud jure ordinario ad dictum dominum cardinalem epiſcopum, ſeu ejus officialem ſpectet.

XVI.

Larvaria Gallicè *Charivari* de cetero fieri prohibentur ſub pœna excommunicationis & centum ſolidorum eleemoſynæ dicti reverendiſſimi patris applicandorum.

XVII.

De judiciis in eccleſiis non exercendis.

Nulli judices ſæculares in eccleſiis vel cimeteriis eorumdem quarumcumque cauſarum cognitionem exerceant, vel proceſſus quoſcumque
E judiciales faciant in eiſdem: alioquin ſi moniti per preſbyteros vel rectores ipſarum eccleſiarum deſiſtere noluerint, per eorum alterum excommunicationis vinculo innodentur.

XVIII.

De choreis.

Prohibeatur per ſacerdotes ſub pœna excommunicationis choreas fieri & duci in cimiteriis eorumdem: quibus ſacerdotibus diſtrictè præcipitur, ut divino officio celebrato, & populo ad propria regreſſo, ſuas eccleſias firmare ſtudeant diligenter.

XIX.

De divinis officiis.

Sacerdotes parochianos ſuos ſæpius in gene-

Digitized by Google

Anno 1468.

rali moneant & inducant, ut de qualibet domo A vir, & uxor, & liberi intelligibiles & capaces ad eccleſiam ſuam parochialem conveniant ſingulis diebus dominicis & feſtivis ad divinum officium, & mandata eccleſiaſtica audienda, & hoc eis in confeſſionibus injungatur, & ſacerdotes etiam ſubditos ſuos erudiant diligenter in oratione Dominica, ſcilicet, *Pater noſter*, & in ſymbolis ſcilicet *Credo in Deum*; & *Credo in Spiritum-ſanctum*, & eiſdem exponant pro modo ſcientiæ eiſdem à Domino miniſtratæ æternæ vitæ gloriam, & præmia, ac pœnas inferni miſerabiles, & diverſas, & vias eiſdem oſtendant B cum devotione magna, prout melius poterunt, per quas gloriam æternam, ſi bene egerint, vel damnationem, ſi contrarium fecerint, conſequentur: exponendo eiſdem ſæpius ſeptem peccata mortalia & opera miſericordiæ, & alia quæ circa hæc fuerint opportuna, ut tamquam veri paſtores de ovibus ſibi commiſſis in die judicii idoneam habeant reddere rationem: & quod ſingulis diebus dominicis inter miſſarum ſolemnia populo dictos *Pater noſter*, *Ave Maria*, *Credo in Deum*, *Credo in Spiritum*, *Confiteor*, *Miſereatur veſtri*, tractius alta & intelligibili voce pronuncient: ita quod aſtantes intelligere C valeant, & hoc ſub pœna viginti ſolidorum Pariſienſium & ſuſpenſionis ab officio eorum per tres menſes.

XX.

De alienis parochianis ad ſacramenta non admittendis.

Inhibemus rectoribus omnibus & curatis ne alienum parochianum admittant ad eccleſiaſtica ſacramenta, nec ea ſibi miniſtrare præſumant, abſque ſui curati licentia ſpeciali; niſi confeſſionis, euchariſtiæ, & extremæ-unctionis ſacramenta in caſu tamen neceſſitatis, & ne abſolutiones ſibi directas vel in poſterum dirigendas aliquibus, præter ſuis vicariis exequendas committant, quos vicarios non recipiant, niſi per D dominum cardinalem Æduenſem prædictum, vel ejus officialem primitus fuerint approbati. Qui autem ſcienter contra prædicta fecerint, per tres menſes à beneficio ſint ſuſpenſi, & pœnam centum ſolidorum Pariſienſium incurrant.

XXI.

Ludi prohibiti.

Prohibetur ſacerdotibus ludere penitus cum deciis & intereſſe ſpectaculis & choreis, & tabernas intrare cauſâ potandi, niſi peregrinando, & inhoneſtè diſcurrere per vicos & plateas. Contrarium autem facientes ab officio ſuſpendantur.

XXII.

Inhibetur ſub pœnis juris omnibus ſacerdotibus, ne teneant ſecum prolem quam in ſacro ordine genuerunt, ne ſcandalum generetur.

XXIII.

De feminis ſuſpectis vitandis.

Nullus clericus vel laïcus in domibus ſuis vel etiam alienis teneat concubinam vel mulierem de qua ſuſpicio habeatur: alioquin clerici uſque ad ſatisfactionem condignam ab officio & beneficio ſint ſuſpenſi: laïci verò eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto. Manifeſtè autem fornicantes ſunt excommunicati ipſo facto.

XXIV.

De veſte clericorum.

Diſtrictè præcipitur omnibus & ſingulis clericis civitatis & diœceſis Æduenſis, maximè curam animarum habentibus, & in ſacris ordinibus conſtitutis, ut deinceps utantur veſtibus decentibus & honeſtis; ita videlicet, quod veſtis eorum ſuperior ſit oputegium vel opulenda, longa veſtis uſque ad talones, vel circa, prout volunt canonicæ ſanctiones: habeant manicas latas & longas, & in parte anteriori non pendentes vel exciſas ad modum joculatorum. Non ſint etiam veſtes eorum à parte ſuperiori nimis exciſæ, vel etiam incolatæ ſicut multi faciunt, ne carnes eorum inverecundè videantur. Capuciis ac caligis viridibus vel rubeis vel aliis inhoneſtis non utantur.

XXV.

De curatis non reſidentibus.

Item, archipreſbyteris prædictis omnibus injungitur, ut ipſi, ſub pœna centum ſolidorum eleemoſynæ dicti domini cardinalis & epiſcopi Æduenſis applicandorum, tradant iſta die dictis dominis vicariis vel procuratori præfati reverendiſſimi nomina curatorum in ſuis eccleſiis non reſidentium, & defectus quos reperierint viſitando, ſi viſitaverint poſt ſynodum hyemalem ultimo præteritam; ponantque dicti archipreſbyteri ad manum dicti domini cardinalis & epiſcopi fructus & proventus eccleſiarum parochialium curatorum prædictorum non reſidentium in eiſdem.

XXVI.

De decimis.

Cum decimæ ſint tributa egentium animarum, quas in ſignum univerſalis dominii Dominus ſibi ſpecialiter reſervavit; omnibus & ſingulis ſacerdotibus & religioſis præcipimus, quod laïcos diligenter ammoneant, & maximè in prædicationibus ſuis, & confeſſionibus eorum audiendis, quod decimas integraliter perſolvant eccleſiis, à quibus recipiunt eccleſiaſtica ſacramenta, vel aliis quibus debentur de conſuetudine, privilegio vel de jure: intimantes eiſdem ſollicitè quod aliter ſalvari non poſſunt. Laïcus qui decimas de manu laïci receperit, niſi eccleſiæ ad quam pertinent reddiderit, eccleſiaſtica careat ſepultura.

XXVII.

Item, quia nonnulli civitatis & diœceſis Æduenſis pro re cognita, adjudicata, & manifeſta offenſa, excommunicationis ſententia ligantur: poſtmodum illi ad quorum inſtantiam prædicta fertur ſententia ſe abſentant, & cauſa quare dicti excommunicati ſic fuerint ligati penitus ignoratur, niſi à dictis excommunicatis & ſic ligatis, quibus de facili non creditur: dictique ſic E ligati humiliter abſolvi petentes, & ſatisfactionem facere paratos aſſerunt, ſi cui facerent reperirent: prætextu cujus dictis, ſicut præmittitur, ligatis provideri non poteſt, ut decet; idcircò ex parte domini cardinalis epiſcopi, ſub pœna prædicta præcipitur ac etiam injungitur omnibus & ſingulis eccleſiarum parochialium civitatis & diœceſis prædictis rectoribus, ut ipſi deinceps in regiſtris ſuis dictos ligatos inſcribendo, ponant diem qua litteras contra ipſos receperint, ſummam, terminum & cauſam defectus, quorum dictas ſententias incurrerunt, ut ipſis petentibus & de regiſtro parochialis eccleſiæ, in quantum ipſos tangit, docentibus, nec

Digitized by Google

Anno 1468.

non illis ad quorum inſtantiam dictæ fuerunt latæ ſententiæ poſſit de congruo remedio provideri.

XXVIII.

De excommunicatis.

Item, injungitur rectoribus ſeu curatis prædictis, ut ipſi infra inſtans feſtum beatæ Mariæ Magdalenæ, nomina & cognomina omnium parochianorum ſuorum, qui ſententiam excommunicationis per annum & ultra ſuſtinuerunt, domino officiali Æduenſi ſeu procuratori domini cardinalis epiſcopi prædicti revelare, & in valvis eccleſiarum ſuarum parochialium pingere non obmittant: alioquin contra dictos rectores ſeu curatos procedetur tamquam contra receptatores excommunicatorum prædictorum.

XXIX.

Item, archipreſbyteri juxta formam conſtitutionum provincialium, bona mobilia curatorum, preſbyterorum, & aliorum virorum eccleſiaſticorum decedentium, ad manum dicti domini noſtri cardinalis epiſcopi ponant, & de ipſis inventarium legitimè faciant, & ſub ipſa manu regant ad utilitatem quorum intererit, ſi deceſſerint inteſtati, vel ſi teſtamentum condiderint, ad opus executionis bonorum prædictorum, abſque conſumtione vel diſtractione aliquibus facientes, & hoc ſub pœna perditionis lecti, quem dicti archipreſbyteri recipiunt de bonis curati defuncti.

XXX.

Item, præfati archipreſbyteri in ſuis primis convocationibus ſignificent omnibus & ſingulis curatis archipreſbyteratuum ſuorum, quod ipſi infra tempus B. Andreæ apoſtoli mittant vel afferant prædictis dominis vicariis nomina & cognomina concubinariorum, uſurariorum, & ſortilegorum manifeſtorum infra proximum feſtum B. Andreæ prædictum.

XXXI.

Contra impedientes juriſdictionem eccleſiaſticam.

Item, auctoritate etiam dictarum conſtitutionum provincialium & ſynodalium denuntient excommunicatos omnes & ſingulos qui ſcienter impediunt directè vel indirectè juriſdictionem curiæ Æduenſis: & iſtam denunciationem faciant diligenter archipreſbyteri & rectores prædicti ſub pœna centum ſolidorum Turonenſium eleemoſynæ dicto Domino applicandorum, palam & publicè ſingulis diebus dominicis & feſtivis, dum miſſarum ſolemnia celebrabuntur, & omittentes graviter punientur etiam ultra pœnam prædictam.

XXXII.

De quæſtoribus.

Item, archipreſbyteri ſignificent curatis ſuis, videlicet quilibet in ſuo archipreſbyteratu quod aliquos quæſtores non recipiant abſque litteris teſtimonialibus ſub ſigillo domini epiſcopi Æduenſis prædicti, vel ejuſdem domini curiæ confectis, & etiam tales munitos litteris bonis non permittant prædicare ultra quod in dictis litteris videbunt ſpecialiter contineri: & quod copiis litterarum ſuarum fides non adhibeatur, niſi ſint ſigillis prædictis ſigillatæ, ac ſignis notariorum benè notorum ſignatæ.

XXXIII.

Item, archipreſbyteri tradent in ſcriptis nomina & cognomina curatorum in ſuis convocationibus venire & comparere contemnentium, ad finem quod pœna per conſtitutiones ſynodales contra tales impoſita ab ipſis exigatur.

Anno 1468.

XXXIV.

Item, aliis conſuetudinibus ſuper hoc editis hactenus adhærendo, omnibus & ſingulis eccleſiarum rectoribus civitatis & diœceſis auctoritate dicti domini cardinalis Æduenſis epiſcopi inhibetur, ne aliquas litteras de *rogamus*, aut quaſcumque alias litteras extranei judicis exſequi præſumant abſque ipſius domini cardinalis epiſcopi aut vicariorum ſeu officialis ipſius ſpeciali mandato. Contrarium facientes ab officio & beneficio ſuſpendantur ipſo facto.

XXXV.

Item, quod de cetero notarii & jurati curiæ epiſcopalis Æduenſis prothocolla ſua non ſcribant, neque ſignis ſignent in papiris vel regiſtris perſonarum, ad quarum commodum ipſa prothocolla fuerint & erunt recepta, prout etiam fieri non debet: Et hoc ſub pœna privationis officii eorumdem, nec non omni alia pœna quam poſſent incurrere erga dominum noſtrum cardinalem & epiſcopum contrarium faciendo.

XXXVI.

Item, ordinatur & præcipitur curatis & eccleſiarum rectoribus ſub pœnis in aliis conſtitutionibus ſuper hoc hactenus canonicè editis, ut ipſi & eorum ſinguli litteras & mandata à dicto domino cardinali epiſcopo, vel ejus vicariis aut officiali emanatas & emanandas eis directas & dirigendas ſtatim & indilatè, poſtquam eas viderint & receperint, abſque aliqua dilatione vel notificatione partibus contra quas deferuntur aliqualiter facienda executioni ſtudeant demandare, & ipſa pro executione ſigillare ſine mora, dictam executionem nulli notificare, donec & quouſque portitores per unam leucam ſe potuerint elongaſſe, ut fraudibus & machinationibus illorum contra quos fuerint exſecutæ obvietur: alioquin ſi contra præmiſſa & per malitiam aliquid fecerint, pœnam excommunicationis & arbitrariam ipſo facto incurrant.

XXXVII.

Curati, dimiſſis propriis eccleſiis, vicarii in alienis non ſint: ſed in ſuis eccleſiis perſonaliter ſub pœna privationis ſtudeant deſervire, nec ſuam parochialem eccleſiam laïcis admodiare præſumant.

XXXVIII.

Nullus mulieres concubinas in puerperio jacentes purificet, ſeu ad purificationem admittat, niſi de dicti domini cardinalis epiſcopi, ſeu officialis ejus, proceſſerit voluntate, & ſub pœna excommunicationis ferendæ & decem librarum Pariſienſium.

XXXIX.

De clericis à judicibus ſæcularibus captis.

Injungitur ſacerdotibus & maximè curam animarum habentibus, ut cum ſciverint clericos per dominos temporales captos & eorum carceribus mancipatos, dictos clericos cum eorum bonis mobilibus & informationibus, quarum vigore eos detinent captos, indilatè dominis temporalibus ſeu eorum judicibus aut officiariis ex parte domini cardinalis epiſcopi Æduenſis prædicti petant & requirant, & dictos clericos ſub

Digitized by Google

Anno 1468.

fida cuſtodia, expenſis dicti domini cardinalis epiſcopi, carceribus epiſcopalibus Æduenſibus abducant. Et ſi domini prædicti ſeu eorum officiarii aut judices dictos clericos ſic captos prædictis curatis reſtituere recuſaverint, aut plus debito diſtulerint, ceſſetur in dicta eccleſia ſeu parochia, ubi talis mancipatus fuerit, penitus à divinis, abſque alio mandato expectando. Et hoc ſub omni pœna quam incurrere poſſint, tamquam contra contemnentes ordinationes ſynodales, aſpernentes propriam profeſſionem & ſtatutum proprium.

XL.

Contra abſolutiones relaxatorias.

Item, quia nonnulli curati dum recipiunt abſolutiones relaxatorias ſeu relaxamenta uſque ad tempus, tenent, ut dicitur, partes excommunicatas per abſolutionem minus juſte & contra juris formam, ac in animarum talium defraudationem. Univerſis, & ſingulis archipreſbyteris curatis ex parte domini cardinalis epiſcopi Æduenſis diſtrictè præcipitur, ut de cetero dum tales litteras receperint, in regiſtris ſuis regiſtrent per hunc modum, videlicet: Relaxatus eſt talis, & abſolutus hinc uſque ad tale tempus & non ultra, juxta formam litterarum ſuper hoc directarum, & dicto termino elapſo excommunicatos & retruſos, ut prius, publicè denuncient abſque alio mandato ſuper hoc exſpectando: & hoc ſub pœna excommunicationis & decem librarum eleemoſynæ dicti domini cardinalis epiſcopi applicandarum.

XLI.

Item, injungitur dictis archipreſbyteris, quod curatis ſuis in primis convocationibus tenendis dicant & injungant ex parte dicti domini noſtri, quod circa regimen ipſorum & beneficiorum ac ſubditorum ſuorum taliter ſe habeant, quod de bono regimine ac vitâ laudabili & honeſtate ipſorum congaudeat idem dominus noſter cardinalis epiſcopus, & ipſi etiam debeant apud Deum & homines meritò commendari: & quod contrarium facientes puniehtur ſecundùm Deum & canonicas ſanctiones in corporibus & bonis taliter, quod cedat ceteris in exemplum.

XLII.

De aquæ benedictæ abuſu puniendo.

Cùm auctoritate juris divini & canonici & ſecundùm antiquorum patrum ſtatuta, aqua cum ſale per ſacerdotes benedicta populis ſit introducta, ut ea cuncti aſperſi ſanctificentur & purificentur: quod ab omnibus ſacerdotibus faciendum extitit, & eſt conceſſum & mandatum. Nam ſi cinis vituli aſperſus in antiquo teſtamento populum ſanctificabat atque mundabat, multò magis aqua ſale aſperſa diviniſque precibus ſacratâ ſanctificat populum atque mundat: & ſi ſale aſperſo per Helyſæum prophetam ſterilitas aquæ ſanata eſt: quantò magis divinis precibus ſacratus ſal ſterilitatem rerum auferet humanarum, & coinquinatos ſanctificat & purgat, & cetera bona multiplicat, & inſidias diaboli avertit, & à phantaſmatis verſutiis homines deffendit. Quapropter ſunt nonnulli viri eccleſiaſtici rectores eccleſiarum noſtræ diœceſis Æduenſis præmiſſa non conſiderantes, quin imò ad lucrum captandum & non ad ea quæ ſunt ſuæ ſalutis properantes, pergunt & vadunt in domibus prophanis poſt inhumationem cujuſdam cadaveris ad faciendum aquam benedictam dictæ domus, loca aſpergendo, aut eamdem domum reconciliando; officium divinum & eccleſiam contemnendo. Hunc abuſum in quibuſcumque perſonis eccleſiaſticis reprobamus, & uſum talium inhibemus, contrarium autem facientes ut tranſgreſſores canonicè puniantur, ſpecialiter & expreſsè ſtatuendo inhibentes omnibus viris eccleſiaſticis noſtræ diœceſis ad pœnam decem librarum Turonenſium eleemoſynæ noſtræ applicandarum, & in pios uſus convertendarum, & ſententiam excommunicationis, ne aliunde quam in eccleſia parochiali & locis ſacris in futurum aquam benedictam habeant conficere, benedicere, & aſpergere, niſi in die dominico ante miſſæ introitum, & dum populus ibidem congregatus ad divina audienda intereſſe contigerit: præcipientes ſtatuta & ordinationes ſupradictas per archipreſbyteros in ſuis convocationibus publicari rectoribuſque eccleſiarum archipreſbyteratus: quibus præſentium copiam ſuis ſumtibus fieri tradique ordinamus, & concedimus eiſdem, inhibentes ne ab hac civitate Æduenſi quovis modo recedant, donec præſentes conſtitutiones per nos noviter editas receperint, & ne forſan ſubditi noſtri negligentiam prætendere valeant quoad præmiſſa, in valvis eccleſiarum collegiatarum noſtræ Æduenſis diœceſis præſentium copiam affigendum juſſimus.

XLIII.

De obſervatione diei dominicæ & feſtorum.

Item, ex parte præfatorum vicariorum præfati reverendiſſimi patris injungitur, & diſtrictè præcipitur omnibus archipreſbyteris prædictis, ut ipſi in ſuis convocationibus dicant, & præcipuè injungant omnibus eorum curatis, ut ipſi ſub excommunicationis pœna & centum ſolidorum Turonenſium eleemoſynæ præfati reverendiſſimi patris applicandorum, & in pios uſus convertendorum, ſingulis diebus dominicis & feſtivis moneat omnes & ſingulos aorum parochianos, ut ipſi feſta in honorem Dei & cultus divini augmentum introducta colant, nec aliqua opera ruralia, vel alia ſervilia mecanica, ſeu actus judiciales quovis modo in dictis feſtis exercere præſumant ſub ſimili excommunicationis & centum ſolidorum pœna: & reportare habeant ſeu referre deinceps in ſynodis nomina & cognomina dictorum malefactorum, ut contra eos ſic delinquentes de remedio valeat provideri opportuno. Cùm enim dies feſtos in honorem altiſſimæ majeſtatis dedicatos nullis voluptatibus occupari debeant, decet ab omnibus actibus eſſe alienos, niſi neceſſitas vigeat & pietas ſuadeat.

XLIV.

Contra blaſphematores.

Cum ſecundùm apoſtolorum juraque & conſtitutiones reales, nullus catholicus ſine cauſa rationabili debeat vel teneatur Deum, Matrem ac ſanctos & ſanctas Dei blaſphemare, ſeu etiam de cetero, ſintque nonnulli iniquitatis filii civitatis & diœceſis Æduenſis Deum verum omnipotentem præ oculis non habentes, ſuæque ſalutis immemores, qui maligno imbuti ſpiritu & abuſu peſſimo

Digitized by Google

Anno 1467. peſſimo & temerario, Deum & ejus ſanctos ac eorum nomina inverecundè jurant & blaſphemant: de mandato domini officialis Æduenſis ſtatuitur, injungitur, & ordinatur ad honorem Dei & totius curiæ ſupernorum civium, ac etiam pro obſervatione præceptorum decalogi omnibus & ſingulis eccleſiarum parochialium civitatis & diœceſis Æduenſis curatis & rectoribus, quatinus quilibet ipſorum ſingulis diebus dominicis & feſtivis ſolemnibus poſt offertorium inhibeant auctoritate noſtra ſuis parochianis, quibus etiam inhibemus ad pœnam excommunicationis & ſexaginta ſolidorum Turonenſium eleemoſynæ domini cardinalis Æduenſis epiſcopi applicandorum, & in pios uſus convertendorum, ne de cetero nomen Domini noſtri Jesu-Christi, ejus Genitricis & ſuorum ſanctorum qualitercumque abnegent, blaſphement, aut turpiter jurent, ſicut hactenus ante conſueverunt. Et eiſdem intimantes, quod ſi poſt inhibitionem malitioſè aut contumaciter in contemtum dictæ noſtræ inhibitionis in prædictorum juramentorum abuſu perſeveraverint, contra ipſos ut de fide ſuſpectos procedetur, juſtitiâ mediante. Volumus etiam quod quilibet archipreſbyter præſentem conſtitutionem penes clericum & ſcribam cauſarum officii curiæ noſtræ capiat, & copiam ipſius curatis ſibi ſubditis publicent & intiment ſingulis diebus, &c. ac ipſius tranſgreſſatores nobis aut procuratori domini cardinalis epiſcopi ſub dicta pœna quam citius poterunt notificent & intiment.

XLV.

Abſolutio blaſphemorum epiſcopo reſervata.

Item, quia creſcente malitia, creſcere debeat & pœna, & ut ſubditi dicti reverendiſſimi patris à tali & nephando crimine arceantur, adhærendo præfatæ conſtitutioni, omnibus & ſingulis cujuſcumque ſexus exiſtant inhibemus, ne quis de cetero ſub excommunicationis pœna Deum blaſphemare ſeu denegare habeat. Abſolutionem verò tanti facinoris perpetrantium præfato reverendiſſimo patri, ſeu ab ipſo in hoc caſu ſpecialiter deputatis tantummodo reſervantes: injungentes omnibus & ſingulis archipreſbyteris, curatis, vicariis & aliis rectoribus eccleſiarum, ut dum contigerit eorum parochianos in confeſſionibus audire, ipſos ſpecialiter & expreſsè interrogent an Deum blaſphemaverint, ſeu denegaverint; & ſi per eorum confeſſiones reperierint ita eſſe, ad beneficium abſolutionis obtinendum eoſdem remittent dicto reverendiſſimo patri, ſeu ſpecialiter & expreſsè ab ipſo in civitate Æduenſi dumtaxat deputatis vel deputandis.

XLVI.

Præterea ut animarum obvietur periculis, etiam ſecundùm juris diſpoſitionem juxta capitulum *Ut animarum*, de conſtitutionibus lvi. ne forſan aliqui ex noſtris ſubditis habeant craſſam & ſupinam ignorantiam, ſuntque quandoque aliqui archipreſbyteri, curati, vicarii, ſeu ſacerdotes, quibus, ſeu ad quos cum mandata noſtra vel curiæ noſtræ Æduenſis ad eoſdem deferuntur, vel mandantur executioni demandari, dicti archipreſbyteri, curati, rectores ſeu vicarii eccleſiarum ipſarum noſtræ civitatis & diœceſis

A Æduenſis cùm eaſdem litteras receperint, & eaſdem pro libito ſuæ voluntatis quandoque executioni odio vel favore pro executis vel executioni demandatis vel non demandatis habent; non obſtante quod prædictas noſtras litteras vel dicti officialis noſtri receperint, interdicti vel excommunicationis vinculo ſint innodati. Cùm verò ad noſtrum paſtorale officium animabus noſtrorum ſubditorum ſpectet ſalubriter providere, ſuntque plures perſonæ dictæ noſtræ civitatis & diœceſis juris divini, canonici & civilis ignari, qui inter ignorantiam craſſam & ſupinam decernere neſciunt, quod tamen diffiteri vel negare juxta dictum capitulum non deberet, propter quod aliqui ex ipſis in dicta ignorantia craſſa vel ſupina interdum moriuntur & decedunt, dicta excommunicationis ſententia innodati, non credentes in eaſdem incidiſſe: & qui [illegible]alia ſcirent, animabus ipſorum providerent. Nos igitur talibus periculis obviare quantum cum Deo poſſumus, ut tenemur, cupientes volumus & ordinamus auctoritate hujus noſtræ conſtitutionis ſynodalis, ut dum & quotiens mandata noſtra vel curiæ noſtræ Æduenſis à nobis vel officiali noſtro emanata per vos ſeu alterum veſtrum præſentata fuerint, mox & incontinenti exequenda, eadem ſub excommunicationis pœna, quam canonica monitione præmiſſa in vos & veſtrum quemlibet ferimus, niſi quæ vobis præcipimus & mandamus in his ſcriptis, curaveritis adimplere eadem mandata, pro executis ſeu executioni demandatis habeatis; abſque hoc quod vobis ſeu cuiquam veſtrum licitum ſit etiam ſub pœna trium marcharum argenti eleemoſynæ noſtræ applicandarum, & in pios uſus convertendarum habere vel vobis licere dicta mandata pro executis vel executioni demandatis: ſcientes quod niſi mandata prædicta curaveritis adimplere, nos contra vos & veſtrum quemlibet inobedientem & rebellem per excommunicationis ſententiam & exactionem dictæ pœnæ & aliàs debitè contra vos & [illegible]ſtrum quemlibet procedemus, juſtitia mediante.

XLVII.

De clericis à laïcis inſtitutis.

Jam pridem in abuſum devenit, quod plures laïci, quibus diſponendi de rebus eccleſiaſticis auctoritas noſcitur interdicta, clericos in beneficiis de facto inſtituunt; licet de jure vel ratione non poſſunt. Importunitas autem talium clericorum per ambitionem eam inſtitutionem ſibi ſufficere credunt, tam ad promotionem ordinum ſacrorum, quàm fructus obtinendos: prohibemus ſub pœna excommunicationis, ne quis laïcus in quocumque beneficio ſub titulo & nomine beneficii creato, cum cura aut ſine cura, ſive capellania fuerit duplex aut ſimplex beneficium, inſtitutionem auctorizabilem de quacumque perſona uſurpare vel attentare audeat, nec ſub dicta pœna quiſquam clericus à laïco talem inſtitutionem recipiat etiam pro ordinibus aſſumendis: alioquin fiat inhabilis ad promotionem ordinum quorumcumque & aliorum beneficiorum, & ab illo ſic obtento tamquam jus non habens repelletur. Ubi tamen facultatem præſentandi habuerint dicti laïci, per hoc præ-

Digitized by Google

ſens ſtatutum in quocumque nolumus derogare, quominus præſentare poſſint nobis aut noſtris vicariis ſeu officiali, & præſentati legitimè inſtitui, ſi aliàs fuerint idonei.

Anno 1468.

A

XLVIII.

Cùm actus judiciales adeo certis finibus concludi debeant, quod nulla varietas præjudicium partibus litigantibus afferre poſſit, & reſpublica in executione juſtitiæ detrimentum patiatur: ſtatuitur & ordinatur, quod citationes, monitiones, & omnes litteræ ad judicium curiæ epiſcopalis Æduenſis convocatoriæ contineant nomina & cognomina impetrantium, & illorum adverſus quos impetrantur, ambarum partium, per deſignationem nominis & cognominis indubitanter demonſtrando.

B

XLIX.

De executione litterarum.

Item, quia ſæpè in dicta curia Æduenſi dubitatur de die dictæ executionis, nec apparet per relationem alicujus executoris, propter quod ſæpè partes principali negotio derelicto, ſuper hoc incidenti ſe inaniter gravant laboribus & expenſis. Igitur ſæpè dicta auctoritate præcipitur, & mandatur omnibus & ſingulis executoribus litterarum dictæ curiæ epiſcopalis Æduenſis, quod ad perſonam principalem, ſi apprehendere ſine difficultate poſſint; alioquin in ejus domicilio aut parochiali eccleſia hora miſſæ dum populus ibi convenit ad divina audienda, executionem mandatorum dicti reverendiſſimi patris & ſuorum officiatorum faciant, & ſi ſcribere ſciant ſuam conſcientiam ſuper hoc exonerando, quod de executione ſua debitam relationem faciant, annum, diem & locum executionis expreſsè deſignando: & hoc in ſua brevi cartula vel dorſo ipſarum litterarum hanc formam tenendo, ſi aliam pleniorem non curaverint apponere, videlicet: *Anno & die tali citavi talem in ſua perſona executionem faciendo in domo vel in eccleſia ad diem & locum retro nominatos*, ſi ibi ſint. Alioquin executor apponat vel ſub hac forma: *Anno & die tali feci in propria perſona principalis nominati aut in domo vel eccleſia quod retro mandatur, teſte ſigno meo*, &c. Alii verò qui dono ſcientiæ adeo ſunt privati, quod ſcribere dicunt ſe neſcire, præcipitur quod ſua ſignata ſeu ſigilla curiam certificent ſic & taliter, quod dubitationi vel fraudi non relinquatur locus, ſi Dei offenſam & pœnam decem librarum omnes & ſinguli ſupradicti evitare voluerint.

C

D

L.

Quamvis obligationes, contractus, confeſſiones, & res judicata ſuo non fruſtrantur effectu, niſi per longiſſimum tempus præſens effluxerit; multi tamen difficultant, ſi poſt annum vel menſem adjudicationes curiæ noſtræ, monitiones, confeſſiones, & obligationes ſeu litteræ de *Niſi*, quæ certum diem habent, ea poſſint executioni demandari. Ordinamus igitur quod cum prædictæ litteræ de *Niſi*, ſeu obligationes ſub curia noſtra receptæ, adjudicationes, monitioneſque per curiam noſtram declaratæ fuerint, infra ſex menſes à die ibi deſignato & effluxo executioni demandentur abſque difficultate quacumque. Poſt verò dictos ſex menſes non niſi habeant annexam curiæ noſtræ, quæ ſimiliter durabit per dictum ſpatium ſex menſium, nec ante dictos ſex menſes vel poſt executio præmiſſarum fiat contra jacentem in periculo mortis, &c.

E

Anno 1468.

LI.

De denuntiandis excommunicatis.

Item, rectoribus parochialium eccleſiarum civitatis & diœceſis Æduenſis prædictis injungitur, ut ipſorum quilibet, prout ad ipſos ſpectat, omnes & ſingulos interdictos, excommunicatos, aggravatos & reaggravatos ſuæ parochiæ publicè denuntient in eccleſiis ſuis diebus dominicis, & ad minus quando eis divina celebrare contigerit, & contenta litterarum ſuper hoc directarum ſtudeant obſervare, & de verbo ad verbum ſecundùm formam & tenorem earumdem exponere, ſub pœna excommunicationis & centum ſolidorum.

LII.

De pœna excommunicatorum qui divinis interſunt.

Cùm excommunicatus ſit membrum putridum, ejectum ab eccleſia, & tociens quociens ſatagit intereſſe divinò officio, præcipuè dum ſacramentum ſacræ hoſtiæ conficitur, præſumtuosè agit, contemnendo claves Eccleſiæ; juxta ſtatutum provinciale ſententiam excommunicationis incurrat, & ad pœnam centum ſolidorum Pariſienſium puniatur.

LIII.

Item, prædicti domini vicarii injungant ex parte dicti reverendiſſimi patris cardinalis epiſcopi Æduenſis dictis curatis, quibus etiam, nec non archipreſbyteris prædictis injungitur, ut ipſi ſingulis diebus dominicis & feſtivis juxta formam conſtitutionum ſynodalium & provincialium hactenus ſuper hoc editarum, generaliter denuntient excommunicatos concubinarios, uſurarios & ſortilegos manifeſtos.

LIV.

De ſigillandis inſtrumentis.

Item, omnibus & ſingulis notariis curiæ Æduenſis, in civitate & diœceſi Æduenſi conſtitutis ſub pœna privationis ſui officii, & alia quam incurrere poſſent contrarium faciendo, præcipitur & etiam injungitur, ut ipſi ad minus bis in anno omnes & ſingulos contractus, teſtamenta & inſtrumenta quæcumque ſub ſigillo dictæ curiæ ab ipſis receptos & recepta ſigillo prædicto ſigillari faciant & procurent, nec ipſos, vel ipſa partibus reddant, donec fuerint primitus ſigillata, & iſtud curatis civitatis, & diœceſis prædictis in eccleſiis ſuis intimare infra unum menſem à die hodierna computandum non obmittant.

LV.

Item, quod quando præfati notarii recipient teſtamentum aliquod ſeu ultimam voluntatem alicujus perſonæ eccleſiaſticæ vel ſæcularis, ſub ſigillo curiæ Æduenſis illud infra quadraginta dies à tempore receptionis teſtamenti poſt mortem teſtatoris groſſare, & in formam redigere, ac dicto ſigillo ſigillare ſub pœna prædicta faciant & procurent, ut perinde in papiris dictæ curiæ regiſtretur, ut citius executioni demandetur ad exonerationem animæ teſtatoris, & commodum perſonarum, eccleſiarum & locorum, quibus legata pia & alia erunt facta.

Digitized by Google

Anno 1468. Ne clerici fiant laïcorum miniſtri.

LVI.

Cùm ſecundùm jura canonica & antiquorum patrum conſtitutiones, ſacerdotibus & clericis in ſacris ordinibus conſtitutis vetitum ſit, ne clerici laïcorum fiant miniſtri, nec in rebus eorum tabelliones ſeu procuratores generales exiſtant. Et quia indignum eſt eis clericis ab eccleſia ſubveniri, per quos conſtat in eccleſia ſcandalum generari: attendentes etiam doctrinam apoſtoli dicentis, *nemo militans Deo implicet ſe ſecularibus negotiis*: & qui ſæculariter agit ab eccleſiaſtico fiat miniſterio alienus, pro eo quod officio clericali neglecto, fluctibus ſæculi ut potentibus placeat ſe injungit; omnibus viris eccleſiaſticis noſtræ Æduenſis diœceſis in ſacris ordinibus conſtitutis propterea inhibemus ſub excommunicationis pœna & viginti librarum Turonenſium eleemoſynæ prædicti reverendiſſimi patris applicandarum, ne de cetero miniſtri laïcorum fiant, nec in rebus eorum tabelliones & procuratores generales exiſtant, nec intendant quovis modo, nec aliqua officia ſæcularia exercere quomodolibet procurent.

De reſidentia.

LVII.

Quamvis jus commune neceſſitatem reſidendi imponat omnibus qui beneficia vel officia obtinent eccleſiaſtica, quibus ineſt divinum officium in celebrando ſemel in die aut pluries ibidem, ſive in hebdomada, menſe, vel anno quolibet incumbat talis celebratio, vel alia efficiendi miniſteria; prædeceſſoreſque dicti reverendiſſimi patris domini cardinalis Æduenſis epiſcopi varias ac diverſas pœnas ad hunc finem contra deficientes ſæpè promulgaverunt, aliquando ſuſpenſionem, aliquando perditionem fructuum, aliquando privationem beneficii: nihilominus tamen, devotione frigeſcente, & cura debiti officii poſtpoſita, in hac diœceſi, quaſi nullus ex præmiſſis reſtat fructus. Quapropter præſenti edicto decernimus, quaſcumque perſonas eccleſiaſticas beneficia, vel officia eccleſiaſtica obtinentes, qualiacumque ſint, vel curata, vel non curata, dignitates, perſonatus, officia, præbendæ,, capellaniæ, oratoria, vel alia quælibet, ſub nomine & titulo beneficii creata: quibus ex fundatione, ſtatuto, vel conſuetudine, aut aliàs debetur reſidentia perſonalis ratione & ex cauſa ibi celebrandi, ſeu aliàs divinum officium exercendi inibi, ut perſonaliter reſideant & divinum officium quod incumbit exerceant devotè, prout fundatio, ſtatutum, conſuetudo, vel alia ordinatio exigit. Quod ſi in animarum ſuarum periculum infra feſtum Aſſumtionis Beatæ MARIÆ Virginis proximè futurum divinum cultum prætermittentes reſidere perſonaliter ex debitoque officium quod incumbit exercere non curaverint, extunc in antea eo ipſo ſint privati auctoritate præſentis conſtitutionis ſynodalis, dicto termino adveniente, pœnam trium marcharum argenti, & excommunicationis nihilominus incurſuri, & reſtitutionem omnium fructuum à tempore quo reſidentiam hactenus obmiſerint, non obſtante quacumque pluralitate aliorum beneficiorum vel alia excuſatione minus juſta, niſi diſpenſationem vel aliam rationabilem cauſam ex

Anno 1468

A evidenti neceſſitate vel utilitate beneficii, vel prærogativa perſonæ per nos vel per ſuperiores noſtros conceſſas ſufficienter oſtenderint infra dictum tempus.

De peregrinis ad divina non admittendis.

LVIII.

Plerumque ad civitatem & diœceſim Æduenſem aliunde veniunt peregrini & advenæ, quorum origo, mores, qualitas, profeſſio penitus ignorantur: ſe gerentes in habitu vel officio pro clericis & ſacerdotibus ritè ordinatis, ſe divinis officiis temerariè miſcendo, licet aliquando non ſint in tali ordine, aut aliàs apoſtatæ ſint, vel tales quibus celebrationem divinorum B officiorum attentare interdictum eſt, ut de eorum ignorantia & delictis taceamus: eorum animabus providere volentes, periculiſque aliorum obviare, interdicendo diſtrictè prohibemus omnibus & ſingulis ſacerdotibus, diaconibus, ſubdiaconibus, clericis quibuſcumque & perſonis aliis quæcumque ſint, ne quis in civitate vel diœceſi Æduenſi, ſeu loco, vel parte earumdem ſe immiſcere audeat in publico celebrationi divinorum officiorum, nec populo eccleſiaſtica præſumat miniſtrare ſacramenta, ſub pœna excommunicationis, quam incurrat ipſo facto, auctoritate reverendiſſimi patris ac domini noſtri domini C cardinalis Æduenſis epiſcopi, & trium marcharum argenti, vel incarcerationis per annum, ut luant in corpore qui non habent in ære. Curati autem & alii quibus pertinet, prædictos recipientes non approbatos, per dictum dominum cardinalem Æduenſem epiſcopum ſeu ejus officialem pœnam ſuſpenſionis ab officio & beneficio per annum ſimiliter incurrent: prædicta autem inhibitio, interdictum, pœna hujus ſtatuti locum habent in eis qui approbati non fuerint per dictum dominum cardinalem epiſcopum vel ejus officialem.

Banna matrimonii quando publicanda.

LIX.

D Plurimæ ſubjectorum ſollicitudines nobis expoſitæ, & eorum interpellationes pro indemnitate rerum & quiete reipublicæ legem communem deſiderant, quæ ſufficiat non habentibus privatum remedium, ſi contingat denuntiationes & banna matrimoniorum quarumcumque perſonarum publicari, & publicè nuntiari in eccleſiis, ut moris eſt, ne quis curatus, rector, vel vicarius eccleſiarum parochialium noſtræ diœceſis Æduenſis ambigat deinceps quibus diebus celebrare debeat dicta banna, ſtatuimus & ordinamus quod omnibus & ſingulis diebus dominicis dumtaxat, & non aliis diebus dicta banna & denunciationes matrimoniorum in eccleſiis denun- E ciari & publicari poſſint & valeant, dum populus affluerit in divinis officiis horis conſuetis, inhibentes dictis curatis & rectoribus ſub pœna excommunicationis & alia pœna graviori, ſi contrarium fecerint, ne alio tempore vel aliis diebus dictas publicationes vel denunciationes attentare audeant vel præſumant.

Conſtitutio de matrimonio revocata.

LX.

JOHANNES ROLIN permiſſione divina cardinalis epiſcopus Æduenſis omnibus nobis ſubditis ſalutem. Cùm conſtitutiones & ſtatuta in abuſum cedunt ſubditorum, meritò ſint revo-

Anno 1468.

canda, & in melius reformanda: conſtitutionem ſynodalem ab officiariis noſtris nuper editam quæ ſic incipit: *Quia plerique trepidant*, &c. per quam in minori ætate duodecim annorum conſtitutos & per decem annos in diœceſi Æduenſi reſidentes, ac in eadem diœceſi natos, licet eorum parentes aliundè venerint, abſque noſtro aut curiæ noſtræ mandato matrimonialiter contrahere, aliaque ſacramenta eccleſiaſtica ſuſcipere poſſe, & ad illa recipi debere in civitate & diœceſi noſtris prædictis dicitur. Cujus quidem conſtitutionis prætextu, curati ſeu vicarii & alii rectores parochialium eccleſiarum civitatis & diœceſis noſtrarum prædictarum eadem conſtitutione abutendo, & illam conſtitutionem contra intentionem conſtitutionis & conſtituentis extendendo, & interpretando, indifferenter omnibus perſonis petentibus præfata, tam matrimonium quam alia ſacramenta eccleſiaſtica conferunt. Quibus abuſibus obviare cupientes & prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus antiquis inhærere volentes, dictam conſtitutionem per præſentes revocandam duximus & revocamus & præfatas antiquas ſynodales conſtitutiones ſuper hiis à prædeceſſoribus noſtris factas & approbatas obſervari volumus.

LXI.

De feſtorum obſervatione.

Johannes Rolin permiſſione divinâ cardinalis epiſcopus Æduenſis archidiaconis, archipreſbyteris, curatis, & eccleſiarum rectoribus, & omnibus noſtris ſubditis ſalutem. Sicut pia mater pro filiorum ſalute ſemper anxia eſt, nec umquam quieſcit, donec, ſi qua diſſenſio inter ipſos ſit, ſopita fuerit: ſic & nos qui immeritò præſidentiam obtinemus in eccleſia Æduenſi, omni ſtudio deſideramus & optamus ſubditos noſtros in unione pacis regere, & piam matrem eccleſiam revereri, præcepta ipſius ad unguem obſervare, & diſſenſionibus ipſarum obviare, à paucis diebus citra nonnullæ altercationes inter ſubditos noſtros exortæ ſunt ſuper colendis feſtivitatibus ſanctorum, quibus differentiis obviare volentes, quantum cum Deo poſſumus, ad perpetuam rei memoriam ſtatutis ſynodalibus noſtris adhærendo, ordinamus & præcipimus omnibus ſubditis noſtris, ſub excommunicationis & omni alia pœna in antiquis ordinationibus prædeceſſorum noſtrorum taxata, feſta ſequentia obſervare, & ab omni opere ſervili abſtinendo, videlicet feſtum Nativitatis Domini, Stephani prothomartyris, Johannis Evangeliſtæ, Circumciſionis Domini, Epiphaniæ Domini, Anthonii confeſſoris, Vincentii martyris, Converſionis S. Pauli apoſtoli, Purificationis Beatæ Mariæ, Cathedræ S. Petri, Mathiæ apoſtoli, Annunciationis Dominicæ, Reſurrectionis Domini cum diebus Lunæ, & Martis ſequentibus, Georgii martyris, Marci Evangeliſtæ, apoſtolorum Philippi & Jacobi, Johannis Evangeliſtæ ante portam lanam, Aſcenſionis Domini, Penthecoſtes cum duobus diebus ſequentibus, beatæ Trinitatis, & ſanctæ Euchariſtiæ, Barnabæ apoſtoli, Johannis Baptiſtæ, apoſtolorum Petri & Pauli, B. M. Magdalenæ, Jacobi apoſtoli, Nazarii & Celſi, Petri ad vincula, Laurentii martyris, Aſſumptionis B. Mariæ Virginis, S. Simphoriani in civitate & ſuburbiis Æduenſibus, Bartholomæi apoſtoli, Decollationis S. Johannis-Baptiſtæ, Beati Lazari in civitate & ſuburbiis Æduenſibus, Nativitatis matris Domini noſtri, Exaltationis S. Crucis, Matthæi apoſtoli, Andochii in civitate & ſuburbiis, Michaëlis archangeli, Leodegarii in civitate & ſuburbiis, Dionyſii martyris, Lucæ Evangeliſtæ, Simonis & Judæ, omnium ſanctorum, S. Martini epiſcopi & confeſſoris, Andrææ apoſtoli, Conceptionis noſtræ Dominæ, Thomæ apoſtoli, Patronorum eccleſiarum & illorum ſub quorum vocabulis dotatæ ſunt: non intelligentes quin alia feſta ſecundùm devotionem fidelium obſervari poſſint, ſed non præcipientur obſervari ſub pœnis à jure ordinatis, niſi more ſolito. Et ne hoc ſalubre ſtatutum ſeu conſtitutio ſynodalis conniventibus oculis ſub diſſimulatione tranſeat; injungimus omnibus archipreſbyteris & eccleſiarum rectoribus noſtræ civitatis & diœceſis, ſub pœnis quinquaginta ſolidorum Turonenſium, ut infra duos menſes proximos quilibet in ſua parochiali eccleſia hanc conſtitutionem de verbo ad verbum ſcriptam habeat authenticè in pergameno in tabula lignea, ut ponant ſuper altare, aut in loco eminenti, ut videntes videant, & de prædictis ignorantiam non habeant.

LXII.

Statutorum publicatio.

Noverint univerſi quod anno Domini M. CCCC. LXVIII. die verò Martis poſt octavas ſolemnitatis feſti omnium ſanctorum, quæ fuit quindecima menſis novembris, in ſynodo hyemali tenta in capella palatii epiſcopalis Æduenſis per reverendum in Chriſto patrem dominum Anthonium Buiſſonis ſacræ theologiæ profeſſorem, epiſcopum Bethleemitanenſem & priorem Anziaci & S. Rachonis Æduenſis, & per egregios & circumſpectos viros dominos Anthonium *Juſz* utriuſque juris famoſum doctorem decanum Æduenſem, & magiſtrum Guillelmum Mace abbatem ſæcularem Cerviduni canonicum Æduenſem & Autiſſioderenſem, vicarios generales in ſpiritualibus & temporalibus reverendiſſimi in Chriſto patris ac domini domini Johannis Rolin permiſſione divinâ tit. ſancti Stephani in Cœlio-monte ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ preſbyteri cardinalis epiſcopi Æduenſis, in præſentia archipreſbyterorum civitatis & diœceſis Æduenſis, ſeu eorum vices gerentium in eadem ſynodo congregatorum ac plurium aliarum perſonarum eccleſiaſticarum & ſæcularium inibi exiſtentium lectæ & publicatæ fuerunt publicè, notoriè, alta & intelligibili voce per alterum notariorum infra ſcriptorum, omnibus ſcire & videre ſcientibus & volentibus præſentes conſtitutiones ſynodales ſuperius deſcriptæ & inſertæ; nemine ad hoc diſcrepante; quibus conſtitutionibus ſynodalibus lectis & publicatis, ut ſupra, nobilis & providus vir Magiſter Guillelmus Lombardi in utroque jure licentiatus procuratorque generalis, & nomine procuratorio dicti reverendiſſimi patris, promotorque cauſarum officii curiæ ſedis epiſcopalis Æduenſis, petiit & requiſivit nobis notariis ſubſcriptis inſtrumentum ſeu inſ-

Digitized by Google

Anno 1468. trumenta publicum ſeu publica ſibi fieri, tradi, & deliberari: quod ſeu quæ eidem conceſſimus. Acta fuerunt hæc anno, die & loco prædictis, præſentibus venerabilibus & diſcretis magiſtris Hugone Majoris in ſacra pagina profeſſore, Philippo *de Lendes*, Johanne Thorini, Guillelmo Boucheri, Guillelmo Groneti, Hugone de Salinis, canonicis Æduenſibus viriſque providis & diſcretis, magiſtro Benedicto Miloti, Johanne Viturelli, Philippo Grignardi, Petro de Pilis juris peritus, nec non nobilibus & diſcretis viris Johanne Majoris, magiſtro Petro Pitoiſi, dominis Petro Moriſoti, Bartholomeo de Vevra preſbyteris, & pluribus aliis in multitudine copioſa ad præmiſſa vocatis & rogatis.

HARDUINI
ANDEGAVENSIS EPISCOPI
STATUTA SYNODALIA
Ad reſtaurandam in ſua diœceſi morum diſciplinam.

Ex MS. codice S. Sergii Andegavenſis.

PRÆFATIO.

Anno 1423. HARDUINUS permiſſione divinâ Andegavenſis epiſcopus, univerſis & ſingulis abbatibus, conventibus, capitulis, prioribus, eccleſiarum parochialium rectoribus, curatis & non curatis, clericis, ac ceteris perſonis eccleſiaſticis, nec non ſæcularibus per civitatem & diœceſim Andegavenſem conſtitutis, cujuſcumque gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant, nobis ſubditis ſalutem in Domino ſempiternam, ac morum & vitæ in melius reformationem.

Cura paſtoralis officii & ſuſcepti regiminis nos inſtanti pulſat aculeo, tantò velociùs ad ſubjectorum noſtrorum culpas & morum correctionem aſſurgere, quantò eas damnabiliùs deſeremus incorrectas. Sanè, quod dolentes referimus, adeò evidenti demonſtratur experientia, quod ſub quavis diſſimulationis nebula præteriri nequit: quando hoc à jam multis decurſis temporibus in omni ſtatu adeò peccati labes inolevit, & vitium pullulavit, quòd fides, timor Dei, eccleſiæ & ſanctorum reverentia, religio, caritas, amor proximi, veritas, & omnis virtus undique exſulat & fugatur. Nam de pluribus & quaſi omnibus pauci inveniuntur, qui Domini eccleſiam & ſanctos revereantur, mandata legis obſervent, & proximum diligant, ac non perjuriis, ac blaſphemiis, ſortilegiis, feſtivitatum Dei & ſanctorum violationibus, ſuperbiæ, avaritiæ, laſciviæ, ebrietati, carnalitati, & immunditiæ, atque diſſolutionibus inſerviant. Nam licet veritate præcipiente, ſermo noſter eſſe debeat, eſt, eſt; non, non: legis quoque præcepto nomen Dei accipi non debeat in vanum: nunc tamen nomen Dei & ſanctorum quaſi ab omnibus quotidie, jugiter, palamque, ac publicè, in vanum & abſque cauſa aſſumitur, denegatur & abnegatur, tamque horribiliter & aſſuetè blaſphematur quòd ſic fieri apud infideles & paganos in diis ſuis abominabile judicaretur & prophanum. Honorabilior quoque & perfectior cenſetur, qui frequentiùs ad denegandum nomenque Dei abnegandum, ac ipſum & ſanctos blaſphemandum adaptatur. Ceſſat etiam ſanctæ eccleſiæ reverentia, & in ea & ad eam debitæ venerationis ordo. Nam non eſt in ea ſacerdotis & ſæcularis, maris vel fœminæ diſtinctio. Omnes enim æquanimiter univerſis ſanctæ Dei eccleſiæ locis, & tam in choro quàm in ſancta ſanctorum Dei indiſcretè abutuntur. Et quid nefandius eſt? licet eccleſiam ipſam, quæ, Veritate teſte, domus eſt orationis, deceat ſanctitudo; ut cujus in pace factus eſt locus, cultus ſit cum debita veneratione pacificus, debeatque in ipſis eccleſiis humilis eſſe ingreſſus & quieta converſatio, Deo grata, aſpicientibus placida, quæ conſiderantes non ſolùm inſtruat, ſed etiam reficiat. Nihilominus non ſic his agitur temporibus. Sanè ut plurimum eccleſiaſtici & ſæculares ipſam vitiorum & negotiorum faciunt ſpeluncam. Sunt etiam plerique eccleſiaſtici, qui aliis de choro officiantibus, in navi & in aliis eccleſiæ partibus, etiam laïcorum cœtui ſe commiſcendo, potius deambulationibus, fabulis, turpiloquiis, cachinnis & riſibus, ut de aliis taceamus, vacant quaſi ſervitio. Et ſi eos in choro ſub obtentu percipiendæ diſtributionis intereſſe contigerit, aut inter pſallentes obmuteſcunt, aut ſimilibus & præfatis vacant diſſolutionibus: officianteſque perturbant, ac multiplicatis introitibus & exitibus horam expendunt: horis nihilominus ſtipendium percipientes, ſic & talibus in ea converſantur, quòd non ſolùm illi; ſed etiam quàm plurimi inſontes, alii facti ſunt in deriſum, oblocutio & abjectio plebis, & per totum ejuſdem eccleſiæ ſtatum maximum ortum eſt ſcandalum. Laïci autem dum ad eccleſias accedunt, potiùs cauſa ſuæ oſtentationis ac quietionis, pro ſuis ſæcularibus negotiis ſe illuc advenisse operis evidentia oſtendunt; cum in eis cauſarum ſuarum ſæcularium conſultationibus, vaniloquiorum, turpiloquiorum, fabularum enarrationibus, deambulationibus, riſibus, tumultibus, mercimoniis, & aliis in ea illicitis, Dei & divini ſervitii ſanctorumque pignorum abjecta reverentia, vacent, & non orationibus. Præterea legis ſpreto mandato, quo ſabbata ſanctificare præcipitur;

Digitized by Google

diebus dominicis & aliis ſolemnitatibus magnis; quibus ad eccleſiam orationis cauſa univerſi fideles convenire, orationique & aliis piis operibus vacare tenentur; nonnulli mercimoniis de rebus profanis, ceteri ebrietatibus, laſcivis ludis, immunditiis, & inhoneſtis cantilenis, ſaltationibus, non ſolùm in carreriis, & locis publicis ac privatis; ſed etiam plerumque in ipſis eccleſiis & ipſarum cimiteriis, atque aliis diverſis vitiis dies ſolemnes, hujuſmodi ſacrificium diabolo & non Deo rependentes, expendere non verentur. Et licet alearum & taxillorum ludus, (per quem quidem nec ludentes nec ludum . . . . punctorum aut ſortium ſuas ſubſtantias die nocteque in auro & argento & apparatu ludendo perdiderunt, in Deum & ſanctos blaſphemare oriuntur,) taliter non ſolùm lege divinâ, ſed etiam humana ſit prohibitus; quòd nulli liceat in privatis vel prædictis domibus ſeu locis, nec in commune, nec in propriè ludum hujuſmodi exercere: & ſi quando factum fuerit; nulla ſequitur perditi condemnatio, ſed ſolutum jam reddatur, & competentibus actionibus repetatur ab his qui dederint & eorum heredibus: aut iis negligentibus repetat fiſcus, domibuſque in quibus talia fiunt publicatis. Nihilominus quia plurimi ſubditi noſtri tam ſæculares quàm eccleſiaſtici, animas, tempus, & immenſas facultates ſuas & alienas in ludo hujuſmodi expenderunt, & quotidie expendunt; unde factum eſt quòd nonnulli de divitibus pauperes & exſules, & eorum heredes; & alii aliorum ſubſtantiis indebitè & contra rationem ac legis prohibitionem ditati ſunt. Plerique autem ad ludendum taliter aſſuefacti ſunt, qui propter ludum ipſum vigiliis & lucubrationibus corpus exinaniunt, nocteſque & dies conſumunt inſomnes, luduſque ipſe eiſdem & Deus eſt, & totum opus. Ceterique ex locatione domorum ad ludos hujuſmodi exercendos abſque alio opere victum quærere ſolent & veſtitum: unde blaſphemiæ, perjuria, homicidia, & plerumque latrocinia, otioſitates, & tanta vitia pullularent, quòd ea enarrare horribile foret & nefandum. Inſuper tanta in omnibus tam eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus in veſtibus & ornamentis viget exceſſus, deformitas, & diſſolutio; quòd in plebibus potius monſtrorum, belluarum aut fœtidorum animalium, quàm hominum formæ apparent, & oſtenduntur: foriſque vacantibus non contenti panni ſciſſorum & aliorum operariorum mechanichorum in hoc diaboli ejus doctoris utique membrorum & monſtrorum, operis & artificio novas ſibi aſſumere formas non abſque Dei ira & indignatione deproperant & conantur: unde factum eſt quod nobilis & plebeii diſtinctio nulla eſt, ut pro talibus quærendis ornamentis & veſtimentis impia lucra quæruntur, furta, & quàm plurima alia illicita committuntur ſcandala . . . . & finaliter quàm plures ad vilem mendicitatis terminum perducuntur. Quid plura? adeo carnis vitium inolevit, & ideo factum eſt, quod peccatum quaſi non reputatur: quia quod ſcorta tam inter eccleſiaſticos quàm ſæculares honeſtos & conjugatos in villis,

A vicis publicis, & honeſtis locis communiter & publicè permixtum commorantur; & impudicitias quoque ſuas palam exercere non verentur, & plures tam eccleſiaſtici quam ſæculares ſinguli ſingulas in ſuas forcarias in domibus propriis, & aliis publicis & honeſtis locis incameratas tenere & habere non pertimeſcunt: unde factum eſt quod lex & Dei præceptum in hoc prophanantur, ultra quod fama periclitationem, animæque & bonorum amiſſionem eccleſiaſtici & alia committant, & in inhoneſtarum hujuſmodi mulierum ſuſtentationem ſtipendia eccleſiaſtica & Chriſti patrimonium & B pauperum expendere non verentur. Sæculares autem à matrimonio & legitimæ prolis ſuſceptione retrahuntur, pudicæque perſonæ, mares & fœminæ, conjugatæ, virgines, & viduæ talium exemplo ad fornicationem & temporalem vitam inducantur. Præterea quilibet quanta erga principes & eorum ſtatum à minimo uſque ad maximum abſque profeſſionis ætatis, & ſexus differentia, contra id quod ſcribitur, qui non obedierit principi, morte moriatur, vigeat inobedientia: qualiterque in caritate quæ proximo debetur, juxta id quod ſcribitur, diliges proximum ſicut te ipſum, legis divinæ parvipenduntur præcepta, in hoc C luce clarius oſtenditur, quod quilibet abſque miſericordia uſuras erga proximum exercere non formidet, & in hoc etiam quod quilibet temporariæ utilitati quàm conſcientiæ, pro numi non ſolùm per exceſſum, ſed nonnumquam ultra modum juſti pretii & commune pretium, per ſtatuta ſeniorum & principum quibus talia & reipublicæ regimen expetunt, taxatum & appoſitum abſque menſura vel regula res & merces ſuas communiter & publicè vendit, & diſtrahit lucrum, quod jure vel injuria, quod per fas ſeu nefas, contractu vel uſura à proximo extorquere & habere valet & poteſt, flocci exiſtimans, cum non dimittitur peccatum, niſi D reſtituant ablatum. Ob quæ præmiſſa utique notoria atque manifeſta, aliaque innumerabilia, quæ hodie committuntur peccata, cum guerrarum peſtilentiæ, fames & mortalitas diu in antea in regno viguiſſet, & adhuc in futuro vigere juſto Dei judicio viſibiliter credatur, itaque Dei in nos provocatur, nihilque ad quod miſerabilis & totalis regni ac noſtri caſus ac ſubverſio expectatur, niſi celeri pœnitentia & morum commutatione ac vitæ in melius reformatione, miſericordiam Altiſſimi impetrare valeamus. Et quia licet dominicis diebus tam monitionibus, quàm prædicationibus publicis, ex parte noſtri factis, & E ſubditi ipſi de ſe corrigendo & emendando in præmiſſis debitè & caritativè præmoniti fuerint, & nihilominus de eiſdem ſe corrigere & emendare nullatenus curarunt: quin immò in ſua perſeverantes obſtinaci malitia, de malis ad pejora obſtinatè pertranſierunt; juſtum reputavimus & reputamus, quod & æquum, ut quos miſericordia Dei à malo non revocat, illos ſaltem cohibeat ſeveritas eccleſiaſticæ diſciplinæ. Hinc eſt quod nos præmiſſorum conſideratione debitum officii nobis commiſſi exſequentes, vitia extirpare, virtuteſque inſerere, ac ſaluti & periculis

Digitized by Google

Anno 1423.

animarum ſubditorum noſtrorum & noſtræ providere cupientes, ne ſanguis eorum de manibus noſtris in diſtricti judicis examine requiratur: plurimorum ſcientificorum, proborum, & honeſtorum virorum ducti conſilio, prohibitiones, monitiones, ordinationes, & ſtatuta, quæ ſequuntur, fecimus, conſtituimus, & ordinamus, & abſque jam aliàs tam à jure quàm ab homine ſtatutorum derogatione & immutatione fecimus, & conſtituimus, & ordinamus, quantum poſſumus, & debemus.

STATUTA.

I.

Contra juramenta.

PRohibemus, inquam, ſub pœnis juris & aliis tam à jure quàm ab homine aliàs ſtatutis & ordinatis, atque excommunicationis, unius libræ ceræ pro prima vice, ac pro ſecunda xx. ſolidorum, eccleſiæ fabricæ, cujus parochus tranſgreſſor extiterit, applicandorum; & pro tertia vice ſub pœna LX. ſolidorum eccleſiæ fabricæ prædictis atque burſæ pauperum ejuſdem parochiæ, pro ipſorum alimonia convertendorum, ne quis nomen Dei temerariè, aut caput, aut ſanguinem, plagas, pedes, manus, oculos, jurare, ac alia Deo & ſanctis ejus non competentia attribuere præſumat..

II.

& blaſphemias.

Statuimus etiam quod quicumque Deum & Dominum noſtrum JESUM-CHRISTUM, ſanctam quoque glorioſiſſimam ejuſdem Domini noſtri JESU-CHRISTI matrem ſemper Virginem, atque Dei ſanctos abnegare, aut quovis modo blaſphemare præſumſerit, pro prima vice in ſumma LX. ſolidorum, ut præmiſſum eſt, applicanda multabitur: & ſi par non ſit ſolvendo, in priſionem per ſex vel octo dies arbitrio judicum detrudatur, & ibidem in pane & aqua deflebit reatum. Pro ſecunda vice pœna arbitraria, ac poſt amplianda punietur. Et pro tertia, ſi laïcus ſit, inſtalabitur, ſi clericus, juxta ſui judicis arbitrium ab officio & beneficio deponetur, & aliis pœnis juxta canonicas ſanctiones punietur.

III.

Prohibemus inſuper, ne quis pro quavis occaſione nomen diaboli, humani generis hoſtis antiqui, in verbis ſuis nominare, ſeu quovis modo inſerere ſub pœna excommunicationis & ſummæ xx. ſolidorum, ut præmittitur applicandorum, præſumat.

IV.

Prohibemus ſortilegia, ſive invocationes, divinationes ſeu voſta facere, ac hujuſmodi credere vel uti ſub pœnis juris, ſive quoque excommunicationis, atque carceris ad arbitrium judicis præſumat.

V.

Monemus etiam omnes utriuſque ſexus in annis diſcretionis conſtitutis, canonicè præcisè in & ſub pœnis juris & ſententiæ excommunicationis, ut ipſi dies dominicos atque feſta, per ſanctam matrem eccleſiam feſtivari præcepta, cum debita veneratione & eccleſiæ frequenta- A tione, abſque violatione cuſtodiant.

VI.

Nundinæ diebus dominicis non celebrandæ.

Prohibemus præterea eiſdem in & ſub eiſdem pœnis, nec non ſub pœna amiſſionis rerum & mercium, in quibus eiſdem tranſgredi contigerit, ne quis in diebus dominicis glorioſæque Virginis MARIÆ, apoſtolorum, aliiſque ſolemnibus feſtis à clero & populo celebrari conſuetis, nundinas facere ſeu adire, carnes & alias merces, demtis pane & vino, vendere ſeu venditioni exponere præſumat, volatilibus pro forenſibus ſolùm exceptis, quæ tamen volatilia B nec publicè, ſed clauſis feneſtris, eiſdem tranſeuntibus & peregrinis, & non aliis, diebus his vendi poterunt & diſtrahi. Non intendimus autem quòd piſtores forenſes dictis diebus panem ad venditionem extra domos ſuas ducere poſſint; quin immò eiſdem ſub ſimilibus pœnis prohibemus.

VII.

Nec choreæ permittendæ, nec ludi.

Prohibemus etiam in & ſub pœnis juris & ſententia excommunicationis, ne quis cujuſcumque ſexus ſeu conditionis fuerit, diebus prædictis dominicis & feſtis choreas & capellos, C cantilenaſque publicas cantare, ludos illicitos & otioſos, ac alias diſſolutiones facere & exercere præſumat. Monemus eoſdem pariter & volumus, ut diebus hujuſmodi, ſicuti tenentur & lege præceptum eſt, eccleſias frequentare, orationi & aliis piis operibus vacare ſtudeant.

VIII.

De reverentia in templis.

Prohibemus etiam ſub pœnis juris & peccati mortalis, & aliis ab homine inſtitutis, ac ſententia excommunicationis, ne quis in eccleſiis in quibus ſacra ſolemnia in tantis præcordiis celebrare, & devoti inſiſtere orationi, votaque cum pace & quiete celebrare debent, contra ſeditionem excitare, conclamationem movere, D impetumve committere, univerſitatum quarumlibet conſilia, conciones, & publica parlamentà, ac ambulationes multiplicatas, multò minus fœda, vana & profana colloquia ac confabulationes quaſlibet, & alia quæcumque quæ divinum poſſunt turbare officium, aut oculos divinæ majeſtatis offendere, ne inde detur peccandi occaſio, ubi poſtulanda eſt peccatorum venia, facere ac exercere præſumat.

IX.

Acceſſus ad altare laïcis & maximè feminis prohibitus.

Prohibemus inſuper in & ſub eiſdem pœnis, univerſis & ſingulis, potiſſimè laïcis, maribus & feminis, ne dum divina in eiſdem eccleſiis E celebrantur officia, intra cancellum eccleſiæ reſidere, ſedere, ſeu ſe diu tenere, ac etiam dum miſſæ celebrantur, ad altare in quo miſſa celebrabitur, ſe jungere ſeu ad latus, aut in ſuperiori ejuſdem ſe tenere, & inter pſallentes & ipſum altare ſe ponere præſumat: ſed cum debita veneratione atque humiliter locis aliis eccleſiæ, ſecundùm juris formam, contentetur. Et ne intacta illa pertranſeat, quæ apud multos invaluit diabolica illuſio, qua contendunt in eccleſia, quis primo pacem accipiet, quiſve aliorum locum obtinebit: non attendentes quod humilis Deus, apud quem non eſt perſonarum acceptio, humiles exaltat; & quod Publicanus

Digitized by Google

Anno 1413

ſtans à longis deſcendit juſtificatus in domum; & Phariſæus propè ſtans, ſepultus eſt in infernum. Per quam pro pace ſeditio, pro humilitate ſuperbia generari ſolet: & talia agentes, cum ſacrificio intendere deberent, non Deo ſed diabolo, ceremoniis putà, tumultibus, rixis, ſcandalis in eccleſia & extra vacant & inſerviunt.

X.

Pax oblata non reſpuenda.

Prohibemus ſub pœna ſententiæ excommunicationis, & unius libræ ceræ, eccleſiæ in qua talia fient applicandæ, ne quis pacem ſibi oblatam reſpuat, ac alteri remittat; ſeu * ſedere in eccleſia ſibi appropinquare præſumat.

*f. ſedendo.

XI.

De reſidentia.

Monemus & canonicè & præciſè, in & ſub pœnis ſuſpenſionis ab officio & beneficio, atque ſententiæ excommunicationis omnes & quaſcumque perſonas eccleſiaſticas, maximè diſcretionem habentes, nobis ſubjectas, religioſas & ſæculares, & cujuſcumque ordinis & conditionis exiſtant, quatenus ipſis ſtatim noſtra monitione ad eorum notitiam deducta, debitam & illam faciant in horis, miſſis, & choro eccleſiarum, in quibus intitulati ſunt, orando & deſerviendo reſidentiam, ad quam per ſtatuta laudabilia, obſervantias, laudabiles conſuetudines eccleſiarum hujuſmodi reſpectivè ad curam beneficiorum & ſervitiorum ſuorum tenentur, & ſunt adſtricti, legitima cauſa ceſſante, à deambulationibus, vagationibus quoque, & fabulis, turpiloquiis, cachinnationibus, rixis, tumultibus prætactis & illicitis ceſſent & abſtineant, ceſſetque & abſtineat quilibet reſpectivè. Et quia quamplures perſonas regulares, & alias, licet in eis ſimplicitatis & humilitatis præluceſcere debeat exemplum, in ſtatutum hujuſmodi deformitate, pompoſitate, & exceſſu multò plus ſæcularibus excedere; & in ſibi congruentibus habitibus apoſtatare; multoſque earumdem tabernarum, ſtufarum, publicorum locorum, & ludorum inhoneſtorum frequentationes exercere cognovimus: idcirco gravitas exceſſus gravitate pœnæ puniatur; cùm ad augmentum delicti debeat pœna augmentari.

XII.

De veſtibus clericorum & monachorum.

Prohibemus univerſis & ſingulis perſonis eccleſiaſticis, potiſſimè religioſis, & preſbyteris, nobis ſubditis, ne ipſi tunicas & veſtes ſuperfluas pretioſiores, quàm quod expediat ſuis ordinibus, ac ſtatui minimè competentes, in latere atque retro coquelucas ac retro fixas, zonas auro cum clavis clavatas, ſacculos ac burſas ad eaſdem zonas pendentes, longas & largas cornetas, capucia exceſſiva, & alios habitus incongruos, exceſſivos & deformes habere, & deferre: & religioſis potiſſime, ut frocum ac cucullam, ſeu alium habitum ſuo ordine congruum temerè dimittere, nec non preſbyteris & religioſis eiſdem, ne in publicis & inhoneſtis locis ad pilam aut alios ludos ſæculares, maximè abjectis habitibus & veſtimentis ſuperioribus, & aliàs diſſolutè ludere, tabernas frequentare, niſi peregrinando ſolum, ſub pœna carceris, ſententiæ excommunicationis quoque, habituum & ſuperfluorum ornamentorum, quoſe oſdem deſerere contigerit, privatio-

A nis præſumant, ſeu præſumat eorum alter.

Anno 1413

XIII.

Cantilenæ profanæ in eccleſiis & cimeteriis prohibitæ.

Inhibemus quoque in & ſub pœnis tam à jure quàm ab homine propter hoc conſtitutis, ſententiæ quoque excommunicationis, ne quis forum, ſeu mercimonias facere & exercere, ac operas ſuas locare, alteriuſve conducere, choreare, aut cantilenas profanas cantare in eccleſiis & eorum cimiteriis præſumat.

XIV.

Mulieres ſuſpectæ non habendæ.

Prohibemus in & ſub pœnis tam à jure quam ab homine propter hoc conſtitutis, nec non ſententiam excommunicationis, ne quis religioſus, B preſbyter, aut alius eccleſiaſticus & ſæcularis in cauda, & alia domo, mulierem ſuſpectam ſeu focariam tenere ſeu habere præſumat.

XV.

Prohibemus præterea etiam in & ſub eiſdem pœnis univerſis & ſingulis domorum & ſtuffarum rectoribus, dominis & magiſtris, ne ſcorta & mulieres proximè dictas in vicis publicis & locis ſuis honeſtis, atque ſtuffis tenere, ſeu permittere, domoſve ſeu cameras eiſdem mulieribus ſeu aliis proximis quovis quæſito colore audeant & præſumant conducere.

XVI.

Veſtes incongruæ prohibitæ.

C Prohibemus quoque in & ſub pœnis tam à jure quàm ab homine propter hoc conſtitutis, ſententia quoque excommunicationis univerſis & ſingulis nobis ſubditis, cujuſcumque gradus, ordinis, aut conditionis exiſtant, ne quis ſeu aliqua in veſtimentis caudas & cornua, coleratas reverſas manicas, quoquelucas, caputia, cornetas exceſſivas, zonaſque latas, pretioſas ad terram protendere, aut alias ſuperfluitates pretioſioreſque tunicas & veſtes ſeu foderaturas quàm quæ ſtatui ſuo congruant, habere & deferre, nec non panni ſciſſoribus & aliàs operariis talium factoribus, ne ipſa cuiquam pro D quovis pretio facere ſeu conſtituere præſumat reſpectivè.

XVII.

Ludi aleæ rum vetiti.

Prohibemus etiam univerſis & ſingulis ſubditis tam eccleſiaſticis quàm ſæcularibus, ne ipſi ad taxillos, cartas & alios ſortis ludos ludere, & mercatoribus, ne taxillos & alia hujuſmodi ludorum inſtrumenta vendere, ſeu venditioni exponere præſumant in & ſub pœnis tam à jure quàm ab homine proper hoc ſtatutis, immò ſententiæ excommunicationis, amiſſionis pecuniæ, ſeu rerum ludis hujuſmodi expoſitarum, atque taxillorum, & dictorum inſtrumentorum venditioni expoſitorum.

E

XVIII.

De tabernis.

Prohibemus quoque in & ſub dictis pœnis à jure vel ab homine conſtitutis, ac ſententiæ excommunicationis univerſis & ſingulis quarumcumque mercium venditoribus, ne ipſi merces ſuas ultra pretium legitimum, & auctoritate juſtitiæ taxatum vendere, nec non eiſdem ceteriſque aliis quibuſcumque ne uſuras exercere, tabernariis quoque ne dominicis diebus & aliis magis ſolemnibus ante horam primæ tabernas ſuas aperire, & vinum vendere; ne guloſis à miſſarum auditione, quæ his diebus jejuno ſtomacho

Nota.

Digitized by Google

Anno 1435.

macho debet audiri, retrahantur, præſumant.

XIX.

Et ut præmiſſa ad reipublicæ reſtaurationem, animarumque ſubditorum noſtrorum perfectam ſalutem, debitè cuſtodiantur; univerſis & ſingulis eccleſiarum parochialium prioribus, rectoribus, ac fabricarum earumdem procuratoribus, nec non quibuſlibet catholicis in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub ſimilibus pœnis inhibemus, ne ipſi præmiſſorum abuſores, & abutentium fautores, & celatores exiſtant: præcipientes & eorum cuilibet reſpectivè in & ſub pœnis prædictis, privatis videlicet, ut quàm primum de præmiſſis, ſeu eorum aliquo exceſſibus, ſeu exceſſu notitiam habuerint: ipſi ea vel id nobis, vel aliis noſtram juriſdictionem habentibus re-A velare eccleſiarum parochialium prioribus, & rectoribus, ac fabricarum eorumdem procuratoribus prædictis, ut ad ipſorum correctionem aſſurgere & vigilare ſtudeant, ſeu vigilet & ſtudeat eorum quilibet ſic & taliter, quod à Deo miſericordiam, & de commiſſis indulgentiam, regni quoque tranquillitatem, & pacem & vitam conſequi valeamus æternam. Amen. In quorum præmiſſorum omnium & ſingulorum fidem & teſtimonium, ſigillum noſtrum præſentibus duximus apponendum. Datum in caſtro noſtro de Chalonna, die XII. menſis Junii, anno Do-B mini M. CCCC. XXIII. ſic ſignatum per dominum.

P. Symoneau. P. Har. Froſneau.

STATUTA SYNODALIA

Bertholdi epiſcopi Argentinenſis, anno M. CCCC. XXXV. edita.

Ex MS. Bibliotheca Argentoratenſis.

Anno 1435.

BERTHOLDUS Dei gratia epiſcopus Argen-C tinenſis univerſis abbatibus, prælatis, decanis, collegiis, archipreſbyteris, plebanis & omni clero & populo civitatis & diœceſis noſtræ Argentinenſis ſalutem in domino JESU-CHRISTO. In hac ſynodo noſtra generali de capituli & prælatorum noſtrorum conſilio & aſſenſu celebrata ſub anno Domini milleſimo quadringenteſimo triceſimo quinto 14. calendas Auguſti ſtatuta prædeceſſorum noſtrorum & noſtra cum additionibus & determinationibus eorumdem in unum colligentes, eaque veſtræ caritati ſubſcripto tenore dirigentes, ſtatuimus, & auctoritate Dei omnipotentis & noſtra ordinaria mandamus ea firmiter & fideliter obſervari, inhibentes ne ali-D quibus aliis opuſculis pro ſtatutis noſtræ diœceſis vel proceſſibus generalibus utamini quoquo modo.

I.

Sacramenta ab indignis miniſtris confecta ſunt valida.

In primis ſtatuimus, ut ſi aliquis clericus vel laïcus utriuſque ſexus, cujuſcumque ſtatus vel religionis exiſtat, auſus ſit præſumtione damnabili publicè prædicare, occultè docere, & tenere, quod ſacerdos in mortali peccato exiſtens, non poſſit conficere corpus Chriſti, ſive quod ligatus ligare vel abſolvere nequeat ſuos ſubditos à peccatis, pro hæretico & incredulo habeatur. Quorum errorem hujus ſanctæ ſynodi approbatione damnamus, anathematizamus, & penitus reprobamus, cum ſacræ ſcripturæ dicat auctoritas, quod ſive bonus ſive malus ſit miniſter per utrumque Deus officium gratiæ confert. Non enim quæ ſancta ſunt coinquinari poſſunt; nec ipſa ſacramenta poteſt hominum malitia profanare; unde quantumcumque ſacerdos pollutus exiſtat, divina non poteſt polluere ſacramenta, quæ purgatoria cunctarum cogitationum exiſtunt. Licitè etiam à quocumque ſacerdote ab eccleſia tolerando divina myſteria audiantur, & alia recipiantur eccleſiaſtica ſacramenta.

II.

Anno 1435. De Euchariſtia ad infirmos deferenda.

Sanctiſſimum corpus Chriſti cujus dignæ venerationi fragilitas humana non ſufficit, cùm ad infirmos vel ad mulieres vicinas partui vel alia de cauſa extra corpus eccleſiæ deportatur, veneratione mandamus ſolita venerari, videlicet ut preſbyter indutus ſuperpellicio cum ſtola circa collum illud portet, niſi loci diſtantia & temporis qualitas ſecùs expoſcat. Clericus verò præcedat cum campanella & lumine tintinando, & obviantes donec ſacerdos tranſeat genu flectant, & dicant ad minus devotè ter orationem dominicam cum ſalutatione Virginis glorioſæ. Nos enim tam preſbytero quàm clerico deportantibus, & ſingulis verè pœnitentibus & confeſſis genu flectentibus, dummodo, ut dictum eſt, & genu flectant & ter orationem dominicam cum ſalutatione dicant, decem dies pro vice qualibet de injuncta ſibi pœnitentia auctoritate qua fungimur relaxamus, preſbyter verò qui aliter ipſum, vel occultè portare præſumſerit, præter offenſam divinam pœnam tanto exceſſui condignam, & ſalutis propriæ negligentiam poterit formidare.

III.

Miniſtrans ſacramenta verba ipſa proferat.

Damnamus quorumdam errorem conferentium eccleſiaſtica ſacramenta maximè in extrema E unctione, videlicet quod unus inungit, alter profert verba ſacramenti. Sub pœna igitur ſuſpenſionis prohibemus talia de cetero attentari; ſed in omni ſacramento unus idemque actum faciat, & verba proferat quæ deſiderant ſacramenta.

IV.

Confeſſio & communio annua.

Inſuper qui ſaltem ſemel in anno omnia ſua ſolus non confeſſus fuerit peccata proprio ſacerdoti & Euchariſtiæ receperit ſacramentum, niſi de ejus conſilio ad tempus duxerit abſtinendum, & vivens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens eccleſiaſtica careat ſepultura, juxta formam concilii generalis quam præcipimus obſervari & per plebem, nos ſingulis diebus dominicis per qua-

Digitized by Google

Anno 1435.

dragesimam ſuis populis prædicari.

V.

De confeſſoribus ſacerdotum.

Quia propter divini officii continuum exercitium ſacerdotibus continuè neceſſarium eſt pœnitentiæ ſacramentum: quia etiam propter ſuperiorum abſentiam dictis ſacerdotibus confitendi neceſſitatem contigerit imminere, nec ulla conſuetudine poteſt introduci quod quis præter ſui ſuperioris licentiam confeſſorem eligere valeat, qui eum poſſit ſolvere vel ligare. Idcircò hac noſtrâ licentiâ generali omnibus & ſingulis ſacerdotibus ſæcularibus noſtræ civitatis & diœceſis clementer indulgemus, ut quivis eorum & quotiens & quem voluerit valeat eligere confeſſorem, & unus alium abſolvere, & ſibi invicem pœnitentias injungere, caſibus epiſcopalibus dumtaxat exceptis, valeant ſalutares. Hoc autem indultum extendi volumus ad collegiatarum eccleſiarum clericos, qui circa confeſſorum electionem ſuorum decanorum debent licentiam obtinere.

VI.

Ne plures miſſas unus una die celebret.

Nonnulli preſbyteri ignari, quantit erroris exiſtat licitè tractare divina: quæ ſicut gloriam dignè, præſumta pœnam promittunt æternam, in eadem eccleſia ſeu diverſis, nulla neceſſitate urgente, ſed ad ſolum quæſtum, miſſas celebrant bis in die; quod ſub atteſtatione tremendi judicii, hac edictali conſtitutione ſingulis preſbyteris inhibemus, videlicet ne de ceteros pluſquam unam miſſam, aut in caſibus à jure permiſſis duas una die quiſquam cantare aut legere cum ſacrificii celebratione præſumat.

VII.

Quibus caſibus pluries in die celebrare liceat.

Ne autem aliquem contra hanc noſtram & juris prohibitionem caſuum prædictorum peccare contingat, caſus eoſdem ſic duximus exprimendos. Licet enim in die Nativitatis Dominicæ preſbytero tres miſſas juxta conſuetudines eccleſiæ celebrare, & alio quovis die duas, ſi funus eſt, vel ſi, una miſſa celebrata, ſuperveniat aliqua eminentis ſtatus perſona; puta princeps eccleſiaſticus vel etiam ſæcularis: hujuſmodi autem cautela ſemper adhibita, ut in communione corporis miſſæ poſt communionem vini & aquæ, perfuſio non ſumatur, quæ ſumta celebrationem aliam impediret. *Johannes.*

VIII.

Et in eccleſiis habeatur oleum infirmorum.

Ut animarum periculis occurramus, & Chriſti fidelium lege diœceſana nobis ſubditorum conſulamus ſaluti, deliberatione præhabita & cauteloſa utilitate ſubditorum penſata, ſingulis ſacerdotibus & ordinum ſuorum executionem habentibus curas & regimina eccleſiarum ſeu capellarum quibus præſunt, cum poteſtate clavium ligandi ſuos ſubditos & ſolvendi præſentis conſtitutionis auctoritate conceſſas & permiſſas eſſe volumus, & concedimus ad cautelam & ad hæc ſtatuimus firmiter percipiendo, ut in ſingulis noſtræ civitatis & diœceſis, quarum ſacerdotes populum regunt, & per exhibitionem Euchariſtiæ communicare ſubditos conſueverunt, habeatur de cetero oleum infirmorum, ne propter ejus ibidem carentiam aliquibus ultra deficiat ſacramentum. *Johannes.*

A

IX.

De feſtis.

Felicis recordationis Bonifacii papæ octavi veſtigiis inhærentes, juxta ejuſdem Bonifacii conſtitutionem ſive ſtatutum ſexti libri quod incipit *Glorioſus Deus*, ſanctæ ſynodi approbatione præcipimus, ut ſingulis annis perpetuo beatorum apoſtolorum & evangeliſtarum omnium, ſanctorum quoque Gregorii papæ, Auguſtini, & Ambroſii epiſcoporum atque Jeronymi, feſta à clero noſtræ civitatis & diœceſis cum officio de feſtis per totum duplicibus inſtituto cum veneratione ſolemni & debita peragantur, & ut tam ſalubre ſtatutum diligentius obſervetur. *Idem.*

X.

B

Ut non niſi per biennium probatis clericis cura animarum committatur.

Cùm ſit ars artium regimen animarum, curandum eſt & ſollicitè providendum, ne imperiti & inſufficientes ad regimen hujuſmodi aſſumantur. Sacræ enim ſynodi approbatione ſtatuimus, ut quicumque civitatis & diœceſis noſtræ de cetero clericus fuerit ad ordinem ſacerdotii de novo promotus, talis ut inſtruatur circa curam regiminis animarum, cum aliis clericis uno vel pluribus per exercitium ejuſdem regiminis jam perfectis per biennium commoretur in ſuſcepto ſacerdotii ordine miniſtrando, nec antea liceat curam alienæ parochiæ regere, niſi id ei ex cauſa C diſpenſativè fuerit à nobis permiſſum de gratia ſpeciali. Ceterum rectores eccleſiarum talibus ſacerdotibus contra præſens noſtrum ſtatutum vicarios concedentes & eccleſiarum ſuarum curas committentes, ſub eorumdem beneficiorum, quorum curas ſic committunt, perceptione præſentis ſtatuti auctoritate ſuſpenſos eſſe volumus ipſo facto, donec à nobis ſuper hoc reſtitutionem meruerint obtinere. *Johannes.*

XI.

Ne confeſſio fiat ſcripto aut per nuntium.

Quoniam, ut ait ſcriptura, ſecunda poſt naufragium tabula eſt culpam ſimpliciter confiteri, D evidenter apparet ſine confeſſione vocis propriæ, non dimitti peccata. Præcipit enim Dominus in evangelio mundandis peccatoribus ut oſtenderent ſe ſacerdotibus. Docens corporali præſentia confitenda fore peccata non per nuntium, nec manifeſtanda per ſcriptum. Dixit enim: *ite, monſtrate, & vos* non unus pro omnibus, non alium faciatis nuntium qui pro vobis offerat munus, id eſt confeſſionem ſive pœnitentiam peccati: ſed quæ per vos peccaſtis, per vos erubeſcatis. Idcircò præſenti edicto in perpetuum valituro diſtrictius inhibemus, ne quis civitatis & diœceſis noſtræ ſua peccata confiteri præſumat per nuntium vel ſcriptum, vel etiam abſolutionis beneficium impetrare, prout quidam clerici facere conſueverunt, dum eis miſſarum ſolemnia vel alia divina officia imminent facienda: niſi fortè id expoſcat cauſa rationabilis, quæ legitima fuerit ſecundùm canonicas ſanctiones; corporalem enim requirit præſentiam forma ſanctæ miniſtris eccleſiæ in abſolutione obſervanda.

E

XII.

Ut præbendarii divinis interſint officiis.

Pro communi bono & cultu divino augmentando, ſtatuimus ut promiſſarii ſeu præbendarii parochialium eccleſiarum ſuis plebanis ſeu viceplebanis reverentiam exhibeant, & miſſis veſ-

Digitized by Google

Anno 1435.

peris, completoriis & matutinis in feſtis quæ cum novem lectionibus peraguntur ſuperpelliciati interſint concelebrando eiſdem plebanis, cum per hoc ipſi promiſſarii ab otiis & aliis illicitis retrahantur, quod ſub pœna ab officio & ſub pœna ſolutionis denariorum pro qualibet prædictarum horarum neglectu, convertendorum ad magnas candelas ipſius ecclesiæ quæ ad elevationem incenduntur, ad quorum ſolutionem per vicarium vel officialem noſtrum ad denunciationem plebanorum compelli volumus, firmiter præcipimus obſervari. Ad quorum etiam coactionem per cenſuram eccleſiaſticam omnibus archipreſbyteris præſentibus committimus poteſtatem. Præterea ut in diebus dominicis quibus feſta & ſuperioris mandata publicantur, populus ad publicam miſſam frequentius conveniat, ſtatuimus ut promiſſarii ſuas miſſas in diebus dominicis poſt offertorium miſſæ publicè tantum dicant, ni aliud ex aliqua juſta cauſa de voluntate plebani procedat. *Johannes.*

XIII.

Matrimonia clandeſtina non celebranda.

Clandeſtina quoque matrimonia ſub pœna excommunicationis fieri prohibemus, & per plebanos prohiberi ſub eadem pœna mandamus: ſed fiant in facie eccleſiæ cum bannis & monitionibus juxta concilium generale. *Bertholdus epiſcopus.*

XIV.

De feſtis.

Piæ memoriæ quondam domini Johannis prædeceſſoris noſtri veſtigiis inhærentes, dies feſtos & maximè dominicos quibus ab omni opere ſervili abſtinendum eſt, in eâ reverentia qua jus & ſanctorum patrum decreta decernunt, fideliter præcipimus & per plebanos præcipi volumus obſervari. *Johannes.*

XV.

Ne miſſæ cantentur antequam in choro ſinitum officium.

Statuimus & ordinamus, quod nullius cujuſcumque altaris eccleſiæ majoris preſbyter præbendarius vel capellanus præſumat miſſam cum nota vel aliud divinum officium celebrare, antequam in choro prædicto, in quo divinum officium eſt ſolemniter celebrandum, à quo etiam, quo ad divinum officium aliæ civitatis & diœceſis eccleſiæ regulantur, matutinum officium ſit completum. Et quod nullus eorumdem poſtquam prima in choro prædicto fuerit inchoata, uſque ad finem miſſæ majoris & ſextæ vel nonæ quæ ipſæ miſſæ continuantur, præſumant miſſam vel aliud divinum officium celebrare, vel inceptum cum nota aliquatenus terminare. Volentes contra hoc ſtatutum facientes, poſtquam ad ipſorum notitiam pervenerit, ſententiam excommunicationis incidant ipſo facto.

XVI.

Decretum de prima miſſa celebranda.

Præterea quia frequenter inter preſbyteros noviter ordinatos, prout fama ad nos referente pervenit, quis eorum prius ad celebrationem primæ miſſæ in eccleſia noſtra admittatur, licet, & quod verendum eſt dicere, convitia oriuntur, ex quo populus ſcandalizatur; cum id ex radice avaritiæ procedere videatur. Statuimus & præſenti decreto ſub pœna excommunicationis jam latæ ſententiæ prohibemus; ne de cetero aliquis ad celebrationem primæ miſſæ qui non ſit de civitate Argentinenſi oriundus, vel qui non habuerit domicilium in ipſa, vel moram ut incola ibidem traxerit, admittatur, & ne admiſſus ſub pœna prædicta miſſam primam in eccleſia Argentinenſi celebraret quoquo modo. Verum quia avaritiæ vitium in religioſis maximè eſt ſuccidendum: idcirco huic ſtatuto adjicimus, quod de cetero nullus religioſus ſub pœna prædicta, quam admittentem & admiſſam incurrere volumus ipſo facto, ad celebrationem primæ miſſæ in eccleſia noſtra Argentinenſi nullatenus admittatur.

XVII.

Ne cincti armis incedant clerici.

Ad hæc ſtatuimus, & ſub pœna excommunicationis jam latæ ſententiæ prohibemus, ne in poſterum aliquis clericus beneficiatus vel in ſacris ordinibus conſtitutus, cujuſcumque conditionis, dignitatis, vel ſtatus exiſtat, eundo per civitatem Argentinenſem cinctus incedat deſuper more laïco, cultrum deferens in opprobrium manſuetudinis clericalis, ſed in honeſto incedat habitu, ſicut decet ordinem clericalem.

XVIII.

Ne clerici eccleſiam ſine ſuperpellicio ingrediantur.

Inhibemus præterea omnibus prælatis, canonicis, preſbyteris, præbendariis, & capellanis noſtræ majoris & aliarum collegiatarum eccleſiarum civitatis Argentinenſis, licet choris eccleſiarum non ſint adſtricti, ſub pœna excommunicationis jam latæ ſententiæ, ne de cetero ipſas eccleſias ſine religione, id eſt ſuperpellicio ingredi præſumant, donec in choris earumdem eccleſiarum divina peragantur. *Johannes.*

XIX

De ſacriſtis.

Officia ſacriſtæ ſive ad clericos, ſive ad laïcos eorum collatio vel receptio pertineat, gratis & ſine datione vel promiſſione pecuniæ vel alterius rei temporalis perſonis idoneis conferantur, quæ velint & poſſint idoneum officium hujuſmodi adimplere, & de ornamenta parochiæ conſervando præſtare idoneam cautionem. Qui etiam ſacriſtæ ab hujuſmodi officii, niſi ex cauſa rationabili & coram eccleſiaſtico judice, non valeant amoveri. Superpelliciis quoque & camiſeis albis tempore divinorum utantur; quæ ſub excommunicationis pœna præcipimus obſervari. *Fredericus epiſcopus.*

XX.

Euchariſtiam, baptiſmum, oleum ſanctum, chriſma, corporaliaque, pallas, & ornamenta eccleſiaſtica præcipimus ſub forti & tuta cuſtodia mundiſſimè obſervari: ut quanto ſpecialius hoc injungitur, tanto in hoc excedendo periculoſa negligentia ſeverius puniatur. *Idem.*

XXI.

Contra alienantes res eccleſiaſticas.

Cum ſacri canones ſtatuerunt alienationes rerum eccleſiaſticarum maximè in manibus laïcorum ſine debita juris ſolemnitate fieri non debere: & ſi ſecùs fieret, quod etiam alienatio non teneat ipſo jure, alienationes hujuſmodi nihilominus puniendo; monemus & hortamur prælatos & alienatores rerum eccleſiarum quoſcumque, ut alienata præter debitam juris ſolemnitatem, ad monaſteria & eccleſias ſuas revocent infra menſem: alioquin ſi quos tales invenire mus, ultionis cautioni ſubjacebunt.

Digitized by Google

Anno 1435.

XXII.

Contra ementes res eccleſiæ.

Præterea omnes ementes prædia vel res immobiles monaſteriorum vel eccleſiarum abſque auctoritate ſuperioris vel præter conſenſum capituli vel conventus, præter alias juris pœnas, hoc ſacro concilio excommunicationis ſententiæ innodamus, contra tales nihilominus procedi debere pro reſtitutione bonorum hujuſmodi per ſententias interdicti mandamus.

XXIII.

Contra uſuras cum Judæis contractas.

Inſuper prælatis religioſis, ne aliqua debita ſine capituli vel conventus conſenſu inter Judæos ſub uſuris recipiant, prohibemus: decernentes ad ſolutionem hujuſmodi monaſteria non teneri, immò ſponſores, obligatores, ſeu fidejuſſores ſe pro prælatis hujuſmodi inter Judæos contra prædicta obligantes, nullam habere contra monaſterium, nec contra ipſum prælatum penitus actionem, ac cautiones ſuper hac factas ſub quibuſcumque pœnis carere juribus declaramus. Inhibemus omnibus judicibus, ne ad inſtantiam Judæorum juxta hujuſmodi cautiones procedant, notariis quoque & ſigilliferis, ne hujuſmodi contractus conſcribant vel ſigillent, ſub pœna privationis officiorum ſuorum diſtrictiſſimè prohibemus.

XXIV.

Contra calices obligantes Judæis.

Item, quia ex eo quod calices inter Judæos obligantur, quædam nefandiſſima per ipſos crucis Chriſti inimicos dicuntur eſſe commiſſa in contumeliam fidei chriſtianæ, idcircò ad evitandum periculum tam damnoſum, ſub pœna excommunicationis inhibemus omnibus nobis ſubjectis, ne de cetero calices aliquos conſecratos Judæis obligare præſumant, vel obligationibus conſentiant, aut eas procurent: alioquin contra facientes excommunicationis ſententiam quam in his ſcriptis proferimus incurrere volumus ipſo facto: & nihilominus talem obligationis contractum decernimus non valere. *Fredericus ex concilio Herbipolenſi.*

XXV.

Contra ementes bona feudalia eccleſiarum.

Ementes bona feudalia quæ ad eccleſias ſeu perſonas eccleſiaſticas eccleſiarum nomine jure directi dominii pertinent, ac vendentes, cum ea ſine conſenſu eccleſiarum & perſonarum hujuſmodi alienare nequeant, eccleſiarum indemnitatibus providendo, tali volumus & ſtatuimus pœna multari, ut ementes vel alienantes clerici vel laïci, ſive ſint religioſi vel clerici ſæculares, qui ſine conſenſu eorum qui ſuper hoc requirendi ſunt, hujuſmodi bona feudalia emerint vel alienaverint, excommunicationis ſententiæ, quam ex nunc proferimus, ſubjacebunt ipſo facto: & bona ipſa ad quas directum dominium pertinet, applicentur. *Fredericus.*

XXVI.

Ut bona eccleſiaſtica propter debitum alicujus non capiantur.

Prohibemus etiam, ut nullus propter debitum aut fidejuſſoriam obligationem ſingularis perſonæ alicujus eccleſiæ eccleſiaſtica bona capiat, quæ ad eccleſiam ſeu capitulum eccleſiæ communiter pertinent; & qui contra fecerint, niſi moniti infra quindenam à die monitionis numerandam reſtituerint eccleſiæ vel capitulo ad quos pertinent, excommunicationis ſententiæ,

A quam ex nunc proferimus, ſubjacere volumus ipſo facto. *Fredericus de concilio Herbipolenſi.*

Anno 1435.

XXVII.

Propter bella advocatorum eccleſiæ bona non diripienda.

Nulli de cetero qui cum advocatis eccleſiarum guerras habent vel retinent, bona eccleſiarum quarum ipſi advocati defenſores exiſtunt, prætextu guerræ quam habent cum eis, ſubripiant, aut eccleſias illas vel villas earum & loca incendio vel hoſtilitate devaſtent, aut homines earum ſpolient ſuis: & qui contra fecerint, ipſo facto, excommunicationis ſententiam, quam in his ſcriptis proferimus, incurrant, nec abſolvi valeant ab eadem, niſi qui deliquerunt ſufficienter
B emendent. *Idem, in concilio Herbipolenſi.*

XXVIII.

Eccleſiarum reparatio laïcis non committenda.

Laïcos in nonnullis partibus prætextu fabricæ eccleſiæ reparandæ per laïcos ſine conſenſu prælatorum ſeu capitulorum eccleſiarum hujuſmodi ad recipiendum oblationes ſeu proventus alios conceſſos fabricæ deputatos præſentis conſtitutionis tenore ejuſmodi officio ex nunc eſſe volumus privatos, & alios laïcos vel clericos ſine prælati eccleſiarum reparandarum aſſenſu prohibemus in poſterum ordinari, cùm vituperoſum exiſtat, ut laïci prælatis & capitulis eccleſiarum invitis bona eccleſiæ miniſtrent. Et qui contra
C fecerint, & moniti infra menſem ab hoc officio non ceſſabunt, excommunicationis ſententiæ, quam in his ſcriptis proferimus, eo ipſo, eſſe volumus innodatos. *Johannes.*

XXIX.

Contra abutentes anno gratiæ.

Sunt nonnulli qui anno gratiæ pro relaxatione debitorum in functionibus beneficiorum defunctis clericis conceſſo damnabiliter abutuntur, fructus ipſius anni conſanguineis ſuis vel aliis quibus voluerint relinquentes: ex quo provenit duplex injuria, eccleſiæ ſcilicet & perſonæ. Fraudantur etiam per dictum anni ſpatium ſervitore, privatur perſona ſuccedens in percipiendis func-
D tibus jure ſuo: quod de cetero fieri prohibentes, ſacro approbante concilio, ſtatuimus pro relevatione debitorum, quæ aliunde ſolvi non poſſint, anno gratiæ clerici non utantur, vel niſi ipſius anni fructus pro alia pia cauſa relinquant eccleſiæ à qua idem beneficium habuiſſe noſcantur, aliàs in præſentias ipſius eccleſiæ pro defuncti anniverſario convertantur.

XXX.

Ne vicariam accipiant curati aut præbendati.

Inhibemus etiam & ſub pœna excommunicationis & privationis beneficiorum interdicimus, ne quis ſacerdos, etiam habens parochiam vel præbendam de cetero vicariam aliquam reci-
E piat, & retineat cum hujuſmodi præbenda vel eccleſia. Si quis etiam contra præſentis inhibitionis tenorem vicariam hactenus eſt adeptus, illam reſignet, cum illud contrarium ſit canonicæ ſanctioni. *Idem, ex concilio Herbipolenſi.*

XXXI.

Ne quis duas accipiat vicarias.

Preſbyteris duas recipere vicarias prohibemus omninò, cùm impoſſibile ſit quod eccleſiis poſſint ſervire duabus; & qui contra fecerint prima vicariâ ipſo facto, & de ſecunda, quamdiu primam tenuerit, proventibus ſit privatus, quos in utilitates ipſius eccleſiæ per nos vel officialem noſtrum, vel loci archidiaconum decernimus con-

Digitized by Google

Anno 1435.

vertendos. *Idem.*

XXXII.

Ne vicarii à ſuis amoveantur eccleſiis.

Item, ſub pœna excommunicationis prohibemus, ne quis aliquem vicarium ab eccleſia ſua ſine cauſa ſufficienti vel legitima priùs cognita & de qua coram ſuo judice ſit convictus removeat, & ſi ſecùs factum fuerit, id irritum decernimus, & præſumtores animadverſione debita puniendos, nec è converſo vicarius ſine cauſa deſerat vicariam. *Idem.*

XXXIII.

Ne quis ſupplantet vicarium.

Sub pœna excommunicationis prohibemus, ne quis ſacerdotum alium quemquam vicarium in ſua vicaria ſupplantet, maximè pecunia mediante; quod ſi ſecùs à quoquam factum fuerit ſub effectu, ſalvis aliis pœnis juris, ipſum præſumtorem eo ipſo admittere nolumus habitum & ambitum. Quia verò quorumdam rectorum præſumtuoſa temeritas in præſentis noſtræ inhibitionis eluſionem quædam pacta vel juramenta nituntur invenire: idcircò ad eorum malitiam comprimendam, ſtatuimus quod, ſi cum rector eccleſiam, aut vicarius vicariam adepti fuerint, aliqua pacta vel juramenta huic ſtatuto derogantia fecerint, neglecta ea pro vanis & irritis habeantur, ſed talia promittens vel jurantes pro incautis promiſſionibus & temerariis juramentis pœnitentiam agere teneantur. *Idem.*

XXXIV.

Contra quæſtores.

Item, ſub pœna excommunicationis prohibemus rectoribus, capellanis & vicariis monaſteriorum & eccleſiarum noſtræ civitatis & diœceſis, ne quæſtores quoſcumque in eccleſiis ſuis admittant, niſi noſtras ſpeciales litteras deferentes; vel ne quibuſcumque utentes privilegiis in locis interdictis ad celebrationem miſſarum admittant, niſi hoc eis committatur de licentia judicis aut executoris qui poſuit interdictum, aut ſuperioris poteſtate ſuper eos habentis. Item ad prædicandum iidem quæſtores non admittantur, ſed per ſacerdotes eccleſiarum & oratoriorum à quibus requirunt ſubſidium, cauſa adventus eorum & petitio proponatur. Quod ſi litteras noſtras etiam habuerint, quod per ſe poſſint proponere facta ſua, hoc ſimpliciter faciant, abſque cavillationibus & confictis mendaciis, quæ divinam majeſtatem offendunt. Alioquin per plebanos impediantur ſecurè, quæſtoribus ipſis ſi contra hoc plebanos vexare niſi fuerint, in expenſis omnimodè condemnandis. *Fredericus.*

XXXV.

De ſepultura in aliena parochia.

Quia juris ordo confunditur ſi jus ſuum unicuique non ſervatur, ſtatuimus & ordinamus, ut cum perſonæ eccleſiaſticæ quæcumque regulares vel ſæculares, cujuſcumque ordinis vel ſtatus exiſtant, alterius eccleſiæ parochianum per electionem ejuſdem parochiani ritè & juſtè factam ad ſuam eccleſiam vel cimiterium ſuſceperint tumulandum, rectori ejuſdem parochiæ de obventionibus quibuſcumque & quomodocumque relictis & occaſione ejuſdem funeris provenientibus ſecundùm ſtatuta canonica quartam partem infra quindenam poſt ejuſdem funeris tumulationem ad requiſitionem dicti rectoris integrè perſolvere teneantur. Alioquin ſalvis aliis juris pœnis omnes qui in dicta quarta ſolvenda in termino prædicto ſe negligentes exhibuerint, aut alias ac dictis rectoribus non concordaverint, per cenſuram eccleſiaſticam præcipimus coerceri.

Anno 1435.

XXXVI.

De veſtibus clericorum.

Ut Chriſti militia laudibus deputata divinis vita, geſtu, moribus & habitu à gente diſcernatur laïcali, diſtrictè præcipiendo ſtatuimus, ut prælati ſacerdotes & alii clerici noſtræ civitatis & diœceſis, cujuſcumque gradus vel conditionis exiſtant, veſtes deferant brevitate non culpabiles, aut notabiles, ornatu ſuperfluo vel colore. Inſuper quorumdam clericorum odibilem deteſtantes abuſum, qui contra clericalis honoris præeminentiam caligas rubei, gilvi, aut viridis coloris portare præſumunt. Nos id de cetero fieri prohibentes, ſub pœna excommunicationis omnes & ſingulos clericos noſtræ civitatis & diœceſis, cujuſcumque ſtatus, ordinis aut dignitatis exiſtant, qui de cetero tales caligas geſtare præſumſerint, vel qui clamydes aut alias ſuas veſtes geminis aurifrigiis quæ vulgariter bortum dicuntur, nodulis aut aliis ſuperfluitatibus auri vel argenti ornaverint, & qui hujuſmodi tam præſumtuoſa non depoſuerint, infra proximas octo dies, ſtatuimus propter hoc excommunicationis ſententia puniendos. *Fredericus epiſcopus.*

XXXVII.

Contra clericos decentem non ferentes tonſuram.

Clerici quidam ipſa facti oſtenſione proprii ſtatus honorem obfuſcare intendentes, coronam & tonſuram condecentes, quæ principalis decor exiſtunt ordinis clericalis, deferre contemnunt. Nos igitur cupientes huic morbo adhibere remedium opportunum, ſub pœna excommunicationis præcipimus, ut ſinguli clerici noſtræ civitatis & diœceſis coronas & tonſuras deferant condecentes. Qui verò contrarium fecerint, cum à quocumque judice eccleſiaſtico vel ſæculari quicquam pro eis tamquam pro clericis fuerit judicandum, quantumcumque veſtibus utantur ſimplicibus, & alia inſignia deferant clericatus: nulla tamen poſſeſſione clericatus fungantur, nec ut clerici judicentur, niſi per ſuſceptionem ordinum ſufficientibus & idoneis probationibus ſe verè clericos eſſe probent. Coronam autem intelligimus condecentem, quæ debito capitis loco poſita, congruam habens latitudinem, cooperta non eſt crinibus revolutis. *Bertholdus.*

XXXVIII.

Ad hæc cùm nonnulli ſacerdotes divinum agentes officium comam & crines nutriant nimis longos contra decentiam ſacerdotalem & ſanctorum patrum decreta, quæ clericos tonſo capite & patentibus auribus præcipiunt miniſtrare: ſtatuimus ut quicumque ſacerdos in ſacerdotali officio miniſtrans viſus fuerit comam nutrire, in tantum quod auriculam coma nimis excedat, in decem ſolidis denariorum dandis per clericos Argentinenſes ad ornamenta chori eccleſiæ noſtræ Argentinæ per officialem noſtrum, ſi per effectum coram eo committi poterit ad denunciationem, per cu . . . fabricæ vel cujuſvis alte-

Digitized by Google

Anno 1435.

rius condemnetur. In diœceſi verò in collegiatis eccleſiis in ſimili pœna ad uſum ruralis capituli per archipreſbyterum condemnetur. Archipreſbyteris enim pro illa & alia clericali decentia ſive veſtium ſive crinium arcendi confratres ſuos etiam per cenſuram eccleſiaſticam damus & concedimus præſentibus poteſtatem: nec volumus aliquos per ſe ſtare in diœceſi ſacerdotes extra confraternitates quæ eiſdem archipreſbyteris non ſubſint, ſed omnes ad ipſorum convocationem convenire per ipſos etiam per cenſuram hujuſmodi arceantur, excomunicatos vero vel ſuſpenſos per eos ante denunciationem ipſi archipreſbyteri abſolvere poſſint; poſtea verò non niſi per nos vel archidiaconum ſuum vel officialem noſtros abſolvi valebunt. *Idem.*

XXXIX.

Contra deferentes virgatas.

Attendentes quantum ex eo quod clerici, præſertim beneficiati civitatis & diœceſis noſtræ veſtibus partitis & virgatis utuntur, eccleſiæ ac in clero & populo ſcandalum generetur, & quod qui à paucis nobilibus incipitur, per plebeiorum & ſalſamentariorum filios trahitur in exemplum: ad tollendam peſtem hujuſmodi, taliter perpetuo edicto duximus ſtatuendum, ut quicumque clericus beneficiatus vel in ſacris ordinibus conſtitutus civitatis & diœceſis noſtræ de cetero veſtes partitas geſtare præſumſerit vel virgatas, ſi cujuſvis eccleſiæ aut eccleſiarum noſtræ civitatis & diœceſis fuerit canonicus præbendatus, tamdiu fructu præbendæ ſuæ & voce capituli careat in eiſdem collegiatis eccleſiis, quouſque depoſitis hujuſmodi veſtibus, decano ſuo cautionem faciat de non utendis veſtibus hujuſmodi per fidem nomine juramenti: ſi verò nullius collegiatæ eccleſiæ canonicus fuerit, ſed cujuſvis eccleſiæ vel eccleſiarum rector, vel capellæ, aut alterius beneficii cujuſcumque, ad ſolvendum, tali, poſtquam ſuper hoc denunciatus fuerit, decimas vel quaſvis obventiones eccleſiæ vel capellæ aut alterius beneficii ſui ſuper hujuſmodi decimis vel obventionibus audientia præbeatur, ſed debitores hujuſmodi decimarum ipſas partim ad fabricam illius eccleſiæ vel beneficii, partim pauperibus ejuſdem loci, in quo ſitum eſt beneficium, ſolvere teneantur, quouſque nobis vel decano majoris eccleſiæ vice noſtra beneficiatus de non utendis veſtibus hujuſmodi caverit ſimiliter per fidem nomine juramenti. Si verò nullum beneficium habeat, ſi in ſacris conſtitutus ordinibus, quindecim dierum monitione permiſſa, ſi hujuſmodi veſtibus de cetero uti præſumſerit, in excommunicationis ſententiam incidat ipſo facto. *Fredericus.*

XL.

Tabernæ & aleæ prohibitæ clericis.

Uſum tabernarum præterquam in itinere conſtituti & ne tabernas in domibus ſuis teneant, ludos quoque taxillorum ad haſbardum, & huic ſimilia in locis publicis & inter laïcos, omnes & ſinguli clerici & perſonæ eccleſiaſticæ noſtræ civitatis & diœceſis præſertim in prælaturis & in ſacris ordinibus conſtituti ſibi ſacræ noſtræ ſynodi prohibitione ſub pœna excommunicationis noverint interdictos. *Fredericus de concilio Herbipolenſi.*

XLI.

Anno 1435. Haſtiludia & tornamenta.

Haſtiludia & torneamenta clerici qui ſunt in dignitatibus perſonalibus ſeu in ſacris ordinibus conſtituti hoc edicto perpetuo ſibi noverint interdicta: ita quod nulla perſona eccleſiaſtica in dignitate ſeu perſonatu aut in ſacris ordinibus conſtituta cum armis ipſam exerceat: & qui contra fecerint excommunicationis vinculum, quam in his ſcriptis proferimus incurrere volumus ipſo facto. *Idem.*

XLII.

Concubinæ & focariæ.

Deteſtabile etiam vitium concubinatus à clero exterminare cupientes, hoc edicto perpetuo ſtatuimus prohibendo, ne aliqui clerici regulares vel ſæculares huic crimini de cetero ſe involvant. Si qui verò contra hanc noſtram prohibitionem concubinas ad ſuam procurationem ſibi de cetero aſſumſerint, in domo vel extra, ita quod eorum circa hoc notorius ſit exceſſus, excommunicationi, quam ex nunc proferimus, ſubjacent ipſo facto. Ad hæc juxta tenorem provincialis concilii in clericis, qui retinendo publicè concubinas & famam negligunt, & reverentiam maculant clericalem, more pii patris, non perſonas, ſed perſonarum vitium deteſtantes, eorum ſaluti ſic duximus providendum, quod qui deinceps retinere præſumſerint publicè concubinas vel novas focarias acquirere, ſuis ſint privati vicariis & beneficiis ipſo facto: quas & illi ad quos collatio pertinet conferre aliis perſonis idoneis teneantur. *Idem.*

XLIII.

Mercimonia.

Inſuper omnibus clericis & perſonis eccleſiaſticis quibuſcumque noſtræ civitatis & diœceſis maximè in ſacris ordinibus conſtitutis ſub pœna excommunicationis inhibemus, ne ſe ex clericis faciendo mercatores notabiles, negotiis ſæcularibus ſe immiſceant, vel negotiationes aut mercimonia exerceant quoquo modo. *Idem.*

XLIV.

Armorum uſum.

Armorum uſum ab omnibus clericis & perſonis eccleſiaſticis evitandum: injungentes eiſdem, ne quis ſine inevitabilis neceſſitatis cauſa, aut noſtrâ licentiâ ſpeciali arma deferre præſumat, ne contra tranſgreſſores per excommunicationis ſententiam, exigente juſtitiâ, procedere compellamus, & ne ipſos exuamus privilegio clericali quantum ad canonem de injectione manuum in clericos violenta. *Idem.*

XLV.

Item, prohibemus clericis quibuſcumque, ne in contractibus quos faciunt ſic ſe obligent vel paciſcantur, ut ſi forſan quod promittunt adimpleant, eccleſiæ ipſorum ſupponantur eccleſiaſtico interdicto. Quæ pacta decernimus non valere, quia delictum perſonæ non debet in eccleſiam vel ſubditos redundare. *Idem.*

XLVI.

Apoſtatæ non recipiendi.

Item, apoſtatas omnes monachorum & monialium quarumcumque religionum & canonicorum regularium in noſtra civitate & diœceſi degentes, manifeſti & occultè latitantes, & eos qui ſcientes tales in eccleſiis ſuis tenent & recipiunt præſentibus excommunicamus, præcipientes omnibus decanis conventualibus, archi-

Digitized by Google

Anno 1435.

preſbyteris & decanis ruralibus quatenus nomina dictorum apoſtatarum, & clericos peregrinos in ſuis terminis commorantes, inter quos etiam non ordinati divinam quantum in eis eſt tamquam veri idololatræ profanant, ſollicitè perquirant: quorum nomina infra unius menſis ſpatium nobis repræſentent. *Fredericus ex concilio Herbipolenſi.*

XLVII.

Veſtes hiſtrionicæ vetitæ.

Ad hæc præſenti decreto in perpetuum valituro decernimus, ut nullus prælatus ſeu alia quævis perſona eccleſiaſtica cujuſcumque ſtatus, vel dignitatis exiſtant, hiſtrionicas veſtes de cetero ferre præſumant. Et qui contra fecerint, ſententiam excommunicationis quam ex nunc præferimus incurrat ipſo facto. *Johannes.*

XLVIII.

Horæ canonicæ in eccleſiis parochialibus cantandæ.

Omnibus clericis nobis ſubjectis parochiales eccleſias necnon etiam collegiatas officiantibus in virtute ſanctæ obedientiæ injungentes, ut ipſi dominicis & aliis quibus feſta novem lectionum aguntur diebus, intra eccleſias ſuas horas canonicas cum nota vel ſaltem ſine nota ſtudeant canere vel orare. Quod etiam præcipimus fieri in diebus privatis, quando eis opportunitas id permittit.

XLIX.

Comeſſationes prohibitæ.

Item, in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipimus, ne quis inter laïcos & comeſſationes frequenter vel locum comeſſationis qui vulgariter dicuntur *Trinkaſtuben* teneat, cùm ſicut per experientiam didicimus, clerici per eorum frequentiam & communionem ſæpius maculentur.

L.

Clerici veſtes monachales non deferant.

Item, invenimus quod nonnulli pro clericis ſe gerentes, cappas ſeu habitum monachalem deferunt: qui tamen nullius approbatæ regulæ habitum ſunt profeſſi, quod de cetero fieri prohibemus. Et generaliter omnes in his ſcriptis præcipimus & monemus, ut infra quindenam à publicatione præſentium numerandam, habitum ſic præſumtum deponant, & in habitu clericis ſæcularibus ſe conforment ſub pœna ſuſpenſionis ab officio ſuo, quam in facientes contra hanc noſtram prohibitionem ex nunc prout ex tunc, proferimus in his ſcriptis. Et inſuper diſtrictè inhibemus, ne aliquis noſtræ civitatis vel diœceſis clericos tales præſumtores ad hoſpitium recipiat, quos ab omnibus arctius præcipimus evitari.

LI.

Nemo clerici per religioſos officia ſua expleat.

Item, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio latæ ex nunc in his ſcriptis à nobis ſententiæ inhibemus, ne aliquis clericus noſtræ civitatis & diœceſis altare ſuum ad quod intitulatus eſt per alium officiet, niſi id ei ex cauſa rationabili & legitima fuerit diſpenſativè permiſſum. Quo caſu, non per aliquem religioſum cujuſcumque etiam religionis exiſtat, ſed per ſæcularem clericum officii ſui executionem habentem, ſuppleat vices ſuas ſub pœna prædicta, quam contra facientes incurrere volumus ipſo facto. Hac autem prohibitione volumus comprehendi ſacerdotes parochias regentes, qui quotiens ingruit neceſſitas

A executionis officii ſui, religioſos requirunt.

Anno 1435.

LII.

De prima miſſa in alienis eccleſiis non dicenda.

Item, ſub pœna ſuſpenſionis prædicta de cetero prohibemus, ne aliquis clericorum in ſua eccleſia vel altari quempiam alienum ſacerdotem de novo promotum ad celebrandum primam ſuam miſſam pro lucro, vel ſub ſpe lucri, ſive colore, admittat pacto aliquo præcedente, & ne aliquis collegiatæ eccleſiæ cujuſcumque ſæcularis vel regularis aut cujuſcumque religionis ſacerdos miſſam hujuſmodi, videlicet primam extra eccleſiam ſui collegii & conventus celebrare præſumat, cùm id non videatur ſine avaritiæ nota B præſumi.

LIII.

Famuli monaſteriorum ſubſint preſbyteris parochialibus.

Item, ſpiritualibus ſororibus omnium incluſorum, ac generaliter omnibus aliis perſonis familiariter conductis pro obſequio monaſteriorum & locorum religioſorum cujuſcumque ordinis noſtræ civitatis & diœceſis, qui cùm regularem profeſſionem non fecerint, præcipimus ſub pœna excommunicationis latæ ex nunc à nobis ſententiæ, quam canonica monitione præmiſſa præſentibus ferimus in rebelles, ut ſacerdotibus, in quorum parochiis conſiſtunt, ſicut ceteri eorum ſubditi ſubſint, & eis obediant, & intendant, C niſi poſt menſem poſt publicationem præſentium quod ad id non teneantur legitimè doceant coram nobis.

LIV.

Ne quis alieni parochiani confeſſionem audiat.

Item, ſub pœna ſuſpenſionis ab officio latæ ex nunc in his ſcriptis à nobis canonica monitione præmiſſa ſententiæ in contrarium facientes inhibemus, ne aliquis ſacerdos cujuſcumque ſtatus vel religionis exiſtat, alterius ſacerdotis ſubditum ſine ipſius licentia recipiat ad confeſſionem, vel ei eccleſiaſtica ſacramenta miniſtret, niſi neceſſitas exigat, vel id alicui competat ex privilegio vel indulto, de quo prius dictum fuerit D coram nobis.

LV.

Ne quis celebret miſſam non legitimè inſtitutam.

Item, ſub pœna excommunicationis ex nunc canonica monitione præmiſſa in his ſcriptis latæ à nobis ſententiæ inhibemus, ne aliquis ſacerdos noſtræ civitatis & diœceſis aliquam miſſam celebret de cetero ſacerdotalis præbendæ perpetuæ, quæ non eſt de noſtra auctoritate modo debito inſtituta, & per noſtras litteras approbata.

LVI.

Ut ſymbolum in miſſa exponatur.

Item, omnibus ſacerdotibus nobis ſubjectis E parochias regentibus in virtute ſanctæ obedientiæ injungimus firmiter & diſtrictè, ut ipſi ſingulis diebus dominicis infra miſſarum ſolemnia, dum fiunt ſermones ad populum, ſymbolum ſanctæ fidei chriſtianæ populis ſuis in vulgari prædicent & exponant.

LVII.

De numero patrinorum.

Ad hæc inhibemus ne in baptizandis infantibus ad levandum de ſacro fonte plus quam duæ vel tres ad majus admittantur perſonæ pro quolibet baptizando: cùm ſicut experientia docet, periculoſa impedimenta multotiens exinde proveniant matrimoniis contrahendis. *Bertholdus.*

Digitized by Google

Anno 1435

Ne abbates fiant compatres.

LVIII.

Avaritiæ vitium quod à compaternitatibus novimus frequentari extirpare cupientes, & monaſteriorum indemnitatibus providere, diſtrictè inhibemus omnibus abbatibus, abbatiſſis & quorumvis monaſteriorum prælatis, ne aliquorum compatres fiant: ſed ſi fierent cauſa rationabili exigentes tunc, ne aliquid ea de cauſa tunc vel poſtea dent vel ſolvant per ſe vel per alios ſub pœna excommunicationis diſtrictiſſimæ inhibemus. *Johannes Argentinenſis epiſcopus.*

LIX.

Ne clerici in ſacris ordinibus conſtituti officium tabellionis exerceant.

Item, quia nonnullæ ſunt perſonæ in ſacris etiam ordinibus conſtitutæ, & aliquæ etiam eorum beneficiatæ officium tabellionatus exercentes, quarum perſonarum inſtrumenta, non ſolùm in civilibus, ſed etiam in eccleſiaſticis negotiis tamquam publica recipiuntur, licet de earum auctoritate & de aliis quæ circa conſtitutionem tabellionis requiruntur minimè nobis conſtet: quod perniciosum nobis exiſtit. Nos circa hoc adhibere volentes medelam, ſtatuimus, ut hujuſmodi perſonæ gerentes ſe pro tabellionibus publicis, pro tabellionibus in civitate & diœceſi noſtra in judicio vel extra in antea nullatenus admittantur, nec earumdem perſonarum inſtrumenta tamquam publica recipiantur, nec fides talibus inſtrumentis adhibeatur, niſi prius de auctoritate ipſarum & de aliis quæ circa hoc fuerint neceſſaria, doctum fuerit legitimè coràm nobis: injungentes omnibus ſubditis noſtris ſub pœna excommunicationis, quam in omnes ferimus qui præſenti mandato noſtro non paruerint: canonica tamen monitione præmiſſa, ut inſtrumenta earumdem perſonarum tamquam publica non recipiant, nec eis tamquam publicis utantur, nihilominus injungimus perſonis prædictis pro tabellionibus ſe gerentibus ſub pœna prædicta, ut abſtineant ab inſtrumentorum hujuſmodi confectione tamdiu, quouſque de earum auctoritate & aliis, ut præmittitur, nobis facta fuerit plena fides, quibus etiam medio tempore officium tabellionatus interdicimus per præſentes. *Fredericus.*

LX.

Contra ſimoniam.

Quoniam inter crimina eccleſiaſtica ſimoniaca hereſis primum locum obtinet, nos dictam hereſim maximè à perſonis eccleſiaſticis regularibus & ſæcularibus extirpare volentes, ſcripto præſenti excommunicamus omnes & ſingulos vendentes eccleſiaſtica ſacramenta, videlicet baptiſmum, euchariſtiam, unctionem extremam, pœnitentiam, ac alia ſacramenta, nec non benedictionem nubentium, & eccleſiaſticam ſepulturam. Illos ſententia noſtra complectentes, qui aliquod prædictorum negligunt impedire, quique ſuper certa redanda vel facienda cum eis conveniunt, qui ea expoſcunt, cùm gratis & abſque omni pacto dona & ſacramenta prædicta debeant exhiberi. Nec prætextu alicujus quantumcumque longevæ conſuetudinis, immò potiùs corruptelæ antequam impendantur aliquid exigi vel paciſci permittimus. Licet eis exhibitis volumus, prout jure cautum eſt, laudabiles conſuetudines obſervari. Similiter excommunicamus omnes & ſingulos vendentes, & pro eis aliquid dantes vel recipientes, inveſtituras, ſeu inſtitutiones, præſentationes, & conceſſiones, ſeu collationes dignitatum, officiorum, rectoriarum, vicariarum in monaſteriis, eccleſiis & quibuſcumque aliis noſtræ civitatis & diœceſis oratoriis & capellis. Quia verò occaſione ſigilli ſigillationes archidiaconorum & aliorum prælatorum in hujuſmodi poteſtatem habentium frequenter excedunt; in beneficio valoris decem librarum redituum ultra quinque ſolidos; valoris verò decem marcarum ultra unam libram; valoris viginti ultra duas libras, & ſic aſcendendo recipi prohibemus: item quod ultra quinque libras quantumcumque magnum ſit beneficium recipere non præſumant: alioquin contrarium facientes pœna prædicti ſtatuti involvi cenſemus. Si verò nil vel minus receperint ſalubrius indicamus. *Idem.*

LXI.

Interdicimus etiam judicibus eccleſiaſticis ordinariis, delegatis, arbitris, & compromiſſariis, quibuſcumque, ne Dei timore poſtpoſito, & legum pœna ac canonico ſuſpenſione non curatis, per ſordes vel pactiones illicitas pecunia vel alia promiſſione quacumque procurante ſententias vel pronuntiationes quaſcumque ſibi in cauſis commiſſis dare vel proferre præſumant. Alioquin omnes contra facientes, ſalvis aliis pœnis à jure ſtatutis, excommunicationis ſententiam, quam ſcripto præſenti proferimus, incurrere volumus ipſo facto. *Idem.*

LXII.

Item, ab omnibus Chriſti fidelibus utriuſque ſexus & præcipuè perſonis eccleſiaſticis ſortilegia, orationes, perverſas incantationes, ſeu quælibet alia maleficia fieri prohibemus. Si quis verò in prædictis forefactis ſe reum cognoverit, ab hujuſmodi pravo & perverſo uſu de cetero abſtineat cum effectu & infra octo dies à propriis ſacerdotibus quærant & recipiant pœnitentiam de commiſſis: alioquin omnes & ſingulas perſonas hujuſmodi pravos & perverſos actus committentes, & de jam commiſſis ſatisfacere negligentes, ac omnes eiſdem conſentientes, vel etiam auxiliantes, ipſo facto excommunicationis ſententiæ quam in his ſcriptis proferimus, volumus innodari. *Johannes.*

Contra incantationes, &c.

LXIII.

Contra patronos bona rectorum defunctorum auferentium.

Quia patroni beneficiorum eccleſiaſticorum bona nonnunquam rectoris defuncti auferre præſumunt, quæ potius occupare volentibus defenſare tenerentur, ne de cetero talia attentare præſumant diſtrictius inhibemus, ac ipſos patronos, ſi ſecùs fecerint, mandaverint, aut factum ſuo nomine ratum habuerint, ſuſpendimus ipſo facto à præſentatione capellæ ſeu cujuſlibet alterius beneficii, cui talem injuriam irrogarunt, & ſi in tali ſuſpenſione præſtiterint ulta tempus ad præſentandum definitum; interdicimus, ſicut debemus ex jure ad nos per negligentiam devoluto, rectorem inſtituere in eodem. *Idem.*

LXIV.

Item, contra patronos.

Item, quia plerumque plures clerici à diverſis patronis ad beneficia in diſcordia præſentantur, ac

Anno 1435.

ac unus patronorum clericum ab altero patrono præſentatum capit, vulnerat, & occidit, ſeu alio ſuo nomine, ipſo patrono hoc mandante, ſuo nomine factum ratum habente, unde ne tam deteſtabile vitium in noſtra civitate vel diœceſi ultra ſibi locum vendicet, ſacræ approbatione ſynodi ſtatuimus & ordinamus quod patronus qui in præmiſſis aut alio ex eis notoriè culpabilis repertus fuerit, ipſo facto à jure patronatus perpetuò cadat, ſi quod ſibi competiit & competere poterat in eodem.

LXV.

De præſentatis ad beneficium in diſcordia.

Item, ſtatuimus ut ſi clericus ad beneficium eccleſiaſticum in diſcordia præſentatus ſuum adverſarium captivat, vel vulnerat, aut hoc fieri mandat, vel hoc ſuo nomine factum ratum habet, ipſo facto à jure ſuo cadat ſi quod ſibi competiit vel conpetere poterat in beneficio illo ad quod extitit præſentatus, ſalvis pœnis aliis contra tales malefactores & præcipuè occiſores promulgatis & promulgandis. *Idem.*

LXVI.

Contra conſpirationes in electionibus.

Prætereà ſtatutis provincialis concilii inhærentes, excommunicamus clericos, monachos, canonicos ſæculares & regulares univerſos qui colligationes, conſpirationes, ſive confœderationes ullas fecerint, fidei vel juramenti interpoſita cautione, ſive in electionibus faciendis, ſive pro aliis quibuſcumque negotiis contra canonicas ſanctiones: cùm ex hujuſmodi colligationibus ſuboriantur diſcordiæ quæ eccleſiaſticam diſciplinam diſſolvunt, bona eccleſiarum diſſipant & pericula pariunt animarum. Volentes ex colligatione, conſpiratione ſeu confœderatione hujuſmodi neminem obligari. Eadem quoque excommunicationis ſententia innodamus eos, qui conjurationes, conſpirationes, ſive confœderationes tales fecerint, vel fieri procuraverint, niſi ſine difficultate & dilatione qualibet ab invicem ſe abſolvant. Et quicumque detecti fuerint confœderationes hujuſmodi attentare; ſi monachi fuerint vel canonici regulares, de ſuis monaſteriis tamquam membra putrida excludantur. Quia verò conſpiratores hujuſmodi occaſione utilitatis eccleſiæ ſuæ vel monaſterii in hujuſmodi facinoribus defendere ſe nituntur, omnes conſpirationes hujuſmodi, quæ occultè & ſine ſcitu & auctoritate ſuperioris eorum ſuæ cognitionis decretum interponentis attentatæ fuerint, ſub prohibitione prædicta decernimus comprehendi, cum aliàs eſſet verbis lex impoſita & non rebus. *Fridericus ex concilio Herbipolenſi.*

LXVII.

Contra violentas manus injicientes in clericos.

Eos qui Dei timore poſtpoſito clericos ſeu perſonas eccleſiaſticas occidunt, vulnerant, mutilant, proſternunt, capiunt, aut captos retinere præſumunt, & ſententiam quam incurrunt latam à canone non verentur, adjectione hujuſmodi pœnæ volumus coherceri, videlicet quod prælati & rectores parochiarum in locis in quibus captivantes & captivos detinentes ipſi degunt & clerici capiuntur, & captivi tenentur, ipſos captivantes & captos tenentes excommunicatos denuncient publicè ſingulis diebus dominicis & feſtivis, niſi poſtquam requiſiti fuerint, eos infra octo dies dimiſerint, & in locis ubi capti clerici vel perſonæ eccleſiaſticæ detinentur tamdiu ſcientes ceſſent à divinis, quamdiu in locis fuerint ſic captivi. Quod ſi contra fecerint, tamquam eorum maleficiorum participes excommunicatos eſſe volumus ipſo facto. *Fredericus ex concilio Herbipolenſi.*

LXVIII.

Contra advocatos.

Nonnulli qui ſe eccleſiarum aſſerunt eſſe advocatos non ſolùm eccleſias ipſas, ſicut tenentur, ab oppreſſionibus non defendunt, ſed eccleſiarum ſuarum bona violenter diripiunt ac perſonas ipſarum multipliciter inquietant. Et ſi advocatus quatuor pluresve filias habeat, quod eſt tamen intolerabile, omnes ſe repræſentant in direptione rerum eccleſiæ, ſicque per hoc eccleſiæ unde ſperant auxilium, frequenter ſentiunt detrimentum. Quibus volentes ſalubri remedio providere, hac edictali conſtitutione ſanximus cunctos eccleſiarum advocatos infra noſtræ civitatis & diœceſis terminos conſtitutos, cujuſcumque ſint præeminentiæ & ſtatus, ejuſdem juribus eſſe debere contentos, quæ ipſis ſeu eorum anteceſſoribus fuerant conceſſa tempore quo advocatiam ſuſceperunt, & eccleſias quarum advocati exiſtunt defenſare ſtudeant, & manu tenere pro poſſe. Et ſi plures filii aut heredes alii uni advocato ſucceſſerint, ſolus in quem omnes concordant aut major pars eorum, habeatur de cetero advocatus. Alioquin ſi negligentes in defendendo & manutenendo perſonas & jura ipſarum eccleſiarum fuerint, vel remiſſi hujuſmodi advocationis officio, eos eſſe privatos volumus ipſo facto. Et ſi quid ultra debitum ab ipſis eccleſiis auferre aut contra hujuſmodi conſtitutionis tenorem venire præſumſerint, niſi infra menſem ipſis eccleſiis reſtituerint quod abſtulerunt, vel emendaverint quod delinquunt, excommunicationis ſententiam in eos proferimus in his ſcriptis, & ad requiſitionem perſonarum eccleſiæ injuriarum paſſæ excommunicatos denunciari mandamus. *Idem.*

LXIX.

Contra ſpoliatores ſtratarum.

Spoliatores ſtratarum & raptores alios qui tranſeuntes per vias aut ſtratas publicas viduas, pupillos, peregrinos, vel ſcolares, aut clericos ad ſtudium vel ad curiam Romanam proficiſcentes, aut perſonas alias eorum bonis vi ſpoliant, ac eorum violentias quæ perturbationem deſiderantæ pace inducunt, volentes de cetero coërceri, præter pœnas quas eis ſacratiſſimæ leges imponunt, tali volumus noſtro feriente correctionis gladio pœna mulctari, ut tam ipſi quàm receptantes eos ſcienter & dantes eis auxilium vel favorem ipſo facto ſint nodo excommunicationis, quam ex nunc proferimus, innodati. *Idem.*

LXX.

Contra falſarios.

Falſarios litterarum, ſeu bullæ ſummorum pontificum, monetarum, & litterarum, ſigillorum noſtrorum vel judicum quorumcumque in his ſcriptis excommunicantes, eos qui ſcienter receptaverint, aut eis præſtiterint quo minùs capiantur auxilium, conſilium vel favorem publicum & occultum, præſentis conſtitutionis tenore ipſo facto eſſe volumus excommunicatio-

Digitized by Google

Anno 1435.

nis vinculo innodatos. *Bertholdus.*

LXXI.

Contra Begardos & Beguinos.

Begehardos quoque & Beguinos ſe diſputationibus & erroribus involventes in vita & habitu, ſub fictæ ſanctitatis excellentia ab aliis hominibus diſcrepantes, quos Viennenſe concilium damnat & reprobat, reprobamus. *Idem.*

LXXII.

Contra blaſphemos.

Blaſphemias & juramenta præſertim inconſueta à clero extirpare cupientes, ea ſub excommunicationis, ſuſpenſionis, & pecuniariis & aliis pœnis per ordinarios & convicarios & officiales infligendis, fieri prohibemus. *Idem.*

LXXIII.

De permutationibus beneficiorum.

Permutationibus beneficiorum nullum inferiorem epiſcopo poſſe impertiri auctoritatem de jure, & tales permutationes factas ſine auctoritate epiſcopi carere juribus declaramus: ipſas, ſi quæ factæ ſunt vel fuerunt, caſſantes & irritas nuntiantes. *Idem.*

LXXIV.

De fundationibus beneficiorum.

Beneficiorum perpetuorum fundationes & inſtitutiones, quæ de auctoritate ordinarii fieri debent de jure, in quibuſcumque eccleſiis vel piis locis fiendas, inſtrumentis publicis & authenticis conſcribi ſtatuimus & firmari. Inſtrumenta quoque inſuper ſuper quibuſcumque inſtitutionibus confecta vel conficienda omnibus quorum intereſt oſtendi & communicari volumus & mandamus. *Idem.*

LXXV.

Abuſum quarumdam diœceſis noſtræ eccleſiarum collegiatarum & monaſteriorum, ne quicquam quam jus utile & neceſſarium eſt eccleſiæ per majorem & ſaniorem partem capituli vel collegii perficiatur, vel ſigillo capituli ſigilletur, niſi omnes de collegio conſentiant, deteſtatum per Lateranenſe concilium deteſtamur: idem concilium præcipientes firmiter obſervari. *Idem.*

LXXVI.

Statuta prætercorſenſum epiſcopi irrita.

Cùm membra ſine capite nihil agant, ſtatuta per quævis capitula vel collegia eccleſiarum noſtræ diœceſis ſine prælatorum ſuorum conſenſu præter quibuſvis arduis vel ſtatum eccleſiarum tangentibus ordinata, vel quibus in ipſo actu ad inſtar tutoris auctoritas epiſcopi non acceſſit, declaramus & decernimus non tenere: talia præſentibus irritantes: immò irrita nuntiantes, & de cetero fieri prohibentes. *Fredericus.*

LXXVII.

Clauſtra monialium clericis interdicta.

Clauſtra monialium omnibus & maximè clericis interdicimus: inhibentes ſub privatione honoris abbatiſſis, prioriſſis, magiſteriantibus omnibus monaſteriorum noſtræ civitatis & diœceſis, ne monialium aditum clericis vel laicis præbeant, niſi ex manifeſta & honorabili cauſa ſive diſpenſatione ipſis in loco congruo & raro loqui habeant de honeſtis. *Johannes.*

LXXVIII.

Contrà monachos & moniales habitum monaſticum non deferentes.

Monachi & moniales quicumque habitum deferant ſecundum quod profeſſio eorum exigit congruentem, & de hoc ipſorum prælati & prælatæ ſic provideant, ne ipſis ex negligentia pœnam debitam infligamus: maximè cùm religioſi habitum ſuum contra præſentis conſtitutionis tenorem illicitè deponentes, ſententiam canonis contra tales prolatam incurrant. *Fredericus Argentinenſis epiſcopus.*

LXXIX.

Contra proprietarios monachos.

Præterea cùm abdicatio proprietatis & votum caſtitatis ſic ſint annexæ regulæ monachali, quod contra ea nec ſummus pontifex conſueverit diſpenſare, ſub pœna privationis dignitatum & honorum, præcipimus abbatibus, abbatiſſis & prioriſſis quocumque alio nomine cenſeantur, qui monaſteriis & collegiis præeſſe noſcuntur, quod infra menſem à publicatione præſentium auferant ſubditis omnes reditus annuos quos habent: alioquin ſi prælati & prælatæ coram hoc diſſimulaverint, eos ſuis privabimus dignitatibus; aliis ibidem ſubſtituendis, qui velint & valeant idem proprietatis vitium extirpare. Item quod quodcumque peculium in clauſtris & extra omnibus religioſis infra dictum menſem penitus auferatur. Peculium autem dicimus puſillas res in veſtibus & clenodiis, & alias mobiles quas tenent & recipiunt præter licentiam rationabilem prælatorum: quæ omnia & ſingula undecumque veniſſe noſcantur, ad proprietatem ſolius monaſterii pertinebunt. Quicumque autem inventi fuerint proprietarii, licet in ægritudine pœnituerint, juxta ſtatuta canonica morientes non tradantur eccleſiaſticæ ſepulturæ, ſed cum rebus hujuſmodi in ſterquilinio ſubterrentur. *Idem.*

LXXX.

De carcere in monaſteriis habendo.

Item, præcipimus abbatibus, abbatiſſis & quocumque alio nomin ecenſeantur qui monaſteriis & collegiis præeſſe noſcuntur, ſub pœna privationis dignitatum ſuarum, ut quilibet habeant carcerem benè firmatum infra monaſterii muros ad recipiendum & præſervandum ibidem ſuos monachos & moniales, & alias perſonas regulares incorrigibiles & pertinaces. *Idem.*

LXXXI.

Obedientia prælatis exhibenda.

Item, diſtrictè præcipimus omnibus monachis & monialibus, ac perſonis regularibus quibuſcumque, ac etiam clericis ſæcularibus in monaſteriis præbendatis noſtræ civitatis & diœceſis, ut abbatibus & aliis prælatis ſuis obedientiam debitam exhibeant, & mandatis eorum licitis & honeſtis pareant reverenter: alioquin à nobis & noſtro officiali per excommunicationis ſententiam eorum pertinaciam ſummariam de hoc cognitione præhabita decernimus compeſcendam. *Idem.*

LXXXII.

De punitione delictorum.

Item, ſub pœna ſuſpenſionis & privationis dignitatum inhibemus abbatibus, abbatiſſis, præpoſitis, prioriſſis, & prælatis monachorum & monialium noſtræ civitatis & diœceſis, ne in delictis æqualibus inæqualiter punire præſumant ſuos ſubditos delinquentes: ut talis correctio vel pœna nec ex favore vel odii fomite, ſed ex radice caritatis procedere potius videatur. *Idem.*

LXXXIII.

De infringentibus clauſtra monialium.

Inſuper omnes perſonas regulares & ſæculares cujuſcumque ordinis, ſexus vel conditionis exiſtant, quæ ſeras, vectes, vel hoſtia clauſtrorum quorumcumque, aut carceres, & præcipuè monialium de cetero violenter infringere præſum-

Digitized by Google

Anno 1435.

fuerint, ſcripto præſenti excommunicamus. *Idem.*

LXXXIV.

De computis.

Item, qui tractant & adminiſtrant negotia monaſteriorum, teneantur ad minus bis in anno abbati, prælato, abbatiſſæ, ſive prælatæ ſtrictam computationem facere de receptis pariter & expenſis. Prælati quoque & prælatæ hujuſmodi quibus adminiſtrationem temporalium in monaſteriis committimus vel commiſimus, de receptis & expenſis computent diligenter ad minus ſemel in anno nobis vel ei quem duxerimus deputandum. *Idem.*

LXXXV.

De religioſis lapſis.

Item, ſi qui monachi vel moniales aut quicumque alio religionis ordine cenſeantur in lapſum carnis inciderint, de quo convinci poſſint, vel locus non ſit inficiationi, tales ex hac noſtra ſententia fructibus præbendarum ſuarum ex nunc privamus: inſuper loco & voce in electione careant, & ineligibiles in poſterum videantur, quouſque per nos, vel epiſcopum qui pro tempore fuerit, & eorum abbatem & abbatiſſam, aut alios prælatos monaſteriorum poſt condignam pœnitentiam fuerint reſtituti, vel etiam reſtitutæ. *Idem.*

LXXXVI.

Contra contrahentes debita.

Item, cùm monachi & moniales ac aliæ perſonæ regulares non habeant perſonam ſtandi in judicio, nec ſe obligandi habeant aliquam poteſtatem, & ſe tamen obligent de facto frequenter: ne id de cetero faciant diſtrictius inhibemus, contractus per eos initos decernimus non valere. Si qui verò officiati vel officiatæ pro neceſſitate ipſorum opus habuerint contrahendi, non faciant, niſi de prælatorum ſuorum conſenſu vel conventuum eorumdem. Volentes nihilominus, & præcipientes diſtrictè, ut officiati & officiatæ contra formam hujuſmodi contrahentes, & ſe obligantes, officiis ſuis priventur. Contractus etiam ab officiatis monachis & monialibus, contra præmiſſa initos irritos nunciamus. Propterea perſona hujuſmodi, ſcilicet ſimplices regulares citari, moneri, & alias vexari in judiciis prohibemus; quicquid contra hoc factum fuerit, irritum decernentes: imò non ſolùm trahentes eos in judicium, ſed & judices, notarios, & ſigilliferos; contra hæc facientes, monaſterio cujus perſona vexata fuerit, ad expenſas & intereſſe decernimus obligari. *Bertholdus.*

LXXXVII.

De reformatione monialium.

Pro reformatione morum in monaſteriis feminarum noſtræ diœceſis ad perpetuam memoriam ſic duximus ſtatuendum. In primis omnes receptas in collegiis monaſteriorum in *Eſchovve*, in *Sindeſperg*, & ſanctum Johannem juxta Saberniam, & in *Bibelies* ordinis ſancti Benedicti veras monachas: & in *Hoenburg* & in inferiori monaſterio ordinis ſancti Auguſtini veras canonicas regulares religioſas dicimus, & declaramus, & habere ordines per ſedem apoſtolicam approbatos, hæcque apud eas eſſe & fuiſſe haſtenus obſervata, & quod poſtquam ad annos pubertatis venerint, ad profeſſionem teneantur: & ſi ſtant per tempora juris, tacitè cenſeantur profeſſæ, prout de veris monialibus & A religioſis in canonibus eſt decretum: & quod ad ſubſtantialia religionis, ſcilicet obedientiam & carentiam proprii & continentiam de neceſſitate ſalutis omnimodè teneantur, nec eis liceat ad ſæculum remeare. Et hoc dicimus, ſtatuimus, & declaramus, in prædictis monaſteriis perpetuò obſervandum. In monaſteriis verò *Erſcheim* & *Andelache*, quæ in horis canonicis ſervant ordinem Benedicti, & in monaſterio ſancti Stephani quod in horis canonicis ſervat ordinem Auguſtini, quæ ſe aſſerunt ab eo tempore cujus contrarii memoria hominum non exiſtant, ſubſtantialia ordinum non obſervaſſe, B declarationem hujuſmodi cauſa melioris deliberationis omittimus de præſenti, ſuadentes eis, ſed propter bonum pacis, pro nunc ſub nullâ pœna præcipientes, ut ſubſtantialia ordinum ſtudeant obſervare, choreas quoque omnibus dominabus quorumvis monaſteriorum noſtræ diœceſis, & ſpecialiter in publico, ſcilicet in ſtupis virorum quæ dicuntur *Trinkaſtuben*, & in curiis, & ſolemnitatibus quæ fiunt pro haſtitudiis, vel ſponſalibus, diſtrictè inhibemus. Prælata verò in hujuſmodi ſtupis & curiis manifeſtè chorizans deinceps excommunicationis; ſubdita verò C ſuſpenſionis per unum menſem à perceptione præbendæ ſententias eo ipſo incurrant. Præterea variorum zendaliorum & ſerricorum forraturas prædictorum ſex monaſteriorum dominabus, quas profeſſas eſſe decrevimus, omninò interdicimus, in prælatas eorumdem monaſteriorum hujuſmodi forraturis deinceps utentibus excommunicationis, in ſubditas verò ſuſpenſionis à perceptione præbendarum tamdiu, quouſque depoſuerint, & non utendo talibus in manus prælatæ pro fidei promiſſione caverint, octo dierum monitione præmiſſa, in his ſcriptis ex nunc, ut ex tunc ſententias proferimus. Præ- D lata quoque hujuſmodi ſubditis ſuſpenſis præbendas miniſtrans, vel in quantum in ſe eſt miniſtrari permittens, in excommunicationis ſententiam incidat ipſo facto. Quamvis autem aliquæ perſonæ prædictorum trium monaſteriorum in *Erſcheim*, in *Andelache* & ſancti Sephani forraturis hujuſmodi uſæ ſint ab antiquo, & ob hoc non utamur contra eas pœnis hujuſmodi de præſenti: ipſis tamen hujuſmodi ſumtuoſæ ſuperbiæ prohibemus abuſum, & maximè dominabus ſancti Stephani, quibus per abbatiſſas ſuas, quamvis non ſub pœnis prohibitum hoc invenimus ab antiquo. Forraturas zendaliorum non nigri coloris. Item; E ornatum extra mittentem qui dicitur *uſſum em gebraenſel.* Item appropendicias manicarum; quæ dicuntur *Luſſum* excedentes manicas tunicæ inferioris. Item alias veſtes de novo parandas quam nigri vel bruni coloris eiſdem dominabus prædictorum trium monaſteriorum ſub pœna excommunicationis præſentibus inhibemus. Egredientes autem monaſteria abſque prælatæ licentia, vel prælatis verbis contumelioſis inſultantes, prout plerumque fieri didicimus, per ipſas prælatas tamdiu à perceptione præbendarum ſuſpendantur, quouſque ad prælatæ gratiam humiliter venientes hujuſmodi reatum emendent. Sententias autem ipſarum prælatarum hujuſmodi ſuſpen-

Digitized by Google

Anno 1435.

ſionis, tam in clericos, quàm in dominas eis ſubjectas pro ipſorum culpis & negligentiis latas vel ritè ferendas uſque ad ſatisfactionem condignam faciemus diſtrictius obſervari. Prælatæ autem ſi in convictione hujuſmodi exceſſuum præſertim in ſeipſas, & per conſequens in ipſarum monaſteriis commiſſorum fuerint negligentes, ſuſpenſæ ab adminiſtratione prælationum poterunt meritò formidare. *Fridericus ex concilio Herbipolenſi.*

LXXXVIII.

Contra vexantes nuncios judicum eccleſiaſticorum.

Quidam crudeles homines dum ad forum eccleſiaſticum, de quibus etiam meritò habet cognoſcere, ab actoribus evocantur, nullius auctoritatis, qua dicitur, *qui honorat miſſum mittentem honorat*, immemores exiſtentes, nuncios eccleſiaſticorum judicum citationes, & excommunicationes, vel alias judiciales litteras ſeu mandata deferentes verbis opprobrioſis, & quandoque diris verberibus, quoſdam captivantes, alios interdum ſuis rebus ſpoliantes, multipliciter afficiunt, ac perturbant, & impediunt citationem, & mandatorum executionem in non modicam eccleſiæ libertatis contumeliam & jacturam. Conſiderantes igitur tales per ſtatuta concilii Herbipolenſis eſſe excommunicatos, & malitiis hominum non eſſe aliqualiter indulgendum: ita decrevimus ſtatuendum. Poſtquam reus, præmiſſa de hoc ſummaria cognitione, convictus fuerit judicis nuncios, litteras, vel mandata judicialia deferentes per ſe vel per alium verberaſſe, ſpoliaſſe, vel etiam captivaſſe, aut actor in cauſa recognitionis fuerit convictus modo quo ſupra, ſimilia per ſe vel per alium perpetraſſe, uterque ac omnes alii quos conſtiterit nomine & occaſione cauſarum talia præſumſiſſe uſque ad condignam ſatisfactionem læſo & judicibus exhibendam, excommunicationis ſententia percellantur, & eorum terræ & in quibus degunt, ſupponantur eccleſiaſtico interdicto. *Johannes.*

LXXXIX.

De citatione potentium.

Quia quidam propter potentiam, quidam propter crudelitatem nimiam citari non poſſint perſonaliter, quidam etiam in caſtris habitant, ita quod nulla poteſt ad eos citatio pervenire. Idcircò juxta concilium Moguntinum provida & neceſſaria deliberatione ſtatuimus, ut contra talis citationis edictum tribus diebus dominicis in miſſa publica apud ipſorum parochialem eccleſiam, vel ſi parochialis ſacerdos juſtam timoris cauſam ſuo juramento oſtenderit, in eccleſia cathedrali ſolemniter publicare. Et ex tunc contra hujuſmodi ac ſi perſonaliter citati fuerint procedere, ne ex malitia ſua valeant commodum reportare. *Fredericus.*

XC.

De citationibus generalibus.

Generales citationes de cetero fieri prohibemus. Statuimus ne quis judex eccleſiaſticus ſub generali clauſula ita ſcribat, *quos lator præſentium vobis nominaverit*, prohibentes ſacerdotibus, ne mandata talia exequantur. Nos enim tales citationum & commiſſionum litteras decernimus eſſe nullas. *Idem.*

XCI.

Sub pœna excommunicationis omnibus ſacerdotibus & aliis clericis prohibemus, ne mandata vel citationes quorumcumque judicum delegatorum vel ſubdelegatorum recipiant vel etiam exequantur, niſi juſſo, reſcripto authentico, ſive juriſdictionis bulla papali, vel alio ſigillo authentico ſignato, & cum ex hoc litteris quæ *Vidimus* appellantur per officialem civitatis curiæ noſtræ ſub hæc decretis & ſigillo ejuſdem civitatis ſigillatis, & eorumdem reſcripti *Vidimus* ac mandatorum ſuſceptorum à copia ſibi retenta. *Idem.*

XCII.

Quia perſonæ judicibus quibus auctoritate ſedis apoſtolicæ cauſæ committi valeant, & loca in quibus procedere, & ad quæ partes citari debeant per nova jura ſunt expreſſa & limitata: idcircò omnibus rectoribus & ſacerdotibus noſtræ civitatis & diœceſis, ſub pœna excommunicationis firmiter inhibemus, ne ſi quando judicum delegatorum vel ſubdelegatorum mandata ſuſceperint, quibus aliquæ perſonæ citari mandantur, vel ſi alias de ipſorum judicum juriſdictione, vel alia de cauſa antedicta mandata de jure ſubſiſtere valeant veriſimiliter dubitaverint, illa nullatenus exequantur, ſed ſuper eis vicarium vel officialem noſtrum, qui pro tempore fuerint, requirant, & de ejus conſilio dictæ executioni ſuperſedeant, aut ſi juſſerint, exequantur. *Bertholdus.*

XCIII.

De ſalariis advocatorum, &c.

Proceſſum quondam domini JOHANNIS prædeceſſoris noſtri de ſalariis advocatorum, procuratorum & aliarum perſonarum curiarum noſtræ & archidiaconorum noſtrorum præcipimus obſervari. *Bertholdus.*

XCIV.

De abuſibus circa citationes.

Evitantes judiciorum eccleſiaſticorum & ſubditorum noſtrorum curiarum abuſus, ſcilicet quod frequenter citationes & monitiones ad certos & nominatos dies . . . . primo dies dominicus infra hebdomadam qua terminos citationis occurrit, plebanis præſentantur, & per ipſos diebus privatis publicantur, citatis tunc circa rem ruſticam occupatis, de curialium & aliorum ſapientum conſilio ſic duximus ſtatuendum, quod nulla deinceps citatio vel hujuſmodi monitio ad nominatum diem concepta per quemquam plebanorum, niſi ante diem dominicum proximum terminum citationis vel monitionis præcedentem; vel ſaltem in ipſo die dominico ante ſententiam publicæ miſſæ præſentata fuerit, & poſtea ad minus trium dierum intervallum habuerint, quomodolibet publicetur, plebanus verò contrarium faciens, qualibet vice pœnam decem ſolidorum ad fabricam eccleſiæ noſtræ Argentinenſis ſolvendorum incurrat, & nihilominus citato vel monito ad damnum vel expenſas, quas hac occaſione pertulerit, teneantur. Orta autem diſſenſione circa præſentationem litterarum inter portitores & plebanos, plebanorum credi volumus juramento. Nullus autem ſigillifer citationes vel monitiones hujuſmodi in ſabbatho, vel quarum data eſſet in ſabbatho, cum terminus ſit in ſcripti hebdomada, ſigillare præſumat. Alioquin ad damna & expenſas teneatur citato. Portitores autem hujuſmodi deferentes citationes vel mo-

Digitized by Google

Anno 1435.

nitiones ad minus feria ſexta ab Argentina recedant. Qui ſi contra præmiſſa fecerint, factas non tenere decernimus, nec artare citatum. Sententias verò contra præmiſſa latas, contra plebanos non exequentes hujuſmodi per nos vetitas citationes & monitiones, aut contra tales citatos vel monitos ex nunc volumus, & decernimus non tenere. Ac officialem quemlibet contra præmiſſa ſcienter procedentem & contra quem tam iniquè proceſſum fuerit, ad expenſas & intereſſe teneri. *Idem.*

XCV.

De mercede litteras portantium.

Quia procuratores curiarum pro litterarum executionibus multa ſumentes, portitoribus exequentibus, qui labores & pericula ſuſtinent, avaritia canina nullam vel quaſi minimam tribuunt portionem: & ad hæc ne legationes haberi valeant contra morem ſolitum portitores; ſtatuimus & præcipimus, quod eiſdem portitoribus de qualibet littera executioni mandata per eos ad minus unus obolus aſſignetur. Portitor verò minus recipiens vel ſubſtractionem portionis ſuæ ſibi factam ſubticens, & officiali non revelans, pœnam carceris ſuſtinebit. Procurator autem contra hæc excedens, & portionem hujuſmodi portitoris ſubtrahens, tamdiu à procuratione & omnibus conſiſtoriis excludatur, quouſque pro qualibet vice unam libram denariorum officiali perſolvat, pro media parte ſuis, & pro alia media aliorum curialium uſibus profuturam. *Idem.*

XCVI.

Cùm nonnumquam pro concione, etiam non communicantium multitudo vexetur: circa hoc ſic duximus ſtatuendum, quod in nulla citatione pluſquam ſex perſonæ pro communione citentur, nec detur citatio talis, niſi eam impetrans ſe intellexiſſe veraciter citandos, excommunicato in citatione expreſſo communicaſſe prius dicat notario per fidem nomine juramenti. De quo ſi de hoc antequam factum fuerit contentio oriatur, tam impetrans quàm notarius jurare corporaliter teneantur: aliàs judex habeat pro non facto. Citatæ etiam pro concione ſi plebano ſuo de non communicando eidem excommunicato ante abſolutionem in caſibus illicitis fidem dederint nomine juramenti, & hoc ſub ſigillo plebani per nuntium etiam ſimplicem ad terminum etiam citationis tranſmiſerit, & veniendo ad judicium vel ad procuratorem mittendo ſint excuſati: ita quod contra eos procedi non debeat, neque poſſit. Citationes autem participantium contra præmiſſa faciendas cum ſubſecutis proceſſibus, ac ſententias contra præmiſſa ferendas decernimus non tenere, nec non vexato contra præmiſſa adverſarium ad expenſas & intereſſe teneri, cui adverſario ad hæc refundendum procurare impetrans teneatur. *Idem.*

XCVII.

De interdictis pro penſionibus.

Quia periculosè interdicta pro penſionibus & pecuniarum & debitorum ſummis contra conſtitutionem Bonifacii papæ octavi qui hujuſmodi interdicta irritat ipſo jure, proferuntur frequenter. Nos hujuſmodi interdicta omnia pro pecuniariis debitis, cenſibus, vel penſionibus lata vel ferenda, ſive per delegatos ſedis apoſtolicæ, ſive per quemcumque officialem, declaramus virtute dictæ conſtitutionis populis penitus eſſe nulla. Inhibentes omnibus, & ſacerdotibus, omnique clero, ne hujuſmodi interdicta de cetero curent, vel in periculum animarum ſuarum obſervent ſententias & proceſſus in quovis talia non obſervantes, ob hoc latos vel ferendos irritos decernentes, omneſque hujuſmodi impetrantes interdicta tam adverſariis, quàm gravatis eccleſiis ad expenſas intereſſe teneri. Præmittimus autem, ne divinum eccleſiæ ſubtrahatur officium, ut ſi qui debitores hujuſmodi penſionis & cenſuum eccleſiarum & piorum locorum, pro eo quod non ſolvunt, in excommunicationum & omnium aggravationum ſententiis, ſervatis juxta morem curiarum debitis intervallis, per tres menſes ſorduerint animo indurato, judex quoque & dominus temporalis hujuſmodi excommunicatum, requiſitus per judicem eccleſiaſticum, ut in ſubſidium juriſdictionis eccleſiaſticæ illum ad redeundum ad matris eccleſiæ gremium ſua temporali juriſdictione compellat, qui hujuſmodi ſubditum non curaverit exhibere contra hujuſmodi dominos vel temporales judices, propter eorum contemtum, & maximè in loco eis ſubjecto ubi excommunicatus degit, per interdicti ſententias procedatur. *Idem.*

XCVIII.

Contra abuſum ſignaturarum.

Ne actus judiciales curiarum deluſorii reddantur, præſertim cùm per appellationes vel aliàs ad ſuperioris conſiſtoria deferuntur abuſum ſignaturarum quæ in ſpatio actorum ſignantur, per quas ipſa acta confunduntur, & quibus ſignaturis alibi non creditur, deteſtantes, ſtatuimus quod litis conteſtationes, concluſiones & alii actus principales, non in ſignaturis, ſed in ſpecialibus actis & ſigillatis ponantur, nec judex recipiat, niſi hujuſmodi actus in proceſſibus inveniat ſigillatos. Quamvis autem prorogationes terminorum & ſuſpenſiones ſignari valeant in ſpatio: ſignaturas tamen hujuſmodi fieri contra unam partium abſentem tamquam contumacem, altera hoc petente, niſi de ſignatura hujuſmodi ſigillatus judicii oſtendatur receſſus. *Fredericus.*

XCIX.

De legatis eccleſiæ factis non impediendis.

Quia quædam in quibuſdam partibus conſuetudo, imò potius corruptela deteſtabilis obſervatur, videlicet quod tam laïcus, quàm clericus in lecto ægritudinis conſtitutus, ultra quinque ſolidos uſualis monetæ, vel aliam ſummam juxta illius loci conſuetudinem limitatam, nec piis locis quam perſonis eccleſiaſticis pro animæ ſuæ remedio & ſalute aliqua poſſit ordinare legata: conſiderantes prædictam conſuetudinem ſacris canonibus & ſæcularibus etiam legibus obviare: cum nihil ſit quod magis hominibus debeatur, quam ut ſupremæ voluntatis liber ſtylus exiſtat: eamdem conſuetudinem Deo odibilem, animabus & bonis moribus inimicam, auctoritate hujus ſacræ ſynodi penitus reprobamus: firmiter ſtatuentes, ut unicuique quem jura à teſtamentorum non prohibent factione, in ſanitate vel lecto ægritudinis conſtituto legandi, diſponendi, & ordinandi de bonis ſuis ſibi à Deo collatis

Digitized by Google

Anno 1435.

circa pia loca & perſonas eccleſiaſticas, dummodo ſuos heredes contra ſanctiones legitimas non prætereat, libera ſit facultas: volentes & præcipientes, ut per univerſos prælatos & judices eccleſiaſticos omnes clerici & laici impedientes defunctorum legata ſeu ultimas voluntates per excommunicationis in perſonas, interdicti in loca ſententias, octo dierum monitione præmiſſa, ferendas, ab hujuſmodi impedimentis deſiſtere compellantur. *Bertholdus.* A

C.

Cùm nonnulli clerici executores largarum eleemoſynarum quæ pro anima pauperibus erogari tenentur, hujuſmodi diſtribuenda mendicantibus diſtribuunt conſanguineis, vel amicis, imò quandoque, quod deterius eſt, uſurpare ſuis uſibus non formidant: præſenti decreto ſtatuimus tales executores non liberari, nec eis quod ſatisfecerint concedi, niſi hæc publicè diſtribuant, loci etiam plebano ſciente. Plebani etiam hujuſmodi negligentias ad nos deferant, ſi divinam & noſtram velint effugere ultionem. *Idem.* B

CI.

De diſpenſationibus, abſolutionibus, &c.

Item, inhibemus ne de cetero aliqua religioſa ſæculariſve perſona ſe auctoritate diſpenſandi, abſolvendi aut alio quovis modo nobis ratione dignitatis pontificalis vel juriſdictionis à jure conceſſa & ſpecialiter reſervata aliqualiter intromittant, vel eadem auctoritate quovis modo utatur, niſi cui nos eamdem auctoritatem, ſicut opportunitas ſuaſerit, in parte vel etiam generaliter duxerimus licitè committendam, & qui de hoc ſe oſtendat noſtris patentibus præmunitum. C

CII.

Item, Indulgentias quibuſvis perſonis Argentinæ conceſſas, ut in earum domibus poſſint celebrari divina præſentibus revocamus. *Idem.*

CIII.

Jus & conſuetudinem eccleſiæ noſtræ Argentinenſis ab antiquo ſervatam, ſcilicet quod æqualiter decedentes clerici ſaltem ſertonem legare epiſcopo teneantur, inviolabiliter præcipimus obſervari. *Idem.*

CIV.

Poteſtatem diſpenſandi, abſolvendi, & ſi ratio exegerit invitandi, interpretandi & corrigendi ſuper ſtatutis ſynodalibus præmiſſis nobis ſpecialiter reſervamus. *Idem.*

CV.

Sigilliſero autem curiæ noſtræ ut has noſtras conſtitutiones & quoſlibet notabiles proceſſus noſtros in uno libro conſcribi faciat, & in curia noſtra continuè conſervari, ut ad illum, cum opus fuerit, habeatur recurſus, diſtrictè mandamus. *Idem.*

CVI.

Confirmationes uno in regiſtro conſcribendæ.

Omnibus quoque abbatibus, abbatiſſis, prioriſſis, præpoſitis, prioribus & aliis collegiatarum noſtrarum eccleſiarum vel monaſteriorum prælatis, omnibus archipreſbyteris, ut hujuſmodi noſtra ſtatuta in ſcriptis recipiant infra duos menſes, & archipreſbyteri ſuis confratribus publicent bis in anno, in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœna excommunicationis firmiter præcipiendo mandamus.

ANTIQUA STATUTA SYNODALIA eccleſiæ Avenionenſis.

Ex MS. eccleſiæ Avenionenſis.

HÆC SUNT STATUTA SYNODALIA, EDITA PER REVERENDUM IN CHRISTO PATREM DOMINUM JOHANNEM DEI GRATIA QUONDAM AVENIONENSEM EPISCOPUM,

Et primò ſequuntur ſtatuta facta in ſynodo ſancti Lucæ, anno Domini M. CCC. XXXVII.

Anno 1337.

Diſponente nutu Altiſſimi, cujus imperio cuncti ſubjicimur & obedire compellimur univerſi præſidentes Avenionenſi eccleſiæ, cujus eximia dignitas nos percellit indignos, continuo meditationum & operis pondere premimur injuncti nobis à Domino, prælatus, ut negligentiæ qualibet concuſſo corpore in domo ſua mirificæ orationis & laudis, qua fama diffuſius atteſtante concelebri prærogotivæ prærogatur primatu divina munera conſecrabunt cultus divini myſterii non deſit incultus; ſubditus in Domino populus turbinis deſinente tumultu in ſororis myſticæ atque patris conquieſcat amplexu, conſerventur ipſius eccleſiæ jura, ut præeant, & proviſi juris cuſtodita cenſura reſtauretur, ulteriuſque ſi qua liquet ſuorum ſubſtantia diminuta jurium, circa quæ, ut gratum

Locus corruptus.

D

in ſuis oculis ſacrificemus Deo perinde hoſtias, & beatiſſimæ Virgini glorioſæ Mariæ, cujus ubertimo & ineffabili nomine tam inſignis eccleſia prælibata corruſcat, cujus honor munificæ dignitatis & gradus noſtra primum auſpicia nimio promoviſſe pro tenui, proh dolor! fragilitatis humanæ fermento in ſalutis noſtræ præſidium, cui trementes & tremuli tenemur de creditis in diſtricto judicio reddere rationem, ſtudio ferventi vacabimus, ut noſtræ ad eam ſinceræ devotionis obſequio Virgini, præſtante Domino, aliqualiter offeramus. Propter quod in virtute Dei conveniente in dicta noſtra eccleſia, ut moris eſt, clero nobis adſtricto, & in ſynodo beati Lucæ, in qua noſtro in hac parte deſiderio tam ſalubri lux divinæ inſpirationis illuxit, per nos publica ſynodo celebrata ſolemniter, hæc noſtra

Anno 1337.

Digitized by Google

Anno 1337. congregationis ſynodalis edita, æquitatis amica, juſtitiæ conſona, eccleſiaſticam, ſicut in Deo confidimus, imitantia pietatem, in laudem divinæ majeſtatis & gloriam ejuſdem Virginis, reverentiam & honorem, ſtatum etiam & augmentum pſius eccleſiæ, ac pro noſtro, ſubditorum commodo animarum, & ad perpetuam rei geſtæ memoriam, ſonora voce præconis facimus publicari, quæ ad inſtar quodam modo legum in ſubditis, præceptivæ regulæ faciant officium, ſolicitudinem curæ paſtoralis inſinuent, turpem reprimant ambitionis ingluviem, venefica ſubtrahant alimenta reatuum, & impenſis cum Deo remediis compeſcant inſolentia germina tranſgreſſorum.

I. *De colendo feſto conſecrationis eccleſiæ Avenionenſis.*

Merito igitur & dignanter noſtrum illo feliciter proſequente propoſitum, qui principium eſt & finis, ad votivæ hujuſmodi proſequutionis motivum à Matre noſtri exordimur auctoris, qui velut unicus filius genitricis ejus intuitu tamquam ſolus, & qui in ſeipſo bonorum perfectus eſt omnium, in his quæ ſibi complaceant noſtrum perficiant imperfectum. Monente igitur & hortante nos dulcius veneranda ſemper & colenda memoria unicæ Virginis, & fetibus germine ſalutari, ac ejuſdem ſolemnitate myſterii, tam perennis præcipua gaudii, quàm feſtiva lætitia triumphalis, ordinando quod deinceps feſtum conſecrationis ejuſdem eccleſiæ in Avenionenſi civitate & diœceſi à ſubditis clero & populo mechanicis operibus, prout in aliis diebus dominicis & feſtivis, ſub excommunicationis pœna, quam ex nunc in ipſos ferimus contemtores, omninò ceſſantibus, ſub officio duplici celebretur.

II. *De dicendo omnibus ſeptimanis officium Beatæ Mariæ.*

Conſtat itaque merito debitum omne quod ſumus Virgini MARIÆ glorioſæ reginæ cœli & matri tam gratiæ quàm virtutum omnium cumulo & cunctarum plenitudini gratiarum, de cujus meritis dicere plura non poſſumus, cùm univerſa ſibi ejus munere debeamus. Quare dignum & neceſſarium pariter æſtimantes, ut eidem devotis laudibus ſerviamus aſſiduè, cujus interceſſionis auxilium erga benedictum & piiſſimum ejus filium Dominum noſtrum JESUM-CHRISTUM continuè petimus indigentes, ordinamus atque ſtatuimus quod in univerſis & ſingulis eccleſiis civitatis & diœceſis de cetero ſingulis ſeptimanis in ſabbato vel alia feria, ſi duplex feſtum fortaſſis occurrat ſabbato, ab octavis ſanctæ Trinitatis uſque ad primam dominicam adventus Domini, & ab octavis Epiphaniæ uſque ad quartam feriam, fiat & dicatur officium B. Mariæ cum novem lectionibus juxta modum quem ſequentis noſtræ conſtitutionis oraculo deffinimus.

III. *De dicendo officium Romanum per perſonas eccleſiaſticas diœceſis Avenionenſis.*

Sacro-ſancta namque Romana eccleſia, eccleſiarum omnium, in quas chriſtianæ fidei propagatio diffunditur, mater eſſe dignoſcitur & magiſtra, & quia jam dudum ipſa eccleſia & Romana curia conſequenter civitatem noſtram Avenionenſem ejuſque diœceſim ex peculiaris affectionis inſtinctu converſationis piæ matris incolunt communiter, ſic quòd ſuos mores digna reputatione laudabiles meritò & creditur in cleri noſtri pectoribus, Domino auctore, ſalubriter indidiſſe: ut ipſi maximè clerici quantum ad divini officii ordinem ſibi tamquam devotionis filii & membra capiti ſe conforment, cùm ſicut arbor à radice non diſcrepat, nec differt ramus ab arbore, ita nec geniti à ſua degenerent genitrice. Anno 1337.

Ordinamus ergo atque ſtatuimus, quod à modo univerſi & ſinguli clerici ac perſonæ eccleſiaſticæ prædictæ civitatis & diœceſis à conſuetis officiis liberi & immunes exiſtant, & priſtinis veterum codicum rudimentis omiſſis, tamquam ſpiritum in hac parte novi hominis induentes, dummodò officium divinum pariter & nocturnum dicere valeant juxta ordinem, morem ſeu ſtatutum, quo eccleſia utitur & Romana curia ſupradicta. Ceterum quia nil prodeſt aliquid ſtatui, niſi feſtiva contigerit exſecutione compleri: adjiciendo ſtatuimus, ut in univerſis & ſingulis eccleſiis ejuſdem civitatis & diœceſis, quarum libri ex antiquitatis incommodo renovationis vel reparationis remedio indigent, illi ad quos pertinet, emant ſeu fieri faciant libros convenientes & aptos, qui dictæ eccleſiæ & Romanæ curiæ uſui congruant opportuno.

IV. *Contra occupatores jurium eccleſiæ Avenionenſis.*

Omnis prædatio & invaſio violenta juri ſunt naturaliter contrariæ, & à præclaris juſtitiæ noſcuntur regulis penitus reprobatæ: quia verò aliqui ex appetitu nocibili ſuis fructibus non contenti, ultra vires quæ à divina vel humana ſibi poteſtate non ſuppetunt, conantur nequitiæ animo eccleſiaſticas infringere libertates; nos percupientes quod in his præſumtio quæcumque illicita refrænetur, ſtatuimus quod omnis perſona eccleſiaſtica vel ſæcularis, nobilis vel plebeia, cujuſcumque præeminentiæ, dignitatis, ordinis, officii, conditionis, honoris, gradus, ſtatus exiſtat, quæ jura noſtra epiſcopalia aut jura eccleſiarum noſtræ civitatis vel diœceſis invadere, occupare vel detinere præſumſerit per potentiam, violentiam, præſumtionem, vel ſuperbiam, aut temeritatis auſum quemlibet, vel exceſſum, niſi infra ſex dies à die invaſionis, occupationis, aut detentionis hujuſmodi, in antea comparandos, quos pro monitione canonica & termino peremtorio aſſignamus, per revocationem & emendam debitam plenè ſatisfecerit; ex nunc ut ex tunc in occupatores, invaſores, & detentores hujuſmodi, nec non in eorum fautores, conſiliarios, & coadjutores quoſlibet taliter, ſicut præmittitur, præcedente præmiſſa monitione canonica, in his ſcriptis duximus promulgandum.

V. *Ad idem.*

Præterea cùm nonnulli, ſicut fide digna re-

Digitized by Google

Anno 1337.

latione audivimus, æmulo ambitu dominandi, noſtram ſpiritualem & temporalem juriſdictionem infra civitatem & diœceſim Avenionenſem occupare, impedire, aut perturbare nituntur in offenſam Dei, & contra rationis debitum, & diſpendium animarum; ac glorientur in ſuam & aliorum perniciem de temeritatis audacia vel exceſſu: ſtatuimus quod omnis perſona eccleſiaſtica vel ſæcularis, aut hujuſmodi impedientes, turbantes, vel occupantes, niſi infra tres dies à die impedimenti, turbationis, vel occupationis, in antea computandos, quos tres dies pro monitione canonica & termino peremtorio aſſignamus, per revocationem debitam, ut res exegerit, plenè ſatisfecerint cum effectu, ſententiam excommunicationis incurrant quam ex nunc prout ex tunc in hujuſmodi turbantes, impedientes, & occupantes, præcedente dicta monitione canonica, ferimus in his ſcriptis.

VI. *Contra capellanos tenentes duas aut plures capellanias.*

Similiter, quia prout ad audientiam noſtram fidelis aſſertio produxit, in nonnullos preſbyteros noſtræ civitatis ac diœceſis, ita cupiditas vitiorum mater & nutrix horrida inolevit, quod duas vel tres capellanias perpetuas, ſeu curiam animarum alicujus perpetuæ parochiæ, & unam capellaniam perpetuam inſimul tenere & retinere præſumtionis animo in eorum ſingulare diſpendium non formidant: cupientes hujuſmodi reprobæ cupiditatis effectibus, quantum cum Deo bono modo poſſumus, obviare. Ordinavimus quod de cetero infra civitatem & diœceſim Avenionenſem nullus preſbyter duas capellas perpetuas vel curam animarum parochiæ alicujus cum una capellania perpetua tenere præſumat. Satis enim ſibi ſit, ſi vicarium obtinens famulatus obſequio potuerit Domino jugiter deſervire. Qui verò contra hujuſmodi noſtræ conſtitutionis edictum duas capellanias, vel unam cum cura animarum retinere præſumſerit, ipſo facto privetur utraque, & ambæ licitè alteri conferantur.

EODEM ANNO DIE SEPTIMA MAII.

I. *Quod rectores faciant reſidentiam ſuper locum in ſuis beneficiis perſonalem.*

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis nos Johannes miſeratione divinâ epiſcopus Avenionenſis, attendentes quod in civitate Avenionenſi & diœceſi, nonnulli priores, rectores, vicarii, & alii beneficiati, honorem abſque ſervitii onere, ac ſine labore præmium occupantes, negligunt in ſuis beneficiis reſidentiam facere ſpecialem: propter quorum abſentiam in contemtum Dei divinus cultus minuitur, & beneficiorum jura collabuntur ſæpius indefenſa, in animarum ſuarum diſpendium & beneficiorum hujuſmodi præjudicium nimis grave: nos affectantes iis caſibus ſalubriter, auctore Domino, præcavere, ordinamus atque ſtatuimus, quod unuſquiſque & ſinguli priores, rectores, vicarii perpetui, in civitate Avenionenſi & diœceſi curam animarum habentes & capellaniam in eccleſiis cathedrali-

A bus, capellanias perpetuas obtinentes, de cetero in ſuis beneficiis faciant continuam reſidentiam perſonalem, nec ſe abſentare audeant ab eiſdem, abſque noſtra licentia ſpeciali, niſi fortaſſis interdum pro negotiis licitis & honeſtis: ita quod eorum abſentia in anno per dies vel hebdomadas ritè computata unius menſis ſpatium non excedat. Qui verò contra fecerit, pro qualibet die naturali, qua ſe abſentaverit, ultra modum prædictum, pœnam quinque ſolidorum incurrat uſualis monetæ, in pios uſus noſtro arbitrio convertendarum. Et ut præmiſſa diligentius obſervetur, univerſas & ſingulas licen-

B tias olim datas vel conceſſas per vicarios epiſcopatus Avenionenſis ſeu quoſcumque alios præter dominum noſtrum papam tenore præſentium ſtatutorum revocamus, caſſamus, & penitùs annullamus.

II. *Quod nullus rector audeat beneficium ſuum arendare ſine licentia.*

Statuimus etiam, cauſa tam pia conſulente quàm juſta, quod nullus prior, rector ſeu alius beneficiatus, in Avenionenſi civitate vel diœceſi de cetero beneficium eccleſiaſticum præſumat ad firmam concedere, ſeu fructus ipſius ſimul om-

C nes vendere, abſque noſtra licentia ſpeciali. Et ſi quis contra fecerit, eo ipſo hac monetabili pœna ſeu mulctatione plectatur, ſcilicet quod fructus eorum ſic venditorum medietatem perdat, qui in eccleſiæ fabricam, vel alios pios uſus noſtro arbitrio convertantur.

III. *Quod nullum matrimonium ſolemnizetur ſine miſſa.*

Hac ſimiliter ordinatione ſtatuimus in Domino ſalutari, quod de cetero nullus prior, aut rector, vicarius, vel ſacerdos, in civitate Avenio-

D nenſi vel diœceſi præſumat celebrare aut ſolemnizare matrimonia in facie eccleſiæ, ſine miſſa, aut bannis non editis, in facie eccleſiæ conjungendo ſeu parochianum vel parochianam alterius abſque parochiani ſacerdotis licentia. Qui ſecus attentare præſumſerit, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat, quam ex nunc & ex tunc in præſumtores & contra ſtatutum venientes, trina præcedente admonitione canonica, ferimus in his ſcriptis, ſalvis aliis pœnis præſumtionibus ipſius noſtro arbitrio infligendis.

IV. *Contra facientes ludum, qui vocatur* chari-

E varit, *vel alias vociferationes in ſolemniſatione matrimonii.*

Dolenter verò ac noviter accepimus audientes, quod in civitate & diœceſi Avenionenſi in tantum excrevit deteſtabilis & pernicioſus licentiæ tam ſceleſtus abuſus, quod in eccleſiis non abſque tumultu, ſcandalis, periculis, quæ debent libertatis omnimodæ favore potiri, matrimonia nequeunt celebrari. Nam ſcelerati homines dum in eccleſiis matrimonia fidelium & benedictiones nubentium celebrantur, ſponſum & ſponſam & circumſtantes, vociferando percutiunt, contes frangunt & lampades, turpia & inhoneſta verba proferunt, eccleſiam & miniſtros

Anno 1337. Anno 1337.

tros vituperant & contemnunt, facientes abominabiles & deteſtabiles pariter deriſiones, ac in ſubſannationes prorumpentes obcœnas, in plurimorum fidelium ſcandalum, de hujuſmodi ſacramento. Deinde pejora prioribus cumulantes, cum ſponſæ ad eorum traducuntur hoſpitia, de ipſorum domibus bona more prædonum rapiunt violenter, pro quibus pecuniarias ab invitis redemtiones extorquent, quas expendunt in ſcurrilitatibus & comeſſationibus inhoneſtis, quæ juxtà eorum vulgare *Malprofiech* damnabiliter appellant, & cum contingit quod viri aut mulieres ad ſecunda vota pertranſeunt, & matrimonialiter conjunguntur, multiplicando deriſiones ſacramenti prophanas, faciunt ludos obnoxios, quos ut eorum verbis contra honeſtatis labia utamur inplacidis, nominant chalvaricum: ex quibus frequenter proveniunt rancores & odia, interdum quoque vulnerationes & homicidia committuntur. Volentes itaque ſuper his de opportunis providere remediis, ac futuris ſcandalis, & periculis, quantum cum Deo poſſumus, aptis obſtaculis ſalutariter obviare; ſtatuimus & ordinamus, quod per capellanos curatos eccleſiarum parochialium civitatis & diœceſis Avenionenſis fiant monitiones parochianis per tres dies dominicos ſeu feſtivos in eccleſiis proximos publicè, dum populus convenerit ad divina, quod univerſi & ſinguli deriſores, ſeu ſubſannatores, raptores pignorum, divini turbatores officii, ſacramentorum officia contemnentes, à prædictis exceſſibus omninò deſiſtant, & à ſignis infidelitatis & turbationis quæ hactenus evenerunt, ad honorem Dei & ſanctæ matris Eccleſiæ fideliter reſipiſcant. Nos enim in omnes & ſingulos dictarum monitionum perfidos tranſgreſſores, qui de cetero in ſacramento matrimonii vel benedictionibus nubentium clamores, vociferationes, percuſſiones aut deriſiones in eccleſiis facere præſumſerint, & qui pignora ſponſi vel ſponſæ rapiunt, vel chalvaricum fecerint, aut procuraverint; ex nunc prout ex tunc, præcedentibus prædictis monitionibus canonicis, in his ſcriptis excommunicationis ſententiam promulgavimus, & nihilominus ſi clerici vel perſonæ eccleſiaſticæ fuerint hujuſmodi deriſores, percuſſores, turbatores vel raptores, & chalvarici factores, ipſos & eorum quemlibet pro quolibet exceſſuum prædictorum & qualibet vice, pœnæ decem librarum uſualis monetæ noſtræ curiæ applicandæ decrevimus ſubjacere.

V. *Quod curati deſiſtant à divinis, ſi domini temporales nolint eis reſtituere clericos, ſi quos tenent captos.*

Super eo autem intendimus, domino auctore, ſalubriter providere, quod ſicut audivimus fide dignorum relationibus plurimorum, nonnulli domini temporales, non zelo juſtitiæ, ſed cupiditatis affectu, non ut crimina præveniant, ſed in offenſam Dei, ſpiritualis noſtræ juriſdictionis injuriam, & libertatis eccleſiaſticæ odium apparenter in quibuſdam locis clericos, quos pro commiſſis exceſſibus flagrante crimine capiunt, interdum curiæ noſtræ, requiſiti per eam reſtituere differunt, & aliquoties abſque rationabili cauſa, ut tenentur, remittere contradicunt. Statuimus igitur & mandamus expreſsè, quod capellani curati parochialium eccleſiarum civitatis & diœceſis, mox ut ſciverint aliquem clericum fuiſſe captum per dominos temporales, ipſos dominos temporales & officiales eorum ſtatim moneant & requirant, ut ipſum clericum curiæ noſtræ reddant ſeu reſtituant indilatè. Quod ſi reddere vel reſtituere taliter contradicunt, aut diſtulerint requiſiti, dicti curati in locis in quibus detinebuntur clerici ſic capitivi per curiam ſæcularem, ſuperſedeant penitus à divinis, donec curiæ noſtræ reſtitutio cum effectu facta fuerit prout decet.

VI. *De ſacramento baptiſmatis non differendo, ac de non dando aliquid commatribus ex hac cauſa.*

Nihilominus plurimorum revera fidelium relatione comperimus, longè altiùs nimiſque profundiùs quam exprimi valeat deteſtantes, quod plures infantes hactenus ſine ſacramento baptiſmatis à ſæculò, proh dolor! tranſmigrarunt, ex eo videlicet quod cum difficultate inveniebantur patrini, qui eos facerent baptizari, propter immoderatos ſumtus fieri ſolitos, dum partim dabatur infantibus, partim commatribus aut nutricibus temporibus retroactis: & tam pro hujuſmodi ſumtibus, quàm pro expectatione patrinorum: immò talium vetita manuum lapſitate ſæpè multa lugendaque & vitanda pericula evenerunt. Affectantes igitur cordis noſtri medullitus hunc abuſum conſuetudinis execrandæ, quin potius ſacramenti præcipuè ſalutaris horribili venalitate commercium, quod profectò meretur facinus ſacrilegii aſſeri, prohibitione ſolicita penitus aboleri, ſalubri, juvante Deo, noſtræ prohibitionis edicto ſtatuimus, ordinamus, præcipimus, firmiter & diſtrictè mandamus, quod patres vel matres infantes natos vel naſcituros ultra unum diem naturalem non differant baptizare, & quod cum aliqua perſona infantem faciat baptizari, eidem infanti, vel ejus matri, ſeu commatri, vel nutrici, non præſumat dare vel mittere aliquid, niſi ſolam albam & cereum in baptiſmo. Si qua verò perſona contrarium facere vel attentare præſumſerit, ab ingreſſu eccleſiæ noverit ſe ſuſpenſam, donec ad cognitionem capellani curati, pro præſenti tranſgreſſione mandati, pœnitentiam egerit ſalutarem.

VII. *De teſtatoribus.*

Affectantes ne ad Dominum infecta migrantium memoria pereat, vel bonorum notitia operum aliquid deliteſcat, conſultè ſtatuendo præcipimus, & mandamus apertè, quod teſtamenta vel ultimæ voluntates quorumlibet fidelium de civitate & diœceſi Avenionenſi ſemper fiant in præſencia catholicorum virorum, & parochialis ſacerdotis, vel alterius perſonæ eccleſiaſticæ de voluntate ſacerdotis ipſius, ad hoc ut idem ſacerdos vel per eum miſſus, ut decedentis exem-

Digitized by Google

Anno 1337

plo laudabilis pia intentio Chriſti fidelium de uno in alium ſemper in melius reformetur, de factis teſtatoris laudabile teſtimonium valeat perhibere, & ne de ipſo aliqua infidelitatis ſuſpicio poſſit haberi, & maximè ut legata per ipſum teſtatorem ad pias cauſas & relicta alia fidelius atque celerius perſolvantur. Quod ſi teſtator parochialem vocare contemſerit ſacerdotem; ſi deceſſerit, careat eccleſiaſtica ſepultura, donec de ipſius mandati contemtu eccleſiæ ſatisfactum fuerit competenter: ſed ſi ſupervixerit, de ipſo contemtu ab eodem ſacerdote teneatur ſuſcipere pœnitentiam ſalutarem. Notarius verò qui abſque ſolemnitate prædicta ſcribere vel notare præſumſerit teſtamenta vel ultimas voluntates, ab ingreſſu eccleſiæ meritò doleat ſe ſuſpenſum, uſquequo parochiali ſacerdoti in ſcriptis tradiderit omnia quæcumque legata ad pias cauſas per teſtatorem relicta particulariter & diſtinctè, & ſuper contenta ſalutarem pœnitentiam egerit injungendam, & eccleſiæ ſatisfactionem fecerit competentem.

VIII. *De beneficiariis ad ſynodum veniendis.*

Exhortantes, nec minus ad obedientiam ſubditos noſtros, quam ad virtutes ceteras & ad reverentiam debitam præmonentes, qua ſubjecti ſuis ſuperioribus ſunt adſtricti, hoc ſtatuto præcipimus & mandamus, ut de cetero priores, rectores, decani, & alii qui ad ſynodum venire conſueverint perſonaliter, in qualibet ſynodo infallibiliter veniant, niſi à nobis de non veniendo licentiam obtinuerint ſpecialem; alioquin ſi abſque licentia noſtra remanſerint, & ad ſynodum ipſam non venerint, ut præfertur, in viginti ſolidis uſualis monetæ applicandis noſtræ fabricæ puniantur.

IX. *De publicatione & obſervatione ſynodalium ſtatutorum.*

Ne verò quiſpiam de præfatis & præcedentibus aliis noſtris ordinationibus & ſtatutis ignorantiæ vel oblivionis vel excuſationis cujuſcumque fortaſſis cauſam prætendere valeat, & alicujus longi temporis intervallo, cum quo ſæpè repetitur, memoriæ firmius commendetur; univerſis & ſingulis curatis eccleſiarum parochialium civitatis & diœceſis Avenionenſis ſub excommunicationis pœna noſtra juſſione præſenti diſtrictè præcipimus & mandamus expreſsè, quod ordinationes & ſtatuta prædicta ſeriatim legant & publicent, ſeu legi & publicari faciant in ſingulis eccleſiis quibus inſerviunt, dum populus ad divina convenerit, per tres videlicet dies dominicos ſeu feſtivos proximos & immediate ſequentes, nec non & menſe quolibet ex inde, in quantum ipſe populus tangitur, ſemel legant & publicent, ſeu legi & publicari in dictis eccleſiis faciant, præſente dicto populo, cum ad divina convenerit, ut præfertur: quæ in omnibus atque per omnia pro divina reverentia, veneratione & honorificentia debita advocatrici & univerſali dominæ noſtræ beatæ ſemper Virgini glorioſæ, ac in obedientiam, fidelitatem, devotionemque ſinceram, quæ nobis & noſtræ ſedi debetur, ſub contentorum omnium intimatione ſeu communicatione pœnarum intranſgreſſibiliter cuſtodiri decernimus, & ſervari volumus illibata, ut ibi præſertim obedientiæ debitum potius dignoſcatur impendi ubi ſpirituale commodum creditur plus amari.

STATUTA

edita anno Domini milleſimo trecenteſimo trigeſimo octavo die vigeſima aprilis in ſynodo poſt Paſcha.

I.

Quod curati debeant habere ſtatuta provincialia.

Anno 1338.

STatuimus inſuper & mandamus, quod omnes & ſinguli curati noſtræ civitatis & diœceſis Avenionenſis habeant & habere teneantur ſtatuta provincialia hoc anno edita in eccleſia ſancti Rufi in concilio provinciali inibi celebrato, quæ legere & publicare infra miſſarum ſolemnia teneantur.

II.

Item, ſtatuendo præcipimus & mandamus, quod rectores, ſeu curati noſtræ civitatis Avenionenſis non præſumant facere trahi campanas pro officio miſſæ ſeu veſperarum, niſi prius campanæ eccleſiæ beatæ Mariæ pro ipſis horis tractæ fuerint, ſeu pulſari incœptæ. Contrarium verò facientes in duodecim denariis monetæ curribilis puniantur, fabricæ eccleſiæ prædictæ applicandis.

III. *Quod qualibet eccleſia habere debeat proprium ſigillum.*

Item, ſtatuendo præcipimus & mandamus, quod quilibet rector, prior, ſeu vicarius cujuſlibet parochialis eccleſiæ noſtræ civitatis & diœceſis habere teneatur infra unum menſem proximum ſigillum proprium cum effigie illius ſancti, in cujus honore talis eccleſia eſt fundata, cum quo litteras ejus ad noſtram curiam aut aliis dirigendas valeant ſigillare.

STATUTUM SYNODALE

anno M. CCC. XL. in ſynodo ſancti Lucæ editum.

Anno 1340.

ITem, cùm plurium relatione didicerimus diſplicenter, quod preſbyteri, curati, clerici, & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ noſtræ civitatis & diœceſis Avenionenſis, quando vadunt de eccleſia ad quærendum funera mortuorum, ad eccleſiam aſportanda, accedendo per carrerias publicas vacant truſis, cachinnis, & verbis fabuloſis, & inutilibus: ex quo perſonæ ſæculares malum ſumere poſſunt exemplum, & in eis omnis devotio vacua propter hoc remanet & extincta: nos volentes ex his malis exemplis quantum poſſumus cum Deo, obviare, & quæ benè non fiebant in viam rectitudinis revocare; ſtatuimus, & ordinamus, quod ab hac hora in antea uni-

Digitized by Google

Anno 1340. verſi & ſinguli preſbyteri, clerici, & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ nobis ſubditæ, ad quærendum corpora mortuorum accedendo, dicant ſeptem pſalmos aut officium mortuorum, cantando, vel legendo, aut alios, taliter quod à circumſtantibus poſſint audiri: & quod in his ſic ſe habeant humiliter & devotè, quod prædicti circumſtantes ad effundendum preces pro talibus defunctis ſupplices notabiliter moveantur. Si quis verò ſtatuti noſtri extiterit violator, ejus inobedientia exigente, tali pœnarum ſententia ferietur, quod externis tranſibit meritò in exemplum.

STATUTUM SYNODALE
editum anno M.CCC.XLI. & XXV. die aprilis in ſynodo poſt Paſcha.

Anno 1341. ITem, cùm non ſit novum nec irreprehenſibile, ſi ſecundùm varietatem temporum, maximè neceſſitate urgente, aut utilitate publica evidente, humana ſtatuta in melius mutentur, ſeu verius reformentur, à noſtriſque prædeceſſoribus ſynodaliter & per aliquos officiales judicialiter fuerit conſtitutum, quod nullus chriſtianus vel chriſtiana cujuſcumque ſtatus exiſtat, ſub gravi pœna quam facientes, ipſo facto incurrere decernebant, auderet pro ipſius cura aliquem Judæum medicum evocare, nec pro infirmitate ſua conſilium curationis recipere. Ab eodem quoque nullus hipotecarius ſeu ſpeciator receptas ordinatas per talem Judæum medicum auderet ſeu attentaret ſub eadem pœna conficere nec miniſtrare alicui chriſtiano. Et propterea nos attendentes quod tempore conſtitutionum hujuſmodi erat major medicorum chriſtianorum copia, qui ſic ad chriſtianorum curandas ægritudines poterant evocari: quamquam quamplurimi chriſtiani metu dictæ ſententiæ excommunicationis licet graviter ægrotantes non audeant Judæos medicos evocare, quamquam chriſtianorum medicorum penuriam paterentur, & ideo forſitan citius decedebant.

Nos volentes, ut expedit ſuper his apponere remedium opportunum, dictum ſtatutum, ſive conſtitutiones ac pœnas, aut excommunicationum ſententias in eis, præmiſſorum occaſione appoſitas, duximus ſynodaliter ſuſpendendas, donec conſultius ordinaverimus ſuper his, excommunicationis ſententiam latam contra comedentes carnes diebus lunæ & martis primæ ſeptimanæ quadrageſimæ modo ſimili ſynodaliter ſuſpendentes.

STATUTA
edita anno milleſimo trecenteſimo quadrageſimo primo in ſynodo ſancti Lucæ quæ fuit XVII. octobris.

I.

Anno 1341. ITem, quia fide dignorum relatione percepimus, quod nonnulli parochiani civitatis Avenionenſis & diœceſis in tantum ipſas paro-

A chiales eccleſias deſerunt, & contemnunt, quod vix aut numquam ad eas conveniant pro divinis officiis audiendis, ordinamus & ſtatuimus, & ſub excommunicationis pœna præcipimus & mandamus, quod univerſi & ſinguli utriuſque ſexus parochiani eccleſiarum civitatis & diœceſis Avenionenſis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerint, deinceps, legitima excuſatione ceſſante, ſaltem omnibus diebus dominicis in miſſa majore conveniant perſonaliter ad ſuas eccleſias parochiales, verbum Dei, ſalutaria monita, & divina officia audituri, & ſacramenta eccleſiaſtica recepturi: ita quod ad minus de quolibet B hoſpitio una perſona ibi remaneat, & audiat ex integro totam miſſam: univerſis & ſingulis capellanis curatis dictarum parochialium eccleſiarum injungentes diſtrictius, ut præſens ſtatutum in eccleſiis publicè, cum populus ad divina convenerit, legant & publicent in vulgari, per ſex dies dominicos proximos ſeu feſtivos, & parochianos ſuos ex parte noſtra moneant, ut ſub excommunicationis pœna prædictum ſtatutum debeant obſervare, notificando eiſdem, quod ſi qui prædicti ſtatuti fuerint contemtores, contrà ipſos, prout juſtum fuerit, procedemus. Anno 1341.

II. *Qualiter debent ſtare ſacerdotes dum audiunt confeſſiones, & quod illos quos audiunt, ſcribant.* C

Item, quia, ſicut audivimus, capellani, curati aliquarum eccleſiarum civitatis Avenionenſis & diœceſis in miniſtrandis ſacramentis eccleſiaſticis, præſertim in confeſſionibus audiendis, geſtu & habitu ſe non exhibent gravitate maturos: ordinamus & ſtatuimus, quod deinceps univerſi & ſinguli capellani, curati, & alii preſbyteri quibus commiſſum fuerit confeſſiones audire, dum confeſſiones audient, ſemper maneant induti ſuperlicio & alimutia, vel capitio condeD center, ut ex hoc creſcat devotio, & peccatores ad pœnitentiam facilius inclinentur. Et ut laudabile de confeſſionibus confitentium valeant teſtimonium perhibere, ordinamus, & ſtatuimus, & mandamus, quod à modo ſingulis annis nomen & cognomen illorum, quos de confeſſione audient, in uno libro papyreo fideliter ſemel ſcribant, in eorum eccleſia perpetuò remanſuro. Si quis autem confiteri contemſerit ſaltem ſemel in anno à quatuordecim annis ſupra, ſuo proprio ſacerdoti, aut alicui alteri de ejus licentia, ſi vivens fuerit, ei uſque ad ſatisfactionem condignam ingreſſus eccleſiæ: ſi autem mortuus E fuerit, ei interdicatur eccleſiaſtica ſepultura. Si quis autem rector, prior, vicarius, curatus, vel preſbyter hujus ſtatuti temerarius extiterit violator, pro qualibet vice pœnam quinque ſolidorum uſualis monetæ incurrat, in uſus pauperum & alios pios uſus noſtro arbitrio convertendam.

III. *Quod curati debeant nomina excommunicatorum ponere in chartulario cum anno & die.*

Item, licet de perſonis excommunicatis ad ſinum matris ſanctæ Eccleſiæ reducendis diverſa ſtatuta provincialia & ſynodalia olim facta exti-

Digitized by Google

Anno 1341 terint: adhuc tamen, quod dolenter referimus, A in civitate Avenionenſi & diœceſi multi ſunt, qui nervum diſciplinæ eccleſiaſticæ ſic contemſerunt, quod per annum & amplius in excommunicationis ſententia damnabiliter jacuerint, in animarum ſuarum periculum & ſcandalum plurimorum. Igitur ſuper his, quantum eſt nobis poſſibile, volentes ſalubri remedio providere; ordinamus & ſtatuimus, quod à modo univerſi & ſinguli capellani curati civitatis & diœceſis Avenionenſis, præſentes & futuri, ſingulis annis faciant, & habeant ſecum duo cartularia, in quibus diligenter conſcribant nomina & cognomina parochianorum ſuorum excommunicatorum, & per quem, & ad cujus inſtantiam ſunt excommunicati, & quanto tempore in excommunicatione hujuſmodi permanſerunt, & annum & diem, quibus excommunicationis vinculo innodati fuerint, & unum ex dictis cartulariis in eccleſiis ſibi commiſſis retineant inibi conſervandum, & alium ſub eorum ſigillis annis ſingulis in ſynodo ſancti Lucæ nobis & noſtris ſucceſſoribus afferant, & aſſignent, ut ex inde contra induratos mediante juſtitia procedatur: eiſdem curatis diſtrictè injungentes, ut præſens ſtatutum ſtudeant inviolabiliter obſervare, ſub pœna decem ſolidorum uſualis monetæ, in pios uſus noſtro arbitrio convertendorum.

IV. *Quod nullus excommunicatus tradatur eccleſiaſticæ ſepulturæ ſine licentia ſuperioris.*

Item, ut excommunicationis ſententia, quæ habetur in hac diœceſi ut plurimum vilipendio, (quod carere infidelitatis ſcrupulo non videtur, quod diſplicet multum nobis) de cetero amplius timeatur, indemnitati creditorum cautius conſulatur, ut tales ligati ab ipſis excommunicationis ſententiis citius reſipiſcant: ordinamus, ſtatuimus, & diſtrictè præcipimus & mandamus, quod à modo nullus rector, prior, vicarius, curatus, preſbyter, aut alia quælibet perſona eccleſiaſtica aliquem prius excommunicatum præſumat in eccleſia, cimiterio, aut alio loco conſecrato, ſine noſtra, aut vicarii, vel officialis noſtri, aut ſucceſſorum noſtrorum licentia, tradere eccleſiaſticæ ſepulturæ, quantumcumque in extrema neceſſitate poſitus per confeſſorem ſuum fuerit abſolutus, & perceperit eccleſiaſtica ſacramenta. Si quis autem rector, prior, vicarius civitatis, aut preſbyter hujuſmodi ſtatuti tranſgreſſor fuerit, ad minus per duos menſes noverit ſe ſuſpenſum, & aliàs arbitrio curiæ officialatus Avenionenſis ulterius punietur.

V. *Quod in qualibet eccleſia debeant teneri hæc ſtatuta.*

Item, mandamus & præcipimus omnibus & ſingulis rectoribus, prioribus, & vicariis noſtræ civitatis & diœceſis, quod hinc ad unum menſem habeant horum omnium copiam ſtatutorum, per nos & alios editorum: quam in ſuis teneant eccleſiis, & dimittant, quæ eorum & ſucceſſorum ſuorum uſibus in poſterum remaneant deputata: & etiam ut ipſi & ſucceſſores ſui aut eorum curati ſciant, quid ſuper his habeant obſervare, & quid populo nuntiare, & hoc ſub pœna quinque ſolidorum pauperibus erogandorum. Anno 1341.

STATUTA SYNODALIA anno M. CCC. XLIV. die XIII. octobris edita.

I.

Quod legata ad pias cauſas debeant ſolvi infra annum.

B NOs JOHANNES miſeratione divinâ epiſcopus Avenionenſis, attendentes quod in civitate & diœceſi Avenionenſi decedentium heredes & bonorum ſucceſſores, circa ſolutiones legatorum, præſertim ad pias cauſas relictorum, negligentes ſunt & remiſſi, in animarum ſuarum periculum, mortuos defraudantes; approbante præſenti ſynodo, ordinamus & ſtatuimus, quod univerſi & ſinguli parochialium eccleſiarum capellani, curati dictæ civitatis Avenionenſis per duodecim dies dominicos ſeu feſtivos proximos in eccleſiis ſuis publicè, dum populus ad divina convenerit, moneant generaliter & peremtoriè ſingulos & univerſos parochianos eorum, ut ſi C qui ſint inter eos deffunctorum heredes, bonorum ſucceſſores, fidei commiſſarii, executores, gadiatores, ſeu diſtributores, qui ad ſolvendum hujuſmodi legata ad pias cauſas relicta, quocumque titulo teneantur: quod ea omnia infra unum annum proximum datæ, ſine monitionibus ſupra dictis, ſolvant integrè & perfectè, ſub pœna excommunicationis, quam contra non ſolventes, & ſolvere recuſantes poſt dictum terminum faciemus debitè publicari. Adjicientes quod dicti curati in ſuis parochiis inveſtigent exacta diligentia, & perquirant nomina parochianorum ſuorum, qui ad dicta legata ſolvenda quælibet D ſunt adſtricti, & ipſa in futura prima ſynodo nobis, ſeu officiali noſtro, vel procuratori noſtro cauſarum piarum in ſcriptis afferant: ut contra inobedientes, mediante juſtitia, procedatur, & pia voluntas obeuntium exequatur. Anno 1344.

II. *Quod curati nihil recipiant à quæſtoribus.*

Item, quia ſicut ad noſtrum pervenit auditum, nonnulli priores, rectores, vicarii, & capellani curati eccleſiarum parochialium noſtræ civitatis Avenionenſis & diœceſis ab eleemoſynarum quæſtoribus munera & ſervitia exigunt E & extorquent, ut permittant in eccleſiis quæcumque voluerint prædicare: quamvis juxta tenorem litterarum ipſis quæſtoribus conceſſarum, non haberent, niſi neceſſitates piorum locorum explicare: ordinamus & ſtatuimus, quod de cetero nullus prior, vicarius, ſeu capellanus, curatus eccleſiarum parochialium dictæ civitatis Avenionenſis vel diœceſis, ab aliquo quæſtore aliquod munus audeat recipere, ſub pœna excommunicationis, quam contra recipientes faciemus debitè publicari, proviſo quod ipſos quæſtores privilegiis vel authenticis litteris mu-

Digitized by Google

Anno 1341. nitos caritative recipiant, eoſque neceſſitates A piorum locorum explicare permittant prædicatoribus reſecatis.

STATUTA SYNODALIA anno M. CCC. XLV. die XII. menſis octobris edita.

I.

Sententia lata contra illos, qui non ſolverunt legata pia in teſtamentis conſtituta.

Anno 1345. NOS JOHANNES miſeratione divinâ epiſcopus Avenionenſis, quoddam ſuper ſolvendis legatis ad pias cauſas relictis in ſynodo ſancti Lucæ proximè præterita meminimus nos feciſſe ſtatutum. Cùm autem, ſicut relatione ſuſcepimus plurimorum, plures ſubditi noſtri mandati noſtri hujuſmodi contemtores extiterint vel exiſtant, in animarum defunctorum & ipſorum non ſolventium maximum detrimentum: nos volentes ſuper his ſalubriter providere, licet contra tales inobedientes rigoroſius providere, juſtitiâ exigente; ad eorum tamen propter induritiam molliendam, præſenti ſynodo approbante, ordinamus, ſtatuimus, & mandamus, quod univerſi & ſinguli ex parte noſtra capellani curati eccleſiarum parochialium noſtræ civitatis & diœceſis Avenionenſis ex parte noſtra moneant ſemel, ſecundò, tertiò, & peremtoriè, per tres dies dominicos & feſtivos proximos, dum populus fidelium convenerit ad divina, generaliter & peremtoriè univerſos & ſingulos eorum parochianos, quos nos etiam præſenti ſtatutis tenore monemus, ut ſi qui ſint inter eos deffunctorum heredes, bonorum ſucceſſores, fidei commiſſarii, executores, gadiatores, ſeu bonorum diſtributores, qui ad ſolvendum legata ad pias cauſas relicta, quocumque titulo teneantur, ea omnia ſolverint infra unum annum à die præſenti in antea memorandum: quem terminum unius anni pro omnibus & ſingulis terminis peremtoriè, & pro monitione canonica aſſignamus: alioquin ipſos tales infra conſtitutum terminum non ſolventes legata ad pias cauſas relicta, nos, eorum rebellione & contumacia exigentibus, lapſo dicto termino dictaque canonica monitione præmiſſa, in his ſcriptis præſentibus, ex tunc prout ex nunc, excommunicamus, excommunicatos tamdiu in ſuis eccleſiis publicè nuncient, quouſque à nobis beneficium abſolutionis meruerint obtinere . . . aliud quàm receperint in mandatis.

II. *Quod dictum ſtatutum per capellanos curatos debeat populo publicari.*

Item, hoc eadem præſenti ſynodo approbante, ordinamus, ſtatuimus, & mandamus, quod legata quæ ad pias cauſas in dicta noſtra civitate vel diœceſi Avenionenſi contigerint fieri in futurum, infra annum & diem obitus ſuper eodem talium legantium in antea computandum, per illos ad quos ſpectabit integrè perſolvantur, niſi forſan per tales legantes foret aliter ordinandum: alioquin tales legata hujuſmodi infra prædictum terminum, quem eis univerſis & ſingulis pro termino peremtorio ac monitione canonica aſſignamus, non ſolventes excommunicationis ſententiam, quam in eos & eorum quemlibet, lapſo dicto termino, dictaque canoniea monitione præmiſſa, ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, ferimus in his ſcriptis, incurrere volumus ipſo facto. Et ne quis valeat propter negligentiam vel ignorantiam excuſare, mandamus ſtatutum in ſuis eccleſiis debeant ſaltem ſemel ſingulis menſibus præſente populo publicare. Anno 1345.

III. *Quod curati nihil recipiant pro litteris curiæ ſigillandis.*

Item, non ſine mentis turbatione ſuſcepimus, quod aliqui capellani curati noſtræ civitatis & diœceſis ſupradictæ, cupiditatis vitio depravati, pro ſigillandis litteris, quæ per nos auctoritate apoſtolica ſeu ordinaria mandantur executioni demandari, prò eorum ſigillo pecunias recipiunt exceſſivè: unde nos volentes talium ambitionem reprimere, & ſuper his ſalubriter providere, ordinamus, ſtatuimus, & mandamus, quod à modo pro ſigillandis talibus litteris nil penitus recipiant, niſi portitores litterarum ipſarum ceram ipſam non haberent: quo caſu, ſi capellani ad faciendum talia ſigilla propriam ceram ponant, poſſunt unum obolum parvum dumtaxat recipere pro ſigillo. Si verò aliquis vel aliqui eorum hujuſmodi ſtatuti extiterit violator; ipſum talem violatorem ſeu violatores excommunicationis ſententiam, quam in eum & in eos, canonica monitione præmiſſa, ex nunc ut ex tunc, & ex tunc ut ex nunc, ferimus in ſcriptis, decernimus incurrere ipſo facto.

IV. *Quod in eccleſiis ornamenta ſacerdotalia & altaria nitida teneantur.*

Item, ut ſumma reverentia & honor condecens ſacris exhibeatur altaribus, præcipimus & mandamus, ut linteamina altaris, ſive tobaleæ, & veſtimenta ſacerdotalia & maximè corporalia, quibus velatur Corpus Dominicum in altari, ſæpè abluantur: taliter quod continuè careant omni macula ſive labe; & quod ſuper hoc capellani, rectores, & curati eccleſiarum noſtræ civitatis & diœceſis Avenionenſis curam adhibeant diligentem.

V.

Item, præcipimus & mandamus, quod per quemlibet civitatum eccleſiarum noſtræ diœceſis prædictarum, nomina omnium excommunicatorum, & ſuarum parochiarum fideliter in aliquo libro ſeu cartario ſcribantur, excommunicationis videlicet annum & diem, ad cujus inſtantiam, & de mandato cujus tales mandantur excommunicar, per quos publice nuntiari: ut diebus quibus eis mandatum fuerit, eos publicent & eos nominatim valeant ſingulariter publicare.

Anno 1365.

STATUTA NOVA SYNODI celebratæ anno Domini M. CCC. LXV.

I.

Ordinatur, præcipitur & mandatur per dominos vicarios reverendi in Chriſto Patris & Domini noſtri, domini Avenionenſis epiſcopi infra ſcripta fieri & ſervari per omnes & ſingulos priores, vicarios & curatos & ceteros beneficiatores civitatis & diœceſis Avenionenſis, & primò quod omnes & ſinguli priores & rectores, & vicarii in eorum eccleſiis curatis reſidentiam perſonalem facere debeant ſub pœna unius marchæ argenti, & ulterius ſub pœna amiſſionis fructuum eccleſiæ ſuæ illius anni, quo reſidentiam non facerent, niſi ſuper hoc licentiam à dicto domino epiſcopo habuerint ſpecialem.

II.

Item. Et ſub eadem pœna arendare, ſeu ad firmam tradere proventus eccleſiarum ſuarum non audeant ſine licentia ſupra dicta.

III.

Item, quod ſecundum modum hactenus obſervatum quilibet rector & vicarius capellanum ſuum curatum & eccleſiaſticum ſufficienter in cantando, & legendo & in divinis adminiſtrando honeſtè ſervientes habeant & teneant, & quod non ad alterius linguæ quam Occitanæ, & quod quilibet veſtrum dictum prædictum ſuum curatum infra octo dies proximos ab iſta in antea venturos præſentare habeat dominis vicario ſeu officiali, aut eorum locum tenentibus, & hoc ſub pœna decem ſolidorum monetæ currentis in uſus pauperum erogandorum.

IV.

Item, quod ſinguli priores vicarii hoſpitalitatem teneant, ac religioſos declinantes in aliorum eccleſias, verbum Dei populo prædicaturos recipiant, atque eiſdem in victu provideant illa die.

V.

Item, quod etiam portare debeant ſinguli priores, & vicarii, & preſbyteri, & etiam clerici dum in eccleſia vacabunt divino officio, & cum per villam incedent pro deffunctorum corpora defferendo aut pro adminiſtrando eccleſiaſtica ſacramenta populo, ſuperlicia longa & lata & cum manicis latis & longis ſub eadem pœna.

VI.

Item, quod ſinguli priores, vicarii, curati omnes parochianos ſuos ætatis debitæ exiſtentes, & juſtam excuſationem non habentes, monere debeant ſingulis diebus dominicis, & etiam illis denunciare ex parte dominorum vicarii & officialis, quod in quolibet die dominico, diebus feſtivis, ſolemnitatibus, & aliis quibus ceſſare debent & abſtinere ab operibus temporalibus, veniant quilibet ad eccleſiam ſuam parochialem, & ibi eſſe & convenire debeant in miſſa majori perſonaliter, ſaltem unus aut duo de principalioribus cujuſque officii, & infra ipſam devotè ſtare, & de illa exire non habeant, donec ipſa miſſa major fuerit completa: & hoc ſub pœna unius libræ ceræ pro qualibet vice, quoad A contrarium fecerint, applicandæ ad ſervitium miſſarum ejuſdem eccleſiæ, & in aliis piis operibus juxta voluntatem dicti domini epiſcopi, ſeu ejus officialis. Et quod quilibet prior, ſeu vicarius & capellanus, curatus parochianos hujuſmodi non venientes & non ſtantes, ut prædicitur, infra eccleſias ſuas diebus prædictis ſcribat nominatim & expreſsè; & deinde cum eos ſcripſerint, in fine cujuſlibet menſis referre ac portare ſeu portari facere in ſcriptis per certum nuncium habeant domino officiali prædicto ſeu procuratori fiſcali, ut contra eoſdem procedi poſſit juſtitia mediante. Etiam quod nullus dictorum parochianorum, quamdiu ipſa miſſa major dicetur, B ſit auſus ſtare in vicis, plateis, cimeteriis, ac in aliis locis publicis extra eccleſiam, ſub pœna ſupradicta ſimili.

VII.

Item, quod quilibet rector ſeu vicarius habeat, & habere debeat ſemel quolibet menſe, aliquem religioſum virum, poteſtatem habentem verbum Dei prædicandi, cui & ejus ſocio teneantur & debeant providere in victu & hoſpitio illa die, qua ibi prædicabit populo verbum Dei.

VIII.

Item, quod omnes priores, vicarii, & capellani, curati revelare & portare debeant infra menſem à tempore publicationis hujuſmodi do- C minis vicario & officiali prædictis ſeu procuratori fiſcali in ſcriptis in quadam ſchedula illa quæ in eccleſiis ſuis parochialibus defficiunt, ſive ſint libri, aut veſtimenta ſacerdotalia, ſive alia quibus indigent eccleſiæ ſuæ: ita quod ſuper omnibus præmiſſis provideri poſſit, & remedium adhiberi, ſub unius pœna marchæ argenti applicandæ fabricæ, & in aliis neceſſariis ejuſdem eccleſiæ, ſicut decet.

IX.

Item, mandatur vobis omnibus & ſingulis, quod omnes parochianos veſtros conjugatos moneatis attente, ut de nocte infantes parvulos D ſuos dormire in lecto ſimul cum ipſis non faciant; ne parentibus ipſis dormientibus, aliquod periculum contingat, quod abſit, eoſdem parvulos opprimendo, ſeu aliàs ſuffocando: ſed ipſos infantes in cunabulis ſuis, ſive breſſis, maximè ſic cautè teneant & maturè.

X.

Item, de mandato dominorum meorum vicarii & officialis arreſtantur, & ponuntur ad manum curiæ domini noſtri Avenionenſis epiſcopi, omnes fructus, reditus, & proventus omnium capellaniarum ſimplicium in civitate & diœceſi prædictis conſiſtentium, in quibus quidem ca- E pellaniis capellani inſtituti non reſident, nec deſerviunt eiſdem, ut tenentur: & hoc denuncietis populo veſtro, ut nullus ipſorum eis reſpondeat in aliquo, ſub pœna excommunicationis prædicta.

XI.

Item, mandatur vobis omnibus prioribus, vicariis, capellanis, curatis, & ceteris beneficiatis in civitate & diœceſi Avenionenſi, quod non recedatis, donec primo comparueretis coram dominis vicario & locum tenenti domini officia-

Anno 1365.

Digitized by Google

Anno 1365.

lis, & procuratore fiſcali, ſtatim immediatè poſt prandium in curia epiſcopi Avenionenſis.

XII.

Item, ſtatuta infra ſcripta fuerunt facta anno iſto Nativitatis Domini M. CCC. LXV. in provinciali concilio celebrato in civitate Aptenſi in menſe Junii proximè præterito, videlicet per dominos archiepiſcopos Arelatenſem, Ebredunenſem & Aquenſem, & eorum epiſcopos ſuffraganeos, qui fuerunt ſimul in numero viginti duo prælati, ad honorem Dei omnipotentis & totius curiæ ſuperioris, ac in favorem & profectum omnium fidelium animarum. Et idcircò ea cum ad eccleſias veſtras redieritis populo veſtro multoties publicetis vulgariter, & eos ex parte Domini noſtri Avenionenſis epiſcopi moneatis attente, ut tot & tam bonas indulgentias pro Dei honore & profectu animarum ſuarum, maximè dum tempus habent, velint & diligenter promoveri ſtudeant.

XIII.

Sunt etiam certa alia ſexdecim ſtatuta ſuper quibus conſuletur dominus noſter papa. Pro defenſione & conſervatione juriſdictionis & libertatis eccleſiaſticæ, quicumque clavarius & ſigillifer curiæ epiſcopalis Avenionenſis debet multum notare & reali executioni cordialiter demandare hoc præſens infra ſcriptum ſtatutum, quod etiam ſuperius alibi cum aliis hujus præſentis libri ſtatutis inſertum eſt, ut ecce.

XIV.

Contra dominos & officiales temporales, & alios tam clericos, quàm laïcos, provinciarum Arelatenſis, Aquenſis, & Ebredunenſis, & ipſorum omnium diœceſum, ſeu animo indurato excommunicationis ſententiam ſuſtinentes in concilio provinciali celebrato anno Nativitatis Domini M. CCC. XXVI. die XVIII. menſis Junii, indictione IX. pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & Domini noſtri domini Johannis divina providentia papæ XXII. anno X. in monaſterio ſancti Rufi extra muros Avenionis per reverendos in Chriſto patres & dominos Dei gratia GASBERTUM Arelatenſem, JACOBUM Aquenſem, & BERTRANDUM Ebredunenſem archiepiſcopos, & eorum ſuffraganeos ſeu ipſorum vicarios & procuratores talis conſtitutio inter alias fuit edita, videlicet iſta quæ ſequitur in hæc verba, ut ecce.

Item, cum nonnulli claves ſanctæ matris eccleſiæ contemnentes, ſententiam excommunicationis animo ſuſtineant indurato: ſtatuimus, ut quicumque hujuſmodi ſententiam per noſtras curias promulgatam, per duos menſes, poſtquam noverint in ſe prolatam, eam duxerit pertinaci ſpiritu ſuſtinendam, non curans modo debito abſolutionis beneficium petere ab eiſdem, vel ab ea curia per quam fuerit excommunicationis vinculo innodatus, requiratur per eamdem curiam dominus temporalis aut ipſius bajulus loci ubi talis excommunicatus noſcitur commorari: & moneatur attente, ut infra certum terminum competentem, ab ipſa curia præfigendum, ſuum ſubditum ſic excommunicatum compellat omninò ſatisfacere de eo, pro quo excommunicationis ſententia in eum fuerit promulgata, & abſolutionis beneficium poſtulare. Si verò dictus bajulus ſive judex hoc non curaverit efficaciter adimplere in ipſum per eamdem curiam excommunicationis ſententia proferatur. Et deinde ſi adhuc dictum ſuum ſubditum cogere contemſerit; locus ille, donec ipſum compulerit, interdicto eccleſiaſtico ſupponatur. Ceterum, ut iidem excommunicati, qui divino non ducuntur amore, citiùs ad gremium eccleſiæ revertantur, & ut ſaltem temporalis metu pœnæ ad id propenſius inclinentur; ſtatuimus, ut laïci quinque, clerici verò decem, & preſbyteri quindecim ſolidos bonorum Viennenſium pro quolibet menſe, quo in excommunicatione prædicta permanſerint, antequam abſolutionis beneficium eiſdem impendatur, ſolvere teneantur, niſi propter paupertatem vel aliam rationabilem cauſam memorata curia miſericordius agere voluerit cum eiſdem prædictis pœnis, in ornamentis eccleſiæ, cujus parochiani fuerint, ſeu in eleemoſynis, vel alios pios uſus ad diœceſani arbitrium convertendis.

Infra ſcripta ſtatuta fuerunt lata & publicata in eccleſia Avenionenſi in ſynodo anno Nativitatis Domini M. CCC. LXVI. immediate poſt ſermonem, & appellationem omnium beneficiatorum, & aliorum clericorum, & denunciationem feſtorum mobilium per modum qui ſequitur, & ut immediatè infra eſt deſcriptum.

STATUTA SYNODALIA anni M. CCC. LXVI.

Anno 1366.

I.

ORdinatur & præcipitur, & diſtrictè mandatur per reverendiſſimum in Chriſto patrem & dominum ARNALDUM miſeratione divinâ archiepiſcopum Auxitanum domini noſtri papæ camerarium & totius epiſcopatus Avenionenſis ſub manu & regimine docti domini noſtri papæ ad præſens exiſtentis, pro eodem domino noſtro papa vicarium generalem, infra dicta ſtatuta fieri & ſervari per vos omnes & ſingulos veſtrum priores, vicarios, & capellanos curatos, & ceteros beneficiatos eccleſiarum civitatis & diœceſis Avenionenſis.

II.

Et primò, quod vos omnes & ſinguli veſtrum in continenti cum à præſenti ſynodo ad propria receſſeritis, nomina capellanorum capellanias in eccleſiis veſtris habentium ſeu nomina illorum, qui in dictis capellaniis debent deſervire, domino officiali Avenionenſi per vos ſeu per veſtras litteras mittere procuretis.

III.

Item, quod per vos moneantur dicti capellani, ut dictis ſuis capellaniis continuè deſerviant ut tenentur: quod niſi faciant, vos curati eccleſiarum eos citetis perſonaliter coram domino officiali prædicto.

IV.

Item, quod nomina excommunicatorum, qui per annum ſteterint excommunicati, dicto domino officiali mittatis, ut contra ipſos proceda-

Digitized by Google

Anno 1366.

tur tanquam de hæretica pravitate ſuſpectos.

V.

Item, quod mittatis dicto domino officiali nomina ſortilegorum, ſi quos inter veſtros ſubditos ſenſeritis, cum propter talia ſortilegia multa mala fiant & ſequantur.

VI.

Item, quod religioſos, qui pro audiendis confeſſionibus ad eccleſias venerint ad ipſas confeſſiones audiendas non admittatis, niſi primò certificati fueritis, quod ſint electi, & litteris dicti domini camerarii & vicarii generalis, vel dicti domini officialis ſpecialiter confirmati.

VII.

Item, quod quando religioſi ad eccleſias veſtras veniunt ad prædicandum verbum Dei & ad audiendum confeſſiones, ſi ad dictas confeſſiones audiendas ſint electi, & ut dictum eſt, confirmati, ipſos gratanter recipere, & eis honeſtè miniſtrare victualia debeatis.

VIII.

Item, quod ſtatuta & laudabiles conſtitutiones olim per reverendiſſimum in Chriſto patrem & Dominum Dominum Anglicum ſanctæ Romanæ eccleſiæ preſbyterum cardinalem, quando præerat eccleſiæ Avenionenſi, & per alios prædeceſſores ſuos ordinatas, & vobis editas diligenter cuſtodire & obſervare ſub pœnis in ipſis contentis.

IX.

Item, quod nullus veſtrum in eccleſia ſua curatum recipiat, niſi ſe ipſum primo dicto domino officiali vel ejus locum tenenti præſentaverit.

X.

Item, quod vos omnes, ſinguli veſtrum ſitis hodie hora veſperarum in domo domini officialis ſupra dicti, pro audiendis aliquibus inſtructionibus, per ipſum vobis dicendis, ſub pœna inobedientiæ, quam incurrere poſſitis.

XI.

Quilibet veſtrum etiam, antequam recedat, ſolvat ſynodalem, & cathedraticum, & etiam decimam annalem, ſeu ejus arrheragia, ſi voluerit excommunicationis ſententiam & expenſarum gravamina evitare; vel dicto domino officiali perſonaliter ſe præſentet, dicturus, & allegaturus juſtam cauſam, cur dictam decimam ſolvere non debeat vel non poſſit.

XII.

Hic aliquid deeſſe videtur.

Item, prædictus dominus officialis omnes capellanos habentes capellanias vel alia beneficia, in civitate vel diœceſi Avenionenſi, qui à præſenti ſynodo abſentes & non comparentes fuerunt, omni contumacia & defectu, niſi excuſationem legitimam habeant, ad quam allegandam & proponendam coram eo horam veſperarum præſentis diei in domo curiæ epiſcopalis Avenionenſis eis pro termino præfixit & aſſignavit, ſeu præfigit & aſſignat.

XIII.

Item, dominus officialis monet vos omnes & ſingulos, quatenus candelas & cereos, quæ & qui afferuntur in miſſa majori feſti omnium ſanctorum in veſtris eccleſiis, domino præpoſito Ave-

A nionenſi aſſignari conſuetas, dicto domino præpoſito aſſignari faciatis, prout tenetis & debetis.

XIV.

Item, dominus officialis monet vos & quemlibet veſtrum, ut per totum menſem immediatè ſequentem habueritis in ſcriptis copiam præſentium ſtatutorum, ſub pœna decem ſolidorum per clavarium levandorum & exigendorum, & fabricæ Avenionenſis eccleſiæ applicandorum.

XV.

Item, juxta ſtatutum provinciale editum in monaſterio ſancti Rufi extra muros Avenionis anno Nativitatis Domini 1337. quod incipit: *Item, ſtatuimus quod ſub pœna nullus dominus*
B *temporalis audeat compellere eccleſiaſticas perſonas*, &c. Dominus meus vicarius prædictus monet vos omnes & ſingulos priores, curatos, & preſbyteros, loca veſtra tenentes, ut diligenter & fideliter exigatis, levetis, colligatis banna, quæ in locis & parochiis veſtris committuntur in vineis, pratis, hortis, defenſis, & aliis poſſeſſionibus, pro fructibus alienis ſubreptis per clericos, & alias quaſcumque perſonas eccleſiaſticas, vel eorum familiares & nuncios vel animalia eorumdem, prout à laïcis in eiſdem locis committuntur applicanda clavario curiæ epiſcopalis Avenionenſis, & per vos & ſingulos veſtrum in quo-
C libet anni trimeſtre & de talibus menſibus in tres menſes, ſub excommunicationis pœna dicto clavario ex integro aſſignanda, & cetera juxta & ſecundùm tenorem ſtatuti ſupradicti: taliter in præmiſſis vos habentes, quod de negligentia vel fraude aliqua non oporteat vos puniri; ſed potius de fideli diligentia valeatis in Domino commendari.

XVI.

Item, quod omnes & ſinguli veſtrum priores, vicarii, & capellani, curati, ſub pœna unius floreni auri boni ponderis, per me clavarium exigendi & levandi, & fabricæ eccleſiæ Avenio-
D nenſis applicandi, vel in alios pios uſus, prout dictus dominus officialis duxerit ordinandum. Illi qui non habent, habeant hinc ad duos menſes proximè venturos ſine defectu in ſcriptis in bona & durabili littera penes ſe in eccleſiis ſuis copiam omnium iſtorum ſtatutorum, & aliorum ſynodalium, & provincialium novorum & antiquorum, & ipſa multoties videant & cordialiter intelligant: ut illa quæ facere tenentur ſciant, & diſcere diligenter juxta officium eis & cuilibet eorum injunctum: taliter quod de ſe ipſis & de civitatibus eis à Deo commiſſis, cùm venerit eorum dies extrema moriendi, poſſint & valeant
E Domino Jesu-Christo bonam reddere rationem, quam quidem copiam ſine aliquo defectu, & ſub pœna excommunicationis, quilibet in eccleſia ſua dimittat ſuo ſucceſſori.

STATUTA SYNODALIA
Alani epiſcopi Avenionenſis.

Reverendus in Chriſto pater & dominus dominus Alanus miſeratione divinâ Avenionenſis epiſcopus juxta contenta in conſtitutionibus

tionibus ſynodalibus prædeceſſorum, vobis & cuilibet veſtrum ſtatuta ſive conſtitutiones infra ſcriptas præcipit atque diſtrictè mandat ſub pœnis infra deſignatis inviolabiliter obſervari.

I.

Et primò, quod nullus presbyter in civitate ſeu diœceſi Avenionenſi duas capellanias perpetuas, vel curam animarum unius parochiæ, cùm una capellania perpetua tenere præſumat, ſine ipſius reverendi patris licentia: qui verò contrarium facere inventus fuerit, omnibus privabitur, alteri poſtmodum licitè conferendis.

II.

Item, quod univerſi & ſinguli priores, rectores, vicarii perpetui, & alii in civitate & diœceſi Avenionenſi conſtituti curam animarum habentes, & capellani in eccleſia cathedrali Avenionenſi, & in aliis eccleſiis collegiatis capellanias perpetuas obtinentes, faciant de cetero in ſuis beneficiis reſidentiam continuam perſonalem, nec ſe abſentare audeant ab eiſdem, abſque ſua voluntate, niſi fortaſſe interdum pro negotiis licitis & honeſtis: ita quod eorum abſentia in anno per dies vel hebdomadas ritè computatas unius menſis ſpatium non extendat ſe: & hoc ſub pœna alias ſuper hoc ſtatuta, & decem librarum Turonenſium curiæ domini officialis applicandarum, niſi à dicto domino reverendo patre ſpecialem obtinuerint licentiam, & nihilominus ponantur, & arreſtentur ad manum ipſius domini epiſcopi omnes fructus, reditus & proventus talium capellaniarum in civitate & diœceſi conſiſtentium, in quibus inſtituti non reſident, nec eiſdem deſerviunt, ut tenentur: & hoc denuncietis populo veſtro, ut nullus ipſorum eis reſpondeat, ſub pœna excommunicationis prædicta.

III.

Item, quod omnes capellanias fundatas in eccleſiis & parochiis, & ipſarum valorem, ac nomina eas obtinentium, & quibus deſerviunt curatis, & diſpoſitivè in ſcriptis mittere debeatis clavario curiæ officialis Avenionenſis, vel ejus locum tenenti infra unum menſem proximè futurum, ſub pœna excommunicationis, & decem librarum Vienninſium dictæ curiæ applicandarum.

IV.

Item, quod vos omnes, qui curam animarum habetis, ſi data vobis fuerit primitus de non reſidendo licentia, veſtrum locum tenentem bonum & ſufficientem, & alibi tamen curam animarum non habentem, præfato domino patri aut ejus locum tenenti præſentetis, & præſentare debeatis infra octo dies proximos, & quod non ſit alterius linguæ, quàm Occitanæ.

V.

Item, quod capellani curati ſæpiſſimè moneant parochianos ſuos utriuſque ſexus, ut infantes natos vel naſcituros ultra unam diem naturalem baptizari facere non differant: & quod perſona faciens ipſum infantem baptizari, eidem infanti, vel ejus matri, ſeu commatri, aut nutrici non præſumat dare aut mittere per ſe vel alium vel alios aliquid, niſi ſolam albam, & cereum in baptiſma. Si qua verò perſona facere contrarium vel attentare auſa fuerit, ab ingreſſu eccleſiæ noverit ſe ſuſpenſam, donec ad cognitionem ſui capellani curati pro hujuſmodi tranſgreſſione mandati pœnitentiam egerit ſalutarem.

VI.

Item, cum nullus rector, vicarius, curatus, presbyter, aut quælibet alia perſona eccleſiaſtica, aliquem publicè excommunicatum præſumat in eccleſia, aut in cimeterio ſive alio loco conſecrato, ſine ipſius reverendi in Chriſto patris licentia, tradere eccleſiaſticæ ſepulturæ, quantumcumque in extrema neceſſitate poſitus per confeſſorem ſuum fuerit abſolutus, & receperit eccleſiaſtica ſacramenta. Si quis autem prior, rector, vicarius, aut presbyter, curatus hujuſmodi ſtatuti violator extiterit; ad minus per duos menſes ſe noverit ſuſpenſum, & aliàs arbitrio curiæ officialis Avenionenſis ulterius puniatur.

VII.

Item, quod univerſi & ſinguli capellani curati eccleſiarum parochialium civitatis & diœceſis Avenionenſis, per duodecim dies tam dominicos quam feſtivos, ſucceſſivè proximè venturos, in eccleſiis ſuis palam & publicè & in generali, dum populus ad divina convenerit, ex parte dicti reverendi in Chriſto patris moneant generaliter & peremtoriè univerſos & ſingulos eorum parochianos utriuſque ſexus, ut ſi ſint inter eos deffunctorum heredes, ſeu in bonis eorum ſucceſſores, fidei commiſſarii, executores, gadiatores, ſeu bonorum ipſorum detentores, vel diſtributores, qui ad ſolvendum legata ad pias cauſas in teſtamentis ſeu in ultimis voluntatibus deffunctorum relicta, quocumque titulo teneantur, quod ea omnia infra unum annum proximè futurum à die præſentis ſynodi legitimè computandum, ſine monitionibus quibuſcumque, ſolvant integrè & completè, ſub pœna excommunicationis, quam contra non ſolventes, ac ſolvere recuſantes poſt dictum terminum dictus reverendus in Chriſto pater faciet debitè publicari. Adjicientes etiam quod dicti curati in ſuis parochiis inveſtigent in exacta diligentia, & perquirant nomina parochianorum ſuorum, qui ad dicta legata perſolvenda quovis modo ſunt adſtricti: & ipſa eidem reverendo in Chriſto patri in ſcriptis afferant, cùm ſciverint, indilatè: ut contra inobedientes ſive negligentes, media juſtitia, procedatur; & pia voluntas debitè exequatur.

VIII.

Item, quod univerſi & ſinguli presbyteri, clerici, & aliæ omnes perſonæ eccleſiaſticæ, civitatis & diœceſis Avenionenſis accedendo ad quærendum funera deffunctorum, dicant ſeptem pſalmos pœnitentiales, aut officium mortuorum, cantando, aut legendo, aut alia taliter qualiter à circumſtantibus audiri poſſint; & quod in his ſe ſe habeant humiliter & devotè, quod aliæ perſonæ ſæculares, ſive laïci, ad fundendum preces Deo pro deffunctis ſupplices ipſorum ſacerdotum bono exemplo notabiliter provocentur. Si quis verò ſtatuti hujuſmodi tranſgreſſor extiterit, ejus inobedientia exigente, tali ſen-

Digitized by Google

tentia ferietur, quod ceteris meritò tranſeat in A exemplo.

IX.

Item, præcipitur atque diſtrictè injungitur univerſis & ſingulis capellanis, curatis civitatis & diœceſis Avenionenſis prædictarum, ut ſcilicet per ſex dies immediatè ſequentes, tam dominicos quàm feſtivos, publicè dum populus ad divina convenerit, legant & publicent in vulgari omnibus parochianis ſuis hoc præſens ſtatutum, videlicet quod univerſi & ſinguli utriuſque ſexus parochiani eorumdem, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerint, deinceps quacumque excuſatione ceſſante niſi legitima, ſaltem in omnibus diebus dominicis & præcipuis feſtivis in miſſa majori conveniant perſonaliter ad ſuas parochiales eccleſias verbum Dei, ſalutaria monita, & divina officia audituri, & eccleſiaſtica ſacramenta recepturi: ita quod ad minus de quolibet hoſpitio una perſona in eccleſia remaneat, quæ audiat de integro totam miſſam, & eos moneant efficaciter, quod ſub pœna excommunicationis iſtud ſtatutum debeant inviolabiliter obſervare, notificando eiſdem, quod ſi qui eorum mandati ſive conſtitutionis hujuſmodi fuerint contemtores, contra ipſos, ut juſtum fuerit, procedetur.

X.

Item, juxta laudabiles conſtitutiones prædeceſſorum dicti reverendi in Chriſto patris præcipitur, & diſtrictè mandatur, quod univerſi & ſinguli clerici, aut perſonæ eccleſiaſticæ, civitatis & totius diœceſis Avenionenſis, in omnibus & per omnia officium divinum, tam in horis nocturnis, quàm diurnis, & in miſſa, juxta morem Romanæ curiæ dicant penitus & decantent.

XI.

Item, quod in ſingulis ſeptimanis in die ſabbato, vel in alia feria, ſi feſtum duplex in ipſa die ſabbati non occurrat, ab octavis ſanctiſſimæ Trinitatis uſque ad primam dominicam de adventu Domini, & ab octavis Epiphaniæ uſque ad feriam quartam Cinerum, & ab octavis Paſchæ uſque ad dominicam ante Rogationes, in veſtris eccleſiis fiat & dicatur officium beatæ Mariæ Virginis cum novem lectionibus, & miſſa ſolemni cum ceteris conſuetis.

XII.

Item, quod omnes clerici ſive quæcumque perſonæ eccleſiaſticæ, curam animarum aut quodcumque beneficium ſeu officium eccleſiaſticum in civitate & diœceſi prædictis obtinentes, amodo in eccleſiis ſuis divinum officium faciendo, tam dominicis quàm in aliis horis, tam diurnis quàm nocturnis, eundo per villam pro miniſtrando eccleſiaſtica ſacramenta, vel pro ſepeliendo corpora deffunctorum, ferant continuè & deportent ſuperpellicium cum longis manicis, decens & honeſtum. Illa garnachia quæ manicas non habent, olim per aliquos ferri conſueta ab eiſdem, & eorum quolibet ſub excommunicationis pœna, dimiſſa penitus & trajecta, quam ſententiam excommunicationis contra facientes contrarium hujuſmodi ſtatuti, ſeu novæ conſtitutionis fert ſimiliter in his ſcriptis,

XIII.

Item, præcipitur diſtrictèque mandatur ſub virtute ſanctæ obedientiæ, & excommunicationis vobis & veſtrum cuilibet injungitur, quod quilibet veſtrum omni die dominico & in feſtis præcipuis moneat populum ſuum, ut quilibet habeat preces humillimas & devotas effundere ad Dominum Deum noſtrum, ut ſuâ clementiſſimâ miſericordiâ & paternâ ſanctiſſimum in Chriſto patrem & dominum Eugenium ſola ipſius providentia papam quartum, ejus vicarium in terris, & eccleſiam ſanctam Romanam, catholicam ſponſam ſuam, dirigere & conſervare di- B gnetur, continere in ſtatu pacis gregem ſuum & ſalutis, & etiam reverendum in Chriſto patrem dominum Avenionenſem epiſcopum, & de omnibus inimicis obtinere honorem, victoriam, & triumphum, & vos etiam in miſſis veſtris & aliis devotis orationibus hoc idem, ſub eadem pœna, præmiſſa debitè faciatis.

XIV.

Item, quod vos omnes hinc ad proximum feſtum Nativitatis Domini, habeatis omnium horum mandatorum copiam, quam in veſtris eccleſiis teneatis, & veſtris ſucceſſoribus dimittatis: & C vos & ipſi aut locum tenentes veſtri ſciatis, quid ſuper dictis ſtatutis habeatis obſervare, & quid populo veſtro denunciare: & hoc ſub pœna decem ſolidorum per quemlibet delinquentium perſolvendorum clavario noſtro Avenionenſi, & poſt per dictum clavarium mox pauperibus viris erogandorum.

XV.

Item, ex parte dicti reverendi patris vos & quemlibet veſtrum ſub excommunicationis pœna moneo, ut nullus recedat de civitate præſenti, donec & quouſque plenè ſatisfeceritis, & ſolveritis clavario curiæ epiſcopalis Avenionenſis D ſynodum & quadraticum anni præſentis, & etiam arreragia temporis jam lapſi, aut aliàs cum ipſo legitimè convenerit.

XVI.

Item, quod quilibet rector, ſeu vicarius, & alii quicumque, ſive monachi, aut canonici regulares exiſtant, in civitate & diœceſi Avenionenſi prædictarum curam animarum habentes, præſentent infra ſex dies immediatè ſequentes ſacerdotem ſuum curatum eidem reverendo in Chriſto patri *, ſub pœna excommunicationis ac ſalia, prout requiret negligentia cujuſlibet delinquentis. * Deeſt aliquod verbum.

XVII.

E Item, de mandato præfati reverendi in Chriſto patris moneo vos omnes & ſingulos, ut hoſpitalitatem debitam obſervetis.

XVIII.

Item, quod fontes baptiſmales mundos & clauſos teneatis.

XIX.

Item, quod euchariſtiam in mundo, tuto & honeſto loco teneatis.

XX.

Item, quod altarium veſtimenta, videlicet mappas & alia eccleſiaſtica ornamenta præparata & honeſtè mundata teneatis.

Digitized by Google

XXI.

Item, quod perſonas excommunicatas evitetis, & in veſtris eccleſiis parochialibus ſingulis diebus dominicis & feſtivis excommunicatas publicè nuncietis, ipſaſque inſtantiſſimè moneatis ad redeundum eccleſiæ unitati.

XXII.

Item, quod nulla matrimonia clandeſtina in facie ſanctæ matris eccleſiæ ſolemnizetis, niſi de ſpeciali licentia præfati reverendi in Chriſto patris, aut alterius ad hoc poteſtatem habentis, nec etiam alia matrimonia, niſi tria banna in generali edita fuerint, nec etiam editis bannis, niſi prius miſſa celebrata, ſub excommunicationis pœna & decem librarum Turonenſium præfatæ curiæ epiſcopali applicandarum.

XXIII.

Item, quod infra unum menſem propria nomina & cognomina excommunicatorum parochianorum veſtrorum utriuſque ſexus, & per quantum tempus in hujuſmodi excommunicationibus extiterint, dicto clavario, vel ejus locum tenenti, in ſcriptis mandetis.

XXIV.

Item, quod dum ſciveritis aliquem capellanum vel clericum captum per curiam temporalem, ſtatim illum vobis remitti petatis; & ſi officiarii temporales talem captum remittere noluerint; ſtatim ceſſetis à divinis; & dictam captionem, & nomen talis capti denunciare curetis procuratori fiſcali dictæ curiæ epiſcopalis, ſub pœna excommunicationis.

XXV.

Item, de mandato quod ſupra inhibetur vobis omnibus & ſingulis, tam præſentibus quam futuris, qui in civitate & diœceſi Avenionenſi prædicta beneficia eccleſiaſtica obtinetis, ne aliquis veſtrum de cetero proventus integros eccleſiarum ſuarum arendare præſumat, niſi de ſpeciali licentia à dicto reverendo in Chriſto patre prius obtenta, & hoc ſub pœna excommunicationis & amiſſionis medietatis proventuum beneficii hujuſmodi, ad quod contra inhibitionem hujuſmodi contigerit attentari.

XXVI.

Item, injungitur vobis & mandatur, quod miſſas & proceſſiones alias dici & fieri ſtatutas pro ſtatu ſanctæ matris eccleſiæ continuetis.

XXVII.

Item, etiam injungitur vobis, ut infra quindecim dies proximos tres miſſas quilibet veſtrum dicat, videlicet unam S. Spiritus, aliam B. Mariæ, & aliam mortuorum.

XXVIII.

Item, moneatis omnes parochianos veſtros utriuſque ſexus quolibet die dominico & feſtivo publicè in eccleſiis veſtris, dum populus ibidem ad divina convenerit, ne cum Judæis participent in ſervitio perſonali, videlicet ignem faciendo, aquam portando, nec Judææ infantes chriſtianorum lactent ſeu levent de puerperio, neque in eodem puerperio perſonaliter interſint, nec aliud perſonale ſervitium faciant. Trina & canonica monitione præmiſſa, ſi infra tres dies non deſiſtant, ipſo facto excommunicationem incur-

A rant, & ita præcipitur vobis ſub pœna excommunicationis.

XXIX.

Item, quod quilibet curatus temporalis ſeu annualis ſingulis annis recipiat litteram curæ ſibi commiſſæ; qui verò contrarium fecerit, pœnam viginti ſolidorum incurrat.

XXX.

Item, præcipitur & mandatur, quod nullus religioſus, aut preſbyter, quicumque fuerit, portet breves veſtes, ſed veſtes non nimiæ longitudinis nec brevitatis, ſed uſque talares, maximè
B in civitate præſenti Avenionenſi, & aliis locis inſignibus, ſeu in eccleſiis, in quibus principaliter deſerviunt, ſub pœna excommunicationis & quinque librarum Turonenſium vice qualibet.

XXXI.

Item, ſub eiſdem pœnis, nullus prædictorum de cetero audeat portare gladium ſuper veſtem ſuperiorem vaginatum argenti, vel alias ultra longitudinem unius palmi pro ſibi ſerviendo in menſa.

XXXII.

Item, moneatis omnes & ſingulos parochianos
C veſtros utriuſque ſexus, quod deinceps feſtum conſecrationis ſeu dedicationis eccleſiæ Avenionenſis in civitate & diœceſi Avenionenſi prædictis, à ſubditis clero & populo mechanicis operibus, prout in aliis diebus dominicis & feſtivis, ſub pœna excommunicationis, quam ex nunc fert in ipſos contemtores, omninò ceſſantibus, ſub officio duplici celebretis.

XXXIII.

Item, de mandato quod ſupra, præcipitur & mandatur vobis omnibus & ſingulis, prioribus, rectoribus, curatis, capellanis, & curam animarum habentibus, ut per tres dies dominicos ſeu
D feſtivos proximos in eccleſiis veſtris publicè, dum populus ad divina audienda ibidem convenerit, moneatis omnes & ſingulos parochianos veſtros, cujuſcumque conditionis exiſtant, qui dum contingit viros aut mulieres ad ſecunda vota pertranſire, & matrimonialiter conjungi, & dum in eccleſiis matrimonia fidelium & benedictiones nubentium celebrantur, ſponſum & ſponſam circumſtantes vociferando percutiunt, cruces frangunt & lampades, turpia & inhoneſta verba proferunt, eccleſiam & miniſtros vituperant & contemnunt, facientes innumerabiles & deteſtabiles pariter deriſiones; ex quibus proveniunt rancores & odia, & interdum quoque vulnerationes & homicidia committuntur: quod ipſi
E tales deriſores, raptores, divini turbatores officii, & ſacramentorum officia contemnentes, chalvaritum in vulgari facientes, ſeu fieri procurantes, à prædictis exceſſibus penitus & omninò deſiſtant ſub pœna excommunicationis, quæ fertur in ſcriptis, & decem librarum Turonenſium curiæ epiſcopali applicandarum.

XXXIV.

Item, de mandato reverendi in Chriſto patris prædicti, moneo vos omnes & ſingulos, priores, vicarios, & alios quoſcumque, cujuſcumque dignitatis & conditionis exiſtant, beneficium curatum vel non curatum in civitate vel diœceſi

Digitized by Google

obtinentes, & veſtros locum tenentes, ut à modo A in antea caveatis, & diligenter advertatis cum effectu ſub virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, quam in vos & veſtrum quemlibet contrarium facientes, canonica & trina monitione præmiſſa, fert in his ſcriptis, quam etiam in vos incontinenti vult publicari, cum ſibi, aut domino officiali curiæ ſuæ Avenionenſis temporalis, de hujuſmodi ſui mandati temeraria tranſgreſſione conſtabit: quatenus deinceps in futurum aliquem religioſum ſeu alium ſe presbyterum aſſerentem in veſtris eccleſiis celebrare volentem non admittatis, nec celebrare, aut divina miniſtrare ſacramenta, ſeu B populi veſtri confeſſiones audire, aut curam plebis committere permittatis, niſi fidem promtam fecerit de litteris commendatitiis non ſuſpectis à ſuo diœceſano, aut ſuo rectore majore emanatis, aut taliter de ſe ipſo plenam & probatam habueritis notitiam fide dignam, nobiſque ſupradictis hoc appareat, ſive aliàs ab ipſo reverendo in Chriſto patre aut ejus officiali Avenionenſi litteras licentiæ ſuper præmiſſis obtineat ſicut debet.

XXXV.

Cùm perſonæ eccleſiaſticæ magis teneantur C Deum & ejus ſanctos venerari, & ſe à quacumque labe criminis abſtinere, ſtatuimus de novo, & ordinamus, quod ſi quis clericus aut perſona eccleſiaſtica contra Deum & piiſſimam ejus matrem Virginem Mariam, vel aliquem ejus ſanctorum, ſuam linguam blaſphemam relaxare præſumſerit; ſi verò contra Deum vel Virginem Mariam, pœnas excommunicationis & viginti florenorum; ſi autem contra ſanctos ſeu aliquem ipſorum, dictam excommunicationis pœnam, nec non decem florenorum monetæ uſualis pauperibus Chriſti vel in alios pios uſus arbitrio ſuperioris diſtribuendorum pro qualibet vice, ex- D ceſſuum prædictorum ipſo facto ſubjaceat & incurrat.

XXXVI.

Item, cum in ludis taxillorum, alearum, & chartarum fiendis committi poſſunt, prout ſæpiſſimè committuntur, ſcandala, rancores, debata & perjuria, nec non blaſphemationes inhoneſtæ contra Deum & omnes ſanctos, & alia diverſa nefandiſſima crimina, de quibus nullæ fiunt punitiones. Nos volentes in quantum poſſumus, prout eſt noſtra & munus officialis, hæc evitari procurare, ſtatuimus & ordinamus, quod E ſi quis clericus vel eccleſiaſtica perſona ad dictos ludos taxillorum, alearum, vel cartarum publicè vel occultè . . . . cauſa inburſandi, interveniant, ludere præſumſerit: ſi de die, excommunicationis pœnam nec non quinque florenorum; ſi verò de nocte, dictam excommunicationis pœnam, nec non decem florenorum dictæ monetæ, fiſco curiæ prædictæ applicandorum, pro qualibet vice decernimus ſubjacere.

XXXVII.

Item, ſtatuimus & ordinamus, quæ ſupra, ſub pœna excommunicationis & decem librarum, ut unuſquiſque curatus in ſua parochia per totum anni curriculum in ſuis regeſtris omnium decedentium nomina in ſua parochia, heredeſque executores teſtamentorum, ſi quæ fecerint, nomenque notarii talia teſtamenta recipientis, fideliter deſcribat, & annis ſingulis in ſynodo portare, & officiali noſtro ſeu ejus procuratori tradere, ut inde executio piorum legatorum fieri ſalubriter valeat pro animarum ſalute.

XXXVIII.

Item, inſequendo jus commune, monemus omnes & ſingulos concubinarios ſubditos noſtros, ut infra ſex dierum ſpatium à die præſentis publicationis in antea computandorum, eorum concubinas dimittant, in eorumque domibus eaſdem tenere non audeant: & hoc ſub pœna excommunicationis & privationis ſuorum beneficiorum, nec non viginti quinque marcarum argenti, clerici etiam conjugati ſimilia attentantes, & infra terminum prædictum non deſiſtentes, eamdem pœnam excommunicationis & viginti quinque marcarum argenti ſe noverint incurſuros.

XXXIX.

Item, monemus omnes & ſingulos ſortilegos, & divinatores, ut ab eorum damnato propoſito deſiſtant, & ad Chriſtum, qui cordis abſcondita novit, . . . ſuis actibus & ſi contrarium, inſtigante diabolo, qui eorum mentem, quam captivam tenet, deludit, attentare præſumſerint, trina canonica monitione præmiſſa, ſententiam excommunicationis, quam ferimus in his ſcriptis, eo ipſo incurrant. Participantes autem, conſilium & auxilium eis dantes, tales etiam nefandiſſimas perſonas facientes, & nobis vel curiæ noſtræ non revelantes, eamdem excommunicationis ſententiam volumus ſubjacere, & quinquaginta marcarum argenti.

XL.

Item, ſtatuendo præcipimus & mandamus, quod quilibet rector, prior, vicarius, ſive curatus noſtræ civitatis & diœceſis diligenter inquirat, ſi in parochia ſibi commiſſa fuerit eorum aliquis parochianus concubinarius, vel ſortilegus, & ſuper hoc diligenti inquiſitione facta, & exinde veritate comperta, confeſtim nobis vel officiali noſtræ curiæ revelet, & hoc ſub pœna quinque librarum fiſco noſtræ curiæ applicandarum.

XLI.

Item, ſtatuimus & ordinamus, quod feſta per eccleſiam ordinata ad colendum cuſtodiantur, & devotè venerentur, & maximè illa quæ in præſenti noſtra civitate atque diœceſi conſueverunt coli & honorificè venerari; & hoc ſub pœna decem ſolidorum, quam pœnam contrarium faciens ipſo facto incurrat.

Digitized by Google

STATUTUM EDITUM anno Domini M. CCCC. XLI. in ſynodo mercurii XII. octobris per dominum Johannem Blancherii vicarium.

Anno 1441. ITem, conſiderantes quod (a) ſtuphæ pontis tronati præſentis civitatis, ſint proſtibuloſæ, & in eis meretricia proſtibularia publicè & manifeſtè committantur: quorum conſideratione per officiarios temporales dictæ civitatis ſtatutum fuerit & inhibitum, homines conjugatos ad ipſas ſtuphas non audere ſtuphari, etiamque inhoneſtum exiſtere, & permitti cum honeſtate non valere, perſonas eccleſiaſticas, in quibus vitæ & morum honeſtas præpollere debent, talem nec ſimilia loca converſari. Ea propter præſentium tenore inhibetur univerſis & ſingulis perſonis eccleſiaſticis clericiſque conjugatis civitatis & diœceſis prædictarum, ne ab inde in antea die vel nocte dictas ſtuphas intrare, nec in illis ſe ſtuphare audeant, & hoc ſub pœna excommunicationis, & ſi, de nocte, viginti quinque; ſi verò de die, decem marcarum argenti fiſco curiæ epiſcopali applicandarum.

STATUTUM EDITUM anno Domini M. CCCC. XLII. in ſynodo mercurii VII. octobris per dominum Johannem Moroſii decanum adminiſtratorem eccleſiæ Avenionenſis vicarium.

Anno 1442. ITem, ſtatuimus prohibentes omnibus & ſingulis parochialium eccleſiarum civitatis, ſeu vicariis perpetuis, ac ceteris perſonis eccleſiaſticis civitatis & diœceſis Avenionenſis in ipſis civitate & diœceſi cimeteria habentibus, præſentibus & futuris, ne ab inde in antea præſumant quemcumque deffunctum, cujuſcumque ſtatus ſeu ſexus exiſtat, morte ſubitanea ſeu repentina, in dictis ſuis cimeteriis eccleſiaſticæ tradere, ſeu tradi facere, vel permittere ſepulturæ, ſine expreſſa licentia reverendi domini noſtri Avenionenſis epiſcopi, ſeu ſui vicarii, vel officialis generalis. Et hoc ſub pœna excommunicationis, ac XXV. librarum pro vice qualibet per quemlibet contrarium facientem committenda & incurrenda, & fiſco epiſcopali dicti domini noſtri Avenionenſis epiſcopi applicanda.

DECRETUM anno M. CCCC. XLIII. editum de reſidentia.

Anno 1443. LUDOVICUS DE FRASSENGIS decretorum doctor, & decanus eccleſiæ collegiatæ S. Petri Avenionenſis, vicarius generalis A in ſpiritualibus ac temporalibus reverendi in Chriſto patris & domini domini ALANI miſeratione divina Avenionenſis epiſcopi univerſis & ſingulis abbatibus, præpoſitis, decanis, prioribus; rectoribus, vicariis, & capellanis, curatis Avenionis, & ceterarum collegiatarum, & parochialium, ac aliarum eccleſiarum, & monaſteriorum, & locorum piorum civitatis & diœceſis Avenionenſis, & quibuſvis aliis capellanis, & tabellionibus publicis per eaſdem civitatem & diœceſim conſtitutis, ſalutem in Domino ſempiternam. Cùm inter ceteras officii noſtri curas illa potiſſima eſt, ut ſalus animarum cùm diligen- B tia procuretur, divinuſque cultus in eccleſiis prædictis ac capellaniis civitatis ac diœceſis prædictarum minime negligatur, & ut in capellaniis, eccleſiis, monaſteriis, & locis prædictis, ſecundùm ordinationem debitam fundatorum laudabiliter ſerviatur, eorumdemque fundatorum animæ debitis ſuffragiis non fraudentur. Hinc eſt, quod cum ſicut dolenter audivimus, nonnulli capellanias in Avenionenſi, & aliis eccleſiis & locis prædictis obtinentes, quorum aliqui in locis nobis ignotis conſtituti, abſentes ſunt, miſſas & alia divina officia pro eiſdem capellanis debita, & per fundatores ipſarum ordinata celebrare, ſeu celebrari facere, adimplere C jam per multa tempora neglexerunt, & obmiſerunt, ac obmittunt, & negligunt de præſenti, ex quibus obmittentibus ſuarum animarum damnationem incurrunt, & dictorum fundatorum animæ debitis fraudantur ſuffragiis, divinuſque cultus diminuitur, ipſæque eccleſiæ & loca pia debitis obſequiis defraudantur, ceterique fideles à fundatione ſimili retrahuntur. Nos itaque cupientes huic morbo, quantùm in nobis eſt, obviare, eique congruam adhibere medelam, de nonnullorum peritorum proborumque virorum conſilio, univerſos & ſingulos capellanias quaſcumque in Avenionenſi, ſeu aliis eccleſiis, aut locis piis prædictis civitatis & diœceſis prædic- D tarum obtinentes, tenore hujus ſtatuti, ſeu præſentis conſtitutionis noſtræ, obſecramus per viſcera in nomine Domini noſtri JESU-CHRISTI, eoſque requirimus & monemus, ipſiſque & eorum cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus infra tempus & terminum inferius conſtitutum, quem pro termino peremtionis aſſignamus, quilibet eorumdem capellanorum, miſſas ſeu talia officia per fundatorem ſeu fundatores capellaniæ ſeu capellaniarum hujuſmodi inſtituta & ordinata; ipſiſque capellaniis incumbentia, debita, & etiam E conſueta per ſe vel alium in eiſdem eccleſiis, & locis prædictis, in capella ad hoc ordinata ſeu conſueta, ac diebus & horis conſuetis, ſeu ad hæc ordinatis, celebrent, exhibeant, faciant, & adimpleant; ſeu per alium celebrari fieri, & adimpleri procurent, & alias eidem capellaniæ per ſe vel alium deſerviant diligenter, & abſque ulteriori dilatione & mora, juxta ejuſdem fundatoris ordinationem, & alias prout requirit conditio ipſius capellaniæ, & prout eſt fieri conſuetum.

(a) Stuphæ ſunt balnea calida, ſtuphari eſt in ipſis balneari Unde apud Palladium de architectura eſt titulus *de balneis & ſtuphis.*

Digitized by Google

Anno 1443

Ceterum ne ſalubris ordinatio noſtra damnabi- A liter negligatur, ſed ei ſaltem pœnæ formidine pareatur, de prædictorum conſilio ſtatuimus, & ordinamus, quod ſi quis de obtinentibus capellanias antedictas, à tempore notificationis hujus conſtitutionis noſtræ, per ſex menſes à civitate, ſi ab illa ſive à diœceſi abſens, & in præmiſſis negligens fuerit, ac præſenti noſtræ conſtitutioni parere contemſerit, ut præfertur, ex tunc capellania ipſa, quam in dicta eccleſia obtinet, & cui ſervire, juſto impedimento ceſſante, vel deſerviri facere negligenter obmiſerit, ſit ipſo facto privatus: & ex tunc per illum ad quem pertinuerit liberè conferatur. Præterea volumus & or- B dinamus, quod capellaniis hujuſmodi, in quibus capellani per ſe vel alios non ſervierint, ut fertur, de fructibus capellaniarum ipſarum per alios capellanos idoneos interim ſerviatur. Sane ne in præmiſſis ignorantia vel frivola excuſatio valeat allegari, & quia contumaces ligari volumus, non probabiliter ignorantes: igitur vobis univerſis & ſingulis, quibus præſentes noſtræ litteræ innoteſcent, in virtute ſanctæ obedientiæ ac diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus ad univerſos & ſingulos capellanias in Avenionenſi, & aliis eccleſiis, ac locis prædictis obtinentes, in civitate vel diœceſi Avenionenſi præſentes, quos C poteritis reperire perſonaliter intimetis, ejus, ſi petierint copiam, concedendo, auctoritateque noſtra ipſos moneatis, & requiratis, ac eis ſub pœnis in ipſa conſtitutione contentis præcipiatis, prout in eadem conſtitutione continetur, & nihilominus pluribus diebus dominicis & feſtivis dum miſſarum majorum celebrabuntur ſolemnia, & populus fidelium in eiſdem convenerit ad divina, vos prædicti quibus noſtra præſens conſtitutio dirigetur, & præſertim vos prior clauſtralis eccleſiæ prædictæ, & capellani curati eccleſiarum parochialium civitatis & diœceſis prædictarum, hanc præſentem conſtitutionem noſtram & has D præſentes noſtras litteras ſolemniter & voce alta ac intelligibili prædicare, publicare, & in valvis eccleſiarum affigi, ipſarum copiam nihilominus faciatis, & ſolemniter eamdem conſtitutionem publicetis: ita quod nullus prædictorum probabilem ignorantiam dictæ conſtitutionis allegare valeat quoquo modo, & de his quæ feceritis, ac de nominibus & cognominibus capellanorum, ſic, ut præmittitur, monitorum, quantocius debitè certificare curetis, & nos etiam ad cautelam abundantiorem has noſtras litteras in valvis dictæ eccleſiæ Avenionenſis affigi jubemus. In quorum omnium teſtimonium præſentes noſ- E tras litteras dictam noſtram conſtitutionem continentes ſigilli curiæ epiſcopalis Avenionenſis munimine fecimus roborari. Datum & actum Avenione in eccleſia Avenionenſi die XVI. menſis octobris anno Domini M. CCCC. XLIII.

Anno 1447

STATUTA SYNODALIA
edita anno M. CCCC. XLVII.

Sequuntur certa ſtatuta de novo per venerabilem & circunſpectum virum dominum Johannem Malroſii in decretis bacalarium decanum, adminiſtratorem eccleſiæ præſentis Avenionenſis, vicariumque in ſpiritualibus reverendi in Chriſto patris & domini domini A. miſeratione divina Avenionenſis epiſcopi, in ſynodo ſancti Lucæ celebrata Avenione in eccleſia majori ejuſdem, anno Domini M. CCCC. XLVII. *& die mercurii intitulata* XI. *menſis octobris, edita.*

I.

ET primò ex parte dicti domini vicarii tenore præſentium ſtatutorum inhibetur univerſis & ſingulis prioribus ſeu rectoribus parochialium eccleſiarum civitatis & diœceſis Avenionenſis, modernis & futuris, ceteriſque perſonis eccleſiaſticis, & etiam clericis ſæcularibus in eiſdem civitate & diœceſi nunc & in futurum commorantibus, cujuſcumque ſtatus, auctoritatis, dignitatis, ſeu conditionis exiſtant, ne ab inde in antea ipſi ſeu eorum aliquis præſumant, ſeu audeant, audeat ſeu præſumat quovis modo concubinam, ſeu aliam feminam, de quibus veriſimiliter ſeu alias ſuſpicio incontinentiæ haberi ſeu notari poſſit, habere ſeu tenere ſecretè vel alias publicè. Si quis verò ſtatuti præſentis violator ſeu tranſgreſſor extiterit, ab officio eccleſiæ, ipſo facto, noverit ſe ſuſpenſum, ita & taliter, quod miſſam non cantet, nec evangelium legat, neque epiſtolam, nec cum aliis ſedeat in choro, quando ibi divina celebrabuntur officia: & ultra hanc pœnam quinquaginta librarum ceræ incurrat, capellæ dicti domini Avenionenſis epiſcopi, aut in alios pios uſus arbitrio dicti domini epiſcopi ſeu ejus in ſpiritualibus vicarii convertendam.

II.

Item, etiam eodem tenore præcipitur & mandatur univerſis & ſingulis, tam clericis quàm laïcis, in dictis civitate & diœceſi commorantibus, quod ipſi omnia & ſingula feſta quæ eccleſia in eiſdem civitate & diœceſi coli & venerari mandat, & præſertim feſtum glorioſiſſimi præſentis civitatis illiuſque diœceſis incolarum advocati beatæ Agricoli celebrent, eis modo & forma quibus eccleſia ipſa vult, præcipit atque mandat, nec per quempiam, cujuſcumque conditionis exiſtat, frangi præſumatur: & hoc præter pœnam peccati mortalis ſub pœna excommunicationis; & quantum contingit eccleſiaſticos viros, viginti quinque ſolidorum pœnæ vice qualibet, & pro quolibet feſto violato incurrendam.

III.

Item, etiam ſimili tenore præcipitur & mandatur univerſis & ſingulis prioribus, vicariis, ſeu rectoribus eccleſiarum civitatis & diœceſis ſupradictarum, ceteriſque quibuſcumque beneficia quæcumque in illis obtinentibus, comitatibuſque & operariis eccleſiarum & beneficiorum

hujuſmodi, quatenus ipſi & eorum ſinguli circa manutentionem ædificiorum & domorum & aliarum poſſeſſionum eccleſiarum & beneficiorum ſuorum hujuſmodi, & illorum reparationes, nec non etiam cuſtodiam conſervationemque & augmentationem librorum choralium, & ornamentorum, & aliorum cultui divino ordinatorum, taliter ſe habeant, & exhibeant juxta eccleſiarum & beneficiorum hujuſmodi facultates, quod veniant commendandi, exemploque ſuo devotio ad illa amplianda augeatur.

IV.

Item, ſtatuit & ordinavit quod quæcumque perſona quæ pro matrimonio clandeſtino celebrando, præſentem diœceſim ſeu parochiam ſuam exiverit, & ibi matrimonium ſuum contraxerit ſine licentia proprii ſacerdotis, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat, & ut excommunicatus vitetur & publicetur, donec abſolutionis beneficium meruerit à prælato ſeu ejus in ſpiritualibus vicario obtinere, & ſatisfecerit parochiali eccleſiæ, in cujus injuria hoc præſumſerit attentare.

V.

Item, de conſilio cleri ſtatuitur & ordinatur, quod curati & rectores eccleſiarum civitatis & diœceſis Avenionenſis addant in calendariis eccleſiarum ſuarum feſtum Viſitationis B. Mariæ, quod cadit die II. menſis julii, & quod à cetero ipſum feſtum dicta die celebretur per eccleſias ſub duplici officio, & ubi dicitur Nativitas, dicatur Viſitatio, donec ab eccleſia Romana aliud fuerit ordinatum, & feſtum ſanctorum Proceſſi & Martiniani martyrum in craſtinum transferatur.

STATUTA NOVA de anno Domini M. CCCC. XLVIII.

I.

Anno 1448. ITem, in ſequendo ſtatutum provinciale hactenus in eccleſia ſancti Ruffi ſecus Avenionem editum, ſtatuimus & ordinamus, quod omnes canonici cathedralis & collegiatarum civitatis & diœceſis Avenionenſis, nec non rectores & perpetui vicarii & capellani, curati parochialium eccleſiarum, præſentes & futuri, in civitate & diœceſi Avenionenſi conſtituti, veſtes ſuperiores non nimiæ longitudinis, nec brevitatis notandas, ſed uſque ad talares portare habeant, nec illas conſutas ad modum quo laïci juvenes noviter portare quoquo modo audeant ſeu præſumant. Et hoc ſub pœna excommunicationis & quinque florenorum pro qualibet vice in pios uſus convertendorum.

II.

Item, quia in ſtatutis ſynodalibus factis ſuper colendis feſtis conſecrationis eccleſiæ Avenionenſis & ſancti Agricolæ fertur in dicto feſto conſecrationis ſententia excommunicationis lata in ſcriptis; in ſtatuto feſto ſancti Agricolæ pœna peccati mortalis, idem dominus vicarius ex certis cauſis animum ſuum moventibus dictam excommunicationis ſententiam in ſcriptis latam ac pœnam peccati mortalis quoad ruralia opera de dictis ſtatutis tollit & amovet, & in ſimplicem comminatoriam reducit: præcipiendo vobis omnibus & ſingulis prædictis, ut ab inde hujuſmodi feſta ſub modo prædicto denuncietis in civitate & locis inſignibus hujus diœceſis, in ſuo robore, uti prius duraturis. Ann. 1448.

STATUTA SYNODALIA edita anno M. CCCC. XLIX.

Sequuntur ſtatuta de novo edita mandato domini vicarii die mercurii XV. *octobris* M. CCCC. XLIX.

I.

ET primò cùm omnes orthodoxi ab omni opere manuali ſeu ſervili die dominico ceſſare teneantur, dictus dominus vicarius inhibet, ne aliquis macellarius in præſentibus civitate & diœceſi Avenionenſi ab inde animalia mactare, ſive occidere, neque ea excoriare diebus dominicis aut feſtivitatibus majoribus audeat ſeu præſumat, niſi tamen caſu incogitato neceſſitas id expoſcat. Quo caſu in loco ſecreto, & non in publicum hoc facere debeat, & hoc ſub pœna excommunicationis & viginti quinque librarum ceræ. Ann. 1449

II.

Item, inſequendo juris communis diſpoſitionem, ſtatuit quod priores aut curati eccleſiarum parochialium ſoletti diligentia proponant, ſi diebus dominicis & feſtivitatibus majoribus alieni parochiani in eorum eccleſiis divina audire, ſpreta parochia propria, ſoliciti ſint, & ſi aliquos reperire contingat, caritative moneant, ut ad propriam parochiam ad divina ac eccleſiæ mandata audiendum accedant, quod facere recuſantes, ab eorum eccleſiis abjiciantur: illudque domino epiſcopo aut domino ejus vicario denuntiare non poſtponant. Contrarium facientes pœnam excommunicationis ac decem librarum ſe noverint incurſuros.

III.

Item, quod omnes utriuſque ſexus poſtquam ad annos diſcretionis pervenerint, cura debita ac tempeſtivè ante feſta paſchalia confiteantur ſuo proprio ſacerdoti, ne fortè per plurimam ſolitam tarditatem ſacerdotes minus benè poſſint circa eorum conſcientias expurgandas inſiſtere ut deceret; & ipſos tali negligentia, quod abſit, minus ſufficienter purgatos contingat in ſuarum diſpendium animarum non modicum & indignè Euchariſtiæ ſanctiſſimum ſuſcipere ſacramentum.

IV.

Item, ſi quis alieno ac alterius parochiæ ſa-

Digitized by Google

Ann. 1449. cerdoti juſta fortè de cauſa vel aliàs quoquo A modo ſua confiteri peccata volens, prius poſtulet à ſuo curato licentiam, & illam efficaciter obtineat; cum aliter ipſum non poſſit abſolvere vel ligare, niſi à domino epiſcopo vel ejus vicario aliter fuerit diſpenſatum.

V.

Item, quia ſi unicuique ſua juriſdictio non ſervetur, eccleſiaſticus ordo confunditur: hinc in virtute ſanctæ obdientiæ, vel ſub pœna excommunicationis, à quo ſupra diſtrictius mandatur, ut ſi quis extra ſuam parochiam in aliena confiteri, aut digniſſimum percipere Euchariſtiæ ſa- B cramentum communiter vel diviſim, ſine expreſſa licentia diœceſani ejus vel vicarii, aut ſaltem ſuorum curatorum contigerit, indilatè ad ſuam parochiam remittatur ſupra dictam, ſicut decet reverenter ſuſcepturus ſacramenta, niſi ad id agendum licentiam obtineat ab altero prædictorum: alioquin ab ingreſſu eccleſiæ arcebitur, & eccleſiaſtica moriens privabitur ſepultura.

VI.

Item, quod nulli ſæculares preſbyteri, niſi dumtaxat per curatos in coadjutores ad tempus admiſſi de licentia domini epiſcopi aut ejus C vicarii, quemquam de confeſſione audire præſumant: cùm aliter tales liberam juriſdictionem ſimul & ordinis, niſi in articulo mortis, non habeant poteſtatem. Injungentes omnibus curatis ut præſentia ſtatuta potiſſimè ſingulis dominicis diebus tempore quadrageſimæ eorum populo denuncient.

VII.

Item, juxta quædam ſtatuta & ordinationes jam diu, tam per reverendum dominum cardinalem & epiſcopum Avenionenſem præfatum, quàm per nos in viſitationibus factas, ſtatuit & D diſtrictè præcipit tam regularibus quàm ſæcularibus, quod miſſæ privatæ in eccleſiis cathedrali, collegiatis, & parochalibus hujus civitatis & diœceſis ſigillatim, & non duæ ſimul aut plures celebrentur: ita quod ſacerdos ad confeſſionem ac miſſæ introitum accedere non audeat, niſi prius per alium qui miſſam primò celebrare incœpit, ſanctiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum fuerit elevatum, unaque miſſa privata & non ultra, dum miſſa major dicetur, in eadem eccleſia celebrabitur: inhibendo omnibus & ſingulis dicere miſſas tam regularibus quàm ſæcularibus civitatis & diœceſis Avenionenſis ſacerdotibus, ſub pœna excommunicationis & ſex E librarum ceræ, eccleſiæ in qua celebrabitur convertendarum, ne ſtatutum iſtud quovis modo violent, ſed illud inviolabiter obſervent: feſtivitatibus tamen majoribus, nuptiarum, exequiarum, aut commemorationum deffunctorum, ſeu alicujus magnatis egregiæve perſonæ, reſurgentium mulierum de puerperio cauſa dumtaxat excepta.

VIII.

Item, quoniam matrix eccleſia cathedralis ceteris eccleſiis ſibi ſubditis præferenda ſit: ideo inſequendo ordinationes & ſtatuta per nos, prout ſupra, in viſitatione factas, ſtatuimus quod pro horis divinis pulſandis campana per quempiam in eccleſiis collegiatis & parochialibus hujus civitatis non trahatur antequam in dicta matrice eccleſia cathedrali pro illis horis pulſandis campana ſit tracta, & hoc ſub pœna duodecim librarum ceræ; niſi tamen legitima cauſa eos excuſet. Præcipimus ſub ſimili pœna ſacriſtæ prædictæ eccleſiæ cathedralis, quatenus horis debitis ipſam campanam per campanarium ejuſdem eccleſiæ trahi faciat. Ann. 1449.

IX.

Item, quia unuſquiſque mercenarius mercedem laboris ſui recipere debet: idcirco ſtatuimus, prout ſupra, quod curati eccleſiarum parochialium civitatis & diœceſis Avenionenſis, ſeu eorum locum tenentes, à cetero recipiant ſeu recipere debeant, & poſſint à parte quacumque requirente, feſto excepto, pro executione litterarum quarumcumque à præſenti curia emanatarum ſeu emanandarum, fienda monendo, vel citando, qualemcumque executionem faciendo, extra tamen parochialem eccleſiam ſuam pro qualibet perſona per quemlibet ipſorum citanda monenda vel alias exequenda, videlicet tres denarios monetæ Turonenſis: ita tamen quod executor hujuſmodi litterarum ſibi præſentatarum executionem celeriter facere teneatur.

STATUTA SYNODALIA
edita anno M. CCCC. LI.

Sequuntur ſtatuta de novo per dominum vicarium edita die mercurii XIII. *menſis octobris anno Domini* M. CCCC. LI.

I.

Item, quia valde periculum eſſet maximè hodiernis temporibus, peſte mortifera vigente, moram facere ac ſtare in peccato: idem dominus vicarius, ſub pœna excommunicationis, præcepit omnibus & ſingulis capellanis, curatis, & aliis regimen & adminiſtrationem ſive executionem curæ in civitate & diœceſi Avenionenſi habentibus, quatenus ſingulis diebus dominicis moneant, atque hortentur plebes ſuas ſive parochianos ſuos utriuſque ſexus, ut ad confeſſionem ſæpè, & quam cito poterunt poſt peccatum commiſſum veniant: & hoc propter incertitudinem horæ mortis. Anno 1451.

II.

Item, idem dominus vicarius expreſsè prohibet, ne aliquis curatus ſeu aliquis alter habens regimen, ſeu executionem curæ in præſentibus civitate & diœceſi, parochianos alterius parochiæ in ſuis eccleſia aut cimeterio ſepelire præſumat, niſi ibi ſuam elegerit ſepulturam: & ſi contrarium fecerit, corpus ſepultum, & omnia quæ occaſione ipſius percepit eccleſiæ prædicta, id eſt parochiali dictus ſepultus, prout jura diſponunt, reſtituetur: niſi tamen peregrinus fuerit, vel viator de remotis partibus, qui ubicumque deceſſerit, & petierit in ea ſepeliri. Et hoc ſub pœna excommunicationis, & duodecim librarum

Digitized by Google

Anno 1451. braccum ceræ arbitrio ipſius domini vicarii convertendarum.

III.

Item, attendens idem dominus vicarius, quod nonnulli domini Viguerii, judices & alii officiarii, tam civitatis, quam diœceſis Avenionenſis, non contenti finibus ſuis . . . . quoad in meſſem alienam ponere manus temerarias ad capiendos clericos, vel etiam alias perſonas eccleſiaſticas incurialiter, & eo modo quo poſſunt turpius ad majorem confuſionem & opprobrium, & quamquam ſine cauſa ſaltem legitima. . . . extendere etiam eos ultra cimeterium à jure permiſſum mancipatos quorumdam precibus detinere, & pecunias ab eis extorquere, & indebitè exigere non verentur : quando cum ſe offerunt & proclamant clericos, & in cathedrali libertate exiſtere, odio dicti privilegii clericalis & eccleſiæ libertatis eoſdem immaniter & crudeliter tractant, ipſos in carceribus obſcurioribus & ferreis ſeu fuſtels compedibus ponendo & detinendo, quandoque torquendo, etiam plerumque ut palliare poſſint egreſſus ſuos, & illos confingere clericos non fuiſſe nec eſſe, capillos eorum capitis radi, ſeu habitum mutare faciendo & permutando, & de carcere ſeu loco ad alios carceres, ſeu alia loca transferri & mutari, ac bona eorum capi de facto faciendo, ac ad opponendum cum ipſis inducendo, ſeducendo, & compellendo, in ſuarum animarum periculum, ac damnabile detrimentum, & enervationem eccleſiæ libertatis. Idcirco juſtè ſecundùm juris communis diſpoſitionem & ſtatutorum provincialium ſuper hoc editorum, idem dominus vicarius monet ſemel, ſecundò, tertiò peremtoriè omnes & ſingulos dominos temporales, officiarios, & alios magiſtratus, juriſdictionem ſæcularem in civitate & diœceſi Avenionenſi exercentes, eiſque inhibet ut de cetero à talibus ſeu ſimilibus faciendis aut perpetrandis penitus deſiſtant, nec clericos tam ſolutos, quam conjugatos ſeu perſonas eccleſiaſticas, aut eorum bona capere, in carcere detinere, ſeu capi mandare, facere incarcerare, ac detinere, niſi flagrante crimine, aut crimen ſit tale, quod requirat perſonalem detentionem, nec ab eiſdem pecunias, nec alia bona aliqua ipſorum indebitè capere, extorquere, alienare, neque capillos ſuos radi facere, ſeu conſentire, minimeque eorum habitum mutare, nec eos de loco ad locum transferre ſeu mutare, neque eoſdem quomodolibet indebitè moleſtare audeant ſeu præſumant, in dicti eorum privilegii, clericatus, & libertatis eccleſiaſticæ præjudicium & enervationem. Si in caſibus præmiſſis clericos aliquos ceperint, incontinenti poſtquam allegaverint ſe fore clericos, ſeu eoſdem in tonſura clericali exiſtere, ipſos ſic captos juxta juris formam epiſcopali curiæ Avenionenſi liberè & ſine cuſtu, ac cum effectu remittere, nec aliter quam per remiſſionem eoſdem relaxare, ut de iis juſtitia valeat debitè miniſtrari. Alioquin contrarium facientes, excommunicationis ſententiam, quam in iis ſcriptis fert, ipſo facto incurrere volunt; & ſi clericum de loco ad locum mutarint, om- A nia loca illa tamdiu remaneant interdicta, donec clericos captos cum bonis & rebus ſuis dicto domino vicario aut officiali dictæ curiæ remiſerint, & tranſmiſerint, ac de injuria irrogata ad arbitrium juris atque ipſius domini vicarii & officialis ſatisfecerint cum effectu. Signatum,

Lestrella.

STATUTUM

anno Domini M. CCCC. LII. editum.

Sequitur ſtatutum de novo per dominum vicarium B *editum anno Domini* M. CCCC. LII.

Anno 1452. Item, inſequendo jus commune de novo ſtatuimus, quod vos omnes qui curam animarum habetis, ſi habueritis aliquem parochianum veſtrum excommunicatum, ſeu aliquibus excommunicationis vinculis litteratoriis ligatum, tam auctoritate ordinaria, quam alterius cujuſcumque judicis ſeu prætoris eccleſiaſtici, & ad cujuſcumque partis inſtantiam; ſi ipſe excommunicatus ponat bona ſua omnia quæcumque mobilia & immobilia ad manum curiæ C noſtræ pro ſatisfactione debiti illius, ad cujus inſtantiam extiterit excommunicatus, & aliorum ſuorum creditorum, & ad ſalvandum jus in eiſdem habentium, illa cum inſtrumento notarii & teſtibus, ſi copia illius haberi poſſit communiter, cum teſtibus fide dignis, quos habere potuiſtis ſub dicta manu cum inventario ſumtibus rei recipiatis, & ſub tuta cuſtodia ponatis, & requiſiti eo audito de confeſſione, ſi in eo apparuerint ſigna contritionis & pœnitentiæ, ab eiſdem rerum ſententiis & aliis peccatis ſuis more fidelium abſolvatur, pœnitentiam ſalutarem eidem injungendo, ac alia ſacramenta eccleſiaſtica ſibi miniſtrando, ac eo mortuo ejus D cadaver in terra ſacrata more fidelium ſepeliri faciatis. Denique infra decem dies poſt ejuſdem deffuncti ſepulturam, dictum inventarium ſeu ejuſdem copiam nobis ſeu dictæ noſtræ curiæ portetis, omnia tecta per vos agenda intimando, ut dicti creditores de ſuis debitis ſatisfieri valeant, & nos circa agenda ſuper præmiſſis procedere valeamus, prout juridicè videbitur faciendum. Expeditis domino Johanni Dorvalli curato S. Petri die XIX. menſis octobris anno Domini M. CCCC. LII. *Agantàille* ſignatum. Explicita hujuſmodi ſtatuta per dictum dominum Johannem Dorvalli die XXVII. menſis oc- E tobris anno M CCCC. LIII. per dex. . . . *Simonon*, notarius ſignatus.

STATUTUM SYNODALE

de novo editum anno à Nativitate Domini M. CCCC. LXII.

Anno 1462. Item, ne rerum geſtarum veritas valeat deperire, ſtatuimus & ordinamus, quod univerſi & ſinguli capellani, ſive rectores perpetuas capellanias in cathedrali & quibuſvis aliis eccleſiis civitatis & diœceſis Avenionenſis obtinentes,

Digitized by Google

Anno 1452. fundationes, inſtitutiones, erectiones capellaniarum ipſarum, documentorumque, monumentorum localium, & aliorum jurium inventoria per eos & eorum alterum in adeptione poſſeſſionis earumdem confecta, nec non earum annos, & veros valores, penes officiarios epiſcopales, infra duorum menſium ſpatium à tempore publicationis ejuſmodi ſtatuti, ritè computando portare & exhibere procurent, ſub pœna excommunicationis & decem marcharum argenti fiſco duriæ epiſcopalis applicandarum. Anno 1452.

ANTIQUA STATUTA
eccleſiæ Barchinonenſis.

HÆ SUNT CONSTITUTIONES CAPITULORUM ECCLESIÆ BARCHINONENSIS.

Ex MS. eccleſiæ Avenionenſis.

Anno 1332. PONTIUS Dei gratiâ epiſcopus Barchinonenſis in capitulo generali celebrato in craſtinum ſanctæ crucis menſis maii, anno Domini milleſimo trecenteſimo triceſimo ſecundo. Paſtoralis officii cura nos admonet & inducit, ut ad ea mente ſollicita intendamus, quæ profectum reſpiciunt ſubditorum: ſane recognitis & diligenter inſpectis prædeceſſorum noſtrorum conſtitutionibus, per eos diverſis temporibus editis, ac quibuſdam ex ipſis periculoſis, quibuſdam verò tamquam ſuperfluis reſecatis, illas quas utiles & neceſſarias invenimus, ſimul cum quibuſdam reverendi patris domini JOHANNIS Sabinenſis epiſcopi, olim apoſtolicæ ſedis legati, de aliis noſtris & his quas de novo edidimus, hoc generali capitulo approbante, in præſenti volumine, providimus redigendas, decernentes eaſdem, & non alias haberi pro conſtitutionibus eccleſiæ noſtræ Barchinonenſis, ac mandantes ipſas inviolabiliter obſervari.

INCIPIUNT CONSTITUTIONES eccleſiæ Barchinonæ editæ per dominum Johannem Sabinenſem epiſcopum, apoſtolicæ ſedis cardinalem & legatum in Hiſpania.

VEnerabili in Chriſto patri epiſcopo & dilectis filiis capitulo Barchinonenſi JOHANNES ejuſdem permiſſione Sabinenſis epiſcopus, apoſtolicæ ſedis legatus, ſalutem in Domino.

Attendentes ad noſtram injunctam eccleſiam, viſitantes eam ex debito noſtræ legationis officio, & de ſtatu ipſius tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus ſollicitè inquirentes, quædam invenimus corrigenda, ordinanda & reformanda; ſuper quibus ea ordinanda duximus quæ ſubjectis ſunt capitulis annotata.

I.

In primis igitur ſtatuimus, quod in noſtra eccleſia canonicorum quadrageſimus numerus obſervetur: & quod reſtitutis per nos ſacerdotibus ad poſſeſſionem quorumdam jurium vel conſuetudinum, propter quæ canonicos ſe eſſe dicebant, ſuper . . . . proprietatis eam pendebat, quia nimis erat numerus diminutus, quoſdam ordinandos in eccleſia noſtra decernimus canonicos, cum moderamine ſervato, quod prædictis presbyteris loca paterent, ſi fortè ipſos omnes vel aliquos ex ipſis per compoſitionem vel ſententiam in prædictum numerum venire contingeret; ſtatuentes nihilominus quod in omnem eventum prædictus canonicorum numerus integretur. Et quoniam in choro noſtro nec gradus nec ſedes conſuetudo rationabilis ordinabat; & ita ſtatuimus, quod archidiaconus qui major eſt in eccleſia, in dextris chori locum primum: decanus primum locum in ſiniſtris: & juxta archidiaconum cantor, & juxta decanum ſacriſta, juxta ſacriſtam præcentor locum habeat; & poſt iſtos, in utroque choro alii canonici ſecundùm ordinem quem habuerint & prioritatem canonicationis ſuæ ſedes ordinariè ſervent. Circa ſedem epiſcopi in tertio choro, ſed de univerſis ſacerdotibus; alii ſex in appoſita parte chori ſiniſtri ſedes obtineant. Aliis enim loca indifferenter pateant ſacerdotibus & diaconis in utroque choro: ita videlicet quod in ſecundo & inferiori ordine ſacellorum, cum ipſa ſacella fieri contigerit, ſubdiaconi collocentur.

II.

De quotidianis diſtributionibus hîc ſtatuimus obſervandum, quod quicumque ſive perſona, ſive ſimplex canonicus, aut ſacerdos ſeptimanarum vel altarium matutinis non interfuerit feſtivitatum, in conſtitutis ejuſdem Dei officiis & miſſæ non interfuerit; pane & vino de cœna privatur, niſi fuerit infirmus, aut de certo mandato negotiis eccleſiæ occupatus, & hæc pœna per præpoſitos menſium & miniſterialem pro prædictis deffectibus infligatur: hoc habito moderamine, quod pro deffectu duarum noctium in ſeptimana prædictam pœnam ammonitus incurrat. Præcentor provideat & diſponat, ut in tabula pro ſeptimanis & ſolemnitatibus, deſcribantur officia ſingulorum; & ſeptimanos de miſſa, epiſtolam & evangelium presbyteris, & tam perſonis quàm canonicis non presbyteris ſecundùm ordines ſuos aſſignet. Et quicumque de miſſa majori deffectum fecerit, duarum dierum rationem. Quicumque in miſſa majori in epiſtola & evangelio deffectum fecerit, ejuſdem diei portionem amittat.

Anno 1332.

In majori altari nullus miſſam celebret, qui non fuerit canonicus aut ad minus de noſtris ſacerdotibus, niſi cauſa reverentiæ ad hoc forſitan admittatur. Canonicus cui aſſignata fuerit ſeptimana de epiſtola vel de evangelio, per ſeipſum vel alium canonicum in feſto IX. lectionum officium ſuum adimpleat. In profeſtis autem diebus eidem liceat honeſto vicario, qui non ſit canonicus evangelium vel epiſtolam commendare. Quod ut melius valeat adimpleri, præcipimus, quod tam perſonæ quam ſimplices canonici ordines recipiant, quos dignitas & eccleſiæ neceſſitas requirit: videlicet ut decanus aſcendat ad ordinem ſacerdotii, & alii ſecundùm ſuas dignitates & neceſſitatem eccleſiæ, ordines recipiant: & ad hoc in præſenti per certam pœnam, & in futuro pœna conſimili duximus compellendos in hoc præſenti ſtatuto, mandantes quod quicumque de præſentibus canonicis in minoribus ordinibus conſtitutus, in inſtanti jejunio quatuor temporum in ſubdiaconum non fuerit ordinatus, vocem non habeat in capitulo, donec eumdem ordinem fuerit aſſecutus: Et ſi in ſequenti jejunio quatuor temporum ad eumdem ordinem non acceſſerit; quouſque eumdem ordinem habeat, canonica portione privetur. Subdiaconus quoque ad recipiendum ordinem diaconi pœna conſimili compellatur. Abſentes verò cùm ad eccleſiam redierint, ſimili modo & ordine, & pari pœna perſonis addicta, & per ſubſtractionem omnium beneficiorum ſuorum promoveri cogantur.

III.

Quicumque verò ex prædictis de injuncta ſibi lectione vel reſponſorio in matutinis, vel alleluia in miſſa, deffectum fecerit: qui per alium non procuravit adimpleri, de portione ejuſdem diei in ſubſtractionem quatuor denariorum puniatur.

IV.

Alii autem capellani in eccleſia noſtra beneficiati, qui quotidianas portiones nobiſcum non percipiunt, ad explendum debitum ſervitium nec non & officia, ſi qua eiſdem in tabula fuerint aſſignata, per ſubſtractionem alicujus portionis de ſuis beneficiis compellantur: & hoc moderamini noſtro duximus relinquendum. Nullus ex eis qui chorum frequentat, dum divina celebrantur officia, eccleſiam vel clauſtrum proceſſionis intret in habitu ſæculari. Quod ſi quis fecerit, ſi quotidianam portionem recipiat, per duas dies privetur eadem. Si de capellis fuerit, qui portionem non percipiat, per duos dies altaris ſui beneficio ſit privatus. De anniverſariis quoque ſtatuimus, quod qui officio non interfuerit, careat portione quæ ipſi competeret, niſi infirmitate, vel inſtructione, vel negotiis eccleſiæ fuerit excuſatus.

V.

Peregrinantibus autem & ſtudentibus de licentia capituli pœnas illas infligere non intendimus, quas per abſentiam ſuperius deſcripſimus infligendas.

VI.

Præterea cùm in generali concilio fuerit conſtitutum, & à nobis in explendo concilio renovatum, quod in ſingulis cathedralibus eccleſiis ſit unus magiſter, qui in grammatica doceat, & vos hoc ſalubre ſtatutum obſervare neglexiſtis: quia neceſſe eſt, ut pœna ſtatuta diligentiam introducat: nos ſuper hoc articulo duximus ſtatuendum, quod epiſcopus cùm de exercitu Majoricarum redierit, indicto ſibi poſt reditum duorum menſium ſpatio ad providendum de magiſtro, ex tunc quoties & quandocumque fuerit in eccleſia noſtra de cetero magis deffectus; ipſe epiſcopus à collatione beneficiorum & ſacello ſuo, quod habet in eccleſia cathedrali, ſit ſuſpenſus, donec patraverit quod ſit de magiſtro proviſum.

VII.

Conſtitutiones quaſdam eccleſiæ noſtræ inſtrumento firmatas publico nobis exhibitas, approbamus, confirmamus, & in perpetuum obſervari mandamus: videlicet quod ſi aliquis ſacerdos vel clericus beneficium in eccleſia noſtra adeptus fuerit; eccleſiam quam extra tenuerit, vel beneficium dimittere compellatur: & quia nullus canonicus extra manens habeat capellaniam, præpoſituram, nec domos in eccleſia noſtra, niſi fuerit aſſiduè reſidens & de gremio eccleſiæ.

VIII.

Ceterum cùm reverenda & honorabilis eccleſia veſtra exiſtat, & in habitu decenti vos oporteat in eccleſia deſervire, & præbenda manualis ad victum nobis non ſufficiat & veſtitum: unde requirit æquitas, & hoc ipſum poſtulat neceſſitas, quod eccleſiæ veſtræ beneficia nequaquam taliter dividantur, quod aliis inebriatis, alii eſuriant, alii faleratis mulis incedant, & alii egeant; propter quæ tam contra epiſcopum, quam contra fratres ſuos aliqui ſcrupuloſo corde non abſque cauſa, & cum gravi ſcandalo moveantur. Quocirca in virtute obedientiæ, & ſub obteſtatione divini judicii, præcipimus ut epiſcopus, cum præpoſituras vel capellanias vacare contigerit, ſic eaſdem diſpenſare ſatagat ſecundùm eccleſiæ facultates decenter, ut relevetur cujuſlibet canonica paupertas: ita videlicet quod magis digni & magis meriti in majoribus honorentur beneficiis, & non carnem, ſed Deum habeat præ oculis, nec in aliquas perſonas tanta congerat beneficia, quod minus condignè aliorum tenuitas relevetur. Vacante autem in eccleſia veſtra beneficio, diſtrictè & ſub pœna excommunicationis prohibemus, ne quis illud beneficium dum vacaverit conveniat, per aliquam allegationem ſibi vel alii obtinere attentet: ſed cùm beneficium vacaverit, conveniat capitulum, & ſingulorum voluntates adunatas ſingulis, qui bona fide in eodem articulo conſulent eccleſiæ ſuæ; & ille obtineat beneficium, in quem vota plurium concordaverint.

IX.

Sub pœna quoque excommunicationis diſtrictius inhibemus, ne inter vos juramenta vel colligationes clandeſtinæ fiant, per quas indeterminatè ſe quiſque adſtringat ad conſentiendum in negotiis eccleſiæ voluntati alterius, ac communem utilitatem & honorem unuſquiſque magis attendat: quia magis Deo quam hominibus eſt placendum. Hanc igitur ordinationem meam ſub pœna ſuſpenſionis & excommunica-

Anno 1331. tionis à vobis præcipimus inviolabiliter obſervari. Et venerabili patri archiepiſcopo Terraconenſi ejuſdem ordinationis executionem duximus committendam. In virtute Spiritus Sancti præcipientes eidem ut omnia ſua prædicta executioni mandare non obmittat. Contra venientes, ſi qui fuerint vel rebelles, per cenſuram eccleſiaſticam compeſcendo. Acta ſunt hæc apud anno Domini m . . . nono VIII. cal. Octobris.

LITTERA PAPALIS ſuper approbatione & executione conſtitutionis domini Gabrielis legati.

GREGORIUS epiſcopus ſervus ſervorum Dei venerabili fratri archiepiſcopo Terraconenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ea quæ auctoritate ſedis apoſtolicæ ſuper cultum divinum in reformatione provide ſtatuta ſunt, expedit ut ne aliqua temeritate ab aliquibus infringi valeant, ſed executioni mandentur. Ad audientiam noſtram noviter pervenit, quod venerabilis frater noſter Sabinenſis epiſcopus, tunc in partibus illis apoſtolicæ ſedis legatus, ad Barchinonenſem eccleſiam cauſa viſitationis accedens, provida deliberatione conſtituit, quod quadragenarius canonicorum numerus obſervetur in ea, & quicumque horis non intereſſet canonicis, certa pœna ſibi appoſita, ipſius eccleſiæ inſligatur; & quod tam perſonæ quàm ſimplices canonici recipiant ordines, quos requirit dignitas & neceſſitas eccleſiæ ſupradictæ. Quocirca fraternitati tuæ per apoſtolica ſcripta præcipiendo mandamus, quatenus conſtitutionem, quam hiis & aliis articulis jam dictus epiſcopus in prædicta eccleſia ſecundùm Deum feciſſe dignoſcitur, ſicut in ejus litteris ſuper hoc confectis evidenter apparet, auctoritate noſtra facias, appellatione remota, firmiter obſervari: contradictores per cenſuram eccleſiaſticam, appellatione proſcripta, compeſcendo. Datum Laterani IV. idus Februarii pontificatus noſtri anno (a) quarto.

HOC EST TRANSLATUM, ſumtum fideliter à quodam inſtrumento ſigillo domini papæ ſigillato, cujus ſeries talis eſt.

GREGORIUS epiſcopus ſervus ſervorum Dei, venerabili fratri epiſcopo & dilectis filiis capituli Barchinonenſis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ea quæ ad divini cultus ſtatuuntur augmentum apoſtolici favoris convenit præſidio communiri: ut quo majorem tenuerint firmitatem, eo amplius cedant ad eccleſiaſticum profectum & commodum animarum. Ex veſtra ſiquidem inſinuatione nobis innotuit, quod vos de mandato venerabilis fratris noſtri GABRIELIS epiſcopi, tunc apoſtolicæ ſedis legati, reſtaurato de quibuſdam ſacerdotibus & aliis in eccleſia Barchi- A nonenſi quadragenario canonicorum numero, qui fuerat diminutus: ad augmentum divini ſervitii pia deliberatione provide ſtatuiſtis, ut ex prædictis ſacerdotibus undecim celebraturi in certis altaribus, quorum oblationes & reditus percipere debeant, & duo alii presbyteri qui ſtatores dicantur: duodecim verò in diaconatus & totidem in ſubdiaconatus, ac duo in acholytatus officio deſerviant de cetero in eadem: quibus in canonicis officiis & beneficiis, alii perpetuis temporibus ſubrogentur. Nos ergo veſtræ devotionis ſupplicationibus inclinati, quod ſuper hoc à vobis honeſtè ac providè factum eſſe dignoſcitur, auctoritate apoſtolica confirmamus; B & præſentis ſcripti patrocinio communimus. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Laterani pridie nonas Novembris, pontificatus noſtri anno quinto. Anno 1331.

PRIVILEGIUM PAPÆ ALEXANDRI, qui confirmat & canonizat ſex altaria illa, in ſede Barchinonenſi ædificata, & tantum accipere cibi & potus, quantum unum canonicum.

C

ALEXANDER epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis archidiacono, primicerio, decano, & capitulo Barchinonenſis eccleſiæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ea quæ ad decorem domus Domini pertinent, & ad cultum reſpiciunt honeſtatis, promovere nos convenit: & ea quæ ſunt ſuper his pia & rationabili ratione proviſione ſtatuta, apoſtolica tenemur auctoritate firmare.

Intelleximus ſane, certa relatione venerabi- D lis fratris noſtri GUILLELMI Terrachonenſis archiepiſcopi, quondam epiſcopi veſtri, quod cum in eccleſia veſtra octo ſint altaria conſtituta, & in duobus ex hiis tantum, aliis ſex ferè penitus prætermiſſis, divina celebrarentur officia: deliberato conſilio, idem epiſcopus nunc archiepiſcopus, & nos ſtatuimus, ut unumquodque eorumdem ſex altarium proprium ſemper habeat ſacerdotem ad divina obſequia deputatum, quorum ſinguli in menſa veſtra tantum percipiant, quantum quiſque neceſſarium habere dignoſcatur: & iidem presbyteri ſint de collegio veſtro, E & à canticis graduum uſque ad completorium vobiſcum debeant divinis obſequiis intereſſe, & in dormitorio jacere, & in refectorio comedere. Quia igitur eadem ſex altaria oblationibus fidelium in domibus & aliis poſſeſſionibus dicuntur per Dei gratiam plurimum ampliata; nos in hac parte quod tam pie & provide ab omnibus ſtatutum eſt, nolentes aliquorum præſumtione temeraria violari; conſtitutionem noſtram, ſicut prædictum eſt, ratam & firmam habemus, & eam auctoritate apoſtolica confirmamus: ſtatuentes

(a) Hoc eſt anno 1331. qui fuit quartus ejus pontificatus.

Digitized by Google

Anno 1332.

ut nulli eccleſiaſticæ ſæcularive perſonæ licitum ſit conſtitutionem illam temeraria præſumtione reſcindere, aut ea quæ de præſcriptis altaribus rationabiliter collata ſunt, aut in futurum propitiante Domino, conferentur, aliquid injuſtè minuere vel auferre. Cum autem aliquis presbyterorum ipſorum deceſſerit; nullus loco ejus, niſi qui ſit presbyter & de civitate epiſcopi veſtri, cum conſilio & aſſenſu veſtro aut majoris & ſanioris partis capituli ſubrogetur. Et exceſſus presbyterorum ipſorum à civitate ipſius epiſcopi, cum veſtro vel majoris & ſanioris partis veſtrûm in concilio corrigantur. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis & conſtitutionis infirmare, aut ei aliquatenus contraire. Si quis autem hoc attentare præſumſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Tuſculariæ v. cal. Februarii.

CONSTITUTIO JURATA, ut tantum canonicus aſſiduè reſidens, & de gremio eccleſiæ, & non extra manens, poſſit habere præpoſituram, capellanias, domos, prælaturam, & cetera.

Notum ſit cunctis, quod nos Arnaldus Dei gratiâ epiſcopus & capitulum Barchinonenſe utilitatibus noſtræ eccleſiæ intendere cupientes, & antiquam conſtitutionem eccleſiæ noſtræ confirmatam per bonæ memoriæ dominum Johannem Dei gratiâ Sabinenſem epiſcopum, tunc in partibus Hiſpaniæ apoſtolicæ ſedis legatum, ad memoriam reducentes: in qua continetur quod nullus canonicus extra manens, poſſit habere præpoſituram, nec capellaniam, nec domos ab eccleſia noſtra, niſi fuerit aſſiduè reſidens & de gremio eccleſiæ noſtræ. Attendentes quod numeroſitati canonicorum eccleſiæ noſtræ vix bona ipſius eccleſiæ ſufficiunt: penſata ejus nobilitate, piam & diſcretam intentionem anteceſſorum noſtrorum laudantes & approbantes, & eorum veſtigiis inhærendo, quantum poſſumus, ampliantes: ſtatuimus per nos & ſucceſſores noſtros in perpetuum, & firmiter ordinamus, quod nullus deinceps canonicus extra eccleſiam noſtram manens, poſſit habere præpoſituram, capellaniam, domos, prælaturam, ſeu etiam dignitatem, niſi fuerit de gremio eccleſiæ noſtræ & aſſiduè reſidens in eadem. Et ut præſens conſtitutio & ordinatio ampliori gaudeat firmitate: nos cum capitulo prædicto juramus per Deum & ejus ſancta quatuor evangelia coram nobis poſita & à ſingulis canonicis corporaliter tacta; unuſquiſque contra prædicta in aliquo non contravenire, & ea toto poſſe modo proprio firmiter obſervare. Adjicimus præterea huic ſtatuto, ſeu conſtitutioni, ut quicumque de novo in futurum creatus fuerit canonicus, in ipſa ſui receptione teneatur jurare obſervationem conſtitutionis prædictæ, ſecundùm quod à nobis ſuperius eſt juratum: ex hoc enim & divinus cultus in noſtra ampliabitur eccleſiâ, & reſidentes qui ſine ſcrupuloſo corde, ſi aliter fieret, ferre non poſſent, beneficiis debitis minimè fraudabuntur. Datum Barchinonæ in primo capitulo plenario II. calend. Decembris, anno Domini M. CC. LIV. Ego Arnaldus Barchinon epiſcopus hoc ſtatutum laudo, firmo, & juro dignum. F. de Lauris ſacriſta Barchin. Ego magiſter Hugo de Turri decanus Barchinonenſis hoc ſtatutum laudo, & juro, & approbo dignum. Baptiſta de Spiellis Barchinonenſis præcentor hoc ſtatutum laudo, firmo, & juro dignum. Benignus de Pera Barchinonenſis præcentor. Ego Guillelmus de Roſtanis ſubſcribo dignum. Petrus de Arberto Barchinonenſis canonicus ſubſcribo dignum. Ego Robertus de Buto canonicus Barchinonenſis ſubſcribo dignum. Norbertus de Qualquerio ſubſcribo dignum. Michaël de Loqueio Barchinonenſis canonicus ſubſcribo dignum. Baptiſta de Sancto Fauſto canonicus & hebdomadarius ſubſcribo dignum. Petrus de Olivella Barchinonenſis canonicus ſubſcribo dignum. Guillelmus ſcriptor Barchinonenſis & canonicus hebdomadarius ſubſcribo dignum. Petrus de Inſula Barchinonenſis canonicus ſubſcribo dignum. Franciſcus de Torrente-malo canonicus eccleſiæ Barchinonenſis ſubſcribo dignum. Benedictus de Pinteriis Barchinonenſis canonicus. Ego Michaël notarius domini epiſcopi pro magiſtro Raimundo Barchinonenſi canonico ſenectute depreſſo ex mandato ſubſcribo. Signum Arnaldi canonici, Signum Bertrandi Delfani, ſignum Raimundi de Monte. Signum Raimundi de Valle-viridi canonici Barchinonenſis, ſignum Michaëlis Vitalis notarii domini Barchinonenſis epiſcopi, qui de mandato ipſius & totius capituli ſcripſit, & clauſit loco, die & anno præfixis.

CONSTITUTIO JURATA, ut nullus canonicus ad communes ſtatus tractatus admittatur, nec poſſit habere præpoſituras, domos, capellanias, vel perſonatus, niſi manualem præbendam fuerit aſſecutus.

Sit omnibus notum quod nos Arnaldus Dei gratiâ Barchinonenſis epiſcopus unà cum capitulo noſtro, attendentes, quod confuſio eſt in omnibus evitanda, & quia multitudo oneroſa nihil habet honeſti. Idcirco ordinamus, & ſtatuimus per nos & omnes ſucceſſores noſtros in perpetuum, ut ſi qui amodo in noſtra eccleſia, auctoritate apoſtolica vel legati ipſius, in canonicos recipiantur ad futuras vacaturas præbendas: non habeant vocem in capitulo noſtro, nec ad communes recipiantur tractatus, nec poſſint in noſtra eccleſia præpoſituras, domos, capellanias vel perſonatus obtinere, donec manualem præbendam fuerint aſſecuti: & ut hæc conſtitutio majorem obtineant firmitatem, nos epiſcopus & omnes de capitulo quorum ſubſcriptiones inferius continentur, juramus per nos & ſucceſſores noſtros, per Deum & ejus ſancta quatuor

Digitized by Google

Anno 1331. evangelia Dei manibus noſtris corporaliter tacta, A prædictam conſtitutionem inviolabiliter obſervare. Addimus etiam, quod quicumque etiam de novo in canonicum admittatur, teneatur in ſua receptione cum juramento ſignato hanc conſtitutionem & alias conſtitutiones à capitulo juratas firmiter obſervare. Actum eſt hoc III. Idus Martii anno Domini M. CC. LXVII.

Ego Arnaldus epiſcopus Barchinonenſis ſubſcribo dignum.

Benignus Deſpiellis Barchinonenſis præcentor ſubſcribo dignum. Magiſter benedictus de Olorida ſacriſta Barchinonenſis ſubſcribo dignum. Petrus de Inſula canonicus ſubſcribo dignum. B Ego magiſter de Pultro ſubſcribo. Ego Benedictus de Bonaſtre canonicus ſubſcribo. Benedictus de Molendinis canonicus ſubſcribo dignum. Ego Pontius canonicus ſubſcribo. Ego Petrus de Honorariis ſubſcribo. Ego Guillelmus canonicus ſubſcribo. Ego Geraldus F. ſubſcribo. Ego Benedictus canonicus ſubſcribo. Ego magiſter Laurentius ſubſcribo & laudo. Ego Salvator Barchinonenſis ſubſcribo. Signum magiſtri de Turri archidiaconi, ſignum Petri de Olivella decani, ſignum Petri Amici canonici, qui prædicta omnia firmaverunt & juraverunt in manu Petri notarii publici Barchinonenſis, qui hæc ſcripſit & clauſit die & anno quo ſupra. C

ORDINATIONES ECCLESIÆ continentes quædam privilegia & conſuetudines in eccleſia Barchinonenſi obſervatas.

I.

Quoniam quæ conſilio recto geruntur, meritò, effectu & firmitate nituntur: idcirco nos eccleſiæ Barchinonenſis prælatus ceterique canonici omnes, ad removendam & penitus vi- D tandam in futurum omnem diſcordiam, & ſeditionem inter epiſcopos & clericos præfatæ eccleſiæ; & ne aliqua poſſit ſuboriri inter eos contentio ſuper his quæ ad jus pertinent epiſcoporum ſive canonicorum ſeu canonicæ; etiam redigimus in ſcriptis veteres eccleſiæ noſtræ conſuetudines, adjungentes eis quaſdam novas utiles valde & neceſſarias. Sunt autem hujuſmodi conſuetudines, quas in eccleſia noſtra de cetero firmiter volumus ab omnibus teneri & obſervari. In primis habent tale privilegium clerici noſtræ matris eccleſiæ, ſcilicet ne teneantur firmare directum epiſcopo ſive aliis prælatis vel clericis E de feudis, quæ habent ab eis vel alia qualibet ratione; & quod pro aliquibus querimoniis non poſſint eis feuda emparari: ſed teneantur pro eis judicio capituli ſatisfacere querelantibus. Circa verò contentionem inter duos ſuper eodem feudo, tunc teneantur in poſſe illius domini, ad quem feudi dominium dignoſcitur pertinere.

II.

Item eſt conſuetudo quod clerici per epiſcopatum conſtituti, qui habent eccleſias à clericis hujus majoris eccleſiæ, debent eis firmare di- A rectum, datis pignoribus per decem aureos, vel etiam per plures, ſi querimonia de eis habita per decem aureos expediri non poſſet. Et ſi capellanus in clerico ſuo fat. . . . de directo invenerit, poterit ei dubitanter eccleſiam emparare. Anno 1331.

III.

Tertia conſuetudo eſt, ut in capellaniis, quas clerici hujus eccleſiæ habent ſive ſint prælati, ſive alii, pertineat inſtitutio clericorum ad ipſos: & quando epiſcopus confirmat eorum inſtitutiones, niſi fortè aliquid irrationabile in perſonis inſtitutis objicere poſſit.

IV.

Quarta conſuetudo eſt, ne epiſcopus in eccleſiis quæ capellanos habent, nec in his quæ prælationum ſunt ſive canonia, faciat quæſtas ſive exactiones, niſi in duobus caſibus, ſcilicet pro communi utilitate eccleſiæ, ſi fortè oporteat eum Romam proficiſci, vel ſi communis expeditio fiat in Hiſpaniam, in quam eum oporteat proficiſci cum poteſtate. Nec accipiat in prædictis eccleſiis albergas, niſi ſcilicet ſemel in anno procurationes moderatas, quæ viſitationis cauſa ab omnibus eccleſiis exiguntur, eo quod ſecundùm Apoſtolum nemo teneatur propriis ſtipendiis militare.

V.

Quinta eſt, quod ſi aliquis clericus beneficium aliquod in eccleſia iſta adeptus fuerit, eccleſiam, quam extra tenebat, vel beneficium dimittere teneatur, ſeu compellatur: hoc tamen de inſtituendis non derogari inſtitutis intelligimus.

VI.

Item, quod clericus hujus majoris eccleſiæ decedens, quocumque tempore decedat, habeat expleta ipſius anni integriter à die mortis uſque ad finem anni completi, & poſſit inde facere teſtamentum, dum tamen in Domino, facto tantum ſervitio præpoſiturarum & ſacriſtiæ: & pro his teneatur facere ſecundum conſuetudines hujus eccleſiæ.

VII.

Item, quod clerici hujus eccleſiæ habere poſſint pro voluntate propria teſtari.

VIII.

Item, quod canonici hujus eccleſiæ unuſquiſque habeat de communi dum fuit in ſcholis XII. aureos.

IX.

Item, quod epiſcopus in hac eccleſia non teneat præpoſituram.

X.

Item, quod nullus canonicus extra manens habeat capellaniam, nec præpoſituram, nec domos etiam ab eccleſia, niſi fuerit aſſiduè reſidens & de gremio iſtius eccleſiæ, & cetera.

Digitized by Google

Anno 1277.

CONSTITUTIO ARNALDI epiſcopi anno M. CC. LXXVII. edita.

Ut officiales eccleſiæ Barchinonenſis ibidem reſidentiam perſonalem facere teneantur, & de reſidentia & celebratione continua beneficiatorum ejuſdem eccleſiæ.

NOverint univerſi, quod nos Arnaldus Dei gratiâ Barchinonenſis epiſcopus & capitulum ejuſdem, attendentes multa mala & enormia ac ſcandala, quæ propter abſentiam officialium noſtræ eccleſiæ, & deffectum ſervitii ipſius, hactenus pervenerunt: idcirco per nos & ſucceſſores noſtros conſtituimus & ordinavimus, quod omnes officiales noſtræ eccleſiæ præſentes & futuri, ſcilicet monachus, dormitoriarius, portarius, diaconus, ſubdiaconus, miniſtralis, piſtor, pintici faciant in propriis perſonis perpetuò aſſiduam & continuam reſidentiam in civitate, ſeu etiam Barchinonæ, & faciant & fieri faciant ſervitia eis commiſſa benè & completè, & niſi fecerint, quod non percipiant de quotidianis portionibus eorum & eis adhærentibus illis diebus quibus abſentes fuerint: ſed procurator parcitatis dictæ eccleſiæ, percipiat portiones eorum, & faciat fieri ſervitium in abſentia eorum, & ſatisfaciat de portionibus eorum illis per quos facient fieri ſervitium prædictum: & reſiduum volumus quod diſtribuant in uſus pauperum. Hanc enim conſtitutionem volumus eſſe perpetuam, & habere perpetuam firmitatem: hoc tamen ſalvo, quod poſſimus addere & procedere contra contumaces & abſentes, & propter eorum abſentiam & contumaciam eis pœnas imponere graviores.

Item, conſtituimus quod omnes ſacerdotes, beneficiati eccleſiæ noſtræ non audeant pernoctare extra civitatem Barchinonenſem, ſine licentia noſtra.

Item, quod celebrent qualibet die, niſi juſtum habuerint impedimentum: & ſi aliquis pernoctabit ſine licentia extra civitatem, & non celebrabit qualibet die, ut dictum eſt, volumus quod quilibet ſolvat XII. denarios pro qualibet nocte quam pernoctabit. Et hoc volumus ſimiliter in perpetuum obſervari, quod eſt actum ſeptimo decimo calendas Aprilis anno Domini M. CC. LXXVII.

CONSTITUTIO ARNALDI epiſcopi anno M. CC. LV. edita.

Ut canonici presbyteri reditus & proventus omnium beneficiorum ſuorum integrè poſt mortem per annum percipiant.

Anno 1255.

SIt cunctis notum, quod nos ARNALDUS Dei gratiâ Barchinonenſis epiſcopus, de aſſenſu & voluntate apoſtolica, ordinamus & conſtituimus in perpetuum, quod omnes preſbyteri canonici eccleſiæ noſtræ habeant integrè omnia beneficia ſua, & reditus per annum poſt mortem, ſicut alii canonici eccleſiæ noſtræ: ita etiam quod ſucceſſores eorum faciant ſervitia altarium & hebdomadarum propter portionem canonicam quam percipient poſt mortem eorum. Datum Barchinonæ XVI. cal. Decembris anno Domini M. CC. LV.

Anno 1255.

Ego Arnaldus epiſcopus Barchinonenſis ſubſcribo. Signum Petri Roberti. Signum Franciſci de Lauro ſacriſtæ. Ego magiſter de Turri decanus approbo & firmo. Signum Bernardi præcentoris. Signum Arnaldi de Qualquerio. Signum Benedicti de Pinariis. Signum Petri de Olivella. Ego Guillelmus de Roſtanis ſubſcribo. Signum Petri de Caſenara. Signum Arnaldi de Sparagaria. Signum Petri de Inſula. Signum Franciſci de Torrente-malo. Signum magiſtri Arnaldi. Signum Berengarii de Petra. Signum Raimundi de Monte. Ego Guillelmus Capiſcolius canonicus concedo. Signum Guillelmi ſcriptoris canonici & hebdomadarii. Signum Benedicti de S. Fauſto canonici & hebdomadarii. Signum Petri de Valle-viridi. Teſtes hujus rei ſunt Benedictus de Bonaſtre presbyter & Ferrarius de Lacunis presbyter. Signum Michaelis notarii domini epiſcopi, qui de mandato ipſius hæc ſcripſit & clauſit loco, die & anno præfixis.

CONSTITUTIO ARNALDI epiſcopi anno M. CC. LXXX. edita.

De quibus anniverſariis pauperes & officiales eccleſiæ recipere poſſint.

Anno 1280.

NOverint univerſi, quod cum orta fuiſſet dubitatio in eccleſia Barchinonenſi ſuper beneficiis anniverſariorum, an de ipſis videlicet partem habere deberent monachus & pauperes, ac officiales, nec non & portionarii qui canonici non ſunt, nec non preſbyteri beneficiati eccleſiæ antedictæ: tandem deliberatione peracta & tractata, nos ARNALDUS Dei gratiâ Barchinonenſis epiſcopus de conſilio & aſſenſu noſtri capituli ordinamus, & perpetuo ſtatuimus, quod pauperes ſupradicti generaliter & in perpetuum de prædictis anniverſariis duas integras percipiant portiones, ſicut quotidianas portiones canonicales percipere dignoſcuntur: monachus verò & ceteri officiales, ſcilicet janitor inferior, piſtor miniſtralis, dormitorarius, janitor, & botellarius, quamdiu ea tenuerint officia, de anniverſariis partem percipiant conſuetam, de illis videlicet in quorum poſſeſſione ſunt: dum tamen ſint in civitate præſentes. De prædictis autem portionariis idem duximus ſtatuendum, quod de officialibus antedictis. Succeſſores verò ipſorum, tam officialium, quam portionariorum partem accipiant ſolitam de illis anniverſariis tantum, quorum non eſt reſiduum ſpecialiter aſſignatum ſeu relictum ad aliquod certum uſum, vel alicui certæ perſonæ ſpecialiter, ſive loco ab illis qui prædicta inſtituerunt anniverſaria vel inſtitui mandaverunt. Si tamen reſiduum, factis prius canonicorum diſtributionibus & preſbyterorum beneficiatorum in eccleſia Barchinonenſi,

officialibus & portionariis ſuffecerit memoratis. De illis verò anniverſariis, quorum reſiduum eſt relictum ad aliquem certum uſum, aut alicui certæ perſonæ & loco, nihil jam dicti percipiant ſucceſſores. Volentes & perpetuò concedentes, quod in anniverſariis & in omnibus aliis voluntates deffunctorum inviolabiliter obſerventur; prædicta quidem omnia obſervari decernimus tantum in anniverſariis jam ſtatutis. Idem quoque denotare, quando datur per ſecundum preſbyterum ſancti Salvatoris, ſicut de anniverſariis, diximus ordinandum. Dicta ſunt hæc præſente & approbante capitulo ſupradicto, ſexto nonas Maii anno Domini M. CC. LXXX. edita.

Anno 1280.

CONSTITUTIO B. EPISCOPI anno M. CC. LXXXI. edita.

Ut eccleſiæ officia Barchinonenſibus clericis & non laicis aſſignentur.

Anno 1281.

NOverint univerſi, quod nos Frater B. ſecundùm Dei gratiam Barchinonenſis epiſcopus & capitulum eccleſiæ ejuſdem, conſtituimus & ordinamus per nos & omnes ſucceſſores noſtros in perpetuum, quod quæcumque de cetero contingat vacare in eccleſia noſtra officia, quæ piſtor, & adminiſtralis, & dormitoratius, & botellarius, & portarius habent, nunc in dicta noſtra eccleſia conferantur & aſſignentur ſemper clericis, per quos ſervitia ipſorum officiorum compleantur, & fiant, & poſſint fieri & compleri, & quod numquam de cetero laïcis conferantur, nec committantur. In cujus rei teſtimonium præſens inſtrumentum ſigillo noſtri, dicti epiſcopi, & ſigillo noſtri dicti capituli facimus ſigillare. Acta ſunt hæc in capitulo XVI. cal. Januarii anno Domini M. CC. LXXXII.

CONSTITUTIO B. EPISCOPI anno M. CC. XCVIII. edita.

Ne canonicus ſeu beneficiatus hoſpitium ſui beneficii infra locum Paradiſi alicui, niſi canonico vel alii clerico locare poſſit.

Anno 1298.

NOverint univerſi, quod nos Frater B. miſeratione divinâ epiſcopus & capitulum ſedis Barchinonenſis, non ſolùm infra eccleſiam, verùm etiam in ordinationibus & habitationibus hoſpitiorum canonicorum eccleſiæ ejuſdem univerſaliter & hoſpitiorum etiam clericorum beneficiatorum ipſius eccleſiæ, in melius reformare ſtatuimus, & perpetuò ordinamus, quod nullus canonicus cujuſcumque conditionis aut ſtatus exiſtat, nulluſque beneficiatus habens hoſpitium ab eccleſia prædicta, vel ratione ſui beneficii in eadem eccleſia, poſſit hujuſmodi hoſpitium locare, nec commodare, nec alio quovis modo concedere infra locum vocatum Paradiſum alicui perſonæ, niſi canonico, vel alii clerico, qui ſit ad divinum ſervitium eccleſiæ deputatus. Si verò aliquis canonicus eccleſiæ prædictæ vel beneficiatus contra præſens ſtatutum & ordinationem aliquid attentare præſumſerit; eo ipſo hujus hoſpitio ſit privatus. Beneficiatus verò eamdem pœnam incurrat, & nihilominus eorum hoſpitium per epiſcopum & capitulum alii clerico in eadem eccleſia ſervienti, quoad habitationem perſonalem & continuam, protinus aſſignetur. Actum eſt hoc XVI. cal. Octobris anno Domini M. CC. XCVIII.

CONSTITUTIONES B. EPISCOPI anno M. CC. LXXXVIII. editæ.

I.

Ut beneficiati in eccleſia Barchinonenſi aſſiduè interſint omnibus horis in ipſa eccleſia à cantico graduum uſque ad completorium.

Anno 1288.

NOverint univerſi, quod nos Frater B. miſeratione divina Barchinonenſis epiſcopus & capitulum ejuſdem eccleſiæ Barchinonenſis & deſervientium in eadem, in melius reformare ſtatuimus, & perpetuò ordinamus, quod omnes clerici beneficiati in dicta noſtra eccleſia, & alii etiam clerici conductitii in eccleſia deſervientes vice beneficiatorum, continuè & aſſiduè interſint omnibus horis canonicis in ipſa eccleſia à cantico graduum uſque ad completorium ſicut in manu epiſcopi in præſentia capituli promiſerunt.

II.

Statuimus etiam & perpetuo ordinamus, quod nullus de beneficiatis & prædictis clericis conductitiis dictæ noſtræ eccleſiæ chorum exeat ſine cauſa, vagando & diſcurrendo per capitulum vel clauſtrum ipſius eccleſiæ, vel per alium locum. Nec etiam audeat ſequi hebdomadarium, niſi vocatus ab eo, vel coram ipſo juſtè excuſatus ad dicendum laudes in caput eccleſiæ; nec alius ſe abſentare præſumat, ſine cauſa ab officio matutino, donec *Pretioſa* in capitulo ſit ſoluta, exceptis dumtaxat ſacerdotibus beneficiatis & aliis conductitiis, qui habent in altaribus primitus celebrare: qui tamen chorum non exeant, donec primum *Benedicamus* in choro ſit dictum. Et illi etiam primò celebrantes teneantur celebrare dum prima dicetur in choro, ſecundis preſbyteris & aliis in choro remanentibus ad primam dicendam, & etiam Pretioſam: taliter ſe habentes, quod ſecundi preſbyteri & alii propter moram priorum preſbyterorum non cogantur diutius expectare in celebratione miſſarum in altaribus ad quæ ſecundo vel alias ultimo ſunt vel de cetero fuerunt inſtituti. Si verò primùm celebrantes ante primam finitam celebraverint, teneantur redire ad chorum, & ſimul cum aliis primam finire, & ad Pretioſam etiam intereſſe; ut poſtquam primi redierint chorum ante primam finitam, poſſint ſecundi preſbyteri licitè celebrare.

III.

Statuimus inſuper & ordinamus, quod nullus de benficiatis prædictis audeat ire ad celebrandum extra eccleſiam pro denariis, nec etiam invitatus, niſi de licentia epiſcopi vel ſui vicarii. Quicumque verò contra prædicta vel aliqua de prædictis

Digitized by Google

prædictis fecerit ſeu venerit; pœnam XII. denariorum ipſo facto incurrat: quos quidem denarios teneatur tradere hebdomadariis, qui illa ſeptimana eccleſiam deſervient; & donec ipſis denarios ſolverint & tradiderint hebdomadariis prædictis, poſtquam ab ipſis hebdomadariis fuerit requiſitus, perceptione anniverſariorum noverit ſe privatum. Dicti verò hebdomadarii, qui ſeptimanam tenebunt, dictos denarios diſtribuant ſecundùm quod epiſcopus & capitulum duxerint ordinandum.

IV.

Item, ſtatuimus & perpetuò ordinamus, quod nullus de beneficiatis prædictis, vel prædictis aliis clericis conductitiis eccleſiæ prædictæ vadat de cetero ad cantandum vel celebrandum in capella domini RAIMUNDI bonæ memoriæ epiſcopi Barchinonenſis, nec in capella PETRI de Nogaria, nec in aliis capellis præfatæ Barchinonenſi eccleſiæ adhærentibus, niſi licentiatus, vel, ut prædicitur, in feſtivitatibus altarium eorumdem: & tunc etiam chorum non exeat, donec primum *Benedicamus* dictum ſit in officio matutino. Et nullus de prædictis beneficiatis vel aliis clericis conducticiis matutinos audeat dicere in capellis prædictis, etiam in feſtivitatibus altarium eorumdem; ſed omnes teneantur dicere officium matutinum in eccleſia cathedrali: nec in prædictis capellis detur aqua benedicta in diebus dominicis, nec in eis fiant ammonitiones ſeu mandata, ſed tantum poſſint ibi nova miracula recitari, quæ Deus ibi contemplatione alicujus ſancti vel ſanctæ fecerit, ad cujus ſancti vel ſanctæ honorem altare inibi fuerit inſtitutum.

V.

Item ſtatuimus, & perpetuò ordinamus, quod clerici beneficiati vel alii conducticii eccleſiæ memoratæ exeant ad abſolutionem ſuper tumulos deffunctorum diebus anniverſariorum ſuorum, & tunc cum exiverint, exeant induti veſtibus ſacerdotalibus, planeta ſive caſula dumtaxat excepta. Nullus tamen ex ipſis exire audeat ad abſolutionem prædictam, etiam ſic indutus, niſi tunc celebraverit, vel ſtatim debeat celebrare.

VI.

Item, ſtatuimus & perpetuò ordinamus, quod ſi aliquis de beneficiatis vel aliis clericis ejuſdem eccleſiæ, cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtat, aliquam quantitatem pecuniæ recepit pro aliquo deffuncto diſtribuendam in celebratione miſſarum in eccleſia Barchinonenſi; illam diſtribuat, & diſtribuere teneatur de aſſenſu illius, qui tenebit ſacriſtiam majorem, & hebdomadarii qui faciet ſeptimanam, ut juxta Apoſtolum, ſint conſolationum ſocii, qui fuerint paſſionum. Quicumque verò contra prædicta vel aliqua prædictorum fecerit; pœnam ſex denariorum eo ipſo ſe noverit incurriſſe: quos ſex denarios hebdomadariis qui ſeptimanam facient tradere teneatur, ſub pœna ſuperius comprehenſa. Et de illis fiat, quomodo de alia pœna duodecim denariorum eſt ſuperius ordinatum.

VII.

Item, cùm altaria ſine lumine olei eſſe non debeant, & indecens ſit in capellis, quæ ſunt domus orationum, ſordes negligere, quæ dedecent eccleſiam, in prophanum; ſtatuimus, & ordinamus in perpetuum, quod quilibet rector altaris conſtructi ſeu conſtruendi in dicta noſtra eccleſia Barchinonenſi vel capellis ejuſdem, teneatur illuminare altare de oleo de reditibus ejuſdem altaris vel aliis ad hoc deputatis; & lampadem ibi ordinatam teneat accenſam: & niſi fecerit, pœnam decem ſolidorum ipſo facto incurrat, in utilitatem ejuſdem altaris per hebdomadarios ejuſdem eccleſiæ convertendam: & donec ipſam pœnam ſolverit, perceptione denariorum anniverſariorum noverit ſe privatum.

VIII.

Item, quia piæ voluntates deffunctorum diligenti ſtudio adimplendæ ſunt; ſtatuimus, & perpetuò ordinamus, quod omnes beneficiati, vel eorum prædicti clerici conducticii, ſingulis diebus miſſam celebrent juxta inſtitutionem ſeu ordinationem deffunctorum, qui beneficia eorum inſtituerunt, niſi impedimento firmitatis, vel alio legitimo fuerint impediti: & hoc ſub pœna privationis beneficii volumus obſervari. Hæc autem ſtatuta volumus eſſe perpetua; per ea tamen nolumus aliis conſtitutionibus ſeu ordinationibus per prædeceſſores noſtros factis in aliquo derogare, immò eas volumus in ſuo robore permanare: prædictas verò quantitates pecuniæ ordinamus operi noſtræ eccleſiæ applicandas, quamdiu opus duraverit antedictum. Actum eſt hoc VI. cal. Octobris anno Domini M. CC. LXXXVIII.

INCIPIUNT CONSTITUTIONES per dominum Pontium epiſcopum Barchinonenſem editæ in capitulis generalibus eccleſiæ Barchinonenſis.

I.

Die martis intitulata pridie Idus Aprilis anno Domini M. CCC. XVII. Reverendus in Chriſto Pater Dominus PONTIUS Dei gratiâ Barchinonenſis epiſcopus in ſuo palatio Barchinonenſi capitulo ipſius eccleſiæ inibi ad hoc ſpecialiter congregato, omnes ſimul concorditer ſtatuerunt & ordinaverunt certum tempus, & certos dies ad tractandum de communibus negotiis eccleſiæ ipſius, & aliis quæ fuerint neceſſaria ſeu etiam opportuna, diem videlicet ſancti Michaëlis menſis Septembris annuatim, ad quam diem tamquam ad terminum peremtorium omnes de capitulo convenire teneantur, cum continuatione dierum duorum ſubſequentium quolibet anno, non expectata alia citatione ſeu vocatione, ſed prædicta dies ſancti Michaëlis cum continuatione duorum dierum ſubſequentium tamquam terminus peremtorius ad prædicta ſpecialiter deputatus deinceps pro omnibus de capitulo interpellans pro citatione peremtoria & perpetua ab omnibus de capitulo habeatur; & quod per præſentes in capitulo factum fuerit ſeu etiam ordinatum, aliorum abſentia non obſtante, perpetuam obtineat roboris firmitatem.

Anno 1332.

II.

Ideo in primis ſtatuimus, ac etiam ordinavimus, ejuſdem generali capitulo approbante, quod annis ſingulis omnes conſtitutiones eccleſiæ Barchinonenſis antequam ad alios actus procedatur, legantur in pleno capitulo generali: ut de eis fiat detractio, declaratio, additio, ſeu continuatio, prout capitulo viſum fuerit expedire. Et quod quilibet canonicus teneatur ipſas habere, ut nullus poſſit prætendere ignorantiam earumdem.

III. *De prohibita alienatione in capitulo generali.*

Statuimus inſuper, ac etiam ordinamus, de voluntate & aſſenſu dicti capituli, quod bona noſtræ eccleſiæ Barchinonenſis ſeu eleemoſinæ & domus caritatis non poſſint aliquo titulo alienari, ſolemnitate juris minimè obſervata: nec etiam præſentes in capitulo generali poſſint aliquid ordinare ſeu ſtatuere in præjudicium abſentium, & diminutione beneficiorum eorumdem.

IV. *Ne ſigilletur littera, donec in capitulo fuerit lecta.*

Item ſtatuimus, quod nulla deinceps littera vel charta ſuper aliquo vel aliquibus factis ſeu negotiis, per epiſcopum & capitulum alicui conceſſa, ſigilletur, donec in groſſam redacta, in pleno capitulo fuerit lecta, ſeu etiam recitata.

V. *De cappis faciendis per canonicos in eccleſia.*

Item, cùm, ut plurimum, in cathedralibus eccleſiis provinciæ Tarraconæ, novi canonici ex ſtatuto vel conſuetudine ipſarum eccleſiarum, teneantur novas cappas de cetero facere ad ſervitium earumdem; idcirco nos Pontius Dei gratiâ Barchinonenſis epiſcopus, de voluntate & expreſſo aſſenſu venerabilis capituli ejuſdem eccleſiæ, volentes conſtitutiones per nos in capitulo generali ſuper faciendis cappis ſericis per canonicos in eccleſia noſtra in unam redigere conſtitutionem, per nos & ſucceſſores noſtros perpetuò ſtatuimus, quod quilibet canonicus qui receptus ſit, vel de cetero fuerit auctoritate ſedis apoſtolicæ, vel aliter, teneatur infra primum annum, quo præbendam receperit manualem, facere unam cappam pluvialem ſeu proceſſionalem de purpura, vel de meliori panno ſerico, uſque ad valorem decem librarum Barchinonenſium vel decem libras in pecunia, ſeu pignora æquivalentia tradere procuratori domus caritatis ipſius eccleſiæ pro dicta cappa emenda ac omnimodè facienda: alioquin niſi fecerit, lapſo primo anno dicto, à perceptione portionis canonicæ noverit ſe ſuſpenſum; quo uſque de dicta cappa ſatisfecerit, nullatenus abſolvatur à ſuſpenſione, nihilominus dicta manuali præbenda interim in ſuo robore duratura.

VI. *De augmento denariorum præbendis fiendo diebus dominicis & feſtivis.*

Cùm ſit dignum & rationi conſentaneum, ut canonici pſallentes & miniſtrantes ad laudem Dei in eccleſia gaudeant, & gaudere debeant, etiam & in menſa, ut juxta ſanctorum patrum inſtituta, ſint conſolationum ſocii, qui fuerunt paſſionum. Idcirco nos Pontius Dei gratiâ Barchinonenſis epiſcopus, approbante capitulo, ſtatuimus, ac etiam ordinamus perpetuò, quod in diebus dominicis & feſtivis novem lectionum procurator domus caritatis eccleſiæ, qui nunc eſt, vel pro tempore fuerit, teneatur cuilibet canonico præbendato facere complementum de bonis ipſius domus, uſque ad duodecim denarios dictæ monetæ; & in feſtis duplicibus uſque ad duos ſolidos: ſic tamen computatis quantitatibus ſeu denariis incluſis illorum dierum canonicæ portionis. Volumus tamen, ac etiam declaramus, quod prædicti denarii, qui in complementum denariorum præbendæ dati ſeu aſſignati ſunt ut præbenda, & ſapiant naturam denariorum præbendæ; & dentur, ut conſuevit, canonicalis dari præbenda, canonicis in civitate præſentibus, vel præbendam in abſentia recipientibus ex aliquo privilegio ſeu indulto.

VII. *De approbata mutatione capituli generalis.*

Item, de conſilio & aſſenſu ejuſdem capituli approbantes & ratificantes mutationem ſeu aſſignationem capituli generalis, quod à principio in feſto S. Michaëlis celebrabatur: ſtatuimus ut in craſtinum ſanctæ crucis menſis Maii, cum continuatione quinque dierum ſequentium, anno quolibet celebretur de cetero.

VIII. *De die portionis dandæ de cantu ſcholaribus.*

Statuimus inſuper, quod portio, quæ in feſtis duplicibus datur & dari conſuevit canonicorum familiæ, & ſcholaribus de cantu, ac aliis clericis, & officialibus aſſuetis, detur & dari habeat illa die feſti, in qua canonicis ipſa portio miniſtratur: quod ſi prorogetur, miniſtralis dictæ portionis plenam ſolvat duplicem, niſi juſtam & rationabilem cauſam habuerit, quam habeat domino epiſcopo incontinenti oſtendere & probare. Volumus etiam quod magiſter ſcholarum de cantu, non poſſit ipſam portionem, quæ debetur in dictis feſtivitatibus ſcholaribus ſuis, aliquatenus retinere.

IX. *Ut de capitulo exeat eidem ſupplicans.*

Item ſtatuimus, eodem approbante concapitulo, quod ſi contingat de cetero aliquem prælatum, ſeu canonicum Barchinonenſem pro aliquibus negotiis nomine ſuo vel alterius capitulo ſupplicare, ſupplicans cedere & exire de capitulo teneatur, dum capitulum deliberabit ſuper ſupplicatione admittenda vel non hujuſmodi poſtulantis.

X. *Ut præpoſiti caveant bene facere ſuarum præpoſiturarum ſervitium.*

Cum nonnulli ad ſervitium præpoſiturarum obligati, minus benè ſuis menſibus ſerviant, ut tenentur. Idcirco nos Pontius Dei gratiâ Barchinonenſis epiſcopus, de expreſſo conſilio & aſſenſu capituli ejuſdem eccleſiæ, recolentes quæ ſuper hoc per nos ordinata fuerunt circa

Digitized by Google

Anno 1332. ſervitium præpoſiturarum cautius & ſecurius faciendum ſtatuimus perpetuò, quod præſentes & futuri præpoſiti, ſeu eorum procuratores, infra unum menſem, poſtquam ſuarum præpoſiturarum fuerint poſſeſſionem adepti, aſſecurent per fidejuſſores idoneos, ſe facturos benè & completè dictarum præpoſiturarum ſervitium: aliter per ſubſtractionem fructuum earumdem hoc complere omnimodè compellantur. Ordinantes inſuper quod ipſarum præpoſiturarum ſervitium habeant fieri de cetero per clericum, & non per laicum, cùm exiſtat magis conveniens & honeſtum.

XI. *De certa pecunia danda pro nectare & nebulis.*

Item, volumus ac perpetuò ordinamus, quod præpoſiti dictæ ſedis, & quivis alii, qui canonicis ejuſdem eccleſiæ nectar & nebulas dare conſueverunt & debent; dent & dare teneantur cuilibet canonico in feſto Paſchæ reſurrectionis Domini incluſivè uſque (a) carnis-privium adventus Domini excluſivè, ſcilicet in feſtivitatibus & diebus ejuſdem temporis, in quibus nectar & nebulæ canonicis miniſtrantur, pro eodem nectare & nebulis XII. denarios monetæ Barchinonenſis decerno. Idem fiat officialibus, & miniſtris ejuſdem eccleſiæ, & aliis quibus nectar & nebulæ dari conſueverunt & debent, juxta ratam perceptionis ipſarum.

XII. *De fructibus præbendarum per canonicos poſt mortem per annum recipiendas.*

Quia dignum eſt, ut circa utilitatem & negotia eccleſiæ qui non ceſſant continuè laborare in vita, & in morte debitum præmium aſſequantur. Idcirco nos PONTIUS Dei gratiâ Barchinonenſis epiſcopus, de expreſſo aſſenſu venerabilis capituli ejuſdem eccleſiæ, approbantes & ratificantes quod circa hoc jam extiterat ordinatum, in hoc generali capitulo perpetuo ſtatuimus, quod prælati & canonici dictæ ſedis, qui nunc ſunt, & pro tempore fuerunt, habeant poſt obitum ſuum, ubicumque decedant, per unum annum integrum omnes fructus præbendarum ſuarum canonicalium pro anniverſariis faciendis & ordinandis in eadem eccleſia, pro animabus ipſorum inter canonicos & preſbyteros beneficiatos dictæ ſedis, qui præſentes fuerint, diſtribuendis ac etiam dividendis, ut eſt fieri conſuetum: ſalvo tamen quod ſi aliquis prælatus vel canonicus eſſet reſtitutioni aliquorum debitorum ſeu injuriarum obnoxius, & non poſſet de eiſdem debitis & injuriis de aliis bonis ſuis reſtitutionem facere. In hoc caſu medietas dictorum fructuum in ſolutionem & reſtitutionem debitorum & injuriarum omnimodè convertantur, aliis ſtatutis ſeu ordinationibus ejuſdem eccleſiæ factis ſuper fructibus poſt mortem recipiendis, & teſtamentis condendis in ſuo robore duraturis. Declarantes tamen quod epiſcopus Barchinonenſis habeat & accipiat per annum poſt obitum ſuum duas integras canonicas portiones.

(a) Ex hoc loco colligere licet carnes illo tempore in adventu Domini non fuiſſe ad comeſtionem adhibitas.

XIII. *Ut novarum dignitatum prælati, poſt mortem fructus per annum percipiant.*

Inſuper volumus ac perpetuò ſtatuimus quod ejuſdem Barchinonenſis eccleſiæ prælati, qui nunc ſunt vel pro tempore fuerint, dignitatum ſeu perſonatuum noviter creatorum ſeu creatarum, vel alii antiquarum dignitatum prælati omnes fructus & proventus ipſarum novarum dignitatum ſeu perſonatuum poſt mortem ſuam per annum integrum percipiant: ita quod de ipſis in teſtamento vel aliter diſponere poſſint pro ſuæ libito voluntatis.

XIV. *Ut beneficiati fructus poſt mortem percipiant.*

Item, volumus quod beneficiati dictæ ſedis, qui nunc ſunt vel pro tempore fuerint, ſuorum beneficiorum poſt obitum ſuum per annum integrum habeant omnes fructus, pro anniverſariis in eadem eccleſia faciendis, inter canonicos & preſbyteros beneficiatos ipſius eccleſiæ, ut ſupra declaratur, diſtribuendis ac etiam dividendis: proviſo quod ipſorum beneficia in dicto anno ſuo debito finito non fraudentur.

XV. *Ut diaconus & ſubdiaconus de prædictis anniverſariis portionem recipiant.*

Item ordinamus, quod diaconus & ſubdiaconus ipſius eccleſiæ de prædictis anniverſariis in dicta ſede de præfatis fructibus faciendis & ſtatuendis, ut ceteri canonici & beneficiati, ſuam recipiant portionem. Volumus etiam quod dicti diaconus & ſubdiaconus percipiant de cetero de reſiduo anniverſariorum, ut ceteri noſtræ eccleſiæ beneficiati, quamdiu in ſuo officio & ſervitio ipſius eccleſiæ benè & laudabiliter ſe habuerint: & de noſtra & capituli præceſſit voluntate ſtatutum, quod in feſtivitatibus duplicibus & novem lectionum, prædicti diaconus & ſubdiaconus aſſiſtant & aſſocient durante miſſa majori prælatos & canonicos aſſiſtentes preſbytero celebranti. Alioquin dictis anniverſariis omnimodo ſint privati.

XVI. *Proteſtatio ne capitulum in epiſcopali palatio de cetero teneri habeat neceſſario.*

Item, fuit proteſtatum in ipſo capitulo per omnes concorditer de ipſo capitulo contra dominum epiſcopum, pro eo quia frequenter in palatio domini epiſcopi capitula celebrantur, ut non fiat eis præjudicium, nec dominus epiſcopus poſſit hoc in conſuetudinem deducere, quominus poſſit alibi capitulum celebrari, nec poſſit contra hoc aliquam conſuetudinem allegare. Cui proteſtationi dictus dominus epiſcopus conſenſit expreſsè.

XVII. *De officio evangelii & epiſtolæ committendo in ſolemnitatibus & duplicibus ſeptimanis.*

Item, fuit in capitulo ordinatum, quod de cetero in ſeptimanis octavarum Paſchæ, Pente-

Digitized by Google

Anno 1332. coſtes & Nativitatis Dominicæ, octavæ dupli- A ces in eccleſia celebrentur, nec ipſæ ſeptimanæ alicui aſſignentur, evangelium & epiſtola die qualibet ipſarum ſeptimanarum dividantur inter ipſius eccleſiæ præſentes canonicos præbendas non preſbyterales habentes; & quod illi canonici & prædictorum quibus evangelium & epiſtola per præcentorem, & ſuccentorem, vel eorum loca tenentes, datæ fuerint, ſua die dicere per ſe vel per alium canonicum teneantur: aliter portione priventur canonica, ipſa die illis canonicis qui evangelium & epiſtolam dixerint applicanda.

XVIII. *Ut janitor capituli extra capitulum maneat.*

Item, ſtatuimus, eodem approbante capitulo, quod ubicumque teneatur capitulum noſtrum, janitor ipſius capituli unà nobiſcum in domo capituli perſonaliter non aſſiſtat; ſed extra portam capituli manens: in loco tamen ubi verba exiſtentium in capitulo per ipſum aliquatenus audiri non poſſint; ipſam portam cuſtodiat diligenter.

XIX. *Ut commiſſarii epiſcopi & capituli evitent munera.*

Cum deceat perſonas eccleſiaſticas manus ſuas à muneribus maximè illicitis diſcutere in agendis, & puritatem debitam in tractandis bonis & juribus eccleſiaſticis obſervare. Idcirco nos Pontius Dei gratiâ Barchinonenſis epiſcopus, de expreſſo aſſenſu & voluntate venerabilis capituli noſtri, ſtatuimus perpetuò, ne aliquis prælatus, ſeu canonicus noſtræ eccleſiæ, ſive ex commiſſione, ſeu aliter, in alienationibus eccleſiæ, aut eleemoſynis faciendis, vel computis officiorum aut negotiorum eccleſiæ audiendis, tractandis ſeu quocumque modo extra judicialiter examinandis, aliquam pecuniam ſeu aliquid munus à contrahentibus, ſeu quibuſvis aliis, occaſione hujuſmodi, recipere audeat, præter eſculentum & poculentum in ea liberalitate oblatum, quod paucis poſſit conſumi diebus. Volumus tamen quod cura prædicta omnimodè obſervanda, quilibet prælatus ſeu canonicus commiſſarius epiſcopi & capituli prædictorum vel alterius ipſorum, facta ſibi commiſſione de prædictis vel aliquo prædictorum, teneatur jurare in dictis negotiis benè & fideliter ſe habere; & prædicta * juramenta omnimodè evitare. Intelligimus tamen quod ſi præfatum contingat commiſſarium laborare pro dictis negotiis eccleſiæ ſeu beneficiorum ſingulorum de eccleſia, & extra civitatem proficiſci; quod illa vel illis diebus, quibus ex hoc ſuam præbendam canonicalem non reciperet, vel prælatus, ſeu canonicus, aut procurator alicujus officii, ſeu beneficii, cujus negotia per eumdem commiſſarium tractabuntur, de dicta portione, ſeu portionibus pro illis diebus ultra expenſas victualium eidem commiſſario ſatisfacere teneatur.

* f. munera.

XX. *De proviſione, ne in feſtis novem lectionum cadat miſſa.*

Cùm in conſtitutione reverendiſſimi in Chriſto patris domini patriarchæ Alexandrini, dudum noſtram eccleſiam viſitantis, caveatur expreſsè, quod canonicus deffectum in ſua ſeptimana faciens de miſſa, evangelio, vel epiſtola in feſtis novem lectionum, tribus diebus privetur canonica portione: poſt quam quidem conſtitutionem nihilominus, propter deffectum ſeu negligentiam aliquorum canonicorum in evangelio vel epiſtola, obmittebatur miſſa major in ipſa eccleſia, non ſine gravi ſcandalo, celebrari. Idcirco nos epiſcopus & capitulum ſupradictum volentes de opportuno ſuper hoc remedio providere; ſtatuimus, & perpetuò ordinamus, quod B ſi ſperetur veriſimiliter ante horam miſſæ, ut propter deffectum alicujus canonici præſentis ſive abſentis, cadere debeat dicta miſſa; tunc procurator domus caritatis unam canonicam portionem, ſeu valorem ipſius in ſacriſtia certioratus ponere teneatur; quæ canonico evangelium ſeu epiſtolam loco defficientis, dicenti omnimodè tribuatur. Ut debitæ executioni mandetur, quod in dicta conſtitutione ſeu ſtatuto domini patriarchæ extitit ordinatum, volumus tandem quod eidem procuratori caritatis realis & promta fiat ſatisfactio, ſeu reſtitutio de præfata canonica portione de præbenda defficientis C canonici, ſi eam percipiat, vel de fructibus capellaniarum, ſeu aliorum beneficiorum, quæ eccleſia vel diœceſis obtinere noſcatur. Si verò canonicus abſens, & dictum deffectum faciens præbendam non percipiat, vel capellaniam ſeu beneficium aliquod in eccleſia vel diœceſi minimè obtineat; tribus diebus poſt adventum ſuum non percipiat ſuam canonicam portionem; ut de eis dicto procuratori caritatis realiter ſatisfaciat, dicta conſtitutione domini patriarchæ ſuper hoc edita in ſuo robore duratura.

D XXI. *De gratiis ſeu remiſſionibus laudimiorum non fiendis.*

Nos Pontius Dei gratiâ Barchinonenſis epiſcopus, de expreſſo aſſenſu & voluntate venerabilis capituli noſtri, ordinationem dudum per nos ſuper gratiis ſeu remiſſionibus certæ quantitatis ſeu quantitatum perceptionis laudimiorum juxta ſententiam arbitralem illuſtriſſimi domini Jacobi inclitæ recordationis regis Aragonum, & reverendi patris domini quondam epiſcopi Valentinorum, per perſonas eccleſiaſticas nullatenus faciendis confirmantes ac etiam approbantes, ſtatuimus & perpetuò ordinamus, E quod nulla perſona eccleſiaſtica habens ratione beneficiorum ſuorum, honores, cenſualia, & poſſeſſiones in civitate Barchinonenſi, & ejus ſuburbiis, ſeu in hortis, & vineto ejuſdem, habeat ſeu poſſit aliquatenus facere gratiam, vel remiſſionem aliquorum per ſe vel per alium directè, vel indirectè, ſeu exquiſito alio colore, alicui civi... de aliqua quota parte ſeu partibus in dicta ſententia arbitrali pronuntiatis, ac etiam declaratis, & ſub ratione ejuſdem pronuntiationis ſeu declarationis pertinentibus circa perceptionem laudimiorum, de venditionibus, ſtabilimentis & aliis alienationibus, quæ de dictis honoribus ſeu poſſeſſionibus de cetero fient, vel

Digitized by Google

Anno 1334.

de eadem gratia ſeu remiſſione fienda aliquam certam ſpem ſub quacumque forma ſeu expreſſione verborum eiſdem contrahentibus dare ſeu promittere quoquo modo: immò ſuper prædictis omni gratia & remiſſione excluſis, juxta præfatam ſententiam, teneatur integrum laudimium percipere & habere. Cùm has gratias ſeu remiſſiones, ex aliqua prava intentione in læſionem eccleſiæ fortè retorſas, experimento didicerimus ab antiquo. Volumus tamen, ut præſens conſtitutio melius obſervetur, quod omnes prælati, & canonici, & beneficiati noſtræ eccleſiæ, & prælati rectores, & ceteri beneficiati caritatis ejuſdem præſentes & futuri, jurent & jurare teneantur B eamdem conſtitutionem omninò de cetero obſervare. Inſuper ordinaverat perpetuò quod quidquid ratione legati, donationis ſeu alterius diſpoſitionis ratione, ſeu actione ſepulturæ alicujus eccleſiæ noſtræ obvenerit, totum ponatur & convertatur in ornamentis & luminaribus ipſius eccleſiæ, facto de eodem legato ſervitio, ordinato, ac etiam conſueto, ut prædictis conſtitutionibus ſeu ordinationibus in pleno capitulo publicatis. Fuit inde dictum capitulum generale ſolutum ſeu finitum.

XXII. Infra ſcriptam conſtitutionem fecit C ſeu condidit venerabilis vir dominus Geraldus de Galba archidiaconus Barchinonenſis, gerens vices reverendi in Chriſto patris & domini domini Pontii Dei gratiâ epiſcopi Barchinonenſis corporaliter impediti, die lunæ intitulata VII. idus Maii anno Domini M. CCC. XXXIV. in capitulo generali per eum celebrato in quadam domo vocata Dormitorium, ut moris eſt, fieri annuatim.

Conſtitutionem ſuper cappis, pluvialibus, ſeu proceſſionalibus per canonicos noſtræ eccleſiæ faciendis, quam in præterito generali capitulo D proximo celebrato edidimus, ampliare volentes, perpetuò ſtatuimus, quod quilibet canonicus noſtræ eccleſiæ, qui infra primum annum, à tempore quo manualem præbendam pacificè fuerit aſſecutus, juxta formam dictæ conſtitutionis procuratori domus caritatis decem libras in pecunia vel pignora æquivalentia tradiderit, de hinc videlicet à tempore hujus promulgatæ conſtitutionis uſque ad duos annos proximos ſequentes, de purpura, vel meliori panno ſerico, uſque ad valorem decem librarum, vel majoris ſi voluerit quantitatis, cappam proceſſionalem facere omnimodè teneatur. Idcircò niſi fecerit, pœnis dictæ conſtitutionis ſe noverit ſubjacere. Idem E verò cenſemus de canonicis, qui noviter ſunt, & de his qui in poſterum fuerint manualem præbendam pacifice aſſecuti, & infra annum ejuſdem aſſecutionis præbendæ, dictam quantitatem decem librarum vel æquivalentia pignora dederint, niſi infra duos annos à tempore ipſius aſſecutionis præbendæ numerandos fecerint dictam cappam, dictæ conſtitutionis pœnas eo ipſo incurrant. Hanc autem conſtitutionem ad canonicos, qui infra dictum annum jam pecuniam tradiderint, quæ juxta noſtram diſpoſitionem in alia ornamenta, ex cauſa quaſi neceſſaria, fuit tranſlata, volumus non extendi; quod de cetero A facere non intendimus ullo modo.

ORDINATIO DOMINI PONTII epiſcopi & capituli Barchinonenſis edita anno M. CCC. XXIV.

IN nomine Domini noverint univerſi, quod cum capitulum generale ſingulis annis in feſto S. Michaëlis, cum continuatione duorum dierum ſubſequentium, per dominum epiſcopum & canonicos eccleſiæ Barchinonenſis conſuevit celebrari: idcircò continuato generali capitulo prædicto, quod in feſto S. Michaëlis proximè præteriti extitit inchoatum, die lunæ quæ eſt calend. Octobris anno Domini M. CCC. XXIV. convenerunt ad dictum capitulum generale, in quadam ſcilicet domo ſedis Barchinonenſis quæ dicebatur fuiſſe antiquitus dormitorium, Reverendus pater dominus PONTIUS Dei gratiâ epiſcopus Barchinonenſis, & venerabiles ac diſcreti viri Petrus Geraldus de Galba præcentor, Petrus de Tunicella, Arnaldus de Cunibus, Raimundus de Villa-alta, Henricus Bos, Guillelmus de Podiacis, Guillelmus de Turillis, Raimundus Marchi, Michaël de Palatiolo, Petrus de Caſtilione, Raimundus Bovis, Petrus Dornicis, Pontius de Fuxiano, Bernardus de Tauro, Ferrarius Villa, & Petrus Juliani canonici dictæ ſedis. Et ibidem prædicti dominus epiſcopus & capitulum in præſentia mei Bernardi de Villa-rubra notarii publici Barchinonenſis & in præſentia etiam teſtium ſubſcriptorum ad hoc ſpecialiter vocatorum, publicaverunt & per me dictum notarium publicè legi fecerunt quaſdam conſtitutiones & ordinationes per ipſos dominum epiſcopum & capitulum noviter factas in dicto capitulo generali: quarum conſtitutionum & ordinationum tenor ſcriptus erat in papiro, ſub forma quæ ſequitur:

I.

In nomine Domini, amen. Ad decorem & commodum eccleſiarum, præſertim cathedralium, noſcitur pertinere, ut ſecundùm earumdem decentiam, ad divini cultus augmentum, honorem & deffenſionem ipſarum, ſint dignitates & perſonatus in eis. Hac igitur conſideratione indicta, Nos PONTIUS miſeratione divinâ epiſcopus & capitulum Barchinonenſe celebrantes in eadem eccleſia, pro formandò ſeu ordinando ſtatum ipſius, capitulum generale attendentes, quod licet eadem eccleſia ſit honorabilis & antiqua inter alias eccleſias convicinas, & eas in numero canonicorum excedat: ſunt tamen pauciores & pauperiores dignitates ſeu perſonatus in ea: propter quod vix eſt in ipſa, qui hoſpitalitatem tenere valeat, nec ſe murum deffenſionis opponere, ut decet. Habita ſuper hoc deliberatione, tam in præſenti capitulo, quàm in multis aliis, diligenti; facimus, ordinamus, ſtatuimus, ſeu creamus tres archidiaconatus; quorum primus nominetur archidiaconus de Mari, cui incorporamus, applicamus & unimus parochialem eccleſiam ſanctæ Mariæ de Mari. Secundus verò nominetur archidiaconus Pemtenſis, cui incorporamus, applicamus,

Digitized by Google

Anno 1331. & unimus parochialem eccleſiam ſanctæ Mariæ de Palidis de Monte-Bovino & Villa-franca. Tertius autem nominetur Gallenſis, cui incorporamus, applicamus & unimus parochialem eccleſiam ſanctæ Mariæ Calidis de Monte-Bovino; qui videlicet archidiaconatus conferantur per nos epiſcopum & ſucceſſores noſtros, prout conferuntur aliæ ipſius eccleſiæ dignitates. Ceterique archidiaconatus, decanatus, præcentoria ipſius eccleſiæ Barchinonenſis habent adeo reditus tenues & exiles, quod obtinentes eoſdem nullatenus poſſint ex ſolis ipſis reditibus etiam cum præbenda ipſius eccleſiæ habere ſuſtentationem congruam ſeu decentem. Idcirco incorporamus, applicamus, & unimus prædicto archidiaconatui parochialem eccleſiam ſanctæ Mariæ de Martorello; & decanatui parochialem eccleſiam S. Stephani de Cervilione veteri; & præcentoriæ parochialem eccleſiam ſanctæ Eulaliæ de Provinciana, cum capellania ejuſdem, & hoſpitium in quo hodie moratur præcentor, quod eſt contiguum decani & ſacriſtæ, & prædictas incorporationes, applicationes, & uniones facimus, cum omnibus ipſarum eccleſiarum & capellaniæ turribus, & pertinentiis univerſis: ita quod decedentibus earumdem eccleſiarum rectoribus, & capellano prædictæ eccleſiæ de Provinciana, illi qui nunc obtinent, vel tunc etiam obtinebunt dignitates prædictas, quibus dictæ eccleſiæ ſunt unitæ, percipiant & habeant earumdem eccleſiarum & capellaniæ omnes reditus, exitus & proventus, reſervata tali ad notitiam epiſcopi & capituli, de cujuſlibet ipſarum eccleſiarum reditibus, exitibus & proventibus portione, perpetuò ejuſdem eccleſiæ vicario ad præſentationem illius, qui eſt vel pro tempore erit in illa dignitate, cui eſt unita ipſa eccleſia, curam habeat & exerceat animarum, unde poſſit jura epiſcopalia & alia onera ſupportare, & congruam ſuſtentationem habere. Intelligatur tamen, quod ſi contingat dictos archidiaconatus de Mari & Penitenſi conferri illis, qui nunc obtinent prædictas eccleſias de Mari & de Villa-francha, cum ſint canonici eccleſiæ Barchinonenſis, quod ſit in optione eorum in vita ſua, ut inſtituantur ipſis eccleſiis perpetui vicarii, vel ipſi ſicut nunc curam exerceant animarum. Prædictæ eccleſiæ incorporatæ ut prædicitur & unitæ, à viſitatione archidiaconi Barchinonenſis eccleſiæ, qui nunc eſt & pro tempore fuerit, ſint exemti. In compenſationem autem & emendam trecentorum ſolidorum, quos præpoſitus menſis Februarii in noſtra eccleſia recipit de reditibus dictæ eccleſiæ beatæ Mariæ de Mari, pro capellania & præſentatione rectoris, quas habebat in eadem eccleſia cum vacaret, ordinamus & ſtatuimus, quod dominus præpoſitus & ſucceſſores ſui ſint capellani eccleſiæ ſanctæ Mariæ Caſtri de ſancto Martino de Penutenſi, & cedente vel decedente capellano ipſius, qui nunc eſt, recipiant capellaniam ipſius eccleſiæ, & ad ipſam eccleſiam præſentent rectorem epiſcopo, cum eam vacare continget.

II. *De hoſpitiis canonicorum.*

Item, cum in dicta noſtra eccleſia ſit hoſpitiorum deffectus, ita quod vix etiam pars canonicorum poteſt habere hoſpitia eccleſiæ; ordinamus & ſtatuimus, quod nullus canonicus vel etiam prælatus dictæ noſtræ eccleſiæ poſſit de cetero habere duo hoſpitia ipſius eccleſiæ, ſcilicet habendo ſeu recipiendo quocumque modo vel titulo ſecundum hoſpitium, vacet primum liberè per nos epiſcopum vel capitulum conferendum. Et ſi aliquis nunc habet hoſpitium, vel in poſterum habere contigerit in dicta noſtra eccleſia, qui non facit reſidentiam perſonalem in eadem, nec teneat in dicto hoſpitio vel civitate familiam, & aliquam partem rerum ſuarum, quod habeat ipſum hoſpitium accommodare liberè infra menſem alicui canonico reſidenti, & hoſpitium non habenti: taliter ſcilicet quod nos epiſcopus & capitulum poſſimus dictum hoſpitium accommodare cuicumque canonico reſidenti, & hoſpitium non habenti, qui poſſit in dicto hoſpitio liberè habitare, donec ille cujus eſt hoſpitium, voluerit facere & fecerit reſidentiam perſonalem.

III. *De canonica portione propria auctoritate alicui canonico non ſubtrahenda.*

Cùm ſæpè contigerit, quod canonica portio, ſeu pars ipſius, propria auctoritate illorum qui ipſam habeant dare ſeu miniſtrare, fuerit ſubſtracta ſeu ceſſata dari illis qui eam debeant recipere: ſtatuimus quod quicumque de cetero dictam canonicam portionem ſeu partem ipſius propria auctoritate ſubſtraxerit, ſeu dare ceſſaverit illis quibus dare tenetur, quod quicquid & quantum ſubſtraxerit, vel dare ceſſaverit, habeat reſtituere duplicatum. Quibus conſtitutionibus & ordinationibus ſupradictis publicatis & lectis, ut ſupra dictum eſt, petierunt & rogaverunt incontinenti, dominus epiſcopus & capitulum ſupradicti, eis fieri de præmiſſis publicum inſtrumentum per me notarium ſupradictum, ſcilicet unum inſtrumentum cuilibet eorumdem. Acta ſunt hæc Barchinone in loco prædicto in pleno capitulo, ut eſt dictum, die & anno prædictis, videlicet cal. Octobris anno Domini M. CCC. XXIV. præſente me ſcilicet dicto notario, & præſentibus teſtibus, Petro Laurentii, & Bonanato de Belveher, & Paſchale de Villarella, presbyteris beneficiatis in ſede prædicta. Signum Bernardi de Villa-rubra notarii publici Barchinonenſis, qui hæc ſcribi fecit & clauſit.

INCIPIUNT CONSTITUTIONES per dominum fratrem FERRARIUM epiſcopum Barchinonenſem editæ in capitulis generalibus dictæ eccleſiæ Barchinonenſis.

NOs Frater FERRARIUS miſeratione divinâ epiſcopus Barchinonenſis & capitulum ejuſdem ſedis generale capitulum celebrantes in craſtinum S. Crucis, menſis Maii, anno Domini M. CCC. XLI. cum continuatione dierum ſequentium, de honore & utilitate noſtræ

Digitized by Google

Anno 1341.

beatæ eccleſiæ communiter pertractantes, noſtro & totius capituli noſtri interveniente concordi conſilio & aſſenſu, provida deliberatione infra ſcriptas conſtitutiones ſeu ſtatuta perpetuò ſervandas duximus ſalubriter ordinandas.

I. *Quod rector alicujus eccleſiæ ut conductitius non poſſit infra hanc civitatem ſervire capellaniam.*

Quia nonnullorum ſeu vicariorum perpetuorum noſtræ vel aliarum diœceſum mentes ſic avaritiæ cupiditas dicitur excæcare, quod ipſi licet ſufficienter, & interdum plus meritò de ſuarum eccleſiarum reditibus & proventibus ſuſtentati,
B
earumdem eccleſiarum curam & regimen deſerentes, pro certo ſalario ſeu mercede, quæ in pauperum preſbyterorum non beneficiatorum vitæ vel aliam ſimilem ſuſtentationem diſpenſabilius cederent; infra hanc civitatem Barchinonenſem capellanias annuales, ut conductitii recipiunt ſerviendas. Idcircò nos Frater Ferrarius epiſcopus præfatus cupientes, quale decet, huic morbo remedium adhibere, de conſilio & aſſenſu venerabilis noſtri capituli, ſtatuimus, quod nullus rector, curatus, vel vicarius perpetuus noſtræ vel alienæ diœceſis etiam de noſtra vel ſucceſſorum noſtrorum vel ſuorum
C
epiſcoporum licentia à ſua eccleſia ſe abſentans, poſſit in poſterum ut conductitius in noſtra eccleſia vel aliis hujus civitatis annualem vel trentanariam vel aliam ſimilem celebrare capellaniam; ſed ſi fecerit, eo ipſo ſit excommunicationis ſententia innodatus, à qua nequaquam poſſit abſolvi, niſi quod nomine hujuſmodi laboris ſive ſervitii receperit, reſtituerit in opus noſtræ Barchinonenſis eccleſiæ convertendum.

II. *Ne conductitius recipere audeat, nec aliquid dare minus xii. libris pro capellania annuali ſervienda.*

Item, cùm plurimorum fide digna relatio ad
D
noſtrum perduxerit auditum, quod nonnulli preſbyteri beneficia eccleſiaſtica non obtinentes, pro ſatis modico ſalario ſeu mercede ad ſuſtentationem vitæ eorumdem minimè ſufficienti ad capellanias annuales in præfata civitate Barchinone ſe obligant ſerviendas, & ob neceſſitatem paupertatis quam ſufferunt, contingit eoſdem interdum bis celebrare in die, etiam in caſibus à jure ſeu conſtitutionibus non permiſſis: Ideo nos ipſe præfatus de conſilio & aſſenſu noſtri capituli, ſtatuimus & perpetuò ordinamus, ne de cetero aliquis preſbyter conductitius in ipſa eccleſia, & aliis eccleſiis civitatis Barchinonenſis
E
poſſit annualem celebrare capellaniam pro minori quantitate xii. librarum Barchinonenſium, nomine ſalarii, ſeu mercedis, pro labore celebrationis præſtanda, vel valoris ejuſdem pretii in comeſtione vel alterius conſiſtentis: niſi fortè beneficiatus beneficium obtinens minoris valoris dictæ quantitatis per conductitium vellet facere ſuo beneficio deſerviri. Quo caſu ſufficiat ipſi beneficiato reditus dumtaxat ſui beneficii nomine ſalarii ſeu mercedis præfato conductitio dare. Statuentes etiam quod nullus volens fa-

A
cere ſervire capellaniam annualem in civitate præfata, poſſit minus dicta xii. librarum quantitate annua, vel ejuſdem valoris, in comeſtione vel alterius conſiſtentis ſalarii ſeu mercedis nomine alicui preſbytero dare. Alioquin minus dans & recipiens, ipſo facto ſint excommunicati. Et hanc conſtitutionem & præcedentem à feſto ſancti Johannis Baptiſtæ proximo inſtanti, & non citra, effectum capere & ſervari volumus in futurum.

III. *Ne fiat allodiatio rei eccleſiaſticæ hujus civitatis vel territorii ejuſdem niſi in capitulo generali.*

Contingit ex cauſis plurimis, ſæpius & frequenter, quod concedendi ſeu faciendi aliquid, facultas libera multifariè eſt damnoſa, & ex adverſo parit occaſio limitata effectus in pleriſque caſibus fructuoſos. Quamobrem cum hoc dignoſcitur, à diſcretis talis eſt reſtringenda libertas, taliſque arctata limitatio tamquam utilis & interdum neceſſaria eſt appetenſius amplectenda. Proinde cum nos epiſcopus & capitulum Barchinonenſe præfati, rerum experimento docente, aptiſſimè agnoſcamus, quod effrænata libertas concedendi per nos epiſcopum & capitulum Barchinonenſe, ut infra annum fiant alodiationes rerum eccleſiaſticarum infra civitatem & territorium Barchinonenſe conſiſtentium, variis ex caſibus noſtræ eccleſiæ eſt nociva, cùm infra annum ubi de dictarum alodiationum agitur tractatu; non adeſt interdum tanta qualis decet in talibus canonicorum multitudo, tempore & cauſis per volentes ipſas alodiationes fieri ad hoc exquiſitis: ob quæ, dicta noſtra eccleſia interdum læſa extitit, & enormiter circumventa: talem liberam facultatem concedendi dictas alodiationes infra annum, quæ veritate inſpecta, potius eſt ſervitus & jurium eccleſiæ enervatio nuncupanda. Ideo vos ipſos propter utilitatem eccleſiæ unanimiter cohortamur, videlicet nos epiſcopus & capitulum præfati, & ſtatuimus ac perpetuò ordinamus concorditer, quod numquam in poſterum poſſit fieri conceſſio per nos dictum epiſcopum & capitulum alodiationis rerum immobilium eccleſiaſticarum infra civitatem Barchinonenſem & ejus territorium: niſi dentur in capitulo generali, & tunc etiam debitâ juris, &, ut moris eſt epiſcopi, & capituli ſolemnitate ſervatâ: excepto ſi res eccleſiaſtica infra dictos terminos conſtituta eſſet utilis vel neceſſaria pro eccleſiis ſeu cimeteriis ædificandis; vel pro alia publica utilitate; aliter enim factæ conceſſiones ſeu permiſſiones hujuſmodi juribus careant & effectu.

IV. *Ne bajuliæ, ſcribariæ vel alia officia ad vitam concedentis, vel ejus cui concedentur alicui de cetero conferantur.*

Item, ſtatuimus quod nec nos epiſcopus, nec capitulum nec aliquis prælatus vel alia ſingularis perſona de capitulo bajulias, ſcribarias ſeu alia officia, ad nos ſeu dignitates vel beneficia noſtra ſpectantia poſſimus de cetero alicui perſonæ concedere bajulariam ad vitam, ſeu ad ejus vel noſ-

Digitized by Google

Anno 1341.

trorum concedentium vitam, ſed ad beneplacitum noſtrorum dumtaxat concedentium. Hoc autem ad feuda per nos epiſcopum vel prædeceſſores ſeu ſucceſſores noſtros epiſcopos vel alios prælatos noſtræ eccleſiæ conceſſa vel concedenda canonicis præbendatis ejuſdem eccleſiæ ad eorum vitam, juxta laudabilem præfatæ eccleſiæ conſuetudinem, quam certa ſcientia approbamus, nullatenus volumus extendi.

V. *Ut fiant capibrevia de reditibus ad beneficia canonica ſpectantibus.*

Quoniam quod actum eſt poteſt facilius per ſcripturam comprobari, ac per eam rei geſtæ in poſterum memoria ſtabilius retinetur: eodem approbante capitulo, ſtatuimus, quod tam per nos epiſcopum, prælatos, canonicos, præpoſitos, quoſque beneficiatos ſedis noſtræ, fiant capibrevia de omnibus reditibus ad dignitates vel alia beneficia noſtra pertinentibus: ſtatuentes, quod dicta capibrevia infra quatuor annos ſaltem continuè ſequentes ſint omninò completa, ac quod quiſque ſui capibrevii tranſlatum infra dictum tempus in ſacriſtia noſtræ ſedis ponere teneatur.

VI. *Quod de cetero de contractu ſtabilimenti fiant duo inſtrumenta per alphabetum diviſa.*

Statuimus inſuper & perpetuò ordinamus, quod de omnibus ſtabilimentis rerum eccleſiaſticarum infra noſtram diœceſim deinceps fiendis, duo fiant neceſſario publica inſtrumenta per alphabetum diviſa: quorum unum penes ſe habeat dominus eccleſiaſticus, & alterum epiſcopus.

CONSTITUTIO FACTA per dominum Fratrem FERRARIUM epiſcopum & capitulum Barchinonenſe in capitulo generali die mercurii intitulata nonas Maii anno Domini M. CCC. XLIII. Ne de bonis, redditibus, proventibus, fructibus, ſive penſionibus domus caritatis eccleſiæ Barchinonenſis præſentibus & futuris alicui detur, mutuetur, vel aliàs aſſignetur, directè vel indirectè, etiam ſub pignore, vel alio quæſito quocumque colore, pro cauſa, quoquo modo ſingulari, ſed tantum in negotiis ad quæ ſunt deputata, omnibus expendantur.

Anno 1341.

Quoniam, atteſtante pragmatica ſanctione, naturale vitium eſt, negligi quod communiter poſſidetur, nec non quod propter importunitatem petentium de communi domus caritatis noſtræ eccleſiæ, quod erat in omnibus uſibus eccleſiæ expendendum, ut ei experientia docuit, pluries extitit privatorum de capitulo vel extra uſibus deputatum. Ideo nos Frater FERRARIUS epiſcopus Barchinonenſis & ejuſdem ſedis canonici capitulum generale celebrantes; penſantes rem publicam, ſeu communem ex modico ſtudio magnam & ex magna minimam effici, diviſione indebita, incuria, ſeu neglecta deliberatione ſolerti præhabita, pro bono ſtatu & augmento noſtræ præfatæ eccleſiæ providè duximus ſtatuendum, quod de bonis reditus, proventus fructibus, ſive penſionibus domus caritatis noſtræ eccleſiæ, præſentibus & futuris, nulli deinceps mutuetur vel aliter aſſignetur directè vel indirectè, etiam ſub pignore, vel alio quocumque colore quæſito, pro cauſa vel commodo ſingulari, ſed tantum, ut & debet in negotiis ad quæ ſunt deputata, communibus expendantur, ac quod caritativus tum computum reddet, reliquum confeſtim reſtituat, & ut præſens ordinatio ampliori gaudeat firmitate, nos epiſcopus & capitulum præfati eam proprio corroboramus juramento. Addentes inſuper, ut quicumque in poſterum de novo in canonicum noſtræ præfatæ eccleſiæ recipiendus fuerit, in ſui receptione eam jurare teneatur: quia ordinationem durare volumus, quouſque eam in generali capitulo, non obſtante dicto juramento, duxerimus revocandum. Datum & actum in prædicto pleno capitulo generali nonas Maii anno Domini M. CCC. XLIII. Signum Fratris FERRARII epiſcopi. Signum Berulli archidiaconi de Mari. Signum Berengarii de Papiolo archidiaconi in Pœnitentia. Signum Bernardi Minoriſa archidiaconi Gallenſis. Signum Arnaldi Sala præcentoris. Signum Guillelmi de Podiacis. Signum Guillelmi Tuherii. Signum Petri de Cazolarmo. Signum Guillelmi de Turriliis. Signum Petri Comitis. Signum Petri Pallazerii. Signum Bernardi Torrara. Signum Ferrarii Perroni. Signum Franciſci Ville. Signum Geraldi de Orreo. Signum Pontii Otgerii. Signum Berengarii de Sancto Minato. Signum Bernardi de Frontinano. Signum Raimundi Tomei. Signum Bernardi de Thauro canonicorum dictæ ſedis, qui prædictam conſtitutionem ſeu ſtatutum firmamus, laudamus, pariterque juramus.

Digitized by Google

STATUTA SYNODALIA eccleſiæ Biterrenſis.

Ex MS. illuſtriſſimi epiſcopi Biterrenſis.

STATUTA SYNODALIA antiqua ab Hugone epiſcopo Biterrenſi anno M. CCC. LXVIII. renovata & confirmata.

ANno Nativitatis Domini M. CCC. LXVIII. domino KAROLO Dei gratiâ rege Francorum regnante, die ultima menſis Julii. Noverint univerſi quod exiſtens perſonaliter conſtitutus in mei notarii & teſtium infra ſcriptorum præſentia, videlicet diſcretus vir dominus Petrus Baſterii canonicus eccleſiæ Biterrenſis, dixit & verbo aſſeruit, ad ſuam notitiam perveniſſe, quod reverendus in Chriſto pater dominus Biterrenſis epiſcopus vult & intendit tenere capitulum in ipſa eccleſia Biterrenſi, ſuper confirmatione nonnullorum ſtatutorum ſynodalium, per prædeceſſores ipſius domini Biterrenſis epiſcopi editorum. Quare cùm ipſe capitulo adeſſe non poſſet, ut dixit, propter infirmitatem qua detentus eſt, dedit ſuper prædictis vocem ſuam venerabili domino Johanni *Garrique* præcentori ipſius eccleſiæ Biterrenſis, de quibus petiit ſibi fieri publicum inſtrumentum per me notarium infra ſcriptum. Acta fuerunt hæc in domo habitationis dicti domini Petri Baſterii in præſentia & teſtimonio dominorum Laurentii Fabri, & Petri Nogerii preſbyterorum beneficiatorum in eccleſia Biterrenſi, & mei Guillelmi Raimundi de Biterris publici auctoritate regia notarii infra ſcripti. Poſt quæ anno & die prædictis dicto domino rege regnante, exiſtens & perſonaliter conſtitutus in mei notarii & teſtium infra ſcriptorum præſentia diſcretus vir dominus Guillelmus Barralis archidiaconus Caprarienſis in eccleſia Biterrenſi, dixit ad ſui notitiam perveniſſe, quod reverendus in Chriſto pater dominus HUGO Dei gratiâ Biterrenſis epiſcopus vult tenere capitulum in eccleſia Biterrenſi ſuper confirmatione nonnullorum ſtatutorum ſynodalium per prædeceſſores ipſius domini Biterrenſis epiſcopi dudum editorum. Quare cùm ipſe in ipſo capitulo adeſſe non poſſit, propter infirmitatem qua detentus eſt, ut dixit, dedit ſuper præmiſſis vocem ſuam venerabili viro domino Johanni *Garrique* præcentori ipſius eccleſiæ, de quibus petiit ſibi fieri publicum inſtrumentum per me notarium infra ſcriptum. Acta fuerunt hæc Biterris in domo habitationis dicti domini Guillelmi Barralis, in præſentia & teſtimonio dominorum Laurentii Fabri & Petri Noguerii preſbyterorum beneficiatorum in eccleſia Biterrenſi, & mei Guillelmi Raimundi de Biterris publici auctoritate regia notarii ſupra & infra ſcripti. Poſt quæ anno & die prædictis, dicto domino KAROLO Dei gratiâ rege Francorum regnante, exiſtens & perſonaliter conſtitutus in mei notarii, & teſtium infra ſcriptorum præſentia, videlicet diſcretus vir dominus Petrus de Mirato archidiaconus eccleſiæ Biterrenſis, dixit ad ſui notitiam deveniſſe quod reverendus in Chriſto pater dominus HUGO Dei gratiâ Biterrenſis epiſcopus intendit tenere capitulum in eccleſia Biterrenſi, ſuper confirmatione nonnullorum ſtatutorum, per prædeceſſores ipſius domini Biterrenſis epiſcopi editorum. Quare cùm ipſe propter infirmitatem, qua detentus eſt, adeſſe non poſſit in ipſo capitulo, dedit vocem ſuam ſuper prædictis diſcreto viro domino Stephano de Mayſonilio canonico ipſius eccleſiæ Biterrenſis, de quibus petiit ſibi fieri publicum inſtrumentum per me notarium ſupra & infra ſcriptum. Acta fuerunt hæc Biterris in domo habitationis dicti domini archidiaconi in præſentia & teſtimonio . . . . aliàs *Grimaut* & Raimundi *de Ribas* habitatorum Biterris & mei Guillelmi Raimundi de Biterris publici auctoritate regia notarii. Poſt quæ anno & die prædictis, dicto domino Karolo Dei gratiâ rege Francorum regnante exiſtentes & perſonaliter conſtituti in mei notarii & teſtium infra ſcriptorum præſentia infra domum capituli eccleſiæ Biterrenſis, contiguam clauſtro ipſius eccleſiæ Biterrenſis capitulum vulgariter appellatam, videlicet reverendus in Chriſto pater & dominus, dominus HUGO Dei gratiâ Biterrenſis epiſcopus, nec non & venerabilis & diſcretus vir dominus Johannes *de Garrigue*, præcentor eccleſiæ Biterrenſis pro ſe & dominis Guillelmo Barralis ac Petro Baſterii canonicis ipſius eccleſiæ Biterrenſis, qui eidem domino præcentori voces ſuas dederunt ad infra ſcripta peragenda. Item diſcretus vir dominus Stephanus de Mayſonilio canonicus ipſius eccleſiæ Biterrenſis pro ſe & pro domino Petro de Murato archidiacono eccleſiæ Biterrenſis, qui etiam vocem ſuam dedit eidem domino Stephano ſuper infra ſcriptis, prout ſuperius continetur. Item venerabiles & diſcreti viri domini Bernardus de Mandagachis, ac Guillelmus Arnaudi canonici ipſius eccleſiæ Biterrenſis, ibidem capitulantes & capitulum ipſius eccleſiæ tenentes & celebrantes, ut dixerunt, ad ſonum campanæ, exhibuerunt & tradiderunt mihi notario ſupra & infra ſcripto, quemdam librum papyri coopertum coopertura pergameni, qui incipit in quarta linea primæ paginæ primi folii *bis & ſiunt in eadem Biterrenſi*. In quo inter cetera aſſerebant contineri aliqua ſtatuta eccleſiæ Biterrenſis, quæ præfatus dominus epiſcopus, & prænominati domini canonici capitulantes ratificaverunt ibi & confirmaverunt, & de his petierunt

Anno 1368

eis fieri publicum inſtrumentum, de quo quidem libro fuerunt extracta quæ ſequuntur.

I. *Quando celebretur ſancta ſynodus.*

Prædeceſſorum noſtrorum ſalubribus conſuetudinibus adhærere volentes, ſtatuimus & ordinamus, quod quolibet anno bis ſynodus celebretur in eccleſia Biterrenſi, vel ubi dominus epiſcopus ordinaverit, ſcilicet hyemalis & paſchalis. Hyemalis verò celebrabitur feria tertia & quarta illius hebdomadæ, in qua fuerit feſtum S. Lucæ evangeliſtæ. Synodus paſchalis celebrabitur feria tertia & quarta illius hebdomadæ, in qua cantatur *Ego ſum paſtor bonus*. Omnes ergo abbates, priores, rectores, vicarii alii, ſinguli capellani curati, tam religioſi quam ſæculares, qui de jure vel conſuetudine ad ſynodum Biterrenſem venire tenentur feria tertia & quarta tempeſtivè ad ſanctam ſynodum intrent jejuni & in habitu condecenti. Et honeſtè ſe habeant veniendo & redeundo, in domibus & extra, ut eorum honeſta converſatio ſit aliis in exemplum. Qui verò dictis diebus ad ſynodum paſchalem vel hyemalem non venerint, vel venientes ante expletam ſynodum illicentiati receſſerint, ingreſſum eccleſiæ præſentis ſtatuti auctoritate ſibi noverint interdictum. Et ſi infra octo dies poſt ipſam ſynodum immediatè ſequentes coram nobis vel officiali noſtro non comparuerint, juſtam cauſam abſentiæ, ſi potuerint, oſtenſuri, eos ipſo facto ab officio & beneficio decernimus eſſe ſuſpenſos. Sed & ſi poſt alios octo dies poſt illos immediatè ſequentes continuè venire contemſerint, eos excommunicationis ſententiæ decernimus ſubjacere.

II. *Qui in ſynodo debent nominationem facere, & cujus auctoritate.*

Nos . . . . . miſeratione divinâ epiſcopus Biterrenſis ſtatuimus & diſtrictius inhibemus, ut ſi aliquem de archipreſbyteris noſtræ diœceſis aliquando à ſynodo abeſſe contigerit, nullus cujuſcumque ſtatus, vel conditionis, ſeu dignitatis exiſtat, convocationem priorum & rectorum & aliorum archipreſbyteratus archipreſbyteri abſentis præſumat facere, niſi ille quem nos illa vice duxerimus ſubrogandum abſenti archipreſbytero.

III. *Quod priores poſt ſynodum per octo dies præſentent capellanos ad ſuſcipiendam curam animarum.*

Diſtrictè præcipimus quod priores & rectores univerſi infra VIII. dies poſt ſynodum continuos & ſequentes, præſentent capellanos pro ſuſcipienda cura, nobis vel illi ſeu illis, cui ſeu quibus duxerimus committendum, ne populus diutius periculosè abſtineat à perceptione ſacramentorum, aliàs ingreſſum eccleſiæ ſibi noverint interdictum.

IV. *Quod nullus adminiſtret ſacramenta eccleſiaſtica non recepta cura ab epiſcopo.*

Item, præcipimus ſub virtute ſanctæ obedientiæ, quod nullus ſacerdos adminiſtrare præſumat eccleſiaſtica ſacramenta, niſi prius recepta cura à nobis, vel ab eo cui duxerimus committendum, vel niſi ex cauſa neceſſitatis vel impendendi honorem à capellano curato alicui fuerit aliquando commiſſum: quem honorem in audiendis confeſſionibus nulli volumus exhiberi.

Anno 1324

V. *De corona & tonſura, & quod nullus barbam nutriat.*

Item, monemus præcipiendo quod clerici, præſertim beneficiati & alii in ſacris ordinibus conſtituti, nec comam nutriant, neque barbam, ſed tonſuram & coronam deferant congruentes, deſuper & ſubtus ad modum ſpheræ rotundas; & ſe divinis officiis & eccleſiaſticis ſtudiis exerceant diligenter.

VI. *De habitu clericorum.*

Monemus inſuper ſacerdotes curam animarum habentes, ut clauſa ſuperiora deferant indumenta, prout eſt in ſacris canonibus inſtitutum, præcaventes etiam ut clerici ceteri cujuſcumque conditionis exiſtant, ſpecialiter tamen in ſacris ordinibus conſtituti, ut honeſtas veſtes deferant, brevitate ſeu longitudine nimia non notandas, & ut manicis conſutitiis amplis aut ſotularibus cordellatis, ſeu diverſitate foraminum pictatis laïcali abuſione non utantur.

VII. *Ne arma clericus portet.*

Inhibemus diſtrictè ne aliquis clericus arma, gladios ad feriendum aptos ferre præſumat, niſi ratione periculi vel itineris, aut alia conſimili cauſa probabili fuerit excuſatus: aliàs contrarium facientes, ipſa arma nobis confiſcata amittant, ſi deprehenſi fuerint cum eiſdem: præter alias pœnas quas pro qualitate commiſſorum meritò poterint formidare.

VIII. *Ne clerici teneant feminas in domo ſuſpectas.*

Item, præcipimus quod clerici, præſertim ſacerdotes & alii in ſacris ordinibus conſtituti continenter & caſtè vivere ſtudeant, & nullus de præmiſſis præſertim eccleſiarum rectores, beneficiati, & curam animarum habentes feminas teneant, de quibus aliqua ſiniſtra ſuſpicio poſſit haberi.

IX. *Ne clerici & laïci teneant concubinas.*

Item, inhibemus omnibus clericis & laïcis noſtræ civitatis & diœceſis, ne aliqui concubinam teneant, nec tenere præſumant. Clerici verò in ſacris ordinibus conſtituti, qui contra hoc fecerint, ipſo facto ab ordine ſuo; beneficiati verò ab ingreſſu eccleſiæ ſe noverint eſſe ſuſpenſos; laïci verò, vel alii ſimplices clerici, ſi tertiò per rectorem vel per preſbyterum curatum ſpecialiter cum teſtibus moniti non deſtiterint, ipſo facto ſint excommunicati.

X. *Ne clerici vindictam ſanguinis exerceant, nec ſententiam ſcribant aut dictent.*

Item, prohibemus quod nullus clericus ſententiam ſanguinis dictet aut ſcribat, aut proferat, nec ſanguinis vindictam exerceat, nec in locis ubi exercetur interſit, nec litteras dictet

Anno 1368.

aut ſcribat pro vindicta ſanguinis inferenda. A

XI. *Ne clerici officia ſæcularia aut commercia inhoneſta exerceant.*

Item, monemus ſemel, ſecundò, & tertiò & peremtoriè omnes religioſos beneficiatos, & alios clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, quod commercia vel officia ſæcularia non exerceant, maximè inhoneſta. Sed quia parum prodeſt jura condere, niſi ſit qui eadem tueatur. Idcircò nos . . . . miſeratione divinâ epiſcopus Biterrenſis, quia multi inſtigante diabolo negotiationibus & commerciis illicitis ſe immiſcent, quæ plerumque in fraudem fiunt, uſuram exercentes, ut illos quos divinus timor à malis nón revocat, ſaltem metus pœnæ temporalis coherceat à peccatis, eos qui hujuſmodi commercia reprobata à modo exercere præſumſerint, ſi beneficiati aut religioſi fuerint, x. librarum; clerici autem in minoribus ordinibus c. ſolidorum pœnam per nos expendendam in caritatis operibus, incurrere volumus ipſo facto; perdituri nihilominus quicquid per eoſdem in hujuſmodi commercio tractaretur.

XII. *Ne clerici tabernas intrent, nec mimis aut joculatoribus intendant.*

Item, monemus quod mimis, joculatoribus, C hiſtrionibus non intendant, nec exerceant maximè in publico artes hujuſmodi ignominioſas. Tabernas inſuper evitent, niſi cauſa neceſſitatis, ut in itinere vel alia neceſſitate conſtituti.

XIII. *Quod clerici & laici fer. ii. & iii. proxima feria iv. Cinerum carnem, ova & caſeum non comedant.*

Sub pœna excommunicationis præcipimus ne aliqui clerici vel laici cujuſcumque ſtatus ſeu conditionis exiſtant carnes, ova, vel caſeum comedere præſumant diebus lunæ & martis quartam feriam Cinerum proximè præcedentibus: quàm pœnam excommunicationis incurrant clerici ipſo facto: laici verò aliàs abſolvi non poſſint, niſi prius per manum ſui capellani tantum dederint, quantum guloſè conſumſerint, amore Dei, dictis diebus; & ſecunda & tertia feria ſanctum paſcha immediatè ſequentibus à carnibus, ovis & caſeo debeant abſtinere. NOTA.

XIV. *Quod die ſabbati non comedantur carnes, niſi fuerit Natalis Domini.*

Monendo interdicimus omnibus religioſis & beneficiatis & aliis clericis omnibus in ſacris ordinibus conſtitutis quod in diebus ſabbatinis à carnibus ſe abſtineant omninò, niſi die tali fuerit Natalis domini, vel niſi cauſa neceſſitatis fuerit faciendum.

XV. *Quod habentes curam animarum non utantur carnibus tempore adventus.*

Item, monemus priores, rectores, vicarios, beneficiarios & ſacerdotes curam animarum habentes, ut tempore adventus Domini carnibus non utantur, niſi infirmitate vel corporis debilitate aliàs gravarentur.

XVI. *Quod clerici non ludant ad aleas.*

Clericus aliquis ad aleas vel taxillos publicè vel occultè ludere non præſumat. Clerici verò in ſacris ordinibus conſtituti vel beneficium eccleſiaſticum obtinentes, qui in platea vel in foro vel in loco publico publicè cum taxillis vel aleis, ſeu alias quoquo modo ludere præſumſerint, ipſo facto ab executione ſui ordinis; beneficiati verò non promoti per menſem ab ingreſſu eccleſiæ ſint ſuſpenſi. Ludere in præmiſſis caſibus etiamſi interſit, intelligimus vel qui ludi eſt particeps ſpem commodi vel incommodi B habendo exinde. Præmiſſam pœnam extendi nolumus ad ludentes in domibus & cum perſonis honeſtis non ambitionis vel avaritiæ cauſa.

XVII. *Nullus vicarios conſtituat aut curam animarum committat, niſi de licentia epiſcopi.*

Præcipimus ne aliqui vicarios in ſuis eccleſiis per ſe conſtituant, nec alicui curam animarum committant abſque licentia & auctoritate noſtra: Alioquin contra facientes & recipientes ipſo facto ſe noverint excommunicationis ſententia innodatos.

XVIII. *Quod monachi habeant ſocium in prioratu ſuo.*

Item, præcipimus quod nullus monachus ſit ſolus in prioratu ſuo, ſed ſecundùm quod præcipiunt canonica inſtituta, unum ad minus habeat ſocium.

XIX. *Quod monachus non adminiſtret ſacramenta.*

Item, interdicimus quod nullus monachus eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrare præſumat, niſi fortè in neceſſitate.

D XX. *Quod curatus qui habere vicarium tenetur, eum præſentet epiſcopo infra menſem, aliàs epiſcopus provideat.*

Item, præcipimus quod quicumque eccleſiam curatam obtinentes in noſtra diœceſi, qui aliàs de jure vicarios habere tenentur, infra unius menſis ſpatium ad ipſius eccleſiæ vicarium nobis aliquem idoneum præſentare procurent; aliàs dicto termino elapſo, ipſi eccleſiæ de idoneo vicario curaremus providere cum effectu, ut animarum cura nullatenus negligatur.

E XXI. *Quod nullus in anniverſariis interſit non vocatus.*

Item, diſtrictè præcipimus, quod nullus ſacerdos curatus vel non curatus, ſive clericus, anniverſariis quæ pro mortuis celebrantur, ſe immiſcere præſumat, niſi ad hoc fuerit ſpecialiter requiſitus: quodque aliquis parochialis ſacerdos vel etiam non curatus ſuper faciendo requiſitus, plures non advocet capellanos, quàm fuerit rogatus ab eo qui anniverſarium fieri poſtulavit,

Digitized by Google

Anno 1368.

XXII. *Quod nullus inducat alium ut faciat anniverſaria.*

Poſtremò in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus, ne aliquis verbo vel opere aliquos inducere præſumat, ut alibi fiant anniverſaria fieri ſolita in eccleſiis in quarum cimiteriis corpora defunctorum, pro quibus fiunt anniverſaria, ſunt ſepulta.

XXIII. *Quod clerici hoſpitalitatem teneant.*

Item, monemus omnes rectores, priores, vicarios, & capellanos eccleſiarum civitatis, & diœceſis Biterrenſis, ut in ſuis eccleſiis hoſpitalitatem teneant, & ſpecialiter circa Prædicatores, fratres Minores, Eremitas S. Auguſtini & Carmelitas, & alios quoſcumque approbatos ordines Mendicantes, cùm eis cauſa prædicationis vel qualibet alia cauſa neceſſaria & honeſta ad eos contigerit declinare, recipiendo ipſos honorabiliter & benignè, cum ſint noſtrorum laborum participes, ac noſtri officii adjutores. Et nihilominus provideant pupillis & orphanis paupertate oppreſſis, & aliis perſonis miſerabilibus, prout facultates eccleſiarum ſuarum poterint ſupportare.

XXIV. *Quod clerici ſervent præconiſationes & indicationes regis quæ fiunt pro utilitate regni & patriæ.*

Item, in locis in quibus poſt ſonitum campanæ vel buccinæ laïci de nocte ſine lumine ire prohibentur, clericos hujus conſtitutionis auctoritate eamdem inhibitionem volumus obſervare. Idemque cenſemus de præconizationibus & indicationibus regis & aliorum dominorum temporalium & ſuorum officialium generalibus & ſpecialibus pro utilitate regni & patriæ in laïcos, conſtitutis ſacris canonibus & libertatibus eccleſiaſticis non contrariis ſeu adverſis. Idemque volumus de banno fructuum, piſcationum & venationum in deneſiis & in terminis conſtituto: alioquin pœnis propter hoc laïcis impoſitis hujus conſtitutionis auctoritate volumus ſubjacere. Quas pœnas ſeu banna, ſi præmiſſorum tranſgreſſores extiterint, noſtræ curiæ confiſcandas per officiales noſtros vel archipreſbyteros vel capellanos locorum ipſorum noſtro nomine ab ipſis clericis levari volumus & mandamus, ut per hoc laïcorum ſcandalum & clerici ab illicitis arceantur.

XXV. *Quod mandata epiſcopi & ejus officialis ſine immutatione & diffugio exerceant.*

Item, monemus ſemel, ſecundò, tertiò & peremtoriè omnes & ſingulos priores, vicarios & capellanos curatos, locum tenentes eorumdem civitatis & diœceſis Biterrenſis, quod mandata noſtra vel officialium noſtrorum ſine immutatione & diffugio integraliter exequantur. Sin autem contra eos procedemus, prout eorum exiget contumacia.

XXVI. *Quod non ſolventes cartones, procurationes, ſynodatica, & alia jura ſunt excommunicati.*

Item, monemus ſemel, ſecundò, tertiò & peremtoriè omnes & ſingulos qui cartones, procurationes, ſynodatica & aſſignationes nobis debent & eccleſiæ Biterrenſi, quod de ipſis infra xv. dies ſatisfaciant ad plenum, ut tenentur. Alioquin eos ſententiæ excommunicationis decernimus ſubjacere, niſi convenerint nobiſcum vel altero de procuratoribus ſeu receptoribus noſtris.

XXVII. *Quod curati nomina parochianorum qui per annum perſiſtunt in excommunicatione teneantur portare epiſcopo vel officiali ſuo.*

Item, quoniam multi ſubditi in ſuarum & plurium aliarum periculum animarum excommunicationis ſententiam non verentur diutius ſuſtinere; nos . . . . . miſeratione divinâ epiſcopus Biterrenſis, ſtatuimus quod omnes rectores ſeu capellani curati nomina parochianorum ſuorum, quos per annum ſciverit in excommunicationis ſententia perſtitiſſe, nobis vel vicariis noſtris, nobis agentibus in remotis vel abſentibus, in ſynodo qualibet habeant deportare, ut inimicus excommunicatos ipſos quos damnabiliter detinet alligatos, finaliter non devoret, ſed valeamus providere ſaluti animarum eorumdem.

XXVIII. *Quod habeantur ſigilla propria in ſingulis officiis.*

Quia plerumque repertum eſt hoc fide dignorum relatione, quod in litteris noſtræ curiæ ſpiritualis, licet non fuiſſent præſentatæ capellanis quibus dirigebantur, falſa appoſita erant ſigilla, quod, pro eo quod multæ eccleſiæ noſtrarum civitatis & diœceſis propria non habeant ſigilla, diſcerni non poterat, & ſic per fraudem hujuſmodi gravabantur multi multis laboribus & expenſis. Idcircò nos Guillelmus miſeratione divinâ epiſcopus Biterrenſis, volentes eiſdem fraudibus obviare, & ne amodo talia contingant pericula providere, ſtatuimus & ſub pœna x. ſolidorum Turonenſium mandamus, quam ipſo facto incurrere volumus non parentes, quod omnes rectores & vicarii perpetui eccleſiarum noſtrarum civitatis & diœceſis, in quorum eccleſiis non ſunt ſigilla propria nominibus ipſarum eccleſiarum, ſigilla appropriata nominibus eccleſiarum ſuarum faciant fieri hinc ad menſem. Actum Biterris in ſynodo S. Lucæ anno Domini M. CCC. XV.

XXIX. *Quod curatus litteras de excommunicatione non exequatur poſt x. dies à data ipſarum.*

Item, ſtatuimus & ordinamus, quod is cui à nobis vel à curia noſtra litteratoriè mandatur, ut aliquem excommunicatum vel interdictum debeat nunciare, niſi littera ipſa infra x. dies à data ipſius litteræ computandos ſibi præſentata fuerit, ad executionem mandati hujuſmodi minimè teneatur.

Digitized by Google

Anno 1368.

XXX. *Quod nullus miniſtret ſacerdoti hoſtiam & calicem, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus.*

Prohibemus ne pueri calicem cum vino & hoſtia præparent ſacerdoti, cum voluerit celebrare, ſed ipſe ſacerdos præparet, vel alius providus & diſcretus, & qui ſit, ſi facultas offerat, in ſacris ordinibus conſtitutus.

XXXI. *De elevatione & confectione Corporis & Sanguinis Domini.*

Item, præcipimus quod in calice ſemper magis de vino quam de aqua ponatur; & quod in elevatione Corporis Domini pulſetur campana, ut omnes fideles audientes ipſum adorent; & quilibet ſacerdos ſibi diligenter caveat, quod ante elevationem proferat illa verba quibus Corpus Domini conficitur & conſecratur, tenendo hoſtiam in manibus ſuis ſuper altare, & idem caveat de calice Domini noſtri Jeſu-Chriſti. Nota.

XXXII. *Qui ſervit altari, cum divina celebrantur, debet ornamenta eccleſiaſtica portare.*

Item, nullus clericus ſerviat altari dum celebrantur divina ſine ſuperpellicio vel cappa, vel alias ornatus fuerit eccleſiaſticis ornamentis.

XXXIII. *Quis & quomodo debet Corpus Chriſti deferri infirmis.*

Item, diaconi non deferant infirmis Corpus Domini, * utpote abſente presbytero vel infirmitate gravato. Sed per ſacerdotes deferatur; & offeratur infirmis, ſemper lucerna & ſquilla præcedentibus: & cùm fertur ſeptem pſalmi vel aliæ orationes dicantur, quibus devotio populi augeatur.

* f. niſi fortè.

XXXIV. *Quod presbyteri curati habeant almuſias non capucium dum ſacrum miniſtrant.*

Item, ſtatuimus quod presbyteri curati almuſias habeant & ſibi faciant hinc ad inſtans feſtum Nativitatis Domini, quibus & non capuciis utantur in eccleſiis & extra, divinum exercendo officium, vel pro amminiſtratione ſacramentorum eccleſiaſticorum extra eccleſias incedendo.

XXXV. *Ut curati moneant parochianos quod genua flectant cùm videbunt Corpus Chriſti deferri.*

Item, moneatur populus, quod ubicumque viderit Corpus Domini deferri vel referri ad infirmum, ſtatim junctis manibus flectant genua ſua, adorantes Dominum & creatorem ſuum: Sedulo vos rectores & capellani curati populum inſtruatis, ut reverenter aſſocient Corpus Domini. Nos verò omnibus pœnitentibus & confeſſis, qui de die cum lumine vel ſine lumine per caſtrum vel villam & ejus ſuburbia aſſociaverint; x. dies; qui verò de nocte illud cum lumine, aut etiam de die extra civitatem vel caſtrum aſſociaverint, xv. dies de injunctis ſibi pœnitentiis in Domino miſericorditer relaxamus. Et hoc per tres dies dominicos volumus populo publicari.

A

XXXVI. *De quo fieri debet hoſtia.*

Item, præcipimus quod hoſtiæ fiant ſolùm de puro grano ac mundo frumento.

XXXVII. *De reſervatione & renovatione Euchariſtiæ.*

Item, ſtatuimus quod quilibet ſacerdos habens curam animarum, ſemper teneat in eccleſia ſua Euchariſtiam paratam: ut quando quis infirmus fuerit & requiſitus fuerit, poſſit ipſum communicare, ne ſcandalum valeat inde ſequi & periculum animarum. Quam Euchariſtiam volumus & ſub pœna excommunicationis præcipimus

B

ſeptimana qualibet, aut ſaltem de xv. in xv. diebus renovari. Et cùm renovata fuerit, presbyter in miſſa ante ſuſceptionem Sanguinis Domini Jesu-Christi immediate ſumto Corpore Chriſti ſumat Euchariſtiam quæ ante fuerat reſervata.

XXXVIII. *Quod non celebretur in altari non conſecrato.*

Item, præcipimus ne aliquis ſacerdos celebret in altari non conſecrato, niſi fuerit lapis conſecratus adeo magnus quod hoſtia cum calice valeant recipi ſufficienter.

C

XXXIX. *Ut non celebretur in altari, in quo ea die celebravit epiſcopus.*

Item, in altari in quo epiſcopus celebraverit, illa eadem die nullus ſacerdos audeat celebrare ſine noſtra licentia ſpeciali.

XL. *De corporalibus.*

Item, præcipimus quod ſacrificium altaris non in ſerico tincto ſeu operibus variato panno fiat, ſed corporalia de puro linteo, ac terreno lino procreato & ab epiſcopo benedicta, quæ palla quatuor plicas in longitudine & tres in latitudine debeat habere.

D

XLI. *Quod bis in die non celebretur.*

Item, nullus celebret duas miſſas una die, niſi cauſa neceſſitatis, vel in die Natalis Domini: hoc tamen modo quod in prima miſſa nihil recipiat poſt ſuſceptionem ſanguinis Chriſti de vino. Alias autem non poſſet poſtea celebrare.

XLII. *Quod non celebretur, niſi matutinis & prima recitatis.*

E

Item, præcipimus quod nullus miſſam celebrare præſumat, niſi prius matutinas illius diei compleverit atque primam (*recentiori manu* cum officio B. Mariæ Virginis) quæ ſurgendo & calciando vel aliis negotiis occupando dici non debeat, ſed in eccleſia cum devotione.

XLIII. *Quod celebretur à jejunis.*

Item, prohibemus quod nullus ſacerdos poſt minimum potum vel cibum ſuſceptum miſſam celebrare præſumat, ſed jejunus.

Digitized by Google

Anno 1368.

XLIV. *Quod altaris vaſa & ornamenta ſint munda.*

Item, vaſa miniſterii altaris, pallæ, corporalia, cortinæ & veſtimenta miniſtrorum & omnia ornamenta eccleſiæ, quotiens opus fuerit, laventur & munda & nitida teneantur, & per eoſdem clericos laventur, prout à jure eſt inſtitutum. Et hoc irrefragabiliter obſervandum ſtatuimus, quod pallæ altaris, & veſtimenta ſacerdotalia, in quibus & cum quibus altaris miniſterio continuatis diebus regulariter deſervitur, ſemel ante feſtum omnium Sanctorum, Paſchæ & S. Johannis-Baptiſtæ, & ſic ter in anno laventur; corporalia tamen per perſonam aliam quam per presbyterum non laventur, niſi per ſanctimoniales, ſi ad hæc obtulerit ſe facultas.

XLV. *Quod nihil exigatur pro collatione ſacramentorum.*

Item, Nullus exigat vel extorqueat pretium pro collatione ſacramentorum: ſed collatis ſacramentis poſſunt ſuſcipientes compelli laudabiles conſuetudines obſervare.

XLVI. *De violatoribus eccleſiarum, raptoribus & uſurariis.*

Item, non admittantur ad oblationes, nec ad eccleſiaſticam ſepulturam violatores eccleſiarum, raptores, vel uſurarii publici, niſi pœnitentes ablata reſtituerint, vel ſuper reſtituendis ſecuritatem præſtiterint.

XLVII. *Ne hoſpitalarii ſepeliant in locis interdictis.*

Item, prohibemus ne hoſpitalarii vel aliqui alii privilegiati permittantur in locis interdictis aliquos ſepelire, niſi illos qui ſumſerint habitum illius ordinis, & etiam ſi ſe dixerint de illorum confratria eſſe.

XLVIII. *Ne compromittatur in laïcum de rebus ſpiritualibus eccleſiæ.*

Item, prohibemus ne ſuper rebus eccleſiæ ſpiritualibus compromittatur in laïcum, quia non decet quod in talibus laïcis arbitretur.

XLIX. *De ordinandis examinandis.*

Item, præcipimus quod clerici qui ordinandi ſunt veniant feria v. vel vi. ad ſcrutinium coram nobis vel examinatoribus deputatis: alioquin non audirentur.

L. *Ne quis ſimul tonſuram & minores ordines recipiat.*

Item, prohibemus ne quis primam tonſuram accipiat ſcienter, niſi ipſe ſit baptizatus & confirmatus, nec aliquis ſimul & eodem tempore præſumat tonſuram & quatuor minores ordines recipere, niſi de noſtra licentia ſpeciali.

LI. *Ad primam tonſuram qui admittendi.*

Item, prohibemus ne quis de cetero ad primam tonſuram præſentetur, niſi ſciat legere & cantare vel vice cantus in * grammaticalibus ſit

* al. litteratura.

A ſufficienter inſtructus, ac ſit de legitimo matrimonio in noſtra diœceſi natus, vel reſidentiam faciat in eadem.

LII. *Ut beneficia obtinentes promoveantur ad ordines.*

Item, monemus ſemel, ſecundò & tertiò, & peremtoriè omnes & ſingulos eccleſiaſticam dignitatem, perſonatus, vel aliud habentes eccleſiaſticum beneficium cui cura immineat animarum, ut ſtatutis à jure temporibus ad ordines quos beneficii ſui cura requiret, ſe faciant promoveri.

B

LIII. *De reſidentia.*

Item, ſub virtute ſanctæ obedientiæ monemus, ut quilibet rector vel prior curam animarum habens, cujuſcumque ſtatus ſeu conditionis exiſtat, in eccleſia reſidentiam perſonalem faciat, niſi à nobis ſuper hoc licentiam habuerit ſpecialem, aliàs pœnam canonicam meritò poterit formidare.

LIV. *Ne quis recipiat ordines ab alieno epiſcopo.*

Item, prohibemus ne aliquis clericus noſtræ diœceſis præſumat ab alieno epiſcopo ordines C recipere, ſine noſtra licentia ſpeciali, ſeu vicariorum noſtrorum, tempore quo eſſemus abſentes à noſtra diœceſi Biterrenſi.

LV. *De ſervandis feſtis diebus.*

Item, præcipimus dies dominicos & feſtivos ob Dei reverentiam & honorem & ſanctorum obſervare; & quilibet parochianos ſuos ad hos ſervandos inducere procuret ſalubribus exhortationibus & devotis.

LVI. *Ne beſtiæ diebus dominicis & feſtivis laborent.*

D Item, diſtrictè præcipimus & firmiter inhibemus, ne quis quantæcumque dignitatis exiſtat, in diebus dominicis & aliis feſtis quæ colenda fuerint, beſtias ſuas laborare faciat, ligna videlicet vel bladum, vel vinum aut aliud onus ad domum propriam vel alienam portando. Et ad hoc idem parochianos veſtros diebus dominicis & feſtivis moneatis; ſcientes quod ſi talia ſcire poſſemus, nos in præſumtores hujuſmodi animadverſione condigna procedemus.

LVII. *Ne reditus eccleſiarum vendantur.*

Item, diſtrictè præcipimus ne aliquis clericus E vel laïcus præſumat emere de cetero vel vendere reditus eccleſiarum, ſine noſtra licentia ſpeciali. Verum quia propter tranſgreſſores ſtatuti hujus diverſæ noſtræ diœceſis eccleſiæ pericula & damna plurima incurrerunt: nos volentes ex officii noſtri debito damnis & periculis obviare eccleſiarum ipſarum prout poſſumus, omnes qui de cetero contra hujuſmodi ſtatutum fecerint, eccleſiaſtico ſupponimus interdicto.

LVIII. *Ut rectores libros cenſuales eccleſiarum ſuarum habeant.*

Item, præcipimus omnibus eccleſiarum recto-

Digitized by Google

Anno 1368. ribus diſtrictius injungentes, ut quilibet eccleſiæ ſuæ limites ſeu communes poſſeſſiones nec non & annuales cenſus, & quælibet onera, quos vel quæ cuicumque facere teneantur, vel ſibi fieri debeantur, uſus & conſuetudines in quodam libro regiſtrent quanto ſolemnius poterint ſine carta.

LIX. *Ne clericus accedat ad eccleſiam quam ea die viſitavit epiſcopus.*

Item, præcipimus diſtricte & firmiter inhibemus, ne aliquis clericus ſive ſæcularis, ſive regularis ad eccleſias præſumat accedere illa die in qua nos eas duxerimus viſitandas, niſi à nobis ſpecialiter eſſet vocatus, vel niſi caſus pœnitentiæ contingeret, quod neceſſitate urgente noſtro conſilio indigeret: nec ad eccleſiarum ſolemnitates, quæ de altaribus propriis celebrantur, aliquis clericus vel preſbyter venire præſumat, niſi à propriis eorum rectoribus ſpecialiter eſſet vocatus: aliàs utroque caſu in quatuor ſolidis ipſi rectori perſolvendis ſine miſericordia puniretur.

LX. *Ut capellanus conductitius alteri non ſerviat eccleſiæ.*

Item, prohibemus, ne aliquis rector ſive capellanus conductitius deputatus ad ſerviendum alicui eccleſiæ parochiali ſive rurali præſumat ad aliam eccleſiam decantare, niſi una dependeat ex alia: ut ſic quælibet eccleſia ſuum proprium habeat ſacerdotem.

LXI. *Ut curati rurales ſaltem ter in ſuis eccleſiis aut bis celebrent.*

Item, præcipimus, quod quælibet eccleſia ruralis habens in redditibus xxx. libras aut amplius, ſuum proprium habeat ſacerdotem, qui ad minus ter in ſeptimana in ea miſſam habeat celebrare. Si verò minoris valoris extiterit, ſaltem bis in ſeptimana habeat celebrare ibi. Ceterum quia ubi majus periculum vertitur, ibi cautius eſt agendum. Idcircò diſtrictè præcipimus, quod in qualibet eccleſia curata ter vel quater in ſeptimana divinum officium celebretur. De illis autem hoc intelligimus, in quibus non frequentius celebratur: quarum etſi ſacerdotes ibidem non comederint, præcipimus ſaltem quod ibidem continuè jacere teneantur, ut emergentibus & inopinatis caſibus poſſit ſaluti proſpici animarum.

LXII. *Quod presbyteri præſentent capellanos infra octo dies ad recipiendam curam animarum.*

Item, ſtatuimus, quod ex nunc perpetuò rectores eccleſiarum habeant in ſynodo præſentare capellanos, qui ſuis anno ſequenti deſervire in divinis habebunt eccleſiis; de & ab hodie infra octo dies preſbyteros qui dictis eccleſiis habeant deſervire iſto anno, nobis vel deputatis à nobis volumus præſentari.

LXIII. *Ut curatorum confeſſor ſit curatus.*

Item, prohibemus ne aliquis rector ſive capellanus quilibet & curatus ſibi confeſſorem eligat alium, quàm de curatis, niſi de noſtra licentia ſpeciali.

A

LXIV. *Ut chriſma per honeſtam perſonam recipiatur.*

Item, præcipimus quod quilibet rector ſive prior honeſtam mittat perſonam pro recipiendò chriſmate: cui concedimus quod in neceſſitate poſſit chriſma pro duabus eccleſiis tantummodò deportare.

LXV. *Ut prophana in eccleſiis non ponantur.*

B

Item, res prophanas vel ſæculares, utpotè veſtes, ſaccos cum annona, dolia cum vino vel ſine, culcitras, lodices, linteamina, & quælibet prophana ſupellectilia poni in eccleſiis prohibemus, niſi neceſſitate urgente: ſic tamen quod ceſſante neceſſitate, à dictis eccleſiis extrahantur & ad loca ſolita reportentur, archiis operis & luminariæ & confratriæ dumtaxat exceptis; horrea quoque niſi pro conſervandis rebus operis, luminariæ, & confratriæ, & cameras in eis fieri inhibemus, & factas removeri præcipimus.

LXVI. *Ut feſtum decollationis S. Johannis-Baptiſtæ ſolemniter celebretur.*

C

Item, præcipimus & ſtatuimus quod feſtum decollationis B. Johannis-Baptiſtæ à modo ſolemniter celebretur, & colendum veſtris populis indicetis.

LXVII. *De quæſtoribus.*

Item, inhibemus ne quæſtores alia populo proponere permittantur, niſi ea quæ in ſuis litteris apoſtolicis vel noſtris expreſſe continentur.

LXVIII. *De feſtis ſanctorum quorum nomina in canone recitantur.*

D

Item, ſtatuimus quod feſta illorum ſanctorum quorum nomina in miſſæ canonibus ſpecialiter recitantur, ſub novem lectionum officio celebrentur.

LXIX. *Ut confeſſores à caſibus epiſcopo reſervatis non abſolvant.*

Item, ſi epiſcopus ſuo ſubdito conceſſerit, ut ſibi poſſit idoneum eligere confeſſorem, ille quem ille elegerit in caſibus, qui eidem epiſcopo ſpecialiter reſervantur, nullam habet penitus poteſtatem: cum in generali conceſſione non veniant ea quæ non eſſet quis in ſpecie veriſimiliter conceſſurus. Nulla quoque poteſt conſuetudine introduci, quod aliquis præter ſui ſuperioris licentiam confeſſorem ſibi eligere valeat qui eum poſſit ſolvere vel ligare.

E

LXX. *Ne vaſa ſacra aut ornamenta in domibus ſæcularium ponantur.*

Item, monemus omnes & ſingulos operarios eccleſiarum civitatis & diœceſis Biterrenſis, ne reliquias ſanctorum, vel vaſa pro tenendis ipſis reliquiis facta, calices, corporalia, cruces, & alia quælibet ornamenta altarium, veſtes ſacerdotales, & aliorum miniſtrorum eccleſiæ in do-

Digitized by Google

Anno 1368. mibus laïcorum teneant: ſed in armario vel archa in tutiori parte eccleſiæ aut domibus ſacerdotalibus, prout fieri poterit, ad hoc ſpecialiter conſtituto vel conſtituta, univerſa eccleſiaſtica ornamenta reponantur & cuſtodiantur. Præcaveant ergo eccleſiarum rectores ut prædicta diligenter cuſtodiantur, ne ea reſtituere vel emendare cogantur, ſi fortè dolo vel culpa ſervitorum ipſius eccleſiæ contigerit deperire hujuſmodi ornamenta.

LXXI. *De altaribus ædificandis.*

Divinæ majeſtatis gratia procul dubio acquiritur, cum ſanctis ejus debitus honor exhibetur. Quidam tamen quamvis zelo ducantur, etſi ſanctos Dei, erigendo in ipſorum honorem altaria, honorare cupiant, ſperatus exinde fructus non provenit, cùm talia erecta altaria abſque ſervitoribus & ornamentis divino cultui incumbentibus deſerantur: cumque tam novæ ædificationes eccleſiarum & erectiones altarium ad ſolum epiſcopum de jure pertineant; nos Guillelmus miſeratione divinâ epiſcopus Biterrenſis cupientes ſuper his, prout commodè fieri poterit, providere; ſtatuimus præſenti ſynodo approbante, quod cùm aliquis capellanus ædificare altare voluerit, in aliqua eccleſiarum noſtrarum civitatis & diœceſis, præter quam in monaſteriis religioſorum, & erigere voluerit, noſtram ſtudeat ſuper hoc licentiam obtinere, ut antequam aliqua erigantur altaria, ordinetur quod in erectione hujuſmodi condigna ſervetur reverentia, & devotioni ipſos ſanctos venerari cupientium ſatisfiat.

STATUTA SYNODALIA
Guillelmi epiſcopi Biterrenſis anno Domini M. CCC. XLII. edita & ab Hugone epiſcopo approbata anno M. CCC. LXVIII.

I.

Anno 1342. Anno Domini M. CCC. XLII. & die I. menſis Maii nos Guillelmus miſeratione divinâ Biterrenſis epiſcopus exiſtentes in capitulo eccleſiæ noſtræ Biterrenſis capitulantes & capitulum noſtrum generale facientes, unà cum venerabilibus viris dominis Berengario Fredolis archidiacono Caprarienſi, Jacobo de Broa archidiacono Lunatenſi, Albarono Albaroni præcentore, Bernardo de Caſſucio ſacriſta, Poncio Aybraudi ſuccentore, Bernardo de Mandagachis canonico pluribuſque aliis fratribus noſtris canonicis præfatæ noſtræ eccleſiæ, ad ſonum campanæ, ut moris eſt, convocatis, habitiſque tractatibus & deliberationibus cum ipſis, prædeceſſorum noſtorum ſalubribus conſuetudinibus adhærere volentes, ſtatuimus quod quilibet rector vel vicarius eccleſiarum civitatis & diœceſis Biterrenſis, aut eis abſentibus capellanus curatus in eccleſia ſibi commiſſa, aliquem parochianum ſuum virum providum & diſcretum, locupletem & fidelem, operarium, vel duos ubi expedierit, plures ad colligendum & reſervandum fructus, reditus, proventus, obventiones operis & fabricæ ipſius eccleſiæ conſtituant & ordinent; qui operarius ſeu operarii taliter conſtituti, præſtito juramento ipſi priori, vicario, ſeu capellano de colligendis & reſervandis fideliter prædictis fructibus, teneatur eidem priori vicario ſeu capellano, ſecum tamen adhibitis aliquibus viris idoneis ipſius loci, de perceptis fructibus, reditibus, proventibus & obventionibus univerſis & expenſis annuatim reddere rationem, atque de ipſis, de noſtro vel rectoris conſilio juxta neceſſitatem & utilitatem ipſius eccleſiæ ordinare, & in nullos alios uſus convertere vel alienare abſque licentia noſtra vel vicariorum noſtrorum, nobis abſentibus à diœceſi Biterrenſi. Sed nec ipſius fabricæ ſeu operis reditus vendant iidem operarius ſeu operarii abſque ipſius prioris ſeu rectoris conſilio & aſſenſu; contrarium verò facientes, ſint ipſo facto excommunicati. Si verò dicti operarii exigente eorum malitia, dictam excommunicationis ſententiam à die publicationis ultra XV. dies ſuſtinuerint, quod omni die nominatim bis in eccleſiis publicè, ſcilicet in miſſa majori & in veſperis excommunicati publicentur pulſatis campanis & extinctis candelis. Et ſi creſcente contumacia, quod abſit, per alios quindecim dies dictam excommunicationis ſententiam ſuſtinuerint; ex tunc præcipimus à publica divini officii celebratione abſtineri, ac etiam à pulſatione campanarum, niſi ſolùm pro tertia, meridie, & nona. Præcipimus etiam omnibus preſbyteris & curatis civitatis & diœceſis noſtræ, quod omni die dominico ſtatutum iſtud publicent & denuncient in eccleſiis publice. Item, præcipimus univerſis operariis eccleſiarum ſub pœna interdicti ingreſſus eccleſiæ, ut univerſa debita quæ fabricæ ſeu operi & aliis officinis earum pertinent, ante feſtum Natalis Domini ſic diligenter exigere procurent, quod de ipſis debitis in pecunia vel idonea ſatisfactione, vel aliàs prout ipſa debita in blado, vino, vel alias debentur citra carniprivium ſit eis plenariè ſatisfactum. Prædicta autem intelligimus de debitis de quibus nulla ſuperſtite legitima dilatione ſolutionis terminus eſt elapſus.

II.

Item, ſtatuimus & ordinamus quod unus truncus vel archa in tutiori & aptiori parte eccleſiæ affixus ſeu affixa ponantur, in quo ſeu quâ pecuniæ fabricæ ſeu operis tutius conſerventur. Qui quidem truncus ſeu archa duas ſeras habeat, & cum duabus clavibus firmetur: quarum clavium unam rector teneat ſive capellanus, rectore abſente, & aliam operarius, & cum neceſſe fuerit ſeu utile concordanter pecunia extrahatur.

III.

Item, ſtatuimus quod ſi ſuper agendis ornamentis, vel aliis quæ circa fabricam neceſſaria vel utilia videntur agenda, modus contradictionis, contrarietatis & diſcordiæ inter dictos operarios habeatur, ne diutius eccleſia debitis ornamentis vel aliis commoditatibus fraudetur, protinus infra quindecim dierum ſpatium ad habendum

Digitized by Google

habendum ſuper hoc noſtram voluntatem adeant præſentiam noſtram, vel vicariorum, nobis agentibus in remotis. Sane nos epiſcopus præfatus attendentes quod ea quæ ad certos uſus relicta ſunt ſeu legata, & potiſſimè divinis cultibus, non ſunt aliis cultibus applicanda, adjicimus quod ea quæ fabricis dictarum eccleſiarum, vel alicujus earum, aut pro novarum eccleſiarum ædificatione legata ſeu relicta fuerunt, per operarios ipſarum eccleſiarum univerſitati ſeu alicui ſingulari perſonæ mutuo ſeu alio quoquo modo non tradantur, ſeu quovis alii uſui aliquatenus applicentur, exceptis illis uſibus, ad quæ legata fuerunt ſeu relicta, niſi de noſtra licentia ſpeciali. Contrarium verò facientes excommunicationis ſententiam & alias pœnas canonicas poterunt meritò formidare, actum & datum ubi ſupra. Et fuerunt teſtes domini Gibertus Realis, Petrus Amelerii, Pontius Fabri, Petrus Dominici, Petrus Scirinhani preſbyteri beneficiati in eccleſia Biterrenſi. Et ego Raimundus Paſchalis auctoritate regia publicus notarius, de mandato præfati Reverendi patris domini GUILLELMI divina providentia epiſcopi præſens fui, & de omnibus ſæpius ordinatis & ſtatutis in dicto capitulo inſtrumentum recepi requiſitus.

IV.

Quia omne quod non eſt ex fide peccatum eſt, & ſine fide impoſſibile eſt placere Deo: ideo in primis de articulis fidei eſt dicendum. Sunt autem duodecim ſecundùm numerum apoſtolorum, & ſecundùm ipſa diſtincta inter ſe credibilia ſunt XIV.

Primus articulus fidei eſt de unitate eſſentiæ indiviſæ, ut cum dicitur *Credo in Deum*, non deos; quia non ſunt plures dii, ſed unus eſt tantum: unde in majori ſymbolo *Credo in unum Deum*, & hoc refertur ad tres ſequentes, in quibus denotatur diſcretio & diſtinctio perſonarum Patris & Filii & Spiritus-ſancti.

Secundus articulus eſt de perſona Patris, ibi *Patrem omnipotentem.*

Tertius eſt de perſona Filii, cùm dicitur *Et in Jeſum-Chriſtum Filium ejus unicum Dominum noſtrum.*

Quartus eſt de perſona Spiritus-ſancti, cùm dicitur *Credo in Spiritum-ſanctum.* Et eſt ſenſus ſeu intentio, Unum Deum credo, & tres perſonas, ſcilicet, Dei Patris, Dei Filii, Dei Spiritus ſancti. Quaſi dicat, Credo in unum Deum, conſiderata unitate ſubſtantiæ indiviſæ, conſiſtentis in diſcretione, ſeu diſtinctione trium perſonarum, ſcilicet, Dei Patris, Dei Filii & Dei Spiritus-ſancti. Alia eſt enim perſona Patris, alia Filii, alia Spiritus-ſancti, & Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus-ſanctus: quia unamquamque perſonam Deum ac Dominum confiteri chriſtiana veritate compellimur. Et tamen tres Deos aut Dominos dicere catholica religione prohibemur. Quia non Dii aut Domini, ſed unus eſt Deus, unus & Dominus, unus unitate ſubſtantiæ indiviſæ: unde exprimendo poteſt dici, quod eſt unus Deus, vel una Deitas conſiſtens in tribus perſonis, ſcilicet, Dei Patris, Dei Filii, Dei Spiritus-ſancti. Vel

A quod tres perſonæ, ſcilicet, Dei Patris, Dei Filii, Dei Spiritus-ſancti eſt unus Deus & una Deitas. Poteſt etiam bene dici quod eſſentia divina eſt Pater & Filius & Spiritus ſanctus, & poteſt dici quod eſſentia divina eſt Pater, eſſentia divina eſt Filius, eſſentia divina eſt Spiritus-ſanctus ſecundùm S. Thomam de Aquino.

Et hi quatuor articuli pertinent ad Deitatem in ſeipſa conſiſtente, ſed ad effectus ipſius Deitatis ad noſtram utilitatem directos, ſunt adhuc tres articuli pertinentes ad Deitatem.

Primus indicat effectum creationis ibi, Credo *Creatorem cœli & terræ.* In quo debet credere
B Deum patrem omnipotentem Creatorem cœli & terræ, univerſorum viſibilium & inviſibilium unum principium.

Secundus indicat effectum recreationis, id eſt regenerationis per baptiſmum, & alia neceſſaria ſacramenta, ſecundùm eccleſiam catholicam ſanctorum communionem. Et eſt ſenſus Credo quod Deus reconciliet me peccatorem in ſancta eccleſia, id eſt, in ſacramentis eccleſiæ, quæ eſt communio ſanctorum, & non alibi. Et in hoc articulo eſt data clavis ſeu poteſtas B. Petro ligandi & ſolvendi, in quo caritas & dilectio Chriſti oſtenditur, qui redemit nos & lavit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo, in quo ſum-
C ſerunt originem omnia eccleſiaſtica ſacramenta.

Tertius indicat effectum glorificationis ibi, *Carnis reſurrectionem*, quoad corpus, *Vitam æternam* quoad corpus & animam. Et ſic habes ſeptem articulos, quorum quatuor primi pertinent ad ipſam Deitatem in ſeipſa conſiſtentem. Et tres ſequentes pertinent ad Deitatem quoad tres effectus ad noſtram utilitatem conſtitutos.

Alii ſeptem pertinent ad humanitatem, & ſic ſpecificè ad Filium Dei.

Primus articulus eſt, quod creditur Deus conceptus de Spiritu-ſancto, ibi, *Qui conceptus eſt de Spiritu-ſancto.*

Secundus eſt ibi, *Natus ex Maria Virgine.*

D Tertius ibi, *Paſſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & ſepultus.* Et ſic debemus Filium credere eſſe verum Deum & hominem, unde qui immortalis & inviſibilis ſecundùm Deitatem, pro noſtra ſalute factus eſt paſſibilis & mortalis reſpectu noſtræ humanitatis.

Quartus, *Deſcendit ad inferos*, ſcilicet, in anima.

Quintus, *Reſurrexit à mortuis*, ſcilicet, in carne.

Sextus eſt, *Aſcendit ad cœlos*, ſcilicet, in corpore & anima. *Sedet ad dextram Dei Patris omnipotentis.*

E Septimus eſt, *Inde venturus eſt judicare vivos & mortuos*, unicuique retribuendo ſecundùm opera ſua: quia ſola opera illorum ſequuntur illos.

V. *Hæc ſunt decem præcepta decalogi.*

Cùm præcepit Chriſtus mandata ſua cuſtodiri nimis: ideo ut agnita plenius valeant cuſtodiri. Videndum eſt de præceptis legis divinæ. Unde ſciendum eſt quod decem ſunt præcepta, quæ aliter decalogi appellantur.

Digitized by Google

Anno 1368.

Primum præceptum eſt, Non habebis deos alienos in conſpectu meo. Ego enim ſum Dominus Deus tuus vindicans iniquitatem patrum ſuper filios uſque in tertiam & quartam generationem iis qui oderunt me, & faciens miſericordiam in multa millia diligentibus me & cuſtodientibus præcepta mea.

Secundum præceptum eſt, Non uſurpabis nomen Domini Dei fruſtra, quia non erit impunitus, qui ſuper te una nomen ejus aſſumſerit. Revera dicit contra illos qui pro nihilo ex frequentia uſus abſque omni neceſſitate, & ſic fruſtra, vel ſecundo quia requiſiti fortè in judicio vel extra ex neceſſitate contra veritatem jurant. Tertium cum qui jurat in contumelia ſeu vituperium Dei, ut blaſphemantes Deum de membris & corporis Domini deteſtabiliter jurando.

Tertium præceptum eſt, Obſerva una cum reverentia ab omni opere ſervili. Serva & cole diem dominicam, ut ſanctifices eam. Sex diebus operaberis & facies omnia opera tua. Septima dies dominica eſt, id eſt Domini Dei tui. Non facies in ea quicquam operis, tu, & filius tuus, & filia; ſervus tuus & ancilla, & bos & aſinus, & omne jumentum tuum; & peregrinus qui eſt intra portas tuas; ſed requieſcat ſervus tuus & ancilla tua ſicut & tu. Et hæc tria pertinent ad honorem Dei.

Quartum præceptum eſt, Honora patrem tuum & matrem tuam, ut longo vivas tempore. Quod intelligendum eſt tam in exhibenda ſeu præſtanda reverentia, quam in adminiſtratione eorum quæ neceſſaria ſunt parentibus humanis & ſpiritualibus, ut prælato & ſacerdoti, ſpecialiter curato.

Quintum præceptum eſt, Non occides, ſcilicet manu percutiendo, conſenſu, dando conſilium vel favorem; mente ſcilicet deſiderando malevolo animo alterius mortem: quia qui...

Sextum præceptum eſt, Non mœchaberis, id eſt, non miſcebis te alicui mulieri carnaliter cognoſcendo, niſi in lege matrimoniali, ſcilicet cum uxore propria, & ſic adulterium, inceſtus, & qualibet fornicatio prohibetur committi cum qualibet muliere.

Septimum præceptum eſt, Non furtum facies, id eſt rem alienam non uſurpabis uſura, ac captura, rapina, furto, fraude, violentia.

Octavum, Non loqueris falſum teſtimonium contra proximum tuum, ſcilicet in judicio vel extra aliquid mentiendo, vel cum aliquo præſentialiter objurgando, ſcilicet dicendo injurias & opprobria, vel eo abſente detrahendo, mala verba & injurioſa de eo abſente proponendo, quia detrahentem proximo ſuo hunc perſequebar.

Nonum eſt, Non concupiſces uxorem proximi tui, & hic prohibetur etiam voluntas injuriandi per cupiditatem alienæ rei, quæ eſt conjuncta cum aliquo caſu idem corpus & una caro cum eo, ut eſt uxor alterius; quia erunt duo in carne una.

Hic videtur aliquid deeſſe.

Decimum, Non concupiſces domum, agrum, bovem, & univerſa quæ ſunt vicini. Hæc verba ſunt quæ locutus eſt Dominus Deus noſter ad univerſam multitudinem noſtram, nihil addens amplius. Et hic prohibetur cupiditas alienæ rei, quæ non eſt idem corpus cum homine, & hoc ſive ſit immobilis, ſicut domus, ager; ſive mobilis, ut res, pecunia vel res alia quæcumque.

VI. *De Baptiſmo.*

Baptiſmus eſt primum eccleſiaſticum ſacramentum, qui eſt janua & fundamentum omnium ſacramentorum: quo non recepto, nullum aliud ſacramentum valeat recipi ad ſalutem. Pro baptizandis igitur infantibus pretium recipere nolite, & ne propter veſtram negligentiam infans aliquis ſine baptiſmo decedat diligentius præcavete.

VII.

Baptiſmus itaque cum reverentia & devotione celebretur ſub hac forma verborum: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti, amen.* Si enim aliquod iſtorum verborum omitteretur, non eſſet puer baptizatus, & ſub eadem forma doceantur laïci in neceſſitate pueros baptizare, & quod caveant diligenter, ne aliquid omittatur.

VIII.

Item, præcipimus quod quælibet parochialis eccleſia fontes habeat lapideos ad baptizandum, quos clauſos teneri præcipimus & cum clave & ſera firmatos, claves verò ſic diligenter per miniſtros eccleſiæ cuſtodiantur, quod ab extraneis abſque ſcientia, eorum non valeant periri.

IX.

Item, præcipimus plures ad ſuſcipiendum infantem de ſacro fonte non accedant. Sit autem unus patrinus tantum in baptiſmo, ſive vir, ſive mulier, & alius ſi voluerit in catechiſmo.

X.

Præcipimus moneri populum quod ſi in ipſo partu mulieris immineat grande periculum, ipſa muliere multo tempore laborante in editione partus, & caput, manus, vel alia pars infantis appareat, quod in illa baptizetur, & cenſeatur baptizatus. Et ſi dictum infantem in parturitione mori contigerit, tradatur eccleſiaſticæ ſepulturæ. Si verò naſcatur & ſupervivat, eſt baptizandus ad cautelam ſub iſta forma: *Si baptizatus es non te baptizo; ſed ſi baptizatus non es, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti.*

XI.

Item, præcipimus quod ſi infans natus non poteſt capellano præſentari ſine metu mortis pro ſuſcipiendo baptiſmo, à quocumque, etiam patre & matre, aliis abſentibus, ſine fraude baptizetur, projiciendo in capite aquam, vel in alia parte corporis etiam cum manu, ſi ſcutella vel aliud vas idoneum non occurrat, dicendo: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti, amen.* Nec eſt curandum, ſi fortè proprium nomen infantis fuerit omiſſum. In quibus duobus caſibus dicti infantes brevi temporis ſpatio mortui tradantur eccleſiaſticæ ſepulturæ. Si verò infantes prædicti ſupervixerint, cum primum commodè & ſine mortis periculo licebit, præſentent capellano. Et ſi certum ſit

& indubitatum ipſi capellano ſecundùm formam prædictam eos fuiſſe baptizatos, nec etiam catechiſet, quod apud nos vulgariter appellatur chriſtianare; ſed inungatur in capite & inter ſpallas oleo benedicto; & alia quælibet integraliter fiant & dicantur, quæ poſt ablutionem vel immerſionem in aqua cum dicta forma verborum fierent, ſi in eccleſia baptizati fuiſſent, excepto quod non interrogentur *abrenuntias*, &c. Si verò ſit dubium eos ſecundùm formam prædictam fuiſſe baptizatos, quia fortè baptizans vel circumſtantes non recordantur, vel fortè infans inventus eſt expoſitus juxta eccleſiam vel alibi, nec habetur certitudo, vel aliquid certum ſignum utrum ſit baptizatus: tunc faciat ſacerdos catechiſmum ſeu chriſtianiſmum, & baptizet eum, ita dicendo: *Si baptizatus es, non te baptizo; ſed ſi baptizatus non es, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, amen*, ut ſupra dictum eſt. Et in tali dubio ſtatur teſtimonio unius teſtis, ſi plures haberi non poſſunt. Si verò ſit certum dictam formam non fuiſſe ſervatam; tunc ſacerdos catechiſet eum, omnia ſervando ſecundùm formam eccleſiæ, ac ſi nihil per alium in ipſo infante actum fuiſſet. Si autem infans baptizatus per laïcam, non ſervata formâ debita, antequam per capellaneum fuerit baptizatus, ſit mortuus vel fortè infans expoſitus mortuus reperitur, nec conſtat per ſcripturam vel per aliud ſignum eum fore baptizatum, non debet in cimeterio ſepeliri.

Item, volumus quod unuſquiſque capellanus curatus ad ſui excuſationem frequenter populum ſuum ſollicitet & moneat, ut infantes baptizandos, etiam quibus dicta pericula non imminent, quanto brevius poterunt preſbytero offerant baptizandos, pœnam æternæ damnationis, quam ſine remedio dicti infantes incurrerint, ſi ſine baptiſmo mortui fuerint, ipſi populo exprimendo: quia niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu-ſancto, non habebit vitam æternam.

XII.

Item, nullus clericus, niſi preſbyter fuerit, catechiſet, baptizet, aquam diebus dominicis exorcizet, vel mortuos ſepeliat. Diaconus tamen in articulo neceſſitatis, ubi ſacerdos haberi non poteſt, hoc facere poſſit: numquam verò inungere infirmos.

XIII. *De Confirmatione.*

Confirmatio ſecundùm eccleſiaſticum ſacramentum ab ipſo Chriſto ſtatutum videtur; qui apoſtolos ſuos confirmavit, & per eos eorumque ſucceſſores populos confirmandos decrevit. In hoc autem ſacramento ſicut in baptiſmo compaternitas contrahitur, impediens matrimonium contrahendum & dirimens poſt contractum. Quod ſacramentum ſi quis ex contemtu dimiſerit, utpote copiam habeat epiſcopi confirmantis, & confimari contemnat, credo neque abſque hoc ſacramento ſe poſſe ſalvari, peccat mortaliter, & non eſt verus chriſtianus.

XIV.

Item, nullus debet ſuſcipere ſacramentum confirmationis, nec tenere alium in confirmatione vel baptiſmo, niſi fuerit baptizatus & confirmatus. Item, ſi confirmandus adultus fuerit, debet prius confiteri & poſtmodùm confirmari.

XV.

Item, ſæpè dicatur laïcis, ut diu non expectent adventum noſtrum ad confirmandum; ſed ducant pueros ad locum proximum ubi nos audiverint adveniſſe. Nullus enim debet vitam finire ſine confirmatione. Et poſſunt nomina confirmandorum mutari in confirmatione.

XVI. *De Confeſſione.*

Moneatur populus omnibus diebus dominicis, ut quilibet ſaltem in anno ſemel ſolus proprio ſacerdoti ſua confiteatur peccata, vel alii, de licentia tamen ſui capellani ſeu rectoris. Alioquin vivens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens juxta ſtatuta concilii Lateranenſis eccleſiaſtica careat ſepultura.

XVII.

Item, præcipimus quod cùm aliquis ſacerdotem cauſa confeſſionis adierit; interroget antè omnia ſacerdos, ſi ſciat ſe aliqua excommunicationis ſententia innodatum; & ſi fuerit, non audiat eum ſacerdos donec fuerit abſolutus.

XVIII.

Item, præcipimus quod medici corporum cum vocati fuerint ad infirmos, eos inducant ut prius convocent medicos animarum.

XIX.

Item, nullus preſbyter ira, odio vel amore alicujus audeat revelare confeſſionem ſibi factam ſigno vel verbo, ſi juxta ordinationem Lateranenſis concilii depoſitionem voluerit evitare.

XX.

Item, præcipimus quod nullus pro pœnitentia injungat laïco confitenti quod per confeſſorem ipſum miſſas faciat celebrare: & ſi fortè fuerint injungendæ, non offerat ſe injungens ad eas celebrandas, nec eligat aliquos tacitè vel expreſsè pro pœnitentia quam injungit.

XXI.

Item, moneatur populus ut frequenter accedat ad confeſſiones, ne quis diu ſuſtineat peccatum mortale, ſpecialiter infirmitate gravati; & mulieres gravidæ ſive prægnantes & partui proximæ non differant confiteri propter multa & inexcogitata mortis pericula, quæ frequenter & quotidie occurrunt.

XXII.

Item, omnes prædictos curam animarum habentes monemus, & ipſis diſtrictè præcipimus ne falcem ſuam ponant in meſſem alienam: ut omnes antequam recedant à villa Biterris habeant omnes caſus epiſcopales per nos retentos; ne ignorantiam poſſint prætendere, ſuper quibus valeant diſpenſare.

XXIII.

Ab octo annis ſupra in præcipuis feſtivitatibus, vel ſaltem ſemel in anno, quiſque confiteatur peccata ſua proprio ſacerdoti, & parentes inducant, ſeu induci faciant unuſquiſque ſuos liberos

Digitized by Google

Anno 1368.

XXIV. *De extrema-unctione.*

Item, præcipimus & monemus omnes curam animarum habentes, ut populum ſibi commiſſum inducant & moneant, ut quilibet à XIV. annis ſupra gravi infirmitate detentus extremam recipiat unctionem.

XXV. *De clandeſtino matrimonio.*

Item, omnes curam animarum habentes in noſtra diœceſi monemus & præcipimus, quod frequenter populum eis commiſſum moneant tempore nuptiali, ſpecialiter quod nullus matrimonium contrahat per verba de præſenti, donec contrahendum matrimonium per competentia intervalla tribus vicibus per preſbyteros in eccleſiis publicè fuerit nunciatum: infra quæ qui voluerit, & potuerit impedimentum allegare: aliàs reputabitur clandeſtinum matrimonium, quod omninò prohibitum. Nec poteſt quis abſolvi, niſi ab epiſcopo ſuo.

XXVI. *De communione annua.*

Moneatur populus, ut quilibet fidelis, poſtquam confeſſus fuerit, & ſine peccato mortali, in feſtivitatibus Natalis Domini, Paſchæ & Pentecoſtes, vel ſaltem ſemel in anno ad minus Corpus Domini recipiat reverenter, aliàs vivens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens eccleſiaſtica careat ſepultura: niſi tamen de conſilio ſacerdotis ad tempus ex cauſa à communione duxerit ſe abſtinendum.

XXVII. *De teſtamentis.*

Ad injuncti nobis officii excuſationem cupientes quantum nobis eſt poſſibile ſubvenire innumerabilibus pœnis defunctorum & lamentationibus, qui in ſuorum peccaminum [remiſſionem] in ſuis teſtamentis ſeu ultimis voluntatibus aliqua conſtituerunt legata; præcipimus univerſis rectoribus, vicariis, & capellanis curatis, ut publicè per tres dies dominicos utramque ſynodum immediatè ſequentes, cum miſſarum celebrabuntur ſolemnia, moneant univerſos heredes, ſucceſſores, & executores & alios quoſcumque teſtamenta, codicillos & aliam quamlibet voluntatem ſeu diſpoſitionem defunctorum unam, duas, pluresve habentes apud ſe, quod prædicta quantum ad pias cauſas pertinent infra duorum menſium ſpatium à tempore ultimæ monitionis immediatè ſequentium, ipſis rectoribus, vicariis & capellanis parochialibus integraliter exhibeant & manifeſtent. Et hoc quidem intelligimus de illis qui teſtamentis ſeu ultimis voluntatibus, quarum diſpoſitores ab hoc ſæculo migraverunt. De futuris autem diſpoſitionibus ſimilibus taliter ordinamus, quod dicti eccleſiarum rectores, vicarii, & capellani curati cujuſlibet morientis heredes ſucceſſores, executores, ſeu guardiatores, & alios quoſlibet ipſas dipoſitiones ſeu alteram earum apud ſe habentes, moneant ut infra XV. dierum ſpatium à morte teſtatoris numerandum prædictas diſpoſitiones & earum quamlibet, prout ad eos fuerit exhibeant ipſis rectoribus, vicariis, ſeu capel-

A lanis curatis, ut effectualiter manifeſtent. Ad præmiſſorum autem obſervantiam pleniorem, ſub virtute ſanctæ obdientiæ præcipimus omnibus rectoribus, vicariis ſeu capellanis curatis, ut libros vel rotulos penes ſe habeant, in quibus nomina quorumlibet in ſua parochia morientium eorumque heredum vel ſucceſſorum cum adjectione diei mortis ipſorum defunctorum deſcribant: in quibus etiam relicta ad pias cauſas earumque ſolutiones, prout præmiſſa ad eas pertinere poterunt, comprehendant. Alia etiam quæ dictorum rectorum, vicariorum ſeu capellano-

Anno 1368.

B rum diligentia crediderit eſſe utilia, in prædictis libris deſcribant, dictoſque libros rotulos, prout eos confecerint, in qualibet ſynodo omnimode apportent & exhibeant procuratori ad pias cauſas à nobis ſpecialiter conſtituto, quem in dicta ſynodo invenient in domo noſtra epiſcopali Biterris, ut exinde plenius appareant ea quæ reſtaverint ad ſolvendum, & ut contra non ſolventes procedi poſſit, ut fuerit rationis.

XXVIII. *Quod nullus prior vel curatus poſſit alicui dare licentiam ſepeliendi infra eccleſiam.*

C Rex regum, Dominus dominantium Dei Filius JESUS-CHRISTUS verbo & exemplo oſtendit in vita pariter & in morte, quantum ſit humilitas ſibi grata. Sed ſunt quidam, qui plus ſolito & fortè plus debito nedum in vita ſua, ſed etiam & poſt mortem appetentes honorari, mandant infra eccleſias ſua corpora ſepeliri. Nos Guillelmus miſeratione divinâ epiſcopus Biterrenſis ſtatuimus, præſenti ſynodo approbante, quod nullus prior, rector, vicarius, ſeu capellanus curatus aliquem infra eccleſiam ſibi commiſſam ſepeliat, niſi prius à nobis petita licentia & obtenta.

D XXIX. *Quod nullus habens curam animarum poteſt beneficium curatum alicujus arendare ſeu recipere ad firmam.*

Item, præcipimus quod nullus prior, rector, ſeu vicarius noſtrarum civitatis & diœceſis ſuarum eccleſiarum reditus vendere capellanis quibus animarum cura commiſſa extiterit, præſumat. Sed ſi iidem capellani illos emere voluerint, ibidem alium teneant ſacerdotem.

XXX.

Item, præcipimus quod eccleſiarum rectores, qui juſta de cauſa abſentes ſunt à ſuis eccleſiis,
E in quibus non obſtante eorum præſentia conſueverunt tenere alium ſacerdotem, alium loco ſui teneant ſacerdotem.

XXXI.

Quoniam domus Domini ſanctitudo ubi æterna beatitudo ſpecialiter adoratur, & ipſius nomen quod eſt ſuper omne nomen, cum claræ devotionis promtitudine recolitur, attolli debet exhibitione reverentiæ ſpecialiter: ideo ſtatuimus ut in ſingulis eccleſiis parochialibus noſtræ civitatis & diœceſis, quibus tamen non eſt conſuetum melius & honorabilius obſervari, amodo irrefragabiliter obſervetur, quod in majori miſſa in qualibet dictarum eccleſiarum die-

Digitized by Google

Anno 1368.

bus ſingulis celebranda, duæ ardeant candelæ magnæ: ita quod de libra ceræ octo tales candelæ ad minus componantur; & præmiſſa poſt xv. dies à præſentis ſynodi regreſſu computandos, cum effectu præcipimus adimpleri.

XXXII. *De reſervanda Euchariſtia.*

Placuit illi qui de nihilo cuncta creavit, cùm eſſet proximus paſſioni, mortem pro redemtione humani generis ſubiturus, quod in memoriabile ſui, ſuum videlicet corpus precioſiſſimum ſub panis ſpecie dereliquit. Quanta autem reverentia tractari debeat hoc ſacramentum ſacratiſſimum nec ſermo exprimere ſufficit, & vix poteſt concipere mens humana: Nos tamen GUILLELMUS miſeratione divina epiſcopus Biterrenſis, idem ſacratiſſimum ſacramentum venerari in hoc quod poſſimus cupientes, ſtatuimus, ſynodo approbante, quod ipſum Corpus Dominicum, quod in eccleſiis quibuſcumque parochialibus ſemper debet pro infirmis reſervari, per omnes preſbyteros curam animarum in noſtris civitate & diœceſi exercentes, in qualibet hebdomada renovetur, & in corporali conſecrato mundè & infra clavem teneatur.

XXXIII.

Quoniam Pater æternus, cui ſanctorum miniſtrant agmina, & laudis gratiam angelorum chori decantant, in terris conſtituit eccleſiam militantem, Unigenito Dei uni Filio Domino noſtro JESU CHRISTO ineffabili commercio copulatam, in qua Unigenitus Dei Filius à Patre progrediens per illuſtrationem Paracliti procedentis pariter ab utroque fidei ſtatuit fundamentum, ipſi eccleſiæ deſerviri per ſervitores idoneos & in ipſa eccleſia * clericus divinus cùm claræ devotionis promtitudine voluit venerari. Idcircò nos GUILLELMUS miſeratione divinâ Biterrenſis epiſcopus ad utilitatem ſubjectorum noſtrorum, & in divini cultus augmentum ad infra ſcripta ordinanda, prout ipſorum qualitas & quorumdam rectorum exigit protervitas, proceſſimus in hunc modum.

* *l.* clericos Dominum.

Primò, monemus ſemel, ſecundò, tertiò & peremtoriè omnes rectores, vicarios, noſtrarum civitatis & diœceſis curam animarum habentes, quod in ſuis eccleſiis reſidentiam faciant perſonalem, & prædicta infra tres ſeptimanas immediatè ſequentes adimpleant, & faciant cum effectu: quem terminum eis pro peremtorio termino & monitione canonica præſignamus & etiam aſſignamus, contrarium verò facientes, prædicta canonica monitione præmiſſa in his ſcriptis ſedentes pro tribunali excommunicationis vinculo innodamus, ac ad alias pœnas contra ipſos rectores & vicarios, qui præmiſſa non adimpleverint, prout de jure fuerit & juxta tenorem ſtatutorum ſynodalium eccleſiæ . . . . *Hic deeſſe videtur unum folium.*

XXXIV.

Præcipimus & monemus, quod nullus preſbyter curam animarum poſſit tenere illius loci cujus eſt oriundus, nec aliquis præſumat præſentare, contrarium facientes tam præſentans quàm præſentatus excommunicentur.

Anno 1368.

XXXV. *Quod nullus capellanus miſſam celebret in eccleſia curata ultra voluntatem rectoris.*

Item, ſtatuimus quod nullus preſbyter per quemcumque perpetuo ſtatutus ſive ordinatus, vel alius quilibet ſacerdos celebrare in eccleſia parochiali, ſive dependente ab ea audeat hora ſibi electa, niſi per priorem ſeu rectorem & curatum fuerit ſibi hora conceſſa & determinata. Qui contrarium fecerit, ſit ipſo facto ab officiò ſuſpenſus.

XXXVI. *Quod nullus intra vel extra diœceſim emat reditus eccleſiarum.*

Item, ſtatuimus quod nullus rector vel vicarius audeat infra vel extra diœceſim reditus eccleſiæ vel alios quoſcumque emere. Qui contrarium fecerit, ſit ipſo facto ab officio & beneficio per annum ſuſpenſus, & fructus dicti anni cedant in utilitatem ornamentorum eccleſiæ, & ædificiorum hoſpitii dicti rectoris.

XXXVII. *Quod nullus curatus vel ſecundarius eccleſiam audeat decantare, niſi eſſet annexa eccleſiæ curata.*

Item, ſtatuimus quod nullus preſbyter curatus, ſive ſecundarius, vel preſbyter habens officium diaconi in eccleſia, aliquam ruralem eccleſiam audeat decantare. Contrarium faciens excommunicetur.

XXXVIII. *Quod in eccleſia curata quotidie celebretur.*

Item, ſtatuimus & ordinamus quod quicumque habens eccleſiam curatam ſtudeat in eadem per ſe vel per alium quotidie celebrare cum nota vel ſine nota, & manè ſurgere ad matutinum cum devotione officium perſolvendum, & in quadrageſima ante completorium agendam mortuorum ſolemniter in eccleſia decantare. Monemus omnes etiam ſemel, ſecundò, tertiò, & peremtoriè, & ſub pœna excommunicationis, quod nullus ſacerdos in alterius eccleſia vel parochia diebus dominicis vel aliis ſolemnibus, nec etiam in diebus lunæ, nec in feſtis animarum, miſſas publicas vel privatas celebrare præſumat, donec rector vel capellanus curatus miſſam celebrans mandata ſeu banna fecerit, & deventum fuerit ad *lavabo*, niſi de ipſius capellani ſpeciali licentia vel rectoris, cum & ſecundùm canonicas ſanctiones nulli ſacerdoti liceat miſſas particulares ſive privatas dicere, per quas populus à publicis miſſarum ſolemniis, quæ hora tertia canonicè reputatur, abſtrahatur. Nec abſque epiſcopi licentia, vel rectoris ſeu capellani curati ſaltem tacita vel generali, miſſas publicas celebrare, aut aliquid aliud agere. Ad hæc etiam nullus ſacerdos quantumcumque requiſitus abſolvere præſumat mortuos in aliquo cimeterio diebus dominicis feſtivis & lunæ, & in feſto animarum, donec ſacerdos parochialis vel rector abſolutionem ſuam generaliter vel ſpecialiter fecerit: ſed nec tunc ſolemniter, ſed tantum ſimpliciter cum ſuperpellicio, ſtola & aqua benedicta abſolvat. Qui verò contrarium fecerit,

Digitized by Google

de inobedientia & temeritate, pœna debita privetur.

Anno 1368.

XXXIX.

Exigit temeritas inobedientium quod per adjectionem pœnarum ea quæ rationabiliter ſtatuta ſunt hactenus faciamus prout juſtitia exigit obſervare. Cùm itaque olim ſtatutum fuerit in ſynodo Biterrenſi, præſertim ut curati veſtes honeſtas portarent, clauſas deſuper, brevitate vel longitudine nimia non notandas; multique, immò fere omnes tam rectores quàm preſbyteri ſtatutum hujuſmodi neglexerint & negligant obſervare, propter quod convenit ſuper hoc provideri. Idcircò monemus ſemel, ſecundò, tertiò & peremtoriè, & ſub pœna excommunicationis omnes & ſingulos rectores parochialium eccleſiarum & preſbyteros noſtrarum civitatis & diœceſis, ut veſtes quas ex nunc quandocumque fecerint, faciant rotundas ſive clauſas, cum honeſtis manicis, non ligatas ſed alias decentes & honeſtas, & non de pannis rubei vel viridis coloris; quodque caligis rubeis vel viridibus non utantur. Et qui contra fecerint pœna debita puniantur.

XL.

Auctoritate Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, & omnium ſanctorum, & auctoritate apoſtolica & noſtra excommunicamus omnes hæreticos & eis credentes, receptores, fautores, defenſores eorum, cujuſcumque ſectæ ſint, & impedientes inquiſitionem eorum, curſarios per mare & per terram.

Item, illos qui arma, ferrum, lignamina, naves, galeas vendunt vel portant Sarracenis, & etiam omnes illos qui aliquod juvamen eis dant, quo mediante poſſint ſe juvare vel defendere contra Chriſtianos.

Item, uſurarios, concubinarios, adulteros, inceſtuoſos manifeſtos.

Item, qui nova pedagia vel quidagia conſtituerunt vel conſtituunt, vel antiqua augmentant abſque principis auctoritate vel alia legitima permiſſione.

Item, qui tricharias publicè tenent, ubi nomen Chriſti & B. Mariæ & ſanctorum omnium blaſphematur.

Item, incantatores, augures, ſortilegos & ſortilegas, aruſpices, vel divinatores & maleficos, cujuſcumque conditionis vel ſexus exiſtant, quos vulgariter *Fachillners* appellamus, magiſtros & magiſtras artis magicæ, & artem illam profitentes, & eos qui ab eis petunt conſilium ſeu juvamen.

Item, excommunicamus omnes illos cujuſcumque ſtatus, dignitatis & conditionis vel præeminentiæ exiſtant, qui ſcienter juriſdictionem noſtram ſpiritualem vel temporalem & bona eccleſiæ Biterrenſis in civitate & diœceſi Biterrenſi invadunt, occupant, vel perturbant. Et ſi canonicè moniti deſiſtere noluerint, in his ſcriptis loca eorum ſupponimus eccleſiaſtico interdicto.

Iſtos, inquam, excommunicamus tradentes eos ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus eorum in die judicii ſalvi fiant, & ſicut candelæ iſtæ extinguntur, ſic opera illorum extincta ſint coram Deo, donec pœniteant & veniant ad emendam condignam.

Facta fuit dicti libri exhibitio & ratificatio ſupradicta in dicta domo Biterrenſi Capitulum vulgariter appellata, in præſentia & teſtimonio venerabilis & circumſpecti viri domini Duranti Bartonis decretorum doctoris, prioris eccleſiæ de Cancio, dominorum Jacobi Anrellini, Jacobi Gunilionis, & Jacobi Poderoſi preſbyterorum beneficiatorum in eccleſia Biterrenſi; & mei Guillelmi Raimundi de Biterris publici auctoritate regia notarii, qui de exhibitione dicti libri & ratificatione notam recepi, & præſentem copiam contentam in triginta quatuor pergameni foliis ab utraque parte ſcriptis & tredecim lineis proximè præcedentibus, per alium vice mea occupatus ſcribi feci, & in præmiſſorum teſtimonium me ſubſcripſi, ſignum meum hîc appoſui, G. R.

ALIA STATUTA SYNODALIA Hugonis Biterrenſis epiſcopi.

I. *De teſtamentis.*

QUoniam ſecundùm canones & leges etiam ſæculares deffenſio teſtamentorum ad epiſcopos pertinet: idcircò diſtrictè, prout ad nos de jure ſive antiqua conſuetudine pertinet, præcipimus & mandamus in perpetuum obſervari omnibus heredibus deffunctorum, & quibuſcumque aliis in deffunctorum ipſorum bonis aut rebus ſucceſſoribus, cujuſcumque ſexus, ſtatus & auctoritatis ſint, nec non teſtamentorum aut aliarum ultimarum ſuarum voluntatum & diſpoſitionum, ſeu ordinationum quarumcumque executoribus, qui tamen ipſum executionis officium, eidem ſe immiſcendo, receperint, & habuerint ſolvendi & exequendi poteſtatem, ut heredes ipſi & etiam ſucceſſores legata pia ſcientes prædicta relicta fuiſſe per prædictos teſtatores ſeu prædeceſſores eorumdem, quibuſvis locis religioſis aut perſonis aliis per deffunctos relicta, aut alias ſuas pias ultimas voluntates ſive diſpoſitiones & ordinationes quaſcumque de bonis ac rebus decedentium ipſorum per eos factas juxta voluntatem decedentium ipſorum ſolvant & exequantur infra annum currentem, à tempore aditæ hereditatis poſt menſem; & quod de dictis relictis legatis ac bonis ſeu rebus piis aut pecuniis pro anima deffunctorum ipſorum exequendis vel diſtribuendis, nihil ſibi approprient aut retineant, vel cauſam rationabilem nobis obtendant, quare ad ea miſericordiæ teneantur: alioquin heredes ipſos ſive ſucceſſores & etiam executores prædictos legata ipſa ſolvere, niſi dilationem ſuper hoc à legatariis obtinuerint, vel à nobis vel officialibus noſtris ad hoc poteſtatem à nobis habentibus, & executionem ipſam, quoad pia infra eumdem annum & menſem malitioſè & ſine cauſa juſta & rationabili adimplere nolentes, ſeu negligentes, aut etiam ſolvere & exe-

Digitized by Google

Anno 1368.

qui differentes, & etiam de dictis legatis ac bonis ſeu rebus piis aut etiam pecuniis pro anima pie erogandis & diſtribuendis quicquam ſibi retinentes & appropriantes, nec non & etiam heredes aut ſucceſſores ac executores præfatos, quo ad ipſam ſolutionem de legatis ipſis faciendam, ac executionem prædictam complendam; indebitè ſeu malitioſè ſcienter impedientes ſeu perturbantes, nec non & omnes alios quoſcumque in non ſolvendo, ac exequendo, & complendo, aut differendo, nec non & impediendo, ſeu perturbando quoviſmodo prædicta, ſcienter ſeu malitioſè conſilium, opem aut juvamen præſtantes, excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto.

II.

Eadem ſententia ligantur tutores vel curatores in ſe tutelam ſeu curam recipientes adultorum & pupillorum, ſi in præmiſſis & circa præmiſſa infra annum ipſum & menſem defectuoſi fuerint vel negligentes, ſed pupillos & adultos cura & tutela ipſa durante minimè ſententia ipſa volumus aliqualiter ligari.

III.

Et quia à nonnullis comperimus dubitari, utrum annus & menſis currentes à tempore habitæ hereditatis, ad ſolvendum legata pia in ſtatuto ſynodali aſſignati, cum ſententia exhibita currant nihilominus ubi certum tempus ad ſolvendum per teſtamentum fuit heredibus attributum: nos verò dictum ſtatutum interpretantes, edicimus & declaramus, dictum tempus ſtatuti curſum ſuum incipere, & etiam continuare immediate poſt tempus lapſum per dictos teſtatores præfinitum.

IV.

Item, ordinamus quod dicti heredes, ſucceſſores, tutores, curatores, executores, & alii quicumque utriuſque ſexus diſtributiones prædictas facientes, cum per nos vel officiales noſtros vocati fuerint, teneantur de ſic diſtributis & ſolutis plenam reddere rationem nobis vel officialibus noſtris ad hoc à nobis poteſtatem habentibus.

V.

Et eo caſu, quod abſit, quod dicti heredes, ſucceſſores, & tutores, curatores, executores, vel alii ſupra nominati executionem prædictarum voluntatum piorum legatorum infra annum & menſem eo modo & forma quibus ſupra dictum eſt non compleverint, legitimo impedimento ceſſante, de quo nobis vel officialibus noſtris fidem faciant infra terminum prædictum; ad nos executio prædictarum voluntatum piorum legatorum liberè revertatur & pertineat pleno jure.

VI.

[illegible]

Item, quia nonnulli bigami tonſuram deferre contra canonicas ſanctiones indebitè præſumunt, & propter hoc maximum ſcandalum generatur in curiis ſæcularibus, cum ob hoc detrahatur juriſdictioni dominorum temporalium, nec non curiæ noſtræ non modicam vexationem afferant: ideoque ſtatuimus & declaramus, quod nullus bigamus noſtræ diœceſis de cetero tonſuram deferat. Quod ſi contrarium de cetero fecerit, majoris excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat.

VII.

Contra imponentes ſibi ipſis tonſuram.

Idem ſtatuimus & ſub eadem pœna de illis, qui propria auctoritate, & ſine impoſitione epiſcopi, ſibi tonſuram aſſumere, vel fieri per barbitonſorem permittunt: & præmiſſa præcipimus per omnes rectores eccleſiarum noſtræ diœceſis per dies dominicos in eorum eccleſiis, præſente clero & populo, dum miſſarum celebrabuntur ſolemnia, publicari. Idem & præcipimus de barbitonſoribus qui ſcienter talibus de facto coronam faciunt. Et idem de conſiliantibus volumus obſervari.

VIII.

Contra illudentes ſecundò nubentibus.

Item, cum ſecundum Apoſtolum mulier mortuo viro ſuo ab ejus ſit lege ſoluta, & nubendi cui vult in Domino liberam habeat facultatem: non debet alicujus injuriæ ſuſtinere jacturam, quæ conceſſa ſibi ab Apoſtolo utitur poteſtate. Idcircò præſenti prohibemus ſtatuto, quod nullus, cujuſcumque ſexus vel conditionis exiſtat, in noſtris civitate vel diœceſi, in opprobrium vel injuriam ſecundò nubentium vel alterius eorumdem illum ludum iniquitatis vocatum vulgariter *Charavallii*, vel alium in opprobrium dicti matrimonii, quoquo modo de cetero facere præſumat; alioquin contrarium facientes & conſentientes, & ad faciendum conſilium vel auxilia præbentes, ſententiam interdicti incurrant ipſo facto. Quod ſtatutum ad finem quod nullus prætendat ignorantiam, volumus per duos dies proximè dominicos in ſingulis eccleſiis parochialibus populo ad divina congregato ſolemniter publicari.

IX.

Contra perſiſtentes in excommunicatione.

Quoniam diu perſiſtere in excommunicationis ſententia periculoſum eſt excommunicatis & participantibus cum ipſis: cùm ex hoc creſcat indevotio, errores pullulent, & multa pericula animarum inſurgant. Idcircò nos cupientes hujuſmodi periculis occurrere, volumus & mandamus, ut ſacerdotes parochiales ex parte noſtra omnes parochianos ſuos excommunicatos, maximè illos qui ultra IX. annum dictam excommunicationis ſententiam ſuſtinuerint animo indurato, canonicè moneant & inducant, quod infra unum menſem vel duos menſes ad tardius, redeant ad eccleſiæ unitatem: intimantes eiſdem, quod aliter contra ipſos induratos, tamquam contra ſuſpectos de fide, prout juſtum fuerit, procedemus: alioquin ſacerdotes certificent nos vel officialem noſtrum per litteras ſuas de nominibus eorumdem, & de tempore quo fuerunt in dicta ſententia, & de cauſa propter quam non fuerunt abſoluti.

X.

Ordinamus quod in mortis periculo conſtituti, ſi infra octo dies à rectore ſuo ſibi præfixos, poſt ſuam convalentiam ab excommunicatione ſcilicet ordinarii ſe abſolvi non procuraverint, rectores talium elapſis dictis octo diebus, reducant in priſtinam excommunicationis ſenten-

Digitized by Google

Anno 1368

tiam, & ipſos faciant tamquam excommunicatos artius evitari.

XI.

Ne ſacerdotes alterius diœceſis ſine litteris epiſcopi admittantur.

Item, provideatur quod nulli ſacerdoti alterius diœceſis ſine litteris commendatitiis ſive dimiſſoriis proprii epiſcopi ſeu vicariorum ſuorum generalium cura parochialis eccleſiæ committatur, nec aliquis ſacerdos advena & ignotus ſine litteris proprii epiſcopi vel vicariorum ſuorum teſtimonialibus permittatur miſſam publicè celebrare.

XII.

De reis clericis à ſæcularibus judicibus repetendis.

Quia in pleriſque locis noſtræ civitatis & diœceſis Bitterrenſis ſæpè contigit, ſicut fide dignorum percepimus relatione, quod tam clerici quàm preſbyteri, & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ, de criminibus vel delictis accuſati vel ſuſpecti, qui per temporalem poteſtatem capti ſunt & detenti, per compoſitiones vel redemtiones ſeu alias per ipſam temporalem poteſtatem à carcere & arreſto liberantur, & abire permittuntur abſque remiſſione nobis ſeu curialibus noſtris facienda de eiſdem, in noſtrum præjudicium & juriſdictionis eccleſiaſticæ vilipendium non modicum & gravamen: hinc eſt quod nos Hugo miſeratione divina epiſcopus Biterrenſis præſenti ordinamus edicto, & ſub pœna excommunicationis præcipiendo mandamus univerſis & ſingulis eccleſiarum parochialium rectoribus, & capellanis curatis noſtræ civitatis & diœceſis prædictæ, ut cùm ſciverint in civitate vel diœceſi noſtra per temporalem poteſtatem aliquos clericos aut preſbyteros quoſcumque, ſeu alias perſonas eccleſiaſticas, captos vel areſtatos in parochiis eorumdem detineri, in continenti ex parte noſtra & dictæ noſtræ epiſcopalis curiæ eoſdem captos ſeu arreſtatos per præfatos temporales ipſos requirant, ut officialibus noſtris & eorum curiis ſpiritualibus ſine difficultate cum eorum elogiis remittant, & ad carceres noſtros ſpirituales ſumtibus & expenſis noſtris adducant. Porrò cùm perſonas eccleſiaſticas captas per ipſos ſæculares judici eccleſiaſtico reſtituunt, tamquam ſibi infeſti plura crimina eiſdem imponere falſò & doloſè præſumunt, & nihilominus compellunt judices eccleſiaſticos ad ſatisfaciendum ſibi de cuſtodia & expenſis ſuperfluis factis occaſione perſonarum prædictarum: rurſuſque quando reſtituunt ipſos, vituperosè remittunt, bonaque mobilia capta retinent, & reſtituere contradicunt, ac clericos per ipſos captos cum habitu clericali eis tonſuram radi faciunt, & indui veſtibus virgatis, compellentes eoſdem, & fraudulenter inducentes aliquotiens ad recognoſcendum ſe non eſſe clericos, & ad negandum de facto privilegium clericale, & ſuis finibus non contenti, ad illicita, quantum in eis eſt, fræna relaxant, nec prudenter attendentes, quod ſit eis in clericos eccleſiaſticos vel perſonas & bona interdicta poteſtas, ipſis clericis & aliis perſonis eccleſiaſticis in animarum ſuarum periculum & dictarum perſonarum eccleſiaſticarum gravamen & jacturam inferentes, & eos quæſtionant, & torturant, & morti tradunt aliquotiens, falcem ſuam in meſſem alienam ponendo, contra liberta-

Anno 1368.

A tes eccleſiaſticas & ſacrorum canonum inſtituta. Quapropter juriſdictionem & libertatem eccleſiaſticam nolentes negligere, ut tenemur, & in ſui juris plenitudinem quantum cum Deo poterimus conſervare, ſtatuimus talia vel ſimilia de cetero non fieri: & ſi qui, quod abſit, contrarium fecerint, aut in futurum in præmiſſis aut aliquo præmiſſorum per ſe aut alium palam vel occultè, directè vel indirectè deliquerint; conſilium, auxilium præbuerint vel favorem, licet in multis præmiſſorum caſibus excommunicationis ſententia à canonibus lata damnabiliter ſint ligati; omnes tales, & ſimiles, & eorum ſingulos, B auctoritate hujus ſacri concilii excommunicamus in his ſcriptis, & excommunicatos volumus, poſtquam de his vobis conſtiterit, per omnes eccleſias civitatis & diœceſis Biterrenſis, donec illi ſic exacta reſtituerint, & de tranſgreſſione hujus ſacri concilii ſatisfecerint, competenter publicè nuntiari.

XIII.

Ne Judæus adverſus Chriſtianum audiatur.

Ceterum Judæorum avaritiam inſatiabilem, quantum cum juſtitia poſſumus, refrænantes, ſtatuimus ut nullus de cetero Judæum aliquem contra Chriſtianum ſuper exactione debitorum audiat, nec eidem audientiam præbeat, niſipriùs C lege Moſaïca coram ſe poſita Judæus ipſe qui juſtitiam poſtulat, exhiberi per ſuum declaraverit juramentum quidquid de ipſo debito quod exigit uſura vel jure fuerit [debitum] & ex tunc ſuper ſorte ſolum modo audiatur, uſurarum pravitate penitùs ſummota, ſalva tamen nihilominus deffenſione qualibet Chriſtiano, ſi velit & poſtulet ad probandum ad nutum, quod totum fuerit uſura quod Judæus exigit, vel in majori quantum declaratur quantitate.

XIV.

Ne Judæi conveniantur die ſabbato.

Item, die ſabbato ac reliquis diebus ſub temD pore quo Judæi cultus ſui reverentiam ſervant, neminem aut facere aliquid, aut nulla ex parte convenire debere eos præcipimus: ita tamen ut nec illis detur licentia eadem die Chriſtianos ortodoxos convenire, ne Chriſtiani fortè ex interpellatione Judæorum ab officialibus præfatis diebus aliquam ſuſtineant moleſtiam, cum alii dies ſufficiant.

XV.

Judæis novæ ſynagogæ non concedendæ.

Item, ſicut legalis definitio Judæos novas ſynagogas non patitur erigere: ita eos ſine inquietudine veteres habere permittimus, nec eas poſſe reparare.

XVI.

Ne Chriſtiani ſerviant Judæis.

E Item, nulli Judæo mancipia Chriſtiana vel ſervos Chriſtianos vel nutrices Chriſtianas prætextu puerorum non permittimus: quia mores noſtri cum eis in nullo concordant.

XVII.

Ne Judæi foris prodeant hebdomada ſancta.

Item, Judæi oſtia & feneſtras in die Jovis ſancta & paraſceves aperta non habeant; ſed clauſa teneant illis diebus, ut etiam volunt ſacrorum canonum inſtituta, nec aliis diebus ſeptimanæ ſanctæ, incipiendo à ſabbato ramis palmarum, continuando uſque ad craſtinum Paſchæ Domini noſtri *Jeſu-Chriſti* exire in publicum præſumant.

XVIII.

Digitized by Google

Anno 1368.

XVIII.

Ut Judæi & Sarraceni habitu differant à chriſtianis, eorum feſta obſervent, ac decimas ſolvant.

Et quia contingit interdum, quod per errorem Chriſtiani Judæis ſeu Sarracenis, & Judæi ſeu Sarraceni Chriſtianis commiſcentur & è converſo. Igitur ne tam damnatæ commixtionis exceſſus, per velamen erroris hujuſmodi, ulterius excuſationis poſſint habere diffugium, volumus obſervari in noſtra civitate & diœceſi Biterrenſi concilium generale Innocentii III. quod incipit *In nonnullis provinciis*, & ut omnes Judæi & Judææ, & Sarraceni utriuſque ſexus, omni tempore qualitate habitus publicè ab aliis populis Chriſtianorum colore, ſciſſura, vel forma diſtinguantur: nec diebus dominicis vel aliis feſtivitatibus per Chriſtianos in noſtra civitate & diœceſi honorandis, ipſi Judæi intra domos vel extra alia mercimonia faciant inhonneſta, ſed ea colant, ac ſi verè catholici eſſent, & ſicut alii faciunt, & eſt fieri conſuetum, & de terris quas Judæi colunt, ſicut alias eſt de jure ordinatum, volumus eos ad decimas dandas compelli, illis eccleſiis quibus de jure ſunt dandæ, vel ad poſſeſſiones penitus renuntiandas cum omni diſtrictione, ne fortè occaſione illa eccleſiæ ſuo jure valeant defraudari, ſed omnia ſupradicta in Sarracenis volumus obſervari, cum ſimilis ratio in eis reperiatur.

XIX.

Ut nulla ſit cum Judæis ſocietas.

Item, prohibemus ne Chriſtiani cum Judæis aſſiduè in civitate & diœceſi noſtra Biterrenſi cohabitent, cum de familiaritate reddant contemtum, nec cum eis ludant ad aleas & taxillos, quia hoc non licet inter Chriſtianos, multò minus inter Chriſtianos & Judæos licitum eſſe non debet. Unde ubi eſt majus periculum, ibi eſt cautius agendum ſecundùm canonicas & legitimas ſanctiones. Et quia quanto amplius chriſtiana religio compeſcitur ab exactione uſurarum, tantò gravius ſuper his Judæorum perfidia inſoleſcit: ita quod brevi tempore Chriſtianorum exhauriunt facultates. Volentes igitur in hac parte Chriſtianis proſpicere, ne à Judæis indebitè aggraventur, ſynodali decreto, licet aliàs de jure ſit ordinatum, mandamus tamquam juris executores, ut ſi de cetero quocumque prætextu Judæi à Chriſtianis graves & immoderatas extorſerint uſuras, ad remittendas dictas uſuras per principes & poteſtates ſæculares compelli præcipimus, & donec eis remiſerint, & eas integraliter reſtituerint, & à prædictis exceſſibus & cujuſlibet eorum deſtiterint, ab univerſis Chriſti fidelibus tam in mercimoniis, quàm in aliis per excommunicationis ſententiam eis inhibemus communionem omnimodam denegari.

XX.

Sane licet in concilio Lateranenſi diſtrictè decretum fuerit omnes illos excommunicatos fuiſſe, qui jam amplius cum Sarranenis mercimonium habuerint per ſe vel per alios, navibus ſeu quocumque alio ingenio, eis aliqua rerum ſubſidia ſeu conſilia, quamdiu inter nos & illos guerra duraverit, duxerint impendenda; ſi aliqui in ſua nequitia indurati ſecùs agere præſumſerint, non ſolùm ipſo jure in ſententiam excommunicationis, prout de jure ſtatutum eſt, decla- A ramus incidere, verum etiam iram Dei viventis incurrant.

Anno 1368.

XXI.

De ſolvendis decimis & primitiis.

Cum de jure divino & etiam ſecundùm ſacrorum canonum inſtituta omnis fidelis Chriſtianus ſolvere debeat decimas & primitias, ordinamus & diſtrictè præcipimus & mandamus, quod ad ſolutionem decimarum prædialium indiſtinctè ſinguli compellantur, conſuetudine aliqua non obſtante, & ſint ſolvendæ illis eccleſiis in quarum parochiis prædia ex quibus fructus proveniunt fuerint conſtituta, niſi de conſuetudine B alteri eccleſiæ deberentur. Idem de decimis molendinorum, apum, fœni, agnorum, hædorum, porcellorum, ceterorumque animalium, caſeorum, & lanæ, quas in numero prædialium computamus, omnium fructuum terræ naſcentium, ac volatilium eccleſiis quibus debentur fideliter perſolvantur, ſecundùm modum cujuſcumque loci. Primitias earum rerum de quibus præſtatur decima dari volumus ſecundùm conſuetudinem & modum noſtræ civitatis & diœceſis Biterrenſis. Quia verò laïci per excogitatos malitiæ modos decimas & primitias frequenter C ſubtrahere moliuntur, & in fraudem decimæ non ſolvendæ, antequam decima & primitiæ fuerint ſolutæ, ad domos ſuas totum aſportant, non vocato illo ad quem decimæ perceptio pertinet, vel aliquo loco ejus, & aliquando aliam bladi menſuram ad finem quod decimam integram non ſolvant, vel ſaltem ſecundùm modum primitiæ obſervatum, in animarum ſuarum periculum, & eccleſiarum præjudicium & gravamen: nos volentes eorum periculis, ut tenemur, obviare, ſynodali decreto ſtatuimus, aliis pœnis in ſui roboris firmitate manentibus, decimas & primitias prædictas integras vel ſaltem ſecundùm mo- D dum & conſuetudinem cujuſque loci noſtræ civitatis dictæ Biterrenſis exſolvi: alioquin non ſolventes eccleſiis quibus debentur excommunicationis ſententiam decernimus ipſo facto in hiis ſcriptis ſubjacere, nobis abſolutione reſervata in prædictis caſibus.

XXII.

Item, ordinamus & ſtatuimus de prædictis lanis, agnis & hædis animalium omnium, de quibus eſt conſuetum dare decimam in civitate & diœceſi noſtra Biterrenſi, quod præſtentur & ſolvantur eccleſiis pro rata temporis per quod in eccleſiarum decimariis pernoctaverint & foverint larem, & ſic ſi pro medietate anni in decimaria unius eccleſiæ per aliam medietatem in E decimaria alterius eccleſiæ pernoctaverint & larem foverunt, æquum eſt ut inter dictas eccleſias æqualis diviſio fiat decimarum: & idem eſſet ſi aliqua animalia jacerent in una parochia, & larem foverent in alia . . . . de paſcendo deberent dividere decimas, & idem ſi aliqui homines jacerent in una parochia & in alia foverent larem: quia inter eas deberent dividere decimas perſonales, & idem de majori tempore vel minori, & quia particularis ſolutio multa infert commoda, ſufficit quod in fine cujuſlibet anni prædictæ decimæ perſonales ſolvantur, ſecundùm multorum doctorum opinionem, & ſic vo-

Digitized by Google

Anno 1368. lumus quod officialis noſter præſens faciat ſtatutum ab omnibus obſervari: noſtræ tamen intentionis non exiſtit, reprobare antiquas & laudabiles conſuetudines noſtræ civitatis & diœceſis Biterrenſis, & diutius obſervatas per præſens ſtatutum: imò potius eas volumus illibatas permanere.

STATUTA SYNODALIA Hugonis epiſcopi anno M. CCC. LXIX. edita.

Anno 1369. IN ſynodo Paſchali per dominum H. epiſcopum Biterrenſem ex parte noſtri epiſcopi Biterrenſis fuit ordinatum in ſancta ſynodo Paſchæ Domini anno Domini M. CCC. LXIX. die XVII. menſis Aprilis.

I.

Primò, ordinatur in iſta ſancta ſynodo quod in monitionibus & citationibus noſtris & noſtrorum officialium ſcribantur per capellanos quibus diriguntur exequendæ per eos acta ſicut jacent, ſcilicet an perſona citata vel monita ſit inventa perſonaliter vel non, ſub pœna x. ſolidorum nobis ſine miſericordia applicanda, & etiam in prædictis apponant ſua ſigilla cum bona cera.

II.

Item, quod omnes priores habeant ſtatuta ſynodalia completa hinc ad proximam ſynodum B. Lucæ proxime venientis, ſub pœna x. ſolidorum, & quod de dictis ſtatutis faciant fidem illa die officiali noſtro Biterrenſi, ut dictam pœnam evadere poſſint.

III.

Item, quod in dicta ſynodo B. Lucæ proximè ſequenti portent officiali noſtro Biterrenſi, ſeu procuratori noſtro Biterrenſi nomina excommunicatorum qui ultra annum in excommunicatione ſteterunt, & per quem ſunt excommunicati, & ad inſtantiam cujus, & pro qua de cauſa, ſub pœna excommunicationis.

Item, nomina ſortilegorum.

Item, concubinariorum & concubinarum manifeſtorum.

Item, nomina eorum qui non confitentur, nec receperint ſanctam Euchariſtiam in die Paſchæ Domini.

Item, nomina teſtantium, & quod portent copias & clauſulas teſtamentorum ad pias cauſas, & revelent etiam notarios qui dicta teſtamenta receperint, & quod etiam omnibus diebus explicetur hoc populo.

IV.

Item, injungitur omnibus viris eccleſiaſticis, qui pro hujuſcemodi ſancta ſynodo venerunt, quod nullus recedat ſine licentia, niſi completa ipſa ſynodo.

V.

Item, quod quilibet reſideat in ſua curata eccleſia, niſi habeat licentiam de non reſidendo ſpecialem à domino noſtro antedicto.

VI.

Item, volumus & mandamus vobis omnibus prioribus & aliis curatis, quod dum eritis in eccleſiis veſtris una die dominica vel feſtiva citra quindecim dies proxime ſequentes, vocato populo quilibet curatorum celebrare habeat unam miſſam Sancti Spiritus alta voce, pro pace & fructibus terræ, & in craſtinum aliam pro defunctis. Et volumus quod primitus hoc populo exponatur, & tam celebrantibus quàm audientibus cuilibet auctoritate omnipotentis Dei & nobis attributa damus & concedimus xx. dies indulgentiæ in remiſſionem veſtrorum & ſuorum peccatorum. Anno 1369.

STATUTA Synodi Biterrenſis M. CCC. LXIX. edita in ſynodo B. Lucæ ab Hugone epiſcopo.

EX parte domini Biterrenſis epiſcopi iſta fuerunt ordinata per dominum HUGONEM miſeratione divinâ epiſcopum Biterrenſem in ſancta ſynodo B. Lucæ, anno Domini M. CCC. LXIX. die decima ſeptima menſis Octobris & ibidem publicata.

I.

Primò, præcipitur omnibus prioribus quod antequam recedant ad eorum domicilia, nobis aut officiali noſtro fidem plenam faciant de ſtatutis ſynodalibus ſeu copia eorumdem, prout in ſynodo Paſchæ Domini proximè lapſa ſub certa pœna fuit ordinatum: vel cauſam ſufficientem allegent, ſi quam habent, cur ipſa non habeant.

II.

Item, præcipitur quod, prout in dicta proximè lapſa ſynodo fuit ordinatum, etiam tradant officiali noſtro ſeu procuratori noſtro nomina illorum, qui ultra annum in excommunicatione perſtiterunt, & adhuc perſiſtunt, & per quem, & ad quorum inſtantiam, & pro qua cauſa fuerunt & ſunt excommunicati, nec non & nomina ſacrilegorum, concubinariorum & uſurariorum manifeſtorum cujuſlibet ſexus.

III.

Item, revocantur omnes licentiæ datæ per nos prioribus de non reſidendo: immò ordinatur, ut quilibet in ſua parochiali eccleſia perſonaliter reſideat, niſi à nobis licentiam obtinuerit ſpecialem, & hoc ſub pœna quam à jure & erga nos poſſint incurrere.

IV.

Item, ſimili modo ordinatur quod de cetero in aurora diei pulſetur tribus ictibus cum batallo majoris campanæ, & quilibet audiens, cujuſcumque ſtatus fuerit, dicat ter *Pater noſter* & *Ave Maria*, & cuilibet dicenti de omnipotentis Dei auctoritate & nobis attributa damus & concedimus xx. dies indulgentiæ in remiſſionem ſuorum peccaminum.

V.

Item, etiam ordinamus quod nullus, cujuſvis conditionis & auctoritatis ſit, malefactorem aliquem invitum aut alias res prophanas, de eccleſia extrahere audeat, niſi in caſibus à jure permiſſis, & de auctoritate illius ſeu illorum quibus id jura & ſanctæ conſtitutiones concedunt.

Digitized by Google

Anno 1369.

VI.

Item, ſtatuimus & ordinamus quod quilibet prior curam habens animarum in die feſti ſive ſolemnitatis patroni ſuæ eccleſiæ apud ſuam eccleſiam perſonaliter interſit, & prout tenetur ſolemnitatem in divinis officiis ibidem peragat, niſi aliàs legitimam habeat excuſationem propter quam commodè non poſſit, ut prædicitur, intereſſe, & quod in craſtinum ejuſdem feſti celebretur pro mortuis. Id dominica tunc proximè præcedenti populo nuncietur.

VII.

Item, quia magnam offenſam facit Deo, ad cujus imaginem & ſimilitudinem omnes facti ſumus, mulier quæ alienum colorem imponit in facie ſua, volens potius talem habere faciem, qualem pictor facit, quam qualem ei Deus fecit: contra quod legitur in Eccleſiaſtico, *Ne accipias faciem adverſus faciem tuam:* ea propter in Domino exhortantes volumus quod nulla mulier faciem ſuam tingat ſeu liniat cum aqua tincta alieni coloris: ita quod rubicundior, albior, & pulcrior appareat, ſi indignationem Dei voluerit evitare.

VIII.

Item, etiam ſtatuimus & ordinamus, licet aliàs in ſtatutis ſynodalibus noſtris & provincialibus etiam fuerit ordinatum, & ad tollendum abuſus quorumdam qui multipliciter homines & mulieres noſtræ diœceſis vigore reſcriptorum apoſtolicorum extra ſuum ordinarium forum trahunt, & trahere nituntur, ipſos laboribus & ſumtibus malitioſè interdùm fatigando, quod nullus preſbyter curatus vel non curatus, aut alia quævis eccleſiaſtica perſona noſtræ diœceſis quibuſcumque litteris aut mandatis quorumcumque extraordinariorum judicum, legatorum aut ſubdelegatorum, aut etiam commiſſariorum parere audeat, niſi originales litteræ eorum poteſtatis ipſis curatis preſbyteris fuerint exhibitæ. Cùm verò eas non exhibuerint litteras & mandata ipſis directa nobis aut officiali noſtro Biterrenſi quam citius commodè poterunt mittant, ut eis viſis, quod juſtum fuerit ordinare valeamus.

STATUTA
Synodi Biterrenſis, anno M. CCC. LXX.

Anno 1370.

Fuit ordinatum in ſancta ſynodo B. Lucæ, anno M. CCC. LXX. die ſexta decima menſis Octobris.

Ordinatur in ſancta ſynodo pro remedio animarum ſubditorum noſtrorum, ſcandalaque plurimorum evitando, conſervationeque libertatum eccleſiaſticarum, habita deliberatione cum fratribus noſtris primitus ſuper eiſdem pleniori, quod ſi aliquis parochianus veſter vel alius extraneus peregrinus ſive viator utriuſque ſexus, cujuſcumque conditionis, ſtatus & præeminentiæ exiſtat, poſtquam ad annos diſcretionis ſuæ canonibus determinatæ pervenerit, in parochia veſtra decedens excommunicatus, tam auctoritate apoſtolica delegatorum vel ſubdelegatorum ejuſdem & etiam ex officio noſtro vel officialium noſtrorum ſeu aliàs quacumque poteſtate, quàm ad partis inſtantiam & aliorum quorumcumque, publicè nunciatus in eccleſiis noſtrarum civitatis & diœceſis Biterrenſis, ut moris eſt, in miſſarum ſolemniis aliiſque locis publicis, & talis excommunicatus in articulo mortis conſtitutus, eo petente abſolutionem, vel ſignis pœnitentiæ præcedentibus imminentibus fuerit per vos priores, vicarios, curatos, aut per alios ſacerdotes abſolutus, de illaque infirmitate mortuus: quod talis ſic defunctus per vos ſuperius nominatos, ſeu per quoſcumque alios non tradatur in cimeteriis veſtris vel alibi eccleſiaſticæ ſepulturæ, donec de prædicta abſolutione, nos epiſcopus Biterrenſis, vel vicarius noſter generalis, ſeu officialis noſter Biterrenſis, aut eorum loca tenentes, eis abſentibus, fuerimus certificati & legitimè informati de modo & forma quibus dicta abſolutio fuerit conceſſa juxta formam eccleſiæ & ſacrorum canonum inſtitutiones, propter ſimplicitatem & ignorantiam ſacerdotum abſolventium. Et ut ex hoc magis cenſura eccleſiaſtica timeatur, excommunicationis periculum evitetur, contumaciæ vitium reprimatur, & ipſi excommunicati dum vitam ducunt in humanis robore ſuffuſi aliorum exemplo perterriti, ad humilitatis gratiam, & petendæ abſolutionis beneficium facilius inclinentur: aliàs ſi contrarium feceritis, contra vos procedetur forma debita, & aliis remediis opportunis ſecundùm legitimas & canonicas ſanctiones. Et ne de prædicto ſtatuto ignorantiam prætendere valeatis, ſeu poſſitis, in veſtra præſentia publicè præſens ſtatutum legi mandavimus & publicari: volumuſque etiam quod de prædicto ſtatuto & de aliis antiquis & nuper per nos editis, de quibus copiam non habuiſtis, eam habeatis in forma debita, & nobis vel officialibus noſtris in Biterris in ſancta ſynodo Paſchæ proximè ſequenti fidem faciatis, juſtis impedimentis ceſſantibus, ſub pœna excommunicationis, & ſub alia pœna quæ videbitur nobis imponenda, aliis ſtatutis ſynodalibus per prædeceſſores noſtros ſuper hoc editis in ſuo ſtatu volumus habere roboris firmitatem, & quod dictum ſtatutum in valvis eccleſiarum veſtrarum affigi faciatis.

STATUTA
Synodi Biterrenſis anno M. CCC. LXXV. ſub Sicardo epiſcopo edita.

Anno 1375.

Ex parte reverendi in Chriſto Patris & domini domini Sicardi Dei gratiâ Biterrenſis epiſcopi fuit ordinatum & ſtatutum in ſancta ſynodo B. Lucæ anno Nativitatis Chriſti M. CCC. LXXV. die XVII. menſis Octobris.

I.

Primò, quod bigami & alii qui propria auctoritate portant coronas ſeu tonſuras, ſint ipſo facto excommunicati, aliis pœnis in ſuo robore duraturis.

Digitized by Google

Anno 1375.

II.

Item, fuit prohibitum clericis & maximè in ſacris ordinibus conſtitutis, quod non emant undenos, retrodecimas, nec poſſeſſiones laïcas, cùm talia ſint in jure prohibita, & ex eis inter laïcos ſcandalum oriatur.

III.

Item, quod pro conſervatione ſanctæ eccleſiæ & regni Franciæ & ſubditorum ſuorum, à feſto Inventionis S. Crucis menſis Maii uſque ad feſtum Exaltationis ejuſdem menſis Septembris incluſivè, hora meridiei vel circa, diebus dominicis feriatis & non feriatis qualibet die, in qualibet eccleſiarum maximè curam habentium animarum civitatis & diœceſis Biterrenſis, dicta hora pulſetur unus claſſus cum cymbalis ſive ſquillis juxta eccleſiarum facultates ac dierum ſolemnitates; quo claſſo pulſato, per curatum & clericum ac alios, qui intereſſe poterunt, in qualibet dictarum eccleſiarum, una antiphona B. Mariæ Virginis cantetur cum ſuo verſu *Ora pro nobis ſancta Dei genitrix*, & dicantur tres orationes, una de B. Maria, alia de S. Spiritu, & tertia pro temporis ſerenitate, & alia pro fidelibus defunctis. Verum ut tam clerici quam laïci animoſius ad præmiſſa invitentur, omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui dum dictus claſſus pulſabitur, orationem pro prædictis neceſſitatibus per ſalvatorem noſtrum expellendis devotè ſemel *Pater noſter* & ſemel *Ave Maria* dixerint, xx. dies de injunctis ſibi pœnitentiis nunc relaxavit. Si verò ad eccleſiam dicta hora acceſſerint, & orationes prædictas *Pater noſter* & *Ave Maria* devotè dixerint, xl. dies de injunctis ſibi pœnitentiis in Domino nunc relaxavit.

IV.

Item, quod religioſi mendicantes non admittantur per capellanum curatum ad audiendas confeſſiones, niſi conſtet eis quod ipſi religioſi ſe præſentaverunt eidem domino epiſcopo, prout tenentur de jure. Et ſi aliqui parochiani confiteantur eis non præſentatis, non ſcribantur in libro eccleſiæ, nec eccleſiaſticæ ſi decedant tradantur ſepulturæ, nec ad communionem recipiantur; quia multi, licet non ſit verum, dicunt ſe habere ab eodem domino epiſcopo caſus epiſcopales, quos non habent, ſic quod confitentes remaneant defraudati.

V.

Quæ ſequuntur altera manu ſcripta alterius ſynodi eſſe videtur.

Ceterum cùm intellexerimus quod nonnullæ parochiales & rurales eccleſiæ civitatis & diœceſis Biterrenſis, in quibus miſſæ & horæ canonicæ ſolitæ ſunt antiquis temporibus celebrari, in aliquibus cum nota, & in aliis ſine nota, debitis ſolitis interdum fruſtrantur obſequiis, in divini cultus diminutionem, divinæ majeſtatis offenſam, unde minuitur devotio populorum. Hinc eſt quod nos quem zelus comedit domus Dei, cupientes potius divinum cultum noſtris adaugeri temporibus, ut populi etiam devotio augeatur, monemus ſemel, ſecundò, & tertiò, & peremtoriè præſentium tenore, & ſub excommunicationis pœna, omnes & ſingulos priores, vicarios & capellanos curatos eccleſiarum prædictarum, ac alios qui ipſarum onera ſupportare tenentur, ut deinceps in præfatis eccleſiis more hactenus ſolito & debito in miſſis & aliis divinis officiis Altiſſimo laudabiliter deſerviant ſeu faciant deſerviri, videlicet cum cantu, in illis in quibus eſt conſuetum lapſis retro temporibus deſerviri: cum intimatione ſibi facta, quod niſi monitionibus noſtris hujuſmodi cum effectu paruerint, punientur animadverſione condigna, prout volunt canonicæ ſanctiones.

VI.

Præterea cùm perſonæ eccleſiaſticæ actu & habitu præ ceteris debeant honeſtate pollere, & intellexerimus quod nonnulli ſacerdotes, & alii in ſacris ordinibus conſtituti civitatis & diœceſis Biterrenſis, non attendentes ad ſtatuta canonica ſynodalia aliàs debitè publicata, veſtes deferant cordelatas anterius, & à ſummo uſque deorſum nimia etiam brevitate notandas, ſupercincti inhoneſtis corrigiis, cultellos longos deſuper publicè ad modum ſervientium & ribaldorum in cleri vituperium deferant: ea propter præſentis ſerie ſtatuti præcipimus & mandamus ſub excommunicationis pœna omnibus & ſingulis preſbyteris, & aliis in ſacris ordinibus conſtitutis civitatis & diœceſis prædictarum, ut à cetero veſtes clauſas utrimque deferant & talares, nulla brevitate notandas, & nullis corrigiis ſupercincti incedant, ſine magnis & patentibus gladiis, niſi cauſa itineris aut alia legitima ad hoc neceſſario urgerentur. Quod ſi facere præſumſerint, ultione canonica punientur.

STATUTUM SYNODALE
Bartholomæi Biterrenſis epiſcopi.

CUm ſuggerente humani generis antiquo hoſte, qui fidelium animas fraudulenti laqueo ſatagit illigare, nonnulli iniquitatis filii & mandatorum divinorum nequiſſimi tranſgreſſores, non verentes nomen Domini Beatæque Virginis Mariæ Dei genitricis & aliorum ſanctorum blaſphemare in ignominiam & deſpectum ſacro ſanctæ fidei orthodoxæ, animarum damnationem, & malum exemplum plurimorum, die noctéque in plateis & locis aliis, tam publicè quàm occultè, in omni verbo & actibus ſuis Deum & Beatam Dei genitricem ac ſanctos alios, ac eorum juvamen & præſidium à ſe abjicientes, ſe ſub ejuſdem antiqui hoſtis laqueo damnabiliter alligando, Deum omnipotentem, beatiſſimamque Dei genitricem Virginem Mariam, ſanctoſque ſuos, & eorum ſacratiſſima nomina viliſſimè ac perniciosè abnegent, renegent, blaſphement, deſpichent, atque jurent, & aliàs diverſimodè ac vituperosè in ſuis nefandis colloquiis plurima verba maledica, quæ hæreſim ſapiunt, proferant atque dicant: quæ ſic impunita remanere non licet: Nos igitur BARTHOLOMÆUS miſeratione divinâ Biterrenſis epiſcopus volentes, ac viſceraliter cupientes ſalutem animarum ſubditorum noſtrorum ſalubriter procurare, & talia verba ignominioſa à cordibus eorumdem ſtirpare & abjicere ac vos in viam ſalutis dirigere, & ſuper præmiſſis de remedio oportuno providere. *Reliqua deſunt.*

Digitized by Google

Anno 1409.

STATUTUM SYNODALE
Bartholomæi Biterrenſis epiſcopi.

ITem, quia ſæpè ex oppreſſione puerorum ſcandala irreparabilia contingunt. Idcircò nos BARTHOLOMÆUS miſeratione divinâ epiſcopus Biterrenſis ſtatuimus & ordinamus, quod de cetero priores ſeu ſacerdotes curati eccleſiarum noſtræ diœceſis Biterrenſis, dum major populi multitudo in eorum eccleſiis pervenerit ad divina, frequenter diebus dominicis & feſtivis parochianos ſuos moneant, ne cum pueris ſeu infantibus de die vel de nocte in lecto vel alio loco dormiant; ſed eos in cunabulis teneant juxta morem ſolitum, donec majores triennio ſint effecti.

STATUTUM
Bartholomæi epiſcopi anno M. CCCC. IX. editum.

Anno 1409.

ANno Domini M. CCCC. IX. die XXV. menſis Aprilis præſidente in ſynodo Reverendiſſimo in Chriſto patre & domino, domino BARTHOLOMÆO Dei gratiâ Biterrenſi epiſcopo ſupradictæ conſtitutiones fuerunt publicè in dicta ſynodo publicatæ & confirmatæ per dictum dominum epiſcopum, & retinuit publicum inſtrumentum magiſter Antonius Roſſerii notarius Biterris.

Quia juſtum & rationabile multum exiſtit, ut contra eos jura, ſtatuta, & ordinationes inſurgant, qui eccleſias & jura eccleſiaſtica moleſtare ſatagunt & perturbant, prælatumque ſuum, & ejus cathedralem eccleſiam, ac libertates eorumdem auſibus ſuis temerariis violare & opprimere non verentur. Igitur nos BARTHOLOMÆUS miſeratione divinâ epiſcopus Biterrenſis de conſilio noſtri capituli & aſſenſu ſtatuimus, ordinamus, præcipimus & inhibemus diſtrictè, ne quævis perſona eccleſiaſtica aut ſæcularis cujuſcumque ſtatus, præeminentiæ ſeu conditionis exiſtat, directè vel indirectè, palam vel occultè, per ſe vel alium, juriſdictionem noſtram ſpiritualem vel temporalem, ſeu bona, res & jura eccleſiæ noſtræ præfatæ, ubicumque conſiſtant, invadat, perturbet, occupet, vel uſurpet; ſeu ad id præſtet auxilium, conſilium vel favorem, monopoliumve, conſpirationem, conventiculum, vel tractatum ſuper præmiſſis vel aliquo præmiſſorum in læſionem ſtatus eccleſiæ ac capituli noſtrorum, injuriam, damnum & præjudicium vel offenſam ineat, tractet, vel faciat cum perſona quacumque. Quod ſi contra fecerit, excommunicationis ſententiam ipſo facto incurrat, & à beneficio ſeu beneficiis, quod ſeu quæ in noſtris eccleſia, civitate, vel diœceſi tunc obtinuerit, illico ſuſpenſus exiſtat. Et ſi excommunicationem jam dictam per tres menſes ſuſtinuerit animo contumaci, dicto ſeu dictis beneficiis ſit ipſo facto privatus. Per hoc autem ſtatutum ſeu ordinationem noſtram ſtatuto ſeu ſtatutis aliis ſuper his

A olim factis non intendimus in aliquo derogare; ſed illud & illa juvare per iſtud, roborare & etiam innovare.

STATUTUM SYNODALE
Guillelmi epiſcopi anno M. CCCC. XXVI. editum.

Anno 1426.

STatutum ſynodale ne vænetur diebus dominicis & feſtivis ante miſſam eccleſiæ parochialis fuit publicatum in ſynodo Paſchæ anno Domini M. CCCC. XXVI. die XVII Aprilis.

B Cum nobis GUILLELMO Dei gratiâ Biterrenſi epiſcopo conſtet quamdam eſſe & fuiſſe editam conſtitutionem per reverendum in Chriſto patrem & dominum HUGONEM eadem gratia nunc Pictavenſem epiſcopum, immediatum prædeceſſorem noſtrum, continentem quod nullus diœceſis noſtræ Biterrenſis auderet diebus dominicis & feſtivis vænari, quovis modo ſub pœna excommunicationis, quam contrarium facientes voluit & ordinavit incurrere hinc eſt quod nos volentes ſaluti animarum populi nobis commiſſi providere, præfatam conſtitutionem in modum qui ſequitur declaramus & modificamus, videlicet quod nullus prædictæ diœceſis C noſtræ Biterrenſis diebus dominicis & feſtivis coli mandatis, vænari præſumat, ante miſſam eccleſiæ parochialis ſub dicta excommunicationis pœna, quam contrarium facientes ſimili modo volumus & ordinamus ipſo facto incurrere. Poſt miſſam verò majorem eccleſiæ parochialis celebratam ejuſque completo officio cauſa ſpaciandi, poſſit qui voluerit abſque metu prædictæ excommunicationis ſententiæ vænari, dummodò cauſa lucri vel mercimonii id non fecerit.

STATUTUM SYNODALE
Guillelmi de Monte-gaudio editum M. CCCC. XXXVII.

D

Anno 1437.

STatutum ſequens fuit editum per reverendum in Chriſto patrem & dominum, dominem Guillelmum de Monte-gaudio Dei gratiâ epiſcopum Biterrenſem & publicatum in ſancta ſynodo hiemali, tentâ in eccleſia Biterrenſi die mercurii XVII. menſis Octobris M. CCCC. XXXVII.

Profeſſores fidei chriſtianæ, qui in auctorem ipſius fidei Chriſtum JESUM mentis oculum erigentes, ipſumque verbo & operibus profiten-E tes, pervigilis artis ſtudio fidelium in cordibus ignem devotionis accenſum ſubminiſtratis devotionis lignis jugiter ſatagunt enutrire, & extinctum accendere, & incenſum & enutritum quantum humani providentia conſilii fieri permittitur confovere. Hinc eſt quod reverendus in Chriſto pater dominus G. miſeratione divinâ Biterrenſis epiſcopus paſtor noſter ſedulò mente revolvens, quod etſi honor & reverentia ſanctis debeatur propter ſanctitatis ſingularem prærogativam eis à Deo conceſſam, peramplius & devotius proculdubio oſtenditur, quod ille qui

Digitized by Google

Anno 1417. eſt fons & origo totius bonitatis & largitor & auctor omnis ſanctitatis, non ſolùm cultu latriæ ſibi ſoli debito coli ſeu honorari & adorari debet. Quin immò . . . . alio honore ſeu adoratione: quoniam ipſe eſt ex quo cuncta in eſſe procedunt, & ſine quo in eſſe permanere non poſſunt, ac cui datum eſt nomen quod eſt ſuper omne nomen: ut in nomine JESU omne genu flectatur cæleſtium, terreſtrium, & infernorum. Etſi etiam Virginis glorioſæ Matris ejuſdem Domini noſtri JESU-CHRISTI in honorem bis in die, manè ſcilicet & veſperè, ab olim eccleſiæ orthodoxis paſtoribus campanarum tractus inſtitutus fuerit, ut Chriſti fideles ipſius ad honorem genua flectendo ſibi impendant angelicæ ſalutationis gaudium & honorem, ut ejus meritis & interceſſione apud Chriſtum ejus filium creatorem univerſorum veniam ſuorum delictorum conſequantur. Quanto magis illius ad honorem flectenda ſunt, ſine quo nullus fidelis poteſt ſalvus exiſtere, nec vitam habere in ſe manentem. Ea propter præfatus dominus noſter epiſcopus præmiſſis diligenter & maturè penſatis, ſalubriter ſtatuit & ordinat, ut in antea dum miſſæ majores celebrabuntur, in eccleſiis cathedrali Biterrenſi, collegiatiſque parochialibus & aliis diœceſis Biterrenſis, in quibus commodè poterit obſervari, in elevatione Corporis & Sanguinis Domini noſtri JESU-CHRISTI, cujus celebrationis & conſecrationis myſteria inſtituta ſunt pro humani generis ſalute, tangatur una campana per novem ictus, ſicuti pulſatur pro *Ave Maria*: ut qui dictam commodè non poſſunt audire miſſam, aut in eccleſia intereſſe, dum fit dicta elevatio ſaltem genua flectant, & flectendo ipſum creatorem adorent & deprecentur. Præfatus autem dominus epiſcopus, ut unuſquiſque fidelis ad hoc opus pium & ſaluberrimum adimplendum diligentius ac devotius ſe præparet, omnibus & ſingulis tractum hujuſmodi audientibus & genua in ipſius ſalvatoris honorem flectentibus, ipſumque devotè & humiliter adorantibus & deprecantibus pro ſingulis vicibus quadraginta dies de injunctis eis pœnitentiis duxit miſericorditer relaxandos.

STATUTA SYNODALIA
eccleſiæ Catalaunenſis.

Ex MS. Trecenſi S. Petri de Cella.

STATUTA SYNODALIA PUBLICATA IN SYNODO CATALAUNENSI, CELEBRATA PER DUOS VICARIOS D. CAROLI DEI GRATIA EPISCOPI CATALAUNENSIS FERIA . . . . TA POST MISERICORDIAS DOMINI QUA FUIT VICESIMA TERTIA DIES MENSIS APRILIS, ANNO DOMINI M. CCC. XCIII.

I.

Anno 1393. NOs frater HUGO permiſſione divinâ abbas monaſterii ſancti Petri ad montes Catalaunenſes, & Johannes *Marau* canonicus & ſcholaſticus eccleſiæ ſancti Petri Caſletenſis Morinenſis diœceſis, vicarii ſeu commiſſarii ſpirituales in hac parte reverendi in Chriſto patris ac domini domini CAROLI epiſcopi & comitis à ſuis civitate & diœceſi notoriè nunc abſentis, & in remotis agentis, præſentem ſynodum vice & auctoritate dicti reverendi patris celebrantes, omnes & ſingulos abſentes qui in præſenti ſynodo intereſſe tenentur, & non interfuerunt, nec comparuerunt, neque comparent perſonaliter, niſi ſint legitimè & debitè excuſati, auctoritate dicti reverendi patris nobis in hac parte commiſſa reputamus contumaces, & eos in iis ſcriptis excommunicamus: niſi tamen infra viceſimam quartam diem inſtantis menſis Maii, quam ipſis & eorum ſingulis ad portandas excuſationes, cur minimè comparuerunt in præſenti ſynodo, pro termino peremtorio præfigimus & aſſignamus, ſe legitimè excuſaverint, & qualibet die intermedia hinc uſque ad dictam diem viceſimam quartam dicti menſis Maii, ſuas prætendere poterunt excuſationes.

II.

Item, omnes gratias qualeſcumque ab eodem reverendo patre ſeu ejus vicariis quibuſcumque perſonis factas, & ſibi quacumque forma vel expreſſione verborum conceſſas, etiam ſi caveatur in eiſdem, non obſtante quacumque revocatione generali vel ſpeciali in ſynodo facienda, exceptis tamen gratiis per dictum reverendum patrem poſt ipſius adventum in diœceſi conceſſis vel confirmatis, eadem auctoritate revocamus in hiis ſcriptis & penitùs adnullamus. Anno 1393.

III.

Item, eadem auctoritate volumus, præcipimus & ordinamus, prout alias fuit per nos præceptum & ordinatum, quod quilibet curatus ſeu preſbyter parochiali eccleſiæ deſerviens, in quolibet menſe ſtatuta ſynodalia per prædeceſſores dicti reverendi patris ſeu per ipſum reverendum patrem vel eorum vicarios facta, & maximè caſus reſervatos in rubrica *De pœnitentiis & remiſſionibus* expreſſos, videat, ſtudeat, & diligenter inſpiciat, & quæ populo exponenda ſunt de iiſdem in quolibet menſe ſaltem ſemel ſuo populo exponat, ſeu faciat exponi aliqua die dominica ſeu feſtiva & ſolemni dicti menſis (a), ſub pœna xxx. ſolidorum Turonenſium, à quolibet (a)

(a) *al.* Quod ſi ſecùs egerit, ceſſante legitimo impedimento, menſe lapſo, qui ceſſaverint abſtineant ſe ab eſu carnium per ſex dies immediatè ſequentes. Et ſi præſentem noſtram ordinationem quis tranſgreſſus fuerit, abſolutionem peccati quod ex trangreſſione hujuſmodi incurrerit ſeu commiſerit, domino noſtro Catalaunenſi, aut nobis vicariis ſuis prædictis, aut alteri tantummodo reſervamus.

Digitized by Google

Anno 1393.

ipſorum ſecùs agente curiæ Catalaunenſi, ſeu ejus procuratori, reddendorum & ſolvendorum, ac piis uſibus applicandorum: volentes, ſtatuentes, & præcipientes, quod decani chriſtianitatis ſingulos hujuſmodi ordinationis tranſgreſſores ſaltem ter in anno, videlicet infra XV. dies poſt celebrationem ſuorum conciliorum ſeu calendarum, ſeu ſigilliferorum curiæ Catalaunenſis, ſub pœna XL. ſolidorum Turonenſium à quolibet ipſorum decanorum qui circa hoc negligentes fuerint, pro qualibet vice qua in hoc defecerint, dictæ curiæ ſeu ejus procuratori reddendorum & ſolvendorum, denuntiare teneantur.

IV.

Item, eadem auctoritate ordinamus & firmiter præcipimus obſervari, quod deinceps à curatis, non à matriculariis, nec aliis quibuſcumque perſonis in civitate vel diœceſi dicti reverendi patris non admittantur quicumque presbyteri extranei, nec etiam deputentur ad deſerviendum in divinis, parochialibus eccleſiis, potiſſimè in abſentia curatorum, nec etiam capellaniis, niſi litteras commendatitias à ſuis diœceſanis apportaverint, vel alias per dictum reverendum patrem vel vicarium ſeu officialem vel ſigilliferum fuerint examinati & approbati. Etiam quod nulli cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtant confeſſiones audiant, nec ſacramenta eccleſiaſtica adminiſtrent in diœceſi Catalaunenſi, niſi aliàs per dictum reverendum patrem, ſeu vicarios officiales, vel ſigilliferos fuerint approbati: & hoc ſub pœna excommunicationis, quam contrarium facientes incurrere volumus ipſo facto.

V.

Item, ordinamus & præcipimus quod quilibet curatus ſæcularis & regularis in ſua cura reſidentiam faciat perſonalem ſub pœna perjurii, cùm quilibet hoc juraverit, & ſub pœna excommunicationis, quam contrarium facientes incurrere volumus ipſo facto, niſi tamen per dominum Catalaunenſem, vel per nos ſuper hoc cum eiſdem fuerit diſpenſatum.

VI.

Item, cùm valde felix ſit qui unam miſſam in die poteſt dignè celebrare, univerſis & ſingulis presbyteris dicto reverendo patri ſubditis in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis, quam in contrarium facientes ferimus in his ſcriptis, eorum abſolutione nobis vel ſuperiori noſtro tantummodò reſervata, diſtrictius inhibemus, prout aliàs inhibuimus, ne quis ipſorum eadem die duas miſſas celebrare præſumat, niſi dumtaxat in caſibus à jure permiſſis.

VII.

Item, prout aliàs fuit ſtatutum, & ſalubriter ordinatum, ſtatuimus & ordinamus, ut presbyteri baptiſantes ad ſuſcipiendum infantes de baptiſmo non plures quam duas perſonas admittant, ſub pœna c. librarum Turonenſium à quolibet ipſorum ſecùs agente, curiæ Catalaunenſi reddendarum & ſolvendarum, & in pios uſus convertendarum, quam pœnam contrarium facientes incurrere volumus ipſo facto. Et hanc A ordinationem volumus & mandamus per presbyteros dicto reverendo patri & nobis ſubditos diebus dominicis eorum parochianis diligenter publicari.

VIII.

Item, cùm omnes impedientes & turbantes juriſdictionem & libertatem eccleſiaſticas, & eis in hac parte dantes auxilium, conſilium, favorem, tam de jure quàm auctoritate conſtitutionum provincialium & ſynodalium ſint excommunicati ipſo facto, & propter hoc per prædeceſſores domini noſtri Catalaunenſis pluries fuerit ſtatutum eoſdem impedientes, & perturbantes, B ac eis dantes auxilium, conſilium & favorem per presbyteros civitatis & diœceſis Catalaunenſis ſingulis diebus dominicis & feſtivis in ſuis eccleſiis ſub pœna excommunicationis & aliis pecuniariis palàm & publicè excommunicatos denuntiari, ſicque prout ad noſtrum devenit auditum dicti presbyteri animarum ſuarum ſalutis ſuæ immemores, dictaſque ſententias & pœnas incurrere non verentes, præfatos malefactores excommunicatos nuntiare neglexerunt & omiſerunt: propter quod quamplura gravamina, impedimenta & perturbationes juriſdictioni & libertati eccleſiaſticis evenerunt. Ea propter omnibus & ſingulis presbyteris curatis nobis ſubdi- C tis firmiter injungimus, & in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub penis in dictis conſtitutionibus contentis & viginti ſolidorum Turonenſium curiæ Catalaunenſi, ſeu ejus procuratori, à quolibet ipſorum ſecùs agente reddendorum & ſolvendorum, ac piis uſibus applicandorum, quod ipſi omnibus & ſingulis diebus dominicis & feſtivis in . . . . . omnes & ſingulos impedientes & perturbantes dictas libertates eccleſiaſticas ſeu dantes conſilium vel favorem quoviſmodo, denuntient palam & publicè excommunicatos à jure & conſtitutionibus prædictis.

IX.

D Item, omnibus & ſingulis presbyteris & perſonis eccleſiaſticis nobis ſubditis ſecum focarias & concubinas in animarum ſuarum grande periculum & ſcandalum plurimorum retinentibus, in virtute ſanctæ obedientiæ, ſub pœna excommunicationis, & XX. librarum Turonenſium à quolibet ipſorum qui ſecùs egerit curiæ Catalaunenſi ſeu ejus procuratori reddendarum, injungimus quatenus infra unius menſis ſpatium à die publicationis præſentis noſtræ computandum, dictas concubinas ſeu focarias à domibus ſuis expellant, abjiciant, & removeant omninò: alioquin ad E pœnas prædictas infligendum & exigendum aut aliàs acrius contra ipſos procedetur, prout fuerit rationis.

X.

Item, omnibus & ſingulis curatis nobis ſubditis in hac ſynodo præſentibus diſtrictè præcipimus & mandamus ſub pœna x. ſolidorum Turonenſium, à quolibet ipſorum ſecùs agente curiæ Catalaunenſi ſeu ejus procuratori reddendorum & ſolvendorum ac piis uſibus applicandorum, ut ipſi & eorum quilibet prius & antequam recedant à civitate Catalaunenſi ſigilla ſeu impreſſiones ſigillorum ſuarum parochialium eccleſiarum,

Digitized by Google

quibus utuntur & uti intendunt in executione A mandatorum curiæ Catalaunenſis, tradant & exhibeant ſigillifero domini noſtri Catalaunenſis, ut ea imprimat & affigat cunctis tabulis ad hoc ordinatis.

XI.

Item, ordinamus & præcipimus quod quilibet curatus nobis ſubditus prius quam recedat à civitate Catalaunenſi coram ſigillifero curiæ Catalaunenſis ſe perſonaliter præſentet, & ſua ſtatuta ſynodalia per prædeceſſores domini noſtri Catalaunenſis edita eidem ſigillifero exhibeat & B oſtendat. Si quis verò forſan fuerit qui eadem non habeat infra unius menſis ſpatium ab hoc die computandi, & antequam recedat præſentes noſtras ordinationes recipiat & habeat, ſeu ſaltem decani chriſtianitatum eas recipiant & habeant: quilibet verò curatus à ſuo decano intra dictum menſem eas recipiat & habeat ſuis ſynodalibus inſerendas, & hoc ſub pœna IX. ſolidorum Turonenſium à quolibet ipſorum ſecùs agente reddendorum & ſolvendorum per dictum ſigilliferum in proprios uſus convertendorum.

STATUTA SYNODALIA
Cadurcenſis, Ruthenenſis & Tutelenſis eccleſiarum.

Ex tribus MS. codicibus, uno Neapolitano S. Severini, & duobus S. Germani à Pratis.

ADMONITIO PRÆVIA.

QUæ hîc ſubjicimus antiqua ſtatuta ſynodalia, ex tribus codicibus manuſcriptis vetuſtiſſimis eruimus. Unum miniſtravit Neapolitana inſignis monaſterii S. Severini bibliotheca, ex quo illa deſcripſit noſter Bernardus de Monfaucon, *qui hîc edenda ultro mihi ea conceſſit. Duos alios reperimus in noſtro Pariſienſi S. Germani monaſterio. Codex Neapolitanus nullum præfert titulum, ſed incipit à ſynodali Raymundi de Calomonte epiſcopi Ruthenenſis epiſtola, definitque in hæc verba:* Iſte liber fuit compoſitus & publicatus tempore domini Nicolai papæ IV. & domini Simonis archiepiſcopi Bituricenſis in eccleſia Ruthenenſi & in ſynodo generali, ciclo lunæ currente XVII. & littera dominicali B. & primo anno poſt annum biſſextilem, & anno Domini M. CC. LXXXIX. ex præcepto & auctoritate reverendi in Chriſto patris domini Raimundi de Calomonte divina providentia epiſcopi Ruthenenſis; quem librum una cum contentis & continendis in titulo ſequenti cum conſenſu * capellani ſui ſervari firmiter & perpetuo ſtatuit, & præcepit in his tantum quæ rationi ſunt conſona ſive juri. *Deinde ſubjicit alia ejuſdem eccleſiæ ſtatuta, concilium Bituricenſe ſub Fulcrando archiepiſcopo anno 1336. celebratum, ſtatuta ſynodalia Girberti Ruthenenſis epiſcopi anno 1341 edita. Concilium Bituricenſe anni 1286. aliud item Bituricenſe concilium anni 1276.*

* ſ. capituli.

Codex Pariſienſis bibliothecæ S. Germani à Pratis num. 814. hunc habet titulum: Incipit ſynodale compoſitum per reverendum patrem in Chriſto dominum Guillelmum Dei gratia epiſcopum Caturcenſem. *Hunc titulum ſequitur ſynodalis ejuſdem epiſcopi epiſtola, tum ſtatuta ſynodalia eadem quæ in codice Neapolitano, ſed quibuſdam additionibus paſſim aucta, tum conſtitutiones editæ anno 1286. in concilio Bituricenſi, quas excipiunt* Conſtitutiones antiquæ ſynodales eccleſiæ Caturcenſis, *deinde* ſynodale ſeu Conſtitutiones cathedralis eccleſiæ Tutelenſis. *Alter ejuſdem bibliothecæ codex ita incipit:* Incipit ſynodale cathedralis eccleſiæ Tutelenſis compoſitum per reverendum patrem Guillelmum Dei, *&c. In inferiori verò ora marginali legitur,* Defenis officialis Tutelenſis. *Eademque continet quæ in codice præcedenti. Ex his patet ſtatuta iſta ſynodalia primum edita fuiſſe juſſu Raymundi de Calomonte epiſcopi Ruthenenſis & anno 1289. promulgata, deinde eadem tempore Johannis papæ XXII. à Guillelmo epiſcopo Caturcenſi quibuſdam additionibus aucta eccleſiæ Caturcenſi fuiſſe accommodata, ac poſtmodum circa idem tempus ab epiſcopo Tutelenſi adoptata.*

Porrò cum Neapolitanus codex pura & ſincera ſtatuta, ut ab auctore edita ſunt, exhibeat, illa ut in eo continentur hîc præſertim repræſentare nobis propoſuimus: præmiſſis tamen utraque epiſtola ſynodali, & editis Italico, ut vocant charactere additionibus quæ nobis alicujus viſæ ſunt momenti, deinde ſtatuta unicuique eccleſiæ propria ſubjiciemus.

EPISTOLA

Digitized by Google

EPISTOLA SYNODICA
Raymundi epiſcopi Ruthenenſis.

QUoniam frequenter ex ſimplicitate & ignorantia ſacerdotum, illorum præcipuè quibus animarum cura committitur, plura emergunt pericula in collatione ſacramentorum & regimine animarum; ideo nos RAYMUNDUS miſeratione divinâ epiſcopus Ruthenenſis, cum noſtri capituli conſilio & aſſenſu quædam ſuper his utilia & neceſſaria in hoc libro ſynodali ſub compendio tradimus, quæ de jure divino ſeu eccleſiaſtico ſunt aut conſona rationi, quæ à clericis noſtræ civitatis & diœceſis in ſacris ordinibus conſtitutis, & maximè rectoribus & capellanis curam animarum habentibus legi ſæpè & intelligi epiſcopali auctoritate præcipimus & mandamus, & diligenter & firmiter obſervari. Quorum tranſgreſſionem quæ inobedientiam induceret, caſtigatione debita prout res exegerit ſeveriter puniemus: niſi fortè juri alicui obviaretur, ſupra quod diſpenſare ſeu quicquam ſtatuere non valemus, tunc enim ea volumus pro non ſtatutis haberi.

Cum igitur ſynodus æſtivalis eccleſiæ Ruthenenſis in die martis & die mercurii proximis poſt quindenam feſti Paſchæ; ſynodus verò hyemalis in die martis & die mercurii proximis poſt feſtum beati Luchæ Evangeliſtæ conſueverunt celebrari: præcipimus ut ad dictam ſynodum hyemalem veniant Ruthenam perſonaliter omnes prælati & clerici & ſacerdotes curam animarum habentes dictæ noſtræ diœceſis Ruthenenſis, vel ſaltem vicarii ſeu capellani miniſtrantes in eccleſiis pro eiſdem. Ad ſynodum verò æſtivalem ambo per ſe & perſonaliter veniant, ſcilicet tam prælati quàm rectores & capellani perpetui curati, quàm pro eis miniſtrantes cum capellano curato. Et ſi fortè infirmitate vel alia inevitabili neceſſitate ſeu cauſa, per nos vel officialem noſtrum approbanda detenti, venire non potuerint: mittant tunc aliquem capellanum vel clericum loco ſui, & nobis vel officiali noſtro, cauſam ſuæ abſentiæ ſtudeant intimare. Tranſgreſſores verò temerarii hujus præcepti qui eo ligari poſſunt & debent, ipſo tranſgreſſu excommunicationem incurrant, & nihilominus prout nobis vel officiali noſtro videbitur ulterius punientur.

Venientes autem ad ſynodum in eundo & redeundo honeſtè incedant, & honeſta quærant hoſpitia, & in eis circumſpecte ſe habeant, ne ſtatus ipſorum vertatur in opprobrium populo & contemtum.

Injungimus etiam omnibus qui debent eſſe in ſynodis, quod induti cappis clauſis vel ſuperpelliciis ſtent in ſynodis & jejuni, & ſedeant ordinate, & ſine ſtrepitu audiant & diligenter mente intelligant ſalubria monita & mandata.

In qualibet parochiali eccleſia iſte liber ſynodalis omnimode habeatur. Quem ſacerdos parochialis clericis ſuæ parochiæ & laïcis prout expedire viderit diligenter exponat, & A eumdem librum ad ſynodos deferat, & coram ſe in ſynodo teneat. Et ſi de contentis in eo, vel aliis dubitet, nos extra ſynodum conſulat ſuper eis. Et nullus in eodem libro ſine noſtra licentia aliquid addat vel minuat; alioquin pœnam falſi ſe noverit incurſurum.

Nullus cauſas inducat ad ſynodum, quæ alio tempore coram nobis vel officiali noſtro poſſent facilius & commodius expediri.

Sacerdotes verò parochiales qui vicarios non habent, die dicta præcedenti ſynodum inquirant diligenter & publicè in eccleſiis, an in ſuis parochiis aliqui ſint infirmi: & ſi ita ſit, antequam B iter arripiant veniendi ad ſynodum, illos infirmos viſitent etiam non requiſiti, & eis dicant quod faciant quidquid boni potuerint ad ſuarum animarum ſalutem; præcipientes nihilominus eorum viſitationem fieri per vicinos preſbyteros in aliis vel eadem eccleſiis remanentes. Cum verò clerici in ſynodo fuerint congregati [ab epiſcopo] vel alio cui ipſe juſſerit, incipiatur ter antiphona *Salva nos Domine*, & ea completa cum ſuo verſu & *Gloria Patri*, epiſcopus flexis genibus cantando incipiat hymnum, *Veni creator*: & eo completo, dicat verſum, *Confir*C*ma hoc Deus*: vel verſum: *Emitte Spiritum tuum*, & clerus reſpondeat. Poſtea dicat epiſcopus: *Domine exaudi. Dominus vobiſcum. Oremus. Actiones noſtras*, &c. Deinde archidiaconus dicat evangelium: *Miſit Jeſus duodecim.* Deinde fiat ſermo litteraliter. Poſt hæc legantur ſtatuta ſynodalia, vel pars illorum, & alia quæ ſecundum varios eventus temporis epiſcopus viderit expedire. In utraque verò die completo ſermone, laïci à loco ubi tenebitur ſynodus expellantur. Secunda die verò ſynodi incipit epiſcopus flexis genibus cantando alta voce: *Veni ſancte Spiritus*, & poſtea legitur Evangelium: *Deſignavit Dominus Jeſus.* Deinde fit ſermo litD teraliter, & poſtea leguntur reliqua ſtatuta ſynodalia, & ea quæ ad ſalutem pertinent animarum. Et quia ſalus animæ ſecundùm Auguſtinum à fide catholica recipit fundamentum, idcirco de ipſa primitus eſt videndum.

EPISTOLA SYNODICA
Guillelmi epiſcopi Cadurcenſis.

ONus regiminis quod ex officio juriſdictionis prælatis incumbit tanto premit gravius, & à ſummo paſtore principe diſtrictior de ipſo ratio E *exigitur, quanto ſubtilius ab ipſis de ſubjectorum ſalute quæritur & durius de neglecto regimine punietur. A quibus non ſolùm de propria, ſed de ſalute quæretur etiam aliena. Propter quod nos* GUILLELMUS *ordinis fratrum Prædicatorum ſola Dei patientia epiſcopus Caturcenſis, licet indigni, conſiderantes ſuſceptæ dignitatis officium, quanti ſit ponderis exercitium, quanti ſit in executione laboris, ex bona ammonitione, quanti ſit meriti, & ex neglectu periculo, ubi à ſummo judice requiretur in extremo judicio quod committitur in integrum, & cum uſuris quod tribuitur ampliatum. Ad honorem SS. Trinitatis & glorioſæ Vir-*

Digitized by Google

ginis Mariæ & B. Stephani prothomartyris, cujus titulo commiſſa nobis eccleſia gloriatur, & meritis gubernatur, pro exoneratione noſtræ conſcientiæ, cui cura imponitur, & à qua ratio in extremo judicio exigetur & commiſſæ nobis eccleſiæ & ſpecialiter cleri, qui noſtræ diſciplinæ, quamvis indigni ſimus, ſicut filii paternæ curæ ſubjicitur, quaſdam conſtitutiones & ordinationes pro noſtra & ipſorum populique ſalute ſcribi fecimus, ut ex ſcriptura frequenter inſpecta fiendorum renovetur memoria, & perficiatur citius diſciplina: quas præſentialiter promulgantes ſub lxx diſtinctionibus & capitulis diviſimus, ea inferius ſub rubricis propriis adnotantes, tam ex antiquis conſtitutionibus prædeceſſorum noſtrorum, quam ex conciliis provincialibus & legatorum apoſtolicæ ſedis ſtatutis & novis juribus & noſtris novis ſtatutis compilata, quæ à clericis noſtræ civitatis & diœceſis, & maximè in ſacris ordinibus conſtitutis rectoribus & capellanis & eorum vicariis adminiſtrationem ſeu curam animarum habentibus legi ſæpè & ſæpius & intelligi auctoritate epiſcopali mandamus, & diligenter & firmiter obſervari, niſi fortè jura alicui obviarent.

In primis ſtatuimus ad fatigationes noſtrorum ſubjectorum removendas, & ut opportunè qui congregandi ſunt, omni excuſatione ſemota, venire valeant, ut die Mercurii & die Jovis poſt feſtum Pentecoſtes ſynodus in noſtra eccleſia cathedrali ſemel in anno celebretur, in qua de omnibus querelis quæ inter diverſos eccleſiæ ordines & beneficiatos naſci ſolent judicetur; ad quam omnes prælati & clerici noſtræ civitatis & diœceſis, & ſacerdotes & beneficiati curam animarum habentes, & eorum vicarii venire perſonaliter teneantur, niſi eſſent gravi infirmitate vel alia neceſſitate inevitabili per nos & officialem noſtrum approbanda detenti, quod venire non poſſent; & tunc aliquem capellanum aut clericum mittere teneantur loco ſui, qui nobis vel officiali noſtro cauſam ſuæ abſentiæ ſtudeat juramento proprio intimare, &c. ut ſupra.

I. *De fide catholica.*

Quoniam, ut Apoſtolus ait ad Hebræos, *Impoſſibile eſt ſine fide placere Deo*: & Salvator in Johanne: *Qui non credit jam judicatus eſt.* Et in Marco: *Qui crediderit & baptizatus fuerit ſalvus erit, qui verò non crediderit condemnabitur*: & ſecundùm Auguſtinum, fides eſt fundamentum omnium virtutum, ideo rectè incipiendo à fundamento, inſtruendus eſt in fide populus ut ſalvetur. Videndum eſt igitur quid eſt fides, unde dicatur, in quibus conſiſtit, quæ eſt pœna non habentis fidem, & quod præmium. Fides autem ſic definitur ab Apoſtolo: *Fides eſt ſubſtantia ſperandarum rerum, argumentum non apparentium.* Subſtantia ideo dicitur, quia eſt fundamentum fabricæ ſpiritualis: ſperandarum rerum, id eſt ipſarum beatitudinum æternarum quæ nobis promittuntur in evangeliis & prophetis. Argumentum verò non apparentium dicitur, quia per ſancta evangelia & veras ſcripturas & prophetias jam completas

A debemus habere argumentum, id eſt probationem non apparentium, ſcilicet tam de præteritis, ut Chriſtum fuiſſe paſſum & ſimilibus, & de præſentibus ut corpus Chriſti verè confici quotidie in altari; quàm de futuris complendis, ut Chriſtum venturum ad judicium, & unicuique ſecundùm ſua opera retributurum. Dicitur autem fides à fido fidis, vel à fidentia, id eſt, confidentia, quia per eam ut per quoddam lumen animæ ad Deum tendere verè confidimus; & hanc fidem habent mali ſine caritate: & de hac dicit Jacobus: *Fides ſine operibus mortua eſt*; boni verò cum caritate, de qua dicitur in Marcho: *Qui crediderit & baptizatus*
B *fuerit, ſalvus erit.* Conſiſtit autem fides catholica in XIV. articulis fundatis de ſumma Trinitate & Incarnatione Verbi Dei. Quorum VII. pertinent ad Deitatem, & VII. alii ad humanitatem. Illorum qui pertinent ad Deitatem, primus reſpicit in ſe eſſentiam divinam, & alii tres immediate ſequentes, perſonas eſſentiæ divinæ.

II. *De articulis fidei.*

Primus eſt: *Credo in Deum*, & non dicit deos, ut notet unitatem eſſentiæ. Secundus eſt: *Credo in Patrem omnipotentem*: repete *Deum*. Tertius eſt: *Credo in Jeſum-Chriſtum Filium ejus uni-*
C *cum Dominum noſtrum*, repete *Deum*. Quartus eſt: *Credo in Spiritum-ſanctum*, repete *Deum*. Quintus eſt: *Credo creatorem cœli & terræ*, & indicat creationis effectum. Sextus eſt: *Credo ſanctam Eccleſiam catholicam, ſanctorum communionem, remiſſionem peccatorum*, & indicat remiſſionis peccatorum effectum. Septimus eſt: *Credo carnis reſurrectionem, vitam æternam, amen*, & indicat effectum glorificationis corporis cùm dicit: *carnis reſurrectionem*: & glorificationis animæ, cum dicit, *vitam æternam*. Illorum verò articulorum qui pertinent ad humanitatem eſt primus: *Qui conceptus eſt de Spiritu-ſancto.* Secundus: *Natus ex Maria Virgine.* Tertius: *Paſ-*
D *ſus ſub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, ſepultus.* Quartus: *Deſcendit ad inferos.* Quintus: *Tertia die reſurrexit à mortuis.* Sextus: *Aſcendit ad cœlos, ſedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.* Septimus: *Inde venturus eſt judicare vivos & mortuos.* Alii autem diſtinguunt alio modo articulos fidei ſecundùm numerum apoſtolorum, quorum quilibet dicitur appoſuiſſe in ſymbolo ſuum articulum: & ſic dicunt eſſe XII. articulos. Alii dicunt, quod ſicut ſunt ſeptem dona Spiritûs-ſancti: ita ſunt VII. articuli fidei, ſcilicet, Incarnatio ſeu nativitas
E Chriſti, baptiſmus ejus, paſſio ejus ſive mors, deſcenſus ad inferos, reſurrectio, aſcenſio in cœlum, adventus ad judicium: ſed primus modus melior & communior judicatur.

Sed in iſtis fuerunt aliqui qui erraverunt dicentes Spiritum-ſanctum à Patre procedere, non à Filio. In iſtis erroribus ſunt aliqui Græci. Alii quod Spiritus-ſanctus à Patre & Filio non procedit æternaliter, & quod ab eis procedit tamquam à duobus principiis, & duabus ſpirationibus, non una ſpiratione: ſed hodie iſti ſunt errores ſublati per conſtitutionem domini Gregorii

Digitized by Google

papæ X. in qua dicitur quod Spiritus-ſanctus æternaliter à Patre & Filio, non tamquam ex duobus principiis, ſed tamquam ex uno principio; non duabus ſpirationibus, ſed una ſpiratione procedit.

Notandum etiam & tenendum hodie, quicquid aliqui alii dixerint quod Chriſtus emiſſo jam ſpiritu perforari lancea ſuſtinuit latus ſuum, ut exinde profluentibus undis aqua & ſanguinis formaretur unica & immaculata ac virgo ſancta mater eccleſia conjux Chriſti, ſicut de latere primi hominis ſoporati Æva ſibi in conjugem eſt formata, ut ſic certe figura primi & veteris Adæ, qui ſecundùm Apoſtolum eſt forma futuri, in noſtro noviſſimo Adam, id eſt Chriſto veritas reſponderet. Et ſic veritas Johannis evangeliſtæ eſt hodie approbata qui dixit, quod Chriſto jam mortuo unus militum lancea latus ejus aperuit, & quod per alios jam alias dictum eſt, per anticipationem intelligitur dictum.

Notandum etiam & tenendum quod ſubſtantia animæ rationalis ſeu intellectus verè ac per ſe humani corporis eſt forma, & qui ſentit contrarium hæreticus eſt cenſendus.

Notandum etiam quod per virtutem baptiſmi parvulorum culpa remittitur, ac virtutes & informans gratia infunduntur quoad habitum: etſi non pro illo tempore quo ad uſum, licet multi theologi fuerunt aſſerentes gratiam parvulis non conferri. Per hæc etiam hodie ſunt declarata quæ antiquitus erant obſcura & dubia.

III. *Septem dona Sancti Spiritus.*

Septem autem dona Sancti Spiritus ſunt hæc, ſcilicet donum ſapientiæ, ſcientiæ, intellectûs, conſilii, fortitudinis, pietatis, timoris Domini. Primum & quartum conveniunt Patri; ſecundum & quintum, Filio; tertium & ſextum, Spiritui-ſancto, & ſeptimum, Filio. Præmium credentium fidem catholicam eſt vita æterna: pœna verò non credentium, gehenna perpetua. Licet autem clerici & præcipuè ſacerdotes curati dictos articulos ſcire teneantur explicitè, ut ſcilicet ſcire teneantur intentionem cujuſlibet articuli populo explicare: laïcis tamen ſufficit eos ſcire implicite, id eſt, ſimpliciter, ut ſcilicet ſciant eos rude & ſimpliciter prout jacent: vel implicitè in generali credant vera eſſe quæcumque credit eccleſia. Salvo quod ex naturali inſtinctu credant in ſpeciali unum eſſe Deum retributorem omnium bonorum, & punitorem omnium malorum. Imò frequenter debent inhibere laïcis ſacerdotes, ne circa Trinitatem vel articulos fidei ſeu ſacramenta Eccleſiæ, rationem quærant quomodo vel quare ita ſit. Quia tanta eſt ſubtilitas fidei, quod ea quæ ſubſunt ei non poſſunt intellectu comprehendi. Fides etiam non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Sed dicatur eis quod credant ſine dubitatione firmiter omnia quæcumque catholica fides aſſerit, & ſancta Romana tenet eccleſia, quamvis in ſpeciali non habeant de omnibus intellectum, majorem fidem teſtibus fidei adhibendo, quam carnis oculis & aliis ſenſibus humanis, qui ex ſui fragilitate de ſubtilitate fidei nos, niſi per ſanctorum miracula ple-

A nè certificare non poſſunt. Teſtes enim ſunt apoſtoli, martyres, confeſſores, virgines & electi, quorum plurimi pro teſtimonio fidei diverſis cruciatibus affecti, probati inventi ſunt, quia & in vita & poſt mortem eorum, propter ipſorum merita divina potentia mortuos ſuſcitavit, cæcos illuminavit, contractos erexit, & ſanavit infirmos & innumerabilia fecit miracula, quæ in Chriſtianorum oculis apparuere frequenter. Doceant igitur ſacerdotes populum in dictis articulis fidei, & maximè cum infirmos communicant, ut credant firmiter, quod unus eſt ſolus verus Deus, incommutabilis, omnipotens, crea-
B tor omnium, ſine principio & ſine fine, & ſunt in eo tres perſonæ, ſcilicet Pater & Filius & Spiritus-ſanctus, & iſtæ tres perſonæ ſunt unus Deus. Item, circa fidem Incarnationis Verbi Dei, ut credant Dei Filium pro redemtione humani generis carnem aſſumſiſſe in beata Virgine de carne ejuſdem Virginis, non viri, ſed Sancti Spiritûs operatione, & qui prius tantum erat Deus in ea factus eſt verus homo. Item, natum fuiſſe de eadem Virgine, in conceptu & in partu virginitate durante. Item, eumdem Chriſtum conſputum, alapis cæſum, flagellatum & multipliciter irriſum in cruce mortem viliſſimam ſuſtinuiſſe.
C Item, eumdem Chriſtum in anima & divinitate ad inferos deſcendiſſe. Et ab inde ſanctorum captivas animas eduxiſſe. Item, eumdem Chriſtum in ſepulcro corporaliter jacuiſſe. Item, eumdem Chriſtum in eadem carne glorificata tertia die à mortuis reſurrexiſſe, per * quem & nos omnes in carne quam gerimus reſurgemus; boni in carne impaſſibili glorificata; mali in carne paſſibili & damnata. Item, eumdem Chriſtum XL. die ad cœlos aſcendiſſe, & L. die Spiritum-ſanctum apoſtolis, ſicut prædixerat, tranſmiſiſſe. Item, doceant populum, eum-
D dem Chriſtum venturum eſſe ad judicium, & unicuique ſecundum ſua opera redditurum, bonis vitam æternam, malis autem ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus. Item, per ſacerdotes frequenter laïci moneantur, ut ſciant *Pater noſter*, &c, *Ave Maria*, &c, *Credo in Deum*, & ſe ſigno crucis ſignare, & quod iſta docere ſuos liberos non omittant. Item, in præceptis legis eſt populus inſtruendus

* *al.* quam.

IV. *De X. præceptis legis.*

Præcepta legis ſummè ſunt cuſtodienda, & diligenter per ſacerdotes ſubditis exponenda tri-
E plici ratione. Primò, ut lumen ſpirituale recipiant juxta illud Pſamiſtæ: *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos*, ſcilicet ad videndum quid ſit faciendum & à quo abſtinendum. Secundò, ut mortem æternam caveant juxta illud in Johanne: *Amen amen dico vobis, ſi quis ſermonem meum ſervaverit, non guſtabit mortem in æternum.* Tertiò, ut vitam æternam habeant, juxta illud Matthæi: *Si vis ad vitam æternam ingredi, ſerva mandata.* Sunt autem aliqui ſacerdotes, quod valde reprehenſibile eſt, mandata hujuſmodi ignorantes, quod in ſuarum & ſubditorum ſuorum periculum vertitur animarum. Sciant igitur ſacerdotes x. eſſe mandata

Digitized by Google

legis, ſicut habetur in Exodo xx. capitulo. Primum præceptum eſt: *Non habebis deos alienos.* Secundum: *Non aſſumes nomen Dei tui in vanum.* Tertium eſt: *Memento, ut diem ſabbati ſanctifices.* Quartum eſt: *Honora patrem tuum & matrem tuam, ut longævus ſis ſuper terram.* Quintum eſt: *Non occides.* Sextum eſt: *Non mœchaberis.* Septimum eſt: *Non furtum facies.* Octavum eſt: *Non loqueris contra proximum tuum falſum teſtimonium.* Nonum eſt: *Non concupiſces domum proximi tui.* Decimum eſt: *Non deſiderabis uxorem ejus, non ſervum, non ancillam, non bovem, non aſinum, nec omnia quæ illius ſunt.* Quæ omnia his verſibus continentur:

Sperne deos, fugito perjuria, ſabbata ſerva.
Sit tibi patris honor, ſit tibi matris amor.
Non ſis occiſor, mœchus, fur, teſtis iniquus.
Vicinique thorum, reſque caveto ſuas.

Primo præcepto prohibentur iſta, omnis idololatria, omne ſortilegium, ſacrilegium, omne augurium & divinatio & hæreſis, & generaliter omnis amor creaturæ pluſquam Creatoris. In hoc etiam mandato præcipitur unus Deus colendus, ſecundùm illud Deuteronomii: *Audi Iſraël, Dominus Deus tuus, Deus unus eſt.* Secundo mandato prohibetur omne illicitum juramentum, falſum, doloſum, blaſphemia, hoc eſt dictum: *Non aſſumes*, &c. id eſt, non jurabis pro nihilo, non falſum, non injuſtum, non mendacium, non in contumeliam Dei. Contra tertium faciunt, diebus Dominicis & præcipuis feſtivis ad eccleſiam ſine rationabili cauſa & ex contemtu non venientes, peccatis inſiſtentes, & dies feſtos quantum ad opera ſervilia & carnalia non obſervantes. Quarto mandato præcipitur principaliter honor parentum carnalium, qui conſiſtit in ſolatione illorum, in obſequio operum, in exhibitione neceſſariorum, in timore offenſæ, præceptis eorum obtemperando, & in ſigno, ſcilicet eis aſſurgendo. In hoc etiam mandato præcipitur honor prælati: in omnibus ſupradictis præcipitur honor Dei, in ſequentibus utilitas proximi. Quinto præcepto prohibetur deliberata voluntas, conſilium, auxilium, actus injuſtè occidendi & odium fraternum, & omnis illicita iracundia, cum deliberatione percuſſio. Sexto prohibetur omnis coïtus, excepto fœdere matrimoniali; puta, fornicatio, adulterium, inceſtus, ſtuprum, peccatum contra naturam. Dare licentiam, conſilium, auxilium: locare ſcienter domos luxuriantibus, & omnis cum deliberatione præter legem matrimonialem humani ſeminis effuſio. Septimo prohibetur furtum, uſura, rapina, decimarum retentiones, debitorum denegationes. Octavo prohibetur adulatio, detractio in judicio, falſa teſtificatio, quæ fit amore, timore, rancore vel munere, & omnis oris falſitas in nocumentum ſui ipſius vel proximi. Nono prohibetur omnis illicita concupiſcentia rei alienæ immobilis. Contra hoc præceptum faciunt proximum injuſtè impetentes, ad vendendum compellentes, mortem ejus deſiderantes. Decimo prohibetur concupiſcentia cujuſlibet mulieris non ſuæ, & rei mobilis. Contra hoc præceptum faciunt qui cogitant de ea, qui libenter recipiunt eam, qui petulanter loquuntur cum ea, qui muneribus ſollicitant eam. Iſte eſt unus modus ordinandi præcepta ſecundùm ſuperficiem litteræ Exodi. Licet alii alio modo & alia conſideratione ea duxerint ordinanda, & in dictis præceptis debent populum inſtruere ſacerdotes. Item & in ſeptem eccleſiæ ſacramentis de quibus ſubſequenter eſt videndum.

V. *De ſacramentis titulo generali.*

Videndum eſt quid eſt ſacramentum, & unde dicatur, & quot ſunt ſacramenta, & quare fuerunt inſtituta, & quæ ſunt neceſſaria, & quæ ſunt voluntaria, & quæ poſſunt iterari, & quæ non; & à quo fuerunt inſtituta, & à quibus debent conferri, & quæ appellantur ſacramentalia.

Sacramentum eſt ſecundùm Auguſtinum inviſibilis gratiæ viſibilis forma. Dicitur autem ſacramentum à ſacris ſeu ſecretis virtutibus, quia ſub tegumento rerum corporalium divina virtus ſalutem ſecretius operatur. Vel dicitur à ſacro ſacras, & mens mentis, quaſi ſacrans mentem. Sacramenta verò ſunt ſeptem, ſcilicet baptiſmus, confirmatio, Euchariſtia, pœnitentia, extrema unctio, ſacer ordo, & matrimonium. De dictis ſacramentis prima quinque ſunt neceſſaria, ideo quia ſine ipſis bellum diaboli ſuperari non poteſt. Unde baptiſmus eſt clypeus ingredientium fidem catholicam contra bellum diaboli, & dicitur janua omnium ſacramentorum. Confirmatio eſt clypeus pugnantium in bello, unde per eam dicitur robur dari, & Sancti Spiritus gratia augmentari. Euchariſtia eſt clypeus progredientium huc & iſtuc in bello mundi, & viaticum appellatur. Pœnitentia eſt clypeus regredientium à bello, & pro redeuntibus datur, & ideo ſecunda tabula poſt naufragium appellatur. Extrema-unctio eſt clypeus egredientium cum triumpho, & ideo datur egredientibus de hac vita. Duo verò ultima ſacramenta, ſcilicet ordo & matrimonium dicuntur voluntaria, ideo quia ſine ipſis eſt ſalus. Inſtituta verò fuerunt ſacramenta triplici ratione, ſcilicet propter humilitatem, ut dum homo rebus ſenſibilibus & inferioribus ſe ſubjicit reverenter, ex hac obedientia apud dominum magis mereatur. Item propter eruditionem, ut per illud quod foris in ſpecie viſibili cernitur, erudiamur ad virtutem inviſibilem agnoſcendam. Item, propter exercitationem, cum enim homo otioſus eſſe non debeat, proponitur ei in ſacramentis utilis exercitatio & ſalubris. Iterari autem non debent baptiſmus, confirmatio, ordo. Alia autem ſacramenta iterari poſſunt. Salvo, quod benedictio matrimonialis quæ ſacramentalis eſt, iterari non debet.

Etiamſi ſit conſuetudo quod mulier virgo contrahens cum viro qui aliam uxorem habuit benedicatur: quia benedictio viri vel è converſo mulieris, tamquam magis digna, cum per carnalem copulam facti ſunt una caro, attrahit ad ſe minus dignam: & cum talia ſint ſpiritualia, & contra jura conſuetudo non valet, niſi eſſet per papam confirmata. Immò capellanus dans benedic-

Digitized by Google

tionem, ab officio & beneficio ſuſpenſus eſt, & cum teſtimonio litterarum ſui epiſcopi ad ſedem apoſtolicam eſt mittendus. Ex quibus apparet, quod alius diſpenſare non poſſit, niſi papa: & quod talis benedictio eſt ſacramentalis. Et ſi ſic ſuſpenſus ſe divinis ingeſſerit ſicut prius, eſt irregularis, & ſolus papa cum eo diſpenſat: & ideo ſibi caveant qui in talem pœnam inciderint.

Quinque verò de dictis ſacramentis ab ipſo Domino inſtituta fuerunt, ſcilicet baptiſmus, ſacer ordo, euchariſtia, pœnitentia, matrimonium. Alia verò, ſcilicet confirmatio, extrema-unctio fuerunt divino inſtinctu ab apoſtolis introducta. Sacerdotes etiam ſimplices conferre poſſunt & debent omnia ſacramenta, exceptis ſacramentis confirmationis & ordinum, quæ ſunt à ſolis epiſcopis & ſuperioribus conferenda. Sacramentalia autem appellantur benedictiones nubentium, ſepulturæ, abſolutiones defunctorum, & alia quæ ſacramentis accedunt. Præcipimus igitur ut omnia & ſingula ſacramenta à clericis, & laïcis, & præcipuè ſacerdotibus in magno honore & devota reverentia habeantur. Sub excommunicationis & ſuſpenſionis officii & beneficii, & in virtute obedientiæ injungentes, ut quocumque tempore, & quacumque hora diei vel noctis ſacerdos pro baptiſmo vel pœnitentia, vel euchariſtia, vel extrema-unctione fuerit requiſitus, omni occaſione & mora poſtpoſitis, ad conferendum ea exhibeat liberaliter ſe paratum. Nullus quoque ſine auctoritate legitima, ſeu abſque noſtra licentia miniſtret in diœceſi Ruthenenſi vel Cadurcenſi vel Tutelenſi eccleſiaſtica ſacramenta, præter baptiſma parvulorum & pœnitentias morientium in caſu neceſſitatis, vel niſi de licentia rectoris ſeu vicarii eccleſiæ parochialis habentis canonicam occupationem ſeu voluntariam ad breve tempus.

De ſimonia.

Caveant autem ante omnia prælati ordines conferentes, & clerici illos recipientes, & omnes miniſtri eccleſiæ, ne ordines vel alia ſacramenta vel beneficia ſeu dignitates, vel quoſcumque actus ſpirituales, ſeu officia eccleſiaſtica, conferant, recipiant, exerceant, adminiſtrent principaliter pro re aliqua temporali tamquam pro cauſa motiva primò & principaliter, ſed ſolùm ſicut pro cauſa adminiculata & annexa ſacramento; attendentes, ut ſcilicet ſit ibi principaliter intentio ſpiritualis ad Deum non rei temporalis, ſit intentio principaliter ad primum ut totum ad ſolum neceſſitatis ſtipendium: aliter non evadunt vitium ſimoniæ; quod peccatum in eccleſia Dei graviſſimum reputatur. In tantum etiam quod recipiens per ſimoniam, aliquo dato vel promiſſo, ordines, vel dignitates, vel beneficium cum cura animarum, tunc ab illorum executione ſuſpenſus eſt ipſo jure, & etiam deponendus. Committitur & ſimonia non ſolùm ſi detur quid ſpirituale pro pecunia vel re alia temporali, immò etiam ſi propter preces indignas, vel timorem vel amorem carnalem vel famam popularem: unde verſus,

Munus, lingua, timor, caro cum fama populari,
Impediunt gratis ſpirituale dari.

Simoniacus tamen ex animi voluntate non præcedente pacto per ſolam confeſſionem & pœnitentiam liberatur, nec reſignare cogitur, qui taliter adquiſivit. Igitur diſtrictiſſimè inhibemus, ut cum dicta ſacramenta, vel benedictiones nubentium vel ſepulturæ, ſeu alia ſacramentalia fuerint exhibenda, ante ipſorum exhibitionem plenariam, ſacerdotes nihil exigant à ſubjectis, nec propter hæc fidejuſſores petant, vel juramenta, vel aliam cautionem, ſed cùm ea gratis exhibuerint, jura parochialia & alia conſueta debita licitè petant, prout juſtum fuerit & viderint expedire, ne cadant in hæreſim prædictæ ſimoniacæ pravitatis. Eſt enim ſimonia ſpecies hæreſis, & ut dicit canon: cetera peccata reſpectu ſimoniæ, quaſi pro nihilo reputantur, & cum habente beneficium per ſimoniam ante reſignationem diſpenſari non poteſt. Si verò ante exhibitionem ſacramentorum vel ſacramentalium aliqua gratis exhibita fuerint ſacerdotibus, illa recipere non formident.

Item, præcipimus, ut per omnes eccleſias, euchariſtia, chriſma, oleum ſacrum, & fontes ſub fideli cuſtodia clavibus adhibitis conſerventur, ne manus temeraria ad alia poſſit extendi. Si verò is ad quem ſpectat cuſtodire ea incautè relinquat, tribus menſibus ab officio ſuſpendatur. Et ſi per ejus imperitiam nefandum aliquid inde contigerit, gravius punietur. Præcipientes ut ſingulis annis in die Jovis cœnæ preſbyteri parochiales per ſe ipſos aut clericos, adultos tamen, chriſma novum, & oleum novum catechumenorum quod exhibetur pueris baptizandis, & oleum novum infirmorum quod exhibetur infirmis, à nobis vel archipreſbyteris noſtris ſuſcipiant, ſicut eſt conſuetum, & ante effundatur vetus chriſma & oleum intra fontes eccleſiæ baptiſmales, & ibidem diligenter abluantur ampullæ, vel intra eccleſiam vetus chriſma & oleum concrementur, & cum novo oleo catechumenorum per totum annum inungant pueros baptizandos, & cum novo chriſmate baptizatos; & cum novo oleo infirmorum inungant infirmos. Et ſi fortè contigerit quod oleum & chriſma deficiant, ſtatim mittant ad archipreſbyteros pro chriſmate & oleo, & ſi ab eis habere non poſſunt, vel ſine periculo expectare, ſi aliquid reſiduum fuerit, admiſceant illi reſiduo chriſmatis, & illi reſiduo olei oleum olivarum non conſecratum, & ex eis unctiones faciant ſupradictas. Et ſi fortè negligentia vel errore loco olei cum chriſmate puer inunctus fuerit, vel infirmus, non fiat ulterius inunctio olei, quia cum chriſmate jam eſt facta, cum chriſma ex oleo & balſamo componatur. Quando verò inunctio eſt facienda cum chriſmate & fit cum oleo per errorem, vel illa quæ eſt facienda cum oleo infirmorum, fiat cum oleo catechumenorum vel è converſo, ſuppleatur ad hæc chriſmatis vel olei inunctio, quæ incautè fuerat prætermiſſa. Caveant ergo preſbyteri à tali errore, alioquin graviter punientur. Et quia non eſt ſalus ſine baptiſmo, juxta illud, *niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu-ſancto non intrabit in regnum cœlorum*, ideo de baptiſmo pro modo eſt videndum.

VI. *De ſacramento baptiſmi.*

De baptiſmo, quia eſt janua omnium ſacramentorum, primò videndum eſt, ſcilicet quid eſt, & à quo fuerit inſtitutum; quis poſſit baptizare, & quis baptizari; quæ ſunt neceſſaria ad baptiſmum, quot ejus ſpecies, quis effectus. Baptiſmus eſt regeneratio ſpiritualis in certis verbis & aquæ ablutione conſiſtens. Inſtitutum fuit à Domino hoc ſacramentum, cùm Dominus à Johanne fuit baptizatus: præceptum, cum dixit Nicodemo: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu-ſancto;* & cum dixit diſcipulis ſuis: *Euntes in mundum univerſum docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti.* Baptizare autem poteſt & debet epiſcopus, vel ſacerdos, vel diaconus, ſi ſacerdos commodè haberi non poteſt, & in neceſſitate quicumque: Immò etiam tenet hoc ſacramentum ſi conferatur ab excommunicato, hæretico vel pagano in forma eccleſiæ, licet conferri à talibus non debeat. Baptizari autem poteſt & debet quicumque, etiam ſi reſiſtat infans non habens diſcretionem. Habens diſcretionem verò invitus non cogitur ad baptiſmum. Tria verò ſunt neceſſaria in baptiſmo, ſcilicet intentio baptizantis, vel Eccleſiæ generalis, item elementum, ſcilicet aqua naturalis, & nullus liquor alius nec ſaliva, item verba, ſcilicet quod dicat baptizans baptizando: *Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti,* ſpargendo aquam ſupra caput ſeu majorem partem corporis ejus. Species baptiſmi ſunt tres, ſcilicet fluminis, id eſt aquæ, cum dictis verbis, de qua ſpecie communiter utimur; & flaminis, id eſt Spiritus-ſancti, ut cùm quis deſiderans baptizari moritur, non habens aliquem qui baptizet eumdem; & ſanguinis, ut fuit in Innocentibus, & poteſt eſſe in quolibet credente in Chriſtum, & antequam baptizetur moriente pro Chriſto. Effectus baptiſmi eſt remiſſio omnium peccatorum, & ſalus æterna.

Præcipimus itaque ut infans quam citò natus fuerit, ſi periculum mortis ſibi immineat, ita quod preſbytero nequeat præſentari, à circumſtantibus maſculis, ſi præſentes fuerint, baptizetur in aqua calida vel frigida, non in aliquo alio liquore, & in vaſe mundo ligneo vel lapideo, vel alio aliquo, vel ſi vas haberi non poſſit, fundatur aqua ſuper capite baptizandi, & dicantur dicta verba, quibus debet aliquis baptizari. Si autem maſculi præſentes non fuerint, à circumſtantibus feminis baptizetur, etiam à patre vel matre, ſi alii non fuerint à quibus valeat baptizari, ſed quamdiu alii fuerint, à patre vel à matre nullatenus baptizetur; & ſi ex neceſſitate, à patre proprio vel à matre infans fuerit baptizatus, matrimonio inter eos in ſua firmitate manente, nulla propter hoc injungatur pœnitentia baptizanti, qui ex hoc debet potius commendari. Si verò malitioſè pater vel mater baptizaverit, vel in catechiſmo ſeu in confirmatione tenuerint infantem proprium vel infantem uxoris ſuæ ex alio viro procreatum, matrimonio, ut dictum eſt, in ſuo robore permanente, ad nos mittatur de A tanto exceſſu à nobis pœnitentiam ſuſcepturus. Si autem caſu vel ignorantia id acciderit, non ſunt in aliquo puniendi.

Et dicuntur ex malitia vir aut uxor talia facere, quando hæc faciunt, ut alter alterum non cognoſcat carnaliter: ſcientes poſt baptiſmum cognationem ſpiritualem eſſe contractam, ſive in confirmatione quæ impedit matrimonium contrahendum & dirimit jam contractum: licet cognatio quæ contrahitur per catechiſmum impediat matrimonium contrahendum, non tamen dirimit contractum: & ideo ex ſua malitia non debent habere commodum; ſed debent pœnam reportare.

B *Item, ſtatutum declaramus, & etiam prohibemus, ne quis de cetero in aulis vel in cameris, aut aliis privatis domibus, ſed dumtaxat in eccleſiis in quibus ſunt fontes ſpecialiter deputati, ubi baptizandi debent deportari & adduci, liberè baptizari præſumat, niſi ſint filii regum vel principum, quibus in his deferre convenit; vel alia evidens neceſſitas: & ſi qui contra præſumſerint, graviter punientur.*

Ne propter imperitiam laïcorum infans abſque forma debita baptizetur, diſtricte præcipimus, ut preſbyteri frequenter admoneant & inſtruant plebem ſuam, ut cum ex neceſſitate aliC quem baptizari contigerit, hanc formam in contradictione ipſius baptiſmi cum diligentia ſtudeant obſervare, ſcilicet ut infantem ter mergendo in aquam, baptizans dicat ſic *Petre*, vel *Martine: Ego baptizo te, in nomine Patris & Filii, & Spiritus-ſancti amen.* Si tamen una tantum immerſio facta fuerit, erit nihilominus baptizatus. Et licet proprium nomen infanti non fuerit impoſitum, & patrinum vel matrinam non habuerit, nec dictum fuerit, *Ego*, dum tamen infantem immergendo in aquam à baptizante dictum fuerit, *Baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti*, erit infans nihilominus baptizatus. Idem dicimus, ſcilicet inD fantem baptizatum eſſe, ſi baptizans dixerit: *Baptizo te in nomine Chriſti*, quod tamen non eſt laïcis exprimendum, ne à forma prædicta ſtatuta per eccleſiam recedatur. Si autem tanta copia de aqua haberi non poteſt, ut infans in ea totaliter mergi non poſſit, vel fortè ſimiliter mergi timeatur, ob fragilitatem pueri, quod ex totali immerſione mortem poſſet incurrere, cum ſcutella vel cipho, vel alio vaſe aliqua quantitas aquæ ſuper caput infantis effundatur curialiter à baptizante, & effundendo dicat baptizans: *Ego baptizo te, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti, amen*, & erit infans nihilomiE nus baptizatus. Hæc autem ſupra dicta, ſcilicet quod infans à laïcis baptizetur, præcipimus in neceſſitatis articulo obſervanda, ſed neceſſitate ceſſante, omnibus laïcis baptizandi, & etiam clericis, niſi fuerint in preſbyteros canonicè ordinati, & catechiſmum faciendi interdicimus poteſtatem, ſuſtinentes quod ſubdiaconus & diaconus prædicta poſſint facere ubi ſacerdos præſens non eſt, vel ea non poteſt facere & neceſſitatis articulus noſcitur imminere.

Cum verò ſecundùm formam prædictam in neceſſitate infans à laïco fuerit baptizatus, præ-

Digitized by Google

cipimus, ſi ſupervixerit, ut presbytero quam citius poterit præſentetur; qui inquirat ſollicitè qualiter fuerit baptizatus. Et ſi dubitetur an puer ſit baptizatus, quia fortè baptizans non recordatur ad plenum de verbis in baptiſmo prolatis, vel circumſtantes diſcordant, vel fortè infans expoſitus inventus eſt juxta eccleſiam, vel alibi, nec habetur certitudo, vel aliquod ſignum utrum ſit baptizatus an non: in his caſibus faciat ſacerdos catechiſmum, & baptizet ipſum ſub his verbis, *Si baptizatus es, non te baptizo; ſed ſi baptizatus non es, Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti, amen.* Sed in tali dubio ſtatur teſtimonio unius, ſi plures haberi non poſſunt. Si verò infans à laïco baptizatus mortuus fuerit antequam presbytero præſentetur, & presbyteri dubitaverint an fuerit in baptiſmo debita forma ſervata, ſi de hoc certificari non poterit; in tali dubio infans in cimeterio eccleſiæ ſepeliri debet. Et idem credimus poſſe fieri quando eſt expoſitus juxta eccleſiam, vel alibi mortui reperiuntur; nec de baptiſmo ipſorum poteſt haberi aliqua certitudo. Si autem in baptiſmo dum infantes à laïco baptizati mortui ſunt antequam presbytero præſententur, inventum fuerit formam debitam non fuiſſe ſervatam, ſed infantem expoſitum & mortuum inventum conſtiterit per ſcripturam, vel alia ſigna baptizatum non eſſe, non debet in cimeterio eccleſiæ ſepeliri. Ad hæc ſi ſacerdos invenerit infantem à laïcis juxta formam eſſe baptiſatum, ita quod non ſit de hoc aliquatenus dubitandum, non rebaptizet eum, nec faciat catechiſmum, ſed inungat eum in pectore, & inter ſcapulas oleo benedicto ſine illa interrogatione *abrenuntias*, & cetera, ſed dicendo *Ego te linio*, & cetera. Tutius enim eſt, licet non ſit neceſſarium, quod fiat prædicta inunctio. In hoc caſu tamen inungat eum etiam chriſmate ſancto in vertice, dicendo orationes quaſdam poſt baptiſmum, & faciendo alia quæ poſt baptiſmum conſueverunt fieri, ſicut in libris baptiſmalibus continetur. Si verò infanti pro baptiſmo ad presbyterum apportato non poteſt propter mortis periculum ſecurè fieri catechiſmus, baptizet eum presbyter incontinenti, dimiſſo catechiſmo, & inungat eum oleo benedicto & chriſmate ſacro, & alia faciat quæ fiunt poſt baptiſmum, ſicut ſuperius continetur. Cùm verò puer eſt ſine periculo, capellanus cum ſolemnitate debita baptizet eumdem, & ante baptiſmum fiet inunctio cum oleo catechumenorum, & cum chriſmate poſt baptiſmum.

Prohibemus etiam diſtrictè ne in patrinum regularis aliquis admittatur, nec aliquis alius qui in ſententia eſt poſitus vel ligatus excommunicationis vel interdicti, vel quia non eſt confirmatus. Tamen ſi aliquis de prædictis patrinus fuerit, non nocet aliquid baptizato. Præcipientes ut in catechiſmo, & baptiſmo, & confirmatione epiſcopali, unus tantummodo ſit patrinus, hoc eſt unus in quolibet ſacramento, quia ex hoc A inſurgit ſpiritualis cognatio, quæ impedit matrimonium contrahendum, & quando pro baptiſmo vel confirmatione provenit, jam dirimit contractum. Et qui fuit patrinus in baptiſmo, & confirmatione poterit eſſe patrinus, & pluries poteſt quis effici compater alicujus diverſos baptiſando infantes. Pueri, & muti, & ſurdi, & ægri, qui per ſe in baptiſmo reſpondere non poſſunt, per patrinum de fide reſpondere tenentur. Adulti verò per ſe debent reſpondere in baptiſmo de fide, in quo remiſſionem recipiunt omnium peccatorum antea commiſſorum, & ſine confeſſione, dum tamen fideliter conver- B tantur. Patrinus qui confitetur fidem pro puero in baptiſmo tenetur ipſum inſtruere in fide & caritate.

Si propriam capullam propter paupertatem, vel aliam quamcumque cauſam non habeant, nec valeant habere, baptizandus cum capulla cum qua & alius fuerat baptizatus, quam ſacerdos pauperibus gratis exhibeat, baptizetur. Capullæ verò ad humanos uſus minimè transferantur, ſed in uſus mundos eccleſiæ deputentur.

Si verò muliere in partu laborante infans extra C ventrem matris caput tantum emiſerit, & in tanto periculo infans poſitus commodè haberi nequiverit, infundet aliquis vel aliqua de aſtantibus aquam ſuper caput infantis, dicens: *Creatura Dei, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti, amen.* Et erit baptizatus. Si verò non caput, ſed aliud membrum emiſerit, & ſuper illud membrum aquam effundendo prædicto modo fuerit baptizatus, & poſtea vivus natus fuerit; non judicamus talem eſſe baptizatum; ſed hoc piæ interpretationi relinquimus Altiſſimi creatoris. (a) (Illud ſervatur in hoc epiſcopatu ab antiquo. Sed gloſſa de conſecratione diſt. iv. in cap. *propriè* ſuper verbo *trium millium* tenet ta- D lem eſſe baptizatum. Præcipimus tamen ad cautelam ut baptizetur, eo modo quo dictum eſt de illis, de quibus eſt dubium an fuerint baptizati.) Si verò mortuus natus fuerit, corpus illud extra cimeterium; cùm hoc ſuæ ſaluti, ſi vitam habuerit nocere non poſſit, præcipimus ſepeliri. Poſtremo, quia frequenter contingit mulierem in puerperio decedere, & partus in maternis viſceribus adhuc creditur eſſe vivus: ex quo pro certo mulierem in puerperio decedere contigerit, ſi partum credunt vivere obſtetrices, appoſito ſtatim id eſt ſubito poſt mortem, baculo in ore mulieris, ut ſic infans citò ſpira- E men recipiat, aperiatur mulier mortua per aliquam partem ſine mora, ut partus, ſi vivus fuerit, baptizetur. Et ut quiſlibet ſe ad hoc exhibeat promtiorem, quicumque aperiendo taliter mulierem, partum procurabit baptizari, in remiſſionem ſibi proficiat peccatorum. Et hoc per eccleſias annis ſingulis publicetur; ſi autem partus cum matre ſimul mori contigerit, ſine apertione mulier in cimeterio eccleſiaſtico tumuletur.

(a) Incluſa parentheſi deſiderantur in duobus MSS. ſancti Germani, quorum loco hæc habent: Quia ſi pes vel manus ſolùm naſcatur, non poteſt dici puer natus, ſic nec renatus, ſed hæc duo æquiparantur. Item nullus ſe ipſum liberare poteſt, ſed nec generare.

Digitized by Google

VII. *De ſacramento confirmationis.*

Quoniam baptizati Spiritus-ſancti robore confirmandi ſunt, ne de facili corruant in peccatis; idcircò immediatè de ſacramento confirmationis videndum eſt, ſcilicet quid eſt confirmatio; à quo debet conferri, & cui, & quæ ſunt in eo neceſſaria, & quis eſt effectus. Confirmatio eſt epiſcopalis in fronte baptizati chriſmatio ad robur & Spiritus-ſancti augmentum. Et definitur ideo ſic, quia eſt ſacramentum pugnantium, & datur ad robur contra diabolum. Debet autem conferri à ſolis epiſcopis & ſuperioribus, & non ab inferioribus: quia apoſtoli quorum ſunt etiam ſucceſſores hoc ſacramentum miniſtrabant. Debet autem conferri hoc ſacramentum cuicumque baptizato fideli. Quinque verò ſunt neceſſaria in hoc ſacramento, ſcilicet materia ſicut chriſma; forma, ſcilicet: *Signo te ſigno crucis, confirmo te chriſmate ſalutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti, amen*; intentio ſcilicet conferendi ſacramentum; miniſter, ſcilicet ſolus epiſcopus vel ſuperior; frons ſignatur confirmandi, ubi eſt ſedes verecundiæ, ad inſinuandum quod dat gratiam, ut ſine erubeſcentia nomen Chriſti liberè proteſtetur. Effectus confirmationis eſt quod eam recipiens ſit perfectè Chriſtianus, & in eo Spiritus-ſanctus augeatur, & robur ei detur contra diabolum & peccata. Et licet omiſſio talis ſacramenti puero morienti non noceat ad ſalutem, prodeſt tamen viventibus, quia dat eis robur contra agones & prælia hujus mundi. Nocet etiam parentibus, quia ſi omittant ex contemtu, graviter peccant, cum ſit neceſſitatis ſacramentum.

Præcipimus itaque, ut ſacerdotes moneant ſuos ſubditos, ut hoc ſacramentum recipiant, & tempore receptionis ſint jejuni; & ſi adulti ſunt, de ſuis peccatis contriti & confeſſi, & quod bandellos mundos & latos & ſatis longos ſupra chriſmationem in fronte poſitos tribus diebus defferant propter fidem Trinitatis; quibus elapſis, frons confirmati & bandellus abluantur à ſacerdote ſuper fontes ob reverentiam ſacramenti. Bandellus verò ad humanos uſus nullatenus transferatur, ſed comburatur, vel in uſus mundos eccleſiæ deputetur. Sacerdotes verò ſcientes circa ſe venturum epiſcopum, fortè ad dedicationem eccleſiarum, altariorum, vel cimeteriorum, vel ad viſitationem faciendam, moneant ſuos ſubditos, ut ad epiſcopum veniant confirmationem ab eo recepturi, vel conſilium ſeu pœnitentiam de ſuis peccatis, de quibus per ſuum ſacerdotem abſolutionem habuiſſe non poterant, ſuſcepturi, & ſermonem audituri. In confirmatione autem unus ſit tantummodo patrinus, ſicut dictum eſt de baptiſmo.

VIII. *De ſacramento pœnitentiæ.*

Sicut humano generi vulnerato ex culpa primi parentis baptiſmus eſt medicina, ſic poſt baptiſmum lapſis pœnitentia reparatio eſt ſalutis. De qua videndum eſt, quid ſit, unde dicatur, quæ ſunt neceſſaria in pœnitentia, quis debet confiteri, & cui, qualis debet eſſe confeſſio, quæ ſunt confitenda, & quis eſt effectus pœnitentiæ.

Pœnitentia eſt, ſecundùm Ambroſium, mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere. Dicitur pœnitentia, quaſi pœnam tenens, vel à peniendo, quia requirit quod peccator in ſe pœniteat ulciſcendo quod commiſit peccando. Tria verò principaliter debent eſſe in pœnitentia, cordis contritio, oris confeſſio, & operis ſatisfactio; qui ſicut triplici modo Deum offendimus, ſcilicet cogitatione, delectatione, & opere, ſic per actus contrarios eum nobis placabilem faciamus, ut cogitationi confeſſio, delectationi contritio, operi ſatisfactio opponantur. Confiteri autem debet omnis utriuſque ſexus ex quo eſt doli capax, quia nemo ſine crimine vivit. Confitendum eſt autem epiſcopo vel proprio ſacerdoti parochiali, vel ex cauſa rationabili de ipſius licentia alteri ſacerdoti vel illis qui ſuper hoc oſtendent ſe à ſede apoſtolica poteſtatem habere; & in neceſſitate puta mortis articulo cuicumque etiam laïco vel mulieri, non tamen hæretico, ſchiſmatico, vel pagano ſeu excommunicato, vel alii in notorio crimine perſiſtenti. Quod tamen dixi de laïco vel muliere, intellige quoad fidem ſacramenti, non quod verè ſic moriens ſit à tali, qui claves non habet, abſolutus, ſed poteſt poſt mortem ratione fidei ſacramenti, quam habuit, abſolvi poterit à proprio ſacerdote, quia nullus habet claves, niſi ſit ſacerdos. Confeſſio verò debet eſſe voluntaria, ſicut fuit confeſſio latronis dextri in cruce; amara, juxta illud, *Rugiebam à gemitu cordis mei*; frequens, ut quotiens quis peccaverit totiens confiteatur; integra, ut omnia peccata exprimat, quia Dominus aut totum ſanat aut nihil; diſcreta, ut non dicat ſe commiſiſſe, quod non commiſit, ſed cauſa humilitatis poſſit dicere in genere ſe magnum peccatorem: & quod ſe accuſet, & non alios, & quod peritum habeat confeſſorem de licentia proprii ſacerdotis, ſi ille ſufficiens non exiſtat, & quod pura intentione confiteatur, & non ad vanam gloriam, neque in tranſcurſu ſeu moroſè, licet feſtinare debeat ad veniendum, juxta illud; *Ne tardes venire ad Dominum, ſubito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te.*

Item, ſtatutum, quod quæſtores metropolitanorum non poſſunt ſubditos ſuffraganeorum ſuorum, ut compareant coram dominis metropolitanis vel eorum officialibus convenire: licet eiſdem quæſtoribus reſtiterint vel non obediverint in eorum quæſtis faciendis, licet poſſint eos ſub benigna eorum receptione vel ſubventione fabricæ eccleſiæ facienda caritative monere. Item, quod ſi epiſcopus alicui conceſſerit, quod poſſit ſibi eligere confeſſorem, electus non poterit talem abſolvere in caſibus retentis per epiſcopum ipſi ſibi, nec poteſt aliqua conſuetudine introduci, ut quis ſine ſuperioris licentia eligat ſibi confeſſorem. Item, monendi ſunt per locorum ordinarios, & ſi neceſſe fuerit per cenſuram eccleſiaſticam compellendi juſticiarii & domini temporales, ut damnatis ultimo ſupplicio, ſi petant, non denegent pœnitentiæ ſacramentum, ſed potius faciant ad eos venire confeſſorem:

Digitized by Google

confeſſorem: nec valent indulgentiæ ab uno vel à pluribus epiſcopis in dedicationibus eccleſiarum conceſſæ annum aut nimium excedentes, & in anniverſario dedicationis remiſſio de injunctis pœnitentiis tempus xl. dierum non excedit. Item, quæſtores non admittant, ſine litteris noſtris ſeu officialis noſtri, nec tamen illi admiſſi permittantur prædicare populo, nec aliqua exponere, niſi ſolùm indulgentias; nec permittantur, licet in eorum antiquis contineatur privilegiis, indulgentias populo proponendo, nec ſuper votis diſpenſare, nec à perjuriis, homicidiis & peccatis aliis confitentes abſolvere, nec malè oblata in certa ſibi data pecuniæ aliqua quantitate remittere, nec tertiam vel quartam partem de pœnitentiis injunctis relaxare, nec dicere ſeu proponere, quod animas tres parentum vel plures amicorum illorum, qui eleemoſynas eis conferunt, valeant, ſicut mendaciter aſſerunt, de purgatorio extrahere & ad paradiſi gaudium perducere, nec quod plenariam in remiſſione peccatorum poſſunt benefactoribus locorum, quorum ſunt quæſtores, indulgere, nec non reos abſolvere à pœna & à culpa, etiamſi talia & ſimilia faciendi ſunt in eorum privilegiis conceſſa: cum ſint quoad præmiſſa per dominum Clementem papam V. penitus revocata, quia cedebant in vilitatem, contemtum & damnum eccleſiæ. Statuentes inſuper quod ſi qui quæſtores hujuſmodi vel alii inventi fuerint ſuis abuti privilegiis indecenter, ad nos capti vel officialem noſtrum ducantur pro demeritis puniendi. Statuimus etiam quod fratres Prædicatores & Minores per ſuos ſuperiores electi, & nobis & officiali noſtro præſentati, prædicando & exponendo verba Dei & confeſſionibus audiendis & pœnitentiis injungendis, liberè admittantur per priores, rectores, & capellanos & beneficiatos noſtræ civitatis & diœceſis quoad præmiſſa. Declaramus tamen quod per nos ſeu officialem noſtrum, ſeu alium loco noſtri caſus ſpeciales per nos nobis ipſis retentos & inferiùs declarandos, niſi eis data poteſtas fuerit, abſolvendi, confeſſos ab eiſdem non poſſunt, jure prohibente, aliquatenus abſolvere. Declaramus etiam cum forus judicialis & pœnitentialis ſint diverſi, quod per conceſſionem hujuſmodi per nos talibus factam ſeu aliis rectoribus, ut poſſint confeſſos à ſe in caſibus per nos retentis abſolvere à ſententia excommunicationis ab homine vel à jure ſuſpenſionis vel interdicti: ſi tales ligati ſunt, non poſſunt ab eis abſolvi, ſed per nos vel officialem noſtrum; nec ante debent tales excommunicati, ad pœnitentiam recipi, priuſquam fuerint abſoluti, niſi in periculo mortis fuerint conſtituti: quia excommunicatus excluſus eſt à communicatione fidelium & à participatione ſacramentorum. Et hoc intelligimus de excommunicatione majori: excommunicationis verò minoris, quæ per participationem cum excommunicato ſine monitione nominatim præcedente, contrahitur, quia de illa ſolus poteſt abſolvere ſacerdos. Et quia peccata confiteri debent, videndum eſt de peccatis, & primò de mortalibus quæ ſunt VII.

X. *De peccatis mortalibus.*

Confitenda autem ſunt peccata mortalia, quæ ſunt ſeptem principalia. Scilicet ſuperbia, accidia, luxuria, ira, gula, invidia, avaritia; & quodlibet iſtorum habet ſuos comites. Superbia, quæ deſiderat terrenæ injuſtitiam poteſtatis, habet comites, ſcilicet ſævitiam, inobedientiam, impatientiam, imprudentiam, ſæcularem pompam, inanem gloriam, jactantiam, hypocriſim, & præſumtionem. Accidia verò, quæ eſt quoddam tædium bonorum, habet hos comites, ſcilicet torporem, ignaviam. Luxuria quæ eſt informitas frangendi vires naturæ, habet hos comites, ſcilicet ventris ingluviem, veſtis mollitiem, ſoporis reſolutionem, coitus delectationem, & generat cæcitatem mentis, inconſiderationem, inconſtantiam, præcipitationem, amorem ſui, odium Dei, affectum præſentis ſæculi, deſperationem futuri. Ira, quæ plerumque innocentes damnat, & cum ſtatim non remittitur, mortale peccatum eſt. Habet hos comites, audaciam, mutationem faciei, imprudentiam, & injuſtitiam, & hæc generat lites, contumelias & blaſphemias, odium, tumorem mentis, clamorem, & indignationem. Gula, quæ eſt edacitas ultra condignum naturæ, generat ineptam lætitiam, ſcurrilitatem, immunditiam, multiloquium, hebetudinem ſenſuum. Invidia, quæ intus & extra comburit hominem, habet hos comites, dolorem de bono, gaudium de malo alterius. Ex hac oritur odium, ſuſurrium, detractio, afflictio in proſperis proximi, exultatio in adverſis. Avaritia, quæ eſt radix omnium malorum, habet comites, ſcilicet rapacitatem, tenacitatem, puſillanimitatem, contemtum fidei. Ex hac oritur proditio, fraus, fallacia, perjurium, inquietudo contra miſericordiam, cordis obduratio. Cave tamen ne ſis promtus de facili judicare peccatum mortale, niſi per veram ſcripturam manifeſtum ſit eſſe mortale: quia forſan aliqui de facili deſperarent, ſed potes quærenti reſpondere peccatum eſt, & fac pœnitentiam. Hoc tamen ſit tibi pro regula, quod cum aliquid committitur in contemtum Dei, ut in hæreſi; & contemtum Eccleſiæ, ut in rebelli, & in obſtinata inobedientia, vel in detrimentum proximi, ut in rapina ſeu aliàs malè quæſitis; vel in opprobrium ſui, ut in fornicatione, mortale eſt, & de his, & aliis mortalibus confiteri oportet, ſi in memoriam habeantur: aliàs ſufficit confeſſio generalis, niſi reducerentur poſtea ad memoriam, quia tunc eſſent ſpecialiter confitenda, quia & venialia niſi durent, per orationem Dominicam delentur. Frequenter igitur moneant ſuos ſubditos ſacerdotes dicta peccata mortalia fugere, & pluſquam mortem timere. Mors enim ſolum corpus interimit; dicta verò peccata corpus & animam perire faciunt in infernum, quæ peccata effugiunt, ſi ſeptem operibus miſericordiæ invigilent, ideo de his ſubjungamus.

XI. *De ſeptem operibus miſericordiæ.*

Septem opera miſericordiæ corporalia & ſeptem ſpiritualia. Corporalia ſunt eſurientes paſcere, ſitientes potare, nudos veſtire, hoſpites ſuſcipere, infirmos viſitare, & incarce-

ratos conſolari, mortuos ſepelire, & hæc opera A ſunt corporalia.

Spiritualia verò ſeptem opera miſericordiæ ſunt hæc, conſilium dare, errantes corrigere, tribulatos confortare, injuriam dimittere, patienter illata ſuſtinere, pro aliis orare, diſcordes pacificare. Qui enim opera hæc miſericordiæ, quæ dictis ſeptem vitiis principalibus opponuntur, facere neglexerint, dicetur eis ſecundùm evangelicam veritatem voce terribili: *Ite, maledicti, in ignem æternum. Et iſta per hos verſus melius memoriæ commendantur.*

Viſito, poto, cibo, redimo, tergo, colligo, condo. B
Conſule, caſtiga, ſolare, remitte, fer, ora.

Et quia quiſque facilius iſta complet, ſi in ſe ſeptem virtutes principales habet. Ideo videndum eſt breviter de ipſis.

XII. De ſeptem virtutibus principalibus.

Sunt enim ſeptem virtutes principales, tres theologicæ, ſine quibus non eſt ſalus, videlicet fides, ſpes, caritas. Et quatuor cardinales ſive morales, videlicet temperantia, prudentia, juſ- C *titia, fortitudo. Sunt & ſeptem dona Spiritus-ſancti & ſeptem dona baptiſmi: quæ omnia ſcire debent ſacerdotes. Septem dona Spiritus-ſancti ſunt ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis & timoris. Sicut ſunt* VII. *dona Spiritus-ſancti, ſic ſunt ſeptem dona baptiſmi ſecundùm Hugonem. Primum eſt collatio ſacramenti ſalis quæ ponitur in ore baptizandi, ut per ſal typicum ſale ſapientiæ cœleſtis conditus fœtore careat iniquitatis. Secundum donum eſt aurium & narium apertio cum ſputo, ut per ſalivam figurativam & ſacerdotis tactum ſapientia & virtus divina ſalutem ejus virtutis catechumenum opere-* D *tur, ut aperiantur ei nares ad capiendum odorem notitiæ Dei, & aures ad audiendum mandata Dei, & illi ſenſus in intimo corde ad reſpondendum de fide. Tertium eſt frontis & pectoris crucis ſignatio, ut ab eo tempore apoſtata diabolus in vaſe ſuo, id eſt corde humano priſtinæ ſuæ interpretationis cognoſcens ſignaculum, ſibi deinceps illud ſciat alienum. Quartum eſt olei ſacri permixtio, ut ſacrum baptiſma cum fide accepta cuſtodiatur. Ungitur enim illius pectus oleo ſanctificato cum invocatione Sanctæ Trinitatis, ut nullæ reliquiæ latentis inimici in eo remaneant, ſed in fide Trinitatis mens ejus confortetur. Quintum eſt ablutio* E *baptiſmi, in qua deſcendit Spiritus-ſanctus inviſibiliter; ſed primò deſcendit, cum Chriſtus fuit baptiſatus quaſi columba, ut increduli per ſigna vocarentur ad fidem; nobis autem nec per ſigna; ſed per fidem veritas eſt colligenda. Sextum eſt in vertice chriſmatis unctio à ſacerdote facta, ut regni Chriſti particeps fiat & à Chriſto chriſtianus poſſit vocari. Septimum eſt confirmatio chriſmatis in fronte per epiſcopum, ut robur obtineant, ut ſuperius clarius dictum eſt. De venialibus autem peccatis pauca ratione exempli ponamus.*

XIII. *De venialibus peccatis.*

Sunt enim ſecundùm Auguſtinum venialia; quotiens quis plus comedit, potat, loquitur, tacet quam expedit; quotiens pauperem importunè petentem exaſperat. Quotiens aliis jejunantibus ultra jejunia conſtituta quis ſanus comedit. Quotiens ſomno deditus tardius ad eccleſiam ſurgit. Quotiens excepto prolis deſiderio, vel cauſa reddendi debitum, vel quia continere non poteſt uxorem cognoverit, quotiens in carcere poſitos tardius requiſierit, infirmos tardius viſitaverit, ſi privatus diſcordes ad concordiam revocare neglexerit, ſi pluſquam oportet, vel uxorem vel filios, vel ſervum exaſperaverit, ſi cuiquam adulatus fuerit, ſi ſe fabulis otioſis occupaverit; ſi incautè jocando juraverit, & ex aliqua neceſſitate implere non potuerit, ſi cum facilitate, vel temeritate maledixerit. Hæc igitur venialia & conſimilia, ſi in conſuetudinem reducantur, vel plurima colligantur gravia reputantur, & ideo tunc ſunt ſpecialiter confitenda. Ante verò conſuetudinem vel ſine collectione minora venialia dicuntur, & ſunt ſaltem in genere confitenda. Minima verò venialia dicuntur quæcumque cogitationes peccati quæ non pervenerunt ad conſenſum. Et hæc duo genera venialium, ſcilicet minora & minima, non ſolùm confitendo, immò ſine confeſſione ſpeciali multis modis delentur, ſcilicet per aſſumtionem Euchariſtiæ, vel per aſperſionem aquæ benedictæ, vel per jejunia, vel eleemoſynas, vel per orationem dominicam, vel devotam pectoris tunſionem, vel per generalem confeſſionem, vel per benedictionem epiſcopalem, & per extremam-unctionem. Effectus pœnitentiæ eſt, ut per ejus medicinam peccatoribus ſpes vitæ reparetur æternæ. Item, nota quod epiſcopi & ſuperiores, & non inferiores generales indulgentias & remiſſiones, quas quæſtores deferre conſueverunt, facere poſſunt, & eorum ſubditis tantum proſunt, & etiam archiepiſcopi per totam ſuam provinciam habent effectum ut exprimitur in eiſdem.

XIV. *Caſus epiſcopales.*

Caſus verò epiſcopales in quibus pœnitentes ad epiſcopum ſunt remittendi ſunt iſti, ſcilicet omnis peccator publicus & vulgatiſſimus; cujus peccatum univerſam urbem, villam vel caſtrum vel parochiam commoverit. Item, pro hereſi. Item, pro ſimonia ex pacto commiſſa, & pro omni excommunicatione majori, & pro interdicto & ſuſpenſione, & pro irregularitate, ut ipſe epiſcopus abſolvat ſi poteſt, vel ad ſuperiorem remittat. De minori excommunicatione enim abſolvere poteſt non ſolum epiſcopus, ſed etiam ſacerdos. Item, mittendi ſunt ad epiſcopum incendiarii. Item, Chriſtum vel ſanctos ejus publicè & enormiter blaſphemantes. Item, pro commutatione voti, & ejus fractione. Item, ſi epiſcopus incepit audire confeſſionem de aliquo pec-

Digitized by Google

caro, & prædicti caſus probantur à jure. Item, A & in aliis peccatis quorum abſolutionem epiſcopus de uſu ſuæ diœceſis retinere ſibi ſpecialiter conſuevit, eſt ad epiſcopum miſſio facienda, ut eſt in hac diœceſi Ruthenenſi de homicidiis. Item, de oppreſſione infantum ex hoc morientium, de quo frequenter debent ſacerdotes monere in ſuis eccleſiis publicè mulieres, ne ſecum cubent parvulos infantes, quia ſæpè dormiendo illos ſuffocant opprimendo. Item, de ſacrilegiis. Item, de falſariis & abuſoribus litterarum ſedis apoſtolicæ, vel legatorum ejuſdem. Item, de falſariis ſigilli vel litterarum epiſcopi, vel officii ſui. Item, de violatoribus eccleſiarum, ſeu im- B munitatis & libertatis eccleſiaſticæ. Item, de ſortilegiis, non tamen levibus, & maximè ſi cum Euchariſtia vel chriſmate, vel aliis rebus ſacris committantur. Item, de vitio contra naturam enormi. Item, de his qui coeunt cum Judæa, vel Sarracena, vel cum beſtiis. Item, de inceſtu, qui committi dicitur cum conſanguinea ſeu fratris uxore, ſeu alia affini. Item, de defloratione virginum. Item, de eo qui cognoverit monialem. Item, de perjurio. Item, de clandeſtine matrimonium contrahentibus. Item, de clericis per ſaltum promotis. Item, de illis qui faciunt ſe ſine licentia proprii epiſcopi per alios epiſ- C copos ordinari. Item, de illis qui infra eccleſiam luxuriam commiſerunt. Item, de muliere quæ de adulterio concepit infantem quem maritus credit eſſe ſuum propter quod heredes legitimi hereditate fraudantur. Item, de muliere, & aliis procurantibus abortivum. Item, de falſis teſtibus. Item, de illis qui, contractis ſponſalibus cum juramento & non diſſolutis, contrahunt cum aliis. Item, de excommunicatis & interdictis turbantibus divina officia, qui ad monitionem ſacerdotis exire nolunt eccleſiam. Item, de illis qui ſcienter excommunicatorum corpora in cimeterio ſepelire præſumunt. Item, de peccato D luxuriæ commiſſo inter mulierem & confeſſorem ſuum, vel proprium ſacerdotem, vel compatrem ſuum. Item, de injicientibus manus ſuas violenter in parentes. Item, de ſchiſmate. Item, de ſacerdotibus vel miniſtris quorum negligentia ad inhoneſtum circa ſacramenta, & maximè altaris quocumque modo evenerit. Item, reſtitutio & diſtributio illicitè adquiſitorum, non inventis his quorum hæc fuerunt, ſeu heredibus eorumdem, eſt de jure epiſcopi arbitrio facienda. Hoc tamen reſtringimus, ſcilicet ſi quantitatem quinquaginta ſolidorum Cathurcenſium (vel) Ruthenenſium excedant. Aliis concedimus de gratia quod fiat arbitrio ſacerdotis. Item, de dubiis quæſ- E tionibus, & maximè circa matrimonium & alia ſacramenta eſt epiſcopus conſulendus. Si verò confitentes hæc peccata ad præceptum ſacerdotis, ad nos nullatenus venire noluerint, in ſuis peccatis & duritia remanentes, ſacerdos nobis hoc non deſignata perſona ſignificare procuret, ut adhibeamus ſuper hoc remedium ſalutare.

Item, nota quod ſeptem ſunt caſus in quibus poteſt quis confiteri alii ſine licentia proprii ſacerdotis. Primus eſt ſi ſit vagabundus. Secundus eſt, ſi pro certo ſciat vel credat indiſcretum proprium ſacerdotem. Tertius, quando tranſtulit domicilium in aliam parochiam conſtituens ſe habitare ibidem. Quartus, cum quis proprium relinquens domicilium, quærit iter faciendo, vel navigando domicilium quò ſe conſtituat. Quintus, ſi in alterius parochia deliquerit. Sextus, ratione ſtudii. Septimus, ſi immineat mortis articulus, vel juſti belli introitus.

Item, nota quatuor eſſe caſus, in quibus peccata ſemel confeſſa debemus iterum confiteri. Primus eſt quando facta confeſſione proprio ſacerdoti imperito, de licentia ejus vadit peccator ad peritum. Debet enim illi perito omnia confiteri. Secundus eſt, ſi peccator contemſit ſatisfacere & pœnitentiam ſibi injunctam implere. Tertius, eſt quando audita confeſſione attendens ſacerdos, quod ipſe non poteſt abſolvere; quia eſt caſus epiſcopalis, vel aliter ad eum non pertinere: debet ſuperiori peccator de omnibus confiteri, niſi ſuperior ipſum remittat ſuper aliis ſacerdoti. Quartus eſt quando peccator fictè venit ad pœnitentiam vel aliquod peccatum celavit ſcienter.

Item, nota quod ſacerdotes volentes audire confeſſiones ſaltem quatuor de neceſſitate ſcire tenentur. Primò ut ſciat ſacerdos ad quæ peccata poteſtas ſua ſe extendat, quod poteſt ſcire maximè per ſupra dicta & per notitiam caſuum epiſcopalium. Secundo, ut ſciat quæ ſunt mortalia peccata, & quæ venialia. Tertio, ut ſciat quod alia pœnitentia datur pro mortali, alia pro veniali. Quarto, ut ſciat formam abſolutionis, videlicet ut ſciat *Miſereatur tui*, &c. *Et ego auctoritate quâ fungor vel mihi conceſſa abſolvo te*, &c.

Qualiter ſe debet habere ſacerdos in confeſſionibus audiendis.

Præcipimus itaque, quod parochiales preſbyteri frequenter moneant plebes ſuas, quod juxta ſtatuta concilii generalis *Omnis utriuſque ſexus fideles*, clericus vel laïcus poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia peccata ſua ſolus confiteatur fideliter ſaltem ſemel in anno proprio ſacerdoti, & injunctam ſibi pœnitentiam pro viribus ſtudeat adimplere, ſuſcipiens reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ ſacramentum. Niſi fortè de proprii ſacerdotis conſilio, ob cauſam rationabilem, ad tempus ab ejus perceptione duxerit abſtinendum: alioquin vivens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens chriſtiana careat ſepultura. Si quis autem alieno ſacerdoti juſta de cauſa ſua confiteri peccata voluerit, licentiam prius poſtulet & obtineat à proprio ſacerdote. Præcipientes diſtrictè ne aliquis ſacerdos ſuper hoc requiſitus præſumat alicui malitioſè licentiam hujuſmodi denegare. Moneant etiam frequenter preſbyteri plebes ſuas ne moram faciant in peccatis, & ut ad confeſſionem veniant, quam cito potuerint commiſſo peccato propter incertitudinem horæ mortis, & quia in ægritudine vix poteſt aliquis pœnitere de peccatis, ſed nec etiam cogitare, quia ut ait Hieronymus cum ægritudine oppreſſus es, vix potes aliter cogitare quam ſentis, & illuc rapitur intentio mentis ubi eſt vis doloris; & maximè principio quadrageſimæ quod ad confeſſionem veniant certificantes eos, quod ſi jejunia & orationes & alia quæcumque bona faciant in mortali peccato, eis non proficient ad ſalutem. Præcipimus etiam

Digitized by Google

quod illi qui confeſſiones audierint, in loco patenti eccleſiæ & non in occulto, & cum ſtola in collo audiant confitentes. Si qui verò confitentium ſurdi fuerint, cæci, vel muti; inducat eos preſbyter, prout melius poterit, ad contritionem & pœnitentiam, vel nutibus atque ſignis. Habeat autem ſacerdos ſollicitudinem diligentem, ne dum audit confeſſionem, reſpiciat in facie confitentem, & præcipuè mulierem, & capucium in capite veſtitum teneat, & caput inclinatum; & ſi peccatum horribile intellexerit, non ſpuat, non caput vertat vel faciem huc vel illuc, aut ſignum vel nutum faciat, ſeu aliquod verbum proferat per quod peccatorem abominet vel peccatum; ne peccator ſic rubore confuſus peccata reliqua vel ſimilia ei timeat revelare.

Cùm verò peccator primò ad ſacerdotem venerit, quærat ab eo, ſi non eſt ſibi notus, an ſit ejus parochianus, & ſi dixerit quod non, quærat ab eo utrum venerit de licentia proprii ſacerdotis; & ſi reſponderit quod non, dicat ei, frater non debeo te audire, vade ad tuum ſacerdotem. Si autem ſit parochianus ejus, vel venerit de licentia ſui epiſcopi vel proprii ſacerdotis, quærat primum ab ipſo utrum aliqua excommunicationis vel interdicti ſententia ſit ligatus; & ſi dixerit quod ſic, dicat ei, frater, non audiam te, niſi prius fueris abſolutus. Et ſi occultè excommunicatus fuerit, occultè dicat ei; ſi autem publicè, publicè dicat ei, & talibus pœnitentiam denegabit; quia nullus excommunicatus, vel interdictus recipi debet ad pœnitentiam, niſi prius faciat ſe abſolvi. Si verò dixerit ſe non eſſe excommunicatum vel interdictum, debet eum primò interrogare preſbyter utrum ſciat *Pater noſter* & *Credo in Deum* & *Ave Maria*, & ſi neſciat, moneat, ut addiſcat. Et deinde moneat eum familiariter & benignè, ut omnia peccata ſua confiteatur humiliter, nec ob verecundiam celet aliquid vel timorem, quia non eſt homini loquuturus, ſed Deo cujus perſonam ipſe preſbyter repræſentat, qui non vult mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur, & vivat, dicendo ſibi, quia & ipſe ſacerdos peccator eſt, & quod ipſe confitentes non poteſt tot & tanta commiſiſſe peccata, quin alii majora & plura commiſerint, & quod illi qui benè pœnitent magis poſtea diliguntur ab eo & à Deo, ſicut patet in beatis Petro & Paulo, & Latrone, & Maria Magdalene, & multis aliis, & tota cœleſtis curia gaudet in pœnitentia peccatoris: quia gaudium eſt angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Dicat etiam, Frater, confitere quia homines ſumus, & ſine peccato in hoc mundo eſſe non poſſumus. Oſtendendo ſibi vilitatem peccati; nam ſi verè confeſſus fueris & contritus, & proponis amplius non peccare, Deus ſine dubio remittet tibi culpam, & ego auctoritate Dei abſolvam te à pœna æterna. Si autem nolueris confiteri in hac vita, confiteberis in alia invitus in conſpectu omnium angelorum, & amicorum & inimicorum, & damnaberis in perpetuum in infernum cum diabolis, ubi erit fletus perpetuus & ſtridor dentium, & pœnæ tam acerbæ & tam crudeles, quod earum immanitas ore non poteſt exprimi, vel intellectu aliquo comprehendi, & quod perpetuò cruciaberis in his pœnis.

Debet autem confitens ſe ipſum accuſare non alium, nec perſonam nominatim exprimere, cum qua peccavit, nec ſacerdos quærere, niſi peccati circumſtantia talis eſſet, quod aliter non poſſet confiteri peccatum, ut ſi cognovit matrem, vel filiam, vel ſororem, vel hujuſmodi: quia non poſſet ſic aliter liberare ſe ipſum. Item, non debet confiteri per nuntium, nec per ſcripturam, ſed viva voce, ore proprio & præſentialiter, ut qui per ſe peccavit per ſe ipſum confiteatur & erubeſcat. Item, non debet confiteri verbo vel nominibus peccatorum ſeu criminum, ſeu terminis palliatis; ſed quodlibet peccatum ſuo proprio nomine exprimere, quantumcumque turpe, ut ſic tota peccati ſanies expellatur. Debet etiam confiteri ſingula peccata quæ commiſit diſtinctè & ſeparatim, non confuſè, nec etiam in tranſcurſu.

Quales interrogationes debet ſacerdos facere confitentibus.

Audita igitur confeſſione diſcretus ſacerdos, quia juxta ſtatuta concilii generalis diligenter debet per ſe ipſum inquirere peccatoris circumſtantias & peccati, licet aliqui contrarium dixerint; interroget confitentem, ſi vult alia peccata exprimere, ſollicitando eum, ut cogitet ſtudioſè, ne peccatum aliquod omittat, quia ſi dimidiaret dividendo peccata inter diverſos ſacerdotes, aut celando, aut omittendo ſcienter aliquod peccatum mortale, ſibi talis pœnitentia vel confeſſio non proficeret ad ſalutem. Et ſi dixerit peccator, ſe non habere alia confiteri, incipiat interrogare ordinatè & diſcretè confitentem, ita tamen quod interrogationibus faciendis ad peccata ſpecialia enormia vel ſpeciales circumſtantias non deſcendat, niſi prout inferius continetur, quia multi fortè poſt tales interrogationes peccarent in his quæ neſcirent aliàs cogitare. Interroget ergo ſacerdos generaliter confitentem, ſi aliquando tentetur ad grave peccatum aliquod faciendum, & aliter tentationi reſiſtat, & ſic indirectè fortè aperiet peccatum ſuum, confitens quod celabat. Interroget etiam ſi exerceat aliquod officium licitum, & ſi dixerit quod ſic, interroget de circumſtantiis pertinentibus ad officium illud, & ſi fuerit religioſus, interroget ſpecialiter de tribus ſubſtantialibus regulæ, videlicet an fuerit obediens in omnibus licitis & honeſtis prælato ſuo, & an ſit proprietarius, & an cuſtodierit caſtitatem. Item, de ſimonia, utrum fuerit receptus pecunia mediante, vel conſenſerit quod aliquis alius reciperetur per ſimoniam. Item, an ſervaverit ſilentium, & alia regularia inſtituta. Item, & an in capitulo reſtiterit malitioſè cum erat aliquid ordinandum. Circa clericos ſæculares fiat interrogatio an commiſerint ſimoniam pro ſe ipſis vel pro aliis, ſeu alii pro ipſis. Item, de mercatura & aliis quæ pertinent ad avaritiam vel cupiditatem. Item, de dilapidatione ſi habent beneficium eccleſiæ, & utrum de pecunia prætextu eccleſiæ acquiſita emerint aliquas poſſeſſiones nomine proprio, vel nomine conſanguineorum ſuorum, & utrum bona eccleſiæ expenderint in

uſus licitos & honeſtos. Item, an interſit divinis officiis nocturnis pariter & diurnis, præcipuè in eccleſia in qua eſt prælatus. Item, de irregularitate. Item, de ludo alearum & taxillorum. Item, de continentia & guloſitate & ſi detinuerit alienum. Circa barones & milites, & conſules, & judices, & bajulos ſæculares fiat interrogatio, an fecerint ſtatuta vel præcepta contra libertatem eccleſiæ, & an benè reddiderint juſtitiam cuilibet conquerenti, & an homines ſibi ſubditos gravaverint in indebitis talliis, collectis, toltis, vel quæſtis, ſeu ſervitiis. Circa burgenſes & mercatores & miniſtrales interroget ſacerdos, de rapinis, de uſura, de pignoribus in fraudem uſurarum factis, de baratis, de falſis venditoribus & mendoſis, de injuſtis ponderibus & menſuris, & mendaciis, de perjurio, & dolo. Circa agricolas vero, interroget de furto & retentione rei alienæ, maximè circa decimas, primitias, tributa, cenſus, quartas, & alia denaria dominorum ſuorum. Item, de eradicatione terminorum, & de occupatione aliarum terrarum. Item, ſi dedit damnum alicui. Interroget ſacerdos igitur quemlibet confitentem, prout ſecundùm conditionem ſuæ perſonæ viderit faciendum: quærens generaliter quæ ſunt peccata quæ commiſit, & an aliqua de ſeptem principalibus peccatis: & poſtea ſecundùm quod viderit expedire, deſcendat ad ſpecialia, dicendo ſibi, & quærendo de quolibet dictorum ſeptem peccatorum, de quo ſecundum ſtatum ſuæ perſonæ viderit expedire. Si commiſerit tale peccatum, & ſi dicat quod ſic, audiat in quo & qualiter, ſi dicet quod non, vel non plenè exprimat, dicat ei, benè tu fortè non noviſti quod eſt illud peccatum, ſed eo multi ſunt involuti, reſponde igitur mihi ſecundùm tuam conſcientiam ſuper his quæ ſequuntur.

De interrogationibus ſuper quodlibet peccatum mortale. De ſuperbia.

Circa ſuperbiam quærat, ſi feciſti umquam aliquid illicitum, vel dixiſti pro laude humana vel honore ſæculari habendo; ſi impugnaſti umquam ſcienter veritatem, ſi obviaſti ſcienter auctoritati majoris tui, ſi tibi quod erat aliorum aſcripſiſti, ſi de ſcientia, facundia, pulcritudine, cantu, nobilitate, dignitate, vel aliis gratiis quas tibi Deus dedit te jactaſti, vel intumuiſti. Si alium tamquam viliorem te contemſiſti, vel ſuperiori tumidè parificaſti. Si verba ſuperba & opprobria alicui dixiſti; & ſi per ſuperbiam percuſſiſti. Si tumens in corde contendiſti, diſputaſti, vilipendiſti, blaſphemaſti; ſi bona naturæ, gratiæ, & fortunæ quæ habes à te, & non à Deo credidiſti, & à Deo non recognoviſti, alium & non te judicaſti, ſi laudem, honorem, & gloriam & judicium quæ ſolius Dei ſunt, uſurpaſti, & tibi attribuiſti.

De invidia.

Circa invidiam quæratur, ſi cauſa invidiæ de bono alterius doluiſti, & de malo lætus fuiſti. Si detraxiſti alii vel audiviſti libenter detractorem. Si cauſa infamandi dixiſti vel audiviſti malum de perſona, vel rebus, vel dictis, vel factis alterius, ſi tacuiſti bona alterius in damnum ipſius, ſi inter fratres diſcordiam ſeminaſti, ſi laudaſti umquam hominem, & in fine laudis, per *tamen*, vel per *ſi*, vel per *ſed*, vel per *niſi* alicui umquam detraxiſti.

De ira.

Circa iram interroget, ſi dixiſti convitia, vel dicenti reſpondiſti quaſi te vindicando per iram; ſi percuſſiſti aliquem, ſi dixiſti contumeliam patri vel matri carnali vel ſpirituali, ſi damnificaſti aliquem per te vel per alium, accuſando ipſum apud dominum, vel impediendo bonum vel honorem ſuum, vel ponendo ignem, vel taliando arbores, vel res ſuas furando, vel rapiendo, vel alia per violentiam, & quæ ipſe habebat odio occupando. Si rixas moviſti, diſcordias ſeminaſti, lites incitaſti, iniquas ſententias dediſti vel injuſtum conſilium, ſi vulneraſti, ſi occidiſti cauſa odii, ſi odiſti, ſi injuſtum bellum moviſti, ſi feciſti conjurationes, vel alias colligationes, vel alias illicitas pactiones, & ſine juramento cauſa odii, & ut poſſes te vindicare.

De accidia.

Circa accidiam ſic, ſcilicet, ſi fuiſti umquam tepidus & remiſſus ad benè agendum cum poſſes, ſi repuliſti à te gratiam inſpirantem, quod eſt cum homo cogitat aliquod bonum facere vel dicere, & non acquieſcit, ſi ſtatim primos motus extinguit, quos motus tamen in peccato nutrit ubi eſſent potius extinguendi. Si dimiſiſti umquam ire ad eccleſiam vel prædicationem propter pigritiam vel ſegnitiem, ſi fuiſti nimis delicioſus, vel otioſus, vel confiteri cum poſſes, diſtuliſti, maximè per annum pœnitentiam tibi injunctam peragere neglexiſti, officium eccleſiaſticum tibi injunctum diligenter exequi neglexiſti, juſtitiam reddere ex pigritia diſtuliſti, celebrare noluiſti, nec confeſſiones audire propter laborem vitandum, quia potius volebas quieſcere, ſubſtraxiſti proximo tuo egenti conſilium tuum, vel auxilium propter pigritiam ſolam, diſtuliſti ex negligentia reſtituere aliena, incidiſti umquam in deſperationem, ſi fuit umquam tibi propter laborem vitandum tædium vitæ tuæ, fuiſti negligens circa obſequium fidele domini tui à quo paſcebaris, & induebaris, & alia bona recipiebas, neglexiſti ſervare ſacramentum. Diſtuliſti ſolvere mercenario ſalarium de quo conveniſti, vel aliter conſiderato labore ſuo, & ſervitio remunerare.

De avaritia.

Circa avaritiam quæratur ſic: fuiſti ſimoniacus, violentus dominus, judex injuſtus, incautus conſiliarius, cavilloſus advocatus, impetrator malignus, ſcriptor falſarius, fur, latro, perjurus, ſacrilegus, luſor, evulſor metarum agrorum, feſtorum colendorum violator, falſus mercator, hominum quorumlibet, & maximè viduarum, pupillorum, pauperum, & aliarum miſerabilium perſonarum, oppreſſor cauſa lucri injuſti & avari?

De gula.

Circa gulam quæratur ſic: fuiſti ebrius aliquoties? & tunc videtur veniale, vel pluries, & quaſi in conſuetudinem deducendo, & tunc eſt mortale. Comediſti ultra quam debes, etiam uſque ad crapulam; fregiſti jejunia tibi in pœnitentiam injuncta vel conſuetudinaria, ſeu indicta propter guloſitatem? Recepiſti non jejunus Euchariſtiam, vel confirmationem, vel alia ſacramenta Eccleſiæ ſanus & fortis nullo periculo imminente? Paviſti te ſplendidè, pauperibus juxta te poſitis nimis eſurientibus, & fame morientibus te ſciente, & contemnente vel negligente

eis ſubvenire ? Comediſti nimis properè, id eſt ante horam tertiam omnibus diebus, vel ante nonam in jejuniis, vel antequam audires miſſam cum poſſes audire, ſed magis volebas ſatiare ventrem quam mentem, vel antequam appeteres, nec eras infirmus, nec debilis, ſed cauſa guloſitatis tantum vel inhoneſtæ ſocietatis hoc feciſti ? Invitaſti alios ad æquales potus vel ad bibendum nimis ? Paraſti ſpecies, vel electuaria, non cauſa medicinæ, ſed ut vinum tibi melius ſaperet, & ad bibendum te fortius incitaret ultra quam naturæ tuæ expediret ? Et umquam aliis talia paraſti, & eis propinaſti, de cibariis idem feciſti, & numquam plura fercula, quam naturæ expediret tibi & aliis propinaſti ? Numquam in ſcandalum aliorum contra conſuetudinem regionis feria quarta vel ſabbato vel aliis diebus carnes palam & publicè vel alia cibaria comediſti, & numquam more canino totum comediſti vel bibiſti, ut gulæ tuæ ſatisfaceres non naturæ, & cum ſociis non dimiſiſti, nec aliquid eis dediſti, & numquam more urſino ſeu leonino nimis avide cibum etiam viliſſimum gulæ flamma accenſus non dico comediſti, ſed devoraſti ? Numquam divites & non pauperes tecum ad menſam evocaſti & ipſos ultra quam natura requireret refeciſti ? numquid goliardus fuiſti ?

De luxuria.

Circa luxuriam quæratur ſic. Commiſiſti fornicationem, quod eſt quando ſolutus ſæcularis cognovit ſolutam non virginem, nec religioſam ? Commiſiſti ſtuprum, quod eſt virginem deflorare ? Commiſiſti adulterium, quod eſt cognoſcere maritatam, vel cognoſci ab uxorato ? Commiſiſti inceſtum, quod eſt quando cognoſcitur conſanguinea vel affinis, carnalis vel ſpiritualis, unde ad filiolas & ad religioſas extenditur ? Et an in loco ſacro vel non ſacro, & an diebus dominicis vel feſtivis, & an tempore jejuniorum, & utrum unam cognoverit vel plures & quotiens ? Item quæratur, peccaſti contra naturam, quod eſt quando aliter cognoſcitur mulier quam natura requirat, prout quilibet naturaliter novit & cum ipſa natura exponat ? Omnis alius modus quicumque ſit ille contra naturam eſt, quos modos non volo ſcribere, nec tibi conſulo quod reveles. Sed ſi cautè dicas, tu benè ſcis modum qui naturalis eſt. Accidit numquam tibi pollutio aliter, vel cognitio mulieris ? Si dicat quod non, ne ultra quæras, ſi dicat quod ſic, quæras utrum in vigilando vel dormiendo ; ſi dicat dormiendo, quæras utrum cum muliere vel ſine muliere, an cum illa quam concupiverat vel alia, & an nimis in diebus præcedentibus bibiſſet vel comediſſet, & quantum eſt temporis quod ſibi non acciderat : ex his enim præſumitur an ſit naturalis, quæ non eſt timenda, an alia quæ timenda eſt, ſcilicet quando provenit ob nimiam crapulam, vel ſi cogitatio mulieris quæ præceſſerat vigilando per conſenſum in pollutionem incidit dormiendo. Si verò dixerit quod vigilando accidit pollutio, quæras utrum ſine muliere. Si dicat quod ſic, quæras, quomodo; ſi dicat quod cum muliere ; quæras utrum extra vaſa vel intra & quomodo, & ſic caute procedas, ne ipſum aliquatenus de modo inſtruas, ſed ab ore ipſius prius potius ex-
A trahas quod commiſit. Item quæras ſic de locutionibus, nutibus, cogitationibus, & aliis ſimilibus.

De concupiſcentia.

Concupiviſti umquam mulierem in corde tuo, concupiſcentiæ conſentiendo, quod mortale eſt ? Incitaſti umquam aliquem ſeu aliquam ad libidinem per te vel per alium, vel per oſtentationem tui vel ornamentorum tuorum ? Iviſti umquam propter hoc plus quam propter Deum ad eccleſiam, vel ſermones, choreas propter hoc duxiſti ? Riſiſti umquam vel cantaſti, vel nutum feciſti mulieri, vel ipſa tibi cum intentione iſtius peccati committendi ? Incitaſti te umquam cum non appeteres ad
B hoc peccatum comedendo electuaria calida vel aliquo modo ad libidinem exercendam ? Dixiſti umquam mendacium vel verbum otioſum, vel iniſti, vel laboraſti, vel aliquid feciſti pro muliere habenda? Repete hîc illum §. qui eſt ſupra c. tertio. Cave tamen ne ſis promtus facilè judicare, &c.

Qualiter ſacerdos debet injungere pœnitentiam.

Sic igitur omnibus prædictis peccatis & aliis, prout expedire videbitur, cum diligentia inquiſitis, & conſideratis peccatoris circumſtantiis & peccati, intelligat quale debeat peccatori conſilium, & cujuſmodi remedium adhibere, quærendo ab ipſo an proponat amplius non peccare & agere pœnitentiam condignam de commiſſis. Et ſi reſpondeat ſe abſtinere non poſſe vel nolle,
C vel quod à quibuſdam vult abſtinere & in aliquibus remanere, ejus confeſſionem debet ſacerdos nihilominus audire, & ei de peccatis confeſſis conſilium exhibere. Sed antequam ei det conſilium exprimat diligenter, quod ſi totus mundus ſuus eſſet, & pauperibus erogaret, & in pane & in aqua remaneret toto tempore vitæ ſuæ, nihil ſibi proficeret ad vitam æternam habendam, quamdiu in peccato commiſſo remanebit, & in voluntate & propoſito peccatum iterum committendi. Nec ipſe ſacerdos eum abſolvere poterit de aliquo peccato, niſi de omnibus pœniteret, & haberet propoſitum iterum non peccandi. Et hoc ſæpius ei dicat movendo ipſum
D dulci, pio ac ſuavi eloquio, ut de omnibus pœniteat, & abſtineat in futurum, & exprimendo ſibi timorem de die judicii, & pœnas perpetuas quas in inferno qui veram non egerit pœnitentiam perpetuò ſuſtinebit. Si verò ad veram pœnitentiam & confeſſionem ipſum nequiverit inducere, debet ei de peccatis confeſſis in hunc modum conſilium exhibere. Frater, dico tibi & conſulo quod jejunes, ores, eleemoſynas facias, & alia bona, & dicat etiam ei quod hæc prædicta bona quæ ipſi ſibi pro peccatis conſulit facienda, non ſunt ei fructuoſa ad vitam æternam habendam, cum in peccato commiſſo re-
E maneat, vel voluntate peccandi, ea tamen ſibi conſulit facienda, ut per ipſa bona quæ faciet dignetur Dominus cor ejus ad veram pœnitentiam illuſtrare, & ne diabolus in eo tantam habeat poteſtatem, quantam haberet, ſi peccata continuò exerceret. Et facta generali confeſſione, ſcilicet *Confiteor Deo*, &c. non abſolvat eum à peccatis, ſed dicat ei quod recedat, & faciat juxta conſilium ſibi datum, & dicat ei quod non recipiat Corpus Chriſti quamdiu in peccato remanebit & propoſito peccatum iterum faciendi. Caveat tamen ſacerdos quan-

Digitized by Google

tum poterit, ne ipſum in deſperationem inducat. Si autem de omnibus confitetur, & pœnitet, & habet propoſitum in poſterum abſtinendi; conſideret ſacerdos an tale peccatum inter alia confeſſus fuerit propter quod ad epiſcopum ſit mittendus, & ſi tale ſit, ad epiſcopum ipſum mittat, ſin autem imponat ſibi pœnitentiam de peccatis confeſſis, conſideratis peccatoris circumſtantiis & peccati. Et licet ſecundùm canones pœnitentiales pro quolibet peccato mortali ſeptennis regulariter ſit pœnitentia imponenda, & pro quibuſdam magnis & gravibus peccatis aliæ pœnitentiæ duræ, prout in canonibus pœnitentialibus ſpecialibus per librum decretorum reperitur: ſcilicet in XLVI. caſibus, quos notat dominus Hoſtienſis in ſumma ſua in titulo de pœnitentiis.

XV. *Quæ pœnitentia ſit pro caſibus ſingulis injungenda.*

Quia tamen fragilitas noſtri temporis hodie tanti rigoris non patitur manere cenſuram, ſacerdos imponat majorem vel minorem pœnitentiam, prout ſecundùm quantitatem peccati & contritionis, & qualitatem peccatoris ſaluti ejus viderit expedire. Ut autem ſacerdos poſſit contraria contrariis curare, imponat pœnitentiam ipſi peccatori per contrarium reſpondentem; ut ſi peccaverit per ſuperbiam, injungat ei orationem, & ſuadeat ei humilitatem; ſi per avaritiam, injungat ei eleemoſynarum largitatem; ſi per guloſitatem vel nimiam comeſtionem, abſtinentiam ciborum; ſi per luxuriam, injungat ei jejunium & orationem, diſciplinas & alias carnis macerationes; accidioſo peregrinationem. In omni enim peccato Deum offendimus aut corde, aut ore, aut opere. Imponatur igitur pœnitentia contra peccatum cordis, ſcilicet jejunium & alia carnis maceratio; contra peccatum oris oratio & alia humiliatio; contra peccatum operis eleemoſynarum largitio. Et licet dicta tria in uno peccato aliquando concurrant, tamen ſemper aliquod iſtorum eſt principalius in quolibet peccato, prout confeſſor diligens perpendere poterit audita confeſſione cujuſlibet peccatoris. Item, ſacerdos debet eſſe ſollicitus ut pœnitenti onus importabile non imponat, licet recipere pœnitens ſit paratus; ſed ſic temperet pœnitentiam, ut à ſtudio non cogantur ceſſare ſcholares, à fabrica fabri, ab agro agricola, vel alius artifex ab opere ſolito licito, & ſibi competenti, nec dominus à cura familiæ, ut ei providere non poſſit, nec curſor à curſu, ut dominum ſuum ſequi non poſſit. Item, pro peccato occulto ſacerdos publicam pœnitentiam non injungat. Si tamen talis luxurioſus ſenex vel dives fuerit, & dicat ſe jejunare non poſſe, agravabit eum ſacerdos orationibus & eleemoſynis. Si autem peccator fragilitatem corporis alleget, & recuſet aſperitatem pœnitentiæ quam ſacerdos ſibi vult imponere, debet ſacerdos primò ipſum inducere ut animum habeat paratum ad omnem ſatisfactionem, oſtendendo ſibi magnitudinem peccatorum, quæ ſibi confeſſus eſt, & quot & quanta bona perdidit propter peccata illa quæ commiſit, quæ omnia recuperabit per pœnitentiam, & imponat ei pœnitentiam mitiorem, quam ipſe

A poſſet portare, ne fortè poſtea peccet deterius ipſam pœnitentiam infringendo.

Impoſita verò pœnitentia, & facta generali confeſſione, ſcilicet *Confiteor Deo* &c. dicat preſbyter ſic, *Ego injungo tibi talem pœnitentiam quam dixi tibi pro peccatis quæ confeſſus es;* & ponens manum ſuper caput ipſius, dicat: *Indulgentiam, abſolutionem & remiſſionem omnium peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens, pius, & miſericors Dominus; & Ego te abſolvo auctoritate Domini noſtri* JESU-CHRISTI, *& beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, & officii mihi commiſſi, ab his peccatis quæ mihi confeſſus es;*
B *& aliis oblitis.* Item, dicat illi, quòd ſi reduceret aliqua alia peccata ad memoriam quæ non fuerit confeſſus, rediret ad eum & confiteretur. Circa infirmos non eſt taliter procedendum, quia eis non debet ſacerdos pœnitentiam injungere; ſed tamen innoteſcere ſive declarare, dicendo ſic cum ejus peccata audierit: Si tu eſſes ſanus, «
pro tot peccatis quæ commiſiſti & confeſſus es, «
deberes tot annis pœnitere; ſed quia tu es infir- «
mus, non impono pœnitentiam tibi, ſed injun- «
go tibi quod ſi de hac infirmitate te mori conti- «
gerit, facias dari tantum pauperibus, vel piis lo- «
cis loco prædictæ pœnitentiæ, vel facias miſſas «
C celebrari, vel hoc, vel illud fieri. Si tamen «
convalueris, injungo tibi pœnitentiam talem, & his dictis, imponat manum ſuper caput ejus, & abſolvat eum à peccatis, ſicut ſupra diximus de ſano. Si verò infirmus petiit ſacerdotem pro pœnitentia recipienda, vel aliqua alia ſigna pœnitentiæ fecit, & interim dum ſacerdos veniret obmutuit infirmus, vel factus eſt amens vel phreneticus, ſacerdos veniens ſive ad nutum infirmi, ſive teſtimonium eorum qui audierunt ipſum petentem pœnitentiam, vel alia ſigna pœnitentiæ facientem, debet ei quæcumque humanitatis & conſolationis poterit impendere, abſolvendo ipſum
D de peccatis ſuis, & reconſiliando, orationes dicendo, & crucis oſculum, ſi præſens crux fuerit, ſibi dando, & ſi fortè mortuus ſit, nihilominus abſolvat eumdem. Qualiter abſolvi debeat infirmus, vel in mortis articulo conſtitutus, per proprium ſacerdotem, vel per alium, ſi proprius ſacerdos haberi non poſſit, infra in tractatu de ſententia excommunicationis continetur in §. deinde videndum eſt.

Sanè conſiderandum eſt diligenter, quòd quædam ſunt peccata, de quibus nullus verè poteſt pœnitere niſi reſtituat, vel emendet, ſi poteſtatem habeat emendandi, videlicet rapina, furtum, ſacrilegium, incendium, uſura, & indebita extor-
E ſio cenſus. Item, damna data contra juſtitiam & generaliter cujuſlibet alienæ rei ſcienter indebita detentio, & in his omnibus præcipiendum eſt pœnitenti, quod incontinenti ſatisfaciat juxta poſſe, quare juxta verbum Auguſtini: *Non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum.* Et hæc, ſi peccata occulta fuerint, occultè fiat reſtitutio, ſcilicet per manum ſacerdotis, vel alterius religioſæ perſonæ, ſuppreſſo nomine pœnitentis. Si autem pœnitens non habet rem quam debet reſtituere, neque mobilia vel immobilia unde poſſit commodè ſatisfacere, vel licet ha-

Quæ peccata non delentur ſine reſtitutione.

Digitized by Google

beat, non eſt tamen præſens nec eſſe poteſt aliquis cui eſt reſtitutio facienda, & appareat verè pœnitens, & contritus, & proponat ſatisfacere cum poterit, ei pœnitentia injungatur; & ſi talis fuerit infirmus, præcipiat ſuis heredibus, quod illi ſatisfaciant pro eodem, ſi de illa infirmitate contigerit illum mori. Omnibus autem pœnitentibus ſanis vel infirmis, qui tenentur aliis reſtitutionem facere ſeu emendam, eſt ſollicitè injungendum, quod non excuſantur, nec liberantur ab illo peccato, præcipiendo ſuis heredibus quod reſtitutionem pro ipſis faciant vel emendam, niſi ipſi principales raptores, uſurarii, fures, ſeu alienarum rerum illiciti detentores reſtitutionem incontinenti faciant, vel emendam, ſi eam poſſunt facere, ſicut ſuperius continetur. Tenetur enim raptor ſeu alienæ rei detentor ad reſtitutionem; tenentur etiam ejus heredes quantum hereditas ipſius tota ſufficere poteſt. Tenentur autem omnes illi qui ſcienter rem raptam vel alienam emerunt cum mala fide, ſcilicet animo ſibi retinendi, & non voluntate nec propoſito reſtituendi eam domino ſuo, nec taliter ementes poſſunt recuperare ſeu petere pretium quod dederunt pro ipſa, nec poſſunt recuperare, nec retinere expenſas, ſi quas fecerunt ipſam rem reſtituendo vel meliorando, & hoc propter malam fidem quam habuerant emendo. Debet etiam reſtitui res aliena ſeu rapta non deteriorata; ſed ſi deteriorata fuerit, vel caſu fortuito perierit, vel reſtitui non poteſt integrè, reſtituatur tantum quantum valebat cum omni utilitate quam conſecuti ſunt ex re ipſa, ſi cum mala fide, ut dictum eſt, pervenerit ad eoſdem, ſed facta reſtitutione in integrum ab uno ceteri liberantur, quantum ad reſtitutionem domino faciendam, & nihilominus debent agere pœnitentiam, juxta arbitrium ſacerdotis, quia rem alienam fraudulenter & invito domino tenuerunt. Facienda eſt autem reſtitutio domino vel ejus heredibus, ſi potuerint inveniri; ſed ſi diligenter inquiſiti & expectati non inveniantur, vel ignorantur, tunc cum licentia, & cum conſilio epiſcopi res illa ſi excedat valorem L. ſolidorum Ruthenenſium (Caturcenſium,) diſtribuatur in pias cauſas & maximè in pauperibus ad ſalutem animæ illius cujus fuit. Si verò ſit valoris L. ſolidorum vel minoris, concedimus de gratia quod diſtributio fiat cum licentia & conſilio ſacerdotis. Verum ſi perſona ſcitur cui eſt ſolutio vel reſtitutio facienda, ſi tamen in remotis partibus eſt, nec ſperatur quod debeat redire, mittatur ei ſi commodè poteſt fieri & ſecurè, alioquin pro anima ejus cum conſilio eccleſiæ pauperibus erogetur, & hoc fiat ſi res ſit modica quæ reſtitui debet, ſed ſi res magni valoris eſt, debet mitti in expenſis detentoris ad illum abſentem cui eſt reſtitutio facienda. Qui verò invenit pecuniam vel aliam rem in via vel in loco alio, debet eam reddere illi qui eam perdiderat, ſi eum poterit invenire; ſed ſi neſcitur cujus fuerit, publicetur per ſacerdotes in eccleſiis, & in locis in quibus eſt inventa, & ſi dominus diu expectatus non venerit; cum conſilio eccleſiæ pauperibus pro anima illius cujus fuit erogetur. Si

A autem aliquis voluntarius & cauſa cupiditatis aliqua in ludo lucratus fuerit, ſibi eſt in ſpirituali judicio injungendum, quod ea reſtituat illi à quo habuerit, niſi per eum ad ludum inductus fuerit, & tunc in pias eleemoſynas erogetur.

Caveat autem ſacerdos omninò, ne verbo aut ſigno, aut alio quolibet modo prodat aliquatenus peccatorem, ſed ſi prudentiori conſilio indiguerit, illud abſque expreſſione perſonæ cautè requirat, quoniam juxta ſtatuta concilii generalis, qui peccatum in pœnitentiali judicio ſibi detectum vel dictum præſumſerit revelare, non ſolummodo deponetur, ſed etiam in arctum mo-
B naſterium detrudetur ad perpetuam pœnitentiam peragendam. Præcipimus etiam quod nomina illorum qui peccata ſua confeſſi fuerint ſcribantur ſingulis annis à propriis capellanis qui confeſſiones audierint eorumdem, ut de ipſis poſſint laudabile teſtimonium perhibere. Item, præcipimus medicis corporum, ut infirmos ante omnia moneant & inducant quod medicos advocent animarum, ut poſtquam fuerit infirmo de ſpirituali ſalute proviſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubrius procedatur. Et ſi quis medicorum hoc non ſervaverit, ſubponatur eccleſiaſtico interdicto quouſque ſuper hoc ſatisfecerit competenter, ſub vinculo anathematis prohi-
C bentes eiſdem medicis, ne quis pro corporali ſalute aliquid infirmo ſuadeat, quod in periculum animæ convertatur, & quod impediat ſi hoc ſciverit procurari. Concedimus autem ex gratia, ut curati & vicarii parochialium eccleſiarum noſtræ diœceſis alios ſacerdotes idoneos & peritos ejuſdem diœceſis pura & bona intentione ſibi poſſint eligere confeſſores, prout ſaluti animarum ſuarum viderint expedire. Si verò non idoneos & imperitos ſeu cum intentione corrupta elegerint; abſolutionem à talibus nullatenus obtinebunt. Ceterum licet ſacerdotes poſſint facere commutationes jejuniorum vel alterius pœnitentiæ ab ipſis impoſitæ circa parochianos ſuos, diſtrictè ta-
D men propter juſtam cauſam, votorum commutationes per eos fieri prohibemus ſine noſtra licentia ſpeciali: quia in eis eſt cum majori providentia procedendum. Diſtrictè etiam prohibemus, ne aliquis ſacerdos pœnitentialis inducat aliquem confitentem ad votum emittendum ſeu promiſſionem faciendam de non committendis peccatis, & maximè de illis qui non poſſunt de facili evitare, ſicut quidam preſbyteri faciunt aliquando hoc fieri indiſcretè. Nam contra promiſſionem peccando dupliciter fiunt rei, & cul-
E pabiles apud Dominum, & ideo ſunt gravius puniendi. Item conſulimus & monemus ne miſſas injungat ſacerdos confitentibus in favorem ipſius ſacerdotis vel alterius, ut ſuſpicionem cupiditatis fugiat in hac parte: fructum tamen qui ex tali injunctione ſolet ſacerdotibus evenire conſulat pauperibus erogare. Et ſi miſſas injunxerit, eas non celebret, nec tricennuale, nec annuale, quod ipſemet injunxerit, recipiat propter periculum ſimoniæ. Item, omnibus confitentibus qui ætatem octodecim annorum exceſſerint, vel ſi minoris ſunt ætatis & videatur ſacerdotibus quod ſint apti ad jejunandum, præcipiant

Digitized by Google

piant ſacerdotes jejunare jejunia ab eccleſia inſtituta, ut jejunium quadrageſimale & quatuor temporum, & alia quæ per Eccleſiam conſueverunt indici, niſi de ipſorum ſacerdotum conſilio ipſos prandere oporteat ex juſtis cauſis neceſſitate urgente.

XVI. *De ſacramento Euchariſtiæ, & de celebratione miſſarum.*

Quoniam poſt acceptum pœnitentiæ ſacramentum infirmis & ſanis maximè in feſto Paſchæ exhiberi conſuevit Euchariſtiæ ſacramentum, de hoc eſt immediatè videndum, videlicet quid eſt, quis illud inſtituit, & ſub quam formam, & quare ſic dicitur. Quæ ſunt neceſſaria in hoc ſacramento, quis debet hoc conficere, & cui debet conferri, & quare fuerit inſtitutum. Hoc ſacramentum eſt ex certis Chriſti verbis in ejus corpus & ſanguinem panis & vini converſio. Ipſe autem Chriſtus ſub certa forma verborum inſtituit hoc ſacramentum, quando ſcilicet in die cœnæ diſcipulis præſentibus ſuis dixit: *Hoc eſt corpus meum.* Dictis autem verbis his ſtatim panis quem tenebat in manibus fuit corpus Chriſti verum, quod eiſdem diſcipulis ad manducandum dedit. Dicitur autem Euchariſtia bona gratia, quia in hoc ſacramento non ſolùm in hoc ſacramento non ſolum eſt augmentum, virtutis gratiæ immò in hoc ille totus ſumitur, qui eſt fons totius gratiæ & origo, ipſo tamen integro remanente. Tria verò in hoc ſacramento ſunt neceſſaria, ſcilicet miniſter ipſe ſacerdos, & elementum ſcilicet panis & vini, & verba, ſcilicet: *Hoc eſt enim corpus meum.* Poteſt & debet conficere hoc ſacramentum ſolummodò ſacerdos ritè & ſecundùm formam & claves Ecceſiæ ordinatus. Debet etiam ſacerdos conferre aliis hoc ſacramentum, vel in neceſſitate diaconus. Conferri debet hoc ſacramentum baptizatis poſtquam ad annos diſcretionis pervenerint verè pœnitentibus, & confeſſis & jejunis, niſi neceſſitas infirmitatis emergat. Inſtitutum fuit hoc ſacramentum à Deo in memoriam divinitatis & humanitatis Chriſti. Migraturus enim ad inviſibilia majeſtatis æternæ, & celebrante typico paſcha in agno cum diſcipulis ſuis, memoriale ſuum dedit eis, ſcilicet ſub ſpecie panis & vini ſuum corpus & ſanguinem eis dando, ut ex hoc memoriam ſui in eorum cordibus infigeret, & eccleſia hæc in poſterum frequentaret.

Prohibemus itaque ſub pœna excommunicationis, vel ſuſpenſionis, ne quis ſacerdos miſſam cantare præſumat, niſi prius plenè expleverit officium matutinarum, & etiam horam primæ. Nullus clericus altari deſerviat dum miſſa celebratur, niſi cum cappa clauſa vel ſuperpellicio ſit indutus, nec caput teneat coopertum. Moneat ſacerdos populum ne diſcedant ab eccleſia, niſi miſſa finita, niſi ex aliqua neceſſitate urgente. Quia eſt inconveniens in feſto Reſurrectionis vel aliis feſtis præcipuis, miſſam fortè de Nativitate Domini celebrari, triginta miſſas peculiares celebrari diſtrictius inhibemus.

Item, preſbyteri ſoli cum filiis ſuis ſine alio clerico propter populi ſcandalum non audeant celebrare. Cum quinque mappis decentibus & idoneis ad minus cooperiatur altare. Debent habere unum clericum, ſacerdotes bonæ vitæ & honeſtæ, qui ſciat legere & cantare, & in confeſſione reſpondere quam facit ſacerdos dum intrat ad altare. Quando viſitat epiſcopus per ſacerdotem ſecreto certificetur, vel quicumque erit prædicaturus ibidem ſuper vitiis quæ frequenter in illa parochia committuntur, ut contra illa vitia verbo prædicationis celerius occurratur. Extra eccleſiam in privato oratorio vel in domo nullus miſſam celebret ſine noſtra licentia ſpeciali, & tunc habeatur lapidea tabula per epiſcopum conſecrata. Nullus ſacerdos in altari in quo epiſcopus miſſam cantaverit miſſam celebret die illa. Hoſtias de alio quam de mundo & puro grano frumenti fieri prohibemus, & quod ſit panis azymus non fermentatus, nec vinum, niſi de uvis eſt in hoc ſacramento ponendum. Sacerdos per ſe paret, vel ſe vidente faciat parari vinum & aquam in calice, ne per oblivionem horum aliquid omittatur. Miſſæ de jejuniis in hora nona poterunt celebrari, aliæ verò antea celebrentur. Nullus cum vino multum albo celebret, ſi poſſit in loco ſic rubeum inveniri commodè, cum magis vinum rubeum quam album ſanguini conformetur. Cum legitur Paſſio Domini, poſtquam dicta fuerint verba illa *emiſit ſpiritum*, proſternant ſe clerici & laïci, de redemtione noſtra Deo gratias exhibentes. Nullus poſt cibum vel potum ſumtum die illa audeat celebrare. Diſtrictè prohibemus ne quis ſacerdos verba canonis miſſæ communiter in miſſalibus uſitata & conſueta in diœceſi Caturcenſi, Ruthenenſi, Tutelenſi omittere vel mutare præſumat. Et diſtrictiſſimè præcipimus, quod quilibet ſacerdos cum ſumma diligentia & ſollicitudine in nullo errando, nihil omittendo, nihil immutando, nihil reiterando proferat verba illa canonis miſſæ ab illo loco: *qui pridie quam pateretur* uſque ibi, *in mei memoriam facietis*, in quibus verbis conſecratio corporis & ſanguinis Chriſti conſiſtit, & eiſdem verbis prolatis eſt ibi inter manus ſacerdotis ipſe Dominus noſter Jesus-Christus cum angelis ſuis. Cetera verò verba, quæ præcedunt, & quæ ſequuntur, ſunt de ſolemnitate miſſæ, & non de ſubſtantia, & fiat in altum elevatio, ut populus illud adoret. Nec quiſquam quantiſcumque peccatis irretitus ex quo confecerit, aliquatenus corpus & ſanguinem ſumere prætermittat. Licet enim corpus Chriſti ſit totum cum vera anima, & vera divinitate ſub ſpecie panis, ſimili modo eſt ſub ſpecie vini, & tamen unum eſt ſacramentum ab uno ordinatore, ſcilicet à Deo ordinatum, & ad unum principalem effectum, ſcilicet ad ſalutem animæ & corporis obtinendam; & ideo non licet ſacerdoti Chriſtum ſub altera ſpecie ſumere altera prætermiſſa. Sacerdos verò poſtquam miſſam incepit non præſumat dimittere imperfectam, niſi repentina infirmitate & intolerabili fuerit occupatus; & tunc ſi alius ſacerdos præſens fuerit, qui non celebraverit, per ipſum inceptum officium compleatur, qui debet officium incipere ubi noſcitur alius dimiſiſſe. Si verò neſcitur alius ubi dimiſit, quia

Digitized by Google

forſitan deficit in ſecretis, à capite incipiet ſecretorum. Verum ſi ſecundus ſacerdos præſens non fuerit, quacumque hora die uſque ad nonam haberi poterit, quod primus ſacerdos dimiſit ſecundùm dictam doctrinam adimplere poterit. Si autem ſecundus ſacerdos uſque ad nonam haberi non poſſit, remanebit officium incompletum. Præcipimus etiam quod in calice magis de vino quam de aqua, immò parùm de aqua ponatur, ne vini ſubſtantia alteretur; & quod ſacerdos poſtquam totum accepit Corpus Chriſti & Sanguinis ſacramentum, duas receptiones faciat juxta conſuetudinem eccleſiæ Cathurcenſis, Ruthenenſis, Tutelenſis; videlicet primam de vino puro tantum, ſecundam de vino & aqua, & cum iſtâ ſecundâ, ſcilicet perfundat digitos ſuper calicem, & poſtea recipiat, niſi eo die aliam miſſam debuerit celebrare: quia tunc non debet recipere, niſi tantum dictum ſacramentum Corporis & Sanguinis: quod ſi faceret, celebrationem ſecundam impediret. Non autem debet ſacerdos duas miſſas una die celebrare, & hoc diſtrictè fieri prohibemus, niſi in die Natalis Domini, in qua unus tres miſſas poterit celebrare, primam de nocte, quia repræſentat tempus ante legem quod erat in tenebris. Secundam inter noctem & diem, ſcilicet in aurora, quia repræſentat tempus ſub lege quo incipiebant de Chriſto ſcire. Tertiam de die, quia repræſentat hoc tempus in quo ſumus gratiæ. Et niſi neceſſitatis articulo imminente, videlicet pro exſequiis, vel pro benedictione nubentium, vel pro magna ſuperveniente perſona, vel alia juſta cauſa, vel de noſtra licentia, & non aliter in duabus vel pluribus eccleſiis annexatis, in quibus caſibus unus ſacerdos duas miſſas poterit celebrare: ita tamen quod in prima miſſa nihil ſumſerit, niſi ſolùm corporis & ſanguinis ſacramentum. Prohibemus etiam ne miſſa, niſi cum hoſtia rotunda & integra & decenti, nec nimis modica, & niſi cum vino puro pariter & aqua, & niſi cum calice aureo, vel argenteo vel ſtagneo, & niſi cum lumine aliquatenus celebretur: non in panno ſirico aut tincto, ſed in puro lineo ab epiſcopo conſecrato, quia corpus Dei ſepultum fuit in ſyndone linea atque munda. Si verò ſacerdos negligenter obmiſerit aquam in calice ponere, ponat quam cito adverterit, ſi abſque ſcandalo poſſit. Si verò vinum & aquam obmiſerit & ante illa verba: *Hoc eſt corpus meum* advertat, ponatur ibi ſtatim. Si verò poſt dicta verba adverterit, hoſtia conſecrata, ponatur ſeorſum reverenter, & in calice ponatur ſtatim vinum & aqua, & ante calicem hoſtia nova, & reincipiatur canon miſſæ, ſcilicet *Te igitur*, &c. & ambæ hoſtiæ inſimul aſſumantur. Veſtes ſacerdotales & mappas altaris mundè & pulcrè teneant ſacerdotes, & ſi ablutione indiguerint, in eorum hoſpitiis, non alibi laventur per ipſos, vel eorum clericos, vel per mulieres honeſtas, ſine aliorum pannorum mixtura. Corporalia tamen laventur propriis manibus ſacerdotis, & aqua ablutionis projiciatur in piſcinam. Item, ampullæ vini & aquæ mundæ teneantur, & ſint diſſimiles, ut illa in qua vinum eſt, & illa in qua aqua de

A facili cognoſcantur. Illud etiam diſtrictiſſimè prohibemus, ne aliquis in mortali peccato conſtitutus miſſam celebret, niſi prius confeſſus fuerit expreſsè nominatim de illo peccato, ſi ſacerdotem inveniat cui valeat confiteri. Si verò non poſſit alium ſacerdotem habere cui confiteatur, non celebret, niſi neceſſitas immineat, quæ ſine gravi ſcandalo nequeat præteriri, ut ſi dies feſtus evenerit, & populus jam convenerit ad divina, vel corpus alicujus parochiani ſui defuncti præſens ſit in eccleſia, vel nubentes ad eccleſiam convenerint pro matrimonio faciendo; propter quod ut ſcandalum evitetur, ipſum oporteat celebrare. B In iſtis enim caſibus, ſi veram contritionem habet ſacerdos, de illo peccato mortali in quo conſtitutus eſt, & proponat quam cito poterit confiteri, credimus magiſtrorum ſententiis inhærendo, quod valeat celebrare. Sed ſi veram contritionem non haberet, nec propoſitum confitendi, celebrare in hiis caſibus non præſumat, quantumcumque neceſſitatem vel ſcandalum videat imminere. Si autem ſacerdos poſtquam miſſam inceperit, reducit ad memoriam ſe aliquod commiſiſſe mortale peccatum, de quo non fuerit confeſſus, & de eo antequam miſſam inceperit, non recoluerit, nec habeat ſa- C cerdotem cui incontinenti valeat confiteri, perficiat miniſterium jam inceptum, ſi tamen contritionem habeat de illo peccato & proponat quam cito poterit confiteri. Si veram contritionem non haberet, nec propoſitum confitendi, & nondum verba confectionis ſeu conſecrationis expreſſerit, videlicet *Hoc eſt enim corpus meum*, dimittat officium inceptum: quia tunc ipſum complere non debet. Si autem poſt confectionem reducit primò ad memoriam illud mortale peccatum, diſtinctè compleat illud officium quod incepit, & conteratur & doleat quod ita tardè D pœnitet, & confiteatur quam cito poterit habere copiam ſacerdotum.

Inſuper prohibemus ne quis ordinem ſuum dicat tranſcurrendo ſeu aliàs ſyncopando, extraneaque varia profanaque colloquia immiſcendo, tardè ad chorum veniendo, ſeu eccleſia ante officium finitum ſine cauſa rationabili exeundo. Et ne quis portet aves, ſeu portari faciat, ſecumque teneat canes venaticos; ſed coronam, veſtes & tonſuram ſuo ſtatui competentes & divina celebrent, & ipſis interſint benignè & devotè, & orationibus inſiſtant, choreas in cimeteriis ſeu eccleſiis fieri non permittant, nec dici cantilenas, nec fieri ali- E qua inhoneſta, nec ludos. Ex his enim multoties violationes eveniunt, variaque delicta committuntur, & divinum turbatur officium, ac divina majeſtas offenditur, & ſcandalum generatur.

Injungimus etiam ut cum variis veſtimentis & ceteris ornamentis in eccleſiis decentibus Deo ſerviatur ſecundùm loci & redituum convenientiam eccleſiæ talis loci.

Injungimus etiam quod in eccleſiis cathedralibus, regularibus, & eccleſiis collegiatis horæ canonicæ congruis pſallantur temporibus. In aliis verò eccleſiis convenienter & debitè horæ canonicæ celebrentur, & divinum celebretur officium nocturnum pariter & diurnum: & hoc præcipimus ſub virtute ſanctæ obedientiæ, contrarium facien-

Digitized by Google

tes graviter punimus.

Declaramus etiam quod clerici tam religioſi quam alii commenſales domeſtici cardinalium ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ, ac quorumcunque pontificum gratiam & communionem ſedis apoſtolicæ habentium ſe poſſint ipſis in divinis officiis coaptare, ut illud valeant dicere officium quod dicti cardinales ſeu pontifices dicent, nec ad dicendum aliquod aliud teneantur, niſi illud.

Sed quia aliquando contigit pollutio qua quis impeditur à celebratione; ideo de ea videndum eſt.

De pollutione in ſomnis.

Si pollutio in ſomnis ex infirmitate, ſeu ſuperfluitate naturæ alicui evenerit, non eſt de neceſſitate à celebratione miſſæ abſtinendum, quia in hoc caſu nullum peccatum eſt, cum magis pati quam agere videatur, licet laudabile ſit & honeſtum abſtinere ob reverentiam ſacramenti. Si verò ex crapula vel ex potatione nimia accidit, honeſtum eſt, nec tamen neceſſarium quod à celebratione miſſæ abſtineat illa die, ſi ulla fuerit neceſſitas quare debeat celebrare: quia in tali caſu tantùm eſt peccatum veniale, niſi crapula nimia potatione ex prava conſuetudine conſueverit provenire, & tunc quouſque fuerit confeſſus, tenetur de celebratione miſſæ abſtinere; quia tunc reputatur peccatum mortale. Si autem acciderit ex imaginatione turpi, vel inhoneſta, & illicita confabulatione mulierum præcedente, tenetur à celebratione miſſæ & à ſumtione Euchariſtiæ abſtinere, quouſque contritus fuerit & confeſſus ſi habere poterit copiam ſacerdotis: quia in hoc caſu mortale peccatum eſt. Et licet his duobus caſibus, poſt contritionem & confeſſionem factam, non tenetur à celebratione miſſæ abſtinere; abſtineat illa tamen die, maximè ſi non fuerit neceſſitas quare debeat celebrare. Si verò habere non poterit copiam ſacerdotis, contritionem tamen habeat & propoſitum confitendi, celebret ſi neceſſitas fuerit, ſicut dictum eſt, & diſtinctum ſuperius de alio peccato quando neceſſitas noſcitur imminere.

De ſignificatione miſſæ.

Sciendum eſt autem quod miſſa Paſſionem Domini repræſentat, ſacerdos indutus veſtimentis ſacerdotalibus Chriſtum ſignificat. Veſtimenta ejus ſignificant carnem illam ſanctiſſimam, quam pro nobis Deus induit factus homo. Diaconus & ſubdiaconus ſignificant apoſtolos & 72. diſcipulos, quibus fuerat officium prædicationis injunctum. Ceroferarii denotant doctores eccleſiæ, qui ſuæ ſapientiæ radiis tenebras noſtræ ignorantiæ illuminare non deſinunt. Deferens thuribulum deſignat illos qui pro teſtimonio fidei in odorem ſuavitatis corda ſua Domino obtulerunt. Sacerdos verò ad dexteram altaris primo tendit, quia ſicut Salomon ait, qui à dextris ſunt novit Dominus, perverſa autem non, quia ſunt à ſiniſtris. Introitus miſſæ ſignificat patres veteris teſtamenti, patriarchas videlicet & prophetas, qui videlicet adventum Chriſti immenſis deſideriis peroptantes hoc per ſua ſuſpiria, laudes & precamina oſtenderunt. Introitus enim ſuſpiria antiquorum patrum denotat, *Gloria Patri*, &c. laudes innuit, quas in honorem Dei devotiſſimè promebant, *Kyrie eleiſon*, &c. precamina notat

A cum devotione, & intentione cordis ad Deum effuſa. *Kyrie eleiſon* enim græcè pertinens ad divinam Patris eſſentiam, interpretatur latinè, *Domine miſerere*. *Chriſte eleiſon*, verò græcè pertinens ad humanitatis Chriſti formam, interpretatur latinè *Chriſte miſerere*. *Gloria in excelſis* typum denotat angeli, qui ortum Chriſti primo paſtoribus nuntiavit. Orationes quæ ſequuntur denotant quod ſacerdos populum ad orandum invitat; ſicut Domino orante in monte gravius oravit, & orandi formam accepit; *Dominus vobiſcum* dicitur ad ſimilitudinem Chriſti, qui poſt reſurrectionem dicebat diſcipulis ſuis *pax vobis*. B Epiſtola ſignat doctrinam 72. diſcipulorum, quos Dominus ad locum quo venturus erat dicitur præmiſiſſe. Rurſum quod cantatur in gradualibus dicitur graduale, denotat illos qui prædicantibus apoſtolis corda ſua fidei præbuerunt. *Alleluia* verò laudes & gratiarum actiones ſanctorum, quibus Deum laudaverunt. Evangelium verò legitur, quia Chriſtus illud publicè prædicavit, & interpretatur bonus nuntius, qui annuntiat nobis vitam poſt mortem, requiem poſt laborem, regnum poſt ſervitutem: & legitur à ſiniſtro altaris, quia expulſi prædicatores à Judæa, converſi C ſunt ad gentes; tunc verò capita denudamus, ut audire verba cæleſtia cum devotione recolamus; tunc etiam ſigno crucis nos ſignamus, ne diabolus ſuperveniens tritico noſtræ fidei zizaniam ſuæ pravitatis immiſceat. Erecti autem tunc ſtamus, ut in hiis quæ leguntur fideliter perſiſtamus. Symbolum verò dicitur, ut verbis Evangelii fidem nos habuiſſe oſtendamus, ſacerdos ad populum ſe convertit, dicens, *Dominus vobiſcum. Oremus*. Quia monet populum, ut in hac confeſſione fidei perſeveret. Oblationes populi ſignificant quod populus & clerus jugo dominico colla ſubdere ſe manifeſtant. Oblatio ſacerdotis eſt panis & vini, quæ per Melchiſedech ſunt oblata; D panis ſignificat corpus Domini, cum quo fidelis anima ſatiatur, vinum ſanguinem noſtræ redemtionis, aqua ſacramentum baptiſmatis, quia de corpore Chriſti fluxerunt ſanguis & aqua baptiſmatis. Hoſtia ponitur ab aliquibus ante calicem, ut Chriſti ſtantis ante crucem memoria habeatur; ab aliquibus verò ad dextrum latus, in quo dextrum latus Domini protenſum lancea demonſtratur. Altare verò ſignat crucem Domini, calix tumulum in quo ſepultus eſt, patena lapidem quo coopertus fuit, corporale linteum quo involutus fuit. Secretæ orationes ſignificant preces quas Dominus tempore ſuæ paſſionis ſecretè fundebat E ad Patrem dicens: *Pater ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte*. Quibus orationibus finitis, dicit ſacerdos, *ſurſum corda*, pro eo quod Dominus intuens diſcipulos dormientes excitavit eos dicens, *vigilate & orate, ut non intretis in tentationem*. Sacerdos etiam virtutes cœlorum commemorat, ut ab eorum laudibus non diſcrepet laus ſacerdotis: dicit enim Beatus Gregorius, quod dum Patri Filius immolatur, cœlum aperitur, cœli veniunt poteſtates, & cœleſtibus ima junguntur. Sacerdos etiam tunc manus elevat de ſe crucem faciens, ut ſignum paſſionis Domini præſentet, & per hoc ſignum ſub duce Moyſe po-

Digitized by Google

pulus Iſraël populum Amalech debellavit. Quando enim Moyſes tenebat manus erectas ad Dominum, populus devincebat; quando manus ſubmittebat, populus vincebatur. *Sanctus* ter dicitur, quia Trinitatem denotat perſonarum; *Dominus ſabbaoth*, id eſt in cœlum elatus, eſſentiæ denotat unitatem. *Te igitur* ideo ſecretè dicitur cum aliis ſecretis quæ ſequuntur, quia antiquitus cum alta voce legebantur, paſtores in campis illa verba retro pecora decantabant. Unde Dominus ex his motus igne miſſo de cœlo, quoſdam ex illis interfecit, demonſtrans ut ſecretè ulterius legerentur. A *Te igitur*, &c. uſque ad *Agnus Dei* quod ſacerdos faciat in canone continetur, videlicet primo tres cruces facit, ut à triplici peccato, ſcilicet cogitationis, loquutionis & operis humanum genus liberetur. Secundo facit quinque cruces in memoriam quinque plagarum Chriſti. Tertio facit duas ut anima & corpore ſalvari mereamur. Quarto facit quinque cruces ut quinque ſenſus corporis à noxiis retrahamus. Quinto facit ſeptem cruces ut ſeptem donis Spiritus-ſancti illuminemur. Hoſtia conſecrata in tres partes dividitur. Prima pars quæ infra calicem ponitur, ſignat illos qui adhuc vivunt in ſæculo. Pars quæ in manu retinetur, illos qui ſunt in paradiſo. Pars verò alia illos qui ſunt in purgatorio. *Agnus Dei* ideo ter cantatur, ut triplex gradus eccleſiæ, ſcilicet prælatorum, continentium, & conjugatorum à Deo conſequi miſericordiam mereantur. Oſculum tunc inter homines datur, ut oſtendant ſe in pace conjunctos, & corpore Chriſti, per quem pax facta eſt in cœlo & in terra. Communionis cantus fit ideo, quia lætamur ex eo quod Deus vota ſacerdotis accepit. Oratio ſequitur ad complendum, quia ſacerdos orat pro ſe & pro populo, ut ſacrificium quod ſuſcepit ad laudem Dei cedat, & eis proficiat ad ſalutem. *Ite miſſa eſt*, ideo dicitur, quia datur licentia recedendi populo, ſignificans ſacrificium pro eis ad Dominum fuiſſe tranſmiſſum. Chorus verò reſpondet pro populo *Deo gratias*, ſicut apoſtoli poſt aſcenſionem Domini adorantes iterum regreſſi ſunt in Jeruſalem cum gaudio magno, & erant ſemper in templo laudantes & benedicentes Dominum.

De cuſtodia Euchariſtiæ.

Miſſa igitur celebrata, caveant ſacerdotes quatinus hoſtiam conſecratam in eccleſia ſemper paratam habeant in loco ſingulari, & clavi firmato honorificè collocatam, & devotè ac fideliter conſervatam præcipimus renovari in hunc modum, videlicet quod ſacerdos duas vel plures, ſi opus fuerit, conſecret hoſtias, quarum unam recipiat reſervatam, & in loco illius quam reſervaverat ponat noviter conſecratam, & poſtea recipiat ſanguinem, & alias receptiones, ſicut mos eſt in eccleſia Caturcenſi *vel* Ruthenenſi *vel* Tutelenſi. Et quando ab infirmo verè confeſſo requiſitus fuerit, ſtatim eum communicet ne ſine communione moriatur. Moneant populum ſacerdotes & diligenter inducant, ut cum deferri contingerit corpus Chriſti ad communicandum infirmos, & cum elevabitur in eccleſia vel altari, adorando corpus Chriſti verum, cum manuum & genuum flectione ſtudeant ſe Creatori ſuo devotiſſimè inclinare. Euchariſtiæ igitur deportatio

A fiat cum duabus vel pluribus hoſtiis conſecratis, ut unam poſſint infirmo dare preſbyteri, & aliam reportare; & fiat ſub honeſto habitu, cruce, lumine & ſquilla præcedentibus, cum decenti cuſtodia, ſuppoſito mundo velamine, dicendo ſeptem pſalmos pœnitentiales cum litaniis, & ſi iter longum eſt quindecim pſalmos, & ipſe ſacerdos per ſe, & numquam per alium ferat & referat cautè & manifeſtè, & ante pectus ob Dei reverentiam & honorem, ut ex hoc apud homines fides & devotio augeatur. Prohibentes diſtrictè, ne aliquis qui non ſit preſbyter, Euchariſtiam communicantibus præbeat. Diaconus autem poterit hoc facere neceſſitate urgente. B Sacerdos igitur cauſa communionis cum corpore Chriſti veniens ad infirmum, ejus confeſſionem audiat, prout continetur ſupra in titulo proximo in §. *circa infirmos*. Igitur ipſo de omnibus ſuis peccatis abſoluto, & ei Chriſti corpore præſentato, & articulis fidei ab ipſo ibidem recognitis, & cruce reverenter adorata, devotè recipiat corpus Chriſti, & ſi in ore infirmi aliquid de corpore Chriſti remanſerit, vel inde exierit quod ab eo recipi non poſſit habens aliquam panis formam, ab ipſo ſacerdote convenienter debet ſumi, vel comminutum in calice cum modico vini dari alicui bonam conſcientiam C habenti. Si verò infirmus adeo debilis fuerit, quod ſub magna forma corpus non poſſit recipere, forma minima detur ei in calice & cum modico vino inſtilletur in ore infirmi, quia in qualibet particula totum eſt corpus Chriſti.

Volumus & mandamus ut quilibet fidelis poſtquam confeſſus fuerit, ad minus in Paſcha reverenter ſuſcipiat ſingulis annis Euchariſtiæ ſacramentum, niſi forte de proprii conſilio ſacerdotis ex aliqua cauſa rationabili duxerit abſtinendum. Alioquin vivens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens careat eccleſiaſtica ſepultura. Et eſſet honeſtum ac pium communionem D recipi in feſtis Nativitatis Domini & Pentecoſtes à quocumque fideli, & ad hoc populus inducatur. Præcipientes, ut ſacerdotes vinum purum habeant paratum in eccleſia, quod ſtatim, non cum calice ſacerdotis, ſed cum calice ad hoc ſpecialiter deputato tribuant populo poſtquam receperint corpus Chriſti. Prohibentes communicantibus, ne à præſentia ipſorum ſacerdotum recedant, donec de vino aliquantulum biberint, & diligenter abluerint ora ſua. Item præcipimus, quod dum capellanus hoſtias renovat conſecratas, ſi aliquæ remanent populo communicato, illas recipiat jejuno ſtomacho, vel in miſſa recepto E corpore & ſanguine Chriſti ante omnem perfuſionem. Parvuli autem qui tantæ ſunt innocentiæ, quod peccato mortali non fuerint pergravati, & talis diſcretionis & compoſitionis fuerint, quod cum aliqua reverentia & timore ſint ſacramentum ſuſcepturi, ſecurè miniſtretur eiſdem aliqua confeſſione præhabita, ut modum confitendi & communicandi aſſumant. In ſacramentis enim, & maximè in iſto, ubi caligat oculus rationis, inſtruendi ſunt homines & mulieres, non ſolùm per verba, immò & per actus exteriores, ad devotionem & fidem. Aliis verò parvulis nullate-

Digitized by Google

nus concedatur. Sed in mortis articulo vel alio vinum cum aqua in calice porrigatur eiſdem, non quod hoc ſit ſacramentum, ſed propter fidem & aſſuetudinem ſacramenti. Sacerdotes autem curam animarum habentes ante communionem parochianos ſuos moneant publicè in eccleſia, ne aliquis in mortali pecato conſtitutus occultè ſeu manifeſtè præſumat recipere corpus Chriſti, & ſi videant vel ſciant aliquem in mortali peccato conſtitutum paratum communicare, trahant ipſum ad partem, & eum ſecretè moneant, ne communicet ullo modo, niſi prius de peccato illo verè confeſſus fuerit & contritus, dicentes ſibi quod ſi taliter communicaret, in damnationem ſuæ animæ redundaret. Et ſi monitus noluerit abſtinere, non debet ei publicè communio denegari. Si autem à ſolo ſacerdote nemine alio præſente ab eo communio peteretur, non eſt audiendus, ſed potius repellendus. Verùm ſi peccatum fuerit notorium, & non eſt de ipſo verè confeſſus, ante ſatisfactionem condignam debet ſibi publicè communio denegari, NOTA. & hoc idem in oſculo crucis dicimus, & volumus obſervari. Tamen in die Veneris ſancta ab omnibus generaliter adoretur. Caveant autem ſacerdotes, ne aliquid de ſanguine Chriſti extra calicem cadat; quod ſi per negligentiam ipſorum acciderit, & in tabula, terra, vel lapide ſtillaverit, lingatur, ſi fieri poteſt, per preſbyterum, & nihilominus radatur, & quod raſum fuerit comburatur, & cinis infra altare, ſi fieri poteſt, vel juxta altare in ſacrario abſcondatur, & quadraginta diebus ille cui acciderit pœniteat. Si verò ſuper altare ſtillaverit ſanguis, & tangat tantummodò pannum altaris quod non tranſeat ad alium, ſorbeat ſacerdos ſtillam incontinenti, ſi fieri popoteſt, & tribus diebus pœniteat. Et ſi ſtilla uſque ad ſecundum pannum pervenerit, pœniteat quatuor diebus; & ſi uſque ad tertium pannum pervenerit, pœniteat undecim diebus; & ſi uſque ad quartum pervenerit, pœniteat viginti diebus, & linteamina quæ tetigerit ſtilla ſanguinis, tribus vicibus in tribus aquis miniſter vel diaconus abluat, calice ſuppoſito, & aqua ablutionis juxta altare recondatur. Muſcam vel aranеam, vel aliud turpe cadens in ſanguine, non tenetur ſorbere ſacerdos, licet ponatur in patena, vel alio calice, & ibi tribus aquis lavetur, & poſtea illa ſpecies comburatur, & aqua ablutionis ac cinis ſimiliter recondatur. Si quis per ebrietatem, vel nimiam comeſtionem Euchariſtiam evomuerit, ſi laïcus eſt, quadraginta diebus pœniteat, ſi clerici vel religioſi, diaconi vel preſbyteri, ſeptuaginta diebus pœniteant, & ſi pro infirmitatis cauſa evomuerint, VII. diebus pœniteant. Qui verò chriſma vel Euchariſtiam incautè reliquerit, id eſt in loco clavibus non firmato, nec fideliter cuſtodito, tribus menſibus debet ab officio ſuſpendi, & ſi per ejus incuriam ſeu negligentiam mus vel animal aliud illud comederit, ultra prædictos tres menſes, pœniteat quadraginta diebus. Si verò aliqua enormia ſeu nefaria fieri inde contigerit, graviori ſubjaceat ultioni. Ubicumque autem dicitur quadraginta diebus, vel triginta diebus ſeu pluribus, ſeu pau-cioribus pœniteat, ſic debet intelligi, ut per omnes dies ſcilicet aliquam pœnitentiam agat ſecundum arbitrium imponentis: ſi verò hoſtia fuerit inventa ſub palla altaris, & dubitetur utrum fuerit conſecrata, dicimus quod ſacerdos in fine miſſæ poſt receptionem ſanguinis, poteſt eam recipere, & idem dicimus de aliqua parte hoſtiæ, ſi ita inventa fuerit in altari, & dubitetur utrum fuerit conſecrata. Et omninò caveant ſacerdotes miſſam celebrare volentes, ne panis ſeu vinum ſint in altari præter illa, quæ tunc fuerint conſecranda. Poſt celebrationem miſſarum ſacerdotes viſitent infirmos, & poſtea legant, ſcribant, vel doceant. An autem celebrare quotidie vel aliquando ex reverentia abſtinere, ſit melius, ſacerdoti hoc relinquitur ſuæ intentioni, ut id faciat in quo magis credit placere Deo, ſicut dicitur de Zachæo & Centurione, quorum unus placuit ſacrificando, alius abſtinendo: Ex negligentia autem non eſt aliquatenus abſtinendum.

XVII. *De ſacramento extremæ-unctionis.*

Quoniam infirmis recepta pœnitentia & Euchariſtia exhiberi conſuevit ſacramentum unctionis extremæ, quod ſacramentum debet eſſe egredientium. De hoc reſtat immediatè videndum, ſcilicet quid eſt, & quis confert illud, & cui confertur, & qua forma & quæ ſunt in eo neceſſaria, & quis ejus effectus. Eſt autem ſacramentum extremæ-unctionis ſacri olei materialis in corpus infirmorum delibutio. Et debet ac poteſt conferri à preſbytero & non ab inferiori. Confertur infirmis quibuſcumque baptizatis pœnitentibus & confeſſis, & quibuſcumque fidelibus ex quo aliquam diſcretionem habuerint, & quotieſcumque infirmitas ſupervenit, debebit & poterit iterari. Et ſi habens diſcretionem ex contemtu vel negligentia obmittat recipere, periculoſum & damnabile reputatur eidem. Formam hujus ſacramenti non ponimus, quia perfectè in ordinario continetur. Quinque verò ſunt neceſſaria in hoc ſacramento, ſcilicet miniſter, id eſt, ſacerdos; materia, id eſt, ſacrum oleum quod dicitur infirmorum; intentio, ſcilicet conferendi; verba, ſcilicet quæ in ordinario continentur, & membra, ſcilicet ſuſcipientis. Effectus hujus ſacramenti eſt venialium peccatorum remiſſio, & infirmitatis allevatio, ſi divina ſapientia id utile infirmo novit expedire. Debent in collatione hujus ſacramenti plures eſſe ſacerdotes, ſi poteſt commodè fieri; & non debet unus inungere, & alius orationem infundere, ne fiat diviſio ſacramenti, licet uno inungente & orante, alii poſtea ſtatim orent, vel uno inungente & orante poſſunt quilibet inungere & orare. Sacerdos etiam ſolus cum clerico ſuo hoc ſacramentum poterit conferre, ſi non poſſunt ſacerdotes alii adhiberi. Si verò infirmus qui percipit hoc ſacramentum amiſerit notitiam vel loquelam, nihilominus dum tamen vitam habeat concedatur eidem. Præcipimus itaque ut doceant populum ſacerdotes, ut omnes, maximè poſtquam ad annos diſcretionis pervenerint, pœnitentes & confeſſi & recepta pœnitentia, & euchariſtia, vel etiam ex quo aliquam

Digitized by Google

diſcretionem habere inceperint, puta poſt quatuor vel quinque annos, & toties quoties infirmitas ſupervenerit, hoc ſacramentum recipiant unctionis extremæ, quia ut dicit Jacobus apoſtolus per hoc venialia dimittuntur, & mentibus infirmorum alacritas infunditur, ut ſic ad æterna gaudia citius eleventur. Item præcipimus, ut ſacerdotes oleum ſacrum infirmorum honeſtè defferant, & cum magna reverentia hoc impleant ſacramentum.

XVIII. *De ſacramento ordinum.*

Dictum eſt ſupra de quinque ſacramentis neceſſariis, ſequitur videre de reliquis duobus voluntariis, ſcilicet ordine & matrimonio, & dicuntur voluntaria, quia ſine ipſis eſt ſalus. Unde dicendum eſt, quid eſt ordo, & quot ſunt ordines, & quo tempore conferendi, & à quo, & cui, & qualiter. Ordo eſt ſacramentum eccleſiæ (a) ab apoſtolis introductum, cujus caracter per manus impoſitionem prælati ſecundùm formam Eccleſiæ factam cooperante Spiritu-ſancto imprimitur in ordinato, ut in certis officiis eccleſiaſticis valeat miniſtrare. Ordines verò dominicales ſunt ſeptem gradus eccleſiaſtici ad modum ſeptiformis gratiæ Spiritus-ſancti, ſcilicet oſtiarii, lectores, exorciſtæ, acolyti, ſubdiaconi, diaconi, preſbyteri: quorum quatuor primi minores ordines, reliqui verò tres majores, & ſacri ordines appellantur. Qui ſiquidem ſeptem ordines vel gradus à prima tonſura clericali recipiunt fundamentum. Prima enim tonſura, quæ aliter dicitur pſalmiſtatus non eſt ordo propriè, ſed graduum ſeu ordinum fundamentum. Quæ tonſura etiam ſola à prælato conceſſa ſecundùm formam Eccleſiæ facit verè clericum privilegiis clericalibus inſignitum, quæ dicitur ampla decenter atque rotunda, qua ſummus prælatus Dei Filius JESUS-CHRISTUS in ſignum victoriæ uſus fuit, dum pro redemtione noſtra corona ſpinea ſe coronari permiſit. Primus igitur ordo eſt poſt tonſuram oſtiarii ex eo ſic dicti, quia præeſt oſtiis templi; quod officium Dominus in ſua perſona ſuſcepit, quando cum flagello vendentes & ementes de templo ejecit, & cum dixit: *Ego ſum oſtium in regno Patris mei.* Secundus gradus eſt ſive ordo lectoris, dictus à legendo, debet enim lectiones & prophetias populo legere. Hoc officium Chriſtus complevit, cum in medio ſeniorum librum Iſaïæ aperiens, diſtinctè ad intelligendum legit. Tertius gradus eſt ſive ordo exorciſtæ, qui ita Græcè dictus, Latinè dicitur adjurans, vel increpans; debet autem inter alia exorciſmos memoriter retinere, & immundos ſpiritus increpare; hoc officio Dominus uſus fuit cùm demoniacos multos ſanavit. Quartus gradus eſt acolyti, qui ita Græcè dictus, Latinè ceroferarius appellatur: debet enim inter alia cereos portare quando legitur evangelium vel ſacrificia offeruntur. Quod officium Dominus in ſe habere teſtatur cum dicit: *Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me non ambulat in tenebris.* Quintus gradus eſt ſubdiaconi, ideo

A ſic dictus, quia ſubjacet præceptis & officiis diaconorum. Debet etiam inter alia calicem & patenam ad altare Chriſti deferre, & diaconibus tradere, & miniſtrare, urceolum aquæ & manutergium tenere epiſcopo & preſbyteris. Et hoc officio uſus eſt Dominus quando mittens aquam in pelvim linteo ſe præcinxit, & pedes diſcipulorum lavit & terſit. Sextus gradus eſt diaconi ſeu levitæ, quod nomen accepit in veteri teſtamento, quia de tribu Levi ad divinum cultum ordinabantur. Et diacones Græcè, Latinè miniſtri dicuntur. Debent enim inter alia ſacerdotibus in ſacramentis miniſtrare, ſcilicet B in chriſmate, patena & calice oblationes inferre, & diſponere in altari, componere menſam Domini, crucem Domini ferre, evangelium legere. Hoc officio uſus Chriſtus eſt, quando poſt cœnam ſacramentum ſui corporis diſcipulis diſpenſavit. Septimus gradus eſt preſbyteri, qui ita Græcè dictus, Latinè ſenior interpretatur, non propter ætatem, ſed propter maturitatem, qui aliter ſacerdos appellatur, il eſt ſacra dans: debet enim inter alia ſacramentum corporis & ſanguinis Domini in altari conficere, orationes dicere, & dona Dei benedicere. Hoc officio uſus eſt Chriſtus, quando ſe ipſum idem ſacerdos & hoſtia in ara crucis C obtulit, & quando poſt cœnam panem & vinum in corpus ſuum & ſanguinem tranſmutavit. Quidam autem dicunt, quod novem ſunt ordines in hac eccleſia militante, ſicut ſunt novem ordines angelorum in eccleſia triumphante, ut prima tonſura ſive pſalmiſtatus, ſit primus ordo, ordo verò epiſcopalis ultimus, quo officio ſpecialiter uſus fuit Chriſtus, quando diſcipulos congregatos benedixit, & videntibus illis in cœlum eſt elevatus.

De indumentis ſacerdotalibus.

Sciendum eſt autem, quod ſuperpellicium ſeu camiſia, quam primo ſacerdos induit, ſignificat bonam fidem quam primo habere debemus, cum radix ſit omnium virtutum. Amictum quo D caput ſacerdotis velatur humilitatem ſignificat, cum qua omnem ſtatum noſtrum velare debemus. Alba virginitatem ſignificat, quia ſicut fugit albedo nigredinem, unitas diviſiones, ſic virginitas corruptionem. Zona verò caſtitatem ſignificat; nam lumbos ubi ſedet luxuria deprimit & reſtringit. Manipulus qui in manu ſiniſtra defertur, iſtam vitam ſignificat, ut ab hac vita, ad vitam aſpiremus æternam. Stola quæ longa eſt uſque ad pedes legem Dei ſignificat, ut in longum vitæ noſtræ in lege Dei vivere debeamus. Infula ſeu caſula quæ alias veſtes cooperit caritatem ſignificat, quæ virtutes continet E in ſe omnes. Iſti verò ordines dicuntur ſacri, quia res ſacra, id eſt gratia per eos confertur. Superiora verò officia, ſcilicet (b) epiſcoporum, archiepiſcoporum, metropolitarum, primatuum, patriarcharum & papæ, & inferiora, ſcilicet archidiaconorum, archipreſbyterorum, abbatum, decanorum, præpoſitorum & aliorum non ſunt propriè ordines, ſed ordinum officia & dignitates.

De temporibus or

Ordines prædicti, ſcilicet tres majores con-

(a) Hæc verba *ab apoſtolis introductum* in ſolo Ruthenenſi codice reperiuntur, in duobus aliis codicibus non comparent.

(b) In uno codice deſideratur *epiſcoporum*.

Digitized by Google

dinandorum.

ferri non poſſunt, niſi in ſabbatis quatuor temporum & ſabbato ante Dominicam de Paſſione, & ſabbato in veſperis Paſchæ. Minores verò ordines in dictis temporibus conferuntur, & etiam diebus dominicis, & aliis præcipuis feſtis poteſt epiſcopus unum aut duos, vel plures ad minores ordines promovere, dum tamen ordinationem generalem facere non videatur. Conferuntur autem dicti ordines ſolum ab epiſcopis & ſuperioribus ab eccleſia non præciſis, licet abbas ſi eſt preſbyter poſſit monacho ſuo primam tonſuram clericalem & lectoratum conferre. Conferri autem debent dicti ordines homini litterato, non criminoſo, monogamo, ſobrio, prudenti, ornato, hoſpitali, caſto, non percuſſori, non litigioſo, non cupido, non neophyto, benè diſpoſito, non excommunicato, non interdicto, vel ſuſpenſo, non in peccato notorio exiſtenti mortali, non irregulari, non illegitimè nato, & aliter ad celebrandum benè apto. Conferendi ſunt verò dicti ordines examinatione præcedenti. Item, gradatim non per ſaltum; item, palam non furtivè, item cum deliberatione, ſervatis ſcilicet interſtiçiis temporum ſupra dictis. Item, opportunè, non importunè; quamvis enim quatuor minores ordines inſimul poſſent recipi, non tamen ſacri ordines, nec etiam unus minorum & unus ſacrorum inſimul ſunt recipiendi, ſed unus ſacer ordo tantummodo una die uni debet perſonæ conferri. Sed nec prima tonſura ſimul cum minoribus ordinibus ſecundùm quorumdam opinionem una debent die conferri. Præcipimus itaque, ut nulli clerici noſtræ diœceſis accedant ad alios epiſcopos ſine noſtra licentia pro ordinibus obtinendis, ſed ad nos veniant temporibus conſuetis: præcaventes quod cùm recipient ordines de omnibus peccatis ſuis verè pœnitentes ſint & confeſſi, ne aliqua ſententia majoris excommunicationis vel interdicti vel ſuſpenſionis ab officio ſint ligati; alioquin irregularitatem incurrent, quam incurrunt etiam omnes clerici majori excommunicatione ſeu interdicto vel ab officii ſuſpenſione ligati, qui durante ſententia ſcienter ingerunt ſe divinis, & in ſuo ordine officiant ſicut prius, de qua irregularitate cum eis non niſi per ſummum pontificem poterit diſpenſari. Et ideo quilibet clerici debent diligentiſſimè præcavere, ne irregularitatis laqueo ſe involvant, cum eis diſpenſatio multum damnoſa, ſumptuoſa, & laborioſa exiſtat. Nullus clericus ſine titulo, ex quo poſſit, quamdiu vixerit, ſine clerici opprobrio, commodè ſuſtentari, veniat ad nos pro ordinibus obtinendis.

Clericus habens beneficium cum cura animarum, ſi non attigerit viginti quinque annos, vel ſi infra annum ſe non fecerit in preſbyterum promoveri, beneficio privatus eſt ipſo jure; & ſi perſonaliter ibi non reſideat, privabitur illo, monitione trina præmiſſa, niſi cauſa rationabili ſecum ad tempus ſuper reſidentia duxerimus diſpenſandum.

Prohibemus ne ſacerdotes hujus diœceſis ad alias diœceſes ſine noſtris literis ſuæ promotionis ſe transferre præſumant, nec ſacerdotes aliarum diœceſum incogniti ſine litteris ſui epiſcopi ad celebrationem miſſarum populo in hac diœceſi admittantur, niſi fortè ſecretè ex devotione voluerint celebrare.

Prohibemus etiam ne aliquis noſtra diœceſis ad epiſcopos Italios accedat ordinandus ſine noſtris litteris ſpecialibus, vel ſummi pontificis, continentibus; quare nos nolumus vel non poſſumus eos ordinare: alioquin tales ſuſpenſi eſſent ipſo jure, & ſine ſpe diſpenſationis eſſent etiam à ſede apoſtolica concedenda, cùm nos ſuper hoc non poſſumus diſpenſare.

Nulli etiam alterius diœceſis ad nos veniant ordinandi ſine litteris veris ſui epiſcopi; alioquin excommunicationis ſententias proferimus in eoſdem, cùm ex hoc ſi per nos ordinarentur, poſſet nobis & ipſis periculum imminere.

Religioſi verò in non exemtis prioratibus deputati & eorum ſocii in noſtra diœceſi conſtituti, poſſunt à nobis licitè ordinari, licet non ſint de noſtra diœceſi oriundi.

Nulli etiam nobis infantem præſentent clericandum, ſeu illiteratum, niſi ſtatim religionem intret, nec etiam conjugatum clericandum, nec conjugatus ſe præſentet, niſi vellet religionem intrare, vel ad ſacros ordines promoveri de voluntate uxoris & à nobis habita licentia & obtenta, alioquin ſententiam excommunicationis incurrat ipſo facto.

Declaramus etiam quod in XVIII. *anno poteſt quis, niſi ſit aliud canonicum quod obſiſtat, ad ſubdiaconatus; & in* XX. *ad diaconatus, & in* XXV. *ad presbyteratus ordines promoveri.*

XVIII. *De ſacramento matrimonii.*

Licet matrimonium magnum ſit in eccleſia ſacramentum, & priùs quàm alia ſacramenta à Deo fuerit in paradiſo inſtitutum: quia non tamen per hoc ſacramentum confertur gratia, ſed per alia ſacramenta, & quia in eccleſia Dei primum locum obtinent virgines, ſcilicet continentes, ultimum conjugati: ideo ultimo eſt de hoc ſacramento videndum. Et primò de quibuſdam præambulis ad matrimonium, ſcilicet de ſponſalibus, ſcilicet quæ ſunt, & unde dicuntur, & quibus modis, & in qua ætate contrahuntur & qualiter diſſolvuntur, & quis eſt effectus eorum. Sponſalia ſunt matrimonii inter virum & mulierem promiſſio. Dicuntur à ſpondendo, id eſt promittendo. Contrahuntur autem quinque modis, ſcilicet ſimplici ſponſione, ut cùm dicit vir mulieri: Accipiam te in uxorem, & mulier viro: Accipiam te in maritum. Item, fidei datione. Item, juramenti interpoſitione. Item, datis arrhis ſponſalitiis. Item, anuli ſubarratione. Contrahuntur verò ſponſalia in ſeptennio completo, & à ſeptennio ſupra. Diſſolvuntur autem ſponſalia communi diſſenſu, auctoritate tamen eccleſiæ. Item, propter affinitatem ſupervenientem. Item, propter infirmitatem corporalem, vel ſpiritualem ſupervenientem: corporalem, ut ſi naſum amiſerit, vel lepræ deformitas, quæ perſonam reddat inhabilem, ſuperveniat; vel ſpiritualem, ut ſi prius eſt fornicata, vel facta hæretica, vel alias infidelis. Item, propter fugam ſponſi vel

Digitized by Google

ſponſæ ſe ad aliam provinciam transferentis. Item, propter majus vinculum ſuperveniens, ut ſi alter contraxerit cum alio per verba de præſenti. Item, ſi dicatur eſſe per famam inter ſponſos canonicum impedimentum. Item ſi alter ad religionem tranſivit. Item, ſi contrahentes ſponſalia ante pubertatem quæ eſt quatuordecim annorum in maſculo, duodecim in muliere veniens ad pubertatem contradicit. Effectus ſponſaliciorum eſt, ut ea contrahens matrimonium contrahere & perficere per cenſuram eccleſiæ compellatur. Ex ſponſalibus autem oritur quædam abſtinentia quæ vocatur publicæ honeſtatis juſtitia, quæ procedit ex conſtitutione eccleſiæ propter vim matrimonii contrahendi, quæ ex ſponſalibus ſperatur perfici, quæ impedit matrimonium contrahendum & dirimit jam contractum, ut puta ſi aliquis contrahat matrimonium cum aliqua de cognatione illius uſque ad quartum gradum quam olim habuit in ſponſam, & è converſo quod matrimonium non valet de jure. Sequitur videre de matrimonio, ſcilicet quid ſit, & unde dicatur; ubi & à quo fuerit inſtitutum, quis poſſit contrahere, qualiter contrahatur, & quare, quis ejus effectus, & qualiter diſſolvatur, ſeu quæ impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt jam contractum. Matrimonium eſt conjunctio maris & feminæ individuam vitæ conſuetudinem retinens, divini & humani juris communicatio.

Quid ſit matrimonium.

Dicitur autem matrimonium matris munium, id eſt officium. Et denominatur magis à matre quam à patre, quia in principaliori bono matrimonii, ſcilicet in prole magis laborat quam pater: nam proles ante partum eſt matri oneroſa, in partu doloroſa, & poſt partum laborioſa. Eadem ratione ſubſtantia viri & mulieris vocatur patrimonium, quia pater magis laborat in acquirendo quam mater. Fuit inſtitutum matrimonium in paradiſo à Deo & ante peccatum per illa verba Adæ ore prophetico, dicentis: *hoc nunc os ex oſſibus meis & caro ex carne mea, & propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* Poteſt autem contrahere matrimonium quæcumque perſona apta ad conſentiendum & coeundum. Contrahitur autem matrimonium conſenſu & verbis, ut ſi dicant contrahentes: *accipio te in meum, accipio te in meam,* vel *concedo tibi corpus meum in maritum,* & *ego concedo tibi corpus meum in uxorem:* vel proferant æquipollentia conſenſum exprimentia de præſenti. Mutus qui verba proferre non poteſt, conſenſum exprimere poterit per indicia vel per ſigna, & tale matrimonium dicitur eſſe verum. Præſumtum verò vocatur quando cognoſcit quis carnaliter ſponſam, cum qua ſponſalia fecerat de futuro. Cauſæ verò matrimonii ſunt duæ principales, ſcilicet ſuſceptio ſobolis, & vitatio fornicationis; effectus matrimonii eſt, quia filii inde nati, ſunt legitimi & naturales, & in poteſtate patris conſtituti, & in ſolidum patri & matri ab inteſtato ſuccedunt. Item, & ex quo tenuit matrimonium, quod tamen fuit per carnis copulam conſummatum, uſque ad mortem nullo tempore diſſolvetur, niſi ſolummodo quoad thori ſeparationem, ſi alter conjugum fornicetur. Etiamſi alter fiat hæreticus, cæcus, ſurdus, mutus, vel furioſus, vel aliud quantumcumque horrendum incurrat. Item quod poſt carnis copulam vir non habet poteſtatem ſui corporis, ſed mulier; & è converſo, unde alter non poteſt invito altero vitam mutare, nec religionem intrare, & debet alter alteri debitum reddere, etiam invitus. Impediunt autem matrimonium contrahendum, & dirimunt jam contractum ea quæ in his verſibus continentur:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas.
Senſus & affinis, ſi fortè coire nequibis,
Hæc ſocianda vetant, connubia facta retractant.

Error, ſcilicet perſonæ, ut ſi contrahendo cum Guillelma credens contrahere cum Paula, unde nullum eſt matrimonium. Conditio, ut ſi contrahat cum ſerva credens contrahere cum libera. Votum, ſi poſt votum ſolemne contrahat. Cognatio quæ triplex eſt, ſcilicet carnalis, ut conſanguinitas uſque ad quartum gradum, ſpiritualis ut compaternitas, legalis ut adoptio. Crimen, ut quando vivente uxore cognovit aliam, & ei fidem dedit quod uxore mortua contrahet cum illa. Item, ſi vivente uxore cum alia de facto contraxit, & eam cognovit. Item, ſi machinatus ſum in morte uxoris, & cum alia contrahere promitto quam cognovi vivente uxore. Cultus diſparitas, ut ſi Chriſtianus contrahat cum Judæa, vel Sarracena. Vis, ut ſi contraho cum aliqua propter vim vel metum qui poſſit cadere in conſtantem virum. Ordo, ut ſi exiſtens in ſacris ordinibus contraham matrimonium. Ligamen, ut ſi ego ligatus, ſi habeo uxorem contraham cum alia ipſa vivente. Honeſtas, id eſt publicæ honeſtatis juſtitia, ut ſi contraho cum aliqua conſanguinea uſque ad quartum gradum alicujus quæ fuit ſponſa mea. Senſus, ut ſi carens ſenſu, ut furioſus contrahat. Et affinis, non enim poſſum contrahere cum aliqua de conſanguinitate meæ uxoris quondam uſque ad quartum gradum, quia omnes illæ ſunt mihi affines. Si fortè coire nequibis, ut in frigidis & maleficiatis, qui contrahere non poſſunt. Per hæc enim impedimenta, matrimonia contrahi impediuntur, & contracta ſeparantur. Et non de cognatione carnali, quæ eſt conſanguinitas, ut dixi, quod ſi conſanguineus eſt in quarto gradu, & conſanguinea in quinto, poſſunt copulari & debet computari gradus à ſtipite, & à patre duorum fratrum vel ſororum à quibus deſcenderunt illi qui debent copulari. Stipes autem non facit gradum ſecundum canones, ſed fratres vel ſorores, & ſunt in primo gradu, filii fratrum in ſecundo, filii filiorum fratrum in tertio, & illorum filii in quarto. Quando verò vir non eſt in quarto vel infra ex una linea computando à ſtipite, & mulier in quinto vel ſupra ex alia linea quantum remotior, ut mulier quæ ut in quinto, quantum diſtat à ſtipite, tantum diſtat hæc mulier à dicto viro, & à quolibet de linea illius viri, & ideo

Digitized by Google

ideo poterunt copulari. De cognitione ſpirituali dico quod triplex eſt, ſcilicet compaternitas in femina, quæ attenditur inter ſpiritualem patrem vel matrem pueri baptizati & carnalem. Unde ſi contraho cum matre carnali pueri quem baptizavi, vel in baptiſmo tenui, non valet. Item eſt paternitas in maſculo, ſeu commaternitas in femina, quæ attenditur in eum qui baptizat vel tenet in baptiſmo, & eum qui baptizatur, & inter tales ſimiliter non tenet matrimonium. Item eſt ſpritualis fraternitas quæ attenditur inter filium meum ſpritualem, quem baptizavi vel in baptiſmo tenui, & filiam meam carnalem, & inter quos ſimiliter non poteſt eſſe matrimonium. Et quod dixi quod per baptiſmum contrahitur cognatio ſpritualis, idem intelligas de confirmatione. De cognatione legali, dico quod impedit & dirimit matrimonium, ut ſi ego adopto aliquam in filiam meam, numquam poſſum contrahere cum ea, vel eam habere etiam ſoluta adoptione, nec etiam filius meus naturalis durante adoptione. Item, inter uxorem adoptantis & filium adoptatum eſt affinitas legalis, quæ impedit & dirimit matrimonium, etiam adoptione ſoluta. Item, nota quod ſi uxor tua poſtquam fuerit à te carnaliter cognita ſuſcepit infantem alterius mulieris in baptiſmo vel in confirmatione, illa cujus infans erit, efficiet tibi commater per factum uxoris tuæ, & ideo mortua uxore tua non poteris illam ducere in uxorem, & è converſo eamdem commaternitatem uxori acquiri intelligitur per maritum. Si verò dictam ſuſceptionem fecit uxor tua antequam eam cognoſceres, mortua uxore tua poteris illam in uxorem ducere. Si autem filium uxoris tuæ quem ab alio generavit antequam eam duceres, & eſſes effectus una caro cum ea, aliqua mulier in baptiſmo vel confirmatione tenuerit, illa mulier eſt commater uxoris tuæ, & non tua, unde mortua uxore tua talem commatrem ejus habere poteris in uxorem. Idem eſt ſi filius ab aliquo ſuſcipiatur quem genuiſti de aliqua muliere, & ſic in tribus caſibus proximis aliquis duas commatres unam poſt aliam, habere poterit in uxores & aliqua duos compatres unum poſt alium habere poterit in maritos.

De matrimonio clandeſtino.

Præcipimus itaque ad hoc ut dicta impedimenta & alia pericula circa matrimonia ſciantur & cognoſcantur, & cognita evitentur, ut matrimonia cum honore & reverentia in conceſſis gradibus non cum riſu ſeu jocosè, nec de nocte ſeu clandeſtinè, ſed publicè in facie eccleſiæ celebrentur. Diſtrictè præcipientes ut ante per tres dies dominicos vel feſtivos vel alios, quibus præſens erit populus, vel major pars ejus, banna publicè ut moris eſt per ſacerdotes in eccleſiis proponantur, quod inter illos tales eſt matrimonium contrahendum, ut infra dictos dies juxta ſtatuta concilii generalis qui voluerint, & valuerint, legitimum impedimentum opponant, & ipſi preſbyteri nihilominus inveſtigent utrum aliquod impedimentum obſiſtat. Cum autem probabilis apparuerit conjectura ſuper impedimento contra matrimonium

A contrahendum, interdicatur expreſsè contrahi per ſacerdotes, donec quod fieri debeat manifeſtis nobis vel officiali noſtro conſtiterit documentis. Sane parochialis vel ſacerdos qui clandeſtina matrimonia inhibere contemſerit, aut quilibet regularis qui eis præſumſerit intereſſe, per triennium ab officio ſuſpendatur, gravius etiam ſi culpæ qualitas poſtulaverit puniendus. Sed & illis qui taliter copulari præſumſerint condigna pœnitentia injungatur. Sunt etiam matrimonia clandeſtina contrahentes bannis, ſcilicet, ut dictum eſt, non præmiſſis, & omnes qui talibus matrimoniis intereſſe præſumſerint auc-
B toritate provincialis concilii & noſtrorum prædeceſſorum, ac noſtra ex ſtatutis hujus eccleſiæ ſynodalibus ipſo facto excommunicationis ſententia innodati.

Prohibeant etiam ſubditis ſuis preſbyteris, ne ſponſalia inter ſe contrahant interpoſito maximè juramento vel fide, & niſi in loco honeſto, & coram ſuo ſacerdote, & præſentibus aliquibus perſonis fide dignis. Diſtrictè igitur juxta ſtatuta provincialis concilii inhibemus, ne infra ætatem legitimam quæ eſt quatuordecim annorum in maſculo, duodecim in muliere matri-
C monia contrahantur, & ne aliquis talibus matrimoniis intereſſe præſumat; alioquin tam contrahentes quam qui intererunt noſtro, ſeu officialis arbritrio punientur. Capellani verò parochiales, quam cito ſciverint extra forum pœnitentiale in ſuis parochiis matrimonia illicitè eſſe contracta, juxta ſtatuta ejuſdem concilii nobis vel officiali noſtro intimare procurent; alioquin noſtro ſeu officialis noſtri arbritrio graviter punientur. Si verò in foro pœnitentiali ambo conjuges confitentur impedimenta quæ ſciunt pro certo eſſe inter eos, & erant antequam contraherent, ut quia alter eorum ante
D habebat conjugem vel ante erant affines, vel conſanguinei, vel ante votum religionis, vel aliud ſolemne votum emiſerant; tunc impoſita eis pœnitentia ſalutari, præcipiat eis capellanus, ne ulterius carnaliter miſceantur, & eos inducat, ut nobis vel officiali noſtro ea denuntient, ut decernatur in foro judiciali tale matrimonium non tenere. Si verò alter tantum conjugum tale impedimentum eſſe pro certo inter eos confiteatur, in pœnitentia injungendum eſt illi in foro illo, ne debitum carnale ab altero exigat, nec exactus exſolvat, etiam ſi propter hoc ipſum excommunicari contingat, & tunc capellanus mittat illum
E ad excommunicatorem ſuum, qui in hoc foro pœnitentiæ debet ipſum abſolvere. Et tam ipſe quam capellanus non debent vitare ulterius in occulto judicio animarum, ex quo occultè eſt abſolutus, ſed publicè vitabitur, & denuntiabitur quouſque abſolutionem publicam mereatur. Sed ſi pro certo non ſciat hoc impedimentum, ſed credit hoc probabiliter & diſcretè, debitum non exiget, ſed & exactus cum cordis contritione exſolvet. Si verò leviter & temerariè, conſcientia depoſita, debitum exigere & ſolvere poterit de conſilio ſacerdotis. Si autem affinitas poſt matrimonium ſupervenerit, ut quia alter conjugum durante matrimonio cognovit conſan-

Digitized by Google

guineam alterius conjugis, injungendum eſt ei in A foro pœnitentiæ, & à conjuge & ab illa conſanguinea in carnali copula perpetuò abſtinere; etiam ſi ab alio conjuge exigatur, prout in caſu proximo fuit dictum, licet in judicio eccleſiæ contentioſo præciperetur eidem, quod non exigeret, licet cum cordis contritione exſolveret jam exactus. Tale verò matrimonium per carnis copulam conſummatum, quamdiu ambo conjuges vixerint, non ſolvetur, niſi quoad carnis copulam, ut eſt dictum. Forus autem pœnitentialis B & non judicialis ad capellanos, uterque verò ad nos vel officiali noſtro dignoſcitur pertinere. Inhibemus itaque & præcipimus quod mota quæſtione ſuper matrimonio vel ſponſalibus non celebretur matrimonium, donec coram nobis vel officiali noſtro illa quæſtio fuerit terminata. Diſtrictè etiam inhibemus, ne aliqui qui ſponſalia contraxerint præſumant cum aliis contrahere ſecunda ſponſalia ſeu matrimonium, niſi prius à vinculo priorum ſponſaliorum coram nobis vel officiali noſtro ſe ad invicem duxerint abſolvendos. Et qui contra fecerit, talia ſecunda ſponſalia ſeu matrimonium non denuntientur C in eccleſia, nec taliter nubentibus detur benedictio nuptialis, ſine noſtra vel officialis noſtri licentia ſpeciali. Nolumus enim quod talis malitia remaneat impunita. Si autem ſponſalia contrahentes coram nobis vel officiali noſtro ad invicem ſe abſolverint, eccleſia in patientia ſuſtinebit.

Inhibemus quoque ne aliqua mulier abſente viro ſuo, ſeu vir abſente uxore ſua, quantocumque annorum numero abſentia duraverit, præſumant contrahere aliud matrimonium, donec conſtet ei quod conjux ejus deceſſerit ab hac vita: & ſi contrahere voluerit, ſacerdos ejus hoc D fieri non permittat, & ſi contra fecerit ad nos vel officialem noſtrum mittatur, ut faciat ſuper hoc quod juſtitia ſuadebit.

Prohibemus autem ne aliquis ſacerdos ignotas perſonas de remotis partibus venientes matrimonialiter copulare præſumat, ſive ambo ignoti fuerint vel alter illorum, nec hujus matrimonium denuntietur in eccleſia faciendum, niſi de noſtra vel officialis noſtri licentia ſpeciali. Si verò perſonæ contrahentium matrimonia clandeſtina in nocte fecerunt, & ea voluerunt in facie eccleſiæ publicari, recipienda ſunt ab eccleſia & approbanda tamquam à principio in conſpectu eccleſiæ contracta, abſolutione prius obtenta de excommunicatione, quam propter hoc E incurrerunt; ita quod bannis præmiſſis, ut moris eſt, confiteantur coram ſacerdote publicè & aliis perſonis pluribus ſe matrimonium contraxiſſe, vel de novo in eccleſia matrimonium contrahant de præſenti, eiſque detur ſi poſtulaverint benedictio nuptialis, niſi conſanguinitas vel aliud iterum impedimentum obſiſtat.

Item, prohibemus ne aliquis parochialis ſacerdos recipiat ad matrimonium contrahendum parochianum vel parochianam alterius ignorante proprio ſacerdote. Si verò ſponſus & ſponſa de diverſis parochiis fuerint, & banna præmiſſa fuerint, matrimonium poterunt contrahere, & benedictionem nuptialem recipere in quacumque eccleſia voluerint, proviſo quod certas litteras vel nuntios ſuorum preſbyterorum habeant & oſtendant continentes, quod in eccleſiis quarum ſunt parochiani denuntiatum fuit illud matrimonium contrahendum, & quod ipſi preſbyteri nullum ſciunt vel audiunt impedimentum conſiſtere inter eos. Et fient litteræ ſuper hoc iſto modo.

Diſcreto viro capellano talis eccleſiæ capellanus talis ſalutem in Domino. Noveritis nos in noſtra eccleſia banna publicè, ut moris eſt, emiſiſſe, quod inter talem parochianam noſtram & talem hominem eſt matrimonium contrahendum, in quo nullus apparuit contradictor, & nos ipſam ad hoc aptam credimus, prout humana fragilitas noſtra novit. Datum tali loco, tali die.

Si vero apparuerit contradictor, non procedat ad matrimonium capellanus, ſed citet contradicentem ad inſtantiam ejus cui contradicetur ad diem competentem coram officiali cui ſcribet hoc modo.

Viro venerabili & diſcreto domino officiali Cadurcenſi, vel Tutelenſi, vel Ruthenenſi capellanus de tali loco ſalutem, & reverentiam cum honore: noverit veſtra diſcretio, quod cum in eccleſia mea publicè banna emitterem, ut eſt moris, quod inter talem hominem & talem mulierem erat matrimonium contrahendum, talis ſe oppoſuit, dicens hoc fieri non debere propter talem cauſam, quare citavit peremtoriè dictum contradicentem ad inſtantiam prædicti, cui contradixit ut tali die Cadurco, vel Ruthenis, vel Tutelæ compareat coram vobis, proſecuturus cum prædicto cui contradixit canonicè dictam cauſam. Datum tali loco, die, & anno.

Si verò ſit fama vel dicatur à fide dignis, quod juſtum impedimentum eſt inter eos, non tunc procedat ad matrimonium capellanus, ſed citet eos peremtoriè, ut die competenti coram officiali Cadurcenſi vel Ruthenenſi, vel Tutelenſi compareant, ſuper dicto impedimento juſtitiam ſuſcepturi. Licet autem parochianus alicujus eccleſiæ exuatur à jure parochiali primæ eccleſiæ per tranſlationem domicilii in parochiam alienam, nihilominus tamen fiat denuntiatio matrimonii contrahendi in illa eccleſia, in cujus eccleſia volentes contrahere longam fecerint moram, & etiam in illa in quam ſuum tranſtulerint domicilium, & morantur, maximè ſi de novo in parochiam alienam ſe tranſtulerint.

Quia ſæpè contingit quod propter aliqua impedimenta, ſponſus & ſponſa volentes matrimonium contrahere, poſt celebrationem miſſæ ad eccleſiam veniunt, & licet miſſam non audierint die illa, benedictionem nuptialem poſtulant ſibi dari, benedictio nihilominus datur eis. Honeſtum tamen eſt, quod, ſi poteſt commodè fieri, miſſam prius audiant, & in fine miſſæ benedictionem recipiant nuptialem, poſtquam ſacerdos ſuſceperit Chriſti corpus & ſanguinem velut in miſſalibus continetur.

Diſtrictè etiam prohibemus, quod ſi ſemel vir, vel uxor fuerint benedicti, & illo matrimonio diſſoluto alter illorum conjugum ſecundum ma-

Digitized by Google

trimonium contrahat cum perſonâ alia benedicta, vel etiam non benedicta, nullatenus benedicantur taliter contrahentes, quia caro ſemel benedicta trahit ad ſe non benedictam, cum poſt carnalem conjunctionem effecti fuerint una caro; & ſic benedictionis communicabunt actionem, ut ſic benedictioni nuptiali quæ ſacramentalis eſt, nulla injuria per iterationem fieri videatur. Sacerdos verò qui contrarium fecerit, ab officio, beneficioque ſuſpenſus de jure ad ſedem apoſtolicam eſt mittendus. Sunt autem quædam tempora in quibus ſolemnitates fieri non debent matrimoniorum & nuptiarum, nec dari benedictio nuptialis, videlicet ab adventu Domini uſque ad octavam Epiphaniæ, & à ſeptuageſima uſque ad octavam Paſchæ completas, & à tribus diebus ante Aſcenſionem Domini uſque ad Dominicam primam poſt Pentecoſten, ſed in ipſa Dominica poſt Pentecoſten, & deinceps uſque ad adventum Domini poſſunt matrimoniorum & nuptiarum ſolemnia celebrari.

Incipit ſecunda pars de vita & honeſtate clericorum.

Ut Clericorum mores & actus in melius reformentur, continenter & caſtè ſtudeant vivere clerici univerſi, præſertim in ſacris ordinibus conſtituti. Iſti enim neceſſario caſtitatem ſervare tenentur, quam tacitè voverunt Domino ſacrum ordinem aſſumendo. Clerici quoque qui ſtipendiis eccleſiaſticis ſuſtentantur, & qui non habent beneficium eccleſiæ, ſunt tamen in ſacris ordinibus conſtituti, debent quotidiè dicere per ſeptem horas, divinum officium nocturnum, pariter & diurnum, pro ut dicitur communiter in eccleſia Caturcenſi, vel Ruthenenſi vel Tutelenſi & in breviariis continetur, ſcilicet matutinum, primam, tertiam, ſextam, nonam, vesperas & completorium, niſi infirmitatis neceſſitas excuſaret, & non cum ſincopa, ſed diſtinctè, & cum intentione ſollicita & devota, laudes iſtis temporibus Creatori noſtro ſuper judicia ſuæ juſtitiæ referendo, & ſi per competentes horas dictæ non fuerint, tamen poſtea perſolvantur. Item in eccleſiis ſunt dicendæ, ſi commodè fieri poteſt, alias ubi fieri poterit commodè & honeſtè: officium Beatæ Mariæ verò nullus dicat induendo vel calciando, ſed aliàs debitè & devotè. Sacerdotes moneant clericos ſuæ parochiæ in minoribus ordinibus conſtitutos, ut ſingulis diebus ſaltem Beatæ MARIÆ Virginis horas dicant & commemorationem aliquam pro defunctis. A crapula & ebrietate maximè in anniverſariis & aliis conviviis & à comeſſationibus ſuperfluis, & confabulationibus illicitis omnes clerici abſtineant, & vinum ſibi temperent & ſe vino, ac tabernas prorſus evitent, niſi fortè cauſa neceſſitatis in itinere conſtituti. Ad aleas & taxillos non ludant, nec iſtis ludis interſint, nec ad luctas laïcorum accedant, mimis & joculatoribus non intendant. Coronam & tonſuram ſine comis & * ſine pileo deſferant congruentem; nec officia ſeu commercia

A ſæcularia exerceant, & maximè inhoneſta; ſed officia eccleſiaſtica & alia bona ſtudia exerceant diligenter. Pannis rubeis aut viridibus & manicis conſutitiis, aut ſotularibus roſtratis, ſeu cordelatis non utantur, & clauſa deferant deſuper indumenta, nec frenis, ſellis, pectoralibus, & calcaribus deauratis utantur. Baliſtas & arcus, lanceas, falſones, coſtalarios ſeu alia arma non deferant, niſi fortè ex cauſa rationabili probabilis timoris vel guerræ, & venationibus non intendant.

Inhibemus diſtrictè ne clerici feminas teB neant de quibus ſuſpicio incontinentiæ poſſit eſſe; ſed nec rectores eccleſiarum juvenes matres, ſorores, amitas, conſanguineas ſecum in domibus eccleſiarum tenere præſumant, ſed alibi, ſi pauperes fuerint, eis, ſi voluerint, neceſſaria ſubminiſtrent. Quicumque autem clericorum manifeſtè ſecum tenuerit concubinam, ipſo facto ſe noverit excommunicationis ſententia innodatum, & juxta ſtatutum provincialis concilii, ſi habet beneficium privetur eodem, niſi ex cauſa probabili ſecum duxerimus diſpenſandum. Item, clericus beneficiatus, qui per annum in exC communicatione perſtiterit, & in petenda abſolutione negligens fuerit, per eadem ſtatuta ſuo beneficio eſt privandus, niſi diœceſanus ſecum duxerit diſpenſandum. Filios quoque illegitimos preſbyterorum, clericorum, beneficiatorum nutriri in eorum domibus juxta ſtatuta ejuſdem provincialis concilii prohibemus.

Sub pœna excommunicationis prohibemus diſtrictè, ne aliquis clericus truncationem membrorum faciat, aut judicet facienda, dictando ſententiam ſanguinis, vel proferendo vel ſcribendo; alioquin irregularitatem incurret, nec in loco ubi talia exercentur dum ſiunt intereſſe præſumat. Nullus quoque clericus in ſacro ordine conſtitutus aliquam chirurgiæ artem exerceat, D quæ aduſtionem, vel inciſionem inducat, nec tabellionatus fungantur officio in curia ſæculari. Nulli clerici beneficiati ac in ſacro ordine conſtituti procurationes ſeu baylivias villarum, ſeu caſtrorum, aut judicaturas ſæcularium perſonarum recipere aut tenere præſumat, aut procuratores exiſtere quorumlibet laïcorum, aut tutores, ſeu curatores, ſeu advocati in curia ſæculari, niſi pro ſe ipſis & eccleſiis ſuis, & perſonis miſerabilibus, vel conſanguineis ſuis; & univerſis religioſis & ſacerdotibus: præcipientes, ut clerici & præcipuè ſacerdotes mercatà ſeu nundinas non frequentent ſine rationabili cauſa & probabili, & tunc incedant in decenti E habitu & honeſto. Qui verò parochialem habet eccleſiam, non per vicarium, ſed per ſe ipſum illi deſerviat in ordine quem ipſius eccleſiæ cura requirit, in ipſa perſonaliter reſidendo, ſicut jura præcipiunt & requirunt, niſi cum eis ex cauſa rationabili ad tempus duxerimus diſpenſandum, & tunc nobis præſentet vicarios, quos non admittemus, niſi præmiſſa examinatione, ipſos invenerimus vitæ laudabilis & converſationis honeſtæ, & qui ſciant conſtruere ac competenter legere & cantare.

Hoſpitalitatem quoque in eccleſiis teneant ſe-

* al. ſine pileo.

Digitized by Google

cundum quod facultates eorum poterunt commodè ſuſtinere, præcipuè circa Fratres Minores & Prædicatores, cum cauſa prædicationis vel alia qualibet ad eas ipſos contigerit declinare. Eos enim diſtrictè præcipimus ab omnibus presbyteris & rectoribus eccleſiarum noſtræ diœceſis caritativè recipi ac benignè.

Diſtrictè præcipimus, ut clerici conjugati, qui tamen non ſint bigami, volentes gaudere privilegio clericali, tonſuram & coronam portent, militaria officia non exerceant, neque portent veſtes virides, rubeas ſeu virgatas.

Diſtrictè etiam præcipimus ut clerici conjugati, qui cum non ſint bigami; volentes gaudere privilegio, clericali tonſuram & veſtes deferant clericales: & tunc duo privilegia ſibi retinent, quia puniri non poſſunt pro criminibus pecunialiter nec corporaliter per judicem ſæcularem: & ſi quis manus ſuas in eos temerè violentas injecerit, erit excommunicatus: alias verò nullum retinent privilegium clericale.

Præcipimus etiam, quod univerſi & ſinguli rectores & capellani noſtræ civitatis & diœceſis palam & publica auctoritate noſtra moneant per tres dies dominicos, dum miſſarum ſolemnia celebrant, populo audiente, & nominatim clericos conjugatos, quos ſcient perſonaliter & publicè officia carnificum ſeu macellariorum aut tabernorum officia exercere, ut infra duos menſes ab hujuſmodi officiorum exercitio deſiſtant omninò, ut illud in propria perſona non exerceant, nec poſtea exercendo reaſſumant, aliàs conjugati ſe noverint privilegio clericali privatos, etiamſi tonſuram & veſtes deferant clericales: non conjugati verò in perſonam ſuam privilegium retinent clericale, non in rebus, ſi tamen non incedant omninò ut laïci: ſi verò omninò ut laïci incedant, & dicta officia ſeu unum ex ipſis poſt dictam monitionem exercuerint, privilegio omninò clericali etiam perſonaliter ſunt privati.

Item præcipimus, quod clerici non ſint joculatores, goliardi, ſeu buſones, declarantes, quod ſi per annum illam artem diffamatoriam exercuerint, omni privilegio eccleſiaſtico ſunt nudati, & etiam temporaliter graviori ſi moniti non deſtiterint. Declaramus etiam quod ſi clericus variegata vel partita veſte utatur, niſi in cauſa neceſſitatis, ut ſi haberet tranſire per aliquem locum periculoſum, ubi mutaret veſtes, ſi beneficiatus ſit, acceptione fructuum beneficii eſt ipſo facto per ſeptem menſes ſuſpenſus, & per alios ſeptem menſes eo ipſo reddatur inhabilis ad eccleſiaſticum beneficium obtinendum. Si verò non fuerit beneficiatus, ſed ſit infra ſacros ordines conſtitutus circa ſacerdotium, idem etiam eſt de clericis aliàs veſtem talem ſimilem & tonſuram deferentibus publicè clericalem. Clerici verò curam habentes animarum, dignitatem ſeu perſonatum & ceteri in ſacerdotio conſtituti & etiam religioſi, ſi veſtes hujuſmodi ſæculares præter neceſſitatem detulerint, infulam ſeu pileum publicè de die in capite, beneficiati à perceptione fructuum beneficiorum ſuorum per annum ſunt ſuſpenſi.

Omnibus etiam prohibemus, ne epitogium, tabardum, ſeu mantam foliatam uſque ad oram curtam ſic deferant, quod veſtis inferior notabiliter videatur: quia veſtis talis militis ſæcularis eſt potiùs quàm eccleſiaſtici ſeu cæleſtis, & in clero elationem denotat inhoneſtam.

Prohibemus etiam, ut clerici præſertim beneficiati caligis cathenatis rubeis ſeu viridibus publicè utantur.

Statuimus etiam, quod filii presbyterorum ullo modo propter ſcandalum populi in eccleſiis ſeu caminatis patrum ſuorum mittantur, nec nutriti ſine aliis clericis officient in divinis.

De ſtatu monachorum & eorum veſtibus, licet ad nos non tangat eorum correctio; intendimus abbates & ipſos & eorum ſuperiores, ut ſic decenter ſe habeant in omnibus, ne nos oporteat manus noſtras ob eorum culpam ſeu negligentiam ſuper eos extendere correctionis juxta decretalem domini Clementis poſitam extra de ſtatu monachorum & ceterorum religioſorum, quæ incipit, ne in agro dominico, *& alia jura antiqua, & quod de ipſis dicimus, idem de aliis religioſis nobis ſubjectis profitemur.*

Prohibemus etiam ne clerici dono vel pretio à laïcis ſibi faciant actiones ut adverſarios vexent in foro eccleſiaſtico papali ſeu noſtro juxta jura ſeu conſuetudinem approbatam & ea intentione, ut vexati laboribus & expenſis cum eis componant, & ſe injuſtè redimant, ſtatuentes ut tales & ſimiles graviter puniantur, quia non decet clericos moleſtare.

Quidam clerici dono vel pretio à laïcis ſibi cedi faciunt actiones, ut adverſarios ad eccleſiaſticum forum trahant, & eos quo uſque cum eis compoſuerint fatigant laboribus & expenſis, quod omninò fieri prohibemus.

Quilibet parochialis ſacerdos parochianos ſuos filiali affectione diligat, nec damno aliquo illos afficiat, ſed ipſos dirigat verbis, factis, pariter & exemplis, & ſe eis exhibeat patientem, humilem, & benignum, ut per ipſius ſacerdotis vitam laudabilem, & humilitatis exemplum eos invitet ad devotionem divini officii & peccatorum ſuorum confeſſionem eidem ſacerdoti libentius & ſecurius faciendam.

Cum ex officii noſtri debito teneamur exceſſus corrigere ſubditorum, ne ſanguis ipſorum, id eſt anima de manibus noſtris requiratur, & ſæpè eveniat quod clerici atrocia perpetrantes, propter noſtrorum abſentiam miniſtrorum, effugiunt & evadunt, & ſic crimina remanent impunita: ſub pœna excommunicationis diſtrictè præcipimus, ut ſi quis clericus homicidium, ſacrilegium, incendium, vel furtum, vel aliud delictum quod captionem requirat in noſtra diœceſi commiſerit, vel aliquem atrociter, niſi deffendendo ſe, vulneraverit, capiatur per archidiaconum, vel archipreſbyterum, vel ſi aliquis iſtorum præſens non fuerit per priorem, ſeu rectorem, ſeu capellanum illius eccleſiæ, in cujus parochia dicta commiſſa fuerint, & captus apud Ruthenam vel ad noſtra caſtra proxima ad expenſas noſtras per clericos adducant, adhibito ad hoc, ſi opus fuerit, brachio ſæculari, ut clerici ab illicitis arceantur, & laïcorum ſcandalum ex impunitate clericorum delinquentium perveniens evitetur.

Digitized by Google

Statuimus à clericis delinquentibus tales pœnas ſeu multas per noſtros curiales exigi, & levari in pias cauſas & licitas noſtro vel officialis noſtri arbitrio expendendas, pro bannis, ſcilicet fructuum ſubtractorum, & pro eundo de nocte ſine lumine poſt tubæ ſonitum vel campanæ, & pro cruentationibus & ictibus violentis quales in hujuſmodi caſibus conſuetis & exigi & levari ſæculares dominos in diœceſi Caturcenſi vel Ruthenenſi, vel Tutelenſi, ſeu alios de quibus nobis vel officiali noſtro videbitur faciendum & nihilominus damna paſſis ſatisfactionem facere teneantur.

Sacerdotes parochiales bono zelo, & non ex odio de clericis ſuæ parochiæ vitio incontinentiæ ſeu aliis gravioribus criminibus manifeſtè diffamatis nos vel officialem noſtrum ſecreto certificare procurent, ut erga correctionem illorum celeriter occurramus, & hoc in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipimus & mandamus.

Illi autem clerici qui dimittunt tonſuram & habitum clericalem, ex iniquitate & malitia contra Deum & juſtitiam & honeſtatem cleri, armis acceptis, inverecundæ crudelitati & enormitati ſcelerum ſe immiſcent, & ibi deprehenduntur, etiam nulla monitione præmiſſa quouſque ſe corrigant.

Item, clerici qui ex levitate, vel laſcivia, vel negligentia, tonſura dimiſſa & habitu clericali, arma deferunt, vel ſæcularibus negotiationibus prohibitis ſe immiſcent, & tertio moniti deſiſtere nolunt quouſque ſe corrigant. Item, ſi in goliardia, vel hiſtrionatu per annum fuerint vel breviori tempore, & ter moniti non deſiſtunt. Item, bigami à foro eccleſiaſtico omni clericali privilegio ſunt excluſi. Clerici qui etiam non dimiſſo habitu clericali ut laïci mercaturas & negotiationes clericis prohibitas exercent, privilegium de non præſtandis talliis, muneribus laïcalibus, poſt trinam monitionem amittunt.

Diſtrictè prohibemus, ne aliquis rectoriam ſeu vicariam alicujus eccleſiæ hujus diœceſis præſumat ab aliquo, niſi prius præſentatus fuerit nobis, & à nobis curam recipiat animarum; nec alioquin curam ſeu vicariam curæ animarum audeat ſuſcipere, vel dimittere noſtra licentia non obtenta. Nec aliquis recipiat duas curas, niſi eſſent in eccleſiis annexatis. Nullus clericus juramentum ſeu promiſſionem aliquam faciat patronis eccleſiarum antequam præſentetur propter periculum ſimoniæ.

XX. *De veneratione eccleſiarum & rerum eccleſiaſticarum alienatione.*

Quia quidam clerici eccleſias ſic exponunt ſuppellectilibus & ayſinis propriis & etiam alienis, ut potius domus laïcæ quam Dei baſilicæ videantur; idcirco firmiter prohibemus, ne hujuſmodi ſuppellectilia & ayſinæ in eccleſiis admittantur, niſi propter guerram aut incendia repentina, ſeu alias neceſſitates urgentes ad eas oporteat habere refugium. Sic tamen quod, neceſſitate ceſſante, res in loca priſtina reportentur. Ligna ſeu lapides eccleſiarum in aliis uſibus non

A ponantur, niſi in ædificatione & reparatione alterius eccleſiæ, vel hoſpitalis, ſeu in clauſtra dormitorii, vel in clauſtra cimeterii, ſeu alio honeſto ædificio ad opus clericorum eccleſiis ſervientium deputato. In laïcorum autem ædificiis ſeu uſibus non ponatur, & idem obſervetur, de veſtimentis, cortinis, & aliis ornamentis eccleſiaſticis: præcipientes ut eccleſiæ vaſa miniſterii altaris, corporalia, pallæ & veſtimenta miniſtrorum munda ac nitida obſerventur: Ad corporale autem lavandum proprium habeatur vas in quo nihil aliud fiat, & lavetur per ſacerdotem vel diaconum tantùm, & aqua ablutionis infra eccleſiam ubi conculcari non poſſit abſcondatur.

B

Veſtimenta & ornamenta miniſtrorum eccleſiarum, cruces & calices benedici & conſecrari debent per epiſcopum antequam divino officio deputentur, nec poſt benedictionem debent à laïcis contractari.

Corporale, pallæ altaris, & veſtimenta eccleſiæ miniſtrorum, ſi fuerint vetuſtate conſumta, & in aliis uſibus eccleſiaſticis non fuerint apta comburantur, & cineres eorum infra eccleſiam recondantur, ubi nullus tranſitus fiat, ne introeuntium pedibus conculcentur.

C

Inhibemus ne laïci infra eccleſiam vel extra ad proceſſionem, vel ad aliud divinum officium utantur veſtimentis benedictis, nec laïci qui neſciunt cantare vel legere infra cancellos in choro cum clericis ſtent vel ſedeant, dum divina officia celebrantur, ubi ſine impedimento clericorum non poſſunt laïci commorari, nec aliqua monialis ſeu aliqua femina ſæcularis præſumat presbytero dum celebrat miniſtrare, vel juxta altare aut infra cancellos ſedere dum divina officia celebrantur.

Prohibemus ne antiquæ reliquiæ amodo extra capſas nullatenus oſtendantur, nec exponantur venales, inventaſque de novo publicè nemo

D

venerari præſumat, niſi prius auctoritate ſummi pontificis fuerint approbatæ.

Item, prohibemus ne in eccleſia conſecrata ſanguinis violenti aut humani ſeminis effuſione polluta, priuſquam per epiſcopum reconciliata fuerit, divina officia celebrentur. Si verò in eccleſia non conſecrata hoc fieri contingerit, aqua per presbyterum exorciſata primo aſpergatur, antequam in ea divina officia celebrentur, & quam cito commodè fieri poterit conſecretur. Si autem in cimeterio hoc fieri contigerit ante reconciliationem per epiſcopum factam, non ſepeliantur in eo corpora defunctorum.

E

Diſtrictè etiam inhibemus, ut nullus præſumat edificare eccleſias, capellas vel oratoria, hoſpitalia, vel alia loca religioſa in diœceſi Caturcenſi vel Ruthenenſi, vel Tutelenſi, ſeu altaria erigere ſine noſtra licentia ſpeciali.

Præcipientes, ut in qualibet eccleſia parochiali noſtræ diœceſis calix cum patena argenteus, ſi commodè fieri poterit, habeatur.

Item, prohibemus ne judices ſeculares, & baylivi, officiales, ſeu nuntii ſæculares, in eccleſiis vel cimeteriis cauſas, contentiones & lites ſeu placita audiant laïcorum, quia proceſſus

Digitized by Google

cauſarum in eis habitus ipſo jure non tenet.

Non permittant aliquatenus ſacerdotes in eccleſiis vel cimeteriis choreas fieri, nec dici cantilenas prophanas, & ſæculares, nec edicta, vel * incanta ibidem induci per laïcos ſive banna.

* al. inquanta.

Item, præcipimus quod nullus laïcorum ſeu officialium curiæ ſæcularis, ſeu quicumque alius hominem ſeu mulierem ſeu bona eorum de eccleſia, cimeterio, hoſpitali, vel domo religioſa extrahat violenter, ſed quod à rectoribus & clericis eccleſiarum defendantur, & alimenta ſi indigent eis caritativè præſtent, nec ab aliquo extrahantur ſine noſtra licentia ſpeciali, niſi publicus latro vel nocturnus depopulator agrorum, ſeu qui homicidium, vel mutilationes membrorum in dictis locis committere non verentur. Qui niſi ad dicta loca ad quæ fugiunt crederent ſe deffendi, nullatenus ipſa maleficia in dictis locis fuerint commiſſuri. Extrahentes enim violenter, ſeu injuriis afficientes illos qui ad eccleſias confugerunt, ex ſtatutis Domini Simonis quondam legati in regno Franciæ excommunicati ſunt ipſo facto, & feuda ac beneficia quæ ab illis eccleſiis obtinent protinus ipſis eccleſiis committuntur, & eorum filii ad beneficia eccleſiaſtica obtinenda, eo ipſo, redduntur inhabiles & indigni, & nos tales ſtatuimus excommunicationis vinculo ipſo facto innodatos.

Item, in eccleſiis parochialibus in quibus habitant monachi, populus per monachum non regatur.

Item, prohibemus ne eccleſiis novi cenſus imponantur, vel veteres augeantur, nec partem redituum eccleſiarum, ſeu ipſas eccleſias præſumant de novo religioſi ſuis uſibus applicare, nec portionem debitam & antiquam rectorum ſeu capellanorum diminuant. Non enim ad præſentationem religioſorum ad curam alicujus eccleſiæ aliquos admittemus, niſi tantum eis aſſignaverint de proventibus illius eccleſiæ, quod inde poſſint jura epiſcopalia ſolvere, & hoſpitalitatem tenere, & congruam ſuſtentationem habere.

Item, diſtrictè prohibemus bona immobilia, & libros, & ornamenta eccleſiarum vendi, obligari, ſeu alias alienari, ſine noſtra licentia ſpeciali, nec etiam ſine noſtra licentia alicui titulum ſeu ſtipendium in eccleſiis per aliquem aſſignari.

Prohibemus etiam ne prior ſeu rector alicujus eccleſiæ per ſe vel per alium emat de pecunia de bonis eccleſiæ acquiſita poſſeſſiones ſeu reditus ſuo nomine ſeu etiam alieno, ſed tantummodo nomine ipſius eccleſiæ, & ad opus ejuſdem: qui enim contra fecerit, de jure tamquam ſacrilegus punietur, & pœnam amiſſionis ſui beneficii poterit merito formidare.

Item, præcipimus quod ſi domini ſæculares petant talliam vel ſubſidium à rectoribus eccleſiarum, nihil eis conferre præſumant, niſi nos ex cauſa rationabili duxerimus concedendum, ne latenter in eis aliqua ſervitus inducatur.

Inſuper prohibemus ne priores, rectores, & alii eccleſiarum prælati, vel eorum bona immobilia de novo ſubmittant laïcis, ſeu recognoſcant ſe

A tenere ab eis; quod ſi ſecùs egerint, & recognitio nulla erit, & ipſi recognoſcentes ab officio & beneficio triennio à canone noverint ſe ſuſpenſos. Laïci verò ſi ad hoc ipſos compulerint, niſi legitimè moniti deſtiterint, & quod factum revocaverint, eo ipſo à canone excommunicationem incurrunt. Statuimus etiam ut de his quæ tenent clerici & laïci ſub dominio & juriſdictione eccleſiarum, rectores & prælati ipſarum faciant fieri recognitiones & publica inſtrumenta, ut ſic in futurum indemnitatibus conſulatur. Item, cum in officiis caritatis, illis primo loco ſimus
B obnoxii, à quibus recognoſcimus beneficia recepiſſe, diſtrictè præcipimus, ut priores & rectores eccleſiarum noſtræ diœceſis in ædificiis & reparationibus ipſarum & domorum earumdem, & in libris & ornamentis & aliis divino cultui neceſſariis, juxta facultates ipſarum, ſtudeant cum opus fuerit taliter ſe habere, quod eorum exemplo ad hoc ceteri invitentur, cum ad hoc etiam cogi poſſint & debeant ſecundùm canonicas ſanctiones.

Prohibemus quod nullus ad cujus officium pertinet viſitare, niſi unam procurationem una die recipiat, ſive unum locum viſitaverit, ſive plura.
C *Et ſi quilibet locorum viſitatori per ſe ſufficiat ad dictam procurationem ſolvendam cum eidem ſufficere debeat, ut temporalia metat à locis perſonaliter viſitatis pro diebus pro quibus eis ſpiritualia ſubminiſtrat.*

Item, declaramus quoſlibet dominos ſæculares, bajulos, nuncios, arrendatores, & ſimiles levantes pedagia ſeu quidagia à clericis ſeu perſonis eccleſiaſticis de rebus eorum propriis, quæ pro ſuis beneficiis, non cauſa mercimonii ſeu lucri deferunt, ſeu deferri faciunt, eſſe excommunicatos, ſi ſint perſonæ ſingulares, ſi collegium ſeu univerſitas, ſi municipium, eſſe interdicta:
D *à qua ſententia excommunicationis abſolvi non debent, nec interdictum relaxari, donec exacta plenariè reſtituerint, & de tranſgreſſione ſatisfecerint competenter.*

Præcipimus etiam univerſis & ſingulis rectoribus & capellanis & eorum vicariis curam animarum habentibus, ut ſingulis diebus dominicis & feſtivis cum miſſarum ſolemnia celebrantur, populo indicant declarationes memoratas, & nobis inſinuent contrarium facientes, & eis inſinuent, quod ſi nobis ſeu officiali noſtro de prædictis conſtiterit, dictas ſententias contra eos publicabimus & faciemus publicari, & executioni mandari,
E *cum ad hoc teneamur.*

Præcipimus etiam annis ſingulis feſtivitates ſanctorum doctorum Gregorii, Auguſtini, Ambroſii, Hieronymi ſub officio duplici per civitatem & diœceſim Caturcenſem ſolemniter celebrari. Item, præcipimus, ut annis ſingulis feſtum ſanctum & magnificum corporis & ſanguinis JESU *quinta feria poſt octavam Pentecoſtes, per univerſas & ſingulas eccleſias noſtræ diœceſis & civitatis ſolemniter celebretur & colatur ab omnibus, ſicut dies Nativitatis Domini coli conſuevit & celebrari: ut ſi quis per totum annum in ejus celebratione propter occupationem rei ſæcularis ſeu aliis ex culpa ſeu negligentia ſeu humana fragi-*

Digitized by Google

litate omiſſum fuerit, tunc devotiſſimè ſuppleatur, ſicut in feſto omnium ſanctorum fieri conſuevit: declarantes quod ſingulis verè pœnitentibus & confeſſis qui matutinali officio dicti feſti in eccleſia in qua dictum feſtum celebrabitur interfuerint, centum dies, & qui in miſſa centum dies, & qui in primis veſperis & ſecundis centum dies. Qui verò in prima, tertia, ſexta, & nona & completorio dicti feſti, pro qualibet dictarum horarum quadraginta dies. Qui verò per ſingulas horas dierum ſingulorum octavarum diei feſti & miſſis interfuerint, pro qualibet ipſarum horarum & miſſæ, centum de omnipotentis Dei miſericordia & beatorum Petri & Pauli auctoritate, de injunctis ſibi pœnitentiis per ſummum pontificem relaxantur.

Abuſum deteſtabilem horrendæ devotionis illorum qui cruces B. Mariæ Virginis aliorumque ſanctorum imagines, ſeu ſtatuas irreverenti auſu tractantes, equis cum ceſſent à divinis in aliqua eccleſia, vel cum eſt intemperies aeris vel tempeſtatis vel fulgura cadunt, in terra protrahunt in hurticis & ſpinis quæ ſupponunt, verberant, dilaniant, percutiunt & ſubmergunt penitus reprobantes, præmiſſa fieri, & aliquid tale ſimile perpetuò prohibemus: & qui contrarium fecerint, ultrix procedet noſtra ſeu officialis noſtri dura ſententia, quæ delinquentes ſic graviter puniet, quod alios à ſimili præſumtione compellet. Nunc multis aliis omiſſis propter eorum prolixitatem & brevitatem quam requirit iſte liber, ad ultimas voluntates decedentium veniamus, ut per eorum theoricam ſcientiam qualiter prælati & rectores & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ ſe habere debeant in executione earumdem, & ideo poſt de teſtamentis videndum eſt.

XXI. *De teſtamentis.*

Quoniam ſecundùm canones & leges etiam ſæculares defenſio teſtamentorum ad epiſcopos noſcitur pertinere; idcirco diſtrictè præcipimus, quod rectores, & ſacerdotes parochiales eccleſiarum ſuos parochianos, non ſolùm in generali, ſed etiam in ſpeciali, nomine ſuo & illorum quorum intereſt, moneant & inducant, quod teſtamenta & ultimas voluntates defunctorum & maximè in relictis ad pias cauſas, prout ad eos pertinet, compleant & obſervent, de quibus relictis ad pias cauſas & aliis quæ ſpectant ad emendas & reſtitutiones defuncti copiam fieri ſibi petant. De dicta verò monitione facta in ſpeciali, & de petitione dictæ copiæ præcipimus fieri publicum inſtrumentum, & ſi fortè ipſos ſuper præmiſſis negligentes vel rebelles inveniunt, nobis intimare procurent, ut ad hoc ipſos per cenſuram eccleſiæ, prout juſtum fuerit, compellamus, pœnam etiam ſubituri, prout jura ſuadent amiſſionis emolumenti. Quod ex illis teſtamentis fuerant habituri, ſi infra annum à tempore dictæ admonitionis computandum contenta in illis teſtamentis neglexerint adimplere.

Sacerdotibus parochialibus præcipimus, ut parochianos ſuos moneant & inducant, quod in confectione ſuorum teſtamentorum præſentiam

A ipſorum ſacerdotum advocent & requirant, ut per ipſos inducantur ad emendas & reſtitutiones, & ad legandum ad pias cauſas, & ad alia prout eorum ſaluti viderint expedire. Nam ſecundùm canonicas ſanctiones quæ in teſtamentis coram presbytero parochiali & duobus vel tribus teſtibus pro ſalute relinquuntur, obtinere debent perpetuò firmitatem. De bonis clericorum decedentium dicimus ſic debere ſervari, quòd clericus ſæcularis beneficiatus, vel non beneficiatus de bonis mobilibus quæ ad ipſum pervenerint ex ſucceſſione parentum vel propinquorum vel aliorum, vel ex artificio, ſeu doctrina, vel
B officio advocationis vel practicæ fizicalis, vel donatione, vel legato, vel aliunde, niſi tamen intuitu eccleſiæ ſuæ teſtari poterit, & in morte ac in vità diſponere ſicut laïcus pro ſuo libito voluntatis. Si verò deſceſſit inteſtatus, dicta bona devolvantur ad deſcendentes, ſi habet; deinde ad aſcendentes, deinde ad collaterales; poſtea ad uxorem, ſi habet; iſtis defficientibus ſuccedet ei eccleſiæ fiſcus, & ſicut ſibi propinquus; quia ipſum Domino ſociavit. Et tunc ordinabit de illis bonis epiſcopus, prout ſuo bono arbitrio faciendum. Bona autem clericorum intuitu ſuæ eccleſiæ acquiſita, ſi ſunt immobilia,
C ad eccleſiam devolventur, nec de his in morte, vel in vità aliquid diſponere poterit, vel teſtari. De bonis vero mobilibus clericorum intuitu eccleſiæ adquiſitis, licet de jure in alios pro arbitrio morientis transferri non poſſint; conſuetudinis tamen eſt approbatæ à jure, ut pauperibus & locis religioſis & his qui clerico beneficiato viventi ſervierant, ſive ſint conſanguinei, ſive ſint alii, aliqua juxta ſervitii meritum ipſe clericus conferat & aſſignet, vel per ſucceſſorem ſuum conferri præcipiat, prout moderatè duxerit ſtatuendum; quod moderamen cùm non ſit definitum à jure, arbitrio epiſcopi dicimus relinquendum. *Conſuetudine talium beneficiato-*
D *rum in noſtra diœceſi decedentium, quorum bona ad nos pertinent in omnibus integra remanente: quæ conſuetudo non eſt reprobata à jure, ſed potius approbata.*

Ceterum religioſus executor teſtamenti deputari non poteſt, cum velle nec nolle habeat, niſi petita ſuper hoc licentia ſuo ſuperiori & obtenta. Et ſi plures fuerint executores deputati, uno eorum mortuo, vel in remotis agente, vel exequi nolente, vel aliàs nequeunte, poterunt ceteri ſi ſunt duo, vel unus per ſe voluntatem defuncti exſequi, ne voluntas defuncti nimis detrahi, vel annullari contingat, niſi aliter teſtator duxerit ordinan-
E *dum, & tales etiam ſuis ordinariis tenentur de adminiſtratis debitam reddere rationem, ipſique ordinarii ab eiſdem abſque fraude ſeu negligentia de ſuſceptæ executionis officio teneantur exigere rationem, & illos quos circa aliquid deliquiſſe repererint, in eorum exemplum pœna debita, quocumque non obſtante privilegio.*

XXII. *De ſepulturis.*

Quiſque ſepeliendus eſt in cimeterio eccleſiæ in quo audit divina & recipit eccleſiaſtica ſacramenta, niſi diſcretè, & cum ſana intentione

Digitized by Google

elegerit ſepeliri in loco magis religioſo, vel in ſepulcro parentum ſuorum, vel in eccleſia cathedrali; in quibus tribus caſibus canonica portio erit parochiali eccleſiæ reſtituenda, & ſi ei non reſtituatur, corpus & ea quæ obvenerint ejus intuitu à loco ubi ſepultum fuit recuperare debebit. Portio verò prædicta ſecundum conſuetudinem diverſarum eccleſiarum aliquando eſt media, aliquando eſt tertia, aliquando quarta. Licet quarta deberi dicimus ubi de conſuetudine non apparet. Nec eſt dicta portio deducenda de relectis per defunctum illi eccleſiæ in qua ſepeliri elegit pro fabrica, pro luminaribus, pro ornamentis, ſeu pro aliis ad perpetuum cultum derelictis, ſeu pro anniverſario ſeu novenario in illa eccleſia faciendo, nec de equis, & armis, & aliis relictis in ſubſidium Terræ ſanctæ, nec de relictis intuitu perſonarum, de quibus dicta portio non deducitur, ſi abſque fraude parochialis eccleſiæ, id eſt proprio motu, & propria devotione defuncti ſine inſtigatione alterius relinquantur. De omnibus verò aliis quæ intuitu defuncti obveniunt, eccleſiæ in qua ſepeliri elegit, parochiali eccleſiæ canonica portio eſt reddenda. Sed ex conſtitutione noviſſima domini Benedicti papæ XI. Prædicatores & Minores reddunt medietatem ſolùm eorum quæ ſuper defunctorum corpus deferuntur. Nullus tamen religioſus vel clericus ſæcularis pactum faciat cum aliquo in ſanitate conſtituto, nec aliqua infirmitate conſtitutum blanditiis, munuſculis, ſive donis vel deceptionibus inducant, ut in ſuo cimeterio eligat ſepulturam; quod ſi fecerit, pactum non teneatur, nec electio ſepulturæ, quin immò & corpus, & quidquid occaſione ſepulturæ ipſius perceptum fuerit totaliter parochiali eccleſiæ reſtituatur infra decem dies: alioquin ex tunc eccleſia & cimeteria, ubi facta erit ſepultura, eo ipſo maneant interdicta, quouſque dicta reſtitutio fuerit plenè facta. Si verò aliquis in ſanitate, vel in infirmitate de qua non moritur intrat religionem ſe & ſua reddendo, non debet parochalis eccleſia de bonis illis habere canonicam portionem. Si autem in infirmitate de qua moritur religionem intrat, de bonis ſibi oblatis parochialis eccleſia, de qua ſumtus eſt, debet habere canonicam portionem. Idem, etiam dicendum eſt, ſi infirmus in una parochia non animo mutandi domicilium facit ſe mutari in infirmitate in aliam parochiam, & ibi moritur, non electa ſepultura, in illa ægritudine, & ſepelitur ibidem, ſua prima eccleſia parochialis, ſi nolit corpus recuperare, debet habere canonicam portionem. Si quis verò aſſumatur in confratriam alicujus loci religioſi bonis ſuis retentis nec oblatis, ubicumque ſepeliatur parochialis eccleſia debet habere canonicam portionem. Ne autem lites ex litibus oriantur, ſciendum eſt quod ſi parochianus alicujus eccleſiæ transfert domicilium ſuum in aliam parochiam, & ibi moriatur, ſtatim parochianus fit illius eccleſiæ ad quam transfert domicilium, & illi eccleſiæ ſubjectus erit quo ad jus parochiale, videlicet in divinis officiis audiendis, oblationibus, pœnitentiis recipiendis, ibidem ſepulturis, mortuariis & recipiendis eccleſiaſticis ſacramentis, & in his omnibus ſubtrahitur incontinenti & exuitur per tranſlationem domicilii à jure illius eccleſiæ parochialis in qua ante domicilium tranſlatum morabatur. Peregrinus verò vel viator de remotis partibus veniens, ubicumque deceſſerit, niſi alibi ſepulturam elegerit, ibi poteſt legitimè ſepeliri. Si verò parochianus alicujus eccleſiæ ſive in ſanitate, ſive in infirmitate ad aliam vicinam parochiam iverit ſive tranſierit, non animo domicilium immutandi, & ibi aliqua cauſa ſine electione ſepulturæ moritur, ad ſuam parochialem eccleſiam deportetur, vel ſepeliatur in illa parochia in qua eſt mortuus, ſi parentes ejus vel conſanguinei & ſua parochialis hæc duxerit concedenda. Sed illa eccleſia in cujus parochia mortuus fuerit non poteſt petere canonicam portionem ab eccleſia parochiali illius defuncti de illis quæ occaſione ſepulturæ vel legati pervenerunt ad eamdem. Mulier autem conſtante matrimonio, & etiam mortuo viro ſuo, eligere poteſt ſibi ſicut vir ſepulturam. Si verò ſine electione deceſſerit ſepultura, in cimeterio eccleſiæ parochialis ſepeliatur. Pater autem filio impuberi cujus voluntas diſcerni non poteſt, poterit eligere ſepulturam; ſi verò non elegerit, ſepelietur impubes in cimeterio eccleſiæ parochialis, vel in ſepulcro parentum; ſupple ſi conſuetudo terræ id habeat, ut habetur *de ſepulturis* in cap *licet* lib. 8°. Hoc tamen non poteſt ubi conſuetudo non habetur, ut in eodem cap. Item nota quod non debet aliquis alium obligare, voto, juramento, fide, promiſſione, inductione, ut apud eccleſiam inducentis eligat ſepulturam, vel electam non immutet; quod ſi ſecùs fiat, nulla eſt electio, & ulterius alicubi alienam eligere non valebit. Inducentes, quia ſi illum electum ſepelierit corpus, & ea quæ ſibi ob hoc obvenerunt infra decem dies reſtituent; alioquin & cimeterium & eccleſia ubi eſt ſepultura, tamdiu ſtabit interdicta quouſque reſtitutio facta erit.

Sunt autem quidam quibus debet denegari eccleſiaſtica ſepultura, ſcilicet Judæis, hæreticis, Sarracenis, excommunicatis, majori excommunicatione & minori, & interdictis, & illis qui in torneamentis moriuntur, & illis qui ſe interfecerunt, & uſurariis, & concubinariis, & prædonibus manifeſtis, & omnibus quos manifeſtum eſſe conſtiterit in peccato deceſſiſſe mortali. Hæc autem intelligenda ſunt & ſervanda, niſi in morte apparuerint ſigna pœnitentiæ manifeſta, videlicet quod petierit preſbyterum, vel pœnitentiam, vel alia ſigna pœnitentiæ dum jam amiſerit loquelam: & ſi talis habens talia ſigna erat excommunicatus, vel interdictus, & præventus morte non potuerit abſolutionem habere, poteſt & debet ab illa ſententia poſt mortem abſolvi, ab illo tamen prælato vel judice, per quem dum viveret fuerat abſolvendus. Tamen ante abſolutionem non debet in cimeterio ſepeliri, ſed juxta cimeterium poni poterit ſub terra, vel in aliquo ligneo monumento, & poſtmodum cum debebit abſolvi debet exhumari & abſolvi, & in cimeterio ſepeliri.

Digitized by Google

liri. Et ad probanda ſigna pœnitentiæ ſufficiet unus teſtis, ſi plures nequeant inveniri. Illi verò qui mortui reperiuntur, quos non conſtat in peccato deceſſiſſe mortali, nec conſtat etiam ſigna pœnitentiæ habuiſſe, tradendi ſunt eccleſiaſticæ ſepulturæ, quia non eſt veriſimile quod fuerint ſuæ ſalutis immemores, & quibus communicabamus vivis, communicare debemus & mortuis. Si verò corpus alicujus excommunicati in cimeterio aliquo caſu contigerit ſepeliri, cùm de hoc plenè conſtiterit, ſtatim extumulentur oſſa excommunicati, ſi diſcerni poterunt ab oſſibus fidelium, & quouſque cimeterium reconciliatum fuerit aſperſione aquæ per epiſcopum ſolemniter benedictæ, non ſepeliantur in eo corpora defunctorum, & ideo multum ſibi caveant ſacerdotes, ne corpora excommunicatorum in cimeteriis ſepelire præſumant.

Prohibemus quoque diſtrictè laïcos intra eccleſiam ſepeliri ſine noſtra licentia ſpeciali. Sciendum eſt etiam quod uſurarii manifeſti non ſunt admittendi ad eccleſiaſticam ſepulturam, nec ad confeſſionem, nec poſſunt facere teſtamentum, nec eorum oblationes ſunt admittendæ, niſi prius ſatisfecerint de uſuris illis quibus tenentur, vel eis idoneè de hoc caverint pro ſuarum viribus facultatum, vel eis quibus tenentur abſentibus loci ordinario, vel rectori parochialis eccleſiæ per interim. Qui autem tales uſurarios ad eccleſiaſticam ſepulturam admiſerit, vel oblationes ab eis acceperit, quouſque ad arbitrium epiſcopi illas reſtituerit, maneat jure hoc ſtatuente ab officii ſui executione ſuſpenſus.

Item, præcipimus quod quilibet ſacerdos veſtes ſacerdotales habeat cum quibus ſepeliatur. Nolumus enim quod veſtimenta quæ ſunt eccleſiæ propter hoc devaſtentur.

Item, corpora ſuſpenſorum ſeu alia pœna capitali damnatorum, ſi in morte pœnitentes confeſſi fuerint, & dominus temporalis qui eos damnavit permiſerit, deferri poterunt ad eccleſiam, & miſſæ pro eis celebrari & oblationes offerri & tradi eccleſiaſticæ ſepulturæ.

XXIII. *De decimis & primitiis.*

Cùm Dominus expreſsè dari præcipiat decimas & primitias, atque ſolvi, & nolentes ſolvere ſint excommunicationis vinculo innodati; diſtrictè præcipimus, ut decimæ, & primitiæ ſolvantur integraliter parochialibus eccleſiis, in quarum parochiis prædia ex quibus fructus proveniunt fuerint conſtituta, & debent ſolvi ſtatim cum fructus percipiunt, & antequam inde ſegregentur cenſus vel tributa ſeu taſquæ, id eſt quintam vel quartam, ſi tamen primò facta fuerit talis ſeparatio, ſicut agricola tenetur decimare & primiciare quod ſibi remanet, ita dominus quod de acervo non decimato accepit. Si verò qui decimam tenetur ſolvere vendat acervum bladi non decimatum, vel aliam rem non decimatam, de qua decima debet dari, poteſt etiam eccleſia decimam petere à venditore, ſi voluerit, vel etiam ab emtore, quia res tranſit cum onere ſuo ad quemlibet poſſeſſorem. Decimæ tamen agnorum, vel hædorum, caſeorum, lanæ, porcello- A rum, & pullorum, non melior, nec deterior, ſed mediocris eccleſiis quibus conſuetum eſt: fideliter perſolvantur. Primitias autem illi eccleſiæ dari præcipimus de proventibus ſeu fructibus prædiorum, cui ratione eorumdem prædiorum decimæ perſolvantur. Nomine autem primitiarum, ſeu pro primitiis, ad minus ſexageſima pars de blado & vino eccleſiis debet ſolvi, non tamen prohibemus quando priores, vel rectores quarumdam eccleſiarum noſtræ diœceſis obſervent, ſi voluerint, conſuetudines eccleſiarum ſuarum, quæ conſueverunt habere à parochianis ſuis certam quantitatem bladi pro B primitiis annuatim. Sciendum eſt quod decimæ, primitiæ, oblationes, mortuaria, jus ſepeliendi, & jus ut parochiani in eccleſia parochiali, juſto impedimento ceſſante, diebus dominicis & feſtivis conveniant ad divina, & jus miniſtrandi eis ſacramenta, & ſacramentalia, & curam habere animarum ipſorum pro quibus tenentur orare ſacerdotes, & in die judicii domino reddere rationem, & alia jura parochialia ad rectorem ſeu ſacerdotem parochialem de jure communi pertinere noſcuntur, niſi privilegio, conſuetudine, præſcriptione ſeu jure alio ſpeciali contrarium inducatur. Oblationes autem in tri- C bus caſibus à parochiano etiam invito exigi poſſunt. Primò, cùm aliquid donatur vel legatur ut eccleſiæ offeratur. Secundò, quando ſacerdos parochialis non habet unde vivat. Tertiò, cùm de laudabili conſuetudine eccleſiarum eſt aliquid neceſſario offerendum, maximè in præcipuis feſtis, ſcilicet, Nativitatis Domini, Epiphaniæ, Reſurrectionis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Nativitatis ſancti Johannis-Baptiſtæ, Aſſumtionis Beatæ Mariæ, Omnium ſanctorum, cujuſque ſancti patroni cujuſque parochialis eccleſiæ, & Dedicationis ejuſdem. In quibuſdam tamen ec- D cleſiis non cenſentur eſſe præcipua omnia iſta feſta. Aliæ verò oblationes ſunt voluntariæ; à certis tamen perſonis ante reconciliationem recipiendæ non ſunt, ſcilicet ab eo qui eſt notoriè in odio, raptore, obſtinato, & inobediente, item ab uſurario manifeſto, item à publicè excommunicato, item à publica meretrice, item ab eo & ſua familia qui fugientem ad eccleſiam ab ea violenter extrahit, item à ſacrilego qui invaſit eccleſiam & deprædavit, item ab hæretico hæreſiſve fautore.

Sub pœna excommunicationis prohibemus ne priores, ſeu rectores eccleſiarum Caturcenſis, *vel* Ruthenenſis, *vel* Tutelenſis diœceſis, ſive E ſint regulares, ſive ſæculares, occaſione decimarum vel primitiarum inter ſe cum clericis, nec etiam cum laïcis occaſione qualibet prælientur, nec clericus aliquis à poſſeſſione percipiendi decimas, ſeu primitias, vel alios quoſlibet fructus poſſeſſorem, ſeu poſſidentem præſumat auctoritate propria ſpoliare. Si quis autem contra præſentem prohibitionem poſſeſſionem alterius in hoc caſu invadere præſumſerit, fructus quos per invaſionem ſeu moleſtiam abſtulerit ipſo facto amittat, & reſtituat ſpoliato, in expenſis, quas ſpecialiter ob hoc feciſſe conſtiterit, condemnandus; etiam ſi jus proprietatis percipiendi hujuſmodi decimas, vel primitias, vel alios re-

ditus temporales noſcitur ad ſpoliatores, vel ad ſuam eccleſiam aut hereditatem propriam pertinere, gravius etiam ſi culpæ qualitas poſtulaverit puniendus. Non enim juſtum eſt neque bonum, quod aliquis jus in cauſa propria ſibi dicat; ſed ſi contra aliquem prior ſeu rector alicujus eccleſiæ pro decimis vel primitiis habuerit quæſtionem, coram nobis vel officiali noſtro ſeu aliis perſonis eccleſiaſticis communiter ab utraque parte electis ſecundùm jus amicabiliter ſuam juſtitiam proſequatur. Generaliter prohibentes, ne ſuper decimis & primitiis, vel aliis juribus ſpiritualibus clerici in laïcos compromittant, quamvis in ipſos laïcos de rebus temporalibus ad eccleſias pertinentibus valeat compromitti.

Ad hæc quia frequenter occurrit, quod inter aliquos religioſos, vel clericos ſæculares noſtræ diœceſis quæſtio ventilatur ſuper decimis vel primitiis, vel aliis juribus ſpiritualibus ſeu ſuper eccleſiaſtica prælatura, vel prioratu, vel alio eccleſiaſtico beneficio, ſeu poſſeſſione ipſorum, ſeu inter nos & aliquem prælatum, priorem, rectorem ſeu capellanum; quia fortè ad privationem ſuæ dignitatis vel beneficii ex noſtro officio vel alias intendimus ex juſtis & ſufficientibus cauſis, is qui movet, vel is qui patitur quæſtionem, bannum, titulum ſeu manum, ſeu aliud obſtaculum ſæcularis curiæ & dominii in eo & ſuper eo de quo eſt quæſtio facit & procurat apponi, ut propter potentiam dominii & curiæ ſæcularis non poſſumus commodè in præmiſſis cenſuram eccleſiæ, vel juriſdictionem eccleſiaſticam liberè exercere; & is qui præmiſſa procurat poſſit facilius res vel jura de quibus eſt quæſtio obtinere vel etiam retinere; proinde duximus ſtatuendum quod quicumque religioſus, vel ſæcularis clericus prædicto modo in rebus ſive juribus eccleſiaſticis ſpiritualibus apponi fecerit ſeu procuraverit bannum, titulum ſeu manum ſeu aliud obſtaculum dominii, ſeu curiæ ſæcularis, noſtra vel officialis noſtri licentia non obtenta, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrat; & ſi fortè is qui bannum, titulum, ſive manum vel aliud obſtaculum appoſuit, canonicè monitus infra menſem illud non revocaverit, vel ea occaſione accepta non reſtituerit, eadem excommunicationis ſententia ſit ligatus. Diſtrictè etiam prohibemus ne aliqui clerici bladum, ortalegia vel quælibet alia decimare præſumant, niſi præſentibus & ſuper hoc vocatis dominis rerum illarum, de quibus decima debet dari, niſi ſuper hoc domini requiſiti malitioſè ad decimandum venire noluerint, nec decimas ſolvere ut tenentur.

Prohibemus etiam, ne aliquis religioſus in ſuis ſermonibus aliquid dicat vel proponat, propter quod à ſolutione decimarum ſeu aliorum jurium eccleſiaſticorum aliquis retardetur, ſeu aliis annuatur: qui verò quoad abſtractionem ſolutionis decimarum contrarium fecerit, noverit ſe à canone eo ipſo ſententia excommunicationis innodatum. Et quia niſi fiat quod bonum eſt, à malo abſtinere non ſufficit, religioſis injungimus & à jure injunctum eſſe declaramus ſuper obteſtatione divini judicii & interminatione maledictionis æternæ, ut in prima dominica, quarta, & ultima A *quadrageſima & in feſtis Aſcenſionis dominicæ, Pentecoſten, Nativitatis B. Johannis-Baptiſtæ, Aſſumtionis & Nativitatis B. Mariæ matris Dei, & in ſuis ſermonibus audientes expreſsè ſtudeant informare, ſi ab eccleſiarum rectoribus vel vicariis aut eorum loca tenentibus fuerint requiſiti, ne cum his quorum confeſſiones audient, conſcientiam facere quod dictas decimas ſolvere non omittant. Quod ſi facere neglexerint ſcienter, ſtatuimus ut per eorum ſuperiores graviter arguantur, eorum ſuperioribus injungentes, ut ſuper hoc talia ſtatuta faciant contra eos puniendos, ut pœna eorum cedat eis in exemplum. Qui verò ſcienter* B *poſtpoſuerint confitentibus conſcientiam facere de ſolvendis hujuſmodi decimis, ab officio prædicationis tamdiu maneant ipſo jure ſuſpenſi & maneant à canone, donec confitentibus ſi domi commodè facultatem habuerint, conſcientiam fecerint de ſolvendis decimis antedictis: exinde excommunicationis ſententiam ipſo facto incurſuri, ſi prædicare præſumſerint, prædicta negligentia, ut præmittitur, non purgata. Hoc tamen non extenditur ad religioſos monaſteriorum vel eccleſiarum decimas percipientium, ſed ad alios decimas non percipientes, nullis ſuper hoc privilegiis valituris.*

Inhibemus etiam ne aliqui religioſi decimas C *novalium ſeu aliorum locorum ad eos legitimè non ſpectantes ſibi ullomodò approprient, ſeu uſurpare præſumant exquiſitis fraudibus ſive illecebris ſeu coloribus; ſed eas dictis eccleſiis liberè ſolvere permittant, & aliquem non prohibeant quod non ſolvat, nec non & de animalibus famulantium ſuorum & aliorum ſua animalia gregibus ſuis immiſcentium, & de animalibus quæ in fraude eccleſiarum ab aliquibus emunt, & emta venditoribus tradunt vel aliis ab ipſis tenenda, & de terris quas tradunt, aliis excolendas. Quod ſi fecerint, & in unum menſem poſtquam fuerint requiſiti pro illis quorum intereſt non deſtiterint:* D *aut ſi de his quæ ipſi uſurpare contra promiſſa vel retinere præſumſerint; & infra duos menſes emendam non fecerint competentem, ſint & tamdiu maneant ab officiis, adminiſtrationibus & beneficiis ſuſpenſi, donec deſtiterint & ſatisfecerint: & ſi adminiſtrationem vel beneficia non habeant, eo caſu quo alii ſupradicti ſuſpenſionis ſuſtinerent, iſti ſententiam excommunicationis incurrant, ante ſatisfactionem condignam, nullatenus abſolvendi, nullis privilegiis eos juvantibus. Præmiſſa tamen intelligi volumus ad donatos ſeu oblatos religioſorum, qui eis contulerunt ſe & ſua.*

Declaramus etiam, quod decima levari debet E *ſecundùm taxationem decimæ antiquitus conſuetam & ad monetam currentem in partibus illis: & non debent per collectores, levatores, ſeu exactores ipſius decimæ eccleſiarum calices, libros & alia ornamenta divinis officiis deputata ex cauſa pignoris vel diſtractionis capi ſeu recipi.*

Item, prohibemus ne aliqui religioſi à laïcis decimas ſine conſenſu diœceſanorum recipiant, nec alii clerici, nec alii laïci, cum jura hoc manifeſtè prohibeant, niſi ex cauſa juſta & rationabili, cum talis receptio in periculum animarum recipientium vergat notoriè & damnum & præjudi-

Digitized by Google

cium eccleſiarum parochialium : ſtatuentes quod rectores eccleſiarum ſeu eorum vicarii publicè, ſemel, ſecundò, tertiò, diebus dominicis aſtante plebe in ſuis eccleſiis moneant & prohibeant, ne aliquis talia de cetero attentare præſumant. Et ſi poſt monitionem contra fecerint, tam tradentes quam recipientes excommunicationi ſubjaceant, ipſo facto : quam excommunicationem publicè præcipimus in eccleſiis parochialibus nunciari, & nomina excommunicatorum nobis vel officiali noſtro in ſcriptis dari, ut contra eos dictæ ſententiæ aggraventur cum hac, diu eſt, probabiliter ſtatuerit dominus Simon legatus in regno Franciæ in concilio generali Bituricenſi.

XXIV. *De ſententia excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti.*

Cum excommunicatio medicinalis ſit ab initio, non mortalis; diſciplinans non eradicans, dum tamen is in quem lata fuerit non contemnat, ſed ex hoc ad correctionem deveniat, prout debet, alioquin mors conſequatur : cautè provideant ſacerdotes, ut non ſolùm excommunitionis ſententiam diligenter obſervent & faciant obſervari, ſed & parochianos ſuos excommunicatos ſæpè moneant, & inducant ut hac medicina humiliter & devotè correcti abſolutionis beneficium obtinere procurent, ne per privationem ſacramentorum & orationum à communione fidelium, à quibus excluſi ſunt, animarum ſuarum ſalvatio devietur. Ut autem periculis, quæ circa excommunicationum ſententias occurrunt quotidie, obvietur, & ſacerdotes ſuper his ignorantiam non prætendant, ſciendum quod duæ ſunt ſpecies excommunicationis. Una ſpecies excommunicationis eſt quæ vocatur major, excommunicatio alia quæ vocatur minor excommunicatio. Major verò excommunicatio aliquando infligitur ab homine, ſeu judice, aliquando à jure ſeu canone, ut inferius apparebit. Infligitur autem major excommunicatio ab homine, id eſt judice, cum epiſcopus vel officialis vel alius habens ſuper hoc poteſtatem ſubditum ſuum excommunicat, cum dicit : *Illum excommunicamus*, vel *Te excommunico*. Jure verò vel canone infligitur excommunicatio, cum jus ſcriptum papæ, vel conſtitutio legati, vel concilium provinciale archiepiſcopi, vel ſynodus epiſcopalis aliquid ſtatuit vel prohibet, & in trangreſſores excommunicationis ſententiam profert; & qui tali excommunicatione majore ligatus eſt, ſive lata ab homine, vel à jure, non debet ea durante recipere aliquod ſacramentum, nec intrare eccleſiam, nec debet aliquis communicare cum eo in oratione, nec in ſermone, nec in cibo, nec in potu, nec in conſilio, nec in oſculo, nec in ſalutatione, nec alia communione, niſi loquendo ſibi de ſalute animæ ſuæ, vel ipſum inducendo ad bonum, nec poteſt accipere dignitatem ſeu aliquod beneficium eccleſiæ, nec poteſt etiam eſſe judex, nec procurator, nec teſtis, nec advocatus, nec adverſarii ſui tenentur ſibi in judicio reſpondere : tenetur tamen ipſe, ſi eſt in ſacris vel beneficiatus, dicere horas canonicas. Item, contrahitur major excommunicatio

A cum aliquis cum excommunicato majori excommunicatione pro crimine participat cum eodem in crimine præſtando ſibi in eodem crimine, vel dando ſibi conſilium vel juvamen.

Major autem excommunicatio aliquando dicitur anathema, id eſt ſolemnis excommunicatio, ut cum propter magnitudinem & immanitatem criminis, vel perſonarum vel propter magnam inobedientiam epiſcopus & non inferior indutus pontificalibus, aſtantibus ſibi duodecim ſacerdotibus candelas in manibus tenentibus aliquem publicè excommunicat : qua excommunicatione prolata, debent candelæ in terram

B projici & pedibus conculcari.

Quicumque igitur excommunicatus fuerit ab homine, id eſt à judice majori excommumunicatione, ab eodem & non ab alio abſolvi debebit. Excommunicatus verò majori excommunicatione à jure, quod eſt in caſibus pluribus infra proximè contentis, per epiſcopum diœceſanum abſolvi poterit, niſi ſuperior qui illud jus condidit abſolutionem ſibi ſpecialiter reſervaverit, ſicut in dictis caſibus ſtatim videbitur. Excommunicatus autem à quocumque, ſive à jure, ſive à judice in mortis periculo conſtitutus à quo-

C cumque abſolvi poterit ſimplici ſacerdote.

Minor verò excommunicatio à jure contrahitur, ut cum aliquis cum excommunicato majori excommunicatione participat ſcienter, loquendo, comedendo, bibendo, ſalutando, ſecum orando, contrahendo, vel aliter communicando cum ipſo, niſi ipſum inducendo ad bonum, & niſi in caſibus infra contentis in §. *Quod etiam*. Et qui talem excommunicationem contrahit, graviter peccat, & antequam confiteatur de hoc non debet recipere Euchariſtiam, vel alia ſacramenta. Si autem preſbyter minori excommunicatione ratione participationis cum excommunicato ligatus celebret, vel confert

D eccleſiaſtica ſacramenta, non propter hoc irregularis exiſtit, & quicumque tali excommunicatione ligatus à ſuo abſolvi poterit ſacerdote. Nec excommunicationem contrahit qui cum excommunicato minori excommunicatione participat, quia excommunicatio in perſonam tertiam non tranſit. De excommunicatione majori lata à judice conſtat per litteras ipſius judicis. De illa verò majori excommunicatione quæ fertur à jure hic notitiam tibi trado ponendo caſus in quibus quis ipſo facto excommunicatur à jure.

XXV. *Caſus in quibus quis excommunicatur ipſo facto à jure.*

E Videlicet cum quis incidit in hæreſim, vel ſcienter defendit ſive receptat hæreticos. Item, ſi quis Romanam eccleſiam dicit non eſſe caput, & ei ut capiti obedire recuſat. Item, cum quis manus ſuas injicit vel violentas vel temerarias in clericum vel religioſum, vel converſum, niſi in caſibus infra ſcriptis, & abſolutio ſoli papæ hîc reſervatur, niſi in caſibus infra contentis. Item, cùm quis non deffendit clericum à violenta manuum injectione dum poterat eum deffendere prætextu ſuæ poteſtatis vel officii. Item, cum quis clericum invitum retinet po-

Digitized by Google

nendo ei fortè cuſtodes, vel eum infra carcerem, vel domum includendo. Item, poteſtates, conſules, & rectores civitatum & aliorum locorum qui eccleſias & viros eccleſiaſticos angariis, talliis, ſeu collectis, & aliis exactionibus prohibitis aggravare nituntur, & moniti nolunt deſiſtere, & ſucceſſores prædictorum, niſi infra menſem exceſſum prædeceſſorum ſuorum purgaverint, dicta monitione jure novo remota, & nihilominus clerici talia promittentes vel ſolventes. Item, depoſita apud ædes ſacras eccleſias impedientes excommunicati ſunt ipſo facto, & univerſitates de hoc culpabiles interdictæ, à quibus ſolus papa abſolvet. Item, illi qui faciunt ſtatuta vel conſuetudines contra eccleſiæ libertatem, & qui ea ſcribunt, & qui ſecundùm ea præſumſerint judicare & qui ea fecerint obſervari, & niſi ea de libris ſuis infra duos menſes poſt hujus publicationem ſententiæ fecerint aboleri. Et etiam conſules & rectores & conſiliarii locorum ubi talia ſtatuta edita fuerint excommunicati ſunt ipſo facto. Item, incendiarii & fractores eccleſiarum ipſo facto ſunt excommunicati. Incendiarii verò aliarum rerum ſunt excommunicandi, & ex quo erunt excommunicati, & per eccleſiam publicati, ſive iſti ſive incendiarii ad papam ſunt pro abſolutione mittendi. Item, cum quis à paucioribus quam à duabus partibus cardinalium in papam electus pro papa ſe gerit, & humiliter noluerit abſtinere, excommunicatus eſt ipſo facto. Item, cum quis per ſe vel per alium falſat litteras domini papæ cum fautoribus & defenſoribus ſuis, erit abſolvendus à papa, & is qui ſcienter utitur litteris apoſtolicis etiam ab alio falſatis. Item, qui deferunt arma, ferrum, ligna, galeas, naves Sarracenis, vel regimen navium ſuarum exercent, vel aliud ſubſidium eis impendunt, in diſpendium Terræſanctæ vel chriſtianorum. Item, religioſi leges vel phyſicam audientes. Item, archidiaconi, decani, plebani, præpoſiti, cantores & alii clerici perſonatus habentes, nec non presbyteri leges vel phyſicam audientes, niſi infra duorum menſium ſpatium ab hujuſmodi ſtudio duxerint deſiſtendum. Item, cùm quis excommunicato propter crimen participat ei in crimine illo, & tunc participans ab excommunicatore abſolvi debebit. Item, aſſiſſinii, & qui per eos faciunt interficere aliquem, vel mandant, quamvis mors non ſequatur, & defenſores & receptatores ipſorum. Item, qui ſponte & ſcienter participant in divinis officiis cum excommunicato à papa, eſt excommunicatus ſicut ipſe, & à papa tantummodo abſolvetur: nec tamen eſſet excommunicatus ipſo facto, ſi participaret in hoc caſu cum excommunicato à jure condito per papam. Item, qui chriſtianos exiſtentes in navigio pro mercatura, vel aliis honeſtis cauſis capere aut rebus ſuis ſpoliare, aut naufragium paſſos damnare præſumunt, & moniti non ſatisfaciunt. Item, illi qui ſtatuunt vel exigunt nova pedagia. Item, illi qui immittuntur ordinationibus, vel alienationibus à ſchiſmaticis factis. Iſte caſus caveatur in Extravaganti Innocentii quæ incipit: *Gravis*. Item, religioſi non deferentes habitum extra

A monaſterium ſuum qualem eſſent infra monaſterium geſtaturi, vel accedentes ad ſtudium ſine licentia prælati, & cum conſilio conventus & doctorum talium. Item, qui per vim vel violentiam vel metus compellit judicem eccleſiaſticum ut abſolvat. vel revocet ſententiam excommunicationis, interdicti, vel ſuſpenſionis, excommunicatus eſt ipſo facto, & etiam ipſa abſolutio vel revocatio nulla eſt ipſo jure. Item, laïci qui compellunt clericos quod ab eis de novo recognoſcant res eccleſiaſticas ſe tenere, & qui olim compulerunt ad talem recognitionem faciendam, niſi moniti revocaverint; & qui occaſione talium

B recognitionum aliquid de bonis uſurpaverint, niſi moniti reſtituerint. Item, qui dant licentiam damnificandi in perſonis vel rebus judicis eccleſiaſtici, pro eo quod tulit in aliquos ſententiam excommunicationis, interdicti, vel ſuſpenſionis, ſeu damnificandi eos qui tales obſervant ſententias, niſi dictam licentiam rè integra revocaverint, vel ſi occaſione dictæ licentiæ bona capta fuerint & infra octo dies minimè reſtituta, & qui dicta utuntur licentia excommunicati ſunt ipſo facto; & ſi in illa ſententia per duos menſes permanſerint, ex tunc ab alio abſolvi non poterunt quam à papa. Item, prælati, collegia, & clerici qui uſurarios publicos non oriundos de

C terris ſuis domos conducere, vel habitare permittunt, & infra tres menſes, de terris ſuis non expellunt, vel ſi eis domos locant, vel alio titulo concedunt ad fœnus exercendum, ſi ſunt epiſcopi vel ſuperiores ſententiam ſuſpenſionis, ſi verò ſunt collegia ſententiam interdicti ipſo facto incurrunt: quam ſi per menſem ſuſtinuerint terra ipſorum ipſo facto erit nihilominus interdicta. Item, perſona ſingularis ipſo facto excommunicata eſt & univerſitas interdicta, quæ concedit repreſalias ſive marchas, id eſt pignorantias fieri contra perſonas eccleſiaſticas, vel bona ipſarum, niſi conceſſionem hujuſmodi revocaverint infra menſem. Item, qui novam

D religionem invenerit, & religioſi quorum religio per dominum Gregorium decimum fuerit augeri prohibita in concilio Lugdunenſi, ſi de novo domum adquirerent vel fratres reciperent, vel domos antiquas alienarent, excommunicati ſunt ipſo facto. Item qui regaliam ſeu guardiam in eccleſiis & monaſteriis vacantibus de novo habere conantes, bona eorum uſurpant, & qui hoc procurant excommunicati ſunt ipſo facto. Item, ille qui gravat eos ad quos ſpectat electio, quia ad ejus voluntatem aliquem non

E elegerunt. Item, in caſu qui eſt infra in §. *qui litigantes*. Item, judex ex fraude accedens perſonaliter ad mulierem pro teſtimonio recipiendo ab ea. Item, domini temporales interdicentes ſubditis ſuis, ne cum clericis contrahant vel aliàs participent. Item, qui tradunt hæreticos vel fautores eorum eccleſiaſticæ ſepulturæ. Item, ſi domini temporales, ſi requiſiti ab inquiſitoribus hæreſis non parent eis in negotio inquiſitionis, vel ſi de hoc crimine cognoſcunt, vel captos pro hæreſi liberant, vel aliter impediunt negotium inquiſitionis. In omnibus enim prædictis caſibus major excommunicatio infligitur ipſo

Digitized by Google

facto à jure per ſummos pontifices conſtituto.

Per conſtitutiones etiam domini SYMONIS quondam legati in regno Franciæ excommunicati ſunt ipſo facto omnes impedientes per ſeditioſam conſpirationem, vel conventionem quominus liberè eccleſiis vacantibus electio fiat, & laïci ſunt & eorum familia eſt nihilominus interdicta, quarum ſententiarum abſolutio ſedi apoſtolicæ reſervatur. Item, judex qui auctoritate legati citat ſub illa forma quos lator præſentium nominabit vel conſimili, vel proferendo teſtimonio ubi cauſæ ſtatus productionem teſtium non requirit, excommunicatus eſt ipſo facto. Item, judex datus à legato qui exigit pecuniam vel aliam rem, vel oblatam recipit, etiam ex poſt facto pro abſolutione habenda à ſententia excommunicationis, interdicti vel ſuſpenſionis, & taliter excommunicatus ab alio abſolvi non poterit quam à legato. Item, habentes juriſdictionem ſolummodo temporalem, qui coram ſe perſonas eccleſiaſticas, allegato fori privilegio, ſuper actionibus merè perſonalibus litigare compellunt. Item, conſules vel judices ſæculares, qui teſtamenta vel ultimas voluntates factas ritè juxta canonicas ſanctiones pro eo reprobant vel impugnant, quia in earum confectione præſentes non fuerint, ſi moniti infra octo dies ab hoc impedimento non duxerint deſiſtendum. Item, illi qui à perſonis clericorum vel pro rebus eorum quas non ratione mercimonii per terram vel aquam deſferri faciunt pedagium exigunt, etiam ſi quoad laïcos pedagium ſit antiquum, niſi moniti duxerint deſiſtendum. Item, qui contra eccleſiæ libertatem vel contra eccleſiæ conſuetudines antiquas & approbatas, rationabiles & hactenus pacificè obſervatas, ſtatuta, banna, prohibitiones, præcepta ſcienter fecerint, vel procuraverint, vel ſervaverint, vel ſervantibus opem dederint, niſi moniti per locorum diœceſanos ea revocaverint infra menſem. Item, in illo caſu qui eſt ſupra in titulo de veneratione eccleſiarum § III. Item præcipimus, quod nullus laïcorum, &c. Item, qui litigantes ſeu litigare volentes in foro eccleſiæ ſuper cauſis merè eccleſiaſticis, vel quæ ad forum eccleſiæ pertinent, de antiqua & approbata conſuetudine, & hactenus pacificè obſervata, ad deſiſtendum compellunt per ipſorum, vel propinquorum ſuorum, vel rerum ſuarum captionem, vel modis aliis quibuſcumque. Item, qui executores eccleſiaſticorum judicum, vel alios eorum, litteras vel acta judiciaria deferentes hac occaſione, verberare, capere, retinere, occultare, incarcerare, mutilare, interficere, cartas, vel acta illis auferre, cancellare vel quoquomodo deſtruere, vel ablata celare, aut hoc procurare aut his conſilium vel opem præbere præſumſerit, excommunicatus eſt ipſo facto.

Per conſtitutiones quoque provincialis concilii Bituricenſis excommunicati ſunt ipſo facto omnes clandeſtinè matrimonium contrahentes & cooperatores, & ſcienter præſentes. Item abuſores litterarum apoſtolicarum in caſibus qui ſequuntur, videlicet, quicumque obtentas ſub nomine ſuo litteras aliis ejuſdem hominis tradunt, qui quos volunt fatigant indebitè per eaſdem, & qui eas tali modo recipiunt & qui faciunt ad judicium evocari eos contra quos non habent aliquid quæſtionis, & qui ipſas litteras trahunt ad futuras controverſias, quæ non erant tempore impetrationis exortæ. Et qui aliquando ſuper uno negotio, vel malitioſè ſuper pluribus perſonalibus actionibus, quæ ſub uno judice poſſent tractari commodius per varias litteras coram diverſis trahunt judicibus; & reus ſi re conveniat actorem in diverſis locis, vel coram alio judice & qui citari procurat ſuum adverſarium ad villam quæ habet commune vocabulum cum pluribus ejuſdem provinciæ villis, nec determinatur certo modo illa villa in citatione, omnes iſti excommunicati ſunt ipſo facto. Item qui procedit ut judex datus à ſede apoſtolica, vel legato, & non eſt in dignitate vel in cathedrali, vel alia collegiata & honorabili eccleſia conſtitutus, vel procedit alibi quam in loco non inſigni, ubi non poteſt haberi commodè juris copia peritorum, & pars etiam quæ hoc abutitur ſecundum ſtatuta antiqua ejuſdem concilii excommunicati ſunt ipſo facto. Item qui defunctum olim excommunicatum ab ordinario, ejus licentia non obtenta, tradit eccleſiaſticæ ſepulturæ, qui dicebatur eſſe abſolutus in mortis articulo ab aliquo ſacerdote, nec de hoc conſtabat ſufficienter, & cooperatores hujus facti, & qui opem, conſilium vel conceſſum dederunt, & qui expenſas miniſtrarunt, & qui ſcienter huic funeri præſentes fuerunt, excommunicati ſunt ipſo facto. Item, illi qui uſurarios publicos in ſuis cimeteriis ſcienter ſepelire præſumſerint. Item, religioſi & clerici, & laïci, qui ſine conſenſu diœceſanorum decimas in præjudicium parochialium eccleſiarum recipiunt à laïcis, vel ſubtrahunt eis, excommunicati ſunt ipſo facto. Dum tamen ante in dictis eccleſiis diebus dominicis, aſtante plebe, ſemel, ſecundo & tertio publicè monitio & prohibitio facta fuerit, quod talia non attentent, nec ex aliqua juſta cauſa & rationabili ſuper hoc ſe deffendere poſſint, quorum nomina poſt publicationem dictæ ſententiæ tradenda erunt diœceſano, ut ulterius procedat contra eos ut fuerit rationis. Item, eccleſiæ Bituricenſis ſuffraganei, & eorum officiales, & alii inferiores judices, qui appellationibus non defferunt quibus eſt defferendum, aut propter hoc parti bona fide appellanti, aut advocatis ſuis moleſti exiſtunt ſcienter & malitioſè, per menſem ab ingreſſu eccleſiæ ſunt ſuſpenſi, advocati autem qui ſcienter & malitioſè, aut ex favore illicito contra hoc ſe ſubſtraxerunt, excommunicati ſunt ipſo facto. Item, officiales & alii judices eccleſiæ Bituricenſis impedientes per malitiam & ſcienter juriſdictionem ſuffraganeorum, aliorum eccleſiaſticorum judicium ſubjectorum ejuſdem eccleſiæ per menſem ab ingreſſu eccleſiæ ſunt ſuſpenſi; advocati autem qui malitioſè contra hoc fieri procurant excommunicationis ſententia ſunt innodati.

Per ſynodales quoque conſtitutiones hujus eccleſiæ Ruthenenſis excommunicati ſunt ipſo

Digitized by Google

facto, & ſic eſſe ſtatuimus & ordinamus, publici proconcubinarii, publici uſurarii, publici latrones & aggreſſores itinerum, invaſores eccleſiarum, & aliorum ſacrorum locorum, homicidæ, divinatores, & ſortilegi diffamati. Item, detinentes publicè decimas, ſine licentia eccleſiæ & injuſtè. Item, qui bannis non præmiſſis matrimonia clandeſtina contrahunt, & qui eis ſcienter interſunt. Item, qui diverſa matrimonia ſcienter contrahunt altero durante. Item, qui contra interdictum eccleſiæ nuptias ſcienter contrahunt vetitas vel inceſtas. Item, curam animarum habentes notarii publici officium ſine noſtra licentia exercentes. Item, qui debitorum B creditorum ſuorum ſcienter retinent inſtrumenta, vel notas ſumtas non faciunt cancellari, ſuper his requiſiti, poſtquam de debitis vel creditis eis fuerit ſatisfactum. Item, qui ſine auctoritate legitima vel licentia noſtra conferunt eccleſiaſtica ſacramenta in diœceſi Ruthenenſi præter baptiſma parvulorum, & in caſu neceſſitatis Euchariſtiam & pœnitentias morientium, vel niſi ad breve tempus de licentia rectoris ſeu vicarii parochialis eccleſiæ. Item, lata eſt excommunicationis ſententia ipſo facto in illo caſu qui eſt ſupra in tit. de decimis §. III. *ad hoc quoniam frequenter occurritis.*

In omnibus igitur prædictis caſibus in quibus excommunicatio ipſo facto à jure irrogatur epiſcopus abſolvere poterit, niſi in illis caſibus de quibus expreſsè dictum eſt, quod domino papæ vel legato abſolutio reſervatur.

XXVI. *Percutiens clericum in his caſibus non incurrit excommunicationem.*

Quod autem dictum eſt quod percutiens religioſum vel converſum ipſo facto excommunicationem incurrit, fallit, ſcilicet quod non incurrit excommunicationem, videlicet in clerico apoſtata comam nutriente, quia à percuſſore clericus ignoratur. Item in clerico militaria arma gerente, & tertio monitus per diœceſanum noluit ſe corrigere. Item, ſi nec in modo tonſuræ, nec in veſtium forma, nec in qualitate negotiorum de clerico quidcumque oſtendit, & etiam monitus per diœceſanum ſe non corrigit. Item, ſecundùm quorumdam opinionem in clerico exercente negotia ſæcularia, & etiam ter monitus per diœceſanum ſe non corrigit. Item, in clericis publicè ducentibus uxores, ut fraudent ſuos dominos ſæculares juribus ſuis, nec habent ſpem redeundi ad clericatum, nec epiſcopus tales ſub foro retinuit, nec beneficium eis ſaltem diſpenſative conceſſit. Item, in illo qui habitu clericali dimiſſo tyrannidi & crudelitati ſe immiſcet, vel ſeditionem vel guerram movet, vel publicè atrociter delinquit. Item, in illo qui contra prohibitionem diœceſis publicè factam recipit adminiſtrationem ſæcularium perſonarum, ſi talis propter fraudulentam rationem capiatur. Item, in illis qui non ex odio, nec invidia, nec ex indignatione, ſed jocoſa levitate ſe percutiunt; in magiſtro moderate percutiente cauſa correctionis vel diſciplinæ. Item, in illo qui temperate ſe deffendit. Item, in illo qui in-

A venit clericum cum uxore, ſorore, vel filia propria turpiter agentem. Item, in illo qui hoc facit de mandato prælati proprii: quamvis enim clericus non debeat verberari, etiam cauſa correctionis per laïcum, quando clericus ad hoc poteſt commodè haberi: alioquin præceptor, & verberator in excommunicationem incidunt; tamen de mandato prælatorum capi poſſunt, & ad judicium trahi etiam violenter, dum tamen non amplius capientium violentia ſe extendat, quam exigat rebellio clericorum. Item, in preſbytero vel alio ad quem pertinet ejicere de eccleſia clericum turbantem divinum officium. Item, in eo qui ratione officii quod obtinet in eccleſia clericum percutit. Item, in ſeniore eccleſiæ, qui cauſa devotionis hoc facit. Item, in prælato leniter corrigente. Item, in domino famulum corrigente. Item, in propinquo vel parente hoc idem faciente. Item, in clerico depoſito & tradito curiæ ſæculari. Item, in illo qui tranſit ad actum prorſus contrarium, puta militiam, dimiſſa tonſura. Item, in bigamo, vel eo qui contraxit cum vidua, vel corrupta, vel habuit & cognovit duas uxores.

Illud etiam, quod dictum eſt quod percutiens clericum eſt à papa ſolummodo abſolvendus, C fallit, quia ab epiſcopo poterit abſolvi, ſi habet in itinere ſedis apoſtolicæ inimicos capitales, vel alias juſtas cauſas, vel excuſationes quare ire non poteſt. Item eſt idem in hoſtiario magnatis, qui prætextu officii clericum, non tamen graviter, læſit; Item, in officiali qui arcendo turbam non ex propoſito clericum percuſſit. Item, in mulieribus, item in ſenibus, & valetudinariis. Item, in deſtitutis membris ſuis: ita quod ire non poſſit. Item, in infirmo quando non eſt ſpes de convaleſcentia. Item, in paupere qui non habet de quo vadat, niſi quæreret oſtiatim quod non conſuevit. Item, in religioſis, & communiter viventibus. Item, in his D qui non ſunt ſui juris; ut filii familias, vel ſervi, & pater, vel dominus grave damnum pateretur, ſi illi ad papam accederent, ſed debet eis in recompenſationem laboris alia ſatisfactio injungi. Item, in monialibus. Item, in hoſpitalariis ſancti Johannis Jeroſolymitani. Item, in his qui levem & modicam non enormem clericis injuriam irrogarunt; quæ autem ſit levis arbitrio epiſcopi jus relinquit. Item, in eo qui eſt in mortis articulo conſtitutus, qui abſolvi poteſt à quolibet ſacerdote: cui injungendum eſt, ſi fuerit gravis injectio, quod ſi evadat, vadat ad papam mandatum ſuum ſuper hoc recepturus.

E Quod etiam ſupradictum eſt, quod qui cum excommunicato majori excommunicatione participat, non tamen in crimine pro quo fuerat excommunicatus, nec etiam in dictis quando erat excommunicatus per litteras papæ, ſed alias cum eo, in verbo, cibo, potu, vel aliter participat, minorem excommunicationem incurrit. Fallit in quibuſdam perſonis, quæ poſſunt licitè participare cum eo; ut uxores cum maritis excommunicatis, in quorum poteſtate conſiſtunt. Item, ſervi & ancillæ, ut Sarraceni olim nunc baptizati cum ſuis dominis excommunica-

Digitized by Google

tis. Item, ſervientes, ut puta paſtores, pediſſecæ, & alii mercenarii cum ſuis dominis excommunicatis antequam incipient morari cum eis: finito verò termino ſervitii vel conductionis debent ab eis recedere, aliter minorem excommunicationem incurrunt. Item, nepotes & conſanguinei, nutrices, & ſimiles, qui ſi à dominis excommunicatis recederent non haberent unde viverent. Item, qui participat ignoranter cum excommunicato. Item, peregrini, & viatores poſſunt emere ſua neceſſaria ab excommunicatis dum tranſeunt per terram ipſorum. Item, licitè poteſt dari excommunicato eleemoſyna, ne fame pereat & peti ab eo debitum, & in judicio convenire, & ſibi prædicari, & loqui cum eo de ſalute animæ ſuæ, licet alia verba incidenter interponantur aliquando, ut quis magis proficiat apud ipſum. Et licet in prædictis caſibus non teneatur quis præciſè vitare excommunicatum, tamen in quantum bono modo fieri poterit, eſt vitandus.

Item, quod dictum eſt, quod in dictis caſibus vitare non teneor excommunicatum verum eſt, niſi mihi ſpecialiter ejus communio fuerit interdicta: quod ex cauſa fieri poſſet, niſi in fame pereunte. Verumtamen ſi filii mei, vel ſervi, vel alii mihi ſubjecti ratione paternæ poteſtatis, vel dominicæ, vel ratione officii ſunt excommunicati, debeo vitare ipſos; aliter minorem excommunicationem incurro, & hoc eſt ideo, ut eorum abſolutionem citius ego procurem. Uxorem etiam excommunicatam vitare debeo, niſi fortè quoad carnis debitum. Item, mercenarium excommunicatum vitare debeo, ſi abſque magno incommodo hoc facere poſſum, aliàs non tenebor.

Sciendum eſt quoque quod ſententia excommunicationis & ſententia interdicti & ſuſpenſionis cenſura eccleſiaſtica appellatur. Omnibus autem rectoribus & ſacerdotibus parochialibus, & eorum vicariis diſtrictiſſimè prohibemus, ne in aliquem excommunicationis, interdicti, vel ſuſpenſionis ſententiam proferre præſumant ſine noſtra vel officialis noſtri vel ſuperiorum noſtrorum licentia ſpeciali. Et ſi fortè nos, vel officialis noſter, vel alius ſuperior eis ſpecialiter duxerimus vel duxerit committendum, quod per cenſuram eccleſiæ compellant aliquos ad aliquid faciendum; caveant diligenter quod ex cauſa rationabili, & trina monitione præmiſſa, vel una peremtoria pro omnibus, illam ſententiam, ſive generaliter, ſive ſpecialiter proferatur, in ſcriptis proferant, & in illo ſcripto cauſam quare illam proferunt expreſsè conſcribant, & eam ſcriptam in manibus teneant, & eam legant, & tranſcriptum illius ſcripturæ tradant illi contra quem lata eſt ſententia infra menſem ex quo fuerint requiſiti. Et ſi aliter ferant dictam ſententiam, ab ingreſſu eccleſiæ, & divinis officiis ſuſpenſi ſunt ipſo jure; & ille contra quem lata eſt ad intereſſe tenetur, & ſi dicta ſuſpenſione durante ſe divinis officiis injecerint, ſicut prius irregulares exiſtent, nec cum eis, niſi per ſedem apoſtolicam poterit diſpenſari.

Sententia verò formari poterit in hunc mo-

A dum: Cum ego P. rector ſeu capellanus talis ec- «
cleſiæ auctoritate commiſſionis mihi factæ per «
talem, canonicè monuerim talem militem, ut «
de talibus decimis ſatisfaceret tali eccleſiæ, & «
non curavit obedire, ideo propter ejus contu- «
maciam in his ſcriptis ſuppono ipſum eccle- «
ſiaſtico interdicto, & ſi per octo dies interdictum «
ſuſtinuerit, ipſum ex nunc, ut ex tunc, in his «
ſcriptis excommunico. Si verò ſententia ſit in «
genere ferenda, dicatur ſic. Cum ego P. rector, «
vel capellanus talis eccleſiæ canonicè monuerim «
in tali eccleſia omnes generaliter, ut quicumque «
fecerit tale furtum, vel ignem appoſuerit, ſa- «
B tisfaceret infra menſem, vel talem diem jam «
elapſum, & nullus ſatisfecerit, ideo illum qui «
prædicta fecit ſuppono eccleſiaſtico interdicto; «
& ſi per octo dies interdictum ſuſtinuerit, ex «
nunc, ut ex tunc illum excommunico. «

Ad hæc ſi excommunicatus publicè majori excommunicatione intereſt cum divinum officium celebratur, publicè moneatur, quod exeat; & ſi exire noluerit, dimittatur officium, niſi ſacerdos canonem inceperit: quia tunc perficere debet officium jam inceptum. Sed omnes alii qui tunc in eccleſia fuerint, debent exire de eccleſia præter ipſum preſbyterum celebrantem, & unum vel duos clericos qui pro ſerviendo eidem preſ-
C bytero poſſunt & debent in eccleſia remanere. Completo autem canone & ſumtis corpore & ſanguine Jesu Christi, præſente excommunicato, non eſt in miſſa amplius procedendum; ſed ſi eccleſia juriſdictionem in loco habeat temporalem, poteſt ipſum expellere violenter: ſi verò non habet juriſdictionem, & excommunicatus noluerit exire de eccleſia, poteſt eccleſia requirere dominum temporalem quod ipſum expellat. Et hæc ſervanda ſunt in illo qui nominatim & publicè eſt excommunicatus. Verùm ſi occultum eſt illum eſſe excommunicatum majori excommunicatione qui intrat eccle-
D ſiam, & eſt ibi aliquis qui ſecretè ſciat eum eſſe excommunicatum, monendus eſt ab eo ſecretè ut exeat de eccleſia; & ſi monitus exire noluerit, exeat cautè de eccleſia ille qui ſcit ſecretè eum eſſe excommunicatum: ita quod alii qui excommunicatum ignorant, non poſſint hoc cognoſcere: quia cum occultè ſciat eum excommunicatum, in occulto vitandus eſt ab eo, ut ſaltem verecundiæ rubore confuſus, pro latente exceſſu ſatisfacere compellatur: ſed publicè ſeu manifeſtè talis excommunicatus vitari non debet, ne propter hoc ipſius peccatum & excom-
E municatio aliis reveletur. Eodem modo ſi ſacerdos ſciat aliquem eſſe excommunicatum majori excommunicatione, non debet eum vitare publicè ſeu manifeſtè in eccleſia vel extra, (niſi poſſit per teſtes vel alio modo legitimè hoc probare, tunc enim poteſt & debet eum vitare publicè,) videlicet quia ipſe ſolus vidit, vel cum uno teſte tantum, ſed ipſe in ſecreto ſibi dicere debet, & monere eum ſecretè: ita quod à nemine cognoſcatur, ſicut ſupra proximo eſt expreſſum. Item, ſi dicatur alicui ſacerdoti in eccleſia vel extra quod aliquis parochianus ſuus ſit excommunicatus, quia percuſſit clericum, vel alia cauſa,

Digitized by Google

& plures aſſerunt; non tamen ſacerdos debet eum tamquam excommunicatum vitare in eccleſia vel extra, niſi coram eo, & coram teſtibus hoc confeſſus fuerit, vel niſi publica fama fuerit, ipſum eſſe excommunicatum, vel niſi ipſe ſacerdos hoc viderit & probare poſſit, vel niſi alius judex eccleſiaſticus ſibi mandaverit, quod eum tamquam excommunicatum faciat evitari: quamvis enim aliqui vellent coram ſacerdote probare talem eſſe excommunicatum, non debet ſacerdos auctoritate ſua teſtes ſuper hoc recipere, cum ſuper hoc non habeat poteſtatem.

Sane quia aliquando excommunicatur aliquis à diverſis judicibus juriſdictionem in eum habentibus, & pro cauſis diverſis, ſi ab uno de illis judicibus fuerit abſolutus, adhuc tamen tamquam excommunicatus vitandus eſt, quouſque ab omnibus judicibus fuerit abſolutus. Si autem ab uno judice tantum pro cauſis diverſis fuerit excommunicatus, & ille judex abſolvat eum una cauſa tantummodo in abſolutione expreſſa, adhuc remanet excommunicatus, & vitari debet quouſque de omnibus cauſis pro quibus excommunicatus fuerit ſatisfaciat, & faciat pro omnibus ſe abſolvi. Excommunicatos quoque, & nominatim interdictos ſive à nobis, ſive ab aliis quibuſcumque judicibus fuerint excommunicati, vel nominatim interdicti per totam noſtram diœceſim ab omnibus regularibus & ſæcularibus exemtis & non exemtis diſtrictè præcipimus evitari in divinis officiis & eccleſiaſticis ſacramentis, quia nulli poſſunt apoſtolicis privilegiis ſe tueri, quominus excommunicatos & nominatim interdictos teneantur & debeant in divinis officiis evitare, immò etiam per conſtitutionem domini Legati qui contra faciunt quantumcumque ſint exemti, ingreſſum eccleſiæ ſibi noverint interdictum, quouſque pro latoribus ſententiarum de contemtu, & aliis quorum intereſt de ſuo intereſſe ſatisfecerint competenter. Quod ſi Templarii, vel Hoſpitalarii, vel alii regulares quicumque etiam exemti excommunicatos vel nominatim interdictos recipere præſumſerint ad divina, vel ad eccleſiaſticam ſepulturam, aut celebrare in eccleſia interdicta, ultra dictam pœnam eccleſiæ in quibus præſumſerint ſubjiciantur interdicto, ſalvis privilegiis Hoſpitalariorum, quibus à ſede apoſtolica eſt indultum, ut ſemel in anno ad eccleſiaſtica officia admittantur in eccleſia interdicta; ita tamen quod tunc non ſepeliantur ibi corpora defunctorum.

Deinde videndum eſt qualiter & à quibus infirmi excommunicati & interdicti in mortis ſint articulo abſolvendi. Et quidem ſi infirmus, vel aliquis alius in mortis articulo conſtitutus excommunicatus, vel interdictus fuerat occultè vel manifeſtè propter violentam manuum injectionem in clericos factam, vel propter violationem eccleſiarum, incendium, furtum, contumaciam, vel propter aliam quamlibet cauſam ſive excommunicatus vel interdictus à papa, archiepiſcopo, judice delegato, ſive aliquo alio, vel à jure abſolvat eum ſacerdos, ſive ſit parochianus ejus, ſive non vel etiam quilibet, ſi ſacerdos

A haberi non poteſt, ſervando diligenter abſolutionis formam, quæ inferius in ſequenti §. continetur; non quod ſecundùm opinionem quorumdam abſolvi poſſit ab alio quam ſacerdote, ſed propter fidem quam habuerit abſolvetur poſt mortem à proprio ſacerdote. Si tamen propter violentiam eccleſiarum, incendium, furtum, rapinam, decimas, primitias, legata, debita, tallias, vel propter damna aliqua contra juſtitiam illata, infirmus in mortis articulo conſtitutus ſit excommunicatus occultè, vel interdictus, & occultè ſibi petat à ſacerdote abſolutionem B & pœnitentiam exhiberi; præcipiat ei ſacerdos occultè antequam abſolvat eum quod ſi habet illam rem quæ debet reſtitui, illam incontinenti reſtituat, vel ejus pretium, ſi res illa haberi non poteſt. Et reſtituatur per ipſum ſacerdotem ſuppreſſo nomine pœnitentis. Et ſi in toto non poteſt ſatisfacere, ſatisfaciat juxta poſſe, & præcipiat ſuis heredibus, quod ſi de illa infirmitate contigerit ipſum mori, ad cognitionem ſacerdotis ſatisfaciant pro eodem. Et recepto juramento ab ipſo infirmo interdicto vel excommunicato quod ſtabit mandatis eccleſiæ, abſolvat C eum occultè ſacerdos dicendo pſalmum *Miſerere mei*, vel *Deus miſereatur noſtri*, &c. *Kyrie eleiſon, Pater noſter, Salvum fac.* ℣. *Dominus vobiſcum. Oremus. Deus, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere, ſuſcipe deprecationem noſtram, & famulum tuum quem delictorum & excommunicationis cathena conſtringit, miſeratia tua pietatis abſolvat per Chriſtum Dominum noſtrum. Amen.* Et poſtea dicat: *Auctoritate Domini qua fungor, abſolvo te ab omni vinculo excommunicationis, & ſpecialiter à ſententia excommunicationis, qua ligatus eras pro tali facto, & præcipio tibi quod de cetero talia vel conſi*D*milia non committas.* Et ſub eadem forma abſolvatur ſanus interdictus vel excommunicatus, quando erit abſolvendus. Si autem propter gravem infirmitatem mortis periculum excommunicato immineat, & occaſione reſtitutionis faciendæ non poteſt differri abſolutio ſine magno periculo, ſi excommunicatus reſtituendi habeat voluntatem, recipiat ſtatim ſacerdos ab ipſo excommunicato juramentum de ſtando mandatis eccleſiæ, & abſolvat eum occultè ſibi præcipiendo ſub pœna præſtiti juramenti, quod quam citò commodè poterit ſatisfaciat juxta poſſe, & quod præcipiat ſuis heredibus, quod ſatisfaciant pro eodem. Si verò talis infirmus occultè interdictus vel excommu-E nicatus tam pauper ſit, quod non habeat unde in toto vel in parte ſatisfacere poſſit recepto ab ipſo juramento occultè de ſtando mandatis eccleſiæ, injungat ei ſacerdos quod ſi convaluerit, & contingat ad fortunam pinguiorem venire, ſatisfaciat juxta poſſe, & abſolvat eum juxta formam prædictam. Verumtamen ſi manifeſtum fuerit aliquem infirmum excommunicatum eſſe vel interdictum propter rapinam, decimas, primitias, debita, vel aliqua alia cauſa, ad quorum reſtitutionem vel emendam tenetur; præcipiendum eſt ei manifeſtè, quod reſtitutionem, vel ſolutionem incontinenti faciat juxta poſſe, &

Digitized by Google

& ſi non poteſt incontinenti ſatisfacere, quia fortè non habet rem quæ debet reſtitui, nec ejus pretium, vel non eſt præſens ille cui ſolutio vel reſtitutio facienda, recipiat ſacerdos firmam ſecuritatem ab ipſo infirmo per fidejuſſores, ſeu pignora, quod ipſe vel heredes ſui reſtitutionem vel emendam faciant juxta poſſe, & facta ſecuritate, recipiat nihilominus ſacramentum ſacerdos publicè ab ipſo interdicto vel excommunicato, quod ſtabit mandatis eccleſiæ vel judicis, ſi propter hoc à judice erat excommunicatus, & abſolvat eum juxta formam prædictam. Si autem infirmus talis manifeſtè excommunicatus aut interdictus tam pauper ſit, quod nec reſtitutionem in toto vel in parte poſſit facere, nec ſecuritatem dare, recepto juramento ab ipſo de ſtando mandatis eccleſiæ vel judicis, ſi propter hoc à judice excommunicatus erat, injungat ei in virtute præſtiti juramenti, quod ſi convaluerit compareat quam commodè poterit coram illo judice, facturus quod jure fuerit faciendum. Si verò propter verberationem clerici vel alicujus religioſæ perſonæ infirmus excommunicatus ſit, recipiet ſacerdos ſimpliciter juramentum ab eo quod ſtabit mandatis eccleſiæ, & abſolvet eum præcipiendo ſibi quòd ſi convaluerit, accedet perſonaliter ad dominum papam, vel ejus legatum, mandatum ipſius humiliter recepturus. Si tamen talis excommunicatus ſenex ſit vel femina, vel unum tantum pedem habens, aut puer infra quatuordecim annos conſtitutus, prædicto juramento ab ipſis recepto, & abſolutione præſtita, præcipiendum eſt eis, quòd ſi convaluerint, ad ſuum epiſcopum accedant mandatum ejus humiliter recepturi. Ne verò ipſum infirmum licet abſolutum mori contingat nulla præſtita ſatisfactione clerico injuriam paſſo, & ab eodem clerico venia non petita, præcipiat ſacerdos eidem quod ab ipſo clerico, ſi præſens eſt, vel haberi commodè poteſt, petat veniam de injuria quam ſibi fecit, & alia omnia damna, ſi qua propter hoc paſſus eſt, ei reſtituat; vel ſi non poteſt incontinenti de expenſis & damnis datis ſatisfacere, ſi haberi non poteſt clericus injuriam paſſus, præcipiat infirmus ſuis heredibus, quod ipſum ſatisfaciant pro eodem. Si autem excommunicati in infirmitate vera conſtituti vel aliter canonicè impediti, juxta formas prædictas fuerint abſoluti, recuperata ſanitate, ut quam citò poterint excommunicatori ſe præſentent, ipſis pro abſolutione certus terminus præfigatur, infra quem coram excommunicatore ſe præſentent ſatisfacturi de iis pro quibus fuerant excommunicati, & ſi infra illum terminum denuntiatum per capellanum non ſatisfecerint, per excommunicatorem de novo in priſtinam ſententiam ſine monitione alia reducantur. Si verò fuerit ſimulata infirmitas, & de hoc conſtat, denuntiandus eſt juxta ſtatuta antiqua excommunicatus ut prius, quia abſolutio nulla fuit. Verùm licet aliquis excommunicatus ſanus vel infirmus de ſtando mandatis eccleſiæ vel judicis præſtiterit juramentum vel aliam cautionem, vel etiam adverſario ſuo ſatisfecerit, de eo pro quo erat

A excommunicatus, non tamen eſt communicandum eidem quouſque fuerit abſolutus. Monitus etiam nominatim, & excommunicatus pro participatione, abſolutione indiget, licet principalis fuerit abſolutus. Aliquando autem excommunicatus abſolutione non indiget, quia eſt ſententia nulla, nec in aliquo obſervanda, ut ſi lata ſit à non ſuo judice. Item, ſi feratur ab excommunicato. Item, ſi ab intruſo. Item, ſi ab eo qui eſt in juriſdictione ſuſpenſus. Item, ſi feratur poſt legitimam appellationem. Item, ſi contineat in ſe intolerabilem errorem, ut ſi di-
B catur, excommunico te, niſi feceris tale peccatum. Item, ſi judex delegatus excommunicet pro alia cauſa quam pro ea quæ eſt ſibi commiſſa; vel contra intentionem delegantis. Item ſi à prælato qui violaverat interdictum à ſuo judice in ſe latum. In his caſibus excommunicatio nulla eſt; & ideo non ſervanda, nec ligat.

XXVII. *De ſententia interdicti & ſuſpenſionis.*

De ſententia quoque interdicti & ſuſpenſionis aliqua ſunt notanda. Et eſt ſciendum quod interdictum eſt nomen juris, & nomen generale; quia interdicitur non ſolùm laïcus, ſed & cle-
C ricus, & non ſolùm perſonæ, ut dictum eſt, ſed etiam res inanimata, ut eccleſia, parochia, villa, caſtrum, locus, univerſitas, collegia. Sed clericus propriè dicitur ſuſpendi, ut cum ſuſpenditur ab officio, vel beneficio, vel utroque. Laïcus enim non poteſt ſuſpendi propriè, cum non habeat officium vel beneficium quod poſſit eſſe in ſuſpenſo, & idem vides de re inanimata. Sciendum eſt etiam quod interdictum ſive ſuſpenſio aliquando fertur ab homine, ſicut videtur quotidie de judicibus, qui ferunt ſententias interdicti, vel ſuſpenſionis; aliquando à jure propter trangreſſionem juris, vel delictum, ut in illo
D qui contra conſcientiam & juſtitiam judicat per gratiam vel per ſortes, qui per annum à ſuo officio eſt à jure ſuſpenſus. Item, qui ſine ſcriptis & cauſa ibi non expreſſa excommunicat, vel interdicit, vel ſuſpendit, per menſem ab ingreſſu eccleſiæ, & ab officio eſt ſuſpenſus. Item, qui ſine monitione excommunicat per menſem ab ingreſſu eccleſiæ eſt ſuſpenſus. Item, qui benedicit contrahentes ſecundum matrimonium, ſi ambo vel alter eorum alias fuerant benedicti, ab officio & beneficio eſt ſuſpenſus. Item, recipientes oblationes ab uſurario publico, quouſque illas reſtituerint, ad arbitrium epiſcopi ab
E officio eſt ſuſpenſus. Item, recipiens uſurarium publicum ad ſepulturam. Item, epiſcopus confirmatus differens petere conſecrationem ultra ſex menſes. Item, violans interdictum, ſeu ſcienter ingerens ſe divinis in loco interdicto. Item, epiſcopus permittens habitare in terra ſua uſurarios publicos aliunde oriundos ad fœnus exercendum, vel eis domum locans, vel alio titulo concedens, ſuſpenſus eſt. Collegium verò vel univerſitas interdicta, ut ſi per menſem hoc ſuſtinuerit, ipſorum terra erit interdicta quamdiu morabuntur ibidem. Item, epiſcopus eſt ſuſpenſus per annum à collatione ordinum, qui ſcienter affectata ignorantia vel alio figmento quæſito or-

Digitized by Google

dinat clericum alienum ſine licentia ſui epiſcopi. Item, ſuſpenſus is in cujus ordinationem aliquid neceſſarium omiſſum, quouſque ſuppleatur omiſſum, vel ſi per ſaltum quis promoveatur, ſed epiſcopus in hoc poterit diſpenſare, niſi miniſtraverit in ordine ſic ſuſcepto, quia tunc ſolus papa. Item, dans pecuniam vel aliam rem pro ſuo ingreſſu religionis ſuſpenſus eſt, ne ad ordines ſacros aſcendat. Item, epiſcopus relaxans pœnitentiam contra incendiarios conſtitutam in decreto 23. q. ult. c. *peſſimam* ſuſpenſus eſt ab officio epiſcopali per annum. Item, ſuſpenſus eſt uxorem ſuam cognoſcens adulteram. Item, omnis interdictus, vel excommunicatus majori excommunicatione ſive ſit epiſcopus, vel alius quicumque. Item, ordinans, & ordinatus ad ſacros ordines extra tempora conſtituta. Item ſuſpenſus ab officio & beneficio qui gravat, vel obligat eccleſiam ſuam pro debitis alienis. Item, in caſu qui eſt ſupra cap. 3. §. *per conſtitutiones etiam domini Simonis*. Item, in caſu qui eſt ſupra cap. 3. §. *excommunicationis quoque*. Item, homicida ſuſpenſus eſt, & irregularis, niſi ad corporis ſui deffenſionem inevitabiliter interficiat. Item, ſcienter conferens, vel recipiens per ſimoniam aliquo dato vel promiſſo, vel dignitatem, vel beneficium eſt ſuſpenſus. Item, dimittens ſine neceſſitate miſſam incompletam ſuſpenſus à communione corporis & ſanguinis Domini. Item, quicumque celebrans non ſumit totiens corpus & ſanguinem Domini ſuſpenſus eſt per annum à communione altaris. Item, epiſcopus qui ordinat clericum invitum, ſuſpenſus eſt per annum à communione altaris. Item, qui duos ordines, vel ſubdiaconatum cum minoribus ordinibus recepit una die, miniſtrare non debet in ſuſceptis, nec accedere ad majores, ſed cum eo fortè poterit epiſcopus diſpenſare, niſi eſſet promotus poſt ſententiam excommunicationis latam ab ordinatore, ne quis furtivè ad ordines aſcenderet, quia tunc ſolus papa. Item, ſuſpenſus clericus citramontanus ab epiſcopo Italico ordinatus ſine litteris papæ vel epiſcopi ſui, & in hoc ſolus papa diſpenſat. Item, conſervator etiam ſi ſit epiſcopus ad alia quam notoria ſcienter ſuam extendens poteſtatem, per annum ab officio eſt ſuſpenſus, & pars quæ hoc procurat excommunicata. Item, qui ſponte de tenendo ſchiſmate juramentum fecerunt. Item, dictans vel exercens ſententiam ſanguinis vel in hoc auctoritatem vel conſilium præſtans, ſuſpenſus eſt & irregularis ſine ſpe diſpenſationis. Item, prælatus ſeu rector recognoſcens ſe bona immobilia eccleſiaſtica tenere à quocumque domino temporali, & ea ſibi ſubmittens ſuſpenſus eſt ab officio & adminiſtratione triennio, & clerici qui hoc ſcientes non denuntiant ſuperiori, triennio ab officiis quæ ab illa eccleſia obtinent ſunt ſuſpenſi. Item, epiſcopi ſunt ſuſpenſi ab ingreſſu eccleſiæ, niſi infra menſem reſtituant duplum ejus quod receperunt etiam à volente ultra expenſas moderatas nomine procurationis ab eccleſiis, quas viſitant; vel ſi in propria perſona quas viſitationis officium non impendunt: inferiores verò

A epiſcopis ab officio & beneficio ſunt ſuſpenſi, quouſque ſit redditum eis duplum. Item, univerſitas quæ concedit, vel extendit repreheníalias ſeu marchas contra perſonas eccleſiaſticas vel bona ipſorum, niſi hoc revocaverint infra menſem, ipſo jure eſt interdicta. Item, epiſcopus qui infanti non intranti religionem, vel ei qui eſt alterius diœceſis, ſine licentia ſui epiſcopi, vel conjugato, qui religionem vel ſacrum ordinem non aſſumit clericalem confert tonſuram, per annum ſuſpenſus eſt à collatione tonſuræ. Item, quibuſcumque, id eſt exceptis celebrantibus in locis interdictis ab homine, vel à jure,

B niſi quando à jure conceditur, vel publicè excommunicatos, vel interdictos recipientibus ad divina, eſt ingreſſus eccleſiæ interdictus, donec de hoc ſatisfecerint ad ejus arbitrium cujus ſententiam contemſerunt. Item, junge hunc caſum qui eſt ſupra de ſepulturis in §. *nullus tamen*. Item, ſi is cui eſt eccleſiæ interdictus ingreſſus, ingerat ſe in ea divinis, irregularitatem incurrit. Item, in aliquibus aliis caſibus in diſperſis ſuſpenſio infligitur ipſo jure. Item, nota quod ſuſpenſus ab officio per judicem, quia fortè ſecus ſi à jure, per conſequens durante ſuſpenſione à beneficio eſt ſuſpenſus, ſed non è converſo. Unde

C ſuſpenſus à beneficio ſi ingerat ſe divinis, non propter hoc irregularitatem incurrit. Item, nota quod epiſcopi nullam ſententiam interdicti vel ſuſpenſionis ipſo jure incurrunt, niſi de epiſcopis caveatur ibidem, ſed caveant quod in pluribus juribus de epiſcopis cavetur expreſsè. Item, titulus ita prolixe tractatur illa præcipuè ratione, ut ſciant promoti ab irregularitatum laqueis præcavere, quibus involverentur ſi excommunicati, interdicti vel ſuſpenſi ſcienter ingererent ſe divinis, nec poteſt cum eis citra ſedem apoſtolicam diſpenſari. Aliquando fertur ſuſpenſio à Deo, ut in quolibet mortaliter peccante, qui

D quoad ſe ratione peccati mortalis à Deo principaliter licet jure cooperante ſuſpenſus eſt à divinis. Notandum eſt quoque, quod ſententia interdicti vel ſuſpenſionis ferenda eſt in ſcriptis, & ex cauſa rationabili, & trina monitione præmiſſa, vel una pro omnibus peremtoria, ſicut de excommunicationis ſententia ſuperius dictum eſt in §. *ſciendum eſt quoque quod ſententia excommunicationis*. Illud quoque notandum eſt, quod interdicti non debent ſe divinis ingerere, nec recipere, nec miniſtrare eccleſiaſtica ſacramenta, nec intrare eccleſiam; tamen qui cum talibus participant, nullam excommunicationem incurrunt, quia interdicti à communicatione fide-

E lium minime ſunt excluſi, ſed ſolummodo divinorum. Si quis autem clericus ſciens ſe excommunicatum majori excommunicatione, ſive ſit lata à judice vel à jure, ingerendo ſe divinis, puta presbyter celebrando miſſam, vel legendo epiſtolam ſubdiaconus, vel evangelium diaconus, vel ſacramenta eccleſiæ miniſtrando, vel aliter officiando in iis quæ ſpiritualiter ſunt annexa, ſicut ante excommunicationem faciebat, vel alius ordinibus in minoribus conſtitutus, puta acolythus portat cereos, vel alia faciat, vel dicit quæ non conſueverint fieri, vel dici in illa ec-

Digitized by Google

cleſia, niſi per acolythos, vel aliquis recipit ſacros ordines excommunicatus, irregularis efficitur, nec poteſt cum eo, niſi per ſedem apoſtolicam diſpenſari. Illud enim dicendum eſt ſimiliter de interdicto, vel ab officio ſeu divinis ſuſpenſo, ſive ſit interdictus vel ſuſpenſus à judice, vel propter juris tranſgreſſionem, vel delictum à jure; & idem ſimiliter de illo qui non eſt aliàs interdictus vel ſuſpenſus, ſed prædictis modis officiat in eccleſia interdicta. Dubitans etiam probabiliter de ſua excommunicatione, maximè quando conſcius eſt de culpa ſua propter quam juſtè poterit excommunicari, neſcius tamen exponit ſe diſcrimini & celebrat excommunicatus, vel habens ignorantiam craſſam & ſupinam, ut quia citatus peremtoriè non ivit, nec miſit, & ſic excommunicatus celebrat, licet nihilominus de excommunicatione ſciat, irregularis exiſtit, ſecùs ſi hoc faciat ignoranter. Pœna verò hujuſmodi irregularium eſt quod deponuntur, & ſuis beneficiis ſpoliantur, niſi cum eis per ſedem apoſtolicam fuerit diſpenſatum. Suſpenſus autem à Deo propter peccatum mortale non efficitur irregularis officiando, vel ingerendo ſe divinis, licet aliter graviter peccat; nec etiam eſt irregularis licet graviter peccet qui officiat, vel celebrat in eccleſia ſanguinis vel ſeminis effuſione violata, quia non eſt propriè interdicta, ſed quouſque reconciliata fuerit, organa ſunt ſuſpenſa; nec qui ſepelit in cimeterio, ubi excommunicatorum corpora ſunt ſepulta, vel aliter violato, cum hoc cautum non reperiatur in jure, & non ſunt irregularitatum laquei ampliandi. Subdiaconus etiam ſeu diaconus vel preſbyter excommunicatus vel interdictus officians in eccleſia in his quæ non ſunt ſuo certo ordini ſpecialiter deputata, licet graviter peccet, non tamen irregularis exiſtet, puta parando, non dico benedicendo vinum, vel aquam, vel lumen in altari dum celebrat ibidem vel legendo lectiones, reſponſoria cantando, vel epiſtolam legendo ſine apparatu in eccleſia in qua cum ſolemnitate per ſubdiaconum legi epiſtola conſuevit, vel baptizando ſicut laïcus, vel benedicendo, vel verſum vel *alleluia* cantando, vel pſalmos legendo, vel conſimilia exercendo, vel ſi acolythus ſeu qui eſt in ſacris legat vel cantet ea quæ indiſtinctè etiam per ſimplicem clericum legi ibidem conſuetum eſt vel cantari. Alii autem clerici in ſimplici tonſura conſtituti, interdicti, vel excommunicati, miniſtrando in ſuo officio, an efficiantur irregulares, doctores juris ſuper hoc diverſa contraria opinantur. Rurſus etiam notandum eſt, quod ſi civitas, villa, caſtrum, parochia vel cives civitatis, vel univerſitas villæ, vel collegium, vel locus ſint interdicti, non ſolùm clerici illius loci prohibentur ibi celebrare & officiare, & alta voce & ſubmiſſa, vel etiam januis clauſis & apertis, ſed etiam alienigenæ, niſi eſſent privilegiati. Clerici tamen illius loci, ſi cauſam non præſtiterint interdicto, officiare poterunt in aliis locis non interdictis, ſed laïci ibidem, vel in aliis locis etiam non interdictis cenſentur eſſe interdicti. Si autem ſit eccleſia interdicta, clerici illius eccleſiæ, ſi cauſam non præſtiterint interdic-

A to, poterunt licitè in aliis locis non interdictis officiare & audire divina; ſed laïci illius eccleſiæ quæ eſt interdicta ob culpam univerſitatis, vel domini illius loci, nec ibi nec alibi debebunt ad divina admitti. Sed ſi ſit interdicta ob culpam clericorum illius eccleſiæ, vel ex ſanguinis effuſione, vel aliter violata, poterunt tunc laïci illius eccleſiæ in alio loco non interdicto recipi ad divina. Volumus tamen & concedimus, ut laïcorum ſcandalum evitetur, ut cum aliqua eccleſia noſtræ diœceſis ob culpam contumaciæ prioris, vel rectoris, ſeu capellani illius eccleſiæ fuerit à nobis vel officiali noſtro ſubpoſita interdicto, conferantur nihilominus ibidem

B omnibus parochianis ejuſdem eccleſiæ eccleſiaſtica ſacramenta, præter miſſas & alias horas canonicas, quas prohibemus in ipſa quamdiu interdicta fuerit celebrari: & ſi aliquem parochianorum mori contigerit, ſine campanarum pulſatione, & ceſſantibus aliis ſignis & ſolemnitatibus quæ fiunt intra eccleſiam in exequiis mortuorum, ſimpliciter mittatur in eccleſia, & poſtmodum in cimeterio tumuletur. Cùm autem generale interdictum profertur, videlicet in regnum, provinciam, civitatem, villam, caſtrum vel parochiam, omnibus parochianis negentur omnia ſa-

C cramenta & ſacramentalia, ſed ab hac generalitate excipit jus ſacramenta quædam, quæ non obſtante tali interdicto poſſunt conferri, ſcilicet baptiſma parvulorum & ſacramenta Euchariſtiæ, & pœnitentiæ morientium, & confirmatio epiſcopalis, & prædicatio verbi Dei. Permiſſum eſt etiam tempore talis interdicti eccleſiarum miniſtris non pulſatis campanis voce ſubmiſſa, januis clauſis, & interdictis excluſis, divina officia ut prius dicere, & miſſas celebrare, & etiam ſanis qui cauſam non præbuerunt interdicto exhibere pœnitentiæ ſacramentum. In feſtivitatibus etiam Nativitatis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, Aſſumtionis Beatæ Mariæ, campanæ pulſentur, &

D januis apertis alta voce divina officia ſolemniter celebrentur, excommunicatis excluſis, ſed interdictis admiſſis. Sic tamen quod hi quorum culpa prolatum eſt interdictum, ſe altari nullatenus appropinquent. Clerici verò decedentes, qui interdictum hujuſmodi ſervaverint, in cimeterio eccleſiæ ſine campanarum pulſatione ceſſantibus ſolemnitatibus tempore talis interdicti cum ſilentio tumulentur. Si Fratres Hoſpitales S. Johannis Jeroſolymitani, & alii quidam religioſi, quibus hoc à ſede apoſtolica eſt indultum, miſſi fuerint ad fraternitatis collectas recipiendas, & in quemcumque locum interdictum advenerint,

E in eorum jocundo adventu ſemel in anno aperiatur una tantum eccleſia illius loci & juxta ſtatuta generalis concilii ibidem excommunicatis excluſis divina officia celebrentur.

XXVIII. *De executionibus mandatorum.*

Statuimus ut prælati, priores, rectores, ſacerdotes parochiales eccleſiarum, & eorum loca tenentes, mandata noſtra & officialis noſtri & ſuperioris diligenter, celeriter, reverenter & humiliter & integrè ſine juris præjudicio, exequantur. Statuimus etiam quod ſacerdotes parochia-

Digitized by Google

les, & eorum loca tenentes habeant rotulos, A quilibet ſuum, in quo ſcribant omnia nomina excommunicatorum ſuæ parochiæ, & quorum auctoritate, & ad quorum inſtantiam ſunt excommunicati, & tempus receptionis litteræ excommunicationis, vel interdicti; & eos excommunicatos diebus dominicis in eccleſiis ſuis publicè denuntiare procurent, inhibendo parochianis ſuis, ne cum eis participent: alioquin noverint quod contra eos durius procedetur, cum hoc idem in provinciali concilio ſit ſtatutum: & cum fuerint abſoluti, de illis rotulis abradantur. In principio autem dicti rotuli ponatur, & omnibus diebus dominicis per capellanos in eccleB ſiis publicetur hoc quod ſequitur. Denuntiamus » excommunicatos hæreticos, & fautores eo» rum. Item, concubinarios, uſurarios manifeſ» tos. Item, detinentes decimas ſine licentia ec» cleſiæ & injuſtè. Item, retinentes & capientes » clericos domini epiſcopi Caturcenſis, *vel* Ru» thenenſis *vel* Tutelenſis vel ſui officialis, licen» tia non obtenta. Item, laïcos, compellentes » coram ſe litigare clericos fori ſui privilegium » allegantes. Item, illos qui ex officio ſæcularis » judiciariæ poteſtatis, impediunt litigare volen» tes in curia Caturcenſi *vel* Ruthenenſi *vel* Tu» telenſi in præjudicium eccleſiæ Caturcenſis *vel* C » Ruthenenſis; *vel* Tutelenſis. Deinde denuntientur excommunicati omnes in rotulo expreſſati.

Diſtrictè præcipimus, quod in qualibet parochiali eccleſia ſit ſigillum proprium eccleſiæ cum tali ſubſcriptione; *ſigillum capellani talis eccleſiæ*, & nihil ponatur in ſubſcriptione, nec nomen etiam capellani, & per appenſionem talis ſigilli de mandati executione conſtabit. Sacerdotes parochiales & eorum vicarii pro ſigillandis litteris contra ſuos parochianos, ſeu contra eccleſiarum priores, rectores, vicarios convicinos à nobis vel officialis noſtri curia emanandis, nihil exigant, ſive levent, niſi fortè nuncius deferens litteras ſex paria litterarum D vel epiſtolarum ad ſigillandum uni capellano deferat una die, & tunc ſatisfaciat ei pro ceræ valore, vel niſi parochianus alterius eccleſiæ citari, vel moneri, vel aliter contra eum fieri mandaretur, quia tunc ſatisfaciendum erit capellano in expenſis, quas faciet pro mandato hujuſmodi exequendo. Si per litteram noſtram vel officialis noſtri, ſeu alterius judicis à nobis dandi capellano alicui mandari contingat quod parochianum alterius eccleſiæ & non ſuæ citet vel moneat, non teneantur exequi quod mandatur, niſi in littera contineatur illa clauſula, *ſi nobis eſt ſubditus vel propinquus*, vel alia cerE ta clauſula exprimens quod mandatum exequi teneatur. In tantum quidam rectores eccleſiarum & capellani, & eorum vicarii formidoloſi exiſtunt & timidi, quod quaſcumque ſub nomine ſuperiorum ſuorum litteras, licet notoriè falſas, vel nullas, ſeu evidenter ſuſpectas, ſtatim cum requiruntur, ſigillant, & mandata in eis contenta protinus exequuntur, timentes quod ſi ita non facerent, per illos quorum ſunt litteræ vexarentur, quod ſub pœna excommunicationis & ſuſpenſionis diſtrictè fieri prohibemus; præcipientes quod tales litteras aliquatenus non ſigillent eis, & mandata ibi contenta minimè exequantur, ſed ſuper his ſe habeant, prout infra proximè continetur. Non enim propter timorem vel metum eſt à juſtitia deviandum, nec obediendum ſuperiori, quando contra jus ſcriptum quicquam præcipit vel evidenter injuſtum, licet mandatum injuſtum quod non eſt evidenter iniquum, merus executor qualis eſt capellanus, cui tale mandatum dirigitur, exequi nihilominus teneatur. Obediendum eſt enim ſuperioribus humiliter & devotè, cum obedientia melior quam victima cenſeatur. Et ut clarius hoc intelligant ſimplices capellani, aliqua exempla ſuper his hic duximus inſerenda. Non enim debent exequi mandata auctoritate ſedis apoſtolicæ, ſi falſa bulla, falſis litteris ſit appenſa. Item, filum de vera bulla ſit exactum ex toto & per aliud filum immiſſum falſis litteris eiſdem dicta bulla inſeratur. Item, ſi filum ab ea parte in qua carta plicatur inciſum, cum vera bulla falſis litteris immittatur ſub eadem plicatura cum filo ſimili canapis reſtauratum. Item, ſi à parte ſuperiore bullæ altera pars fili ſub plumbo reſcinditur, & per idem filum junctura reducitur infra plumbum. Item, ſi habeat raſuram in loco ſuſpecto, puta in nominibus citandorum, vel judicis, vel in data, vel ubi eſt jus quæſtionis. Item, cum ſcriptura litterarum quibus fuerat appoſita vera bulla cum aqua vel vino univerſaliter abolita, ſeu deleta eadem carta de novo deſcribitur. Item, cum cartæ totaliter abolitæ, cui appoſita fuerat vera bulla, alia ſubtiliſſima carta ejuſdem quantitatis ſcripta cum tenaciſſimo glutinio coünitur. Item, ſi bulla non ſit æqualis, ſed alicubi magis tumida, alicubi magis depreſſa. Item, in adjunctione filorum, in motione bullæ, vel obtuſione, & aliis modis poterit falſitas deprehendi. Item, præſumuntur eſſe falſæ litteræ apoſtolicæ, ſi falſam latinitatem contineant. Item, dicuntur falſæ, ſi papa vocet filium epiſcopum vel ſuperiorem aliquem: hos enim vocat fratres. Item, ſi vocat fratres regem, vel principem vel quoſcumque alios clericos, vel laïcos: hos enim omnes & conſimiles debet vocare filios. Item, ſi uni perſonæ ſcribit in plurali, non enim dicit uni perſonæ quantumcumque ſit epiſcopus, vel rex, vel alius: *Mandamus vobis*, ſed *mandamus tibi*. Per tales enim litteras, ſi falſitas ſit evidens & manifeſta, capellanus non debet aliquatenus exequi quod mandatur, & præſentator talium litterarum etiam falſarum litterarum noſtrarum, vel officialis noſtri, vel aliorum judicum retinendus eſt & ad nos mittendus, adhibito ad hoc ſi opus fuerit brachio ſæculari. Si verò litteræ apoſtolicæ prædictis modis vel aliis non ſint falſæ, ſed aliter evidenter ſunt nullæ, vel evidenter ſuſpectæ, vel evidenter abuſivè per eas procedatur, ut ſi notorium ſit & evidens quod ille qui ſe dicit judicem delegatum à ſede apoſtolica, vel legato non eſt in dignitate, vel perſonatu vel in eccleſia cathedrali inſtitutus, vel quod locus ad quem ſit citatio eſt vilis, nec ibi poteſt haberi commodè juris copia peritorum, vel quod eſt extra civitatem vel diœceſim, cum ex eadem

Digitized by Google

civitate vel diœceſi ſunt actor & reus, & non A eſt cauſa epiſcopi, vel univerſitatis; vel cum actor & reus ſunt civitatis & diœceſis diverſarum diſtat à fine ultra unam dietam, ſeu eſt infra civitatem vel diœceſim ejuſdem actoris, vel quod per illam clauſulam ſuper terris debitis, poſſeſſionibus, & aliis rebus citat aliquis ſuper dictis, vel injuriis, vel uſuris, vel aliis gravioribus cauſis, & hoc apparet per litteram citationis, & tamen in littera apoſtolica de his monitio non habetur, & littera apoſtolica non exprimit quod B de aſſenſu partium fuerit impetrata, nec dicitur ibi *non obſtante jure ſuper hoc edito*; vel ſi littera citationis ſit ſub illa forma *quos lator præſentium nominabit*, & nominentur aliqui in authentico non expreſſi, vel ſub illa forma, ſcilicet pro teſtimonio in cauſa aliqua perhibendo, cujus cauſæ ſtatus productionem teſtium non requirit, vel etiam notorium eſt illum papam qui cauſam commiſit deceſſiſſe eo tempore quo littera citatoria præſentatur, nec tamen apparet tempore illius papæ illos citatos fuiſſe qui nunc citari petuntur; vel etiam appareat evidenter quod litteræ vel proceſſus ſint abuſivi per illos C modos qui continentur ſupra in tit. de ſententia excommunicationis in cap. *Per conſtitutiones quoque provinciales concilii*, vel aliter ſint litteræ evidenter de abuſu ſuſpectæ. In iſtis caſibus & ſimilibus, notoriis tamen & evidentibus, capellani nobis vel officiali noſtro inconſultis, tales litteras citationis, vel alias aliquatenus non ſigillent, nec mandata in eis contenta exequantur, ſed offerant præſentatoribus talium litterarum ſigillare, & humiliter obedire, ſi nos vel officialis noſter hoc eis duxerimus conſulendum; & ipſi præſentatores ſi noluerint, nos vel officialem noſtrum ſuper his certificare procurent, D & nihilominus capellani ſtatim appellent, & provocent ad ſedem apoſtolicam, vel ad illum ad quem de jure eſt appellandum coram notario, ſi commodè poteſt haberi, alioquin coram bonis perſonis pro eo, quia meritò ſuſpicantur, quia judex datus in illis litteris præſumet procedere contra eos, & eſt malitiis hominum obviandum & reſpublica defendenda. Et fiet appellatio in hunc modum.

APPELLATIO.

„ Ego P. capellanus talis eccleſiæ ſentiens & ſuſ- E
„ picans me gravari per talem qui ſe dicit judicem,
(a) „ datum à domino papa Gregorio X. (a) pro eo,
„ quia mihi præcepit evidenter injuſtè, quod ego
„ talem citarem auctoritate ſua ad talem locum,
„ & notorium ſit & evidens, quod ſua juriſdictio ex-
„ piravit per mortem dicti domini papæ: cùm non
„ conſtet quod eo vivente dictus judex uti ceperit
„ ſua juriſdictione, *vel propter aliquam aliam cau-*
„ *ſam de prædictis*, ideo à dicto judice ad ſedem
„ apoſtolicam, *vel* ad illum ad quem de jure eſt
„ appellandum in ſcriptis provoco & appello, &
„ peto apoſtolos mihi dari, & hoc facio coram no-
„ tario & perſonis infra ſcriptis, quia dicti judicis
„ copiam commodè habere non poſſem.

Si autem judex datus in litteris evidenter ſuſpectis, nullis, vel abuſivis citari mandaverit prætextu inobedientiæ capellanum illum, qui eas dicta occaſione, ut dictum eſt, noluit ſigillare, ſacerdos cui hoc mandatum dirigetur, appellet ut de alio dictum fuit, ac etiam nobis, vel officiali noſtro inconſultis mandata hujuſmodi nullatenus exequatur, & ſi contrarium fecerit per annum ſuo beneficio, non tamen ab officio, auctoritate noſtra & præſentis ſynodi ſuſpenſus ſit ipſo facto, de cujus anni fructibus nihil ſibi relinquentes diſponemus, prout nobis videbitur diſponendum. Si verò is cui mandatum hoc dirigetur, non obſtante prohibitione, hujuſmodi mandatum illud compleat, vel fortè aliquis capellanus alterius diœceſis hoc faciat, & ideo per illum judicem de facto diſtringatur per cenſuram eccleſiæ, dictus capellanus qui dictas litteras abuſivas, ſeu nullas noluit ſigillare deffendat ſe viriliter idem capellanus cum noſtro conſilio & auxilio, & illum judicem adeat, & per viam juris ſuper his procedat cum conſilio ſapientium, & appellationem ſibi intimet & apoſtolos requirat. Nos enim de expenſis cum quibus ducatur iſtud negotium pro communi utilitate omnium ordinamus, quod omnes rectores illius archipreſbyteratus, ſeu majores, vel meliores ex illis in dictis expenſis contribuant, prout nos vel officialis noſter duxerimus ordinandum. Cui officiali præcipimus, & de ipſo & ejus ſucceſſoribus ordinamus, quod ſuper præmiſſis invigilent & intendant, & requiſiti ſatisfieri faciant de dictis expenſis, aliter litem ſuam facient, & de proprio ſuo illas reſtituere ſint aſtricti.

Si autem contigerit quod auctoritate noſtra vel officialis noſtri, vel alterius judicis mandatum aliquod puta de citando, vel excommunicando aliquem capellanus fuerit exequutus, & poſtmodum auctoritate alterius judicis ſibi contrarium demandetur, ſi ſecundum mandatum ipſo jure nullum vel falſum appareat evidenter, ſtatim illud reſpuat & repellat, ſi verò dubium ſit an ſit exequendum, vel non; nos ſuper hoc vel officialem noſtrum conſulat quid ei ſuper hoc ſit agendum antequam ad exequendum ſecundum mandatum procedat.

Nullus auctoritate propria abſque noſtro vel officialis noſtris ſeu ſuperiorum noſtrorum mandato aliquem citari præſumat, niſi contradicentes matrimoniis contrahendis, quos & illos quibus contradicent citet peremtoriè capellanus parochialis, ut coram officiali noſtro Caturcenſi *vel* Ruthenenſi *vel* Tutelenſi compareant certa die competenti ſuper cauſa contradictionis debitè proceſſuri: de qua citatione capellanus per ſuas litteras officiali certificare procuret. Sententias excommunicationis à nobis ſeu officiali noſtro prolatas non ante vires dicimus & ſtatuimus obtinere, quam litteræ ſuper hoc concedendæ cum ſigillo noſtro, vel curiæ officialis noſtri fuerint ſigillatæ, niſi forte eſſent de illis ſententiis quæ in vim ſtatuti in ſyquò ſcripti ſunt.

(a) Codices S. Germani ad uſum eccleſiarum Cadurcenſis & Tutelenſis ſcripti legunt *Johanne* XXII. habita ratione temporis quò ſcripti ſunt.

Digitized by Google

nodis generaliter proferuntur. Sententias verò interdicti à nobis vel officiali noſtro prolatas & litteras monitorias pro re judicata excommunicationem continentes, & etiam litteras abſolutionum in quibus ita dicitur: *Mandamus vobis, quatenus talem abſolvatis*; non enim de illis loquimur in quibus dicitur, *Remittimus abſolutum*, licet prædictæ litteræ interdictorum & monitionum & abſolutionum fuerint ſigillo noſtro, vel curiæ officialis noſtri ſigillatæ, habere ſtatuimus & volumus nullum robur, niſi infra quindecim dies computandos à tempore datæ litterarum illarum capellanis quibus dirigentur fuerint præſentatæ.

Præcipimus omnibus ſacerdotibus parochialibus & eorum vicariis, quod litteras citatorias & monitorias à nobis vel officiali noſtro emanandas non ſigillent, quouſque habuerint tranſlata hujuſmodi litterarum, & quod ea ſigillo ſuo ſigillata tradant illis, qui citabuntur, ſcilicet unicuique citato ſuum tranſlatum, niſi fortè plures eſſent rei in eadem domo inſimul commorantes, qui pro uno facto ſeu negotio citarentur, quia tunc unum tranſlatum ſufficiet omnibus illis, tranſlata verò litterarum domini papæ, & aliorum judicum, videlicet authentici, ſub legationis, monitionis, citationis ex integro retineant capellani, & ea tradant, ut dictum eſt, illis qui citabuntur ſigillo ſuo ſigillata.

Quidam ſacerdotum ita rudes & ignari exiſtunt, quod cum mandatur eiſdem quod aliquem abſolvant ab excommunicationis ſententia, vel interdicti, credunt quod ſit ſtatim, obtenta talis abſolutionis littera, abſolutus; & ipſe excommunicatus aliquando exiſtimat, illud idem: quod tamen verum non eſſe nullus ſanæ mentis ignorat. Unde præcipimus eiſdem ſacerdotibus, quod cum eis mandabitur, quod aliquem abſolvant, eo prius reconciliato extra eccleſiam, ante fores illum abſolvant ſecundùm formam traditam ſupra in tit. de ſententia excommunicationis in §. *Et recepto juramento*, quæ ſolemnitas non eſt ſervanda, nec abſolutio impendenda cum aliquis excommunicatus, vel interdictus capellano remittitur abſolutus, ſed ſtatim debebit nuntiari publicè abſolutus.

Diſtrictè præcipimus, ut rectores & capellani ſeu vicarii in eccleſiis reſidentes, dum ipſos ex aliqua juſta cauſa & neceſſaria abeſſe contigerit, tales capellanos in loco ſui dimittant, qui ſciant & poſſint & velint mandata noſtra vel officialis noſtri, ac ſuperiorum exequi reverenter: alioquin tam ipſos, quàm illos locum tenentes graviter puniemus.

Debent parochiales ſacerdotes advertere diligenter, ut cum mandatur eiſdem ut aliquem ad faciendum aliquid moneant, vel canonicè moneant, quod ſemel, ſecundo & tertio monitionem illam faciant: ita quod inter unam monitionem & aliam ſit dierum aliquod intervallum, vel ſaltem unam peremtoriè pro tribus monitionem faciant, dicendo: *ego moneo vos peremtoriè, ut infra terminum in litteris monitionis comprehenſum contenta in illis litteris compleatis*, vel ſi in illis litteris non eſt terminus appoſitus, A nec continetur ibi, viſis litteris, tunc ſacerdos apponat terminum rationabilem juxta negotii qualitatem.

XXIX. *De notitia lunæ & biſſexti & feſtorum & jejuniorum.*

De curſu cicli lunæ ſciendum eſt, quod ciclus lunæ currit per numerum incluſivè, ab primo uſque ad decimum nonum, & currit annuatim per totum annum per aliquem numerum de dictis XIX. ſicut potes videre in calendario, in illo numero qui eſt ante litteram alphabeti, & quando curſus eſt completus per totum annum ſupra B dictum de XIX. ad principium eſt, ſcilicet ad primum iterum redeundum: & ideo dicitur ciclus, id eſt circulus, quia ad modum circuli redit ad ſe ipſum. Igitur, ſi vis ſcire in quo numero de dictis XIX. currit annuatim ciclus lunæ, ſume annos Incarnationis Domini, & adde illis plus unum annum, & computando divide omnes annos iſtos per XIX. ſi ultima computatio remanet in XIX. ciclus lunæ curret illo anno in numero XIX. ſi verò remanet in numero minori, curret in conſimili numero ciclus lunæ illo anno, ſciendum quod anni Domini M. CC. XCII. *al.* M. CC. LXXXII. C ſunt diviſi per XIX. & ideo ſufficit illos annos qui ſolum ſuperſunt plus uno addito dividere ut prædixi: ita etiam quod in feſto Circumciſionis Domini ubi mutatur numerus lunaris, incipias quoad hoc computare numerum annorum Domini, qui erit in feſto Annuntiationis proximæ tunc ſequenti. Et quando ſcies per quem numerum currit ciclus lunæ, reſpice de illo numero quam litteram alphabeti habet coram ſe in calendario, & illa die erit prima luna, in ſequenti die erit ſecunda luna, in tertio tertia luna, & ſic de aliis quouſque ad lunationem aliam menſis alterius ſit deventum. Et nota quod nume- D rus lunaris, & littera dominicalis mutatur annuatim in feſto Circumciſionis: anni verò Incarnationis Domini mutantur in terra iſta in feſto Annuntiationis Beatæ Mariæ, & in quibuſdam regionibus in feſto Nativitatis Domini. In anno tamen biſſextili, non obſtante mutatione litteræ dominicalis facta in feſto Circumciſionis, mutatur iterum ipſa littera dominicalis in feſto beati Matthiæ, quia in illo feſto quando eſt biſſextus, duo dies in una littera includuntur. Nota etiam quod mutatio numeri lunaris fit ſubſequendo, ut ſi hoc anno currit ciclus lunæ per numerum primum, anno ſequenti curret per numerum ſecundum: mutatio verò litteræ dominicalis fit retroce- E dendo, ut ſi hoc anno currit dominica per B. anno ſequenti currit per A. & non per C. & ſic de aliis.

XXX. *De notitia adventus.*

Notitiam adventus Domini ſic habebis, reſpice feſtum beati Andreæ, & incipiet adventus Domini in proxima dominica illi feſto, ſive illa dominica præcedat feſtum, ſive ſequatur. Si verò dictum feſtum ſit in dominica, in eadem dominica celebratur adventus. De notitia ſeptuageſimæ & Paſchæ ſic tenebis, quod ubicumque inveneris lunam decimam poſt medium menſis Januarii in dominica proxima ſeptuage-

Digitized by Google

ſima celebratur, & ſi inveniatur luna decima in dominica, tunc ſequenti dominica ſeptuageſima erit, & tunc *alleluia*, & *Te Deum laudamus*, & *Gloria in excelſis*, & matrimonia ceſſant; in dominica verò quæ poſt ſeptuageſimam per novem ſeptimanas ſequitur erit Paſcha. In dominica autem quæ per ſeptem ſeptimanas tantum poſt feſtum Paſchæ ſequitur, Pentecoſtes colitur. Dies Jovis verò Aſcenſionis Domini in ſeptimana ſexta poſt feſtum Paſchæ celebratur. De biſſexto ſic tenebis, quod eſt de quatuor in quatuor annis; nam cum dies naturalis conſtet ex viginti quatuor horis, & annus conſtet trecentis ſexaginta quinque diebus & ſex horis: iſtæ ſex horæ per quatuor annos collectæ faciunt unam diem, quæ dies collocatur in unoquoque quarto anno, & annus ille vocatur biſſextilis, & dicitur biſſextus, eo quod illa die ſic collocata, bis ſedet & collocatur & computatur in ſexto calendas Martii, ſcilicet in feſto beati Matthiæ apoſtoli. Illa enim dies, & ſequens dies cenſetur eſſe ſolum unius diei, & ſub una littera alphabeti in calendario includuntur, ſcilicet ſub illa littera, qua ſignatur dictum feſtum, & utroque die pronuntiatur Sexto calendas Martii. Luna tamen in curſu ſuo procedit, & in prima die illarum dierum fit jejunium, in ultima verò die feſtum apoſtoli celebratur. Igitur ſi vis ſcire quando eſt annus biſſextilis, ſume annos Domini, & computando divide omnes per quatuor, & ſi ultima computatio ſit de primo, ſumus in illo anno poſt annum biſſextilem, ſi de ſecundo ſumus in ſecundo, ſi de tertio ſumus in tertio; ſi autem nil remanet, ſed eſt ultima computatio de quatuor, tunc ſumus in anno biſſextili, & incipit in feſto Circumciſionis, quia tunc incipit annus, licet ſubſequenter cadat biſſextus in feſto beati Matthiæ, & anni Domini in feſto Annuntiationis.

XXXI. *Feſta colenda & jejunia.*

Feſta verò colenda & jejunia obſervanda debent ſacerdotes diebus dominicis in miſſa publicè nuntiare, feſta verò ſunt hæc. Dies Natalis Domini, S. Stephani, S. Johannis evangeliſtæ, Innocentum, S. Silveſtri, Circumciſio Domini, Epiphaniæ, S. Vincentii, Converſio ſancti Pauli, Cathedra ſancti Petri, feſta omnium apoſtolorum, & omnium evangeliſtarum. Quatuor feſta beatæ Mariæ, ſcilicet Purificatio, Annuntiatio, Aſſumtio, Nativitas. Dies Jovis cœnæ Domini, dies Veneris ſanctæ Paſſionis Domini, feſtum Paſchæ cum duobus diebus ſequentibus, feſtum Inventionis ſanctæ Crucis, feſtum ſancti Johannis ante portam Latinam, feſtum Aſcenſionis Domini, feſtum Pentecoſtes cum duobus diebus ſequentibus, feſtum de Corpore Chriſti, ſanctorum Cirici, & Julitæ, Nativitas ſancti Johannis-Baptiſtæ; ſancti Martialis, ſanctæ Mariæ Magdalenæ, vincula ſancti Petri, Transfiguratio Domini, ſancti Laurentii, Decollatio ſancti Johannis-Baptiſtæ, Exaltatio ſanctæ Crucis, Dedicatio ſancti Michaëlis. [Sanctæ Fidis, Omnium ſanctorum, ſancti Amantii, ſancti
A Dalmatii & S. Martini, Conceptio Beatæ Mariæ:] Dedicatio cujuſlibet eccleſiæ parochialis, feſtum cujuſlibet ſancti & ſanctæ patroni, ſeu patronæ cujuſque parochialis eccleſiæ in parochia illa dicta feſta colenda abſque mercatis, & alio ſervili opere cum devotione & reverentia præcimus obſervari, in aliis verò feſtis nullus ſacerdos à dictis operibus præcipiat abſtinere, niſi prout eſt conſuetum. Feſta communia animarum defunctorum generaliter celebrantur in craſtinum Omnium ſanctorum, & in craſtinum beati Hilarii, & in quibuſdam etiam locis de conſuetudine ſpeciali in craſtinum octavarum Paſchæ
B & Pentecoſtes, & ſi in his ſit feſtum duplex, transfertur ad diem ſequentem commemoratio deffunctorum, & celebrantur hæc feſta deffunctorum uſque poſt miſſas, nec propter officium deffunctorum debet omitti dictis diebus officium regulare.

Jejunia obſervanda ſunt hæc, ſcilicet tempore quadrageſimali, & jejunia quatuor temporum, & vigilia Natalis Domini, Aſſumtionis Beatæ Mariæ, & omnium apoſtolorum exceptis vigilia ſancti Johannis evangeliſtæ ob reverentiam octavarum Nativitatis Domini, & apoſtolorum Philippi & Jacobi, ob reverentiam ſolemnitatis Paſchalis, & ſancti Barnabæ, qui non eſt de nu-
C mero duodecim apoſtolorum, & in vigilia Aſcenſionis Domini & Pentecoſtes, & ſancti Johannis-Baptiſtæ, & ſancti Laurentii, & Omnium ſanctorum: quæ jejunia ab omnibus, qui erunt ætatis ſufficientis ad jejunandum, præcipimus obſervari, niſi fortè ex cauſa debilitatis, infirmitatis, peregrinationis, & alterius laboris neceſſarii, de conſilio tamen ſacerdotum ſuorum prandere oporteat neceſſitate urgente. Honeſtum eſſet & pium, ut clerici in ſacris ordinibus conſtituti, & maximè ſacerdotes in diebus adventus Domini, & in diebus lunæ & Martis ante cineres, & in diebus lunæ, & Martis ante Aſ-
D cenſionem Domini jejunarent. Jejunia quatuor temporum quater obſervantur in anno, ſcilicet in die Mercurii poſt feſtum beatæ Luciæ cum diebus Veneris & ſabbati ſequentibus. Item, die Mercurii poſt Pentecoſten cum diebus Veneris & Sabbati ſequentibus. Item, die Mercurii poſt cineres cum diebus Veneris & Sabbati ſequentibus. Item, die Mercurii poſt feſtum Exaltationis ſanctæ Crucis cum duobus diebus Veneris & Sabbati ſequentibus, unde verſus:

Dat crux, Lucia, cineres, cariſmata dia
Ut ſit in angaria quarta ſequens feria.

E Diebus etiam Lunæ & Martis & Mercurii ante feſtum Aſcenſionis Domini eſt generaliter ab uſu carnium abſtinendum.

Iſte liber fuit compoſitus & publicatus tempore domini Nicolai Papa quarti & domini Simonis Archiepiſcopi Bituricenſis in eccleſia Ruthenenſi in ſynodo generali, ciclo lunæ currente xvii. & littera dominicali B. & primo anno poſt annum biſſextilem & anno Domini milleſimo ducenteſimo octuageſimo nono ex præcepto & auctoritate Reverendi in Chriſto patris domini Raymundi de Ca-

(a) Incluſa parentheſi peculiaria ſunt eccleſiæ Ruthenenſi, nec reperiuntur in MSS. S. Germini.

Digitized by Google

lomonte divina providentia epiſcopi Ruthenenſis, quem librum unà cum contentis & continendis in titulo ſequenti cum conſenſu capellani ſui ſervari
A *firmiter & perpetuò ſtatuit & præcepit in his tantum quæ rationi ſunt conſona ſive juri.*

STATUTA SYNODALIA
eccleſiæ Ruthenenſis.

Ex MS. Monaſterii S. Severini Neapolitani.

I.

STatuta renovantes antiqua ſub excommunicationis pœna & in virtute ſanctæ obedientiæ ſtatuendo præcipimus, quod in caſtris, & villis, & locis, ac parochiis diœceſis Ruthenenſis, in quibus clericos vel eccleſiaſticas perſonas, vel eorum bona mobilia vel immobilia, ſeu pignora contra voluntatem ipſorum, ſeu homines vel mulieres eccleſiarum injuſtè occupata, capta, areſtata ſeu ſazita per ſæcularem vel laicalem potentiam abſque noſtri vel officialis noſtri licentia conſtiterit detineri, tamdiu ceſſetur penitus à divinis, quouſque priſtino ſtatui fuerint plenariè reſtituta, & hoc idem ſervetur in locis in quibus occupatores, vel pignoratores hujuſmodi præſentes extiterint, ſi requiſiti dicta bona ſeu pignora vel perſonas priſtino ſtatui non reſtituerint ſine mora. Capellani verò & clerici qui contra prædicta non ceſſarint, præter pœnas à jure ſtatutas, juxta noſtrum vel officialis noſtri arbitrium, pœna pecuniaria vel alia punientur, in pios uſus & licitos convertenda.

II.

Item, perpetuo prohibemus edicto, ne aliquis prædicare, vel confeſſiones audire præſumat, niſi auctoritate legitima pertineat ad eumdem vel mittatur ab illo qui mittendi ad hæc habeat poteſtatem; nec aliquis de pœnitentiariis noſtris, vel aliis quibus etiam caſus epiſcopales duximus committendos, à ſententiis interdicti, ſuſpenſionis, vel excommunicationis latis à nobis vel officiali noſtro ſeu provinciali concilio, vel hujus eccleſiæ ſynodali quemquam abſolvere præſumat, niſi ſuper hoc à nobis vel officiali noſtro mandatum receperit ſpeciale, alioquin abſolutionem talem decernimus non tenere.

III.

Nullus beneficium eccleſiaſticum niſi coram nobis reſignare præſumat.

IV.

Moneant ſuos ſubditos capellani, ne vota promittant, niſi cum magna deliberatione & conſilio ſui ſacerdotis, & maximè mulieres ſine maritorum ſuorum aſſenſu.

V.

Sacerdotes audito ſuorum parochianorum obitu ſtatim illos abſolvant.

VI.

Quæſtores non permittantur ſanctuaria ferre, nec in eccleſiis vel alibi prædicare, niſi ea ſolummodo quæ in litteris ſuis continentur, cum
B veris ſigillis domini papæ vel legatorum ſuorum, vel domini archiepiſcopi Bituricenſis, vel noſtro vel officialis noſtri ſigillatis, nec ab eiſdem quæſtoribus occaſione faciendi quæſtam per capellanos quicquam exigatur.

VII.

Inſtruatur populus quod ſimplex fornicatio eſt peccatum mortale.

VIII.

Sacerdotes parochiales diebus dominicis, & feſtivis populo ſibi commiſſo prædicent verbum Dei, & maximè contra illa peccata quæ frequenter in ſuis parochiis committuntur.

IX.

C Prohibemus ne ſacerdotes habentes manus debiles audeant celebrare, nec miſſas quas injunxerint celebrent nec tricennarium, nec annuale.

X.

Si quis factus furioſus, parochialis ſacerdos propinquos furioſi moneat, ut illum ita cuſtodiant, quod in ſe ipſo vel in aliis ſævire non poſſit; alioquin adeatur dominus temporalis, ut ad hoc illos qui ad hoc tenentur diſtringat.

XI.

Præcipimus ut proximior capellanus mortem vicini rectoris vel capellani ſtatim ad expenſas
D noſtras nobis vel officiali noſtro notificare procuret.

XII.

In locis ubi ſunt parochiales eccleſiæ inſimul & capella, non celebretur publicè in capellis, Dominicis diebus & feſtivis quouſque parochialis ſacerdos præcepta denuntiaverit, ut eſt moris.

XIII.

Eccleſiarum gravamina deprimentes qui in levandis procurationibus frequenter occurrunt ſub pœna ſuſpenſionis & excommunicationis, & in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna quinque * Ruthenenſium applicandorum fabri- *ſolidorum.
E cæ eccleſiæ Ruthenenſis. Prohibemus, quod nulli capellani, vel clerici, vel laici nobis vel archidiaconis, vel archipreſbyteris noſtris viſitantibus, præter quam illi qui ſunt de familia noſtra & ipſorum, in procurationum refectione remaneant, ſeu exiſtant, niſi per illum qui procurationem exhibet ſpecialiter fuerint invitati; & ſi tunc fortè nos vel archidiaconi, vel archipreſbyteri noſtri ultra terminum ſtatutum equitaturas duxerimus vel duxerint, ſeu perſonas, procuratio ultra debitum numerum auctoritate propria denegetur, & ſententia excommunicationis,

Digitized by Google

nis, interdicti, vel ſuſpenſionis ſi eam propter hoc proferri contingat, nullius penitus ſit momenti.

XIV.

Licet religioſi exemti à juriſdictione ordinariorum judicum regulariter eximantur à jure, in quibuſdam tamen caſibus videlicet cum in loco non exemto delinquunt vel contrahunt, vel aliqua poſſident, & etiam ratione eccleſiarum & capellaniarum ſuarum non exemtarum, & cum aliquid tenent ab ordinariis, coram ipſis reſpondere tenentur: in quibus caſibus cum aliquis per exemtos oppreſſus fuerit, ad nos vel officialem noſtrum contra ipſos recurrat pro juſtitia obtinenda, & ad hoc per nos vel officialem noſtrum ipſos per cenſuram eccleſiæ compellemus; & ſi fortè ſententias noſtras vel officialis noſtri propter hoc in ſe latas renuerint obſervare, de quo ſacerdotes parochiales nos certificare procurent, ipſos ut inobedientes & irregulares, prout de jure fuerit ſeveriter puniemus.

XV.

De Judæis ſtatuimus, ut in civitatibus & caſtris & aliis locis inſignibus, & non in aliis habitare permittantur, & ut omni tempore in medio pectoris rotam portent, ut propter hoc à populo chriſtiano diſcernantur, & in diebus lamentationis, & Dominicæ paſſionis in publicum non procedant, nec occaſione puerorum ſuorum vel alia qualibet cauſa in ſuis domibus nutrices aut ſervientes teneant Chriſtianos, nec in diebus dominicis & feſtis præſumant publicè operari, nec carnes ſuas vendant, vel eas comedant in quadrageſima publicè ſeu aliis diebus in quibus ab eſu carnium abſtinent Chriſtiani; & ſi contra hoc fecerint, Chriſtianorum participatio in commerciis & aliis, eis uſque ad ſatisfactionem condignam denegetur. Illud quoque præcipimus, ne carnes refutatas à Judæis vendat aliquis Chriſtianus, & ut omnes Chriſtiani vitent convivia Judæorum, nec illos ad ſua convivia Chriſtiani admittant, nec Judæorum azyma comedant nec cum eiſdem in domibus habitent, aut in eorum balneo ſe lavent, nec tempore infirmitatis ſub Judæorum cura ſe ponant, nec ab eis recipiant medicinam, nec ſuper Chriſtianos bailiviam vel alia publica officia habere permittantur.

XVI.

Item, volumus & diſtrictè præcipimus, quod nullus invitos Judæos, vel paganos, vel alios infideles ad baptiſma venire compellat: ſi verò volentes fuerint baptizati, non propter hoc eorum bona domini accipiant eorumdem; licet non obſtante baptiſmo dominis ſuis Chriſtianis facere teneantur ſervitia conſueta. Si autem eorum domini ſunt infideles, à ſervitute illorum per baptiſmum penitùs liberantur.

XVII.

Statutum eſt & præceptum in conſtitutionibus provincialis concilii Bituricenſis quod ipſæ conſtitutiones ſemel in anno perfectè in ſynodo perlegantur.

XVIII.

Licet omni tempore ſit à ludis & choreis abſtinendum, præcipuè tamen diſtrictiſſimè ſuis ſubditis præcipiant abſtinere ab iſtis in feſto Paſchæ, & omni die recepto Corpore Chriſti cum duobus diebus ſequentibus ob reverentiam Dominici Corporis ſtatim ſumti, & etiam omni tempore ab iſtis infra eccleſias & cimeteria præcipiant abſtinere.

XIX.

Idem ex concilio per dominum papam Clementem quintum celebrato Viennæ majorem ipſo facto excommunicationem qui ſequuntur incurrunt: videlicet illi qui ab eccleſiis vel perſonis eccleſiaſticis pro rebus propriis quas non negotiandi cauſa deferunt aut deferri faciunt vel tranſmittunt pedagia, vel guidagia ſuo vel alieno nomine exigunt vel extorquent. Item & illi qui interdicti tempore in caſibus non conceſſis à jure, defunctos, aut qui excommunicatos publicè aut nominatim interdictos, vel uſurarios manifeſtos ſcienter in cimeteriis ſepelire præſumunt. Item, religioſi qui novalium aut alias decimas ad eos ex cauſa legitima non ſpectantes ſibi appropriare aut uſurpare præſumſerint, ſeu qui de animalibus familiarum aut paſtorum, vel aliorum, nec animalia ipſa eorum immiſcentium, ſeu qui de animalibus in fraude eccleſiarum in pluribus locis emunt, emtaque tradunt venditoribus vel aliis ab ipſis tenenda. Seu qui de terris quas tradunt aliis excolendas decimas eccleſiis ſolvi non permittunt, aut prohibuerunt, niſi requiſiti per eos quorum intereſt deſtiterint infra menſem, aut ſi de uſurpatis & damnis non ſatisfecerint infra duos menſes, ab officiis & beneficiis donec deſtiterint & ſatisfecerint ſint ſuſpenſi, non habentes verò adminiſtrationes & beneficia eiſdem caſibus ſunt excommunicati, non obſtantibus privilegiis quibuſcumque. Item & monachi aut regulares canonici adminiſtrationem aliquando non habentes, qui ad curias principum abſque ſpeciali prælatorum ſuorum licentia ſe transferre præſumunt, aut ſuis prælatis aut monaſteriis damnum aliquod inferunt, excommunicationis incurrunt ſententiam ipſo facto. Item, & illi qui impediunt ordinarios monaſtoria monialium ſuæ diœceſis viſitare. Item, mulieres *Beguinæ* vulgariter nuncupatæ, quæ quaſi perductæ in mentis inſaniam de ſumma Trinitate & divina eſſentia diſputare & prædicare, aut circa articulos fidei & eccleſiaſtica ſacramenta opiniones catholicæ fidei contrarias introducere præſumunt, licet ſtatum hujuſmodi aſſumtum ſectentur vel aſſumant de novo. Item, religioſi qui aliquas mulieres prædictum ſtatum dudum aſſumtum ſectantes, aut de novo aſſumentes quocumque modo admittunt, ipſis ſuper eo ſectando vel aſſumendo præbentes ullo modo conſilium, auxilium vel favorem. Item, & ſcienter in gradibus conſanguinitatis & affinitatis conſtitutione canonica interdictis, & religioſi & moniales & clerici & in ſacris ordinibus conſtituti de facto matrimonia contrahentes. Item, & inquiſitores hæreticæ pravitatis, ſi odii, gratiæ vel amoris, lucri aut commodi obtentu contra juſtitiam & conſcientiam ſuam obmiſerint contra quemquam procedere ubi fuerit procedendum ſuper hujus pravitate, & ſi eodem obtentu pravitatem ipſam, vel impedimentum ſui officii alicui imponendo, eum ſuper his quoquomodo

vexare præſumſerint: ſi epiſcopi fuerint, ſuſpenſionem per triennium; alii verò excommunicationis ſententiam eo ipſo incurrant, à qua excommunicationis ſententia qui eamdem incurrerint, niſi per Romanum pontificem nequeunt, præterquam in mortis articulo, & tunc ſatisfactione præmiſſa, abſolutionis beneficium obtinere. Item, excommunicati ſunt potentes, capitanei, rectores, conſules, judices, conſiliarii & quivis alii officiarii qui de cetero ſtatuta facere, ſcribere, vel dictare præſumſerint quod ſolvantur uſuræ, vel quod ſolutæ cum repetantur, non reſtituantur plenè ac liberè, ſi ſcienter ſecundùm hoc præſumſerint judicare. Eamdem etiam incurrunt ſententiam qui nec ſtatuta hujuſmodi hactenus edita de libris communitatum ſuarum, ſi ſuper hoc habeant poteſtatem, infra tres menſes deleverint, aut ſi ſecundùm ſtatuta ipſa ſint conſuetudines, effectum eorum habentes quoquomodo præſumſerint obſervare. Item, excommunicationem eo ipſo incurrunt religioſi, qui clericis & laicis ſacramentum unctionis extremæ, vel Euchariſtiæ miniſtrare, matrimonia vel ſolemniſare præſumunt non habita ſuper his parochialis preſbyteri licentia ſpeciali. Item, & religioſi qui excommunicatos à canone præterquam in caſibus à jure expreſſis, vel ex privilegiis ſedis apoſtolicæ conceſſis eiſdem à ſententiis per ſtatuta provincialia aut ſynodalia privilegiatis, ſeu ut verbis eorum utamur, à pœna & à culpa abſolvere quemquam præſumſerint, excommunicati ſunt ipſo facto, dumtaxat per ſedem apoſtolicam abſolvendi: quos locorum ordinarii, poſtquam de hoc eis conſtiterit, debent facere excommunicatos publicè nuntiari, donec de eorum abſolutione ipſis fuerit facta fides, nullo religioſis eiſdem ſuper hoc exemtionis vel alio privilegio ſuffragante. Ipſis etiam religioſis in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub interminatione ſalutis æternæ in dicto concilio inhibetur, ne in ſermonibus ſuis prælatis eccleſiarum detrahant, nec laicos retrahant ab eccleſiarum ſuarum frequentia vel acceſſu, nec indulgentias pronuncient indiſcretas. Neque cum intererunt actionibus teſtamentorum, à reſtitutionibus debitis, aut à legatis matricibus eccleſiis faciendis retrahant teſtatores, nec legata vel debita, aut male ablata incerta, ſibi aut aliis ſingularibus ſui ordinis fratribus vel conventibus in aliorum præjudicium fieri vel erogari procurent, & quod in caſibus ſedi apoſtolicæ, vel locorum ordinariis reſervatis quemquam abſolvere non præſumant. Qui verò ſcienter poſtpoſuerint confitentibus conſcientiam facere de ſolvendis decimis, ab officio prædicationis tamdiu maneant ſuſpenſi, donec confitentibus ipſis, ſi hoc ipſis dicendi facultatem commodè habuerint, conſcientiam fecerint, exinde excommunicationis ſententiam incurſuri ipſo facto qui prædicare præſumſerint, prædicta negligentia non purgata. Ad religioſos tamen monaſteriorum vel eccleſiarum decimas percipientium pœnæ hujuſmodi non extendantur. Item, ſi quis ſuadente diabolo in hoc ſacrilegii genus prorumpit, quod ejus pontificem injurioſè vel temerè percuſſerit aut ceperit, vel banniverit, vel hoc mandaverit fieri, aut facta ab aliis rata habuerit, vel ſocius in his fuerit faciendis, aut conſilium in his dederit vel favorem, ſeu ſcienter defenſaverit facientem, eſt in illis de prædictis caſibus anathematis mucrone percuſſus, in quibus excommunicationem per antiquos canones non ſubiret, præter alias pœnas conſtitutione noviſſima comprehenſas, à qua non poteſt præterquam in mortis articulo citra ſedem apoſtolicam abſolvi. Item, tranſgreſſores conſtitutionis quæ mendicantibus domos ad habitandum vel loca quæcumque de novo recipere aut recepta nunc vel mutare, vel ea transferre in alios cujuſvis alienationis titulo interdicit. Illi etiam religioſi, qui aliqua, ut audientes à decimarum eccleſiis debitarum ſolutione detrahant, in ſermonibus ſuis vel alibi proferre præſumunt, excommunicationis ſententiæ ſubjaceant ipſo facto. Item, excommunicati ſunt religioſi, qui exquiſitis coloribus non ſervant interdictum, aut ceſſationem divinorum, ubi cathedralem aut loci matricem eccleſiam viderint, & ſciverint hoc ſervare; cum moderamine tamen decretalis *Alma*. Item, quicumque qui in locis interdicto eccleſiaſtico ſuppoſitis quemquam de cetero divina celebrare officia quomodolibet cogere, aut aliquos vocare, aut cogere, ut ibi divina audiant, nec non excommunicati publicè & interdicti, qui in ipſis eccleſiis à celebrantibus ut exeant moniti remanere præſumſerint, incurrunt excommunicatonis ſententiam eo ipſo, à qua non poſſunt abſolutionis, niſi per ſedem apoſtolicam beneficium obtinere. Item, religioſi & clerici, qui aliquos ad vovendum, jurandum, vel fide interpoſita ſeu aliter promittendum inducunt ut ſepulturam apud eorum eccleſias eligant, vel jam electam ulterius non immutent, ultra pœnas alias à jure ſtatutas, eo ipſo excommunicationem incurrunt à ſede tantum apoſtolica abſolvendi. Item, monachi abſque licentia ſuorum abbatum infra ſepta monaſterii arma tenentes. Item, Fratres Minores in ſuis recipientes eccleſiis ad audienda divina officia tempore interdicti fratres & ſorores de ordine tertio, quem beatus Franciſcus ſtatuit, ſunt excommunicati, nec poſſunt abſolvi per alium quam per papam, vel per locorum ordinarios, ſatisfactione præmiſſa, qui in hac parte auctoritate apoſtolica fungi poſſunt. Item, excommunicati ſunt inquiſitores hæreticæ pravitatis, & tam ipſorum quàm epiſcoporum ſeu capellanorum ſede vacante commiſſarii, ſi prætextu officii inquiſitionis, quibuſvis modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant ſeu ſcienter exceptent, aut ſi eccleſiarum bona ob clericorum delictum prædicti occaſione officii fiſco applicent, nec poſſunt abſolvi præterquam in mortis articulo, donec vel à quibus extorſerint plenè ſatisfecerint de pecunia ſic extorta, nullis privilegiis, pactis aut remiſſionibus ſuper hoc valituris.

Ruſſus etiam ſciendum eſt, quod cum regnum excommunicatum, eccleſia, parochia, terra, vel locus alius, univerſitas, populus, collegium generali interdicto ſubponitur ab homine, vel à jure, vel quando fit ceſſatio à divinis

propter captionem clericorum, vel ex alia cauſa juſta, ceſſandum eſt ibi, ſalvis ſequentibus, à divinis officiis & eccleſiaſticis ſacramentis, ſcilicet Euchariſtiæ, extremæ unctionis, ordinum ſolemniorum, matrimonialium, ſepulturæ, & ad hoc pertinentium: Sed ſacramenta baptiſmi, confirmationis epiſcopalis, confectionis chriſmatis, & pœnitentiæ, infirmis & ſanis etiam qui ſani de cauſa interdicti culpabiles non fuerint, & Euchariſtiæ morientium tantum, & prædicatio verbi Dei ibi tunc poterunt celebrari. Si autem culpabiles de cauſa interdicti de ea ſatisfecerint, ſi ſint tales quod id facere valeant, vel de faciendo bonos fidejuſſores ſeu bona pignora dederint, aut ſi ſatisfacere, vel hujuſmodi cautiones procurare nequeunt, juraverint quod cum poterunt ſatisfaciant, & alios culpabiles ad ſatisfaciendum affectuoſè inducent, & fideliter circa hæc laborabunt; iſtis ſervatis, diligenter pœnitentiæ ſacramentum iſtis culpabilibus erit etiam concedendum. Culpabiles autem dicuntur illi propter quorum culpam, dolum vel fraudem latum interdictum vel qui ad perpetrandum delictum, cujus occaſione latum eſt, dederint conſilium, auxilium, vel favorem. Nec non in prædicto lato generaliter interdicto, & ubi eſt injuncta ceſſatio à divinis, poterunt dici divina officia & miſſæ etiam celebrari, clauſis januis eccleſiæ, vel monaſterii, & eorum foraminibus atque feneſtris, voce ſic ſubmiſſa, quod de hoc extra non ſit auditus, & campanis non pulſatis, excommunicatis & interdictis ac etiam parochianis propriis excluſis per epiſcopum ſeu per alium pro ipſo præſente extra etiam ſuam diœceſim exiſtente, ſuaque familia domeſtica tantum audiente. Et etiam per proprios preſbyteros, clericos & religioſos ipſius eccleſiæ vel monaſterii ipſorum tamen preſbyterorum, vel clericorum & religioſorum familiaribus vel aliis extraneis non admiſſis. Item, clerici & religioſi ipſius eccleſiæ vel monaſterii inculpabiles, qui interdictum eccleſiæ ſervaverint, abſque tamen ſolemnitate aliqua in cimeterio ibi poterunt ſepeliri: quia cum tunc communicaretur ipſis vivis infra eccleſiam, ut dictum eſt, eis communicandum & mortuis. In feſtivitatibus etiam Natalis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, & Aſſumptionis beatæ Mariæ, apertis januis eccleſiæ monaſterii, alta voce, ac pulſatis campanis, divina officia ſolemniter ibi poterunt celebrari, inchoando in primis veſperis, etiam finiendo in completorio incluſivè ipſius feſti, excluſis excommunicatis majori excommunicatione, vel ſpecialiter interdictis; ſed interdictis ex generali interdicto admiſſis; dum tamen qui ex cauſa interdicti fuerint culpabiles ſe altari nullatenus appropinquent, vel jam conceſſo privilegio ſuffragante. Si autem populus, vel collegium, ſeu univerſitas ab homine, vel à jure generali interdicto innodentur, ſingulares perſonæ hujus populi ſeu collegii, ſeu univerſitatis ſunt interdictæ: quia tunc ibi vel alibi divinis officiis intereſſe non poſſunt, niſi ſecundum modum ſic prædictum. Sed ſi civitas alia, vel locus alius ſunt interdicti ab homine vel à jure, habitatores hujus civitatis vel loci qui culpabiles non exiſtunt, poterunt extra ipſa loca licitè intereſſe divinis, dum tamen propter dominum vel rectorem puniendum in eis non fuerint interdicti. Si verò ſingularis perſona, clericus, vel laicus ob ſuum delictum, vel contumaciam nominatim ſeu ſpecialiter interdicitur, vel clericus ſuſpenditur à divinis officiis, vel ſimpliciter à divinis ab homine vel à jure; à ſacramentis, & divinis officiis, & ab introitu eccleſiæ, ſed non à communione fidelium eſt excluſus. Excommunicatus autem majori excommunicatione ab his omnibus eſt excluſus; tenetur tamen quicumque excommunicatus, interdictus, ſuſpenſus & irregularis dicere privatim, extra tamen eccleſiam, horas ſuas canonicas, qui ad hoc antea tenebatur. Item, ille qui præeſt eccleſiæ, ſeu qui ipſam officiare tenetur, ut publica perſona, officia ſic in divinis officiis dicendis, ſacramentis eccleſiæ conferendis, defunctis ſepeliendis, ſi publicum excommunicatum, vel nominatim, vel ſpecialiter interdictum ab homine ad divina officia admittat, ſuſtinendo ſcienter talem eſſe in eccleſia, dum ibi aguntur divina officia vel dicuntur, vel tali ſcienter conferat aliquod ſacramentum, vel talem ſcienter tradat eccleſiaſticæ ſepulturæ, eſt ingreſſu eccleſiæ interdictus à jure quouſque illi perſonæ qui talem excommunicavit, vel interdixit ſatisfecerit de contemtu. Et ſi ſic interdictus nec non quilibet excommunicatus majori excommunicatione vel interdictus ab homine, vel à jure, ſeu ſuſpenſus à divinis propter crimen ab homine vel à jure pœnam ſuſpenſionis ipſo facto imponente, durantibus hujuſmodi ſententiis, infra aliquam eccleſiam, vel extra ſcienter, ut prius ingerat ſe divinis in his quæ ſuo ordini ſunt annexa, ut ſi ſubdiaconus cum manipulo legat epiſtolam, diaconus cum manipulo & ſtola legat evangelium, preſbyter miſſas celebret; confeſſiones audiat; vel miniſtret alia ſacramenta, vel ſolemniter etiam ſine aliquo apparatu tamquam publica perſona eccleſiaſtica officiando dicat divinum officium, vel partem ejuſdem; nec non & ille qui ſcienter celebrat interdictus; niſi ex privilegio vel à jure ſit ei conceſſum, irregularitatem incurrit, ſuper quam citra ſedem apoſtolicam ſecum non poterit diſpenſari. Incurrens autem aliquam de dictis ſententiis cautè faciet ut irregularitatem evitet, quod ſtatim antequam prædictis modis ingerat ſe divinis, ab illa faciat ſententia ſe abſolvi. Item; ſciendum eſt quod clero ſolo generaliter interdicto, non eſt populus interdictus, nec è converſo; ideoque populo interdicto, clerici alta voce, pulſatis campanis, & apertis januis celebrare, & divina officia exercere, excommunicatis tamen & interdictis excluſis, & ab eccleſia interim remotis, quod cantantes, vel legentes audire non poſſint. Item, cum civitas vel locus alius ſunt interdicti ab homine, vel à jure, celebrari in capella, & ſepeliri in cimeterio eidem eccleſiæ contiguis non debebit, ſecùs ſi contigua eidem eccleſiæ non exiſtunt. Item; ſi religioſi exemti ſciant vel audiant cathedralem vel matricem eccleſiam ab officiis ceſſare divinis, etiam eodem

modo tenentur, aliàs ipſo facto excommunicationem incurrunt. Item, ſciendum quod interdictum eccleſiæ, vel alterius loci relaxari nequeat ad cautelam, tamen per proferentem poterit ad tempus ſuſpendi, & poſt lapſum temporis, noverit neceſſe illud cum adhuc duret iterum promulgari. Illud autem ſuſpendi non poterit, quod pro delicto proprio vel contumacia in homine eſt prolatum, ſicut & excommunicato ſuſpendi non poteſt. Item, qui celebrat in eccleſia, vel ſepelit in cimeterio ſanguinis, vel ſeminis humani effuſione pollutis, vel in qua ſeu ejus cimiterio excommunicati vel interdicti ſunt ſepulti, vel celebrat etiam ſcienter præſente excommunicato excommunicatione majori, additis & repetitis hoc caſu his quæ ſupra 3. §. Item, illi qui præeſt eccleſiæ continenter, vel celebrat in eccleſia in qua ex ſtatuto hujus eccleſiæ ceſſandum eſt à divinis, pro captione clericorum vel bonorum ſuorum ex alia cauſa per nos vel noſtros vicarios vel officiales indicenda ceſſatione ad tempus interdictum, ut quouſque ſatisfaciat, non tamen, licet peccet iſtis caſibus, irregularis exiſtit: cùm propter præmiſſa non indicatur à jure ſententia interdicti, ſed ſolùm ſuſpenſio organorum, nec eſt extendenda irregularitas ultra caſus expreſſatos à jure. Polluens autem & quicumque cujus culpa ceſſatur à divinis in eccleſia, ipſi & ejus clericis de intereſſe ex hoc providenti ſatisfactione de jure tenetur.

Sequitur in manuſcripto concilium Bituricenſe ſub Fulcrando archiepiſcopo celebratum, tom. xi. editionis Labbeanæ editum pag. 2523. poſt cujus canonem xi. ſequens deſideratur in editis.

Ex ſtatuto antiquo in præſenti eccleſia edito & diutius obſervato vendentes & ementes in diebus dominicis ſunt excommunicati.

Poſt ultimum verò editum canonem in MS. habentur ſequentes in editis prætermiſſi.

Et quamvis à prædictis omnibus & ſingulis ſententiis volumus quemlibet ſuffraganeum poſſe ſuum ſubditum per ſe vel alium abſolvere; turbatores tamen libertatis, & juriſdictionis eccleſiaſticæ præfatos & civiles per ſe dumtaxat poſſit abſolvere, aut per ejus officialem, vel commiſſarium ſuper hoc ſpecialem: ita tamen & non aliter, ſi tam judici cujus cognitio fuerit impedita, vel juriſdictio uſurpata, quam parti læſæ in ſui juris perſecutione turbatæ de injuria, damnis, & expenſis, & intereſſe prius integraliter fuerit ſatisfactum, nulla ſibi per abſolventem in hoc, libertate, remiſſione ſeu gratia quam ad hujus partis valitura. Verùm ne ſupradicti juriſdictionis eccleſiaſticæ turbatores in malitiis inveniant deffenſores, prohibemus ne quis clericus, vel perſona eccleſiaſtica dictis turbatoribus ſuper turbatione hujuſmodi ad judicium eccleſiaſticum evocatis, quos culpabiles crediderunt, vel ſimiliter patrocinium dare præſumant, vel conſilium ſeu favorem. Quod ſi fecerint in ipſos excommunicationis ſententiam ferimus in eis ſcriptis.

Item, volumus & ordinamus quod omnia ſingula ſtatuta præmiſſa quilibet ſuffraganeorum noſtrorum in ſuis diœceſibus faciat in prima vel ſecunda ſynodo publicare, ne ex tunc in antea prætextu ignorantiæ aliquis ſe valeat excuſare.

Item, volumus quod in dictis ſynodis præcipiatur ſacerdotibus curatis ſuis quod eorum quilibet penes ſe tam in vulgari quàm in Latino, præſertim de ſtatuto edito contra juriſdictionis & libertatis eccleſiæ turbatores, copiam habeant ut ſibi injuncta fidelius exequantur. Hoc ſiquidem firmiter, permanenter & inviolabiliter volumus obſervari, ſtatutis antiquis in ſuo robore nihilominus duraturis.

Ad præmiſſorum autem omnium fidem & majoris roboris firmitatem habendam his ſic ſtatutis & ordinationibus per totum concilium factis: Nos dictus archiepiſcopus Bituricenſis etiam in provinciali concilio prædicto conſtituti ſigillum noſtrum; una cum ſigillis dictorum noſtrorum ſuffraganeorum apponi fecimus in pendenti. Nos verò præfati ROGERIUS Lemovicenſis, BERTRANDUS Cadurcenſis & ARNALDUS Tutelenſis epiſcopi, ſigilla noſtra unà cum ſigillo dicti reverendi patris domini FULCRANDI Dei gratiâ Bituricenſis archiepiſcopi ipſi concilio præſidentis præſentibus duximus apponenda. Actum & datum in provinciali Bituricenſi concilio die jovis ante feſtum beati Lucæ evangeliſtæ continuata à die lunæ præcedenti prima die concilii ſupradicti. Anno Domini milleſimo trecenteſimo trigeſimo ſexto, indictione 5. pontificatus ſanctiſſimi patris & domini noſtri prædicti domini Benedicti papæ XII. anno ſecundo. Et de ſuffraganeis dicti domini archiepiſcopi Bituricenſis IX. reverendis patribus dominis epiſcopis Ruthenenſi, Vabrenſi, S. Flori, Claromontenſi, Anicienſi, Mimatenſi, Cadurcenſi, Sarlatenſi, Montis Albani, Lemovicenſi, Tutelenſi, Et Deus & beata Virgo Maria dirigat ingreſſus eorum & aliorum preſbyterorum ſanctæ ſedis apoſtolicæ obediendorum. Amen.

STATUTA SYNODALIA Girberti epiſcopi Ruthenenſis anno M. CCC. XLI. edita.

I.

Revocantur licentiæ cenſuras infligendi eccleſiaſticas.

NOS GIRBERTUS miſeratione divina epiſcopus Ruthenenſis conſiderantes attente, quod nonnulli in dignitatibus ſeu perſonatibus conſtituti, occaſione licentiarum eis per nos vel prædeceſſores noſtros ſive auctoritate noſtra ſeu dictorum prædeceſſorum conceſſarum, ut contra rebelles, vel non parentes eiſdem, vel jura ſua in denegantes poſſint auctoritate noſtra ſeu dictorum prædeceſſorum cenſuram eccleſiaſticam exercere, nulla facta mentione de licentiis hujuſmodi, ſuſpendunt, excommunicant & interdicunt; & quod ex his poſſet pro tempore juri epiſcopali, cui talia in ſolidum competunt, præjudicium generari. Ea propter omnes & ſingulas licentias per nos ſeu prædeceſſores noſtros, aut vicarios ſeu officiales eorum ſeu noſtros, eis ſuper prædictis vel occaſione eorum conceſſas, tenore præſentium publicè in præſenti ſynodo revocamus omninò: inhibentes expreſsè eiſdem tam præſentibus quàm futuris, ne in civitate vel

Digitized by Google

diœceſi Ruthenenſi cenſura eccleſiaſtica utantur, vel in aliquas ſententias ſuſpenſionis, interdicti, vel excommunicationis promulgent, niſi auctoritas noſtra ad hoc acceſſerit, vel niſi nobis prius fidem ſufficientem fecerint, quod hoc licitum ſit eiſdem. Nos enim promtos nos eſſe offerimus, & eis & cuilibet eorum dare publicè in ſynodis ad tempus conveniens, de quo nobis videbitur, licentiam illos qui eis jura ſua indebitè denegant, auctoritate noſtra per cenſuram eccleſiaſticam compellendi, vel eos juſtè compellendi, cum fuerimus requiſiti.

II.

Item, celebrandi in domibus privatis nobilium.

Rurſus cum nonnulli nobiles & alii quibus per nos ſeu prædeceſſores noſtros, vel auctoritate noſtra ſeu prædeceſſorum prædictorum eſt data licentia miſſas ſeu alia divina officia in eorum domibus in loco mundo & honeſto celebrandi, ſeu coram ſe facere celebrari, frequenter ſe excuſant ſuper eo quod dum reprehenduntur quod excommunicatos publicè non vitant nec vitaverint, allegant ſe non audiviſſe eos excommunicatos publicè nuntiari, pro eo, quia miſſas in eorum domibus audiendo, ad parochiales eccleſias non veniunt: participantes quaſi continuè tam in locutione quàm aliàs excommunicatis prædictis in detrimentum animarum ſuarum, & in exemplum provinciæ: aliorum mandata & alia quæ fiunt diebus dominicis & feſtivis in parochialibus eccleſiis eorumdem ex cauſa prædicta ſe ignorare allegent, ſic ea multipliciter contemnendo, & quandoque ſententias excommunicationis, quæ in multis orationibus tam à jure quàm à ſtatutis provincialibus & ſynodalibus, ac ab homine ſunt prolatæ, & quæ diebus dominicis & feſtis publicantur, ſe dicant licet minus rationabiliter ignorare, & ſe eiſdem ſententiis ligatos non eſſe, celebrent etiam vel celebrari faciant in eiſdem domibus miſſas, dum interdicta eſt parochialis eccleſia, vel ceſſatur à divinis in ea. Ex prædictis etiam licentiis devotio & verbi Dei, quo Chriſtianus populus permaxime noſcitur indigere, auditio & informatio, ac orandi & in eccleſiis honeſtè converſandi exemplum multis ſubtrahitur, & alia multa inconvenientia ſequuntur. Idcircò omnes prædictas licentias ſub quacumque forma vel expreſſione verborum conceſſas tenore præſentium revocamus omnino, quas ſub alia forma nova, per quam prædictis, quoad in nobis fuerit, obviabitur, concedemus, ſi & prout nobis viſum fuerit expedire, in qua forma inter cetera volumus contineri quod obtentu alicujus licentiæ celebrari non valeat in eorum domibus vel alibi infra parochiam, præſentibus vel audire volentibus excommunicatis publicè, vel nominatim interdictis, aut dum locus vel eccleſia parochialis fuerint interdicti, vel ubi ceſſabitur in eis à divinis, & quod ad eccleſiam parochialem loci ubi contigerit tales morari, ſingulis diebus dominicis aliquem diſcretum & fidelem mittere teneantur, mandata in eccleſia facienda auditurum & eis fideliter relaturum. Quod ſi ſcienter excommunicatos prædictos vel nominatim interdictos admiſerint ad divina, vel admitti permiſerint, aut ipſis audire volentibus celebrari permiſerint, vel ſi non miſerint, vel ille quem miſerint mandata hujuſmodi fideliter eis non retulerint, ſed negligentes in iis per duos dies dominicos continuos fuerint, quod elapſis duobus dominicis prædictis conceſſa eis licentia ſit caſſa, & careat omni effectu, & quod ſemper intelligatur ſalvo in omnibus jure noſtro & noſtræ eccleſiæ Ruthenenſis ac parochialium eccleſiarum locorum eorumdem in oblationibus & aliis quibuſcumque: nec volumus quod per vicarium, officialem noſtrum aut aliquem alium, nobis exceptis prædictæ licentiæ concedantur.

III.

De reſidentia.

Sanè quamvis dudum in proxima præcedenti ſynodo ex cauſis rationabilibus revocaverimus diſpenſationes & licentias ſuper reſidentia facienda ac monitiones fecerimus ſub hac forma. Nos GIRBERTUS miſeratione divina epiſcopus Ruthenenſis conſiderantes quod propter abſentiam beneficiorum noſtræ diœceſis, & propter licentias & diſpenſationes per nos & prædeceſſores noſtros, ſeu vicarios noſtros & dictorum prædeceſſorum de non reſidendo in eiſdem beneficiis hactenus conceſſas, & aliquibus eorumdem, ut dummodo infra annum eſſent ad ordinem ſubdiaconatus promoti non tenerentur de ceteris annis ad ulteriores ordines promoveri, in eiſdem beneficiis divinus cultus minuitur, ex qua negligentia eleemoſyna & hoſpitalitas pereunt, ædificia deſolantur & remittunt jura, & bona eorumdem beneficiorum indebitè uſurpantur & remanent indefenſa, & multa alia mala & damna ſequuntur, prout nos docet experientia & evidentia facti monſtrat. Idcirco omnes licentias & diſpenſationes prædictas, tam per nos quàm prædeceſſores noſtros, vel vicarios prædictos ſeu alios quoſcumque, auctoritate noſtra vel dictorum prædeceſſorum noſtrorum ex quibuſcumque cauſis, & ſub quacumque forma vel ex preſſione verborum hactenus conceſſas, factas vel donatas, in noſtra præſenti ſynodo revocamus omninò, & pro revocatis & nullis de cetero habemus, & haberi volumus, niſi ſint conceſſæ reſidentibus in ſervitio domini papæ vel cardinalium vel in noſtro. Monemus & ſingulos beneficiatos noſtræ diœceſis ſæculares & regulares, cujuſcumque ſtatus, conditionis, vel dignitatis exiſtant in beneficiis, vel dignitatibus ſuis infra noſtram diœceſim conſtitutis, qui de jure vel conſuetudine reſidentiam requirunt perſonalem deinceps continuè reſideant, prout jura, ſtatuta provincialia aut ſynodalia requirunt, ſub pœnis ſtatutis ſeu ordinatis à jure & à dictis provincialibus & ſynodalibus inſtitutis, & quod nunc abſentes ab eiſdem beneficiis vel dignitatibus ad ipſa redeant & veniant perſonaliter infra LX. dies, à die præſenti proximè & immediatè ſequentes, quos eis & eorum cuilibet pro trina & canonica monitione & peremtorio termino aſſignamus, facturos. In eiſdem reſidentiam ſupradictam, ſub pœnis ſupradictis, illis dumtaxat exceptis qui ſunt vel fuerint in ſervitio dicti domini papæ, vel dictorum dominorum cardinalium, vel

Digitized by Google

» in noſtro. In quorum teſtimonium præſentes lit-
» teras fieri fecimus & ſigilli noſtri munimine ro-
» borari, ac in præſenti ſynodo publicari, ut nul-
» lus propter ignorantiam ſuper prædictis ſe valeat
» excuſare. Datum in noſtra cathedrali eccleſia
» Ruthenenſi & in dicta ſynodo die XXIV. men-
» ſis Octobris anno Domini M. CCC. XL. Quia tamen poſt monitiones prædictas plures ex eis eas multipliciter contempſerunt & contemnunt, aliqui eorum ad ipſa beneficia minimè redeundo, & nonnulli ſe ultra quam debeant à dictis beneficiis abſentando, & reſidentiam ac eleemoſynam & hoſpitalitatem fraudando, in periculum animarum ſuarum, & contra conſtitutiones Romanorum pontificum, & aliorum ſanctorum patrum, & provincialium & ſynodalium ſtatutorum. Nos attendentes quod ex iis infra ſcripta diſpendia notoriè ſubſequuntur, cultus namque divinus in ipſis beneficiis minuitur cum ſint abſentes, in eiſdem beneficiis divina officia non impenduntur, curæ ac regimini animarum & ipſarum eccleſiarum detrahitur, pabulum quoque verbi Dei, quo populus pro maximè noſcitur indigere, eidem populo miniſtrari omittitur, & eccleſia & domus ac beneficia ſeu bona, poſſeſſiones ac jura eorumdem & remanent indefenſa, turbatur & ſcandalizatur populus, & malè ædificatus remanet cum ex prædictis vidit & videt evidenter prædicta mala & inconvenientia, & alia multa diſpendia provenire. Ea propter omnes licentias & diſpenſationes prædictas tam per nos, quàm per quoſcumque prædeceſſores noſtros ſeu alios quoſcumque auctoritate noſtra & prædeceſſorum noſtrorum, ex quibuſcumque cauſis, & ſub quacumque forma vel expreſſione verborum hactenus conceſſas, donatas, vel factas, in hac noſtra præſenti ſynodo revocamus omninò, & de cetero habemus & haberi volumus pro revocatis & nullis, niſi fuerint conceſſæ reſidentibus in ſervitio domini papæ, vel dominorum cardinalium, vel in noſtro. Et quia creſcente contumelia, creſcere debet pœna, parumque prodeſſe videretur obedientia obedientibus, ſi contemtus contumacibus non obeſſet; prædictis inconvenientiis & diſpendiis, quantum in nobis fuerit, obviare ſicut tenemur ex debito noſtri officii cupientes, monemus omnes & ſingulos beneficiatos noſtræ diœceſis, ſæculares & regulares, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, ordinis vel conditionis extiterint, ſeu exiſtant, ut in dignitatibus & beneficiis ſuis infra noſtram diœceſim conſtitutis, quæ de jure vel conſuetudine reſidentiam requirunt, perſonalem faciant reſidentiam, prout jura vel ſtatuta provincialia aut ſynodalia requirunt, ſub pœnis ſtatutis ſeu ordinatis à jure, & dictis provincialibus & ſynodalibus inſtitutis, ſub pœna excommunicationis, quam prædictis monitionibus canonicis præcedentibus in contumaces & rebelles ferimus in his ſcriptis. Monemus inſuper ſub iiſdem pœnis excommunicationis, quam etiam dictis monitionibus canonicis præcedentibus in his ſcriptis ferimus in rebelles omnes & ſingulos nunc abſentes ab ipſis dignitatibus vel beneficiis, quod ad ipſa redeant & veniant perſonaliter infra XL. dies à die præſenti proximè & immediatè ſequentes: quos eis & eorum cuilibet pro trina & canonica monitione & peremtorio termino aſſignamus facturi in eis reſidentiam ſupradictam, illis dumtaxat exceptis qui ſunt vel fuerint in ſervitio dicti domini papæ, vel prædictorum dominorum cardinalium, ſeu in noſtro, hujuſmodi monitiones, ſententias ac litteras & contenta in eis in præſenti noſtra ſynodo publicantes, & nullus propter ignorantiam ſuper prædictis ſe valeat excuſare.

IV.

De promovendis ad ſacros ordines.

Præterea quod circa promovendos ad ſacros ordines ſancti patres ac jura ordinaverunt magnam & diligentem inquiſitionem debere præmitti, præſertim propter nonnullos, qui ambitioſè & ſubreptitiè ſe ingerunt ad ordines ſupradictos, & quorum vita, mores, & ſufficientia, ætas, & titulus & alia quorum conditio ignoratur; noſque inſtruat experientia quod aliqui indigni & impedimentum canonicum quominus promoveri debeant ad ſacros ordines patientes, & alii cum reprobo quodam non tamen falſo, nonnulli cum minus ſufficienti titulo noviſſimè ſunt promoti. Ea propter ordinamus quod deinceps omnes clerici diœceſis Ruthenenſis, qui beneficia eccleſiaſtica non habentes voluerint ad ſacros ordines promoveri, debeant ante promotionem ſuam ad ſacros ordines habere inſtrumentum teſtimoniale à rectoribus ſeu curatis eccleſiæ in cujus parochia exſtiterint converſati, cum teſtimonio ſex proborum & notoriorum virorum ejuſdem parochiæ vel vicinæ: qui rector, capellanus ſeu curatus & alii prædicti jurati deponant coram notario & teſtibus, quod quantum humana fragilitas noſſe ſinit, credunt quod talis qui ad ſacros ordines deſiderat promoveri, eſt legitimus, & bonæ vitæ, & bonæ converſationis, & bonæ famæ, & quod nullum impedimentum matrimonii vel aliud quodcumque patitur, ſeu habet, quominus poſſit ad ſacros ordines promoveri, & quod non habet titulum ſimoniacum vel aliàs vitioſum, ſed ſufficientem & legitimum, prout jura & ſtatuta ſynodalia requirunt, & quod de prædictis nobis vel per nos deputatis fidem faciat cum publico inſtrumento.

V.

De ornandis & reparandis eccleſiis.

Porrò cùm noviſſimè noſtram diœceſim viſitantes ad divini cultus honorem & decorem ſacratiſſimi corporis & ſanguinis JESUS-CHRISTI Domini noſtri, cui eſt in pulcris ornamentis, vaſis & veſtimentis mundis & nitidis ſerviendum reverentius ac ut magis decus ſuum creſcat & eccleſiarum, nec in aliquo minuatur, ſed magis cumuletur & amplietur, ac eædem eccleſiæ reformentur & reparentur, quodque in vilibus ſeu immundis vaſis, & ornamentis Deo & ſanctis ejus minimè ſerviatur, unde placari debet unde iraſcatur Deus, ordinationes fecerimus ſuper conſtitutione & reparatione diverſarum eccleſiarum diœceſis Ruthenenſis, ac ſuper faciendis in eis de novo libris, ornamentis & veſtimentis, ac aliis pro cultu divino neceſſariis ſeu utilibus, ad exequenda etiam prædicta & alia quæ pro eis fuerint neceſſaria certos operarios in pa-

Digitized by Google

rochiis ſeu locis dictarum eccleſiarum duxerimus evocandos, juramentaque licita ſub certa forma receperimus ab eiſdem, prout habet communiter ubique generalis obſervantia & libertas eccleſiæ, & eſt hactenus conſuetum fieri in diœceſi Ruthenenſi, & in aliis diœceſibus & provinciis convicinis: intellexerimus verò quod aliqui religioſi eccleſias & earum proventus in noſtra diœceſi obtinentes, de quibus onera ipſarum eccleſiarum conſueverunt & debent ſubportare, nonnulli domini temporales & alii qui juriſdictionem in dictis locis ſeu parochiis prædictarum eccleſiarum temporalem exercent, & in quibus in illis commiſſa eſt executio in facie & aliqui conſules eorumdem locorum moleſti ſunt nimium ſuper his dictis operariis & infeſti, & nituntur & ſtudent, licet aliqui eorum virtute dictarum noſtrarum ordinationum per dictos operarios impoſitæ & imponendæ fruſtentur effectum, quæ videntur tendere in divini cultus diminutionem, & in dictarum obſervantiæ & libertatis eccleſiæ derogationem, & non attendentes, quod priuſquam principale quod deeſt noſtræ eccleſiæ nobis conceditur & permittitur, omnia ſine quibus expediri non poteſt conceſſa & permiſſa eſſe intelliguntur, ac quod acceſſorium naturam ſequitur principalem, quodque tam ſecundùm antiquos patres quàm ſecundùm jura de talibus quæ pro reparatione eccleſiarum, ornamentorum eccleſiarum, ſecundùm conſuetudinem laudabilem tribui debent à populo eccleſiis, nobis ſingulis annis non eſt reddenda, prædictis ordinationibus noſtris parere contemnunt, & inſuper impediunt quominus fiant & leventur ad prædictos uſus per prædictos operarios talliæ & collectæ prædictæ, & quominus eiſdem uſibus applicentur, quamvis notorium exiſtat, quod ſecundùm communem, generalem & antiquam ac approbatam & laudabilem conſuetudinem totius diœceſis Ruthenenſis, ceſſante compoſitione vel ordinatione alia ſpeciali, parochiam eccleſiam duarum partes & pars eccleſiæ quæ recipiunt proventus eccleſiarum, ex quibus conſueverunt & debent ipſarum onera ſubportare: tertiam partem pro conſtructione, reparatione & ornamentis & aliis prædictis divino cultui in ipſa eccleſia neceſſariis vel utilibus ſolvere tenentur, & cum talibus ſingulares eccleſiæ tales laudabiles conſuetudines aliarum vicinarum eccleſiarum ſequi & conſervare tenentur. Nos igitur attendentes, quod, ſalva veritate & reverentia cultûs Dei talia negligere non valemus, ſtatuimus & decernimus noſtras ordinationes & alia ſupradicta & ſimilia in poſterum facienda debere ſervari, & eas ac ea & earum effectum non debere per aliquem impediri. Monemus inſuper ſemel, ſecundò & tertiò omnes & ſingulos ſupradictos, cujuſcumque ſint religionis, conditionis vel ſtatus, ut prædictis noſtris ordinationibus & ſimilibus per nos aut ſucceſſores noſtros faciendis pareant, & per ſe vel alium non impediant directè vel indirectè, publicè & occultè, & alio quovis modo, quominus plenum ſortiantur effectum, & ſi quod impedimentum appoſuerint, infra xv. dies omninò

Textus turbatus.

A removeant, & rationem faciant: quod ſi alia præſumſerint, in omnes & ſingulos eorum, & juvantes eis in præmiſſis vel aliquo præmiſſorum auxilium, conſilium, vel favorem præſtantes, in his ſcriptis excommunicationis ſententiam promulgamus, à qua abſolvi nullatenus valeant, niſi ſatisfactione præmiſſa. Noſtræ etiam intentionis exiſtit, quod niſi in certis & congruis terminis, quibus ad compendium dictas ordinationes in ipſis duximus ſtatuendas, ipſas ordinationes complete extiterint, prout ordinavimus in eiſdem, elapſis ipſis terminis & quolibet ipſorum, ipſæ eccleſiæ ſint & remaneant interdictæ, nonobſtantibus contemtibus, ſeu inobedientiis, & impedimentis B prædictis. Monemus inſuper & ſingulos capellanos & eorum loca tenentes, & eccleſiarum noſtræ diœceſis, præſertim illos in quorum eccleſiis prædictas ordinationes fecimus, vel in poſterum nos vel noſtri ſucceſſores faciemus, eiſque in virtute obedientiæ præcipimus, quatenus poſt xxx. dies à data præſentium numerandos in eorum eccleſiis aggregato clero & populo ad divina, & dum major eorum additur multitudo, ſingulis diebus dominicis præſentes noſtras ordinationes & alia ſupradicta publicent & denuntient, donec omnes & ſingulæ prædictæ ordinationes noſtræ fuerint completæ, & nihilominus generaliter & publicè denuntient in eiſdem C eccleſiis prædictis diebus dominicis prædictos dictis ordinationibus non parentes, & impedimenta infra prædictos xv. dies non revocantes, vel ut præmittitur eas impedientes, in eis conſilium, auxilium vel favorem præſtantes, eſſe excommunicatos. Quod ſi dicti capellani vel eorum loca tenentes prædicta facere contemſerint, illos in quorum eccleſiis, ut præmittitur, ordinationes factæ extiterint, tamdiu tenore præſentium ab ingreſſu eccleſiæ interdicimus, donec contemtum hujuſmodi purgaverint in ſubſequentibus proximè & immediatè diebus dominicis, & tot aliis quot prædicta contemſerint vel omiſerint D nuntiare publicè denuntiaverint ut præfertur.

VI.

Contra abutentes litteris apoſtolicis.

Ceterùm licet in ſtatutis provincialibus noviſſimè factis prohibitum ſit, ne conventus collegialis quicumque per ſingulos litteris apoſtolicis abutantur, potiſſimè ne adverſarios ſuos in cauſam trahant quoquomodo, quocumque colore, contra tenorem illius conditi ſtatuti in lib. VI. in titulo *de raptis*. Si qui verò contra fecerint tam in partes, ſi fuerint collegia vel conventus, ſuſpenſionis; in ſingulares verò perſonas, judices, conſiliarios, ſi ſcienter vel malitioſè fecerint, E excommunicationis ſint prolatæ ſententiæ in ſtatutis provincialibus prædictis: quia tunc nonnulli, præſertim religioſi dictis litteris apoſtolicis abutuntur contra ſtatuta & pœnas ſupradictas, pœnas ipſas excommunicationis incurrere non verentes, cum ſæpè per procuratores ſubditos, vel monachos monaſteriorum ſuorum nonnullos diœceſis Ruthenenſis citari faciant, extra ipſam diœceſim Ruthenenſem contra tenorem prædictæ conſtitutas ſtatutum ad finem, vel eos vexare valeant extra ipſam diœceſim Ruthenenſem nomine alieno cum nomine ſuo,

Digitized by Google

vel ſuorum parochianorum ſeu ſubditorum, eos extra ipſam diœceſim convenire non poſſint. Alii verò in fraude vel aliter ſimulatè & malitioſè ceſſiones, donationes monaſteriis vel aliis locis ſeu perſonis faciunt contra multas diœceſis Ruthenenſis, ut illi quibus factæ fuerunt hujuſmodi ceſſiones vel donationes, illos contra quos, vel in quorum præjudicium hujuſmodi donationes vel ceſſiones faciunt, valeant per conſervatorem apoſtolicum vel alias litteras apoſtolicas convenire & vexare, extra diœceſim Ruthenenſem. Quidam etiam vigore litterarum apoſtolicarum multos diœceſis Ruthenenſis ſuper actionibus perſonalibus mutuis ſive pecuniariis contrahentibus, de quibus in eiſdem litteris mentio non habetur, nec extendi poſſit ante eas, ipſis apoſtolicis litteris abutendo, faciunt extra diœceſim Ruthenenſem citari & vexari, prædictas pœnas ſtatuto provinciali inhærentes. Multi verò ſiniſtra interpretatione utentes aſſerunt, licet falsè, quod potentiam adverſariorum ſuorum meritò perhorreſcunt, qui quamvis adverſarios ſuos diœceſis Ruthenenſis poſſint infra diœceſim Ruthenenſem convenire ſecurè, quia tamen non ita cito poſſunt & ut aſſerunt contra adverſarios juſtitiam * obvenire, ſicut quando eos faciunt extra diœceſim Ruthenenſem per litteras apoſtolicas evocari & vexari, ex his dicunt ſe poſſe adverſariorum ipſorum potentiam perhorrentium tam etiam ſecundùm eorum aſſertionem non proteſtant meritò potentiam adverſariorum ſuorum, nec propter hoc eos extra diœceſim Ruthenenſem faciant evocari, ſed ſolùm ut propter vexationem poſſint citius conſequi ſuam intentionem, & tamen decretalis prædicta ſtatuta non fuit contenta dicere ſimpliciter quod adverſarii potentiæ reſiſterent, ſed adjiciunt, perhorreſcerent per verbum hujuſmodi meritò veriſimilem morem denotando & per promiſſorem per tenorem hujuſmodi adjungendo quod propter rationem hujuſmodi ipſos ad infra ſuas diœceſes nequirent convenire ſecurè, nec excuſantes in caſu prædicto ab uſu litterarum & ab occulto proportione vel à ſententia & ſtatutis provincialis prædicti ſi de perorrentia prædicta faciunt primo fidem per proprium juramentum, ſicut tenetur per dictam decretalem ſtatutum cum conſtitutiones eccleſiæ militantis ligent committentes crimen omninò occultum ad pœnas ſuſpenſionis & excommunicationis, unde prædictos omnes & ſingulos abuſores litterarum apoſtolicarum fuiſſe & eſſe declaramus, incidiſſe & incidere, ſi deinceps ſimilia præſumant attentare prædictas pœnas ſuſpenſionis & excommunicationis litteras in prædicto provinciali ſtatuto easque incurriſſe & incurrere ipſo facto eos. Quia de cetero præcipimus & injungimus per omnes & ſingulos capitulos eccleſiarum & diœceſis & eorum legationem ſuſpenſos & excommunicatos publicè annuntiari virtute provincialis ſtatuti ſupradictos.

* f. obtinere.

VII.

Ut capellani hæc ſtatuta habeant.

Præcipimus inſuper virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis, omnibus & ſingulis capellanis eccleſiarum noſtræ diœceſis, & eorum loca tenentibus, ut infra XV. dies habeant copiam omnium & ſingulorum præmiſſorum eaque adjungant in eorum libris ſynodalium ſtatutorum, & teneant & obſervent ac publicent, & teneri & obſervari faciant in eccleſiis eorumdem, in quorum teſtimonium præſentes ordinationes per te Fortenerium de Arilecatis notarium publicum infra ſcriptum mandavimus fieri & in formam publici inſtrumenti & ſigilli noſtri munimine roborari. Actum & datum in noſtra cathedrali eccleſia Ruthenenſi & noſtra ſynodo, die Mercurii XXV. menſis Aprilis quæ fuit dies ſecunda noſtræ ſynodi prædictæ æſtivalis in dicta eccleſia publicè celebrata. Anno Domini M. CCC. XLI. pontificatus ſanctiſſimi patris & domini noſtri domini Benedicti divina providente Clementia papæ XII. anno VII. Ad hoc autem teſtes fuerunt præſentes, & in dicta ſynodo exiſtentes, venerabilis mihi reverendus pater in Chriſto dominus D. Dei gratiâ dominus de Altobraco ordinis ſancti Auguſtini diœceſis Ruthenenſis. Dominus Petrus d'Eſcorralha Ruthenenſis & Guiraldus de Balaguerio annualis in eccleſia Ruthenenſi archidiaconus, Iſarnus de Clauſello præcentor, Bertrandus de Balaguerio, Viſianus de Monte-alto, Auſtorgius de Turre, Bertrandus de Capdenaco canonicus Ruthenenſis Domini R. Flori Ilegelenſis, B. de Quiballor rector de Monte Galhardo Tholonenſis vicarius, & Petrus Olerii prior de Fagia Mimatenſis officialis dicti domini epiſcopi, Religioſi viri Adzremarius Jori prior de Interaquis, Johannes Toſerii ſanctæ Martræ, & Petrus Johannis de Paſſu villæ Ruthenenſis. Hoſpitali Dompni, Guillelmus de Pinu de Sudibus, & B. Bernardonis de Conchis Archi. Dominus Bertrandus de Monte Arnaldo juris utriuſque. Perfeuſt de Beſſia, Guillelmus Meſſerii de Nanis, Berengarius de Ampiaco de ſancto Symphoriano eccleſiæ rector ac legum doctores. Johannes Icherii de Saratzaco, Guillelmus Jori de Cuſaco, Petrus Guitardi de Codols, Imbertus de Torreta de Pomayrols, P. Sicardi de Granſaco, P. Boniſolatii de Candoleriis eccleſiarum rectores, P. de Moreto de Petrucia, B. de Fonte de Anuliano, Guillelmus Farcelli de Marcilhaco eccleſiarum vicarii perpetui Ruthenenſis diœceſis, & plurium aliorum tam religioſorum quàm ſcholarium, priorum, auctorum, vicariorum perpetuorum, ac etiam probatorum clericorum & laïcorum in dicta ſynodo exiſtentium, & unà cum prædicto epiſcopo & aliis prænominatis dictam ſynodum facientium & celebrantium multitudo copioſa, & magiſter Radulphus de Rupe Notarius publicus, qui unà mecum notario infra ſcripto, ut de prædictis omnibus publicum conficerent inſtrumentum juſſus extitit per dictum dominum epiſcopum, ac etiam requiſitus.

Ego verò Fortonerius de Rilhaco prædictus Ruthenenſis auctoritate imperiali & dicti domini epiſcopi notarius publicus prædictis ordinationibus, ſtatutis, declarationibus, monitionibus, ac ſententiarum prædictarum declarationibus & prolationibus & aliis omnibus ſupradictis, dum ſic, ut ſupra continetur, agebatur, per dictum dominum

dominum epiſcopum, unà cum prænominatis teſtibus præſens fui, & requiſitus per dictum dominum epiſcopum & de mandato & præcepto ejuſdem de omnibus ſupradictis unà cum dicto notario hoc inſtrumentum publicum recepi, & manu propria ſcripſi, & in hanc formam publicam redegi, factaque collatione cum protocollo hîc me ſcripſi, & ſignum meum appoſui conſuetum in fidem & teſtimonium præmiſſorum.

Et ego Radulphus de Rupe Vabrenſis publicus, apoſtolicus & domini regis Franciæ nec non epiſcopali in civitate & diœceſi Ruthenenſi auctoritate notarius prædictis ordinationibus, ſtatutis, monitionibus & ſententiarum prædictarum declarationibus ac prolationibus & aliis omnibus & ſingulis ſupradictis unà cum prænominatis notariis & teſtibus præſens interſui, & de mandato & requiſitione dicti domini epiſcopi hîc me ſcripſi & ſignum meum appoſui conſuetum.

VIII.

Contra impedientes eccleſiaſticam juriſdictionem.

Cùm nonnulli temporale dominium obtinentes ſeu ſæcularis judiciariæ poteſtatis gerentes officium juriſdictionem ſanctæ matris Eccleſiæ ſubvertere vel minuere exquiſitis aſtutiis moliantur, nos eorum malitias ultione canonica reprimentes, ſtatuimus ne qui in foro eccleſiaſtico litigantes, vel litigare volentes ſuper cauſis merè eccleſiaſticis, ſive quæ ad forum eccleſiæ de antiqua & approbata conſuetudine & hactenus pacifice obſervata pertinere noſcuntur, ad deſiſtendum compellant per ipſorum vel parentum ac conſanguineorum, ſive rerum eorum vel perſonarum hujuſmodi captionem, vel modis aliis quibuſcumque. Si quis verò contra præſumſerit, excommunicationis ſententiæ præſentis auctoritate concilii ſe noverit ſubjacere.

STATUTA SYNODALIA
eccleſiæ Cadurcenſis.

Ex duobus MSS. Monaſterii S. Germani à Pratis.

INCIPIUNT CONSTITUTIONES ANTIQUÆ SYNODALES ECCLESIÆ CATURCENSIS.

I.

Quia propter ſubditorum negligentias multa frequenter ſequuntur animarum pericula & damna & incommoda multa multis proveniunt, præcipimus quod capellani & rectores diebus dominicis & feſtivis publicent ſententias noſtras & officialis noſtri diligenter juxta formam ſibi datam, nemini parcendo prece, timore, pretio, vel amore.

II.

Item, nullatenus præſentibus interdictis vel excommunicatis celebrare præſumant; ſed eos primò, ſecundò, tertiò moneant, quod exeant de eccleſia, ne divinum officium perturbent: qui ſi non exierint, ceſſent, extrahant veſtes ſacerdotales, & nobis vel officiali noſtro notificent.

III.

Item, nihil recipiant pro citationibus faciendis vel mandatis curiæ complendis.

IV.

Item, ſtatuimus quod ſignatis litteris, niſi majori ſigillo curiæ noſtræ ſeu officialis noſtri ſigillatis nullatenus pareant; ſed eas retineant & nobis mittant ad expenſas noſtras una cum nomine eas ſibi præſentantis.

V.

Item, nuncios & portitores litterarum curiæ celeriter expediant, & litteras præſentatas ſigillent ſine dilatione & diffugio, nec mandata notificent citatis vel interdictis ſeu excommunicatis, donec lator earum iviſſe poterit duas leucas vel tres.

VI.

Item, quam citius poterunt nobis notificent vel officiali noſtro parochianos ſuos excommunicatos, quos conſtiterit ultra annum in excommunicatione fuiſſe, nec non conſpiratores & ſtatuta facientes contra eccleſiaſticas libertates, & ſortilegos, vel de ſortilegio publicè diffamatos.

VII.

Item, turbatores juriſdictionis curiæ noſtræ, de quibus dicimus illos eſſe, qui interdicti & excommunicati requiſiti per ipſos rectores vel vicarios eorum nolunt exire eccleſiam, nec permittunt miſſam celebrare; & illos qui pœnam imponunt venientibus ad curiam noſtram pro juſtitia obtinenda; & illos etiam qui impediunt latores litterarum curiæ noſtræ Caturcenſis.

VIII.

Item, præcipimus quod quam cito evenerit aliquos clericos captos per prælatos, barones vel alios nobiles juriſdictionem temporalem habentes in ſuis parochiis, requirant eos quod ſtatim mittant eos nobis vel officiali noſtro: quod ſi facere noluerint, ceſſent penitùs à divinis quamdiu erunt capti ibidem.

IX.

Item, præcipimus denunciare excommunicatos omnes illos juridicos & alios qui clericos capiunt & ſine noſtra licentia dimittunt.

X.

Item, moneatis omnes clericos ne portent arma, alioquin per nos vel officialem noſtrum graviter punientur.

XI.

Item, quia ut intelleximus nonnulli interdicti excommunicati damnabiliter ſe fingunt infirmos, ut à ſacerdotibus fraudulenter abſolutionem obtineant in mortis articulo conſtituti; volentes fraudi & periculo obviare, præcipimus univerſis rectoribus, capellanis & eorum vicariis,

Digitized by Google

ut cum abſolutionem in mortis articulo præbuerint, injungant infirmis in virtute præſtiti juramenti quod ſi convaluerint, infra XV. dies poſt convaleſcentiam vel antea, ſi potuerint, eant vel mittant ad nos vel officialem noſtrum pro abſolutione obtinenda, ſi indigeant, vel manifeſtanda, & pro mandato excommunicationis ſuſcipiendo ex eiſdem. Si abbates contra hanc noſtram prohibitionem fecerint, graviter punientur.

A

XII.

Prohibemus etiam ne aliquis prior contrahat mutuum ultra ſummam XL. ſolidorum Turonenſium, niſi de conſenſu & auctoritate abbatis ſui vel alterius ſuperioris: & hæc conſtitutio in parochia prioris publicè nuncietur. Si quis verò contra hanc inhibitionem & denunciationem noſtram mutuaverit prioribus, ſciant priores ex tali mutuo non teneri, niſi evidenter conſtare poſſit pecuniam in utilitatem eccleſiæ fuiſſe converſam.

B

XIII.

Caveant etiam abbates diligenter quod dicti priores domos ſuorum prioratuum faciant congruè reparari.

XIV.

Præcipimus de omnibus eccleſiis tam prioralibus quàm parochialibus arcas & graveria penitùs removeri. Quod ſi anno elapſo amota non fuerint, ea in uſu pauperum converti faciemus.

C

XV.

Choreas fieri in omnibus eccleſiis prohibemus.

XVI.

Inhibemus etiam ne monachi minores XX. annis ad prioratus foraneos non conventuales mittantur, nec morentur ibidem. Hoc autem ab abbatibus ſic præcipimus obſervari, quia in futuro concilio contra tranſgreſſores intendimus durius procedere per ſuſpenſionis, excommunicationis ac alias ſententias quantum juſtitia ſuadebit. De mulieribus in domibus monachorum & aliorum religioſorum non morandis, hoc idem ſtatuimus, quod de preſbyteris beneficiatis clericis eſt ſtatutum.

D

XVII.

Item, quia nonnulli religioſi recipiunt decimas à laïcis ſine conſenſu diœceſanorum, & aliqui clerici & laïci in præjudicium eccleſiarum parochialium juris prohibitionem contemnentes, ſacro approbante concilio ordinamus, quod rectores eccleſiarum, vel eorum vicarii publicè ſemel, ſecundò & tertiò diebus dominicis aſtante plebe in eccleſiis ſuis moneant & prohibeant, ne tradendo vel recipiendo de cetero talia attentare præſumant. Quod ſi poſt monitionem contra fecerint, tam tradentes quàm recipientes, niſi de cauſa juſta & rationabili ſuper hoc defendi valeant, excommunicationi ſubjaceant ipſo facto: quam excommunicationem publicè præcipimus in eccleſiis parochialibus nunciari, & nomina excommunicatorum diœceſano, vel officiali ſuo in ſcriptis dari: qui contra conſtitutionis hujus violatores procedant quantum fuerit rationis.

E

XVIII.

Quia verò tam abbates quàm priores conventuales, mortuis vel amotis prioribus ex cauſa, bona quæ in eorum eccleſiis inveniunt capiunt & adoptant: prohibemus ne de cetero talia attentent, niſi tantum dimittant de bonis eiſdem ibidem, quo uſque ad fructus ſequentes valeat competenter domibus & prioratibus provideri. Si verò contra fecerint, diœceſani arbitrio puniantur.

XIX.

Statutum verò quoddam antiquum editum invenimus in provinciali concilio Bituricenſi per hæc verba: « Ne decedentium voluntates, quas « pium eſt executioni demandari, per aliquorum « malitiam valeant occultari: ſtatuimus ut infra « xv. dies à tempore obitus teſtatoris, ad epiſcopum vel archidiaconum loci vel alios, qui loco « ipſorum ſuper hoc fuerint deputati, vel ad illos « qui juriſdictionem epiſcopalem habere noſcuntur, accedant, ordinationem ſeu teſtamentum, « ſi ſcriptum fuerit delaturi: vel ſi ſcriptum non « fuerit, per ſacramentum ipſorum quos teſtator « tunc diſpoſuit prolaturi, ut ipſius teſtatoris voluntas in forma publica redigatur. «

XX.

Injungimus epiſcopis & archidiaconis & aliis juriſdictionem habentibus eccleſiaſticam, ut ſi executores teſtamentorum in exequendo decedentium voluntatem, ipſam fideli executioni demandent: quibus prælatis & executoribus ſub interminatione divini judicii firmiter inhibemus, ne quis de bonis decedentium in proprios uſus convertere vel etiam detinere præſumat; ſtatuentes quod ſi executores aliquid quod ſibi deberi aſſerunt propria auctoritate uſurpandum duxerint, illud reſtituere compellantur, actione etiam, ſi quæ ſibi ſuper eodem debito competierit, ſint ſua temeritate privati, niſi id reſtituerint, ex quo ſuper hoc fuerint moniti competenter.

XXI.

Item, ſtatuimus quod executores titulo emtionis, ſeu alio nihil de bonis retineant teſtatoris, niſi ab ipſo teſtatore vel legatum ſibi expreſsè fuerit vel conceſſum, quod etiam ſine auctoritate judicis non potuerunt retinere. Et ſi quis contra præſumſerit attentare, pretium amittet, ſi cauſa venditionis præſumſerit retinere & ſi alia cauſa, judicis arbitrio punietur.

XXII.

Cum vero nihil eſt quod magis hominibus debeatur, quam quod ſupremæ eorum voluntates executioni mandentur, nihil eſt quod negligentius perſolvatur: idcirco firmiter injungimus prælatis & univerſis juriſdictionem habentibus, ut ſi executores ſeu heredes in exequendis decedentium voluntatibus inveniantur negligentes, ipſas fideli executione demandent, prout in ſacris conſtitutionibus eſt ſtatutum.

XXIII.

Attendentes autem plurimum ſpectare ad ſalutem animarum illorum qui teſtamenta ſua condere volunt, ſeu ultimas voluntates, ut capellani eccleſiarum quarum parochiani exiſtunt,

Digitized by Google

& à quibus debent recipere eccleſiaſtica ſacramenta, interſint teſtamentis & ultimis diſpoſitionibus eorumdem, pro inducendo eos ad emendandum foreſacta, & reſtituendum illicitè acquiſita, & alia ordinanda quæ ad ſalutem pertineant animarum: cum & ex præſentia ſacerdotis teſtamentum per canones reddatur efficacius approbatum: conſiderantes quod tuitio & executio teſtamentorum ad pontificis pertineat auctoritatem ſecundùm civiles & canonicas ſanctiones, ſtatuimus & ſtatutum hujuſmodi præcipimus publicari, ut quicumque teſtari voluerint, proprium ſacerdotem & curatum aut aliquem ordinarium ad teſtamenti ſui factionem advocent; in cujus præſentia manifeſtè appareat de teſtatoris libera voluntate.

XXIV.

Statuimus, ut omnes & ſinguli qui per annum & amplius ſuſtinuerint excommunicationis ſententiam, moneantur diligenter, ut infra duos menſes à tempore monitionis computandos faciant ſe abſolvi, denunciando eis quod ſi id omiſerint, nullomodo parceretur eis de emenda IX. Pariſienſis, quæ integrè leventur ab eiſdem, qua monitione, denunciatione .... & deinde fiant litteræ illorum per quos monebuntur nomina continentes, cum adhibitione teſtium qui ſimiliter inſcribantur; & ſi elapſis dictis duobus menſibus dicti excommunicati moniti eamdem excommunicationis ſententiam ſuſtinuerint, prædictæ litteræ mittantur diœceſano, vel ejus officiali, qui procedant contra eos hoc modo: monebunt ſæculares poteſtates, & compellent ſi opus fuerit per cenſuram eccleſiaſticam, ut eos excommunicatos redire compellant ad unitatem eccleſiæ, injiciendo manus in perſonas & bona ipſorum.

XXV.

Item, competenti monitione præmiſſa excommunicabunt participantes ipſis.

XXVI.

Item, citabunt dictos excommunicatos tamquam ſuſpectos de fide reſponſuros, & ſi comparuerint, procedetur contra eos, & tamquam ſuſpecti de fide excommunicabuntur, & nihilominus citabuntur ad ſequentem ſynodum, juſtitiam pro cauſæ meritis recepturi. Et ſi interim faciant ſe abſolvi, tunc procedatur contra eos ſecundùm formam canonis.

XXVII.

De his .... tunc eos non recipiant ad divina, niſi de mandato noſtro vel officialis noſtri.

XXVIII.

Item, præcipimus univerſis & ſingulis rectoribus & aliis curatis ſub pœna excommunicationis, quod habeant tranſcriptum articulorum præſentium, quos invenient apud archipreſbyteros vel apud audientiarium curiæ noſtræ Cadurcenſis infra feſtum B. Mariæ Magdalenæ.

XXIX.

Item, præcipimus & mandamus alia ſynodalia firmiter obſervari, hoc excepto quod volumus & præcipimus recipi & ſigillari in dictæ curiæ noſtræ ... licet poſt menſem à tempore impetratorum interdictorum fuerint præſentata.

A XXX.

Item, prædicta ſic præcipimus exacta diligentia conſervari ſub pœna officiorum & beneficiorum, quod ſi qui reperti fuerint inobedientes vel negligentes in eis ſervandis, ita graviter punientur, quod pœna docente recognoſcent quantum in executione mandati prælatorum inobedientes exiſtunt.

XXXI.

Præterea cum aliqui rectores, capellani, ſeu perpetui vicarii reditibus ſuis & bonis eccleſiaſticis abutentes, ipſos non ſolùm in alienos, ſed in illicitos & vitioſos uſus quandoque convertunt, B devaſtant & conſumunt, quod propter penuriam, in qua ſuis culpis exigentibus, vel alias motu inordinato contra jura ad obligationem, quandoque ad alienationem terrarum & jurium eccleſiarum ſuarum nec non & librorum & aliorum eccleſiaſticorum divino cultui deputatorum prorumpunt: nos volentes, ut tenemur, dictarum eccleſiarum damnis & utilitatibus providere, ne de cetero talia fiant, ſub pœna ſuſpenſionis officiorum & privationis beneficiorum penitùs prohibemus, ſtatuentes alienationes & obligationes hujuſmodi, ſi quas de cetero de C prædictis fieri contingat, præter pœnas prædictas, ipſo facto penitùs non tenere, & recipientes per cenſuram eccleſiaſticam & alia debita juris remedia ad reſtituendum eccleſiæ cujus erant liberè compellantur, niſi prædictas alienationes ex cauſa de noſtra licentia ſpeciali contingat fieri.

XXXII.

Sanè cum ſecundùm canonicas ſanctiones, ejus ſit ſolvere cujus eſt ligare, ac confeſſores debeant diligenter inquirere confitentes de prædictis circumſtantiis peccatorum, & multi excommunicationem frequenter incurrunt latam D in turbatores curiæ noſtræ, & in illos qui impediunt & moleſtant venientes ad curiam noſtram pro juſtitia obtinenda: præcipimus rectoribus eccleſiarum ceteriſque curam animarum habentibus & eorum vicariis & capellanis, ut in confeſſionibus audiendis ſollicitè ſtudeant confitentes inquirere ſi dictam juriſdictionem turbaverint, vel nuncios curiæ, vel alios quoſcumque ad ipſam curiam pro obtinenda juſtitia venientes invenire volentes moleſtaverint vel impediverint, ſeu impediri vel moleſtari procuraverint per ſe vel per alium, vel etiam conſenſerint probibendo ipſos ne venirent ad curiam, vel ne citarent aliquem ad eam, vel ut citatione facta deſiſterent, vel compellendo ipſos deſiſtere, vel aliquam faciendo liberari à curia, E vel abſolvi, ſeu imponendo pœnam volentibus vel citantibus, vel deſiſtere nolentibus ſeu aliquid exigendo ab eis vel aliis quovis modo: & ſi ſic vel aliàs majori excommunicatione ligatos invenerint, ad nos vel officialem noſtrum abſolvendos remittant vel ad ſuperiores, ſi ad eos fuerint remittendi, & in his & aliis diligenter obſervent conſtitutiones concilii Bituricenſis, ut animarum pericula evitentur, & non debilitetur nervus eccleſiaſticæ diſciplinæ.

Explicit ſynodale eccleſiæ Caturcenſis, Deo gratias.

Digitized by Google

INCIPIT SYNODALE
Seu conſtitutiones cathedralis eccleſiæ Tutelenſis.

I.

SEntentia lata eſt in concilio Lugdunenſi contra illos, qui ratione regalium ſeu cuſtodiæ ſive advocationis, bona eccleſiæ, ſede vacante, uſurpant.

Item, contra illos qui procurant cauſam agi coram conſervatoribus, qui ſolùm de manifeſtis, ſive notoriis cauſis cognoſcere habent, non de dubiis.

Item, contra illos qui prælatos vel perſonas eccleſiaſticas ſubmittere, ſubjicere, vel ſupponere ſibi præſumunt, niſi de conſenſu capituli.

Item, contra illos qui pedagia, quidagia exigunt ab eccleſiis vel perſonis eccleſiaſticis pro rebus ſuis, quas non cauſa negotiandi deferunt, vel deferri faciunt ſeu tranſmittunt.

Item, contra impedientes impetratores litterarum apoſtolicarum, vel alios quoſcumque recurrentes ad forum eccleſiaſticum ſuper cauſis ſpectantibus ad eccleſiam de conſuetudine vel de jure ad deſiſtendum, vel in foro, de quibus hujuſmodi litigandum per ipſorum judicum eccleſiaſticorum vel impetrantium, aut litigantium ſeu volentium litigare, aut propinquorum ipſorum, ſeu rerum illarum, aut eccleſiarum ipſarum etiam captionem modis vel aliis quibuſcumque compellunt ſeu compelli faciunt vel procurant per ſe vel per alium, vel præſtant auxilium vel favorem, quominus coram judicibus eccleſiaſticis poſſint in his juſtitiam obtinere.

Item, contra illos, qui res depoſitas apud ſedes ſacras, vel eccleſiaſticarum perſonarum bona cujuſlibet, vel decimas arreſtaverint, ſaiſiverint, ſeu occupari præſumſerint; vel arreſtari, ſaiſiri, aut occupari mandaverint, aut occupata, ſaiſita, ſeu arreſtata receperint, nec non omnes qui ſcienter in præmiſſis dederint conſilium, auxilium, vel favorem publicè vel occultè.

Item, contra dominos temporales, qui ſubditis ſuis prohibent, ne prælatis aut clericis, ſeu perſonis eccleſiaſticis quicquam vendant, vel emant ab eis, neque ipſis bladum molant, coquant panem, aut alia obſequia exigere præſumant.

Item, contra illos conducentes domos uſurariis, alienigenis, vel conductis habere aut alias habitare permittentes, aut eos de terris ſuis non compellentes, ſi perſonæ eccleſiaſticæ fuerint.

Item, contra illos qui pignorant perſonas eccleſiaſticas pro aliis, niſi infra menſem deſtiterint.

Item, in principes & barones, nobiles, vel quoſlibet eorum miniſtros aut quoſcumque alios, ſi ipſi tales licentiam dant alicui occidendi, capiendi, ſeu alias in perſonas vel in bonis ſuis, ſeu ſuorum, gravandi illos qui tulerunt ſententias, vel illos quorum occaſione latæ ſunt, vel obſervatores earum, vel talibus communicare volentibus, niſi re integra licentiam revocaverint, vel niſi bona propter hoc capta reſtituant, & in illos qui faciunt præmiſſa ratione mandati vel proprio motu; & ſi per duos menſes ſententias ſuſtinuerint, non poterunt abſolvi, niſi à ſede apoſtolica.

Item, in concilio Viennenſi contra illos, qui caſibus non conceſſis à jure excommunicatos publicè aut nominatim interdictos vel uſurarios manifeſtos ſcienter ſepelire præſumunt.

Item, contra ſuſtinentes ordinem ſeu ſtatum Beguinarum ab eccleſia reprobatum.

Item, contra illos qui in gradibus conſanguinitatis vel affinitatis à juribus prohibitis, aut cum monialibus matrimonium contrahunt, nec non contra religioſos & moniales & clericos in ſacris ordinibus conſtitutos matrimonia contrahentes.

Item, contra religioſos, qui clericis vel laïcis ſacramentum extremæ-unctionis vel Euchariſtiæ miniſtrantes, vel matrimonialiter ſolemnizantes, licentia parochialis preſbyteri non habita ſpeciali, aut qui excommunicatos à canone, præterquam in caſibus à jure vel privilegio eis conceſſis, vel à ſententiis per ſtatuta ſynodalia aut provincialia promulgatis, vel à pœna & à culpa abſolventibus.

Item, contra illos qui audientes pœnitentias poſtponunt facere conſcientiam de decimis ſolvendis, ex quo commodè facultatem habuerint faciendi conſcientias confitentibus eiſdem, ſunt ſuſpenſi ab officio prædicationis. Et ſi ea durante ſuſpenſione prædicare præſumſerint, ſententiam excommunicationis incurrant, & eadem ſententia infertur contra eos qui inducunt aliquem ad promittendum juramentum de ſepultura eligenda in domibus eorum, & jam electam ulterius non renuncient.

Item, eſt eadem ſententia contra religioſos vel exemtos, qui non ſervant interdictum latum ab ordinario.

Item, eſt eadem ſententia contra dominos temporales, qui durante interdicto, in ſuis capellis vel aliis eccleſiis terræ ſuæ miſſas & alia divina officia publicè & ſolemniter faciunt celebrari, & interdictos admittunt & aliquando compellunt ad divina audienda, vel qui excommunicatos vel interdictos publicè exire non permittunt eccleſias, dum miſſarum ſolemnia celebrantur, ſi moniti non deſiſtant.

II.

Statutum eſt quod fratres Prædicatores & Minores liberè valeant prædicare in locis ſuis vel in plateis communibus, excepta illa hora, in qua locorum prælati voluerint prædicare, vel coram ſe facere prædicari: qua hora prædicare, niſi de illorum ſpeciali licentia prælatorum non præſumant. In eccleſiis autem parochialibus dicti fratres non poterunt prædicare, niſi de ſpeciali

licentia rectorum dictorum locorum, vel prælatorum proceſſerit voluntate.

III.

Conceſſum eſt dictis fratribus auctoritate apoſtolica, quod liberè valeant confeſſiones audire, & pœnitentias injungere ſalutares ſibi confiteri volentibus, ſi de prælatorum vel rectorum parochialium proceſſerit voluntate, prout & quantum poſſunt ipſi rectores de jure, vel à dictis prælatis majores habuerint poteſtates in civitate & diœceſi in quibus morantur. Quod ſi forſan dicti prælati ex cauſa dictis fratribus ſecundo ſupplicantibus ſibi licentiam ſuper hoc recuſarint audiendi confeſſiones, ut ſimplicibus rectoribus ſibi datur eadem auctoritate poteſtas.

IV.

Item, eadem auctoritate ſtatutum eſt, quod dicti fratres de omnibus oblationibus, tam de funeralibus, quàm de aliis quibuſcumque & quocumque modo relictis diſtinctè vel indiſtinctè ad quoſcumque certos vel determinatos quæ non debentur de jure, nec non qualitercumque donatis vel legatis in mortis articulo vel infirmitate ipſius teſtatoris, de qua deceſſerit, quocumque modo directè vel indirectè, fratribus ipſis vel aliis pro eiſdem, quartam partem in omnibus ſine diminutione parochialibus rectoribus ſeu curatis largiri integrè teneantur, facturi & curaturi, quod ipſi fratres non ſibi dari procurent in ſanitate donantium, quod in infirmitate non fuerant modo ſimili daturi. Et ſuper præmiſſis eorum conſcientiæ onerantur.

V.

Item, religioſi exemti vel non exemti, qui decimas novalium ſibi appropriare vel uſurpare in fraudem eccleſiarum parochialium præſumſerunt, aut ſolvi prohibuerunt rectoribus earumdem, ſunt ſuſpenſi auctoritate apoſtolica ab officiis, adminiſtrationibus & beneficiis, donec deſtiterint, & ſatisfecerint de præmiſſis. Quod ſi religioſi hujuſmodi beneficiati non fuerint, eo caſu quo alii ſuſpenſionis, ipſi excommunicationis ſententiam incurrant, privilegiis non obſtantibus quibuſcumque.

VI.

Statutum eſt per ſedem eamdem, quod decima beneficiorum ad tempus conceſſa ſimpliciter & ſecundùm taxationem decimæ ſolvatur, & ſolvi debeat, in moneta currenti in patria communiter, nec per moram ſolutionis hujuſmodi decimæ eccleſiarum calices, libri, & alia ornamenta eccleſiaſtica divinis officiis deputata capi debent.

VII.

Item, conſtitutio eſt bonæ memoriæ papæ Urbani, & per ſummum pontificem hodie approbata & publicata, quod de ſacratiſſimo Corpore Chriſti feſtum ſpeciale fiat perpetuò annis ſingulis quinta feria poſt octavam Pentecoſten, & colatur à clero & populo, & hac die, dominica ante dictam quintam feriam populo prædicetur. Et conceduntur colentibus & honorantibus dictum feſtum in die & per octavam ejuſdem feſti m. & ccc. dies de indulgentia verè pœnitentibus & confeſſis.

VIII.

Item, ſtatutum quod religioſi tam exemti quàm non exemti deputati ad executionem cujuſlibet ultimæ voluntatis, de hoc teneantur ordinariis reddere rationem; & quod ipſos ipſi ordinarii, ſi delinquerint, non obſtantibus quibuſvis privilegiis, poſſunt & debent punire.

IX.

Item, ſtatutum eſt per ſedem apoſtolicam, ut aliquo impedimento non obſtante canonico, poſſit quis liberè in decimo octavo anno in ſubdiaconum; in vigeſimo anno in diaconum; in vigeſimo quinto in preſbyterum promoveri.

X.

Inhibitum eſt auctoritate apoſtolica, ne quæſtores aliqui, niſi apoſtolicas vel diœceſani litteras exhibuerint, admittantur, nec permittantur populo prædicare, nec exponere aliquid, niſi quod in dictis litteris continetur, & litteræ cum indulgentiis videantur, cum ipſi, ut fertur communiter, indulgentias populis de facto pro libito voluntatis concedant, ſuper votis diſpenſent, à peccatis quibuſcumque abſolvant, tertiam aut quartam partem de pœnitentiis injunctis relaxent, animas parentum de purgatorio, ut dicunt, extrahant, & ad paradiſi gaudia perducunt, plenam peccatorum remiſſionem indulgeant, à pœna & à culpa abſolvant, & præcipitur prælatis quod taliter puniantur, quod ſic ceteris tranſeat in exemplum.

XI.

Item, præcipitur ne clerici virgata & radiata partita veſte publicè utantur, niſi ex cauſa rationabili. Quod ſi fecerint, per vi. menſes de perceptione beneficiorum ſunt ſuſpenſi; non beneficiati & promoti infra ſacerdotium ſunt per idem tempus inhabiles ad beneficium eccleſiaſticum obtinendum. Ceteri verò ſacerdotes & religioſi, ſi dictam veſtem aut pileum lineum publicè portent in capite, ſunt ſuſpenſi per annum à perceptione fructuum beneficiorum ſuorum. Si verò beneficiati exiſtant, redduntur inhabiles, ut ſupra; ſed & tales & ceteri quicumque clerici utentes opitegio ſeu tabardo ſolerato uſque zonam, & ita brevi, quod veſtis inferior notabiliter videatur; ipſum tabardum teneatur dare & religioſi non beneficiati ſuis ſuperioribus aſſignare, alioquin pœnas annotatas ſuperius incurrant. Hoc idem de clericis præſertim beneficiatis, caligis ſcacatis rubeis, ac viridibus publicè utentibus dicimus eſſe cenſendum.

XII.

Item, ſtatutum eſt quod fœneratores, ſive uſurarii cenſura eccleſiaſtica compellantur ad exhibendum in judiciis uſuras repetentibus ſuperiorum codicem rationum cum de uſurariis agitur. Si quis autem affirmare præſumſerit exercere uſuras non eſſe peccatum, ut hæreticus puniendus eſt.

XIII.

Item, ſtatutum eſt, ne quis de cetero, niſi in caſu neceſſitatis ſeu periculo mortis, in aula, camera, aut privatis domibus aliquem vel aliquam audeat baptizare, exceptis filiis regum & principum; ſed in eccleſiis, in quibus ſunt fontes ad hæc deputati; & ſi ſecùs attentatum fue-

Digitized by Google

rit, tam præſentes quàm baptizantes per locorum ordinarios diſtrictius caſtigentur.

XIV.

Inſuper volumus & præcipimus, ut ſtatuta ſynodalia hactenus per reverendos epiſcopos Lemovicenſes facta & magna maturitate digeſta, ut approbata per nos obſervetis, quouſque per nos aliud fuerit ordinatum.

XV.

Item, & nos auctoritate ordinaria, monitione prius competenti præmiſſa, excommunicamus omnes illos, ſive ſint clerici ſive laïci, cujuſcumque ordinis, dignitatis, ſeu conditionis exiſtant, qui inhibent ſeu impediunt, & inhibere ſeu inhiberi faciunt, directè vel indirectè, quominus more ſolito clerici & laïci diœceſis Tutelenſis liberè & ſecurè veniant ad curiam Tutelenſem, litigent in eadem, ſeu litigare nolentes per captionem bonorum, vel infeſtatione parentum vel amicorum qualicumque ſimiliter colore compellant.

XVI.

Item, ſtatuimus & ordinamus, quod quicumque nuncios noſtros vel officialis noſtri, vel executorum noſtrorum ſeu officialium eorumdem litteras deferentes verberaverint vel impedierint per ſe vel per alium, vel litteras rapuerint, aut malitiosè retinuerint, aut quacumque occaſione cauſarum, quas plenè coram nobis vel officiali noſtro movent interdici, inſidiantur vel damnificantur in perſonis vel rebus, ipſo facto ſententias excommunicationis incurrant, & omnes qui ad hoc opem præbuerint, vel aſſenſum, conſilium: à qua ſententia, niſi per nos abſolvi non poſſunt.

XVII.

Item, ſub pœna ſuſpenſionis, quam in vos ferimus, niſi mandatis noſtris parueritis in hac parte, vobis injungimus, quod ſententias latas in prædictos turbatores, uſurpatores, & decurtatores juriſdictionis noſtræ & curiæ prædictæ in eccleſiis ſemel ſingulis menſibus plebe aſtante publicè nuncietis.

XVIII.

Item, cum olim ſtatutum fuerit per reverendos patres Tutelenſes epiſcopos, quod eccleſiæ illorum qui non reſident in eiſdem, nec non & eorum qui ſe ad ordines quos ipſarum eccleſiarum cura requirit, non facerent ſe infra juris terminum promoveri, ſaiſirentur; & ſuſpenderunt omnes illos, qui ex nunc in eorum eccleſiis præſumerent celebrare: nos ipſum ſtatutum approbantes & etiam innovantes, dictas eccleſias & fructus earum talium ſaiſientes, & ſaiſiri mandantes, & earum vicarios & quoſcumque alios in ipſis eccleſiis tandem rectoris nomine ſine noſtra licentia celebrantes, poſt menſem ex nunc ſuſpendimus, inhibentes ne rectores eccleſiarum dictarum de dictis fructibus vel alicui alii pro ipſis reſpondere præſumant: quos fructus nobis vel vicario noſtro reddi per integrum præcipimus & mandamus in utilitatem eccleſiæ convertendos: ipſos rectores, ſi durantibus dictis ſententiis aliquid de dictis fructibus perceperint, vel capi fecerint contra hujuſmodi inhibitionem

A noſtram reſidentiam perſonalem non fecerint, faciendo officium, & tenendo hoſpitium, excommunicationis ſententia innodamus, exceptis monachis Tutelenſibus & ſociis ac familiaribus noſtris, quos pro noſtro ſervitio ſpecialiter duximus retinendos, quos per dictas ſententias nolumus apprehendi: injungentes in virtute obedientiæ, quod eccleſias illorum qui reſidere in ſuis eccleſiis contemnent ſaiſiant, & nomine noſtro fructus levent & percipiant, & dictas eccleſias officiare faciant, & de hoc nos certificent, poſtquam de his ſanxerint infra menſem.

B

XIX.

Item, injungimus & præcipimus vobis ſub pœna ſuſpenſionis, quod matrimonia illicitè contracta, ſi quæ eſſe in parochiis veſtris ſciveritis, nobis vel officiali noſtro, quam citius commodè poteritis, intimetis, & ne aliquas perſonas matrimonialiter conjungatis, niſi ſint in ætate legitima ad matrimonium contrahendum, & bannis prius editis, ut eſt moris, ſcilicet quod maſculus ſit in XIV. anno & femina in XII. anno, quamquam fortè ab aliquibus prætendatur, quod in perſonis hujuſmodi malitia ſuppleat ætatem, cum cognitio hujuſmodi ad nos vel officialem noſ-

C trum pertineat in prædictis.

XX.

Contrahentes clandeſtinè & cooperantes, & præſentes & ſcientes, & ad hoc conſilium præſtantes, ſive ſint clerici, ſive laïci, ſeu religioſi vel ſæculares, ſectando ſtatuta prædeceſſorum noſtrorum vel concilii provincialis, excommunicatos eſſe volumus, ac etiam denuntiamus.

XXI.

Item, inhibemus quod nullus ſacerdos vel clericus beneficiatus mulierem habeat in domo ſuſpectam: præcipientes vicariis noſtris & pro-

D curatori, ut diligenter inquirant, ſi ſint aliqui tales mulieres habentes, & omnes hujuſmodi mulieres ſuſpectas à domibus eorum expellant. Si quis autem canonicè monitus fuerit, & deinceps ſuper hujuſmodi convictus fuerit, privetur eccleſia ſeu beneficio, niſi cum eo ex cauſa probabili fuerit diſpenſatum.

XXII.

Item, prohibemus ne proles illegitimè nata prædictorum in domibus, ſeu de bonis eccleſiarum aliquatenus nutriatur.

XXIII.

Item, ne preſbyteri negotiatores publici fiant, nec tabernas frequentent, nec ad talos, nec ad

E aleas ludant, quod ſi fecerint punientur graviter.

XXIV.

Item, excommunicamus concubinarios, & uſurarios manifeſtos, augures, & quodcumque genus ſortilegii exercentes, & requirentes eoſdem ſortilegos, nec non dantes in eiſdem in præmiſſis ſortilegiis conſilium, auxilium vel favorem, & qui præmiſſa ſcirent, & non revelarent, niſi eſſet in confeſſione canonica revelatum.

XXV.

Item, abuſores litterarum apoſtolicarum ſcientes ſunt excommunicati ipſo facto auctoritate concilii provincialis.

Digitized by Google

XXVI.

Item, vobis injungimus, & ſub pœna excommunicationis diſtrictè præcipimus, quod in omnes præpoſitos, ſervientes, baillivos, & quoſcumque alios juriſdictionem temporalem exercentes, ſubditos veſtros, cum vobis confitebuntur, inter cetera requiratis an in aliquo de prædictis caſibus contra nos & curiam noſtram Tutelenſem deliquerint. Quod ſi fecerint & confeſſi fuerint, ſit quod vinculo excommunicationis teneantur aſtricti, ad nos vel officialem noſtrum, ſeu noſtris vicariis in noſtra abſentia, non injuncta pœnitentia remittatis abſolvendos, niſi de prædictis confitentibus mortis periculum immineret; quo caſu, ipſos volumus per vos poſſe abſolvi: ita tamen quod corpora ipſorum non tradantur eccleſiaſticæ ſepulturæ, niſi licentia noſtra vel officialis noſtri prius obtenta, ſi hoc ſit notorium, vel ipſi publicè confiteantur, ad quos ipſi per vos prout melius fieri poterit inducantur.

XXVII.

Item, cum in præcedentibus ſynodis vobis injunctum fuerit ſub pœna excommunicationis, quod conſtitutiones noſtras ſynodales haberi, & præſentari qui eas habuerint, per eos ſteterit, quominus haberent eaſdem. Nos contra tales tamquam inobedientes, & mandatorum noſtrorum contemtores, nec non abſentes ab iſta ſynodo, cauſa rationabili ceſſante, & contra illos qui non ſolverunt, vel ſolvere recuſarunt jura ſynodalia, canonica monitione præmiſſa, in his ſcriptis excommunicationis ſententiam promulgamus.

STATUTA
edita anno M. CCC. XXVIII.

I.

MOneatis omnes & ſingulos cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtant, abbates, priores, barones, milites, & alios quoſcumque clericos & laïcos nobiles & non nobiles, qui contra jura canonica & canonicas ſanctiones decimas eccleſiis debitas ad eos ex cauſa aliqua legitima non ſpectantes appropriare ſibi præſumſerint, ſeu qui de terris quas tradunt aliis excolendas, decimam ſolvi eccleſiis non permiſerint, aut prohibuerint, potiſſimè decimas novalium, in perceptione quarum nullam cauſam aut minus legitimam prætendere valent, uſurpant temerè, & uſurpare præſumunt, in ſuarum periculum non modicum animarum, niſi poſt monitionem eis factam per eos quorum intererit in generali in eccleſiis, poſt duas dominicas à præmiſſis infra menſem deſtiterint, & de his qui uſurpare contra præmiſſa præſumſerint, & illos qui non ſolverint infra duos menſes damnificatis eccleſiis emendam non fecerint competentem, dicta canonica monitione præmiſſa, in his ſcriptis ſententiam excommunicationis promulgamus, & eos dictis ſententiis volumus eſſe innodatos. Injungentes ac etiam præcipientes omnibus & ſingulis rectoribus, ſub virtute præſtiti juramenti de A non alienando res eccleſiæ. & ſi aliqua alienata reperirent tempore ſuæ inſtitutionis ſeu collationis, ad jus & proprietatem ipſius eccleſiæ revocare, & omnes illos & ſingulos qui in parochiis ſeu infra parochiam cujuſlibet decimas percipiunt ſeu uſurpant, ſeu uſurpare præſumunt, poſt lapſum duorum menſium, coram nobis & officiali noſtro, & poſt aliud, prout eis videbitur expedire, eos notent, & diligenter ſequantur cum efficacia; alioquin contra omnes & ſin- B gulos ex officio noſtro procedemus, ut tamquam contra perjuros, corrigentes & punientes eoſdem de perjuriis, ut juſtitia ſuadebit.

II.

Item, cum propter importunitatem petentium aliquorum nos contigerit concedere licentias aliquibus de non reſidendo in ſuis beneficiis; eas ex nunc, cum propter hoc hoſpitalitas depereat, ſeu adnihiletur, & eleemoſynæ non fiant, & alia quamplura pericula & ſcandala hinc oriantur, volentes iſtis, ut noſtra intereſt, obviare, revocamus, præterquam ſtudentibus in C ſtudio generali eiſdem reſidentibus per tempora conſtituta.

III.

Item, præcipimus ſub pœna excommunicationis, prout vobis aliàs datum eſt in mandatis, & etiam in aliis noſtris conſtitutionibus ſynodalibus continetur, quod omnes perturbatores & impeditores curiæ officialatus noſtri, quoquomodo, facto vel verbo, tacitè vel expreſsè, præſtantes conſilium, auxilium vel juvamen, omnibus diebus dominicis & feſtivis ſemel in miſſa denuncietis excommunicatos: quos ex nunc in his ſcriptis excommunicamus, & etiam aggravamus, D non revocando ſententias per nos contra ipſos promulgatas. Et hoc vobis præcipimus omnibus ſub pœna excommunicationis, quam in vos ferimus in his ſcriptis, niſi præmiſſis parueritis, & contenta in hoc articulo, ſeu conſtitutione compleveritis diligenter.

IV.

Item, præcipimus omnibus rectoribus & capellanis preſbyteris civitatis noſtræ dumtaxat Tutelenſis, quod dicant horas ſuas cum ſuperpelliciis in eccleſia cujus erunt parochiani, niſi cauſa legitima hoc omittant; ſpecialiter horas matutinas: alioquin omnes & ſingulos contrarium facientes cau- E ſa cognita multamus & multando punimus in una libra ceræ applicanda & ſolvenda ad opus luminariæ B. Nicolai, totiens committenda, quotiens contrarium facient omnes vel aliquis ipſorum. Injungentes rectoribus iſtius civitatis, ſub pœna prædicta, ut contrarium facientes nobis revelent, vel officiali noſtro.

V.

Monemus omnes & ſigulos rectores preſbyteros & alios beneficiatos noſtræ diœceſis, maximè religioſos, ne de cetero deferant redundellos, niſi devium longum in modum habitus: alioquin in omnes & ſingulos contrarium facientes, dicta canonica monitione præmiſſa, ſententiam excommunicationis in his ſcriptis ex tunc promulgamus.

Digitized by Google

VI.

Item, inhibemus omnibus & ſingulis rectoribus ſub pœna xx. librarum ceræ, in quibus eos multamus & multando punimus cauſa cognita, ſi contra infra ſcripta eos facere contigerit, applicanda & ſolvenda ad opus luminariæ B. Mariæ Rupiſamatoris, ne abſque noſtra licentia ſpeciali fructus beneficiorum ſuorum ad tempus aliquod, videlicet anni ultra aſcenſent, locent, & vendant.

VII.

Item, ſub pœna prædicta vobis præcipimus & mandamus quod de quindecim in quindecim diebus omnes parochianos veſtros excommunicatos legatis ad inſtantiam adverſariorum & publicè denuncietis, niſi ſpecialiter in noſtris litteris vel officialis noſtri aliud datum fuerit, vel dabitur in mandatis.

VIII.

Item, præcipimus ſub pœna prædicta rectoribus eccleſiarum, qui à nobis licentiam de non reſidendo in eccleſiis ſuis obtinuerint ſeu obtinere continget, vicarios quos pro regenda cura in eccleſiis dimittent, nobis vel officiali noſtro repræſentent.

IX.

Item, ſtatuimus quod omnes rectores diligenter perquirant, ſi aliquis parochianorum ſuorum defunctorum in extremis vel aliàs pro ſalute animæ ſuæ reliquerint ſeu ordinaverint aliquid faciendum: & cum ad eorum notitiam pervenerit aliquid de præmiſſis quod heredes & executores dictorum defunctorum, moneant nominatim, ſi eos recipiant; alioquin publicè in eccleſiis vel ad domicilium ubi ſolent morari ut infra xv. dies à tempore monitionis eiſdem factæ computandos ſolvant, compleant relicta & ordinata per dictos defunctos; alioquin eos ex tunc in his ſcriptis excommunicamus, dicta canonica monitione præmiſſa, excommunicatos denuncietis ſingulis diebus feriatis. Præmiſſa autem hæc ſtatuta ſub pœna excommunicationis vobis fieri præcipimus, quam in his ſcriptis ferimus in rebelles ac pœnam x. librarum ceræ.

XI.

Item, præcipimus vobis ad pœnam x. librarum ceræ, quod eccleſias veſtras per parochianos veſtros quos interdicimus & excommunicamus, ſententiis quas nos volumus & committimus fieri in rebelles, munire loco videlicet banchis, libris & aliis neceſſariis ornamentis atque veſtimentis & campanis faciatis, prout ad quemlibet pertinebit, & eccleſiam reficere & reparare, ſi & quantum indigebit, contributa per nos congrua portione.

XII.

Item, ſtatuimus quod omnes rectores moneant in eccleſiis ſuis omnes & ſingulos parochianos ſuos laïcos, ne intra cancellos ſuarum eccleſiarum præſertim ad latus altaris ſedeant, cum divinum officium celebrabitur, cum propter occupationem locorum per dictos laïcos factam intra dictos cancellos exiſtentium divinus cultus minus ſolemniter quam honorificaciter Deo impendatur. Alioquin canonica monitione præmiſſa, dictos laïcos contrarium facientes ex

A tunc in his ſcriptis interdicimus, & poſt alios duos dies in his ſcriptis excommunicamus, præterquam clericos qui cum unica & virgine contraxerunt, dum tamen juvent ad divinum officium faciendum.

XIII.

Item, quod omnes rectores, vicariique, & preſbyteri cum dicent matutinas & alias horas, & miſſa celebrabitur, habeant ſuperpellicia induta ad pœnam duarum librarum ceræ, cum eorum habitus proprie exiſtat, & divinus cultus magis honorificacius quam decentius explicetur.

XIV.

B Item, denuncietis excommunicatos ſingulis diebus feriatis concubinarios publicè in generali, & nominatim de quibus vobis conſtabit, nec non & uſurarios uſuram realem & mentalem committentes. Uſura quidem realis eſt, quando mutuo dantur XII. denarii pro XIII. vel aliàs ſecundùm magis & minus. Et mentalis eſt quando propter dilationem carius vendunt & vilius emunt.

XV.

Item, ſtatuimus & ordinamus, quod dum miſſa celebrabitur popularis, preſbyteri præſertim, ut honorabilius officium miſſæ celebretur, & aliis exemplum præbeant, in eccleſia interſint, & vagare per cimeteria contigua ipſi C eccleſiæ non audeant, ad pœnam unius libræ ceræ dum dicta miſſa celebrabitur popularis, vel ſermo fiat ibidem.

XVI.

Porrò intelleximus, quod rectores eccleſiarum, ſeu eorum vicarii mandata dominorum temporalium publicè in eorum eccleſiis publicant & exequuntur, denunciando & exequendo, & aſſignando aſſiſias, nec non & reditus & alia deveria certis diebus exſolvant, & alia ſimilia, in hoc ſacra loca profanantes, & eccleſiam ſpeluncam latronum facientes ſeu deputantes. Quamobrem præmiſſa evitare volentes, in- D hibemus ſub pœna excommunicationis, quam in non parentes, canonica monitione præmiſſa, ferimus in his ſcriptis, ut ex nunc & in antea à præmiſſis totaliter ſe deſiſtant.

XVII.

Subſequenter exhortamur vos, atque injungimus, ut cum vos continget vicarios aſſumere, ſufficientes & idoneos habeatis, alias in periculum animarum veſtrarum & veſtrorum beneficiorum redundabit & convertetur, ſi minus peritè ſeu prudenter ſe habeant.

E

STATUTA

edita anno Domini M. CCC. XXXIX.

I.

STatuimus & ordinamus, quod omnes priores, decani, rectores & curati eccleſiarum, cum continget medicos animarum ſeu fratres mendicantes ad eorum prioratus, decanatus, ſeu eorum eccleſias præfectorum, rectorum quocumque tempore, hora, & die declinare, quod eos ſereno vultu, læta facie recipiant, & eis neceſſaria, prout poſſibilitas eorumdem ſe extendet,

Digitized by Google

der, adminiſtrent. Alioquin præmiſſa non complentes graviſſimè punientur.

III.

Præterea quod cum contingerit ex poteſtate eis attributa beneficium abſolutionis impertiri alicui parochianorum ſuorum à ſententiis latis à nobis in ipſum, cujus familia expreſſa ratione dictarum ſententiarum eſt interdicta, quod familiares ipſius parochiani petentes pro dicta familia eidem familiæ beneficium abſolutionis impertiri, quod ipſam familiam abſolvat; nec non cum mercenarii talis excommunicati recedent, & ſervicium ipſius excommunicati dimittent, quod eoſdem poſſint & debeant abſolvere.

IV.

Subſequenter ſtatuimus & diſtrictè inhibemus ne cadavera mortuorum ex nunc inantea offerant ſuper altare ipſa ſeu partem ipſorum ponant. Tamen officium conſuetum dici ad laudem & honorem B. Virginis Mariæ & aliorum ſanctorum, hortamur quod faciant & meritò approbamus.

V.

Ulterius quod quocumque die dominico & feſtivo ſacrilegos, ſortilegos utriuſque ſexus, concubinarios, impedientes juridictionem eccleſiaſticam denuncietis excommunicatos, cum, ut dudum in aliis ſtatutis eſt inſertum, canononice ſententia excommunicationis lata extiterit. Nec non monemus & monere mandamus omnes & ſingulos cujuſcumque ſtatus & condi- A tionis exiſtant, ſcientes per teſtes vel etiam per famam, præſertim ſortilegos & ſortilegas nobis vel rectoribus earumdem, & ipſi rectores nobis confeſtim dicant, ſignificent, revelent. Alioquin in non parentes, canonica monitione præmiſſa, quatenus tangit articulos ſortilegorum in his ſcriptis excommunicationis ſententiam promulgamus.

VI.

Item, diſtrictè præcipimus vobis ut moneatis omnes & ſingulos parochianos veſtros, ne in eccleſiis vel cimeteriis ludant, nec ludum aliquem exerceant; cum ex hoc plura pericula B ſint exorta, alioquin in contrarium facientes, vel rebelles, dicta canonica monitione præmiſſa, ſententiam excommunicationis ferimus in his ſcriptis.

VII.

Statuimus quod omnes rectores, ut tenentur, & eſt fieri conſuetum, & preſbyteri hujus civitatis perſonaliter, niſi cauſa legitima & ſufficienti eſſent impediti, die Mercurii & die Jovis poſt Pentecoſten, quibus tenetur ſynodus, interſint.

VIII.

Item, præcipimus diſtrictè omnibus rectoribus iſtius diœceſis, ut infra menſem ſtatuta ſy- C nodalia antiqua & nova completa penes ſe habeant, & ipſa prævideant, & legant ſemel in menſe in eccleſia, vel ubi voluerint, ut melius memoriæ commendent & teneant, atque ſervent & ſervare faciant.

STATUTA SYNODALIA

ECCLESIÆ CONSTANTIENSIS IN NORMANNIA, circa tempora concilii Lateranenſis edita.

Ex MS. B. Mariæ de Guencampo eruit cl. vir Petrus Menard urbis Turonenſis præfectus.

CAPUT I.

QUoniam propter indevotiones, ut non dicamus deriſiones, quorumdam ad ſynodum venientium, novimus in populo retro actis ſæpè temporibus ſcandala ſuborta fuiſſe, ut propter caſus conſimiles miniſterium noſtrum; qui quaſi ſignum ad ſagittam ſumus poſiti, inter laïcos non vileſcat; jubemus ut ſacerdotes & alii clerici eundo & redeundo, cum devotione & humilitate, in geſtu, & habitu exhibeant ſe modeſtos. Jejuni ſtatim poſt pulſationem campanæ groſſæ intrent ſynodum, & ſuperliciis cum ſtolis preſbyteri & ſuperliciis beneficiati, ceteri ſinguli juxta ſuum ordinem tonſuram congruam deferentes.

CAPUT II. *De peregrinationibus.*

PRæcipimus diſtrictè ne aliqui recedant à diœceſi cauſa morandi vel peregrinandi ſive ſint abbates, ſive priores, ſive alii. Et ſi majores eos vocaverint ad ſe, non recedant, niſi D auctoritate noſtra: alioquin revertentes non admittemus.

CAPUT III. *De prioribus.*

QUoniam verò quidam prioratibus deputati non eis quæ Dei ſunt intendentes, nec bona prioratuum, prout debuerant expendentes; ſed avaritiæ & cupiditati intendentes; præcipimus diſtrictè ſub pœna excommunicationis, ut bona prioratibus collata in ipſis prioratibus expendant, hoſpitalitatem, prout locorum facultates potuerint, facientes, & in pias cauſas E erogantes, ut devotio populorum erga domos religioſas augeatur, alioquin ipſos adminiſtrationibus ſibi collatis ſpoliabimus.

CAPUT IV. *De vicariis.*

VIcarias ſufficientes jam dudum præcipimus aſſignari, videlicet quindecim libras Turonenſes. Licet autem perpetui vicarii non conſtituantur poſt concilium, ſed pro tempore conſ-

Digitized by Google

tituantur, videlicet quia eis damus licentiam in ſcholis manendi vel peregrinandi, vel quia impotentes ſunt ad deſerviendum; volumus tamen ut eis vicariis quindecim librarum (reditus) aſſignetur, & hoc auctoritate noſtra, ne eccleſiæ ... fiant; ita quod ſi reverſus de ſcholis vel de peregrinatione ſua voluerit in propria perſona deſervire, pro tempore ſubſtituto ſatisfaciat competenter.

CAPUT V. *De vicariis à nobis aſſignatis.*

Vicarias verò à nobis aſſignatas nullus auctoritate ſua ſtudeat diminuere, & qui ſine auctoritate noſtra eas diminuerit, vel inſtitutos à nobis in fraudem aſſignationis noſtræ, vel conſtitutionis concilii, auctoritate quarumcumque litterarum eos moleſtaverit; illos excommunicabimus, etiam occaſione penſionis antiquitus ibi perceptæ.

CAPUT VI. *Ne eccleſiæ vel capellæ ſine ſervitio remaneant.*

Quia verò obtentu liberalitatis à nobis & ab eccleſia noſtra abbatiis & locis religioſis factæ, non debent eſſe capellæ, vel eccleſiæ ſine ſervitio remanere; præcipimus ut abſque moleſtia & contradictione eccleſiis & capellis preſbyteros ſecundùm formam prætaxatam aſſignent, nec nos & ipſos permittant auctoritate domini papæ, vel alterius moleſtari; alioquin propter ingratitudinem bonis ſuis collatis, meritis ſuis exigentibus, eos privabimus, non obſtante ſi dicant quod omnes reditus ad eccleſias pertinentes vel capellas ab antiquo ſunt eis appropriati.

CAPUT VII. *Quod abbates & perſonæ non exigant juramentum ab illis quos præſentant.*

Diſtrictè præcipimus ne abbates & perſonæ juramentum exigant à clericis antequam eos præſentent, nec de augmentandis penſionibus, nec quod contenti erunt eo ad quod præſentant eos. Similiter ne clerici eis faciant juramentum antè præſentationem ſub anathemate prohibemus.

CAPUT VIII. *De monachis.*

Statutum de monachis, ut non minus tribus alicubi ponantur, ad regulares canonicos extendi declaramus, ubi facultates ſufficiunt.

CAPUT IX. *De eleemoſynis eccleſiarum.*

Similiter prohibemus ne aliqui eleemoſynas eccleſiarum auctoritate propria occupent, nec eas ad laïcos feodent, & ne eccleſiæ, quæ dicuntur ad unum uſum collatæ, videlicet ad luminare ſine auctoritate noſtra audeant ad alium uſum convertere. Si quis autem preſbyter cupiditate ductus, ſcilicet pro pecunia, vel pro filiis, vel nepotibus, ut inde feodent, hoc vel iſtud facere viſus fuerit, beneficio ſe noverit cariturum.

CAPUT X. *De domibus leproſorum, & infirmis.*

Item, præcipimus ut quælibet abbatia domum habeat juxta muros ad leproſum ponendum, ubi ſi fortè contigerit, ita non extra, niſi in loco religioſo, quia & domus inde vileſcit, & per hoc mutua fraternitas erga ipſum amittitur. Præterea circa curam infirmantium & debilium operam adhibeant diligentem, quod ſi vacat ſecundùm loci facultatem, juxta cujuſcumque debilitatem vel infirmitatem omnia eis neceſſaria provideantur. Quoniam verò omne quod non eſt ex fide peccatum eſt; & tempus non minuit peccatum, ſed auget; excommunicamus omnes religioſos, qui ſcienter ſine auctoritate hujus eccleſiæ penſiones in eccleſiis percipiunt.

CAPUT XI. *Ne clerici vel monachi ſæcularibus negotiis ſe immiſceant.*

Item, diſtrictè præcipimus, ne preſbyteri, vel clerici, ſive monachi, placita laïcorum pertractent, & firmas eorum teneant, nec in rebus eorum procuratores exiſtant, & ne aſſiſias ſectentur, niſi propter domorum ſuarum emergentes & ſuas neceſſitates. Sacris enim Dei ſacerdotes debent vacare aſſiduè. Quod ſi contra fecerint, & propter hoc moleſtiam perpeſſi fuerint ſive de patrimonio, ſive de rebus ſuis; eis ab eccleſia non ſubvenietur, cum ſit indignum eis ab eccleſia ſubveniri, per quos conſtat in eccleſia ſcandalum generari.

CAPUT XII. *De decimis non trahendis ad firmam.*

Item, diſtrictè præcipimus, ne abbates, vel monachi, vel canonici regulares accipiant ad firmam decimas, quarum ſunt patroni, ſive ad unum annum, ſive ad duos annos, ſive ad vitam illius qui decimas habet. Prohibemus etiam ſub pœna excommunicationis, ne decimæ laïcis perſonis vel alicui de familia eorum tradantur, vel illis, qui inde in poſterum poſſent eccleſiam moleſtare occaſione hujuſmodi. Similiter ne præpoſitis ipſorum aut aliquibus extra juriſdictionem noſtram commorantibus. Similiter nec laïcis maximè balliviam habentibus.

CAPUT XIII. *De oneribus eccleſiarum.*

Item, ſtatuimus ut religioſi & alii qui in eccleſiis aliquid percipiunt, onera epiſcopalia & archidiaconalia ſuſtineant, & reædificationem eccleſiarum ſecundùm ordinationem noſtram, & archidiaconorum ſubminiſtrent, non obſtante ſi dicant, quod numquam ad hoc aliquid poſuerunt.

Digitized by Google

CAPUT XIV. *De computationibus faciendis in abbatiis.*

QUia verò utilitatibus domorum religioſarum providere cupimus, ut debemus, & ne bona ipſarum prodigantur, & in uſus pravos ex pendantur, & murmurationes de clauſtris removeri, ſtatuimus ut in qualibet abbatia abbas & baillivus quater in anno reddant compotum de reditibus & expenſis coram conventu terminis aſſignatis: ita quod ſcriptum redituum & expenſarum in ſcriptis redigatur, & in quolibet termino ſcriptum de expenſis anni habeat tam abbas quam conventus, ſigillo abbatis & ſigillo conventus ſigillatum, & nobis in fine anni vel attornatis à nobis tam de expenſis quam de reditibus reſpondeant.

CAPUT XV. *Item, de prioribus.*

IDem dicimus de prioribus, quod de reditibus ſibi deputatis, & de expenſis quater in anno coram fratribus, ſi ibi fuerint, & coram attornato à nobis computent, & in fine anni coram nobis reſpondeant.

CAPUT XVI. *Ne numerus monachorum diminuatur.*

ITem, cum temporibus noſtris cultus divinus non debeat diminui, ſed potius augeri; præcipimus ne in prioratibus numerus monachorum, qui ibi debent ſervire, diminuatur vel annulletur; cum facultates eccleſiæ non ſint diminutæ; alioquin bona prioratuum in manus noſtras detinemus. Similiter præcipimus quod abbates prioribus ſuis ſocios dent competentes, qui ſint bonæ vitæ & converſationis honeſtæ, per quos divinum ſervitium poſſit celebrari. Item præcipimus ut abbates & priores à nobis conſtituti nobis confiteantur, vel de licentia noſtra ſibi providum & diſcretum eligant confeſſorem. Ita enim dominus papa conſtituit (a). Similiter preſbyter confeſſoribus à nobis attornatis ſaltem ſemel in anno confiteantur.

CAPUT XVII. *Quid presbyteri debent facere quando ad ſynodum veniunt, & quò debent uti.*

QUando autem vos preſbyteri ad ſynodum venire debetis, die dominica præcedente publicè inquiratis in parochia, ſi qui ſint infirmi, & ea die vel ſequenti feria, vel antequam iter arripiatis, & non requiſiti viſitetis eos; & quodcumque fuerit neceſſarium ad ſalutem animarum faciatis; dummodo prius confeſſi fuerint: non tamen omittentes proviſionem, quam per vicinos ſacerdotes facere conſuevistis in vicinis parochiis remanentes: Et hoc dicimus de illis qui ſecum non habent preſbyte-A ros: Quia verò nullus alicui poteſt committere curam animarum, niſi epiſcopus, vel qui fungitur vice ejus; unde nec poteſt abſolvere, nec pœnitentiam injungere; concedimus & damus poteſtatem preſbyteris illis, qui ſunt cum aliis, qui curam animarum habent, dummodo ſint bonæ opinionis & honeſtæ converſationis, & notum ſit de ordinatione ipſorum; quod loco ipſorum, cum neceſſarium fuerit, parochianos abſolvant, & eis pœnitentiam injungant, ne poſſit dici de illis: *curabant contritionem populi mei dicentes pax, pax, pax, & non erat pax*; & ne inde poſſint culpabiles inveniri. Præterea B præcipimus ut eos omnes confeſſare procurent loco & tempore competenti.

CAPUT XVIII. *De habitu presbyterorum.*

ITem, præcipimus vobis, ut eundo, morando, parrochias veſtras circumeundo, habitum honeſtum, tam in tonſura, quam in veſte habeatis, ne ſtatus veſter vertatur in opprobrium populo, prout concilio Lateranenſi de veſtimentorum habitu determinatur: videlicet ut clauſa habeatis deſuper indumenta, nimia brevitate vel nimia longitudine non notanda: Unde reprehendimus preſbyteros, qui per parochias vadunt in C ſupertunicalibus apertis, nimia brevitate notandis, & in ſigaudis, & etiam in habitu tali coram nobis venire non formidant: in quo habitu potius videntur albaleſtrii, vel pugiles, quam clerici vel preſbyteri. Si tamen oporteat eos equitare, poſſunt tunicalia ſub clauſa capa habere aperta; ſed in aperto clauſa deferant. Qui autem de cetero tranſgreſſor hujus conſtitutionis extiterit; veſtis aperta portata in publico pauperibus erogetur: Et hoc præcipimus executioni mandari.

CAPUT XIX. *Ut leproſi clauſas capas deſuper ferant.*

D ITem, præcipimus de leproſis, ſcilicet quod capas clauſas deſuper ferant, ut à ſanis poſſint diſcerni, ne miſceant ſe communicationi ſanorum.

CAPUT XX. *De tabernis.*

ITem, præcipimus ut abſtineatis à tabernis, & omnes quibus in taberna injuria facta fuerit, eos ſuper hoc non audiemus.

CAPUT XXI. *De reverentia ſacramentorum eccleſiaſticorum exhibenda.*

E ITem, vobis præcipimus, ut in virtute Dei & obedientiæ debitam reverentiam ſingulis ſacramentis ſanctæ eccleſiæ exhibeatis, ut laici ad exhibendam ſimiliter ex devotione veſtra excitentur: quæ ſunt ſeptem, videlicet baptiſmus, confirmatio, euchariſtia, pœnitentia, matrimonium, ordo, extrema-unctio.

(a) Occaſione hujus pontificiæ conſtitutionis abbates & alii exemti obtinuerunt poſtea licentiam ſeu permiſſionem eligendi ſibi confeſſorem, ne ab epiſcopis hac in re vexarentur, aut ab eis pendere viderentur. Hujuſmodi licentiam habemus pro abbate Vindocinenſi & pro canonicis S. Martini Turonenſis.

CAPUT XXII. *De baptiſmo.*

BAptiſmus cum omni reverentia & honore celebretur, & cum magna cautela, maximè ad diſtinctionem verborum & prolationem, in quibus tota virtus ſacramenti conſiſtit, ſcilicet: *Ego te baptizo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti.* Et ſub hac forma doceant laïcos debere frequenter baptizare parvos; patrem etiam & matrem in ſumma neceſſitate. Cùm autem puer in neceſſitate baptizatus fuerit à laïco, & cùm inveneritis diſcreto & debito modo baptizaſſe, ſi ſupervixerit puer, afferatur ad eccleſiam, & quod deeſt ſuppleatur, non quantum ad ſalutem, ſed quoad augmentum virtutum, ſcilicet ad fores eccleſiæ pabulum ſalis, quod eſt primum donum in baptiſmo, aurium & narium de ſputo linitio, quod eſt ſecundum, ſed exorciſmi non dicantur, & omnia fiant ad fontes ſine immerſionibus, videlicet crucis ſignatio in pectore & inter ſcapulas, olei ſacri in prædictis unctio, in vertice chriſmatis unctio: Et quia tota virtus baptiſmi in diſtinctione & prolatione verborum conſiſtit, ab eo qui baptizat integrè, ordinatè, ſine intermiſſione aliqua proferantur: ſub qua forma ſi baptizatus fuerit puer à laïco; tunc ſacerdos omnia faciat, & ſimiliter de parvis, qui inveniuntur expoſiti, de quibus dubium eſt utrum ſint baptizati: & immergens dicat: *Si tu non es baptizatus: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti.*

Ad elevandum pueros non recipiatur niſi unus, niſi fuerit vir & uxor, qui pro uno reputantur, vel niſi fuerint de proxima cognatione ipſorum, quod cavetur in concilio Lateranenſi.

Præcipimus quod propter ſortilegia fontes ſint firmati, & oleum, & chriſma, & Euchariſtia ſub cuſtodia reponantur, ne manus temeraria ad ea poſſit extendi, qui verò ea incautè reliquerit, tribus menſibus ab officio ſuſpendatur; & ſi per ejus incuriam aliquid nefandum contigerit; gravius puniatur. Item, præcipimus ut fontes mundos cuſtodiant, & ne aquam ibi diutius remanere patiantur.

CAPUT XXIII. *De confirmatione.*

SAcerdotes frequenter moneant populum ad confirmationem, quæ ab epiſcopo tantum eſt facienda. Poſt baptiſmum enim debet ſuſcipi ſacramentum confirmationis quod ſacramentum præſtat augmentum ad gratiam, per quod Spiritus-ſanctus infunditur baptizato, quo ſacramento armatur Chriſtianus, & inſtruitur ad agones hujus mundi, & contra diabolum. Quod ſi confirmandus adultus fuerit; confiteatur prius, & poſtea confirmetur: & jejuni veniant ad confirmationem, qui ſunt perfectæ ætatis.

CAPUT XXIV. *De officio divino.*

PRæcipimus, ſicut præceptum eſt in concilio Lateranenſi, ut ſacerdotes officium tam diurnum, quàm nocturnum diſtinctè; & apertè, A non ſyncopando, quantum Deus dederit, celebrent & devotè; & hoc in eccleſiis ad hoc deputatis, niſi propter neceſſitatem. Nullus etiam audeat aliquo caſu celebrare, donec canonicas matutinas & primam cantaverit: & qualibet die horas canonicas dicent.

Corporalia munda cuſtodiant, & ſacerdos ea ſæpè abluat, ſive diaconus ſuperlicio indutus, in vaſe ad hoc ſpecialiter deputato; & ablutiones in piſcina ponantur. Similiter linteamina altaris, & indumenta ſacerdotalia, quando opus fuerit, ab honeſta perſona ſine appoſitione aliorum pannorum, ita ut munda & nitida B conſerventur: quia nimis eſt abſurdum ſordes negligere in ſacris, quæ dedecerent etiam in profanis.

CAPUT XXV. *De cimeteriis.*

UT cimeteria munda cuſtodiant, nec in eis fimos vel immunditias poni permittant, & quæ potuerint claudi, claudantur propter reverentiam fidelium ibidem jacentium: & ne choreas in cimeteriis duci permittant. Inhibemus etiam ne ſinant venditiones ibidem fieri, donec miſſa celebratur. Nullus in cimeterio ſine noſtra licentia ædificare præſumat; & C ſi quis ædificaverit, juris eccleſiæ cenſemus ædificium, quod in cimeterio illius eccleſiæ conſtructum eſt. Nec abbates, nec alii, qui ibi ædificaverint, in illis audeant aliquid reclamare.

In concilio firmiter inhibetur, ne ſupellectilia ſacerdotis propria ſeu aliena in eccleſia admittantur, niſi propter incurſus hoſtiles, aut incendia repentina, aut alias neceſſitates urgentes, ad eas oporteat habere refugium. Sed tamen neceſſitate ceſſante, ad loca priſtina reportentur.

Sacerdotes die octavo ſemper renovent Euchariſtiam .... fontem benedictum, ne ſua vetuſtate aliqui ad indevotionem moveri valeant D aut errorem.

Præcipimus diſtrictè, ut non recipiant preſbyteros in eccleſiis ſuis ad celebrandum, niſi notum ſit de ordinatione eorum.

Librum, qui dicitur Manualis, habeant ſinguli preſbyteri parochiales, ubi continetur ordo extremæ-unctionis, catechiſmi, baptiſmi, & hujuſmodi.

CAPUT XXVI. *De reditibus eccleſiæ.*

PRæcipimus diſtrictè ſacerdotibus, ut omnes reditus eccleſiæ & poſſeſſiones ſcribant E in miſſalibus ſuis; & prohibetur penitùs preſbyteris & parochianis, ne de his quæ ſunt eccleſiæ, ipſi aut alii preſbyteri alienent ab eccleſia, niſi per concilium epiſcopi vel archidiaconi. Si quis autem contra hoc fecerit, præcipimus ut emendet, & irritum decernimus.

Item, præcipimus ut perſonæ & vicarii, qui grangias vel alias domos in eleemoſynis ſuis conſtructas habent, & eaſdem vel devaſtari permiſerint, vel ab eleemoſynis abſtulerint, eas reædificent, & dictis eleemoſynis reponant, & ſuper hoc archidiaconi curam diligenter adhibeant. Nec

Digitized by Google

aliquis audeat alicui excommunicato communicare, nec pro abſoluto habere, donec litteras communicatorias acceperit, vel de ejus abſolutione conſtiterit evidenter.

Item, præcipimus quod nullus preſbyter excommunicatum à nobis, vel archidiacono, vel decano pro abſoluto habeat, vel in eccleſia recipiat, etiamſi de ſe conquerenti ſatisfecerit, & ei conſtiterit, donec à nobis vel ejus excommunicatore de ejus abſolutione conſtiterit. Similiter inhibemus ne aliqui pro debito coram eis recognito excommunicare audeant, nec pro debitis ſuis, niſi in generali pro jure ſuo, vel niſi parochianus preſbytero publicè confiteatur. Licet autem ſacerdoti de malefactore vel raptore conſtiterit per confeſſionem, & conquerens juſtitiam eccleſiaſticam poſtulet exhiberi: preſbyter indubitanter juſtitiam exerceat, licet in conſpectu ſuo reum videat, & certus ſit de ejus reatu; quia quod per confeſſionem novit, non ſcit ut homo, ſed ut Deus.

CAPUT XXVII. *De antiquis reliquiis.*

ITem, præcipimus ſicut conſtitutum eſt in concilio Lateranenſi, quod antiquæ reliquiæ amodo extra caſſam nullatenus oſtendantur, nec exponantur venales. Inventas autem de novo nemo publicè venerari præſumat, niſi prius auctoritate Romani pontificis fuerint approbatæ.

CAPUT XVIII. *Ne laici reliquias tractent.*

SImiliter præcipimus ne laici reliquias tractent, nec de eccleſiis auctoritate ſua auferant, nec altaria vel ſimilitudinem altarium occaſione reliquiarum ſuarum erigant, eccleſiis .... oblationes recipiant ad opus eccleſiæ ſuæ. Qui contra fecerit excommunicetur.

CAPUT XXIX. *Ne ſacerdotes ſecum habeant filios ſuos.*

ITem, præcipimus & prohibemus etiam, ne ſacerdotes filios ſuos ſecum habeant illegitimè natos propter ſcandalum, & ne eis miniſtrent in altari, cum ſit indecorum, ut in altaris officio illegitimus filius in publico patri miniſtret, in quo unigenitus Filius pro ſalute humani generis inclinatur.

CAPUT XXX. *De quæſtoribus eleemoſynarum.*

ITem, præcipimus, ut nullus in eccleſia recipiatur ad quærendas eleemoſynas ſine litteris noſtris, niſi ſit parochianus eccleſiæ, vel vicinus notus. Similiter nec ad prædicandum, niſi fuerit perſona à nobis deſtinata. Quæſtores quoque eleemoſynarum tantum ea dicant populo, quæ in litteris domini papæ & noſtris continentur.

A

CAPUT XXXI. *Ne clerici negotiatores exiſtant.*

INhoneſtas verò negotiationes, ſive ſuo nomine, ſive alieno, non exerceant. Negotiationem autem inhoneſtam clericis dicimus, ſi emant ultra victum, vinum, bladum, vel carnes, ut carius vendant: vel ſi in æſtate minus juſto pretio emant ea quæ debent ſequenti Septembri recipere, vel ſi tardant uſque ad nundinas Montis-Martini, vel blada, vel res ſuas, & ex tunc exigant majus pretium quam value-
B runt ante terminum.

Nullus legat epiſtolam ſine ſuperlicio vel cappa clauſa.

CAPUT XXXII. *De altari.*

PRæcipimus quod ſi in altari mota tabula fuerit, vel enormiter fracta, ſacerdos non celebret donec altare conſolidetur, & iterum conſecretur. Et ne ſuper lapidem ſine capſa celebretur. Et ampullæ ſcilicet vini & aquæ etiam in miniſterio altaris ſint mundæ, integræ, vitreæ, ſive ſtanneæ: ad ablutionem grandius vas
C deputetur.

CAPUT XXXI. *De Euchariſtia.*

SAcerdotes miniſtrantes diligenter attendant quod hoſtia ſit integra, alba, de frumento cum manu electo; & integrum habeat circulum, & quod vinum non ſit acetoſum, & quod aquam non obmittant.

Item, præcipimus, ut nullus audeat bis in die celebrare miſſam, nec præſumat, aut cum duplici introitu, niſi in humana neceſſitate, ſcili-
D cet humano corpore præſente. Nullus in die ſolemni vel excellenti, quando non poteſt divinum ſervitium obmitti, & in die Paſchæ celebraturus quoad miſſam ſecundam vinum profuſionis ſumat, ſed miniſtro habenti bonam conſcientiam conferat.

CAPUT XXXIV. *De præfationibus.*

QUia in pluribus libris plures præfationes inveniuntur, quæ ſunt ſuperfluæ; tamen decem invenimus in ſacro catalogo eſſe recitatas, unam in Paſcha, quæ ſic incipit: *Te quidem*
E *omni tempore.* Secundam in Aſcenſione, *Qui poſt reſurrectionem.* Tertiam in Pentecoſte, *Qui aſcendens.* Quartam de Trinitate, *Qui cum Unigenito.* Quintam de B. Maria, *Et te in veneratione.* Sextam in feſto ſanctæ Crucis, *Qui ſalutem.* Septimam de Apoſtolis, *Te Domine ſuppliciter.* Octavam de Nativitate Domini, *Quia per Incarnati Verbi.* Nonam de Epiphania, *Quia cum unigenitus.* Decimam in quadrageſima, *Qui corporali.*

Digitized by Google

CAPUT XXXV. *Quod quilibet ſacerdos habeat ſuam piſcinam juxta altare.*

PRæcipimus quod ſacerdotes habeant piſcinas juſta altaria decentes, mundas, ablutionibus liberum curſum exhibentes, nec ſine opertorio reliquantur. Juxta altare ad minus tria manutergia habeantur, unum ad primam ablutionem, ſecundum poſt evangelium, tertium poſt ſuſceptionem ſacramenti. Aliud ſit pendens circa miſſale ad tergendum os & nares ſacerdotis, ſi opus fuerit.

Diſtrictè præcipimus quod ornamenta eccleſiæ non pignori obligentur, niſi pro neceſſitate eccleſiæ cum conſilio parochianorum.

B

Item, præcipimus omnibus clericis, eccleſias habentibus, ut ad ſingula tempora ordinum ſe offerant ad ordinandos; & qui ordinati ſunt in eccleſiis ſuis reſideant, niſi eis aliter de licentia noſtra facere permittatur.

Si quid de ſanguine, id eſt de ſacramento ſanguinis cecidit ſuper corporalia; ſugenda eſt pars intincta, & ipſum corporale, vel aliquo panno mundiſſimo involutum pro reliquiis ſervandum: vel ſacerdos illud tribus vicibus abluat, calice ſubterpoſito, & aqua ablutionis ab ipſo ſacerdote ſumatur, vel ſaltem duæ primæ ablutiones, & tertia in ſacrario reponatur. Si autem ſuper pallam altaris vel aliquod ſacrum indumentum ceciderit; ſimiliter ſacerdos faciat. Si ſuper commune veſtimentum ceciderit; intincta pars ſugatur, & pars ſcindatur, & comburatur, & cinis in ſacrario reponatur. Si autem ſuper lapidem, terram, lignum ceciderit; lingendus, tergendus, radendus eſt locus iſte, & pulvis in ſacrario reponendus. Si per negligentiam ſacerdotis iſtud evenerit; ad epiſcopum debet mitti.

C

Calix poſt miſſam mundiſſimo panno involvatur, nec miniſtri eo calicem intus tergant; ſed alio ad hoc deputato, qui dum non decens ſatis fuerit, vel vetuſtate attritus, in ſacrario comburatur.

D

Corporalia vetuſtate attrita, vel non ſatis decentia in ſacrario comburantur, ne manus laïca ad ea poſſit extendi, & de illis poteſt ſumi pannus, quo calix intus tergatur: prohibentes ne laïci ad illum manus extendant, ſed tantum à ſacerdote contractetur.

Imagines vetuſtate deformatæ & linteamina ſacra vetuſtate attrita, ſacris uſibus inutilia comburantur in loco mundô juxta parietem eccleſiæ, & pulvis in ſacrario reponatur, quia poſſent intuentes inducere in errorem.

E

Singuli ſacerdotes ſingulos habeant calices, in quibus communicentur infirmi, nec permittant diaconos deferre infirmis ſanctum corpus, niſi in neceſſitate ſacerdos abſens fuerit; ſed ſemper cum magna reverentia & maturitate illud deferat in pyxide idonea benè clauſa propter caſum: & in eundo ad infirmum & redeundo, ſi longa fuerit via, pſalmos pœnitentiales dicat cum letania.

CAPUT XXXVI. *Quomodo ſacerdos circa infirmum ſe debeat habere.*

CUm autem ſacerdos ad infirmum venerit, & ei Chriſti Corpus dederit; ſi quid de Corpore Chriſti in ore infirmi remanſerit, vel exinde exierit, quod ab eo recipi non poſſit, aliquam formam habens; ab ipſo ſacerdote debet ſumi convenienter, vel comminutum in calice cum modico vino vel aqua benedicta alicui habenti bonam conſcientiam dari. Si autem infirmus adeo fuerit arctatus, quod ſub magna forma Corpus Domini recipere non poſſit; ſub minima forma detur ei in calice comminutum; & cum modico vino ſive aqua benedicta in ore infirmi ſtilletur, & maximè ſi ſine ſcandalo aliter fieri non poſſit, ne infirmus ſine viatico obire videatur.

CAPUT XXXVII. *De pœnitentia, & confeſſione.*

AB infirmis in periculo mortis conſtitutis pura eſt inquirenda peccatorum confeſſio, non pœnitentia injungenda; ſed tamen eſt eis intimandum ut conterantur, & doleant de peccatis ſuis univerſis & ſingulis, non tam timore pœnæ, quam pro peccato meruerunt; ſed quia Deum Patrem & Creatorem, & Redemtorem ſuum offendere præſumſerint; acerbitates ægritudinis quaſi flagella patris, quamdiu ei placuerit, cum gaudio ſuſtinentes.

Si autem convaluerint; ſtatim ad ſacerdotem accedere debent, & tunc eis pœnitentia competens injungatur. Poteſt autem ſacerdos abſolvere in articulo mortis quemlibet excommunicatum à quolibet, etiam à Domino papa, juramento prius ab eo recepto, ſi inciderit in canonem latæ ſententiæ, quod ſanitate recuperata, & opportunitate recepta, Romanam eccleſiam viſitabit, vel eum adibit qui ſuper hoc à ſede apoſtolica habeat poteſtatem. Si autem pro re judicata fuerit excommunicatus; prius ſatisfaciat, ſi ſuper habuerit facultatem, & ſic eum abſolvat recepto prius juramento, quod quamcito poterit excommunicatoris ſui præſentiam adibit, mandato ipſius pariturus. Idem faciat ſi pro offenſa fuerit excommunicatus infirmus, videlicet quod prius emendet; ſi autem emendandi vel ſolvendi non habuerit facultatem, juret quod poſſe ſuum faciet, cum ad fortunam pervenerit pinguiorem. Si autem in tali articulo deceſſerit; hæres ſuus ad hoc faciendum pro ipſo tenetur: & hoc debet ſacerdos eis intimare, non tamen per ipſum compellendus eſt.

CAPUT XXXVIII. *De concilio Lateranenſi.*

CUm infirmitas corporalis nonnumquam ex peccato proveniat, dicente Domino languido, quem ſanaverat, *vade & amplius noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat:* præſenti ſtatuto ſtatuimus, & diſtrictè præcipimus medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vo- Concil. Lat. cap. 26

cari contigerit; ipſos ante omnia, id eſt antequam ægrum ſumant in curam, moneant & inducant, quod medicos advocet animarum, ut poſtquam fuerit infirmo, de ſpirituali ſalute proviſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubrius procedatur, cum cauſa ceſſante ceſſet effectus.

Hoc quidem inter alia huic cauſam dedit edicto, quod quidam lecto ægritudinis jacentes, cum eis à medicis ſuadetur, poſtquam eos in curam ſumſerint, ut de animarum ſalute diſponant, in deſperationis articulum incidunt: unde facilius in mortis periculum incidunt. Credunt enim ægri quod medicus de eorum ſalute deſperet. Ceterum cum anima multo pretioſior ſit corpore ſub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro corporali ſalute aliquid ægro ſuadeat, quod in periculum animæ convertatur.

CAPUT XXXIX. *Quomodo ſacerdotes in confeſſione de pœnitentia injungenda ſe debent habere erga ſanos ex concilio Lateranenſi.*

Concil. Lat. cap. 21.

DOceatur à ſacerdotibus maximè ante quadrageſimam quod omnes fideles utriuſque ſexus, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerint, omnia ſua peccata fideliter confiteantur ſaltem ſemel in anno proprio ſacerdoti, & injunctam ſibi pœnitentiam ſtudeant pro viribus adimplere, ſuſcipientes reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ ſacramentum, niſi de conſilio proprii ſacerdotis ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab ejus perceptione duxerint abſtinendum: alioquin & viventes ab ingreſſu eccleſiæ arceantur, & morientes careant ſepultura chriſtiana. Unde hoc ſalutare conſtitutum frequenter in eccleſiis publicetur, ne quiſquam ex ignorationis cæcitate anſam inde excuſationis aſſumat. Si quis autem alieno ſacerdoti juſta de cauſa voluerit ſua confiteri peccata, licentiam prius poſtulet & obtineat à proprio ſacerdote; cum aliter ille ipſum non poſſit abſovere vel ligare. Sacerdos autem ſit diſcretus & cautus, ut more periti medici ſuperfundat vinum & oleum vulneribus ſauciati: diligenter inquirens à peccatore circumſtantias & peccata, per quas prudenter intelligat quale ille debet præſtare conſilium, & cujuſmodi remedium adhibere, diverſis experimentis utendo ad ſanandum ægrotum. Caveant autem omnes ne verbo, vel ſigno, aut quovis alio modo prodant aliquatenus peccatorem; ſed ſi quis prudentiori indiguerit conſilio, illud abſque ulla expreſſione perſonæ cautè requirat: quoniam qui peccatum pœnitentiali judicio ſibi detectum præſumſerit revelare, non ſolùm à ſacerdotis officio decernimus deponendum, verùm etiam ad agendam pœnitentiam perpetuam in arctum monaſterium detrudendum.

Ad audiendas confeſſiones eminentem locum ſibi indicant ſacerdotes, ut communiter poſſint videri, & in locis abditis extra eccleſiam nullus recipiat confeſſionem, niſi in neceſſitate.

In confeſſione habeat ſacerdos humilem vultum, & oculos in terram, nec indiſcretè & frequenter faciem reſpiciat confitentis, maximè mulieris. Patienter audiat quæ dixerit, ut confiteatur in ſpiritu lenitatis; & ei pro poſſe ſuo pluribus modis perſuadeat, confiteatur integrè, nudè, verè; alias dicat non valere: falſa enim pœnitentia eſt, cum ſpretis principalibus terminis de uno ſolo agitur pœnitentia, aut cum ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio: Unde ſcriptum eſt, *qui totam legem obſervaverit; offendat autem in uno, factus eſt omnium reus*, ſcilicet quantum ad vitam æternam, id eſt nullum meritoriè adimplet. Quid enim prodeſt ſi tota civitas cuſtodiatur, & unum foramen, per quod hoſtes intrent, relinquatur: qui enim opera medicantis expectat, oportet quod membrum ægrum detegat. Similiter falſa eſt pœnitentia, cum pœnitens fortè verecundia ductus apud ſe dividit confeſſionem, videlicet ut quædam crimina uni preſbytero dicat; & ei alia celet, & alii ſacerdoti revelet: quod eſt ſemper venia carere.

CAPUT XL. *De effectu confeſſionis peccatori declarando.*

DEbet etiam ſacerdos peccatori, cum accedit ad confeſſionem declarare, videlicet quia ſine ea non eſt ſalus. In confeſſione omnia mundantur, & per confeſſionem peccator Deo reconciliatur, & ad Deum deducitur, ut Deus in ipſo habitet, & de poſſeſſione diaboli in poſſeſſionem Domini convertatur. Et confeſſio hominem ſanctificat, ſicut ſcriptum eſt *In exitu Iſraël de Ægypto*, id eſt de peccato, *facta eſt Judæa*, id eſt confeſſio, *ſanctificatio ejus*. Et Deus nullum approbat, niſi illum confeſſio cuſtodiat, & magnam partem pœnæ tollit erubeſcentia habita in confeſſione. Vult enim Deus, ut habeat juſtam cauſam ignoſcendi, vel quod * quoniam ſcriptum eſt *Confitemini Domino quoniam bonus; quoniam in ſe miſericors eſt*: non dicit quoniam juſtus. In quantum enim bonus abſolvit peccatorem, in quantum juſtus condemnat.

* *Hic deeſt aliquid.*

CAPUT XLI. *De circumſtantiis peccatorum à ſacerdote inquirendis.*

IN confeſſione caveat ſacerdos, ne inquirat nomina perſonarum, cum quibus peccaverunt confitentes, ſed circumſtantias ſecundùm quantitatem criminis. Primo inquirat vidilicet de loco, de tempore, de perſeverantia, de varietate perſonæ, & quali hoc fecerit tentatione, & de vitii ipſius multiplici executione, & modo operis, ut in fornicatione vel adulterio poteſt perpendi. Debet inquirere ſacerdos à fornicante, ſi ſit laïcus vel clericus; & ſi ſit laïcus, utrum ſolutus vel conjugatus, quando turpitudinem ſuam peregit. Similiter cum qua, videlicet utrum cum conjugata vel cum ſoluta; & ſi cum ſoluta, utrum cum meretrice publica, vel cum alia: ſi cum virgine, cum ſanctimoniali, vel voto aſtricta, ſi cum affini vel conſanguinea, ſi cum filia Domini ſui vel cum ancilla, cujus

Digitized by Google

ætatis & ſapientiæ fuerit. Si clericus, utrum in A
ſacris ordinibus conſtitutus, & in quibus, & qualiter turpitudinem ſuam peregit: utrum ordinariè, vel extraordinariè. Verumtamen ſi quærat pœnitens quomodo extraordinariè, reſpondeat ſacerdos, ſi in loco ſacro, aut in loco cui debuit reverentiam, ut ſunt domus dominorum & aliorum multorum, ſi in tempore orationi conſtituto, ut ſunt feſtivitates ſanctorum, & tempora jejuniorum. Inquirat autem quantum perſeveraverit, nam perſeverantia auget delictum; & quam tentationem ſuſtinuit. Sunt autem quidam, qui non expectant tentationem, ſed præveniunt, & peccato ſe offerunt. Inquirat autem B
de multiplici executione vitii. Hæc enim omnia tenetur confitens & pœnitens confiteri, quæ præſumuntur, & indicant peccatum majus vel minus, ratione harum circumſtantiarum. Inquirat etiam utrum peccaverit publicè, & ſi exemplum mali extiterit aliis, vel occultè, ſimiliter circa alia vitia capitalia debet ſacerdos inquirere.

CAPUT XLII. *De ſeptem principalibus vitiis.*

SUnt autem ſeptem vitia principalia quorum duo ſunt carnalia, videlicet guloſitas & luxuria; & quinque ſpiritualia, ſcilicet avaritia, C
triſtitia ſive acedia, ira ſive odium, invidia, inanis gloria ſive ſuperbia. Conſiſtit autem vitium guloſitatis in crapula & ebrietate, id eſt in exceſſu circa cibum & potum. A crapula & ebrietate omnes clerici diligenter abſtineant: Unde ſibi vinum temperent, & ſe vino, nec ad bibendum quiſpiam excitetur, cum ebrietas & mentis inducat exſilium, & libidinis provocet incentivum Si quis autem ſuper his ſe culpabilem exhibuerit, niſi commonitus à ſuperiore ſatisfecerit competenter, & ab officio & beneficio ſuſpendatur. Circa hoc vitium inquiratur utrum pœnitens alias ebrius fuerit. Si autem laïcus per D
ebrietatem vomitum fecerit; tres dies pœnitere debet ſine carne & vino, ſicut dicit Beda. Si autem ſine vomitu ebrius fuerit, pro ſingulis ebrietatibus, que turbant mentis ſtatum, ſacerdos pœnitentiam quam etiam judicaverit imponat, majorem vel minorem, ſecundùm quod aſſiduus fuerit in ebrietate vel crapula. Inquiratur etiam cum debuit jejunare, utrum ad horam pervenerit, utrum nimio ardore comedendi cibum ſumſerit, utrum immoderatè, & alia quæ notantur his verſibus:

Quinque gulæ vitio rumpunt jejunia, puta
Hora, libido, modus, pretioſa cibaria, cura. E

Si quis verò ea die qua Euchariſtiam ſumſerit per voracitatem & ebrietatem vomuerit; graviter eſt puniendus.

CAPUT XLIII. *Qualiter pœnitentia ſit injungenda.*

QUia defectus noſtri temporis tantam cenſuram manere non patitur quantum canones præcipiunt, in injungendis pœnitentiis ſibi caveant ſacerdotes. Secundùm enim quantitatem culpæ & poſſibilitatem pœnitentis, debet eſſe quantitas pœnitentiæ. In arbitrio enim ſacerdotum eſt pœnitentiam debitam temperare, in orationibus, eleemoſynis, & aliis ſatisfactionibus, prout noverit expedire, maximè circa peccatum luxuriæ, & ſecundùm quod ſæpius & negligentius pœnitens commiſit tale peccatum, & tempus addatur & modus in pœnitentia. In hoc debet ſacerdos eſſe ſollicitus, ut pœnitenti pondus importabile non imponat, licet recipere ſit paratus; ſed ſic pœnitentiam temperet injungendam, ut à ſtudio non cogatur ceſſare ſcholaris, faber vel agricola, vel alius laborioſus, ut domi ſuæ providere non poſſit, Dominum curſor ſequi ſuum non poſſit; & ne pro peccato occulto pœnitentiam publicam injungat. Provideat autem diligenter, ut peccantes publicè faciat in aliquo publicè pœnitere. Si quis autem ad proſtrantes acceſſerit, maximè ignotas; quaſi pro adulterio ei pœnitentia injungat.

CAPUT XLIV. *De adulterio.*

SI quis conjugatus ſolutam cognovit; quinque annos ſecundùm rigorem canonum pœnitere debet, videlicet ſecunda, quarta & ſexta feria in pane & aqua: quia fœdus conjugii violavit: & illa quinque ſecunda, quarta & ſexta feria jejunando; ſed ſecundùm quod ſacerdos viderit expedire, poterit pœnitentiam temperare.

CAPUT XLV. *Qui mittendi ſunt ad epiſcopum.*

DEfloratores virginum, inceſtuoſi, qui cum ſanctimonialibus peccaverunt, vel cum voto adſtrictis, qui contra naturam. Qui autem in ſolemnitatibus præcipuis fornicatus fuerit, vel adulterium commiſerit, honeſtum videtur ut vigiliis feſtorum, quas violavit, in pane & aqua jejunet niſi competenter redimeret.

CAPUT XLVI. *De peccatis carnalibus.*

COntra peccata omnia carnis, ſolent ſic muniri pœnitentes, vitando malam ſocietatem & opportunitatem peccandi, quod eſt evitare loca & perſonas cum quibus vel per quas peccare poſſumus & ſolemus.

CAPUT XLVII. *De nocturna pollutione.*

INquiratur utrum dormiendo aliquando ei contigit pollutio: quæ ſit ex ebrietate, vel præcedenti cogitatione illata huic evenerit, magis eſt timenda. Quæratur etiam utrum contigerit ei aliter quam dormiendo. Si dicat quod ſic, quæratur quomodo. Quæratur utrum munditiem intus ſervaverit caſtitatis; quia *qui viderit mulierem ad concupiſcendam eam, &c.* & utrum mulierem alienam ſollicitaverit, laſcivè aſpexerit, concupierit, & eam fuerit oſculatus: quia licet non ad actum pervenerit, tamen forſitan illa conſenſu, & ille nihilominus mortaliter peccavit, dummodo curioſitatem & operam, quam potuerit, exhibuerit, & in animo ſuo affectum

Digitized by Google

affectum retinuerit. Similiter inquiratur de illis qui conſilia & auxilia pro talibus criminibus perpetrandis curam ponunt & impendunt. Audita confeſſione, ſemper ſacerdos interroget confitentem, ſi velit à peccatis abſtinere: Si enim dixerit ſe non poſſe abſtinere, & tamen ei declaret quam pœnitentiam deberet ſuſtinere, & eum admoneat ad pœnitentiam. In dubiis autem ſemper conſulat epiſcopum, aut ſapientes viros, quorum conſilio certificatus, ſolvat ſecurius & liget.

CAPUT XLVIII. *De cupiditate & avaritia.*

QUæratur utrum confitens habuerit rem alienam injuſtè, ſcilicet per fraudem, uſuram, furtum. In furto, uſura, rapina, valde caveant ſacerdotes, ne alias pœnitentias injungant, ſcilicet miſſarum, eleemoſynarum, & aliarum hujuſmodi, priuſquam reddiderint. Non enim dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. Non ſufficit tamen ſola reſtitutio; ſed cum reſtitutione debet condigna injungi pœnitentia pro peccato.

CAPUT XLIX. *Cui eſt reſtitutio facienda.*

ESt autem reſtitutio damni facienda ei à quo habuit, ſi poteſt invenire. Illo vero mortuo vel non invento, reſtituendum eſt proximioribus perſonis, ut uxori ejus quod juſtum fuerit pro parte ſua. Si autem ignotum eſt à quo habuit, vel non poſſit ille inveniri; tunc ad conſilium eccleſiæ debet fieri reſtitutio pauperibus. Injungendum læſori ut ei quem læſit, vel à quo rem alienam habuerit injuſtè, ſi poteſt, ſatisfaciat immediatè, ſi velit & audeat revelare. Sin autem, mediante ſacerdote vel alio bono viro, nemine nominato; vel compenſet læſor per ſervitia quæ poterit animo reſtituendi. Si verò grave ſit damnum, & læſor non poſſit ſolvere, debet petere veniam perſonaliter à damnificato, ſi audeat revelare; alioquin hoc faciat aliquo bono viro mediante, nemine nominato, & ipſe ſatisfaciat jejuniis, & orationibus, & corporalibus diſciplinis, habens in propoſito quod omnia reſtituet, ſi ad fortunam pervenerit meliorem. Quæratur utrum aliquando pro cupiditate rei alienæ procuraverit vel fidem violaverit, vel eccleſiam, vel cimeterium; & tales debent ad epiſcopum mitti. Sacerdotes in confeſſionibus majora reſervent, & mittant ad epiſcopum homicidas, perjuros, injectores manuum in parentes, in clericos, in quoſcumque religioſos, incendiarios, ſimoniacos, falſarios, hæreticos, ſchiſmaticos, ſortilegos, qui de ſacris eccleſiæ ſortilegium commiſerunt, vel ad hoc auxilium præſtiterunt, & qui abortum facere præſumſerunt, & qui ad hoc auxilium & conſilium impenderunt. Item clerici qui furtum commiſerunt, & qui irregulares facti ſunt quocumque modo, & qui bis permittunt baptizari, & qui ſine prima tonſura aliquem ordinem receperunt, & qui in ſuſceptis ordinibus ſaltum fecerit, qui per ſe vel per alium homicidium perpetraverit, judicio ſanguinis interfuit. Item, qui auctoritatem, conſilium, ſive auxilium, vel conſenſum in aliquo impendit unde mors hominis vel mutilatio membrorum eſt ſecuta, vel ſi cauſa fuerit vel occaſio, vel ſi litteras dictaverit, vel ſcripſerit, vel legerit, vel aliquod adminiculum ad hujuſmodi præſtiterit, ut aliquis mutiletur, vel occidatur, & qui in ſuſpenſione vel excommunicatione promoti ſunt, vel divina celebrant, ad epiſcopum ſunt mittendi.

CAPUT L. *Quomodo mercator accedit ad pœnitentiam.*

DIligenter attendat ſacerdos cujus officii ſit confitens. Nam ſi mercator, vendens, vel emens ad menſuram, prohibendus eſt ne habeat pondus falſum & falſam menſuram, & ſi habuerit falſam menſuram & falſo menſuraverit; tenetur reſtituere, ſi ſciat quibus: Si autem neſciat quibus, ſatisfaciat eccleſiæ vel eccleſiis, quorum illos credit parochianos, vel pauperibus; tamen ad conſilium eccleſiæ. Item, quæratur utrum cauſa ſtupri aliquid habuerit à conjugata: ſi ſic, marito ſuo reddat. Similiter ſi à perſona religioſa, eccleſiæ ſuæ reddat. Si à ſervo, vel ab ancilla de rebus domini ſui, ipſi domino eſt reddendum.

CAPUT LI. *De his qui conſenſerunt damnis alienis.*

QUæratur utrum quis alieno damno conſenſit; quod ſi fecerit, manifeſtandum eſt ei. Quod ſi conſenſerit de ſimplicitate vel negligentia non impedierit læſuram cum poſſet, vel lædendum non præveniens, non videtur teneri ad reſtitutionem damni; ſed ad ſatisfactionem pœnitentiæ pro negligentia. Si verò præbuit conſilium, auxilium, vel favorem in damnum alterius, vel partem habuit damni; tenetur in ſolidum, niſi quantum ab aliis noverit eſſe ſolutum. Injungendum eſt etiam heredibus raptorum, fœneratorum, læſorum, quod debent reddere damnificatis, prout poſſunt, damna illis à parentibus ſuis illata, vel ab illis quorum habent hereditates etiam de proprio ſuo, in quantum ad eos pervenerit hereditas.

CAPUT LII. *De ira & odio.*

ITem quæratur utrum pœnitens ex ira alicui convitiatus fuerit, vel enormiter Deum & ſancta juraverit, vel aliquem occiderit, vel cauſam damni alicui fecerit, vel in triſtitia mentis inciderit, quæ mortem operatur æternam, vel aliquem odio habuerit. Quod ſi fuerit; moneat eum diligenter, ut deponat rancorem & odium omninò; ſed emendam non tenetur remittere, ſed poteſt pacato animo coram judice petere.

CAPUT LIII. *De invidia.*

ITem quæratur utrum per invidiam, vel doluerit de utilitate proximi, vel de ejus infortunio lætatus fuerit. Item, utrum per invidiam alicui detraxerit, & maximè ei qui præeſt: de quo Baſilius: *Si quis detraxerit illi qui*

Digitized by Google

præeſt; ſeptem dies pœnitere debet. Eſt enim invidia dolor ex alicujus felicitate naſcens, animum torquens. Invidus enim dicitur, qui alterius felicitate torquetur, & inde provenit detractio, quod eſt alicujus bonum denigrare. Detractores Deo ſunt odibiles, & inde provenit ſuſurratio, ex qua diſcordia inter comites ſeminatur; & inde privatio, quod eſt bona alterius creaturæ vel mala remorari. Exinde etiam provenit ingratitudo, quod eſt pro bonis perceptis gratias non referre; & inde compreſſio boni, quod eſt alterius bonum tacere, & inventio mali, quod eſt ei cui invidetur, novum genus peccati imponere.

CAPUT LIV. *De acedia.*

ITem, quæratur utrum acedioſus fuerit in his quæ pertinent ad ſalutem, id eſt negligens & indevotus, & talis timeat quia maledictus homo, qui opera Dei facit negligenter. Eſt autem acedia torpor animi, quo quis inchoanda negligit inchoare, aut inchoata faſtidit perficere, ex qua ſurgit deſidia, puſillanimitas, negligentia, & alia multa.

CAPUT LV. *De ſuperbia.*

QUæratur utrum per ſuperbiam ſuper alios mente & opere ſe levaverit, cum dicat evangelium, *qui major eſt veſtrum, fiat ſicut minor; & quanto major es, humilia te in omnibus*. Ei qui ſuper alios mente & corpore ſe elevat, injungatur quod frequenter in eccleſia vel alias genua ſua multoties flectat, pectus ſæpius tundendo, & orationem Dominicam dicat, pauperes ſuſcipiat, manus pauperum abluat, pedes lavet. Injungatur ei ne malum de proximo dicat, ne bonum alterius diminuat; ſed ſi ſcit bonum in altero, pro poſſe extollat. Si ſuperbus fuerit in veſtibus; pauperibus elargiatur. Si ſuperbus quod multos ad ſui gratiam ad prandia vocabat, multos pauperes ſuſcipiat, vel in largitione eleemoſynarum ſit largus. Ei qui in ſuperbiæ vitium inciderit, quod ſe credit aliquod bonum habere in ſe, & à ſe quod habet vel meritis ſuis accepiſſe; injungenda eſt pœnitentia in mactatione carnis ſuæ, & diſcat quod omnis caro fœnum, & ſicut flos agri decidet. Ei verò qui ſuper alios per ſuperbiam ſe extulerit; injungatur ut alios pro poſſe ſuo promovere procuret, ut in bono promoveantur, ſi ſuper hoc poſſe habuerit; & conſilium & auxilium impendat ad alterius bonum provehendum: nihilominus tamen doleat de eo, quod ſuperbe egit, & pœnitentiam agat.

CAPUT LVI. *De recompenſatione jejunii.*

SCiendum eſt quod omnibus, qui ex juſta cauſa videntur non poſſe ſine magno gravamine frequenter cum arcta dieta jejunare, poſſunt redemtiones & recompenſationes adhiberi, ſcilicet per orationes, per eleemoſynas, per diſciplinas, per abſtinentiam à carnibus vel piſcibus, vel A hujuſmodi, ſecundùm ſtatutum perſonarum, vel à vino, in quadrageſimalibus cibis. Propter viam peregrinationis facilius, quam propter aliud relaxatio indulgenda vel commutatio. Similiter & propter ſocietatem non quamlibet; ſed ſi accedat ad menſam alienam, vel alius ad ſuam, cui ſe debeat conformare, & hoc ſi ſine gravi damno vel ſcandalo nequiverit evitare, vel etiam pro ſolemnitate, ſi tunc interfuerit Dominus.

CAPUT LVII. *De jejuniis.*

SAcerdotes præcipiant omnibus ætatem habentibus adultam inſtituta jejunia obſervare, B ut jejunium quadrageſimale, quatuor temporum, vigiliarum videlicet Natalis Domini, Aſſumtionis B. Mariæ, S. Johannis Baptiſtæ, Apoſtolorum Petri & Pauli, B. Matthæi, Simonis & Judæ, B. Andreæ, Laurentii martyris, Omnium ſanctorum, jejunium in feſto S. Marci evangeliſtæ quando letania major cantatur, & in tribus Rogationum diebus. Si qua de vigiliis prætaxatis die Dominica evenerit; indicendum eſt jejunium, & jejunandum die ſabbati præcedenti.

CAPUT LVIII. *De feriis.*

C INtimandum eſt laïcis, ut ſciant tempora feriandi per annum, id eſt per omnes Dominicas à veſpera uſque in veſperam. Feriandi verò per annum iſti ſunt dies, Natale Domini, S. Stephani, Inventionis ejus, S. Johannis evangeliſtæ, Innocentium, S. Thomæ martyris, S. Silveſtri, octava Domini, Epiphania, Nativitas Mariæ, Aſſumtio, Annuntiatio, Purificatio, Conceptio B. Mariæ, ſanctum Paſcha cum tribus diebus ſequentibus ad minus, Aſcenſio Domini, Inventio & Exaltatio ſanctæ Crucis, ſancti dies Pentecoſtes, Nativitas & Decollatio S. Johannis Baptiſtæ, D ſanctorum duodecim Apoſtolorum & maximè Petri & Pauli, quoniam ſua prædicatione mundum illuminaverunt, SS. Marci & Lucæ evangeliſtarum, SS. Laurentii, Clementis, Vincentii, Dionyſii martyrum, S. Michaëlis archangeli, & Dedicatio cujuſlibet oratorii, & Omnium ſanctorum, & S. Martini, & S. Mariæ Magdalenæ, & illæ feſtivitates, quaſi ſinguli preſbyteri in ſuis parochiis ab antiquo collaudaverunt cum populo, quæ vicinis tantum commorantibus indicendæ ſunt, non generaliter omnibus. Feſtum verò Reliquiarum matricis eccleſiæ Conſtantienſis E ab omnibus celebretur. In æſtivo S. Michaëlis in monte Gargano, reliquas verò feſtivitates per annum monendi ſunt, ut juxta morem antiquum obſervent.

CAPUT LIX. *De matrimonio contrahendo.*

INtiment frequenter laïcis ſacerdotes, ut ne dent ſibi mutuo fidem de matrimonio contrahendo, niſi coram ſacerdote, vel coram pluribus fide dignis & non ſuſpectis, per quos fides data poſſit probari: alioquin eos ſuper fide data, niſi rem voluerint coram nobis confiteri, non audiemus. Sunt autem perſonæ ſuſpectæ, pater

Digitized by Google

& mater, ſoror & frater, quia tales videntur diligere & affectare incrementum filii vel filiæ, fratris ſive ſororis.

CAPUT LX. *De ſponſalibus.*

NOn fiant ſponſalia ſive fidentialia cum repentalitiis, quia libera debent eſſe matrimonia, nec metu pœnæ adſtringi. Fiant autem ſponſalia per verba de futuro; ita quod unus dicat alteri: *Ego accipiam te in meam*; & illa illi: *Ego accipiam te in meum, ſi ita eccleſia poterit ſuſtinere.* Et poſt poteſt juramentum apponi, vel fides ex utraque parte præſtari. Inhibeatur eis etiam, ne ſe carnaliter cognoſcant, donec matrimonium inter eos celebretur: quod ſi inde convicti fuerint, graviter punientur.

CAPUT LXI. *De denunciationibus tribus faciendis.*

ANtequam celebretur matrimonium per tres dies Dominicos fiant denunciationes in eccleſia, in qua perquirat presbyter à populo ſub pœna excommunicationis de legalitate ſponſi & ſponſæ, qui debent conjungi, utrum videlicet impedimentum obſiſtat, ſcilicet utrum inter eos ſit conſanguinitas, vel affinitas non accedit, utrum conſanguineus ejus quem vult accipere in tertio vel quarto gradu deſponſarit per verba de futuro. Sponſam ejus nullus conſanguineorum ſibi aliquando matrimonio copulare poteſt, & hoc propter honeſtatem eccleſiæ, ſive publicæ honeſtatis juſtitiam, quod idem eſt: quia iſta quamprimum deſponſavit, conjux ipſius fuiſſe dicitur. Utrum ſint ætate legitima, utrum alter eorum ſit voto adſtrictus, vel ordo impediat, utrum ſit inter eos cognatio ſpiritualis ſive compaternitas, quæ contrahitur per ſuſceptionem alicujus de baptiſmo vel ſacro fonte; ex qua ſuſceptione triplex ſurgit ſpiritualitas, una quæ eſt inter eum qui ſuſcipit puerum & matrem pueri vel patrem carnalem pueri, quia compatres ſunt, & hoc impedit matrimonium contrahendum inter compatrem & commatrem, & dirimit contractum. Alia ſurgit ſpiritualitas inter eum, qui ſuſcipit, & illum qui ſuſcipitur, ſcilicet filiolum vel filiolam, & ſimiliter impedit matrimonium inter illos: quia patrinus numquam poteſt habere filiolam ſuam in uxorem. Tertia ſurgit ſpiritualitas inter ſuſceptum ab aliquo de ſacro fonte & filium ejus carnalem; & hoc ſimiliter matrimonium impedit inter illos, quia filius meus carnalis, nullo modo copulari debet matrimonialiter cum illa quam de ſacro fonte levavit. Filii autem duorum compatrum, ſive ante compaternitatem ſint geniti, ſive poſt, legitimè poſſunt copulari, excepta illa perſona qua mediante contracta eſt compaternitas. Inter alias perſonas non impedit ſpiritualis cognatio ſive compaternitas: unde pater alicujus licitè poteſt accipere in uxorem filiam ſui compatris vel commatris, dummodo per illam non ſit contracta compaternitas. Item, nullus ſacerdos audeat caſu dubio matrimonium celebrare, nec decani purgationes recipiant ſuper matrimoniis, nec de cauſis matrimonialibus cognoſcant; ſed omnes matrimonii dubitationes ad nos referantur.

CAPUT LXII. *De ſortilegiis.*

SEmper in nuptiis prohibeantur ſortilegia fieri. Celebretur autem matrimonium cum reverentia & honore, & in facie eccleſiæ, non cum riſu aut contemtu. Si autem mulier quæ deſponſatur, alium virum habuit; ſuper eam non debet dici benedictio vel oratio *Propitiare*, quæ debet dici ſuper eas, quæ non habuerunt viros antequam pax detur; & hoc eſt quod dicitur, quod ſecundæ nuptiæ non debent benedici; & hoc ad exhortationem continentiæ.

CAPUT LXIII. *De extrema-unctione.*

AD ſacramentum extremæ-unctionis moneant ſæpè ſacerdotes populum, non tantum divites, ſed etiam pauperes, maximè à quatuordecim annis & extra, ut omnes communiter, cum fuerit neceſſe, exhibeant ſe paratos & modeſtos, ſanctum oleum cum magna reverentia & honore deferentes. Doceant ſæpè ſacerdotes hoc ſacramentum licitè poſſe iterari, & ſæpè recipi in qualibet & magna infirmitate unde mortis eſt metus: quia per eum, ſicut dicit beatus Jacobus, venialia dimittuntur, & quandoque alleviantur infirmi, quandoque ad veram contritionem & æterni gaudii conſiderationem per eam incitantur.

Pro prædictis autem ſacramentis conferendis, videlicet pro baptiſmo, pro benedictionibus nubentium, pro exequiis defunctorum, & aliis ſacramentis, nihil exigatur: ſed gratis eccleſiaſtica ſacramenta conferantur: Unde nullus ante collationem ſacramentorum pecuniam extorquere præſumat, aut plegium exigat, aut propter impedimentum fictitium fraudulenter opponat: Sic eſt ſtatutum in concilio Lateranenſi. Debent autem à parochianis, quibus impenſa ſunt ſacramenta, piæ conſuetudines obſervari, & ſunt per epiſcopum compeſcendi, qui malitioſè nituntur laudabilem conſuetudinem immutare, & ideo inhibemus ne ſacerdos aliquis in hujuſmodi caſibus ſibi audeat jus dicere, ſed apud ſuperiorem querelam deponat.

CAPUT LXIV. [*De ordine.*]

QUia verò ſacerdotes ex ſuſceptione ordinis poteſtatem confitendi, ligandi atque ſolvendi, & adminiſtrandi ſuſcipiunt; reſtat videre quomodo in ſuſceptione ordinis executionem ſuſcipiunt, & quomodo ordinem ſuſceptum debent obſervare, & quando poſt executionem ordinis ſuſceptam eam amittunt. In primis ergo clerici vel presbyteri ne irregulariter ordinentur, & antequam ordinentur confiteantur diſcretis pœnitentiariis. Sunt autem irregulares, qui non debent ad ſacros ordines promoveri, bigami, ſaltem viduarum mariti vel corruptarum, qui caſtitatem vovit & qui eam promiſſam violavit matrimonialiter contrahen-

Digitized by Google

do, qui duas uxores ſimul in diverſis temporibus habuit, qui cognovit uxorem ſuam poſtquam ſcivit eam adulteram, qui unam duxit de jure, aliam habuit de facto quæ in veritate uxor non fuit. Item, homicida, qui facto, aut conſilio, aut auxilio, aut adminiculum præſtando, homicidii conſcius fuerit, etiam qui ſe defendendo homicidium fecerit. Si tales ordinentur, executionem ordinis non recipiunt, neque cum talibus diſpenſatur. Item, excommunicati, vel ſuſpenſi irregulariter ordinantur: & tales cum ordinantur, vel ſciunt ſe excommunicatos; & ſic in perpetuum debent abſque aliqua diſpenſatione deponi: vel non recolunt factum pro quo ſunt excommunicati; vel factum ſciunt, ſed juris ignari nec credunt ſe excommunicatos propter tale factum; & iſti rariter ordinantur, nec cum talibus, ſi ſint excommunicati, qui inciderint in canonem latæ ſententiæ, vel alio modo, non poteſt diſpenſari cum illis, niſi de mandato ſedis apoſtolicæ ſpeciali. Item, qui contra prohibitionem ſub excommunicatione factam ad ordinem ſe ingerit, irregulariter ordinatur; nec cum eo, niſi per ſedem apoſtolicam poterit diſpenſari. Item qui furtivè ſuſcipit ordinem, etiam ſine prohibitione, executionem ordinis non recipit; quia tenetur renunciare ordini, quia non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum, quia fur ſemper eſt in mora reddendi. Item, illegitimè nati ſine diſpenſatione domini papæ irregulariter ordinantur, & qui indignus, quantum ad ordinem reputatur, vel quantum ad beneficium eccleſiaſticum, indignus debet judicari: unde beneficia quæ ſuſpenſi vel excommunicati ſunt adepti, non poſſunt aliquatenus detinere. Item, qui ſaltum in promotione fecerit, ſuſpenſus eſt quantum ad executionem ordinis, quem ſuſcepit, donec ordinem, quem prætermiſit, fuerit aſſecutus. Item, qui ſunt in enormibus peccatis, ſive peccata illa ſint occulta, ſive manifeſta, ad ordines non debent accedere, nec in ſuſceptis ordinibus miniſtrare; ut peccantes contra naturam, inceſtuoſi, perjuri, fures & conſimiles. Item, qui ſortilegia de ſacris eccleſiæ fecerit, irregulariter ordinatur; quia in eo debet quis puniri, in quo peccavit. Item, qui ſimoniace ordinatur, irregulariter ordinatur: quorum tripartita eſt diſtinctio; alii enim ſunt ſimoniacè à ſimoniacis ordinati, & iſti in perpetuum debent deponi: Alii ſimoniacè ordinantur, ſed non à ſimoniacis, ut illi qui collateralibus epiſcoporum dant munera pro ordinibus habendis, vel aliis quos credunt pro ſe poſſe intercedere; & iſti executionem non habent, ſed debent deponi: alii ſimoniacè ordinantur, ſed ipſis ignorantibus, ut illi quorum parentes dant munera epiſcopis aut collateralibus epiſcoporum pro ordinibus filiis ſuis habendis, ipſis ignorantibus. Iſti autem in ſuis ordinibus ex diſpenſatione poſſunt remanere; quia ſimoniaci non ſunt, & cum talibus videtur quod epiſcopus poſſit diſpenſare, ut executionem ſuorum ordinum habeant; & qui per

A talem ſimoniam, de qua non fuerint conſcii, beneficium obtinent, ex epiſcopi diſpenſatione poſſunt illud retinere, unde verſus.

Ultra poſſe meum non me lex ulla coegit,
Nec reor eſſe reum, qui totum poſſe peregit.

Item, qui promiſſionem vel juramentum faciunt ordinatoribus vel præſentatoribus eorum antequam ordinentur, quod eos ſuper proviſione ſua non inquietabunt, irregulares ſunt & ſuſpenſi, donec diſpenſationem ſuper ſedem apoſtolicam meruerint obtinere.

Item, clerici beneficiati vel in ſacris ordini-
B bus conſtituti, ſi poſt ſententiam (a) Galonis & admonitionem eis factam, ſive concubinas in domibus ſuis tenuerint, vel alias unde ſcandalum ortum habuerit, ſententiam excommunicationis incurrunt; & tales ſunt excommunicati, nec debent ordinari, nec executionem ordinis recipiunt, niſi prius fuerint abſoluti; & hi ſi in ordinibus ante ſuſceptis in hoc caſu miniſtraverint, antequam ad ſuperiores promoveantur, oportet quod cum eis ſuper irregularitate ſit diſpenſatum; quod eſt obſervandum in presbyteris jam promotis, videlicet quod non debent celebrare,
C niſi prius fuerint abſoluti. Si autem celebraverint, irregularitatem incurrunt, nec poſſunt diſpenſationem habere, niſi à domino papa: ſed ab epiſcopo non poteſt abſolvi, niſi ipſe ſpeciale privilegium habuerit. Tales enim qui in fornicationem prolapſi ſunt, ſuſpenſi ſunt quo ad ſe & quo ad alios, dummodo peccatum eorum notorium fuerit per ſententiam, vel per confeſſionem in jure factam, vel evidentiam rei, quæ nulla poſſit tergiverſatione celari; unde nec talium eſt officium audiendum, cum ſit ſtatutum ſub excommunicatione, ut nullus audiat miſſam ſacerdotis, quem ſciat concubinam indubitanter habere.

D Reſtat videre qualiter ordinem ſuſceptum debeant obſervare, & qualiter ratione beneficii, quod adepti ſunt, ſe debeant cuſtodire & alios.

Item, ordinamus ut mundi ſint & ſancti, quia ſcriptum eſt, *Sancti eſtote, quia ego Sanctus ſum.* Et *mundamini qui fertis vaſa Domini*, ut videlicet ſervet caſtitatem coram Deo in corde, & coram hominibus in corpore. Nihil enim valet incorruptio corporis, ubi non eſt integritas mentis. Nihil enim valet mundum eſſe corpore, qui pollutus eſt in mente: maximè autem ſacerdotes à parochianis ſuis & eis quæ peccata ſua confeſſæ fuerint, vel quas baptizaverint,
E vel de ſacro fonte levaverunt abſtineant. Dicit enim canon. *Si quis ſacerdos cum filia ſua ſpirituali fornicatus fuerit; ſciat ſe grave adulterium commiſiſſe: & quod malum exemplum dedit omnibus, ab omni officio deponatur, & peregrinando quindecim annis pæniteat. Præterea verò ad monaſterium vadat, ibique cunctis diebus vitæ ſuæ Deo ſerviat.*

Item, ut ratione ordinis præbeant ſe exemplum fidelibus converſatione ſancta, ut ſobrietatem in ſeipſis cuſtodiant, Deo pietatem, &

(a) Galo legatus ſedis apoſtolicæ quaſdam edidit conſtitutiones, quæ anno 1208, in ſynodo Sagienſi ſub Silveſtro epiſcopo promulgatæ ſunt ex MS. codice Majoris-monaſterii; quarum hic caput 5. attingitur.

proximo juſtitiam exhibeant, & exemplum præbeant fidelibus in ſermone, ut ſermo eorum non ſit fatuus, ſed cum ſale conditus, ut attendant quid dicant, & quando, & cui, & qualiter.

Item, in caritate, ut Deum tota mente diligant; hoc eſt enim quod dicit Apoſtolus ad Timotheum: *Exemplum eſto fidelis in verbo, & converſatione, in fide, & caritate, & caſtitate.* Et ad Titum: *In omnibus præbe exemplum bonorum operum in doctrina recta,* ſcilicet integritate vitæ ſed & corporis integritate; nec levis ſit, ſed rectam vitam cuſtodiat apud Deum & homines.

Item, ut officium tam diurnum quam nocturnum Deo ſine intermiſſione perſolvant, licet non habeant curam animarum. Ratione autem beneficii cui eſt cura animarum annexa, attendant quid ſuſceperint: quia curam ſubditorum ſuorum, cujus rationem reddituri ſunt Deo in die judicii, timentes ne de damnatione ipſorum, ſi negligentes & incurioſi extiterint in cura, poſſint per eos accuſari, & inde condemnari. Et attendant quia paſtores ſunt eorum: unde eos debent paſcere, ſicut dicit Apoſtolus in actibus apoſtolorum: *Attendite vobis, & univerſo gregi vobis commiſſo, in quo poſuit vos Chriſtus regere eccleſiam ſuam, quam acquiſivit ſanguine ſuo.* Et Petrus: *Paſcite, paſcite eum, qui in vobis eſt, gregem Domini, providentes non coacte, ſed ſpontanee ſecundùm Deum, neque turpis lucri gratia, ut dominantes in clero, ſed forma facti gregis ex animo, ut ſcilicet per vos grex invitetur ad humilitatem: memores ejus quod ſcriptum eſt: Rectorem poſuerunt te, eſto in illis quaſi unus ex illis.* Quod autem dicit, *non turpis lucri gratia*, quia non debet primò & principaliter officium exequi propter pecuniam, vel lucrum temporale; ſed principaliter propter æternum: ſi tamen poſtea & ſecundario pro ſuſtentatione ſua aliquid expetat, non peccat: quia dignus eſt operarius mercede ſua, & qui altari ſervit, vivat de altario. Caveant autem omnes, qui divina celebrant, vel qui pſalteria legunt propter pecuniam, ne finem ſuum in ſpe pecuniæ habendæ ponant. Sed ſpe tantum æternorum hoc faciant. Secundario tamen ad ſuſtentationem ſui aliquod lucrum temporale poſſunt expectare, & de jure accipere.

CAPUT LXV. [*De teſtamentis.*]

Moneant & doceant parochianos ſuos preſbyteri, ne teſtamenta ſua faciant ſine præſentia ipſorum, dum tamen commodè potuerint intereſſe: quia voluntates defunctorum debent executioni demandari per eccleſiam: unde præcipimus, ut preſbyteri ſe exhibeant ad hoc pro parochianis, & ne fraudulenter ſe ſubtrahant vel abſentent, quando parochiani ſui debent condere teſtamenta, nec ea occaſione quaſi non interfuerint, dicant teſtamenta non valere, nec occaſione hujuſmodi præſumant pecuniam extorquere.

Similiter prohibemus ne propter cupiditatem teſtamenta audeant impedire, dicentes, non benè ordinavit, illi dedit nimium, parum ſibi
A ſumſit, & hujuſmodi ficta impedimenta opponentes, quouſque eorum cupiditati fuerit ſatisfactum. Item, prohibemus ne executores teſtamentorum ſive laïci, ſive clerici, ſive religioſi, ſive regulares, pecuniam & alia dona, quæ per manus ipſorum de teſtamentis decedentium debent in uſus pios impendi, aliis uſibus applicent, vel ſibi audeant retinere, ſed ipſa bona fideliter & plenariè in uſus pios convertant, juxta defuncti voluntatem. Si autem reſiduum fuerit ultra ea quæ in teſtamento fuerunt nominata; ſimiliter in pios uſus convertant, dummodo eorum diſpoſitioni commiſerit hoc teſtator. Reſi-
B duum bonorum ſuorum certis perſonis vel incertis, debet ſanctis locis, vel hoſpitalibus, vel certis locis erogare: alioquin ad nos totum reſiduum deferatur. Licet autem de benignitate canonica, qui extremam voluntatem ſuam in alterius diſpoſitionem committit, non videatur decedere inteſtatus; tamen cum omnibus piis voluntatibus defunctorum ſit per locorum epiſcopos providendum; ut univerſa benè procedant, licet etiam à teſtatoribus id contigerit interdici, volumus & præcipimus, ut is in cujus diſpoſitionem voluntatem ſuam teſtator com-
C mittit, coram nobis de bonis illis ordinet, ut ſciamus in quos uſus bona defuncti convertantur, & ne ille cujus fidei eſt commiſſum de facto contingat diffamari, ſi dicetur quod de bonis talibus teſtatoris magnam partem retinuerit, vel aliàs fecerit ſuam voluntatem. Idem, dicimus de illis quorum arbitrio committitur, ut de reſiduo bonorum teſtatorum diſponant, ut ſi quid ultra quindecim libras coram nobis & deductis bonis ſtudeant ordinare. Hoc autem de illis intelligimus, de quibus ſiniſtra poſſet ſuſpicio ſuboriri. Bona verò inteſtatorum ad nos fideliter & plenariè deferri jubemus. Inteſtatos autem di-
D cimus, qui omninò nullum teſtamentum fecerunt, aut ſi fecerunt poſtea irritum factum eſt per contrariam voluntatem, nec poſtea aliud fecerunt, ut ſunt illi qui ſatis minus ſua parte fecerunt ſumſerunt, vel qui fere totum ſuis relinquunt, vel perſonis non capacibus. *Locus corruptus.* Inhibemus nihilominus ne clerici per manum laïcalem teſtamenta ſua tantum diſponant; quia laïci ſolent in rèbus clericorum maximè incraſſari: & licet de rebus ſuis mobilibus rationabile poſſint facere teſtamentum, ut puta legando pauperibus locis religioſis, & eis qui ipſis viventibus ſervierunt, ſive conſanguinei ſint, ſive alii; bona tamen im-
E mobilia ipſius eccleſiæ, vel de bonis eccleſiæ, acquiſita de jure non poſſunt in alios uſus transferre; & ſi fortè tranſtulerint, ab eccleſia poterunt vendicari. Cum autem leges humanæ teſtatoris extremum, quod non redit, arbitrium tanquam legem jubeant obſervari; ſtatuimus ut infra octo dies poſt obitum teſtatoris; ſi clericus beneficiatus teſtator fuerit, ad nos; ſi laïcus, ad nos vel ad decanum, vel ad officialem noſtrum, hi per quos teſtator voluntatem voluit executioni demandari, veniant, ipſum teſtamentum, ſi ſcriptum fuerit, deferentes, ut ritè ſub ſigillo auctentico, ne fraudi forſitan locus relinquatur, valeat publicari; ſi nuncupativum, per teſtes

Digitized by Google

ritè probetur, & in formam publicam redigatur; & ex tunc infra annum executioni demandetur modis omnibus, ſi fieri poſſit. Nullus verò ad impediendum juſtum judicium teſtatoris bona defuncti in manu noſtra arreſtare præſumat. Quod ſi quis presbyter vel decanus ex juſta cauſa fecerit; nobis denunciare curet ſic bona eſſe arreſtata, & qua cauſa, quam citius poterit non omittat, ne contra hominem, qui hoc malitioſè fecerit præſumamus.

CAPUT LVI. [*De ſtatutis memoriæ commendandis, & obſervandis.*]

QUia verò parum alicui prodeſt audire, niſi teneatur in mente; nec ſcire ſufficit; ſi non comprobetur effectu; jubemus in virtute obedientiæ & ſub pœna excommunicationis firmiter injungentes, ut omnes ſacerdotes hæc ſtatuta ſeu præcepta, nec non documenta ſynodalia diligenter audiant & attendant, & ut poſſint facilius commendare memoriæ, ſcribant ea, vel ſcribi faciant, ut in eis diligenter ſtudeant, ut ad ſequentes ſynodos ea in manibus offerentes, cum fuerint interrogati ſuper capitulis ſingulis, ſciant legere, & nobis etiam reſpondere, & juxta ea viventes ſuos ſubditos verbo pariter & exemplo ſic inſtruant, ut in diſtricto poſſint examine villicationis ſuæ reddere rationem.

CAPUT LVII. [*De uſuris.*]

USurarum voraginem, quæ animos devorat, facultates exhaurit, compeſcere cupientes, conſtitutionem concilii Lateranenſis contra uſurarum dictarum * ſub divinæ maledictionis interminatione præcipimus inviolabiliter obſervari. Et quia quo minor fœneratoribus aderit fœnerandi commoditas, eo magis adimetur fœnus exercendi libertas; hac generali conſtitutione ſancimus, ut nec collegium, nec alia univerſitas, vel ſingularis perſona, cujuſcumque ſit dignitatis, aut conditionis, aut ſtatus, alienigenas aut alios non oriundos de terris ipſorum publicè pecuniam fœnebrem exercentes aut exercere volentes, domos ſuis conducere, aut conductas habere, aut alias habitare permittant. Sed omnes uſurarios hujuſmodi infra tres menſes de terris ſuis expellant, numquam alios tales de cetero admiſſuri. Nemo illis ad fœnus exercendum domos locet, vel ſub alio titulo quocumque concedat. Qui verò contrarium fecerint; ſi perſonæ eccleſiaſticæ, patriarchæ, archiepiſcopi, ſuſpenſionis; minores verò perſonæ ſingulares, excommunicationis; collegium autem ſeu alia univerſitas, interdicti ſententiam ipſo facto ſe noverint incurſuros: quam ſi per menſem animo ſuſtinuerint indurato; terræ ipſorum quamdiu in eis iidem uſurarii commorentur, ex tunc eccleſiaſtico ſubjaceant interdicto. Ceterùm ſi laïci fuerint; per ſuos ordines ab hujuſmodi exceſſu, omni privilegio ceſſante, per cenſuram eccleſiaſticam compeſcantur. Quamquam uſurarii manifeſti de uſuris, quas receperint, ſatisfacere, expreſſa quantitate, vel alias in ultima mandaverint voluntate, nihilominus tamen eis ſepultura eccleſiaſtica denegetur, donec de uſuris ipſis, prout facultates eorum patiuntur, plenariè ſit ſatisfactum illis, quibus facienda eſt reſtitutio, ſi præſto ſint, aut aliis qui eis poſſint acquirere, vel eis abſentibus loci ordinario, aut ejus vices gerenti, ſive rectori parochiæ, in qua teſtator habitat, coram aliquibus fide dignis de ipſa parochia; quibus quidem ordinario vicario & rectori prædictis cautionem hujuſmodi eorum nomine liceat præſentis conſtitutionis auctoritate recipere: ita quod illis proinde actio acquiritur, aut ſervo publico de his ordinarii mandato idonea de reſtitutione facienda ſit cautio. Ceterum ſi receptarum uſurarum ſit quantitas manifeſta; illam ſemper in cautione prædicta exprimi volumus, alioquin aliam recipietis cautionem, hujus arbitrio moderandam. Ipſe inde ſcienter non minorem, quam viſibiliter credit, moderetur; & ſi ſecùs fecerit; ad ſatisfactionem reſidui teneatur. Omnes autem religioſos & alios qui manifeſtos uſurarios contra præſentis ſanctionis formam ad eccleſiaſticam admittere auſi fuerint ſepulturam, pœnæ in Lateranenſi concilio contra uſurarios promulgatæ ſtatuimus ſubjacere. Nullus manifeſtorum uſurariorum teſtamentis interſit, aut eos ad confeſſionem admittat, ſive ipſos abſolvat, niſi de uſuris ſatisfecerint, aut de ſatisfaciendo pro ſuarum viribus facultatum præſtent, ut præmittitur, cautionem idoneam. Teſtamenta quoque manifeſtorum uſurariorum aliter facta non valeant, ſed ſint irrita ipſo jure.

* Deeſt aliquod verbum.

CAPUT LVIII. *De reverentia eccleſiis, & cimeteriis debita.*

DEcet domum Domini ſanctitudo, decet ut cujus in pace factus eſt locus ejus ſit cultus cum debita veneratione pacificus. Sit itaque ad eccleſias humilis & devotus ingreſſus, ſit in eis quieta converſatio, Deo grata, inſpicientibus placida, quæ conſiderantes non ſolùm inſtruat, ſed & reficiat convenientes in nomine illo, quod eſt ſuper omne nomen, à quo aliud ſub cœlo non eſt datum hominibus, in quo ſalvos fieri credentes oporteat, videlicet Jeſu Chriſti, qui ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum, exhibitione reverentiæ ſpiritualiter attollant. Et quod generaliter ſcribitur, ut in nomine Jesu genuflectatur, ſinguli ſingulariter in ſe ipſos implentes, præcipuè dum aguntur miſſarum ſacra miſteria, illud nomen quandocumque recolitur, flectant genua cordis ſui, quod cum capitis inclinatione teſtentur, attendantur in locis ipſis intentis præcordiis ſacra ſolemnia, devotis animis orationibus intendatur. Nullus in locis eiſdem, in quibus cum pace & quiete vota convenit celebrari, ſeditionem excitet, conclamationem moveat, impetumvè committat. Ceſſent in illis univerſitatum & ſocietatum quarumlibet conſilia, contentiones, & publica parlamenta, ceſſent vana, & multo fortius fœda, & profana colloquia. Ceſſent confabulationes quælibet, ſint

poſtremo quæcumque alia divinum quæ poſſent A turbare officium aut oculos divinæ majeſtatis offendere, ab ipſis prorſus extranea, ne ubi eſt peccatorum venia poſtulanda, ibi peccandi detur occaſio, aut deprehendantur peccata committentes. Ceſſent in eccleſiis earumque cimeteriis negotiationes, & præcipuè nundinarum ac fori cujuſcumque tumultus, omnis in eis ſæcularium ſtrepitus judiciorum conquieſcat. Nulla ibi cauſa per laïcos, criminalis maxime agitetur. Sint loca eadem à laïcorum cognitionibus aliena. Ordinarii locorum hæc faciant ſuaderi, facienda B ſuadeant, interdicta hujus canonis auctoritate compeſcant. Ad hoc alios etiam in eccleſiis ipſis magis aſſiduos, & ad præmiſſa magis idoneos deputando, & nihilominus proceſſus judicum ſæcularium ac ſpecialiter ſententiæ prolatæ in eiſdem locis omni careant robore firmitatis. Qui verò præmiſſas inhibitiones animo petulanti contemſerint, præter proceſſum ordinariorum & deputandorum ab ipſis divinæ ultionis & noſtræ poterunt acrimoniam formidare, donec ſuum confeſſi reatum, à ſimilibus firmato propoſito deliberaverint abſtinere.

STATUTA SYNODALIA

Johannis epiſcopi Leodienſis, anno M. CC. LXXXVII. edita.

Ex duobus codicibus MSS. uno inſignis monaſterii Parci propè Lovanium, altero Colbertino.

Anno 1287.

JOHANNES, Dei gratiâ, Leodienſis epiſcopus univerſis abbatibus, abbatiſſis, prioribus, prioriſſis, præpoſitis, archidiaconis, decanis, conventibus, capitulis eccleſiarum ſalutem in Domino ſempiternam.

A præcedentibus noſtris Leodienſibus epiſcopis temporibus retroactis ad conſervandum & gubernandum libertatem eccleſiarum, & eccleſiaſticarum perſonarum, jus & regimen civitatis & diœceſis Leodienſis, & ad reprimendam malitiam perverſorum, multæ proviſiones & conſtitutiones ſynodales emanarunt: quia tamen poſtmodum, creſcente hominum malitia numquam in eodem permanentium, & continuè novas malitias novaſque rebelliones adinvenientium, & contra eccleſiam Dei & juſtitiam malignantium, ipſæ eccleſiæ & eccleſiaſticæ perſonæ, civitatis & diœceſis Leodienſis propter ipſorum malitiam perverſorum adhuc nimium perturbantur; nos auctoritate pontificali dictis malitiis obviare, & ipſi libertati eccleſiaſticæ & eccleſiaſticarum perſonarum civitatis & diœceſis noſtræ Leodienſis providere, in quantum poterimus, cupientes, hac generali ſynodo de conſenſu & voluntate capituli noſtræ majoris eccleſiæ Leodienſis, conſtitutiones ſynodales noſtrorum prædeceſſorum unà cum noſtris conſtitutionibus, quas in præſenti ſynodo ſtatuimus, ipſas anteceſſorum noſtrorum conſtitutiones ſynodales, quas in ipſa compilatione noſtra redigimus, reſecatis aliis ſuperfluis, approbamus & ratificamus, & unà cum noſtris conſtitutionibus præcipimus inviolabiliter obſervari.

I. *De ſynodo.*

I.

Diſtrictè igitur, prout noſtri anteceſſores ſtatuerunt, præcipimus & mandamus decanis, & ſacerdotibus, & aliis qui ipſi ſynodo intereſſe tenentur, ut jejuni & cum magna devotione intrent ſynodum, nec aliquis afferat in ſynodo cauſas vel negotia impertinentia ad ſynodum, & omnes perſonæ quæ tenentur intereſſe ſynodo veniant ad ſynodum audituri ſalubria mandata C ſynodalia; & decani induti albis & ſtolis, preſbyteri autem cum ſuperpelliciis intrent ſynodum, niſi detineantur infirmitate gravi vel inevitabili neceſſitate, & ſi qui venire nequiverint, mittant ad ſynodum cum litteris ſuis patentibus, cauſam infirmitatis vel neceſſitatis ſuæ expreſſe continentibus ſuo ſigillo vel alio authentico ſigillatis, per quas ſe obligent ad ſtatuta ſynodalia obſervanda, capellanum vel clericum, vel alium idoneum habentem per ipſas litteras poteſtatem dictum abſentem excuſandi, & canonicum impedimentum in animam ipſius, ſi neceſſe fuerit, jurandi & mandata ſynodi ad dominum ſuum referendi.

Anno 1287.

II.

D Item, præcipimus, quod ipſi decani, preſbyteri & alii qui dictæ ſynodo intereſſe tenebuntur, eundo, redeundo & moram faciendo, in loco ſynodi honeſta habeant hoſpitia, & honeſtam ſocietatem, & non recedant à ſynodo ſine noſtra licentia: & ipſi decani antequam recedant, habeant omnes conſtitutiones præſentis ſynodi ſcriptas, & eas legant & intelligant, & ſi ſuper aliquibus hæſitaverint vel dubitaverint, petant & requirant ea per nos vel officialem noſtrum exponi antequam recedant à ſynodo.

II. *De baptiſmo.*

I.

E Baptiſmus honorabiliter & cautè celebretur cum aperta diſtinctione verborum & forma verborum in quo conſiſtit ſalus baptizandi.

II.

Ille qui baptizat, quando immergit in aqua baptizandum, dicat hæc verba nihil addendo, ſubtrahendo, vel mutando, puerum nominando *Petre*, vel *Johannes*: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti.* Et ut caveatur periculum baptizandi, non mergatur caput pueri in aqua, ſed ſacerdos ſuper verticem pueri ter infundat aquam cum pelvi vel alio mundo vaſe & honeſto, tenens puerum nihilominus una manu diſcretè.

Digitized by Google

III.

Item, juxta fontem inſtituatur piſcina apta, ubi laventur manus eorum qui tenuerunt puerum, & ſuper piſcinam illam ponatur cooperculum.

IV.

Item, doceant preſbyteri frequenter viros & mulieres formam & verba baptizandi in propria lingua, quibus valeant in neceſſitate baptizare, etiam parentes, ſi alius defuerit, & poſtmodum referatur ad ſacerdotem, qui diligenter interroget quid baptizator fecerit, aut quid dixerit, & ſi inveniat omnia ritè facta vel dicta, faciat puero ea quæ ſolent fieri poſt immerſionem. Si verò invenerit vel dubitarit puerum non eſſe ritè baptizatum, baptizet puerum ſub hac forma, *Petre, ſi tu es baptizatus, ego te non baptizo; ſed ſi tu non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti.*

V.

Item, doceant preſbyteri quod ſi pater vel mater infantem ſuum in neceſſitate baptizaverint, non propter hoc dimittant, quin ut conjuges ſe habeant ut ante.

VI.

Item, ſi caput infantis naſcentis appareat extra, vel membrum aliud principalius, & timeatur de morte infantis, antequam perfectè naſcatur, infundat qui affuerit aquam ſuper caput naſcentis dicens: *Infans, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti.* Si autem pervenerit vivus ad ortum legitimum, de novo baptizetur ſub his verbis: *Non te baptizo; ſed ſi non fuiſti baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti.*

VII.

Item, ſi mulier mortua fuerit in partu, non negentur ei aliqua jura chriſtianitatis, ſed in eccleſia deferatur, & in cimeterio tumuletur, niſi aliud obſtiterit, quia pœnam non debemus ei convertere in culpam: & ſi certum ſit quod parturiens mortua fuerit, teneatur os ejus apertum, & cum magna cautela uterus ejus aperiatur, ut infans vivus ſi poſſit educatur & baptizetur. Si autem mortuus reperiatur, extra cimeterium ſepeliatur vel tumuletur.

VIII.

Ad levandum puerum de ſacro fonte duo vel tres ad plus admittantur: & ſi puer ſit maſculus, una mulier & duo viri interſint. Si ſit femina, unus vir & duæ mulieres, & pater nullatenus admittatur.

IX.

Parentes & patrini filiolos doceant orationem dominicam, ſcilicet *Pater noſter* & ſymbolum apoſtolorum, ſcilicet *Credo in Deum* & ſalutationem B. Mariæ, id eſt *Ave Maria*, & exhortentur eos ſæpè piè & juſtè vivere.

X.

Item, fontes ſub cooperculo competenti & ſub ſera cuſtodiantur propter immunditias & ſortilegia.

XI.

Item, renovetur aqua fontium ſingulis annis in Paſcha & Pentecoſte, & ſæpius ſi neceſſe fuerit, & tunc ſæpius diligenter inſpiciatur, ſi indigeat renovari: & ſi indigeat, tunc excluſis laïcis & clauſis oſtiis renovetur, & amoveatur vetus aqua, & fontes benè mundificentur, & nova aqua imponatur & benedicatur & chriſmetur; ſed antequam nova aqua apponatur, fontes diligenter mundificentur propter reverentiam ſacramenti.

XII.

Chriſma, oleum ſanctum & oleum infirmorum in ampullis metallinis vel criſtallinis ſub clave & ſera cuſtodiantur, & deſuper diligenter obturentur. Si autem oportuerit chriſmati vel oleo ſancto aliud oleum apponi, cautè & diligenter admiſceatur oleum appoſitum cum chriſmate & oleo ſancto, & hoc cum virgula.

XIII.

Excommunicamus omnes illos & illas, qui vel quæ de ſacramento altaris, vel de altari, vel in ipſo altari vel de chriſmate, aut de alio ſacramento ſeu ſacramentis aliis ſortilegia faciunt ſeu fieri procurant.

III. *De confirmatione.*

I.

Moneant preſbyteri parentes baptizandorum nondum confirmatorum, ut eos adducant ad epiſcopum, qui ſolus poteſt confirmare. Adducant ſeptennes pueros vel minoris ætatis, quibus abſcindantur capilli contra frontem dependentes, & frontes diligenter laventur, & habeant faſciolas ſive bandella de ſpiſſa tela non tenui peplo, quæ ſint ſine ſutura & ſine nodo intermedio, quæ habeant latitudinem trium digitorum & longitudinem duorum pedum & dimidii & ſint munda & alba.

II.

Offerantur autem pueri epiſcopo ab eis qui curam eorum habent, qui melius noverunt quod non ſunt vel fuerint confirmati. Et monentur parentes, quod confirmatos pueros tertia die adducant ad eccleſiam, ut preſbyter lavet frontes eorum, & comburat bandella, & aquam lotionis cum cinere bandellorum faciat in ſacram piſcinam reponi. Adulti autem ſi ſint vel doli capaces, vel duodecim annorum & amplius, prius confiteantur ſuis preſbyteris, quam confirmentur. Diligenter autem doceantur à preſbyteris omnes confirmandi, quod ſe, ut dictum eſt, præparent ante diem præparationis, & quod nullus audeat ſe ingerere ad confirmandum, qui aliàs fuerit confirmatus. Parentes autem jam confirmatorum parvulos ſæpè reducant eos ad memoriam quando, & à quo, & ubi fuerunt confirmati.

III.

Doceant autem ſacerdotes quod epiſcopus in confirmatione confirmandorum nomina poteſt mutare.

IV.

Nullus etiam ad primam tonſuram vel ad minores ordines audeat accedere, qui non prius fuerit confirmatus.

V.

Moneantur confirmandi, ut ita tempeſtivè veniant

Digitized by Google

veniant ad confirmationem, ut primæ orationi interſint, expectent uſque ad ultimam quæ fuerit ſupra confirmatos.

VI.

Item, præcipimus ſacerdotibus quod in ſuis eccleſiis publicè & pluries denuncient ſuis parochianis, quod in confirmatione ſicut in baptiſmo contrahitur compaternitas, quæ non ſolùm impedit matrimonium contrahendum, ſed dirimit jam contractum.

IV. *De confeſſione & pœnitentia.*

I.

Item, ſacerdotes doceant vel moneant ſubditos ac etiam eis in pœnitentiam injungant, ut ſæpè veniant ad confeſſionem, priuſquam veniant diligenter ſcrutentur corda ſua, peccata ſua apud ſe rememorent ſolicitè cum dolore, & ſimplici vultu veniant ad confeſſionem quaſi ad Dei judicium. Sacerdotes autem, ut Dei miniſtri circa confeſſionem audiendam & pœnitentiam injungendam maximam habeant diligentiam.

II.

Ad audiendas confeſſiones communem & apertum locum in eccleſia ſibi eligant ſacerdotes, ut communiter ab omnibus videri poſſint, & in locis abditis & obſcuris non audiant confeſſiones, non extra eccleſiam, niſi ex magna neceſſitate vel infirmitate.

III.

Item, præcipimus quod ſacerdotes non ſedeant ad confeſſionem ante ſolis ortum, nec poſt ſolis occaſum, niſi ex magna neceſſitate.

IV.

Item, præcipimus diſtrictè quod ſedendo ad confeſſionem preſbyteri habeant vultum humilem, oculos ad terram, nec faciem reſpiciant confitentis, & maximè mulieris.

V.

Item, preſbyteri in ſuperpellicio vel cappa rotunda confeſſiones audiant, & cum ſtola ſuperpoſita ad confeſſionem ſedeant.

VI.

Sacerdotes etiam moneant ſubditos ſuos, ut humili habitu & geſtu, oculis in terram defixis confiteantur. Mulieres cooperto capite & collo, ſubmiſſa facie confiteantur.

VII.

Sacerdotes mulierem quæ ſola ſit in eccleſia non audiant confitentem, ſed in aſpectu honeſtæ ſocietatis.

VIII.

Præcipimus ſub pœna excommunicationis preſbyteris ne audiant confeſſiones mulierum cum quibus peccaverunt de peccatis quæ perpetraverunt cum eis: nec etiam conſcios & fautores peccati ſui vel mediatores audiant, ſed mittant eos ad honeſtos confeſſores, niſi neceſſitas ex caſu hoc præcedente exegerit.

IX.

Item, præcipimus quod ſacerdotes manſueti audiant confitentem, & de conſuetis peccatis interrogent ſigillatim: de inuſitatis autem non nominatim, ſed per talia verba inquirant, ex quibus confitens, ſi reus eſt peccati, poſſit intelligere quid dicatur, ut intelligens confiteatur: ſi autem reus non eſt, de illo non tentetur.

X.

Item, ſacerdotes moneant confitentes, ut integrè & diſtinctè confiteantur omnia peccata mortalia, & circumſtantias quæ aggravant peccatum, ut ſacer ordo, ſacer locus, in peccato luxuriæ, & circumſtantiæ quæ aggravant peccatum, notantur in hoc verſu:

Quis, quid, ubi, quotiens, per quos, cur, quomodo, quando.

Venialia autem ſummatim ſufficit confiteri.

XI.

Item, ſacerdotes reſervent epiſcopo majora peccata, ut puta, homicidia, ſacrilegia, incendia, peccata contra naturam, concubitus perſonarum conventualium in ſacris ordinibus conſtitutarum, inceſtus, videlicet cum conſanguinea vel affini, vel cum ea quæ votum caſtitatis emiſit, injectionem manuum in parentes, oppreſſiones parvulorum, negligentia pereuntium in igne, vel in aqua natos amittentium, veneficia, perjuria ſolemnia, fidei fractiones, votorum tranſgreſſores, ſimoniam, adulteria manifeſta, hæreſes, apoſtaſia, maleficia, eorumque malefici, aut conjuges ne poſſint coïre, vel qui procurant ſterilitatem mulierum, vel qui procurant abortum, falſarios, qui litteram, ſigillum, vel monetam falſant. In his autem mittant preſbyteri ad epiſcopum abſolvendos, nec abſolvant eos, niſi de noſtra ſpeciali licentia, vel niſi in articulo mortis.

XII.

Licentiam conceſſam à nobis ſeu auctoritate noſtra quibuſcumque ſive religioſis, ſive aliis abſolvendi à prædictis peccatis revocamus.

XIII.

Intendimus etiam nos de prædictis peccatis ſalubriter diſponere, & religioſis & aliis perſonis idoneis ſuper hoc committere vices noſtras, declarantes autem quod illi quibus duxerimus committendum, poteſtatem non habeant aliis perſonis idem committendi.

XIV.

In dubiis autem confeſſor conſulat epiſcopum vel ejus vices gerentem, vel alios ſapientes quorum conſilio pœnitentem abſolvat vel remittat ad alium.

XV.

Audita confeſſione, ſemper confeſſor interroget confitentem, ſi velit ſe abſtinere ab omni peccato mortali: quod ſi confeſſus non dixerit, eum preſbyter non abſolvat, nec injungat ei pœnitentiam, ne inde confidat, ſed eum moneat, & ſollicitè hortetur, ut interim faciat quidquid boni poterit, ut Deus cor ejus illuſtret ad pœnitentiam, & conſulat ei modum vivendi, per quem facilius abſtinere poſſit à peccato mortali.

XVI.

Injungant ſacerdotes pœnitentias ſecundùm quantitatem delicti ſive peccati & poſſibilitatem confitentis, ſcilicet pro peccatis carnalibus magnas injungat pœnitentias corporales, ſicut jejunium, diſciplinam & hujuſmodi. Item, pro ſpi-

Digitized by Google

Anno 1287. ritualibus ſpirituales; ut orationes etiam & meditationes ſuis peccatis contrarias.

XVII.

Præcipimus ſtatuendo quod quando aliquis recognoverit vel confeſſus fuerit presbyteris quod peccaverit in aſſumtione rei alienæ, vel damno alii illato per furtum, rapinam, uſuram, fraudem, inventionem, injuſtam vexationem, falſam teſtificationem, & aliquos modos, pro eo injungant ſacerdotes reſtitutionem fieri eis quos prædictis modis damnificaverunt; vel ſi deceſſerint, eorum heredibus. Quod ſi non inveniantur heredes, fabricæ eccleſiæ noſtræ Leodienſis reſtituendo applicent. Et concedimus quod reſtitutio talium poſſit fieri dictæ fabricæ eccleſiæ noſtræ S. Lamberti. Qui verò reſtituendi facultatem non habent, promittant ſe reſtituturos prædictis modis cum facultatem habuerint, aliter non abſolvantur.

XVIII.

Item, declaramus quod nomine reſtitutionis reſtituentes eccleſias, capellanias, vel cœnobia inſtituere non poſſunt, vel eleemoſynas, vel legata, vel teſtamenta facere auctoritate propria, ſed reſtituenda dictæ fabricæ applicentur, vel aliàs de noſtra licentia ordinetur. Sed prius unde poſſit fieri reſtitutio aſſignetur.

XIX.

Et quia nonnulli falſo aſſerunt, quod privilegia habent à ſede apoſtolica, quod reſtitutiones talium bonorum ipſis fieri poſſint; præcipimus omnibus rectoribus eccleſiarum, quod niſi ipſi religioſi vel alii oſtendant talia privilegia ipſis rectoribus, ipſi rectores non permittant ipſis fieri tales reſtitutiones, & eas ipſis fieri inhibeant ſub pœna excommunicationis: & denuntient ſuis ſubditis, quod non liberantur, ſi talibus religioſis vel aliis non habentibus ſuper hoc privilegium injuſta reſtituant. Et nos excommunicamus & excommunicatos denuntiamus omnes illos qui dixerint ſe habere privilegium quod reſtitutiones tales ipſis fieri poſſint, cum non habeant privilegium, &nihilominus recipiunt reſtitutiones tales.

XX.

Item, in confeſſione caveant ſacerdotes, ut ſi confitentes nomina eorum intimaverint cum quibus peccaverunt, ſecretum teneant ſicut confitentes peccatum.

XXI.

Item, nullus ſacerdos ira, vel odio, vel etiam metu mortis in aliquo audeat confeſſionem confitentis ſibi ſigno vel verbo generaliter vel ſpecialiter aliquatenus revelare. Omnes enim ſacerdotes contrarium facientes excommunicamus & excommunicatos denuntiamus.

XXII.

Sacerdotes miſſas quas pœnitentibus injunxerint vel injunxerunt, non celebrent, neque tricenarium, neque annuale, neque colluſionem cum alio ſacerdote faciant de miſſis celebrandis, ut ſibi mutuo pro miſſis celebrandis ſuos parochianos tranſmittant.

XXIII.

☞ Item, presbyteri ſuos parochianos moneant frequenter; ut à feſto Purificationis omnes ab xiv. annis & ſupra veniant ad confeſſionem ante dominicam in Ramis palmarum; & qui in hoc negligentes fuerint per octavam Paſchæ à carnibus abſtineant & jejunabunt ſicut in quadrageſima, niſi neceſſitate fuerint excuſati, nec propter hoc ipſis confeſſio denegetur. Anno 1287.

XXIV.

Item, ſtatuimus quod presbyteri inhibeant parochianis ſuis, ne quis rem furtivam vel furti ſuſceptam vel ſuſpectam emat: quod ſi emerit, ſciat ſe ad reſtituendum teneri.

XXV.

Item, inhibemus ſtatuendo ſacerdotibus & aliis confeſſoribus, ne à confitentibus nomina illorum cum quibus peccaverunt inquirant, vel circumſtantias per quas poſſint nomina eorum deſignari: quod ſi fecerint, ab officio audiendi confeſſiones noverint ſe ipſo facto ſuſpenſos, & ſacerdotes primo inhibeant confitentibus, ne illorum nomina cum quibus peccaverunt exprimant, niſi fortè confiteantur ſe deliquiſſe cum patre ſpirituali aut carnali, aut in alio caſu ſine quo non poteſt plenè confiteri, & tunc confitentes non dicant nomen proprium illius cum quo peccaverunt, ſed in genere dicant peccavi cum ſacerdote, clerico, monacho, & ſimilibus.

XXVI.

Item, presbyteri attendant quod ſi parochiani eorum non veniant ſemel in anno ad confeſſionem, nomina eorum referri debent ad epiſcopum vel officialem in ſcriptis ut puniantur.

XXVII.

Item, doceant presbyteri ſubditos ſuos, quod ipſi tenentur ex præcepto obſervare jejunia ab eccleſia inſtituta, etiamſi mortaliter non peccaverint, ut jejunia quadrageſimæ, quatuor temporum, proceſſionum, & in feſto S. Marci & rogationum ſequentium & ſimilia.

XXVIII.

Si feſtum ſancti Marci in hebdomada Paſchali venerit, ſive dominica die, non differetur, neque jejunetur, ſed proceſſio fiet generaliter cum letania.

XXIX.

Item, doceant ſacerdotes, quod ipſi ſubditi ſui tenentur jejunare vigilia Natalis Domini, Pentecoſten, Natalis B. Johannis-Baptiſtæ, B. Laurentii, Aſſumtionis B. Mariæ, & omnium ſanctorum & apoſtolorum, de quibus inferius apparebit. Et ſi aliqua vigilia die dominico evenit, jejunetur ſabbato præcedenti.

XXX.

Item, ſi alicui imponenda eſt ſolemnis pœnitentia pro crimine, & peccato vulgariſſimo quod totam villam commoverit, remittendus eſt ad epiſcopum, ut in die cinerum ejiciatur ab eccleſia & in die cœnæ recipiatur. NOTA.

XXXI.

Item, præcipimus quod ſacerdotes de mortalibus confiteantur ſuis decanis conſiliorum; & decani confeſſiones ſuorum ſacerdotum audiant ſaltem ſemel in anno, & decanus nomina ſacerdotum ſibi non confitentium ſaltem ſemel in anno referat nobis vel officiali noſtro, ut puniantur.

Digitized by Google

Anno 1287.

XXXII.

Et præcipimus etiam omnibus ſacerdotibus quod in principio miſſæ celebrandæ & divini officii celebrandi ab eiſdem, moneant etiam omnes fideles exiſtentes in eccleſia, ut ſi aliquem excommunicatum ſciverint in eccleſia, quod illum nuncient ſacerdoti: & cum preſbytero innotuerit aliquem excommunicatum eſſe in eccleſia, non celebret, niſi exeat excommunicatus: & ſi excommunicatus violenter perſiſtere voluerit in eccleſia tempore quo divinum officium celebratur, tunc preſbyter ſignificet juſtitiæ ſæculari loci, & petatur ut dictum excommunicatum ab eccleſia extrahat, & eumdem ad hoc compellat, ut divinum officium permittat excommunicatus celebrari. Et ſi juſtitia ſæcularis monita hoc facere noluerit cum poſſit, & dictum excommunicatum in eccleſia perſiſtere permiſerit, ex tunc ſtatuimus dictam juſtitiam exercentem excommunicationis ſententiam incurrere, vel incurriſſe ipſo facto. Et præcipimus ſacerdotibus quod dictam excommunicationem publicè denuncient in eccleſia ſua ſic eſſe latam, & referant nomina dictam juſtitiam exercentium propter hoc excommunicatorum, nobis aut noſtro officiali, & decano. Et præcipimus decanis quod per totum decanatum ſuum dictam juſtitiam quæ dictam excommunicationem incurrit, denuntient & denuntiari faciant ſingulis diebus dominicis & feſtivis candelis accenſis ac campanis pulſatis publicè ſic excommunicatam.

XXXIII.

Item, præcipimus quod cum laïci decimas tenentes, quas non tenent ab eccleſiis vel eccleſiaſticis perſonis ad confeſſionem venerint, ſive ſint ſani ſive infirmi, ſacerdotes nullatenus abſolvant eos, niſi promiſerint, quod quam cito poterint illas decimas de noſtro conſilio reſignabunt eccleſiis vel eccleſiaſticis perſonis aſſignandas: & ſi promittere noluerint, conſulant eis quod Corpus Domini non recipiant in tali ſtatu: intimantes eiſdem, quod ſi illud receperint, magis peccabunt.

XXXIV.

Item, præcipimus ſtatuendo, ut nullus ſacerdos audeat celebrare miſſam, niſi poſtquam dixerit matutinas, primam canonicam & jejuno ſtomacho & poſt dormitionem. Sacerdotes cum accedunt ad miſſam celebrandam devotè ſe habeant, & ante altare dicant devotè *Confiteor* ſuum. Et poſtquam ſacerdos miſſam celebrare inchoaverit, ſe habeat humiliter & devotè, nec fabuletur cum aliis extraneis perſonis antequam ſit miſſa finita: & cùm offertur, non inſpiciant perſonas offerentes, & maximè mulieres, ſed vultum ſimul habeant fixum verſus terram.

V. *De ſacramento altaris.*

I.

Sacerdotes in veſtibus albis, mundis, ſacerdotalibus, & benedictis accedant ad miſſam celebrandam. Manipulus habeat in longitudine ſub brachio duos pedes, ſtola ad minus uſque ad paramentum albæ dependeat vel propè extremitatem albæ. Alba & caſula integra & non

A diſſuta obſervetur. Amictus ſæpè mundetur. Cingulum mundum & integrum & longum & benedictum habeatur. Preſbyteri ſub albis induti ſint ſuperpelliciis vel tunica linea quæ vulgariter *Sarobt* vel *Rochet* appellatur.

II.

Præcipimus, ut ſingulis quatuor menſibus abluantur ornamenta eccleſiaſtica quæ ablui debent.

III.

Non cantent ſacerdotes ſine calceamentis vel caligis cum calceis attingentibus ſuper genua.

IV.

B Noverint ſacerdotes, quod ſi cum conſcientia peccati mortalis acceſſerint ad celebrandam miſſam & celebraverint, ad minus ter peccant mortaliter. Primò, quia præſumunt indignè accedere; ſecundò, quia indigni conficiunt & contingunt Euchariſtiam & tenent ſacra vaſa; tertiò, quia indigni manducant Corpus Chriſti & Sanguinem bibunt.

V.

Altare ad celebrandum ad minus paretur duobus pallis benedictis.

VI.

C Duo corporalia ad neceſſitatem unius altaris ad minus habeantur, quæ ſint mundiſſima & benedicta & aptæ plicaturæ.

VII.

Pannus quo calix extergitur cum veneratione cuſtodiatur.

VIII.

Miſſale ſemper involutum camiſia linea & munda altari imponatur, & habeat ſubdariolum, vel manutergium dependens, quo preſbyteri nares, os & faciem detergant.

IX.

D Loca circa altare ab aranearum telis & pulveribus & ceteris immundiciis ſæpius emundentur.

X.

Sacerdotes abluti ante canonem pollice vel indice nihil tangant in canone præter Corpus Domini & corporale ante elevationem Corporis Chriſti.

XI.

Cortinæ à lateribus altaris utrimque appendantur, nec ab aliquo tempore ſacrificii retrahantur. Cortina conveniens ſurſum ſuper altare extendatur, quæ protegat & defendat altare ab immundiciis deſcendentibus.

XII.

E Calix & patena in quibus conficitur Corpus Chriſti ſint argentea vel aurea & integra, & calix ſit cum firmo pede & non titubans.

XIII.

Nullus ſacerdos ſine clerico celebrare præſumat, qui clericus habeat tunicam lineam vel ſuperpelliceum vel cappam rotundam & calciatus incedat.

XIV.

Clericus autem & ſacerdos non faciant aperturas ſub aſellis in tunica linea vel ſuperpellicio, quibus ejiciant vel exeant brachia ſine manicis tunicæ lineæ vel ſuperpellicii in miniſterio altaris.

Digitized by Google

Anno 1287.

XV.

Ampullæ aquæ & vini integræ & mundæ interius & exterius obſerventur, & ſigno vocabuli diſtinguatur vas vini à vaſe aquæ.

XVI.

Vinum ampullæ de tertio in tertium diem ad minus renovetur. Vinum rubicundum, ſi commodè poſſit haberi, miniſtretur ad celebrandum.

XVII.

Piſcina in qua lavat ſacerdos manus ſuas poſt ſanctam conſecrationem munda teneatur & cooperiatur, & exterſorium poſt illam lotionem mundum habeatur, & reverenter alba tela vel corona linea vel ſerica tegatur, & cum corporali, cum neceſſe fuerit abluatur ab aliquo ſacerdote vel perſona religioſa, & aqua ablutionis in piſcinam ſacram mittatur.

XVIII.

Idem fiat de exterſorio calicis, vel ipſum quando vetus vel minus honeſtum fuerit ſuper piſcinam ſacram comburatur, & cinis in piſcinam radatur.

XIX.

Item, habeant ſacerdotes proprium manutergium quo manus detergant ante celebrationem vel ante contactum ſacrorum, ut Euchariſtiæ, chriſmatis & olei ſancti.

XX.

Clericus autem non extergat ad prædicta manutergia vel exterſoria; ſed habeat aliud proprium.

XXI.

Sacerdos ſit diligens in electione hoſtiæ conſecrandæ, ut ſit integra, ſolida, non nimis vetuſta; & in appoſitione vini & aquæ, ut diſcernat odore quid ſint utrumque, vel ab aliquo faciat guſtu diſcerni. De aqua autem ponantur duæ guttæ vel tres.

XXII.

Sacerdotes autem attentè & diſtinctè dicant & legant in canone quæ dicenda ſunt.

XXIII.

Sacerdos non elevet hoſtiam ad oſtendendum populo, niſi poſtquam dixerit hæc verba: *Hoc eſt enim Corpus meum;* & tunc pulſetur campana magna tribus ictibus ex una parte, ut fideles qui audierint, ubicumque fuerint, adorent.

XXIV.

Si ſacerdos cum venerit ad conſecrationem ſanguinis vel ad perceptionem, & nihil in calice invenerit, innuat ut afferatur ei vinum & aqua, quibus appoſitis, dicat illa verba canonis ab illo loco: *Simili modo poſtquam cœnatum eſt,* uſque ad finem, & faciat ſignacula quæ ex tunc ſolent fieri ſupra ſanguinem.

XXV.

Illa autem quæ facta ſunt ſuper Euchariſtiam non reiteret. Quod ſi aquam puram invenerit & guſtaverit, ſacramentum non reiteret ſanguinis, ſed tranſeat cum conſueto modo.

XXVI.

Ille autem cui per ejus negligentiam hoc evenerit, tribus diebus à ſe diſtantibus jejunet in

A pane & aqua.

Anno 1287.

XXVII.

Si quid verò de ſanguine ceciderit ſuper corporale, vel ſuper pallam altaris, illa pars abſcindatur, & pro reliquiis habeatur, & recondatur, vel comburatur, & cinis in piſcina ſacra ponatur, vel pars corporalis vel pallæ intincta ſanguine ter diligenter abluatur, & aqua ablutionis à presbytero jejuno vel alia religioſa perſona & jejuna ſumatur, & poterit dictis pannis uti, ſicut prius poſt ablutionem prædictam.

XXVIII.

Si ſanguis ſupra aliud veſtimentum ceciderit, B illa pars abſcindatur & comburatur, & cinis in ſacra piſcina recondatur: ſi ſupra lignum, lapidem, vel terram ſolidam ſanguis ceciderit: illa pars, ſi commodè poſſit, à ſacerdote ablinguatur & poſtea radatur, & raſura cum ablutione vini & aquæ à ſacerdote ſumatur, vel combuſta in ſacram piſcinam ponatur.

XXIX.

Item, ſi in ſanguine muſca vel aranea, vel aliquid abominabile ceciderit, quod vix ſine vomitu vel periculo corporis poſſit ſumi, cautè abſtrahatur ſupra patenam vel alium calicem, & abluatur vino, & poſt ſanguinis ſumtionem & ablutionem ſolitam illa lotio honeſtè à presbyteris ſumatur, vel ſaltem in piſcinam mittatur, C & beſtia ſupra piſcinam comburatur.

XXX.

Si Corpus Domini ſupra pallam ceciderit, bis lavetur vino & aqua & à presbytero ſumatur. Si ſupra aliquod veſtimentum ceciderit, pars illa abſcindatur, & comburatur, & cinis in piſcinam mittatur.

XXXI.

Calix ad communicandum infirmos mundus & integer habeatur, & coopertus cuſtodiatur, & ſi facultas ſuppetat, fiat argenteus.

XXXII.

D Pyxis in qua Corpus Domini reſervatur, vel ad infirmos defertur, eburnea vel argentea, vel ad minus cuprea benè elimata, & ſemper pannus lineus, albus, mundus, vel ſericus infra pyxidem ponatur, ſupra quem Corpus Domini in pyxide collocetur.

XXXIII.

Cum infirmus communicari voluerit, prius viſitet eum presbyter ſine Corpore Domini, ſi commodè fieri poteſt, & diligenter audiat confeſſionem ejus, & poſt redeat ad eccleſiam, & cum iturus erit ad infirmum communicandum, prius E aliquanto ſpatio pulſetur campana aliquo certo ſigno ad hoc diſtincto, ut fideles ad eccleſiam veniant, & ſacerdotem qui defert Dominum ſuum reverenter & ordinatè ſubſequantur, & orationes quas ſciunt dicant devotè pro infirmo eundo & redeundo. Sacerdos eat dicendo ſeptem pſalmos, & ſi via fuerit longior, addat xv. pſalmos, & letaniam, & orationes.

XXXIV.

Incedat autem ſacerdos ad communicandum cum campanula & lucerna præcedente. Expectent autem omnes fideles donec infirmus communicetur, & redeant uſque ad eccleſiam poſt

Digitized by Google

Anno 1287.

ſacerdotem ſemper Corpus Domini deferentem, ne populus in redeundo in vanum adoret, & ut populus in accendendo cum Deo ſuo reverentius vel libentius accedat: quilibet fidelis pœnitens ſi devotè fecerit, habeat quinque dies indulgentiæ pro eundo & quinque redeundo: Si qui autem maligni hanc proceſſionem turbaverint, ſi moniti ſe non correxerint, per cenſuram eccleſiaſticam compeſcantur.

XXXV.

Referatur autem Corpus Domini venerabiliter & ſublimiter, poſito decenti cooperculo ſuper calice, quod ſit cum cruce ſuppoſita & panno fimbriis ſericis adornato.

XXXVI.

Si infirmus frequentem vomitum levi occaſione patiatur, non conferat preſbyter ei Corpus Domini, ſed credat infirmus & ſpiritualiter accipiat.

XXXVII.

Ante autem quam ſacerdos communicet infirmum ſacerdos dicat ei, ſi credat quod ſub illa forma panis ſit Corpus Chriſti, natum de Virgine, paſſum in cruce, ſuſcitatum tertia die. Quod ſi confeſſus fuerit verbo vel ſigno, communicet eum, ſi alia cauſa non obſtiterit: alioquin non communicet eum. Si autem communicatus evomuerit, partes corporis diligenter & attentè colligantur, & quæ reperiri poſſunt, cum vino à ſacerdote vel aliquo fideli ſumantur, reſiduum vomitus comburatur, & ponatur in terram juxta altare, vel alibi in ſacro loco ubi commodè poterit.

XXXVIII.

Cùm autem Corpus Domini defertur, fideles coram quibus defertur, ſi commodè fieri poſſit, genua flectent, pectus tondant, & inclinato capite, junctis manibus adorent. Equitantes autem non dedignentur deſcendere de equis ut adorent eum, qui pro ipſis deſcendit de cœlis in terram.

XXXIX.

Si per caſum mortis, vel ægritudinis, vel paſſionis alicujus inopinatum contingat, quod ſacerdos cœptum nequeat explere myſterium, licitum ſit alteri ſacerdoti exequi & perficere conſecrationem cœpti officii: ita quod incipiat ibidem ubi alter deſtitit, niſi incepta collecta necdum perfecta vel perlecta, vel inceptis verbis ſacramenti Euchariſtiæ necdum perlectis, prædictus caſus contingat: tunc enim à capite collectam, vel ſacramenti verba recipiet, ut ſic ſaluti fragilitatis humanæ conſulatur, & ſacris myſteriis, ne inexpleta & ne interrupta remaneant, provideatur ſollicite.

XL.

Si autem dubitetur an hoſtia à primo ſacerdote ſit conſecrata, ſubſtitutus ſacerdos novam oblatam offerat, & ſolito more conficiat, & poſt miſſam hoſtiam primam accipiat. Idem dicimus de calice, id eſt de eo quod in calice recipitur.

XLI.

Euchariſtia pro infirmis reſervata ſingulis diebus dominicis renovetur.

XLII.

Corpus Domini in honeſto loco ſub altari vel in armariolo ſub clave ſollicitè cuſtodiatur. Similiter chriſma & oleum in alio loco.

XLIII.

Doceant ſacerdotes ſubditos ſuos, ut cùm venerint ad communicandum in die Paſchæ vel aliàs, jejuni & devoti & confeſſi accedant, & nullus extraneus ſe immiſceat, niſi viator vel peregrinus, & hoc de licentia ſacerdotis.

XLIV.

Item, hoſtiæ non conſecratæ quæ dicuntur panis benedictus nulli dentur, nec etiam parvis pueris. Pueri non communicentur antequam diſcretionem fidei habere dinoſcantur, ut circiter decennium.

XLV.

Item, præcipimus, ut in die Paſchæ & ceteris ſolemnibus quibus fideles communicant, tot hoſtiæ conſecrentur, quod non oporteat frangi formas quando fideles communicant.

XLVI.

Præcipimus, ut nullus ſacerdos bis in die celebret miſſam, niſi ex magna neceſſitate & urgenti: & tunc in prima miſſa poſt perceptionem ſanguinis non utatur ablutione vini & aquæ, ſed reſervet in tuto & honeſto loco, & eam accipiat poſt ſecundam miſſam, vel det honeſtæ perſonæ jejunæ, quam noverit ad hoc eſſe paratam.

XLVII.

Preſbyteri non deſerviant duabus eccleſiis, niſi una dependeat ab altera.

XLVIII.

Nullus fidelis arcendus eſt à communione, niſi excommunicatus vel interdictus, vel ab aliquo notorio crimine notatus: videlicet publicæ meretrices, mimi, hiſtriones, uſurarii notorii.

XLIX.

Sacerdotes prohibeant ſub pœna excommunicationis ſubditis ſuis, ne locent meretricibus vel receptatoribus earum, vel turpitudinis mediatoribus domos aliquas: & ſi qui contra prohibitionem iſtam fecerint, epiſcopo vel ejus officiali nomina eorum per preſbyterum nuncientur, & exhortentur ſacerdotes ſuos parochianos, ut ipſis preſbyteris denuncient eos vel illas qui delinquerunt in præmiſſis.

L.

Excommunicamus ſacerdotes capellanos, qui ſcienter accedent ad miſſam celebrandum præſentibus publicis excommunicatis.

LI.

In capellis magnatum vel aliorum de novo conſtructis, niſi ex licentia noſtra nullus audeat celebrare: quod ſub pœna excommunicationis fieri prohibemus.

VI. *De ordinandis*. *al.* de ordinibus.

I.

Præcipimus ſtatuendo clericis habentibus parochias, vel capellanias, vel præpoſituras, vel alias curas animarum, ut ad ſingula tempora ordinum offerant ſe ordinandos prout onus beneficii requirit epiſcopo, feria v. ante tempus ordinum etiam non vocati, ut poſſit interrogare epiſcopus vel archidiaconus de his quæ pertinent ad ſufficientiam ordinandi. Et hoc jurare de-

Digitized by Google

Anno 1287.

bent quando recipiuntur ad parochias vel ad ec- A cleſias. Præſententur ordinandi epiſcopo per archidiaconos ſuos.

II.

Statuimus quod cedant fructus parochiarum & capellaniarum eorum qui in propriis perſonis & in ordine ſacerdotali ibidem non deſerviunt, & eorum qui curam parochialem de manu prælati ſui non receperunt ad opus noſtri, archidiaconorum, ſeu aliorum ſecundùm quod ſe habet de conſuetudine hactenus in noſtra diœceſi obſervata.

III.

Excommunicamus, & excommunicatos denunciamus omnes illos, qui fructus eccleſiarum B parochialium & capellaniarum & altarium earumdem, in quibus rectores eorum perſonaliter non deſerviunt, pro illis temporibus nobis, archidiaconis, & decanis competentes receperint & levaverint præter noſtram, archidiaconorum & decanorum voluntatem.

IV.

Excommunicamus etiam omnes, qui fructus eccleſiarum parochialium, capellaniarum, vel altarium in quibus rectores earum perſonaliter non deſerviunt pro illis temporibus levaverunt & receperunt contra voluntatem noſtram, archidiaconorum ſeu decanorum, niſi infra menſem C proximum ſatisfecerint de receptis.

V.

Præcipimus decanis, ut ſinguli in ſuis decanatibus de hujuſmodi diligenter inquirant, & eos ad notitiam noſtram referant, officialis noſtri vel archidiaconi.

VI.

Omnes ordinandi diligenter ante ordines confiteantur, ut mundi mente & corpore gratiam recipiant ampliorem.

VII.

Præpoſiti & decani qui curam habent anima- D rum ad ſacros ordines, ſecundùm quod beneficium requirit ſe præſentent, & in eccleſiis debitam faciant reſidentiam.

VIII.

Excommunicamus omnes illos qui tonſuram clericalem & quoſcumque ordines ſacros vel non ſacros ab alienis epiſcopis receperint, licentia noſtra ſpeciali ſuper hoc non obtenta.

IX.

Item, excommunicamus omnes alios extraneos qui à nobis ſeu vices noſtras gerente in noſtra diœceſi tonſuram clericalem vel quoſcumque ordines ſacros vel non ſacros furtivè ſuſce- E perint, ſine licentia epiſcoporum ſuorum.

X.

Item, excommunicamus omnes illos qui tonſuram clericalem ab alieno epiſcopo ſine noſtra licentia ſuſceptam deferre præſumſerint, vel radi fecerint, noſtra licentia ſuper hoc non obtenta, etiamſi ab excommunicatione, quam ob hoc incurrerint, fuerint abſoluti.

XI.

Item, præcipimus quod nullus accedat ad ordines, nec per archidiaconum præſentetur ordinandus, niſi ætate, moribus, & ſcientia dignus exiſtat & ſub certo titulo.

XII.

Item, nullus admittatur ad titulum vicariæ, niſi ſit perpetua vicaria à qua non poſſit amoveri.

Anno 1287.

VII. *De extrema-unctione.*

I.

Cùm reverentia, aqua benedicta, & cruce deferatur oleum ſanctum ad infirmos, & diligenter dicantur VII. pſalmi prius cum letania & orationes ad hoc inſtitutæ. Ille autem, qui inungit proferat iſta verba : *Per iſtam unctionem & ſuam piiſſimam miſericordiam indulgeat tibi Deus quidquid peccaſti per viſum*, & ſic de aliis, & reverenter inungat, & verba diſtinctè proferantur, & inde penitùs nihil exigatur : & ſi quid datum fuerit, gratis recipiatur : tamen conſuetudo laudabilis obſervetur per epiſcopum.

II.

Item, ad ſacramentum extremæ-unctionis ſæpè preſbyteri moneant populum, ut indifferenter à XIV. annis & ſupra ſinguli cum neceſſe fuerit inungantur, nec pauperes pro egeſtate ſe excuſent.

III.

Si non poſſit infirmus habere multitudinem candelarum, vel indumenta linea, quæ cauſa reverentiæ in hoc ſacramento haberi ſolent, non propter hoc dimittat ſacerdos inungere, ſed ſufficiat candela una.

IV.

Inuncti cum ſtupa diligenter in ſingulis membris inunctis extergantur, & ſtupæ comburantur, & cinis in ſacro loco reponatur.

V.

Doceant ſacerdotes quod hoc ſacramentum licitè poteſt iterari in qualibet gravi & periculoſa infirmitate.

VI.

Item, ſuſcepturi quodcumque ſacramentum prius confeſſione mundentur. Iſtud ſacramentum valet ad tres, unde verſus.

Ungor in extremis, ut ſit mihi gratia major,
Et morbus levior, vel pœnitentia minor.

VIII. *De cimeteriis & ſepultura.*

I.

Præcipimus, & ſtatuimus, quod nullus excommunicatus nunciatus in cimeterio eccleſiæ, vel ipſa eccleſia, vel ambitu ſepeliatur : & ſi factum fuerit, corpus & oſſa ejus excommunicati extumulentur & ejiciantur ex cimeterio, dummodo diſcerni poſſint à corporibus & oſſibus fidelium ; & cimeterium in quo corpus excommunicati ſepultum eſt maneat & ſit interdictum, donec excommunicati corpus, ſi diſcerni poſſit, extumuletur.

II.

Et præcipimus omnibus tam religioſis quam aliis, dum ad ipſos aliquis qui ſepulturam ſuam elegerit debeat ſepeliri, interrogent à ſacerdote ſuo diligenter, utrum ſepeliendus deceſſerit excommunicatus vel interdictus. Quod ſi per preſbyterum aut aliàs ipſis conſtiterit, nullo modo ſepeliant corpus excommunicati vel interdicti in

Digitized by Google

Anno 1287.

cimeterio eccleſiæ vel ejus ambitu.

III.

Item, prohibemus ſub pœna excommunicationis, ne aliquis in cimeterio interdicto ſepeliatur, & ne aliquis ſepulturæ tali interſit.

IV.

Laïci autem qui tali ſepulturæ in cimeterio interdicto interfuerint ſcienter, excommunicationis ſententiam, quam ſuper hoc ferimus in his ſcriptis, incurrant ipſo facto, & nuncientur publicè excommunicati.

V.

Clerici verò qui interfuerint tali ſepulturæ ſcienter, ſententiam ſuſpenſionis ab officio, quam in eos ferimus ipſo facto, ſe noverint incurriſſe.

VI.

Item, ſtatuimus & præcipimus ſub pœna excommunicationis obſervari ut quotiens quis in loco religioſo ſepulturam elegerit, corpus primò præſentetur parochiali eccleſiæ, & tunc demum celebrata miſſa in eccleſia parochiali deferatur in locum in quo elegerit ſepulturam: & hoc nihilominus, fiat ſalvo in omnibus jure eccleſiæ parochialis defuncti.

VII.

Item, cùm à pluribus ſacerdotibus intellexerimus, quod quidam religioſi fraudulenter in damnum & præjudicium eccleſiarum parochialium incitant & inducant infirmos divites & potentes precibus & promiſſionibus ad eligendum apud eos ſuam ſepulturam: ut per hoc ipſi religioſi vel alii apud quos tales ſepulti fuerint habeant magnam partem bonorum mortuorum, & munera parentum eorumdem, ex quibus eccleſiæ parochiales ſuis juribus defraudantur: nos ſub pœna ſuſpenſionis & excommunicationis talia de cetero fieri prohibemus. Sed ſi ipſi infirmi ſine fraude, & ſine dolo, & precibus talibus, ſuam ad locum religioſorum aut aliàs elegerint ſepulturam, ibidem ſepeliantur, ſalvo tamen jure parochialis eccleſiæ, ut dictum eſt.

VIII.

Et nos omnibus eligentibus ſuam ſepulturam ad ſuam parochialem eccleſiam quadraginta dies de injuncta ſibi pœnitentia relaxamus.

IX.

Sacerdotes audito obitu parochianorum ſuorum, abſolvant eos ſtatim cum pſalmo *De profundis* & collecta, & dicant vigilias, & alia quæ pro defunctis debentur.

X.

Corpora defunctorum de nocte in domibus non cuſtodiantur, ſed ad eccleſiam deferantur, & omnibus excluſis, oſtia firmentur factis orationibus, & aliis quæ in talibus fieri conſueverunt.

XI.

Item, decani referant ad ſynodum nomina ſacerdotum qui eodem anno defuncti ſunt, ut in ſynodo abſolvantur, & ſinguli preſbyteri faciant pro eis ſpeciale ſervicium, ut ſimiliter pro eiſdem fiat tempore opportumo.

XII.

Item, præcipimus, quod ſacerdotes in reditu de ſynodo ad ſuas parochias, unuſquiſque ſacer-

A dos quam citò commodè poterit, cantet miſſam ſolemniter pro ſacerdotibus defunctis in illo anno.

XIII.

Item, ſtatuimus, quod omnes preſbyteri annuatim in craſtino octavarum Paſchæ ſolemniter obſervent & celebrent anniverſarium ſacerdotum omnium ſuorum & fratrum, & nuncient populo dominica præcedenti, quod quicumque anniverſario prædicto intererit, ſi pœnitens fuerit, ei decem dies indulgentiæ concedimus.

XIV.

Item, ſtatuimus, quod omnes portantes corpora pauperum mortuorum ad eccleſiam & ad B foſſam, & omnes qui intererunt ſepulturæ eorumdem habeant xx. dies, & qui extremæ-unctioni intererunt habeant decem dies ſimiliter indulgentiæ.

XV.

Item cimeteria munda & clauſa muris & ſepibus vel aliis teneantur, ne à porcis vel aliis animalibus inquinentur.

XVI.

Excommunicamus omnes illos qui de novo in eccleſia ædificaverint. Si quis partem cimeterii ſibi attraxerit vel appropriaverit, moneatur ut reſtituat: quod ſi noluerit, epiſcopo nuncietur.

C XVII.

Nullus preſbyter pro ſepultura vel pro quocumque eccleſiaſtico ſacramento conferendo aliquid exigat vel petat. Sed ſi ſibi poſtea datum fuerit, illud preſbyteri recipere poſſunt. Sed ſi in aliqua parochia de conſuetudine antiqua aliquid preſbytero conſuevit dari, dum ſacramenta eccleſiaſtica exhibuerit, vel aliquem ſepelierit, & illud preſbytero non conferatur, denunciet ipſe preſbyter nobis vel noſtro officiali vel archidiacono loci, & nos vel ipſi talem conſuetudinem laudabilem faciemus ex officio noſtro obſervari.

XVIII.

D Item, inhibemus ne placita ſæcularia in eccleſia, vel in porticu, vel in cimeterio ejuſdem teneantur, & omnes proceſſus judicum ſæcularium & ſpecialiter ſententias prolatas in eiſdem locis à ſæcularibus judicibus declaramus & pronunciamus ipſo facto non tenere.

XIX.

Præcipimus etiam ſub ſententia excommunicationis omnibus principibus & aliis laïcis, ne ſua parlamenta habeant vel teneant in eccleſiis vel earum cimeteriis, & quod nullus negotiationes, & præcipuè nundinarum & fori cujuſcumque tumultus exerceat in eccleſiis vel earum cime-E teriis.

XX.

Præcipimus etiam, quod joculatores, hiſtriones, ſaltatrices in eccleſia, cimeterio, vel porticu ejuſdem, vel in proceſſionibus, vel in rogationibus joca vel ludibria ſua exerceant, nec in dictis locis aliquæ choræ fiant.

XXI.

Item, ſtatuimus, quod in eccleſiis civitatis & diœceſis Leodienſis laïci de cetero ſæcularia vel alios contractus ſæculares non exerceant, nec

Digitized by Google

Anno 1287.

merces vendantur ibidem, cùm domus Dei non negotiationis, ſed orationis eſſe debeat & vocari: alioquin ab his qui eccleſiis præerunt excommunicentur.

IX. *De matrimonio.*

I.

Præcipimus presbyteris quod prohibeant ſubditis ſuis, ne dent ſibi fidem de matrimonio mutuo contrahendo, niſi coram ſacerdote alterius eorum qui voluerit contrahere in loco celebri & publico, non in cameris, non in domibus, ſed coram pluribus in facie eccleſiæ, niſi ſint tales perſonæ, quod presbytero loci ex cauſa ad alium locum hoc viſum fuerit expedire. Et ſi aliter fidem dederint de matrimonio contrahendo, eos excommunicamus, & eos etiam qui clandeſtinas nuptias contrahunt, & tales denuncientur excommunicati. Et ſi aliqui ſibi fidem dederint de matrimonio contrahendo ſine presbytero, & in matrimonio poſtea voluerint procedere ulterius per eccleſiam, coram ſacerdote fidem iterent. Et tunc presbyter procedat ad proclamationem bannorum.

II.

Cùm autem matrimonia fuerint celebranda, contrahentes prius coram ſacerdote contrahant ſponſalia, & poſtea tribus diebus feſtivis à ſe diſtantibus ſuper dicto matrimonio contrahendo banni fiant in eccleſia ad miſſam poſt evangelium, & proclametur publicè à ſacerdote quod dicti contrahentes matrimonium ſunt contracturi, & præcipiatur ab ipſo ſacerdote omnibus audientibus ſub pœna excommunicationis, ut ſi qui ſciant legitimum impedimentum inter ipſos contrahere volentes, quare ad matrimonium procedere non poſſint, videlicet conſanguinitatis, affinitatis, vel compaternitatis, vel quodlibet aliud, quod id proponant, & id denuncient presbytero antequam matrimonium contrahatur, & ipſi presbyteri nihilominus inveſtigent diligenter utrum aliquod impedimentum exiſtat. Cum autem apparuerit probabilis conjectura contra matrimonium contrahendum, ad matrimonium contrahendum non procedat presbyter. Et ipſis contrahere volentibus expreſsè presbyter interdicat ne procedant ad matrimonium, donec quid fieri debeat de præmiſſis per epiſcopum, ſeu ejus officialem, archidiaconum, vel alium qui in talibus cognoſcere poſſit & conſuevit declaretur, & tunc presbyter contrahere volentes, & denunciatorem, ſi per eam ſe facere voluerint, citet coram nobis vel noſtro officiali, archidiacono, vel alio, ut ſupra, & quid ſuper hoc per ipſum presbyterum actum fuerit in proclamationibus & aliis, & cauſam quare ad matrimonium non procedit per litteras ſuas ſignificet idem presbyter nobis, vel noſtro officiali, vel aliis ut ſupra, & ſignificet presbyter ſuis parochianis quod quicumque impedimentum aliquod ſcit, vel famam ſuper hoc, quod mortaliter peccat, ſi hoc antequam matrimonium contrahatur, non denunciat.

III.

Excommunicamus & excommunicatos denunciamus, qui poſt affidationem clandeſtinam, vel etiam in manu presbyteri factam, antequam matrimonium in conſpectu eccleſiæ cum ſolemnitate debita ſit contractum, carnaliter ſe cognoſcunt.

IV.

Item, excommunicamus, & excommunicati denuncientur qui clandeſtina conjugia contrahunt. Item, excommunicamus & denuncientur excommunicati, qui poſtquam eis per presbyterum loci vel officialem noſtrum ſeu loci archidiaconum interdictum ſit, ne matrimonium contrahant, nihilominus contraxerunt matrimonium.

V.

Excommunicamus, & excommunicatos denunciamus ſacerdotes, clericos, ſive laïcos, vel etiam mulieres, & quoſcumque qui aliquas perſonas clandeſtinè modo prædicto præſumſerint copulare.

VI.

Item, excommunicamus & excommunicati denuncientur quicumque clandeſtinis matrimoniis coram presbytero vel aliis celebratis interfuerunt, niſi infra menſem ex tunc hoc denuncient epiſcopo vel ejus officiali, archidiacono vel aliis, &c. Et nihilominus pœna debita puniantur.

VII.

Item, excommunicamus & excommunicatos denunciamus illos qui fidem vel munera aliqua dederint ſeu acceperint pro celandis impedimentis matrimonii, vel qui prece, pretio, gratia, favore, odio, vel timore impedimentum matrimonii celaverint.

VIII.

Item, excommunicamus omnes illos qui quomodolibet falſum impedimentum proponunt contra matrimonia contracta vel contrahenda. Si qui verò clandeſtina matrimonia vel interdicta conjugia inire præſumſerint in gradu prohibito, etiam ignorantes, ſoboles de tali conjunctione ſuſcepta prorſus illegitima cenſeatur, de parentum ignorantia nullum habitura ſubſidium: ſimiliter proles illegitima cenſeatur, ſi ambo parentes ſcientes impedimentum legitimum, propter quod inter eos matrimonium ſtare non poſſit, & nihilominus matrimonium etiam in faciem eccleſiæ contraxerint.

IX.

Excommunicamus etiam & excommunicatos denunciamus quoſcumque qui rapuerunt aliquas mulieres, & abducunt invitas ad hoc quod eis cohabitent, vel matrimonium contrahant cum eiſdem, licet poſtmodum de non volentibus, fiant volentes. Et cum matrimonia debeant eſſe libera, prohibemus ne pœna aliqua apponatur ſuper matrimonio contrahendo, & pœnam appoſitam in matrimonio declaramus non tenere, & ad eam ſolvendam pœnam promittentes non eſſe obligatos, cum matrimonia metu pœnæ aſtringi non debent. Si qui autem ad invicem dederint fidem de matrimonio contrahendo per verba de futuro, & ante carnalem copulam fidem velint remittere, non fiat hujuſmodi remiſſio, niſi

Digitized by Google

Anno 1287. niſi per epiſcopum, ejus officialem vel archidiaconum loci.

X.

Preſbyteri pro dandis litteris teſtimonialibus nihil recipient, ſed ſolùm pro labore ſcripturæ, ſigillatione, & cera tres albi ſufficient.

XI.

Excommunicamus & excommunicatos denuntiamus omnes illos, qui contra matrimonium contractum vel contrahendum ſortilegia vel maleficia procurant, vel per ſortilegium & maleficium faciunt, vel conſilium ad hoc dant quod conjuges ſe odio habeant, vel quod unus cum alio coire non poſſit.

XII.

Matrimonia cum devotione contrahentium, & benedictio nuptiarum in miſſa hora debita celebrentur. Nuptiæ non celebrentur, niſi hora miſſæ, & conjuges in nuptiis celebrandis audiant totam miſſam.

X. *De vita & honeſtate clericorum.*

I.

Præcipimus quod univerſi clerici & preſbyteri continenter & caſtè vivant, ab libidinis vitio præcaventes, quatenus in conſpectu omnipotentis Dei puro corde & mundo corpore valeant adminiſtrare: & qui comprehenſi fuerint incontinentiæ vitio laborare, prout magis vel minus peccaverint, ab eorum ordinariis ſeu prælatis puniantur: alioquin nos prælatorum negligentiam ſupplebimus & tales puniemus.

II.

Præcipimus etiam prælatis eorum ſub pœna ſuſpenſionis, quod tales clericos in ſuis iniquitatibus non ſuſtineant, maximè obtentu pecuniæ vel alterius commodi temporalis.

III.

Ab crapula & ebrietate omnes clerici diligenter abſtineant.

IV.

Præcipimus etiam omnibus clericis ſub pœna ſuſpenſionis, & maximè ſacerdotibus & in ſacris ordinibus conſtitutis, ne feminam aliquam in domo ſua teneant vel habeant, niſi ſorores, matres, amitas, aut materteras, vel filias earum, ſive avunculorum aut patruorum, aut alias ita maturas & antiquas, quod nulla ſuſpicio de illis habenda ſit. Antiquas autem reputamus ſexagenarias, & ultra.

V.

Prohibemus etiam ipſis clericis ne mulieres alias à ſupradictis domus eorum frequentare, aut eiſdem in domibus ſervire permittant, licet in eis morentur.

VI.

Clerici tonſuram & habitum habeant clericales; & coronam rotundam competentem, & ſepties ad minus in anno radant coronam.

VII.

Monemus primò, ſecundò & tertiò omnes clericos noſtræ civitatis & diœceſis Leodienſis, ut infra menſem proximum tonſuram & habitum habeant clericales, & ulterius portent & deferant competenter. Alioquin omnes & ſingulos

A clericos ex tunc ulteriùs tonſuram & habitum clericales continuè non gerentes, poſt monitionem ternam ſpecialiter factam, denunciamus gaudere non debere privilegio clericali, & ipſum privilegium amittere. Anno 1287.

VIII.

Continuè autem reputamus clericos portare tonſuram & habitum clericales, qui in civitates, vicos, eccleſias & alibi coram notis & ignotis palam portant eoſdem. Verumtamen ſi clericus per vias vel loca aliqua procedens ad vitandum pericula, de quibus meritò timere debuit, tonſuram & habitus clericales diſſimulaverit & non

B portaverit, hujuſmodi privilegium non amittit.

IX.

Clerici pannis rubeis, viridibus, & virgulatis indecentis menſuræ non utantur ſine cauſa: alioquin eos à laicali juſtitia ratione clericalis privilegii non defendemus.

X.

Sacerdotes cappis manicatis non utantur.

XI.

Clerici in ſacris ordinibus conſtituti & beneficiati mitras non habeant in capite dum ſunt in eccleſia.

XII.

C Clerici ad aleas vel taxillos non ludant, nec participes ſint ludentibus: & ſint clerici in eccleſia honeſtè ſine tumultu, ſine verboſitate & ſuſurratione, nec habeant in domibus ſuis canes vel aves venaticos.

XIII.

Item, ſtatuimus, quod quicumque ſacerdotes ſeu clerici beneficiati ſententiam ſuſpenſionis vel excommunicationis per annum & diem animo ſuſtinuerint indurato, beneficiis ſuis priventur per ſuos ordinarios, & alias nihilominus propter hoc canonicè puniantur.

XIV.

Item, ſtatuimus, ut clerici ubique & maximè

D in divinis officiis decenter & diſtrictè ſe habeant, & tales ſe in moribus, vita, & converſatione, verbis, factis, ſocietatibus, corporis compoſitione, & quibuſcumque honeſtatibus exhibeant, ut verecundia quæ etiam laïcis eſt indicta, in ipſos clericos commendetur.

XV.

Nullus clericus in ſacris ordinibus conſtitutus vel beneficium habens eccleſiaſticum, horas canonicas & beatæ Mariæ qualibet die diſtrictè & diſcretè dicere prætermittat.

XVI.

Item, ſtatuimus, quod nec canonici nec clerici vagentur tempore nocturno per plateas: &

E ſi aliquos tranſire oporteat ex juſta & legitima cauſa, hoc faciant ſine clamore, ſine tympanis & chorea; & præcipimus quod contrarium facientes excommunicentur.

XVII.

Nullus preſbyter dicat miſſam niſi unam in die, & præcipuè de die, niſi in caſibus à jure permiſſis, vel hoc faciat neceſſitate imminente, utpotè miſſam pro deffunctis; nec celebret preſbyter ſine clerico vel ſcholari, nec mulier permittatur aliquatenus ad altare miniſtrare.

Digitized by Google

Anno 1287.

XVIII.

Item, ſtatuimus, quod nequaquam laïcus vel clericus uxoratus inſtituatur matricularius, ubi matricula valet LX. ſolidos Leodienſes vel amplius, ſed clericus honeſtus, non uxoratus, ſi haberi poſſit: & ſi in aliquibus eccleſiis ſit laïcus vel uxoratus clericus matricularius, ille ejiciatur, & recipiatur clericus non uxoratus; & ubicumque haberi poſſit clericus, non recipiatur laïcus.

XI. *De ordinario & feſtis.*

I.

Item ſtatuimus, ut in omnibus eccleſiis noſtræ diœceſis ſingulis noctibus in matutinis pſalmi nocturnales ſive feriales decantentur vel legantur ad nocturnos, niſi ea die ſit tale feſtum, quod miſſam propriam habeat, vel collectam. Invitatoria, reſponſoria & laudes, ac horæ diei de ſancto cujus eſt feſtum cantentur quemadmodum in majori eccleſia ſervatur.

II.

Item, diſtrictè præcipimus ſub pœna excommunicationis tam decanis conventualium eccleſiarum, quam ſacerdotibus parochialibus, & aliis civitatis & diœceſis Leodienſis, quod calendaria eccleſiarum ſuarum corrigant ad calendarium ejuſdem eccleſiæ majoris Leodienſis; & ordinarium habeant & teneant majoris eccleſiæ Leodienſis, & ſe in divinis officiis celebrandis & faciendis, & in ordinario conforment dictæ majori eccleſiæ tamquam membra ſuo capiti, ſuo modo, & ſuo poſſe. Volumus tamen quod quælibet eccleſia feſtum cujuſlibet ſancti, cujus ſpecialiter in illa eccleſia ſolet haberi reverentia, obſervet, prout hactenus conſuevit.

III.

Item, ſtatuimus, quod quandocumque aliquod feſtum IX. lectionum occurrerit in dominica infra quadrageſimam vel adventum, dictum officium dominicæ tam diurnum, quam nocturnum fiat in dominica, & officium feſti transferatur uſque ad feriam ſecundam proximè ſequentem, & tunc fiat plenariè, nec tamen populo præcipiatur quod dicta feſta celebret.

IV.

Item, ſtatuimus, ſi feſtum Annunciationis venerit in dominica *Lætare Jeruſalem* ſeu dominica in Paſſione, tunc differtur uſque ad ſecundam feriam, & populo præcipiatur, ut ſecunda feria feſtum Annunciationis celebretur. Quando autem Annunciatio venerit in dominica ſeu hebdomada palmarum, tunc anticipabitur in vigilia palmarum, & celebrabitur. Quando autem venerit in hebdomada Paſchali, videlicet feria ſecunda, tertia vel quarta, anticipabitur in vigilia palmarum, & celebrabitur.

V.

Item, ſtatuimus, quod feſtum Trinitatis dominicæ poſt octavam Pentecoſtes, quæ vocatur octava Trinitatis, cum IX. lectionibus & debita ſolemnitate fiat. In hebdomada verò præcedente, videlicet ab octava Pentecoſtes in ſecundis veſperis uſque ad prædictam dominicam canteur & legatur de Trinitate, prout hactenus conſuevit, & poſt dictum feſtum Trinitatis per hebdomadam ſequentem cantetur officium dominicæ, ſcilicet *Domine ne in ira*, & quinta feria ejuſdem hebdomadæ fiat ſolemniter feſtum Euchariſtiæ, prout hactenus à noſtris anteceſſoribus ſunt ſtatuta.

VI.

Item, ſtatuimus, prout anteceſſores noſtri ſtatuerunt, quod in feſto Annunciationis & in feſto Purificationis B. Virginis, quando infra ſeptuageſimam evenerint, *Te Deum*, *Gloria in excelſis*, & ſequentia cantetur.

VII.

Item, ſtatuimus, prout in eccleſia Leodienſi obſervatur, quod per totam diœceſim in ſingulis eccleſiis celebrentur cum IX. lectionibus feſta SS. Gregorii, Benedicti, Ambroſii, Barnabæ, Dominici, Auguſtini, Jeronymi, Franciſci, Lucæ, Leonardi, & undecim millium Virginum. Nolumus tamen quod populus in dictis feſtis ceſſet ab operibus ſuis.

VIII.

Feſta etiam quæ per totum annum nos præcipimus celebrari ſunt hæc. *In Januario* feſta Circumciſionis, Epiphaniæ, Converſionis S. Pauli. *In Februario* feſta Purificationis, Cathedræ S. Petri, Matthiæ apoſtoli. *In Martio* feſtum Annunciationis. *In Aprili* nullum, niſi Paſcha. *In Maio* feſtum apoſtolorum Philippi & Jacobi, Inventionis S. Crucis. *In Junio* Nativitatis B. Johannis Baptiſtæ, Petri & Pauli apoſtolorum. *In Julio* feſta S. Magdalenæ, Jacobi apoſtoli. *In Auguſto* feſta S. Petri ad vincula, Laurentii, Aſſumtionis B. Mariæ Virginis, B. Bartholomæi apoſtoli. *In Septembri* Nativitatis B. Virginis, S. Lamberti, S. Matthæi apoſtoli, S. Michaëlis. *In Octobri* feſta S. Dionyſii, SS. Simonis & Judæ. *In Novembri* feſtum Omnium ſanctorum, S. Huberti, S. Martini, Catharinæ, & S. Andreæ. *In Decembri* S. Nicolai, S. Thomæ, Nativitatis Domini, S. Stephani, & Johannis evangeliſtæ, SS. Innocentium. Feſtum Paſchæ Domini quocumque menſe accidat cum tribus diebus, & feſtum Pentecoſtes cum tribus diebus ſequentibus ſolemniter celebrentur. Quælibet eccleſia feſtum ſui patroni & ſuæ dedicationis celebret in ſua parochia. Omnia vero alia feſta, exceptis prædictis non præcipiantur celebrari, nec proclamentur in ſynodo qui ea infringunt, ſed in ipſis devotioni hominum relinquatur: ita quod qui noluerit ea celebrare, propter hoc nec pœnam incurrat, nec culpam: proviſo tamen quod in eccleſia eorum fiant officia à clericis & à ſacerdotibus modo debito & conſueto.

IX.

NOTA.

Item, præcipimus omnibus ſacerdotibus ſub pœna ſuſpenſionis & excommunicationis quod feria ſecunda & tertia ante diem cinerum ab eſu carnium abſtineant.

X.

Item, ſtatuimus quod in omnibus vigiliis præterquam in vigiliis Johannis evangeliſtæ, Philippi & Jacobi jejunetur. Et hoc preſbyteri præcipiant populo ſibi ſubjecto, & in vigiliis Omnium ſanctorum, Natalis Domini, Aſſumtionis

Digitized by Google

Anno 1287.

B. Mariæ Virginis jejunetur, & à lacticiniis abſtineatur.

XI.

Item, præcipimus omnibus clericis uxoratis, qui beneficia eccleſiaſtica detinent, quod infrà menſem proximum poſt præſentis ſynodi celebrationem reſignent ea: quod ſi fortè neglexerint, ipſos excommunicamus & excommunicatos denunciamus.

XII. *De bigamis.*

I.

Item, præcipimus omnibus qui fuerint clerici & bigami ſunt effecti, quod tonſuram & habitum non deferant clericalem: alioquin nos ipſos excommunicamus, cum bigamus gaudere non debeat privilegio clericali.

II.

Excommunicamus etiam, & excommunicatos denunciamus omnes laïcos & alios quoſcumque qui clericos deaſſecuraverint, maximè coram ſuo judice, volentes facere juſtitiæ complementum, niſi infra octo dies eoſdem aſſecurent & à præmiſſis deſtiterint, & ulterius talia non attentaverint.

III.

Et nos omnibus judicibus eccleſiaſticis, decanis, capitulis, archidiaconis & aliis præcipimus, quod celeriter laïcis de clericis faciant juſtitiæ complementum: alioquin nos & officialis noſter juſticiam faciemus.

IV.

Item, cum in aliquibus locis clerici in illo loco potentes conſanguineos & amicos ſuos ſeu alios ad hoc inducunt & incitant precibus, pretio, ſeu nutu vel ſignis, quod aliis clericis minas inferant, vel noceant, eoſdem lædant ſeu gravent: nos errori talium obviare volentes, excommunicamus & excommunicatos denunciamus omnes illos clericos, qui ulterius talia fecerint & omnes alios qui amicis ſuis, conſanguineis & aliis mandaverint, præceperint vel injunxerint, incitaverint prece, pretio, nutu, vel aliquibus ſignis, vel ratum habeant quod clericis minas inferant, noceant, vel ipſos lædant in corpore vel rebus, niſi tales clerici infra quindenam à tempore præſentis ſynodi præmiſſa revocent, & faciant quod propter ipſos talibus clericis mala non fiant, & omnes etiam illos, qui de cetero talia facere præſumſerint, vel conſilium ſeu auxilium adhibuerint.

V.

Item, prohibemus, ne clerici exerceant negotia turpia, & officia inhoneſta, quæ non decent clericos, qualia ſunt hæc, uſura & omnes ſpecies uſuræ, turpis quæſtus, ſcilicet cum aliquid carius venditur, ſive propter diem ſive propter terminum; officium cambitoris, carnificis, tabernarii, procenetæ, fullonis, ſutoris, textoris, nec ſint hiſtriones, joculatores, ballivi; foreſtarii ſæculares, goliardi, thelonearii, unguentarii, triparii, molendinarii. Si verò clerici aliqui officia talia exercuerint, à ſuo prælato ſuper hoc puniantur.

VI.

Item, nullus preſbyter permittat aliquem prædicare in eccleſia vel parochia ſua, niſi ſit authentica perſona, vel de ordine Prædicatorum vel Fratrum Minorum, & habeat licentiam ſuorum priorum vel miniſtrorum ſuorum, vel licentiam ſuper hoc à nobis habeat ſpecialem.

VII.

Item, ſtatuimus, ut Corpus Domini ſervetur tam in conventualibus eccleſiis, quam etiam in parochiis.

VIII.

Item, ſtatuimus propter apoſtatas, deſertores & vagos & ignotos clericos, de quibus an ſacerdotes ſint vel quales non immeritò dubitatur, ut nullus rector eccleſiæ vel altaris tacitè vel expreſſè aliquem admittat in ſocium, vel ad celebrandum ſacramentum, vel ad divinum officium exercendum, niſi notum de ordinibus, moribus & converſatione, & aliàs commendatum: & ſi omninò extraneus vel peregrinus fuerit, per nos, officialem noſtrum, ſeu loci archidiaconum cum examinatione debita approbatus & admiſſus ad hujuſmodi officia exercenda admittatur. Et ſi quis rector eccleſiæ vel altaris aliquem contra hoc admiſerit, ſuſpenſus ſit propter hoc ipſo facto, eo ſalvo quod honeſtæ perſonæ peregrinantes, qui non quæſtu, ſed pietatis & devotionis intuitu miſſam dicere volentes, admitti poterunt, ſi requirant.

IX.

Item, cùm intellexerimus, quod quidam laïci capellas & altaria in eccleſiis conſtruxerunt propria auctoritate, & ſine licentia epiſcopi ſui, & eaſdem capellas vel altaria dotare non curant; ſed de anno ad annum, vel de menſe ad menſem, vel de tempore ad tempus conducunt preſbyteros vagabundos pro pretio quanto potuerint minori ad celebrandum in ipſis capellis vel altaribus, tales preſbyteros inſtituendo & removendo pro eorum voluntate: nos talia ſub pœna anathematis fieri prohibemus: præcipientes rectoribus eccleſiæ ſub quibus tales capellæ vel altaria conſiſtunt, quod moneant illos qui tales capellas vel altaria conſtruxerunt, ut ipſas vel ipſa dotent: alioquin ipſos competenti monitione præmiſſa excommunicent, & nomina eorum nobis vel officiali noſtro remittant, & in ipſis capellis ac altaribus, quouſque dotentur, aliquatenus officia divina celebrari non permittant, niſi per ſuum archidiaconum.

XIII. *De ſtatu religioſorum.*

I.

Statuimus, ut nullus monachus vel monialis clauſtrum ſuum exeant per civitates, villas & oppida diſcurrendo, aut in villa monaſterio adjacente comedere audeant, niſi ex cauſa rationabili & urgente: & id tunc fiat cum prælati ſui licentia principali: quam licentiam prælati non dent, niſi evidens & juſta ſit cauſa, & non poſſit ſine ſcandalo denegari.

Digitized by Google

Anno 1287.

II.

Item, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ præcipimus, ut omnes religioſi, ſed præcipuè moniales, quicumque fuerint conſtituti, habitum ferant ſecundùm regulam eorumdem.

III.

Item, ſtatuimus & præcipimus quod preſbyteri & decani rurales obediant archidiaconis ſuis in omnibus licitis & honeſtis, eorum jura & noſtra obſervent & faciant obſervari. Nolumus etiam quod jura archidiaconorum noſtrorum per aliquos impediantur.

IV.

Item, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, præcipimus omnibus monachis, monialibus & canonicis regularibus, cujuſcumque ordinis noſtræ civitatis & diœceſis exiſtant, ne habeant proprium, nec pecuniam habeant, niſi cui hoc permittitur ratione officii vel adminiſtrationis ſibi commiſſæ.

V.

Item, nullus religioſus fidejubeat, vel pecuniam mutuò recipiat ſine licentia ſui abbatis & conventus: alioquin abbas & conventus non tenebuntur reſpondere, nec obligati erunt ex contractu hujuſmodi: & nos omnes religioſos fidejubentes, ſeu mutuum recipientes, vel contrahentes ſine licentia abbatis & conventus, ipſo facto ſuſpendimus. Caveant ergo ſibi laïci & alii, ne de cetero cum talibus contrahant: & præcipimus omnibus preſbyteris hæc ſtatuta in eccleſiis ſuis pluries publicare.

VI.

Item, præcipimus, quod de cetero nec monachi nigri, nec canonici regulares in hiſcis vel tabardis equitent vel incedant, ſed tantummodo in cappis rotundis vel cucullis: & ſi quis ex eis contra hoc fecerit, ipſo facto ab ingreſſu eccleſiæ tamdiu ſit ſuſpenſus, donec à nobis beneficium abſolutionis obtinuerit.

VII.

Item, ſtatuimus, ut nigri monachi in ſuis monaſteriis habeant ſtatuta felicis recordationis domini Gregorii papæ, & ea obſervent, & abbates eorum faciant obſervari, & frequenter in ſuis capitulis publicari.

VIII.

Item, ſtatuimus, quod religioſi, cujuſcumque religionis exiſtant, de cetero novam domum ædificare, vel oratorium novum conſtruere, vel antiquam tranſponere non præſumant ſine licentia noſtra.

IX.

Item, præcipimus omnibus abbatibus & prioribus in virtute ſanctæ obedientiæ, ut omnia & ſingula, quæ ad ordinem & regulam pertinent, faciant ab omnibus & ſingulis monachis ſuis ſeu canonicis regularibus obſervari, cum appoſitione pœnæ quæ in regula continetur.

X.

Rebelles verò & incorrigibiles ad nos vel officialem noſtrum referant, & inobedientiam & rebellionem ipſorum nobis oſtendant, ut ipſorum rebellio per ipſorum detentionem ſeu aliàs per nos compeſcatur.

A

XIV. *De archidiaconis & decanis.*

I.

Statuimus & præcipimus, quod omnes preſbyteri & decani rurales obediant archidiaconis ſuis in omnibus licitis & honeſtis, & jura ipſorum & noſtra obſervent & obſervari faciant: nolumus etiam quod jura archidiaconorum noſtrorum per aliquos impediantur.

II.

Archidiaconi viſitent in ſuis archidiaconatibus eccleſias, & corrigant ea quæ ſpectant ad ſuum officium, & in viſitandis eccleſiis ſub-
B ditorum recipiantur ſemel in anno, ſecundùm quod in generali concilio continetur.

III.

Archidiaconi verò v. aut vii. decani verò duobus equis contenti exiſtant, nec cum canibus venatoriis & avibus proficiſcantur: & ita procedant, ut non quæ ſua ſunt, ſed quæ Jesu-Christi ſunt quærere videantur, nec archidiaconi, nec decani recipiant procurationem aliquam in pecunia, nec permittant à ſuis ſervientibus vel clericis aut ſacerdotibus aliquam pecuniam exigi vel extorqueri: quod ſi contra fece-
C rint; ſciant ſe pœnam à canone ſuper hoc conſtitutam incurſuros, & nihilominus ſententias ſuſpenſionis, excommunicationis, vel interdicti, ſi quas promulgaverint, contra hoc in eccleſias vel perſonas decernimus non tenere; & cum archidiaconi vel decani viſitaverint & ad aliquam eccleſiam pervenerint, quæ viſitanti per ſe ad aliqua non ſufficit, tunc duas vel plures conjungant, & eas uno die viſitent, & tunc expenſas illius viſitationis ab ipſis eccleſiis viſitatis pro rata cujuſlibet recipiant, nec aliquam pecuniam ab ipſis eccleſiis habeant, quam quod expenſæ illius viſitationis ſolvantur.

IV.

D Cùm archidiaconi in eccleſiis & earum appendiciis; & decani in capellis in noſtra diœceſi habeant de conſuetudine inſtitutiones: præcipimus eiſdem, quod nullum ad regimen parochialis eccleſiæ admittant vel inſtituant, niſi qui xxv. annum ætatis ſuæ attigerit; & ſi archidiaconi vel decani, vel eorum clerici ſcienter contrarium fecerint; nos ipſo facto contrarium facientes, prout noſtri anteceſſores fecerunt, ſuſpendimus à divinis, & nos collationes eccleſiarum parochialium, admiſſiones & inſtitutiones ad eaſdem faciendas vel factas à tempore generalis concilii ultimi Lugdunenſis perſonis qui vigeſimum
E quintum annum ætatis ſuæ non attigerunt, pronunciamus & declaramus nullas eſſe ipſo jure, & nullus admittatur ad regimen parochialis eccleſiæ, niſi qui ſcientia & moribus idoneus exiſtat, & infra tempus à jure ſtatutum poſſit in preſbyterum ordinari.

V.

Is etiam qui ad regimen parochialis eccleſiæ aſſumitur, ſi infra annum à tempore inſtitutionis ſuæ non fuerit in preſbyterum ordinatus, & perſonaliter non reſederit in eadem, ex tunc anno elapſo, nulla etiam monitione præmiſſa, dicta eccleſia eſt privatus. Poterit tamen ſuper reſi-

Anno 1287.

Digitized by Google

Anno 1287. dentia diſpenſari per eum qui ſuper hoc habuerit poteſtatem.

VI.

Nihil exhibeatur & detur archidiaconis & decanis, ſeu aliis ratione viſitationis, niſi ad eccleſias ſpecialiter viſitationis cauſa venerint vel acceſſerint.

VII.

Si quis autem archidiaconus aut decanus, vel alius loco archidiaconi vel decani parochialis eccleſiæ regimen cuiquam qui nondum xxv. ætatis ſuæ annum attigerit, ſcienter contulerint, nos eos eo ipſo ſuſpenſos declaramus.

VIII.

Archidiaconi vel decani nullum admittant ad aliquod beneficium eccleſiaſticum, niſi primo juret quod ipſum beneficium canonicè ſit adeptus, & quod alienata ipſius eccleſiæ pro poſſe ſuo revocabit, & quod in adeptione illius beneficii ſimoniam vel pactionem illicitam non commiſerit, nec credit ab aliquo commiſſam, & quod infra annum debet in ſacerdotium promoveri, & perſonaliter in eccleſia reſidere.

IX.

Nullus etiam archidiaconus aliquem presbyterorum qui in alio archidiaconatu vel alia diœceſi fuerit converſatus recipiat vel celebrare permittat, niſi per litteras archidiaconi, in cujus archidiaconatu converſatus eſt, conſtiterit ei de converſatione ejus, & eum non pati legitimum impedimentum quominus valeat divina celebrare.

X.

Cum enim à noſtris anteceſſoribus quoddam
» ſtatutum factum fuit quod eſt tale: Cum alia vice
» inhibuerimus, ne aliquis archidiaconus ruralis of-
» ficiales habeat, qui cognoſcant de cauſis, cum
» ipſi archidiaconi & officiales eorum inveniri de-
» beant in cathedrali eccleſia, ubi poſſunt ſubdi-
» tis plenitudinem juſtitiæ exhibere, & copiam
» habere conſilii: denunciamus omnes illos ex-
» communicatos qui tale officium exercebant ſine
» noſtra licentia. Nos præmiſſa ſub pœna excommunicationis obſervari præcipimus.

XI.

Cùm autem ad parochialem eccleſiam vel beneficium aliquod archidiaconis vel decano aliquis præſentatur; fiant tres proclamationes, ut in matrimonio ſuper dicta præſentatione, & citentur omnes qui ſua crediderint intereſſe ad videndum admiſſionem ipſius, & dicendum quicquid velint proponere ſeu opponere de jure contra dictam præſentationem, & ſi nullus comparuerit contra dictam præſentationem, tunc examinetur præſentatus de ſcientia, moribus, & vita. Et ſi idoneus exiſtat, admittatur: ſi non fuerit idoneus, non admittatur: & ſi aliquis comparuerit & ſe oppoſuerit dictæ præſentationi, vel ſi plures fuerint ad ipſum beneficium præſentati: tunc archidiaconus vel decanus cauſam oppoſitionis & de jure præſentatorum cognoſcat, & qui potior fuerit in jure ad ipſam eccleſiam admittatur, nec occaſione litis vel controverſiæ per aliquam compoſitionem aut conventionem eccleſiarum aut fructuum partitio fiat, & ſi con- A tra hoc factum fuerit, illud decernimus irritum & inane. Anno 1287.

XII.

Præcipimus etiam decanis ruralibus, quod in ſuis decanatibus inquirant utrum aliqui filii ſacerdotum vel illigitimè nati obtinent aliqua beneficia eccleſiaſtica ſine diſpenſatione ſedis apoſtolicæ: quos ſi invenerint, nuncient patronis beneficiorum, quod ipſa beneficia conferant perſonis idoneis, & nomina talium ſuperiori ſuo ſub pœna excommunicationis remittant.

XIII.

Nullus filius ſacerdotis obtineat beneficium in B quo pater ſuus immediatè deſervivit.

XIV.

Prohibemus etiam ne fiant reſignationes eccleſiarum, niſi in manibus prælati eccleſiæ: alioquin reſignatio non valet ſaltem quoad eccleſiam.

XV.

Decani etiam infra duos menſes proximos faciant congregationem presbyterorum ſuorum, & præcipiant cuilibet presbytero & curato maximè, quod habeant iſta ſtatuta hujus ſynodi, & ea legant & intelligant: & ſi presbyteri ſtatuta C non intelligant, exponent ea presbyteris.

XVI.

Præcipimus omnibus presbyteris curatis ſub pœna excommunicationis, quod iſta habeant ſtatuta, & ea ſæpius legant & intelligant omnes articulos ſtatutorum, per quos incurritur ſententia ſuſpenſionis vel excommunicationis, vel interdicti ipſo facto, & quæ ſub ipſis pœnis præcipiuntur obſervari exponant ſuis ſubditis, tam in eccleſiis ſuis, quam alibi in lingua propria, & doceant ſuos ſubditos quam periculoſa ſit excommunicatio, quæ repellit hominem à participatione ſacramentorum & à communione fidelium, ſci-D licet ab eccleſia militante & triumphante, & doceant ſubditos ſuos quia ſententia excommunicationis etiamſi ſit injuſta, timenda eſt & tenenda: & hoc ipſum presbyteri faciant ad minus ſemel in menſe: & ipſi presbyteri admittant ſive in eccleſia, ſive extra excommunicatos & interdictos ad prædicationem, ſed poſt prædicationem expellant eos ab eccleſia.

XVII.

Decani non faciant aſſiſiam vel talliam ſuper presbyteros ſuos.

XVIII.

Decani pro nuptiis conſanguineorum ſuorum non mittant presbyteris ſuis ſubditis joculatores E remunerandos, nec presbyteri ſuis ſubditis vel ſociis, nec clerici clericis.

XIX.

Decani & presbyteri non emant à quæſtuariis futuros proventus ſeu quæſtus faciendos.

XX.

Item, præcipimus omnibus decanis & ſacerdotibus conſiliorum ſub pœna ſuſpenſionis & excommunicationis, quod quolibet anno exceſſus contingentes in decanatibus & parochiis eorum & ad noſtram correctionem ſpectantes, officiali noſtro vel illi qui erit ex parte ipſius referant fideliter, cùm ſuper hoc fuerint requiſiti.

Digitized by Google

Anno 1287.

XXI.

Item, prout anteceſſores noſtri ſtatuerunt præcipimus univerſis conſiliorum decanis, quod ipſi diligenter inquirant nomina & numerum eccleſiarum in quibus inveſtiti perſonaliter non deſerviunt, & nobis ſeu officiali noſtro remittant.

XXII.

Item, ſimiliter inhibemus, ne aliquis decanus preſbyteros extra diœceſim Leodienſem ab alienis quibuſcumque epiſcopis ordinatos permittant in ſuis decanatibus celebrare, niſi per litteras noſtras eis oſtenderint ipſos ſuper hoc licentiatos, & tunc eos licentiæ conceſſæ terminos excedere non permittant.

XXIII.

Item, ſtatuimus prout noſtri anteceſſores ſtatuerunt, quod decani conſiliorum ſingulis annis perſonaliter in cœna Domini conſecrationi chriſmatis interſint reverenter & decenter, niſi legitimo detenti ſint impedimento: & tunc ſacerdotes pro ſe mittant, qui eos legitimè excuſent, & eorum vices gerant.

XXIV.

Decani verò chriſmate ad loca ſua deputato, illud ſacerdotibus ſuis perſonaliter reverenter, ſi fieri poteſt, venientibus tradant: alioquin preſbyteris notis, & fide dignis, pro ſe miſſis in honeſto habitu, munda vaſa & honeſta deferentibus, ſanctum chriſma, & oleum ſanctum infirmorum, ſub debita diſtinctione ſignorum diſtribuant ſine exactione alicujus pecuniæ, pretii pro laboribus & expenſis: mandantes quod de cetero nulli laïco prædicta tradantur referenda.

XXV.

Præcipimus etiam, prout anteceſſores noſtri fecerunt, omnibus archidiaconis, ne aliquem vicarium in ſuis archidiaconatibus ad eccleſiam admittant, niſi prius vicarius juraverit quod ſine diminutione ſtipendii dari conſueti admittitur; nec admittant aliquem vicarium qui in aliena eccleſia eſt canonice inveſtitus, vel vicarius legitimus.

XXVI.

Præcipimus omnibus archidiaconis, ut vicariis faciant debitam competentiam aſſignari.

XXVII.

Suſpendimus etiam ab officio omnes vicarios, qui inveſtitis aliquid dant, concedunt, vel promittunt ad ſupplicandum alios & obtinendum vicarios.

XXVIII.

Item, præcipimus omnibus archidiaconis, quod quando viſitant eccleſias archidiaconatus ſui, & invenerint in eccleſia defectum in libris miſſalibus & aliis, ad quæ major decima parochiæ tenetur, ipſi moneant detentores dictæ decimæ, quod prædictum defectum ſive defectus ſuppleant infra terminum competentem: alioquin fructus decimæ dictæ inbanniant & ſaiſiant auctoritate noſtra, donec de prædictis fuerit ſatisfactum, & quicumque de prædictis fructibus poſt hujuſmodi inbannitionem ſe intromiſerit, ſi eſt religioſa perſona vel eccleſiaſtica, ipſam à divino officio ſuſpendimus ipſo facto: A ſi vero laïca, ipſam ipſo facto excommunicamus. Damus autem archidiacono poteſtatem relaxandi ſententias, quando de præmiſſis fuerit ſatisfactum.

XXIX.

Item, ordinamus & præcipimus omnibus inveſtitis & rectoribus eccleſiarum parochialium, & aliis eccleſiarum prælatis, quod ſtatutis temporibus ſucceſſivè prout onus beneficii eorum requirit, ſe faciant in preſbyteros ordinari, & in eorum eccleſiis perſonaliter deſerviant: alioquin ipſos ſuſpendimus ab officio: & ſi in ipſa ſuſpenſione per menſem ſteterint, ipſos excom- B municamus, niſi ſuper hoc cum ipſis diſpenſatum fuerit ab eo qui hoc faciendi habeat poteſtatem.

XXX.

Item, inhibemus etiam, ne aliquis de beneficio eccleſiaſtico in temporalibus ſeu ſpiritualibus ſpectantibus ad ipſum beneficium ſe aliquatenus intromittat, antequam ad ipſum beneficium canonicè admiſſus fuerit vel receptus ad ipſum beneficium ab ipſo prælato habente ſuper hoc poteſtatem: Et nos omnes intromittentes, ſeu ingerentes ſe de beneficio eccleſiaſtico in ſpiritualibus vel temporalibus antequam ad ipſa admiſſi C vel recepti canonicè fuerint, excommunicamus & excommunicatos denunciamus: & nihilominus declaramus ipſos à jure, ſi quid ex præſentatione vel collatione aliqua ad ipſum beneficium eis competebat cecidiſſe ipſo jure.

XXXI.

Ordinamus etiam quod vicarii habeant competentiam xv. librarum alborum ad minus, niſi loca ſint ſolemnia, vel habeant onera adeo magna, quod ratione prædicta eis plus debeant aſſignari, & hoc taxationi antiqui archidiaconi committimus de conſilio ordinarii faciendæ: quam fieri volumus tam de eccleſiis parochialibus quæ D ſubſunt archidiacono, quam de aliis quæ à juriſdictione archidiaconi ſunt exceptæ, quam etiam de capellis.

XXXII.

Volumus etiam quod à prædictis archidiaconis taxetur de quibus bonis & qualibus dicta competentia recipi debeat.

XXXIII.

Item, committimus decanis quod inquirant de eccleſiis defalcatis, & nobis referant quod eccleſiæ ſunt defalcatæ, & per quos & in quibus: & nos omnes defalcationes eccleſiarum minus legitimè factas revocamus, & præcipimus ſub pœna excommunicationis omnibus qui bona E eccleſiarum habent per defalcationem minus legitimè factam, quod ea eccleſiis à quibus ſunt defalcata reſtituant, & de receptis ſatisfaciant eiſdem infra quatuor menſes à tempore præſentis concilii: alioquin omnes dicta bona ſic defalcata detinentes, ſi ſint perſonæ eccleſiaſticæ vel religioſæ ſuſpendimus à divinis: ſi laïcæ ſint, eas excommunicamus.

XXXIV.

Item, committimus archidiaconis quod ubicumque eccleſiæ ſunt adeo tenues, quod inveſtiti earum non poſſint de reditibus ſuſtentari de

Digitized by Google

Anno 1287.

decimis vel aliis bonis quæ recipiuntur à patronis, ſive patroni ſint eccleſiaſtici ſive ſæculares, ratione ipſarum eccleſiarum, ſive jure patronatus competentem portionem inveſtitis aſſignent; & ſi defectus fuerit in bonis patronorum, cogantur parochiani ad ſupplementum.

XXXV.

Item, in virtute ſanctæ obedientiæ inhibemus officiali noſtro, archidiacono, decanis & quibuſcumque aliis prælatis, capitulis, & conventibus civitatis & diœceſis noſtræ Leodienſis, ad quos admiſſiones, inſtitutiones, curæ, collationes, ſeu receptiones aliquarum eccleſiarum, capellarum ſeu beneficiorum eccleſiaſticorum de jure ſeu conſuetudine pertinent, ne pro admiſſione, inſtitutione curæ, collatione ſeu receptione alicujus beneficii eccleſiaſtici, pecunias exigant vel recipiant, aut aliquod commodum temporale: cùm hoc fieri non poſſit ſine vitio ſimoniæ, & nos omnes & ſingulos prælatos cujuſcumque conditionis vel ſtatus exiſtant, pro admiſſione, inſtitutione curæ, collatione ſeu receptione alicujus beneficii eccleſiaſtici faciendis pecuniam ſeu aliud commodum temporale petentes & recipientes, & omnes conſilium & auxilium ad hoc exhibentes ſuſpendimus ab ipſo officio ipſo facto.

XV. *De ſententia excommunicationis.*

I.

Cùm incendiarii & effractores eccleſiarum & monaſteriorum ſint ipſo facto auctoritate canonis excommunicati, & incendiarii aliarum rerum & bonorum eccleſiarum & monaſteriorum ſint tamquam ſacrilegi excommunicandi, nos ipſos incendiarios, invaſores, raptores, detentores grangiarum, domorum, & aliarum rerum & bonorum eccleſiarum & monaſteriorum & eorum complices & fautores in hac parte excommunicamus, & excommunicatos denunciamus: & præcipimus omnibus rectoribus eccleſiarum, quod ſaltem quolibet menſe dictam canonis & noſtram excommunicationis ſententiam innovent, & aggravent in ipſos excommunicatos, candelis accenſis, campanæ pulſatione, in ſpeciali de quibus conſtiterit, & in generali de quibus eiſdem non conſtiterit. Si autem à tempore perpetrati delicti hujuſmodi malefactores non ſatisfecerint eccleſiis quibus damnum intulerunt, infra quindenam, ſi ſint domini hujuſmodi malefactores habentes terram & diſtrictum eorum, tunc terras & diſtrictum ſtatuimus eſſe ſuppoſitos & ſupponimus eccleſiaſtico interdicto. Si verò terram vel diſtrictum non habent, ſtatuimus, quod per decanum conſilii vel presbyterum loci, in quo hujuſmodi delictum eſt perpetratum, dum hoc eis innotuerit per evidentiam facti, teſtes idoneos, quos audiendi ipſis conferimus poteſtatem, aut famam publicam, denuncietur judici ſeu domino ſub cujus diſtrictu iidem malefactores morantur vel conſiſtunt, prædictum delictum ſic eſſe factum. Et ſi dominus vel judex ſub quo dictus malefactor moratur vel conſiſtit, poſt dictam denunciationem infra xv. dies juſtitiam non fecerit de dicto malefactore, ut dictum eſt; tunc dictum dominum & ejus juſ-

A titiam excommunicamus & excommunicatos denunciamus. Et ſi ipſe dominus & ejus juſtitia dictam excommunicationem per quindecim dies ſuſtinuerint, præcipimus ex tunc per ſingulos presbyteros dicti decanatus in dictum dominum & ejus juſtitiam innovari & aggravari dictam excommunicationem ſingulis diebus dominicis & feſtivis, candelis accenſis, campanis pulſatis, & uxores eorum & famulos extra eccleſiam teneri. Et ſi ipſe dominus, ejus juſtitia, & complices dictam excommunicationis ſententiam per alios quindecim dies animo ſuſtinuerint indurato; ſtatuimus quod ex tunc tota terra & diſtrictus ipſius

B domini ſint ſuppoſiti, & ſupponimus eoſdem eccleſiaſtico interdicto: & nihilominus in locis in quibus hujuſmodi violentia facta fuerit, & dicti malefactores commorentur, ceſſetur à divinis, nec reſumantur organa ſine noſtro mandato vel officialis noſtri ſpeciali.

II.

Item, excommunicamus & præcipimus excommunicatos denunciari omnes illos, qui immunitates eccleſiarum violant, videlicet qui hominem de eccleſia vel ejus cimeterio extraxerint, vel quolibet alio modo violaverint eccleſiam, & ſi ipſi violatores infra ſeptem dies à tem-

C pore perpetrati delicti non reſtituerint hominem eccleſiæ prædictæ à qua non receperunt; ſtatuimus quod ex tunc ſententia excommunicationis prædicta in eoſdem, eorum complices, & fautores innovetur & aggravetur ſingulis diebus dominicis & feſtivis, candelis accenſis, & campanis pulſatis. Et ſi dicti malefactores per alios xv. dies dictam excommunicationem animo indurato ſuſtinuerint; ſtatuimus quod ex tunc ceſſetur à divinis in locis in quibuſcumque tales violatores fuerint vel morantur, & per triduum poſtquam receſſerint de dicto loco. Et quia nonnulli judices & alii dum hominem, quem, ab ec-

D cleſia extrahere volunt pro delicto ſibi impoſito, non audeant extrahere propter cenſuram eccleſiaſticam vitandam ab eadem, per excogitatam malitiam obſident & cuſtodiunt eccleſiam manibus armatis, & defendunt ne victualia homini exiſtenti in eccleſia conferantur, ut ipſum hominem in eccleſia exiſtentem fame compellant exire eccleſiam. Nos talia fieri ulterius prohibemus, & præcipimus presbyteris eccleſiæ, & aliis Chriſti fidelibus in qua idem homo confugit, ut dicto homini alimenta & alia neceſſaria adminiſtrari faciant, & obſidentes eccleſiam, ſi ad monitionem presbyteri ejuſdem ab obſeſſione

E prædicta non recedant, & ipſi homini alimenta adminiſtrari non permittant, nominatim eos excommunicet presbyter loci auctoritate noſtra, & excommunicatos denunciet, & nomina eorum & ſeriem facti officiali noſtro reſcribat: & ſi ipſi excommunicati perſtiterint in ſua malitia, nec receſſerint ab obſidione prædicta, ſtatuimus, quod in quibuſcumque locis venerint ſeu morentur dicti obſidentes ſeu cuſtodientes eccleſiam, ceſſetur à divinis, nec reſumantur organa ſine noſtro mandato vel officialis noſtri ſpeciali. Et nos eccleſiam ſic obſeſſam, à qua ipſi obſidentes moniti, ut dictum eſt, non recedunt, ſupponimus

Digitized by Google

Anno 1287.

eccleſiaſtico interdicto. Si vero dubitetur utrum fugiens ad eccleſiam propter delictum ab eo commiſſum ſit ab eccleſia defendendus, ſcribatur officiali noſtro, & quod per ipſum officialem decretum fuerit obſervetur.

XVI. *De capientibus clericos.*

I.

Item, præcipimus & mandamus, quod omnes capientes clericos vel eccleſiaſticas perſonas, cum eorum complicibus & fautoribus in hac parte, propter hoc auctoritate canonis excommunicati denuncientur nominatim, ſi nomina eorum ſciri potuerint: alioquin generaliter publicè ſingulis diebus dominicis & feſtivis, candelis accenſis, & pulſata campana, excommunicati denuncientur: ſtatuentes quod loca in quibus clerici vel eccleſiaſticæ perſonæ capiuntur, ſeu loca in quibus capti detinentur, dummodo per diem & noctem fuerint ibidem, ſuppoſita ſint eccleſiaſtico interdicto: & in locis in quibus clerici & eccleſiaſticæ perſonæ captivi deducuntur ſine mora unius diei ibidem facienda, ceſſetur à divinis per triduum: & in quibuſcumque locis capientes ſeu detinentes clericos venerint, dummodo presbytero loci conſtiterit, quamdiu ibidem extiterit, ceſſetur à divinis: & ſi ibidem pernoctaverit per biduum, poſt ejus receſſum ceſſetur in loco à divinis.

II.

Item, excommunicamus omnes judices, ſcabinos, & juſtitiam exercentes, & dominos temporales, per quorum loca & diſtrictum clerici captivi deducuntur, ſeu in quorum locis detinentur, ſi clericos à manibus dictorum capientium non liberaverint, ſeu arreſtaverint, & detineant, dummodo ipſi domini, ſcabini, juſtitia & judices ſciant ipſos clericos eſſe captos, & à manibus dictorum capientium per ſuam potentiam potuerint deliberare eoſdem: & ſi capientes clericos ſint domini temporales, & terram & diſtrictum habeant, ipſos clericos infra triduum à tempore perpetrati delicti à dicta captivitate non deliberaverint, vel exire permiſerint, ex tunc tota terra eorum ſuppoſita ſit eccleſiaſtico interdicto.

III.

Præterea ſtatuimus, quod clerici ſeu capellani dominorum ſeu nobilium vel aliarum perſonarum qui fuerint pro injectione manuum in clericum vel cauſa aliquorum exceſſuum ſententia excommunicationis innodati ſuis dominis in hujuſmodi injuriis conſilium vel auxilium verbo vel facto non impendant: alioquin noverint ſe eadem ſententia innodatos: ſed ipſos dominos ſuos excommunicatos modis omnibus quibus potuerint inducant, ut de his pro quibus excommunicati exiſtunt ſatisfaciant. Quod ſi infra menſem eoſdem dominos ſuos inducere nequiverint, extunc omninò recedant ab eiſdem, nec eis communicent: alioquin ipſos clericos & capellanos qui ultra id temporis cum dictis dominis ſuis excommunicatis permanſerint & eis communicaverint, majori excommunicatione excommunicamus, & ſtatuimus excommunicatos, & eos præcipimus per ſimiles presbyteros publicè

A candelis accenſis, campana pulſata denunciari excommunicatos.

IV.

Item, excommunicamus & excommunicatos denunciari mandamus omnes dominos, principes, & judices, & alios quoſcumque cujuſcumque conditionis, vel ſtatus exiſtunt, qui rectoribus inveſtitis eccleſiarum & aliis perſonis eccleſiaſticis inhibent, & minas imponunt eiſdem, ne morentur in parochiis & locis ſuis, & ad eccleſiam ſuam accedere & loca ſua, propter quæ pluries divinia in ſua parochia vel noſtra diœceſi impediuntur. Et etiam excommunicamus omnes illos & excommunicatos denunciamus qui in
B præmiſſis conſilium adhibent & præmiſſa fieri procurant.

XVII. *De percuſſoribus clericorum.*

I.

Item, ſtatuimus ut occiſores, mutilatores, & percuſſores atrociter clericorum & eccleſiaſticarum perſonarum, & clericos capientes, & in captivitate detinentes, ſeu per captivitatem pecuniam aliquam ab eis extorquentes, propter hoc auctoritate canonis excommunicati per omnes eccleſias civitatis & diœceſis Leodienſis, & omnes operam ſeu conſilium ad hoc adhibentes
C ab omnibus presbyteris, & eccleſiarum rectoribus, ſingulis diebus dominicis & feſtivis, candela accenſa, campanis pulſatis, nominatim de quibus conſtiterit excommunicati denuncientur & ab omnibus artius evitandi, donec ſufficienter ſatisfecerint de commiſſis, & à ſede apoſtolica meruerint beneficium abſolutionis obtinere.

II.

Præterea locus ille ad quem venerint tales excommunicati, quamdiu ibidem fuerint, & poſt duos dies ſequentes immediatè à receſſu eorum, ſi in eodem loco biberint aut comederint, &
D per duos dies ſequentes ulterius ſi in eodem loco pernoctaverint, & locus in quo talis violentia facta fuerit, & in quo dicti malefactores per octo dies moram traxerint, ſit interdictus: & ſi hujuſmodi ſacrilegi ſeu malefactores terram, juriſdictionem & diſtrictum habuerint, & ſi infra tres menſes à tempore perpetrati delicti ad arbitrium noſtrum non ſatisfecerint de delicto, eorumdem terra & diſtrictus ex tunc eccleſiaſtico, ipſo facto, ſit ſuppoſitus interdicto.

III.

Præterea ſi domini terræ in quorum diſtrictibus manent, & ubi domicilium habent hujuſmodi ſacrilegi, vel ubi tam enorme ſcelus
E commiſſum extiterit, tam nefarios ſacrilegos & nefandos in ſuis diſtrictibus ſuſtinuerint, & contra eos ad privationem bonorum & præſcriptionem de terra ſua non proceſſerint, & juſtitiam, prout ex officio ſuo tenentur, ſuper hoc non fecerint infra quindecim dies poſtquam de delicto hujuſmodi conſtiterit eiſdem per famam publicam, vel per denunciationem decani vel presbyteri loci, quam ab ipſo decano vel presbytero loci fieri præcipimus, ſub pœnis excommunicationis: quam cito per famam, querimoniam alicujus, evidentiam rei, aut alio modo conſtiterit ſeu aliàs legitimè, ſtatuimus quod ex tunc ipſi

Digitized by Google

Anno 1287

ipſi domini terræ & eorum judices, ſcabini, & juſtitia excommunicationis ſententiam incurrant: & ſi per quindecim dies dictam excommunicationem animo ſuſtinuerint indurato, ex tunc tota eorum terra eccleſiaſtico ſit ſuppoſita interdicto, & contra eos nihilominus procedatur, ſicut requiſiverit protervitas delinquentis.

IV.

Item, ſtatuimus & præcipimus, ut ubicumque bona eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum mobilia fuerint violenter accepta ſeu imbannita per judicem ſæcularem, vel immobilia arreſtata vel occupata; ſi hoc decano vel preſbytero loci innotuerit, quibus in hoc fidem adhibemus vel adhiberi præcipimus, ceſſetur à divinis ibidem, donec bona fuerint legitimè reſtituta & dearreſtata, & ſatisfactum fuerit de commiſſis; nec organa reſumantur, ſine noſtro vel officialis noſtri ſpeciali mandato.

V.

Et ſi dominus vel judex loci præmiſſa fecerit, ipſo facto ſit excommunicatus, & ſi per quindecim dies hujuſmodi excommunicationem animo ſuſtinuerint indurato, tota terra dicti domini vel judicis ex tunc ſuppoſita ſit eccleſiaſtico interdicto. Si verò perſona ſæcularis juriſdictionem in dicto loco non habens præmiſſa fecerit, ſententiam excommunicationis incurrat ipſo facto.

VI.

Præcipimus decano & preſbytero loci, ut domino ſeu judici loci præmiſſa denuncient: & ſi ipſe dominus infra triduum poſtquam de præmiſſis ei conſtiterit per denunciationem decani vel preſbyteri loci, evidentiam rei, famam publicam, ſeu alias legitimè præmonitus, impedimenta vel injurias ceſſare non fecerit, ſtatuimus quod ex tunc domini & juſtitia loci ſive villici, ſcabini & alii ſint ipſo facto excommunicati, & ſi ipſi domini vel juſtitia ſua per quindecim dies dictam excommunicationem animo ſuſtinuerint indurato, ex tunc tota terra & districtus ejuſdem ſuppoſiti ſint eccleſiaſtico interdicto.

VII.

Intelligimus bona mobilia eſſe detenta, ubi per noctem & diem continuè detinentur. Si verò per alia loca deferantur ſine interpoſitione temporis unius diei, ex tunc in dicto loco ceſſetur, quamdiu dicta bona fuerint ibidem, & ipſis bonis à loco depoſitis, preſbyter organa reſumere poterit.

VIII.

Item, excommunicamus & ipſo jure excommunicatos denunciamus quoſcumque dominos laïcos vel eorum officiarios vel ballivos, aut villicos ſeu foreſtarios quorumlibet dominorum, aut conſiliarios eorumdem, qui aliqua ſtatuta ediderint, vel conſuetudinem induxerint contra eccleſiæ libertatem, & ſcriptores dictorum ſtatutorum, & judices qui ſecundùm ſtatuta vel conſuetudines hujuſmodi præſumſerint judicare, & nihilominus ſtatuta & conſuetudines, contra libertatem eccleſiaſticam inducta, & ſententias ex eis prolatas decernimus non tenere, & actionem ſeu exceptiones ex talibus ſententiis non competere. Et ſi aliquis ſecundùm ſtatuta vel conſuetudines inducta ſeu inducenda ulterius præſumſerit judicare, ſententiam excommunicationis incurrat; & in quibus locis talis excommunicatus venerit & moram fecerit, ceſſetur à divinis, quouſque nobis ſatisfecerit competenter.

IX.

Item, excommunicamus omnes illos, & denuncientur excommunicati, qui conſtituerunt, vel præceperunt, vel conſtitui & præcipi fecerint & mandaverint, ſeu bannum aliquem ſuper hoc fecerint; quod extra terram illorum nullus laïcus debet vocari in jus coram quocumque judice eccleſiaſtico, vel laïcos quoſlibet querimoniam deferentes coram nobis vel noſtro officiali, vel quolibet judice ordinario, vel delegato in rebus vel perſonis læſerint, vel aliquo modo propter hoc turbaverint, & illos & alios laïcos, qui abſque auctoritate res eccleſiarum vel eccleſiaſticarum perſonarum invaſerint vel imbanniverint per manum laïcalem. Et quia nonnulli judices & domini temporales, cum aliquis clericus vel laïcus aliquem coram nobis ſeu noſtro officiali, ſeu alio judice ſpirituali in cauſam traxerint, patrem, matrem, fratres, ſeu conſanguineos ipſius in cauſam trahentes coram judice ſpirituali capiunt & detinent, & bona eorumdem ſaiſiunt & arreſtant, ut per hoc agere volentem coram ſpirituali judice cogant deſiſtere à perſecutione juris ſui: nos talia anathematis interminatione fieri prohibemus, & excommunicamus & excommunicatos denunciamus omnes dominos, ballivos, foreſtarios, & judices quoſcumque, & omnes conſilium & auxilium & opem præſtantes, qui patrem, matrem, fratrem, ſeu quoſcumque conſanguineos alios, & amicos trahentes, aliquem in cauſam coram nobis propter hoc ceperint, detinuerint & arreſtaverint, vel bona eorum ſaiſierint, vel occupaverint, & in locis in quibus talia, & ea quæ in ſtatuto proximè ſuprapoſito continentur, facta fuerint, ceſſetur à divinis, nec reſumantur organa ſine mandato noſtro vel officialis noſtri ſpeciali.

XVIII. *De executoribus mandatorum & portatoribus litterarum.*

I.

Inſuper excommunicamus illos, & denuncientur excommunicati, qui portatores litterarum & executores mandatorum à nobis ſeu noſtro officiali vel quocumque judice eccleſiaſtico deſtinatos, & ſacerdotes mandata judicum eccleſiaſticorum exequentes capiunt, detinent, ſeu ſpoliant, aut bona eorum aut eis attinentium imbanniunt vel occupant; & ceſſetur à divinis ubicumque executores mandatorum, vel portitores litterarum à nobis ſeu officiali noſtro vel quocumque judice eccleſiaſtico deſtinatarum, aut querimoniam coram judice eccleſiaſtico deponentes, vel officialem noſtrum adeuntes detinentur; vel eorum bona capiuntur, occupantur, & detinentur, quamdiu hujuſmodi violentia duraverit, nec reſumantur organa.

Digitized by Google

Anno 1287.

II.

Et quia, ut intelleximus, nonnulli domini temporales, judices, ſcabini, ballivi & alii cum portatores litterarum & executores mandatorum ad loca ſua venerint, eoſdem capiunt & arreſtant, ſeu bona eorum occupant, ad excuſationem eorum dicentes, quod hoc non faciunt ratione litterarum & executionis prædictarum; ſed ratione quorumdam exceſſuum ſeu debitorum aliquorum impoſitorum ipſis portatoribus, ſeu aliis executoribus ab eiſdem dominis, judicibus, ballivis, & aliis: cùm fraus & dolus nulli patrocinari debeat; ſtatuimus, quod non obſtantibus excuſationibus talibus, ad executionis ſententiam contra eos procedatur, & ſecundùm formam ſuperius expreſſam, niſi fortè ipſi judices, ballivi ſeu alii malefactores in hac parte coram decano ſeu loci preſbytero per juramentum proprium vel teſtes idoneos, ſeu alias legitimè docuerint infra triduum à tempore captionis & arreſtationis prædictorum, ipſos portitores ſeu executores, ſi laïci ſint, aliquod delictum manifeſtum commiſiſſe, & quod propter hoc vel in aliam cauſam, & non in fraudem præſentis ſtatuti noſtri & eccleſiaſticæ libertatis talia attentaverunt. Si verò ipſi portitores & executores clerici fuerint, tunc cum ipſi domini vel judices, ballivi & alii non habent in eoſdem clericos juriſdictionem, à pœna dicti ſtatuti non poterint excuſari.

III.

Item, excommunicamus & denunciantur excommunicati omnes illi qui manus injecerint, vel violentiam intulerint in rebus vel perſonis aliquorum prædictorum, vel qui inhibent laïcis, ne pro ſuorum negotiorum proſecutionibus, quæ ad forum eccleſiaſticum pertinent, nos vel officialem noſtrum vel eccleſiaſticum judicem adeant, ſeu per litteras apoſtolicas coram judice eccleſiaſtico experiantur.

IV.

Item, cùm cauſæ matrimoniales, nativitatis alicujus, uſurarum, ſimoniæ, perjurii, adulterii, contra raptores rerum eccleſiaſticarum & invaſores decimarum, perjurii, ac fidei violationis, juris patronatus, electionum, & plures aliæ ad forum eccleſiaſticum pertinent ſecundùm canonicas ſanctiones: ita quod ſæcularis judex de talibus cauſis eccleſiaſticis cognoſcere non poterit nec debet; nos excommunicamus & excommunicatos denunciamus omnes judices & ballivos, ſcabinos, & juſtitias ſæculares quaſcumque, qui de talibus cauſis cognoſcere & judicare præſumſerint, & nihilominus ſententias & proceſſus judicum ſæcularium quorumcumque habitos & habendos ſuper cauſis hujuſmodi eccleſiaſticis, tamquam à non ſuo judice factos cenſemus ſeu irritos, & penitus non tenere nec valere nunciamus.

V.

Item, excommunicamus & denuncientur excommunicati qui conſpirationem & colligationem aliquam ſeu fœdera fecerint de non offerendo ſacerdoti ſeu in nuptiis, ſeu in exequiis mortuorum, aut aliàs, ſeu de non ſolvendo decimas debitas & conſuetas, ſeu aliquid faciendo vel non faciendo quod cedit contra jura parochorum, & eccleſiaſticam libertatem.

VI.

Item, cùm nonnulli principes, domini, & judices ſæculares Leodienſis diœceſis tyrannica pravitate adeo gravent eccleſias, & eccleſiaſticas perſonas moleſtent & perturbent, quod ipſæ eccleſiæ & eccleſiaſticæ perſonæ ſub eorum dominio conſtitutæ deterioris conditionis exiſtunt quàm ſub Pharaone fuerant qui legis divinæ notitiam non habebat, tallias, exactiones, petitiones, & ſervitia indebita dictis eccleſiis & eccleſiaſticis perſonis imponere, & ab eiſdem recipere & exigere non verentur: adeo quod quidam eorum abuſum hujuſmodi frequentibus actibus induxerunt per conſuetudinem faciendum, licet in talibus contra libertatem eccleſiaſticam perpetratis conſuetudo aliqua indici non poteſt, quæ potius eſt dicenda corruptela, & cum tanto ſint graviora peccata, quanto diutius detinent infelicem animam alligatam: nos hac generali ſynodo prædictis principibus, dominis & judicibus ſæcularibus quibuſcumque inhibemus diſtrictius, ne eccleſiis, monaſteriis, vel eccleſiaſticis perſonis hujuſmodi exactiones, tallias illicitas, & ſervicia indebita, nomine petitionis vel quocumque alio nomine vel colore imponant, vel ab eiſdem exigant ſeu loci preſbytero.

XIX. *De ſententia excommunicationis.*

I.

Et ſub pœna excommunicationis interdicimus ipſis monaſteriis, eccleſiis & eccleſiaſticis perſonis, ne ipſis principibus, dominis, & judicibus ſæcularibus ſolvant vel conferant hujuſmodi tallias, exactiones & ſervitia ſub nomine petitionis ſeu quocumque modo, cùm hoc ſit contra eccleſiaſticam libertatem: alioquin recipientes hujuſmodi tallias, exactiones, & ſervicia, & quorum conſilio vel auxilio talia facta fuerint, ſtatuimus eſſe vinculo excommunicationis ipſo facto innodatos, & ſi ipſi principes, domini & judices ſæculares violenter contra voluntatem monaſteriorum, eccleſiarum & bona eorumdem receperunt, invaſerunt, vel arreſtaverunt, ſeu capi, invadi, arreſtari fecerint & mandaverint, ratione talliarum, exactionum & ſervitiorum prædictorum; ex tunc præcipimus eoſdem & omnes eorum complices & fautores in hac parte excommunicari, & excommunicatos denunciari: & ſi ipſi principes, domini & judices infra xv. dies ex tunc proximè ſequentes ab invaſione, receptione & arreſtatione non deſtiterint, & ea quæ de bonis monaſteriorum, eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum eiſdem monaſteriis, eccleſiis & eccleſiaſticis perſonis integraliter non reſtituerint, moniti ſuper hoc tota terra dictorum principum dominorum ſeu judicum & diſtrictus eorum ſuppoſita & ſuppoſiti ſunt eccleſiaſtico interdicto, & in quibuſcumque locis aliis ipſi ex tunc venerint, biberint vel comederint pernoctando, per triduum ceſſetur à divinis.

II.

Item, excommunicamus & excommunicatos

Digitized by Google

Anno 1287. denunciamus omnes dominos, judices ſæculares, ſcabinos, & quaſcumque juſtitias ſæculares, qui clericos, vel eccleſiaſticas perſonas ſcienter ſuper re mobili quocumque jure, debitis, damnis, vel aliis actionibus perſonaliter citant, & in cauſam trahunt, ſeu litigare compellunt coram juſtitia ſæculari, & procurantem præmiſſa, & omnes qui conſilium & auxilium in præmiſſis præſtiterint, & omnes juſtitiarios, & alios qui occaſione judicii alicujus redditi & pronunciati contra clericos modo prædicto & in foro prædicto manum imponent vel apponerent ad perſonas, res, & poſſeſſiones clericorum, & nihilominus ſententiam excommunicationis in dicto foro contra clericos latam tamquam à non ſuo judice & ab excommunicatis prolatam decernimus nullam eſſe ipſo jure: mandantes omnibus ſacerdotibus locorum in quibus præmiſſa facta fuerint, ſub pœna ſuſpenſionis latæ ſententiæ, ut cum eiſdem conſtiterit de violentiis prædictis per evidentiam rei, famam publicam, ſeu aliàs, ſtatim ceſſent à divinis ſine alterius expectatione mandati, & auctores hujus violentiæ excommunicent & excommunicatos denuncient in generali in quibus non conſtiterit, in ſpeciali de quibus conſtiterit.

III.

Item, cum nonnulli principes, domini & judices ſæculares, dum directè propter cenſuram eccleſiaſticam & pœnas ſuper hoc conſtitutas, contra monaſteria, eccleſias, vel eccleſiaſticas perſonas, vel eorum bona non audeant attentare; indirectè, excogitatis quibuſdam malitiis, inhibent ſuis ſubditis, ne aliqui colant terram dictorum monaſteriorum, eccleſiarum, vel eccleſiaſticarum perſonarum, nec alias quam proprias, vel ad eorum molendina molant, vel ad ſimilia: propter quæ ipſa monaſteria, eccleſiæ, & eccleſiaſticæ perſonæ grave diſpendium & gravamen incurrunt. Nonnulli etiam de prædictis laïcis per nequitias alias ponunt, ſeu poni faciunt dicta monaſteria, eccleſias, vel eccleſiaſticas perſonas extra tuitionem & defenſionem eorumdem: concedentes malis & perverſis licentiam, immò auctoritatem contra ipſa monaſteria, eccleſias, & eccleſiaſticas perſonas inſurgendi vel malignandi, ut per hoc principes, domini, & judices ſæculares quod à monaſteriis, eccleſiis, & eccleſiaſticis perſonis requirunt, licet illicitum ſit, conſequantur. Nos tantis fraudibus & iniquitatibus obviare volentes, præcipimus omnibus principibus, dominis, & judicibus ſæcularibus Leodienſis diœceſis, ne de cetero talia facere præſumant: ſtatuentes, quod ſi qui eorumdem per ſe vel per alium terras aut poſſeſſiones dictorum monaſteriorum, eccleſiarum, vel eccleſiaſticarum perſonarum, coli & arari inhibuerint, vel ad molendina eorum moli, vel aliquid ſimile mandaverint directè vel indirectè, vel ipſa monaſteria eccleſias & eccleſiaſticas perſonas extra tuitionem ſuam poſuerint, & ab injuriatoribus & invaſoribus eorum non defenderint ſuper hoc requiſiti, ipſo facto excommunicationis pœnam incurrant: & omnes qui eis opem, conſilium & auxilium præſtant in hac parte, cùm ex gladii poteſtate eiſdem conceſſa teneantur eccleſias & eccleſiaſticas perſonas defenſare; & ſi per unum menſem dictam excommunicationis ſententiam animo ſuſtinuerint indurato, in quibuſcumque locis ex tunc venerint, biberint aut comederint pernoctando, per triduum ceſſetur à divinis ſine expectatione alterius mandati.

XX. *De communitatibus.*

I.

Item, ſtatuimus, quod ſi aliqui nobiles vel alii ad prælia vel alias expeditiones procedentes jacuerint in grangiis, curtibus, vel bonis eccleſiarum vel eccleſiaſticarum perſonarum, vel monaſteriorum, quod tamen fieri ſub pœna excommunicationis prohibemus, & damna aliqua vel rapinas ibidem fecerint, ſi infrà menſem à tempore perpetrati delicti, requiſiti, monitione ſuper hoc facta, de damnis, rapinis, & injuriis irrogatis, læſis, & damnum paſſis non ſatisfecerint, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant. Et ſi per quindenam animo indurato ſteterint in dicta ſententia, ipſam excommunicationis ſententiam in eoſdem aggravent & innovent ſinguli presbyteri diebus dominicis & feſtis, candelis accenſis, pulſatis campanis, & nihilominus contra eoſdem procedatur ſicut contra invaſores bonorum eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum eſt procedendum, ſicut ſuperius eſt expreſſum.

II.

Item, excommunicamus & excommunicatos denunciari præcipimus, omnes illos tam nobiles, quam alios qui homines noſtræ majoris eccleſiæ & aliarum eccleſiarum noſtræ diœceſis Leodienſis ipſis capitalem cenſum ſolventes, vel de familia eorumdem exiſtentes, prætextu advocationis, ſeu habitationis, vel alterius coloris exactionibus, petitionibus, vel aliis ſervitutibus opprimunt vel moleſtant, vel mobilia ipſorum poſt eorum mortem accipiunt violenter.

III.

Item, excommunicamus & denuncientur excommunicati qui grangias eccleſiarum, vel eccleſiaſticarum perſonarum clauſerint, vel terras eorum coli prohibuerint, vel pecora eorum acceperint, aut communibus paſcuis ubi paſci conſueverunt expulerint. Omnes prædicti in quolibet menſe, id eſt prima dominica menſis à quolibet presbytero parochiali denuncientur excommunicati in generali; in ſpeciali verò ubicumque conſtiterit ſacerdoti de aliquo prædictorum, nominatim prædictos malefactores, & omnes qui conſilium, mandatum, & auxilium præſtiterint, ipſe presbyter incontinenti quam cito ſciverit, non expectato termino menſis, denuntiet excommunicatos, ſine expectatione alterius mandati, ſingulis diebus dominicis aut feſtis, candelis accenſis, campanis pulſatis, nec eos abſolvat ſine noſtro vel officialis noſtri mandato ſpeciali. In qua excommunicatione, ſi per quindenam permanſerint, uxor eorum & familiæ, monitione trium dierum præmiſſa, ab eccleſia arceantur, vel ingreſſu eccleſiæ: & ſi per aliam quindenam perduraverint, totum balliva

Digitized by Google

Anno 1287.

tum vel villicatum eorum eccleſiaſtico ſupponimus interdicto, & præcipimus denuntiari interdictum.

XXI. *De paſcuis communibus.*

Item, excommunicamus omnes & ſingulos, qui paſcua communia in ſicco vel in humido, ſilvis vel terris conſtituta, in villis aliquarum eccleſiarum noſtræ diœceſis vel ipſarum allodiis, vel hominum ad eccleſias vel villas earum pertinentium invaſerint, occupaverint, vel appropriaverint violenter, niſi infra VII. dies poſt hujus ſententiæ publicationem, quam à quolibet ſacerdote proxima ſecunda dominica poſt hanc ſynodum fieri volumus, eadem paſcua dimiſerint & communitati reſtituerint: ita quod amplius ſe de eis nullatenus intromittant. Præcipientes diſtrictius, quod ſi hoc non fecerint, denuncientur ſingulis diebus dominicis & feſtis, candelis accenſis, campanis pulſatis, publicè & ſolemniter excommunicati tamquam prædones rei publicæ, vel alienæ invaſores. In qua excommunicatione ſi per XV. dies perſtiterint, uxores eorum & famuli, monitione trium dierum præmiſſa, ab ingreſſu eccleſiæ arceantur. Eadem ſententia percellentes omnes illos, qui de cetero ſuper communibus paſcuis vel ſimilia talia attentaverint. Mandantes quod ſinguli ſacerdotes contra eos de quibus conſtiterit, quod præmiſſa in poſterum attentabunt, nominatim procedant modo prædicto. Ubicumque verò aliquis ſacerdos ſpecialiter de aliquo ſuo parochiano, vel de aliquibus aliis ſciverit quod aliqui de prædictis paſcua occupent, incontinenti procedat contra illum vel illos pœna ſupradicta, ſine expectatione alterius mandati. Quod ſi ſcienter hoc omiſerit facere, ipſo facto ab officio ſit ſuſpenſus.

XXII. *De decima novalia.*

Item, præcipimus, quod quilibet laïci, ſive nobiles vel alii, qui antiquarum occaſione decimarum, quas in aliquibus parochiis percipiunt, vel ex donatione vel ex largitione nobilium, ſeu alia occaſione, quaſcumque decimas novalium in terris propriis vel aliis in quibuſlibet parochiis obvenientes occupant, attrahunt & ſibi vindicant, penitùs ab occupatione, attractione & uſurpatione earumdem decimarum novalium deſiſtant, & de ablatis ſatisfaciant tam nobis, quam eccleſiaſticis perſonis, quibus ipſæ novales decimæ de jure competunt, ipſas decimas eccleſiis ad quas pertinent de cetero pacificè poſſidendas relinquentes. Quod ſi per menſem poſt hujuſmodi publicationem mandati, quam infra dominicam palmarum in qualibet parochiali eccleſia à ſacerdote loci ſub pœna ſuſpenſionis ab eodem fieri præcipimus, * eos excommunicamus; & præcipimus, quod quilibet de præmiſſis de quibus conſtiterit, ſine alterius expectatione mandati, à presbytero loci excommunicati denuncientur. In qua excommunicatione ſi per quindenam perduraverint, ex tunc in antea in uxores eorum & famulos excommunicationis ſententia aggravetur.

* Videtur deeſſe *ſe correxerint* aut quid ſimile.

XXIII. *De celebratione in loco interdicto.*

Anno 1287.

Item, diſtrictè præcipimus, ut quandocumque contigerit ab ordinariis judicibus aliqua loca ſeu eccleſias ſupponi eccleſiaſtico interdicto, presbyteri & clerici diligenter obſervent ſententias interdicti, nec aliquis in eccleſia interdicta præſumat celebrare divinum officium durante interdicto, quod durare intelligimus, donec ab eo à quo latum extitit, ſeu habente ſuper hoc poteſtatem fuerit revocatum. Et nos omnes ſacerdotes celebrantes ſcienter, diaconos vel ſubdiaconos & alios clericos epiſtolam & evangelium legentes, aut aliquid de divino officio in ſuis officiis officiantes in loco interdicto: niſi in caſu in jure excepto, ut inferius apparebit, & celebrantes divina ſcienter excommunicatis & interdictis præſentibus, excommunicamus & excommunicatos denunciamus. Si verò presbyteri excommunicati vel ſuſpenſi divina, immò potius prophana non formidaverint celebrare, ipſos denunciamus ipſo facto irregulares: & ſi in ſua rebellione ulterius per ſeptem dies duraverint, ipſos à ſuis beneficiis, ſi quæ habent, ipſo facto privamus, & privatos denunciamus: indulgentes beneficiorum patronis, quod ex tunc aliis perſonis idoneis beneficia conferant dictorum privatorum: alioquin elapſo termino juris, poteſtas conferendi dicta beneficia ad ſuperiorem proximum devolvetur. Si verò dicti irregulares beneficia non habent, nos perpetuò à noſtra diœceſi eos eliminamus. Et licet tales per aliquorum preces importunas abſolutionis beneficium ab excommunicatione à nobis obtinuerint; volumus tamen & præcipimus archidiaconis, quod in ſuis archidiaconatibus, decanis conventualium eccleſiarum & conſiliorum, abbatibus, prioribus & ceteris eccleſiarum prælatis, quod in ſuis eccleſiis dictos irregulares celebrare, vel aliquod divinum officium exequi non permittant.

XXIV. *De altari, calice, & veſtimentis, &c.*

Item, præcipimus etiam officiali noſtro, quod altaria ſuper quibus tales excommunicati celebraverint, faciant confringi, nec permittant in eis celebrari donec fuerint reparata; & calices conflari, & veſtimenta ſacra in quibus celebraverint comburi. Et ſi qui ſacerdotes, ſupra dicta altaria antequam ſint confracta, & cum dictis calicibus antequam ſint conflati, & cum dictis veſtimentis antequam ſint combuſta, ſcienter celebrare præſumſerint, ipſo facto ſint ſuſpenſi à divinis. Item, ſtatuimus, quod ſi ſacerdotes ſuſpenſi, excommunicati vel interdicti celebraverint, & notam irregularitatis incurrerint, & poſtmodum in contemtum celebrare reperiantur, perpetuo carceri mancipentur. NOTA.

XXV. *De extorquentibus.*

I.

Præterea cùm beneficium abſolutionis ab excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententiis per vim & metum extortum, nullum ſit ipſo jure: præcipimus omnibus ſacerdotibus, quod ſi aliquis excommunicatus, per vim vel

metum procuraverit ſe abſolvi, nihilominus, non obſtante tali abſolutione nulla, excommunicatum excommunicatum, ſuſpenſum ſuſpenſum, irregularem irregularem denuncient, ſicut ante talem abſolutionem facere debuerunt, & illos qui vi, vel metu hujuſmodi extorſerint abſolutionem, declaramus ſententiam excommunicationis auctoritate canonis incurrere, à qua non poterunt niſi per ſummum pontificem abſolvi.

II.

Præterea cùm circa abſolutionem interdictorum à presbyteris & aliis clericis aliquotiens ſit erratum: volentes errori communi remedium adhibere, ſtatuimus, ut quotienſcumque aliquem locum auctoritate ordinaria, vel legati vel delegati eccleſiaſtico contigerit ſupponi interdicto, omnibus tam extrema-unctio, quam ſepultura & alia eccleſiaſtica ſacramenta penitùs denegentur, exceptis neceſſariis ſacramentis, utpote baptiſma parvulorum & pœnitentia morientium, ac viaticum quoque morientibus in extremis non denegetur: nec poterit presbyter veſperas, nec alias canonicas horas, nec etiam miſſam uſque ad offertorium, prout intelleximus quoſdam presbyteros feciſſe, officiando celebrare.

III.

Clericos autem decedentes, & qui cauſam interdicto non dederint, ſed ipſum reverenter ſervaverint in cimeterio ſine campanarum pulſatione, ceſſante omni ſolemnitate, cum ſilentio concedimus tumulari, & in eccleſia interdicta licitè cum duobus vel tribus clericis, vel ſacerdotibus qui cauſam interdicto non dederint, clauſis januis, voce ſubmiſſa, ita quod extra audiri non poſſint, excommunicatis & interdictis excluſis, horas dicere: & poterunt tempore interdicti eccleſiarum miniſtri ſemel in ſeptimana, voce ſubmiſſa, clauſis januis, excommunicatis & interdictis penitùs excluſis, celebrare miſſam ad conficiendum Corpus Domini, quod prout dictum eſt, dari poterit morientibus in extremis.

XXVI. *De poteſtate ſimplicis ſacerdotis in aticulo mortis.*

I.

Presbyteri ſimplices in articulo mortis quemlibet excommunicatum quacumque auctoritate poſſunt abſolvere, & abſolvunt in forma eccleſiæ: & hoc fiat, ſi poterit, coram fide dignis & teſtibus quibus excommunicatio eſt manifeſta, & ſic abſoluto, quia pure abſolutus eſt, dummodo aliud eidem non obſiſtat, conferri debent omnia ſacramenta eccleſiaſtica, & eccleſiaſtica ſunt ſepultura donandi, exceptis uſurariis, vel raptoribus, & aliis in jure expreſſis.

II.

Forma eccleſiæ talis eſt, quod excommunicatus, qui ſe petit abſolvi, dabit cautionem pignoraticam, ſi poterit; & ſi non poterit, fidejuſſoriam vel juratoriam, quod ſtabit mandatis eccleſiæ ſuper his pro quibus eſt abſolutus: & ſi ſic abſolutus deceſſerit, heredes ipſius tenebuntur & compellentur ad ſatisfaciendum de his pro quibus mortuus fuerat excommunicatus. Si au-

A tem ſic abſolutus convaluerit ab infirmitate ſua, tunc accedat ad ſuum excommunicatorem cum litteris ejus qui eum abſolvit, continentibus abſolutionem, & qualiter fuerit abſolutus; & tunc ipſe abſolutus faciat id quod excommunicator ei injunxerit ſuper his pro quibus fuerat excommunicatus. Si verò excommunicatus cum convaluerit ad excommunicatorem ſuum accedere noluerit, nec acceſſerit infra terminum quem volumus & præcipimus ſub pœna excommunicationis præfigi ab illo qui excommunicatum abſolvit, tunc ille qui abſolvit eum, retrudat ipſum in priſtinam ſententiam auctoritate præ-B ſentis ſtatuti, & tunc ut prius habeatur pro excommunicato; & nihilominus, ſi tunc juramentum præſtiterit, pro perjurio tali puniatur.

III.

Quia verò per præſentia ſtatuta noſtra omnibus paterna ſollicitudine intendimus providere, ut quies eccleſiis & eccleſiaſticis perſonis procuretur, & pacis turbatores, pœnæ formidine arceantur à peccatis; præcipimus, & mandamus, & ſtatuimus ſub pœna excommunicationis, ut ſtatuta ipſa ab omnibus eccleſiaſticis & ſæcularibus perſonis inviolabiliter omni fraude & dolo excluſis obſerventur: & presbyteri, clerici & alii eccleſiarum prælati mandata dictorum ſtatuto-C rum fideliter exequantur: & nos omnes tam eccleſiaſticas, quam ſæculares perſonas, quæ ſententias excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti latas vel ferendas virtute dictorum ſtatutorum non obſervaverint, & presbyteros, clericos & alios eccleſiarum prælatos, qui mandata eccleſiaſtica fraudulenter & contumaciter exequi non curaverint, excommunicamus in his ſcriptis: & nihilominus illi pro quo mandata exequi debeant, ad expenſas & intereſſe tenebuntur.

IV.

Quoniam autem accepimus quod plerique noſtri ſubditi mandata noſtra & officialis noſtri & aliorum judicum minus promtè nec licenter D exequantur, & aliqui exequi omittant, in ſuarum periculum animarum, & libertatis eccleſiaſticæ læſionem, diſtrictè præcipimus, quod ea de cetero, omni occaſione & excuſatione poſtpoſitis, ſine difficultate ſuper quocumque negotio fideliter exequantur, obſervent, & obſervari faciant, juxta eorum tenoremm andatorum, mandatis receptis ſigilla ſua in ſignum executionis appendentes. Quicumque verò hujus mandati tranſgreſſor extiterit, per triginta dies ab officio pœnam ſuſpenſionis ſe noverit incurſurum: gravius contra ipſum proceſſuri ſi meruerit protervitas delinquentis.

E XXVII. *De modo conſtandi decano & presbytero loci.*

I.

Cùm in multis articulis ſtatutorum noſtrorum inſeritur, *quando decano & presbytero loci conſtiterit de delicto vel de præmiſſis, delinquentem excommunicet ſive ad excommunicationem procedat*; quatenus hæc clauſula, *ſi decano vel presbytero loci conſtiterit*, &c. accipienda ſit, declaramus ſtatuentes, quod quando decano vel presbytero loci

Digitized by Google

Anno 1287.

per evidentiam facti, puta ſi delictum fieri viderint, vel audierint, vel alias ſciverint factum eſſe, vel per confeſſionem delinquentis, quam decanos vel preſbyteros loci audiendi, recipiendi, & delinquentes ad dicendum veritatem, ſi neceſſe fuerit, ſuper præmiſſis compellendi per cenſuram eccleſiaſticam, ſtatuimus habere poteſtatem, vel per famam publicam contra aliquos laborantem conquerentium, vel eorum procuratoris habentis ſuper hoc poteſtatem ſacramenti de calumnia ſubſequente, illos contra quos fama laborat delictum ipſum commiſiſſe, vel per ſententiam vel per confeſſionem in jure factam conſtiterit de commiſſis, vel cum judex ipſi decano vel preſbytero loci mandavit quod ad excommunicationem procedant virtute dicti ſtatuti noſtri. Decanus vel preſbyter loci vel alius executor delinquentem excommunicet, & ad excommunicationem procedat: aliter autem decanus, preſbyter, vel executor, delictum & quid ſuper eodem factum fuerit, & circumſtantias ejuſdem nobis vel noſtro officiali reſcribant, & quod ſuper hoc à nobis ſeu noſtro officiali mandatum fuerit, obſervetur.

II.

Præterea intelleximus, quod cum portitores litterarum noſtrarum curiæ noſtræ & archidiaconatus Leodienſis ad aliquos preſbyteros pro citationibus & aliis mandatis exequendis venerint, ipſi executores ſeu preſbyteri ipſa mandata exequi recuſant, niſi ipſa mandata juſtitiæ ſæculari loci & illis contra quos mandata exequi debent oſtendantur: propter quod pluries accidit, quod mandatorum noſtrorum, curiæ noſtræ, & archidiaconorum portitores & executores capiebantur, & arreſtabantur, & eis mala inferebantur. Quare ſtatuimus, quod quotienſcumque aliqui portitores litterarum noſtrarum, archidiaconorum noſtrorum, ſeu aliorum ad aliquem locum venerint, in quo alicujus potentiam ſeu violentiam ſibi merito inferri metuerint, preſbyteri & ipſi executores mandatorum ipſis diligenter inſpectis, & viſo, ſi ſuſpicione careant, ipſorum mandatorum copia de verbo ad verbum recepta, dicta mandata ſigillent, & portitori reddant, & eum cautè & honeſtè expediant, ita quod malum ei non inferatur: & preſbyter ſeu executor cum copia mandati tranſcripti ipſum mandatum exequatur: alioquin preſbyteros & executores præmiſſa fraudulenter omittentes, ipſo facto ſuſpendimus.

III.

Præterea cum nonnulli preſbyteri ſeu eccleſiarum rectores, directis eiſdem mandatis eccleſiaſticis ad exequendum eadem, differunt ea exequi, pro eo quod aſſerunt ipſa exequi non audere propter minas eiſdem illatas. Cum igitur conſtitutiones noſtræ ſynodales pro communi utilitate eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum, & ad conſervandam eccleſiaſticam libertatem ſint ſtatutæ, & publica utilitas præferenda ſit privatæ, mandamus univerſis preſbyteris & eccleſiarum rectoribus & prælatis quod ſtatuta noſtra ſynodalia obſervent, & ad executionem mandatorum & in eis contentorum procedant diligenter, niſi fortè ipſis timor mortis vel cruciatus corporum inferatur: ita quod propter hoc ad executionem & obſervationem ſtatutorum meritò procedere non audebunt; in quo caſu dictas minas inferentes excommunicamus, & locum in quo præmiſſa facta fuerunt & ejus populum ſupponimus eccleſiaſtico interdicto, niſi habuerimus quod minæ, à tempore quo factæ fuerunt, ceſſaverunt infra octo dies, & preſbyter cui minæ hujuſmodi intentabuntur, ſi poterit, recipiat teſtimonium competenter; & ſi infra menſem unum tunc proximum hujuſmodi minæ non ceſſaverint, ita quod preſbyter ſeu executor executionem ſuam & ſtatuta ſynodalia obſervare non poterit, tunc executor ſive ſit preſbyter, vel quicumque alius, à loco in quo minæ factæ fuerunt recedat, nec ad eum minis durantibus accedat: alioquin ipſum ſuſpendimus à divinis ipſo facto, & ex tunc idem executor decano concilii præmiſſa denunciet: & ipſe decanus ad denunciationem dicti executoris dictas minas ſub juramento ſibi illatas affirmantis, faciat convocationem ſuorum ſacerdotum & ſubditorum, & omnes vel eos qui prædictas minas fecerint vel intulerint, cum eorum fautoribus, complicibus, in hac parte excommunicatos propter hoc auctoritate noſtra per ſingulos preſbyteros dicti concilii faciat denunciari excommunicatos ſingulis diebus dominicis & feſtivis . . . . uxorem & familiam extra eccleſiam tenendo, & locum ſuppoſitum eccleſiaſtico interdicto. Et nihilominus ſi ſit dominus terræ ſeu villicus juriſdictionem habens, à quo ſeu cujus auctoritate dictæ minæ factæ fuerint, decanus loci denunciet ei quod dictas minas ceſſare faciat, & permittat eccleſiaſtica obſervari mandata. Alioquin à tempore denuntiationis dicti decani, quam fieri mandamus infra octo dies à tempore denunciationis ſibi factæ, poſt quindecim dies totus diſtrictus & terra domini prædicti, & ejus juſtitiæ, ſuppoſiti ſint eccleſiaſtico interdicto, & ipſum interdictum per ipſum decanum & per ſingulos preſbyteros ſui conſilii præcipimus publicari, & ſi ſit ſingularis perſona diſtrictum & juriſdictionem non habens dictas minas inferens; tunc decanus prædictus poſt denunciationem dicti excommmunicatoris modo prædicto factam, moneat dictum dominum & juſtitiam ſuam, ſub quibus minas inferens conſiſtit, ut dictas minas ceſſari faciat, & ipſum preſbyterum aſſecurari: ita quod mandata eccleſiaſtica exequi poſſint infra octo dies à tempore dictæ monitionis: alioquin ipſum dominum, ejus juſtitiam, eorum complices & fautores excommunicamus & excommunicatos denunciamus. Et ſi per quindecim dies in dicta excommunicatione permanſerint, terram & diſtrictum eorum eccleſiaſtico ſupponimus interdicto. Similiter ſi decano loci minæ factæ fuerint, per officialem noſtrum procedatur.

XXVIII. *De judicibus.*

I.

Inſuper ſtatuimus & præcipimus ſub pœna excommunicationis omnibus ſcabinis & juſtitiariis,

Anno 1287.

ut non differant fraudulenter proferre judicium A ſuper querimoniis & cauſis eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum contra perſonas laïcales ad ipſos delatis, & dictas ſententias debitæ executioni demandare.

II.

Præcipimus omnibus judicibus ordinariis & delegatis, ut in judiciis Deum præ oculis habentes ſtatuant & faciant quod ſuadebit juſtitia, & pauperibus in quantum potuerint cum Deo & ratione condeſcendant, & ſub pœna excommunicationis, quod prece, pretio, odio, vel timore non flectantur; & excommunicationis ſententiam non proferant, niſi in ſcriptis, & cauſam expreſsè conſcribant, propter quam excommunicant, & exemplum ſcripturæ exhibeant excommunicato infra menſem poſt diem excommunicationis latæ, ſi fuerint requiſiti ſuper hoc, ſimiliter procedant in ſuſpenſionis & interdicti ſententiis: alioquin judex contrarium faciens, per unum menſem ab ingreſſu eccleſiæ, & divinis officiis ſecundùm canonicas ſanctiones, ipſo facto eſt ſuſpenſus. Et ſi ſic ſuſpenſus divina officia exequatur, irregularitatem incurrat, ſuper qua non poterit, niſi per ſedem apoſtolicam diſpenſari, & judex in quantum poterit lites abbreviet, & cum judex viderit aliquam partium per exceptiones frivolas dilatorias, & peremtorias litem protrahere, tunc ſecundùm quantitatem vel qualitatem negotii, conditionem perſonarum & alias circumſtantias ſtatuat terminum peremtorium partibus ad proponendum quidquid proponere voluerint, & ultra terminum non audiat aliquam ulterius proponentem.

III.

Judices advocatos in judiciis poſtulantes & procuratores faciant jurare tactis ſacro-ſanctis, quod in cauſis in quibus ſunt advocati & procuratores, omni virtute ſuâ omnique ope id quod verum & juſtum eſſe æſtimaverint ſuis clientibus inferre procurabunt & ſuadebunt, & quod in quacumque parte judicii cum ipſis innotuerit cauſam eſſe injuſtam, eam dimittent, & omninò recedent ab eadem, nullatenus ulterius de ipſa ſe intromiſſuri.

IV.

Præcipimus omnibus judicibus in virtute ſanctæ obedientiæ, quod nullum ſuper exceſſibus ſuis conveniant vel citari faciant, niſi prius apud bonos & graves ſuper delicto aliquo diffamatum, vel perſona gravi denunciante cui merito ſit credendum; & tunc in citatione & proceſſu ſcribant perſonam denunciantem, & ſi perſona denuncians in probatione defecerit, ſciat quoniam denunciato tenebitur ad expenſas & intereſſe. Non ſignet vel ſcribat judex vel denuncians per formam eſſe cum non ſit verum, cum mortale peccatum ſit innocentem diffamare, & non permittat judex de ſigillo ſuo recipere ultra rationem, & omnia acta judicialia conſcribantur, & originalia maneant apud judices, ut ſi diſſonantia actorum fuerit, ad originale recurratur.

V.

Præcipimus & omnibus judicibus, ut habeant notarios peritos & diſcretos, qui teſtes poſſint examinare in cauſis gravibus, ut puta matrimonialibus & aliis. Et notarii in examinandis teſtibus ſint diligentes & diſcreti, nec aliquam foveant partem, & quærant à teſte cauſam ſcire dicti ſui, de loco, tempore, & aliis circumſtantiis, de quibus traditur. Extra *de teſtibus*, & cum agitur in cauſa matrimoniali, ad divortium notarii quærunt diſtinctionem graduum ſecundùm decretalem extra *de teſtibus*, in capitulo *licet ex quadam*.

VI.

Et nos excommunicamus & excommunicatos denunciamus omnes advocatos, procuratores, B notarios & alios quoſcumque qui perſonas in judicio litigantes inſtruunt, & inducunt, & faciunt negare quod eſſet affirmandum, vel etiam affirmare quod eſſet negandum; & qui teſtes inſtruunt & inducunt ad perhibendum falſum teſtimonium, & omnes teſtes falſum deponentes; & mandamus judicibus quotienſcumque tales invenerint, quod eos capiant, & in carcerem intrudant, pœna canonica puniendos.

VII.

Nullus advocatus patrocinium ſuum præſtet manifeſto uſurario, hæretico, vel Judæo contra Chriſtianum, niſi judex ex cauſa aliqua advocato hoc duxerit committendum, & aſſiſtant C advocati pauperibus & miſerabilibus perſonis gratis: & nullus advocatus, procurator ſeu notarius vel judex attentet pudicitiam mulierum litigantium.

VIII.

Præterea præcipimus omnibus judicibus quod in citationibus ponant terminum competentem, & executores non citent aliquem, niſi citatus veniendi ad judicium terminum habeat competentem ſecundùm locorum diſtantiam.

IX.

Item, cùm in concilio Lugdunenſi ſtatutum ſit, ne à ſede apoſtolica vel legatis ejus cauſæ aliquibus committantur niſi perſonis quæ in di- D gnitate ſunt prædita, nec alibi quam in civitate & in locis magnis & inſignibus, ubi valeat juris peritorum copia inveniri; & cum in noſtra diœceſi à nonnullis dubitentur quæ loca inſignia debeant reputari, nos talem dubitationem removentes, ipſa loca inſignia propriis vocabulis duximus exponenda vel exprimenda, videlicet Leodium, Hoyum, Dinantum, Namurcum, Foſſis, Thuduinum, Nivella, Lovanium, Aquis, Trajectum, Tungris, & Thenis in monte: prohibentes, ne in aliis locis cauſæ apoſtolicæ vel legatorum ejus tractentur, niſi de communi partium proceſſerit voluntate. E

X.

Quia verò ceſſiones actionum odioſæ ſunt & pluries in fraudem fiunt, ſtatuimus, ut ceſſiones actionum inter viros fiant de licentia & in præſentia noſtra, officialis noſtri, vel loci archidiaconi, vel judicis partium competentis. Et ſi legitima cauſa ſubſit, ceſſiones admittantur: alioquin non admittantur. Ceſſiones autem aliter factæ non valeant, & qui cedit, cadat à jure ſuo, & is in quem facta eſt ceſſio commodum non habeat, & ſi ex tali ceſſione aliquis agere præſumſerit, uſque ad litem conteſtatam agere

Digitized by Google

Anno 1287.

deſtiterit, excommunicatus ſit ipſo facto.

XI.

Item, inhibemus ſacerdotibus & aliis eccleſiarum prælatis & omnibus clericis, ne exequantur mandata judicum delegatorum, niſi prius inſpecto authentico quo utuntur ſigillato.

XXIX. *De Beghinis.*

I.

Item, præcipimus, quod omnes Beghinæ privilegio Beghinali gaudere volentes, intrent curiam Beghinarum, & præcipimus commorantibus extra curiam Beghinarum, quod diſtinguant habitum ſuum ab habitu Beghinarum, & ſi aliqua Beghina extra curiam acceſſerit moratura, vel ejecta fuerit propter incontinentiam vel aliud delictum, habitum non deferat Beghinarum.

II.

Præterea omnes Beghinas negotiatrices vel mercatrices manifeſtas amplius quam decem marcharum in negotiationibus habentes, à privilegiis Beghinarum excludimus, nec eas à ſolutione cotorum ſeu exactionum volumus eſſe liberas. Alias autem in curiis commorantes declaramus ad præmiſſa non teneri.

XXX. *De mandatis.*

Quoniam autem ut accepimus quod plures ſubditi noſtri mandata noſtra & noſtri officialis & aliorum judicum minus promtè & diligenter exſequuntur, & aliqui exſequi omittunt, in ſuarum periculum animarum & libertatis eccleſiaſticæ Leodienſis; diſtrictè præcipimus quod ea de cetero omni occaſione & excuſatione poſtpoſita ſine difficultate ſuper quocumque negotio & contra quoſcumque fideliter exſequantur, & obſervent & obſervari faciant juxta eorumdem tenorem mandatorum, mandatis receptis ſigilla ſua in ſignum executionis appendentes. Quicumque verò hujuſmodi mandati tranſgreſſor extiterit, per triginta dies ab officio pœnam ſuſpenſionis ſe noverit incurſurum. Nihilominus contra ipſum gravius proceſſuri, ſi meruerit protervitas delinquentis.

XXXI. *De falſariis.*

I.

Statuimus de falſariis declarando falſarios litterarum domini papæ eſſe auctoritate canonis excommunicatos, & nos excommunicamus etiam & excommunicatos denuntiamus omnes abuſores litterarum domini papæ, legatorum ejus, noſtrorum archidiaconorum, decanorum, & aliorum prælatorum, judicum eccleſiaſticorum, & omnes illos qui per litteras apoſtolicas vel legatorum ejuſdem coram diverſis judicibus aliquem ſuper una re, vel in una parochiali vel pluribus perſonalibus actionibus trahunt in cauſam, & vexant. Qui verò dictas litteras apoſtolicas aut legatorum ejus ad futuras trahunt injurias, aut aliis vendunt aut commodant, emunt ab aliis, ſeu ex cauſa commodati recipiunt, illos etiam qui propter vexationem vel extorſionem aliquam faciendam eis ſcienter utuntur contra illos contra quos nihil habent quæſtionis, aut per ipſas mali-

A tioſè adverſarios ſuos ad villam quæ commune cum aliis habet vocabulum, citari procurant, vel ad loca ignota vel minus inſignia *.

Anno 1287.

* *Videtur hic aliquid deeſſe.*

II.

Excommunicamus etiam omnes falſitatem in litteris noſtris, eccleſiæ noſtræ majoris, curiæ noſtræ, vel archidiaconorum vel decanorum noſtrorum, ac ipſarum litterarum ſigillis committentes ſive facientes; nec non illos quorum conſilio vel inſtructione ipſa committitur falſitas, & illos ſimiliter, qui ipſis litteris falſis ſcienter utuntur. Et diſtrictè præcipimus ſacerdotibus & decanis chriſtianitatis, ut per ſingulas parochias
B inquiri faciant tales falſarios vel abuſores, & nomina illorum, & qui ſuper hoc fuerint diffamati, remittant nobis ſeu officiali noſtro.

III.

Item, excommunicamus & excommunicatos denunciamus omnes illos qui per reſcriptum apoſtolicum in forma ea quæ de bonis, quod ſolum ſe extendit ad res eccleſiarum, citant, & conveniunt aliquos ſuper aliis rebus quam eccleſiaſticis, ad quas hujuſmodi reſcriptum ſe non extendit, etiam omnes illos qui cauſa ferendi teſtimonii faciunt aliquos citari perſonaliter coram judicibus ad vexandum eos quorum teſti-
C monio non indigent.

IV.

Excommunicamus & excommunicatos denunciamus omnes falſam monetam, & etiam omnes illos quorum auxilio vel conſilio præmiſſa fiunt, facientes, & eos quorum conſilio facta fuerit falſa moneta, & qui eam in terra ſua fieri permittunt.

XXXII. *De uſurariis.*

I.

Excommunicamus & excommunicatos denunciamus omnes uſurarios manifeſtos, & ſingulis
D diebus dominicis & feſtivis à quolibet ſacerdote denuncientur excommunicati.

II.

Nullus ſacerdos oblationes manifeſtorum uſurariorum recipiat, nec ad communionem eos admittat, niſi uſurarius manifeſtus ſatisfecerit de uſuris, ſecundùm conſtitutionem felicis recordationis domini Gregorii papæ X. quæ incipit, *Quamquam uſurarii.*

III.

Nullus teſtamentis uſurarii manifeſti interſit, nec ad pœnitentiam vel communionem admittat, niſi de uſuris ſatisfecerit ſecundùm formam conſtitutionis domini Gregorii papæ, & teſta-
E menta manifeſtorum uſurariorum, qui ſecundùm formam dictæ conſtitutionis non ſatisfecerint de uſuris, ſuſpenſione nulla ſunt ipſo jure. Cum autem uſurarii manifeſti ſecundùm formam conſtitutionis ſatisfecerint, ad ſacramenta eccleſiaſtica admittantur.

IV.

Manifeſtos autem uſurarios dicimus, de quibus per ſententiam vel confeſſionem factam in jure aut evidentiam rei quæ aliqua tergiverſatione non poteſt celari, conſtiterit evidenter, & illos etiam qui per uſuras diffamati infra tempus

ſtatuendum

Digitized by Google

Anno 1287. ſtatuendum ab eo qui ſuper hoc habet poteſtatem ſe non purgaverint, reputamus pro manifeſtis uſurariis puniendos.

V.

Præcipimus etiam ſingulis ſacerdotibus parochialibus, quod moneant in parochiis ſuis frequenter in generali & ſpeciali de quibus conſtiterit uſurarios, & infamatos publicè de uſuris & contractibus illicitis præemtionum exercendis; ut ab uſuris & à talibus contractibus deſiſtant infra ſeptem dies à tempore dictæ monitionis: alioquin ex tunc ipſi uſurarii & præemtores excommunicentur in ſpeciali, & diffamati ſi ſe non purgaverint, pro convictis habeantur, & ſi taliter moniti & excommunicati reſipiſcere noluerint, nominatim excommunicentur, & nomina eorumdem noſtro officiali referantur, ſalvo jure noſtro & archidiaconorum in præmiſſis.

VI.

Præcipimus etiam conſtitutionem domini Gregorii papæ X. felicis recordationis contra uſurarios alienigenas editam obſervari.

XXXIII. *De quæſtuariis.*

I.

Quæſtuarii non permittantur in eccleſiis prædicare, vel negotia ſua exponere pro aliquo quæſtu faciendo, quaſcumque litteras deferant; ſed ipſi ſacerdotes per ſeipſos fideliter ſecundùm tenorem litterarum, quas ipſi quæſtuarii habuerint, ſine fraude & ſubſtractione aliqua negotia eorum exponant. Sacerdotes non permittant quæſtuores, Goliardos, vel quoſcumque alios ignotos infra parochiam ſuam in eccleſia, in via, vel in platea, vel quibuſlibet locis ſuæ parochiæ prædicare vel oſtiatim deferre indulgentias pro quæſtu faciendo: ſed tales & omnes qui eis aſſiſtunt, preſbyter loci excommunicet, & ad removendum ipſos invocet auxilium brachii ſæcularis, ſi neceſſe fuerit, & ſacerdotes non permittant prædicatores quæſtuarios celebrare ſuper archas, nec pulſare campanulas manuales per vicos, neque in eccleſia, & ipſi preſbyteri ſæpè dominicis diebus & feſtivis moneant parochianos ſuos, & etiam ſub pœna excommunicationis eiſdem inhibeant, ne tales audiant propter pericula hæreſum, & errores quos ſæpius ſeminant. Et ſi quis tales viderit, denunciet preſbytero, & preſbyter eos faciat teneri per juſtitiam ſæcularem, & nobis remitti.

II.

Præcipimus etiam quod eccleſiæ interdictæ à nobis, noſtro capitulo, archidiacono loci, ſeu officiali, vel quocumque judice ordinario, vel delegato nullatenus aperiantur; nec quacumque auctoritate, pro quocumque quæſtu faciendo, niſi de mandato ſpeciali ſedis apoſtolicæ.

III.

Item, monemus omnes ſacerdotes & alios quoſcumque noſtræ diœceſis qui eleemoſynas fidelium ad opus fabricæ eccleſiæ majoris Leodienſis collatas detinent, quod infra menſem ſatisfaciant de eiſdem procuratori ſeu procuratoribus dictæ fabricæ; alioquin omnes ſuſpendimus: & ſi per octo dies cauſam ſuſpenſionis ſuſtinuerint, ipſos excommunicamus, & etiam omnes illos, qui dictas eleemoſynas ſubripuerint & celaverint, diſtraxerint, ſubripiunt, celant, & diſtrahunt in fraudem dictæ fabricæ.

IV.

Item, præcipimus & injungimus univerſis preſbyteris noſtræ diœceſis, ſub pœna ſuſpenſionis & excommunicationis, quatenus diligenter negotium dictæ fabricæ eccleſiæ apud ſuos ſubditos promoveant diligenter & fideliter in eccleſiis, confeſſionibus, & teſtamentis: & ſi qui pro hujuſmodi negotiis excommunicati vel ſuſpenſi fuerint, non abſolvantur, niſi per nos ſeu officialem noſtrum.

XXXIV. *De teſtamentis.*

I.

Præcipimus ut ſacerdotes denuncient ſuis ſubditis, quod omnes quibus hoc à jure prohibitum non eſt, liberam teſtamenti habeant factionem, & clerici bona maximè mobilia quæ per eccleſiam ſunt adepti, hæc per modum teſtamenti ſive alias non transferant ad filios, nepotes, aut alios ſuos conſanguineos, ſed relinquant eccleſiæ à qua ſunt profecta: ſed intuitu eccleſiæ pauperibus, religioſis locis, & illis qui ipſis ſervierant, ſive conſanguinei ſint ſive alii, aliqua juxta ſervitii meritum de mobilibus dare poſſunt: de aliis verò bonis quæ ex hereditate, artificio, vel doctrina, vel aliàs non ex bonis eccleſiæ ad clericos pervenerunt, clerici poſſunt diſponere pro ſuo arbitrio.

II.

Excommunicamus & excommunicatos denunciamus omnes clericos qui bona immobilia eccleſiarum filiis ſuis neptibus ſuis, vel conſanguineis ſeu aliis conferunt, vel in ipſis transferunt, ab eccleſiis alienant ſua propria voluntate & ſine conſenſu epiſcopi ſui.

III.

Præcipimus & monemus, ut laïci in præſentia ſui ſacerdotis teſtamenta ſua faciant, niſi improviſa neceſſitas emerſerit.

IV.

Item, omnibus ſacerdotibus præcipimus, quod hortentur omnes clericos & laïcos teſtamenta ſua facere, & quod non differant uſque ad anguſtias mortis, ſed ea faciant dum adhuc compotes ſunt mentis & corporis. In teſtamentis faciendis conſulant ſacerdotes ſuis ſubditis quod declarent ſua debita & forefacta, & quod ea reſtitui faciant primò, ſeu præcipiant de bonis ſuis, & quod poſtmodum aliqua fabricæ eccleſiæ S. Lamberti martyris, eccleſiæ totius civitatis & diæceſis Leodienſis, & ſuæ parochiali eccleſiæ, & etiam religioſis, & piis locis ac pauperibus aliis ſecundùm arbitrium teſtamenti. Si quis verò fabricæ eccleſiæ S. Lamberti & parochiali eccleſiæ ſuæ aliquid legaverit in ſuo teſtamento, eidem xx. dies de injuncta ſibi pœnitentia relaxamus. Et fiant teſtamenta parochianorum publicè & coram diſcretis perſonis; & cum aliqua fabricæ eccleſiæ S. Lamberti legantur, hoc preſbyter ſignificet in Leodio procuratori fabricæ, & nomina eorum, qui prædicta legata fecerunt infra menſem.

Digitized by Google

Anno 1287.

V.

Suſpendimus & ſuſpenſos denunciamus omnes preſbyteros, qui celant legata fabricæ eccleſiæ prædictæ, nec ea procuratori ſuo denunciant infra duos menſes à tempore ſcientiæ. Et excommunicamus omnes laïcos qui celaverint prædicta legata.

VI.

Quoniam autem in aliquibus locis noſtræ diœceſis quædam conſuetudo inolevit, quæ dicenda eſt potius corruptela, cum ſit contraria rationi, & contra jura canonica & civilia, videlicet quod judices & ſcabini & conſiliarii quorumdam oppidorum dicunt & ſtatuunt, vel judicant & faciunt obſervari, & per conſuetudinem tenent, quod nullum teſtamentum, donatio, vel legatum teneat ſuper mobilibus & immobilibus, quod vel quæ à decumbentibus in lecto piis locis vel perſonis aliis fuerit factum vel facta, & quod vel quæ fuerit ab aliquo per tranſlationem proprietatis in pia loca vel alias perſonas, retento à teſtatore ſeu donatore uſufructu, niſi ab eodem uſufructus cum proprietate transferatur, & differatur. Nos huic manifeſto errori obviare volentes, conſuetudinem prædictam ſeu ſtatutum, reprobatam ſeu reprobatum à noſtris prædeceſſoribus penitùs etiam reprobamus. Statuentes etiam prout noſtri anteceſſores ſtatuerunt, quod quilibet tam ſanus quam infirmus, qui liberam habet à jure teſtamenti factionem, & compos mentis exiſtit, liberè poſſit condere teſtamentum & donare & legare tam proprietatem quam uſumfructum, vel proprietatem, retento ſibi uſufructu, & etiam utrumque tam proprietatem quam uſumfructum, & ſecundùm ejus voluntatem & diſpoſitionem procedant univerſa: cùm ultimæ voluntatis liber debeat eſſe ſtylus, & liberum eſſe debeat quod irritum nòn reddit arbitrium. Præcipientes diſtrictius, quod ſi in aliqua parochia aliqui judices, ſcabini, vel conſiliarii ſecundùm dictam conſuetudinem ſeu ſtatutum reprobatam & reprobatum judicaverint & fecerint obſervari, denuncietur officiali noſtro, & ipſe officialis contra judices prædictos tam ſcabinos quam partem ad hoc inſtantem procedat.

VII.

Preſbyteri inſtruant ſubditos ſuos, quod diſtrictè faciant ſua teſtamenta & legata, ſi poterint, & certos executores conſtituant ad exequendam ſuam ultimam voluntatem. Et tamen ſi aliquis omnia bona ſua in manibus executorum ſuorum poſuerit habetur pro teſtamento.

VIII.

Verum cùm executores ſeu manufideles teſtamentorum perperam procedentes, bona ad executionem pertinentia clam ſuſcipiunt & celant, & poſtmodum cum rationem executionis ſuæ facere debent, negant ſe habere bona quanta receperunt, furtum & rapinam committentes, & ultimam voluntatem defuncti minimè exſequentes. Nos malitiis talium obviare volentes, ſtatuimus & ordinamus, quod nullus executor ſeu manufidelis bona teſtatorum ad executionem ſuam pertinentia invadat, recipiat, vel de eiſ-

A dem ſe aliquatenus intromittat, niſi facto prius inventario, id eſt quadam ſcriptura, in qua continebuntur quæ & qualia bona teſtator poſt ſe reliquit, ad executionem prædictam ſpectantia; quæ ipſe executor ſeu manufidelis recipiet & levabit, & debita forefacta, & legata ipſius teſtatoris reſtituet & adimplebit, & illud inventarium fiet per bonos viros, videlicet per preſbyterum & duos ſcabinos locales ſeu ſynodales, nec ſuſpectos, & ſigillabitur ſub ſigillo preſbyteri vel alicujus perſonæ authenticæ. Unde executores petant à teſtatore, ſi poteſt fieri, quod ipſos de bonis ſuis & debitis ſuis certificet, nam in hoc

B ſtabitur aſſertioni teſtatoris.

IX.

Et nos excommunicamus & excommunicatos denunciamus omnes executores ſeu manufideles, qui bona decedentium, quorum ſunt executores, prius non facto modo prædicto inventario, invadunt, recipiunt, vel levant, nihilominus ipſi executores ſeu manufideles, ſi bona, prædicto non facto inventario, levaverint, dum à creditoribus ſeu legatoribus defuncti, ratione dictæ executionis conveniuntur, in ſolidum tenebuntur, & condemnabuntur, exceptis rebus

C quæ ſervari non poſſunt: quas res ſi neceſſitas exegerit, executores alienare poterunt, non facto inventario: in præſentia tamen ſacerdotis loci, vel duorum vel trium ſcabinorum ſynodalium vel fide dignorum, pecuniam de dicta re redactam ipſi executores ponent in certo loco nec ea utentur, niſi dicto inventario facto: alioquin dictam excommunicationis ſententiam incurrant: & ſi defunctus aliquod debitum ſub pœna ad uſuras vel ad alia damna debebat, poterunt executores vel manufideles de bonis defuncti ſolvere debitum, pœnam, uſuras & alia pericula & damna extinguendo, non facto etiam inventa-

D rio, ſi ipſum inventarium commodè fieri non poteſt. Si debitis, pœna, uſuris & aliis impedimentis inſtantibus fuerit augmentandum circa exſequias dicti defuncti, & fiet in præſentia preſbyteri, duorum vel trium ſcabinorum ſynodalium vel aliorum proborum; alioquin dicta excommunicationis ſententia ligentur. Si verò preſbyter loci fuerit executor, tunc poterit fieri inventarium ipſum in præſentia decani loci vel alterius authenticæ perſonæ & duorum vel trium ſcabinorum ſynodalium vel aliorum preſbyterorum.

X.

Volumus tamen quod teſtamenta canonico-

E rum eccleſiarum Leodienſium, quorum executores canonici fuerint, ordinentur & teneantur, prout eſt vel in poſterum fuerit à capitulis eorumdem ſuper hoc ordinatum: nec volumus per hoc præjudicium generari conſuetudinibus obſervatis circa teſtamenta canonicorum noſtræ diœceſis ſi quas habent in præmiſſis.

XI.

Præcipimus etiam ſacerdotibus loci, & ipſis executoribus, & manufidelibus, quod copiam inventarii dicti referant infra duos menſes noſtro officiali à tempore quo factum fuerit, & hoc præcipimus per noſtrum officialem regiſtrari, nec aliquid recipiatur pro ſigillo. Cum autem

Anno 1287.

Digitized by Google

Anno 1287. teſtator deceſſerit, ipſi executores facto inventario, bona ad executionem pertinentia apprehendant, & exequantur ultimam voluntatem dicti defuncti, faciendo proclamari in loco quo morabatur defunctus & plurimos eſſe & conſervari conſuevit, ut omnes creditores defuncti & à quibus aliqua extorſerat, compareant certa die oſtenſuri debita ſua: & tunc ipſi executores primo creditoribus à quibus injuſtè extorſerat ſatisfaciant, & de reſiduo ſatisfaciant legatariis quibuſlibet pro rata bonorum defuncti, & officialis noſter per cenſuram eccleſiaſticam compellat executores & heredes defuncti ad implendam & exequendam ſupremam defuncti voluntatem.

MODIFICATIONES præcedentium ſtatutorum anno M. CC. XC. editæ.

JOHANNES Dei gratiâ Leodienſis epiſcopus univerſis abbatibus, abbatiſſis, prioribus, præpoſitis, archidiaconis, decanis, conventibus, capitulis, & eccleſiarum rectoribus, clericis, & aliis civitatis & diœceſis Leodienſis, ſalutem in Domino ſempiternam.

Cùm in generali concilio nuper à nobis Leodii celebrato in craſtino dominicæ qua cantatur *Invocavit me*, anno Domini M. CC. LXXXVII. ad conſervandum ſtatum & libertatem eccleſiarum ac regimen diœceſis Leodienſis, & ad reprimendam perverſorum malitiam quaſdam ſynodales fecerimus conſtitutiones, quæ tunc legitimæ de ſui forma poterant reputari: ſed quia potentes, magnates, nobiles diœceſis noſtræ Leodienſis, nec non magiſtri ſcabini, jurati & communitates civitatis Leodienſis, oppidorum Hoyenſis, Dioneti, S. Trudonis, Tongrenſis, & Foſſatenſis, ad nos detulerint querimoniam ſuper eo quod per quaſdam ex conſtitutionibus, de quibus inferius fit mentio, jura ſua, libertates, franchiſiæ, leges & conſuetudines ipſorum ad quorum obſervationem ex debito noſtri tenemur officii, læduntur & enervantur, ut dicebant, licet dictæ conſtitutiones fuerint & debuerint apud juriſperitos legitimæ reputari: quia cùm alibi ſcribitur quod ad ſedandum populum termini multum remanſerit, nos pacem & tranquillitatem noſtrorum ſubditorum modis omnibus affectantes dictas conſtitutiones de juriſperitorum conſilio declaramus, corrigimus, & modificamus, prout inferius continetur.

I.

Sub titulo de uſuris in conſtitutione quæ incipit, *Excommunicamus, & excommunicatos denunciamus omnes uſurarios manifeſtos*, & clauſulas quæ tales ſunt, *Et illos etiam qui ſuper uſuris diffamati infra tempus ſtatuendum ab eo qui ſuper eo habet poteſtatem ſi ſe non purgaverint, reputamus pro manifeſtis uſurariis puniendos.* Et illam clauſulam *Et infamati ſi ſe non purgaverint reputamus pro manifeſtis uſurariis puniendos.* Et illam clauſulam, *Et infamati ſi ſe non purgaverint, pro convictis habeantur*, ſic declaramus; licet de jure ſic intelligi deberent, & noſtræ hactenus fuerit intentionis, ut ſic intelligerentur: dum cum fama ſic legitimè contrà illos probata & pronunciata per judicem competentem, famam legitimè contra illos eſſe probatam, illos ſic diffamatos reputamus pro uſurariis manifeſtis puniendos, & pro convictis debent haberi ſi ſe non purgaverint infra terminum competentem eis aſſignandum. Volentes & præcipientes vobis omnibus & ſpecialiter noſtro officiali Leodienſi, quod ſi uſurarii manifeſti ſatisfecerint de uſuris, vel cautionem præſtiterint de ipſis reſtituendis ſecundùm conſtitutionem felicis recordationis domini Gregorii papæ X. quæ incipit *Quamquam* vel *Quamvis*, ſine difficultate qualibet eccleſiaſticæ tradatur ſepulturæ. Anno 1290.

II.

Item, aliam conſtitutionem ſub titulo *de teſtamentis* qua dicitur: *Excommunicamus omnes laïcos qui celaverint legata fabricæ eccleſiæ Leodienſis*, ſic declaramus & intelligi volumus de laïcis qui tenentur ad ſolutionem legatorum, quod illi ſint excommunicati ſecundùm tenorem & formam conſtitutionis.

III.

Item, conſtitutionem quæ ſcripta eſt ſub eodem titulo *de teſtamentis*, quæ ſic incipit, *Verum cùm executores ſeu manufideles teſtamentorum perperam protendentes*, &c. uſque ad finem tituli, ſic corrigimus & modificamus, quod mortuo teſtatore, executores teſtamenti ipſius defuncti vocent duos vel tres ſcabinos, vel alios probos viros & honeſtos, & coram eis ſcribi faciant, ſi commodè fieri poteſt, bona ſpectantia ad ipſam executionem & copiam dictæ ſcripturæ dent dictis probis, & ſic dicta executione utantur, & in ea procedant juxta ipſius defuncti voluntatem: ita quod per dictam executionem legi & conſuetudini loci in quo præmiſſa fient, nullum fiat præjudicium, nec ad aliud obligentur dicti executores virtute dictæ conſtitutionis quam de jure vel conſuetudine dici loci ſint obligandi.

IV.

Item, aliam quæ ſcripta eſt ſub titulo, *de vita & honeſtate clericorum*, in qua excommunicantur & excommunicati denunciantur omnes laïci, & omnes quicumque in clericos deaſſecuraverunt, &c. mitigamus in hunc modum, quod pœnam excommunicationis in eis latam revocamus: ita tamen quod ſi qui fuerint laïci vel alii qui clericos deaſſecuraverint, nec eos poſtea aſſecuraverint, nos & alii judices competentes procedemus, prout de jure fuerit faciendum, cum ſuper hoc ad nos vel ad judices competentes fuerit delata querela.

V.

Correctio circa plures ſententias excommunicationis interdicti & ceſſationis.

Item, quia in quibuſdam malefactoribus ipſis de quibus in illis fit mentio inflictæ quædam pœnæ ſequuntur, videlicet, ubi tales malefactores domicilium habuerint, moram fecerint, biberint, comederint, pernoctaverint, privatæ

Digitized by Google

perſonæ vel domini diſtrictum habentes, quod in locis illis, vel in diſtrictibus dictorum dominorum ceſſetur à divinis, & poſt receſſum eorum per duos, tres vel plures dies, & ubi violentia facta eſt, & quod dominus loci, judex, juſtitia, villicus, & ſcabini ſint excommunicati, & eorum terræ & diſtrictus eccleſiaſtico ſuppoſiti ſint interdicto, niſi fecerint de dictis malefactoribus id quod preſbyter loci vel decanus, de quibus in eiſdem conſtitutionibus continetur, propter quæ ceſſare mandabatur à divinis in aliquibus locis virtute ipſarum conſtitutionum. Et quia pœnæ ita ſuos auctores tenere debent, ut inſontes non lædantur, dictas pœnas relaxamus. Volentes & præcipientes, quod licet in aliquibus locis dicti malefactores domicilium habuerint, moram fecerint, biberint, comederint, pernoctaverint, tranſitum fecerint, vel ſi domini non liberaverint clericos, qui capti deducuntur per eorum loca vel diſtrictus, à manibus ſic eos deducentium, vel ubi violentiæ factæ ſunt, ſeu aliqua alia de cauſa, licet hîc de ea expreſſa non fiat mentio, contenta in noſtris novis conſtitutionibus propter quam ceſſare deberent à divinis virtute dictarum conſtitutionum, vel dominus, judex, juſtitia, villicus, & ſcabini excommunicationis ſententiam incurrebant; Non propter hoc dicti domini, judex, juſtitia, villicus, & ſcabini, licet denunciationi preſbyteri vel decani prædictorum non obedierint in præmiſſis, dum tamen de hoc fecerint quod ad ipſos pertinet ratione ſui officii, excommunicationis ſententiam incurrant, nec terræ eorum, ſeu diſtrictus vel alia loca eccleſiaſtico propter hoc ſupponantur interdicto virtute dictarum conſtitutionum, ipſis conſtitutionibus & pœnis aliis contra ipſos malefactores in ſuo robore durantibus.

VI.

Malefactores autem prædicti ſunt incendiarii, effractores eccleſiarum, monaſteriorum invaſores, raptores, detentores grangiarum, domorum, & aliarum rerum ſeu bonorum eccleſiaſticorum, monaſteriorum, & eccleſiaſticarum perſonarum, eorum complices, & fautores, & violatores eccleſiarum & cimeteriorum, nec non immunitatum eccleſiarum, extractores aliquorum hominum ab eccleſia, obſidentes eccleſias, prohibentes ne obſeſſis in eccleſia victualia conferantur, capientes clericos, & eorum bona, complices, & eorum fautores, clericos captivos detinentes, pecuniam ab eis extorquentes per captivitatem domini locorum qui eos non deliberavit à manibus ſuis vel eorum qui eos ſic captos deducunt per eorum terras, vel eos ibidem non arreſtant, inhibentes rectoribus & inveſtitis, ne in locis ſuis morari poſſint eorum complices & fautores, occiſores, mutilatores, percuſſores atrociter clericorum, inbannitores, & arreſtantes bona eccleſiarum vel eccleſiaſticarum perſonarum, facientes & ſcribentes ſtatuta contra eccleſiaſticam libertatem, judicantes ſecundùm ea, prohibentes, ne ad judicem eccleſiaſticum eatur de cauſis ſpectantibus ad forum eccleſiaſticum, impedientes portitores litterarum judicum eccleſiaſticorum & ipſarum executores: eccleſiis & eccleſiaſticis perſonis, tallias, exactiones indebitas, vel ſervitia indebita imponentes, inhibentes terras eccleſiarum coli, & alii malefactores, de quibus in dictis novis conſtitutionibus vel eorum aliqua ſit mentio ſpecialis, licet hîc non exprimatur.

VII.

Item, alteram conſtitutionem in qua dicitur, quod ſi aliqui nobiles vel alii ad prælia vel ad aliquas expeditiones procedentes, jacuerint in grangiis eccleſiarum ſeu eccleſiaſticarum perſonarum, &c. quod niſi infra quindecim dies à tempore perpetrati delicti ſatisfecerint de damnis & rapinis, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant, prout in ipſa conſtitutione continetur. Nos conſiderantes quod propter neceſſitates plurimas præmiſſa interdum fieri contingit, pœnam excommunicationis in dicta conſtitutione contentam relaxamus.

VIII.

Correctio contra ceſſiones actionum faciendas.

Item, conſtitutionem ſcriptam de judicibus, in qua prohibentur fieri ceſſiones actionum inter vivos coram aliis quàm coram noſtro officiali Leodienſi, archidiacono loci vel judice competenti, &c. intelligimus & declaramus de ceſſionibus actionum perſonalium; quare vobis & veſtrum ſingulis præcipiendo mandamus, quatenus dictas conſtitutiones ſecundùm prædictas declarationem, correctionem, modificationem obſervetis ex nunc, & eis utamini, non obſtante eorum primo tenore. Præcipientes vobis omnibus & ſingulis, quatenus ad ceſſationem contra prædictas declarationem, correctionem, & modificationem virtute prioris tenoris dictarum conſtitutionum nullatenus procedatis. Et ſi procedatis organa veſtra ſine alterius expectatione mandati reſumatis; ceteris noſtris conſtitutionibus & antiquis ſtatutis ſynodalibus in ſuo robore manentibus, ac etiam firmitate. In cujus rei teſtimonium ſigillum meum præſentibus duximus apponendum. Datum anno Domini M. CC. XC. dominica poſt Purificationem B. Mariæ Virginis.

Explicit, Deo gratias.

Digitized by Google

STATUTA ODONIS
EPISCOPI TUSCULANI ET APOSTOLICÆ SEDIS LEGATI pro eccleſia Meldenſi.

Ex cartario Meldenſi.

Anno 1245. VEnerabili in Chriſto Patri Dei gratia epiſcopo & dilectis in Chriſto decanis & capitulo Meldenſi ODO miſeratione divinâ Tuſculanus epiſcopus apoſtolicæ ſedis legatus ſalutem & ſinceram in Domino caritatem.

Cum ad excolendam vineam Domini Sabaoth inter alios operarios licet immeritos, is qui eſt ſuper omnes operarios conſtitutus, nos decreverit ordinandos, dignum eſt ut culturæ ejus, prout ſcimus & poſſumus, diligentius intendamus Hinc eſt quod ad eccleſiam Meldenſem veſtram viſitationis gratia deſcendentes, quædam licet pauca eradicare & alia plantare decrevimus, ut in omnibus decor eccleſiaſticus reformetur.

I.

In primis igitur quia hactenus in dubium vertebatur quis clericorum chori curam haberet, eorum ſcilicet qui nec proprios habebant dominos, nec eccleſiaſtica beneficia poſſidebant, præſenti ordinatione ſancimus, ut tam canonicorum quam aliorum clericorum qui chorum frequentare noſcuntur, illis dumtaxat exceptis, qui extra eccleſiam cathedralem beneficium eccleſiaſticum obtinent, decanus curam habeat animarum: ita quod omnes ei confiteri annis ſingulis teneantur, vel illi cui ſuper hoc licentiam dederit ſpecialem, ſalva tamen juriſdictione cantoris, & eorum qui in dictos clericos juriſdictionem habere noſcuntur.

II.

Quia verò ſuper loquela in choro ordinationem per capitulum novimus eſſe factam, ut beneficium horæ perderet, qui ita vocem in loquendo extolleret, ut de quarta ſede poſſet audiri & intelligi, niſi fortè de his quæ ad divinum ſervitium pertinere noſcuntur: quamvis per aliquorum incuriam poſtea fuerit revocata, nos eamdem ordinationem idoneam reputantes, legationis qua fungimur auctoritate decrevimus eam in perpetuum obſervandam, ſub interminatione divini judicii obſecrantes, ne beneficium horæ percipere audeat quicumque in hoc ſe manifeſtè cognoverit deliquiſſe.

III.

Inſuper quod de ſeptem canonicis diaconis in eccleſia ordinandis ſtatutum fuit, & de tabula ſcribenda in diebus feſtivis, prout antiquitus fuerat obſervatum, volumus & præcipimus in poſterum obſervari.

IV.

Ut autem omnis occaſio ſcandali & ridiculi ab eccleſia abſcindatur, volumus & mandamus, ut feſtum Innocentium ſecundùm modum & cultum aliarum feſtivitatum quæ per anni circulum celebrantur, per omnia reducatur: ita quod nec pueri in choro ſerta portare audeant, nec ſtalla in choro ſuperiora tenere, aut alia hujuſmodi agere quæ non decent eccleſiaſticam honeſtatem.

V.

Injungimus inſuper, ut omnia mercimonia ab eccleſia ſegregentur, nec aliquorum ſtrepitus aut alius tumultus exerceatur in ea, ſeu aliud per quod divinum officium valeat impediri.

VI.

Quia verò nonnulli quamvis divinis horis non plenè interfuerint, ſtipendia tamen horæ debita percipere non formidant, intrantes & egredientes, in animarum ſuarum periculum Dominum irridentes, diſtrictius inhibemus, ne aliquis de choro præſumat egredi officio non completo, niſi neceſſitas urgeat aut aliqua utilitas id expoſcat. Qui verò mandati hujus tranſgreſſor fuerit, ſciat ſe ex noſtra conſtitutione beneficio illius horæ privatum. Quod ſi ſcienter in contemtum hujus noſtræ conſtitutionis idem beneficium præſumſerit uſurpare, ipſo facto ſi per magiſtrum Petrum de Bolliancico Meldenſem canonicum preſbyterum vel ejus ſucceſſorem in præbenda cum idem P. canonicus eſſe deſierit neglexerit emendare, ſententiam ſuſpenſionis incurrat. De qua tamen tranſgreſſione & contemtu, ſi poſtmodum reſipuerit, per manum ſupradicti Petri vel ejus ſucceſſoris injuncta ſibi ſalutari pœnitentia abſolvatur.

Hæc autem in eccleſia veſtra ad præſens ordinavimus, ad aliorum ordinationem cum vacare poterimus proceſſuri ſi neceſſe fuerit & viderimus expedire. Datum Meldis quartodecimo kal. Martii anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo quinto.

Digitized by Google

STATUTA SYNODALIA ecclesiæ Meldenſis.

Ex MS. codice monaſterii Meldenſis S. Faronis.

NOtandum eſt quod in quinta feria tertiæ A hebdomadæ Septembris, in qua ſunt jejunia quatuor temporum, conſuevit ſancta ſynodus in eccleſia Meldenſi celebrari. Primò tamen celebratur ad majus altare poſt tertiam ſolemniter miſſa de Spiritu-ſancto cum *Gloria in excelſis* & *Ite miſſa eſt*, omiſſis tamen ſequentia, *Credo* & præfatione. Et tenent chorum duo preſbyteri curati, qui tamen ſunt de choro. Miſſa verò celebrata, & ſexta cantata, deſcendit in chorum diaconus qui in miſſa miniſtravit, & etiam ſubdiaconus cum eo in eodem habitu in quo miniſtravit, Et præcedent crux, thuribulum, & cerei, & accepta benedictione ab epiſcopo, legit diaconus in principio chori verſus B altare iſtud evangelium. *Deſignavit Jeſus.* Quo lecto, epiſcopus indutus cappa ſerica cum mitra & baculo, ſtans in medio chori cum archidiaconis & abbatibus indutis cappis ſericis, incipit, *Veni creator Spiritus.* Quo cantato, dicit preces ſequentes: *Emitte Spiritum.* ℣. *Poſt partum Virgo. Domine exaudi orationem. Dominus vobiſcum. Oremus actiones noſtras, &c. Concede nos, &c.* quæ terminantur *per Chriſtum, &c.* Deinde dicit *Confiteor Deo omnipotenti*, & poſtea facit ſermonem. Et deinde laïcis excluſis, antequam legantur præcepta ſynodalia, quæratur utrum ſint abbates, priores & preſbyteri qui debent ſynodo intereſſe. Et hoc facto, legantur C præcepta ſynodalia, & deinde legitur libellus de tempore. Deinde rogat epiſcopus pro pauperibus locis diœceſis ut eis ſubveniatur in eleemoſynis. Poſtea facit orare pro papa, pro rege, & pro aliis pro quibus eſt orandum. Poſtea dicitur letania à duobus archidiaconis. Deinde datur benedictio ab epiſcopo. Et his peractis, licentiat major archidiaconus preſbyteros, dicens: *In nomine Domini noſtri Jeſu-Chriſti eatis in pace.*

II. *Præcepta ſynodalia ſecundùm uſum eccleſiæ Meldenſis, & quomodo ſacerdotes debent intrare ſanctam ſynodum.* D

Diſtrictè præcipitur ſacerdotibus ut raſi coronam & jejuni intrent ſynodum ſub pœnis à jure ſtatutis.

Diſtrictè etiam præcipitur, ut induti albis & ſtolis intrent decani ſynodum. Sacerdotes verò in ſupelliciis. Debet autem ſynodus fieri in Septembri die Jovis ante ordines.

Prohibetur ſacerdotibus, ne cauſas adducant ad ſynodum aut aliqua negotia quæ non pertinent ad ſynodum, & ne tunc ſibi minuant prohibetur cum debent in ſynodo intereſſe.

Præcipitur diſtrictè, ut omnes preſbyteri curam habentes veniant ad ſynodum. Et ſi gravi infirmitate detenti aut aliqua neceſſitate inevitabili venire non poterint, capellanum ſuum mittant, aut clericum loco ſui qui poſſit jurare ſuper impedimento prædicto. Hoc juramentum exigatur diſtrictè, aliàs contra illos procedatur.

Præcipitur ut eundo & redeundo à ſynodo honeſtè ambulent preſbyteri, & honeſta quærant hoſpicia, ac in eis circumſpectè ſe habeant, ne ſtatus clericorum vertatur in opprobrium & contemtum populo, & hoc ſub pœnis à jure ſtatutis.

III. *De reverentia ſacramentorum.*

Præcipitur in virtute Dei & Domini noſtri ac obedientiæ ſanctæ, ut honor maximus & reverentia debita ſingulis ſacramentis Eccleſiæ, & præcipuè à ſacerdotibus & clericis exhibeatur; & ut laïci etiam exhibeant frequenter, moneant illos ſacerdotes & hortentur.

IV. *De baptiſmo.*

Baptiſmus cum reverentia & honore celebretur & cum magna cautela, maximè in diſtinctione & prolatione verborum, in quibus tota virtus conſiſtit ſacramenti, & ſalus puerorum, ſcilicet N. *Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti.* Et in Romano ſub eadem forma doceant frequenter ſacerdotes laïcos debere baptizare pueros in neceſſitate. Et poſt inundationem ea faciant ſacerdotes pueris quæ ſolent fieri poſt immerſionem. Doceant etiam ſacerdotes patrem & matrem poſſe baptizare in maxima & ſumma neceſſitate, aliter autem non.

Nota, quod uſus modernus non eſt immerſio aquæ, ſed aſperſio, aut effuſio aquæ ſuper verticem capitis infantis.

V. *Caveatur ſimonia.*

Pro baptiſmo nihil exigatur. Si quid tamen offeratur gratis, accipiatur.

VI. *De cuſtodia ſacramentorum.*

Fontes ſub ſera clauſi propter ſortilegia ſerventur. Chriſma ſimiliter & ſacrum oleum ſub clave ſerventur.

Semper ſacerdos interroget laïcum cùm in neceſſitate baptizaverit puerulum quid dixerit & quid fecerit: & ſi invenerit laïcum diſcrete & modo debito baptizaſſe, formamque verborum debitorum in Romano, ſeu in latinis verbis integrè protuliſſe, approbet factum. Sin autem, baptizet puerum, dicendo: *Si tu non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti.* Ad levandum puerum de

Digitized by Google

fonte tres recipiantur. Quod enim amplius eſt à malo eſt.

VII. *De confirmatione.*

Sacerdotes moneant ſæpè populum ad confirmationem puerorum. Poſt baptiſmum enim debet ſuſcipi ſacramentum confirmationis. Et ſi confirmandus adultus fuerit, confiteatur prius peccata ſua, & poſtea confirmetur. Sæpè dicatur laïcis ne expectent diu ad confirmandum adventum epiſcopi : ſed ducant pueros ad eum ubi audierint eum eſſe propè ; & quia poſſunt nomina mutare pueris, ſi velint in confirmatione.

Nullus ſacerdos confirmare aut conſecrare virgines præſumat, niſi epiſcopus. Solius enim epiſcopi eſt confirmare, virgines conſecrare, eccleſias dedicare, & ordines dare.

VIII. *De reverentia altaris.*

Summa reverentia & honor maximus ſacris altaribus exhibeatur, & ubi ſacroſanctum Domini Corpus ſervatur, & ubi miſſa celebratur. Linteamina altaris & indumenta ſæpè abluantur ob reverentiam & præſentiam ſalvatoris & totius curiæ cæleſtis : quia cum eo præſens adeſt, quoties miſſa celebratur. Calices quibus infirmi communicantur, decorentur & mundi cuſtodiantur, ut devotius communicentur infirmi. Ampullæ vini & aquæ in miniſterio altaris mundæ & integræ habeantur. Similiter & ampullæ chriſmatis & olei ſancti. Non permittant preſbyteri diaconos ferre infirmis ſacroſanctum Corpus Domini, niſi in neceſſitate, cum ſacerdos abſens fuerit, ſed ſemper ſacerdos cum magna reverentia deferat & maturitate cum pyxide eburnea benè clauſa propter caſum, & cum lucerna præcedente, dicens ſeptem pſalmos pœnitentiales cum letania pro infirmo in eundo & redeundo. Et ſi via longa fuerit, addat quindecim pſalmos, & alias orationes. Sic enim debitum perſolvat pro reverentia honorem & orationem.

IX. *Quod flectantur genua erga Corpus Christi.*

Frequenter moneantur laïci ubicumque contingit deferri Corpus Domini, quatenus genua flectant tamquam Domino & creatori ſuo, & junctis manibus quouſque tranſierit orent, & ſequantur Corpus Chriſti uſque ad domum infirmi. In pulcriori loco vel parte altaris cum ſumma diligentia & honeſtate ſub clave, ſi poſſit fieri, ſacroſanctum Corpus Domini cuſtodiatur.

X. *Quod clericus ſerviens altari, induatur ſuppellicio.*

Nulli clerico permittatur ſervire altari, niſi in ſuppellicio vel cappa clauſa.

Nullus preſbyter bis in die audeat miſſam celebrare, aut cum duplici introitu, niſi in magna neceſſitate.

Nullus antequam matutinas dixerit canonicas & primam præſumat aliqua neceſſitate celebrare miſſam.

Ad horas Beatæ MARIÆ Virginis ſemper dicatur tertius verſus, ſcilicet MARIA *mater gratiæ*. Et cantentur in eccleſia cum nota & devotione,

A & non in ſurgendo vel calciando.

XI. *De confeſſione.*

Omnis utriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia peccata ſua confiteatur fideliter ſaltèm ſemel in anno proprio ſacerdoti ; & injunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere, recipiens reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ ſacramentum : niſi fortè de conſilio proprii ſacerdotis ob aliquam cauſam rationabilem ad tempus ab ejus perceptione duxerit abſtinendum. Alioquin vivens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens chriſtiana careat ſepultura, ſicut fuit ſtatutum in Lateranenſi B concilio. Sacerdotes autem circa confeſſionem maximam curam exhibeant & cautelam, ſcilicet ut peccata inquirant uſitata ſigillatim, inuſitata autem non niſi à longe per aliquam circumſtantiam, ſic tamen ut expertis detur materia confitendi.

XII. *De loco audiendi confeſſiones.*

Ad audiendas confeſſiones communiorem locum in eccleſia ſibi eligant ſacerdotes, ut communiter ab omnibus poſſint videri. Et in locis abſconditis aut extra eccleſiam nullatenus recipiantur confeſſiones, niſi in magna neceſſitate vel infirmitate. In confeſſione habeat ſacerdos vultum C humilem & oculos ad terram, ne faciem reſpiciat confitentis, maximè mulieris cauſa debitæ honeſtatis. Et patienter quod dixerint audiat in ſpiritu lenitatis, & eis pro poſſe ſuo pluribus modis perſuadeat, ut confiteantur integrè. Aliter enim dicat eis nihil valere.

XIII. *De peccatis reſervandis majoribus.*

Sacerdotes majora reſervent majoribus in confeſſionibus, ſicut homicidia, ſortilegia, peccata contra naturam, inceſtus, & ſtuprum virginum, injectiones manuum in parentes, vota fracta, & hujuſmodi, ſacrilegia, perjuria, & ſimilia. Et D ſunt quinque in quibus nullus habet poteſtatem abſolvendi, niſi papa vel ejus vicarius. Videlicet atrox injectio manuum in clericos vel quoſcumque religioſos, incendia ſacrorum locorum, ſimonia, falſarius bullæ, irregularitas. Nihilominus tamen talium rei ſunt ad epiſcopum remittendi.

XIV. *De dubiis circa confeſſiones.*

In dubiis ſemper conſulat epiſcopum confeſſor ac ſapientes viros, quorum conſilio certificatus certius conſulat ſaluti, ut ſolvat ſecurius aut E liget : ita tamen cautè, quod confitens aut ejus confeſſio per ſigna vel verba nullo modo alicui reveletur. Audita confeſſione, ſemper confeſſor interroget confitentem ſi velit abſtinere ab omni peccato mortali : aliter non abſolvat eum, nec injungat ei pœnitentiam, ne inde confidat : ſed moneat eum ut interim faciat quidquid boni facere poterit, ut Deus cor illius illuſtret ad pœnitentiam.

XV. *De pœnitentiis injungendis.*

In injungendis pœnitentiis parvis ſibi caveat

Digitized by Google

ſacerdos. Secundùm enim qualitatem & quantitatem culpæ & poſſibilitatem confitentis debet eſſe qualitas, ſeu quantitas pœnitentiæ. Alioquin quod minus eſt requiretur ab eo.

XVI. *De eodem.*

In furto, rapina, uſura, fraude, vel damno ſibi caveat ſacerdos, ne aliàs injungat pœnitentias, ſcilicet miſſarum, eleemoſynarum, & hujuſmodi, niſi prius reddiderit. Non enim dimittitur tale peccatum, niſi reſtituatur ablatum.

XVII. *A quo debent miſſæ injunctæ celebrari.*

Nullus preſbyter miſſas quas injunxerit celebret, nec tricenarium, nec annuale. Et pro vivis nullum tricenarium fiat aut annuale. Frequenter preſbyteri moneant populum ad confeſſionem, & præcipuè à principio quadrageſimæ inſtanter præcipiant venire ad confeſſionem generaliter.

XVIII. *Ne inquirantur nomina.*

In confeſſione caveant ſibi ſacerdotes confeſſores, ne inquirant perſonarum nomina cum quibus peccaverint confitentes, ſed circumſtantias tantum & qualitates.

XIX. *De mortuis extraneis.*

Quando aliquis extraneus moritur in aliqua parochia, quærat ab eo preſbyter in confeſſione utrum habeat uxorem, & quo loco, & quo nomine cenſeatur. Et hoc teneat preſbyter memoriter, per ſcriptum, vel alio modo. Et ſimiliter fiat de muliere.

XX. *De revelandis confeſſionibus.*

Nullus ira vel odio vel etiam metu mortis audeat revelare confeſſiones, ſigno vel verbo, ſpecialiter vel generaliter, ut dicendo: Domine quales eſtis. Et ſi revelaverit, abque miſericordia debet degradari.

XXI. *De jejuniis.*

Omnes præcipiant inſtituta jejunia ſervari, videlicet jejunium quadrageſimæ, quatuor temporum, vigiliarum conſuetarum. Ex debito enim talia jejunia facere tenentur. Vigiliis verò apoſtolorum quæ in verſibus continentur præcipiatur jejunari. Verſus.

* Id eſt Aſſumtio.

*Nat. Domini, Pentheque. Johan. Lau. *ſumtio ſancta,*
Iſtis vigiliis jejunes, luceque Marci.
Petrus & Andræas, Paulus cum Simone Judas,
Ut jejunemus nos admonet atque Mathæus.

Aliàs autem qui volent jejunare, jejunent, & qui non volunt non jejunent. Iſtæ vigiliæ ſunt jejunandæ, ſcilicet Nativitatis Domini, Pentecoſtes, Johannis Baptiſtæ, Petri & Pauli, Laurentii, Aſſumtionis Beatæ Mariæ, Mathæi, Simonis & Judæ, Omnium ſanctorum, Andrææ, & dies ſancti Marci ſpecialiter uſque poſt proceſſionem.

XXII. Capitulum *circa matrimonium.*

Matrimonium cum reverentia & honore celebretur, non cum riſu & joco, ne contemnatur. Et antequam fiat, ſemper in tribus dominicis aut in tribus diebus feſtivis à ſe diſtantibus fiant banna, quibus tribus hebdomadis perquirat ſacerdos à populo ſub pœna excommunicationis de legitimitate ſponſi & ſponſæ qui debent conjungi ad invicem. Et ante fidem datam de matrimonio contrahendo, & ante edicta nullus audeat aliquo modo celebrare matrimonium. Hæc autem bannorum ſolemnitas obſervetur tam in perſonis nobilium, quam innobilium. Prohibeant frequenter preſbyteri laïcis, ne dent ſibi fidem de matrimonio contrahendo, niſi coram ſacerdote, & in loco celebri, ſcilicet ante januas eccleſiæ, & coram pluribus. Semper in nuptiis prohibeantur per excommunicationem ſortilegia fieri. Et excommunicentur quicumque malefici & celantes conſanguinitatem & alia impedimenta matrimonii, utpote votum, ordinem, conſanguinitatem, affinitatem; diſparem cultum, compaternitatem, quæ tantummodo excludit quatuor perſonas à matrimonio, ſcilicet compatrem, commatrem, filiolum, & fratrem, vel ſororem ſpiritualem, ſcilicet filium vel filiam patrini.

XXIII. *De dubio.*

Nullus ſacerdos audeat perficere matrimonium caſu dubio inconſulto epiſcopo vel officiali ſuo. Ad eum enim referat ſemper omnes matrimonii dubietates. Caveant ſub pœna amiſſionis beneficiorum, ne ſuper illos qui ſecundo matrimonio contrahunt faciant benedictionem nuptialem. Nam cum alia vice benedicti fuerint, eorum benedictio iterari non debet. Prohibetur diſtrictè ſub pœna excommunicationis & ſuſpenſionis, ne ullus ſacerdos aut capellanus exigat aliquid ante benedictionem nuptialem ſive pro teſtimonio ferendo, ſive pro matrimonio celebrando, occaſione ferculorum quæ debentur in nuptiis. Celebrato autem matrimonio, recipiat fercula ſua, & exigat, ſi fuerit neceſſe, publicè ſub excommunicatione. Prohibeant ſacerdotes in eccleſia, ne alter conjugum tranſeat ad religionem, aut recipiat ordinem, niſi per epiſcopum.

XXIV. *De extrema-unctione.*

Cum reverentia deferatur oleum infirmorum ad infirmos. Et eos ungant ſacerdotes cum honore magno & orationum celebritate quæ ad hoc ſunt ordinatæ. Et nihil inde penitùs exigatur ſive à divite, ſive à paupere. Sed ſi quid gratis donetur, gratis recipiatur. Ad ſacramentum extremæunctionis recipiendum moneant ſacerdotes populum non tantum divites & ſenes, ſed & pauperes & juvenes omnes, maxime à quatuordecim annis & ſupra. Et ad omnes communiter ſe paratos exhibeant ſacerdotes cum opus fuerit. Et nihil inde exigant ut ſupra. Doceant frequenter ſacerdotes hoc ſacramentum licitè iterari & ſæpè recipi poſſe, ſcilicet in qualibet infirmitate magna unde metus eſt mortis. Et poſt ſuſceptum licitè poſſe reverti ad opus conjugale cum quis convaluerit

Digitized by Google

Anno 1287

convaluerit de infirmitate. Libellum qui dicitur manuale habeant ſinguli ſacerdotes parochiales, in quo continetur ordo ſervitii extremæ-unctionis, catechiſmi, baptiſmi, & hujuſmodi. Habeant ſinguli canones pœnitentiales, & ordinarios officiorum eccleſiæ ſecundùm uſum qui ſervatur in majori eccleſia.

XXV. *De procurationibus.*

Prohibemus ne archidiaconi vel decani rurales aliquas exigant procurationes, niſi legitimè viſitaverint.

Prohibemus ſub pœna ſuſpenſionis ſubditis eorum, ne ſolvant procurationes, vel aliquid loco procurationis, niſi legitimè viſitantibus. Ita cum requiſiti fuerint ſuper hoc, ſi opus fuerit, fidem faciant ſacramento, ne prædicti archidiaconi vel decani numerum in Lateranenſi concilio conſtitutum excedant. Et moderatas faciant expenſas, ne longi temporis victum brevis hora conſumat.

Præcipitur ſacerdotibus, ne teſtamenta ſua faciant per manum laïcalem. Et ipſi frequenter prohibeant laïcis, ne teſtamenta ſua faciant ſine præſentia ſacerdotis.

XXVI. *De reditibus eccleſiæ.*

Præcipitur ſacerdotibus, ut omnes reditus & poſſeſſiones eccleſiæ ſcribant in miſſalibus ſuis. Et prohibetur penitùs preſbyteris & parochianis, ne de bonis quæ ſunt eccleſiæ aut preſbyterii alienent aliquid ab eccleſia, niſi per conſilium epiſcopi.

Præcipimus quod ſi contingat preſbyterum vendere poſſeſſiones ad eccleſiam ſuam pertinentes, pro eo quod non permittitur à dominis à quibus movent eas poſſideri. pecuniam inde habitam deponat infra quindecim dies poſtquam eam receperit de conſilio epiſcopi, vel officialis Meldenſis, ſi epiſcopus abſens fuerit, vel archidiaconi ſede vacante. Alioquin volumus quod dicta pecunia in ædificiis ſeu aliis poſſeſſionibus ſive reditibus convertatur. Et volumus quod ita fiat de bonis matriculariorum eccleſiarum ſuarum, ſi quid inde receperint.

XXVII. *Ne retardetur ſepultura.*

Prohibetur diſtrictè, ne pro interragio corpus ſepeliri differatur. Et poſt ſepulturam, ſi quid datum fuerit in eleemoſyna, recipiatur.

XXVIII. *Ne ædificetur in cimeteriis.*

Quicumque ædificavit in cimeterio, tribus diebus continuis vocetur excommunicandus. Et niſi ad juſtitiam ſe obtulerit, excommunicetur. Et excommunicatus nullo modo abſolvatur, niſi à majore; præterquam in articulo mortis: & tunc data cautione quod ſtabit judicio eccleſiæ.

XXIX. *De mulieribus in partu mortuis.*

Mortuæ in partu ſcindantur, ſi infans credatur vivere; ſi tamen benè conſtiterit de morte earum.

XXX. *De abſolutionibus parochianorum.*

Sacerdos audito parochianorum ſuorum obitu, ſtatim abſolvat eos cum pſalmis pro defunctis & collecta.

XXXI. *De reſinationibus.*

Inhibetur ne fiant reſinationes eccleſiarum in manu abbatum vel quorumlibet patronorum, ſed in manu epiſcopi. Non permittantur prædicatores ſupra archas celebrare, pulſare campanas per vicos, nec loqui in eccleſiis, nec præſentare reliquias, ſed tantum deferant brevia, & ſacerdotes pro eis loquantur.

XXXII. *De oratione dominica.*

Exhortentur populum ſæpè preſbyteri ad dicendum orationem dominicam & ſalutationem Beatæ Mariæ, & *Credo in Deum.*

XXXIII. *De votis non emittendis.*

Moneant populum preſbyteri & maximè mulieres, ne faciant vota ſua, niſi cum magna deliberatione, & aſſenſu virorum ſuorum, & conſilio ſacerdotum.

XXXIV. *De cohabitatione mulierum.*

Nullus ſacerdos vel capellanus teneat in domo ſua mulierem aliqua occaſione, niſi ſit mater, vel ſoror, vel mulier ad minus ſexagenaria, non ſuſpecta.

XXXV. *De honeſtate.*

Prohibetur penitùs omnibus ſacerdotibus ludere cum deciis, & ineſſe ſpectaculis, vel choreis aſſiſtere, & intrare tabernas cauſa potandi, & ſine habitu vel comite clerico vel laïco intrare domos alienas, diſcurrere per vicos & plateas, & ne habeant garmachias vel veſtes inordinatas omninò prohibetur, & ne incedant per epiſcopatum vel villam Meldenſem ſine cappis vel ſuppelliciis vel mantellis, & ne publicè appareant abſque cappa clauſa vel ſuppellicio vel mantello, & ne habeant ſupertunicalia inferius aperta publicè, apparenda vel apparentia.

XXXVI. *De decimis.*

Nullus clericus vel regularis accipiat decimam de manu laïci, niſi per manum epiſcopi vel epiſcoporum.

XXXVII. *Ne fide jubeat fœneratoribus.*

Nullus clericus fidejubeat Judæo vel fœneratori, nec obliget pro pignore aliquo modo ornamenta eccleſiæ vel libros.

XXXVIII. *De prædicatoribus.*

Nullus recipiatur ad prædicandum, niſi ſit authentica perſona, vel ab epiſcopo miſſus.

XXXIX. *De juramento.*

Nullus faciat jusjurandum patronis antequam fuerit epiſcopo præſentatus & ab eo receptus.

XL. *De retentione decimarum.*

Frequenter moneantur laïci, ut non retineant

Digitized by Google

decimas, quas in periculum animarum ſuarum retinent.

XLI. *Quod clerici non retineant decimas.*

Nullus clericus poteſt ſibi detinere decimas jure hereditario poſſeſſas, ſed auctoritate epiſcopi fructus poſſunt clerici percipere: ita tamen quod ſemper laborent quod ad eccleſiam revertantur.

XLII. *Præparatio veniendi ad ſynodum.*

Die dominica præcedente ſynodum ſacerdotes qui capellanos non habent in ſuis parochiis ſemper inquirant publicè in eccleſia, ſi qui ſint infirmi in parochia, & tertia ſequenti feria eos viſitent, ſi aliqui ſint infirmi, etiam non requiſiti. Et faciant quidquid neceſſe fuerit ad ſalutem animarum, ne mora quam ſunt facturi in ſynodo, fiat occaſio periculi eorum ſaluti: nihilominus tamen procurantes proviſionem eorum quæ ſolent facere per capellanos vicinos remanentes, vel per diaconos propinquos.

XLIII. *De renovatione Euchariſtiæ.*

Sacerdotes die octava ſemper renovent ſacramentum Euchariſtiæ, ne ſui vetuſtate aliqui ad indevotionem moveri valeant aut horrorem. Si per negligentiam evenerit, ut perlecto canone, & peracta conſecratione, nec vinum nec aqua reperiatur in calice, debet ſtatim infundi utrumque, & ſacerdos reiterabit conſecrationem ab illo loco canonis, ſcilicet *ſimili modo poſtquam cœnatum eſt* uſque ad finem. Ita tamen quod illas duas cruces omittat, quas ſingulariter fecit ſupra panem. Quod ſi de ſimplici vino vel aqua ſine vino fuerit facta conſecratio, vinum reputatur pro ſacramento, ſed aqua non reputatur. Et ideo iſta negligentia de aqua major eſt, & majori pœnitentia emendanda eſt.

XLIV. *Remedium contra negligentiam.*

Si quid de ſanguine Domini ceciderit ſupra corporale, ſcindendum eſt illud corporale, & in locum reliquiarum ſervandum. Si palla altaris inde tincta fuerit, recipienda eſt pars illa, & pro reliquiis ſervanda. Si ſupra infulam, caſulam, vel albam deguttat; ſimiliter fiat. Si ſupra quodcumque veſtimentum, comburenda pars illa, & pulvis in ſacrario reponendus eſt. Si verò in terram ceciderit, lingendus eſt & tergendus, & radendus locus ille, ſive lapis, ſive lignum, ſive terra, & pulvis in ſacrario reponendus eſt. Porrò ſi in ipſum ſanguinem muſcha vel aranea vel aliquid tale ceciderit; quia non ſine metu & periculo mortis aliquando ſumi poteſt, igne cremandum eſt, & ſanguis Domini ſumatur. Illud autem quod intro cecidit, prius debet in calice vino perfundi, & quanto citius & diligentius fieri poterit ablui, & poſtea ſupra piſcinam comburi, & illam ablutionem ſacerdos ſumat. Quod ſi de Corpore Domini aliquid ſupra pallam vel aliud veſtimentum ceciderit, non incidatur, ſed vino abluatur, & à miniſtro ſumatur vinum illud.

XLV. *De eodem.*

Si autem ſuper lignum vel lapidem ceciderit, modus ſupradictus de ſanguine Domini tenendus eſt. At ſi infirmo datum rejiciatur, prout diligentius poterit, ſuſcipiatur, & contritum cum vino in calice ſumatur: ſi integrum ſumi non poteſt, & quod alterius ore projectum ſit, in piſcinam ponatur. Reus autem hujus negligentiæ & qui cum eo particeps fuerit, competenti ſubjaceat diſciplinæ.

XLVI. *Modus veniendi ad ſynodum.*

Prohibetur ſacerdotibus, ne nimis feſtinetur venire ad ſynodum Meldis, & ne magnam faciant moram ſeſe viſitando & reficiendo tam in via, quam in civitate. Quidam enim iter arripiunt à dominica præcedente, vel à die lunæ ſummo mane, & moram faciunt uſque ad dominicam ſequentem, & magnum imminet periculum ſaluti animarum.

XLVII. *De decentia altaris.*

Diſtrictè præcipitur, ut quilibet ſacerdos habeat in celebratione miſſæ propter munditiam veſtimentorum ſervandam circa altare unum manutergium pendens ad miſſale ad tergendum & nare ſi fuerit neceſſe.

XLVIII. *De modo conſecrandi.*

Præcipitur preſbyteris, ut cum in canone miſſæ incœperint, *Qui pridie* tenentes hoſtiam, ne eam elevent ſtatim nimis altè, ita quod poſſit videri à populo, ſed quaſi ante pectus teneant ſacerdotes, donec dixerint *Hoc eſt Corpus meum*. Et tunc ita elevent eam, quod poſſit ab omnibus videri. Et tunc pulſetur major campana aliquantulum, ut devotio præſentium & abſentium excitetur. Et poſt totalem ſumtionem tam corporis, quam ſanguinis puri aliquamdiu ab expuendo abſtineant, & ſi abſtinere non poſſunt, in piſcinam hoc faciant ſuaviter & urbanè.

XLIX. *De vino conſecrando.*

Vinum autem potius rubeum miniſtretur in calice propter ſimilitudinem vini albi cum aqua.

L. *Ne habeant presbyteri ſecum prolem ſuam.*

Præcipitur diſtrictè ſacerdotibus, ne habeant ſecum prolem quam in ſacro ordine genuerint, vel aliàs illegitimè propter ſcandalum, & ne in ſuis domibus habeant ſcacos, vel aleas, vel decios, omninò prohibetur.

LI. *De vadiis non accipiendis.*

Præcipitur ſacerdotibus diſtrictè, ne accipiant gagerias vel admodiationes, niſi de decimis, quia ſpecies eſt negotiationis. Et ne cendalum habeant in pallis, niſi blavi vel nigri coloris.

LII. *De legatis presbyterorum.*

Præcipitur ſimiliter preſbyteris, ut immobilia de bonis eccleſiæ acquiſita eccleſiis ſuis tantummodo legent. De jure aliud non poſſunt facere teſtamentum. De mobilibus verò ſuis rationabile faciant legatum.

LIII. *De prædicatione ſacerdotum.*

Item, præcipitur ſacerdotibus, ut frequenter

Digitized by Google

diebus dominicis & feſtivis in aliqua parte ſermonis proponant fideliter populo ſymbolum fidei, & ei diſtinguant diligenter articulos fidei, in ſingulis confirment populum auctoritatibus & rationibus ſacræ ſcripturæ pro poſſe propter hæreticos.

LIV. *De matrimoniis non celandis.*

Sciatis quod excommunicati ſunt omnes illi in ſynodo qui fidem dederunt aut receperunt de celandis matrimoniis. Et excommunicatio illa recitetur in parochiis à ſingulis ſacerdotibus.

LV. *Quod clerici beneficiati ſe offerant ad ordines.*

Præcipitur etiam omnibus clericis habentibus eccleſias, ut ad ſingula tempora ordinum ſe ordinandos offerant. Et hoc intelligitur in juramento quod fecerunt.

LVI. *De choreis.*

Prohibeant ſacerdotes ne fiant choreæ, maximè in tribus locis, ſcilicet in eccleſiis, cimeteriis, & proceſſionibus.

LVII. *Ne retineatur vinacium Judæorum.*

Prohibeant ſacerdotes per excommunicationem & maximè tempore vindemiarum ſingulis diebus dominicis, ne aliquis Chriſtianus vinacium vindemiarum quas Judæi calcant retineant in aliquo modo, propter illam horribilem immunditiam, quam in contemtu ſacramenti altaris faciunt. Prohibeatur per excommunicationem ſæpè, ne carnifices permittant Judæos lavare carnes ſuas, niſi totum retineant Judæi.

LVIII. *Ne dentur hoſtiæ pueris.*

Item, diſtrictè præcipitur presbyteris, ne hoſtias non conſecratas ullo modo dent pueris. Item, inhibetur presbyteris ne celebrent ſine caligis vel æſtivalibus. Item, inhibetur diſtrictè, ne ſacerdotes cultellum portent cum cuſpide, nec clerici eorum.

LIX. *De extraneis prædicatoribus.*

Item, diſtrictè præcipitur ſacerdotibus, ne permittant aliquos ignotos ſeu illiteratos prædicare extra eccleſiam, ſive in viis, ſive in plateis, ſive in aliis locis parochiæ ſuæ. Et ſæpè in dominicis diebus ſacerdotes moneant, & ſub pœna excommunicationis inhibeant parochianis ſuis, ne tales audiant propter pericula hæreſum & errorum quos ſeminant.

LX. *De quæſtoribus non recipiendis.*

Item, præcipimus, ne aliquis presbyter recipiat aliquos breves pro aliqua quæſta facienda, niſi prius collatione factâ cum brevi ſigillato. Nec brevem non ſigillatum admittant, ſi aliquid continetur in illo quod non ſit in ſigillato.

LXI. *De cruce ſignatis.*

Item, moneant presbyteri ſub pœna excommunicationis omnes illos qui crucem habuerint & votum ſuum non ſunt proſequti, quod crucem

A ſuam non poſtponant reſumere & portare.

LXII. *Contra conſpirantes.*

Item, præcipitur omnibus presbyteris, quod excommunicent in generali, vocatione præmiſſa, omnes illos qui fecerint conſpirationes contra presbyteros ſuos & contra eccleſias ſuas.

LXIII. *De clandeſtino matrimonio.*

Item, diſtrictè præcipitur, & ſub excommunicatione, ne aliquos clandeſtino matrimonio conjungant vel benedicant. Item, excommunicentur omnes illi qui faciunt ſe conjungi vel be- B nedici clandeſtinè, & omnes illi qui intereſſe præſumunt.

LXIV. *Quod contrahentes prius confiteantur.*

Item, præcipitur presbyteris, ut cum aliquis confitetur eis ſe fidem dediſſe alicui mulieri de matrimonio contrahendo cum ea, & poſt fidem datam cognovit eam, non dent ei licentiam cum alia contrahendi, quoniam ſequens carnalis copula cum illa cui fidem dedit matrimonium conſummavit. Propter hoc periculum & alia quæ ex pactis multoties proveniunt, præcipimus ut ſacerdotes moneant & efficaciter C inducant parochianos ſuos matrimonialiter conjungendos, ut antequam matrimonium contrahant, ſua peccata confiteantur, ut ſic cognoſcat ſacerdos utrum debeant matrimonium complere, ex aliqua cauſa differre, vel ex aliquo caſu qui intervenerit ſuperiorem conſulere, & ut ſecurius & dignius poſſint hoc ſacramentum ſuſcipere.

LXV. *De dubiis jejuniis.*

Item, præcipitur presbyteris, ut quotiens dubium erit quin aliqua jejunia vel proceſſiones fieri debeant inſtitutæ, ſicut in feſto ſancti Marci, recurrant ad decanum loci, & ſine ejus conſilio ea facere non præſumant.

D LXVI. *De communione mulierum poſt partum.*

Item, præcipitur presbyteris, ut quando mulieres poſt puerperium veniunt ad purificationem, dent eis tantummodò panem benedictum, & Corpus Domini nullomodò propinent, niſi expreſsè petant, & prius confeſſæ fuerint.

LXVII. *De viſitatione eccleſiæ Meldenſis.*

Item, moneant presbyteri parochianos in confeſſione & prædicationibus, quatenus ſaltem ſemel in anno peregrè viſitent eccleſiam Meldenſem.

E LXVIII. *De capellanis extraneis.*

Item, præcipimus presbyteris, ne recipiant capellanos, niſi ab epiſcopo vel officiali Meldenſi approbatos.

LXIX. *Quod oretur pro rege.*

Præcipitur diſtrictè omnibus presbyteris, ut pro domino rege Franciæ faciant principaliter orationes.

LXX. *Quod teſtimonium fiat gratis.*

Item, præcipitur presbyteris ſub pœna excom-

Digitized by Google

municationis, quod nihil exigant à parochianis eo quod teſtimonium dent pro eis quando matrimonium contrahere debent.

LXXI. *Contra concubinarios.*

In nomine Domini. Nos Gala miſeratione divinâ ſanctæ Mariæ in Porticu diaconus cardinalis apoſtolicæ ſedis legatus excommunicamus omnes ſacerdotes & clericos quoſcumque qui ſcorta vel mulieres alias, de quibus poſſit mala ſuſpicio ſuboriri, in domibus propriis, vel alibi, unde populus vel eccleſia ſcandalizetur duxerint retinendas, niſi ſint clerici qui in minoribus ordinibus legitimè contraxiſſe probantur, qui tamen cum uxoribus ſuis eccleſiaſtica beneficia non habent retinere.

LXXII. *Quod ſacramenta eccleſiaſtica dentur gratis.*

Prohibemus etiam ſub eadem excommunicatione, ne ſacerdotes vel clerici occaſione alicujus conſuetudinis pro baptiſmo vel ſepultura aliquid exigant ut extra tit. *abolendæ* & *de ſimonia* ca. *non ſatis*. Pro ſepultura quoque & chriſmate, ne obtentu alicujus conſuetudinis reatum ſuum quis tueatur, quia diuturnitas temporis non diminuit peccata, ſed auget. Et cap. ſequenti primo reſponſo ibi; nec pro ſepulturis & exequiis mortuorum & benedictionibus nubentium ſeu aliis ſacramentis aliquid requiratur. Putant autem plures ex hoc licere, quia legem mortuis longa invaluiſſe conſuetudine arbitrantur, non attendentes quod tanto graviora ſunt peccata ſeu crimina, quanto diutius infelicem animam tenuerint alligatam; & XIII. q. II. *Queſta eſt nobis*, & ca. *In eccleſiaſtico namque libro*, ne pro benedictione vel aliis eccleſiaſticis ſacramentis aliquid exigere vel extorquere præſumant. Sed ea libenter, & ſine difficultate ſtudeant canonicè miniſtrare. Admoneant tamen laïcos diligenter, ne quod pro reverentia ſacramentorum devotio fidelium introduxit, ex avaritia præſumant aliquatenus revocare.

LXXIII. *De obſervatione diei dominicæ.*

Item, diem dominicam faciatis omninò obſervari, per excommunicationem prohibentes mercata fieri in eaſdem, & ne dicta die vendant vel emant bladium vel alias merces; niſi illa quæ ſunt neceſſaria ad eſum diei.

LXXIV. *Inhibitio publicæ pœnitentiæ.*

Item, quia pœnitentiæ proceſſionales jam abierunt in contemtum, prohibemus ne quis preſbyter prædictam pœnitentiam injungat, niſi de mandato ſuperioris.

LXXV. *Inhibitio generalis excommunicationis.*

Item, quia generales excommunicationes periculoſæ ſunt, prohibemus ne quis ſacerdos excommunicet in generali pro jure vel reditu alicujus celato, niſi de mandato ſuperioris & monitione præmiſſa.

Præcipitur diſtrictè, ut in tonſura & habitu & converſatione honeſtas eccleſiaſtica obſervetur.

A Diſtrictè præcipimus univerſis prælatis ſub atteſtatione divini judicii firmiter injungentes, ut omnia ſupradicta obſervent, & quantum fuerit in ipſis faciant à ſubditis ſuis monitione præmiſſa per cenſuram eccleſiaſticam ab omnibus inviolabiliter obſervari.

LXXVI. *Contra uſurarios.*

Inhibemus etiam tam clericis, quam monachis ſub excommunicationis vinculo, ne fœnus exerceant, & ne aliquam negotiationem exerceant inhoneſtam prohibetur diſtrictè. Quia deteſtabile eſt vitium uſurarum, & temporibus iſtis
B in iſta diœceſi ita cœpit obrepere, ſub anathemate prohibemus, ne quis officialis vel decanus ruralis ſuper mutuo vel alio contractu de mobili facto ab aliquo Judæo vel Sarraceno de uſura ſuſpecto vel diffamato aliquas litteras per ſe vel per alium conficiat vel ſigillet.

LXXVII. *Ne diaconi audiant confeſſiones.*

Item, prohibetur diſtrictè, ne diaconi ullo modo audiant confeſſiones, niſi in arctiſſima neceſſitate. Claves enim non habent, nec abſolvere poſſunt.

C LXXVIII. *Ut oretur pro presbyteris mortuis.*

Præcipimus omnibus decanis, quod de cetero inquirant, & in ſcriptum redigant nomina omnium preſbyterorum, qui in decanatibus ſuis diſceſſerunt; eaque deferant ad ſynodum recitanda, ut oremus pro eis, & ſinguli preſbyteri faciant ſervitium ſpeciale. Hoc enim debent libenter facere, quia cum deceſſerint ſimiliter fiet pro eis.

LXXIX. *De juribus epiſcopatus conſervandis.*

Item, præcipimus diſtrictè omnibus preſbyteris, quod excommunicent ſæpè diebus dominicis & feſtivis illos qui ſcienter celant feuda
D Meldenſis epiſcopi, & omnes illos qui ſciunt ſuper hoc aliquid. Item, qui inſtrumenta, litteras, jura celant prædictum epiſcopatum tangentia, vel jus aliquod quodcumque epiſcopale, niſi illud revelaverint Meldenſi epiſcopo, vel ejus mandato, ſeu nobis ſede vacante.

LXXX. *De excommunicatis.*

Præcipitur ut unuſquiſque preſbyter parochialis ſcribat nomina excommunicatorum parochiæ ſuæ, & cauſam excommunicationis, & ea recitet publicè ſingulis diebus dominicis in eccleſia ſua, ut evitentur ab omnibus, & erubeſcentes
E citius ad ſatisfactionem revocentur. Et dicatur qui ſunt excommunicati de minori ſententia aggravata. Et ſi tranſierint ad aliam eccleſiam, dimittant ſucceſſori ſuo dicta nomina excommunicatorum ſigillo ſuo ſigillata.

LXXXI. *De quæſtoribus non admittendis.*

Diſtrictè præcipimus, ut nullus quæſtor admittatur in aliqua eccleſia, niſi prius facta quæſta beati Stephani. Et caveant ſibi ſacerdotes, ne mercede conducti, vel per gratiam, vel per ſordes faciant contrarium, ſi pœnam canonicam

Digitized by Google

voluerint evitare.

LXXXII. *De groſſis fructibus lucrandis.*

Statuimus ut capellani habentes capellanias in epiſcopatu Meldenſi extra eccleſiam Meldenſem, ſi poſt feſtum nativitatis ſancti Johannis-Baptiſtæ, vel in ipſa die nativitatis deceſſerint, illius anni groſſos fructus capellaniarum in blado & vino exiſtentes habeant ad faciendum de illis fructibus, prout ſibi viderint expedire. Et ſi ante deceſſerint, nihil exinde habeant, niſi expenſas, ſi quas in terris & vineis dictarum capellaniarum poſuerint excolendis.

LXXXIII. *Item, de groſſis fructibus.*

Item, ſi preſbyter parochialis vixerit uſque ad diem Paſchæ, ſecundùm antiquam conſuetudinem habebit meſſem ſequentis Auguſti. Si verò deceſſerit ante Paſcha, & ei non fuerit alius ſubſtitutus die Mercurii ante Paſcha, ſecundùm conſuetudinem modernam meſſis ſequentis Auguſti ad epiſcopum vel archidiaconum devolvetur, cum dictus ſubſtitutus totaliter non legerit paſſionem.

LXXXIV. *De ordinandis.*

Item, ſtatuimus ut omnes qui eccleſias parochiales vel capellanias habent vel habebunt, & ordinandi erunt, per tres dies ante diem ſtatutum ordinum de cetero ſe præſentent ad ordines epiſcopo Meldenſi, vel ejus officiali, ut ſi neceſſe fuerit tempeſtivè poſſint mitti ad vicinos epiſcopos ordinandi. Et hoc volumus & ſtatuimus includi in juramento quod de ordinibus in receptione ſua à modo ſunt facturi; quod ſi non fecerint, perjuri reputabuntur.

LXXXV. *De approbatione capellanorum.*

Item, ſtatuimus quod qui eccleſiam ſuam dare voluerit ad firmam, capellanum cui dare voluerit præſentet epiſcopo in ſui periculo, ut ad hujuſmodi firmam prius ab epiſcopo approbetur. Et qui eccleſiam ſuam aliis dederit ad firmam, graviſſimè puniatur. Et ipſe capellanus qui firmam recepit non approbatus ab epiſcopo, à diœceſi expellatur. Item, inhibemus decanis, ne recipiant aliquam emendam à preſbyteris parochialibus pro delictis eorum puniendis, ſed nobis vel officiali noſtro referant, vel archidiacono, ſede vacante, eorum delicta, vel ſi qua in eis viderint corrigenda.

LXXXVI. *De quæſtoribus.*

Item, inhibemus ſingulis preſbyteris & decanis ſub pœna amiſſionis ſuorum beneficiorum, ne aliquem quæſtorem recipiant ad prædicandum, niſi in litteris noſtris contineatur expreſsè.

LXXXVII. *De eiſdem.*

Inhibemus etiam quod non recipiatur aliquis quæſtor à nativitate beati Johannis-Baptiſtæ uſque ad feſtum beati Remigii, niſi viderint litteram noſtram datam poſt feſtum dictæ nativitatis.

LXXXVIII. *De conſervandis ſigillis.*

Item, præcipimus, ut omnes & ſinguli preſ-
A byteri habeant duo ſigilla, unum pro citationibus, monitionibus, & aliis mandatis exequendis; alterum pro matrimoniis. Et illud pro matrimonio numquam tradant alicui conſervandum: ſed illud penes ſe habeant, & cum omni cura & diligentia conſervent, propter pericula quæ contra matrimonia accidere poſſunt.

LXXXIX. *De bonis executionis.*

Item, ſtatutum concilii provincialis firmiter præcipimus ab omnibus obſervari. Cujus ſtatuti tenor eſt talis: Prohibemus ne executores teſtamentorum de bonis ad executionem ſpectanti-
B bus quicquid titulo omninò emtionis vel alio quocumque titulo, niſi ex voluntate defuncti vel aſſenſu diœceſani interveniente retineant. Et tunc juſto pretio retineant. Qui contra fecerit, ſi laïcus ſit, excommunicetur auctoritate concilii: ſi clericus, ab ingreſſu Eccleſiæ ſuſpendatur, vel aliter puniatur, prout diœceſano videbitur faciendum, abſolvendi poteſtate diœceſano nihilominus reſervata.

XC. *Contra impedientes juriſdictionem epiſcopi.*

Item, præcipimus, ut quilibet preſbyter in eccleſia ſua publicè denunciet ſingulis diebus do-
C minicis & feſtivis omnes illos excommunicatos qui impediunt juriſdictionem noſtram & archidiaconorum noſtrorum.

XCI. *De convocatione presbyterorum per decanum.*

Item, præcipimus omnibus decanis, ne faciant convocationem preſbyterorum, niſi à nobis recipiant ſpecialem cauſam convocandi, & cauſam denuncient preſbyteris. Alias non teneantur preſbyteri ad mandatum eorum convenire.

XCII. *De juriſdictione decanorum.*

D Item, ſtatuimus quod de rebus immobilibus decani nequaquam cognoſcant, nec litteras ſeu cartas ſigillent, niſi uſque ad ſummam decem ſolidorum, & non ultra diviſim vel conjunctim in eodem judicio inter eaſdem perſonas, nec cauſas exerceant, niſi ſemel in hebdomada, & in caſtro.

XCIII. *De emendis per decanum.*

Item, ſtatuimus quod ſi decani receperint emendam excedentem ſummam duorum ſolidorum, quod illud quod excedet duos ſolidos infra decem dies nobis reddant. Alioquin ſen-
E tentiam excommunicationis * intrarent.

* f. incurrent.

XCIV. *De procuratione decanorum.*

Item, præcipimus preſbyteris omnibus ne recipiant decanos ad procurationes, niſi cum duobus equis; quod ſi contrarium factum fuerit, contra preſbyterum & decanum graviter procedemus.

XCV. *Contra excommunicatos induratos.*

Statuimus quod ſi preſbyter, aut capellanus, aut alius eccleſiaſticus, habens beneficium, ſteterit in excommunicatione publica per quadra-

Digitized by Google

ginta dies, quod bona ipſorum mobilia, & ſua beneficia per loci ordinarium ſaiſizentur. Et ſi indurato animo manſerit in excommunicatione per annum & diem, tamquam claves eccleſiæ vilipendens & de fide ſuſpectus, ſua beneficia amittat. Clerici autem non beneficiati ſi per annum & diem manſerint in excommunicatione publica, bona ipſorum & perſonæ etiam, ſi neceſſe fuerit, tamquam de fide ſuſpecti, per loci ordinarium capiantur, & ad emendationem eccleſiæ citius venire compellantur.

XCVI. *De litteris excommunicationis non præſentatis.*

Statuimus quod quicumque fecerit aliquem excommunicari auctoritate cujuſlibet ordinarii, niſi infra menſem à data excommunicationis prædictam excommunicationis ſententiam loco debito fecerit publicari, ex tunc per oſtenſionem litteræ prædictæ aliquis defunctus non impediatur eccleſiaſticæ tradi ſepulturæ. Nec per hoc alicujus matrimonii ſolemnizatio tetardetur.

XCVII. *De teſtamentis non completis.*

Diſtrictè præcipimus omnibus preſbyteris parochialibus, quod ſuper teſtamentis in ſuis parochiis factis, quæ juxta defunctorum voluntatem minus legitimè completa ſunt, nobis veritatem vel officiali noſtro ſcribant, ac etiam de nominibus teſtatorum & executorum, ac tenore teſtamentorum, prout poterunt, nos vel officialem noſtrum fideliter certificent infra menſem, ut ſuper hiis nos vel officialis noſter apponamus ſalubre conſilium prout decet.

XCVIII. *De decimis acquirendis.*

Præcipimus univerſis ac ſingulis preſbyteris quod cum ſcierint vel audierint, quod aliqua eccleſia vel eccleſiaſtica perſona emat vel emere velit aliquas decimas in parochiis ſuis, quod illud ſignificent nobis vel officiali noſtro: quia nolumus quod ſine aſſenſu noſtro tales perſonæ in diœceſi noſtra decimas ſic acquirant.

XCIX. *De indulgentia paſſionis.*

Item, ſtatuimus quod qualibet die qua legitur Paſſio Domini noſtri Jesu Christi in eccleſia Meldenſi in ramis Palmarum, & die Martis, Mercurii, & Veneris ſequentibus, & preſbyter aut diaconus venerit ad locum iſtum, *Inclinato capite emiſit ſpiritum*, preſbyter vel diaconus qui legerit proſternat ſe ad terram, & aliquantulum ſit ibi in contemplatione. Et quod omnes preſbyteri ſolicitè inducant parochianos ſuos ad ſimile faciendum. Et omnes illi qui ita fecerint, tam preſbyteris quam parochianis cuilibet decem dies de injunctis ſibi pœnitentiis miſericorditer relaxamus.

C. *De extrantis contrahentibus matrimonium in diœceſi.*

Item, præcipimus ne aliquis ſacerdos permittat contrahi ſponſalia de perſona extranea cum perſona noſtræ diœceſis, niſi cum hac conditione, videlicet quod ſi perſona extranea infra tres menſes à tempore ſponſalium initorum numerandos litteras ſuæ liberationis reportaverit, dicta ſponſalia nullius ſint momenti, dum tamen poſt dictam fidei dationem inter eos non fuerit carnalis copula ſubſecuta, vel dicta ſponſalia per verba de præſenti non fuerint facta.

CI. *De miſſationibus.*

Item, præcipimus quod nullus audeat miſſare ſponſalia ſecunda die deſponſationis ſuæ, niſi ſuper hoc à nobis vel officiali noſtro receperit mandatum ſpeciale. Alioquin preſbyter graviſſimè puniatur.

CII. *De oratoriis non habentibus capellanos beneficiatos.*

Item, interdicimus omnes capellas noſtræ diœceſis, quæ non habent capellanum beneficiatum. Et in hiis ſcriptis ſuſpendimus omnes illos qui in dictis capellis celebraverint, niſi de aſſenſu noſtro.

CIII. *De litteris uſurariis.*

Item, quia ſubſcriptio & ſigilli appoſitio in multis juris articulis conſenſum & approbationem indicant, prohibemus ne aliqua perſona eccleſiaſtica litteras vel inſtrumenta ſuper contractibus uſurariis vel de uſura ſuſpectis ſigillare vel facere ſigillari præſumat. Ex hoc enim quidam laïci credentes vel confingentes contractus hujuſmodi per eccleſiam approbari, peccant audacius, nec verecundantur publicè dare ſuam pecuniam ad uſuram. Ex qualitate autem negotii & per ejuſdem creditoris conſuetudinem contractus uſurarios reputamus, videlicet ſi creditor conſueverat fœnerare: inhibentes ne quis in domibus, vel in locis, aut in terris eccleſiarum Lombardos, aut alios advenas, qui vulgariter Caorcini dicuntur, uſurarios manifeſtè receptare præſumat, cùm receptores hujuſmodi approbare videantur uſuram quam utriuſque teſtamenti pagina deteſtatur. Qui contra fecerit, à ſuperiore ſuo monitione competenti præmiſſa per cenſuram eccleſiaſticam compeſcatur.

CIV. *De juriſdictione archidiaconorum.*

Diſtrictè inhibemus, ne archidiaconi vel eorum officiales in eccleſia Meldenſi in preſbyteris, clericis, aut cruce ſignatis, in criminibus & delictis exerceant juriſdictionem: cum ipſi archidiaconi de gratia ſolùm habeant juriſdictionem, nec conſueverint hoc facere tempore prædeceſſorum noſtrorum; nec de inquirendis clericis in criminibus ſe intromittant. Item, inhibemus ſacerdotibus ne mandatum officialis archidiaconorum in cauſis matrimonialibus exequantur.

Item, diſtrictè inhibemus ne dicti archidiaconi vel eorum officiales corrigant preſbyteros, vel capellanos beneficiatos, ſeu alios tenentes parochias ad firmam, ſive commorantes cum curatis tamquam capellanos pro aliquo caſu vel delicto: cùm in hiis tempore prædeceſſorum noſtrorum non conſueverint talia facere, nec de jure habeant, immò nobis vel officiali noſtro delicta eorum deferant punienda.

I

Item, diſtrictè inhibemus ne dicti archidiaconi vel eorum officiales de cetero ſuos clericos vel notarios in villa Meldenſi ſeu diœceſi tranſmittant pro aliquibus confeſſionibus & teſtamentis audiendis & recipiendis & ſigillandis; cùm ex hoc mala quamplurima poſſent evenire. Neque de teſtamentis dicti archidiaconi vel eorum officiales ſe intromittant, vel cognoſcant, cum hoc facere non conſueverint, nec de jure hoc habeant. Item, diſtrictè inhibemus ne dicti archidiaconi vel eorum officiales de domibus Dei, vel de domibus leproſorum ſe intromittant, nec de eccleſiis, ſeu cimeteriis violatis, neque de melleis factis in eiſdem, neque de injuriis factis eiſdem eccleſiis aut illatis.

Præcipitur omnibus & ſingulis ſacerdotibus ut hujuſmodi præcepta per tres dies dominicos proximo ſequentes in parochiis ſuis diligenter exponant plebibus, monendo parochianos ſuos ſub pœna excommunicationis, ne dictis archidiaconis, aut eorum officialibus obediant in aliquo præmiſſorum. Et ſi contrarium fecerint, procedemus contra ipſos, prout fuerit faciendum.

CV. *Quod oretur pro defunctis.*

Item, ſtatuimus in virtute ſanctæ obedientiæ, & præcipimus ut quilibet ſacerdos parochialis qualibet dominica poſtquam dixerit veſperas, inducat populum ad orandum pro defunctis, & incipiat veſperas mortuorum alta voce, & dicat vigilias & recommendationes pro defunctis, & ſi non ſerò, tamen de mane.

CVI. *De capellanis.*

Item, inhibemus ne aliquis curatus habeat capellanum religioſum abſque licentia noſtra.

CVII. *De groſſis fructibus lucrandis.*

Ad tollendum dubium ſeu materiam litigii, ſtatuimus quod ſi aliquis curatus vel capellanus perpetuus expenſas fecerit pro cultura & ſemine terrarum, vinearum, aut aliorum ad ſuam eccleſiam vel capellaniam pertinentium, & decedat ante terminum in quo de conſuetudine Meldenſis diœceſis conſueverint curati vel capellani lucrari groſſos fructus: ille qui dicto defuncto ſuccedet, aut tenebitur reddere executoribus vel heredibus dicti defuncti expenſas factas pro cultura prædicta ad arbitrium fide dignorum, aut percipient medietatem dicti executores vel heredes in fructibus terrarum, vinearum aut aliorum prædiorum pro expenſis & labore ſupradictis.

CVIII. *Conſtitutio de clandeſtino matrimonio.*

Perverſorum audacia & malorum frequentia exigunt, ut non ſimus ſola monitione & prohibitione delictorum contenti, ſed etiam pœnam delinquentibus imponamus. Quapropter monemus ſtatuendo, & ſtatuimus monendo & prohibendo, quod de cetero nòn contrahantur clandeſtina matrimonia. Quicumque verò clandeſtina matrimonia contraxerint, aut eis interfuerint, eo facto ſententiam excommunicationis incurrant. Et in hiis ſcriptis tales excom- A municamus, & mandamus denunciari excommunicatos.

CIX. *Contra uſurarios.*

Uſurarum voraginem, quæ animas devorat & facultates exhaurit compeſcere cupientes, in hiis ſcriptis excommunicamus omnes illos qui de cetero uſuras exercuerint manifeſtè.

CX. *Contra falſarios.*

Quamplurimos ſalutis ſuæ immemores vitium ambitionis excœcat. In hiis ſcriptis excommunicamus & excommunicatos denunciamus om- B nes illos, qui de cetero utentur ſcienter falſo inſtrumento, vel corrumpent teſtes, vel ſcienter falſis teſtibus utentur; & omnes illos qui falſaverint litteras noſtras vel ſigillum noſtrum vel curiæ noſtræ; & omnes tabelliones & notarios qui inſtrumenta vel litteras conficient, per quæ vel per quas generetur præjudicium noſtræ curiæ ſpirituali in hiis quæ ſibi competunt de conſuetudine vel de jure.

CXI. *Contra ſortilegos, concubinarios, & perjuros.*

Animarum periculis & ſcandalis, malignantium ſubterfugiis obviare & occurrere cupientes, C in hiis ſcriptis excommunicamus & excommunicatos denunciamus, ex nunc & deinceps ſortilegos, concubinarios manifeſtos, perjuros in judicio; quoniam eorum perjurio pars læditur vel curia, retinentes inſtrumenta debitorum de quibus ad plenum eſt eis ſatisfactum, niſi retineant de voluntate debitorum.

CXII. *Contra impedientes juriſdictionem & bona.*

Suſcepti regiminis cura ſollicitat in damnoſitatibus noſtræ eccleſiæ ſubvenire, & jura & libertates ejuſdem induſtria & remediis quibus poſſumus defendere. Et idcirco in hiis ſcriptis D excommunicamus & excommunicatos denunciamus omnes illos qui de cetero impedient juriſdictionem noſtram eccleſiaſticam, clam manifeſtè, directè vel indirectè. Item, uſurpantes res, bona, poſſeſſiones, & jura noſtri epiſcopatus Meldenſis, nec non recelantes feoda & retrofeoda noſtri epiſcopatus prædicti.

CXIII. *De præceptis ſynodalibus.*

Præcipimus ſingulis preſbyteris, ut habeant iſta præcepta ſynodalia, & ſingulis annis defe- E rant ad ſynodum, parati legere & exponere. Alioquin pro abſentibus reputabuntur, & de abſentia punientur.

CXIV. *Benedictio ſynodi.*

Omnipotens Dei Filius, qui eſt principium & finis, nobis complementum tribuat caritatis. Amen.

Et qui nos ad expletionem hujus fecit pervenire ſynodi abſolutos nos efficiat à contagione delicti. Amen.

Ut omni reatu liberiores effecti abſoluti etiam per donum Sancti Spiritus felici reditu veſtra-

Digitized by Google

rum ſedium cubilia repetatis illæſi. Amen. A

Quod ipſe præſtare dignetur cui regnum, &c. Et benedictio Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti deſcendat ſuper vos & maneat ſemper.

CXV. *Feſta obſervanda.*

Feſta quæ obſervari præcipimus ab omnibus operibus tam de carucis, quam aliis operibus in diœceſi Meldenſi ſunt hæc.

Et primò.

Feſtum Nativitatis Domini cum duobus diebus ſequentibus.
Feſtum Circumciſionis Domini.
Feſtum Epiphaniæ Domini.
Feſtum Fabiani & Sebaſtiani.
Feſtum Purificationis Beatæ Mariæ, & omnia alia feſta Beatæ Mariæ Virginis.
Feſtum ſancti Paſquæ & lunæ ſequentis.
Feſtum Annuntiationis Dominicæ.
Feſtum ſancti Marci uſque poſt ſervitium & proceſſionem eccleſiæ.
Feſtum apoſtolorum Philippi & Jacobi.
Et omnia feſta apoſtolorum qui vigiliam & jejunium habent.
Feſtum Aſcenſionis Domini.
Feſtum Pentecoſtes & lunæ ſequentis.
Feſtum ſancti Sacramenti.
Feſtum Nativitatis ſancti Johannis-Baptiſtæ.
Feſtum apoſtolorum Petri & Pauli.
Feſtum beatæ Mariæ Magdalenes.
Feſtum ſanctorum Jacobi & Chriſtophori.
Feſtum Inventionis ſancti Stephani.
Feſtum ſancti Laurentii.
Feſtum Aſſumtionis Beatæ Mariæ.
Feſtum Nativitatis ejuſdem.
Feſtum ſancti Mathæi apoſtoli.
Feſtum ſancti Dyoniſii.
Feſtum ſancti Sanctini confeſſoris.
Feſtum ſanctorum apoſtolorum Simonis & Judæ.
Feſtum Omnium ſanctorum.
Commemoratio fidelium.
Feſtum ſancti Martini hyemale.
Feſtum ſancti Andrææ apoſtoli.
Feſtum Nicolai ſancti hyemale.
Feſtum Conceptionis Beatæ Mariæ.
Feſtum ſancti qui eſt patronus in parochia.
Et dies dominica ſemper.

CXVI. *Sequuntur feſta obſervanda, ab opere manuali, dumtaxat in quibus equi non poſſunt laborare, niſi ducendo carucas. Et primò.*

Feſtum SS. Innocentium.
Feſtum ſancti Vincentii martyris.
Feſtum Converſionis ſancti Pauli.
Feſtum ſancti Mathiæ apoſtoli.
Feſtum Inventionis ſanctæ crucis.
Feſtum ſancti Barnabæ apoſtoli.
Feſtum ſanctæ Annæ.
Feſtum ſancti Bartholomæi apoſtoli.
Feſtum Decollationis ſancti Johannis-Baptiſtæ.
Feſtum ſancti Fiacrii.
Feſtum ſancti Michaëlis archangeli.
Feſtum ſancti Lucæ evangeliſtæ.
Feſtum ſancti Eligii hyemale.
Feſtum ſancti Thomæ apoſtoli.
Feria tertia & quarta poſt Paſcha & poſt Pentecoſten.

CXVII. *Caſus reſervati & remittendi ad epiſcopum.*

Homicidium voluntarium, homicidium non voluntarium maniſeſtum, inceſtus major, ſcilicet pater cum filia, ſoror cum fratre, manus injectio violenta in clericos & religioſas perſonas, exceptis impuberibus & mulieribus, perjurium & fides mentita, perjurium circa matrimo- B nium, ſortilegia quæ fiunt ex corpore Chriſti, raptus virginum, de illis qui pertinaciter ſuſtinent errorem cum infidelibus, de illis qui celebrant miſſas in locis interdictis, conſpirantes contra prælatos & libertatem eccleſiarum, falſarii ſigillorum epiſcopi, vel litterarum papalium, clandeſtina matrimonia, incendiarii locorum ſacrorum, ſacrilegium quando ſacrum de ſacro vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro.

Hii ſunt caſus juris, non omnes, ſed aliqui ſpeciales, in quibus lata eſt ſententia excommunicationis à jure contra illos qui incidunt in caſibus infra ſcriptis: quos caſus tamquam utiles, C quotidianos, & neceſſarios reverendus pater dominus J. Meldenſis epiſcopus injunxit in ſua ſynodo curatos ſuæ diœceſis habere & ſcire una cum aliis caſibus qui in conſtitutionibus ſynodalibus continentur. Primò, lata eſt ſententia excommunicationis à jure contra univerſos & ſingulos qui de ſacramento corporis & ſanguinis Domini noſtri JESU-CHRISTI, de ſacramento baptiſmi, de ſacramento confeſſionis, de ſacramento matrimonii, & aliis ſacramentis eccleſiaſticis aliter ſentiant aut doceant quam ſacro-ſancta Romana prædicat eccleſia. Item, excommunicati ſunt à jure Romanæ Eccleſiæ illi D quos Romana eccleſia, vel ſinguli archiepiſcopi, vel epiſcopi per diœceſes ſuas hæreticos judicaverunt. Item, hæreticis credentes, receptatores, & fautores eorum. Item, qui hæreticos credentes, receptatores, & fautores eorum tradunt eccleſiaſticæ ſepulturæ. Item, ſi quis dicat Romanam Eccleſiam non eſſe caput omnium eccleſiarum, & ei tamquam capiti noluerit obedire. Item, illi qui hoſtiliter inſequuntur dominos cardinales, etiam ſi non ſit alia injectio. Item, ſi quis clericum vel aliam perſonam religioſam, etiamſi non ſit extra annum probationis, ſeu ſi non ſit profeſſa tacitè vel expreſsè, percuſſerit E vel manum injecerit violentam vel temerariam. Item, ille qui poteſt licitè defendere clericum à violentia & violenta manuum injectione & non defendit. Item, ille qui non injecit manum in clericum vel perſonam religioſam, ſed ipſum invitum retinet, ponendo fortè cuſtodes, vel infra domum aliquam includendo. Item, ille qui ratam habet injectionem nomine ſuo factam in clericum vel in perſonam religioſam. Item, temporales qui angarias & exactiones indebitas extorquent ab eccleſiis & fautores eorum. Item, heredes ipſorum, niſi mentem, errorem, & exceſſum

Digitized by Google

ceſſum prædeceſſorum ſuorum correxerint vel purgaverint cum effectu. Item, illi qui in ea occaſione qua ſunt excommunicati, ſuſpenſi, vel interdicti, alicui licentiam dederint occidendi vel capiendi illos qui dictas protulerunt ſententias, ſeu alias in perſonis vel bonis eorum, vel etiam illorum occaſione quorum prolatæ ſunt ſententiæ, vel etiam aliorum dictas ſententias obſervantium animadverterint, ſeu alias gravarint, niſi dictam ſententiam revocaverint. Item, illi qui fuerint prædicta ſententia, vel qui illicita prædicta in caſu prædicto prohibiti, auſi fuerint facere proprio motu. Item, illi qui juriſdictionem eccleſiaſticam vel eccleſiæ competentem de conſuetudine vel de jure per ſe vel per alium impediunt & perturbant. Item, illi qui ſuis ſubditis interdicunt, vel indicunt, ne clericis vel perſonis eccleſiaſticis quicquam vendant vel emant aliquid ab eis, neve bladum molant, coquant panem, aut alia obſequia exhibeant clericis aut perſonis eccleſiaſticis ſupradictis. Item, illi qui ſervare fecerint ſtatuta, edicta, conſuetudines introductas contra Eccleſiæ libertatem, & qui de cetero alia ſtatuta fecerint, ac ſtatuarii, ſcriptores, conſules, & rectores, & conſiliarii locorum, ubi de cetero ſtatutæ conſuetudines editæ fuerint vel ſervatæ, nec non illi qui ſecundùm ea præſumſerint judicare, vel in publicam formam ſcribere judicata. Item, incendiarii & violatores eccleſiarum. Item, illi qui per ſe vel per alium falſant litteras domini papæ cum fautoribus ſuis, & qui libenter & ſcienter utuntur litteris apoſtolicis, etiam ab alio falſatis. Item, archidiaconi, decani, plebani, præpoſiti, cantores, & alii clerici perſonatus habentes, nec non preſbyteri leges aut phyſicam audientes. Item, religioſi profeſſi leges aut phyſicam audientes. Item, religioſi quicumque profeſſi tacitè vel expreſsè qui temerè habitum ſuæ religionis dimittunt, & exeunt monaſteria ſub prætextu ſtudii, licentia à ſuo prælato cum ſui conventus conſilio non obtenta. Item, doctores ſive magiſtri qui religioſos ſuo habitu dimiſſo leges vel phyſicam audientes ſcienter in ſcholis ſuis præſumſerint retinere. Item, uſurarii manifeſti. Item, illi qui vi vel metu extorquent abſolutionem ab excommunicationis ſententia, vel qui procurant per vim vel metu ipſam excommunicationis ſententiam revocari. Item, illi qui per ſe vel alium ab eccleſiis eccleſiaſticiſque perſonis & rebus ſuis pedagia exigunt vel extorquent. Item, illi qui mittendi ſunt ad ſedem apoſtolicam pro abſolutione habenda propter impedimentum infirmitatis, vel aliàs ab epiſcopo fuerint abſoluti, ſi impedimento ceſſante, quam cito commodè poterunt apoſtolico conſpectui minimè ſe præſentent, in priſtinam ſententiam reincidunt ipſo pleno jure. Idem eſt de illis qui paſſis injuriam ſatisfactionem competentem contemſerint adimplere. Item, illi qui in cimeterio in interdicti tempore vel excommunicationis publicæ, vel nominatim interdictos, vel uſurarios manifeſtos præſumſerint ſepelire. Item, religioſi qui novalium vel alias decimas eccleſiis debitas, quæ ad alios ex alia cauſa ſpectant, ſibi appropriant. Item, religioſi de animalibus familiarum & paſtorum ſuorum ſuis gregibus inſtantium, & qui de animalibus in fraudem eccleſiarum in pluribus locis emunt, emtaque tradunt venditoribus vel aliis ab ipſis tenenda; ſeu qui de terris quas tradunt aliis excolendas, decimam ſolvi eccleſiis non permiſerint, niſi deſiſterint, & ablata & uſurpata non reſtituerint infra menſem à tempore à quo requiſiti fuerint competenter. Item, impedientes ordinarios locorum viſitantes ſemel in anno loca ſeu monaſteria monialium exemta ſummo pontifici immediatè ſubjecta. Item, religioſi quicumque qui clericis aut laïcis ſine licentia ſpeciali preſbyteri parochialis habita miniſtraverint ſacramentum unctionis extremæ, ſeu ſacramentum Euchariſtiæ, ſeu matrimonia præſumſerint ſolemniſare. Item, ſi excommunicatos à canone vel à jure abſolverint, vel excommunicatos à ſententia ſynodali, vel provinciali, vel à pœna & culpa aliquem abſolverint. Item, religioſi quicumque tam exemti, quam non exemti, cujuſcumque conditionis, ſeu religionis exiſtant, abſolventes generalia interdicta lata à prælatis & ordinariis locorum. Item, illi qui in locis interdicto ſuppoſitis cogunt aliquem divina officia celebrare. Item, illi qui excommunicatos & interdicti ſententia ligatos convocant ad audiendum divina. Item, illi qui prohibent excommunicatos & interdictos exire de eccleſiis dum aguntur miſſarum ſolemnia, ſi dicti excommunicati vel interdicti moniti fuerint ut exeant. Item, excommunicati publicè & interdicti, qui moniti fuerint à celebrantibus ut exeant, & remanere præſumſerint excommunicationis ſententia innodantur, à qua non niſi per ſedem apoſtolicam dumtaxat poſſunt abſolvi.

STATUTA
facta Pariſius in concilio provinciali.

HÆc ſunt ſtatuta facta Pariſius in concilio provinciali anno Domini milleſimo trecenteſimo quadrageſimo ſexto, die Mercurii poſt dominicam qua cantatur in eccleſia *lætare Jeruſalem*, videlicet decima quinta die menſis Martii per reverendum patrem & dominum Guillelmum Senonenſem archiepiſcopum, & ejus ſuffraganeos, & venerandos patres & dominos, videlicet STEPHANUM Pariſienſem, PETRUM Autiſſiodorenſem, JOHANNEM Meldenſem, JOHANNEM Trecenſem, & PETRUM Nivernenſem epiſcopos, ac vicarios reverendorum patrum ac dominorum Carnotenſis ac Aurelianenſis epiſcoporum, ac ceteras perſonas eccleſiaſticos diœceſis ac provinciæ Senonenſis ſub verbis quæ inferius continentur.

De clericis captis per judices ſæculares.

Statuimus & etiam ordinamus ut ſi contingat aliquem clericum ſeu aliquam perſonam eccleſiaſticam in villis ſeu caſtris aut locis diœceſis & provinciæ Senonenſis capi per judicem ſæcularem, ſeu detineri, aut ultimo tradi ſupplicio, judex requiſitus ſeu monitus de reddendo eumdem clericum, ſeu illam perſonam eccleſiaſticam,

Digitized by Google

& corpus ipſius ſuo judici eccleſiaſtico non reddiderit ſeu reſtituerit, vel reddere ſeu reſtituere noluerit ſeu recuſaverit, aut plus debito diſtulerit in ſua malitia perſeverans, ceſſetur à divinis, celebrationeque divinorum & divinæ laudis, organa ſuſpendantur in dictis villis, caſtris, ſeu locis, quamdiu detinebitur. Nec dum in illa infra cujus fines detinebitur, ſed etiam in aliis eccleſiis in dictis villis & caſtris, ſi plures eccleſiæ fuerint ibidem. Nec non in parochia, in qua hujuſmodi clericum ſeu perſonam eccleſiaſticam capi, aut transferri contigerit, & etiam in parochia ſeu parochiis, in qua ſeu quibus capiens ſeu detinens, ſeu ultimo ſupplicio tradens aut tradi faciens, ſeu procurans, morabitur ſeu habebit domicilium aut domicilia, & in locis aliis quibuſcumque quamdiu in eccleſia præſens erit, quouſque hujuſmodi clerici ſeu perſonæ eccleſiaſticæ ſit facta reſtitutio debita ſufficiens & integra & perfecta. Quod & ad religioſorum eccleſias & monaſteria in dictis villis, caſtris, locis conſtructas & conſtructa, nec non ad alias eccleſias contiguas extendi volumus. Ne ſi in quibuſdam ceſſaretur, & in quibuſdam aliis non ceſſationis & ſuſpenſionis hujuſmodi judicium valeat vilipendi. Et prædictas ceſſationes & ſuſpenſiones, auctoritate præſentis concilii ab omnibus tam exemptis quam non exemptis, cum de jure ad hoc etiam teneantur, volumus obſervari. Et nihilominus præcipimus & mandamus, ut cuncti tales capientes, detinentes, transferentes ſeu ultimo ſupplicio, tradentes capi ſeu transferri aut tradi ultimo ſupplicio facientes, ſeu etiam procurantes, excommunicatos à canone denuncient publicè ſingulis diebus dominicis ac feſtivis in eccleſiis ſuis.

STATUTA SYNODALIA
edita anno M. CCC. LXIII.

Anno 1363.

OFficialis Meldenſis decano de Columbariis, ſalutem. Aliqua ſtatuta ſynodalia antiqua & nova in ſynodo Meldenſi publicata, ut inferius continentur, vobis mittimus, ut eorum copiam apud vos habeatis. Et per curatos veſtri decanatus penes ſe habeantur. Et inter alia ſtatuta inſeri, eaque frequenter publicari faciatis, & legi cum ceteris ſtatutis antiquis ſynodalibus faciatis.

I. *Contra curatos.*

Statutum antiquum. Omnes perſonæ, quæ de jure, uſu & conſuetudine tenentur venire ad ſynodum & non veniunt, reputantur contumaces, niſi tales ſint canonice impediti. Super quo impedimento excuſatores tenentur habere ſpeciales, vel non veniendi licentiam à ſummo pontifice, vel aliis ſuperioribus noſtris, aut à nobis oſtenderint habuiſſe, ipſoſque in hiis ſcriptis excommunicamus, & per diœceſim excommunicati denuncientur, donec à canone abſoluti fuerint.

II.

Item, ſtatutum antiquum quo continetur quod caſtè vivere debent univerſi preſbyteri in ſacris ordinibus conſtituti ab omni vitio libidinis præcaventes. Strictiſſimè inhibemus ac injungimus omnibus curatis & eccleſiarum rectoribus diœceſis Meldenſis ſub pœna excommunicationis & privationis beneficiorum ſuorum, ne in domibus eorum concubinas, focarias, ganeas, populas, ſeu alias juvenes mulieres ſuſpectas, de quibus poſſit ſuſpicio exoriri habere præſumant, ipſoſque tenore præſentium monemus, ut à ſe illas removeant, ipſas nullatenus admiſſuri, ſub pœnis excommunicationis & amiſſionis beneficiorum ſuorum, una monitione pro omnibus monemus. Quod ſi præmiſſa non adimpleverint, aut in contrarium venerint, ratione præmiſſa abſque ulteriori monitione ad privationem ſuorum beneficiorum procedemus, & ulterius prout eſt canonicis conſtitutionibus & ſynodalibus & conciliis provincialibus conſtitutum.

III.

Item, præcipimus omnibus decanis nobis ſubditis ſub pœna emendæ, quatenus omnes curatos in præſenti ſynodo minimè comparentes, nec reſidentiam in ſuis curis facientes, nobis antequam recedant aut ſaltem infra octo dies proximo numerandos per ſuas ſpeciales litteras nobis notificent. Idem de ceteris in Meldenſi diœceſi beneficiatis volumus obſervari.

IV.

Item, ſtatutum antiquum. Suſcepti regiminis cura nos ſollicitat in damnoſitatibus noſtræ eccleſiæ ſubvenire, & jura & libertates ejuſdem induſtria ac remedio quibus poſſumus defendere. Idcirco in hiis ſcriptis excommunicamus omnes qui de cetero impedient juriſdictionem noſtram eccleſiaſticam, clam vel manifeſtè, directè vel indirectè, cui ſtatuto adjiciendo nos officialis Meldenſis inhibemus abbatibus, prioribus, decanis, archidiaconis, preſbyteris, & aliis perſonis eccleſiaſticis domino epiſcopo Meldenſi ſubditis, ſub pœna excommunicationis & emendæ, ne indebitè aliquid attentent, innovent, vel immutent, quod ſit in præjudicium juriſdictionis eccleſiaſticæ dicti domini; & ne cujuſcumque inferioris domini mandata contra jura exequantur.

V.

Item, cum ſit eccleſiaſticis beneficiis ipſorum diſpendioſa vacatio, quam periculoſa ſoleat eſſe animabus non jura teſtantur, ſed magiſtra rerum experientia efficax manifeſtat. Cupientes ipſorum vacationibus diurnis obviare, præcipimus ſub pœna ſuſpenſionis à divinis & emendæ, omnibus decanis nobis ſubditis, quatenus vacationem beneficiorum memoratorum nobis antequam recedant, notificent. Et quamprimum aliqua vacare contigerit, infra quindecim dies à dicta vacatione ſibi notos reddant debitè certiores.

VI.

Item, quia hii qui ad regimen eccleſiarum aſſumuntur, ut gregis ſibi crediti diligentius gerere curam poſſint, in eiſdem reſidere perſonaliter tenentur: nihilominus hii rectores animarum cura poſtpoſita à dictis beneficiis abſentes ſine cauſa rationabili & ſuperiorum licentia ab-

Digitized by Google

Anno 1363.

ſunt, & inofficiata deſerunt, & in alienis beneficiis uſque hodie demorantur: licet tempore quo recipiunt beneficia, de facienda reſidentia & oneribus beneficiorum incumbentibus ſupportandis præſtiterint juramentum; alieniſque beneficiis deſerviant, ad ſua non attendentes (quæ tamen beneficia eccleſiaſtica propter officia divina ſunt conſtituta) & minimè deſervita & ſi officiata minus benè domoſque * beneficia beneficiorum eorum nimis deformari permittunt: ex quibus divinus cultus minuitur, eccleſiaſtica ſacramenta contemnuntur, creſcit indevotio populi, pullulant hæreſes, morum ſubverſio in populo & clero frequenter obrepit, & animarum pericula & corporum quamplurima in divinæ Majeſtatis offenſam & ſcandalum quamplurimorum ſubſequuntur. Hinc eſt quod cupientes neceſſitatibus eccleſiarum ſubvenire, & beneficiatorum periculoſam negligentiam juris executione ſupplere, tenore præſentium monemus omnes & ſingulos rectores eccleſiarum parochialium civitatis & diœceſis Meldenſis, & ſub debito juramenti, & ſub pœna ſuſpenſionis, excommunicationis, & privationis beneficiorum eorumdem, & aliis canonicis pœnis præcipimus, quatenus in ſuis prædictis eccleſiis reſideant, & omnia quæ ad ipſos ſpectant exerceant, prout eſt à ſanctis patribus conſtitutum: alioquin contra ipſos per executionem præmiſſorum procedemus, ſi præmiſſa neglexerint adimplere.

* forte ædificia.

VIII.

Item, cum omnibus piis voluntatibus eſt per locorum diœceſanos providendum, ut ſecundùm voluntatem defuncti contra non procedatur, curatis parochialibus nobis ſubditis ſub pœna decem librarum præcipimus, & eos tenore præſentium committimus, quatenus dum quis eorum parochianus, aut alius infra limitem ſuæ parochiæ contigit mori, illico poſt obitum ſuum corpore eccleſiaſticæ tradito ſepulturæ, citent peremtoriè coram nobis ad certam diem competentem ipſius defuncti executores aut heredes ad exhibendum nobis defuncti dictum teſtamentum, & reddendum tempore debito de ſuſceptæ executionis officio debitam rationem. Alioquin ad executionem pœnæ præmiſſæ & alias contra ipſos procedemus. Data fuit hæc copia decano de Columbariis die Jovis ante feſtum apoſtolorum Simonis & Judæ. Anno Domini milleſimo trecenteſimo ſexageſimo tertio.

STATUTA SYNODALIA NOVA quæ finito ſermone per ſecretarium ſynodi legi debent.

I.

OMnes illi qui in præſenti ſynodo comparere tenentur & non interſunt, niſi legitimum impedimentum ſeu juſtam excuſationem habuerint, de quibus infra menſem proximo futurum legitima nobis ſeu officiali noſtro fuerit facta fides, reputamus contumaces, ac ipſos omnes & ſingulos cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, aut conditionis exiſtant; quos ſua exigente contumacia in hiis ſcriptis excommunicamus; dicto lapſo tempore caſu præmiſſo excommunicatos nominatim & palam ac publicè denunciari faciemus.

II.

Item, omnes gratias & litteras cujuſcumque tenoris exiſtant per nos aut vicarios ſeu officiales noſtros factas & conceſſas revocamus.

III.

Item, ſcire debent omnes curati ſeu rectores eccleſiarum parochialium tam per juramentum in ſua inſtitutione fieri ſeu præſtari ſolitum, quam alias ad reſidentiam perſonalem in ſuis eccleſiis efficaciter obligari, niſi per nos ſeu vicarios noſtros vel alium ad hoc à nobis poteſtatem habentem ſecum fuerit legitimè diſpenſatum.

IV.

Item, quod fructus beneficiorum, in quibus non ſunt curati, vel quorum curati ſunt abſentes, vel non promoti, & etiam illorum qui non comparuerunt in ſynodo præſenti, & qui in eccleſiis ſuis die ſabbati ſancta non interfuerunt, ad nos ſpectant; & de hoc caveant decani & quod diligentiam faciant de levando & colligendo tales fructus quilibet in decanatu ſuo: nam ſi ſuper hoc fuerit defectus factus, ipſos fructus beneficiorum prædictorum recuperabimus.

V.

Item, quod fructus & proventus beneficiorum omnium tam eccleſiarum parochialium, quam aliorum quorum poſſeſſores nondum præſtiterunt juramentum, à ſuis prædeceſſoribus in ſua inſtitutione nobis aut noſtris prædeceſſoribus præſtari ſolitum, ad manus noſtras ponant, quouſque per ſe vel procuratorem idoneum dictum juramentum præſtiterint, & fidem fecerint de titulo, ſi alias quam auctoritate noſtra fuerint inſtituti.

VI.

Cùm nos in ſynodalibus noſtris inſtitutis annorum præcedentium monuerimus & moneri fecerimus in ſcriptis rectores & adminiſtratores leproſiarum, xenodochiorum, domorum-Dei, & aliorum piorum locorum noſtræ diœceſis, quatenus infra duos menſes à die tunc celebratæ ſynodi, coram nobis aut deputatis noſtris, cum titulis ſuarum rectoriarum, geſtis & compotis ſuæ adminiſtrationis comparerent: in quo penitùs fuerunt negligentes & remiſſi. Ea propter monemus omnes & ſingulos dictorum locorum piorum rectores hac noſtræ ſynodi peremtoria monitione pro omnibus, quatenus infra unius menſis proximo ſequentis ſpatium, dictos ſuos titulos & compota afferant ad nos aut curiam noſtram ea verificaturi: alioquin contra ipſos, & eorum quemlibet, ad privationem dictarum rectoriarum & adminiſtrationum, & alias prout juris fuerit & rationis procedemus.

VII.

Item, vobis omnibus & ſingulis presbyteris ſub pœna excommunicationis districtè præcipimus, quatenus infra tempora debita omnia teſtamenta parochianorum veſtrorum, nec non cautiones inteſtatorum erga officiarios teſtamentorum curiæ noſtræ Meldenſis afferatis, ſeu mittatis groſſata in forma, prout decet, & ſub eadem excom-

Digitized by Google

municationis pœna de dictis teſtamentis ſeu eorum effectu faciatis regiſtrum ſeu prothocolum, quod penes vos remaneat. A

VIII.

Item, præcipimus ut unuſquiſque preſbyter parochialis ſcribat omnia nomina excommunicatorum parochiæ ſuæ, & cauſam excommunicationis, & ea recites omnibus diebus dominicis in eccleſia ſua, ut evitentur ab omnibus, & erubeſcentes ad ſatisfactionem citius revocentur; & dicantur qui ſunt excommunicati majori ſententia vel aggravati, & ſi tranſierint ad aliam eccleſiam, dimittent ſucceſſori ſuo nomina excommunicatorum ſigillo ſuo ſigillata. Quod ſi B per eos in hoc defectus fuerit, ut audivimus, ex quo cimeteriorum pollutiones & pleraque vidimus inconvenientia contigiſſe, ipſos ſub pœna centum ſolidorum Turonenſium præmonemus, quam ſuper eis levabimus, faciemuſque damna paſſis intereſſe reſarciri.

IX.

Item, præcipimus ſacerdotibus, ut omnes reditus & poſſeſſiones eccleſiæ ſcribant in miſſalibus ſuis, & ſi aliquos reditus aut poſſeſſiones in poſterum eis aut eorum eccleſiæ inter vivos, vel in ultima voluntate relinqui contigerit in perpetuum vel ad tempus, prædicta relicta diligenter & infra anni ſpatium eccleſiæ ſuæ expediri C faciant aut procurent, copiamque teſtamenti aut alterius cujuſlibet voluntatis derelicti ſub debito juramenti & excommunicationis pœna. Et prohibetur penitùs omnibus preſbyteris & parochialibus, ne de hiis quæ ſunt eccleſiæ aut preſbyterii alienent ab eccleſia, niſi per conſilium epiſcopi, legatave perpetua aut in perpetuum.

X.

Item, præcipimus omnibus curatis & capellanis quatenus dictum ſanctum chriſma vadant quæſitum in ſua propria perſona, vel ipſum mittant quæſitum per certum preſbyterum notum D & probatum, & non per aliam perſonam.

XI.

Item, monemus omnes & ſingulos retinentes oblationes & legata facta eccleſiæ Meldenſi, & indulgentiæ de alto paſſu, quatenus infra ſex dies illas oblationes & legata afferant, ſeu mittant magiſtro fabricæ dictæ eccleſiæ ſub pœna excommunicationis.

XII.

Finito ſermone & laïcis excluſis, quæratur utrum ſint præſentes archidiaconi, abbates, priores, & curati qui debent & tenentur perſonaliter intereſſe in ſynodo, & vocentur alta voce. E

Archidiaconus Meldenſis.
Archidiaconus Briæ.
Abbas Reſbacenſis.
Abbas S. Faronis.
Abbas de Cagia.
Abbas de Julliaco.
Abbas de Camera-fontis.
Prior de Cella.
Prior de Radolio.
Prior ſanctæ Celiniæ.

Decanatus de Domno-Martino.

Curatus de Triabaldoli.
Curatus de Charmentreio.
Curatus de Preciaco.
Curatus de Fraxinis.
Curatus de Jablinis.
Curatus de Leſchiis.
Curatus de Chaliferno.
Curatus de Anneto.
Prior de Domno-Martino.
Prior de Cloya.
Prior de Soulliaco.
Prior de Greſſiaco.
Prior de ſancto Maximo.
Curatus de Compeniſo.
Curatus de Moriaco.
Curatus de Miſtriaco.
Curatus de Meſnilio.
Curatus de Malo-reſpectu.
Curatus de Manciaco-veteri.
Curatus de Villa-nova.
Curatus de Novo-monaſterio.
Curatus de Tilthiis.
Curatus de Milliaco.
Curatus de Nantholeto.
Curatus de Plexeto-Pomponiæ.
Curatus de Plexeto-epiſcopi.
Curatus de Yverniaco.
Curatus de Charniaco.
Curatus de Villa-Regis.
Curatus de Cuiſiaco.
Curatus de Vinantiis.
Curatus de Monte-ygerii.
Curatus de Monte-yonis.
Curatus de Venilliaco.
Curatus de Inſulis.
Curatus de Meſſyaco.
Curatus de ſancto Medardo.
Curatus de Rouvris.
Curatus de ſancto Saturnino.

Decanatus de Aciaco.

Curatus de Aciaco.
Curatus de ſancto Suppleto.
Curatus de ſancto Pathuſio.
Curatus de Oyſſeriaco.
Curatus S. Petri de Bregiaco.
Curatus S. Germani de Bregiaco.
Curatus de Pereyo.
Curatus de Sanaberis, Cannaberis *vulgò* Sennevieres.
Curatus de Boiſſiaco & Freneio.
Curatus de Villaribus ſancti Geneſii.
Curatus de Boullenciaco.
Curatus de Eſtavigniaco.
Curatus de Boulleria.
Curatus de Nantholio-Haudouyni.
Curatus de Lingniaco.
Curatus de Cuvernione.
Curatus de Capræ-villa.
Curatus de Thoriaco.
Curatus de Villa-nova juxta Thoriacum.
Curatus de Marolio-firmitatis.
Curatus de Novis-caſis.
Curatus de Villa-Refredi.
Curatus de Rouvris.
Curatus de Mignis.

Curatus de Roſeto in Meldico. A
Curatus de Ongnia.
Curatus de Tronciaco.
Curatus de Plexeto-Placiati.
Curatus de Plexeto-Vicecomitis.
Curatus de Congiaco.
Curatus de Silliaco.
Curatus de Vinciaco & Magnopere.
Curatus de Putheolis.
Curatus de Ponciaco.
Curatus de Chamberiaco.
Curatus de Latiniaco-ſicco.
Curatus de Maquelinis.
Curatus de Nantholio propè Meldas. B
Curatus de Bes & Antilliaco.
Curatus de Fourberiaco.
Curatus de Berregniaco.

Decanus de Gandeluco.

Curatus de Fullanis.
Curatus de Montigniaco.
Curatus de Bruneto.
Curatus de Vallibus.
Curatus de Gandeluco.
Curatus de Vandereto.
Curatus de Germiniaco ſubtus Columbas.
Curatus de Duſiaco. C
Curatus de Croyaco.
Curatus de Malleo.
Curatus de Liſiaco.
Curatus de Merriaco.
Curatus de Tancroto.
Curatus de Jehanguis.
Curatus de Villaribus-Rigaudi.
Curatus de Columbis.
Curatus de Conchereto & Creſponello.
Curatus de Ocquerria.
Curatus de Rapido-monte.

Decanus de Firmitatibus. D

Curatus de Triaportu.
Curatus de Inſulis & Ermenteriis.
Curatus de S. Johanne de duobus gemellis.
Curatus de Vciaco.
Curatus de Samerone.
Curatus de Synello.
Curatus de Ligniaco.
Curatus de ſeptem Sortibus.
Curatus de Firmitate-Augulphi.
Curatus de Condeto.
Curatus de Radolio.
Curatus de Luſenciaco.
Curatus de Meriaco.
Curatus de ſancta Alda. E
Curatus de Chaminiaco.
Curatus de Buſſeriis.
Curatus de ſancto Cyrico.
Curatus de ſancto Audoëno.
Curatus de Orliaco.
Curatus de Belloto.
Curatus de Hondevillaribus.
Curatus de ſancto Bartholomæo.
Curatus ſancti Martini de Campis.
Curatus de Firmitate-Galcherii.
Curatus de Joyaco ſupra Mucram.

Curatus de Chatrongiis.
Curatus de Choiſiaco.
Curatus de S.t Remigio de Vanna.
Curatus de ſancto Simeone.
Curatus de Chanſeriaco.
Curatus de Doüa.
Curatus S. Germani ſubtus Doüa.
Curatus de Boyſſiaco.
Curatus de Chailliaco.
Curatus de Saciaco.

Decanatus de Columbariis.

Curatus de Columbariis.
Curatus de Alneto.
Curatus de Moroto.
Curatus de Girodi-monaſterio.
Curatus de Domunculis.
Curatus de Pomora.
Curatus de Sanciaco.
Curatus de Hoto & Vallecuriali.
Curatus de ſancto Fiacrio.
Curatus de ſancto Pathuſio.
Curatus de ſancto Auguſtino.
Curatus de Sanctis.
Curatus de Bellatilia.
Curatus de Amilliaco.
Curatus de Dagniaco.
Curatus de Bannoto.
Curatus de Joyaco-caſtro.
Curatus de Vodoya.
Prior Curatus de Peciaco.
Curatus de Planeto.
Curatus de Plexeto defuncti Auſſoldi.
Curatus de Wiſſeria.

Decanatus de Creciaco.

Curatus de Marolio propè Meldas.
Curatus de Condeto ſanctæ Libariæ.
Curatus de Elbeliaco.
Curatus de Coupeoreto.
Curatus de Magniaco.
Curatus de Bailliaco.
Curatus de Villa-nova-Comitis.
Curatus de Curia-Ebrodi.
Curatus de Villaribus ſupra Mucram.
Curatus de Monteriaco.
Curatus de Coulliaco.
Curatus S. Germani juxta Coulliacum.
Curatus de Quinciaco.
Curatus de Boulleria.
Curatus de Colummis.
Curatus de Cella.
Curatus de Guerardo.
Curatus de Peſargiis.
Curatus de Tonquino.
Curatus de Ulmellis.
Curatus de Hungniaco.
Curatus de Villa-nova la Hurée.
Curatus de Nigella.
Curatus de Brolio.
Curatus de Roſeto in Bria.
Curatus de Venulla
Curatus de Capellagerii.
Curatus de Fontaneto.
Curatus de Mella.

Digitized by Google

Curatus de Crepicordio.
Curatus de Domno Martino in Bria.
Curatus de Moreſſardo & Tigellis.
Curatus de Creciaco.
Curatus de Capella juxta Greciacum.

EXPLICIT.

STATUTA SYNODALIA anni M. CCC. LXV.

Item acta in ſynodo facta per magiſtros Henricum decanum Meldenſem & Ludovicum *Pariart* officialem Meldenſem vicarios generales in ſpiritualibus reverendi in Chriſto Patris domini JOHANNIS epiſcopi Meldenſis nunc in remotis agentis cum poteſtate expreſſa ſynodo præſidendi & agendi, quæ in ſynodo ſunt agenda. Anno Domini milleſimo trecenteſimo ſexageſimo quinto.

I.

Anno 1365. CUm ſecundùm jura canonica matrimoniale ſacramentum in paradiſo terreſtri fuit ab ipſo rerum omnium conditore inſtitutum, & ſecundùm Apoſtolum mulier viro mortuo ab ejus ſit lege ſoluta, & nubendi cui vult in Domino habeat liberam facultatem; & nonnulli cupiditatis & guloſitatis filii, dum vir aut mulier, ad ſecunda ſponſalia vel nuptias tranſeunt, injurias, carmina, libellos diffamatorios contra eoſdem ſponſos, & de eiſdem ſeu altero eorum dicant, faciant, & palam vociferantur, & lingua materna promulgant noctivalia Gallice *Charivaris*, durantibus dictis ſponſalibus, & alias inſolentias & nefanda quamplura committunt: donec ipſi ſponſalia prædicta contrahentes pecuniis, commeſſationibus, & potibus erga tales exceſſus committentes ſe redemerint, & ipſorum guloſitati ſatisfecerint, ex quibus quamplurimi à dicto matrimoniali ſacramento retrahuntur in dicti ſacramenti vituperium, & ipſorum ſic ſecundo contrahentium injuriam, & in enormem Dei & Eccleſiæ offenſam, & ſcandalum plurimorum, ſuæque ſalutis diſpendium. Ea propter omnibus & ſingulis nobis ſubditis diſtrictè præcipimus, & eoſdem una monitione peremtoria monemus per præſentes, & etiam inhibemus ſub pœna excommunicationis, voſque curati in eccleſiis veſtris diebus dominicis & feſtivis, dum inibi affuerit populi multitudo, ſingulis parochianis veſtris ſub dictis pœnis inhibeatis, & ipſos moneatis auctoritate noſtra, quos tenore præſentium monemus, ne præmiſſa deteſtanda per ſe vel per alios committant, aut dent ad ea perpetranda auxilium, conſilium, vel favorem. Alioquin ipſos in hiis ſcriptis excommunicamus, & ſic excommunicatos publicè nunciari volumus & mandamus. Rebellium in præmiſſis, ſi qui ſint, quod abſit, nomina & cognomina nobis, dum ad vos ipſorum notitia devenerit, litteratoriè reſeratis ſub pœnis ſuperius enarratis, ut nominatim & ſpecialiter eoſdem excommunicatos pro præmiſſis nunciari faciamus & vitari ſeu vocari.

II. *Quod nullus celebret bis in die.*

Item, cùm in inſtitutione canonica ſit interdictum, noſque in ſynodo Meldenſi ultimo celebrata prohibuerimus, & ſub pœnis canonicis ne aliquis preſbyter bis in die, niſi in feſto Nativitatis Domini celebrare præſumat, quodque nullus preſbyter per aliquem curatum vel capellanum civitatis & diœceſis Meldenſis permittatur in eccleſia vel capella divina officia celebrare, niſi fuerit auctoritate domini epiſcopi Meldenſis approbatus, & ſuper hoc litteras obtineat. Et inſuper injunxerimus quod omnes & ſinguli parochialium eccleſiarum rectores habeant perfectè & completè ſub pœna excommunicationis & emendæ ſtatuta ſynodalia & provincialia, quæ decreta & leges proprie cenſentur eſſe, & quod de menſe in menſem ſtatuta magis ædificantia publicè populo lingua materna exponant: & prout intelleximus ſunt quamplures dictorum ſtatutorum tranſgreſſores. Præcipimus ſub pœna excommunicationis, & viginti librarum Turonenſium, omnibus decanis, quatenus nomina & cognomina omnium virorum eccleſiaſticorum contra præmiſſa in veſtris decanatibus facientium, nec non ſtatum omnium & ſingularum eccleſiarum per ipſos decanos viſitatarum ac perſonarum eccleſiaſticarum modum & conditionem, & à ſuis eccleſiis & ab iſta ſynodo abſentium, & ea quæ reformatione & correctione indigent in eiſdem, prout ad eorumdem notitiam eſt deventum, abſque fraude nobis tradant antequam de civitate Meldenſi recedant. Quæ per ipſos decanos fieri ſub prædictis pœnis volumus & mandamus in ſynodo annis ſingulis in futurum in iſta civitate ſeu diœceſi celebranda.

III. *Statutum ſynodale contra presbyteros habentes focarias concubinas.*

Quam multiplicibus pœnis à ſacrorum canonum conditoribus illatis ſubjaceant viri eccleſiaſtici mulieres focarias & concubinas ſecum tenentes, & quampertimeſcendis cenſuris tam excommunicationis, quam ſuſpenſionis ab officiis, & beneficiis, ac tandem privatione perpetua à beneficiis eccleſiaſticis, cogendi ſunt hujuſmodi viri eccleſiaſtici, ut concubinas & focarias quas detinent à ſe removeant, ipſas ulterius minimè admiſſuri, nullus vir eccleſiaſticus ſanæ mentis præſumitur ignorare. Hinc eſt quod nos omnes & ſingulos viros eccleſiaſticos nobis ſubditos mulieres focarias ſeu concubinas ſecum tenentes vel habentes, aut cum ipſis converſantes taliter, quod ex hoc & ab hoc inter laïcos ſcandalum contra ipſos oriatur, monemus primò, ſecundò, & tertiò, & peremtoriè, quatinus illas à ſe removeant, ulterius ipſas minimè admiſſuri, infra duos menſes à die hujus noſtræ ſanctæ ſynodi computandos. Et hoc ſub pœnis ſuſpenſionis ab eccleſiaſticis beneficiis, quam in ipſos & quemlibet eorum feremus, ſi

Digitized by Google

hujuſmodi duobus menſibus elapſis monitionibus noſtris acquieſcere contemſerint. Cum iteratione quod ſi ipſi ſic ſuſpenſi eas ulterius ſecum præſumſerint tenere, vel cum ipſis converſaverint, taliter quod ſcandalum inter laïcos exinde, ut præmiſſum eſt, oriatur, cum creſcente contumacia, creſcere debeat & pœna, ipſos excommunicabimus, & eos à beneficiis eccleſiaſticis privabimus, & aliàs contra ipſos procedemus, prout de jure fuerit procedendum.

IV. *Contra impedientes executionem mandatorum curiæ.*

Cum turbationes & impedimenta quæ laïcorum excreſcens indevotio litterarum noſtrarum aut curiæ noſtræ portitoribus & latoribus ipſiſque litteris affert eas rumpendo, lacerando, & de portitorum manibus violenter eripiendo, rectorum eccleſiarum ipſarum aut executorum eorumdem vitio plerumque contingere ſimus informati, qui ipſos portitores & eorum litteras parti contra quam diriguntur revelant, ac in publicum detegunt & tales turbatæ juriſdictionis noſtræ participes & auctores quodammodo faciunt exceſſus hujuſmodi, præcipimus ſub pœna excommunicationis & ſuſpenſionis ab officio & beneficio aliiſque arbitrariis pœnis univerſos curatos, rectores, atque executioni litterarum deputatos, & miſſos ipſos portitores reverenter & pacificè ſuſcipere & celare, litteraſque incontinenti, ſæcularibus quibuſcumque negotiis prætermiſſis, diligenter exſequi & ſecretè, executioniſque differant publicationem, donec duarum leucarum ſpatio à loco prædicto ſuæ curæ potuerit inſpecto greſſu communi elongari portitor, aut quicumque illas litteras attulerit.

V. *De legatis fabricæ ſancti Stephani factis.*

Monemus omnes curatos diœceſis Meldenſis ſub pœna centum ſolidorum ad opus fabricæ Meldenſis eccleſiæ applicandorum, ut ipſi moneant ſub pœna excommunicationis heredes defunctorum, qui pia legata ad opus fabricæ prædictæ eccleſiæ Meldenſis reliquerunt, ut ipſi de prædictis legatis, ſi non ſit ſatisfactum, ſatisfaciant domino Johanni *de Courcelles* cuſtodi reliquiarum dictæ eccleſiæ, infra feſtum beati Martini hyemalis: quas pœnas centum ſolidorum & excommunicationis ſententiam, ſi non fecerint, dictos curatos & heredes in hiis ſcriptis declaramus incurriſſe. Item, monemus dictos curatos, ut ipſi ſub pœna excommunicationis, ſi aliquid receperint pro dicta fabrica, de eo ſi non ſatisfecerint, infra feſtum beati Martini ſatisfaciant prædicto domino Johanni: alioquin ex nunc prout ex tunc excommunicatos declaramus in hiis ſcriptis.

VI. *De ſynodalibus habendis per decanos.*

Præcipimus omnibus decanis ruralibus non habentibus præcepta ſynodalia completa & conſtitutiones provinciales, ut ſub pœna viginti librarum Turonenſium domino Meldenſi epiſcopo applicandarum, habeant prædicta præcepta ſynodalia & conſtitutiones provinciales infra feſ- A tum omnium ſanctorum proximo venturum: ut poſſint curatis ſui decanatus non habentibus præmiſſa, de eis tradere exemplum dictorum præceptorum ſuis ſumtibus & expenſis: quam pœnam, ſi dicti decani neglexerint præmiſſa, ipſos incurriſſe termino elapſo in his ſcriptis declaramus.

VI. *De ſynodalibus habendis per curatos.*

Præcipimus diſtrictè omnibus curatis prædictæ Meldenſis diœceſis, ut ipſi ſub pœna viginti librarum Turonenſium dicto domino epiſcopo applicandarum prædicta præcepta per manus decanorum habeant & recipiant, & diligenter inquirant infra feſtum Nativitatis Domini proximo venturum. Quam pœnam, ſi hoc neglexerint, contra eos decrevimus commiſſam.

VIII. *Contra impedientes juriſdictionem epiſcopi.*

Diſtrictè præcipimus omnibus curatis prædictæ Meldenſis diœceſis, ut ipſi ſub pœna viginti librarum Turonenſium domino epiſcopo Meldenſi applicandarum, denuncient ad pronum ſuum diebus dominicis & feſtivis in miſſa, facto ſilentio, quod omnes illos qui juriſdictionem eccleſiaſticam impediunt, manifeſtè vel occultè, directè vel indirectè, & qui impedientibus impendunt auxilium, conſilium, & favorem, quos etiam omnes prædictos in hiis ſcriptis excommunicatos declaramus. Item, quod nulli curati ad inhumandum corpus in cimeteriis ſeu eccleſiis ſuis procedant, niſi prius habita copia teſtamenti ſeu teſtamentorum confecti ſeu confectorum ſub ſigillo curiæ Meldenſis vel curati ſeu curatorum ad finem reddendi compotum de eiſdem, & quod primitus heredes ſeu executores dictorum defunctorum permittant nobis & deputatis noſtris aut deputandis à nobis reddere compotum & rationem de teſtamentis defunctorum. Item, apponatur iſta clauſula: In teſtamentis in primis voluit & juſſit dictus teſtator quod de ſuo præſenti teſtamento ſeu ultima voluntate compotum reddatur curiæ reverendi in Chriſto patris ac domini Meldenſis epiſcopi, & ſic alibi.

INSTRUCTIO DECANORUM tam in curſu viſitationis, quam extra.

QUoniam ex decretis ſanctorum patrum ſtatutum eſt & ſancitum, ne venerabile nomen epiſcopi vileſceret, non ad modicam civitatem, ſed ad venerabilem locum adtitulandus eſt & nominandus epiſcopus: qui & ſi valde idoneus ſit, mandata tamen cæleſtia efficacius exſequatur, ſi onera ſua partiatur, & ſicut matrici præeſt eccleſiæ, ita archipreſbyteri de plebe & rurales decani ſtatuuntur, qui non ſolùm imperiti & ſimplicis vulgi ſollicitudinem & curioſam gerant affectionem, verum preſbyterorum, qui per minores titulos & eccleſias habitant, vitam jugi circumſpectione cuſtodiunt, in qua unuſquiſque induſtria divinum opus exerceat, epiſcopo ſuo denunciet, ut in nullo titubet eccleſiaſtica ſollicitudo, ſciat ſe dictorum archipreſ-

Digitized by Google

Anno 1365. byterorum unuſquiſque in ſuæ viſitationis curſu & extra ad ſequentia capitula ex ſuſcepti regiminis debito obligari. Primò, cùm archipreſbyterum aut decanum ad eccleſiam viſitationis cauſa declinare contigerit, non ſolus, ſed duobus fide dignis, aut publico tabellione, ſi ejus fuerit hujuſmodi facultas, comitatus eccleſiæ rectorem, & clericum, matricularios, ſeu gagiarios, & parochianos competenti numero ſecundùm ſui diſcretionem qui eccleſiæ magis affecti fuerint, advocet: quibus præſentibus, infra ſtatutum tempus adimpleat. Inquirat igitur de eccleſiæ ſubjectione in ſe, videlicet ad cujus pertineat ordinationem ſeu collationem, ſive domini Meldenſis, aut alterius præſentantis, vel patroni, quod in viſitationis rotulo primum declaretur. Inquirat etiam circa eccleſiæ rectorem, ſi intitulatus ad eam, id eſt verus curatus reſideat in eadem, & ſi non, cùm per ſacros canones ſine licentia prælati à cura non liceat quemquam recedere, inquirat de cauſa non reſidentiæ, & videat litteras ſcholaritatis, aut aliam diſpenſationem, ſi quam habeat, & ſcribat in viſitationis rotulo.

Item, & ſi verus intitulatus ſeu curatus ſe ſcholarem prætendat, niſi de ſcholaritate & privilegio doceat incontinenti, vel ſaltem in ſynodo fidem fecerit, ſuper quo reſcribat decanus, fructus beneficii arreſtet, & committat ſecundùm formam infra ſcriptam.

Item, cùm curatus ſecundùm canonum præcepta in ſacro preſbyteratus ordine debeat conſtitui infra anni ſpatium à tempore adepti beneficii, inquirat ſuper eo decanus; & ſi non promotum ad ſacrum preſbyteratus ordinem reperiat, arreſtet fructus, & committat, ut prædicitur.

Item, & ſi in die ſancto Sabbati Paſchæ non ſit præſens eccleſiæ curatus, ex ejus diœceſis ſtatuto ſynodali fructus beneficii domino acquiſiti ſunt, niſi de non reſidendo fuerit cum eo diſpenſatum: fructus beneficii ad manum domini ponat, & arreſtet, niſi de diſpenſatione aut aliter ordinatione per dominum facta, litteraliter & in continenti fiat ſibi fides.

Item, & fructus beneficii eorum qui in ſynodo non interfuerunt arreſtet, & ad manum domini ponat. Et ſuper omnibus hiis arreſtis caveatur, ut ſtatim poſt arreſtum idoneos committat & fide dignos, qui ſolvendo ſint ad receptionem fructuum & beneficii adminiſtrationem ſumtibus ipſius beneficii, quam parcioribus & minoribus fieri poterit pro beneficii utilitate, dictiſque ſic commiſſis brevem aſſignet terminum, ad quem in curia Meldenſi compareant, ut dicti beneficii adminiſtrationi per officialem & ſigilliferum plenius provideatur, nec manum levent in quibuſcumque caſibus, niſi de expeditione fructuum per litteras patentes ſigneto & ſigillo curiæ ſigillatas ei conſtet ſub forma debita: alioquin de fructibus in damnis domino Meldenſi ac aliis ad quos ſpectabunt ſatisfaciant, & aliter arbitrariè puniantur.

Item, & ſi reperiat decanus cum vero curato de non reſidendo legitimè diſpenſatum eſſe, inquirat ſi deſerviens ſeu vicarius præſentatus fuerit, & per dominum approbatus: de quo incontinenti debebit ſibi fidem facere per litteras domini anno pro quo viſitat conceſſas: alioquin adminiſtrationem inhibeat eidem vicario aut commiſſo, cujuſcumque etiam ſtatus ſit, ipſumque ex officio citet pro hujuſmodi exceſſu. Et ante diem citationis ſcribat, fructuſque beneficii arreſtet, & committat, ut prædicitur. Anno 1365.

Item, de vita & honeſtate rectoris parochiæ, & ejus honeſta converſatione, ſive intitulatus, id eſt verus curatus reſidens ſit, ſive vicarius & commiſſus diligenter inquirat, præſertim ſi tabernam in domo preſbyterali teneat, ſi domus intra fines cimeterii ſit conſtituta, ſi focariam ſeu concubinam ſecum habeat, quod omninò ſub pœnis ſtatutorum ſynodalium fieri prohibeat; & generaliter ſi parochianis aut habitantibus in ſcandalo ſit, aut per ejus defectum aliquis in adminiſtratione ſacramentorum defectus fuerit.

Item, ſi una die per preſbyterum etiam approbatum una ſolùm miſſa celebretur, & non duæ vel plures ſine cauſa ſpeciali, de qua per litteras domini conſtet, ut prædicitur, excepto Nativitatis Domini die.

Item, inquirat an in parochia ſint aliqui excommunicati, & à quo tempore, & ſi aggravati, vel reaggravati ſint, & ſi in excommunicationis ſententia continuè perſeverent.

Item, an apud curatum ſint regiſtra excommunicatorum, & ſi excommunicati ſingulis diebus dominicis in eccleſiæ prono nominentur: quæ omninò fieri præcipiat ſub pœnis in ſtatutis ſynodalibus contentis. Et ſi regiſtra non habeat curatus aut rector quicumque ſit, ei præfigatur terminus intra quem à regiſtratore curiæ copiam habeat regiſtri manu ejus regiſtratoris ſignatam.

Item, ſi ſint aliqui publicè uſurarii, ſortilegi, hæretici, idololatræ, apoſtatæ, adulteri, & concubinarii, publicè diffamati, vel leproſi, aut de lepra ſuſpecti.

Item, ſi ſint aliqui eccleſiaſticam juriſdictionem impedientes: quos faciant excommunicatos denunciari ſingulis diebus dominicis in eccleſiæ prono ſecundùm formam cedulæ nuper à domino Meldenſi epiſcopo compoſitæ valde compendioſe.

Item, ſi ſint aliqui per ſacra prohibita deteſtando jurantes, qui in fide videntur malè ſentire.

Item, de domo preſbyterali & utenſilibus preſbyteratus, & ne inter rectorem eccleſiæ, parochianos, aut matricularios, eis ſit aliqualis rancor ſeu perſeveret quantum poſſibile erit provideat, injungatque & faciat per rectorem eccleſiæ & matricularios litteras fieri ſub curiæ Meldenſis ſigillo de concordia inter ipſos ſuper reparationibus & utenſilibus, factaque tute ſub cuſtodia conſerventur.

Item, & ſi matologium * habeant curati, & præcipiat omnia donata eccleſiæ quocumque titulo in eo ſcribi, & relicta ſive legata cum diligentia procurari per eccleſiæ rectorem & matricularium, à quolibet & quantum in ſe eſt, litteraſque & titulos rerum eccleſiæ donatarum ſub fida cuſtodia in eccleſiæ arca cuſtodiant, ſub pœnis ſynodalium

* Martyrologium.

Digitized by Google

Anno 1365 ſynodalium ſtatutorum.

Item, & idem de matriculariis quod eccleſiæ vel ſancto relicta procurent, & ſi aliqui ſint reditus eccleſiæ detinentes, quod ſingulis diebus dominicis excommunicati nuncientur.

Item, propter pericula quæ circa partus mulierum ſæpè eveniunt, diligenter inquirat & faciat quod in unaquaque parochia una ſit obſtetrix jurata aut duæ juxta parochiæ multitudinem, & ad hanc eligendam & procurandum quod eligatur cogant matricularios eccleſiæ per citationem officii, ſi opus ſit, ipſamque electam ad curiam mittant indilatè, ut examinetur, & juret, ut moris eſt, litteraſque approbationis à B curia obtineat, & de ejus electione reſcribat, aut reſcribi injungat per eccleſiæ rectorem.

Item, unumquemque rectorem eccleſiæ cogant ſtatuta ſynodalia & novas conſtitutiones habere ſub pœna ſtatuti ſynodalis; alioquin pœna ejuſdem ſtatuti ab ipſorum quolibet exigetur. Quibus ſi quidem ſcrutatis viſitando eccleſiæ ſtatum, & ſacraria, jocalia, & mobilia quæcumque diligenter ſcrutetur & perquirat. Primò nempe à dignioribus inchoans Corpus Chriſti ſacram Euchariſtiam reverenter ſuſcipiat, & honeſtè cavens circa ejus adminiſtrationem & tutelam, quædam ſpecialia, videlicet ut in vaſe C mundo & honeſto panno ſericove honeſto cooperto in armariolo vel feneſtra ſub tuta & fida clave claudatur, ne poſſit ad illud temeraria vel prophana manus extendi ad horribilia & nefaria committenda. Nam ſi incautè relinquatur, is ad quem ejus cuſtodia pertinet, tribus menſi- A bus eſt ab officio ſuſpendendus: & ſi nefarium quid contigerit, gravius juxta delicti qualitatem punietur. Anno 1365.

Item, quod duæ ſint cuppæ ſeu duo repoſitoria, unum videlicet quod pro hoſtiis conſervandis remaneat, alterum quod ad infirmos deferatur.

Item, quod ſecundùm parochianorum multitudinem & temporis dubium, duæ vel tres aut plures hoſtiæ conſerventur, quæ ſæpè renoventur propter corruptionis pericula. Et ſuper hiis & ſuper aliis quæ ſequi poſſunt, doceant ſacerdotes ſecundùm ſua ſynodalia ſtatuta fore diſcretos.

Item, & continuè lumen ſeu lampas ardeat ante Corpus Chriſti, qui eſt candor lucis æternæ. Secundò, ad ſanctum chriſma deſcendens, illud in vaſe ſano, honeſto & integro cuſtodiri faciat, & quod de quolibet oleo ſit competenter in vaſis diſtinctis: ſuper quorum quolibet cedula ſit continens, *Oleum* &c. clarè ſcripta, ne uno pro reliquo ſacerdos inadvertenter utatur. Item, & quod in tuta feneſtra ſeu armariolo Chriſti corporis inferiore cum clave ſecura cuſtodiatur, ne ad illud, ut prædicitur, profana & nefaria manus extendatur, quod & de fontium lapide advertat qui mundi ſervandi ſunt. Tertiò, quod calix integer ſit argenteus, non cupreus, aut de ſtanno, & quod bonum habeat repoſitorium: & ſi facultas eccleſiæ patiatur, quod duo ſint calices ..... *Reliquum deſideratur in M. S. codice.*

STATUTA SYNODALIA
eccleſiæ Nannetenſis.

Ex duobus MSS. uno Petri Menardi urbis Turonenſis præfecti, altero Bigotiano.

ADMONITIO PRÆVIA.

ANtiqua Nannetenſis eccleſiæ ſtatuta ſynodalia hìc damus ex duobus manuſcriptis codicibus deſumta. Primum reperimus Turonis propria manu Cl. V. Petri Menardi exaratum ex MS. B. Mariæ de Guincampo in Britannia Armorica: alterum Rothomagi in bibliotheca Bigotiana. Sed in Guincampenſi codice ſtatuta anno M. CCCC. VIII. *edita, ſtatuta Henrici epiſcopi anno ſequenti promulgata, ſtatuta Guillelmi epiſcopi anni* M. CCCC. XLV. *& ſequentia uſque ad finem deſiderabantur. In Bigotiano verò ex primis ſtatuta Oliverii, Simonis, Johannis anno* 1387. *edita. Igitur quæ deerant in uno manuſcripto alterius ope ſupplevimus, & mendà quæ in alterutro illorum reperiebantur, ex utriuſque collatione correximus. Ceterum quid utilitatis ex lectione horum ſtatutorum provenire poſſit, haud neceſſe eſt pluribus explicare, cùm hujuſmodi ſcripta ad morum inſtructionem & ad perfectam in eccleſiis variis diſciplinam ſtatuendam mirum in modum conferant.*

INCIPIUNT STATUTA SYNODALIA ECCLESIÆ NANNETENSIS.

I. *Quomodo eccleſiaſticæ perſonæ ante ſynodum & in ſynodo ſibi debeant providere.*

DIe dominica præcedente ſynodum, ſacerdotes qui capellanos non habent in ſuis D parochiis, diligenter inquirant publicè in eccleſia qui ſunt infirmi in parochia; & feria ſubſequenti, ſive antequam iter arripiant, eos viſitent, etiam non requiſiti, & faciant quidquid

Digitized by Google

neceſſe fuerit ad ſalutem animarum: nihilominus tamen procurantes proviſionem eorum quæ ſolent facere per capellanos vicinos, in aliis eccleſiis remanentes. Præcipitur ut omnes veniant ad ſynodum, maximè curam animarum habentes; & ſi inevitabili neceſſitate fuerint detenti; mittant capellanum ſuum aut clericum loco ſui; & in eundo & in redeundo ambulent honeſtè, & honeſta quærant hoſpitia, & in eis circumſpectè ſe habeant, ne ſtatus clericorum vertatur populo in opprobrium, & contemtum. Et qui ex cauſa remanſerit, eam decano, & decanus epiſcopo ſtudeat nuntiare.

A

II. *Ex concilio Lateranenſi.*

Præcipitur ſacerdotibus ut jejuni & induti ſuperpelliciis & ſtolis mane intrent in ſynodum; ceteri autem perſonatus ſeu vicarias habentes eccleſiarum, ſuperpelliciis tantum albis; abbates autem cappis ſericis ſint induti. Præcipitur ſub pœna ſuſpenſionis, quod à tempore pulſationis ſynodi, omni occaſione poſthabita, omnes majorem eccleſiam intrare feſtinent.

III. *De Baptiſmo.*

Baptiſmus cum omni reverentia, & honore & cum magna cautela fiat, maximè in diſtinctione verborum & prolatione, in quibus tota virtus ſacramenti conſiſtit, ſcilicet: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti. Amen.* Et in * Romano verbo ſub hac forma laïcos doceant ſacerdotes debere frequenter baptiſare pueros; patrem & matrem pueri in ſumma neceſſitate: & dicant laïcis quod nomen puero non imponant. Forma autem verborum prædicta, ab eo qui baptizat integrè, ordinatè, continuè, ſine interpoſitione aliqua proferatur. Interrogetur autem diligenter à ſacerdote laïcus, qui ſic baptizavit puerum, quid fecerit, quid dixerit; & ſi eum invenerit diſcreto modo, & debito baptizaſſe; oblato puero ad eccleſiæ fores, ſuppleatur quod deeſt, ſcilicet pabulum ſalis, aurium linitio cum ſaliva; exorciſmi tamen non dicantur, & ſuper fontes ſine immerſione, fiant omnia quæ ſolent fieri. Si verò dubium fuerit in qua forma verborum puer baptizatus fuerit, tamen ſacerdos omnia faciat, & * injungens dicat: *Si tu non es baptizatus, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti. Amen.* Ad elevandum etiam puerum de ſacro fonte tres tantum recipiantur.

* al. in Romantio ſeu lingua *ſupple* materna.

* f. immergens *aut* intingens.

IV. *De confirmatione.*

Sacerdos ſciens adventum epiſcopi, moneat populum, diligenter etiam per hoſpitia ſingulorum, ſi opus fuerit, circa duas vel tres leucas, ut omnes conveniant coram epiſcopo ad audiendum ſermonem, maximè qui conſilio epiſcopi indigent, & ipſi cum populo veniant, præcedente cruce. Et adulti baptizati, qui confirmandi fuerint, prius confiteantur, ſi tempus habeant confitendi, & deferant ſecum bandellos latos & mundos ſatis longos, & jejuni etiam, ſi fieri poteſt, hoc ſacramentum recipiant: & tunc non celebrent ſacerdotes, vel celebrent ſummo manè.

Confeſſio ante confirmationem.

V. *De officio ſacerdotis & miniſtro altaris.*

Defectus in ſacrificio quomodo ſupplendi.

Sacerdos miniſtrans diligenter attendat quod hoſtia ſit integra, & integrum habeat circulum, & quod vinum non ſit acetoſum, & quod aquam non omittat: ſi autem aquam omiſerit, quando adverterit, apponat aquam, ſi fieri poteſt ſine ſcandalo. Si enim per negligentiam evenerit quod perlecto canone & peracta conſecratione, nec vinum nec aqua reperiantur in calice; debet ſtatim infundi utrumque, & hoſtia ſic conſecrata ſeorſum reverenter obſervetur: hoſtia autem nova, ſicut fieri ſolet, ante calicem apponatur & reincipiatur canon miſſæ *Te igitur.* Poſt communionem verò hoſtia ab ipſo ſacerdote ſumatur.

B

VI. * *Item ex eodem.*

* al. deeſt titulus.

Caveat ſacerdos ne panis vel vinum remaneat ſuper altare, infra miſſam, præter illa quæ ab ipſo ſunt conſecranda. Si quid fortè remanſerit à ſacerdote vel alio habente integram conſcientiam, cum reverentia ſumatur: unde non eſt tutum hoſtiam ſuper pallam erigere, quia poſſet ibi aliqua fractio remanere.

VII. *Ex concilio Lateranenſi ultimo.*

C

Hoſtiæ elevatio.

Præcipitur preſbyteris quando incœperint in canone miſſæ, *Qui pridie* tenentes hoſtiam non elevent eam, ſed ante pectus detineant, donec dixerint: *Hoc eſt enim Corpus meum;* & tunc elevent eam decenter, ita quod poſſit videri; & poſt ſuſceptionem Corporis & Sanguinis Domini, aliquanto ab expuendo abſtineant; vel ſi abſtinere non poſſint, in loco mundo hoc faciant, qui conculcari non poſſit.

VIII. *Sanctus Bernardus.* *

* Hæc non extant apud S. Bernardum: ſed ab alio Bernardo, fortè Compoſtellano ſcripta fuiſſe conjicimus. Item, de defectibus in miſſa contingentibus.

Si quid de ſanguine Chriſti ceciderit ſuper corporale, ſugenda eſt pars intincta, & ipſum corporale panno aliquo mundiſſimo involutum pro reliquiis eſt ſervandum. Si ſuper pallam vel ſacrum aliud indumentum; pars intincta prius ſugatur, & poſtea ſcindatur, & conſuta panno mundo ſervetur pro reliquiis: ita tamen quod ſuper pannum ſcedula conſuatur, continens: *ſuper hoc linteamen ſtilla cecidit ſacramenti.* Si ſuper aliud commune veſtimentum ceciderit, pars intincta prius ſugatur, & poſtea ſcindatur, & comburatur, & cinis in ſacrario reponatur. Si autem ſuper lapidem, lignum, terramve ceciderit; lingendus & tergendus eſt, & radendus ille locus, & pulvis in ſacrario reponendus. Si autem de Corpore Chriſti ſupra pallam, vel quodlibet aliud ornamentum ceciderit; pars ſuper quam ceciderit abluatur, & ablutio à ſacerdote ſumatur, vel alio mundæ conſcientiæ. Si verò ſuper lapidem, lignum, vel terram ceciderit; locus radatur, & pulvis in ſacrario reponatur. Sacerdos ſeu miniſter, cujus negligentia iſtud acciderit, ad epiſcopum debet mitti.

D

E

IX. *Ex concilio Lateranenſi ſecundùm Bernardum.*

Si muſca, vel aranea, vel aliquid tale, in ca-

Digitized by Google

licem ceciderit, quod ſine vomitu, aliquando etiam & ſine periculo corporis ſumi poteſt, ſanguis ſumatur; & ſuperfuſo vino illud quod ceciderit abluatur, & ablutio à ſacerdote ſumatur, vel ab alio bonæ conſcientiæ, & poſtea in ſacrario comburatur, & ſi ipſa fides, id quod ceciderit quempiam ſumere fecerit; Deo gratias.

X. *Ex concilio Lateranenſi ultimo.*

Euchariſtia octavo die renovanda.

Sacerdotes die octavo, ſemper renovent ſacramenta, ut Euchariſtiam, fontem ſcilicet benedictum; ne ſui vetuſtate, ad indevotionem movere valeant aut horrorem.

XI. *Item ex eodem.*

Miſſa ante Primam non dicenda.

Nullus antequam matutinas canonicas, & Primam dixerit, miſſam celebrare præſumat, niſi aliquâ neceſſitate, ut in Nativitate Domini.

Calix poſt miſſam panno mundiſſimo involvatur, nec miniſtri intus calicem de panno tergant, ſed alio panno ad hoc ſpecialiter deputato, qui dum non ſatis decens fuerit vel vetuſtate attritus, in ſacrario comburatur.

XII. * *Innocentius tertius.*

* al. Alexander & Innocentius papa. Unica in die miſſa.

Nullus audeat bis in die celebrare miſſam, aut cum duplici introitu, niſi in magna neceſſitate, ſcilicet corpore humano præſente, in die ſolemni, vel quadrageſimali, vel in die Paſchæ.

XIII. *Ex eodem.*

Celebrans quoque miſſam ſecundam celebraturus, vinum perfuſionis in prima non ſumat; ſed miniſtro habenti bonam conſcientiam conferat.

XIV. * *Ne hoſtiæ non conſecratæ dentur pueris.*

* al. omiſſo hic titulo habet, ex concilio Lateranenſi ultimo.

Inhibetur presbyteris, ne hoſtias non conſecratas dent pueris ullo modo, niſi communicandi cauſa in die Paſchæ.

Nullus permittatur deſervire altari, vel epiſtolam legere, niſi in ſuperlicio vel cappa clauſa.

XV. *Quæ præfationes dicendæ ſint in anno.*

Invenimus decem ſequentes præfationes in ſacro catalogo tantùm recipiendas. Unam in Paſcha quæ incipit, *Te quidem omni tempore;* aliam in Aſcenſione; *Qui poſt reſurrectionem;* tertiam in Pentecoſte; *Qui aſcendens ſuper omnes;* quartam de Trinitate: *Qui cum unigenito tuo;* quintam in feſto B. Mariæ; *Et te in veneratione;* ſextam in feſtis ſanctæ Crucis: *Qui ſalutem humani generis;* ſeptimam de Apoſtolis: *Te Domine ſupliciter exorantes;* octavam in Nativitate Domini; *Quia per incarnati Verbi;* nonam in Epiphania Domini; *Quia cum unigenitus tuus;* decimam in quadrageſima; *Qui corporali jejunio.*

XVI. *De concilio Lateranenſi ultimo.*

Officium perſolvendum.

Diſtrictè præcipitur, ut ſacerdotales divinum officium, pariter nocturnum, & diurnum, diſtinctè & apertè, quantum Deus dederit, celebrent, & devotè: honeſtum ſiquidem eſſet quod ſtantes canonicas horas dicerent, maximè diebus feſtivis, ut alii videntes laborem, & devotionem eorum, glorificent Deum Patrem qui in cœlis eſt.

XVII. * *Item ex eodem.*

* al. Innocentius.

Præcipitur quod in altari, in quo mota tabula fuerit, vel enormiter fracta, ſacerdos non celebret, donec altare conſolidetur & iterum conſecretur, nec ſuper lapidem ſine capſa celebretur: & ampullæ vini & aquæ in miniſterio altaris ſint mundæ & integræ, vitreæ, ſtanneæ, ſive argenteæ: ad ablutionem manuum vas grandius deputetur.

XVIII. *Ex eodem.*

Piſcina & manutergia ad altare.

Provideant etiam ſacerdotes quod piſcinas habeant juxta altaria decentes, mundas, ablutionibus curſum liberum exhibentes, nec ſine coopertorio relinquantur. Juxta etiam altare; ad minus tria manutergia habeantur, unum ad primam ablutionem, ſecundum poſt evangelium, tertium poſt ſacramenti ſuſceptionem. Aliud ſit pendens circa miſſale ad tergendum os & nares, ſi opus fuerit, ſacerdotis.

XIX. *Ex decretis Clementis.*

Corporalia ut abluenda.

Sacerdos ſive diaconus corporalia ſæpè abluat indutus ſuperlicio, in vaſe mundo, ad hoc ſpecialiter deputato. Omnes ablutiones, ſi fieri poteſt, in piſcina reponantur, vel ſaltem prima; ceteræ autem in baptiſterio reponantur.

XX. *Ex eodem.*

Altaris linteamina.

Item, linteamina altaris & indumenta ſacerdotalia, non niſi à ſacerdote, vel diacono, vel aliqua honeſta matrona, vel virgine, ſine appoſitione aliorum pannorum convenienter, quando opus fuerit, abluantur; ita ut munda & nitida conſerventur, quia ſicut continetur in concilio * nimis videtur abſurdum in ſacris ſordes negligere, quæ dedecent etiam in profanis.

* Later. cap. 19.

XXI. *Ex concilio Lateranenſi.*

Cap. 20. Euchariſtia & chriſma cautè cuſtodiantur.

Statuitur ut per omnes eccleſias chriſma & Euchariſtia ſub fideli cuſtodia clavibus adhibitis conſerventur, ut non poſſit ad illa temeraria manus extendi: ſi verò hic ad quem ſpectat cuſtodia, ea incautè reliquerit, tribus menſibus ab officio ſuſpendatur; & ſi per ejus incuriam aliquid nefandum inde contigerit, graviùs puniatur.

Item, in concilio firmiter inhibetur ne ſupellectilia * ſacramentis non propria, ſeu aliena in eccleſiis admittantur, niſi propter hoſtiles incurſus, aut incendia repentina, ſeu alias neceſſitates urgentes, ad eas oporteat habere refugium; ita tamen ut, neceſſitate ceſſante, in loco priſtino reportentur.

* al. ſacerdotis propria.

XXII. *Ex concilio Lateranenſi.*

Rituale.

Librum qui dicitur manuale habeant ſinguli presbyteri parochiales, ubi continetur ordo ſervitii mortuorum, baptiſmatis, catechiſmi, extremæ-unctionis, & hujuſmodi libros alios in quibus poſſit competenter divinum tam diurnum

Digitized by Google

quam nocturnum officium celebrari.

XXIII. *Ex eodem.*

Ecclesiæ reditus.

Præcipitur ſacerdotibus, ut omnes reditus eccleſiæ, vel presbyterii ſcribantur in miſſalibus ſuis, & de rebus eccleſiæ, vel presbyterii nihil alienetur, niſi per epiſcopum.

XXIV. *Ex eodem.*

Imagines vetuſtate deformatæ, & linteamina ſacra vetuſtate attrita, ſacris uſibus inutilia comburantur in loco mundo, & pulvis juxta parietem eccleſiæ recondatur, quia poſſent intuentes inducere in errorem.

XXV. *Ut ſacerdotes firment eccleſias poſt officium.*

Præcipitur ſacerdotibus, ut divino officio celebrato, & populo regreſſo ad propria, eccleſias ſuas firmare ſtudeant diligenter.

XXVI. *Ne chorea in ſacro loco fiant.*

Prohibeant ſacerdotes, ſub pœna excommunicationis choreas in cimeterio vel in eccleſia duci. Moneant etiam ne alibi fiant, quia, ut dicit beatus Auguſtinus: *Melius eſt fodere in vineis vel arare diebus feſtivis, vel dominicis, quam choreas ducere.* Quam grave peccatum ſit in loco ſacro choreas vel balationes ducere perpendi poteſt, per pœnitentiam ſecundùm rigorem canonum talibus injungendam. Si quis balationes ante eccleſiam ſanctorum fecerit, emendatione publicè pollicita, tribus annis pœniteat.

XXVII. *Ex concilio Turonenſi.*

Nullus de novo ædificare in cimeterio permittatur, ne domus aliqua, ſi dirupta fuerit, durante per annum ruina, ibi reædificetur, nec fimus vel immunditiæ aliquæ in cimeteriis advehantur.

XXVIII. * *Ex concilio Lateranenſi.*

* *al.* ex concilio Turonenſi. Cap. 16. Clerici omnia vitent inhoneſta.

Clerici officia, vel commercia ſæcularia non exerceant, maximè inhoneſta. Mimis, hiſtrionibus, & joculatoribus non intendant, & tabernas prorſus evitent, ni fortè cauſâ neceſſitatis in itinere conſtituti. Ad aleas vel taxillos non ludant, nec hujuſmodi ludis interſint. Coronam & tonſuram habeant congruentem, & ſe in officiis aliiſque bonis ſtudiis eccleſiaſticis exerceant diligenter. Clerici beneficiati, & in ſacris ordinibus conſtituti clauſa deferant deſuper indumenta nimia brevitate, vel longitudine non notanda: * ſi quis autem hujus inſtitutionis transgreſſor extiterit, per ſuperiorem ſuum puniatur, & veſtis aperta portata in publico pauperibus erogetur. Pannis rubris ac viridibus nec non manicis & ſotularibus conſutitiis ſeu roſtratis, ſellis, frænis, pectoralibus, & calcaribus deauratis non utantur. In ſacerdotio vel perſonatibus conſtituti, cappas manicatas non gerant, niſi juſti cauſa timoris, fibulas omninò non ferant, nec corrigias auri vel argenti ornatum habentes, nec anulos, niſi quibus com-

* al. *deſunt quæ ſequuntur.*

A petit ex officio dignitatis.

XXIX. *Ex concilio Lateranenſi.*

Cap. 18. maxime ſanguinis effuſionem.

Nullus clericus ſententiam ſanguinis dictet aut proferat, nec ſanguinis vindictam exerceat, aut ubi exerceatur interſit, nec quiſquam clericus litteras dictet aut ſcribat pro vindicta ſanguinis deſtinandas.

XXX. *Ex concilio Lateranenſi.*

Cap. 18. Chirurgiam.

Clerici beneficiati ſeu in ſacris ordinibus conſtituti non ſint advocati pro pretio, ſeu in fraude pretii in curia laïcali, nec loco laïcorum curiam
B teneant, nec aliorum balliis illicitis præficiantur: nec illam partem chirurgicæ ſubdiaconus, diaconus, ſacerdos exerceat, quæ ad uſtionem, vel inciſionem inducit: nec quiſquam purgationi aquæ ferventis, vel frigidæ, ſeu ferri candentis, ritum cujuſlibet benedictionis aut conſecrationis impendat.

XXXI. * *Ex concilio Turonenſi.*

* *al.* ex concilio apud ſanctum Gregorium. Juramentum certis diebus vetitum.

Decrevit ſancta ſynodus, ne à ſeptuageſima uſque ad octavas Paſchæ, ab adventu uſque ad octavam Epiphaniæ, nec non in jejuniis quatuor temporum & letaniis majoribus, & in diebus dominicis, & in diebus rogationum, niſi
C de concordia & pacificatione tractetur, nullus ſuper ſancta Evangelia jurare præſumat: & in his diebus non debent ſacerdotes laïcis reliquias exhibere.

XXXII. *Ex concilio Turonenſi.*

Lites prohibitæ coram judice ſæculari.

Nullus abbas, vel alia perſona eccleſiaſtica de injuriis perſonalibus, vel eleemoſynis eccleſiæ factis audeat litigare, niſi de conſenſu epiſcopi, coram judice ſæculari.

XXXIII. *De vita & honeſtate clericorum.*

Statuitur ut condonati cujuſlibet domus reli-
D gioſæ aliquod ſignum in eminenti loco portent ad arbitrium epiſcopi, & religioſa congruentia indumenta, ut per hoc ab aliis diſtinguantur, & ſicut reliqui ab eccleſia defendantur, & ad hoc faciendum per ſuos presbyteros compellantur.

XXXIV. *De decimis.*

Concil. Later. cap. 61.

Nullus clericus vel laïcus recipiat decimam de manu laïci, niſi per manus epiſcopi. Diſtrictè præcipiatur, ne ſacerdotes cultellum portent cum cuſpide, nec clerici ſacerdotes, vel aliqui in ſacris ordinibus conſtituti, niſi juſti timoris cauſâ.
E Prohibetur etiam ſacerdotibus, ne ſua teſtamenta ordinent per manum laïcalem, & ipſi frequenter prohibeant laïcis, ne teſtamenta faciant ſine præſentia ſacerdotis. Præcipitur ſacerdotibus, ut immobilia de bonis eccleſiæ acquiſita, tantummodo ſuis legent eccleſiis, ſicut de jure aliud non poſſunt facere: de mobilibus autem ſuis rationabile facere teſtamentum poſſunt. Domus autem utenſilia & ſupellectilia ſuis ſucceſſoribus relinquant. Sacerdotes frequenter moneant parochianos ſuos, ut filios ſuos clericos inſtrui faciant diligenter, & ſcholas attentius frequentare, quoniam illiterati non ſunt ad beneficia

Digitized by Google

eccleſiaſtica admittendi.

XXXV. *Ex eodem.*

Prohibetur diſtrictè, ne aliqua eccleſia domino terræ corveagium, vel aliquid tale conferre præſumat, donec habeat ſui epiſcopi ſuper hoc conſilium, ut ejus faciat auctoritate quod fuerit faciendum. Nullus curam habens vel non ſacerdos eccleſiam ad firmam recipiat, nec etiam ſacerdos ſine licentia epiſcopi, vel archipresbyteri, dum tamen ſuper hoc ſollicitudinem adhibeat competentem.

Præcipitur ſacerdotibus, ut cùm res, vel homo eccleſiæ detinetur, moneant detentorem, ut B terram reddat vel recredat: & ſacerdos, vel decanus cautionem accipiat, non detentor, & coram eo vel epiſcopo, partibus aſſignet terminum competentem. Si autem reddere vel recredere noluerit, & detentores eſſe conſtiterit, locum in quo res eccleſiæ detinetur, interdicto ſupponat eccleſiaſtico, ſi locus eſt detentoris, alioqui præmiſſa monitione, per cenſuram eccleſiaſticam compellat.

XXXVI. *Ex concilio Lateranenſi de vita & honeſtate clericorum.*

Cap. 14. Clericis caſtitas commendatur.

Convenienter & caſtè vivant univerſi, præſer- C tim in ſacris ordinibus conſtituti, ab omni vitio libidinis præcaventes, maximè illo propter quod venit ira Dei in filios diffidentiæ; ut in conſpectu Dei puro corde & mundo corpore valeant miniſtrare. Quocirca diſtrictius inhibemus, ut nullus in ſacris ordinibus conſtitutus aliqua occaſione teneat in domo ſua vel alibi mulierem, vel perſonam aliquam de qua mala ſuſpicio valeat ſuboriri, unde populus ſcandaliſetur.

XXXVII. *De ſententia Gallonis.*

Qui verò poſt ſententiam Gallonis latam, & admonitionem ſaltem in ſynodo legitimam factam, focarias, vel mulieres alias cum ſcandalo D tenuerit, uſque ad Lateranenſe concilium ultimò celebratum, ſciat ſe ſententia excommunicationis ligatum, & qui celebrare præſumſerit in excommunicatione illa divina, effectus eſt irregularis, nec ſine diſpenſatione amodo poteſt celebrare.

XXXVIII. *Item, ex eodem.*

Prohibetur ſacerdotibus diſtrictè, ne ſecum habeant prolem, quam in ſacro ordine genuerunt, propter ſcandalum, & ne in domibus ſuis habeant aleas, vel decios. Prohibeant etiam ſacerdotes, ne laïci publicè teneant concubinas, E & qui poſt admonitionem tertiam tenuerit, tam ipſe, quam ipſa ab ingreſſu eccleſiæ arceantur; ſi perſeveraverint, ſunt gravius puniendi.

Cap. 62. Reliquiæ extra capſam non exponendæ.

Item, in concilio eſt ſtatutum, quod antiquæ reliquiæ amodo extra capſam nullatenus oſtendantur, nec exponantur venales. Inventas autem de novo, venerari nemo publicè præſumat, niſi prius Romani pontificis auctoritate fuerint approbatæ.

Prædicatores.

Nullus paſſim recipiatur ad prædicandum, niſi fuerit authentica perſona, vel ad hoc ab epiſcopo A deſtinata, quæſtores quoque eleemoſynarum tantum ea dicant populo, quæ in litteris domini papæ, vel epiſcopi continentur. Sacerdotes tamen loci populum ſibi commiſſum diligenter inducant ad eleemoſynas erogandas pietatis intuitu, non animo extorquendi. Nullus ad quærendas eleemoſynas, in eccleſia ſine litteris epiſcopi recipiatur, niſi ſit parochianus eccleſiæ, vel de vicinia ejus notus.

XXXIX. *Ex concilio Turonenſi.*

Nullus clericus patronis faciat juramentum, antequam ſit epiſcopo præſentatus, ipſe autem faciet receptum jurare, & debitum faciet juramentum. Sed ne reſignationes fiant in manibus abbatum, vel quorumlibet patronorum, ſed in manus epiſcopi tantum diſtrictius inhibetur.

XL. *Ne ornamenta eccleſiæ pignori obligentur.*

Statuitur quod ornamenta eccleſiæ pignori non obligentur, niſi pro neceſſitate eccleſiæ cum aſſenſu parochianorum.

Præcipitur omnibus clericis habentibus eccleſias, ut ad ſingula tempora ordinum, ordinandos ſe offerant; & qui ordinati ſunt in eccleſiis ſuis reſideant, niſi aliter facere permittantur ex licentia epiſcopi ſpeciali. Presbyteri verò ſuper citationibus faciendis credant his qui dederint fidem, ſed ſuper excommunicationibus ferendis, vel faciendis abſolutionibus non credant ſine litteris. Sententias ferant audacter, latas diſtrictè ſervent, nec timore parcentes alicui vel amore cùm aliquid mandabitur curiæ, ſi aliter curiam certificare non potuerint, apponant ſigilla ſuper litteras curiæ, in ſignum quod mandatum curiæ executioni demandaverint.

XLI. *De modo abſolvendi excommunicatum.*

Quando aliquis excommunicatus eſt ab Eccleſia abſolvendus, ſuper hoc pars adverſa certificetur, & tunc ſolemniter cum pſalmo pœnitentiali, *Miſerere mei Deus*, & oratione, *Abſolve*, devotè & cum gravitate eſt abſolutio impendenda.

XLII. *Ex decretis Innocentii papæ.*

Sciendum eſt quod ipſo facto excommunicati ſunt qui in clericos vel in quoſcumque religioſos manus injiciunt violentas, incendiarii cimeteriorum & eccleſiarum, & qui litteras domini papæ falſant, vel ad hoc aliquod adminiculum præſtant, vel etiam falſatas ſcienter, penes ſe ultra quindecim dies ſervant, vel eis falſis etiam utuntur ignoranter, ſi eorum ignorantia craſſa fuerit & ſupina.

XLIII. *Statutum ſynodale.*

Item, excommunicati ſunt per epiſcopum ſortilegia de ſacramentis Eccleſiæ facientes, & qui malitioſè procurant abortivum, ex quo ſententiam excommunicationis propterea latam audierint; & qui ad conjungendum vel disjungendum falſa matrimonia, vel ad exhæredandum aliquem, vel ad hoc ſcienter deponunt teſtimonium falſitatis, & tales ſunt per epiſcopum, au

Digitized by Google

ejus pœnitentiarium abſolvendi. Hos autem in A ſuis eccleſiis excommunicatos denuncient ſacerdotes.

XLIV. *Excommunicatus in neceſſitate à quolibet ſacerdote abſolvitur ſub hac forma.*

Sciendum eſt, quod excommunicatus à domino papa poteſt abſolvi à quolibet ſacerdote in articulo mortis, ſatisfactione præmiſſa, ſcilicet pro offenſa, vel perſoluto prius judicato, ſi pro re judicata excommunicatione fuerit innodatus. Sed ſi tantùm de hoc habeat facultatem, recepto priùs ab eo juramento, quàm citò habuerit opportunitatem, excommunicatoris ſui præſentiam adibit mandato ipſius pariturus: ſi autem infirmus offenſam emendare non B poterit, vel ſolvere judicatum, adducendus eſt heres, ut hoc faciat; non tamen eſt per pœnitentiarium compellendus.

XLV. *Innocentius tertius de obſervatione jejuniorum.*

Sacerdotes præcipiant, ab omnibus ætatem adultam habentibus, inſtituta jejunia obſervari, ut jejunium quadrageſimale, quatuor temporum, vigiliarum, ſcilicet Nativitatis Domini, Aſſumtionis B. Mariæ, Johannis-Baptiſtæ, Apoſtolorum Petri & Pauli, Beatorum Matthæi, Simonis & Judæ, & Andreæ, beati Laurentii, Om- C nium ſanctorum, jejunium in letania majore, in feſto beati Marci evangeliſtæ, & in tribus diebus Rogationum. Si quod autem de jejuniis jam taxatis die dominica evenerit, indicendum eſt jejunium die ſabbati præcedenti. Sub pœna excommunicationis inhibeant ſacerdotes, maximè in tempore quadrageſimam præcedenti, ne quis in die dominica prima quadrageſimæ carnes manducare præſumat nec aliquid aliud, niſi ea quibus in quadrageſima licitè poteſt uti.

XLVI. *Ex concilio Lateranenſi.*

Feſta per annum obſervanda.

Pronunciandum eſt laïcis, ut ſciant tempora D feriandi per annum, id eſt omnem dominicam à veſpera uſque ad veſperam. Feriandi verò per annum iſti ſunt dies: Dies Nativitatis Domini, ſancti Stephani, ſancti Johannis evangeliſtæ, ſanctorum Innocentium, ſancti Sylveſtri; Octava Nativitatis Domini; Epiphaniæ; nativitas Beatæ Mariæ, Annuntiatio, Purificatio, & Aſſumtio ipſius, dies Paraſceve, cum omni reverentia & honore ſanctum Paſcha cum duobus ſequentibus diebus ad minus, Aſcenſio Domini, Inventio ſanctæ Crucis, ſancti dies Pentecoſtes, ſancti Johannis-Baptiſtæ nativitas, & ipſius decollatio, E duodecim apoſtolorum & maximè ſanctorum Petri & Pauli, Andreæ, Jacobi, Thomæ, Philippi & Jacobi, Bartholomæi, Matthæi, Simonis & Judæ, qui ſua prædicatione mundum illuſtraverunt; ſancti Laurentii, ſanctorum martyrum Donatiani & Rogatiani, qui in noſtra matrice Eccleſia requieſcunt, ſancti Michaëlis archangeli, Dedicatio cujuſlibet oratorii; & Omnium ſanctorum, & ſanctorum pontificum Clari, Felicis, Juliani martyrum; Martini, Similiani, ſanctæ Mariæ Magdalenæ, & illæ feſtivitates quas ſinguli preſbyteri in ſuis parochiis ab antiquo tempore cum populo celebrant, quæ vicinis tantum circum morantibus indicendæ ſunt, non generaliter omnibus, reliquas verò feſtivitates per annum non ſunt cogendi populi ad feſtivandum, ſed monendi ut juxta morem antiquum obſervent.

XLVII. *Quomodo fiant ſponſalia.*

Prohibemus ſub pœna excommunicationis, & magnæ emendæ, ne aliqui conſentiant matrimonialiter per verba de præſenti, donec ſint ante fores eccleſiæ, quando debet nuptialis benedictio celebrari. Poſſunt autem fidem dare de contrahendo inter ſe matrimonio, ſi ſancta Eccleſia id poterit ſuſtinere, & hoc tamen non fiat ſine præſentia ſacerdotis.

XLVIII *Quæ perſonæ ſint matrimonialiter conjungendæ.*

Sciendum eſt quod in quinto gradu conſanguinitatis & affinitatis & ſupra poſſunt modo licitò perſonæ quæcumque idoneæ matrimonialiter copulari.

XLIX. *Ex concilio Lateranenſi, de clandeſtina deſponſatione.*

Clandeſtina matrimonia fieri penitùs inhibemus: ne quis ſacerdos talibus intereſſe præſumat; ſtatuentes, ut cum matrimonia fuerint contrahenda, in eccleſiis preſbyteri publicè banna proponant competenti termino præfinito, ut infra illud tempus, qui voluerint legitimum impedimentum opponere, obſiſtant: cùm autem probabilis appareat conjectura * quo ad copulam conjungendam, contractus impediatur expreſsè, donec quid fieri debeat ſuper eo manifeſtis conſtiterit documentis. Si quis autem hujuſmodi clandeſtina matrimonia inire præſumſerit in gradu prohibito, etiam ignoranter, ſoboles de tali conjunctione ſuſcepta prorſus illegitima cenſeatur, de parentum ignorantia nullum ſubſidium habitura, cùm illi taliter contrahendo non expertes ſcientiæ, vel ſaltem affectatores ignorantiæ videantur. Pari modo proles illegitima cenſeatur, ſi ambo parentes impedimentum ſcientes legitimum propter omne interdictum etiam in conſpectu Eccleſiæ contrahere præſumſerint. Sane ſi parochialis ſacerdos tales conjunctiones contemſerit prohibere, aut quilibet alius regularis, qui eis præſumſerit intereſſe, per triennium ab officio ſuſpendatur, gravius puniendus, ſi culpæ qualitas poſtulaverit, ſed & his qui taliter copulari præſumſerunt, etiam in gradu conceſſo, condigna pœnitentia injungatur. Si quis autem ad impediendum legitimam conjunctionem malitiosè impedimentum objecerit, eccleſiarum non effugiat ultionem. Volumus autem & præcipimus, quod terminus prætaxatus, tantum contineat temporis intervallum, quod ipſe habeat tres dominicos dies, vel feſtivos in quibus quaſi tribus edictis perquirat ſacerdotes à populo ſub pœna excommunicationis, de legalitate ſponſi, & ſponſæ, qui debent conjungi, videlicet utrum inter eos ſit conſanguinitas, vel affinitas, diſpar cultus, publicæ honeſtatis inſtitutio, votum ſolemne, coactio, error

Cap. 51.

* L. contra copulam.

Digitized by Google

conditionis, minor ætas, delicti enormitas, compaternitas, quæ tantum quatuor includit perſonas, ſcilicet compatrem, commatrem, filiolum, vel filiolam, fratrem vel ſororem ſpiritualem. Semper prohibeatur ſub pœna excommunicationis in nuptiis ſortilegia fieri. Si in computatione graduum aliqua dubitatio emerſerit, in hac diffinitio epiſcopi requiratur. Nec ſacerdos umquam audeat perficere in caſu dubio matrimonium, inconſulto epiſcopo, ſed ad ipſum referat quæ emerſerint ſuper matrimonii quæſtiones. Prohibeant ſacerdotes ſub pœna excommunicationis publicè in eccleſia, ne alter conjugum ad religionem tranſeat aut recipiatur, niſi per epiſcopum.

L. *De extrema-unctione.*

Ad ſacramentum extremæ-unctionis, moneant ſæpè ſacerdotes populum, non tantum divites; ſed pauperes, & omnes, maximè à quatuordecim annorum ſpatio, & ſupra, ut omnes communiter ſe exhibeant paratos, cùm neceſſe fuerit, ſanctum oleum ad eos cum magna reverentia deferentes & honore. Doceant ſæpè ſacerdotes, populum hoc ſacramentum licitè poſſe iterari, & recipi ſæpè in qualibet magna infirmitate, unde mortis eſt metus; & poſt ſuſceptum reverti licitè ad opus conjugale.

LI. *Quomodo ſacerdotes ſe habere debeant erga infirmos.*

Concil. Later. cap. 21.

Statutum eſt in concilio & diſtrictè injunctum corporum medicis, ut cum ad infirmos eos vocari contigerit, ipſos ante omnia moneant & inducant, quod medicos advocent animarum, & poſtquam infirmis de ſpiritali ſalute proviſum fuerit, ad corporalis medicinæ remedium ſalubrius procedatur. Si autem conſtitutionis hujuſmodi fuerit tranſgreſſor, ab ingreſſu eccleſiæ projiciatur, donec pro tranſgreſſione hujuſmodi ſatisfecerit competenter. Ceterum autem cùm ſit anima multò potior corpore, ſub interminatione anathematis prohibetur, ne quis medicorum pro ſalute corporali aliquid ægro ſuadeat, quod in periculum animæ convertatur. Singuli ſacerdotes ſingulos habeant calices, in quibus communicentur infirmi, qui decori ſint & mundi, ut in eis infirmi devotio excitetur, nec permittant diaconos deferre infirmis ſanctum Corpus Dei, niſi in neceſſitate, cùm ſacerdos fuerit abſens; ſed ſemper cum magna reverentia & maturitate illud ferant in pyxide idonea benè clauſa propter caſum; & in eundo ad infirmum, & in redeundo, ſi tanta fuerit via, pſalmos pœnitentiales dicant & letanias. Frequenter moneantur laïci, & pueri, ut ubicumque viderint deferri ſanctum Corpus Dei; ſtatim genua flectant, tamquam Domino & creatori ſuo, & junctis manibus, quouſque tranſierit orent. Pium videtur & tutum ut quilibet ſacerdos infirmum in extremis laborantem abſolvat ab omnibus de quibus poteſt abſolvere eum. Si quid de Corpore Chriſti, in ore infirmi remanſerit, vel exierit, quod ab eo non poſſit recipi, aliquam formam habens, ab ipſo ſacerdote ſumatur, vel commixtum in calice cum modico vino alicui bonam conſcientiam habenti dari debet. Si autem adeo fuerit arctatus infirmus, quod ſub magna forma Corpus Domini recipere non poſſit, ſub minima forma ei detur in calice comminutum, & cum modico vini in ore infirmi inſtilletur, & maximè, ſi ſine ſcandalo aliter fieri non poſſit, ne infirmus videatur ſine viatico obire. Ab infirmis in mortis articulo pura eſt inquirenda confeſſio peccatorum, non pœnitentia injungenda; eis tamen eſt intimandum, ut conterantur, & doleant de peccatis ſuis univerſis & ſingulis, non tantum timore pœnæ quam pro peccato meruerunt, ſed quod Deum patrem, & creatorem, & redemtorem ſuum offendere præſumſerint; acerbitates ægritudinis, quaſi flagella pii patris, quamdiu ei placuerit cum gaudio ſuſtinentes; ſi autem convaluerint, ſtatim ad ſacerdotem accedere debent, & tunc eis pœnitentia competens injungatur.

Diaconi infirmis Eucharistiam abſente presbytero deferre poſſunt.

LII. *Ex concilio Lateranenſi.*

In concilio prohibetur, ne aliquis pro benedictionibus nubentium, exequiis mortuorum, & aliis ſacramentis pecuniam extorquere præſumat, aut plegios exigat, aut propter hoc fictitia impedimenta imponat. Debent tamen à parochianis, quibus impenſa ſunt ſacramenta, piæ conſuetudines obſervari, & liberè ſacramenta conferri eccleſiaſtica, & ſunt per epiſcopum compeſcendi qui malitioſè laudabilem conſuetudinem immutare vellent: & ideo inhibemus, ne ſacerdos aliquis in caſibus hujuſmodi ſibi audeat jus dicere, ſed apud ſuperiorem querelam deponat.

LIII. *De confeſſione.*

Præcipitur quod preſbyteri epiſcopo vel pœnitentiariis ſuis ſemel in anno confiteantur. Permittit autem epiſcopus quod poſſint interim aliis ſacerdotibus, quoties opus fuerit, confiteri. Clerici antequam recipiant ordines, epiſcopo vel pœnitentiariis diſcretis confiteantur, ne fortè pro confeſſoris ſimplicitate irretiti irregularitate ordinentur. Ad audiendum confeſſionem, eminentem locum ſibi eligant ſacerdotes, ut communiter poſſint videri, & in locis abditis extra Eccleſiam nullus recipiat confeſſionem, niſi in neceſſitate. In confeſſione habeat ſacerdos vultum humilem, & oculos in terram, nec indiſcretè, & frequenter vultum reſpiciat confitentis, maximè mulieris, & patienter audiat quæ dixerit in ſpiritu lenitatis, & ei pro poſſe ſuo pluribus modis perſuadeat ut confiteatur integrè, nudè, verè; aliter dicat ei non valere. In confeſſione ſibi caveant ſacerdotes, ne inquirant nomina perſonarum cum quibus peccaverunt confitentes, ſed circumſtantias tantum quæ poſſunt aggravare peccatum.

LIV. *Ex concilio Lateranenſi.*

Doceatur maximè ante quadrageſimam omnis utriuſque ſexus fidelis, quod poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua peccata ſemel in anno proprio ſacerdoti confiteatur, & injunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat pro ſuis viri- Cap 21.

Digitized by Google

bus adimplere; ſi quis autem alieno ſacerdoti A voluerit juſta de cauſa confiteri peccata, licentiam prius poſtulet & obtineat à proprio ſacerdote, cùm aliter ille non poſſit ipſum abſolvere vel ligare. Sacerdos ſit cautus & diſcretus, ut more periti medici ſemper infundat vinum vulneribus ſauciati, & oleum, & diligenter inquirens peccatoris circumſtantias, & peccati. Caveat omninò, ne verbo aut ſigno aliquo quovis modo prodat aliquatenus peccatorem: ſed ſi conſilio prudentiori indiguerit, illud abſque ulla expreſſione perſonæ cautè requirat. Omnem qui in pœnitentiali judicio peccatum detectum ſibi revelare præſumſerit, non ſolùm à ſacerdotali B officio decernimus deponendum, verum ad agendam perpetuam pœnitentiam, in arctum monaſterium detrudendum. Conſulimus & monemus ne ſacerdos miſſas injungat pœnitentibus vel confitentibus, ſed ut cupiditatis notam fugiat in hac parte, fructum qui ex tali injunctione ſolet ſacerdotibus provenire, cenſeat pauperibus erogari.

Ad audiendum confeſſionem, ut ſupra, quia per experientiam didicimus ferè certam, pro fornicatione & majoribus peccatis, ferè nullam pœnitentiam, vel minimam pœnitentibus injungi à C ſacerdotibus ignorantibus ſeu negligentibus canonica inſtituta, præcipimus quod ſacerdotes ſtudeant inquirere peccata uſitata, & uſitatas circumſtantias peccatorum, maximè gulæ, luxuriæ, & cupiditatis, quibus genus humanum frequentius corrumpitur & fœdatur.

LV. *De vitio gulæ.*

Vitium gulæ, circa cibum & potum ex exceſſu attenditur: quod maximè fit in quinque. Inquiratur igitur primitus utrum aliquando exceſſum fecerit, quærendo cibos nimis ſumtuoſos, & nimis delicatos, ſicut dives qui quotidie ſplendidè epulabatur, & Judæi qui carnes D in deſerto concupierunt. Item, utrum peccaverit in nimia quantitate, ciborum etiam vilium ſumtione, ſicut Sodomitæ quorum peccatum fuit abundantia panis. Item, cum nimia aviditate ſumendo, ſicut Eſau, vel cum nimio appetitu ſicut filii Heli, ſive ante horam ſicut Jonathas: quod ſi fecerit, moneatur à talibus abſtinere, & curare contraria contrariis ſtudeat diligenter. Hi ſiquidem ſunt ſatellites Nabuzardan, qui interpretatur princeps coquorum, qui Jeruſalem, id eſt fidelem animam deſtruxerant.

LVI. *Ex concilio Lateranenſi.*

Cap. 15. A crapula igitur & ebrietate omnes clerici diligenter ſe abſtineant, unde vinum ſibi temperent & ſe vino; nec ad bibendum quempiam invitent, cùm ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incendium. Si quis autem ſuper his ſe culpabilem exhibuerit, niſi monitus à ſuperiore competenter ſatisfecerit, ab officio & beneficio ſuſpendatur: & hoc præcipiant populo ſacerdotes, firmiter injungentes dominis tabernariis, ne in domibus ſuis vel in locis ſibi adjacentibus, ſuorum parochianorum cauſa potationis conventicula permittant congregari, oſtendentes eis, quia talis potatio innumerabilium eſt occaſio peccatorum. Si autem tertio admonitus huic ſalubri ſtatuto acquieſcere noluerit, tam ipſe, quam ipſius familia ab ingreſſu eccleſiæ arceatur. Inquiratur autem utrum pœnitens aliquando ebrius fuerit.

LVII. *Beda.*

Si verò laïcus per ebrietatem vomitum fecerit; tres dies jejunet ſine carne & vino, & ſine cerviſia, ſicut dixit Beda: ſi autem ſine vomitu ebrius fuit; pro ſingulis ebrietatibus quæ turbant ſtatum mentis ſolent aliqui & periti in jure injungere jejunia ſingula in pane & aqua ad minus in privatis perſonis. Ebriis injungenda pœnitentia.

LVIII. *Theodorus.*

Sacerdos autem, ſi inebriatus fuerit per ignorantiam, ſeptem dies pœniteat; ſi per contemtum, quadraginta; ſi diaconus, triginta pœniteat in pane & aqua, ut ait Theodorus: ſi per negligentiam, viginti quinque dies. Reliqui clerici & miniſtri juxta ordinem ſuum ſacerdotis judicio puniantur.

LIX. *Beda.*

Si quis verò die qua Euchariſtiam ſumſerit, per voracitatem vomuerit; ob vomitum gravius puniatur. Si quis per nequitiam alium inebriat, dies quadraginta pœniteat. Quod ſi conſuetudinem habuerit, communione privetur, donec dignè pœniteat, & emendare promittat. Qui cogit hominem ut inebrietur, humanitatis gratia, acerrimè corrigatur, & ſeptem dies pœniteat; ſi per comtemtum, quadraginta dies.

LX. *De luxuria.*

Circa peccatum luxuriæ, quæratur utrum pœnitens acceſſerit ad proſtantes mulieres, ſeu viduas, ſeu alias; & quæratur numerus illarum cum quibus peccaverit: ſi neſcit numerum, ſaltem æſtimativè quod credit. Quæratur de vicibus, & modis, & quanto tempore in peccato manſerit, & quo loco, ſacro vel non ſacro.

Si ſolutus laïcus, cum ſoluta concubuerit, tres annos pœniteat, ſecundùm canonicum rigorem, ſecunda, tertia, & ſexta feriis cibis jejunando communibus. Si cum vidua, quatuor annis. Sed quia fragilitas noſtri temporis tantam non patitur manere cenſuram, hujuſmodi pœnitentiam commutent ſeu temperent ſacerdotes, in orationibus ſive eleemoſynis, vel aliis ſatisfactionibus, E quando noverint, & prout noverint expedire, & quando ſæpius vel negligentius pœnitens ea peccata commiſerit, tantò magis & tempus addatur & modus pœnitentiæ, hoc moderamine intelligatur in omnibus pœnitentiis pro quocumque crimine imponendis. Luxuriæ peccantibus quæ pœnitentia injungenda.

LXI. *De publicis meretricibus.*

De proſtantibus pœnitenti periculum oſtendatur. Sunt enim, ſunt fortè quædam conjugatæ vel moniales vel à parentibus earum cognitæ, & leproſis ſæpius ſe ſupponunt, propter quod accedentes ad eas incurrunt facilius morbum lepræ.

lepræ. Si autem aliquis ad tales maximè ignotas acceſſerit, tutum eſt ei injungere pro adulterio pœnitentiam injungendam.

LXII. *Ex concilio Nannetenſi de adulterio.*

Adulteris quæ pœnitentia injungenda.

Quæratur utrum ad conjugatas acceſſerit, cum quot, quoties, quo loco, quo tempore. Si conjugatus ſolutam cognoverit, ille ſeptem annis pœniteat, quia fœdus conjugii violatum eſt ab eo; & illa quinta feria, quarta, & ſexta jejunando habito moderamine prænotato. Si autem conjugatus conjugatam cognoverit, cum majus conſtet eſſe peccatum; major ei pœnitentia injungatur.

LXIII. *De deſfloratione virginum.*

Quæ virgines defloranti.

Quæratur de virginibus defloratis. Quot autem defloraverit tot debet maritare, ſi poteſt, vel alias pauperes virgines loco earum, vel ſaltem ipſas corruptas, ſi indigeant, ſuſtentare, vel ingreſſum religionis eis, ſi voluerint, procurare, injuncta ei pœnitentia, quæ pro ſimplici fornicatione ſuperius eſt annotata. Sin autem, quia eis viam aperuit ad peccandum, timeat quod omnibus peccatis ſuis communicabit, quæ illæ per carnis lubricum perpetrabunt.

LXIV. *De ſanctimonialibus.*

Quæ pœnitenti cum ſanctimoniali aut filia ſpirituali.

Quæratur ſi cum monialibus peccaverit, & eo modo quo ſupra; & ſi fecerit, ad epiſcopum tranſmittatur. Mulierem quæ à proprio ſacerdote cognita eſt, vel ab alio qui ejus confeſſionem audivit, vel eam baptizavit, propter enormitatem criminis, maximè ſi ſcandalum fuerit, ad epiſcopum diceremus eſſe mittendam: ſed volentes in hac parte linguas compeſcere detractorum, qui fortè dicerent nos iſtud injungere in gravamen & odium ſacerdotum, canonicam pœnitentiam talibus injungendam volumus ſacerdotibus declarare.

LXV. *Cæleſtinus papa de mulieribus cum ſuis ſacerdotibus coeuntibus.*

Femina ſoluta quæ cum patre ſpirituali fornicata fuerit, omnia derelinquat, & res ſuas pauperibus tradat, & converſa in monaſterio, Deo uſque ad mortem ſerviat. Cùm autem propter fragilitatem ſexus, rigor iſte omninò non valeat obſervari, provideant ſacerdotes quibus tales converſæ fuerint, ut vino canonis oleum diſcretæ miſericordiæ conjungentes, ſic temperent pœnitentiam, ne immenſitate ponderis pœnitentes obruantur; neque pro relaxatione indebita igni purgatorio crudeliſſimè relinquantur. Nobis autem videtur talibus tutum eſſe arctæ pœnitentiæ quamdiu vixerint ſubjacere. Si autem conjugata fuerit, gravius eſt peccatum, & gravius puniendum, niſi jugum matrimonii impediret. Si autem non fuerit filia ſpiritualis ejus à quo cognoſcitur, cum ea mitius eſt agendum.

LXVI. *De acceſſu ad conſanguineam vel affinem.*

Quæratur ſi ad conſanguineas ſuas acceſſerit, vel uxores conſanguineorum ſuorum, vel ad cognitas ab eis, & in gradu quàm proximo vel remoto, & de aliis ut ſupra, & tales mitti debent ad epiſcopum.

LXVII. *De extraordinario concubitu.*

Quæratur ſi mulierem indebito modo cognoverit; Si dicat ſe feciſſe, quæratur quoties, & quomodo; quæratur ſi in puerperio quod prohibetur in lege; ſi in menſtruo quod prohibetur, ubi etiam eſt periculum corporale & matris pariter & prolis, quia ex corrupto ſemine naſcitur corruptus fœtus, & ferè ſemper, ut aſſerunt phyſici, vel gibboſus, vel contractus, vel hujuſmodi.

LXVIII. *De muliere in puerperio.*

Si quis cum muliere in puerperio concubuerit, decem dies in pane & aqua pœniteat. Eadem pœnitentia poteſt injungi ei qui indebito modo uxore ſua & non vaſe utitur naturali. Eadem pœnitentia poteſt ipſi injungi qui ſcienter ad mulierem menſtruatam accedit. Mulier verò, ſi viro volenti accedere ad eam, non revelaverit morbum ſuum, eamdem pœnitentiam ſubeat. Et ſi revelaverit, & vir nihilominus ad eam acceſſerit, mulier minus eſt in culpa.

LXIX. *De muliere prægnante.*

Quæratur utrum ad mulierem prægnantem acceſſerit, & utrum mulier cognita abortivum fecerit: & tunc, niſi ob aliam cauſam hoc factum fuerit, ad epiſcopum tranſmittatur. Quæratur ſi cum mulieribus tantum peccavit. Si dicat cum alia tantum peccaſſe, quæratur cum qua, & aliis ut ſupra.

LXX. *Quomodo contra peccata muniendi ſunt peccatores.*

Contra omnia peccata carnis ſolent ſic muniri pœnitentes. Vitent malam ſocietatem & opportunitatem, quod eſt vitare loca & perſonas, cum quibus vel per quas peccare poſſumus vel ſolemus. *Car ayſe faict larron.*

LXXI. *De pollutione nocturna.*

Quæratur utrum dormiendo aliquando contigerit ei pollutio. Quod ſi ex ebrietate, vel præcedenti cogitatione illicita evenerit, magis eſt timendum.

LXXII. *De peccato mollitiei.*

Quæratur & utrum contigerit vigilando per ſe ſolum. Si dixerit ſic, quæratur utrum hoc ei placuerit; & ſi hoc, quæratur utrum aliquid fecerit per quod hujuſmodi pollutio compleretur. Si dicat ſic, quæratur quid fecerit, & quomodo. Cùm autem peccatum mollitiei adulterium ſuperet, & hominem vel mulierem monſtrum efficiat; conſulimus quod cum pœnitentia ſeptennii, ſingulis ſeptimanis, diſciplinæ ſingulæ injungantur.

LXXIII. *De his quæ attendenda ſunt in pœnitentiis injungendis.*

Injungendo pœnitentiam pro peccato, debet peccatum & circumſtantias ſacerdos obſervare

Digitized by Google

quæ poſſunt aggravare peccatum, ſcilicet locum, utrum in eccleſia vel cimeterio: perſonam autem, utrum ſacerdos, vel diaconus, vel ſubdiaconus, vel hujuſmodi: tempus, utrum in præcipuis feſtivitatibus. Quod ſi fecerit, honeſtum videtur ut in vigiliis feſtorum, quæ violavit, jejunet omnibus diebus vitæ ſuæ in pane & aqua; vel ſaltem redimat competenter. Quæratur utrum mulierem non ſuam laſcivè aſpexit, concupivit, ſollicitavit, tractavit, oſculatus eſt. Secundùm etiam canones, ſi quis linguâ laſcivus fuerit, triduana pœnitentia expietur.

LXXIV. *Ex Pœnitentiali Romano.*

Si quis obtrectaverit puellæ pectus, vel turpitudinem; ſi clericus, ſeptem diebus; ſi laïcus, tres dies; ſi monachus vel ſacerdos, à divino miniſterio ſuſpenſus, triginta diebus pœniteat: ſcriptum eſt enim, Neque obtrectaveris turpitudinem fœminarum.

LXXV. *De iis qui mulieres ſollicitant pro aliis.*

Quæratur utrum aliquam pro aliquo ſollicitavit, vel peccato alterius conſenſit; conſilium, auxilium vel conſenſum impendit; utrum conjugatam, vel aliam; utrum pro conjugato vel alio, & quomodo, & quando. Sollicitatores mulierum pro alio, vel conſentientes peccato aliorum, ſecundùm quod majus vel minus peccaverint, puniantur, & quando non minus peccant quàm ille qui peccatum operatur.

LXXVI. *De ſortilegiis.*

Quæratur utrum ſortilegia fecerint; quæ ſi fecerint de ſacramentis eccleſiæ, vel dæmonibus immolantes, vel dæmonia invocantes; ad epiſcopum ſunt mittendi: Si peccaverit ad faſcinum, vel qualeſcunque precationes, excepto ſymbolo, & oratione dominica, & alia authentica; & qui cantat, & cui cantatur tres quadrageſimas pœniteat.

LXXVII. *Ex Pœnitentiali * Theodoli.*

* *l.* Theodori.

Nullus in evangelio, vel pſalterio, vel in aliis rebus furta, vel futura inquirere præſumat: quod ſi fecerit, quadraginta dies pœniteat.

LXXVIII. *De reſtitutionibus.*

Quæratur utrum habuit rem alienam injuſtè, videlicet per furtum, fraudem, uſuram, rapinam: & ſi hæc, caveant ſacerdotes, ne miſſas vel eleemoſynas, vel hujuſmodi pro reſtauratione, vel reſtitutione injungant; quia pro regula eſt circa reſtitutiones, quod verò domino facienda eſt reſtitutio, ſi poterit inveniri de facili, & læſor poſſit ſolvere. Mortuo vel non invento vero domino, reſtituendum proximioribus perſonis, ut uxori tantum quod juſtum fuerit, vel patri, vel matri, vel illis præcipuè qui ſunt conſtituti heredes teſtamenti, ſi qui ſunt, vel qui ab inteſtato ſuccedunt: Si verò verus dominus eſt incertus, & non poſſit inveniri cui debeat reſtitui, tunc demum ad conſilium eccleſiæ eroganda ſunt quæ debentur pro illis qui jus in re malè habita habuerunt. Sic & de inventis. Et non ſufficit circa malè habitum ſola reſtitutio, ſed condigna debet injungi pœnitentia pro peccato. Quando certus eſt verus dominus & eſt inventus, injungendum eſt læſori ut ei, ſi poſſit, immediatè, ſi velit & audeat revelare; ſin autem, mediante ſacerdote, vel alio bono viro, nemine nominato: vel compenſet læſor per ſervitia quæ poterit animo reſtituendi. Si verò grave ſit damnum, & læſor non poſſit ſolvere, debet petere veniam perſonaliter à damnificato, ſi audeat; alioquin hoc faciat, aliquo bono viro mediante, nemine nominato; & ipſe ſatisfaciat jejuniis, & orationibus, & corporalibus diſciplinis, habens in propoſito quod omnia reſtituat, ſi ad fortunam venerit pinguiorem.

LXXIX. *De eo qui alieno damno conſentit.*

Quæratur utrum alieno damno conſenſerit. Quod ſi fecerit, diſtinguendum eſt, quia ſi conſenſerit de ſimplicitate, vel negligentia, non impediens læſuram cùm poſſet, vel lædendum non præmuniens; non videtur teneri ad reſtitutionem damni, ſed ad ſatisfactionem pœnitentiæ pro negligentia. Inducat tamen læſorem ad ſatisfaciendum læſo. Si verò præbuerit auxilium, conſilium, vel favorem in damnum alterius, vel partem habuerit damni; tenetur ſatisfacere in ſolidum, niſi gravatum ab aliis noverit eſſe ſolutum. Item, quæratur utrum illi qui rem ſuam injuſtè detinebat, damnum intulerit. Quod ſi fecerit, ſi æquale fuerit, poterit ſuſtineri; tamen de dolo pœniteat: ſi majus, quod ſupereſt reddat. Item, quæratur utrum ſtupri causâ aliquid habuerit à conjugata: & ſi habuerit, marito reddat; ſi autem perſona eccleſiaſtica & religioſa, eccleſiæ ſuæ; ſi ab ancilla de rebus domini, ipſi domino eſt reddendum. Diligenter attendat ſacerdos cujus officii ſit pœnitens, nam ſi mercator vendens vel emens ad menſuram, prohibendum eſt ne habeat menſuram falſam; & ſi habuerit menſuram falſam, vel falsò menſuraverit, tenetur reſtituere, ſi ſciat quibus ſit, cùm de omni malè acquiſito, reſtitutio facienda ſit, ut dictum eſt: ſi autem neſciat quibus, propter inimicitias multas, ſatisfaciat eccleſiæ vel eccleſiis, quarum illos parrochianos credit; vel pauperibus, ad conſilium tamen eccleſiæ; & ſic de aliis officiis ſuo modo.

LXXX. *Theodorus.*

Si quis per neceſſitatem vel famem furatus fuerit cibaria, vel veſtes; pœniteat hebdomadis tribus: ſi reddiderit, non cogatur jejunare.

LXXXI. *De furto.*

Si quis furtum capitale commiſerit, vel quadrupedia tulerit, vel caſas fregerit; ſeptem annis ſecundùm canonem pœniteat, & quod furatum eſt reddat. Si verò de minoribus ſemel aut bis fecerit furtum; reddat quod tulerit, & per annum pœniteat.

LXXXII. *Quomodo familia vel uſurarii uti poſſunt malè acquiſitis.*

Dicendum eſt filiis fœneratorum & omnium

Digitized by Google

raptorum, quod de hujuſmodi arctiſſimè debent vivere, & reddere damnatis, prout poſſunt etiam in ſuis dominiis: & ſi pinguior eis evenerit fortuna, debent reddere de proprio quantum poſſunt, ſaltem quantum ad eos pervenerit. Item, conſulatur militibus, quod largiores ſpontaneas eleemoſynas faciant, ut in veſtiendo pauperes, & eccleſiis reditus conferendo, & hujuſmodi; ſanctius tamen videtur quod damnatis daretur, vel potius penitus redderetur.

LXXXIII. *De cupiditate.*

Quæratur utrum pro cupiditate, vel perjuraverit, vel fidem violaverit, vel eccleſiam, vel cimeterium; tales ad epiſcopum mittantur. Item, quæratur utrum ex ira alicui conviciatus, vel enormiter Deum vel ſancta juraverit, vel aliquem occiderit, vel cauſam damni alicui fecerit, vel in triſtitiam mentis inciderit, quæ mortem operatur æternam, vel aliquem odio habuerit. Quod ſi fecerit, moneatur diligenter ut deponat rancorem & odium: debita verò vel querelam non tenetur remittere, ſed petere poteſt, ſi velit, coram judice.

LXXXIV. *Ex concilio Rothomagenſi.*

Si quis alium per iram percuſſerit, & ſanguinem effuderit: ſi laïcus eſt, viginti dies pœniteat; clericus triginta dies: illi autem qui gradum habent, amplius puniri debent; diaconus ſeptem menſibus; preſbyter unum annum.

LXXXV. *De invidia.*

Quæratur utrum per invidiam dolet vel doluerit de utilitate proximi, vel de ejus infortunio lætus fuerit. Item, ſi per invidiam alicui detraxerit, & maximè ei qui præeſt; ſeptem diebus pœniteat.

LXXXVI. *De ſuperbia.*

Quæratur utrum per ſuperbiam ſuper alios mente & corpore ſe levaverit, cùm dicat evangelium: *Qui major eſt veſtrum, fiat minor.* Et, *quantò major es, humilia te in omnibus.*

Luc. 22. 26. Eccli. 3. 20.

LXXXVII. *De negligentia.*

Quæratur utrum accidioſus fuerit in his quæ pertinent ad ſalutem, id eſt negligens & indevotus; & talis timeat, quia *maledictus homo qui facit opus Dei negligenter.*

LXXXVIII. *De compenſationibus pœnitentiarum.*

Dicendum eſt quod omnibus qui ex juſta cauſa videntur non poſſe vel ſine magno gravamine frequenter jejunare, poſſunt redemtiones vel compenſationes adhiberi per eleemoſynas, per peregrinationes, vel per diſciplinas, per abſtinentiam à carnibus, vel piſcibus, vel hujuſmodi, ſecundùm perſonarum ſtatum, vel à vino, vel à quadrageſimalibus cibis. Propter viam autem peregrinationis faciliùs quàm propter aliud relaxatio eſt indulgenda, vel commutatio concedenda, & propter ſocietatem, ſed non generaliter ſi accedat ad menſam alienam, vel alius ad ſuam, cui ſe debeat conformare, & hoc ſi ſine gravi damno & ſcandalo nequiverit evitare, vel etiam pro ſolemnitate ſi interfuerit divinis.

LXXXIX. *Ut portabilis & diſcreta ſit pœnitentia.*

In hoc etiam debet ſacerdos eſſe ſollicitus, ut pœnitenti pondus importabile non imponat, licet recipere ſit paratus. Sed ſic pœnitentiam temperet injungendam, ut à ſtudio non cogatur ceſſare ſcholaſticus, vel ab opificio ſuo faber, vel agricola, vel alius laborioſus, ut domui providere non poſſit, vel dominum ſuum curſor ſequi non poſſit: & ne pro peccato occulto, publicam pœnitentiam injungat. Caveat etiam diligenter, ut peccantes publicè, faciat in aliquo publicò pœnitere.

XC. *Qui mittendi ſunt ad epiſcopum.*

Sacerdotes in confeſſione majora majoribus reſervantes, mittant ad epiſcopum pœnitentes propter homicidia, perjuria, injectionem manuum in parentes, ſive in clericos, vel quoſcumque religioſos; propter incendia, propter ſimoniam, propter factam litterarum falſitatem, propter inceſtum, propter lapſum carnis cum maſculis, cum brutis, cum monialibus; propter violationem cimeteriorum, vel eccleſiarum. Item, mittendi ſunt ad epiſcopum hæretici, ſchiſmatici, ſortilegi, qui de ſacramentis eccleſiæ * ſacrilegia commiſerunt, vel ad hoc conſilium vel auxilium præſtiterunt; & qui abortivum facere præſumſerunt, & qui ad hoc conſilium vel auxilium præſtiterunt; & clerici qui furtum commiſerunt. Item, clerici pœnitentes quoquo modo irregulares effecti, ſicut qui bis permiſit ſe baptizari, & qui interfecit, qui ſine tonſura prima aliquem ordinem accepit, ſive qui in ſuſceptis ordinibus ſaltum fecerit, qui quocunque caſu, vel per ſe, vel per alium, homicidium perpetravit, & judicio ſanguinis interfuit, & qui ut abortivum fieret, modo aliquo procuravit; & qui auctoritatem, conſilium, ſive auxilium vel conſenſum impendit, unde mors hominis vel membrorum mutilatio eſt ſecuta, ſive in aliquo occaſio, ſive cauſa fuit. Item, qui litteras dictat, vel ſcribit, vel legit, vel aliquod adminiculum ad hoc præſtat ut aliquis mutiletur, vel occidatur. Item, clerici ſeu preſbyteri qui in ſuſpenſione ſeu excommunicatione promoti ſunt, vel divina celebrarunt. Item, ſacerdos ſeu miniſter, cujus negligentia aliquid circa ſacramentum altaris inhoneſtum quocumque modo evenerit, ad epiſcopum ſunt mittendi.

* al. Sortilegia.

XCI. *Quomodo ſacerdotes debent inſtruere ſubditos ſuos de iis quæ ſunt neceſſaria de fide.*

In fide Trinitatis, & Incarnationis, & ſeptem operibus miſericordiæ, quæ ſeptem vitiis capitalibus opponuntur, populum tam majorem quàm minorem ſtudeant inſtruere ſacerdotes. De Trinitate autem ad minus tenetur docere expreſsè, quod Pater, & Filius, & Spiritus-ſanctus ſunt tres perſonæ, & illæ tres perſonæ ſunt unus

Deus, & una perſona non eſt alia; & cùm fides non ſubjaceat rationi, non eſt quærendum in his quæ pertinent ad fidem quo modo, vel quare, ſed ſimpliciter credere debemus, & in futuro plenè intelligemus.

XCII. *De Incarnatione.*

Circa fidem Incarnationis docere debent Dei Filium pro redemtione generis humani, carnem aſſumſiſſe in beata Virgine, de carne ejuſdem Virginis, non humana, ſed Sancti Spiritus operatione; & qui prius erat tantùm Deus, factus eſt in ea verus homo, manens de cetero in eadem perſona verus Deus, & verus homo; & eumdem de Virgine natum eſſe, virginitate remanente integra, & in conceptione, & in nativitate: unde Propheta: *Deſcendit ſicut pluvia in vellus.* Pluvia enim deſcendens in vellus, vel extracta à vellere, ipſum non corrumpit, ſed mundius facit. Et eumdem conſputum, colaphis cæſum, flagellatum, & multipliciter irriſum, in cruce mortem viliſſimam ſuſtinuiſſe, & eumdem in anima ad inferos deſcendiſſe, ut animas ſanctorum ibi detentas educeret; & in corpore in ſepulchro jacuiſſe; & eumdem in eadem carne glorificata tertia die reſurrexiſſe, per quem & nos omnes in carne quam gerimus reſurgemus, ſed non omnes immutabimur; & eumdem quadrageſimo die ad cælos aſcendiſſe, & quinquageſimo Spiritum-ſanctum apoſtolis, ſicut prædixerat, miſiſſe; & eumdem venturum ad judicium, & redditurum unicuique juxta opera ſua; bonis vitam æternam, malis autem ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus.

XCIII. *De ſeptem ſacramentis.*

Circa ſacramenta, ſcilicet Baptiſma, Confirmationem, Pœnitentiam, Euchariſtiam, Conjugium, Extremam-Unctionem & Ordinem docere debent ſacerdotes, quod in ſacramento Baptiſmi conſiſtit ſalus omnium puerorum, quia ſine Baptiſmo non ſalvantur. In propoſito & ardenti voluntate ſuſcipiendi ſine ſuſceptione poſſunt ſalvari adulti. In ſuſceptione Baptiſmi conſiſtit ſalus puerorum.

Confirmatio à jejunis & cōfeſſis recipienda.

De Confirmatione, quod ſi dignè recipiatur, in ea accipitur Spiritus-ſanctus, in bono confirmans eum qui recipit, & roborans contra diabolum & peccata. Et jejuni iſtud debent recipere ſacramentum, ſcilicet adulti qui hoc ſuſcipiunt ſacramentum, prius debent confiteri de omnibus peccatis & de iis conteri, ſi tempus habeant confitendi, aliter enim recipiunt indignè, ſi prius erant in peccato mortali.

De Pœnitentia, quæ conſiſtit in contritione, confeſſione, & ſatisfactione, dicendum quod ſicut puero non eſt ſalus ſine Baptiſmo, ita adulto qui fœdus Baptiſmi violavit, non eſt ſalus ſine Pœnitentia ad minus contritionis, & in propoſito & ardenti voluntate confeſſionis, & ſatisfactionis. Sed vera pœnitentia hominem liberat à diabolo, mundat à peccato, reconciliat Deo.

De Sacramento altaris dicendum eſt quoniam ex virtute verborum quæ Dominus protulit in A cœna ſuper panem & vinum, & ordinis ſacerdotalis, ſive bonus ſit ſacerdos, ſive malus, contingit quod poſt prolationem verborum ſuper panem & vinum cum intentione conficiendi, ubi erat prius purus panis, eſt verum Corpus Chriſti de Virgine natum, in cruce paſſum, ad dexteram Dei collocatum, non paſſibile quale fuit in via, ſed glorificatum quale eſt in patria: & ubi erat purum vinum, eſt verus Sanguis Chriſti qui de latere ejus fluxit. Tamen ſub utraque forma eſt totus Chriſtus, quia nec corpus eſt ſine ſanguine, nec ſanguis ſine corpore, nec corpus ſine anima, nec utrumque ſine Divinitate. B Et eſt hoc ſacramentum cibus & refectio animæ viventis per gratiam, & damnatio animæ mortuæ in peccato: quia *qui manducat & bibit indignè, judicium ſibi manducat & bibit.* 1. Cor. 11. 27.

De ſacramento Conjugii dicendum eſt quod omnis voluntaria, ſeu voluptuaria ſeminis emiſſio, eſt mortale peccatum, tam in mare quàm in femina, niſi per legitimum conjugium excuſetur. Sed fides habet coïtum in marem & feminam legitimo conjugio excuſare, dum tamen debito modo miſceantur.

De Extrema-unctione dicendum eſt, ſicut C dicit beatus Jacobus, quod per eam venialia peccata remittuntur, & quandoque alleviatur infirmus, quandoque etiam ad veram contritionem, & æterni gaudii conſiderationem, per eam incitatur.

De Ordinibus debent credere laïci quod non conficit niſi ſacerdos; non confert Ordines niſi epiſcopus, & quod eam virtutem habent quam eccleſia profitetur.

Dicatur ſæpe laïcis quod non inquirant rationem de articulis fidei, nec de ſacramentis; quia tanta eſt ſublimitas fidei, quod ea quæ ſunt fidei non poſſunt intellectu comprehendi: unde etiam fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Credant ergo firmi- D ter ſine hæſitatione quæcumque fides catholica aſſerit, quamvis non intelligant, majorem fidem adhibentes teſtibus fidei, quàm oculis carnis qui decipi poſſunt. Teſtes fidei ſunt Apoſtoli, Martyres, Confeſſores, Virgines, quorum plurimi pro teſtimonio fidei diverſis cruciatibus ſunt afflicti: ſed in teſtimonio probati teſtes inventi ſunt, quia & in vita eorum, diverſiſque cruciatibus temporali vita finita, propter eorum merita divina potentia illuminabat cæcos, reſuſcitabat mortuos, erigebat contractos, & ſalvabat infirmos.

XCIV. *De ſeptem vitiis principalibus.*

E Suadeant ſacerdotes omnibus principalia vitia fugere, & timere plus quàm mortem temporalem, quæ non occidit niſi corpus, ſed ipſa occidunt animam, videlicet Guloſitatem, Luxuriam, Avaritiam, Triſtitiam, ſive Acediam, Iram, Invidiam, Inanem gloriam, ſive Superbiam: & inſiſtere modis omnibus, ſeptem operibus miſericordiæ, quæ ſunt, Paſcere eſurientem, Potare ſitientem, Nudum veſtire, Hoſpitem ſuſcipere, Viſitare infirmum, Conſolari incarceratum, Sepelire mortuum. Quia, ſicut teſtatur Veritas in

Digitized by Google

evangelio, qui iſta facere neglexerint, venientes ad judicium audient iſtam terribilem vocem: Ite maledicti in ignem æternum, à quo liberemur per Filium Dei qui vivit & regnat per infinita ſæcula ſæculorum, Amen.

STATUTA DOMINI DANIELIS quondam Nannetenſis epiſcopi.

I. *De legendo quaternum ſynodale quater in anno.*

CUm propter ignorantiam ſacerdotum, maximè curatorum, multa pericula immineant animabus, ipſo Salvatore dicente: *Si cæcus cæcum ducat*, &c. omnibus & ſingulis perſonis, curatis nobis ſubditis, & eorum capellanis, tam præſentibus, quàm futuris, ut quaternum qui dicitur ſynodalis, in quo continetur inſtructio ſimplicium ſacerdotum ab antiquis patribus * ordinata, ſaltem quater in anno ſtudeant, & recordentur ejuſdem, perlegendo ipſum ab initio uſque ad finem intelligibiliter & diſtinctè, in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus & mandamus, temporibus infra ſcriptis: videlicet, una vice inter ſynodum ſancti Lucæ, & Nativitatem Domini; ſecunda vice infra mediam quadrageſimam; tertia vice infra Pentecoſten; quarta vice infra ſequentem ſynodum annualem, & ſic deinceps ſingulis annis.

* al. Obſervata.

II. *Ne eccleſiæ affirmentur ſine licentia epiſcopi.*

Item, prohibemus, ſecundùm ſtatuta dicti ſynodalis quaternii, ne aliquis rector parrochialis eccleſiæ, aliuſve curatus, eccleſiam ſuam aut vices ſuas ad annualem firmam committat atque tradat ſine noſtra ſpeciali licentia, quidquid contra factum fuerit irritum reputantes & inane, ſub pœna amiſſionis fructuum illius anni, quorum fructuum dimidiam partem fabricæ illius eccleſiæ decernimus applicandam; aliam verò in pios uſus, ad ordinationem noſtram, vel epiſcopi qui erit pro tempore convertendam. Et ne laïco ad firmam tradant, ſub pœna amiſſionis illius beneficii, quod ſic præſumſerit affirmare, penitus inhibemus.

III. *De archidiaconis & decanis.*

Item, inhibemus ne archidiaconi, vel decani nobis ſubditi juriſdictionem eccleſiaſticam committant clericis conjugatis, ne ſuper hoc vituperetur miniſterium noſtrum. Nam cùm tales, claves eccleſiæ non habeant, ipſos conſtat non poſſe ſolvere vel ligare.

IV. *Ne monachi ſerviant eccleſiis ſine licentia epiſcopi.*

Item, juxta provincialis ſtatuta concilii, prohibemus ne aliquis curatus, pro ſe ſubſtituat aliquem monachum ad deſerviendum in his quæ ad curam pertinent animarum, ſine noſtra licentia ſpeciali.

V. *Ut poſſeſſiones eccleſiarum in bono ſtatu teneantur.*

Item, omnes & ſingulas perſonas eccleſiaſ[ticas] beneficiatas publicè & in generali monem[us] ut domos, vineas, aliaque omnia ædificia, [ſ]ædificamenta quæcumque beneficiorum ſuoru[m] in bono & competenti ſtatu teneant, & conſ[er]vent: alioquin à perceptione fructuum bene[fi]ciorum ipſorum noverint ſe privandos, quo[uſ]que in ſtatum debitum reponantur.

VI. *Ne curati ultra octo dies ſe abſentent ab eccleſiis ſuis.*

Item, in virtute ſanctæ obedientiæ, omnib[us] & ſingulis perſonis curatis nobis ſubditis diſtr[i]ctè præcipimus ſub debito juramenti ab eis pr[æ]ſtiti ſuper reſidentia facienda; firmiter inju[n]gentes, ne à ſuis parrochianis, niſi pro neceſ[ſi]tate, aut utilitate ipſarum eccleſiarum ultra oc[to] dies continuè ſe abſentare præſumant abſq[ue] noſtra licentia ſpeciali, vel talis qui ſuper h[oc] poſſit licentiam indulgere: quin immo, in ip[ſis] eccleſiis, ut tenentur, ſtudeant perſonaliter r[e]ſidere, niſi ex cauſa legitima cum eis & ab [eo] qui de jure poſſit ſuper hoc fuerit diſpenſatu[m] alioquin tamquam perjuros, & inobedientiæ re[os] ſe noverint puniendos; & ſi ultra quindecim di[es] abſentes fuerint à ſuis eccleſiis ſine licentia ſp[e]ciali prædicta, ipſos ex tunc ſuſpendimus à d[i]vinis, niſi infra triduum, poſt quindenam huj[uſ]-veniam ad epiſcopum vel ejus vicarium ſup[er] hoc veniant petituri.

VII. *De numero compatrum.*

Item, cùm propter multitudinem patrinoru[m] contra ſanctiones canonicas attentatam, & ſp[e]cialiter contra Leonis papæ decretum, ſæpe co[n]tingat matrimonia impediri, decenter alias utiliter conjungenda, & quandoque conjunc[ta] turbari; prohibemus ne baptizandis parvulis, pl[u]res perſonæ quàm tres ad patrinatum, ſeu * co[m]patrinatum hujuſmodi admittantur; niſi fueri[nt] adeò conjunctæ perſonæ conſanguinitate ad i[n]vicem, aut alia ratione parentibus baptizand[i] quòd non poſſint aut eorum liberi cum aliq[ua] perſonarum hujuſmodi matrimonialiter jungi.

VIII. *De veſtibus innocentiæ reddendis.*

Item, cùm in quibuſdam parrochiis albæ ve[ſ]tes innocentiæ baptiſmalis, ſacro chriſmate d[e]linitæ, nòn ſine periculo ſortilegii, aut avarit[iæ] vitio à parvulorum matribus, ſoleant retiner[i] quamvis ſecundùm communem conſuetudine[m] ſemel oblatæ, debeant reddi ſacerdotibus, per e[oſ]dem divinis officiis applicandæ, præcipimus i[n]jungi publicè in parrochialibus eccleſiis, & i[n]dici ut in purificationibus reddantur, & per ſ[a]cerdotes à parvulorum matribus exigantur: pr[o]hibentes eas ſub pœna excommunicationis h[u]manis uſibus applicari.

IX. *Ne parvuli cum parentibus jaceant.*

Item, decretum Stephani papæ V. devotè [&] humiliter exequi cupientes, cùm ex ejus omi[...]

Digitized by Google

ſione multa pericula experimento didicerimus A eveniſſe; præcipimus prohiberi ſub pœna excommunicationis parentibus puerulorum, ne tenellos infantes ſecum in uno lecto collocent, ne fortè interveniente negligentia contingat eos opprimi, & ipſos parentes reos homicidii reputari.

X. *Ut fontes & putei claudantur ſepibus.*

Item, cùm multos pueros nuper audiverimus in puteis & foſſatis & fontibus cecidiſſe, & in eis miſerabiliter ſubmerſos fuiſſe; præcipimus & mandamus, diebus dominicis præcipi populo & indici, ut fontes, puteos & foſſata qui ſunt juxta domos eorum faciant circumdari vel claudi ſepibus, aut lapidibus, ſive lignis, tali modo B quod parvuli pueri non poſſint de facili cadere in eoſdem.

XI. *Ut eccleſiam cathedralem viſitent in anno ſemel parochiani.*

Item, cùm pœnitentibus in confeſſionibus ſuis, juxta ſuorum criminum qualitatem, quandoque ſoleant variæ peregrinationes injungi, quas frequenter ex negligentia, vel impotentia non adimplent; & quamplures perſonæ noſtræ diœceſis remota quandoque non approbatorum à ſede apoſtolica ſanctorum limina viſitare propria voluntate decernunt, ſuæ matris eccleſiæ Nannetenſis indulgentias, & requieſcentes in ea ſanctorum reliquias, & contingentia forſitan ignorantes inibi ſæpe meritis ſanctorum miracula; C præcipimus omnibus & ſingulis eccleſiarum parochialium capellanis, ut parochianis ſuis, & ſubditis ſuadeant, conſulant, & injungant tam in ſecretis confeſſionibus, quàm in ſuis publicis prædicationibus, & exhortationibus, ut prædictam ſuam matricem eccleſiam Nannetenſem in ſanctorum Petri & Pauli nomine & honore fundatam, ſtudeant ſaltem ſemel in anno cum devotione ſincera & reverentia debita viſitare: injungentes ut feſtivitates ſanctorum Donatiani & Rogatiani martyrum, qui de civitate Nannetenſi D nati fuerunt, & beati Clari primi epiſcopi Nannetenſis, abſque ſervili opere, ſicut diem dominicam reverenter obſervent, & ſignificetur eiſdem quod in feſtivitatibus ſanctorum dictorum, eſt indulgentia unius anni & unius quadragenæ à domino papa conceſſâ verè pœnitentibus, & confeſſis, viſitantibus in illis diebus eccleſiam ſupradictam.

XII. *Ut ſerviatur capellaniis.*

Item, cùm in noſtra civitate & diœceſi multæ capellaniæ ſint fundatæ, & pro unius homi- E nis vita ſingulæ ſufficienter dotatæ fuerint ab initio, prout veriſimiliter æſtimatur; & nonnulli tales capellanias, & alias obtinentes, nec in eis faciunt deſerviri, nec ſe ad earum titulos ordinari; omnes & ſingulos capellanias hujuſmodi obtinentes, primò, ſecundò, & tertiò, publicè & in generali monemus ſub pœna excommunicationis, ut in eis faciant in ſpiritualibus deſerviri, & temporalia earumdem in bono ſtatu teneri, prout ipſorum beneficiorum lege incumbit omnibus: & ſe ſaltem ad ſacrum ſubdiaconatûs ordinem promoveri curent infra annum à tempore recepti beneficii; alioquin ſuper hoc contra ipſos ad privationem procedetur, actore Domino, prout de jure fuerit procedendum.

XIII. *Ut presbyteri deferant ſupertunicalia clauſa.*

Item, prohibemus omnibus & ſingulis presbyteris nobis ſubditis, ſub pœna ſuſpenſionis, ne à feſto Nativitatis Domini proximè venturo, mane deferant in publico & patenter fixa ſupertunicalia, ſed clauſum habeant ſuperius indumentum colore honeſtum, nimia brevitate aut longitudine non notandum, ſine ſuperfluo & nimio apparatu.

XIV. *De decem diebus indulgentiarum omnibus qui remanent in miſſa uſque ad ejus finem.*

Item, indulgentiam decem dierum, conceſſam à bonæ memoriæ HENRICO prædeceſſore noſtro, verè pœnitentibus & confeſſis, qui in majori eccleſia Nannetenſi & aliis eccleſiis diœceſis & civitatis Nannetenſis in miſſarum celebrationibus, à principio uſque ad finem permanſerint approbantes; ipſam indulgentiam innovamus, dum tamen ab elevatione ſanctæ Euchariſtiæ uſque ad elevationem calicis cum ſanguine Domini noſtri JESU-CHRISTI, ſteterint flexis genibus humiliter & devotè. Caveant autem presbyteri donec perfectè dixerint omnia verba illa: *Hic eſt calix*, uſque *in mei memoriam facietis*; non præſumant elevare calicem.

XV. *De*, Aſperges, *dicendo.*

Item, ſicut prævaricatores legum divinarum, ita contemtores conſuetudinum eccleſiaſticarum, ſunt meritò coercendi; hinc eſt quod antiquam conſuetudinem, quam olim conſtat introductam, quod ſingulis diebus dominicis, antequam ſacra miſſarum ſolemnia inchoentur, ſacerdos indutus alba & ſtola debeat ſaltem ab intus eccleſiam circumire aqua benedicta, populum aſpergendo, & canendo antiphonam *Aſperges me Domine*, cum oratione ſolita ſubſequenti, quæ incipit, *Exaudi nos*, &c. diſtrictè præcipimus obſervari, & nullatenus prætermitti: contemtoribus ejus graviter puniendis.

XVI. *Quod clericus in miſſa habeat ſuperlicium.*

Item, ſtatuimus quod dum ſacra miſſarum ſolemnia celebrantur, clericus qui ſacerdoti celebranti miniſtrat, lineum deſuper habeat indumentum quod ſuperlicium dicitur.

XVII. *De officio defunctorum celebrando.*

Item, cùm ſancta ſit & ſalubris cogitatio pro defunctis Dominum exorare; ſtatuimus & firmiter obſervari mandamus, quatenus ſingulis diebus dominicis hora veſperarum vel circa, antè vel poſt veſperas dominicales, dicantur ſolemniter cum cantu veſperæ defunctorum, unà cum vigiliis eorumdem, præſertim in locis ſolemnibus, niſi fortè ex cauſa vigiliæ ad matutinum craſtinum differantur, & tunc poſt prædictas vigilias miſſa pro defunctis cum cantu ſolemniter

Digitized by Google

celebretur, niſi feſtum ſolemne fuerit die lunæ, A & poſt miſſam proceſſionaliter, cum aqua, & cruce, & campanarum pulſatione, ad cimeterium procedatur, orando humiliter & devotè pro defunctis, ad devotionem populi excitandam, ut orent & oblationes & eleemoſynas faciant pro defunctis ſuis parentibus & amicis; & hoc diebus dominicis in miſſa populo intimetur.

XVIII.

Item, ſtatuimus quod ſingulis diebus dominicis & aliis ſolemnibus feſtis miſſarum ſolemnia cum matutinis & utriſque veſperis, cum cantu in eccleſia celebrentur, maximè in locis ſolemnibus, & in quibus parochiani vicini eccleſiæ commodè, B ac de facili poſſint ipſis horis eccleſiam frequentare.

XIX.

Perſonæ eccleſiaſticæ acquiſita in ſuis beneficiis etiam ad alia tranſlatæ frui poſſunt.

Item, cùm à quibuſdam prædeceſſoribus noſtris ſtatutum fuiſſe dicatur quod eccleſiarum rectores & aliæ perſonæ eccleſiaſticæ poſſeſſiones & immobilia quæ ſuis eccleſiis aliiſque beneficiis de ſuo acquirerent, acquiſita hujuſmodi poſſiderent vita ſibi comite, etiam ſi ad alia beneficia, dimiſſis prioribus, transferrentur; nos attendentes quod ex hoc magis allicientur ad acquiſitiones hujuſmodi faciendas, hoc ſtatutum quod cedit ad utilitatem eccleſiaſticam, approbamus, C & etiam confirmamus.

XX.

Fructum terrarum ab eis excultarum percipere poſſunt ipſorum heredes.

Item, quia non minor eſt virtus, quàm quærere, parta tueri, ut res eccleſiaſticæ, videlicet terræ arabiles, & vineæ in bono ſtatu de cetero teneantur; cùm multæ perſonæ eccleſiaſticæ præmiſſa excolere negligant, de metu, quia ſi decederent jam paratis fructibus ad collectam, nihil omninò haberent ex eis executores ipſorum, & per hoc eccleſias damnificari contingit: nos quantum in nobis eſt volumus, quod ſi contingat rectores eccleſiarum, aliaſvè perſonas eccleſiaſticas mori vel cedere, poſtquam ſeminaverint D agros eccleſiæ, & vineas excoluerint, ſive excoli, ſcilicet putari & fodi fecerint in expenſis ſuis, executores ipſorum, ſeu heredes habeant & percipiant ex fructibus præmiſſorum pro ea portione pro qua conſueverunt percipere in partibus illis alienorum prædiorum cultores. Secùs ſi dictas terras & vineas colonis partiariis tradiderint excolendas.

XXI.

De ſacramentis infirmis tempeſtivè adminiſtrandis.

Item, cùm per negligentiam infirmorum & eorum qui habitant circa illos, frequenter omittentium pro ſacerdotibus mittere, uſque ad punctum mortis, & multi tranſeunt ex hac vita ſine con- E feſſione & Viatico, ſcilicet Corporis Domini perceptione, ac etiam ſine ſacramento Unctionis extremæ, de quo graviter eſt dolendum: non attendentes conſilium ſancti Jacobi, quo cavetur: *Infirmatur aliquis ex vobis? inducat presbyteros eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & ſi in peccatis ſit, dimittentur ei.* (Jac. 5. 14.) Nos tantis animarum periculis, quantum poſſumus occurrere cupientes, in virtute ſanctæ obedientiæ omnibus capellanis curatis noſtrarum civitatis & diœceſis, eorumque ſubcapellanis, præcipimus & mandamus, ut ſingulis diebus dominicis parochianos ſuos ſollicitè moneant & hortentur, ut ſtatim quod in lecto infirmitatis jacuerint, ſacramenta eccleſiaſtica petant humiliter & requirant, & tempeſtivè pro ſacerdote tranſmittant, & vicinos hujuſmodi ægrotantium ut eos viſitent, & illos ad præmiſſa excitent & inducant ſub pœna excommunicationis, ſi in hoc negligentes fuerint, publicè injungatur, adjecto etiam quod niſi hoc fecerint, per epiſcopale officium ex hoc graviter punientur.

XXII.

De infirmorum viſitatione.

Item, cùm presbyteri debeant in miſericordiæ & caritatis operibus, bonum exemplum aliis exhibere, & viſitatio infirmorum inter opera hujuſmodi numeretur, Salvatore dicente: *Infirmus fui, & viſitaſti me,* (Matth. 25. 36.) præcipimus eccleſiarum curatis & ſubcapellanis eorum, quod parochianos ſuos viſitent, quamprimum eos noverint infirmari, & eos moneant amicabiliter, & benignè, ut requirant & percipiant ſacramenta prædicta; intimantes eis quod ex hoc citius ſanabuntur; ſecundùm auctoritatem beati Jacobi ſupradictam, ne quod abſit eis improperari valeat illud quod Dominus reprobis in extremo judicio imputabit, dicens: *Infirmus fui, nec viſitaſtis me.* (Ibid. 43.)

XXIII.

Presbyteri infirmi ſua bona ſub fida cuſtodia ponant.

Item, præcipimus etiam eccleſiarum curatis, ut vicinos ſuos presbyteros & rectores infirmos debeant viſitare, & eis conſulere, quod de bonis ſuis ordinent ſapienter, & quod ea ponant in ſecura cuſtodia, quamdiu funguntur uſu & officio rationis, quoniam laïci quando vident presbyteros in extremis laborare, bona eorum rapiunt & furantur, ſe Deo in hoc præſtare obſequium arbitrantes.

XXIV.

De utenſilibus rectorum decedentium.

Item, de utenſilibus futuris rectoribus à decedentibus ſeu cedentibus dimittendis æquum eſſe videtur, quod eccleſiæ quæ non conſueverunt ſubeſſe taxationi ſubſidii decimalis, contentæ ſint duobus lectis: eccleſiæ verò decimales infra taxationem quinquaginta librarum, tribus: aliæ verò quæ dictam quinquaginta librarum ſummam excedunt, ſecundùm taxationem antiquam quatuor lectos habeant, videlicet duos bonos, tertium pro ſubcapellano, quartum pro clerico competenti. Patellarum verò, ſtannorum, menſarum & aliorum ſufficientiam utenſilium duorum aut trium proximorum rectorum arbitrio committimus æſtimandam, niſi fortè fuerint executores defuncti; & tunc ad decanum loci vel archidiaconum, aut ad epiſcopum, ſi opus fuerit, habeatur recurſus.

XXV. *De confeſſis in articulo mortis.*

Item, ne ſimplices ſacerdotes errare contingat, & ut tam ſibi, quàm confitentibus eis provideatur in pœnitentiis injungendis; præcipimus quod utantur in talibus conſilio domini Hoſtienſis, dicentis in Summa, ſacerdos ſibi conſulit qui peccatori ſibi confitenti, conſideratis qualitate & numero peccatorum, hæc dicat vel conſimilia verba: Cariſſime, vel amice, tu com- « miſiſti tot & talia peccata, quod niſi eſſet miſe- « ricordia Salvatoris, tota vita tua vix vel num- «

Digitized by Google

» quam ſufficeret ad pœnitentiam peragendam: ego tamen injungo talem pœnitentiam ſpecialem pro omnibus peccatis; & ſpecificè eam. Commendo etiam tibi, quod ubicumque ieris valeant remiſſiones & indulgentiæ prælatorum, ut & omnia alia bona quæ feceris, & mala quæ pro Deo toleraveris injungo tibi pro pœnitentia, & quod proſint tibi in remiſſionem peccatorum tuorum; & ſi interim te mori contingat, auctoritate Dei & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli abſolvo te ab omnibus his quæ confeſſus es, & ab aliis de quibus non recordaris in quantum poſſum & debeo: ita quod ſi aliquid purgandum remanſerit, in purgatorio purgetur juxta miſericordem Domini voluntatem.

XXVI. *De exhortatione infirmorum.*

Item, cùm humana fragilitas appropinquante mortis articulo vix aut numquam poſſit habere memoriam de omnibus quæ pertinent ad ſalutem, niſi hoc ſibi per alios ad memoriam reducatur: unde frequenter evenit aliquos in excommunicatione decedere quam ignorant: omnibus ſacerdotibus noſtrarum civitatis & diœceſis, tam præſentibus, quam futuris præcipimus & mandamus in virtute ſanctæ obedientiæ firmiter injungentes, ut omnes infirmos, quos ipſi viſitaverint, exhortentur, & moneant diligenter, quòd ſi ſciant ſe eſſe in aliqua excommunicationis ſententia, illud dicant, & petant abſolutionis beneficium impartiri. Et ſi dicant ſe nec ſcire, nec credere ſe aliqua excommunicatione eſſe ligatos; admoneantur tamen in dubio quod ſaltem generaliter petant abſolvi ab omnibus ſententiis excommunicationis & ſuſpenſionis ac etiam interdicti, ſi quam vel ſi quas incurrerint ab homine vel à jure; & tunc ſacerdotes ipſos abſolvant juxta modum & formam traditos in concilio Salmurienſi olim celebrato à bonæ memoriæ Reginaldo tunc archiepiſcopo Turonenſi, cujus tenor ſequitur in hæc verba: (Concil. Salm. ann. 1294. cap. 1.)

« Cùm excommunicatis in mortis articulo conſtitutis abſolutionis beneficium ſecundùm formam canonum non debeat denegari; quia tamen circa eorum abſolutionem propter ſacerdotum ſimplicitatem & imperitiam frequenter errare contingit; ut ſaluti morientium & utilitati ſuperſtitum conſulatur, formam juri conſonam circa talium abſolutionem præcipimus obſervari, ſcilicet ut ſi pro judicato vel manifeſta offenſa, petens abſolvi excommunicatus fuerit, ſi de illis poteſt ſatisfacere in præſenti, non aliter relaxetur ſententia, niſi prius pro judicato vel offenſa fuerit ſatisfactum. Si verò non poſſit ſatisfacere in præſenti, recepta cautione idonea, pignorum ſcilicet vel fidejuſſorum de ſatisfaciendo de judicato, vel offenſa; ſententia relaxetur. Si verò offenſa dubia fuerit; recepta cautione idonea de ſatisfaciendo, ſi eam apparuerit eſſe manifeſtam: pro ſimplici verò contumacia, recepta cautione juratoria de parendo juri, ſententia relaxetur. Ubi tamen cautionem idoneam exigi ſupra præcipimus, juratoriam, ſi alia præſtari non poſſit, in hoc caſu ſufficere declaramus. Qui verò, forma præſcripta non obſervata, excommunicatum pro judicato vel offenſa abſolverit; ei pro quo lata erat ſententia de ſuo ſatisfacere, auctoritate præſentis concilii, teneatur. »

EX STATUTIS DOMINI OLIVERII.

I.

Item, ex ſtatutis domini Oliverii epiſcopi Nannetenſis, inhibemus ſacerdotibus, & ſpecialiter curam animarum habentibus, ne mulieres de quibus mala ſuſpicio poſſet oriri contra ipſos, & virorum eccleſiaſticorum ſtatus & ordo diffamari, in ſuis teneant domibus, & ſub pœna excommunicationis & amotionis à beneficiis, quoad beneficiatos; & privationis ab officiis, quoad non beneficiatos. (Sacerdotes mulieres in ſuis domibus non teneant.)

II. *Ne liberi presbyterorum teneantur in domibus eccleſiarum.*

Item, ne liberi preſbyterorum teneantur in domibus eccleſiarum ſub pœna ſuſpenſionis, cùm ſint incontinentiæ ſuæ ſpectaculum & opprobrium verecundum, de quo ſcandalum generatur.

Item, in variis & neceſſariis cauſis nos urgentibus, periculis etiam & querelis emergentibus, ſtatuimus ut parochiani ſub pœna excommunicationis diſtrictè & publicè per eorùm rectores & capellanos moneantur, ut diebus dominicis, ſaltem ſemel in quindena conveniant in eccleſiis ſuis parochialibus, non ſolùm miſſarum ſolemnia, ſed etiam præcepta dominica & ſynodalia, nec non matrimoniorum facta, jejuniorum ac feſtorum cum clero celebrandorum, vigilias ſanctorum cum jejuniis faciendis & nomina excommunicatorum, ut eorum participatio evitetur, & à ſacramentis repellantur, donec fuerint abſoluti, audituri; pro quorum defectibus enormia multa comperimus eveniſſe circa matrimonia, jejunia, & alia ſupradicta, in præjudicium eccleſiæ & canonicarum ſanctionum & commune periculum animarum. (Miſſa parochialis dominicis diebus audienda.)

III. *De matrimoniis.*

Item, prohibemus ne matrimonia de cetero fiant per verba de præſenti, niſi poſt banna facta in eccleſia, ut eſt moris, vel niſi ſint teſtes præſentes in conſenſu matrimonii de præſenti, per quos declarari valeat & probari: aliàs enim occurrere poſſent animarum pericula, & jam pluries occurrerunt, cùm poſt contractum matrimonium de præſenti, quod probari non poteſt, alter conjugum vel altera cum alio vel alia matrimonium contrahit de præſenti, præſentibus ad hoc teſtibus. Tunc enim neceſſe eſt in ſecundo manere quod non eſt matrimonium, ſed potius adulterium, quoad illum vel illam; quia prius cum alia per verba contraxerat de præſenti; & hoc præcipimus in eccleſiis nunciari. (Matrimonium, niſi poſt facta banna aut præſentibus teſtibus non celebrandum.)

Item præcipimus, ne conjuges ante benedictionem nuptialem evangelizentur, nevè cohabitare

Digitized by Google

tare jubeantur à ſacerdotibus, neque ſuper hoc licentientur. Circa quod quia plurimi erraverunt, hoc ſub pœna excommunicationis fieri prohibemus.

IV. *De ſortiariis.*

Item, ſingulis diebus dominicis & feſtivis ſortiarios & ſortiarias, & ad eos vel eas ob hanc cauſam concurrentes; quia diabolo ſuadente, quotidie multiplicantur in civitate & diœceſi Nannetenſi, quos & quas poſt multas inhibitiones excommunicamus, excommunicatos præcipimus nunciari.

V. *De articulis concilii Turonenſis.*

Item, articulos concilii Turonenſis *, maximè contra perturbatores juriſdictionis eccleſiaſticæ ſingulis diebus dominicis & feſtivis præcipimus publicari.

* anno ... can. 7.

Item ad abjurandam ſocietatem excommunicatorum, multitudinem maximè ultra octo, ad loca remota, vel etiam aliquos non citetis, dummodò coram vobis eos voluerint abjurare, de quorum nominibus judices certificare curetis.

EX STATUTIS DOMINI SIMONIS quondam epiſcopi Nannetenſis.

I.

Contra capellanos beneficia ſua deſerentes.

QUamvis triſte ſit valdè quod loquimur, plures capellani, capellanias in eccleſia Nannetenſi & alibi in civitate & diœceſi Nannetenſi obtinentes ſua beneficia deſerunt, tam in ſpiritualibus quam temporalibus defraudata; & quod eſt deterius, bona dictarum capellaniarum eiſdem pro dotatione perpetua per ſuos fundatores aſſignata, devaſtant, dilapidant, & conſumunt: ita quod poſt eorum ceſſionem vel deceſſum non reperitur idoneus ſucceſſor, qui vellet eaſdem capellanias pro beneficiis acceptare, in ipſorum dilapidatorum præjudicium animarum, fundatores beneficiorum ſuis ſalubribus deſideriis defraudando: ſtatuimus & ordinamus quod omnes & ſinguli capellani, capellanias in eccleſia Nannetenſi, vel alibi in civitate & diœceſi Nannetenſi obtinentes, deſerentes ſuas capellanias ultra ſex menſes, ſuis debitis officiis & potiſſimè miſſis defraudatas, ceſſantibus legitimis impedimentis, ſuper quibus interum tenebuntur dominum Nannetenſem epiſcopum vel ejus vicarium in ſpiritualibus certificare, eo ipſo ſint dictis capellaniis taliter deſertis totaliter privati, aliis perſonis conferendis. Et ſi qui dictorum deſertorum ab epiſcopo obtinuerunt licentiam vel diſpenſationem ſuper pluralitate beneficiorum vel reſidentia in ipſis capellaniis vel aliis beneficiis ſuis non faciendis, ipſas revocamus.

II.

Litteræ excommunicatoriæ infra quindecim dies à tempore impetrationis exhibendæ.

Item, ſtatuimus quod litteræ excommunicatoriæ de curiis epiſcopi & inferiorum impetratæ, infra quindecim dies à tempore impetrationis curato loci & in publico exhibeantur, ut poſſint denunciari, & ad notitiam excommunicatorum devenire: alioquin curatus non tenetur illas ſigillare, aut excommunicatos publicè nunciare, ſed ſolùm ſuſpenſos & excommunicatos evitare, & à ſacramentis & communione fidelium quantum in ſe eſt repellere, donec fuerint abſoluti. Adverſarius etiam taliter recelans excommunicationes & ſuſpenſiones ultra quindecim dies tenetur, & ipſum decernimus teneri propriis expenſis ſuſpenſos & excommunicatos abſolvi facere & procurare ſine difficultate & damno ſuſpenſionis & excommunicationis, ſine tamen præjudicio judicati, vel offenſæ manifeſtæ, ſi quæ ſint, quibus ob hoc nolumus derogari.

III.

Peregrini ſacerdotes ad curam animarum non admittendi.

Item, ſtatuimus quod nullus ſacerdos peregrinus vel ignotus vel alius de cetero in civitate vel diœceſi Nannetenſi in abſentia curatorum abſque licentia epiſcopi curas animarum regere, audire confeſſiones, vel abſolvere præterquam in mortis articulo præſumat; & ſi ſecùs fecerit, decernimus ipſos præſumtores ſententiam ſuſpenſionis à divinis incurrere ipſo facto, & aliàs puniendos juxta exigentiam facti & qualitatem perſonæ.

IV. *Contra perturbantes juriſdictionem eccleſiaſticam.*

Item, præcipimus eccleſiarum rectoribus, & capellanis, & eorum vices gerentibus, ut ipſi ſingulis diebus dominicis & feſtivis ſolemnibus ſtatim poſt offertorium in miſſis ſuis publicè denuncient excommunicatos auctoritate canonum & conciliorum provincialium provinciæ Turonenſis *, omnes & ſingulos cujuſcumque conditionis exiſtant, turbantes, diminuentes, & lædentes juriſdictionem, & libertatem eccleſiaſticam infringentes.

* Concil. Salmurienſe anno 1243. can. 25. & 26. Conc. apud Caſtrum-Gunterii anno 1268. can. 2. Concil. Tur. 1282. can. 7.

V. *De ignitegio.*

Salutatio angelica ad ignitegium.

Item, præcipimus, ut ipſi faciant hora conſueta pulſari campanas in eccleſiis ſuis ad ignitegium gallicè *couvrefeu*, & præcipiant parochianis ad pulſationem hujuſmodi dicere genibus flexis verbum ſalutationis ab angelo glorioſæ Virgini MARIÆ *Ave Maria*: & ex hoc lucrantur decem dies indulgentiæ.

VI.

Miſſæ parochialis audiendæ præceptum.

Item, præcipimus eis quod ſingulis diebus dominicis & feſtivis ſolemnibus miſſas celebrent & compleant infra horam tertiæ, & moneant ex parte noſtra parochianos, ut ipſi vel ſaltem ſufficientior perſona de qualibet domo compareant perſonaliter in eccleſiis ſuis parochialibus, miſſas & alia divina præcepta facienda audituri ſub pœna excommunicationis & dimidiæ libræ ceræ à quolibet deficiente ſolvendæ pro luminari eccleſiæ parochialis.

VII.

Chori ingreſſus laïcis illicitus.

Item, Inhibemus omnibus & ſingulis laïcis utriuſque ſexus, ne quis ipſorum durante celebratione miſſarum chorum ſeu cancellum eccleſiarum ipſarum, & maximè ſecùs altare, aut in ipſis ſtent ſub pœna excommunicationis & dimidiæ libræ ceræ pro dicto luminari.

Digitized by Google

VIII.

Clamores, nundinæ & fora ab eccleſiis removeantur.

Item, ſtatuimus ſub eiſdem pœnis, ne quis de cetero in eccleſiis vel cimeteriis ſeditionem excitet, clamorem moveat, impetumvè committat, ſed penitùs à quibuſcumque negotiationibus ſæcularibus, præcipuè à nundinis & foris quibuſcumque, ſæcularium judicum ſtrepitu conquieſcat, & à choreis & cantilenis illicitis & nocturnis vigiliis ſtudeant abſtinere.

IX.

Concubinæ ad purgationem poſt partum ut admittendæ.

Item, ſtatuimus quod nullus curatus vel capellanus recipiat ad purgationem poſt partum in concubinatu manifeſtè genitum, illam matrem concubinam, quouſque abjuret publicè illicitam cohabitationem ſui concubinarii, de quo concepit, de qua abjuratione officialem Nannetenſem certificabit infra quindecim dies inde ſequentes, & pro qualibet vice qua hoc certificare neglexerit, ſeu ad purgationem ſine abjuratione admiſerit, mulctabit ipſum curatum, vel capellanum negligentem & admittentem, ut ſupra, in viginti ſolidos fabricæ eccleſiæ Nannetenſis ſolvendos.

X. *Contra turbantes juriſdictionem eccleſiaſticam.*

Item, monemus curatos & eorum loca tenentes, ut quolibet menſe, die dominica qualibet, poſt officium miſſæ publicent, & in * Romancio exponant conſtitutionem apoſtolicàm incipientem *Quoniam intelleximus* extra. de immunitate eccleſiæ libro ſexto. Videlicet illos qui litterarum apoſtolicarum impetratores vel alios quoſlibet ad forum eccleſiaſticum recurrentes, ſuper cauſis quæ ad idem forum eccleſiaſticum de jure vel antiqua conſuetudine pertinere noſcuntur, compellunt ſeu compelli faciunt vel procurant ad deſiſtendum, vel in foro ſæculari de quæſtionibus hujuſmodi litigant, per eorumdem judicum eccleſiaſticorum, vel litteras impetrantium aut litigantium ſeu litigare volentium, aut propinquorum ipſorum, ſeu rerum illorum, aut eccleſiarum ſuarum etiam captionem, modiſvè aliis quibuſcumque; & generaliter quoſcumque impetrantes quominus querelantes poſſint juſtitiam obtinere coram judicibus eccleſiaſticis delegatis ſeu ordinariis, de cauſis, quæ, ut præmiſſum eſt, ad cognitionem pertinent eorumdem; nec non dantes ad præmiſſa vel aliquod præmiſſorum conſilium, auxilium, vel favorem; & niſi judici & parti de injuriis, damnis, expenſis, & intereſſe ſatisfecerint, nullatenus abſolvendos, denuncietis excommunicatos auctoritate conſtitutionis *Quoniam intelleximus* extra. de immunitate eccleſiæ libro ſexto, & vice qua in hoc defecerint, in viginti ſolidos fabricæ eccleſiæ noſtræ ſolvendos, tenore præſentis ſtatuti condemnamus.

* Id eſt in vulgari lingua.

XI.

Contra illicitas collationes beneficiorum.

Item, prohibemus & decernimus collationem ſeu proviſionem quamcumque de beneficio eccleſiaſtico non prius decreto, & auctoritate pontificis fundato, creato, & approbato faciendam, prout eſt, irritam & inanem, & de jure non tenere: conferentes inſuper, & hujuſmodi collationem recipientes ad omnes fructus reſtituendos

A efficaciter teneri, & per annum à perceptione fructuum aliorum beneficiorum ſuorum ſuſpenſos, & inhabiles ad quodcumque beneficium eccleſiaſticum obtinendum, & aliàs, ut de jure puniendos.

XII.

Contra clandeſtina matrimonia.

Item, inhibemus ne quis ſubditorum noſtrorum ſe faciat clandeſtinè maritari, ſeu ad benedictiones recipi nuptiales, & ne quis talibus ſponſalibus ſeu benedictionibus clandeſtinis interſit ſcienter, aut ea fieri procuret: alioquin eos qui ſic facient, aut intererunt, vel aliàs ea fieri & procurari facient, aut intereſſe præſumſerint, in B his ſcriptis excommunicationis ſententia innodamus, & eam auctoritate noſtra incurrere volumus ipſo facto, aliis pœnis canonicis & conciliorum provincialium contra tales editorum in ſuo robore duraturis; & hoc volumus & mandamus per eccleſiarum rectores & capellanos populo ad divina audienda congregato publicari, & ad parochianorum notitiam deduci.

XIII.

Contra exigentes pedagia ab eccleſiaſticis perſonis.

Et omnes qui ab eccleſiis vel perſonis eccleſiaſticis aut rebus ſuis propriis, quas non cauſa negotiationis deferunt vel deferri faciunt, ſeu tranſmittunt, aliqua pedagia, ſeu guidagia exi-C gant vel extorqueant per ſe vel per alium ſuo nomine, vel etiam alieno; aut eaſdem eccleſias vel perſonas eccleſiaſticas ad hujuſmodi perſolvenda compellunt, contraria conſuetudine non obſtante, excommunicatos, civitates quoque, caſtra, vel loca, quorum collegia vel univerſitas in his deliquerunt, interdicto eccleſiaſtico ſuppoſita nuncietis, ut extra de cenſ. *Quamquam* lib. VI.

XIV.

Item, mandamus omnibus eccleſiarum rectoribus & capellanis nobis ſubditis, quatenus omnes & ſingulos temporale dominium obtinentes, ſæcularis juſtitiæ & poteſtatis gerentes officium, D & alios ſæculares homines conjurationes, confœderationes, colligationes ſeu conſpirationes facientes contra eccleſiaſticam libertatem, maximè reſtringendo & diminuendo eccleſiaſticam juriſdictionem, & ſubditis ſuis, ne in foro eccleſiaſtico litigent, & in his quæ ad forum eccleſiaſticum de jure vel conſuetudine pertinent, inhibendo; & juſtitiarios ſolam temporalem juriſdictionem habentes, qui in actionibus perſonalibus eccleſiaſticas perſonas litigare compellunt, & omnes qui prædictas perſonas coram dictis ſæcularibus juſtitiariis ſuper actionibus perſonalibus traxerint, aut trahi procuraverint, & poteſtates ſæculares eccleſiaſticas perſonas oppri-E mentes poſt ſtatuta concilii, volentes immunitati eccleſiæ providere, uſque ad ſatisfactionem congruam; nec non omnes & ſingulos qui juriſdictionem eccleſiaſticam ordinariam, antiquas eccleſiaſticas conſuetudines, & etiam libertates impedire, diminuere, turbare, vel in aliquo uſurpare præſumſerint; & omnes illos qui conſilium, auxilium, mandatum, opemvè præbuerint ad præmiſſa clam vel palam; & omnes qui nuncios, aut executores eccleſiaſticorum judicum, aut alios liberos eorumdem actave judiciaria deſo-

Digitized by Google

rentes, hac occaſione verberare, capere, detinere, occultare, carceri mancipare, aut, quod cenſendum eſt gravius, interficere, litteras vel acta judiciaria prædicta perſonis memoratis auſferre, ſeu ea rumpere, cancellare, aut aliàs deſtruere quoquo modo, vel ſic ablata celare præſumſerint; aut ut iſta fiant procuraverint, vel facientibus conſilium vel opem duxerint adhibendam; & omnes qui banna, inhibitiones, comminationes, & quaſcumque damnificationes ipſis litigantibus vel litigare volentibus in curia eccleſiaſtica, vel propinquis eorum, clam vel palam, directè vel indirectè, & aliàs quoquo modo inferunt; & omnes infringentes & violantes conſuetudines & antiquas libertates eccleſiarum provinciæ Turonenſis; & omnes laïcos qui hominibus ſuis vel aliis ſibi ſubditis, ne perſonis eccleſiaſticis, cum quibus habent aliquid quæſtionis, ignem aut aquam miniſtrent, & ne aliquid eis vendendo ſeu emendo aut aliter communicent quoquo modo inhibere præſumunt, ipſos Judæis quodammodo comparantes, dum eis alios communicare non ſinunt; & omnes qui ponunt comeſtores vel cuſtodes in domibus prælatorum; & omnes qui ponunt comeſtores in domibus religioſorum & aliarum eccleſiaſticarum perſonarum; & omnes & ſingulos temporalem juriſdictionem exercentes, qui perſonas eccleſiaſticas ſuper decimis, de quibus, ut de ſuis in poſſeſſione pacifica nomine beneficiorum ſuorum per annum extiterunt, ſine auctoritate judicis eccleſiaſtici moleſtant & impedimentum apponunt, occupando, ſaiſiendo, manum apponendo, vel aliàs inhibendo ſubditis ſuis, ne recipiant ad firmam, vel aliàs impediendo quominus decimas tales & earum fructus percipiant, donent, vel tradant ad firmam, vel vendant ſecundùm quod eiſdem perſonis eccleſiaſticis videtur expedire; & omnes qui fugientes ad eccleſiarum tutelam contra utriuſque juris ſtatuta, & eccleſiaſticam libertatem ibidem vulnerant, mutilant, interficiunt, vel incendunt, ſeu victualia & alia neceſſaria ſibi miniſtrare non ſinunt, aut exinde extrahunt violenter, extractos vulnerare ſeu mutilare & incarcerare præſumunt, nonnumquam ultimum eis ſupplicium inferentes, aut iſta fieri præcipiunt, aut procurant, ſeu conſilium aut opem adhibent in tantis ſceleribus perpetrandis; & omnes & ſingulos quemquam in Dei eccleſia ſeu cimeterio exiſtentem percutientes, aut animo malevolo diffidentes, & tumultum ſeu impetum ex quibus oriatur ſcandalum aut divinum officium perturbetur facientes; & omnes & ſingulos clericorum & quarumcumque eccleſiaſticarum perſonarum violentos ſeu injurioſos vel temerarios percuſſores; ſeu qui in clericum vel quemcumque religioſum etiam non profeſſum tacitè vel expreſsè manus injiciunt violentas vel etiam temerarias; & illos qui jubent aut mandant hoc fieri, vel auctoritatem præſtant; & illos quorum nomine hoc fit, ſi ratum habuerint, & poſt factum licet ſuper hoc nihil mandent; & illos qui clericum invitum & renitentem retinent, ponendo ſibi inſidias vel cuſtodes ne recedat, vel ipſum infra domum aliquam vel caſtrum

A includendo, licet manum non injiciant per ſe vel per alios in eumdem; & omnes qui faciunt & ſervant ſtatuta vel conſuetudines inductas contra libertatem eccleſiæ, & qui ſecundùm prædicta ſtatuta & conſuetudines judicant, vel ſcribunt judicata; & incendiarios eccleſiarum, & quoſcumque violatores earumdem; & illos qui in gradibus affinitatis vel conſanguinitatis prohibitis à jure, aut cum monialibus matrimonium ſcienter contrahunt; & religioſos ac moniales & quoſcumque clericos in ſacris ordinibus conſtitutos quovis modo matrimonium contrahentes; & quoſcumque temporale dominium obtinentes, qui ſuis ſubditis inhibere vel interdicere præſumunt, ne prælatis aut clericis ſeu

B aliis perſonis eccleſiaſticis quidquam vendant, aut emant aliquid ab eiſdem, aut ipſis bladum dent, panem coquant, vel alia obſequia exhibeant; & religioſos extremæ-unctionis, vel Euchariſtiæ ſacramentum clericis aut laïcis miniſtrare, matrimonia inter aliquos ſolemnizare præſumentes, non habita ſuper hoc parochialis preſbyteri licentia ſpeciali; & religioſos qui poſtquam in caſibus expreſſis in jure vel eiſdem per privilegia ſedis apoſtolicæ conceſſa, à ſententia canonis, vel à ſententiis per ſtatuta provincialia aut ſynodalia promulgatis, ſeu ut verba eorum recitentur, à

C pœna & culpa quemquam abſolvere præſumunt; religioſos in ſermonibus ſuis vel alibi proferre aliqua præſumentes, ut retrahant audientes à ſolutione decimarum eccleſiis parochialibus debitarum; & eoſdem religioſos ſcienter omittentes ſeu negligentes eis quorum confeſſiones audiunt conſcientiam facere ſuper decimis eccleſiis perſolvendis, ſi antequam negligentiam hujuſmodi purgaverint, prædicare præſumſerint quovis modo. (Nam primò propter omiſſionem & negligentiam prædictam ab officio prædicationis tamdiu ſunt ſuſpenſi, donec confitentibus

D ipſis conſcientiam fecerint, ſi hoc ipſum ſibi dicendi commodè habuerint facultatem, exinde ſententiam excommunicationis incurſuri ipſo facto, ſi prædicare præſumſerint, dicta negligentia non purgata;) & illos qui abſolutionem à ſententia excommunicationis ejuſdem aut ſuſpenſionis vel interdicti per vim vel metum extorquere præſumunt; & omnes qui pro eo quod in reges & principes, barones, nobiles, baillivoſve, vel quoſlibet miniſtros eorum, aut alios quoſcumque excommunicationis vel ſuſpenſionis, ſeu interdicti ſententia fuerit promulgata, licentiam dederint eos qui tales ſententias protulerunt, ſive eos quorum ſunt occaſione prolatæ,

E vel eaſdem ſententias obſervantes, ſeu taliter excommunicatis communicare nolentes occidendi, capiendi, ſeu aliàs in perſonis aut bonis ſuis vel ſuorum gravandi, niſi licentiam ipſam re integra revocaverint, vel ſi ad bonorum captionem occaſione ipſius licentiæ ſit proceſſum, niſi bona ipſa infra octo dierum ſpatium reſtituta, aut ſatisfactio pro ipſis impenſa; & omnes qui prædicta licentia ſibi data uti præſumunt, vel aliquod præmiſſorum aliàs committent ſuo motu; & omnes quibus cum à ſententiis excommunicationis abſolutionem obtinent,

Digitized by Google

injungitur ut ordinariorum ſuorum, vel aliorum A quorumlibet ſe conſpectui repræſentent, ſuſcepturi pœnitentiam ab eiſdem, vel mandatum excommunicatoris ſuper illis pro quibus excommunicati fuerant, recepturi, & paſſis injuriam, ſeu illis quibus fuerunt obligati, ſatisfacturi: ſi hoc cùm primùm commodè poſſunt, non curaverint adimplere, (nam in eamdem ſententiam, ſeu ſimilem qua prius ligati fuerant, reincidunt ipſo facto;) & omnes illos qui in cimeteriis eccleſiarum, in caſibus non conceſſis à jure, quorumcumque defunctorum corpora tempore interdicti, vel excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, ſeu etiam uſurarios manifeſtos ſcienter ſepeliunt, B & quoſcumque in locis ſuppoſitis eccleſiaſtico interdicto, quemque divina celebrare officia quomodolibet compellentes, aut aliquos præſertim excommunicatos vel interdictos ad eadem officia audienda evocantes, vel ne excommunicati publicè aut interdicti de eccleſiis, dum in eis miſſæ celebrantur, exeant moniti ſuper hoc à celebrantibus prohibentes; & excommunicatos vel interdictos in ipſis eccleſiis remanere præſumentes, poſtquam ut exeant à celebrantibus moniti fuerint, nominatim denuncietis excommunicatos auctoritate canonum & concilii Bituricenſis per Domnum SIMONEM C ſedis apoſtolicæ legatum & cardinalem celebrati, & provincialium conciliorum provinciæ Turonenſis.

XV.

Anno 1281. Cap. 12. Contra prohibentes ſolvi decimas eccleſiaſticis perſonis.

Item, quia in provinciali concilio Turonis celebrato, incipiente *Ad honorem Omnipotentis*, continetur clauſula quæ ſequitur: Item, omnes
» cujuſcumque ſtatûs aut conditionis exiſtant, qui
» perſonas eccleſiaſticas aut eccleſiarum miniſtros,
» quominus decimas poſſint ad ipſos ſeu eorum ec-
» cleſias pertinentes colligere, percipere, aut ad
» firmam tradere cui aut quibus expedire viderint,
» impedire præſumſerint quoquo modo, poſt inhi-
» bitiones & monitiones eis in generali competen- D
» ter factas, præcipimus excommunicationis vin-
» culo generaliter innodandos & excommunicatos
» uſque ad ſatisfactionem condignam nunciandos.
Cujus auctoritate concilii præcipimus ſub pœna excommunicationis omnibus eccleſiarum rectoribus & capellanis, & eorum cuilibet, quatenus contenta in dicta clauſula per tres dies dominicos in eccleſiis parochialibus populo ad divina audienda congregato lingua materna exponatis; & inhibeatis illis præſumtoribus, ac eos moneatis, licet ſimili modo fuerit inhibitum publicè & in generali dictis diebus dominicis, ne contra E dictas perſonas eccleſiaſticas, ſeu eccleſiarum miniſtros, aut eorum aliquos ſuper contentis in dicta clauſula, ſeu eorum occaſione aliquid attentare, aut eos aliqualiter gravare vel impedire præſumant. Quod ſi ſecus fecerint, dicta trina monitione & inhibitione præmiſſis, præſumtores præfatos, & eorum ſingulos, quos niſi infra octo dies inde ſequentes ſuper hoc ſatisfactionem condignam impenderint, ut dictum eſt generaliter in his ſcriptis, excommunicamus, excommunicatos publicè & in generali nuncietis ſingulis diebus dominicis & feſtivis.

XVI.

Prædicatores hortentur fideles ad ſolvendas decimas.

Item, dictis eccleſiarum rectoribus, vicariis & capellanis, in virtute obedientiæ mandamus, quatenus quoties religioſi in dictis eccleſiis prima dominica, & quarta, & ultima quadrageſimæ, & in feſtis Aſcenſionis dominicæ, & Pentecoſtes, Nativitatis Johannis-Baptiſtæ, Aſſumtionis, & Nativitatis B. MARIÆ Virginis matris Dei populo prædicabunt, ipſos religioſos requirant, quod in eorum ſermonibus ſub pœnis contentis in Decretali *Cupientes*, extra. de pœnis in Clementinis, audientes ſermones ipſorum expreſſè ſtudeant verbo & opere informare, nec non & his quorum audient confeſſiones conſcientiam facere, ac eos moneant, quod decimas eccleſiis parochialibus, quibus ex præcepto divino & canonico debentur, ſolvere & reddere non omittant. Immo ad earum ſolutionem promto animo ſint intenti, ne per eorumdem religioſorum indiſcretum ſilentium eos, qui converti poterunt ad ſolvendum, in errore derelinquant.

STATUTA DOMINI JOHANNIS quondam epiſcopi Nannetenſis.

I.

Anno 1385.

JOHANNES Dei & ſedis apoſtolicæ gratia epiſcopus Nannetenſis, omnibus & ſingulis decanis, & eccleſiarum rectoribus, & eorum capellanis ac loca tenentibus, nobis ſubditis, ſalutem in Domino. Ad honorem Dei omnipotentis, & conſervationem honorum, juriſdictionum, conſuetudinum, libertatum, & jurium eccleſiaſticorum & perſonarum eccleſiaſticarum, vobis & veſtrum cuilibet in ſolidum ſub pœna excommunicationis præcipimus & mandamus, quatenus omnibus diebus dominicis & feſtivis intra miſſarum ſolemnia poſt offertorium, dum populus convenerit ad divina audienda, denuncietis & publicetis in eccleſiis parochialibus nobis ſubditis; & nos tenore præſentium litterarum, auctoritate ſacrorum canonum & conciliorum, auctoritate apoſtolica & in provincia Turonenſi per archiepiſcopos Turonenſes & eorum ſuffraganeos celebratorum, & prout nobis per ipſa injungitur, publicamus & denunciamus excommunicatos ipſo facto omnes illos, qui litterarum apoſtolicarum impetratores, vel alios quoſcumque ad forum eccleſiaſticum recurrentes, ſeu eorum nuncios, aut litterarum curiarum & juriſdictionum eccleſiaſticarum executores, aut eas deferentes ſuper cauſis, negotiis, ſeu quæſtionibus, quæ ad idem forum eccleſiaſticum de jure vel antiqua conſuetudine pertinere noſcuntur, ne in eodem foro litigent per applegiamenta vel querelas juſtitiæ ſeu poteſtati ſæculari deferendo, aut alias quoquo modo impediunt & compellunt, ſeu impediri & compelli fecerunt, facient, faciuntve, vel procurarunt, & procurabunt ad deſiſtendum, vel in foro ſæculari de cauſis & quæſtionibus hujuſmodi litigandum per eorumdem judicum eccleſiaſticorum, vel litteras ab ipſis judicibus ſeu curiis eccleſiaſticis im-

Contra perturbantes eccleſiaſticas libertates.

Digitized by Google

Anno 1385.

petrantium, aut in eodem foro eccleſiaſtico litigantium ſeu litigare volentium, aut propinquorum ſeu nunciorum ipſorum, ſeu rerum illorum aut eccleſiarum ſuarum etiam captionem aut detentionem, vel arreſtum modiſve aliis quibuſcumque, & generaliter omnes quoſcumque impedientes quominus querelantes & querelare volentes liberè poſſint juſtitiam obtinere coram judicibus eccleſiaſticis de cauſis quæ de jure vel antiqua conſuetudine, ut præmiſſum eſt, ad cognitionem pertinent eorumdem, ac dantes ad præmiſſa vel aliquod præmiſſorum conſilium, auxilium, vel favorem, niſi tam judici cujus cognitio fuerit impedita, vel juriſdictio uſurpata, quàm etiam parti quæ turbata fuerit in proſecutione ſui juris de injuria, damnis, & expenſis, ac intereſſe prius integrè per eoſdem fuerit ſatisfactum, nullatenus abſolvendos.

II.

Item, denuncietis excommunicatos infringentes, violantes, & uſurpantes conſuetudines antiquas & libertates eccleſiarum & perſonarum eccleſiaſticarum provinciæ Turonenſis auctoritate conciliorum provincialium.

III.

Religioſi ſacramenta ſine licentia parochi miniſtrantes excommunicandi.

Item, denuncietis excommunicatos auctoritate canonum omnes religioſos Extremæ-unctionis, vel Euchariſtiæ ſacramentum clericis aut laïcis miniſtrantes, matrimoniave inter aliquos ſolemnizantes, non habita ſuper hoc parochialis preſbyteri licentia ſpeciali, per ſedem dumtaxat apoſtolicam abſolvendos.

IV.

Item, jura ſibi indebita uſurpantes.

Item, denuncietis excommunicatos auctoritate canonum omnes religioſos, qui præterquam in caſibus expreſſis in jure, vel eiſdem per ſedem apoſtolicam conceſſis, à ſententia canonum, vel etiam à ſententia per ſtatuta provincialia aut ſynodalia promulgatis, ſeu, ut verba aliquorum recitentur, à pœna & culpa quemquam abſolvere præſumunt & fingunt; cùm eorum abſolutione ſolvi non valeant, qui ſunt per ſedem apoſtolicam dumtaxat abſolvendi, nullo exemtionis vel alio privilegio religioſorum ſuper hoc ſuffragante; & omnes illos qui abſolutionem à ſententiis excommunicationis, vel quamcumque revocationem excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti per vim vel metum extorquere præſumunt: & denuncietis excommunicatos auctoritate canonum omnes religioſos in ſermonibus ſuis vel alibi proferre aliqua præſumentes, ut retrahant audientes à ſolutione decimarum eccleſiis debitarum. Et denuncietis excommunicatos auctoritate canonum omnes illos qui in cimeteriis eccleſiarum in caſibus non conceſſis à jure, quorumcumque defunctorum corpora interdicti tempore, vel excommunicatos publicè, aut nominatim interdictos, ſeu etiam uſurarios manifeſtos ſcienter præſumunt ſepelire. A qua ſententia nullatenus abſolvantur, niſi prius ad arbitrium diœceſani epiſcopi eis quibus per præmiſſa fuerit injuria irrogata ſatisfecerint competenter, non obſtantibus exemtionibus vel privilegiis quibuſcumque, & auctoritate canonum omnes laïcos auferentes de eccleſiis oblationes excommunicamus.

V.

Prædicatores moneant decimas eccleſiis eſſe ſolvendas.

Item, quia religioſi in ſermonibus ſuis ex præcepto ſedis apoſtolicæ ſub obteſtatione divini judicii, interminatione maledictionis æternæ, quoties populo prædicabunt in prima, quarta, & ultima dominica quadrageſimæ, & in feſtis Aſcenſionis dominicæ, Pentecoſtes, Nativitatis beati Johannis-Baptiſtæ, Aſſumtionis & Nativitatis beatiſſimæ Virginis MARIÆ matris Dei tenentur informare expreſsè audientes, ſi ab eccleſiarum rectoribus, vel vicariis, aut loca tenentibus eorumdem fuerint requiſiti, nec non his quorum confeſſiones audiunt conſcientiam facere quod decimas eccleſiis & eorum curatis ſolvere non omittant, immo ad earum ſolutiones ſint intenti; vobis & veſtrûm cuilibet ſub pœna ſuſpenſionis & excommunicationis præcipimus & mandamus, quatenus dictos religioſos, ut præmittitur, requiratis, quos & nos pro ſalute animarum gregis nobis commiſſi ſuper præmiſſis faciendis requirimus & hortamur per præſentes ſub pœnis in jure expreſſis, ne per ipſorum religioſorum indiſcretum ſilentium debentes dictas decimas derelinquant in errorem, dictas decimas Deo & eccleſiis debitas retinendo, & hæc & alia jura parochialia occupando in ſuarum damnationem animarum.

VI.

Ex communicandi qui ſepulturas in ſuis eccleſiis interpoſito voto ſibi procurant.

Item, denuncietis excommunicatos auctoritate canonum omnes religioſos & clericos cujuſcumque ſtatûs aut conditionis exiſtentes, qui ad vovendum, jurandum, vel fide interpoſita ſeu alias promittendum, aliquos inducunt, ut apud eorum eccleſias ſepulturas eligant, vel jam electam ulterius non mutent, à ſede apoſtolica dumtaxat, præterquàm in mortis articulo, abſolvendos, nullis privilegiis aut ſtatutis, cujuſcumque tenoris exiſtant, ſuper hoc valituris.

VII.

Venefici & ad eos recurrentes.

Item, ſingulis diebus dominicis & feſtivis denuncietis excommunicatos ſortiarios & ſortiarias, & ad eos & eas ob hanc cauſam recurrentes, qui diabolo ſuadente quotidie multiplicantur in civitate & diœceſi Nannetenſi: quos poſt multas inhibitiones & monitiones prædeceſſorum noſtrorum novimus excommunicatos, & præcipimus publicè nunciari.

VIII.

De miſſa parochiali diebus feſtis.

Item, præcipimus vobis eccleſiarum rectoribus, & capellanis veſtris, ac loca tenentibus, prout & à noſtris prædeceſſoribus novimus fuiſſe præceptum, quod diebus dominicis & feſtivis ſolemnibus magnas miſſas parochiales in eccleſiis parochialibus infra horam tertiæ celebretis & compleatis, ſeu celebrari faciatis, ut poſt & non ante alii preſbyteri qui voluerint poſſint celebrare in ipſis eccleſiis & capellis eccleſiarum & parochiarum eorumdem, & parochianos veſtros ex parte noſtra moneatis; & nos tenore præſentium monemus, ut ipſi parochiani, vel ſaltem ſufficientior perſona de qualibet domo compareant perſonaliter in eccleſiis ſuis parochialibus & baptiſmalibus diebus dominicis & feſtivis ſolemnibus, non ſolùm miſſarum ſolemnia, ſed etiam præcepta dominica & ſynodalia,

Digitized by Google

Anno 1385.

& matrimoniorum pacta, & denunciationes jejuniorum & feſtorum cum clero & populo celebrandorum, vigilias ſanctorum cum jejuniis faciendis, & nomina excommunicatorum ut recitentur, & ad gremium eccleſiæ citius redire cogantur, & alia ſalutaria audituri: pro quorum defectibus enormia multa eveniunt circa matrimonia, jejunia, & alia ſupradicta in præjudicium eccleſiæ & canonicarum ſanctionum, ac commune periculum animarum. Et ne ſimilia contingant in futurum, & ne parochiani ad comparendum in dictis miſſis & denunciationibus ulterius impediantur, inhibemus ſub pœna excommunicationis, ne ante magnas miſſas prædictas in dictis parochialibus eccleſiis celebratas, dictis diebus dominicis aliquis preſbyter in capellis vel eccleſiis veſtrarum parochiarum miſſas aliquas celebrare præſumat: propter quarum celebrationes retroactis temporibus parochiani ad ſuas eccleſias dictis diebus pro miſſis & præceptis prædictis audiendis accedere non curabant; ſed ad tabernas, crapulas, & comeſſationes, & alia illicita, & de jure prohibita properabant, & preſbyteros eis de mane celebrantes ad talia cum eis ad prædicta invitabant & ducebant. Nec alienos parochianos ſine licentia curatorum ſuorum, exceptis peregrinis, ad divina audienda in eccleſiis veſtris admittatis, ne fortè ſint excommunicati vel interdicti; cùm quilibet parochianus dictis diebus dominicis & feſtivis de jure debeat in ſua parochiali eccleſia ex cauſis prædictis comparere, nec eorum confeſſiones audiatis.

(Margin: Miſſæ privatæ ante ſolemnem non dicendæ. — Alieni parochiani non admittendi.)

IX.

Purgationes mulierum & nuptiæ in capellis vetitæ.

Item, inhibemus etiam vobis & veſtrum cuilibet, ne aliquas mulieres poſt partum ad purificandum in prædictis capellis admittatis, nec benedictiones nuptiales celebretis.

X.

Patrini in baptiſmo plures tribus non admittendi.

Item, ne matrimonia impediantur, & contracta turbentur, inhibemus, & vos ex noſtra parte inhibeatis ſub pœna excommunicationis, ne in baptizandis parvulis plures quàm tres perſonæ ad compaternitatem accedant, nec admittantur, niſi ſint adeo conjunctæ perſonæ conſanguinitate, vel alia ratione parentibus baptizandorum, quod non poſſint ipſi vel eorum liberi cum aliqua perſonarum hujuſmodi matrimonialiter copulari.

XI.

Cimeteria muris claudenda.

Item, mandamus ſub pœna excommunicationis, & decem librarum procuratoribus fabricæ cujuſlibet eccleſiæ parochialis applicandarum, quod infra inſtantem noſtram ſynodum Pentecoſtes faciant claudere muris cimeteria contigua eccleſiis parochialibus, & impediantur itinera publica, & porci, & alia animalia, & ſordes fieri, poni, & incedere, & fodere, & quadrigas ducere per eadem, & ſuper ſepulcra mortuorum, & ut appareant loca ſacra à profanis. Et ad hoc faciendum moneatis ſub pœna prædicta ex parte noſtra procuratores prædictos & eorum ſingulos.

XII.

Eccleſiæ poſt officium claudendæ.

Item, mandamus quod poſt divina officia celebrata eccleſiæ claudantur & firmentur.

XIII.

Anno 1385. Confirmatio ſtatutorum.

Item, ſtatuta ſynodalia prædeceſſorum noſtrorum & noſtra confirmamus.

XIV.

Statuta deſcribenda.

Item, ut præmiſſa magis memoriæ commendentur, præcipimus vobis & veſtrum cuilibet, quatenus ea ſub pœna viginti ſolidorum nobis applicandorum infra menſem in fine miſſalis cujuſlibet eccleſiarum veſtrarum, additis quibuſdam foliis pergameni ad hoc opportunis, ſimul ſutis tranſcribi faciatis, & copiam præſentium habeatis, & in teſtimonium præmiſſorum ſigillum noſtrum duximus præſentibus apponendum. Datum & actum in hac noſtra ſynodo celebrata in noſtra eccleſia Nannetenſi die Jovis poſt feſtum B. Lucæ evangeliſtæ, anno Domini milleſimo trecenteſimo octogeſimo quinto.

STATUTA SYNODALIA JOHANNIS epiſcopi Nannetenſis, anno M. CCC. LXXXVII. edita.

I.

Anno 1387.

IN nomine Domini. Amen. Univerſis præſentes litteras, ſeu præſens inſtrumentum noſtrum publicum viſuris & audituris, JOHANNES Dei patientia & ſedis apoſtolicæ gratia epiſcopus Nannetenſis, ſalutem in Domino, & præſentibus indubiam perpetuamque dare fidem.

De reſidentia.

Paſtoralis noſtri officii debitum nos excitat, ut ad jurium canonicorum, conciliorumque provincialium, & ſynodalium ſtatutorum executionem, cultumque divini ſervitii, ne, quod abſit, defraudetur noſtris temporibus, ſtatum, decentiam & utilitatem eccleſiarum, perſonarumque, locorum, & beneficiorum eccleſiaſticorum nobis ſubditorum, ac ipſarum eccleſiaſticarum perſonarum morum & vitæ reformationem, & ad excedentium correctionem & punitionem, prout officii ſollicitudo nos die nocteque perurget, curialiter intendamus: ne per noſtri deſidiam, defectumve, tranſgreſſionem, aut neglectum, ſubditorum noſtrorum, & præſertim eccleſiaſticarum perſonarum ſanguinem de noſtris manibus exigat divina Majeſtas, cujus oculis omnia ſunt patefacta. Cùm igitur jam pridem ad noſtrum fama detuliſſet auditum, quod erant, prout adhuc ſunt, quod non ſine grandi cordis amaritudine referimus, quamplures & multæ eccleſiaſticæ perſonæ, tam religioſæ & regulares, quàm ſæculares nobis ſubjectæ, prioratus curatos & non curatos, eccleſias parochiales, capellanias perpetuales, & alia eccleſiaſtica beneficia & officia perpetua, tam in noſtra Nannetenſi ac S. Albini de Guerrandia, quàm aliis eccleſiis, monaſteriis, prioratibus, & aliis locis in noſtris civitate & diœceſi Nannetenſi nobis ſubditis & ſubjectis obtinentes; quæ ſuæ ſalutis immemores & oblitæ, contra canonicas ſanctiones conciliaque provincialia, noſtrorumque prædeceſſorum ac noſtra ſtatuta ſynodalia ſalubriter edita, & contra propria ſuper hoc præſtita ipſorum juramenta, temerè veniendo in ſuis eccleſiis, capella-

Digitized by Google

Anno 1387. niis, beneficiis, & officiis, ac aliis locis eccle-
ſiaſticis, debitam ac tam de jure quàm ab inſ-
titutione & fundatione dictorum beneficiorum
exactam reſidentiam non faciunt perſonalem,
& abſque noſtra, ſeu alia quavis ſufficienti licen-
tia receſſerunt & recedunt, ipſaſque eccleſias &
capellanias, & alia eccleſiaſtica beneficia deſe-
ruerunt & dimiſerunt, quotidie deſerunt & di-
mittunt, & quaſi pro omnino & penitus derelic-
tis & deſertis habuerunt & habent, propter qua-
rum eccleſiaſticarum perſonarum abſentiam, te-
merariam incurioſitatem, negligentiam ineptam,
factum defectum non ſine dolo, parochiales ec-
cleſiæ, nec non capellaniæ perpetuæ, aliaque
beneficia eccleſiaſtica & officia hujuſmodi, tam
in ſpiritualibus quàm in temporalibus, multa &
intolerabilia detrimenta notoria paſſa ſunt & pa-
tiuntur evidenter in divini ſervitii diminutionem
& defraudationem, ſtatuſque dictorum benefi-
ciorum ſubverſionem perpetuam & evidentem.
Nam miſſas ad quarum celebrationem ex patro-
norum & fundatorum provida piaque diſpoſitio-
ne & ordinatione adſtricti ſunt, à longo tempo-
re non celebrarunt, per ſe vel alios non cele-
brant, immo aliquoties in toto & interdum in
parte, nedum negligenter, ſed & fraudulenter
omiſerunt & omittunt, permiſeruntque & per-
mittunt vineas & alias res hereditarias incultas,
domoſque, maneria & ædificia ad ipſorum bene-
ficiorum dotationem & ſupportationem divini
cultus aſſignata collabi miſerabiliter in ruinam,
in ſuarum animarum, ſalutis grave periculum,
cleri & populi ſcandalum, contra patronorum
& fundatorum, tam laïcorum quàm eccleſiaſti-
carum perſonarum pia vota, defraudationemque
illicitam divini cultus, & piis mentibus devota-
rum perſonarum in talibus pernicioſum exem-
plum damnabiliter monſtrando coram Deo &
hominibus in gravem divinæ majeſtatis offenſam.
Et licet nonnulli prædeceſſores noſtri epiſcopi
Nannetenſes, & maximè felicis recordationis
dominus Simon immediatus prædeceſſor noſ-
ter, & nos prædicta omnia & ſingula reprimere,
& in melius reformare volentes pro viribus, de
conſilio peritorum maturo nonnulla ſtatuta ſyno-
dalia ediderint, fecerint, & ſtatuerint, addide-
rimuſque, fecerimus, & ſtatuerimus; nihilomi-
nus tamen parvum aut rarum effectum habue-
runt huc uſque, immo verius quaſi nullum. No-
tum igitur per præſentes facimus & fieri volu-
mus univerſis præſentibus & futuris, quod nos
prædictis omnibus & ſingulis debita mentis &
animi ponderatione conſideratis, & his quæ noſ-
trum ad id moverunt & movent animum, & me-
ritò movere debuerunt & debent, habitaque ſu-
per hoc cum probis & peritis viris deliberatione
provida, & ex ipſorum conſilio deliberato ſimul
& maturo ad decus & decorem ſanctæ matris
Eccleſiæ, divinique cultus ſupportationem, ac
eccleſiarum capellaniarumque perpetuarum, &
aliorum eccleſiaſticorum beneficiorum & perſo-
narum eorumdem, & rerum dotalium ſeu ad do-
tationem ipſarum pertinentium evidentem & per-
petuam utilitatem, convertentes aciem mentis
noſtræ, omnia alia & ſingula ſynodalia ſtatuta,

A conſtitutiones & ordinationes, tam ſuper præ-
dictis & eorum occaſione, quàm ſuper aliis à
prædeceſſoribus noſtris, & à nobis ſeu à noſtris
vel eorum vicariis & commiſſariis ſalubriter hac-
tenus edita, facta & ordinata recenſemus & in-
novamus in his ſcriptis, & pro recenſitis & in-
novatis habere volumus, præcipimus & manda-
mus, laudamus, approbamus, ratificamus, & ip-
ſa decernimus in ſui forma perpetuum robur te-
nere firmitatis. Et nihilominus in noſtra præſen-
ti ſynodo, auctore Deo ſolemniter & publicè per
nos celebrata hac die Jovis poſt feſtum Pentecoſ-
tes Domini, anno ejuſdem milleſimo trecente- 1387.
B ſimo octuageſimo ſeptimo, in noſtra prædicta
Nannetenſi eccleſia, ut moris eſt, ſanctorum pa-
trum, legis canonicæ latorum, & conciliorum
provincialium, noſtrorumque prædeceſſorum
epiſcoporum Nannetenſium veſtigiis inhærentes,
non recedentes ab aliis ſtatutis, conſtitutioni-
bus & ordinationibus ſupradictis; ſed eis adji-
cientes, & ipſas innovantes, ut præmiſſum eſt,
attendentes quod parum eſt condere jura, niſi
ſit qui eadem exequatur; & quod quantò major
eſt contumacia, tantò creſcere debet & pœna.
Et juri conſonum eſt, ut hos quos Dei timor ab
errore non revocat, pœnæ temporalis adjectio à
C malo refrænet, & coerceat ſeveritas eccleſiaſti-
cæ diſciplinæ. Hinc eſt quod nos in præſenti
noſtra ſynodo ſancta ſupradicta, habita ſuper hoc
plena deliberatione cum peritis, & eorum ducti
provido & ſagaci conſilio, inhibemus ſub pœna
juris & decem librarum monetæ curſilis, nobis
applicandarum, & in pios uſus convertendarum,
ne quis ſubditorum noſtrorum ſua beneficia cu-
rata vel ſine cura ad quantumcumque tempus
affirmet ſeu arrentet; nec eccleſiarum ſuarum
curatarum curas, regimina, & adminiſtrationes
per alium, ſeu alios, quàm per ſe exerceant,
ſeu exerceri faciant quoquo modo Et etiam qui-
buſcumque preſbyteris, ne in curis & regimini-
D bus earumdem eccleſiarum, videlicet aliarum,
quàm ſuarum aliqualiter ſe immiſceant, ſine noſ-
tra licentia ſuper his petita prius & obtenta; ex-
hortamurque, & requirimus, ac monemus genera-
liter & publicè in his ſcriptis, primò, ſecundò,
& tertiò peremtoriè, canonicè, una vel præſen-
ti canonica monitione pro tribus omnes & ſingu-
las eccleſiaſticas perſonas, tam ſæculares quàm
regulares nobis ſubditas & ſubjectas, cujuſcum-
que ordinis, gradus, ſtatus, ſeu conditionis exiſ-
tant, eccleſias parochiales, capellanias perpetuas,
& alia beneficia & officia eccleſiaſtica cum cura
vel ſine cura in noſtris eccleſia, civitate, & dicè-
E ceſi Nannetenſi, in quibuſcumque eccleſiis paro-
chialibus, & aliis quibuſlibet locis obtinentes &
in futurum obtenturas, ut ipſarum perſonarum
quælibet per ſe vel alium ſeu alios miſſas à fun-
datoribus, dotatoribus, & patronis dictorum be-
neficiorum antiquitus ordinatas, & per decreta
ſuperiorum approbatas ſecundùm ipſorum fun-
datorum diſpoſitionem, & in locis in quibus per
ipſos fundatores extitit diſpoſitum, & ut tenen-
tur de jure, celebrent, ſeu celebrari faciant de
cetero abſque aliqua diminutione; & ſine frau-
de, & infra ſex menſes ab hac die computandos

Digitized by Google

Anno 1387.

miſſas hujuſmodi de lapſis temporibus celebrari omiſſas cum effectu recuperari procurent; domos in bono & ſufficienti ſtatu ponant, reducant, & manuteneant in futurum; nec non in ſuis beneficiis, capellaniis, eccleſiis, & locis debitam & exactam à jure, & prout exigit hujuſmodi beneficiorum qualitas & natura, & ſecundùm fundatorum diſpoſitionem & votum, reſidentiam faciant perſonalem, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna juris, excommunicationiſque, dictorum ſuorum beneficiorum privationis: ad quarum pœnarum declarationem & executionem poſt lapſum temporis in talibus à jure ſtatuti ſervatum, de jure ſervandum contra omnes & ſingulos qui noſtris hujuſmodi monitionibus & ſynodali ſtatuto debitè non paruerint cum effectu, auctore Deo procedemus, & ex nunc decernimus, volumus, & ordinamus, pronunciamus & declaramus contra non parentes hujuſmodi monitioni, vagantes, non reſidentes, & ſuorum hujuſmodi beneficiorum deſertores, per nos aut vicarios, ſeu commiſſarios noſtros procedendum fore, & ipſos qui culpabiles fuerint quomodolibet in præmiſſis, ad judicium ſuper hoc evocari & convinci poſſe, & ita artari per publicum edictum in eccleſiis, in quibus dicta beneficia deſervienda ſunt, & dicta requiritur reſidentia, per tres dies dominicos ad pronum eccleſiæ generaliter & publicè denunciatum, & patenter affixum per tres ſeptimanas in & ad valvas hujuſmodi eccleſiæ, ac ſi in perſonis propriis ad hoc fuiſſent apprehenſi. Et inſuper requirimus & monemus primò, ſecundò, & tertiò, peremtoriè, canonicè, una cum canonica monitione pro tribus in his ſcriptis, ſacriſtas noſtræ & B. Mariæ Nannetenſis & de Guerrandia eccleſiarum, nec non univerſos & ſingulos rectores parochialium eccleſiarum, & capellanos, curatos, eiſdem eccleſiis deſervientes, in quibus ſeu aliis locis parochiarum ſuarum hujuſmodi beneficia debentur & ſunt ſolita deſerviri, quatenus ipſi & ipſorum quilibet, prout tanget quemlibet ipſorum & in ſe fuerit, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis, & ad pœnam decem librarum monetæ currentis nobis applicandarum, & ad pios uſus convertendarum, quam decernimus fore commiſſam contra quemlibet ipſorum qui noſtræ hujuſmodi monitioni non paruerit cum effectu, omnes & ſingulos defectus quos repererint, viderint, & ſciverint de prædictis, nec non nomina & cognomina capellanorum perpetuorum capellanias perpetuas & alia beneficia & officia eccleſiaſtica in præfatis eccleſiis, parochiis, & aliis locis obtinentium, & ad cujus ſeu ad quorum patronatum aut collationem hujuſmodi beneficia ſpectant & pertinere, noſcuntur *.

* *Deeſt nobis ſignificent aut aliquid hujuſmodi.*

II. *De teſtamentis.*

Item, quia ſunt nonnulli tam eccleſiaſtici, quàm ſæculares, qui quamvis heredes, ſeu bonorum detentores aut executores teſtamentorum ſeu ultimarum voluntatum multorum ab hac luce migrantium fuerint & ſint, ad quos dictorum decedentium bona ſaltem mobilia ad executionem teſtamentorum ſeu ultimarum voluntatum hujuſmodi decedentium ordinata devenerunt, qui juſſa decedentium adimplere non curarunt, neque curant, affectantes pias & ſalubres teſtamentorum diſpoſitiones à memoria recedere, & ſub diſſimulatione in oblitum perpetuò ſubmergi, & inefficaciæ ſemper ſubeſſe detrimentis, contra dictorum teſtatorum ſuorumque parentum diſpoſitiones & voluntates ultimas, in ipſorum executorum & heredum animarum ſalutis grande periculum, & quamplurimorum locorum ſacrorum & miſerabilium perſonarum grave damnum, diſcrimen, & jacturam, ſicut ad noſtras aures jam pridem deduxerunt & deducunt quotidie validus clamor, vox communis, quàm plurimorum fide dignorum aſſertio, veruſque relatus & publica fama. Nos autem ſubditorum noſtrorum animarum periculis obviare, earumque ſaluti providere opportunis remediis totis viſceribus cupientes, altiſſimo ſuffragante, univerſos & ſingulos rectores parochialium eccleſiarum noſtræ diœceſis, & capellanos curatos eiſdem eccleſiis deſervientes in hac noſtra ſacra ſynodo requirimus, ipſoſque & eorum quemlibet monemus primò, ſecundò, tertiò, peremtoriè & canonicè, una canonica monitione pro tribus, in his ſcriptis, ſub pœna ſuſpenſionis, & excommunicationis, ac in virtute ſanctæ obedientiæ, & ad pœnam centum ſolidorum monetæ currentis nobis à quolibet hujuſmodi requiſitioni & monitioni non parente applicandorum, & in pios uſus convertendorum, quatenus ipſi & eorum quilibet, prout quemlibet ipſorum tanget & in ſe fuerit, nomina & cognomina parochianorum ſuorum ſublatorum ab hac luce, qui teſtamenta à decem annis citra fecerint, & clericorum ſeu eccleſiaſticarum perſonarum qui inteſtati deceſſerunt, executorumque & heredum dictorum defunctorum, quorum, & prout ipſorum habuerunt notitiam, nobis infra menſem à die præſenti computandum dicant, revelent veraciter, afferant & aſſignent in ſcriptis per ſe vel alium ſeu alios diligenter cum effectu, ut ſuper hoc ordinare poſſimus veritate comperta, prout noſtro incumbit officio.

III.

Contra judices ſæculares eccleſiaſticam libertatem opprimentes.

Item, quoniam fuerunt & ſunt nonnulli juriſdictionem temporalem habentes, judiceſque & officiarii illam exercentes, ſeu ſæcularis juſtitiariæ poteſtatis gerentes officium, qui prætextu poteſtatis ſæcularis plus timentes offendere majeſtatem temporalem quàm æternam, jura, libertates, antiquas conſuetudines, & poſſeſſiones, ac juriſdictionem ordinariam ſanctæ matris noſtræ Eccleſiæ, cujus univerſorum Dominus ipſe Jesus-Christus ſponſus eſt, enervare, ſubvertere, & minuere aſtutiis exquiſitis molientes, & ludibriosè conantes, compulerunt & plerumque re & verbo compellunt eccleſiaſticas perſonas coram ipſis ſæcularibus judicibus in foro ſæculari litigare, reſpondere, & judicialiter experiri ſuper & in actionibus merè perſonalibus, & etiam eccleſiaſticis & ſpiritualibus aliquando, inhibueruntque & inhibent ne volentes ſuper cauſis eccleſiaſticis & merè perſonalibus vel aliis de antiqua conſuetudine & approbata

Digitized by Google

bata ad forum eccleſiaſticum pertinentibus in A dicto foro litigare, ad illud forum recurrant, & quod nefarius eſt, ad deſiſtendum ab hujuſmodi cauſarum proſecutione prædictos litigantes ſeu litigare volentes compulerunt, & ſæpiſſimè compellere de facto ſatagunt & nituntur quàm plurimis & diverſis illicitis modis, ſententias excommunicationis auctoritate ſacrorum canonum & provincialium conciliorum contra temerarios præſumtores generaliter ipſo facto promulgatas damnabiliter incurrendo. Nos volentes jura, libertates, & antiquas poſſeſſiones, & conſuetudines eccleſiaſticas, & maximè noſtræ eccleſiæ Nannetenſis pro viribus defendere, malitiiſque B perversè agentium & aſtutiis ſupradictorum ſubditorumque noſtrorum animarum periculis obviare, univerſos & ſingulos temporale dominium obtinentes, & juſtitiariæ poteſtatis ſæcularis officium gerentes, perturbatores, moleſtatores, & impeditores, injuriatores & læſores eccleſiaſticæ noſtræ juriſdictionis ordinariæ & aliarum juriſdictionum eccleſiaſticarum in noſtris civitate & diœceſi Nannetenſi trahendo in foro ſuo laïcali eccleſiaſticas perſonas ſuper actionibus merè perſonalibus ſeu ſpiritualibus, ſeu inhibendo, ne quis ſuper hujuſcemodi actionibus, & aliis quæ de C antiqua & approbata conſuetudine pertinent in curia eccleſiaſtica litiget, ſeu quovis modo compellendo ſic litigantes aut litigare volentes ad deſiſtendum de prædictis, quos auctoritate noſtra ordinaria in his ſcriptis declaramus ſententias excommunicationis auctoritate ſacrorum canonum, conciliorum provincialium, & ſtatutorum ſyodalium eccleſiæ noſtræ Nannetenſis in tales præſumtores generaliter promulgatas incurriſſe damnabiliter ob præmiſſa excommunicatos, & à nobis declaratos omnibus diebus dominicis ad pronum eccleſiæ intra majoris miſſæ ſolemnia denuncient & publicent publicè & generaliter atque palam.

IV.

Revocantur facultates celebrandi in privatis locis, non reſidendi, &c.

Ceterum omnes & ſingulas, gratias, licentias, & diſpenſationes tam generales quàm ſpeciales per nos, vicarios, commiſſarios & prædeceſſores noſtros datas hactenus & conceſſas omnibus & ſingulis perſonis quibuſcumque tam eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus, de miſſis & divinis officiis in capellis, oratoriis, maneriis & aliis locis non benedictis celebrandis, & ſuper reſidentiis perſonalibus in beneficiis non fiendis; & capellanis de regendo curas eccleſiarum parochialium, & deſerviendo in eccleſiis curatis in abſentia rectorum earumdem, & quibuſcumque quæſtoribus de quæſtando in præfatis noſtris civitate & diœceſi Nannetenſi, ſub quacumque forma verborum datæ & conceſſæ fuerint, in hac noſtra præſenti ſynodo revocamus, caſſamus, irritamus penitùs, & annullamus, ipſarum & aliarum quarumcumque gratiarum, licentiarum diſpenſationum conceſſionem nobis ſpecialiter & expreſsè reſervantes.

V.

Statuta ſynodalia à quolibet rectore in ſcriptis tranſcribenda.

Et inſuper ad perpetuam rei memoriam, & ne quis ignorantiæ nebulam quærat, ſtatuimus, volumus, quod omnes eccleſiarum parochialium rectores nobis ſubjecti, & eorum quilibet copiam ſeu tranſcriptum præſentis noſtri ſtatuti ſynodalis recipiat & habeat, & ſuo quaterno ſynodali addat & adjungat infra duos menſes proximè ſequentes à die datæ præſentium ſub pœna ſuſpenſionis & excommunicationis & centum ſolidorum monetæ currentis: quam pœnam pecuniariam, ſi ſtatuto, voluntati, & ordinationi noſtris hujuſmodi non paruerint cum effectu, nobis applicandam decernimus, & in pios uſus convertendam, & etiam contra ipſos tamquam de præmiſſis certioratos, ut jus erit, procedemus. In quorum ſtatutorum, conſtitutionum, ordinationum, voluntatum & præceptorum teſtimonium & certitudinem pleniorem, hunc noſtrum præſentem proceſſum per notarios publicos infra nominatos ſignari ſuis ſignis & ſubſcriptionibus, & per Guillelmum Collini clericum notarium & ſcribam noſtrum legi & publicari in noſtra præſenti ſynodo fecimus, mandavimus, ac ſigilli noſtri appoſitione muniri. Datum & actum in noſtra eccleſia Nannetenſi nobis in eadem noſtram ſanctam ſynodum ſolemniter, ut moris eſt, in pontificalibus celebrantibus die Jovis prædicta, videlicet menſis Maii penultima. Anno Domini M. CCC. LXXXVII. indictione decima pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto patris & domini noſtri domini CLEMENTIS divina providentia papæ VII. anno nono. Præſentibus ad hæc venerabilibus patribus, abbatibus monaſteriorum S. Gildaſii de nemore ordinis S. Benedicti noſtræ diœceſis, & B. Mariæ Magdalenæ de Geneſtonio ordinis S. Auguſtini dictæ noſtræ diœceſis, ac venerabilibus & diſcretis viris Bonabio archidiacono Mediæ, Gaufrido theſaurario, Johanne de Ploetan, Gaufrido Fabri, Nicolao Sciſſoris canonicis noſtræ eccleſiæ Nannetenſis, nec non Jacobo *Lorin* in decretis licentiato, Oliverio *Le Maignan* canonico eccleſiæ beatiſſimi Martini Turonenſis, & quamplurimorum aliorum virorum eccleſiaſticorum ibidem ad dictam noſtram ſynodum congregatorum, multitudine copioſa teſtibus ad præmiſſa vocatis & rogatis.

Et ego Oliverius *Dongueru* Maclovienſis diœceſis apoſtolica & imperiali auctoritate notarius prædictæ ſynodi celebrationi, ſtatutorum ſynodalium innovationi, conſtitutionum, ordinationum publicationi, requiſitioni, ceteriſque ſupradictis dum per reverendum in Chriſto patrem & dominum D. JOHANNEM Dei & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratia epiſcopum Nannetenſem in eadem ſynodo agerentur, ſtatuerentur, & fierent, unà cum teſtibus ſupraſcriptis & notariis infra ſcriptis perſonaliter interfui, & ea in hanc publicam formam redacta per alium, cum eſſem circa alia legitima præpeditus, ſigno meo ſolito ſignavi, & hic me ſubſcripſi manu propria requiſitus & rogatus unà cum ſigillo præfati reverendi patris ad majorem certitudinem præmiſſorum.

Et ego Johannes de Marcheſio clericus Nannetenſis diœceſis publicus apoſtolica & imperiali auctoritate notarius, &c. Et ego Petrus Guitonelli clericus, &c. Et ego Guillelmus Collini clericus diœceſis Nannetenſis, &c.

Digitized by Google

Anno 1389.

STATUTA SYNODALIA JOHANNIS epiſcopi Nannetenſis poſt Pentecoſten anno M. CCC. LXXXIX. edita.

IN nomine Domini, amen. Univerſis præſentes litteras ſeu præſens publicum inſtrumentum viſuris & audituris JOHANNES Dei & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratia epiſcopus Nannetenſis in Domino ſalutem. Ad perpetuam rei memoriam notum facimus per præſentes univerſis quod nos hac die Jovis poſt feſtum Pentecoſtes Domini de anno ejuſdem Domini milleſimo trecenteſimo octogeſimo nono in noſtra Nannetenſi eccleſia ſacro-ſanctam noſtram ſynodum præſentibus pluribus prælatis & aliis eccleſiaſticis perſonis, qui debuerunt intereſſe, celebrantes, Altiſſimò ſuffragante, ſolemniter & publicè in pontificalibus, ut moris eſt.

I.

Renovantur antiqua ſtatuta pro libertatibus eccleſiæ.

In primis omnia & ſingula ſalubria ſynodalia ſtatuta tam à nobis, quàm à noſtris prædeceſſoribus Nannetenſibus epiſcopis emanata & facta ad Dei laudem gloriam & honorem, tuitionemque & defenſionem jurium, libertatum, & immunitatum, franchiſiarum antiquarum, & laudabilium conſuetudinum noſtræ Nannetenſis eccleſiæ, & perſonarum & locorum eccleſiaſticorum reformationem & ſtatum, & ad reprimendas inſolentias perverſorum & oppreſſorum, opprimentium, infringentium, & lædentium eaſdem, & ad noſtræ conſcientiæ exonerationem debitamque executionem officii noſtri paſtoralis, oviumque dominicarum quarum Deo permittente in noſtris civitate & diœceſi Nannetenſi univerſalem curam gerimus, ab ovili dominico vagantium reductionem, morum & vitæ Deo propitio emendationem, & animarum tam noſtræ, quàm ſuarum remedium & ſalutem, innovamus, approbamus, ratificamus, cum pœnis adjectis in eiſdem, ac ipſa decernimus & volumus noſtra epiſcopali auctoritate perpetuum robur obtinere firmitatis; adjicientes eiſdem & de novo ſtatuentes de proborum peritorumque conſilio maturo habita cum ipſis deliberatione pleniori ea quæ ſequuntur.

II.

Infirmi à parochis viſitandi antequam ad ſynodum veniant.

Præcipimus ſtatuentes, ut die dominica præcedente immediatè noſtram futuram ſynodum feſti S. Lucæ evangeliſtæ proximè venturi; & ita de ceteris noſtris ſequentibus inde ſynodis in perpetuum, ad pronum eccleſiæ intra parochialis ſeu magnæ miſſæ ſolemnia ſacerdotes curati, ſeu curam gerentes eccleſiarum ſeu parochiarum, publicè & generaliter inquirant, ſi in eiſdem ſuis parochiis ſint tunc aliqui infirmi; & in craſtinum, videlicet lunæ ſequenti vel alia die antequam iter arripiant ad ſynodum veniendi ipſos infirmos licet non petentes diligenter & attente viſitent, ipſoſque infirmos exhortentur & excitent, ac eis faciant omnia quæ ad doctrinam pertinent & ſalutem animarum, quodque A tam prælati, quàm rectores, vicarii, & alii eccleſiaſtici viri ad noſtram ſynodum, ſicut de conſuetudine vel de jure tenentur, venientes & inde redeuntes, honeſtè ſe habeant, tam in habitu, quàm ingreſſu; honeſta quærant hoſpitia, & in eis circumſpectè, ſicut ordini & ſtatui congruit eorumdem, & taliter in omnibus & per omnia in veniendo, ſtando, redeundo, laudabiliter apud Deum & homines converſentur, quòd regimen eccleſiaſticum & ordinis clericalis ſtatus merito dignis laudibus attolli debeant, neque verti in ipſorum opprobrium & contemtum. In ſynodo autem intrent abbates in cappis ſericeis cum baculo B abbatiali, & alii induti ſuperliciis honeſtis & cum ſtolis ad collum pendentibus. Illi verò qui curam gerunt animarum jejuni, ſi commodè poſſunt, habentes in manibus ſine fictione hunc præſentem quaternum ſynodalem & antiquum cum novis ſtatutis additis ad eumdem. A tumultu omni, turpiloquio, ac inanibus verbis in ſynodo & extra ceſſantes omninò, ſub inobedientiæ & ſuſpenſionis pœna, & ad pœnam quadraginta ſolidorum, quam pœnam pecuniariam per nos exigendam contra ipſorum quemlibet, qui præſenti ſtatuto in toto vel in parte non paruerit, C & in pios uſus convertendam ex nunc decernimus fore commiſſam ad alias pœnas, dum & quando expediens videbimus, non minus proceſſuri.

Venientes ad ſynodum ut ſe gerere debeant.

III.

De reſidentia.

Item, inhibemus in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœna excommunicationis, & ad pœnam quadraginta ſolidorum monetæ currentis univerſis & ſingulis rectoribus, prioribus, vicariis, & capellanis curatis, in noſtris civitate & diœceſi curata beneficia, ſeu quibus cura imminet animarum obtinentibus & obtenturis, & capellanis ad ipſorum requeſtam per nos ad curam animarum, D ſeu ejus exercitium receptis & recipiendis, ne ipſi aut alter ipſorum à dictis beneficiis & locis eorum ultra unum diem ſe abſentent, nec alibi pernoctent, niſi peregrinando, vel alia cauſa legitima prius nobis exprimenda, noſtraque petita licentia ſuper hoc & obtenta, proviſo de idoneo capellano, taliter quod per hujuſmodi abſentiam prædicta beneficia debitis officiis non fraudentur, nec in ſpiritualibus aut temporalibus aliqua detrimenta patiantur, nec cura negligatur: quam pœnam pecuniariam contra ſecùs agentes exigendam, & per nos in pios uſus convertendam decernimus eo ipſo fore commiſſam, E ad ſententiæ excommunicationis prolationem nihilominus proceſſuri, dum & quando viderimus expedire. Ipſis inſuper omnibus & ſingulis ſub pœnis conſimilibus præcipimus, mandamus & injungimus, ut in celebratione miſſarum ſint verè contriti & confeſſi, caſto corpore, & mundo corde, non nimium feſtini, ſed cum debita, & intenta veneratione devoti, ad altare maturè, decenter, & honeſtè accedentes & incedentes, Deum & ejus timorem ſolùm præ oculis mentis habentes, cæleſtia ſimpliciter & devotè contemplantes, & poſt miſſæ celebrationem per dimidiæ horæ ſpatium vel circa ſi commodè fieri poſſit à cibo & potu abſtinentes, & per totam ipſam

Ad altare ut accedendum.

NOTA.

Digitized by Google

Anno 1389.

diem qua celebraverint ebrietatem omninò evitent & tabernas, niſi cauſa peregrinationis non fictæ in itinere conſtituti; ex tunc modeſtè & ceſſantibus tumultu & ſcandalo, ex quibus enormia pericula ſolent ſæpius provenire in opprobrium & deteſtationem ordinis clericalis.

IV.

Euchariſtia ſingulis hebdomadis renovanda.

Item, præcipimus & mandamus eiſdem univerſis & ſingulis, ut ipſi ſacramentum Euchariſtiæ, ne propter vetuſtatem aliquid accedat indecens, de octo diebus in octo dies conficiant; & tam illud, quàm ſacras reliquias, nec non ſanctum chriſma, oleum ſanctum, & oleum infirmorum & aquam baptiſmi conſecratam in tutis, mundis, & honeſtis locis & ſecuris intra eccleſias & ſub firmis & bonis ſerraturis & clavibus reponant, & cuſtodiant proinde, & ſæpè viſitent ſagaciter & attentè, nec patiantur laïcalibus perſonis quantumcumque devotis ipſa cuſtodire vel tangere aut tractare quoquo modo. Illos verò qui contrarium fecerint de negligentia & inobedientia & defectu ultra pœnas juris & alias ſupradictas animadverſione puniemus condigna.

V.

Beneficia obtinentes ad ea ſe conferant infra menſem.

Item, præcipimus & mandamus ac injungimus ſub pœna excommunicationis, & ad pœnam viginti librarum monetæ currentis, omnibus & ſingulis perſonis eccleſiaſticis, beneficia curata ſeu alia perſonalem reſidentiam exigentia in noſtris civitate & diœceſi Nannetenſi obtinentibus, ipſoſque & eorum quemlibet requirimus & monemus, quatenus ipſi abſentes infra menſem à die iſta computandum ad eadem beneficia redeant, & in eiſdem debitè perſonaliter & continuè reſideant veraciter & ſine fraude, niſi ex aliqua vera & legitima cauſa præoſtenſa fuerit cum eis per nos aut alios ſuper hoc poteſtatem canonicam habentes, ſuper hoc diſpenſatum: & tunc uſquè ad certum tempus, non ultra annum, & ſine aliquo præjudicio, fraude, vel detrimento beneficiorum prædictorum. Contrarium verò facientes ex nunc elapſo menſe prædicto excommunicationis ſententia percellimus, & dictam pœnam pecuniariam contra ipſos decernimus eſſe commiſſam ipſo facto; & nihilominus ad privationem beneficiorum ſeu fructuum ſubſtractionem contra ipſos, utpotè beneficiorum deſertores, prout faciendum fuerit de jure procedemus.

VI.

Beneficia curata ad firmam non danda.

Item, inhibemus & interdicimus ſub pœna & ad pœnam infra dicendam, ne aliquis in noſtris civitate & diœceſi obtinens vel in poſterum obtenturus beneficium eccleſiaſticum curatum, illud affirmet umquam ſeu arrentet, & ne proprio ſuo dimiſſo beneficio deſerviat alieno, illud ad firmam recipiat; & ne quis eorum, niſi perſonaliter reſideat; alium capellanum ſecum advocet ſeu adſociet: & tunc idoneum & approbatum. Et ne quis rector, vicarius, aut ſacerdos curatus & non curatus habens adminiſtrationem, regimen, & cuſtodiam eccleſiarum parochialium vel aliarum in noſtris civitate & diœceſi prædictis aliquem preſbyterum extraneum ignotum & ex alienis & remotis partibus per ipſum relictis in eiſdem eccleſiis ad celebrandum admittant, nec permittant, & ne ſibi adminiſtrent libros & alia ad id neceſſaria abſque noſtra licentia ſub his poſita prius & obtenta, ſub pœna excommunicationis & ad pœnam decem librarum monetæ curſilis, quam contra ſecùs agentes tam dantes, quàm recipientes & curam alio modo exercentes decernimus ex nunc fore commiſſam & per nos exigi poſſe, & in pios uſus convertendam.

Presbyteri ignoti ad celebrandum non admittenda.

Anno 1389.

VII.

Licentiæ de non reſidendo revocantur.

Item, quia, quòd dolentes referimus, ad noſtrum devenit auditum, ſunt plures in noſtris civitate & diœceſi prædictis, parochiales & curatas eccleſias & alia beneficia eccleſiaſtica reſidentiam perſonalem requirentia obtinentes, qui ſub velamine privilegiorum venerabilibus ſtudiis auctoritate apoſtolica conceſſorum, & gratiarum à nobis de non reſidendo ſibi conceſſarum à dictis ſuis eccleſiis & beneficiis ſe abſentent, omneſque fructus & proventus ipſorum affirmant etiam laïcalibus perſonis, nobis inconſultis, dictoſque fructus ad ſe trahunt & conſumunt in proprios & voluntarios, ac interdum voluptuarios uſus, dimiſſis omnino per abſentiam & fructuum hujuſmodi voluntariam conſumtionem, divino officio debite non peracto, vineis & aliis rebus dictarum eccleſiarum immobilibus incultis, juribus ſuis non perſecutis, ac domibus & ædificiis ipſarum, aliquibus in parte & pluribus in toto collapſis in ruinam, non attendentes quod fructus eccleſiaſticorum beneficiorum intelliguntur eſſe, ut ſunt de jure, illis qui ſuperſunt, oneribus neceſſariis primitus ſupportatis. Nos igitur tam ſtatus indemnitati eccleſiarum & beneficiorum prædictorum, quàm perſonarum ipſarum animarum ſaluti & debitæ ſupportationi divini ſervitii, prout noſtro incumbit officio, & ut melius poſſumus providere cupientes, omnes & ſingulas gratias tam de non reſidendo, quam alias talibus beneficiatis ſubditis noſtris à nobis hactenus factas ex noſtra certa ſcientia tam generaliter, quàm ſpecialiter revocamus; ipſoſque & eorum quemlibet requirimus & monemus, quatenus domus & ædificia reparent, manuteneant, & ponant in competenti & debito ſtatu, & in aliis tam ſpiritualibus, quàm temporalibus, & ad quæ fructus & proventus dictarum eccleſiarum neceſſario convertendi ſunt de jure faciant; ut tenentur: alioquin nos ex cauſis prædictis ad beneficiorum privationem fructuumque eccleſiaſticorum hujuſmodi, quos ex nunc ex cauſis prædictis ſaiſimus ad manum noſtram & ſequeſtramus in prædictis faciendis debitè convertendos ſub manu noſtra levationem, & aliàs prout faciendum viderimus ſecundùm canonicas ſanctiones procedemus contra ipſorum unumquemque; qui infra menſem à die hodiernà computandam præſenti ſtatuto non paruerunt cum effectu, & inſuper volumus & præcipimus ſub ſimilibus pœnis, ut tam illi, quam ceteri beneficiati divinum officium, & potiſſimè miſſas per ſe, non per alios in aliis locis quàm in illis quibus tenentur ex antiqua conſuetudine & fundatione dictorum beneficiorum vel ſtatuto abſque noſtra ſpeciali licentia. Et tunc ad modicum tempus celebrare

Beneficiorum ædificia reparanda.

Beneficia obtinentes miſſas per ſe & in debitis locis perſolvant.

Digitized by Google

Anno 1389.

præſumant : Ex nunc verò decernimus ſecùs agentes à celebratione miſſarum ſuarum non eſſe exoneratos.

VIII.

Ne quis duabus eccleſiis parochialibus deſerviat.

Item, prohibemus & interdicimus, ne quis ſacerdos, cujuſcumque ſtatus ordinis aut conditionis exiſtat, duabus eccleſiis parochialibus & curatis, ſeu uni ipſarum & alteri beneficio reſidentiam perſonalem requirenti deſerviat in divinis, nec una die duas miſſas, niſi in caſibus à jure permiſſis, ſive in uno, ſive in duobus & diverſis locis celebrare, matrimonia ſolemnizare, & mulieres quaſcumque ad purificationem poſt partum admittere alibi quàm in parochialibus eccleſiis ipſarum, aut talibus intereſſe præſumat, ſine noſtra ſpeciali ſententia, ex aliqua cauſa prius obtenta ; & ne quis eorum pluribus miſſis per hebdomadam celebrandis ſe oneret, vel eas celebrandas in ſe aſſumat ultra numerum dierum cujuſlibet hebdomadæ ſub anathemate divinæ ultionis & excommunicationis pœna, quàm in contrarium facientes auctoritate noſtra ferimus in his ſcriptis, proceſſuri nihilominus contra ipſos ad ſuſpenſionem & depoſitionem officii & beneficii, & aliàs, ut faciendum fuerit, ſecundùm canonicas ſanctiones : & quod ad curam exercendam nullus incognitus extraneus ſeu de alienis partibus recipiatur, niſi prius ſui prælati ſuæ ordinationis teſtimoniales & dimiſſorias litteras oſtendat, quantumcumque aliàs repertus ſit idoneus.

Ignoti presbyteri ad curas non admittantur.

IX.

Ne mulierculas apud ſe retineant eccleſiaſticæ perſonæ.

Item, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna, & ad pœnam infra ſcriptam, inhibemus univerſis & ſingulis eccleſiaſticis perſonis, præſertim in ſacris ordinibus conſtitutis, ſeu eccleſias parochiales obtinentibus, ut ipſi in ſuis vel aliis domibus mulierculas ſeu focarias, aut fornicarias, & de carnis lapſu ſuſpectas, aut de quibus in populo ſcandalum oriri & haberi veriſimiliter ſuſpicio valeat atque poſſit, teneant, nec habeant ſub pœna juris. Monemuſque & requirimus omnes & ſingulos tales & taliter agentes nobis ſubditos, ut ipſi ſtatim ſaltem infra inſtantes octo dies, quos pro omni competenti termino eiſdem aſſignamus, nullo ſubterfugio, dilatione, ſeu excuſatione in contrarium ſibi valituris, hujuſmodi mulieres expellant & removeant à ſeipſis, & in domibus ſuis, ſeu aliis ſuſpectis locis ſcandaloſè nullatenus habeant, & de die vel de nocte converſentur. Qui verò contrarium fecerit, & maximè ſuam parochianam & filiam ſpiritualem, aut cujus confeſſionem audiverit & receperit, carnaliter cognoverit, ſententia excommunicationis auctoritate noſtra ſit ipſo facto ligatus : & nihilominus tales à beneficiis & officiis ſuſpendendos, & ſi demum in talibus nefariis actibus animis induratis perſeverare non abhorruerint, privandos & depoſſidendos fore declaramus, volumus, & decernimus in his ſcriptis.

X.

Clerici veſtes & tonſuras ſuo ordini congruas deferant.

Item, requirimus & monemus omnes & ſingulas eccleſiaſticas perſonas nobis ſubjectas in noſtris civitate & diœceſi prædictis beneficia eccleſiaſtica quæcumque obtinentes ſive in minoA ribus, ſive in majoribus ordinibus conſtitutas, tam religioſas & regulares cujuſcumque ſtatus ordinis vel conditionis exiſtant, ut ipſi in eiſdem civitate & diœceſi, ſub pœnis infra dicendis, tonſuras & habitus clericales ſecundùm ordinem cujuſlibet ipſorum congruos & decentes à jure requiſitos, permiſſos, & honeſtos publicè portent, deferant, & eis utantur ; ipſiſque & eorum cuilibet tam generaliter, quàm ſpecialiter ſub infra dicendis pœnis inhibemus, ne ipſi veſtibus eorum ordini in materia vel in forma contrariis, non congruentibus, ſeu non decentibus, B & conformibus laïcorum indumentis, & ſuper alias ſuas veſtes publicè utantur, neque gerant capucia ſubtus guttur mulierum more patenter nodulata, ſotulareſvè aut ocreas ad poulentiam, ſeu lipium more laïcorum, & ne arma ſaltem invaſiva & invadendi animo & juſto timore ceſſante publicè gerant, & ne ſæcularibus & à jure damnatis, ſævis, & ſanguinolentis actibus aliqualiter ſe immiſceant, annulos cujuſcumque metalli in digitis non portent, niſi ſint prælati, & ne in foro laïcorum contentioſo, niſi in cauſis & caſibus à jure licitis conſulere & patrocinari in cauſis alienis gratia quæſtus, & ibidem exponere ſe venales non audeant, & à prædictis C deſiſtant infra menſem continuè ſequentem à die hodierna. Qui verò ſecùs egerit, & à prædictis infra dictum menſem deſiſtere cum effectu non curaverit, ſententiam excommunicationis auctoritate noſtra, & pœnam decem librarum nobis applicandarum, & in pios uſus convertendarum incurrat ipſo facto ; & nihilominus ſi quis eorum ſic agens & in actu hujuſmodi perſeverans pro ſuis culpis redargui, capi, & detineri per poteſtatem ſeu curiam ſæcularem in habitu & facto ſeu actu laïcali contigerit ; ab eccleſia ſeu à nobis, cujus mandatum & ſtatum deſpexit, per nos ſibi ſubveniri non confidat, niſi parum prætextu privilegii clericalis, quod inſulsè ſic D faciendo vilipendere & contemnere videtur.

XI.

Ad miſſam parochialem & ad ſacramenta ne admittantur extranei.

Item, univerſis & ſingulis rectoribus, vicariis, & capellanis curam eccleſiarum gerentibus, mandamus & præcipimus, ut ipſi qualibet die dominica dum inchoare voluerint parochialem miſſam, inhibeant alta voce publicè, & generaliter inquirant, & præcipiant, ut ſi ſint ibi aliqui parochiani alieni ; exceptis peregrinis, famulis & ancillis, ac viatoribus tranſitum illa hora facientibus, recedant & vadant ad proprias parochiales eccleſias eorumdem ſub pœna excommunicationis. Inhibemus inſuper eiſdem, ne ipſi hujuſmodi E parochianis alienis in confeſſionibus audiendis vel alio modo eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrent, niſi in caſu evidentis neceſſitatis, ſeu niſi de licentia proprii ſacerdotis eorumdem : qui verò contrarium fecerit ſcienter, per octo dies continuè ſequentes, ab officio auctoritate præſentis ſtatuti ſit ſuſpenſus ipſo facto.

Nota. *Nota.*

XII.

Confeſſiones ut ſint excipiendæ.

Item, eiſdem rectoribus, vicariis, & capellanis curatis, ceteriſque presbyteris, & ad id poteſtatem habentibus præcipimus & mandamus, firmiter injungentes, quatenus in audiendis ſuo-

Digitized by Google

Anno 1389. rum parochianorum confeſſionibus vel aliorum in caſibus ſibi permiſſis maximè mulierum habeant vultum humilem & benignum inclinatum verſus terram, oculos caputio velatos: confitentes maximè mulieres in vultu non reſpiciant, ſeptem vitia mortalia & eorum pericula & effectum ſagaciter exponant & declarent: confitentibus de peccatis ſibi confeſſis, de modo, de cauſa, de qualitate, de numero, de tempore, de perſonis, de locis, & aliis circumſtantiis, quæ peccata interdum aggravant, & aliquoties alleviant, diligenter inquirant: quibus attentis, matura debitaque habita conſideratione, perſonarum confitentium ac eorum ſtatus conditionis & potentiæ, ac ætatis, injungant eiſdem providè pœnitentias ſalutares portabiles, nec ita graves, quin eas dicti confitentes ſponte & bona voluntate recipiant, & peragere promittant; non ita leves, quod ob hoc peccatores ad peccata committenda deinceps procliviores reddi poſſint. Nec injungant pro pœnitentiis miſſas celebrandas, niſi volentibus divitibus, & tunc non per illos capellanos qui confeſſionem audiverint, ſed per alios idoneos * dictæ parochiæ. Contrarium verò facientes ab auditione confeſſionum, abſolvendi, & pœnitentiam injungendi per octo dies facultate ſuſpendimus, & inobedientiæ crimen ac divinæ ultionis vindictam in ſuarum periculum animarum damnabiliter incurrant ipſo facto.

Nota.

* al. dictæ miſſæ celebrantur.

XIII.

Caſus reſervati. Item, prohibemus & interdicimus rectoribus, vicariis, & capellanis curatis prædictis, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub ſuſpenſionis & excommunicationis pœna, ne ipſi de peccatis nobis ſpecialiter reſervatis abſolvendo vel pœnitentias injungendo abſque noſtra ſpeciali licentia ſe aliqualiter intromittant, ſed tales ad nos vel ad noſtrum pœnitentiarium Nannetenſem, aut ad alios noſtros commiſſarios ſuper hoc à nobis deputatos remittant. Contrarium verò ſcienter facientes auctoritate præſentis ſtatuti ſuſpendimus à divinis; & ſi hujuſmodi ſuſpenſionem in ſe per ſex dies ſuſtinuerint, excommunicationis ſententiam ferimus in eoſdem: quorum abſolutionem præterquam in mortis articulo ad nos ſolùm, & ex cauſa ſpecialiter retinemus. Et ne ipſi excuſationem ſuper his prætendere valeant aliqualem, prædictos caſus nobis expreſsè reſervatos declaramus, & nunciamus eiſdem de quibus, niſi dumtaxat in mortis articulo conſtitutos abſolvere nequeunt, jure vetante, videlicet publice pœnitentes de homicidio, de fide mentita, de injectione manuum in parentes ſive in clericos, ſive quoſcumque religioſos & converſos, de incendio, de ſimonia, de litterarum * apoſtolicarum falſitate, de adulterio, de inceſtu tam naturali, quam legali & ſpirituali, videlicet qui conſanguineam uxoris ſuæ, vel qui conſanguinei uxorem cognovit carnaliter, vel filiolam, vel cujus confeſſionem audivit; de lapſu carnis cum maſculis, cum brutis, cum ſanctimonialibus; de peccato mollitiei, quod omne adulterium ſuperat; de violatione eccleſiarum cimeteriorum, de hæreſi, de ſchiſmate, de ſortilegiis & divinationibus, de * magis, de conſentientibus & præſtantibus, conſilium vel auxilium eiſdem, de illis qui abortivum fieri fecerunt coeundo cum muliere prægnante, vel alio quovis modo, & qui ad hoc dederunt conſilium & auxilium, de clericis qui furtum commiſerunt, & de illis clericis & eccleſiaſticis perſonis, qui irregularitatem quomodolibet incurrerunt, de promotis ad ordines ſine tonſura clericali, ſeu ad ſaltum adſcendendo ad majorem ordinem non habito ordine minori, de clericis qui judicio ſanguinis vel ſententiæ interfuerunt, vel ſententiam ſanguinis dictaverunt, & qui eorum aliqua fieri procuraverunt, de illis qui litteras dictaverunt & formaverunt unde mors vel mutilatio alicujus fuerit ſubſecuta, & de dantibus in his auxilium, vim, & conſilium, de his clericis vel preſbyteris qui ſuſpenſi vel excommunicati, tunc promoti fuerunt, vel ſic ligati divina celebraverunt, de ſacerdotibus & aliis miniſtris altaris, quorum negligentia, culpa, vel defectu aliquid inhoneſtum circa ſacramentum altaris quoquo modo evenerit, de defloratione virginum, de lapſu carnis cum muliere etiam propria menſtruoſa, & multò fortius de majoribus & gravioribus caſibus qui papæ ſolùm reſervantur, ipſi non poſſunt abſolvere quoquo modo, niſi de licentia domini noſtri papæ ſpeciali.

* al. deeſt apoſtolicarum.

* al. invocationibus.

XIV.

Item, noſtræ intentionis numquam fuit, nec eſt, prout de jure eſſe non poteſt, neque potuit, quod dum aliquando preſbyteris ſive mendicantibus, cujuſcumque ordinis fuerint, vel aliis religioſis, ſive ſæcularibus in noſtris civitate & diœceſi dedimus, & nos dare contigerit licentiam & poteſtatem audiendi confeſſiones, abſolvendi, & pœnitentias injungendi ſuper & de caſibus nobis reſervatis à jure, ipſi abſolvere poſſint virtute dictæ licentiæ in foro interiori de culpis delictis & exceſſibus publicis notoriis & manifeſtis, cùm talia peccata non ſint de jure occulta correctione purganda, nec de illis pro quibus eſt publica pœnitentia injungenda de jure, & quorum cognitio punitio & correctio pertinent ad examen & deciſionem fori judicialis exterioris, nec etiam de occultis, niſi recepta idonea cautione ſuper congrua & debita ſatisfactione ſeu reſtitutione læſis locis & perſonis infra terminum ſibi præfigendum abſque fraude facienda, nec etiam à quibuſcumque ſuſpenſionis, excommunicationis, vel interdicti ſententiis in quaſcumque perſonas & loca auctoritate conciliorum provincialium & ſtatutorum ſynodalium eccleſiæ noſtræ Nannetenſis promulgatis & promulgandis, cum hujuſmodi ſententiarum relaxationes ad noſtram perſonam ſpecialiter reſervatæ pertinere dinoſcantur, quæ prædicta contra noſtrum præſens ſtatutum jam facta rata non habemus & de cetero fieri talia prohibemus ſub pœna juris & in periculo ſuarum ſalutis animarum.

Anno 1389.

Permiſſiones abſolvendi à caſibus reſervatis quî intelligendæ.

Nota.

XV.

Statuimus inſuper, ut ſi quis contra ſuum adverſarium à nobis vel à noſtris officialibus & aliis noſtris inferioribus eccleſiaſticis judicibus excommunicationis ſententiam impetraverit, illam in ſcriptis redactam præſentet proprio ſacer-

Excommunicationis litteræ infra tres hebdomadas publicè denunciandæ.

Anno 1389.

doti dicti excommunicati, & faciant regiſtrari, & excommunicatum publicè nunciari infra tres ſeptimanas à data dictæ excommunicationis continuè ſequentes, cùm hoc commodè facere poteſt. Quod ſi fortè aliquis ulterius hoc facere diſtulerit fraudulenter & malitiosè, juſta cauſa ceſſante, ex nunc inhibemus dictum impetrantem ad ſigillandum dictam litteram excommunicationis admitti, nec adverſarium prædictum virtute talis litteræ excommunicatum publicè nunciari: decernentes ipſum excommunicatum in hujuſmodi caſu, ſi petierit, abſolvendum fore ſine difficultate quacumque, in & ad expenſas impetrantis.

XVI.

De citatis ad ſedem remotiorē omiſſa proximiori.

Item, ſi quis archidiaconus, vel decanus ruralis, inferior noſter, habens plures ſedes pro-tribunales infra metas ſuæ juriſdictionis, aut ejus vices gerens citet ad judicium, coram ſe vocet, ſeu citari mandet & trahi litteratoriè vel verbotenus, ſive ex officio in caſibus ſibi licitis, ſive ad denunciationem vel inſtantiam partis vel partium aliquem vel aliquos de ſubditis ſuis, obmiſſa eiſdem citatis reis proximiori ſede, ad aliam remotiorem, cùm hoc gratiâ vexationis & malitiosè fieri veriſimiliter præſumatur, niſi dicti rei, tracti ſeu conventi ad id expreſsè conſenſerint, decernimus præſentis ſtatuti auctoritate tales taliter citatos ad parendum ſeu comparendum in hujuſmodi cauſa ad ſedem remotiorem non adſtringi, & tales citationes, & quidquid inde ſecutum fuerit juribus minimè ſubſiſtere, ſed carere robore firmitatis. Tranſgreſſores autem præſentis ſtatuti pœnam decem librarum ſeu minorem per nos moderandam nobis applicandarum, & in pios uſus convertendarum incurrere volumus & decernimus ipſo facto, & impetrantes talium citationum, & eis utentes ad ſolutionem expenſarum & damnorum, quas & quæ ſuſtinuerint dicti rei occaſione citationum prædictarum.

XVII.

Ne placita fiant, aut quicquam vendatur in eccleſiis aut cimeteriis.

Præterea, cùm non deceat domum Dei & loca ad uſus pios eccleſiaſticos deputata & dedicata profanari, veſtigiis ſanctorum patrum inhærentes, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis, & ad pœnam centum ſolidorum nobis applicandorum, & in pios uſus convertendorum, univerſis & ſingulis nobis ſubditis inhibemus, ne ipſi per ſe, vel alium, ſeu alios, in eccleſiis ſeu earum cimeteriis, ſive contiguis ipſis eccleſiis, ſive remotis ab eiſdem, publica placita, maximè laïcalia, ſeu banna & proclamationes ac adjornamenta fori laïcalis inibi faciant; panes, carnes, volucres, piſces, & res quaſcumque vendibiles in eccleſiis, cimeteriis, & baletis earumdem venditioni non exponant, neque vendant; & inſuper omnes & ſingulos nobis ſubjectos requirimus, quatenus à prædictis deſiſtant omnino ſub pœna excommunicationis, ad quam in ipſos canonicè proferendam procedemus, qui contra præſentis ſtatuti tenorem ſecus egerint, & eidem ſtatuto non paruerint cum effectu. Statuimus inſuper, volumus, & ordinamus, ex pluribus cauſis nos meritò moventi-

A bus, quod in cimeteriis prædictis non fiant publicæ viæ, non ducatur equeſter currus, quadrigæ aut alia vehicula non ducantur aut trahantur, & quod ipſa cimeteria muris aut alia competenti clauſura abſque mora diuturna clauſa ſint, & perpetuò teneantur ad expenſas fabricarum & parochianorum eccleſiarum, vel aliorum qui ad talia facienda adſtricti ſunt, vel adſtringi poſſunt quoquo modo.

Anno 1389. Cimeteria muris cingenda.

XVIII.

Statuta præſentia tranſcribēda, & in ſynodo ab omnibus rectoribus afferenda.

Item, præcipimus, mandamus, & ordinamus, firmiter injungentes omnibus & ſingulis noſtris archidiaconis, decanis ruralibus, eccleſiarum B parochialium rectoribus, vicariis, prioribus, & capellanis curatis, ſubditis noſtris, ut ipſi infra inſtantem noſtram proximam ſynodum B. Lucæ copiam, ſeu tranſcriptum præſentium ſtatutorum capiant & reportent, & tam in dicta ſynodo, quàm aliis perpetuò venturis, dum ejuſmodi ſynodo intererunt, in manu habeant & teneant ſine fraude.

XIX.

Confirmatio ſtatutorum cōcilii provincialis contra judices ſæculares clericos corā ſe litigare cogentes, &c.

Item, in concilio provinciali per felicis recordationis Dominum SIMONEM titulo S. Ceciliæ preſbyterum cardinalem, ſedis apoſtolicæ legatum auctoritate apoſtolica facto, edito, & celebrato, inter cetera ſub his verbis cavetur. «Cùm C falcem propriam nulli in meſſem mittere liceàt alienam, de juſticiariis laïcis, ſeu quibuſvis aliis, ſolam temporalem juriſdictionem habentibus, qui & actionibus merè perſonalibus eccleſiaſticas perſonas coram ſe litigare compellunt, contra canonicas ſanctiones, hujus proviſione concilii duximus ſtatuendum, quod licet eædem perſonæ eccleſiaſticæ non ſolùm coram eis litigare, ſed etiam ad ipſos venire in cauſis hujuſmodi minimè teneantur de jure, & allegato foro privilegiato coram ipſis iidem juſticiarii compulſioni nihilominus inſtiterint ſupradictæ, eo ipſo excommunicationis, quam in ipſos his ſcriptis proferimus, ſententiam incurrunt: quæ contra D ipſos nullatenus relaxetur, niſi læſis de damnis & intereſſe per ipſos juſticiarios fuerit integrè ſatisfactum, eorum proceſſibus atque ſententiis latis nullam roboris firmitatem habituris. Ad hoc ſi quis juriſdictionem temporalem exercens de excommunicationis, ſuſpenſionis, vel interdicti ſententiis, vel an juſtè latæ fuerint, vel injuſtè, aut aliis merè eccleſiaſticis & ſpiritualibus cauſis cognitionem ſeu deciſionem præſumſerit uſurpare; per locorum diœceſanos auctoritate præſentis concilii ad deſiſtendum à prædictis moneatur, & per cenſuram eccleſiaſticam compellatur.» Nos verò JOHANNES epiſcopus ſupradictus E advertens hujuſmodi concilium per aliquos temere, & damnabiliter pluries violari, volentes exequi ut tenemur, in primo caſu omnes & ſingulos delinquentes auctoritate dicti concilii eo ipſo excommunicatos publicè nunciamus. In ſecundo verò caſu omnes & ſingulos juſticiarios, de quibus in ipſo fit mentio, generaliter & publicè auctoritate dicti concilii requirimus & monemus primò, ſecundò, & tertiò, una canonica monitione pro omnibus, quatenus ipſi infra ſex dies à tempore notificationis hujuſmodi concilii

Digitized by Google

Anno 1389.

& ſtatuti factæ ſibi competenter & notificatæ ſequentes ; quos ſex dies pro omni perenni & competenti termino eis præfigimus & aſſignamus, à prædictis in dicto concilio ſupradicto expreſſatis omnino deſiſtant. Quod ſi non fecerint, ipſos ex nunc pro ut ex tunc lapſis prius ſex diebus ſupradictis auctoritate noſtra excommunicationis vinculo innodamus in his ſcriptis, à qua ipſos abſolvi, niſi obſervata forma ſupra ſcripta, penitus inhibemus : mandantes, & præcipientes omnibus & ſingulis ſubditis noſtris, ut ipſi hujuſmodi excommunicatos ſententiis in eccleſiis ſuis publicè denuncient, & publicare procurent.

XX.

Contra perturbantes libertates eccleſiaſticas.

Item, omnes & ſingulos dominium temporale obtinentes, ſeu judiciariè gerentes officium, juriſdictionem ſanctæ matris Eccleſiæ ſubvertere & minuere volentes, qui ſæpe & ſæpius multimodè volentes in foro eccleſiaſtico litigare in cauſis eccleſiaſticis, ſpiritualibus, & aliis, quarum cognitio & deciſio ad dictum forum de antiqua approbata & legitimè præſcripta conſuetudine pertinuerunt, & noſcuntur pertinere, deſiſtere compellunt, eccleſiarumque, & aliorum piorum eccleſiaſticorum locorum violatores, bonorum eccleſiarum & eccleſiaſticarum perſonarum raptores, occupatores & detentores, noſque & eccleſiam noſtram Nannetenſem, ac jura ipſius & noſtra, juriſdictionem, poſſeſſiones, antiquas libertates, franchiſias, & immunitates occupantes, lædentes & impedientes, vilipendentes & diminuentes contra ſtatum libertateſque noſtras, immunitates eccleſiaſticas, juriſdictionem, & jura noſtra, & eccleſiæ noſtræ prædictæ, conſpiratores, monopolia, occulta banna, vel edicta, aut ſtatuta facientes, litterarum noſtrarum auctoritate noſtra ordinaria emanatarum, & earum portitorum injuriatores, captores, dilaniatores, ruptores, detentores, verberatores, & in prædictis præſtantes & dantes auxilium, conſilium, mandatum, præceptum & favorem, & ea fieri procurantes, publicè vel occultè, excommunicatos ipſo facto tam canonum, quàm dicti concilii auctoritate publicè nunciamus, & nihilominus ipſos, nec non omnes & ſingulos blaſphemos ſanctæ matris eccleſiæ & ſui ſtatus, & de eiſdem & ſanctuariorum ſuorum verba blaſphemiæ in detractionem eccleſiæ & ſtatus prædicti ſcienter & publicè proferentes, quæ blaſphemiæ ſpecies hæreſis eſt, auctoritate noſtra in his ſcriptis excommunicamus per ſubditos noſtros, qualiter die dominica intra miſſarum ſolemnia, omni favore vel timore ceſſantibus, tam generaliter quàm nominatim excommunicatos publicè nunciari & teneri uſque ad ſatisfactionem condignam, & donec beneficium ſuæ meruerint abſolutionis obtinere, quam nobis & ſuperioribus noſtris dumtaxat, & ad noſtram perſonam ſpecialiter & ex cauſa retinemus.

Anno 1389.

STATUTA SYNODALIA JOHANNIS epiſcopi Nannetenſis, anno M. CCC. LXXXIX. menſe Septembri edita.

I.

IN nomine Domini. Amen. Univerſis præſentes litteras inſpecturis & audituris, JOHANNES Dei & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratia Nannetenſis epiſcopus, ſalutem in Domino ſempiternam.

Renovatio ſtatutorum contra perturbatores eccleſiaſticæ libertatis.

Ad Dei, & Domini noſtri Jeſu-Chriſti Salvatoris, & glorioſæ Virginis Mariæ, Petri & Pauli patronorum eccleſiæ noſtræ Nannetenſis laudem & honorem, ac ipſius eccleſiæ decus & decorem, juriumque, & libertatum, privilegiorumque & immunitatum ejuſdem tuitionem & ſtabilimentum, noſtrique officii paſtoralis exercitii executionem, ac noſtræ conſcientiæ exonerationem, ſubditorum noſtrorum, tam eccleſiaſticorum, quàm ſæcularium animarum ſalutis, auctore Deo, proviſionem, omnia & ſingula ſtatuta à nobis in ultima noſtra ſynodo ſancta Pentecoſtes Domini celebrata, & in eadem à nobis ſolemniter publicata laudamus, approbamus, innovamus, ac noſtra epiſcopali auctoritate perpetuò valitura conſtituimus, ſtatuimus, præcipimus, mandamus, decernimus, & ordinamus valere, tenere perpetuò, ac perpetuum robur obtinere firmitatis. Et omnibus & ſingulis eccleſiaſticis laïcalibuſque perſonis nobis ſubditis & ſubjectis in noſtris civitate & diœceſi Nannetenſi generaliter abſque fraude irrefragabiliter obſervari ſub pœnis & ad pœnas in eiſdem ſtatutis, tam à nobis, quàm ab eiſdem noſtris prædeceſſoribus contra neglectores, ſpretores, contumaces, rebelles, & qualitercumque inobedientes eiſdem generaliter latis, promulgatis : quas pœnas & earum ſingulas contra tales ſuis exigentibus temerariis auſibus, qui ſecus egerint vel agent in futurum, & qui eiſdem ſtatutis parere jam recuſarunt, aut venturis temporibus non curabunt, auctoritate noſtra in his ſcriptis decernimus fore & eſſe commiſſas, noſque ad earum executionem contra ipſorum quemlibet poſſe & ſpecialiter tam nominatim quàm generaliter, dum & quando nobis videbitur, expedire.

II.

Contra clandeſtina matrimonia.

Et inſuper nos JOHANNES epiſcopus ſupradictus, attendentes quanta & qualia enormia pericula, & incommoda deteſtabilia, & quanta cleri & populi ſcandala intolerabilia ex & de clandeſtinis deſponſationibus ſæpe & ſæpius provenire ſolent, & in futurum pertimeſcimus provenire ; & quod licet ſacrorum canonum in eiſdem civitate & diœceſi noſtris Nannetenſi executores ſumus, latores, & conditores ; tantis periculis volentes obviare, tales deſponſationes clandeſtinas abhorrentes, & meritò provida deliberatione ipſæ ex tunc fieri prohibuerunt, & mandaverunt, ac cenſuerunt, ſeu liberos in & ex talibus deſponſationibus ſuſceptos, procreatos fore & eſſe illegitimos, & nihilominus certas

Hic deeſſe videtur aliquid.

Anno 1389.

alias pœnas contra tales ſic contrahentes protulerunt : quibus multi in eiſdem civitate & diœceſi parere, ut debuiſſent, non curarunt, immo quaſi quotidie contrarium facere non abhorrent, ſicut ad noſtrum pervenit auditum. Quapropter nos conſiderantes, quod illos quos Dei timor & ſalutare bonum obedientiæ à malo non revocat, ſaltem additio pœnæ, & diſciplinaris ultionis metus revocet, coerceat, & abſtinere faciat ab errore : noſtra epiſcopali auctoritate clandeſtinas deſponſationes inter quaſcumque perſonas matrimonia contrahentes in noſtris civitate & diœceſi prædictis, qualitercumque & quocumque modo prohibemus ſub pœnis infra ſcriptis. Clandeſtinas verò deſponſationes, ne quis ſub ignorantiæ nubilo ſe excuſare præſumat, attendimus, intelligimus, & declaramus debere intelligi & accipi ut ſequitur : videlicet quando bannis ſecundùm præceptum & ordinationes juris non factis ſolemniter, ſed fieri omiſſis, aut ipſorum ab altero diſpenſatione epiſcopali, vel alia competenti ſuper hoc non petita & obtenta, benedictio nuptialis inter contrahentes celebratur. Item, quando dicti contrahentes dimiſſis ſuis propriis eccleſiis parochialibus, etiam bannis factis, ad alias eccleſias ſine licentia ſuper hæc petita & obtenta faciunt alibi hujuſmodi benedictionem inter ſe celebrari. Item, quando idem faciunt aut procurant fieri locis minus inſignibus, non aptis, & minus publicis ad talia facienda, utpote extra eccleſias parochiales in oratoriis, capellis, domibus, ſeu prioratibus religioſorum etiam exemtorum, & per capellanos exemtos, vel alios in horis ſuſpectis, utpote ante ſolis ortum, clam & palam, exacta juris ſolemnitate prætermiſſa penitus & obmiſſa, maxime cùm die benedictionis nuptialis ad portas eccleſiæ ibidem banna ſolemniter fieri debent, & ſuper hujuſmodi contractu nuptiali ſeu matrimoniali debeant primitus per ſacerdotem accipi à contrahentibus conſenſus de præſenti, & ſuper his fieri ad dictas portas eccleſiæ ultimum & ſolemne bannum. Nos igitur actu tam nefario & peſtifero morbo ſalubri remedio providere cupientes in Domino, tales præſumtores in quantum poterimus à talibus coarctare volentes, omnes & ſingulos in noſtris civitate & diœceſi prædictis, prædictis modis aut eorum altero ſe facientes, procurantes, aut permittentes clandeſtinè deſponſari; nec non omnes & ſingulos qui in his dederunt conſilium, auxilium, ſeu fuerunt in vi, conſilio, auxilio & favore talia faciendi; & qui, cujuſcumque ſexus & conditionis extiterint, talibus benedictionibus clandeſtinis perſonaliter intereſſe ſcienter & ſponte præſumſerunt, nec non & preſbyterum ſeu capellanum qui miſſas talium benedictionum celebraverit; etiamſi religioſus, vel à noſtra juriſdictione ordinaria exemtus ſe fore jactet, dum tamen ratione hujuſmodi delicti in noſtra civitate vel diœceſi ſic commiſſi, noſtræ eccleſiaſticæ juriſdictionis auctoritate, & ex illa diſpenſatione juris, noſter in hac parte ſubjectus fiat eo ipſo, & non in alios exemtos nec alias, & in eos qui in prædictis fuerint re, verbo, vel conſilio quomodolibet culpabiles, ſi preſbyteri fuerint,

Clandeſtinæ deſponſationes quæ cenſeri debeant.

ſuſpenſionis ſententiam ferimus, innodamus, ac in ipſos, quotquot fuerint, excommunicationis ſententiam auctoritate noſtra promulgamus, & ipſos hujuſmodi ſententia innodari volumus ipſo facto. Et inſuper capellas, prioratus, oratoria, ac alia loca in quibus tales deſponſationes factæ fuerint nobis ſubditorum & ſubjectorum, & non alias nec alia, eccleſiaſtico ob hoc ſupponimus interdicto in his ſcriptis.

III.

Item, inhibemus univerſis & ſingulis capellanis, clericis, & eccleſiaſticis perſonis nobis ſubditis & ſubjectis, in noſtris civitate & villa Nannetenſi commorantibus, ne quivis eorum de nocte, maximè poſt pulſationem ignitegii eccleſiæ Nannetenſis per villam & civitatem prædictas vadat & diſcurrat ſolus vel cum aliis ſine lumine decenter & honeſtè, & dum fuerit cauſa legitima, & tunc ſine ſcandalo, & murmure, inſultu, tumultu, vel alio indecenti aut damnato apparatu. Et ne quis eorum ludis tabularum, & alearum, & aliis illicitis & à jure damnatis locis publicis, maximè cum laïcis ſe immiſceat. Contra verò facientes de cetero ſententiâ excommunicationis auctoritate noſtra in his ſcriptis percellimus, & incurrere declarabimus, & nihilominus alias acrius & ſeverius procedemus contra ipſos dum & quando viderimus expedire.

Ne clerici poſt ignitegium per urbem diſcurrant.

IV.

Item, omnibus & ſingulis prioribus, curatis, & rectoribus, nec non capellanis, & preſbyteris in noſtris civitate & diœceſi prædictis curam eccleſiarum parochialium gerentibus, & eas exercentibus, in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœna ſuſpenſionis & excommunicationis tenore præſentium inhibemus, ne ipſi aut alter ipſorum gratia quæſtus, de quo, ſicut audivimus, nituntur cum infirmis vel eorum amicis præ manibus convenire, ſacramentum extremæ-unctionis, quod eſt * validum, neceſſarium, & proficuum ad ſalutem ſuis parochianis infirmis illud petentibus non denegent, ſeu differant plus debitò miniſtrare, nulla conventione pecuniaria, ſicut nec in præſtatione aliorum ſacramentorum præhabita. Qui verò contrarium fecerit, ſuſpenſionis; & ſi ipſam per triduum ſuſtinuerit, excommunicationis ſententiam, nec non decem librarum pœnam pro qualibet vice auctoritate noſtra incurrere volumus ipſo facto.

Extrema-unctio petentibus infirmis nec denegetur, nec differatur.

** f. valde neceſſarium.*

V.

Et ne quis ſuperius nominatorum excuſationem prætextu ignorantiæ in hac parte quærere, & illa defendere ſe nitatur; volumus, præcipimus, & mandamus præſentem noſtram conſtitutionem, ordinationem, & ſtatutum epiſcopale in prima inſtanti noſtra ſynodo feſti S. Lucæ evangeliſtæ palam & publicè legi & publicari alta voce : injungentes in virtute ſanctæ obedientiæ, præcipiendo omnibus & ſingulis archidiaconis, decanis ruralibus, prioribus curatis, & rectoribus, & eorum ſingulis, quatenus infra quadraginta dies proximè inſtantes à die publicationis præſentis factæ computandos, copiam noſtræ præſentis conſtitutionis ſeu ſtatuti reportent, & qualibet die dominica in ſuis parochialibus eccleſiis

Ut rectores præſentis ſtatuti copiam habeant, & illud promulgent.

Digitized by Google

Anno 1405. ſiis ad pronum eccleſiæ intra miſſarum ſolemnia publicent ſeu publicari faciant. Datum & actum Nannetis cum deliberatione peritorum, menſis Septembris die decima octava, teſte noſtro ſigillo ad perpetuam rei memoriam, & rerum teſtimonium præmiſſorum, anno Domini milleſimo trecenteſimo octuageſimo nono.

STATUTA DOMINI HENRICI epiſcopi moderni Nannetenſis, anno M. CCCC. V. edita.

Confirmatio antiquorum ſtatutorum pro eccleſiæ libertatibus.

HENRICUS Dei & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratia epiſcopus Nannetenſis. Univerſis præſentes litteras inſpecturis & audituris ſalutem in Domino. Ad perpetuam rei memoriam notum facimus per præſentes, quod omnia & ſingula ſtatuta à noſtris prædeceſſoribus Nannetenſibus epiſcopis facta & emanata ad laudem, & gloriam, honorem, tuitionemque, ac defenſionem jurium, libertatum, immunitatum, franchiſiarum antiquarum, & laudabilium conſuetudinum noſtræ Nannetenſis eccleſiæ, ac perſonarum, & locorum eccleſiaſticorum reformationem & ſtatum, ad reprimendas inſolentias perverſorum, opprimentium, infringentium, & lædentium eaſdem, noſtrarum ovium à dominico ovili vagantium reductionem & emendationem, innovamus, approbamus cum pœnis in eiſdem contentis & adjectis, ac ipſas decernimus noſtra epiſcopali auctoritate robur firmitatis perpetuum obtinere: præmiſſis adjicientes, & de novo ſtatuentes de proborum peritorumque conſenſu matura & habita cum ipſis deliberatione pleniori ea videlicet quæ ſequuntur.

Ludi & choreæ in cimeteriis prohibentur.

Cùm non deceat domum Dei, & loca ſacrata ad Dei cultum & honorem ac ejus obſequium deputata profanis uſibus & damnabilibus actibus profanari, ſtatuto irrefragabili prohibemus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis excommunicationis & centum ſolidorum monetæ curſilis nobis applicandorum, & in pios uſus convertendorum, ne mimi vel joculatores ad monſtra larvarum, vel inductionem cujuſcumque perſonæ, ſeu per ipſos voluntate propria inducti, cum quocumque muſicali inſtrumento ludere, nec aliqui cujuſcumque ſtatus, gradus, conditionis, vel ſexus, choreare, vel ad alium quemcumque ludum ludere præſumant in eccleſiis ac cimeteriis noſtræ civitatis & diœceſis Nannetenſis, ſive illa cimeteria ſint eccleſiæ contigua, vel ab eis prope diſtantia, vel remota, vel etiam dum peregrè inceditur ad loca ſacra viſitandum, ludos hujuſmodi fieri prohibetur, ſed devotè & honeſtè ad id quod poſtulant obtinendum accedant. Ad ſtatuti noſtri præſentis obſervationem omnes & ſingulos ſubditos noſtros requirimus & monemus ſub pœna excommunicationis, ad quam in ipſos & quemlibet ipſorum canonicè proferendam procedemus, qui contra prædicti ſtatuti tenorem proceſſerint, & eidem non paruerint cum effectu. In quorum omnium ſingulorumque præmiſſorum fidem & teſtimonium præſentes litteras ſigillo noſtro duximus ſigillandas. Datum

A & actum Nannetis in manerio noſtro epiſcopali, die Jovis poſt feſtum Pentecoſtes Domini, anno ejuſdem Domini milleſimo quadringenteſimo quinto. Anno 1406

EJUSDEM STATUTA anno M. CCCC. VI. poſt Pentecoſten edita.

B HENRICUS Dei & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratia Nannetenſis epiſcopus, univerſis & ſingulis præſentibus & futuris, abbatibus, prioribus, curatis, ceteriſque viris eccleſiaſticis, in noſtra civitate & diœceſi Nannetenſi ſalutem in Domino ſempiternam.

I.

Confirmatio antiquorum ſtatutorum

Omnia & ſingula ſtatuta prædeceſſorum noſtrorum per nos alias non revocata, unà cum ſtatutis in noſtris ſynodis præcedentibus factis inſuper & additis approbamus, ratificamus, ac de novo, ſi opus eſt, noſtra auctoritate ordinaria confirmamus; & inſuper quia de novo ad noſtram pervenit notitiam quàm plurimos in noſtra civitate & diœceſi prædictis matrimonia illicita C & à jure prohibita ob notitiæ cognationum ſpiritualium defectum contraxiſſe, ac in ipſis cum animarum ſuarum periculis, quod dolenter referimus, remanſiſſe: Nos prout noſtro incumbit officio, talibus pro futuris temporibus obviare cupientes, tenore præſentium ſtatuimus & ordinamus, ut omnes & ſinguli curati noſtrarum prædictarum civitatis & diœceſis de cetero nomina & cognomina compatrum & commatrum infantes de ſacro fonte, ut moris eſt, in ſuis eccleſiis parochialibus levantium, ipſorumque infantium in ſuis regiſtris redigere ac inſcribere teneantur, ac ad hæc regiſtra antiqua convenire, in quibus hujuſmodi cognationum ſpiritualium notitia aperiri valeat perpetua, & haberi. D Si quos verò dictorum curatorum in his defectuoſos aut remiſſos repererimus, & per hujuſmodi defectum aliquis talis caſus illiciti matrimonii, quod Deus avertat, evenire contigerit; ipſos tamquam de delicto puniemus, ac puniendos eſſe decernimus; & alios prout ſuadebit occaſio. Volumus etiam & ordinamus, ut hujuſmodi regiſtra nobis vel noſtris commiſſariis ſingulis annis, dum parochiales eccleſias prædictarum civitatis & diœceſis viſitabimus, dicti curati oſtendere teneantur.

Suſceptorum de ſacro fonte nomina in regiſtro habeantur.

II.

Caſus reſervati ſcripti habeantur.

Item, ſtatuimus & ordinamus, quod omnes E caſus ſummo pontifici & nobis reſervatos dicti noſtri curati habeant in ſcriptis, ut de eis non ſe intromittant, nec aliquas perſonas abſolvant, niſi habita ejuſdem ſummi pontificis & noſtra licentia ſpeciali.

III.

Gratiæ antea conceſſæ revocatæ.

Omnes verò & ſingulas gratias per nos aut prædeceſſores noſtros prædictos quibuſvis perſonis, cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtant, hactenus factas & conceſſas, quibus conceſſimus quod non obſtante noſtra hujuſmodi revocatione, gratiæ eis conceſſæ ulterius durarent, ac in ſuo

Digitized by Google

Anno 1406.

robore remanerent, revocamus & annullamus: monentes omnes & ſingulos curatos noſtros ſub pœnis in aliis noſtris prædeceſſorumque noſtrorum ſtatutis & proceſſibus contentis, ut in ſuis parochialibus eccleſiis reſidentiam faciant perſonalem, niſi per nos ex cauſis rationabilibus cùm eiſdem fuerit gratioſè diſpenſatum: exceptis tamen veris ſcholaribus ſtudentibus in generalibus ſtudiis reſidentibus: quos nolumus per hujuſmodi ſtatutum noſtrum, dummodo licentiam noſtram petierint, à ſuis ſtudiis revocari. In quorum omnium & ſingulorum præmiſſorum teſtimonium ſigillum curiæ noſtræ duximus præſentibus apponendum. Datum in noſtra ſynodo per nos die Jovis poſt feſtum Pentecoſtes Domini celebrata anno Domini milleſimo quadringenteſimo ſexto.

Reſidentia.

STATUTA
ejuſdem, anno M. CCCC. VIII. edita.

HENRICUS Dei & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratiâ Nannetenſis epiſcopus univerſis & ſingulis decanis, præpoſitis, archidiaconis, theſaurariis, cantoribus, ſcholaſticis, ac parochialium eccleſiarum rectoribus, capellaniſque curatis & non curatis, clericis, ac tabellionibus publicis, ceteriſque omnibus & ſingulis nobis ſubditis in noſtris civitate & diœceſi Nannetenſi conſtitutis, ad quem ſive ad quos noſtræ præſentes litteræ pervenerint, ſalutem in Domino.

Contra beneficia expectantes eademque beneficia ante mortem ipſa poſſidentium occupantes.

Damnandæ cupiditatis aviditas nonnullorum animos occupando, illos in tantam immanitatis ſævitiam, proh dolor! nunc compellit, ut non ſolùm res & bona cupiant proximorum; ſed etiam quod immanius eſt & ſævius, rerum & bonorum cupidine mortem ſitiant eorumdem. Quod etſi in quolibet hominum ſtatu cenſeri debeat inhumanum, nefarium & horrendum; tantò magis in viris eccleſiaſticis, quorum impietatis exemplum impios reddit innumeros, ob hoc niſi divina gratia fuerint adjuti, morti perpetuæ deputandos. Ad noſtram ſiquidem noviter audientiam eſt deductum, quòd nonnulli preſbyteri & clerici noſtrarum civitatis & diœceſis, & in ipſis beneficia eccleſiaſtica expectantes, dum beneficiorum ſub ipſorum cadentium gratiis, ſeu ad quorum adeptionem, quibuſvè quæſitis anhelant coloribus, poſſeſſores ægrotare ſentiunt, ipſorum obitum pro beneficiorum hujuſmodi adoptione poſſeſſionis communiter non expectant; ſed plerumque poſſeſſorum eorumdem vita incomite, ad eccleſias, domos & loca beneficiis hujuſmodi ſpectantia, occupanda feſtinanter occurrunt, & eis ſe intrudere, ipſaque clauſa per potentiam & violentiam vi armorum tamdiu & taliter detinere non formidant, quod in eccleſiis ſic per eos occupatis, clero & populo ad divina audienda, & ad ſacramenta indigentibus miniſtranda multoties aditus denegatur: & ob hoc nonnumquam accidit, quod durante clauſura hujuſmodi eccleſiarum, divina officia diebus dominicis & feſtivis extra ipſas eccleſias in locis non clauſis nec coopertis oportet, nec ſine gravi periculo celebrari: Euchariſtiam quæ pro

Anno 1408.

A viatico, & ſanctum oleum pro extrema-unctione infirmorum capellanis parochialium eccleſiarum per feneſtras irreverenter & ſcandaloſè per ipſos invaſores, quandoque per laïcos, quibus non licet ſacra tangere, ſæpius extra poni; ſævas etiam enormitates plurimas in ſacris locis perſæpè perpetrari, prout nuper in quaſdam parochiali eccleſia noſtræ prædictæ diœceſis in perſonam cujuſdam parochianorum ejuſdem perpetratum fuiſſe dignoſcitur: qui dum ad portam eccleſiæ per tales intruſos clauſæ pulſaret, & aperturam januæ pro ingreſſu capellani parochiæ peteret, ut ab inde ſacram Euchariſtiam & ſanc- B tum oleum cuidam infirmo in extremis laboranti deferret, à quodam incluſorum, per diviſionem duorum aſſerum januæ cum gladio percuſſus fuit in coxa, & enormiter vulneratus. Ad quas quidem inordinationes invaſorum hujuſmodi tali nefanda & avida ducuntur opinione, ut adveniente beneficiatorum mortis hora, beneficiorum ſuorum in quibus ſe intruſerant, ut prædicitur, ante mortem proximi, poſſeſſores valeant reputari, & tamquam tales beneficia ſic invaſa contra quoſcumque alios expectantes, quibus forſan illa beneficia potius deberentur, jure vel in- C juria detinere, fructuſque dictorum beneficiorum percipere, & ſuis propriis uſibus applicare, illam in illis audaciæ confidentiam aſſumentes, quod adeptam per eos qualitercumque poſſeſſionem, ſeu occupationem hujuſmodi beneficiorum ipſam poſſeſſionem defendere, & adverſario ſi quis lites ipſis occupatis beneficiis moveat faciliter reſiſtere poterunt cum fructibus eorumdem. Nam etſi tractu temporis per aliquos devincantur antequam poſſeſſionem ſeu occupationem dimittant, fructus per eos perceptos in toto vel in parte majori cum expenſis ipſis remitti faciunt, prout D ſæpè videntur ad experientiam à non potentibus, diuturnis vexatis litibus & expenſis, pro beneficiorum ſuorum poſſeſſione de talium intruſorum manibus retrahendis, remitti penitùs & quittari: quandoque etiam propter detentorum ejuſmodi potentiam à beneficiorum taliter occupatorum poſſeſſione ſeu occupatione, (eſto etiam quod contra ipſos ſuper ipſis ſententia lata fuerit,) non recedunt; ſed ipſa beneficia ſemper detinent per fraudes & aſtutias, vel per violentiam, in ſuarum & populi animarum periculum indebitè occupata: unde ſæpè contingit quam plura beneficia curata ab injuſtis detemtoribus occupari, populumque à non rectoribus gubernari, plurimaque alia inconvenientia & ſcandala ex hujuſmodi in- E vaſione, occupatione, detentione in divinæ majeſtatis offenſam, cleri & eccleſiæ vilipendium & contemtum, exemplique perniciem, ac grande periculum animarum, in noſtris prædictis civitate & diœceſi ſunt exorta, plerioraque in poſterum exoriri veriſimiliter, niſi ſuper hoc de congruo remedio celeriter ſit proviſum. Quocirca nos talibus inconvenientiis & ſcandalis volentes in poſterum poſſetenus obviare; tales eccleſiarum, domorum preſbyteralium, & locorum invaſiones, detentiones, & occupationes violentas, in noſtris civitate & diœceſi fieri ſub pœnis excommunicationis & centum marcharum

Digitized by Google

argenti per noſtrum eleemoſynarium in pios uſus convertendarum, prout nobis viſum fuerit expedire, de cetero prohibemus. Ita videlicet quod nullus, cujuſcumque ſtatus, gradus, conditionis, aut dignitatis exiſtat, poſſeſſionem cujuſcumque eccleſiaſtici beneficii, vivente ejuſdem pacifico poſſeſſore, apprehendere, occupare, vel detinere præſumat, nec ante vel poſt mortem beneficiati eccleſiam, chorum vel cancellos, ſeu aliquem locum eccleſiæ, ſeu portam, ſeu portale, domumque preſbyteralem, vel locum alium ad beneficium hujuſmodi & eccleſiam pertinentem, invadere, occupare, claudere, ſeu clauſum tenere pro poſſeſſione beneficii adipiſcenda, vel alias, aliquidvè aliud facere per ſe vel alium, directè vel indirectè, quominus ad eccleſiam & ad omnia & ſingula alia loca prædicta tutus & liber acceſſus patere valeat omni hora tam clero quàm populo pro divinis officiis celebrandis & audiendis, ſacramentis eccleſiaſticis indigentibus miniſtrandis, fore prætenderint. Quod ſi ſecùs à quocumque, cujuſcumque ſtatus, gradus, conditionis, au dignitatis extiterit, fieri præſumatur, univerſos & ſingulos invaſores, occupatores, clauſores, & detentores eccleſiarum, domorum, & locorum aliorum quorumcumque beneficiis hujuſmodi vacaturis vel vacantibus ſpectantium, ut præfertur, & ad præmiſſa & ſingula dantes conſenſum & auxilium, conſilium vel favorem, directè vel indirectè, publicè vel occultè, pœnas prædictas incurrere decernimus ipſo facto, univerſoſque & ſingulos ſubditos noſtros tam clericos quàm laïcos, qui præmiſſa vel ipſorum aliqua à tempore noſtræ tranſlationis ad noſtram prædictam Nannetenſem eccleſiam uſque ad diem publicationis præſentium commiſerit, monentes primò, ſecundò, tertiò, unaque canonica monitione pro omnibus, quatenus infra duodecim dierum ſpatium, quorum quatuor pro primo, quatuor pro ſecundo, & quatuor pro tertio & perenni termino aſſignavimus, ad emendam pro præmiſſis veniant competentem. Alioquin lapſis prædictis duodecim diebus, ipſos & eorum quemlibet excommunicationis ſententia tenore præſentium innodamus, ad alias pœnas contra ipſos, ſi contumaces fuerint, prout juſtum fuerit, proceſſuri. Per hoc tamen non intendimus prohibere, quin eccleſiæ & domus prædictæ per illos ad quos ipſorum ſpectant cuſtodia & clauſura horis competentibus, quibus & claudi ſolent & debent, claudantur, & clauſæ teneantur. Quin immò volumus & diſtrictè præcipimus hoc ſervari, excluſis ab eiſdem talibus invaſoribus, detentoribus, & occupatoribus quibuſcumque, ſeu ipſas pro poſſeſſione adipiſcenda, vel alias invadere detinere vel occupare ſeu claudere ſuper ipſos volentibus, ſi excludi valeant ſine ſcandalo, ſeu exire ſponte conſentiant requiſiti. Si autem exire noluerint, ſed in eccleſiis manere, ut præfertur, pœnis prædictis ſubjaceant, & ſubjici decernimus ipſo facto. Præterea quia in noſtra eccleſia Nannetenſi, & aliis eccleſiis collegialibus, parochialibus, & aliis noſtrarum civitatis & diœceſis, quamplures capellanias à diverſis fidelibus & devotis perſonis de bonis ſuis pro parentum & amicorum ac benefactorum eorumdem animarum remedio & ſalute fundatas & dotatas intelleximus divinis officiis defraudari, eiſdem per capellanos earumdem fructus ipſarum percipientes minus debitè deſerviri: volumus, & tenore præſentium ordinamus quod in eccleſiis cathedralibus & collegialibus per illos qui ad ipſarum fabricam gubernandam, vel reparationem faciendam deputati fuerint; in parochialibus verò & aliis per rectores vicarios & priores defectus ſervitii ſingularum capellaniarum cum poſſibili diligentia perſcrutentur, fructuſque ipſarum pro rata temporis in quo ipſis defectus fore conſtiterit, percipiant, & ſuper perceptis fructibus ſuppleri faciant; & reſiduum, ſi quid ultra peractum ſervitium remanſerit, in reparationem ſeu fabricam præmiſſarum eccleſiarum cathedralis & collegialium pro capellanis exiſtentibus in eiſdem: in ornamenta verò calices vel libros vel decorem aliarum eccleſiarum pro ſuis capellaniis diſtribuant & convertant: quod ut opportunius ad effectum deducere valeant, univerſis & ſingulis receptoribus, firmariis, gubernatoribus, & aliis quibuſcumque, qui de dictis capellaniis, vel de ipſarum fructibus & emolumentis recipiendis & exigendis ſe quomodolibet intromittunt, ſub pœnis in præcedenti ſtatuto contentis tenore præſentium præcipimus & mandamus, quatenus de dictis fructibus prædictis deputatis & nulli alteri integrè reſpondeant, reſponſumque & reliqua reddant infra terminos per eoſdem deputatos eiſdem & ipſorum cuilibet aſſignatos, & abſque prædictorum deputatorum voluntate de prædictorum fructuum perceptione, poſſeſſione, cuſtodia, detentione ſeu occupatione, ſe nullatenus intromittant. Volumus etiam hoc ſtatutum per noſtras civitatem & diœceſim in ſingulis eccleſiis publicari, quatenus ad omnium & ſingulorum capellanorum notitiam valeat devenire. Datum ſub ſigillo noſtro apud Rocham Bernardi noſtræ prædictæ diœceſis, die ſexta menſis Junii anno Domini milleſimo quadringenteſimo octavo.

Servitii divini in beneficiis defectu quomodo providendum.

STATUTA SYNODALIA anno Domini M. CCCC. VIII. die XXIV. menſis Octobris à vicariis generalibus edita.

I.

Anno 1408.

Vicarii generales in ſpiritualibus reverendi in Chriſto patris & domini domini Henrici Dei & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratiâ Nannetenſis epiſcopi univerſis & ſingulis abbatibus, prioribus, curatis, ac parochialium eccleſiarum rectoribus, capellaniſque atque clericis in civitate & diœceſi Nannetenſi conſtitutis, ſalutem in Domino. Ad cujuſlibet veſtrum notitiam deducimus per præſentes quod nos de licentia, & aſſenſu, ac auctoritate reverendi patris omnia & ſingula ſtatuta ſynodalia per ipſius reverendi patris prædeceſſores epiſcopos Nannetenſes, &

Confirmatio antiquorum ſtatutorum.

Digitized by Google

Anno 1408

præſertim per bonæ memoriæ JOHANNEM epiſcopum Nannetenſem facta & edita laudamus, & ratificamus, & approbamus, & ipſa decernimus in ſuis forma & tenore perpetuum robur firmitatis obtinere, ac ea obſervari debere: quorum quidem ſtatutorum verorum tenores ſequuntur in hæc verba, videlicet: Hinc eſt quod nos in præſenti noſtra ſynodo ducti provido & ſagaci conſilio, inhibemus ſub pœna juris & decem librarum monetæ curſilis nobis applicandarum & in pios uſus convertendarum, ne quis ſubditorum noſtrorum ſua beneficia curata vel ſine cura ad quodcumtempus affirmet ſeu arrendet, nec eccleſiarum ſuarum curatarum curas, regimina, adminiſtrationes per alium ſeu per alios quàm per ſe exerceant, ſeu exerceri faciant quoquo modo; & etiam quibuſcumque preſbyteris, ne de curis regiminibus earumdem eccleſiarum, videlicet aliarum, quàm ſuarum aliqualiter ſe inveſtiant ſine noſtra licentia ſuper hoc petita & obtenta. Exhortamurque & requirimus ac monemus generaliter & publicè in his ſcriptis primò, ſecundò, & tertiò, & peremtoria canonica monitione præmiſſa, ſingulas eccleſiaſticas perſonas tam ſæculares, quàm regulares, nobis ſubditas & ſubjectas; cujuſcumque ſtatus, gradus, conditionis exiſtant, eccleſias parochiales, capellanias perpetuas, & officia eccleſiaſtica cum cura vel ſine cura in noſtris eccleſia, civitate & diœceſi Nannetenſi, in quibuſlibet eccleſiis parochialibus & aliis quibuſcumque locis obtinentes vel obtenturos in futurum, ut ipſarum perſonarum quælibet per ſe vel alium ſeu alios miſſas à fundatoribus, dotatoribus, & patronis dictorum beneficiorum antiquitus ordinatas, & per decreta ſuperiorum approbatas ſecundùm ipſorum fundatorum diſpoſitionem, & in locis in quibus per ipſos fundatores extitit diſpoſitum, & ut tenentur de jure, celebrent ſeu celebrari procurent de cetero abſque aliqua diminutione & ſine fraude, & infra ſex menſes ab hac die computandos, miſſas hujuſmodi dilapſis temporibus omiſſas recuperari & celebrari procurent; domoſque, ædificia, vineas, & alias res hereditarias ſuis beneficiis hujuſmodi pertinentes reparent, in bonoque & ſufficienti ſtatu ponant, reducant, & manu teneant in futurum. Nec non in ſuis beneficiis, capellaniis, eccleſiis, & locis debitam & exactam jure, prout exigit hujuſmodi beneficiorum qualitas & natura, & ſecundùm fundatorum diſpoſitionem & votum, reſidentiam faciant perſonalem in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis juris, excommunicationiſque, & dictorum ſuorum beneficiorum privationem: ad quarum pœnarum declarationem & executionem, poſt lapſum temporis in talibus à jure ſtatutis, de jure ſervandis, contra omnes & ſingulos, qui noſtræ hujuſmodi monitioni & ſynodali ſtatuto debitè non paruerint cum effectu, ductore Deo procedemus, & ex nunc decernimus, volumus, & ordinamus, & declaramus contra omnes non parentes hujuſmodi monitioni, vagantes, non reſidentes, & ſuorum beneficiorum hujuſmodi deſertores, per nos aut vicarios ſeu commiſſarios noſtros procedendum fore, & ipſos qui culpabiles fuerint quoquo modo in prædictis ad judicium ſuper hoc evocari, & . . . . . poſſe ita citari per publicum edictum in eccleſiis, in quibus dicta beneficia deſervienda ſunt dicta requiſita reſidentia, per tres dies dominicos ad preſbyterium eccleſiæ generaliter & publicè denunciatum & patenter affixum per tres ſeptimanas, & ad valvas hujuſmodi eccleſiæ, ac ſi perſonis propriis ad hæc fuerint apprehenſi.

Beneficia ad firmam non danda.

Miſſæ fundatæ perſolvendæ debitis in locis.

Reſidentia.

II.

Teſtamenta ad mentem teſtatorum adimplenda.

Item, quia ſunt nonnulli tam eccleſiaſtici, quàm ſæculares, quamvis heredes ſeu bonorum detentores, aut executores teſtamentorum ſeu ultimarum voluntatum multorum ab hac luce migrantium fuerint & ſint, & ad quos dictorum decedentium bona ſaltem mobilia ad executionem teſtamentorum ſeu ultimarum voluntatum hujuſmodi decedentium ordinata, & tam tacitè, quàm expreſsè onerata devenerunt, qui juſſa teſtantium adimplere non curarunt neque curant, affectantes pias & ſalubres dictorum teſtatorum diſpoſitiones & voluntates ultimas in ipſorum executorum & heredum animarum ſalutis grande periculum, & quàm plurimorum locorum ſacrorum, miſerabilium perſonarum grave damnum, & à memoria recedere & ſub diſſimulatione in oblivionem perpetuam ſubmergi, & inefficaciæ ſemper ſubeſſe detrimentis contra dictorum teſtatorum ſuorumque parentum diſpoſitiones & voluntates ultimas, in ipſorum executorum & heredum animarum ſalutis grande periculum, & quamplurimorum locorum ſuorum miſerabilium perſonarum grave damnum detrimentum & jacturam, ſicut ad aures noſtras jam pridem deduxerunt & deducunt quotidie validus clamor & quamplurimorum fide dignorum aſſertio, veruſque relatus, & publica fama. Nos autem ſubditorum noſtrorum animarum periculis obviare, earumque ſaluti providere opportunis remediis totis viſceribus cupientes, Altiſſimo ſuffragante, & univerſos & ſingulos rectores parochialium eccleſiarum noſtræ civitatis & diœceſis, & capellanos curatos eiſdem eccleſiis deſervientes in hac noſtra ſancta ſynodo requirimus, ipſoſque & eorum quemlibet monemus primò, ſecundò, & tertiò, peremtoriè, & canonicè una canonica monitione pro tribus, in his ſcriptis ſub pœnis ſuſpenſionis & excommunicationis, ac virtute ſanctæ obedientiæ, ad pœnam centum ſolidorum monetæ currentis, nobis à quolibet hujuſmodi requiſitioni & monitioni noſtris non parente applicandorum, & in pios uſus convertendorum; quatenus ipſi & eorum quilibet, prout quemlibet eorum tangerit, & in ſe fuerit, nomina parochianorum ſuorum ſublatorum ab hac luce, qui teſtamentum à decem annis citra fecerunt; & clericorum ſeu eccleſiaſticarum perſonarum, qui inteſtati deceſſerunt; executorum & heredum dictorum defunctorum, quorum & prout ipſorum habuerint notitiam, nobis infra menſem à die præſenti computandum, dicant, revelent veraciter, affirment, & aſſignent in ſcriptis per ſe vel per alium, ſeu alios diligenter cum effectu, ut ſuper hoc ordinare poſſimus veritate completa, prout noſtro incumbit officio & fuerit rationis.

Digitized by Google

Anno 1408.

Licentiæ datæ revocantur.

III.

Ceterum omnes & ſingulas gratias, licentias, & diſpenſationes, tam generales, quàm ſpeciales, per dictum reverendum patrem prædeceſſoreſque ſuos aut ejuſdem vicarios hactenus datas & conceſſa omnibus & ſingulis perſonis quibuſcumque, tam eccleſiaſticis, quam ſæcularibus, de miſſis, divinis officiis, in capellis, oratoriis, maneriis & aliis locis non benedictis celebrandis, & ſuper reſidentia perſonaliter in beneficiis non fienda, & capellanis de regendo curas eccleſiarum parochialium, & de ſerviendo in eccleſiis curatis in abſentia rectorum earumdem eccleſiarum, & quibuſcumque quæſtoribus de quæſtando in præfatis civitate & diœceſi Nannetenſi ſub quacumque forma verborum, datæ & conceſſæ fuerunt, in hac præſenti ſynodo revocamus, caſſamus, irritamus penitus & annullamus auctoritate dicti reverendi patris nobis in hac parte attributa, ipſarum & aliarum quarumcumque gratiarum, licentiarum, & diſpenſationum conceſſionem dicto reverendo patri aut ejus vicariis ad hoc per ipſum deputatis ſeu deputandis ſpecialiter & expreſsè reſervantes: diſtrictè præcipientes omnibus & ſingulis rectoribus parochialium eccleſiarum civitatis & diœceſis Nannetenſis & capellanis copiam hujuſmodi ſtatutorum infra menſem apud ſe retrahere & habere. In quorum omnium & ſingulorum præmiſſorum fidem & teſtimonium præſentibus ſigillum cameræ dicti reverendi patris duximus apponendum. Datum Nannetis die vigeſima quarta menſis Octobris, anno Domini milleſimo quadringenteſimo octavo.

In perturbatores libertatis eccleſiaſticæ.

Reverend pere en Dieu monſeignor de Nantes de l'autorité des ſtatus provinciaulx & de la ſenne, declare excommuniez tous ceulx & toutes celles, de quelqu'état, condition, ou dignité, ou autorité qu'ils ſoient, qui empeſchent, troublent, ou perturbent en prigve ou en appert ou aultrement la juriſdiction, les franchiſes, libertez, anciennes coutumes, & les droits de l'Egliſe en quelque lieux ou choſes qu'ils ſoient: & qui ont prins, prennent ou detiennent les gens d'égliſe & leurs biens, ou des biens qu'ils ont en leur garde contre leur volonté, ou qui par force les ont occupez & occupent par eulx ou aultres de leurs noms, & qui ad ce donne aide, conſeil, ou confort. Et les lieux où ſeront ou ſont tranſportez leſdits gens & biens de l'Egliſe de là où les ſeignours deſdits lieux le ſauront où le ſavent eſtre en interdit.

Contra prohibentes ſolvi decimas.

Item, mondit ſeignour de Nantes declere excommuniez tous ceulx & celles qui prennent ou detiennent indecement les diſmes de ſainte Egliſe, & qui empeſchent ou donnent conſeil en appert ou aultrement les offertes ou oblations eſtre faites en lieux où ils doivent, & où eſt coutumes eſtre faites.

Item, mondit ſeignour de Nantes declere excommuniez tous ceulx & celles qui malicieuſement mettent mains en quelque perſonne que ce ſoit en l'égliſe ou en cimitere, ou qui les deffient de courage main, & donnent menaces par leſquelles ſoit ou eſt fait eſclande, & qui ſont nocuſe, par quoy le ſervice divin ſoit empeſché.

Anno 1408. Officia intermittenda ubi exiſtunt excommunicati.

Item, mondit ſeignour de Nantes mande & commande ſur paine de ſuſpence & d'excommunie par ces preſentes à tous & chacun ſes curez & chapelains & ſubgis ceſſer de tout ſervice divin & office là où ils ſauront aucuns d'eulx ſeront. Et que empres lour deceux, ils ne les enſepulturent en terre ſainte juſques à tant que eulx ou lours hers aint fait ſatisfaction & amande deuë à l'Egliſe.

Item, mondit ſeignour de Nantes reſerve à luy les abſolutions de tous & chacuns les cas deſſuſdits, nonobſtant quelconque commiſſion donnée où à donner à quelconque perſonne que ce ſoit.

Item, mondit ſeignour de Nantes des auctoritez deſſuſdites declere excommuniez tous ceulx & celles qui detiennent quelconques lettres touchant les rentes, diſmes & revenus de ſon égliſe de Nantes, & de quelque aultre égliſe en ſa dioceſe de Nantes.

Excommunicati publicè denunciandi.

Item, mondit ſeignour de Nantes mande & commande à tous & chacuns ſes ſubgis, curez, & chapelains, denuncier tous & chacuns les deſſuſdits eſtre excommuniez par chacun dimanche pour le temps avenir. Et que chacun deſdits curez ait copie de cette ordonnance pour le publier ſur peine de dix livres & de ſuſpence dedans le prochen ſenne de la Pentecoſte, &c.

STATUTA SYNODALIA HENRICI Nannetenſis epiſcopi anno Domini M. CCCC. IX. edita.

I.

Confirmatio antiquorum ſtatutorum.

HENRICUS Dei & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratiâ epiſcopus Nannetenſis univerſis præſentes litteras inſpecturis & auditturis, ſalutem in Domino. Præſentem ſynodum hac die Jovis poſt feſtum Pentecoſten Domini in noſtra Nannetenſi eccleſia canonicè, ut moris eſt, celebrantes, omnia & ſingula ſtatuta ſynodalia, ac ordinationes prædeceſſorum noſtrorum præſulum Nannetenſium & noſtra hactenus condita & publicata, tam ſuper reformatione morum, quàm aliis correctionibus delictorum & exceſſuum ſubditorum noſtrorum, quam aliàs, in præſenti ſynodo laudamus, ratificamus, approbamus, & innovamus: & ſpecialiter ſtatuta dudum per dominum SIMONEM, prædeceſſorem epiſcopum Nannetenſem contra deſertores capellaniarum, & aliorum ſuorum beneficiorum eccleſiaſticorum, & fundationum, ac dotationum litteras ſeu contractus ad ipſas capellanias & beneficia ſpectantes in præſenti eccleſia in loco tuto reponendos; nec non de & ſuper affidentiis contrahere volentium matrimonium per verba de futuro recipiendis, videlicet, *Tu promittis quod accipies*, &c. ac perturbantibus, lædentibus, impedientibus, diminuentibus juriſdictionem eccleſiaſticam; ac infringentibus libertates, immunitates & franchiſias eccleſiaſticas, & potiſſimè hujus eccleſiæ Nannetenſis, ſingulis diebus dominicis & feſtivis in veſtris eccleſiis excommunicatis auctoritate conciliorum provincialium & ſtatutorum ſynodalium publicè de-

Digitized by Google

Anno 1409.

nunciandis: de quibus quidem ſtatutis & ordinationibus omnibus & ſingulis volumus, præcipimus, & ordinamus ſub pœna ſuſpenſionis & excommunicationis, ac centum ſolidorum in prænominatis ſtatutis contra negligentes & remiſſos in præmiſſis appoſitis, quatenus omnes & ſinguli rectores parochialium eccleſiarum noſtræ prædictæ diœceſis, qui dictorum ſtatutorum nondum copiam habuerunt, ipſam infra menſem ab hac præſenti ſynodo continuè computandum correctam habeant, & retrahant contenta in eiſdem in dictis ſuis eccleſiis, & præſertim tenores ſtatutorum provincialium diſtrictè & ſufficienter dictis diebus ſuis parochianis notificent, & exponant, ipſoſque moneant auctoritate noſtra ad eorum obſervantiam, ſub pœnis in eiſdem contentis. Scientes quod ſi prædicta ſtatuta correcta non habeant, ipſos eadem imputabimus non habere.

II.

Ne quis in eccleſia jaceat.

Præterea tenore præſentium ſtatutorum, ſub pœnis excommunicationis & decem librarum, univerſis & ſingulis inhibemus, ne tempore novenarum, vel aliàs in eccleſiis prædictarum noſtrarum civitatis & diœceſis Nannetenſis aliquis vir cum muliere jaceat de die vel nocte etiamſi fuerint uxorati.

III.

Licentiæ antea datæ revocantur.

Item, omnes & ſingulas gratias, licentias, & diſpenſationes, à nobis vel vicariis ſeu commiſſariis noſtris hactenus datas & conceſſas, quibus jus perſonis tam eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus de miſſis & divinis officiis in capellis ſeu oratoriis non benedictis & non conſuetis celebrandis, ac ſuper reſidentiis perſonalibus in beneficiis non fiendis, ac capellanis de regendo curas animarum in eccleſiis curatis ſub quacumque verborum forma, ac quæſtoribus quibuſcumque per noſtram diœceſim in hac noſtra præſenti ſynodo revocamus, irritamus, & pœnitus annullamus.

IV.

Item, eis & eorum cuilibet præcipimus & mandamus, prout aliàs eis datum fuit in mandatis, ſub pœna prædicta, quatenus capellanias & obtinentes eaſdem, & qualiter in veſtris eccleſiis & parochiis fundatas; & nomina ipſarum capellaniarum & obtinentium eas, & qualiter deſervitur eiſdem, ac teſtamenta ſeu ultimas voluntates parochianorum veſtrorum utriuſque ſexus quæ non fuerunt executa, nobis ſeu noſtris ad hoc commiſſariis quomodolibet deputatis infra prædictum menſem dare & tradere in ſcriptis ſtudeant, alioquin contra negligentes & remiſſos quomodolibet in præmiſſis tam ad exactionem dictæ pœnæ pecuniariæ, quàm aliàs, prout de jure fuerit procedendum procedemus. Datum ſub ſigillo noſtro die Jovis prædicta anno Domini M. CCCC. IX.

Item, inhibemus omnibus rectoribus & aliis beneficiatis, quorum fructus requiſivimus à tempore noſtræ viſitationis inchoatæ & ipſa durante, ne de hujuſmodi fructibus ſe intromittant per ſe vel alium, ſub pœna ſuſpenſionis & excommunicationis & viginti librarum nobis & eccleſiæ noſtræ Nannetenſi applicandarum, niſi noſtra licentia prius petita & oblata. Datum ut ſupra.

Anno 1410.

STATUTA ejuſdem anno M. CCCC. X. edita

I.

NOs HENRICUS Dei & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratiâ epiſcopus Nannetenſis, omnia & ſingula ſtatuta ſynodalia per nos & prædeceſſores noſtros hactenus edita confirmamus ac etiam innovamus: univerſis & ſingulis rectoribus & curatis noſtræ diœceſis diſtrictè præcipientes, quatenus diebus dominicis parochianos ſuos exhortentur, quòd ſæpè peccata confiteantur, cùm ſæpius incidant in peccatum; & ſpecialiter in quatuor feſtivitatibus anni, videlicet in feſtis Paſchæ, Pentecoſtes, Omnium ſanctorum, & Natalis Domini.

Confeſſio quater in anno.

II.

Infantes in lectis non collocandi.

Item, & quod etiam parochianos ſuos moneant, ſub pœnis in ſtatutis contentis, quod non ponant infantes in lectis cum ipſis propter pericula quæ inde contigit ſæpius evenire.

III.

Quæſtores ultra contenta in litteris non prædicent.

Item, quod non permittant quæſtores in ſuis eccleſiis, prædicare, nec alia dicere ultra contenta in litteris eorumdem, cùm multa abſurda & falſa aſſerant in hujuſmodi prædicationibus & aſſertionibus ſuis, quibus ſimplices de levi credulos decipiunt, & varios incidere faciunt in errorem.

IV.

Statuta ſæpè publicè legenda.

Item, & quod diligenter & ſæpè ſtatuta ſynodalia ſtudeant & perlegant, eaque publice denuncient in eccleſiis ſuis, & præſertim ea quæ concernunt juriſdictionem eccleſiaſticam, nec non uſurarios & excommunicatos, alioquin pœnis in eiſdem ſtatutis contra negligentes hujuſmodi publicationes punientur.

V.

Mendicantes ad prædicandum & confeſſiones excipiendas non admittendi ſine epiſcopi permiſſu.

Item, quia religioſi mendicantes contra tenorem clementinæ *Dudum* de ſepulturis, abſque hoc quod nobis & noſtris vicariis fuerint præſentati, nec per nos, aut per noſtros vicarios admiſſi ad prædicandum & ad confeſſiones audiendum, ſe in pluribus eccleſiis & aliis locis noſtræ prædictæ diœceſis damnabiliter ingerunt ad eaſdem, & quod deterius eſt, ad abſolvendum de caſibus nobis tam generaliter, quàm ſpecialiter reſervatis, nulla à nobis habita poteſtate, ſubditorum noſtrorum conſcientiis illudendo in ipſorum grave detrimentum & periculum animarum. Quocirca univerſis & ſingulis rectoribus & curatis noſtræ diœceſis, ſub pœnis ſuſpenſionis & centum ſolidorum monetæ currentis, præcipimus & mandamus, quatenus nullum mendicantem ad confeſſionem ſuorum parochianorum audiendam admittant, niſi prius ipſis conſtiterit prædictos mendicantes fuiſſe nobis vel noſtris vicariis præſentatos, & per nos ſeu vicarios noſtros admiſſos. Et quod prædictis ſuis parochianis publicè notificent nullum mendicantem habere noſtram poteſtatem abſolvendi de quibuſcumque caſibus nobis generaliter vel ſpecialiter reſervatis, niſi ſuper hoc docuerint per litteras

Digitized by Google

Anno 1410

noſtras ſigillo noſtro appendente ſigillatas.

VI.

Licentiæ antea conceſſæ revocantur.

Item, omnes & ſingulas gratias & diſpenſationes à nobis vel vicariis noſtris, ſeu commiſſariis hactenus datas & conceſſas quibuſvis perſonis tam eccleſiaſticis, quà ſæcularibus de miſſis & divinis officiis in capellis ſeu oratoriis non benedictis dicendis, ac ſuper reſidentiam perſonalem in beneficiis non fiendam, ac capellanis de regendo curas animarum in eccleſiis curatis ſub quacumque verborum forma, ac quæſtoribus quibuſcumque per diœceſim noſtram in hac præſenti noſtra ſynodo revocamus, irritamus penitùs, & annullamus per præſentes: injungentes vobis rectoribus & curatis ſupradictis quatenus copiam præſentium noſtrorum ſtatutorum & aliorum correctam habeatis, & retrahatis ſub pœnis ſuperius deſignatis. Datum ſub ſigillo noſtro die xv. menſis Maii anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimo.

STATUTA

ejuſdem, eodem anno edita.

I.

Renovatio antiquorū ſtatutorū.

HENRICUS Dei & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratiâ epiſcopus Nannetenſis, univerſis præſentes litteras inſpecturis & audituris, ſalutem in Domino. Præſentem noſtram ſynodum hac die Jovis poſt feſtum B. Lucæ evangeliſtæ in hac noſtra præſenti eccleſia Nannetenſi, ut moris eſt, celebrantes, omnia & ſingula ſtatuta ſynodalia & ordinationes noſtras & prædeceſſorum noſtrorum præſulum Nannetenſium condita & publicata tam ſuper reformationibus, quàm correctionibus delictorum & exceſſuum ſubditorum noſtrorum; & præſertim ſtatuta provincialia juriſdictionem eccleſiaſticam concernentia, quàm aliàs, in præſenti ſynodo noſtra laudamus, ratificamus, approbamus, innovamus. De quibus quidem ſtatutis & ordinationibus omnibus & ſingulis volumus; & præcipimus, & ordinamus, ſub pœna ſuſpenſionis & excommunicationis, ac centum ſolidorum monetæ currentis in prænominatis ſtatutis contra negligentes ac remiſſos in præmiſſis appoſitis; quatenus omnes & ſinguli rectores eccleſiarum parochialium noſtræ prædictæ diœceſis, qui dictorum noſtrorum ſtatutorum copiam nondum habuerunt, ipſam infra menſem ab hac præſenti ſynodo continuè computandum correctam habeant & retrahant, & contenta in eiſdem in dictis ſuis eccleſiis ſingulis diebus dominicis & feſtivis ſuis parochianis ſub pœnis prædictis notificent & exponant; ſcientes, quod ſi prædicta ſtatuta correcta non habeant, ipſos eadem reputabimus non habere.

Statuta correcta à ſingulis rectoribus habenda.

II.

Rectores in ſynodo non comparentes excommunicantur.

Item, auctoritate ſtatutorum ſynodalium antiquorum per nos confirmatorum, & renovatorum, omnes & ſingulos rectores parochialium eccleſiarum noſtrarum civitatis & diœceſis Nannetenſis, & alios qui in ſynodis noſtris præteritis comparere tenebantur, & non comparuerunt

A perſonaliter, nec infra tempus debitum & ad hoc eis ſtatutum & limitatum ſe legitimè non excuſaverunt, excommunicamus. Illos verò qui ſe excuſatos prætenderunt & prætendunt ſub pœnis excommunicationis ac decem librarum monetæ currentis nobis & dictæ eccleſiæ noſtræ Nannetenſi mediatim applicandarum, & in pios uſus convertendarum, auctoritate prædicta monemus, quatenus ante hujuſmodi villæ Nannetenſis exitum, ſi ſint præſentes; & infra quindenam, ſi abſentes, & excuſatione per eos facta, & ejus acceptatione per ſe, aut ſuos legitimos procuratores doceant: alioquin contra ipſos ad pœnas graviores, B prout ſuadebit juſtitia, lapſis terminis hujuſmodi procedemus.

III.

Revocatio gratiarum prius conceſſarum.

Item, quia rectores hujuſmodi excommunicati non.... faciunt, fructus ſuos beneficiorum quorumcumque in hac diœceſi exiſtentium omnium & ſingulorum præmiſſorum non comparentium nec ſe excuſantium, ut præfertur, tenore præſentium ſequeſtramus: inhibentes omnibus & ſingulis ſubditis noſtris tam eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus, ne de fructibus beneficiorum hujuſmodi ſub pœnis prædictis quoquo modo ſe intromittant, donec aliud à nobis receperint in C mandatis.

IV.

Item, omnes & ſingulas gratias licentias & diſpenſationes à nobis vel vicariis, ſeu commiſſariis noſtris hactenus datas & conceſſas quibuſvis perſonis, tam eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus de miſſis & divinis officiis in capellis ſeu oratoriis non benedictis & non conſuetis celebrandis, ac ſuper reſidentiis perſonalibus in beneficiis non fiendis, ac capellanis de regendo curas animarum in eccleſiis curatis ſub quacumque verborum forma, ac quæſtoribus quibuſcumque per diœceſim noſtram Nannetenſem in hac noſtra præſenti ſynodo revocamus, irritamus peni- D tùs, & annullamus.

V.

Excommunicatio invadentium beneficia ante obitum poſſidentium.

Item, auctoritate noſtra denunciamus omnes & ſingulos ſubditos noſtros excommunicatos, qui contra noſtram prohibitionem poſſeſſionem eccleſiarum quarumcumque vel domorum, ſeu locorum ad quævis beneficia noſtræ diœceſis pertinentium, viventibus illis ad quos hujuſmodi beneficia pertinebant, intraverunt, vel ea ipſorum obitus tempore poſſidebant, ante eorumdem obitum invaſerunt, aut ſe in eiſdem intruſerunt, vel incluſerunt, ut liberius poſt mortem poſſeſſoris poſſeſſionem hujuſmodi adipiſci valerent, E univerſoſque & ſingulos talia committentibus præſtantes auxilium, conſilium, vel favorem, directè vel indirectè, clam vel palam, conſentienteſque & ſcientes infra octo dierum ſpatium hoc nobis revelent, aut deputatis à nobis notificent, abſolutionem verò à ſententiis hujuſmodi nobis ſpecialiter reſervantes. Datum ſub ſigillo noſtro die vigeſima tertia Octobris anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimo.

Digitized by Google

STATUTA EJUSDEM anno M. CCCC. XI. edita.

I.

Confirmatio antiquorum ſtatutorum.

NOs HENRICUS Dei & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratia epiſcopus Nannetenſis. Notum facimus univerſis, quod præſentem noſtram ſynodum in noſtra præſenti eccleſia Nannetenſi celebrantes univerſa & ſingula ſtatuta ſynodalia per nos & prædeceſſores noſtros hactenus edita confirmamus, & etiam innovamus.

II.

Contra negligentiam promulgandi antiqua ſtatuta.

Præterea, ad noſtrum noviter pervenit auditum conciliorum provincialium ſtatutorum debitam publicationem juxta ipſorum injunctionem, qua cavetur prædicta ſtatuta, præcipuè pænalia, libertatem eccleſiaſticam concernentia, ſex diebus dominicis in anno in univerſis eccleſiis parochialibus Turonenſis provinciæ in lingua materna populo ad divina audienda congregato, diſtinctè & intelligibiliter expoſita publicari, pœnam unius marchæ argenti rectoribus & curatis in hoc negligentibus imponendo, in noſtra prædicta diœceſi ab eiſdem rectoribus & curatis non ſufficienter vel nullatenus exerceri: quamquam per noſtros prædeceſſores ſuis temporibus, & nos noſtro fuerit ſuper hoc injunctio ſæpe facta: unde laïcis hujuſmodi pœnas ignorantibus datur occaſio ſententias eccleſiaſticas incurrendi, & libertatem eccleſiaſticam, ad cujus extirpationem multorum facilè creſcit aviditas, infringendi. Et quia ex hujuſmodi publicatione paterent multis pericula, nunc forſan ipſos latentia; & tunc ſi non zelo juſtitiæ, pœnæ tamen formidine ab illicitis veriſimiliter abſtinerent, & ceſſare, vel ſaltem minui poſſet eccleſiaſticæ fervida præſens oppreſſio libertatis. Univerſis & ſingulis curatis & rectoribus noſtrarum civitatis & diœceſis præmiſſis, ſub pœnis ſuſpenſionis & excommunicationis, quas in ipſorum quemlibet feremus, ſi non adimpleverint quæ ſequuntur; ac etiam ſub pœna unius marchæ argenti nobis pro quolibet defectu applicanda, & in pios uſus convertenda mandamus, quatenus prædicta ſtatuta, libertatem eccleſiaſticam concernentia, prima dominica menſis in ſuis eccleſiis populo ad divina audienda congregato, lingua materna parochianorum publicent & perlegant, vel per alium, vel alios eloquentem ſeu eloquentes publicari faciant & perlegi. Et ut nemo valeat ſuper hoc hæſitare, vel ignorantiam prætendere, prædicta ſtatuta, quæ ſic publicari præcipimus, transferri fecimus in vulgare, & Ægidio noſtro cubiculario porrigi, ut petentibus copiam tribuat, quam volumus per ipſum collationatam cum originali & manu ſua ſignatam fore, ne poſſit à vera ſententia aliqualiter immutari. Datum ſub ſigillo noſtro die quarta menſis Junii, anno milleſimo quadringenteſimo undecimo.

A

STATUTA SYNODALIA GUILLELMI epiſcopi Nannetenſis, anno Domini M. CCCC. XLV. edita.

I.

Confirmatio veterũ ſtatutorum.

GUILLELMUS miſeratione divina, & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratia epiſcopus Nannetenſis. Univerſis & ſingulis viris eccleſiaſticis, tam regularibus quàm ſæcularibus, ac aliis ſubditis noſtris, ceteriſque perſonis in noſtris civitate & diœceſi conſtitutis ſalutem in Domino
B ſempiternam. Univerſitati veſtræ notum facimus per præſentes, quod nos epiſcopus prælibatus hanc noſtram præſentem ſynodum in Domino celebrantes, omnia & ſingula ſtatuta ſynodalia per nos & prædeceſſores noſtros epiſcopos Nannetenſes, eorumque vicarios ſeu commiſſarios hactenus facta & edita, quæ per ipſos aut eorum aliquem non fuerunt revocata, in hac noſtra præſenti ſynodo, & per ipſam, præſentiumque tenorem ratificamus, approbamus, confirmamus, & etiam innovamus, & præcipuè ſtatutum provinciale per bonæ memoriæ dominum JOHANNEM quondam archiepiſcopum Turonenſem
C apud *Langeys* * confectum ſub his verbis: « Secundùm evangelicam veritatem mercenarius judicatur non paſtor, qui in beneficiis eccleſiaſticis temporalia principaliter contemplatur. Prohibemus igitur, ne parochiales eccleſiæ quæ quotidianam inſtantiam, & præſentiam paſtorum ſuorum deſiderant, ad firmam tradantur ſine ſpeciali diœceſani licentia, expreſſoque conſenſu, nec tunc ad arbitrium rectoris eccleſiæ taxabitur firma, ſed ad judicium diœceſani.

** anno 1270. can. 8.*

Eccleſiæ parochiales ad firmam non dandæ.

II.

Conceſſæ antea gratiæ revocatur.

Inſuper, omnes & ſingulas gratias, licentias, & diſpenſationes de celebrando miſſas, aut alia divina in domibus ſeu oratoriis nobilium, aut
D aliarum quarumlibet perſonarum, locisve aliis non benedictis; nec non quibuſve quæſtoribus de quæſtando in noſtris civitate & diœceſi, per nos, vel vicarios, aut commiſſarios noſtros ad tempus conceſſas, impertitas, & factas, ſub quacumque forma ſeu expreſſione verborum conſiſtant, in hacmet præſenti ſynodo, & per ipſam ac tenorem præſentium revocamus, caſſamus, irritamus, & penitus annullamus; demtis ſolùm litteris & mandatis per nos procuratoribus, & nunciis eccleſiæ, & hoſpitalibus B. Mariæ Anicienſis ſeu de Podio in Alvernia pro petendis &
E colligendis piis eleemoſynis, & gratis caritatis ſubſidiis in prædictis noſtris civitate & diœceſi conceſſis.

III.

Quæſtores non admittendi ſine litteris epiſcopi ſigillo munitis.

Volumus etiam, ſtatuimus, præcipimus, & mandamus omnibus & ſingulis parochialium eccleſiarum rectoribus, & vicariis perpetuis, ac etiam capellanis, curis, & regiminibus earumdem parochialium eccleſiarum, & aliarum eccleſiarum etiam regularium deſervientibus, ne aliquos quæſtores quaſcumque litteras ſeu inſtrumenta ſecum deferentes ad quæſtandum, nec ad

Digitized by Google

Anno 1445.

ad contentum in ipſis litteris ſeu inſtrumentis exponendum in prædictis ſuis eccleſiis recipiant, vel admittant, neque ſuis litteris vel inſtrumentis fidem aliquam adhibeant, nec eas vel ea per noſtras civitatem & diœceſim publicari permittant, niſi quæſtores ipſi noſtras litteras ad hoc ſpeciales ſecum deferant ſigillo proprio cameræ noſtræ ſigillatas; nec etiam quibuſcumque litteris ſub forma *Vidiſſe* confectis, vel alias, niſi eodem ſigillo ſint etiam ſigillatæ, neque ipſos quæſtores ad alia facienda, niſi contenta in prædictis noſtris licentiis dumtaxat permittant.

IV.

Morientes abſque cōfeſſione, eccleſiaſtica ſepultura privati.

Præterea, ſupradictis rectoribus, vicariis, & capellanis præcipimus & mandamus, quatenus parochianis ſuis in pronio majoris miſſæ dominicalis ſæpe notificent & intiment, quod ſi & dum aliquam perſonam ejuſdem parochiæ abſque confeſſione ſacerdotali decedere contigerit, amici illius ſic defuncti nullum nuncium apud nos ſeu vicarios noſtros pro diſpenſatione à nobis, ſeu ipſis vicariis impetranda, ut cadaver illius defuncti eccleſiaſticæ ſepulturæ traderetur, tranſmittant, niſi conſulto prius eodem rectore, vel capellano curæ ipſius parochiæ ſerviente ſuper deceſſu hujuſmodi, & habita ab altero eorumdem relatione de & ſuper vita, fama, & converſatione ipſius defuncti, & an ſit aliquo excommunicationis vel interdicti vinculo innodatus, nobis vel eiſdem vicariis deſtinanda, & an ipſe defunctus, vel ſui amici fuerint negligentes de quærendo ſibi ſacramentum confeſſionis. Nam non intendimus cum talibus in hoc negligentibus & remiſſis leviter diſpenſare, & niſi ſolum cum illis qui ſubito caſu deceſſerint, & qui propter inopinatum & ſubitum caſum hujuſmodi veriſimiliter non potuerint in inſtanti ſacramentum hujuſmodi obtinere. Alioquin nullam ſuper hoc à nobis vel vicariis noſtris diſpenſationis gratiam obtenturis. Et inſuper, ipſi rectores, vicarii, & capellani parochianos ſuos ſæpe moneant & hortentur, ut dum aliquam perſonam ipſorum parochianorum infirmari contigerit, ſtatim mittant amici ipſius infirmantis pro rectore ſeu capellano prædicto confeſſionis ſacramentum ad minus ægrotanti hujuſmodi impenſuro.

V.

Contra perturbatores libertatis eccleſiaſticæ.

Conſequenter, eiſdem rectoribus, vicariis, capellanis præcipimus & mandamus, quatenus parochianis ſuis in pronis majorum miſſarum dominicalium exponant, notificent & declarent, quod hi qui libertatem & juriſdictionem eccleſiaſticam violarunt, oppreſſerunt, & perturbarunt; nec non etiam occupantes & detinentes decimas, aut alia jura vel deveria eccleſiarum, vel alias quibuſvis perſonis pertinentes & pertinentia, nullatenus abſolvantur pretextu quarumcumque indulgentiarum, niſi eccleſiis & perſonis per eos ita læſis, oppreſſis, & perturbatis prius ſatiſfecerint competenter. Et ſciant prædicti offenſores, quod eccleſiarum prælati, non obſtante indulgentia ſupradictis, poſſunt & debent jura, & intereſſe ſuarum juriſdictionum & eccleſiarum proſequi, conſequi pariter, & habere.

VI.

Anno 1445. Statutorū publicatio.

Subſequenter ſtatuimus, præcipimus, & ordinamus, ut ſinguli rectores & vicarii prælibati prædicta ſtatuta juriſdictionem & libertatem eccleſiaſticam concernentia in pronis prædictis juxtà ipſorum ſtatutorum exigentiam & tenorem habeant publicare; præſertim ſtatuta bonæ memoriæ domini Henrici, unà cum ſtatutis ipſorum confirmatoriis per recolendæ memoriæ dominum Johannem immediatum ejuſdem domini Henrici ſucceſſorem, immediatumque prædeceſſorem noſtrum, & nos factis & editis ſucceſſivè. Et quod de cetero de ſynodo in ſynodum ipſi rectores, vicarii, & curati ſtatuta in hujuſmodi ſynodis publicata in ſuis libris ſeu quaternis ſynodalibus de verbo ad verbum redigere teneantur, & nihilominus non parentes injunctionibus & mandatis per nos ſerie ſtatutorum ipſorum propterea ſibi factis, pœnas per eadem ſtatuta eis indictas decernimus incurriſſe.

VII.

Rectores beneficia ad firmam non accipiant.

Item, præcipimus & inhibemus, ſtatuimus & ordinamus ſub pœna excommunicationis, & decem librarum nobis applicandarum, & in pios uſus convertendarum, quod nullus rector, vel alius vir eccleſiaſticus curam animarum habens, affirmet, ſeu accipiat ad firmam aliud beneficium ſimilem curam habens, niſi de noſtra licentia ſpeciali ſuper hoc petita & obtenta.

VIII.

Vicarii rectorum non admittendi niſi probati.

Item, quod nullus preſbyter, ſeu capellanus ad regimen curæ animarum loco rectoris, ſeu vicarii de cetero admittatur, niſi ad hoc ſufficiens ſit repertus: & quo ad inquiſitionem & examen ſuper hoc faciendum venerabilibus viris officiali cameræ noſtræ, magiſtris Oliverio Solidi, & Roberto de Foſſa, aut eorum duobus pro tempore præſentis ſynodi committimus vices noſtras.

IX.

Hic deeſt aliquid.

Ceterum, ſtatuimus, ordinamus, & præcipimus ſub pœna unius marchæ argenti omnibus & ſingulis decanis in noſtris civitate & diœceſi conſtitutis, qui abbates, priores, rectores, vicarios, & alios viros eccleſiaſticos infra metas decanatuum ſuorum manentes in ſingulis noſtris ſynodis evocare tenentur, hoc faciant in propria, legitima excuſatione ceſſante, nobis ſeu vicariis noſtris in noſtri abſentia demonſtranda.

X.

Contra non comparentes in ſynodo.

Demum, cùm in noſtra ultima ſynodo Pentecoſtes ſtatuerimus & injunxerimus omnibus & ſingulis inferioribus noſtris juriſdictionem eccleſiaſticam habentibus, quatenus in noſtra præſenti ſynodo comparerent pro adviſando unà nobiſcum ſuper proviſione juriſdictionis perturbatæ, propter nonnullorum ſuam juriſdictionem exigentium, & notariorum curiarum ſuarum abuſus, eoſdem inferiores in iſta ſynodo propter hoc non debitè comparentes reputamus meritò contumaces, ſuper hoc, juſtitia mediante, nihilominus proviſuri.

XI.

Nullus ad beneficii poſſeſſionē

Item, ſtatuimus, inhibemus, & etiam ordinamus, quod nullus de cetero in & ad poſſeſ-

Digitized by Google

Anno 1445. Admittatur ſine litteris epiſcopi.

ſionem cujuſcumque beneficii, in & ſub diſpoſitione noſtra vacantis, prætextu quarumlibet litterarum à nobis, ſeu vicariis, aut commiſſariis noſtris emanatis, per quemcumque notarium ſint ſignatæ, niſi fuerint ſigillo noſtro, aut vicariorum noſtrorum corroboratæ, admittatur ſeu inducatur: & hoc ſub pœna viginti librarum injungimus tam ab hujuſmodi poſſeſſore, quàm à notario eum inducente nobis ſolvendarum, & in pios uſus convertendarum, & etiam ſub pœna nullitatis hujuſmodi poſſeſſionis.

XII.

Poſtremò, univerſos & ſingulos viros eccleſiaſticos, tam regulares quàm ſæculares, qui in hac præſenti ſynodo comparere tenentur, nec in ea debitè comparent, reputamus meritò contumaces, contra non comparentes hujuſmodi, prout juris fuerit, proviſuri. Datum ſub ſigillo noſtro, & in præſenti ſynodo & eccleſia noſtris Nannetenſ. die Jovis poſt feſtum B. Lucæ evangeliſtæ, anno Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo quinto.

STATUTA EJUSDEM GUILLELMI epiſcopi Nannetenſis, anno Domini M. CCCC. XLVI. edita.

I.

Antiquorũ ſtatutorum confirmatio.

GUILLELMUS miſeratione divina, & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratia epiſcopus Nannetenſis. Univerſis & ſingulis viris eccleſiaſticis, tam regularibus quàm ſæcularibus, ac aliis ſubditis noſtris, ceteriſque perſonis in noſtris civitate & diœceſi conſtitutis ſalutem in Domino ſempiternam. Univerſitati veſtræ notum facimus per præſentes, quod nos epiſcopus prælibatus hanc noſtram preſentem ſynodum in Domino celebrantes, omnia & ſingula ſtatuta ſynodalia per nos & prædeceſſores noſtros epiſcopos Nannetenſes, noſtroſque, vel eorum vicarios ſeu commiſſarios hactenus facta & edita, quæ per ipſos aut eorum aliquem non fuerint revocata, in hac noſtra præſenti ſynodo, & per ipſam, præſentiumque tenorem ratificamus, approbamus, confirmamus, & etiam innovamus.

II.

Gratiæ cõceſſæ revocantur.

Conſequenter, omnes & ſingulas gratias, licentias, & diſpenſationes de celebrando miſſas, aut alia divina in domibus ſeu oratoriis nobilium, aut aliarum quarumcumque perſonarum, & aliis locis non benedictis; nec non etiam quibuſcumque quæſtoribus de quæſtando in noſtris civitate & diœceſi per nos, ſeu vicarios, aut commiſſarios noſtros ad certum tempus conceſſas, ſub quacumque forma, ſeu expreſſione verborum conſiſtant, in hac noſtra præſenti ſynodo, & per ipſam præſentiumque tenorem caſſamus, revocamus, & penitus annullamus. Exceptis tamen illis quas nonnullis nobilibus & aliis dignis perſonis, aut pro certis piis locis uſque ad annum, vel ampliores certos terminos in noſtris ſuper hoc confectis litteris limitatos, aut vita comite aliquorum duximus concedendos. Demtis etiam

A gratia & litteris per nos nonnullis leproſis pro ſuis indigentiis & neceſſitatibus ſublevandis ad certum tempus conceſſis, quas volumus in earum robore permanere, non obſtantibus quibuſcumque revocationibus generalibus per nos ſeu vicarios noſtros in noſtris ſynodis in contrarium factis, vel etiam faciendis.

Anno 1446.

III.

De decedentibus abſque cõfeſſione.

Præterea, illam clauſulam ſtatutalem per nos in ultima noſtra ſynodo declaratam de perſonis abſque confeſſione ſacerdotali decedentibus, & de diligentia & proviſione ſuper hoc adhibendis, facientibus ſpecialiter mentionem in his præſentibus noſtris ſynodo & ſtatutis ſpecialiter innovamus, unà cum aliis clauſulis & ſtatutis per nos in eadem ultima ſynodo ſpecialiter ordinatis, quarum copiam præcipimus per rectores, vicarios, & capellanos parochialium eccleſiarum, & aliorum locorum curam animarum habentium in ſuis quaternis ſynodalibus adjungere & ſcribi facere in eiſdem; & hoc ſub pœnis canonicis in eiſdem ſtatutis contentis: quas pœnas decrevimus contra non parentes ſtatutis noſtris hujuſmodi fore commiſſas. Et ſimiliter contra decanos, archidiaconos per nos ſæpe in noſtris ſynodis requiſitos, monitos, & ſummatos, quatenus convenirent unà nobiſcum de & ſuper juriſdictione eccleſiaſtica perturbata, & proviſione ſuper hoc habenda utiliter collaturos.

IV.

Jejunium litaniæ majoris, & Rogationum.

Inſuper, omnibus & ſingulis rectoribus, & vicariis, & capellanis prædictis præcipimus & mandamus, quatenus in majori letania, feſto videlicet ſancti Marci, & tribus diebus Rogationum parochianis ſuis jejunare conſulant; non autem ſub pœnis excommunicationis, aliove præcepto, prout in nonnullis prædeceſſorum noſtrorum ſtatutis cavetur, ipſos parochianos faciant jejunare. Quibus quidem rectoribus, vicariis, & capellanis præcipimus & mandamus, etiam ſub pœnis ſuſpenſionis & excommunicationis, ac viginti librarum monetæ currentis nobis applicandarum, & in pios uſus convertendarum, quatenus omnes & ſingulos parochianos ſuos, quos noverint à ſuo judice competenti ad cujuſcumque perſonæ ſeu perſonarum inſtantiam excommunicationis ſententiâ, vel aliis cenſuris eccleſiaſticis innodatos, & apud eos irrotulatos, habeant ſingulis diebus dominicis in prono majoris miſſæ dominicalis pro ſic excommunicatis publicè nunciare, unamque papirum notabilem habeant & conſervent, in qua nomina & cognomina excommunicatorum hujuſmodi irrotulent ſine fraude, amore & favore, poſtpoſitis quibuſcumque.

Excommunicati publicè denũciandi.

V.

Contra non comparentes in ſynodo.

Subſequenter, omnes & ſingulos viros eccleſiaſticos, tam regulares, quàm ſæculares, qui in hac præſenti ſynodo comparere tenentur, nec in ea debitè comparentes, reputamus meritò contumaces, contra non comparentes hujuſmodi, prout juris fuerit, proceſſuri. Datum ſub ſigillo noſtro, & etiam actum in eccleſia ſynodoque noſtris Nannetenſibus die Jovis poſt feſtum Pentecoſtes Domini, anno ejuſdem Domini milleſimo quadringenteſimo quadrageſimo ſexto.

Digitized by Google

STATUTA PETRI episcopi Nannetenſis, anno M. CCCC. LXXVIII. edita.

I.

Confirmatio veterũ ſtatutorum de libertate eccleſiaſtica.

PETRUS Dei & apoſtolicæ ſedis gratia epiſcopus Nannetenſis, univerſis & ſingulis præſentes litteras viſuris & audituris ſalutem in Domino ſempiternam. Notum facimus per eaſdem, quod nos præſentem noſtram ſynodum hac die Jovis poſt feſtum Pentecoſtes Domini quarta decima menſis Maii anno Domini milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo octavo in hac præſenti noſtra Nannetenſi eccleſia, ut moris eſt, celebrantes, omnia & ſingula à noſtris prædeceſſoribus Nannetenſibus epiſcopis facta ad laudem, gloriam, & honorem, ac tuitionem, & defenſionem jurium, libertatum, & immunitatum, franchiſiarum, nec non laudabilium conſuetudinum ejuſdem noſtræ Nannetenſis eccleſiæ, & perſonarum ac locorum eccleſiaſticorum laudamus; & veſtigiis prædeceſſorum noſtrorum inhærendo approbamus: mandantes ſtatuta provincialia & ſynodalia de perturbantibus jura, libertates, & juriſdictiones eccleſiaſticas hujuſmodi primo die dominico cujuſlibet menſis lingua vulgari publicari ſub pœna centum ſolidorum pro qualibet omiſſione.

II.

Clerici ne tabernas teneant aut frequentét.

Pro juris communis obſervatione, & ſanctæ Eccleſiæ Dei honore, inhibemus omnibus & ſingulis viris eccleſiaſticis in ſacris ordinibus conſtitutis, ne tabernas publicas in quibus vinum, panes, carnes & hujuſmodi ſunt venalia, teneant vel negotientur, & ne tabernas frequentent; ſed eas prorſus evitent, niſi in caſu neceſſitatis. Vinum tamen quod ex proprii beneficii vel patrimonii reditu habebunt, vendere poterunt.

III.

Veſtes ſacerdotum honeſtæ ſint.

Item, quia nec ſordidæ veſtes, nec exquiſitæ deliciæ laudem pariunt; ſtatuimus, ut ſacerdotes non fractis veſtibus, vel diſſolutis, ſed integris & honeſtis pro Dei & clericalis ordinis honore in publico incedant. Mulieres quoque ſuſpectas in domibus ſuis nullatenus admittant, nec ad earum domos acceſſum habeant, ſub carceris, & aliis noſtro arbitrio imponendis pœnis.

Mulieres apud ſe nõ habeant.

IV.

Rectores firmas non accipiant.

Inhibemus inſuper rectoribus parochialium, ne firmas aliorum beneficiorum, vel adminiſtrationem aſſumant, ut in illis poſtpoſitis ſuis eccleſiis reſideant: quoniam non ſunt immunes à culpa, qui ſua negligunt ſectantes aliena.

V.

Reſidentia rectorum.

Statuimus etiam, & præcipiendo mandamus, ut rectores dictarum eccleſiarum parochialium, vel in eorum abſentia preſbyteri eiſdem eccleſiis deſervientes, vel ſaltem eorum alter habitent, & reſidentiam faciant perſonalem in domibus preſbyteralibus eccleſiarum earumdem ſub pœna decem librarum.

A Et quia plerumque … fundationum, & aliorum … propria culpa beneficiatorum … detrimentum, & diminutionem … neficiati eo pretextu ſervitium … bitum auctoritate propria di… nequit ſine eorum gravi læſione … aliorum dotare, volentium à p… tardatione: ſtatuimus & ordinamus … mini umquam liceat ſervitium … ordinatum & decretum diminuere, … B re fundationis recedere ſine licentia … tate noſtris, vel ſucceſſorum noſtrorum … centia concedi non debet, niſi præ… cognitione, ſuper prædicta diminutione … & hoc ſub pœna privationis à dictis bene… per nos fiendæ atque decernendæ.

VII.

Et quia multa beneficia ſuper penſionibus & reditibus dotantur & fundantur, forſan red… & pecuniam inde redactam per ipſos beneficiatos conſumi vel deperire contingere poſſet: ea propter ſtatuimus & ordinamus, quod in futurum, cùm dictos reditus & penſiones ſic redimi con- C tinget, perſona eccleſiaſtica beneficium illud obtinens nobis vel noſtris commiſſariis teneatur notificare, ut talis redemtio noſtris commendetur regiſtris, & pecunia ipſa in alios convertatur reditus. Verùm, quia aliquando difficilis, vel longa poſſet eſſe notificatio prædicta, & debitoribus nimium damnoſa, quo ad hoc loco noſtri committimus & deputamus in noſtra Nannetenſi * venerabiles fratres noſtros decanum & capitulum; in beatæ Mariæ, etiam Nannetenſe capicerium & capitulum; in Guerrandiæ, etiam capitulum; in beatæ Mariæ de Clicio, decanum D & capitulum; in ceteris autem eccleſiis totius diœceſis, rectores eccleſiarum parochialium earumdem, vel eorum loca tenentes: quibus & ſingulis committimus, ut notificationem illam in regiſtris redigant, & in qualibet noſtra viſitatione ipſarum eccleſiarum nobis referant.

* *adde eccleſia aut civitate.*

VIII.

Sponſalia coram teſte contrahenda.

Et quia multæ perſonæ, præſertim adoleſcentes, juvenili more verba etiam ſponſalia de futuro inducentia indiſcretè proferunt; quos feſtina ſequitur pœnitentia: inhibemus omnibus & ſingulis ſubditis noſtris, ne talia verba ſoli proferant, ſub pœnis arbitrio noſtro imponendis; ſed ſi ſponſalia contrahere voluerint, hoc in rec- E toris parochialis eccleſiæ, ſeu alterius ſacerdotis, teſtiumque fide dignorum præſentia faciant.

IX.

Matrimonia liberè contrahenda.

Inhibemus inſuper eiſdem ſubditis noſtris; etiamſi parentes conſanguinei tutores ſeu curatores exſtiterint, ne minis aut terroribus indebitis liberos pupillos, & alios quoſcumque habeant inducere ad ſponſalia, matrimoniumve contrahendum cum certa perſona: quin immo requirant conſenſum liberum & ſpontaneum contrahere volentium: quoniam matrimonia aliter contracta difficiles habere ſolent, ut jura clamant, exitus.

X.

Et publica…

Inhibemus præterea omnibus & ſingulis ſub-

Digitized by Google

Anno 1478

ditis noſtris, cujuſcumque ſexus, gradus, dignitatis, ſeu conditionis exiſtant, ne matrimonium inter ſe, vel inter alias perſonas per verba de præſenti contrahant, contrahive faciant, aut procurent, conſilium, auxilium, & opem, aut præſentiam ad hoc conſentaneam præſtent; faciatve, procuret, aut præſtet eorum alter ſub excommunicationis pœna, quam contra facientes eo ipſo incurrere volumus ac decernimus, niſi tamen in facie eccleſiæ, & prius bannis ſuper ſponſalibus per tres dies dominicos, ut moris eſt, factis, publicatis, & præconizatis.

XI.

Sponſalia cum duobus non contrahenda.

Inhibemus etiam omnibus & ſingulis ſubditis noſtris præfatis, ſub infamiæ ſcalationis, & arctiſſimi carceris pœnis, ne bina ſponſalia, vel binas nuptias cum duobus vel duabus ſuperſtitibus contrahant, contrahatve eorum alter, nec ſic contrahentibus conſilium, auxilium, vel opem ſcienter præſtent, ſub pecuniaria vel corporali pœna arbitrio noſtro imponenda. Datum in eadem noſtra eccleſia Nannetenſi ſub ſigillo cameræ noſtræ die Jovis poſt feſtum Pentecoſtes Domini quarta decima menſis Maii, anno milleſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo actavo.

STATUTA SYNODALIA PETRI epiſcopi Nannetenſis, anno M. CCCC. LXXXI. edita.

Contra ponentes indebitè in eccleſiis ſcamna, arma, ſepulturas, &c.

UNiverſis & ſingulis præſentes litteras inſpecturis & audituris Petrus Dei gratia epiſcopus. Quoniam non eſt perſonarum acceptor Deus, nec electio muneris quæritur in ſucceſſione generis, ſed in perfectione vitæ, & ſinceritate conſcientiæ, exemplo pauperrimæ viduæ mittentis in gazophilacium æra minuta duo, & divitis multa mittentis; & Lazari ulcerati, & purpurati divitis: quantum enim extollentiam animorum, & ſuperbos faſtus omnipotens Deus deteſtatur, & humilibus gratificat, ipſe teſtatur qui inquit: *Qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur.* Et Auguſtinus: Væ homini cujus auriga ſuperbia eſt, neceſſe eſt enim ut in præceps eat. Et ſunt nonnulli inanis gloriæ cupidi more ferali tumentes, mercedis mundanæ avari, & præmiorum Dei prodigi expoſitores, qui cum Phariſæo inquiunt: *Non ſum ſicut ceteri hominum;* & cum Lucifero: *Ero ſimilis Altiſſimo, & ponam arcum meum in nubibus cæli*, Deum non verentes, & proximum contemnentes, qui in domo Dei, in qua ſalus depoſcitur, peccata remittuntur, gratiæ acquiruntur, primas ambiunt cathedras & loca tum ad confeſſiones, tum ad ſepulturas proprias, etiam ſacrificio digniſſimi Corporis Chriſti, & ſacris officiis & uſibus dicata ſibi vindicare, appropriare, uſurpare, & ſupra ceteros ejuſdem eccleſiæ filios extollere quaſi ditiores, nobiliores, immo certè, ut cum Deo & eorum pace verius loquamur, viliores apud Deum, aut indigniores præſumtuosè nituntur, & damnabiliter contemnunt, & ap-

Anno 1481.

A petunt ſcamna, ſcabella, ſedilia, & ſimilia propria ad latera altarium, in cancellis, in choris, & aliis eccleſiæ partibus ponendo, & poſſidere, & ceteros parochianos excludere ſatagendo, verbum divinum reſpuentes, *Qui major eſt veſtrum ſit miniſter veſter;* & quod nefandum, & Deo injurioſum, ac ignominioſum eſt, armorum ſcuta ſeu inſignia ad modum circuli, zonæ, liſtræ, & aliis quàm plurimis exquiſitis modis in feneſtris, oſtiis, vitris, parietibus, altaribus, &, quod dictu indignum eſt, Chriſti Corporis ſacrariis, imprudenter depingere, & depingi facere, ſculpere audent & præſumunt, ſacras ædes ab omni B hominum commercio, dominio, & ſervitute immunes & liberas, uti decet domum Dei, ſuis nitendo ſubdere ditionibus, & in eis præcellere, ac ſervitutes uſurpare & acquirere præ ceteris parochianis. Ex quibus graviſſimè inter homines de paritate aut majoritate contendentes, pro concordia rixæ, pro caritate odia inveterata, pro conſolatione mœſtorum invidiæ acerrimæ oriuntur, quæ tantò plus creſcunt, quantò frequentius ad Dei obſequia populus confluit, & cultus divinus præſertim diebus feſtis Deo exhibetur: uſque adeo, ut auctore diabolo divina turbantur officia, templa humano ſanguine polluuntur, ſacra C profanantur, & homicidia, proh dolor! & excidia ſæpe numero contingunt. Plurimi autem ob præmiſſa eccleſias adire parochiales diebus à jure & ſacris conciliis ſtatutis aliquando recuſant; & cùm aderunt, oſculum pacis præbere, munera ſolita Deo offerre, ex invidiæ fomite, prælationis prætextu, omittunt, aut cum ſcandalo & tumultu offerunt. Quid ultra ex his ſperare debeamus, niſi ut cum cordis amaritudine loquamur: Hæc eſt via patens quæ ducit ad inferos, niſi celeriter juſtitiæ ac diſciplinæ eccleſiaſticæ nervo, ac diſcretione valida præcludatur & compeſcatur? Nos igitur tantis periculis, & hominum maliciis, ac fidei noſtræ & humanæ caritatis antiqui D hoſtis inſidiis hujuſmodi obviare ſummopere cupientes, ut ex debito noſtri officii tenemur, præſentis promulgatione ſynodalis ſtatuti omnibus & ſingulis utriuſque ſexus perſonis, cujuſcumque gradus, ſtatus, dignitatis, aut conditionis exiſtant, inhibemus ſub ceſſationis à divinis pœna; quam ceſſationem à miniſtris eccleſiarum in quibus, ſi infra dicta fuerint attentata, quod abſit, volumus & ſtatuimus eo ipſo obſervari, donec ipſa attentata fuerint rejecta, & eccleſiæ ipſæ in priſtinum ſtatum reductæ & repoſitæ, nec non ſub pœna ſententiæ excommunicationis, & mille librarum monetæ currentis elemoſynis noſtris & caritatis operibus, ſi committi contigerit, appli- E candarum, ne ipſi, aut alter eorum, per ſe vel alium, ſeu alios, directè aut indirectè, quovis quæſito colore, ſcamna, ſedilia, banchos, aut alia ſimilia appodiamenta, aut arma, armorumve inſignia ſupradictis modis in eccleſiis aut aliis locis infra metas noſtræ diœceſis Deo dedicatis, & eorum parietibus & modis ſupradictis auctoritate propria, licentiaque à nobis non obtenta, quam juſtè petentibus, & legitimis cauſis ſuffultis denegare non intendimus, ponant, teneant, pingant, affigant; ponat, teneat, pingat, affigat;

Digitized by Google

Anno 1481. ac ne loca certa ſepulturæ cauſâ alios privando parochianos ſibi approprient aut uſurpent, approprieт ſeu uſurpet eorum alter. Ad declarationem pœnarum hujuſmodi proceſſuri, ſi in quocumque præmiſſorum fuerit attentatum. Et quia plerique rectores, aut ſubcurati eorum, & eccleſiarum parochiani, qui nullum jus in dictis eccleſiis & locis ſacratis, quæ extra hominum commercium ſunt, privatis perſonis tribuere poſſunt, nec de eis mercari, aut confeſſiones facere locorum propriorum pro ſcamnis, ſepulturis, armorum appoſitione, aut alia appropriatione, ſeu ad uſum privatum applicatione, auctoritate, immo temeritate propria, plerumque inordinatis favoribus, aliquando minis, terroribus potentium inducti, aut aliis eorum precibus importunis contrahunt ſupradicta plerumque reditu annuo, plerumque etiam accepta pecunia vendere præſumunt, ſacrilegium, ac ipſi rectores perjurium & gravia committendo & incurrendo delicta. Qua de re tantis abſurditatibus, abuſibus, & delictis, ſimiliter obviare cupientes; inhibemus dictis rectoribus, ſubcuratis, fabricarum procuratoribus, ac ceteris parochialium eccleſiarum parochianis, ne contractus ſupradictos ineant, aut conceſſiones faciant, & concedentibus conſentiant locorum propriorum eccleſiis, & locis Deo dedicatis, pro ſcabellis, bancis, armis, ſeu armorum inſigniis & ſepulturis, abſque noſtris & ſucceſſorum noſtrorum reſpective licentia & auctoritate: nihilominus irritantes & revocantes, prout irritamus & revocamus, & annullamus conceſſiones & conſenſus antea præſtitos, in quibus noſtra & prædeceſſorum noſtrorum non intervenit auctoritas, licentia, aut decretum: præcipientes inſuper & mandantes, prout præcipimus & mandamus dictis rectoribus, fabricæ procuratoribus & parochianis prædictis, quatenus viis juris, & juſtitia mediante, in contrarium præmiſſorum facientibus obſiſtant, opponant, & nos circa hæc certiores faciant, ut domus Dei communi uſui ſpirituali & ſalubri totius populi remaneant liberæ & immunes, & devota plebs Deo famuletur, & vota perſolvat. Datum in ſynodo poſt Pentecoſten die Jovis decima menſis Junii anno Domini milleſimo quadringenteſimo octuageſimo primo.

STATUTA SYNODALIA

ſub Johanne *d'Eſpinay* epiſcopo Nannetenſi anno M. CCCC. XCIX. edita.

I.

Anno 1499. IVo *du Quirillec* utriuſque juris doctor ſcholaſticus Venetenſis, illius ac Nannetenſis eccleſiarum canonicus, Reverendi in Chriſto patris & domini JOHANNIS D'ESPINAY Dei & apoſtolicæ ſedis gratiâ epiſcopi Nannetenſis in ſpiritualibus & temporalibus vicarius generalis, univerſis & ſingulis præſentes litteras inſpecturis, viſuris, lecturis, pariterque audituris, ſalutem in Confirma. Domino ſempiternam. Notum facimus per eaſdem quod nos generalem ſynodum præfati reverendi patris celebrantes, univerſa & ſingula ſtatuta per prædeceſſores præfati epiſcopi eccleſiæ Nannetenſis epiſcopos facta, quæ per aliquem eorumdem revocata non fuerunt, laudamus, confirmamus, approbamus, & innovamus; illaque in ſuis robore, efficacia, & effectu volumus permanere, & ſub pœnis in illis contentis illa inviolabiliter obſervari mandamus. Omnes verò indulgentias, licentias quæſtandi, à quarum conceſſione annus effluxus extitit, miſſas in domibus nobilium, aut aliis cum altari portatili celebrandi, in beneficiis non reſidendi, capellanis & aliis beneficiis eccleſiaſticis alibi quàm ubi ex fundatione requiritur deſerviendi, ceteraſque conceſſiones & gratias per præfatum epiſcopum, ſeu prædeceſſores ſuos, aut eorumdem vicarios conceſſas ex certa ſcientia per præſentes revocamus. Mandantes omnibus & ſingulis viris eccleſiaſticis beneficia eccleſiaſtica in civitate & diœceſi Nannetenſi obtinentes, quæ de jure fundationum eorumdem, aut aliàs reſidentiam expoſcunt perſonalem, ipſoſque per hujuſcemodi edicti publicationem publicè & generaliter monentes, prout monemus, ſub juris ac aliis in provincialibus & ſynodalibus conciliis appoſitis pœnis, quatenus in hujuſmodi eorumdem beneficiis reſpectivè reſideant in futurum, eiſdem juxta illlorum fundationem & antiquam conſuetudinem deſerviant. Sub hac tamen monitione nolumus comprehendi venerabiles viros decanum & canonicos eccleſiæ Nannetenſis in eadem eccleſia perſonaliter reſidentes.

Anno 1499. Revocatio antiquorum ſtatutorum & revocatio gratiarum.

Reſidentia.

II.

Præterea licet beneficia & capellaniæ eccleſiarum, civitatis, & diœceſis Nannetenſis pro ſuſtentatione beneficiatorum & capellanias hujuſmodi obtinentium ab initio ſufficienter, ut veriſimiliter creditur, dotata fuerint, illaque & illas obtinentes prædictis beneficiis & capellaniis debitè deſervire, oneraque in fundationibus & dotationibus hujuſmodi appoſita congruè ſupportare debeant: nihilominus tamen nonnulli obtinentes beneficia & capellanias hujuſmodi eiſdem debitè deſervire, nec ſe ad earum titulos promoveri & ordinari curant: qua de re hortamur, requirimus, & monemus generaliter, publicè in his ſcriptis, primò, ſecundò, tertiò, & peremtoriè unâ peremtoria canonica monitione pro omnibus, omnes & ſingulas eccleſiaſticas perſonas, tam ſæculares, quàm etiam regulares, nobis ſubjectas, cujuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, dignitatis, præeminentiæ ſeu conditionis exiſtant, eccleſias parochiales, capellanias perpetuas, & alia beneficia & officia eccleſiaſtica cum cura in prædicta Nannetenſi & quibuſvis eccleſiis civitatis & diœceſis Nannetenſis obtinentes, & in futurum pro tempore obtenturas, quatenus per ſe vel alium, ſeu alios à fundatoribus, dotatoribus, & patronis dictorum beneficiorum, & capellaniarum antiquitus ordinatas miſſas & per decreta epiſcoporum Nannetenſium pro tempore exiſtentium, aut eorum vicariorum aſſignatas, & alia ejus onera incumbentia ſecundùm ipſorum fundatorum diſpoſi-

Digitized by Google

Anno 1499.

tiones & decretorum interpretationes in locis in quibus per ipſos fundatores extitit diſpoſitum, prout de jure ac aliàs tenentur, celebrent de cetero abſque aliqua diminutione & ſine fraude, & infra ſex menſes ab hac die computandos miſſas retroactis temporibus celebrari omiſſas cum effectu ſupplere ac ſuppleri facere, ac alia onera prædicta debitè ſupportare. Domos præterea ac temporalia eorumdem beneficiorum, & capellaniarum hujuſmodi in bono & ſufficienti ſtatu ponere, reducere, conſervare, & manutenere in futurum procurent. Nec non in ſuis beneficiis, capellaniis, eccleſiis, & locis debitam & requiſitam de jure ac aliàs, prout & quemadmodum exigit hujuſmodi beneficiorum qualitas & natura ſecundùm fundatorum diſpoſitionem & votum, reſidentiam faciant perſonalem. De eorumque titulis & litteris in beneficiis & capellaniis, ſive cura hujuſmodi nobis fidem legitimam infra dictos ſex menſes facere debeant in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis, & dictorum beneficiorum privationis, aliiſque pœnis in ſimiles à jure ſtatutis & conciliis provincialibus & ſynodalibus, ac aliis inflictis promulgatis ad quarum pœnarum declarationem & executionem poſt lapſum temporis in talibus à jure, ut præmiſſum eſt, ſtatutis ſervatis de jure ſervandis contra omnes & ſingulos, qui noſtris hujuſmodi monitionibus & ſynodalibus ordinationibus debitè non paruerint, cum effectu, Deo auctore, procedemus. Et ex nunc decernimus, volumus, ordinamus, pronunciamus, & declaramus contra non parentes hujuſmodi monitionibus noſtris, vaganteſque, & non reſidentes, & ſuorum hujuſmodi beneficiorum deſertores, & de illorum titulis, ut præmiſſum eſt, minimè ducentes, per nos ſeu commiſſarios præfati domini epiſcopi procedendum fore; & ipſos qui culpabiles fuerint quomodolibet in præmiſſis ad judicium ſuper hæc evocari & conveniri poſſe, illoſque prætextu hujuſmodi monitionis ſynodalis, affixioneque præſentium noſtrarum litterarum valvis majoris eccleſiæ Nannetenſis perinde artari, ac ſi ad perſonas proprias eorumdem ad hoc perſonaliter apprehenſas, præſentes noſtræ litteræ executæ, illæque eiſdem perſonaliter intimatæ fuerint.

Reſidentia in beneficiis.

III.

Et quia recepti ad capellanias in eccleſia Nannetenſi ex ſtatutis hujuſmodi omnibus feſtis duplicibus, diebus dominicis, & feſtis novem lectionum in eccleſia Nannetenſi ad matutinas, ad ſtationem, miſſam, & veſperas, ad proceſſiones ſolemnes, & ad alias quæ fiunt pro bono communi, videlicet pro pace, boniſque in terra poſitis & apponendis, pro ſimilibus rebus; & ſi defecerint ſex denarios fabricæ eccleſiæ Nannetenſi applicandos monetæ currentis pro qualibet vice perſolvere tenentur; monemus ejuſdem eccleſiæ præſentes capellanos ſub pœnis prædictis, ut præmiſſa in poſterum infra dictum terminum peragere ac dictis ſtatutis juxta illorum vim, formam, continentiam, & tenorem plenariè parere & obedire habeant: aliàs ad prædictarum & aliarum jure pœnarum declarationem & incurſionem, juſtitia mediante, procedere conabimur.

Hic deeſſe videtur aliquid.

Anno 1499.

IV.

Ulterius omnibus & ſingulis parochialium eccleſiarum rectoribus & vicariis perpetuis, ſeu eiſdem eccleſiis deſervientibus, diſtrictè præcipiendo injungimus, & ſub ſuſpenſionis à divinis ac aliis à jure & conciliis provincialibus & ſynodalibus, ac aliis inflictis pœnis, mandamus, quatenus ſingulis menſibus una die dominica ad minùs in principio pronorum majorum miſſarum dominicalium ſtatuta ſynodalia præſertim contra turbantes & impedientes juriſdictionem & libertatem eccleſiaſticam, ac detinentes bona eccleſiarum & perſonarum eccleſiaſticarum, terraſque & poſſeſſiones earum indebitè occupantes: ſimiliter concernentia publicationem excommunicatorum ac injunctionum occurrente infirmitate de confitendo quantocius fieri poterit, & alia eccleſiaſtica ſacramenta capienda. Item, de non celebrando matrimonia & purificationes poſt partum aliàs quàm in eccleſiis parochialibus. Item, contra eos qui viventibus rectoribus & in infirmitate conſtitutis contra eorumdem voluntatem eccleſias & domos preſbyterales civitatis & diœceſis hujuſmodi occupant & intrant. Item, ſtatuta bonæ memoriæ DANIELIS epiſcopi Nannetenſis diſponentia rectorem non debere ſe abſentare ab ejus eccleſia ultra octo dies abſque ſpeciali licentia epiſcopi, nec non & diœceſani teneantur ſemel in anno eccleſiam Nannetenſem eorum matricem viſitare. Item, aliud ſtatutum de peregrinis & alienis clericis minimè recipiendis abſque præfati epiſcopi ſeu noſtra licentia. Item, concernentia ſedilia, ſcamna, & arma, aliaque inibi expreſſa, nec non ſententias, cenſuras, & pœnas in eiſdem ſtatutis contentas à prædeceſſoribus præfati domini epiſcopi editas & promulgatas populo ſibi commiſſo exponant lingua materna, vulgarizent, intimentque, inſinuent, & notificent. Inſuper injungant populo ſuo, ne alibi quàm proprio ſacerdoti abſque ſuperioris quidem vel ipſius rectoris ſpeciali licentia confeſſiones aut ſacramenta eccleſiaſtica recipere: quodque Nannetenſem eorum matrem eccleſiam conſtructione & reparatione non modica indigentem eiſdem affectuosè commendatam facere habeant quo ad valuerint, procurent.

De ſtatutorum promulgatione.

V.

Et quia ſæpè numero prætextu nuptiarum diebus dominicis ante decantationem majoris miſſæ celebratarum populi ab eorum eccleſiis, mandatis eccleſiaſticis minimè auditis, ſe abſentare conſueverunt: Idcirco ex prædictis & certis aliis rationabilibus cauſis prohibemus, ne de cetero ante celebrationem miſſæ dominicalis ſimiles nuptiæ diebus dominicis celebrare habeant.

Nuptiæ diebus dominicis ante majorem miſſam non celebrandæ.

VI.

Et licet prorogatio terminorum in monitoriis generalibus appoſitorum, ad aliud tempus quàm in eiſdem monitoriis expreſſum, ad ſolum hujuſmodi monitorium decernendum, vel ejus ſuperiores de jure ſpectet & pertineat: nihilominus tamen nonnulli falcem in meſſem alienam quamvis de facto inmittentes abſque dicti decernen-

Digitized by Google

Anno 1499.

tis licentia terminos hujuſmodi de facto prorogare conſueverunt: qua de re hujuſmodi abuſus, prout congruit ſubducere cupientes, ſimiles prorogationes ſub pœnis arbitrio noſtro infligendis & declarandis fieri prohibemus.

VII.

Licentiæ quæſtoribus conceſſæ revocatæ.

Et quia nonnulli quæſtores forenſes, & de alienis diœceſibus exiſtentes, diverſos abuſus in hujuſmodi eorum quæſtis ab anno citra feciſſe dicuntur: idcirco ad obviandum hujuſmodi abuſibus, licentias ſimiles quæſtas faciendi per nos & auctoritate dicti epiſcopi retroactis temporibus alienis à civitate & diœceſi hujuſmodi qualitercumque conceſſas ſpecialiter & expreſsè revocamus: pollicentes & promittentes per præſentes, nullas ſimiles licentias pro aliis, quàm pro eleemoſynaria ſancti Clementis propè Nannetas, quæ à fundamentis cauſantibus guerris quæ retroactis temporibus, proh dolor! hic viguerunt, deſtructa & ruinata fuit, & nunc de novo piis Chriſti fidelium eleemoſynis conſtruitur, hoc anno concedere. Pium igitur opus dictæ eleemoſynariæ populo affectuosè commendare procurabit.

VIII.

Sub quibus etiam prohibemus ne recipiantur aliqui quæſtores ſine litteris & licentia ſpeciali præfati epiſcopi aut noſtra per rectores, aut eorum deputatos debitè in eorum parochiis publicanda.

IX.

Tabernas intrare preſbyteris illicitum.

Preſbyterorum veſtes quales.

Item, ſub dictis pœnis ſimiliter prohibemus ne preſbyteri & alii in ſacris ordinibus conſtituti tabernas frequentare, aut illas cum ſuperpelliciis intrare quoquo modo habeant. Quodque & veſtes eorum & capucia conditioni & ſtatui congruentes juxta continentiam ſtatutorum ſuper hæc editorum; ac eiſdem veſtibus coletos altos & honeſtos deferre & facere debeant.

X.

Item, mandamus & ordinamus, ut moniti ſecunda monitione non parentes hujuſmodi monitionibus, lapſo termino, debeant publicari juxta tenorem ſtatuti ſuper hoc editi.

XI.

Inſuper hortamur in Domino omnes & ſingulos viros eccleſiaſticos civitatis & diœceſis Nannetenſis, quatenus ad laudem Dei & ſuæ profectum ſalutis ſtudeant vitam actus & mores in melius reformare, eccleſiarumque rectores frequenter infra miſſarum ſolemnia injungant ſollicitè populo ſibi commiſſo proceſſiones & obſecrationes devotas pro pace & unione ſanctæ matris eccleſiæ & felici & proſpero ſtatu sereniſſimi & chriſtianiſſimi regis & reginæ noſtrorum & præfati epiſcopi, patriæque hujuſmodi tranquillitate & ubertate fructuum in eadem.

XII.

Contra non comparentes in ſynodo.

Præterea univerſos & ſingulos abſentes, qui in præſenti ſynodo comparere tenentur, non comparentes, nec apud nos viva voce ac aliàs legitimè & ſpecialiter excuſatos reputamus, prout merito ſunt, contumaces: injungentes eiſdem & eorum cuilibet, quatenus infra inſtantes quindecim dies proximè futuros pro omni termino peremtorio hac die minimè computata, per ſe, vel per procuratores ſuos legitimè compareant moras ſuas purgaturos. Alioquin lapſis dictis quindecim diebus, noverint ſe tamquam viros contumaces pœnas ſuſpenſionis à divinis incurriſſe, ad alias exinde ſuarum contumaciarum graviores pœnas, prout caſus exegerit, proceſſuri. Et quam ſuſpenſionem à divinis contra prædictos contumaces lapſis dictis quindecim diebus ex nunc, prout ex tunc ferimus in his ſcriptis, ac etiam promulgamus. Datum in eccleſia Nannetenſi ſub ſigillo vicariatus noſtri die vigeſima tertia menſis Maii qua die celebrata fuit ſancta ſynodus anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo nono.

STATUTA SYNODALIA
eccleſiæ Nemauſenſis.

Ex duobus MSS. uno eccleſiæ Avenionenſis integro, altero mutilo Colbertino.

INCIPIT LIBER SYNODALIS COMPOSITUS PER MAGISTRUM PETRUM DE SAMPSONO AD INSTANTIAM DOMINI RAYMUNDI DEI GRATIA NEMAUSENSIS EPISCOPI.

PROLOGUS.

Quoniam in ſacramentorum collationibus, & animarum regimine cautela multiplex & diligentia debet neceſſario adhiberi: idcirco nos RAYMUNDUS miſeratione divinâ epiſcopus Nemoſenſis conſiderantes, non ſine cordis dolore ſimplicitatem & inſufficientiam quorumdam preſbyterorum noſtræ diœceſis, quibus circa curam animarum eis commiſſam diu & frequenter quæſtiones & caſus periculoſi emergunt multipliciter & occurrunt, ad inſtructionem & vitæ reformationem clericorum, & præcipuè curam regentium animarum in diœceſi Nemoſenſi, atque laïcorum contra eccleſiam & viros eccleſiaſticos inſurgentium malitiam refrænandam, & ad procurandam eorum ſalutem etiam animarum, cum conſilio & aſſenſu venerabilium fratrum noſtrorum, præpoſiti & capituli Nemoſenſis, quædam utilia & neceſſaria ſub certis titulis in hoc contenta opere compendio notabimus: quæ de diverſis collecta auctoritati-

Digitized by Google

bus & ſtatutis, aut ſunt de jure vel rationi conſona atque juri.

In hoc igitur opere, primò, tractatur de baptiſmo; ſecundò, de pœnitentia; tertiò, de ſacramento Euchariſtiæ, & unctione extrema; quartò, de celebratione miſſarum; quintò, de veneratione eccleſiarum; ſextò, de alienatione rerum eccleſiaſticarum, & obligatione ipſarum; ſeptimò, de vita & honeſtate clericorum; octavo, de teſtamentis; nono, de ſepulturis; decimò, de decimis & primitiis; undecimò, de ſponſalibus & matrimoniis; duodecimò, de ſententia excommunicationis & interdicti, & quomodo infirmis & ſanis abſolutionis beneficium ſit impendendum; tertiò-decimò, de perjuris & pœnis ipſorum; quartò-decimò, de Judæis; ultimò, quædam ponuntur capitula & præcepta non habentia ſpeciales titulos, ſeu rubricas.

Et quia longum eſſet ad plenum tractare de materiis ſupradictis, ea quæ pro majori parte ad contentioſam juriſdictionem & eorum ſtrepitum pertinent omittentes, in ſubſequentibus ſpecialiter tractabitur de his, quæ ad regimen & curam pertinent animarum.

Verùm, quia parum prodeſt ſtatuta promulgari, & mandata fieri, niſi ad eorum obſervationem arceantur improvidi tranſgreſſores, ideo nos prædictus epiſcopus Nemauſenſis diſtrictè præcipimus & mandamus, ut clerici noſtræ diœceſis in ſacris ordinibus conſtituti, maximè rectores, & capellani eccleſiarum curam habentes animarum hæc ſtatuta, præcepta, & prohibitiones ſynodales frequenter legant, & diligenter intelligant, & obſervent: ut ſi ſuper his eos delinquere contigerit vel errare, ſe non poſſint poſtmodum per ignorantiam excuſare.

Sciturì pro certo, quod tranſgreſſores hujuſmodi pœna debita puniendi, & quæ de infra ſcriptis fuerint intimanda eis per rectores & parochiales preſbyteros intimentur: & ea quæ tangunt laïcos eiſdem laïcis diverſis temporibus & diebus ſecundùm quod opus fuerit intimentur, & ibi maximè ubi eſt populi multitudo, ut ſic clerici in bonis moribus & honeſtis actibus informentur, & laïci ab eccleſiarum & clericorum gravaminibus refrænentur.

I. *De ſacramento baptiſmi.*

I.

Quia baptiſmus ſacramentorum omnium janua eſt, & eſt fundamentum, meritò de ipſo hic primitus eſt tractandum. Præcipimus itaque ut infans quàm cito natus fuerit, ſi periculum ſibi mortis immineat; ita ut preſbytero nequeat præſentari, à circumſtantibus maſculis, ſi præſentes fuerint, baptizetur in aqua calida, vel frigida, non in alio liquore, & in vaſe ligneo mundo, vel lapideo, vel quolibet alio, vel ſi vas haberi non poſſit, fundatur aqua ſuper caput baptizandi, & dicantur verba quibus debet aliquis baptizari: *Fili, baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti.*

II.

Si autem maſculi præſentes non fuerint, à circumſtantibus feminis baptizetur, etiam à patre A & matre, ſi alii non fuerint à quibus valeat baptizari: ſed quamdiu alii fuerint, à patre vel à matre nullatenus baptizetur. Et ſi ex neceſſitate à patre proprio vel à matre fuerit baptizatus infans, matrimonio inter eos in ſua firmitate manente, nulla propter hoc injungatur pœnitentia baptizanti, qui ex hoc debet potiùs commendari.

III.

Si verò malitioſè pater vel mater baptizaverit, vel in catechiſmo, ſeu in confirmatione tenuerit infantem proprium, vel infantem uxoris ſuæ ex alio viro procreatum, matrimonio, ut dicB tum eſt, in ſuo robore permanente, ad nos tranſmittatur, de tanto exceſſu à nobis pœnitentiam ſuſcepturus, ſin autem caſu vel ignorantia iſtud acciderit, non ſunt propter hoc puniendi.

IV.

Ne verò per imperitiam laïcorum infans abſque forma debita baptizetur, diſtrictè præcipimus ut preſbyteri frequenter admoneant & inſtruant plebem ſuam, ut cum ex neceſſitate prædicta aliquem baptizari contigerit, hanc formam in traditione ipſius baptiſmi cum diligentia ſtudeant obſervare, ſcilicet ut infantem ter immergendo in aquam, baptizans dicat ſic: *Petre*, C vel *Martine, Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti*; ſi tamen una tantum immerſio facta fuerit, erit nihilominus baptizatus.

V.

Et licet proprium nomen infanti non fuerit impoſitum, licet etiam patrinum vel matrinam non habuerit, nec dictum fuerit, *Ego*, dum ter infantem immergendo in aquam à baptizante dictum fuit *baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti*, erit infans nihilominus baptizatus.

VI.

Item, dicimus ſimiliter infantem baptizatum D eſſe, ſi baptizans dixit: *Baptizo te in nomine Chriſti*: quod tamen non eſt laïcis exprimendum, ne à forma prædicta ſtatuta per eccleſiam recedatur. Si quis autem ſe ipſum baptizaverit, talem non eſſe baptizatum Eccleſia judicavit, eo quod formam baptizandi non obſervaverit à Domino traditam, qui dixit: *Baptizantes omnes gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti*: neque Dominus ſe ipſum baptizavit, ſed potius ab alio, ſcilicet à Johanne-Baptiſta voluit baptizari: & ideo talis eſt denuò ab alio baptizandus, quamvis ſi continuò decedat, ad cæleſtem patriam protinus evolaret, propter ſacraE menti fidem, & ſi propter fidei ſacramentum.

VII.

Si tamen tanta copia aquæ haberi non poteſt, ut infans in eo totaliter demergi poſſit, cum ſcutella, cipho, vel alio vaſe aliqua quantitas aquæ ſuper infantem infundatur à baptizante ter effundendo, dicat baptizans: *Ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti*, & erit infans baptizatus.

VIII.

Hæc autem ſupra dicta, ſcilicet quod infans à laïcis baptizetur, præcipimus tantum in neceſſitate

ſitate ceſſante, omnibus laïcis baptizandi, vel etiam clericis, niſi fuerint in preſbyteros canonicè ordinati, catechiſmum faciendi, baptizandi, aquam in dominicis diebus exorcizandi, & mortuos ſepeliendi interdicimus poteſtatem: ſuſtinentes, quod ſubdiaconi & diaconi prædicta poſſint facere ubi ſacerdos præſens non eſt, vel ea non poteſt facere, & neceſſitatis articulus noſcitur imminere.

IX.

Cùm verò ſecundùm formam prædictam in neceſſitate infans à laïco fuit baptizatus; præcipimus, ſi ſuper hoc vixerit, ut preſbytero quantotius fieri poterit, præſentetur: qui inquirat ſollicitè qualiter fuit baptizatus; & ſi formam prædictam invenerit non fuiſſe ſervatam, faciat catechiſmum, & baptizet infantem juxta eccleſiæ formam.

X.

Si autem dubitaverit an legitimè fuerit baptizatus, quod fortè baptizans non recordatur ad plenum de verbis in baptiſmo prolatis, vel circumſtantes diſcordant, vel fortè infans expoſitus inventus eſt juxta eccleſiam, vel alibi, nec habetur certitudo vel aliud ſignum, utrum fuerit baptizatus, vel non: in his caſibus faciat ſacerdos catechiſmum, & baptizet eum ſub his verbis: *Si baptizatus es, non te rebaptizo: & ſi baptizatus non es, ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti.* Et in tali dubio ſtatur teſtimonio unius, ſi plures teſtes haberi non poſſunt.

XI.

Si verò infans à laïco baptizatus mortuus fuerit antequam preſbytero præſentetur, & preſbyter dubitaverit an fuerit in baptiſmo debita forma ſervata; ſi de hoc certificari non poterit, in tali dubio infans debet in cimeterio eccleſiaſtico ſepeliri. Et idem credimus poſſe fieri, quando expoſiti juxta eccleſiam, vel alibi mortui reperiuntur, nec de baptiſmo ipſorum poteſt haberi aliqua certitudo.

XII.

Si autem infans à laïco baptizatus mortuus fuerit antequam preſbytero præſentetur, & inventum fuerit formam debitam non fuiſſe ſervatam, vel infantem expoſitum & mortuum inventum conſtitit per ſcripturam, vel per alia ſigna baptizatum non eſſe, non debet in cimeterio eccleſiaſtico ſepeliri; ad hoc ſi ſacerdos infantem invenerit à laïcis juxta formam eccleſiæ baptizatum: ita quod non ſit de hoc aliquatenus dubitandum, non baptizet eum, nec faciat catechiſmum, ſed inungat eum in pectore & inter ſcapulas oleo benedicto, ſine alia interrogatione, *Abrenuntias*, &c. dicendo, *Ego te linio*, &c. Tutius enim eſt, licet non neceſſarium, quod fiat prædicta unctio in hoc caſu. Inungat etiam eum chriſmate ſacro in vertice, dicendo orationes quæ dicuntur poſt baptiſmum, & faciendo alia quæ poſt baptiſmum conſueverunt fieri, ſicut in libris baptiſmalibus continentur. Si verò infanti pro baptiſmo ad preſbyterum deportato, non poteſt propter mortis periculum ſecurè fieri catechiſmus, baptizet illum in continenti preſbyter, dimiſſo catechiſmo, & inungat eum oleo benedicto, & chriſmate ſacro; & alia faciat quæ fiunt poſt baptiſmum, ſicut ſuperius continetur.

XIII.

Prohibemus autem diſtrictè, ne in patrinum regularis aliquis admittatur, nec aliquis alius qui excommunicationis vel interdicti ſententia eſt ligatus, vel qui non eſt confirmatus. Tamen ſi aliquis de prædictis patrinus fuerit, non nocet aliquid baptizato: præcipientes, ut in catechiſmo, & baptiſmo, & confirmatione infantium, unus tantummodo ſit patrinus in quolibet ſacramento. Si verò per negligentiam ſacerdotis, vel per errorem infantem inungi contigerit oleo loco chriſmatis, nihilominus propter hoc iteretur, & cautè ſuppleatur, quod incautè fuerat prætermiſſum: id eſt, inunctio chriſmatis fiat, quæ per negligentiam vel errorem fuerat prætermiſſa. Si autem chriſmate loco olei inunctus fuit baptizandus, nullatenus propter hoc iteretur, nec fiat unctio olei prætermiſſa: quia in chriſmate, quod ex oleo fit & balſamo, oleum continetur.

XIV.

Diſtrictè etiam præcipimus, ut fontes cooperti, mundi & nitidi teneantur, & quod chriſma & oleum ſacrum ſub fideli cuſtodia clavibus adhibitis teneantur. Præcipientes, ut ſingulis annis in hebdomada ſancta preſbyteri parochialium eccleſiarum, per ſe ipſos, aut diaconos, aut ſubdiaconos, vel per clericos adultos chriſma novum & oleum à nobis, vel ab archipreſbyteris noſtris ſuſcipiant ſicut eſt conſuetum. Sed antequam novum chriſma & oleum ſuſcipiant, vetus chriſma & oleum effundant infra fontes eccleſiæ baptiſmales, & ampullas ſuas diligenter abluant in eiſdem, & de novo chriſmate & oleo per totum annum inungant pueros baptizatos; & ſi forſan contigerit oleum vel chriſma deficere, in continenti mittant ad archipreſbyteros pro chriſmate & oleo; & ſi ab eis habere non poſſunt, vel abſque periculo expectare: ſi aliquid reſiduum fuerit, admiſceant preſbyteri illi reſiduo chriſmatis vel olei, aliud oleum non conſecratum, & ex eis unctiones faciant ſupradictas.

XV.

Diſtrictè autem præcipimus, & ſub pœna excommunicationis, officii & beneficii ſuſpenſione mandamus, ut ſacerdos quocumque tempore, & quacumque hora diei & noctis pro baptiſmo & pœnitentia fuerit requiſitus, omni occaſione & mora poſtpoſita, ad conferendum ea exhibeat ſe totaliter paratum. Verumtamen ſi propriam capulam propter paupertatem, vel aliam quamcumque cauſam non habuerit, vel habere nequiverit, baptizandus capula cum qua etiam alius fuit baptizatus, quam ſacerdos pauperibus præcipuè gratis exhibeat, baptizetur. Si verò muliere in partu laborante infans extra ventrem matris caput tantùm emiſit, & in tanto periculo infans poſitus naſci nequiverit, infundat aliqua de obſtetricibus aquam ter ſuper caput infantis, dicens: *Ego te baptizo in nomine Patris*; & erit baptizatus.

XVI.

Poſtremò, quia frequenter contingit mulie-

rem in puerperio decedere, & partus in maternis viſceribus adhuc eſſe vivus creditur, ſi partum credant vivere obſtetrices, & conſtet mulierem eſſe mortuam, aperiatur mulier per aliquem vel aliquam ſine mora, ut partus, ſi vivus fuerit, baptizetur. Et ut quilibet ad hoc ſe exhibeat promtiorem, quicumque aperiendo taliter mulierem partum procuravit baptizari, in remiſſionem ſibi proficiat peccatorum, & per eccleſias annis ſingulis publicetur. Si partum autem cum matre ſimul mori contigerit in apertione mulieris, in cimeterio eccleſiaſtico tumuletur.

II. *De ſacramento pœnitentiæ.*

I.

Pœnitentia, ut ait Ambroſius, eſt mala præterita plangere, & plangenda iterum non committere. Omnis autem verè pœnitens debet dolorem habere de peccatis commiſſis, & voluntatem, & propoſitum verum non peccandi. Sunt enim in vera pœnitentia tria principaliter neceſſaria, videlicet cordis contritio, oris confeſſio, ſi confitens poſſit loqui, & operis ſatisfactio juxta poſſe: alioquin non eſt vera pœnitentia, ſed ſimulata prorſus atque ficta.

II.

Confeſſio verò eſt coram ſacerdote vera declaratio ſeu revelatio peccatorum. Et quia poſt lapſum peccati neceſſaria eſt vera pœnitentia ad ſalutem, ſtatutum eſt, quod omnis utriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua peccata ſolus confiteatur fideliter, ſaltem ſemel in anno proprio ſacerdoti, & injunctam ſibi pœnitentiam ſtudeat pro viribus adimplere . . . quod & de clericis, ſcilicet quod confiteantur proprio ſacerdoti in cujus parochia commorantur, diſtrictè præcipimus obſervari. Alioquin vivens, ſive clericus, ſive laïcus fuerit, ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens chriſtiana careat ſepultura. Et hoc ſalutare ſtatutum in eccleſia publicè annis ſingulis proponatur. Si quis autem clericus vel laïcus alieno ſacerdoti juſta de cauſa voluerit ſua confiteri peccata, licentiam prius poſtulet & obtineat à proprio ſacerdote: præcipientes diſtrictè, ne aliquis preſbyter ſuper hoc requiſitus præſumat alicui malitioſè licentiam denegare.

III.

Notandum tamen eſt, quod in quinque caſibus ſine licentia proprii ſacerdotis poteſt aliquis alieno preſbytero confiteri. Primus eſt, cùm epiſcopus alicui ſpecialiter delegavit. Secundus, cùm quis peccat in aliena parochia, & de illo peccato ſacerdoti illius parochiæ confitetur. Tertius, ſi cauſâ domicilii ſe duxit ad aliam parochiam transferendum. Quartus, cùm eſt vagabundus. Quintus eſt, ſi imminet ſibi mortis periculum, & non poteſt habere proprium ſacerdotem. In quo poteſt caſu etiam laïco confiteri.

IV.

Verum, quia valdè periculoſum eſt moram facere in peccato, præcipimus, quod parochiales preſbyteri frequenter moneant plebes ſuas, ut ad confeſſionem veniant quàm citò poſſunt poſt commiſſum peccatum. Et hoc propter incertitudinem horæ mortis. Item, quia in extrema ægritudine vix poteſt aliquis de peccatis necdum pœnitere, ſed etiam cogitare. Quod, ut ait Hieronymus, cùm ægritudine opprimeris, vix aliud potes cogitare quam ſentis, & illuc rapitur intentio mentis, ubi eſt vis doloris.

V.

Debet autem confitens ſe ipſum accuſare, non alium, nec perſonam nominatim exprimere cum qua peccavit; nec ſacerdos quærere, niſi ſi peccati circumſtantia talis eſſet, quod aliter non poſſet confiteri peccatum: ut ſi cognovit matrem, filiam, ſororem, vel hujuſmodi quod non poſſet aliter ſe ipſum liberare. Item, non debet confiteri per nuncium, vel per ſcripturam, ſed viva voce, ore proprio, & præſenti alio, ut qui per ſe peccavit, per ſe ipſum confiteatur, & erubeſcat. Item, non debet confiteri verbis vel nominibus peccatorum ſeu criminum palliatis, ſed quodlibet peccatum ſuo proprio nomine quantumcumque turpi exprimat, & etiam circumſtantias ejus quantumcumque turpes, ut ſic tota peccati ſanies expellatur. Debet etiam confiteri ſingula peccata quæ commiſit diſtinctè & ſeparatim, non confuſè; nec etiam in tranſcurſu. Si qui verò confitentium ſurdi fuerint, cœci, vel muti, inducat eos preſbyter prout melius potuerit ad contritionem & pœnitentiam verbis atque ſignis.

VI.

Nullus autem preſbyter vel ſacerdos ſæcularis vel regularis, cui à nobis cura animarum commiſſa non fuit, parochianum ad confeſſionem recipiat, etiam de licentia proprii ſacerdotis, abſque noſtra licentia & aſſenſu, niſi neceſſitatis articulo imminente, aut parochiali ſacerdote in ægritudine conſtituto, vel niſi eſſet tanta multitudo parochianorum, quod ad confeſſiones audiendas parochialis ſacerdos ſufficere non valeret: quia concedimus ut tunc poſſit de licentia proprii ſacerdotis.

VII.

Diſtrictè verò præcipimus, quod illi qui confeſſiones audient, in loco patenti audiant confitentes, non in occulto, & præcipuè, ſi fuerint mulieres.

VIII.

Habeat autem ſacerdos ſollicitudinem diligentem, ne dum audit confeſſionem, in facie reſpiciat confitentem, præcipuè mulierem; ſed cappam indutam habeat, capucium in capite veſtitum teneat, & inclinatum. Et ſi peccatum horribile intellexerit, non ſpernat, non faciem vel caput avertat, ſeu retorqueat huc vel illuc, aut ſignum aliquod faciat: ſed nec aliquod verbum proferat, propter quod abominari peccatorem, vel peccatum videatur, ne peccator rubore ſeu verecundia confuſus, peccata reliqua vel ſimilia ſibi timeat revelare.

IX.

Cùm verò peccator primò ad ſacerdotem venerit, quærat ab eo ſi non ſit ſibi notus, utrum ſit parochianus ejus: & ſi dixerit quod non, quærat ab eo utrum veniat de licentia proprii ſacerdotis; & ſi reſponderit quod non, dicat ei: Fra-

Digitized by Google

ter, non debeo te audire, vade ad tuum ſacerdotem. Si autem ſit parochianus ejus, vel venerit de licentia ſui epiſcopi, vel proprii ſacerdotis, quærat primò ab ipſo, utrum aliqua excommunicationis vel interdicti ſententia ſit ligatus: & ſi dixerit quod ſit, dicat ei: Frater, non audiam te, niſi prius fueris abſolutus; & ſi occultè excommunicatus fuerit, occultè dicat ei; ſi autem publicè ſciverit excommunicatum eum eſſe, publicè ſibi pœnitentiam denegabit: quia nullus excommunicatus vel interdictus debet recipi ad pœnitentiam, niſi prius faciat ſe abſolvi: ſi verò dixerit ſe non eſſe excommunicatum vel interdictum, debet eum primò interrogare presbyter, utrum ſciat *Pater noſter, Credo in Deum, Ave Maria*; & ſi non ſciat, moneat eum ut addiſcat, deinde moneat eum familiariter ac benignè, ut omnia ſua peccata confiteatur humiliter, nec ob verecundiam celet aliquid vel timore, quia non eſt homini locuturus, ſed Deo, cujus perſonam ipſe presbyter repræſentat: qui non vult mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur & vivat: dicendo ſibi quod & ipſe ſacerdos peccator eſt, & quod & ipſe confitens non poteſt tot & tanta commiſiſſe peccata, quin alii majora & plura commiſerint, & quod illi qui bene pœnitent, magis poſtea diliguntur à Deo, ſicut patet in beatis Petro, Paulo, & Latrone, & Maria Magdalena, & multis aliis; & quod tota cæleſtis curia gaudet de pœnitentia peccatoris, quod gaudium eſt angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.

Dicat etiam confitenti fratri, quia homines ſumus, & ſine peccato in hoc mundo eſſe non poſſumus. Nam ſi verè confeſſus fueris, & contritus, & proponis amplius non peccare, Deus ſine dubio remittit tibi culpam, & ego auctoritate Dei te abſolvam à pœna. Si autem nolueris confiteri in hac vita, confiteberis in alia invitus in conſpectu omnium angelorum, & amicorum, & inimicorum, & damnaberis in perpetuum. Deinde confeſſionem ejus audiat diligenter. Qua audita, incipiat interrogare ſi vult alia peccata diſcere, ſollicitando eum ut cogitet ſtudiosè ne peccatum aliquod prætermittat, quod ſi dimidiaret dividendo peccata inter diverſos ſacerdotes, vel celando aut omittendo ſcienter aliquod mortale peccatum, ſic ſibi talis pœnitentia vel confeſſio non prodeſſet. Et ſi peccator dixerit ſe non habere alia confiteri peccata, incipiat interrogare ordinatè & diſcretè confitentem: ita tamen quod interrogationibus faciendis, ad peccata ſpecialia vel ſpeciales circumſtantias non deſcendat: quia multi fortè poſt multas interrogationes peccarent in his quæ neſcirent alias cogitare.

X.

Interroget igitur ſacerdos confitentem ſi ab aliquo tentetur ad peccatum aliquod faciendum, & qua tentatione, & qualiter tentationi reſiſtat, & ſic indirectè fortè aperiet confitens peccatum ſuum quod celabat. Item, interroget ſi exerceat officium aliquod; & ſi dixerit quod ſic, interroget de circumſtantiis ad officium quod dixerit ſe habere. Si regularis fuerit, interroget ſpecialiter

A de tribus ſubſtantialibus regulæ, videlicet an obediat in omnibus licitis & honeſtis ſuo ſuperiori, & an ſit proprietarius, & an cuſtodiat caſtitatem. Item de ſimonia, utrum receptus fuerit pecunia mediante, vel conſenſerit quod aliquis reciperetur per ſimoniam. Item, an loquatur in locis prohibitis, & horis indebitis, & utrum in capitulo reſiſtat vel contradicat malitiosè, cùm eſt aliquid ordinandum, vel etiam faciendum.

XI.

Circa clericos ſæculares, interroget utrum commiſerint ſimoniam pro ſe ipſis, vel pro aliis, ſeu alii pro ipſis. Item, de mercatura, & aliis quæ pertinent ad avaritiam vel cupiditatem.

B Item, de dilapidatione, ſi habet beneficium eccleſiaſticum, & utrum de pecunia de rebus eccleſiæ acquiſita emerit aliquas poſſeſſiones nomine proprio, vel nomine conſanguineorum ſuorum, & utrum bona eccleſiaſtica expenderit in uſus licitos & honeſtos.

Item, utrum interſit divinis officiis, nocturnis pariter & diurnis, præcipuè in eccleſia in qua eſt prælatus. Item, de irregularitate. Item, de ludo alearum & taxillorum.

XII.

Circa principes, caſtellanos, milites, & eorum bajulos, interroget an fecerint conſtitutiones ſeu præcepta contra eccleſiaſticam libertatem, & an bene reddiderint juſtitiam cuilibet

C conquerenti, an homines ſibi ſubditos gravaverint in debitis talliis, collectis, toutis, vel quæſtis. Item, de rapinis.

XIII.

Circa mercatores, burgenſes, & alios miniſtrales, quærat ſacerdos de mendacio, dolo, uſura, pignoribus, & baratis, & de injuſtis ponderibus & menſuris.

XIV.

Circa agricolas, interroget de furto, & maximè ſuper decimas & primitias, tributa, cenſus quartas, & taſquas, & de eradicatione termino-

D rum, & de occupatione aliarum terrarum. Item, de talis & incendiis.

XV.

Circa mercenarios, bubulcos, ſervientes, paſtores, & perſonas ſimiles, quærat ſacerdos an fideliter cuſtodiant res dominorum ſuorum, & utrum fideliter ſe habeant in operibus & ſervitiis ſibi impoſitis.

XVI.

Item, interroget quemlibet confitentem, prout ſecundùm conditionem perſonæ videbit faciendum, ſcilicet de perjurio, invidia, odio, de-

E tractione, ſuperbia, & utrum injuſtè habeat rem ſeu detineat alienam. Item, de fornicatione, adulterio, & inceſtu; & ſi dixerit peccatum incontinentiæ commiſiſſe, quærat utrum peccaverit cum monacha conſecrata vel non conſecrata, vidua, virgine, ſeu corrupta, Chriſtiana, Judæa, Saracena, & utrum in loco ſacro, vel non ſacro; & an in diebus dominicis & feſtivis, & temporibus jejuniorum, & utrum unam cognoverit, vel plures, & quoties, & an in his vel aliis peccatis alios juvaverit vel induxerit ad peccandum; ut ſic omnibus cum diligentia inquiſitis & confi-

Digitized by Google

deratis peccatoris circumſtantiis & peccati, intelligat ſacerdos quale debeat peccatori præbere conſilium, & cujuſmodi remedium adhibere: quærendo ab ipſo an proponat amplius non peccare, & agere pœnitentiam condignam de commiſſis: & ſi reſpondeat ſe à peccatis abſtinere non poſſe, vel nolle, vel quod à quibuſdam vult abſtinere, & in aliquibus remanere; ejus confeſſionem debet ſacerdos nihilominus audire, & ei de peccatis confeſſis conſilium exhibere. Sed antequam ei det conſilium, ſibi exprimat diligenter quod ſi totum mundum ſuus eſſet, & pauperibus erogaret, & in pane & in aqua jejunaret toto tempore vitæ ſuæ, nihil ſibi proficeret ad vitam æternam habendam, quamdiu in peccato commiſſo remanebit, vel voluntate & propoſito peccatum iterum committendi. Neque eum ipſe ſacerdos abſolvere poteſt ab aliquo peccato, niſi de omnibus pœniteret, & haberet propoſitum iterum non peccandi, & hoc ſæpius ei dicat, monendo ipſum dulci, pio ac ſuavi eloquio, niſi de omnibus pœniteat, & abſtineat in futurum, & exprimendo ſibi timorem diei judicii, & pœnas perpetuas quas in inferno, niſi veram egerit pœnitentiam, ſuſtinebit perpetuò. Si autem ad veram confeſſionem & pœnitentiam ipſum inducere nequiverit, debet ei de peccatis confeſſis in hunc modum conſilium adhibere: Frater, dico tibi, & conſulo, quod jejunes, ores, & eleemoſynas facias, & alia bona. Et dicat etiam ei, quod licet prædicta bona quæ ipſe ſibi pro peccatis confeſſis conſulit facienda, non ſunt ei fructuoſa ad vitam æternam habendam, cùm in peccato commiſſo remaneat, vel voluntate peccandi: ea tamen conſulit ſibi facienda, ut per ipſa bona quæ faciet dignetur Dominus cor ejus ad veram pœnitentiam illuſtrare, & ne diabolus in eo tantam habeat poteſtatem, quantam haberet ſi mala continuè exerceret. Et facta generali confeſſione, ſcilicet *Confiteor Deo*, &c. non abſolvat eum à peccatis, ſed dicat ei, quod recedat, & faciat juxta conſilium ſibi datum. Dicat etiam ei, quod non recipiat Corpus Chriſti, quamdiu in peccato remanebit commiſſo, vel voluntate & propoſito peccatum iterum faciendi.

XVII.

Caveat autem ſacerdos, quantum poterit, ne inducat in deſperationis periculum confitentem. Si autem de omnibus confitetur, & pœnitet, & proponit in poſterum abſtinere, conſideret ſacerdos an tale peccatum inter alia confeſſus fuit, propter quod ad epiſcopum ſit mittendus. In quo caſu ad epiſcopum ipſum mittat, ſi poteſt; ſin autem, imponat ſibi pœnitentiam de aliis peccatis ſibi confeſſis, conſideratis etiam peccatoris circumſtantiis, & peccati. Et licet ſecundùm canones pro quolibet mortali peccato ſeptennis eſſet regulariter pœnitentia imponenda, ſacerdos verò imponat majorem vel minorem, prout ſecundùm quantitatem peccati, & contritionem, & qualitatem peccatoris, ſaluti ejus viderit expedire.

XVIII.

Ut autem poſſit ſacerdos contraria contrariis curare, imponat pœnitentiam pro quolibet peccato per contrarium reſpondentem, ut ſi peccaverit per ſuperbiam, injungat ei orationem, quæ ſemper debet fieri in ſpiritu humilitatis & animo contrito, & ſuadeat etiam humilitatem. Si per avaritiam, injungat ei eleemoſynarum largitatem; ſi per guloſitatem, vel nimiam commeſtionem, abſtinentiam ciborum per jejunium faciendam. Si peccaverit per luxuriam, injungat ei jejunia, & orationes, peregrinationes, diſciplinas, & aliam carnis macerationem. Si tamen talis luxurioſus ſenex & dives fuit, & dixit ſe jejunare non poſſe, aggravabit eum ſacerdos orationibus, ſacrificiis, & eleemoſynis, & relevabit jejuniis. Si autem peccator fragilitatem corporis alleget, & recuſet aſperitatem accipere pœnitentiæ quam ſacerdos ſibi vult imponere, debet ſacerdos ipſum primò inducere, ut animum habeat paratum ad omnem ſatisfactionem: oſtendendo ſibi magnitudinem peccatorum quæ ſibi confeſſus eſt, & quot, & quanta bona perdiderit propter illa peccata quæ commiſit: quæ omnia recuperabit per pœnitentiam. Si verò non poteſt eum inducere ad pœnitentiam pro ſuo arbitrio ſibi imponendam, imponet ei talem ſatisfactionem ſeu pœnitentiam cum voluntate ipſius peccatoris, quam veriſimiliter poſſit & velit portare, ne fortè poſtea peccet deterius, ipſam pœnitentiam infringendo; & impoſita pœnitentia, & facta generali confeſſione, ſcilicet *Confiteor Deo*, &c. dicat preſbyter ſic: Ego injungo tibi talem pœnitentiam pro peccatis quæ confeſſus es, & ponens manus ſuper caput ipſius, dicat: *Indulgentiam, abſolutionem, & remiſſionem omnium peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens & miſericors Dominus, Amen. Et ego te abſolvo auctoritate Domini noſtri* Jesu-Christi, *& beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, & officii mihi commiſſi, ab his peccatis quæ confeſſus es, & aliis oblitis, ut ſis abſolutus ante faciem Domini noſtri* Jesu-Christi, *qui cum Deo Patre & Spiritu-ſancto vivit & regnat Deus in ſæcula ſæculorum, Amen.* Item, dicat ei quod ſi reducet aliqua alia peccata ad memoriam, quæ non fuerit confeſſus, rediret ad eum, & confiteretur.

XIX.

Circa infirmos non eſt taliter procedendum; quia eis non debet ſacerdos pœnitentiam injungere, ſed tantùm innoteſcere, ſeu declarare dicendo ſic, cùm ejus peccata audiverit: Si tu eſſes ſanus, pro tot peccatis quæ commiſiſti & confeſſus es, deberes tot annis pœnitere: ſed quia tu es infirmus, non impono tibi pœnitentiam, ſed accipias laborem infirmitatis in patientia. Injungo etiam tibi, quod ſi de hac infirmitate mori contigerit, facias dari tantùm pauperibus, vel piis locis loco prædictæ pœnitentiæ, vel facias miſſas celebrari, vel hoc vel illud fieri, quæ multum juvant animam ad ſublevandum de pœnis purgatorii: ſi tamen convalueris, injungo tibi quod ad me redeas, & tunc dabo tibi pœnitentiam ſalutarem, & his dictis imponat manum ſuper caput ejus, & abſolvat eum à peccatis, ſicut ſupra dictum eſt de ſano.

XX.

Si verò infirmus petiit ſacerdotem pro pœni-

tentia recipienda, vel aliqua alia ſigna fecit, & interim dum ſacerdos veniret obmutuit infirmus, vel factus eſt amens, aut phreneticus; ſacerdos veniens ſive ad nutum infirmi, ſive ad teſtimonium eorum qui audierint eum petentem pœnitentiam vel preſbyterum, vel alia ſigna pœnitentiæ facientem, debet ei quidquid humanitatis & conſolationis potuerit impendere abſolvendo ipſum, & reconciliando, orationes dicendo, & crucis oſculum, ſi præſens crux fuerit, ſibi dando. Qualiter autem abſolvi debeat talis infirmus, vel in mortis articulo conſtitutus per proprium ſacerdotem, vel alium, ſi proprius ſacerdos haberi non poſſit, in tractatu de ſententia excommunicationis continetur. Sanè conſiderandum eſt diligenter quod quædam ſunt peccata, de quibus nullus poteſt verè pœnitere, niſi reſtituat vel emendet, ſi poteſtatem habet emendandi, videlicet rapina, furtum, ſacrilegium, incendium, uſura, indebita extorſio talliæ, quæſtæ, vel toutæ, item retentio, cenſus quarti & quinti contra voluntatem dominorum quibus debentur.

XXI.

Item, damna data contra juſtitiam, & generaliter cujuſlibet alienæ rei ſcienter indebita detentio, & in his omnibus præcipiendum eſt pœnitenti, quod in continenti ſatisfaciat juxta poſſe: & ſi peccata occulta fuerint, occultè præcipiendum eſt pœnitenti, & talis occulta reſtitutio fieri debet per ipſum ſacerdotem, vel aliquam religioſam perſonam, nomine pœnitentis. Si autem pœnitens non habet rem quam debet reſtituere, neque mobilia, vel immobilia unde commodè in continenti ſatisfacere poſſit; vel licet habeat, non eſt tamen præſens, nec eſſe poteſt ille cui eſt reſtitutio facienda, & appareat verè pœnitens & contritus, & proponat ſatisfacere cum poterit, ei ſententia injungatur; & ſi talis fuerit infirmus, præcipiat ſuis heredibus quod de illis ſatisfaciant pro eodem, ſi de illa infirmitate contigerit ipſum mori. Omnibus autem ſanis & infirmis qui tenentur aliis reſtitutionem facere ſeu emendam, eſt ſollicitè intimandum, quod non excuſantur, nec liberantur ab illo peccato, præcipiendo ſuis heredibus quod reſtitutionem faciant & emendam, niſi ipſi principales raptores, uſurarii, fures, ſeu alienarum rerum illiciti detentores in toto vel in parte reſtitutionem in continenti faciant vel emendam, ſi eam facere poſſint commodè, ſicut ſuperius continetur. Tenetur etiam raptor, ſeu alienæ rei detentor generaliter, & ejus heres quantum hereditas ipſius facere poteſt, ſi ad reſtituendum fuerit neceſſaria hereditas tota. Tenentur etiam ad reſtitutionem omnes illi qui ſcienter rem raptam vel alienam emerant cum mala fide & animo ſibi retinendi, & non voluntate nec propoſito reſtituendi eam domino ſuo, nec taliter ementes poſſunt recuperare pretium, ſeu retinere expenſas, ſi quas fecerunt ipſam rem cuſtodiendo vel meliorando, & hoc propter malam fidem quam habuerunt, emendo.

XXII.

Debet etiam reſtitui res aliena rapta non de-

XXVII.

Concedimus autem ex gratia ſpeciali, ut ſacerdotes ejuſdem diœceſis, vel alterius diœceſis, ſi viciniores fuerint ſuis eccleſiis, ſibi poſſint eligere confeſſores, prout ſaluti animarum ſuarum viderint expedire; & præcipuè archidiaconos, archipreſbyteros, & Fratres Minores & Prædicatores: quibus ſcilicet fratribus licentiam concedimus, ut confeſſiones clericorum & laïcorum noſtræ diœceſis poſſint audire, & eis injungere pœnitentias ſalutares: præcipientes quod nomina ipſorum, quorum confeſſiones in quadrageſima, & in adventu Domini audierint, dicant, vel in ſcriptis reddant parochialibus ſacerdotibus, ut de parochianorum ſuorum pœnitentiis valeant eſſe certi.

XXVIII.

Volumus & præcipimus quod cum dicti fratres cauſa confeſſionis audiendæ acceſſerint ad infirmos, de ſalute animarum ipſorum tractent cum parochialibus ſacerdotibus, prout viderint expedire; nolumus tamen quod prædicti fratres confeſſiones infirmorum audiant abſque licentia proprii ſacerdotis, niſi tantum infirmis mortis periculum immineret. Quam ſcilicet licentiam eis præcipimus concedendam.

XXIX.

Item, nolumus quod prædicti fratres teſtamentis infirmorum interſint, niſi ſacerdos proprius præſens eſſet, vel in expectatione ipſius ſacerdotis periculum immineret.

XXX.

Ceterum licet ſacerdotes poſſint facere commutationes jejuniorum vel alterius pœnitentiæ ab ipſis impoſitæ circa parochianos ſuos: diſcretè tamen & propter juſtam cauſam. Votorum tamen commutationes per eos fieri prohibemus ſine noſtra licentia ſpeciali: quia in eis cum majori prudentia eſt procedendum.

XXXI.

Diſtrictè etiam præcipimus, ne aliquis ſacerdos pœnitentialis inducat aliquem confitentem ad votum emittendum ſeu promiſſionem faciendam de non committendis peccatis: & maximè de illis quæ non poſſunt de facili evitari, ſicut quidam preſbyteri faciunt aliàs hæc fieri indiſcretè; nam contra votum ſeu promiſſionem peccantes dupliciter ſunt rei & culpabiles apud Dominum: & ideo ſunt gravius puniendi.

XXXII.

Iſti ſunt caſus epiſcopales. Si quis confitebitur ſe credere hæreticam pravitatem, vel etiam conceſſerit hæreticis credere. Item, ſimoniacus quocumque modo commiſerit ſimoniam. Item, clerici qui excommunicati majori excommunicatione vel interdicti, aut ſuſpenſi ante abſolutionem divina officia principaliter celebrarunt, ſcilicet miſſas cantando, evangelium vel epiſtolam, vel alias horas canonicas dicendo & faciendo principaliter officium ſuum in eccleſia. Item, clerici per ſaltum promoti aliquo ordine prætermiſſo. Item, clerici qui ab alieno epiſcopo ſe fecerint ordinari, noſtra licentia non obtenta. Item, incendiarii. Item, illi qui ſuos filios occiderunt ſtudioſè vel etiam negligenter. Item, illi qui tractaverunt in malos uſus Euchariſtiam

A ſive chriſma. Item, illi qui facto voto, conſenſu, vel alio modo homicidium perpetrarunt. Item, ſacrilegii & violatores eccleſiarum. Item, illi qui luxuriam expleverunt cum matre, ſorore, vel alia conſanguinea ſua, vel uxore fratris, vel cum ſanctimoniali conſecrata, vel non conſecrata. Item, illi qui luxuriam in eccleſia commiſerunt. Item, illi qui cum Turca, Saracena, vel bruto animali coire auſu nefario præſumſerunt. Item, mulier quæ de adulterio concepit infantem, quem maritus ejus credit eſſe ſuum, propter quod legitimi liberi fraudantur hereditate paterna. Item, illi qui mulieribus aliquid

B faciunt propter quod fecerint abortivum. Mulier etiam ſi hoc fecit, vel ſibi procuravit fieri tranſmittatur. Item, illi qui falſum contra aliquos tulerunt teſtimonium ſpecialiter in cauſis. Item, qui contractis ſponſalibus cum aliquibus præſtito juramento, & non diſſolutis, poſtmodum contrahunt cum aliis ſponſalia vel matrimonia, contra juramentum prius præſtitum temerè veniendo. Item, illi qui excommunicati, vel nominati interdicti à quocumque judice, ingerunt ſe divinis in eccleſia ante abſolutionem, invito proprio ſacerdote, nec ad monitionem

C ſacerdotis volunt exire de eccleſia divinum officium perturbantes. Item, clerici qui ſcienter celebrant in eccleſia interdicta. Item, illi qui in cimeterio eccleſiaſtico præſumunt ſcienter excommunicatorum corpora ſepelire.

Item, fachinerarii & divinarii, auguratores, & facientes experimenta diabolica, & etiam eos qui eos conſulunt. Si verò prædicti confitentes ad mandatum & monitionem ſacerdotis ad nos venire noluerint, in ſuis peccatis & duritia remanentes, & peccata occulta fuerint, eis à ſacerdotibus pœnitentia injungatur: & nihilominus ipſi ſacerdotes poſtmodum, cum potuerint

D commodè, à nobis vel à fratribus Prædicatoribus vel Minoribus ſuper hoc habeant conſilium & requirant. Si autem manifeſtum fuerit aliquem commiſiſſe peccatum aliquod de prædictis, ad nos mittatur, nec ei ab aliquo preſbytero de illo peccato manifeſto pœnitentia injungatur, ſine noſtra licentia ſpeciali; niſi ſenex fuerit, vel corporali impedimento detentus, ſeu in mortis articulo conſtitutus.

III. *De ſacramento Euchariſtiæ.*

I.

Quia poſt acceptam pœnitentiam infirmis atque ſanis, & præcipuè in tempore Paſchali, ex-

E hiberi conſuevit Euchariſtiæ ſacramentum; ideo de ſacramento Euchariſtiæ ſubjicitur hic tractatus. Ne propter incuriam, ſeu negligentiam ſacerdotum divina indignatio gravius exardeſcat, diſtrictè præcipimus quatenus à ſacerdotibus Euchariſtia in loco ſingulari, mundo, & clavi firmato ſemper honorificè collocata devotè, ac fideliter conſervetur. Sacerdos autem quilibet Euchariſtiam in eccleſia ſemper teneat paratam, quam in qualibet ſeptimana præcipimus renovari in hunc modum, videlicet quod ſacerdos duas vel plures, ſi opus fuerit, conſecret hoſtias; quarum unam recipiat, & ea recepta in continenti alte

receptionem ſanguinis recipiat reſervatam, & in loco illius quam reſervaverat, ponat noviter conſecratam, & poſtea recipiat ſanguinem & alias receptiones ſicut mos eſt in eccleſia Nemauſenſi: & quando ab infirmo verè confeſſo fuerit requiſitus, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur: quam etiam ſub honeſto habitu, cruce, lumine, & ſquillâ præcedentibus, & ſuperpoſito velamine ipſe ſacerdos per ſe & numquam per alium ferat & referat cautè & manifeſtè ante pectus cum omni reverentia & honore: ut ex hoc apud omnes fides & devotio augeatur; prohibentes diſtrictè, ne aliquis qui non ſit in preſbyterum ordinatus, Euchariſtiam communicantibus præbeat: diaconus tamen hoc poteſt facere de licentiâ ſacerdotis, ubi idem ſacerdos hoc per ſe non poteſt facere, vel quia eſt abſens preſbyter & neceſſitatis articulus noſcitur imminere: & in hoc ultimo caſu non eſt neceſſaria licentia ſacerdotis.

II.

Volumus etiam & mandamus, ut quilibet fidelis poſtquam confeſſus fuerit ad minus in Paſcha reverenter, & cum magna devotione ſuſcipiat ſingulis annis Euchariſtiæ ſacramentum, niſi fortè de proprii ſacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abſtinendum: alioquin vivens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens eccleſiaſtica careat ſepulturâ: præcipientes ut ſacerdotes vinum purum habeant paratum in eccleſia, quod ſtatim tribuant populo poſtquam receperint Corpus Chriſti: prohibendo communicantibus, ne à præſentia ipſorum ſacerdotum recedant, donec de vino aliquantulum biberint, & diligenter abluerint ora ſua.

III.

Sacerdotes autem curam animarum habentes ante communionem parochianos ſuos moneant publicè in eccleſia diebus illis in quibus eſt generalis communio facienda, ne aliquis in mortali peccato conſtitutus occulto ſeu manifeſto, præſumat accipere Corpus Chriſti. Et ſi videant vel ſciant aliquem in peccato mortali conſtitutum paratum communicare, trahant ipſum ad partem, & eum ſecretè moneant, ne communicet ullo modo, niſi prius de peccato illo verè contritus fuerit & confeſſus, dicentes quod ſi taliter communicaret, in detrimentum & damnationem ſuæ animæ redundaret: & ſi nihilominus noluerit abſtinere, non debet ei publicè communionem denegare: ſi autem à ſolo ſacerdote nemine alio præſente communionem petat, non eſt audiendus, ſed potius repellendus: verumtamen ſi peccatum fuerit manifeſtum, & non eſt de ipſo peccato verè confeſſus, ante ſatisfactionem condignam debet ſibi manifeſtè & publicè communio denegari.

IV.

Manifeſtum autem intelligimus in hoc caſu, quod poteſt ſufficienter & legitimè probari per teſtes idoneos contra ipſum: præcipuè ſi de illo peccato fuit per ſententiam condemnatus, vel ſponte confeſſus in judicio, vel fuit adeo manifeſtum, ſeu notorium per facti evidentiam, quod

Digitized by Google

quia de modo inungendi infirmos, & orationibus tunc dicendis inſtrui poteſt quilibet presbyter per libros eccleſiarum, juxta conſuetudinem eccleſiæ Nemauſenſis. Verumtamen iterari poteſt quotieſcumque aliquis graviter infirmatur, & ab infirmo aliàs unctо poſtulatur. Hoc autem intelligendum eſt in diverſis infirmitatibus, non in una eadem.

IV. *De celebritate miſſarum.*

I.

Quia inter divina officia miſſarum ſolemnitates propter excellentiam & reverentiam Corporis & Sanguinis Jesu-Christi cum omni humilitate & devotione ac reverentia ſunt ab univerſis presbyteris celebrandæ, prohibemus ſub pœna ſuſpenſionis, ne quis ſacerdos miſſam cantare præſumat, niſi prius plenè expleverit officium matutinum, ac etiam primam. Nec extra eccleſiam in oratorio privato vel in domo miſſam celebret ſine noſtra licentia ſpeciali.

II.

Nullus quoque poſt cibum potumque, licet minimum ſumtum, miſſam audeat celebrare. Sacerdos verò poſtquam miſſam inceperit, non præſumat dimittere imperfectam, niſi repentina infirmitate & intolerabili fuerit occupatus: & tunc ſi alius ſacerdos præſens fuerit qui non celebraverit, per ipſum inceptum officium compleatur: qui debet officium incipere ubi alius noſcitur dimiſiſſe: ſi verò neſcitur ubi alius dimiſerit, quia defecit forſitan in ſecretis, incipiet à capite ſecretorum. Verumtamen ſi ſecundus ſacerdos præſens non fuerit, quacumque hora diei uſque ad nonam haberi poterit, quod primus ſacerdos dimiſit ſecundùm doctrinam, quæ ſuperius eſt expreſſa, poterit ſupplere. Si autem ſecundus ſacerdos uſque ad nonam haberi non poterit, remanebit officium non completum.

III.

Præcipimus etiam quod in calice magis de vino quam de aqua ponatur, & quod ſacerdos poſtquam totum acceperit Corpus Chriſti & ſanguinis ſacramentum, duas receptiones faciat juxta conſuetudinem eccleſiæ Nemauſenſis, videlicet primam de vino & aqua, & cum iſta ſecunda ſimul perfundat digitos ſuper calicem, & poſtea recipiat, niſi cum eodem die aliam miſſam debuerit celebrare: quia tunc non debet recipere, niſi ſanguinem: quod ſi faceret, ſecundam celebrationem impediret.

IV.

Prohibemus tamen ne miſſa, niſi cum vino puro pariter & aqua cum calice aureo, vel argenteo, vel etiam ſtagneo aliquatenus celebretur, nec quiſquam celebrare miſſam præſumat in panno, ſeu corporali ſerico aut tincto, ſed in puro lineo ab epiſcopo conſecrato: quia Corpus Domini noſtri Jesu-Christi in ſindone linea & munda ſepultum fuit.

V.

Illud etiam diſtrictiſſimè prohibemus ne aliquis in mortali peccato conſtitutus miſſam celebret, niſi prius confeſſus fuerit expreſsè, & nominatim de illo peccato, ſi ſacerdotem inveniat cui valeat confiteri: ſi verò non poſſit alium ſacerdotem habere cui confiteatur, non celebret, niſi neceſſitas immineat, quæ ſine gravi ſcandalo nequeat præteriri. Si verò dies feſtus advenerit & populus jam jam convenit ad divina, vel ſi corpus alicujus parochiani ſui defuncti præſens ſit in eccleſia, vel nubentes ad eccleſiam conveniunt matrimonium contracturi, propter quod ut ſcandalum evitetur, ipſum oporteat celebrare. In iſtis enim caſibus, ſi veram contritionem habeat ſacerdos de illo mortali peccato in quo eſt conſtitutus, & proponat quamcito poterit confiteri alii ſacerdoti, credimus magiſtrorum ſententiis inhærendo, quod valeat celebrare; quod ſi veram contritionem non haberet, nec propoſitum confitendi, celebrare in his caſibus non præſumat quantamcumque neceſſitatem viderit imminere. Si autem ſacerdos poſtquam miſſam incepit, reducat ad memoriam ſe commiſiſſe aliquod mortale peccatum, de quo non fuerit confeſſus, & de quo antequam miſſam inciperet non recolebat, nec habeat ſacerdotem cui in continenti valeat confiteri, perficiat myſterium jam inceptum: ſi tamen veram contritionem habeat de illo peccato & proponat quamcito poterit confiteri. Si verò veram contritionem non haberet, nec propoſitum confitendi, & nondum confectionis verba, ſeu conſecrationis expreſſerit, videlicet *hoc eſt Corpus meum*, dimittat officium inceptum: quia tunc ipſum complere non debet; ſi autem poſt confectionem vel conſecrationem reducat primò ad memoriam illud mortale peccatum: & conteratur atque doleat quod ita tardè pœnitet, & confiteatur quamcito poterit habere copiam ſacerdotis, deinde compleat officium quod incepit.

VI.

Si pollutio in ſomnis ex infirmitate, vel ſuperfluitate naturæ alicui evenerit, non eſt à celebratione miſſæ ideo abſtinendum: niſi ob devotionem vellet aliquis abſtinere: quia in hoc caſu nullum eſt peccatum, cum magis pati quam agere videatur. Si verò ex crapula vel potatione nimia accidit, honeſtum eſt, non tamen neceſſarium, quod à celebratione miſſæ abſtineat illa die, ſi nulla fuerit neceſſitas quare debeat celebrare: quia in hoc caſu tantum eſt veniale peccatum, niſi crapula vel nimia potatio ex prava conſuetudine conſueverit provenire: & tunc quouſque confeſſus fuerit, tenetur à celebratione miſſæ neceſſario abſtinere: quia tunc reputatur peccatum mortale. Si autem contigerit ex turpi imaginatione præcedenti vel inhoneſta & illicita confabulatione & tactu illicito, tenetur à celebratione miſſæ & perceptione Euchariſtiæ abſtinere, quouſque contritus fuerit & confeſſus, ſi habere poterit copiam ſacerdotis: quia in hoc caſu eſt peccatum mortale; & licet in his caſibus duobus poſt contritionem & confeſſionem factam non teneatur à celebratione miſſæ neceſſario abſtinere; honeſtum tamen eſt quod à celebratione miſſæ abſtineat illa die: maxime ſi non fuerit neceſſitas quare debeat celebrare. Si verò habere non poterit copiam ſacerdotis, contritionem tamen habuerit & propoſitum cum poterit

Digitized by Google

poterit confitendi, celebret ſi neceſſitas fuerit, ſicut dictum eſt, & diſtrictum ſuperius de alio presbytero peccatore, quoniam neceſſitatis articulus noſcitur imminere,

VII.

Nullus autem ſacerdos in altari in quo epiſcopus miſſam cantavit eodem die miſſam celebrare præſumat.

VIII.

Prohibemus autem diſtrictè, ne aliquis ſacerdos duas miſſas celebret una die; in die tamen Natalis Domini idem ſacerdos tres miſſas poterit celebrare, aliis verò diebus poteſt in caſibus infra ſcriptis cantare duas miſſas, ſcilicet unam de die & aliam pro defunctis, videlicet propter neceſſitatem nuptiarum, item in Paſchate, & Pentecoſten, & in feſto Aſcenſionis Domini, & ſancti Johannis Baptiſtæ, & Omnium ſanctorum, & feſto Apparitionis in Domini. In iſtis autem ſolemnibus feſtivitatibus ſuperius proximè dictis; ſi tamen omnes parochiani ad unam miſſam ſimul non potuerint convenire, eo quod in diverſis locis habitant diſtantibus ab eccleſia & remotis, ſicut eſt in montanis, nec ſunt in eccleſia duo ſacerdotes, & dicta prima miſſa, poſt modum parochiani venientes poſtulent dici ſibi miſſam aliam diei, poterit ſacerdos miſſam aliam celebrare. Tamen ſi in prima miſſa poſt receptionem corporis & ſanguinis Domini profuſiones alias accepit, non debet ſecundam miſſam etiam in prædictis caſibus celebrare. Caveant autem ſacerdotes, ne propriam miſſam de die dimittant populo in magnis locis & populoſis celebrare propter aliam quæ non ſit de die, hoc ſalvo quod de officio Beatæ Mariæ ſingulis hebdomadis ſimul à nobis noſcitur conſtitutum. Studeant etiam horas ſuas dicere juxta conſuetudinem eccleſiæ Nemauſenſis.

V. *De veneratione eccleſiarum.*

I.

Quia clerici aliqui eccleſias ſic exponunt ſuppellectilibus & * ayſinis propriis vel etiam alienis, ut potius domus laïcæ quam Dei baſilicæ videantur. Idcirco firmiter prohibemus, ne hujuſmodi lectilia ſeu ayſinæ in eccleſiis admittantur, niſi propter guerram, aut incendia repentina, ſeu alias neceſſitates urgentes ad eas oporteat haberi refugium: ſic tamen, ut neceſſitate ceſſante, res in loca priſtina reportentur. Ligna verò vel lapides eccleſiarum in aliis uſibus non ponantur, niſi in ædificatione ſeu reparatione alterius eccleſiæ, vel hoſpitalis, ſeu clauſtri, dormitorii, vel in clauſura cimeterii, ſeu in alio honeſto ædificio ad opus clericorum eccleſiis ſervientium deputato: in laïcorum autem ædificiis ſeu uſibus non ponantur. Et idem obſervetur de veſtimentis, cortinis, & ceteris eccleſiaſticis ornamentis: præcipientes ut eccleſiæ, vaſa miniſterii altaris, corporalia, pallæ altaris, & veſtimenta miniſtrorum munda & nitida conſerventur.

* *al.* aſinis.

II.

Ad corporale autem lavandum proprium habeatur vas, in quo nihil aliud fiat, & lavetur per

Digitized by Google

giunt crederent ſe defendi, nullatenus ipſa maleficia in ipſis eccleſiis vel cimeteriis fuerint commiſſuri. In aliis autem caſibus confugientes ad eccleſias, prædicta loca religioſa, cum rebus in eis exiſtentibus, à rectoribus & clericis eccleſiarum defendantur, nec ab aliquo extrahantur ſine noſtra licentia ſpeciali.

VI. *De alienatione & obligatione rerum eccleſiaſticarum.*

Prohibemus diſtrictè, ne quis prior ſeu rector eccleſiarum noſtræ diœceſis calicem, libros eccleſiaſticos, veſtimenta ſacerdotalia, ſeu alia ornamenta eccleſiaſtica, aut res mobiles, aut ayſinas, domus immobiles, aut domos, terras, vineas, prata, ſeu quaſlibet alias, poſſeſſiones, cenſus, quartas, taſquas, uſatica, & ſimilia ad eccleſias pertinentia præſumat vendere, dare, permutare, in emphiteoſim ſeu in adcapitam concedere, vel quocumque alio modo alienare abſque noſtra licentia ſpeciali; quod ſi fecerit, contractus non habeat firmitatem, & rem alienatam ipſi eccleſiæ reſtituere compellatur: diſtrictè præcipientes, quod ea quæ cum noſtro conſilio, occaſione venditionis ſeu permutationis, vel alienationis rerum eccleſiaſticarum habita fuerunt vel recepta, in earum utilitatibus convertantur. Prohibentes, ne in ipſis eccleſiis præſumat aliquis titulum alicui aſſignare ſine noſtra licentia ſpeciali, ſed nec ipſas eccleſias ad collationem noſtram ſpectantes, vel res, ſeu poſſeſſiones earum, aliquis fidejubendo, vel alio modo obliget, pro debitis alienis, nec etiam pro ſe ipſo abſque noſtra licentia ultra centum ſolidorum Turonenſium quantitatem; quod ſi fecerit, ad ſolutionem talium debitorum ultra quantitatem prædictam, ſucceſſor ejus, vel eccleſia nullatenus teneatur, niſi creditor probare valeat manifeſtè pecuniam in utilitatem eccleſiæ fuiſſe converſam; & etiam volumus, & diſtrictè præcipimus, quod in ſolidum perſolvatur, & hoc per eccleſias publicetur, ne creditores valeant defraudari. Prohibentes, ne prior ſeu rector alicujus eccleſiæ per ſe aut per alium emat de pecunia ratione eccleſiæ acquiſita poſſeſſiones ſeu reditus ſuo nomine, vel etiam alieno, ſed ad opus eccleſiæ emat, & ipſius eccleſiæ nomine confici faciat inſtrumentum; qui autem contra prædicta fecerit, tamquam fur & ſacrilegus puniatur, & pœnam amiſſionis ipſius beneficii poterit meritò formidare. De his autem, & ſuper his quæ ſub dominio & juriſdictione eccleſiarum clerici vel laïci tenent ad opus eccleſiarum, & nomine earumdem, rectores earum, ſi nondum fecerint, faciant fieri recognitiones & publica inſtrumenta: ut ſic in futurum eccleſiarum utilitatibus caveatur. Verùm, quod conſiderandum eſt, & procurandum ſtudio vigilanti, ut honor & reverentia exhibeatur eccleſiis univerſis, & præcipuè illis à quibus reditus & proventus percipiuntur. Præcipimus etiam, ut priores & rectores eccleſiarum ipſarum in ædificiis & reparationibus ipſarum, & domorum etiam earumdem, in libris, ornamentis, & aliis divino cultui neceſſariis juxta facultates ipſarum ſtudeant, cùm opus fuerit, taliter ſe habere, quod A eorum exemplo ad hoc ceteri invitentur, & fidei devotio augmentetur, maximè cùm priores & rectores earum ad hoc cogi poſſint & debeant ſecundùm canonicas ſanctiones.

VII. *De vita & honeſtate clericorum.*

I.

Ut clericorum mores & actus in melius reformentur, continenter & caſtè vivere ſtudeant clerici univerſi, præſertim in ſacris ordinibus conſtituti, quatenus in conſpectu Dei omnipotentis puro corde, ac mundo corpore valeant miniſtrare.

II.

B A crapula & ebrietate omnes clerici abſtineant diligenter, nec officia ſeu commercia ſæcularia exercere præſumant, maximè inhoneſta; ſed nec poſſeſſiones in pignus recipiant, quominus joculatoribus & iſtrionibus non intendant, & tabernas prorſus evitent, niſi cauſa forte neceſſitatis in itinere conſtituti.

III.

Ad aleas & taxillos non ludant, nec hujuſmodi ludis interſint, nec ad luctas laïcorum accedant.

IV.

Coronam & tonſuram habeant congruentem, C ſe in officiis eccleſiaſticis, & aliis bonis ſtudiis cum diligentia exercendo: pannis rubeis aut viridibus, nec non manicis conſutitiis, aut ſotularibus roſtratis vel cordellatis non utantur, nec frænis, ſellis, aut pectoralibus deauratis: enſes non deferant, nec cultellos acutos, nec lanceas, ſeu falcones, niſi fortè cauſa probabiliter ſui timoris, ſeu guerræ, non ad percutiendum, ſed ad tuendum, & terrorem.

V.

Inhibemus diſtrictè, ne clerici feminas ſecum teneant, de quibus nulla ſuſpicio incontinentiæ poſſit eſſe, ſed nec rectores eccleſiarum matrem, ſorores, amitas, vel alias conſanguineas juvenes D ſecum in domibus eccleſiarum præſumant tenere: ſed alibi ſi pauperes fuerint, eis ſi voluerint neceſſaria ſubminiſtrent. Quicumque autem clericorum manifeſtè ſecum tenuerit concubinam, ipſo jure ab officio eccleſiaſtico noverit ſe ſuſpenſum: ita ut miſſam non cantet, nec evangelium legat, nec epiſtolam, neque in choro ſtet cum aliis clericis qui divina officia celebrant.

VI.

Sub pœna excommunicationis inhibemus diſtrictè, ne clerici per ſe truncationes membrorum faciant, aut judicent inferendas, ſententias ſanguinis dictando, vel etiam proferendo, aut E ſcribendo, nec in loco in quo talia exercentur, dum fiunt, intereſſe præſumant.

VII.

Nullus quoque clericus in ſacro ordine conſtitutus aliquam chirurgiæ artem exerceat, quæ ad uſtionem vel inciſionem inducat, nec tabellionis fungatur officio in curia ſæculari.

VIII.

Nulli clerici beneficiati, aut in ſacro ordine conſtituti, procurationes ſeu baylias villarum, aut judicaturas ſæcularium principum recipere aut tenere præſumant, aut procuratores exiſtere laï-

Digitized by Google

corum quorumlibet, vel tutores, curatores, advocati in curia ſæculari, niſi pro ſeipſis, & eccleſiis ſuis, & perſonis miſerabilibus, & conſanguineis ſuis. Hæc etiam omnia univerſis religioſis & ſacerdotibus diſtrictius inhibemus, præcipientes ut clerici, & præcipuè ſacerdotes ſine rationabili cauſa & probabili, mercata ſeu nundinas non frequentent, & tunc incedant in decenti habitu & honeſto.

IX.

Qui verò parochialem habet eccleſiam, non per vicarium, ſed per ſe ipſum illi deſerviat in ordine quem ipſius eccleſiæ cura requirit, in ipſa perſonaliter reſidendo, ſicut jura præcipiunt & requirunt: inhibentes diſtrictè, ne ſacerdotes, vel hii qui in epiſcopatu Nemauſenſi parochiales eccleſias habent, vadant ad ſcholas, ſeu peregrinationes faciant, vel de epiſcopatu Nemauſenſi causâ faciendi moram alibi exeant, nec alienæ juriſdictioni, aut judicio alicujus judicis non ſui ſe ſubjiciant abſque noſtra licentia ſpeciali.

X.

Hoſpitalitatem quoque in ipſis eccleſiis teneant, ſecundùm quod facultates ipſarum poterunt commodè ſuſtinere, præcipuè circa fratres Prædicatores & Minores, cùm causâ prædicationis, vel qualibet alia ad eos contigerit declinare: quia ſunt coadjutores eorum in prædicatione verbi Dei, ad quam principaliter tenentur; eos enim diſtrictè præcipimus ab omnibus rectoribus eccleſiarum noſtræ diœceſis, caritativè recipi ac benignè.

XI.

Diſtrictius inhibemus, ne ſacerdotes, vel alii clerici in annualibus ſeu anniverſariis comedant carnes diebus Mercurii & Sabbati, nec ſe inebrient, ſed vinum ſibi temperent, & ſe vino, ac honeſtè habeant & maturè, atque recipiant & comedant pacificè ac ſine murmure quæ eis fuerint apparata, nec ſibi faciant delicata cibaria præparari: præcipientes, quod ibi tunc legatur lectio à principio prandii uſque ad finem, ubi propter hoc conventus decem ſacerdotum, vel plurium congregatus eſt, & præcipuè cùm annualia fuerint in eccleſiarum domibus ſive clauſtris, ut ſic ab illicitis fabulationibus compeſcantur, qui cupiunt in prandio loqui ſuperflua atque vana, neque in fine prandii fiat prædicatio ſive ſermo: quia tunc non eſt hora prædicandi conveniens, neque apta.

XII.

Annualia quoque ſeu anniverſaria non fiant in hebdomada ſancta, nec in ſeptimana paſchali, nec in hebdomada Pentecoſtes, nec in ſeptimana Natalis Domini, nec in vigiliis feſtivitatum B. Mariæ Virginis, nec in feſtivitatibus apoſtolorum, nec in aliis diebus ſolemnibus ſive feſtis: ſub pœna excommunicationis diſtrictius inhibentes, ne preſbyteri pro faciendis annualibus ſeu anniverſariis congregati, inter ſe vel cum aliis rixentur, ſeu verbis contumelioſis diſputent vel contendant, maximè poſt prandium, ſicut quidam faciunt aliquando, parati ad lites & contentiones, & à vino non modico crapulati, propter

Digitized by Google

ſeu ultimam voluntatem. Si autem ſanus vel infirmus nihil de his ordinaverit, bona ipſa ad conſanguineos devolvantur: & ſi conſanguineos non habuerit, penes eccleſias quarum rectores vel beneficiati fuerint, bona ipſius volumus remanere. Si verò nulla ordinatione ſeu diſpoſitione facta de bonis ſuis, decedentes clerici conſanguineos, eccleſias ſeu beneficia non habuerint, bona ipſorum debent arbitrio ſui epiſcopi ordinari. Ad hoc quotquot habent clerici de bonis eccleſiaſticis, deductis expenſis honeſtis & neceſſariis, pauperum debent eſſe.

VI.

Credimus de æquitate poſſe rationabiliter tolerari, & ſic ordinamus etiam, & volumus obſervari in diœceſi Nemauſenſi, quod clericus beneficiatus in ægritudine conſtitutus, expenſis neceſſariis uſque ad fructus colligendos illius anni ad ſuſtentationem miniſtrorum eccleſiæ ſibi commiſſæ reſervatis, & omnibus debitis ipſius eccleſiæ perſolutis, quidquid mobile reſiduum fuerit intuitu eccleſiæ acquiſitum, ſive in pecunia, ſive in rebus comeſtibilibus, ſeu animalibus vel beſtiis, exceptis beſtiis quæ agriculturæ ipſius eccleſiæ prius fuerint deputatæ, licitè Chriſti pauperibus ante ſuum obitum dare poſſunt: & ſi ejus archipreſbyter præſens fuerit, cum ipſius conſilio iſta fiant, atque ipſum præſentem eſſe volumus & mandamus, ſi commodè intereſſe poterit evocatus. Verumtamen non credimus aliquem clericum beneficiatum poſſe percipere quæ poſt ſui obitum conferantur, niſi aliqua ei moderatè, ſicut continetur ſuperius in illo paragrapho *Liceat*.

IX. *De ſepultura.*

I.

His & antiquis temporibus eſſe noſcitur inſtitutum, quod unuſquiſque ſepeliatur cum parentibus, qui certam non elegerit ſepulturam. Nulli tamen negandum eſt, quin poſſit ubicumque voluerit, & diſcretè elegerit, ſepeliri: ita tamen quod ſi in aliena eccleſia ſepeliri contigerit, de his quæ ſibi legaverit, & aliis quæ occaſione ſepulturæ ipſius pervenerint ad eamdem eccleſiam, parochialis eccleſia habeat canonicam portionem, ſeu tertiam partem percipiat ſecundùm conſuetudinem diœceſis Nemauſenſis, exceptis illis caſibus in quibus portio non eſt dividenda. Nullus tamen religioſus, vel clericus ſæcularis pactum faciat in ſanitate conſtituto, ſed nec aliquem in infirmitate conſtitutum blanditiis, munuſculis, ſive donis, vel deceptionibus inducat, ut in ſuo cimeterio eligat ſepulturam: quod ſi fecerit, pactum non teneat, nec electio ſepulturæ, quominus & corpus, & quidquid occaſione ſepulturæ ipſius perceptum fuit, totaliter parochiali eccleſiæ reddatur. Si verò aliquis in ſanitate vel infirmitate, de qua non moritur, intrat religionem ſe & ſua reddendo, non debet parochialis eccleſia de bonis illis habere canonicam portionem. Si autem in infirmitate de qua moritur, religionem intrat, de bonis ibi oblatis eccleſia parochialis, à qua ſumtus eſt, debet habere canonicam portionem. Idem etiam dicendum

A eſt, ſi infirmus in una parochia facit ſe mutari in infirmitate in aliam parochiam, & moritur de illa ægritudine, quod prima ſua eccleſia parochialis debet habere canonicam portionem. Si quis verò aſſumatur in confratrem alicujus loci religioſi, bonis ſuis retentis nec oblatis, & ibi ſepeliatur, parochialis eccleſia debet habere canonicam portionem. Ne autem lites ex litibus oriantur, ſciendum eſt, quod ſi parochianus alicujus eccleſiæ transfert domicilium ſuum in aliam parochiam, & ibi moriatur; erit ſtatim parochianus illius eccleſiæ ad quam ſuum transfert domicilium, & illi eccleſiæ ſubjectus erit quoad

B jus parochiale, ſeu in divinis officiis audiendis, oblationibus, pœnitentiis recipiendis, ſepulturæ, mortuariis, in recipiendis aliis eccleſiaſticis ſacramentis, & nihilominus ſubtrahitur & eximitur in continenti per tranſlationem domicilii à juriſdictione illius eccleſiæ, in cujus parochia ante tranſlatum domicilium morabatur.

II.

Verùm, quia nullus debet juriſdictionem alterius uſurpare, prohibemus diſtrictè, ne aliquis parochianos alterius recipiat ad eccleſiaſtica ſacramenta, niſi ad baptiſmum & pœnitentiam neceſſitatis articulo imminente; vel niſi de licentia proprii ſacerdotis.

C

III.

Prohibemus etiam ſpecialiter, ne aliquis parochianum alterius in ſuo cimeterio ſepelire præſumat, niſi ibi elegerit ſepulturam: quod ſi fecerit, corpus ſepultum, & quæ occaſione ipſius percepit eccleſiæ parochiali reddantur, niſi peregrinus fuerit, vel viator de remotis partibus, qui ubicumque deceſſerit, niſi alibi ſepulturam elegerit, poteſt licitè ſepeliri.

IV.

Si verò parochianus alicujus eccleſiæ, ſive in ſanitate vel infirmitate ad aliam vicinam parochiam venerit ſive tranſierit animo domicilium non mutandi, & ibi aliquo caſu ſine electione

D ſepulturæ mortuus fuerit, ſepeliendus ad ſuam parochialem eccleſiam deportetur, vel ſepeliatur in illa parochia in qua eſt mortuus, ſi parentes ejus vel conſanguinei & ſua parochialis eccleſia duxerint concorditer concedendum: nec illa eccleſia in cujus parochia mortuus fuit, poteſt petere canonicam portionem ab eccleſia parochiali illius defuncti, de hiis quæ occaſione ſepulturæ, vel legati proveniunt ad eamdem.

V.

Mulier autem conſtante matrimonio, & etiam mortuo viro ſuo eligere poteſt ubicumque voluerit ſepulturam: Si verò ſine electione deceſſerit

E ſepulturæ, ſepeliatur in cimeterio eccleſiæ parochialis, & in ſepulchro viri ſui, ſi primò mortuus fuerit, & in eadem parochia ſit ſepultus.

VI.

Sunt autem quidam quibus debet denegari eccleſiaſtica ſepultura, videlicet omnes hæretici, & excommunicati majori & etiam minori excommunicatione, interdicti. Item, illi qui in tormentis moriuntur. Item, uſurarii, & prædones manifeſti. Item, omnes quos manifeſtum eſſe conſtitit in mortali peccato deceſſiſſe. Item, illi

Digitized by Google

qui ſe ipſos ſuſpendunt, vel ſe præcipitaverunt, vel ſe gladio interfecerunt. Hæc autem ſunt intelligenda & ſervanda, niſi in morte apparuerint manifeſta ſigna pœnitentiæ, videlicet quia petit presbyterum, vel pœnitentiam, vel alia pœnitentiæ ſigna, ſi amiſerat jam loquelam: & ſi talis erat excommunicatus vel interdictus & morte præreptus non potuerit abſolutionis beneficium obtinere, poteſt & debet abſolvi poſt mortem, ſed ab illo prælato ſeu judice abſolvetur, per quem ſi viveret fuerat abſolvendus: & ad præbenda ſigna pœnitentiæ ſufficit, ut dicunt ferè omnes doctores, unus teſtis, ſi plures non potuerint inveniri. Verumtamen ſi ſigna pœnitentiæ præceſſerant, & non fuit in infirmitate vel mortis articulo ab aliquo abſolutus, non debet ante abſolutionem in cimeterio eccleſiaſtico ſepeliri: ſed juxta poni, ſcilicet in aliquo ligneo monumento, vel intra ſepeliri, & poſtmodum cùm debebit abſolvi, debet exhumari & abſolvi, & in cimeterio eccleſiaſtico ſepeliri. Si verò corpus alicujus excommunicati in cimeterio eccleſiaſtico aliquo caſu contigerit ſepeliri, cùm de hoc plenè conſtiterit, in continenti extumuletur, ſi oſſa excommunicati diſcerni poſſunt ab oſſibus defunctorum; & quouſque cimeterium reconciliatum fuerit aſperſione aquæ per epiſcopum ſolemni benedictione, non ſepeliantur in eo corpora defunctorum. Prohibemus etiam diſtrictè laïcos intra eccleſiam ſepeliri ſine noſtra licentia ſpeciali.

X. *De decimis, primitiis & oblationibus.*

I.

Cùm Dominus expreſſe dari præcipiat decimas & primitias, atque ſolvi, & nolentes ſolvere excommunicationis vinculo ſint innodati; diſtrictè præcipimus, ut decimæ & primitiæ integraliter parochialibus eccleſiis, in quarum parochiis prædia, ex quibus fructus pervenerint, fuerint conſtituta, & debent ſolvi ſtatim cùm fructus percipiuntur, & antequam ſeparentur cenſus, tributa, vel quartæ, ſeu taſquæ. Si tamen primò facta fuerit talis ſeparatio, ſicut agricola tenetur decimare & primitiare quod ſibi remanet, ita quod dominus de acervo non decimato jam accepit. Si verò ille qui decimam tenetur ſolvere vendat acervum bladi non decimatum, vel aliam rem non decimatam, de qua decima debet ſolvi, poteſt etiam eccleſia petere decimam à venditore, ſi voluerit, vel etiam ab emtore, quia res tranſit cum onere ſuo ad quemlibet poſſeſſorem.

II.

Decimæ autem agnorum, hædorum, caſeorum, lanæ, porcellorum, & pullorum, eccleſiis quibus debentur fideliter perſolvantur. Agnos tamen, hædos, porcellos, & pullos non debent dare deteriores nec meliores, ſed dare debent mediocres, ſicut tranſeunt per oſtium, vel ſub virga, & ille qui decimus venerit pro decima habeatur.

III.

De primitiis verò dicimus, & juri eſſe conſentaneum reputamus, & ſic in noſtra diœceſi præcipimus obſervari, quod primitiæ eccleſiæ illi dentur de provenientibus ſeu fructibus prædio-

Digitized by Google

in maſculo XIV. annus completus.

II.

Ut autem diverſa pericula circa matrimonium evitentur, ſtatutum fuit in concilio generali, & ſic præcipimus obſervari, ut matrimonia non contrahantur clandeſtinè, ſed cùm fuerint contrahenda, in eccleſiis per preſbyteros publicè proponantur competenti termino præfinito, ut in illum qui voluerit & valuerit, ſi habeat impedimentum, opponat, & ipſi preſbyteri nihilominus inveſtigent utrum aliquod impedimentum obſiſtat. Cùm autem probabilis apparuerit conjectura, vel impedimentum contra matrimonium contrahendum, contractus matrimonii interdicatur expreſſè, donec quid fieri debeat manifeſtis conſtiterit documentis. Sane parochialis ſacerdos qui tales conjunctiones inhibere contempſerit, aut quilibet regularis qui eis præſumſerit intereſſe, per triennium ab officio ſuſpendatur, gravius puniendus, ſi culpæ qualitas poſtulaverit; ſed & illi qui taliter copulari præſumſerint, eis condigna pœnitentia injungatur.

III.

Diſtrictè autem prohibemus, ne aliqui qui ſponſalia contraxerint, ſeu promiſſionem fecerint de matrimonio contrahendo, præſumant cum aliis contrahere ſecunda ſponſalia, ſeu matrimonium, niſi prius à vinculo priorum ſponſalium fuerint abſoluti. Et ſi aliquis vel aliqui contraxerint ſecunda ſponſalia vel matrimonia contra promiſſionem ſuper primis ſponſalibus prius præſtitam temerè veniendo, tale ſecundum matrimonium non denuncietur in eccleſia, nec taliter nubentibus detur benedictio nuptialis ſine noſtra licentia ſpeciali: quia nolumus quod talis malitia remaneat impunita.

IV.

Quia verò ſponſalia & matrimonia indiſcretè multoties contrahuntur, aliquando propter ſimplicitatem & juris ignorantiam aliquorum, & aliquando propter excogitatam malitiam atque fraudem, de multis impedimentis pauca quæ frequentius ſunt in uſu hic ponimus, volentes in talibus occurrere periculis & peccatis. Sciendum eſt igitur, quod ſi quis contraxerit ſponſalia cum aliqua muliere tempore legitimo ad ſponſalia contrahenda, videlicet ſeptimo anno completo, ſicut ſuperius continetur, ſive ipſam in uxorem accipiat, ſive non, numquam poſt aliquam aliam de conſanguinitate ipſius mulieris deſponſatæ habere poterit in uxorem, nec illa mulier deſponſata aliquem de conſanguinitate ipſius viri deſponſati habere poterit in maritum. Item, ſi aliquis deſponſavit aliquam in uxorem, & antequam eam cognoſcat carnaliter, vel matrimonium cum ea contrahat, ejus conſanguineam cognovit carnaliter, non debet poſtmodum cum illa quam deſponſaverat, vel cum alia de conſanguinitate ejus, matrimonium contrahere; & ſi contraxerit, debet matrimonium ſeparari. Item, ſi aliquis alicui mulieri fidem dederit vel promiſerit quod eam recipiet in uxorem, ſi poſt talem promiſſionem cognovit eam carnaliter, non poteſt ea vivente cum alia matrimonium contrahere, immo debet compelli ut eam teneat ut uxo-

A rem, & maritali affectione pertractet, ſi alia rationabilis cauſa non impediat quare ipſam habere non debeat in uxorem. Item, nullus debet ſponſalia vel matrimonia contrahere cum aliqua de conſanguinitate ſua in primo, ſecundo, tertio vel quarto gradu; quod ſi fecerit, debet matrimonium ſeparari. Si verò aliquæ perſonæ attinent ſibi ex una parte in ſecundo, tertio, vel quarto gradu conſanguinitatis & affinitatis, ex alia verò parte in quinto in linea tranſverſali, licitè poteſt inter eos matrimonium celebrari. Qui autem votum emittunt vel faciunt de religione intranda, ſeu caſtitate ſervanda, matrimonium
B contrahere prohibentur. Item, nullus debet contrahere matrimonium cum ſua commatre, vel filia ſpirituali: quod ſi fecerit, debet matrimonium ſeparari. Item, ſi quis contraxit matrimonium cum filia compatris ſui, non tamen cum illa filia per quam contracta eſt compaternitas, ſed cum alia, licet ſit honeſtum à tali conjugio abſtinere, non eſt tamen propter hoc matrimonium ſeparandum. Item, nullus debet matrimonium contrahere cum illa quam ſuis manibus baptizavit: quod ſi fecerit, debet matrimonium ſeparari. Item, nullus debet contrahere matrimonium
C cum illa quam pater ejus baptizavit: & ſi fecerit, erit matrimonium ſeparandum. Item, omnes filii & filiæ duorum compatrum, vel duarum commatrum, ſive ante compaternitatem, ſive poſt geniti fuerint, poſſunt inter ſe matrimonialiter copulari; illa tamen perſona excepta propter quam compaternitas eſt pertractata: quia illa perſona numquam poteſt copulari alicui filiarum patris ſui ſpiritualis. Utrum autem aliquis duas commatres poſſit habere uxores, unam poſt aliam, aliquando ab aliquibus dubitatur; ſuper quod conſiderandum eſt diligenter, an commaternitas contrahatur poſt contractum matrimo-
D nium, ſive ante, ut v. g. uxor tua antequam cum ipſa matrimonium contraheres, & eam cognoſceres carnaliter, tenuerat infantem alterius mulieris in baptiſmo, ſeu confirmatione, uxore tua mortua, tu poteris matrimonium contrahere cum alia commatre uxoris tuæ; & ſic in hoc caſu duas commatres, unam poſt aliam, habere poteris in uxores. Si verò uxor tua, poſtquam fuit à te carnaliter cognita, ſuſcepit infantem alterius mulieris, illa cujus infans ſuſcipitur efficitur commater tua per factum tuæ uxoris, non poteris illam ducere in uxorem, & è converſo eamdem paternitatem uxoris acquiri per maritum intelligitur,
E & in hoc caſu duas commatres habere non poteris in uxorem. Si autem filiam uxoris tuæ, quam de alio viro generavit, aliqua mulier in confirmatione tenuerit, ſeu baptiſmo, illa mulier eſt commater uxoris tuæ, & non tua; & ideo, mortua uxore tua, talem commatrem ejus habere poteris in uxorem. Idem autem ſi filius tuus ab aliquo ſuſcipiatur, quem genuiſti de alia muliere; & ideo in hoc caſu aliquis poterit duas commatres habere in uxores, & aliqua duos compatres unum poſt alium in maritum.

V.

Nunc videndum eſt utrum adulter cum adul-

Digitized by Google

tera matrimonium contrahere poſſit, & quidem ſi quis adulteratur cum aliqua conjugata, & ipſe vel ipſa adultera machinatur in mortem mariti ipſius adulteræ, vel ipſius uxoris viri adulteri, hac intentione ut adulter cum adultera contrahant poſtmodum inter ſe matrimonium; ſi mors poſt hæc fuerit ſubſecuta, non debent inter ſe matrimonium contrahere. Quod ſi fecerint, debet matrimonium ſeparari. Item, ſi adulter promiſit adulteræ quod ducet eam in uxorem poſt mortem ipſius adulteri, ſi eſt conjugatus; vel poſt mortem adulteræ, ſi eſt conjugata, ſi ante vel per fidem datam ſeu promiſſionem factam de matrimonio inter ſe contrahendo, prædictus adulter cognoverit adulteram prædictam carnaliter, vivente marito ipſius adulteræ, vel uxor ipſius adulteri, numquam poſſunt, nec debent inter ſe matrimonialiter copulari. Quod ſi fecerit, erit matrimonium ſeparandum. Item, ſi adulter contraxit matrimonium de facto, quod de jure non potuit; cum adultera quæ ſciebat ipſum aliam uxorem habere, ſi ante vel poſt contractum de facto matrimonium inter ipſos prædictus adulter cognovit carnaliter prædictam adulteram vivente marito ipſius adulteræ, vel uxore ipſius adulteri, ſi eſt conjugatus, numquam debent inter ſe matrimonialiter copulari mortuo marito ipſius adulteræ, vel uxore ipſius adulteri, nec debent in contracto de facto matrimonio remanere. Si verò nullus iſtorum trium caſuum ſupra proximè dictorum intervenerit, & adulter mortua uxore ſua, vel mortuo marito vivæ adulteræ, contraxit matrimonium cum illa quam prius polluerat per adulterium, non debet propter hoc matrimonium ſeparari.

VI.

Inhibemus quoque diſtrictè ne aliqua mulier abſente viro quantumcumque annorum numero cauſa peregrinationis, vel ex quacumque alia cauſa abſens fuerit, præſumat contrahere matrimonium, donec ei conſtet quod vir ejus deceſſerit ab hac vita: & ſi contrahere voluerit, ejus parochialis ſacerdos fieri nullatenus id permittat. Et id de cetero decrevimus obſervandum. Si tamen aliqui contra præſentem prohibitionem noſtram matrimonium contrahere præſumſerint, ad nos mittantur, ut ſuper hoc fiat quod fuerit mediante juſtitia faciendum.

VII.

Prohibemus autem ne aliquis ſacerdos ignotas perſonas de remotis partibus venientes matrimonialiter copulare præſumat, ſive ambæ ignotæ fuerint, ſive altera ipſorum. Nec etiam hujuſmodi matrimonium denunciet faciendum in eccleſia, niſi de noſtra licentia ſpeciali.

VIII.

Si verò perſonæ contrahentium matrimonia clandeſtina nocte fecerint, & ea voluerint in facie eccleſiæ publicare, niſi cauſa rationabilis impediat, videlicet conſanguinitas vel aliud legitimum impedimentum, ab eccleſia recipienda ſunt & comprobanda; tamquam à principio in conſpectu eccleſiæ contracta: ita ſcilicet quod confiteantur publicè coram ſacerdote, & aliis pluribus perſonis ſe matrimonium contraxiſſe;

X. *De ſententia excommunicationis vel interdicti.*

I.

Quia periculoſum eſt multipliciter prælatis eccleſiarum & rectoribus in ſubditos majoris excommunicationis ſententiam promulgare. Prohibemus ne aliquis prior, ſeu rector, vel capellanus alicujus eccleſiæ noſtræ diœceſis, aliquem majori excommunicatione præſumat generaliter vel ſpecialiter excommunicare; & ſi per noſtras litteras mandaremus, quod aliquem per ſententiam eccleſiaſticam coerceret: quia tale mandatum, cum ipſum aliquando facimus, extendi nolumus ad excommunicationis, ſed ad ſententiam interdicti: quam ſententiam interdicti rectores & ſacerdotes parochialem curam animarum habentes proferre poterunt auctoritate ſua juſta de cauſa, cùm viderint expedire.

II.

Dicitur autem major excommunicatio, dum dicit prælatus, Excommunico te: & tali excommunicato nullus debet in aliquo participare, niſi in caſibus inferius annotatis: quia talis excommunicatio ſeparat excommunicatum à communicatione fidelium, & participatione & perceptione ſacramentorum. Minor verò excommunicatio dicitur, cum quis participat excommunicato majori excommunicatione, & tunc participans excommunicato eſt remotus à perceptione ſacramentorum, & non debet recipere Euchariſtiam, vel alia ſacramenta, quouſque fuerit abſolutus.

III.

Interdictum dicitur cum dicit prælatus, Interdico te; aut ſuppono te eccleſiaſtico interdicto; vel prohibeo tibi ingreſſum eccleſiæ. Et talis interdictus, & ille qui majori eſt excommunicatione ligatus non debet intrare eccleſiam, quamdiu fuerit in ſententia, ſed nec juxta eccleſiam ſtare, quando divina officia celebrantur: nec debet recipere aliqua eccleſiaſtica ſacramenta.

IV.

Sententia ſuſpenſionis dicitur, quando prælatus dicit clerico, Suſpendo te ab officio tuo. Et tunc non debent tales aliquod officium principaliter in eccleſiâ facere; ſed poſſunt intrare eccleſiam, audire cum aliis officium in choro.. Si tamen ſuſpenſus eſſet ab officio miſſæ tantum, tunc præter miſſam poſſet alia divina officia dicere, & audire, & percipere, ac conferre alia eccleſiaſtica ſacramenta.

V.

Quia verò ſuperiùs diximus quod rectores & ſacerdotes eccleſiarum proferre poſſunt ſententiam interdicti, caveant & diligenter attendant, quod ſi ſive mandato noſtro, ſive propria auctoritate ſententiam proferre voluerint interdicti generaliter vel ſpecialiter, ipſam in ſcriptis proferant, & cauſam expreſsè conſcribant propter quam interdicti ſententiam proferant, & eam ſcriptam in manibus teneant, & legant cum eam proferent, quam videlicet ſententiam formare poterunt in hunc modum: *Ego P. rector, vel capellanus talis eccleſiæ, Martinum cùm monuerimus primò,*
A *ſecundò, & tertiò, ut de talibus decimis, primitiis ſatisfaceret, ſeu legatis, vel tale quid faceret, ut tenetur, & ipſe non curavit obedire. Ideo propter ejus contumaciam, in his ſcriptis ſuppono eccleſiaſtico interdicto.* Ut dicat ſic, *In his ſcriptis ei ingreſſum eccleſiæ interdico.* Et ſic dicet cùm vult aliquem interdicere nominatim. Si autem in genere vellet ferre ſententiam interdicti, dicet ſic: *Cum ego rector, vel capellanus talis eccleſiæ, monuerim omnes generaliter in tali eccleſia primò, ſecundò, & tertiò, ut quicumque fecit talem taliam,* vel *ignem impoſuit,* vel *tale furtum fecit, ſatisfaceret intra talem diem jam elapſum, & nullus ſatisfacere curavit: ideo eum*
B *vel eos qui prædicta fecerunt in his ſcriptis eccleſiaſtico ſuppono interdicto.* Sciendum eſt quod ille qui fert talem ſententiam, debet & tenetur exemplum ſcripturæ hujuſmodi ſententiæ, ſi fuerit requiſitus, ſub qua requiſitione debet fieri publicum inſtrumentum, vel littera teſtimonialis confici ſigillo authentico conſignata. Qui autem non ſervata forma prædictam ſententiam tulit interdicti, impediendo unum ab ingreſſu eccleſiæ, ac divinis intereſſe, ipſo jure noverit ſe ſuſpenſum, prout in decreta nova plenius continetur; & ad expenſas & de omne intereſſe condemnabitur interdicti, & nihilominus alia pœna condigna juxta ſuperioris arbitrium punietur.

VI.

C Caveat ergo quilibet, ne prædictam ſuſpenſionis pœnam incurrat. Quod ſi contigerit aliquem ſic ſuſpenſum divina officia celebrare, vel exequi ſicut prius, videlicet miſſam celebrando, evangelium vel epiſtolam legendo, ſeu alias horas canonicas inchoando, orationes & capitula principaliter dicendo, in eccleſiaſticam irregularitatem incurrat ſecundùm canonicas ſanctiones, ſuper qua, niſi per ſummum pontificem poterit diſpenſari.

VII.

Et quia periculoſum eſt prædictam interdicti
D ſententiam promulgare, præcipimus conſulendo quod ad ferendam prædictam ſententiam non ſint aliqui nimis prompti, & præcedat ſemper coram teſtibus trina monitio ſententiam interdicti.

VIII.

Prohibemus autem ne excommunicatos majori excommunicatione aliquis clericus, vel laïcus ſcienter, communicare præſumat in oratione, cibo, potu, vel in oſculo, vel ſalutet eos. Quod ſi fecerit, minorem excommunicationem incurret, & talis excommunicato communicans ante abſolutionem, non poterit ſine mortali peccato
E percipere eccleſiaſtica ſacramenta. Poteſt tamen reconciliari à ſimplici ſacerdote abſque juratoria cautione. Si vero ille cum quo participat excommunicatus eſſet, cum omnibus participantibus, vel communicantibus ſibi, vel ſi eidem excommunicato minori excommunicatione ſcienter communicet præſtando ei auxilium, conſilium, vel favorem in facto illo ſeu crimine pro quo eſt excommunicationis vinculo innodatus, majorem excommunicationem incurrit. Ille autem qui tali excommunicato taliter communicat, debet abſolvi præſtito juramento, nec poteſt

teſt abſolvi, niſi per illum judicem qui excommunicavit eum, cum quo participat in oratione, cibo, potu, oſculo, ſalutatione, vel dando ei in eo pro quo excommunicatus eſt conſilium, auxilium, vel favorem, excepto mortis articulo, in quo quilibet excommunicatus poteſt abſolvi, etiam à ſimplici ſacerdote, vel clerico, ſicut inferius continetur. Ille autem qui communicat ei, qui propter participationem alicujus excommunicati, ſicut dictum eſt, excommunicationis vinculo eſt innodatus, nullam propter hoc excommunicationem incurrit: quia in tertiam perſonam excommunicatio nulla tranſit. Si verò duo presbyteri ſimul propter participationem alicujus excommunicati minori contingit tamen excommunicatione ligari, credimus quod alter alterum nihilominus abſolvere poſſit.

IX.

Sunt tamen quædam perſonæ, quæ ſine pœna minoris excommunicationis poſſunt participare ſeu communicare illis qui majori excommunicatione ſunt ligati, dum tamen non communicent in crimine pro quo ſunt excommunicati prædictæ perſonæ, ut in quodam capſo inveniantur, videlicet uxores quæ poſſunt communicare maritis excommunicatis ſine pœna. Item, filii in patris poteſtate conſtituti poſſunt participare patribus ſuis excommunicatis. Item, ſervi & ancillæ ſicut ſunt Saraceni baptizati, vel Saracenæ baptizatæ, qui & quæ poſſunt participare dominis ſuis excommunicatis. Item, ſervientes ſicut bubulci, paſtores, porquarii, pediſſecæ, & conſimiles perſonæ quæ ſerviunt pro mercede dominis ſuis, quæ poſſunt excommunicatis communicare: ſi tamen ipſi domini excommunicati fuerint poſtquam prædictæ perſonæ inceperint ſtare cum ipſis: quia non obſtante ſententia excommunicationis debent eis ſervire uſque ad terminum ſuum, ſed ultra non debent remanere cum ipſis, niſi ante fuerint abſoluti. Quod ſi fecerint, minorem excommunicationem incurrent. Item, poſſunt participare dominis ſuis excommunicatis & conſanguinei, nepotes, vel nutricii, qui cum ipſis dominis ante excommunicationem morabantur, & ſi ab eis recederent, unde vivere non haberent. Verumtamen ſi filii, uxores, nepotes, conſanguinei, ſervi, ancillæ, bubulci, paſtores, & conſimiles perſonæ ſuperius notatæ, excommunicatæ fuerint, credimus quod patres, mariti, & domini prædictarum perſonarum eas teneantur vitare, quamdiu excommunicatæ fuerint, quapropter abſolvi citius procurabunt. Illi autem qui communicant alicui excommunicato, neſcientes quod excommunicatus eſſet, non incurrunt minorem ſententiam excommunicationis. Item, peregrini & viatores qui tranſeunt per terram excommunicatorum poſſunt ab eis emere neceſſaria ſua & victualia, ſi non inveniunt alios non excommunicatos à quibus emere poſſint. Item, ſi excommunicatus petat eleemoſynam cum non habet unde vivat, poteſt ſibi dari cauſa ſubſtentationis, ne pereat fame, & etiam indumenta, ne frigore moriatur: & ille qui dat & communicat hac de cauſa, non incurrit minorem excommunicationem, immò benefacit.

larem, quod ipſum expellat, & poteſt & debet etiam talis excommunicatus propter talem rebellionem ſeu contumaciam ſuam iterum excommunicari à ſuo preſbytero, & denunciari publicè excommunicatus, nec debet ab his ſententiis abſolvi, niſi per ſedem apoſtolicam, ſicut eſt in Valentino concilio conſtitutum. Et hæc ſervanda ſunt in illo qui publicè & nominatim eſt excommunicatus. Verùm ſi occultum eſt illum eſſe excommunicatum majori excommunicatione qui intrat eccleſiam, & eſt ibi aliquis qui ſecretè ſciat eum excommunicatum eſſe, monendus eſt ab eo ſecretè, quod exeat de eccleſia; & ſi monitus exire noluerit, exeat cautè de eccleſia ille qui ſcit ſecretò illum excommunicatum eſſe: ita quod alii qui excommunicatum eum ignorant, nec poſſint hæc cognoſcere: quia cum occultè ſciat eum eſſe excommunicatum, in occulto vitandus eſt ab eo, ut ſaltem verecundiæ rubore ſuffuſus pro latenti exceſſu ſatisfacere compellatur. In publico autem ſeu manifeſto talis occultè excommunicatus vitari non debet, ne per hoc ipſius peccatum & excommunicatio aliis reveletur. Eodem modo ſi ſacerdos pro certo ſciat aliquem excommunicatum majori excommunicatione, non debet eum vitare, ſeu manifeſtare in eccleſia vel extra, niſi hoc poſſit per teſtes, vel alio modo ſententiam comprobare. Tunc enim poteſt & debet eum vitare publicè, licet talis excommunicatus nondum ſit in eccleſia vel per eccleſiam publicatus; ſed ſi per teſtes vel alio modo non poteſt eum ſacerdos probare excommunicatum, videlicet quod ipſe viderit hoc cum uno ſocio tantum, vel ipſe in ſecreto hoc ſibi dixit, debet eum monere ſecreto & vitare ſecretò, ita quod à nemine cognoſcatur, ſicut ſupra proximè eſt expreſſum. Item, ſi dicatur alicui ſacerdoti in eccleſia vel extra quod aliquis parochianus ſuus ſit excommunicatus, ideo quia percuſſit clericum, vel alia de cauſa, hoc plures aſſerant, non tamen ſacerdos debet eum tamquam excommunicatum vitare in eccleſia, vel extra, niſi coram eo & eorum teſtibus confeſſus fuerit, vel niſi publica fama fuit ipſum eſſe excommunicatum, vel niſi ipſe ſacerdos hæc viderit, & probare poſſit, vel niſi judex eccleſiaſticus ſibi mandaverit, quod eum tamquam excommunicatum faciat evitari: quamvis aliqui ei revelent coram ſacerdote talem excommunicatum eſſe, non tamen debet petere ſacerdos auctoritate ſua teſtes & ſuper hoc recipere, cùm ſuper hoc non habeat poteſtatem.

XII.

Sanè quia aliquando excommunicatur aliquis à diverſis judicibus juriſdictionem in eum habentibus, & pro cauſis diverſis, ſi ab uno de illis judicibus fuit pro una cauſa abſolutus, adhuc tamen tamquam excommunicatus vitandus eſt, quouſque ab omnibus judicibus à quibus fuerat excommunicatus fuerit abſolutus. Si autem ab uno judice tantum pro cauſis diverſis & pluribus fuerit excommunicatus, & ille judex abſolvat eum una cauſa tantummodo in abſolutione expreſſa, adhuc remanet excommunicatus, & debet vitari, quouſque omnibus cauſis pro quibus A excommunicatus fuerat ſatisfecerit, & fuerit pro omnibus abſolutus.

XIII.

Excommunicatos quoque & nominatim interdictos, ſive à nobis, ſive ab aliis quibuſcumq; judicibus fuerint excommunicati, vel nominatim interdicti, per totam noſtram diœceſim ab omnibus regularibus & ſæcularibus, exemtis & non exemtis, diſtrictè præcipimus evitari, in divinis officiis & eccleſiaſticis ſacramentis: quia nullis poſſunt apoſtolicis privilegiis ſe tueri, quominus excommunicatos & nominatim interdictos teneantur, B & debeant in divinis officiis evitare. Quod ſi Templarii & Hoſpitalarii, vel alii regulares quicumque etiam exemti excommunicatos & nominatim interdictos recipere præſumſerint ad divina, vel ad eccleſiaſticam ſepulturam, tunc celebrare in eccleſia interdicta, in quibus iſta præſumſerint, ſubjaceant in cetero, ſalvis privilegiis Templariorum & Hoſpitaliorum, quibus à ſede apoſtolica eſt indultum, ut ſemel in anno ad eccleſiaſticum officium admittantur in eccleſia interdicta: ita tamen quod tunc non ſepeliantur ibi corpora defunctorum, ſicut hæc omnia in Lateranenſi concilio, & in decreto Alexandri papæ III. continentur. Illi autem qui C ſcienter in eccleſiis interdictis præſumunt divina officia celebrare, ab officiis ſuis & beneficiis eccleſiaſticis ſunt ſuſpendendi.

XIV.

Cùm autem aliquam civitatem, villam, ſeu caſtrum ſupponi contingit interdicto, omnibus parochianis ſuis illius loci negentur ibi omnia eccleſiaſtica ſacramenta, præter baptiſma parvulorum, & pœnitentias morientium, & corpus Chriſti, quod non debet decedentibus in pœnitentia denegari. Ideo permiſſum eſt eccleſiarum miniſtris tempore interdicti, non pulſatis campanis, voce ſubmiſſa, januis clauſis, excommunicatis & interdictis excluſis, ſemel in hed- D domada miſſarum ſolemnia celebrare cauſa conficiendi corpus Domini, prout de jure non eſt decedentibus in pœnitentia denegandum. Recipientibus autem ſignum crucis non eſt tempore talis interdicti pœnitentia deneganda, cùm cauſa poſtulaverit, quod etiam ſervari debet in aliis peregrinis. Clerici quoque decedentes qui ſervaverunt interdictum in cimeterio eccleſiæ, ſine campanarum pulſatione, ceſſantibus ſolemnitatibus omnibus tempore talis interdicti cum ſilentio tumulentur. In conventualibus in tempore talis interdicti eccleſiis bini & bini vel tres ſimul horas canonicas valent legere potius quam can- E tare, januis clauſis, interdictis & excommunicatis excluſis, & voce ita demiſſa, quod exterius audiri non poſſit.

XV.

Si autem clerici alicujus loci, qui locus ob culpam hominis vel domini ejuſdem loci eſt poſitus interdicto, ad alia loca non interdicta advenerint vel ſe tranſtulerint, licitè poſſunt audire divinum officium in locis non interdictis, & etiam divina officia celebrare.

XVI.

Volumus & concedimus, ut cum à nobis ali-

Digitized by Google

qua eccleſia noſtræ diœceſis ob culpam prioris vel rectoris ejuſdem fuerit ſuppoſita interdicto, conferantur nihilominus ibidem omnibus parochialibus ejuſdem eccleſiæ divina & eccleſiaſtica ſacramenta, præter miſſas, & alias horas canonicas, quæ prohibemus in ipſa eccleſia, quamdiu fuerit interdicta, celebrari : & ſi tunc aliquem parochianorum ejuſdem eccleſiæ mori contingat, ſine campanarum pulſatione, & ceſſantibus aliis ſolemnitatibus quæ fiunt intra eccleſiam in exequiis mortuorum, ſimpliciter mittatur intra eccleſiam, & poſtmodum in cimeterio tumuletur. Et hoc ex gratia concedimus, ut laïcorum ſcandalum evitetur. In hoc etiam caſu parochiani illius eccleſiæ à nobis interdictæ poterunt alibi audire divina officia, ſi ad illas eccleſias acceſſerint quæ non ſunt ſuppoſitæ interdicto.

XVII.

Ultimò videndum eſt qualiter, & à quibus infirmi excommunicati vel interdicti in mortis fuerint articulo abſolvendi. Et quidem ſi infirmus aliquis alius in mortis articulo conſtitutus excommunicatus vel interdictus fuerit occultè vel manifeſtè propter violentam manuum injectionem in clericos factam, vel propter violationem eccleſiarum, incendium, furtum, contumaciam, vel propter quamlibet aliam cauſam, ſive ſit excommunicatus vel interdictus à papa, archiepiſcopo, epiſcopo, judice delegato, ſive quolibet alio, vel à jure, abſolvat eum ſacerdos, ſive ſit ejus parochianus, ſive non, vel etiam quilibet clericus, ſi ſacerdos haberi non poteſt, ſervando diligenter abſolutionis formam quæ inferius continetur. Si enim propter violationem eccleſiarum, incendium, furtum, rapinas, decimas, primitias, legata, debita, tallias, forefacta, vel propter damna alicui contra juſtitiam illata, infirmus, aut in mortis articulo conſtitutus ſit excommunicatus occultè, vel etiam interdictus, ſi petat à ſacerdote abſolutionem, & pœnitentiam exhiberi; præcipiat ei ſacerdos occultè antequam eum abſolvat, quod ſi habet illam rem quæ debet reſtitui, illam in continenti reſtituat, vel ejus pretium, ſi res illa haberi non poteſt, & reſtituetur per ipſum ſacerdotem ſuppreſſo nomine pœnitentis; & ſi in toto non poteſt ſatisfacere, ſatisfaciat juxta poſſe, & ſufficit de ſolutione ex cap. *Ultra*, & præcipiat ſuis heredibus, quod ſi de illa infirmitate contingit mori, ad cognitionem ſacerdotis ſatisfaciant; & recepto pro eodem juramento ab ipſo infirmo, vel interdicto, vel excommunicato, quod ſtabit mandatis eccleſiæ, abſolvat eum occultè ſacerdos, dicendo pſalmum *Miſerere mei, Deus*, vel, *Deus miſereatur noſtri*, &c. *Kyrie eleiſon*, & *Pater noſter*, *Salvum fac ſervum tuum*, *Domine exaudi*, *Dominus vobiſcum*. *Oremus*.

ORATIO.

Deus, cui proprium eſt miſereri ſemper, & parcere, ſuſcipe deprecationem noſtram, & quem delictorum & excommunicationis catena conſtringit, miſeratio tuæ pietatis abſolvat. Per Chriſtum Dominum noſtrum. Et poſt dicat : *Auctoritate qua fungor, abſolvo te ab omni vinculo*

Digitized by Google

ad dominum papam, vel ejus legatum, mandatum ipſius humiliter ſuſcepturus. Si tamen talis excommunicatus ſenex ſit, vel femina, cœcus, vel unum pedem habens, aut puer infra XIV. annum conſtitutus; prædicto juramento ab ipſis recepto, & abſolutione exhibita, præcipiendum eſt eis, quod ſi convaluerint, ad ſuum epiſcopum accedant, ejus mandatis pœnitentiam accepturi. Ne verò ipſum infirmum licet abſolutum mori contingat, nulla præſtita ſatisfactione clerico injuriam paſſo, vel ab eodem clerico de injuria venia non petita, præcipiat eidem ſacerdos, quod ab ipſo clerico, ſi præſens eſt, vel haberi commodè poteſt, petat veniam de injuria quam ſibi fecit, & etiam alia damna, ſi qua propter hoc paſſus eſt, vel ſi non poteſt in continenti de expenſis & damnis datis ſatisfacere, ſeu haberi non poteſt clericus injuriam paſſus, præcipiat infirmi heredibus, quod de prædictis ſatisfaciant pro eodem. Si autem excommunicati in infirmitate juxta prædicta fuerint abſoluti, & recuperata ſanitate facere noluerint quod juraverint, mittantur ad nos cum litteris de abſolutione obtenta, & juramento præſtito continentibus veritatem, quod ad faciendum quod jurarunt per cenſuram eccleſiaſticam compellantur: verumtamen licet aliquis excommunicatus ſanus vel infirmus de parendo mandatis eccleſiæ coram judice præſtiterit juramentum, vel aliam cautionem, non eſt tamen communicandum eidem, quouſque fuerit abſolutus.

XIII. *De perjuriis.*

I.

Quia ex frequenti & incauta juratione ſæpe contingit *, ſtatutum eſt in jure, & nos præcipimus obſervari, ut nullus clericus jurare præſumat abque noſtra licentia ſpeciali, niſi ſuper publicationibus teſtamentorum, & cauſis propriis, vel eccleſiarum ſuarum, in quibus eis damus jurandi licentiam generalem.

* Hic deeſt aliquod verbum.

II.

Statutum eſt & in concilio Narbonenſi, ut quicumque in tranſgreſſione juramenti manifeſtè fuerit deprehenſus, in eccleſia denuncietur perjurus. Qui ſi admonitus ſatisfacere noluerit, tunc excommunicetur candelis accenſis, & pulſatis campanis, ſingulis diebus dominicis & feſtivis, & denuncietur inteſtabilis & infamis, nec ad teſtimonium, vel ad alios actus legitimos admittatur. Et hanc pœnam præcipimus frequenter per eccleſias publicari: ſed nolumus quod aliquis ſacerdos aliquem parochianum ſuum denunciet perjurum vel infamem, niſi à nobis, vel archidiaconis noſtris, ſeu officiali noſtro, vel alio judice mandatum ſuper hoc receperit ſpecialem.

III.

Statutum eſt in concilio Avinionenſi per legatum ſedis apoſtolicæ celebrato contra publicè perjuros, ſeu convictos de perjurio, & eos qui pertinaciter in excommunicatione per ſex menſes permanſerint, pro eo quod faciles ſunt homines ad perjuria, & ad cenſuram eccleſiaſticam contemnendam, ut nulli epiſcoporum liceat abſolvere hujuſmodi excommunicatos, qui per ſex

A menſes excommunicationem ſuſtinuerint animo indurato, ſed ad ſedem apoſtolicam abſolvendi, ſicut ſacrilegi & incendiarii, tranſmittantur. Perjuris verò, præter aliquam ſatisfactionem, ut dictam ſedem apoſtolicam adeant in pœnitentia injungatur. Si fortè clerici fuerint, in utroque caſu ab officio & beneficio eccleſiaſtico penitus repellantur, ad quorum neutrum reſtitui valeant, niſi per ſummum pontificem, vel legatum ipſius: & hoc ſtatutum præcipimus per eccleſias publicari, ne aliquis ſe poſſit poſtmodum per ignorantiam excuſari.

XIV. *De Judæis.*

B I.

Præcipimus ut Judæi in noſtra Nemauſenſi diœceſi commorantes omni tempore in medio pectoris rotam portent, ut per hæc à Chriſtianis diſcernantur, & in diebus lamentationum, & dominicæ paſſionis in publico non procedant, nec occaſione puerorum ſuorum nutriendorum, vel alia qualibet cauſa nutrices & ſervientes teneant in domibus ſuis Chriſtianos. Et ſi contra præſumſerint, omnibus Chriſtianis inhibeatur diſtrictè, ne cum eis audeant aliquod commercium exercere.

II.

Interdicimus quoque, ne Judæi ipſi in diebus C dominicis & feſtivis præſumant poſſe operari, & ne carnes ſuas vendant, vel eas comedant publicè in quadrageſima, ſeu aliis diebus in quibus ab eſu carnium abſtinent Chriſtiani. Quod ſi contra prædicta fecerint, Chriſtianorum participatio ſeu communicatio uſque ad ſatisfactionem condignam eis in comitiis, & omnibus aliis denegetur.

III.

Sub pœna excommunicationis inhibemus, ne quis Chriſtianorum carnes refutatas à Judæis in macello Chriſtianorum præſumat vendere, vel alibi infra villam: præcipientes ut homines Chri-
D ſtiani vitent commercia Judæorum, nec eos ad convivium recipiant, quod cum ipſis apud Chriſtianos cibis communibus non utantur. Indignum atque ſacrilegum eſt eorum cibos à Chriſtianis ſumi, cùm ea quæ, Apoſtolo permittente, nos ſumimus, ab illis judicentur immunda.

IV.

Nullus etiam Chriſtianus, vel Chriſtiana azyma Judæorum manducet, aut cum eis in eadem domo habitet, aut aliquem eorum pro medico in infirmitatibus vocet, aut aliquam medicinam recipiat, aut cum eis in balneis ſe lavet, nec eis ſuper Chriſtianos baylivæ, ſeu aliqua officia com-
E mittantur, ne in Chriſtianos occaſionem habeant ſæviendi. Chriſtiani autem qui non ſervaverint ſupradicta, monitione præmiſſa, excommunicationis ſententiæ ſupponantur.

V.

Item, volumus, & diſtrictè præcipimus, ut nullus invitos vel nolentes paganos, Judæos, ſeu quoſcumque alios infideles ad baptiſmum venire compellat. Si quis autem eorum ad Chriſtianos cauſâ ſuſcipiendæ fidei confugerit, poſtquam voluntas ejus fuerit veraciter patefacta, Chriſtianus

Digitized by Google

efficiatur, atque ſine contradictione & calumnia aliquorum, & etiam dominorum, à poſſeſſionibus, ſeu aliis bonis ſuis propter hoc nullatenus excludatur. Baptizati tamen ſervitia debita & conſueta non minus debent propriis dominis exhibere, ſi tamen eorum domini fuerint Chriſtiani, quia in hoc caſu ſervi remanent poſt baptiſmum. Verumtamen ſi eorum domini Judæi fuerint vel alii infideles, baptiſmus à talium dominorum ſervitio ipſos penitus liberavit.

XV. *Ultimo ponuntur quædam capitula & præcepta non habentia ſpeciales titulos ſeu rubricas, ut ſupra dictum eſt.*

I.

Præcipimus diſtrictè, ne aliquis rectoriam ſeu vicariam alicujus eccleſiæ præſumat ab aliquo recipere, niſi prius nobis fuerit præſentatus, & à nobis illius eccleſiæ curam receperit animarum.

II.

Item, prohibemus ne aliquis curam animarum alicujus eccleſiæ à nobis ſibi commiſſam, vel committendam, ſingulis annis in ſynodo beati Lucæ præſumat uſque ad aliam ſynodum ejuſdem feſti beati Lucæ dimittere, noſtra licentia non obtenta: præcipientes diſtrictè, quod rectores vel ſacerdotes parochiales ſingulis annis ad utramque ſynodum veniant, & ſtent in ſynodo beati Lucæ cum cappis rotundis, & in ſynodo paſchali cum ſupelliciis in eccleſia dum ſynodus celebratur.

III.

Item, prohibemus ne aliquis præſumat curam duarum eccleſiarum recipere, nec etiam exercere ſine noſtra licentia, niſi una pendere ex alia dignoſcatur.

IV.

Item, prohibemus, ne aliquis prior aut rector alicujus eccleſiæ, ſive regularis fuerit, vel etiam ſæcularis, præſumat in eccleſia ſua aliquem capellanum ponere ad curam animarum exercendam, ſine noſtro conſilio & aſſenſu.

V.

Item, in eccleſiis parochialibus in quibus monachi habitant, ipſæ per monachos non regantur, nec ſinguli monachi per quaſcumque ponantur parochiales eccleſias, ſed in majori conventu, aut cum aliquibus fratribus ſuis maneant, ſicut eſt in Lateranenſi concilio conſtitutum: præcipientes diſtrictè auctoritate domini papæ, qua fungimur in hac parte, quatenus ſtatuta ſuper reformatione monachorum à felicis recordationis domino Gregorio papa edita, monachi ſtudeant obſervare.

VI.

Inhibemus quoque, ne ab abbatibus, vel quibuſcumque regularibus ſeu ſæcularibus clericis noſtræ diœceſis Nemauſenſis cenſus imponantur, nec in veteres augeantur, nec præſentem redituram præſumant ſuis uſibus applicare, nec portionem debitam & antiquam clericorum qui per eos ad eccleſias præſentantur, diminuant, nec eccleſias quæ vacaverint propriis uſibus applicent, ad quas conſueverunt clerici ſæculares pro rectoribus ſeu perpetuis vicariis præſentari. Si contra fecerint, irritum quod egerunt habeatur.

VII.

Item, prohibemus diſtrictè, ne aliquis clericus futuros reditus alicujus eccleſiæ noſtræ diœceſis emat, recipiendo ad firmam ipſam eccleſiam cum reditibus ipſius eccleſiæ ſub certo pretio, ſine noſtro conſilio & aſſenſu, niſi prior ſeu rector ipſius eccleſiæ ad ſtudium theologiæ ire voluerit. Et tunc etiam regularibus vel laïcis eccleſiam ad firmam, id eſt à Presfoch, concedere non præſumant.

VIII.

Item, prohibemus ne aliquis prior ſeu rector alicujus eccleſiæ Nemauſenſis diœceſis præſumat tenere in eccleſia ſibi commiſſa aliquem ſacerdotem alterius diœceſis, niſi prius cum litteris teſtimonialibus ſui epiſcopi ſe præſentaverit coram nobis.

IX.

Item, prohibemus ne aliquis presbyter qui profeſſionem ſeu obedientiam fecerit regularem, licet nondum habitum ſuſceperit, præſumat ſine noſtra licentia expreſſa curam animarum exercere in diœceſi Nemauſenſi: diſtrictè præcipientes, quod regulares converſi, ſive clerici fuerint, ſive laïci, deferant habitum regularem, & vivant ſine proprio atque caſtè.

X.

Item, prohibemus ne capellani parochialium eccleſiarum noſtræ diœceſis à parochianis ſuis in infirmitate conſtitutis donationes recipiant bonorum ſuorum, niſi ſi eis aliqua conſanguinitatis linea ſint conjuncti, vel niſi nomine eccleſiarum donationes receperint ſupradictas: quia in fraudem eccleſiarum, & ipſorum etiam infirmorum qui tales donationes capellanis ſeu ſacerdotibus parochialibus faciunt inſcienter, ab ipſis ſacerdotibus occultè hæc procurantur fieri ſub ſpecie pietatis.

XI.

Sub pœna excommunicationis & ſuſpenſionis officii diſtrictè præcipimus omnibus ſacerdotibus noſtræ diœceſis, ne damna data ſeu forefacta ſibi vel aliis reſtituant, in pœnitentia reſtituta differant reſtituere, vel ſibi reſtituere præſumant; ſed illis reſtituant integraliter, ſine mora & fraude, quibus eſt reſtitutio facienda. Qui autem contra hæc fecerint, comperta ſuper hoc veritate, quod receperint cum verecundia reddere compellantur, & tandem pauperibus erogare. Et ſi reſtituere, vel de pœna ſatisfacere nequiverint, alia pœna gravi juxta noſtrum arbitrium punientur.

XII.

Et quia pro certo didiſcimus, quod quidam clerici ob amorem & gratiam amicorum ſuorum, vel etiam laïcorum poſſeſſiones violenter aliorum invadunt, vindemiando vineas, ſegetes & fructus alios colligendo, atque aliquos occaſione hujuſmodi frequenter verberant, & etiam vulnerant: propter quod contra clericos magnum ſcandalum in populo generatur. Hoc ſub pœna excommunicationis fieri diſtrictiſſimè prohibemus.

Digitized by Google

Et ſi quis contra fecerit, fructus quos de poſſeſſionibus aliorum contra quos quæſtionem non habet, ob amorem & gratiam alicujus collegerit, reddere compellatur : & ſi plures hoc fecerint, unuſquiſque ad reſtitutionem totaliter compelletur, donec plenè quod ablatum eſt fuerit reſtitutum, & alia pœna juxta noſtrum arbitrium à nobis nihilominus punietur. Qui verò occaſione invaſionis prædictæ, vel alia de cauſa, ob gratiam & amorem alterius aliquem vulnerare, ſeu verberare præſumſerit, de noſtra diœceſi expelletur, graviori pœna, ſi culpæ qualitas poſtulaverit puniendus, nec reſtituetur, donec paſſo injuriam ſatisfecerit competenter.

XIII.

Quidam clerici ſibi dono vel pretio à laïcis cedi faciunt actiones, ut adverſarios ad eccleſiaſticum forum trahant, & eos quouſque cum eis compoſuerint, fatigant laboribus & expenſis: quod fieri de cetero prohibemus.

XIV.

Eleemoſynarum quæſtores, quorum quidam ſe alios mentiendo, abuſiones nonnullas in ſua prædicatione proponunt, admitti ſeu recipi, niſi apoſtolicas vel noſtras ſeu domini archiepiſcopi Narbonenſis litteras veras exhibeant, prohibemus : & tunc quod in ipſis continebitur litteris nihil amplius populo proponere permittantur : nec cartelli, nec cellulæ recipiantur ab eiſdem, nec remiſſiones factæ per alios quam per dominum papam vel dominum Narbonenſem archiepiſcopum, ſeu per nos in eccleſia recitentur; nec cruces, ſeu reliquias populo oſtendere permittantur, nec ab eiſdem quæſtoribus occaſione faciendi quæſtam aliud requiratur.

XV.

Præcipimus quod feſta tam à laïcis, quàm à clericis noſtræ diœceſis celebrentur & colantur, quæ Nemauſenſis eccleſia præcipit coli & etiam venerari, nec frangantur occaſione eleemoſynæ piis cauſis locis vel pauperibus erogatæ.

XVI.

Item, ad tollendam quorumdam dubietatem de celebrando feſto beati Matthiæ, & jejuniis quatuor temporum in Septembri, ſtatutum fuit in concilio Narbonenſi, ut ſemper in anno biſſextili poſteriore die celebretur feſtum prædictum, & in IV. feria quæ tertia in hebdomada primo Septembri occurrerit jejunia quatuor temporum celebrentur.

XVII.

Statuimus præcipiendo, quod quilibet preſbyter in principio ſui preſbyteratus faciat fieri & habeat veſtes ſacerdotales proprias, cum quibus cùm mortuus fuerit valeat ſepeliri.

XVIII.

Prohibemus diſtrictè, ne aliqui clerici Nemauſenſis diœceſis ab aliquo epiſcopo ſe permittant vel faciant ordinare ſine noſtra licentia & aſſenſu. Quod ſi fecerint, executionem ordinis non habebunt, ad quam non reſtituentur, quouſque condignam egerint pœnitentiam de tranſgreſſione hujuſmodi & contemtu.

XIX.

Quia parochialis ſacerdos erga parochianos A ſuos in omnibus actis ſuis atque dictis patientem ſe debet oſtendere & benignum, ut per ipſius ſacerdotis vitam laudabilem & exemplum humilitatis eos invitet ad devotionem divini officii, & peccatorum ſuorum confeſſionem eidem ſacerdoti libentius & ſecurius faciendam : diſtrictius inhibemus, ne aliquis ſacerdos parochialis præſumat temeritate qualibet ſuam parochianam, vel parochianum verberare, aut eis verba contumelioſa dicere, per quæ præſumi poſſit eos furtum, adulterium, ſeu alia crimina commiſiſſe : quia illi qui talia verba dici audiunt à preſbyteris parochialibus, credunt de facili eſſe vera.

B

XX.

Cùm ex officii noſtri debito teneamur exceſſus corrigere ſubditorum, ne ſanguis ipſorum de noſtris manibus requiratur, & publicæ utilitatis interſit, ne crimina remaneant impunita : Volumus, & ſub pœna excommunicationis diſtrictè præcipimus, ut ſi quis clericus homicidium, ſacrilegium, incendium, vel furtum in noſtra diœceſi manifeſtè repertus fuerit commiſiſſe, vel aliquem atrociter, niſi ſe defendendo fecerit vulneraſſe, accipiatur per archidiaconum, ſi præſens fuerit, vel per archipreſbyterum, vel ſi archipreſbyter præſens non fuerit, per priorem canonicum, vel rectorem, ſeu capellanum illius C eccleſiæ in cujus parochia prædicta crimina commiſſa fuerint capiatur, & captus apud Nemauſum ad nos per clericos adducatur, adjunctis aliquibus laïcis, ſi opus fuerit, ad violentiam repellendam, ſi forſitan inferri per aliquos timeretur.

XXI.

Diſtrictè præcipimus, ut clerici conjugati volentes gaudere privilegio clericali, tonſuram & coronam publicè portent : ſi tamen bigami non fuerint, & vilia officia non exerceant, nec portent veſtes virides, rubeas, ſeu virgatas.

XXII.

Item, prohibemus ne creditores in tranſcribere D cartas contradictis confertas præſumant malitiosè & occultè, poſtquam de debitis plenè fuit ſatisfactum. Quod ſi fecerint, excommunicabuntur, ſicut eſt in Narbonenſi concilio conſtitutum : & hæc per eccleſias publicè proponantur.

XXIII.

In Narbonenſi concilio fuit ſub obteſtatione divini judicii prohibitum & præceptum principibus, baronibus, baylivis, & conſimilibus, ut ſi contingat aliquem laïcum pro injuria, dicto, vel facto illata clerico, vel pro aliqua alia quæſtione eccleſiaſtica excommunicari per ordinarium, vel judicem delegatum, vel alios pro tali E cauſa puniri, ad res vel bona ejuſdem clerici, ſeu parentum ſuorum prædicta occaſione manus ſuas extendere non præſumant, aut interdicere furnum vel molendinum aut aliquod commercium commune. Quod ſi fecerint, niſi ſi legitimè moniti ceſſaverint, excommunicationis vinculo debent innodari : & hoc per eccleſias laïcis intimetur.

XXIV.

Item, ſtatuit concilium, quod ſi aliqui excommunicati ſtatuta faciant, præcepta ſeu banna contra excommunicatores, vel denunciatores

Digitized by Google

excommunicationum latarum, quod dictum concilium cenſuit eſſe quaſi hæreticum, & à diſciplina eccleſiaſtica alienum, cùm directè fiant hæc in contemtum clavium & eluſionem ipſarum, quas ipſi nituntur infringere malitia obſtinata, licet excommunicati intelligantur per conſtitutionem domini papæ. Qui autem conſtitutionem illam contemſerit, ſtatuit dictum concilium, quod ſi dictum prohibitum, bannum, interdictum furni, molendini, ignis, aquæ, ſeu aliorum commerciorum . . . . & ſi moniti infra x. dies non revocaverint, denuncientur excommunicati per totam provinciam, & etiam in vicariis perpetuis, ſi videbitur expedire, & ceſſetur à divinis in omnibus locis ad quæ pervenerint tales excommunicati, quamdiu moram fecerint in eiſdem, nec abſolvantur, donec de damnis datis, & injuriis illatis, propter hoc eccleſiæ & perſonis eccleſiaſticis ſatisfecerint competenter. Et hoc eſt laïcis generaliter intimandum.

XXV.

Item, ſtatutum eſt in concilio Narbonenſi, ut clerici occaſione patrimonii ſui vel perſonæ nullatenus tallientur, & tam conſules quam alii laïci ab hujuſmodi talliis & exactionibus per cenſuram eccleſiaſticam, ſi neceſſe fuerit, compellantur: & hoc idem de eccleſiis & hominibus eccleſiarum præcipitur in eodem concilio obſervari. In Lateranenſi concilio eſt ſtatutum, quod ſi laïci à talibus gravaminibus clericorum & eccleſiarum A moniti deſiſtere noluerint, tam ipſi, quàm fautores eorum excommunicationi ſe noverint ſubjacere, nec communioni reddentur, donec ſatisfecerint competenter. Et hoc laïcis intimetur.

XXVI.

Statuit nihilominus prædictum concilium Narbonenſe, quod clerici, vel eccleſiaſtici viri, vel religioſi, non debent de rebus ſuis pedagium ſeu leudam dare. A felicis recordationis domino Honorio ſummo pontifice excommunicationis ſententia eſt prolata contra omnes ſtatutarios, & ſcriptores ſtatutorum quæ fuerint contra eccleſiæ libertates, nec non contra poteſtates, & conſules, B rectores, & conſiliarios locorum, ubi hujuſmodi ſtatuta & conſuetudines editæ fuerint; nec non & contra eos qui ſecundùm eas præſumſerint judicare, vel in publicam formam ſcribere judicata. Et hoc in eccleſiis publicè proponatur, quia colligationes, ſocietates, confratriæ, ſeu conjurationes quocumque nomine cenſeantur, reprobatæ à canonibus, & etiam à conſtitutionibus conciliorum ſuorum per legatos ſedis apoſtolicæ in partibus & provinciis iſtis . . . . . . *reliqua pauca non poſſunt legi. In fine verò codicis hæc ſunt ſcripta:* Iſta ſtatuta provin- C cialia ſanctiſſimus in Chriſto pater & dominus dominus PP. Urbanus quintus ad honorem Dei & Virginis Mariæ dedit eccleſiæ Avenionenſi ad ſervitium ipſius eccleſiæ & uſum canonicorum, & quod numquam alienetur, anno Domini M. CCC. LXIV. die ſeptima menſis Martii. Amen.

FRAGMENTUM STATUTORUM eccleſiæ Nivernenſis.

Anno M. CC. XLVI. editorum.

Ex cartario eccleſiæ Nivernenſis.

I.

Anno 1246. NOn curantes, & pœna temporalis ſeu pecuniaria magis metuitur quam æterna, ut quos ſpes de bono aut timor de malo futuro non excitat ad ſervicium Deo debitum exhibendum, ſaltem coerceat beneficii ſubtractio temporalis, auctoritate qua fungimur duximus injungendum, ut qui circa lectionem vel reſponſorium, ſeu aliud per ſcripturam tabulæ, aut per mandatum illius qui officium injungendi habebit, quod ſibi injunctum fuerit, neglexerit adimplere, & pœna temporali hujuſmodi defectum facientibus puniatur, & ab ipſo ſine relaxatione lavetur pœna pecuniaria, quæ pro hujuſmodi defectibus noſcitur inſtituta, niſi ſuper hoc infirmitate corporali ſeu alia ratione probabili excuſetur: quam ſi ſolvere contradixerit, omnes quotidianas diſtributiones amittat, quouſque ad arbitrium capituli contemtum hujuſmodi curaverit emendare.

II.

Et quia domus Dei domus orationis eſt, Domino atteſtante, & ſic non debet aliis uſibus deputari, diſtrictius inhibemus ne in eccleſia Ni- D vernenſi merces aliquæ aliquo die vel tempore vendantur, & quicumque canonicus, quemquam vendentem in eccleſia merces invenerit eidem ejiciendi ab eccleſia venditorem cum mercibus concedimus poteſtatem. Anno 1246.

III.

Item, quia in feſto ſtultorum, ſcilicet Innocentium & anni novi in eccleſia veſtra multa fiunt, ſicut intelleximus, inhoneſta, ſub pœna excommunicationis inhibemus diſtrictè, ne talia feſta irriſoria de cetero facere præſumant, firmiter injungentes, ut ſicut aliis diebus ſolemni- E bus ſervitium divinum faciatis; ita in his feſtis cum omni honeſtate & devotione facere procuretis.

IV.

Inhibemus etiam ſub eadem pœna, ne priſiones canonicorum, clericorum, ſeu ſervientium ipſorum quas inter Paſcha & Pentecoſten aliqui veſtrum uſu deteſtabili quandoque faciunt, de cetero faciatis, quod ſi quis facere præſumſerit, tamquam excommunicatus ab omnibus evitetur: quouſque ſuper hoc ſatisfecerit, & abſolutio-

Digitized by Google

Anno 1246.

nem obtinuerit ab eo qui abſolvendi habuerit facultatem.

V.

Sub eadem pœna ſimiliter inhibemus, ne quando legitur biblia ſecundùm eccleſiæ veſtræ uſum, clerici aliqui ſeu canonici merrementa, ſeu ligna aliena comburere præſumant: quod ſi præſumſerint, tamquam excommunicati ſimiliter evitentur, quouſque damnum paſſo ſatisfecerint, & obtinuerint ſe abſolvi.

VI.

Et ut clerici à laïcis, non tantum vita & moribus, ſed etiam habitu diſtinguantur; diſtrictius inhibemus, ne canonici, ſeu clerici de choro caſu aliquo clericis indecentia deferant indumenta, aut aliquis prædictorum, parvis dumtaxat exceptis, per villam Nivernenſem præſumat ſine veſtimento de choro, aut cappa incedere, vel mantello.

VII.

Ad hæc quia ſicut audivimus quidam veſtrum miſſas quandoque privatas in ipſa majori eccleſia in mane audiunt in habitu ſæculari, & abſque veſtimentis de choro contra omnem decentiam, & eccleſiæ honeſtatem; quam diſtrictè poſſumus inhibemus, ne quis canonicus ſeu clericus de choro ab ortu diei quouſque hora ſexta fuerit decantata, & à pulſatione nonæ uſque poſt finitum completorium ſine habitu de choro per ipſam eccleſiam tranſitum facere audeant, aut in ipſa aliquatenus immorari. Quod ſi quis præſumſerit; ſi canonicus eſt x. ſolidos; ſi clericus v. ſolidos pro unoquoque exceſſu fabricæ ipſius eccleſiæ ſine relaxatione aliqua ſolvere teneatur, & quouſque hujuſmodi pœnam ſolverit rectori fabricæ à perceptione aniverſariorum & omnium diſtributionum eccleſiæ hac conſtitutione ſe noverit privatum. Quod ſi quis in conſuetudine duxerit, pœnæ ſubjaceat graviori.

VIII.

Item, licet illis qui beneficia pravis conferunt & indignis, diverſæ pœnæ à jure & canonibus infligantur; quia tamen in collatione beneficiorum capitulum ipſum audivimus quam plurimum deliquiſſe, non ſine ſalutis propriæ detrimento & ſcandalo plurimorum, ſub obteſtatione divini judicii, quanta diſtrictione poſſumus vobis duximus injungendum, quatenus cum beneficia aliqua conferre habueritis, ſufficientibus perſonis & honeſtis eadem conferatis, & talibus etiam quæ in ipſis beneficiis velint & valeant perſonaliter reſidere.

IX.

Et quia intentionis noſtræ non eſt, importabile quid, ſive grave cuiquam imponere, qui omnes potius vellemus ſolvere quam ligare, concedimus quod ſi quis veſtrûm occaſione hujuſmodi ſtatutorum excommunicationis, ſuſpenſionis, ſeu interdicti ſententiis noverit ſe ligatum, poſtquam ſatisfecerit & ea reſtituerit, quæ contra ſtatuta veſtra præſumſerit uſurpare, per decanum, vel hebdomadarium eccleſiæ ab hujuſmodi ſententiis abſolvatur, quibus abſolvendi tales ex gratia concedimus facultatem.

X.

Hæc autem ad præſens in eccleſia veſtra ordinavimus, & vobis injungimus obſervanda, ad corrigenda & ordinanda alia proceſſuri, cum vacare poterimus & viderimus expedire. Datum Bitur. IX. kalendas Julii, anno Domini M. CC. XLVI.

STATUTA INSIGNIS ECCLESIÆ PICTAVENSIS.

Ex MS. eccleſiæ Pictavenſis.

Sequuntur ceremoniæ & obſervantiæ hujus Pictavenſis eccleſiæ circa divinum officium in ipſa eccleſia celebrandum editæ.

I.

Et primò quod divinum officium fiat ſecundum qualitatem dierum & feſtivitatum benè & diſtrictè pſalmodiendo: non ſyncopando, nec ſe invicem in inceptione verſuum præoccupando, & ut uniformitas per omnes communiter obſervetur, dum divinum celebratur officium, ad inſtar aliarum nobilium eccleſiarum in ſtando & ſedendo, hic modus ſervetur ab omnibus indiſtinctè, videlicet, quod ſtando fiat ſervitium, niſi infirmitas vel alia impotentia aliquem redderet excuſatum.

II.

Sedere autem jubetur, ſcilicet in matutinis benedictione conceſſa lecturo lectionem quamdiu leguntur lectiones, & cantantur reſponſoria, legente lectionem & cantante reſponſorium dumtaxat exceptis, qui dum officium ſuum finierint, redeant ad modum aliorum: in veſperis dum cantatur reſponſorium, & in miſſa ab initio epiſtolæ uſque ad evangelium.

III.

Dum autem in reſponſoriis *Gloria Patri* cantatur, dum crux per chorum defertur, & textus evangelii omnes reverenter exſurgant.

IV.

Cùm verò cantatur *Gloria in excelſis Deo*, & dicitur, *ſuſcipe deprecationem noſtram*; & in *credo* dicitur *Et incarnatus eſt*; in præfatione, dum dicitur *Gratias agamus*; & in *Te Deum laudamus*, dum dicitur, *quos pretioſo ſanguine*; in prima verò, & completorio dum dicitur *Confiteor*:

Digitized by Google

fiteor; in miſſa pro mortuis, dum dicitur *hoſtias & preces*; & ſimiliter dum fiunt preces pro pace, omne genu flectatur. Si autem aliquis difformis repertus fuerit, per concuſſionem ſedium ad uniformitatem compellatur, graviter puniendus, ſi nimia deprehendatur contumacia.

V.

Item, quod omnes teneant ſilentium in choro, nec dicant capellani, aut alii quicumque de choro horas ſeu orationes particulares, ſed prætermiſſis quibuſcumque ad officium commune eccleſiæ non pertinentibus, aut cantent ſi poſſint, aut ſi nequeant ſaltem cantantibus præbeant aſſenſum ſub pœna perditionis diſtributionis illius horæ.

VI.

Ex quo inceptum fuerit divinum officium, nullus ſine cauſa rationabili chorum exire, aut per eccleſiam deambulare præſumat, & cum ſimiliter fiunt proceſſiones; ſed divino officio uſque ad complementum illius omnes diligenter ſint intenti: contrarium facientes diſtributionibus privabuntur.

VII.

Per portam anteriorem quiſque chorum introeat: intrans quoque & exiens, & ante majus altare pro officiando, aut alias tranſiens, inclinando caput verſus majus altare, reverentiam Deo faciat. Chorum tranſverſari caveat. Dicturi autem lectiones, reſponſoria, aut alia ad officium pertinentia, dum pro cappis capiendis oportuerit tranſverſari, inter cancellum & ſepulturam in choro exiſtentem reverenter pertranſeant. Clericulis verò, ſi fuerit neceſſitas, vota unius chori ad alterum debita ſemper reverentia ſervata deferre conceditur. Item, durante miſſa ad majus altare, nemo in cancello; nullus vicarius etiam capellanus, matutinis durantibus, ubicumque in dicta eccleſia celebrare præſumat, ſub pœna quinque ſolidorum Turonenſium, niſi fortè neceſſitas occurreret. Nam illi tunc à præſidente in choro obtenta licentia celebrare conceditur.

VIII.

Veſtibus honeſtis, talaribus videlicet, aut ſaltem collum pedis tangentibus, mundiſque ſupelliciis & minimè laceratis induantur omnes de choro: maximè in eccleſia & proceſſionibus.

IX.

Item, fiat introitus per canonicos in matutinis & veſperis infra tertium verſum primi pſalmi. In miſſa verò infra epiſtolam, ſive pro vivis, ſive pro mortuis fiat officium.

X.

Ceremonias ſupradictas & eas quæ ſequuntur debent obſervare capellani & baccalarii.

Quilibet vicariorum prædictorum chorum ingrediatur antequam incipiatur invitatorium in matutinis; in prima verò, tertia, ſexta, & nona antequam incipiatur hymnus; in veſperis autem & completorio antequam incipiatur primus pſalmus. Ingreſſus autem non exeat ante finem illius horæ, niſi neceſſitate compulſus: quam tamen intimare tenebitur præſidenti tunc in choro, A ſub pœna diſtributionis amittendæ. Item, quicumque una hora defuerit, carebit emolumento quæſito duarum ſimilium horarum: & ſi per unum diem defuerit, privabitur emolumento quæſito duorum dierum. Item, nullus ſub pœna arbitraria ſe abſentet à civitate Pictavenſi abſque licentia præſidentis in capitulo vel tunc in choro, & duorum canonicorum ad minus: qui verò per tres dies, niſi cum licentia ſe abſentaverit, privabitur emolumento unius menſis: qui verò per menſem, ex tunc illo menſe elapſo, non recipiet proventus vicariæ, donec ad hoc per capitulum debitè congregatum, cauſa abſentiæ co- B gnita, fuerit reſtitutus: aliis pœnis contra vicarios abſentes indictis in ſuo robore manentibus.

XI.

Nos capitulum & canonici eccleſiæ Pictavenſis, decano noſtro abſente, intra tempus continuationis capituli generalis ejuſdem eccleſiæ exiſtentes, cultum divinum ejuſdem poſſetenus, prout tenemur, intertenere ſeu augere cupientes, deliberatione matura hac per & inter nos habita, ſtatuendum decrevimus, proutque ſtatuimus & ordinamus has ſequentes ceremonias cum aliis ceremonialibus antiquis & conſuetis in præfata eccleſia, per nos & choriales noſtros uniformiter & inconcuſsè fore obſervan- C das, utque dum & quoties per canonicum hebdomadarium, vel alios incipiet miſſa ad majus ſeu ad minus altare, infra cancellum ſive pro vivis, ſive pro defunctis fiat officium, & per ipſos dicetur *Confiteor* & *Miſereatur* cum ſequenti abſolutione, omnes de choro cum humilitate & devotione flectant genua: cantantibus tamen introitum, & ſtantibus ante pulpitum chori dumtaxat exceptis; & ſimiliter faciant quando fit conſecratio & elevatio pretioſiſſimi corporis & ſanguinis JESU-CHRISTI. His verò ritè peractis, omnes reverenter & ſine ſtrepitu exurgant, & in locis ſeu ſacellis propriis ſtent uſque ad finem miſſæ permanſuri, & interdum caveant, nè D confabulationes ſeu collocutiones ſecretas exerceant, ſed divino obſequio omnes pariter ſint intenti. Diebus quadrageſimalibus, & adventus, & aliis quibus fit officium de feria fiant proſtrationes uti conſueverunt.

XII.

Præterea ſtatuimus etiam & ordinamus, quod dum & quando occurrent feſta, præcipuè in quibus per omnes in choro tenentur cappæ ad majorem miſſam & veſperas, poſtquam continget cantorem & ſuccentorem à choro recedere pro cappis dimittendis, omnes etiam de choro in in- E ferioribus ſedibus ſtantes, illico poſt ipſos diſcedant, cappas dimiſſuri, nullo ipſorum remanente, illis exceptis qui erunt dicturi *Benedicamus Domino. Deo gratias*, & reſiduum ſervicii peragendum.

XIII.

Item etiam, dum contingit canonicos, capellanos, vel baccalarios cum cappis ad cantandâ reſponſoria & alleluia ad majus pulpitum per chorum tranſire, in ingreſſu dicti chori faciant inclinationes verſus cancellum; & deinde per chorum & uſque ad dictum pulpitum recto tramite

Digitized by Google

deambulare ſtudeant, uti conſuetum eſt, nec alias inclinationes faciant, donec ad dictum chorum pro cappis dimittendis redierint, & tunc ſimiles inclinationes, ut prius, ante cancellum & verſus chorum faciant.

XIV.

Verùm, quia aliquando contingit quod canonici, vel alii devotione quam erga nonnullos ſanctos vel ſanctas gerunt, aliquas miſſas ſolemnes in præfata eccleſia per capellanos & baccalarios ejuſdem cum cantoribus muſicis & organis pro libito voluntatis, vel forſan levi fundatione celebrare faciunt: quibus cantantibus, ſervicium ordinarium chori plerumque differtur, ſeu etiam acceleratur, & non ritè ut decet perficitur: qua de re ſtatuendum decrevimus, ſtatuimus, & ordonamus, neminem amodo canonicum, nec quemvis alium ad talia facienda fore admittendum, niſi prius tales miſſas vel alia officia fundare & aſſignare decreverint cum totius collegii aſſiſtentia, noſtroque aſſenſu prius ſuper hoc requiſito & obtento: inhibentes, prout inhibemus, eiſdem capellanis & baccalariis, ne talia facere præſumant nobis ſpretis & minimè requiſitis.

XV.

Demum nos capitulum Pictavenſes antedictum attendentes, & maturè conſiderantes, quod viri eccleſiaſtici ad ſervicium Dei deputati, cum humilitate in habitu decenti & honeſto, rejecta omni ſuperfluitate, & veſtimentorum nimia elatione incedere, & ſe continere debent: utque conformitas in hujuſmodi noſtra eccleſia, quæ omnium aliarum totius diœceſis mater & lucerna eſſe debet, per omnes obſervetur, jura communia, ſacra concilia, & conſuetudines ejuſdem eccleſiæ inconcuſsè obſervantes, ſtatuendum decrevimus, proutque ſtatuimus & ordinamus, ſub pœnis infra ſcriptis, inhibentes omnibus & ſingulis canonicis, perſonatibus, dignitatibus, ſuppoſitis, & aliis quibuſvis nobis ſubditis, cujuſcumque dignitatis, ordinis & conditionis exiſtant, ne amodo infra dictam eccleſiam, prout nec in choro, dum divina celebrabuntur obſequia, neque in capitulo, aliiſque ceſſionibus & proceſſionibus tunicas ſericeas, nec ſuperlicia rugata, ſive fronſata, prout nec alias veſtes retro etiam diffutas deferre audeant. Quod ſi facere præſumant in contemtum hujuſmodi noſtræ ordinationis; pro prima vice diſtributionis illius diei; ſi verò ſecunda vice, diſtributionibus unius ſeptimanæ; & ſi tertia vice, omni emolumento ſuarum præbendarum pro uno menſe integro privabuntur, & ex nunc illos declaramus privatos: ſed veſtibus laneis, & ſuperliciis minimè rugatis, ſuo ſtatui magis condecentibus omnes utantur.

CONSTITUTIO SYNODALIS

facta per reverendiſſimum in Chriſto P. dominum epiſcopum Pictavenſem cardinalem Remenſem publicata in ſynodo S. Lucæ, anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimo.

Ex MS. Pictavenſis eccleſiæ S. Radegundis.

AD noſtrum pervenit auditum quod nonnulli ſimplices, rectores, & capellani, receptis litteris ſuper abſolutione ſuis parochianis excommunicatis impendenda, abſque alia ſolemnitate credunt ipſos excommunicatos eo ipſo fore abſolutos, ipſoſque admittunt ad divina. Unde cum per tales litteras non ſint abſoluti, ſed dumtaxat mandentur in forma eccleſiæ abſolvi: Nos animarum periculis obviare cupientes, ſtatuimus, præcipimus, & ordinamus, quod de cetero in abſolutione excommunicatis impendenda, præfati rectores & capellani ipſos excommunicatos abſolvant in modum, & cum ſolemnitate infra ſcriptis.

Primò præſentatis litteris, petat excommunicatus humiliter abſolvi, & tunc ſacerdos dicat *Kyrie eleiſon, Chriſte eleiſon, Kirie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos, ſed libera. Salvum fac ſervum tuum*, vel *ancillam tuam*, &c. *Nihil proficiat inimicus in eo* vel *in ea. Eſto ei turris fortitudinis*, &c. *Domine, exaudi orationem meam. Et clamor. Dominus vobiſcum. Oremus.* Oratio. *Deus cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere ſuſcipe deprecationem noſtram, ut hunc famulum tuum, quem excommunicationis catena conſtringit, miſeratio tuæ pietatis abſolvat. Per*, &c. Et poſtea dicat ſacerdos. *Auctoritate Dei Patris omnipotentis, & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, & mihi conceſſa abſolvimus te à ſententia qua ligatus eras, & te communioni Eccleſiæ & participationi omnium fidelium; & eccleſiaſticis ſacramentis reſtituimus. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti. Amen.* Et ſibi injungat pœnitentiam ſalutarem ſecundùm quod diſcretioni ſuæ videbitur. Aliàs excommunicati pro abſolutis non habeantur, nec ad eccleſiaſtica ſacramenta & communionem fidelium admittantur, & preſbyteri qui præmiſſa non obſervaverint, graviter puniantur. Hanc autem abſolutionis formam in fine miſſalium parochialium ſcribi & poni volumus & jubemus.

Quando verò alicui conceditur privilegium aut à papa aut ab epiſcopo eligendi confeſſorem, & committitur eidem confeſſori poteſtas abſolvendi ab aliquibus caſibus eidem reſervatis, confeſſor debet dicere orationem.

Dominus noſter JESUS-CHRISTUS *per ſuam ſanctam piiſſimam miſericordiam, qui habet poteſtatem te abſolvendi, te abſolvat primò à ſententia excommunicationis, participando cum interdictis, ſi indigeas, deinde ab omnibus peccatis tuis confeſſis, & contritis, & oblitis, & ego te abſolvo auctoritate domini epiſcopi*, vel *noſtri ſummi pontificis papa N. in hac parte mihi com-*

Digitized by Google

miſſa, & ex privilegio, & gratia tibi conceſſa, & te reſtituo ſanctæ matri Eccleſiæ abſolutum. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti; Amen.

DECRETA ODONIS

epiſcopi Tuſculani & apoſtolicæ ſedis legati pro eccleſia Senonenſi.

VEnerabili in Chriſto Patri .... Dei gratia archiepiſcopo, & dilectis in Chriſto decano & capitulo Senonenſi ODO miſeratione divina Tuſculanenſis epiſcopus, apoſtolicæ ſedis legatus ſalutem & ſinceram in Domino caritatem.

Rationis reddendæ neceſſitas de villicatione ſuſcepta nos invitat & urget, ut de regno Dei ſuborientia tollamus ſcandala, illa præcipuè quæ divinum cultum obfuſcare ſeu deshoneſtare noſcuntur. Ideoque ad veſtram eccleſiam perſonaliter accedentes, quædam licet pauca reperimus, quæ propter honeſtatem & decorem tantæ eccleſiæ omnino oportuit amoveri, alia vero in melius reformari.

I.

Ludi in feſtis ſublati.

In primis igitur legatione qua fungimur auctoritate diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus illa feſtorum antiqua ludibria, quæ in contemtum Dei, opprobrium cleri, & deriſum populi non eſt dubium exerceri; videlicet in feſto S. Johannis Evangeliſtæ, Innocentium, & Circumciſionis Domini, juxta modum priſtinum nullatenus faciatis, aut fieri permittatis. Sed juxta formam & cultum aliarum feſtivitatum, quæ per anni circulum celebrantur, iſta volumus & præcipimus celebrari: ita quod ipſo facto ſententiam ſuſpenſionis incurrat, quicumque in mutatione habitus, aut in ſertis de floribus, ſeu aliis diſſolutionibus, juxta præcedentem ritum reprobatum adeo in prædictis feſtivitatibus, ſeu aliis à modo præſumſerit ſe habere.

II.

Ad invitatorium non ſu[n] hora debita conveniant.

Ceterum, quoniam divinum officium in quibuſdam in eccleſia veſtra cognovimus minus decenter impleri, ab his præſertim qui invitatorio cantando hora debita non interſunt; & ab his etiam qui recedunt à Laudibus, beneficio temporali ſuſcepto; nec non etiam ab illis qui frequenter egrediendo de choro ſyncopant matutinum: volumus, & præſenti conſtitutione ſancimus, ut quicumque pro tempore à modo pro cantando invitatorio in tabula inſcribentur, ita ſe ſtudeant præparare, quod & chorum ſimul intrent, & ſine aliquo intervallo, poſtquam ſacerdos matutinalem horam incœperit, ſimul invitatorium incipiant decantare. Quicumque verò ſuper hoc defectum fecerit, emolumentum temporale matutinarum amittat.

III.

A Laudibus nullus ante finem recedat.

Et quia juſtum eſt ut quos amor ad ſervitium ſuum retinere non valet, beneficiis ſaltem temporalibus teneantur; volumus & ordinamus, ut tertia pars retributionum matutinalium nulli à modo tribuatur, niſi ei qui Laudibus ſtuduerit intereſſe. Et hoc uſque adeo volumus obſervari, donec eis qui matutinalibus interfuerint, dictum capitulum, ſeu alius competentem reditum duxerit aſſignandum.

IV.

Nec tempore officii de choro exeat.

Illo verò tempore quo horæ decantantur in choro, nullus de choro ingredi abſque neceſſitate, ſeu aliqua utilitate præſumat: quod ſi fecerit, illius horæ beneficio ſit ipſo facto privatus. Egreſſi verò plauſum aut tumultum non faciant, per quæ ſervitium valeat impediri, ſed nec in aliquo, ubi ab his qui in choro fuerint videri valeant, audeant commorari.

V.

Silentium in choro.

Item, quicumque in choro officium eccleſiæ turbaverit, aut aliud quàm de neceſſariis locutus fuerit: & hoc etiam voce ſubmiſſa, aut causâ garriendi de ſtallo in ſtallum tranſierit, beneficio illius horæ careat, in qua hujuſmodi præſumſerit perpetrare. Et hoc idem in anniverſariis volumus obſervari.

VI.

Officii tempore habitus regularis deferatur.

Nullus præterea clericus, ſeu canonicus, dum horæ in eccleſia decantantur, extra domum in clauſtro abſque regulari habitu diutius commorari præſumat: & quicumque ſuper hoc notabilis inventus fuerit, ſi per decanum aut præcentorem, prout juriſdictioni eorum ſubeſſe noſcitur, ſe ſuper hujuſmodi noluerit emendare; ſi clericus eſt, ejiciatur à choro; ſi canonicus, per capitulum pœna debita puniatur. Sed nec clericus, ſeu canonicus extra clauſtrum quacumque occaſione, ſine cappa vel pallio, pueris de choro dumtaxat exceptis, incedere ſeu ſtare præſumat.

VII.

Antiphonam ſibi impoſitam cantare nullus negligat.

Ille verò qui ad impoſitionem regentis chorum, antiphonam, ſeu aliud quidquam ſibi impoſitum legere neglexit, vel cantare; illius horæ temporali beneficio ex noſtra ordinatione noverit ſe privatum.

VIII.

Modus in cantu ſervandus.

Ille etiam modus cantandi habeatur in choro, ut in pſalmodia in medio verſus metrum cum pauſa ab omnibus obſervetur, nec unus chorus aliquo modo incipiat, quouſque alter chorus plenè finierit verſum ſuum.

IX.

Clerici mulieres in ſuas domos non admittant.

Item, diſtrictius inhibemus, ne canonicus aliquis, capellanus, ſeu clericus de choro in domo propria, ſeu propinqua mulierem aliquam tenere præſumat ad ſervitium, vel ad cibum, nec etiam in domo ſua pernoctare permittat, niſi ſit mater, vel ſoror, ſeu propinqua ſaltem in tertio

Digitized by Google

gradu canonici ſeu capellani penes quos pernoctabit: vel niſi aliquæ magnates mulieres, quæ ſine ſcandalo evitari non poſſunt, ad eorum domos causâ familiaritatis honeſtæ duxerint divertendum; vel niſi, neceſſitate urgente, matronas aliquas ab eiſdem aliquando vocari contigerit ad cuſtodiam infirmorum.

X.

Hæc autem ad præſens vobis præſentibus litteris exprimenda decrevimus. Alia verò ſuper quibus plenè deliberare non poteramus ad præſens, cùm nobis vacaverit, & opportunum fuerit, transmittemus; obſecrantes in Chriſto, ut hæc quæ pro ſalute animarum veſtrarum, & honorem eccleſiæ veſtræ duximus ordinanda, recipiatis benignè, & cum omni diligentia curetis effectui mancipare: facientes ea ſaltem in hac novitate quater in anno in capitulo legi, ne aliqui fortè per ignorantiam ſe valeant excuſare. Nulli ergo omnino hominum liceat aliquatenus præmiſſa infringere, vel eis auſu temerario contraire. Si quis autem hæc attentare præſumſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Senonis quarto idus Novembris anno Domini milleſimo duceteſimo quadrageſimo quinto. *Statuta quater in anno legenda.*

MANUALE HENRICI
Siſtaricenſis epiſcopi in ſynodo Siſtaricenſi approbatum.

Ex MS. codice Ferrarienſis monaſterii.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ad honorem ejuſdem nos HENRICUS ipſius permiſſione Siſtaricenſis epiſcopus ſynodo noſtra apud Siſtaricum congregata Manuale quondam effectum per fratres Cabertum & P. *de Roſſet* de ordine Prædicatorum aliquibus capitulis additis aliquibus declaratis approbavimus, & ea quæ inferius continentur ab omnibus ſubditis diſtrictè præcipimus obſervari.

I.

Igitur ſacerdotes accedentes ad ſanctam ſynodum parochianis denuncient ante receſſum eorum ab ipſis in die dominico præcedenti, ut ſi aliqui infirmi in parochiis ipſorum fuerint, viſitentur ab ipſis.

II.

Venientes ergo ad ſynodum, jejuni intrent, & non vinolenti, ut devotius ea quæ dicentur audire & intelligere poſſint, & memoriæ commendare: & in paſchali ſynodo albas, ſi poſſunt, vel ſuperpellicia ad minus, & ſtolas apportent: in alia ſynodo cappas rotundas & ſtolas habeant. Si quis autem feria ſecunda in mane ſe nobis non præſentaverit, quinque ſolidos dabit: ſi feria tertia in mane non venerit, decem ſolidos dabit: & ſi quarta feria in mane non apparuerit, viginti ſolidos dabit. Quicumque etiam non repræſentaverit ſe in decenti habitu, ut ſupra dictum eſt, quinque ſolidos dabit.

III.

De baptiſmo. Baptiſmus cum reverentia & maximo honore celebretur, & cum magna cautela, maxime in prolatione verborum, in quibus tota virtus ſacramenti conſiſtit: ſcilicet ut ſic dicat, expreſſo nomine proprio: *Petre, ego baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti. Amen.* Et in Romano doceant ſacerdotes laïcos baptizare pueros, & etiam patrem & matrem pueri in ſumma neceſſitate. Interrogetur autem laïcus à ſacerdote qui ſic puerum in neceſſitate baptizavit, quid dixit, & ſi nomen puero impoſuit, & ſi cum diſcreto modo baptizavit, oblato puero ſupra ſacrum fontem, chriſmate in verticem ungatur, & ſine merſione omnia alia quæ ibi ſolent fieri faciant. Si verò dubium fuerit utrum puer baptizatus ſit aut non, tunc ſacerdos omnia faciat, immergens dicat expreſſo nomine ut ſupra: *Petre, ſi tu es baptizatus, ego non te baptizo; ſi non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti. Amen.* Ad elevandum puerum de fonte ſacro unus tantum patrinus recipiatur, & alius in catechiſmo, & alius in confirmatione propter pericula & impedimenta matrimonii.

IV.

Sacros fontes ſacerdotes ſemper coopertos teneant, & eos intra octo dies renovent. Eodem modo fiat de aliis ſacramentis altaris.

V.

Sanctum etiam chriſma cum oleo benedicto & Euchariſtia ſub diligenti cura cuſtodiatur, nec alicui laïco tradatur. Si quis clericus fecerit, ſciat ſe excommunicationis vinculo innodatum.

VI.

Sacerdotes ſcientes adventum epiſcopi viſitantis, moneant populum diligenter, & mittant per hoſpitia ſingulorum, ſi opus fuerit, ut omnes qui venire potuerint conveniant coram ipſo ad audiendum ſermonem, & maxime qui epiſcopi indigent. Adulti qui confirmandi ſunt prius confiteantur, ſi tempus habeant confitendi, & deferant ſecum mundos bandos longos & latos. Jejuni etiam, ſi poſſunt, hoc ſacramentum recipiant. Et tunc non celebrent ſacerdotes. *De confirmatione.*

VII.

Tamen & ſi celebratur, celebrent ſummo mane. Quod ſi epiſcopus quicumque voluerit præſens fuerit, incipiet *Confiteor* ipſe epiſcopus, & illi qui dixerint epiſtolam manum ejus oſculabuntur, & inclinato capite hanc benedictionem recipient: *Quod ore promiſiſti, corde retine, & in operibus imple, ut ſic pervenias ad regnum glo-* *De celebratione miſſarum.*

Digitized by Google

riæ, quod tibi præſtare dignetur Jeſus-Chriſtus, &c. Is verò qui dicit evangelium, dicit ei: *Jube, domne*. Finito evangelio, prius deportetur liber epiſcopo ad oſculandum. Item, debet epiſcopus perfundere aquam in calice. Item, quando ſacerdos facit oblationem, oſtendat hoſtiam epiſcopo ut benedicat. Item, in fine miſſæ epiſcopus dabit benedictionem. Item, ſacerdos cùm exutus fuerit veſtibus ſacerdotalibus, genuflectens deoſculabitur manum ei, & epiſcopus dabit benedictionem hoc modo: *Quod hodie ſumſiſti in memoriam dominicæ paſſionis, ſit tibi remedium peccatorum, & dirigat in viam ſalutis æternæ. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti. Amen.*

VIII.

Item, in altari in quo epiſcopus celebravit, nullus inferior eodem die celebrare præſumat, niſi de licentia ſua.

IX.

Sacerdos miniſtrans diligenter attendat, quod hoſtia ſit integra, & quod circulum habeat integrum, ſit etiam abſque macula. Vinum etiam ſit purum, ſanum, & ſine fæcibus.

X.

De defectibus in miſſa contingentibus.

Attendant etiam preſbyteri, quod aquam non omittant. Si autem aquam omiſerint, quando adverterint apponant, ſi fieri poteſt, abque ſcandalo. Si verò per negligentiam evenerit, quod peracto canone & conſecratione Corporis Chriſti nec vinum nec aqua reperiatur in calice, debet ſtatim utrumque infundi in calice, & incipiat ſacerdos à *Simili modo*, & more ſolito proſequatur. Alii dicunt quod hoſtia conſecrata ſeorſum reverenter obſervetur, hoſtia autem nova, ſicut fieri ſolet, ante calicem opponatur, & incipiatur canon miſſæ à *Te igitur*, &c. & tunc poſt communionem ambæ hoſtiæ à ſacerdote ſunt ſumendæ. Primus tamen modus, ſicut audivimus, fuit beato Bernardo revelatus.

XI.

Attendant & ſacerdotes, ut hoſtiam ne elevent donec dixerint, *Hoc eſt Corpus meum*, & ab aliquo campanula pulſetur. Poſt ſumtionem verò Corporis & Sanguinis Domini aliquantulum ab expuendo abſtineant; & ſi abſtinere non poſſint, ſpuant in loco mundo ubi conculcari ſputum non poſſit; & niſi ſacram miſſam celebrare habeant, bis vinum ſuper calicem & manus infundant, ne aliquid de ſacramento in ore ipſorum, vel calice poſſit remanere: tertiò verò digitos in ſacrario lavent, & cum mappula ad hoc deputata tergant, & aliam habeant in qua manus poſt offerendam tergant.

XII.

Si quid autem de Sanguine Domini ſuper corporale ceciderit, ſugenda eſt pars tincta, & poſtea ſcindenda, & pro reliquiis ſervanda, & cartula conſuatur continens, *Hic eſt linteamen ſuper quo cecidit Sanguis Domini*. Si verò ſuper pallam, vel ſuper aliud ſanctum indumentum ceciderit, idem faciat. Si verò ſuper aliquod aliud non benedictum cecidit, pars primùm ſugatur, & abluatur, & ablutio à ſacerdote ſumatur, & poſtea pars illa ſcindatur, & comburatur, & cinis in ſacrario recondatur. Sacerdos verò cui hæc negligentia acciderit, ad epiſcopum debet accedere, condignam pœnitentiam de negligentia recepturus. Si verò mus, vel aranea, vel aliquod tale in ipſum calicem ceciderit, quod ſine vomitu, vel ſine periculo corporis ſumi non poſſit, ſumatur Sanguis, & ſuperfuſo vino ipſum quod ceciderit abluatur, & ablutio à ſacerdote, vel ab alio bonam conſcientiam habente ſumatur, & poſtea illud quod ceciderit in ſacrario recondatur, & comburatur.

XIII.

Nullus celebret ante primam dictam.

Nullus ſacerdos, antequam matutinas canonicas & primam dixerit, miſſam aliqua neceſſitate celebrare præſumat. Calix poſt miſſam panno mundiſſimo involvatur, nec miniſter eo calicem intus tergat, ſed illo cum quo ſacerdos manus poſt communionem terſit, quod poſtquam indecens fuerit, vel vetuſtate attritus in ſacrario comburatur. Quod idem fieri decrevimus de crucibus & de imaginibus nimia vetuſtate deformatis. Hoc autem ita privatim facere debent, ne laïci percipiant, ne in ſcandalum trahi poſſint vel errorem per eas.

XIV.

Nec bis in die.

Nullus audeat miſſam bis in uno die celebrare, vel cum duplici introitu, niſi in magna neceſſitate, ſcilicet corpore humano præſente, vel in die ſolemni, vel ubi duas habeat eccleſias. Celebrans verò ſecundam miſſam vini perfuſionem in prima miſſa non ſumat, quia poſtea non eſſet jejunus, ſed miniſtro bonam conſcientiam habenti tribuat.

XV.

Nullus celebret miſſam niſi jejunus à cibo & potu.

XVI.

Puerorum communio

Moneant autem ſacerdotes parochianos ſuos, ut pueros à ſeptennio & ſupra *Pater noſter* & *Credo* doceant, ac in die ſancto Paraſceven ad eccleſiam adducant ad oſculandum crucem, & in die ſancto Paſchæ, ut Corpus Chriſti, prius tamen confeſſi, recipiant.

XVII.

Nullus permittatur ad altare deſervire, vel epiſtolam legere, niſi in ſuperpelliceo, vel cappa rotunda.

XVIII.

Item, ſacerdos diurnum pariter & nocturnum officium diſtinctè & apertè, non currendo, ſed quantò devotius Dominus dederit, celebret, & maxime in diebus feſtivis, ut laïci videntes eorum laborem & devotionem, pietatis intuitu libentius glorificent Dominum qui in cælis eſt.

XIX.

Item, inhibetur ſacerdotibus, ne in altari in quo tabula mota vel fracta fuerit audeant celebrare, ſed ſuper eo epiſcopus conſulatur.

XX.

Item, ampullæ vini & aquæ in miniſterio altaris ſæpe laventur, & hoc præ oculis habeant.

XXI.

Item, ſacerdos vel diaconus corporalia ſæpe lavent induti ſuperpelliceo in vaſe mundo ad hoc deputato, & ablutiones in baptiſterio vel in ſacrario recondantur vel reponantur.

Digitized by Google

XXII.

Item, lintcamina altaris, & ornamenta ſacerdotalia ab aliqua honeſta matrona, vel virgine ſine appoſitione aliorum ad minus bis in anno, vel amplius, ſi opus fuerit, abluantur.

XXIII.

De confeſſione.

Sacerdotes diligenter attendant vultum pecorum ſuorum & agnoſcant, confeſſiones eorum ad minus ſemel in anno audientes, & caveant attentiſſimè, ne peccata eorum ſigno, verbo, vel facto, vel ludo eis improperent, vel aliis revelent: quod qui fecerit, à beneficio ſacerdotali abſque miſericordia degradetur, & ignominioſus peregrinando ſemper vivat, vel in altiſſimam religionem ſemper vivat incluſus.

XXIV.

Item, caveant ſacerdotes, ne aliquid exigant pro confeſſionibus judicandis, nec miſſas celebrandas pœnitentibus injungant, ut ſpiritus avaritiæ in hac parte prorſus evitetur.

XXV.

Diaconi confeſſiones non audiant.

Item, diſtrictè ſacerdotibus inhibetur, ne diaconos permittant ad audiendas confeſſiones infirmorum, cùm ipſi diaconi non habeant poteſtatem abſolvendi: ſed ipſi ſacerdotes in propria perſona infirmos viſitent, & ad eos Euchariſtiam, aquam benedictam, campanula & imagine præcedente, cum magna reverentia deferant, ſeptem pſalmos cum litania cantantes: hoc eſt ſi ſacerdos haberi poteſt.

XXVI.

De abſolutione infirmorum ab excommunicatione.

Item, alias ſtatuimus, ut quilibet etiam excommunicatus in articulo mortis poſitus à quolibet clerico poſſit abſolvi, & ſi non poteſt habere clericum, etiam poteſt abſolvi à laïco; & ſi alius non eſt, à muliere. Et quilibet parochianos ſuos formam doceat abſolutionis, ſcilicet, quod excommunicatus juret ſtare mandatis eccleſiæ, & ſi non habeat librum, juret in manu per Deum, & per fidem Dei, & poſtea verberetur cum *Miſerere mei*; & ſi laïcus neſcit *Miſerere*, ſufficit quod in prædicto caſu dicat *Pater noſter*, & poſtea *Ego abſolvo te*; & ſi abſolutus moritur, non obſtantibus querelis quæ de ipſo fient, tradetur eccleſiaſticæ ſepulturæ; & ſi petiit abſolutionem, & non fuit qui daret ei pœnitentiam, mortuus abſolvatur, & juret & verberetur pro eo aliquis de propinquis loco ſui, & poſtea tradetur eccleſiaſticæ ſepulturæ. Si autem evaſerit, tranſmittatur ad epiſcopum cum litteris continentibus veritatem. Hoc intelligimus de excommunicato etiam pro furto, & rapina, vel uſura, vel aliis etiam notoriis exceſſibus, niſi fortè in vita ſæpe & ſæpius fuerit admonitus, & obſtinata mente ſatisfacere denegaſſet. Tali enim, niſi in morte de emendationis clamoribus ſufficienter ſatisfecerit, ſepultura eccleſiaſtica denegatur: aliter ſepelitur, ut dictum eſt ſupra, & heredes ad reſtitutionem talium per cenſuram eccleſiaſticam compellantur.

XXVII.

De communione infirmorũ.

Item, frequenter admoneantur laïci, quod ubicumque viderint deferri ſanctum Corpus Chriſti, ſtatim junctis manibus flectant genua tamquam Domino & Creatori ſuo, & orent de-

A votè. Si verò propter abſentiam ſacerdotis contingat diaconum infirmum in neceſſitate viſitare, ſacerdos cùm venerit ad infirmum, feſtinet confeſſionem ejus auditurus.

XXVIII.

Item, diligenter attendant ſacerdotes, quod ſi quid de Corpore Chriſti in ore infirmi remanſerit, quod ab eo recipi non poſſit; ipſi ſacerdotes, ſi poſſunt, vel comminutum in calice cum modico vini alicui dent bonam conſcientiam habenti.

XXIX.

Caſus reſervati epiſcopo.

Attendant diligenter igitur ſacerdotes, ne auctoritatem ſuperiorum, & maxime epiſcoporum ſibi uſurpent, nec abſolvant parochianos ſuos à peccatis pro quibus ad epiſcopum ſunt mittendi, niſi in articulo mortis, ſicut ſupra dictum eſt. Caſus autem qui reſervantur epiſcopo, aut ſuo pœnitentiario, ſunt iſti. De incendio, de votis fractis, de injectione manuum in clericos, vel in parentes, de homicidiis, de mulieribus quæ pueros necant, vel abortum procurant, vel dormiendo opprimunt, de corruptoribus ſanctimonialium, de inceſtu cum aliqua de parentela in primo vel ſecundo gradu, de peccato contra naturam, & maxime cum brutis, de ſacrilegio, de ſacrilegiis, & maxime de abuſu Corporis Chriſti, & aliorum ſacramentorum, de injectione manuum in viros religioſos, exceptis quibuſdam quæ in verſibus continentur.

His excipiuntur caſti de canone latæ,
Ætas, officium, ludus, ſchola, pellere manu,
Clericus armatus, ſoror, uxor, filia, mater,
Officium, zelus, doctorque, paterque, propinquus.
Affectus, dominus, vis & correptio, ludus
Quiſque ſit exceptus ſi ſit moderamine rectus.

XXX.

Item, regula eſt, quod excommunicatus propter percuſſionem clerici non poteſt abſolvi niſi à papa. Hæc autem fallit in octo caſibus; primus, ſi eſt in articulo mortis; ſecundus, ſi eſt hoſtiarius alicujus potentis, ſub prætextu officii ſui clericum læſerit, dum tamen graviter non vulneraverit; tertius, ſi monachus verberet monachum, vel canonicus canonicum, vel clericus clericum, dum tamen vivant in communi; quartus, ſi ſit mulier vel impubes; quintus, ſi ſit ſervus; ſextus, ſi fuerit levis injuria, ſed multi non concedunt; ſeptimus, ſi ſit infirmus, & periculum ſit in mora, pauper, vel ſenex, vel valetudinarius: ita quod venire non poſſit; octavus caſus eſt, ſi habet inimicitias capitales, vel alias exceptiones perpetuas vel temporales, & periculum ſit in mora: ſed ubi ceſſat exceptio, tenetur ſedem apoſtolicam adire, vel ejus legatum. In his octo caſibus poteſt verberans clericum abſolvi ab epiſcopo ſuo.

XXXI.

Interrogationes faciendæ confitenti.

In inquiſitionibus verò peccatorum poſſunt hoc modo procedere ſacerdotes. Primò de ſuperbia: Feciſti aliquid vel dixiſti pro laude ſæculi habenda, vel honore ſæculari? Impugnaſti ſcienter veritatem? Obviaſti ſcienter auctoritati

Digitized by Google

majoris tui? Quod aliorum erat abſcripſiſti tibi? fuiſti inobediens ſanctæ eccleſiæ? dixiſti alicui vel percuſſiſti ex ſuperbia? blaſphemaſti nomen domini, aut beatæ Mariæ, vel aliorum ſanctorum?

XXXII.

De invidia ſic: diſplicuit tibi bonum alterius? ſeminaſti diſcordiam? diffamaſti aliquem? placuit tibi malum alterius cauſa invidiæ? dixiſti malum de rebus alterius vel perſona alterius? tacuiſti bona alterius?

XXXIII.

De ira ſic: habes aliquem odio? percuſſiſti aliquem per iram? dixiſti contumeliam patri, vel matri? damnificaſti aliquem per te, vel per alium, ſive accuſando ad dominum, ſive ſcindendo arbores, vel alio aliquo modo? Impediſti alicujus bonum cauſa odii? feciſti rixam? ſive diſcordiam, aut homicidium, ſive vulnera?

XXXIV.

De accidia ſic: fuiſti cupidus ad bonum agendum cum poſſes? dimiſiſti ſurgere ad matutinas, vel miſſam propter ſegniciem? fuiſti otioſus? diſtuliſti confiteri? neglexiſti agere pœnitentiam tibi injunctam? incidiſti umquam in deſperationem?

XXXV.

De avaricia ſic: fuiſti ſymoniacus vel uſurarius? Et nota quod uſura non ſolum ſe extendit ad pecuniam mutuandam, ſed ad quicquid ultra ſortem accipitur, ſive honoris, vel gagerii, vel de comeſtione equorum, vel de illicitis venditionibus, & hujuſmodi. Commiſiſti furtum, rapinam, fraudem? perjuraſti aut mentitus es cauſa lucri? pertribuiſti ex avaricia teſtimonium falſitatis? fregiſti ex cupiditate feſta celebranda? commiſiſti ſacrilegium furando decimas, aut oblationes, aut aliquid ab eccleſia extrahendo furtive? moviſti metas in agro alicujus, aut de ludo aliquid habuiſti?

XXXVI.

De gula ſic: fuiſti ebrioſus? fregiſti jejunia conſuetudinaria vel pœnitentiam tibi injunctam cauſa guloſitatis? comediſti propere, laute, & nimis ardenter, & delitioſe?

XXXVII.

De peccato luxuriæ ſic debet quærere circumſtantias quæ in hoc verſu continentur.

Quis, quid, ubi, per quos, quotiens, cur, quomodo, quando.

Quis, utrum conjugatus, vel clericus, vel religioſus, vel compater, vel conſanguineus. Quid, utrum manifeſtum vel occultum. Ubi, utrum in cimeterio, vel in eccleſia. Quotiens, id eſt de mulieribus & de vicibus debet dicere, ſi recordari poteſt. Cur, & qua temptatione, utrum per ventris attemperationem, vel ipſe ſollicitet ſe ad peccandum. Quomodo, utrum ſecundum naturam. In hoc tamen peccato, quod eſt contra naturam, caute ambulet confeſſor. Quomodo accidit tibi pollutio dormiendo, quod vix eſt quod non fuerit? & poſtea quærat, ſi vigilando ſine muliere: ſi dicat quod ſic, quærat quomodo, ut ex ore ejus extrahat: ſi amplius

A dicat quod ſic, quærat quomodo, non nihil de hoc peccato quærat; Quando, utrum in ſolemnitatibus, vel in quadrageſima quærat etiam ſi fecerit ſortilegia cauſa habendi mulieres.

XXXVIII.

Cum autem pœnitentiæ arbitrariæ ſint, quanta ſingulis peccatis ſupradictis pœna debeat injungi, diſcretioni providi confeſſoris relinquimus: caveat tamen ne magnitudine pœnitentiæ peccator redeat nimium deſperans de pœnitentia perficienda: quia ſi non plene ſatisfecerit, dum tamen ceſſet à peccato, plene in purgatorio emendabit. Caveat ergo ne nimis levem pœ-
B nitentiam injungat, ne propter facilitatem veniæ iterum peccare præſumat, ſed medium teneat, quia medium tenuere beati. Caveant autem confeſſores ne miſſas vel eleemoſynas pro reſtitutione alicui injungant: quia pro regula eſt circa reſtitutionem, quod vero domino eſt facienda reſtitutio, ſi poſſit inveniri, & læſor poſſit ſolvere. Mortuo autem vel etiam non invento, reſtituendum eſt proximioribus perſonis, & illis præcipue qui conſtituti ſunt heredes teſtamenti. Si nullus talis inveniatur, tunc juxta concilium epiſcopi eleemoſyna inde fiat. Et conſulimus in hac parte ſacerdotibus, ut illos
C qui multa habent reſtituere ad ſuperiores ſuos mittant; quia multa pericula ibi latent. Caveant etiam ſacerdotes ne pœnitentiam injungant his qui peccata ſua nolunt relinquere. Conſulant tamen eis quod orent, & jejunent, & eleemoſynas pauperibus tribuant, & alia bona quæ facere potuerunt faciant, ut Dominus eos ad veram pœnitentiam revocare dignetur.

XXXIX.

Clandeſtina matrimonia ſub pœna excommunicationis inhibentur. Omnia autem matrimonia quæ fiunt, ignorante eccleſia, clandeſtina matrimonia reputamus. Si quis hujuſmodi clandeſtina matrimonia facere præſumſerit in gradu *De matrimonio.*
D prohibito, ſoboles de tali conjugio ſuſcepta illegitima penitus cenſeatur, de parentum ignorantia nullum prorſus ſubſidium habitura.

XL.

Caveant ſacerdotes attente ne mulierem cujus vir abſens eſt præſumant matrimonialiter copulare, donec de morte viri certiſſime per teſtes idoneos conſtet eis. Qui autem contra hoc attentare præſumſerit, ſciat ſe graviter puniendum. Id quod de illo dicimus faciendum, qui uxorem alicujus leproſi ipſo vivente, alio viro præſumſerit copulare. Huic etiam pœnæ illos decrevimus ſubjacere: qui aliquos ante annos legiti-
E mos, & antequam vir XIIII. annos habeat, & mulier XII. matrimonialiter conjungere præſumſerit, niſi de licentia epiſcopi ſpeciali: quæ licentia non debet dari, niſi ex magna cauſa: quia inter tales nullum eſſe poteſt matrimonium.

XLI.

Item, firmiter inhibetur ſacerdotibus ne aliquos matrimonialiter conjungant, niſi trina denunciatio in diebus feſtivis præceſſerit propter impedimenta matrimonii contrahendi, quæ & dirimunt jam contractum: quæ in his verſibus continentur.

Digitized by Google

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultùs diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Si ſis affinis, ſi fortè coire nequibis,
Hæc ſocianda vetant connubia, juncta retractant.

Alia ſunt quæ impediunt matrimonium contrahendum, ſed non dirimunt jam contractum: unde verſus:

Inceſtus, raptus, & ſponſæ mors... multis
Suſpectus propriæ ſobolis, mors presbyteralis,
Vel ſi pœniteat ſolemniter, aut monialem
Accipiat, prohibent hæc conjugium ſociandum
Eccleſiæ vetitum, necnon tempus feriatum,

ſcilicet à ſeptuageſima uſque ad octavas Paſchæ, & à dominica ante Aſcenſionem uſque ad octavas Pentecoſtes, & ab Adventu Domini uſque ad octavas Epiphaniæ.

Impediunt fieri permittunt facta teneri.

XLII.

Doceant autem ſacerdotes parochianos ſuos conſanguineitatis gradus computare. Fratres vel ſorores ſunt in primo gradu, conſanguinei germani ſunt in ſecundo gradu, conſanguinei ſecundi ſunt in tertio gradu, conſanguinei tertii ſunt in quarto gradu. Inter aliquos iſtorum graduum non poteſt matrimonium celebrari, niſi de licentia ſedis apoſtolicæ ſpeciali. Et eſt notandum quod in quarto gradu conſanguineitatis attinet mihi aliquis, in eodem gradu affinitatis attinet mihi uxor ejus, vel quælibet alia quam ipſe carnaliter cognoverit. Item nota quod inter compatrem & commatrem, aut inter patrinum & filiolam, aut inter filios patrini & filiolam ejus, nullum matrimonium poſſit eſſe, nec inter filium ejus alicujus & illam quam ipſemet baptizavit, Si autem in computatione graduum aliqua dubitatio emerſerit, conſulet ſuper hæc ſacerdos epiſcopum.

XLIII.

Item prohibeant ſacerdotes ſub pœna excommunicationis ne alter conjugum ad religionem tranſeat, niſi de licentia ſpeciali epiſcopi.

XLIV.

Pro ſacramentis nihil exigendum.

In concilio prohibetur ne aliquis pro benedictione nubentium, vel in exequiis mortuorum; vel aliis ſacramentis pecuniam extorquere præſumat, aut fidejuſſores exigat, nec propter hæc fictitia impedimenta opponat. Debent tamen à parochianis ſuis quibus impenſa ſunt ſacramenta piæ conſuetudines obſervari, & ſunt per epiſcopum compeſcendi, qui malitiosè nituntur laudabilem conſuetudinem immutare, & ideò inhibetur ne aliquis ſacerdos in hujuſmodi caſibus audeat jus dicere, ſed apud ſuperiorem querelam reponat & liberet, & abſque difficultate conferat eccleſiaſtica ſacramenta.

XLV.

Bigamis benedictio non impendenda.

Præterea firmiter inhibemus ne mulieri ſecundo nubenti audeat ſacerdos benedictionem impendere; quia cum primo matrimonio benedicta fuerit, non eſt benedictio iteranda. Quod ſi quis ſacerdos contravenerit, ipſum ab officio A & beneficio ſuſpenſum litterarum noſtrarum teſtimonio ad ſedem apoſtolicam tranſmittemus.

XLVI.

De irregularitate.

Clerici antequam ordines recipiant, epiſcopo vel diſcretis pœnitentialibus confiteantur, ne forte per ſimplicitatem irregulariter ordinentur.

XLVII.

Irregulares ſunt bigami, & qui præſumſerunt ſe bis baptizare, & qui ſine prima tonſura aliquem ordinem ſuſceperunt, vel qui jam ſuſceptis ordinibus ſaltum fecerunt, quicumque cauſam homicidii perpetraverit, qui in judicium B ſanguinis conſenſerit, aut conſilium, vel auxilium in aliquo impenderit, unde mors hominis vel membri mutilatio eſt ſecuta. Item, irregulares ſunt qui litteras dictaverunt, ſcripſerunt, vel legerunt, aut amminiculum præſtiterunt, ut aliquis mutiletur, vel occidatur; vel qui aborſum procuraverit. Clerici ſive etiam presbyteri qui in ſuſpenſione vel excommunicatione, vel interdicto ſunt promoti, & divina celebrant irregulares judicantur: unde verſus de illis qui non recipiunt diſpenſationem. C

Sive bis ordo datur, ſeu baptiſmus repetatur,
Vel ut evertatur fidei ſtatus ordo petatur,
Vel ſi præſtetur, quod utrumque Simon operetur,
Ut diſpenſetur ſpes irrita prorſus habetur.

XLVIII.

Item, ſtatuimus quod nullus præter conſcientiam noſtram, & ſi litteras archidiaconi habeat, ordinetur. Quod ſi fecerit, executionem non habebit; & ſi ſine diſpenſatione noſtra in ordine ſic ſuſcepto celebraverit, irregularitatem incurrit, in qua ſine cura ſedis apoſtolicæ non poterit D diſpenſari, & hoc idem ſi ſuſceperit ordines eo tempore quo non debet.

XLIX.

Quibus temporibus ordines conferendi.

Tempora autem quibus licet hæc ſunt, dominicis & aliis diebus feſtivis licet recipere minores ordines: ita quod unus aut duo promoveantur, non plures: ſed ſacros non licet, niſi in ſabbato quatuor temporum, aut in ſabbato ſancto, aut in ſabbato quo cantatur *Sitientes.* Item, nullus debet recipere duos ſacros ſimul, aut quatuor minores & unum ſacrum, nec debet promoveri per ſaltum, ſcilicet quod ante ſit diaconus, quam ſubdiaconus, ſed gradatim.

L.

Item, ſciendum eſt, quod jejunia quatuor E temporum debent celebrari hoc modo. Primum incipiendum eſt quarta feria poſt Exaltationem ſanctæ Crucis, ſecundum quarta feria poſt feſtum ſanctæ Luciæ, tertium quarta feria poſt dominicam Quadrageſimæ, quartum quarta feria poſt Pentecoſten.

Vult crux, Lucia, cineres, chariſmata dia,
Ut ſit in angaria quarta ſequens feria.

Unde certum eſt quod ſi feſtum Exaltationis ſanctæ Crucis in quarta feria evenerit, non in ipſa, ſed in ſequenti quarta feria ſunt jejunia celebranda.

LI.

Digitized by Google

LI.

Hoc notandum eſt quod ſecundum canones, & ſecundum conſultationem domini Innocentii, quam fecimus, quicquid prælati noſtri temporis huc uſque ſervarunt, manus ſacerdotis non debent chryſmare, ſed oleo deſinire, ſed & diaconus & ſubdiaconus manus impoſitionem recipiunt ubi dicit in oratione *hunc famulum* vel *huic famulo*. Presbyter verò ipſam recipit tam ab epiſcopo quam à presbyteris omnibus circumſtantibus, & ſi quid obmiſſum eſt non iteratur, ſed alio tempore antequam exequatur cautè ſuppleri præcipitur, quod incautè fuerit prætermiſſum.

LII.

Ordinandi prius examinandi.

Omnes etiam ordinandi convenire debent ad locum in quo ordines celebrandi ſunt feria IV. ante ſabbatum, & debent ſe repræſentare, & facere nomina ſcribi, & ad eccleſiam præſententur, & feria quinta & ſexta ſequenti debet fieri diligens examinatio tam ſuper ætatem, quam ſcientiam, necnon & de moribus, & aliis quæ occurrunt. Debent & confiteri, & petere abſolvi, & diſpenſationem ad cautelam.

LIII.

Beneficia obtinentes competentes ſibi ordines accipiant.

Item ſtatuimus, quod abbates, & præpoſiti, & archipreſbyteri, & priores, & rectores eccleſiarum curam animarum habentes, qui preſbyteri non ſunt, preſbyteri fiant; qui archidiaconatus tenent, diaconi; & ſi competenter moniti ad arbitrium noſtrum hoc non fecerint; ſciant ſe ipſo jure privatos ab hujuſmodi beneficiis, & ex tunc ipſos eiſdem ipſo jure privamus. Et ſi quis prædicta beneficia non conſtitutus in ſacris ad minus, ſine licentia noſtra de cetero detinuerit, vel privatus ipſo jure miniſtraverit, ipſum excommunicationis vinculo innodamus.

LIV.

Item præcipimus, ne quis de illegitimo coitu natus, vel ſervilis conditionis, vel obligatus ad ratiocinia, vel corpore vitiatus, vel bigamus, vel alium defectum habens, vel in mortali peccato conſtitutus, celans conditionem ſuam ſe faciat ordinari, vel beneficium habens curam animarum recipiat, vel perſonatum, quamvis curam non habeat animarum.

LV.

De honeſtate clericorum.

Diſtrictè præterea inhibemus clericis, ne ſæcularia negotia exerceant, & maxime inhoneſta, mimis & joculatoribus aut hiſtrionibus non intendant, & tabernas prorſus evitent, niſi forte cauſa neceſſitatis in itinere conſtituti.

LVI.

Ad aleas vel taxillos non ludant, nec ludo interſint. Congruentem coronam & tonſuram habeant, & ſe in eccleſiaſticis officiis & aliis bonis ſtudiis exerceant diligenter.

LVII.

Item clerici beneficiati aut in ſacris ordinibus conſtituti clauſa ſemper deferant veſtimenta, omnino brevitate vel longitudine non notanda, pannis rubeis aut viridibus, manicis vel ſubcellatis, vel conſutitiis, aut roſtratis; frenis, ſellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliis

A ſuperfluitatem gerentibus non utantur; nec cappas manicaras in eccleſiam deferant nec extra qui ſunt in ſacerdotio conſtituti aut perſonatibus, aut cultellum cum cuſpide, niſi juſta cauſa timoris. Fibulas aut corrigias non deferant auri ornatum habentes, ſed nec in digitis anulos deferant, quia ſignum vanitatis eſt.

LVIII.

Confeſſio annua ſacerdotum, epiſcopo.

Item ſacerdotes epiſcopo vel pœnitentialibus ſuis ſaltem ſemel in anno confiteantur. In alio autem tempore poterunt de licentia epiſcopi aliis ſacerdotibus confiteri: quam licentiam damus omnibus: ita tamen quod ſemel in anno B nobis vel pœnitentiario noſtro confiteantur; & hoc intelligimus de canonicis & clericis quorum cura ad nos pertinet immediate.

LIX.

Laïcorum ſuo parocho.

Item ſacerdotes inducant parrochianos proprios ad confitendum ſibi ſemel in anno, & ad recipiendum euchariſtiæ ſacramentum, niſi de licentia abſtinuerit ſacerdotis. Quod ſi contumax aliquis fuerit inventus, ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens chriſtiana careat ſepultura.

LX.

Inhibemus etiam omnibus ſacerdotibus quan- C tumcumque diſcreti quantumcumque religioſi fuerint, ne parrochianos alterius ad pœnitentiam admittant, niſi de licentia noſtra, vel proprii ſacerdotis, qui inquiſitus licentiam non deneget, & cum ſigno ſuo tranſmittat; & audiens ſigno ſuo remittat, ut ſic paſtor de vita & conſcientia propriè certificetur. Hoc autem tempore quadrageſimali potiſſime præcipimus obſervari.

LXI.

Item archidiaconus ſuper ſit archipresbyteris in juriſdictione, & in abſentia noſtra, & judi- D cis noſtri vices noſtras obtineat in omnibus, præter quam in prohibitis à nobis, vel ſententiis matrimonialibus, & aliis caſibus majoribus reſervatis, & hoc jus habeat quouſque per nos vel ſucceſſores noſtros prohibeatur.

LXII.

De archipresbyteris.

Item archipresbyteri ſingulas parochias circumeant, & jura epiſcopalia exigant, & de ipſis jurent epiſcopo vel ejus vicario fideliter reddere, & alia quæ archipresbyterum ſpectant exerceant diligenter & fideliter obſervent.

LXIII.

Item ſtatuta legatorum ab univerſis & ſingulis diligenter & fideliter obſerventur.

LXIV.

E Item ut omnes clerici ſimplices curam animarum habentes, vel privatus & etiam ſine cura obedientiam cum juramento, quam non fecerant nobis faciant & offerant, & à nobis curam animarum petant & recipiant infra menſem à tempore ſententiæ numerando; aliter ſciant ſe excommunicationis vinculo innodatos habentes curam animarum vel privati certi ſciant ſibi ingreſſum eccleſiæ interdictum.

LXV.

Item præcipimus quod nullus jura epiſcopalia, ſicut eccleſias noſtræ diœceſis, mortuaria, pro-

Digitized by Google

curationes, decimas, aut ſimilia ad nos de jure A communi vel ratione conſuetudinis vel compoſitionis ſpectantia, in totum vel in parte, contra conſcientiam occupet, vel retineat, vel nobis deneget, vel per ſe, vel per alium impediat quominus ipſa poſſimus percipere & habere. Quod ſi contra jus noſtrum & conſcientiam ſuam in hac parte venerit, & infra menſem nobis non revelaverit, ipſum excommunicationis vinculo innodamus.

LXVI.

Item prohibemus ne quis epiſcopus eccleſias noſtræ diœceſis occupet, vel occupatas detineat, alias ipſum & ſibi obedientem in hac parte ex- B communicationis vinculo innodamus.

LXVII.

Item nullus in ſacris ordinibus vel in minoribus, dum tamen beneficiis eccleſiaſticis ſuſtentetur, debet eſſe in judicio, niſi pro ſe & conjunctis perſonis & eccleſia ſua, in qua beneficiatus eſt, contra aliam, niſi apertè videret quod injuſtitiam foveret. Unde prædictis firmiter inhibemus in virtute obedientiæ, ne cauſam quæſtus & avaritiæ, cum aliis commodis & honeſtè vivere poſſint, prædictum officium coram judice ſæculari in perſona propria exerceant. Sic ta- C men negamus, quod pro pauperibus & miſerabilibus perſonis, & amicis ſuis gratis hoc exercere poſſint: nec negamus quin poſſint vendere ſuum conſilium, & per alium vel per ſcripturam proponere, quod in perſona propria erant propoſituri.

LXVIII.

Item prohibemus, ne aliquis clericus ad inſtantiam ſui judicis, ſine noſtra licentia præbeat aliquod juramentum.

LXIX.

Contra conſpirationes.

Item conſpirationes & colligationes clericorum penitus damnamus: præcipientes quod ſi D quæ factæ ſunt, penitus diſſolvantur: aliter niſi de licentia noſtra fiant vel remaneant, colligantes ſe vel conſpirantes, ſeu colligationes, ſeu conſpirationes ſervantes, excommunicationis vinculo innodamus, niſi in menſe à tempore hujus conſtitutionis ſe correxerint numerando.

LXX.

Eodem modo fuerunt excummunicati laici conſpirantes per dominum Albanenſem.

LXXI.

Item præcipimus quod eccleſiæ mundæ teneantur, & vaſa, & ornamenta, ſive linteamina eccleſiaſtica, & maxime illa quæ ſunt ſer- E vitio deputata: & hoc ſub pœna decem ſolidorum.

LXXII.

De tonſura.

Item prohibemus, ne clerici comam nutriant, neque barbam, & tonſuram atque coronam deferant congruentem: aliter ab archidiacono tondeantur. Quod ſi quis cauſa laſciviæ barbam raſerit, & non tonſuram; noverit ſibi per menſem ingreſſum eccleſiæ interdictum.

LXXIII.

Item prohibemus, ne quis ſecum vel propè ſe teneat mulierem, de qua poſſit haberi ſuſpicio: & hoc ſub pœna decem ſolidorum.

LXXIV.

Item præcipimus quod omnes clerici in ſacris ordinibus conſtituti vel in minoribus intitulati ſuas horas canonicas dicant.

LXXV.

Item ut nullus alterius parrochianos diebus dominicis vel feſtivis ſcienter ad divina admittat; multo minus oblationes, vel mortuaria, vel decimas recipiat ad alias eccleſias pertinentes: quod qui ſcienter fecerit, inde monitus per illum cui injuriatus eſt, ſi infra octo dies non ſatisfecerit, ſciat ſibi per menſem ingreſſum eccleſiæ interdictum.

LXXVI.

Item ut omnes religioſi profeſſi tacitè vel expreſsè etiam ſcolares in publico habitum ſuum deferant. Quod ſi cauſa laſciviæ vel contemtus ipſum dimiſerint, ipſos excommunicationis vinculo innodamus.

LXXVII.

De Extrema-Unctione.

Ad ſacramentum Unctionis moneant ſacerdotes ſæpe populum non tantum divites, ſed & pauperes, ut omnes hoc ſacramentum, cum gravi infirmitate laborant, petant & devote ſuſcipiant: quia ſicut dicit beatus Jacobus, per illud peccata venialia dimittuntur, & quia alleviatur infirmus, aliquando etiam ad veram contritionem cordis, & æterni gaudii conſiderationem per eam incitatur.

LXXVIII.

De infirmis.

Statutum eſt in concilio & diſtrictè injunctum medicis corporum, ut ſi eos ad infirmos vocari contingerit, ipſos ante omnia moneant, quod medicos advocent animarum: ut poſtquam infirmis fuerit de ſpiritali ſalute proviſum, ad corporalem medicinam ſalubrius procedatur. Præterea cum anima multo prætioſior ſit corpore, ſub interminatione anathematis prohibetur, ne quis medicorum pro corporali ſalute aliquid ſuadeat, quod in ejus periculum convertatur.

LXXIX.

Infirmum laborantem in extremis ſacerdotes ab omnibus peccatis & excommunicationibus abſolvant, & ei parvam pœnitentiam vel nullam injungant; ſed ei dicant quod ſi de infirmitate convaluerit, ad ſacerdotem accelerer, & tunc ei pœnitentia competens injungatur: & ſi excommunicatus erat, ad illos qui excommunicaverant dirigatur.

LXXX.

Inhibetur & firmiter in concilio generali, ne ſuppellectilia ſacerdotis ſeu aliena in eccleſiis admittantur, niſi propter hoſtiles incurſus, aut incendia repentina, ſive propter alias neceſſitates urgentes: & neceſſitate ceſſante in loco priſtino reponantur: & hoc diſtrictius de archis, & doliis, & carnibus volumus obſervari. Quod ſi quis contra prohibitionem noſtram de cetero in hac parte venerit, & à ſacerdote monitus non fuerit obediens & ibi aliquid dimiſerit; nolumus quod ei teneatur eccleſia vel ſacerdos.

LXXXI.

Item ſacerdotes omnes eccleſiæ ſuæ reditus in miſſalibus ſcribant.

Digitized by Google

LXXXII.

Item prohibeant ſacerdotes ſub pœna excommunicationis choreas in cimeteriis vel in eccleſiis duci, moneant etiam ne alibi fiant, quia ſicut dicit beatus Auguſtinus, melius eſt in diebus dominicis arare & fodere, quam choreas ducere.

LXXXIII.

Nullus de novo ædificare in cimeterio permittatur, nec domus diruta, durante per annum ruina, ædificari iterum ſine ſpeciali mandato vel licentia epiſcopi permittatur.

LXXXIV.

Item prohibetur ne fimus vel immunditiæ in cimeteriis admittantur, ſed quod clauſa, ubi fieri poterit, & munda ſerventur.

LXXXV.

De libertate eccleſiaſtica.

Item ſtatuimus, quod nullus ſtatuat edictum ſive ſtatutum, vel inducat vel ſervet conſuetum, ſive potius corruptelam introductam contra eccleſiaſticam libertatem, ſive immunitatem, & ſi qua introducta eſt hactenus vel ſervata, ipſam pronuntiamus irritam & inanem. Servantes autem, & ſecundum eam judicantes, & tabelliones inſtrumenta publica conficientes, & præconiſantes, vel per nos, vel per archidiaconum, vel per archipresbyterum, vel alium vices noſtras gerentem moniti infra menſem, juxta voluntatem noſtram, niſi ſatisfecerit, excommunicationis vinculo innodamus.

LXXXVI.

Ut autem de libertate ſive immunitate eccleſiæ aliqua perſtringamus breviter, declaramus quod ſecundum eam debent clerici & religioſi eſſe immunes quoad perſonas & res etiam patrimoniales ab omnibus angariis, & perangariis, quæſtis, toutis, & collectis, & his ſimilibus exactionibus, excepti certis cenſibus ſive penſionibus realibus, ad quarum ſolutionem tenentur ex quo res tenent, quantum ratione ſolvi debent: cum nec is ferendus ſit, qui lucrum quidem amplectitur, onus autem ei annexum contemnit. Et hoc intelligimus, niſi fiat autoritate judicis eccleſiaſtici, qui ne conſentire debet, niſi prius conſulto Romano pontifice, juxta ſtatuta concilii generalis, quæ in hoc caſu præcipiuntur inviolabiliter obſervari.

LXXXVII.

Sæcularia clericis vetita.

Item prohibemus ne aliquis clericus venalitatem ſectetur, vel commercia exerceat ſæcularia, & maxime inhoneſta, & non ſint revenditores bladi, vini, vel aliarum rerum, quia clericis negotiari non licet: quod qui fecerit, immunitate ſupradicta de quæſtis & collectis quoad mercimonia & patrimonia non gaudebit.

LXXXVIII.

Item nullus judex ſæcularis cauſas, in quibus de ſanguinis effuſione vel corporali pœna agitur, debet in eccleſiis vel cimeteriis agitare.

LXXXIX.

Item nullus fugiens ad eccleſiam inde violenter exire nec extrahi mandetur vel ratum habeat, niſi præſtita ſufficienti cautione rectori de vita & membris integrè reſervandis: ſuper quò plene fides ſervetur: & tunc de licentia rectoris ex-

Digitized by Google

fructus tamen vel redditus vendere permittimus ſine detrimento eccleſiæ.

XCVI.

Item ſtatuimus ut quilibet rector eccleſiæ res quas poſt eccleſiarum curam & animarum ſibi collatam acquiſierit, eccleſiæ ſuæ acquirat, & ei relinquere teneatur, niſi probare valeat quod ipſas obtentu perſonæ ſuæ, non eccleſiæ acquiſierit aliunde: quod ſi alii dederit vel relinquerit, ſucceſſor à quolibet valeat vendicare. De his verò quæ aliunde acquiſierit obtentu perſonæ tantum poſſit diſponere juxta beneplacitum voluntatis.

XCVII.

De teſtamentis.

Item ſtatuimus, ut in teſtamentis conficiendis vocetur ſacerdos parochialis in his quæ pertinent ad relicta pro anima & ad pias cauſas: ita quod eccleſia parochialis ſua portione canonica non fraudetur.

XCVIII.

Inhibetur etiam ſacerdotibus ne teſtamenta ſua ordinent per manum laïcalem.

XCIX.

Super citationibus faciendis credant ſacerdotes his qui fidem dederunt, ſed ſuper excommunicationis ſententiis, abſolutionibus faciendis non credant ſine litteris. Sententias audaciter ferant, latas diſtrictè ſervent, nec timore parcentes alicui nec amore, & tamen diligenter caveant, ne pro nihilo aut ira aut ex animi levitate parochianos ſuos excommunicent. Quando autem aliquis notorius excommunicatus ab eccleſia abſolvendus eſt, ſuper hoc pars adverſa certificetur: & tunc ſolemniter cum pſalmo *Miſerere mei Deus*, & oratione *Deus cui proprium eſt* devotè abſolutio impendenda eſt.

C.

Item diſtrictè præcipimus quod quilibet ſacerdos ſigillum habeat, cum quò ſigillo ſigillet, ut de citationibus & monitionibus, & aliis per eum factis minus valeat dubitari.

CI.

De jejuniis.

Sacerdotes etiam faciant adultam ætatem habentibus conſervari jejunia ab eccleſia inſtituta, ut eſt jejunium XL. & vigiliarum Nativitatis Domini, & Aſſumtionis beatæ MARIÆ, & beati Johannis-Baptiſtæ, & apoſtolorum Petri & Pauli, & beati Andreæ, & Simonis & Judæ, & omnium aliorum apoſtolorum, quorum jejunia ſunt ab eccleſia inſtituta, ſcilicet ſancti Laurentii, & omnium ſanctorum, & Rogationum, & quatuor temporum jejunium ſub pœna excommunicationis. Inhibeant ſacerdotes, nec tamen excommunicent, ne quis poſt dominicam L. carnes, ova vel caſeum comedere præſumat. Inducant etiam ſacerdotes parrochianos ſuos, ut omnes in adventu Domini, exceptis infirmis, à carnibus abſtineant, & inde quarta feria & ſabbato per circulum anni, niſi infirmi in ſolemnitatibus ſpecialiter licentientur.

Abſtinentia in Adventu.

CII.

De feſtis.

Sacerdotes has ſolemnitates faciant à ſuis ſubditis firmiter obſervari, videlicet Nativitatem Domini, S. Stephani, S. Johannis evangeliſtæ, SS. Innocentium, B. Sylveſtri, Circumciſionem, Epiphaniam, Purificationem, Annuntiationem, Aſſumtionem, & Nativitatem beatæ Mariæ, diem Paraſceven, diem Paſchæ, cum duobus ſequentibus, Aſcenſionem, diem Pentecoſtes, cum duobus ſequentibus, Inventionem ſanctæ Crucis, nativitatem ſancti Johannis, natalem apoſtolorum XII. ſancti Petri & Pauli, Andreæ, Mathæi, Jacobi, Thomæ, Philippi, Jacobi, Bartholomæi, Simonis & Judæ, Mathiæ, evangeliſtarum Marci & Lucæ, ſancti Vincentii, Laurentii, Mariæ Magdalenæ, dedicationem ſancti Michaëlis, ſancti Martini, dies dominicos. Præter has ſolemnitates ſingulæ parrochiæ feſtum eccleſiæ ſuæ & dedicationis celebrent ſolemniter & devotè. Ad celebrandum autem alias feſtivitates non ſunt parrochiani compellendi, ſed monendi ut morem antiquum ſervent, firmiter autem viris religioſis inhibemus, ne feſta præſumant infringere ſupradicta, ne populum inducant in ſcandalum & errorem.

CIII.

De Paraſceve.

Sic ordo eſt ſervandus in paraſceven Domini: dictis lectionibus, tractatibus & orationibus, & cruce obſculata, pontifex vel ſacerdos, reſumta caſula & calceamentis, & lotis manibus exeat cum diacono & ſubdiacono cum cereis ad ſacrarium, & ſacrum corpus Domini à præcedenti die reſervatum honorificè, & humiliter deferens, ponat ſuper altare: deinde infundat in calice vinum & aquam, & poſteà thurificet incenſum. Iterum lotis manibus dicat *Confiteor Deo*: quò dicto, parvoque intervallo facto, tali voce ut ab exiſtentibus in choro tantum exaudiri poſſit cantando dicat: *Oremus. Præceptis ſalutaribus moniti*, &c. *Pater noſter.* Chorus reſpondeat, *ſed libera nos.* Sequitur oratio *libera nos*, &c. *Per omnia ſæcula ſæculorum*, cum reſponſum fuerit *amen*, ſumat de pane ſancto, & ponat in calice ſilendo, communicans, & ſine oſculo pacis. Poſtquam verò ſacerdos communicaverit, decantent univerſi ad altare cum ſilentio antiphonam *calicem*, &c. pſalmum *Credidi* ſicut in cœna Domini. Ad *Magnificat* antiphonam, *cum accepiſſet acetum*, ſequitur oratio *Reſpice* cum ſilentio.

CIV.

De ſabbato ſancto.

Item in ſabbato ſancto facta benedictione cerei, & dictis lectionibus, tractis, & orationibus, & baptiſmate celebrato, obmiſſo tamen introïtu, miſſa incipiatur à *Kyrie eleiſon*: quò dicto ſequitur *Gloria in excelſis*: deinde oratio cum epiſtola *conſurrexiſtis*, deinde *alleluia*, *confitemini*, & tractus *laudate*, deinde evangelium, *veſperæ autem ſabbati.* Quò dicto, non dicitur *dominus vobiſcum*, nec *oremus*, nec offertorium. Poſteà quando diſcooperitur calix, dicitur *Pax domini*, & datur oſculum, quia Chriſtus reſurgens dixit, *Pax vobis*. Poſtquam verò ſacerdos communicaverit, decantet unus in choro antiphonam, *alleluia, alleluia, alleluia*, & chorus decantet pſalmum *Laudate* tribus vicibus. Deinde ad veſperas ad *Magnificat* antiphona *veſperæ autem*, ſequitur oratio ad complendum, & ita finitur miſſa & veſperæ finiuntur.

Digitized by Google

Obſecramus per domium noſtrum Jesum-Christum omnes ſacerdotes qui hunc libellum habuerint, quod in eo ſæpe legant; & ejus mandata ſemper imitentur.

STATUTA SYNODALIA

eccleſiæ Trecorenſis.

Ex MS. clar. viri Petri Menard urbis Turonenſis præfecti.

I.

Statuta ab omnibus rectoribus tranſcribenda.

Statuimus & ſub pœna ſuſpenſionis diſtrictè præcipimus obſervari, quod quilibet rector eccleſiarum diœceſis Trecorenſis infra xv. dies poſt datam præſentium litterarum, iſtorum tranſcriptum habeat præceptorum, & quod ea cuſtodiat, & in eis ſtudeat, & ſervet, ac epiſcopo viſitanti abſque alia interpellatione, & ſub pœna ſexaginta ſolidorum exhibeat & oſtendat; alioquin quilibet non habens puniatur in pœnis prædictis.

II.

Jejuni intrent ſynodum.

Item, præcipimus quod ſacerdotes & beneficiati jejuni intrent ſynodum in ſuperliciis, & ut ipſorum quilibet corde tenus ſciat hymnum *Veni creator Spiritus*, &c.

III.

Item, ſtatutum eſſe offendimus, ut chriſma, Euchariſtia, & ſacri fontes adhibitis clavibus obſerventur, & ſi ea cuſtos eorum incautè reliquerit, ab officio tribus menſibus ſuſpendatur.

IV.

Statuimus & quod eccleſiæ peracto officio clauſæ teneantur.

V.

Euchariſtia ad infirmos qui deferenda.

Item, præcipitur etiam ut Corpus Chriſti ad infirmos cum maxima reverentia in pixide bene clauſa deferatur; & presbyter candelam habeat, quam illuminari faciat in domo infirmi.

VI.

Item, presbyteri ad infirmos & pueros baptizandos vocati nullam moram faciant.

VII.

De baptiſmo.

Baptiſmus cum maxima reverentia & honore celebretur, plenè & diſtinctè verba proferantur omnia, in quibus tota virtus ſacramenti conſiſtit; videlicet, *Ego baptizo te, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, amen.* Si enim quis puerum immerſerit in aqua dicendo, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, ut non dixerit expreſsè, *Ego baptizo te, in nomine Patris*, &c. non erit puer baptizatus. Doceantur laïci à presbyteris frequenter baptizare poſſe & debere in neceſſitatis articulo ſub eadem forma in lingua Britonica, & non ſolum maſculi, ſed & feminæ hoc facere poſſunt, & etiam pater & mater dummodo omnia verba proferantur ſermone Britannico, pro ut ſuperius eſt expreſſum. Et quando laïcus puerum baptizaverit; ſacerdos diligenter interroget quid actum fuerit, & quid dictum; & ſi invenerit laïcum in lingua Britonica integrè & debito modo verba ſacramenti protuliſſe; approbet factum, & ſuppleat de unctione chriſmatis & olei. Si verò dubitaverit; tunc puerum baptizet, dicendo: *Si tu es baptizatus, non te rebaptizo: Si nondum baptizatus es, Ego te baptizo, In nomine Patris*, &c. Et eodem modo fiet de puero de cujus baptiſmate dubitatur.

VIII.

De numero patrinorum.

Item, ad levandum infantem de ſacro fonte duæ perſonæ vel tres tantummodo admittantur. Multitudo enim in talibus nocet. Pueri non debent ad hoc admitti, niſi tempore neceſſitatis, ne immemores facti ſuas filiolas ducant in uxores. Tres perſonæ ſuper maſculo ſint duo viri & una mulier: & in femella duæ mulieres & unus vir.

IX.

De linteaminibus chriſmalibus.

Linteamina chriſmalia non debent ad humanos uſus converti; ſed bene lota juxta altaria pro aliis, ſi neceſſe fuerit, ſerventur; nec alias in uſum eccleſiæ convertantur, gratiſque ac liberè indigentibus concedantur, linteamina altaris & alia ornamenta eccleſiaſtica, & indumenta ſacerdotalia munda & * intincta conſerventur. Nimis enim abſurdum videtur, in ſacris ſordes negligere, quod dedecet etiam in profanis. Eccleſiæ non dimittantur incultæ, ne aëris porcorum ſimilentur.

* intacta.

X.

Profana in eccleſiis non admittenda.

In eccleſiis utenſilia laïcorum, ut ſunt arcæ de granaria non maneant, niſi in temporæ guerræ, nec in eiſdem eccleſiis ſeu earum cimeteriis laïci lites & maxime ſanguinis audeant exercere.

XI.

De miſſarum celebratione.

Nec ſacerdos miſſam celebrare audeat antequam horas matutinas & primam dixerit. Bis in die non celebret, niſi in die Natalis Domini, vel Reſurrectionis, aut die dominico vel alio magno feſto, pro mortuis præſente defuncti corpore, & tunc ablutionem factam in calice poſt primam miſſam non ſumet.

XII.

De officiis divinis.

Diſtrictè præcipimus quod horæ tractim & diſtincte cantentur, non eas ſyncopando. Conſulimus quod matutinæ & horæ diei celebrentur ſecundùm curſum temporis, non quærendo feſta incognita.

XIII.

Præcipitur ne aliquis ſcienter cum excommunicato participet, & ſi quis presbyter loquendo, & cum eo non tantum in crimine crimino ſo participaverit; antequam celebret, hoc confiteatur, & à ſuo confeſſore abſolvatur.

XIV.

De excon-

Item, præcipimus quod quilibet ſacerdos no-

Digitized by Google

municatis regiſtrandis. mina excommunicatorum omnium de ſua patrochia habeat in ſcriptis, & propter quam cauſam ſint excommnicati, & cujus auctoritate, & ad cujus inſtantiam, & in cedulis duabus; & unam ſuper altare apponi faciat, ſeu in pariete ut omnibus de excommunicatis ipſorum appareat manifeſtè, aliam cedulam ſecum cuſtodiat, & eam epiſcopo & archidiacono oſtendat, & ad quamlibet ſynodum ſecum deferat, & in plena ſynodo officiali exhibeat, ut quilibet excommunicatus à communione fidelium ibidem appareat jam remotus: nec à denunciatione excommunicatorum hujuſmodi ceſſet, donec eidem de eorum abſolutionibus conſtiterit evidenter, licet & jam compoſitum ſit inter partes.

XV.

Sacerdos non celebret in eccleſia quamdiu ſit excommunicatus in eadem, dummodo ſciverit, nec etiam aliquas horas dicat in ea. Si verò graves fuerint perſonæ, nec potuerit per ſe eas expellere, ad minus taceat, ut per ſuum ſilentium quaſi confuſi recedant.

XVI.

De excommunicatis per annum.

Item, ſtatutum eſſe oſtendimus, quod corpora excommunicatorum auctoritate ordinaria, ſeu à canone, ſi per annum in excommunicatione perſeveraverint, licet in articulo mortis meruerint abſolvi, non tradantur eccleſiaſticæ ſepulturæ ſine diſpenſatione noſtra.

XVII.

De confeſſionibus.

Sacerdotes circa confeſſiones curam adhibeat & cautelam, uſitata peccata diligentius inquirant, inuſitata nequaquam. Ad audiendas confeſſiones locum habeant, ubi poſſunt videri ab hominibus, ſtolas habentes in collis; extra eccleſias confeſſiones non audiant, niſi infirmitas vel neceſſitas expoſcat.

XVIII.

Sacerdos non reſpiciat vultum confitentis & maximè mulieris, ſed patienter audiat, & modis omnibus perſuadeat, ut confiteatur integrè omnia peccata ſua; aliàs dicat ei confeſſiones ſuas non valere, maximè niſi contritio præcedat ex corde, & ore confeſſio, & operis ſatiſfactio ex preſbytero injuncta.

XIX.

De remittendis ad epiſcopum.

Confitentes de majoribus criminibus ad epiſcopum ſunt mittendi. Ad epiſcopos autem remitti debent perjuria, homicidia, inceſtus, manifeſtum adulterium, peccatum contra naturam, violenta defloratio virginum, votum ſolemne fractum, injectio violenta manuum in parentes, ſacrilegium, ſimonia, venenum, faciens abortus puerorum quoquomodo fiat, eccleſiarum incenſores, ſeu fractores antequam fuerint excommunicati.

XX.

De remittendis ad papam.

Ad dominum papam autem ſunt mittendi fractores & incenſores eccleſiarum poſtquam ab eccleſia fuerint excommunicati, & etiam hæretici, falſarii litterarum ſedis apoſtolicæ, & qui manus injecerint violentas in clericos, vel religioſas perſonas. Item, preſbyter irregularis, qui ſcienter celebravit, excommunicatus, aut à divinis ſuſpenſus.

XXI.

De confeſſionibus.

In confeſſionibus non inquirant ſacerdotes cum quo peccaverint confitentes, ſed tantum circumſtantias & qualitates peccati, & audita confeſſione, ſemper confeſſor interroget confitentem an velit ſe abſtinere ab omni peccato mortali: aliter enim eum abſolvere non debet, nec injungere ei pœnitentiam; ſed iterum eumdem moneat, ut quicquid poteſt facere boni, faciat, & ſolum Deum poſtulet, ut ipſe qui miſericors eſt cor illius pectoris illuſtret ad veram pœnitentiam peragendam. Caveant ſacerdotes, ut ſecundùm quantitatem culpæ & poſſibilitatem perſonæ, pœnitentiam injungant ſalutarem. Item, caveant quoque in furto, rapina, uſura, & ſimilibus confitentibus, ut reddant pro poſſe ſuo quod habuerunt, nec eis pœnitentiam miſſarum & eleemoſynarum imponant pro hujuſmodi peccatis, niſi prius quod habuerunt reddant, non enim in talibus peccatum dimittitur, niſi reſtituatur ablatum.

XXII.

De matrimonio.

Statutum eſſe oſtendimus matrimonium contrahi non debere, niſi tribus bannis prius factis per tres dies dominicos, aut ſolemniter feſtivos in eccleſiis quorum ſunt parochiani. Quia verò ſtatutum hujuſmodi non ſervatur ad plenum, nec etiam ſufficit ad ſcandala & periculum quæ circa hujuſmodi contractus matrimoniales ſæpiſſimè contingunt tollenda, ſeu etiam amovenda; adjicimus etiam pœnæ ipſum adjectione vallantes, ut ſi quis ſacerdos vel alius cujuſcumque ſtatus aliquam nomine matrimonii affidavit per verba de præſenti, viginti ſolidos ſolvat fabricæ eccleſiæ Trecorenſis. Contrahentes autem ſimiliter poſtquam hujuſmodi ſtatutum in eccleſiis fuerit publicatum, volumus pœna conſimili coerceri.

XXIII.

Item, de matrimoniis.

Item, matrimonia clandeſtina interdicta eſſe oſtendimus, ſcilicet quæ fiunt ſine bannis & ſine teſtibus. Et ſi quis preſbyter parochialis eccleſiæ, vel aliquis alius benedictiones nuptiales ſine tribus bannis, ut præmiſſum eſt, celebraverit, ab officio per triennium ſuſpendatur.

XXIV.

Item, ſtatuimus ut nullus in caſu dubio benedictiones nuptiales celebret, epiſcopo, ſeu aliis qui ſuper hoc poteſtatem habent inconſultis. Inhibemus ſub pœna ſuſpenſionis, ne quis preſbyter de reddendo ipſum indemnem occaſione hujuſmodi aliquam recipiat cautionem; ſtatuentes quod ſi quis preſbyter contrarium fecerit, vel benedictiones nuptiales celebraverit, ut præmiſſum eſt, bannis non præmiſſis, vel alias ætate impediente, ſeu alia juſta cauſa, vel per alium fraudulenter hoc fieri procuraverit, ipſo facto ſuſpenſionis ſententiam incurrat, niſi ab epiſcopo, vel ab eo qui ſuper hoc poteſtatem habeat licentiam prius obtineat ſpecialem.

XXV.

De compaternitate.

Item, ſtatuimus, ut comeſtio nuptialis debeatur ſacerdoti, ad cujus parochiam contrahentes diverterint poſt benedictionem nuptialem cauſa morandi ibidem. Item, notandum quod com-

Digitized by Google

paternitas quatuor perſonas excludit à matrimonio, ſcilicet compatrem, commatrem, filiolum & filiolam, per quos decernitur ad compaternitatem: omnibus autem filiis, ſive ante, ſive poſt natis licet inter ſe matrimonium contrahere.

XXVI.

De executionibus extraordinariis. Item, ſtatuimus quod citationes non fiant extraordinaria auctoritate, niſi prius viſo authentico.

XXVII.

Item, ſtatutum eſſe oſtendimus, quod nullus citetur citatione generali, videlicet ad diem & locum, & illos quos lator præſentium vobis duxerit nominandos; & quod nullus hujuſmodi mandatum exequi teneatur. Et ſi talis citatio facta fuerit non teneat, nec quemquam valeat coarctare. Et ſi occaſione hujuſmodi judex ille ſententiam aliquam duxerit proferendam, nullius penitus ſit momenti. Judex verò qui talia perpetraverit, officium de cetero judicandi in illa cauſa non valeat exercere, & excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto.

XXVIII.

Item, ſtatutum eſſe oſtendimus, quod quicumque nuncios aut executores eccleſiaſticorum judicum, vel alias litteras ipſorum deferentes hac occaſione verberare, capere, detinere, occultare, mutilare, vel interficere, quod gravius eſt cenſendum, aut litteras eis auferre, rumpere, cancellare, aut alias deſtruere quoquomodo præſumſerint, & alii conſilium & auxilium eiſdem impendentes, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto.

XXIX.

De judicibus ſecularibus. Item, ſtatutum eſſe oſtendimus, judices, laïcos, ſeu juſticiarios, qui perſonas eccleſiaſticas ſuper actionibus merè perſonalibus coram ſe litigare compellunt; ipſo facto excommunicationis ſententiam incurriſſe, & proceſſum habitum per eos contra hujuſmodi perſonas nullius eſſe momenti.

XXX.

Item, ſtatuimus, quod judices ſæculares, poteſtatem temporalem, ſeu dominium habentes, qui malitioſè compellunt litigantes in foro eccleſiaſtico, ſeu litigare volentes ſuper cauſis materiæ eccleſiaſticæ, quæ ad forum eccleſiæ de antiqua & approbata conſuetudine pertinere noſcuntur, ad deſiſtendum, per ipſorum, vel parentum, aut conſanguineorum, ſive rerum, vel perſonarum hujuſmodi captionem, modiſvè aliis quibuſcumque, ſint ipſo facto excommunicationis ſententia innodati.

XXXI.

De impetrationibus executionis litterarum. Item, quia nonnulli malitioſè differunt litteras excommunicatorias à judicibus eccleſiaſticis impetratas contra adverſarios ſuos publicare & executioni demandare: ſtatuimus, ut quicumque litteras hujuſmodi occultavit, ſeu presbytero parochiali dicti excommunicati non præſentavit infra quindecim dies poſt impetrationem hujuſmodi, ut excommunicatus ab aliis evitetur; & ſi per quemlibet menſem poſtea non faciat publicari, teneatur in quindecim ſolidos fabricæ eccleſiæ Trecorenſis, aliàs litterarum illarum commodò cariturus.

XXXII.

De focariis. Item, ſtatutum eſſe oſtendimus, licet durum, quod ſubdiaconi, diaconi, & presbyteri continere debent, diſtrictius inhibentes, ne quis preſbyter focariam habeat in domo, aut alibi in expenſis propriis: alioquin ſciant ſe prius monitos Galonis ſententia alligatos, & eo facto ſuis beneficiis privatos.

XXXIII.

De presbyteris. Item, ſtatutum eſſe oſtendimus, quod preſbyteri, & clerici in ſacris ordinibus conſtituti, & omnes beneficiati filiis ſuis procreatis in ſacris ordinibus, vel etiam concubinis ſuis in ultima voluntate ſua aliquid legare non præſumant. Si quis autem perſonis prædictis aliquod legatum reliquerit; ſi eccleſiæ rector exiſtit, eccleſiæ cujus rector extiterit; aut ſi eccleſiam non habuerit, eccleſiæ à qua veniens eccleſiaſtica conſuevit percipere ſacramenta dictum legatum decernimus applicari: nec impudico patri liceat etiam filium ſuum ſic creatum ſecum tenere ſub pœna decem librarum, quam incurret ipſo facto.

XXXIV.

Item, ſtatuimus, quod rectores eccleſiarum domos faciant ſeu fieri procurent eccleſiis ſuis ſecundùm eorum facultatem competentes, ſub pœna valoris domus quæ poſſet fieri de facultatibus eccleſiæ.

XXXV.

De choreis. Item, ſtatuimus, ne choreæ fiant in eccleſiis, aut in cimeteriis, & quod res venales non vendant in eiſdem, niſi candelæ de cera: hoc addentes quod facientes, aut cantilenas cantantes in eiſdem, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto.

XXXVI.

Item, prohibemus, ne aliquis curatus capellanum recipiat ſine licentia domini epiſcopi, & ne firmæ de eccleſiis fiant ſine ejuſdem licentia ſpeciali: & ſi ſecus actum fuerit; tam concedens, quàm recipiens firmas hujuſmodi pœnam ſexaginta ſolidorum incurrat ipſo facto applicandorum fabricæ eccleſiæ Trecorenſis; ſitque invalida ipſa firma.

XXXVII.

De capellanis. Item, prohibemus, ne quis capellanus in capellis militum, aut aliorum quorumcumque celebrare audeat quoquomodo, ſine domini epiſcopi licentia ſpeciali.

XXXVIII.

De laïcis. Item, prohibemus, & prohibitum eſſe oſtendimus, quod laïci nullum habeant dominium in eccleſiis, nec aliquomodo ſe immiſceant divinis, & ne reliquias ſanctorum ipſi laïci per ſe ſine ſacerdote de loco ad locum deferant.

XXXIX.

De miſſa parochiali diebus dominicis. Item, ſtatuimus, quod quilibet ſacerdos moneat & inducat parochianos ſuos, ut de quolibet hoſpitio veniat vir, vel uxor, vel aliquis de familia, ſi omnes commodè venire non poſſunt dominicis diebus ad parochialem eccleſiam ad audiendam miſſam & alia præcepta divina. Sed quia propter mercata de novo ſtatuta in quibuſdam locis hujus diœceſis homines quamplures,

Digitized by Google

prout intelleximus, retrahuntur de audiendo A divina officia, libentius ad dicta mercata properantes, credentes ſe debere excuſari per hoc ab obſervatione & ignorantia divinorum præceptorum, quæ diebus hujuſmodi in eccleſiis parochiarum indici & publicari ſolent; ſtatuimus, ut quicumque mercata hujuſmodi adierint hujuſmodi diebus, niſi prius miſſa in parochiali eccleſia celebrata & audita, poſt publicationes hujuſmodi ſtatuti ad ſolvendum xx. ſolidos eccleſiæ ſuæ parochiali tenebuntur, vel alias puniendi, ſi hujuſmodi ſtatutum contemſerint obſervare.

XL.

De fabrica B. Tudguali.

Item, ſtatuimus, ut quilibet ſacerdos ad infirmum veniens, ſibi ſubveniat de fabrica beati Tudguali, & inducat eumdem infirmum ad erogandum eidem fabricæ ſecundùm quod ſibi & ſaluti animæ ſuæ viſum fuerit expedire. B

XLI.

De impedientibus teſtamenta.

Item, ſtatutum eſſe oſtendimus, & etiam prohibitum quod nullus impediat teſtamentum fieri ſeu teſtamentorum executionem, & quod impedientes hujuſmodi prius moniti, niſi ab impedimento hujuſmodi infra octo dies ſe deſtiterint, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto. C

XLII.

Item, ſtatuimus, & ſub pœna ſuſpenſionis & excommunicationis latæ ſententiæ in his ſcriptis monemus vos rectores eccleſiarum, etiam quemlibet veſtrum, quatenus ſub conſimili pœna moneatis canonicè executores teſtamentorum in parochiis veſtris, ſuper executione complenda debitè eorumdem, ac de apertione teſtamentorum ipſorum fienda debitè coram nobis ſeu officiariis noſtris, infra quindecim dies à tempore inhumationis auctorum teſtamentorum ipſorum conditorum computatos, ut per hoc maximè executores prædicti diligentiores ſint ad executiones prædictas, & ad cuſtodiam & diligentiam bonorum inventarii ſeu facultatum pertinentium ad executiones prædictas. Inhibemus, & ſub pœna conſimili antedicta, quam in his ſcriptis ferimus in contrarium facientes, & nunciamus eoſdem fore à canone & à concilio provinciali ex nunc ut ex tunc, & ex tunc ut ex nunc innodatos omnibus & ſingulis cujuſcumque conditionis exiſtant & ſtatus noſtræ diœceſis Trecorenſis, ne in hujuſmodi executione palam vel publicè, tacitè vel occultè, directè vel indirectè, juriſdictionem noſtram impediant quomodolibet, aut perturbent; aut fraudem, dolum, ſeu malitiam, per ſe vel per alios exhibeant, dum caſus venerit in præmiſſis. D E

XLIII.

Item, ſtatutum eſſe oſtendimus, quod nullus executor aliquid poſſit emere per ſe vel per alium quoquomodo, aut alio titulo ſibi retinere de rebus ſeu de bonis deputatis executioni teſtamenti, cujus extiterit executor; & ſi contrarium fecerit, contractus non tenebit, & tenebitur ad duplum rei emptæ in executionis teſtamenti utilitatem convertendum: ſi duplum recuſaverit, incurrat ſententiam excommunicationis ipſo facto.

XLIV.

De libris & calicibus eccleſiæ.

Item, ſtatutum eſſe oſtendimus ſacerdotes & clericos qui eccleſiarum calices, libros & cruces, ſeu alia eccleſiaſtica ornamenta furtivè ſubtraxerint, ſeu titulo alio obligaverint, per locorum ordinarios, prout furti qualitas exegerit, corporaliter puniendos, donec reſtituerint ſic abſtracta, & competenter egerint pœnitentiam de commiſſis. Item, illos qui librorum ſcindunt folia eccleſiarum, aut diminuunt, ſeu delent, aut corrumpunt malitioſè in eis ſcripta in eccleſiarum præjudicium quoquomodo declaramus pœnæ conſimili ſubjacere.

De his qui corrumpunt libros.

XLV.

De indumentis ſacerdotum.

Item, ſtatuimus, ut preſbyteri indumenta clauſa habeant * ſub pœna decem librarum, & hoc infra finem nundinarum. Item, ut omnes in dignitate conſtituti habeant & deferant cappas clauſas.

XLVI.

De B. Tudgualo.

Item, ſtatuimus, ut omnes preſbyteri & rectores veniant cum parochianis ſuis ſemel in anno proceſſionaliter ad eccleſiam beati Tudguali, prout aliàs extitit ordinatum, àd diem dominicam poſt ſanctam Trinitatem: qua die celebrabitur feſtum beati Tudguadi in eadem.

XLVII.

De curatis venatoribus.

Item, ſtatutum eſſe oſtendimus, ut nullus beneficiatus, & maximè preſbyteri & religioſi venatores exiſtant, & hoc eis ſub pœna excommunicationis ſpecialiter inhibentes.

XLVIII.

De clericis frequentantibus tabernas.

Item, ſtatutum eſſe oſtendimus clericos, præcipuèque ſacris ordinibus conſtitutos, & religioſos tabernas contra clericorum honeſtatem & prohibitionem canonum frequentantes, niſi peregrinationis cauſa vel neceſſitate compulſos pœna ſimili coerceri.

XLIX.

De ferculis epiſcopo viſitanti præparandis.

Item, ſtatuimus, & ſtatutum eſſe oſtendimus, quod duo tantum fercula præparentur domino epiſcopo ſuiſque archidiaconis cùm ad viſitandum venerint, & non ultra, niſi de eorum voluntate procedat: & ſi plus præparatum fuerit, pauperibus erogetur.

L.

De citationibus clericorum.

Item, ſtatutum eſſe oſtendimus, & etiam prohibitum, ne archidiaconi, abbates, decani, ceterique juriſdictionem eccleſiaſticam exercentes, citent, aut citari faciant ad locum minus inſignem, ubi inveniri non poſſit juris copia peritorum, aliquem coram ſe reſponſurum.

LI.

Item, ſtatutum eſſe oſtendimus, clericos & omnes quaſcumque perſonas, qui fraudulenter ſimplices homines, contra quos non habent aliquid quæſtionis, faciunt per ſe, vel per alios quoquomodo vexari, & citari ad forum eccleſiaſticum, ut pro redimendis hujuſmodi vexationibus prædicta poſſint ab eiſdem aſſequi, excommunicationis vinculo, donec omninò à tantæ præſumtionis nequitia deſtiterint, percelli,

* *Al. addit* retro, niſi equitando; & longa ultra medium tibiæ ad minus

præter

præter pœnam damnatorum expenſas, in quibus A eos volumus per locorum ordinarios damnificatis, taxatione legitima præcedente, prout jura ſtatuunt, condemnari.

LII.

De curatis.

Item, ſtatuimus, quod omnes beneficiati compareant hora prima diei ſynodi eccleſiæ Trecorenſis, ut de denariis ſynodi & Spiritus-ſancti ſatisfaciant; ut poſtea competentes prædicationes audiant, & præcepta ſynodalia, & cum majori deliberatione expediri poterunt quæ incumbunt. Hæc autem ſtatuta quilibet rector habeat in ſua eccleſia, & in virtute obedientiæ, & ſub pœna ſuſpenſionis, publicet, & publicari faciat B alta voce ſolemnibus diebus ter ad minus in anno, & quando major evenerit plebs ſeu populi multitudo. Qui autem in his fuerit inventus, negligens, vel remiſſus epiſcopo viſitanti, in decem ſolidis eccleſiæ beati Tudguali perſolvendis noverit ſe teneri: ſi verò perſeveraverit ad noſtrum arbitrium aliàs puniendus.

LIII.

De archidiaconis.

Item, præcipimus, ſub pœna ſuſpenſionis & excommunicationis latæ ipſo facto ſententiæ, ne archidiaconi ulterius vel latius ſuam præſumant extendere poteſtatem, quam eis à jure conceditur, vel competit ex approbata conſuetudine præſcripta, & hactenus pacificè obſervata. C

LIV.

Pœnæ ſpirituales in pecuniarias non convertendæ.

Item, ſub pœna conſimili inhibemus, & inhibitum eſſe oſtendimus, ne pœnas ſpirituales in pecuniarias convertant, maximè in illis caſibus in quibus diſpenſare nequeunt, eos tenore præſentium præmonentes, ut ſic exacta reſtituant, ſalvo tamen eis ſi quid circa coërtionem talium exceſſuum eis competit de conſuetudine rationabili præſcripta.

LV.

De burſa.

Item, ſtatuimus, ut omnes in diœceſi Trecorenſi exeuntes, qui conventicula, & burſam, vel D communem ſocietatem ſeu collegium illicitum fecerint, niſi ab ea infra xv. dies à tempore ſocietatis ſeu collegii hujuſmodi reſipiſcant, contra eccleſiaſticam libertatem, vel diminutionem juris eccleſiaſtici, ſive ad hoc faciendum conſilium, vel auxilium præbuerint clam vel palam, excommunicationis ſententiæ ſubjaceant ipſo facto.

LVI.

De abjurationibus.

Item, ſtatuimus abjurationes excommunicatorum coram parochialibus ſacerdotibus ſuper hoc à nobis ſeu noſtris officialibus poteſtatem E habentibus abſque ulla exactione pecuniæ de cetero faciendas.

LVII.

De inhibentibus litigare in foro eccleſiaſtico.

Item, diſtrictè præcipimus, ut ſingulis diebus dominicis & feſtivis lecto evangelio excommunicati publicè nuncientur, auctoritate Bituricenſis concilii & novi juris, omnes illi qui inhibent & perturbant litigantes in foro eccleſiaſtico, ſeu litigare volentes ſuper cauſis materiæ eccleſiaſticæ, ſive quæ ad forum eccleſiæ de antiqua & probata conſuetudine pertinere noſcuntur, & ad ſe deſiſtendum eos compellunt per ipſorum vel parentum, aut conſanguineorum ipſorum, ſive rerum, ſive perſonarum hujuſmodi captionem, modiſve aliis quibuſcumque à proſecutione ſui juris.

LVIII.

De his qui faciunt ſtatuta contra eccleſiam.

Item, declaramus excommunicatos fore quicumque ſervant & ſervari faciunt ſtatuta edita & conſuetudines introductas contra libertatem eccleſiaſticam. Item, ſtatuentes in ſcriptores ipſorum. Item, conſiliarios & ſtatutores ubi hujuſmodi conſtitutiones editæ fuerunt vel ſervatæ, illos qui ſecundùm illas judicabunt. Et quia plures veſtrum in denunciatione hujuſmodi hucuſque facienda negligentes fuerunt, vel remiſſi; ſtatuimus, ut quicumque veſtrum in denunciatione hujuſmodi, ut præmittitur, facienda fuerint negligentes, vel remiſſi, perſolvant pro quolibet veſtrum de denunciatione hujuſmodi viginti ſolidos uſuales per manus noſtras in pios uſus convertendos.

LIX.

De appellationibus.

Item, quia novis morbis nova convenit antidota præparari, ſub pœna excommunicationis diſtrictius inhibemus, ne quis in diœceſi Trecorenſi contra jura communia ab auditoriis archidiaconorum noſtrorum ad ſedem metropolitanam, nobis & officiali noſtro omiſſis & contemtis, audeat appellare; ſed cum ab illis archidiaconis aliquis ſe ſenſerit prægravari ad noſtrum auditorium gradatim appellatio devolvatur, alioquin contrarium facientes, tam eorum conſiliarios, quam ipſarum appellationum ſcriptores, lectores, dictatores, & ad id præbentes conſilium clam vel palam excommunicationis ſententiæ ipſo facto decernimus ſubjacere; & injungimus archidiaconis eiſdem, ut quæſtiones hujuſmodi ſemel in hebdomada generaliter per ſe vel per ſuos commiſſarios faciant publicari.

LX.

De exactione pedagiorum.

Item, declaramus, & ſtatutum eſſe oſtendimus jure novo, ut quicumque ſæculares per ſe vel per alios à perſonis eccleſiaſticis exigunt & extorquent pedagia, guidagia, vel coſtumas pro rebus ſuis quas non cauſa negotiandi vel mercandi deferunt vel deferri faciunt, aut tranſmittunt, ipſo facto ipſos excommunicationis ſententiam incurriſſe.

LXI.

De reſidentia perſonali.

Item, ſtatutum eſſe oſtendimus, quod beneficiati curam animarum habentes in noſtra diœceſi Trecorenſi, non à nobis obtenta diſpenſatione ex cauſa & licentia ſpeciali, faciant prout jura volunt in eccleſiis ſuis reſidentiam perſonalem: ad quam reſidentiam faciendam ipſos & eorum quemlibet in his ſcriptis uno edicto peremtoriè monemus, & etiam exhortamur, alioquin ſciant ſe privatos beneficiis ſupradictis.

LXII.

De comis & tonſura.

Item, ſtatuimus quod beneficiati eccleſiaſtici comam nutrire non debeant, cùm ſecundùm Apoſtolum caput deſuper raſum ad modum ſpheræ habere debeant & auribus patentibus incedere; aliàs vivere clericaliter minimè reputentur. NOTA.

LXIII.

De nego-

Item, ſtatuimus & etiam inhibemus, quod

tiatoribus eccleſiaſticis.

clerici beneficiati, quiqui ſint, per ſe vel per alios negotiationes ſæculares & mercaturas bladi vel vini & cujuſlibet alterius mercaturæ non exerceant, alioquin applicentur nobis pauperibus erogandæ.

LXIV.

Ne quis habeat duas curas.

Item, ſtatuimus, quod quilibet beneficiatus curam animarum habens, aliam eccleſiam ad firmam non recipiat. Iſta verò à nobis firmiter ſub pœna prædicta ſervari præcipimus & mandamus.

LXV.

De procuratione epiſcopi.

Item, ſtatuimus, quod nullus rector noſtræ diœceſis cum firmariis ſuis conveniat de procuratione noſtra ſolvenda, quantumcumque à nobis licentiam obtinuerit, eam concedendo ad firmam, niſi hoc à nobis eiſdem fuerit conceſſum ſpecialiter & expreſsè: quod ſi ſecus fecerint; quilibet eorum tam recipiens, quàm concedens in LX. ſolidis noverit ſe teneri fabricæ eccleſiæ Trecorenſis.

LXVI.

De feſto ſacramenti.

Feſtum Euchariſtiæ celebretur die Jovis poſt Trinitatem: & dat dominus papa omnibus Euchariſtiæ officium dicentibus & audientibus talem indulgentiam, videlicet pro utriſque veſperis centum dies, pro qualibet alia hora quadraginta dies, per octavam centum dies.

LXVII.

De feſto S. Marthæ & S Ludovici.

Item, feſtum B. Marthæ celebratur in octava feſti B. Mariæ Magdalenæ ſororis ſuæ. Item, feſtum B. Ludovici de ordine Fratrum Minorum quondam epiſcopi Toloſani filii regis Siciliæ celebratur in octava feſti Aſſumtionis B. MARIÆ Virginis: & qui voluerint habere legendas veniant ad vicarios.

LXVIII.

De pulſatione ad ignitegiū.

Item, præcipit dominus epiſcopus omnibus curatis diœceſis Trecorenſis in virtute obedientiæ, quod de cetero pulſetur campana ter in ſuis eccleſiis ante ignitegium; & quod ſit inter duas pulſationes ſpatium unius *Ave Maria*; & dat omnibus ſic dicentibus decem dies indulgentiæ.

LXIX.

De indulgentiis.

Item, quicumque dixerit *Benedictum ſit nomen Domini noſtri Jeſu-Chriſti*, habet quotieſcumque dixerit à domino CLEMENTE papa decem dies indulgentiæ; & dominus JOHANNES papa confirmat & dat alios decem dies, & ſunt viginti. Item, concedit dominus JOHANNES qui modo omnibus audientibus in eccleſia pronunciari hoc nomen JESUS, vel JESUM, vel JESU faciendo ei reverentiam, pectus percutiendo vel amovendo caputium, vel flectentes genua, decem dies indulgentiæ.

LXX.

De jejunio quadrageſimæ indicando fer. IV poſt Trinitatem.

Item, ſtatuit dominus epiſcopus, & præcipit omnibus curatis, quatenus indicant omnibus parochianis ſuis ætatem congruam & ſanitatem habentibus jejunium quadrageſimæ inſtanti die Mercurii poſt ſanctam Trinitatem in omnibus eccleſiis ſuis, & ut celebretur illa miſſa de S. Spiritu ad hoc ut Dominus concedat miracula nova fieri per preces domini YVONIS HÆLORI.

LXXI.

De habendis nominibus excommunicatorum.

Item, præcipimus, ſub pœna ſuſpenſionis, quod capellani qui non habent nomina excommunicatorum, cùm datur excommunicatus in cedulis, prout in ſtatuto ſynodali continetur, quilibet jejunet in pane & aqua per tres dies Veneris infra ſequentem ſynodum, vel ſolvat duodecim denarios fabricæ eccleſiæ Trecorenſis, ut hoc ſtatutum deinceps obſervetur.

LXXII.

De non ſepeliendis in eccleſia.

Item, cùm in jure canonico contineatur, quod nullus in eccleſia ſepeliatur, inhibemus, ſub pœna ſuſpenſionis, ne aliquis capellanus ſepeliat, aut ſepeliri permittat aliquem in eccleſia, niſi ſit epiſcopus, abbas, vel patronus, vel dignus preſbyter, niſi de noſtra licentia ſpeciali.

LXXIII.

De laicis ne in choro exiſtant.

Item, præcipimus ne laici in choro exiſtant ſeu morentur, maximè juxta altare, dum myſteria ſacra celebrantur.

LXXIV.

De confeſſione annua.

Item, cùm omnis fidelis utriuſque ſexus, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua peccata ſolus ſemel in anno teneatur confiteri proprio ſacerdoti, aut alteri de ipſius licentia ſpeciali, cujus alterius ſignum parochianus jam de hoc ſecum perferat, & intelleximus quod nonnulli de diœceſi Trecorenſi ſuæ ſalutis immemores, Deum præ oculis non habentes, à decem annis citra confeſſi non fuerunt, nec receperunt eccleſiaſtica ſacramenta: ideo præcipimus, quod quilibet capellanus, ſub pœna ſuſpenſionis nomina parochianorum ſibi confitentium in ſcriptis redigat, & epiſcopo vel ſuis officialibus in viſitationibus exhibeat, ſi ab eis fuerit requiſitus; & quod quilibet confiteatur proprio ſacerdoti, aut alteri de ipſius licentia ſpeciali, cujus alterius ſignum parochianus de hoc ſecum deferat; aliàs denegentur ſibi eccleſiaſtica ſacramenta: & ſi infra annum deceſſit, eccleſiaſtica careat ſepultura.

LXXV.

Item, præcipimus, quod omnis utriuſque ſexus ſemel in anno confiteatur, dum tamen ad octavum annum pervenerit.

LXXVI.

De mulieribus prægnantibus.

Item, ſtatuimus, quod mulieres prægnantes propter periculum, ante partum per menſem confiteantur.

LXXVII.

De miſſa parochiali, & communione Paſchali.

Item, præcipimus, quod quilibet habilis ad confitendum, cujuſcumque conditionis ſit, teneatur ſemel in menſe ad minus diebus dominicis miſſam & alia divina præcepta audire, & reverenter in Paſcha Euchariſtiæ ſacramentum ſuſcipere, niſi fortè ob aliquam cauſam rationabilem ad tempus de proprii ſacerdotis conſilio ſe duxerit à perceptione hujuſmodi abſtinendum: alioquin & vivens ab ingreſſu eccleſiæ arceatur, & moriens chriſtiana careat ſepultura: unde iſtud ſtatutum ſemel in menſe publicetur, ne quiſquam cauſa ignorantiæ velamen excuſationis aſſumat.

LXXVIII.

De pulſa-

Item, præcipitur ſub pœna viginti ſolidorum,

Digitized by Google

tionibus. quam incurrat ipſo facto, medium fabricæ Trecorenſi & medium nobis, quod in qualibet eccleſia campanam habente pulſentur de cetero matutinæ veſperæ & ignitegium.

LXXIX.

Feſta duplicia quæ. Item, feſta duplicia ſunt hæc: Nativitas Domini, Circumciſio Domini, Epiphania, Paſcha cum duobus diebus ſequentibus, Aſcenſio, Pentecoſtes cum duobus diebus ſequentibus, dominica de Trinitate, feſtum Euchariſtiæ, feſtum S. Crucis, S. Mariæ, S. Michaëlis, S. Johannis-Baptiſtæ, omnium apoſtolorum, & evangeliſtarum, Stephani, Laurentii, Tudguali, Martini, Gregorii, Hieronymi, Ambroſii, Auguſtini, Mariæ Magdalenæ, S. Annæ, & Dedicatio cujuſlibet eccleſiæ, Omnium ſanctorum, Aſſumtionis, & Nativitatis B. Mariæ, octava apoſtolorum Petri & Pauli.

LXXX.

De matutinis & veſp. die dominica in nota dicendis. Item, ſtatuimus, ut divinus cultus augeatur, devotio fidelium augmentetur, diebus dominicis & feſtis duplicibus quod in eccleſia qualibet parochiali matutinæ & veſperæ dicantur cum nota, & poſt completorium dicatur *Salve Regina*, vel alia antiphona de Virgine glorioſa.

LXXXI.

De feſtorum celebratione. Item, præcipimus omnibus capellanis, quod feſta B. Mariæ, omnium apoſtolorum, & alia feſta quæ in ſuis eccleſiis conſueverunt celebrari, faciant ab omnibus celebrari: & ſi aliquem in aliquo prædictorum feſtorum, vel die Sabbati *Nota.* poſt veſperas viderint vel ſciverint relatu fide dignorum opera ruralia facere; ſi divites ſint, ſolvant quinque ſolidos ad luminare ſuæ eccleſiæ; ſi pauper, quinque dies dominicos ſequatur proceſſionem in camiſia & femoralibus, habens ſuper collum inſtrumentum cum quo operabatur. Si verò ille qui inventus fuerit operans, prædicta noluerit facere; tamdiu denuncietur excommunicatus, donec à nobis fecerit ſe abſolvi.

LXXXII.

De campanis pro tempeſtate pulſandis. Item, præcipimus, quod quando audientur magna tonitrua, pulſentur campanæ, & omnes fideles tenentur venire ad eccleſiam, & orare Dominum, ut ſalvet parochiam à fulgure & tempeſtate.

LXXXIII.

De nuptiis. Item, præcipimus, quod nullus rector ſeu capellanus celebret, ſeu celebrari permittat benedictiones nuptiales in capellis prophanis, ſeu in alio loco præterquam in eccleſia parochiali, ſub pœna ſuſpenſionis, quam incurret ipſo facto contrarium faciens: quam ſi per tres dies ſuſtinuerit; excommunicationis vinculo ſit nodatus.

LXXXIV.

Item, præcipimus quod officium feſtorum duplicium fiat, & pulſatio campanarum, ut in jure cavetur.

LXXXV.

De ſtatutis memorandis. Quicumque rector in ſua parochia ſtatutum quod eſt: *Quicumque nuncios, aut executores eccleſiaſticorum judicum.* Item, ſtatutum ſequens quod eſt: *Judices ſæculares.* Item, ſtatutum quod eſt de cimeteriis & eccleſiis, ne choreæ fiant. Item, quod res venales non vendantur in eiſdem. Item, ſtatutum in illos qui folia ſcindunt librorum. Item, ſtatutum de leproſis. Item, ſtatutum, *ut quicumque conſtitutionem.* Item, ſtatutum contra libertatem eccleſiaſticam. Item ſtatutum, ut quicumque clericum in curia ſæculari traxerit, præcipimus ſub pœna ſuſpenſionis, prout in ſequenti ſtatuto continetur, & præcipitur, ut ſingulis diebus dominicis ſupradicta ſtatuta ſpecialiter & expreſsè publicentur. Item, alia ſtatuta ſub pœna ſimili ter in anno ad minus ſpecialiter publicentur, & ſtatutorum omnium & antiquorum, & novorum copiam habeant ſub pœna prædicta.

LXXXVI.

De vexatoribus. Fruſtra vigilant canonum & legum conditores, ſi canones & leges conditæ non ſervantur; etſi canonum conſtitutionibus caveatur, expreſsè, quod excommunicati ad aliqua ſacramenta eccleſiaſtica, videlicet ordinis, matrimonii, confeſſionis, & pœnitentiæ, & aliorum ſacramentorum eccleſiaſticorum non debeant admitti, præter quam in mortis articulo: & tunc ſi abſoluti fuerint; (nam ſi abſolutiones ſecundùm formam juris tunc petere contemnerent, conſtaret eos in mortali peccato deceſſiſſe, & tunc eis omnia deneganda ſunt,) & nonnulli, proh dolor! quaſi omnes laïci juriſdictionem ſæcularem exercentes, vel etiam clerici & laïci Deum præ oculis non habentes, ſuarum animarum ſalutis horribiliter negligentes, & canonicas ſanctiones advertere in ludibrio habentes, vel forſan ad eas canonicas ſanctiones advertere non curantes, perturbant juriſdictionem eccleſiaſticam; & de die in diem à perturbatione ejuſdem non deſiſtunt per ſe, vel per alios, directè vel indirectè, prout in conſtitutione canonica: *quoniam ut intelleximus, &c.* expreſsè cavetur, & nonnullis aliis ſanctionibus ac ſynodalibus ſtatutis & conciliis provincialibus ſint excommunicati, & ipſo facto excommunicationis ſententiæ damnabiliter ſubjaceant omni die, à qua ſententia, ſive à quibus ſententiis, niſi tam judici cujus cognitio fuerit impedita, vel juriſdictio uſurpata, quam parti quæ perturbata fuerit in perſecutione ſui juris de injuriis, damnis, & intereſſe per eumdem fuerit integrè ſatisfactum, nullatenus abſolvatur; nihilominus ſpretis dictis canonibus & ſtatutis ſynodalibus & conciliis provincialibus, & abſolutionibus non obtentis, ſeu ſatisfactione non facta ob perturbationem juriſdictionis eccleſiaſticæ, ſe immiſcent ſacramentis eccleſiaſticis, & petunt ſe admitti ad eadem; & divinis officiis & aliis actibus prohibitis notoriè excommunicati ſe exponunt, nervum eccleſiaſticæ diſciplinæ vilipendentes in ſuarum animarum & aliorum damnationem æternam, immò quod deteſtabilius eſt contra prohibitiones rectorum, perſonarum eccleſiaſticarum & aliorum Chriſti fidelium non vereantur præmiſſa facere & audire in contemtum Dei & damnum eccleſiæ, nec non & ob injectionem manuum in clericos, & immunitatum & libertatum eccleſiaſticarum fractionibus, & aliis quampluribus ſententiis excommunicatio-

Digitized by Google

nis alligati ſe immiſcent importunè divinis, & percipiunt eccleſiaſtica ſacramenta, nulla abſolutione obtenta, in animarum ſuarum damnationem æternam, & animæ noſtræ damnationem, ſi præmiſſa ſub diſſimulatione tranſiremus: Et ideo præmiſſa advertentes his diebus fieri & committi deteſtabiliter; quare omnibus noſtrarum civitatum & diœceſis Trecorenſis confeſſoribus, ſeu audientibus confeſſiones ſubditorum civitatis & diœceſis Trecorenſis prædictorum mandamus, quatenus præmiſſa omnia & ſingula publicent & intiment in miſſis, prædicationibus, & confeſſionibus, ſub pœna contenta in prædictis conciliis provincialibus, & ſtatutis ſynodalibus, nec non & ſub pœna excommunicationis, quam ex nunc ferimus ſtatuto prædicto cuilibet eorum ſub pœnis prædictis, quod quamdiu conſtiterit eis, vel alicui eorumdem aliquem de ſubditis noſtris, vel aliunde venientem in juriſdictione noſtra fore excommunicatum ratione præmiſſorum, vel aliàs, quod ipſos non admittant ad ſacramenta eccleſiaſtica quæcumque, ſive præmiſſa ſciverint per confeſſionem prædictorum, ſive per evidentiam facti, ſive per aliam ſufficientem probationem, donec veniant ad emendam condignam eccleſiæ, prout ſuperius eſt expreſſum, & ſuas abſolutiones juxta formam eccleſiæ meruerint obtinere; cùm potius ſit timere poteſtatem æternam, quam temporalem.

LXXXVII.

Cùm eccleſiæ, eccleſiaſticæque perſonæ, ac res earum non ſolum jure humano, immo & divino, ſæcularium perſonarum exactionibus ſint immunes, & prædictæ eccleſiæ, eccleſiaſticæ perſonæ, ac res earum non teneantur ad pedagia, guidagia, vel quaſcumque alias exactiones, quocumque nomine cenſeantur, pro rebus ſuis propriis, quas non cauſa negotiandi deferunt, aut deferri faciunt, ſeu tranſmittunt; & à ſanctis Patribus propter multorum inſolentiam & abuſum pœnæ multiplices ſunt ſtatutæ contra infringentes immunitates & libertates eccleſiarum, eccleſiaſticarumque perſonarum prædictarum; & exactores hujuſmodi pedagiorum, guidagiorum, & aliarum exactionum ab eccleſiaſticis perſonis cujuſcumque conditionis, dignitatis, aut ſtatus exiſtant; & inter cetera inhibitum extitit, quacumque conſuetudine non obſtante, ut ne collegium, vel univerſitas, nec etiam ſingularis perſona, cujuſcumque ſint dignitatis, à præfatis perſonis, aut rebus prædictis tallias, pedagia, guidagia, vel quaſcumque coſtumas quocumque nomine nominatas pro vinis, bladis, & aliis quibuſcumque rebus eorum exigat vel extorqueat per ſe vel per alium, ſuo nomine, vel etiam alieno, aut eas ad hujuſmodi perſolvendum compellat. Qui verò contra fecerit, ſi perſonæ fuerint ſingulares, excommunicationis; ſi autem collegium, vel univerſitas civitatis, caſtri, ſeu loci alterius cujuſcumque; ipſa civitas, caſtrum, vel locus interdicti ſententiam ipſo facto incurrant, nec ab excommunicatione hujuſmodi abſolutionem, vel interdicti relaxationem obtineant, donec exacta plenariè reſtituerint, & de tranſgreſſione hujuſmodi ſatisfaciant competenter: & ex injuncto nobis præcepto, & aliis prælatis eccleſiarum auctoritate apoſtolica præmiſſa & ſingula præmiſſorum habeamus publicare, & facere publicari in eccleſiis noſtris per ſubditos noſtros, ne deinceps & illi quorum curam gerimus prædictas ſententias incurrant in ſuarum periculum animarum, & noſtra negligentia exigente, quod abſit, in extremo judicio ſanguis eorum de noſtris manibus requiratur.

LXXXVIII.

De publicatione ſtatutorum

Præcipimus in virtute ſanctæ obedientiæ, & mandamus omnibus abbatibus, prioribus, rectoribus, & capellanis noſtræ civitatis & diœceſis, ſub pœna ſuſpenſionis & excommunicationis, quas in vos & veſtrûm quemlibet in his ſcriptis ferimus, iſto ſtatuto loco monitionis vobis & veſtrûm cuilibet dato & expoſito, quatenus præmiſſa, & ſingula præmiſſorum, & ſententias contentas in eiſdem clero & populo diebus dominicis & feſtivis poſt evangelium publicetis in eccleſiis veſtris, & faciatis publicari diligenter, & aliis diebus etiam quibus vos contigerit divina celebrare officia, omni timore cujuſcumque poteſtatis humanæ poſtpoſito, cùm potius ſit lædere poteſtatem temporalem, quam æternam, ut circa libertates & immunitates eccleſiæ Trecorenſis, & eccleſiarum ſibi ſubditarum, ac perſonarum eccleſiaſticarum, & laïcorum ejuſdem, viam hominum malitiis, prout eſt poſſibile, præcludamus: præſertim cùm avaritiæ cæcitas, & damnandæ ambitionis improbitas nonnullorum animos occupans in illa temeritate impellunt, ut quæ ſibi à jure interdicta noverint, ſicut captiones & detentiones clericorum, & aliarum perſonarum eccleſiæ ſubjectarum, & bonorum ſuorum mobilium, tallias, coſtumas, & alias exactiones illicitas, & jure prohibitas, & exquiſitis fraudibus his diebus uſurpare non timeant, quos convenit reſtringere caritate. Eorum adeo iniquitas abundavit, ut quorum ſuccenſa velut ignis impietas contra eccleſias & perſonas eccleſiaſticas tantò validius inflammatur, quantò rariores, qui eos terreant, contra pravorum incurſus invenit objectores.

LXXXIX.

De clericis captis à laïcis, & ſuis bonis.

Nos quibus cura ipſorum incumbit & ſollicitudo, ibi fortes inſurgere cogimur, ubi perſecutorum immanitas periculoſius exardeſcit; ſtatuimus in ſynodo noſtra ad nonnullorum graviter conquerentium clamorem, noſtra & ſynodi noſtræ auctoritate, quod ſi de cetero per judicem ſæcularem, cujuſcumque conditionis aut ſtatus exiſtat, contigerit eccleſias & perſonas eccleſiaſticas notoriè turpiter pertractari, capi, aut carceribus mancipari; ipſis judicibus requiſitis, vel eorum loca tenentibus ſemel de reſtituendo dictos clericos judici competenti per rectores ſeu capellanos eccleſiarum dictorum carcerum, vel alias nomine noſtro, vel officialium noſtrorum, cùm præmiſſa ad eorum notitiam pervenerint, & prædicti judices ſæculares ſic requiſiti ipſos clericos non reſtituant indilatè; locus prædictus ipſo facto eccleſiaſtico ſubjaceat interdicto, donec fuerint reſtituti cum omnibus bonis ſuis. Si verò contigerit dictos judices, vel eorum loca

Digitized by Google

tenentes non poſſe reperiri in loco carceris ubi A dicti clerici, vel perſonæ eccleſiaſticæ, & eorum bona detinentur per perſonas prænominatas, vel propter eorum malitiam vel proterviam, & minas minime requiri aut reperiri valeant, ut præmittitur; hoc publicato in eccleſia Trecorenſi, vel in eccleſiis locorum ubi perſonas prædictas detineri contigerit, eodem modo loca prædicta ſubjaceant interdicto eccleſiaſtico. Si verò dictorum judicum ſæcularium creſcente malitia, & indurato Pharaonis corde, contigerit dictas perſonas, vel bona ſua de loco ad locum transferri, & carceribus mancipari; ſimili modo loca prædicta ſubjaceant eccleſiaſtico interdicto, & B nihilominus loca omnia quibus transferentur, donec reſtituantur plenariè, remanebunt eccleſiaſtico interdicto ſuppoſita.

STATUTA SYNODALIA ALANI

epiſcopi Trecorenſis poſt annum M. CCC. XXXIV. edita.

I.

Confirmatio antiquorum ſtatutorum

NOs Alanus permiſſione divina epiſcopus Trecorenſis approbantes ſtatuta ſynodalia aliàs per nos & per noſtros prædeceſſores edita, niſi quatenus fuerint revocata; præcipimus & mandamus, quatenus diligenter obſerventur, & ſub pœnis in eiſdem contentis, & quodlibet eorum publicetur juxta eorumdem ſtatutorum, & cujuſlibet eorum ſeriem & tenorem.

II.

Reſidentia curatorum

Item, ſtatuimus, & ſtatutum eſſe oſtendimus, præcipimus, & injungimus, & mandamus, ſub pœnis juris, quod omnes curati noſtrarum civitatis & diœceſis Trecorenſis infra tres hebdomadas à die noſtri præſentis ſtatuti computandas in ſuis beneficiis reſidentiam faciant perſonalem ſub pœna ſuſpenſionis, quam ex tunc in ipſorum D quemlibet contrarium facientem ferimus in his ſcriptis. Et ſi dictam ſuſpenſionis ſententiam ipſi, vel eorum alter per octo dies ſuſtinuerint immediatè ſequentes, ipſos, & eorum quemlibet excommunicationis ex tunc vinculo innodamus.

III.

Reparatio ædificiorũ beneficiorũ

Item, ſtatuimus ſub pœnis prædictis, quod omnes beneficiati, curati, vel alias noſtrarum civitatis & diœceſis prædictarum domos & maneria ad dicta ſua beneficia, & quodlibet eorum ſpectantia in ſtatu conſueto & debito teneant, ſuſtineant, & reædificent, & faciant decenter reparari infra feſtum B. Michaëlis in Monte Gargano proximè venturum, & in eiſdem domibus & maneriis infra metas parochiarum ſuarum maneant ſeu inhabitent, ſi & quatenus de jure vel conſuetudine teneantur ſub pœnis interdicti, quas contrarium facientes incurrere volumus ipſo facto.

IV.

Contra curatos non requirentes clericos à laicis judicibus detentos.

Item, ſciant omnes curati noſtrarum civitatis & diœceſis, & capellani ſe eſſe ſuſpenſos & excommunicatos auctoritate ſtatutorum ſynodalium aliàs à nobis & prædeceſſoribus noſtris editorum, qui clericos incarceratos per judices ſæculares, ſeu arreſtatos ſciverint in parochiis ſuis, & ad eorum notitiam pervenerint, nec eos requiſierint reſtituendos, & qui poſt requiſitionem prædictorum clericorum, & non reſtitutionem eis de ipſis factam, non ceſſaverint in eccleſiis ſuis à divinis, in quibus eccleſiis ſeu parochiis detinebuntur clerici ante dicti.

V.

Item, ſtatuimus, & ſtatutum aliàs eſſe oſtendimus, & præcipimus, ſub pœnis prædictis contentis in ſtatutis antiquis, quod dicti curati, & eorum capellani requirant tales clericos captos, ut præfertur, per judices ſæculares: quos ſi eis reddere recuſaverint, ceſſent, ut præmittitur, à divinis juxta formam ſtatutorum antiquorum.

VI.

Contra perturbantes libertatem eccleſiaſticam.

Item, ſtatuimus pro ſalute ſubditorum, & libertate eccleſiæ obſervanda, quod ſtatim dum quilibet curatus vel capellanus viderit aliquem hominem clericum verberantem, ſeu juriſdictionem eccleſiaſticam perturbantem quoquo modo, vel ad eorum notitiam pervenerit præmiſſa vel eorum alterum fore facta, ſcribat nobis, vel officialibus noſtris nomina teſtium qui præmiſſa ſciverint, & citent prædictos violatores ſeu perturbatores, ſeu violentiis & perturbationibus C prædictis fiendis conſilium, auxilium, vel favorem præbentes; & citent inſuper teſtes qui fuerint præſentes in præmiſſis; & quoad hoc dictis curatis, & eorum capellanis, & juratis noſtris, & eorum cuilibet in ſolidum plenariam committimus facultatem; volentes prædictos curatos, capellanos, & juratos, qui in præmiſſis & præmiſſorum quolibet negligentes fuerint vel remiſſi, ſuſpenſionis ſententiam incurrere ipſo facto. Et ſi dictam ſententiam ſuſpenſionis in ſe per octo dies ſuſtinuerint, excommunicationis ſententiam incurrere ſimiliter volumus ipſo facto.

VII.

Item, anno Domini milleſimo trecenteſimo triceſimo quarto die Jovis poſt Pentecoſten, ſtatutum alias à nobis factum de miſſa celebranda revocamus, & ex cauſa.

VIII.

De vita S. Tudguali.

Item, ſtatuimus, & ſtatutum eſſe oſtendimus, ut ſacerdotes & curati civitatis & diœceſis Trecorenſis habeant vitam, legendam, & hiſtoriam beati Tudguali confeſſoris patroni noſtri, ſub pœna centum ſolidorum uſualium contra eos & eorum quemlibet rebellem committenda, & in pios uſus ad noſtrum arbitrium applicanda, uſque infra ſynodum proximè venturam: & feſtum ejuſdem ſancti celebrent, & à clero & populo E faciant ſolemniter obſervari, & etiam celebrari.

IX.

Eccleſia cathedralis ſingulis annis viſitanda.

Item ſtatuimus, ut quilibet capellanus curam animarum habens in noſtra diœceſi Trecorenſi, ſemel in anno teneatur eccleſiam Trecorenſem proceſſionaliter viſitare, videlicet die dominica poſt feſtum Trinitatis æſtivale, & parochianos moneant & inducant, ut dicta die dictam eccleſiam Trecorenſem proceſſionaliter, ut præmittitur, viſitent ſub pœna xxx ſolidorum uſualium contra quemlibet dictorum curatorum in præmiſſis negligentem committenda, & in pios

Digitized by Google

uſus convertenda ad noſtrum arbitrium.

X.

De publicatione ſententiæ excommunicationis.

Item, ſtatuimus, & ſtatutum eſſe oſtendimus, ut nullus parochialis preſbyter teneatur exequi, vel etiam publicare ſententias ſuſpenſionis ſeu excommunicationis à nobis ſeu ab officialibus noſtris, vel aliis judicibus eccleſiaſticis latas in eos qui ſunt juriſdictionis noſtræ, niſi infra tres hebdomadas à data impetrationis earumdem ſententiarum pro defectibus ſeu pro contumacia eiſdem curatis fuerint præſentatæ; & eas impetrantes, niſi infra dictum terminum dictis curatis dictas ſententias præſentaverint, commodo careant earumdem, partique adverſæ ad intereſſe nihilominus teneantur, & nobis ad emendam.

XI.

De ſigillo litteris obtentis apponendo.

Item, inhibemus omnibus & ſingulis curatis noſtrarum civitatis & diœceſis Trecorenſis, eorumque clericis, ne aliquas litteras à nobis noſtriſque officialibus impetratas, ſeu in poſterum impetrandas, executioni in aliquo demandent, ſeu demandari faciant aut procurent, niſi ſigillum noſtrum, vel ſigilla officialium noſtrorum dictis litteris ſint appenſa, ſub pœna quindecim ſolidorum uſualium contra eos, eorumque quemlibet contrarium facientes committenda, & in pios uſus ad noſtrum arbitrium convertenda.

XII.

Contra diu ſuſtinentes ſententiam excommunicationis.

Item præcipimus, ne de cetero clerici, beneficiati, aut eccleſiaſticæ perſonæ diu excommunicationis ſententiam ſuſtineant: & ſi in futurum in eadem ſententia per quadraginta dies, quod abſit, vel amplius ſteterint; ipſos ad redeundum ad unitatem eccleſiæ ſanctæ matris per captionem & detentionem bonorum, & etiam propriorum corporum compellimus cenſura eccleſiaſtica mediante.

XIII.

Item ſtatuimus, & ſtatutum eſſe oſtendimus, ut fructus ſeu proventus eccleſiaſticis perſonis, quamdiu excommunicati fuerint, ſubtrahantur, & eiſdem perſonis non reddantur poſtquam abſolutæ fuerint; ſed in utilitatem eccleſiæ Trecorenſis, & eccleſiarum in quibus fuerint, vel in pios uſus aliàs ſecundùm arbitrium noſtrum convertantur. Quod ſi per annum & amplius hujuſmodi ſententiis excommunicationis ſteterint; privationi, cujuſcumque ſtatus fuerint, ſubjaceant ipſo facto.

XIV.

Reſidentia in beneficiis.

Item, monemus ex nunc omnes & ſingulos eccleſiarum rectores, & beneficiatos, curatos noſtrarum civitatis & diœceſis Trecorenſis, quatenus in dictis ſuis eccleſiis, ſub pœnis juris, faciant reſidentiam perſonalem, & eiſdem deſerviant, prout cura exigit eorumdem, infra quindecim dies à data præſentium computandos.

XV.

Contra malitioſè impedientes legitima matrimonia.

Quia nonnulli malitioſè pro extorſione pecuniæ, ſeu aliàs odio vel rancore ad hoc inducti, falſa impedimenta ſeu fictitia conſanguinitatis, affinitatis, cognationis ſpiritualis, ſeu alterius matrimonii primitus ab altero contracti, opponunt contra matrimonia ritè & legitimè contracta, per quæ impediuntur, & multoties diſſol-

A vuntur, ſequuntur adulteria, & alia delicta: idcirco ſtatuimus, & ordinamus, quod quicumque talia & fictitia impedimenta contra hujuſmodi matrimonia legitima ſcienter oppoſuerit, & eorum publicationem in facie eccleſiæ, ut moris eſt, fieri impediverit malitioſè, cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtat, excommunicationis ſententiam incurrere volumus ipſo facto.

XVI.

Contra focarias apud ſe tenentes.

Item, cùm indecorum ſit, ut ille exhortator caſtitatis exiſtat, qui in ſe caſtitatem non obſervat, & de fratris oculo amoveat feſtucam, qui in proprio trabem geſtat: ſtatuimus, & ordinamus, B immo ſtatutum eſſe oſtendimus, quod nullus ſacerdos, curatus, ſeu rector parochialis focariam, ſeu mulierem aliquam de qua ſiniſtra ſuſpicio fornicationis ſeu adulterii contra ipſum poſſit oriri, teneat ſeu habeat ſecum in domo publicè: alioquin ipſo facto ſuſpenſionis ſententiam incurrat à divinis: ſciens quod ſi dicta ſuſpicione durante celebraverit, ſicut prius, ſe irregularitatis laqueo innodabit.

XVII.

Contra canonicas horas non recitantes.

Item, cùm quilibet preſbyter, ſeu vir eccleſiaſticus penſum ſervitutis ſuæ perſolvere, & horas canonicas qualibet die dicere horis debitis teneatur, & laudes ſuo Creatori ſuper judicia C juſtitiæ ſuæ referre juxta canonicas ſanctiones: ſtatuimus, & ordinamus, quod ſi preſbyter, vel alius vir eccleſiaſticus, qui ad hoc teneatur, obmiſerit per tres dies naturales continuè horas ſuas canonicas dicere ſeu recitare, ab alio quàm à nobis non poſſit abſolvi.

XVIII.

Contra ſuſtinentes excommunicationē ultra dies octo.

Item, cùm juſtum ſit, ut illi proventus eccleſiaſticus ſubtrahatur, cui & ingreſſus eccleſiæ denegatur: volumus, & ordinamus, quod ſi rector, curatus, ſeu vir eccleſiaſticus poſt octo dies excommunicationis ſeu ſuſpenſionis ſententiam in ſe ſuſtinuerit animo indurato, fructus ſeu pro- D ventus ejus beneficii ſibi omnino denegentur, & in manibus noſtris per deputatos integrè percipiantur tamquam in manu ſequeſtra, donec abſolutionis ſuæ beneficium meruerit obtinere.

XIX.

De officio S. Yvonis, & S. Tudguali, & B Mariæ, fer. II. V. & Sabbato.

Item, quia nonnulli ſacerdotes ſeu viri eccleſiaſtici cùm deberent horas canonicas dicere, eaſdem horas de ſanctis ignotis, & qui fortè numquam fuerunt in rerum natura recitant: volentes patronos noſtros & eccleſiæ noſtræ, beatos videlicet YVONEM & TUDGUALUM dignis honoribus, in quantum nobis eſt poſſibile, venerari: ſtatuimus, & ordinamus, quod qualibet die Lunæ de B. YVONE, qualibet die Jovis de E B. TUDGUALO, qualibet die Sabbati de B Virgine MARIA horæ canonicæ dicantur, niſi feſtum aliquod ſolemne in eiſdem evenerit, & niſi in temporibus adventus, quadrageſimali, & paſchali.

XX.

Contra infringentes immunitates ſancti Tudguali.

Item, quia nonnulli malevoli, invidi & æmuli franchiſias, immunitates & libertates Minihii ſeu Aſyli B. TUDGUALI infringunt; tallias, collectas, & alia onera hominibus & vaſallis dicti Minihii imponunt; terram dicti Minihii pillant,

Digitized by Google

invadunt, & deprædant; pedagia, guidagia, & alias exactiones indebitas ab hominibus dicti Minihii de his quæ vendunt & emunt infra ipſum exigunt indebitè: quam ob rem ſtatuimus, & ordinamus, quod quicumque, cujuſcumque conditionis & ſtatus exiſtat, qui præmiſſa vel eorum aliqua perpetraverit, ſeu immunitates, libertates, & franchiſias dicti Minihii ſeu Aſyli perturbaverit directè vel indirectè, ſeu hoc fieri procuraverit, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto: volentes inſuper, & ſtatuentes, quod in qualibet parochiali eccleſia qualibet die dominica denunciet populo pro divinis audiendis adunato curatus ſeu ſacerdos pro eodem deſerviens tales, & omnes perturbantes juriſdictionem eccleſiæ Trecorenſis pronunciet excommunicatos cum cruce & libro ad terram proſtratis, & candelis extinctis: alioquin ſi hoc dimiſerint, pœnam canonicam poterunt formidare.

XXI.

Item, cùm quilibet clericus noſtræ diœceſis cui tonſuram clericalem contulimus, vel contulerunt prædeceſſores noſtri, juraverit ſeu jurare debuerit, prout eſt fieri conſuetum, quod ad quemcumque ſtatum contigerit ipſum devenire, numquam deveniret contra juriſdictionem noſtram, & contra libertatem & franchiſiam beati Tudguali & eccleſiæ Trecorenſis, nec alicui daret contra ipſam conſilium, auxilium, & favorem: ſtatuimus, quod quicumque clericus vel perſona eccleſiaſtica noſtræ diœceſis dans conſilium, auxilium alicui contra juriſdictionem noſtram, & libertatem & franchiſiam beati Tudguali & eccleſiæ Trecorenſis, eo ipſo excommunicationis ſententiam incurrat; volentes etiam hoc ſtatutum qualibet die dominica in qualibet parochiali eccleſia noſtræ diœceſis publicari, ne quis in hoc ignorantiæ nubilo ſe valeat excuſare.

XXII.

Miſſa corā epiſcopo celebranda à rectoribus.

Item, volumus, & ordinamus, quod quilibet rector, ſeu curatus, ſeu vicarius noſtræ diœceſis, cùm ad eccleſias eorum causâ viſitationis acceſſerimus, miſſam in propria perſona celebrent coram nobis, juſto tamen impedimento ceſſante.

XXIII.

De reſidentia.

Item, revocamus ex nunc omnes gratias & licentias à nobis ſeu prædeceſſoribus noſtris cuicumque curato, vicario, ſeu aliàs beneficiato noſtræ diœceſis de non reſidendo perſonaliter in ſuis beneficiis antedictis conceſſas: monendo ipſos ex nunc, ſub pœna ſuſpenſionis & excommunicationis, ut infra unum annum à data præſentium in dictis beneficiis ſuis reſidentiam faciant perſonalem.

XXIV.

De miſſis in privato loco non celebrandis.

Item, revocamus etiam omnes gratias & licentias à nobis & à prædeceſſoribus noſtris quibuſcumque conceſſas de celebrando in capellis, oppidis, ſeu caſtris; inhibentes omnibus capellanis nobis ſubditis, ne in eiſdem audeant celebrare.

XXV.

De excommunicatis publicè nominandis.

Item, volumus, & ordinamus, quod quilibet rector, ſeu pro eo deſerviens in qualibet parochia die dominica in miſſis publicè nominet excommunicatos, ut per hoc rubore & verecundia confuſi, ad gremium matris eccleſiæ citius revertantur.

XXVI.

De teſtamentis non retinendis.

Item, præcipimus, & mandamus omnibus rectoribus, ſeu pro eis deſervientibus, ſub pœna ſuſpenſionis, quatenus reddant teſtamenta ſuorum parochianorum defunctorum alicui de officialibus noſtris infra octo dies, & quod ad hoc moneant parochianos ſuos eadem teſtamenta tenentes, ut infra dictum terminum ipſa exhibeant; alioquin ulterius ipſa detinentes excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto.

STATUTA SYNODALIA EVENI epiſcopi Trecorenſis, anno Domini M. CCC. LXV. edita.

I.

Anno 1365. Confirmatio veterū ſtatutorum.

In nomine Domini Amen. Sancta ſynodus à nobis fratre Eveno Dei & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratia epiſcopo Trecorenſi, celebrata die Jovis poſt Pentecoſten anno Dom. M. CCC. LXV. in qua quidem ſynodo ſtatuta ſynodalia à nobis & à prædeceſſoribus noſtris laudabiliter ſtatuta & edita approbamus, confirmamus, & innovamus; volentes eadem, ſub pœnis in eiſdem comprehenſis, à ſubditis noſtris inviolabiliter obſervari.

II.

De convitio ſecundò nubentibus non faciendo.

Statutum à nobis aliàs editum de *charivari* faciendo ſecundò vel ulterius nubentibus, ſub pœna excommunicationis, quam contra facientes incurrere volumus ipſo facto, approbamus, & innovamus: volentes, & mandantes vobis & veſtrûm cuilibet in ſolidum, ut hoc in eccleſiis veſtris prima Dominica cujuſlibet menſis publicè nuncietis & notificetis parochianis veſtris.

III.

De infantibus in lectis non ponendis.

Item, cùm aliàs piè & laudabiliter fuerit à prædeceſſoribus noſtris ſtatutum & ordinatum certis & legitimis de cauſis, quod parentes infantes ſuos ad cubandum ſeu dormiendum ſecum in lectis de nocte non apponant; ſed ipſos in cunabulis juxta ſe teneant & cuſtodiant; & quamplures, ſpreto hujuſmodi ſtatuto, contrarium faciunt, & fecerunt, per quod innumerabiles ex ipſis infantibus extincti, ſuffocati à parentibus dormientibus exiſtunt, prout ſuper hoc facti experientia edocemur: Nos volentes hujuſmodi ſtatutum pœnæ adjectione vallare, & eiſdem periculis, in quantum nobis eſt poſſibile, obviare; ſtatuimus, & ordinamus, quod nullus aliquem infantem ſecum teneat in lecto de nocte, quouſque annum ſecundum compleverit ætatis, ſub pœna excommunicationis, & xl. ſol. nobis applicanda à quolibet contrarium faciente: mandantes vobis & veſtrûm cuilibet in virtute ſanctæ obedientiæ, quatenus hoc ſtatutum noſtrum parochianis veſtris notificetis ſemel in menſe.

Digitized by Google

IV.

De citationibus extra diœceſim.

Præterea ſtatutum à prædeceſſoribus noſtris editum, & à nobis confirmatum de non citando aliquem ſubditum noſtrum extra diœceſim noſtram virtute privilegiorum ſedis apoſtolicæ, niſi hujuſmodi privilegii faciat fidem, innovamus & approbamus: inhibentes ſub pœna ſuſpenſionis & interdicti omnibus prioribus, rectoribus eccleſiarum nobis ſubditarum, ne quis ipſorum contra hoc ſtatutum noſtrum aliquid audeat attentare.

V.

De nundinis apud Filicetum reſtituendis.

Item, cùm apud Filicetum coram domo epiſcopali alias ſolitum fuerit forum, mercatum, & nundinas teneri, ex quibus multa commoda eveniebant eccleſiæ Trecorenſi, à quo propter guerras & peſtilentias occurrentes diutius eſt ceſſatum: nos volentes eccleſiæ noſtræ jura, in quantùm poſſumus, in melius reformare & ejus privilegia & franchiſias obſervare, jam ſtatuimus & ordinamus quod forum ſeu mercatum in eodem loco qualibet die Martis de cetero teneatur: mandantes vobis & veſtrûm cuilibet, ut hoc parochianis veſtris etiam notificetis, inducentes eos caritativè, ut ad prædictum locum cum mercaturis ſuis vendendis veniant & emendis.

VI.

De reſidentia.

Item, cum alias monuerimus publicè in noſtra eccleſia omnes obtinentes vicarias & capellanias in noſtra eccleſia Trecorenſi, ut infra triginta dies jam elapſos, in eiſdem debitè deſervirent, & perſonaliter, ut tenentur, deſervirent, ſub pœna privationis: quod facere complures ipſorum minimè curant; quare dicta eccleſia & beneficia debitis ſervitiis defraudantur: quare adhuc ex abundanti monemus una monitione pro omnibus, ut infra decem dies in prædictis beneficiis deſerviant, ut tenentur: alioquin ad privationem contra eos & aliàs procedemus, prout poterimus de jure.

VII.

De officio B. Mariæ in ſabbato, S. Tudguali fer. v. & S. Yvonis fer. II.

Statuta ſynodalia per nos in noſtra ultima ſynodo de officio divino celebrando de B. Virgine MARIA diebus ſabbati, de B. TUDGUALO diebus Jovis, de B. YVONE diebus lunæ juxta eorum tenorem approbamus, talia ſtatuta ſynodalia à nobis & à prædeceſſoribus noſtris laudabiliter edita confirmamus & ratificamus per hanc ſanctam ſynodum, & ipſa præcipimus inviolabiliter obſervari.

VIII.

De conviviis non faciendis ſecundo nubentibus.

Item inſuper, quia mortuo viro vel uxore, vir vel mulier ſolutus eſt à lege viri vel mulieris defuncti reſpectivè, & non ſolùm ad ſecunda vota immò ad ſeptima & ulteriora licitum eſt tranſire de licentia Apoſtoli dicentis: *mortuo viro, mulier cui voluerit nubat in Chriſto;* & hoc non obſtante, quidam abuſus in noſtra diœceſi damnabiliter inolevit, quod ſi vir & mulier ad ſecunda vota vel ulteriora tranſierit, congregantur & coadunantur vicini & alii & faciunt quemdam ludum vocatum *Chelevalet* in vulgari, ipſos ſic contrahentes diffamant, ac ſi ſecunda vel ulteriora contrahere vota de jure reproba-A rum eſſet; & multa enormia committunt, ex quibus multoties rixæ, contentiones, vulnera, & homicidia eveniunt, prout facti experientia edocemur. Nos volentes talibus periculis, in quantum nobis eſt poſſibile, obviare, tales ludos & abuſiones penitus reprobamus, ſtatuentes per hanc ſanctam ſynodum quòd ſi aliquis de cetero talia fecerit, excommunicationis ſententiam incurrat ipſo facto. Iſtud autem ſtatutum noſtrum præcipimus in qualibet parrochiali eccleſia qualibet die dominica publicari, ne per ignorantiam aliquis ſuper hoc valeat ſe excuſare.

B

STATUTA SYNODALIA

anno M. CCC. LXXI. edita

SUB JOHANNE EPISCOPO TRECORENSI.

JOHANNES Dei & apoſtolicæ ſedis gratia epiſcopus Trecorenſis venerabili viro magiſtro JACOBO *de Leſverzant* ac ſigillifero noſtro ſalutem in Domino ſempiternam. Cùm nos propter C evidentem neceſſitatem eccleſiæ noſtræ à diœceſi noſtra abeſſe contingat, propter quod ſynodum quæ eſt die mercurii proxima poſt hoc inſtans feſtum B. Lucæ evangeliſtæ in eadem diœceſi noſtra non valemus perſonaliter celebrare, nec in eadem intereſſe; hinc eſt quod vobis committimus & mandamus quatenus dictam ſynodum in noſtra civitate Trecorenſi in eadem die celebrandam una cum archidiaconis noſtris vel altero eorum, vel in abſentia eorum cum religioſo viro & honeſto domino JOHANNE abbate monaſterii ſanctæ Crucis juxta Guengampum vel per vos, ſi ipſi non interſint, una D cum venerabili noſtro teneatis, & ſolemniter loco noſtro, ut præmittitur, & juſta neceſſaria cauſa abſentiæ celebrare curetis: mandamus omnibus eccleſiarum rectoribus, ſeu curatis, capellanis, ac viris eccleſiaſticis, ſubditis noſtris qui in dicta ſynodo intereſſe debent, & univerſis & ſingulis ſubditis noſtris quorum intereſt vel intereſſe poterit, quatenus in præmiſſis & ea tangentibus vobis ſub excommunicationis pœna, & ſub aliis pœnis in ſtatutis ſynodalibus & per prædeceſſores noſtros & per nos factis in eadem publicandis intendant, obediant, & pareant cum effectu: quas pœnas in ipſos & eorum quemlibet, ſi rebellis fuerit, canonica trina monitione præmiſſa ferimus in his ſcriptis. E

I.

De ſtatutis ab omnibus curatis habendis.

In primis volumus & tenore præſentium ordinamus quod quilibet curatus ſeu rector noſtræ diœceſis dicta ſtatuta in pergameno, in bona littera, ac in libro ſcripta habeat, eaque ſtudeat; & dum viſitabitur per ordinarium ſecum ipſum librum oſtendat, & incidentes in eiſdem ſtatutis curet diligenter manifeſtare.

II.

De excommunicandis vim inferentibus clericis.

Item, tenore præſentium mandamus eiſdem rectoribus & eorum ſingulis & capellanis ad curam præſentatis, ſub excommunicationis pœna quam in ipſos non denuntiantes ferimus in his ſcriptis,

Digitized by Google

Anno 1371.

ſcriptis, quatenus omnibus diebus dominicis, & omnibus aliis diebus feſtivis ſolemnibus dum magnam miſſam in ſuis eccleſiis populo ad divina audienda congregato celebrabunt, lecto evangelio, ante canonem miſſæ, ut omnes & ſingulos cujuſcumque gradus, conditionis aut præeminentiæ exiſtant, tam agentes & mandantes auxilium, conſilium, opem, vel favorem, tacitè vel expreſsè, directè vel indirectè, præbendatos, viros eccleſiaſticos, preſbyteros, aut clericos religioſos, aut ſæculares, aut eorum bona & loca invadentes, capientes, ducentes ſeu portantes, capi, duci, aut portari facientes, aut bona ipſorum in loco conſumentes. Item, omnes tales libertates eccleſiaſticas franchiſias immunitates minihii B. TUDGUALI infringentes, invadentes, & omnes & ſingulos juriſdictionem eccleſiaſticam perturbantes & impedientes, alta voce & intelligibili publicè denuncient excommunicatos, candelis accenſis & poſtea extinctis, cruce & libro in terra projectis, campanis pulſatis in eorum damnationem & maledictionem, quouſque de præmiſſis condignam, & plenariam ſatisfactionem, & emendam faciant, & à nobis vel à ſuperiore noſtro meruerint abſolvi, quorum abſolutionem nobis reſervamus in præmiſſis, caſibus ad ſedem apoſtolicam pertinentibus dumtaxat exceptis.

III.

De ceſſatione à divinis coram ipſis.

Item, volumus & ordinamus quòd in civitate noſtra, villis, caſtris, eccleſiis, collegiis, parrochiis, & capellis, monaſteriis, & mendicantium eccleſiis, ſi & in quantùm jure poſſumus, & ſub pœna juris in ipſos mendicantes, eorum priores, & gardianos, & conventus in diœceſi noſtra exiſtentes, ad obſervantiam præſentium exhortantes in domino, quod ubi tales notorie taliter delinquentes, vel talis notorie delinquens fuerit, vel fuerint; quod in eadem civitate, villa, oppido, caſtro, eccleſia, vel capella, vel domo privata, licet dominus vel domina licentiam habeant faciendi celebrare miſſam in eadem, ceſſetur à divinis, quouſque dicti tales, vel talis de dictis locis excedant vel exeat; adeo quod in divinis officiis non interſint celebrandis ſub pœna prædicta.

IV.

De quæſtis non faciendis.

Item, volumus, & ordinamus, & tenore præſentium publicamus, quòd nullus capellanus faciat quæſtam per domos ſingulares alicujus parrochiæ diœceſis noſtræ, niſi ex titulo beneficii hoc ſibi competat, ſub excommunicationis pœna, quam in contrarium facientes ferimus in his ſcriptis.

V.

Ne capellani celebrent aut miniſtrent ſacramenta ſine licentia rectoris.

Item, quòd nullus capellanus in eccleſia parrochiali alicujus rectoris, aut in capella infra metas parrochiæ ſuæ divina celebrare, nec ſacramenta miniſtrare præſumat, niſi petita & obtenta licentia rectoris ejuſdem, una cum licentia celebrandi in dictis capellanis, aut in domibus privatis à nobis obtenta ſub pœna prædicta.

VI.

De viſitatione eccleſiarum.

Item, quoniam omnes eccleſias noſtræ diœceſis, Deo ſupponente, intendimus viſitare, & noſtra interſit quod oves univerſalis ovilis noſtri in particulari ovili ſub veris rectoribus alimentis ſacramentalibus paſcantur, ut bonis exemplis pariter & documentis inſtruantur, ut nos & ipſi in vinea domini operantes, qui ex ea denarium ſuſcipimus dignum, & eidem patrifamilias, qui nos in dicta vinea conduxit & introduxit, juſtam & debitam valeamus reddere rationem: mandamus omnibus & ſingulis rectoribus noſtræ diœceſis ſub excommunicationis pœna, quam canonica monitione præmiſſa in non facientes ex nunc prout ex tunc ferimus in his ſcriptis, quatenus die qua viſitabimus eum in eccleſia, nos de titulo ſibi competenti in eadem eccleſia inſtruat, & nobis fidem faciat de eodem & aliis pœnis quibus contra eum de jure procedere poterimus in ſupradicto caſu.

VII.

Diſpenſationum conceſſarum revocatio.

Item, omnes gratias temporales & diſpenſationes quaſcumque per prædeceſſores noſtros conceſſas, quoad ſuum futurum effectum, à die præſentium revocamus, irritamus, & annullamus, & volumus pro revocato & irrito & annullato haberi. Præmiſſa ſtatuta noſtra ad declarationes, monitiones, & ſententias, & proceſſus noſtros in dicta ſynodo noſtra per nos vice & nomine noſtri mandamus & volumus ſub pœna eadem, legi & publicari per omnes rectores, capellanos, & viros eccleſiaſticos, & omnes alios ſubditos noſtros, quorum intereſt vel intererit, ſub pœnis in eiſdem contentis, & obſervari, & hujuſmodi publicationum volumus per notarios publicos adſtantes nobis nomine noſtri fieri publicum inſtrumentum. Datum ſub ſigillo noſtro in domo habitationis noſtræ apud Guengampum die Veneris ante feſtum B. Lucæ evangeliſtæ. Anno Domini M. CCC. LXXI.

JOHANNIS EPISCOPI TRECORENSIS STATUTA SYNODALIA.

Anno M. CCC. LXXII. edita.

I.

Anno 1372.

JOHANNES Dei & Sanctæ Sedis apoſtolicæ gratia epiſcopus Trecorenſis univerſis rectoribus, & capellanis, & aliis nobis ſubditis ſalutem & mandatis noſtris infra ſcriptis obedire.

De juramento advocatorum.

Cùm juſtitia ſit ſummum bonum, quam advocati ſive patroni cauſarum judicialiter ſuſtinere debent, & contra eam nullo modo venire ſcienter ſeu calumnioſè debent, & jurati cauſarum acta juſta tranſire, primis ſtatutis noſtris in ſuo robore duraturis addendo. Statuimus & ordinamus quod omnes & ſinguli advocati qui officium advocationis in noſtris curiis exercebunt, jurent juſtam cauſam recipere, eam ducere ſine calumnia ad utilitatem litigantis partis pro qua ſtabit; & dum ad notitiam ſuam veniet quod dicta cauſa ſit injuſta, quod ipſam dimittet, & in ipſa non plus litiga-

Digitized by Google

Anno 1372.

bit. Item, quod poſtquam ſecretum alicujus cauſæ didicerit, & eam judicialiter præſtiterit, prohibemus eidem advocato ſub excommunicationis pœna & officii privatione, perjurii & aliis pœnis, quæ de jure ſequuntur, ne in eadem cauſa pro parte adverſa patrocinium præſtet quoquomodo.

II.

Et notariorum.

Item, ordinamus quod omnes notarii curiarum noſtrarum jurent fideliter acta coram eis facta tranſire, & quod nomina eorum & advocatorum curiarum noſtrarum ſint in uno regiſtro redacta.

III.

Item, volumus & ordinamus quòd nomina omnium rectorum & capellanorum, curatorum & non curatorum noſtræ diœceſis ſint in eodem regiſtro ſcripta, & quod jurent nobis & officialibus noſtris, ſeu coram ſigillifero noſtro Trecorenſi quod prædictum regiſtrum cuſtodiant: mandata noſtra & citationes noſtras fideliter & diligenter ſub excommunicationis pœna & etiam arbitraria exequi, & de executionibus per eos factis & fiendis debitam & juſtam curabunt facere relationem, quos monemus ut infra quindecim dies à tempore publicationis præſentium ſub excommunicationis pœna nomina in dicto regiſtro ponenda dare, & dictum juramentum præſtare non omittant: quò tempore & etiam præterito ſeu elapſo mandamus officialibus noſtris ſub debito præſtiti juramenti, ne aliquem advocatum ad procurandum coram ſe admittant, nec notarium ad ſcribendum in curia, nec paſſationi ejus fidem adhibeant, quouſque præſtiterint juramenta.

IV.

De beneficiis non affirmandis.

Item, ſtatuimus & ordinamus quod nullus beneficiatus in diœceſi noſtra beneficium ſuum affirmet ſeu accommodet, ſub excommunicationis pœna & decem librarum, niſi licentia prius petita à nobis & obtenta. Et ſi contigerit ipſum ad longum tempus ſuum beneficium affirmare, & ante tempus firmam accipere, & infra terminum; beneficio cedat, vel decedat, vel beneficio canonice privetur, & alteri in beneficio ſeu in fructibus ejus jus competat, & dicta firma & ſolutione non obſtante, ſuper fructibus ejuſdem beneficii jus his in eis per firmarium ſub pœna dupli, etiam excommunicationis & centum librarum uſualium nobis applicandarum nullatenus moleſtetur ſeu impediatur.

V.

Nullus obtinens beneficium alteri beneficio deſerviat.

Item, ſtatuimus & ordinamus quod nullus officium ſeu beneficium in eccleſia noſtra Trecorenſi aut in diœceſi noſtra habens, alteri beneficio ſeu officio, niſi ſibi canonice annexo, deſerviat, ſub excommunicationis pœna, niſi prius à nobis licentia petita & obtenta.

VI.

De quæſtis pro fabrica eccleſiæ faciendis.

Item, ſtatuimus & ordinamus quòd pro operibus fabricæ eccleſiæ Trecorenſis in qualibet eccleſia parochiali ſit bixida, & quod rectores ſeu curati antequam alius in dicta eccleſia quæſtet, omnibus diebus dominicis & feſtis novem lectionum excitet populum, ut dictæ fabricæ eleemoſynas ſuas erogent: quibus erogantibus pro qualibet vice de Omnipotentis Dei & Beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, & BB. Tudguali & Yvonis, domini noſtri papæ & noſtra auctoritate confiſi, de pœnis ſibi injunctis XL. dies indulgentiæ miſericorditer in Domino relaxamus.

VII.

Presbyter ebrioſus aut tabernarius ad regendam eccleſiam non admittendus.

Item, ſtatuimus & ordinamus quod nullus presbyter ebrioſus & publicus tabernarius per aliquem rectorem eccleſiæ, ſub excommunicationis pœna & decem librarum, ad curam illius eccleſiæ gerendam præſentetur.

VIII.

De presbyteris ebriis.

Item, ſtatuimus & ordinamus quod ſi aliquis presbyter noſtræ diœceſis in die ſynodi reperiatur notorie ebrius, quod idem presbyter ſit ab officio ſuſpenſus, & in XL. ſolidis eccleſiæ Trecorenſi condemnatus.

IX.

De divino ſervitio in beneficiis debite impendendo.

Item, ſtatuimus & ordinamus quòd omnes rectores, eccleſiarum patroni, & fundatores beneficiorum quocumque nomine cenſeantur, & à quibuſcumque debeantur, uſum & regimen eorum & earum, & defectum regiminis & officii divini in eis impendendi, & ſervitii, & perceptorum dictorum beneficiorum & fructuum ipſorum, nobis, ſub pœna excommunicationis, quam ipſos incurrere volumus, infra quindecim dies à tempore publicationis præſentis ſtatuti revelent, & intiment, & declarent, & in ſcriptis ponatur, ut ſcire valeamus utrum ſervitium & officium divinum in præmiſſis beneficiis & capellis pro animabus fidelium fundatorum fuerit debitè impenſum & in futurum impendatur; arreſtantes ſub manibus noſtris fructus & reditus, proventus, & emolumenta omnium talium beneficiorum, officiorum, & capellaniarum quarumcumque, in quibus & ex quibus cultus divinus debitè non impenditur, nec utilitas ſeu profectus ſpiritualis pro animabus fundatorum ædificando, celebrando, ſeu alias officiando non adminiſtratur: quin immò dicti fructus per vagos, diſcolos, diſcurſores, & veteratores, vitam diſſolutam exercentes, præcipimus quòd ipſa dicta inſtrumenta & fundatorum intentiones, *(Locus corruptus.)* inhibentes omnibus & ſingulis presbyteris & clericis noſtris & laïcis, cujuſcumque conditionis aut præeminentiæ exiſtant, ne de fructibus, reditibus, proventibus, & emolumentis ipſorum beneficiorum, capellaniarum, ſeu officiorum, quocumque nomine cenſeantur, in quibus defectus notorius, ædificationis, cultus, ſervitii & officii extitit alicujus, in ipſius præjudicium ſub pœna excommunicationis, quam ex nunc pro ut ex tunc in quemlibet rebellem ferimus in his ſcriptis, ſi contrarium egerint, & quam incurrere volumus poſt octo dies à tempore publicationis præſentium.

X.

Revocatio diſpenſationum.

Item, revocamus, caſſamus, irritamus, & annullamus quaſcumque gratias & diſpenſationes, quoad futurum effectum, per quaſcumque perſonas à nobis obtentas. Tenorem verò &

effectum præſentium ſtatutorum volumus per rectores, ſeu curatos eccleſiarum noſtræ diœceſis recipi; & volumus & ordinamus ea à tempore publicationis eorum pro publicatis haberi. In cujus rei teſtimonium præſentes litteras dicta ſtatuta continentes duximus ſigillo noſtro ſigillandas. Datum die Martis poſt feſtum beati Lucæ evangeliſtæ, anno Domini millesimo trecenteſimo ſeptuageſimo ſecundo.

XI.

Duæ miſſæ in die non celebrādæ. Item, quod nullus celebret duas miſſas in die abſque diſpenſatione noſtra, niſi in caſibus à jure permiſſis. Datum ut ſupra.

EJUSDEM STATUTA SYNODALIA anno M. CCC. LXXIV. edita.

I.

Anno 1374. JOHANNES Dei ac ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratiâ epiſcopus Trecorenſis univerſis fidelibus in noſtris civitate & diœceſi conſtitutis, ſalutem in Domino ſempiternam.

De honoranda Virgine Maria & quibuſdam ſanctis. Cùm deceat glorioſam Virginem MARIAM poſt ipſum Deum laudare & honorare, & cum ſanctis ſuis ſit glorioſius, & ad alios Chriſti fideles pertineat divinum officium magis augmentare quam diminuere: hinc eſt quod in omnibus capellis glorioſæ Virginis Mariæ, angelorum & archangelorum, beatorum apoſtolorum & evangeliſtarum, beatorum TUDGUALI & YVONIS & NICOLAI, & omnium martyrum & confeſſorum, virginum, & aliorum ſanctorum & ſanctarum in civitate & diœceſi noſtris conſtitutis ædificatis, & bene conſtructis in honore cujuſlibet ipſorum, miſſæ celebrentur de cetero per idoneos capellanos de voluntate rectorum parochialium noſtræ diœceſis, in quorum parochiis dictæ capellæ fuerint, in diebus ipſorum propriorum feſtorum cum nota, & aliis diebus ſine nota, cùm eis opportunum fuerit, & devotio ſua aut aliena ad hoc eos inducent, non obſtantibus quibuſcumque ſtatutis per prædeceſſores noſtros in contrarium editis, præbemus licentiam & aſſenſum; inhibentes ſub pœna juris omnibus capellanis, ut in dictis capellis vel alibi prætextu dictæ diſpenſationis, aut alias ad benedictiones nuptiales clandeſtinè procedant.

II.

Sepultura in eccleſiis fundatoribus cōceſſa. Item, ſimiliter diſpenſantes cum omnibus fundatoribus eccleſiarum, ſeu capellarum, ut in eiſdem eccleſiis, ſeu capellis per eos datis, & ceteri utilitatem competentem ſecundùm eorum facultates in redditibus, ſeu in aliis legatis fabricæ eccleſiarum offerentes, in eiſdem eccleſiis ſeu capellis inhumari valeant: inhibentes rectoribus eccleſiarum & procuratoribus dictarum fabricarum, ne aliàs indiſtinctè quemlibet in eccleſiis ſuis, ſeu capellis ad ſepulturam admittant.

III.

Item, ſub pœna excommunicationis, & decem librarum uſualium omnibus rectoribus & capellanis & preſbyteris noſtræ diœceſis, vel civitatis à quocumque conſervatore emanatas & Hic deeſt aliquid. vigore quorumcumque proceſſuum privilegiorum contra aliquem de ſubditis noſtris, niſi prius eadem privilegia fuerint nobis, aut officiali noſtro ordinario intimata, aut eadem privilegia ſub manu publica, aut ſub ſigillo authentico fuerint in eadem civitate incorporata, ſub iiſdem pœnis mandamus & præcipimus eiſdem rectoribus ſeu capellanis, ſeu viris [eccleſiaſticis] quatenus parti citatæ copiam citationis, aut inſtantem relationem in electione partis in ejus expenſas ad ſui potitionem aſſignent, antequam litteras parti adverſæ reſtituant.

IV.

Sigillum curatorum. Item, ſub excommunicationis pœna mandamus omnibus curatis noſtræ diœceſis, ut infra menſem à data præſentium habeant ſigillum proprium, in quo continebitur nomen ſuæ parochiæ, cum differentia ſpeciali ab aliis, ad executionem faciendam.

V.

Obligationes irritatæ. Item, irritamus, caſſamus, & annullamus omnes obligationes quæ de cetero per notarios noſtros in talibus recipiantur.

VI.

Excommunicatio in libertates eccleſiaſticas infringentes. Item, ſortilegia & ſortilegos, uſurarios publicos, & omnes libertates eccleſiaſticas, & præſertim Minihii B. Tudguali infringentes in his ſcriptis excommunicamus; & prohibemus, ſi notum fuerit, ad eccleſiaſticam ſepulturam recipi.

VII.

Statutorum publicatio. Item, mandamus in his ſcriptis, & præcipimus ſub exommunicationis pœna omnibus rectoribus, quatenus ſtatuta noſtra præſentia & alia præterita quæ fecimus ſub excommunicationis pœnâ & decem librarum, quas pœnas contra eos & eorum quemlibet qui in præmiſſis & eorum ſingulis deficientes ſeu negligentes fuerint, in his ſcriptis declaramus & præſentia ſtatuta in eorum eccleſiis publicentur quo uſque toti populo ſint nota, & pro publicatis manifeſta. Datum in plena ſynodo noſtrâ, ſub ſigno noſtro præſentibus appoſito, die Jovis poſt Pentecoſten Domini, anno Domini M. CCC. LXXIV.

VIII.

Item, revocamus omnes gratias per nos alias conceſſas. Datum ut ſupra.

STATUTA SYNODALIA THEOBALDI epiſcopi, anno M. CCC. LXXX. edita.

I.

Anno 1380. NOS THEOBALDUS Dei & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratiâ epiſcopus Trecorenſis univerſis & ſingulis abbatibus, prioribus, eccleſiarum rectoribus, capellanis nobis ſubditis, præſentibus & futuris, præſentes litteras viſuris & audituris, ſalutem in eo qui eſt omnium vera ſalus.

Ne rectores in aliena eccleſia ſe capellanos conſtituant. Cùm ſecundùm Apoſtolum quilibet fidelis catholicus in ea vocatione remanere debet in qua vocatus exiſtit, & juxta ſanctiones canonicas, ſeu canones ſingula officia ſingulis ſint contenta perſonis, & unum officium vix valeat digne aliquis

Digitized by Google

Anno 1380.

adimplere, omneſque eccleſiarum curati in ſuis beneficiis perſonaliter reſidere teneantur, & per ſe ipſos divina officia in eis exercere, curaſque eis commiſſas per ſe ipſos regere & docere : quod ſi aliter actum fuerit, & qui receperit quod contra canones ſacros acceperat, amittat : & qui dederit, largiendi poteſtate privetur. Cùm igitur verba & juris ſtatuta ſint accipienda cum effectu, nonnullique curati noſtræ diœceſis modum avaritiæ ſuæ non ponentes, eccleſias proprias, curaſque omnes ſibi commiſſas, de quibus in diſtricto examine reddituri ſunt coram Deo rationem, propria temeritate & ſine cauſa dimittunt, ad ſerviendum aliis eccleſiis cupiditatis obtentu, ſæpiſſimè ſe ingerunt, de grege ſibi commiſſo non curantes ; & cùm, ut præfertur, unum officium vix implere valeant, ſtipendia ſibi vindicent plurimorum ; & ob hoc nos volentes huic morbo congruam adhibere medelam, cum deliberatione provida, maturoque ſuper hoc habito conſilio, pro ſalute animarum tam curatorum, quàm ipſorum ſubditorum ſtatuimus, & ſtatutum eſſe oſtendimus, præcipimuſque, & injungimus etiam ſub pœnis juris, quod nullus curatus noſtræ diœceſis accipiat aliam eccleſiam ad firmam, ſeu ad deſerviendum, curamque ipſius alienæ eccleſiæ regendæ cauſa relinquat, aut capellanum ſe conſtituat in aliena eccleſia ſine cauſa manifeſta & rationabili & noſtra licentia ſpeciali ſuper hoc petita & obtenta : quam cauſam, ſi quæ ſit, nobis ſeu deputatis à nobis exponere & probare teneatur, ſed quilibet curatus noſtrarum civitatis & diœceſis in ſua parochiali eccleſia reſideat, & per ſe ipſum deſerviat in eadem, prout jura volunt, & plurima ſtatuta prædeceſſorum noſtrorum oſtendunt, niſi ſecum fuerit per nos legitimè diſpenſatum.

II.

Capellani ad regendas eccleſias abſque litteris epiſcopi non admittendi.

Inſuper etiam cùm nullus curatus capellanum aliquem ad ſuam curam regendam recipere debeat neque poſſit ſine licentia ſui diœceſani, & nonnulli capellani noſtræ diœceſis, ſeu aliunde temporibus retroactis ſe ingeſſerunt, & adhuc ſe ingerunt ad ſerviendum curis abſque eo quod appareat de præſentatione & receptione ipſorum, prout in viſitationibus noſtris in multis reperimus, ob hoc multi ſubditi noſtri decipi poſſent, cùm nullus falcem ſuam ponere debeat in meſſem alienam : ſtatuimus, præcipimus & injungimus quod omnes capellani qui de cetero ad curam alicujus eccleſiæ diœceſis noſtræ regendam recepti fuerint, de præſentatione & receptione litteras habeant, & à nobis recipiant ſigillo noſtro ſigillatas, ut de cura ſibi commiſſa in viſitationibus, & aliàs edocere valeant in futurum, etiam ſub pœna ſuſpenſionis & centum ſolidorum ; alioquin ipſos capellanos non intendimus recipere ad curas, immò pro non receptis & non habentibus poteſtatem ipſos habemus, & haberi volumus ; pœnaſque prædictas contra eos eſſe commiſſas, niſi litteras, ut præfertur, obtineant de præmiſſis. Et ſi qui temporibus retroactis ad curam alicujus eccleſiæ diœceſis noſtræ præſentati fuerint, ipſos, niſi litteras ſuper hoc à nobis obtinuerint, pro non receptis habebimus, & etiam habemus per præſentes.

Anno 1380.

III.

Sacerdotes ad altare cum caligis accedant.

Item, cùm omnes ſacerdotes in honeſto & decenti habitu ad altare debeant accedere pro divinis celebrandis ; ſtatuimus, ut omnes capellani civitatis & diœceſis noſtrarum cùm miſſas celebraverint caligas deferant honeſtas, ſub pœna decem ſolidorum.

IV.

De nova chriſmate ſingulis annis habendo.

Sanè cùm in qualibet diœceſi per ſingulos annos in cœna Domini chriſma confici debeat, fonteſque baptiſmales bis in anno debeant benedici, videlicet in vigilia Paſchæ & Pentecoſtes Domini, novumque chriſma in illo anno confectum in ipſis fontibus debeat apponi, vetuſque chriſma in piſcina cremari, habito prius chriſmate novo : ſtatuimus, quod omnes rectores & capellani curam habentes animarum per ſe ipſos, ſeu per alios viros eccleſiaſticos idoneos quolibet anno de chriſmate novo habeant de eccleſia noſtra Trecorenſi, & illo chriſmate novo, & non de veteri, niſi in neceſſitate, utantur tam in fontibus ſupra ſcriptis, quàm in prius baptizandis : & ita debere fieri à ſanctis apoſtolis, & à ſucceſſoribus eorum accepimus, vobiſque tenenda mandamus : ut ſi quis de alio chriſmate quam de novo, quod propria epiſcopi largitione vel conceſſione acceperit, baptizare præſumſerit, niſi præoccupante morte, pro ſuæ temeritatis auſu in ſe ſuæ damnationis ſententiam protuliſſe manifeſtetur, prout hæc in ſacris canonibus recitantur.

V.

Contra vim inferentes clericis & libertates eccleſiaſticas perturbantes.

Item, cùm omnis utriuſque ſexus manus temerè violentas in preſbyteros & clericos injicientes, & eorum bona præter & contra eorum voluntatem capientes, & ad hoc conſilium, auxilium & favorem dantes, juriſdictionemque eccleſiaſticam perturbantes, & impedientes, ac Minihium B. TUDGUALI diſcurrentes, ſint majoris excommunicationis vinculo innodati ; ea propter omnes & ſingulos illos & illas, qui & quæ præmiſſa perpetraverint, excommunicatos eſſe declaramus in his ſcriptis : mandantes vobis & veſtrûm cuilibet in ſolidum, quatenus ipſos in eccleſiis veſtris, dum divina celebrabitis officia denuncietis publicè ad hoc excommunicatos, & à dictis denunciationibus non ceſſetis, donec ad condignam venerint emendam, & de præmiſſis meruerint canonicè abſolvi.

VI.

Confirmatio antiquorum ſtatutorū.

Item, nos epiſcopus ſupradictus approbantes ſtatuta ſynodalia alias per prædeceſſores noſtros edita, niſi quatenus fuerint ex aliqua juſta cauſa revocata, eadem confirmamus & ratificamus, præcipimuſque & mandamus, quatenus diligenter obſerventur, & quodlibet eorum publicetur, & à viris eccleſiaſticis teneantur ſecundùm ſeriem & tenorem eorumdem, & ſub pœnis in eiſdem contentis.

VII.

Ne beneficia curatorum laicis dentur ad

Item, ſtatuimus ſtatutumque eſſe oſtendimus, quod nullus curatus diœceſis noſtræ beneficium ſuum ad firmam alicui laïco concedat, neque

Anno 1380. etiam aliquis laïcus aliquod beneficium diœceſis noſtræ ad firmam recipiat ſub excommunicationis & ſexaginta librarum pœna, niſi de licentia noſtra ſpeciali ſuper hoc eis conceſſa: & ſi ſecùs actum fuerit; curatos dicta ſua beneficia ad firmam laïco, ut præfertur, concedentes, ac etiam ipſos laïcos ea recipientes dictas pœnas incurrere declaramus; decernentes eo ipſo dictam firmam irritam eſſe & inanem.

VIII.

Gratiæ conceſſæ revocantur. Item, omnes & ſingulas gratias per nos alias temporaliter conceſſas tenore præſentium revocamus; monentes omnes & ſingulos curatos civitatis & diœceſis noſtrarum, ut infra quindecim dies copiam habeant præſentium ſtatutorum. Datum ſub ſigillo noſtro majori in plena noſtra ſynodo, in eccleſia noſtra Trecorenſi, die Mercurii poſt feſtum B. Lucæ evangeliſtæ, anno Domini M. CCC. LXXX.

STATUTA SYNODALIA JOHANNIS epiſcopi Trecorenſis, anno M. CCCC. XXIII. edita.

Anno 1423. JOHANNES miſeratione divina epiſcopus Trecorenſis univerſis & ſingulis abbatibus, prioribus eccleſiarum rectoribus, & eorum loca tenentibus, & aliis viris eccleſiaſticis, per civitatem & diœceſim noſtram conſtitutis & nobis ſubditis, ſalutem in Domino.

Notum facimus quod nos hodie in hac noſtra ſynodo hyemali more ſolito præſidentes, communi utilitati & grato regimini gregis nobis commiſſi intendere cupientes, nihil de novo præter unum inferius deſcriptum ad præſens ſtatuentes; ſed potius laudabilibus ſtatutis prædeceſſorum noſtrorum infra deſignatis, & per nos maturè adviſatis inhærentes, ipſa ſtatuta dictorum prædeceſſorum noſtrorum inferius per rubricas adnotata, & per nos ex multis aliis extracta, & alia quæ de jure procedunt, laudamus & approbamus, ipſaque juxta eorum formas & tenores volumus & præcipimus à ſubditis noſtris inviolabiliter obſervari, donec & quouſque aliud vel alia circa eadem diſpoſuerimus, quod brevi in proxima noſtra ſynodo facere intendimus & proponimus. Alia autem ſtatuta dictorum prædeceſſorum noſtrorum per hoc approbare, vel reprobare nolumus; ſed eadem ſub diſſimulatione toleramus. Statuta autem quæ hic approbamus ſunt iſta. Statutum eſſe oſtendimus, ut chriſma Euchariſtia & fontes ſacri adhibitis clavibus conſerventur, &c. *ut in tertio ex primis hic ſcriptis ſtatutis, ſequunturque reliqua omnia eadem ſtatuta de verbo ad verbum, exceptis* 30. 44. 45. 46. 47. 56. 64. 65. 66. 67. 68. 76. 77. 78. 80. *quibus ſubjiciuntur* 20. *&* 21. *ex ſtatutis Alani* 2. 3. 4. *&* 5. *ex ſtatutis ſub Johanne, anno* 1371. *editis,* 16. 18. *& ultimum Alani cui iſtud præmittitur.*

De curatis excommunicatis.

Statuimus & ſtatutum eſſe oſtendimus, ut fructus ſeu proventus eccleſiæ eccleſiaſticis perſonis quamdiu excommunicatæ fuerint, ſubtrahantur; & eiſdem poſtquam abſolutæ fuerint non reddentur, ſed in utilitate eccleſiæ Trecorenſis & eccleſiarum in quibus beneficiati fuerint, vel in pios uſus ſecundùm arbitrium noſtrum convertantur. Quod ſi per annum & amplius in ejuſmodi ſententiis excommunicationis ſteterint, privationi, cujuſcumque ſtatus fuerint, ſubjaceant ipſo facto.

Sequuntur omnia Theobaldi ſtatuta anni 1380. *quibus hæc tria ſuperadduntur.*

I.

De caſibus reſervatis. Præterea quia de novo intelleximus, quod nonnulli religioſi & alii fortè ſæculares prætextu officii pœnitentiariæ ſe ingerunt ad abſolvendum ſubditos noſtros in foro confeſſionis de caſibus, tam domino noſtro papæ, quàm epiſcopis reſpectivè de jure reſervatis abſque licentia noſtra, & abſque eo quod de poteſtatibus, ſi quas hac in parte habeant, nobis edocuerint quoquomodo: nos dictorum ſubditorum noſtrorum animarum ſaluti providere cupientes, tenore præſentium de novo ſtatuimus & ordinamus, quod nulli rectores, aut alii curas animarum in civitate, aut diœceſi noſtris gerentes parochianos ſuos eis reſpectivè commiſſos, qui à prædictis taliter ſe ingerentibus ſe abſolutos in prædictis caſibus aſſerent vel affirmabunt, nullatenus habeant pro abſolutis, dum eis in Paſchate, aut alias confitebuntur, niſi conſtito primitus eiſdem rectoribus & curatis evidenter, quod prædicti taliter ſe ingerentes, nos de poteſtatibus ſuis prædictis informaverunt ſufficienter.

II.

De ſtatutis habendis. Item, quia viſibiliter credimus & exiſtimamus multos rectores & alios curas animarum in noſtra diœceſi gerentes non habere ſtatuta per nos ſuperius notata & approbata, ſine quibus minimè poſſunt ſubditos eis reſpectivè commiſſos congruè gubernare; volumus & ordinamus, quod ipſi rectores & curati, qui hujuſmodi ſtatutis carere cenſeantur, infra primam diem menſis Januarii proximè futuri ſtudeant eadem in ea parte qua eis deficiunt retrahere, aut procurare retrahi diligenter. Datum in hac noſtra ſynodo per nos Altiſſimi clementia in eccleſia noſtra Trecorenſi ſolemniter, ut mos eſt, celebrata die Mercurii poſt feſtum B. Lucæ evangeliſtæ, anno Domini M. CCCC. XXIII.

III.

Clerici perſonas ſimplices nequiter vexantes excommunicati. Item, Statutum eſſe oſtendimus, clericos & alias quaſcumque perſonas qui fraudulenter ſimplices perſonas, contra quas non habent aliquid rationis, ſæpè faciunt per ſe vel per alios quoquomodo vexari & citari ad forum eccleſiaſticum; ut pro redimendis vexationibus hujuſmodi prædam poſſint aſſequi ab eiſdem; excommunicationis vinculo, donec omninò à tantæ præſumtionis nequitia deſtiterint, percellimus, præter pœnam damnorum & expenſarum, in quibus volumus eos per locorum ordinarios damnificatos, taxatione legitima præcedente, prout jura ſtatuunt, condemnari.

Digitized by Google

STATUTA SYNODALIA JOHANNIS epiſcopi Trecorenſis, anno M. CCCC. XXVI. edita

I.

Anno 1426.

JOHANNES miſeratione divinâ epiſcopus Trecorenſis univerſis & ſingulis viris eccleſiaſticis, & præſertim parochialium eccleſiarum rectoribus, & capellanis ad earumdem eccleſiarum regimen deputatis, nobis ſubditis, ſalutem in Domino, & præſentem noſtram ordinationem diligenter obſervare.

De ſtatutorum publicatione.

Notum facimus quod nos hodie noſtram ſynodum in eccleſia noſtra more ſolito celebrantes, attendentes prædeceſſores noſtros inter cetera ſtatuiſſe & ordinaſſe plura ſtatuta pœnalia per eos ſucceſſivè ad conſervationem juriſdictionis & libertatis eccleſiæ, & clericorum tuitionem, & aliàs rationabiliter edita, & per nos ſub certa forma in parte in quodam libello confirmata fore tunc per prædeceſſores noſtros & nunc per nos, præfatos rectores, & capellanos, etiam ſub certis pœnis ſpiritualibus in eis contentis, ſingulis diebus dominicis in ſuis & veſtris eccleſiis publicanda & publicari, prout in quodam capitulo dicti libelli *de ſtatutis ſæpius publicandis* intitulato continetur, conſiderantesque nec immeritò gravè & nimis laborioſum exiſtere tot ſtatuta & toties publicari, & gravius dictas pœnas ob defectum id exequendi incurrere & ſubire: idcirco nimio labori & gravi periculo veſtrum prædictorum rectorum & capellanorum obviare cupientes, dictam ordinationem prædeceſſorum noſtrorum etiam antea per nos confirmatam aliqualiter immutando & modificando, ordinamus & declaramus nos de cetero, & reſpectivè ad publicationem quatuor præcisè dictorum ſtatutorum, videlicet ſtatuti *de judicibus ſæcularibus*, ac ſtatuti *de clericis captis* nec non *de clericis machinantibus contra eccleſiam*, & ſtatuti *de deprædantibus viros eccleſiaſticos* reſpectivè intitulatorum, bis in menſe faciendam teneri & obligari: quæ quidem quatuor ſtatuta, quorum primum ſic incipit: *Item, ſtatutum eſſe oſtendimus judices ſæculares*, &c. Secundum verò ſic: *Nos quibus ipſorum*, &c. Tertium autem ſic: *Cùm quilibet clericus*. Quartum etiam ſic: *Tenore præſentium mandamus*, &c. ordinamus & præcipimus ſub pœnis in eis contentis, & etiam ſub pœna viginti ſolidorum à quolibet omittente ſolvendorum, & ad utilitatem fabricæ dictæ noſtræ eccleſiæ convertendorum per nos dictos rectores & capellanos, reſpectivè, palam & publicè, planèque & intelligibiliter, in eccleſiis veſtris diebus dominicis de quindena in quindenam hora congrua & conſueta populis in eiſdem eccleſiis ad divina audienda congregatis exequi, publicari, & notificari cum omnibus ſolemnitatibus in eiſdem reſpectivè deſignatis, ut per hoc malevoli judices & domini temporales ſtatutum & juriſdictionem eccleſiæ in toto vel in parte enervare nitentes, & clericos injuſtè & turpiter capientes & detinentes; & clerici ſive jurati noſtri contra nos & eccleſiam noſtram machinantes, & ceteri malefactores viros eccleſiaſticos deprehendentes, & Minihium Beatiſſimi TUDGUALI perturbantes, ex hoc magis terreantur, ac timore & pudore ſuffuſi, à præmiſſis citius abſtineant, & ſe deſiſtere cogantur. Cetera autem ſtatuta in dicto libello contenta ac per nos approbata volumus & ordinamus per nos ſimili forma & ſub conſimilibus pœnis quater ad minus in anno per unum aut plures dies integrè publicari.

II.

Ne laici aut ſimplices perſonæ publicè prædicent.

Item, quia ad noſtri notitiam, quàm plurimis deferentibus, de novo pervenit, quod nonnullæ ſimplices perſonæ etiam merè laicæ ſupra vires attentantes, & plus quàm oporteat nitentes ſapere ſe exponunt etiam locis publicis, aut certa præſumtione aut fictæ bonitatis ſimulatione, aut aliàs contra juris diſpoſitionem, ad prædicandum fideli & ſimplici populo nobis à Deo commiſſo, unde multa ſcandala oriuntur, & quàm plures errores, quod abſit, contingere poſſunt. Nos hujuſmodi ſcandalis & erroribus poſſetenus obviare cupientes juri communi hac in parte innitentes, ad præſens ſtatuimus & ordinamus, ne aliqui de cetero in civitate & diœceſi noſtra quoquo modo publicè prædicare præſumant, niſi hoc eis ex titulo competat, vel niſi fuerint ſacræ Theologiæ magiſtri, aut alias in eadem competenter imbuti, quemadmodum ſunt religioſi communiter Mendicantes, vel niſi à nobis vel majori ad hoc licentiam obtinuerint, vel id aliàs de jure concedatur; inhibentes etiam ſub pœna excommunicationis omnibus & ſingulis eccleſiarum rectoribus noſtræ diœceſis, ne perſonas alterius conditionis permittant in ſuis eccleſiis, aut parochiis quoquomodo publicè publicare: inhibentes ulterius ſub conſimili pœna omnibus & ſingulis nobis ſubditis, ne ſe publicè ad prædicandum exponant, demtis perſonis ſuperius annotatis. Permittimus tamen & toleramus, quod diſcretæ & honeſtæ perſonæ cujuſcumque ſexus, poſſint vel valeant vitas ſanctorum ſub rimis, aut aliàs planis & uſitatis verbis, & orationem dominicam in vulgari forte debitè tranſlatam, voce alta vel demiſſa abſque grandi expoſitione ſimplicioribus dicere, & exempla moralia, ſi quæ ſciverint recitare.

III.

De nundinis diebus feſtis non celebrandis.

Præterea conſiderantes dies dominicos & alia feſta celebria, præſertim ob honorem Domini noſtri JESU-CHRISTI, & glorioſæ ſuæ matris ordinata, tam præcepto divino, quàm naturali ratione, & ſanctæ matris Eccleſiæ ordinatione à Chriſti fidelibus devotè coli, & ipſos Chriſti fideles hujuſmodi diebus & feſtis in divinis audiendis & oratione vacare, & ut ad hæc liberius intendere valeant, à profanis & forenſibus negotiis abſtinere debere; percipiamuſque fore minus laudabiliter conſuetum, aliquas nundinas & mercata publica in noſtra diœceſi hujuſmodi diebus & feſtis teneri & exerceri, contra tamen illuſtris principis domini Ducis devotam intentionem & mandatum; & gregem à Deo nobis commiſſum ad hujuſmodi nundinas & mercata ipſis

Anno 1426

diebus, dum divina audire debent, confluere, & circa negotia profana ibidem tractanda, omiſſo cultu divino, in animarum ſuarum periculum ſe communiter occupare volentes. Itaque contra hunc hujuſmodi abuſum, quantum in nobis eſt, cùm hæc animas & conſcientias tangere noſcantur, obviare volentes, ad præſens ſtatuimus & ordinamus, nullas nundinas ſive mercata publica fore de cetero diebus dominicis & feſtis D. N. Jesu-Christi. videlicet in feſtis Nativitatis, Epiphaniæ, Aſcenſionis ejuſdem, & ſui ſacratiſſimi Corporis, nec non feſtis dictæ glorioſiſſimæ Virginis Mariæ, & celebritate Omnium ſanctorum, quibuſcumque diebus eveniant, in noſtra diœceſi tenenda vel exercenda, quod ſub pœna excommunicationis præſenti ſtatuto fieri prohibemus. Sed conſulimus hujuſmodi nundinas & mercata ad dies præcedentes & ſubſequentes per eos ad quos pertinebit transferri, prout ipſis videbitur expedire. Datum die Mercurii poſt feſtum B. Lucæ evangeliſtæ anno Domini m. cccc. xxvi.

STATUTA SYNODLIA edita ſub Petro epiſcopo Trecorenſi anno m. cccc. xxxi.

Anno 1431.

Vicarii generales in ſpiritualibus reverendi in Chriſto patris domini Petri Dei & ſanctæ ſedis apoſtolicæ clementia epiſcopi Trecorenſis, à ſuis civitate & diœceſi ad præſens ob cauſam legitimam notoriè abſentis, in præſenti ſynodo vice & nomine, & de mandato & auctoritate ejuſdem reverendi patris hodie præſidentes, communi utilitati, ſtatui & honori hujus eccleſiæ Trecorenſis, & aliarum, præcipuè curatorum dictæ diœceſis, rectorumque, & ſuppoſitorum earumdem, affectu ſincero providere cupientes; duximus facere, & promulgare, & per modum ſtatutorum facimus & promulgamus intimationes declarationis, revocationes, ſtatuta, & ordinationes quæ ſequuntur.

I.

Revocantur gratiæ à Johanne epiſcopo conceſſæ.

Et primò intimamus, & declaramus omnes & ſingulas gratias per reverendum patrem dominum Johannem Dubouc nuper epiſcopum Trecorenſem, & nunc ad eccleſiam Dolenſem tranſlatum, quibuſcumque perſonis, & ſub quacumque verborum forma, quoad celebrandum miſſas in capellis non dotatis & non benedictis, ſive locis & oratoriis privatis, & non reſidendum in beneficiis vicibus aliorum, & forſitan quæſtandum aliquorum locorum vel perſonarum intuitu, aut aliàs quovis modo conceſſas, & nondum per eum, dum huic eccleſiæ Trecorenſi præſidebat, debitè revocatas, cum omnibus litteris inde ſecutis fore & eſſe nullas & irritas; & in quantum eſt opus, eaſdem caſſamus, & irritamus, & pro nullis & irritis reputamus, prout aliàs poſt habitam poſſeſſionem dicti epiſcopatus Trecorenſis pro moderno domino latius & publicè revocavimus, & caſſavimus, & irritas eſſe decrevimus.

II.

Anno 1431. Item, aliæ à vicariis generalibus conceſſæ.

Et inſuper revocamus, & annullamus omnes & ſingulas gratias per nos hactenus conceſſas, niſi quatenus eaſdem ultra tempus præſentis ſynodi, & non obſtante hujuſmodi revocatione generali, voluerimus, & conceſſerimus ſpecialiter & expreſsè in ſuis roboribus perdurare poſſe, quas hoc modo conceſſas noluimus nec intendimus ad præſens revocare, ſed potius juxta & ſecundùm modum conceſſionis prædictæ in ſuo robore permanere.

III.

Confirmantur antiqua ſtatuta.

Prætereа laudamus, ratificamus, approbamus omnia & ſingula ſtatuta ſynodalia juri communi, & conciliis provincialibus Turon. conſona, & ab eis nullatenus deſcrepantia per dictum reverendum in Chriſto patrem, & ſuos prædeceſſores dicti reverendi patris domini moderni Trecorenſis epiſcopi hactenus ſucceſſivè & canonicè in hac eccleſia facta, edita & promulgata, & non alias quovis modo.

IV.

De reſidentia in beneficiis.

Item, cùm beneficia fuerint & ſint inſtituta propter officia, & omni jure qui commoda percipiunt, onera ſentire debeant; cùmque his & aliis debitè penſatis, ſancti patres, & ſacrorum canonum conditores ſtatuerint rectores parochialium eccleſiarum, & nonnullos alios beneficiatos locis eorumdem beneficiorum etiam eiſdem in ipſis perſonis deſervire debere; & ſint nonnulli eccleſias curatas, & alia beneficia reſidentiam perſonalem exigentia in civitate & diœceſi prædictis obtinentes, qui, proh dolor! eiſdem in ipſis perſonis deſervire dedignantur, ac gregem proprium contra paſtoris mores deſerunt & negligunt: Nos præfati vicarii juri communi hac in parte inhærentes, duximus canonicè monere, & per præſentes monemus, una canonica monitione pro omni, ac etiam requirimus omnes & ſingulos, qui talia beneficia in præfatis civitate & diœceſi, etiam qui vicarias perpetuas qualeſcumque in hac eccleſia noſcuntur obtinere, ut ipſi infra quindecim dies ab hac præſenti computandos curent & ſtudeant cum effectu in locis eorumdem beneficiorum, prout jura volunt, perſonaliter reſidere, & eiſdem laudabiliter per ſe deſervire, ſub pœna centum librarum monetæ uſualis, & aliis contra tales à jure & conciliis provincialibus ordinatis, niſi tamen ſuper reſidentiam hujuſmodi licentiam ſpecialem non reſidendi à prædicto R P. domino Trecorenſi, vel à nobis obtinuerint.

V.

Ne rectores ultra dies octo abſint à ſuis beneficiis.

Præterea ſtatuimus, & ordinamus, & inhibemus ſub conſimilibus pœnis omnibus & ſingulis rectoribus eccleſiarum parochialium, vicariis perpetuis, & aliis, maximè capellanis, qui capellanias perpetuas in dicta eccleſia Trecorenſi tenent & poſſident, ratione quarum ad reſidentiam perſonalem in tribus horis ſingulis diebus anni, ſcilicet matutinis, magna miſſa, & veſperis faciendam tenentur, ne ipſi rectores, vicarii, & capellani ſe abſentent à dictis ſuis beneficiis per octo dies, ſine dicti reverendi patris vel noſtra licentia ſpeciali petita & obtenta. Quod ſi

Digitized by Google

Anno 1431.

per aliquos dies dictorum octo dierum contingat A eorum aliquos ſe à dictis ſuis beneficiis abſentare; caveant, quod durante eorum abſentia, in divinis dictis ſuis beneficiis, prout onus eorum requirit, laudabiliter deſerviatur.

VI.

Ne quis in abſentia rectorum beneficiis deſerviat ſine licentia epiſcopi.

Præterea, ſub pœna videlicet excommunicationis, & ſexaginta librarum monetæ uſualis à quolibet contrarium attentante ſolvendarum, & in pios uſus convertendarum, inhibemus omnibus & ſingulis presbyteris & capellanis dictarum civitatis & diœceſis, & quibuſcumque aliis aliunde forſan acceſſuris & venientibus, ne quiſquam eorum audeat vel præſumat ſe ingerere vel B immiſcere ad ſerviendum in divinis prænotatis beneficiis, & maxime curatis, vice & nomine rectorum eorumdem, & in ipſorum abſentia per ſpatium dictorum octo dierum ab eiſdem beneficiis continuata, vel etiam per latius tempus, abſque dicti reverendi patris vel noſtri licentia ſpeciali, & abſque eo quod capellani hujuſmodi beneficia pro aliis ſerviturі, vel ſervientes, fuerint per nos vel dictum reverendum patrem ſuper eorum ſufficientia & idoneitate examinati, approbati, & ad ipſum ſerviendum admiſſi.

VII.

Ne quis plura poſſideat beneficia.

Item, cùm ſacrorum canonum conditores C conſiderantes, & meritò, neminem vix poſſe ſolum officium eccleſiaſticum propoſitum in unaquaque eccleſia parochiali ſufficienter exercere, & nonnullos fore qui minus ad hoc advertentes plurimorum ſtipendia ſibi ſtudent vendicare; ſtatuerunt nullum poſſe aut debere plures parochiales eccleſias, aut alia beneficia ad invicem incompatibilia inſimul retinere, niſi legitima diſpenſatione ſuper hoc conceſſa: & intervenientes monemus & requirimus ſingulos & omnes una canonica monitione pro omnibus qui talia beneficia ad invicem incompatibilia in præfatis civitate & diœceſi & eccleſia, mediante ponti- D ficis diſpenſatione, detinent quovis modo, quatenus ipſas diſpenſationes, ſi quas habent, coram nobis exhibeant; & de ipſis fidem faciant infra quindecim dies à præſenti die numerandos, ſub pœna centum librarum & aliis pœnis à jure & conciliis provincialibus ſtatutis.

VIII.

Paſtores vulgare idioma Britanicum ſcire tenentur.

Item, cùm valde periculoſum & rationi diſſonum fore cenſeatur, aliquos Chriſti fidelibus in paſtores præficere & rectores ſtatuere, qui mores & loquelas eorumdem ignorare cenſentur; cùm ob hoc nec conſcientias eorum præſertim per confeſſionem examinare, nec ſacramenta E eiſdem debitè miniſtrare queant ſive ſciant: & ſacro eloquio atteſtante, bonus paſtor vultum pecoris ſui agnoſcere debeat; & ſint nonnulli, ut intelleximus, idioma vulgare Britonicum civitatis & diœceſis Trecorenſis penitus ignorantes, qui nonnullas eccleſias parochiales contra juris diſpoſitionem & provinciale ſtatutum ſuper hoc editum in eadem diœceſi obtinent: præcipimus & ordinamus, prædicto ſtatuto provinciali præſertim inhærentes, quatenus prædictarum eccleſiarum tales detentores & occupatores, ſi qui ſint, eaſdem eccleſias reſignent in manibus ordinarii, ad quem collatio eorumdem ſpectat, infra quindecim dies, cùm ſecundùm dictum concilium provinciale, collatio & proviſio dictarum eccleſiarum factæ idioma loci ignorantibus ſint ipſo facto nullæ, niſi tamen ſuper ignorantia idiomatis hujuſmodi à ſede apoſtolica diſpenſationem legitimam jam obtinuerint, quam exhibere infra prædictos quindecim dies præcipimus: alioquin ad proviſionem legitimam dictarum eccleſiarum, lapſis prædictis quindecim diebus, procedetur; appellatione, oppoſitione, vel contradictione quibuſcumque non obſtantibus.

IX.

Excommunicati ſingulis diebus dominicis denunciandi.

Item, quia periculoſa res eſt cum excommunicatis participare, & ſint nonnulli excommunicati, qui claves ſanctæ matris Eccleſiæ contemnendo ſententiam excommunicationis, ſive ſuſpenſionis, aut interdicti in ſe diutius ſuſtinent: Nos autem volentes periculum communionis dictorum excommunicatorum evitare, & eos ad communionem fidelium, qua ſunt privati, citius quàm poſſibile eſt reducere, ſtatuimus & ordinamus, & præcipiendo mandamus omnibus & ſingulis eccleſiarum parochialium rectoribus, vicariiſque, curatis perpetuis, nec non capellanis eccleſiis parochialibus deſervientibus per civitatem & diœceſim Treecorenſem conſtitutis, & in poſterum conſtituendis, quatenus ſingulis diebus dominicis in prono magnæ miſſæ dominicalis, denuncient & publicent omnes excommunicatos ſuarum parochialium eccleſiarum, ut rubore perfuſi ad humilitatis gràtiam & reconciliationis effectum facilius inclinentur. Et ulterius præcipimus prædictis rectoribus & capellanis reſpectivè, nomina omnium excommunicatorum ſingulis futuris ſynodis cum data ipſorum excommunicationum deferre, & reverendo in Chriſto patri Trecorenſi, vel ſuis vicariis præſentare & realiter dare, ut compellantur juris remediis tempore opportuno gremio eccleſiæ redire; & præmiſſa debere fieri ſub pœna excommunicationis & decem librarum à prædictis perſonis ſtatuimus, declaramus, & ordinamus.

X.

De teſtamentis.

Præterea quia nihil eſt quod magis hominibus debeatur, quàm ut ſupremæ eorum voluntates debitæ executioni demandentur, præcipimus prædictis omnibus & ſingulis rectoribus, & capellanis, quatenus moneant ſingulis diebus dominicis, ut præfertur, omnes & ſingulos preſbyteros, notarios publicos, & alios quoſcumque clericos, coram quibus teſtamenta quæcumque facta fuerint per ſuos parochianos, vel eorum aliquem, ut ipſa teſtamenta in forma ipſis rectoribus, vicariis & capellanis reddant, ſeu ſaltim eas notas ſignatas, quod ſint ipſis tradita cum aliis teſtamentis per ipſos rectores vicarios & capellanos, vel coram ipſis factis officiali Trecorenſi ſeu promotori ſingulis ſynodis tradant, & aſſignent ſub pœnis prædictis. Per hoc tamen nolumus, nec intendimus juriſdictioni inferiorum dicti reverendi patris de jure aut laudabili conſuetudine eiſdem competente in aliquo derogare.

XI.

Digitized by Google

XI.

De blaſphemantibus.

Item, quia nonnullis fide dignis referentibus intelleximus, quòd, proh dolor! quàm plurimi ſuæ ſalutis immemores, divino timore aut quocumque honeſtatis decore poſtpoſito, non verentur in ſui Creatoris contumeliam & Chriſti fidelium horrorem & ſcandalum non modicum, eumdem Creatorem ſuum deteſtabiliter abnegare, ſeque humani generis inimico publicè & damnabiliter donare. Tantæ igitur temeritati vel potius rabiei quantum poſſumus obviare cupientes, inhibemus omnibus & ſingulis ſubditis dicti Reverendi Patris Domini Trecorenſis, cujuſcumque ſtatus, ordinis, aut conditionis exiſtant, ne ipſi hujuſmodi blaſphemias audeant vel præſumant de cetero inferre dicto ſuo Creatori, eumdem abnegando, vel per ſuam pretioſam mortem jurando, aut ſe diabolo donando, ſub pœna videlicet quinque ſolidorum monetæ communis currentis à quolibet contrarium agente ſingulis vicibus fabricæ dictæ eccleſiæ ſolvendorum, antequam à tam abominali ſcelere abſolvantur, & ad commodum ejuſdem fabricæ convertendorum, præter & ultra plurimas ſalutares alias pœnas per dictum Reverendum Patrem aut alterum noſtrûm ſive pœnitentiarium generalem ejuſdem Reverendi Patris eiſdem ſuper hoc imponendas, quorum blaſphemorum abſolutionem ab hujuſmodi blaſphemiis prædicto Reverendo Patri nobiſve ſeu dicto pœnitentiario ſpecialiter reſervamus per præſentes.

XII.

De ſtatutis ſcribendis.

Item, præcipimus dictis rectoribus, vicariis, & capellanis prædictis, quatenus infra menſem ab hac die computandum copiam hujuſmodi ſtatutorum & ordinationum retrahant & habeant, vel per procuratores fabricarum eccleſiarum ſuarum retrahi & haberi procurent, ut per hoc ignorantiam ipſorum prætendere in futurum non valeant, & hujuſmodi ſtatuta recipient cum domino Johanne *Gourchant*, à quo copiam ipſorum ſub ſigno ſuo manuali habere poterunt ſub pœna centum ſolidorum dicto R. P. ſolvendorum, & in pios uſus convertendorum. Datum die Mercurii poſt feſtum B. Lucæ evangeliſtæ anno Domini M. CCCC. XXXI.

STATUTA SYNODALIA Radulphi epiſcopi Trecorenſis.

anno M. CCCC. XXXV. edita.

RADULPHUS Dei gratia & ſanctæ ſedis apoſtolicæ clementia Trecorenſis epiſcopus in præſenti ſynodo more ſolito præſidentes, utilitati communi eccleſiæ noſtræ Trecorenſis & ceterarum eccleſiarum nobis ſubditarum, & commodo ſpirituali ſubditorum noſtrorum juxta vires providere cupientes, duximus facere, ſtatuere, declarare, & ordinare; & tenore præſentium facimus, ſtatuimus, declaramus, & ordinamus omnia & ſingula quæ ſequuntur; volentes & præcipientes eadem ſub pœnis inferius declaratis & aliis pœnis canonicis per dictos noſtros ſubditos inviolabiliter obſervari.

I.

Anno 1435. Confirmatio veterum ſtatutorum.

Et primo conſiderantes multa & varia ſtatuta ſalubria fuiſſe diebus retroactis & fore tam per prædeceſſores, quàm per vicarios noſtros pro communi bono & congruo regimine dictarum eccleſiarum, ſuorumque & noſtrorum ſubditorum ſucceſſivè & rationabiliter edita, & exinde promulgata, & aliquoties poſt eorum editionem juſtis cauſis exigentibus in parte modificata, & in melius reformata; omnia & ſingula prædicta rationabiliter, ut fertur, edita, & à jure communi non diſſona, tenore præſentium ratificamus, in quantum opus eſt, confirmamuſque; & approbamus, & eadem ſub modificationibus & reformationibus prædictis in quantùm modificata aut reformata fuerunt, volumus & præcipimus teneri, & inviolabiliter obſervari.

II.

Revocatio gratiarum prius conceſſarum.

Præterea nos attendentes plurimas gratias etiam per litteras exinde confectas fuiſſe & eſſe tam per nos quàm per vicarios noſtros in noſtri abſentia diebus retroactis, & maximè poſt ultimam hujus eccleſiæ ſynodum, in favorem diverſorum locorum & plurimarum perſonarum, tam de celebrando miſſas in nonnullis capellis minimè benedictis aut dotatis, aut forſan in oratoriis privatis, necnon ad quæſtandum certis ex cauſis, & confeſſores eligendi, & aliter factas & conceſſas, eaſdem gratias ſub quacumque forma verborum conceſſæ fuerint cum litteris inde ſecutis irritamus, caſſamus, & annullamus per præſentes, dum tamen in eis non fuerit certus terminus præfixus, aut legitimè conceſſus, & expreſſus; quòd ipſæ non obſtante hujuſmodi revocatione generali & ſynodali in robore remanerent; quas iſto modo conceſſas, ſi quæ ſint, non intendimus revocare, ſed potius volumus eaſdem in ſuis terminis & robore perdurare.

III.

De reſidentia.

Item, cùm beneficia eccleſiaſtica fuerint & ſint propter officia inſtituta & ordinata; & omnes beneficiati, & maximè parochiales eccleſias obtinentes, teneantur de jure in beneficiis ſuis perſonaliter reſidere, & eiſdem laudabiliter deſervire, monemus & requirimus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub pœnis juris, omnes & ſingulos qui in civitate & diœceſi noſtris eccleſiaſtica beneficia, maximè curata, obtinere noſcuntur, quatenus ipſi reſpectivè reſidentias perſonales in eiſdem facere ſtudeant cum effectu infra quindecim dies à die præſenti computandos, niſi quatenus licentiam à nobis aut à vicariis noſtris de reſidendo in ſtudiis aut in prædicta noſtra eccleſia obtinuerint ſpecialem.

IV.

De nominibus excommunicatorum in libro ſcribendis.

Præterea legitima cauſa impellente de novo ſtatuimus, præcipimus, & ordinamus, prout alias ſæpius & in effectu ſtatutum & ordinatum fuiſſe novimus, quod omnis rector ſive ſacerdos curam gerens alicujus parochialis eccleſiæ dictæ diœceſis nomina & cognomina omnium & ſingulorum excommunicatorum parochiæ ſuo regimini commiſſæ ponat, & regiſtret in ſcriptis diligenter, & ob quam cauſam, cujuſque judi-

Digitized by Google

Anno 1435.

cis autoritate, & ad cujus inſtantiam, & à quo tempore fuerint excommunicati, quodque verum & integrum duplicem hujuſmodi regiſtri exhibeat & oſtendat nobis dum viſitabimus in eadem eccleſia, & conſimilem exhibitionem ſeu oſtenſionem ipſius regiſtri faciat nobis vel officiali noſtro provinciali ac ſignifero curiæ noſtræ in qualibet ſynodo hujus noſtræ eccleſiæ Trecorenſis, antequam à civitate recedat, ſub pœna quadraginta ſolidorum monetæ uſualis à quolibet omittente pro quolibet defectu ſolvendorum, & in pios uſus convertendorum.

V.

Excommunicati publicè denunciandi.

Item, præcipimus & ordinamus etiam innovando, quòd præfati rectores & alii curam gerentes animarum ſub pœna conſimili quadraginta ſolidorum publicent & notificent in eccleſiis ſuis reſpectivè palam & alta voce qualibet die dominica, vel ſaltem ad minus duabus diebus dominicis cujuſlibet menſis, dum magna populi multitudo fuerit pro divinis audiendis congregata, omnes & ſingulos excommunicatos in parochiis ſuis degentes reſpectivè, ut per hoc rubore confuſi, ad eccleſiæ gremium citiùs redire cogantur, & plurima pericula cum eis communicandi ex hoc evitentur.

VI.

De teſtamentis.

Item, communi experientia docente præcipimus, quod, proh dolor! cuncta legitima teſtamenta ac ritè & juſtè condita modernis diebus malitioſè occultantur & ſupprimuntur, ac bona defunctorum ſurripiuntur & diſtrahuntur, adeo quòd teſtatores intentionibus multipliciter defraudentur, & heredes eorumdem defunctorum aliquotiens & in parte jure ſuo privantur. Nos igitur periculis animarum quantùm poſſumus hac in parte obviare cupientes, ſtatuimus, præcipimus, & ordinamus, prout alias ſtatutum & ordinatum extitit, ne bona teſtatorum occupentur vel apprehendantur per ſuos nominatos executores, niſi legitimo inventario eorumdem bonorum coram probis perſonis facto & præcedente, quòdque executores hujuſmodi non emant vel detineant titulo emptionis vel alias aliqua cauſâ de bonis eorumdem teſtatorum, præter quam de mera & expreſſa voluntate defuncti, ſub pœna centum ſolidorum, in commodum hujus noſtræ eccleſiæ Trecorenſis convertendorum.

VII.

Item. de teſtamentis.

Præterea diſtrictè præcipiendo mandamus omnibus & ſingulis rectoribus & curatis eccleſiarum parochialium dictarum noſtrarum civitatis & diœceſis, & eoſdem ad hoc monemus, quatenus ipſi diligenter & ſtudioſè inquirant & ſe informent de teſtamentis ſive ultimis voluntatibus per ſuos parochianos & in ſuis parochiis jam factis, & minimè executioni mandatis, & de his quæ de cetero fient, & quod ipſi ulterius ex parte noſtra palam & publicè in eccleſiis ſuis moneant & requirant omnes & ſingulos dictorum teſtamentorum ſive ultimarum voluntatum celatores, ſive detentores, ſive ſint executores, vel alii, cujuſcumque conditionis exiſtant, ut ipſi prædicta teſtamenta per eos detenta manifeſtent & præſentent nobis ſeu præfato noſtro officiali aut alias debitè infra ſpatium unius menſis à tempore deceſſus teſtatorum computandi, ſub ſimili pœna centum ſolidorum.

Anno 1435.

VIII.

Contra perturbantes eccleſiaſticam libertatem.

Item, licet ſæpe & ſæpius fuerint nonnulla ſtatuta per dictos noſtros prædeceſſores ſucceſſivè rationabiliter facta & edita, & exinde promulgata contra omnes & ſingulos qui libertates & franchiſias hujus noſtræ eccleſiæ & minihii beatiſſimi TUDGUALI infringunt & lacerant, quique eos & bona clericorum & ceterorum virorum eccleſiaſticorum clam vel publicè ſubripiunt, & manus violentas in eos imponunt; & qui juriſdictionem eccleſiaſticam enervare, perturbare, & impedire conantur; fueritque juſſum & ordinatum ſub certis pœnis rectoribus & curatis eccleſiarum parochialium dictarum civitatis & diœceſis noſtrarum, quatenus eadem ſtatuta pluries & ſtudioſè in eccleſiis ſuis publicarent, ut vel exinde prædicti malefactores à præfatis maleficiis abſtineant citius; & ipſi rectores & curati hujuſmodi publicationem facere neglexerunt, multipliciter & negligunt. Idcirco eiſdem & eorum cuilibet diſtrictè præcipiendo mandamus, eoſdem nihilominus ad hoc monentes, quatenus ipſi prædicta ſtatuta palam & publicè ſingulis diebus dominicis in eccleſiis ſuis reſpectivè, dum major pars populi pro divinis audiendis fuerit congregata, publicent & notificent cum declaratione pœnarum in eiſdem contentarum, ut ipſi malefactores per hoc magis teneantur, & ad conſcientias redeant ſaniores, & à talibus deſiſtant in futurum ſub pœna ſexaginta ſolidorum à quolibet rectore ſeu curato prædictarum eccleſiarum id facere omittente vel negligente ſolvendorum, & in pios uſus convertendorum.

IX.

De abuſivis quæſtis.

Præterea quia crebra & fide digna multorum relatione percipimus, quòd nonnulli abuſores ſive truffatores ſub fictis & mendoſis coloribus, abſque ſedis apoſtolicæ & noſtris litteris atque licentia ſpeciali, quin immò talibus qualibus ſæcularium perſonarum litteris per eos ſuper hoc obtentis, ſe turpiter exponunt ad conflandum eleemoſynas & publicè quærendum in noſtris civitate & diœceſi, & multa bona à ſimplicibus per fabulas & preces importunas ſæpius extorquent, & eadem bona miſerabiliter & prodigaliter in tabernis & alias conſumunt & devaſtant. Volentes itaque hujuſmodi abuſionibus & truffis pro viribus obviare, tenore præſentium ſtatuendo prohibemus omnibus & ſingulis perſonis nobis ſubditis & aliis, ſub pœna videlicet excommunicationis & decem librarum monetæ uſualis, ne ipſi præſumant publicè quæſtare, aut eleemoſynas quærere in noſtris civitate & diœceſi quovis modo, abſque noſtris aut dictæ ſedis litteris per nos etiam prius viſis & probatis. Religioſis tamen quibus hoc jure licet; & miſerabilibus perſonis neceſſitate coactis exceptis. Et mandantes & præcipientes omnibus & ſingulis parochialium eccleſiarum rectoribus & curatis, nobis ſubditis, ne tales abuſores, ſi de eis conſtare

Digitized by Google

Anno 1436.

potuerit, permittant ſive tolerent de cetero ad tales quæſtas & abuſiones in eccleſiis ſive parochiis ſuis faciendas quoquomodo, docentes & inſtruentes reſpectivè commiſſos à talibus abſtinere.

STATUTA SYNODALIA Radulphi epiſcopi Trecorenſis.

anno M. CCCC. XXXVI. edita.

I.

RADULPHUS Dei gratia & ſanctæ ſedis apoſtolicæ clementia epiſcopus Trecorenſis in præſenti ſynodo hodie more ſolito præſidentes utilitati communi, *&c. ut in ſuperiori ſynodo uſque ad ſecundum ſtatutum.*

II.

Confirmatio veterum ſtatutorum.

Item, confirmamus, & approbamus, & ratificamus omnia & ſingula ſtatuta per nos facta & edita in ultima ſynodo publicata, volumus, jubemus, præcipimuſque, & mandamus omnia ipſa ſervari per noſtros ſubditos ſub pœna juris & aliis pœnis in eiſdem contentis.

III.

De tonſura.

Item, addendo præfatis ſtatutis & ordinationibus ſtatuimus, declaramus, & ordinamus, quòd omnes & ſinguli ſacerdotes diaconi & ſubdiaconi & alii viri eccleſiaſtici divinis officiis deputati, in noſtris civitate & diœceſi moram trahentes, teneantur & debeant deferre tonſuras eorum ordinibus & ſtatui convenientes. Sacerdotes verò deferant coronas ſive tonſuras amplas & rotundas, per quas evidenter differant à tonſuris & coronis diaconorum, ſubdiaconorum & aliorum clericorum ordinum inferiorum. Similiter diaconi & ſubdiaconi reſpectivè conformes coronas ſuis ordinibus deferant: etiam veſtes honeſtas & congruas, non nimia longitudine aut brevitate notandas. Caveant etiam prænominati eccleſiaſtici ne de cetero dum fuerint in divinis officiis deferant veſtes à parte poſteriori fiſſas vel apertas, & hoc ſub pœna quinquaginta ſolidorum à contrarium facientibus exigendorum.

IV.

De ſigno crucis humi non ſculpendo.

Item, cùm leges humanæ ſtatuerint & ordinatint nemini licere ſignum Salvatoris noſtri JESU-CHRISTI humo vel in ſilice vel marmore ſculpere; & parum prodeſſet jura condere, niſi eſſent qui ea tuerentur. Ideò volumus, ſtatuimus, & ordinamus, quòd nulla perſona, cujuſcumque ſtatus, gradus aut conditionis exiſtat, in prædictis noſtris civitate & diœceſi præſumat de cetero in lapidibus in eccleſiis aut cœmeteriis in lapidibus qui ſuper ſepulturis & cadaveribus defunctorum apponentur, depingere, ſculpere, aut fabricare ſignum crucis, nec in aliqua materia in eccleſia aut cœmeterio proſternere: & hoc ſub pœna decem librarum nobis & eccleſiæ applicandarum. Volumus etiam & ordinamus quod in eccleſiis aut cœmeteriis in quibus tales cruces ſuper ſepulturis reperiuntur depictæ, quod illi quorum illi lapides eſſe dicuntur dictas cruces tollere, & amoveri faciant, ac penitus delere: & hoc infra unius menſis ſpatium à temporis publicationis præſentium ſtatutorum factæ in eccleſiis & aliis locis piis in quibus talia reperiantur computandum, & hoc ſub pœna conſimili.

V.

De clandeſtinis matrimoniis.

Item, quia ſecundùm jura ſponſalia & matrimonia clandeſtina reprobantur & fieri prohibentur; tamen experientia docente reperimus & cognovimus in dictis civitate & diœceſi plura ſcandala & animarum pericula eveniſſe & contigiſſe propter non obſervationem jurium propter hoc ſtatutorum: Idcirco dictis ſcandalis & periculis obviare volentes, ſtatuimus & declaramus, quòd nullæ perſonæ, cujuſcumque gradus, ſtatus, aut conditionis exiſtant, præſumant de cetero ſponſalia & matrimonia clandeſtina contrahere, nec contracta ſolemniſare: & hoc ſub pœna excommunicationis & quinquaginta librarum, ſi contra facientes ſint nobiles, aut mercatores divites, & facultatibus abundantes; & viginti quinque librarum, ſi ſint inferioris ſtatus & conditionis: volentes & declarantes quòd quicumque voluerint ſponſalia aut matrimonia contrahere, habeant in dictis contractibus convocare & interpellare teſtes idoneos & fide dignos ad minus in matrimonio duos, in quorum præſentia liceat eis contrahere, & demum tria banna in eccleſia publicare juxta morem & ritum eccleſiæ catholicæ, & hoc ſub pœnis eiſdem contrarium facientibus.

VI.

De Cacoſis.

Item, quia cognovimus & reperimus in dictis civitate & diœceſi plures homines utriuſque ſexus, qui dicuntur eſſe de lege, & in vulgari verbo Cacoſi nominantur, quorum conditio & habitatio debet eſſe ſeparata ab aliis hominibus ſanis, in uſu, potu, & aliis participationibus mutuis: nihilominus dicti Cacoſi indebitè & irreverenter & ultra quàm deceat ſe immiſcent cohabitationi & communioni ceterorum hominum, & maximè in eccleſiis parochialibus, & aliis locis in quibus divina celebrantur officia, præſumunt præcedere alios homines in pacis & reliquiarum oſculo; & exinde contentiones & ſcandala oriuntur, & viſibiliter majora orirentur, ſi à talibus exceſſibus non deſiſterent: Ideo ſtatuimus, volumus, & ordinamus, quòd dicti homines Legi ſive Cacoſi utriuſque ſexus teneantur, & debeant, dum fuerint in divinis officiis, ſtare & reſidere in parte inferiori eccleſiarum, in quibus divina officia audire conſueverint, & quòd non præſumant ſanctos calices aut alia vaſa eccleſiaſtica tangere, nec etiam oſculum pacis ante alios homines ſanos præſumant recipere; ſed poſtquàm fuerit pax tradita aliis, tradatur eiſdem hominibus Cacoſis: & hoc ſub pœna centum ſolidorum à contra facientibus exigendorum. Datum teſte ſigillo noſtro præſentibus nobis appoſito, die ultima menſis Maii, anno Domini M. CCCC. XXXVI. die videlicet Jovis poſt feſtum Pentecoſtes anno Domini quo ſupra.

Digitized by Google

Anno 1436.

EJUSDEM ALIA STATUTA ſynodalia eodem anno edita.

RADULPHUS permiſſione divina, ac ſanctæ ſedis apoſtolicæ clementia epiſcopus Trecorenſis in præſenti ſynodo more ſolito præſidentes, utilitati communi eccleſiæ noſtræ Trecorenſis & aliarum nobis ſubditarum eccleſiarum, quantùm cum Deo poſſumus, providere cupientes, ut gregem nobis commiſſum valeamus feliciter in præſenti ſæculo regere & debitè gubernare, & ut tandem per monita ſalubria ſtudeant Deo famulari, & deinde ad vitam æternam intrare: volentes etiam libertates immunitates & privilegia noſtræ eccleſiæ Trecorenſis & totius diœceſis ejuſdem eccleſiarum in ſtatu debito confovere, protegere, & defenſare; ſtatuimus, decernimus & declaramus in modum qui ſequitur.

I.

Confirmatio veterum ſtatutorum.

Et primo omnia & univerſa ſtatuta à tempore noſtræ aſſumtionis ad regimen eccleſiæ Trecorenſis per nos facta & edita tenore præſentium ratificamus, approbamus, & innovamus: decernentes ea omnia & ſingula per noſtros ſubditos, cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtant, inviolabiliter obſervari debere; & hoc ſub pœnis in eiſdem contentis & appoſitis: mandantes inſuper univerſis parochialium eccleſiarum rectoribus, & aliis noſtris ſubditis, ad quos ſpectat & pertinet reſpectivè, ea legere, vel ſaltem eorumdem effectum vulgari lingua Chriſti fidelibus, cum in ſuis eccleſiis ad divina celebranda conveniunt, explanare & manifeſtare non omittant, & hoc temporibus in eiſdem declaratis.

II.

De adulteris & concubinariis.

Item, monemus primò, ſecundò & tertiò, & uno perenni edicto pro omnibus, omnes concubinarios & adulteros utriuſque ſexus, cujuſcumque gradus aut conditionis exiſtant, quatenus infra quindecim dierum ſpatium à tempore publicationis præſentium, habeant dimittere & à ſe abjicere quaſcumque mulieres adulteras concubinarias realiter & cum effectu ſine fraude, & hoc ſub pœna excommunicationis & decem librarum piis eleemoſynis per nos applicandarum.

III.

Contra perturbantes eccleſiaſticam libertatem.

Item, quia in ſtatutis per nos anno præterito factis, & in præſenti eccleſia promulgatis, videlicet die mercurii poſt feſtum B. Lucæ evangeliſtæ, ſub certis & formidabilibus pœnis mandamus univerſis & ſingulis parochialium eccleſiarum rectoribus & aliis clericis nobis ſubditis, quatenus univerſos & ſingulos homines, cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtant, libertatem eccleſiaſticam aut juriſdictionem præfatæ eccleſiæ Trecorenſis perturbantes, moleſtantes, vel impedientes, excommunicationis ſententiæ ſubjacere denunciarent & promulgarent palam & publicè. Verum quia experientia docente comperimus nonnullos noſtros ſubditos in promulgatione dictorum ſtatutorum fuiſſe multipliciter negligentes: ea propter nonnulla incommoda & damna certis eccleſiis & perſonis eccleſiaſticis contingunt, & viſibiliter majora contingent in futurum, niſi de remedio provideatur opportuno, nonnullique eccleſiæ minus benevoli ad ſimilia damna & incommoda auſu faciliori moventur procuranda, ſi ſub velata diſſimulatione impunita facinora remanerent. Idcirco declarando, ſpecificando, & confirmando prædicta ſtatuta, & conſiderantes parum prodeſſe jura condere, niſi præſidentium auctoritate eadem tueruntur, & ad nos in tota noſtra diœceſi ſpectat & pertinet jura à ſanctis patribus ſalubriter introducta obſervare & defenſare. Cum itaque BONIFACIUS octavus ſanctæ matris eccleſiæ unicus paſtor & indubitatus, monarchiæ ſuæ ſanctæ ſponſæ eccleſiæ Romanæ jura & juriſdictionem confovendo ſtatuit & decrevit, ne quis vigore litterarum apoſtolicarum aut aliorum prælatorum eccleſiæ ad forum eccleſiaſticum recurrentes ſuper cauſis quæ de jure vel antiqua conſuetudine ad illud pertinere noſcuntur, per ſe vel per alium ad deſiſtendum in foro ſæculari de quæſtionibus hujuſmodi litigandis per eorumdem judicum eccleſiaſticorum vel impetrantium aut litigantium ſeu volentium litigare aut propinquorum ipſorum ſeu rerum illorum aut eccleſiarum ſuarum captionem, modiſve aliis quibuſcumque compellat, ſeu compelli faciat vel procuret; nec per ſe alios impediat quominus coram judicibus delegatis ſeu ordinariis querelantes de cauſis, ut præmiſſum eſt, ad cognitionem eorumdem pertinentibus poſſint liberè juſtitiam obtinere, nec ad prædicta facienda eis conſilium, auxilium vel favorem acquirant ex dicta ſua conſtitutione, quod ſi qui contrarium præſumſerunt, excommunicationi ſe ipſo facto ſubjacere noverint, à qua niſi tam judici, cujus cognitio fuerit impedita vel juridictio uſurpata; quam parti, quæ turbata eſt in proſecutione ſui juris de injuria damnis, expenſis, & intereſſe fuerit per eoſdem integro ſatisfactum, nullatenus abſolvatur. Idcirco in executione prædictæ ſuæ conſtitutionis & tenore præſentium mandamus & committimus univerſis & ſingulis præfatarum eccleſiarum parochialium rectoribus & aliis noſtris ſubditis, ad quos pertinet, quatenus prædictam conſtitutionem hic inſertam in ſuis eccleſiis, dum ibi multitudo convenerit, promulgent, & alta & intelligibili voce notificent ſingulis diebus dominicis, campanis pulſatis, ad finem quòd illi qui juriſdictionem eccleſiaſticam quovis modo, directè vel indirectè, uſurpare & perturbare moliuntur, metu pœnæ dictæ conſtitutionis & ob reverentiam dictæ ſanctæ ſedis apoſtolicæ, & ob amorem JESU-CHRISTI ejuſdem eccleſiæ ſponſi, à talibus nocumentis exquiſitis & improbatis viis deſiſtant: quæ omnia fieri mandamus ſub pœnis excommunicationis & centum ſolidorum exigendis à negligentibus præmiſſa facere.

IV.

De reſidentia.

Item, monemus omnes & ſingulos beneficia-

Digitized by Google

Anno 1436. tos in dictis noſtris civitate & diœceſi, & maximè eccleſiarum parochialium rectores, quatenus in ſuis beneficiis & eccleſiis perſonalem habeant facere reſidentiam; & hoc ſub pœnis juris & infra quindecim dierum terminum à die præſenti computandorum, revocantes omnes & ſingulas litteras per nos aut vicarios ſuper non reſidentia cujuſcumque perſonæ factas, ac alias de celebrando in capellis ſeu oratoriis privatis, & alias quaſcumque de gratia per nos factas, his exceptis in quibus certus terminus limitatur in earum datis. Datum, teſte ſigillo noſtro præſentibus appoſito, die Mercurii poſt feſtum B. Lucæ evangeliſtæ anno Domini M. CCCC. XXXVI.

STATUTA SYNODOLIA Radulphi epiſcopi Trecorenſis anno M. CCCC. XXXVII. edita.

Anno 1437. RADULPHUS Dei & ſanctæ ſedis apoſtolicæ clementia epiſcopus Trecorenſis in præſenti ſynodo hodie more ſolito præſidentes, utilitati communi eccleſiæ noſtræ Trecorenſis, & aliarum nobis ſubditarum eccleſiarum & commodo ſpirituali ſubditorum noſtrorum providere cupientes, duximus ſtatuere, ordinare, & declarare; & tenore præſentium ſtatuimus, ordinamus, & declaramus, prout inferius ſequitur.

I.

Confirmatio veterum ſtatutorum. Et primo mandamus & ordinamus quod omnia & ſingula ſtatuta in ſynodis per nos celebratis edita & publicata ſerventur per omnes noſtros ſubditos ſub pœnis in eiſdem contentis.

II.

De feſtis ſub præcepto celebrandis. Item, addendo eiſdem ſtatutis & antiqua ſtatuta eccleſiæ noſtræ renovando ſtatuimus & ordinamus, quod omnes ſubditi noſtri tam clerici quàm laïci colant & venerent feſta inferius deſcribenda ob reverentiam Dei & ſanctorum, in quibus feſtis prohibemus quod nulla curia eccleſiaſtica vel ſæcularis teneatur, quin immò volumus & ordinamus, quòd proceſſus in iſtis feſtis facti ſint nulli, invalidi & inefficaces, caſſi & irriti, quos etiam nunc prout ex tunc, & è contra, ſi quos fieri contingeret, caſſamus & adnullamus tenore præſentium: mandantes omnibus curatis noſtris, quatenus dicta feſta in eorum eccleſiis publicent & obſervari faciant diligenter ſub pœnis per eoſdem arbitrandis. In menſe Januarii feſtum Circumciſionis Domini, Epiphaniæ Domini, Antonii abbatis, Fabiani & Sebaſtiani martyrum, B. Agnetis martyris, Vincentii martyris, Converſio S. Pauli. In menſe Februarii feſtum Purificationis B. Mariæ virginis, B. Agathæ virginis, Cathedra S. Petri, Matthiæ apoſtoli. In menſe vero Martii feſtum B. Thomæ de Aquino ſeptima die dicti menſis, Gregorii papæ, Benedicti abbatis, Annunciationis Domini. In menſe vero Aprilis feſtum B. Ambroſii, Georgii martyris, Marci evangeliſtæ. In menſe vero Maii feſtum Beatorum Philippi & Jacobi, Inventionis ſanctæ Crucis, Johannis ante Portam-Latinam, B. Yvonis confeſſoris. In menſe vero Junii feſtum B. Barnabæ, Nativitatis B. Johannis-Baptiſtæ Petri & Pauli apoſtolorum. In menſe Julii B. Margaritæ virginis, B. Mariæ Magdalenæ, Jacobi apoſtoli, S. Annæ matris Mariæ Virginis. In menſe Auguſti ad vincula S. Petri, Inventionis S. Stephani, Laurentii martyris, Aſſumtionis B. Mariæ virginis, Bartholomæi apoſtoli, Auguſtini epiſcopi & confeſſoris, Decollatio B. Johannis-Baptiſtæ. In menſe Septembris Egidii abbatis, Nativitatis B. Mariæ virginis, Exaltationis ſanctæ Crucis, Matthæi apoſtoli, Michaëlis archangeli, B. Hieronymi doctoris eccleſiæ. In menſe vero octobri Franciſci confeſſoris, Dionyſii ſociorumque ejus, Lucæ evangeliſtæ, Simonis & Judæ apoſtolorum, Translatio B. Yvonis. In menſe Novembris feſtum Omnium Sanctorum, commemoratio omnium fidelium defunctorum, Martini epiſcopi, Mandeti abbatis, Ceciliæ virginis, Clementis papæ, Catharinæ virginis, Beatorum Andreæ apoſtoli & Tudguali epiſcopi Trecorenſis. In menſe vero Decembri Eligii confeſſoris, Nicolai epiſcopi, Conceptionis B. Mariæ virginis, Luciæ virginis, Thomæ apoſtoli, Nativitatis Domini, Stephani protomartyris, Johannis evangeliſtæ, Sanctorum Innocentium, Thomę archiepiſcopi Cantuarienſis, Sylveſtri papę & confeſſoris. Item feſta mobilia, ſcilicet, feſtum Paſchę cum ſeptimana pręcedente & ſeptimana ſequenti quo ad forum judiciale: quò verò ad opus rurale, fiat prout eſt ſolitum antiquitus, feſtum Aſcenſionis Domini, feſtum Pentecoſtes cum duobus diebus ſequentibus, feſtum Euchariſtię Domini.

III.

Feſta in tabula deſcribenda. Item, volumus & ordinamus quod in qualibet parochiali eccleſia noſtræ diœceſis affigatur una tabula, in qua omnia & ſingula feſta prædicta deſcribantur, prout per nos deſcripta ſunt, ad finem & effectum, ut unuſquiſque de eiſdem notitiam habeat, nulluſque poſſit ignorantiam prætendere præmiſſorum. Quam tabulam fieri volumus & mandamus expenſis fabricarum ſingularum eccleſiarum; & hoc infra ſpatium duorum menſium à die datæ præſentium computandorum, & ſub pœna viginti ſolidorum à negligentibus exigendorum.

IV.

De feſto B. Gonerii. Item, quia in ſanctis Deum laudare jubemur, nec ſunt ſilentio committenda frequentata & multiplicata miracula per Dominum noſtrum JESUM-CHRISTUM in perſona B. GONERII confeſſoris facta & divulgata: idcirco ſtatuimus, declaramus, & ordinamus quod feſtum ipſius B. GONERII de cetero colatur & veneretur in parochialibus eccleſiis de Ploegſquem & Ploequiell. & etiam in præſenti noſtra civitate Trecorenſi, & hoc die decima octava menſis Julii.

V.

De reſidentia. Præterea monemus omnes & ſingulos rectores parochialium eccleſiarum noſtrarum civitatis & diœceſis, & alios habentes beneficia eccleſiaſtica, quæ perſonalem reſidentiam requirunt de jure, vel de conſuetudine; eiſque in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus, & ſub pœnis juris, quatenus in eorum eccleſiis perſonalem reſidentiam

Digitized by Google

Anno 1437 facere ſtudeant, & hoc infra quindecim dierum A ſpatium à præſenti die computandorum, niſi quatenus à nobis licentiam de non reſidendo obtineant, aut legitimo impedimento fuerint præpediti.

VI.

Revocatio gratiarum. Item, caſſamus, & revocamus quaſcumque gratias ſub quacumque forma verborum per nos hactenus conceſſas, niſi quatenus ampliora tempora fuerint in eiſdem expreſſa.

VII.

De ſtatutis tranſcribendis. Præterea monemus omnes & ſingulos rectores parochialium eccleſiarum prædictarum civi- B tatis & diœceſis, quatenus moneant fabricas ſuarum eccleſiarum reſpective, ut habeant duplum prædictorum noſtrorum ſtatutorum à noſtro notario retrahere infra unius menſis ſpatium, ſub pœna excommunicationis & quadraginta ſolidorum uſualium, uſibus piis applicandorum & convertendorum. Datum in civitate noſtra Trecorenſi; teſte ſigillo noſtro præſentibus appoſito, die Jovis XXIV. menſis Maii anno M. CCCC. XXXVII.

C

STATUTA SYNODALIA RADULPHI epiſcopi Trecorenſis, anno Domini M. CCCC. XXXIX. edita.

I.

Anno 1439. RADULPHUS miſeratione divinâ epiſcopus Trecorenſis, univerſis & ſingulis abbatibus, prioribus, eccleſiarum rectoribus, capellanis, clericis, aliiſque ſubditis noſtris, præſentibus & futuris, ſalutem in eo qui eſt omnium vera ſalus.

Revocatio gratiarum conceſſarũ. Omnes gratias & ſingulas alias per nos qui- D buſvis perſonis de non reſidendo in eorum beneficiis, celebrando in locis & capellis prophanis, quæſtando, & alias quaſcumque per nos priore tempore factas, quibus certum tempus nondum lapſum minimè fuerit appoſitum, per præſentes revocamus, & revocatas eſſe declaramus.

II.

Confirmatio veterum ſtatutorũ. Item, omnia & ſingula ſtatuta per nos alias facta & prædeceſſores noſtros ritè & canonicè facta, etiam tenore præſentium laudamus, ap- E probamus, ratificamus, & in quantum opus ſit innovamus.

III.

De reſidentia. Præterea ſtatuendo monemus per præſentes omnes viros eccleſiaſticos noſtrarum civitatis & diœceſis, quorum beneficia perſonalem requirunt reſidentiam, maximè eccleſiarum parochialium rectores, ad reſidendum in eiſdem infra quindecim dierum ſpatium, quorum quinque pro primo, quinque pro ſecundo, & reliquos quinque pro tertio & perenni termino & monitione canonica aſſignamus; videlicet ſub pœnis juris, & ſuſpenſionis ſententia, quam in eorum quemlibet contrarium facientes ex tunc ferimus in his ſcriptis.

IV.

Anno 1439. De pacis oſculo. Item, intelleximus noviter nonnullas contentiones etiam in eccleſiis & locis ſacris noſtræ diœceſis fuiſſe exortas inter nonnullos ſubditos noſtros typo ſuperbiæ elatos propter pacis oſculum, contendentes à quo primò oſculari debeat: ex quibus, ſi tolerativè diſſimularentur, plurima ſcandala evenire poſſent, & inter conſanguineos & compatriotas rancores & invidiæ oriri: quocirca volentes ſuper hoc de remedio opportuno providere, ſtatuendo declaramus, pacis oſculum debere fieri modo laudabili antiquitus in ſingulis parochiis noſtrarum civitatis & diœceſis obſervato, ſine contradictione quacumque, ad arbitrium deferentis, ſub pœna videlicet excommunicationis & triginta librarum monetæ uſualis, à quolibet eorum ſecus agente, fabricæ eccleſiæ noſtræ ad opus ipſius convertendarum: decernentes contrariantibus pacis oſculum non eſſe deferendum, ut puniantur in his per quæ peccaverint, & à talibus controverſiis & ſuperbiæ elationibus ſaltem rubore confuſi abſtineant in futurum.

V.

Ne ludi nundinæ &c. fiant in cimeteriis. Item, ſtatuendo inhibemus omnibus & ſingulis nobis ſubditis, ne de cetero ſuper eccleſias & capellas benedictas earumque cimeteria benedicta habeant ſeu habeat eorum alter ad ſtrophum ludere, aut ludis eiſdem intereſſe, ſub pœna excommunicationis & centum ſolidorum monetæ uſualis, ſeu in dictis eccleſiis, capellis, & cimeteriis, & locis ſacris forum aut nundinas exercere, placita ſæcularia tenere, ſeditionem excitare, conclamationem movere, impetumvè committere, ſeu confabulationes, aut alia facere, quæ divinum officium offendere poſſent quovis modo, ne ubi peccatorum venia eſt humiliter poſtulanda, ibi peccandi daretur occaſio.

VI.

De decimis. Item, etiam noviter intelleximus quod nonnulli domini temporales, & alii ſubditi noſtri ſuis ſubditis inhibent, & non ſubditis comminantur decimas, & primitias nobis, & eccleſiæ noſtræ canonicis, & fratribus, aliiſque viris eccleſiaſticis noſtrarum civitatis & diœceſis debitas, & laïcis, & agricolis ad firmam concedi, ſalvo jactu ſeu elatione conſueta, à noſtris reptoribus & dictis canonicis, & aliis clericis nobis ſubditis dictas decimas ad firmam recipere. Et ſi jam receperunt aliquem jactum, ſeu elationem in fructuum & proventuum beneficiorum noſtrorum & ipſorum canonicorum, & clericorum crementum facere habeant, reddentes & ſatagentes ipſis & eorum conſanguineis & ſervitoribus per dicta media dictas decimas & primitias pro vili pretio attrahere & conſequi. Unde cum præmiſſa in derogationem libertatis eccleſiaſticæ & jurium ſuorum diminutionem & reductionem redundare clare conſtiterit atque conſtet; omnes & ſingulos talia de cetero facientes; & ad auxilium, conſilium, opem, vel favorem, directè, vel indirectè, præbentes & concedentes, excommunicationis ſententiæ ipſo facto auctoritate præſentis ſtatuti decrevimus ſubjacere: quorum abſolutionem nobis ſpecialiter

Digitized by Google

Anno 1439. reſervamus & nihilominus etiam talia à modo inantea committere præſumant, ſub pœna centum librarum monetæ uſualis, ad utilitatem fabricæ eccleſiæ noſtræ à quolibet contrarium faciente ſolvendarum & convertendarum: diſtrictius inhibentes, ut ſaltem metu pœnæ abſtineant à vetitis.

VII.

Excommunicatorum nomina in libro tranſcribenda.

Præterea à nonnullis eccleſiarum parochialium noſtrarum civitatis & diœceſis rectoribus nobis extitit noviter expoſitum, quòd nonnulli clerici nobis ſubditi, mandata noſtra & officialium, ac inferiorum noſtrorum exequentes, eorum parochianos ſecretè denunciant excommunicatos etiam ipſis ignotos, qui non verentur ſic ligati divinis officiis ſe immiſcere in animarum ſuarum periculum, quæ non fierent, ſi publicè forent denuntiati, & regiſtris dictorum rectorum juxta diſpoſitionem ſtatutorum eccleſiæ noſtræ conſcripti. Idcirco ſtatuendo per præſentes monemus omnes & ſingulos clericos præfatos, qui dictos excommunicatos denunciaverint, quatenus infra quindecim dies poſt denuncionem hujuſmodi, dictorum excommunicatorum nomina rectoribus, de quorum parochiis dicti excommunicati fuerint parochiani, tranſmittant ſuis regiſtris conſcribenda.

VIII.

Contra libertates eccleſiaſticas impugnantes.

Item, auctoritate præſentis ſtatuti, omnes & ſingulos ſubditos noſtros, qui burſam communem, conventiculum, aut collegium illicitum contra libertatem eccleſiaſticam, ſeu diminutionem juris eccleſiaſtici jam fecerunt, ſeu fecerint in futurum, & ad hoc conſilium tribuerunt vel tribuerint, niſi à præmiſſis infra octo dies reſipiſcant, excommunicationis ſententiæ ſubjaceant ipſo facto.

IX.

Item, pari ſententiâ innodamus omnes & ſingulos inferiores noſtros jura & juriſdictiones eccleſiæ noſtræ impedire, perturbare, & occupare volentes & occupantes. Datum in eccleſia noſtra cathedrali Trecorenſi, die Jovis poſt feſtum Pentecoſtes, anno Domini M. CCCC. XXXIX.

STATUTA SYNODALIA RADULPHI epiſcopi Trecorenſis, anno Domini M. CCCC. XL. edita.

I.

Anno 1440. RADULPHUS permiſſione divinâ, ac ſanctæ ſedis apoſtolicæ clementia epiſcopus Trecorenſis in præſenti ſynodo hodie more ſolito præſidentes, communi utilitati eccleſiæ noſtræ & aliarum eccleſiarum nobis ſubditarum nec non animarum in eiſdem degentium ſaluti, quantum à Deo nobis conceſſum eſt, providere cupientes; ut gregem nobis commiſſum in hoc ſæculo gubernare valeamus, & per monita ſalubria in Dei judicio debitam rationem poſſimus impendere; ad laudem Dei omnipotentis, & eccleſiæ militantis incrementum ſalubre, pro noſtri excuſatione proponere ſtatuimus, decrevimus, & declaramus ad obſervandum inviolabiliter, promulgamuſque in modum qui ſequitur.

I.

Confirmatio veterum ſtatutorum. Anno 1440.

Et primò omnia univerſa & ſingula ſtatuta à tempore noſtræ aſſumtionis ad regimen eccleſiæ noſtræ Trecorenſis per nos & vicarios noſtros in noſtri abſentia facta & edita tenore præſentium ratificamus, approbamus, & quatenus opus ſit de novo ex noſtra certa ſcientia confirmamus, eademque omnia & ſingula modo & forma in eis contentis, & ſub pœnis annotatis, obſervari jubemus; & ſimili modo laudabilia ſtatuta à prædeceſſoribus noſtris facta & edita, & ſub pœnis contentis in eiſdem ſervari volumus & jubemus.

II.

De veſte clericorũ.

Item, ſtatuendo volumus & ordinamus quod omnes & ſinguli capellani, quocumque nomine cenſeantur, noſtræ diœceſis, teneantur & debeant portare veſtes honeſtas & congruas ſecundùm ordinem dignitatis ſacerdotalis, juxta formam juris, & ſecundùm tenorem ſtatutorum alias per nos editorum, & ſpecialiter quod nullus ſacerdos in divinis officiis audeat portare veſtem ſuperiorem ſciſſam vel apertam à parte ſuperiori. Etiam quod nullus in ordine ſacerdotali conſtitutus præſumat vel audeat miſſam celebrare, niſi habeat caligas cum jupone, ſeu alia veſte propinquiori camiſiæ: & hoc ſub pœna ſuſpenſionis à divinis, quam ipſo facto in contrarium facientes volumus incurrere, & nihilominus ſub pœna viginti quinque ſolidorum, mediatim applicandorum noſtræ eccleſiæ Trecorenſi pro ejus fabrica, & eleemoſynis noſtris ſeu piis operibus per nos aſſignandis.

III.

Extranei miſſam celebrare non permittantur ſine epiſcopi licentia.

Item, ſtatuimus & ordinamus, quòd nullus ſacerdos extraneus, de aliena diœceſi oriundus, præſumat miſſas in noſtra diœceſi ſine noſtri licentia expreſſa celebrare; & hoc ſub pœna excommunicationis & corporali detentione, donec de tanto exceſſu ad noſtri arbitrium ſatisfecerit, mandantes præterea omnibus & ſingulis eccleſiarum rectoribus ipſorumque curatis & aliis capellanis nobis ſubditis, quod tales extraneos & incognitos ad divina officia non admittant, niſi doceantur de licentia per nos conceſſa, & hoc ſub pœnis ſupradictis.

IV.

Miſſæ in privatis locis non celebrandæ.

Item, ſtatuimus pariter, & ordinamus, quod nullus capellanus nobis ſubditus audeat ſeu præſumat celebrare miſſas in capellis prænotatis non benedictis alicujus domini temporalis, quacumque dignitate præfulgeat, ſine noſtra licentia expreſſa; & hoc ſub pœna ſuſpenſionis à divinis, & ſub pœna quadraginta ſolidorum, mediatim applicandorum capellæ B. Yvonis apud villam ſancti Martini, & hoſpitali B. Mariæ Magdalenæ civitatis noſtræ Trecorenſis.

V.

De teſtamentis.

Item, ſtatuimus, volumus, & ordinamus, quod omnes & ſinguli rectores parochialium eccleſiarum, ſeu curati pro eiſdem deſervientes, & per nos admiſſi & inſtituti, teneantur & debeant monere diebus dominicis & ſolemnibus palam

Digitized by Google

Anno 1440

& publicè in prono magnæ miſſæ omnes & ſingulos executores teſtamentorum, ſeu ultimarum voluntatum, prout ad quemcumque pertineat reſpectivè in ambitu ſeu diſtrictu parochiæ ſibi commiſſæ, quatenus infra viginti dierum ſpatium, à tempore obitus defunctorum computandorum, habeant revelare & præſentare teſtamenta nuncupativa, ſeu alias ultimas voluntates defunctorum nobis ſeu officiariis noſtris ad hoc deputatis, ad finem & effectum, quod negligentia ſeu deſidia executorum non habeat retardare ultimarum voluntatum piam & debitam executionem.

VI.

Ludi pernicioſi prohibiti.

Item, quia, jure teſtante, ludi nocivi & pernicioſi ſunt meritò prohibendi, propter odia, rancores, & multiplices inimicitias, quæ ſub velamento jocunditatis & lætitiæ in plurimorum cordibus latent; & tandem ſiniſtra opportunitate captata in venenum convertuntur: hinc eſt quod relatibus fide dignorum nobis ſignificatum extitit, qualiter in nonnullis parochiis, & aliis locis noſtræ juriſdictioni ſubditis à multis temporibus retroactis quidam ludus valde pernicioſus & noxius, nuncupatus vulgariter *Mellat*, cum ſtropho rotundo groſſo & eminenti, feſtis & aliis temporibus exerceri, in quo ludo multa ſcandala contigerunt, & viſibiliter majora contingerent in futurum, niſi de remedio provideretur opportuno: idcirco dictum ludum noxium & ſcandaloſum fieri prohibemus; mandantes ſub pœna excommunicationis, quam contrarium facientes volumus incurrere, & etiam ſub pœna centum ſolidorum, quod nullus diœceſanus, cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtat, audeat vel præſumat prædictum ludum exercere.

VII.

Excommunicati uſurpantes jura eccleſiaſtica.

Idem declaramus ſtatutum eſſe, quod omnes & ſinguli uſurpantes de novo jura eccleſiaſtica in eccleſiis & hoſpitalibus noſtræ diœceſis contra formam capituli *Generalis* de elect. lib. 6. ipſo facto incurrunt ſententiam excommunicationis, & ipſos excommunicatos propterea denunciamus.

VIII.

Item ſtatuimus, & ſtatutum eſſe declaramus, quod omnes & ſinguli viri eccleſiaſtici nobis ſubditi in divinis officiis celebrandis habeant & teneantur ſervare formam cap. *Dolentes* de celeb. miſſ. & hoc ſub pœnis in eodem capitulo contentis.

IX.

De reſidentia.

Item, monemus omnes & ſingulos beneficiatos noſtræ diœceſis, qui perſonalem reſidentiam facere tenentur, quatenus habeant in ſuis beneficiis actualiter reſidere, & hoc ſub pœnis juris, & aliis pœnis in ſtatutis novis & antiquis eccleſiæ noſtræ contentis.

X.

Beneficia ad firmam laicis non danda.

Item prohibemus, quod nullus beneficiatus, cujuſcumque gradus aut dignitatis exiſtat, audeat vel præſumat fructus, proventus ſeu reditus beneficiorum ſuorum arrendare, vel ad firmam dare laicis, ſive ſæcularibus perſonis: & hoc ſub pœna excommunicationis, & decem librarum applicandarum noſtris eleemoſynis. Datum die Mercurii poſt feſtum B. Lucæ evangeliſtæ anno Domini M. CCCC. XL.

STATUTA SYNODALIA JOHANNIS epiſcopi Trecorenſis anno Domini M. CCCC. L. edita.

Anno 1450

JOHANNES miſeratione divina epiſcopus Trecorenſis univerſis & ſingulis dominis abbatibus, archidiaconis, prioribus, rectoribus eccleſiarum, vicariis quoque perpetuis, & aliis viris eccleſiaſticis, curatis, per civitatem & diœceſim noſtras ubilibet conſtitutis, ſubditiſque noſtris ſalutem in Domino ſempiternam. Noveritis quod nos in præſenti ſynodo hujus eccleſiæ noſtræ Trecorenſis cathedralis præſidentes more ſolito, utilitati communi ejuſdem, & ceterarum eccleſiarum nobis ſubditarum providere cupientes, duximus ſtatuere, declarare, & ordinare, prout tenore præſentis ſtatuti declaramus, & ordinamus prout ſequitur.

I.

Confirmatio veterũ ſtatutorum.

In primis omnia & ſingula ſtatuta per nos & prædeceſſores noſtros, noſtroſque & eorum in ſpiritualibus vicarios reſpectivè & ſucceſſivè in ſynodis noſtris retroactis temporibus facta, & rationabiliter edita, juri communi non diſſona, tenore præſentium laudamus, ratificamus, & approbamus.

II.

Revocatio gratiarum conceſſarũ.

Præterea, omnes & ſingulas gratias per nos dictoſque vicarios noſtros forſitan hactenus conceſſas, in quibus certum tempus non eſt præfixum, harum præſentium ſerie caſſamus, & revocamus, & annullamus, ac decernimus nullius fore roboris, firmitatis, efficaciæ, vel momenti.

III.

De reſidentia.

Monemus inſuper, primòque, ſecundò & tertiò, ac una canonica monitione perenni pro omni, omnes & ſingulos viros eccleſiaſticos beneficia eccleſiaſtica curata in eiſdem civitate & diœceſi obtinentes, reſidentiam perſonalem facere in eiſdem ſuis beneficiis infra unius menſis ſpatium à data præſentium computandum, quem terminum eis pro omni perennique termino, ac monitione canonica, & ſingulis eorumdem, & ex cauſa præfigimus & aſſignamus, ſub pœnis juris, & aliàs edictis pœnalibus in ſynodalibus ſtatutis hujus eccleſiæ noſtræ contentis.

IV.

Feſtorum imminutio.

Item, attendentes pluralitatem feſtorum in dictis noſtris civitate & diœceſi ſtatutorum, & obſervari præceptorum & ſolitorum fore & eſſe populo nimium oneroſam; & ſuper hoc providere cupientes, certis & legitimis de cauſis animum noſtrum ad hoc moventibus, præſenti declaramus ſtatuto feſta inferius deſcribenda minimè fore obſervanda, quoad opus rurale, quominus tranſacta hora miſſæ dierum in quibus eadem feſta eveniunt, poſſint ſubditi noſtri operari in illis, & opera ruralia, & alia licita & honeſta licitè exercere, ac ſi feſta eadem non forent;

Digitized by Google

Anno 1450

rent ; quibus ſcilicet ſubditis noſtris ut poſt horam miſſæ poſſint & eis liceat operibus hujuſmodi vacare diebus ſupradictis, tenore præſentium concedimus licentiam & aſſenſum, ſuper hoc, quantum opus eſt, cum eiſdem diſpenſantes & ex cauſa. In menſe Januario feſtum beati Antonii, feſtum beatæ Agnetis virginis, feſtum beati Vincentii martyris. In menſe Februarii feſtum beatæ Agathæ virginis, feſtum cathedræ ſancti Petri. In menſe Martii feſtum B. Thomæ de Aquino, feſtum beati Gregorii, feſtum beati Mandeti abbatis. In menſe Aprili feſtum beati Georgii martyris, feſtum beati Ambroſii, ſalvo quod dictum feſtum B. Georgii ſemper ut prius remanet ſtatutum & obſervandum in parochiis de Ploegas-nova & de Plebe-parva. In menſe verò Julii feſtum beati Gonerii remanet ſolum in parochia de *Ploegieſquem* colendum & obſervandum. In menſe Auguſti feſtum beati Petri ad vincula, feſtum inventionis ſancti Stephani, feſtum beati Auguſtini. In menſe Septembri feſtum beati Ægidii abbatis, feſtum beati Hieronymi preſbyteri. In menſe Octobri feſtum beati Franciſci confeſſoris, feſtum undecim millium virginum. In menſe Novembri feſtum B. Mandeti abbatis, feſtum beatæ Ceciliæ virginis, ſalvo tamen quod dictum feſtum beati Mandeti remanet ſtatutum & obſervandum in parochia de *Hengoet*. In menſe Decembri feſtum beati Eligii, feſtum beatæ Luciæ virginis, feſtum B. Thomæ archiepiſcopi Cantuarienſis, feſtum B. Sylveſtri.

V.

De feſto S. Eutropii.

Item, ſtatuimus & ordinamus feſtum ſancti Eutropii martyris fore & eſſe colendum & obſervandum : & hoc in parochia de *Ploegommet* dumtaxat die ultima menſis Aprilis.

VI.

De feſto S. Brioci.

Item, ſimiliter feſtum beati Brioci : & hoc in parochia de Burgobrioci die decima octava menſis Decembris.

VII.

De transferentibus ſe in alienas parochias.

Præterea abuſionibus, quas nonnulli ſubditi noſtri circa licentias à parochiis, in quibus moram trahere & domicilia fovere conſueverunt, petendas & obtinendas ſimulatè, ut ſuos creditores & alios decipiant, dum ſe deceptoriè & fraudulosè vagabundos conſtituant, viam præcludere, & malitiis obviare cupientes, ut tenemur ; ſtatuimus, quod de cetero omnes & ſinguli ſubditi noſtri, qui eorum voluntate ſeu utilitate ſuadente, à locis & parochiis in quibus pro præſenti morantur & domicilia fovent, licentias petere alibi eorum domicilia transferendi voluerunt & jam fecerunt, dictas licentias publicè in eorum eccleſiis parochialibus in prono magnæ & principalioris miſſæ earumdem ab eorum rectoribus, ſeu loca tenentibus eorumdem petere & obtinere, & parochias ad quas ſe transferre intendunt ibidem publicè nominare, ſeque ex tunc parochiarum earumdem parochianos conſtituere, & ad eas unà cum majori parte ſuarum facultatum realiter & cum effectu ſe transferre infra octo dies poſt hujuſmodi petitas licentias & obtentas teneantur, ut cum ſuorum creditorum, & illorum quorum intereſt diſcrimine vagari non habeant ; alioquin hujuſmodi licentiæ ex tunc irritæ cenſeantur & inanes, & nihilominus teneant contra eos ad bannum eccleſiæ factæ & fiendæ executiones, ipſi quoque ad onera contribuere teneantur cum aliis in parochiis à quibus licentias hujuſmodi petierint, ac ſi nullam licentiam petiiſſent, ipſis prætenſis licentiis verbalibus non obſtantibus quibuſcumque.

VIII.

Abſoluti ab excommunicatione publicè denunciandi.

Inſuper ſtatuimus, & ordinamus, quod omnes & ſinguli ſubditi noſtri, qui fuerunt publicè excommunicati & denunciati, auctoritate noſtra, ſeu inferiorum noſtrorum teneantur, poſtquam abſoluti fuerint, ritè ſe facere per curatos ſuos abſolutos publicari in prono miſſæ principalioris eccleſiæ parochialis, in qua moram trahunt, infra octo dies poſt hujuſmodi obtentam abſolutionem, ſub pœna quindecim ſolidorum monetæ uſualis, à ſingulis eorumdem qui ſuper hoc fuerint negligentes vel remiſſi, nobis ſolvendorum, & fabricæ eccleſiæ noſtræ Trecorenſis convertendorum : & ſimiliter omnibus & ſingulis rectoribus eccleſiarum, nec non curatis & loca tenentibus eorumdem, ſub pœna conſimili injungimus, ut illos quos abſolverint, ſeu abſolutos ad eorum notitiam pervenerit, infra terminum conſimilem abſolutos publicè in ſimili prono denuncient : alioquin ad declarationem & exactionem dictarum pœnarum contra ipſos procedere curabimus, juſtitia mediante. Datum anno Domini M. CCCC. L.

STATUTA SYNODALIA
Johannis epiſcopi Trecorenſis edita anno M. CCCC. LV.

Anno 1455.

JOHANNES Dei & apoſtolicæ ſedis gratia epiſcopus Trecorenſis in hac præſenti ſynodo more ſolito præſidentes, noſtræ & aliarum ſubditarum eccleſiarum utilitatibus providere cupientes ; ſtatuimus & ordinamus infra ſcripta, ac eadem ſtatuta firmiter & inviolabiliter ſub pœnis in eiſdem contentis obſervari præcipimus.

I.

Revocatio gratiarum prius conceſſarum.

Et primò caſſamus, irritamus, & annullamus quaſcumque gratias viris noſtrarum civitatis & diœceſis eccleſiaſticis de non reſidendo perſonaliter in eorum eccleſiis & beneficiis, & aliis loco ipſorum quoad deſerviendum in divinis in eiſdem ponendis, ac ad quæſtandum, & in capellis & locis profanis miſſas & alia divina celebrandi, & alias quaſcumque gratias per nos & noſtros in noſtri abſentia vicarios generales ſub quacumque forma verborum conceſſas, quibus certum tempus nondum lapſum præfixum non extitit.

II.

Confirmatio antiquorum ſtatutorum.

Item, prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærendo laudamus, approbamus, confirmamus, & innovamus omnia & ſingula laudabilia, & à jure communi non diſcrepantia, ſed eidem conſona eccleſiæ noſtræ ſtatuta ; eaque tenere firmiter, & inviolabiliter obſervare noſtris ſubditis

Digitized by Google

Anno 1455.

præcipimus & mandamus, ſub pœnis in eiſdem ſtatutis contentis.

III.

De reſidentia.

Item, præſentis ſtatuti tenore monemus omnes & ſingulos viros eccleſiaſticos dictarum noſtrarum civitatis & diœceſis, in eiſdem beneficia eccleſiaſtica tenentes, reſidentias perſonales facere de jure, conſuetudine, aut eorumdem fundatione, ſeu alias requirentia ad reſidendum & deſerviendum perſonaliter in eiſdem, ſub pœnis juris, & aliis pœnis in novis & antiquis ſupradictæ eccleſiæ noſtræ Trecorenſis ſtatutis contentis: quas etiam quoad hoc innovamus, videlicet ut infra triginta dierum terminum proximè venturorum, quorum decem pro primo, decem pro ſecundo, & reliquos decem dies pro tertio & perenni termino, ac monitione canonica & perenni, ipſis & cuilibet eorum præfigimus & aſſignamus; alioquin contra negligentes, & huic noſtro ſtatuto parere contemnentes ad declarationem & exactionem dictarum pœnarum, & alias procedemus, juſtitia mediante.

IV.

Contra obtinentes plura beneficia.

Præterea, præſentis etiam ſtatuti tenore monemus omnes & ſingulos viros eccleſiaſticos dictarum noſtrarum civitatis & diœceſis plures dignitates, vel perſonatus, aut eccleſias, quibus cura imminet animarum, ſeu dignitatem vel perſonatum cum alio beneficio incompatibili obtinentes, ut diſpenſationes, auctoritate quarum eccleſias hujuſmodi, perſonatus, vel dignitates obtinent, ſi quas habent, nobis infra triginta dierum ſpatium, quorum decem pro primo, decem pro ſecundo, & reliquos decem pro tertio & perenni termino, ac monitione canonica & perenni præfigimus, & ex cauſa aſſignamus, nobis exhibeant: alioquin dictis triginta diebus elapſis, ex nunc prout ex tunc, & è contra decernimus præſenti ſtatuto noſtro parere differentes, recuſantes, ſeu contemnentes pœnas eaſdem incurriſſe.

V.

De ſepulcralibus lapidibus.

Item, conſiderantes compellendam malorum audaciam, ut ſaltim pœnæ formidine retrahantur à noxiis; & pœnas diverſas in eccleſiis & locis Deo dicatis delinquentibus appoſitas, quibus non obſtantibus modernis temporibus in noſtra diœceſi tantam inoleviſſe aliquorum audaciam & præſumtionem, quod in eccleſiis, & earum capellis ſepulcra erigere faciunt elevata, & lapides conſtruere tumbales, ac eos & ea jure proprietatis & poſſeſſionis ſibi retinere, & quaſi loca eadem forent profana ea dividere, vendere, permutare, & ſibi appropriare, & præmiſſorum occaſione in foro ſæculari, uti de eorum patrimonio, litigare, & per illum applegiamenta facere, propter quæ ſcandala plurima in noſtra diœceſi prædicta ſunt ſecuta, & juriſdictio eccleſiaſtica perturbata; lapides tumbales à locis ſuis moti & remoti, ſepulcra & vitralia confracta, & alia delicta in eiſdem eccleſiis, Dei timore poſtpoſito, commiſſa; quibus niſi pœnarum adjectione, & alias de remedio provideatur opportuno, formidamus lites, diſſenſiones & homicidia inde ſecutura, & mala plurima renaſci: quocirca præſentis ſtatuti tenore inhibemus omnibus & ſingulis nobis ſubditis, ſub excommunicationis latæ ſententiæ, & triginta marcarum argenti pœna, piis uſibus applicandarum, ne de terra benedicta, Deo dicata, & conſecrata, in foro ſæculari litigare, lapides tumbales violenter à ſuis locis movere, frangere, ſeu alias ſepulcra & monumenta in eccleſiis & cimeteriis dictæ noſtræ diœceſis ſitos & ſita violare præſumant, præſumatve quis ipſorum, immo nec lapides tumbales, aut ſedilia lignea ad appodiendum in eccleſiis & capellis prædictis de novo collocare, inconſultis earum rectoribus ſeu capellanis, & niſi procurator fabricæ, & majoris partis parochianorum earumdem parochiarum, licentia petita & obtenta, per ſe, ſeu alium, vel alios ipſorum, ſeu alterius eorum nomine ſeu nominibus, ſeu ad hoc conſilium, opem vel favorem præbere voluerit; alioquin contra ſecus agentes ad declarationem & exactionem dictarum pœnarum, & cujuſlibet earum reſpectivè procedemus, juſtitia mediante. Et quia malis graſſantibus opus eſt remedio, eccleſias & cimeteria quibus violentæ fractiones & ſcandala memorata à modo inantea committi contigerit, interdicto decernimus ſubjacere eccleſiaſtico, & in eis divina celebrari interdicimus officia, donec loca eadem fuerint per nos, quatenus indigeant, reconciliata, ſeu ſuper hoc fuerit aliàs opportunè proviſum, prout delicti quantitas, & delinquentium qualitas exegerit.

VI.

De his qui gentilitia inſignia in feneſtris eccleſiarum depingunt.

Item, quia nonnulli nobiles & mercatores noſtrarum civitatis & diœceſis, qui feneſtras eccleſiarum & capellarum dictarum noſtrarum civitatis & diœceſis aliquando devotione, aliquando ambitione & ſuperbia vitrare, & vitris hujuſmodi arma & ſigna depingi faciunt, prætenduntque per appoſitionem & picturam armorum & ſignorum hujuſmodi vitra memorata, immò & ſepulcrorum loca, & eccleſiarum, & capellarum hujuſmodi partes ſibi aliquas appropriare, ac eas & ea jure hereditario poſſidere: Nos præſentis ſtatuti tenore declaramus arma & ſigna hujuſmodi nullum conferre titulum, aut aliquam proprietatem ſeu poſſeſſionem in dictis vitralibus feneſtris, ſepulcris, aut aliis eccleſiarum aut capellarum hujuſmodi partibus, ſed ea omnia eccleſiis & capellis hujuſmodi ſicut alia earum cedere ædificia.

VII.

De feſto Præſentationis B. Mariæ.

Item, ſtatuimus, ſicuti & jam ſtatutum eſſe novimus per reverendos in Chriſto patres & dominos hujus Britanniæ ducatus epiſcopos ad requeſtam illuſtriſſimi domini noſtri Ducis, feſtum Præſentationis noſtræ Dominæ ſolemniter celebrari, & à clero & populo coli & feriari, ac ab omni ſtrepitu judiciali & opere rurali inviolabiliter obſervari ſingulis annis futuris & perpetuis temporibus. Datum die Jovis poſt feſtum Pentecoſtes Domini anno Domini M. CCCC. LV.

Digitized by Google

EJUSDEM ALIA STATUTA ſynodalia, anno M. CCCC. LVI. edita.

Anno 1456.

UNiverſis præſentes litteras viſuris & audituris JOHANNES miſeratione divinæ & ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratia epiſcopus Trecorenſis ſalutem in Domino ſempiternam.

I.

Confirmatio antiquorum ſtatutorum

Notum facimus quod nos hanc noſtram ſydum in noſtra eccleſia Trecorenſi ſolemniter, ut moris eſt, celebrantes, omnia & ſingula ſtatuta ſynodalia, tam per nos prædeceſſoreſque noſtros epiſcopos Trecorenſes, quàm etiam per noſtros aut eorum in ſpiritualibus vicarios & deputatos facta, quæ per nos, ſeu eos, aut eorum aliquem revocata non fuerint, tenore præſentium, cum & ſub pœnis in eiſdem contentis ratificamus, & approbamus, confirmamus ac etiam innovamus.

II.

Revocatio gratiarum conceſſarum.

Præterea omnes & ſingulas gratias, licentias, & diſpenſationes, per nos hactenus, quibuſcumque perſonis eccleſiaſticis aut ſæcularibus, tam de celebrando & audiendo miſſas in locis non ſacris, necnon de quæſtando in noſtris civitate & diœceſi, quàm alias ſub quacumque forma verborum ad certum tempus conceſſas, niſi de ſtatuto hujuſmodi fuerit facta mentio, caſſamus, irritamus, revocamus, & penitus annullamus: inhibentes, prout tenore præſentium inhibemus, omnibus & ſingulis perſonis eccleſiaſticis ſubditis noſtris, ne ipſos quæſtores abſque litteris noſtris & amplius quàm ſemel in anno in qualibet eccleſiarum admittant.

III.

Contra non comparentes in ſynodo.

Conſequenter omnes & ſingulas perſonas eccleſiaſticas, tam ſæculares quàm regulares, cujuſcumque gradus, ordinis, aut conditionis exiſtant, quæ in hac præſenti ſynodo comparere tenentur, in eadem debitè non comparentes reputamus & merito contumaces: decernentes, prout decernimus ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex nunc, ipſas perſonas ſic non comparentes, & earum quamlibet, niſi infra unum menſem ab hac die computandum cauſam ſuæ abſentiæ nobis ſeu deputatis noſtris expoſuerint, ſeu exponi fecerint cum effectu, ſententiæ ſuſpenſionis à divinis officiis ſubjacere, & alias pœnas in pædictis ſtatutis ſynodalibus contentas lapſo dicti menſis ſpatio incurrere.

IV.

De reſidentia.

Ulterius cùm tam de jure, quàm ſecundùm concilia provincialia & ſtatuta ſynodalia dictæ noſtræ eccleſiæ, omnes & ſinguli viri eccleſiaſtici beneficia curata obtinentes debeant & teneantur ſub certis pœnis in eiſdem jure, conciliis, & ſtatutis adjectis, & declaratis reſidentiam in ſuis curatis beneficiis facere perſonalem; idcirco quibuſvis rectoribus & curatis ac aliis beneficia hujuſmodi curata poſſidentibus in eiſdem civitate & diœceſi noſtris, ſub pœna ſuſpenſionis à divinis & viginti librarum monetæ nunc currentis, eleemoſynis noſtris applicanda-

A rum, & in pios uſus convertendarum; ſub aliiſque pœnis in jure ſtatutis & conciliis prædictis contentis, injungimus, præcipimus, ipſoſque monemus, quatenus infra unius menſis ſpatium ab hac die computandum, in domibus & locis preſbyteralibus beneficiorum ſuorum hujuſmodi continuam moram trahant, & perſonaliter in eiſdem reſideant, niſi tamen cùm beneficiatis ipſis ſuper hoc fuerit canonicè diſpenſatum, aut ipſi ſint conſuetudine & privilegio de non reſidendo ſufficienter & legitimè excuſati. Et quia dudum in aliis noſtris ſynodis ipſos rectores & alios prædictos pluries in ſcriptis per quaſdam certi tenoris litteras monuimus, & eiſdem ſub B aliis pœnis in ſtatutis eccleſiæ noſtræ ſtatutis injunximus & mandavimus, quatenus infra certum tempus tum eis præfixum, in & ad loca dictorum ſuorum beneficiorum curatorum accederent, niſi eſſe ſuper hoc cum eiſdem diſpenſatum, aut alias forent, ut præmittitur, legitimè excuſati: idcirco illos qui monitionibus & mandatis noſtris hujuſmodi non paruerint cum effectu dictas pœnas tenore præſentium declaramus & decernimus incurriſſe.

V.

Ut beneficia obtinentes coram epiſcopo compareant.

Inſuper nos decretis generalis concilii inhærendo, certiſque aliis de cauſis ad hoc animum C noſtrum juſtè moventibus, ſtatuimus & ordinamus, ut quicumque beneficia eccleſiaſtica, ſæcularia vel regularia, cum cura vel ſine cura; etiamſi dignitates, perſonatus, adminiſtrationes, vel officia exiſtant, in civitate & diœceſi noſtris poſſidentes, infra unum menſem à tempore publicationis præſentium noſtrorum ſtatutorum, coram nobis ſeu deputatis noſtris per ſe ſeu procuratores ſuos idoneos ad hoc ſpecialiter conſtitutos comparere & ſe præſentare, juraque & monimenta quorum vigore poſſeſſionem hujuſmodi beneficiorum maximè recenter aſſecuti ſunt, & jus habere prætendunt in eiſdem, nobis D ſeu deputatis noſtris, niſi alias legitimè docuerint, exhibere, ac de conſervandis juribus, rebus & bonis beneficiorum aliiſque conſueta & in talibus præſtari ſolita juramenta præſtare teneantur. Cum vero poſſeſſionem hujuſmodi beneficiorum modo præmiſſo in futurum aſſequentur, hoc idem infra unum menſem à tempore aſſecutionis hujuſmodi ſimiliter facere & præſtare teneantur, ceſſante tamen in præmiſſis legitimo impedimento, de quo nos infra duos alios menſes ex tunc immediatè ſequentes certificare ſeu certificari facere teneantur: & hoc ſub pœna decem librarum monetæ uſualis eleemoſynis noſtris applicandarum, & in pios uſus convertendarum, E quam pœnam ſtatuto noſtro hujuſmodi non parentes incurrere volumus ipſo facto.

VI.

Contra plura beneficia incompatibilia obtinentes, defectus natalium patientes, &c.

Item, præcipimus & injungimus univerſis & ſingulis viris eccleſiaſticis quibuſcumque; cujuſcumque gradus, ſtatus, ordinis, aut conditionis exiſtant; beneficia incompatibilia in præfatis noſtris civitate & diœceſi obtinentes, ac etiam ætatis aut natalium defectus patientes, & curata beneficia obtinentes, infra annum à tempore pacificæ poſſeſſionis eorumdem ad ſacros preſby-

Digitized by Google

Anno 1456

teratus ordines non promotos; ac ipſos ſub pœ- A nis & offenſione juris perenni monemus tenore præſentium, quatenus litteras diſpenſationum quarum vigore incompatibilia hujuſmodi poſſident vel obtinent, necnon ætatis aut natalium defectus, & ut ſi promoveri non teneantur, diſpenſationum litteras, ſi quas habuerunt vel habent, nobis aut deputatis noſtris infra triginta dies proximè venientes, ceſſante legitimo impedimento, exhibeant & demonſtrent, niſi de eiſdem nobis alias legitimè docuerint: qui ſi mandatis & monitionibus noſtris hujuſmodi non paruerint cum effectu, contra ipſos prędictis triginta diebus prius elapſis prout juris fuerit B procedemus.

VII.

Contra concubinarios.

Item, decretum contra viros eccleſiaſticos concubinarios in ſynodis dictæ noſtræ eccleſiæ editum aut alias publicatum cum & ſub pœnis in eodem contentis innovamus & de novo publicamus.

VIII.

Facultates abſolvendi à caſibus reſervatis revocata.

Item, caſſamus & revocamus quaſcumque licentias ſeu facultates per nos aut deputatos noſtros vicarios quibuſvis perſonis, tam ſęcularibus quàm regularibus, conceſſas de abſolvendo diœceſanos noſtros de certis criminibus nobis C reſervatis: mandantes ad pronum eccleſiarum parochialium noſtræ diœceſis per rectores ſeu capellanos eorumdem id publicari, ne diœceſani noſtri de revocatione noſtra hujuſmodi ignorantiam prętendant.

IX.

Contra feminas in choro ſtantes.

Item, poſtquam eccleſias nobis ſubditas poſtremo viſitavimus, comperimus in pluribus earumdem mulieres & nobiles adeo eſſe pręſumtuoſas, elatas, & ſuperbas, quibus ad orandum & communicandum pars inferior cujuſlibet eccleſiarum hujuſmodi, quæ per cancellos ab altari dividitur, patere deberet & de jure ſufficere, ut ſecus altare, ac etiam in choris dictarum eccle- D ſiarum, quando ſacra myſteria celebrantur, ſtare & ſedere etiam inter clericos non verentur: quarum præſumtuoſis elationibus obviare volentes, ac eas pręſenti ſtatuto à talibus coercere, quæ ſcandalum in populo generare cenſentur; prędictis mulieribus omnibus & ſingulis quibuſcumque nobilitate vel auctoritate fungentibus inhibitum eſſe de jure proclamamus; ac etiam pręſentis ſtatuti tenore inhibemus, etiam ſub pœna excommunicationis & decem librarum monetæ uſualis, nobis à qualibet earum ſecus agente ſolvendarum & piis uſibus convertendarum, ne in choris dictarum eccleſiarum inter E clericos aut extra choros ſecus altaria, dum ibi divina celebrantur officia, ad ſpatium quatuor pedum ſtare vel ſedere præſumant. Datum in plena ſynodo dictæ noſtræ eccleſiæ in eadem ſolemniter celebrata, die Jovis poſt feſtum Pentecoſtes Domini, anno ejuſdem Domini M. CCCC. LVI. ſub noſtro proprio ſigillo pręſentibus per notarium ſcribam & ſecretarium noſtrum infra ſcriptum, de mandato noſtro ſubſcriptum in robur, fidem & teſtimonium omnium & ſingulorum pręmiſſorum.

X.

Anno 1456.

Item, noverint univerſi quod nos die Veneris poſt feſtum encęniarum domini anno prędicto, ad inſtantiam nonnullorum ſubditorum noſtrorum curioſè quęrentium quæ & qualia nova & antiqua ſtatuta eccleſiæ noſtræ confirmare, laudare & innovare intellexeramus, declaramus quod ſtatuta ejuſdem eccleſiæ noſtræ laudabilia & legitimè facta rationi conſona & juri communi non contraria.

XI.

Item, quos poſſeſſores beneficiorum noſtrarum civitatis & diœceſis intellexeramus per ſtatuta noſtra noviſſima teneri docere de titulis beneficiorum & diſpenſationibus ætatis & natalium, declaramus & arbitramus quod beneficiati & illegitimi cum quibus fuit diſpenſatum à tribus annis citra & non alii vel alias.

STATUTA SYNODALIA
Johannis epiſcopi Trecorenſis anno M. CCCC. LVII. edita.

Anno 1457.

JOHANNES Dei & apoſtolicæ ſedis gratia epiſcopus Trecorenſis in pręſenti ſynodo eccleſiæ noſtræ more ſolito pręſidentes, ejuſdem noſtræ & aliarum nobis ſubditarum eccleſiarum utilitati providere cupientes, ut tenemur, & nobis ex noſtro incumbit paſtorali officio, ſtatuimus, decernimus, & declaramus, ac à modo in antea obſervari prępimus ea quæ ſequuntur.

I.

Permiſſiones antea conceſſæ revocantur.

Et primo omnes & ſingulas litteras per nos ſeu noſtros in noſtra abſentia vicarios ſub quacumque verborum forma alias quęſtoribus ad quęſtandum; preſbyteris ad miſſas ſeu alia divina officia in domibus magnatum, capelliſque & oratoriis privatis & non benedictis celebranda; necnon loco rectorum & aliorum beneficiatorum noſtrarum civitatis & diœceſis in eorumdem beneficiis in divinis deſerviendi, & eiſdem beneficiis in dictis ſuis [eccleſiis] non reſidendi, tenore pręſentium caſſamus, irritamus, & nullius exiſtere roboris vel momenti, niſi tamen hujuſmodi litteris certum tempus nondum lapſum fuerit, & ſit præfixum.

II.

Antiqua ſtatuta confirmata.

Item, omnia & ſingula dictæ noſtræ eccleſiæ ſtatuta laudabilia juri communi & rationi conſona, tam per nos, quàm noſtros prędeceſſores retroactis temporibus rationabiliter edita, tenore pręſentium certis & legitimis de cauſis animum noſtrum ad hoc moventibus, rata & grata habentes, eadem confirmamus, & quantum opus eſt innovamus.

III.

Reſidentia.

Item, omnes & ſingulos viros eccleſiaſticos noſtrarum civitatis & diœceſis beneficia in eiſdem obtinentes, de jure vel conſuetudine ſeu eorumdem beneficiorum fundatione reſidentiam requirentia perſonalem, prędſertim curata, ſerie pręſentis noſtri ſtatuti monemus ad reſidendum perſonaliter in eiſdem infra triginta dierum ſpatium proxime futurum, quorum decem pro pri-

Digitized by Google

Anno 1457. mo, decem pro ſecundo, & decem pro tertio, A & perenni termino ipſis & cuilibet ipſorum ad hoc præfigimus & aſſignamus, ſub pœnis in novis & antiquis eccleſiæ noſtræ ſtatutis contentis, quas ad hoc etiam per præſentes innovamus.

IV.

De ſuſceptoribus ſeu patrinis. Preterea quamvis de jure communi non niſi vir unus aut una mulier ad levandum & nominandum infantem de ſacro fonte accedere debeat; & ſi plures acceſſerint, omnes efficiantur compatres, permiſſumque fuerit, & hactenus conſuetum in noſtris civitate & diœceſi tres ad hoc admitti; & quod plures accederent laudabilibus eccleſiæ noſtræ ſtatutis rationabiliter editis, B etiam ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ſine noſtra licentia ſpeciali prohibitum; nihilominus tam nos quàm nonnulli prædeceſſorum & eorum ac noſtrorum in ſpiritualibus vicariorum tam ad importunas ſupplicantium preces & requeſtas, quàm alias pluries ſuper hujuſmodi diſpenſavimus: concedentes, ſtatuto eo non obſtante, licentiam plures & pluries ultra dictum numerum ſtatutum & conſuetum ad infantes de ſacro fonte levandos & nominandos admittendi: ex qua licentia veraciter novimus plura mala ſecuta & ſcandala exorta, quæ tacemus. Quamobrem præſenti noſtro ſtatuto omnibus & ſingulis eccleſiarum parochialium & baptiſmalium rectoribus, ac earum vicariis perpetuis, & loca tenentibus eorumdem, & generaliter omnibus & ſingulis presbyteris, etiam non curatis nobis ſubditis, ſub pœna centum ſolidorum uſualium nobis à quolibet eorum ſecus agente applicandorum & eleemoſynis convertendorum inhibemus, ne de cetero ultra tres viros vel mulieres ad infantes de ſacro fonte levandos & nominandos in patrinos admittere, etiam ſub velamento cujuſvis per nos ſeu noſtros in noſtri abſentia vicarios datæ verbo licentiæ, niſi de hujuſmodi licentia & diſpenſatione legitima deſuper habita eis per patentes & authenticas litteras noſtro proprio ſeu alio per nos deputando ſigillo ſigillatas legitime conſtiterit; & quaſcumque alias conceſſas per importunitatem petentium licentias & diſpenſationes nullius exiſtere decernimus in antea roboris vel momenti; & ipſis non obſtantibus, contra ſtatutum hujuſmodi facientes pœnas incurrere memoratas, & alias in ſtatutis bonæ memoriæ Radulfi prædeceſſoris noſtri contentas.

V.

Feſtum S. Petri ad Vincula. Inſuper feſtum B. Principis apoſtolorum ad Vincula nuncupatum à clero & populo alias in dictis noſtris civitate & diœceſi coli & feriari ſolitum, & per bonæ memoriæ Johannem prædeceſſorem noſtrum quo ad opera ruralia, de medio, certis tunc eum ad hoc moventibus, ut arbitramur, legitimis cauſis, ſublatum, decernimus à clero & populo in antea calendis Auguſti coli & obſervari debere, ſub pœnis in antiquis eccleſiæ noſtræ ſtatutis contentis.

Nota hunc Johannem diſtinguendum à Johanne *Depos*, qui anno 1441. illa edidit ſtatuta.

VI.

De operibus judicialibus in feſtis ſo-[lemnibus] Poſtremo feſta alias à clero coli & feriari in dictis noſtris civitate & diœceſi ſolita, quibus fuit alias per prædictum bonæ memoriæ Johannem prædeceſſorem noſtrum licentia ad opera ruralia conceſſa, ad judicium etiam exercendum eccleſiaſticum & ſæculare extendimus; volentes & decernentes, ut hujuſmodi diebus quibus per dictam prædeceſſoris noſtri licentiam ruralia exercentur, etiam judicialia peragantur: cùm Beati dicantur juſtitiam & judicium omni tempore facientes, nec conveniens ſit ruralia exerceri, & à juſtitia ceſſari una & eadem die, cùm omnes ſint de eccleſia, quam decernimus quo ad celebrationem divini officii hujuſmodi feſtivis diebus ſic quo ad judicia & opera ruralia de medio ſublatis, conſtrictam & ut prius alligatam.

Anno 1457. [...]blatis exercendis.

VII.

Contrà prohibentes citationes fieri ad episcopam aut ejus officialem. Item, novimus & veraciter dedicimus nonnullos viros tam eccleſiaſticos quàm ſæculares & officiarios noſtræ diœceſis, & præcipuè villarum & caſtellaniarum & territeriorum *de Quenu*, *Querliſquen*, & Monte relaxo temporibus prohibuiſſe retroactis ſubditis noſtris ad nos & officialem noſtrum recurrentibus ſuper caſibus, de quibus jure aut conſuetudine audire, cognoſcere, & decidere poſſumus, ne ſe invicem citari, & præcipuè per clericos ſeu juratos noſtros, & ſine litteris ſigillo noſtro ſeu curiæ dicti noſtri officialis ſigillatis, immò nec aliquando per eaſdem C coram nobis ſeu dicto officiali noſtro facerent, aut fieri procurarent, ſub magnis & arduis pœnis; & contra hujuſmodi eorum temerarias & de facto præſumtas prohibitiones & defenſiones facientes variis & diverſis pœnis tam in perſonis quàm in bonis . . . . . ex officio convenerunt; & quod ſuper hoc palam & directè eis facere timebant, clam & indirectè facientes; nonnulla eis crimina imponere; & eos taxare, mulctare, & damna plurima ipſis ſic ad nos & dictum officialem noſtrum recurrentes inferre, ſicque & aliis modis exquiſitis quàm plurimis vexare dietim non verentur in animarum ſuarum periculum, juriſdictionis eccleſiaſticæ contemtum D & perturbationem, ac ſcandalum plurimorum. Cùm autem talia ſcienter & doloſè facientes ſint & fuerint tam de jure quàm ſtatutis provincialibus & ſynodalibus eccleſiæ noſtræ ipſo facto generalis excommunicationis ſententia contra tales lata innodati; nos omnes & ſingulos tam clericos quàm laïcos etiam ſi noſtri ſint & fuerint officiales aut archidiaconi, qui de cetero talia facere per ſe, ſeu alium, vel alios, clam aut palam, directèque ſeu indirectè, ac etiam ipſos ſic agentes facere damnabiliter præſumſerint, excommunicationis ſententiam E decernimus, & declaramus præſentis auctoritate ſtatuti incurrere ipſo facto, ipſorumque ſic excommunicatorum abſolutionem ac eorum qui manus in caſibus, in quibus jura nobis abſolvere permittunt, in clericos & in converſos injecerint temere violentas, necnon eorum qui novitates aliquas contra Minihium dictæ noſtræ eccleſiæ, & ipſius fecerunt privilegio, exemptiones & jura, nobis ſpecialiter reſervamus.

VIII.

De citationibus ad episcopum aut ejus officialem. Et inſuper omnibus & ſingulis prædictis clericis & juratis noſtris licentiam impertimur generalem etiam ſine ſigillo viva voce, & ſi requiſiti

Digitized by Google

Anno 1457. fuerint ad partium quarumcumque inſtantiam, quaſcumque perſonas eccleſiaſticas & ſeculares nobis modo quolibet ſubditas in noſtra juriſdictione repertas, coram nobis & dicto noſtro officiali ordinario citandi; quibuſcumque ſtatutis, privilegio, defenſionibus, in contrarium forſan editis non obſtantibus, quas & quæ revocamus, & nullius exiſtere decernimus in antea roboris vel momenti. Datum in præſenti noſtra ſynodo ſolemniter, ut moris eſt, celebrata in ſæpe dicta noſtra eccleſia, die Jovis poſt feſtum Pentecoſtes Domini anno ejuſdem Domini M. CCCC. LVII.

STATUTA SYNODALIA Johannis epiſcopi Trecorenſis anno M. CCCC. LIX. edita.

Anno 1459. JOHANNES miſeratione divina epiſcopus Trecorenſis univerſis & ſingulis dominis abbatibus, archidiaconis, præpoſitis, rectoribus eccleſiarum, vicariis quoque perpetuis, ac aliis viris eccleſiaſticis, curatis per civitatem & diœceſim noſtras ubilibet conſtitutis, ſubditiſque noſtris ſalutem in Domino ſempiternam. Noveritis quod nos in præſenti ſynodo hujus eccleſiæ noſtræ cathedralis Trecorenſis more ſolito præſidentes, utilitati communi ejuſdem & ceterarum eccleſiarum nobis ſubditarum providere cupientes, duximus ſtatuere, declarare, & ordinare, prout tenore præſentium ſtatuimus, declaramus, & ordinamus ut ſequitur.

I.

Confirmatio antiquorum ſtatutorum. In primis omnia & ſingula ſtatuta per nos & prædeceſſores noſtros, noſtroſque & eorum in ſpiritualibus vicarios reſpectivè & ſucceſſivè in ſynodis noſtris retroactis temporibus facta, & rationabiliter edita, juri communi non diſſona, tenore præſentium laudamus, ratificamus, & approbamus.

II.

Revocatio gratiarum conceſſarum. Præterea omnes & ſingulas gratias per nos dictoſque vicarios noſtros forſan hactenus conceſſas, in quibus certum tempus non eſt præfixum, harum ſerie præſentium caſſamus, & revocamus, & annullamus; ac decernimus nullius fore roboris, & firmitatis, efficaciæ, vel momenti.

III.

Reſidentia. Monemus inſuper perenni & canonice primò, ſecundò, & tertiò, ac una canonica monitione perenni pro omni, omnes & ſingulos viros eccleſiaſticos, beneficia eccleſiaſtica curata in eiſdem civitate & diœceſi noſtris obtinentes, ad reſidendum perſonaliter in eiſdem infra triginta dierum ſpatium à data præſentium computandum, quem terminum eis pro omni perenni termino ac monitione canonica & ſingulis earumdem & ex cauſa præfigimus & aſſignamus, ſub pœnis juris & aliis edictis pœnalibus in ſtatutis ſynodalibus hujus eccleſiæ noſtræ contentis.

IV.

Le[illegible] Item, quia ex ſtatuto alias per felicis memoriæ Rever. JOHANNEM prædeceſſorem noſtrum edito, & ipſius extenſione & declaratione per nos poſtmodum ſecutis, ſuper non obſervatione quoad opera ruralia, & judicialia nonnullorum feſtorum alias in civitate & diœceſi noſtri obſervari ſolitorum, nonnulla dubia & jurgia ſecuta novimus: aſſerentibus aliquibus illa feſta ſic per prædeceſſorem noſtrum quoad præmiſſa tranſacta hora miſſæ deleta; & aliis totaliter & integre non cadere ſub præcepto. Nos diverſitatem hujuſmodi ad unionem & certitudinem reducere cupientes, ſtatuimus, decernimus, & declaramus, ſanctorum feſta inferius declaranda à clero & populo nobis ſubditis ad Dei laudem & ſanctorum eorumdem honorem ſolemniter colenda & cebranda à modo in antea fore ſub pœnis juris, & prout eadem volunt: aliis verò feſtis ſic per dictum noſtrum prædeceſſorem deletis, nec per eum ſub præcepto obſervari mandatis decernimus dictis noſtris ſubditis licere judicialia & ruralia exercere ſicuti aliis diebus non feriatis, quibuſcumque ſtatutis eccleſiæ noſtræ in contrarium forſan editis non obſtantibus, quæ in quantùm noſtro præſenti ſtatuto derogare conſpiciuntur, ex certa ſententia revocamus. Et primo in menſe Januario feſta Circumciſionis, Epiphaniæ Domini, Fabiani & Sebaſtiani martyrum, Converſionis S. Pauli. In menſe Februario Purificationis B. Mariæ virginis, Cathedra S. Petri, Mathiæ apoſtoli. In menſe Martii, Thomæ de Aquino, Gregorii papæ, Annunciationis Domini. In menſe Aprili feſta S. Ambroſii epiſcopi, Georgii martyris, Marci evangeliſtæ, necnon Eutropii martyris. In menſe Maii apoſtolorum Philippi & Jacobi, Inventionis S. Crucis, Johannis ante Portam-latinam, Yvonis confeſſoris. In menſe Junii Barnabæ apoſtoli, Nativitatis B. Johannis-Baptiſtæ, Petri & Pauli apoſtolorum. In menſe Julii Gonerii confeſſoris in parochiis *de Ploegurell, Pleogſquent* & *Pengunnam* die 18 menſis prædicti Margaritæ virginis, Mariæ Magdalenæ, Jacobi apoſtoli, Annæ matris Mariæ. In menſe Auguſti S. Petri ad vincula, Laurentii martyris, Aſſumtionis B. Mariæ, Bartholomæi apoſtoli, Auguſtini epiſcopi, Decollationis S. Johannis-Baptiſtæ. In menſe Septembris Egidii abbatis, Nativitatis B. Mariæ virginis, Exaltationis S. Crucis, Matthæi apoſtoli, beati Michaëlis in Monte Gargano, Hieronymi preſbyteri. In menſe Octobri Dionyſii ſociorumque ejus, Lucæ evangeliſtæ, apoſtolorum Simonis & Judæ, Yvonis confeſſoris. In menſe Novembri Omnium Sanctorum, commemoratio defunctorum, Martini epiſcopi, Mandeti abbatis, Clementis papæ, Præſentationis noſtræ Dominæ, Catharinæ Virginis, Andreæ apoſtoli, & Tudguali epiſcopi. In menſe Decembri Nicolai epiſcopi, Conceptionis B. Mariæ, Brioci confeſſoris, Thomæ apoſtoli, Nativitatis Domini, Stephani protomartyris, Johannis apoſtoli & evangeliſtæ, ſanctorum Innocentium.

V.

Item, quia iure cavetur, quod dignum videtur, & in eccleſia fructum ſui laboris non habeat, qui cupiditate animi dum vendit licentiam docendi, eccleſiaſticum profectum nititur impediri: prohibitum eſſe mandamus, & etiam tenore præſenti noſtri ſtatuti prohibemus ſcho- Licentia docendi gratis concedenda.

Digitized by Google

Anno 1459.

laſtico eccleſiæ noſtræ, parochialium eccleſiarum A rectoribus, & aliis nobis ſubditis indifferenter; quibus de jure, privilegio vel conſuetudine ſpectat docendi licentiam & ſcholas regendi concedere, ſub anathematis interminatione. officiorumque & beneficiorum ſuorum privatione, ne aliquid ſub prætextu alicujus reprobatæ conſuetudinis pro licentia docendi exigere præſumant, præſumatve quis ipſorum; ſed permittant viros litteratos, quos ad hoc dignos repererint, ſine moleſtatione aut exactione qualibet ſcholas regere, & docere indoctos; alioquin contra ſecus agentes procedere curabimus, prout jura volunt. Si quid verò jam ipſis ſeu eorum alicui ſo- B lutum aut promiſſum fuerit; ſolutum ſolventibus reſtitui præcipimus & mandamus ſub conſimilibus pœnis.

VI.

Præterea monemus per præſentes omnes & ſingulos viros eccleſiaſticos nobis ſubditos, beneficia eccleſiaſtica curata in dictis civitate & diœceſi noſtris obtinentes cum aliis etiam extra civitatem & diœceſim prædictas ad invicem incompatibilia, ad docendum de diſpenſationibus, ſi quas habent legitimas & canonicas ad eadem beneficia ſic incompatibilia ita tenenda, & eaſ- C dem nobis exhibendum, prout jura volunt, infra triginta dierum ſpatium à data præſentium computandum, quorum triginta dierum decem pro primo, decem pro ſecundo, & reliquos decem pro tertio & perenni termino ac monitione canonica, ſub pœnis juris & aliis in ſtatutis eccleſiæ noſtræ laudabilibus contentis, ipſis & cuilibet ipſorum aſſignamus & ex cauſa. Datum in præſenti noſtra ſynodo ſolemniter ut moris eſt celebrata in prædicta noſtra eccleſia. Die Jovis poſt feſtum Pentecoſtes Domino anno ejuſdem Domini M. CCCC. LIX.

STATUTA SYNODALIA Johannis epiſcopi Trecorenſis anno Domini M. CCCC. LXII. edita.

Anno 1462.

JOHANNES Dei & apoſtolicæ ſedis gratia epiſcopus Trecorenſis in præſenti noſtra ſynodo more ſolito præſidentes, ad juſtitiæ reipublicæ, & ſubditorum noſtrorum utilitatem ſtatuimus, & ordinamus ut ſequitur.

I.

Gratiæ antea conceſſæ revocantur.

Et primò caſſamus, irritamus, & annullamus quaſcumque litteras & facultates per nos & noſtros in noſtri abſentia vicarios, de non reſidendo in beneficiis eccleſiaſticis, & etiam de deſerviendo loco abſentium in divinis in eiſdem, quęſtando, miſſaſque in locis & oratoriis privatis & profanis celebrando, conceſſas, quibus certa tempora nondum lapſa pręfixa non ſunt.

II.

Statutorum confirmatio.

Item, laudamus, approbamus, & innovamus omnia & ſingula ſtatuta laudabilia, juri communi non diſſona, & rationi conſona eccleſiæ noſtræ, eaque inviolabiliter à noſtris ſubditis obſervari pręcipimus, & mandamus, ſub pœnis in eiſdem contentis.

III.

De congregationibus ad filatoria nocturna.

Pręterea licet à jam diu congregationes ad filatoria nocturna ſint & fuerint per nos & noſtros prędeceſſores ſub magnis & arduis pœnis prohibitæ; nihilominus noſtrâ noviſſimâ viſitatione comperimus dicta filatoria nocturna frequentari non ſolum à mulieribus, verum etiam à viris, ex quibus frequentationibus mala plurima & ſcandala ſecuta ſunt, & majora viſibiliter ſecutura, niſi de remedio provideatur opportuno. Hinc eſt quod nos malis hujuſmodi & ſcandalis, quantùm cum Deo poſſumus, obviare cupientes, ſtatuendo prohibemus viris omnibus, & ſingulis nobis ſubditis, cujuſcumque gradûs, ſtatus aut conditionis exiſtant, ſub pœnâ excommunicationis, & decem librarum monetæ uſualis, nobis à quolibet eorum ſecus agente ſolvendarum, & piis uſibus convertendarum; ne congregationibus mulierum in hujuſmodi filatoriis intereſſe, aut ad eaſdem accedere pręſumant: alioquin ad declarationem, & exactionem dictarum pœnarum reſpectivè procedemus contra ſecus agentes, & attentantes, juſtitia mediante.

IV.

De mandatorum executione.

Item, licet à jam dudum fuerit in noſtrâ diœceſi obſervatum quod mandatorum & litterarum noſtrarum ac officialium & inferiorum noſtrorum executiones fierent extra eccleſias, & poſt completa divina officia, diebus dominicis & feſtivis, nos hujuſmodi obſervationem limitantes, ſtatuimus quòd de cetero executiones hujuſmodi mandatorum & litterarum fiant diebus feſtivis in prono miſſæ rectoralis cujuſlibet eccleſiæ, ac etiam litterarum excommunicatoriarum in prono magnæ miſſæ dominicalis, in aliis verò mandatis & litteris, ac earum executione ſervetur mos antiquus dictis diebus dominicis.

V.

Excommunicati publicè denunciandi.

D Et inſuper ſtatuimus, quòd excommunicati ſub pœnâ excommunicationis, & decem librarum monetæ uſualis etiam piis uſibus convertendarum, in prono dictæ miſſæ dominicalis publicentur, ut poſſint certius à Chriſti fidelibus evitari, quorum communicatio periculoſa nimis cenſetur, & omni jure prohibetur.

VI.

De oblationibus mimis non dandis.

Item, ſacrilegam audaciam nonnullorum ſubditorum noſtrorum refrænantes, qui dum cum mimis & joculatoribus ad nonnullas eccleſias & capellas noſtræ diœceſis, diebus indulgentiarum earumdem accedunt, auctoritate propria & E temeraria oblationes capere & rapere à dictis eccleſiis & capellis, & eas mimis & joculatoribus memoratis tradere non verentur; eccleſiarum & capellarum hujuſmodi rectoribus & procuratoribus invitis; ſtatuendo prohibemus ne talia de cetero per quempiam fiant, ſub excommunicationis pœnâ & decem librarum monetæ uſualis.

VII.

De ſalario advocatorum.

Item, ſtatuimus quod de cetero in noſtris & inferiorum noſtrorum curiis eccleſiaſticis, in ſingulis litteris contumaciarum partium ibidem litigantium unius advocati dumtaxat ſalarium taxetur, etiam ſi litteræ prædictæ prætextu diſtri-

Digitized by Google

butionis advocatorum, aut alio reſpectu plurium advocatorum nominibus & ſuperſcriptionibus annotatæ fuerint. Datum in præſenti noſtra ſynodo ſolemniter, ut moris eſt, celebrata in prædicta noſtra eccleſia, nobis ibidem, ut præfertur, præſidentibus, die Jovis poſt feſtum S. Lucæ evang. 21. menſis Octobris, anno Domini milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo ſecundo.

STATUTA SYNODALIA

ſub Chriſtophoro epiſcopo Trecorenſi ann. Dom. M. CCCC. LXVII. edita.

Anno 1467.

Vicarius generalis in ſpiritualibus reverendi in Chriſto patris & domini, domini CHRISTOPHORI Dei & apoſtolicæ ſedis gratiâ epiſcopi Trecorenſis nunc à ſuis civitate & diœceſi notoriè, & ex cauſa legitima abſentis, ac pro vice & nomine ejuſdem in præſenti ſynodo more ſolito præſidentes, univerſis & ſingulis nobis ſubditis, ſalutem in Domino ſempiternam. Noveritis nos hodie ſervatis ſervandis, & vocatis vocandis, ſtatuiſſe, decreviſſe, & declaraſſe ad Dei laudem & honorem, & ſubditorum prædictorum utilitatem in eadem ſynodo, ut ſequitur:

I.

Antiqua ſtatuta renovata.

Et primò, laudamus & approbamus, & quatenus opus eſt, innovamus omnia & ſingula ſtatuta laudabilia juri communi conſona, alias per prædeceſſores dicti reverendi in Chriſto patris ſalubriter & rationabiliter edita, ac eadem per dictos noſtros ſubditos ſub pœnis & cenſuris in eiſdem contentis obſervari præcipimus & mandamus.

II.

De feſto Viſitationis & Præſentationis B. Mariæ, ac S. Thomæ Aquinatis.

Item, feſta Viſitationis & beatæ intemeratæ Virginis MARIÆ in craſtino octavæ Nativitatis, B. Joannis-Baptiſtæ, & ejuſdem Virginis intemeratæ Præſentationis in templo die 21. menſis Novembris, nec non B. Thomæ de Aquino almi Confeſſoris die ſeptima menſis Martii à modo in antea feriata fore, & ab omnibus nobis ſubditis colenda, & à quocumque ſtrepitu judiciorum & ruralium operum exercitio decernimus & ſtatuimus obſervanda, ſub pœnis & cenſuris eccleſiaſticis in ſimilibus contra attentantes decretis & adhibitis. Datum in ſynodo prædicta Trecorenſis eccleſiæ more ſolito celebrata die Jovis poſt feſtum Pentecoſtes Domini anno ejuſdem Domini milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo ſeptimo.

STATUTA SYNODALIA

ſub Chriſtophoro epiſcopo Trecorenſi, anno Domini M. CCCC. LXIX. edita.

Vicarius generalis reverendi in Chriſto patris & domini, domini Chriſtophori Dei & apoſtolicæ ſedis gratia epiſcopi Trecorenſis ſacroſanctam ſynodum Trecorenſem in ſui abſentia tenentes, & in eadem præſidentes, univerſis & ſingulis parochialium eccleſiarum dictæ diœceſis rectoribus, & vicariis tam perpetuis, quàm temporalibus, & loca tenentibus eorumdem, nec non & omnibus & ſingulis capellanis, aliis clericis, juratis tabellionibus publicis ubilibet in dicta diœceſi conſtitutis, ad quem, ſeu quos noſtræ præſentes pervenerint exequendæ, ſalutem in Domino, & apoſtolicis & noſtris præſentibus firmiter obedire mandatis.

Anno 1469.

I.

Contra libertates eccleſiaſticas impugnantes.

Antiquo jure & decretali ſuper hoc à beatæ memoriæ HONORIO papa tertio edita in corpore juris incluſa cavetur omnes hæreticos utriuſque ſexus, quocumque nomine cenſeantur; & fautores, receptatores, & defenſores eorumdem, nec non & qui ſervari facerent ſtatuta edita & conſuetudines introductas contra eccleſiæ libertatem, niſi ea de capitularibus ſuis infra duos menſes proximos inde futuros poſt hujuſmodi publicationem facerent amoveri; item ſtatutarios, & ſcriptores ſtatutorum ipſorum; nec non poteſtates, conſules, rectores, & conſiliarios locorum ubi de cetero hujuſmodi ſtatuta, & conſuetudines editæ forent, nec non & illos qui ſecundùm ea præſumſerint judicare, vel in publicam formam conſcribere judicata, majoris ſententia excommunicationis innodavit.

II.

Et poſtmodum novo jure ſanctæ memoriæ BONIFACIUS papa VIII. unicus & indubitatus in terris Chriſti vicarius, conſpiciens quorumdam judiciariorum, ballivorum, judicumvè ſæcularium, ac temporalium dominorum, in quibuſdam partibus præſumtuoſam temeritatem ſic adeo excreviſſe, ut in terris eorum & diſtrictibus litteras apoſtolicas impetrantes, vel ad judices ordinarios eccleſiaſticos recurrentes ſuper cauſis, negotiis, ſeu quæſtionibus quæ de jure vel antiqua conſuetudine ad forum eccleſiaſticum pertinebant, obtinere non poterant in eis per eoſdem ordinarios judices vel apoſtolicas litteras impetrantes juſtitiæ complementum, quin potius ſuper illis recurrere ad judicem ſæcularem, vel à lite, quæſtione, ſeu cauſa deſiſtere, & aliàs recedere compellebantur: ſtatuit ne quis impetratores litterarum apoſtolicarum, quæ aliàs ad forum eccleſiaſticum de jure vel antiqua conſuetudine pertinere dignoſcebantur, per ſe, vel per alium ad deſiſtendum, vel in foro ſæculari de quæſtionibus hujuſmodi litigantium, & eorumdem judicum eccleſiaſticorum vel impetrantium, aut litigantium, ſeu litigare volentium, nec propinquorum ſuorum, ſeu rerum illorum, aut eccleſiarum ſuarum etiam captione modiſvè aliis quibuſcumque compellere ſeu compelli facere vel procurare, nec etiam per ſe; alioſvè impedire, quominus coram judicibus eccleſiaſticis delegatis, ſeu ordinariis querelam de caſibus quæ, ut præmiſſum eſt, ad cognitionem pertinent eorumdem, poſſent liberè juſtitiam obtinere, & ad præmiſſa facienda darent conſilium, auxilium, vel favorem; ſi quis verò contra præmiſſa attentare præſumeret, excom-

communicationis ſententiæ voluit ipſo facto, & ſtatuit ſubjacere à qua, niſi tam judici ejus cognitio foret impedita, vel juriſdictio uſurpata, quam parti quæ perturbata foret in proſecutione ſui juris, de injuriis, damnis, expenſis & intereſſe prius per eumdem ſatisfacto nullatenus abſolvi voluit.

III.

Et conſimilia etiam pœnalia novimus fuiſſe condita in concilio Bituricenſi, in quo præfuit admodum reverendus SIMON titulo ſanctæ Sabinæ ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ preſbyter cardinalis ſanctæ ſedis apſtoſtolicæ tunc legatus.

IV.

Et in conciliis provincialibus Turonenſibus poſtmodum editis, quæ ſimiliter in eiſdem inſertafuerunt, & ab eis qui præfuerunt eccleſiæ Trecorenſi prælati ſuis temporibus, cum adjectione & decreto conſimilium pœnarum & cenſurarum edita, innovata, & publicata fuerunt, prout & per præſentes innovamus.

V.

Et quamvis dicti prælati, & præſertim bonæ memoriæ RADULPHUS, tunc dictæ eccleſiæ prælatus mandaverit univerſis & ſingulis parochialium eccleſiarum rectoribus, & aliis eorum ſubditis ad quos pertinebat, prædicta ſtatuta in ſuis eccleſiis altâ & intelligibili voce in pronis miſſarum ſuarum, etiam ſub pœna centum ſolidorum à negligentibus exigendorum, ſingulis diebus dominicis, campanis pulſatis, & cum aliis ſolemnitatibus in talibus fieri debitis & conſuetis, publicare; & nonnullos ex eiſdem rectoribus & ſubditis in publicatione ſtatutorum hujuſmodi fuiſſe multipliciter negligentes, & ea propter nonnulla damna & incommoda dictæ eccleſiæ, & ejuſdem ſubditis contigiſſe, & majora viſibiliter contingerent in futurum; & nonnulli eccleſiæ minus benevoli, rebelles & indevoti ad conſimilia damna & incommoda auſu temerario & faciliori procuranda moverentur, ſi ſub velata diſſimulatione eorum facinora remanerent impunita, niſi de remedio provideretur opportuno: idcirco nos conſiderantes parum prodeſſe jura & ſtatuta condere, niſi præſidentis auctoritate tueantur, & ad nos in tota diœceſi prædicta ſpectare & pertinere eadem jura à ſanctis patribus ſalubriter introducta obſervare, & à noſtris ſubditis obſervari, etiam ſub pœnis & cenſuris contentis in eiſdem, & cum adjectione formidabilium pœnarum contra illos qui jura & ſtatuta eadem parvipendere & contemnere præſumunt: vobis, & veſtrûm ſingulis in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna præcipimus & mandamus, quatenus prædicta jura, conſtitutiones, & ſtatuta in veſtris eccleſiis dum divina celebratis, ſeu celebrari facitis officia, & locis aliis quibus verba Dei & inſtructionem fidei prædicatis, altâ & intelligibili voce, dum ibidem populi multitudo convenerit, exponatis & publicetis. Et contra jura, conſtitutiones, & ſtatuta prædicta, directè vel indirectè, quoviſmodo aut colore facientes, & facientibus clam vel palam conſilium, auxilium, opem vel favorem præbentes, etiam eiſdem dominicis & feſtivis diebus, campanis pulſatis, evangeliorum libro, & ſancta cruce inducta, ad terram humiliatis, & candelis accenſis, poſtmodum extinctis in ſignum maledictionis æternæ, dictorum maleficiorum palam & publicè nuncietis, ab hujuſmodi denunciatione ſingulis prædictis diebus dominicis & magnis feſtivitatibus, non ceſſantes, donec præfati excommunicati obtinuerint in forma eccleſiæ conſueta abſolvi, & ad unionem ejuſdem eccleſiæ devotè redierint, quæ ita redeunti non claudet gremium.

VI.

Deindè rerum experientia, & indubitata fides promotoris noſtri, noſtrorumque venerabilium archidiaconorum, & totius cleri Trecorenſis nos reddiderunt certiores, nonnullos perfidos ſervos antiqui hoſtis, Dei omnipotentis ſuarumque ſalutis animarum immemores, maligno ſpiritu inflatos, ac hæreticæ pravitatis, ut creditur, ſectatores, ſcienter inſurrexiſſe in dictas juris ſanctiones, provincialium conciliorum Turonenſium, ac eccleſiæ Trecorenſis ſtatuta, diuturnis temporibus decurſis, ac impræſentiarum ſtatuta memorata; contemnentes pœnas, cenſuras, ac mulctas in eiſdem inſertas jurejurando: quapropter ad inſtantiam prædictorum promotoris, & venerabilium eccleſiæ Trecorenſis archidiaconorum, totiuſque cleri Trecorenſis moneatis ex parte noſtra canonicè & peremptoriè omnes & ſingulos utriuſque ſexus nobis ſubditos, etiamſi alicujus approbatæ religionis fuerint profeſſores, qui contra jura, conſtitutiones, & ſtatuta prædicta facientes, & facientibus conſilium, opem vel favorem, clam aut palam præbentes; & ea propter itaque excommunicatos & publicè denuncietis; quatenus infra duodecim dierum ſpatium poſt notificationem, publicationem & executionem præſentium, quorum duodecim dierum quatuor pro primo, quatuor pro ſecundo, & reliquos quatuor dies pro tertio & perenni termino, nos prædictis ita generaliter excommunicatis ſeriè præſentium præfigimus & aſſignamus, ut ad condignam emendam de præmiſſis veniant cum effectu, alioquin prædictis duodecim diebus elapſis, à noſtra hujuſmodi canonica monitione & peremtoria præcedente prædictos excommunicatos, quos & eorum quemlibet cum eorum uxoribus liberis & familiaribus, ex tunc prout ex nunc, eatenus in his ſcriptis generali interdicto ſupponimus eccleſiaſtico; & in quos & eorum quemlibet dictam generalem excommunicationis ſententiam innovamus & aggravamus, itaque à nobis aggravatos & hujuſmodi interdicto ſuppoſitos eccleſiaſtico cum prædictis ſolemnitatibus palam & publicè nuncietis, & cum intimatione in ipſis fienda; quod niſi ab hujuſmodi ſuis facinoribus & peccatis reſipuerint, & ad prædictæ eccleſiæ unionem humiliter & devotè redierint, nos poſtquam nobis de eorum obſtinatione & aliis præmiſſis legitimè conſtiterit; ad privandos ipſos eccleſiaſtica ſepultura, & quorumcumque ſacramentorum eccleſiæ in morte & vita perceptione, & quamdiu præfuerint in humanis à quocumque legitimo actu repellendos, & alias prout jura volunt, & cano-

Digitized by Google

Anno 1469. nicæ requirunt ſanctiones procedemus, juſtitia mediante, ad promotoris generalis cauſarum officii curiæ noſtræ & archidiaconorum prædictorum & totius cleri Trecorenſis inſtantiam, & cum alia intimatione in talibus fieri debita & conſueta. Datum in eccleſia Trecorenſi die decima nona menſis Octobris, anno Domini milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo nono.

Pro eccleſia B. Mariæ de Guen. G. Rouolin. verum eſt.

STATUTA SYNODALIA

ſub Roberto Trecorenſi epiſcopo anno M. CCCC. LXXXV. edita

Anno 1485. VIcarii generales reverendi in Chriſto patris & domini domini Roberti Dei gratia electi, & adminiſtratoris eccleſiæ & epiſcopatûs Trecorenſis in præſenti ſynodo vice & auctoritate ejuſdem reverendi in Chriſto patris hodie in eccleſia Trecorenſi præſidentes univerſis & ſingulis, ſalutem in domino ſempiternam. Noveritis quod nos hodie ad utilitatem dictorum noſtrorum ſubditorum & reipublicæ nobis in hac parte commiſſæ ſtatuta facimus, conficimus, & promulgamus infra ſcripta.

I.

Antiqua ſtatuta cōfirmata. Et primò omnia & ſingula ſtatuta laudabilia, jure communi conſona, & ab eo non diſcrepantia, per noſtros prædeceſſores facta, tenore præſentium laudamus, approbamus, & innovamus, mandantes & præcipientes omnibus & ſingulis nobis ſubditis eadem tenere & inviolabiliter obſervare, ſub pœnis & cenſuris in eiſdem contentis.

II.

De procuratoribus fabricarum eccleſiæ. Item, quia fama communi deferente intelleximus, quod procuratores fabricarum, tum parochialium, ac annexalium eccleſiarum & aliquarum capellarum hujus diœceſis, adveniente tempore quo computa eorum commiſſariis eccleſiaſticæ juriſdictionis reddunt, citari facere ſolent ad ſui libitum nonnullos viros etiam ultra numerum debitum, aſſumturos de novo onus hujuſmodi officii; aliquando odio, cùm fabrica debitis oneratur; aliquoties vero favore, cùm lucrum aut commodum ſupervenire ſentiunt; licet tali oneri ſint inſufficientes, numero ſæpiſſimè ſuſpecti & damnoſi, cum gravibus hujuſmodi fabricarum, ac etiam parochianorum locorum incommodis, laboribus, & expenſis: unde nos obviare volentes ſtatuimus, &c. quod de cetero die dominica penultima ante diem hujuſmodi computorum redditionem procuratores pro tempore in prono magnæ miſſæ dominicalis denuncient, ſeu per rectorem, aut ſubcuratum denunciari faciant alta & intelligibili voce parochianis loci, qualiter tali exinde futura die computum fabricæ illius loci reddetur, quodque die proximè ſequente compareant parochiani in eodem loco electuri unanimiter aliquos probos de parochianis in procuratores modernos inſtituendos, audituri etiam lecturam computorum, & A aliorum geſtorum per antiquos procuratores; inſuper electuri aliquem, ſeu aliquos probos & honeſtos viros etiam ex parochianis, & non ultra quam duos, qui ſi expediens fuerit, unà cum rectore, ſeu ejus vices gerente præſentes hujuſmodi computis intererunt ſub pœnis excommunicationis, & centum librarum monetæ uſualis.

III.

De prandio die computorum faciendo. Præterea quia ex plurimorum fide dignorum relatu & querimoniis, &, experientia docente, didicimus abuſionem enormem circa hujuſmodi fabricarum computa inoleviſſe: videlicet commiſſarii eorumdem computorum quilibet in ſuo B loco per civitatem & diœceſim hujuſmodi à paucis annis citra ſoliti ſunt, & ſolet quilibet eorum pingue prandium, in ſuis ſeu amicorum habitationibus die computi præparare, & quàm plures eis notos, & in nullo tali actu deſervientes expenſis parochianorum ad illud prandium invitant, prout etiam procuratores fabricæ ita ſæpè agunt: quodque multoties evenit quod eademmet die plura eveniunt audienda eorum uno & eodem commiſſario computa, & licet iidem commiſſarii poſſint eodem die plura computa audire, omnes venientes ad ipſa audienda poſſint & vaC leant uno & eodem prandio inſimul refici facere, nihilominus venientibus pro quolibet computo prandium ſeparatim aſſignant, & ab illis cum quibus non ſederunt viginti denarios vel ultra pro prandio eorum exigere præſumunt, conſimilem ſummam pro ſuis clericis, exigere non verendo, in grave præjudicium hujuſmodi fabricarum, & parochianorum eorumdem commiſſariorum, & cujuſlibet eorum animarum periculum, & ſcandalum plurimorum. Igitur nos tales præſumtiones compeſcere & malitiis hominum obviare, & reipublicæ, utilitatique ſubditorum noſtrorum ſubvenire cupientes, ſtatuimus & ordinamus, D quod de cetero nulli ad prandium ſuper dictis computis, niſi duo antiqui & duo moderni procuratores fabricæ unà cum rectore ſeu ejus curato, ſi intereſſe velit, & illos vel illi qui electi, ut prædicitur, fuerint expenſis fabricæ recipiantur: nec audietur aliquis ex illis duobus modernis electis ad renunciandum collegæ, nec ad alium quàm qui ſit prius à parochianis electus eligendum, niſi conſenſu parochianorum, & cauſa legitima intervenientibus, quam cauſam tenebitur renunciare cupiens coram judice comE petente & juriſdictionem habente allegare, quodque inſuper pro prandio cujuſlibet eorum qui modo præmiſſo ad computum hujuſmodi venerit ultra viginti denarios non allaudetur, & cùm fuerint plura computa, non deſuper uno, ſed deſuper omnibus communiter prandia commiſſariis & ſuis clericis ſolvantur, & hoc ſub pœna excommunicationis, & ſexaginta librarum pænis.

IV.

De inſtantiis. Item, quia experientia docente cum magno clamore ſubditorum noſtrorum didicimus, quod procuratores fabricæ inſtantias parochianis & cauſas perſæpè imponere, & eas pluribus terminis inſtruere cum magnis & ſumtuoſis expenſis parochianorum præſumunt: ideo ſtatuimus & ordinamus, quod hujuſmodi procuratores fabri-

Digitized by Google

Anno 1485. carum nullas inantea recipiant ſeu intentent inſtantias, agendo, aut defendendo nomine fabricæ ultra unum terminum; niſi prius habita matura deliberatione in prono magnæ miſſæ dominicalis parochianorum, ſeu majoris & ſanioris partis eorumdem, ſub amiſſionis expenſarum quas fecerunt & centum ſolidorum pœnis.

V.

De litteris ſuſpenſorii. Item, quia ſæpè nonnulla litigia inter noſtros ſubditos cum laboribus & expenſis inſurgunt ex cauſis ſuſpenſorii & inhibitorii; cùm ſæpe litteræ excommunicatoriæ & ſuſpenſoriæ ejuſdem repeiantur datæ, defectu ſigillantis non notantis diem & horam impreſſionis ſeu appoſitionis ſigilli; idcirco ſtatuimus & injungimus, ut de cetero in talibus excommunicatorii, ſuſpenſorii, & inhibitorii litteris ſigillifer, diem & horam quibus tales litteras ſigillavit in ſcriptis eiſdem annotet, aliàs cenſeantur nullæ.

VI.

Capellani ſacerdotes divinis intersint. Ulterius quia ad noſtri perſæpè cum clamore pervenit auditum, quod capellani ſacerdotes in eccleſiis parochialibus dictæ diæceſis deſervientes, non dignantur, immò ſpernunt & recuſant magnæ miſſæ & aliis divinis officiis, ut in adjutorium rectoribus & curatis interſint, reſidere: quamvis lucra & commoda in eccleſiis hujuſmodi acquirant & recipiant: idcirco ſtatuimus, & cuilibet eorum injungimus, ut miſſæ hujuſmodi, & proceſſionibus, ac aliis divinis officiis, maximè dum ad notam celebrantur, interſint, ac eiſdem more antiquo deſerviant, ſub ſuſpenſionis à divinis officiis, & in eventum excommunicationis, & triginta ſolidorum pœnis, quoties id facere neglexerint. Datum die Jovis poſt Pentecoſten Domini, anno ejuſdem Domini milleſimo quadringenteſimo octuageſimo quinto.

Sic ſignatum in originali pro eccleſia parochiali B. Mariæ de Guengampo. Ycade ſignum.

STATUTA SYNODALIA ROBERTI epiſcopi Trecorenſis, anno M. CCCC. XCIII. edita.

Anno 1493. ROBERTUS Dei gratiâ epiſcopus Trecorenſis in præſenti noſtra ſynodo more ſolito præſidentes ad juſtitiæ & reipublicæ ac ſubditorum noſtrorum ſalutem & utilitatem ſtatuimus & ordinamus.

I.

Antiqua ſtatuta renovata. Primò, omnia & ſingula ſtatuta ſynodalia laudabilia & rationi conſona eccleſiæ noſtræ prius facta & edita, quæ debitè revocata non fuerunt, tenore præſentium cum & ſub pœnis in eiſdem contentis ratificamus, & approbamus, & innovamus, eaque per rectores & curatos noſtræ diœceſis, præſertim in quantum concernunt juriſdictionem eccleſiaſticam, & franchiſias & libertates Minihii Trecorenſis diebus dominicis more antiquo exponi & publicari ſub pœnis ſuſpenſionis à divinis & centum ſolidorum monetæ uſualis mandamus.

II.

Anno 1493. Feſtum S. Sylveſtri. Item, quia à jure fuit & eſt ordinatum feſtum B. Sylveſtri papæ fore venerandum, ideo mandamus, & ordinamus feſtum hujuſmodi à clero & populo noſtræ diœceſis ubique die ultima menſis Decembris colendum, & ab omni opere ſervili, & ſtrepitu judiciali curioſè obſervandum.

III.

Contrà concubinarios, fornicatores, & adulteros. Inſuper monemus, primò, ſecundò, & tertiò, omnes & ſingulos concubinarios, fornicatores, & adulteros, cujuſcumque gradûs & conditionis exiſtant, ut infra octo dies proximos dimittant, & à ſe penitùs abjiciant ſine ſpe regreſſûs quaſcumque mulieres fornicatorias, & adulteras realiter cum effectu & ſine fraude, & hoc ſub excommunicationis & decem ſcutorum auri pœnis, alioquin contra ſecus agentes ad declarationem, & exactionem hujuſmodi pœnarum reſpectivè juſtitia mediante procedemus.

IV.

Contra lædentes judices eccleſiaſticos. Quia à jamdiu comperimus ſtatutum eſſe, quod quicumque nuncios, aut executores eccleſiaſticorum judicum, aut alios eorum litteras deferentes lædere, ſeu impedire, litteraſvè hujuſmodi eis auferre, ac rumpere, aut lacerare; conſiliumque, aut mandatum ad hoc impendere: majoris excommunicationis ſententia de facto innodari. Idcirco ſtatutum hujuſmodi approbantes, ordinamus, & de novo ſtatuimus, quòd ultra dictam pœnam incurrant etiam pecuniariam, videlicet decem ſcutorum auri pœnam in eleemoſynis noſtris à nobis, & per nos convertendam.

V.

Contra injuſtè vexantes ſimplices perſonas. Statutum etiam eſſe à jam diu oſtendimus, clericos & alias perſonas qui fraudulenter ſimplices perſonas, contra quas actionem aut aliquid rationis non habent, ſæpè faciunt per ſe vel alios ad forum eccleſiaſticum citari & vexari, ut pro redimendis hujuſmodi vexationibus prædam cum jactura aliena poſſint conſequi, excommunicationis vinculo innodari: quod quidem ſtatutum approbantes, ordinamus & decernimus dictos vexatores ab excommunicatione hujuſmodi præterquam in mortis articulo abſolvi non debere, quouſque damna & expenſas perſonis ſic citatis & vexatis illatas condignè reddant, & reſtituant, ac inſuper fabricæ Trecorenſis eccleſiæ ſummam viginti ſolidorum bonæ & fortis monetæ cum effectu ſolvant.

VI.

Contra impedientes recurri ad judices eccleſiaſticos. Finaliter ſtatutum tam provinciali, quàm eccleſiæ noſtræ conciliis à jamdiu, conſtitutionem Bonifacianam inſequendo oſtendimus, quod judices ſæculares, & alii laïci poteſtatem temporalem habentes & exercentes, qui malitioſè compellunt litigantes in foro eccleſiaſtico, ſeu litigare volentes ſuper cauſis eccleſiaſticis, & quæ ad forum eccleſiæ pertinere noſcuntur, ad ſe deſiſtendum, aut ea actione ipſos in corpore, aut rebus moleſtant & taxant, aut quovis modo damnificant, ſint ipſo facto excommunicationis ſententia innodati, & tamquam tales ipſos, & alios ſupra nominatos publicari volumus & mandamus.

Digitized by Google

Datum in ſynodo generali prædictæ eccleſiæ A more ſolito celebrata die Jovis poſt feſtum Pentecoſtes Domini, anno ejuſdem Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo tertio.

STATUTA SYNODALIA

ſub Roberto epiſcopo Trecorenſi, anno Domini M. CCCC. XCIV.

Anno 1494. VIcarius in ſpiritualibus generalis reverendi in Chriſto patris & domini domini ROBERTI Dei & apoſtolicæ ſedis gratiâ epiſ- B copi Trecorenſis, nunc à ſuis civitate & diœceſi in remotis agentis, in hac præſenti noſtra ſynodo more ſolito celebrata, ad juſtitiæ & reipublicæ noſtrorum ſubditorum ſalutem & utilitatem ſtatuimus & ordinamus.

I.

Statuta antiqua confirmata. Primò, omnia & ſingula ſtatuta ſynodalia laudabilia & rationi conſona eccleſiæ prius edita & facta, quæ debitè revocata non fuerunt, tenore præſentium ratificamus, approbamus, & innovamus; eaque per rectores & curatos diœceſis Trecorenſis, præſertim in quantum juriſdictionem eccleſiaſticam, & franchiſias & libertates Minihii Trecorenſis concernunt, diebus dominicis more antiquo exponi & publicari, ſub pœnis ſuſpenſionis à divinis, & centum ſolidorum monetæ uſualis mandamus.

II.

De talliis. Item, quia à fide dignis nobis perſæpe propter pauperum doloroſam exclamationem referentibus didicimus, quod dum & quoties talliæ eccleſiaſticæ pro neceſſitatibus & utilitatibus eccleſiarum & fabricarum hujus diœceſis imponuntur, ſive ſint magnæ aut parvæ, ad tantum adæquantur, & ad tantum pauperes quantum divites, & tanta ſumma exigitur ab inope quanta à potente, cujus occaſione multi ob inopiam ſolvere ne- D quecuntes excommunicantur, immo interdicto eccleſiaſtico cum uxoribus & familia ſupponuntur; & diu ſic, immo aliquando uſque ad extremum vitæ extra Dei eccleſiam remanent, plura & alia mala & inconvenientia ob præmiſſa evenire perſpeximus; unde nos conſiderantes talibus oppreſſionibus obviari debere, & pauperibus compatiendum fore, quodque etiam talliæ ſeu ſubſidia hujuſmodi non ſolùm perſonas, immo etiam bona mobilia reſpiciunt & ſequi debent: ex nunc ſtatuimus & ordinamus, ac obſervari, ſub excommunicationis & decem librarum monetæ uſualis pœna, præcipimus, quod de cetero E in adæquatione, impoſitione, inrotulatione talliarum & ſubſidiorum hujuſmodi, habita prius, ut ſemper moris fuit, judicis eccleſiaſtici licentia, reſpectus habeatur ad facultates ſingularum perſonarum; ita quod rector ſeu ſubcuratus in ſingulis parochiis, unà cum duobus aut tribus probis perſonis à parochianis, ſeu majori parte eorumdem in prono magnæ miſſæ dominicalis electis, adæquatione & inrotulatione hujuſmodi facta, & habita conſideratione ad paupertatem & divitias ſingulorum, ſana conſcientia, & poſtpoſito omni favore, faciat & rotulum adæquationis hujuſmodi procuratoribus fabricarum ſingulis in parochiis, ut valeant ſummas adæquatas in eodem annotatas exigere, & conſequi tradant. Contra verò ſecus agentes ad declarationem & exactionem pœnarum hujuſmodi, juſtitia mediante, procedere curabimus. Anno 1494.

III.

Contra concubinarios. Inſuper, monemus quoſcumque concubinarios, fornicarios & adulteros, cujuſcumque gradus aut conditionis exiſtant, ut infra octo dies proximos dimittant, & à ſe penitus expellant, ſine ſpe regreſſus, quaſcumque mulieres fornicarias & adulteras, ſub pœnis excommunicationis & decem ſcutorum auri. Et ſi contra fecerint, contra eos incurrenda, & exigenda eat. Datum in ſynodo generali prædictæ eccleſiæ more ſolito celebrata die Jovis poſt feſtum S. Lucæ evangeliſtæ, anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo quarto.

STATUTA SYNODALIA

ſub Roberto epiſcopo Trecorenſi anno M. CCCC. XCV. edita

C VIcarius in ſpiritualibus generalis reverendi in Chriſto patris & domini, domini ROBERTI Dei & apoſtolicæ ſedis gratia epiſcopi Trecorenſis, nunc à ſuis civitate & diœceſi abſentis, & in remotis agentis in hac præſenti noſtra ſynodo more ſolito celebrata ad juſtitiæ & reipublicæ, ac ſubditorum ſalutem & utilitatem ſtatuimus, & ordinamus. Anno 1495.

I.

Primò, omnia & ſingula ſtatuta ſynodalia laudabilia, & rationi conſona eccleſiæ prius edita & facta, quæ debitè revocata non fuerunt, tenore præſentium ratificamus, approbamus, & innovamus; eaque per rectores & curatos diœceſis Trecorenſis, præſertim in quantum eccleſiaſticam juriſdictionem, ac franchiſias & libertates Munihii eccleſiæ Trecorenſis concernunt, diebus dominicis more antiquo exponi & publicari, ſub pœna ſuſpenſionis à divinis, & centum ſolidorum monetæ uſualis, mandamus. Statuta antiqua approbata.

II.

Quamvis dudum à quondam bonæ memoriæ JOHANNE epiſcopo Trecorenſi fuerit prohibitum omnibus & ſingulis viris hujus diœceſis, ſub certis cenſuris & pœnis, ne congregationibus mulierum & filatoriis intereſſe, aut ad eadem accedere præſumerent: nihilominus, ſicuti ſæpe accepimus, prohibitiones hujuſmodi cauſantibus ad filatoria mulierum congregantibus violantur, & in ludibrium habentur: propter quod mala plurima & ſcandala ſecuta ſunt, & dietim inſurgunt; idcirco nos cupientes malis & ſcandalis hujuſmodi obviare, quod fieri, prout ex fide dignorum relatu didicimus, nequit, niſi congregationes mulierum pro eiſdem filatoriis penitus amoveantur; ſtatuendo prohibemus, ne de cetero tales nocturnæ congregationes à mulieribus, nec in aliqua domo recipi præſumantur, ſub vi- Nocturnæ mulierum congregationes prohibitæ.

Digitized by Google

Anno 1495. delicet excommunicationis & decem librarum monetæ uſualis pœna, nobis à qualibet perſona ſecus agente ſolvendarum, & in pios uſus convertendarum.

III.

De veſtibus clericorũ. Inſuper, licet à quondam bonæ memoriæ RADULPHO epiſcopo Trecorenſi fuerit dudum ſtatuendo ordinatum, quod omnes & ſinguli ſacerdotes & capellani tenerentur & deberent veſtes honeſtas & congruas, ſecundùm ordinem dignitatis ſacerdotalis, juxta formam juris deferre; & quod non portarent tunicas à parte poſteriori ſciſſas & apertas, quodque celebrando caligas deferrent, comas aut longos capillos minimè nutrirent: nihilominus fama communi deferente recepimus, immo ad oculum ſæpe vidimus, quod contrarium ab eiſdem viris eccleſiaſticis, proh dolor! obſervatur: & inter alia obmittunt caputia portare, ſed pileos abſque cornetis more laïcorum, & ſæpe etiam abſque iis, in grandem totius ordinis clericalis injuriam, cum magno ſcandalo ferre ſolent: quapropter ſtatutum antedictum confirmantes, mandamus illud juxta ejus tenorem obſervari; & ulterius ſtatuendo ordinamus, quod de cetero omnes & ſinguli ſacerdotes hujus diœceſis, præſertim beneficiati, caputia ex panno nigro congruo & decenti cum honeſtis cornetis quoties ad eccleſias, aut alia loca propinqua pedeſtres ipſos accedere contingat, deferant. Si autem ſint aliqui non beneficiati adeo pauperes, quod caputia habere nequeant; ordinamus & mandamus, quatenus longas & decentes ex conſimili panno habeant & deferant cornetas pileis honeſtis alligatas, ſub videlicet ſuſpenſionis à divinis, & in eventum excommunicationis, & centum ſolidorum monetæ uſualis pœna, nobis à quolibet ſecus agente ſolvendorum, & in pios uſus convertendorum; alioquin ad declarationem & exactionem pœnarum prædictarum reſpectivè, juſtitia mediante, procedere curabimus. Datum in ſynodo generali prædictæ eccleſiæ Trecorenſis more ſolito celebrata die Jovis poſt feſtum Pentecoſtes anno Domini milleſimo quadringenteſimo nonageſimo quinto.

De feſto S. Gonerii. Reverendus pater Antonius de GRIGNAUX epiſcopus Trecorenſis, die Jovis vigeſima Octobris anno Domini milleſimo quingenteſimo decimo quinto in ſynodo generali eccleſiæ Trecorenſis ſtatuit in futurum celebrari feſtum beati Gonerii qualibet prima die Martis menſis Aprilis cujuſlibet anni. G. Rob.

STATUTA SYNODALIA ODONIS

epiſcopi Tullenſis anno M. C. XCII. edita.

Ex autographo Belli-prati.

Anno 1192. IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus-ſancti. ODO Dei gratia Leuchorum epiſcopus omnibus eccleſiaſticis perſonis in epiſcopatu noſtro conſtitutis in perpetuum. Noverint in poſterum, ac memoriter teneant univerſi, quod dilecti nobis in Domino fratres & amici archidiaconi & abbates de epiſcopatu noſtro ad nos venientes, & pro lacrymabilibus injuriis, quibus eccleſiæ noſtræ & eccleſiarum miniſtri quotidie oppreſſi irremediabiliter laborabant & afficiebantur, pariter ingemiſcentes; unanimiter nos rogaverunt, ut contra tyrannidem raptorum & quorumlibet malefactorum in eos deſævientium, illud auxilii & protectionis conſilium atque tutamen eis miſericorditer exhiberemus, quod ex injuncta nobis cura & officio paſtorali eis paternè exhibere debebamus. Unde nos communicato cum eis conſilio, ſicut rationabile nobis viſum fuit, & eorum diſcreta conſideratio nobis conſuluit, ſtatuimus quod in præſenti pagina capitulatim annotari præcepimus.

I.

Divina non celebrentur in locis per quæ tranſeunt injuſtè ablata eccleſiis. Statuimus itaque, & ſub anathemate interdiximus, ut quando per quodcumque caſtrum ſeu villam in epiſcopatu noſtro conſiſtentem bona eccleſiarum noſtrarum, ſeu cujuſlibet clericorum noſtrorum per injuſtam ablationem deducta tranſire, vel fortè ibi pernoctare contigerit, ita quod exinde nihil prorſus ibi remaneat, interim divina ibi non celebrentur. Ubicumque autem bona illa vel ex toto, vel ex parte receptari, vendi, aut quocumque modo expendi contigerit, divina ibi fieri omnino interdicimus, & emtores pariter cum prædatoribus eadem excommunicationis ſententia innodatos eſſe uſque ad integram reſtitutionem, & condignam ſatisfactionem decernimus: hoc adjicientes, quod interim ſi qui ibi manentes, & illius injuriæ non conſentanei nec auctores in extremis poſiti fuerint, confeſſionis & viatici ſuffragio fungantur: ſepulturam verò in atrio non habeant, donec ablatis ex integro reſtitutis, & divina ibi celebrentur, & extra atrium poſiti ſine omni emendatione debito atrii honore donentur.

II.

Conſtituimus etiam, ut ſi aliquis de principibus aut nobilioribus hujus terræ bona quælibet eccleſiarum ſeu clericorum noſtrorum in propria perſona ſua per violentiam diripuerit, & in villam ſuam deduxerit; in eadem villa, & in tota alia terra ſua divina non celebrentur, donec ablata ex integro reſtituantur. Si verò milites, vel quicumque de familia tam principum quàm nobilium aliorum bona quæcumque ſimiliter ec-

Digitized by Google

Anno 1192.

cleſiarum ſeu clericorum noſtrorum violenter acceperint, & in villam domini ſui deduxerint; divina ibi penitus non celebrentur, donec ablata cum ſatisfactione ex integro reſtituantur: & cùm ipſi maleficii auctores à nobis nominatim excommunicati fuerint, & hoc per epiſcopatum noſtrum innotuerit; ab omnibus preſbyteris, ubicumque divina fient, ſingulis dominicis diebus nominatim excommunicentur. Si verò pro rigore juſtitiæ capitalia ex integro reddita fuerint, ipſi tamen, non niſi ſatisfactione nobis prius facta, nullatenus abſolvantur. Hoc verò nunc ſuperaddimus, quod quicumque aliquem de hujuſmodi malefactoribus, à nobis nominatim excommunicatis, in domo ſua receperit, apud ſeſe eum pernoctare ſuſtinuerit, pariter cum illo excommunicatus ſit, niſi per ignorantiam ſe hoc feciſſe probare poſſit: quod ſola manu ſua ei facere licebit ſi voluerit: Si autem ſe inde purgare non poteſt, & ad emendationem culpæ pro nocte illa decem ſolidos ſolvere voluerit, & totiens decem ſolidos quot noctibus illum recepit, à ſententiæ vinculo abſolutus erit.

III.

Hæc ſtatuta tranſgredientes officio & beneficio privati.

Quia verò diligenti ac perutili conſideratione hæc deliberavimus, & communi omnium ſubditorum nobis clericorum tam rogatu quàm aſſenſu hoc teneri decrevimus ac præcepimus, ſtatuimus, quod quicumque ſubditus nobis ſimpliciter clericus, ſeu etiam monachus hoc noſtrum mandatum tranſgreſſus fuerit, & beneficio, ſi habuerit, & officio careat in perpetuum.

IV.

Divina ceſſent cum ſepelitur aliquis in cimeterio tempore interdicti.

Porrò de his qui corpus alicujus defuncti violenter in cimeterio tumulaverint eo tempore quo villa illa à chriſtianitatis obſequio propter juſtitiam ſuſpenſa fuerit; conſtituimus, ut quamdiu ibi ſepultum fuerit, divina ibi penitus non celebrentur; & cùm ejectum fuerit, nec in illo, nec in alio cimeterio deinceps umquam ſepeliatur. De his verò qui corpus ſic tumulaverunt, ſi quis ante reconciliationem obierit, ſimiliter chriſtiana ſepultura careat in perpetuum.

V.

Contra vim inferentes domibus religioſis.

Et quoniam gravis & intolerabilis plaga domibus religioſorum imminet ex hoc, quod potentes terræ boves ſeu cetera animalia, vel carros ad carrucandum ſibi violenter diripiunt; irrefragabili determinatione conſtituimus, ut illi qui talem violentiam fecerint, ſtatim ſub interdicto excommunicationis teneantur; & illi qui eis dederint vel vendiderint quod carricabunt, poſtquam violentiam illam cognoverint, ſimiliter excommunicentur, & villa illa ad quam deportatum fuerit quod carricaverint, ab omni chriſtianitatis obſequio ſuſpendatur, quouſque damna domibus illata ex integro reſtaurentur, & dignè de cetero Deo nobiſque ſatisfiat.

VI.

Adverſus fugitivos.

De fugitivis verò qui profeſſiones ſuas irritas facientes, de quolibet ordine ad ſæculum revertuntur, ſimiliter conſtituimus, ut ſingulis dominicis diebus per univerſas parochias excommunicentur; & ſi uxores duxerint, uxores ſimiliter & familiæ eorum excommunicentur, & omnes qui eis aliquam chriſtianitatis communionem ſcienter præſtiterint, ſub interdicto cum eiſdem teneantur.

VII.

De celebrante præſente excómunicato.

Si quis verò nobilium vel potentum terræ tempore quo excommunicatus fuerit à nobis, preſbyterum aliquem adduxerit, & contra interdictum noſtrum divina ſibi celebrare fecerit; ille qui taliter celebrare præſumſerit, excommunicetur, & officio & beneficio eccleſiaſtico in epiſcopatu noſtro careat in perpetuum.

VIII.

Conſtituimus etiam, ut ſi aliquis preſbyter à nobis excommunicatus in diœceſi noſtra divina celebrare præſumſerit, beneficio & officio eccleſiaſtico careat in perpetuum.

IX.

Contra VValdenſes hæreticos.

De hæreticis autem qui vocantur *VVadoys*, omnibus fidelibus tam clericis quam laïcis in remiſſionem peccatorum ſuorum præcipimus, ut quicumque eos invenerint, vinculis aſtrictos teneant, & ad ſedem Tullenſem puniendos adducant.

X.

Illud ſane memoriæ commendandum, quod ſi qui pro executione hujus juſtitiæ à propriis ſedibus ſuis, quod abſit, expulſi fuerint, apud nos noſtro patrocinio noſtraque diſpoſitione victus & veſtitus adminiſtrationem, prout dignum fuerit, indubitanter invenient. Omnibus hujus cartæ tenorem ſervantibus ſit pax & gaudium per omnia ſæcula ſæculorum.

Actum legitimè, publicè recitatum, canonicè in ſancta Tullenſi ſynodo confirmatum, indictione x. VIII. idus Maii anno dominicæ incarnationis M. C. XCII.

Digitized by Google

STATUTA SYNODALIA AMELII
archiepiſcopi Turonenſis anno M. CCC. XCVI. Gallicè edita.

Ex MS. codice Bigotiano.

Ce ſont les ſtatuts ſynodaulx faits & publiez le Jeudy aprés la feſte S. Luc M. CCC. XCVI. *en l'égliſe de Tours de tres reverend pere en Dieu & Seigneur, monſeigneur Ameil par la grace de Dieu arceveſque de Tours lors en ſon * ſenne preſident.*

* *id eſt* ſynode.

Anno 1396.

I.

COmme le ſenne ſoit eſtabli à la correction des crimes & reformation des meurs, nous commandons que les abbez, recteurs & chappelains entrent le ſenne à la premiere pulſation d'iceluy, tous jeunes & nouvellement reys : & que les abbez ſoient veſtus de chappes de ſoye, & autres de ſurpeliz & d'eſtolles.

II.

Item, que chacun recteur & chappelain desſervant cure ait propre ſeel en taille ſous le nom de ſon égliſe. Et ceulx qui ne l'auront, ſi le facent faire, & l'envoyent à Tours à noſtre official devant le prochain ſenne, & pour en retenir les impreſſions, & pour cauſe.

III.

Item, que le premier dimenche de chacun moys ils induiſent leurs paroiſſiens par quelles paroles en cas de neceſſité ils baptizeront leurs enfans. Car nous avons entendu que aucunes femmes & gens les cuident baptizer en cas desſuſdit, diſant, *Je te ondoye*, & y doivent dire : *Enfant je te baptize ou nom du Pere & du Fils & du ſaint Eſperit*, quar autrement l'enfant ne ſeroit pas baptizé.

IV.

Item, que les recteurs & chappelains ſoient tenus chacun jour ferial faire le ſervice des morts au mains à trois leſſons, & les heures de noſtre Dame, comme autrefois fut eſtabli par nos predeceſſeurs.

V.

Item, que les excommuniez & enregiſtrez denuncient en leurs égliſes publiquement à haulte voix, ſans aucune faveur, afin que les excommuniez ſe facent pluſtoſt abſouldre pour la honte qu'ils en auront, ſi comme il eſt accouſtumé, toutes fois que requis en ſeront.

VI.

Item, que les curez qui ont aucun lais pour faire anniverſaires & remembrances pour les deffunts, le facent diligemment.

VII.

Item, que les deffaulx qui ſont es livres, ornemens, & aultres choſes neceſſaires pour le divin ſervice eſtre fait es égliſes ; & auſſi en vitres, A campanes, couvertures, & aultres choſes quelconques, les recteurs facent amender par ceulx qui à ce ſeront tenus ; & iceulx en admoneſtent leſdits curez. Et ou cas que remede ſera mis, que ils le ſignifient à l'ordinaire dedans ung moys.

Anno 1396.

VIII.

Item, que les noms de leurs paroiſſiens excommuniez par an & par jour ils les ſignifient à l'ordinaire.

IX.

Item, que nul curé ne chappelain ne cite aucuns s'il n'a eſpecial mandement par eſcript, où ſoyent nommez ceulx qui doivent eſtre citez.

X.

B Item, que les noms des exequuteurs de hers, ou ceulx à qui appartient l'execution des teſtamens des deffuncts de piecza ils notifient à nous dedans un moys. Et ſe aucuns doreſenavant treſpaſſent, le notifient dedans l'an de leur mort, afin que par negligence deſdits executeurs ou heritiers nous faſçons accompliz le contenu des teſtamens & darnieres voulentez des treſpaſſez. Quar nous avons entendu pluſieurs teſtamens eſtre demourez ſans accompliz par faulte & negligence des exequteurs & heritiers.

XI.

C Item, que en chacunes ſolemnitez, & meſmement es feſtes annuelles, les curez dient publiquement au profne que nous reſervons l'abſolucion du crime de adultere à nous, ou à nos pœnitentiers & vicaires en noſtre abſence, ne n'entendons aucunement donner povair de abſouldre dudit crime à aucuns, car pluſieurs inconveniens par occaſion de ce s'en ſont enſuis, ſelon qui nous a eſté rapporté.

XII.

Et auſſy commandons que leſdis curez dient à leurs paroiſſiens, que ils ſont tenus ſe confeſſer à leur propre curé au mains une fois l'an.

XIII.

D Item, que les curez le premier dimenche davant le ſenne enquierrent diligemment au profne ſi aucuns ſont malades en leurs paroiſſes, & iceulx malades aillent viſiter avant qu'ils preignent le chemin à venir au ſenne, & leurs amminiſtrent, & facent ce qui ſera neceſſité à leur

Anno 1396.

ſalut, ou cas que leſdits curez ne auront chappelains demourant en leur égliſe en leur abſence.

XIV.

Item, que les curez ne ammoneſtent leurs paroiſſiens à venir oüir les preſchemens des queſteurs & expoſitions de leurs indulgences, ſi n'eſt à jour de feſte, afin que les bonnes gens par telle occaſion ne ſoyent retrais de faire leur beſoigne. Et deffendons aux curez, que ils ne laiſſent preſcher nuls queſteurs: mes voulons tant ſeulement que les curez expoſent par eulx meſmes à leurs paroiſſiens les indulgences deſdits queſteurs, & les induiſent à leurs donner de leurs biens pour gagner les indulgences octroyez auſdits queſteurs, en diſant: Monſeigneur l'arceveſque par ſes lettres donne tant de pardon à ceulx qui feront bien à ceulx qui ſont cy contenus.

XV.

Item, que le ſacre ſoit renouvellé une fois le moys pour le mains, & que les curez ou chappelains uſent devotement du viel ſacrement.

XVI.

Item, toutes fois quantes fois que par couſtume ou par commendement de l'ordinaire les curez devront mener leurs paroiſſiens en proceſſion, le dimenche precedent les curez ammoneſtent leurs paroiſſiens que aillent honeſtement es dittes proceſſions ſans crier, noiſer, ne tenſer, ne chanter, comme ils ont accouſtumé; mes devotement en diſant leur *Pater noſter* & ce qu'ils ſauront de bien. Et que les curez ou chappelains qui les meneront les induiſent ad ce faire par parole & exemple.

XVII.

Item, nous denoncions pour excommuniez de droit canon tous les religieux non curez qui adminiſtrent les ſacremens de ſainte Egliſe autres que confeſſion es cas qui leur ſont permis, ſans licence de nous ou des curez: & tous ceulx qui enſeveliſſent gens en terre benoiſte qui ſont excommuniez, interdis, & uſuriers publiques.

XVIII.

Item, pourceque pluſieurs égliſes ſont deshoneſtement tenues & mains devotes, pourceque les places ne ſont pas unies, tellement que l'en ne ſi peut agenoüiller bonnement; les curez facent eſgaier les places par les procureurs des fabriques ou les paroiſſiens dedens un moys; & les facent ainſy maintenir; & leur deffendent qu'ils ne laiſſent les choſes mondaines es égliſes, fors ce qui eſt pour l'onneur de Dieu, & neceſſaire de l'égliſe

XIX.

Item, defendons que les preſtres & gens d'égliſe doreſenavant n'aient manches trop larges, mes proportionnées ſelon la groſſeur, & la largeur du bras, afin que en eulx reveſtant, ils ne deſrompent les aubes, & que on ne puiſſe dire que leurs veſtemens ſont diſſolus.

XX.

Item, tous & chacuns dimenches denuncient

A tous les non creans de la foy cath
tiques, ſchiſmatiques, ceulx qui
diſmes à l'égliſe, & ceulx qui uſ
peſchent la juridiction, franchiſ
couſtumes, & libertez de l'égli
maniere que ce ſoit, ou aus empe
pans donnent conſeil, confort,

XXI.

Item, que les curez & cha
commendement à leurs paroiſſie
propre perſonne ou aucun de leu
que juſtement ne ſeront empeſ
cun dimenche & feſte ſolempne
B roiſſiale à heure de la meſſe po
commendemens, jeunes, & fe
apres la monicion en ſont defa
cuſez devers nous, noſtre off
punis & corrigez.

XXII.

Item, nous reputons pour c
abſens qui eſtoient tenus d'eſt
ſenne, ſe ils n'ont juſte excuſ
ſoit approuvée & receuë par n

XXIII.

Item, nous revoquons tout
nous données ou octroiées qua
ſes en chambres privées au di
C de grant feſte.

XXIV.

Item, nous admoneſtons
tiennent concubines ou femm
hoſtel, qu'ils s'en delivrent, &
dedens ung moys ſur paine
de x livres d'amende.

XXV.

Item, tous clers mariez q
privilege nous ammoneſtons
tonſure, aultrement ils ne jou
vilege de clerc, mes ſeront
gliſe.

D XXVI.

Item, nous commandons
noſtre dyoceſe, & à chacun
ung moys ils nous certifient
dées en leurs égliſes ou en le
hoſpitaulx des pouvres, & q
tiennent abſens ou preſens;
nant ils mettent & adreſſent
les fruits, rentes & revenu
les, & hoſpitaulx que tien
abſens, & defendent à leurs
res en avant ne leur paient
E cence.

Si donnons en commanc
curez, & chapelains, aiant
aient un livre appellé le ſe
d'eux ait & preigne & ra
pie de ces preſens nos ſtatu

Sequentia concilia tard
ordinem ſuum ſubjicimus.

Digitized by Google

CONCILIUM GERUNDENSE

ANNO M. LXVIII. CELEBRATUM.

Eruit ex mſ. Gerundenſi illuſtriſſimus dominus Joſephus De Taverner d'Ardene canonicus Barcinonenſis.

Anno 1068.

SYnodus habita apud Girundam juſſu domini Alexandri papæ, ubi ſua vice præfuit HUGO CANDIDUS ſacræ Romanæ eccleſiæ cardinalis preſbyter, reſidente domno GUIFREDO Narbonenſi archiepiſcopo cum ceteris epiſcopis & abbatibus ſubterius comprehenſis, à quibus conſtituta ſunt hæc quæ infra continentur, anno dominicæ incarnationis M. LXVIII ſub præſentia domni RAYMUNDI Barchinonenſis comitis, & domnæ ALMODIS comitiſſæ; quorum cura & inſtantia hæc ſynodus congregata eſt.

I.

In primis conſideraverunt ibi deteſtabilem ſymoniacam hæreſim, non ſolùm in graduum ordinibus, ſed etiam in eccleſiaſticis honoribus, videlicet ut non attribuantur muneris vel obſequii ſæcularis pretio; ſed bonæ vitæ & ſapientiæ merito. Itaque ſicut turpis gratiæ lucrum prohibetur in capite ſacerdotii: ita abdicetur à dicto clericalis honoris corpore: ſicque quod gratis accipitur, ſecundùm dominicam ſententiam gratis detur: ita ut nullus clericus vel laïcus vendat vel emat eccleſiaſticum honorem, & nullus teneat eccleſiaſtica ornamenta, qui ſit laïcus, neque ſit inde ſacriſta aut bajulus.

II.

Deinde conſtituerunt, ut eccleſia quæ plus non habet de decimis, quarta pars ei reddatur ad opus preſbyterorum & clericorum, & ut ex omnibus rebus quæ poſſidentur tam de operibus manuum, quàm ex agricultura, ſed de molendinis, ſive de hortis, vel de arboribus, & ex omnibus animalibus primitiæ & decimæ reddantur.

III.

Item, excommunicando ſanxerunt, ut inceſti omnibus modis ſeparentur; deinde habeant licentiam melioris ineundi conjugii.

IV.

Item, conſtituerunt, ut illi qui ſuas uxores dimiſerunt, & alias acceperunt, ſuas recuperent, ſi vivę fuerint, & alienas dimittant: & niſi hoc fecerint, ſint ita excommunicati, tam inceſti, quàm iſti, ut nullus Chriſtianus eis ave dicat, nec cum eis manducet, neque bibat, in eccleſia ſimul non orent; ſi infirmati fuerint, non viſitentur niſi pro * ſatisfactione: & ſi mortui fuerint ſine pœnitentia & communione, non ſepeliantur.

* ſ. niſi poſt ſatisfactionem.

V.

Item, judicaverunt de clericis arma ferentibus, ut arma dimittant & quęque illicita, cùmque commiſerint, dignè defleant. Quod ſi agere noluerint, de choro exeant, & canonicam perdant, & omne beneficium eccleſiæ amittant. Si verò hæc relinquere noluerint, prælibatæ ſententiæ de inceſtis ſubjaceant.

VI.

Clerici, ſi lectores fuerint, & uxores duxerint, in lectoratu permaneant in choro, ſed non in congregatione canonica.

VII.

A preſbytero uſque ad ſubdiaconum ſi uxorem duxerint, aut concubinam retinuerint, de choro exeant, & omne beneficium eccleſiaſticum perdant, & cum laïcis in eccleſia maneant Quod ſi inobedientes extiterint, ſententiam de inceſtis incurrant.

VIII.

Illi autem qui arma & uxores dimiſerint, ſecuri & quieti, & ſine ullo pavore permaneant. Nullus res eorum diripiat, nec eis aliquam injuriam faciat; ſed ipſi & res eorum ſint in pace & tregua Domini per omnes dies.

IX.

Clerici & monachi alterius regionis non recipiantur ſine commendatitiis litteris ſui pontificis.

X.

De uſurariis clericis, aut de miniſtris laïcorum, id fuit ſtatutum, aut deſinant, aut deponantur.

XI.

Clericus à majore ordine uſque ad minorem non ſit aleator, neque venator.

XII.

Ad finem hujus denunciamus capituli, ut illi perſiſtant in ſupradicta excommunicatione, qui prædia canonicarum ſeu monaſticarum diripiunt congregationum.

XIII.

De terris verò ſeu poſſeſſionibus eccleſiaſtici juris, quæ ab epiſcopo ſeu à clero laïcis hominibus dantur, ſtatuerunt, ut poſt obitum epiſcopi, abbatis, aut clerici, qui illa dediſſe dignoſcitur, liberè & ſolidè revertantur ad eccleſiam cujus domini eaſdem fuiſſe conſtiterit, cùm injuſtum eſt eorum poſt mortem quoquo pacto exequi dationem, qui non valent prælibatas res eccleſiæ dimittere per ſucceſſionem. Nec à laïcorum filiis, heredibus, ſive ſucceſſoribus poſſeſſiones eccleſiæ poſt mortem parentum vel propinquorum, quamvis ab eiſdem parentibus longè poſſeſſas illorum voce, cenſuerunt juſtè umquam potuiſſe repeti, aut eas ſequi: quia res Deo dicatæ non debent à laïcis hereditario jure poſſideri.

XIV.

De terris autem quas à Chriſticolis deteſtanda Judæorum emit aut emerit perfidia, ſtatue-

Anno 1068

runt, ut omnis decimatio earum ita illi daretur eccleſiæ in cujus parochia eædem terræ ſitæ ſint vel fuerint quemadmodum ſi à chriſtianis colerentur: quoniam injuſtum eſt eccleſiam eas decimas amittere ſeu amiſiſſe, quas conſtat antequam Judæi huc advenirent habuiſſe, quapropter unde amittit primitias & oblationes, ſaltem exinde habere deberet decimationes.

Hugo Candidus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis preſbyter & legatus his ſynodalibus geſtis vice domini mei papæ ſubſcripſi.

Guifridus Narbonenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.

Guillelmus Auxenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.

Berengarius Gerundenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Guillelmus Urgellenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Guillelmus Auſonenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Berengarius Agathenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Salomon Rotenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Guillelmus Convenienſis epiſcopus ſubſcripſi.

Seguinus monachus & preſbyter agens vices Durandi Toloſani epiſcopi ſubſcripſi.

Gubertus clericus agens vices Uticenſis epiſcopi ſubſcripſi.

Frotardus Tomerienſis abbas.

Dalmatius Craſſenſis abbas.

Andreas S. Cucufati abbas.

Renardus S. Martini Canigonienſis abbas.

Oliba S. Petri Galli-cantus abbas.

Amatus S. Salvatoris Bredenſis abbas.

Tasso S. Laurentii abbas.

Item prælibatus cardinalis cum præfatis epiſcopis ſeu abbatibus ſive principibus ac totius terræ majoribus confirmavit, necnon & laudavit pacem & treguam Domini, ſicut erat appenſa in epiſcopatu Gerundenſi, & addidit in eadem tregua Domini conſenſu omnium, atque juſſit ut pari modo teneretur à dominica octabis Paſchæ uſque ad octo dies poſt Pentecoſten. Si quis verò inobediens fuerit his ſæpedictis conſtitutionibus, aut tranſgreſſor earum, excommunicationis anathemati ſubjaceat, quoad uſque reſipiſcat & ad ſatisfactionem inde canonice veniat.

SYNODUS GERUNDENSIS

Celebrata temporibus Gregorii papæ, inſtante epiſcopo Amato ejus legato anno M. LXXVIII.

Eruit ex MS. Gerundenſi illuſtriſſimus dominus Joſephus de Taverner d'Ardenne canonicus Barchinonenſis.

Anno 1078

ANno dominicæ incarnationis ſeptuageſimo octavo poſt milleſimum convenit in Gerundenſem eccleſiam ſancta ſynodus epiſcoporum vel abbatum, ubi vice domini Grogorii papæ præfuit Amatus epiſcopus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ legatus, à quo cum ceterorum cohibentia ſunt plurima ſancita ſecundum canonum decreta, de quibus referuntur pauca ne noſtri * dividant memoria.

* f. decidant.

I.

Primitus enim conſtituit de his qui aſſiſtunt altari in miniſtrando corpori & ſanguine Domini, videlicet ſacerdotibus, levitis, ſive ſubdiaconis, & qui in clero deputati excellentiori devoverunt ſe vitæ, ut in nullo contubernio communicentur mulieribus. Si quis verò de cetero palam nupſerit, vel concubinam duxerit, gradus ſui & honoris periculo ſubjaceat, & à choro exeat, quoaduſque canonicè ſatisfaciat.

II.

Item decernit ut nullus epiſcoporum aliquem clericum in eccleſia ſua audeat per pecuniam ſublimare ſive promovere, vel eccleſiaſticos honores vendere. Ille verò qui emerit, non ſolum ſit alienus à dignitate quam pecuniis acquiſivit, ſed etiam proprio gradu, & excommunicationi ſuccumbat, donec quod malum obtinuit dimittat.

III.

Item promulgavit quod nullus preſbyterorum, diaconorum, ſubdiaconorum filius in eadem eccleſia poſſideat paternos honores.

IV.

Item quod clericorum filii ad altiores gradus non promoveantur; in acceptis autem gradibus maneant, niſi vita illis obſtiterit.

V.

Item filii clericorum tam laïci quàm clerici nullo modo poſſideant eccleſiaſticos honores, quos patres eorum pro beneficio eccleſiæ habuerunt, vel retinuerunt, qui prætermiſerit excommunicetur.

VI.

Decrevit etiam ut clerici arma deferentes, niſi dimiſerint arma ſint alieni à corpore & ſanguine Domini, & ab ingreſſu totius eccleſiæ & chriſtianorum ſepultura, & omni communione eccleſiaſtica, numquam amplius in Chriſti eccleſia ad majores honores ſive gradus ſi rebelles extiterint ſublimandi.

VII.

Item conſtituit ne clericus barbam vel comam nutriat, vel coronam capitis abſcondat, non radendo vel parum faciendo tamquam erubeſcens quod in hereditaria Chriſti ſorte ſit electus, ne-

Digitized by Google

Anno 1078

que ulterius induat militaria indumenta diverſis A variata coloribus.

VIII.

In conſanguinitate conjuncti, niſi digna ſatisfactione ſeparentur ſeparati ab eccleſia & corpore Chriſti maneant.

IX.

Concubinarii verò & uſurarii niſi reſipiſcant, excommunicentur.

X.

Sanxerunt etiam ut omnium terrarum decimatio, quam exſecranda infidelium Judæorum B ſævitia excolebat, ita illi exhiberetur eccleſiæ in cujus parochia eædem terræ ſitæ eſſent, quemadmodum ſi à chriſtianis colerentur.

XI.

Item ſtatuerunt, ut ſi quæ eccleſiæ per pecuniam eſſent conſecratæ, vel à ſimoniaco, à legitimo canonicè conſecrentur epiſcopo. Si qui etiam clerici pecuniam præbendo vel à ſimoniaco ſunt ordinati, eodem modo à catholico ordinentur epiſcopo. Non enim in his fit reïteratio, ſed ipſa conſecratio, quoniam nihil præceſſerat, quod ratum haberi queat.

XII.

Clerici autem alterius regionis non recipiantur ſine propriis pontificis litteris.

XIII.

Scimus quidem laïcis eccleſias non competere, ſed ubi illæ ex toto auferri non poſſunt, ſaltem oblationes miſſarum aut altaria ſeu primitias laïcis omnino prohibemus. De cimeteriis autem, & ſepultura & baptiſteriis, exactionem fieri omnino prohibemus.

Amatus epiſcopus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ legatus his ſynodalibus geſtis vice Domini mei papæ ſubſcripſi.

Berengarius Gerundenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Berengarius Auſonenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Raimundus Elenenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Raymundus Rotenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Humbertus Barchinonenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Guillelmus Convenienſis epiſcopus ſubſcipſi.

Fulco archidiaconus agens vices Urgellenſis epiſcopi ſubſcripſi.

STATUTA ANTIQUA

in gratiam cruce ſignatorum edita.

Ex MS. Alnenſis monaſterii annorum ſaltem 500.

I.

UT milites & canonici conventualium eccleſiarum expeditius valeant iter peregrinationis arripere, & abundantius expenſis ſuis providere, communium tam eccleſiaſticarum quam ſæcularium perſonarum provida deliberatione ſtatutum eſt, ut ſi canonici vel milites conqueri voluerint, quod creditores eorum ab eis amplius exigant quam ſortes, fiat eis eccleſiaſtica juſtitia ſine mora. Si verò dilationes habere maluerint à ſuſceptione crucis, à proximo paſcha uſque ad annum totum, quod antequam D crucem acceperint debebant, in ſortes computabitur. Interim autem liberè percipiant fructus terrarum redituum cum omni integritate, vadiis eorum, & fidejuſſoribus, & juramentis interim abſolutis. Quod ſi per eccleſiaſticam juſtitiam creditores ad hoc induci non potuerint, principes eorum ſæculares ad hoc eos compellent, vel ipſi excommunicati erunt, & terræ eorum interdictæ. Ita autem ſtatuimus de coartatione Judæorum creditorum ſicut de chriſtianis.

II.

Cum juxta Apoſtolum habentes victum & veſtitum, his contenti eſſe debeamus, & his qui ſe omnibus periculis pro Chriſti nomine exponunt, majori compaſſione condeſcendere dinoſcamur; communi concilio ſancimus, ne clerici vel laïci, viri & mulieres infra quinquennium aliquo indumento ſebelino utantur. Scriptum eſt enim, non in veſte pretioſa; & qui mollibus veſtiuntur in domibus regum ſunt. Illi verò quos modo C habent eis licebit uti. Pennas autem varias & griſias nulli concedimus, niſi pretii xl. ſolidorum Pariſiacæ monetæ.

III.

Ad refrænandam ventris ingluviem, & ſuperfluas expenſas moderandas, ſtatuere decrevimus, ne infra præſcriptum quinquennium clerici vel laïci numerum duorum ferculorum piſcium vel carnium excedant in menſa, niſi forte gratis eis fuerit præſentatum. Abbatibus autem & monachis extra conventum comedentibus inhibemus, ne præſcriptum numerum ferculorum excedere præſumant.

IV.

Cum lugubris habitus monachorum lamenta deſignare debeat pœnitentiæ, & omnis jactantia & ornatura corporalis alienanda ſit à viris religioſis, hoc etiam duximus apponendum, ne de cetero abbas vel monachus ſive canonicus regularis cappis utantur blavi coloris, ſed cappas nigras habeant, quæ non excedant precium xx. ſolidorum Pariſiacæ monetæ. De cappis verò E manicatis hoc diximus firmiter obſervandum, quod clericus non poterat diſcerni à laïco, nec erat diſtinctio Judæi & Græci, ne preſbyteri deinceps cappas habeant manicatas. Aliis autem clericis in ſubdiaconatu & diaconatu conſtitutis interdicimus ne eiſdem cappis utantur, niſi forte in neceſſitate & ad equitandum.

V.

Prohibemus etiam ne clerici, caractere neglecto, comas nutriant, aut feneſtratis tondean-

Digitized by Google

tur. Quod ſi in aliquo delicto comprehenſi fuerint, & ad ſæcularem judicem tracti, patrocinium eis eccleſia non præſtabit. Clericis autem & laïcis communiter interdicimus, ne manicas ſutas, calceamenta roſtrata & laqueata, & veſtes alligotatas ulterius habere præſumant.

VI.

Volentes præterea, ut clerici qui laïcis prodeſſe debent verbo, honeſtioris vitæ proficiant exemplo, eis qui in ſacris ordinibus conſtituti ſunt obſervandum ſtatuimus, ne focarias habeant in domibus ſuis, & more laïcorum ad nuptias convolare præſumant, prolixitatem veſtium quæ indecens & inhoneſta eſſe dinoſcitur præcipimus evitari, cum tunica Joſeph non niſi talaris fuerit, unde & indumenta clericorum maxime cappas & ſuperpellicia & pellicias decernimus tantum eſſe talaria.

VII.

Quoniam multos occaſione alearum & talorum exheredari, & nomen Dei à luſoribus ſæpius blaſphemari comperimus, quamdiu peregrini noſtri in diſcrimine capitis fuerint conſtituti, omni chriſtiano à ludo talorum abſtinere conſulimus & monemus.

VIII.

Decernimus præterea ne in villis & frequentia populorum unus ſolus monachus, una ſola A monialis habitare præſumat, niſi ſenes fuerint & ſenio confecti.

IX.

De clericis autem conventualium eccleſiarum canonicis ſtatuimus, ut nulli liceat intereſſe horis eccleſiaſticis, niſi habitu clericali, cappa videlicet & ſuperpellicio.

X.

Statuimus etiam ne quis. clericorum infra præſcriptum terminum ſellas habeat deaura- B tas vel faleras: cum enim admirative proclametur *in ſancto quid facit aurum*; multo magis mirandum ſi ſellis apponatur & faleris.

XI.

Item ut digna compaſſione ducti inveniamur flere cum flentibus, peregrinis noſtris quibus ſolebamus congaudere cum gaudentibus, hoc etiam duximus ſtatuendum, ne puellæ infra eumdem terminum choreas exercere & ballos C præſumant.

XII.

Ad hæc quia venter mero æſtuans facile deſpumat in libidinem, & ebrietas rationis vile ſepulcrum deſcribitur, diſtrictius inhibemus, ne quis clericus vel laïcus tabernas frequentare, & ibidem potare præſumat, niſi forte ſicut peregrinus, & tranſiens neceſſitate refectionis momentaneæ illuc divertere compellatur.

ARTICULI REFORMATIONIS
PARISIIS A SEPTEM EPISCOPIS EDITI
anno M. D. LXXXVI.

Ex MS. eccleſiæ Mirapitenſis eruit illuſtriſſimus abbas de la Broüe.

Articuli reformationis, qui magis neceſſarii viſi ſunt, dum concilii Tridentini publicatio expectatur, quoſque ſubſignati epiſcopi ſibi obſervandos, quantum per varias occupationes, ac locorum, perſonarum, & temporum varietates licuerit, propoſuerunt, ac invicem promiſerunt, ſalvis tamen conciliorum provincialium decretis ac conſtitutionibus.

I.

Anno 1586. Epiſcopus in ſpeculo conſtitutus, & ſupra montem poſitus, ſicut debet omnium inferiorum actiones inſpicere, ita meminerit ſe omnium conſpectibus expoſitum eſſe, nec poſſe abſcondi: propterea ſibi, ac gregi attendens, in omnibus, ut eſt Apoſtoli præceptum, laboret ut miniſterium ſuum impleat, cunctaque ad Dei voluntatem adminiſtrare vigilanter ſtudeat, conſtanti virtutum epiſcopalium officio.

II.

Imprimis cum in oratione, ſanctiſque meditationibus frequentem eum eſſe oporteat, certam ſibi horam ſumere quotidie ſtudeat, cùm id commode facere poterit, quam in contemplationum divinarum ſtudio, exercitationeque, attentiſſimis religioſæ mentis cogitationibus ponat: quâ oratione non ſibi ipſi tantum divini numinis illuſtrationem depoſcat, ſed etiam pro fidelibus D ſuæ curæ commiſſis humiles preces fundat, eorum peccata deplorando, pioque gemitu ac religioſâ ſupplicatione Deum orando, ut diſcretis peccatorum nubibus, pluviam & rorem ſuæ divinæ gratiæ, ac miſericordiæ effundat in hereditatem & agrum eccleſiæ ſuæ. Anno 1586.

III.

Miſſæ ſacrum quotidie celebrare cum debeat ſacerdos, quiſque ille ſit, niſi legitimâ causâ impeditus, ex gravi inſignique venerabilis judicis E ſententia, id epiſcopus maxime videat ne præſtet negligenter, qui quidem peculiari quadam ratione ex hominibus aſſumtus eſt, in iis quæ ſunt ad Deum, ut ſacrificium offerat pro peccatis populi, & ſi fortaſſe id in ſingulos dies præſtare non poterit, dominicis ſaltem, feſtiſque diebus, niſi neceſſitate compulſus, nullo modo id prætermittat.

Digitized by Google

Anno 1586.

IV.

Hoc verò epiſcopus facere curet crebrius in eccleſia, quam in privatis oratoriis, ad populi ædificationem: tùm præterea miſſæ ſacrificium facere ſtudeat, quibus diebus eccleſias, altaria, aut cimeteria conſecrabit, vel etiam cum ea reconciliabit, & alia ejuſdem generis epiſcopalia munera obibit, illis item diebus quibus generalia clericorum, qui initiandi ſunt, & confeſſariorum examina habebit, ac ceteras denique graviores conſultationes ac deliberationes inibit.

V.

Et cum adminiſtrationis ſacramentorum & conſecrationum publicas epiſcopales actiones exercebit, ne illas aggrediatur, niſi prius illius miniſterii quod tractat, gravi aliqua exhortatione populo vim & rationem præexpleverit, quò magis fideles ad rerum divinarum cultum excitentur.

VI.

Cum autem juſta de cauſa miſſæ ſacrificium non faciet, religioſè tamen intereſt, canonicas horas attentè, diſtinctèque recitet, debitumque illud munus, ſi minus congruis temporum momentis per occupationes non licet, præveniendo potius quàm tardando, perſolvere ſtudeat.

VII.

Singulis autem feſtis, ac præſertim dominicis, in choro divinis officiis, aut ſaltem conventuali miſſæ interſit.

VIII.

Confeſſarium ſæcularem aut regularem deligat, adhibeatque, qui vir ſit ſacrâ ſcientiâ, prudentiâ, ſpectatis moribus, & vitæ ſanctitate inſignis, cujus etiam ſtudio & conſilio, & precationis ſpiritu, in rerum graviorum deliberationibus uti poſſit.

IX.

Nec omittat etiam ſacræ theologiæ ſtudium, ſacrorumque canonum, aliarumque eccleſiaſticarum doctrinarum, officio munerique epiſcopali propriè congruentium ſtudiis quotidie ſtatis horis operam dare. Quotidieque aliquid de ſacris bibliis potiſſimum epiſcopali fidei religionique commiſſis ſtudioſè legere, profanis autem ſtudiis, ut Carthaginenſis concilii canone vetitum eſt, ne præcipuam operam det.

X.

Officii ſui eſſe putet, eos excipere, atque audire, qui ipſum vel tamquam judicem, vel tamquam parentem, vel etiam ultorem, adjutoremve adeunt. Itaque his peractis quæ ad divinum cultum, religionis officia, ut ad animi ſpirituſque pia ſtudia pertinent, omnibus adeuntibus ſe facilem, benignumque præbeat, ita tamen ut ne à gravitate recedat, illiſque omnibus ſatisfacere ſtudeat, ac ne infirmos quidem homines audire negligat; ſed hos, vel imprimis, cum adſunt, ad ſe accerſat; quæ illis expedire poterit ne differat: omnibus autem vel re ipsâ, vel auxilio, vel conſultando prodeſſe ſtudeat.

XI.

Quæ ipſe poterit, ac debet ad ſpiritualem curationem ac gubernationem, divinumque cultum ſpectantia, hæc per ſe imprimis præſtare curet: cetera, quæ inferiora ſunt, potius per vicarios, miniſtroſve alios exerceat ac exequatur.

Anno 1586.

XII.

Quidquid autem temporis animi relaxationi aliquando ob valetudinem dabitur, id omne vel in librorum lectione, vel in conſuetudine & colloquio piorum & eruditorum hominum, ſpiritualiſque vitæ amantium, quam maxime impendat.

XIII.

Nimia ſæcularium, ac præcipue feminarum familiaritate meminerit abſtinere: ſæcularia convivia fugiat.

XIV.

Ut autem temperantiæ potius exemplum, quam luxus irritamentum ſit epiſcopalis menſa: ne plura quam duo, aut hoſpitum gratia quatuor ad ſummum fercula apponantur præter eſcam primò apponi ſolitam, & ſucculentum cibum, lacticiniumque & fructus quos in ſecundis menſis apponi moris eſt.

XV.

Epiſcopus non profano ornatu, aut apparatu, ſed fidei & vitæ ſplendore ſibi auctoritatem quærere debet. Itaque non profanis, pretioſis, aut ſericis veſtibus, nec pretioſis pellibus, ne intra domeſticos quidem parietes, utatur, ſed hiſce tantum quæ modeſtiæ epiſcopali conveniant.

XVI.

Sit anulo epiſcopali contentus, & eo ſemper utatur, & utique tùm domi, tùm foris, tùm in ſuâ, tùm in aliena diœceſi, ut perpetuo ſe eccleſiæ ſuæ ſponſum eſſe meminerit.

XVII.

In diœceſis ſuæ inſignioribus urbibus, in publicum proditurus, vel functiones aliquas publicas etiam domi obiturus, tunicam lineam, quam rochetum vocant, ſemper induat, cum mazzetta, ex Innocentii tertii decreto.

XVIII.

Sine talari tunica quæ ad collum adſtricta ſit, ac mazzetta, neque è cubiculo exeat, neque quemquam niſi ex familia admittat, neque eum veſtitum ante noctem, vel niſi dimiſſis omnibus, deponat. Cum verò animi relaxandi cauſa civitate exit, quod non ita ſæpe facere debet, rochetum poterit ad libitum deponere.

XIX.

Maxime convenire ſciat, ſi toto adventus & quadrageſimæ tempore, omnibuſque ſextis feriis, ac jejuniorum diebus nigro tantum colore utatur, ſicut reliquo anni tempore violaceo epiſcopalis dignitatis proprio. Eo quam ſæpiſſime uti decet, præcipue vero dominicis diebus.

XX.

Tonſuram ſemper conſpicuam gerat in capite grandiorem multo quam ceteri inferiores ſacerdotes, quâ perfectius à terrenis curis & occupationibus abſtractum eſſe, & Deo adhærere propius, multo quam alios clericos debere ſe intelligat.

XXI.

Cum per civitatem ſuam, vel etiam per diœceſim iter facit, ſemper populo ſanctæ benedic-

Digitized by Google

Anno 1586 tionis munus impertiatur, etiamſi quis non genu- A flectat.

XXII.

Quod de epiſcopo hoſpitio excipiendo Clemens pontifex & martyr apoſtolica quadam conſtitutione ſcribit, id ad uſum revocare ſtudeat, ut epiſcopum, qui aliunde venerit, benigne & amanter hoſpitio accipiat, cum eoque agat, ut die feſto ſi permanſerit, ſermonem imprimis populo habeat: eſt enim, inquit idem Clemens, hoſpitis hortatio grata atque utilis. Hoc prætereа etiamſi ille renuat, facere, cogat ſancta quadam vi caritatis ut populo benedicat. B

XXIII.

Sacra lectio non deſit in menſa, cui etiam neque accumbere niſi præcedente benedictione, neque ab ea, niſi gratiarum actione peracta, recedere debet epiſcopus: quo benedictionis, & gratiarum actionis munere fungi debet.

XXIV.

Aulæa, periſtromata diverſa, intexta, & ſtudioſius elaborata omnia ab illius abſint ſupellectile, quam ſicut ſordidam eſſe non decet, ita nec illa certe exquiſito aut pretioſo nitere debet apparatu. Indignum quippe eſt in epiſcopali menſa, aut domo, conſpici quæ ſanctæ frugalitatis, ac modeſtiæ exemplar omnibus non C præbeant.

XXV.

Domui & familiæ ſuæ bene præſit, curetque ut honeſtas, decorumque in familia ſervetur, tam in intimis quam in externis. Qui enim domum ſuam regere neſcit, nec Dei eccleſiam recte gubernabit. Familiæ numerus is tantummodo ſit, quò ſimul eccleſiæ utilitati & epiſcopi neceſſitati conſulatur. Cum autem vehementer hortamur ut in familia, quam plurimos poſſit, habeat clericos, qui nonniſi clericali tonſura & habitu utantur, ut in illis, ſi fieri poſſit commodè, ad minimum duos ſacris initiatos, & unum D ſacro presbyteratus ordine inſignitum, & bonæ exiſtimationis, qui ejus actionum, & ſanctæ converſationis quaſi teſtes ſint & imitatores.

XXVI.

Conſtituat aliquem ex his, qui perfectus ſit moribus, familiæ, ac de omnium ſalute ſollicitus. Familia autem epiſcopi in veſtitu colorum varietatem omnino excludat: tantum nigrum, vel fuſcum colorem adhibeat, atque in eo, ut nimia elegantia, ita ſordes etiam vitentur. Auro & argento in veſtibus omnino non utantur.

XXVII.

Menſæ non accumbant, niſi benedictione præmiſſa per digniorem in ſacris ordinibus conſtitutum, ſi adfuerit, aut, eo abſente, per priorem clericum aut laïcum, qui etiam ſumto cibo gratias agat. Curabit etiam epiſcopus, ut alicujus libri ſpiritualis lectio in menſa eorum audiatur. E

XXVIII.

Non ſint in familia ſcandaloſi, neque ullius criminis ſuſpecti: fugiant autem laïcorum, & maxime fœminarum, longum frequenſque commercium.

XXIX.

Anno 1586 Curet epiſcopus omnem familiam ſuam ſæpe de peccatis confiteri, atque etiam ſacram euchariſtiam ſumere, præſertim feſtis ſolemnioribus, & ſemel in menſe, eamque, ſi fieri commode poterit, de manu epiſcopi.

XXX.

Singulis autem diebus unumquemque miſſæ ſacrificio intereſſe cum maxime deceat, præſcribat epiſcopus locum certum, horamque certam quâ quiſque eorum interſit, ſolliciteque provideat ne in eo deficiant. Certam etiam horam ad veſperam præſcribat, quâ univerſa familia quotidie in ſacellum domeſticum, vel in eccleſiam proximam ad orandum conveniat, ubi & ipſe interſit, ſi modo aliquando impeditus non fuerit.

XXXI.

Errantem modeſtè ac ſeverè reprehendat & corrigat, pertinacem ex familia excludat, ægrotantem omni cura, diligentia, & pietate curet, nec ſimplicibus parcat.

XXXII.

Denique talis ſit domeſticorum omnium habitus, inceſſus & ſtatus, ut ex eo etiam appareat illos eſſe miniſtros miniſtrorum Dei.

XXXIII.

In eleemoſynis ſit largus epiſcopus, & præter eas quas per eleemoſynarium ſuum diſtribuit, ipſe quoque propriis manibus ſæpius pauperibus eleemoſynas largiatur.

XXXIV.

Cum autem proprium, ac præcipuum epiſcopi munus eſſe, verbi Dei prædicationem, ex ſcripturis, apoſtolorum exemplo, & ſacrorum conciliorum decretis, conſtet, quod inter alias tam multas, vel ea maxime plena myſterii actio ſignificat, quâ liber evangeliorum capiti epiſcopi imponitur, dum epiſcopali muneri conſecratur; illud ipſum munus per ſe ipſum totis viribus, ac diligentiſſime exequi ſtudeat, ne potiſſimi officii ſui prætermiſſi graviſſimam culpam incurrat, quam illæ Iſaïæ & Jeremiæ in paſtores proprii muneris immemores, & etiam Pauli de ſe ipſo, *væ mihi ſi non evangelizavero*, voces, ſignificant: hoc ergo vel ad ſe ipſum ab eodem apoſtolo ſumtum reputet. *Teſtificor coram Deo, & J*ESU-C*HRISTO*, *qui judicaturus eſt vivos & mortuos, ac per adventum ipſius, & regnum ejus, prædica verbum, inſta opportunè, importunè: argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.*

XXXV.

Pro utilioris autem hujus muneris præſtandi ratione in eam curam ille præcipue paterna charitate incumbat, ut beati Pauli exemplo ſigillatim cujuſque ſtatus homines ad recte ſancteque agendum inſtruat, præcipua virtutum officia illos doceat, modo filios, modo parentes, nunc liberos, nunc ſervos, nunc viros, nunc uxores, nunc ſenes, nunc juvenes erudiens, ac diligenter quæ cuique propria ſint præſcribens, paſtorali ſollicitudine fideles ſibi commiſſos à vitiis deterreat, ad virtutum chriſtianarum diſciplinam accendat.

Digitized by Google

Anno 1586.

XXXVI.

Prçterea ſibi proponat optime noſſe quæ in populo vitia peccatave potiſſimum evellenda, quæ rurſus virtutes imprimis examinandæ ſint, eoque intendat maxime omnem vim prçdicationis ſuæ. Et ſi verè, graviterque aliquando impeditus ſit; maxime idoneos concionatores adhibeat, qui adventus & quadrageſimæ tempore, tum etiam omnibus anni dominicis, feſtiſque diebus in cathedrali eccleſia, ut Tridentini concilii decreto cautum eſt, ei muneri ſatisfaciant; ipſe vero, niſi neceſſaria cauſa detentus, concioni ſemper interſit, ſecumque canonicos omnes intereſſe curet.

XXXVII.

His autem, qui concionandi officium ſuſcipient, certas aliquas regulas prçſcribat, quò facilius ad Dei gloriam, & populi ſalutem, qui unus piis concionatoribus finis proprius eſſe debet, labores ſuos ac ſtudia dirigant: hæ autem quæ ſequuntur prçcipuæ eſſe videntur.

XXXVIII.

Primò ut caveant ne aliquid contra ſacroſanctæ Eccleſiæ Catholicæ Romanæ doctrinam, aut perpetuum ſacrorum patrum conſenſum concionando enuncient.

XXXIX.

Hçreticorum argumenta referre non aſſueſcant apud rudiorem prçcipue multitudinem: ubi verò impiæ illorum opiniones refutandæ ſunt, id non prolixe diſputando, ſed graviter ac ſolide arguendo faciant ſacræ ſcripturæ locis, conciliorumque, & probatarum traditionum auctoritate, perpetua eccleſiæ conſuetudine, ac ſanctorum patrum doctrina.

XL.

Ne hiſtorias minus probatas, apocrifave miracula recenſeant.

XLI.

Ne item nugis anilibus, fabulis facete dictis, ridiculis narrationibus, aliiſque fictis ac commentitiis argumentis utantur, ne ad excitandos quidem, ut aliquando fit, è ſomno auditores.

XLII.

Gravi porrò oratione, & ab omni fuco aliena, & quò magis fieri poteſt ad populi intelligentiam accommodata anni epiſtolas & evangelia, quæ ſtatis diebus pro ſolemnitatum feſtorumque celebrium ratione in eccleſia leguntur, tùm aliquid ex iis quæ in miſſa recitantur, pie, religioſeque, adeo ut ſalutaribus verbis auditores paſcantur, ſçpe autem, ut occaſio tulerit, dominicam etiam orationem, apoſtolorum ſymbolum, ſacrum decalogum, & ſeptem eccleſiæ ſacramenta, ritusque eccleſiaſticos pro temporis ratione explanabunt.

XLIII.

Non doctrinæ, eloquentiæve inaniter oſtendandæ cauſa, ſed Jesu-Christi imprimis regni propagatione, & animarum ſalute ſibi propoſita, id prçclarum munus & ſuſcipiant & obeant.

XLVI.

Ne verò gloriola ducti, ut maximi ſcilicet viri habeantur, aliorum catholicorum opiniones coarguant, cum in vitia & ſcelera acrius in- A vehentur, tum ſe, non hominum, ſed peccati odio id facere oſtendant, neminem apertè, vel tacitè commonſtrantes.

Anno 1566.

XLV.

Eos ſane, qui in eccleſiaſticæ ſçculariſve dignitatis gradu collocati ſunt, ne acerbius objurgent, ſed levi, piaque cohortatione commoneant.

XLVI.

In quibus verò potiſſimum peccare populum animadverterint, in iis ſæpe exagitandis vitiis paulo vehementiores ſint.

XLVII.

B Populos hoc doceant, ut prçpoſitis ejus, qui à Deo ſunt, obediant, neque umquam eorum, etiam diſcolorum exiſtimationi famæve detrahant.

XLVIII.

Dei, eccleſiæque prçcepta ſancta obſervanda eſſe doceant, eum modum oſtendant quo religioſe ſervanda ſint. Peccata non ſolum mortalia; ſed etiam venialia cavenda eſſe commoneant, iiſque rurſus maxima pericula impendere denuntient, qui ad vitæ ſanctioris, perfectioriſque gradus progredi non ſtudent.

XLIX.

C Id ut facilius, bene juvante Deo, aſſequantur, crebris ſermonibus ad frequentem ſanctiſſimorum ſacramentorum pœnitentiæ & euchariſtiæ uſum, fideles magnopere cohortentur quanta ſit, quamque mirabilis eorum vis, atque adeo quantæ virtutis ſçpe prçdicent, ac diligenter doceant, quò diligentius quotidie fidelium mentes divino amore inflammentur.

L.

Eo denique prçdicationis robur nervoſque ſemper intendant, & ad ſolidæ chriſtianæ pietatis ſtudium animos auditorum incendant, ita ut cum ex his cohortationum ſermonibus aſſiduis ſui muneris partes intelligant, ſe quiſque D pro ſui ordinis, generis, & ſtatus ratione in omnes recte, chriſtianoque more vivendi partes excitent, ac tandem divina benignitate, pie factorum præmium ſempiternum conſequantur.

LI.

Indulgentias niſi ab epiſcopo ejuſve vicario recognitas, ac manu ſignatas, probataſve, ne populo evulgarint. Cum autem evulgandæ ſunt, accuratam de iis affectionem in concionibus habere ſtudeant, ut & earum cœleſtem vim, & pietatis officia ad illas conſequendas neceſſaria populus intelligat, ſeque propterea omni intima mentis animique religione, & chriſtianæ chari- E tatis actibus atque operibus ad uberrimas ſalutareſque harum utilitates aſſequandas, utiliter parent.

LII.

At verò id ſedulo cavebunt, ne quod monitis, conſiliis, & verbis prçdicaverint, actionibus atque operibus negent, moribus ſcilicet parum religioſis, parumque honeſtis, & aliqua vitæ levis ac mollis labe inquinatis, & offenſionis ſpeciem aliquam præ ſe ferant.

LIII.

Neque rurſus in tanto miniſterio quçſtus cu-

Digitized by Google

Anno 1586

piditate, aut commodioris vitæ ſtudio, quantum Dei miniſtros decet, ſuæ prędicationis auctoritati detrahant, neque denique ſanctæ diſciplinæ ex ſacrarum litterarum fontibus hauſtæ, tenebras offundant, non modo factis, ſed ne animi quidem affectionibus à prędicationis officio alienis.

LIV.

Ut autem ab iis regulis non diſcedat concionator, poterit epiſcopus earum exemplum litteris exaratum, aut, ſi maluerit, typis impreſſum, manu ſua ſignatum unicuique concionatori concionandi facultatem à ſe petenti tradere una cum ejuſdem facultatis litteris. Alias porrò monitiones iis regulis arbitratu ſuo pro temporum, perſonarum, diœceſiſque ſuæ locorum ratione adjungere poterit.

LV.

Inter epiſcopalis officii munera præcipua, & ad ſalutem gregis maximè neceſſaria eſt viſitatio. Idcirco epiſcopus eccleſiam ſuam, & diœceſim juxta Tridentini concilii decretum viſitare non omittat. Meminerit autem viſitationem ad ſalutem eorum qui viſitandi ſunt inſtitutam eſſe. Quamobrem ſibi maximè propoſitum eſſe debet, ut in eis incorruptam orthodoxamque doctrinam, ac probatam morum diſciplinam tueatur, ac reſtituat.

LVI.

Et cùm ipſe ceteris omnibus benè ſanctèque agendi exemplo præire debeat, antequam cleri, populique viſitationem ineat, à ſe, ſuaque familia viſitandi initium faciat, quo reliqui omnes domeſticæ illius viſitationis ratione, executioneque incitati, paſtoris juſſa quæ ipſe viſitando præſcripſerit, promtius atque ſtudioſius exequantur.

LVII.

Sciat valde decere, ſi in viſitatione ipſemet epiſcopus concionetur, vel ſaltem exhortationes aliquas habeat ad populum, ut quemadmodum ipſe agnoſcit vultum pecoris ſui, ita & omnes vocem paſtoris audiant.

LVIII.

In diœceſana ſynodo, ubi commodè fieri poterit, juxta decreta concilii Tridentini deputentur examinatores, quorum opera utatur epiſcopus, tùm pro examine illorum quibus beneficia præſertim curata conferenda erunt, tùm etiam eorum qui promovendi erunt ad ordines.

LIX.

Aliquos etiam probatos viros deligat, qui teſtium ſynodalium officium præſtent, & in ipſa ſynodo ſe fideliter ſuum munus obituros ſanctè jurent, nullo aut odio vel amore cujuſpiam, pœnævè metu, aut mercedis ſpe, aut quovis alio humano affectu adducendos, quominus omnia, quæ correctione digna cognoverint aliquot ante diœceſanam ſynodum diebus epiſcopo ſignificent.

LX.

Quia verò dominum ipſum legimus conqueſtum, quod meſſis multa, operarii autem pauci, immò pauci nimis eſſent in ordinis ſacramento, quo uno ad miniſteria eccleſiaſtica rectè, legitimèque obeunda aditus ſit, conferendo atque adminiſtrando, omne ſtudium, curam, ac diligentiam adhibebit, divinæ Apoſtoli ſententiæ perpetuò memor, *nemini cito manum impoſuerit*. Cùm igitur ſacræ ordinationis tempus inſtabit, quo illam celebraturus eſt, non ita facilè totum examinatoribus committat negotium, ut nihil ſibi quærendum, expendendumvè putet; ſed cùm ſingula ipſe quidem perquirere nequeat, pleraque ſaltem intelligere, ac præſertim de eorum qui ſacris initiandi ſunt ſcientia, morum, vitæque innocentia, ut beneficii, penſioniſvè, aut patrimonii titulo, unde ad victum neceſſarium ſatis eſſe poſſit, diligenter inveſtigare, plenèque cognoſcere ſtudeat.

LXI.

Examinatores autem delegat eccleſiaſticos viros ex regularibus etiam, quos maximè moribus probatos, ac pietate, ſcientiaque inſignes cognoverit, eoſque diligenter commoneat, atque in viſceribus Chriſti obteſtetur, ut non aliorum precibus, vel auctoritate adducti, ullum omninò admittant probentvè quem dignum atque idoneum non judicaverint.

LXII.

In illis verò qui clericali militiæ ſe adſcribi petierint, hæc videntur eſſe inquirenda, & obſervanda:

An diœceſani ſint, vel ſi extranei ſint, an legitimas à ſuis ordinariis dimiſſorias attulerint.

An defectum natalium patiantur.

An ſacrum confirmationis ſacramentum ſuſceperint.

An in eccleſia frequenter, pièque verſati ſint.

An crebrò per annum communicare ſoleant.

An doctrinæ chriſtianæ ſcholas frequentaverint.

An in ea ſpe ſint, ut in eccleſiaſtica diſciplina permanſuri, ac progreſſum habituri judicentur.

An præterea chriſtianæ fidei rudimentis inſtituti ſint.

An rectè legere & ſcribere ſciant.

Tùm verò parochi, aut illorum magiſtri litteræ obſignatæ inſpiciantur, quibus de eorum, qui initiandi ſunt vitâ, moribus, ac de ingenio, indolevè, atque in perdiſcendo progreſſionis ſpe certum fiat teſtimonium. Si quis autem ſine illis venerit, is non admittatur omninò, acnè interrogetur quidem.

LXIII.

Qui verò ad aliquem ex minoribus ordinibus ſe petierint promoveri litteras prioris ordinis ſuſcepti primò exhibeant: tùm à ſe functiones in eccleſia, cui adſcripti fuerint, præſtitas illius eccleſiæ præfecti litteris teſtatum faciant, ſeque habitum clericalem, & coronam ſuo ordini congruentem, continuò geſtaſſe: tùm verò diligentius interrogentur an in litterarum ſcientia aliquid profecerint: An ritè ordinis quem ſuſcepturi ſunt munera, ac functiones noverint, intelligantvè.

An officium beatæ Mariæ recitare ſciant.

Qui autem hæc ignoraverit, vel de omnibus, quæ præſcripta mox ſunt, idoneum teſtimonium non attulerit, aut in tempore opportuno non adfuerit,

Digitized by Google

Anno 1586.

fuerit, ab illa ordinatione omninò excludatur: Qui verò ad majores ordines erunt promovendi, ſedulò interrogentur, an ex inſtituto uſuque breviarii, horas canonicas recitare ſciant:

An item iis quæ ad ordinem, quem ſuſcepturi ſunt, quomodolibet ſpectant, benè inſtructi ſint.

LXIV.

Ad ſacerdotium autem non admittantur, niſi qui de ſacramentis, & eorum virtute reſpondere, ſacrumque miſſæ canonem exponere rectè noverint.

LXV.

De ætate item Tridentino decreto præſcripta legitimum adferat teſtimonium, videlicet ſi ſubdiaconi futuri ſint, vigeſimum ſecundum; ſi diaconi, vigeſimum tertium; ſi preſbyteri, vigeſimum quintum annum attigiſſe, quo in genere quia peccatum eſt frequentius, omnem curam ac diligentiam ponant tùm examinatores, tùm verò etiam epiſcopus, ne ulla fraus fiat, errorvè committatur. Quòd ſi quis promotus ante legitimam ætatem fuerit, eo uſque à divinis ſuſpenſus maneat, quoad opportunam à ſede apoſtolica diſpenſationem obtinuerit.

LXVI.

De beneficio item eccleſiaſtico, penſionevè, aut patrimoniali cenſu, qui ad vitam honeſtè ſuſtentandam ſatis ſit, videatur quàm diligentiſſimè.

LXVII.

Omnes autem qui aliquo ordine initiandi ſunt, alicui eccleſiæ ſtatim adſcribantur, in qua functiones ſuas obeant, neque ab ea in aliam ſine epiſcopi licentia tranſire poſſint.

LXVIII.

Præterea cavere debebit, ne quod illius arbitrio conceſſum eſt, ut ſcilicet ad minores ordines eodem die etiam extra tempora præfinita, ad ſacros ante elapſum anni curriculum promovere poſſit, id vel cuilibet petenti, vel humani favoris gratia paſſim concedat.

LXIX.

Tùm verò ſedulò videbit ne regulares ſine ullo examine ad ordines ſacros admittantur, qui ex Tridenti concilii ſanctione diligenter ab epiſcopo examinari debent.

LXX.

Studebit præterea epiſcopus, ut quæcumque Tridentina ſynodus de hoc ſacramento ritè adminiſtrando diligenter adeo atque accuratè ſancivit, omni ſtudio, ac ſollicitudine præſtentur, ſedulòque ab omnibus, ad quos pertinet obſerventur.

LXXI.

Ut confirmationis ſacramentum, quo ſeptem ſancti Spiritûs dona in animis fidelium, niſi obicem ponant, uberrimè influant, non ſine ſalubri animarum fructu, ac piè, religioſèque ſuſcipiatur, præter ea quæ in pontificali continentur, hæc etiam quàm diligentiſſimè obſervanda videntur.

Cùm epiſcopus hoc ſacramentum miniſtraturus erit, quod in urbe quidem diebus feſtis Pentecoſtes ſolemnitatem proximè ſequentibus, in A diœceſi autem, in ſingulis parochiis, quo illas viſitabit die ſedulò miniſtrare debebit; parochos jubeat aliquot ante diebus id populis ſuis denunciare, eoſque de tanti ſacramenti dignitate & fructu ex catechiſmi Romani doctrina docere atque inſtruere.

LXXII.

At verò omnes qui ſacro chriſmate confirmandi ſunt, ut melius præparati hujus ſacramenti gratiam, & dona plenius percipiant, ad confeſſionis & ſacræ Euchariſtiæ, ſi ad annos diſcretionis pervenerint, ſacramenta ſuſcipienda cohortari, & quoad etiam fieri poterit, inducere.

LXXIII.

B Ut non niſi octo annis majores confirmentur, quò melius ſuſcepti ſacramenti memores eſſe poſſint, quamvis ad decimum uſque annum pueros expectare non abs re eſſet, ut ſcilicet ſacramenti vim, ac dignitatem percipere queant.

LXXIV.

Non à prandio, ſed jejuni tantùm accedant, niſi fortaſsè ex neceſſitate aliter interdum epiſcopo videbitur.

LXXV.

Nulli præterea patrini, ac ſuſceptores, ad ſuſceptionem adhibeantur, niſi ſacro chriſmate inuncti, confirmatique ſint: ac niſi ejuſdem ſexûs; C cùm mulieres à viris ſuſcipi è re non eſſe, niſi urgente neceſſitate compertum ſit: ac ne parentes aut conjuges, fratreſvè ſint, aut eorumdem qui confirmantur in baptiſmo ſuſceptores fuerint.

LXXVI.

A ſuſceptoribus in ſacramento confirmationis, neque iis quos ſuſceperint, neque eorum parentibus quidquam donari omninò patiatur epiſcopus, ne cuiquam, quod aliquando uſu venit, iterandi hoc ſacramentum, quod nefas eſt, occaſio præbeatur.

LXXVII.

D Porrò, cùm certum ſit epiſcopo tamquam totius diœceſis præſidi, ac animarum omnium paſtori, ſacramentorum omnium adminiſtrationem incumbere, licet ob multiplices illius curas, ac ſollicitudines, populorumque frequentiam, peculiaribus paſtoribus cura commiſſa ſit; ipſe tamen interdùm illa miniſtrare non omittat, ac baptiſmum præſertim, cum inſignior aliqua occaſio ſeſe obtulerit:

LXXVIII.

Atque illud cum antiquo inſtituto, & multarum eccleſiarum conſuetudine conveniens erit, ſi quotannis epiſcopus Sabbato vel Paſchæ, vel E Pentecoſtes coram frequenti populo, aliquot infantibus tunc recenter natis baptiſmum ſolemni ritu adminiſtraverit, ut fideles melius intelligere aſſueſcant ſacramenti illius dignitatem, ac gratiæ, quæ nobis in illo collata eſt, excellentiam.

LXXIX.

Pœnitentiæ verò ſacramentum, etſi miniſtrare communiter epiſcopus non poſſit, quippè cùm tot negotiorum occupationibus diſtractus ſit, optimum fore judicamus, antiquo majoris pœnitentiarii in eccleſia Romana exemplo adduci, ſi triduò ante Paſcha in pœnitentiarii ſuæ cathedralis eccleſiæ ſede, aliquot horas permanſerit, ac

Digitized by Google

præterea ſæpè in confeſſorio, cum viſitationem obit, accedere ad illum volentium, ac præſertim qui in aliquod ex reſervatis caſibus inciderint, confeſſiones auditurus.

LXXX.

Sanctiſſimum quidem Euchariſtiæ ſacramentum, quod eſt præcipuum animarum pabulum, ab epiſcopo frequenter populo miniſtrari utiliſſimum eſſe, ac maximè fructuoſum, verè jam compertum eſt. Quare populum bis, aut ter in anno ad communiones aliquas generales invitet, omnique ſtudio ad communicandum inducat, præſertim in ſexageſima, vel quinquageſima: quo quidem præcipuè tempore voluptati ac luxui magis vacare ſolent filii hominum. Tùm verò interdùm collegia ipſa, ſodalitateſque ſingulas ad ſacram communionem invitet, quo certè ſpirituali cibo fidelium animæ refectæ ad chriſtianam pietatem mirificè accenduntur. In viſitatione item præmiſſis duobus piis atque idoneis confeſſariis omnes ex populo invitet ad ſacram Euchariſtiam è ſuis manibus ſuſcipiendam.

LXXXI.

Quod verò ad matrimonii ſacramentum miniſtrandum aliquando requiri ſolet, non indignum certè erit, ſi id ſolemniter atque inter miſſarum ſolemnia coram populo celebraverit, atque etiam ſi non requiſitus miniſtrare aliquandò ſtuduerit, ut melius illius ſacramenti innoteſcat ſanctitas, atque in ea, quæ debet, veneratione habeatur.

LXXXII.

Ad extremæ-unctionis ſacramentum, cum alia omnia miniſtraverit, bonum eſſe, ac laudabile cenſemus ſi canonicis, atque urbanis parochis in mortis articulo conſtitutis, piè ſanctèque interdùm exhibuerit, atque aliis item illud à ſe petentibus.

LXXXIII.

Providere autem in primis debet quàm diligentiſſimè, ut beneficia curam animarum habentia non niſi perſonis idoneis conferantur, ſervata, ſi fieri poterit, concili Tridentini conſtitutione. Atque hoc maximè ſpectare debet, ut beneficia, quæ Chriſti patrimonium ſunt, non aut ſanguini, vel amicorum precibus dentur, ullavè alia prorſus quàm eccleſiæ habita ratione conferantur. Juſtum quippè, ac rationi conſentaneum eſſe videtur, ut non perſonæ de beneficiis, ſed ut beneficiis de idoneo miniſtro provideatur. Nec ulli beneficium, cui cura animarum conjuncta ſit, qui vigeſimum quartum annum; neque ulli ſimplex, qui vigeſimum tertium non compleverit, conferatur; neque verò canonicatus, aut cujuſvis generis alia beneficia cuipiam conferri liceat, qui non ætate illa ſit, ut infra annum ad ordinem, quem beneficium requirit, promoveri valeat.

LXXXIV.

Antequam autem proviſio fiat, unuſquiſque in collatoris manibus juret ſe nulla illicita pactione atteve, aut ambitioſa prece, illud beneficium obtinuiſſe, aut quidquam prorſus illius conſequendi cauſa in Pii quinti conſtitutionem, quæ de confidentiis condita eſt, aut aliàs contra canonicas ſanctiones egiſſe, commiſiſſevè.

LXXXV.

Ac præterea ſi eccleſia reſidentiam jure, aut conſuetudine requirat, ſe omninò reſidentem futurum, neque ab illa umquam diſceſſurum, niſi data ab epiſcopo, vel vicario facultate.

LXXXVI.

Monitoriæ autem litteræ, quas gravi decreto ſancta Tridentina ſynodus non aliàs, quam ex re non vulgari diligenter, ac rectè per epiſcopum cognita, concedi voluit; ne pro re umquam levi, ut ſæpè fit, neque ab ullo foraneo vicario, ac neque etiam à vicario generali concedantur, cùm præſens aderit epiſcopus, cujus arbitrio, & conſcientiæ, curæque, Tridentini concilii decreta totum hoc negotium committere voluerunt; unde excommunicationis, quæ quidem eccleſiaſticæ diſciplinæ nervus eſt, negligentia pendet aut formido.

LXXXVII.

Ipſe igitur ne ad illas concedendas cujuſvis auctoritate, vel commiſeratione adducatur: ſed re pro loci, temporis, perſonæ, ac cauſæ ratione graviter, benèque perſpecta, ſpirituali hujuſmodi gladio temperanter, moderatèque omninò utatur.

LXXXVIII.

Cùm autem pro ratione præſcripta aliquando conceduntur, ne tamen in his ſacris diebus, in Nativitate ſcilicet Domini, Paſcha reſurrectionis, Aſcenſione, Pentecoſte, in celebritate ſanctiſſimi Corporis Domini, aliiſque majoribus anniverſariis ſolemnitatibus promulgentur.

LXXXIX.

Si quos verò, vel earum litterarum auctoritate, vel alia quavis ratione publicè excommunicari contingat, eos ſingulis menſibus, primo quoque dominico die à propriis, tùm etiam à vicinioribus parochiis denunciare jubeat, & mandet, ut & ipſi ad ſanctæ eccleſiæ obedientiam redire ſtudioſius, atque adeo efficacius inducantur, & alii eorum conſuetudine non corrumpantur, inficianturvè.

XC.

Quod ſi quis adeo contumax erit ut integro anno in cenſuris inſordeſcat, epiſcopus in eum tamquam hæreſis ſuſpectum agi curet ex ſacrorum canonum, & Tridentinæ ſynodi præſertim ſanctione.

XCI.

Epiſcopus ineunte adventu, & quadrageſima, omnes civitatis confeſſarios ſacerdotes tam ſæculares, quàm regulares convocet, cum iiſque agat, quæ ad pœnitentiæ ſacramentum pertinent, iis cùm ceteras muneris, quod ſuſceperunt, partes graviter accuratèque oſtendat, tùm præcipuè moneat quantum, quamque grave vel ad ſalutem, vel ad perniciem animarum onus ſuſtineant.

XCII.

Proinde demonſtret quàm benè notos eos caſus ipſi habere debeant, in quibus abſolvendi auctoritatem nullam habent, & quàm ſtudioſè præterea cavere ne in meſſem alienam falcem ponant, & quàm cautè in pœnitentium abſolutione agere, cùm præſertim de reſtitutione vel

Anno 1586. de occaſionibus, quibus ad naturalia peccata aditus fit, abjiciendis agitur.

XCIII.

Non permittat epiſcopus matrimonia celebrari extra eccleſiam, ſed in eo ſacramento ſerventur quàm diligentiſſimè concilii Tridentini decreta.

XCIV.

Non permittat etiam miſſas celebrari in privatis ædibus contra ejuſdem concilii diſpoſitionem.

XCV.

Epiſcopus quamprimùm proponat edictum de habitu clericali & tonſura deferenda ab obtinentibus beneficia eccleſiaſtica, vel conſtitutis in ordine ſacro. Aliud edictum item de reſidentia.

XCVI.

Demùm epiſcopus omnia à concilio Tridentino tradita, quæ ſcilicet ſunt voluntariæ juriſ-

A dictionis omninò ſervet, aliâ verò quoad fieri poterit. Anno 1586.

XCVII.

Infra ſcripti omnes ſingulis ſex menſibus ſe invicem certiores reddant per litteras de ſpirituali ſuæ eccleſiæ & diœceſis profectu.

His articulis ad præfatam reformationem ſpectantibus, & à nobis, Deo auxiliante, quàm exactiſſimè fieri poterit, non tamen ſub peccati mortalis obligatione, obſervandis, ſubſcripſimus. Lutetiæ Pariſiorum pridiè nonas Julii, anno ſalutis milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſexto.

Petrus de Villars archiepiſcopus Vienenſis.
Antonius Canigianus archiepiſc, Aquenſis.
B Petrus de Villars epiſcop. Mirapiſcenſis.
Claudius epiſcopus Noviomenſis.
Antonius Cadurcenſis epiſcopus.
Lucas epiſcopus Matiſconenſis.
Guillelmus epiſcopus Silvanectenſis.

ANTIQUA STATUTA ARCHIMONASTERII ROTOMAGENSIS S. AUDOENI.

Ex MS. S. Audoëni Rotomagenſis.

Officium divinum. 1. IN primis ſtatuimus quod omnes monachi conſtituti infra abbatiam ſecundùm regulam S. Benedicti mox ut audierint ſignum, relictis omnibus agendis, cùm nihil ſit divino operi præponendum, ad eccleſiam cum debita maturitate feſtinent, & cùm timore & reverentia Dei in eccleſia ſerviant; & ſecundùm regulam principium & medium, & finem horarum tenentes, in puritate conſcientiæ, & animi devotione, offerant Deo ſacrificium laudis fructum labiorum ſuorum.

Confeſſio. 2. Singulis menſibus in monaſterio fiat omnium fratrum confeſſio, ad quam omnes & ſinguli, ſine qualibet excuſatione accedant.

Communio. 3. Provideat ergo abbas, ut in prima dominica menſis Corpori & ſanguinis Domini noſtri Jesu-Christi communicent: quod ſi aliqua de cauſa aliquis duxerit abſtinendum, cauſam ei, vel priori, ſeu pœnitentiariis ab abbate deputatis non differant intimare, ut ejus judicio vel abſtineat, vel ad communionem accedat.

Silentium. 4. Rigor diſciplinæ ſervetur in capitulo, ſilentium in eccleſia, in clauſtro, in refectorio, in dormitorio teneatur: pœna tranſgreſſoribus ſecundùm ſtatuta regularia imponenda.

Novitii. 5. Omnibus autem ad religionem ingredi volentibus exponantur ſæpius & ſpecialius iſta tria, ſcilicet obedientia, continentia, ſine proprio vivere.

6. Circa ingreſſum vero & egreſſum novitiorum quod regula conſtituit obſervetur. Admittendis novitiis prædicentur dura & aſpera: & eiſdem admiſſis legatur & exponatur regula ter in anno probationis, terminis à B. Benedicto

C conſtitutis: & novitiis fidelis deputetur inſtitutor; & nulla eis omninò donec profeſſi fuerint adminiſtratio committatur.

7. Completo ergo probationis anno, novitii ſtatim profeſſionem faciant & benedictionem recipiant: quod ſi facere noluerint, mox recedant.

8. Nullus autem qui ætatis ſuæ annum octavum decimum non attigerit admittatur: nec de talibus admittendis ulla permiſſio fiat.

9. Prioratus, decanus, præpoſituræ, & ceteræ omnes adminiſtrationes gratis & abſque ulla venalitate & pactione, nec niſi diſcretis & bonis perſonis monachis conferantur. Et prioratus conventuales, non niſi ſacerdotibus committantur, vel talibus qui infra annum promoveantur: quod ſi infra annum promoti non fuerint, prioratum amittant. Si quis autem monachus pro hujuſmodi aliquid dediſſe vel promiſiſſe inventus fuerit; ſimoniacus habeatur & à ſic obtento amoveatur, & numquam in ordine ipſo dignitatem habeat vel adminiſtrationem. Abbas autem qui vendiderit, tamquam ſimoniacus puniatur. Beneficia clauſtralia. D

10. Si quis autem per interventum ſæcularium perſonarum committi ſibi obedientiam, vel prioratum depoſcat; non illum obineat; ſed nec alium infra annum. E

11. Prioratuum conventualium quoque priores non deſtituantur ſine rationabili cauſa. Nec ullus prior litteras confirmationis habeat quod de ſuo prioratu, vel de ſua obedientia non debeat amoveri: quæ ſi obtenta fuerit, ſit irrita ipſo facto.

12. Illud quoque diſtrictim inhibemus, ne Beneficio.

Digitized by Google

Pluralitas. quis monachus plures habeat abbatias vel prioratus; vel abbatiam & prioratum, nec in pluribus monaſteriis monachatum; & qui adminiſtrationem habet in abbatia exterius, cùm ea nullam habeat, niſi fortè interiori adminiſtrationi ſit annexa; nec in aliquo prioratu unus ſolus monachus commoretur, ſed illi qui ſolus eſt ſocius monachus adjungatur, aut ſocii ſuperius loci ſuppetant facultates; alioquin revocetur ad clauſtrum, proviſo tamen de facultatibus eccleſiæ alicui ſacerdoti, ne debitis obſequiis defraudetur.

13. Cùm autem abbas ballivam ſive præpoſituram, vel curam aliquorum reddituum alicui de fratribus committere voluerit, firmam cum ipſo non faciat, nec plegios ab ipſo recipiat, vel requirat: & abbas diſtrictè præcipiat iis qui in adminiſtratione conſtituti fuerint, quod neminem concutiant, vel calumniam faciant, nec injuriis aut exactionibus indebitis opprimant, nec carius vendant ad terminum, nec contractus faciant inhoneſtos.

Obedientiarii infirmi. 14. De prioribus, obedientiariis & monachis temporalem adminiſtrationem habentibus, baillivis ſeu præpoſitis in infirmitate gravi decumbentibus ſtatuimus, ut adminiſtrationes ſuas, & univerſa quæ habent, de ipſis facta ratione, ſine mora, confeſſione prævia, reſignent & aſſignent abbati.

Cibi & veſtes. 15. Circa qualitatem ciborum & habitus præcipimus obſervari, ut omnes monachi habeant veſtes de uno veſtiario; & comeſtionibus quæ per cameras fieri ſolent penitus interdictis, in uno refectorio, de una coquina, de uno pane, de uno potu regulariter reficiantur, ſalva pitantia quæ ad majorem menſam deferri conſuevit, niſi fortè in infirmitorio, vel ſeorſum cum abbate comedant.

Jejunium. 16. Ab idibus Septembris uſque ad caput quadrageſimæ ſecundùm regulam S. Benedicti reficiantur ad Nonam; & in aliis temporibus ſecundùm eamdem regulam & eo moderamine ciborum quod deſcribit regula; & ordinatis pittantiis, ſi quando eas fieri contigerit, ſint contenti: nec aliquis ſibi in cibo & potu delicatiora parari vel deferri faciat, vel recipiat præſentata; ſed quidquid præſentatum fuerit coram eo qui conventui præeſt, deferatur, & ipſe taliter provideat, ſive de aliis pittantiis quod illorum confortet naturam, qui delicati vel debiles commodè communibus cibis uti non poſſunt.

17. In refectorio & infirmitorio cyphis argenteis vel aureis, ſeu etiam pedem ſeu circulum argenteum, vel aureum habentibus non utantur: nec zonam, nec cutellum cum ornatu auri vel argenti deferre licitum ſit alicui, vel habere.

Carnes. 18. In infirmitorio autem nullus carnes comedat, niſi monachus vel converſus qui infirmus fuerit, aut propter debilitatem corporis ad infirmitorium miſſus.

19. Nullus monachus in quocumque loco, ſive in domo ſit ordinis, ſive extra, carnes comedat, niſi ſecundùm quod in regula continetur. Illas autem carnium refectiones, quæ ſanis in quibuſdam monaſteriis conſueverunt certis temporibus hactenus exhiberi, penitus inhibemus: & ſicut interdicimus uſum carnium, ita farſaturas de tritis carnibus denegamus.

20. Si quis comedere carnes contra prædicta præſumſerit ſemel vel etiam ſecundo; regulari ſubjaceat diſciplinæ; ſi tertio, quarta & ſexta feria proximis in pane & aqua jejunet. Quod ſi in conſuetudinem duxerit; ſubjaceat gravi culpæ. Abbas verò ſi in hoc deliquerit, ſecunda, quarta & ſexta feria ſit in pane & aqua contentus. Si autem in conſuetudinem duxerit, nec monitus à diœceſano vel viſitatoribus, corrigere ſe voluerit; adminiſtratione privetur.

21. Infirmis autem fratribus in cibariis, in lectis, in ſervitoribus, & aliis neceſſariis ſecundùm quod eorum requirit infirmitas, & continetur in regula, præcipimus obſervari, & provideri: & in his omnibus ſi infirmarius inventus fuerit ineptus, per proprium abbatem, vel priorem, abbas vel prior per viſitatores, cùm ad locum acceſſerint, pœna puniantur condigna. Infirmi.

22. Illud obſervari præcipimus, ut de veſtimentis & calciamentis ordinatis tempore congruo provideatur tam monachis, quàm converſis, & ne propter hoc detur alicui pecunia diſtrictius prohibemus.

23. Monachi communibus indumentis in clauſtro, ita foris exeuntes honeſtè ſe habeant, nec incedant ſine cuculla, & habitu regulari, nec cappam habeant coloratam, nec cum ſella minus regulari & ſumtuoſa, vel clavorum ornatu decorata ſuperfluo aliquis equitare præſumat. Calcaria deaurata vel deargentata non habeant, ferratura ad ornatum in frænis prorſus amota, nec chirothecis in digitos diſtinctis, nec ocreis roſtratis quis utatur.

24. Nullus in quocumque loco utatur tunicis vel coopertoriis de burneta, vel alio panno colorato, vel pellibus ſylvaticis, vel lineis camiſiis, vel linteaminibus, ſed veſtiti dormiant & cincti ſicut in regula continetur, nec veſtes ſciſſas habeant ante vel retro.

25. Nullus prior clauſtralis vel alius monachus cameram, equos, familiam, harneſium ſibi appropriet, vel de eis contendat; ſed ſi vel ex utilitate vel ex neceſſitate oporteat eum exire, per illum qui præeſt in neceſſariis provideatur eidem.

26. Præcipimus inſuper, ut omnes abbates & priores conſilio omnium fratrum quibus præſunt vel majoris & ſanioris partis ipſorum, cum faciendum eſt mutuum vel minorandum, hoc ita faciant, quod omnibus liqueat quanta ſumma, quibus creditoribus, quibus conditionibus, & quibus terris debeatur, & in quos uſus mutuum ſit converſum, & ut domorum ſtatus certius habeatur, ſingulis tribus menſibus coram abbate ſeu priore, ſi ibi non eſt abbas, & ſenioribus, reddant officiales de ſuis officiis rationem, computationem de omnibus expenſis & receptis fideliter facientes. Mutuum.

27. Abbates & priores bis in anno in kalendis Octobris collectis annuis fructibus, & kalendis Aprilis ſtatum domus ſuæ in capitulo, vel coram ſenoribus, vel etiam coram viſitatoribus, cùm venerint, manifeſtent. Abbas autem, vel prior, ſeu præpoſitus qui in prædictis ratiociniis gravia debita ſuppreſſerint fraudulenter, ab ad-

Digitized by Google

miniſtratione quam obtinet penitus repellatur.

28. Si verò abbas vel prior ſine conſenſu conventus ſui contraxerit mutuum, non teneatur monaſterium, niſi quantum probatum fuerit in utilitatem monaſterii fuiſſe converſum.

Alienatio bonorum monaſterii.

29. Nullus quoque abbas vel prior prioratum, aut granchiam, penſionem, aut præbendam monachalem perſonis ſæcularibus donare audeat. Poſſeſſionem verò nullam vendat, vel commutet, nec alienet, niſi in caſibus à jure conceſſis, nec etiam donet; ſed ſciat alienationem ſibi penitus interdictam.

Proprietarii.

30. Monachi proprietarii excommunicentur ab abbatibus ſuis, & ſi in morte proprietarius inventus fuerit, eccleſiaſtica careat ſepultura. Nullus autem prorſus, niſi pro officio ſibi commiſſo, arcam vel clavem ſine licentia abbatis habeat; & quotienſcumque abbas petierit, clavis eidem tradatur; & ſi aliter habet, eo ipſo proprietarius reputetur.

31. Excommunicationis ſententiam in proprietarios & conſpiratores abbas ſemel in anno, ſcilicet in Ramis Palmarum ſolemniter in capitulo publicabit: & ſi poſt aliquis inventus fuerit habere proprium, ballivam, ſi quam habet, amittat; nec infra annum ſibi alia committatur, nec tunc, niſi proprio reſtituto, & peracta pœnitentia competenti. Abbas qui ſcienter proprium conceſſerit monacho, vel punire conſenſerit, ſuſpendatur ad tempus.

32. Proprium autem intelligimus, ſecundum beati Benedicti regulam. Sed nec commodatum, nec locatum, nec depoſitum, aliquis omninò monachus vel converſus nomine ſuo recipiat, nec etiam monaſterii nomine, niſi de abbatis vel conventus licentia ſpeciali; ſed nec mutuum ultra illam quantitatem, quam moderatam taxari volumus per capitulum & abbatem.

33. Ipſe autem abbas det ſingulis prout cuique opus erit; ut non ſit perſonarum acceptio, ſed infirmitatum conſideratio habeatur.

Immobilia & mobilia pretioſa non danda.

34. Illud diſtrictè præcipimus, ne quis abbas conſanguineo ſuo egenti immobilia eccleſiæ ſuæ concedat, nec etiam mobilia donet, niſi aliquid modicum nomine eleemoſynæ largiatur. Et qui de immobilibus contraire præſumſerit, ab eadem amoveatur eccleſia: prioribus & officialibus, ſi eos talia commiſiſſe conſtiterit, ab adminiſtratione prorſus amotis, & alias, prout pœnæ qualitas exegerit, graviter puniendis.

Mulieribus monaſterii ingreſſus prohibitus.

35. Clauſtri, refectorii, dormitorii, & chori, quando cantatur officium, cuſtodia certis committatur perſonis; & nulla mulier permittatur intrare prædicta loca, neque chorum quando cantatur ibidem, niſi forte in conſecrationibus & indulgentiis ipſarum eccleſiarum, & feſto principali ipſius eccleſiæ, & exequiis mortuorum aliquas mulieres per clauſtrum vel chorum tranſire contingat: exceptis nobilibus quæ pactione ſunt monaſterii, vel aliis nobilibus, quibus ſine gravi ſcandalo non poſſit introitus denegari, & eiſdem certis horis & temporibus poterit ingreſſus ab abbate vel priore concedi, & ſalvis indulgentiis ſuper hoc certis perſonis ab apoſtolica ſede conceſſis, vel etiam concedendis. Quod ſi contra præſumtum fuerit, officialis per cujus oſtium mulier intraverit, abbas quoque vel prior, ſi hoc fieri mandaverit, pro qualibet vice in pane & aqua una die jejunet.

Famuli abbatis.

36. Abbates vel priores, ſi ſervientes ſecum habuerint equitantes de propria vel continua familia, non niſi maturos habeant & honeſtos, & in habitu non laſcivo.

Hoſpitalitas.

37. Volumus quoque & mandamus, ut in quolibet monaſterio vel prioratu, abbas vel prior, aut ipſis ceſſantibus viſitatores qui pro tempore fuerint, ſecundùm poſſibilitatem locorum, hoſpitalitatem ordinent ad eleemoſynas faciendas certo tempore: hoſpitio ad recipiendos pauperes & alios hoſpites, & miniſtro idoneo qui eis deſerviat deputato: & ſi alicui perſonæ religioſæ hoſpitium negatum fuerit, qui hoſpitio tunc deputatus fuerit, tribus diebus jejunet in pane & aqua.

Reditus eleemoſynis, hoſpitibus & infirmis deputati.

38. Inhibemus etiam ſub interminatione damnationis æternæ, ne poſſeſſiones aut reditus ad eleemoſynam, ſive ad hoſpitalitatem, vel ad infirmariam deputati vel collati, ab eiſdem uſibus abſtrahantur. Si contra hoc pręſumtum fuerit, non teneatur, ſed ad uſus pręd. revocentur: & ſi abbates contra venire pręſumſerint, ab adminiſtratione per viſitatores, monachi per abbates ſuſpendantur; & ſuſpenſi maneant quamdiu ſecundùm qualitatem delicti viderint expedire.

Eleemoſynæ.

39. Et quia non eſt defraudanda pauperum eleemoſyna, nullus de cibis qui ſibi pręſentantur in menſa, nullus de veſtimentis veteribus, vel calceamentis, cùm recipiat nova, defraudet eleemoſynam: ſed hęc omnia ad manum eleemoſynarii perveniant, qui eadem pauperibus largiatur; nec alicui dentur nova, qui vetera non reſignet.

Vagationes extra clauſtrum inhibitæ.

40. Inhibemus quoque diſtrictius, ne libera detur monachis evagandi poteſtas, nec detur clauſtralibus licentia revidendi ſæcularia, niſi fortè rariſſimè, & ex cauſa rationabili, & ad tempus modicum, matura quoque ſocietate eiſdem ad cuſtodiam deputata: & ipſi horas dicant in via, & de libris provideatur eiſdem Et cuilibet monacho loquendi cum muliere ſine honeſtis duobus teſtibus vel tribus licentia denegetur.

41 Monachus qui in abbatia ſive in prioratu moram fecerit, ſi ſine licentia clauſuras domus exire præſumſerit. regulari pœnæ ſubdatur.

Monachi in prioratibus.

42. Illud quoque diſtrictè præcipimus, quod monachi qui in prioratibus exterioribus commorantur, in divinis ſervitiis in honeſtate habitus & ciborum abſtinentia abbatiis ſe conforment; & jaceant veſtiti & cincti ſicut monachus in dormitorio abbatiæ: quod etiam ab omnibus qui jacent extra dormitorium præcipimus obſervari. Nec mulieres in aliquo loco ad monachorum ſervitium præſentialiter admittantur.

Abbatum reſidentia.

43. Denique cùm abbates & priores diſcurrere vel vagari non debeant; volumus ut in clauſtro cum fratribus ſedeant, & divinis interſint, maximè vigiliis, capitulo, & collationi, & aliis divinis officiis cum eiſdem, niſi cauſa neceſſaria vel utili & honeſta fuerint impediti.

44. Nullus abbas vel monachus prope mona-

ſterium, vel cellam monaſterii ſui ad leucam unam in domo ſæculari comedat vel pernoctet.

45. Ceterum, quoniam quolibet anno prima ſecunda feria quadrageſimæ excommunicantur ab omni prælato in capitulo conſpiratores omnes, incendiarii omnes, & omnes qui ſcienter etiam alii falsò imponunt; conſpiratorum nomine vocantur omnes qui inter ſe confœderant ad ſubverſionem domus vel ſtatutorum à majoribus ſalubriter inſtitutorum, vel ad depoſitionem alicujus prælati vel fratris ex odio vel ambitione, vel qui eos malitiosè defendunt. Qui verò hujuſmodi deprehenſi fuerint...... propria perpetuo expellantur.

46. Quolibet anno prima & ſecunda feria quadrageſimæ excommunicentur in capitulo ab omni prælato omnes, qui ſupra, &c. & qui crimen aliis falsò imponunt, vel qui, ut ſupra, alios malitiosè defendunt. Malitiosè defendit qui propter..... quam propinquitatem vel familiaritatem, vel gratiam aliquem defendit. Malitiosè defendit qui propter odium prælati vel fratris, cujus eſt accuſator vel odioſus, defendit. Malitiosè defendit qui propter evitandam ſimilem emendationis pœnam, ſi deliquerit..... puniatur, defendit. Malitiosè defendit qui propter regularem diſciplinam evitandam, & poteſtatem prælatorum circa delinquentes minuendam defendit. Malitiosè defendit qui propter, ſed.... & diſcordiam ſeminandam inter prælatos & ſubditos defend...... quicumque ex odio, rancore, vel ambitione prælationis alicujus..... prælatis vel fratribus ſcienter & contra conſcientiam aliquod crimen imponunt, & imponentes fovent & defendunt. Item quicumque aliquem accuſ..... defendit, ut illi & ceteris placeat, & accuſanti noceat. Item qui contra ſententiam in capitulo communi aſſenſu propter diſciplinam..... murmurat, excommunicatus eſt.

Explicit de conſpiratoribus.

CARTA CARITATIS

Conſtitutiones Caleſienſis congregationis ordinis S. Benedicti complectens.

Ex autographo Boſcodunenſi.

ADMONITIO PRÆVIA.

Caleſium ordinis S. Benedicti monaſterium in diœceſi Gratianopolitana, haud procul à Majori Cartuſia ſitum, fundatores agnoſcit Guigonem Dalphinum & Mathildam reginam ipſius uxorem, qui prima ipſius fundamenta circa annum M. XXX. *poſuere. Iſtius abbatiæ inſtituta cùm ſuſcepiſſent quædam alia cœnobia, aliqualem inter ſe congregationem efformaverunt, cujus caput extitit Caleſium, habens ſub ſe Boſcodunum in diœceſi Ebredunenſi, Albam-vallem, Luram in Siſtaricenſi, Tornamiram, & alia monaſteria, quorum nomina ad noſtram notitiam non pervenere. Non diu viguit hæc congregatio, cujus caput Caleſium ad extremas anguſtias paupertate redactum Guillelmus epiſcopus Gratianopolitanus circa annum* M. CCC. *majori Cartuſiæ incorporavit.*

AD præcavendum in poſterum fraternæ ſocietatis diſſidium, domnus G. abbas Caleſii, & fratres ſui ſcripſerunt & ſtatuerunt anno ab incarnatione Domini M. C. XLVIII. hoc decretum inter Caleſienſe monaſterium, & cetera in Caleſienſi propoſito jam fundata; quo veluti ſplendidiſſimo lumine illuſtrati, confuſionis ac diſſenſionis caligines & errores, in quibus diutiſſimè aberraverant, propellerent, planoque & recto æquitatis ac juſtitiæ tramite directi, atque caritatis vinculo indiſſolubiliter colligati, perpetuæ pacis luce dulciter fruerentur: in quo decreto prædictus abbas, & qui cum eo erant fratres, mutuæ pacis futurum præcaventes naufragium, elucidaverunt & ſtatuerunt, ſuiſque poſteris reliquerunt, quo pacto, quove modo, immo qua caritate monachi eorum per abbatias in diverſis mundi partibus corporibus diviſi animis indiſſolubiliter conglutinarentur: unde & hoc decretum Cartam caritatis vocari inſtituerunt; quia ejus ſtatutum omnis exactionis gravamen propulſans, ſolam caritatem in divinis & humanis exequitur; quia unius veri Regis, & Domini, & Magiſtri nos omnes ſervos licet inutiles eſſe cognoſcimus. Idcirco abbatibus & confratribus noſtris monachis, quos per diverſa loca Dei pietas per nos miſerrimos hominum ſub regulari diſciplina ordinaverit, nullam terrenæ commoditatis, ſeu temporalium rerum exactionem imponimus. Prodeſſe enim illis, omnibuſque ſanctæ eccleſiæ filiis cupientes, nil quod eos gravet, nil quod eorum ſubſtantiam minuat, erga eos agere diſponimus, ne dum nos abundantes de eorum paupertate eſſe cupimus, avaritiæ malum, quod ſecundùm Apoſtolum idolorum ſervitus comprobatur, evitare non poſſimus. Curam tamen animarum illorum gratia, caritatis retinere volumus, ut ſi quando à ſancto propoſito in obſervantia ſanctæ regulæ declinare, quod abſit, tentaverint, per noſtram ſollicitudinem ad rectitudinem vitæ redire poſſint. Nunc verò volumus, illiſque præcipimus, ut regulam beati

Digitized by Google

BENEDICTI ita obſervent, ſicuti in Caleſio obſervatur, & ut mores, & cantum, & omnes libros ad horas diurnas & nocturnas & ad miſſas neceſſarios, ſecundùm formam morum & librorum Caleſii poſſideant: quatinus in actibus noſtris nulla ſit diſcordia, ſed una caritate, una regula, ſimilibuſque vivamus inſtitutis. Et ipſe abbas adveniens, locum illius loci abbatis, quamdiu ibi manſerit, teneat; ſed hoc excipitur, quod abbas loci illius etiam in præſentia majoris abbatis novitios ſuos poſt regularem probationem benedicet. Abbas quoque Caleſii caveat, ne quidquam præſumat ordinare de poſſeſſionibus illius loci ad quem venerit contra abbatis & fratrum voluntatem. Si autem præcepta noſtri ordinis intellexerit in eodem loco prævaricari, vel ipſum locum non bene viſitatum, aut alicujus adminiſtratione dilapidatum, auctoritate paterna corrigat & emendet. Semel per annum viſitet abbas majoris eccleſiæ, vel per ſe vel per aliquem de coabbatibus ſuis, omnia cœnobia quæ ipſe fundaverit: amplius verò non præſumat, niſi propter aliquem gravem caſum ab abbate Caleſii mitteretur. Domum autem Caleſienſem ſimul per ſeipſos viſitent abbas Boſcodonenſis, & abbas Albæ-vallis die quam inter ſe conſtituerint. Cùm autem aliquis noſtri ordinis Caleſium venerit, reverentia abbati congrua ei exhibeatur. Stallum abbatis illius teneat, ſi tamen abbas defuerit: ſi verò præſens fuerit, nihil horum agat; ſed in refectorio comedat. Prior autem loci negotia cœnobii diſponat. Inter abbatias autem illas quæ ſe alterutras non genuerunt, iſta erit lex. Omnis abbas in omnibus locis ſui monaſterii coabbati ſuo cedat advenienti, ut adimpleatur Honore invicem prævenientes, ſi duo tenebunt, ut cujus eccleſia fuerit antiquior, ille ſit prior: eis autem abbatibus, qui non ſunt de ordine noſtro, in eccleſia honoris gratia cedimus, ubi tantum venerabiles religioſos hoſpites introducere conſuevimus. Pontifices quoque in ſimili honoramus. Cùm verò aliqua eccleſiarum noſtrarum adeo Dei gratia creverit, ut aliud cœnobium conſtruere poſſit, antiſtiti in cujus diœceſi novella ſurrectura eſt eccleſia, pater abbas ſcriptum hoc leget, atque generali Caleſienſi capitulo quo nova hæc abbatia in fraternia ordinis ſocietate eſt receptura, litteras in Caleſio perpetuò permanſuras pontifici præfato tranſmittere faciet, quibus decreto iſti, correctionibus quoque, & inſtitutis generalis capituli, perpetua obedientia habitatores hujus loci ſub interminatione excommunicationis, ſi quid aliquando tentare contra præſumerent, quod abſit, ſubjiciet. Conſtituta ergo qualibet nova abbatia in ordine noſtro, illam definitionem quam nos inter noſtros confratres tenemus, & ipſa cum matre ſua teneat, excepto quod annuum inter ſe capitulum non habebunt, ſed omnes abbates de ordine noſtro ſingulis annis ad generale capitulum Caleſienſe, omni occaſione poſtpoſita, convenient, illis ſolis exceptis, quos corporis infirmitas retinuerit: qui tamen idoneum nuntium delegare debebunt, per quem neceſſitas remorationis eorum valeat capitulo nunciari. Quod ſi quis quacumque occaſione alia quandoque remanere à noſtro generali capitulo præſumſerit, ſequentis anni capitulo pro culpa veniam petat, nec ſine gravi animadverſione pertranſeat. In quo capitulo de ſalute animarum ſuarum tractent; in obſervatione ſanctæ regulæ, vel ordinis, ſi quid eſt emendandum, vel augendum, ſeu reſecandum, ordinent bonum pacis & caritatis inter ſe reforment. Si quis abbas minus in ordine ſtudioſus, vel in aliquibus vitioſus repertus fuerit, ibi clamatus veniam petat, pœnitentiam pro culpa ſibi indictam adimpleat. Si fortè aliqua controverſia inter quoſlibet abbates emerſerit, vel de aliquo illorum tam gravis culpa propalata fuerit, ut ſuſpenſionem aut depoſitionem etiam mereatur, quidquid inde à capitulo fuerit definitum, ſine retractatione obſervetur: ſi verò pro diverſitate ſententiarum in diſcordiam cauſa devenerit, illud inde irrefragabiliter teneatur, quod abbas Caleſii, & hii qui ſanioris conſilii & magis idonei ei apparuerint, judicabunt, hoc obſervato, ut nemo eorum ad quos ſpecialiter cauſa reſpexerit, definitioni debeat intereſſe, niſi abbas Caleſii propter aliquam cauſam aliter ordinaret. Quod ſi aliqua eccleſia pauperiem intolerabilem incurrerit, abbas illius cœnobii coram omni capitulo hanc cauſam ſtudeat intimare: tunc abbates ſinguli ab abbate Caleſienſi moniti, illius eccleſiæ penuriam rebus à Deo ſibi collatis, prout habuerint, ſuſtentare feſtinent. Si qua domus ordinis noſtri abbate proprio fuerit deſtituta, major abbas de cujus domo domus illa exivit, omnem curam habeat ordinationis ejus, donec in ea abbas alius eligatur, & præfixa die electionis, etiam ex abbatibus, ſi quos domus illa genuit, advocentur, & conſilio ac voluntate patris abbatis, abbates & monachi domus illius abbatem eligant: ubi monachi ad quos electio pertinet, ſi patri abbati aliquid in ipſa electione videbitur emendandum, facile acquieſcant, & ipſe eamdem electionem, ſi bona fuerit, benigno proſequatur favore. Domui autem Caleſienſi, quæ mater eſt omnium noſtrum, dum proprio abbate caruerit, abbas Boſcodonenſis, & abbas Albæ-vallenſis provideant, donec abbas in ea electus fuerit & ſtatutus. Ad electionem igitur Caleſienſis abbatis præfixa & prænominata die, ad minus XV. dies convocentur ex abbatibus, quorum domus de Caleſio exierunt, & ex aliis quos prædicti abbates & fratres Caleſienſes idoneos noverint; & congregati in nomine Domini abbates & monachi Caleſienſes, eligant abbatem quemcumque de toto ordine voluerint. Si ergo Boſcodonenſem abbatem, vel quemlibet aliarum eccleſiarum abbatem, aut monachum ſibi elegerint, licebit eis liberè quemcumque elegerint retinere & habere abbatem. Licet ſiquidem cuique matri eccleſiæ noſtri ordinis, non ſolùm de monachis filiarum ſuarum eccleſiarum, ſed de ipſis quoque abbatibus earum liberè ſibi, ſi neceſſe fuerit, abbatem aſſumere. Si quis abbas pro inutilitate ſeu puſillanimitate ſua, à patre ſuo abbate domus illius unde ſua exivit, poſtulaverit ut ab onere abbatiæ ſuæ relaxetur, caveat ille ne facilè ei ſine cauſa ra-

Digitized by Google

tionabili & multum neceſſaria acquieſcat: ſed & ſi fuerit tanta neceſſitas, nihil per ſe inde faciat, ſed habito abbatis Caleſii conſilio ſuper hoc ſcripto in patentibus litteris, & convocatis aliquibus abbatibus aliis noſtri ordinis, agat quod pariter noverint oportere. Si quis verò abbatum contemtor ſanctæ regulæ, aut ordinis prævaricator, vel commiſſorum ſibi fratrum vitiis conſentiens innotuerit, admoneatur per priorem eccleſiæ matris ſuæ uſque quater: quod ſi nec ita correctus fuerit, nec ſponte cedere voluerit, adhibita ſolemnitate ſuperſcripta ab officio ſuo A amoveatur, ac deinceps alter qui dignus ſit, ſicut ſupra dictum eſt, eligatur. Ego JOHANNES nunc abbas Caleſii hoc decretum pro me & pro domo Caleſii cui præſideo, in hoc noſtro Caleſienſi ordine perpetuò obſervandum, ſuſcipio & approbo, & ut ratum habeatur ſigilli proprii impreſſione communio, anno Domini M. CC. XLIX. die Mercurii poſt feſtum S. Andreæ cum aliis abbatibus, qui modo conſimili pro ſe & domibus ſuis huic Cartæ caritatis ſigilla ſua appoſuerunt.

ANTIQUÆ CONSUETUDINES

canonicorum regularium monaſterii ſancti Jacobi de Monteforti in diœceſi Maclovienſi.

Ex MS. codice eccleſiæ Turonenſis.

ADMONITIO PRÆVIA.

Conſuetudines canonicorum regularium monaſterii ſancti Jacobi de Monteforti in diœceſi Maclovienſi damus ex mſ. codice annorum circiter 500. bibliothecæ inſignis eccleſiæ Turonenſis, in quo cum ejuſdem monaſterii Necrologio continentur. Ex his facilè intelliges qualis fuerit prima canonicorum regularium inſtitutio, quanta vitæ auſteritas, quam dura abſtinentia, quam ſeverum jejunium, ſilentium quam ſtrictum, quam arcta ſolitudo: adeo ut à Ciſtercienſium prima vivendi ratione vix in ulla re diſcreparent, quorum uſus etiam his in Conſuetudinibus paſſim inſeruntur: id quod ad marginem annotare non prætermittimus. Ingentem hunc auſterioris vitæ rigorem hodie compenſant canonici regulares variis erga proximi ſalutem officiis, ac internarum virtutum floribus, quarum odore univerſam eccleſiam demulcet Gallicana congregatio reformata. Porro in gratiam lectorum has Conſuetudines ſub certis diſtinximus capitulis, quibus ſuum cuique præfiximus titulum.

B

CAPUT I. *De Prima.*

APparente aurora, facto ſigno à priore, fratres de ſtratis ſurgentes præparent ſe, & in clauſtrum exeant, lotiſque manibus pergentes ad eccleſiam, aſpergant ſe aqua benedicta, excepta Dominica. Et ingreſſi eccleſiam, unuſquiſque, prout Deus inſpiraverit, orabit. Statim autem ſubſequente ſonitu horæ Primæ, ſi qui orandi, vel alicujus neceſſitatis cauſa alicubi diverterint, in choro conveniant, & ſtent aut ſedeant in ſtallis ſuis donec ſignum remaneat. Et tunc faciant eamdem orationem quam ad vigilias fecerunt, & eodem modo: qua finita, revertantur ad ſedes ſuas, & inchoetur Prima. Sciendum quoque, quòd in hymno cùm *Deum precemur ſupplices* dixerint, moderatè inclinabunt. Abbas etiam, ſi adfuerit, tam ad hanc horam, quàm ad completorium *Confiteor* dicet.

CAPUT II. *De miſſis.*

CAntata regulari Prima, exeant in clauſtrum, ſacerdote interim ad celebrandam miſſam cum miniſtris ſe præparante. Deinde ad convocandum fratres pulſetur modicè ſignum. Qui cùm venerint, inchoetur miſſa. Et notandum, quod in ſubpelliciis privatis diebus miniſtri ſerviunt. Nam feſtis diebus, quibus non laboramus, duæ miſſæ celebrantur; prima in mane, ſecunda in albis poſt Tertiam. Septimo decimo kalendas Octobris hic ordo miſſarum incipit, & uſ- C que ad Paſcha producitur. Hoc etiam tempore, diebus quibus novem lectiones facimus & laboramus, poſt Primam ſummo mane dictam, induant ſe miniſtri albis, ſicut ante Tertiam illis diebus quibus non laboramus; & adjuvent eos præcedentis ſeptimanæ miniſtri. Dicta denique miſſa, ſubjunctaque Prima de S. Maria, exeant fratres in clauſtrum, vacantes lectioni, & orationi, atque confeſſioni uſque ad Tertiam. Interim quoque

quoque poſſunt miſſas celebrare privatim qui volunt. Sed & ſacerdos & ſubdiaconus qui in præterita ſeptimana majoris miſſæ hebdomadarii fuerint, parati miſſam pro defunctis ex more perſolvant.

CAPUT III. *De Tertia.*

CAntata miſſa pro defunctis, ſonet ſecretarius Tertiam, & dimiſſo ſigno, ſolaque oratione Dominica ad nutum abbatis ſeu prioris terminata, inchoent Tertiam. Fiet autem hæc oratio tam ante iſtam, quàm ante alias horas diei ab inclinis, ſeu etiam ſub formas, prout B tempus dictaverit. Poſt regularem horam diei ſubſequatur Tertia de S. MARIA: qua finita, prior pulſet ſignum ad convocandum fratres in capitulum, nec dimittat illud niſi ad nutum abbatis, ſi adfuerit.

CAPUT IV. *De Capitulo.*

DImiſſo autem ſigno, exeant eo ordine quo ſtant in choro, & bini procedentes intrent capitulum. Quo ingreſſi, antequam ſedeant, verſus orientem inclinent. Advenienti abbati aſſurgant omnes, & inclinent illi ante quos C tranſierit: priori verò aſſurgant tantùm: quo reſidente, reſideant. Sed & ille qui juxta abbatem ſeſſurus eſt, humilietur profundè de loco ſuo versùs abbatem, & ſic reſideat; & ita faciat in omnibus locis, qui juxta eum ſedere voluerit, excepto in eccleſia. Nam ibi fratres ei non ſupplicant, nec ad menſas, neque in dormitorio, ſed nec nocturno tempore. Lector veniens ante analogium, aperiat librum, dehinc inclinet ſe ad benedictionem. Poſt primam lectionem non dicat *Tu autem Domine*. Sed poſtquam dixerit: *Et aliorum plurimorum ſanctorum*, ſurgant fratres, & vertant ſe ad orientem, dicentes ver- D ſum, id eſt *Pretioſa in conſpectu Domini* *, ſacerdote hebdomadario inchoante; qui dum dixerit *Gloria Patri*, proſternantur aut incurventur ſuper genua ſecundùm tempus; ſuperiores, ſcilicet qui ſunt in ſede abbatis, & ii qui ſedent hinc & inde juxta ingreſſum capituli versùs orientem; ceteri autem incurventur vel proſternantur ex adverſo. Quando ſacerdos dixerit: *Et ne nos inducas in tentationem*, erigantur, & ſtent ſicut ad initium versùs, ſcilicet *Pretioſa*, donec incipiatur collecta, id eſt *Dirigere*, & tunc incurventur ſuper genua. Quæ incurvatio fiet omni tempore eodem modo ad hanc collectam. Lector E quoque ita ſe incurvet vel proſternat ante analogium, ſicut illi qui ſunt juxta ingreſſum capituli. Dicto autem *qui fecit cœlum & terram*, reſideant; ita tamen ut prius aſſideat qui tenet capitulum. Poſtquam omnes reſederint, incipiat lector lectionem pro tempore legendam, ſive de regula (a), ſive de evangelio. Qua finita dicat *Tu autem Domine*, & tunc pronuncietur anniverſarium, ſi affuerit. Quod ſi quod breve pro defuncto ipſo die legendum fuerit, ſtatim ſubjungatur: quibus pronunciatis, ſi præbenda pro eis fuerit, dicat lector, *habet præbendam*, vel *habet præbendas*, quot ſcilicet annotatas viderit. Deinde dicat, qui tenet capitulum, *anima ejus*, vel *animæ eorum*, ſi plures fuerint, *& animæ omnium fidelium defunctorum requieſcant in pace*; & reſponſo ab omnibus *Amen*, lector accipiens tabellam legat breve, diaconos & gradu inferiores vocans *fratres*: *domnos* verò vocans preſbyteros: ſeipſum autem non aliter nominet quam *fratrem* cujuſlibet ſit ordinis. Et dum breve recitatur, qui nomen ſuum intellexerit, inclinet. Cui autem hebdomada aliqua aſcripta fuerit, ſi intelligit illam propter aliquam incommoditatem non poſſe complere; poteſt inde miſericordiam in capitulo quærere. Nam extra non debet facere. Poſtea inclinet lector, & eat in locum ſuum, & dicto *Benedicite* ab eo qui tenet capitulum, fiat ſermo, ſi faciendus eſt. Quod ſi aliquis poſt *Benedicite* advenerit, dum aſſidens inclinaverit, dicat *Benedicite* ſubmiſſa voce, ita ut illi poſſint reſpondere *Dominus* qui circa eum ſedent.

* Vid. lib. Uſuum Ciſtercienſium c. 70.

CAPUT V. *De correctione culparum.*

FActo autem ſermone, nemo loqui præſumat, neque veniam petat, donec ille qui tenet capitulum dicat, *loquamur de ordine noſtro*. Poſtea verò qui ſibi in aliquo conſcius fuerit tranſgreſſione communis ordinis aliquos offendiſſe; ſtatim de ſede ſua ultroneus ſurgens, & ante ſedem abbatis proſtratus, paulò plus ſuper dextrum latus vergens, nihilque adhuc dicens, in terram tantum faciem demittat. Tenenti autem capitulum eumque interroganti, *quid dicitis?* reſpondeat proſtratus *mea culpa*. Et ad juſſum illius erectus; humiliter confiteatur culpam ſuam, & pœnitentiâ pro voluntate tenentis capitulum ſuſcepta, inclinet, nec inde ſe moveat donec ei dicatur *Ite ſeſſum*. * Deinde fiant clamationes ſi faciendæ ſunt. Qui autem clamat, non quærat circuitiones in clamatione ſua; ſed apertè dicat, *ille hoc fecit*, & qui clamatus fuerit, mox ut audierit nomen ſuum, non reſpondens in ſede ſua, eat petere veniam, & ſecundùm quod ante deſcripſimus, proſternens ſe & erigens, ſi reum ſe cognoverit; de reliquo emendationem promittat. Si autem ſe culpabilem non intelligit, qui eum clamavit, ipſam clamationem non repetat. Et ſciendum eſt quod qui clamatus fuerit, non faciet clamorem ipſo die ſuper illum qui eum clamavit. Quando autem aliquis ſurgit ad judicium clamatus ab alio, quotiens clamabitur, in ipſo judicio, totiens ſatisfaciat. Qui dum in terra jacuerit, nemo loquatur. At poſtquam erectus fuerit, dicatur ab eo in ipſo judicio quod dicendum eſt, nec compellatur ſurgere poſtquam reſiderit, niſi aliqua rationabilis cauſa in ipſo capitulo contra eum poſtea ſuccreverit. Si quis ſponte in judicium venerit, ſub una venia confiteatur omnes negligentias, quas confeſſurus eſt. Quod ſi alius eum clamando ſurgere compulerit, illo clamore pertractato, ſi de ſe ipſo aliquid dicere voluerit, iterum petat veniam.

* Vid. lib. Uſuum Ciſterc. c. 70.

(a) Diebus privatis legebatur regula, feſtivis evangelium ſeu homilia aliqua in evangelium diei.

Digitized by Google

Porro ſi plures inſimul fuerint in judicio; qui prior fuerit, prius loquatur: & cum loquutus fuerit, ſtatim judicetur, & de judicio dimittatur, niſi fortè abbas eum remanere fecerit, vel quemlibet ex ipſis, ceteris dimiſſis, ut majus judicium ſuſtineat, ſi majorem ceteris culpam habet. Similiter judicentur ſingulariter ceteri, & ſingulariter dimittantur. Nemo præſumat loqui in ipſo capitulo, niſi clamando alium, vel clamatus ab alio, præter abbatem, & priorem, & quoſdam de ſenioribus, quibus abbas conceſſerit, niſi fortè juſſus vel interrogatus ab eo qui capitulum tenuerit, vel aliquid de ordine quæſiturus Quod ſi fortè aliquis juſſu abbatis ſalvationem epiſcopi vel abbatis capitulo præſentaverit; humilient ſe, pro epiſcopo quidem ponendo manus uſque ad terram; ſed ad ſalvationem abbatis inclinent ſe tantùm. Similiter inclinent quando abbas indicit eis facere aliquam communem orationem. Similiter inclinent quos voluerit promovere, vel degradare, vel in gradum ſuum reſtituere, ſeu quos decernit ligare per pœnitentiam vel ſolvere; & ſimiliter omnes quibus aliquid juſſerit facere. Nullus clamet aliquem ex ſola ſuſpicione, niſi de hoc quod audierit vel viderit. Quando aliquis clamatus verberandus fuerit, poſtquam ab abbate exui juſſus fuerit, mox reſideat in eodem loco, in quo ſtat; & depoſitis veſtibus uſque ad tunicam per capucium tunicæ exerat brachia ſua, & totum corpus denudet uſque ad cingulum, & ſic conſiſtens nihil dicat niſi *mea culpa, ego me emendabo*, quod crebrius repetat. Qui indutus ad juſſionem tenentis capitulum & erectus, non ſe moveat donec dicatur, *ite ſeſſum*; & tunc inclinans eat in locum ſuum. Hoc etiam caveatur, ne aliquis extra capitulum loquatur alicui, vel ſignificet de culpis ſeu de ſecretis cauſis quæ recitantur in capitulo.

CAPUT VI. *De ritu admittendi ad ſocietatem.*

Vid. lib. Uſ. Ciſt. c. 70.

Quod ſi epiſcopus, vel abbas, vel etiam rex aliquando capitulum intraverit; aſſurgentes ei inclinent cùm ante eos tranſierit. Si verò ſocietatem quæſierit, aſſurgentibus omnibus, concedatur ei per librum, & reſponſo *Amen*, ſimiliter abbas quærat ab eo partem beneficii ſui. Et poſtquam demoratus fuerit quantum ei placuerit, deducat eum ad hoſpitium prior, vel cui abbas juſſerit, antequam conventus egrediatur, niſi abbas eum uſque in finem capituli retinere voluerit. Quod ſi monachus, vel clericus, vel etiam laïcus fuerit; ſimiliter recepta ſocietate ab quolibet fratre deducatur.

Nullus ex quo fratres ingreſſi ſunt capitulum exeundi licentiam querat, niſi aliquis obedientialis fuerit, aut neceſſitas naturæ compulerit, aut cui abbas non indixerit. Iſti namque cum neceſſe habuerint, ſolent pro officio ſuo licentiam exeundi quærere.

CAPUT VII. *De Confeſſione.*

Vid. lib. Uſ. Ciſt. c. 71.

Tractatis igitur quæ tractanda ſunt, ſurgentes omnes vertant ſe ad orientem, & ſic qui tenet capitulum dicat *Adjutorium noſtrum in nomine Domini*, & reſponſo ab omnibus, *Qui fecit cælum & terram*, inclinent ad orientem, & exeant omnes, niſi aliquis revocetur cauſa confeſſionis in die quo non laboramus. Nam omni tempore lectionis ante prandium & etiam in intervallo ante Primam, qui ante ictum fecerint ſignum, poſſunt confiteri. In qua confeſſione, petat veniam qui confeſſurus eſt: Poſt quam reſidentes, dicat prior *Benedicite*, & reſponſo *Dominus*, ſubſequatur prior *Deus ſit nobiſcum*, & reſponſo *Amen*, confiteatur breviter culpas, pro quibus veniam petiit. Quibus dictis ſtatim ſubſequatur *De his & omnibus aliis peccatis meis me reum confiteor & veniam poſtulo.* Tunc prior facta ejus abſolutione, injungat pœnitentiam: deinde poteſt eum confortare, monere, increpare; prout viderit ei expedire, ſi voluerit; breviter tamen.

CAPUT VIII. *De labore manuum.*

Vid. lib. Uſ. Ciſt. c. 75.

Finito capitulo & præparatis fratribus ad laborem, pulſetur tabula à priore vel ſubpriore, ſi prior juſſerit, ad cujus ſonitum conveniant omnes, exceptis infirmis, & variis officiis deputatis. Servitor tamen infirmorum, niſi apparatu infirmorum retentus fuerit, & cantor, & ſacriſta, & hoſpitalis, & magiſter novitiorum, ſicut & alii conveniant. Si quis pro qualibet cauſa remanſerit, oſtendat neceſſitatem ſuam ſubpriori, & quod juſſerit faciat. Quòd ſi juſſerit remanere, provideat prior laboris, ipſo fratre commonente, quid facere debeat, poſtquam illud compleverit, pro quo remanet. Ferramenta & alia inſtrumenta ad laborem neceſſaria prior dividat, prout viderit expedire. Exeuntes autem ſequantur (priorem) vel quem prior juſſerit. Pervenientes autem ad laborem, non multiplicentur inter ſe ſigna, nec præſumant loqui, niſi de ipſo labore breviter, & neceſſariò, & ſilenter cum priore ſeorſum à fratribus. Sed & prior raro loquatur abſente abbate: præſente verò, ob reverentiam ipſius rariſſimè. Non pauſent, nec digrediantur alicubi quacumque neceſſitate ſine licentia. Sed ſi contigerit digredi, expleta neceſſitate, ad laborem citiùs revertantur. Sed ſi lector, ſervitores, vel aliquis alius mixtum accepturus, ibi fuerint, audito ſigno ad mixtum, quærant à priore licentiam eundi: quid etiam poſt mixtum facere debeant interrogent. Cùm repauſaverint ſecundùm quod qualitas aëris vel ſitus loci permiſerit, circa priorem repauſent. Et ſciendum quòd tempore laboris nec legere, nec librum ad laborem deferre cuiquam liceat. Audito ſigno ad horam, intermittant opus, etiamſi ibi horam dicturi ſunt. Si prior ſignum non audierit, qui audit ſignificet ei. Ceſſante verò ſigno, oratio Dominica ad nutum prioris præmiſſa, ſacerdos hebdoma-

rius, ſi affuerit, incipiat horam: quod ſi defue- A rit, alius aliquis cui prior innuerit, incipiat. In qua videlicet hora ita proſternantur aut incurventur ſicut in eccleſia. Quod ſi propter aëris intemperiem, vel aliam aliquam rationabilem cauſam, ad opera egredi non potuerint; ab ipſo priore opus quod fiat in clauſtro diligenter provideatur: pro quo tamen opere de hora non remanebunt; qua finita, revertantur ad opus. Revertentes autem de labore, ponant inſtrumenta quæ detulerunt, ubi ad laborem præparari ſolent, & reddantur priori.

CAPUT IX. *De mixto.*

Vid. lib. Uſ. Ciſt. c. 71.

SI dies prandii fuerit, ad mixtum percutiatur cymbalum tribus ictibus ante Sextam à ſervitore. Si autem jejunii & lectionis, poſt Sextam. Si verò laboris & jejunii, totidem ſignum in eccleſia. Quo audito, menſæ lector & alii mixtum accepturi veniant in refectorium. Quod ſi aliquis eorum defuerit, qui præſens eſt non expectet: Si duo vel plures affuerint, qui inferioris eſt gradus dicat *Benedicite*: qui majoris, benedicat. A capite verò jejunii uſque ad Paſcha, exceptis dominicis, & in tribus diebus rogationum & quatuor temporum & vigiliis Domini & ſanctorum mixtum non ſumunt.

CAPUT X. *De abſtinentia & jejuniis.*

AB eſu carnium & ſaginiminis abſtinere ſtatuimus. Ab idibus Septembris uſque ad Paſcha ſingulis diebus exceptis dominicis jejunamus. In adventu verò exceptis diebus novem lectionum ſicut in quadrageſima abſtinemus. A Paſcha uſque ad Pentecoſten non jejunamus, exceptis tribus diebus rogationum & die letaniæ majoris, ſi infra hebdomadam Paſchæ non obcurrerit, in quibus tamen quæ nobis apponuntur cum gratiarum actione percipimus. In ſexta feria poſt octabas aſcenſionis & ſabbato ſancto Pentecoſten ſicut in quadrageſima jejunamus. Quarta autem feria & ſexta & ſabbatho infra hebdomadam Pentecoſten jejunamus ſicut in rogationibus. A Pentecoſten uſque ad idus Septembris ſexta feria jejunandum ſtatuimus ſicut in rogationibus. Ceteris autem diebus, exceptis in vigiliis & quatuor temporum jejuniis, bis in die reficimus. Vigilias verò in quadrageſimali victu obſervamus.

CAPUT XI. *De veſtimentis.*

Vid. lib. Uſ. Ciſt. c. 55.

VEſtimenta ſecundùm abbatis providentiam donentur fratribus, quæ religioni & paupertatis ſuæ competant profeſſi. De quorum colore aut groſſitudine pauperes Chriſti non murmurent. Sufficiant ergo fratribus ſecundùm noſtræ domus inſtituta viventibus tunicæ duæ, pellicia una, ſuppellicium, ſive pelles vel pallium, cappa, femoralia, caligæ, pedules, & propter laborem ſcapulare. Lectualia verò hujuſmodi ſufficiant, culcitra de floccis linea, ſive laneolum capitale, auricularc linteum.

CAPUT XII. *Quibus horis laborandum ſit.*

OMnibus diebus quibus jejunamus, quibus operari licet & vacat, ſemel in die poſt capitulum, quod poſt Tertiam tenetur, ad Nonam uſque laboramus. Diebus verò quibus non jejunamus bis in die, à capitulo ſcilicet quod poſt Primam tenetur uſque ad Tertiam, & à Nona uſque ad Veſperas laboramus. Vid. reg. S. Bened. c. 48.

CAPUT XIII. *De ſilentio.*

B OMnibus tam clericis, quàm laïcis continuum injunctum eſt ſilentium intra totius manſionis noſtræ ambitum, niſi propter latrones, vel impetum ignis & his ſimilia. Excipiuntur verò hi quorum ſollicitudini exteriora domus regenda commiſſa ſunt. Cum abbate autem & priore de neceſſariis loqui poterunt. Si verò quælibet perſonæ, vel quilibet extranei, vel conſanguinei advenerint, non debent fratres quærere licentiam loquendi cum eis. NOTA.

CAPUT XIV. *De refectione.*

C POſt horam præveniat prior pulſare cymbalum. Quòd ſi fortè cibus nondum paratus fuerit, non pulſetur, donec paratum ſit. Nec fratres abluant manus, ſed interim ſint in lectione, donec cymbalum percutiatur: quod & ad omnes refectiones ſimiliter teneatur. Lotis igitur manibus & deterſis, intrent refectorium: & venientes ante ſedes ſuas, inclinent ſe verſus principalem menſam, deinde erigantur, & ſic ſtent, donec abbas veniat. Si autem diu moratus fuerit, quod omninò cavere debet, ſedeat interim qui voluerit. Cùm ergo abbas venerit, aſſurgant ei & inclinent: qui inclinet ſe ante ſedem ſuam antequam pulſet campanam, quæ D tamdiu pulſetur ad utramque refectionem, donec ſecundùm congruam expectationem fratres adveniſſe poſſe æſtimabit. Qua dimiſſa, dicat conventus *Benedicite*, & dicto verſu, cùm dixerint *Gloria Patri*, inclinet ſe chorus contra chorum dicentes *Gloria Patri. Kirie eleyſon. Pater noſter.* Cùm autem ſacerdos dixerit *Et ne nos inducas*, erigat ſe, & ſtans contra principalem menſam dicat Oremus *Benedic Domine*, &c. faciens unam crucem, & ſic compleat benedictionem. Poſt hæc lector veniens ad locum conſtitutum, *Jube domne* dicat, & inde non moveat, donec abbas benedictionem finiat: qua accepta, E lectum eat. Poſtea fratres ingrediantur menſas. Porrò ſervitores provideant, ut quot ſcutellas potuerint ante *Gloria Patri* per menſas diſponant, nec tranſeant ante fratres & retro dum in circuitu fuerint: at cùm erecti fuerint, poſſunt perficere quod incœperant. Appoſito itaque communi cibo, ſi cellarius voluerit ſuperaddere pro miſericordia illis, de quibus indictum eſt ei ab abbate, ipſemet deferat eis, vel deferri faciat, & ſicut voluerit tribuat. Hoc idem faciat & minutis. Cœpta ergo lectione, fratres diſcooperiant panes, abbate primum diſcooperiente.

Vid. lib. Uſ. Ciſt. c. 76.

Digitized by Google

Ex hinc nullus exeat de refectorio, nullus incedat comedendo, nullus ibi abluat ſcyphum, ſed liniat qui voluerit, nullus tergat manus vel cultellum ad mappullam, niſi prius cum pane terſerit. Qui voluerit ſal accipere cum cultello accipiat: qui bibit utraque manu ſcyphum teneat. Si quis viderit aliquid alicui deeſſe, requirat à ſervitore: quod ſi alius non adverterit, ipſe cui deeſt juxta ſe ſedenti ſignificare poterit. Qui aliquid apponit, & cui apponitur invicem ſibi inclinent. Cui abbas aliquid miſerit, prius inclinet deferenti; deinde aſſurgens humiliet ſe verſus abbatem. De cibo communi nemo dividat alicui. Quòd ſi cui aliquid ſuperadditum fuerit, niſi pro minutione vel infirmitate ei datum fuerit à cellario, tantùm dare poteſt juxta ſedenti ad dextram vel ad ſiniſtram. Illi verò nulli dare debent. Si autem uni tantùm dederit, ille dare poteſt juxta ſe poſito, ſed ultra non procedat. Si quis de comedentibus vel ſervitoribus aliquo modo offenderit, petat veniam ante gradum, & facto ſonitu ab abbate cum cultello ſurgat, & inclinet ſe; & redeat ad locum ſuum. Remotis ſcutellis, colligant ſervitores coclearia, incipientes à menſa abbatis; dehinc à ſiniſtra parte, id eſt à menſa prioris. Poſt hæc ad juſſum abbatis dicat lector *Tu autem,* & reſponſo à conventu *Deo gratias,* percutiatur campana ab abbate ictu uno, & tunc cooperiant quod ſupereſt de pane: Moxque ſurgentes ſtent ante menſas eo ordine quo ante refectionem ſteterunt. Iterum abbas pulſet campanam: deinde dicatur verſus à conventu, quem cantor incipiet, dimiſſa campana. Quo dicto, inclinent & exeant cantantes *Miſerere mei Deus,* quem incipiat cantor, illis cum eo cantantibus, qui ſunt in dextro choro in eccleſia; ſecundum verò verſum dicat ſiniſter chorus, & ſic cantent alternatim bini & bini euntes, junioribus ſcilicet præeuntibus; ita tamen ut abbas ſolus eos ſequatur. Quod ſi alius abbas affuerit; eant ambo ſimul. Ingredientes verò chorum decantent *Miſerere mei Deus,* ſtantes ſicut ad ceteros pſalmos, uſque *Gloria Patri:* & tunc proſternantur ſuper formas, vel inclinent ſecundùm tempus. Finitis gratiis, recedant, niſi veſperæ pro mortuis agendæ mox ſubſequi debeant.

CAPUT XV. *De coquina.*

Vid. lib. Uſ. Ciſt. c. 72.

Nullus ingrediatur coquinam, excepto cantore & ſcriptoribus ad planandam tabulam, aut faciendum incauſtum, ad exſiccandum pergamenum, & ſacriſta pro accendendo lumine in eccleſia, vel prunis in thuribulo, vel in patella ponendis. Sed nec iſti intrare debent, ſi in calefactorio ignem ſufficienter invenerint. Poteſt & pro officio ſuo infirmarius intrare, & quem coquus vocaverit ad ponendum ſuper ignem caldarium vel deponendum.

CAPUT XVI. *De refectorio.*

Vid. lib. Uſ. Ciſt. ibid.

Refectorium ſimiliter nullus ingrediatur, niſi per illud ad aliquam officinarum tranſitus fiat, excepto infirmario & cocis & ſervitoribus pro officio miniſterii ſui, & ceteris omnibus cum bibere indiguerint, & ſervitores eccleſiæ pro ſalino.

CAPUT XVII. *De calefactorio.*

Calefactoria poſſunt ingredi ad quæ ſæpius diximus facienda, ad ſotulares ungendos, ad ſe minuendum, ad calefaciendum: quod honeſtè faciendum eſt.

Vid. lib. Uſ. Ciſt. ibid.

CAPUT XVIII. *De auditorio.*

Auditorium numquam ingrediantur; ſed ſi aliquo opus habuerint, quærant ſigno vel ſonitu ad oſtium, & tunc ſi conceſſum fuerit, ingrediantur; completoque pro quo ingreſſi ſunt, citò exeant, niſi detineantur.

CAPUT XIX. *De dormitorio.*

Dormitorium ingrediantur quotiens opus habuerint. Intrantes verò domum neceſſariam quantùm poſſunt abſcondant vultus ſuos in capitiis ſuis. In dormitorio non ſedeant, niſi quando ſe calciant & diſcalciant, & quando mutant tunicas vel femoralia, niſi aliqua rationalis cauſa interfuerit; & tunc in lectis ſuis vel in ſuppedaneis exuentes & induentes ſe honeſtè, ne nudi appareant. Nullus lectum aſcendat rectus, ſed de ſponda divertat pedes ſuos in ipſum lectum, nullus ibi veſtes excutiat, nec ſigna faciat, niſi ob neceſſitatem.

CAPUT XX. *De tempore æſtatis.*

A Paſcha uſque ad idus Septembris poſt matutinale officium fratres redeant ad lectos, quodam fratre, ſi opus fuerit, lucernam præferente. Expanſo autem die, cum ſignum à priore factum audierint, præparati omnes in clauſtrum exeant: pexique ac loti intrantes eccleſiam aſpergant ſe aqua benedicta, excepta dominica die: & facta oratione prout cuique Deus donaverit, redeant in clauſtrum, & facto intervallo ante Primam, ſi dies laboris fuerit, præparent ſe cum ſuis adjutoriis, qui volunt ante miſſam cantare. Ceteri autem poſſunt interim ad confeſſionem ire, orare, & legere, & qui miſſam pro defunctis ex conſuetudine debet, ſicut ſupradictum eſt, cum ſuo ſervitore perſolvat. Ea finita, pulſet ſacriſta Primam, & mox omnes in chorum conveniant, & facta trina oratione ſicut ad vigilias, cantent Primam, dehinc eant in capitulum, poſt hæc ad laborem uſque ad ſignum ante Tertiam, quo audito, præparent ſe qui miſſam ſunt cantaturi: quibus præparatis, pulſetur & cantetur Tertia, poſt Tertiam miſſa: poſt miſſam ſedeant in clauſtro. Cùm hora fuerit percipiendi mixtum, pulſetur cymbalum eo modo quo diximus. Poſt Sextam eant in refectorium, poſt refectorium ad eccleſiam pergentibus nullus fiat ebrius, nec quando poſt verſum exierint, vel quando poſt Nonam in refectorium, vel quando poſt Completorium in dormitorium, ſive etiam quando capitulum

Vid. lib. Uſ. Ciſt. c. 84.

Digitized by Google

egrediuntur. Exeuntibus omnibus de eccleſia præter ſacriſtam, nullus ſe ſeparet à conventu, donec intrent dormitorium: limen nullus exeat ſine licentia, excepto ſacriſta, cellario, hoſpitali, & cuſtode infirmorum, ſi tunc affuerint, cauſa officii ſui. Servitores verò poſt refectionem cantantes *Miſerere mei Deus*, divertant in capitulum, verſum complentes: deinde intrent domitorium. Facto vero ſigno ad ſurgendum feſtinent, quorum officio competit parare aquam in lavatorio ad lavandum manus, & in refectorio ad * portandum. Ceteri verò parati, & manus abluti, aut intrent chorum, aut ſedeant in clauſtro, donec ſignum pulſetur.

* l. potandum.

CAPUT XXI. *De bibere poſt Nonam.*

DIcta Nona, eant in refectorium præeuntibus junioribus eo ordine quo ſtant in choro, bini & bini incedentes; prior verò ſequatur ſolus, abſente abbate; vel ſubprior, ſi prior defuerit. Qui venientes ante ſedes ſuas inclinent, & facta benedictione, ſic ſe agant ſicut ad bibere poſt Veſperas. Poſtquam biberint, repercutiat prior campanam, & ſurgentes exeant in clauſtrum; terminatis lectionibus, ceteris prævifis, quæ ad opus Dei pertinent, eant in dormitorium & præparentur ad laborem. Quibus præparatis, pulſetur tabula & eant. Ante Veſperas revertantur. Poſt Veſperas, ſicut ſuperius diximus, percuſſo cymbalo, accedant ad cœnam.

Hic ordo ſervabitur à Paſcha uſque ad idus Septembris omnibus diebus quibus laboramus & non jejunamus. Ceteris verò diebus fiat ſicut hyeme, excepta vigilia Pentecoſten. Poſt Veſperas ſedentes in clauſtro tam hyemali, quàm æſtivo tempore, non altè legant vel cantent. Non ſignificent, niſi de neceſſariis, nec jungantur ſimul, ſed ſeparatim ſedentes, aut lectioni vacent, aut orationi. Priore autem percutiente cymbalum, conveniant in refectorium ad bibendum, & inclinantes ante ſedes ſuas ſicut faciunt ad prandium, expectent poſt campanulæ ſonitum potus benedictionem, quam dicat hebdomadarius, & ſic reſideant in locis ſuis. Qui verò poſtea occurrerit, veniens ante menſam majorem quærat licentiam bibendi: qua percepta, inclinet ibi, & eat ſeſſum; & cùm viderit qui ſedet ad majorem menſam tempus congruum, percutiat uno ictu campanulam, ad quem ſurgentes fratres ſtent ſicut prius ante menſas ſuo ordine, & dicto ab hebdomadario, qui benedictionem fecit, *Sit nomen Domini benedictum*, & reſponſo *ex hoc nunc & uſque in ſæculum*, exeant in clauſtrum.

Vid. lib. Uſ. Ciſt. c. 80.

CAPUT XXII. *De collatione ante Completorium.*

SEcretario ſignum collationis pulſante, intrent fratres capitulum, & ſedentes expectent abbatem: quo adveniente, ſurgant omnes, & inclinent illi ante quos tranſierit: Priori verò aſſurgant tantum: quo reſidente, reſideant.

Vid. lib. Uſ. Ciſt. c. 81.

Tunc lector ad nutum abbatis dicat: *Jube domne*, & legat. Interim qui biberi defuerit, ſolus & ſine licentia in refectorio poteſt bibere etiam in ſcapulari. Nam quicumque alio tempore lectionis ſeu laboris poſt prandium bibere voluerit, licentiam quærens ab illo, quem priorem invenerit, ducat quemlibet ſecum. Abbas non quærat licentiam biendi vel minuendi, neque prior, niſi (ab) abbate, ſed nec ſubprior, niſi ab abbate vel priore. Lectione igitur finita, ſurgant omnes, & ſtantes verſi ad orientem dicat abbas *Adjutorium noſtrum in nomine Domini*, & reſponſo *qui fecit cælum & terram*, & inclinantes omnes ingrediantur eccleſiam.

CAPUT XXIII. *De fine Completorii.*

DIcto completorio regularis horæ, circa finem completorii B. MARIÆ provideat cui injunctum fuerit, & accendat lumen in lanternâ vel in abſconſa ante fratres, ſi neceſſe fuerit, deportanda. Quo accenſo, & ſuper gradum preſbyterii collocato, redeat ad locum ſuum. Finito autem completorio de S. MARIA, eat abbas per medium chorum; & priores ordinentur poſt eum, facientes trinam orationem. Si abbas, vel prior, & ſubprior defuerint; ille qui horam compleverit ſimiliter faciat, & manens in loco prioris terminet orationem: qua terminata, aſpergat ſingulos aqua benedicta ordinatim egredientes: & fratre, cui injunctum eſt, lumen præferente, ponant omnes capitia in capitibus ſuis, & nuſquam divertentes præter ſacriſtam ingrediantur dormitorium: unde nullus, niſi per licentiam exeat, excepto ſacriſta, cellario, hoſpitali, & cuſtode infirmorum. Sine tunica verò & caligis non debent jacere.

Vid. lib. Uſ. Ciſt. c. 82.

CAPUT XXIV. *Quibus diebus duæ miſſæ dicantur.*

IN die Natalis Domini, in Circumciſione, in Epiphania, in die Paſchæ & tota hebdomada, in omnibus ſolemnitatibus S. MARIÆ, excepta Purificatione . . . . feſtivitate S. Mariæ Magdalenæ, & S. Laurentii, ſanctique Auguſtini, Michaëlis archangeli, Omnium ſanctorum, & B. Martini, S. Nicolai, in Dedicatione eccleſiæ & omnibus diebus dominicis cantantur duæ miſſæ, excepta dominica in Ramos palmarum, & vacant fratres lectioni. Aliis omnibus feſtis una tantùm canitur miſſa, exceptis quæ eveniunt in Quadrageſima, ſcilicet S. Gregorii, & S. Benedicti, ſi ante palmas occurrerit, & vadunt fratres ad laborem.

CAPUT XXV. *De pueris.*

STatuimus quoque nos ultra pueros infra annos maturos non admiſſuros, neque ad ſcholarem diſciplinam, neque ad converſionem, donec omnium moderatrix Dei ſapientia conceſſerit aliqua nobis religionis loca. Hoc idem de ægrotis in articulo infirmitatis laborantibus. Sed ne quiſquam fratrum ſylvaticum opus cu-

Digitized by Google

juſlibet emat, aut in itinere à foro ſecum deferat prohibemus.

CAPUT XXVI. *De ſuffragiis pro defunctis.*

FRatri defuncto tam laïco, quàm clerico debent qui ſacerdotes ſunt unuſquiſque x. privatas miſſas: qui autem inferioris ordinis ſunt ſinguli v. pſalteria: laïcorum verò unuſquiſque DCC. *Pater noſter* & L. Similiter pro ſorore. Si verò alius moriatur antequam hæ orationes perſolvantur, reincipiantur à capite pro utroque defuncto ſimul, & uſque ad præfinitum numerum terminetur.

CAPUT XXVII. *De fratribus laïcis & converſis.*

DOmino quoque cooperante ſtatuimus, & inconvulsè tenere decrevimus, quod nullum poſtquam in laïcum fratrem & converſum à nobis ſuſceptus fuerit, in canonicum recipiemus, maximè ſi ille per ſe hoc petere præſumſerit. Quicumque etiam ex propria electione, vel protervia de aliquo rudi propter decorem inſitum indumentum ſibi fieri poſtulaverit . . . . Sed ſi difficilis res habetur, ſeorſum & humiliter à diſcipulo magiſter, vel ſolus vel cum paucis conveniatur; ut nemo fratrum in ſilentio conſiſtens quoſlibet loquentes auſcultare conſueſcat, ut tabula à laïco fratre labori præpoſito mane poſtquam excitati fuerint, oratione completa, ſcilicet *Pater noſter*, *Credo in Deum*, *Miſerere mei Deus*, pulſetur, ut nemo pannos ſuos, niſi mora itineris vel ſquallor languoris compulerit, ad abluendum per ſe mittere aſſueſcat.

CAPUT XXVIII. *De multis in monaſterio vitandis.*

DE quocumque, etiam notabili offenſa, alius alium ſuſpectum habuerit, ſecundùm regulam noſtram abbati vel priori prius indicetur. Quiſquis etiam in itinere vel quocumque loco hujuſmodi proximo ſuo detrahenti aſſociatus fuerit: ſcriptura ſacra commonente, triſtis eidem exhibeatur facies. Nullus etiam ſine ſapientum conſilio fidem ab aliquo ſæculari de converſione facienda exigere præſumat, ut nemo fratrum alius cum alio infra ambitum manſionis, niſi in præſentia magiſtri loquatur; quo exiſtente in aliquo itinere, id coram priore fieri licet, exceptis verbis quæ ad alicujus rei indicium pertinent. Ut nullus cum ira quidpiam maledicat. Nemo in coquina pannos excutiat, caput abluat aut radat; ſed neque cum aliquo, niſi ad tres præpoſitos domus, de aliqua re conqueratur. Nemo ſolus habitaculum feminarum vel ſine licentia ingrediatur, aut loquatur. Nullus inconſultè extraneis ſecreta domus referat, ſeu coram ſæcularibus; & ſic quominus cautè geſta reprehendere audeat, propter hoc enim & Cham filius Noë reprobatus eſt. Nemo abſque licentia magiſtri aliquid præter communem cibum

NOTA.

A apponere audeat, niſi fortè infirmus, aut hoſpes, aut minutus fuerit, exceptis illis quos propter priſtinam conſuetudinem ſuam regula noſtra miſericorditer excludit. Semel & ſimul omnibus injungendo familiares veſtros à vobis ſupervenientibus ſalutandos, unuſquiſque veſtrum de rebus incertis, potius æſtimando quàm affirmando loqui diſcat. Nullus in opere ſuo alicunde murmurare audeat. Nullus extra refectorium comedere aut bibere, aut extra dormitorium jacere domi exiſtens præter ægrotos præſumat. Nullus exceptis cœnobii præpoſitis aliquid vendere, vel emere, vel accommodare, vel mutare ſine licentia audeat: Sed neque aliquid tribuat aut recipiat, niſi cum licentia. Frater nugigerulus aut ſuſurro penitus à vobis, ne contagione peſtifera plurimos perdat, removeatur, aut nullus fratrem ſuum quamvis in obedientia ſibi commiſſa erraverit, in faciem redarguere audeat. Sed ſecundùm regulam præpoſito prius eventus rei oſtendatur, qualiter ſit intelligendum quod ait Dominus, *ſi peccaverit in te frater tuus*, & quod non ſit contrarium Apoſtolo dicenti, *peccantes coram omnibus argue, ut ceteri metum habeant.* Quod *amen*, *Deo gratias*, *habemus ad Dominum*, *dignum & juſtum eſt*, *Pater noſter*, ante & poſt cibi perceptionem preſſis labiis à fratribus dicenda ſunt. Ut etiam loco trinæ orationis *Pater noſter* cum *Credo in Deum* poſt Completorium ante Matutinas & ante Primam laïci quotidie decantare debeant. Ut inter *Libera nos à malo*, & *pax Domini ſit ſemper vobiſcum*, memoria à ſingulis pro ſtabilitate loci & ordinis habeatur. Nullus etiam fratri ſuo culpam emendatam objiciat. Si quis fratrum, abbate & capitulo ei quidquid legitimum eſt offerente, ad archiepiſcopum vel epiſcopum querimoniam de quacumque re facere præſumſerit; prout viſum fuerit abbati, XL. dies pœniteat. Si ad aliquem potentem, X. dies. Si ad alium abbatem, XX. dies ſatisfaciat. Prohibemus, ut etiam de familia noſtra nemo fratri à conventu per regularem diſciplinam ejecto communicet. Sed neque ſi omninò talis diſceſſerit, quiſquam pannos ejus accipere, aut emere audeat, nec conductum præbeat. Poſtquam frater ad lectum poſt Completorium venerit, nec ante ſtratum, nec ſupra diu reſideat: ſed corporeis neceſſitatibus completis, ſtatim ſe in cubiculo ſuo collocet. Quicumque etiam in capitulo, ubi peccata delenda ſunt, protelare audeat remurmurando, veritati reſiſtendo, nequicquam reveritus fuerit, & in contumacia illa diutius preſtiterit; illi qui prudentiores habentur adversùs hujuſmodi cum abbate inſurgant.

CAPUT XXIX. *Ritus emittendæ profeſſionis.*

NOvitius probatus facturus profeſſionem ſuam accedat ad altare, & dicat ter *Suſcipe me, Domine, ſecundùm eloquium tuum, & vivam; & non confundas me ab expectatione mea*, petens veniam quotiens finierit ipſum verſum. Deinde proſternat ſe ante altare, abbate inchoante antiphonam *Suſcepimus Deus miſeri-*

Digitized by Google

cordiam tuam in medio templi tui, quam fratres finiant, ſubjunctoque primo verſu pſalmi, ſcilicet *Magnus Dominus* cum *Gloria Patri*, eamdem reincipiant. Qua finita, ſubjungat abbas *Pater noſter. Et ne nos. Salvum fac ſervum tuum. Mitte ei, Domine, auxilium de ſancto. Eſto ei, Domine, turris. Nihil proficiat inimicus in eo. Domine, exaudi orationem meam. Dominus vobiſcum.*

Deus qui non mortem peccatorum, ſed pœnitentiam & emendationem vitæ ſemper inquiris, ſuppliciter deprecamur, ut huic famulo tuo N. ſecularibus actibus renunciaturo, largâ tuæ pietatis gratiam infundere digneris; quatenus caſtris tuis inſertus, ita tibi militando ſtadium præſentis vitæ percurrere valeat, ut bravium æternæ vitæ remunerationis te donante percipiat. Per Dominum.

Poſtea ſurgens novitius legat profeſſionem ſuam hoc modo: *Ego frater N. promitto, Deo auxiliante, ſubjectionem & obedientiam domino N. abbati & ſucceſſoribus ſuis; & ſtabilitatem huic eccleſiæ ſanctæ Dei genitricis Mariæ, & canonicam vitam ſecundùm regulam S. Auguſtini patris noſtri.*

Et ponat eam ſuper altare, oſculans illud. Deinde proſternat ſe, & incipiat abbas antiphonam *Confirma hoc, Deus*; quam fratres finiant. Qua finita, abbas ſubjungat benedictionem.

Deus qui famulum tuum à ſæculi vanitate converſum ad ſupernæ vocationis accendis amorem, pectoribus noſtris purificando illabere, & gratiam in eo, quâ in te perſeveret, infunde; ut protectionis tuæ munitus præſidiis, quod te donante promiſit, impleat; & ſuæ profeſſionis executor effectus, ad ea quæ perſeverantibus in te dignatus es promittere, gaudia pertingat. Per Dominum noſtrum.

Poſtea ſurgat novitius, & donet ei abbas per regulam communem ſocietatem congregationis, dicens, *Suſcipiat te Deus Pater in numerum fidelium ſuorum, & nos licet indigni ſuſcipimus te in orationibus noſtris: concedatque tibi per Unigenitum ſuum mediatorem Dei & hominum locum benè vivendi, & inſtantiam benè perſeverandi, & ad æternæ vitæ hereditatem fideliter perveniendi, & ſicut nos hodie caritas fraternitatis ſpecialiter conjungit in terris, ita divina pietas, quæ fraternæ dilectionis eſt auctrix & amatrix, cum fidelibus ſuis conjungere dignetur in cælis. Per eumdem.*

A *Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum. Kyrie eleiſon* iii. *Pater noſter. Salvum fac ſervum tuum. Mitte ei auxilium de ſancto.*

Oremus.

Prætende, Domine, miſericordiam tuam famulo tuo, dextramque cæleſtis auxilii, ut & te toto corde perquirat, & quæ digne poſtulat aſſequatur.

ALIUS ORDO AD FACIENDAM PROFESSIONEM.

B Novitius volens profeſſionem facere, poſt offerendam veniat ante altare, & conventus in circuitu; & dicat novitius * volens flectendo genua tertio hunc verſum, *Suſcipe me, Domine, ſecundùm eloquium tuum, & vivam; & non confundas me ab expectatione mea*: Fratribus reſpondentibus tertio, *Suſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui, ſecundùm nomen tuum Deus, ſic & laus tua in fines terræ, juſtitia plena eſt dextera tua. Gloria.* Denique novitio proſtrato, dicantur hi pſalmi, *Magnus Dominus, Miſerere mei Deus, Ecce quam bonum.*
C Quibus finitis, incipiat prælatus, vel cui ipſe juſſerit letanias, & in fine dicant, *Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera. Salvum fac. Mitte ei, Domine. Eſto ei Domine. Nihil proficiat. Domine, exaudi.* Oremus. *Omnipotens ſempiterne Deus, miſerere famulo tuo. Deus qui non mortem peccatoris, ſed pœnitentiam & emendationem vitæ, &c.* Tunc ſurgens novitius, legat cartam ſuam hoc modo.

Ego frater ill. offerens trado me ipſum Deo &
D *eccleſiæ ſanctæ ill. & promitto obedientiam ſecundùm canonicam regulam S. Auguſtini domino ill. præfatæ eccleſiæ abbati & ſucceſſoribus ejus, quos ſanior pars congregationis canonicè elegerit; nec non & corporis mei ſtabilitatem.*

Et ponat eam ſuper altare, prælato dicente cum fratribus antiphonam *Confirma hoc, Deus* tertio. Poſtea prælatus donet novitio ante ſe ſtanti communem ſocietatem congregationis, dicens hanc orationem S. Auguſtini: *Ante omnia fratres cariſſimi, diligatur Deus, deinde proximus, quia iſta præcepta ſunt nobis principaliter data. Hæc ſunt quæ ut obſervetis præcipimus*
E *in monaſterio conſtituti. Primùm propter quod eſtis in unum congregati, &c.* Sequitur integra ſancti Auguſtini regula, quam profeſſo novitio totam perlegebat.

* voventib.

ANTIQUA STATUTA
ORDINIS GRANDIMONTENSIS
Ante annos 400. in variis capitulis generalibus edita.

Ex MS. Grandimontenſi.

HÆc ſunt inſtituta venerabilium virorum A priorum Grandimontenſium, variis temporibus ſibi ſuccedentium, in capitulo ſuo diſcipulis ſuis ab eiſdem injuncta ac recepta cum ceteris vitæ noſtræ mandatis: feceruntque ea ſcribi, ut frequenter à fratribus commemorentur, ac opere teneantur, de quibus tantò magis cavendum eſt, ne prætermittantur, quantò ad tenendum leviora videntur. Sicut enim urbium turres ſtant ſecuræ, dum ad valla & propugnacula exteriora non audent appropinquare obſidentes inimici pro robuſta interiorum pugna: ſic dum hæc præcepta quæ religionem undique circumvallant, ne titubet, fideliter obſervantur, non B eſt dubitandum de ceteris quin benè cuſtodiantur. Sunt autem hujuſmodi.

1. Quotiens frater ante crucem, altare, ſacroſanctas reliquias tranſit, totiens ſupplicare debet humiliter & profundè, cappa à dextra in ſiniſtram ſuper genua replicata.

2. Quodcumque frater fratri tradat, ambo ſupplicare debent.

3. Clerici divinum officium prævideant aliqua hora diei. Ille autem qui prævidere noluerit, & poſtea ante Deum in eo deliquerit, emendet, audientibus cunctis, alius qui intellexerit.

4. Quando frater pacem ſumſerit, ſibi tribuenti aſſurgat, niſi præ infirmitate dimittat. C

5. Cum judicia pœnitentiæ ſacerdotes fratribus injungunt, nequaquam de alio loquantur, niſi tantùm quod ad rem pertinet, & hoc modeſtè faciant, ne nimis citò & prolixe fiat.

6. Cùm ſignum ad horam ſonuerit, omnes fratres illuc pergere debent, & præcipuè clerici. Ceteri verò qui non perrexerint, non pro vanitate remaneant: quod ſi facerent, ab eis hora requireretur. Injuncta autem officia non debent dimittere, quoniam poſtmodum divinum remaneret officium, & ibidem ſuam dicant orationem.

7. Oportet autem diſcerni quotiens pro ſin- D gulis horis converſi fratres aliqua neceſſitate abſentes, orationem dicant dominicam. Pro prima ter dicant *Pater noſter*, excepta trina oratione. Ter quoque pro Tertia, ter pro meridie, ter pro Nona, quinquies pro Veſperis, ter pro Completorio, præter trinam orationem, tredecies pro matutinis, facta prius trina oratione ſupradicta, dicant orationem.

8. Si verò fratres ſine viris ſæcularibus in loco ſecreto laboraverint, ſigno ad horam ſonante, ſi præſens opus abſque damno & periculo dimittere poſſunt, dimittant & debitas perſolvant orationes. Et ſi fuerit dies ferialis, ter pro ſingulis horis humiliter genuflectant. Si autem cum ſæcularibus eos laborare contingat, paululum remoti ab eis, poſtpoſitis genuflectionibus pro ſingulis horis, ſupradictas ſolvant orationes. Sive autem cum ſæcularibus, ſive abſque ſæcularibus fratres laborent, ſilentium ita cuſtodiant, ut nulla, niſi fructuoſa & labori neceſſaria loqui præſumant.

9. Item, quotiens fratres erunt in itinere, à clericis horæ, à converſis orationes pro eis debitè perſolvantur.

10. Unuſquiſque frater conventum ſequatur aliorum in eccleſia, in refectorio, in dormitorio, & in ceteris locis, niſi magna neceſſitate, vel aperta utilitate dimittat. Qui noluerit comedere cum ceteris, nec ob aliam cauſam, niſi propter ſuam voluntatem dimiſerit, nihil manducet poſtea ipſa die, niſi ſolum panem & aquam uſque in craſtinum.

11. Quando fratres à cella exierint cauſa eundi in aliquem locum, duo ſint ad minus; & ſi occurſus alicujus exigit, loquatur unus, videlicet qui major & diſcretior fuerit, inter eos. Verumtamen numquam, niſi cauſa manifeſtæ utilitatis, & cum licentia illius qui præerit, eremi ſolitudinem exire, vel per cellas præſumant diſcurrere. Licet diſcipulis competenti occaſione paſtorem ſuum quandoque viſitare, non tamen per cellas vagando, ſed recto itinere eundo & redeundo.

12. Licet etiam fratribus vicinæ cellæ ad ſe vocare, morte alicujus fratris imminente; ſi tamen ibidem duo clerici incolumes non fuerint, qui exequias celebrare ſufficiunt.

13. His autem neceſſitatibus, aut aliis hujuſmodi quæ ſunt in diſcretione paſtoris & correctoris, poſſunt quandoque diſcipuli licentia ipſorum à cellis ſuis egredi. Aliter verò exeuntes, cùm reverſi fuerint, regulariter puniantur.

14. Cùm fratres cum ſæcularibus operantur hominibus, ſcapularibus induti permaneant, & elongent ſe ab eis ſeorſum, niſi ſit opus ligneum aut lapideum.

15. Ad portam eat ille quem corrector & curioſus huic officio deputandum decreverit pro communi utilitate & pace, nec præſumat aliquis contumaciter reſiſtere, ſi fortè hujuſmodi vel aliud officium fuerit ei injunctum, ſed potius pro viribus ſatagat humiliter obedire. Janitor verò in hoſpitali non ſedeat ſolus cauſa loquendi cum gente exteriori. Hoſpitales autem maximè religioſos benignè recipiat. Pauperibus

Digitized by Google

ribus eleemoſynam caritativè diſtribuat; & omnibus ad januam pulſantibus reſponſum reddat humilè & benigne. A fratribus autem caveat ne eis dicat: Hoc allatum eſt, & dabitur vobis.

16. Unaquæque res in locum ſuum unde ſumitur, ne ad inveniendum aliqua mora fiat, ſollicitè convertatur. Quiſquis autem ſe offendiſſe cognoverit, inde veniam à correctore, vel alio, ſi præſens non fuerit, ſacerdote poſtulare non differat.

17. Propter eos qui veniunt, fiat melius ceteris fratribus, omneſque congratulentur.

18. Nulli fratri vinum hujuſmodi tribuat quod ei noceat. Ille qui diſtribuit non ſumat ſcienter, neque minus aut majus. In utroque enim delinquere poſſet. Qui vero ad menſam fuerit, & carebit, hoc quod ceteri habent licitè ſigno petere poteſt.

19. Diſtributor qui tranſgreſſus fuerit, ibidem veniam petat à correctore, non loquendo, ſed ſe tantummodo ad terram projiciendo. Corrector verò, vel ſacerdos qui fuerit loco ejus, ut ſurgat non verbo, ſed ſigno oſtendat.

20. Sal & aquam poteſt ſigno petere frater ad menſam.

21. Cavere autem debent fratres, ne ad menſam circumſpiciant. Ut autem præceptum illud evangelicum opere compleant: Attendite ne graventur corda veſtra in crapula & ebrietate, cibi potuſque ſuperfluitatem omnino devitent.

22. Sunt vero tria pulmentaria, videlicet ova, caſei, piſceſque, quæ fratres aliquando licitè poſſunt comedere, eo quod omnes, tam ſani quàm ægroti, à carne & ſagimine tam volucrum quàm quadrupedum ſemper abſtinent.

23. Silentium ſecundùm loca & tempora conſtituta cuſtodiatur. In his autem locis, hoc eſt in eccleſia, in clauſtro, in refectorio, in dormitorio; nec non in his temporibus, id eſt à completorio uſque mane finito capitulo, continuum ſilentium fratres obſervent, niſi magna neceſſitas, quæ legem non habet, vel aperta utilitas quandoque coegerit. Sicut enim Iſaias teſtatur, *Cultus juſtitiæ ſilentium & pax.* Quicumque autem in ſupradictis locis vel temporibus ſilentium violaverit, non vinum, ſed aquam tantummodo bibat; hoc ſcilicet pacto, ut ſi ante prandium tranſgreſſor ſilentii extiterit, eodem die aquam tantùm bibat; ſi autem poſt prandium, idem judicium ſequenti die ſequatur.

24. Aliud autem ſilentii genus eſt, quod eſt tacere inutilia, & loqui neceſſaria. A ſingulis fratribus ſemper & ubique ſumma diſcretione eſt obſervandum. Ut enim Salomon ait: Mors & vita in manibus linguæ. Itaque ſi ipſe loci diſpenſator, vel quilibet alius frater murmurando, vel detrahendo, vel mentiendo, vel obedientiæ & veritati reſiſtendo, vel ſæcularia & varia verba ſępe referendo, ſeipſum & alios corrumpat, ceteri fratres fraternæ caritatis affectu primò, ſecundò & tertiò illum reprehendant. Quod ſi pravam conſuetudinem humiliter corrigere neglexerit, juxta paſtoris ſententiam tamdiu panem & aquam comedat, quouſque propriam tranſ-

A greſſionem digna ſatisfactione ſtudeat emendare.

25. Fratres per ſeptimanas in coquinæ officio ſibi ſuccedant, vel unus pro omnibus illud humiliter exequatur, cujus procurator poſtea in die dominica veniam poſtulet ex eo quod deliquit. Paropſides autem infirmorum non conjungantur eis quæ ſanis ſunt deputatæ.

26. Quia purpurato diviti pretioſam veſtem improperavit Dominus, dicens: *Homo quidam erat dives, & induebatur purpura & byſſo, &c.* & Marcus evangeliſta de veſtis aſperitate Johannem-Baptiſtam laudavit, inquiens: *Et erat Jo-* B *hannes veſtitus pilis camelorum*; & Apoſtolus ait: *Non in veſte pretioſa*; Nos qui eremiticam & pauperem vitam ducere propoſuimus, omnem pretioſam veſtem vitare debemus. Nemo quippe, ut ait B. Gregorius, pretioſa veſtimenta niſi ad inanem gloriam quærit, videlicet ut honoratior ceteris videatur.

27. Caveant ergo fratres, ne umquam habeant veſtimenta ſciſſa & de corio bovino facta, exceptis nocturnalibus. Singuli fratres ſingulas zonas tantùm habeant, ſintque zonæ eorum ſimplices corrigiæ, ſine fibula & abſque omni tinctura. Pecten quoque numquam ſit eburneus, ſed tantùm corneus. Pectenarium etiam, & aculeC arium, & cultellus, & vagina cultelli, & acerium, hoc eſt inſtrumentum quo cultellus acuitur, ſint parvi pretii, & omni careant ornatu.

28. Fratres non utantur chirothecis, niſi in labore. Mitanas verò laneas eis non prohibemus. Capellos rotundos, ſaccos de pannis ceteris veſtimentis conſimilibus causâ neceſſitatis fratres licitè poſſunt habere. Quin etiam fratres non terreno, ſed cæleſti Regi militantes, qui dixit; *Ecce quoniam qui mollibus veſtiuntur in domibus regum ſunt,* exemplo Ninivitarum non mollibus, ſed aſperis & ſtupeis veſtibus causâ pœnitentiæ ad nudam carnem induantur. Denique ſic intus & foris regnet humilitas, ut totus fra-D trum habitus ab omni ſuperbia alienus, veræ humilitatis ſit teſtis & nuncius.

29. Nullus frater alii dare vel vendere, aut cum alio commutare debet hoc quod ei traditur ad utendum, niſi ei à proprio correctore pręcipiatur. Fratres verò loca tenentes, mutua caritate ſibi ſubveniant, & fratribus ſibi commiſſis neceſſaria, pro facultate domorum, diligenter prędvideant. Verumtamen numquam vel quodlibet aliud ex debito proterva inſtantia à diſpenſatore requirant; ſed ſciant cum Apoſtolo abundare & penuriam pati.

30. Si frater ſine confeſſione in proprietate E deceſſerit, in cimeterio non ſepeliatur.

31. Nullus omnino frater ſecreta ordinis viris ſæcularibus, vel aliis religioſis revelet, ne alios fratres diffamet; nec litteras teſtimoniales redituum, vel libros, aut eccleſiaſtica ornamenta pignori obligare, vel alio modo alienare præſumat. Pro libris verò accommodatis, vel aliis utenſilibus domus memoriale recipiatur.

32. Nullus conſuetudinaria jejunia noſtri ordinis frangat, niſi fortè juvenili ætate vel ſenio,

Digitized by Google

aut aperta neceſſitate fuerit prægravatus. Et hoc fiat cum licentia correctoris.

33. Quia carnalis parentum affectus pleroſque religioſos ab amore divino plurimum revocare, & bona eccleſiarum valde ſolet diſſipare, ſummopere nobis providendum eſt, ne hujuſmodi incurramus incommoda. Itaque fratres diligenter caveant, ne ſuis aut aliorum fratrum cognatis aliquid præter hoſpitalitatem, & quodlibet munuſculum, quod pretium quatuor nummorum non excedat, dare præſumat: quod tamen non ſæpe, ſed rarò fiat. Si quis autem hujus præcepti tranſgreſſor extiterit, non per alium ſacerdotem, ſed per ſolum paſtorem vel correctorem inde judicetur.

34. Cùm frater offenderit, oſtendatur ei, quemadmodum dicit evangelium; primùm ſecretò, poſtmodum cum duobus vel tribus: deinde ſi ſe emendare noluerit, audiente omni conventu.

35. Si fortè contingat, quod abſit, ut duo fratres inter ſe lites habeant, ab eccleſia & refectorio tamdiu excludantur, & pane & aqua ſolummodo utantur, donec concordes fiant. Quod ſi alter horum ad concordiam redire voluerit, alter vero minimè, pacificus ad conventum redeat; rebellis autem prædictæ ſententiæ ſubjaceat, donec humiliter reconcilietur.

36. Cùm frater offendit, & non videtur, poſtulet veniam ac ſi videretur.

37. Qui ſeminat diſcordiam, vel facit detractionem inter fratres, aut infirmat eos in obedientia, aut defendit unum, dum ab altero de ſtultitia ſua reprehenditur; contra ſe iram Dei exaſperat, & in die judicii tot animarum reus erit, quot pernicioſis conſiliis & detractionibus à via veritatis alienare præſumſerit.

38. Cùm frater reprehenditur, reprehendentem ſe non debet reprehendere, quamvis rectè reprehendere poſſit. Quod ſi faciat, reprehenſio ſua non eſt accipienda. Ex diſcordia enim videtur procedere.

39. De quocumque reprehendatur frater, debet poſtulare veniam ab eo qui præerit ſacerdote, ſi obediens eſt, non defendendo, ſed accuſando ſemetipſum.

40. Si eſt aliquis qui multas facit genuflexiones quando non videtur & manet ad placitum ſuum; quando autem obedientia ab eo unam exigit, quia reprehenditur, tunc non vult eam facere, quæ tamen magis ſibi valeret quàm multæ aliarum. Sunt & alii qui tantò minus veniam accipiunt, quantò ſæpius ſe ad terram projiciunt. Hi videlicet ſunt qui ſpe genuflexionis delinquunt. Qui autem cavet ne delinquat, illud agit unde veniam promeretur. Unde frater pro venia petenda ad terram ſe projicit, ibidem culpam ſuam profiteri debet. Quandoquidem pro eo ſe proſternit, & de quacumque offenſa veniam poſtulet, judicium recipiat. Ei vero qui reſervat veniam petendam uſque in craſtinum ex eo unde hodie deberet petere; augeri debet & judicium.

41. Corrector vero, vel ſacerdos qui fuerit loco ejus ſemper capitulum teneat, & corrigat tam circa clericos, quàm converſos, quæ viderit

A regulariter corrigenda. Dictis igitur quæ dicenda ſunt, & fratribus in ſuis locis reſidentibus, continuo qui ſe reos intellexerint, proſtrati coram ſacerdote veniam petant, & quorum culpa talis eſt quæ manualem exigat diſciplinam, præparent ſe ad recipiendam abſque murmure & diſceptatione, & humiliter confiteantur culpam ſuam. Induti autem iterum proſternant ſe, donec eis pœnitentia injungatur.

42. Qui aliquem clamaverit, non quærat circuitiones in clamore ſuo, ſed apertè dicat: ille fecit hoc. Et qui clamatus fuerit, mox ut audierit nomen ſuum, non reſpondens in ſua ſede, ſed
B accedens propius, veniam petat.

43. Dum capitulum tenetur, nullus loquatur ſine licentia, niſi ille qui capitulum tenet, & accuſator, & accuſatus. Nullus clamet aliquem ex ſola ſuſpicione. Qui publicè peccaverit, non niſi publicè & in capitulo veniam petat.

44. Quando prior vel corrector, aut qui tenet capitulum aliquam communem orationem fratribus injunxerit, inclinent omnes. Similiter omnes quibus præceperit aliquid facere. Tractatis igitur his quæ tractanda ſunt, & eleemoſynis, ſi quæ de novo datæ fuerint, eorumque datoribus recitatis, orationes fratribus injungantur, &
C abſolutiones fiant pro defunctis.

45. In vigiliis etiam illarum feſtivitatum, quibus fratres converſi communicant, mane in capitulo breviter moneantur quo modo recipere debeant ſacri Corporis & dominici Sanguinis ſacramentum.

46. Item, vigilia dominicæ Nativitatis, Paſchæ, Aſcenſionis, Pentecoſtes, Aſſumtionis B. MARIÆ, lectore feſtum in calendario pronunciante, ad terram proſternimur, donec ea quæ ad diem ſolemnem pertinent perlegantur.

47. Fratres rapinas & furta manifeſtè ſibi nota nullatenus ad cuſtodienda ſuſcipiant, niſi hac ſola intentione, ut illis qui amiſerunt reſtituan-
D tur. Res quoque illorum quos propria culpa noverint eſſe excommunicatos, quos etiam ſua non recipit eccleſia, numquam in cuſtodia ſuſcipiantur.

48. Quamdiu fratres divinum celebrant officium, nullatenus laïcos in choro ſuo manere permittant, nec cauſâ offerendi intrare, niſi ſolos religioſos, & tales quandoque perſonas, quibus pro ſua reverentia non poſſit ingreſſus commodus denegari. Clerici etiam ſæculares, qui tamen ætatem habent & habitum competentem, cauſâ celebrandi divinum officium poſſunt introduci, ſi ibi fratres non fuerint qui illud ſufficiant
E adimplere.

49. Quoties homines exteriores intrant oraturi vel oblaturi ad altare, ſit ibi unus frater vel duo tantùm.

50. Quando frater in cellam venerit ubi numquam amplius fuit, alii fratres debent eum primitus in dormitorium ducere cùm ab oratorio exierit.

51. Nulla tranſgreſſio, quam fratres emendare valent, paſtori referatur, niſi fuerit tanta enormitate notabilis, quod ipſam per alium non deceat emendari.

Digitized by Google

52. Si frater fratri dicat mentiris, ibidemque ſe dixiſſe pœniteat, ſemel ejus ſatisfactio recipiatur. Si amplius hoc in conſuetudinem verterit, manualem habeat diſciplinam. Similiter eſt de oſculatione & de clamore. Ille autem qui clamat, poſtquam tacere juſſus fuerit, virgis corripiatur. De percuſſione autem, & de proprio, & de luxuria, & de furto, cùm manifeſtè fuerint probata, frater fratrem non judicet, niſi ſolus paſtor, vel ille cui hoc quandoque duxerit injungendum.

53. Ille qui apertè contradicit obedientiæ, virgis diſciplinetur. Nullum vero opus ab inobediente recipiatur, donec reconciliatus ſit.

54. Quemcumque ſermonem frater dicat, niſi ſit veritas, alius qui intellexerit eum reprehendat. Ipſe vero emendationem promittat. Multotiens enim aliquis noviter veniens à ſæculo mendacium dicit: nec intelligit donec ei indicetur.

55. Quando frater ante paſtorem venit, ſe proſternere debet; ſed ante alium fratrem minimè genuflectat, niſi ab ipſo veniam accipiat.

56. In unaquaque cella clibanus ſit, atque molendinum, ſi fieri poſſit.....

57. Mulieres ab hac religione ita penitus ſeparentur, ut nec etiam labori fratrum adjutorium impendant per diem, nec poſt ſolis occaſum uſque mane cellas ingrediantur. Quin etiam nulla ſola mulier aliqua hora diei cellas introeat ſine ſocio qui ætatem habeat.

58. Quoniam omnis ſuperfluitas à noſtra religione prorſus debet eſſe aliena, eccleſia & cetera noſtræ religionis ædificia plana ſint, & omni careant ſuperfluitate. Omnis pictura & omnis ſculptura inutilis & ſuperflua à noſtris penitus abſit ædificiis. Voutæ quidem eccleſiarum ſint tantum planæ, & ſimplicitati noſtræ religionis congruæ. Cùm enim, teſtante ipſa Veritate, de omni verbo otioſo reddituri ſumus rationem in die judicii, multo magis de ſuperfluis operibus.

59. Rurſus firmiſſimè præcipimus, quod viri exteriores infra clauſuram locorum noſtrorum proprias domos numquam habeant.

60. Fratres amicos, & benefactores, & familiares aliorum fratrum in vicinis cellis morantium, in eorum dilectione mutua caritate ſtudeant confirmare.

61. Præterea, fratres ſollicitè caveant, ne familiares ſuos contra dominos eorum, vel quoſlibet alios injuriam eis inferentes, importunè defendant; ſed tamen pro ipſorum liberatione piis & moderatis precibus tam Deum quàm homines licitè poſſunt rogare.

62. In capitulo virgæ maneant, quibus fratres diſciplinam faciant cùm neceſſe fuerit.

63. Ante omnia fratres memores ſint unitatis quæ debet eſſe inter eos, & unaquæque cella quæ poſſe habuerit, ſubveniat aliis quibus neceſſe fuerit. At illum quem fratres immoderatum ſciverint, in immoderantia non ſequantur.

64. Quando Salvatoris noſtri veſtigia pro gratia quam ipſe nobis largitur ſequi propoſuimus; ipſius exemplo à religione noſtra ſimoniaca hæreſis eſt radicitus evellenda. Omnes igitur in omnibus, & præcipuè in ſuſcipiendis fratribus omne genus ſimoniæ vitantes, omnino damnamus quod ipſe Redemtor damnavit, cùm omnes vendentes & ementes de templo ejecit. Si verò quilibet vir religionem noſtram cupiens ingredi, nos interroget quibus utimur veſtibus, & quæ ſunt neceſſaria ad noſtram religionem venientibus, rei veritas ei ſimpliciter manifeſtetur. Si autem de diſpoſitione & diſtributione rerum ſuarum poſtulat à nobis conſilium, legitimè ſuper hoc ei conſulatur. Quod ſi libera & abſque omni pacto ſua nobis præſentet beneficia, more & auctoritate apoſtolorum hujuſmodi poſſumus recipere. Si quis frater hujuſmodi præceptum tranſgredi præſumſerit, & ſimoniæ reus extiterit manifeſtè, per ſolum paſtorem tanta diſtrictione ſuper hoc judicetur, ut diſciplina unius ſit correctio multorum.

65. Præterea, quiſquis ad hanc religionem accedit, nuſquam ſine juſſu aut licentia paſtoris, niſi in Grandimonte ad converſionem ſuſcipiatur. Similiter nemo, niſi ſolus paſtor, aliquem fratrem de una cella ad aliam tranſmutare præſumat.

66. Statuta verò quæ fient in generali capitulo ab omnibus obſerventur, hac ſemper poteſtate retenta, quod tam ea quæ in præſenti volumine continentur, quàm illa quæ de cetero ſtatuentur, augeri minui, vel mutari poſſint cum aſſenſu capituli generalis, cauſa, neceſſitate vel rerum ordine proceſſu temporis id utiliter exigente.

CAPITULUM GENERALE I.

ORDINIS CARTHUSIENSIS.

Ex mſ. codice Montis-Dei.

OMnibus ſanctæ & catholicæ eccleſiæ fidelibus præſentibus & poſteris, notum ſit quod Carthuſienſis propoſiti priores; Portarum videlicet BERNARDUS prior, & Excubiarum SOFFORDUS prior, Durbonis quoque prior LAZARUS, necnon & Majorevi prior STEPHANUS, atque Alveriæ prior JOHANNES diu pro tenore ſtabili & firmitate præfati propoſiti à prioribus & fratribus Carthuſiæ petierunt, quatenus in eadem domo Carthuſiæ commune capitulum eis liceret habere obtentu correctionis & emendationis totius propoſiti. Hac igitur precum inſtantia, & quaſi importunitate aſſidua, prior Carthuſiæ ANTELMUS cum fratribus ſuis

Digitized by Google

conſilio domni Hugonis ſecundi venerabilis Gratianopolitanæ eccleſiæ epiſcopi tandem conſenſerunt, hac tamen conditione, ut ſinguli priorum, acceptis ab archiepiſcopis & epiſcopis ſuis & à communi capitulo fratrum ſuorum litteris, in quibus generali capitulo omnium quæ corrigenda & emendanda ineſſent ipſo propoſito poteſtas daretur per omnes domos, annotato die convenirent. Accepto igitur cum gratiarum actione tam deſiderabili conſenſu, & litteris impetratis, die qui prænotatus fuerat convenerunt; & quoniam ab archiepiſcopis & epiſcopis & ab ipſis capitulis conſimiles datæ ſunt litteræ, placuit unas epiſcoporum & unas capitulorum inſcribere litteras in hunc modum.

Falco Lugdunenſis eccleſiæ miniſter dilecto fratri Antelmo Carthuſiæ priori, cunctiſque prioribus ſub Carthuſienſi ordine Deo militantibus, & qui cum eo ſunt fratribus paupertatis præmium à Domino obtinere. Domum Portarum & domum Majorevi veſtræ religionis æmulas pro voto & petitione ſua ad tenorem & confirmationem ordinis veſtri ſicut communi conſilio capituli decretum fuerit epiſcopali auctoritate concedimus & tradimus in perpetuum corrigendas.

Patribus & dominis reverendiſſimis A. Dei gratia Carthuſiæ priori & qui ſub ejus regimine Chriſto militant fratribus, Portarum fratres univerſi pacem & ſalutem æternam à Domino. Quod tandem aſſenſum præbuiſtis, ut ad domum veſtram, quæ noſtri propoſiti mater eſt, noſtræ & ceterarum domorum priores opportuno, ſicut ſtatutum fuerit, tempore conveniant, ut de his quæ ad unitatem ac ſtabilitatem ſive firmitatem ordinis noſtri valent diligentiſſime tractent, non ſolum concedimus & laudamus, ſed etiam cum gratiarum actione ſuſcepimus. In omnibus igitur, quæ ad tenorem ordinis noſtri & confirmationem pertinent, ſicut univerſalis capituli communi conſilio decretum fuerit, concedimus & tradimus nobis & ſucceſſoribus veſtris domum noſtram in perpetuum conſervandam atque corrigendam.

Hujus itaque univerſalis capituli decreta per ſingulas capitulorum diſtinctiones placuit annotari.

Primum omnium capitulorum hanc habet continentiam, ut divinum eccleſiæ officium prorſus per omnes domos uno ritu celebretur, & omnes conſuetudines Carthuſienſis domus, quæ ad ipſam religionem pertinent, unimode habeantur.

2. Secundum autem capitulum de prioribus decretum eſt, ut ſi quis priorum, quod abſit, contra religionem & propoſitum perperam egerit, ſemel bis & ter à fratribus privatim & in capitulo ſuo admonitus, ſi incorrectus permanſerit, prior Carthuſiæ ex communi conſilio generalis capituli, aut eum, ſi fieri poteſt, corrigere, aut pro incorrigibili alium ſubſtituere habeat poteſtatem. Hoc idem de priore Carthuſiæ & emendatione ipſius domus ſtatutum eſt. Ipſe verò ſupradictus incorrigibilis depoſitus, poſtea vel in eadem domo, ſi tamen cum pace domus ipſius fieri poſſit, permaneat, vel ad aliam

A ipſius propoſiti domum in qua juſſus fuerit tranſire non differat. Prior autem qui ſubſtituendus in illa domo fuerit, ſecundum præſcriptas conſuetudines inſtitutionis de fratribus ejuſdem domus, ſi tamen rationabiliter fieri poſſit, aſſumetur: ſin autem juxta conſiderationem communis capituli de aliqua aliarum domo, excepta Carthuſienſi domo, prior deſolatis fratribus detur. Id quoque de electione prioris poſt obitum ſui anteceſſoris fieri decretum eſt.

3. Tertium quoque capitulum continet, ut ſi prior vel fratres cujuſlibet domus hujus propoſiti propria voluntate ſua domum ipſam ad alterius propoſiti religionem, quod abſit, transferre B voluerint, eis ſicut jure perpetuo huic propoſito confœderatis nullatenus liceat.

4. Quartum proinde capitulum eſt ſtatutum, ut nulla domus nova hujus propoſiti ſine aſſenſu communis capituli extruatur, & inſtitutiones dari à nullo priorum præſumantur.

5. In quinto autem capitulo continetur, quod ſi domui Carthuſiæ, quæ aliarum mater eſt & nutrix, hæc neceſſitas ingruerit, ut de alia aliqua quam de ſua domo ſibi priorem aſciſcat, quamlibet perſonam, exceptis domorum prioribus, de domo qualibet hujus propoſiti ſibi aſſumat.

6. Sextum deinde capitulum hujuſce conti- C nentiam habet, ut ſi alicui domorum jam ſæpedicti propoſiti cauſa interceſſerit, de qua ad præſens tractare neceſſarium ſit, prior Carthuſiæ ſtatim ad præfatam cauſam tractandam tot ad ſe convocet priores, ſi per ſe facere non poterit, quot ad eam definiendam ſibi ſufficientes eſſe videantur. Horum autem definitio haud ſecus quam univerſalis capituli rata habeatur.

7. Septimum demum capitulum de his habetur, ut neque priori Carthuſiæ, neque ceteris quibuſlibet prioribus his omnibus quæ vel ad divinum vel ad ceteras quaſlibet hujus religionis inſtitutiones pertinent, ſine communi conſilio D generalis capituli demere aliquid vel addere licitum ſit. Commune autem ſive univerſale capitulum vocamus eos qui vocati convenerunt. Ut igitur hæc omnia inſtituta, quæ ad ſanctæ hujus religionis firmitatem, atque indeficientem ſtabilitatem pertinent, à ſanctis viris utiliter inventa, & ſaluberrime conſiderata, perpetuam habeant perſeverantiam, cuncti priores humilitatis veſtigia ſectantes, ſeſe huic ſanctæ diſciplinæ & perſeveranti correctioni cum omni devotione ſubdiderunt, & hujus ſanctæ obedientiæ jugum ſuave & onus leve infatigabiliter at- E que indeficienter ſe ferre profeſſi ſunt his verbis: *Ego frater* Stephanus *prior Majorevi promitto obedientiam communi capitulo.*

Aderat autem præſens, quod prætermittendum non arbitramur, venerabilis jam prædictus epiſcopus, ejuſdem Carthuſienſis domus pater & monachus, cujus manum, in qua omnes has præſcriptiones tenebat, flexis genibus oſculantes, hanc profeſſionem fecerunt.

Digitized by Google

ITEM CAPITULA ALTERIUS conventus.

1. Capitulum primum continet quod paſſiones Domini ſicut cetera evangelia cantentur.

2. Secundum capitulum habet, quod quando Nativitas Domini quarta feria evenerit, ſequenti dominica reſponſorium ſicut in die Nativitatis Domini cantetur. In miſſa *Puer natus eſt nobis*, oratio *Concede quæſumus omnipotens Deus, ut nos Unigeniti*, epiſtola *Apparuit benignitas*, evangelium *In principio*, &c. ſicut in dominicali miſſa Nativitatis.

3. Tertium capitulum eſt, quod in ea dominica in qua eſt evangelium *Erat Joſeph*, cantatur antiphona *Erat Joſeph* in ſabbato ad veſperas, eademque repetitur ad *Benedictus*, idemque contigit in dominica poſt Aſcenſionem, ut videlicet antiphona de evangelio & ad veſperas in ſabbato, & ad *Benedictus* cantetur.

4. Quartum capitulum eſt, quod ut dominica poſt Epiphaniam quæ præcedit Septuageſimam cantetur evangelium *Confiteor tibi, Domine, pater cæli & terræ*, & antiphonæ ex eodem evangelio *Tollite jugum meum ſuper vos* ad *Benedictus*, *Jugum enim meum* ad *Magnificat*.

5. Quintum capitulum eſt, quod repetitio reſponſorii *Ego dixi Domine*, fit *Sana animam meam, quia peccavi tibi*, eademque repetatur poſt *gloria*.

6. Sextum capitulum eſt, ut illa quæ emendata ſunt in pſalterio, emendentur in reſponſorio, verbi gratia *ſi mei non fuerint dominata*, *Ipſe liberabit me*, & *Exultabo mane miſericordia tua*, & *In generationem & generationem*.

7. Septimum capitulum eſt, ut poſt *Venite*, cantetur *Æterna rerum conditor*, ad laudes, *Splendor paternæ gloriæ*, ad veſperas *Deus Creator, &c.* ad completorium *Chriſte qui lux es*.

8. Octavum capitulum eſt, ut ab octavis Pentecoſtes uſque ad adventum Domini omnibus ferialibus diebus, exceptis feſtis, dominicales dicantur orationes ad veſperas & ad laudes.

9. Nonum capitulum eſt, ut in reſponſorio unius martyris in tertio nocturno dicatur verſiculus *Lætabitur Juſtus in Domino*.

10. Decimum capitulum eſt ut in feſto beati Andreæ, ſi in Adventu contingat, ſemel tantum comedatur, ſed nihilominus ad collationem veniatur.

11. Statutum eſt etiam, ut pro caris in conventu aliquid facere, in ordinatione prioris & ſui capituli arbitrio conſiſtat.

ALIA STATUTA.

1. Statutum in Carthuſienſi capitulo, ut in clauſtro poſt nonam ſecundum arbitrium prioris pro ſermone ſolito lectio habeatur.

2. Deinde decretum eſt, ut quomodo de equitatione fratrum ceterarum domorum ſtatutum fuerat, ſic & in Carthuſienſi ſervetur: ita dumtaxat, ut cum ad capitulum venerint, vel per A capitulum aliqui pro aliquo negotio miſſi fuerint, liceat iiſdem domibus unde fratres mittuntur, prout neceſſitas poſtulaverit, ſolito more fratrem equitando foras mittere.

3. Item communi aſſenſu decrevimus, quatinus pro domno P. Cluniacenſi abbate, quando eum obire contigerit, in cunctis noſtri ordinis domibus, excepto anniverſario, & quod in martyrologio non ſcribetur, idem & par officium fiat quod pro priore vel profeſſo fieri conſuevit. Pro ceteris verò totius ordinis Cluniacenſis defunctis, præter privatas orationes ſemel in anno generale officium, tam de miſſa quam de agenda in B conventu celebrabitur. A ſingulis quoque ſacerdotibus unum pſalterium, à laïcis ccc. dominicæ orationes perſolventur. Hoc verò obſequium ſingulis annis ab ipſo capitulo uſque ad Nativitatem Domini expleri injunximus. Pro domno verò Ainrico Vintonienſi epiſcopo, necnon pro præfati abbatis ſucceſſoribus, poſt obitum ipſorum generale officium in conventu ſimiliter celebrabitur.

4. Rurſus & ſancitum eſt, ut ſi domus aut quælibet perſona noſtri ordinis à Romana curia per ſe vel per alium littera contra inſtituta communis capituli poſtulaverit, à ſocietate univerſi C ordinis ſeparetur, niſi per idem commune capitulum reconcilietur.

5. Præterea ſtabilitum eſt, ut quia certus eſt numerus habitatorum locorum noſtrorum, certus etiam in animalibus & mercenariis habeatur & modus. Propter modeſtam igitur unitatem ubique ſervandam, ſtatutum eſt ut nulla ordinis noſtri domus ultra XXV. mercenarios, nec ultra M.CC. tam oves quam capreas exceptis hircis, nec ultra XII. canes, nec ultra XXXII. boves, ac XX. vitulos, nec ultra ſex ſagmarios ulterius habeat.

6. De ſubmovendis quoque ac ſubſtituendis prioribus hoc etiam judicavimus eſſe ſervandum, ut nulli ordinis noſtri congregationi viventem D priorem liceat ab officio ſuo amovere, niſi ex conſenſu communis capituli: neque ipſi communi capitulo liceat ejuſdem aggregationis fratribus, inconſultis atque nolentibus, abſque culpa condigna, priorem dare vel auferre. Si verò à fratribus cujuſlibet domus erga priorem ſuum pro ſuis exceſſibus queſtio ſuborta fuerit, idemque prior ab eiſdem ſæpius admonitus ſeipſum emendare noluerit, cauſa ipſa ad conſilium communis capituli deferatur, ejuſque judicio terminetur.

7. Dictum eſt etiam, ut nulla omnino domus pro ſuo aut alieno negotio ad perſonam domini E papæ ſcribere præſumat, ſine conſilio communis capituli.

8. Item ſtatutum eſt, ut ſi quilibet prior vel per ſe vel per ſubjectum ſuum inſtituta capituli violare præſumſerit, poſtquam tranſgreſſio manifeſta fuerit, in conſpectu totius capituli culpam confeſſus extra capitulum egrediatur, nudatus pedes, veſtibuſque pro conſuetudine detractis, manu virgas portans ante conventum pro ſuſcipienda diſciplina humiliter revertatur. Ipſe quoque in domo ſua ſuis ſubjectis pro ſimili culpa ſimilem imponat diſciplinam.

Digitized by Google

9 Decretum eſt etiam, ut ſi quis præſcriptum animalium numerum exceſſerit, ex decreto capituli quod ſuperfuerit pauperibus erogetur.

10. Præterea inſtitutum eſt, ut monachorum veſtimenta à ſemipede terram non tangant. Laïcorum quoque fratrum veſtes ultra ora Calciamentorum non deſcendant.

A 11. Etiam hoc ſtatuimus, ut de Ciſtercienſium ſive Præmonſtrati congregationibus, propter ipſorum reverentiam & pacem, nulla ulterius perſona in noſtrum ordinem ſuſcipiatur. Quod inſtitutum ſi quis noſtrorum tranſgreſſus fuerit, etiam profeſſum expellere cogatur, & à toto ordine ſeparare.

STATUTA SELECTA
capitulorum generalium ordinis Ciſtercienſis.

Ex variis codicibus manuſcriptis.

ANTIQUISSIMA STATUTA capituli generalis ordinis Ciſtercienſis ante (a) annum M. C. XXXIV. celebrati.

Ex MS. B. Mariæ de Joſaphat.

1. Abbas veniens Ciſtercium ad generale capitulum, intra abbatiam ne monachum adducat, nec pluſquam duos equos.

2. In prima die capituli poſt recitationem brevium, & abſolutionem defunctorum, dicatur *Adjutorium noſtrum*, & omnes monachi præter priores qui loco abbatum fuerint, exeant ad tenendum ordinem ſuum. Idem fiat aliis diebus poſt expoſitionem regulæ.

3. Nulli abbatum præter domnum Ciſtercienſem liceat clamare, vel in audientia loqui niſi ſtando, aliis omnibus ſedendo auſcultantibus. Si quis autem aliorum vel contradicere vel aliud dicere voluerit, illo ſurgente ſurgat.

4. Monachus vel converſus non debet minui extra abbatiam noſtri ordinis.

5. Si quis abbatum terram aliquam habuerit, vel uſuaria, vel inde aliquam habuerit conventionem, nullus aliorum quærat eam, vel in ea uſuaria ſine aſſenſu illius abbatis.

6. Si cui locus ad abbatiam conſtruendam oblatus fuerit, non præſumat accipere, niſi prius diſtare eum à ceteris abbatiis noſtri ordinis decem leucis Burgundiæ pro certo cognoverit. Si tamen ibi congregatio fuerit, per aſſenſum generalis capituli recipi poterit.

7. Quod ſi ſubprior jam reſederit, ingrediatur tamen ut ceteri monachi, & retrahente ſe paululum ſubpriore ad nolam ſedeat, & ſuum deinceps officium exſequatur, ſimili modo ad capitulum & ad collationem.

8. De cetero præſente & abſente abbate, intus & deforis, pro voluntate abbatis omnino ſe agat, ſic tamen quod locum in eccleſia numquam occupabit.

9. Prior & ſubprior & alii obedientiales tam ab abbatibus quam à monachis ſuis, nominibus ſuis, ſed non puris vocentur.

B 10. Si non occurrerit abbas ad gloriam, ſatisfaciat ad gradum ut monachus, excepto quod ſine alicujus licentia, mox poſt ſatisfactionem recedat in ſedem ſuam, niſi alius abbas in choro affuerit.

11. Illis diebus in quibus communicaturi ſunt monachi, poſſunt ad privatas miſſas miniſtri communicare. Licet etiam abbati monachos, novitios, converſos, prout expedire judicaverit dividere per altaria ad communicandum.

12. Singulis menſibus communicent, niſi C quem abbas certa de cauſa crebrius vel rarius accedere judicaverit.

STATUTA CAPITULI GENERALIS ordinis Ciſtercienſis anno M. C. LII. celebrati.

Ex MS. Igniacenſis monaſterii.

D I. Anno ab Incarnatione Domini M. C. LII. ſtatutum eſt in generali capitulo abbatum, ne ulterius alicubi conſtruatur nova abbatia ordinis noſtri, neque aliquis alterius religionis per ſubjectionem ordini noſtro ſocietur. Licet tamen alicui abbati pro aliqua incommoditate intolerabili, conſilio & aſſenſu patris abbatis, abbatiam ſuam ad locum magis idoneum transferre, qui tamen ab aliis abbatiis noſtri ordinis ad minus decem leugis Burgundiæ diſtet, E & duabus à grangiis, ſive ille locus ad quem fit tranſlatio alterius ante fuerit religionis, ſive non: ita quod priorem locum vel omnino deſerat, vel in eo grangiam faciat, ſi ultra dietam intra ſe diſtent. Nulli enim licet à modo ab abbatia ſua ultra communem dietam grangiam facere. Sciendum etiam quod non licet per manum fugitivi noſtri ordinis, aliquem locum ſive ad abbatiam, ſive ad grangiam faciendam recipere. Loca tamen quæ ante illud generale capitulum ædificari cœperant, conceſſum eſt, ut ſi ante generale

(a) Hujus capituli generalis annus in MS codice B. Mariæ de Joſaphat unde illu(d) eruimus præfixus non erat. Verum ante annum 1134. celebratum fuiſſe colligimus ex libro inſtitutionum S. Raynardi abbatis Ciſtercienſis, qui primus collectionem ſtatutorum capitulorum generalium ordinis Ciſtercienſis ſub certo ordine redactorum eo anno edidit: qua in collectione ſeptem hujus capituli ſtatuta reperiuntur ſcilicet 1. 2. 3. 4. 5. 10. 11 quæ ibidem extant cap. 40. 41. 42 43. 44. 45. 46.

Digitized by Google

capitulum ſubſequentis anni honeſte & ſecundum inſtituta ordinis fieri poſſet, in abbatiam ſurgerent. Quod ſi ante illud capitulum convenienter, ut dictum eſt, accepta loca in abbatiam ſurgere non poſſint, ex tunc remota omni diſpenſatione dimitterentur, niſi grangia ibi ſecundum ordinem fieri poſſit.

II. *Quando vel quibus major cellerarius computare debet.*

Major cellerarius, &c. *ut in Nomaſt. Ciſterc. pag.* 270.

III. *De pœna loquenti ad menſam.*

Omni tempore, &c. *ut in Nomaſt. Ciſterc. pag.* 270.

IV. *Cum quot monachis liceat abbati hoſpiti ſimul loqui.*

Conſtituimus ut nullus abbas, &c. *ut in Nomaſt. Ciſterc. ſed poſt finem hujus capitis ſequentia deſunt in Nomaſtico.* Similiter infirmis & ſervitoribus eorum in infirmitorio vel juxta, & hoc tantum duobus abbas hoſpes loquatur, exceptis his qui ei, ſi in infirmitorio fuerit, deputantur, nullus niſi juſſus & evocatus ab eo ad eum præſumat accedere.

V. *De lumine oratorii.*

Lampadem tam die quam nocte jugiter ardentem in oratorio habeat, qui voluerit & potuerit.

6. Anniverſaria dies abbatum defunctorum ſingulis annis in capitulis ſuis pronunciabitur, & pro eis oratio injungetur.

7. Nullus prior in minutione convocet multitudinem monachorum.

8. Nullus præter regem ſive reginam, ſive archiepiſcopos & epiſcopos in noſtris ſepeliantur eccleſiis.

9. Qui in domibus nigrorum monachorum ſcienter ſagimen comederint, ſeptem ſextis feriis in pane & aqua jejunabunt.

10. Loquentes ad menſam ubi ubi, aut vinum in taberna vendentes, ſententia quæ olim de talibus lata eſt puniantur.

11. Coquus abbatis & qui vocantur ad menſam ejus, ſi in refectorium redeunt, non perdunt verſum.

12. De votis & pœnitentiis in ſæculo acceptis poteſt abbas diſponere prout voluerit, ſi ad converſionem venerint.

13. Nemo intret in chorum ad laudes XII. lectionum.

14. Prohibetur ne abbas ordinis noſtri induatur cappa ſerica, niſi ad benedictionem ſuam tantum.

15. Prohibetur etiam ne abbas habeat ſæculares ſervientes in hoſpitio, niſi pro multitudine hoſpitum.

16. Caveatur omnino ne pulli equorum venundentur extra terminos abbatiarum & grangiarum noſtrarum.

17. Ad miſſam B. Mariæ tam privatim quam in conventu cantore incipiente *Salve ſancta parens*, omnes qui affuerint tam in choro, quam extra chorum, præter ſacerdotem & miniſtros in albis indutos, petant veniam, ſemel videlicet ante verſum, & privatis quidem diebus ſuper genua, feſtis vero ſuper articulos. Similiter & ad commemorationes quæ fiunt ſingulis diebus ad laudes & ad veſperas, quando antiphonæ inchoantur, ubicumque cantaverint, niſi gravis infirmitas obſtiterit, vel in via directi fuerint.

18. Ad miſſam cotidianam pro defunctis, ſi præſens defunctus fuerit, collecta *Omnipotens ſempiterne Deus*, pro eo ſecunda dicatur.

19. Sabbato infirmi à carnibus abſtineant, exceptis his qui tanta ac tali invalitudine laborant, ut aliud quid guſtare non poſſint.

20. Abbates ad capitulum venientes ſecum non adducant monachos, ſed converſos, ſine certa neceſſitate, excepto abbate Savigniacenſi, cui hoc permiſſum eſt ab antiquo. Qui autem aliter fecerit, petat veniam in capitulo generali.

21. Quando campana pulſatur in elevatione hoſtiæ ſalutis, omnis petant veniam, præter eos qui ſunt in dormitorio.

22. Liceat cuilibet abbati vel priori, ſi abbas defuerit, auferre habitum monacho fugitivo etiam revertenti.

23. De Saracenis antiqua ſententia teneatur, ſcilicet ut nec emantur, nec baptizari prohibeantur.

24. Cum ſtatutum ſit à capitulo generali ut creationes & electiones abbatum non fiant, niſi in domibus quæ vacant; tamen auctoritas capituli generalis diſpenſat circa illas quæ à matribus ultra XV dietas diſtare noſcuntur: in quibus ſi ſeniores domus illius quæ vacat, in patrem abbatem vota ſua tranſtulerint, poterit illuc pater abbas abbatem dirigere.

25. Sententia de reædificandis capellis intelligitur tantum de illis quæ ſunt intra grangias.

26. Sententiæ qua lata eſt de abbatibus ad capitulum venientibus, ne infra capitulum generale pluſquam duas noctes morentur in Ciſtercio, niſi in infirmitate vel neceſſitate detenti, additum ut à vino abſtineant ſine diſpenſatione, quamdiu ibidem fuerint demorati.

27. Abbates venientes ad capitulum qui introducunt ſervientes in equis tempore capituli generalis, contra inſtituta ejuſdem capituli, veniam petant ſuper hoc, ad nutum capituli ſatisfacturi.

STATUTA CAPITULI GENERALIS ordinis Ciſtercienſis anno M. C. LVII. (a) celebrati.

Ex duobus MSS. uno Belli-Prati in diœceſi Belvacenſi, altero B. Mariæ de Columba.

ANno ab Incarnatione Domini M. C. LVII. in capitulo generali hæc cœperunt inſtitui,

(a) Codex B. Mariæ de Columba huic capitulo annum aſſignat M. C LVIII.

Digitized by Google

ex quibus multa jam ſuperioribus ſcriptis ubi potuimus inſeruimus, cetera quæ reſtant per capitula diſtinguantur, & præcedentibus, ut dictum eſt, capitulis adjungantur hoc modo.

1. Abbatibus & monachis qui in via ſunt vel in grangiis, ſi conventus defuerit, licet ſimul cantare horas de S. Maria, & officium pro defunctis.

2. Nullus abbas alienum monachum de ordine noſtro faciat ordinari, ſine conſenſu abbatis ſui.

3. Non licet monacho in proxima grangia pernoctare, nec pro capitulo tenendo, niſi diſtet ab abbatia per dimidiam leugam.

4. Qui lanam vel aliud vendunt, non ideo amplius accipiant quam credunt.

5. Nullus abbas guerrientibus aliquid det vel accommodet tempore guerræ.

6. Vadimonia ſive gageriæ ulterius non accipiantur, exceptis decimis propriis, feodis, & paſturis.

7. Abbas vel monachus ordinis noſtri non baptizet infantem, niſi in articulo mortis, ſi preſbyter defuerit.

8. Qui greges porcorum nutriunt, alios deinceps porcos non emant ad ducendum in alienas paſturas.

9. Numquam deinceps fiat menſuratio leugarum funibus vel perticis, ſed viſu arbitrorum omnis de hoc querela terminetur.

10. Novem dies poſſunt feminæ noſtras intrare baſilicas, cum noviter dedicantur.

11. Coria emere licet etiam ultra quatuor dietas in nundinis nominatis.

12. Portas vel oſtia eccleſiæ ſuæ albo colore qui voluerit poterit colorare.

13. Abbates qui ad capitulum non venerint, nec miſerint eo anno quo debent venire, à die capituli Ciſtercienſis in ſtallum abbatis non intrent, & omni ſexta feria jejunent in pane & aqua, donec Ciſtercium venerint.

14. Nullus abbas vel monachus ſive converſus noſtri ordinis extra infirmitoria noſtri ordinis carnes comedat. Quod ſi alicujus epiſcopi juſſu, vel indignatione, aut excommunicatione fecerit; pro ſingulis vicibus quibus carnes comederit, tres dies jejunet in pane & aqua, & hanc pœnitentiam præcipienti prædicat. Et ſi abbas eſt, in capitulo Ciſtercienſi inde veniam petat: ſi monachus vel converſus, in ſuo capitulo.

15. Cruces cum auro non habeantur, nec tam magnæ quæ congruè non portentur ad proceſſionem; ſed ad altare ponantur. Item aureæ vel argenteæ cruces notabili magnitudinis non fiant.

16. Turres lapideæ ad campanas non fiant. Domus extra portam cadant.

17. Quando aliquis epiſcopus in eccleſia noſtra miſſam celebrat, monachi noſtri non induant cappas vel dalmaticas.

18. Quotiens pronunciantur in capitulo feſtivitates S. Mariæ, videlicet Aſſumtio, Nativitas, Purificatio, & Annunciatio dominica, inclinetur ab omni conventu.

19. Coria tannata nec noſtra nec aliena nulla omnino nobis licet vendere, neque lanas quas emerimus.

A 20. Qui per dominum papam vel alios epiſcopos vel alios principes petunt aliquid à capitulo contra formam ordinis, nullomodo petita obtineant. Si quid tamen obtinendum videtur, hoc modo in manu capituli ſit, ut alteri cui capitulum voluerit tradat.

21. Campanæ noſtri ordinis non excedant pondus quingentarum librarum: ita ut unus pulſet, & numquam duo ſimul pulſent.

22. Nullus de ordine noſtro pro aliqua perſona vel eccleſia, niſi forte de ordine noſtro, fidejuſſorem vel reſponſorem ſe conſtituat.

23. Nullus nimis juvenis & puerili facie abbas B conſtituatur.

24. Temporibus quibus prandetur licet monachis etiam non accepta licentia prandere in grangiis ejuſdem domus.

25. Abbati non detur oſculum, niſi prius oratione facta.

26. Qui in levi culpa eſt, de labore remaneat propter ſatisfactionem. Qui etiam cum ſatisfacit, toto corpore extenſo proſternatur quando conventus proſternitur ſuper formas. Ceteris verò diebus ſtans incurvetur.

27. Nemo clamorem vel litteras pro quolibet ſæculari, contra aliquem ordinis noſtri ad capitu- C lum deferat.

28. Poteſt pater abbas ejicere novitium ubi inordinate receptum invenerit, non enim debet novitius recipi minus quam decem & octo annos habens, nec talis quem ter in die comedere opus ſit.

29. Artifices intra clauſtrum vel tam propè operentur, ut ad horas regulares poſſint occurrere.

30. Aliquis monachus lapſus in fornicationem & publicatus, in ea domo ubi hoc ei accidit non remaneat; ſed in aliam domum ordinis noſtri tranſmittatur, ad priorem non rever- D ſurus, niſi per generale capitulum.

31. Veniam petat in capitulo qui lectionem, vel reſponſorium, aut *Venite* alii injungit, ſi tamen extra chorum non eſt.

32. Abbatum noſtrorum anniverſarium in capitulo pronunciamus.

33. Cum ex regulæ auctoritate duobus pulmentis coctis debeamus eſſe contenti, & ipſa propter diverſorum infirmitates concedantur, ut qui ex uno non poſſit, ex alio reficiatur; honeſtum ſatis eſt & conſentaneum rationi, ut occaſione abbatum vel hoſpitum, ſi forte ſupervenerint, modum non tranſgrediamur; ſed ſicut E ait B. Benedictus, ſervata in omnibus parcitate vivamus. Statuimus itaque ut nulli abbati vel monacho, vel converſo ordinis noſtri, vel in refectorio, vel in hoſpitio, vel in grangia, vel ubicumque nos nobis eſcas miniſtramus, amplius quam tria pulmentaria demus; ſed neque hoſpitibus aliis, niſi forte aſſit aliquis epiſcoporum vel principum. In refectorio tamen, ſi conventus vel ſervitores comedunt, licet abbati vel fratri hoſpiti quartum apponi pulmentum, ſi juſſum fuerit, propter diſtributionem ſimul comedentium. Et ſciendum quod flatones, & paſtillos, vel caſeum ſi non eſt in pulmento, pro

Digitized by Google

mento, pro pulmentis intelligamus. Butyrum vel poma quælibet, aut herbæ crudæ in hoc numero non computantur. Infirmis hoſpitibus vel fratribus in infirmitorio non tenebitur lex iſta. Si quis verò tranſgreſſus fuerit hanc conſtitutionem; ſi monachus eſt, una die ſit in levi culpa; ſi converſus, una die in pane & aqua.

34. Abbates noſtri ordinis ad capitulum venientes, ſi citra alpes & mare habitant, ſine monacho & garcione ſicut Ciſtercium veniunt, ſic veniant. Qui ultra alpes & mare habitant; ſi plures adducunt in itinere, non eos adducant in domos proximas Ciſtercii, de Firmitate, de Pontiniaco, de Claravalle, de Morimundo, vel quæ ſunt inter eas & Ciſtercium, ſed ſimpliciter ſicut Ciſtercium veniunt intrent ad eas & cum duobus equis & uno garcione & famulo, ſi converſum non habent. Ipſis verò conceſſum eſt, ut ſi converſos ſuos vel alios mutuatos in via infirmitate detentos ad capitulum adducere non potuerunt, garciones ſuos Ciſtercium introducant.

35. Multa de mercatoribus noſtris querela eſt, multa confuſio. Quia tamen ad nundinas nominatas interdum mittere fratres noſtros coëmendarum mercium quibus utimur neceſſitas perſuadet; hoc ſaltem conſentiamus, ut nihil omnino vendamus in eis; ſed cum vendimus res noſtras ubi ubi, caveamus inhoneſtas commutationes, quas iterum venumdare debeamus, nec accipiamus in precio niſi aurum, argentum, aut nummos, vel tales merces quibus in ordine ordinate utimur. Conſtituimus etiam ne quoquo modo res noſtras venales trans mare convehamus.

36. Molendinos vel ceteras poſſeſſiones quas ſecundum ordinem tenere non licet, alicui perſonæ concedi in vita ſua, ut ad monaſterium denuo revertantur, omnino non licet.

37. Pulli equorum ſic vendantur, ut ſi frenum eis imponitur ut domantur, ſaltem ſella eis non imponatur, ut ad currendum erudiantur, nec coopertúras habeant. Non ducantur ad vendendum extra fines abbatiarum vel grangiarum noſtrarum, & cum mutaverint quatuor dentes, tunc vendantur antequam alios mutent, niſi forte ad proprios uſus retinere velimus.

38. Crociones id eſt vetulos boves emere conceditur, ne longius coria perquiramus, ſed non pro hoc ultra dietam ab abbatiis vel grangiis noſtris procedamus.

39. Ruptis ſicut interdicitur inciſio, ita combuſtio.

40. Quicumque abbatum ordinis noſtri in adventu & quadrageſima comederit vel pernoctaverit extra domos noſtri ordinis; niſi ab epiſcopo ſuo vel principe vocatus fuerit, vel cauſa abbatis infirmi viſitandi, vel novitii benedicendi, vel abbatis ponendi, vel ſcandali orti in aliqua domo noſtra ſedandi, vel pro pace terræ perrexerit; tribus diebus jejunet in pane & aqua.

41. Monachus vel converſus qui ſæcularem hominem in ira vel perturbatione percuſſerit, uno anno ſit ultimus in congregatione.

42. Servientes ſæculares qui cum abbatibus, vel monachis, ſeu converſis noſtris equites, ſeu pedites vadunt, tinctas veſtes non habeant, niſi nigras, & acuminatos cultellos non habeant, vel enſes, nec notabiliter compti cum eis vadant. Si quis abbas vel monachus ſeu converſus tales duxerit, quamdiu eos ſecum habuerit, omni ſexta feria jejunet in pane & aqua.

43. Nullus eat ad curiam domini papæ, niſi cum proprio epiſcopo, nec monachum, nec converſum mittat ſine conſilio capituli generalis. Quod ſi ſubita vel inevitabili neceſſitate præventus hoc expectare nequiverit; fiat hoc cum conſilio domini Ciſtercienſis & quatuor priorum abbatum, vel duorum, ſi omnes adire non poterit.

44. Decretum eſt, & communi conſilio confirmatum, ut apud Divionem tam in eundo ad capitulum, quam redeundo, nullus abbas monachus vel converſus piſces faciat comparari, nec piſces ibi tunc temporis manducare præſumat, etiam ſi tranſmiſſi fuerint vel donati, niſi cum epiſcopo manducet. Nullus etiam ultra duas candelas accenſas parietibus affigat, nec converſum ſuum ad ſerviendum ſibi flexis genibus adſtare permittat.

45. Abbas qui dimiſerit abbatiam ſuam, infra xxx. dies profeſſionem faciat, & nihil ex omnibus ſibi retineat aut reſervet.

46. De medicis monachis vel converſis ab olim ſtatutum eſt, ut extra domos ſuas pro medicinæ opere non pernoctent, neque potionem ſæcularibus dent.

47. Monachos vel converſos artifices ad operandum ſæcularibus concedi non licet.

48. De abbatibus qui domos ſuas nimiis obligant debitis, dictum eſt ut pater abbas in viſitationibus inquirat ſtatum filiæ domus tam in temporalibus, quam in ſpiritalibus. Et ſi intellexerit debita modum excedere, vel occaſionem debitorum irrationabilem, inhibeat filium abbatem, & arguat ſecundum quod viderit expedire.

49. Sarraceni nec vendantur, nec prohibemus baptizari.

50. De pitantiis antiquus ordo ſervetur, ut nullo die expetantur, neque fiant niſi ad arbitrium abbatis, nec per abbatem continuentur tribus diebus. Nullus præter abbatem ipſius loci & patrem abbatem, pitantias in grangiis faciat generales. Magiſter converſus vel hoſpitalis qui pitantiam fecerit generalem abſque præcepto abbatis ſui, per annum pitantia careat. Solitam pitantiam faciat hoſpiti, quæ poſſit diſtribui duobus fratribus ſecundum ordinem. Prior cellerarius, & magiſter converſorum ſimiliter in grangiis non faciant generales pitantias.

51. Abſtinentia in quadrageſima ita obſervetur, ut omni ſexta feria jejunemus in pane & aqua, niſi forte ſexta feria vel ſabbato XII. lectionum feſtivitas evenerit.

52. Monachus vel converſus cum neceſſe fuerit ipſum loqui in eccleſia, ſi præſens fuerit epiſcopus, petat ab eo licentiam: ſin autem, licentia abbatis ſui vel prioris hoc faciat.

Digitized by Google

53. Qui de ordine exeunt: ita ut Jeroſolymam eant, vel aliam peregrinationem alioſum faciant, vel ſeipſos qualibet occaſione faciunt abſcidi vel incidi; ſine omni perſonarum acceptione de domibus propriis amoti, mittantur in alias domos ordinis perpetuò numquam reverſuri.

54. Qui ante veſperas vel poſt de abbatia ad loquendum exierit, & eadem die reverſurus ad collationem non venerit, tribus diebus ſit in pane & aqua.

55. Eleemoſynas capitulo deferendas nullus quærat, nulli dentur, ſed omnium uſibus, quibus miſſæ fuerint, reſerventur, aut dividantur.

56. Omnibus ordinis noſtri omne genus chyrothecarum tam de corio, quam de panno interdicitur, exceptis artificibus, quibus illud genus conceditur, quod vulgò mitana dicitur.

57. Equi, boves, & canes epiſcopis vel aliis ſæcularibus non commodentur.

58. Nuſquam in ordine noſtro habeantur mulieres quæ mulgeant. Qui eas deinceps habuerint, quamdiu eas habuerint ſint in pane & aqua, tam abbates, quam priores, & cellerarii. Qui verò jam velatas habent, nullas ulterius recipiant.

59. Abbatiæ quæ non ſunt creatæ in ordine, molendinos teneant quamdiu capitulo viſum fuerit. Acquiſitos autem poſtquam ordini ſociati fuerint, omninò dimittant. Qui eos deinceps tenuerint, quamdiu eos habuerint, omni ſexta feria jejunent in pane & aqua. Priores & cellarii ſint ſimiliter in pane & aqua, & cellerarius ſit ultimus omnium. Id ipſum etiam de fullonibus ſit dictum.

60. Sacerdotes noviter ordinati primas miſſas, non niſi privatim cantare præſumant.

61. Falſarii cartarum vel ſigillorum qui inventi fuerint, ſi clerici ſunt, non miniſtrent, niſi ad privatas miſſas; ſi verò laïci, ultimi ſint in ordine per annum, & utrique omni ſexta feria jejunent in pane & aqua, & nemo inſtrumentis illis utatur.

62. Abbatibus Scotiæ conceditur, ut quarto anno veniant ad capitulum.

63. Ad ſepeliendum, non niſi fundatores recipiantur. Si quis tamen vivus adducebatur, & mortuus eſt in via, nec ſine gravi ſcandalo, aut grandi periculo remitti poteſt, qui eum ſepelierit, in proximo capitulo confiteatur factum & neceſſitatem.

64 De jejuniis quartæ & ſextæ feriæ in æſtate ſicut in regula continetur, & ſicut hucuſque actum eſt, teneatur.

STATUTA CAPITULI GENERALIS anni M. C. LXXX.

Anno M. C. LXXX. ſtatuta ſunt hæc in generali capitulo apud Ciſtercium.

1. CUm divina pariter & humana verba nos ammoneant, ut ſtudeamus cupiditatibus imponere frenum, & modum acquiſitionibus noſtris propter varios ſtatus monaſteriorum, adhuc veremur neceſſitatem fratribus noſtris imponere, optantes bonum eorum voluntarium eſſe; & diuturna deliberatione ſuper hoc credimus opus fore. Interim autem propter ſcandalum gravius, quod ſuper retentione decimarum undique creſcit in dies, providemus; & firmiter præcipimus, ut quicumque ex vobis ab hoc die, & deinceps acquiſierit agros vel vineas, ex quibus eccleſiæ vel monaſteria, ſeu perſonæ quælibet eccleſiaſticæ percipere hactenus decimas conſueverant, ſine contradictione exſolvant, niſi fortè jam donationem exinde receperunt, vel compoſitionem fecerunt, aut in poſterum in pace acquirere poterunt.

2. Multitudinem minutorum non licet priori, quaſi ad conſolandum vocare propter inordinatas collocutiones, nec quando abſens eſt abbas.

3. Abbati qui benedicendus eſt licet indui alba & cappa.

4. Qui in domibus alterius ordinis comedunt, ſi credunt in pulmentariis eſſe ſagimen, ab eis prorſus abſtineant. Si contra conſcientiam comederint, ſeptem ſextis feriis jejunent in pane & aqua; & ſi in conſuetudinem vertant, gravius puniantur.

5. In oratoriis noſtris non ſepeliantur, niſi reges & reginæ & epiſcopi; in capitulis abbates, vel etiam prædicti, ſi maluerint.

6. Altaria in grangiis nova non fiant. Antiqua quæ conſecrata fuerint abſque licentia epiſcopi non diruantur. Verum tamen nullatenus ibi cantetur.

7. Mercatores ordinis noſtri terminum receptionum, ſive redditionum ſuarum in nundinis publicis nullo modo conſtituant.

8. Inquietant multi ex nobis monachi ſive converſi conventus alios ſervitia propria in morte ſua petentes, tales petitiones ultra non fiant, quia omnia communia ſunt nobis.

9. De fugitivis ſuis unuſquiſque abbas non diſſimulet juſtitiam quærere.

10. Quamdiu laborant monachi in grangiis ubi vinum vel cervifia dari non ſolet, ſimiliter ipſi abſtineant, quamdiu ibi fuerint nullam pitantiam potus accipientes ab aliquo.

11. Converſi non in grangiis, ſed in abbatia minuantur.

12. Qui gajerias receperunt, ſi ſciunt ſortem ſuam recepiſſe, deductis expenſis, uſque ad Paſcha eas reſignent, niſi ſit poſſeſſio quæ ad jus monaſterii pertineat. Qui aliter retinuerint, ex tunc abbas, & prior, & cellerarius à divino officio ſint ſuſpenſi, nec cenſus impoſitione pallient hujuſmodi pignorationes.

13. In domibus noſtris & villis ubi converſi morantur frequentius, non habitet femina, nec intret.

STATUTA ANNI M. C. LXXXI.

1. NOn eſt conſuetudo ordinis noſtri, ut qui ante converſionem vovere jejunia prop-

ter hoc in congregatione diſtincti victu fratres debeant conturbare, ſed obediant patri abbati per omnia.

2. Interdicitur generaliter ne converſi interſint electionibus abbatum.

3. Ad menſam abbatis nullus ſæcularium miniſtret, niſi pro neceſſitate ſæcularium hoſpitum.

4. Tempore quo abbates venientes ad capitulum apud Divionem piſcibus abſtinent, eamdem legem monachi ibi remanentes obſervent.

5. Apud Divionem quando veniunt abbates ad capitulum, vel redeunt, caveant omninò, ne in manibus ſe invicem tenentes, vel alio notabili modo per vicos incedant, nec ſine certo negotio ſe invicem viſitent, nec ſpecies alicubi comparent, ſed nec alia aliqua extra ſua hoſpitia.

Pater abbas, ſi evenerit filiam abbatiam immoderatis debitis obligatam, niſi rationabilem cauſam obligationis cognoverit, diſtrictiſſimè abbatem loci illius & officiales puniat, & omni modo inhibeat, ne debita augeantur.

7. Erubeſcendum eſt nimis quod dicitur quoſdam pro vino emendo gravia debita contraxiſſe, ſicut illos de Caſa-nova, quos patribus abbatibus relinquimus graviter puniendos.

8. Pro interdictis terrarum nullatenus vacent eccleſiæ noſtræ à divinis, quocumque epiſcopo præcipiente; ſed libertas in privilegiis à domino papa nobis indulta inviolabiliter obſervetur.

9. Indecens eſt conſuetudo in quibuſdam abbatiis, ut abbatibus de via regreſſis, etiam poſt longas moras, pacis oſculum petant: quod ne ulterius fiat modis omnibus prohibemus.

10. Lanam unius anni licet prævendere, ſi neceſſe fuerit: ultra annum, non fiat.

11. Panni tincti & curioſi ab ordine noſtro penitus excluduntur.

STATUTA ANNI M. C. LXXXII.

1. Abbates ad capitulum venientes, quando plures conveniunt, provideant qui priores eorum ſunt, ne pro vino accipiendo immoderatè aggravent domos.

2. Abbates qui ſunt in provinciis Lugdunenſi, Biſuntinenſi, Bituricenſi, Senonenſi, Remenſi, Trevirenſi, Viennenſi, venientes ad capitulum apud Firmitatem, Pontiniacum, Claramvallem, Morimundum, & apud abbatias quæ infra ſunt, non adducant, niſi duas equitaturas, alii non adducant ultra tres.

3. Abbates, monachi, & converſi qui habuerint in comitatu ſuo garciones ſibi ſervientes cum cultellis acuminatis, quamdiu eos ſcienter tenuerint, niſi fortè in confinio Saracenorum, à vino abſtineant; non aliquis in via capituli ultra duos ſecum adducat.

4. Pro pacto certo nulla fiat miſſarum promiſſio, quia ſimoniacum eſt.

5. Monachus de alio ordine, ſi, antequam ſit benedictus, ad noſtrum ordinem venerit, ſi in habitu erat ſæculari, ſit in probatione per annum integrum: ſi in habitu monachali, vel fortè per violentiam ei ablatus fuerit habitus; in abbate ſit ipſum admittere inter monachos aut ponere in probationem; benedictus in ordine alio inter monachos recipiatur.

6. Temperantes pro tempore quæ de tabernis ante ea rigidius ſunt inſtituta, toleramus pro intolerabili quorumdam indigentia, quod in propriis domibus extra abbatiam & grangias, liceat vinum vendi in ſumma alicui ſæculari. Sæcularis autem illud vendere poſſit ad brocam: ita tamen quod ut tabernacula duraverit, nulli omninò monacho vel converſo liceat habitare in aliqua parte domus illius, ſed nec vendere, nec bibere, nec jacere.

7. De converſis grangiarum dominicis & feſtis diebus ad abbatiam venientibus, in diſpoſitione abbatis ſit ſecundùm multitudinem vel paucitatem converſorum, vel locorum poſitionem, in ordine ſuo, vel ſeorſum ad menſas eos conſtituere.

8. De his qui extra domum vagantur, provideant abbates eorum qui eos expellunt vel repellunt, cui debeant reddere rationem; & quantum licuerit, ad miſericordiam quam ad judicium proniores exiſtant, ut miſericordiam conſequantur.

9. Ex nimietate debitorum, non tam periculum, quàm excidium pluribus monaſteriis noſcitur imminere. Propterea providemus, ut qui debuerit ultra precium quinquaginta marcarum, terras non emant, neque novas ædificationes faciant, niſi tanta coegerit neceſſitas, ut de aſſenſu patrum id faciant. Si autem repentina cauſa compulerit, abbas in generali capitulo veniam petat, & cauſam indicet, capitulum autem judicet utrum puniendum ſit, an tolerandum. Si quis aliter feciſſe cognitus fuerit, capitulum Ciſtercienſe tam gravem ſententiam ferat in abbatem & in officiales ejuſdem tranſgreſſioni conſentientes, ut eorum pœna correctio debeat eſſe multorum. Similiter faciat de eo quod fecerit de aſſenſu patris abbatis.

10. Cellerarius de Carocampo, vel alius ordinis noſtri ſervientes in equo ſecum non ducant.

11. Vitreæ picturæ infra terminum duorum annorum emendentur; alioquin ex nunc abbas & prior, & cellerarius omni ſexta feria jejunent in pane & aqua, donec ſint emendatæ.

12. Qui convenienter occurrerit ad orationem cujuſlibet horæ, vel ad benedictionem collationis, non petat veniam in capitulo, etiamſi poſtquam ſonuerit ſignum, aſcenderit dormitorium, vel alicubi diverterit.

STATUTA ANNI M. C. LXXXIII.

1 Solemnia anniverſaria ſtando præter quatuor generalia nulla fiant, excepto regis (a) Ludovici, de quo conceſſum eſt, ut ſtando fiat tantummodo ibi, ubi ſepultus eſt.

2. Sententia de cultellis acuminatis ante data firmiter teneatur.

3 De fugitivis autem nihil novum inſtitui poſſe videtur ſine periculo totius ordinis. De

(a) Junioris dicti, hoc nomine ſeptimi, qui in monaſterio Sacri-portus, ſeu Barbellenſi ſepultus jacet.

Digitized by Google

his autem qui in extremis agere videntur, in abbatis ſit providentia; & ita in Uſibus ſcribatur centeſimo primo capitulo.

4. De his quibus regula præcipit omnem reverſionis aditum denegari, nos contra regulam nihil audemus, niſi fortè de indulgentia generalis capituli, vel mandato domini papæ, ſeu legati ejus, exceptis perſonis illis, quas ab hujuſmodi rigore [eximi] notoria ſimplicitas exigit.

5. A nominatim excommunicatis nullam licet nobis recipere donationem, exceptis victualibus in gravi neceſſitate.

6. Qui convictus fuerit aut confeſſus publicè de ſortilegio quod fecerit, aut fieri fecerit; ſi abbas fuerit vel prior, deponatur: ſi monachus vel converſus, tribus diebus ſit in gravi culpa, & per annum ſuſpenſus ab altari, ſit omnium ultimus.

7. De juramento converſorum, quod ſcriptum eſt in fine Uſuum, quia multas generat quæſtiones, deleatur.

8. Abbates qui de indulgentia generalis capituli uno anno vel pluribus remanent; ſi eo anno quo debent venire, gravi infirmitate impediuntur ne veniant, liceat eis per litteras excuſare, & anno ſequenti ſine omni excuſatione veniant, & veniam inde petant.

9. Patres abbates, vel qui pro eis viſitant, abbatibus publicas pœnitentias non imponant, quia hoc ſolius capituli generalis eſt.

10. Converſi qui in domibus juxta abbatiam ſitis extra terminos habitant & laborant, juxta priſtinam conſuetudinem in ipſis domibus comedant, nec abbatibus id liceat mutare.

11. Conſpiratores, incendiarii, fures, proprietatem habentes, annis ſingulis in Ramis palmarum poſt habitum ſermonem, illis qui non ſunt de ordine prius emiſſis, ab eo qui præeſt capitulo cum ſtola & candela accenſa, auctoritate Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritusſancti, & beatæ Mariæ, & omnium ſanctorum, & totius ordinis, excommunicentur.

12. Caveant abbates, ne ipſi vel monachi eorum aliquando utantur caſulis oloſericis in monaſteriis noſtris. Qui autem uti præſumſerit, ea die jejunet in pane & aqua. Similiter ſacriſta vel alius monachus, qui tale ornamentum ſcienter miniſtraverit.

13. Depoſita in domibus noſtris non ſuſcipiantur ultra centum ſolidos ſine conſcientia ad minus trium fratrum, & ad juſſum abbatis, & ſub eorum teſtimonio reddantur; & ſub tali conditione ſuſcipiantur, ut ſi contigerit amitti, domus inde non teneatur. Nihilominus abbas provideat ſtudioſè, quomodo commiſſa fideliter cuſtodiantur. Qui autem ſub iſta conditione deponere noluerit, ipſe ſibi cuſtodiat.

14. Sententia de tabernis, ſicut ſuperiori anno temperata eſt, teneatur. Qui autem hoc anno ſcienter tranſgreſſi ſunt, abbas, cellerarius, & alii officiales, quorum conſilio factum eſt, tribus ſextis feriis jejunent in pane & aqua; & abbas poſtquam redierit à capitulo, infra triginta dies ad portam ſuam x ſolidos pro hac tranſgreſſione pauperibus faciat diſtribui.

15. In lenis artifici
in monaſteriis noſtri
dis omnibus prohibe
fimbrias tinctas eme
in una lena ponant.
16. Monachi vel c
ullo tempore comed
17. Nulli conven
quam pittantiam qu
jure expetere; ſed i
ſtat, qui ſecundùm
deat, ne quid imm
18. Quando duæ
videat quantum pot
trum ſuorum, ne c
& diſtrictè corrigat

STATUTA A

1. INdulgentia quæ
ſa his qui non te
pitulum venire, ut p
infirmitate detenti v
ximis regionibus p
tranſmarinis, & his
ſunt, & his qui ſunt
de Hiſpania.
2. Qui nimis ado
oporteat eos ter in
ſint in levi culpa, u
Si priores abſentibu
hanc pœnitentiam a
3. Nullus abbas v
ad capitulum de peti
dinem. Si quis hoc
aqua.
4. Provideant abb
ſententia, & ſtudio
quoniam ignorantia
5. Minuantur con
cipiunt. Qui conte
illam.
6. Abbates qui pul
ſerunt ad nundinas,
tium capitulo redde
quæ modo dabitur ei
rivallis & Morimund
bus diſtribuant. Offi
ſcientia abbatis ſui,
pa, uno eorum in pa
veant, quia ſi ultra
rentur.
7. De gajeriis ſic
eſt teneatur, quod
terragium, vel aliqu
recipere, qui non
decimas de propriis
ris, & uſus paſcuoru
8. In confeſſione
MARIÆ, *& omnibus*
nitatibus infra octav
ad completorium di
& ad Tertiam. Simi
MARIÆ dum cantor

Digitized by Google

fuerit proſternendi, omnes flectant genua. Si ve- A rò feſtivitas fuerit, ſuper articulos manuum. Similiter in omnibus ſolemnitatibus B. MARIÆ poſt *Magnificat* & *Benedictus* dum incipitur antiphona.

9. Qui duxerunt pueros nimis curioſè indutos cum chirothecis, vel cum manicis conſutilibus, vel cum cultellis acuminatis; ſi conſcii fuerint abbates, tribus diebus jejunent in pane & aqua. Quod ſi conſcii non fuerint abbates, converſi prædictam pœnitentiam faciant, & in poſterum idem judicium.

10. Excommunicatio, quæ in anno præterito præcepta fuit in die Palmarum facienda, firmi- B ter teneatur. Qui autem omiſerunt hoc anno, ſex diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

11. Abbates qui debuerunt venire, & remanſerunt pro guerris, vel pro debitis, vel quacumque alia ex cauſa, & non pro infirmitate, ſex diebus ſint in levi culpa, quadraginta diebus extra ſtallum ſuum, & ſequenti capitulo ſe præſentent, exceptis Galenſibus & Hiſpanis, qui pro irruptione paganorum rationabiliter excuſantur.

12. Patres abbates diligentiam adhibeant, & C plenam habeant poteſtatem, ubi enormia ſunt debita, ſuadendi, & cogendi, & faciendi, ut vendantur mobilia: vel ſi aliter fieri non poteſt, etiam immobilia, donec debita temperentur auctoritate ſua & totius ordinis.

13. Venientes de Hibernia, & redeuntes de curia, ſi ſe dicunt eſſe epiſcopos, non eis ſine certo teſtimonio credatur. Similiter de monachis & converſis, qui ignoti ſunt, non eis credatur ſine litteris commendatitiis.

14. Scimus quod in quibuſdam terris conceſſum & toleratum eſt, ut in grangiis vel vinum vel ſiceram bibant, & nunc non poteſt revocari. D In ceteris autem terris quidam de novo ſua præſumtione ceperunt, propterea ſicut ſententia data fuit in Anglia, ſic irrefragabiliter teneatur, & ſimiliter in Flandria, & Normannia, & Cenomannia.

STATUTA ANNI M. C. LXXXV.

1. NUllus abbas ordinis noſtri monachum vel converſum tradat alicui perſonæ, niſi domino papæ, quæ non ſit de ordine noſtro, E ad habitandum cum eo.

2. De commendationibus, quod annis præteritis dictum eſt & ſcriptum, diligenter & firmiter teneatur.

3. Diebus ſabbatorum in infirmitoriis noſtris carnes non comedantur, niſi forte abbas vel prior, abſente abbate, circa aliquem diſpenſaverit pro aliqua graviſſima infirmitate.

4. Unam tantum crucem licet ſuper altare ponere præter communem ligneam, cum vaſe reliquiarum, ſine cereis, in præcipuis feſtivitatibus tantum ad miſſas.

5. Nullus ordinis noſtri litteras, quarum tenorem non novit, ad aliquam perſonam portare præſumat.

6. Quicumque monachus miſerit malitioſè manum in abbatem ſuum, mittatur de domo ſua in aliam domum, ultimus ſit omnium, in ordine ſuo non miniſtret, legere & cantare & miniſtrare ad miſſas privatas non poterit. Et hæc pœnitentia nulli relaxetur, niſi ad nutum generalis capituli. Similiter & converſi à domo propria amoveantur, ultimi omnium ſint, nec redeant ad domos ſuas, niſi ad nutum generalis capituli. De jejuniis & diſciplinis, & ſi quid aliud addendum fuerit ad pœnam, pater abbas diligenter inſpiciat, & addat.

7. Abbates qui excepta cauſa morbi non venerint ad capitulum cùm venire debuiſſent, ſex diebus ſint in levi culpa; uno eorum in pane & aqua.

8. Abbates qui levaverunt pueros de ſacro fonte tribus diebus ſint in levi culpa. Qui verò baptizaverunt, & etiam qui aquam ad hoc conſecraverunt, ſex diebus ſint in levi culpa, in pane & aqua, & utrique ſeptem diebus extra ſtallum abbatis. Sed & ſi quis monachus de licentia abbatis vel prioris ſui id fecerit, ſimiliter patiatur; ſi ſine licentia, præter hæc, ſit tribus diebus in pane & aqua. Qui de cetero id præſumſerit, diſtrictius punietur, quia contra canones eſt.

9. Sententia anno præterito dictata de vino vel cerviſiis non dandis ad grangias, ſicut ſcripta eſt teneatur; & quod in ea dicitur in Francia, non eſt intellectum in Aquitania, ſed in Senonenſi & Remenſi provincia. Abbates qui uſque ad Paſcha non emendaverint, ex tunc ab officio abbatis abſtineant, ſi per eos ſteterit quod non emendatur. Si converſi eis immo ordini obtemperare noluerint, à communione ſancta abſtineant, donec dignè ſit emendatum.

10. Ordinati ab epiſcopo ſuſpenſo non exequantur officia illa, niſi ex indulgentia domini papæ.

11. In feſtivitate S. Thomæ martyris, Anglis ab olim conceſſæ ſunt duæ miſſæ, ceteris una.

12. Qui præſidet capitulo ſemper unum teneat ſecum de quatuor primis abbatibus in capitulo, modò unum, modò alterum, per diverſa ſpatia diei, dum definitiones fiunt, & duos de aliis diſcretioribus.

13. Si præſens defunctus fuerit in choro ad veſperas & ad laudes, qui ſunt in infirmitorio celebrent officium defunctorum.

14. De eleemoſynis quæ diſtribuuntur, tres partes pro defunctis dentur ſuper majorem menſam, tollendæ à portario, & in veſtibus vel calciamentis pauperibus diſtribuendæ.

15. Ad diſciplinæ diſtrictionem pertinet, ut monachi vel converſi ante abbatem vel priorem non niſi per tertiam perſonam ſibi invicem loquantur. Qui aliter præſumſerit, in capitulo veniam petat; vel qui audierit, proclamet, & dignè corrigatur. Qui verò aliis perſonis loquuntur, & occaſione illarum quaſi per tertiam perſonam loquuntur aliis monachis vel converſis, ſilentium frangere eſt, & omnino non licet.

16 Nulla perſona ordinis noſtri, ſi in ejus electione in epiſcopum controverſia orta fuerit, cauſam ſuper hoc intret, vel judicem adeat, vel

Digitized by Google

ad eum aliquem mittat.

17. Pro neceſſitate indultum eſt, ut foris ubi competentia ſtramina non habemus, ſuper culcitras jaceamus. Diſtrictè igitur præcipitur, ut ubi habere ea ſufficienter poterimus, à culcitris abſtineamus.

18. Monachus coram conventu de collatione vel choro evocatus ab abbate vel priore, ſi perdiderit benedictionem collationis, vel orationem in choro, inde veniam non petat, niſi pro *Pater noſter* & *Credo in Deum*.

19. Quidam ponunt in cartis ſuis hoc vel aliud *promiſimus in verbo veritatis*, ulterius non fiat.

20. Fibulæ non niſi ligneæ & flexiles fiant.

21. Ad veſperas S. Vincentii dicatur duodecimum reſponſorium, id eſt *Gloria & honore*.

22. Monachus vel converſus de una domo ejectus, & in aliam receptus, non intret domum illam de qua ejectus eſt, niſi per licentiam abbatis.

STATUTA ANNI M. C. LXXXVI.

1. SOlet movere nonnullos, quod fratres noſtri ordinis monachi & converſi, ipſi quoque abbates, ab octava Pentecoſtes uſque ad Exaltationem ſanctæ Crucis inter jejunantes alios ſexta feria bis manducant. Propter quod ſtatuimus, ut honeſtati ſuæ & ordinis ſtudioſius deinceps in hac parte debeant providere. Qui feria quinta pernoctaverit in qualibet villa, & feria ſexta ibidem manſerit, ſive etiam non jejunus advenerit, & ibidem fuerit demoratus inter jejunantes alios, ipſe quoque jejunet. In illis etiam regionibus ubi eadem ſexta feria ab eſu caſei & ovorum abſtinent ſæculares, vel dum prandemus inter eos qui à talibus cibariis abſtinent illa die, nos cum eis decet illa die abſtinere.

2. His quos pro certo ſcimus nominatim excommunicatos eſſe, non debemus in menſa communicare, in oratione, in oſculo, in ſalutatione.

3. Nimis eſt grave & contra canones & inſtituta ordinis, quod abbates noſtri baptizare præſumunt. Propterea quicumque hoc anno baptizaverunt, ſex ſextis feriis jejunent in pane & aqua, & uſque ad Nativitatem Domini miſſas non celebrent, & ſint extra ſtallum. Qui autem à modo præſumſerint, omnibus ſextis feriis ſint in pane & aqua, & extra ſtallum ſuum, nec miſſam celebrent uſque ad nutum capituli, & monachus qui hoc præſumſerit, idem patiatur. Idem patiatur qui aquam conſecraverit, vel puerum de ſacro fonte levaverit.

4. Si in aliqua abbatia vel grangia ordinis noſtri vinum venditum fuerit ad brocam, in abbatia interim non cantetur miſſa, & ad ſequens capitulum abbas, vel alius pro ipſo culpam illam in capitulo miniſtret.

5. Erubeſcant abbates ordinis noſtri, & confundantur, qui notabilibus aſſueſcunt juramentis, vel ſubditos ſuos id agentes diſtrictè non corrigunt. Abbas autem qui alium abbatem in his aſſuetum noverit, in generali capitulo illum proclamet, & monachus monachum, converſus converſum in propriis capitulis, & in eos pro modo juramenti diſtrictè vindicetur.

6. Converſi qui pœnitentiam inobedientiæ faciunt, & in terra comedunt, diſciplinam quoque in capitulo debent accipere.

7. Sequenti die poſt Exaltationem ſanctæ Crucis in Ciſtercio cantetur miſſa in conventu de Spiritu-ſancto, & ab uno ſacerdote privatim de ſancto Nicomede ad nutum cantoris. A ceteris qui cantare poterunt miſſa cantetur de Spiritu-ſancto pro generali capitulo, & miſſa de ſancto Nicomede in conventu cantetur.

8. Sententia olim data de non bibendo vino vel cerviſiis in grangiis quarumdam provinciarum, firmiter teneatur. Qui autem contra ſententiam iſtam venerunt, vel de cetero venerint, tamquam conſpiratores, ipſi & fautores eorum excommunicentur: quia tam manifeſta conſpiratio diſſimulari, ſalvo ordine, nullatenus poteſt.

9. Monachus vel converſus de aliqua domo ejectus vel egreſſus, & per licentiam in alia receptus, non intret in domum de qua exiit, neque in conventum fratrum ad grangias, niſi per licentiam abbatis ipſius domus. Similiter qui per auctoritatem capituli generalis de aliqua domo emittitur, nec ipſi abbati liceat eum admittere, nec ulli intrare ſine certa licentia ejuſdem capituli generalis.

10. Si tabula pulſetur pro aliquo decedente dum opus Dei celebratur in eccleſia, qui de choro ad privatam exierint neceſſitatem, non accurrant ad ſonitum, ſed expleta neceſſitate revertantur in chorum.

11. Quando præſens defunctus in chorum introducitur, & minuti & infirmi, & quicumque ſunt extra chorum, chorum intrent. Similiter ad ſolemnes exequias quando eſt efferendus ad tumulum. Si qui tamen ex eis neceſſe habuerint, ibi ſedere licebit. Similiter ad pſalmos circa defunctum adſint, qui competenter adeſſe poterunt.

12. Si præſens defunctus fuerit in choro, qui ſunt in infirmitorio celebrent officium defunctorum ad veſperas & ad laudes, diebus quibus conventus celebrat. Similiter qui privatas vigilias in capitulo dixerint, & qui nocte vigilant circa funus poſt matutinos, in choro ſimiliter dicant officium, niſi fortè finito pſalterio prius dixerint illud. Quod ſi pſalterium finierint antequam corpus ſepeliatur, hic apponè dicant officium defunctorum ab hora prandii uſque ad noctem, *Placebo & Dirige*; vel ſi ſecundum pſalterium finierint, *In loco paſcuæ*; ſi tertium, *Complaceat*. Ab initio noctis, & deinceps uſque ad horam prandii, *Dirige*, vel *In loco paſcuæ*, vel *Complaceat*, & *Exultabunt*.

13. Nullus loquatur dum opus Dei in oratorio celebratur ad veſperas & ad laudes, uſque poſt ultimum *Benedicamus*.

14. Diſtrictè præcipitur, ut nullus abbas ſecum adducat garciones rixoſos, ſicut nec notabili habitu veſtitos tempore capituli, & infra Firmitatem, & Pontiniacum, & Claram-vallem, & Morimundum, & abbatias infra poſitas, ne-

Digitized by Google

mo eodem tempore niſi unum introducat.

STATUTA ANNI M. C. LXXXVII.

1. ANniverſarium Domini Regis Francorum, piæ memoriæ Ludovici, XIII. calendas Octobris ſolemniter fiat in omnibus monaſteriis noſtri ordinis cum officio generali defunctorum ordinis noſtri, ita ut in officio ad miſſam prima ſit collecta *Deus veniæ largitor*, ſecunda *Præſta quæſumus ut anima famuli tui cujus anniverſarium* (a).

2. Domino Petro Attrebatenſi ab olim conceſſum eſt, ut poſt obitum ſuum per omnes domos ordinis noſtri plenum officium habeat, ac ſi permanſiſſet abbas Ciſtercienſis. Præcipimus ut ſcribatur in ſingulis monaſteriis ordinis noſtri: cui conceſſum eſt ut proprium habeat officium, quandocumque auditus fuerit obitus ejus, & qui ante capitulum non cognoverint, nihilominus poſt communes viginti miſſas, tres faciant ei reddi.

3. Statuimus & præcipimus, ut in electionibus faciendis, maxime in majoribus monaſteriis noſtris, forma quæ continetur in Charta caritatis & legatur & obſervetur.

4. Si qui de ordine noſtro homicidia perpetraverint, ſi perſonas ordinis noſtri occiderint, teneantur ſub arctiſſima cuſtodia ad diſtrictiſſimam pœnitentiam uſque ad mortem. Si alias perſonas occiderint, ſtatim ejiciantur ad domum illam numquam reverſuri: & ſi contigerit in alia domo eos recipi, ſemper noviſſimi ſint, nullam adminiſtrationem habeant, omni ſexta feria iejunent in pane & aqua, in adventu Domini, & in quadrageſima bis in hebdomada.

5. Abbates qui ex licentia ordinis ſunt miſſuri ad curias domini papæ vel principum, tales provideant de quorum honeſtate ſecuri ſint, ita quod ſcandalum ſuper actibus ipſorum ultra non perferatur ad capitulum. Quod ſi contigerit, in ipſos abbates qui tales miſerint, diſtrictè vindicabitur.

6. Quoties aliqua domus ordinis noſtri abbate caret, prior & conſilium domus de viſitandis filiabus abbatiis provideant, non tamen ſine aliquo abbate.

7. De cottis & omnibus coopertoriis converſorum ubique generaliter teneatur ſicut tenetur apud Ciſtercium, & in quatuor primis domibus, niſi forte in frigidiſſimis regionibus aliquid à capitulo diſpenſetur. Abbates qui pro nimia frigiditate locorum diſpenſatione eguerint; ſequenti capitulo humiliter neceſſitatem ſuam proponant.

8. De pittantiis dictum eſt quæ fiunt ex permiſſione, quod de illis quæ factæ ſunt differtur ad præſens. De cetero diſtrictiſſimè prohibetur ne talis promiſſio fiat; & ſi factum fuerit, ſciant illi qui hoc fecerint, ſe graviter puniendos, A & poſſeſſionem vel beneficium vel pecuniam quam propter hoc receperint amiſſuros.

9. Cùm venerit abbas ad grangiam ſuam, in ejus ſit providentia ubi in loco honeſto comedat, quando volet, in refectorio, vel alibi. Pittanciam converſis rarius faciat, ne in aliquam conſuetudinem vertatur.

10. Illis qui ſunt in diœceſi Pictavienſi conceſſum eſt, ut feſtum S. Hilarii cum duodecim lectionibus celebrent in craſtinum poſt octavam Epiphaniæ, nec monachi laborabunt.

11. Conceſſum eſt de poſſeſſiunculis parvis, B quas monachi vel converſi retinere volunt, ut occaſionem habeant vagandi, ut abbas poſſit eas diſtrahere, cum conſilio tamen vicinorum abbatum, nec propter reclamationem aliquorum omittat, qui hujuſmodi amant evagationem, ſi melior poteſt domui ſuæ utilitati provideri.

STATUTA ANNI M. C. LXXXVIII.

1. EX nimietate debitorum non tam periculum quàm excidium pluribus jam in monaſteriis ordinis noſtri noſcitur imminere. Propterea providemus, ut abbas quamdiu obligatus C fuerit debito quinquaginta marcarum ad pondus Trecenſe, abſtineat interim ab emtione terrarum, & ab ædificiis, niſi fortè de eleemoſyna ad eos uſus proprie data, ſine gravamine domus ſuæ, vel tantum de alia poſſeſſione ſua vendiderit, unde ipſa emtio vel ædificatio perfici poſſit, excepto incendii inforrunio vel ruinæ, exceptis etiam humilibus grangiis & tectis animalium, quæ certa neceſſitas exegerit, & exceptis his quæ inchoata ſunt modo; quæ tamen ipſa ſi ultra ſummam quinquè marcarum extenduntur, oſtendantur viſitatori vel vicinis abbatibus, quorum arbitrio vel differatur uſque ad capitulum, vel D ſi nimis grave eſſe cognoverint, eorum licentia compleantur; ita ut in proximo capitulo quid & quare factum ſit nuncietur. Præterea ſi uſque ad pretium quinque marcarum Trecenſium aliquem abbatem debitis obligatum in anno uno in terris emendis vel ædificiis aliqua evidens cauſa coegerit, in proximo poſtea capitulo generali id fateatur, & à capitulo ut ei viſum fuerit, dijudicetur. De cetero trangreſſor hujus ſententiæ in præſentia duorum vel trium abbatum comprobatus vel ultro confeſſus, poſtquam ei ſententia ipſa innotuerit, oportet patres abbates filiis E ſuis diligentius intimare, à patre abbate abſque retractatione aliqua deponatur, numquam amplius in abbatem promovendus . . . . tale capitulum tamquam tranſgreſſor tam neceſſariæ conſtitutionis ſub anathemate impoſitæ. Prior verò ſive cellerarius aut quicumque monachus vel converſus cujus conſilio vel aſſenſu facta fuerit ipſa tranſgreſſio, ſint in culpa gravi, ut ultimi ſint . . . . jejunent in pane & aqua.

. . . .

(a) Statutum iſtud ultimo loco ponitur inter ſtatuta hujus anni in codice Fulienſium, & quidem paulo aliter, hoc ſcilicet modo. *Anniverſarium fratrum & familiarium noſtrorum quod celebratur tredecimo Kalendarum Octobris, nunc celebrabitur quindecimo Kalendas Octobris, adjuncto regis Ludovici anniverſario, & regina uxoris ejus, ducum & ducisſarum Burgundia, & dicitur prima collecta* Deus veniæ largitor. *Secunda*, Præſta, Domine. Quod quidem ſtatutum, prout hic jacet, alio anno editum fuiſſe exiſtimo.

Digitized by Google

2. Tempore quo venitur ad capitulum & redditur, provideant abbates & officiales domorum, ut in abbatiis & grangiis eorum venientibus & redeuntibus ſufficienter & honeſtè neceſſaria procurentur.

3. Liceat abbates noſtri ordinis fures ſuos comprehendere & tenere in vinculis, ſi ita viderint expedire.

4. Provideant abbates ne perſonas generoſas, & quæ in officio monachorum poſſunt utiliores eſſe quàm in labore converſorum, inter converſos recipiant, ſed inter monachos magis.

5. Liber qui dicitur canonum, ſive decreta Gratiani apud eos qui habuerint ſecretius cuſtodiantur, ut cum opus fuerit, proferantur. In communi armario non reſideant, propter varios qui inde provenire poſſunt errores.

6. Liber Uſuum legatur in conventu ad collationem, ab initio primæ hebdomadæ quadrageſimæ uſque dum perlegatur.

7. Officium defunctorum ſic fiat in quadrageſima, ſicut fieri ſolet poſt Paſcha.

8. Ubique extra conventum dicatur ad Primam *Pater noſter* & *Credo in Deum*, & *Pretioſa in conſpectu Domini*.

STATUTA ANNI M. C. LXXXIX.

1. NOvitii ſemper ad miſſam benedicentur, & abbas eam cantet. In hyeme verò perlecta ei regula die anniverſario, veniat in capitulum, in craſtinum benedicendus.

2. Abbates viſitatores habeant plenariam poteſtatem deponendi officiales, quos invenerint inordinatos.

3. In omnibus abbatiis ſint ad minimum XII. monachi cum abbate tredecimo, alioquin vel in grangias redigantur, vel ex toto dimittantur.

4. Abbates ad generale capitulum venientes non niſi unum garcionem in domibus iſtis ſecum adducant, ſcilicet in Firmitate, Pontiniaco, Claravalle, & Morimundo, & in domibus quæ inter iſtas ſunt poſitæ. Si quis contra hoc facere præſumſerit; converſus abbatis qui hoc fecerit, non bibat niſi aquam donec ad domum propriam revertatur: abbas verò tribus diebus ſit in pane & aqua. Abbates qui tres equos ad domos prohibitas adduxerint, uno die ſint in pane & aqua. Excipitur abbas Savigniaci, cui tertium in Claravalle licet adducere. Qui verò devitant domos in quibus eis annuatim cibaria conſtat præparari, & volentes inde ſibi inter cibaria deferri, una ſexta feria jejunent in pane & aqua. Quod ne proveniat de cetero caveatur, nec eis ad deportandum detur.

5. Qui inobedientes fuerint viſitatori de ſolutionibus debitorum, abbas, vel prior, vel cellerarius, ſeu quilibet alius à ſacramentis interim abſtineat, & omni ſexta feria ſit in pane & aqua uſque ad ſatisfactionem.

6. Qui pro alia cauſa quam pro infirmitate de capitulo remanſerint, pro ſe reſponſalem non mittant.

7. Converſi dicant alternatim poſt refectionem *Miſerere mei Deus*, priore tamen incipiente.

8. Converſi communicantes in cœna cibis utantur quadrageſimalibus donec in paſcha communicaverint.

9. Non exigantur à modo pitantiæ poſt meſſem vel aliquem alium laborem: quas ſi prior vel cellerarius dederit, tres dies agat in levi culpa, & ex his uno ſit in pane & aqua. Si verò magiſter converſorum vel alius converſus eas propria præſumtione dederit, tribus diebus ſit in pane & aqua.

10. Converſi qui cauſa venditionis vel * compoſitionis ad Rupellam tendunt cum quadrigis de domo Gratiæ-Dei, prima nocte avenam accipiant, de cetero autem proviſuri equitaturis ſuis de proprio provideant. Id ipſum de Laus in Flandria definitum eſt.

* F. comparationis.

11. Nulla domus ordinis noſtri in villa una, niſi unicam habeat manſionem, & ſi forte aliqua alia domus poſtea data fuerit in eleemoſynam, infra annum eam à ſe alienent, quod dictum eſt attentius obſervantes, nec in villa una manſionem habeant, niſi unam.

12. Quando feſtum alicujus Sancti fuerit, in cujus honore altare aliquod præcipue conſecratum fuerit, liceat abbati ad altare illud lumen ſola nocte illa accendere, cereos tamen interdicimus.

13. De fugitivis teneatur ut olim. Qui de ordine egreditur; ſi monachus eſt, & præter cucullam & tunicam; ſi converſus eſt, & præter cappam & tunicam quidquam furtivè apportaverint, non recipiantur, niſi prius quam tulerant vel valens reſtituant. Poterunt tamen ſi non habuerint unde reſtituant, reſtitutionem illam opere mercenarii compenſare, ſicut abbati viſum fuerit, & ſic gravi culpæ ſubjaceant. Verum ſi aliquis in furto deprehenſus fuerit, ejiciatur de domo; & poſtea ſi recipiendus eſt, ſententiæ quam præmiſimus ſubjaceat plene.

14. Si in aliqua domorum noſtrarum conſpirationem oriri contigerit, abbas ad quem ſpectat vel proprius, vel pater, vel viſitator illos quos cognoverit auctores vel magis culpabiles à domo propria penitus ſine ſpe reverſionis eliminet, & in aliis domibus ad quas miſſi fuerint, in gravi culpa recipiantur, & ultimi omnium ſemper permaneant, & ab adminiſtratione ordinum ſuorum abſtineant, non communicent niſi in Paſcha & in extremis: tantum ad privatas miſſas poterunt miniſtrare. Converſi quoque non communicent: in hebdomada quoque ſemel diſciplinam accipiant, & omni ſexta feria ſint in pane & aqua; ſi forte exire voluerint, eis in abbatia morantibus, divina non celebrentur. Ceterorum verò, qui ſe eis jungere præſumſerint, ſi reſipiſcentes emendationi ſe obtulerint, in gravi culpa recipiantur, & ultimi maneant uſque ad nutum generalis capituli. Eſt autem conſpiratio contra ordinis diſciplinam & majorum inſtituta confœderatio.

15. Quoniam manifeſtum eſt nullas domos per uſuras recuperari, multas verò ſupra modum gravari, omnino prohibetur ne aliquis ad uſuram de cetero quicquam accipiat. Audiſtis verò quia amicis crucis Chriſti, nec pro uſura, nec ſine

Digitized by Google

ſine uſura aliquid mutuo accipere liceat.

16. Si quis in manifeſto carnis contagio fuerit deprehenſus, à domo illa in qua peccavit, ſecundum antiquam conſuetudinem à ſanctis patribus noſtris hactenus conſervatam, penitus expellatur, numquam ad illam reverſurus, nec ad alium abbatem mittatur, ſine manifeſtatione culpæ & injuncta condicta pœnitentia, & utraque re diligenter litteris expreſſa. Si verò cum litteris hujuſmodi ad aliam domum ire noluerit, vel qui eum recipiat non invenerit, mittatur ad dominum Ciſtercienſem, vel unum de quatuor primis abbatibus, ad illum videlicet de cujus derivatione eſt.

17. Qui domum propriam cauſa potionum fuerint egreſſi, ad eam de cetero non revertantur. Hoc idem dicimus de his qui in peregrinatione Sanctorum vel pro calidis balneis exeunt. Nullus abbas de hujuſmodi dare diſpenſationem præſumat.

18. Ad abbatias quorum conventus pro penuria ciborum vel nimietate debitorum diſperſus fuerit, non divertantur abbates vicini vel alii monachi, niſi vocati; vel converſi ordinis noſtri, niſi tantum illi qui de provinciis peregrinis adveniunt: quibus ibidem pro poſſe miniſtretur, maxime tempore generalis capituli

19. Converſi in villis manentes aliena ad terras excolendas ibi non habeant.

20. Novitii exeuntes, ſi reverti voluerint, ad portam monaſterii ſatisfaciant, ſicut alii fugitivi: & ſi recipiendi ſunt, veniant in capitulum inde, & de capitulo ad probationem.

21. His qui in infirmitorio veſcuntur carnibus, ſufficiet ſemel in die carnium ejus. Qui verò graviſſima infirmitate laborant non tenentur ſub hac lege.

22. Abbates miſſuri ad curiam domini papæ, omnes petitiones quas volunt recipi ſigillo ſignent proprio, & tales mittant de quorum vita & honeſtate ſecuri ſint, nec ibi negotia tractent, niſi tantum ordinis noſtri, vel proprii epiſcopi, vel principis.

23. Nulli abbatum liceat à modo alicui perſonæ quotidianam miſſam concedere vel annualem.

24. Qui habuit in quibuſlibet mobilibus penes ſe repoſitum, unde ſe teſtimonio officialium ſuorum & cognitione patris abbatis vel viſitatoris aquitare valeat, & ſumtus ſibi per annum nec ceteros providere, reus ſub pœna de non ædificando nullatenus teneatur. Similiter abbates ad quos de jure terræ alicujus fundus pertinere dinoſcitur, ipſam ſine culpa de non emendo in ſuam poteſt redigere proprietatem.

25. Monachi qui per ſe vel alios abbates ſuos inquietarint de ordinibus aſſequendis, ab ea die uſque ad biennium careant poſtulatis, niſi promoti fuerint in abbates.

26. In vigilia S. Jacobi & S. Bartholomæi, & aliis vigiliis quas ſæculares faciunt, & nos non facimus; noſtri qui foris ſunt non coguntur comedere. Qui verò in grangiis & abbatiis ſunt antiquam teneant conſuetudinem.

27. Abbas, prior & cellerarius qui in coquina

A vel infirmitorio monachorum vel converſorum famulos ſæculares habuerint, omni ſexta feria jejunent in pane & aqua, quamdiu apud eos eadem culpa duraverit.

28. Sententia in præterito anno data de ſolutione debitorum in domibus ordinis noſtri ita firmiter obſervetur, ut quicumque patri abbati inobediens fuerit, ſive abbas, ſive prior, ſive alius, à ſacramentis altaris removeatur, & omni ſexta feria jejunet in pane & aqua.

29. Abbates qui tempore capituli domos, in quibus cibaria annis ſingulis abbatibus præparantur, devitant, inde volentes deferri ſibi cibaria, una ſexta feria jejunent in pane & aqua,

B & ne id fiat de cetero caveatur, nec eis aliquid ad deportandum ulterius miniſtretur. Illi verò qui tertium equum adduxerint in abbatias inhibitas, eandem ſententiam ſortiantur.

30. Quia in electionibus faciendis verbum quod contra rationem eſſe non ambigimus proponi ſolet ad hunc modum *Non accipiemus perſonam niſi de domo noſtra & patria noſtra*, proviſum eſt ut tale verbum, quod de conſpiratione manare videtur, non prodeat in effectum, ſed ad repulſionem talis propoſiti magis proficiat.

31. Si pater abbas viſitaverit filiam ſuam vel

C alius ab eo miſſus, & officiales depoſitione dignos invenerit, liceat ei deponere.

STATUTA ANNI M. D. XC.

Ex Schedis R. P. Johannis Mangin ad annum M. CC. LXXXII.

1. ABbates de Hibernia tribus annis remaneant & quarto anno veniant, & ita ordinet abbas Melli-Fontis, ut aliqui eorum ve-

D niant ſingulis annis ad capitulum.

2. Abbas de Inſula qui mulieres intra ſepta monaſterii admiſit, tribus diebus ſit in levi culpa.

3. Querela quæ vertebatur inter abbatem Joyaci & canonicos S. Jacobi, quia non potuit cum pace partium terminari, committitur abbatibus Quinciaci, Scarlegiarum, Sacri portus: ut quod minus actum erat compleatur.

4. Scribatur domino regi Scotiæ, ut libertatem ordinis conſervet, & maxime in promotione abbatum regni, ſicut ubique terrarum chriſtiani principes devoti obſervant.

E 5. Abbas de Marquan, in cujus grangiis ſententia de non bibenda cerviſia contemta eſt, pœnitentiam ab olim ſuper eodem exceſſu datam, tam in propriâ perſonâ, quam in omnibus ſubditis ſuis exequatur: quod ſi huic mandato contumax eſſe præſumſerit, ab omni officio abbatis abſtineat. Hoc autem mandatum capituli, & ipſam ſententiam abbates de Dana & de Tintetna ei ignoteſcere faciant.

6. Abbas Joyaci in propriâ perſona domum de Riſu-agni viſitet, ita quod perſonas illas infames & irregulariter viventes amoveat: conventum autem ad minus duodecim monachorum regulariter ibi viventium reſtituat, alio-

Digitized by Google

quin locum dimittat, & quid inde factum fuerit ſequenti capitulo renuntiet.

7. Conſideratio cleri pro conſtituenda abbatia ad Anglorum regis petitionem, committitur abbatibus Mortui-maris, & Perſeniæ, & de Valle S. Mariæ; & quod eis ſuper hoc viſum fuerit, auctoritate capituli exſequatur.

8 Petitio comitis Palatini de conſtituenda abbatia exauditur; & abbati de Sconavia ad petitionem comitis illius loci conceditur.

9. Abbas de Dalone, qui cimeterium in grangiâ fieri conſenſit, ſex diebus ſit in levi culpa: uno eorum in pane & aqua; & omnes officiales de quorum conſilio factum fuit. In cimeterio illo nullus de cetero ſepeliatur.

10. In eodem capitulo jubetur domus de Fonteneto deſtrui, ut reædificetur, & monachi tamquam conſpiratores ibi puniantur, & ſi ejuſmodi definitioni noluerint conſentire, in Claravalle reverti jubentur.

11. Abbas Bonæ-aquæ, qui miſit monachos ſuos cum apoſtatâ, ſex diebus ſit in levi culpâ; uno eorum in pane & aqua. Monachus verò qui communicavit apoſtatæ, tribus diebus ſit in gravi culpa, & de cetero caveat à moleſtatione vicinarum domorum.

12. Querela abbatum S. Andreæ & Ripæaltæ committitur abbati Ciſtercii & abbati de Firmitate terminanda.

13. Converſus Theoloci, qui pecunias ſub lecto ſuo abſconderat, & converſus de Zuetula qui pro pellicio male facto ſibi de cimiterio extumulatus eſt, ubi ſepulti ſunt remaneant.

14. Vindicta in conſpiratores Vallis-magnæ committitur abbatibus de Firmitate & Bonævallis.

15. De monacho Vallis-magnæ, qui venit Ciſtercium accuſaturus abbatem ſuum, dicitur quod in Bona-valle recipiatur, & ſit tribus diebus in gravi culpa, & non revertatur in domum Vallis-magnæ, niſi ad nutum generalis capituli.

16. Abbati Curiæ-Dei conceditur tranſlatio molendini ſui propter urgentem neceſſitatem.

17. Abbas Turris-Aguilaris, qui protervè & inhumanè loquutus eſt contra abbatem mortuum prædeceſſorem ſuum, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

18. Abbas de Monaſterio in Argona, qui in capitulo protervè & irreverenter ſe geſſit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

19. Abbas Stamedii, qui monachum ſuum accommodavit archiepiſcopo Tarentaſiæ ad exercenda ſæcularia negotia, & quia in grangiis ſuis vinum venditur ad brocam, ſit quadraginta diebus extra ſtallum, & ſex diebus in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

20 Abbas de Inſula, qui contra inſtitutionem capituli pitantiam miniſtrari fecit in conventu in ſexta feria de caſeo, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, qui autem caſeum comederint, unam diſciplinam accipiant.

21. De monachis de Sinanquâ, qui propter exceſſus ſuos emiſſi fuerant à domo ſuâ per capitulum generale, conceditur abbati Manſiadæ ut, ſi viderit domui expedire, poſſit eos revocare.

A

22. Abbas de Marerola qui inconſulto capitulo abbatiam ſuſcepit, & ibi abbatem inſtituit, quadraginta diebus ſit extra ſtallum ſuum, ſex diebus in levi culpa, uno eorum in pane & aqua; milites verò de *Turgel* ſicut Calatravenſes ordini aſſocientur, & abbati de Marerola de ordine obediant.

23. Querela quæ vertitur inter abbatem Silvæcanæ & abbatem Sinanquæ de vicinitate grangiarum, committitur abbatibus Morimundi & Manſiadæ terminanda.

B

24. Abbates de Carreria, de Stalleya & de Forda, qui ad capitulum generale non venerunt, ſex diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & abbas de Elemoſyna hoc eis nuntiet. Eamdem pœnam ſuſtineant abbates de Joyaco & de Bono-fonte, qui domos ſuas hoc anno viſitare neglexerunt. Hoc idem patiatur abbas de Berdona, qui ad capitulum non venit: & quia frivolam excuſationem habuit, addimus ut quadraginta diebus ſit extra ſtallum ſuum; pecuniam autem quam debet abbati de * Taxoneto uſque ad Natale Domini ſine omni * occaſione reddat.

* f. De Toroneto. * f. excuſatione.

C

25. Querela quæ vertebatur inter abbatem de Inſula, & abbatem de Monaſterio in Argona, committitur abbatibus Belli-prati & Longæ vallis de poſſeſſionibus, de quibus modo eſt quæſtio terminanda: & abbatia pro bono pacis in pace poſſidenda remaneat abbati ſancti Benedicti.

26. Abbas Vallis-magnæ, qui fecit jurare converſos ſuos, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

27. Domino abbati Morimundi committitur, ut ad pactionem quam fecit abbas S Prudentii fundatori domus ſuæ diligenter inquirat, & dignè corrigat.

D

26. Abbas de Columba, qui benedictiones in domo ſua fieri conſenſit, & mulieres ingredi permiſit, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua; & oblationes in ſequenti capitulo reddat. Similiter & alii caveant: & qui rei ſunt, oblationes capitulo reddant.

29. Abbas de Tennebar, qui publicè de multis confeſſionem in capitulo fecit, & novitium ter in die comedentem ſuſcepit, omni ſexta feria jejunet in pane & aqua, donec novitius monachus fiat, pro aliis verò exceſſibus ſit in levi culpa.

E

30. Abbas de Sancta-Cruce, eo anno quò venire debet ad capitulum, ſi potuerit veniet; ſi verò non potuerit, reſponſorem mittat.

31. Abbas de Zentula, quem dux Auſtriæ retinuit, & ad capitulum non venit quando venire debuit, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua: ſequenti verò anno excuſatione remota veniet.

32. Abbas Sancti Georgii, qui à multis annis ad capitulum non venit; extra ſtallum abbatum ſit, & omni ſexta feria ſit in pane & aqua, donec Morimundum veniat, & in ſequenti capitulo, omni excuſatione remota, ſe repræſentet.

Digitized by Google

33. De converſis Bonæ-vallis, qui in manu A
domini abbatis de Firmitate promiſerunt, quod de cetero coquos non recipiant abſque licentiâ capituli generalis, vel domini Ciſtercii, dicimus quod ſi à propoſito reſilierint, ſententiam in præterito anno datam obſervent, quam dominus Bonæ-vallis eis denuntiet, & firmiter obſervari faciat.

34. Abbates de Morimundo & de Criſta, qui converſos ſuos Hieroſolymam miſerunt ſine cauſa ſufficiente, tribus diebus ſint in pane & aqua. Abbas Theoloci, qui hoc ipſum omninò contra formam ordinis & contra conſilium patris fecit, B
quadraginta diebus extra ſtallum remaneat, & ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

35. Abbati de Alba, qui eleemoſynas epiſcopi Spirenſis, cui non debuit reddidit, præcipitur ut portionem illam quam ſibi retinuit, abbatibus dividat, quibus ſuam ſubſtraxit. Regi autem ſcribatur, ut paci abbatis provideat, ne totum reddere cogatur.

36. In Secanæ-portu, quia mulieres in aniverſario regis ingreſſæ ſunt oratorium, tam abbas quam monachi & converſi uno die ſint in pane & aqua: officiales verò, qui hoc ſcienter fieri permiſerunt, tribus diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua: & hoc abbas coram dili- C
gentem inquirat, & eis hanc pœnam imponat.

37. Abbatibus Mortui-maris & Perſeniæ ad preces domini regis pro nova unctione ipſius modo parcitur, & à talis præſumtis à modo caveatur.

38. Abbas de *Sturielburne*, in cujus domo infans baptizatus eſt, & mulieres ingreſſæ ſunt, ipſo in domo exiſtente, ſtet conſilio Domini de Firmitate & de Maceriis, & officiales, de quorum conſilio hoc factum eſt, qualibet ſexta feria jejunent in pane & aqua.

39. Ad negotia ordinis pertractanda ad plenum nominati ſunt abbates iſti de Savigniaco, Prulliaco, Bella-valle, Dalone, Bello-prato, Fuſneio, D
Urſicampo, Quinciaco, Longovado, & Moris: Iſti ergo cum quinque primis abbatibus apud Chaleyum grangiam Pontigniacenſem ſimul veniant: ita ut nullus audeat accedere noſtri ordinis illuc, niſi de conſilio vocatus. Ponitur autem terminus conveniendi in grangiam prius nominatam in octava Epiphaniæ. Porro in omnibus abbatiis ordinis noſtri ipſa die, id eſt octava Epiphaniæ dicatur collecta *Deus qui corda* ut ipſos Deus dirigat in viam veritatis. Quod ſi negotium ampliores moras exegerit; Vallis-lucentis abbas ipſe provideat in grangia de Cerclegio.

40. Si data nobis fuerit eleemoſyna, cuilibet E
ædificio vel emtioni terrarum à donante proprie aſſignata, transferre eam ad alios uſus non licebit. Quod ſi indeterminate, nec alicubi nominatim aſſignata, data fuerit, ſine culpa & transgreſſione de voluntate & conſilio abbatis ad uſus magis neceſſarios deputabitur.

41. Tres ſextæ feriæ ſemper obſerventur in quadrageſima, ſine miſericordia, non obſtante alicujus ſancti feſto.

42. Fugitivi qui furtive recedunt cum ſubſtantia monaſterii, de conſilio abbatis recipi poterunt, conſiderato rigore ordinis & meritis perſonarum.

43. Non bibant, niſi aquam qui de inquietudine ſua equitant ad parentes.

STATUTA ANNI M. C. XCI.

1. De raſuris. Prima ſit ante Nativitatem Domini; ſecunda, ante Purificationem Beatæ Mariæ; tertia, ante dominicam qua canitur: *Oculi mei;* quarta, ante Paſcha; quinta, ante Aſcenſionem Domini; ſexta, ante Nativitatem ſancti Johannis-Baptiſtæ; ſeptima, ante ad vincula S. Petri; octava, ante Nativitatem Beatæ Mariæ; nona, ante feſtum Omnium ſanctorum.

2. Injungitur domino de Firmitate, ut quando venerit ad partes Lombardiæ, convocet abbates qui dicuntur capitulum feciſſe, & faciat, ut talis conventio abbatum de cetero non fiat, & ſcriptum quod fecerunt non remaneat; & in capitulis monachorum hoc ipſum denunciet: ipſi verò abbates Lombardiæ quod ſcriptum eſt in Uſibus, & Inſtituta capituli generalis diligenter & viriliter in domibus ſuis faciant obſervari.

3. Committitur domino Ciſtercienſi & domino Pontigniacenſi, quatenus ad domum de Quintiaco accedentes, fratres ejuſdem domus ad reverentiam proprio abbati exhibendam diligenter & ſtudioſè inducant; & ſi qui fortè eſſent qui vellent ſcandalum ſuſcitare, eos auctoritate capituli generalis ad remota loca emittant, non reverſuros abſque nutu capituli generalis.

4. Scribatur abbatibus S. Anaſtaſii & Caſemarii, quoſque poterint de vicinis abbatibus ordinis auctoritate capituli generalis convocent, & de ſtatu S. Sebaſtiani diligenter videant, ſi duodecim ad minus monachi cum decimo tertio abbate per ordinem ineſſe poſſint; alioquin ante venturum capitulum monachos & converſos ejuſdem loci per alias domos dividant.

5. Abbatia de Linda revertatur ad matrem ſuam Lugana, & de duabus fiat una, & ſit unum ovile & unus Paſtor.

6. Prior de Oliva, qui miſit monachum ad curiam domini papæ abſque licentia domini Ciſtercii & conſcientia proprii abbatis, ceſſet à prioratu, & ultimus ſit per annum.

7. Abbas de Nova-valle, qui remanſit in via infirmus, & reſponſalem miſit, quod facere non debuit, una die ſit in pane & aqua.

8. Interdicitur abbati Aquæ-bellæ, ut de cetero non prædicet in eccleſiis ſæcularibus, nec pœnitentiam ſæcularibus injungat, abſque juſſu epiſcopi ſui; & quia mortuum ſepelivit in propria domo quam habet in civitate, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & quadraginta ſit extra ſtallum.

9. Domino regi Caſtellæ ſcribatur, quia non poſſumus cogere abbatiſſas ire ad capitulum de quo ſcripſit; & ſi vellent ire, uti jam eis conſuluimus, multum nobis placeret.

10. Abbas de Perſenia, qui hoſpitibus in ſexta

Digitized by Google

feria caſeum & ova dedit, ſexta feria jejunet in pane & aqua, & de cetero ipſe & alii caveant.

11. Novitii de domibus exeuntes, ſi reverti voluerint, ad portam monaſterii ſatisfaciant ſicut alii fugitivi; & ſi recipiendi ſunt, tunc veniant in capitulum, & de capitulo in probationem.

12. Illis qui in infirmitorio veſcuntur carnibus, ſufficiat in die ſemel eſus carnium; qui verò graviſſima infirmitate laborant, non tenentur ſub hac lege.

13. Cùm feſtum alicujus ſancti fuerit, in cujus honore altare aliquod fuerit conſecratum, liceat abbati lumen ad illum accendere ſola nocte illa: cereos tamen interdicimus.

14 Ad miſſas matutinales dicatur totum neuma in fine reſponſorii & verſus propter diſſonantias quæ contingunt, & ſententia eradatur de Uſibus.

15. Provideat ergo abbas interim, ut tam de mobilibus vel immobilibus vendat, ut non ſolùm, ſi fieri poteſt, debita non creſcant, ſed poſt minuantur. Abbas igitur, qui hujus mandati tranſgreſſor fuerit, extra ſtallum ſuum ſit uſque ad nutum capituli generalis, & in omni ſexta feria in pane & aqua. Similiter cellerarii & alii conſiliarii domus, ſi qui eorum huic ſententiæ contraire voluerint, ſententiam quæ de conſpiratoribus data eſt ſuſtineant: ita tamen ſi obſtinatè reſiſtant.

16. Cùm igitur abbas pater vel etiam viſitator ad aliquam domum acceſſerint, inquiſitione facta de ſtatu monaſterii, conventum ad alias abbatias emittant, ſi neceſſaria non habuerit: vel ſi in domo remanere voluerit, contentus ſit paupertate ſua: ita ne aliquid pro ſumtu ſuo mutuo, ſi fieri poteſt, accipiat, unde debitum creſcat. Provideat autem qui in tali caſu monachos emittit, ut ad talem domum eos dirigat, quæ ſimili non laboret inopia. Abbas autem vel prior loci ad quem mittuntur, cum gaudio caritatis eos ſuſcipiat, & illis ſicut & propriis in omnibus ſecundùm ordinem provideat. Si verò in hujus caritatis officiis ſe ultra vires ſenſerit prægravari; abbas ei, cujus cauſa monachos ſuſcepit, inſufficientiam ſuam benignè renunciet, & ſi cum pace fieri poteſt, monachos ſuos ei remittat: ſin autem, pro inſtitutione ordinis & reverentia fraternæ caritatis, uſque ad ſequens capitulum ſuſtineat; & ibi neceſſitatem ſuam proponens, capituli ſup r hoc conſilio acquieſcat. Præterea ſi fortè aliquis abbas juxta teſtimonium conſcientiæ ſuæ aliquem de ſuis ad aliam domum tranſmittendum ad tempus judicaverit, abbas ad quem mittitur, eum caritative ſuſcipiat, ſaltem quouſque per ſe vel per nuntium cum abbate qui monachum miſit, loquatur; & abbatis illius voluntate plenius intellecta, fraternum * opus ita ſupportet, ſicut ei ſuum vellet in ſimili caſu ſupportari.

* f. onus.

17. Si quis in manifeſto carnali contagio fuerit deprehenſus, à domo illa ſecundùm antiquam conſuetudinem à ſanctis patribus noſtris hactenus obſervatam penitus expellatur, numquam ad eam reverſurus: nec ad alium abbatem mittatur, ſine plena manifeſtatione culpæ, & injuncta ei condigna pœnitentia, & utraque re diligenter litteris expreſſa. Si verò cum his litteris ad aliam domum ire noluerit, vel qui eum recipiat non invenerit; mittatur ad dominum Ciſtercienſem, vel ad unum de quatuor primis abbatibus, ad illum ſcilicet de cujus derivatione eſt.

18. Abbas de Sinaca, qui de dimittenda abbatia ſua miſericordiam petiit, miſericordiam in præſenti conſequatur, & ſicut petit fiat ei.

19. Abbas de Superado, qui puerum duodenem recepit, & qui inobediens fuit viſitatori de clauſura facienda in eccleſia inter monachos & converſos, ſex diebus ſit in levi culpa, & à die qua domum ſuam ingreſſus fuerit, omni ſexta feria, donec eadem clauſura fiat, ſit in pane & aqua, ſicut & prior & cellerarius. De puero verò committitur domino Claræ vallis utrum ejiciendus ſit, vel retinendus.

20. Ad abbatias quarum conventus pro ciborum penuria vel debitorum gravamine diſperſus fuerit, non divertant abbates vicini, vel alii monachi, vel converſi, niſi tantum illi, qui de provinciis peregrinis advenerint, quibus pro poſſe miniſtretur, & maximè tempore capituli generalis.

21. Feſtum B. Malachiæ fiat quarto nonas Novembris, & agatur de eo ſicut de B. Gregorio.

22. Diſtrictè præcipitur, ut abbates ad capitulum generale, non niſi garcionem *in domibus* iſtis ſecum adducant, ſcilicet in domo de Firmitate, de Pontigniaco, de Claravalle, & de Morimundo, & aliis domibus quæ ſunt inter iſtas quatuor & Ciſtercium. Quod ſi contra hoc aliquis facere præſumſerit, converſus abbatis illius qui hoc fecerit, non bibat aliquid præter aquam, donec ad propriam domum revertatur: abbas verò tribus ſextis feriis jejunet in pane & aqua.

23. In Feſto S. Thomæ Cantuarienſis fiant duæ miſſæ: ita ut matutinalis ſit de Nativitate Domini, illa ſcilicet quæ intermittebatur.

24. Ad temperandam cupiditatem in ordine noſtro, & notam ſemper acquirendi qua impetimur repellendam, propoſuimus firmiter tenendum ab omnibus, ut deinceps omninò abſtineamus ab emtione terrarum & omnium poſſeſſionum immobilium.

25. Frequenter ex nimio perſonarum numero nonnulla ordinis noſtri monaſteria prægravantur, & ideo ad augendas poſſeſſiones & augenda debita compelluntur. Propterea ſtatuimus, ut de perſonis tam monachis, quàm converſis, nec non & familiaribus nullus in hoc triennio recipiatur, niſi aliquo moriente, vel ſine ſpe reverſionis diſcedente. Si cui tamen talis perſona ſupervenerit, quæ ſine gravi damno vel ſcandalo repelli noh poſſit; poterit recipere; ſed in ſequenti capitulo id confiteatur.

26. Qui de ordine egrediuntur, ſi monachus præter cucullam; ſi converſus præter cappam & tunicam quicquam furtivè aſportarint, non recipiatur, niſi prius quod tulerat vel valens reſtituerit; poterit tamen, ſi non habuerit unde reſtituat, reſtitutionem ipſam opere mercenarii recompenſare, ſicut abbati viſum fuerit; & ſic

Digitized by Google

gravi culpæ ſubjaceat, ſemper in eo quo recipitur ordine permanſurus, verum ſi aliàs in furto fuerit deprehenſus, ejiciatur de domo; & poſtea ſi recipiendus eſt, ſententiæ quam præmiſimus plenè ſubjaceat.

27. Si in aliqua domorum noſtrarum conſpirationem oriri contigerit, quod abſit, abbas ad quem ſpectat, illos quos cognoverit actores, aut magis culpabiles, à domo propria ſine ſpe reverſionis eliminet; & in aliis ad quas miſſi fuerint in gravi culpa recipiantur, & omnium ultimi ſemper permaneant. In hebdomada quoque ſemel diſciplinam accipiant, & omni ſexta feria ſint in pane & aqua uſque ad nutum capituli generalis. Qui verò fortè exire noluerint, eis in abbatia manentibus non celebrentur divina, nullus eis jungatur in conſortio ſive in colloquio. Qui verò actoribus hujus mali ſe miſcuerint, & reſipiſcentes emendationi ſe obtulerint, in ipſa domo ſint in gravi culpa & ſemel in hebdomada diſciplinam accipiant, & omni ſexta feria in pane & aqua ſint, & ultimi uſque ad nutum capituli generalis. Eſt autem apud nos ſpecialiter conſpiratio contra ordinis diſciplinam & majorum inſtituta confœderatio.

STATUTA ANNI M. C. XCII.

1. INciſi ſecundùm inſtitutionem capituli generalis ex domo propria emittantur.

2. Comitiſſæ Flandriæ conceditur, quod audito obitu ſuo, ab unoquoque ſacerdote tres miſſæ generaliter celebrentur.

3. Hoſtiæ non fiant, niſi de puro frumento.

4. Quarto idus ſeptembris in territorio Biſuntinenſi monaſterio Bellævallis S. Petri epiſcopi & confeſſoris fiat officium ſicut in feſto S. Malachiæ.

5. In vigilia S. Jacobi, S. Bartholomæi, & ſextis feriis, quibus ſæculares jejunant, noſtri qui foris comedunt, non coguntur bis comedere; qui verò in abbatiis ſunt, antiquam conſuetudinem ubique communiter obſervent.

6. De abbatibus Hiſpaniæ & aliis qui in ſimili culpa detinentur, videlicet quod in abbatiis eorum miniſtri ſæculares ſerviant in coquina & infirmitorio monachorum & converſorum, præcipimus quod tribus diebus ſint in levi culpa. Et ſi à modo ſimile ſuſtinuerint, abbas ejuſdem domus prior & cellerarii omni ſexta feria jejunent in pane & aqua, quamdiu apud eos eadem culpa duraverit.

7. Monachi qui abbates ſuos per ſe vel per alios inquietant, ut promoveantur ad ordines, à die qua hoc fecerint uſque ad biennium non ordinentur, niſi fortè promoti fuerint in abbates.

8. Abbates qui hoſpitibus in ſexta feria caſeum & ova oppoſuerint, tribus diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua; qui verò de cetero præſumſerint, omnibus diebus quibus hoc fecerint, jejunent in pane & aqua.

9. In abbatiis Angliæ, in quibus converſi contra inſtituta capituli generalis cerviſiam bibunt, A & incorrigibiles perſeverant, quamdiu apud ſe hujuſmodi culpa duraverit, nullus converſus recipiatur. Abbates verò qui hujuſmodi tranſgreſſiones relinquunt incorrectas, pœna quæ à generali capitulo ſuper hoc inſtituta agnoſcitur, puniantur.

10. De converſis Quinciaci, qui in eadem domo tumultum excitaverunt, committitur domino abbati de Pontiniaco, ut ad locum ipſum de facto illo diligenter inquirat, & dignè ſecundùm modum culpæ corripiat & caſtiget.

11. Dominus epiſcopus de Brumac, qui à die promotionis ſuæ capitulum noluit viſitare, per B litteras evocetur, ut ad ſequens capitulum veniat, & hoc ei per abbatem S. Andreæ nuncietur.

12. Pro evocando JOACHIM dudùm abbate & Raynerio monacho à capitulo generali litteræ dirigantur. Si verò uſque ad feſtum S. Johannis-Baptiſtæ venire contemſerint, omnes abbates & fratres ordinis noſtri eos, ut fugitivos divitent. Hoc verò illis denunciet aliquis ad domini papæ curiam dirigendus.

13. Abbas Raignaci, qui ſuos officiales non retinuit, ne contra ſententiam capituli facerent emtionem, quadraginta diebus ſit extra ſtallum C ſuum, ſex diebus in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Officiales verò, quia minus cauti fuerunt agnoſcere capituli decreta, uſque ad Paſcha omni ſexta feria ſint in pane & aqua.

14. Dormitorium Longi-pontis infra triennium ad formam ordinis redigatur, non obſtante ſententia, quæ de non ædificando & debitis continetur. Abbas autem Longi-pontis qui contra formam & conſuetudinem ordinis hujuſmodi ædificium conſtruxit, quadraginta diebus ſit extra ſtallum ſuum, & ſex in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Quod ſi fortè infra hoc terminum factum non fuerit, nullus ex tunc & in reliquum in eo dormiat, & abbas in ſequenti D capitulo ſuper hoc veniam petat.

15. Abbas de Joyaco provideat quatenus in abbatia ſua quæ dicitur Riſus-agni uſque ad ſequens capitulum XII. monachi cum abbate proprio ita honeſtè & convenienter ordinentur, ut de cetero querela ſuper hoc nullatenus audiatur: alioquin noverit locum illum alterius juriſdictioni & ſine contradictione aliqua reſignandum.

16. Dominus abbas Claræ-vallis, qui apud Valcellas ad viſitandum conſtitutus quoſdam exceſſus ibi non correxit; & præcipuè ædificium eccleſiæ, quod ſumtuoſum nimis eſt & ſuperfluum, & multos ſcandalizat, tribus diebus ſit in levi E culpa: & injungitur ei quatenus aſcitis ſibi abbatibus de Fuſneio & de Urſicampo ad locum accedant nominatum; * & ſic emendare quod eccleſiæ ædificium id male & contra ordinis ſimplicitatem actum eſt, ut qui audierint ſimilia de cetero non præſumant.

*f. Ut ſic emendent eccleſiæ ædificium quod male, &c.

17. Epiſcopo Elienſi ſcribatur quatinus libertatem ordinis noſtri diligat, & ab aliorum preſſuris cuſtodiat & defendat. Abbati de Fontanis committitur hoc mandatum exequendum.

18. Abbas Bonæ-vallis in Hiſpania, qui non

Digitized by Google

venit ad capitulum hoc anno, nec litteras miſit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

19. Dominus Ciſtercienſis & dominus Claræ-vallis ad dominum Remenſem archiepiſcopum & comitiſſam Flandrenſem vadant pro * Moribundo, & pro abbatia Fuſneii & aliis, quas Nicolaus de Rumilleio vaſtat, & aliis incommodis ordinis noſtri: vel tales mittant abbates, qui ad hoc diligenter exequendum idonei videantur. Scribatur autem propter id à capitulo prænominatis perſonis.

* ſ. Morimundo.

20. Quoniam mulieres intraverunt in Bellam-vallem in feſto S. Petri, abbas tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Conventus verò uno die ſit in pane & aqua, & privatam accipiant ſinguli diſciplinam.

21. Converſus de Prato qui menſam magni altaris movit omninò de loco ſuo, ut eccleſia iterum dedicaretur in alio tempore, & monachus cujus verbo hoc fecit, à domo ptopria non reverſuri in perpetuum in aliam mittantur, & tribus diebus ſint in gravi culpa, & ultimi ſint, & uno anno omni ſexta feria jejunent in pane & aqua. Monachus non celebret per annum, & converſus non communicet, niſi in periculo mortis, ſimiliter per annum. Eccleſia verò in eadem calenda rededicetur, qua prius fuerat dedicata: ita ſanè ut fiat hoc ſecretiſſimè, & quicquid dedicationis gratia ibidem oblatum fuerit, ad capitulum ex integro reportetur.

22. Abbas de Criſta, qui matrem ſuam viſitare contemſit, & priorem Morimundi appellavit ante faciem Dei, uſque ad adventum Domini apud Morimundum ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

23. Abbas Sequanæ-portus, quod mulieres intraverint ejus domum, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

STATUTA ANNI M. C. XCIII.

1. DE viſitatoribus & viſitandis quæſtio habita eſt in capitulo generali, in eo præcipuè quod forma viſitationis ſuper hoc facta, non ita diligenter, ut ſcripta eſt, obſervatur. Auctoritate capituli generalis diſtrictè viſitatoribus præcipitur & viſitandis, quatenus à forma à prædeceſſoribus noſtris poſita nullatenus ab aliquo devietur, illud præcipuè admonentes, ut viſitatores, qui forma gregis eſſe debent cautius agant, & in victualibus parcius ſibi faciant miniſtrari, nec de facili in infirmitoriis ingrediantur, ne diſcipulorum animi qui de præſentia eorum ædificari & radicari in pace debuerant, viſo pravo paſtoris exemplo, à propoſiti ſui rigore tepeſcant. Similiter & de viſitandis diſtrictè præcipitur, quod ſi in capitulo de ſuis victualibus coram viſitatore aliquam propoſuerint quæſtionem, eadem die in pane & aqua jejunent, & coram omnibus verberentur: quia non decet monachos, præpoſitis neceſſitatibus corporum, minus intendere utilitatibus animarum. Quæ verò circa hujuſmodi proponenda ſunt, extra capitulum cum reverentia proponantur, hæc in forma viſitationis ſcribantur.

2. Sententia quæ anno præterito lata eſt de fugitivis, qui de rebus monaſterii aliquid furto abſtulerint, temperatur hoc modo, quod in providentia abbatis ſit, & fratrum ſanioris conſilii, moderato tamen rigore ordinis & meritis perſonarum.

3. Si data fuerit nobis eleemoſyna cuilibet ædificio aut emtioni terrarum à donante propriè aſſignata, ſine culpa & tranſgreſſione aliqua pro voluntate & conſilio abbatis ad uſus magis neceſſarios transferatur.

4. Monachus vel converſus, qui per inquietationem ſuam licentiam extorſerit quoquam ire ſine utilitate domus, quod fieri non licet, ſicut pridem præceptum eſt à capitulo generali, non bibat, niſi aquam, donec ad propria revertatur.

5. Abſtinentia ſextæ feriæ in quadrageſima ſic teneatur ſicut pridem ſtatutum eſt: ita ſane, ut ſi qua facienda eſt indulgentia, nec pro feſto, nec pro alia occaſione pluſquam tribus ſextis feriis, uſquam fiat ab aliquo per totam quadrageſimam.

6. Si contigerit mulieres abbatiam ordinis noſtri ex conſenſu intrare, ipſe abbas à patre abbate deponatur abſque retractatione. Et quicumque ſine conſcientia abbatis introduxerit, de domo ejiciatur non reverſurus, niſi per generale capitulum. Et quoquo modo intraverint, excepto dedicationis tempore, quamdiu ibi fuerint, divina in eodem loco nullatenus celebrentur.

7. Feſtum S. Juliani Cenomanenſis epiſcopi faciant cum XII lectionibus omnes abbatiæ quæ ſunt in ejuſdem epiſcopatu, & per univerſum ordinem commemoratio ejus fiat v. kalendas Februarii poſt commemorationem S. Agnetis, collecta *Da, quæſumus, ut B. Juliani*, &c.

8. Septem pſalmi qui ſexta feria poſt capitulum dicebantur, & collecta *Eccleſiæ tuæ* de cetero omittantur: ſed orationes aliæ teneantur.

9. Domino papæ ſcribatur, pro eo quod GREGORIUS cardinalis tituli S. Angeli ab abbatibus ordinis noſtri novas exigit exactiones, & in noſtro ordine prius non auditas. Abbates verò qui dederint ei pecuniam, tribus diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua: de cetero omnimodis caveatur.

10. Abbas de Salem, qui in oratorio ſuo mortuam ſepelivit, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & quadraginta diebus ſit extra ſtallum ſuum, & de cetero nullus contra decretum ordinis iſtud facere præſumat.

11. Abbas S. Martini, qui pileo uſus eſt, & in villa pro curatione ſua nimiam curam fecit, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & quadraginta extra ſtallum ſuum.

12. Abbas de Gymmuns, quia ſigillum ſuum litteris alienis minus diſcretè appoſuit, tribus ſit diebus in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & quadraginta extra ſtallum.

13. Abbas de Caſſileio, cujus negligentia accidit, quod domus ejus hoc anno non fuit viſitata, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in

Digitized by Google

pane & aqua ; & eamdem pœnitentiam agant quicumque domos ſuas non viſitaverint, vel aliis non injunxerint ; ſive qui injuncta non fecerint.

14. Committitur abbati de Bello-prato & de *Fremont*, quatenus ad Gardum veniant infra decem dies, & fratrem Guidonem monachum, in quantum potuerint, auctoritate ordinis moneant & inducant, ut infra quindecim dies poſt admonitionem ſuam, eat Urſicampum, ad conſilium & voluntatem domini abbatis de Urſicampo ſe de cetero habiturus. Quod ſi facere contemſerit, quamdiu in ipſa abbatia, aut ejus grangiis contra præſens mandatum manſerit, divina officia auctoritate generalis capituli prohibeant celebrari.

15. Monachus de Bonalde, qui cùm in extremis ageret, pœnitentia ductus, cum promiſſione & propoſito revertendi ad ordinem ſe fecit ad grangiam deferri, ibique defunctus eſt, ex indulgentia capituli in abbatia deferatur.

16. Abbates qui apud Albam-ripam chorum non ingreſſi, cùm de vigiliis remanſiſſent, poſt laudes benedictionem acceperunt, uno die jejunent in pane & aqua.

17. Abbas de Rupibus, qui ſuſtinuit mulieres domum ſuam ingredi, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & quadraginta extra ſtallum.

18. Abbas Boni-fontis, qui filiam ſuam de *Perignac* jam multis annis non viſitavit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

19. Abbas Fontis-morigniaci, qui contra dominum Ciſtercienſem nimis proterve locutus eſt, & ſuſtinuit in grangia vinum ad brocam venumdari, & de quibuſdam aliis proclamatus eſt, Claramvallem eat, & ibi ſtet ad arbitrium domini Claræv allis.

20. Abbas Trium-fontium, qui patri abbati inobediens fuit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

21. Scribatur domino regi Franciæ pro quodam monacho Euſtachio nomine egreſſo de Gardo, qui quamdam grangiam per ſe & per alios ſæculares manibus violentis occupavit, quatenus ipſe fortiter per præpoſitum Ambianenſem tam ab hoc, quam ab aliis malefactoribus regia poteſtate protegat & defendat. Abbas verò Caroliloci ad dominum regem propter hoc eat, & id ipſum infra xv. dies exequatur.

21. Injungitur abbati de Eveca, quatenus abbatiam de Hilaria in propria perſona adeat, & per excommunicationis ſententiam diligenter inquirat, per quem, ſive per quos conſtitit mulieres intraſſe abbatiam in cœna Domini, & communicaſſe in ſexta feria & ſequenti Sabbato & in ſancto Paſcha. Illos autem quos deprehenderit eſſe culpabiles, gravi culpæ ſubjiciat, & ultimi ſint per annum. Abbatiam autem ad formam & ſtatum ordinis reſtituat, aut ſi implere non poterit, deſtituat.

22. Converſi Reigneii, qui in diſtribuenda avena menſuram & menſuram habent, & amplius dant Claræv allenſibus quàm aliis fratribus ordinis, tribus ſex feriis jejunent in pane & aqua,

A & dominus Claræv allis ad ſuggeſtionem abbatis Reigneii hanc illis pœnitentiam injungat.

23. Abbates Boni-radii, de Rupibus, de Benedictione-Dei, quoniam ad præſens capitulum non venerunt, nec miſerunt, obſervent plenius ſententiam, quæ ſuper hoc in Uſibus continetur. Abbas de Pontigniaco nunciet his Boni-radii & de Rupibus ; abbas Septem-fontium nunciet & huic de Benedictione-Dei.

24. Injungitur abbatibus de Bergis & de Carocampo, qualiter accedant ad nobilem virum comitem Gueldrenſem, & inquiſita diligentius veritate ſuper voluntate & devotione ejus de abbatia conſtruenda, conſiderato etiam ſtatu loci

B quem offerre diſponit, ſequenti capitulo renuncient.

25. Abbas de Berdona, qui contra capituli generalis inſtituta jura Auxitanæ eccleſiæ in profeſſionibus canonicorum & aliis quamplurimis uſurpavit, deponitur in inſtanti ; & auctoritate capituli generalis præcipitur ei, ut electioni & adminiſtrationi jam dictæ ſedis penitus renunciet ; & uſque ad inſtans feſtum S Andreæ Morimundum veniat, converſaturus ibi ſecundum voluntatem abbatis & ordinis diſciplinam. Quod ſi in aliquo huic noſtro mandato duxerit reſiſtendum, à ſocietate ordinis eum ejicimus tamquam fugi-

C tivum.

26. De monacho de Perſennia, qui cùm eſſet in ſæculo, & celebravit ut ſacerdos, cùm tantum eſſet ſubdiaconus, præcipitur, ut ſi reverti voluerit, pro tanti ſacrilegii perpetratione hujuſmodi pœnitentiam ſuſtinebit ; de cetero ad ſacros ordines non promovebitur, omni ſexta feria uſque ad ſeptem annos in pane & aqua ſuſtinebit, nec miniſtrabit in ſubdiaconatus ordine, niſi poſt peractam ſeptennem pœnitentiam.

27. Abbas de Cicador, qui abbatem de Signi de ſuſpicionibus minus cautè in capitulo accuſavit, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in

D pane & aqua.

28. Duci Poloniæ reſcribatur quod petitio ſua de non deſtruenda abbatia Deſlandes conceditur ei.

. Abbas de Fonte-frigido revocet converſum ſuum ante Nativitatem Domini, quem commodaverat domino GREGORIO cardinali, & ſequenti capitulo veniat ſuper hoc veniam petiturus.

30. De exactionibus illis, quæ pro domo Divione inchoata ſolvuntur, ſtatutum eſt firmiter obſervari, ut qui eas adhuc non exſolvit, ipſas de cetero ſolvere nullatenus compellatur, quia

E ſimplicitati ordinis noſtri videtur plurimum contraire, ut ordo qui hactenus liber extitit, hujuſmodi ſervitutis laqueis innodetur.

31. Abbas de Morimundo, qui carrucam habet in quadam villa, & omnes alii qui in ſimili culpa detinentur, tribus diebus ſint in levi culpa, & ne à modo iſtud ab ipſo vel ab alio præſumatur firmiter prohibetur.

23. Abbas de Caritate, qui novis exactionibus animalia ſua ſub obtentu novi-cenſus . . . . redemit cujuſdam comitis, & per hoc ordinem noſtrum novæ quodammodo videtur ſubjicere

Digitized by Google

ſervituti, eat in Bellam-vallem, & ibi ſtet arbitrio domini abbatis Bellæ-vallis.

33. Abbas de Lucella, qui de mapula ſæpe admonitus, eam abbati de Capella, qui eam ut ſuam expetit, reddere contradicit, uſque ad feſtum Omnium ſanctorum ſine contradictione aliqua de ipſa, vel de alia æquipollenti eidem abbati ſatisfaciat. Quia vero nimis protervè coram domino Ciſtercii in capitulo ſuper hoc reſpondit, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

STATUTA ANNI M.C.XCIV.

1. Horæ beatæ Mariæ dicantur omni tempore in infirmitorio, exceptis feſtivitatibus ejuſdem, & octava Aſſumtionis ejus, & die Natalis Domini, Paſchæ & Pentecoſtes; & qui voluerit extra terminos, præter in conventu.

2. Martino quondam Seguntino epiſcopo conceditur plenarium officium quando auditus fuerit obitus ejus.

3. Mercatores ordinis noſtri non vendant carius res noſtras pro termino prolongando. Quod ſi fecerint, teſte conſcientia, non communicent, donec confiteantur & ſatisfaciant ad proprii abbatis arbitrium. Et ſi moram fecerint in nundinis ultra tres dies, ſint in pane & aqua quamdiu ibi permanſerint. Idem patiantur qui vilius emunt, ut carius ea vendant, præter animalia.

Hic deeſt aliquid. 4. Monachi qui litteras communes, ſine habitu dimittantur. Monachi Luxionenſes, & S. Maxentii in Pictavia, in commemoratione fratrum noſtrorum ſcribantur.

5. Qui minantur incendium vel homicidium, ad domos emittantur remotas, non reverſuri, niſi per generale capitulum.

6. Qui celant pravitatem in rebus vendendis, ut emtores decipiant, non communicent donec confiteantur, & ſatisfaciant ad proprii abbatis arbitrium

7. Novitii qui in probatione incurrunt lepram, emittuntur de jure; ſed de miſericordia eis provideri poterit.

8. Lapides poſiti ſuper tumulos defunctorum in clauſtris noſtris coæquentur terræ, ne ſint offendiculo tranſeuntium.

9. De abbate *de Forcaumont*, qui propter nimiam debilitatem ſuam non venit ad capitulum, nec ab eo ſuæ grangiæ viſitantur, & nimis delicioſè vivit: qui & de nimia familiaritate mulierum notatur, committitur abbatibus Savigniaci & de *Beabec*, ut hos & alios exceſſus ſollicitè ſtudeant emendare.

10. Pro ſummo pontifice, pro imperatore, pro regibus Franciæ & Angliæ, pro epiſcopis & principibus, & aliis fidelibus, pro quibus rogati ſumus, pro pace terrarum, & aliis neceſſitatibus eccleſiarum, dicatur una miſſa de Spiritu-ſancto à ſingulis ſacerdotibus ſupra viginti.

11. Oratio pro terra Hieroſolymitana *Deus venerunt gentes*, & collecta *Deus à quo ſancta deſideria* in miſſis defunctorum; & *Deus qui corda* in aliis miſſis dicantur.

12. Vinum in conventu non apponatur, niſi prius fuerit adaquatum.

13. Querela Præmonſtrati contra quoſdam abbates ordinis noſtri committitur terminanda abbati Clarævallis.

14. Abbas Trium-fontium, qui nimis pepercerat monachis Signiacenſibus conſpiratoribus, tribus diebus ſit in levi culpa.

15. Abbas ſancti Juſti, qui per multos annos ſine benedictione permanſit, uſque ad Paſcha benedictionem accipiat: quod ſi non fecerit, ſit extra ſtallum abbatis, & ſequenti capitulo ſe præſentet. Hoc ei denunciet abbas ſancti Anaſtaſii.

16. Converſi de Monaſterio in Argona, qui ad præceptum abbatis diſperſi ſunt, iterum ſinguli diſpergantur per domos ſingulas ordinis noſtri, una dieta ad minus diſtantes à Monaſterio. Et hoc abbas Trium-fontium uſque feſtum Omnium ſanctorum exequatur. Et ſi quis ei inobediens fuerit, ab ordine expellatur. Fulco verò & Tericus niſi venerint apud Ciſtercium uſque feſtum ſancti Lucæ evangeliſtæ, ſimiliter ab ordine expellantur.

17. De petitione regis Aragoniæ committitur abbatibus de Morimundo & de Bolbona, ut regi reſpondeant ex parte capituli. Et ſicut audierint & viderint, ad ſequens capitulum referant.

18. Abbas Morimundi quia poſuit in Lucella abbatem præter formam ordinis, & priorem in Morimundo, cùm alium priorem ſuum non ſciret depoſitum vel defunctum; & monachos de Anglia venientes in habitu ſæculari ſine litteris abbatis proprii recepit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

19. De ſumtuoſa nimis hoſpitalitate, & numeroſitate nimia perſonarum provideat dominus Ciſtercienſis & quatuor primi abbates, & de neceſſitate ordinis quæ multæ ſunt. Provideat etiam locum & tempus ubi liberius & diligentius, aliis convocatis abbatibus quos convocandos judicaverint, & valeant tractare de iis, & conſtituere quod crediderint expedire, qui ſequenti capitulo, quæ providerint nunciabunt.

20. Abbas de * Bonorato, cujus conceſſu monachus comedit carnes in grangia, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. *ſ. Bonoradio.

21. Abbas de Trappa ſtatim vadat Claramvallem poſt capitulum, & de his quæ ſibi objiciuntur ſtet ad arbitrium abbatis Claræ-vallis.

22. Abbas de Veteri-villa, cujus novam domum ingreſſæ ſunt mulieres, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

23. Abbati Leoncelli conceditur locus ille pro quo petitionem fecit in capitulo.

24. Abbati Urſicampi conceditur, ut commemoratio fiat de ſancto Eligio.

25. In abbatia quæ vocatur *Edſendurc* divina non celebrentur quamdiu mulieres fuerint in contigua domo epiſcopi, ſicut domnus Petrus bonæ memoriæ, tunc abbas Morimundi, inſtituit.

26. Converſi Specioſæ-vallis, qui principi & mulieri carnes in abbatia miniſtrarunt, per annum ſint ultimi, & ſeptem ſextis feriis in pane &

Digitized by Google

A & aqua : & abbas qui tantum exceſſum non correxit, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

27. Abbas Bonæ-vallis, qui ſepultus eſt in oratorio pro religionis ſuæ opinione, ibi ſic remaneat : De iis verò qui contra ordinis formam hoc facere præſumſerunt, dominus Ciſtercii diligenter inquirat, & dignè caſtiget.

28. Abbas Melli-fontis, qui ſine licentia capituli generalis quondam in epiſcopum eſt conſecratus, ſequenti capitulo ſe repræſentet, ſuper his quæ ſibi objiciuntur reſponſurus : & interim de ſubſtantia & de rebus Melli-fontis nullam habeat partem. Quod ſi ad capitulum non B venerit, ſciat ſe ab ordine eliminandum, & hoc ei ab abbate Savigniaci denuncietur.

29. In abbatiis de Spina & de Valle . . . . ; ubi per ſingulas hebdomadas monachi tres pittantias ex conſuetudine requirunt, prohibetur, ne de cetero habeant ; & quia contra ordinem eſt, tales pittantias monachi ordinis noſtri amplius non requirant.

30. Ad regem Angliæ mittantur abbates Pontigniaci, Monaſterii in Argona, de Pinu, de Bono-portu cum litteris capituli generalis.

31. Monachus de Fornaio, qui fecit ſe dolosè in epiſcopum de *Man* conſecrari, adhuc vi- C vente epiſcopo civitatis illius, expellitur de ordine, & injungitur abbati Savigniaci, ut eum denunciari faciat excommunicatum, & ejectum de ordine Ciſtercienſi.

32. Abbates qui hoc anno venire debuerunt ad capitulum, & non venerunt, nec pro infirmitate remanſerunt, non celebrent miſſam, & ſint extra ſtallum abbatis, & omni ſexta feria jejunent in pane & aqua, donec Ciſtercium ſe repræſentent. Abbas Savigniaci hoc nunciet vel denunciari faciat abbatibus qui ſunt in Anglia, Scotia, Hibernia, & in Wallia : abbas Morimundi in Provincia, in Gaſconia, in Hiſpania : ab- D bas de Coronato in Lombardia : abbas S. Anaſtaſii in Romania, in Apulia, & in Sicilia : abbas Campenſis in Alemannia & in Saxonia : & ſi qui ſurperſunt, patres abbates eis annuncient vel faciant denunciari.

33. Abbates de Firmitate, de Pontigniaco, de Clara-valle, & alii abbates, qui cum illis fuerunt in choro cum ſanctimonialibus in dedicatione Ciſtercienſis baſilicæ, & quorum conſilio terminus ab ordine conſtitutus de ingreſſu mulierum prolongatus eſt, diebus tribus ſint in levi culpa, & de cetero caveatur. Oblationes verò quæ in- E de provenerunt, committuntur quatuor primis abbatibus, & eorum arbitrio diſtribuantur.

34. De loco abbatiæ conſtituendæ, qui promittitur abbati de Lucella, committitur abbatibus Bellæ-vallis & Cari-loci, ut locum videant, & diligenter cuncta conſiderent : & ſi viderint cuncta parata ſufficienter ad conventum ſuſcipiendum, habeant poteſtatem mittendi illuc conventum monachorum.

35. De vecturis quæ commodantur domino regi & aliis principibus, ſcribatur domino regi, ut & ipſe nobis parcat ſuper hoc, & alios qui in ejus regno ſunt, à tali exactione compeſcat.

36. Converſus de Bona-valle, qui cùm minus ſani capitis eſſe diceretur, ſepultus eſt extra cimeterium pro tribus denariis circa ſe inventis, ſi ita viſum fuerit abbati Bonæ-vallis cum aliis abbatibus qui ad prædictam abbatiam ituri ſunt, in cimeterium reponatur.

37. Philippus monachus Fonteneti, & omnes alii de ordine noſtro, qui pro ſale ſuo compoſuerunt cùm comite Willelmo uſque ad feſtum Omnium ſanctorum, veniant Ciſtercium ; & ibi ſtent arbitrio domini Ciſtercii.

STATUTA ANNI M.C.XCV.

1. Statutum eſt anno præterito, ut pro tribulatione terræ Hieroſolymitanæ, pro incurſu Saracenorum in Hiſpaniam, pro pace ſummi pontificis & imperatoris, pro pace regis Franciæ & Angliæ, & pro aliis pro quibus requiſiti ſumus, omni ſexta feria conventus calceatus eat poſt capitulum in eccleſiam, ibique ſeptem pſalmos pœnitentiales proſtratus dicat cùm ſolita litania, *Pater noſter*, preces *Exurgat Deus &c.* Collect. *Eccleſiæ tuæ. Deus à quo.* Singulis ſeptimanis unuſquiſque unam diſciplinam privatam recipiat, niſi nimia ægritudine prægravetur. Oratio ſolita ad miſſam, ſcilicet *Deus venerunt*, non intermittatur, ſed tamen *Reſpice ad chriſtianorum benignus auxilium* emendetur. Qui equitaverint, & diſciplinam recipiendi non habuerint facultatem, pro diſciplina ſeptem pſalmos pœnitentiales dicant.

2. De eſu carnium in infirmitorio, ſicut ſtatutum eſt antiquitus teneatur. Hoc tantum diligentius obſervetur, ut eis ſuperfluitas auferatur.

3. Nulli penitus in abbatiis, grangiis, vel culinariis carnes dentur, exceptis infirmis in abbatia. Tranſgreſſor, ſive abbas, ſive quilibet alius, eadem die qua hoc fecerit, ſit in pane & aqua.

4. Monachi vel converſi, quamdiu in nundinis fuerint, à piſcibus abſtineant ; in adventu tamen & quadrageſima halecia poterunt comedere. Tranſgreſſor amoveatur ab officio ſuo.

4. In abbatiis in quibus vinum vel cerviſia bibitur, & duo pulmentaria habentur, vinum eorum omni ſexta feria uſque ad Paſcha pauperibus erogetur. Si contigerit ut feſtum præcipuum ſexta feria evenerit, hæc omnia fiant quinta feria præcedente.

6. Statuitur ut ſingulis annis die quarta capituli ante receſſum abbatum, commemoratio fiat domini Philippi regis Franciæ, in cujus regno fundata eſt domus Ciſtercii ; regis Anglorum, qui eleemoſynam ſuam annis ſingulis capitulo aſſignavit ; imperatoris, regis Aragonum, ducis Burgundiæ, & pro eis aliqua oratio ſpecialis injungatur.

7. Abbates qui vina vel lanas habent vendere, provideant ne eorum evectiones, grangias ſeu abbatias ordinis per quas tranſeunt gravent, & hoc ſaltem anno propter avenæ caritatem ſibi provideant in annona.

8. Garciones non ſerviant in coquinis conventus, nec in infirmitoriis : quoties verò in do-

Digitized by Google

mo aliqua factum fuerit, cellerarii omni ſexta A feria ſint in pane & aqua: abbas verò ſi hoc ſciverit, & non emendaverit, culpam hanc in capitulo fateatur.

9. De abbate S. Juſtini, quem ſummus pontifex excuſare videtur, interim ſuſtinemus; firmiter tamen ei præcipientes, ut omni occaſione remota ſequenti capitulo ſe repræſentet.

10. Abbas Rievallis, quem rex Angliæ excuſavit, ad ſequens capitulum veniat, & propter hoc veniam petat.

11. Abbas de Maceriis eamdem pœnam ſuſtineat, quam abbas de Firmitate pro novitio infra annos recepto.

12. De abbatia de *Carnot*, à cujus ingreſſu mu- B lieres ad præſens non poſſunt arceri, permittitur, ut monachi in grangia ad quam ſeceſſerunt ordinem ſuum tenentes, uſque ad ſequens capitulum demorentur.

13. Abbates qui præſentes ſunt, & non fecerunt pœnitentiam de eo quod anno præterito ad capitulum non venerunt, ſex diebus continuis in propriis domibus ſint in levi culpa, & extra ſtallum ſuum uſque ad Natale Domini permaneant, & omni ſexta feria uſque ad dictum terminum in pane & aqua jejunent. Qui verò abſentes ſunt, pœnitentiam, quæ anno præterito indicta fuit, exequantur, donec domui Ciſtercii ſe præſentent.

14. Abbas de Pratea, qui veniens ad capitu- C lum, à Clara-valle reverſus eſt propter imminentem domus ſuæ vaſtationem, tribus diebus ſit in levi culpa.

15. Abbas de Domo-Dei, qui dominum cardinalem in Pratea ægrotantem minime viſitavit, tribus diebus ſit in levi culpa.

16. De fugitivis, qui vel incendium vel homicidium minantur ut faciant, ſummus pontifex conſulatur, utrum nobis liceat pro ipſis coercendis adire juſtitiam ſæcularem.

17. Abbati in prandio non niſi duæ juſtitiæ apponantur, & una in cœna, ſi ibi comederit, ex- D cepto eo qui ſedet ad nolam, cui una poterit deſuper apponi, ſi neceſſe fuerit.

18. In domibus ubi habetur vinum in refectorio, monachus hoſpes vinum ſuum non diſtribuat, nec alius accipiat; & monacho hoſpiti una tantum pittantia diſtribuenda fiat, & alia non poſſit apponi, niſi ex præcepto prioris vel abbatis, & ipſa non diſtribuenda. Tranſgreſſor ſit una die in pane & aqua. Idem de converſis obſervetur.

19. Qui ſcienter ſilentium fregerit, eadem die E ſit in pane & aqua, ſi jejunus eſt: ſi autem comederit, in craſtino, & poſtmodum veniam petat in capitulo, & verberetur. Si hoc privatim confeſſus fuerit, eadem ei pœnitentia injungatur cum privata diſciplina.

20. Monachi vel converſi qui ſibi aliquid ad mutuum dederint vel acceperint ſine licentia abbatis vel prioris, abſente abbate, tribus diebus ſint in pane & aqua, & in privata confeſſione eadem eis injungatur pœnitentia.

21. Scribantur dona quæ abbas fecerit, prior & cellerarius, & in communi computatione recitentur.

22. In abbatiis vel grangiis non habeantur pro mercenariis conſanguinei monachorum vel converſorum, neque pueri mittantur; ſed nec tales habeantur in officina textorum, ſutorum, vel pelliſicum, qui minus quam duodecim annos habeant.

23. In cellariis & grangiis, in quibus vinum bibitur, unum tantummodo pulmentum habeatur.

24. Qui deprehenſus fuerit in manifeſto carnis contagio, de domo illa penitus emittatur, nec nominatim alia ei aſſignetur, ſed litteras habeat generales univerſis religioſis communi vita degentibus. Monachus tunc non tranſeat, niſi ad collegium monachorum.

25. In domo in qua orta fuerit conſpiratio, converſi novitii non recipiantur uſque ad nutum capituli generalis. Hoc ipſum & de monachis conſtituitur, niſi fortè talis perſona fuerit, unde ſcandalum oriatur & damnum. Et hoc cùm factum fuerit, illi ab uno ex quatuor primis abbatibus nuncietur, de cujus derivatione domus illa fuerit.

26. De fugitivis qui uxores duxerint, vel ex concubinis filios habuerint, ſtatuimus ſicut de illis, qui in manifeſto carnis contagio fuerint deprehenſi.

27. De illis qui in proprietate vel furto inventi fuerint, vel qui cum rebus monaſterii exierint, ſtatuimus, ut non niſi in loco familiarium deinceps habeantur: & ſi poſtmodum in eo habitu, in proprietate, vel furto quis inventus fuerit, de ordine expellatur. Monachi ad domos alias emittantur, ſemper in eo gradu, in quo ultimi recipiuntur, permanſuri.

28. Dominica in Ramis palmarum tres lampades ardeant, ſicut & in ceteris ſolemnitatibus.

29. Prior qui quotidianam pittantiam exegerit, ab officio prioratus deponatur.

30. Si contigerit feſtum Annunciationis beatæ MARIÆ vel S. Benedicti ſabbato in Ramis palmarum evenire, ipſo die celebretur, & ſermo in capitulo habeatur. Veſperæ uſque ad capitulum de Sancto erunt, reliqua de Dominica, ita ſane ut commemoratio fiat de Sancto.

31. Abbas de Dulenine, qui hoc anno non venit ad capitulum, de infirmitate ſe excuſans, cùm bene equitaret, pœnam anno præterito ſuper tali culpa injunctam faciat, donec Ciſtercio ſe præſentet. Hoc ei denunciet abbas de Choro-benedicto.

32. De mantellis & botis novis teneatur quod in libro Uſuum continetur: converſi qui hoc tranſgreſſi fuerint, quamdiu in hac tranſgreſſione perſeveraverint, omni ſexta feria ſint in pane & aqua, nec communicent. Abbates, priores, cellerarii, qui hoc emendare diſſimulaverint, quamdiu in iſta ſimulatione permanſerint, omni ſexta feria ſint in pane & aqua.

33. Qui cappis oloſericis hoc anno uſi ſunt, vel deinceps uſi fuerint, tribus diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, exceptis illis qui benedicuntur.

34. Secundùm regulam, non licet monachis vel converſis litteras aut eulogia alicui mittere,

Digitized by Google

vel ab aliquo accipere omnino. Statuimus ut nulli de cetero liceat litteras patri abbati vel perſonæ ſine conſcientia proprii abbatis dirigere.

35. Si quid autem in abbate vel abbatia corrigendum fuerit, uſque ad adventum viſitatoris ſuſtineant, & ad conſilium ejus ſe habeat. Quod ſi quis fuerit tranſgreſſor, ſententiæ conſpiratorum ſe ſubjiciat.

36. Abbas depoſitus in domo illa non remaneat, ſed ad aliam ſe transferat, & ibi infra triginta dies profeſſionem faciat. Qui verò ſponte ceſſerit, niſi quietus, humilis & obediens fuerit, ad aliam domum mittatur.

37. Domino Cantuarienſi archiepiſcopo conceſſum eſt in obitu ſuo ſervitium, ſicut uni ex nobis, & ſcribatur in regula.

38. Pedules de corio omnibus omnino interdicuntur, & de Wandegiis ſententia ſcripta teneatur

39. Quicumque hoc anno guerras facientibus vecturas commodaverit, tribus ſextis diebus ſit in pane & aqua. Et quicumque de cetero fecerit, vel quorum conſilio factum fuerit, quotiens hoc fecerint, eamdem pœnam ſimiliter patiantur.

40. Abbates qui hoc anno venire debuerant ad capitulum, & non venerunt, nec pro infirmitate remanſerunt, non celebrent miſſam, & ſint extra ſtallum abbatis, & omni ſexta feria in pane & aqua jejunent, donec ſe Ciſtercio repræſentent.

41. Qui pro abbatis creatione, vel aliqua monaſterii ordinatione potentes adeunt, & eorum auxilia implorant, vel ſæcularibus ordinis ſecreta depravando revelant, ſententiæ conſpiratorum ſubjaceant.

42. Abbas de Hirantia, qui contra patris abbatis prohibitionem ad colendas vineas monachos ſuos miſit, pœnitentiam de inobedientia ſcriptam exſequatur.

43. Querelæ illis non committantur, qui de partibus derivantur, ſi aliunde inveniri potuerint.

44. De Carthuſienſibus pacis caritatiſque gratia ſtatuimus, ut nullum de eorum ordine ſine ipſorum licentia recipiamus, & ipſi de noſtris ſine aſſenſu noſtro nullum recipiant.

45. Abbas de Coronato, qui filium abbatem nimis durè tractavit, & litteris domini Ciſtercii minus quam debuit detulit, veniat Morimundum, & ſtet ad arbitrium domini Morimundi.

46. Abbas de Balerna, qui in adventu domini Ciſtercii viſus eſt contriſtari, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

47. Abbas de Firmitate, qui pueros infra annos quindecim in probatione recepit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Similiter prior & alii officiales patiantur, quorum conſilio tales ſunt recepti. De eiſdem verò pueris retinendis vel ejiciendis, arbitrio domini Ciſtercii relinquitur: qui utique ſalva pace ſua hoc quod per ſe potuit emendare, non debuerat capitulo reſervare.

48. Abbas de Inſula, qui de frequenti mendacio arguitur, & de inobedientia patris abbatis,

A eat in inſtanti Morimundum, & ſtet ad arbitrium abbatis Morimundi.

49. Converſi de Wallia, qui abbati de *Guthlimur* abſtulerunt equos, quia cerviſiam eis inhibuerat, Claram-vallem pedites veniant, & ſtent ad arbitrium domini Claræ-vallis. Abbas verò de *Staflur* hoc nunciet faciendum.

50. Abbas de Petris, qui inobediens fuit domino Ciſtercii, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. De damno verò quod paſſa eſt domus Boni-loci, committitur abbatibus de Albis-petris, & de Albiniaco, & de Domo-Dei.

51. Abbatibus Walliæ præcipitur, ut in eorum B grangiis nec cerviſia nec aliquis potus præter aquam ſimplicem bibatur. Quamdiu verò id non fuerit obſervatum, nullus ubi hoc factum fuerit converſus interim recipiatur.

52 Abbas de *Intreburch*, qui monachum & converſum ſuum miſit cum reliquiis ad mendicandum, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua; & collecta quam accepit ſequenti capitulo deferatur. Quicumque verò de cetero aliquid tale commiſerit, vindictam ſimilem ſortiatur.

53. De ſumtibus qui domui Clarevallenſium Divione conſtruendæ ſunt neceſſarii, committitur abbatibus Savigniaci, Trium-fontium, Igniaci, C Urſicampi, ut ipſi rem hujuſmodi ea diſtinctione moderentur, quatenus & à notabili exactione prorſus abſtineant, & querela prorſus ſopiatur.

54. Abbas ſancti Sulpitii utatur conſilio domini Pontigniaci in ſubſtituendis abbatibus filiis, & in ſuis cœnobiis ordinandis; & de ingreſſu mulierum in monaſterio ſancti Sebaſtiani ſummum pontificem conſulat, ſuggerens ei, quod ſi mulieres ab ingreſſu monaſterii non arceantur, ordo non poterit ſuſtinere.

55. Abbas Igniacenſis, qui de receptione converſi domini Ciſtercii litteris inobediens fuit, tri-D bus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Abbas verò Claræ-vallis diſſuaſores hujus receptionis diligenter inquirat, & eos dictam pœnam ſubire compellat.

56. Abbatibus Hiberniæ permittitur, ut tres tantum de ipſis annis ſingulis veniant ad capitulum, & abbas Melli-fontis provideat, ut ſic fiat.

57. De abbatibus Hiberniæ præcipitur, ut qui habent privilegia contra formam ordinis, ſequenti anno privilegia ad capitulum deferant, & interim eis non utantur; & ſi quis eis uſus fuerit, ab ordine amoveatur, & quicumque aliqua pri-E vilegia contra formam ordinis habuerint, idem patiantur.

58. In feſtivitate ſancti Benedicti ſingulis annis Regula inchoetur.

STATUTA ANNI M.C.XCVI.

1. MOnachus de Fonte-Johannis, qui in grangia de *Moiſſi* dominum Ciſtercienſem minus reverenter ſuſcepit; & converſus hoſpitalarius infra feſtum Omnium ſanctorum Ciſtercium pedites veniant ſatisfacturi.

Digitized by Google

NOTA. 2. Abbas Frigidi-fontis, qui inhumane ſuſcepit hoſpites noſtri ordinis abbates, & tapetibus pavimentum preſbyterii ſtravit, & plures quam ordo patiatur lampades in oratorio fecit accendi, (quod videtur vanitatem aliquatenus redolere) & vecturas commodavit, & tempore guerrarum conductum abbatibus ordinis denegavit; ad domum Grandis-ſilvæ ſatisfacturus veniat in hunc modum: Tribus diebus in levi culpa, & quadraginta diebus continuis ſit extra ſtallum, & interim omni ſexta feria ſit in pane & aqua, & interim non equitet.

3. Abbas Pontigniaci, quia monachum ſibi determinatum non recepit, tribus diebus ſit in levi culpa.

4. Grangia quæ data eſt à comite pro cerviſia converſis facienda, in eos uſque de cetero non expendatur: ſed in alias utilitates monaſterii deputetur, aut comes eam recipiat.

5. Abbates, monachi, vel converſi de Hungaria, & de Alamannia ſervientes cum gladiis & arcubus non ducant; & quamdiu in hac culpa perſtiterint, omni ſexta feria ſint in pane & aqua.

6. De duobus pulmentis non habendis ubi vinum bibitur in grangiis, nihil novum ſtatuimus.

7. Unuſquiſque abbas teſtimonio, ſi fieri poteſt, patris ſui vel vicinorum abbatum, penſata diligenter & conſiderata quantitate & qualitate poſſeſſionum & proventum domus ſuæ, proponat ſecundum quod ei rationabiliter viſum fuerit, quot perſonas monachorum vel converſorum ſecundum præſentem ſtatum domus ſuæ poſſit ſuſtinere, eo nihilominus conſiderato, quod bonum hoſpitalitatis ſecundum regionis modum poſſit congrue adventantibus hoſpitibus exhiberi.

8. Abbas Altæ-cumbæ, qui præterito anno non venit ad capitulum, & ad domum Foſſænovæ talem miſit viſitatorem, qui turbationem fecit in ordine, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & quadraginta diebus extra ſtallum ſuum. De priore ejus qui turbationem ſuſcitavit in ordine, committitur abbati Claræ vallis.

9. Abbas de Aqua-bella, qui abbates ad capitulum venientes minus reverenter recepit, & cum ſuper hoc fuiſſet requiſitus, inventum eſt in ore ejus Eſt & Non; eat Morimumdum in inſtanti, & ibi ſtet ad mandatum abbatis Morimundi. Monachus verò, qui conductum eiſdem abbatibus præſtare noluit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & ultimus maneat uſque ad voluntatem domini Morimundi.

10. Abbas de Domo-Dei qui ſine licentia capituli generalis priorem ſuum miſit ad curiam, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

11. Quia à domino papa datum eſt in mandatis de rebus . . . . epiſcopi, qui anno præterito in præſenti capitulo anulum ſuum depoſuit, committitur domino Ciſtercii.

12. Abbas de S. Agatha, qui conſecrationibus & ordinationibus ejuſdem epiſcopi adſtitit; ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Monachi quibus manum impoſuit, niſi de mandato ſummi pontificis ipſis ordinibus non utantur. Altaria in quibus divina celebravit deſtruantur. De converſo extumulato committitur abbati Morimundi.

13. De monachis Signiacenſibus, qui pro conſpiratione in qua inventi ſunt jam per triennium ſatisfecerunt, committitur abbati Clarævallis, ut ei ipſos revocare liceat, cum judicaverit expedire.

14. Abbas S. Sulpicii, qui neglectui habuit ea quæ anno præterito ei auctoritate capituli injuncta ſunt, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

15. Abbas Boni-radii, qui pro inhumanitate quam fecit in abbatem de Hiſpania, qui ad ejus januam pernoctavit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

16. Abbas depoſitus intra triginta dies profiteatur, quod ſi non fecerit, pro fugitivo habeatur.

17. Statuitur ac firmiter præcipitur, ut nulli omnimode de ordine noſtro ad capituli audientiam invicem audeant appellare: quia hoc redundare poſſet in ſubverſionem totius ordinis & ruinam. Sed ſic obſervetur, ſicut hactenus eſt obſervatum.

18. Abbas de Caſemarii abbates de Calabria, de Apulia & de Sicilia, qui annis conſtitutis ad capitulum generale non venerunt, ſed de facili quærunt occaſiones remanendi, hoc anno ad capitulum venire non remorentur: alioquin ex tunc ſe noverint depoſitos, ſi ad terminum non venerint nominatum.

19. Abbas de Vulchederode, qui converſum conſpiratorem auctoritate ordinis excommunicatum ſciens, & prudens eccleſiaſticæ tradidit ſepulturæ; & cum tali facto, quod ad ſubverſionem totius ordinis noſcitur imminere, dignus depoſitione videretur: ſi non pia intentio, quam in conſpiratione ſedanda habuit, eum aliquatenus excuſaret: nos autem de communi conſilio circa eum diſpenſantes; & maxime quia propriis manibus tumulatum extumulavit, injungimus ei ut ſex diebus ſit in levi culpa, & quadraginta diebus continuis extra ſtallum ſuum, & interim omni ſexta feria in pane & aqua jejunet, & abſtineat à divinis. Neve trahatur in conſequentiam, præcipimus firmiter obſervari, ut qui à modo ſimile opus præſumſerit, à patre abbate abſque aliqua retractatione deponatur.

20. Quidquid anno præterito pro terra Hieroſolymitana ſtatutum fuerat, teneatur, excepto quod duo pulmenta omni ſexta feria poſſint fieri, & diſciplinam qui voluerit ex devotione recipiat, nullus ex debito teneatur.

Feſtum S. Petri Tarentaſienſis de mandato domini papæ transfertur ad VIII. Idus Maii, & verſus *anni recurſo* non dicatur.

22. Monachi S. Guthlaci, canonici S. Crucis de Vualtera, & canonici *de Reiſcburne*, & monachi monaſterii S. Johannis ſcribantur in commemoratione familiarium noſtrorum, ſingulis annis ſicut alii recitandi, in qua commemo-

Digitized by Google

ratione ſex nomina tantum de primis ſpecialiter nominentur, hoc adjuncto *& aliorum plurimorum, quorum in præſenti paginâ nomina continentur*.

23. Præcipimus ut abbates ea die qua intrant capitulum, de Divione ante lucem ſcienter non exeant. Similiter in reditu ſuo, ſi in villis proximis pernoctaverint, piſcibus non utantur.

24. Abbas qui novitium infra XVIII. annos conſtitutum receperit, omni ſexta feria probationis ejus ſit in pane & aqua. Similiter prior & cellerarius, & alii quorum conſilio hoc factum fuerit.

25. Ad petitionem domini quondam Lugdunenſis ſtatuitur, ut in commemoratione epiſcoporum & abbatum EUGENIUS papa primus nominetur piæ memoriæ. De eo verò quod petit emendari lectionem evangelicam de paſſione Domini, quæ juxta Mathæum in ramis palmarum legitur, injungitur abbati de Firmitate, ut in Cluniacenſi & Lugdunenſi eccleſia quid ſentiant inquirat, & in ſequenti capitulo ſtudeat nunciare.

26. In feſtivitate S. Benedicti ſingulis annis regula inchoetur.

STATUTA ANNI M. C. XCVII.

1. CAveant patres abbates in depoſitione filiorum abbatum ne nimis præcipitanter erumpant, nec ſine magno & maturo conſilio eos deponant. Si quis autem eorum tale aliquid attentaverit, à generali capitulo graviſſime puniatur, & pro meritis recipiat talionem. Ipſe etiam dominus Ciſtercii cautelam magnam & diligentiam adhibeat, nequando hoc ipſum ſine maturo diſtrictoque judicio faciat.

2. De ingreſſu mulierum in domos ordinis, præcipitur ut abbas & conventus, in quam intraverint, eadem die jejunet in pane & aqua, ſi ante refectionem factum fuerit; ſi poſt, in craſtina; & omnia altaria ſtatim diſcooperiantur per quatriduum ſic manſura; nec aliqua miſſa in illo quatriduo celebretur, præter miſſam S. Mariæ & miſſam quotidianam pro defunctis; & ſi fortè feſtum ſancti alicujus fuerit, vel miſſa aliqua, quæ omitti non poſſit, privatim celebretur, nec etiam quamdiu inibi fuerint mulieres horæ canonicæ celebrentur in eccleſia. Et ſi quis eſt cujus conſenſu intraverint; ſi abbas eſt, deponatur; ſi monachus vel converſus, à domo ſua eliminatur, non reverſurus, niſi per capitulum generale. Domino quoque papæ ſupplicando ſcribatur, ut per ſententiam excommunicationis ab inſolentia hac eos coerceat.

3. Quicumque ordinem noſtrum de noſtris ſcienter aliter nominaverit, quam ordinem Ciſtercienſem, eo die vel ſequenti ſit in pane & aqua.

4. Abbas Fontis-morigniaci, qui abbatibus venientibus ad capitulum vinum negavit in prandio, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

A 5. Abbas Clarimontis, qui fundatorem ſuum in capitulo ſepelivit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

6. De juramentis dictum eſt & conceſſum à Summo pontifice, quod in cauſis propriis nobis liceat uti teſtimonio fratrum noſtrorum, qui propter evidentem neceſſitatem poſſunt facere juramentum.

7. Abbas Berdonenſis, qui ſine converſo vel monacho dicitur equitare, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua: & abbas Morimundi de ſtatu ejus diligenter inquirat, & digne auctoritate capituli corrigat.

B 8. Abbates qui monachos ab abbate Pontigniaci miſſos non receperunt, tribus diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

9. De duobus monachis, Gilleberto de Bonoportu & Roberto de Perſenia, qui de guerris regum contra formam ordinis ſe intromiſerunt, præcipitur ut extra utrumque regnum emittantur, non niſi per capitulum generale reverſuri; & omni ſexta feria uſque ad capitulum generale publicam in capitulo recipiant diſciplinam, & ultimi ſint in ordine, nec celebrent divina. Abbates autem eorum ſex diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & XL. diebus extra C ſtallum ſuum. Si quis autem de cetero aliquid ſimile præſumſerit, de ordine ejiciatur.

10. De Duranno monacho Claræværallis, qui errorem ſuum defendere nititur, & de domino quondam Lugdunenſi durè nimis & irreverentèr locutus eſt, præcipitur ut ad voluntatem abbatis Claræværallis ad aliam domum tranſeat, nec de cetero prædicet, nec ſcribat, nec tabulas, nec libros, nec membranas habeat.

11. De nunciis Romanæ curiæ diſtrictè præcipitur, ut cum debita reverentia & honore recipiantur, & eis benigne provideatur per totum ordinem in victualibus. Quod ſi quis facere neD glexerit, à generali capitulo, ut dignum eſt, corrigatur.

12. Pro terra Hieroſolimitana fiat ſicut antea fieri ſolebat.

13. De philacteriis ponendis ſuper altare in feſtis præcipuis, quod diffinitum eſt teneatur. Tranſgreſſor hujus ſententiæ ſit in pane & aqua.

14. Nullus abbas ad capitulum veniens infra XV. dies ante capitulum Ciſtercium intrans ibi moretur pluſquam per duas noctes, niſi fuerit infirmus vel neceſſitate detentus.

15. De novitiis, qui in alia domo benedicunE tur, ſtatutum eſt, ut ſecundum formam communem ordinis profiteantur: & nihilominus cum ad proprias domos redierint, proprio abbati debitam faciant profeſſionem, niſi ab ipſo fuerint benedicti.

16. Quando ſcandalum, ſive diſſenſiones, vel querelæ quælibet in ordine oriuntur, ſicut olim à patribus ordinis eſt proviſum, extra ordinem numquam exeant; ſed intra ordinem & per perſonas ordinis caritativè, diſtrictè & rationabiliter ad ordinis unitatem ſopiantur. Qui contra hoc venire, & ſchiſma in ordine facere, & contumaciter excitare & procurare præſumſerit, à

Digitized by Google

Deo & ab ordine anathema ſit, donec per humilem ſatisfactionem redire mereatur. Ea verò quæ non potuerint aliter terminari, in capitulo generali proponantur, & quod inde per capitulum fuerit ordinatum, irrefragabiliter teneatur.

STATUTA ANNI M. C. XCVIII.

1. QUando feſtum S. Petri Tarenteſiæ diebus Rogationum evenerit, duæ miſſæ in conventu canantur.

2. Abbas qui renuerit ad ſuperiorem ſuæ generationis vocatus accedere, deponatur.

3. Prohibetur ne prædicationes fiant quibus eleemoſynæ colligantur ad conſtruendas eccleſias, vel ob cauſam hujuſmodi. Eleemoſynas tamen recipere vel etiam colligere ſine prædicatione non prohibetur.

4. De mulieribus quæ domos noſtras violenter ingrediuntur, iterum dominus papa conſulatur. Sententia verò ſuper hoc data, firmiter teneatur.

5. De S. Antonio fiat commemoratio ſicut Pauli primi eremitæ.

6. Pro interventu alicujus ſæcularis nulla pitantia fiat generalis, niſi eam de proprio facere voluerit. Si quis autem de ea ſuggeſſerit, tribus ſextis feriis ſit in pane & aqua.

7. Abbatibus egredientibus æſtatis tempore poſt primam, regredientibus verò poſt tertiam in hyeme, permittitur miſſam celebrare vel audire.

8. De rebus novitiorum ſicut continetur in regula, ſic obſervetur.

9. Diſtrictè prohibetur, ne quis conſtitutum ſibi numerum perſonarum præſumat excedere, niſi talis perſona fuerit, quæ utilis ſit & domui & ordini.

10. Sententiam de loquentibus ad menſam abbates diſtrictè faciant obſervari.

11. Gagerias reddant qui de eis ſortem receperunt.

12. Solemnitates tranſpoſitas converſi in grangiis agant die ſuo quando etiam ſæculares; in abbatia verò quando monachi.

13. In nundinis monachus vel converſus qui ſcienter piſces comederit, exceptis halecibus in Adventu & Quadrageſima, omni ſexta feria ſit in pane & aqua.

14. Monachi de Cultura S. Petri Cenomanenſis inter familiares ſcribantur.

15. Abbates de Friſia ſecundo anno ad capitulum veniant.

16. De loco quem abbas de Pratea ſuſcepit ab excommunicato, differatur uſque ad ſequens capitulum.

17. Abbas Vallis-lucentis qui fundatorem ſuum in capitulo ſepelivit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

18. De abbatia de *Boſcher*, quam comes Arvernorum contulit ordini, committitur abbatibus de Monte-Petroſo & de Benedictione-Dei, ut comiti loquantur, quatenus provideat quomodo convenienter poſſit ædificari, alioquin dimittatur.

19. Monachus de Sacromœnia qui ordinatus extra ordinem ad ordinis rediit unitatem, ac deinceps licitum accepit à quodam cardinali ſedis apoſtolicæ legato ut divina celebret, tamen ordinis auctoritatem reveritus, abſque ejus licentia facere non eſt auſus, indulgetur, ut celebret.

20. Abbas de Boxcleia, de quo dicitur, quod poſt viſitationes factas à domibus quas viſitaverat, munera recepit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

21. Abbati de Caſemarii, cui anno præterito denunciatum fuerat, ut præſenti capitulo ſe præſentaret, & venire diſtulit, diſtrictè præcipitur, ut ad ſequens capitulum, omni occaſione poſtpoſita, venire non differat. Abbas autem de Soran hoc ei denunciet.

22. De electione Fiterii dicitur, ut domnus HERMENIUS qui prius canonice electus eſt, abbas inſtituatur, ſecundus autem, videlicet WILLELMUS de Gajano, ſtatim ut mandatum capituli per abbates de Sacromœnia & de Bonavalle audierit, cedat ei. Quod ſi conventus præfatum Hermenium reverenter & honeſtè non receperit, eidemque humiliter obedire neglexerit, quamdiu in hac obſtinatione perſtiterit, non celebrentur ibi divina. Abbates autem qui geſtis interfuerunt, tribus diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Abbas de Horta præfatis duobus abbatibus hoc denunciet.

23. Prior Morimundi, qui conſpiratores de Criſta binos per domos ordinis miſit, cùm ſingulos miſiſſe debuiſſet, & pro eis nimis indulgentes litteras deſtinavit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

24. De monacho Populeti qui à quodam Judæo litteras Hebraïcas didiciſſe dicitur, abbati committitur Clarævallis, ut inquirat & corrigat.

25. De abbate de Stella, dicitur quod per minorem ejus ſollicitudinem & diligentiam ordinis diſciplina deperit, & ſubſtantia domus ejus detrimentum patitur, quod abbas Pontigniaci diligenter inquirat, & debita ſedulitate ſecundum rigorem ordinis quod invenerit corrigendum corrigat.

26. Ad diſcuſſionem ejectionis & electionis abbatis de Cæſarea, conveniant abbates de Morimundo, de Bella-valle, de Lucella, de Werbac, de Curas, de Salem, qui ea quæ facta ſunt diligenter inquirant, & digne corrigant.

27. Ad capitulum Præmonſtratenſe mittantur abbates Urſicampi & de Valcellis pro ordine reſponſuri.

28. Abbati S. Sulpicii dicitur ut breviarium abbatis Melli-fontis abbati Claræva'llis reſtituat. Similiter & equos Altæ cumbæ reddat. Quod ſi factum non fuerit, à feſto Omnium ſanctorum abbas & prior omni ſexta feria in pane & aqua abſtineant.

Digitized by Google

STATUTA ANNI M. C. XCIX.

1. Monachi qui rithmos fecerint, ad domos alias emittantur, non reverſuri, niſi per capitulum generale.

2. De furibus noſtris & malefactoribus conqueri poſſumus juſtitiæ ſæculari, ut ab eorum violentia nos deffendant.

3. Prohibetur ne in altaribus noſtris habeantur mappæ limbatæ. Quod ſi aliter fuerit, ſacriſta domus illius in qua fuerit factum, tribus diebus ſit in levi culpa. Qui hoc fieri juſſerit, ſimili culpæ ſubjacebit. B

4. Prohibetur ne quis de ordine noſtro troitas comparet in lacu Lauſannæ, vel in aliis vicinis, in quibus Ciſtercienſes piſces comparare ſolent ad opus capituli generalis, à feſto B. Mariæ uſque ad feſtum S. Crucis, exceptis Ciſtercienſibus.

5. De S. Nicolao celebrentur duæ miſſæ, & converſi laborent.

6. Abbas Boni-fontis, qui in via qua veniebat ad capitulum minus ordinatè ſe geſſit, in infirmitoria ordinis de facili ingreditur, & de accurata procuratione ſibi facienda nimis effectuoſe loquitur, tribus diebus ſit in levi culpa, C uno eorum in pane & aqua.

7. Abbas de Palea qui in infirmitorium & ſtallum abbatis miſit abbates alterius ordinis, antequam aſſociati eſſent noſtro, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & de cetero ſimilia caveantur.

8. Abbatibus de Firmitate, de Pontiniaco, de Claravalle, de Morimundo injungitur, ut ad viſitationem Ciſtercii reportent, quo anno abbates remoti venire debeant ad capitulum, & tunc de ſingulis ordinetur.

9. Abbas S. Cypriani qui pene per menſem equitavit cum quadam abbatiſſa, XL. diebus ſit D extra ſtallum, & ſex diebus in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & de cetero caveat ſibi ſub pœna depoſitionis. Hoc ei abbas de Samaria nunciet,

10. Abbas Morimundi, qui minus diſciplinate locutus eſt in capitulo, quadraginta diebus extra ſtallum ſuum ſit in Morimundo, tribus diebus ſit in levi culpa apud Ciſtercium.

11. De abbatibus qui pluſquam duos equos adducunt in quatuor primas domos ordinis, & in alias infra ipſas conſtitutas tempore generalis capituli, antiqua ſententia teneatur. Similiter & E de garcionibus præcipitur.

12. De monachis Bonæ-aquæ qui una die acolythi & ſubdiaconi ſunt ordinati, committitur abbati de Obazina, ut conſilio domini Ciſtercii dignam pœnitentiam eis injungat.

13. Statuitur & firmiter præcipitur, ut nulli omnino de ordine noſtro ad capituli audientiam invicem audeant appellare, quia hoc redundaret ad ſubverſionem totius ordinis. Sed ſic obſervetur ſicut hactenus fuit obſeruatum.

14 Abbati de Roſec-valle conceditur ut feſtum S. Æmilii in domo ſua faciat, ſicut poſtulavit.

STATUTA ANNI M. CC.

1. In ſecreta S. Gregorii ita corrigitur, ſimiliter de aliis feſtis quibus hæc collecta dicetur, *Annue nobis, Domine, & meritis B. Gregorii nobis famulis tuis hæc proſit oblatio*, &c.

2. In antiphonis B. Mariæ ad *Benedictus* & ad *Magnificat*, & ad commemorationem ejus ad laudes & ad veſperas ob reverentiam & honorem monachos concedimus extra ſtallum ſtare. Commemoratio B. Bernardi fiat in horis B. Mariæ, & in litâniis nominetur.

3. Domino Præneſtino epiſcopo quondam abbati Ciſtercii conceditur ut quandocumque auditus fuerit obitus ejus, tres miſſæ à ſingulis ſacerdotibus reddantur præter debitum capituli generalis. Et hoc in ſingulis domibus ſcribatur in regula.

4. In litteris patentibus quæ dantur monachis & noſtris, terminus conſcribatur, ultra quem eis non valeant.

5. Cavendum eſt ne quis abbas eodem anno viſitet eum à quo viſitatus fuerit: quod ſi contigerit, qui fecerit, & factum & cauſam facti fateatur.

6. Quia in ſigillo ordinis quædam diſcordia invenitur, & quamdam videtur inducere novitatem, præcipitur quatenus in ſigillo nulla diſſonantia habeatur; ſed ſola & ſimplici effigie cum baculo annotetur: & hoc præſentes abbates uſque ad Paſcha impleant; & qui præſentes non ſunt, poſt XL dies ex quo eis præſens ſententia innotuerit, ſimiliter hoc faciant. Qui autem ſcienter tranſgreſſus fuerit, ex tunc omni ſexta feria ſit in pane & aqua.

7. Commemorationes ſanctorum & officia defunctorum non fiant in aliquibus domibus præter conſuetudinem ordinis, niſi per generale capitulum: & ſicubi aliter fuerit præſumtum, eodem die conventus ſit in pane & aqua.

8. Si aliquis de quatuor primis abbatibus in Ciſtercio tempore capituli generalis aliquos abbates duxerit convocandos, caveat qui convocat, caveant etiam convocati, ne quid ibi oriatur, quod ſchiſma vel conſpirationem, vel diſſenſionem aliquam redoleat. Si autem, quod abſit, hujus tam neceſſariæ conſtitutionis tranſgreſſor fuerit quis deprehenſus, abſque retractatione in inſtanti deponatur. Hæc autem ſententia poſt illam, qualiter ſe habeant abbates tempore capituli generalis, ſcribatur, & annis ſingulis vel cum illa recitetur.

9. Monachi Norvegiæ, qui regi excommunicato miſſas celebrarunt, tribus diebus ſint in gravi culpa, uno eorum in pane & aqua, & per annum ſint ultimi, & abſtineant à divinis. Ceteri verò qui eis vel in menſa, vel in oſculo, vel oratione, ſcienter communicaverint, in capitulo verberentur, & tribus ſextis feriis ſint in pane & aqua; & qui de cetero ſimilia præſumſerint, pœna ſimili puniantur.

10. Præcipitur abbatibus Urſicampi & Caricampi, ut venientes ad Caroli-locum, librum

Digitized by Google

qui dicitur Cantica canticorum, tranſlatum in Romanum incendi faciant: & ſi quos hujuſmodi libros aliquis abbas in domo ſua repererit, faciat eos concremari.

11. Prior de Caſtellione, qui adminiſtrationem cujuſdam vineæ deputatam conventui, ſibi vendicabat, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua: & hoc de cetero tam ab ipſo, quam à ceteris prioribus caveatur, ſed ſuo officio ſint contenti.

12. Abbas de Sconaugia, qui deprehenſus eſt in mendacio in conſpectu capituli generalis, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & quadraginta extra ſtallum, quibus abſtineat à divinis. Hoc autem de miſericordia ei indulſimus, cum dignus depoſitione fuerit judicandus.

13. Abbas de Barberio, qui XXV. ſolidos dedit garcionibus archiepiſcopi Rothomagenſis pro ſotularibus, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

14. Converſi de via vel de foris venientes ſuper genua proſternantur.

15. Abbas de Caudra, qui in curia domini papæ dominum Cantuarienſem, tantum virum & ordini noſtro gratum & acceptum malè infamavit, & in eundo & redeundo ad confuſionem ordinis carnes comedit, & cum ſæcularibus contubernium habuit inhoneſtum, deponitur in inſtanti: & præcipitur ei quatenus uſque ad Natalem Domini Savigniaco ſe præſentet: alioquin pro fugitivo de cetero habeatur. De ſociis ipſius abbatis puniendis committitur abbati Savigniacenſi. Abbas de Beolanda hoc ei denunciet.

16. Scribatur domino papæ, ut parcat nobis mittere perſonas minus idoneas ad tenendum ordinem. Abbas de Sambuercina litteras iſtas domino papæ præſentet.

17. Monachus S. Mariæ in Walfalia, qui ſe ipſum incidit, in aſſumtis ordinibus non miniſtret, nec ad altiores promoveatur, niſi de mandato ſummi pontificis.

STATUTA ANNI M. CC. I.

1. Quoniam in confuſionem & contemtum ordinis & diſciplinæ de non recipiendis pueris infra XVIII. annos conſtitutis, terminos quos poſuerunt patres noſtri quoſdam abbates audivimus exceſſiſſe, acrior debet modo accedere correctio; & quod pro bona voluntate & reverentia capituli generalis noluerunt corrigere, ſaltem pro timore pœnæ timeant deinceps perpetrare: ideoque auctoritate capituli generalis firmiter à modo præcipimus obſervari, ut qui juxta teſtimonium conſcientiæ tales habent, omni ſexta feria jejunent in pane & aqua, donec ad jam dictam ætatem perveniant: & qui ipſam pœnitentiam non fecerunt, ipſam compleant & conſervent. Quia verò in pluribus domibus ordinis noſtri occaſione talium graviſſima ſcandala oriuntur, præcipimus obſervari, ut omnes, qui ſcienter tales novitios monachos vel converſos à modo receperunt, à patre abbate ſine retractatione aliqua deponantur. Similes & illi tales ſuſtineant, qui tales infantulos ad diſcendum litteras in abbatiis aut in grangiis recipiunt, niſi ſuper hoc à generali capitulo pro grandi utilitate & inevitabili diſpenſetur.

2. Præcipitur ut in litteris tam clauſis, quàm patentibus, quæ dantur monachis & converſis, terminus inſcribatur in quo dantur, ultra quem non valebunt eis.

3. Anniverſaria nulla fiant in ordine, niſi de licentia capituli generalis. Quod ſi aliqua fuerint qualibet ratione indulta, ſedendo fiant, exceptis quatuor primis officiis defunctorum.

4. Legatur in primis Carta caritatis ex integro. Provideant etiam abbates, ut in ſuis abbatiis habeatur hæc eadem Carta caritatis.

5. Prohibetur ne à publicis fœneratoribus aliquid in eleemoſynam recipiatur.

6 Quoniam abbates venientes ad capitulum in domo de Firmitate & de Maceriis minus honeſtè recepti ſunt; abbas ejuſdem utriuſque domus ſit in levi culpa tribus diebus, uno in pane & aqua. Priores verò & cellerarii veniant Ciſtercium ad voluntatem domini Ciſtercii ſatiſfacturi.

7. Scribatur domino papæ cum multa ſupplicatione ex parte capituli generalis, ſi placet Sanctitati ſuæ, parcat nobis mittere perſonas minus idoneas ad ordinis obſervationem. Has verò litteras abbas S. Anaſtaſii domino papæ præſentabit, & ipſius ſuper hoc beneplacitum uſque ad ſequens capitulum faciat nunciari.

8. Ad mandatum ſummi pontificis & ad preces Marchionis de . . . . . . & Flandrenſis & Bleſenſis comitum conceditur, ut de Sernaio, & de Perſennia, & de Los, & Sacra-cella abbates proficiſcantur cum cruce ſignatis, & tam de numero perſonarum quas ſecum ducent, quam de ſubſtantia, ad conſilium ſe habeant patrum abbatum.

9. Reginæ Aragonum pro reverentia ſummi pontificis, qui ſuper hoc ſcripſit capitulo generali & ob ipſius devotionem quam ſinceriter habet ad ordinem, conceditur, ut ea die tantum, qua filium ſuum, quem vovit ordini, voluerit offerre Domino, domum Populeti poterit introire; nec monachi propter hanc diem pœnitentiam de ingreſſu mulierum in abbatiis ordinis noſtri ſuper hoc inſcriptam agere tenebuntur.

10. Petitio Abbatum de Anglia de non veniendo ad capitulum uſque ad quartum annum nullo modo admittitur: ſed ſicut antiquitus diſpenſatum eſt immutabiliter teneatur.

11. Illi de Hungaria, de Bohemia, de Polonia & ceteri qui terminos habent, quando exceſſerint, verberentur virgis tantum citra ſanguinem per aliquem ſæcularem.

12. De fratre Rainerio monacho Aquilarum de quo dicitur, quod prædicat contra ordinis honeſtatem & mandatum, præcipitur, ut à domo propria ad aliam emittatur, non niſi per capitulum generale reverſurus.

13. De facienda collecta ad ſubſidium terræ ſanctæ & redemtionem captivorum committitur domino

domino Ciſtercii & quatuor primis abbatibus, qui inſtanti dominica accedant ad grangiam de *Challi* cum ſubſcriptis abbatibus, de mandato capituli generalis tractaturi; & firmiter ſtatuitur, ut quod ipſi ſtatuerint ab omnibus ſine retractatione aliqua obſervetur. Et præcipitur, ut nullus ad locum illum accedat, niſi vocatus. Abbates de Savigniaco, de Prulliaco, de Tribus-fontibus, de Fuſneio, de Urſicampo, de Curia, de Lucella, de Novo-caſtro, de Eleemoſyna, de Oratorio, de Cadonio, de Dalone, de Joyaco, de Quinciaco.

14. Abbati de *Prenkebahc*, qui petit beneficiorum ordinis participium, conceditur ei communio ſocietatis noſtræ

15. Abbas Bellæ-vallis, qui in cauſa mulieris extitit procurator, & prorupit in vocem appellationis, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

16. Abbas Boni-fontis, qui filiam ſuam hoc anno non viſitavit, & omnes alii quos culpa ſimilis comprehendit, tribus diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

STATUTA ANNI M. CC. II.

1. QUando miſſa dominicalis ab octava Pentecoſtes uſque ad adventum Domini bis debet in die celebrari, miſſa matutinalis ſit de S. Trinitate, & feria quinta de S. Spiritu.

2. Prior & ſubprior qui fuerint in levi culpa in cantando vel legendo, ſeu in dandis benedictionibus, in eccleſia ſua officia non exequantur.

3. Converſi noſtri ordinis non dormiant circa garciones in ſtabulis, ſed ſeorſum in loco alio ſibi deputato.

4. In miſſa de S. Bernardo collecta *Perfice, quæſumus*, ſecreta *Grata tibi ſit Deus hujus oblatio ſacramenti, quod in memoriam paſſionis tuæ offerimus Majeſtati.* Poſt communionem collecta *Hunc in nobis opus*, &c.

5. Ad petitionem comitis Ludovici conceditur abbati de Eleemoſyna, ut anniverſarium matris ſuæ in ipſa domo in qua ſepulta eſt fiat, non tamen ſtando.

6. Abbas de Valle S. Mariæ, qui licentiam dedit converſis bibendi vinum in grangiis, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & omni ſexta feria per annum à vino abſtineat, niſi aliqua ſolemnitas hoc impedierit faciendum aut infirmitas.

7. Abbatibus Urſicampi, Longi-pontis, & Caroli-loci præcipitur, quatenus de converſis, quos in exercitu domini regis pro equis ſuis cuſtodiendis miſerunt, diligenter inquirant, & quos invenerint ibi minus honeſtè ſe habitos, dignè corrigant & emendent, & de cetero ſimilia caveantur.

8. Petitio de feſto S. Saturnini & S. Martialis propter multorum inſtantiam, qui ſimilia petunt, & ne trahatur in ſequentiam minimè recipitur.

9. Prior Vallis-bonæ, qui nuncium domini Ciſtercii noluit recipere, & verba contumelioſa reſpondit, veniat Ciſtercium uſque ad Paſcha, ſatisfacturus ad arbitrium domini Ciſtercii, & ibi tribus diebus ſit in levi culpa, & poſtea eat in Morimundum pœna ſimili puniendus. Abbas verò ſequenti capitulo ſe præſentet ſuper hoc veniam petiturus. Abbas de Horta nunciabit ei.

10. De abbatibus de Carlem & de Vallecrucis, & de Amberconem, de quibus dicitur quod rariſſimè celebrant, & abſtinent ab altari, committitur abbatibus de Forda & de Combremare, ut accedant ad domos eorum, & diligenter inquirant de præmiſſis, & quod invenerint per litteras ſuas ſequenti capitulo fideliter ſatagant nuntiare. Prædictis autem abbatibus auctoritate capituli generalis præcipitur, ut ad ſequens capitulum Ciſtercium ſe præſentent, omni occaſione remota, ſuper oppoſitis reſponſuri.

11. Abbas de Alto-fonte & alii abbates qui pro nimia ſenectute & invaletudine corporis, aut cæcitate, non poſſunt officium ſuum adimplere, nec venire ad capitulum, cedant; & omnem eis humanitatem & reverentiam volumus exhiberi. Abbas pater abbati de Alto-fonte hoc nunciabit.

12. Abbas S. Juſtini, qui cùm celebraſſet miſſam, carnes comedit in refectorio ſæcularium clericorum, & balneis uſus eſt, & ſine habitu extra abbatiam, de quo etiam alia dicuntur non levia, deponitur in inſtanti. Abbas de Falera hoc ei denunciet.

13. De abbate Fornaſii, qui ſicut dicitur compulit homines ſæculares jurare, committitur abbatibus de Balerna & de Chaſſeneia, quod locum adeant, & quod viderint ſequenti capitulo nunciabunt.

STATUTA ANNI M. CC. III.

1. DE feſto S. Barnabæ apoſtoli fiat ſicut in unius apoſtoli, excepto quod converſi laborabunt.

2. Quoniam ad ſolemnem audientiam generalis capituli non exilis domini papæ conqueſtio emanavit de quibuſdam viris aut monachis ordinis noſtri, quotidie ad ipſum cum faſciculis petitionum ſæcularium hominum adventantibus, ſtatuitur tam firmiter, quàm utiliter ex hoc nunc & in poſterum obſervandum, ut monachus vel converſus ordinis noſtri ad curiam ſummi pontificis acceſſurus, petitiones ſæcularium deferre ſecum nullatenus præſumat, niſi de licentia domini Ciſtercii & quatuor primorum abbatum, vel ad minus duorum fuerit hoc indultum. Quod ſi quis præſumſerit, à domo propria ad aliam noſtri ordinis emittatur, non revocandus in perpetuum, niſi per generale capitulum.

3. Ad quærimoniam domini Franciæ regis de monachis vel converſis negotia guerrarum procurantibus, ſtatuimus quod extra regnum pro quo laborant ad aliquam domum noſtri ordinis emittantur, numquam ad domos proprias, niſi ad nutum generalis capituli revocandi. Abbas autem qui hoc procuraverit, aut per ſe fecerit, extra ſtallum ſuum maneat, & omni ſexta feria ſit in pane & aqua uſque ad ſequens generale

Digitized by Google

capitulum, ſuper hoc veniam in eodem capitulo petiturus.

4. Abbates noſtri ordinis, in quorum oratoriis ſcuta dependent, provideant, ut quam citius amoveantur, & ab octava Omnium ſanctorum ſint in pane & aqua, ſi ex tunc dignè non fuerit emendatum.

5. Monachis & converſis de Anglia interdicitur, ne bini & bini in una * ſintella comedant tam in grangiis, quàm in infirmitoriis, ne levitatem, vel diſſolutionem redoleat, & in hoc videantur à ſæcularibus non differre. Tranſgreſſores in capitulo veniam petant, & vapulent, & tribus diebus ſint in pane & aqua. De ſcyphis autem argenteis, vel in quibus habentur pedes argentei vel pomelli, interdicitur, nihilominus ne in abbatiis, nec in grangiis abbatibus vel monachis ejuſmodi propinetur. Qui ſecus egerint, tribus diebus ſint in levi culpa, tam qui biberint, quàm qui præſumſerint eis miniſtrare.

* ſ. Scutella.

6. Abbates de Anglia, ſi multitudo hoſpitum ſupervenerit, poſſunt & debent reficere cum conventu. Si autem cum hoſpitibus contingat eos prandium vel cœnam facere, provideant & procurent, ne nimis protrahant horam illam: & ſi fortè protraxerint, ut ſaltem refectionem ſervitorum non excedant.

7. Querimonia quæ habetur adverſus comitem Guillelmum, qui crudeliter ſævit in ordinem, domino Ciſtercii committitur, qui dictum comitem ſuper hoc conveniat, & ad emendationem diligenter admoneat & inducat, niſi mitius egerit domino papæ ſuper ejuſdem injuriis conqueſturus: & interim nihil detur ipſi comiti ab his qui habent caldarias, abſque conſenſu domini Ciſtercii.

8. Supplicetur domino papæ quod vulneri ordinis noſtri medelam provideat competentem, ne videlicet pro debitis Pontis-alti vel etiam domus alterius, ceteri qui ſunt ordinis noſtri debeant aliquatenus pignorari.

9. Petitio pro cruce ſignatis revocandis ad domos proprias nullatenus exauditur.

10. Abbas de Lamnas, qui dimiſſo conventu, zelum ſcientiæ in hoc minimè apprehendens, ſe reclusit, ad ordinem revertatur. Quod ſi renuerit, ab ordinis participio ſecludatur.

STATUTA ANNI M. CC. IV.

1. Auditum in generali capitulo, quod abbatiæ ſint in ordine, quæ pro defectu & paucitate perſonarum ſcandalum gravè generant, & plus deſtruunt quam ædificent ordinis ſanctitatem: ideoque conſultum eſt & indultum, quod abbatiæ quæ minus habent XII. monachis, vel expirent penitus, & redigantur in grangias, vel ſi fortè abundant in poſſeſſionibus, ut conventum habere poſſint & debeant, de his provideat pater abbas, vel uſque ad generale capitulum convenientem numerum habeant, niſi fortè conventus diſperſus fuerit propter incommodum paupertatis.

2. De Abbate de Stella, qui regi Sarraceno litteras direxiſſe & pergamenum vacuum cum ſigillo, monacho cui credendum non fuerat dicitur crediſſe, committitur abbatibus de Landeto & de Barſella, qui veritate diligenter inquiſita, quod invenerint, renuncient capitulo generali: & abbates provideant ſibi in poſterum, ne litteras quarum tenorem non viderint vel audierint, permittant alias ſigillari. Sed ſi quis monachum illum, qui litteras ad Saracenum detulit, ubicumque invenerit, cucullam ei auferat in ultionem fraudis ſuæ.

3. De leproſis pro quibus petitur, ut permittantur habitare propè domos ordinis noſtri, omninò ne fiat interdicitur, ne occaſione eorum qui ad præſens videntur aliquid conferre, quibuſdam monaſteriis trahatur in conſequentiam, ut paſſim leproſi veniant in totius ordinis detrimentum & gravamen.

4. De libello definitionum præceptum eſt à capitulo, ut ab omnibus quam citius poterunt habeatur, ut nullus abbatum de cetero de ignorantia ſe excuſet.

5. Altare quod conſtructum eſt in grangia de Buxeria deſtruatur. Sed & omnia altaria quæ conſtructa ſunt in grangiis abbatiarum ex quo converſæ ſunt ad ordinem noſtrum uſque ad Purificationem B. Mariæ ſimiliter deſtruantur. Sin autem abbas illius loci, prior & cellerarii omni quarta & ſexta feria ſint in pane & aqua, & converſi qui morantur in grangiis in quibus altariaerunt, hanc pœnam patiantur.

6. In nullis etiam grangiis divina celebrentur, niſi à capitulo generali fuerit illis indultum. Ubi hoc tranſgreſſum fuerit, abbas loci illius, prior & cellerarii omni quarta & ſexta feria ſint in pane & aqua. Et qui celebraverit, uſque ad nutum capituli generalis non celebret. Et ut iſtud cautius caveatur, omnia miſſæ neceſſaria à grangiis amoveantur.

7. De ſubdiacono Valis-claræ, qui pro infirmitate capitis ad converſorum collegium tranſlatus eſt, & de ſimilibus præcipitur, ut cum ſcapulari ſaltem & caractere coronæ ſeorſum ſecundùm diſpoſitionem abbatis converſetur.

8. De truncis ſeu gazophilaciis, quæ indecentis quæſtus cauſa in abbatiarum ingreſſibus exponuntur, præcipitur ut infra triduum, ex quo abbates domos ſuas intraverint, amoveantur, inſuper confraterniæ & quæſtorum ſeu prædicatorum collectæ omnimodis inhibentur de cetero. ſi in aliqua domo ſimile quid contigerit, abbas & officiales ſex diebus in levi culpa, uno eorum in pane & aqua ſint. Ipſa quoque pecunia, quæ de cetero collecta fuerit, ad capitulum deferatur.

9. In domibus ordinis noſtris nullus conſtituatur prior, ſubprior, cellerarius, qui non ſit profeſſus in domo illa; nec confeſſiones recipiat, niſi de conſenſu capituli generalis.

10. De abbate de Franca-valle, de quo dicitur quod ſit nimius in expenſis, & apud Firmitatem in infirmitorio, iturus viam ſuam, æſtivo tempore præſumſit ante tertiam contra regularem conſuetudinem manducare, & multa alia quæ de eo audita ſunt, committitur abbatibus

Digitized by Google

de Bona-valle, & de Valle-magna, qui diligenter de omnibus inquirentes, quæ invenerint renuncient capitulo generali. Ipſe autem abbas propter exceſſum inordinati prandii, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

11. De imaginibus Loci-regii penitus amovendis, committitur abbati de Curia-Dei, qui accedens ad locum diligenter provideat curioſitates imaginum, quas conſtat fieri contra ſtatutum ordinis noſtri, amoveri penitus uſque ad Natalem Domini. Abbates de Prulliaco & de Sacro-portu conveniant ſuper hoc dominum Pariſienſenſem, ad cujus inſtantiam hæ factæ ſunt imagines & picturæ, ut hoc cum factum fuerit, ſuſtineat patienter, quia hoc ipſum ſuſtinere non poteſt in patientia capitulum generale.

12. De controverſia, quæ vertitur inter abbates de Valle-ſalutis & de Parco-lude, dicitur ut qui tenet, & pluſquam quinque annis tenuit, teneat auctoritate capituli generalis.

13. Petitio de feſto S. Saturnini faciendo non conceditur.

STATUTA ANNI M. CC. V.

1. Abbas de Pontigniaco, qui contra formam ordinis reginam Franciæ cum aliis ejuſdem ſexus non paucis numero in ſuum monaſterium introduxerit ad audiendum ſermonem in capitulo, ad proceſſionem in clauſtro, ad reficiendum & duabus noctibus pernoctandum in infirmitorio, ſumta occaſione quod reſcripto domini papæ & de permiſſione domini Ciſtercienſis eidem dominæ patebat aditus illius monaſterii: cùm eo uſque procedendum, nec dominus papa, nec abbas Ciſtercii indulſerint; ſed nec etiam tale quid cogitaverint. Et quia tam enorme factum ſuſtinuit in totius ordinis Ciſtercienſis injuriam; licet abſque omni retractatione depoſitionem mereretur in inſtanti; tamen ad inſtantiam & petitionem domini Remenſis, cui negare nec volumus, ne debebemus, & aliorum etiam epiſcoporum, ei parcitur in hac parte. Verùm ne omninò remaneat impunita tanta præſumtio, extra ſtallum abbatis remaneat uſque ad Paſcha, & non celebret, niſi in neceſſitate ſui officii, & ſex diebus ſit in levi culpa, tribus diebus in Ciſtercio, & tribus in Pontigniaco, uno eorum in pane & aqua hinc & inde. Et hoc ipſum provideat quod pavimentum ſuæ eccleſiæ, quod & levitatem redolet, & paupertatem ſancti ordinis Ciſtercienſis nutricem ſuperfluitate ſua & curioſa varietate quodammodo deteſtatur, vel omninò amoveat, vel ſic faciat emendari, ut neminem deinceps ſuper hoc ſcandalizet.

2. Abbas Vallis ſanctæ Mariæ, qui contra formam ordinis & inſtituta capituli generalis comitem in oratorio tumulare præſumſit, ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua: & quicumque tale quid præſumſerit, abſque retractatione deponatur. Prior, ſubprior, cellerarius, quorum conſilio vel auctoritate hoc
A factum fuerit, emittantur ad domum aliam, non niſi per capitulum generale reverſuri.

3. De abbate de Bergis, de quo dicitur quod in grangiis ejus carnes paſſim miniſtrantur mercenariis & hoſpitibus, committitur abbati Morimundi, qui accedens ad abbatiam conſideret, ſi ita ſit ſicut dicitur; & ſi ita invenerit, dignè id faciat emendari. Hoc idem patres abbates in filiabus ſuis conſiderent, & dignè ſimiliter faciant emendari.

4. Abbati & conventui Maceriarum, qui in præjudicium Ciſtercii monaſterii virum bonæ memoriæ, cùm eſſet filius ducis Burgundiæ & fun-
B datoris Ciſtercii ad ſepulturam præſumſit recipere, & priori Ciſtercii & quibuſdam fratribus contradicentibus; auctoritate capituli generalis, præcipitur humatum corpus in præſenti reſtituere Ciſtercio, & ſepulturæ patrum ſuorum, fundatorum. Quod ſi contigerit retineri, interim divina ididem non celebrentur: & ne quid tale præſumatur in poſterum, ſtatutum & confirmatum à capitulo, ne fundatores ſeu heredes fundatorum ad ſepulturam ulterius recipiantur, niſi de conſenſu & licentia eorum quorum conſtitit eos eſſe fundatores.

C 5. Abbas Loci-Dei, qui minus cautè & minus ordinatè ceſſit in Divione, reſtituitur; reſtitutus Ciſtercium veniat, domino Ciſtercii ſuper his quæ ei objecta fuerint reſponſurus. Abbati autem de Fulcardi-monte, qui ejus ceſſionem recepit indebitè, parcitur in præſenti.

6. Abbas de Joyaco, qui minus ſimpliciter profeſſionem recepit abbatis de Perſennia, non conſulto domino Ciſtercii, viginti diebus maneat extra ſtallum abbatis, & tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

7. Abbas Cariloci qui epiſcopos, archiepiſcopos & abbates ſuſcepit in infirmitorio mona-
D chorum, & per cujus negligentiam leproſus in extremis ſine unctione, cùm eum * reliquiſſet deceſſit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & XL. extra ſtallum maneat abbatis; nec ultra fiat in ordine, ut in infirmitoriis hoſpitentur ſæculares. *f. requiſiſſet.*

8. Abbas Grandis-ſilvæ, qui ante Primam comedit, & poſtea iter arripiens obſequiis defuncti abbatis non interfuit, tribus diebus ſit in levi levi culpa. Similiter patiantur, qui apud Gardum obſequiis defuncti converſi defuerunt. Abbates etiam qui apud Quinciacum ante ſepulturam mortui receſſerunt, tres miſſas pro ipſo
E mortuo dicant.

9. Abbas Rigniaci, qui contra formam ordinis & & conſuetudinem epiſcopum Antiſſiodorenſem in infimitorio recepit, cum alibi quò poſſet recipi convenienter haberet, ſex diebus ſit in levi culpa, tribus apud Ciſtercium, & tribus apud Claram-vallem.

10. Abbas Boni-montis, qui carnes epiſcopo proprio infra abbatiam miniſtravit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

11. Abbas de S. Petro Aquilarum, cujus ceſſio ab abbate Claræ-vallis contra formam ordinis, & abſente patre, recepta eſt, reſtituitur: quia tamen de inſufficientia & quibuſdam aliis

Digitized by Google

notatur, committitur domino Ciſtercii. Abbas autem Clarævallis, qui reſignationem ejuſdem abbatis contra formam ordinis ſuſcepit, & monachum de Gratia-Dei ad januam ejici fecit, tribus diebus ſit in levi culpa, & quadraginta extra ſtallum.

12. Domino Ciſtercii committitur, ut domino papæ ſcribat ſuper profeſſionibus abbatum, & privilegiis obſervandis.

13. De converſis de Eſcharlis, qui avenæ paleam miſcuerunt, committitur abbatibus de Fonteneto & de Fonte-Johannis, qui hoc diſtrictè judicent, & qualiter correctum fuerit capitulo ſequenti renuncient.

14. Petitio Venetorum de abbatia conſtruenda pro ipſorum devotione benignè audita eſt à capitulo, ſed ad præſens minime eſt exaudita, donec conventi iterum qui inter eos devoti ſunt ad ordinem, ſi fortè vellent addere ad ea quæ jam data ſunt tantum, vel poſſeſſio illius abbatiæ ſufficeret ad minus ad numerum XXIV perſonarum in monachis & converſis, addita etiam cum eis familia competenti. Abbas de Sana-valle hoc eis denunciet: qui quid invenerit, per ſe vel per alium in ſequenti capitulo generali ſtudeat nunciare.

15. Querela abbatis de Criſta contra abbatem de Valle-bona pro abbatia de Meta-plana, committitur domino Ciſtercii & quatuor primis abbatibus.

STATUTA ANNI M.CC.VI.

1. Collecta de Spiritu ſancto non dicitur in miſſa de Trinitate.

2. Si feſtum S. Barnabæ in ſabbato ante feſtum Trinitatis evenerit, nihil in ſecundis veſperis de eo fiat, niſi tantum commemoratio poſt *Magnificat*.

3. Secundo die capituli nominentur diffinitores anni III.

4. Qui voluerint carceres facere, faciant, ad fugitivos ſuos & maleficos qui talia meruerint recludendos.

5. Quicumque manum violentam in monachum vel converſum injecerit, quia ipſo facto excommunicatus eſt, vitetur ab omnibus, donec à proprio abbate abſolvatur.

6. Nulli omnino liceat exercere juſtitiam per monachos vel converſos: quia ex hoc toti ordini ſcandalum generatur.

7. Abbas viſitator nihil in ſcriptum redigat, quod prius non fuerit proclamatum in capitulo, vel quod prius non oſtenderit viſitato.

8. Domus Albæ-ripæ de cetero prandium quod miniſtrare conſueverat inter Albam-ripam & Divionem non miniſtret.

9. Petitio Venetorum pro abbatia conſtruenda pro eorum devotione, exauditur.

10. Sepultura dominæ reginæ Franciæ minime revocatur, nec conſtat eam fuiſſe fundatricem monaſterii Sacri-portus.

11. Abbas de Lapide S. Michaelis, qui monachum recepit ſine litteris, qui relicto ordine A huc illucque vagando cucullatus incedit non ſine ſcandalo, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua; & fugitivus ille qui ordinem ſcandalizat, apud quemcumque inventus fuerit, ſpolietur equo & habitu.

12. De domo eccleſiæ S. Thomæ in Monte Cœlio, abbates de S. Anaſtaſio & de Foſſa-nova, qui ituri ſunt ad curiam, loquantur cum domino Tuſculano, ad cujus conſilium tractent de negotio; & quid inde factum fuerit, ſequenti capitulo ſtudeant nunciare.

13. Hibernienſibus conceditur, ut fiat feſtum B ſancti Brandani in terra ipſorum, ita ſolemniter ſicut ſancti Benedicti, excepto ſermone.

14. Querela abbatum de *Beaubec* & de Bonoportu de vicinitate grangiarum committitur abbatibus de Fulcardi-monte & de Bello-prato.

15. Abbas Aquilarum, qui ſe fecit monachum in menſa, & monachum abbatem, dans ei loquendi officium, & ſibi ſubtrahens, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, & XL. extra ſtallum abbatis. Monachus verò tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

16. Abbas ſancti Anaſtaſii, qui contra formam ordinis abbatem de Foſſa-nova traxit ad judicium C ſæculare, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus in pane & aqua, & uſque ad Paſcha extra ſtallum abbatis; & quicumque de fratribus dederunt ei conſilium, tribus diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

17. Petitio abbatis de *Marmuſul* de transferenda abbatia, committitur abbatibus Caſæ-marii & Foſſæ-novæ.

18. De eo quod epiſcopi frequenter declinant ad grangias ordinis, ſcribatur domino papæ.

19. De abbate de *Paris*, qui recepit novitium ter in die comedentem, & pavones habet in D clauſtro, & utitur pro infirmitorio hoſpitio, committitur abbati Morimundi, qui inquirat diligenter & corrigat, & qualiter correctum fuerit ſequenti capitulo denunciet.

20. Abbas de Lucella pater ejus, qui pavones non correxit, cùm ſciret exceſſum, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

21. De pecunia quam dedit dominus rex Portugalliarum abbatibus venientibus ad capitulum, per fideliſſimos nuncios iterum requiratur voluntas ipſius, & quid ipſe ſtatuerit inde teneatur. Abbas de Horta hoc diligenter ſtudeat procurare.

22. De abbate Benedictionis Dei, & comite E Forenſi, committitur domino Ciſtercii.

STATUTA ANNI M.CC.VII.

1. Si aliquis defunctus pro intolerabili fœtore ſuſtineri in eccleſia non poteſt uſque dum miſſam habeat, ſepeliatur ipſo die, & in craſtino miſſa pro eo cantetur in conventu ab hebdomadario, niſi proprietas vel ſolemnitas impedierit, & à ſingulis ſacerdotibus quatuor miſſas habeat, ac ſi eodem die traditus fuerit ſepulturæ.

Digitized by Google

2. Caſulæ ſimplices ſint & unius coloris, ſine aurifrigio & additamentis quibuſdam appoſitis ad ornatum, ne diverſitas in ordine habeatur.

3. Quando aliqua commiſſio fit tribus abbatibus, ſi tertius præſentiam ſuam exhibere non poterit, duo quod eſt commiſſum nihilominus exequantur, tertio ſe ſemper per litteras excuſante.

4. In regionibus in quibus oportet habere equites garciones, inhibetur à capitulo generali, ne pedites habeantur; alioquin converſi qui eos duxerint, omni ſexta feria ſint in pane & aqua, quamdiu eos retinere præſumſerint.

5 Abbas de Scala-Dei, qui tempore quo filias ſuas viſitavit, accepit circiter LII. biſantios & equitaturam, & decem ab alio, uſque ad Paſcha extra ſtallum abbatis maneat, & omni ſexta feria ſit in pane & aqua, & infra ſequens generale capitulum abbatibus filiis dictam pecuniam ad plenum reſtituat: alioquin ſequenti capitulo ſuper hoc veniam petat, pro contemtu gravius puniendus; & de juramento non abbatizandi quod præſtitiſſe dicitur, committitur abbati Morimundi, qui ſi factum fuerit, dignè corrigat, quod certiſſimè conſtat, ſi factum eſt, graviter puniendus.

6. Petitio S Michaelis de Chamaro præpoſiti ſuper domo quondam ordini incorporanda, committitur abbatibus de Columba & de Landis, qui ad locum accedentes, diligenter inquirant de ſitu loci, de poſſeſſionibus, ſi ordini ſit idoneus, ſi cum pace diœceſani & fundatoris poſſit in abbatiam conſtrui; & quod inventum fuerit, ſequenti capitulo renuncient.

7. De monachis de Tela, qui dicuntur oſtiatim & per eccleſias mendicare, committitur abbati Bellæ-vallis, qui taliter id corrigat, & ſic eis provideat, quod hoc de cetero non cogantur, vel ſi non potuerint, monachi revocentur.

8. De querela quæ vertitur inter Ciſtercienſem & Præmonſtratenſem ordinem, committitur abbatibus Urſicampi, de Gardo, & de Balantiis, qui Præmonſtratum venientes tempore capituli generalis, audiant diligenter quid propoſitum fuerit contra ordinem noſtrum, & reſpondeant quod utilius viderint reſpondendum.

9 Abbati de Begardo, qui de novo incorporatus eſt ordini, conceditur ire Romam pro privilegiis, quibus omnino caret impetrandis.

10. Ex mandato domini papæ, & auctoritate capituli generalis, abbas ſancti Sulpitii reſignavit eccleſiam ſancti Martini domino Pontigniaci, quia ei non poterat ſufficienter providere.

STATUTA ANNI M. CC. VIII.

1. QUi de via venientes ante nonam prandere non poſſunt, poſt nonam in abbatiis non niſi ſemel comedant in conventu.

2. De illis qui ſecreta ſæcularibus vel alterius ordinis perſonis revelant, ſententia ſuper hoc ſcripta obſervetur, videlicet ut ſententiæ conſpiratorum ſubjaceant. Abbas ſuper hoc comprobatus vel ultro confeſſus deponatur.

3. Monachi vel converſi in via directi vaſa vinaria non portent, nec vinum bibant in grangiis, niſi præſente abbate, in illis provinciis, in quibus converſi vinum bibere prohibentur à capitulo.

4. De terris quæ minus utiles fuerint, aut ſic remotæ, quod utiliter excoli non poſſint, ſic diſpenſat capitulum generale, ut liceat his qui tales habuerint dare ad medietatem, vel aliter, prout potuerint competenter.

5. Quando aliqua commiſſio fit abbatibus, donec finiantur querelæ, non expiret eorum quibus eſt commiſſum negotium, ſed ſemper de ipſa querela ad ipſos recurratur.

6. Abbas de *Alereſt*, qui permiſit ut ſacerdos ſæcularis novam in conventu miſſam celebraret, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua. Conventus, ſi non reclamavit, uno die ſit in pane & aqua.

7. Monachus Bergenſis, de quo turpia quædam & inaudita nec relatu digna dicuntur, ad domum aliam extra provinciam mittatur, in qua ultimus omnium ſit, & omni ſexta feria ſit in pane & aqua uſque ad nutum capituli generalis, niſi pro aliqua ſolemnitate vel grandi infirmitate circa eum in aliquo diſpenſetur.

8. Monachus de Bono portu, qui in duabus domibus profeſſionem fecit, & bis in monachum benedictus eſt, & in diaconum promotus, in neutra domo remaneat, ſed ad aliam remittatur, in qua ultimus ſit uſque ad nutum capituli generalis.

9. Abbates de Anglia, qui contra immunitates ordinis interdicti ſententiam ſervaverunt, tribus diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, exceptis abbatibus de *Margan*, & de Melſa, & de Bello loco: qui quoniam ſteterunt pro libertate ordinis, prædictam pœnam non ſuſtineant, ſed penitus abſolvantur.

STATUTA ANNI M. CC. IX.

1. PRæceptum regulæ de eſu carnium diſtrictius teneatur, nec niſi omnino debilibus & ægrotis, tam abbatibus quàm ceteris, miniſtrentur, & hoc ſemel in die, niſi circa graviter infirmantes diſpenſetur: prior, ſubprior, vel qui conventum tenet, ſi hoc tranſgreſſus fuerit, tribus ſextis feriis ſit in pane & aqua.

2. Nulli omnino liceat depoſitum alterius alteri commodare, vel etiam in uſus proprios expendere, ſine licentia depoſitoris, nec à quoquam mutuetur pecunia ut alteri commodetur. Nullus omnino ordinis noſtri commodet pecuniam alicui, qui non ſit de ordine noſtro: quod ſi hoc ſine gravi ſcandalo vitari aliquando non poteſt, provideat omnino qui hoc fecerit, ut ita caveatur indemnitati domus, nec ex hoc damnum aliquod incurratur: qui hoc tranſgreſſus fuerit, extra ſtallum abbatis maneat, ſi abbas fuerit, & omni ſexta feria in pane & aqua, uſque ad ſequens capitulum generale pro hoc exceſſu veniam petiturus. Prior, ſubprior, cellerarius, quorum conſilio factum fuerit, ſint in pane & aqua omni ſexta feria, uſque ad ſequens capitulum generale.

Digitized by Google

3. Monachus vel converſus qui pro culpa ſua, vel inquietatione emittitur ad domum alteram, eundo vel redeundo pedes vadat: qui verò ab abbate pro quolibet negotio miſſus fuerit, equitaturam ei provideat, ſi tamen equitando debet ire.

4. Sententiæ eorum qui vadunt videre parentes ſuos, additur ut pedes vadant.

5. Abbatiis, quæ Spiritus-ſanctus, vel *Kyrie-eleſon* nominantur, patres abbates alia nomina imponant.

6. Abbates de Balerna & de Roſeriis, qui poſt completorium cum monachis & converſis fregerunt ſilentium, contra ſtatutum regulæ, uno die ſint in pane & aqua, & tam ipſi quàm ceteri præcepta regulæ non omittant.

7. Querela de rege Portugalliæ, qui in multis affligit ordinem, committitur domino Ciſtercii, qui procuret, ut perſonæ authenticæ ex parte ipſius regem conveniant, & inducant ad amorem ordinis & reverentiam ampliorem; ſed & domino papæ ſuggerat, ut ſic dicto regi dignetur ſcribere, ut ab exactionibus jam dictis ſe compeſcat.

8. Petitio fratrum Calatravenſium committitur domino Ciſtercii & abbati Morimundi, qui ordinent ſicut viderint expedire. In præſenti tamen conceditur eis, ut in domibus ordinis ſtent in retro choro, vel in preſbyterio, in infirmitoriis vel in loco ſeparato eis honeſtè ſerviatur: ita tamen, ut quamdiu in abbatiis erunt, cappas habeant, & hæc ſententia inter definitiones ſcribatur.

9. Abbati de ſancto Prudentio conceditur, ut pro privilegio obtinendo ad curias pergat vel mittat. Hoc ipſum conceditur abbatibus de Sanzeda & Aquilarum.

10. Abbatibus de Rievalle, de Gardone, de Wanerleia committitur, ut viginti quinque marchas, & octo ſolidos, & quatuor ſterlingas, qui pro interdicto Angliæ expenſi ſunt, per abbatias Angliæ colligant, & infra Paſcha Claramvallem reportentur, Ciſtercio, unde ſumti ſunt, uſque ad ſequens capitulum generale perſolvendi.

11. Abbati Caroli-loci conceditur, ut in domo ſua dies anniverſarius domini Bituricenſis agatur.

12. Vigilia ſanctæ Crucis abbates convenientes ad capitulum intrent Ciſtercium, ſemel ſicut in die ſanctæ Crucis commeſturi poſt Nonam, nec eo die liceat alicui intrare, qui non ſit de ordine noſtro: quod ſi dies dominicus fuerit, circa Nonam veniant, cœnaturi poſt veſperas, in craſtino mane poſt miſſam capitulum intraturi.

13. Inter Pentecoſten & capitulum conveniant dominus Ciſtercii cum quatuor primis abbatibus, & aliis quos duxerint convocandos, ad tractandum de negotiis ordinis. Porro dies & locus quo debeant convenire, in viſitatione Ciſtercii definietur.

14. Abbates ad capitulum venientes, vel inde redeuntes, in grangia de *Eſtormir* recipiantur; & ſi ad aliam de *Aringinx* diverterint in die qua ſolebant in ea recipi, nihil eis miniſtretur.

15. Abbati de Pinu conceditur, ut anniverſarium regis RICHARDI in domo ſua fiat, ſedendo tamen.

STATUTA ANNI M.CC.X.

1. QUod de Carthuſienſibus definitum fuit, firmiter obſervetur, videlicet ut nullum de eorum ordine ſine ipſorum licentia recipiamus, & ipſi de noſtris ſine aſſenſu noſtro nullum recipiant.

2. Abbates venientes ad capitulum, vigilia ſanctæ Crucis intrent Ciſtercium, ſicut in die ſanctæ Crucis conſueverant, moderatè tamen, ut ante Sextam Ciſtercio ſe præſentent, capitulum, cùm opportunum fuerit, intraturi.

3. Hoſpitibus & peregrinis intrantibus in craſtino, id eſt die ſanctæ Crucis, & eodem die fiat ſermo in capitulo, & ante Sextam hujus diei definitores nominentur.

4. Quando miſſa alicujus ſancti intitulata in graduali impeditur pro præſenti defuncto, vel jejunio, eadem die alicui à cantore privatim injungatur.

5. In elevatione Corporis dominici omnes petant veniam, & tamdiu ſic maneant, donec poſt conſecrationem ſanguinis ſacerdos elevet manus ſuas.

6. Tam abbas quam monachi ubique jejunium quod ſervatur in ordine, & indictum eſt in regula, à decimo octavo kalendas octobris uſque in caput quadrageſimæ illibatum teneant, ut uniformitas in ordine teneatur.

7 Abbas de Charreto, qui indumenta ſacerdotalia benedixit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & *nullus abbas de* cetero id præſumat.

8. Abbas de Coetmaloen, qui inobediens fuit patri viſitatori ſuper ejectione parentum monachorum, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua. Monachi qui pro defenſione parentum abbati ſuo reſtiterint, uſque ad ſequens capitulum omni ſexta feria ſint in pane & aqua, & quamdiu ipſi parentes in eadem domo manebunt.

9. Abbati de Bono-portu conceditur, ut anniverſarium regis Richardi in domo ſua ſedendo fiat.

10. De converſo de Bergis, qui quando emit coria domui ſuæ comparat etiam coria ad opus alterius, unde domini terrarum perdunt pedagia & alios proventus, committitur abbati Morimundi, qui ſi ita invenerit, dignè corrigat.

11. Abbas de Fontanis, qui filiam ſuam de Buſſa viſitare conſuevit per monachos, qui etiam viſitatorum officium uſurpant ſibi per annum integrum, veniat in ſequenti capitulo ſuper hoc veniam petiturus. Abbas Claræ vallis hoc ei faciat denunciari.

12. Abbas de *Belbec*, qui monachum ſuum perſonis quæ non ſunt de ordine, ad conſtruenda pavimenta quæ levitatem & curioſitatem præferunt, longo tempore conceſſit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua; & monachus infra feſtum Omnium ſanctorum re-

Digitized by Google

vocetur & nonniſi perſonis ordinis noſtri de cetero commodandus, apud quas non præſumat conſtruere pavimenta, quæ maturitatem ordinis non prætendant.

(a) 13. Abbas (a) Savigniaci, qui in reditu à capitulo tranſitum faciens per Quinciacum, indignans & commotus eo quod abbas Prulliaci ei ſtallum non ceſſerit, cum ſuis exivit de Eccleſia, & mane receſſit non accepta benedictione, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

14. Abbati Morimundi injungitur, ut per ſe vel perſonam idoneam conveniat Oſmorenſem epiſcopum ſuper his quæ irreverenter & contra ordinis honeſtatem præſumere dicitur, videlicet in victu & veſtitu, & aliis quæ non conveniunt omnino cucullato, & ſic eum admoneat auctoritate capituli generalis, ut non oporteat de eo quærimoniam ad aures domini papæ devenire, ſi voluerit modeſtius & ordinatius ſe habere.

15. Abbati de *Acey* injungitur, ut monachos culpabiles de Balerna qui procurationem archiepiſcopi Biſuntinenſis pecunia redemerunt, auctoritate capituli * ut tam epiſcopus quam ceteri ab exceſſu tam notabili ſibi noverint præcavendum.

* Videtur hic deeſſe aliquod verbum, ſ. corrigat.

16. Abbas de Peleis qui viſitavit hoc anno abbatiam de Altacumba, & nimis gravavit domum illam occaſione viſitationis, cum fuerit in expenſis dictæ domus per ſex ſeptimanas, ut dicitur, veniat ad ſequens capitulum ad arbitrium capituli, ſi reus inventus fuerit ſatisfacturus.

17. Abbati Morimundi committitur, ut domui Francarum vallium ſuper debitis ita provideat, ne ſuper hoc querimonia ulterius ad capitulum deferatur.

STATUTA ANNI M. CC. XI.

1 Abbates ad capitulum venientes in vigilia ſanctæ Crucis intrent Ciſtercium ante tertiam, & poſt tertiam miſſa de Spiritu-ſancto in conventu ſolemniter celebretur. Si dominica fuerit, matutinalis de dominica, major de Spiritu-ſancto erit, & hoc apud Ciſtercium, in ceteris domibus ordinis noſtri in eadem vigilia miſſa de Spiritu-ſancto dicitur, ſed ſi dominica evenerit, matutinalis de Spiritu-ſancto, major de dominica erit. Hæc autem de Spiritu-ſancto pro præſenti defuncto non omittitur.

2. In officio defunctorum quando hebdomadarius antiphonam incipit, qui poſt eum ſtat in choro, *Benedictus* & *Magnificat* à podio ſemotus imponat.

3. Si neceſſe fuerit ut novitii mittantur ad grangiam ad laborandum, eadem die ad abbatiam revertantur.

4. Sententiæ furum illud adjicitur, ut monachus vel converſus qui cum furto receſſerit vel in proprietate, ſive in furto deprehenſus fuerit, ultimus omnium ſemper ſit, eo ſcilicet ordine quo recipitur, & omni ſexta feria per annum in pane & aqua, & quadraginta diebus groſſiori pane veſcatur; ſi converſus fuerit, ad terram comedat, & ſi ad aliam domum emittatur, eamdem pœnam ſuſtineat; abbas autem ſecundum quantitatem culpæ manum ſuam poterit aggravare.

5. Prohibetur firmiter à capitulo generali ne quis epiſcopus, etiamſi noſtri ordinis ſit, novitios benedicat, vel viſitationes in domibus noſtris faciat, ſed neque ſe de electionibus noſtri ordinis intromittat.

6. Abbates qui in occaſione cujuſdam dedicationis contra formam ordinis ſe radi fecerunt, ſex diebus ſint in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua. Conventus autem domus ipſius, videlicet de Sconaugia, una die ſit in pane & aqua, abbates præſentes hoc abſentibus denuntient

7. De monachis de Thela, de quibus dicitur, quod quaſi oſtiatim panem mendicant, committitur abbati Morimundi, qui ſic de eis ordinet & provideat, ut nec ordini ſcandalum, nec animabus occaſione mendicationis hujuſmodi proveniat detrimentum.

8. De eo quod dominus papa fecit commiſſiones cauſarum abbatibus, prioribus, cellerariiſque ordinis, unde domus noſtræ gravantur & ordo, committitur domino Ciſtercii, ut ſupplicet domino papæ quod ſaltem de prioribus, ſubprioribus, cellerariiſque nobis dignetur parcere, ſi placet.

9. Abbas de Bethania, qui ſacerdotes circiter ſeptuaginta ſeptem occaſione fraternitatis in domum propriam recipiens, cum ipſis in choro miſſam poſt ſextam ſolemniter celebravit, & in capitulo ſermonem facere ſe præſente, & in refectorio comedere permiſit, & cum ipſis poſt nonam ipſe comedit, & poſt cum abbatibus in infirmitorio, deponitur.

10. Præcipitur abbatibus de Villerio, & de Peris, & de Portu-cæli, ut ducem Bertoenſium adeant, & ad reſtituenda damna, quæ domibus noſtri ordinis intulerit, ex parte capituli rogent & commoneant.

STATUTA ANNI M. CC. XII.

1. Inhibetur à capitulo generali ne cui, interveniente quocumque pretio, conſortium noſtri ordinis permittatur.

2. Auctoritate capituli generalis injungitur univerſis abbatibus, ut qui ſponte ſua promiſerunt ſerviendum domino papæ, hodie ſuppleant quod minus fecerunt. Alii autem ad conſilium quatuor primorum abbatum antequam recedant ab eis & conſilio eorum, ſic nos adju-

(a) Abbati Savigniaci, cum ſe ſuamque generationem ordini Ciſtercienſi incorporavit, hoc privilegium indultum eſt, ut poſt quatuor primos patres primam ſedem obtineret. Huic privilegio oppoſuit ſe abbas Prulliaci, [illegible] ratione ſuæ fundationis primos patres immediatè ſequi debet, unde mirum videri non debet, ſi apud Quinciacum abbati Savigniaci ſtallum non ceſſerit.

Digitized by Google

vent, ut promiſſam pecuniam competenter reddere valeamus.

3. Præcipitur à capitulo generali, ut eleemoſynæ quæ deferuntur capitulo, æquis portionibus diſtribuantur per ſingulos, nec de cetero ad uſus alios expendantur.

4. Quoniam aliqui abbates dicuntur eſſe minus ſolliciti quam deberent, definitiones capituli generalis ſecum deferre ad domos proprias, diſtrictè præcipitur, ut ſinguli abbates ad capitulum venientes definitiones generales habere ſatagant, in ſuo reditu in ſuis capitulis, ſicut debet fieri, recitandas. Qui hoc neglexerit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Viſitatores verò tempore viſitationis ſuæ deffinitiones illius anni exigant ſibi præſentari, & quemcumque abbatem invenerint hujus mandati tranſgreſſorem, illi pœnam ſupradictam peragere denuntient à capitulo conſtitutam. Illis verò abbatibus, qui eo anno non venerint ad capitulum, patres abbates per ſe vel per viſitatores definitiones illis faciant exhiberi.

5. Statuitur à capitulo generali, ut electiones & creationes abbatum fiant in propriis domibus quæ vacant, & non alibi, ſecundum quod ſcriptum eſt in Charta caritatis.

6. Si quis abbas ordinis noſtri miſerit ad aliquem abbatem monachum vel converſum ordinis noſtri ſine veſtibus vel ſine veſtium pretio, ſi ex caritate recipere voluerit, licentiam habeat, ſed ex neceſſitate non tenetur.

7. Canonicis ſancti Victoris Pariſienſis conceditur ut beneficiis ordinis noſtri aſſocientur, & cum ceteris inſcribantur. De petitione verò ſua hoc eis conceditur, quod canonicos ſuos non ſollicitabimus, & ſollicitari prohibemus à noſtris.

8. Ut uniformitas ubique in ordine obſervetur, ſtatutum eſt à capitulo generali, ut numquam abbati fiat proceſſio, niſi benedicto.

9. Abbas de Pomoc qui equitavit cum chyrotecis, & pellibus, & pileo ferrato, & botis, tribus diebus ſit in levi culpa; uno eorum in pane & aqua; pro infirmitate tamen quam prætendit, multum parcitur ei à capitulo generali: quod ne alicubi aliquando fiat durius inhibetur.

10. Abbas Claræ-vallis, qui vocavit epiſcopum in viſitatione de Pabulis, & quia minus ordinate dicitur abbatem de Moris promoviſſe, tribus diebus ſit in levi culpa, & pro infirmitate ſua parcitur ei, ne ſit in pane & aqua.

11. Abbas Igniaci, qui permittit converſos ſuos *Miſerere mei Deus* ſepties alternatim dicere feria ſexta loco ſeptem pſalmorum, propter novitatis præſumtionem & ſingularitatem tribus diebus ſit in levi culpa, & converſos taliter ſtudeat emendare, ne de cetero audeat aliquis talia attentare.

12. De monacho Prulliacenſi P. heremita præcipitur, ut in inſtanti revocetur à prædicatione Albigenſium, nec ipſe, nec alius aliquis ſine licentia capituli generalis de cetero prædicationis officium audeat uſurpare, quod ſi aliquis uſurpare præſumſerit, pro fugitivo habeatur.

13. De monialibus Brollii, quæ nimis propinquæ dicuntur eſſe manſionibus monachorum, tantum boſculo diſtantes; ad quas dicuntur omnes ſæculares venire, & colloqui in nemore propinquo: unde poteſt provenire ſcandalum, & periculum animarum, committitur abbati Savigniaci, qui locum adeat; & tale remedium adhibeat ad prædicta, quod ordini proveniat ad honeſtatem, & animabus proficiat ad ſalutem.

14. Abbas de Re, qui terminos abbatiæ ſuæ ita propinquos conſtituit, ut ferè pateat aditus mulieribus, & qui celebravit miſſam in qua diaconus noviter ordinatus cum legiſſet evangelium, egrediens in appendicium contiguum oratorio, de manu matris ſuæ recepit oblationem, ſex diebus ſit in levi culpa; duobus eorum in pane & aqua. Terminos autem abbatiæ taliter ordinet abbas & ſepiat, quod ingreſſus mulierum illicitus longius arceatur.

15. Conceditur regi Hungariæ, ut cum iter arripuerit ad terram Hieroſolymitanam, liceat ei ſecum habere duos monachos cum converſo: caveat tamen abbas ne hac occaſione monachos ſuos ei tradat antequam iter arripuerit.

16. Abbas de Fontanis in Turonia, qui inhibuit monacho ingreſſum in abbatiam ſuam, quia conventus diſperſus erat, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

17. Præcipitur abbati Curiæ-Dei, ut uſque ad Paſcha abbatem conſtituat in Hiran filia ſua.

STATUTA ANNI M. CC. XIII.

1. AUctoritate capituli generalis inhibetur, ne de cetero fiant in ordine picturæ, ſculturæ, præterquam imaginem Salvatoris Chriſti, neque varietates pavimentorum, nec ſuperfluitates ædificiorum & victualium, & à nullo abbate portentur ſcrinia, quæ vulgo coſria appellantur. Item monaſticam ſimplicitatem ſervare cupientes & imitari, ſtatuimus ut qui in tonſura & habitu ſæculari ad ordinem accedunt, & habitum converſi accipiunt, in eodem habitu perſeverent. Item familiares qui habitum vel tonſuram in aliqua domorum noſtrarum ſuſceperint, in aliis domibus noſtri ordinis non recipiantur, niſi ex licentia proprii abbatis.

2. Item, conſtituitur auctoritate capituli generalis, ut moniales quæ jam incorporatæ ſunt ordini, non habeant liberum egreſſum, niſi de licentia abbatis ſub cujus cura conſiſtunt, quia omnino non expedit animabus earum. Si quæ verò fuerint incorporandæ de cetero, non aliter admittantur ad ordinis unitatem, niſi penitus includendæ. Inhibetur autem auctoritate prædicta præmiſſa, ne præſumant mittere moniales ſuas ad aliquem locum conſtituendum, niſi de licentia capituli generalis. Quod ſi præſumtum fuerit, quæ ſic miſſæ fuerint, pro fugitivis habeantur. Abbates in ſingulis domibus monialium quas habent ſub cura ſua auctoritate capituli generalis quæ prædicta ſunt ſatagant ordinare.

3. Prohibetur [illegible]iter, ut nullus monachus vel

Digitized by Google

vel converſus noſtri ordinis in domo monialium ſancti Antonii juxta Pariſios comedat vel pernoctet.

4. Quoniam abbas de Fontanis in Anglia abbatiam de Lyſa in Norvegia ſecundum formam ordinis noſtri competenter non poteſt viſitare, eadem domus de Lyſa domui de Alveſtro committitur in filiam. Abbas de Aſilo abbati de Alveſtro hoc denuntiet.

* ſ Silvacenſis.

5. Abbas * Silvanenſis qui ad capitulum non venit, omni ſexta feria ſit in pane & aqua, donec Ciſtercium ſe præſentet. Abbas de Manſiade hoc ei denuntiet.

6. Cellerarius Sacræ-cellæ, qui panem & caſeum perſonis ordinis noſtri denegavit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

7. Abbas Rimel, qui diſſimulavit quod monachus ipſius benediceret ferrum candens, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, & quadraginta extra ſtallum. Monachus verò ſit ultimus in ordine, & non celebret uſque ad nutum capituli generalis.

8. De monachis prædicatoribus de Tuſcia, de quibus ſcripſit dominus papa, committitur abbati Morimundi, qui taliter temperet rem gerendam, ut & ſummo pontifici ſatiſfaciat, nec rigor noſtri ordinis enervetur.

9. Petitio Auraſicenſis epiſcopi, qui cum habeat habitum monachi albi, vult incorporari ordini noſtro, & eſſe ſicut unus de epiſcopis noſtris, gratanter admittitur & devote.

10. De converſis Fontis-frigidi, qui converſum expoſuerunt ſæcularibus, ut interficeretur, committitur abbati Claræ-vallis, qui auctoritate capituli generalis per ſe vel per alios corrigat & emendet.

STATUTA ANNI M. CC. XIV.

1. Abbas de Buxeria, qui recepit mortuos ad ſepulturam, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

2. De retractandis definitionibus domino Ciſtercii committitur, & quatuor primis abbatibus, qui auctoritate capituli generalis convocent ſecum quos viderint convocandos, & corrigant quod viderint corrigendum.

3. Conceditur priori de Valle-caulium ut domus ipſius aſſocietur beneficiis ordinis, & cum ceteris conſcribatur.

4. De converſis de Anglia, qui lanas dicuntur emere, ut carius vendant, committitur abbatibus de Fontanis & de Blancha-Landa, qui rem diligenter inquirant, & auctoritate capituli generalis corrigant & emendant, providentes nihilominus cum abbatibus de Bildoas & de Furneſio, qui & quales abbates de partibus tranſmarinis ſinguli accedant ad capitulum generale maxime anno ſubſequenti.

5. De monacho de Eſcure committitur abbati Morimundi, qui epiſcopum Lingonenſem ſuper eo conveniat, & ei ſupplicet ex parte capituli, ut conſilii & auxilii manum apponat. Petitio epiſcopi Tridentini de Abbatia conſtruenda committitur abbati Morimundi. Petitio comitis de Arber de abbatia conſtruenda exauditur. Petitio Landegravii de recipiendis monialibus committitur abbati Morimundi.

DECRETUM CAPITULI GENERALIS ordinis Ciſtercienſis.

Ex MS. Colbertino.

FRATER ARNALDUS dictus abbas Ciſtercienſis totumque capitulum generale omnibus qui præſentem ſunt paginam inſpecturi in perpetuum. Dum memoria mortalium labilis eſt, ad evitandum oblivionis periculum, commendabilis Dei eccleſiæ conſuetudo introduxit, ea quæ perpetuitatem deſiderant ſcriptis authenticis adnotari. Hinc eſt quod univerſitati veſtræ notum ſit volumus, quod cum inter W. Dalonenſem & HUG Bonaudæ abbates ſuper abbatiis de Loco-Dei, & de Chamboniis, & earum pertinentiis contentio verſaretur, tandem in venerabiles coabbates noſtros R. de Belbec, D. de Quinciaco & R. de Floragia, quos in eadem cauſa eiſdem generale capitulum conceſſerat auditores, fuit hinc inde amicabiliter compromiſſum, dicti verò abbates coram nobis in generali capitulo conſtituti, arbitrium ſuum protulerunt in hunc modum, videlicet quod abbatia Loci-Dei cum omnibus quæ in præſentiarum poſſidet, vel in futurum poſſeſſura eſt, ad Dalonenſem eccleſiam libera & abſoluta de cetero tamquam filia ſpectaret; abbate Boneadæ de conſilio & aſſenſu patris ſui PHI abbatis Manſiadæ pro ſe & conventu ſuo concedente & reſignante: & ſi quid quæſtionis inter eos moveri poterat, ſopitis querelis omnibus, alterutrum remiſerunt. Abbates verò & conventus Bonaldæ domum de Chamboniis cum poſſeſſis & poſſidendis in filiam propriam perpetualiter obtineat; concedente & reſignante ſibi pro ſe & conventu ſuo abbate Loci-Dei, de voluntate & conſilio patris ſui WILLELMI abbatis Dalonenſis omnino ceſſante figmento. Ut autem hæc rata & integra perpetuo perſeverent, præſenti cartulæ ſigillum noſtrum & quatuor primorum abbatum SIMONIS Firmitatis, J. Pontiniaci, C. Claræ-vallis & P. Morimundi apponi fecimus ad obtinendam perpetui roboris firmitatem. Actum anno Incarnati Verbi M. CC. XIV.

STATUTA ANNI M. CC. XV.

1. QUando minor campana pulſatur in elevatione hoſtiæ ſalutaris in miſſis de conventu omnes qui pulſationem audierint, flectant genua, præter eos qui in dormitorio fuerint; orationem quam inſpiraverit Deus facientes, & in litania nominetur ſanctus Jacobus ante ſanctum Johannem.

Digitized by Google

2. Reſcriptum indulgentiæ papæ, quæ continet quod nullæ litteræ pro fugitivis firmitatem habeant in quibus non ſcribitur, ſalva ordinis diſciplina, ſtudeant habere univerſi.

3. Liceat cuilibet abbati vel priori, ſi abbas abſuerit, auferre monacho fugitivo habitum etiam renitenti.

4. Sententiæ, quæ lata eſt de abbatibus venientibus ad capitulum, ne infra quindecim dies ante capitulum generale pluſquam duas noctes morentur in domo Ciſtercii, niſi infirmitate aut neceſſitate detenti, additum eſt, ut à vino abſtineant omninò ſine diſpenſatione, quamdiu amplius ibi fuerint commorati.

5. Abbates ad capitulum venientes non adducant monachos, ſed converſos, ſine certa neceſſitate, excepto abbate Savigniaci, cui permiſſum eſt ab antiquo. Qui autem aliter fecerint, veniam petant in capitulo generali.

6. Cùm conſtitutum ſit à capitulo generali, quod creationes & electiones abbatum non fiant, niſi in domibus quæ vacant; tamen auctoritas capituli diſpenſat circa illas quæ à matribus ultra quindecim dietas diſtare noſcuntur, in quibus ſi ſeniores domus illius in patrem abbatem vota ſua tranſtulerint, poterit illuc abbatem dirigere.

7. Petitio Beanenſis abbatis, ut aſſocietur inter familiares ordinis admittitur.

8. Definitionum retractatio committitur iterum domino Ciſtercii & quatuor primis abbatibus, qui convocatis quos viderint convocandos, retractare ſatagant, prout viderint expedire, utilitati totius ordinis intendentes.

9. Præcipitur abbatibus de Karrazeto & de Buxeto auctoritate capituli generalis, ut ad locum de Lironis, in quo nobilis vir RODERICUS, Roderici filius, & nutritor illuſtris regis Caſtellæ promittit ſe conſtructurum abbatiam, perſonaliter accedant, & conſideratis omnibus, & diligenter inſpectis quæ ad rem pertinent, utrum locus idoneus, & poſſeſſiones pacificæ & ſufficientes ſint ad neceſſaria & conſtructionem abbatiæ. Sequenti capitulo quæ viderint & cognoverint, ſtudeant nuntiare.

10. Præcipitur abbati & conventui de Claroloco auctoritate capituli generalis, ut corpus ducis Lotharingiæ pacificè reddant, & extra abbatiam defferant monachis de Turceburne uſque ad octavam Paſchæ. Quod ſi non fecerint, interdicitur eis exinde auctoritate capituli generalis, ne divina in eccleſia præſumant celebrare, quamdiu ibi fuerit corpus ducis.

11. Abbas de Manſiade qui inobediens fuit mandato domini Ciſtercii, & ſine aliquibus abbatibus contra chartam caritatis recepit ceſſionem abbatis de Sinanqua, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua; converſos & monachos verò illos qui auſu temerario oves Aquæbellæ peremerunt, ad domos remotiſſimas extra regnum ejiciat, & omni ſexta feria ſint in pane & aqua, & quoties in capitulo præſentes fuerint, accipiant diſciplinam, ultimi in ordine permanſuri uſque ad nutum capituli generalis: liceat tamen abbati converſos in domo propria A retinere, ſi voluerit damna ab eis illata moderatè reſarcire, ubi prædictam pœnitentiam non omittant explere.

12. Abbas Fontis-frigidi qui mulierem quæ Regina vocabatur in oratorio ſepelivit, quia in nomine potuit decipi, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, & quadraginta extra ſtallum, & conventus ſex ſextis feriis abſtineat à vino.

13. De abbate de Florano, qui non venit ad capitulum, cùm venire deberet, & de quo dicitur quod injuſtè monachum ſuſpenderit per verenda, & nimis crudeliter tractari fecit, B & quod juraverit & jurare fecerit conventum ſuum pro pecunia in domo ſua perdita, committitur abbatibus de Berdonis & de Portaglon, qui auctoritate capituli generalis ad domum illam accedant, & de his omnibus diligenter inquirant, præcipuè de quantitate pecuniæ & modo torturæ, & quod invenerint capitulo ſequenti ſtudeant nuntiare. Abbas autem ille, quia non venit, omni ſexta feria ſit in pane & aqua, & extra ſtallum abbatis, donec Ciſtercii ſe præſentet.

14 Abbas de Petroſa, qui inhumanum ſe præbuit in domo ſua abbatibus hoſpitibus, nec per C ſe, nec per priorem viſitavit abbatem infirmum, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

15. Abbates de Melenſis & de Valle-eccleſiarum, qui cum viſitatores eſſent in abbatia ſancti Johannis de Torracha, depoſito abbate, priorem & ſubpriorem inſtituerunt ibidem contra formam ordinis, ſex diebus ſint in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, & prior & ſubprior deponantur, liceat tamen abbati, ſi voluerit, eos reſtituere.

16. Abbas Belli-loci in Anglia, qui coram tribus comitibus & quadraginta militibus inordinatè ſe habuit in menſa, hilariter bibendo ad D *Gargocil*, & qui habet canem cum catena argentea ad cuſtodiendum lectum ſuum, & qui adducit ſecum ſervientes ſæculares in equis, qui ei flexis genibus miniſtrant, & qui in vaſis argenteis de conſuetudine facit ſibi miniſtrari, & de quo multa alia dicuntur, ſequenti capitulo omni occaſione remota Ciſtercii ſe præſentet, objectis & objiciendis reſponſurus: alioquin ſciat ſe eſſe depoſitum. Abbas de Quarreria hoc ei denunciet.

17. Monachus de Maceriis, qui manipulos aſportavit de campo Ciſtercii contra prohibitionem domini Ciſtercii, manipulos in eumdem campum reducat, & veniat Ciſtercium ſatisfac- E turus. Dominus Ciſtercii provideat, ne domus de Maceriis gravetur.

18. Contentio Prulliacenſis & Savigniaci de voluntate & beneplacito abbatis Ciſtercii ita ſopitur, quod Savigniacenſis tempore capituli generalis unum monachum poterit ſecum adducere in Ciſtercium, & Prulliacenſi remanet prioratus.

19. Clerici qui ſub habitu clericali, & in ſacris ordinibus conſtituti in converſos recipiuntur, cum hoc abbati conſtiterit, dejiciantur.

Digitized by Google

20. Inhibetur auctoritate capituli generalis, ne de cetero aliquis præſumat eccleſias parochiales accipere. Tranſgreſſor autem, ſi abbas fuerit, ſine retractatione deponitur, alii verò à domibus propriis ſine ſpe reverſionis eliminentur.

21. Conſtitutio quæ facta eſt de non habenda ſocietate cum ſæcularibus in terris excolendis & pecoribus nutriendis, firmiter in poſterum teneatur: nec liceat alicui alienas terras excolere, tranſgreſſores verò ſi abbates fuerint, ab altaris officio abſtineant; alii verò à domibus propriis eliminentur ſine ſpe reverſionis.

22. Statutum eſt à capitulo generali, ut nullus deinceps audeat terras arabiles, vineas, furnos, vel molendina emere vel acquirere, niſi in puram eleemoſynam & ſolemnem donationem datæ fuerint nobis, quas tamen manibus propriis & ſumtibus nequaquam excolamus, ſed aliis tradamus excolendas. Si autem aliquis abbas hujus conſtitutionis tranſgreſſor fuerit comprobatus, ſine retractatione aliqua à patre abbate deponatur, & omnes quorum conſilio factum fuerit à domo illa eliminentur ſine ſpe reverſionis permanſuri.

23. Abbatiarum tranſmutatio vel commutatio nuſquam fiat, niſi ex licentia capituli generalis: alioquin conventus novem ſextis feriis continuis ſit in pane & aqua, niſi grandis ſolemnitas exigat diſpenſationem, qui autem abſentes erant, vel manifeſtè contradixerunt, ſint immunes.

24. Præcipitur ut beatus Johannes evangeliſta, & beatus Thomas martyr Cantuariæ in litaniis naminentur, & ſancta Catharina de qua feſtum XII. lectionum fiet & in litaniis nominetur.

25. Petitio fratrum de Monte-frigido, ut incorporentur ſub magiſterio Calatravæ & cuſtodia abbatis Morimundenſis admittitur.

STATUTA ANNI M. CC. XVI.

1. Statutum eſt à capitulo generali, ut cauſæ deinceps ad capitulum delatæ tribus abbatibus committantur, & ſi omnes nequiverint eſſe, duo nihilominus exequantur.

2. Sententia de non acquirendo retractatur.

3. Abbates à quibus decimæ exiguntur de terris ante concilium poſſeſſis privilegiis ſuis utantur, nec de illis decimas reddere conſentiant, niſi prius reddidiſſent.

4. Auctoritate capituli generalis diſtrictè præcipitur, ne aliquis ordinis noſtri alicubi negotium aliquod contra dominum SIMONEM comitem Montis-fortis militem JESU-CHRISTI audeat attentare.

5. Abbas Vallis-bonæ in Hiſpania, qui abbatibus ſupervenientibus juxta Cartam caritatis ſtallum abbatis licet admonitus relinquere noluit; qui etiam ipſis præſentibus divina celebravit, & mortuum tradidit ſepulturæ, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, & quadraginta extra ſtallum abbatis, ſequenti capitulo ſe præſentet, veniam ſuper hoc petiturus. Abbas de Spina hoc ei denunciet.

6. Injungitur abbatibus de Columba, de Caſermarii, & de Foſſa-nova, ut die condicta perſonaliter accedant ad ſummum pontificem, ſupplicantes humiliter & devotè ex parte capituli generalis: ut liceat nobis abſolvere fratres noſtros, ſi fortè miſerint manus violentas in clericos ſæculares, & de his, quod abſit, qui ſcienter celebraverint excommunicati, diſpenſare; ubi noverimus expedire.

7. Illorum nomina qui perpetuas eleemoſynas capitulo generali aſſignarunt, inter illos ſcribantur, pro quibus die ultimo orationes ſtatuuntur.

8. Abbas de Alcobatia, qui non renunciavit capitulo generali quid fecerit de abbate Ceiciæ, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua; & ſequenti capitulo quid factum fuerit inſinuare procuret. Abbas de Spina hoc ei denunciet.

9. Abbates Græciæ anno quarto veniant ad capitulum; abbates verò de Syria & de Palæſtina anno quinto.

10. Præcipitur ut domus ſancti Vincentii in territorio Aſtoricenſi, quæ tantæ paupertatis eſt, ut vix ad ſuſtentationem duorum monachorum ſufficiat, in grangiam redigatur.

11. Retractatio de definitionibus iterum domino Ciſtercii & quatuor primis abbatibus committitur, qui diſcretis viris quos voluerint ſecum aſſumtis, uſque ad ſequens capitulum corrigere ſtudeant quæ viderint corrigenda.

12. Petitio de diſpenſando cùm furibus redeuntibus & ablata reſtituentibus differtur, ſimiliter & petitio de ſuſcipiendo mortuos ad ſepulturam differtur.

13. Petitio abbatis Clari-campi de abbatia nigri ordinis incorporanda noſtro ordini, committitur abbatibus ſancti Bernardi & Vallis ſancti Petri, qui accedentes ad locum diligenter inquirant utrum ſit locus competens, poſſeſſiones ſufficientes & pacificæ, ſi abbas & monachi loci illius conſentiant, ſi epiſcopus loci aſſenſum præbuit, & ſi hæc omnia ita ſe habeant, liceat prædictis abbatibus eam recipere, & ordini incorporare, & nihilominus quod ſuper hoc factum fuerit in ſequenti capitulo denuncient.

14. Petitio domini Ciſtercii de domibus alterius ordinis ſub cura ſua recipiendis hoc anno admittitur, præterquam de domo Pirario, quæ ad præſens differtur, quia, ut dicitur, res eſt litigioſa.

15. Petitio domini Hoſtienſis de quadam domo, quæ ordini noſtro incorporanda eſt, admittitur & exauditur.

16. Petitio comitis STEPHANI Burgundiæ de abbatia conſtruenda committitur abbati Claræ-vallis.

17. Abbati tamen de Spiritu-ſancto ad ſuggeſtionem domini archiepiſcopi Cuſſantini indultum eſt tempore concilii à domino Ciſtercienſi, abbate Pontigniaci, Claræ-vallenſi & Morimundi, quod cùm domus ejus à Sarracenis nimis oppreſſa fuerit & exinanita fere uſque ad deſolationem extremam, ne uſque ad quinquiennium veniat ad capitulum generale.

Videtur hæc definitio eſſe pars ſupradictæ de abbatibus Græciæ num. 9.

Digitized by Google

STATUTA ANNI M. CC. XVII.

1. Firmiter inhibetur ne aliquis in ordine noſtro poſt ſecundam abſolutionem pro mortuo, vel aliquo alio caſu celebrare præſumat. Quod autem in Uſibus ſcriptum eſt corrigatur.

2. Mortui ſæculares, qui in cimiteriis noſtris ſepulturam ſibi eligunt, ſi de licentia ſacerdotum hoc faciant, recipiantur.

3. Quicumque monachus vel converſus officium habens, proventus aliquos ſuo officio aſſignatos non penes ſe retineat, ſed cuſtodiæ communium depoſitorum cuſtodiendos committat, B & eos de conſenſu proprii abbatis expendat: de receptis verò vel expenſis abbati ſuo, vel cui juſſerit, in ſingulis computationibus rationem reddat. Ipſis verò abbatibus modis omnibus inhibetur, ne pro expenſis ſuis habeant proventus vel reditus ſpecialiter aſſignatos, & quamdiu hoc habuerint, quia ſpecies proprietatis eſt, ab officio altaris ſe abſtineant.

4. Quoniam ex ſæcularium frequentia, clauſtralium perturbatur tranquillitas, ſtatutum eſt, ut ad clauſtri oſtium duæ perſonæ viciſſim ſedeant, qui ſæculares ingredi volentes diligenter ſtudeant amovere, & ibidem horas ſolvant C canonicas, uno eorum abſente, alius in clauſtro remaneat, & interim à labore abſolvantur.

5. Reditus & eleemoſynæ collatæ ad faciendas pitancias conventibus ad abbatis arbitrium diſponantur, & prior non ſe intromittat de eiſdem, & monachi pitancias ex conſuetudine non requirant; monachus verò vel converſus qui requiſierit, uno die ſit in pane & aqua, & ſemel in capitulo verberetur.

6. Quoniam detractionis malum, omnem fere virtutem corrumpit, huic morbo cupientes adhibere remedium, ſtatuimus & volumus firmiter obſervari, ut ſi quis frater alteri fratri detraxerit vel exprobraverit. D Si converſus fuerit ſuper hoc comprobatus, ſex diebus continuis in terra comedat panem & aquam, & uno tantum pulmento contentus; ſi monachus, ſex diebus continuis in capitulo vapulet, & per menſem ultimus omnium habeatur, qui verò detrahentem vel exprobrantem audierit, ſi eum proclamare noluerit, donec eum proclamaverit, gradum altaris non aſcendat: qui ex conſuetudine huic vitio inventus fuerit ſubjacere, à domo propria eliminetur, non reverſurus, niſi per generale capitulum; qui verò ſuperiori ſuo detraxerit vel exprobraverit, E gravius puniatur, ſecundum quod in gradum altiorem peccaverit: prior verò & ſubprior, quoniam de ipſis potiſſimum pendet, vel pax vel perturbatio domus, ſi abbati ſuo detraxerint, vel exprobraverint, vel contra eum detractionem receperint, ejiciantur à domo propria non reverſuri, niſi per capitulum generale. Tunc autem judicabuntur recepiſſe, ſi maledico non reſtiterint, in capitulo non proclamaverint coram cunctis, ut ceteri metum habeant. Porrò detractionem vel exprobrationem vocamus, cùm aliquis in abſentem vel præſentem verbum dixerit, in quo ejus æſtimatio, vel fama valeat minui vel denigrari, & ne quis ab hoc vitio ſe excuſet, dicens quod non malitioſè dixerit, quomodocumque dixerit, niſi ei qui poteſt corrigere, detractor judicetur. Si quis autem alicui crimen impoſuerit, quod probare non poterit, eamdem pœnam ſuſtineat, quam imbuerat accuſatus, ſi impoſito crimine poſſet comprobari.

7. Abbates verò qui inventi fuerint hujus tam peſſimi vitii tepidi correctores, vel negligentes executores ſententiæ capituli generalis: ſi ipſorum innotuerit negligentia, graviter puniendi ſunt.

8. Item, prohibemus omninò, ne quis monachus vel converſus præſumat proclamatori ſigno aut verbo indignationem oſtendere, vel ſententiam abbatis aut prioris ſeu ejus qui præeſt capitulo indicare, vel de hoc loqui, aut ſignificare extra capitulum, niſi ei qui poteſt corrigere: qui verò aliter præſumſerit, ſex diebus continuis in capitulo verberetur. Additum eſt etiam quod monachus qui libellum ſcripſerit, vel in medium projecerit, eliminetur à domo propria, non reverſurus, niſi per generale capitulum, & ſit ultimus omnium & omni ſexta feria in pane & aqua uſque ad nutum capituli generalis.

9. Monachus vel converſus, qui aliquam perſonam domus ſuæ apud aliquem per eamdem domum tranſeuntem diffamaverit, eamdem pœnam patiatur, & ut iſta definitio monachorum cordibus firmiter inſeratur, præceptum eſt ut affigatur tabulæ, quæ in armario librorum jugiter dependeat, & ibi à monachis quotidie videatur.

10 Quoniam verò in quibuſdam domibus contra formam ordinis eliguntur priores, ſtatutum eſt à capitulo generali, quod abbates ſibi priores inſtituant cum conſilio fratrum timentium Deum, quos & quomodo voluerint convocare.

11. De abbatiis quæ ſunt in * Græcia, Livonia, & in Norvegia, provideant patres abbates, ut ad minus in anno tertio viſitentur; abbates autem in anno quinto veniant ad capitulum generale. *ſ. Suecia.

12. Statuitur ut abbates Hungariæ, Poloniæ, Bohemiæ, & Alemanniæ, & in aliis quibuſdam regionibus converſos ſecundùm formam ordinis in equis ſecum ducant, & patres abbates provideant, ne in proximo capitulo ſuper hoc gravius puniantur.

13. Abbates de Caudre, & de Bundriau, de Belduiis, & de Sautre, qui per litteras ſe accuſaverunt, quod hoc anno ad capitulum, ut dicunt, venire non poterant, ſequenti anno modis omnibus ad capitulum veniant, ſuper hoc veniam petituri. Abbas de Ruffort, qui pro infirmitate per litteras ſe excuſavit, ſimiliter faciat. Abbas de Kirkeſtalle hoc illis denunciet.

14. Abbas de Tinterna, de quo dicitur, quod poſt completorium locutus fuerit, & etiam cum epiſcopo & monachis ſolemniter biberit, & quod juxta portam grangiæ mulieres habitent, & etiam in grangia laborent, committitur abbatibus de Dora & de Bordeſlea, qui rei veritatem

Digitized by Google

diligenter inquirant, & ſi ita invenerint, ut in ſequenti capitulo veniat ſuper hoc veniam petiturus, illi denuncient, litteras etiam ſuas rei veritatem continentes nobis præſentent. Abbas de Kingeſunde hoc ei denunciet.

15. De abbatibus de Septia & de S. Petro de Aquilis de Hiſpania, qui apud Majus-monaſterium hoſpitati, non erant contenti cæpiis, ovis, & oleribus, quæ ſunt eis appoſita, ſed ſicut dicitur, converſi eorum petebant aquam ad abluendas manus tamquam cæpia fœterent; & abbates in craſtino fecerunt emi bonos piſces in burgo, & dederunt hoſpitali ut pararet eos ſibi, quod ille noluit facere, niſi redderet eis nummos, ſed dedit eis panem & vinum ea ratione, ut longè ab abbatia comederent, ſicut promiſerunt: qui ſtatim egreſſi comederunt in villa ad portam, ubi nullus monachus comedere ſolet, præceptum eſt à capitulo, quod dicti abbates in prædicto monaſterio, uno die ſint in pane & aqua, & converſi eorum ab abbatia quæ dicitur Eleemoſyna ad prædictum monaſterium pedites eant, ibidem in capitulo verberandi, ad illius nutum qui in ipſo præſidebit capitulo, & tam abbates quam converſi per annum unum à piſcibus abſtineant, niſi grandis neceſſitas vel evidens infirmitas exegerit aliquam diſpenſationem, & ipſi abbates tribus diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Injunctum eſt abbati de Oratorio, ut dictos abbates & converſos ad præfatum monaſterium ducat, & hanc definitionem in capitulo legi faciat.

16. De definitionibus retractandis, quod jam incœptum eſt per eos quibus injunctum eſt, perficiatur.

17. Petitio domini Ciſtercii de retractanda ſententia, qua dictum eſt, ut quindecim dies ante capitulum non morentur abbates apud Ciſtercium ultra duos dies exauditur, & de libro deleatur.

18. Quia in tabula, in qua notantur nomina abbatiarum, videtur eſſe diſcordia de tempore abbatiarum, volumus ut nova certa tabula fiat, viſitatores autem ſuper hoc diligenter inquirant, & in ſequenti capitulo certitudinem reddant cantori Ciſtercii.

STATUTA ANNI M. CC. XVIII.

1. Omni die, finito capitulo, incipiat cantor reſponſorium *Aſpice, Domine*, ſub mediocri voce eundo in oratorium uſque ante altare, ſicut itur in ſexta feria ad ſeptem pſalmos. Finito reſponſorio, dicatur verſus *Gloria* repetitione reſponſorii. Et poſt incipiat cantor *Salve regina* ſub mediocri voce, quam cùm incœperit, omnes veniam petant, & ſic maneant uſque ad *Miſericordiæ*; & tunc ſurgant ſtantes, donec tota finiatur. Qua finita, qui tenet conventum dicat *Ora pro nobis, ſancta Dei genitrix*, conventu petente veniam, & prono exiſtente, donec ille collectas ſtando dixerit *Adſit nobis, Domine*, & *Concede nos*, quæ cum præmiſſo *Dominus vobiſcum* dicentur, & *per Chriſtum Dominum noſtrum* finientur.

2. Miſſa quoque de Spiritu-ſancto ab uno quoque ſacerdote ſemel in hebdomada celebretur, pro qua clerici ſeptem pſalmos pœnitentiales perſolvant, & omnibus ſextis feriis conventus diſciplinas accipiat. Qui autem accipere noluerint, ſeptem pſalmos perſolvant.

3. Abbatiæ monialium de cetero non conſtruantur infra ſex leucas à noſtris abbatiis; & infra ſe habeant diſtantiam decem leucarum; & recipiant ſe alterutras, ſicut monachi facere conſueverunt.

4. Præcipitur ut omnis varietas pavimentorum de eccleſiis noſtris infra ſequens capitulum amoveatur. Ab eo tempore abbas in cujus domo illud emendatum non fuerit, ad capitulum generale veniat ſuper hoc veniam petiturus.

5. Monachi egredientes de ordine, ſi celebrent in ſæculo, cù reverſi fuerint & recepti, non celebrent, niſi de licentia capituli generalis.

6. Sententia de adducendis equis ad capitulum generale, ſicut in v. diſtinctione 6. capitulo continetur, firmiter teneatur. Qui verò eam tranſgreſſus fuerit, veniam petat in capitulo generali ad arbitrium capituli puniendus, vel ab eo qui cognoverit puniendus.

7. Nullus abbas de cetero habeat duo ſigilla; & quamdiu habuerit, omni ſexta feria ſit in pane & aqua.

8. Præcipitur omnibus abbatibus, ut abbatiarum ſuarum tam nomina, quam ætates, nec non & calendarium in ſequenti capitulo cantori Ciſtercii ſtudeant declarare. Patres verò abbates, qui preſentes ſunt, ſtudeant hoc filiis ſuis abſentibus invicem, prout melius potuerint, indicare.

9. Abbas vel monachus ordinis, ſi in epiſcopum eligatur, numquam conſentiat, ſine conſenſu abbatis ſui & Ciſtercienſis, niſi fortè à domino papa cogatur. Qui verò aliter egerit, à ſocietate ordinis ſe noverit amotum. Similiter qui contra hanc ſententiam jam epiſcopatus receperunt, à ſocietate ordinis ſe noverint amotos, donec Ciſtercii ſe præſentent.

10. Novitius qui ea die qua ingreditur regreditur, nihil perdit de ordine ſuo.

11. Inhibetur diſtrictius, ne abbatibus celebrantibus tapetia ſupponantur, & ſi cui de cetero præſumtum fuerit, monachi qui ſuppoſuerint & abbas qui ſupra celebraverit, tribus diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

12. Præcipitur ut duci Burgundiæ per totum ordinem, ſicut eidem dudum conceſſum eſt, plenarium officium & ſervitium reddatur.

13. Prohibetur abbatibus, ne ea die qua ingrediuntur in infirmitoriis, egrediantur.

14. Unuſquiſque conventus ordinis, qui proprium habet ſigillum frangat, & quamdiu habuerit; omni quarta & ſexta feria ſit in pane & aqua.

15. Præcipitur ex parte capituli generalis abbatibus de Bethania, de Domo-Dei, & de Callovio, ut ad partes Albigenſium accedant, & abbates & monachos vel converſos, quos inve-

Digitized by Google

nerint puniendos, diſtrictè puniant & caſtigent: Garinum verò monachum, qui à Toloſanis miſſus in Pictaviam ad ducendos ſtipendiarios cum eorum litteris eſt deprehenſus, & duos monachos Borbonæ, qui pro comite Fuxenſi, & pro Apamiarum proditoribus appellaverunt, mittant Ciſtercium, ad Ciſtercienſis abbatis arbitrium puniendos. Præcipitur autem abbatibus de terra illa, ut eis provideant, quamdiu ibi fuerint in ſecuro conductu, & aliis neceſſariis competenter.

16. Auctoritate capituli generalis præcipitur, ut oſſa abbatum de Locedia, qui extra capitulum ſepulta ſunt, infra Paſcha in capitulum reducantur; nec luminaria de cetero ſuper ſepulcra eorum ardeant.

17. Retractatio diffinitionum abbatibus Igniaci & Longi-pontis committitur. Abbas verò de Boheriis, qui præceptum capituli generalis tranſgreſſus eſt, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Abbates quidem prædicti diligenter attendant, ut ſuperflua reſecentur.

18. Petitio abbatum Angliæ exauditur, ut ſtatuantur abbates in partibus illis, quorum conſilio omnes alii utantur in cauſis gravioribus & tribulationibus, ſi tale quidem emerſerit, quod non poſſint expectare capitulum generale, vel conſilium patrum ſuorum, ſalva tamen auctoritate patrum abbatum & paternitate. Ipſi verò, cùm neceſſe fuerit, conſilio patrum abbatum mutari poterunt. Hæc ſunt nomina patrum abbatum, de Fontanis, de Rievalle, de Waverleia, de Marquan, & de Bello-loco.

19. Petitio Jacobi theſaurarii Sueſſionenſis de habendo plenario ſervitio per ordinem, exauditur.

STATUTA ANNI M.CC.XIX.

1. PRæcipitur ut nullus abbas, quamdiu conventum ſuum tenuerit, monachum vel converſum ſibi ab aliquo abbate deſtinatum renuat detinere.

2. Innovamus, ut quicumque monachus vel converſus pro culpa ſua aut inquietatione à domo propria emittitur, non niſi pedes eat vel redeat, & hoc in litteris ſuis viaticis conſcribatur.

3. Sententia de garcionibus retractatur de ingreſſu in quatuor primas domos. Sententia verò de pœnis converſorum, quorum ſervientes rixam fecerint, teneatur, ſcilicet quod ſex continuis diebus à vino abſtineant.

4. Univerſis abbatibus prohibetur, ne pelles ſecum deferant ad cooperiendum. Tranſgreſſores autem omni ſexta feria ſint in pane & aqua, quamdiu eas habuerint ad hunc uſum.

5. Inhibetur abbatibus ad capitulum venientibus & redeuntibus, ne de cetero morentur ultra unam noctem apud Vezelaïcum, ubi benignè ſuſcipiuntur, niſi gravi fuerint infirmitate detenti.

6. Petitio domini Portuenſis, ut ſingulis diebus ſtatim poſt Primam voce mediocri cantetur in conventu *Salve regina*, cum verſu & tribus collectis, videlicet *Adſit nobis*, *Concede nos famulos*, & *Deus fidelium omnium paſtor*: quæ dicendæ ſunt ab eo qui conventum tenuerit, monachis in ſtallis ſuis manentibus, dum antiphona canitur, & ſemotis à podio, & facies ſuas ad altare habentibus, exauditur.

7. Petitio domini Ciſtercii de faciendo anniverſario regis RICHARDI in domo Ciſtercii, exauditur; & in ſingulis domibus ordinis dicatur à ſingulis ſacerdotibus in miſſa privata, *Preſta, Domine, quæſumus*, in octava Annunciationis pro dicto rege, qui eodem die dicitur migraviſſe.

8. Statuitur auctoritate capituli generalis, ut quadrigarii noſtri ordinis euntes ad allexia vel redeuntes, in domo de *Clermarais*, vel in grangiis ejus non pernoctent, niſi ter in eundo & redeundo. Quod ſi amplius pernoctaverint, provideant ſibi in avena.

9. Quicumque Londonias veniunt cauſâ litigii, vel cujuſcumque negotiationis, non morentur in domo de *Stafford* infra quindenam, niſi per tres dies: diutius immorantibus nec vinum, nec ſicera, nec cerviſia miniſtretur, nec eorum equis avena, nec paleæ præbeantur.

10. Moniales, quæ de cetero incorporantur ordini noſtro, ſicut diffinitum eſt, penitus includantur, & nihil habeant proprium. Liceat autem abbatiſſæ cum duabus egredi monialibus, propter inevitabiles cauſas, & de licentia abbatis, ſi fieri poteſt: quod tamen rariſſimè fiat, & honeſtè; & abbas viſitator taxet numerum perſonarum, quem tranſgredi non licebit.

11. Singuli abbates, cùm ad domos proprias venerint, miſſam de Spiritu-ſancto celebrent in propria perſona ſolemniter in conventu, monachis omnibus aſſiſtentibus, donec poſt evangelium ſinguli ſingulas miſſas celebrent de Spiritu-ſancto pro domino papa.

12. De Abbate de Moris, qui dicitur improperaſſe domino Ciſtercii in capitulo Clarævallis, quod in quindecim equis ad domum ſuam veniſſet, cùm in ſex tantum venerit; & quod converſi ſui biberent de nocte, aliis dormientibus, quod inventum eſt aliter ſe habere; & de converſo quem remiſit ad abbatem ſuum vacuum, dicens, quod abbas Fuſniacenſis furem ſuum ei miſiſſet, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua. Tres dies faciat in Ciſtercio, tres in Claravalle, & per quadraginta dies extra ſtallum abbatis ſit; & à modo ſibi à verbis levibus & riſum moventibus caveat, intuentibus ſe compoſitum exhibens & maturum.

13. Abbates, quibus impoſita collecta eſt pro itinere Romano, à Divione non recedant, donec ſatisfecerint. Patres abbates eos faciant qui ſolverunt, & qui ſolvituri ſunt, diligentius annotari.

14. Abbas Caſemarii, qui requiſitus à domino Portuenſi, ut concederet ei monachum ad habitandum cum eo, non modo noluit conſentire, ſed etiam contumelioſè locutus eſt, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, & quadraginta extra ſtallum, & veniat ad pedes

Digitized by Google

domini Portuenſis veniam petiturus. Abbas Claravallis hoc ei faciat nunciari.

15. Abbates de Miratorio & de Perſennia, in quorum eccleſiis ſepultæ ſunt perſonæ ſæculares contra ſtatutum ordinis, tribus diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & locus aptus provideatur corporibus transferendis tempore opportuno.

16. Abbas de Charmeia, qui monachum ſuum noluit recipere ad mandatum domini Ciſtercii, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Provideant autem abbates de cetero, ut monachi ſibi deſtinati à Ciſtercio in domibus ſuis recipiantur, vel in aliis competenter, ſi recipi valeant ordinatè.

17. Abbates de Anglia, qui monachos & converſos conceſſerunt epiſcopis, vel aliis ſæcularibus perſonis, ut eſſent in obſequio per officiales eorum, infra Paſcha eos revocent, alioquin omni ſexta feria ſint in pane & aqua, quouſque fuerint revocati; & pro exceſſu quem fecerunt, tribus diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

18. Auctoritate capituli generalis præcipitur omnibus abbatibus in legatione BERTRAMI conſtitutis, ut quoſcumque monachos vel converſos fautores hæreticorum comprobaverint, à domibus propriis eliminent, ad loca remotiſſima transferentes, non reverſuros, niſi de licentia capituli generalis. Inobedientibus huic ſententiæ habitus auferatur, & ab ordine expellantur. Qui præſentes ſunt ſtudeant hoc nunciare abſentibus.

19. Abbatiæ de Bello-monte & de *Tubin* per indulgentiam capituli mutuò ſe viſitent ad tempus, quia non poſſunt aliter viſitari.

20. Monachi Novæ-vallis, qui requiſiti à detentoribus alicujus rei in maleficio deprehenſi quidnam deberet de illo fieri, reſponderunt: Facite quod facere debetis, & ita ſuſpenſus eſt, ſine diſpenſatione ſpeciali domini papæ officia ſua exequi non præſumant.

21. Pecunia ſuſcepta ab abbate Aquæ-bonæ à quodam converſo fugitivo, quam requirit abbas de Petris, detur monaſterio monialium, in quo per annos plurimos moram fecit.

22. Petitio abbatis Nigri de Maraſa in Friſia de abbatia ſua incorporanda ordini, exauditur: ita tamen quod diœceſani voluntas interveniat ſuper hoc & aſſenſus. Porro abbati de S. Bernardo conceditur, ut eam ſibi aſſumat in filiam, lege expreſſa ſuperius obſervata.

23. Petitio domini Colonienſis de monialibus incorporandis ordini, cùm non conſtet utrum eas velit includi, differtur, donec de ejus voluntate nobis ſuper hoc plenius innoteſcat. Abbas verò Belgenſis ſuper hoc eum adeat, de voluntate ejus ſequens capitulum plenius inſtructurus.

24. Petitio abbatis de Carrazeto de ædificanda abbatia non admittitur.

25. Petitio domini Toloſani de abbate mittendo Romam, & de ſcribendo domino papæ pro terra Albigenſium exauditur.

26. De oſſibus ducis Lotharingiæ, quia juravit conventus Clari-loci quod credebant eſſe tranſlata ad domum de *Eſtoncborne*; præcipi-
A tur à capitulo generali, ut ſi quis modo de utralibet domo ſuper hoc in capitulo generali moveret quæſtionem; ſi abbas fuerit, ſine retractatione deponatur; & ſi monachus, de domo illa emittatur, non niſi de licentia capituli generalis reverſurus. Subprior autem, per quem domus diffamata fuit, numquam ulterius revocetur.

27. Querela domini cardinalis legati Albigenſium contra abbatem de Manſiade, committitur abbatibus de Leoncellis, de Chaſſania, & de Benedictione-Dei, qui rem diligenter inquirant, & corrigant quod fuerit corrigendum; & quod factum fuerit, ſequenti capitulo nuncietur. Ipſe
B autem abbas ad dominum cardinalem accedens, petita venia, humiliter ſe excuſet.

28. Scribatur à capitulo generali domino papæ & domino regi Hungariæ pro libertate domorum ordinis, quæ ſunt in Hungaria, ne præ nimia ſeveritate & gravamine abbates iterum conqueri compellantur.

29. Petitio domini Autiſſiodorenſis de abbatia monialium conſtruenda & ordini incorporanda exauditur.

30. Petitio comitis Gerlenſis de conſtruenda abbatia monialium, committitur abbatibus de
C Villari in Brabantia & Campenſi, qui ea quæ in tali negotio requirenda ſunt diligentius inquirant, & quæ invenerint ſequenti capitulo oſtenſuri.

31. Petitio abbatiſſæ de Burgis, ut ei liceret celebrare feſtum Juſtæ & Rufinæ virginum exauditur.

32. Petitio domini STEPHANI filii Stephani comitis, de ſubdendo monaſterio S. Mariæ S. Godardi in Hungaria, & ordini incorporando, committitur abbatibus de Lyris, de Runis, & de ſancta Cruce; & quid invenerint, ſtudeant ſequenti capitulo nunciare.

33. Petitio abbatis de *Toph* de commutando
D loco abbatiæ ſuæ, committitur abbati Claravallis, qui de competentia loci & ſufficientia poſſeſſionum, & de neceſſitate mutandi diligenter inquirat; & quod invenerit, in ſequenti capitulo ſtudeat nunciare.

34. Petitio abbatis Locedii de commutanda abbatia Aquæ-longæ, vel ſi mutari non poteſt penitus dimittenda, committitur abbatibus de Tilieto, de Claravalle, & de Columba, qui ad hæc pertinentia diligenter inquirant; & quod factum fuerit, in ſequenti capitulo ſtudeant nunciare. Abbas de Tilieto hoc aliis denunciet.

E 35. Abbas Superaddi, qui dicit quod non potuit certificare capitulum generale utrum puniti fuiſſent monachi de Monte-fori, qui abbati ſuo volenti venire ad capitulum generale obſtiterunt, ſententia conſpiratorum, cui ſubjacere adjudicati fuerunt per capitulum generale, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua; & iterum committitur, ut quid inde factum fuerit, ſequenti capitulo ſtudeat nunciare.

36. Abbas de Luca, qui dicitur benedixiſſe novitium ante annum probationis, omni ſexta feria ſit in pane & aqua, donec Ciſtercio ſe præſentet.

37. Magiſter grangiæ de *Eſturmurs*, qui no-

Digitized by Google

luit viſitare duos abbates infirmos, & appoſitus eſt eis panis ſine pittantia, ad abbatiam Fontineti pedes vadat, in capitulo verberetur, & ad terram tribus diebus comedat, groſſo pane & aqua & uno pulmento contentus.

STATUTA ANNI M. CC. XX.

1. Abbas qui per ſe vel per aliquem procuraverit, ut de generali capitulo remaneat, extra ſtallum ſit abbatis, & omni ſexta feria in pane & aqua, quouſque Ciſtercio ſe præſentet.

2. In receptione converſorum iſta ſit conſideratio, ut ſolo victu contentus antequam veſtiatur ſex menſibus ſerviat in habitu ſæculari; & tunc ſi utilis invenitur, tonſoretur, & probationem faciat in ordine conſuetam, niſi talis ſit perſona, quam pro evitando periculo illis ſex menſibus oporteat non probari.

3. Conceditur abbatibus ordinis, ut monachos vel converſos ſuos archiepiſcopis, epiſcopis, & regibus liceat commodare, ad hoc tantum, ut illis aſſiſtant, & eleemoſynas eorum diſtribuant: & ſi monachi fuerint, confeſſiones, ſi eis injungantur ab eis qui poſſunt injungere, recipiant. Quod ſi contra honeſtatem ordinis ſe ſæculariter habuerint, ſtatim à ſuis abbatibus revocentur.

4. Inhibetur auctoritate capituli generalis, ne aliqua abbatia monialium de cetero ordini incorporetur.

5. In ſabbatis vacantibus, quando miſſa de S. Maria cantatur in conventu, dicatur *Gloria in excelſis* ob reverentiam beatæ Virginis, & ſolemniter ſicut in dominicis diebus cantetur. In præfatione *Et te in veneratione*. Et qui privatim cantaverit, ſimiliter faciat. Item, in octava Aſſumtionis ejus, & in octava Epiphaniæ & Aſcenſionis Domini præfationes dicantur.

6. De numero perſonarum, tam clericorum quàm laïcorum, quilibet abbas ſibi provideat, ut juxta poſſibilitatem domus ſuæ de conſilio fratrum habeat numerum perſonarum.

7. Antiphona *Salve regina* non amplius cantetur, ſed privatim dicatur à ſingulis quotidie cum collectis conſuetis.

8. Innotuit capitulo generali, quod quidam abbatum & officialium de conſuetudine ſecretè accipiunt de magiſtris grangiarum vel etiam aliorum tres, tredecim, viginti ſolidos pro ſumtibus ſuis & expenſis, de quibus tamen in computationibus non fit ſermo; unde præcipitur, ut de cetero non faciant, ſed omnia ſumant de conventu, & omnia velint communiter computari.

9. Petitio domini papæ de ejus anniverſario poſt mortem ipſius ſingulis annis faciendo exauditur.

10. De abbate de Berlanda, qui jamdudum habet conventum diſperſum non revocat, cùm melius ſit ei, ut dicitur, quàm ſolebat, patri abbati committitur, ut conventum revocari faciat, ſi viderit expedire.

11. Conceditur fratribus de Calatrava, quod quandocumque gratiam & libertatem in curia Romana potuerint impetrare, impetrent & habeant, dummodo non ſit contra ordinis libertatem. Iterum conceditur eis moniales diſperſas in unum congregare, & includere in loco competenti & diſtanti à Calatrava per duas & tres dietas. Quomodo autem ibidem fratres ſe debeant habere, in abbatiis ordinis noſtri, ſicut ab olim ſtatutum eſt, ita per omnes abbatias ſcribatur & teneatur.

12. Injungitur auctoritate capituli generalis abbati ſancti Martini de Viterbio, ut cum litteris domini Ciſtercii deprecatoriis accedat ad dominum papam, ut liceat nobis abſolvere fratres noſtros, qui manus violentas in clericos ſæculares injiciunt, vel in ſe invicem uſque ad mutilationem membri enormiter lædunt.

13. Abbas ſancti Spiritus, qui revocavit conſpiratores ſine licentia capituli generalis, & petit eos reconciliari, tribus diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua. Conſpiratores autem ejiciantur de domo, numquam de cetero revocandi.

14. De monialibus, quæ in diebus dedicationis eccleſiæ Savigniaci in choro dicuntur cantaſſe, & in refectorio comediſſe, committitur abbati Claræ-vallis, ut ſuper hoc diligenter inquirat, & condignam adhibeat correctionem.

15. Præcipitur ut abbates in iſtis non diſpenſent, in ſimonia, in homicidiis, in bigamia, in falſariis litterarum domini papæ, in illis qui injiciunt manus violentas in epiſcopum, vel in abbatem, vel in clericum ſæcularem, & in mutilationibus membrorum. In iſtis caſibus ſupradictis recurratur ad conſilium capituli generalis: in aliis caſibus conceditur abbatibus diſpenſare hoc anno uſque ad ſequens capitulum generale.

16. Stabula equorum in Anglia, quæ ſunt juxta portam ubi converſi jacent, & ibi multa fieri poſſunt inhoneſta, infra ſequens capitulum intra ſepta abbatiarum redigantur.

17. Abbas de Ebræo, qui duabus paribus litterarum monachum ſuum commendavit, qui non ſolùm non erat commendandus, verùm etiam ex ordine expellendus, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua. Et quia confeſſus eſt ſe litteras minime inſpexiſſe, præcipitur diſtrictè ipſi & aliis, ne de cetero litteras niſi inſpectas faciant ſigillari, & monacho ſuo provideat in alia domo prædictus abbas.

18. Abbas Pontigniaci, qui converſum Quinciaci ejectum pro vitio indicibili, inconſulto proprio abbate, ad domum Pontigniaci revocavit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Converſus verò ad domum Curiæ-Dei emittatur, ubi in gradu ultimo receptus ſub arcta diſciplinæ cuſtodia conſervetur, hoc eſt ut non equitet, & de domo ad quam mittitur egredi non permittatur.

19. De monachis de Fontanis in Turonia, qui de præcepto abbatis ſui iverunt ad dedicationem eccleſiæ monialium, & cantaverunt alternatim in choro, & ſimul cum eiſdem monialibus comederunt, & abbas, cujus mandato factum eſt hoc, deceſſit, in quem vendicari non poteſt talis præſumtio, committitur abbatibus de Oratorio & de Claromonte, ut perſonaliter ad prædictam

ctam domum accedentes, inquirant ſi per aliquem, vel per aliquos monachorum id procuratum ſit: & ſi factum eſt, dignè corrigant, & in capitulo ſequenti iſtud denuncient.

20. De converſo hoſpitali de Sequanæ-portu, qui dixit cuidam magiſtro Pariſienſi, quod non tam bene miniſtratur abbatibus redeuntibus à capitulo, ſicut euntibus; & quod non timeret abbates uſque ad annum, committitur abbati Prulliaci.

21. Auctoritate capituli generalis liceat domino Ciſtercii ſcribere domino papæ pro canonizatione venerabilis viri HUGONIS quondam Bonæ-vallis abbatis, ad petitionem archiepiſcopi Viennenſis & ſuffraganeorum ejus.

22. Præcipitur auctoritate capituli generalis, ut duo clerici provideantur aſſidue in curia Romana pro negotiis ordinis, ad impetrandum & contradicendum. Abbates verò ſancti Martini Viterbienſis & Caſemarii taxent de ſalario, quod eiſdem clericis competet, & id ſequenti capitulo ſtudeant nunciare.

23. Petitio abbatis Moliſmenſis de ſcribendo domino papæ ſuper canonizatione venerabilis ROBERTI abbatis exauditur.

24. Petitio de cereo pendendo ante reliquias ſancti Bernardi exauditur.

STATUTA ANNI M CC. XXI.

1. MIſſa beatæ MARIÆ cum duobus miniſtris & cum *Gloria in excelſis* ſecundùm tempus, & cum præfatione, videlicet *Et te in veneratione*, & ſine genuflexione in omnibus ſabbatis omninò vacantibus celebretur, omiſſis collectis uſitatis in conventu. In diebus verò quadrageſimæ dicetur tractus *Gaude Maria*; in diebus Reſurrectionis duo *Alleluia*: hoc proviſo, ut propter hoc miſſa pro defunctis non dimittatur. Abbas autem in vigilia Aſſumtionis celebret in conventu. In omnibus verò ſabbatis monachi, qui privatim celebrare voluerint, ſecundùm tempus *Gloria in excelſis* dicant cum præfatione.

2. Committitur patribus abbatibus, ut in filiabus ſuis, ſecundùm modum & qualitatem poſſeſſionum, ordinent auctoritate capituli de numero perſonarum.

3 Præcipitur de converſis, qui paſſim & de conſuetudine frangunt ſilentium, & correcti negligunt emendare, ut in familiares redigantur, & anni M. CC. XX. teneatur ſententia.

4 Abbates, quibus cauſæ ordinis committuntur, habeant auctoritate capituli generalis omnem poteſtatem coercendi, tam in capite quàm in membris, præter depoſitionem abbatis, & excommunicationem perſonarum, & generale interdictum eccleſiæ.

5. Indulgetur à capitulo generali, ut liceat abbatibus abſolvere hoſpites apud ſe commorantes, ſi excommunicationem incurrerint, in illis dumtaxat caſibus, in quibus licet ordini abſolvere.

6. Monachus & converſus, qui ſcienter in menſa fregerit ſilentium, uno die ſit in pane & aqua, & in proximo capitulo verberetur.

7. Antiphona *Salve Regina* cùm collectis conſuetis dicatur à ſingulis. Dicatur etiam *Verba mea* & *Pater noſter* & *Ave* MARIA pro papa & domino Portuenſi.

8. Monachi vel converſi fugitivi uſque tertiò juxta regulam recipiantur. Præcipitur auctoritate capituli generalis, ne ulterius admittantur. Quod ſi quis abbas contra hoc facere præſumſerit, omni ſexta feria ſit in pane & aqua uſque ad ſequens capitulum generale, ubi veniam petet.

9. Qui autem de Sodomitico vitio fuerit convictus vel publicè confeſſus, expellatur de ordine, numquam reverſurus denuò.

10. Monachus vel converſus qui cum furto receſſerit, ſeu in proprietate vel in furto deprehenſus fuerit, ultimus omnium quos invenerit, ſemper erit, & omni ſexta feria per annum ſit in pane & aqua, & quadraginta diebus groſſiori pane veſcatur. Converſus autem in terra comedat per eoſdem dies, & in clauſtro ſedeat, non locuturus niſi de confeſſione & cùm abbate, & cum eo qui tenet conventum, & omnibus horis canonicis interſit, & omnibus capitulis quibus intererit verberetur. Monachus autem ſingulis capitulis per quadragintà dies vapulet. Abbas verò, ſecundùm modum culpæ, manum ſuam poterit aggravare. Taxatio furti penes abbatem ſit. Abbas, prior, aut qui conventum tenuerit, ſi hujus ſententiæ fuerit negligens exſecutor, omni ſexta feria uſque ad ſequens capitulum ſit in pane & aqua. Abbas verò in ſequenti capitulo veniam inde petat.

11. Sacerdotes fugitivi, qui in ſæculo celebrare præſumſerint, cùm reverſi fuerint, tamdiu abſtineant à celebrando, quamdiu celebraverunt in ſæculo; inſuper omni ſexta feria per annum ſint in pane & qua, & unam in ipſa die in capitulo accipiant diſciplinam. Abbas verò ſecundùm modum culpæ vel merita perſonæ, poterit manum ſuam aggravare, & ſic fiat, ut de ceterò non oporteat ſuper hoc capitulum onerari.

12. Viſitatores una tantum pittantia ſint contenti, exceptis ovis, caſeo & butyro.

13. Præcipitur ut privatis diebus monachi hebdomadarii coquinæ interſint miſſæ, niſi neceſſitas aliter exegerit, & illa neceſſitas oſtendatur priori.

14. Præcipitur ut *Gloria in excelſis Deo* cum *Kyrie eleiſon* ſolemniter dicatur in conventu in miſſa de Spiritu-ſancto in vigilia ſanctæ Crucis apud Ciſtercium, ſicut dominicis diebus.

15. Fratribus Calatraviæ conceditur, ut in eccleſia & in aliis locis nobiſcum intrent cum cuculla, tamen excepto capitulo & refectorio, clerici inter clericos, magiſtri inter ſacerdotes, laïci inter monachos & novitios; & in infirmitorio ſeparati à noſtris, ad benedictiones ſicut monachi ordinis tam in eundo quam in redeundo accedant.

16. Prohibetur, ne in vecturis in grangiis & abbatiis laborent diebus dominicis & feſtis, quibus converſi non laborant, niſi in victualibus deferendis, & eccleſiis conſtruendis. Quicumque verò abbas, prior, cellerarius contra hanc

Digitized by Google

conſtitutionem fecerit laborare, niſi propter grandem neceſſitatem, toties ſit in pane & aqua.

17 Abbas Prulliaci, qui non obſervavit modum in depoſitione abbatis Sacri-portus, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, & XL. extra ſtallum abbatis permaneat, & quotiens aliquis abbas fuerit deponendus & amovendus, fiat ſub teſtimonio duorum vel trium abbatum, & in capitulo, ſi poterit convenienter intereſſe.

18. Abbatiæ in Hibernia quæ conventum non habent, nec habere poſſunt, per patres abbates vel in grangias redigantur, vel infra ſequens capitulum penitus deleantur. Qui ſi hujus mandati tepidi executores extiterint, à ſancto Paſcha uſque ad ſequens capitulum omni ſexta feria ſint in pane & aqua, & extra ſtallum.

19. Correctio Melli-fontis committitur abbati Claræ-vallis, qui perſonas religioſas per quas ordo poterit in partibus illis reformari in domo prædicta ſubſtituere auctoritate capituli procuret.

20. Monacho Clari-mariſci qui in habitu ſæculari eadem die ſubdiaconatum & diaconatum ſuſcepit, injuncta ſibi pœnitentia ab abbate ſuo competenti & peracta, de licentia capituli conceditur celebrare.

21. De abbate Bonæ-cumbæ qui minus ordinate locutus eſt ſubpriori Ciſtercii, duabus ſextis feriis ſit in pane & aqua.

22. Abbas de Eſcharliis, qui negavit utrem vini abbati graviter infirmanti, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

23. Auctoritate capituli generalis injungitur abbatibus S. Johannis de Taraucha & de Horta, aſſumto ſecum tertio, quemcumque voluerint, ordinis zelatore, ut viſitent filias & neptes Claræ-vallis & Morimundi, utriuſque ſcilicet generationis, & digne corrigant quæ invenerint corrigenda; & quæ per ſe corrigere in Hiſpania non potuerint, ſequenti capitulo referant.

24. Auctoritate capituli generalis præcipitur, ut abbates ad capitulum venientes in quatuor primas filias, niſi cum duobus equis veniant, exceptis illis quibus à capitulo generali aliter eſt conceſſum. Qui aliter præſumſerit, veniam inde petat in capitulo.

25. Domino papæ ſcribatur de eo quod epiſcopi & clerici exigunt à nobis profeſſionem, non addito *ſalvo ordine noſtro*, & quod aliter profitentes per excommunicationem familiarium ſuorum & operariorum coerceant, & quod epiſcopi quidam repetunt à nobis oblationes, quæ offeruntur in exequiis eorum qui in fine ſepeliuntur apud nos, & de hoc quod dicunt ad ſe pertinere de jure monachos noſtros in ſuis diœceſibus ad confeſſionem & abſolutionem commorantes recipere, quod apud nos hactenus eſt inauditum, & pro aliis prout domino Ciſtercii viderit expedire.

26. Cauſa abbatis de Scala-Dei committitur abbatibus de Populeto, de Horta, & de Petra, qui diligenter inquirant utrum ſit verum quod dicitur de eo, videlicet quod quando viſitat filias ſuas, nimiam facit moram in illis, & cum multis equitaturis, & recedens accepit denarios pro expenſis, quod de his quæ propoſita ſunt contra filium abbatem, quem viſitabat, nihil emendavit, ſed ſtatuit & poſuit in carta ſua, quod ſi quis de cetero faceret mentionem, conſpiratorum ſententiæ per omnia ſubjaceret. Quod ſi ita invenerint, in inſtanti deponant eum auctoritate capituli & quod inde de cetero, &c.

27. Petitio domini Ambianenſis de incorporanda abbatia de *Pantemont* admittitur, licèt præceptum fuerit in capitulo generali, ne aliqua incorporetur ulterius: ſed idem capitulum judicat diſpenſandum, maxime cum venerabilis pater CORADUS tunc Ciſtercienſis abbas, nunc Portuenſis & S. Rufinæ epiſcopus de incorporanda dicta abbatia domino electo Belvacenſi promiſerit.

28. Abbas de *Bongard*, de quo multa dicuntur, quæ non ſunt ad præſens recitatione digna, deponitur in inſtanti.

29 Abbas de Surio, qui contra formam ordinis de Choro-Benedicti, de ſorore in ſororem fuit tranſlatus, deponitur in inſtanti. Abbas de Valle-Dei hoc ei denunciet.

30 De abbate Carrazeti, de quo dicitur quod ante promotionem ſuam conſpirator fuerit manifeſtus, & quod abbatem ſuum diffamaverit coram rege, objiciens ei quod mediante pecunia obtinuerit abbatiam, & quod domum ſuam ſubtrahere nitatur ordini, & multa alia dicuntur, committitur abbati S. Johannis de Tarouca, qui aſſumtis ſecum abbatibus quos duxerit aſſumendos, diligenter de ſupradictis inquirant, & ſi ita invenerint, auctoritate capituli generalis ipſum in inſtanti deponant, & alium juxta formam ordinis inſtituant, non expectato capitulo generali.

31. Abbas Vallis-bonæ qui mulum dedit in viſitatione, & qui pſalmum *Deus laudem meam*, & alias imprecationes ſolemnes contra adverſarium ſuum in conventu fieri juſſit, & hoc negavit in capitulo, cum inde nihilominus ſit convictus, deponitur in inſtanti.

STATUTA ANNI M. CC. XXII.

SEntentiæ furum additum eſt, ut in illis XL. diebus quibus in clauſtro commorati tenentur, operentur in ſilentio quod illis injunctum fuerit, & qui ſecundo puniti ſuper hoc non emendaverint, à domo propria in qua furtum fecerunt emittantur, non reverſuri niſi per capitulum generale.

2. Petitiones fratrum de Calatravia, ſicut conceſſæ eis à capitulo anno concilii confirmantur, videlicet ut cum ad domos ordinis noſtri venerint, ſint cum monachis noſtris in choro, in capitulo, in refectorio, in infirmitorio. In choro magiſter eorum poſt ſacerdotes immediate; alii laïci fratres poſt omnes monachos ſupra novitios collocabuntur; clerici verò eorum inter monachos ſecundum tempus ſuum in ordine habebuntur. In capitulo autem magiſter eorum poſt abbatem aut priorem ſedebit: ce-

Digitized by Google

teri verò tam clerici quàm laïci in capitulo & refectorio ordines ſuos conſequentur; eundo & redeundo ſicut monachi benedictiones accipiant.

3. Auctoritate capituli generalis inhibetur, ne ad pernoctandum conventus tempore meſſionis ad grangias mittatur, niſi pro inevitabili neceſſitate. Liceat tamen illis qui in clauſtro remanent à labore, dum cantatur miſſa, miſſæ intereſſe, & abbatibus, ſi voluerint, celebrare.

4. Converſi qui equitant cum abbatibus, & mercatores, & alii qui equitant à feſto S. Crucis, niſi fuerint in grangiis, jejunium ut monachi teneant conſuetum. Qui aliter præſumſerit in craſtino ſit in pane & aqua.

5. Quoniam confuſio eſt de eſu carnium verbum toties iterare, auctoritate capituli generalis inhibetur, ut nullus omnino abbas, monachus, vel converſus pro minutione, ſolatio aut conſortio alicujus, aut aliqua levi occaſione, niſi quemadmodum in regula continetur, debilis fuerit omnino vel ægrotus, carnes præſumat vel audeat manducare. Qui contra hanc inſtitutionem carnes comederit, aut ad comedendum miniſtrare fecerit, ſequenti die ſit in pane & aqua. Volumus autem hanc legem curſores noſtros obſervare.

6. Præcipitur ut diffinitiones viſitationum & capituli generalis ſingulis annis ter recitentur in capitulis, ne quis omnino de ignorantia ſe valeat excuſare. Abbas qui hujus conſtitutionis neglector fuerit, veniam ſuper hoc petat in capitulo generali.

7. Statuitur à capitulo generali, ut quod in Carta caritatis continetur de promotione & depoſitione abbatum, ſemper & inviolabiliter ab omnibus obſervetur: & ne ſcrupulus, qui hoc impedire poſſit, valeat remanere, præcipitur abbati Claræ-vallis, ut litteras quas penes ſe habet, quas conſtat tempore concilii impetratas contra Cartam caritatis, maxime cùm in eis contineatur, quod poſſit fieri recurſus ad diffinitores infra feſtum Omnium Sanctorum reddat Ciſtercienſi. Dominus autem Ciſtercii ita ſe habeat, ut in inſtitutione & deſtitutione filiorum ſuorum, & in omnibus agendis ſuis non excedat fines patrum antiquorum, ſervata in omnibus regula S. Benedicti & Carta caritatis.

8. Prohibetur à capitulo generali ne petitiones fiant de faciendo feſto alicujus ſancti, niſi de conſenſu & licentia domini Ciſtercii & diffinitorum. Qui autem contravenire præſumſerit, ad arbitrium diffinitorum puniatur.

9. Monachus vel converſus qui ſuggerit alicui ſæculari, ut eleemoſynas quas voluerit dare abbatiæ, det conventui ſpecialiter ad pitantiam faciendam, per totum annum careat pitantia, niſi infirmus fuerit vel minutus.

10. De B. ROBERTO primo abbate Ciſtercii fiat feſtum 15 calendas Maii cum XII. lectionibus ſicut de B. Hieronymo, & una miſſa ſicut de B. Benedicto.

11. Frater Richardus Savigniaci monachus, qui dixit quod dominus Ciſtercii non poterat injungere in capitulo generali niſi ſeptem pſalmos, qui vocavit abbatem ſuum Clericum, &

A qui dixit abbati Curiæ-Dei qui erat judex delegatus à capitulo generali, *Frangentur vobis cornua*, & multa alia convitia; tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Qua pœnitentia peracta in domo ſua, ſtatim mittatur ad aliam domum non reverſurus, niſi per generale capitulum.

12. Supplicandum domino papæ, ne compellat nos ad mittendos monachos noſtros & converſos ad cohabitandum cum monialibus, & in temporalibus eiſdem providendum. Vergit enim res iſta ad præjudicium ordinis & periculum animarum.

B 13. Petitio canonicorum monaſterii Lavacenſis ordini noſtro incorporari deſiderantium, committitur abbatibus de Berdona & de Foilant, qui ad locum perſonaliter accedant: & ſi invenerint fratres loci illius in hoc propoſito & deſiderio concordes, locum ipſum in poſſeſſionibus & ceteris commoditatibus ordini competentem, ſicut in litteris eorumdem, quas capitulo generali miſerunt, continetur; abbati Bonifontis, cujus domum in matrem, ſibi dari deſiderant, licentiam dent, ut cum eis Romam mittat, & faciant locum cum pertinentiis ſibi à

C domino papa confirmari.

14. Sententia lata anno præterito de ſilentio non frangendo firmiter teneatur: hoc correcto, quod qui ex conſuetudine hoc fecerint, ſi ſæpius correcti non emendaverint, omni ſexta feria ſint in pane & aqua, & ultimi omnium uſque ad nutum proprii abbatis.

15. Abbas de Florido-campo, qui in capitulo generali publicè confeſſus eſt quod multos monachos & converſos ſub conditione ad converſionem recepit, quod eſt ſpecies ſimoniæ, deponitur in inſtanti.

D

STATUTA ANNI M. CC. XXIII.

1. SAnctorum patrum noſtrorum inhærentes veſtigiis, qui ſtatuentes in Carta caritatis ſcripſerunt, quod ſi forte aliqua controverſia inter aliquos abbates emerſerit, vel de aliquo eorum tam gravis culpa fuerit propalata, ut ſuſpenſionem aut etiam depoſitionem mereatur, quidquid inde fuerit à capitulo diffinitum ſine retractatione obſervetur. Suffulti quoque auctoritate trium ſummorum pontificum Anaſtaſii, Adriani & Alexandri, qui in privilegiis ſuis

E Cartam caritatis confirmantibus ita ponunt: Præterea ſi aliqua controverſia inter aliquos abbates de ordine veſtro emerſerit, vel de aliquo illorum tam gravis culpa fuerit propalata, ut ſuſpenſionem vel etiam depoſitionem mereatur, quidquid inde à capitulo veſtro ſecundum ordinem fuerit diffinitum, ſine aliqua retractatione teneatur. Adjuti nihilominus exemplo patrum noſtrorum, qui ante aliquos annos ſtatuerunt in capitulo generali, quod ſi quis in ordine noſtro appellaverit, ſit à Deo & ab ordine anathema. Freti etiam auctoritate domini papæ Honorii III. ſub cujus felici regimine degit in præſentiarum eccleſia generalis, in cujus litteris ad

Digitized by Google

Ciſtercienſem & Clarevallenſem tranſmiſſis, hæc inter cetera continentur, videlicet ne de cetero appelletur, ſtatuimus atque præcipimus in virtute obedientiæ, ne quis de cetero in ordine noſtro vocem appellationis emittat. Excommunicamus etiam & anathematizamus omnem tam conventum, quam perſonam, quæ in ordine noſtro contra ordinis inſtituta, ſeu contra obedientiam de cetero taliter appellaverit, ita quod quiſquis in ordine noſtro taliter appellaverit, ſciat ſe ſtatim in canonem latæ ſententiæ incidiſſe. Addimus etiam quod quicumque contra præſentem inſtitutionem vocem appellationis emiſerit; ſi ſit abbas, ſciat ſe eſſe depoſitum, ſi monachus aut converſus, pœnam conſpiratorum ſuſtineat. Actum anno gratiæ M. CC. XXIII. in præſentia venerabilium patrum G. Carnotenſi, F. Tholoſani, in generali capitulo, univerſis abbatibus huic conſtitutioni ſecum aſſenſum præſtantibus in eodem capitulo conſtitutis.

2. Conſtitutionem ſanctorum patrum ſequentes, qui ſtatuentes in Carta caritatis ſcripſerunt, ne aliqua eccleſia vel perſona ordinis noſtri adverſus communia ordinis inſtituta privilegium à quolibet poſtulare audeat, vel obtentum quomodolibet retinere. Subnixi quoque auctoritate trium ſummorum pontificum prædictorum, qui in ſuis privilegiis Cartam caritatis nominatim & expreſsé ponunt ſupra dictam clauſulam & confirmant; excommunicavimus & anathematizamus omnem tam conventum, quam perſonam noſtri ordinis, qui vel privilegium, ſeu indulgentiam, ſeu litteras quaſcumque à quolibet poſtulaverit, adverſus communia ordinis inſtituta, præter conſenſum capituli generalis, vel ſaltem domini Ciſtercii & quatuor primorum filiorum abbatum, ſeu qui tale quid obtentum quomodolibet audeat retinere.

3. Ordinamus atque conſtituimus, ut in qualibet abbatia certus ſit numerus perſonarum, & diſcretioni patrum abbatum hoc committitur taxandum.

4. In omnibus abbatiis ordinis noſtri proceſſio fiat in Aſſumtione B. Mariæ: ita quod in egreſſu dicatur ℞. *Hodie Maria*, in ſecunda ſtatione *Felix namque*, in introïtu eccleſiæ antiphona *Aſcendit Chriſtus*.

5. Antiqua ſententia de non mittendo ad curiam teneatur.

6. Inhibetur ne de cetero poſſeſſiones abbatiarum gratis dentur ſæcularibus ad vitam, niſi pro evidenti domorum utilitate, & de conſilio patris abbatis & conventus.

7. Præcipitur ut anniverſarium BERENGARIÆ reginæ Anglorum poſt ejus obitum per totum ordinem fiat.

8. Inſtituitur à capitulo generali ne priores ordinis noſtri de cetero habeant ſcriptoria, neque claves, neque cappam, neque calcaria, ſed nihil omnino proprium; neque eleemoſynas recipiant ſub cuſtodia ſua. Additur etiam, nihil omnino dare præſumant, tam ipſi quàm cellerarii & alii officiales domus, ſine permiſſione abbatis. Quod qui tranſgreſſus fuerit, omni ſexta feria ſit in pane & aqua uſque ad nutum abbatis ſui.

9. Conceditur epiſcopo & capitulo Sueſſionenſi, ut aſſocientur ordini noſtro, & inter familiares noſtros conſcribantur.

10. Statuitur ut nullus deſtitutus à capitulo generali reſtituatur in loco, de quo depoſitus fuerit, ſine nutu capituli generalis.

11. Anniverſarium regis Angliæ RICHARDI per ordinem univerſum in craſtino Annunciationis fiat ſedendo: ita quod omnes ſacerdotes celebrent pro ipſo & in conventu dicatur collecta.

12. Monachi vel converſi, qui per ordinem Prædicatorum vel Fratrum Minorum tranſierint, habeantur pro fugitivis.

13. Compoſitionem factam per reverendum patrem C. Portuenſem & S. Rufinæ epiſcopum apoſtolicæ ſedis legatum inter Ciſtercienſem & Claræ-vallenſem approbamus, & auctoritate diffinitorum & totius generalis capituli confirmamus.

14. Abbas & conventus S. Dionyſii inter familiares noſtros conſcribantur.

15. Abbates ordinis noſtri ſic profiteantur, *Salvo ordine noſtro*, aliter, non.

16. Anniverſarium piæ recordationis PHILIPPI regis Francorum fiat per totum ordinem II idus Julii in perpetuum. Prima collecta, *Præſta quæſumus Domine* ſingulariter, ſecunda *Fidelium*.

17. Abbas de *Enerbrach*, qui depoſitus fuit in capitulo generali eo quod male intraverat, ſicut dicebatur, & modo reſtitutus eſt in eodem loco de quo ejectus fuerat, de miſericordia capituli remaneat in loco ſuo, cum de rigore ordinis debeat deponi. Sed ne omnino remaneat impunitus, extra ſtallum ſuum per XL. dies maneat, & ſex diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Et pater ſuus de *Everbach*, qui eum ſuſtinuit, pœna ſimili puniatur. Et hoc ſtatuitur ut nullus deſtitutus à capitulo generali reſtituatur in loco de quo depoſitus fuit, ſine nutu capituli generalis.

18. De abbatia de S. Bartholomæo quæ petit incorporari ordini, committitur abbatibus de Ponte, de Charretto, de Fonte-vivo, qui ſi ita invenerint quemadmodum nunciatum eſt capitulo generali, ſuſcipiant eam cum gaudio, & à domino papa quam citius poterunt faciant confirmari.

19. Monachi Clarevallis, qui ſicut à multis fide dignis aſſeritur, perturbatores ſunt domus illius, videlicet Rodulfus Remenſis, qui turpia & talia quæ relatu non ſunt digna contra dominum Ciſtercii protulit, & hoc ipſum in capitulo non negavit, mittatur Dunas. Philippus autem Trecenſis, qui dixit domino Ciſtercii quod pepercit ei ne inquiſitio fieret ſuper eum, eo quod ſodomitam & hæreticum ſuſtineret, tranſmittatur ad domum de Albis-petris. Rodulfus verò, qui fuit Savigniacenſis, qui probroſe de domino Ciſtercii dixit, quod ipſe pepercerat abbati Willelmo, ne deponeretur propter mille libras quas ei accommodavit & multa alia dixit quæ turbant pacem ordinis, & in quibus ſcandala gravia nutriuntur, tranſmittatur ad aliam domum ad voluntatem abbatis Clarevallis. Et

Digitized by Google

his tribus regreſſus ad Claram-vallem omnino interdicitur, niſi per capitulum generale. Henricus verò ſocius cellerarii deponitur de officio ſuo, & de cetero non equitet, niſi forte de conſilio ſeniorum abbati viſum fuerit quod eum neceſſe ſit equitare

20. Abbates de Brueria & de Bordeſleia, quibus fuit injunctum, ut abbatiam, quam dominus Johannes de *Munemut* conſtruere voluit, inſpicerent: quod facere neglexerunt, nec aliquid in capitulo generali renunciaverunt, ſex diebus ſint in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua. Et iterum eiſdem injungitur, ut infra ſequens capitulum id exequantur: ita quod ſi expedire viderint, conventum introducant. Quid autem fecerint omnibus modis ſequenti capitulo renuncient. Abbas de Marquan hoc eis denunciet.

21. Conceditur habitantibus in diœceſi Biſuntina, ut feſtum B. Johannis ante Portam-latinam celebrent, ita quod miſſa fiat ſicut continetur in Graduali, lectiones ſicut in alio feſto, cum reſponſoriis de S. Marco.

22. De abbate de *Pomoch*, qui priorem ſuum miſit ad curiam, ſicut dicitur, contra epiſcopum ſuum, committitur abbati de Ebra, ut rem diligenter inquirat, & prout viderit expedire auctoritate capituli emendet, ſecundum quod continetur in conſtitutione. Quid autem inde fecerit, ſequenti capitulo denunciet.

23. Abbas de Ponte-Otran, qui litteras quas non inſpexit ſigillavit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua: & monachus qui ei litteras obtulit, eadem pœna puniatur, & in capitulo vapulet.

24. Abbas de Dunis, qui conſpirationem in filia factam neglexit dignè corrigere, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua; & infra feſtum Omnium Sanctorum ſic corrigat, ut converſi qui in terra illa nimis ſunt ſumtuoſi, inflicta ſibi pœnitentia, à conſimilibus terreantur.

25. De monacho de Bella-brancha, qui piſcabatur in ſtagno, cujus piſcationis occaſione quidam ſubmerſus eſt, ut dicitur, dominus papa ſuper hoc conſulatur.

26. De mutatione abbatiæ de Nucaria, committitur P abbati, ut aſſumtis ſecum aliis abbatibus locum mutationis conſideret, & faciat quod melius viderit expedire.

27. Petitio domini Camerarii regis Hungariæ de conſtruenda abbatia exauditur, & committitur abbati de Sylyo & de Copurnico, qui eant ad locum & ad camerarium regis: & ſi impleverit quod promiſit, habeant poteſtatem mittendi conventum de domo de Camina.

28. Petitio Cantuarienſis & domini Sariſberienſis de abbatia iterum ordini incorporanda exauditur;

29. Petitio domini Tholoſani de abbatiis monialium incorporandis ordini, videlicet abbatia de Depontio cum filiabus ſuis admittatur: ita quod infra annum includantur.

30. Petitio Mareſcalli imperatoris admittitur: ita quod committitur abbatibus de Capella & de Belantrura quod conſiderent locum & quantitatem poſſeſſionum, & quod invenerint capitulo ſequenti nuncient.

31. Petitio Garſiæ Fernandi, pro quo ſupplicavit rex Caſtellæ pro abbatia conſtruenda exauditur, & committitur abbatibus Vallis-bonæ & Sacrameniæ, qui conſiderent locum, & ſi invenerint quod promiſſum eſt, faciat quod conventus de S. Petro conſilio prædictorum mittatur.

32. Petitio domini ODONIS de Barri exauditur, de mittendo conventu committitur Claravallenſi & de Blancha-landa.

33. Abbas de Mariolo, de quo multa mala dicuntur, & qui nimia laboret infamia apud bonos & graves, deponitur in inſtanti.

STATUTA ANNI M. CC. XXIV.

1. Tales de cetero recipiantur in converſos, qui in labore taliter occupentur, quod evidens ſit & certum ipſos in officio ſibi commiſſo laborem unius mercenarii compenſare, exceptis magiſtris grangiarum, qui ſinguli diebus excitent & compellant ad opera mercenarios & converſos.

2. Abbates & monachi & converſi ubicumque extra abbatias quando erunt in expenſis propriis vel ordinis noſtri, una tantum pitantia piſcium ſint contenti.

3. Nullus dirigatur in via, niſi pro evidenti domus utilitate. Si cui verò in ſpe utilitatis monaſterio provenienda vel etiam procurandæ concedenda fuerit licentia equitandi; primum in capitulo licentiam illam petat. Quod ſi pro urgente neceſſitate non potuerit capitulum expectare, reverſus inde veniam petat, licentiam ſibi datam, & cauſam licentiæ ſimiliter manifeſtans.

4. Parcitatem eſus carnium approbet viſitator & reprimat, non foveat murmurantes, regularis tamen miſericordiæ non oblitus.

5. Monacho de via venienti cum portario loqui licet, ſive ſit domeſticus, ſive hoſpes, quamdiu eſt extra terminos abbatiæ.

6. Nullus à domo ſua emittatur, cujus culpa ſine gravi periculo vel ſcandalo in eadem domo poterit emendare.

7. Quadrigarii noſtri contenti ſunt illa menſura avenæ quæ dabitur equis domus illius, in qua fuerint hoſpitati; & menſuras proprias in domibus aliis non attendant.

8. Nullus ad inſtantiam ſuam ad domum aliam emittatur; ſed in ſua moriatur, aut vivat.

9. Diffinitiones capituli generalis omni anno ab omnibus uniformiter habeantur, ſicut fuerint ab originali diffinitorum tranſcriptæ.

10. Dicatur omnibus à capitulo generali, ut omnes qui tam ex parte capituli, quam ex parte Ciſtercienſis abbatis habent litteras quæſtuoſas, omni occaſione poſtpoſita reddant eas, nec de cetero tales habeat aliquis, niſi ſuper hoc veniam petierit in capitulo generali.

11. Indulgetur abbatibus ordinis noſtri auctoritate capituli generalis, qui ſibi crediderint ex-

Digitized by Google

pedire, dare ſæcularibus terras, vineas, & etiam grangias, & alias poſſeſſiones ad excolendum cum conſenſu & voluntate conventus ſui, & patris abbatis, vel viſitatoris, facta tamen prius de decimis compoſitione aſſenſu & auctoritate epiſcopi & diœceſani.

12. Abbas qui mutuaverit pecuniam contra ordinis inſtituta, illi etiam quorum conſilio dictum mutuum factum fuerit, pœnam ſuſtineant quæ eſt contra tranſgreſſores hujuſmodi diffinita.

13. Cùm abbas aliquis mittitur à patre abbate viſitare cum plenitudine poteſtatis, exponit capitulum generale, ut eamdem poteſtatem habeat tam in capite quam in membris qui mittitur, quam haberet pater abbas qui miſit.

14. Præcipitur auctoritate capituli generalis, ut qui pro culpa ad aliam mittuntur abbatiam, quamdiu ibi fuerint, niſi promotionis vel alia cauſa neceſſaria equitare minime permittantur.

15. Petitio dominæ reginæ uxoris quondam bonæ memoriæ PHILIPPI Francorum regis exauditur, ut ejus anniverſarium poſt ejus obitum fiat per ordinem univerſum.

16. Nulla perſona ordinis noſtri vadat vel mittat pro rege Francorum contra regem Angliæ, vel è converſo, vel pro principibus contra principes terrarum Qui contra hoc venire præſumſerit, ſi abbas fuerit, deponatur; ſi monachus vel converſus, ejiciatur de domo propria, non niſi per capitulum generale reverſurus.

17. Fratribus Calatraviæ conceditur à capitulo generali, ut in ingreſſu ſuo in ordine cuculla ab aliquo benedicatur abbate. Conceditur etiam priori domus illius, ut cum venerit ad domos ordinis noſtri poſt priorem loci illius permittatur eſſe ubique.

18. Anniverſarium domini RICHARDI regis Angliæ fiat ſemper tertia feria poſt octavam Paſchæ ſedendo. Prima collecta *Præſta, Domine, quæſumus*, ſecunda *Fidelium Deus*. Quod ſi eadem die ſupervenerit feſtum XII. lectionum, fiat idem.

19. Inhibetur abbatibus ordinis noſtri, ne ſub alia forma debeant profiteri, quam ſub forma illa, quam dominus Ciſtercii facit epiſcopo Cabilonenſi, quæ talis eſt: *Ego N. abbas Ciſtercii ſubjectionem, reverentiam, & obedientiam à ſanctis patribus inſtitutam ſecundùm Regulam S. Benedicti tibi pater N. epiſcope, tuiſque ſucceſſoribus canonicè ſubſtituendis & ſanctæ ſedi Cabilonenſi, ſalvo ordine noſtro, perpetuò me exhibiturum promitto.* Quicumque abbas auſus fuerit aliter profiteri, ſe ſciat in ſequenti capitulo deponendum. Eamdem etiam pœnam ſuſtineat, qui ſe ab aliquo ſæculari permiſerit inſtallari.

20. Quando aliquis promittit capitulo generali conſtruere abbatiam monachorum ordinis noſtri: ſi mutaverit voluntatem, & ibi poſuerit moniales, illæ numquam incorporentur ordini noſtro. Et ſi incorporentur, abſcindantur.

21. Petitio dominæ comitiſſæ Campaniæ pro converſis de Argenſeolis abbatiæ monialium, quam conſtruxit, taliter exauditur, ut converſi

A prædicti, ſi tamen habuerint ordinatum habitum in tonſura, barba, & veſtibus, & ſcierint ordinem ſuum, cùm per domos ordinis noſtri tranſierint, admittantur in oratoriis & refectoriis converſorum, in ultimo tamen loco.

22. De illis qui in ſodomitico vitio fuerint deprehenſi ſtatuitur, ut expellantur ab ordine, omni ſpe reverſionis ablata, niſi quod in extremis agentes in infirmitorio pauperum miſericorditer admittantur, & defunctis ac verè confeſſis plenarium ſervitium perſolvatur. Sed ſi convaluerint, iterum expellantur ab ordine, ſicut prius. Concedantur tamen eis litteræ generales omni-

B bus communi vita degentibus.

23. Feſtum B. Roberti, ſicut ſtatutum eſt fiat III. kalendas Maii.

STATUTA ANNI M. CC. XXV.

1. AUctoritate capituli generalis præcipitur, ut abbates quibus cauſæ ordinis committuntur, attente provideant, quod in cauſis ſibi commiſſis odioſi conflictus, ſubtiles cavillationes ſæcularium, in quantum fieri poteſt, evitentur, & ſimplicitas ordinis obſervetur, nec um-

C quam admittantur advocati cleri ſæculares.

2. Redariis ordinis noſtri avenæ menſura ſufficiens tribuatur, & ipſi ad propriam menſuram præbendas non exigant equis ſuis.

3. Firmiter præcipitur, ut legatis papæ omnis honor & reverentia humanitus ſecundùm domorum opportunitatem, ad quas venerint, exhibeantur, in quantum fieri poteſt in ordine: & qui non fecerit, à generali capitulo dignè puniatur.

4. De electione Claræ-vallenſis, de qua multi ſcandalizati ſunt, propter formam ipſius, & non propter perſonam, ſtatuimus licet omnibus re-

D mittendum eſſet, quia pro bono pacis ad hoc inducti ſunt: tamen propter pacem & honeſtatem ordinis, omnes tam electores quam abbates, quorum conſenſu vel conſilio hoc factum eſt, una die infra adventum in pane & aqua abſtineant. Illa verò electionis forma, quæ tunc diſpenſatione conceſſa eſt, de cetero nullatenus attrahatur ad conſequentiam. Quod ſi fieri contigerit, qui ſic inſtitutus fuerit, deponatur.

5. Statuitur & firmiter præcipitur obſervari, ut nulli de cetero anniverſarium ita de facili, ſicut hactenus factum eſt, concedatur. Si autem neceſſe fuerit, quod forſitan alicui concedatur, ſic intelligi debeat, ut in unaquaque ab-

E batia pro eo, cui conceſſum fuerit, annuatim una miſſa privatim tantummodo celebretur.

6. Sententiæ monialium anno gratiæ M CC. XIX. editæ, quæ præcipitur firmiter obſervari, additur quod abbatiſſæ, & prioriſſæ, quæ taxatum numerum tranſgredi præſumſerint, ſciant eſſe deponendas. Nullus autem præter viſitatores clauſtra earum ingrediatur, nec detur eis licentia loquendi, niſi per feneſtram ad hoc honeſtius præparatam; & per eamdem feneſtram loquantur etiam de confeſſione, nec ullæ de cetero incorporentur ordini, incorporandæ ad no-

Digitized by Google

novas mittantur abbatias, donec peractis competenter ædificiis, & ita poſſeſſionibus & rebus neceſſariis ſufficienter dotatæ, quod poſſint includi penitus, & incluſæ ſuſtentari de ſuo: ita quod eas non oporteat mendicare. Illæ autem quæ a quatuor annis incorporatæ ſunt, ſicut ſtatutum eſt, includantur, aut ab ordinis corpore abſcindantur.

7. Conceditur ut domus monialium de Argenſeolis in filiabus ſuis, ſi quas genuerit, eamdem habeat poteſtatem, quam de conſuetudine & conſtitutionibus ſolent matres in filiabus obtinere, hoc excepto, quod abbatiſſa domus dictæ ſine conſilio & aſſenſu abbatis Claræ-vallis, nec deſtituere, nec inſtituere poterit abbatiſſas.

8. Conceditur etiam converſis filiarum ejuſdem domus, ſi quas habuerit, ut modo quo conceſſum eſt converſis de Argenſeolis, cùm ad domos ordinis venerint, poſſint ingredi refectorium converſorum.

9. Venerabili patri abbati Moliſmenſi, de cujus domo tamquam de radice ſancta prodierunt ſancti patres, à quibus totius ordinis religio pullulavit, conceditur, ut cum ejus obitus fuerit nunciatus, tantum fiat pro eo per ordinem univerſum, quantum pro unoquoque noſtrûm fieri con ſuevit: ut audito ejus obitu, à ſingulo ſacerdote una miſſa pro eo celebretur. Prima collecta *Inclina* ſingulariter, ſecunda *Fidelium Deus*.

10. Abbas S. Matthæi de Reata, qui hoc anno non venit ad capitulum generale cùm venire deberet, ſit extra ſtallum abbatis & omni ſexta feria ſit in pane & aqua, donec Ciſtercii ſe repræſentet. Abbas S. Anaſtaſii hoc ei denunciet.

11. Cauſa quæ vertitur inter domos de Guitmundo & de Grandi-ſilva, ſuper paſcuis, injuriis & damnis illatis committitur abbatibus de Dalone & de Caduno, pace vel judicio infra ſequens capitulum generale terminanda: qui exceſſus dignè corrigant ſecundùm inſtituta; & tam in hac quam in aliis cauſis ordinis conflictus & mos cauſarum ſæcularium, in quantum fieri potuerit, caveatur, & ſimplicitas ordinis obſervetur.

12. Conceditur abbatibus de Wallia, ut eant aut mittant ad curiam pro injuriis ſibi ab epiſcopo Menevenſi illatis, & domino papæ pro eis à capitulo ſupplicetur.

13. Abbas Aquæ-fremoſæ, qui interfuit, & non contradixit inſtitutioni ſupprioris de Matina in abbatem S. Trinitatis inordinatè celebratæ, tribus diebus ſit in levi culpa.

14. Abbas de Rocha-Amatoris in Sicilia, qui numquam, ut dicitur, venit ad capitulum generale, ſequenti anno, omni occaſione remota veniat: qui ſi non venerit, ſciat ſe eſſe depoſitum. Abbas de Matina hoc ei denunciet.

15. De abbatiis Azimaria & S. Claudii in Hiſpania, quæ petunt incorporari ordini, committitur abbati Claræ-vallis, qui inde faciat quod viderit ordini expedire.

16. De abbate Manſiadæ, cui imponitur quod quemdam nobilem excommunicatum ſepulturæ tradidit, committitur patri ejus abbati Bonævallis, qui rem diligenter inquirat, & quod corrigendum invenerit, corrigat. Deferat etiam litteras ex parte capituli generalis ad archiepiſcopum Viennenſem & epiſcopum Vivarienſem pro pace ipſorum excuſatorias ejus quod abbati Manſiadæ impoſitum eſt.

17. Prior Boni-radii, qui infirmum abbatem inhumane recepit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

18. Abbas de Villa-longa, qui pendente lite inter domum ſuam & moniales de Garriga, commiſſione quoque ſuper hoc à capitulo generali facta, irreverenter dictas moniales excommunicavit, violenter claves domus illarum abſtulit, cartas & munimenta fregit, alterum de judicibus in fraude circumvenire tentavit, datos judices à capitulo recuſavit, dictas moniales apud nobiles & ignobiles vulgariter diffamavit, deponitur in inſtanti. Commutatio quoque grangiarum inter dictas moniales & domum de Longavilla, pro nulla habeatur, tum quia ſine conſenſu patrum abbatum facta eſt, tum quia ſimoniacam continere viſa eſt pravitatem.

19. Abbas de Camberon & de Valcellis adeant comitiſſam Flandriæ, & audiant qualiter abbatiam monialium fundare voluerit & dotare, in qua eas mendicare non oporteat, ſed clauſæ remaneant, ſicut viſum eſt capitulo generali expedire. De alia etiam paupercula ſic ordinet, & ſic larga manu eis provideat, ſi tamen ei Dominus inſpiraverit, ut ſicut hactenus, eas non oporteat mendicare.

20. Converſus de Altacumba, qui abbates ad capitulum generale venientes inhumane tractavit, eo quod abbatem ſuum in generali capitulo tractaverant, emittatur de domo propria, non reverſurus uſque ad ſequens capitulum.

21. De abbate Bonæ-vallis, qui aſportavit res Manſiadæ, præcipitur ei ut reſtituat ſecundùm beneplacitum illius abbatis.

22. Abbas Clari-campi, qui propter ægritudinem tertio anno non venit ad capitulum, cùm venire deberet, omni ſexta feria ſit in pane & aqua, & extra ſtallum abbatis donec Ciſtercii ſe præſentet.

23. Abbas de Fœſia, qui fratrem PETRUM quondam abbatem de Morelio recepit & retinet cum rebus quas dictæ ſurripuit abbatiæ, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, & ſit extra ſtallum abbatis uſque ad ſequens capitulum generale, quo ſe præſentet, inde veniam petiturus. Monachus verò dictus ab ipſo tamdiu in vinculis teneatur, quouſque fur ille ablata reſtituat, & de tanto exceſſu pœnam ſuſtineat congruentem.

24. Abbas de Pileſio, qui ſabbato ſancto in balneo radi ſe fecit, quadraginta diebus ſit extra ſtallum abbatis, & ſex in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, & omni ſexta-feria uſque ad paſcha ſit in pane & aqua. Abbas de Egris hoc ei denunciet.

25. Abbas Pontigniaci, qui non benè correxit, ſicut dicitur exceſſum illum qui factus eſt in Joyaco contra abbatem ejuſdem domus, qui etiam regi Hieroſolymitano & ſociis familiæ

Digitized by Google

ejuſdem carnes ad comedendum miniſtrare præſumſit, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, & quadraginta extra ſtallum abbatis. Utique gravius puniretur, niſi eum præſens infirmitas excuſaret. Prior autem Joyaci, qui exceſſui jam dicto non videtur carere nota conſenſionis occultæ, deponatur, & à domo propria emittatur, non reverſurus, niſi ad nutum domini Ciſtercii: & frater ejuſdem prioris, qui eſt apud abbatiam Fontis Johannis, non habeat licentiam equitandi.

26. Supplicetur ex parte generalis capituli domino papæ, ut generaliter inhibeat univerſis epiſcopis & archiepiſcopis, ne aliam formam profeſſionis ab abbatibus ordinis exigant, quam ab antiquo noſcitur inſtituta.

27. Johannes de *Murmur*, qui promiſit facere abbatiam ordinis noſtri & non facit, moneatur ex parte capituli generalis per abbates de Marquan & de Bardeleia & de Bildena, ut uſque ad ſequens capitulum compleat quod promiſit.

28. Abbas de *Bongard*, qui ante promotionem ſuam & poſt intolerabili laboravit, & adhuc laborat infamia, vadat ad domum Belli-prati, cum patre abbate, ibidem mandatum capituli auditurus.

29. Præcipitur abbati Pontis-otranni, ut novitium, de quo inter ipſum & filium ſuum abbatem de Mellerio quæſtio orta eſt, ad eamdem domum remittat, cum rebus & poſſeſſionibus ſuis, & abbas de Oratorio novitium iſtum ad hoc faciendum competentius quam poteſt moneat, & inducat: & abbas de Ponte-otranni, qui novitium inordinatè recepit, quadraginta diebus ſit extra ſtallum abbatis, & omni ſexta feria in pane & aqua uſque ad Paſcha.

30. De priore Firmitatis, qui munera in viſitatione recepit, committitur abbati de Firmitate quod eum deponat auctoritate capituli generalis.

31. De domo Aquæ-longæ, de qua dicitur quod non poteſt eſſe abbatia vel grangia, committitur de S. Andrea & de Caſa-nova abbatibus, quod ad eamdem domum accedant: & ſi ita eſſe invenerint, concedant eam auctoritate capituli generalis monialibus de S. Spiritu civitatis Aſtenſis. Abbas de Tilleto hoc eis denunciet.

32. Conceditur domino Ciſtercii, ut mittat conventum ad abbatiam ſibi conceſſam à domino papa ſecundum quod ſibi viderit expedire.

33. Prior Saltus-novalis, qui manifeſtè mentitus eſt, dicens pueros domini Ciſtercii viginti duo paria calceorum accepiſſe, cùm non acceperint, niſi duo, deponatur ab officio prioratus, & hoc abbas de Spina fieri faciat auctoritate capituli generalis.

34. Abbas de Novo-caſtro, qui hoc anno venire debuit ad capitulum, & non venit, & quia profeſſionem inordinatam fieri fecit, & miſſam in porta permiſit celebrari à monacho, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, ſit etiam extra ſtallum abbatis & omni ſexta feria in pane & aqua, donec Ciſtercii ſe præſentet. Pecunia verò quam eſt pro his exceſſiſſus aſſecutus pauperi domui de Loco-creſcenti integrè perſolvatur; & hoc abbati de *Lucelant* injungitur exequendum.

35. Abbas Claræ-vallis, qui modo indebito abbatem de Fonmorinenſi filium ſuum depoſuit, ſit extra ſtallum abbatis ubique uſque ad Natale Domini, & ſex diebus in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, & omnibus ſextis feriis in pane & aqua in adventu & quadrageſima hujus anni. Cui pro reverentia ipſius & domus Claræ-vallis parcitur, cùm debuerit graviori animadverſione puniri. De ſene illo miſerrimo, qui hujus inordinatæ depoſitionis fuit malitioſiſſimus procurator, dicendo ipſum ſimoniacum, ut abbatem ſuum reſpergeret infamia ſimoniæ, de quo ſolo verbum hujus infamiæ emanavit, mittatur in Claram-vallem, & ſit ibi omni ſexta feria in pane & aqua per annum, & in capitulo eiſdem diebus accipiat diſciplinam.

36. De prioratu Carrazeti, ubi comedunt carnes, faciunt munitiones, recipiunt novitios, ut dicitur, præcipitur, ut vel ibi conſtruatur abbatia, cùm largas habeat poſſeſſiones, vel per omnia ſe habeant ſicut illi qui ſunt in grangiis.

37. Petitio principis Achaiæ de conſtruendo monaſterio ordinis noſtri committitur abbati Morimundi.

38. Petitio ducis Poloniæ de nova abbatia conſtruenda admittitur, & fundationis inquiſitio committitur abbatibus de Syleyo & de Copevenia, qui modis omnibus provideant de loci convenientia & poſſeſſionibus ſufficientibus: & quod invenerint abbati de Morimundo renuncient, qui ſi ſibi conveniens viſum fuerit, illuc mittendi conventum habeat poteſtatem.

STATUTA ANNI M. CC. XXVI.

1. IN proceſſionibus quæ fiunt in ordine, duo cerei ante crucem à duobus monachis indutis albis candidis deportentur.

2. Quæſtio de caſulis oloſericis & unius coloris ventilata ſic à capitulo diffinitur, ut qui caſulas unius coloris & ſine aurifrigio habent, & in poſterum per eleemoſynam habuerint, Deo dante, eis utantur; & qui in caſulis de ſerico emtis ſcienter celebraverit; quoties celebraverit; totiens ſit in pane & aqua.

3. Diffinitioni factæ de ingreſſu mulierum in abbatiis ordinis noſtri tempore conſecrationis eccleſiarum hoc additur, ut eædem mulieres infra ſepta abbatiarum pernoctare minime permittantur.

4. Sententiæ furum additur, ut converſi qui ſummam ſeu valorem xx. ſolidorum monetæ currentis in patria exceſſerint in furando, quamcumque rem, vel bladum, vel aliud, ſeu proprietatem habendo, ab ordine expellantur, omni ſpe reverſionis ablata. Concedantur tamen eis litteræ generales extra ordinem ad omnes vita communi degentes. In extremis tamen laborantes in hoſpitio pauperum admittantur ſepulturam cum pauperibus habituri. Qui tamen ſi convaluerint, expellantur ſicut prius.

5. Sententiæ

5. Sententiæ de prioribus, quod non habeant eleemoſynas ſub cura ſua additur, nec per alium faciant cuſtodiri, nec de ipſis ſe aliquatenus intromittant. Priores hujus ſententiæ tranſgreſſores deponantur. Ad nutum autem abbatis tam eleemoſynæ, quàm cetera omnia diſponantur.

6. Statuitur à capitulo generali, ut abbates ad capitulum venientes ultra tres dies, excepta die qua ingrediuntur in domo Ciſtercii, ante feſtum S. Crucis moram non faciant, niſi graviter infirmentur.

7. Statuitur à capitulo generali, ut nulla perſona ordinis carnes comedat à ſeptuageſima uſque ad Paſcha.

8. Petitio de Latiniaco & de Juliaco abbatum & conventuum, ut inter familiares noſtri ordinis conſcribantur, & ut illi anniverſario aggregentur, quod annis ſingulis celebrari ſolet pro noſtris familiaribus, exauditur.

9. Abbas de *Stulteburne*, qui monachum cum pecunia alterius abbatiæ recepit, & priorem fecit illum in ſua domo, qui & alium monachum infamem & lubricum in ſuis litteris appellavit Brachium ſuum dextrum, de quo dicta ſunt & alia, omni ſexta feria ſit in pane & aqua, niſi grandis ſolemnitas aut infirmitas hoc impediat faciendum. Per idem etiam tempus maneat extra ſtallum. Pecuniam verò prædictam reddat abbati de cujus domo fuit. Monachus autem prædictus de prioratu dejectus mittatur ad aliam domum, ubi nec poteſtatem, nec licentiam habeat evagandi.

10. Exceſſus abbatis Foſſæ-novæ per venerabilem patrem Portuenſem & S. Ruffinæ epiſcopum cardinalem capitulo generali intimatus, videlicet quod dictus abbas piæ recordationis N. quondam epiſcopum Tuſculanum in extremis laborantem, & ejus familiam nimis inhumanè in domo ſua tractavit; monachum ejus, ſicut dicitur, capi fecit, verberari, ac ſpoliari, & ipſum epiſcopum cum mitra tantum & anulo ſine aliis inſigniis epiſcopalibus, cùm ea penes ſe haberet, ut dicitur, ſepelivit, deponitur in inſtanti: ita tamen quod Altæ-cumbæ & Caſemarii abbates perſonaliter cum reverentia, qua convenit, accedant ad dominum Portuenſem, qui ſi culpabilem, ut dicitur, invenerint dictum abbatem, denuncient hanc depoſitionem eidem: Si vero repertus fuerit ſine culpa, & placatus fuerit dominus Portuenſis, & alii cardinales, reſtituatur ab eis. Quod ſi fortè in ſacroſancta Romana Eccleſia ortum fuerit intolerabile ſcandalum de abbate, ſententia depoſitionis in eum lata remaneat inconcuſſa.

11. Abbas de Bona-cumba, qui ſcandalizavit venerabilem patrem dominum cardinalem ROMANUM, deferendo ad ipſum litteras RAIMUNDI quondam comitis Toloſani excommunicati, in quibus continebatur, quod idem R. prohibebat domino cardinali, ne ſuam terram intraret, & excommunicato communicavit, omni ſexta feria ſit in pane & aqua, & extra ſtallum abbatis; & abſtineat à divinis, donec gratiam obtineat domini cardinalis, & cum litteris ejus continentibus offenſam ejuſdem ſibi remiſſam, Ciſtercii ſe præſentet.

12. Abbas de Fulcardi-monte, qui contra præceptum & conſilium domini Ciſtercii monachum ſuum furem abſolvit à vinculis quibus tenebatur, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

13. Petitio domini Senonenſis de quadam abbatia monialium, quæ vocatur Curia S. Mariæ, ordini ſocianda, committitur abbatibus de Pontigniaco & de Sacra-cella, ut perſonaliter accedant ad locum; & ſi invenerint quod moniales habeant ſufficienter unde vivant, & incluſæ, ſecundùm ſtatutum capituli generalis, fuerint, exauditur.

14. Petitio viri nobilis PETRI DE BARRIS de abbatia monachorum conſtruenda, committitur de Landeſio & de Callovio abbatibus, qui perſonaliter accedentes ad locum, diligenter conſiderent & inquirant de ſitu loci, de poſſeſſionibus abbatiæ collatis, maximè ſi cum pace epiſcopi & capituli Nivernenſis, & hominum vicinorum iſtud poſſit effectui mancipari. Quod autem invenerint, anno ſequenti capitulo generali ſtudeant renunciare.

15. Abbas de Groſſo-boſco, qui pecuniam capitulo miſſam ſine nutu capituli in proprios uſus expendit, & ſuper hoc ritè conventus in capitulo & requiſitus in animam ſuam, inficiatus eſt veritatem; & poſtmodum coram diffinitoribus octo libras ſe expendiſſe confeſſus eſt, tam pro fraude quam pro mendacio deponitur in inſtanti.

16. Abbas de Cadunio propter nimiam diſſolutionem & multa gravia & peremtoria, quæ contra ipſum propoſita ſunt & probata, deponitur in inſtanti.

STATUTA ANNI M. CC. XXVII.

Anno M. CC. XXVII. ſtatuta ſunt quæ ſequuntur in capitulo generali.

1. IN infirmitoriis communiter in audientia officium defunctorum, & illi qui circa defunctum in eccleſia vigilant, vigilias beatæ MARIÆ ſimul cantent.

2 Moniales noſtri ordinis ſi excommunicatæ fuerint, à patre abbate debent abſolvi, vel ab alio cui ipſe ſuper hoc commiſerit vices ſuas.

3. Qui monachos quacumque de cauſa miſerit vel converſos, vecturas eis tradat, ſi voluerit ut equitent; alioquin pedes eant, & nullus eis vecturas tradere teneatur, niſi fortè aliquis pro negotiis domus ſuæ vel ordinis miſſus fuerit, & in via defecerit, vel mortuus fuerit equus ſuus.

4. Feſtum dedicationis, quando ſuo die fieri non poterit, transfertur.

5. Quoniam multæ domus in ordine in multis terris & ſpecialiter in regno Franciæ multis debitis ſunt oppreſſæ, & de neceſſitate ac debito caritatis eſt omnes illas quæ ſe habent aliquando melius vel minus male, oppreſſarum onera ſupportare; ſtatuitur, ut nullus in dicto regno reci-

Digitized by Google

piatur hoc anno, niſi ſit perſona multum utilis, A quæ non poſſit ſine gravi damno vel ſcandalo recuſari. Illud ſtatutum teneatur ubique in domibus quæ ultra ſummam valoris c. marcharum ad pondus Trecenſe fuerint obligatæ: & quia ordinis reformatio pertinet ſpecialiter ad abbates, caveant ipſi quantum potuerint, ſubire cauſas & negotia ſæcularium perſonarum, & in domibus ſuis ſint magis aſſidui, ut eorum exemplo ab evagationis diſſolutione coerceantur monachi, qui, ſi ſicut hactenus feciſſe noſcuntur, ea non audeant attentare, à quibus abbates viderint abſtinere.

6. Specialiter autem ſtatuitur, ut cellerarius & B alii officiales cum paucioribus expenſis & equitaturis, quam poterint ſua officia exequantur.

7. Nomen domini papæ, videlicet GREGORIUS in miſſalibus ſcribatur, & in *Memento* nominetur.

8. De felicis verò memoriæ PHILIPPO Francorum & R. Angliæ regibus fiat idem diebus olim in diffinitionibus aſſignatis, & pro ipſis celebrent univerſi.

9. Petitio regis Franciæ de anniverſario piæ recordationis LUDOVICI patris ejus VII. idus novembris per totum ordinem, ſicut de PHILIPPO patre ipſius Ludovici faciendo exauditur. Cùm C verò illuſtrem reginam matrem iſtius regis obire contigerit, ipſi aſſocietur anniverſario.

10. Abbas de Valle, qui abbatiſſam ſine certa cauſa depoſuit, & eùm haberet abbatem de Villariis præſentem, conſilium ejus non requiſivit, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, & quadraginta extra ſtallum; & de cetero nec illas, nec alias moniales viſitet, non niſi de licentia capituli generalis.

11. Monachi Caroli-loci, qui minati ſunt mortem Nonno JOHANNI quondam abbati ejuſdem loci, ultimi ſint in domibus ad quas ſunt miſſi, D non reverſuri niſi per capitulum generale, nec ſuum ordinem habituri.

12. Monachus Joyaci, qui poſuit novaculam in loco abbatis ſui, & adhuc incendium minatur, cùm ſit in ſæculo, ſi capi potuerit, capiatur, & perpetuo carceri mancipetur: ita tamen quod ſi voluerit in ordine ſatisfacere de commiſſo, ad remotas partes mittatur, non reverſurus niſi per capitulum generale, & numquam ad ordinem, niſi de licentia capituli generalis, promovendus.

13. Abbatia de Maio huc uſque filia Mellifontis datur in perpetuam filiam abbatiæ de *Marquan* ob ordinis reformationem. Abbatia Vallis-E ſalutis huc uſque filia Melli-fontis datur eodem modo abbatiæ de Fontanis in Anglia, & abbatia Geri-pontis huc uſque filia Vallis-ſalutis datur eodem modo abbatiæ de Fontanis in Anglia. Abbatia de Surio huc uſque filia de Maio eodem modo datur abbatiæ de Furneſio. Abbatia de Valle-Dei huc uſque filia Geri-pontis, quia per ſe ſubſiſtere non valet, unitur abbatiæ ſancti Salvatoris cum omnibus bonis ſuis. Abbatia verò ſanctæ Crucis huc uſque filia de Maio, ſtatuitur, ut ſi viſitatores capituli generalis viderint quod per ſe ſubſiſtere non valeat, abbatiæ de *VVguechin* uniatur.

14. Abbatiæ Montis-feri dudum ordini ſociatæ, licet aliquando reſilierit, quia modo pœnitet & obedit, redditur gratia capituli generalis; & mandatur, quod in catalogo abbatiarum in ætate viginti annorum ponatur.

STATUTA ANNI M. CC. XXVIII.

1. PEr octavam Aſſumtionis beatæ Mariæ dicatur præfatio de feſto.

2. De abbatiis quæ ſunt in Sicilia & alibi, in quibus non ſunt XII. monachi cum abbate, ſicut continetur in prima diſtinctione cap. 8. teneatur.

3. Piæ recordationis domini papæ HONORII, RICHARDI regis Anglorum, PHILIPPI & LUDOVICI regum anniverſaria ſedendo fiant, ſicut olim in diffinitionibus aſſignatis. Tertium reſponſorium dicatur cum tribus verſibus à cantore. Si anniverſaria iſta feria ſecunda evenerint, veſperæ nihilominus die dominica dicantur. In anniverſario verò domini papæ HONORII, quod ſemper evenit in quadrageſima, duæ miſſæ dicantur in conventu, prima de jejunio, ſecunda de anniverſario, & tam in iſto, quam in prædictorum regum anniverſariis prima collecta *Præſta, Domine, quæſumus*, ſecunda *Fidelium*, reſponſorium *Si ambulent*, & tractus *Abſolve, Domine*, celebretur cum duobus miniſtris. Abbates vero in iſtis anniverſariis non tenentur celebrare, niſi voluerint. Miſſa vero de anniverſario domini papæ HONORII, ſi præſens defunctus fuerit, uſque in diem qua congruè dici poterit differatur.

4. De converſis qui furtum committunt ad valentiam viginti ſolidorum, ita ſententia temperetur, quod ſicut olim diffinitum eſt, ad portam ablato habitu emittantur: tamen ſi compuncti pœnituerint, ad veniam poterunt recipi, non tamen in converſos, ſed in familiares: ita quod groſſiori pane per annum veſcantur, niſi minuti fuerint, ac infirmitas aliqua exegerit diſpenſationem: in aliis vero victualibus morem ſolitum teneant converſorum, & lineis non utantur. Si autem in hoc ſtatu commiſerint iterum tale furtum, de ordine penitus emittantur.

5. Abbatiſſæ quæ filias habent in viſitationibus quæ fient ab abbatibus non interſint; ſed ipſi abbates quibus commiſſum fuerit corrigenda corrigant, & ſtatuant ſecundùm formam ordinis quæ viderint ſtatuenda. Abbatiſſæ verò matres, ſi poſtra acceſſerint, poſſunt caritativè, ſi qua invenerint corrigenda, corrigere, dummodo caveant præ omnibus, ne de his quæ ſtatuerit viſitator præſumant aliquid immutare, aut ſtatuere contrarium, vel ea quæ ipſæ geſſerint redigere in ſcripturam.

6. Moniales quæ noluerint ſubire judicium ordinis, à ſocietate ordinis abſcindantur. Confeſſiones non recipiant abbatiſſæ.

7. Nulla monaſteria monialium de cetero ſub nomine aut ſub juriſdictione ordinis noſtri conſtruantur, vel ordini ſocientur. Si quod vero monaſterium ordini nondum ſociatum vel etiam conſtruendum, noſtras inſtitutiones voluerit æ-

Digitized by Google

mulari, non prohibemus; ſed curam animarum A earum non recipiemus, nec viſitationis officium eis impendemus Qui vero ſuper hoc petitionem faciendo ad capitulum reportaverit, vel aliquid ſcienter procuraverit, per quod poſſit inſtitutio tam utilis enervari; ſi monachus fuerit vel converſus, à domo propria emittatur, non reverſurus, niſi per capitulum generale: ſi abbas fuerit, ſit in pane & aqua, & extra ſtallum abbatis uſque ad ſequens capitulum generale, in capitulo veniam petiturus.

8 De his quæ ſunt jam ordini ſociatæ à ſeptem annis & infra, antiqua ſententia teneatur, videlicet ut penitus infra triennium includantur; B & quæ includi noluerint, ubicumque fuerint, à cuſtodia ordinis ſe noverint ſeparatas. Huic etiam ſententiæ additur, ut abbas, qui poſt triennium viſitaverit non incluſas, irrefragabiliter deponatur. Ut autem removeatur à capitulo generali earumdem tædium & gravamen, diffinitores in poſterum omni anno de ipſis diffinitoribus ad decidendum cauſas earum, tres conſtituant auditores.

9. Pro domino papa, pro pace Romanæ Eccleſiæ & imperii, pro domino ROMANO apoſtolicæ ſedis legato & negotio Albigenſium, & pro C ſtatu ordinis noſtri & totius ſanctæ Eccleſiæ, pro rege Franciæ & regina, & ejus liberis, & pace regni, & regina uxore quondam PHILIPPI regis, omni ſexta feria dictis ſeptem pſalmis in eccleſia mediocri voce cantetur reſp. *Aſpice Domine*, antiphona *Salve regina*, verſus *Ora pro nobis*, *&c.* & collecta anno præterito conſtituta: & omnes qui præſentes fuerint, exceptis minutis & infirmis, privatim accipiant diſciplinam; & ſemel in hebdomada die quæ vacaverit in conventu hæc miſſa *Salus populi* celebretur. Hanc eamdem miſſam *Salus populi*, cùm eis vacaverit, D ſemel in hebdomada dicant ſinguli ſacerdotes; & alii qui ſacerdotes non fuerint dicant ſemel in hebdomada ſeptem pſalmos. Pſalmus *Verba mea* antea injunctus decantari, de cetero non dicatur.

10. Ille qui quondam fuit abbas de Syti, de quo juſſum fuit anno præterito, quod deponeretur; & ipſe non expectato mandato capituli generalis ceſſit, non promoveatur de cetero in abbatem, niſi de licentia capituli generalis, ac ſi eſſet depoſitus à capitulo generali.

11. Converſus qui ſubitò defunctus inventus eſt habere quinque denarios, & non fuit con- E feſſus, immo & in ſacra ſolemnitate Nativitatis dominicæ acceſſit ad ſacram communionem non facta confeſſione, remaneat prout eſt extra cimeterium tumulatus.

12. Abbas de Barberio, qui in viſitatione domus S. Andreæ monacho de abbate domus turpiſſimum dixit verbum, quod pudor in ſacro conventu prohibet recitare: quod verbum idem abbas negavit coram omnibus ſe dixiſſe, & protinus fuit ſuper hoc convictus manifeſtè, licet pro ſolo mendacio in capitulo generali prolato, abbates deponi ſoleant: tamen quia in continenti dixit ſe non recolere, cùm negavit: & quia in aliis bene ſe habere dicitur, parcitur quidem quod non deponitur; ſed præcipitur ei, quod quadraginta diebus ſit extra ſtallum, & ſex diebus in levi culpa, & omni ſexta feria in pane & aqua à feſto S. Martini ad Nativitatem Domini.

13. Abbas de Buſſeto, qui tenuit parvulum in baptiſmo, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & omni ſexta feria in pane & aqua à feſto Omnium ſanctorum uſque ad Natale Domini. In grandi verò ſolemnitate aut ægritudine hæc ei pœnitentia relaxatur.

14. Diſtributio abbatiarum de derivatione Melli-fontis, quam auctoritate domini Ciſtercii & capituli fecit abbas de Stamleia, confirmatur: & quia nullam ſibi retinuit, conceditur abbati Clarævallis, ut unam aſſignet domui de Stamleia; reliquum negotii in eadem poteſtate committitur nunc eidem.

15. Abbati ſancti Chriſtophori viginti anni in ordine concedantur, & in tali ætate cum ceteris in tabula conſcribatur.

16. Monachus quidam de Balbona fugitivus, qui contritus & confeſſus in ſæculo mortuus eſt, apud Balbonam ſepulturæ chriſtianæ tradatur, & pro eo in ipſa domo plenarium ſervitium perſolvatur.

STATUTA ANNI M. CC. XXIX.

1. Abbates quibus ſcribit dominus Ciſtercii pro fugitivis ordinis, ſi eis in domibus propriis vel alibi, juſta tamen de cauſa, non duxerint conſulendum, ei reſcribant per ipſos fugitivos, ſi litteras eorum accipere voluerint quod eis non poſſunt conſulere, ſalva ordinis diſciplina Dominus autem Ciſtercii bene faceret, ſi eis non crediderit, ſi ad eum ſine litteris revertantur.

2. Diſtrictè præcipitur, ut de introducendis perſonis & equitaturis in Ciſtercio antiqua ſententia & conſuetudo irrefragabiliter teneatur, videlicet ut nullus pluſquam duas equitaturas introducat tempore capituli generalis, exceptis quatuor primis patribus, qui poſſunt introducere ſinguli tantum quatuor equos, & abbate Savigniaci cui conceſſum eſt, ut tres ſecum adducere poſſit. Si autem aliquis monachus aut converſus eo tempore negotium urgens habuerit in Ciſtercio, de licentia Ciſtercienſis ingredi poterit: ita quod expedito negotio pro quo venit, exeat ſine mora. Abbas qui contra hoc venerit, in capitulo inde veniam petat: monachi verò vel converſi pœnam ſubeant olim in Uſibus conſtitutam.

3. Statuitur ut in ſingulis abbatiis ordinis, in quibus fieri poterit, fortes & firmi carceres conſtruantur, ubi ad abbatis arbitrium retrudantur & retineantur, ſecundùm quod exegerint crimina, criminoſi. Criminoſos autem vocamus hic indicibili vitio laborantes, fures, incendiarios, falſarios, homicidas. Abbas vero conſideret ſe de omnibus judiciis ſuis redditurum in diſtricto Dei judicio rationem.

4. Præcipitur ut in omnibus cellariis ordinis,

Digitized by Google

ubi habentur vineæ, omnibus abbatibus ad capitulum venientibus & recedentibus vinum omni tempore more ſolito miniſtretur.

5. Petitio domini ROMANI apoſtolicæ ſedis legati de ipſius anniverſario faciendo poſt obitum ejus exauditur.

6. Pro domino ARNALDO quondam abbate Ciſtercii plenarium, ſicut ei conceſſum fuit, ſervitium perſolvatur.

7. Pro domino papa & cardinalibus & tota curia Romana, pro pace imperii, pro rege Franciæ & regina & liberis ejus ac pace regni, pro omnibus certantibus & laborantibus pro fide Chriſti, pro ſtatu totius ordinis & univerſæ eccleſiæ ℟. *Aſpice Domine*, antiphona *Salve Regina*, collectæ, VII. pſalmi, diſciplina, miſſa *Salus populi*, ſicut anno præterito ſtatum fuit teneatur.

8. Subprior Regalis-montis curam regiminis domus ad quam vocatur ſuſcipiat: ſi renuerit per abbatem proprium compellatur.

STATUTA ANNI M. CC. XXX.

1. FEſtum ſanctæ Trinitatis cum tribus lampadibus in poſterum ſemper fiat, & abbas celebret ſolemniter in conventu, ſed ſermonem in capitulo propter difficultatem materiæ fieri non oportet.

2. De B. Eligio confeſſore fiat commemoratio in poſterum omni anno in craſtino S. Andreæ per totum ordinem. Collecta *Da quæſumus omnipotens Deus*.

3. Quæſtio de decimis ita determinatur, quod quandocumque ordinis abbatia terras poſt concilium acquiſierit, de quibus decimæ ratione prædiorum antea ſolvebantur, tenentur etiam ſolvere abbatiæ ordinis noſtri, quæ de conſenſu diœceſani ab illo cui decimæ debentur vel debebantur, jus illarum acquiſierint decimarum.

4. Monachi qui mittuntur cum abbatibus ad viſitandas abbatias cum litteris continentibus plenariam poteſtatem, ſciant quod ad abbates illa pertinet plenitudo: verumtamen abbates omnia debent facere in caſibus gravioribus cum conſilio monachorum qui ſibi in viſitationibus adjunguntur. Si verò abbates & monachi in aliqua ſententia ſint diſcordes, debet abbatis ſententia prævalere. Quamvis etiam monachi in viſitationibus abbatibus ſint ſociati, viſitatores ſe non faciant vocari.

5. Nullus etiam monachus cujuſquam abbatis viſitatoris ſocius in domo, in qua viſitaverit cum abbate, in abbatem ubi abbas depoſitus fuerit eligatur illo anno quo viſitat: cedenti tamen vel decedenti, ſi canonice fuerit electus, conceditur ut ei ſuccedat.

6. Quia ſæpe non ſine confuſione & rubore de eſu carnium in generali capitulo ſtatutum eſt, ut ab eis ſecundum regulam abſtineatur, & non eſt hactenus obſervatum: iterum & iterum diſtrictè præcipitur, ut abbates, niſi cum fuerint omnino debiles & ægroti, ab eſu carnium abſtineant, nec fiant de cetero ſanctæ regulæ A tranſgreſſores. Abbas verò qui hujus conſtitutionis fuerit tranſgreſſor, quoties exceſſerit, toties ſit in pane & aqua, inde veniam petat in generali capitulo ad diffinitorum arbitrium puniendus. Quicumque verò monachus comederit carnes, in primo capitulo poſtquam reverſus fuerit in chorum, petat veniam, & ſe comediſſe carnes coram omnibus confiteatur: & converſi ſimiliter de eodem in ſuis capitulis recognoſcant.

7. De domo S. Mariæ de Plane, de qua incorporanda ordini dominus papa miſit litteras ſuas abbati Sanæ-vallis, pro reverentia domini papæ conceditur, ut ordini incorporetur. Injungitur B nihilominus abbatibus ad curiam profecturis, ut inſinuent domino papæ ſtatutum capituli generalis de monaſteriis monialium ordini de cetero non ſociandis, & impetretur ab eo, quod ſi quas ad capitulum direxerit litteras, non facta mentione de prædicto ſtatuto, non habeant firmitatem.

8. Abbas Caſtrenogle, de quo dicitur, quod pro electione ſua in epiſcopum miſit Romam cauſa litigii, bona domus ſuæ propter hoc expendit, & damnificavit, committitur abbati de Locedio, qui convocatis duobus abbatibus, vel C uno ad minus, rei veritate diligenter inquiſita, ſi invenerint quod dictus abbas pro electione Romam miſerit cauſa litigii, vel bona domus ſuæ propter hoc expenderit, deponant eum, ne pernitioſæ ambitionis exemplum in poſteros propagetur. Depoſitus autem in domo propria non remaneat, ſed ad aliam quamcumque voluerit, ſe conferat, non reverſurus, niſi per capitulum generale.

9. Præcipitur univerſis abbatibus Angliæ, Scotiæ, Walliæ, & Hiberniæ, ut in reditu capituli ſinguli in domibus ſuis accenſis candelis, D diebus quibus fit ſermo in capitulo, excommunicatos denuncient illos, qui abbatem de Caſtro-Dei & monachum de Surio occiderunt, & omnes qui morti illorum præſtando conſilium vel auxilium conſenſerunt. Occiſores etiam, ſi qui de ordine fuerint, ſi capi potuerint, capiantur, & in ordine perpetuo carceri mancipentur.

10. Abbas de R.. rcis, de quo olim præceptum fuit in capitulo generali, ut deponeretur propter inhoneſtam diſſolutionem, quæ eo præſente & concludente facta fuit, in qua nates quorumdam monachorum nudis manibus nude percutiebantur, de quo multa alia gravia ad E audientiam capituli ſunt delata, accedente etiam tergiverſatione verborum, de qua in præſentia diffinitorum notatus fuit, deponitur in inſtanti.

11. Abbatia monialium de Veſolla, pro qua ſcripſit dominus papa, ob reverentiam ipſius in ſocietatem ordinis ſuſcipitur, definitione tamen contra quam fieri videtur, in ſuo robore permanente.

STATUTA ANNI M. CC. XXXI.

1. SIcut prohibitum eſt, ut nullus electionis ſuæ cauſam proſequatur, ſic quoque diſ-

Digitized by Google

triƈtè prohibetur, ut nullus cauſam proſequi audeat ſuæ depoſitionis. Vicini autem abbates, ſi quem injuſtè depoſitum audierint, denunciare ſtudeant capitulo generali. A

2. Omnes moniales ordinis quæcumque ſint, loquantur de confeſſione per feneſtram ad hoc, prout ſtatutum eſt, deputatam, præter graviter infirmantes, & exceptis viſitatoribus, cum quibus in capitulo loqui poſſunt.

3. Omnes fugitivi ordinis noſtri, qui modo extra ordinem ſunt, vel à modo exierint, niſi infra ſeptem dies venerint, omnium quos invenerint ultimi ſemper erunt: & monachi, ſi bis exierint, numquam promoveantur in abbates. B

4. Diſtriƈtè præcipitur, ut novitates & ſuperfluitates in picturis, in ſculpturis, in ædificiis, in veſtibus pretioſis, & aliis ſimilibus, quæ deformant antiquam ordinis honeſtatem, ab omnibus domibus ordinis penitus evellantur, nec abbates, nec alii de ordine ſibi emant de cetero palefridos precio ſummam xx. librarum Turonenſium excedente. Et hoc omnia patres abbates in viſitationibus diligenter inquirant, & faciant ſimiliter obſervari.

5. Pueri euntes aſſiduè cum perſonis ordinis non deferant cultellos acuminatos, nec veſtes varias, nec ſerta in capitibus, nec chirothecas in manibus, ſed mitannas: Qui aliter ſecum habuerit, habentes ſecum duxerit, omni ſexta feria ſit in pane & aqua. Utantur tamen pueri veſtibus quas nunc habent. C

6. Sententiæ anno præterito latæ de viſitatoribus hæc ſubtrahitur clauſula: ſi verò abbates & monachi in aliqua re ſint diſcordes, debet abbatis ſententia prævalere, &c.

7. Quia de emiſſione monachorum & converſorum multa emergunt pericula & gravamina domorum, diſtriƈtè præcipitur abbatibus univerſis, ut ſententia 15. diſtinƈtionis 1224. de non emittendis nullatenus teneatur. D

8. Sententiæ de non recipiendis novitiis infra annum hoc additur, ut novitii infra tempus ſtatutum à modo recepti, ejiciantur à viſitatoribus: & abbates qui tales receperint, quanto tempore eos tenuerint, tanto tempore omni ſexta feria ſint in pane & aqua.

9. In recipiendis à modo tanta in litteratura, in probatione ſpirituum ſi ex Deo ſint, diligentia adhibeatur, ut cedere poſſint ad utilitatem ordinis & honorem.

10. Abbas de Firmitate, qui non punivit eos qui carnes miniſtrarunt mulieribus in domo conjunƈta clauſuræ abbatiæ, tribus diebus ſit in levi culpa, & qui miniſtrarunt, aut quorum juſſione hoc faƈtum fuit, ſex diebus. Provideat idem abbas, ut numquam de cetero mulieres hanc domum ingredi permittantur. E

11. Petitio domini papæ de abbatia monialium de Cæli-porta ordini aſſocianda, propter ipſius reverentiam exauditur.

12. Abbati Caſæ-novæ conceditur ut in grangia S. Bartholomæi, quæ quondam fuit abbatia, tres monachi habeantur, qui poſſint in eccleſia quæ ibidem eſt divinum officium celebrare.

13. Abbas de Campo-liliorum, in cujus domo duciſſa Auſtriæ eſt ingreſſa, & non fecit pœnitentiam in Uſibus conſtitutam, nec veniam inde petiit in capitulo, tribus diebus ſit in levi culpa.

14. Negotium de recipienda abbatia S. Gregorii in Urbe totum domini papæ beneplacito committitur: cui tamen ita diligenter ſcribatur & honeſtè, quod ordo notari de cupiditate nequeat & ambitione.

STATUTA ANNI M. CC. XXXII.

1. IN elevatione hoſtiæ ſalutaris, conſecratione peraƈta, hoſtia aliquantulum elevetur, ut videri poſſit.

2. Propter collationes illicitas de medio tollendas, ſtatuitur, ut quando monachi cauſa ſolatii ad colloquium ab ordinis cuſtode vocantur, illud colloquium ſit de Sanƈtorum miraculis, de verbis ædificatoriis & pertinentibus ad ſalutem animarum, excluſis detraƈtionibus, contentionibus, & aliis vanitatibus. Hoc ipſum abbates conſervent, ubicumque convenerint, niſi de ſuis de neceſſitatibus loquantur: & adjicitur præſenti ſtatuto, ne ſeniores inter ſe coram * infirmario colloquantur.

* ſ. infirmo.

3. Antiqua ſententia de carnibus extra infirmitoria non comedendis, in navibus, & in omnibus aliis locis firmiter obſervetur, adjungitur huic ſententiæ, quod nec epiſcopis, nec aliis perſonis infra ſepta abbatiæ, nec in domibus contiguis carnes aliquatenus miniſtrentur, vel comedere permittantur, niſi graviter infirmentur.

4. Cùm epiſcopi & prælati ad domos ordinis veniunt, ſecundùm poſſibilitatem domorum honeſtè excipiantur, hoc proviſo, quod familiæ eorum, ſi fortè ſecum detulerint aliqua viƈtualia, nulla eis propter hoc pecunia refundatur.

5. Statuitur ut abbates & monachi ſemel ad minus in hebdomada confiteantur, ſi copiam habeant confitendi. Idem præcipitur de converſis, qui in abbatia morantur. Converſi verò qui in grangiis morantur, quoties eis tenebitur capitulum confiteantur.

6. Converſi qui cum principibus & baronibus habitant revocentur, niſi fuerint de licentia capituli generalis.

Scribatur amicis ordinis in curia ex parte capituli generalis, ut ipſi ſuggerant domino papæ loco & tempore opportuno, ut quando ſcripſerit abbatibus ordinis pro aliquo in ordine admittendo, talem mittat perſonam, quæ ſit idonea recipi ſecundùm inſtituta.

8. Quæſtio prioratus inter abbatem de Waverleia & abbatem de Furneſio, per proviſionem domini Ciſtercii deciditur, ut de Furneſio habeat prioratum in tota generatione Eleemoſynæ in Anglia, & in generatione Savigniaci in Anglia tantum. Abbas autem de Waverleia habeat prioratum alias tam in congregationibus abbatum, quæ fuerint per Angliam, quàm alias per ordinem univerſum.

9. De monialibus de Moleges, quæ deferunt

Digitized by Google

vela alba & garnachias, & nutriunt crines longos, præcipitur ut ordinate ſe habeant, vel ab ordine abſcindantur. Idem præcipitur de monialibus S. Pontii, & filiabus ſuis, & hoc committitur viſitatoribus earumdem.

10. Abbatibus de Tubino & de Bello-monte conceditur, ut de ſeptennio in ſeptennium veniant ad capitulum generale, & novitii ipſarum domorum poſſunt duci completo anno probationis cauſa benedicendi de domo in domum, facta prius in domo propria renunciatione ſolemni.

11. Quia generatio Mathinæ circa correctionem filiarum ſuarum diu ſe habuit negligenter, immò & vitioſè, nec etiam ſpes reformationis ſit aliqua per eamdem; ſtatuitur ut abbatiæ S. Spiritus de Panorma ſubſit de cetero immediatè tamquam filia matri abbatiæ Caſemarii: abbatia verò Rocadiæ remaneat in eo ſtatu in quo erat ante adventum viſitatorum capituli generalis.

12. Quoniam abbas & monachi de Berda in redditione caſtrorum per puſillanimitatem graviter deliquerunt, cùm pro juſtitia debuiſſent uſque ad ſanguinem reſtitiſſe, præcipitur quod abbas per annum ſit extra ſtallum ſuum, & ſex diebus in levi culpa, & tam idem quam totus conventus duobus eorum in pane & aqua. Monachi verò, qui tunc erant vel modo ſunt officiales, ſex diebus ſint in levi culpa, & tam iidem quam totus conventus illius tribus ſextis feriis ſint in pane & aqua.

13. Pro eo quod ſicut intelleximus domus de Peleſio in Hungaria in viſitationibus factis in ipſa ſuos ſæpè redemit exceſſus per pecuniam; ſtatuitur, ut pater abbas ita ſe habeat in ordine de cetero in viſitatione ejuſdem domus, ne ipſe depoſitionem incurrat ex hac cauſa, & domus ipſius jus maternitatis quod habet in illa domo amittat. Et quia de exceſſibus illius domus multa enormia audivimus, injungitur viſitatoribus Claræ-vallis & Trium-fontium, quod inquirant & corrigant in domo de Peleſio, & domo de Paſto, tam in capitibus, quàm in membris, quæ viderint corrigenda auctoritate capituli generalis, & renuncient quæ fecerint capitulo generali.

14. Feſtum S. Dionyſii martyris, cum duabus miſſis celebretur per ordinem. Converſi verò propter hoc à labore non ceſſabunt.

STATUTA ANNI M. CC. XXXIII.

1. Caveant de cetero Hiſpaniæ & Vaſconiæ & alii omnes abbates ordinis, ne ſellis equorum curioſis, aut frænis ornatis laminis, vel lunulis ſtanneatis, nec ſtrepis utantur ferreis, ſed abſque omni faleramento curioſo ſint hæc omnia, & à communi ordinis forma non diſcrepantia, ſed talia quæ divitias non oſtentent, ſed voluntariæ paupertatis redoleant honeſtatem.

2. Univerſi tam monachi, quàm converſi ter vel bis ad minus in anno abbatibus, ſi copiam eorum habuerint, confiteri fideliter non omittant. Deffinitione nihilominus anno præterito edita de confeſſionibus in ſuo robore permanente.

3. Sententiæ anno præterito latæ de revocandis converſis, qui cum principibus commorantur hoc additur, ut nullus eis de cetero monachus vel converſus commodetur, niſi de licentia capituli generalis. Et ſi quis forſitan urgente neceſſitate contra facere compulſus fuerit, in ſequenti capitulo tamen inde veniam petat.

4. Definitio anni præteriti de colloquiis abbatum & monachorum taliter reformetur: ſtudeant abbates, monachi pariter & converſi, ut quando ad colloquium conveniunt, talia inter ſe habeant colloquia, quæ gravitatem redoleant, & ſalutem reſpiciant animarum, attendentes quod de omni verbo otioſo reddituri ſunt æquiſſimo judici rationem.

5. Liceat abbatibus, qui voluerint, facere proponi prædicationem familiis ſuis dominicis diebus & feſtivis.

6. Monacho, cui ex regula clauſtrum propria debet eſſe habitatio, licet quidem, quoties ad grangias vel cellaria mittitur, ire, ſed numquam diutius habitare, niſi fortè ad tempus certa neceſſitate cogente, & ſi quæ ſunt aliæ deffinitiones de hac materia revocantur.

7. Patres abbates in viſitationibus ſuis deffinitiones de ædificiis non faciendis, & emtionibus ordinatis, & de certo numero perſonarum faciant inviolabiliter obſervari.

8. Sententiæ de monachis abbatibus in viſitationibus aſſociandis editæ eſt adjunctum, quod viſitationes ſuas ultra triduum continuum non protelent. Elapſo vero triduo, viſitatoris non exerceant poteſtatem. Si verò poſtquam viſitaverint electio cujus quam abbatis facienda occurrerit, electionem illam ſecundùm formam ordinis, ſi eis ab eo qui eos miſerit conceſſum fuerit, proſequantur. In cunctis tamen abbatiis quas viſitaverint, ante viſitationem & poſt eis caritative & honorifice neceſſaria miniſtrentur.

9. Quoniam volumus & deſideramus cunctos viſitatores noſtri ordinis innocentes eſſe manibus & mundos corde, excutiant omnes tam eundo, quam redeundo, & viſitando manus ſuas ab omni ſuſcepto munere; nec quicquam recipiant, niſi in cunctis neceſſitatibus, & prout bona conſcientia ipſos viſitatores dictaverit indigere, ut tam conſcientiæ, quàm publicæ infamiæ careant omni nota, nec quiſquam compellatur viſitatorum ſervientibus præter neceſſaria quidquam dare.

10. Abbates quibus incumbit abbatias monialium viſitare, viros honeſtos & prudentes eiſdem monialibus inſtituant confeſſores, nec aliis, niſi de patris abbatis licentia liceat ipſis monialibus confiteri.

11. Abbates ad capitulum generale venientes, diem præcedentem vigiliam S. Crucis de cetero intrent Ciſtercium, conſueto dierum numero nihilominus obſervato, & miſſa de Spiritu-ſancto ipſo die per totum ordinem celebretur. Nulluſque ſæcularis, aut de altero ordine ante feſtum S. Crucis ingredi permittatur; &

Digitized by Google

ſi quis ultra numerum dierum ab antiquo conſtitutum, monachum, converſum ſervientem, vel equum ad quatuor primas domos, vel ad eas quæ infra ſunt adducere præſumſerit, vel adductos admittere; die altero factæ tranſgreſſionis hujuſmodi ſit in pane & aqua, veniam inde nihilominus in capitulo petiturus.

12. Ad communicationem bonorum temporalium nulli familiares recipiantur à modo, niſi ad renunciationem proprietatis, ad votum continentiæ, & ad obedientiam ſe voluerint obligare, habitum & tonſuram familiaribus deputatam quamdiu vixerint portaturi. Si qui ſunt in ordine qui nondum ad hæc ſunt obligati, ad hoc faciendum, ſi fieri potuerit, inducantur.

13. Abbates poſſeſſiones monaſteriorum ſuorum diſtrahere ſine ſeniorum conſilio non præſumant. Priores verò ſuis ſint contenti officiis, ſecundum quod in definitionibus continetur; & ad ea quæ ſibi ſunt inhibita manus extendere non attentent, ſine abbatis licentia ſpeciali.

14. Petitio reverendi patris domini Rad. epiſcopi Agennenſis de mittendis ad curiam Romanam abbatibus vel monachis pro negotiis eccleſiæ ſuæ, & de retinendo converſo de Pratea exauditur.

15. Conceditur ut fratres laïci de Calatravia, qui egrediuntur de ordine, cum poſtea revertuntur, poſſint ad arbitrium magiſtri ſui in priſtinum ordinis ſui gradum reſtitui: ita quod uſque ad tempus conſtitutum debeant ultimi omnium remanere.

16. Quoniam de abbatia Peliſii, tam de abbatibus qui pro tempore illi domui præfuerunt, quàm de monachis & converſis multa mala ad audientiam capituli per inquiſitionem abbatum, qui illuc miſſi fuerunt, delata ſunt, & exceſſus tam intolerabiles & enormes ſunt auditi, quos pudor & prolixitas hic ea prohibent recitari; ſic eſt auctoritate capituli ordinatum, quod duo abbates Aceii & Peliſii, qui ceſſerunt, cum talis ceſſio illuſio potius, quàm ceſſio debeat appellari, eo quod per hanc ceſſionem non ſunt ſufficienter puniti, mittantur Claram-vallem, ibi ſi abbati Claræ-vallis viſum fuerit, & quamdiu judicaverit moraturi, vel ad ejus arbitrium ad domos alias emittendi. In quacumque verò domo fuerint, ultimi ſint per annum in ordine ſacerdotum, numquam in Hungariam reverſuri, & numquam in abbates de cetero promovendi. Quia verò probabile aut probatum, quod tam aliqui abbates, quàm aliquæ perſonæ de Aceio per extorſiones quas fecerunt, in illa domo, eum in muneribus judicantes, tantorum exceſſuum fuerunt conſortes, in ſpe futuræ meliorationis & emendationis, quæ per Dei gratiam & providentiam abbatis de Aceio nuper promoti creditur proventura, exceſſus perſonarum de Aceio, quorum conſilio, ſi quæ factæ ſunt extorſiones prædictæ, ipſi committuntur corrigendæ. Correctio ibidem domus Peliſii atque reformatio, tam de perſonis inutilibus emittendis, quàm bonis introducendis cum conſilio patris abbatis & Claræ vallis eidem abbati committitur exequenda. Ipſe autem etiam caveat ſibi ſuæ domui filiam ſuam taliter gubernando, quod maculam malorum prædeceſſorum ſuorum non incurrat, & domus ſua jus maternitatis de jure ultionis in domo Peliſii non amittat.

17. Monacho de Mera, qui Jeremias vocatur, qui ſicut dicitur in diffamationem ordinis inordinatè diſcurrit, committitur abbati Claræ-vallis, ut hujus accuſationis veritatem à ſuis viſitatoribus faciat diligenter inquiri, & ſi ita invenerint faciant eum dignè puniri, & teneri ſub arcta ordinis diſciplina.

18. Frater Bernardus quondam prior Marmaſſolii, qui domum S. Martini de Viterbio, ad quam aſſumtus fuit in abbatem, à ſummo pontifice munere benedictionis accepto, tamquam repudiatus, & ingratus gratiæ tanti patris, non ſine grandi nota levitatis reliquit, tali pœna punitur à capitulo generali, quod in primis habeatur ejus ceſſio rata, Pontiniacum etiam veniat ſine mora, ad domum aliam ad Pontigniaci arbitrium emittendus, & ultimus ſit per annum, numquam in abbatem, aut priorem, vel cellerarium promovendus. Abbas Foſſænovæ hoc ei denunciet.

19. Calatravenſes extra fines Hiſpaniæ aliter quam perſonæ ordinis carnibus non utantur.

20. Duo abbates, Maceriarum videlicet & de Grandi-ſilva eant ad curiam domini papæ, & qui pro communibus negotiis ordinis diriguntur, expenſis ordinis ab omnibus procurentur: quibus etiam Caſæ-marii & Foſſæ-novæ abbates præſtent conſilium & juvamen. Litteræ verò quæ neceſſariæ erunt eis à domino abbate Ciſtercii auctoritate capituli ſigillentur.

21. Frater Jacobus quondam prior de Pontigniaco, qui non expectato adventu ſui abbatis, qui veniebat ad domum Pontigniaci electus, una die XVII. recepit perſonas minus idoneas, ut dicitur, in converſos: monachum etiam quemdam ad domum Pontiniaci revocavit, & gradum priſtinum ei reſtituit, quod niſi abbati proprio non liceret, & propter alios exceſſus, qui ad audientiam capituli ſunt delati, ad domum aliam emittatur, & ibi ultimus ſit per annum.

22. Ceſſio quam fecerunt abbas & conventus Sconaugiæ patri abbati & conventui de *Eberbac*, juris quod habebant in abbatiam de Launiſe, approbatur & confirmatur à capitulo generali; & conceditur abbati de *Eberbac*, quod de domo ſua mittat illuc conventum, creato abbate, quam citius poterit & viderit expedire.

STATUTA ANNI M. CC. XXXIV.

1. Diſtrictè inhibetur ne monachi ordinis noſtri parochiales eccleſias regere, vel in eis deſervire, aut curam animarum habere, vel ibidem moram diutius facere occaſione qualibet permittantur. Et qui ſunt alicubi, in eccleſiis hujuſmodi protinus revocentur. Id ipſum ſtatuitur de domo S. Galgani apud Senas.

2. Nullus abbas irregularem monachum mittat ad curiam cauſa diſpenſationis obtinendæ, nec in fraudem hujus conſtitutionis ad proxi-

Digitized by Google

mas abbatias, niſi de capituli generalis licentia ſpeciali. Quod ſi quis facere præſumſerit, in ſequenti capitulo veniam inde petat, & ſit in levi culpa ſex diebus, uno eorum in pane & aqua, & XL. diebus extra ſtallum abbatis.

3. Cùm juxta B. Benedicti regulam tales eſſe debeant abbates, qui poſſint & ſciant unde proferant nova & vetera; præcipitur tam patribus abbatibus, quàm electoribus, ut tales de cetero eligantur in abbates, qui ſint competentis litteraturæ, vitæ laudabilis, & ætatis legitimæ, & maximè circa Romam.

4. Converſi de cetero non fratres ſine proprio nomine, ſed converſi vocentur. Qui contra hoc ſcienter præſumſerit, veniam petat in capitulo, ad arbitrium præſidentis puniendus. Converſi verò qui in villa, grangiis, cellariis, vel menſis ſæcularium comederint ſine cappis, vel in grangiis comederint vel biberint extra refectorium, ſequenti die ſint in pane & aqua.

5. Conceditur ut in domo Claræ-vallis fiat commemoratio B. Bernardi tam ad Veſperas, quàm ad Laudes.

6. Provideant patres abbates, in quantum poterint, ut viros diſcretos & zelum habentes ordinis viſitatores mittant, & maximè ad regiones remotas, & ſpecialiter circa Romam. Viſitatores autem, qui forma gregis eſſe debent, præcipuè his intendant ſollicitè, quæ ſalutem reſpiciunt animarum, & ad ordinis ſpectant diſciplinam: & ita ſe habeant, ne diſcipulorum animi, qui de illorum præſentia ædificari voluerint, eorum exemplo ad ea quæ non decent provocentur. Numquam in capitulis, vel tunc, vel alio tempore quæſtio de victualibus proponatur: quod ſi quis facere præſumſerit, ipſa die ſit in pane & aqua, & in ipſo capitulo verberetur.

7. Depoſitionis ſententia numquam de cetero in aliquem feratur abbatem, quantumcumque etiam contumacem, niſi in aliquo capitulo noſtri ordinis aliquanto numero abbatum, prout in Carta caritatis continetur, nihilominus congregato: & tunc ſi præſens fuerit, ſive per contumaciam abſens abbas, hujuſmodi ſententia, ſi dignum fuerit, ferri poteſt.

8. Per litteras quas dominus Ciſtercii miſit abbati de Candelio, præcipiendo mandans, ut filium ſuum deponeret, abbatem ſcilicet Bonæcumbæ, nullum alicui præjudicium generetur, nec ab aliquo tale quid in poſterum præſumatur.

9. Retractatio & compilatio deffinitionum & ordinatio committitur abbatibus de Savigniaco, de Ballantiis, de Callovio & de Maceriis, ut conveniant propè Pariſius in communibus ordinis ſumtibus ad hoc opus, & opere conſummato, referant ad dominum Ciſtercii & quatuor primos abbates, & illi deferant deffinitoribus, & per deffinitorum manus quod factum fuerit capitulo generali referatur.

10. De abbatia & conventu de Surio, qui litteras impetraverunt, per quas in cauſam traxerunt, ut dicitur, abbatem & conventum de Portu S. Mariæ contra ordinis inſtituta: quod ſi traheretur in exemplum, poſſet in deſtructionem ordinis redundare: unde ipſo facto excommunicationis ſententiam incurrerunt, committitur S. Mariæ juxta Dublinium, Vallis S. Salvatoris, & de Voto abbatibus: qui ſuper hoc inquirant diligentius veritatem, & ſi ita eſſe invenerint, dictum abbatem excommunicatum denuncient, & deponant in inſtanti. Omnes etiam quos ſimiliter invenerint culpabiles, ſimiliter excommunicatos denuncient; & eos quorum conſilio principaliter factum fuerit, ad alias domos mittant non reverſuros, niſi per capitulum generale. Ceteros verò puniant, prout meruit unuſquiſque. Habeant etiam poteſtatem abſolvendi eos qui pœnituerint, & humiliter petierint abſolutionem: ſed tamen cum illis qui ſic excommunicati celebraverunt, non poterunt diſpenſare, niſi cum ſolis decem, quos minus malitioſè agnoverint ſimpliciter hoc egiſſe.

11. Abbates Caſæmarii & Foſſæ-novæ accedant perſonaliter ad dominum Præneſtinum & dominum RENERIUM cardinales, & de conſilio eorum procedant auctoritate capituli generalis ad admonitionem epiſcoporum noſtri ordinis, quorum vita deteſtabilis, habitus & victus abominabilis, totius denigrant, ut dicitur, ordinis honeſtatem; & ut ipſi epiſcopi corrigantur efficaciter elaborent, prout dicti domini Cardinales conſuluerint faciendum: & quod inde fecerint anno ſequenti denuncient. Abbas de Falera hoc eis denunciet.

12. Abbas de S. Cruce in Wallia, qui contra ordinis inſtituta litteras impetravit, ut liceret mulieribus ingredi domum ſuam, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, & XL. diebus extra ſtallum abbatis, & eiſdem diebus abſtineat ab altari, impetratis etiam litteris non utatur.

STATUTA ANNI M. CC. XXXV.

1. UNiverſæ moniales ordini noſtro ſociatæ, vel etiam de cetero ſociandæ, in ſingulis domibus habitum habeant uniformem, ſcilicet cucullam ſine mantello, vel mantellum ſine cuculla: ita quod illæ quæ mantellos hactenus habuerunt habeant ipſos, ſed cuculla de cetero non utantur: quæ verò cuculla hactenus ſunt uſæ, utantur in poſterum, à mantellis penitus abſtinentes. Velaminibus nigris ſemper & ſcapularibus tempore laboris utantur; & ſint ſine caputiis tam ſcapularia, quàm cucullæ.

2. Sententiæ de non emittendis monachis, vel converſis de cetero irrefragabiliter obſerventur, hoc addito, quod nullus mittatur ultra decem dietas vulgares. Emiſſum autem ultra decem dietas nullus recipere teneatur. Abbas etiam qui contra deffinitiones prædictas, conſcientia remordente, emiſerit monachum vel converſum, omni ſexta feria ſit in pane & aqua, quouſque taliter emiſſus fuerit revocatus: pater verò abbas vel viſitator in viſitatione inquirat de emiſſionibus eorum, de quibus teneatur reſpondere viſitatus, ſi cauſæ fuerint manifeſtæ.

3. Nullus monachus aut converſus ad moniales

Digitized by Google

les cujuſcumque ordinis, vel recluſas cauſa colloquendi, vel hoſpitandi divertat, niſi de abbatis ſui ſpeciali licentia: qui contra venire præſumſerit, in viſitatione graviter puniatur.

4. Inhibetur ne de cetero in abbatiis aut grangiis coquatur panis extra deferendus pro aliqua religioſa ſæcularive perſona, nec pro blado panis coctus aliquatenus commutetur.

5. Nullus in ordine, de quacumque domo ſit, per quamcumque domum tranſiens, & audiens à quocumque peccata vel vitia cujuſcumque, ipſa præſumat ſcribere, vel ſcripta recipere, vel ſecum portare: quod iſtud peſſimum genus detractionis & infamationis merito reputatur. Ille qui alicui ſcedulam talem tradiderit, & qui eam receperit, aut recitare præſumſerit, pœnam ſuſtineat quæ contra illos qui conſcribunt libellum infamiæ, vel in medio projiciunt, in Uſibus continetur.

6. Retractatio & compilatio deffinitionum & ordinatio iterato committitur de Prulliaco, de Savigniaco, de Maceriis, & de Quinciaco abbatibus, ut conveniant in octava S. Matthæi apud grangiam de Prulliaco quæ vocatur *Echou* in communibus ordinis ſumtibus ad hoc opus; & opere conſummato, referant ad dominum Ciſtercii & quatuor primos abbates, & illi referant definitoribus, & per manus definitorum quod factum fuerit referatur capitulo generali.

7. Ad honorem Dei & propagandam in ordine caritatem, quæ non tam verbis, quàm operibus comprobatur, abbates congregati in capitulo generali zelo caritatis accenſi, ſponte & ſine aliqua exactione conſilium habuerunt inter ſe ſublevandi domum Ciſtercii, quam tam tempeſtatibus, quam ſubtractione fructuum & morte animalium, & aliis afflictionibus tetigit manus domini, quæ ſuos taliter tangere conſuevit; volentes & inter ſe ſtatuentes, quod hæc benedictio, quam Domino dante dabunt, ad manus trium abbatum deveniat, qui ſolvent ex ea, cum neceſſe fuerit, debita dictæ domus, &, quod majus eſt, cum manu auxilii ad ſublevationem prædictam manum conſilii apponentes, ex debito correctionis & reſtrictionis faciendæ in domo jam dicta, cui ſponte ſe offerunt & obligant fratres Ciſtercienſes, volunt jam dicti abbates, quod in domo Ciſtercii & in membris nulla fiant ædificia, nec aliqua mutentur, niſi ea quæ fieri permittit ordo. Item, poſſeſſiones non emant. Item, debita non augmentent, donec ad ſummam mille marcharum minuantur debita domus. Hoc proviſo etiam promiſſo quod illud ad conſequentiam non trahatur. Et quia docet veritas primum quærere regnum Dei, & dicit quærentibus id principaliter bona temporalia ſecundario provenire, volunt & ſtatuunt definitores quod ſtatuta ordinis ferventer ac flamma caritatis & devotionis, qua ſuccenſi ſunt in hoc facto abbates, ſit flamma ignis devorantis in gyro, & ſi quid fuit in fratrum moribus ſpinoſum comburatur, ſi quid tepidum fuit vel frigidum accendatur. Volunt etiam abbates, quod ſingulis annis in viſitatione Ciſtercii coram quatuor primis patribus ſtatus hujus domus recitetur; & abbates qui tenebunt pecuniam quæ dabitur, de ea reddant coram eiſdem abbatibus rationem. Hæc autem ſupputatio in perpetuum, ſed quouſque melioratio domus Ciſtercii appareat, non durabit.

9. Quoniam conſtat de definitoribus, quod abbas S. Petri de *Gomel* anno præterito renunciavit quæſtioni ſuper viſitatione & prioratu, quæ dicebat ſe habere de jure in domo fratrum Calatraviæ, inter ipſum & patrem ſuum abbatem Morimundi, quæ in audientia capituli aliquamdiu ventilata fuit anno præterito terminata: conſtat aliis legitimis documentis quod injuſtam fovebat cauſam contra patrem, cùm conſtat capitulo, quod Calatravia ſit propria filia Morimundi immediatè pertinens ad eamdem. Nunc auctoritate capituli confirmatur & imponitur perpetuum ſilentium tam conventui, quàm abbati S. Petri de *Gomel*: ita quod quicumque quæſtionem ſuper aliquo articulo ad cauſam pertinente jam dictam auſus fuerit ſuſcitare; ſi abbas fuerit, ſciat ſe eſſe depoſitum ipſo facto; alii verò ſi monachi vel converſi, de domo propria emittantur, non reverſuri, niſi de licentia capituli generalis. Monachus autem qui per abbatem S. Petri dicitur eſſe promotus in priorem Calatraviæ, & illi qui ſunt cum eo revertantur ad domum propriam ſine mora: alioquin niſi infra Natale Domini fuerint reverſi, ſciant ſe excommunicatos eſſe auctoritate capituli generalis. Abbas de Rivo-ſicco hoc eis denunciet.

10. Abbas de Bolbona, qui abbati Morimundi equitaturam unam ab eo petitam in neceſſitate ſua non accommodavit, cum domus ejus per Dei gratiam, ut dicitur, ſit abundans, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

11. Petitio abbatis Caſæmarii, qui petit quod poſſit mittere conventum filiæ de Matina annis ſingulis ad grangiam quæ dicitur Suntburina, moraturum ibi tribus menſibus in æſtate, exauditur, ita quod ordinem teneant, & non negligant ordinis inſtituta.

12. Pavimentum curioſum quod eſt in eccleſia de Gardo penitus evertatur, & ad antiquam ſimplicitatem ordinis redigatur. Abbas qui hoc fieri permiſit, vel qui factum ſuſtinet, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

13. Cauſa quæ vertitur inter abbatem Claræ-vallenſem & abbatem de Alna ſuper filiatione monialium de *Anguerres*, committitur de Prulliaco, de Tribus-fontibus, de Capella in Flandria abbatibus; ſi interim partes non compoſuerint, ut cauſam iſtam terminent pace vel judicio.

14. Abbas S. Crucis in Auſtria, qui monacho ſuo, quam dominus vocabat ad prælationis honorem, extitit inhumanus, nec voluit honorare, cùm non dederit ei novum veſtimentum, præcipuè cùm domus ſua ſit abundans; tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

15. Moniales de *Bontebruc* ad petitionem domini papæ noſtro ordini ſocientur. Item, petitio domini papæ de abbatia monialium de Hilmetas, ſimiliter de abbatia de *Proerbrerc* in Hun-

Digitized by Google

garia in archiepiſcopatu Strigonienſi ordini ſociandis, exauditur, & ſint filiæ Ciſtercii.

16. Inſpectio abbatiæ, quam vult fundare Th. Franconiæ Palatinus committitur de Silea, de Camina, & de Copurniceyis abbatibus, ut ad locum perſonaliter accedentes, penſatis omnibus, quæ ſecundùm formam ordinis penſanda ſunt, illuc mittant conventum de domo Andreæ, ſi viderint expedire, & ſit filia de Portu, & quid inde, &c.

17. Abbas Campi-boni qui electionis ſuæ nuncium habuit, & alias inutilis eſt regimini animarum, ſicut conſtat ex teſtimonio plurimorum, ſtet ad mandatum abbatis Bonæ-vallis Ruthinenſis. Pater autem abbas ipſius, videlicet Bonæ-vallis Ruthinenſis, qui eum taliter promovit, priorem ejuſdem domus amovit, & alium ſubſtituit, electores non per priorem, ſed per abbatem ſocium nominavit, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, & extra ſtallum abbatis per annum.

STATUTA ANNI M. CC. XXXVI.

1. Commemoratio B. Franciſci & S. Elizabeth in martyrologiis & calendariis conſcribatur & pronuncietur hoc modo: IV. *nonas Octobris depoſitio B. Franciſci.* XIII. *kalendas Decembris depoſitio S. Elizabeth.*

2. Abſolutio defunctorum ordinis, quæ ſolet fieri XIV. kal. Octobris, fiat de cetero XV. kal. ejuſdem.

3. Abbatiis, quæ fuerunt alterius ordinis, conceditur, ut in capellis quas habebant priuſquam ordinis noſtri ſuſciperent inſtituta, & à modo habent, quibus animarum cura non eſt annexa, ſerviatur per perſonas per quas eis ſerviri conſuevit. Cetera monaſteria quæ alterius ordinis non fuerunt, teneant deffinitionem ſuper hoc anno 1235. latam. Cùm abbas tamen de Dunis & de Capella, qui capellas habent de inſulis quibuſdam maris, ad quas non eſt acceſſus aliquo tempore ſicco pede, propter pericula quæ frequenter intrantibus mare mortem minantur, diſpenſat capitulum generale, & conceditur utrique illorum habere tres monachos in capellis prædictis, qui miniſtrare poſſint ſacramenta habitantibus in eiſdem: præcipuè cum ſit ibidem grandis neceſſitas converſorum & ſæcularium perſonarum, quibus ſæpè, ſi ſacerdos deeſſet, eis immineret periculum animarum.

4. Converſi qui juxta abbatiam in domibus habitantes laborant, juxta priſtinam conſuetudinem in ipſis domibus comedant, nec abbatibus liceat id immutare Extra monaſteria verò vinum cerviſiam & ſiceram non bibentes obſervent conſueta jejunia monachorum.

5. Petitio domini Renerii cardinalis de faciendo anniverſario ſuo in domibus S. Martini & S. Galgani & in aliis domibus, quas acquiſivit ordini noſtro & de cetero acquiret, & de plenario ſervitio ſuo faciendo per univerſum ordinem, exauditur.

6. Petitio dominæ M. Romanorum reginæ de oratione facienda ſpeciali, pro ſe & pro marito ſuo per univerſum ordinem exauditur; videlicet quod à ſingulis monachis & converſis ſemel dicatur *Pater noſter* & *Ave Maria*.

7. Abbas de Rivo-ſicco, qui nimis oblocutus eſt proterve contra diffinitionem capituli generalis anno præterito latam de negotio Calatraviæ, ſit in levi culpa ſex diebus, duobus eorum in pane & aqua, & ſtet XL. diebus extra ſtallum abbatis. Inhibetur etiam tam ipſi, quàm aliis abbatibus ſub pœna depoſitionis, ne de cetero talia audeant attentare.

8. Notum ſit omnibus quod domus Ciſtercii tenetur omni anno in poſterum in X. libris Divionenſibus capitulo generali, pro illa ſumma pecuniæ, quam dedit capitulo illuſtris regina Franciæ domina Endeburgis, quondam uxor Philippi regis.

9. Inquiſitio criminis hæreſeos ultimo facienda in domibus ordinis noſtri quæ ſunt in Terraconenſi provincia, quæ dicitur hujuſmodi infamia laborare, committitur de Grandi-ſilva & de Fonte-frigido abbatibus, qui ad domos illas perſonaliter accedentes, vocato venerabili patre V. epiſcopo Viennenſi, in plenaria poteſtate capituli generalis puniant, ſi quid invenerint puniendum.

10. Verbum quod imponitur abbati de *Clyent*, videlicet quod per conſpirationem electus fuerit, & quod prius benedictionem ſuam à domino papa ſuſceptam, ultro ſe obtulit ad ſacramentandum, & juravit fidelitatem domino papæ & ſanctæ ſedi Romanæ, ſicut epiſcopus ſæcularis, committitur inquirendum de Columba, de Fontis-vivi abbatibus, qui perſonaliter accedentes ad locum, diligenter inquirant, & corrigant quod correctione dignum invenerint, auctoritate capituli generalis in plenaria ordinis poteſtate. Et quod inde, &c.

11. Viſitatio & correctio domus monialium, quæ vocatur *Treſoares*, & eſt filia de Berola, committitur abbati de Scarpio auctoritate capituli generalis, in plenaria ordinis poteſtate, & quod inde, &c.

12. Abbas Caſæ-novæ in regno Siciliæ, qui non ſolùm imperatori, ſed etiam principibus & juſticiariis multos converſos & monachos accommodavit ad habitandum cum eis, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Præcipitur etiam eidem quod omnes illos quos accommodavit aliis perſonis quam imperatori revocet abſque moræ diſpendio longioris. Illos autem qui ſunt cum imperatore revocet, ſi ſine ſcandalo imperatoris eos potuerit revocare.

13. Abbati S. Athanaſii committitur cura reformationis abbatiæ S. Juſti & ſervatio poſſeſſionum ejuſdem.

STATUTA ANNI M. CC. XXXVII.

1. Diffinitio facta ne monachi viſitatores à patre abbate miſſi in plenitudine poteſtatis viſitationes ſuas ultra triduum continuum non protelent, ita temperatur, ut contra hos

Digitized by Google

abbates venire non præſumant, niſi grandi & inevitabili neceſſitate compulſi, & eamdem poteſtatem habeant miſſi in plenaria poteſtate tam in inſtituendo, quam haberent patres abbates, ſi ibi perſonaliter intereſſent.

2. Omnibus abbatibus, qui non habent plus quam octo converſos indulgetur à capitulo generali, ut in coquinis ſuis tam in abbatiis, quàm alibi faciant, ſi voluerint, ſæculares deſervire, ſervata in omnibus in quantum poterunt honeſtate.

3. Inhibetur auctoritate capituli generalis, ne de cetero abbatiſſæ monialium, ſeu etiam moniales noſtri ordinis accedant perſonaliter ad capitulum generale. Quæ contra hoc venire præſumpſerint, à die egreſſionis domus ſuæ uſque ad diem ingreſſus in domos ſuas, à vino penitùs abſtineant univerſæ.

4. Inhibetur auctoritate capituli, ne de cetero converſi noſtri infra portas abbatiarum noſtri ordinis equitare præſumant, qui hoc tranſgreſſus fuerit, in capitulo verberetur, excepto Ciſtercii tempore capituli generalis.

5. Sententia anno præterito lata de jejunio converſorum & de abſtinentia vini ita temperatur, ut à prima dominica adventus uſque ad Paſcha à modo plenariè obſervetur.

6. Moniales ordini noſtro incorporatæ nulli confiteantur, niſi ſoli patri abbati, vel cui commiſerit vices ſuas. Pater autem abbas viſitator ita provideat, quod talibus committat, de quibus & unde non debeat ſcandalum provenire.

7. Petitio abbatis S. Remigii Remenſis exauditur in hunc modum, quod cum obitus ejus nunciatum fuerit capitulo generali, in unaquaque abbatia ordinis noſtri una miſſa pro defunctis celebrabitur, & omnibus bonis quæ de cetero in ordine noſtro fient aſſociatur.

8. Petitio abbatis Claræ-vallis de clericis habendis Pariſius in cappis & tunicis pro ſe & pro omnibus abbatibus aliis, qui ibi eodem modo clericos habere voluerint, exauditur. Abbati autem Claræ-vallis, ut ibi monachum & duos converſos habeat, qui clericis neceſſaria provideant, indulgetur.

9. Petitio Ildelcenſis, Tornacenſis & Wintonienſis epiſcoporum de duobus converſis & uno monacho ſecum habendis ad cohabitandum exauditur.

10. Supplicatio domini Odonis qui rogavit pro domino Girardo milite jam defuncto, & ſupplicatio facta pro domino Domicello filio Odonis domini de *Corbares*, & pro Erardo quondam domino Chaſſenaii, nec non & ſupplicationes quorumdam aliorum, qui rogaverunt plures mortuos orationibus noſtri ordinis aſſociari, exauditæ ſunt in hunc modum: Conceditur eis participatio omnium bonorum quæ in ordine noſtro de cetero fient, & aſſociantur tribus miſſis quæ pro defunctis injunguntur, & omnibus aliis quæ præcipiuntur in capitulo generali per ordinem univerſum.

11. Cùm ſecundùm ordinis ſtatuta nullus converſus monachus fieri debeat à die petitionis ſuæ factæ in capitulo monachorum, auctoritate capituli generalis præcipitur, ut frater Lamber-A tus quondam de Caroli-loco converſus & in monachum nuper receptus, depoſito habitu monachi, infra dies quindecim emittatur: Et ſi poſtea dignè pœnituerit, poterit recipi in converſum.

12. Paternitas abbatiæ de Theſauro B. Mariæ abbati de Valle Sarnaii conceditur, & injungitur à capitulo generali.

13. Benefactoribus eorum qui converſi ſunt à Judaiſmo, ad petitionem prioris provincialis in Francia conceditur participatio omnium bonorum, quæ fiunt & de cetero in ordine noſtro fient. Et fiant inde litteræ.

B

STATUTA ANNI M. CC. XXXVIII.

1. Injungitur auctoritate capituli generalis, ut Euchariſtia in cunctis domibus ordinis noſtri ſub clavi & bona ſera conſervetur.

2. Præ devotione beatorum Benedicti & Bernardi, quibus ſpeciali prærogativa tenetur ordo noſter, præcipitur ut de cetero in omnibus abbatiis ordinis noſtri poſt commemorationem Virginis glorioſæ fiant commemorationes eorum tantummodo in Laudibus & in Veſperis. De S. Benedicto ad Veſperas antiphona *Sanctiſſime confeſſor*. Ad Laudes *Fuit vir* verſus *Amavit*, C collecta *Excita, Domine, in eccleſia* De B. Bernardo ad Veſperas antiphona *B. Bernardus ab infantia*, ad Laudes *Conſurgens diluculo*, verſus *Ora pro nobis B. Bernarde*, collecta *Præſta quæſumus, Domine*. Quoties commemoratio Beatæ Mariæ intermittitur, toties dictorum ſanctorum commemoratio non dicatur, nec in horis Beatæ Mariæ à modo ipſorum commemorationem facere aliquis teneatur.

3. Sigilla abbatum decedentium vel cedentium ſub tanta diligentia cuſtodiantur, quod nullum poſſit inde periculum provenire.

4. Per definitionem factam anno præterito, in qua continetur de miſſione monachorum à D patre abbate miſſorum in plenitudine poteſtatis, definitioni ſcriptæ in ſeptima diſtinctione capitulo IX. videlicet quod illa plenitudo pertinet ad ſolos abbates, nullomodo derogatur, ne monachi de cetero viſitatores ſe faciant vocari.

5. Sententia de jejunio converſorum & abſtinentia vini in locis illis, in quibus de conſuetudine antiqua vino uti conſueverunt prius edita, ex cauſis rationabilibus diſpenſative relaxatur: ita tamen quod in omnibus domibus in quibus occaſione dictæ ſententiæ ſunt conſpirationes vel ſcandala notabilia, nullus recipiatur in converſum uſque ad quinquennium, nec deinceps E abſque nutu capituli generalis.

6. Quoniam modus ſubventionis, quem quidam fieri voluerunt contra caritatis Cartam & antiquam ordinis libertatem, multorum animos perturbavit, diſtrictè inhibetur auctoritate capituli generalis, ne tale quid in poſterum attentetur, nec alicui liceat ſuper ſubventione hujuſmodi pecuniaria alicui perſonæ quæ non ſit de ordine noſtro ſupplicare. Sed ſi fortè Ciſtercio, aut alii alicui abbatiæ noſtri ordinis capitulum generale ſubvenire decreverit, juxta verbum Apoſtoli, non neceſſitate ſed mera liberalitate,

Digitized by Google

prout unuſquiſque deſtinaverit in corde ſuo faciat: ita quod ſemper ſit gratia in principio, in medio, & in fine.

7. Pro pace & unitate ordinis indiſſolubiliter in perpetuum conſervanda, diſtrictiſſimé inhibetur à capitulo generali, ne aliquis abbas, vel quicumque alius de ordine noſtro, niſi fortè fuerit fugitivus, licet etiam excommunicatus ſit, repellatur aut excludatur ab ingreſſu abbatiarum, ſeu aliorum quorumcumque locorum ordinis noſtri. Abbas qui contra fecerit vel fieri procuraverit, abſque retractatione à patre abbate, vel à generali capitulo deponatur. Monachus verò vel converſus, qui ſimili modo tranſgreſſus fuerit, ſententiæ conſpiratorum per omnia ſubjacebit. Abbas autem illuc intrare volens, ſi fortè excommunicatus fuerit, intra in loco congruo honeſto ſeorſum ad communionem temporalium admittatur.

8. Petitio domini Renerii cardinalis, qui tam devotus amator & defenſor eſt ordinis, de anniverſario ipſius per ordinem univerſum faciendo poſt ejus obitum exauditur.

9. Petitio magiſtri Philippi nuncii domini papæ de mittendo monachum ad curiam Romanam pro negotio crucis exauditur.

10. Petitio dominæ comitiſſæ Boloniæ, ut poſſit habere ſecum unum converſum ordinis noſtri; ita tamen ut ſe non intromittat de ſæcularibus negotiis, exauditur.

11. Abbati de Caldra qui remotus eſt propter maris pericula tranſeunda conceditur, ut quarto anno ad capitulum veniat, & propter cauſam paupertatis quam prætendit, litteras habeat quæſtuales.

12. Abbati de Bono-portu conceditur quod in die quando generaliter fit in toto ordine, piæ memoriæ Richardi regis angliæ in domo ſua anniverſarium ſtando fiat.

13. Correctio exceſſuum tam converſorum, quam monachorum Nonno J. quondam abbati Ciſtercii factorum in abbatiis Pontigniaci & Prulliaci, & præcipuè de prioribus utriuſque domus domino abbati Ciſtercii committitur auctoritate capituli generali, ut emendet, prout ſecundùm formam ordinis viderit faciendum.

14. Abbas Pontigniaci, cujus concilio & aſſenſu abbas Caroli-loci excluſit D. J quondam abbatem Ciſtercii, cui licet alia impoſita fuerunt multa, tamen quia neque convictus extitit, nec confeſſus, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, & xl. diebus extra ſtallum abbatis.

15. De Joyaco, de Fonte-Johannis, de Ripatorio, & de Sacracella abbatibus, qui ſimpliciter & minus diſcretè ſigilla ſua appoſuerunt apud Prulliacum quibuſdam litteris, quibus continebatur, quod ipſi credebant Nonnum J. quondam abbatem Ciſtercii excommunicatum, parcendo eis injungitur auctoritate capituli generalis, ut tribus diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

16. Abbas de Prulliaco qui minus diſcretè & nimis præcipitanter denunciavit * domnum Johannem quondam abbatem Ciſtercii excommunicatum & conſpiratorem, & excluſit, & excludi fecit, non ſolùm eum, ſed & alios abbates & alias perſonas à domo ſua, & à filia ſua de Vallelucenti, & grangiis ejuſdem domus, & multa alia extra formam ordinis perpetravit, deponitur in inſtanti.

*f. ſecobum.

17. Abbas de Signiaco, qui dixit quædam verba erronea & valde ſuſpecta de Virgine glorioſa, defendit per triduum, & qui etiam contra formam ordinis infra ſeptæ abbatiæ ſuæ mulieres induci permiſit, & propter multa alia de quibus definitoribus conſtat, quæ ſecundùm ordinis inſtituta inpræſentiarum ſuſtineri non poſſunt, deponitur in inſtanti.

18. Item, ſententias ſuſpenſionis & interdicti à domino Johanne quondam abbate Ciſtercienſi in abbatem & conventum Cari-loci latas capitulum generale definiendo pronunciat nullas, cum nullus pater abbas juriſdictionem habeat, niſi in propriis filiabus; & diſtrictè præcipitur omnibus patribus abbatibus auctoritate capituli generalis, ne de cetero propria auctoritate ſententiare præſumant, niſi in perſonas abbatiarum quæ ſunt immediatè filiæ ſuæ, & hoc modo debito & ſecundùm ordinis inſtituta.

19. Item, inhibetur auctoritate capituli generalis ne nobiles aut aliæ mulieres ſæculares in clauſtris vel infirmitoriis monialium pernoctare permittantur.

STATUTA ANNI M. CC. XXXIX.

1. Illud quod continetur in ſententia anno præterito lata, quod quotiens commemoratio B. Mariæ intermittitur, totiens BB. Benedicti & Bernardi commemoratio non fiat, ita intelligitur, quod per octavam Aſſumtionis B Mariæ Virginis dictorum ſanctorum commemoratio non dicatur, excepto quod in feſto S. Bernardi fiat commemoratio B. Benedicti.

2. Cùm dominus papa ab ordine noſtro orationes requirendas duxerit, ſpecialiter injungitur, ut pro ipſo & cardinalibus & ſtatu totius ſanctæ Eccleſiæ, in omnibus ordinis noſtri conventibus, finito capitulo, & prædicto *Adjutorium noſtrum*, in continenti cantor incipiat voce mediocri ℟. *Aſpice, Domine*, quod conventus eundo ante majus altare eo ordine quo ſexta feria ad ſeptem pſalmos fieri ſolet percantent, ſubjungentes ſtando ante ipſum majus altare *Salve regina* cum venia. Quo completo, ſubſequatur verſiculus *Ave Maria* flexis genibus. Deinde ſtando dicat qui tenuit capitulum voce mediocri ſicut in Veſperis tres collectas Prima *Concede nos famulos*, &c. Secunda *Eccleſiæ tuæ* & Tertia *Ineffabilem miſericordiam*, &c. ſubjungens *Per Chriſtum Dominum noſtrum*.

3. Sexta feria poſt ſeptem pſalmos ante altare idem fiat, excepto quod intermittatur collecta *Eccleſiæ tuæ*, &c. Monachi verò qui capitulo præſentes non fuerint, dictam orationem dicere non omittant. Converſi autem quotidie ſeptem *Pater* & *Ave Maria* toties perſolvant. Dictis orationibus ſpeciali devotione aſſocietur ordini noſtro dux Burgundiæ, omneſque cruce ſignati tam

Digitized by Google

pro ſervitio Terræ-ſanctæ, quàm pro negotio Constantinopolitano.

4. Quoniam in quibuſdam domibus ordinis noſtri ſuborta eſt jam pravitas quædam à ſpecie proprietatis minime aliena, quod videlicet conventus vineas proprias, vina, pecuniam & reditus, nec non & animalia ſibi habeat appropriata, inſuper & burſarios ad cuſtodiam prædictorum, unde graves diſſenſiones & ſchiſmata in ordine poſſent emergere, cùm jamdudum de ipſis abbatibus ſit ſtatutum, ut ad expenſas ſuas nullos reditus habeant aſſignatos, ſed totum accipiant de communi; ea qua fieri poteſt diſtrictione præcipitur, ne quis conventus, ſeu quæcumque ordinis perſona talia de cetero audeat attentare; ſed ſecundùm formam regulæ ad arbitrium abbatis omnia diſponantur. Si qua verò ſuper hujuſmodi appropriatione extant inſtrumenta, ſeu excommunicationes fuerint promulgatæ, quantum ad hoc, omni caſſantur vigore. Inſuper tranſgreſſores in hac parte rebelles monachi vel converſi, ſeu qui datores dictorum bonorum ſuper præfatis quocumque modo ſollicitaverint, ſententiæ proprietariorum per omnia ſubjacebunt. Viſitatores verò appropriationibus hujuſmodi à modo nec auctoritatem præſtent, nec foveant murmuratores.

5. Abbatiæ quæ vocatur Claritas-Dei conceſſum eſt à capitulo generali, ut abbas & conventus dictæ domus non teneantur exhibere hoſpitalitatem in ſuis ſumtibus perſonis ordinis noſtri, uſque ad annos quatuor ſubſequentes. Monachos & converſos ad morandum nullatenus recipere teneatur.

6. Sententia illa de monialibus ordini noſtro aſſociandis, quæ ſic incipit, *Nulla monaſteria*, præcipuè quæ ad finem capituli *Si qua verò ex præcepto domini papæ, &c.* inviolabiliter obſervetur. Inſpectores autem dati à capitulo generali in abbatiis monialium de novo conſtruendis ſeu incorporandis, dictam ſententiam exquiſita obſervent diligentia: alioquin cùm grande periculum ex incorporatione talium minus circumſpecta fuerit jam ſubortum, inſpectores favore principum ſeu alia quacumque de cauſa dictæ ſententiæ tranſgreſſores deponantur; nec de cetero propter grave ſcandalum ordinis, quod per indiſcretam monialium ſuſceptionem jam evenit, aliqua perſona ad converſionem recipiatur in domibus quibuſcumque monialium, niſi per patrem abbatem, vel per ejus mandatum ſpeciale. Abbatiſſæ vel prioriſſæ quæ in prædictum ſtatutum venire præſumſerint, abſque retractatione deponantur.

7. Item, præcipitur de pueris remanentibus apud Divionem, ſive prope Ciſtercium ad ſex leucas tempore capituli generalis, quod nullus abbas det ſive relinquat puero ſuo pro expenſis ejuſdem temporis ultra valorem quinque ſolidorum Divionenſis monetæ, præter expenſas equorum.

8. Abbati Moliſmenſi jam defuncto, cui olim conceſſum fuit ſpeciale ſervitium, reddatur per ordinem univerſum.

9. Præcipitur ut ætates, kalendæ, & nomina abbatiarum, vel quæ de novo conſtructæ ſunt, vel quæ in Ciſtercii tabula non ſunt ſcriptæ, ad cantorem Ciſtercii quam citius fieri poterit apportentur, & in eadem tabula cum aliis annotentur.

10. Præcipitur auctoritate capituli generalis, ut quicumque habuit litteras apoſtolicas, vel quaſcumque alias, de ſubventione pecuniaria domui Ciſtercii facienda, deſtruat eas in continenti, alioquin eadem auctoritate ſit anathematis vinculo innodatus.

11. Domino Renerio & domino Jacobo Præneſtino, quibus conceſſum eſt anniverſarium per totum ordinem poſt eorum obitum, dentur litteræ capituli generalis.

12. Petitio domini Amaurici comitis Montis-fortis de anniverſario pro anima bonæ memoriæ Simonis quondam comitis Montis-fortis patris ſui, & ſua poſt mortem ipſius in domibus Cadunii, & filiarum ſuarum annuatim ſemper faciendo exauditur; & præcipitur auctoritate capituli generalis abbati & conventui ejuſdem domus de Cadunio ad hoc quod ſit ibidem repoſitorium ad cuſtodiendum ſemper Sudarium Jesu-Christi. Ad alios uſus non deputetur, nec alienetur aliquo modo à domo eadem, nec pignori obligetur. Illud autem vas argenteum, in quo reponi ſolebat, ſerviat ſemper reliquiis ponendis.

13. Petitio Præmonſtratenſis abbatis de renovanda pace inter ſuum & noſtrum ordinem, committitur Fuſniacenſi, Urſicampi & Frigidi-montis abbatibus, qui ſoluto capitulo conveniant cum illo apud Compendium ad tractandum & ordinandum quod utrique ordini viderint expedire. Et quod inde, &c.

14. Duobus epiſcopis Caducano ſcilicet quondam Magorenenſi & Joſelino quondam Armachanenſi, de quibus intimatum eſt capitulo generali, quod in domibus ubi morantur, videlicet de Dora & ſancta Maria juxta Dublinium, obſervantias ordinis & capituli inſtituta negligendo tam in ſilentio, quàm in forma vivendi graves diſſolutiones generant, & nutriunt diſſentiones & ſcandala, injungitur auctoritate capituli generalis, ut de cetero religioſè vivendo, prout decet perſonas ordinis, & præcipuè tantæ dignitatis, à talium præſumtione deſiſtant: alioquin ſe noverint ab ordinis ſocietate privatos, & ex tunc perſonæ ordinis non habebuntur. De *Bildevant* & de *Beth* abbates hoc eis denuncient.

15. Liceat domino Ciſtercii viſitationem abbatiæ ſanctimonialium de Bello-videre commiſſam olim abbati Loci-regii à domino Gauchero quondam abbati Ciſtercii, quandocumque voluerit, revocare; & litteræ quas ſuper hoc dictus abbas Loci-regii habuerat, cenſentur irritæ & inanes.

16. De abbate de Schola-Dei, qui, ut dicitur, introduxit quamdam matronam in domum monialium per violentiam, committitur viſitatoribus, quos abbas Claræ-vallis ad partes Friſiæ deſtinabit, in plenaria poteſtate, auctoritate capituli generalis. Et quid inde, &c.

17. Conceditur domino Willelmo Ciſtercii-

& WILLELMO Claræv allis abbatibus, ut auctoritate capituli generalis poſſint unire filias ſuas monialium duas vel plures in unam, prout viderint expedire, & illarum conventus transferre ad loca quæ viderint aptiora, abſque tamen aliarum abbatiarum læſione: ita tamen quod ad ſucceſſores ſuos minime extendantur.

18. De monachis de Samerio in Hibernia, qui ſimpliciter miſſi ſunt ab abbate ſuo ad ſuſcipiendum ordinem ſubdiaconatus, & tamen eodem die inconſideratè ac minus canonicè cum ſubdiaconatu diaconatus ordinem ſuſceperunt, præcipitur auctoritate capituli generalis, quod ultimi ſint per annum, & omni ſexta feria in pane & aqua, nec illos ordines interim exequantur.

19. Præcipitur auctoritate capituli generalis, quod abbas de Roſeriis, aſſumto ſecum aliquo de vicinis abbatibus, perſonaliter ad locum ſanctæ Margaritæ accedant, & ipſum locum, quod nimis vicinus ſit abbatiæ ſancti Thomæ, faciant penitus expirare. Et quid inde, &c.

STATUTA ANNI M. CC. XL.

1. UT conſcientiis perſonarum & bonis noſtri ordinis in poſterum ſalubrius conſulatur, diſtrictè præcipitur à capitulo generali, ut nullus omninò de ordine noſtro per ſe vel per interpoſitam perſonam homines ſeu quaſcumque poſſeſſiones immobiles acquirat ad perpetuitatem vel ad cenſum, ſeu ad firmam aliquam temporalem, niſi ad ſe jure feodi vel cenſus alterius reditus cujuſcumque pertineant. Reditus autem annuos ex ſolis denariis purè in eleemoſynam ad hoc datis, ſeu ex poſſeſſionibus noſtris immobilibus uſque ad quantitatem futuræ emtionis prius venditis propter bonum ordinis ad quaſcumque poſſeſſiones & mobiles extendit capitulum generale.

2. Acquiſitiones penſionum vel redituum quæ debemus, vivariorum, nec non & decimarum juxta juris canonici formam, commutationes etiam poſſeſſionum ad paritatem ſine refuſione aliqua ex parte ordinis facienda fieri minimè prohibentur. Ea autem quæ nobis in puram & ſimplicem donationem abſque aliqua hujus inſtitutionis fraude occulta vel manifeſta piè collata fuerint, recipere non vetamus.

3. Ab ædificiis quoque conſtruendis quilibet abbas quamdiu obligatus fuerit debito centum marcarum ad pondus Trecenſe, omni debito tamen quod ſibi debetur bono & reddibili compenſato, omninò abſtineat, niſi fortè hoc faciat de eleemoſyna ad hoc ipſum purè collata, & niſi infortunium incendii vel ruinæ, ſeu neceſſitatis humilium grangiarum detectarum, animalium, ſeu hujuſmodi ædificiorum aliter aliquando facere compellat: hoc nihilominus diligenter proviſo, ne in his exceptis caſibus occaſione hujuſmodi permiſſionis nimis grandia & ſumtuoſa ædificia conſtruantur. Abbas autem qui contra ſtatutum hoc ædificare, & acquirere præſumſerit, abſque retractatione aliqua deponatur. Monachi vel converſi, quorum conſilio contra hoc factum fuerit, in domo propria ſint ultimi, & omni ſexta feria in pane & aqua, nec monachi ſuſcipiant ordines vel exequantur. Converſi verò nulla habeant officia, niſi de licentia capituli generalis. Excipiuntur ab hac lege abbatiæ de novo fundatæ, vel etiam fundandæ, quæ uſque ad quintum decimum annum ſuæ fundationis poſſeſſiones acquirere poterunt, & domos neceſſarias præparare. Provideat autem viſitator, ut in carta ſigillo ſuo ſignata, & à foris dependente diligenter ſcribat quæ corrigenda & emendanda ſtatuerit, & committat cartam cantori legendam unà cum definitione præſenti ſequenti anno in capitulo in viſitatione, & faciat utrumque cum omni diligentia obſervari.

4. Indulgetur à capitulo generali, ut ædificia ante tempus capituli generalis anni M. CC. XL. inchoata, quæ abſque gravi domus detrimento ædificari poterunt, liceat conſummare.

5. Item diſtrictè præcipitur, ut ea quę ſtatuta ſunt de monachis vel converſis propriis non emittendis, vel alienis recipiendis vel non retinendis, inviolabiliter obſerventur; neque liceat patribus abbatibus emittere hoſpites niſi in caſibus, in quibus proprios emittere eſt conceſſum.

6. Item, diffinitur à capitulo generali, quod abbate domus exiſtente in conventu, ſive in abbatia, ſive in grangiis, ſive etiam in aliis locis ſuis, omnes abbates de generatione ejus abbatibus hoſpitibus ſeu ſupervenientibus cedant. Ipſo abſente, unuſquiſque juxta ætatem domus ſuæ teneat locum ſuum.

7. Item, diſtrictè præcipitur ſancti Anaſtaſii & ſancti Sebaſtiani abbatibus, ut fugitivos ordinis, quorum vita peſſima honeſtas & fama ordinis, maxime in Romana curia non mediocriter denigratur, per procuratores qui ibi procurant ordinis negotia, capi faciant, & in carcere ſub arcta vita atque cuſtodia uſque ad nutum capituli generalis detineri, expenſas quas propter hoc dicti abbates facient, à dicto capitulo generali abſque difficultate aliqua recepturi.

8. Item, quoniam per ſervientes abbatum venientium ad capitulum generale multa ſcandala ſunt exorta, ſtatuitur, ut quicumque ſerviens abbatum venientium ad capitulum generale, maximè apud Divionem, movere rixam, corcizare, vel aliquid aliud facere, unde grave ſcandalum oriatur, præſumſerit, à ſervitio totius ordinis irrevocabiliter expellatur. Hanc pœnam abbas vel converſus ipſius, cùm ad capitulum venerint, ſuis ſervientibus non negligant intimare. Abbas, monachus, vel converſus qui ſcienter ex tunc talem retinere præſumſerint, generalis capituli arbitrio puniantur.

9. Quoniam de curioſitate curruum monialium ordinis noſtri clamoſa inſinuatio venit ad capitulum generale, ſtatutum eſt, ut currus de cetero non habeant, ſed bigas; & illæ etiam non niſi vilibus pannis viridibus vel nigris cooperiantur: ut numquam equitent niſi in illis locis, in quibus bigæ greſſum vel curſum habere non conſueverunt.

10. Quoniam eleemoſynæ quas faciebant ab-

bates in ingreſſu & regreſſu capituli generalis, multis generabant ſcandalum, & inhoneſtis perſonis multis ex cauſis erant materia delinquendi; ſtatuitur, ut nullus abbas infra duas leucas à Ciſtercio, videlicet à villa quæ appellatur *Salon* uſque ad Ciſtercium, nec ex alia parte Ciſtercii uſque ad villas quæ appellantur *Nuis* & Argilleii, aliquam eleemoſynam largiatur.

11. Pro domino Præneſtino apoſtolicæ ſedis legato à ſingulis perſonis ordinis dicatur ſingulis diebus unum *Pater noſter*, & quinquies *Ave Maria.*

12. Quoniam de curioſitate tabularum, quæ altaribus ordinis ſuperponuntur, clamoſa inſinuatio venit ad capitulum generale; præcipitur, ut omnes tabulæ depictæ diverſis coloribus amoveantur, aut colore albo colorentur.

13. Diſtrictè præcipitur, ut libellus Deffinitionum in ſingulis ordinis noſtri capitulis, conſummatis omnibus, antequam dicatur *Adjutorium noſtrum*, à feſto Omnium ſanctorum uſque ad Paſcha ad pedes & ad arbitrium præſidentis ad minus ſemel in anno per idoneam perſonam ex integro perlegatur, ne quis de ignorantia ſe excuſet.

14. Inhibetur auctoritate capituli generalis, ne de cetero aliquis de ordine noſtro procuret, ut mulieres abbatias ordinis noſtri ingrediantur. Qui autem hoc procuraverit, ſciat ſe illam pœnam incurriſſe, quam meruerunt illi, qui privilegium acquirunt contra capitulum generale & totius ordinis inſtituta.

15. Statuitur ut fugitivi, quibus regreſſus ſecundùm regulam & ordinem denegatur, ſi pœnitentes redire voluerint, & ſatisfacere omninò in domibus propriis vel locis aliquibus eorumdem, non ad communem habitum, ſed ad quemcumque alium habitum & victum recipiantur, prout abbates eorum viderint expedire, nec alicui dentur de cetero litteræ generales.

16. Inhibetur diſtrictè, ne quis abbas monachum vel converſum abſolvere à profeſſione præſumat, niſi prius ſibi conſtiterit quis ipſius profeſſionem recipiat. Abbas autem cui mittitur, poteſt remittere ſic abſolutum, ſi ſibi viderit expedire.

17. Pro abbatibus eorumque ſociis, qui ad Romanam curiam de mandato ſummi pontificis & ordinatione capituli generalis ituri ſunt, injungitur, ut ſingulis horis B. Virginis extra infirmitorium dicatur collecta *Adeſto Domine*, *&c.* & à ſingulis noſtris *Pater noſter* & *Ave Maria* à Purificatione uſque ad capitulum generale.

18. Pro domino rege Franciæ, & regina matre ejus, & liberis ejus, & regina uxore ejus, & filia ejus, & negotio Albigenſi injungitur una miſſa de Spiritu-ſancto à ſingulo ſacerdote ordinis univerſi. Huic miſſæ aſſociatur rex & regina Angliæ, quæ prægnans eſt, regina Scotiæ, ut Deus det ei heredem maſculum, & dux Auſtriæ, & abbas & conventus S. Dionyſii Pariſienſis.

19. De abbate de Dunemunde, quem pater abbas pro ſua contumacia excommunicavit, & extra capitulum ordinis depoſitionis ſententiam promulgavit in ipſum, inquiſita ſuper his veritate decrevit capitulum excommunicationis ſententiam eſſe juſtam: depoſitionis verò ſententiam tamquam contra definitionem capit. 4. diſt. 7. latam pronunciat eſſe nullam: & licet pater abbas ex hoc per definitionem jam dictam depoſitionis ſententiam meruiſſet; tamen de miſericordia ſuſtinetur, ita quod quadraginta diebus ſit extra ſtallum abbatis, & ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua. Abbas de Walquereda hæc ei denunciet. Cauſa autem abbatis de Dunemunde abbati Morimundenſi committitur. Et quid inde, &c.

20. Abbas de Bono-portu, qui in præjudicium ordinis libertatis ſuppoſuit ſe per litteras ſuas archiepiſcopi Rotomagenſis arbitrio, licet eſſet propter hoc meritò deponendus; quadraginta diebus ſit extra ſtallum abbatis, & ſex diebus faciet levem culpam, duobus eorum in pane & aqua. De pœna autem fratris Bauduini converſi Cari-campi, per cujus culpam prædictum factum dicitur proceſſiſſe, diſcretioni abbatis Frigidi-montis committitur. Et quid inde, &c. Præterea domino epiſcopo Clarienſi, cujus conſilio dictus abbas de Bono-portu deliquit, committitur, ut id factum per ſuam induſtriam faciat penitus revocari.

21. De conſtituendo procuratore in curia domini legati in communibus expenſis ordinis, abbati Frigidi-montis committitur.

22. Abbas de Capella in Flandria, qui converſum deprehenſum in proprietate ultra ſummam in Uſibus conſtitutam emiſit cum habitu, levem culpam peragat tribus diebus, uno eorum in pane & aqua, & dictum converſum redigat in familiarem.

23. Abbas Fontis-frigidi, qui renuit aſcendere ad matrem ſuam Grandi-ſylvam, ad quam fuerat electus, licet de rigore ordinis eſſet deponendus: quia tamen juſtiſſimas cauſas ipſum habere certum eſt, parcitur ei à depoſitione: tamen tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, ſententia in Uſibus ſuper hoc conſtituta in ſuo robore permanente.

24. Abbas de Colle-victoriæ, cui ad præſens de depoſitione parcitur, qui fecit ſibi caput lavari à muliere, ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua, & quadraginta diebus extra ſtallum abbatis: tamen tale quid vel ab ipſo, vel ab aliis perſonis ordinis de cetero nullatenus præſumatur.

STATUTA ANNI M. CC. XLI.

1. Conventus numquam exeat in forma proceſſionis ad ſuſcipiendos reges, vel prælatos, vel alias perſonas, quin ſemper crux cum lumine, thuribulo & aqua benedicta præcedat.

2. Finita Prima, dicatur *Aſpice, Domine, & Salve regina* in choro omnibus ſtantibus in locis ſuis verſis vultibus ad altare, & ſemoti à podio dum dicitur *Salve regina*; & ad id quod ſolebat fieri poſt capitulum dimittatur.

Digitized by Google

3. Pro venerabilibus patribus noſtris, qui imperiali carceri mancipantur (a), abbatibus videlicet Ciſtercii, Clarævallis, & de Pietate-Dei, & eorum ſociis & familia, dicatur à ſingulis monachis noſtris ſingulis diebus *Veni creator Spiritus*, & *Pater noſter*, & *Deus qui corda*, & à converſis *Miſerere mei Deus*, & *Pater noſter*; & in ſingulis abbatiis unaquaque hebdomada, una miſſa de Spiritu-ſancto à cantore, prout melius potuerit diſtribuenda.

4. Statuitur, ut liceat abbatibus viſitatoribus, licet patres non ſint, tempore viſitationis in choro monachos excitare.

5. Verbum illud quod ponitur diſtinctione 2. ultimo capitulo, quod abbates monacham non benedicant, intelligendum eſt de benedictione illa ſolemni, ſeu conſecratione, & pertinet ad ſolos epiſcopos. Benedictionem autem illam, quæ fit ſuper novitias ordinis, elapſo anno probationis, & mutationem habitus, facient ſuper moniales patres abbates, vel viſitatores ipſarum, vel alii abbates noſtri ordinis de ipſorum licentia ſpeciali.

6. Inhibetur diſtrictè auctoritate capituli generalis, ne monachi vel converſi alicui perſonæ, quæ non ſit de ordine noſtro audeant confiteri, niſi propriis abbatibus, & aliis confeſſoribus ordinis, ſecundùm conſuetudinem hactenus in ordine conſervatam. Moniales verò nulli alii confiteantur, niſi ad nutum patris abbatis vel viſitatoris, ſecundùm quod in Uſibus continetur.

7. Injungitur patribus abbatibus, ut filios moneant diligenter & inducant, ut ſalvis conſtitutionibus & ordinis libertate, reſiduum ſubventionis domui Ciſtercii factæ, quod ipſi non ſolverunt, afferant & ſolvant ſequenti capitulo generali, ne aliis qui ſolverunt detur locus murmurandi.

8. Statuitur ut in illis caſibus, in quibus incarcerantur monachi, ſi moniales in illis inciderint, ſimiliter carceri mancipentur.

9. Ut Dominus tribuat comitiſſæ Flandriæ & principiſſæ Achaiæ ſobolem deſideratam, dicantur à ſingulis monachis ordinis noſtri VII. pſalmi, & à converſis ſepties *Pater noſter*. Huic orationi aſſociantur dominus & domina Wangionis-rivi, qui hoc ipſum devotè quæſierunt.

10. Mandatum quod Ciſtercienſis & Clarævallenſis abbates mandaverunt de viſitationibus faciendis, & abbatibus creandis in filiabus ipſorum vacantibus, ratum habet & approbat capitulum generale.

11. De negotio Pontigniacenſi committitur abbati Firmitatis, ut ipſe ſcribat ubi & quando & prout viderit expedire auctoritate capituli generalis, tam pro (b) ſancto canonizando, quam pro cauſa quam habet contra abbatem & conventum ſancti Petri Autiſſiodorenſis.

12. Abbati de Firmitate poteſtas datur à capitulo generali, quod ipſe ſcribat ex parte capituli generalis, prout viderit expedire, ſuper ſub-A ventione facienda in victualibus & aliis neceſſariis domino Ciſtercii & Clarævallis & de Pietate-Dei abbatibus, monachis, & converſis, & familiæ ſuæ, & capitulum tenetur expenſas refundere de communi.

13. Converſus ille peſſimus, qui abbatem Verbacenſem tam enormiter mutilavit, ſi ullo modo capi potuerit, perpetuo carceri mancipetur: & ad hoc etiam faciendum, ſi neceſſe fuerit, ſæculare brachium invocetur. Si qui vero fautores hujus ſceleris potuerint inveniri, eadem pœnitentia puniantur. Omnes autem fautores & complices occulti & manifeſti excommunicentur per B omnes abbatias Allemaniæ candelis accenſis.

14. Scribatur dominis Leodienſi & Cameracenſi, quod cùm domus monialium de Vivario non ſit aſſociata ordini, nec habeat unde aliquo modo poſſit in abbatiam redigi, non habeant pro malo, ſi petitionem ipſorum ſuper hoc non poſſumus exaudire.

15. Monachus & converſi de Erivado, de Tuta-valle, & de Chara-inſula in Dacia, qui de abbatia monialium de Runemunde exierunt poſt cœnam, & intraverunt tabernam, ubi minus honeſtè & in ſcandalum ordinis ſe habuerunt uſque ad mediam noctem, omni ſexta feria ſint in pane C & aqua, & ultimi omnium per annum in abbatiis propriis, & in capitulo ſemel in hebdomada accipiant diſciplinam. Abbas de *Eſeron* hæc eis denunciet.

16. Abbati Fontis-Moriniaci, cujus domus pluribus infortuniis eſt afflicta, & debitis obligata, indulgetur, ut non teneatur uſque ad triennium ad commorandum in domo ſua hoſpites retinere.

17. Abbas ſancti Joannis de Tarouca, qui abbatem de Salzeda proclamavit, quod monachum ſuum extumulaverat, cùm tamen confeſſus ſit quod dictus monachus penes ſe haberet cucullam, & cx. ſolid. quadraginta diebus ſit extra D ſtallum abbatis, & ſex diebus ſit in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua.

18. De abbate de *Eſon*, qui quemdam monachum Clarævallis ſine licentia abbatis ſui dicitur in abbatem promoviſſe, committitur abbati Clarævallis, ſive viſitatori qui mittetur à Claravalle, ut ad locum perſonaliter accedens, de facto diligenter inquirat; & veritate reperta, faciet tam de creante quam de creato, quod ſecundùm formam ordinis noverit faciendum. Et quid inde, &c.

E

STATUTA ANNI M. CC. XLII.

1. INjungitur omnibus perſonis ordinis noſtri, ut divinum officium, tam in infirmitorio, quam in labore & alibi, diſtrictè perſolvatur, & in pſalmis & hymnis in metris pauſulam facere non omittant.

2. In cartis viſitationum numquam aliquis, ni-

(a) Cùm ſcilicet euntes Romam ad concilium generale à Gregorio IX. indictum, Fredericus imperator, viis occupatis, omnes epiſcopos & abbates detentos in vincula conjecit.

(b) Sancto Edmundo Cantuarienſi archiepiſcopo, qui anno præterito obierat, & miraculis continuis coruſcantem Innocentius IV. in Sanctorum numerum retulit in concilio Lugdunenſi.

fi

Digitized by Google

abbas fuerit ſigillum appendat. Priores verò Ciſtercii, & Claræ-vallis licet viſitationibus & electionibus præſentes fuerint, per abbates idoneos ſibi adjunctos, ſecundum formam ordinis conſtitutam dicta officia exequantur, & in abbatum in regno Franciæ ceſſionibus ſuſcipiendis, ipſiſque deponendis tamquam viri diſcreti, cum magnum damnum non ſit in mora hujuſmodi temporis, abbatum Ciſtercii & Claræ-vallis certum expectent beneplacitum ſigillo authentico roboratum, vel conſilium capituli generalis.

3. Licet priores ordinis cum conſilio domus, vacantibus matribus eccleſiis, de viſitationibus faciendis in filialibus ſuis debeant prouidere ſecundum ordinis inſtituta: nulla tamen deſtituendi vel inſtituendi abbatis in eis vel recipiendi ceſſiones eorum per ſe vel per alias habere ſe noverint poteſtatem. Si mora tamen trahatur, ita ut in his ſit periculum, recurratur ad conſilium generalis capituli ſequentis.

4. Cum per verba compoſitionis inter venerabilem patrem Ciſtercii & quatuor primos abbates, dominus Ciſtercii in inſtitutione vel deſtitutione alicujus ex ipſis, tres alios teneatur bona fide vocare; & hoc anno in electione abbatis Pontigniacenſis, prior Ciſtercii non requiſivit conſilium de Firmitate & Morimundo abbatum, qui illuc vocati fuerunt, in ſuum, ut dicunt, præjudicium & gravamen, & ſuper hoc conqueſti ſunt capitulo generali: ſtatuit capitulum generale, ut propter hoc ipſis nullum omnino præjudicium generetur, ſed utrique patri jus & poſſeſſio quæ habuerunt ante electionem memorati abbatis, integra permaneant penitus & illæſa, ſecundum quod in dicta compoſitione continetur. Statum autem & promotionem Pontignianenſis abbatis approbat & confirmat capitulum generale.

5. Diſtrictè præcipitur patribus abbatibus, ut efficaciter laborent ad promovendos in abbates, qui, ſicut ſcriptum eſt, ſint vitæ laudabilis, ætatis legitimæ, & competentis litteraturæ: ita ſaltem quod in capitulo ſuo competenter ſciant & poſſint ad ædificationem proponere verbum Dei, & in capitulo generali litteraliter loqui. Quod ſi aliter factum fuerit, inſtitutus ab abbatis officio deponatur, & ſcienter inſtituens omni ſexta feria ſit in pane & aqua uſque ad ſequens capitulum generale, petiturus ſuper hoc veniam. Electores autem omni ſexta feria ſint in pane & aqua, & ultimi in ordine per annum, & in ſingulis electionibus & capitulis ante electionem hæc definitio recitetur.

6. Abbas de crimine convictus, vel manifeſtè confeſſus, & propter hoc depoſitus, non eligatur iterum in abbatem, niſi de licentia capituli generalis.

7. Capitulo xv. decima diſtinctione additur, ut cum corpus cujuſcumque abbatis defuncti ad quamcumque abbatiam ordinis noſtri portari contigerit, ſibi ad portam à conventu domus proceſſionaliter occurratur, & in choro monachorum honorificè deportetur, & circa ipſum nocte more ſolito vigiletur, & pro ipſo in craſtino in conventu ſolemniter celebretur.

8. Verbum illud quod continetur in illa definitione 1240. Ut conſcientiis, &c. videlicet redditus autem annuos, &c. propter bonum ordinis ad quaſcumque poſſeſſiones immobiles extendit capitulum generale.

9. Præcipitur univerſis abbatibus & prioribus, ut fugitivis inordinate diſcurrentibus cujuſcumque domus, ſive per ſe, vel per ſuos faciant auferri habitum regularem, & ſi neceſſe fuerit, ad hoc advocetur brachium ſæculare.

10. Illud quod de fugitivis ſcriptum eſt, quod ſint ultimi omnium, ſic intelligit capitulum generale, ſcilicet quod monachi ſint ultimi poſt profeſſos, & converſi etiam poſt converſos novitios.

11. Sententia de deprehenſis in carnis contagio manifeſto ita temperatur, ut converſi, ablato ſibi habitu, emittantur ad grangias vel cellaria ejuſdem domus, ubi in habitu qui abbati viſus fuerit, honeſtè vivant, & groſſiori pane familiæ ſint contenti: ita tamen quod carnibus non veſcantur, & abbatias non ingrediantur cauſa morandi. Monachi verò ſecundum diſcretionem abbatis aut incarcerentur, aut ſicut ſcriptum eſt, ad domos alias emittantur.

12. Deprehenſi in vitio indicibili ſecundum ſtatutum ordinis omni occaſione remota incarcerentur uſque ad nutum capituli generalis. Abbas verò vel prior qui hoc non fecerit, gradum altaris non aſcendat, quouſque dictum ſtatutum fuerit adimpletum.

13. Patribus abbatibus & viſitatoribus monialium præcipitur, ut ſecundum facultates ipſarum taxent numerum omnium perſonarum, & taxatum numerum non excedant abſque licentia capituli generalis. Qui verò contra fecerint, omni ſexta feria ſint in pane & aqua uſque ad capitulum generale, in ipſo capitulo veniam petituri.

14. Moniales in benedictione quam percipiunt ab abbate ſolum nomen abbatis benedicentis exprimant, & . . . . quam citius potuerint proficiſcantur propriis abbatiis, quæ in ſolis profeſſionibus utantur baculo paſtorali.

15. Pro ſalute animarum & conſervatione bonæ famæ ordinis præcipitur, ut nulla monialis ordinis noſtri loquatur, niſi per feneſtram bene & ſpiſſe ferratam, vel laquirium modo ſimili præparatum, exceptis abbatiſſis & cellerariis, cum exierint ad ſua negotia procuranda. Conceditur tamen, ut cum multum reverendis & honeſtis perſonis quibus ſine damno vel ſcandalo ingreſſus denegari non poteſt, intus loqui liceat in loco à viſitatore ad hoc aptius deputato, qui abbas inobedientes & rebelles per excommunicationis & interdicti ſententiam ſeu modis aliis coerceat, quouſque ſatisfactioni humiliter ſe ſupponant.

16. Licet olim definitum ſit ab ordine, quod moniales quæ noluerint ſubire judicium ordinis, ab ordinis ſocietate penitus excludantur: prohibet tamen capitulum generale, ne abbatiæ ipſarum ſicut nec monachorum expirent ab ordine abſque licentia capituli generalis.

17. Orationes anno præterito ſtatutæ pro patribus noſtris abbatibus & ſociis eorum carceri

Digitized by Google

imperiali mancipatis uſque ad liberationem ipſorum dicantur.

18. Petitio CONSTANTIÆ monialis ſororis reginæ Franciæ, quæ multum ſtat pro ordine, videlicet de plenario ſervitio poſt ejus obitum habendo per univerſum ordinem, exauditur.

19. Domino GALTHERO quondam abbati Ciſtercii, cui conceſſum eſt, plenarium ſervitium per totum ordinem perſolvatur.

20. Abbatiæ Savigniacenſi duas lampades in eccleſia de Eleemoſyna pro ſatisfactione cujuſdam militis, qui eccleſiam ipſam læſit enormiter, habere concedit capitulum generale.

21. De prioratu monialium de Ivarelacho contra formam ordinis per abbatiſſam de Mologeſio filiam Ciſtercii conſtructo, ubi carnes comedunt, &, ut dicitur, minus ordinatè vivunt plures earum, committitur viſitatoribus Ciſtercii in plenitudine poteſtatis, & quid inde, &c.

22. Comitiſſæ Carnotenſi habere converſum eleemoſynarium, vitæ laudabilis, ætatis maturæ, & boni teſtimonii, ut ſibi providerit abbas de Eleemoſyna, concedit capitulum generale.

22. Petitio domini Leodienſis epiſcopi, ut in abbatiis diœceſis ſuæ pro bonæ memoriæ J. prædeceſſore ſuo fiat plenarium ſervitium, exauditur.

23. De abbate Vallis-paradiſi qui contra formam ordinis & viſitatorum mandatum, in clauſtro & in aliis quibuſdam officinis picturas habet notabiles, & qui ceſſionem cujuſdam abbatis recepit, & etiam profeſſionem, non obtenta licentia vel mandato patris abbatis, ut debet, & qui de mandato ſpeciali viſitatorum ſuorum venire debuit ad capitulum generale, ut ſe recognoſceret de exceſſibus ſuis, & non venit, committitur viſitatoribus Claræ-vallis in plenitudine poteſtatis, qui perſonaliter ad locum accedentes, corrigant quæ noverint corrigenda, & quid inde, &c. Abbas de Moris hoc denunciet abbati Claræ-vallis.

24. Abbas Portenſis qui in electione filiæ de Cella mediatorem admiſit clericum ſæcularem, VI. diebus faciet levem culpam, & XL. diebus ſit extra ſtallum abbatis. Electores verò ultimi per annum, & omni VI. feria in pane & aqua uſque ad capitulum generale gravius puniendi, ſi de cetero in electione mediatorem recipiant ſæcularem. Abbas Portenſis hoc aliis denunciet.

25. Licet prior Regalis-montis à viſitatore ſuo punitus fuerit pro eo quod minus honeſtè & irreverenter ſuſcipi fecit corpus abbatis Aureæ-vallis hoc anno defuncti. Additur à capitulo generali, ut idem prior miſſus ad Auream-vallem per tres dies ibidem ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Similiter apud Urſi-campum, ubi ſepultus eſt, per triduum faciat levem culpam, uno eorum in pane & aqua. De modo ſatisfaciendi ſæcularibus qui ex hoc ſcandalizati ſunt, committitur abbati Frigidi-montis. Abbas quoque ſuus qui hoc cum diſſimulatione pertranſivit tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

26. Abbas Birgenſis, qui tacita qualitate infamiæ, converſum quemdam petiit revocari, tri- A bus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Converſus non revocetur, niſi de capituli generali licentia.

STATUTA ANNI M. CC. XLIII.

1. CUm SS. pater noſter ſummus pontifex orationes requirere duxerit ab ordine ſpeciales, ſtatuitur à capitulo generali, ut una miſſa de Spiritu-ſancto celebretur pro ipſo à ſingulis ſacerdotibus per ordinem univerſum, & nomen ejus in canone conſcribatur, & in miſſa B quotidiana de ſancta Maria dicatur pro ipſo collecta *Deus fidelium omnium paſtor & rector* loco competenti, & monachi ſingulis diebus dicant *Veni Creator ſpiritus*, *Pater noſter* & *Ave Maria*, & converſi ſepties *Pater noſter* per ordinem univerſum.

2. Oratio quæ fieri conſuevit poſt primam pro ſtatu eccleſiæ & pro domino Præneſtino ab omnibus dicatur privatim.

3. Sententiæ anno præterito latæ de abbatibus eligendis hoc additur, quod ſint de legitimo matrimonio nati.

4. Statuta de monialibus anno præterito lata taliter temperantur, ut videlicet cum bonis & C honeſtis perſonis intus ſibi loqui liceat loco congruenti, cum ceteris verò clauſtrales loquantur per feneſtram, & in profeſſione ſua moniales una cum nomine abbatis qui agit officium, nomen exprimant abbatiſſæ, ſi tamen fuerit ipſa præſens.

5. Si abbatiæ monialium ad pinguiorem fortunam devenerint, ut ultra numerum taxatum ibi recipiantur quot inde poterunt ſine penuria ſuſtentare. Nihilominus ſi quæ fuerit talis perſona, quæ ſine gravi ſcandalo vel damno nequeat revocari, recipi poterit, de patris tamen abbatis licentia ſpeciali.

6. Abbatiſſæ quas viſitatores invenerint con- D tra ſtatuta capituli generalis proterve & irreverenter ſe habuiſſe, & in ſuæ temeritatis defenſionem contra libertates ordinis invocaſſe prælatos, vel principes ſæculares, tribus diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & XL. diebus extra ſtallum abbatiſſæ. Et quia ipſis ad præſens parcitur à ſimili præſumtionis audacia, ſibi caveant in futurum. Pœnitentes verò reconcilient & abſolvant.

7. Prior Regalis-montis, qui contemſit ſubire E judicium generalis capituli, deponitur in inſtanti, & pœna anno præterito ſibi injuncta duplicetur eidem, videlicet ut pedes miſſus ad Auream-vallem, per ſex dies ibi faciat levem culpam, duobus eorum in pane & aqua. Hoc idem faciat apud Urſicampum, & quo uſque peregerit pœnam iſtam, ultimus ſit in ordine, & omni VI. feria ſit in pane & aqua. Abbas Caroli-loci hoc ei denunciet.

8. De Savigniaco, de Vallibus *Carnay*, Caroli-loci, & de Bello-beco abbatibus præcipitur, ut ad dominos epiſcopos provinciæ Rhemenſis perſonaliter accedant, vel ad aliquem ipſorum, ut ipſis benignum & diſcretum red-

Digitized by Google

dant reſponſum ſuper iis quæ proponi fecerunt A in capitulo generali, & qui inde, &c.

9. Abbas de Regali in regno Maioricarum III. anno ad minus viſitetur, & IV. anno abbas veniat ad capitulum generale.

10. Petitio domini epiſcopi Conſtantienſis de quadam puella recipienda ad preces ejus in Rubeo-monte abbatia monialium ſuæ diœceſis exauditur.

11. Converſus qui cum archiepiſcopo Mediolanenſi moratur, & ab eo dux exercitus conſtitutus fuit, in inſtanti revocetur. Abbas de Columba hoc ei denunciet.

12. Prioriſſa de Monceio quæ multipliciter B monita per abbates & monachos, ut ordini obediret, cùm eſſet incluſa à principio ordinis, nec gereret baculum paſtoralem, manu armata viſitatorem excluſit, & rebellis reſtitit ordini uſque modo, deponitur in inſtanti. Supprioriſſa & portaria, quæ in rebellione ſunt ſibi favorabiles, deponuntur auctoritate capituli generalis. Abbates de Campania & de Claromonte hoc negotium exequantur. Et ſi eas invenerint contumaces, puniant eas, prout viderint expedire: & ſi neceſſe fuerit, excommunicatas denuncient auctoritate capituli generalis, & prioriſſa ad domum aliam emittatur, non reverſura, niſi per C capitulum generale. Illas verò quas invenerint pœnitentes reconcilient & abſolvant.

13. Abbatiſſa de Marqueta, quæ novitias ſuas contra formam & obedientiam ordinis ab archidiacono Tornacenſi fecit benedici; quæ etiam contra ordinis inſtituta viſitatoribus ordinis contumax & inobediens fuit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & XL. diebus extra ſtallum abbatiſſæ. Viſitatores Claræ-vallis hoc officium exequantur, & quas in hac parte culpabiles invenerint, puniant, prout meruerint, in plenaria poteſtate. Pœnitentes verò, &c.

14. De abbatiſſa & monialibus de Parco, quæ D cum audiiſſent à viſitatoribus ſuis ſtatutum capituli generalis anno præterito editum, ſurrexerunt omnes, & dixerunt quod numquam in hoc ipſis vel ordini obedirent, quæ etiam palmis colliſis ab invicem de capitulo ſuo egredientes, & ipſis viſitatoribus comminantes & convicianites, cum iidem uſque ad horam Nonam ipſas ut ad obedientiam reverterentur in capitulum expectaſſent, ipſis egredientibus oſtium clauſerunt poſt ipſos. Item, cum domus eadem pro hujuſmodi contumacia à viſitatoribus ſuppoſita fuiſſet interdicto, & lata excommunicationis ſententia in rebelles, cantaverunt Sextam ſolemniter E alta voce, mandantes viſitatoribus quod ſe pro excommunicatis non habeant, nec propter hujuſmodi ſententiam abſtinerent à divinis, & ne ipſi amplius ad eas accederent gratia viſitandi, ſic definit capitulum generale: abbatiſſa in inſtanti deponitur, & ipſa & celleraria ipſius loci ad domos alias emittantur. Viſitatores Claræ-vallis hoc exequantur, qui corrigant quæ ibidem invenerint in plenaria poteſtate. Pœnitentes verò, &c.

STATUTA ANNI M. CC. XLIV.

1. Ut cuncta noſtra operatio à Deo incipiat & per eum finiatur, ſtatuitur ut abbates in generali capitulo congregati in primis hymnum *Veni Creator Spiritus* cantent ſolemniter, & devotè poſtea dicatur à præſidente verſus *Emitte*, &c. & ſubjungatur collecta *Actiones noſtras, quæſumus, Domine*, &c.

2. Pro domino papa dicatur una miſſa de Spiritu-ſancto à ſingulis ſacerdotibus per ordinem univerſum, oratione anno præterito inſtituta in ſuo ſtatu permanente.

3. Pro pace inter Eccleſiam & imperium reformanda dicatur à ſingulis ſacerdotibus una miſſa de Spiritu-ſancto per ordinem univerſum.

4. Scribantur per abbatias ordinis noſtri in regno Franciæ in margine juxta primum *Memento* propria nomina regis & reginæ Franciæ, LUDOVICI & BLANCHÆ, ut de ipſis habeatur memoria ſpecialis.

5. Pro domino J. Cardinali S. Laurentii in Lucina amiciſſimo ordinis dicatur una miſſa de B. Virgine à ſingulis ſacerdotibus per ordinem univerſum: monachi verò & converſi collectam dicant quæ pertinet ad unam miſſam ſecundùm morem ordinis conſuetum.

6. Negotium ordinis ad dominum papam domino Ciſtercii & quatuor primis filiis abbatibus committitur à capitulo generali, modis illis expediendum quibus melius ordini videbunt expedire. Et ſi contingat, illos ire ad curiam, vel mittere, totum fiet in communibus expenſis ordinis, quicquid pro communi bono ordinis factum erit.

7. Statuit & ordinat capitulum generale, ut illi quibus committitur inſpectio alicujus domus monialium de novo fundandæ, ſive ordini incorporandæ, ibidem conventum mittere, vel ordini incorporare non præſumant, donec cartam diœceſani habeant, quod ipſas ordini concedit abſolutas ab omni jure epiſcopali ſecundùm ordinis inſtituta. *Vide additionem anno ſequenti factam n. 6.*

5. Definitiones de ſtatu monialium anno præterito latæ confirmantur, excepto quod ubi nominabatur nomen abbatis cum nomine abbatiſſæ, ſolum nomen illius abbatiſſæ exprimatur, cujus monialis benedicitur & tenetur abbatiſſa tempore benedictionis eſſe præſens.

9. Dominus rex & regina Franciæ veniendo ad capitulum generale, conceditur eis ad præſens & ſuis uti carnibus in domo ducis, & in domo duciſſæ, extra terminos: ita tamen quod de cetero in domo Ciſtercii, vel aliis in conſequentiam non trahatur. Quod ſi aliquibus mulieribus à domino papa conceſſus fuerit ingreſſus in aliquas abbatias noſtri ordinis, ibidem non permittantur ullatenus pernoctare.

10. Illuſtri regi Franciæ, & dominæ BLANCHÆ reginæ matri ejus pro devotione nimia quam prætenderunt veniendo ad capitulum generale, & affectione pia quam habent ad noſtrum ordinem univerſum, conceditur à capitulo

Digitized by Google

generali, ut tres miſſæ de Spiritu-ſancto, & tres miſſæ de B. Virgine celebrentur pro ipſis per totum ordinem à ſingulis ſacerdotibus. Item, ut audito eorum obitu, plenaria duo ſervitia primo anno, ſimiliter & ſecundo alia duo perſolvantur utriſque per ordinem univerſum. Nihilominus anniverſaria eorum in ſingulis domibus noſtris perpetuo celebrabuntur ſolemniter in conventu, & die illa pro ipſis celebrent univerſi.

11. Ad nimiam ſupplicationem dominæ B. reginæ Franciæ conceditur, ut anniverſarium patris ſui ALPHONSI regis Caſtellæ, & reginæ ALIENORIS matris ſuæ, quod privatim fieri conſuevit, fiet ſolemniter in conventu die conſueto.

12. Abbas Bonæ-cumbæ, qui permittit ſcienter quemdam monachum ſuum habere proprium; & loqui in menſa, in oratorio, in refectorio, & in clauſtro, XL. diebus ſit extra ſtallum abbatis, & VI. diebus in levi culpa, duobus eorum in pane & aqua. Monachus ſupponatur ſententiæ proprietarii in Uſibus definitæ.

STATUTA ANNI M. CC. XLV.

1. OCtava Nativitatis B. Virginis glorioſæ fiat ſolemniter per univerſum ordinem, ſicut octava Aſſumtionis illius in hunc modum, quod antiphonæ, lectiones, & ℞. officium miſſæ, cap. coll. ubi de Aſſumtione dicebantur, dicentur de Nativitate: privatis verò diebus pro reſponſorio *Exaltata eſt ſancta Dei genitrix*, dicitur *Nativitas tua, Dei genitrix Virgo*. ℣. *Gaudium annunciavit univerſo mundo* Cetera omnia tam ſabbato, quam die dominica infra octavam, & in octava fiant ſicut per octavam, & in octava Aſſumtionis, ſervatis, ut dictum eſt, proprietatibus Nativitatis.

2. Pro domino papa, pro rege Franciæ, qui ſignum S Crucis aſſumſit, & pro Terra ſancta, maximè ad petitionem venerabilis patris Tuſculani epiſcopi legati Franciæ, ſtatuitur ut quotidie ad miſſam conventûs, finita oratione dominica, omnes humiliter ſe proſternant ſuper formas, & dicant alternatim chori ſubmiſſa voce, pulſata minori campana, prout antiquitus fieri conſuevit, pſalmum *Deus venerunt gentes*, ſubjungentes *Kyrie eleyſon*, & *Pater noſter*, & dicatur à celebrante, *Et ne nos*, &c. *Exurgat Deus*, *ſalvum fac populum tuum Domine & bened.* & Oremus, *pro afflictis & captivis*, *& peregrinis chriſtianis. Mitte eis, Domine, auxilium de ſancto, Domine, exaudi, Dominus vobiſcum.* Oremus. *Deus fidelium omnium paſtor*, &c. *Deus qui admirabili providentia cuncta diſponis, te ſuppliciter exoramus, ut terram quam unigenitus Filius tuus proprio ſanguine conſecravit, de manibus inimicorum eripiens, reſtituas cultui chriſtiano, vota fidelium ad ejus liberationem inſtantium miſericorditer dirigendo in viam ſalutis æternæ. Per Chriſtum Dominum noſtrum.* In regno verò Franciæ dicatur verſus *Domine ſalvum fac regem*, & ſecundo loco collecta *Famulum tuum regem noſtrum*, *quæſumus, Domine, tua ſemper protectione cuſtodi, ut libera tibi mente deſerviat, & te protegente à malis omnibus ſit ſecurus*. Orationes verò conſuetæ, *Aſpice, Domine*, & *Pater noſter*, & *Veni Creator* omittentur.

3. Ad honorem Dei & ordinis decus & decorem ſanctæ univerſalis Eccleſiæ, & ut corda noſtra luce divinæ ſapientiæ plenius illuſtrentur, præſertim cùm domini papæ mandatum & plurium cardinalium petitionem & admonitionem ſuſceperimus, & præcipuè domini J. tituli S. Laurentii in Lucina preſbyteri cardinalis, ſic ſtatuit capitulum generale, ut in ſingulis abbatiis ordinis noſtri, in quibus abbates habere potuerint vel voluerint, habeatur ſtudium, ita quod ad minus in ſingulis provinciis provideatur abbatia una, in qua habeatur ſtudium Theologiæ: ita quod monachi ad ſtudium deputati à kalendis Octobris uſque ad Paſcha, ſtatim poſtquam miſſam audierint extra terminos exeant ad ſtudium, & ſtudio vacent uſque ad collationem. A Paſcha autem uſque ad dictas kalendas Octobris exeant poſt Laudes, & uſque ad prandium ſtudeant, hoc ſalvo quod miſſas audiant vel celebrent. Iterum poſt Nonam uſque ad cœnam revertantur in id ipſum. Ad dictas abbatias mittere poterunt de monachis ſuis quos ad hoc magis idoneos viderint: ita tamen quod ad id compelli non poterunt quibus facultas deerit vel voluntas, & abbati loci illius ad quem mittuntur, reſpondere teneantur qui mittunt de expenſis tranſmiſſorum, nec clerici ſæculares, nec alterius ordinis in ipſis ſcholis admittantur.

4. Pro reverentia verò domini papæ & aliorum cardinalium, qui pro dicto ſcripſerunt negotio, & præcipuè J. tituli S. Laurentii, &c. Concedit capitulum generale, ut ſtudium per ſollicitudinem abbatis Claræ-vallis Pariſius jam inceptum inviolabiliter perſeveret, & illuc nullus mittere compellatur, niſi ſpontanea voluntate. Qui autem ſic miſerint, miſſis provideant in expenſis.

5. Ordinat & ſtatuit capitulum generale, ut dominus Ciſtercii & quatuor primi abbates filiis mittant cellerarios ſuos, vel alias idoneas perſonas cum pleno & ſufficienti mandato ad inſtantes nundinas S. Aygulphi Pruvinienſis, qui ſolvant mercatoribus, quibus ordo tenetur & nuntiis domini papæ quod ſolvere poterunt de pecunia collecta, & recipiant litteras & inſtrumenta inde confecta. Illud autem quod defuerit ad dictam ſolutionem quilibet ſupradictorum recipiat pro ſua derivatione, ſicut melius poterunt ad uſuras vel alio modo, ſi melius poterunt: quas uſuras & ſortem ſolvere tenebuntur illæ abbatiæ, pro quibus contractum fuerit mutuum ſupradictum. Quilibet autem ſupradictorum, ſcilicet tam Ciſtercii, quam quatuor primi filii plenam habeant poteſtatem compellendi abbates, priores, cellerarios & alios officiales, ſi termino & loco præfixo portionem quæ eos contigerit non perſolverint, per interdictum & excommunicationem quilibet in ſua derivatione.

6. Quoniam cavillationes & materiæ jurgio-

Digitized by Google

rum continuè creſcere non deſiſtunt, conſtitutioni de abbatiis monialium fundandis, aut de novo ordini incorporandis anno prætcrito editæ additur, ut cum ſigillo diœceſani habeatur conſenſus & ſigillum eccleſiæ cathedralis.

7. Ad petitionem ſpecialiſſimi patris noſtri Jacobi tituli S. Laurentii in lucina preſbyteri cardinalis, conceditur SS. domino patri noſtro Innocentio, ut poſt ejus obitum plenarium ſervitium fiat per ordinem univerſum, & etiam anniverſarium ejus fiat in perpetuum ſolemniter in conventu, & ipſo die pro ipſo celebrent univerſi.

8. Item, ad petitionem ejuſdem D. Jacobi, & venerabilibus patribus DD. cardinalibus univerſis qui nunc ſunt, conceditur ut poſt obitum eorum dicatur pro unoquoque ipſorum per univerſum ordinem, ſicut pro uno de monachis noſtris dici ſolet, videlicet tres miſſæ à ſingulis ſacerdotibus, & à ſingulis aliis monachis, & à monialibus unum pſalterium, & à ſingulis converſis 150. *Miſerere mei Deus*, vel totidem *Pater noſter*.

9. Quoniam dubium quibuſdam videbatur à quo deponi deberet abbas qui nollet ad matrem ſuam aſcendere, ſic definit & determinat capitulum generale, ut de cetero, non niſi auctoritate proprii abbatis deponatur, vel capituli generalis.

10. Petitio D. regis Franciæ de ſuffragiis D. Carolo fratri ſuo concedendis ſicut domino Roberto Attrebatenſi fratri ſuo conceſſa ſunt, exauditur.

11. Petitio D. Guillelmi quondam abbatis Ciſtercii, qui pro negotio eccleſiæ paſſus eſt vincula & carceres, de faciendo pro ipſo plenario ſervitio per univerſum ordinem, exauditur.

12. Pro Prædicatoribus & fratribus Minoribus, quos miſit D. papa ad partes remotiſſimas pro negotio fidei, ſcribens pro ipſis capitulo generali, dicantur ſemel VII. pſalmi à ſingulis monachis, & ſepties *Pater noſter* à ſingulis converſis per ordinem univerſum.

13. Petitio abbatis de Balencuria de faciendo feſto undecim millium virginum in domo propria tantum cum XII. lectionibus & una miſſa, cùm dicat ſe habere XIIII capita illarum, exauditur.

14. Petitio comitiſſæ Flandrenſis, ne filia ejus ante annum XXX. abbatizare compellatur, exauditur.

15. Abbati de Vaſchena conceditur, ut in vita ſua tantum de ſeptennio in ſeptennium veniat ad capitulum generale.

16. Ad Petitionem D. Portuenſis epiſcopi conceditur abbati de *Melvos*, ut quamdiu abbatizaverit, non teneatur venire ad capitulum generale. Abbas Novi-monaſterii hoc ei denunciet.

STATUTA ANNI M. CC. XLVI.

1. Ad petitionem R. patris domini O. Portuenſis & B. Rufinæ epiſcopi, ſtatuitur quod de cetero feſtum S Johannis ante portam Latinam fiat cum XII. lectionibus, & una miſſa, per ordinem univerſum: ita quod totum officium erit ſicut in natali ipſius, hoc addito, quod primum alleluia *Ad Sion*, ſecundum *Hic eſt diſcipulus*.

2. Ad petitionem R. patris Albanenſis epiſcopi & venerabili patris Leodienſis epiſcopi & capituli ſui, ſtatuitur quod feſtum S. Lamberti fiat cum XII. lectionibus, & una miſſa per univerſum ordinem. Officium ſicut unius martyris pontificis.

3. Ad petitionem D. Leodienſis epiſcopi præcipitur, quod ſi quis habet vitam beati Domitiani, vel aliquid quod ad ipſam materiam pertineat, id deferat, vel deferre faciat ad inſtans capitulum generale.

4. Cum Deo diſpliceat promiſſio deluſoria & bonis hominibus ſit exoſa, monet, hortatur, ac benignè præcipit capitulum generale, ut quilibet abbas portionem pro ſubventione Ciſtercii à domo ſua debitam perſolvere non poſtponat infra ſequentis capituli completionem: alioquin ex tunc ab officio altaris qui non perſolverit, abſtineat, quouſque præfata adimplere curaverit cum effectu: maximè cùm ad tam ſacroſanctum myſterium accedere cum remorſione fictionis, aut falſi, periculum grande ſit ac peccatum. Dicti verò capituli auctoritate ſtatuitur, ut occaſione præſcripta nullum omninò domibus ordinis vel perſonis præjudicium generetur, ſed libertates ipſius ordinis, ac ſtatutum anno Domini 1238. ſuper hac materia editum in ſuo robore permaneant illibatum.

5. Sententiam decimæ diſt. de monachis ſine ſufficientibus veſtibus miſſis ſic interpretatur capitulum generale, quod tres tunicæ, duæ cucullæ, duo paria caligarum, & ſcapulare propter opera ſint ſufficientia veſtimenta.

6. Sub pœna depoſitionis & ejectionis inhibetur, ne aliqua perſona ordinis Sarracenas præſumat emere in concubinas quacumque de cauſa ſervis ſuis ſarracenis aſſignandas.

7. Statuitur à capitulo generali, ne moniales ordinis noſtri de cetero pro qualibet culpa à domibus propriis emittantur: ſed ubi deliquerint, ibi condignè pro meritis puniantur.

8. Bonæ memoriæ domino Alberto quondam patriarchæ Antiocheno, qui exiſtens in curia D. papæ ex maxima devotione, quam habebat ad ordinem, in domo Ciſtercii quæ eſt mater noſtra ſuam elegit ſepulturam, conceditur plenarium officium per univerſum ordinem.

9. De converſo de *Aſpurin*, qui abbatem ſuum fuſte vulneravit in capite, & cultello in dorſo & brachio in tantum percuſſit, quod inutilem reddidit, & monachum ſe pro abbate opponentem cultello interfecit, præcipitur quod ſi à carcere ſæcularis principis in quo detineri dicitur

evaſerit, capiatur omninò, ſi fieri poterit, & in domo propria, vel alibi, ſi commodius viſum fuerit, perpetuo carceri & diſtrictiſſimis vinculis mancipetur, pane tribulationis & aqua anguſtiæ uſque ad mortem ſuſtentandus. de converſis verò qui non ſine nota conſpirationis dixerunt, quod prior, & cellerarius, qui ad liberationem fratricidæ prædicti miſſi fuerant ad ipſum, non fuerant fideliter executi, quique facto tumultu & turba, ad liberandum ſacrilegum illum inordinatè perrexerunt, committitur abbati Morimundi, qui vel per ſe, vel per alios diſcretos abbates de prædictis diligenter inquirat, & corrigat quæ corrigenda invenerit in plenaria ordinis poteſtate. Et quid inde, &c. Præterea propter inſolentiam hujuſmodi converſorum ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod à modo in eadem domo omninò converſi non recipiantur, niſi de licentia ſpeciali capituli generalis.

10. Abbas de *Renebi* qui epiſcopum ſuum proceſſionaliter iterato recepit contra ordinis inſtituta, xx. diebus ſit extra ſtallum abbatis, & tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

STATUTA ANNI M. CC. XLVII.

1. Octava Nativitatis B. Mariæ ſicut definitum eſt anno præterito fiat integraliter per ordinem. Si autem contigerit quod octavæ eveniant die dominica, & in illa dominica debet inchoari hiſtoria *peto Domine*, illa hiſtoria uſque ad diem ſequentem dominicam transferatur, & fiat commemoratio B. Mauricii, & miſſa matutinalis erit de ipſo.

2. Sexto decimo kalendas Decembris feſtum B. Edmundi per ordinem univerſum fiat, & de eo per omnia ſicut de beato Nicolao, excepto quod collectæ à domino papæ factæ dicantur per totum ordinem, & converſi laborabunt. Hiſtoria verò compoſita tam in domo Pontigniacenſi, ubi gleba ſancti corporis requieſcit, quam per abbatias de generatione ſua cantetur, & fiat ſermo in capitulo Pontigniacenſi in feſto S. Edmundi, & vi. idus Junii tranſlationis corporis ejus feſtivitas in Pontigniacenſi cum duabus miſſis & hiſtoria ſupradictis, ſicut in die dominica ſolet fieri ſolemniter celebretur, & poſt commemorationem factam de B. Virgine fiat in Pontigniacenſi tantum commemoratio de B. Edmundo. Conceditur etiam ut in litania poſt Nicolaum nominetur in Pontigniacenſi & in generatione ſua. In martyrologio autem pronuntiabitur in hunc modum. *In territorio Autiſſiodorenſi monaſterio Pontigniacenſi depoſitio B. Edmundi archiepiſcopi & confeſſoris*, collect. de B. Edmundo *Deus qui largiſſime*, ſecreta *B. Edmundi*, poſtcom. *Mentes noſtras.*

3. Pro domino papa & cardinalibus, & pro ſtatu eccleſiæ, pro domino rege Franciæ, & regina uxore ejus, & liberis eorum, pro bono ſtatu regni Franciæ, pro domina BLANCHA regina matre domini regis Franciæ, & liberis ſuis, pro duce Burgundiæ, & duciſſa uxore ejus, & liberis eorum, pro vice-comite Caſtriduni, & uxore ejus, & pro omnibus Cruce ſignatis, maximè qui in comitatu domini regis Franciæ erunt, omni ſexta feria fiat per clauſtrum proceſſio in hunc modum: Finito capitulo, incipiantur vii. pſalmi, & decantentur alternatim moroſè compunctatim, præcedentibus junioribus, cum cruce, thuribulo, cereis, & aqua benedicta, & ſubſequente abbate, ſi præſens fuerit, cum ſtola & baculo. Ingrediantur à parte ſuperiori, & omnes ante altare more ſolito proſternentur, & finitis ſeptem pſalmis & litania, dicantur collectæ conſuetæ, & addatur collecta *Ineffabilem, &c.* & cantetur miſſa *Salus populi* omni tempore & hora qua ſolet miſſa conventualis celebrari, niſi aliud impedimentum occurrat. Et quoniam miſſa de ſancta Cruce intermittitur, dicatur collecta de ſancta Cruce loco competenti.

4. Sententiam anno præterito latam de monialibus non emittendis, ita interpretatur capitulum generale, quod ſi fuerint conſpiratrices & ſimoniacæ receptæ, vel omnino rebelles, ad domos alias emittantur.

5. Pueri ordinis apud Ciſtercium & quatuor primas abbatias venientes, dimittant ad portam omnino arma ſua, & cultellos acuminatos; & abbates diligenter caveant, ne pueros in Ciſtercium introducant contra ordinis inſtituta.

6. Statuit capitulum generale, quod prior de Calatravia eo anno & eodem modo quo abbates illius regionis veniunt circumſtantes veniat ad capitulum generale; magiſter verò veniat vi. anno.

7. Conceditur abbati Morimundi, ut poſſit facere viſitare filias Calatraviæ per priorem de Calatravia, quoties & quamdiu viderit expedire, abbate etiam aliquo non vocato; & quando viſitat, teneat primum locum.

8. Abbatiſſa ſancti Felicis, filia Calatraviæ, inter abbatiſſas honeſtè tamquam abbatiſſa recipiatur; & quamdiu inter eas fuerit, in victu & aliis ſe conformet eiſdem.

9. Petitio abbatis de *Nept* in Wallio, qui petit fieri feſtum beatæ Margaretæ in domo ſua tantum, quæ frequenter guerrarum multiplicitate turbatur, ut facilius retineat guerrarum perſecutores, qui quodam modo in maxima devotione & reverentia dictam virginem habent, in cujus honore habent capellam dedicatam, exauditur.

10. Inſpectio loci de *Montrevalt* in Friſia, in quo tot ſunt monachi quot mulieres habitum monialium gerentes, qui volunt incorporari ordini & ab invicem ſeparari, ita quod fiant duæ abbatiæ, una monachorum, & altera monialium, de Claro-campo & de Schola-Dei abbatibus committitur, ut ad locum, &c. & ſint filiæ ſancti Bernardi in Friſia. Et quid inde, &c.

11. De abbatiſſa & monialibus S Columbæ Morinenſis diœceſis, quæ propter gravem ſuam contumaciam, & huc uſque in ordine inauditam, excommunicatæ ſunt à capitulo generali annis pluribus jam elapſis, ſtatuit idem capitu-

Digitized by Google

lum, ut ſingulis diebus dominicis, inſuper & omnibus ſolemnitatibus, quibus ſermo habetur in capitulis ordinis, candelis accenſis, omnes perſonæ noſtri ordinis utriuſque ſexus ſcienter participantes eiſdem in ſingulis capitulis monachorum & monialium per Remenſem proviciam excommunicentur, & eædem ſententiæ tunc in eiſdem converſorum & converſarum capitulis pronuncientur: & ut hoc efficacius executioni demandetur, definitionem iſtam habeant omnes abbatiæ in dicta provincia conſtitutæ. Eadem ſententia teneatur de monialibus ſanctæ Crucis diœceſis Miſt. & eamdem denuncient abbates in Maguntienſi diœceſi conſtituti. Reconciliandi autem pœnitentes patres abbates habeant poteſtatem, auctoritate capituli generalis.

STATUTA ANNI M.CC.XLVIII.

1. Quidquid in illa definitione de non acquirendo & non ædificando continetur, quæ ſic incipit, *Ut conſcientiis perſonarum, &c.* hoc anno committitur totaliter patribus abbatibus, qui licentiam filiis abbatibus acquirendi & ædificandi tribuant, ut viderint expedire, & illa definitio in viſitationibus interim non cogatur.

2. Quoniam ad aures capituli generalis clamoſa venit inſinuatio, quod in benedictionibus abbatum, panis, vinum, denarii, vel etiam candela pro oblatione exigitur, & etiam à quibuſdam epiſcopis ab iis pedum oſcula requirantur; inhibetur auctoritate capituli generalis, ne id fiat, ſed ſimpliciter, ſicut dominus Ciſtercii, nihil omnino pro benedictione vel profeſſione donetur.

3. Statuit & ordinat capitulum generale, ut ille monachus qui per abbatem Claræ-vallis pro tempore præfuerit monachis Pariſius loco ſancti Bernardi ſtudentibus, de cetero non prior, ſed proviſor vocetur; & quoniam decens eſt & honeſtum, ut ubicumque fuerint monachi noſtri ordinis, vivant ſub obſervantia regulari, committitur abbati Claræ-vallis auctoritate capituli generalis, ut eamdem juriſdictionem corrigendi & abſolvendi habeat in monachis ſupradictis, quam habent abbates ordinis in monachis hoſpitibus ad ſe miſſis, cùm domus illa ſit membrum proprium Claræ-vallis, propriorum & patrum abbatum jure ſalvo.

4. Quoniam creſcente malitia dierum, ordo in nonnullis partibus mundi ſuper privilegiis & immunitatibus ſuis multipliciter infeſtatur, ut frater adjuvetur à fratre, & ſic.... terris firma permaneat, injungit capitulum generale de Gaudleya, de Rievalle, & de Furneſio abbatibus in Anglia, ut quoties neceſſe fuerit, & à vexatis fuerint requiſiti, auctoritate capituli generalis conveniant, & ſecundùm quod exegerit negotii magnitudo, abbates illius regionis convocent, ut ſic in communi conſilio & auxilio tamquam cortinæ ſe trahentes invicem, & tabulæ tabernaculi ſibi mutuo cohærentes, iniquorum ſtudeant cogitatibus reſiſtere, & communem ordinis libertatem conſervare. Hæc eadem in Hibernia facienda de Melli-fonte, de ſancta Ma- A ria juxta Dublinum, & de ſancto Salvatore abbatibus committit capitulum generale.

STATUTA ANNI M. CC. XLIX.

1. Injungitur à capitulo generali patribus abbatibus, ut in ſuis filiabus domibus diligenter provideant, ne pro ædificando vel acquirendo . . . . . immoderato & intolerabili debitorum onere domus illæ quas viſitant aggraventur. Antiqua verò ſententia de non acquirendo quæ ſic incipit, *ut conſcientiis omninò* expirat.

B 2. Statuit & ordinat capitulum generale, ut abbas qui ſponte ceſſerit, cum litteris patris abbatis vel viſitatoris, in quibus contineatur quod ſit bonæ famæ & vitæ laudabilis, quam voluerit domum ſibi eligat gratia profitendi. Abbas verò ad quem ita mittitur, ipſum recipere teneatur auctoritate capituli generalis. Qui autem ſic miſſum recipere noluerit, teſte conſcientia, noverit ſe ſuſpenſum. Abbatiſſæ ſic cedentes in eadem domo, ſi fieri poteſt ſine ſcandalo, remaneant: alioquin ad domum de qua ſumtæ fuerant revertantur, & abbatiſſæ eas recipere C teneantur auctoritate capituli generalis.

3. Cùm moniales jam ordini incorporatæ privilegiis & aliis beneficiis ordinis gaudeant, decens eſt & honeſtum, ut in iis quæ ſecundùm Deum & ordinem fieri poſſunt, ordini ſe conforment. Quapropter ſtatuitur à capitulo generali, ut omnes abbatiſſæ moniales in illis tribus caſibus, quibus à capitulo præcipitur, ut emittantur, ſcilicet ſi fuerint conſpiratrices, ſimoniacè receptæ, vel omninò rebelles, ipſas recipere teneantur. Necnon ſi qua fuerit ſecundùm formam ordinis electa, eidem officium ad D quod eligitur ſibi injungere abbatiſſa non poſtponat, & ſciant tam abbatiſſæ, quàm moniales, quod dominus papa per privilegium ſuum diſtrictius inhibet omnibus tam religioſis, quàm ſæcularibus, ut de confeſſionibus vel abſolutionibus monialium noſtri ordinis, ſe intromittere audeant, niſi de patris abbatis licentia ſpeciali.

4. Statuit & ordinat capitulum generale, quod magiſter & fratres Calatravenſes priori & ſuppriori Calatraviæ ibidem ab abbate Morimundi promotis & promovendis, & aliis fratribus, quibus prior in hac parte commiſerit vices ſuas, confiteantur in plenaria poteſtate, non obſtante E alicujus contradictione vel mandato, & nulli alii confiteantur.

5. Auctoritate capituli generalis injungitur domino Morimundi, ut viſitatores viros diſcretos, circumſpectos & honeſtos mittat ad Calatravenſes, qui eos amicabiliter & prudenter conveniant in ſacris exhortationibus, ac monitis ſalutaribus efficaciter inducant, ut tamquam membrum nobile & ſpeciale ordinis Ciſtercienſis capitulo generali per aliquos de ſuis ſe repræſentare procuret anno quo viſum fuerit competentius expedire, & quid inde, &c.

6. Injungitur viſitatoribus Morimundi cunctis ad Hiſpaniam, ut ad fratres Calatraviæ perſonaliter accedentes, ſuper eo quod ab abbate

Digitized by Google

ſancti Johannis de Tarouca, & aliis abbatibus ordinis exigunt pedagia, moneat ipſos, ut deſiſtant, & ad ea quæ pacis ſunt modis omnibus inducant, de cauſæ meritis, de plano, & ſimpliciter inquirendo; & quid invenerint ſequenti anno renunciare non differant capitulo generali.

7. Super querela, quam habuit ven. pater noſter dominus abbas Ciſtercii contra filiam ſuam abbatiam monialium de Burgis, ſcribatur tam domino regi Caſtellæ, quam ipſi abbatiſſæ, & conventui per verba honeſta & modeſta, ut domui Ciſtercii tamquam matri ſe humiliter benigna filiatione ſubjiciant & devota, & obſervationes ordinis devotè recipiant & obſervent ſecundùm ordinis inſtituta, prout ipſarum expedit ſaluti animarum.

8. Querimonia abbatiſſæ & monialium de Marcelleio conquerentium, quod ab ordine viſitationis ſolatium non habent, ſicut alias abbati Claræ-vallis commiſſum fuit, iterum committitur eidem: qui licet locum aptum minimè eſſe ordini judicavit, & propter hoc ab ordine debere abſcindi, nihilominus ipſius diſcretioni committitur iterato, ut per ſe vel per alium ad hoc idoneum diligenter inquirat & obſervet, utrum ad alias domos præ loci illius intolerabili paupertate ſe diſpergi permittant. Alioquin ſe & ſua recipiant, & abeant extra ordinis unionem. Illis tamen quæ profeſſæ erant tunc in ordine, ſi voluerint, conſulatur. Abbatiſſæ verò illæ ad quas mittentur, auctoritate capituli generalis ipſarum profeſſiones recipere tenebuntur.

9. De illa quæ ſe gerit pro abbatiſſa in domo de S. Columba, & complicibus ſuis utriuſque ſexus, qui miſerabili modo in ſua rebellione pluribus annis perdurarunt, præcipitur auctoritate capituli generalis, quod in omnibus domibus monachorum & monialium Remenſis provinciæ excommunicentur diebus dominicis & feſtis, quibus habetur ſermo in capitulo, candelis accenſis, & pulſatis campanis, ſicut pulſari ſolent quando hujuſmodi ſententiæ proferuntur.

10. Abbas de Palaciolis, qui per VI. annos remanſit à capitulo generali, nec fuit excuſatus, pœnam peragat integraliter ſuper hoc à capitulo generali definitam: nihilominus ad capitulum generale anno futuro venire non omittat, de eo quod confeſſiones monialium de Burgis filiæ matris noſtræ Ciſtercii recipere dicitur ſine licentia domini Ciſtercii, & de quibuſdam aliis, de quibus facta eſt queſtio in generali capitulo, reſponſurus. Abbas de S. Johanne de Tarouca hoc ei denunciet.

STATUTA ANNI M. CC. L.

1. Quoniam dubium quibuſdam videbatur, quando feſtum B. Benedicti tranſponitur, qua die ipſius regula inchoari debet, ſic interpretatur capitulum generale quod ipſo die, quando feſtum ipſius agitur, ipſa regula inchoetur.

2. Petitio abbatis Claræ-vallis de commemoratione facienda de B. Malachia in domo propria exauditur.

3. Petitio abbatis de Ripatorio ſuper facienda commem. in domo ſua ſociorum B. Mauricii, quorum corpora in ſua abbatia habentur, exauditur.

4. Ut laudabilis ordinis ſimplicitas obſervetur, & paupertatis honeſtas, ſicut decet, præferatur, inhibetur tam abbatibus, quam aliis perſonis ordinis, ne de cetero ſecum portare attentent ſcyphos argenteos, coclearia ſeu quælibet vaſa argentea, vel aurea, ut eis comedendo utantur.

5. Petitio domini regis Poloniæ de habendo unum monachum de ordine ad dandum conſilium & auxilium abbatiæ monialium quam ipſe conſtruxit, exauditur.

6. Pro magno favore & gratia abbatis & domus Claræ-vallis conceditur auctoritate capituli generalis, ut proviſor ſtudii Pariſienſis in omnibus abbatiis ordinis, ad quas venerit, ſtet in choro abbatis immediate poſt abbates, niſi fuerit ibi aliqua reverenda perſona, quæ prius abbatizaverit, cui conceſſum fuerit eſſe ubique poſt abbatem.

7. Commiſſio facta anno præterito abbati Morimundi quoto anno prior & magiſter Calatraviæ capitulo generali debebant intereſſe, cùm propter difficultates plurimas negotium ita cito nequeat terminari, iterato committitur eidem abbati Motimundi in plenaria ordinis poteſtate: & conſideratis opportunitatibus rerum, & circumſtantiis aliis ad negotium ſpectantibus, per ſe vel per perſonas ad hoc idoneas proſequatur negotium ſecundùm quod ordini viderit expedire. Et quid inde, &c.

8. Querela plurium abbatum de Hiſpania contra Calatravenſes, quod videlicet de animalibus & & pecoribus ſuis pro ſolo tranſitu pedagium accipiebant, maximè in magiſterio de Alcantara, abbati Morimundi committitur in plena ordinis poteſtate, ut cum ipſis privilegiis & aliis beneficiis ordinis gaudeant, compeſcat eoſdem ne ſuper hujuſmodi pedagio vexent de cetero ftatres ſuos.

9. De ſtatu abbatiæ de Reſola, quæ in tantum collapſa dicitur, quod non eſt ſpes quod poſſit abbatia eſſe, committitur domino Ciſtercienſi in plenaria ordinis poteſtate, ut inde faciat, prout ſecundùm Deum & ordinem viderit faciendum. Et quid inde, &c.

10. Quoniam quidam ordinis noſtri monachi minus in hac parte conſiderati, capitulum generale ſollicitaverunt multipliciter contra formam ordinis hactenus obſervatam, de plenario ſervitio poſt eorum obitum per totum ordinem faciendo; diſtrictius inhibetur auctoritate capituli generalis, ne quis de cetero monachus vel converſus, per ſe vel per alium, tale quid audeat attentare, præſertim cum abbates ordinis tam majores, quàm minores, ſtatutis communibus ordinis beneficiis ſint contenti, & beneficia ordinis ſint communia univerſis. Qui contravenerit petito fruſtretur, & à capitulo generali graviter puniatur.

10. Quoniam multi abbates petierunt & petunt

Digitized by Google

tunt anniverſaria fieri in domibus propriis pro A fundatoribus ſuis : ita intelligit capitulum generale, quod numquam miſſa celebretur in conventu, niſi expreſsè hoc ſit eis indultum à capitulo generali.

12. De Aurora & de Altariſia abbates, quibus commiſſa fuit inſpectio & incorporatio abbatiæ monialium Fontis-S. Mariæ, & ipſam incorporaverunt contra ſtatuta capituli generalis, de jure ordinis deberent deponi : parcitur tamen eis ad præſens propter religionem & bonum nomen ipſorum, & adminiſtrationis ſuæ utilitatem : ita tamen quod per annum ſint extra ſtallum abbatis, & omni VI. feria in pane & aqua, uſque ad B ſequens capitulum generale, niſi grandis ſolemnitas vel evidens infirmitas aliqua exegerint diſpenſationem. Dicta verò abbatia Fontis-S. Mariæ non viſitetur ab ordine, niſi de licentia capituli generalis. Prior etiam de Aurora qui culpis ſuis exigentibus ab abbate ſuo depoſitus fuerat ab officio prioratus, & propter minas & terrores cujuſdam principis in gradum priſtinum fuerat reſtitutus, deponitur in inſtanti : ita quod ad domum aliam emittatur in continenti auctoritate capituli generalis.

13. Ex querela venerabilis patris D. abbatis Ciſtercii intellexit capitulum generale, quod C cum abbatia monialium de Collungiis, filia Ciſtercii ſpecialiter vacaret, ne diu ſine abbatiſſa & gubernatrice perſiſteret, venerabiles de Buxeria & de Theoloco abbates ad eamdem abbatiam direxit, & ut ſigillum requirerent, & de perſona idonea in abbatiſſam auctoritate ipſius providerent eidem, ſed prioriſſa ſigillum reddere recuſavit, & tam ipſa quam totus conventus de reddendo ſigillo & de electione in eadem domo facienda mandatis prædictorum abbatum parere penitus recuſavit. Ipſi verò tamquam viri diſcreti poſt plurima ſalutis monita, & expectatio- D nem diutinam, ſupradictam prioriſſam & alias in ſua rebellione perſiſtentes auctoritate ſupradicti patris excommunicationis vinculo innodarunt : qui in omnibus ſupradictis eis commiſerat vices ſuas. Supradicta verò prioriſſa & conventus, timore Dei poſtpoſito, proceſſu temporis quamdam monialem ejuſdem domus in locum abbatiſſæ intruſerat, non requiſito aſſenſu ipſius, contra cartam caritatis, & ordinis inſtituta. Et quia ipſa intruſa poſt admonitionem ei & conventui factam, iterato per ſupradictum abbatem Theoloci auctoritate patris jam dicti à ſua malitia reſipiſcere recuſavit, & cum creſcente contuma- E cia creſcere debeat & pœna, ſæpè dictus pater Ciſtercii in viſitatione Ciſtercii ſolemniter eamdem intruſam cum omnibus perſonis, quæ ei darent conſilium vel favorem excommunicavit, & ſimilem excommunicationis ſententiam in ſupradictas perſonas protulit nuper in noſtro capitulo generali. Attendens igitur generale capitulum tantam malitiam & contumaciam perſonarum earumdem, ne tale flagitium trahi poſſit à poſteris in exemplum, ſupradictas ſententias ritè prolatas approbat & confirmat, ſupradictam intruſam & omnes perſonas eidem in ſua malitia adhærentes abbatia de Collungiis privans, omnibus beneficiis ordinis, videlicet orationum ſuffragiis, & privilegiorum uſu & fructu : dans diſtrictius in mandatis abbatibus de Theoloco, & de Aceyo, ut hæc omnia in receſſu ſuo denuncient intruſæ & ceteris ſupradictis.

STATUTA ANNI M. CC. LI.

1. Cum non deceat ordinis honeſtatem, ut abbates in reditu benedictionis ſuæ convivia ſumtuoſa & ſuperflua faciant, inhibetur auctoritate capituli generalis, ne aliquis tale quid de cetero audeat attentare.

2. Petitio abbatis Claræ-vallis de tribus monachis ſtudentibus Pariſius non compellendis ad abbatizandum ſi eligantur, cùm ſpes ſit de eis quod poſſint proficere ad legendum ordinariè Pariſius, in favorem Pariſienſis ſtudii exauditur ; & quod ibidem fiat feſtum S. Johannis Chryſoſtomi cum duabus miſſis & XII. lectionibus, cujus caput glorioſum jam habetur ibidem.

3. Cùm à ſummo pontifice noſtro ordini ſit indultum, nec ad incorporationem monialium per litteras apoſtolicas teneamur, ſtatuit & præcipit capitulum generale, ut nulla deinceps quacumque de cauſa noſtro ordini incorporetur.

4. Cùm grande periculum noſtro ordini poteſt venire, ſi perſonæ noſtri ordinis tranſeuntes ad nigros ſive ad alios ordines, poſſent ibi remanere contra votum ſuum & privilegia ordini indulta, præcipitur abbatibus univerſis, ut regulari monitione præmiſſa, excommunicent eos, & excommunicatos denuncient, & ea quæ aſportaverunt efficaciter repetant, & eos ad ſe revocent, ſi ſibi viderint expedire.

5. Pro utilitate ordinis & animarum ſalute, ſtatuitur à capitulo generali, ut nulla monialis de cetero eligatur vel promoveatur in abbatiſſam, quæ trigeſimum non compleverit ætatis ſuæ annum.

6. Quoniam illuſtriſſimus dominus LUDOVICUS rex & domina BLANCHA regina Franciæ, & dominus ALPHONSUS comes Pictaviæ & Tholoſæ petunt orationes pro ſe fieri ſpeciales, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut orationes dudum indictæ pro domino papa & cardinalibus, pro ſtatu Eccleſiæ ſanctæ Dei, & totius chriſtianitatis, & pro domino rege & regina Franciæ illuſtriſſima matre ejus, & pro domina regina uxore domini regis, & pro fratribus ſuis, & pro ſorore ſua, & eorum liberis, & pro domino duce Burgundiæ, & pro toto comitatu ipſorum continenter & devotè reddantur, videlicet ut ſingulis diebus, finito completorio, & orationibus conſuetis, cantor incipiat *Salve regina*, & finita Antiphona, dicatur à præſidente verſus *Ave Maria* cum genuum flexione, collecta *Concede nos*. Quo finito, conventus more conſueto dormitorium intret, & omni VI. feria fiat per clauſtrum proceſſio cum VII. pſalmis, & litania, & celebretur miſſa *Salus populi*, prout ordinatum eſt à capitulo generali. Orationibus ſupradictis ſuper adduntur tres miſſæ, prima de Spiritu-ſancto, ſecunda de Beata Virgine, tertia de S. Cruce,

Digitized by Google

deinde pro omnibus ſupradictis ſinguli ſacerdotes per ordinem univerſum. Inſuper ad petitionem dominæ Blanchæ illuſtriſſimæ reginæ Francorum ſtatuit capitulum, ut pro inclitæ recordationis domino Ludovico rege Francorum quondam viro ſuo, & pro domino Alphonso quondam rege Caſtellæ genitore ſuo, & pro domina regina matre ſua, & pro ſororibus, & aliis amicis ſuis una miſſa pro defunctis dicatur à ſingulis ſacerdotibus per ordinem univerſum. (a)

7. Querelæ domini Hugonis tituli S. Sabinæ preſbyteri cardinalis apoſtolicæ ſedis legati contra abbatem *de Hervebach*, & quoſdam alios de ordine noſtro in Allemania, de Claravalle & de Morimundo abbatibus utriſque in linea ſua committuntur in plenaria ordinis poteſtate, ut inquiſita diligenter veritate, corripiant & puniant quæ viderint corrigenda, & laborent ad animum domini cardinalis erga ordinem mitigandum.

8. Cùm intellexerit capitulum generale, quod in eccleſia abbatiæ Vallis-eccleſiarum quædam picturæ & celaturæ fiant, quæ deformant antiquam ordinis honeſtatem, præcipitur auctoritate capituli generalis, ut curioſitates prædictæ ad conſuetam ſimplicitatem ordinis reducantur, & ſcribatur honeſtè domino infanti primogenito regis Caſtellæ, ne fortè propter hoc in aliquo offendatur.

9. Abbas de Campo-liliorum quondam prior de Stetula, qui recuſavit recipere litteras ſibi commiſſas pro conductu monachorum domus Ciſtercii ad viſitandum in Hungaria transmiſſorum, ſequenti anno perſonaliter veniat ad capitulum generale, ſuper hoc ſufficienter reſponſurus. Abbas de ſancta Cruce in Auſtria hoc ei denunciet. Cellerarius verò de Stetula, qui dicitur recuſaſſe dictas litteras de conductu, per patrem abbatem tempore viſitationis, ſi ita ſibi conſtiterit, ab officio amoveatur, & tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

10. Cùm inſinuatum fuerit capitulo generali, quod monachi Vallis-Dei portaverunt abbatem ſuum ad portam, committitur de Spina & de Melone abbatibus, qui ad locum perſonaliter accedentes, inquiſita diligentius veritate, corrigant & reforment, auctoritate capituli generalis, quæ ſecundùm formam ordinis viderint corrigenda.

11. De Theoloco & Aceyo abbatibus committitur à capitulo generali, ut ſententiam excommunicationis latam anno præterito à venerabili patre domino abbate Ciſtercii, & à capitulo generali approbatam in moniales de Collungiis, exequantur: ita quod eamdem ſententiam legant, ſi commodè fieri poteſt, in ſynodo Lingonienſi, vel ſaltem epiſcopo civitatis ejuſdem denuncient & oſtendant.

STATUTA ANNI M. CC. LII.

1. Quoniam inter perſonas ordinis, & maximè ſuper paternitate monialium pax debet eſſe amica, & odioſa ſit ſemper contentio, volens & ſtatuens capitulum generale conflictus odioſos reſcindere, & ponere inter cauſantium fines pacem; ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut quicumque abbas alicujus abbatiæ monialium paternitatem poſſedit decennio, illam de cetero poſſideat & habeat, motiſque jam ſuper hoc quæſtionibus ordinis judicio terminatis & ſopitis, omnibus de cetero ſuper hoc capituli generalis audientia denegatur.

2. Abbates qui præter conſcientiam ad petitionem fundatorum ſuorum ſeu aliorum in domibus ſuis in conventu ſolemniter anniverſaria fieri in præſenti capitulo petierunt, in grave onus ordinis in futurum, tribus diebus ſint in levi culpa, uno eorum in pane & aqua: & nihilominus inhibetur à capitulo generali, ne de cetero à quocumque talis ſupplicatio attentetur.

3. Petitio religioſorum abbatis & conventus Moliſmenſium, qui petunt, quod peregrini & omnes alii, qui ad tranſlationem corporis ſanctiſſimi patris noſtri Roberti primi abbatis Ciſtercii, quæ debet fieri ſequenti anno die dominica ante feſtum ſancti Remigii, ante vel poſt ipſam tranſlationem advenerint, participes ſint omnium bonorum ordinis, exauditur, & ſuper hoc illis dentur litteræ capituli generalis.

4. Petitio venerabilis Patris Th. Belgeburgenſis epiſcopi, qui petit, ut corpora nobilium comitis de *Manneſuche*, & ejus uxoris in cimiterio Portenſis monaſterii Ciſtercienſis ordinis jam ſepulta, intra eccleſiam ipſam ſepeliantur, in hoc exauditur, ut in clauſtro vel capitulo ſepeliantur monachorum.

5. De abbate Ebracenſi, qui contra formam ordinis per plures dies in abbatiam ſuam intrare ſuſtinuit mulieres, nec, prout debuit, diſcooperuit altaria, nec depoſuit officiales hujuſmodi conſentientes tranſgreſſioni, nec ceſſavit à divinis, prout in definitionibus continetur, committitur patri abbati in plenaria ordinis poteſtate, qui ad locum accedens, tam in ipſum abbatem, quam alios quos culpabiles invenerit taliter animadvertat, ſecundùm culparum merita, ut à conſimili ceteri de cetero terreantur. Et quid inde, &c.

6. Cùm abbas Vallis ſancti-Georgii renunciaverit in capitulo generali omni juri paternitatis quam habebat in abbatiam hoſpitalitatis ſancti Gothardi filiam ſuam penitus deſtructam, committitur abbati Morimundi, ut auctoritate plenaria capituli, ipſam ſibi, ſi voluerit, retineat vel tradat alicui abbati de ordine noſtro, qui eamdem reædificare valeat, prout melius viderit ordini expedire. Et quid inde, &c.

7. Præcipitur abbati de Valentia, auctoritate capituli generalis, ut ipſe viriliter & audacter requirat à vicecomite Toarcii c. ſolidos annui reditus, in quibus tenetur capitulo generali, & non ſolvit jam elapſi ſunt plures anni, & per cenſuram eccleſiaſticam; ſi neceſſe fuerit, compelli faciat dictum vicecomitem ad ſolutionem reditus ſupradicti. Et quod inde, &c.

8. De Salzeda & de Morerola abbates, qui venientes ad capitulum generale, nimis atroci-

(a) Idem ſtatutum anno ſequenti iiſdem planè verbis renovatum eſt.

Digitized by Google

ter verberati, ſpoliati, & capti fuerunt in Biterrenſi diœceſi, perſonaliter accedant ad illuſtriſſimam dominam reginam Francorum, intimantes eidem injuriam tam ſibi, quam aliis ſociis ſuis abbatibus injuſtè illatam, quibus aſſiſtant cum litteris capituli generalis de Valle beatæ Mariæ & de Regali monte abbates, in expenſis dictorum abbatum ſupplicantes eidem reginæ ex parte capituli generalis, ut dictum exceſſum & injuriam taliter faciat emendari, quod cadat ad honorem reginæ & commodum dictorum abbatum.

9. Cùm ſecundùm regulam B. Benedicti totius monaſterii ſui ordinatio de diſcreta diſpoſitione proprii abbatis dependere debeat, auctoritate capituli generalis inhibetur abbati Caſænovæ, ne in domo Ripæ-altæ filia ſua, infirmariam propriam, gallinariam, hortos, viridarium, vel aliquid hujuſmodi ſibi audeat contra formam ordinis vendicare, nec ibidem officiales inſtituere, ſeu etiam de victualibus vel ordine miniſtrantium præſumat ordinare, cùm tantæ novitatis introductio domui illi non ſolùm damnoſa ſit in expenſis, verum etiam toti ordini perniciosa ſit in exemplo, ſi contra primum ordinis fundamentum & libertatem per licentiam inſoleſcat.

10. Abbas de Brueria, qui vocatus fuit per monachos Ciſtercii ad faciendam viſitationem Belli-loci in Anglia filia Ciſtercii, nec voluit venire, contra formam ordinis, viginti diebus ſit extra ſtallum abbatis, & tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Abbas de Gueredone hoc ei denunciet.

11. Abbas de Ponte S. Mariæ, qui minus diſcretè contra formam ordinis obligavit ſe per litteras ſuas ſæcularibus in triginta marchis argenti, quadraginta diebus ſit extra ſtallum, & tribus diebus in levi culpa, uno eorum in pane & aqua.

12. Abbatiſſa Cæli-vallis, quæ infra abbatiam ſuam quemdam fugitivum de ordine Minorum admiſit, & circa ſpatium octo menſium apud ſe retinuit, non ſine gravi & grandi ſuſpicionis ſcandalo: quæ etiam dictum fugitivum ejectum de abbatia, & pro ſuis exceſſibus & maleficiis à perſonis ſæcularibus comprehenſum, detentum & vinctum, de vinculis liberavit, reduci ad ſe faciens in curru cum monialibus in ſcandalum plurimorum, de qua & multa referuntur inhoneſta; quia per perſonas fide dignas & litteras porrectas capitulo generali contra ipſam, conſtat capitulo generali quod præmiſſis veritas ſuffragetur, deponitur in inſtanti.

13. In primis ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod cùm collectæ fiunt in ordine, patres abbates inter domos, quæ ratione filiationis ſpectant ad ipſos, ſummam impoſitam ſeu imponendam, ſecundùm vires facultatum ſeu redituum, teſte conſcientia, æqualiter dividant, nihil ſuperaddentes, nihil ad uſus proprios retinentes præter moderatas expenſas ſeu uſuras, ſi aliquas propter hoc oportuerit, aliquibus filiis abbatibus ad diſtributionem hujuſmodi convocatis: ita tamen quod ipſi patres abbates ad ſolvendum pro rata ſua, ſecundùm legem ſuperius impoſitam, eorum filiis ſunt aſtricti, & poſſunt & debent dicti patres filios ſuos ad ſolvendum compellere auctoritate capituli generalis. Qui verò contra formam venerint ſupraſcriptam, auctoritate ejuſdem capituli generalis noverint ſe ſuſpenſos.

14. Item, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod nullus pro culpa ſua emiſſus, ad petitionem ſæcularium ad reverſionis gratiam admittatur.

15. Item, quæſtionem propoſitam in capitulo generali, quis deberet veſtire hoſpites in alienis domibus exiſtentes, interpretatur idem capitulum generale, quod ſi domus in qua fuerint, veſtimenta generaliter non habuerit, illo anno abbas proprius eiſdem de veſtibus providere teneatur.

16. Item, auctoritate capituli generalis inhibetur abbatibus ordinis univerſis, ne per litteras ſe obligent de aliquo recipiendo in monachum vel converſum. Litteras autem ſuper hoc jam datas nullius eſſe roboris denunciat capitulum generale.

17. Item, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod ad denunciationem unius, inquiſitio nullatenus committatur, niſi denunciator ad talionem ſe duxerit obligandum.

18. Item, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod abbas Vallis-magnæ in domo ſcholarium ordinis in Montepeſſulano ſtudentium eamdem juriſdictionem & auctoritatem in providendo ſeu abſolvendo habeat, quam dominus Claræ-vallis in domo ſcholarium Pariſius: maximè cùm dicta domus ſit membrum proprium Vallis-magnæ: & inſuper privilegiis, conſuetudinibus, & indulgentiis omnibus gaudeant, quibus dicti ſcholares Pariſius gaudent, & hactenus ſunt gaviſi, ſalva in omnibus hoſpitalitatis gratia, quæ in dicta domo de Montepeſſulano debet hoſpitibus exhiberi.

19. Item, concedit capitulum generale, quod converſi monialium, cùm per abbatiam ordinis tranſire eos contigerit, recipientur in refectoriis converſorum, dummodo converſis ordinis ſint conformes in habitu & tonſura.

20. Item, ad venerationem Corporis Jesu-Christi, & ad ſanctitatem majorem ordinat capitulum generale, quod abbates qui voluerint & potuerint aliquod vas idoneum ſibi ſtudeant comparare, in quo Corpus dominicum ad communicandum infirmos ſecurius quam in calice deferatur.

21. Item, cùm quidam abbates neceſſitate paupertatis de non veniendo ad capitulum generale ſe excuſent, decrevit idem capitulum generale excuſationem illam nullam eſſe, & addit, quod qui hujuſmodi prætextu ad generale capitulum eo anno non venerunt quo tenentur, pœnam peragant in Uſibus conſtitutam.

22. Item, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod cùm aliquis abbas alicui monacho vel converſo aliquam grangiam ad firmam concedit, ſoluto cenſu in quo tenetur, monachus vel converſus abbatiæ, reſiduum bonorum grangiæ eidem commiſſæ ſibi non approprietur, nec præter ordinationem abbatis inde aliquid facere audeat

Digitized by Google

vel præſumat.

23. Item, ſuper ingreſſum mulierum in abbatias ordinis auctoritate papalium litterarum, ordinat capitulum generale, quod definitio olim edicta ſuper hoc obſervetur.

24. Item, cùm præter communem ordinis habitum, quidam abbates ordinis mantellos habeant & pelliciis utantur, interdicit capitulum generale, ne diverſitas hujuſmodi habitus ulterius præſumatur. Qui verò præſumſerit, & ad uſum ſuum portari fecerit, à vino penitus abſtineat, & gradum altaris pariter non aſcendat.

25. Item, ob reverentiam undecim millium virginum, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod feſtum earum cum duabus miſſis fiat per ordinem univerſum. Hiſtoriam autem cum duodecim lectionibus jam generali capitulo præſentatam abbas Vallis ſancti Lamberti deferat ad ſequens capitulum generale. Converſi nihilominus laborabunt.

STATUTA ANNI M. CC. LIII.

1. QUæſtionem propoſitam in capitulo generali, videlicet quis abſolvere debeat illos, in quos ſententiæ feruntur ex delegato ipſius capituli generalis vel præcepto, ſic determinat idem capitulum generale, quod abbates ſuos abſolvant ſubditos, & ipſi à patribus abbatibus beneficium abſolutionis obtineant, ſi ipſos in hujuſmodi ſententias contigerit incidiſſe.

2. Cùm contra omnes ordinis fugitivos generale capitulum olim pœnas ediderit competentes, ad reſtringendum autem etiam exceſſus eorum, multiplices pœnas duxerit addere memoratis, quod, cùm ad ordinem redierint, veſtimentis novis uſque ad tres annos careant, & adminiſtrationem aliquam ſpiritualium vel temporalium nullatenus aſſequantur; & quoniam quidam ex illis ſuæ ſalutis prodigi, in confuſionem ordinis & in ſcandalum plurimorum in ſæculari habitu non verentur per ſæculum evagari, ipſos deterioris conditionis eſſe non immeritò judicans capitulum generale, pœnas prædictas eis ſtatuit infligendas, & quod non equitent in futurum niſi de licentia capituli generalis.

3. Statuit & ordinat capitulum generale, quod cùm ſuper aliquo alicujus exceſſu inquiſitio committitur à capitulo generali, inquiſitione pendente, pater abbas, illo articulo excepto ſuper quo inquiſitio facta eſt, juriſdictionem paternam poteſt in filios in aliis exercere; ita tamen quod ſi medio tempore ipſius filii non ex cauſa dictæ commiſſionis ſuam receperint ceſſionem, cauſam ipſam exponat in capitulo generali.

4. Item, definitioni olim editæ de eſu ſive miniſtratione carnium addit capitulum generale, quod ſi perſonæ ordinis eundo & redeundo ad curiam, contra diſtinctionem venerint memoratam, quacumque impetrata licentia, ſeu etiam gratis oblata, ſint in pane & aqua pro ſingulis vicibus una die.

5. Inhibetur diſtrictè auctoritate capituli generalis, ne abbas vel monachi aliquod genus A pellium ſecum deferant ad utendum. Quod ſi fortè propter imminens ægritudinis periculum aliquis tranſgreſſus fuerit, monachi tempore viſitationis ſe in capitulo recognoſcant, ad viſitatoris arbitrium puniendi; abbates verò ſuper hoc veniam petant in capitulo generali: quod ſi facere neglexerint, gradum altaris, quouſque ſe taliter recognoverint, non aſcendant. Diſtinctio verò ſuper hoc lata anno præterito revocatur.

6. Item, definitioni olim editæ de pueris ordinis apud Divionem vel in via remanentibus, & ducentibus choreas, ſeu aliquid tale facientibus, unde ordini ſcandalum oriatur, addit B capitulum generale, quod quamdiu abbates tales ſecum retinuerint, abſtineant à vino omni die. Abbates ante Divionis ingreſſum in via capituli ſuis ſervientibus non negligant hanc pœnam nunciare.

7. Item, cùm per domini papæ privilegium ſit inhibitum, ne de confeſſionibus ſeu abſolutionibus monialium ſe quis intromittere audeat, niſi de patris abbatis licentia ſpeciali; auctoritate capituli generalis inhibetur abbatibus ordinis univerſi, ne licentiam hujuſmodi alicui perſonæ, quæ non ſit de ordine noſtro, concedere audeant vel præſumant.

C 8. Item, abbati Regalis-montis præcipitur auctoritate capituli generalis, quod picturas, & imagines, & ſculpturas, cortinas & columnas cum angelis circa majus altare de novo factas, ad humilitatem & ſimplicitatem antiquam ordinis dirigat: ita tamen quod ſepulcris regalibus, vel eorum qui regali genere prodierunt, nullum præjudicium per præceptum hujuſmodi generetur. Quod ſi adimpletum non fuerit intra menſem, idem abbas cum priore ſuo à vino abſtineat, donec præceptum capituli effectum ſortiatur.

9. Item, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut monachi in abbatiis monialium exiſtentes, D ibidem de cetero carnes comedere non præſumant.

10. Item, præcipitur abbatibus ordinis univerſi, ut monachos & converſos à facie Tartarorum fugientes, non obſtante veſtium inſufficientia, recipiant, & eiſdem in veſtibus providere teneantur.

11. Item, conceditur abbati & conventui * Athanacenſi, quod cùm diverterint, in refectoriis noſtris admittantur. Idem conceditur abbati & conventui ſancti Germani Pariſienſis.

* Aynay Lugduni.

12. Item, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut garciones ad capitulum generale venientium, E ſi tempore capituli generalis domum Ciſtercienſem ingreſſi fuerint, nihil eis miniſtretur, niſi de quatuor primorum abbatum licentia ſpeciali.

13. Item, de illis qui vadunt ad Romanam curiam, vel mittuntur, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod definitio olim edita obſervetur: hoc addito, quod cauſis itineris expoſitis patri abbati, ſi infra ſex dietas poterit inveniri, idem pater cauſas prædictas domno Ciſtercienſi per litteras ſuas ſignificet, nec poſſit pater abbas à via prædicta filium prohibere quin vadat ad

Digitized by Google

curiam, ſecundùm quod in definitione continetur.

14. Pro illuſtriſſima domina B. regina Franciæ jam defunctа fiat in anno præſenti duplex ſervitium, & duplex in ſequenti, & ſolemniter fiat ejus anniverſarium in kalendas Decembris per ordinem univerſum.

15. Petitio reverendi patris domini STEPHANI tituli S. Mariæ Tranſtiberinæ preſbyteri cardinalis, devotiſſimi amici ordinis & defenſoris, qui petit unam collectam pro defunctis diebus ſingulis dicendam poſt ejus obitum, in miſſa pro defunctis, in abbatia de Palatiolis tantum, quam ipſe fundavit, & de plenario ſervitio, nec non de anniverſario ipſius poſt ejus obitum faciendo per univerſum ordinem, exauditur.

16. Cùm querela gravis de abbate Vallis B. Mariæ delata fuerit ad capitulum generale, qui de manu nobilis dominæ ISABELLÆ relictæ domini BOCHARDI Montis-moræ, non ad ſe retraxit executionem dicti mariti ſui, in grave diſpendium dicti teſtamenti, & opprobrium ordinis, ut dicitur, tepide & puſillanimiter ſe habuerit, nec ad exequendum proceſſit, ut debuit, præcipitur ei auctoritate capituli generalis, ut præteritam culpabilem negligentiam ſubſequentis diligentiæ celeritate compenſet: ita quod poſtpoſito omni timore, gratia, odio, vel favore, infra Nativitatem Domini proximè ſequentem teſtamenti executio conſummetur.

17. Propter multa miracula, quæ dominus dignatus eſt facere meritis fratris JOHANNIS monachi Longi-pontis, quondam domini Montis-mirabilis, conceditur à capitulo generali, ut in eccleſia ipſius abbatiæ corpus dicti JOHANNIS honorificè ſepeliatur.

18. Cùm illuſtriſſimus rex Francorum LUDOVICUS & inclitæ recordationis BLANCHA mater ejus, una cum nobili prole ſua nobilibus Atrebatenſi & Pictaviæ comitibus, & ISABELLA ſorore eorumdem orationes ab ordine tempore capituli generalis perſonaliter petituri acceſſerint, licet fatigati ex itinere, in Ciſtercio non niſi de licentia capituli generalis carnes comedere voluerunt, & hoc extra terminos; ſtatimque diſcreto ordinis judicio ſub certa pœna ſtatutum fuerit, ne de cetero traheretur à poſteris in exemplum: & nunc abbas Prulliaci ipſius regis liberos cum multitudine ſubſequentium & mulieribus in domum ſuam receperit, & licet invitus infra terminos carnes ſuſtinuerit miniſtrari, & mulieres ibidem pernoctare; ad cautelam futurorum definit & ordinat capitulum generale, ut dictus abbas Prulliaci xx. diebus ſit extra ſtallum abbatis, tribus diebus eorum in levi culpa, reliqua verò pars conventus dicat VII. pſalmos pœnitentiales, & privatim in eccleſia accipiat diſciplinam. Parcitur autem omnibus officialibus perſonis à depoſitione ob ipſius dicti domini regis liberorum reverentiam & favorem.

19. Item, abbas Sacri-portus, qui mulieres in domum ſuam ſuſtinuit ingredi, & ibidem pernoctare, & carnes infra terminos eiſdem miniſtrari, decem diebus ſit extra ſtallum abbatis, & tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Prior verò & cellerarius dictæ domus, tribus diebus ſint in levi culpa. Parcitur autem eis à graviori pœna propter dictorum liberorum domini regis reverentiam & favorem, & maximè cum una dominarum litteras domini papæ haberet, quarum auctoritate licitè poterat ingredi.

20. Cùm venerabilis pater dominus JOHANNES preſbyter cardinalis S. Laurentii in Lucina mandaverit capitulo generali auctoritate domini papæ fieri infirmitorium in una grangia abbatiæ Caſæ-novæ, propter grangiarum & abbatiæ diſtantiam, præcipit capitulum generale, ut mandatum domini papæ in hoc teneatur per omnia.

STATUTA ANNI M. CC. LIV.

1. PRo reverentia B. ROBERTI domus & ordinis Ciſtercienſis primi inſtitutoris, ordinat capitulum generale, ut in litania in ſingulis ipſius ordinis domibus poſt B. Bernardum nominetur; & in Veſperis B. Virginis privatim de eo commemorationem faciant univerſi. In Laudibus antiphona *Collaudabunt multi.* In Veſperis antiphona *Iſte cognovit.* ℣. *Juſtus germinabit*, collecta *Interceſſio.*

2. Item, ut ordo noſter aſſiduè luce divinæ ſapientiæ reſplendeat, ſicut vitæ rutilat ſanctitate, & ibi leventur retia in capturam, ubi abundat piſcium multitudo; mandatum domini papæ directum capitulo generali, quod apud S. Bernardum Pariſius novitii recipiantur, & ibidem ſub forma ordinis profiteantur approbat, & gratum habet hoc capitulum generale.

3. Satuit & ordinat capitulum generale, ut omnium ſolemnitatum, quæ in ordine habent vigilias, ſi contigerit eas ſecunda feria venire, præcedenti ſabbato in cibo quadrageſimali jejunium celebretur, cùm hoc ſummus pontifex duxerit ſtatuendum. Miſſa verò & totum officium fiet ſicut fieri conſuevit.

4 Cùm pro vitandis animarum periculis & ſcandalis reſtringendæ ſint perſonarum ordinis ad domos alias emiſſarum evagationes, & ad aures capituli generalis ſuper hujuſmodi emiſſiones graves querelæ pervenerint, ſtatuitur ut ſi tales à debito itinere per unam dietam diverterint, pro fugitivis habeantur. Abbates verò qui tales mittunt, eis terminum rationabilem non nimis extenſum præfigant Si verò dictos emiſſos per infirmitatem manifeſtam, vel ob alias cauſas certas & juſtas contigerit retardari, abbas in cujus domo vel terra talia impedimenta occurrerint, abbati ad quem mittuntur ſuas inde litteras dirigat teſtimoniales; nec non & alias de conductu. Tales verò ſi fortè per civitatem Pariſienſem tranſierint, non niſi una nocte ibidem pernoctari præſumant.

5. De forma profeſſionis fratrum capellanorum, clericorum, & converſorum monialium noſtri ordinis, ſic determinat capitulum generale, ut videlicet anno novitiatus expleto in capitulum ipſarum monialium venientes, proſtrati

Digitized by Google

miſericordiam petant; & deinde eiſdem breviter expoſita ordinis aſperitate, perſeverantiam promittentes, proprietati ibidem renuncient more ordinis conſueto; deinde libro regulæ ſuper genua abbatiſſæ ſedentis appoſito, flexis genibus & manibus ſupra dictum librum dicant. *Promitto vobis obedientiam de bono uſque ad mortem.* Abbatiſſa verò reſpondeat, *Det tibi Deus vitam æternam.* Conventus verò reſpondeat *amen.* Quibus peractis, oſculato libro, recedant.

6. Cùm dominus Ciſtercienſis commiſiſſet abbati de Sora viſitationem filiæ ſuæ de Herivado ſecundùm formam ordinis, in plenaria poteſtate; ipſe aſſumto filio ſuo abbate de Aſylo certa die ad viſitationem faciendam ambo pariter ad capitulum venientes, & viſitationem incipientes, in prima ſeſſione ſtatim præcipitanter nulla cauſa peremtoria probata, contra abbatem dicti loci nulla copia ſibi data deliberationis & defenſionis, nulloque ſervato juris ordine contra ordinis noſtri inſtituta, ſicut nobis per litteras eorumdem patentes & duos monachos, unum de Ciſtercio, & alium de dicta domo conſtitit evidenter, in abbatem dictæ domus depoſitionis ſententiam fulminarunt: quam ſententiam dictus dominus abbas Ciſtercii & capitulum generale declarat eſſe nullam: unde cùm ſit ab ordine conſtitutum, ut ſi quis abbas alium injuſtè depoſuerit, recipiat talionem, dicti abbas de Sora & de Aſylo deponuntur in inſtanti. Abbas de *Eſron* hoc eis denunciet. Iſta verò ſententia, ut à ſimili præcipitatione in poſterum caveatur, in omnibus ordinis domibus habeatur.

3. Omnes orationes pro domino papa, pro cardinalibus, pro ſtatu Eccleſiæ, pro domino rege Franciæ, pro fratribus ſuis, pro uxore & liberis eorumdem, pro bono ſtatu totius Terræ-ſanctæ anno præterito ſtatutæ, in omnibus integraliter obſerventur: collectam tamen *Adeſto Domine*, quæ in horis B. Mariæ dici ſolet privatim nemo dicere teneatur. Loco etiam ipſius miſſæ *Salus populi*, quæ ſexta feria diei conſuevit, dicatur miſſa de S. Cruce, & collecta *Ineffabilem* dicatur ad dictam miſſam loco competenti. Dicatur etiam pro domino rege & regina Franciæ & fratribus ipſius, & ISABELLA ſorore ſua, & liberis eorum, una miſſa de Spiritu-ſancto, & alia de B. Virgine, & alia de de S. Cruce à ſingulis ſacerdotibus per ordinem univerſum.

8. Querela nobilis viri JOHANNIS comitis Burgundiæ & domini Salinenſis contra abbatem de Salteria; de Vaulereia, de Boſſoleia, & de Straffort abbatibus committitur in plenitudine ordinis poteſtatis pace aut judicio terminanda. Et quod inde, &c. Et cùm ordo velit, quantumcumque ſecundùm Deum poteſt, eſſe dicto comiti favorabilis & devotus, ſcribatur ei quod ultra mare trahi non poſſunt abbates de Anglia, propter indulgentiam domini papæ in contrarium ſibi factam.

9. Scribatur patri reverendo domino legato Alemanniæ & comiti Guerenſi per litteras excuſatorias, quod de incorporandis ordini mo- A nialibus, pro quibus ſcripſerunt capitulo generali, ipſum capitulum generale ſuam exaudire petitionem non poteſt, cùm à ſede apoſtolica ſit indultum ordini, ne ad incorporationem alicujus abbatiæ monialium teneantur.

10. Petitio abbatis Clari-campi in Friſia de faciendo feſto S. Bonifacii dictæ terræ apoſtoli in domo ſua, una cum miſſa & duodecim lectionibus exauditur.

STATUTA ANNI M. CC. LV.

1. LIcet ſummus pontifex largifluæ bonitatis ſuæ conſilio gratiam ſuam circa ordinem B univerſum in hoc duxerit ampliandam, ut abbates cum ſuis ſubditis in illis caſibus, in quibus excommunicatio ſeu irregularitas contrahitur, abſolvere & diſpenſare valeant, dummodo tales non ſint, ut propter ipſorum enormitatem merito ſit ad ſedem apoſtolicam recurrendum. Conſulitur & injungitur abbatibus ordinis univerſi, ne hujus occaſione gratiæ in caſibus dubitabilibus de facili & non niſi de bonorum conſilio cum ſuis diſpenſent ſubditis, ne fortè oblatam ordini gratiam amittere contingat, conceſſis abutendo. Ipſi verò abbates, ſi hujuſmodi abſolutione ſeu diſpenſatione indigeant, niſi magna neceſſitate C & periculo, diœceſanos ſuos ſuper hoc adire de facili non præſumant.

2. Cùm reverendiſſimus & ſanctiſſimus pater noſter dominus papa ALEXANDER IV. orationes ſpeciales dignanter duxerit inquirendas, petitioni ſuæ digna cum devotione & reverentia aſſurgendo ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut nomen ipſius in miſſæ canone conſcribatur & nominetur, & in miſſa de B. Virgine, & in illa etiam quæ dicitur pro defunctis collecta dicatur aſſiduè *Deus fidelium omnium* pro eodem, & nominetur in ea, & nihilominus poſt ejus obitum anniverſarium ſuum fiat per noſtrum ordinem in D conventu, & pro eo celebrent univerſi. Orationes autem generales, quæ tam pro ipſo domino papa, quam pro ſtatu eccleſiæ antea per ordinem noſtrum dicebantur, ſtatuit & ordinat capitulum generale in ſuo robore permanere, videlicet ut ad miſſam quotidianam, in conventu dicatur pſalmus *Deus venerunt gentes*, & inter collectas alias quæ ſequuntur pro domino papa prima collecta dicatur ſpecialis, & nominetur ibidem. *Salve regina* dicatur poſt Completorium, & omni ſexta feria fiat proceſſio per clauſtrum more conſueto.

3. Cùm frequens relatio capituli generalis au- E ribus inculcetur ſuper hoc, quod patres abbates ad ſuſurrationes & detractiones malorum, non ſine gravi animarum periculo, præcipitanter & nimis de facili ad depoſitionem filiorum abbatum procedant; patres abbates de cetero damnabili temeritate procedere non præſumant; & eorum ceſſiones ſine magna neceſſitate & cauſa rationabili nullatenus admittant, ne hujuſmodi damnoſa facilitas deponendi, vel abſolvendi abbates tranſeat in abuſum. Qui verò injuſtè depoſuerit, depoſitionis recipiat talionem.

Digitized by Google

4. Cùm filiatio fratrum de Calatrava ad domum Morimundi, non ſolum diuturna temporis præſcriptione, verùm etiam ad petitionem capituli generalis jam apoſtolicâ gratiâ confirmata, pleno jure pertinere noſcatur; univerſis abbatibus & perſonis ordinis diſtrictius inhibetur, ne per alicujus litteræ impetrationem, ſeu conſilium vel auxilium apponendo, aliquid attentare præſumat, per quod dictæ domùs Morimundi turbetur poſſeſſio. Quod ſi quis auſu temerario præſumſerit, ſciat ſe ſententiæ conſpiratorum ſubjacere.

5. Statuit & ordinat capitulum generale, ut illa unio de duabus abbatiis, videlicet Caſænovæ & de Tremum per dominum Innocentium quondam papam IV. in ſuo robore perſeveret: ita quod duarum domorum bona ſint communia, & ſub unius abbatis regimine domus utraque gubernetur, & quod in ipſo monaſterio Tremetuno conventus habeatur jugiter, & ibidem vigeat obſervantia regularis, cujus tamen abbas an debeat appellari ſolius abbatiæ vel duarum, venerabilis patris Johannis tituli S. Laurentii in Lucina preſbyteri cardinalis prudentiæ committendum ducit capitulum generale.

6. Abbates Angliæ, à quibus ab archidiaconis obedientia canonica exigitur, occaſione parochialium eccleſiarum, quas tenent in uſus proprios, caveant omninò ne illis talem obedientiam exhibeant contra ordinis libertatem: ſed in propriis ipſorum expenſis, qui ſuper præmiſſis inquietantur, prout viderint expedire, jus ſuum proſequantur, & ſcribatur pro ipſis domino papæ & domino J cardinali.

7. Pro ſpeciali devotione quam dominus Caſtellenſis archiepiſcopus habet ad noſtrum ordinem, concedit ei capitulum generale, ut duos honeſtos & probatos monachos ſecum poſſit aſſumere de quacumque abbatia Hiberniæ, dum ipſi honeſtis officiis deputentur.

STATUTA ANNI M. CC. LVI.

1. QUoniam frequens querela ſuper viſitatorum immoderatis expenſis, grandi etiam & gravi numero perſonarum & equorum, auribus inſonuit capituli generalis, ſtatuit & ordinat idem capitulum generale, & auctoritate qua poteſt, viſitatoribus præcipitur & injungitur, ut parcendo viſitandis domibus, moderatè ſe habeant in numero perſonarum & equorum, & ne ſub prætextu viſitationis ex alia parte domus nimis graventur in ſumtibus, tertia die viſitationis in viſitatoris præſentia ſemper fiat computatio expenſarum viſitationis. Si quid verò viſitatus curſoribus viſitatoris dare voluerit ex gratia, ſummam XII.denariorum monetæ currentis in provincia non excedat, niſi fortè ad partes remotas tranſmittantur.

2. Item, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut capellani monialium ordinis profeſſi ad domos ordinis divertentes, à ſæcularium conſortio, vel convictu ſequeſtrati, in loco ſecreto & honeſto recipiantur, & receptis ob reverentiam ordinis liberaliter miniſtretur & honeſtè.

3. Item, auctoritate capituli generalis firmius inhibetur abbatibus univerſis & abbatiſſis, ne litteras quæſtuoſas, quas pro ſubventione domorum ſuarum impetrant à capitulo generali per manus monachorum vel etiam monialium per eccleſias de cetero faciant vel permittant portari.

4. Item, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut præcipuis ſolemnitatibus liceat nobis pannis ſericis & oloſericis altaria noſtra adornare.

5. Item, horrendæ novitatis & novæ turbationis materiam novam detulit relatio ad aures capituli generalis, videlicet de fratre Warnerò converſo Maris-ſtellæ, qui in derogationem & ſubverſionem libertatum ordinis, divina parvipendens judicia, ſuæque oblitus ſalutis, quædam privilegia à ſede apoſtolica impetravit, per quæ abbatem proprium & conventum per executorem ſæcularem deputatum excommunicationis de facto fecit ſententia innodari, quique grangiam quamdam ſibi ad ſuam vitam fecit appropriari, & alia multa indecentia & inhoneſta noſtrique ſimplicitati ordinis inimica obtentu dictorum privilegiorum obtinuit, & commiſit. Ne igitur tantæ temeritatis exceſſus præſumtoribus tranſeat in abuſum, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut dictus converſus perpetuò carceri mancipetur, invocato ad hoc, ſi neceſſe fuerit, auxilio brachii ſæcularis. Cumque in excommunicationis latæ ſententiæ ab ordine inciderit, patri abbati committit capitulum generale, ut ſi pœnitentem contritum & humilem invenerit, ipſum abſolvat auctoritate capituli generalis.

6 Item, ſi quis privilegia, indulgentias, vel litteras quaſcumque contra communia ordinis inſtituta impetrare præſumſerit, vel quoquomodo obtenta retinere, perpetuo carceri mancipetur. Abbas verò ſuper præmiſſis convictus vel confeſſus, ipſo facto ſe noverit depoſitum, & nihilominus taliter depoſitus carceri mancipetur uſque ad nutum capituli generalis.

7. Item, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut liceat converſis infra portas abbatiarum equitare, & ipſæ portæ extra terminos abbatiæ habeantur.

8. Cùm inter venerabilem patrem B. abbatem Ciſtercii & conventum ejuſdem domus ex una parte; & abbatem Vallium-Sarnaii ex alia ſuper filiatione abbatiæ monialium de Porrecto, longo tempore fuerit quæſtio ventilata; tandem pro bono pacis, hinc compromiſſum eſt à patribus tam ſuper principali, quàm ſuper acceſſorio, in venerabiles de Eleemoſyna, de Fontefrigido, & de Sée abbates; & eiſdem abbatibus auctoritate capituli generalis idem negotium totaliter eſt commiſſum. Litteræ verò quæ ſuper lata ſententia à dictis judicibus latæ fuerint, legantur in generali capitulo, & pro diffinitione perpetua habeantur.

9. Item, retractatio, compilatio & ordinatio diffinitionum committitur abbatibus de Pruliaco, de Regniaco, de Maceriis, de Ré, & de Roſeriis, ut conveniant in communibus ordi-

Digitized by Google

nis ſumtibus ad hoc opus, & opere conſummato referant ad dominum Ciſtercii & quatuor primos abbates, & illi referant diffinitoribus, & per diffinitorum manus quod dictum fuerit referatur capitulo generali. Et ad hoc in die S. Lucæ conveniant Prulliacum.

10. Item, ſtatuit capitulum generale, ut quotieſcumque viſum fuerit domino Ciſtercii pro bono ſtatu ordinis, & pace ipſius conſervanda, liceat illi auctoritate capituli generalis nuncios monachos, vel etiam abbates ad curiam Romanam, vel alibi mittere in communibus ordinis expenſis, prout emergentibus negotiis viderit expedire, uſque ad ſequens capitulum generale.

11. Piæ recordationis domini Innocentii papæ IV. nuper defuncti, cui conceſſum eſt anniverſarium per totum ordinem, fiat VII. idus Decembris, & pro eo celebrent univerſi.

STATUTA ANNI M. CC. LVII.

1. Quoniam ex levi & frequenti emiſſione monachorum & converſorum, odor bonus ordinis & fama denigratur, diſtrictè prohibet capitulum generale, ne de cetero perſonæ ordinis emittantur, niſi in caſibus infra ſcriptis, videlicet pro diſperſione & conſpiratione, pro manifeſto carnis contagio, pro omnimoda & contumaci rebellione, pro violenta manuum injectione in abbatem, pro comminatione incendii vel homicidii, niſi in brevi reſipuerint, & pro libello infamiæ. Et ſupradictæ perſonæ, non niſi per proprios abbates de abbatia in abbatiam emittantur. Viſitatores autem, ſi quos aliter emiſſos invenerint, faciant revocari, & præcipiant abbatibus ſic emittentibus, ut ſe recognoſcant ſuper hoc in capitulo generali, & libellum emiſſorum prior habeat, & reſervet.

2. Ad preces & admonitionem ſanctiſſimi patris noſtri ſummi pontificis, qui ſuper hoc ſcripſit capitulo generali, ſtatuitur ut abbatibus liceat uti cappis in omnibus ſolemnitatibus quibus fit proceſſio, quoties etiam albis induuntur & portant baculum paſtoralem, nec non & altaris miniſtris uti dalmatica & tunica, abbate dumtaxat celebrante. Poſſunt etiam abbates uti cappis prædictis in benedictionibus novitiorum.

3. Petitio reverendi patris noſtri tituli S. Laurentii in Lucina cardinalis, qui ad mandatum domini papæ requiſivit à capitulo generali, ut propter reverentiam ſacramenti altaris percipiendi augmentaretur in ordine numerus raſurarum, exauditur in hunc modum, quod ſint duodecim raſuræ, videlicet in Natali Domini, in Purificatione B. Mariæ, prima dominica menſis Martii, in Paſcha Domini, in Aſcenſione ejuſdem, in vigilia S. Johannis-Baptiſtæ, in vigilia S. Mariæ Magdalenæ, in vigilia Aſſumtionis glorioſæ, in vigilia Nativitatis ejuſdem, in vigilia S. Dionyſii, in vigilia Omnium ſanctorum & in dominica adventus Domini. Raſura converſorum in ſuo antiquo ſtatu permanente.

4. Auctoritate qua poteſt præcipit generale capitulum, ut quicumque litteras impetrat, vel etiam de cetero impetravit, quarum auctoritate præter conſcientiam proprii abbatis ſuæ voluntatis arbitrio confeſſorem eligat, abbati proprio reddat in inſtanti; alioquin pro excommunicato habeatur; & nihilominus careat impetratis, & hoc per omnia de monialibus obſervetur.

5. Inhibetur auctoritate capituli generalis, ne in ſigillis ſuis vel litteris abbatiarum abbates ſe capellanos domini papæ vel miniſtros pauperum Chriſti ſe nominent; ſed abbates.

6. Cùm humani generis inimicus in agro dominico noſtri ordinis diſcordiæ & periculoſiſſimæ diſſentionis ſeminaverit zizaniam, per quam bonus ſtatus ordinis periclitari totaliter videbatur, & divinæ majeſtatis inſpirante gratia, facta ſit magna tranquillitas, procurantibus ac laborantibus cum effectu domino Ciſtercii abbate cum coadjutoribus ſuis non ſine magnis laboribus & expenſis, & onus quod omnes tangit ab omnibus approbari debeat & etiam ſupportari, ſtatuit ac diſtrictè præcipit, in virtute ſanctæ obedientiæ capitulum generale omnibus abbatibus, ac perſonis ordinis univerſi, ut partem quæ ſibi à venerabilibus patribus, videlicet de Ciſtercio, de Firmitate, de Pontigniaco, de Clara-valle, de Morimundo, unoquoque ſcilicet in generatione ſua injuncta fuerit vel indicta, locis, temporibus, & conditionibus ab ipſis appoſitis, ſolvere non omittant: alioquin ex tunc abbates gradum altaris non aſcendant, priores verò vel cellerarii ac alii officiales ſeu monachi vel converſi, quos prædicti abbates nominaverint, ſint ab omni adminiſtratione ſuſpenſi, & omni ſexta feria ſint in pane & aqua uſque ad dicti mandati completionem. Et quoniam in proximis nundinis S. Aygulphi inſtat ſolutio quorumdam debitorum ordinis, memorati abbates, mittant cellerarios ſuos, vel aliquas perſonas idoneas cum pleno & ſufficienti mandato ad nundinas ſupradictas & alias in quibus debita ordinis ſolvi debent, qui ſolvant perſonis quibus ordo tenetur, unuſquiſque pro rata ſua, & recipiant obligationis litteras ab eiſdem; & ſi terminis debitis in ſolutione defecerint, ipſa generatio dictorum abbatum ſic deficiens ad uſuras quæ à feſto B. Michaëlis inantea current pro rata ſua tenebitur & ad omne aliud intereſſe. Quilibet autem ſupradictorum abbatum, ſcilicet dominus Ciſtercienſis & alii quatuor primi abbates filii ſui plenam poteſtatem habeant coercendi abbates & alias perſonas ordinis majori pœna, ſi neceſſe fuerit, auctoritate capituli generalis.

Cùm querela delata ſit ad aures capituli generalis, quod nonnulla ordinis ſtatuta uſque adeo verſa ſint in abuſum in locis aliquibus, ut perſonæ ſæculares propè cimiteria & infirmitoria ordinis habitare, ac ibi carnes comedere contra honeſtatem ipſius ordinis permittantur, auctoritate qua poteſt prohibet capitulum generale, ut à permiſſione hujuſmodi in omnibus abbatiis ordinis in poſterum caveatur, propriis & patribus abbatibus nihilominus injungendo, ut ſæculares illos qui juxta infirmitoria ordinis vel cimiteria nunc habitant, quàm cito poterunt amoveri faciant; nec intra ſepta monaſterii extra infirmitoria ſæcularis

cularis aliquis carnes comedat ſicut in Uſibus continetur.

STATUTA ANNI M. CC. LVIII.

1. Statuit & ordinat capitulum generale, ut illæ ſolemnes orationes, quæ ſolebant fieri per totum ordinem pro domino papa, pro terra ſancta, pro bono ſtatu regni Franciæ & totius Eccleſiæ generalis, in ſuo robore perſeverent.

2. Item, cum exceſſus vocum in cantu dehoneſtet multipliciter ordinis noſtri honeſtatem, & idcirco provide ab antiquo per ſanctos patres fuerit inſtitutum quod mediocritas conſervetur in eo quod gravitatem redoleat, & devotionem debeat incitare; diſtricte præcipitur cantoribus ordinis univerſi, ut hoc ipſi obſervent, & ab aliis faciant obſervari. Si quis autem in cantando modum gravitatis hujus exceſſerit, taliter caſtigetur, quod pœna illius ab exceſſu hujuſmodi alios retrahat in poſterum & compeſcat.

3. Item cum effrenatam multitudinem monachorum, in multarum abbatiarum ordinis, maxime Ciſtercii matris noſtræ diſpendium & gravamen, venire contingat ad capitulum generale, contra antiqua & ſalubria ordinis ſtatuta: volens idem generale capitulum huic morbo competenti antidoto obviare, ordinat & diffinit, quod nullus abbas ab abbatia ſua iter arripiens ad capitulum generale, ſecum ultra primam abbatiam in via capituli recto itinere exiſtentem, vel locum æque diſtantem monachum vel in fraudem præmittere, ſeu etiam ut eum ſequatur, vel ut ſibi occurrat concedere præſumat, monachis duntaxat exceptis, qui pro negotiis ordinis ad Romanam curiam diriguntur, qui uſque Divionem licite venire poterunt, ut ibidem petita licentia & obtenta iter quod cœperint proſequantur. Qui vero venire præſumſerit contra ſtatutum tam neceſſarium & ſalubre; ſi abbas fuerit, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua: ſi vero monachus, eidem pœnæ ſubjaceat, & nihilominus omnium ultimus ſit per annum. Excipiuntur iterum abbates illi, quibus à generali capitulo eſt conceſſum, ut monachos & plures equitaturas adducant ad capitulum generale.

4. Item, definitioni ad petitionem domini papæ de cappis, tunicis, dalmaticis utendis anno præterito factæ additur, ut in ſolemnitatibus quibus abbates celebrare tenentur, diacono & ſubdiacono tunica & dalmatica uti liceat, abbatum abſentia non obſtante. Et quia novitates ſtringendæ ſunt potius quam laxandæ, auctoritate qua poteſt capitulum generale inhibet, ne cappis, tunicis, dalmaticis omni modis ſeu modo quolibet de cetero acquirendis, curioſitate, pretioſitate & varietate notabili adornatis aliter perſonæ ordinis uti liceat quoquo modo.

5. Quoniam monachi B. Dionyſii in Francia & S. Vedaſti Atrebatenſis inter ceteros religioſos quadam ſpeciali prærogativa dilectionis perſonas ordinis proſequuntur, volens capitulum generale ipſos ante alios religioſos ſpecialiter honorare, concedit abbatibus & perſonis ordinis, ut dictorum monaſteriorum abbates & monachos præſentes pariter & futuros, quoties ipſos ad eos venire contigerit, in ſuis admittant refectoriis auctoritate capituli generalis.

6. Quoniam à nonnullis ſolebat in dubium revocari, quid pœna ſuſpenſionis, cum infligitur alicui, ſecundum intentionem ordinis debeat importare, diffinit ac determinat capitulum generale, quod is qui auctoritate capituli generalis ſuſpenditur, ab altaris officio ſolum modo intelligatur ſuſpenſus, niſi aliquid in ſententia expreſſius habeatur.

7. Emiſſi pro manifeſto carnis contagio per decennium non revocentur abſque licentia capituli generalis, ratione ſuper hoc anno præterito lata penitus expirante.

8. Diſtrictiſſime inhibetur à capitulo generali omnibus abbatibus & perſonis ordinis univerſi, ne de cetero in hoſpitio monialium vel alibi in domibus ordinis, in villis vel extra, cum eis comedere in eadem menſa præſumant: alioquin ſi abbas fuerit, omni ſexta feria ſit in pane & aqua uſque ad ſequens capitulum generale, in ipſo capitulo ſuper hoc veniam petiturus: monachi vero ſint ultimi, & omni ſexta feria ſint in pane & aqua per annum.

9. Cum relatione didicerit bona fide capitulum generale, quod quædam de novo irrepſerit in ordine corruptela, videlicet ut principum & ſæcularium prælatorum, ſive aliorum etiam magnatum preces, in antiquæ ſimplicitatis ordinis præjudicium, in electionibus * interdictum damnabiliter obtineant primum locum, ideo inhibet capitulum generale, ne hujuſmodi preces admittantur, vel alio quocumque modo ſortiantur effectum: quin potius is pro quo contigerit preces hujuſmodi importari, ea vice nullatenus ibidem eligatur, niſi forte conſtaret legitimis documentis aut violentis præſumtionibus, quod eædem preces ad impediendum alicujus electionem, & in fraudem hujus conſtitutionis doloſe forent ab aliquo procuratæ. Sed & ſi aliquis de ordine talium precaminum extiterit procurator, ſi ſuper hoc convinci poterit, de domo propria expellatur, non reverſurus niſi de licentia capituli generalis.

* ſ. interdum.

10. Cum definitio de conceſſione raſurarum anno præterito edita propter longitudinem ſeu arctationem temporis, quæ quandoque contingit, correctione aliquantula indigeat, ordinat & ſtatuit capitulum generale, ut raſuris jam conceſſis una ſuper addatur raſura, quæ fiat ad menſem Paſchæ, & quæ in Aſcenſione Domini haberi conſueverat, in feſto Pentecoſtes habeatur. Aliis raſuris permanentibus ſicut prius fuerat ordinatum. Converſis etiam conceditur, ut quandocumque monachi raſuram habuerint, & ipſi habeant, ut in ordine uniformitas obſervetur.

11. Abbates qui ad capitulum generale non venerint anno quo tenentur, niſi legitima excuſatio intercedat, videlicet gravis & evidens infirmitas, prout in Carta caritatis continetur, pro

Digitized by Google

prima tranſgreſſione pœnam ſuſtineant in Uſibus quinta definitione cap. xi. definitam. Si autem anno immediatè ſequenti non venerint, nec prædicta infirmitatis cauſa legitimè poterunt ſe tueri, omni alia excuſatione ceſſante, auctoritate capituli generalis abſque retractatione aliqua deponantur. Si verò viſitatores in præmiſſis fuerint negligentes, pœna plectantur irrefragabiliter antedicta. Et quoniam quidam prætextu paupertatis excuſationem prætendunt, ſe expenſis carere ad hoc ſufficientibus aſſerentes, domino Ciſtercii & quatuor primis abbatibus filiis ſuis committitur auctoritate capituli generalis, ut de talibus abbatiis aliis conjungendis, vel ut omninò ab ordine expirent, penſatis quæ ſecundùm Deum & ordinem ſunt penſanda, unuſquiſque in generatione ſua ordinet, prout viderit expedire.

12. Cùm non immeritò durum judicari debeat omnibus & iniquum in domibus noſtris perſonas ordinis non admitti, & maximè perſonas Ciſtercii matris noſtræ; quibus debet ſemper ab omnibus honor præcipuus exhiberi; abbati de Obazina committitur auctoritate capituli generalis, ut converſum de Garda filia ejus, qui monachum Ciſtercii iniquè repulit, nec ei voluit miniſtrare, & alios de dicta domo, quos in hoc invenerit culpabiles, graviter puniat, ſecundùm quod in hoc deprehenderit ipſos exceſſiſſe. Abbas de Dalone hoc ei denunciet.

13. Cùm in ſententia de ſervando ſilentio in menſis ſæcularium à noſtri ordinis monachis & converſis continetur, ut verba tantum rara & brevia loquerentur, hanc brevitatem & raritatem ad hoc reſtringit capitulum generale, ut tantum ſal, panem, aquam, & hujuſmodi neceſſaria, ubi ſigna non intelligentur, loquendo eiſdem petere liceat, prout fieri conſuevit ab antiquo.

14. Auctoritate capituli generalis injungitur abbatiſſis & earum viſitatoribus, ut capellanos monialium corripiant & caſtigent, qui miſſas noluerunt ſecundùm formam & conſuetudinem ordinis celebrare.

15. Statuit & ordinat capitulum generale, quod ſi plures perſonas pro diſperſione ad aliquam domum mitti contigerit, abbas ad quem miſſi fuerint, ad receptionem duorum tantummodo teneatur.

16. Inhibetur auctoritate capituli generalis univerſis ordinis noſtri perſonis, ne ſine corrigiis vandagia ſive ſotulares portare præſumant. Qui verò contra venire præſumſerint, à vino abſtineant, quamdiu in tranſgreſſione hujuſmodi duxerint perſiſtendum.

17. Statuit & ordinat capitulum generale, ut in anniverſario generali epiſcoporum & abbatum, omnes qui ea die celebraverint, celebrare de anniverſario teneantur.

18. Inhibetur diſtrictius auctoritate capituli generalis, ne abbates in adventu viſitatorum ſuorum, ſeu in ipſis viſitationibus vel alias præſumtuoſos faciant apparatus, ſed viſitatores & viſitati ea præmiſſis ſint mediocritate contenti, quæ ſimplicitatem redoleat ordinis & paupertatem: A ita quod ad plus duo tantum genera pittantiarum tam eis quam aliis omnibus perſonis de cetero miniſtrentur. Pueris autem viſitatorum illam vini portionem pro quolibet duplicatam, qua contenti ſunt monachi & converſi, & unicam pittantiam cum pulmento ſeu pulmentis de cetero ſtatuit capitulum generale miniſtrari. Hoc idem eundo & redeundo in grangiis & cellerariis domus viſitatæ vel etiam viſitandæ per omnia obſervetur. Et hoc æque vel parcius circa quoſlibet abbates tranſeuntes decernit idem capitulum generale. Converſi autem ſeu aliqui de viſitatorum familia veſtes caligas, vel ultra caligarum novatum valorem nullatenus quidquam re- B cipere audeant ſine viſitatorum ſpeciali licentia & conſenſu, nec aliqua perſona cum dictis viſitatorum pueris comedere permittatur. Hujuſmodi ſtatuti tam neceſſarii tranſgreſſoribus hanc pœnam duxit capitulum generale infligendam: ſive ſit viſitator, ſive etiam viſitatus, ut videlicet ſi ſit abbas, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua; ſi verò monachus vel converſus, eadem pœna plectatur, & ultimus ſit omnium per annum. Sententia autem de computationibus in viſitatione faciendis quondam edita revocatur.

19. Sententia anno præterito lata ſuper eo quod perſonæ ordinis non niſi per proprios ab- C bates de abbatia in abbatiam mitterentur, interpretatur ſic capitulum generale, quod illi abbates ad quos miſſi fuerint per litteras ſuas, ad alias abbatias mittere non debeant, niſi de propriorum abbatum licentia & mandato.

20. Petitio monachorum ſcholarium Pariſius, qui petunt ut liceat eis feſtum undecim millium virginum cum duodecim lectionibus & duabus miſſis in domo ſancti Bernardi Pariſius celebrare, exauditur.

21. Inſpectio abbatiarum S. Gaudentii in Romaniola & S. Severi, quæ licet ſint incorporatæ ordini, nec tamen conſueta gaudent ordinis D libertate, ſicut relatum eſt auribus capituli generalis, de Columba & de Blondelo committitur abbatibus in plenaria ordinis poteſtate, qui ad loca perſonaliter accedentes, penſatis omnibus quæ ſecundùm Deum ſunt penſanda, & ſuper præmiſſis inquiſita diligenter veritate, ſi non intellexerint dictas abbatias poſſe ſtare & vivere juxta ordinis præſentem & priſtinam libertatem, eas auctoritate capituli generalis ab ordine denuncient expiraſſe: alioquin eadem auctoritate denuncient permanere. Abbas de Blondelo hoc collegæ ſuo denunciet.

E 22. Petitio abbatum de Blondelo & de Landeſio, qui petunt abſolvi à ſuſceptione hoſpitum ad commorandum per triennium, exauditur.

STATUTA ANNI M. CC. LIX.

1. IN primis ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut miſſa quæ cum duobus miniſtris de B. Virgine ſolet cantari ſabbatis pro officio cujuſcumque ſancti, quod cum uno miniſtro cantari debet nullatenus omittatur; ſed alicui

Digitized by Google

injungatur à cantore.

2. Quicumque monachus vel converſus viſitatorum ordinationi vel proceſſui per ſe vel per interpoſitam perſonam violenter in ipſa viſitatione ſe opponere attentaverit, ſententiæ conſpiratorum ſubjaceat; abbas deponatur.

3. Quoniam in fraudem hoſpitalitatis perſonis ordinis exhibendæ, quidam grangiis & locis ſuis perſonas præficiunt ſæculares, licet ipſorum locorum fructus & emolumenta perveniant ad eoſdem; ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod abbas in cujus locis prætextu fraudis hujuſmodi perſonæ ordinis modo debito receptæ non fuerint, omni ſexta feria ſit in pane & aqua uſque ad ſequens capitulum generale, in eodem ſuper hoc veniam petiturus.

4. Item, definitioni olim editæ de fidejuſſione & cuſtodia depoſitorum diſtinct. XI. quæ ſic incipit, *Nullus de ordine noſtro*, additur, quod quicumque abbas contravenire præſumſerit, ipſo facto ſe depoſitum noverit, & excommunicationis vinculo innodatum. Illi vero abbates, qui prædictæ definitionis tranſgreſſores fuerint, teſte conſcientia, ab adminiſtratione ſpiritualium & temporalium abſtineant, donec ſe ſuper hoc fecerint diſpenſari, ſalva nihilominus patrum abbatum animadverſione, cùm ſibi fuerit manifeſtum.

5. Item, abbas de Fonte-Danielis, qui ſuæ famæ prodigus & proprii perſecutor honoris, cum talis & aleis luſiſſe dignoſcitur, cui propter ſubreptionis imprudentiam parcit capitulum generale, ad præſens ſit extra ſtallum abbatis, & ſex diebus in levi culpa, duobuſ eorum in pane & aqua.

6. Item, frater JOHANNES quondam abbas Locedii, qui adminiſtrationis tempore hæretico cuidam publicè condemnato communicare præſumſit, & ad ejus conſilium carnes prohibitis locis & temporibus pluries manducavit, quique timore Dei poſtpoſito, quamdam glorioſæ Virginis imaginem gemmis quibus adornata fuerat nefariè ſpoliavit, omni ſexta feria de cetero ſit in pane & aqua, & ab eſu carnium penitus abſtineat, niſi fortè graviſſima infirmitas diſpenſationem exegerit in hoc tantum, & de abbatia non exeat quacumque de cauſa, niſi cum aliis ad laborem.

7. Petitio domini comitis Britanniæ de monachis ſibi concedendis ad celebrandum divina in propria capella, exauditur.

8. Abbas Aquæ-longæ, qui jam dicto hæretico, quem alii evitabant, contemta cenſura eccleſiaſtica, familiariter nimis adhæſit, non ſine ſcandalo plurimorum, carnem quoque ipſius conſilio in civitate Papiæ comedere non abhorrens, bonum nomen ordinis, quantum in ipſo fuit, polluit & confudit, ſententialiter deponitur in inſtanti, hoc addito, quod omni ſexta feria ſit in pane & aqua. Abbas de Locedio patri ipſius abbati denunciet exequendum.

9. Petitio domini epiſcopi Ciſtrenſis, qui petit unum ſibi concedi monachum in confeſſorem, exauditur.

10. Item, fratrum Dominici & Enoti monachorum Berolæ corpora de cimiterio exhumentur, eo quod in excommunicationis ſententia, quam propter ſcelus contumaciæ incurrerant, contumaciter deceſſerunt, & nihil obedientia prodeſſe videretur humilibus, ſi contumacia contumacibus non obeſſet.

11. Cùm ſanctiſſimus pater noſter ſummus pontifex monaſterium beatæ Mariæ de Stirpeto Traneſtenſis diœceſis duxerit ordini incorporandum: ita quod abbas de Arabona mittat ibidem conventum, & ſit monaſterio ſuo immediatè ſubjectum; ipſius ordinationi humiliter deferens capitulum generale, de Ripa-alta & de ſancto Vito abbatibus duxit firmiter injungendum, quod ad locum perſonaliter accedentes, penſatis omnibus quæ ſecundùm ordinem ſunt penſanda; mittant ibidem conventum, non expectata ulla licentia capituli generalis; & quid inde egerint, ſequenti capitulo generali renuncient. Ceterum cùm idem ſummus pontifex monaſterium ſancti Stephani de Rivo-mari monaſterio Arabonæ duxerit uniendum, & monaſterium ſancti Bartholomæi de Cap-pincto monaſterio Caſæ-novæ: uniones ipſas gratas & ratas habet capitulum generale, perſonis ordinis, qui in dicto monaſterio ſancti Bartholomæi aſſiduè morabuntur; concedens uſum carnium regularem in loco ad hoc deputato.

STATUTA ANNI M. CC. LX.

1. CUm ad honorem glorioſæ Virginis anno præterito generale capitulum duxerit ſtatuendum, quod miſſa quæ in ſabbatis de eadem cantari conſuevit, pro aliqua miſſa quæ cum uno miniſtro cantari debeat, nullatenus omittatur; ſic declarat idem capitulum generale, quod ſolemnes vigiliæ quæ evenerint in ſabbatis, & ſabbata infra octavas Apparitionis & Aſcenſionis, & octava Sanctorum, & officia defunctorum miſſas ſuas habeant, definitione prius edita non obſtante.

2. Item, ſtatuit & ordinat idem capitulum generale, ut abbatibus cedentibus honor & humanitas exhibeatur ab omnibus, ita ſaltem quod à ſeptimanis miſſarum, & lectionis menſæ, & coquinæ, & à benedictione collationis, & ab orationibus horarum canonicarum, & à communi labore ſint penitus abſoluti: & cùm voluerint, ſigno prius facto priori, liceat eis in infirmitorio requieſcere quamdiu videbitur eis expedire, ubi aliquantulum in loco honeſtiori honorificè provideatur eiſdem.

3. Item, cùm non immeritò ſuper auſteritate quorumdam abbatum ordinis, qui ad ceſſionem ſuos compellunt filios, litteras ſuper hæc ejuramenta inſtantiſſimè requirentes, clamoſa inſinuatio pervenerit ad capitulum generale, volens idem capitulum generale auſteritates hujuſmodi providè refrænare, ordinat & definit, quod à patribus abbatibus de cetero hujuſmodi litteræ ſeu juramenta nullatenus requirantur à filiis; & ſi requiſita fuerint, filii ipſorum dare minimè teneantur. Patres autem abbates qui contraire præ-

Digitized by Google

ſumſerint, gradum altaris non aſcendant, donec reddiderint litteras memoratas, & filios ſuos à præſtitis abſolverint juramentis; & nihilominus ſe recognoſcant in capitulo generali. Si quæ verò litteræ jam ſunt ſuper præmiſſis datæ, nullum robur obtinent firmitatis.

4. Item, cùm ſanctiſſimus pater noſter beatus Bernardus ClaræVallenſis ordinem univerſum tamquam ſupernæ claritatis radius doctrinis pariter & exemplis feliciter edoceat & illuſtret, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod per totum ordinem in die ſolemnitatis ipſius de cetero ſermo in capitulo habeatur; & converſi nihilominus laborabunt.

5. Item, pervenit ad audientiam capituli generalis, quod quædam perſonæ ordinis, contra ipſius ordinis inſtituta, quaſdam allegant conſuetudines, volentes prætextu ipſarum originalibus ſtatutis ipſius ordinis obviare, quare decrevit idem capitulum generale, conſuetudines quæ ſunt contra ſancti Benedicti regulam ac ejuſdem ordinis communia inſtituta eſſe penitus irritas & inanes. Si quis autem eiſdem conſuetudinibus pertinaciter adhærere voluerit, per viginti dies ſit extra ſtallum abbatis, & omni ſexta feria ſit in pane & aqua uſque ad ſequens capitulum generale, in quo ſuper hoc veniam petens à præſidente graviſſimè puniatur. Monachi verò vel converſi in pœna conſpiratorum à propriis domibus emittantur.

6. Item, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut moniales ordinis ſepties ad minus in anno ſanctam communionem recipiant, vel etiam pluries, ſi earum viſitatoribus viſum fuerit expedire.

7. Item, in electionibus abbatum, de quibus definitum eſt à capitulo generali, quod ſint competentis litteraturæ, competentem litteraturam ſic interpretatur capitulum generale, quod ſciant loqui litteraliter, & competenter proponere verbum Dei.

8. Item, cùm venerabilis pater noſter dominus J. tituli ſancti Laurentii in Lucina preſbyter cardinalis, protector ordinis, & in gratiarum & indulgentiarum impetratione in curia domini papæ promtus adjutor, ſuper aliquibus abbatibus ordinis quamdam indulgentiam de celebratione minorum ordinum in domibus ordinis impetraverit, propter devitandum ſcandalum diœceſanorum capitulum generale ordinat & definit ad præſens, ne ipſa indulgentia aliquis uti præſumat ſine licentia capituli generalis.

9. Item, definitioni olim editæ quinta diſtinctione ſeptimo capite, quæ ſic incipit, *Pueri ordinis*, additur, quod quicumque exierit vel ejectus fuerit de aliqua domo ordinis, in alia non recipiatur, niſi litteris teſtimonialibus illius abbatis à quo receſſerit ſit munitus.

10. Item, cùm tempore quo venitur & reditur ad capitulum generale, leproſorum & aliorum languentium adviatio omnibus tranſeuntibus horrorem incutiat ſolo viſu; ordinat & definit capitulum generale, quod nec illis nec aliis perſonis à domo ClaræVallis, Firmitatis, Quinciaci, & à domo Theoloci, & à burgo de Dula aliquæ eleemoſynæ ab abbatibus largiantur, maximè cùm intellexerit capitulum generale à perſonis inhoneſtis, quæ ibi conveniunt, infinita mala & enormia perpetrari. Illas autem eleemoſynas, quas abbates conſueverunt illis temporibus erogare, ad capitulum generale deferant, & in communi pixide, quæ ſtatuetur in introitu capituli, eas ponant, prout Dominus inſpiraverit, ut per hæc aliquorum abbatum penuria relevetur.

11. Item, nullus de ordine noſtro pro aliqua perſona vel eccleſia, quæ non ſit de ordine noſtro, fidejuſſorem ſe conſtituat, vel per litteras ſeu per ſigilla ſe vel eccleſiam ſuam obligare præſumat, nec etiam ab aliquo mutuum accipiat, aut alii mutuet. Si quis autem abbas per ſe vel per interpoſitam perſonam contravenire præſumſerit, ipſo facto, auctoritate ſummi pontificis, ab omni adminiſtratione ſpiritualium & temporalium noverit ſe ſuſpenſum. Si verò ſumma condicti mutui ſeu obligationis viginti librarum Turonenſium valorem exceſſerit, ipſo facto ſit depoſitus à regimine abbatiæ, & nihilominus carceri mancipetur uſque ad nutum capituli generalis. Monachi verò vel converſi, de quorum factum fuerit conſilio, à domo propria eliminentur, numquam reverſuri, donec abbatia indemnitati omnino fuerit reſtituta, nec aliquis mutuet pecuniam alicui, qui non ſit de ordine noſtro, ultra ſummam viginti librarum. Abbas verò qui contra facere præſumſerit, veniam petat in capitulo generali. Quicumque verò ſine conſcientia abbatis ſui tale quid præſumſerit, omni ſexta feria ſit in pane & aqua per annum. Depoſita verò in domibus noſtris non ſuſcipiantur, niſi de conſcientia trium fratrum, & hoc ad juſſum abbatis, & ſub bono teſtimonio reddantur. Abbas autem ſtudioſè provideat quomodo fideliter commiſſa cuſtodiantur. Sententias verò ſuper hujuſmodi materia factas in diſtinctione undecima capit. VII. & VIII. penitus revocamus.

12. Item, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut commemoratio beatæ Margaretæ fiat XIII. kalendas Auguſti per ordinem univerſum. Collecta *Omnipotens ſempiterne Deus, qui infirma*.

13. Item, de mandato domini papæ ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut feſtum S. Antonii fiat cum duodecim lectionibus & una miſſa XVI. kalendas Februarii in ſingulis domibus per ordinem univerſum, & fiat de eo ſicut de ſancto Hieronymo.

14. Item, Petitio illuſtriſſimi regis Franciæ de faciendo officio undecim millium virginum cum duodecim lectionibus & una miſſa in univerſis abbatiis, exauditur.

15. Petitio abbatis Montis-Regalis de faciendo anniverſario LUDOVICI primogeniti regis Franciæ in domo propria exauditur, & aſſocietur anniverſario bonæ memoriæ LUDOVICI avi ſui per ordinem univerſum.

16. Fratri JACOBO quondam abbati Pontigniaci in virtute obedientiæ diſtrictè præcipitur auctoritate capituli generalis, ut ad hoc fideliter elaboret, qualiter ipſa abbatia ab obligatione,

Digitized by Google

qua ipſius tempore pro ſæcularibus tenebatur adſtricta, penitus abſolvatur, & nihilominus à celebratione miſſæ abſtineat, donec ex integro ſublata fuerit obligatio ſupradicta. Ceterum abbati Fontis-Johannis committitur in plena ordinis poteſtate, ut fratrem GERARDUM ordinis profeſſum prædeceſſorem ſuum, qui ſibi & eccleſiæ ſuæ ad ratiocinia tenetur propter quædam maxima debita, quibus eccleſiam ſuam, Dei timore poſtpoſito, ac ſuæ famæ prodigus ac ſalutis, pro ſæcularibus enormiter obligavit, excommunicet, ac, prout melius potuerit compellere, ſtudeat, ut domum ſuam ſuper obligationibus præmiſſis conſervet & indemnet.

17. Cùm de facto Calatraviæ clamor devenerit ad capitulum generale, quod magiſter ejuſdem loci caſtra ad eumdem locum pertinentia alienaverit quodam modo regi Caſtellæ, de eiſdem caſtris homagium faciendo, & abbas Morimundi pater Calatraviæ, hoc audito, in continenti hanc alienationem revocaverit auctoritate paterna, & inſuper excommunicaverit omnes qui huic alienationi de cetero aſſenſum præbuerint, dictam revocationem & excommunicationem approbat & confirmat idem capitulum generale. De ejectione verò fratrum & de aliis ad hanc cauſam pertinentibus committitur abbati Morimundi, quod per ſe vel per alios diligenter inquirat & corrigat, & quæ fortè corrigere non potuerit, anno ſequenti capitulo generali renunciet.

STATUTA ANNI M. CC. LXI.

1. CUm per ſtatutum anno præterito factum à capitulo generali de abbatibus qui cedunt videatur derogari humilitati & obedientiæ monachali, idem capitulum ſtatutum hujuſmodi duxit penitus revocandum.

2. Cùm frequenter abbates poſtulare ſoleant à capitulo, quod ſint ad tempus à ſuſceptione hoſpitum abſoluti, provida deliberatione dictum capitulum ordinat & definit, quod cùm nos plus teneamur jam in ordine exiſtentibus quam ſæcularibus qui petunt ordini ſociari, in domibus illis quæ à ſuſceptione hoſpitum abſolvuntur, quamdiu durabit hujuſmodi abſolutio, novitii non recipiantur ibidem, nec nova & ſumtuoſa ædificia conſtruantur, ſed ruinoſa tantummodo reparentur.

3. Cùm divinæ flagellum iracundiæ peccatis noſtris exigentibus imminere videatur Eccleſiæ ſanctæ Dei, quæ præter ſolitum jam tanto tempore ſummo pontifice extitit viduata, & tuba præconii terribilis noſtris intonuerit auribus ſuper ingruenti ſævitia Tartarorum, qui, ſicut dicitur, ſibi ſubjugare intendunt univerſum populum chriſtianum, in tantæ neceſſitatis articulo debet & tenetur ipſa fidelium univerſitas verum exhibere compaſſionis affectum, & per devotæ orationis ſubſidium hujuſmodi ingruentes moleſtias propulſare. Hac igitur de cauſa ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod ſingulis diebus ſoluto capitulo per univerſum ordinem eat conventus ad eccleſiam cantando reſponſorium *Aſpice, Domine*, ℣. *Non enim*, verſiculus *Oſtende nobis*, cùm flexione genuum, & ſequatur collecta *Ineffabilem*. Ad miſſam autem dicatur quotidie pſalmus *Deus venerunt gentes;* ſicut antiquitus fieri conſuevit; & ſequatur in fine collecta *Omnipotens ſempiterne Deus*, & infra ubi dicitur *Ad Romanorum*, dicatur *Reſpice ad Chriſtianorum benignus auxilium.*

4. Feſtum S. Barnabæ apoſtoli, ſi in vigilia Pentecoſtes evenerit, uſque ad ſequentem v. feriam differatur.

5. Item, cùm de diverſis regionibus clamor devenerit ad capitulum generale, quod epiſcopi & eccleſiarum prælati privilegia communia & indulgentias ordinis infringere moliuntur, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod in ſingulis provinciis, ubi aliquid tale evenerit, tres abbates qui in illa provincia priores extiterint in ordine, ad inſtantiam abbatum afflictorum, inquiſita prius cauſa & cauſarum merito, videlicet ſi dicti afflicti bonam cauſam habuerint, & communia ordinis privilegia & indulgentiæ impetantur, univerſos abbates ejuſdem provinciæ conveniant ad locum medium auctoritate capituli generalis, & ibi facta communi contributione in communibus expenſis ejuſdem provinciæ, per ſe & per procuratorem idoneum in ipſa cauſa procedant, prout melius viderint expedire.

6. Cùm ſuper evagatione monachorum, qui abbates proprios inquietant, refrenationem apponere decreverit capitulum generale, ordinat quod quicumque monachus vel converſus per inquietationem abbatis licentiam obtinuerit, & egreſſus fuerit, in ſequenti viſitatione veniam inde petat, ad viſitatoris arbitrium puniendus.

7. Cùm definitionibus ordinis ſit ſtatutum; quod tales in converſos recipiantur, qui poſſint laborem unius mercenarii compenſare, ordinat capitulum generale quod quicumque converſus laborem ſibi injunctum adimplere noluerit, redigatur in familiarem uſque ad nutum viſitatoris, & pane veſcatur interim groſſiori.

8. Cùm ex perceptione Sanguinis Domini, quam poſt ſanctam communionem ſolent percipere perſonæ ordinis in calice, pericula inde veniunt gravia & poſſint evenire in poſterum graviora, ordinat capitulum generale quod monachi, converſi, moniales ordinis, exceptis miniſtris altaris, ad calicem more ſolito non accedant. NOTA.

9. Cùm pro diverſis caſibus ſeu neceſſitatibus frequenter contingere ſoleat, quod abbates grangias in manibus ſæcularium ſub annuo cenſu ſive aliis modis committant, præcipitur auctoritate capituli generalis, quod in grangiis ſæcularibus in quacumque forma ſeu quocumque modo traditis ſeu tradendis, ſemper perſonis ordinis hoſpitalitatis gratia obſervetur.

10. Cùm ordo Ciſtercienſis ſanctos Dei de gremio ſuæ congregationis aſſumtos honorare tamquam patronos proprios teneatur; ordinat capitulum generale, quod S. GUILLELMUS Bituricenſis epiſcopus & ſanctus PETRUS Tarentaſien-

Digitized by Google

ſis poſt B. Nicolaum in litania nominentur.

11. Ad removendum ordinis ſcandalum & præſumtores à præſumtionibus & temeritatibus deterrendum, de fratre GERARDO quondam abbate Fontis-Johannis, qui domum ipſam læſit multipliciter, pro perſona ſæculari ære alieno intolerabiliter obligavit, præcipit capitulum generale firmiter & injungit abbatibus ordinis univerſi, quod domnum G. in omnibus ſolemnitatibus quibus fit ſermo in capitulo, candelis accenſis, auctoritate capituli generalis excommunicatum denuncient, præſentibus etiam ſæcularibus, & ſi ad manum alicujus de ordine devenerit, ipſum faciat carceri mancipari, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis.

12. Cùm ad aures capituli generalis gravis querimonia ſit delata, quod in domo de *Everſat* per converſos multa ſint enormia perpetrata, & maximè his diebus quidam converſus prædictæ domus manibus ſacrilegis abbatem ſuum interfecerit; interdicit capitulum generale, ne in dicta domo de cetero recipiantur converſi, niſi de licentia capituli generalis, & ad cujuſcumque manum abbatis dictus homicida devenerit, ipſum auctoritate capituli generalis faciat carceri mancipari.

13. Cùm ſuper generali negotio Eccleſiæ contra Tartaros litteras ſpeciales receperit à ſede apoſtolica capitulum generale, nec ad præſens ſuper eodem negotio poſſit certum dare reſponſum, ſive aliquid finaliter ordinare, donec ſanctæ ſedi Romanæ de ſummo pontifice ſit proviſum, ordinis tranquillitati & paci volens providere dictum capitulum generale, domino abbati Ciſtercii duxit provide committendum, quod cùm tempus & neceſſitas procedendi in dicto negotio ſe obtulerit, convocatis quatuor primis abbatibus filiis ſuis, & aliquibus de coabbatibus ſuis, procuratores mittat ad curiam cum conſilio eorumdem, in forma & modo & poſſe quibus viderit expedire.

14. Pervenit ad audientiam capituli generalis, quod HELVIRA abbatiſſa monaſterii S. Mariæ regalis propè Burges, dominum Ciſtercienſem patrem proprium monaſterii ſupradicti ad officium viſitationis admittere recuſavit, & quod abſurdius eſt, per procuratorem miſſum ad hoc nomine ſuo & conventus ſui & filiarum ſuarum vocem appellationis emiſit. Nolens igitur capitulum generale tantæ præſumtionis exceſſum ſub diſſimulatione tranſire, dictam Helviram & omnes perſonas ordinis, quæ eidem in hujus præſumtionis crimine participaverint, in excommunicationis & depoſitionis ſententias, olim ab ordine latas, & per ſummum pontificem confirmatas denunciat incidiſſe. Cùm verò dictum monaſterium & alia ex eo nata, vel eidem filiationis nomine ſociata, ad dominum Ciſtercii tamquam ad patrem proprium pleno jure pertineant, univerſis perſonis ordinis diſtrictius inhibetur, ne de dictorum monaſteriorum viſitationibus ſe aliquatenus intromittant, exceptis illis, quibus dominus Ciſtercii commiſerit vices ſuas, vel quos viſitatores ab eodem miſſi ſecum duxerint advocandos. Quæcumque autem abbatiſſa vel quicumque conventus ſupradictorum monaſteriorum prædictos viſitatores ad officium viſitationis admittere renuerit, ipſo facto tam abbatiſſæ, quàm prioriſſæ, ſupprioriſſæ & cellerariæ ſe noverint in excommunicationis & depoſitionis ſententias incidiſſe. Conventus verò eorumdem monaſteriorum interdicti ſententiæ ſupponantur. Abbatiſſa verò quæ in dicto monaſterio S. M. Burges canonicè fuerit inſtituta, nec non & aliæ abbatiſſæ prædictorum monaſteriorum, quæ filias habent, illam omninò conſervent conſtitutionem, quæ in XV. diſtinctione cap. VI. continetur hoc modo. Abbatiſſæ verò quæ filias habent, non interſint viſitationibus quæ fiunt ab abbatibus; ſed ipſi abbates per ſe viſitent, corrigenda corrigant & ſtatuant. Abbatiſſæ verò matres, ſi poſtea acceſſerint, poſſunt caritative corrigere, ſi quæ invenerint corrigenda, dummodo caveant præ omnibus, ut de his quæ ſtatuerint viſitatores, imminuere aliquid vel mutare omninò non præſumant, vel in contrarium ſtatuere; vel quæ ipſæ ſtatuerint aut juſſerint, redigere in ſcripturam. In hujus rei teſtimonium ſigillum domini Ciſtercii, quo ſolo utitur capitulum generale, præſentibus duximus apponendum.

STATUTA ANNI M. CC. LXII.

1. STatuit & ordinat capitulum generale, quod cùm collectæ fuerint in ordine, patres abbates inter domos quæ ratione filiationis ſpectant ad eos, ſummam impoſitam ſeu imponendam ſecundum vires facultatum ſive redituum conſcientia teſte æqualiter dividant, nihil ſuperaddentes, *nihil* ad uſus proprios retinentes, præter moderatas expenſas ſeu uſuras, ſi aliquas propter hoc ſolvere oportuerit aliquibus filiis abbatibus, ad diſtributionem hujuſmodi convocatis: ita tamen quod ipſi patres abbates ad ſolvendum pro rata ſua ſecundùm legem ſuperius impoſitam eorum filiis ſunt adſtricti, & poſſunt & debent dicti patres filios ſuos ad ſolvendum compellere auctoritate capituli generalis. Qui verò fraudulenter contra formam venerint ſupraſcriptam, auctoritate ejuſdem capituli generalis noverint ſe ſuſpenſos.

2. Nullus pro culpa ſua emiſſus, ad petitionem ſæcularium ad reverſionis gratiam admittatur.

3. Item, quæſtionem propoſitam in capitulo quis deberet veſtire hoſpites in alienis domibus exiſtentes, interpretatur idem capitulum generale, quod ſi domus in qua fuerit hoſpes, veſtimenta generaliter non habuerit, illo anno abbas proprius eidem in veſtibus teneatur.

4. Auctoritate capituli generalis inhibetur abbatibus ordinis univerſis, ne per litteras ſe obligent de aliquo recipiendo in monachum vel converſum. Litteras autem jam ſuper hoc datas nullius eſſe roboris denunciat capitulum generale.

5. Item, ordinat generale capitulum quod ad denunciationem unius inquiſitio nullatenus com-

Digitized by Google

mittatur, niſi denunciator ad talionem ſe duxerit obligandum. A

6. Ad venerationem Corporis Jesu-Christi, & ad ſecuritatem majorem, ordinat generale capitulum, quod abbates qui voluerint & potuerint, aliquod vas idoneum ſibi ſtudeant comparare, in quo Corpus Domini ad communicandum infirmos ſecurius quàm in calice deferatur.

7. Item, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod cùm aliquis abbas alicui monacho vel converſo ſuo aliquam grangiam ſuam ad firmam concedit, ſoluto cenſu, in quo tenetur monachus vel converſus abbatiæ, reſiduum bonorum ſibi commiſſæ grangiæ non appropriet ſibi, nec præter ordinationem abbatis inde facere audeat vel præſumat. B

8. Item, ſuper ingreſſum mulierum in abbatiis ordinis auctoritate papalium litterarum, ordinat capitulum generale, quod definitio olim ſuper hoc edita ab omnibus obſervetur.

9. Cùm præter communem ordinis habitum quidam abbates ordinis mantellos habeant & pelliciis utantur, interdicit capitulum generale, ne hujuſmodi diverſitas habitus ulterius præſumatur. Qui verò contra venire præſumſerit, & ad uſum ſuum portari fecerit, à vino penitus abſtineat, & gradus altaris pariter non aſcendat. C

10. Pſalmus *Deus venerunt gentes*, qui ad miſſam conſuevit dici, & reſponſorium *Aſpice, Domine*, penitus revocantur.

11. Item, ob reverentiam ſanctarum undecim millium virginum ſtatuit & ordinat capitugenerale, quod feſtum earum cum duabus miſſis fiat per ordinem univerſum. Hiſtoriam autem cum lectionibus jam capitulo præſentatam abbas Vallis S. Lamberti deferat ad ſequens capitulum generale, & converſi laborabunt.

12. In favorem venerabilis patri noſtri domini Ciſtercii conceditur parochianis de *Iſchardtbore* una miſſa pro defunctis à ſingulis ſacerdotibus ordinis univerſi. D

13. Sententia ſuſpenſionis in fratrem Jacobum quondam abbatem Pontigniaci auctoritate capituli generalis lata, à proximo Paſcha uſque ad tres annos futuros penitus revocatur: ita tamen quod ſi domus Pontigniaci illo termino non fuerit indemnis reddita ab illo contractu pariter & uſuris, pro quo dicta ſuſpenſio à generali capitulo eidem eſt inflicta, in quocumque ſtatu vel gradu, aut termino fuerit idem Jacobus prænotatus, in prædictam ſententiam auctoritate capituli generalis retrudetur. Abbas Prulliaci hoc ei denunciet. E

13. Proclamationem factam contra abbatem de Firmitate ſuper injuſto, ut dicebatur, proceſſu in electione de Maceriis nuper facta, ſic determinat capitulum generale, quod inquiſita veritate plenius & diligentius intellecta, ipſum abbatem in nullo reperit penitus erraviſſe.

15. Petitio ducis Bavariæ, qui petit ſibi in Eleemoſynarium unum converſum Sconaugiæ, exauditur.

STATUTA ANNI M. CC. LXIII.

1. Cum contra omnes ordinis fugitivos generale capitulum olim pœnas ediderit competentes: ad reſtringendum etiam nunc exceſſus eorum multiplices, pœnis duxit addere memoratis, quod cùm ad ordinem redierint, veſtimentis novis uſque ad tres annos careant, & adminiſtrationem aliquam ſpiritualium ſive temporalium nullatenus aſſequantur. Et quoniam quidam ex illis ſuæ ſalutis prodigi in confuſionem ordinis, in ſcandalum plurimorum, in regulari habitu non verentur per ſæculum evagari, ipſos deterioris conditionis eſſe non immeritò judicans capitulum generale, pœnas prædictas eis ſtatuit infligendas, & quod non equitent in futurum, niſi de licentia capituli generalis.

2. Definitioni olim editæ de uſu ſive miniſtratione carnium, addit capitulum generale, quod ſi perſonæ ordinis eundo ad curiam, ſive redeundo, contra definitionem venerint memoratam, quacumque impetrata licentia, ſeu etiam gratis oblata, ſint in pane & aqua pro ſingulis vicibus una die.

3. Inhibetur diſtrictè auctoritate capituli generalis, ne abbates vel monachi aliquod genus pellium ſecum deferant ad utendum. Quod ſi fortè propter eminens ægritudinis periculum aliquis tranſgreſſus fuerit; monachi tempore viſitationis ſe in capitulo recognoſcant, ad viſitatoris arbitrium puniendi: abbates verò ſuper hoc veniam petant capitulo generali. Quod ſi facere neglexerint, gradum altaris, quouſque ſe taliter recognoverint, non aſcendant. Definitio verò ſuper hoc facta anno præterito revocatur.

4. Cùm per domini papæ privilegium ſit inhibitum, ne de confeſſionibus ſeu monialium abſolutionibus ſe aliqui intromittere audeant; niſi de patris abbatis licentia ſpeciali; auctoritate capituli generalis inhibetur abbatibus ordinis univerſi, ne licentiam hujuſmodi alicui perſonæ, quæ non ſit de ordine noſtro, concedere audeant vel præſumant.

5. Item, petitio venerabilis patris domini Guidonis tituli S Laurentii in Lucina preſbyteri cardinalis, de reddendo ejuſdem plenario officio poſt ejus obitum, exauditur.

6. Statuit & ordinat capitulum generale, quod ſententia lata auctoritate capituli generalis in moniales de Burgis in ſuo robore perſeveret.

7. Item, abbati de Dalphino, qui in deportando de Græcia ad domum Ciſtercii glorioſiſſimas reliquias, videlicet brachium S. Johannis-Baptiſtæ non modicum laboravit, volens generale capitulum facere gratiam ſpecialem, concedit eidem, quod quamdiu in dicta domo abbatizaverit, eo tantum termino venire teneatur, quo abbates Scythiæ venire ſolent ad capitulum generale.

8. Item, abbas de Louvas, qui quinque ſolidos dedit ut ſuſpenderetur condemnatus ad ſuſpendium, cùm alias non inveniretur qui eum-

Digitized by Google

dem ſuſpenderet condemnatum, deponitur in A inſtanti.

STATUTA ANNI M. CC. LXIV.

1. Cum inter alia quibus hodie per inviſibilem * ſpecialis nequitiæ aſtutiam ordo noſter concutitur & turbatur, ſuper decima & centeſima ſolvenda ad mandatum ſummi pontificis graviter & contra libertates noſtras & indulgentias impetratur, pro communi commodo ordinis univerſi ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut duo abbates, videlicet de Firmitate & de Ela, laborem & onus aſſumant eundi ad B curiam, ſi neceſſe fuerit, & neceſſitates ac paupertatem ſummo pontifici exponendi; quorum poteſtatem quantum ad agendum, deferendum, ac impetrandum, ſub iſtis duobus articulis reſtringit ac limitat capitulum generale, ut videlicet in iis quæ ad decimam & centeſimam pertinere poterunt, excepto quod nec dare, nec promittere, nec ipſum ordinem obligare, vel aliquod mutuum contrahere præter ccc. libras Turonenſes, quas eis pro expenſis concedit capitulum generale, habeant poteſtatem. Si verò contingeret quod ſupra dictam ſummam eos oporteret aliquid expendere pro conductu, & etiam alicui aliquid promittere pro contractu mutui ſupra- C dicti, ad hoc ſolum ſolvendum quibus ſolvendum fuerit, vult obligari capitulum generale & teneri. Ceterum quia nonnulli abbates, qui fuerunt in hoc generali capitulo, ſunt extra fines regni Franciæ conſtituti, vult & concedit capitulum generale, ut ſicut in iſto negotio nobis communicant in expenſis, ſic ſi in ſuis partibus & conſimilibus contigerit eos impeti & turbari, à nobis eis efficaciter ſuccurratur; & ſi contingeret quod dicti abbates in equitaturis vel rebus aliis, ſine quibus eorum legatio expleri non poteſt, damnificarentur, tenetur eiſdem refundere capitulum generale. D

*f. ſpiritus.

2. Pro ſanctiſſimo patre noſtro & ſanctæ Eccleſiæ Romanæ ſummo pontifice, & pro bono ſtatu Eccleſiæ Dei dicantur tres miſſæ, de Spiritu-ſancto, alia de B. Virgine, alia de pace, à ſingulis ſacerdotibus ordinis univerſi, à ſingulis verò monachis qui non ſunt ſacerdotes, nec non ab unaquaque monialium de ordine *Veni Creator, Pater noſter. Deus qui corda fidelium. Salve regina*, collecta *Concede nos, miſercors Deus.* A ſingulis autem converſis *Miſerere mei Deus, Pater noſter, Ave Maria*, uſque ad inſtantem reſurrectionem Domini, dicatur omni die per ordinem univerſum. E

3. Ad petitionem venerabilis patris domini Guidonis tituli S. Laurentii in Lucina preſbyteri cardinalis, conceditur abbati S. Paſtoris quod remaneat pro anno quo tenetur, ita quod ſecundo tantum anno veniat ſicut debet.

4. Petitio nobilis viri domini decani de Uſecia de concedendo ſibi monacho de monaſterio Francarum-vallium pro confeſſore & capellano dum erit in exercitu contra paganos, exauditur. Hoc idem conceditur epiſcopo Agathenſi, qui petiit converſum de Frigido-fonte ſibi dari.

5. Ad petitionem venerabilium patrum noſtrorum domini Johannis epiſcopi Portuenſis & domini Guidonis tituli S. Laurentii in Lucina preſbyteri cardinalis, ordinis defenſorum, conceditur, quod in abbatia Caſemarii converſi recipiantur, non obſtante inhibitione olim edita à capitulo generali.

6. Ad petitionem abbatum de Provincia conceditur à capitulo generali, ut fiat feſtum B. Marthæ in provincia Arelatenſi, Aquenſi, & Narbonenſi cum xii. lectionibus & miſſa in omnibus domibus monialium ordinis noſtri, & fiat officium ſicut fit in eccleſia in qua ſepultum eſt corpus ejus.

7. Petitio abbatis S. Paſtoris, qui petit fieri in domo ſua anniverſarium fundatorum, & ſolemniter feſtum S. Paſtoris in domo ſua, exauditur.

8. Petitio reverendi patris domini B. Elenenſis epiſcopi de habendo monacho confeſſore & duobus converſis de provincia Narbonenſi, quos abbates ſui viderint expedire, dummodo honeſtis deputentur officiis, exauditur.

STATUTA ANNI M. CC. LXV.

1. Cum validus clamor inſonuerit in auribus capituli generalis ſuper gravaminibus, quæ inferunt aliqui ſervientes ordinis & converſi in abbatiis & locis aliis, ad quæ cum quadrigis veniunt & vecturis, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut quoties ad prædicta loca eos contigerit ſic venire, tam in avena, quam victualibus aliis ſibi neceſſariis, iis ſolummodo ſint contenti, quæ ſibi à locorum magiſtris vel deputatis ab eis grato & liberali animo fuerint miniſtrata, nec in uno loco, niſi evidentiſſima neceſſitate cogente morentur per duas noctes, nec in receſſu ad portandum res alterius petant aliquid, nec etiam miniſtretur eiſdem, & abbatiæ ordinis de cetero in vecturis propriis ea quæ ſibi neceſſaria fuerint, faciant deportari, niſi forte equi eorum in via defecerint, & ad domos proprias ſuper hoc commodè non poſſent habere recurſum. Tranſgreſſores hujus conſtitutionis tam utilis, dantes & recipientes, tribus diebus ſint in pane & aqua.

2. Conceditur patribus abbatibus & viſitatoribus monialium quod poſſint injungere capellanis aſſiduè commorantibus in abbatiis earumdem, quod poſſint audire confeſſiones earum, dum tamen dicti capellani ſint vitæ laudabilis & honeſtæ.

3. Cum ſuper exceſſibus, quos abbas Claræ-vallis dicitur commiſiſſe, clamoſa inſinuatio venerit ad aures generalis capituli; de Alto-criſto, de Fonte-vivo, & de Filieto abbatibus committitur in plena ordinis poteſtate, ut ſuper eiſdem exceſſibus veritatem diligenter inquirant, & quidquid invenerint, ſub ſigillis ſuis anno ſequenti renuncient capitulo generali, & tradantur articuli contra ipſum in capitulo propoſiti inquiſitoribus ſigillati.

4. Super centeſima decima & procuratione quæ

Digitized by Google

quæ petuntur ab ordine committitur domino Ciſtercii & quatuor primis abbatibus auctoritate capituli generalis, ut eant vel mittant ad dominum SIMONEM tituli S. Ceciliæ presbyterum cardinalem & apoſtolicæ ſedis legatum, & ad curiam, ſi neceſſe fuerit, in expenſis illorum abbatum, qui ſunt infra fines legationis cardinalis prædicti, ſecundùm quod ipſis ad utilitatem ordinis videbitur expedire.

5. De expenſis domini epiſcopi Anicienſis ſociorumque ejus, qui miſſi fuerunt de mandato domini papæ ad capitulum generale, committitur cellerario Ciſtercii, quod ſæpè eas recipiat ubicumque eas invenerit, & eis ſatisfaciat & capitulo generali reddere teneatur.

STATUTA ANNI M. CC. LXVI.

1. CUm converſi & ſervientes ad abbatias & grangias ordinis cum curribus & quadrigis officialibus locorum & magiſtris grangiarum ſuper ſua & equorum ſuorum victu exiſtant multipliciter importuni, volens generale capitulum eorum importunitatibus congruis remediis obviare, duxit provide ſtatuendum, quod cum ad loca ſeu grangias venerint remotas, his ſolum modo ſint contenti quæ ab officialibus ſeu grangiarum magiſtris eis fuerint liberaliter miniſtrata. Dicti autem officiales & magiſtri ea circa eos diſcretione miniſtrando utantur, quod nec ipſos officiales vel magiſtros petentium importunitas ſcandalizet, nec miniſtrantium parcitas vel tenacitas ſit petentibus occaſio vel materia conquerendi. Conceditur autem adducentibus ſalmones & ſæpias ad uſum generalis capituli, quod eiſdem in vecturis provideant qui voluerint, & qui noluerint minimè teneantur. In adducendis verò rebus aliis quibuſcumque, in vecturis propriis quilibet ſibi providere teneatur, niſi fortè equi eorum defecerint Et hoc faciant ſecundùm communem ordinis bonitatem, & cum eos ab abbatiis diſcedere contigerit, panis, caſeus, & ſimilia pro victualibus, pro una tantum refectione eis miniſtrentur.

2. Cùm ſuper citationibus abbatum clamor validus in auribus capituli generalis inſonuerit, quod patres abbates ſeu viſitatores, qui ab eis diriguntur, ad maternas vel alias quaſcumque citant abbatias, & huic gravi querimoniæ volens medelam adhibere capitulum generale, ordinat & ſtatuit, ut nulli patrum ſeu viſitatorum de cetero quemquam ad ſuam abbatiam, cui idem abbas præfuerit, citare liceat; ſed in viſitationibus, prout debuerint, omnia compleantur. Si verò contra abbatem depoſitionis ſententia danda fuerit, & in ipſa fortè domo contra abbatem non poſſint tutè procedere, ipſum abbatem ad tutiorem & propinquiorem abbatiam citare poterunt, & in citatum præſentem vel abſentem, ſi citatus venire contemſerit, ex certa depoſitionis cauſa ibidem animadvertere liceat, ſi viderit expedire.

3. Ad conſervationem pacis & remotionem ſcandalorum, quæ poſſunt inter ordinem noſtrum & ordinem fratrum Minorum & Prædicatorum in poſterum ſuboriri, ſtatuit & ordinat generale capitulum, ut nulla perſona illorum ordinum recipiatur ad noſtrum ordinem, niſi de capituli generalis licentia ſpeciali, etiamſi habeat litteras commendatitias, vel ſuorum licentiam prælatorum, maximè cùm viderimus litteram ſanctiſſimi patris domini Clementis papæ inhibitionem hujuſmodi continentem.

4. De fratre Michaële, qui per ſua indicibilia vitia ſe reddidit Deo & hominibus odioſum, præcipitur abbatibus & univerſis ordinis perſonis, ut ubicumque inventus fuerit capiatur, & ad domum Vallis Beatæ Mariæ in expenſis propriis ejuſdem domus deducatur, & teneatur ibidem catenatus uſque ad nutum capituli generalis.

5. Ad deteſtationem & abolitionem indicibilis vitii propter quod in filios diffidentiæ legitur ira Dei veniſſe, ſtatuit generale capitulum, ut ſi quæ perſona noſtri ordinis inventa fuerit hoc vitio laborare, & fama contra ipſum à retroactis temporibus invaleſcit: ſi tres teſtes fide digni de noſtro ordine contra ipſum depoſuerint, licet in teſtimonio fuerint ſingulares, nihilominus pro legitimis teſtibus habeantur, & contra dictum criminoſum tamquam contra convictum probabiliter ſecundùm ordinis rigorem procedatur. De ſignis autem turpibus & notabilibus iſtius vitii, ſi qui culpabiles inventi fuerint, teneantur in catenis, ſine habitu regulari, in loco ab aliis ſegregato, nec barbam radere eis liceat: ſi tamen ſuper dictis articulis per fide dignos, & per famam, ut ſuperius dictum eſt, fuerint legitimè comprobati.

6. Abbatibus Friſiæ conceditur auctoritate capituli generalis, quod tertio anno viciſſim veniant ad capitulum generale, ita tamen quod duo ipſorum ad minus ſingulis annis venire perſonaliter non omittant.

7. Statuit & ordinat capitulum generale, quod notarii definitorum & capituli jurent eodem modo & ordine quemadmodum de definitoribus eſt ſtatutum.

8. Diſtrictè præcipitur auctoritate capituli generalis, ne monachi qui veniunt cum abbatibus & intrant Ciſtercium, tempore capituli generalis ponantur in infirmitorium, niſi infirmitatem habeant evidentem, ſed continuè ſint cum aliis monachis in conventu.

9. Auctoritate capituli generalis diſtrictius inhibetur, ne de cetero occaſione aliqua eleemoſynarii, ſive pitantiarii, ſeu quocumque nomine cenſeantur, ad faciendas conventui pitantias generales ſe intromittant; ſed omnes eleemoſynæ ad nutum abbatum, pro ut melius judicaverint, expendantur.

10. Cùm multa contra Humbertum quondam cellerarium Ciſtercii propoſita ſint & probata, præcipitur tam priori, quàm cellerariis Ciſtercii auctoritate capituli generalis, ut dictum Humbertum uſque ad voluntatem abbatis Ciſtercii, faciant ſub arcta cuſtodiri carcerali cuſtodia.

11. Abbati Claræ-vallis indulgetur, quod tres vel quatuor monachos de ſtudio Pariſienſi, quos

Digitized by Google

voluerit & judicaverit meliores, ei liceat retinere, ne inviti præficiantur in domo aliqua in abbates.

12. Propoſitio facta contra abbatem de Bolbona ſuper eo quod in quibuſdam locis nocturnis horis à pluribus monachis viſus eſt & inventus tota nocte pernoctaſſe, de Obazina & de Bonofonte committitur abbatibus, auctoritate capituli generalis, ut prædicta diligenter inquirant, & ſi id verum eſſe invenerint, eumdem puniant ſecundum ordinis inſtituta. Abbas de Garda hoc eis denunciet.

STATUTA ANNI M. CC. LXVII.

1. Cum ſuper fugitivorum diſcurſibus & exceſſibus eorumdem clamor frequens devenerit ad aures capituli generalis, ad refrænandum eorum exceſſus multiplices, idem generale capitulum provide duxit ſtatuendum, quod fugitivi qui ſecundùm regulam uſque tertio recipiuntur, ſemel tantùm ad familiares admittantur, hoc proviſo, quod ſi familiaris habitum recipere noluerint aut portare, dentur eis, ſi petierint vel maluerint litteræ generales. Si verò ſuſcepto familiaris habitu, ad ſæculum reverſi fuerint vel tale quid commiſerint, pro quo mereantur emitti, nullus de ordine ulterius providere eis jam teneatur; ſed litteras generales obtineant, de quibus ſuperius eſt expreſſum. Eis autem in habitu familiaris exiſtentibus, hora vigiliarum venire teneantur in eccleſiam extra chorum. Conventus jejunia proſequantur.

2. Item, inſpectores quibus committitur à capitulo generali, quod ad loca ubi noſtri ordinis monaſteria ſunt fundanda, ſive ordini incorporanda, perſonaliter accedant, de poſſeſſionibus, reditibus, proventibus, ædificiis diligenter inquirant, ut taxato numero perſonarum, & diligenti conſideratione habita de iis quæ ſufficere per annum ad ſuſtentationem earum poterunt, fideliter, & non fallaciter ſuper præmiſſis dicto capitulo generali in ſcriptis referant veritatem, & ad hoc faciendum eoſdem inſpectores aſtringit capitulum generale.

3. Item, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod ad requiſitionem monachorum, nulla deinceps à capitulo generali inquiſitio committatur; ſed vicini abbates ſi intellexerint quod aliquis abbas malè tractet ſuos monachos, & pater abbas ſub diſſimulatione pertranſeat, in præmiſſis tamquam ordinis zelatores denuncient capitulo generali, & cauſas ſeu articulos exprimant, in quibus dicti monachi male tractati fuerunt ab abbate: pater autem abbas pro diſſimulatione hac in capitulo generali proclametur, ad arbitrium ipſius capituli puniendus.

4. Item, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod abbates qui pro crimine turpitudinis cedunt vel etiam deponuntur, aut in domibus, in quibus abbatizaverint de licentia patris abbatis remaneant, aut ad domos, in quibus profeſſi fuerant, revertantur: ita tamen quod nullus ex eis promoveatur in priorem, ſuppriorem, cellerarium, vel confeſſorem, & huic legi ſubjicitur Nonnus Petrus quondam abbas Pontigniaci.

5. Moniales quæ pro culpis ſuis exigentibus ad domos alias emittuntur, ſi cum litteris patris abbatis ſeu viſitatoris venerint, abbatiſſæ ad quas miſſæ fuerint, teneantur recipere, & ad receptionem earum per viſitatores auctoritate capituli generalis compellantur.

6. Inhibetur auctoritate capituli generalis abbatibus ordinis univerſi, ne litteras ſuas ſuper advocatia ſeu cuſtodia abbatiarum ſuarum aliquibus nobilibus dari audeant vel præſumant.

7. Cùm per abbatem Claræ-vallis innotuerit capitulo generali, quod dominus papa negotium Calatraviæ commiſit capitulo generali; ipſum capitulum generale ordinat & definit, quod monachus quem abbas Morimundi in domo de Calatravia priorem inſtituerit, ibidem confeſſiones audiat, ſeu ille vel illi qui à dicto priore confeſſores in illa domo conſtituti fuerint, & tam dictus prior, quàm inſtituti ab eo, abſolvendi fratres Calatraviæ liberam habeant poteſtatem.

8. Abbates, qui tempore capituli generalis in Ciſtercio pueros introducunt, veniam petant in capitulo generali, ad ipſius capituli arbitrium puniendi, illis exceptis qui converſos non habent, vel quorum converſi infirmi in via capituli remanebunt.

9. Moniales ordinis, quæ proviſores ſuos conſueverunt appellare præpoſitos, eos ulterius non præpoſitos, vel priores, ſed procuratores appellent, nec eos ulterius eligant, vel aſſumant, niſi de viſitatoris ſui licentia ſpeciali.

10. Domino abbati Ciſtercii, & quatuor primis abbatibus committitur à *capitulo generali*, quod in negotio decimæ domini regis Franciæ, & regis Siciliæ, & centeſimæ, & procuratione quæ petuntur ab *ordine* infra legationem domini Simonis titulo ſanctæ Ceciliæ preſbyteri cardinalis poteſtatem habeant mutuum contrahendi, procuratores inſtituendi, comparendi; tranſigendi, & omnia alia faciendi quæ dictum generale capitulum faceret, ſi præſens eſſet.

11. Petitio fratris Bonaventuræ de ordine Minorum, qui petit quod in ordine noſtro non recipiantur eorum fugitivi ſine litteris commendatitiis, exauditur, & orationibus ordinis ipſum ordinem ſuum aſſociat capitulum generale.

12. Abbas de Bolbona, qui ſuper eo quod in uno lecto cum quodam monacho jacuiſſe dibatur, fuerat accuſatus, quia ſe ipſum ſimpliciter excuſavit, & alias bonum teſtimonium à viris prudentibus habet, capitulum generale eumdem duxit ſeu permiſit abſolvendum: *ita* tamen quod per menſem omni ſexta feria ſit in pane & aqua, & tam ab ipſo, quàm à ceteris perſonis ordinis ab exceſſu hujuſmodi caveatur.

13. Conceditur abbati Morimundi, quod ſcribatur viro illuſtri regi Aragonenſi, ut domui Morimundi de quadam ſumma pecuniæ, de qua idem abbas dicit ſe habere litteras dicti regis, ſatisfaciat ſine dilatione. Committitur autem à capitulo generali abbati de Populeto, qui nunc eſt, in quocumque ſtatu fuerit, ut litteras capituli generalis dicto regi præſentet, & dictum nego-

Digitized by Google

tium per modum ſupplicationis, prout melius poterit, proſequatur: & quia dictus dominus rex ſolutionem pecuniæ, ſicut dictus abbas Morimundi aſſerit, multoties protelavit, ſupplicetur domino papæ per litteras capituli generalis, quod dictum regem per litteras apoſtolicas roget, moneat & inducat, quod de dicta pecunia ſatisfaciat domui Morimundi, & ſuper hoc eis concedat executionem.

STATUTA ANNI M.CC.LXVIII.

1. DEfinitioni olim editæ, quæ ſic incipit, *Abbas depoſitus*, hoc additur, quod abbati depoſito pro turpi ac enormi crimine, de licentia patris abbatis in domo in qua abbatizaverit remanere liceat eidem, aut ad domum ex qua in abbatem illius aſſumtus eſt revertatur: ita tamen quod in priorem, cellerarium, ſuperiorem, confeſſorem minimè promoveatur, niſi de licentia capituli generalis. Definitio ſuper hoc anno præterito edita revocetur.

2. Item, cùm ſuper monialium diſcurſibus & exceſſibus earumdem clamor aures capituli generalis frequenter propulſaverit, ad refrænandum earumdem exceſſus multiplices idem capitulum generale duxit providè ſtatuendum, ut moniales, quas incorporari noſtro ordini de cetero contigerit, perpetuo quantumcumque firmius includi poterunt, ante incorporationis aſſenſum firmiter includantur.

3. Univerſis abbatibus in legatione domini SIMONIS titulo ſanctæ Ceciliæ preſbyteri cardinalis conſtitutis, auctoritate qua poteſt, præcipit capitulum generale, ut ſummam pecuniæ ſibi à patribus ſuis imponendam illuſtribus Francorum & Siciliæ regibus reddendam pro defenſione Romanæ eccleſiæ, infra octavam Epiphaniæ Pariſius deferant, vel propriis procurent deferri ſumtibus in pecunia notata. Quicumque vero abbates infra præfixum terminum dictam ſummam non ſolverint, tam ipſi quàm priores, vel cellerarii ſententiam excommunicationis ex tunc ipſo facto incurrant, & nihilominus patres abbates ſummam impoſitam ſuper illos contrahere poſſint vel uſuras, ad quæ omnia, tam de capitali quam uſuris & expenſis occaſione prædictorum faciendis, dicti abbates ſuis patribus reddere rationem tenebuntur, auctoritate domini Ciſtercii & quatuor primorum abbatum in prædictis in ſuo robore permanente: ita quod ſi omnes ſimul dictum negotium exequi non potuerint, duo ipſorum cum domino Ciſtercii nihilominus exequantur.

4. Definitioni olim editæ anno LXI. de convocandis abbatibus, quæ ſic incipit, *Si contingat quod epiſcopi ordinis privilegia infringere moliantur*, hoc additur, quod illi tres abbates majores illius provinciæ, ut in definitione continetur, ad conveniendum & contribuendum ceteros abbates compellant auctoritate capituli generalis.

5. Auctoritate capituli generalis inhibetur abbatibus & perſonis ordinis univerſi, ne de cetero utantur ſciphis cum pedibus argenteis in refectorio, infirmitorio, vel amaris, ſed ad uſus hoſpitum tantummodo habeantur.

6. Inhibetur abbatibus de novo creatis & converſis novitiis ad capitulum generale venientibus, quod nihil præſumant dare in Divione vel in via pueris ordinis ratione novitatis.

7. Pro bono ſtatu Terræ-ſanctæ & pro defenſione ſanctæ Romanæ eccleſiæ cantetur miſſa *Salus populi* v. feria cum duobus miniſtris. Quod ſi dicta die duæ miſſæ occurrerint, prima de *Salus populi* habeatur, & eadem die ſi debeat fieri ſermo in capitulo, dicta miſſa de *Salus populi* in craſtino decantetur, & ſi qua alia privatim cantari conſuevit, omittatur.

8. Cùm ultima die capituli generalis, in eodem capitulo proteſtatio facta fuerit, quod ſi aliquæ notulæ eſſent neglectæ, poſſent apud Divionem ſuppleri, ibidem ſtatutum eſt, quod nullus novitius hoc anno recipiatur in monachum vel converſum, niſi fuerit talis perſona, cui pro ſua reverentia non poſſit talis receptio denegari; maximè cùm definitoribus in loco debito definitorum conſiſtentibus, major pars & potior in hanc electionem conſenſerit, quæ tamen propter occupationes multimodas eſt omiſſa. Excipiuntur ab hac lege abbatiæ, quæ infra viginti annos in ordine ſunt fundatæ.

9. Abbates Hiſpaniæ, qui hoc anno remanſerunt à capitulo generali, quia ſe per litteras ſuas legitimè excuſare curaverunt, volens eiſdem ad præſens parcere ipſum generale capitulum, ſtatuit & definit, ut eo anno quo antiquitus venire conſueverant de cetero venire teneantur. Definitio ſuper hoc anno præterito edita revocetur.

10. Super receptione fratrum Minorum & Prædicatorum habitum noſtri ordinis cum quibuſcumque litteris commendatitiis implorantium, definitio ſuper hoc olim edita inviolabiliter obſervetur.

STATUTA ANNI M.CC.LXIX.

1. CUm remunerationis plus habere debeant & mercedis illi qui majoribus & utilioribus occupantur, ſtatuit capitulum generale, ut quolibet anno pro abbatibus & univerſis perſonis ordinis, qui eo anno mortui fuerint, dicatur una miſſa pro defunctis pluraliter à ſingulis ſacerdotibus univerſi ordinis, & quinquaginta pſalmi, vel *Miſerere mei Deus*, ab univerſis monialibus ordinis univerſi, vel totidem *Pater noſter* ab illis qui pſalmos neſciunt, qui ſecundum conſuetudinem ordinis pro pſalmis ſufficiant memoratis.

2. Diſtrictiſſimè inhibetur à capitulo generali, ne aliquis abbas, monachus, vel converſus, de cetero utatur almutiis pelliceis vel panninis; qui vero uſus fuerit, ſi abbas, in generali capitulo; monachus & converſus in viſitationibus veniam inde petat, prout de uſu pelliciarum fieri conſuevit.

3. Honeſtati & commoditati ordinis providendo diſtrictè præcipitur abbatibus ordinis univer-

Digitized by Google

ſi, quod tam ſibi quam monachis ſuis omnibus à curioſitate veſtium ſummopere caveant, & quod tam cucullæ quam manicæ cucullarum non ſint nimis longæ, ſed menſuratæ ſecundùm decretum regulæ noſtræ, & quod tam abbates quam monachi cucullis albis utantur uniformiter in clauſtris, & in choro horis matutinalibus, maximè in terris & locis ubi haberi poterunt competenter.

4. Causâ pietatis & miſericordiæ indulget capitulum generale, quod his duobus annis proximè ſubſequentibus poſſit dominus abbas Ciſtercii quolibet anno viginti abbates tam de Anglia quam de aliis partibus de veniendo ad capitulum generale retinere, de illis videlicet, qui in annis duobus ſequentibus tenentur ad capitulum venire: ita tamen quod expenſæ quos dicti abbates in veniendo & redeundo facerent, vel aliquantulum plus, ſi voluerint, in ſolutione debitorum matris noſtræ Ciſtercii, quæ oppreſſa eſt magnis debitis, convertantur.

5. Statuitur ut abbas Sacræcellæ, qui de cauſa ſibi hoc anno commiſſa à capitulo generali neglexit quid inde actum ſit prædicto capitulo nunciare, prout continetur in definitionibus quinta diſtinctione capitulo vigeſimo tertio, xx. diebus ſit extra ſtallum abbatis in ſuo choro, vel etiam alieno, prout continetur eadem diſtinct. capite vigeſimo circa finem, & ſuper hoc veniam petat in proximo ſequenti capitulo. Eamdem pœnam ſuſtineant abbates de cetero, qui de cauſis ſibi commiſſis à capitulo neglexerint renunciare quid inde actum ſit in proximo generali capitulo ſequenti.

6. Auctoritate capituli generalis committitur abbati Acecii, quod cùm ad partes Hungariæ venerit, magiſtrum Radulphum cantorem Quinque eccleſiarum ad communionem & obedientiam noſtri ordinis recipiat, eo modo & habitu quo dicto magiſtro videbitur expedire, & ſuper hoc litteras deferat capituli generalis.

7. Antiquum ſtatutum de monachis pro culpa emiſſis inviolabiliter obſervetur. Qui verò ipſos noluerit retinere, veniam inde petat in capitulo generali, ad capituli arbitrium puniendus.

STATUTA ANNI M. CC. LXX.

1. IN primis ad honorem Dei & ordinis commendabilem unitatem ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod definitioni anno præterito factæ à capitulo generali de curioſitate veſtium, quæ ſic incipit, *Honeſtati & commoditati ordinis*, hoc addatur, quod à multitudine & pretioſitate veſtium ab omnibus ſummopere caveatur, & quod omnes abbates & monachi cucullis albis utantur in clauſtris uniformiter de cetero per ordinem univerſum.

2. Super excuſatione abbatum, qui ſe excuſant per litteras à veniendo ad capitulum generale, ſtatuit idem capitulum generale, quod duo abbates in prima ſeſſione ab abbate Ciſtercii aſſignentur, qui omnes litteras excuſatorias recipiant, examinent, conſcribant in rotulo nomi-

A na ſingulorum cum cauſis excuſatoriis, prout breviter potuerint, & ſcriptum rotulum definitoribus, cùm primò ſederint, repræſentent.

3. Definitio olim edita à capitulo generali diſtinctione decima capite vigeſimo, quæ ſic incipit, *Mulieribus omnino, &c.* obſervetur inviolabiliter melius ſolito per domos ordinis univerſi. Definitioni verò de eſu carnium in abbatiis, editæ diſtinctione decima tertia capite tertio, quæ ſic incipit, *Epiſcopis & aliis, &c.* hoc additur, quod abbates qui in domibus carnes miniſtraverint ſæcularibus, vel fecerint miniſtrari, veniam inde petant in ſequenti capitulo generali: reliqui verò, tam officiales quam monachi vel converſi, qui carnes ſæcularibus miniſtraverint, omni ſexta feria ſint in pane & aqua uſque ad ſequens capitulum, præterquam in hoſpitio pauperum, infirmorum, exceptis perſonis in abbatiis aſſiduè commorantibus, ſi eis ab abbate & conventu carnem comedere extra terminos ſit indultum.

4. Definitionem factam anno præterito de miſſis & orationibus injungendis per annos ſingulos in domibus ordinis univerſi, pro abbatibus & perſonis ordinis eo anno defunctis, generale capitulum revocat in præſenti.

5. Diſtrictius inhibetur à capitulo generali, ne qua perſona ordinis ad preces cujuſcumque litteras continentes petitiones hiſtoriarum & anniverſariorum feſtorum vel miſſarum procuret, portet, vel deportari faciat ad capitulum generale. Qui verò portaverit, vel fecerit portari, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua. Patres autem abbates inquirant diligenter in viſitationibus filiarum; & ſi invenerint hiſtorias, miſſas, vel anniverſaria, ſeu feſta per abbatem procurata à generali capitulo ſine aſſenſu conventuum, hujuſmodi miſſas, hiſtorias, anniverſaria, ſeu feſtum irritum determinat & inane.

D 6. Cùm ſanctiſſimus pater noſter & dominus bonæ memoriæ * papa quartus nobis in ſcriptis ſuis reliquerit propter ordinis honeſtatem, quod nulli perſonæ noſtri ordinis umquam pluſquam duo fercula piſcium miniſtrentur, inhibens, ne quis præſumat de pluribus, ſi forte fuerit miniſtratum; capitulum generale tranſgreſſioni hujus conſtitutionis tam ſanctæ quam neceſſariæ cupiens obviare, præcipit, quod abbates tranſgreſſores hujus inhibitionis, tam miniſtrantes quam præſumentes de hujuſmodi miniſtratis veniam petant in capitulo generali, ad præſidentis arbitrium puniendi. Monachi vero qui miniſtraverint, & converſi pro qualibet tranſgreſſione uno die panis & aquæ pœnitentiam ſuſtinebunt.

* f. Clem.

NOTA.

7. Verbum illud quod frequenter in definitionibus continetur, *Qui fecerit hoc vel illud, ipſo facto ſciat ſe depoſitum, vel ſit depoſitus*, taliter modificat & temperat capitulum generale, quod quilibet abbas pro vero abbate ſemper ab omnibus habeatur, donec à patre abbate, vel ab eo cui vices ſuas commiſit, ſeu auctoritate capituli generalis fuerit depoſitus nunciatus. *Tenebitur pater abbas, vel ille cui vices ſuas commiſerit, nunciationem hujuſmodi depoſitionis capitulo gene-*

Digitized by Google

rali per ſe vel per ſuas litteras informare, prout eſt de depoſitionibus conſtitutum. Monachi verò vel converſi qui contra ſtatutum tam neceſſarium & honeſtum aliquid fecerint, conſpiratorum ſententiæ ſubjaceant in inſtanti.

8. Definitioni olim editæ de emtione & venditione, diſtinctione decima tertia capite vigeſimo tertio, quæ ſic incipit, *Si in aliqua ordinis noſtri domo vinum*, &c. hoc additur, quod mulieres & luſores nullatenus admittantur. Tranſgreſſores verò definitionis tam commodæ quam honeſtæ, ad domum propriam revocentur, & pro qualibet tranſgreſſione tribus diebus pœnam ſuſtineant levis culpæ, uno eorum in pane & aqua. Nec emat aliqua perſona ordinis vinum, ut carius revendatur, nec præſumat aliqua perſona ordinis domum conducere, & in ipſa faciat vinum vendi, maximè in Pariſienſi civitate, in qua fons & excellentia clericalis ſcientiæ reſidet & regiæ poteſtatis, ne ſpeculum famoſi noſtri ordinis in tantorum oculis aliqua macula deformetur.

9. Quæſtionem propoſitam auribus capituli generalis, quid importat quando interdicitur gradus altaris aſcenſio ob cauſam aliquam ab abbatibus, & in quam pœnam incidant tranſgreſſores hujuſmodi, qui ſe divinis ingeſſerint; ſic intelligit capitulum generale, quod tranſgreſſores hujuſmodi, qui ſe divinis ingeſſerint, ſuſpenſionis incurrant ſententiam ipſo facto.

10. Abbates & monachi tam directi in via, quam in grangiis vel cellariis commorantes, obſervent communia jejunia, prout in noſtra regula continetur, nec liceat alicui prælato ordinis ſuper hoc aliquatenus diſpenſare, niſi in locis & caſibus ab ordine approbatis. NOTA.

11. Cùm contineatur in Uſibus, quod paſchalis cereus quantitatem trium librarum panis regularis non excedat, ſic intelligit capitulum generale, quod idem paſchalis cereus quantitatem decem librarum ad pondus Trecenſe ullatenus non excedat, nec accendantur tortitia vel cerei in celebratione hoſtiæ ſalutaris, nec plura luminaria circa altaria in ſolemnitatibus accendantur, niſi ſecundùm quod continetur in definitionibus diſtinctionis primæ capite nono, quæ ſic incipit, *Orationis pietas*, &c. Abbas vero in cujus domo ſecus præſumtum fuerit, veniam petat ſuper hoc in capitulo generali.

12. Volens generale capitulum periculis debitorum obviare, inhibet omnibus officialibus, monachis vel converſis, ne aliquod mutuum contrahant ſive tradant ſine abbatis ſui licentia ſpeciali. Qui autem contra venerint, proprietariorum & furum pœnam & pœnitentiam ſuſtinebunt. Nec ponat ſe aliquis abbas obſidem pro perſona aliqua ordinis noſtri, vel etiam ſæculari: quamdiu verò abbas aliquis obſes fuerit, non niſi panem & aquam comedat, & jejunet.

13. Nomina & ætates abbatiarum quæ non ſunt ſcripta in tabula Ciſtercii, anno ſequenti ad capitulum deferantur, & cantori Ciſtercii præſententur.

14. Ad petitionem venerabilium patrum noſtrorum & dominorum & ordinis defenſorum domini JOHANNIS Portuenſis & ſanctæ Rufinæ epiſcopi cardinalis, & domini GUIDONIS titulò ſancti Laurentii in Lucina preſbyteri cardinalis; diſtrictè inhibetur à capitulo generali, ne aliqua perſona ordinis ſæcularibus principibus vel dominis de cetero concedatur, præcipuè cùm multa mala provenire per hujuſmodi conceſſiones dignoſcantur.

15. Abbatum de Portugallia, de Gallicia, de Legione, de Navarra & Catalaunia volens laboribus & expenſis præ locorum diſtantia parcere generale capitulum, ſtatuit, ut abbates de Portugallia & de Gallicia anno quarto, de Legione & Caſtella tertio, de Aragonia, Navarra & Catalaunia anno ſecundo ad capitulum generale venire deinceps teneantur.

16. Statuit & ordinat capitulum gener. quod definitio facta anno præterito de abbate Sacræcellæ, ſed neglecta, iterum ſcribatur, & ab omnibus obſervetur. Abbas Sacræcellæ, qui de cauſa ſibi commiſſa hoc anno à capitulo generali neglexit quid inde actum ſit prædicto capitulo nunciare, prout continetur in definitione ſecunda capitulo vigeſimo tertio, viginti diebus ſit extra ſtallum abbatis in choro ſuo, vel etiam alieno, &c. ut anno præterito ſcripta eſt.

17. Unionem factam de abbatia ſancti Salvatoris & de Oliva anno præterito per generale capitulum approbatam, ſic intelligit, Vult idem capitulum generale, quod in loco S. Salvatoris divina quotidie celebrentur propter ſepulturam nobilium, & aliorum Chriſti fidelium, quorum corpora in dicti loci cimiterio ſunt ſepulta, & ſit membrum proprium de Oliva.

18. Gratiæ factæ domino Ciſtercii de retinendis viginti abbatibus à capitulo generali, idem dominus Ciſtercii renunciat ſpontanea & libera voluntate. De abbate Vallis-claræ, qui in conventu abbatum verba contumelioſa & iracundiæ publicè protulit contra dominum Ciſtercii venerabilem patrem noſtrum, præcipit capitulum generale, quod ipſe quadraginta diebus ſit extra ſtallum abbatis, ſex diebus in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, & hac feria tertia in Ciſtercio maneat extra ſtallum abbatis, & pœnitentiam incipiat levis culpæ.

19. Petitio epiſcopi Lactorenſis de habendo ſecum uno converſo de Florano, modo honeſtis occupetur officiis, exauditur.

20. Item, ſuper negotio domus Calatraviæ ſcribatur illuſtri regi Hiſpaniæ, & magiſtro Calatraviæ, & dictet abbas Morimundi litteram ſuper negotio ſupradicto.

21. Cupiens capitulum generale ſuper interdicto domus de *Eſtrebath* apponere remedium aliquod, de Clauſtro & de Loco ſanctæ Mariæ abbatibus duxit providè committendum, quod vocatis mercatoribus quibus tenetur ſolvere domus dicta, inducant eos & provocent, & ſi de ipſorum proceſſit voluntate, abbatem & officiales alios in dicta domo inſtituant, & revocent ſententiam interdicti; & de ſolutione facienda mercatoribus ordinent, ſi poteſt fieri, prout commodius viderint expedire.

Digitized by Google

STATUTA ANNI M. CC. LXXI.

1. IN primis cùm per generale capitulum anno præterito fuerit definitum, ut nullus abbas vel monachus infra clauſtra monaſterii cucullis buris, vel griſeis uteretur, quoniam hoc non poteſt in locis ſingulis noſtri ordinis obſervari, maximè cùm ſecundùm regulam nullus de colore vel qualitate veſtium conqueri debeat, vel cauſari, ordinate permittit capitulum generale, ut in omnibus aliis locis præterquam in choro, B nocturnis horis tam abbates quam monachi cucullis buris & griſeis poſſint uti, ſecundùm quod commodius potuerit procurari.

2. Quæſtionem propoſitam anno præterito quid importet quando interdicitur monachis & abbatibus gradus altaris aſſenſio ob cauſam aliquam, & in quam pœnam incidant tranſgreſſores, ſic intelligit capitulum generale, quod tranſgreſſores hujuſmodi qui ſe divinis ingreſſerint pœnam inobedientiæ incurrunt, quam interpretatur capitulum generale, ut tribus diebus pœnitentiam peragant levis culpæ, diffinitione C ſuper hoc anno præterito edita penitus revocata.

3. Definitioni olim editæ anno Domini 1263. quæ ſic incipit, *cum contra ordinem fugitivos*, &c. & definitioni anno 1266. quæ ſic incipit, *Cùm per apoſtaſiam monachorum*, hoc additur, quod ſi recipiendi fuerint fugitivi recipiantur ad victum, & habitum quem abbas ſuus decreverit, & per annum comedant ad terram in refectorio, & ſi fuerit converſus, radatur ei barba in raſuris conſuetis, ſi verò monachus fuerit in anno tantummodo barbam radat.

4. Definitioni olim editæ de ingreſſu monachorum in Ciſtercium tempore capituli generalis diſtinctione quinta, definitione tertia quæ ſic D incipit, *Nullus*, &c. hoc additur, quod nullus monachus ingrediatur Ciſtercium tempore capituli generalis, nec aliquis abbas pro aliquo introducendo de cetero intercedat.

5. Quæſtionem propoſitam in capitulo generali quid ſit faciendum ſi prior, ſupprior & celerarius diſſenſerint in nominationibus electorum, ſic determinat capitulum generale, quod ſi unus diſſenſerit, pater abbas inducat, ſi potuerit, ut conſentiat; & ſi fortè poſtea convenire noluerit, pater abbas defectum ſuppleat diſcordantis. E

6. Cùm quæſtio tædioſa ſuper viſitationibus abbatiarum Hiberniæ frequenter aures capituli generalis pulſaverit, cùm viſitatores earum ultra triduum continuum contra formam Clementinæ viſitationes ſuas protrahere audeant, & extra abbatias in civitatibus & in caſtris viſitationes quoque celebrent; auctoritate qua poteſt prohibet capitulum generale dictis viſitatoribus, ne de cetero præſumant talia attentare, & quicumque extra abbatias viſitare præſumſerit, nihil ei penitus miniſtretur; tranſgreſſores viginti diebus ſint extra ſtallum abbatis; & ſi monachi fuerint, pœnitentiam peragant levis culpæ, niſi fortè cauſa tam legitima fuerit, quod per ipſam A meritò poſſint & debeant excuſari.

7. Pro reverendiſſimo patre moribus & veneratione clariſſimo domino BONIFACIO bonæ memoriæ quondam Cantuarienſi archiepiſcopo ordinis amantiſſimo, qui decem marchas ſterlingorum ſingulis abbatibus in capitulo generali præſentibus contulit, anniverſarium annuale decimo quarto kalendas Auguſti faciendum ſolemniter per univerſas ordinis domos ſtatuitur.

8. Item, petitio abbatis de Regali-monte de anniverſario illuſtriſſimi domini LUDOVICI regis Franciæ, ſtando in domo ſua faciendo, exauditur.

9. Item, pro eodem feliciſſimæ recordationis defuncto duplex ſervitium anno proximo & ſecundo ſingulis ſacerdotibus ordinis præcipitur, & per ſingulas domos ordinis annuatim ejus fiat ſolemne anniverſarium in craſtino beati Bartholomæi apoſtoli, quo die pro ipſo celebrent univerſi.

STATUTA ANNI M. CC. LXXII.

1. IN primis definitio pro fugitivis facta anno præterito ſic corrigitur, quod monachi revertentes de ſæculo omni ſexta feria per annum vapulent in capitulo: univerſi verò recipiantur in habitu familiari, & quamdiu fuerint in ſæculo revertentes erunt in habitu familiari tempore duplicato, & groſſiori pane per annum veſcentur, aliis pœnis in definitionibus contentis contra fugitivos in ſuo robore duraturis: & illa definitio non præterita reſpicit, ſed futura; ſtatuto de raſura barbarum contra ipſos fugitivos anno præterito edito revocato; & converſi redacti in familiares teneantur ad obſervantiam converſorum.

2. Item, ſtatuitur quod *Salve regina*, poſt Completorium & ſexta feria dicantur more ſolito ſeptem pſalmi cum litania & conſuetis collectis, & poſt ſeptem pſalmos ſubſequatur reſponſorium, *Aſpice, Domine*, pro Terra-ſancta, & dicatur à præſidente flexis genibus verſus *Exurgat Deus*, & collecta *Deus qui admirabili*. In miſſa verò de Beata Virgine pro domino papa dicatur collecta, *Deus fidelium paſtor*, pro ſanctiſſimo patre noſtro ſummo pontifice, qui petit orationes ab ordine ſpeciales.

3. Item, cùm propter diverſas oppreſſiones, & multiplicia gravamina, quibus ordo olim extitit, & adhuc eſt multipliciter oppreſſus & gravatus, non poſſit tot perſonas quot ſunt hodie commodè ſuſtentare, & tot poni debeant in eccleſiis quot poſſint de eorum facultate honeſtè ſuſtentare. Statuit & ordinat capitulum generale, quod quantumcumque fieri poterit, à receptione perſonarum caveatur in poſterum.

4. Item, quæſtio facta in capitulo generali, quod legi debeat littera bonæ memoriæ domini CLEMENTIS ſummi pontificis. Statuit & ordinat capitulum generale, quod ſingulis annis prima die legatur in ultima ſeſſione, ſi fieri poterit competenter.

5. Item; proceſſus abbatis de Capella contra moniales ſanctæ Mariæ filiæ ſuæ immediatæ,

Digitized by Google

ſuſpenſionis, interdicti, excommunicationis, & A depoſitionis abbatiſſæ prioriſſæ & officialium confirmatur. Et de Sala & de Altacriſta abbatibus committitur auctoritate capituli generalis, ut ad dictam domum perſonaliter accedentes, eas quæ voluerint obedire recipiant ad gratiam, ſecundùm ordinis inſtituta, rebelles verò ablato velo & habitu reſcindant, ſeparent ab ordinis unitate: & quod inde eſt.

6. Item, committitur auctoritate capituli generalis in plenaria ordinis poteſtate abbatibus de Buxeria in Burgundia, & de Charitate, ut ad domum monialium de Leſtanchia perſonaliter B accedant, & quaſdam moniales ejuſdem loci rebelles diligenter commoneant, & eis in virtute obedientiæ præcipiant, ut abbatiſſæ, dominæ videlicet Helvidi de Bafremont, obedire de cetero humiliter non omittant. Quod ſi poſtea, quod abſit, contumaces extiterint & rebelles, vult idem capitulum generale, ac præcipit quod abbates illi & abbatiſſa ex tunc omni dilatione poſtpoſita auferant eis velum, & ſi fortè aliquæ de numero inobedientium, ſive ſanæ ſint vel infirmæ, à ſua inobedientia & rebellione medio tempore reſilire noluerint, eiſdem ſacramenta divina non miniſtrentur, nec ad ſatisfactionem recipiantur, quouſque tactis ſacro ſanctis evangeliis C juraverint & promiſerint ſtare mandato abbatiſſæ, & de cetero ei per omnia obedire. Capellanis autem & converſis dictæ domus diſtrictius inhibetur, ne eas viſitent, nec eis communicent verbo, vel ſigno, vel facto, nec aliquid ſcribere, mittere, vel mandare quouſque dictæ moniales in gratiam redierint dictæ abbatiſſæ. Excommunicat idem capitulum generale omnes perſonas ordinis, quæ eis quamdiu inobedientes extiterint, communicare præſumſerint, vel eas in ſua malitia fovere, vel favorem impendere, ſeu aliquatenus ſubvenire. Hoc ad- D dito, quod ſi more prædictorum non ſe correxerint, aut humiliaverint, eliminentur ab ordinis conſortio penitus, & etiam ſequeſtrentur.

7. Item, ſuper negotio decimæ domini regis Siciliæ & tuitione privilegiorum & indulgentiarum à ſede apoſtolica noſtro ordini conceſſarum & aliis negotiis ordinis ſecundùm quod viderint procurandis & promovendis, & pro communi utilitate ordinis facienda, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod dominus Ciſtercii cum quatuor primis abbatibus, videlicet de Firmitate, de Pontigniaco, de Clara-valle, & de Morimundo abbatibus ad Romanam curiam ac- E cedant & habeant auctoritate capituli generalis poteſtatem, & ſpeciale mandatum, agendi, defendendi, tranſigendi, pacificandi, componendi, compromittendi, & omnia alia faciendi, quæ ad utilitatem & bonum ordinis viderint expedire. Ita tamen quod prædictorum nullus remaneat, niſi quem proprii corporis infirmitas legitimè excuſabit, & ſi aliquem prædictorum contigerit cauſa evidentis infirmitatis remanere, ſecundùm conſcientias ſuas de communi quatuor & ipſius Ciſtercii conſilio alter loco infirmi ſubrogetur. Et fiat procuratoria abbatibus præfatis, prout neceſſitas negotii exegerit opportunè.

8. Item, litteris domini papæ diſpenſatoriis nuper pro totius ordinis utilitate impetratis, ſtatuit, & ordinat capitulum generale, quod eiſdem abbates adhæreant univerſi, auctoritate capituli generalis, & patrum abbatum in omnibus obſervata.

9. Item, ſuper querela nobilis dominæ *Jurit*, quæ conqueritur de monialibus, quæ abſciderunt caput matris ſuæ tunc defunctæ, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod dictarum monialium viſitator auctoritate capituli generalis dictum caput reſtitui faciat dictæ *Jurit*, & moniales quas in facto prædicto culpabiles invenerit, ſecundùm Deum & ordinis diſciplinam puniat & caſtiget; & quid inde, &c.

10. Pro Felicis recordationis domino Guidone quondam titulo S. Laurentii in Lucinà presbytero cardinali jam defunctos perſolvatur plenarium ſervitium per ordinem univerſum, & in rotulo recitetur in capitulo generali annis ſingulis, & aſſocietur anniverſariis cardinalium aliquorum.

11. Item, cùm ſuper quibuſdam caſibus & articulis propoſitis contra abbatem de Miratorio definitores ad plenum diſcutere non potuerint, Venerabili patri noſtro de Ciſtercio, de Buxeria, & de Maceriis abbatibus committitur in plenaria ordinis poteſtate, auctoritate capituli generalis, ut auditis cauſis & defenſionibus dicti abbatis de Miratorio faciant, prout merita, vel demerita exegerint, & ipſummet aut confirment, aut deponant, ſi deponendum viderint vel denuncient non abbatem intra feſtum Omnium ſanctorum proximè venturum, & hoc totum ſine ſtrepitu, & ſine allegationibus ſæcularium fiat.

STATUTA ANNI M. CC. LXXIII.

1. In primis quoniam ſuper ſeptem pſalmis ſingulis ſextis feriis per ordinem pro ſtatu ſanctæ Eccleſiæ dicendis, per diverſas ordinis abbatias diverſimode tenebatur, volenſque capitulum generale, quod uniformitas in omnibus & per omnia per ordinem obſervetur: ordinat & definit, quod dicti ſeptem pſalmi per clauſtrum proceſſionaliter dicantur in procedendo, omiſſis omnibus ad proceſſionem pertinentibus, excepta ſola cruce, quæ ut moris eſt præferatur. Et ſi abbas præſens fuerit, non deferat baculum paſtoralem. Reſponſorium *Aſpice, Domine*, & collecta prætermiſſis.

2. Quoniam propter multiplicitatem anniverſariorum perſonis pluribus à capitulo generali conceſſorum, ordo multipliciter oneratur; ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut in qualibet abbatia ordinis ſingulis menſibus unum anniverſarium celebretur die vel hebdomada qua abbas quilibet in domo propria viderit oportere; & præferatur in eodem anniverſario quæcumque perſona quam abbas quilibet voluerit, adjunctis perſonis aliis quibus anniverſarium ab ordine eſt conceſſum, & celebrent qui voluerint, antiqua ordinatione de quatuor præcipuis anniverſariis obſervata, & ſi aliqua anniverſaria conceſſa

Digitized by Google

fuerint, iſtis adjungantur.

3. Super nuncupatione abbatiæ de Lanterna quæ alio nomine Vallium nuncupatur, declarat capitulum generale, quod illud nomen ſortiatur perpetuò, quo in tabula Ciſtercii nominatur.

4. Super receptione novitiorum indiſcreta, videlicet quod quidam plures, quidam pauciores recipiunt, quidam inſufficientis ſcientiæ & ætatis, propter quod bona fama ordinis in aliquibus, & rigor antiquus non modicum enervatur; ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut patres abbates ſeu viſitatores auctoritate capituli generalis, taxent in ſuis viſitationibus numerum perſonarum ſecundùm abbatiarum facultatem, & tales recipiantur qui ſint idonei & probati in litteratura competenti, & ætatis legitimæ ſecundùm quod fuit aliàs definitum.

5. Item, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod ſi auctoritate capituli generalis dentur judices alicui abbati contra alium abbatem ſuper querimonia aliqua, de querela pars quælibet uſque ad finem litis ad expenſas tenebitur: qua finita, tenebitur parti adverſæ refundere qui in querela ſuccubuerit ſupradicta. De inquiſitoribus autem datis contra perſonas auctoritate prædicta, ſic definit & ordinat capitulum generale, quod ille ſeu illi contra quos dati fuerint inquiſitores prædicti, ad ſolutionem expenſarum teneantur auctoritate capituli generalis.

6. Cùm ſuper ſolutione illius pecuniæ tangentis decimam regis Siciliæ, de qua venerabiles patres quatuor primi abbates cum illuſtri rege Siciliæ compoſuerunt, & ſuper hoc ſe ipſos, & domos ſuas pro ſe & illis omnibus, quos tangit negotium dictæ decimæ, obligaverunt; quia ipſorum curialitati & caritati dignum eſt modo debito reſpondèri, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut ſummam cuilibet à patre abbate impoſitam, uſque ad feriam quintam infra octavam Paſchæ præſentibus abbatibus ſolvere non omittant: alioquin illos qui ſolvere diſtulerint, ex tunc à die præfixa ipſos excommunicat auctoritate capituli generalis, & voluntate atque auctoritate eadem capituli generalis, patres abbates excommunicatos denuncient, & in ipſorum monaſteriis conventus abſtineat à divinis. Nihilominus ſi ipſum pecuniam ſub uſuris recipi contigerit, dicti abbates qui ad diem præfixam ſolvere omiſerint, dictas uſuras & intereſſe pariter ſolvere teneantur.

7. Item, ne facilitas veniæ malevolis occaſionem præbeat delinquendi, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod ſi aliquis capellanus monialium noſtri ordinis cum moniali, ſeu cum converſis noſtri ordinis deprehenſus fuerit carnaliter deliquiſſe, ablato ei habitu, ab ordine penitus expellatur, nec in eadem abbatia vel alibi in ordine denuo habeat licentiam remanendi.

8. Auctoritate capituli generalis committitur abbati Regalis-montis, ut duos de monachis ſuis quos bonos & idoneos cognoverit, ad dominum regem Siciliæ tranſmittat, qui monachi, auctoritate capituli generalis, de Foſſa-nova, & de Caſæ-mari abbates ſecum aſſociantes, de duobus monaſteriis quæ intendit idem dominus rex de novo fundare, quorum filiationes ad dominum abbatem Regalis-montis & abbatem de Oratorio pertinere dicuntur, eidem domino regi conſilium impendant, ut conſideratis omnibus quæ ſecundùm Deum & ordinem conſideranda occurrerint, etiam ſi dicto domino regi placuerit, conventum introducent auctoritate capituli generalis. Hoc abbati de Oratorio committitur, ſi ſibi viderit expedire.

9. Ut parcatur laboribus & expenſis, & confuſio multitudinis evitetur, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ne aliquis abbas vadat ad curiam, ſeu mittat monachum, vel converſum tempore concilii generalis. Injungitur etiam omnibus perſonis ibidem exiſtentibus, ut ad propria revertantur tempore concilii inchoante, niſi concilio generali debeat intereſſe.

10. Monachi vel converſi, qui violenter abſciderunt abbati ſuo de Aqua-frigida in Lombardia ſigillum ſuum, tamquam conſpiratores puniantur auctoritate capituli generalis, & hoc ipſum pater abbas viriliter exequatur, auxilio & concilio Commenſis epiſcopi ad hoc, ſi neceſſe fuerit, invocato: cui ſuper hoc ſcribit capitulum generale.

11. Auctoritate capituli generalis prohibetur abbati de *Aſtrabach* viſitatori monialium earum de quibus anno præterito querelam intulit nobilis domina *Jurits* capitulo generali, & univerſis noſtri ordinis perſonis, ne prædictas moniales inobedientes pariter & rebelles viſitare audeant, quouſque caput de quo eſt quæſtio reddiderint, cùm adhuc noſtro ordini incorporatæ non fuerint.

12. Abbatibus Lemovicenſis diœceſis, ne accedant ad epiſcopales ſynodos, niſi cauſa fidei prædicationis, vel etiam epiſcopali debeant fungi officio, per capitulum generale inhibetur.

13. Petitio domini Portuenſis, qui petit ut monaſterium ſuum ſancti Thomæ de Reate in præſenti capitulo incorporetur ordini, & monaſterii Caſæ-maræ filia habeatur, & de renovatione litterarum de ſuo anniverſario in ordine faciendo, exauditur.

14. Petitio domini regis Caſtellæ, qui petit, ut in omnibus feſtivitatibus quibus fit ſermo in capitulo, de eo ſpecialis inter fundatores & amicos fiat commemoratio & uxore ejus ac liberis, exauditur.

15. Item, petitio ejuſdem domini regis de nova militia ordini noſtro incorporanda, cujus paternitas ad monaſterium Grandis-ſilvæ pertineat, exauditur.

16. Item, petitio dicti domini regis, ut monachi ſanctæ Mariæ de Cartagine poſſint uti in proceſſionibus cappis de ſerico, & diebus ſolemnibus, exauditur.

17. Petitio domini abbatis Claræ-vallis, ut poſſit habere luminare coram tumba ſancti Malachiæ, exauditur.

18. Petitio epiſcopi Patracuenſis, ut duo monachi & duo converſi eidem concedantur pro cuſtodia cujuſdam hoſpitalis, quod de novo conſtruxit,

Digitized by Google

ruxit, ita ut ſuſpectæ mulieres excludantur, exauditur.

19. Auctoritate capituli generalis, injungitur abbati de Valle-regis, ut pro duobus monachis ſibi miſſis cauſa diſperſionis, & triginta libris ſuo tempore non ſolutis, ut dicitur, in domo ſua tribus diebus peragat pœnam levis culpæ.

20. Statuuntur preces pro ſanctiſſimo patre noſtro ſummo pontifice GREGORIO, & pro bono ſtatu Eccleſiæ Dei, ut dominus eidem & cardinalibus ceteriſque prælatis ſpiritum præſtet conſilii in inſtanti concilio generali. Item, pro rege Caſtellæ, qui tanto affectu & effectu univit ſibi ordinem amplexibus, caritas ſit, & pro magiſtro Gaufrido prædicti domini regis clerico qui tamdiu ad promotionem ordinis laboravit. Item, pro domino rege Aragoniæ. Item, pro rege Angliæ. Item, pro duce Burgundiæ, & uxore ſua & matre.

STATUTA ANNI M. CC. LXXIV.

1. QUoniam exigentibus peccatis populi Chriſtiani tam longo tempore extitit Terra-ſancta in manibus paganorum, & illa loca devotiſſima quæ Dominus JESUS-CHRISTUS, & glorioſiſſima mater virgo MARIA Deifica præſentia multipliciter decorarunt, ab infidelibus eſt vituperabiliter pertractata, ut Deus per ſuam miſericordiam ſuccurat populo Chriſtiano & dictam Terram-ſanctam reſtituat ſacro cultui ſuo, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod pſalmus *Deus venerunt gentes*, cum verſu *Exurgat Deus*, &c. & collecta *Deus qui admirabili providentia*, ad miſſam conventualem more ſolito dicatur per ordinem univerſum, & in miſſa conventuali quoties nominatur nomen Domini noſtri JESU-CHRISTI, inclinetur humiliter à conventu, ſecundùm quod dominus papa conſtituit in concilio generali.

2. Auctoritate capituli generalis præcipitur, ut abbates & conventus qui habent duo loca ad manendum, ut altero illorum quem maluerint, contenti ſint, ut ab alio penitus abſtineant.

3. Fratribus ordinis de Carmelo conceditur auctoritate capituli generalis, ut nullus de ordine eorum in noſtro ordine recipiatur in poſterum quoquomodo.

4. Auctoritate capituli generalis, præcipitur abbatibus, ut in grangiis & in cellariis ordinis converſos & ſervientes in ipſorum præſentia faciant comedere, ſi voluerint, definitione aliqua in contrarium edita non obſtante.

5. Cùm ſtatutum ſit ab antiquo, ut nullus poſt Completorium bibere audeat, præcipitur ne quis poſt Completorium frequentibus potationibus uti audeat; & ſi quis in præmiſſis exceſſerit, pœnitentiam peragat levis culpæ; alioquin ipſo facto ſuſpendatur, donec pœnitentiam peregerit ſupradictam.

6. Abbates, qui propter iuſirmitates continuas & incurabiles per biennium remanſerint à capitulo generali, auctoritate capituli generalis, præcipitur patribus abbatibus, ut ipſi domibus ſic deſtitutis & diſpendiis earum ſecundùm Deum & conſcientias ſuas provideant, aut per amotionem, vel alio modo juſto & debito, prout viderint expedire.

7. Abbates qui celant alios abbates qui remanent à capitulo generali anno & tempore quo debent venire, pœnitentiam agant in diſtinctionibus conſtitutam, diſtinctione quinta capite undecimo, quæ ſic incipit: *Abbates qui ad capitulum generale non venerint*, &c.

8. Definitionem editam contra illos qui exierunt ad ſæculum ſic temperat capitulum generale, quod ſi eligantur, ſeu poſtulentur in abbates, ſi ſint bonæ vitæ & honeſtæ converſationis, cùm illis poterit capitulum generale, ſi voluerit, diſpenſare, & viderit expedire, cùm pater proprius diſpenſationem hujuſmodi poſtulandam duxerit.

9. Abbatibus univerſis præcipitur, ut qui ſecum hoc anno monachos adduxerint contra definitionem anno 1258. editam, quæ ſic incipit *Cum effrenatum*, vel in poſterum adduxerint, poſtquam abbatias ſuas intraverint infra quindenam, pœnitentiam levis culpæ, tribus diebus peragant, uno eorum in pane & aqua: alioquin quouſque dictam pœnitentiam peregerint, ab officio ſuſpendantur.

10. Abbatiæ de Hibernia ad priorem paternitatem redeant, & patres antiqui abbatias ſuas viſitent more ſolito antiquitus obſervato, diſpoſitione, ordinatione, vel definitione aliqua ſuper hoc edita non obſtante.

11. Cum præſenti tempore ordo multum patiatur penuriam converſorum, & ipſos converſos majoribus, & honeſtioribus negotiis deceat occupari, permittitur ut qui voluerit in coquinis per ſervientes laïcos non ſuſpectos, ſed bonæ famæ & converſationis honeſtæ, ſibi faciat deſervire.

12. Abbates filii Accubaciæ, de quibus conſtat capitulo generali quod diu eſt ad capitulum non venerunt, nec ſe legitimè excuſaverunt, per patrem abbatem deponantur auctoritate capituli generalis.

13. Cùm ſanctiſſimus pater ſummus pontifex hoc anno generale concilium Lugduno duxerit celebrandùm pro bono ſtatu univerſalis Eccleſiæ ſanctæ Dei, & ob hoc oportuerit dominum Ciſtercienſem, & aliquos coabbates ſuos ad hoc ſpecialiter vocatos nomine totius ordinis magnas expenſas facere, tum propter dictum concilium, tum propter defenſionem libertatum ordinis in eodem concilio; quas libertates major pars prælatorum ibidem exiſtentium totis viribus impugnabant, & etiam cum multa ſervitia pro præmiſſis expeditis & feliciter expediendis factæ ſint, & reſtent adhuc facienda majora, ſtatuit & ordinat, capitulum generale, ut ſummam cuilibet à patre impoſitam, uſque ad feriam quintam infra octavam Paſchæ, patribus abbatibus ſolvere non omittant: alioquin illos qui ſolvere diſtulerint, ex tunc à die præfixa excommunicat auctoritate capituli generalis, & eoſdem auctoritate eadem patres abbates per ſe vel per alios excommunicatos denuncient: & in ipſorum monaſteriis conventus abſtineat à divinis. Nihilo-

Digitized by Google

minus ſi ipſam pecuniam ſub uſuris recipere contigerit, dicti abbates qui ad diem præfixam ſolvere omiſerint, ad dictas uſuras & intereſſe pariter teneantur, & apud Barrum apportent.

14. Cùm clamoſa inſinuatio de receptis pariter & expenſis aures propulſaverit capituli generalis, quod abbatia Bonæ-vallis ritum & morem vivendi ſeu computandi, & diſciplinam ordinis aliquam non obſervet, nec ſervaverit per tempora longiora, ſecundum formam laudabilem hactenus in aliis abbatiis ordinis obſervatam, & ex hoc per patrem abbatem & plures abbates alios capitulo facta fuerit plena fides, ut propter hoc dicta domus ad tam miſerabilem ſtatum devenerit & occaſum, quod nec debeat viſitare alios, qui ſe ipſam viſitare & regere non cognovit; & cum filius non poteſt facere niſi quod patrem viderit facientem; ordinat & definit capitulum generale, ut filiæ immediatæ dictæ abbatiæ Bonæ-vallis per abbates Vallis-magnæ & Manſiadæ viſitentur auctoritate capituli generalis, videlicet per quodlibet ipſorum medietas ipſarum filiarum: ita quod per hoc patri abbati nullum in poſterum præjudicium generetur, & ipſi rubore perfuſi, ad vivendi formam in ordine hactenus obſervatam, approbatam & laudabilem redeant; & cum conſtiterit, dictus vero abbas Bonæ-vallis, de Valle-magna, & de Manſiade more ſolito viſiet tamquam pater.

15. Fratrem Henricum monachum de *Bythuſin* excommunicatum à patre abbate, cujus ſententia à capitulo generali confirmata extitit, qui ſe laborans in extremis, abſente proprio abbate dicti loci de *Bythuſin*, humiliter abſolvi petiit, qui ipſum abſolvit à dictis ſententiis, quantum potuit; abſolutionem hujuſmodi approbat & confirmat capitulum generale: maxime cum ſigna contritionis & pœnitentiæ maximæ apparuerint in eodem.

16. Cùm abbas Armentariæ coram rege Caſtellæ abbatem Vallis-viridis in judicium traxerit contra juris ordinem & noſtri ordinis inſtituta, & cum de hoc per abbatem de Palatiolis, Mathaplanæ, & Bonæ-vallis facta fuerit plena fides, non valens capitulum generale tantum exceſſum & tantam præſumtionem & audaciam tolerare, eumdem abbatem Armentariæ deponit in inſtanti, & etiam ipſum excommunicat, ſi ordini & ſententiæ voluerit modo aliquo rebellare, & omnes adhærentes eidem: & hoc abbas ſancti Prudentii ei denunciet infra menſem, poſtquam ad propriam venerit abbatiam; & dictum abbatem & conventum compellat auctoritate capituli generalis ad reddendum & reſtituendum pecuniam abbati Vallis-viridis, quæ per ſententiam dicti regis Caſtellæ taliter eſt extorta; & ſi ſententiæ dicti capituli humiliter voluerit obedire, dictus abbas ſancti Prudentii ipſum à ſententia excommunicationis, quam incurrit ipſo facto, abſolvat auctoritate capituli generalis.

17. Cùm bonæ memoriæ dominus GUIDO preſbyter cardinalis titulo ſancti Laurentii in Lucina, ex gratia ſpeciali conceſſerit & permiſerit, quod mulieres in terra legationis ſuæ domos & clauſtra monachorum ordinis noſtri intrent pro ſuæ libito voluntatis; inhibetur auctoritate capituli generalis, ne gratia hujuſmodi uti audeant, nec præſumant in terra legationis prædictæ.

18. Præcipitur Claræ-vallis abbati Mediolanenſis diœceſis, ut abbatem de Cornu, qui monachus fuit Claræ-vallis & profeſſus, & aſſumtus de capitulo in abbatiam de Cornu, ipſum recipiat idem abbas in ſuum monachum, ſi infra inſtans feſtum ſancti Andreæ regimini ceſſerit abbatiæ, alioquin auctoritate dicti capituli noverit ſe ſuſpenſum.

19. Committitur auctoritate capituli generalis abbatibus de ſancta Cruce in Auſtria, tam in capite quàm in membris, & de Cicador, & de Rinea, ut in Hungaria ad abbatias ordinis perſonaliter accedentes, diligenter inquirant & attendant qualiter ibidem ordo & religio obſervetur, cùm in multis ordo in illis partibus exorbitare dicatur, & de perſonis ordinis plura inconvenientia fuerint capitulo generali nunciata. Et quid ſuper hoc invenerint, ſequenti anno per ſuas patentes litteras fideliter referant capitulo generali: & ſi in his exſequendis omnes intereſſe nequiverint, duo nihilominus exſequantur. Abbatiæ verò de quibus inquirentur, de expenſis inquiſitoribus provideant competenter.

20. Cùm frater JOHANNES quondam abbas Jeripontis quamdam ſummam pecuniæ à dicta abbatia repetat per judicem ſæcularem, contra juris ordinem & ordinis inſtituta; de Voto & de ſancta Cruce abbatibus præcipitur auctoritate capituli generalis, ut dictum monachum moneant firmiter & efficaciter inducant, ut ab inſtantia ſæcularis judicii contra dictam abbatiam Jeripontis ceſſet penitus & deſiſtat. Si verò monitioni ipſorum parere noluerit monachus, ipſum excommunicatum denuncient auctoritate capituli generalis, & denunciari faciant in omnibus abbatiis ordinis noſtri diœceſis Dublinenſis, in qua diœceſi dictus monachus facit reſidentiam perſonalem.

21. Cùm abbas de *Kyrie eleiſon* anno præterito per litteras quorumdam abbatum ordinis noſtri accuſatus fuerit & denunciatus capitulo generali ſuper quibuſdam intolerabilibus, propter quæ ipſum abſolvimus à regimine abbatiæ: & ipſe hoc anno per litteras quorumdam abbatum & teſtimonio fide dignorum innocens repertus fuerit in præmiſſis; eumdem abbatem in inſtanti reſtituit capitulum generale, & de Melli-fonte & de Dublina abbatibus committitur auctoritate capituli generalis, ut dictam reſtitutionem exſequantur, & contra accuſatores dicti abbatis diligenter inquirant, & eos puniant ſecundùm quod videbitur expedire.

22. Cùm abbas & conventus Rivi S. Mariæ quondam filii abbatiæ Herſindentæ propter monaſteriorum diſtantiam ad paternitatem abbatiæ de *Reineval* ſe tranſtulerint, pacto & conditione centum marcharum intervenientibus, quod ſimoniacum eſſe dubitatur; abbati de Campo præcipitur, ut auctoritate capituli reddi faciat dictas centum marchas cui debentur, & filiationem dicti monaſterii Rivi S. Mariæ abbati & monaſterio Herſindentæ reſtituat, tamquam patri,

Digitized by Google

& cum abbate ſi occaſione contractus ſententiam aliquam incurrerit, auctoritate capituli generalis diſpenſet.

23. Auctoritate capituli generalis, in virtute obedientiæ, ſub pœna ſuſpenſionis, diſtrictè præcipitur de Ripatorio & de Moris abbatibus, ut infra inſtantem Nativitatem Domini à quadam fidejuſſione abbates de Tribus-fontibus, de Monaſterio in Argona, & de Caſtellione ex toto liberent, alioquin ex tunc ſuſpenduntur ab officiis, & divina celebrari in ſuis monaſteriis prohibentur.

24. Ad petitionem R. P. domini Caſſellenſis archiepiſcopi conceditur abbatibus Hiberniæ, ut, ſi voluerint, liceat eis facere feſtum ſancti Patricii cum duabus miſſis, ac de eo per omnia ſicut de ſancto Martino. Iidem verò abbates feſtum principale eccleſiæ cathedralis, quilibet in ſua diœceſi facere teneatur, ſicut in definitionibus continetur.

25. Petitio abbatis de Vallium-Villario de campanili lapideo faciendo, cùm propter ventorum impetum periculoſum ſit in illa abbatia facere ligneum campanile, exauditur, dummodo quantitatem & formam debitam contra ſimplicitatem ordinis non excedat.

26. Petitio illuſtris domini ducis Lotharingiæ, qui petit ſibi concedi fratrem Walterium converſum de *Sturceburne*, exauditur, dummodo dictus converſus officiis honeſtis deputetur.

27. Petitio dominæ comitiſſæ Flandriæ, quæ petit quod habeat moniales ſecum de diverſis abbatiis, exauditur.

28. Petitio abbatis Igniaci, qui petit dici unam miſſam quotidianam pro rege Navarræ defuncto, exauditur, ſi de conventus ſui proceſſerit voluntate.

29. Petitio abbatis de *Heberbac*, qui petit quod converſi in domo ſua recipiantur, exauditur in hunc modum, quod decem tantummodo recipiantur uſque ad adventum viſitationis, & tunc viſitator taxet ibidem numerum perſonarum ſecundùm quod videbitur expedire.

30. Petitio abbatis de *Dobian*, qui petit uno anno remanere à capitulo generali, ut aliorum abbatum ſocietatem habeat, exauditur.

31. Petitio abbatis de *Bunebach*, qui petit abſolvi à ſuſceptione hoſpitum per triennium, exauditur, dummodo prius conventus ad domum propriam revocetur.

32. Petitio illuſtriſſimæ dominæ reginæ Alemanniæ, quæ petit duos monachos & duos converſos de ordine, exauditur, dummodo honeſtis officiis deputentur.

33. Petitio abbatis de S. Prudentio, qui petit ut tres collectæ dicantur à tribus ſacerdotibus, videlicet à quolibet una, pro eo qui ædificat eccleſiam ſuam, exauditur, ſi de conventus ſui proceſſerit voluntate.

34. Petitio abbatis Claræ-vallis, qui petit ut ſermones ſancti Bernardi legantur in vigiliis S. Malachiæ in domo propria, exauditur.

35. Petitio abbatiſſæ ſancti Nicolai in Auſtria, quæ petit quod poſſit habere aliquas moniales in quadam civitate ad conſervandam domum ſuam, A exauditur, ita tamen quod conventus continuè non moretur ibidem.

36. Petitio abbatis de Benedictione-Dei in Vaſconia, quod in domo ſua fiat anniverſarium comitis Convenarum, exauditur, ſi de conventus ſui proceſſerit voluntate.

37. Petitio domini Caſſellenſis archiepiſcopi, quod anniverſarium patris & matris ſuæ fiat in domibus Jeripontis & de Rupe Caſſellenſi, quas ipſe & progenitores fundaverunt, exauditur, ſi de abbatum & conventuum dictarum domorum proceſſerit voluntate.

38. Inſpectio loci, ad quem ſe transferri petunt abbatiſſa & conventus de Camera ſanctæ B Mariæ in Zelandia, abbatibus de Dunis & de Capella committitur.

STATUTA ANNI M. CC. LXXV.

1. Cum quæſtio mota fuerit in capitulo generali, quid importet ſuſpenſio, ordinat & definit capitulum generale, quod quicumque ſuſpenditur, tantummodo ab officio altaris abſtineat, donec cum ipſo fuerit diſpenſatum, ſicut fuit aliàs ordinatum.

2. Definitio anno præterito edita de illis qui bis exierant ad ſæculum, ſi poſtularentur & eli- C gerentur in abbates, quæ ſic incipit, *Definitionem editam, &c.* penitus revocatur, definitione olim ſuper hoc edita in ſuo robore permanente.

3. Patribus abbatibus in virtute ſanctæ obedientiæ præcipitur firmiter & diſtrictè, quod in viſitationibus diligenter inquirant cauſas propter quas multi abbates per triennium & ampliùs non venerunt ad capitulum, nec ſe legitimè excuſarunt; & quorum cauſas inſufficientes invenerint, hos ex nunc deponit capitulum generale, ipſos à regimine abbatiarum abſolutos denuncient auctoritate capituli generalis.

4. Cùm contineatur in Carta caritatis, quod D in qualibet abbatia duodecim monachi cum abbate decimo tertio debeant intereſſe, & multi abbates prætextu paupertatis ad capitulum generale non veniant; ordinat & definit capitulum generale, quod in abbatiis in quibus præfatus numerus non poterit inveniri, patres abbates omnimodam ordinationem illarum habeant, providentes & ordinantes de eiſdem quæ ſecundùm Deum & ſuas conſcientias eiſdem in omnibus & per omnia viderint expedire: & illi abbates ad capitulum generale venire minimè teneantur, niſi velint & indiguerint, niſi talis caſus emer- E ſerit, qui de facili ſine conſilio capituli generalis non valeat emendari. Diſpoſitionem autem & ordinationem rerum temporalium omnimodam habeant liberam & quietam, ſicut hactenus habuerunt.

5. Ordinat & definit capitulum generale, quod converſi noſtri ordinis in Provincia & Waſconia & ultra, non converſi, ſed fratres nominentur, eo quod nomen illud in dictis provinciis abominabile habeatur propter hæreticam pravitatem.

6. Statuit & ordinat capitulum generale, ne de cetero aliqui prælati, etiam de ordine noſtro,

Digitized by Google

ſeſſionibus interſint capituli generalis; ſed expletis breviter ſuis negotiis, exeant, ſicut in definitionibus continetur.

7. Cùm aliqui abbates ſuper emiſſione perſonarum ordinis novam formam habeant, videlicet: Si talem N. retinere non potueritis, vel nolueritis, ad aliam abbatiam emittatis: quia talis forma emiſſis materiam præbet vagandi, inhibetur, ne aliquis ſub hac forma de cetero emittatur.

8. Cùm propter evagationes monachorum multa legantur mala monaſteriis noſtri ordinis eveniſſe, auctoritate capituli generalis diſtrictè præcipitur abbatibus, prioribus, ſubprioribus & cuſtodibus ordinis noſtri, ut nulli de cetero egrediendi licentia tribuatur, niſi pro certa neceſſitate & utilitate domus evidenti. Tranſgreſſores autem, tam mittentes quàm qui mittuntur, tribus diebus pro qualibet vice pœnitentiam peragant levis culpæ.

9. Nullus monachus vel converſus emittendus pro culpa de cetero ad Hungariam mittatur, niſi ad tales domos, ubi ſit conventus, & poſſit vivere regulariter & ſecundum ordinis inſtituta.

10. Inhibetur omnibus abbatibus auctoritate capituli generalis, ne de cetero oſtagia in abbatiis ſuis permittant teneri à nobilibus, vel aliis quibuſcumque. Quod ſi ſecus ab aliquo nobili attentatum fuerit, in illa abbatia ceſſetur penitus à divinis.

11. Cùm clamor validus aures capituli generalis pulſaverit, quod multi abbates in viſitationibus ſuis à filiis ſuis abbatibus expenſas & deperdita ex debito repetant; inhibetur omnibus, ne dictas expenſas repetant, nec aliquis eiſdem concedere teneatur, niſi de pura & mera liberalitate & gratia; & quod domus eorum non graventur, ſicut in ordinatione domini Clementis papæ continetur.

12. Auctoritate capituli generalis præcipitur patribus abbatibus, ut de omnibus collectis & diſtributionibus coram filiis ſuis computent, ut ab ipſis omnis ſuſpicio valeat amoveri.

13. Cùm quidam abuſus inoleverit in ordine, ut dicitur, quod quidam abbates nullos recipiant niſi de gente & natione ſua, omnibus abbatibus præcipitur auctoritate capituli generalis, ut omnes, dummodo boni ſint, pro indifferenti recipiant, & maximè indigenas, cùm ad illos maxime teneantur, cùm non ſit apud Deum aliqua perſonarum acceptio: & qui teſte conſcientia ſecus fecerit, omni ſexta feria ſit in pane & aqua uſque ad ſequens generale capitulum, ſuper hoc in dicto capitulo veniam petiturus.

14. Quoniam enormis & temera fratrum Minorum præſumtio pluries non ſolum perſonas ordinis noſtri infamando in locis pluribus, immò capiendo monachos & abbates, prout clamoſa inſinuatio aures hoc anno capituli generalis propulſavit, ut pote de abbate de Metaplana in civitate Toleti capto, verberato, incarcerato, catenato, & aliis diris afflicto cruciatibus, aliaſque multis perſonis ordinis multas inſolentias & injurias inevitabiles inferendo, multos exceſſus alios in domibus monialium, & in aliis domibus contra honeſtatem & perſonas ordinis faciendo: Verum quia religionis parcentes honeſtati uſque nunc contra dictos fratres querelas multarum ordinis perſonarum quaſi ſub diſſimulatione generale capitulum palliavit; ſtatuit & ordinat dictum capitulum generale, diſtrictè præcipiens & ſuſpendens ab altaris officio tranſgreſſores, quod prædictis fratribus uſque ad ſatisfactionem congruam nihil detur, nec recipiantur in domibus ordinis noſtri, quacùmque de cauſa, niſi cum principibus vel aliquibus prælatis venerint, nec in capitulis ordinis prædicare permittantur: domos illorum nullus intret, nec eiſdem communicet in temporalibus, vel familiaritatem exhibeat quoquo modo, quando tamen, dictante conſcientia, bono modo evitari poterit. Illud idem monialibus noſtri ordinis præcipitur, hoc adjuncto, ne eiſdem confiteantur fratribus ſub pœna excommunicationis, quam in ipſas ferimus, ſi ſtatuto non paruerint ſupradicto, capellanos monialium celebrantes, ipſis Minoribus in monaſteriis monialium exiſtentibus, prædictæ excommunicationis ſententia innodando.

15. Cùm mulieres conjugatæ habitare dicantur in aliquibus abbatiis monialium, cùm hoc ſit contra ordinis honeſtatem, inhibetur auctoritate capituli generalis omnibus abbatiſſis, ne de cetero aliquas mulieres conjugatas ſecum habitare permittant; & ſi quæ ſunt modo habitantes, amoveantur in inſtanti: alioquin quamdiù in ipſis abbatiis reſidentiam corporalem fecerint, ibidem divina minimè celebrentur.

16. Cùm anno præterito definitum fuerit in capitulo generali, quod abbates ſummam ſibi impoſitam à capitulo generali pro expenſis factis in curia uſque ad feriam quintam infra octavas Paſchæ ſolverent, & aliqui ipſorum non ſolverint loco & tempore præfinito, aliqui nec ſolverunt, nec ſolvere adhuc velint; patribus abbatibus præcipitur auctoritate capituli generalis, quod illos qui ſolverunt, licet non ſolverint loco & tempore præfinito, ut dictum eſt, abſolvant injuncta ſibi pœnitentia competenti. Illi autem qui non ſolverunt, abbates ſint extra ſtallum abbatis, & tam abbates quam priores & cellerarii omni ſexta feria ſint in pane & aqua, donec pecuniam ſolverint ſupradictam, ſententia excommunicationis in ſuo robore permanente. Et illis, quos patres abbates jam abſolverunt vel abſolverint, impertitam abſolutionem. ratificat & approbat capitulum generale.

17. Statuit & ordinat capitulum generale, ut ſummam cuilibet à patre abbate impoſitam pro ſubſidio Terræ-ſanctæ, uſque ad Purificationem B. Virginis patribus abbatibus ſolvere non omittant: alioquin illos qui ſolvere diſtulerint, ex tunc à die præfixa ipſos excommunicat, & eoſdem auctoritate capituli generalis patres abbates per ſe vel per alios excommunicatos denuncient, & in ipſorum monaſteriis conventus abſtineat à divinis. Nihilominus ſi ipſam pecuniam recipi contigerit ſub uſuris, dicti abbates qui ad diem præfixam ſolvere omiſerint, dictas uſuras, intereſſe pariter ſolvere teneantur, & taliter dictam pecuniam ſolvant, ut apud *Seigne* dicta pe-

Digitized by Google

cunia à patribus abbatibus valeat deportari.

18. Commiſſio facta anno præterito abbatibus ſanctæ Crucis in Auſtria, de Cicador, & de Ruthna de abbatiis in Hungaria, iterato de Pontigniaco, de Clara-valle, de Tribus-fontibus abbatibus, qui ſuas habent generationes in illa provincia & filias, committitur auctoritate capituli generalis, tam in capite quam in membris, ut ad dictas abbatias per ſe vel per alios accedentes, diligenter inquirant & attendant, qualiter ibidem ordo & religio obſervetur, cùm in multis ordo in illis partibus exorbitare dicatur, & de perſonis ordinis plura inconvenientia denunciata fuerint capitulo generali; & quid ſuper hoc invenerint, ſequenti anno per ſuas patentes litteras referant capitulo generali; & ſi in his exequendis omnes intereſſe nequiverint, duo vel unus eorum nihilominus exequatur. Abbates vero præſentes abſentibus denuncient. Hæc præmiſſa abbatiæ Verodæ.... quibus inquiretur de expenſis inquiſitoribus provideant.

19. Inhibetur omnibus abbatibus & perſonis ordinis de Anglia, ne de cetero ſe miſceant negotiis ſæcularibus, maximè in computationibus, præcipiendo patribus abbatibus, ut illos quos culpabiles invenerint, graviter puniant auctoritate capituli generalis.

20. Cùm clamor horribilis ad aures pervenerit capituli generalis, quod quidam converſi de Piſcaria in quoſdam abbates venientes ad capitulum manus violentas injecerint, eoſdem rebus ſuis ſpoliando, auctoritate capituli præcipitur abbati dictorum converſorum, ùt dictos converſos diro carceri mancipet, in pane arcto & aqua brevi eos detinendo uſque ad nutum capituli generalis; & prædictus abbas læſis abbatibus ſatisfaciat de rebus ſuis prædictis competenter.

21. Cùm relatum ſit capitulo generali, quod abbates Nucariæ & S. Mariæ de Archu pluries apoſtataverint, & abbatizent contra ordinis inſtituta; auctoritate capituli generalis præcipitur de Foſſa-nova & de Ferraria abbatibus, ut ad dicta loca perſonaliter accedentes, inquirant diligenter & fideliter, ſi relata vera ſint; & ſi prædicta vera invenerint, ipſos non abbates denuncient depoſitos auctoritate capituli generalis. Abbas S. Sebaſtiani hoc eis denunciet.

22. Abbati de Suethia diſtrictè præcipit capitulum generale, ut quoſdam converſos ſuos, qui dicuntur naſum cujuſdam monachi præcidiſſe, incarceret, nec exire permittat de dicto carcere abſque mandato capituli generalis.

23. Auctoritate capituli generalis de Pontigniaco, de Clara-valle & de Tribus-fontibus abbatibus committitur, ut ad domum de *Paſtouc* accedentes, per ſe vel per alios inquirant diligenter & fideliter, ſi eà quæ in depoſitione fratris J. quondam abbatis de *Paſtouc* continentur vera ſint: & ſi illa per teſtes juratos & diligenter examinatos vera invenerint, ſententiam latam à patre abbate in ipſum monachum ratificat & approbat capitulum generale, patri abbati reddentes talionem ſecundùm ordinis inſtituta.

24. Cum ad aures pervenerit capituli generalis, quod abbas de Sylva-regali negligenter in pluribus regat abbatiam ſuam, eidem præcipitur à capitulo generali, quod à primo die quo intrabit abbatiam ſuam, ſex diebus pœnitentiam peragat levis culpæ, duobus eorum in pane & aquâ. Viſitatoribus dictæ domus nihilominus præcipientes, ut ſtatum dictæ domus ſequenti anno per litteras patentes renuncient capitulo generali; & niſi prædictæ domus ſtatus melioratus fuerit, ſciat ſe dictus abbas de Sylva-regali ſequenti anno graviter puniendum.

25. Viſitationes omnium filiarum Bonæ-vallis abbati Vallis-magnæ auctoritate capituli generalis committuntur, donec dicta commiſſio auctoritate dicti capituli revocetur: ità quod patri abbati nullum inde præjudicium in poſterum generetur. Abbas autem Bonæ-vallis abbatiam Vallis-magnæ filiam ſuam viſitet, ſicut facere conſuevit.

26. Cùm abbas de Bolbona communione non recepta, nec eccleſiaſticis ſacramentis carnes in quadrageſima comederit, videlicet in ultima ſeptimana, propter abominationem inauditam deponitur in inſtanti.

27. Quia de Canonica, de Valle-regis, de Caſtellione, de Valle-clara, de Monaſteriis in Argona, de Cheminum, de Valle S. Lamberti, de S Andræa de *Goſer*, de Barberio abbates in ſpiritu & fremitu diſſoluto coram definitoribus in generali capitulo coram omnibus contumaciter quædam exprobrationis verba protulerunt, ipſos definitores quidam ipſorum Satrapas appellando; & cum aliis abbatibus cauſam ſchiſmatis & graviſſimæ ſeditionis in geſtibus & modo contumaci præbere viderentur: quod in ſubverſionem ordinis vergere poſſet in poſterum: abbates prænominati pro dictis exceſſibus, prout in definitione contra turbatores hujuſmodi jam olim edita continetur, auctoritate capituli generalis deponuntur in inſtanti, inhibentes ne præfati depoſiti in abbates eligantur in poſterum, niſi de licentia capituli generalis. Hoc idem ſtatuitur de omnibus, qui eiſdem in aliquo contra prædictam ſententiam præſumſerint adhærere.

28. Unio abbatiarum Leodienſis diœceſis, de Camberone & de Villari abbatibus committitur in plenaria ordinis poteſtate, ut ad illa loca perſonaliter accedentes, penſatis quæ ſecundum Deum & ordinem penſanda ſunt, de mandato noſtro faciant quid ſibi viderint expedire.

29. Petitio abbatis Melli-fontis, qui petit facere commemorationem B. Malachiæ, & B. Patricii, & B. Brigidæ in generatione ſua in horis B. Mariæ, exauditur.

30. Petitio domini EDMUNDI comitis Cornubiæ in Anglia de ſolemnitate facienda in domo de *Herlei* de Sanguine JESU-CHRISTI, exauditur, ut in dicta domo fiat ſolemnitas, ſicut in præcipuis feſtivitatibus fieri conſuevit.

31. Anniverſarium bonæ memoriæ dom. RICHARDI quondam regis Alemanniæ fiat per totum regnum Angliæ IV. kal. aprilis, ſicut fuit ſibi conceſſum antiquitus à capitulo generali.

32. Pro ſanctiſſimo patre noſtro ſummo pontifice, qui devotiſſimè ab ordine orationes petiit ſpeciales pro ſe & ſuis, & pro bono ſtatu eccle-

Digitized by Google

ſiæ ſanctæ Dei, dicantur tres miſſæ. 1. de Spiritu ſancto. 2. de B. Virgine. 3. de Cruce à ſingulis ſacerdotibus ordinis univerſi, & pro ipſo domino papa dicatur collecta *Deus fidelium omnium paſtor*, in miſſa conventuali in loco competenti, & in horis B. Virginis dicatur collecta *Deus fidelium omnium paſtor*; & finito Completorio dicatur *Salve regina* & *Ave Maria* cum flexione genuum. Collecta *Concede nos*, & *Deus fidelium omnium paſtor*, tam in conventu quam extra conventum à ſingulis perſonis tam monachis quam monialibus ordinis univerſi. Pro prædeceſſoribus ſuis Romanis pontificibus dicantur tres miſſæ pro defunctis à ſingulis ſacerdotibus ordinis univerſi.

33. Pro bonæ memoriæ ALPHONSO quondam comite Pictavenſi, qui epiſtolas ſuas miſit, & etiam reditum annum legavit capitulo generali, anniverſarium ſervitium perſolvatur, & principaliter in aliquo anniverſario habeatur.

34. Piæ recordationis domino Portuenſi, per quem ordo noſter uſque nunc multas gratias obtinuit ſpeciales, plenarium perſolvatur officium, & habeat anniverſarium annuatim.

35. Inſpectio loci in quo R. P. epiſcopus Patavienſis intendit fundare abbatiam monachorum, abbatibus de Pomoc & de Hilaria committitur.

36. Inſpectio loci qui Hoſpitale dicitur, in quo nobilis vir rex Caſtellæ intendit fundare abbatiam monachorum, abbatibus de Bureto & de Metaplana committitur.

37. Inſpectio abbatiæ nigrorum de Ekmunde ordinis S. Benedicti, quam noſtro ordini incorporari ſupplicat R. P. epiſcopus Trajectenſis aſſenſu abbatis & conventus dicti monaſterii, domino abbati Morimundi committitur, adjuncto ſibi quem illi negotio videbit expedire.

STATUTA ANNI M. CC. LXXVI.

1. IN primis definitio anno præterito edita de abbatibus qui minorem habent numerum monachorum, & propter hoc minimè teneantur venire ad capitulum generale, totaliter removetur.

2. Multiplices & graves exceſſus monachorum, qui mittuntur ad viſitandum, quamvis viſitatores non debeant nominari, ulterius ferre non valens capitulum generale, ſtatuit & ordinat, ut de cetero non niſi de quadriennio ad partes remotas tranſmittantur, & per illud quadriennium vicinis abbatibus committantur, qui manus ſuas taliter ab omni ſuſpecto munere excutiant, ne manus ultionis in eos extendere oporteat capitulum generale. Additur etiam, tales monachi, qui culpis ſuis clareſcentibus depoſiti à regimine abbatiarum, ſeu ejecti, vel emiſſi labem infamiæ propter præmiſſa ſecum traxere, ut illo anno quo viſitaverint, in monaſteriis in quibus viſitaverint minimè eligantur in abbates; & dicti abbates in expenſis neceſſariis eiſdem monachis provideant liberaliter & honeſtè; & ſi dicti monachi aliquid receperint, ut ſupradictum eſt, ſuſpenduntur auctoritate capituli generalis.

3. Definitionem anno præterito latam contra Minores ad preces multorum prælatorum & magnatum ſic temperat capitulum generale, ut in domibus noſtris tam in eccleſiis quàm in hoſpitiis liberaliter recipiantur, dicta definitione in regno Hiſpaniæ, in quo manifeſta fuit ordini facta injuria, in ſuo robore permanente.

4. Definitioni editæ de decima ſolvenda pro ſubſidio Terræ-ſanctæ hoc additur, quod patribus abbatibus, quos primos quatuor & dominum Ciſtercienſem intelligit capitulum generale, infra Paſcha à ſuis filiis perſolvatur, & commodè & ſine periculo uſurarum loco & tempore ſtatuto perſolvatur. Qui verò non ſolverint ſummam ſibi impoſitam infra dictum terminum, vel non ſolverint infra dictum terminum imponendam, pro depoſitis habeantur auctoritate capituli generalis.

5. Abbates, qui cauſa infirmitatis remanſerint à capitulo generali in domibus propriis, reſponſales idoneos mittant ſicut in Carta caritatis continetur: qui in itinere, per abbates vicinos & litteras ſe excuſent. Reſponſales autem prædicti, expletis negotiis ſuis in continenti de Ciſtercio exeant, & ad propria revertantur.

6. De Bona-valle & de Lioncella quondam abbates, qui pro multiplicibus & gravibus exceſſibus domos ſibi commiſſas malè regendo depoſitionis ſententiam meruerunt, nullum omninò officium de cetero exſequantur; ſed ineligibiles habeantur, niſi miſericorditer cum eis fuerit à capitulo diſpenſatum: & res quas de dictis abſtulerunt monaſteriis reſtituant; alioquin excommunicationis ſententiam infra feſtum Omnium ſanctorum ſe noverint incurriſſe.

7. Sententiam latam contra conſpiratores S. Martini propè Viterbium ab abbate dictæ domus, de conſilio cardinalium & quorumdam vicinorum abbatum ratificat & approbat capitulum generale, committens nihilominus patri abbati, ut ad dictam abbatiam per ſe vel per alium perſonaliter accedens, quod minus punitum invenerit puniat & corrigat, prout ſibi ſecundùm Deum & ordinem videbitur expedire. Similiter de iis quæ dicta ſunt contra abbatem dicti loci inquirat dictus pater vel viſitator ſuus, & faciat quod ſecundùm Deum & ordinem fuerit faciendum.

8. Abbas S. Victi de Piſcaria, qui de pœnitentia à capitulo generali inflicta converſis ſuis, qui abbates venientes ad capitulum generale verberaverunt, & rebus ſuis ſpoliaverunt, nihil renunciavit capitulo generali, tribus diebus ſit extra ſtallum abbatis, uno eorum in pane & aqua, & dictis abbatibus ſatisfaciat de rebus prædictis competenter.

9. Definitioni anno Domini M. CC. LXI. editæ de convocatione & contributione facienda pro libertatibus ordinis contuendis, quæ ſic incipit: *Cùm clamor inſonuerit*, hoc additur, quod illi tres abbates quorum intereſt convocare, ſi negligentes extiterint, gradum altaris non aſcendant uſque ad ſequens capitulum generale, ſu-

Digitized by Google

per hoc ibi veniam petituri; & illi qui vocati A venire recuſaverint, pœnitentiæ ſubjaceant ſupradictæ.

10. Quoniam magiſter grangiæ de *Storme* abbates redeuntes de capitulo generali anno præterito in dicta grangia malè recepit, equis eorum peſſimam avenam miniſtrans, eidem auctoritate capituli generalis præcipitur, ut infra feſtum Omnium ſanctorum pœnitentiam peragat in definitionibus conſtitutam diſt. v. cap. 1. quæ ſic incipit: *Tempore quo venitur ad capitulum generale*, &c. Prior & cellerarius Reigniaci pœnitentiam ſuſtineant ſupradictam, eo quod malè receperint ad capitulum venientes, & prior Vallis-magnæ pro conſimili caſu ſimilem B pœnitentiam ſortiatur.

11. Cùm abbatia de Dalphino in partibus Græciæ, aliis abbatiis in imperio Conſtantinopolitano in vaſtitate hoſtili deſolatis, unica remanſerit, & propter hoc in viſitatione, in inſtitutione, ſeu deſtitutione abbatis loci ejuſdem abbatum ſive abbatis præſentia haberi commodè non poſſit; diſpenſative à capitulo generali conceditur patri abbati de Bella-valle in Burgundia, ut per monachos ad hoc idoneos in jam dicto monaſterio viſitet, & inſtituat abbatem, & inſtallet, ſive etiam deſtituat, & omnia alia faciat, in quibus ſecundùm formam ordinis ſolet & debet abbatum copia expectari, niſi in dictum ab- C batem vota ſua tranſtulerint monachi monaſterii ſupradicti.

12. Definitioni olim editæ diſt. xi. cap. 2. quæ ſic incipit: *Mercatores noſtri ordinis*, &c. hoc additur, ut qui teſte conſcientia res ſuas non vendiderit ad terminum, ut pro prorogatione termini vendantur carius, tribus diebus ſit in levi culpa, uno eorum in pane & aqua, quem ex tunc nec proprius abbas poſſit abſolvere, donec pœnitentiam peregerit memoratam. Et qui vilius emunt, ut carius vendant, eamdem pœnitentiam ſortiantur, illis tamen rebus exceptis, quæ ſumtibus noſtris & induſtria meliorationis D recipiunt incrementum.

13. Auctoritate capituli generalis de S. Martino propè Viterbium & de Foſſa-nova abbatibus committitur, ut ad domum Caſæ-maræ perſonaliter accedentes, ſuper amotione abbatis dicti loci & electione poſtmodum facta, quæ multorum teſtimonio fuiſſe dicitur vitioſa, inquirant diligentius, & quæ correctionis & emendationis officio viderint indigere, ſtatuant & ordinent, quod ſecundùm Deum & conſcientias ſuas viderint expedire, & quid inde fecerint, ſequenti anno per ſe vel per litteras ſuas renunE cient capitulo generali. Et inquirant etiam de conſpiratione monachorum & converſorum auctoritate dicti capituli generalis.

14. Viſitatores monialium in ſuis viſitationibus de poſſeſſionibus, proventibus, & reditibus earum diligenter inquirant, ſi habeant unde vivere poſſint honeſtè abſque rubore mendicandi: & quid inde invenerint, ſequenti anno renuncient capitulo generali, ut quibus victus defecerit regularis, ab ordinis conſortio abſcindantur.

15. Nonnum Petrum quondam abbatem de Alpibus bono nomini & famæ volens reſtituere capitulum generale, ut ſit eligibilis cum eodem duxit capitulum generale miſericorditer diſpenſandum: maximè cùm poſt amotionis ſententiam religioſe, ut dicitur, ſe habuerit & honeſtè.

16. Cùm definitum ſit à capitulo generali, quod in ſingulis monaſteriis ordinis ſingulis menſibus unum celebretur anniverſarium, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod omnes celebrent, qui poterunt ea die celebrare.

17. De Monte S. Mariæ & de Thela abbatibus committitur auctoritate capituli generalis, ut ad domum de Alpibus perſonaliter accedentes inquirant diligenter, ſi abbas dicti monaſterii de Alpibus depoſitionem Nonni Petri prædeceſſoris ſui procuraverit, vel procurantibus conſenſerit, vel fecerit procurari: & quod inde invenerint, ſequenti anno renuncient capitulo generali.

18. Conceditur abbati de Boheriis, ut monachum ſuum emiſſum pro conſpiratione, qui cœcus eſſe dicitur, ipſum revocet, ſi ita eſt quod in conventu alio non poſſit ſuſtineri, nec ipſe valeat conventum ſuſtinere: ita quod extra conventum ſit, ablato ſibi nihilominus habitu monachali.

19. Statuit & ordinat capitulum generale, ut quicumque de cetero conventus ſuos diſperſerint, licentia capituli generalis non petita, quod nulli tales ad ſe miſſos recipere teneantur.

20. Quod in ordinatione felicis memoriæ domini Clementis papæ continetur, quod prior, ſubprior, & cellerarius convenire debeant de electoribus, ſic declarat capitulum generale, quod de conſilio ſeniorum domus & maximè confeſſorum debent electores nominari. Item, quod in eadem ordinatione continetur, quod electus idoneus & ſufficiens ſit loco, ſic declarat idem capitulum, quod idoneitas pertinet ad vitam & converſationem laudabilem: ſufficientia verò ad ſcientiam litteralem; & horum omnium cognitio & approbatio vel reprobatio ad patrem abbatem pertinere dignoſcitur. Item, dilapidationem ſic intelligit capitulum generale, quando debitis monaſterium nimis aggravatur, niſi cauſa rationabilis prætendatur. Item, cum perſona diutina infamia carnalis contagii laborat à gravibus perſonis orta, & etiam fide dignis per ſigna præcedentia & pater abbas in conſcientia ſua vera computat: ita quod ſi oporteat jurare verum juramentum eſſe crederet, contra ipſum poteſt procedere, pœnam ſecundùm merita infligendo: ita quod ſi contra abbatem per depoſitionem proceſſerit, dictum proceſſum tenebitur ſequenti anno nunciare capitulo, & jurare in verbo ſacerdotis cauſam depoſitionis eſſe veram.

21. Quoniam de Archu, de Rocha-amatoris, de Rochadia, de Nucaria, de Matina, de Aqua-formoſa, de S. Trinitate, de Galaſio, de Sagittario, & de S. Angelo abbates per xii. annos & amplius ad capitulum generale non ve-

nerunt, nec ſe legitimè excuſarunt, deponuntur in inſtanti. Abbas de Foſſa-nova hoc eis denunciet.

22. Abbas S. Godardi in Hungaria propter triennii abſentiam à capitulo generali non legitimè excuſatam, ſortilegium, ſolemne perjurium, & manifeſtam domus dilapidationem, deponitur in inſtanti. Hoc abbas de Bolham ei denunciet.

23. Depoſitio abbatis Rivi S. Mariæ factam à patre abbate Caſæ-maræ, pro eo quod anno ſtatuto ad capitulum generale non venerat, nec ſe ſicut debuerat excuſaverat, approbat capitulum generale & ratificat: quod ſi cauſa proficiſcendi ad domum, de qua aſſumtus eſt, reverti voluerit, ipſum P. abbas recipere teneatur. Hoc ipſum patres abbates in caſu ſimili facere teneantur per ordinem univerſum. Qui verò facere renuerint, ipſo facto ſint ſuſpenſi uſque ad ſequens capitulum, in ipſo veniam petituri.

24. Definitionem olim editam de lacticiniis non miniſtrandis ſæcularibus hoſpitibus in domibus noſtri ordinis in vigiliis ſanctorum & in quatuor temporibus revocamus.

25. Redeuntibus abbatibus à capitulo generali liceat in Divione minuſiam comedere, quando jejunia quatuor temporum ipſo die occurrerint, diffinitione olim ſuper hoc edita penitus revocata.

26. Abbatibus & monachis ad capitulum generale venientibus, vel inde regredientibus conceditur auctoritate capituli generalis, ut ſi prandere voluerint, intrent hora prandii refectorium, & facto prandio licitè exeant, iter cœptum impleturi.

27. Cùm jam pluries abbati Caræ-vallis ſit injunctum à capitulo generali, ut abbatis de Cornu, ſi vellet cedere, ceſſionem reciperet, & poſtmodum in domo ſua profeſſionem reciperet, utpote ad matris gremium, de quo aſſumtus fuerat, revertentem, nec hactenus fuerit effectui mandatum: abbati de Columba præcipitur auctoritate capituli generalis, ſalvo jure P. abbatis, ut dicti abbatis de Cornu, ſi cedere voluerit, recipiat ceſſionem: qua ſuſcepta, abbatem de Cara-valle per cenſuram ordinis, ſuſpenſionis & etiam depoſitionis, ſi neceſſe fuerit, compellat ad receptionem profeſſionis monachi ſupra dicti.

28. Auctoritate capituli generalis, de Buellio, de Beatitudine, de Samaria, de Albo-tractu abbatibus diſtrictè præcipitur, ut ad locum, ubi quondam abbatia de Valle-Dei in Hibernia filia Geripontis fuerat ſituata, infra Purificationem B. Mariæ Virginis proximè venturam abſque dilatione aliqua per ſe vel per alium accedentes, inquirant diligenter, & reſpiciant utrum terræ pertinentes ad abbatiam Vallis-Dei poſſint ſecundùm illius terræ ſtatum competenter ſufficere ad conventum ibidem ſuſtinendum. Quod ſi poſſint ſufficere, illas grangias & terras in abbatiam nomine Vallis-Dei filiam Geripontis cum rebus ædificiis ibidem inventis redigant, cùm ibi corpora multorum & magnorum principum & multorum aliorum ſint ſepulta, & abbas Geripontis ibidem conventum mittere non retardet, & ſit filia ipſius, prout definitum eſt, quod tales abbatiæ ad matres proprias revertantur. Si autem dictæ terræ non ſufficiunt ad conventum ibidem ſuſtinendum, tunc dictæ terræ ad dictam abbatiam Vallis-Dei quondam pertinentes, ad domum Geripontis tamquam ad matrem propriam, cum ædificiis abſque contradictione aliqua convertantur. Si abbas S. Salvatoris vel quicumque alius contravenerit vel ſe oppoſuerit, vel aliquo modo impedierit, vel per ſe vel per alium contradicere præſumſerit, prædicti quatuor abbates, vel duo eorum, ſi alii intereſſe nequiverint, ipſum & alios contradicentes vel impedientes per ſuſpenſionis ſeu excommunicationis, vel ſi aliter non potuerint, per depoſitionis ſententiam compellant auctoritate capituli generalis: conventum ſimiliter ſi contradictorem invenerint, interdicto & ſuſpenſioni ſupponentes, & quid ſuper hoc fecerint, per ſuas patentes litteras anno ſequenti renuncient capitulo generali.

29. Cùm pro defenſione libertatum ordinis & aliis negotiis tuendis frequenter emergentibus multiplices & graves expenſas oporteat facere; ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut eleemoſynæ miſſæ vel mittendæ capitulo generali, in domo Ciſtercii nomine depoſiti conſerventur in arca vel armario quatuor ſeris & clavibus obfirmato: ita quod quilibet quatuor primorum abbatum clavem habeat, nec liceat alicui de dicto depoſito in uſus aliquos expendere, conſilio & aſſenſu capituli generalis non obtento. Nos verò Fr. J. dictus abbas Ciſtercii, Firmitatis, Pontiniaci, Claræ-vallis & Morimundi ſigilla noſtra præſentibus litteris in ſignum teſtimonii & juramenti duximus apponenda.

30. Petitio domini regis Bohemiæ, quod fiat feſtum de S. Hevige, exauditur in hoc, quod in laudibus & veſperis de ea fiat commemoratio per totam Poloniam & terras regis Bohemiæ in ſingulis domibus ordinis univerſi, & in honorem ipſius pro voluntate monialibus ſolemnizare liceat, in quarum monaſterio corpus ipſius requieſcit, & fiat de ea ſicut de ſancta Elizabeth.

31. Petitio abbatis S. Mathiæ, quod fiat feſtum ipſius ſancti exauditur; ita quod converſi in archiepiſcopatu Trevirenſi, & per totam Alemanniam non laborent.

32. Petitio domini regis Bohemiæ, quod hiſtoria S. Nicolai decantetur in domo S. Nicolai de *Groem*, exauditur.

33. Pro HUMBERTO cardinali quondam defenſore & conſervatore ordinis per univerſum ordinem plenarium ſervitium perſolvatur.

34. Pro rege Aragonum fiat anniverſarium in domo de Sanctis omnibus, & habeat ſervitium plenarium per ordinem univerſum.

34. Pro felicis recordationis domino GREGORIO quondam ſummo pontifice fiat anniverſarium annuum in abbatia de Columba, & habeat ſervitium plenarium per totum ordinem.

STATUTA

STATUTA ANNI M. CC. LXXVII.

1. Definitio anno præterito edita, quod monachi non niſi de quadriennio in quadriennium mitterentur ad viſitandum, ſic temperatur, quod ſecundo anno mitti poterunt, hoc proviſo quod tales mittantur, qui verbis & factis ſe oſtendant clari noſtri ordinis zelatores. Monachi verò qui ſic miſſi fuerint, quouſque ad proprias domos revertantur, in abbates nullatenus eligantur.

2. Definitioni anno præterito factæ de anniverſariis, quæ ſolent fieri in abbatiis ſingulis menſibus, additur, quod qui celebraverint, pro anniverſario celebrent illa die.

3. Nullus in ordine noſtro ſuper cauſis motis in ordine vel movendis litteras ſæcularium audeat implorare, vel proceſſum judicum impedire. Qui contra fecerit, ſi abbas vel monachus fuerit, ipſo facto noverit ſe ſuſpenſum; ſi converſus fuerit, ablato ſibi habitu, omni ſexta feria ſit in pane & aqua uſque ad nutum capituli generalis.

4. Quoniam per frequentes emiſſiones perſonarum ordinis clarum nomen ipſius multipliciter denigratur, multarum propter hoc eveniunt pericula animarum, & ordo noſter propter emiſſiones ejuſmodi apud religioſos & ſæculares in opprobrium habetur; volens huic tanto diſcrimini capitulum generale aliquod remedium adhibere, ordinat & definit, quod pro furto, carnali contagio, nullus de cetero emittatur: quicumque verò in carnali contagio deprehenſus fuerit & convictus; ſi monachus fuerit, ablato ſibi habitu, per decennium ultimus ſit omnium & etiam noviciorum in eccleſia, in capitulo, & teneatur ad omnes obſervantias regulares, ſcapulare curtum cum cappa habeat, & poſt triennium in tali habitu ſacrorum ordinum officium poterit exercere. Si vero converſus fuerit, ablato ſibi habitu, groſſiori pane veſcatur, & ultimus omnium habeatur, & omnibus capitulis converſorum quibus intererit, recipiat diſciplinam per totum terminum ſupradictum. Deprehenſi verò in furto vel proprietate pœnitentias peragent in definitionibus conſtitutas, videlicet diſt. VI. cap. XVII. quæ ſic incipit: *Monachus & converſus*, &c. Et in eadem diſt. cap. XII. quæ ſic incipit: *In ſingulis abbatiis*, &c. Abbates, priores, ſupriores, & cellerarii qui in infligendis hujuſmodi pœnitentiis negligentes fuerint, gradum altaris non aſcendant, quouſque eis pœnas indixerint ſupradictas: & ſi in tali pœnitentia adhuc ſimilia commiſerint, totaliter emittantur.

5. Definitioni olim editæ ſuper profeſſionibus abbatum diſt. II. cap. VI. quæ ſic incipit: *Pro benedictione abbatum*, &c. additur quod quicumque contra formam in definitionibus poſitam profeſſionem ſuo diœceſano emiſerit, ipſo facto pro depoſito habeatur.

6. Cùm per confluentiam multorum mercatorum & nuntiorum principum & baronum venientium ad capitulum generale, nimis gravetur mater noſtra Ciſtercium, ac impediantur ſalubria noſtri ordinis negotia propter eos, & turbentur aliquando multi abbates propter præſentiam eorumdem, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut abbates quorum occaſione tales veniunt, expenſas quas in Ciſtercio faciunt, refundere teneantur.

7. Nullus proſequens cauſam depoſitionis ſuæ de cetero intrare Ciſtercium tempore capituli generalis permittatur.

8. Omnibus abbatibus noſtri ordinis auctoritate capituli generalis præcipitur, ut ſummam ſibi impoſitam pro decima Terræ-ſanctæ & pro procurationibus legati, anno ſequenti apportent apud Divionem tempore capituli generalis, conſignandam domino Ciſtercii & quatuor primis abbatibus de Firmitate, de Pontiniaco, de Claravalle, & de Morimundo; & qui non apportaverint vel miſerint, pro depoſitis habeantur; ſententia anno præterito lata contra non ſolventes in ſuo robore permanente.

9. Abbas Vallis-magnæ, qui ut relatum eſt fide digna relatione capitulo generali, inhibuit priori ſuo, ut pœnitentiam non faceret ab ipſo capitulo injunctam eidem, & abbates minus ſufficienter recepit ad dictum capitulum venientes, infra dominicam primam adventus Domini proximè venturam, ſit in pane & aqua ſex ſextis feriis in conventu.

10. Statuit & ordinat capitulum generale, ut cùm abbatia de Dalphino abbate caruerit, in patrem abbatem vota ſua transferant monachi dictæ domus.

11. Abbas de *Eſterbac*, qui in quadam ſumma pecuniæ, & in quadam quantitate vini tenetur dominæ de *Peroes*, & ipſam pecuniam & vinum ſæpè promiſit ſolvere & non ſolvit, infra primam dominicam quadrageſimæ ſatisfaciat dominæ ſupradictæ: alioquin gradum altaris non aſcendat, & ſit extra ſtallum abbatis, donec dictæ dominæ fuerit ſatisfactum.

12. Cùm per inquiſitionem factam ſuper electione de *Rufford* per abbates de *Gogeſſale*, & de Sora-valle conſtiterit evidenter capitulo generali, quod frater Henricus monachus dicti loci jus in ipſa electione habeat, & repulſus fuerit minus juſtè, ordinat & definit ipſum generale capitulum, quod dictus Henricus pro vero abbate habeatur ibidem, ſi aliud canonicum non obſtet. Abbates de *Gogeſſale* & de Jora-valle prædicti hanc definitionem exequantur auctoritate capituli generalis, patri abbati injungendo, ut ſe ſuper hoc capitulo recognoſcat.

13. Cùm gravis querimonia ſuper diſcordia inter moniales de Villari in Normantia & patrem abbatem exorta ad aures capituli generalis delata fuerit, ac ceterarum monialium de ordine noſtro ſtatus reformatione, ordinatione & proviſione indigeat, Ciſtercienſi & Clarevallenſi abbatibus committit ipſum capitulum generale; ut ſuper præmiſſis reformandi, ordinandi, diſponendi, & providendi auctoritatem & poteſtatem habeant per ſe vel per alios de voluntate & conſenſu dicti generalis capituli.

14. Abbati de Bello-prato præcipitur auctoritate capituli generalis, ut fratrem P. quondam

Digitized by Google

abbatem domus ejuſdem pro eo quod in magna ſumma pecuniæ fidejuſſorem ſe conſtituit contra formam ordinis ſicut in definitione anni M. CC. LXI. quæ ſic incipit: *Nullus de ordine*, &c. plenius continetur, faciat carceri mancipari uſque ad nutum capituli generalis.

15. Auctoritate capituli generalis committitur domino Ciſtercii, ut quandocumque ſibi conſtiterit, quod abbatia Bonæ-vallis in ſpiritualibus & temporalibus in melius reformetur, eidem reſtituat viſitationem filiarum ſuarum, juxta ſuæ beneplacitum voluntatis.

16. Cum de abbate Mate-planæ multa mala relata fuerint capitulo generali, ſcilicet quod carnes comederit in villis vel civitatibus, & in multis aliis ſe habeat inhoneſtè; patri abbati & abbati Sacræ-meniæ committitur, ut ſuper præmiſſis diligenter inquirant; & ſi ipſum culpabilem invenerint ſuper iſtis, ipſum deponant auctoritate capituli generalis. Et quid inde fecerint, ſequenti anno capitulo generali renuncient.

17. Cum abbas & conventus de Columbis teneantur annis ſingulis uſque ad tempus præfinitum ſolvere capitulo generali CC. libras, pro eo quod ipſum capitulum ipſos à debitis uſurariis relevavit, & non ſolverunt ut tenentur; eidem abbati præcipitur, ut infra kalendas Februarii ſatisfaciat apud Ciſtercium de pecunia ſupradicta; alioquin ex tunc pro depoſito habeatur. Abbas Claræ-vallis Mediolanenſis hoc ei denunciet.

18. Venerabilium dominorum epiſcopi Bajocenſis, abbatis S. Dionyſii in Francia, & domini Guidonis de *Tornebuc*, & aliorum multorum precibus acquieſcens, concedit generale capitulum, ut frater ROBERTUS quondam abbas de Barberico eligibilis habeatur.

19. Cùm clamor ad aures capituli generalis pervenerit de converſo Fulcardi-montis, qui malè tractavit familiam domini Ciſtercii, & eis minas intulit & verba injurioſa dixit eidem, & abbas dictæ domus, qui dictum converſum non corripuit, pœnitentiam levis culpæ faciat intra Natalem Domini, tribus diebus, uno eorum in pane & aqua. Converſus verò pedes ad portam Ciſtercii veniat, nec officium habeat, nec equitet ſine licentia capituli generalis.

20. Abbati de *Chaſeret* præcipitur auctoritate capituli generalis, ut domino Ciſtercii ſatisfaciat de pecunia, in qua eidem tenetur, infra Nativitatem Domini, alioquin pro depoſito habeatur.

21. Quicumque lanas, niſi tantum ad annum vendiderit, ſi abbas fuerit, à patre abbate deponatur: Cellerarii verò à propriis domibus emittantur.

22. Abbati de Dora miſericorditer conceditur, ut ipſe & filii ſui ſemel remaneant de capitulo generali. Abbatibus qui imponunt collectam pro libertatibus ordinis defendendis in partibus illis firmiter injungitur, ut ſuper impoſitione collectarum hujuſmodi, dictos abbatem de Dora & filios ſuos gravare non debeant ultra modum.

23. Cum abbatia Fontis-Johannis in ſpiritualibus & temporalibus ſit multipliciter collapſa, & abbas domus illius de dilapidatione & negligentiis multis, & malo regimine domus ejuſdem ſit plurimum diffamatus & contumax, & inobediens patri abbati fuerit, deponitur in inſtanti.

24. Abbas de Voto, qui non venit per multos annos ad capitulum; & abbas de Bullio, qui non ſolvit decimam ſibi impoſitam, deponuntur in inſtanti. Patres abbates hoc eis denuncient, vel faciant denunciari.

25. De Arcu, de Rocha-amatoris, de Rothadia, de Nucharia, de Aqua-formoſa, de Calaſio, de Sagittario, de S. Angelo abbates, qui anno præcedenti denunciati fuerunt depoſiti: quorum aliqui, ut dicitur, ſententiis non obediunt antedictis, tam ipſi quam omnes qui pro abbate ſe habuerint, excommunicationis ſententia innodantur. Patres abbates hoc eis per ſe vel per alios denuncient.

26. Cùm ſuper exceſſibus enormibus & deteſtabilibus Nonni P. abbatis Callovii clamor validus & horribilis auribus capituli generalis inſonuerit, qui ſalva conſcientia diſſimulari non poſſunt, deponitur in inſtanti, & additur quod carceri mancipetur uſque ad nutum capituli generalis.

27. Item, de Bono-radio, de Thela, de Rupibus, de Domo-Dei ſuper Carum, de Pratea, de Fonte-morini abbates, qui ſigillis ſuis litteras ſigillatas ad palliandos dictos exceſſus confecerunt, deponuntur in inſtanti.

28. Cùm ex relatione multorum capitulo generali conſtiterit, quod monaſterium Clari-fontis ad tam intolerabilem paupertatem devenerit, quod niſi celeriter adhibeatur remedium, locus idem ad irremediabile diſſolutionis opprobrium deducetur, abbati Morimundi committitur, ut per ſe vel per alium ad locum accedat, ordinet, ſtatuat quæcumque ordinanda & ſtatuenda invenerit auctoritate capituli generalis; & quid inde, &c.

29. Cùm abbas de Tinterna non potuerit, diu eſt, propter corporis invaletudinem venire ad capitulum generale; patri abbati præcipitur, ut ſi ſequenti anno pro ſimili cauſa venire non potuerit ad ſequens capitulum generale, pater abbas ejus recipiat ceſſionem.

30. Abbates Hiſpaniæ, qui de commiſſionibus ſibi factis anno præterito nihil renunciaverunt capitulo generali, ſequenti anno prædicta renuncient, alioquin ex tunc tribus diebus ſuſtineant pœnam levis culpæ.

31. Petitio comitis Cornubiæ de miſſa in quadam capella quam ipſe ædificavit in monaſterio de Elles quotidie celebranda, exauditur.

STATUTA ANNI M. CC. LXXVIII.

1. IN primis definitio de diſtantia grangiarum inter ſe olim facta propter conſervandam pacem inter religioſos & propter ſcandala evitanda penitus revocatur.

2. Tales perſonæ de cetero gratia ſtudendi mittantur Pariſius, qui competentis ſint ætatis,

Digitized by Google

vitæ laudabilis, & honeſtæ converſationis, & ita ſufficienter in litteratura, quod magis proficiant & non deficiant in ſtudendo: & ſi aliter miſſi fuerint, per abbatem Claræ-vallis remittantur.

3. Item, ſtatuitur, quod non obſtantibus aliquibus antiquis conſtitutionibus, quilibet poſſit acquirere & acquiſita retinere, & ſuos terminos dilatare, ſalvo jure alieno.

4. Definitioni anno præterito editæ contra deprehenſos in manifeſto carnis contagio hoc additur, quod monachi poſt triennium cum ſcapulari ſuo in ordinibus ſuis poterunt miniſtrare: converſi verò toto tempore pœnitentiæ ſuæ cappam habeant abſque capucio & uſque ad genua decurtatam. Qui verò jam pro carnis contagio ſunt emiſſi, ſi ad domos proprias reverſi fuerint, reſiduum pœnitentiæ peragant, ſecundùm quod ſuperius eſt expreſſum.

5. Definitio anno præterito edita de lanis non diſtrahendis, niſi ad annum, ſic declaratur, quod licitum ſit lanas vendere ad terminos longiores, dummodo nullus recipiat, niſi quantum valuerint uno anno: alioquin contra veniens ſententiam depoſitionis incurrat, quam ex nunc infligit ei capitulum generale.

6. Item, cùm beneficiis non debeant decipi, ſed juvari, contra aliquorum abbatum ingratitudinem, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod abbates, qui pecuniam ab abbatibus mutuò receperint, vel de cetero recipient, ſeu eis aliquo modo per litteras fuerint obligati, niſi infra quadrimeſtre tempus ad plenum ſatisfecerint creditoribus ſuis & aliis quibus fuerint obligati, poſtquam ab ipſis fuerint requiſiti, per patres abbates, ſive per ſuſpenſionem, vel per excommunicationem, vel per aliam pœnam legitimam compellantur ſatisfacere creditoribus ſuis.

7. Cùm non ſit malitiis hominum indulgendum, ſed potius modis omnibus obviandum, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut omnes monachi & abbates, & aliæ quæcumque perſonæ ordinis, ſi accuſationes ſeu proclamationes ſuas ultra duos annos poſtquam præſentes in monaſterio fuerint, quaſi ad majus ſcandalum, quod nequiſſimum eſt, præſumſerint reſervare; ſciant omnem accuſandi vel proclamandi, vel etiam teſtificandi ſibi de cetero adimi facultatem, & hoc ipſum ſtatuitur de abbatibus exiſtentibus in capitulo generali.

8. Litteræ ſuffragiorum nulli de cetero, niſi magnis, honorabilibus, & honeſtis perſonis humiliter poſtulantibus concedantur.

9. Quæſtionem in capitulo generali propoſitam, utrum videlicet apoſtatæ ordinis celebrantes in apoſtaſia ſua, cùm reverſi fuerint, poſſint in inferioribus ordinibus miniſtrare, ſic declarat idem capitulum generale, quod tales in ſacris ordinibus aliquatenus nequeunt miniſtrare, donec cùm eis fuerit per generale capitulum, miſericorditer diſpenſatum.

10. Cùm multi hactenus abbatias rexerint, qui non norunt gubernare ſeipſos, propter quod ſtatus abbatiarum multarum ad irreparabilis diſ-

A ſolutionis opprobrium eſt deductus: unde non immeritò timendum eſt, ne propter malum regimen aliquorum domos contingat totaliter deperire, volens capitulum generale huic morbo convenienti antidoto ſubvenire, ſtatuit & ordinat, quod quicumque abbas domum ſuam ultra quam valeant proventus unius anni præſumſerit obligare, à patre abbate abſque retractatione reliqua deponatur, niſi cauſa legitimâ potuerit ſe tueri. Priores verò & cellerarii & burſarii amoveantur à ſuis officiis, & abbati ſic cedenti vel depoſito non ſuccedant.

B 11. Monachi quibus ad ſtudendum vel recreandum ſcriptoria conceduntur, in ipſis ſcriptoriis non maneant illis horis quibus monachi in clauſtro reſidere tenentur, & illis quibus divina officia in oratorio celebrantur, & hoc idem de prioribus & ſubprioribus obſervetur.

12. Definitio olim edita, in quibus cavetur, quod monachi qui procurant depoſitionem abbatum ſuorum, immediatè abbatibus ſic depoſitis non ſuccedant, ſic declarat capitulum generale, quod non obſtante definitione prædicta, tales immediatè poſſint eligi, dummodò ex veriſimilibus judiciis probabile appareat, quod ad hoc malitioſè minimè proceſſerunt.

C 13. Ad refrenandos exceſſus multiplices puerorum, qui cùm abbatibus veniunt ad capitulum generale, ſtatuitur, ut ſi tales pueri in Divione vel in Ciſtercio, vel in aliis locis ordinis pugnaverint, & inventi fuerint in conflictu, abbates ipſos de ſervitio ſuo ſtatim expellere teneantur: alioquin quamdiu ipſos detinuerint, gradum altaris aſcendere non præſumant. Converſus verò abbatis Obazinæ, qui rixam feciſſe dicitur in Ciſtercio, de cetero non veniat ad capitulum generale.

14. Inhibetur auctoritate capituli generalis, ne
D ſi apoſtatæ ordinis litteras apoſtolicas vel pœnitentiarium ejuſdem impetraverint, ut in ſuis ordinibus poſtquam ad ordinem reverſi fuerint valeant miniſtrare; ipſis aliquatenus non utantur; & qui jam impetraverint careant impetratis.

15. Conceditur de Accubatia, de Superada, de Morolia & de Spina abbatibus, ut omnes abbates de Hiſpania in unum conveniant, & inter ſe ſtatuant, & dividant, quod tertia pars dictorum abbatum ſingulis annis ad capitulum generale venire teneatur.

16. Cùm ex relatione multorum ſignificatum fuerit capitulo generali, quod monaſterium de
E Balantiis per negligentiam proprii abbatis ad ſtatum miſerrimum ſit redactum, & per deſidiam ejus & imperitiam tam dicta domus, quam filia monialium in temporalibus & ſpiritualibus grave diſpendium patiatur, auctoritate capituli generalis committitur patri abbati, ut circa dictum abbatem per ſe vel per alium, & circa correctionem tam monachorum quàm monialium faciat quod ſecundùm Deum & dictum ordinem viderit expedire.

17. Quatuor primi abbates pecuniam ſibi à generationibus ſuis impoſitam anno ſequenti in Divione faciant tranſportari: filii verò ipſorum de ſumma ſibi impoſita infra inſtantem B. Vir-

Digitized by Google

ginis feſtivitatem ipſis plenariè ſatisfaciant, ubi A dictis patribus viſum fuerit expedire: alioquin ipſos deponit capitulum generale, & de procuratoribus domini legati ſtatuitur idem illud, ut qui non ſolverunt, pœnam ſuſtineant antedictam.

18. Abbas de Choro-Benedicti, qui per octo annos non venit ad capitulum, deponitur in inſtanti.

19. Duo filii Scalæ-Dei, qui non ſolverunt pecuniam ſub anno præterito impoſitam ſibi pro ſubſidio Terræ-ſanctæ & pro procurationibus, pœnam ſuſtineant contra non ſolventes præterito anno conſtitutam.

20. Abbates de Arcu & de ſancto Severo, qui per multos annos non venerunt ad capitulum generale, deponuntur in inſtanti auctoritate capituli generalis.

21. Cùm caſus & exceſſus horribiles & enormes, qui in monaſterio de Calovio frequentius acciderunt, tædioſis clamoribus aures perſtrepuerint capituli generalis: qui exceſſus per negligentiam & deſidiam patris abbatis videlicet de Bono-radio manſerunt hactenus incorrecti, pro quibus exceſſibus ordo multipliciter diffamatur: nolens capitulum generale tantam negligentiam ulterius conniventibus oculis pertranſire, paternitate jam dicti monaſterii privat eum; volens & ſtatuens, quod ex nunc pro vera filia Pontigniaci habeatur, omne jus & omnem auctoritatem quam abbas de Bono-radio in dictum monaſterium hactenus habuit, in abbatem Pontigniacenſem transferens & devolvens, committens eidem, ut exceſſus monachorum & converſorum dictæ domus taliter corrigere ſtudeat, qualiter pœna eorum tranſeat talibus præſumtoribus in exemplum, & hoc auctoritate capituli generalis.

22. Illæ abbatiæ quæ olim per domnum STEPHANUM quondam abbatem Claræ-vallis ſunt tranſlatæ, videlicet de Surio, de ſancta Cruce, de *Kyrie-eleiſon* ad abbatem de Magio, cujus antiquitus fuerunt filiæ, liberè revertant, & ipſas viſitet tamquam pater.

23. De fratre NICOLAO olim abbate Clarifontis, qui in fraudem & per voluntatem depoſitoris expendit depoſitum, qui etiam domum ſuam per contractus illicitos damnificavit, committit & injungit proprio abbati capitulum generale, ut eidem pœnam infligat contra fures in definitionibus conſtitutam. Abbatem verò de Bethania, qui domum ſuam multis & magnis debitis aggravavit, deponit in inſtanti idem capitulum generale: injungens patri abbati, ut ipſum pro exceſſibus ſuis puniat, prout viderit expedire.

24. Super revelatione confeſſionis quondam malitioſè impoſita abbati Clarævallenſi Mediolanenſi per quoſdam converſos, quia in probatione defecerunt, excuſatum habet eumdem abbatem, præcipiens, ut dicti converſi ad domos remotiſſimas emittantur, non reverſuri, niſi per capitulum generale, & ultimi ſint omnium quos invenerint per annum integrum, & omnibus capitulis generalibus quibus interfuerint verberentur.

25. Statuit & ordinat capitulum generale, ut cum abbatia de Paludis de Sardinia caruerit proprio abbate, in patrem abbatem vota ſua transferant monachi dictæ domus.

26. Cùm abbas de Clicato quibuſdam privilegiis uti præſumſerit contra communia inſtituta impetratis, videlicet de permittendo mulieribus ingredi in monaſterium ſupradictum, propter quod ipſo facto ſententiam depoſitionis incurrit: volens capitulum generale mitius cum eo agere, à prædicta depoſitionis ſententia miſericorditer parcit ei; injungens ei, ut pro dicto exceſſu in domo ſua, tribus diebus pœnitentiam B peragat levis culpæ: conventus verò domus illius ſit in pane & aqua, tribus ſextis feriis in adventu. Hoc addito, quod ſi prædictus abbas talibus privilegiis de cetero uti præſumſerit, ex tunc pro depoſito habeatur.

27. Abbati Caſæmarii conceditur quod annus iſte, quo venit ad capitulum, & non tenebatur venire, pro anno quo debuerat ei computetur.

28. Abbas Regalis-Murciæ in Hiſpania eo anno veniet ad capitulum generale, quo vicini domus illius venire conſueverunt, hactenus conceditur ei quod veniendo ad capitulum poſſit adducere dumtaxat quatuor equitaturas uſque ad monaſterium Grandis ſilvæ, & uſque in Divione C tribus equis tantummodo ſit contentus.

29. Abbati de Mullebrune præcipitur, quod monachum ſuum fratrem Henricum, de quo plura enormia ſunt capitulo generali nunciata, ad domum ſuam infra natale revocet, quod ſi reverti noluerit, ipſum excommunicet auctoritate capituli generalis.

30. In primis petitio regis *Angliæ*, qui petit feſtum ſancti Richardi fieri in monaſteriis regni ſui, & per totam *Walliam*, Scotiam, Hyberniam, exauditur, & fiat de eo ſicut de ſancto Remigio.

31. Petitio epiſcopi Ebroicenſis, qui petit feſtum ſancti Taurini fieri in ſua diœceſi, exauditur, D & fiat de eo ſicut de beato Remigio.

32. Petitio abbatis Caroliloci, qui petit unam hiſtoriam beati Guillelmi Bituricenſis epiſcopi, qui fuit abbas dicti monaſterii, in ſua eccleſia decantari, exauditur.

33. Petitio abbatis de Aſpreuno, qui petit in monaſterio ſuo fieri feſtum Corporis & Sanguinis Domini, ſicut fit in illa diœceſi, exauditur. NOTA.

34. Petitio reverendi patris archiepiſcopi Tarentaſienſis, qui petit ut hiſtoria beati Petri decantetur in domibus ordinis per ſua diœceſim, E exauditur.

35. Petitiones illuſtris viri Bohemiæ regis, qui petit feſtum ſanctæ Havodis fieri in domibus ordinis per totam Poloniam cum officio ad hoc deputato; petit etiam ut nulla monialis de monaſterio Trebeniciæ, quæ de ſanguine fundatorum dictæ domus lineatim exierint, ſi ad aliam domum, vel etiam in ipſa electa fuerit in abbatiſſam, per cenſuram ordinis ad ſuſcipiendum regimen abbatiæ compellatur; petit etiam ut religioſa domina Agnes monialis dicti loci adminiſtrationem temporalium in dicta domo habeat

ſicut habere hactenus conſuevit, dummodo procedat de volente abbatiſſa ſuæ & conſenſu, totaliter exaudiuntur.

STATUTA ANNI M. CC. LXXIX.

1. Definitioni anno præterito factæ de venditione lanarum hoc additur, quod poterunt vendi ad terminos longiores, & major quantitas pecuniæ quam valeant uno anno recipi, dum tamen in aliis uſibus quam in ſolvendis debitis à quacumque perſona ordinis expendi minimè præſumatur.

2. Definitio anno præterito facta de abbatibus Hiſpaniæ penitus revocatur, ſed veniant ad capitulum ſicut ab antiquo conſueverant.

3. Auctoritate capituli generalis injungitur abbati Grandi-ſilvæ, ut præcipiat coabbati ſuo de Regali-Murcia, qui dicitur verberaſſe quemdam converſum de Firmitate, ut veniat ad capitulum anno quo tenetur, & in dicto capitulo ſuper hoc ſe recognoſcat. Abbas autem de Bella-pertica infra feſtum Omnium ſanctorum hoc denunciet eidem abbati de Grandi-ſilva auctoritate capituli generalis; & ſi percuſſit, abſtineat à divinis, quo uſque cum ipſo fuerit diſpenſatum.

4. Auctoritate capituli generalis præcipitur abbati de Ririſtal, ut ſummam pecuniæ in qua tenetur reverendo patre domno JORDANO cardinali ſolvat eidem integraliter infra Paſcha, alioquin ex tunc noverit ſe ſuſpenſum.

5. Compoſitionem factam inter abbatem Mellifontis & abbatem de Magio, videlicet quod abbatia de ſanctaCruce ſit de cetero filia Mellifontis & abbatiæ de Kirieleiſon & de Jurio ſint filiæ de Magio, confirmat & approbat capitulum generale.

6. Abbas de Abraham, qui non venit ad capitulum anno quo debuit, nec ſolvit decimam, deponitur in inſtanti.

7. Fratri GUILLELMO quondam abbati de Sancto Andræa propè Januam ad ſupplicationem bonorum miſericorditer conceditur, ut in aliqua alia domo valeat profiteri.

8. Super promotione abbatis de Buxeria, qui fuit conſpirator, ut dicitur, de Coqueſale, de Forda, & de Tintana, & de Neth abbatibus committitur, ut ad dictum locum perſonaliter accedentes, correctione prævia, faciant quod ſecundùm Deum & ordinem viderint expedire auctoritate capituli generalis.

9. Quæſtionem in capitulo generali factam, quid importet illud quod dicitur per cenſuram ordinis, ſic intelligit capitulum generale, quod abbas & omnes officiales majores domus poſſint ſuſpendi & etiam excommunicari.

10. Abbas de Locedio, qui ſummam ſibi impoſitam pro ſubſidio Terræ-ſanctæ plenariè non ſolvit, deponitur in inſtanti. De Stapharda, & de Sancto Severo, & de Sancto Andræa abbates hoc eidem denuncient. Si rebellis fuerit, ipſum excommunicent auctoritate capituli generalis.

11. Sententiam anno præterito latam contra fratrem NICOLAUM quondam abbatem Clarifontis ad preces magnatorum mitigare volens capitulum generale, abbati ſuo præcipit firmiter injungendo, ut dictum Nicolaum in clauſtro teneat, ita quod de cetero nec equitet, nec extrà monaſterium pernoctet.

12. Committitur abbati de Morimundo, ut per ſe vel per alium ad locum Sanctæ Coronæ in Boemia accedat, de monachis & converſis ejuſdem domus, qui locum ſuum inconſultè dimiſiſſe dicuntur, ordinet & diſponat quod ſecundùm Deum & ordinem viderit expedire; ita quod conventum ibidem introducat, ſi viderit opportunum, & paternitatem dicti monaſterii conferat loco, cui fundatores ipſius voluerint applicari, non obſtante ſi quando aliud à capitulo generali extiterit ordinatum, & faciat circa dictum negotium quidquid fuerit faciendum.

13. Cùm clamor validus graviter effrenatæ præſumtionis monachorum Prulliaci horribiliter auribus inſonuerit capituli generalis, ut pote qui in tantum ſe diſciplinæ & obedientiæ ſubduxerint, quod ipſum monaſterium venerabile membrum ordinis, per eos qui famæ ſuæ prodigi ſunt nimium & ſalutis, velociter proximat ad ruinam, niſi celeriter eorum malitiis obvietur, ne in immenſum impunita temeritas extollatur; domno abbati Ciſtercii, de Pontigniaco, de Echalleis, de Valleſarnei, de Joyaco, de Ripatorio abbatibus committit idem capitulum generale, ut ad locum perſonaliter accedentes, ibidem ſtatuant & corrigant quæ ſecundùm Deum & ordinem viderint expedire, tam in capite quam in membris, & quos viderint magis culpabiles taliter punire ſtudeant, quod pœna eorum ceteros à tam damnabili præſumtione compeſcat.

14. Exceſſus monachi de Gratia-Dei puniendos, qui litteras ſæcularium principum ſuper promotione ſua dicitur impetraſſe, patri abbati ſuo committit capitulum generale, ut ipſum animadverſione condigna puniat ſecundùm ordinem, & ſecundùm demeriti quantitatem.

15. Perſonis ordinis univerſi præcipitur, quod monachum parricidam de Joravalle, qui relegato à ſe pietatis officio, abbatem proprium interemit, capiant vel capi faciant, ubicumque inventus fuerit, & perpetuò carceri mancipent & teneant in expenſis dicti monaſterii, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis; & hoc ipſum ſtatuitur de aliis homicidis.

16. Abbas de Almentaria, qui ſicut ex relatione fide dignorum conſtitit, contra viſitatores ſuos in capitulo generali ſe tam imprudenter quàm impudenter erexit, qui etiam bona dicti monaſterii non ſolùm dilapidat & conſumit, verum etiam propriæ ſalutis oblitus vitam ducit enormiter diſſolutam: inſuper citatus per jam dictos viſitatores ſuos, ut veniret ad capitulum generale pro meritis recepturus, non ſolùm venire contemſit, immò & moram ſuam hucuſque voluit excuſare, deponitur in inſtanti.

17. Quoniam abbas de *Brunebach* permiſit mulieres ingredi monaſterium contra ordinis inſtituta, abbati Morimundi & patri abbati com-

Digitized by Google

mittitur auctoritate capituli generalis, ut ad locum perſonaliter accedentes, contra eumdem abbatem faciant quod ſecundùm ordinem & Deum viderint expedire.

18. Quæſtionem in capitulo generali propoſitam, videlicet quid ſit agendum, ſi feſtivitas Annunciationis B. Virginis Mariæ ſabbato ante Ramos palmarum contigerit evenire, ſic determinat capitulum generale, quod in ipſo ſabbato fiat de cetero ſecundùm quod in veteribus Uſibus continetur.

19. Abbas de Superado, qui propter invaletudinem corporis in ſuſcepto nequit regimine miniſtrare, qui etiam à ſex annis & citra non venit ad capituluu generale, deponitur in inſtanti.

20. Abbas de Benedictione-Dei, qui ſe & ſuos ſubditos in temporalibus & ſpiritualibus hactenus malè rexit, per cujus etiam negligentiam diſciplina ordinis in eodem loco quam plurimum eſt collapſa, & fama bona multipliciter denigrata, deponitur in inſtanti.

21. Inhibetur abbatibus ordinis univerſi, ne de cetero recluſis habitum monialium conferant, vel ipſis aliquatenus benedictionis munus impendant.

22. Abbas de Keirk & abbas de Leni, qui non venerunt ad capitulum generale quando venire debuerunt, nec ſolverunt ſummam ſibi impoſitam, deponuntur in inſtanti.

23. Præcipitur abbati de Caſtro-Dei, ut expenſas reſarciat quas abbas Frigidi-montis pro monacho ſuo falſario capiendo, & etiam retinendo, ſuper ſua conſcientia dixerit ſe feciſſe, & hoc infra ſequens capitulum generale.

24. Abbas de Mellone, de quo multa enormia capitulo generali nunciata ſunt, deponitur in inſtanti.

25. Quando fratres de ordine ſancti Guillelmi in ordine noſtro de cetero contigerit recipi, in probatione complere annum integrum ſicut ceteri teneantur, niſi ſecundùm regulam ſancti Benedicti fecerint profeſſionem.

26. Monachi ſtudentes in Monte-peſſulano abbati Vallis-magnæ per omnia obedientes exiſtant, ſicut ſtudentes Pariſienſes abbati Claræ-vallis tenentur per omnia obedire, & omnem juriſdictionem & coercitionem habeat ſuper eos, quam dictus abbas Claræ-vallis ſuper Pariſienſes hactenus noſcitur habuiſſe.

27. Quoniam non abſque dolore cordis caſus horribilis terribiliter intonuit auribus capituli generalis, videlicet quod quidam filii iniquitatis non timentes Deum, non homines reverentes; in abbatem de Lucella anno præterito à capitulo revertentem manus ſacrilegas injecerunt, & eum de equo turpiter deponentes, ignominiosè detraxerunt per terram diutius, & eumdem detruſerunt in carcerem, ipſum ibidem per aliquot dies impiè detinentes; unde capitulum generale eidem abbati valde condolens, & non ſolùm illi, ſed etiam toti collegio injuriam factam reputans, committit abbati do Loco-creſcenti quatenus cum litteris capituli perſonaliter accedat ad dominum archiepiſcopum Biſuntinenſem, & ad dominum comitem Burgundiæ, & ad alios principes in communibus expenſis procuret pro viribus, quod tantum exceſſum animadverſione congrua puniatur, & paſſo injuriam conveniens fiat ſatisfactio ſecundùm Deum & ordinis honeſtatem.

28. Monachi vel converſi, qui de nocte de monaſteriis egredi convincuntur, tamquam comprehenſi in manifeſto carnis contagio puniantur.

29. De fratre Stadio Monacho de Fonte-vivo, de quo multa enormia dicuntur, abbati patri & abbati proprio præcipitur, quatenus dictum monachum ad clauſtrum revocent tenendum in arctiſſima diſciplina, advocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis, & ipſum dignè puniat pro exceſſibus jam commiſſis.

30. Quæſtionem in generali capitulo propoſitam, videlicet qualiter ſe habere debent monachi, qui de diſperſione in monaſteriis remanſerunt, ſic determinat idem capitulum generale, quod in clauſtro, dormitorio, oratorio ſilentium more ſolito teneant, & omnes in refectorio comedant, nec comedant piſces emtos, poſt Completorium nullus loqui audeat, miſſa in conventu quotidie celebretur, pulſetur ad omnes horas canonicas, & in oratorio ſolemniter decantentur, & ſi fuerint XII. vel amplius obſervantias ordinis per omnia proſequi teneantur.

31. Inhibetur fratri Michaëli, qui ſibi hactenus abbatis officium in domo deSpano irrationabiliter uſurpavit, ne ſe gerat ulterius pro abbate.

32. Definitioni olim editæ de mutuo non contrahendo ad uſuras hoc additur, quod nullus audeat mutuum ad uſuras contrahere, nec ſigillum ſuum aliquatenus obligare, niſi de patris abbatis licentia ſpeciali, & quod monachi vel converſi non recipiantur aliquatenus in abbatiis quæ obligatæ fuerint ad uſuras. Patres verò abbates vel viſitatores, ſi invenerint quemquam mutuum ad uſuras contraxiſſe, ſeu poſt talem contractum aliquem recepiſſe, eodem anno cauſam mutuandi & quantitatem mutui, & ſi quem receperint, teneantur renunciare diffinitoribus capituli generalis.

33. Cùm ordo nil velit, nec debeat ſuſtinere, quod illuſtriſſimum regem Francorum, cujus beneficiis vivit ordo, & plus per eum quam per aliquem alium principem de mundo in bono ſtatu dignoſcitur converſari, ne quiſquam præſumat auſu temerario blaſphemare, auctoritate capituli generalis viſitatoribus Obaſinæ committitur, ut perſonaliter accedentes ad dictum locum, inquirant diligentius utrum abbas Obaſinæ verba blaſphemiæ contra domnum regem Francorum protulerit, & ſi ipſum invenerint culpabilem, ipſum debita animadverſione ſecundùm diſcretionem ſuam ſtudeant caſtigare.

34. Super exceſſibus graviſſimis abbatis de Accubacia nunciatis capitulo generali patri abbati committitur, ut per ſe vel per alium in ſua viſitatione ſuper his inquirat diligentius veritatem, & ipſum per depoſitionem aut alio modo puniat ſecundùm quod demeruerit ejus culpa.

35. Petitio commitiſſæ Flandriæ, quæ petit

Digitized by Google

quod filia ſua monialis Felinenſis non transferatur ad alium monaſterium, nec contra voluntatem ſuam aſſumatur ad alicujus monaſterii regimen, exauditur.

36. Petitio abbatis ſancti Galgani de hiſtoria ſancti Galgani in domo ſua decantanda exauditur.

37. Petitio abbatis de Caritate, qui petit anniverſarium comitiſſæ Autiſſiodorenſis fieri in ſua, exauditur.

38. Petitio comitis Alenconenſis, qui petit unam miſſam pro defunctis poſt obitum ſuum à ſingulis ſacerdotibus ordinis exauditur.

39. Petitio comitis & comitiſſæ Drocarum, B qui petunt anniverſarium ſuum fieri in ordine poſt obitum ſuum, & in rotulo annotari, exauditur.

40. Petitio abbatis de Loco-Dei, qui petit quod poſſit mittere converſum ſuum, qui interfecit hominem corpus proprium defendendo, ad impetrandum abſolutionis officium, exauditur.

41. Petitio domini Mathæi cardinalis, qui petit habere plenum ſervitium per totum ordinem poſt ejus obitum, exauditur. Item, ei conceditur quod una miſſa de Beata Virgine dicatur pro eo in ſingulis domibus ordinis univerſi.

42. Auctoritate capituli generalis præcipitur abbatibus ordinis univerſi, quatenus de ſumma C pecuniæ ſibi impoſita pro ſubſidio Terræ-ſanctæ anno futuro in Divione ſatisfaciant ante receſſum capituli generalis: alioquin ſententiam depoſitionis noverint ſe incurriſſe.

STATUTA ANNI M. CC. LXXX.

1. IN primis propter bonum ordinis, pacem pariter, & honorem, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut perſonæ de ordinibus mendicantibus ad noſtrum ordinem venientes non promoveantur ad aliquas dignitates, niſi de licentia capituli generalis. D

2. Abbati de Caſtro-Dei, quia non ſatisfecit ſecundùm quod eidem à capitulo generali mandatum fuerat, abbati Frigidi-montis de expenſis monachi ſui ibidem pro falſitate incarcerati injungitur, ut pœnam peragat levis culpæ tribus diebus, uno eorum in pane & aqua, & nihilominus niſi ei ſatisfecerit infra Paſcha, gradum altaris non aſcendat, quouſque dicto abbati plenariè ſatisfecerit de expenſis ſecundùm mandatum capituli generalis; & hoc eidem abbas de E ſancto Salvatore per ſe vel per alium denunciet.

3. Frater Theobaldus monachus Frigidi-montis, qui abbates à capitulo revertentes malè recipit, propter malitiam ſuam infra feſtum ſancti Dionyſii pœnam peragat levis culpæ.

4. Abbas de Bella-valle, qui permiſit miniſtrare carnes in ſuo infirmitorio archiepiſcopo Biſuntino contra ordinis inſtituta, tribus diebus pœnam peragat levis culpæ, uno eorum in pane & aqua.

5. Cùm nullus ſecundùm Dei judicium de ſua malitia commodum debeat reportare, inhibet capitulum generale, ne pater Bernardus quondam abbas Scarpi, qui malè ſe habuit in regimine domûs ſuæ, eam magnis debitis obligando, non equitet in futurum, nec exeat de abbatia, niſi cum conventu, & ultimus ſit omnibus, & omni ſexta feria in pane & aqua, niſi gravi infirmitate, ſive grandi ſolemnitate ei ſit miſericordia facienda, & hanc pœnam ſuſtineat uſque ad ſequens capitulum generale.

6. Dominus abbas Cluniacenſis cum ejus ordine univerſo noſtro ordini ſocietur, & in rotulo Ciſtercii conſcribatur, & de ipſis fiat commemoratio cum aliis amicis ordinis annis ſingulis die ultima capituli generalis, & pro ipſis injungatur oratio ſpecialis. Hoc idem conceditur abbati de ſancto Albano in Anglia conſervatori privilegiorum ordinis univerſi.

7. Cum quibuſdam monachis de ſpeciali gratia intrare Ciſtercium tempore capituli generalis conceditur, & ipſi ab eccleſia & divino ſervitio ſe abſentent, etſi aliàs fuerit in capitulo generali definitum, quod conventum ſicut alii clauſtrales tenerent, & horis canonicis intereſſent: iterum generale capitulum ordinat & diffinit, quod omnes monachi hujuſmodi ad omnes canonicas veniant quamdiu in Ciſtercio fuerint, & qui venire neglexerint, vel ſine licentia prioris vel ſupprioris remanſerint, ducantur in capitulum monachorum, & ibidem coram omnibus vapulent, & ad nutum prioris de Ciſtercio expellantur, ſi ei viſum fuerit expedire, exceptis notariis, quibus ingreſſus eo tempore per diffinitiones capituli eſt conceſſus.

8. Quoniam propter bonorum temporalium diſtractiones ſæpè contingit imminere pericula & jacturas, capitulum generale duxit ſtatuendum, ne de cetero aliqua perſona ordinis noſtri abſque licentia ſpeciali dicti capituli generalis præſumat aliquam vendere perſonis ſæcularibus pro pecunia penſionem, niſi illa pecunia in emtionem alicujus poſſeſſionis, ex qua fructus percipiat qui pecuniam in præſenti tradidit, totaliter convertatur.

9. Quoniam ſervientibus domino in timore non expedit omni ſtrepitu ſæcularium moleſtari, nec decet religionis innocentiam publicis actibus immiſceri, auctoritate capituli generalis prohibetur, ne de cetero publicè pœnitentes pro peragenda ſua pœnitentia in noſtris monaſteriis ullatenus admittantur: quicumque contra fecerint, abbates & priores à divinis abſtineant, quamdiu apud eos tales contigerit commorari.

10. Abbati de Lenhi præcipitur, ut abbati de Begar in Britannia quolibet anno in centum ſolidis Turonenſibus ſatisfacere teneatur, quamdiu converſum ejus in ſuo carcere detinebit pro crimine falſitatis, & de tempore præterito ſecundùm taxationem prædictam ſatisfaciat.

11. Abbatibus novis de Sicilia, qui hoc anno non venerunt ad capitulum generale, indulgetur hac vice, ob reverentiam domini regis Siciliæ ſpecialem, eis tamen præcipitur, ut anno ſequenti venire ad idem capitulum teneantur.

12. Cùm juxta modum & quantitatem criminis extendi debeat ſeveritas ultionis, & nulla ſit major injuſtitia quam iniquitas impunita: ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut omnes ſen-

Digitized by Google

tentiæ, correctiones, ordinationes factæ per dominum Ciſtercii & ſuos collegas juxta commiſſionem anno præterito ab eodem capitulo generali eis factam ſuper graviſſimis exceſſibus monachorum & converſorum de Prulliaco inviolabiliter teneantur, & eas approbat idem capitulum generale & confirmat, hoc adjuncto, quod octo de illis videlicet Johannes de Colomiers, Simon de Voio, Johannes de Bombonio, Johannes de Barbeto, Petrus de Guiſia, Nicolaus Picardus, Petrus de Scaute, Laurentius quondam ſupprior, qui plus ceteris culpabiles ſunt reperti, ſub pœna conſpiratorum à domo propria emittantur, uſque ad nutum capituli generalis. Tres verò converſi dictæ domus, videlicet Guillelmus Burgundus, Adam de Bombonio, & Petrus de Bombonio, qui de eodem crimine ſunt convicti, eliminentur ſub eadem pœna à domo propria, numquam niſi de ſpeciali licentia capituli generalis reverſuri.

13. Super diſperſione conventus Vallis-ſancti Lamberti, quæ denigrat bonamf amam ordinis apud bonos, abbati præcipitur dicti loci ut infra inſtans capitulum generale conventum ſuum teneatur totaliter revocare.

14. Quoniam fugitivorum noſtrorum effrenata præſumtio & diſcurſus puritatem noſtri ordinis enormiter dehoneſtant, auctoritate capituli generalis præcipitur univerſis abbatibus, per totam provinciam Moguntinam, ut fratres Lodoicum & Hermannum monachos de Belthaza, qui Dei timore poſtpoſito, ſalutis ſuæ immemores famæ ſuæ prodigi, diſcurrunt per magnatum curias, & per ſæculum evagantur, ad expenſas abbatiæ ipſorum capiant ſeu capi faciant, invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis, & nihilominus donec redeant ad domum propriam, pro qualitate criminis pœnitentiam, recepturi, omni die quo fit ſermo in capitulis noſtris, eos pro excommunicatis, abbates ſolùm de Moguntinenſi & . . . . . diœceſibus denunciare teneantur publicè in ſuis capitulis.

15. Creationem abbatis de Valle-Dei generale capitulum approbat & confirmat, ordinans, ſtatuens & commonens præcipit abbati ſuo correctionem, & cohibitionem inobedientium & rebellium monachorum ſuorum & converſorum, prout ſecundùm Deum & ordinem judicaverit faciendum, ad hoc etiam, ſi neceſſe fuerit, brachii ſæcularis auxilio invocato.

16. Quia nec juſtificari impius, ita nec debet innocens condemnari, abbatem de Obazina ſuper verbo blaſphemiæ in dominum regem Franciæ ſibi impoſito, immunem judicat generale capitulum & denunciat innocentem.

17. Quia non decet ſanctum dare canibus, nec tribuere incipienti honorem, inhibet & defendit generale capitulum, ne aliqua perſona univerſi ordinis, quæ pro culpa ſua egerit publicam pœnitentiam, ad actus legitimos admittatur: quos actus tales dicimus, videlicet, quod non admittatur ad accuſationem vel falſificationem, & quod non poſſit eligere vel eligi, nec in priorem, ſuppriorem, cellerarium, aut etiam confeſſorem.

18. Super depoſitione fratris Augeri quondam abbatis de Brueria in Anglia, qui minus juſtè à capitulo generali depoſitus extitit denunciatus, de Tinterna & de Meham & de Heles abbatibus committitur auctoritate capituli generalis, ut ipſi ad dictum locum perſonaliter accedentes, diligenter inquirant cauſas depoſitionis fratris Augeri quondam abbatis ſuperius nunciati, & quid invenerint anno ſequenti renuncient cauſam & ſententiam capitulo generali.

19. Abbas Vallis-lucidæ, quem pater abbas poſuerat in manu capituli generalis propter exceſſus multiplices, qui de ipſo dicebantur, quia non venit ad capitulum generale, nec ſe legitimè excuſavit, immò fraudulenter de dicto capitulo generali dicitur remanſiſſe; committitur abbati Aquæ-bellæ auctoritate capituli generalis, ut ipſe cum patre proprio abbatis ſupradicti ad dictum locum perſonaliter accedat, & & ſi ſupradictum abbatem de ſuis exceſſibus non invenerint emendatum, eumdem puniat ſecundùm quod fuerit teſte conſcientia puniendus.

20. Petitionem nobiliſſimi viri comitis Cornubiæ, qui petit propriis ſumtibus ædificare ſtudium noſtri ordinis Oxoniæ in Anglia, capitulum generale plenis gratiis proſequens, approbat & confirmat, committens executionem negotii abbati de Thama in plenaria ordinis poteſtate: ita quod eiſdem libertatibus, juribus, & diſpenſationibus per omnia gaudeat ille locus, quibus gaudet ſtudium B. Bernardi Pariſii, & ſtudentes monachi in dicto ſtudio de diverſis abbatiis congregati; & dictus abbas de Thama curam habeat dictæ domus, *ſicut & ſtudii ſancti Bernardi* venerabilis pater domus Claræ-vallis.

21. Super vitio ſimoniæ abbati *Scalæ-Dei* impoſito ratione venditionis cujuſdam eccleſiæ, patri ſuo abbati committitur, ut tempore viſitationis per ſe vel per alium cauſas & formam diligenter inquirat, & quid inde invenerit renunciet anno ſequenti capitulo generali.

22. De Tinterna & de Thama abbatibus ordinatio abbatiæ Gratiæ-Dei committitur, ut ad locum perſonaliter accedentes, de cauſis ruinæ dictæ domus & de auctoribus ipſius diligenter inquirant, & tam in capite quàm in membris, quàm etiam in rebus ordinent, & faciant auctoritate capituli generalis ſecundùm Deum & dictæ domus utilitatem quæ judicaverint facienda.

23. Petitio illuſtriſſimi domini regis Caſtellæ, qui petit ut poſſit fundare abbatiam monachorum apud Hiſpalim, & ut incorporentur ordini noſtro fratres qui illic habitant ordinis Pœnitentiæ Jesu-Christi, totaliter exauditur, ita quod dicti loci inſpectio de Grandi-ſilva & Regali-Murcia abbatibus auctoritate capituli generalis committitur, ut ad dictum locum accedant, & ſi eis & domino regi viſus fuerit ſufficiens, conventum ibi per ſe vel per alios introducant, prout ipſis ſecundùm Deum & ordinem viderint expedire.

24. Abbas de Krikiſtal qui non ſolvit ſecundùm mandatum capituli generalis pecuniam, in qua tenebatur domino Jordano cardinali amico ordinis

ordinis ſpeciali, nec aliquid reſcripſit eidem capitulo, deponitur inſtanti. Hoc eidem pater ejus de Fontibus de mandato capituli generalis denunciet. Succeſſor verò ſuus ſatisfaciat ei infra Paſcha, alioquin pœnam ſuſtineat in definitione anni præteriti ſuper hoc conſtitutam.

25. Depoſitionem factam anno præterito de domno PETRO dicto de Alpibus de Abbatia de Locedio auctoritate capituli generalis ratificat & approbat capitulum generale, maximè quia coram diffinitoribus ſufficienter eſt probatum, quod idem Petrus occaſione dictæ depoſitionis in vocem appellationis prorupit contra jus & noſtri ordinis inſtituta. Conceditur autem ei quod B eligibilis habeatur.

26. Abbas de Ponto, qui inſidias armatorum procuravit patri ſuo, ſicut & per fide dignos in generali capitulo veraciter eſt probatum, deponitur in inſtante.

27. De Bullione & de Bethania abbates, qui vendiderunt grangiam Clari-fontis contra Deum, contra jus & contra ordinis inſtituta, deponuntur in inſtanti. Abbas verò quondam Loci-Creſcentis, qui prædictæ alienationi interfuit cum eiſdem, ultimus ſit omnium uſque ad Paſcha, & omni ſexta feria ſit in pane & aqua uſque ad terminum ſupradictum: Abbatiæ verò de C Loco-Creſcenti, cui pater abbas providere potuit & neglexit, abbas Ducis-vallis auctoritate capituli generalis hac vice provideat de paſtore.

28. Abbas Silvæ-regalis, qui fuit depoſitus vel ceſſit metu pœnæ, & iterum ſine licentia capituli generalis abbatizat, deponitur in inſtanti, & hoc ei pater abbas per ſe vel per alium denunciet.

29. Abbas ſanctæ Mariæ de Gorgonio, cui nunciatum fuit à patre abbate ut veniret ad capitulum generale, pro diverſis tranſgreſſionibus reſponſurus, & non venit, deponitur in inſtanti. Pater ejus de Obazina hoc eidem denunciet.

30. Abbatem dictum de Oya, qui ſe intrudi D in abbatiam per manum regiam procuravit, non eſſe abbatem denunciat capitulum generale. Hoc adjungitur, quod de cetero non poſſit eligi in abbatem, niſi de ejuſdem capituli licentia ſpeciali. De Superado & de Spina abbates hoc eidem denunciare ex parte capituli generalis teneantur.

31. Abbas ſancti Petri de Gomella, qui exiſtens abbas unius abbatiæ, ſe fecit in aliam per poteſtatem ſæcularem introduci, & quamdam ſuam grangiam alienavit, & plurima alia mala ſuo monaſterio intulit, deponitur in inſtanti. E De Superado & de Metaplana abbates hoc eidem denuncient auctoritate capituli generalis.

32. Abbas Alcubatiæ, qui protervè ſuis viſitatoribus ſe oppoſuit, & eorum proceſſum commiſſum à generali capitulo per ſe & per alios impedivit, nec non bona abbatiæ ſuæ enormiter dilapidavit, deponitur in inſtanti.

33. Cùm abbas de Valle-paradiſi in abbatem inſtitutus ſit per eum qui nec jus nec poteſtatem inſtituendi habuit, generale capitulum ipſum denunciat non abbatem. De Superado & de Metaplana abbates hoc ei in abbatia ipſius denun- A cient auctoritate capituli generalis.

34. Quoniam de abbate de Boheriis multa turpia & inhoneſta pervenerunt ad aures capituli generalis, & quia male monaſterium ſuum rexerit, auctoritate dicti capituli deponitur in inſtanti.

35. Abbas Vallis-bonæ, de quo multa enormia frequenter pulſaverunt ad aures capituli generalis, deponitur in inſtanti. De Superado & de Buxeto abbates hoc eidem denuncient; & ſi ſententiæ inobediens fuerit aut rebellis, auctoritate dicti capituli per ipſos excommunicationis ſententia percellatur.

36. Pro epiſcopo quondam Vintonienſi fiet anniverſarium ſicut conceſſum fuerat menſe februario.

STATUTA ANNI M. CC. LXXXI.

1. IN primis cùm facti vel juris ignorantia culpas delinquentium extenuare plerumque ſoleat, aut penitus excuſare, idcirco quæſtionem in generali capitulo propoſitam, qui ſint illi quos ordo judicat ab actibus legitimis repellendos, ſic determinat capitulum generale, quod quicumque culpis ſuis exigentibus per ſuperiorum ſuorum ſententiam fuerunt vel in poſterum fuerint privati habitu regulari, pro furto carceri mancipati ſeu etiam mancipandi, de conſpiratione, de incendio, de homicidio, de falſitate litterarum, de ſolemni perjurio publicè confeſſi vel convicti, omnes tales tamquam infames ad actus legitimos nullatenus admittantur.

2. Quoniam univerſus ordo per vigorem & ordinationem capituli generalis in fervore religionis & decore honeſtatis aſſiduè conſervatur, ſtatuit & ordinat dictum capitulum, ut abbates qui remanſerunt de præſenti capitulo non mittentes idoneos reſponſales, vel in poſterum remanebunt, aut in via infirmitate impediti, & per abbates vel litteras excuſare ſe legitimè non curarunt, vel in poſterum non curabunt, omnes pœnitentiam peragant levis culpæ.

3. Cùm ſcrupuloſa interpretatio definitionis olim editæ de acquiſitis apud multos varios generat intellectus, idcirco ut omnis dubietatis materia auferatur, declarat ſic eam capitulum generale, quod illa definitio reſpiciat tantum ad futura.

4. Ut ſpeudo-religioſorum, qui ſub honeſtatis pallio ordinem maculant, & tamquam angeli ſatanæ in lucis angelos ſe transfigurant, poſſint aſtutiæ deprehendi, & eorum malitiis obviari, duxit generale capitulum provide ſtatuendum, ut definitioni anno Domini 1279. editæ de illis qui inordinatè exeunt de nocte de abbatiis, hoc additur quod illi qui de grangiis ordinis & cellariis ſimili modo de nocte exierint, pœnam conſimilem ſortiantur.

5. Quoniam liberalitatis gratia, quæ ab ordine pauperibus & oppreſſis conceditur in ſubſidium, per nonnullos convertitur in abuſum, definitioni olim editæ de diſperſione conventuum ordinat & ſtatuit capitulum generale, hoc ad-

Digitized by Google

dendum, quod abbates hujuſmodi diſpergentes omnem proviſionem, quæ in uſus diſperſorum cederet, ſi adeſſent, in evidentem utilitatem domorum convertere teneantur, & coram viſitatoribus ſuis computare.

6. Cùm beatiſſima Dei genitrix Virgo Maria ſingularis excellentiæ dignitate meritò ſanctis omnibus ſuperlaudabilis ab univerſis ſit multipliciter honoranda, & principaliter ab ordine noſtro, qui ſpeciali ipſius patronatu ac patrocinio præ ceteris ordinibus inſignitur; ordinat & ſtatuit capitulum generale, quod quotieſcumque feſtivitas alicujus ſancti, quæ habeat in ordine duas miſſas, diebus ſabbatorum occurrerit, ſi proprium etiam miſſæ matutinale intitulatum habeat, prima miſſa in honore ipſius B. Virginis celebretur, niſi fortè ipſa die ſermo in capitulis habeatur.

7. Cùm ſancta mater Eccleſia filiis ſuis ad ſe humiliter revertentibus non claudat viſcera pietatis; idcirco abbatibus ordinis univerſi duxit generale capitulum miſericorditer annuendum, ut quotieſcumque citatos de ordine cum litteris abſolutionis, ſeu totaliter dimiſſos, pœnitentia ductos contigerit velle ipſis abbatibus confiteri, auctoritate dicti capituli generalis poſſint eos audire, & à peccatis ſuis abſolvere, ac injungere pœnitentiam ſalutarem.

8. Quoniam juxta cenſuram juſtitiæ, ſicut humiles abſolvit obedientia, ſic mulctare debet rebelles & contumaces, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod abbates qui citati fuerint à patribus ſuis, ut accedant ad capitulum generale, veniam ſuper ceteris exceſſibus petituri, & facturi quod juſtitia ordinis ſuadebit, ſi venire contemſerint, in ipſo generali capitulo deponantur.

9. Cùm inſipientia mentis ſtultitiam ſimul & errorem pariat, è contrario ſcientia ab omnibus approbatur, concedit capitulum generale, ut in majoribus abbatiis, ubi octo monachi vel amplius fuerint, poſſit haberi ſtudium, non ſolùm in theologia, verum etiam in qualibet alia facultate, & de ceteris abbatiis poſſint illuc mitti monachi ad ſtudendum, dum tamen per ſe ſatisfaciant in expenſis.

10. Quoniam quanto frequentius ſuperioris juſſio iteratur, tanto gravior ejus tranſgreſſio judicatur; idcirco cùm ſæpius generale capitulum prohibuerit, quod abbates venientes ad ipſum capitulum ſecum monachos non adducant, præcipit idem capitulum firmiter & diſtrictè, quod omnes abbates, qui ad præſens capitulum ſecum monachos adduxerint, vel de cetero adducent, cùm ad domos proprias redierint, agant pœnitentiam levis culpæ.

11. Super depoſitione abbatis de Brueria anno præterito per generale capitulum facta, cùm eidem capitulo facta fuerit plena fides, quod uſquequaque non ſunt vera illa quæ contra ipſum propoſita fuerunt capitulo generali, ſeu objecta, volens ipſum ex gratia capitulum honorare, concedit, quod in eadem domo vel in alia eligibilis habeatur; monachi verò inobedientes & rebelles, ſcilicet Guillelmus *de Briſtall*, Robertus *de Binguéſte*, Henricus *Roch*, Alanus de *Stenelot*, Guillelmus de *Albindom*, omni ſexta feria per annum ſint in pane & aqua, & ultimi omnium habeantur.

12. Quia non eſt juſtificare impium, ſicut nec innocentem condemnare; ideo abbatem de Scala-Dei, cui à quibuſdam impoſitum fuerat crimen ſimoniæ, diligenti inquiſitione præmiſſa, per commiſſionem generalis capituli ipſum judicat dictum capitulum & denunciat totaliter innocentem.

13. Ad inſtantiam illuſtriſſimi domini regis Caſtellæ, cujus dignis precibus contradicere non debemus, factum abbatis Vallis-bonæ patri abbati à capitulo generali committitur in plenitudine poteſtatis.

14. Cùm creatio abbatis de Valle-Dei anno præterito per capitulum generale tamquam facta legitimè fuerit approbata, & monachi dicti loci inobedientes eidem fuerint ac rebelles, prout auribus dicti capituli fuit intimatum; ad convincendam malitiam duxit eos idem capitulum iterum miſericorditer admonendos, ut omnes & ſinguli ſuo vero abbati profiteantur & obediant infra inſtans Natale Domini; alioquin patri abbati præcipitur, ut omnes excommunicatos *publicè denunciet ex parte capituli generalis.*

15. Cùm totus ordo gaudere debeat de multiplicatione ſuæ propaginis & augmento, concedit capitulum generale, quod locus dictus de Flumine-vivo reſtituatur in abbatiam ordinis, & reſurgat, & ſit filia, ſicut olim fuerat, Fontis-vivi.

16. Monachus de Fonte-vivo, dictus Thadæus, qui rebellis & apoſtata quaſdam poſſeſſiones injuſtè occupat domus ſuæ, & multipliciter in partibus illis ordinem dehoneſtat; per omnes Hiberniæ abbatias omnibus diebus quibus ſit ſermo in capitulis noſtris, tamquam proprietarius & conſpirator excommunicetur publicè, & ab omnibus perſonis ordinis evitetur. Idem ſtatuitur de monacho de Caſtro-Dei in Hibernia dicto Nicolao, qui furatus eſt equos abbatis ſui, ut dicitur, & multa enormia in illis partibus operatur. Quæcumque etiam perſonæ ordinis cum habitu noſtro inobedienter per ſæculum evagantur, pœnitentia conſimili percellantur; propriis tamen abbatibus conceditur à capitulo generali poteſtas abſolvendi eos ab excommunicationis ſententia, ſi quando ad ordinem revertantur.

17. Concedit capitulum generale, quod frater Arnaudus quondam abbas de Ponte-alto, ad inſtantiam multorum fide dignorum ferentium eidem bonum teſtimonium, eligibilis habeatur.

18. Abbati quondam de Favali depoſito, eo quod non ſolverat ſummam pecuniæ ſibi impoſitam à capitulo generali, denuo ut ſit eligibilis indulgetur.

19. Ob ſpecialem reverentiam & honorem nobilis viri comitis Cornubiæ, quem tenetur eidem exhibere meritò totus ordo, concedit capitulum generale, quod abbas de Thama in loco ubi dictus comes ædificare decrevit ſtudium ordinis, apud Oxoniam abbatem inſtituat auctoritate capituli generalis, quando ſibi videbitur opportunum, & anno ſequenti renunciet capitulo generali.

Digitized by Google

20. Ad petitionem illuſtris quondam regis Bohemiæ, & nunc ad petitionem reginæ & tutoris dictæ terræ, quam ob ſui reverentiam & honorem, multaque genera meritorum tenetur capitulum generale exaudire, decernit idem capitulum, quod paternitas loci qui dicitur Sanctæ Coronæ, abbati de *Platz* de cetero applicetur, non obſtante quod dicta paternitas ante deſtructionem loci fuerit abbatis Sanctæ Crucis.

21. Quoniam ex ignorantiæ vel ſimplicitatis nubilo, qui frequenter humanum obnubilat intellectum, nonnullis in dubium vertebatur, ut cum abbatibus qui ceperint & detinuerint ordinis fugitivos, abbates illi quorum ſunt ipſi fugitivi expenſas eiſdem ſolvere tenerentur: illud dubium lucide declarando generale capitulum ordinat & definit, quod à tempore quo dictos fugitivos noverint eſſe captos, ad expenſas teneantur totaliter detentoribus eorumdem.

22. Cùm à vexatione & gravamine domorum abſtinere debeamus quantum poſſumus, ac etiam perſonarum; ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod illi abbates quibus conceditur à capitulo generali licentia diſpergendi conventus ſuos, extra provinciam in qua habitant perſonas emittere non præſumant.

23. Cum ſecundùm Apoſtolum ad hoſpitalitatem omnium & maxime domeſticorum fidei teneamur, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod fratres de ordine Præmonſtratenſium cum ad abbatias noſtras declinaverint, caritativè recipiantur, & eiſdem liberaliter & honeſtè miniſtretur.

24. Cùm converſi monialium ordinis noſtri converſis noſtris in profeſſione & habitu per omnia ſint conformes, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut quotieſcumque dicti converſi monialium pro culpis ſuis ad abbatias monachorum miſſi fuerint per viſitatores, ordinatè ipſos in collegiis converſorum abbates admittere teneantur.

25. Cùm ſanctorum gloria ſit nobis pro viribus extollenda, populique ſæcularis devotio ad amorem ordinis excitanda; idcirco petitio reverendi patris domini epiſcopi Magalonenſis, qui petit ut monachi ſtudentes in Monte-Peſſulano feſtum tranſlationis cujuſdam virginis de Undecim millibus, cujus corpus ibidem habetur, & per quod locus ipſe crebris miraculis illuſtratur, & creſcente devotione populi quotidianis muneribus honoratur, poſſint facere commemorationem ejus ad laudes & veſperas quotidie, pro ſua reverentia exauditur.

26. Incorporationem monialium ſancti Donati factam per abbates ſancti Martini & ſancti Galgani approbat & confirmat capitulum generale, dummodo diœceſani ſui aſſenſum obtineant & favorem.

27. Abbati de Cella committitur auctoritate capituli generalis, ut in abbatia monachorum Novæ-cellæ introducat conventum, & abbatem inſtituat, non expectato altero mandato vel licentia capituli generalis, & ſit perpetuo filia dictæ Cellæ.

28. Cùm ſecundum juris lineam malitiis ſit hominum obviandum, & ſecundùm decretum Leonis papæ abjicienda ſunt prorſus peſtifera hæc ab eccleſiaſtico vigore; ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut monachi & converſi de Locedio, qui ſuis viſitatoribus temerè ſe oppoſuerunt, ad incrementum & fulcimentum ſuæ malitiæ ſæcularibus convocatis, ſententiæ conſpiratorum per omnia ſupponantur; qui ſi inobedientes præcepto capituli generalis fuerint aut rebelles, quamdiu tales in monaſterio vel in grangiis fuerint præſentes, ibidem divina non celebrentur, & hoc eis denuncient de ſancto Andræa, de Columba, & de Corecto abbates.

29. Abbatiſſæ de ſancto Hilario prope Hylerdam præcipitur, ut duas ſorores, quarum progenitores dicti monaſterii præcipui benefactores, ut dicitur, exstiterunt, in ipſa domo ad communionem temporalium, velut conſueverunt, admittere teneantur, dummodo impedimentum aliud non obſtet.

30 Petitio abbatis Grandis-ſylvæ ſuper ſtudio ordinando in civitate Toloſa taliter exauditur, ut infra duos annos primos ibidem conſtituere neceſſaria ædificia & habere lectorem idoneum teneatur, omnibuſque libertatibus ac privilegiis ſtudentes ibi gaudeant, quibus gaudent ſcholares qui apud ſanctum Bernardum Pariſius commorantur.

31. Petitio nobilis viri comitis Cornubiæ, qui pro anima patris ſui jam defuncti, pro cujus ſalute fundavit ſtudium ordinis apud Oxoniam, quod ibidem in miſſis ejus memoria quotidie & perpetuo habeatur, prout abbas dicti loci ordinabit, exauditur.

32. Petitio civium Colonenſium, qui petunt tranſlationem monialium de Prato fieri ad alium locum, exauditur: De *Eſtrebach* & de Valle-Dei abbatibus committitur, ut ad locum perſonaliter accedant, & quod invenerint inde anno ſequenti renuncient capitulo generali, dummodò conſenſus domini Colonienſis archiepiſcopi litteratoriè intercedat.

33. Petitio abbatis de Caſtaneola, quod poſſit recipere novitios, exauditur. Idem petit abbas de Fonte-vivo, & exauditur.

34. Petitio illuſtriſſimi Regis Angliæ, qui petit anniverſarium pro domino HENRICO patre ſuo, domina MARGARETA regina Scotiæ, & domina BEATRICE comitiſſa Britanniæ ſororibus ſuis defunctis fieri annuatim in craſtino ſancti Edmundi regis & martyris in regno ſuo, exauditur.

35. Petitio abbatis de ſancto Stephano de Boſco, qui petit commemorationem de ſancto Stephano fieri in domo ſua ad laudes & veſperas, exauditur.

36. Petitio illius clerici, qui petit memoriam ſui in altari, quod fundavit in abbatia Boni-fontis, quotidie perpetuò fieri, exauditur.

37. Petitio illuſtriſſimi viri domini ALPHONSI filii excellentiſſimi regis Caſtellæ, qui petit quod frater PETRUS quondam abbas ſancti Petri de Gomella ſit eligibilis, exauditur, dum tamen eidem aliud canonicum non obſiſtat.

38. Concedit capitulum generale, ut abbas

Digitized by Google

de Accobatia anno præterito à capitulo generali depoſitus, cui ſicut idem capitulum generale intellexit, per abbates ordinis fide dignos vitæ merita ſuffragantur, eligibilis habeatur.

39. Super factum Benedictionis-Dei in Burgundia committitur ex parte capituli generalis domino abbati Claræ-vallis, ut ad domum perſonaliter accedat cum aliquibus abbatibus diſcretis & fidelibus ſibi junctis, & ibidem ſtatuat, ordinet & reformet, deſtituat & emittat, & quæcumque facienda decreverit, faciat in plenitudine poteſtatis tam in capite quàm in membris. Et quid inde fecerit, &c.

40. Abbati ſanctarum Crucium præcipitur, quod converſus ille, quem tradiderat ad cuſtodiendum gregem ſæcularium perſonarum, ad domum propriam revocet, cùm non ſit honeſtis officiis deputatus.

41. Cùm laborans infamia delinquentium non debeat à prælatis conniventibus oculis pertranſiri, abbas de Portaglonna, de quo multa enormia delata fuerunt ad aures capituli generalis per abbates ordinis fide-dignos, propter intolerabilem infamiam deponitur in inſtanti, & præcipitur idem, ut reddat libros & omnia alia quæ aſportavit vel aſportari fecit de domo, in qua prius abbatizavit, infra feſtum Omnium ſanctorum, alioquin ex tunc pro excommunicato habeatur auctoritate capituli generalis.

42. Abbas de Combremare, qui citatus eſt ad capitulum per patrem abbatem, nec ſe aliquatenus excuſavit, & venire contemſit, de quo etiam ſiniſtra aliqua referuntur, auctoritate capituli generalis deponitur in inſtanti. Hoc eidem de Valle-Regali & de Bildevaux abbates denuncient ex parte capituli generalis.

43. Abbas de Sancto Godardo propter eamdem cauſam, & propterea quod ſummam pecuniæ ſibi impoſitam per duos annos ſolvere noluit, deponitur in inſtanti.

44. Abbas de Bono-monte, qui ſine licentia & conſenſu patris ſui & capituli generalis, duas grangias vendidit & diſtraxit, deponitur in inſtanti.

45. Anniverſarium comitiſſæ Flandriæ jam defunctæ in die ſanctæ Scholaſticæ virginis ſemper fiat auctoritate capituli generalis.

STATUTA ANNI M. CC. LXXXII.

1. IN primis ut ab ambitionis vitio peſtiferæ velata fermenti veteris corruptela noſtræ religionis ſinceritas expurgetur, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod monachi miſſi ad abbatias, viſitandi gratia, eo anno quo viſitaverint, in eiſdem abbatiis non poſſint in abbates nec debeant promoveri, & ſi promoti fuerint, deponantur.

2. Cùm ſervos Domini deceat ambulare cum conſenſu in domo Domini, & vinea Domini ſabbaoth ſuos debeat palmites ubertim dilatare, duxit capitulum generale provide ſtatuendum, quod ſcholares ordinis ſtudentes apud Oxoniam abbati loci ejuſdem per omnia obedientes exiſ- A tant: in moribus autem & modo ſtudendi, & etiam in gratia libertatum, ſcholaribus apud S. Bernardum Pariſius ſtudentibus ſint conformes: ad hoſpitalitatem verò ibi vel alibi in locis ſuis minimè teneantur. Qui verò miſſi fuerint aliunde, ſibi provideant in expenſis. Conceditur eis inſuper ad humilem petitionem nobilis viri comitis Cornubiæ dicti loci fundatoris, quod ſit filia de Thama; & quod ſancta Maria de Regali-loco de cetero nuncupetur, & quod pro eodem comite ſuiſque parentibus ibidem miſſa quotidie celebretur.

3. Ut os iniqua loquentium cautiùs obſtrua- B tur & præſumtionis temeritas, vel rigore juſtitiæ reprimatur, generale capitulum ordinat & definit, quod quotieſcumque monachus vel converſus jactando ſeu comminando dicere præſumſerit in audientia ceterorum ſe velle ab ordine exire, aut habitum deponere regularem, cum tale ſæpè colloquium corrumpat & inficiat bonos mores, per cuſtodem ordinis in catenis, vinculis aut carceri retrudatur, tamdiu retinendus, donec auſui temerario pœnæ vexatio tribuat intellectum. Hoc idem ſtatuitur de illis, qui à ſæculo revertentes, ſuum habitum reſumere recuſabunt. Nec aliquis abbas, aliquem C monachum vel converſum de ſæculo revertentem, infra abbatiam vel extra permittat aliquod officium exercere in habitu ſæculari.

4. Cùm ad exhibenda liberaliter *caritatis* officia, juxta verbum apoſtolicum, communiter omnibus & maximè fratribus ac domeſticis ordinis noſtri teneamur: generale capitulum præcipit firmiter & injungit perſonis ordinis univerſi, quod quicumque in villis, oppidis vel ubi proprias habent domos, in quibus *perſonæ* ordinis commorantur, & ibidem poſſeſſiones habentur ſeu proventus, *quamvis* pedites incedentes, cum ad eos declinare contigerit, benigne recipere & honeſtè tractare, & eiſdem caritativè D ſaltem una die miniſtrare victus neceſſaria teneantur. Quicumque verò monachus vel converſus facere recuſaverit, panis & aquæ pœnitentiæ per unum diem ſubjacebit.

5. Quoniam juxta Cartam caritatis, quæ eſt noſtri ordinis fundamentum, in officio divino per univerſum ordinem debet uniformitas obſervari; ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod collecta de undecim millibus virginum per totum ordinem dicatur, ſicut in domo Ciſtercii dicitur, videlicet tantummodo *Deus*, &c. hymnus communis virginum & non alius decantetur.

6. Quoniam plerumque fructus parit inutiles E urbanitas oneroſa, & minus proficit bonum alterius officioſiſſimum, capitulum generale quantum poteſt inhibet & defendit, ne aliquis dare præſumat alicui perſonæ ſæculari vel alterius religionis litteras de conductu, niſi forſan pro negotiis ordinis mitteretur.

7. Cùm in dubium verteretur utrum abbas inferior, cui commiſſa fuerit viſitatio ſuperioris in eadem linea, debeat locum tenere ratione officii, vel patri abbati ſuperiori ſuo in ſua linea ratione antiquitatis ordinis ſit cedendum: ſic eam

Digitized by Google

lucidè terminat capitulum generale, quod abbas A ſenior in ordine ſuo antiquiori in ſua linea ratione antiquitatis debet in omnibus cedere, prout in ordine ſemper extitit obſervatum, commiſſione aliqua non obſtante.

8. Cùm clamor tædioſus & intollerabilis frequenter pervenerit ad aures capituli generalis ſuper obligationibus & debitis infinitis, in quibus abbatia de *Eſtrebach* diverſis creditoribus diu extitit obligata: volens generale capitulum illud quod potuit remedium adhibere, duxit firmiter ordinandum, quod abbas Claræ-vallis, qui primus eſt pater in illa generatione, una cum abbate de Clauſtro illius domus patre im- B mediato, bona mobilia & immobilia dicti loci accipiant, vendant, tradant ipſis creditoribus pro legitimo pretio uſque ad valorem debitorum, vel alienent ſeu in uſus proprios convertant, prout commodius viderint expedire, & de ipſis bonis vel de ipſorum pretio Richardo mercatori domini regis Angliæ de debito ſuo, & cuidam dominæ de duobus vini doliis con.... ac ceteris creditoribus univerſis plenariè ſatisfaciant de omnibus debitis, prout in eorum inſtrumentis viderint contineri, taliter quod ordo noſter occaſione hujus apud graves perſonas & nobiles non poſſit ulterius diffamari.

9. Quoniam ſicut innocentium opera recta C ſolet ſimplicitas commendare, ſic è regione perverſorum iniquitas non debet de malitia commodum reportare; capitulum generale ordinat & diffinit, quòd abbati Belli-fontis in Hungaria, qui innocens manibus & mundo corde à ſuis quibuſdam monachis perverſis tam multipliciter eſt offenſus, & in priſione per eos aliquandiu detentus, quem denique ſigillum ſuum per violentiam & mortis metum reddere compulerunt, ſigillum prædictum debeat iterato reddere pater abbas, & de cetero pro abbate vero dicti loci & legitimo habeatur: principales verò auctores tanti exceſſus ad arbitrium viſitatorum auctori- D tate capituli generalis per cenſuram ordinis puniantur.

10. Cùm abbas de Fontineto malè receperit abbates ad capitulum generale venientes, & eoſdem minus ſufficienter in neceſſariis procuraverit, auctoritate capituli generalis injungitur ei, quod tribus diebus continuis, uno eorum in pane & aqua, pœnam ſuſtineat levis culpæ. Patri abbati nihilominus committitur eadem auctoritate pœna pro hujuſmodi ſuis officialibus infligenda.

11. Statuit & ordinat capitulum generale, quod paternitas Specioſæ-vallis ad abbatem de E Cæſarea, qui omnia debita dictæ domus ſolvit, pertineat pleno jure, & hoc fiat de patris abbatis primi conſilio & conſenſu, & anno ſequenti deferant litteras de conſenſu conventus Matris domus capitulo generali.

12. Ad honeſtatem ordinis & gravitatem conſervandam, capitulum generale prohibet firmiter & defendit, ne aliquis de cetero ſine cuculla audeat equitare, alioquin tribus diebus, uno eorum in pane & aqua, ſubeat pœnitentiam levis culpæ.

13. Quoniam latum pandit deliquentibus aditum qui jungit cum pravitate conſenſum. Idcirco capitulum generale ordinat & diffinit, quod abbates qui de cetero ſcienter celaverint abbates alios quò tempore tenentur venire ad capitulum generale remanentes, cùm ipſi celando videantur in hoc maleficio conſentire; infra menſem poſtquam ad propria reverſi fuerint, tribus diebus continuis pœnitentiam peragant levis culpæ: alioquin abſtineant à divinis, donec pœnitentiam peregerint ante dictam.

14. Quoniam relatum eſt ad aures capituli generalis, quod quidam tamquam filii Belial viam obedientiæ deſerentes, & inventionum ſuarum malitiis adhærentes, viſitatorum & ſuperiorum ſuorum ordinationes occultè & cautè per ſe vel per alios impediunt, & nos auxiliante Deo deſideramus futuris caſibus occurrere, & ſtatui noſtri ordinis, ne rediviva, quod abſit, mala videat, precavere, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod omnes perſonæ ordinis quæ de cetero proceſſum viſitatorum aut judicum à capitulo generali conceſſorum in viſitationibus, electionibus, ordinationibus, correctionibus, executionibus, ſeu aliis ordinationibus impedierint, vel ipſis aut proprio abbati ſe oppoſuerint, aut iſta facientibus conſenſerint per ſe vel per alios, litteras, preces, minas, inſidias vel auxilia parentum aut ſæcularium procurando, in ramis palmarum annis ſingulis cum illis quos ordo conſuevit excommunicare ſolemniter per ſingulas domos ordinis univerſi excommunicationis ſententia percellantur, & in prolatione ſententiæ ſpecialiter præ ceteris exprimantur, ut quicumque ſuper hoc fuerit confeſſus vel convictus, pœnam conſpiratorum ſuſtineat auctoritate capituli generalis.

15. Quoniam omnium religionum tam excellens eſt conditio, quod ea quæ in ceteris membris Eccleſiæ non notantur ad culpam, in ipſis tamen illa ità reputantur; & generali capitulo datum eſt intelligi, quod quidam abbates muliebrem molliciem imitantes, in curribus & lecticis geſtatoriis ſe faciunt portari, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod nullus abbas aut monachus de cetero talibus uti audeant vel præſumant: alioquin quamdiu talibus uſi fuerint, in pane & aqua jejunent auctoritate capituli generalis.

16. Quoniam indignum eſt eos quos Dominus tamquam pacis angelos & exemplar in eccleſia, vitæ ſuæ pacis inſigniis in religionis veſtibus inſignivit; contraria arma ſumere, & decorem religionis actu contrario deturpare, auctoritate qua poteſt prohibet capitulum generale, licet prohibitum ſit à canone longè ante, ne quis monachus vel converſus præſumat ſecum arma deferre, ſumere, vel habere, videlicet enſes, vel gladios, falciones, ſicas, aut cultellos acuminatos, aut cetera armorum genera, quæ religionis noſtræ non conveniunt puritati: tranſgreſſores, ſi officiales fuerint, ab officiis; alii autem non habentes officium uſque ad viſitatoris nutum ultimi omnium habeantur.

17. Quoniam illa ſpecialis gratia, quæ con-

Digitized by Google

cedi ſolet aliquibus de remanendo ſemel à capitulo generali, à nonnullis per fraudem aliquando & dolum vertitur in abuſum; ut ab illa ceſſione excludatur penitus fraus & dolus, ſic eam declarat capitulum generale, quod quotieſcumque alicui conceditur ſemel à capitulo remanere, poſt illam remanſionem anno immediate ſequenti teneatur modis omnibus ſe capitulo præſentare, niſi cum cauſa legitima potuerit ſe tueri.

18. Quoniam juxta decreta ſanctorum canonum dignum eſt ut ſeveritatem ſentiant eccleſiaſticæ diſciplinæ, qui mandatis quæ ſunt à ſuis ſanctis patribus ſtatuta ſalubriter contemnunt contumaciter obedire, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod de Carrecto, & de Morolia abbates ad monaſterium de Valle-Dei perſonaliter accedentes, ibidem abbatem inſtituant auctoritate capituli generalis, præcipientes priori & conventui domus ejuſdem, quod eidem inſtituto tamquam ſuo vero & legitimo abbati obediant: alioquin eoſdem auctoritate capituli puniant, prout viderint expedire, pro eo quod dicti prior & conventus anno præterito ad mandatum capituli generalis abbatem proprium recipere noluerunt: ſed inhoneſtè ſicut capitulo extitit relatum, expulerunt, & alium licet excommunicati elegerunt, vel potius intruſerunt, quem pater abbas de Superado pater dicti monaſterii tam inconſultè quàm indebitè confirmavit, ut ſic conventus jure electionis, & pater jure confirmationis, hac vice pro votis utrorumque inſolentia puniatur.

19 Quoniam abbas de Cheſniaco in cauſa ſibi anno præterito per capitulum commiſſa non proceſſit, propter ſuam negligentiam vel contemtum, quod partibus ad quas cauſa ſpectat multum, ut dicitur, extitit damnoſum, eidem injungitur auctoritate capituli generalis, ut poſtquam ad propria redierit, tribus diebus continuis pœnitentiam peragat levis culpæ.

20. Quoniam juxta ſententiam ſancti Ambroſii, qui uni parcit indigno, ad prolapſionis contagium provocat univerſos, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod frater P. quondam abbas de Alcubatia, qui bona ſui monaſterii diſſipando & evagando ſine licentia & habitu regulari per ſæculum, fœtere noſtrum ordinem facit coram principibus & prælatis, ſingulis diebus, quando habetur ſermo in capitulo, per ſingulas abbatias illius provinciæ denuncietur excommunicatus auctoritate capituli generalis, donec ad clauſtrum rediens, ubi profeſſus eſt, ſub manu abbatis ſui humiliet ſemetipſum, & tunc per abbatem proprium abſolvatur. Si autem profeſſus non eſt, pro fugitivo ordinis habeatur.

21. Cùm innotuerit capitulo generali de Benefazeno & de Saltu-novali abbates per plures annos à capitulo generali ſine licentia remanſiſſe, eiſdem injungitur ut ſequenti anno omni occaſione poſtpoſita capitulo ſe præſentent, cauſas ſuæ remorationis in medium prolaturi; alioquin ex tunc pro depoſitis habeantur.

22. Quoniam fide digna relatione innotuit capitulo generali, abbatem Scalæ-Dei carnes contra inſtituta ordinis & regulam comediſſe, auctoritate capituli generalis tribus diebus, uno eorum in pane & aqua, pœnitentiam peragat levis culpæ.

23. Quoniam juxta beati Auguſtini ſententiam, ſicut pœnitentibus miſericordes eſſe jubemur, ſic impœnitentibus & obſtinatis in malo miſericordiam impendere prohibemur. Statuit & ordinat capitulum generale, quod frater M. qui ſe gerit pro abbate de Thoppior, licet non ſit, auctoritate capituli generalis pro non abbate de cetero habeatur, & ſuper aliis multis exceſſibus ejus in quibus, ut dicitur, impunitus hucuſque perſeverat, per patrem abbatem puniatur, de reſtitutione autem alterius abbatis, qui metu mortis ceſſiſſe dicitur, patri abbati committitur, ut quid inde, &c.

24. Quoniam error cui non reſiſtitur approbatur, & ovium culpa ſive evagatio paſtoris negligentiæ imputatur, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod frater JOHANNES DE BONO quondam abbas de Oya, qui ut dicitur inhoneſtè per ſæculum evagatur, ſi in aliquo monaſterio vel alicui abbati profeſſus eſt, ad clauſtrum ſuum per abbatem revocetur, ſin autem pro fugitivo habeatur.

25. Quoniam datum eſt intelligi capitulo generali, quod quidam viſitatores in ſuis viſitationibus præcipiunt, ut conventus ter in anno carnes comedant, & permittunt in viſitationibus ſuis de victualibus facere mentionem, quod eſt apertè contra ordinis inſtituta, & murmurationis intolerabilis incentivum, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut à talibus præceptis & permiſſionibus in viſitatoribus de cetero caveatur.

26. Quoniam ſicut omnia flumina, ut iterum fluant, ad ocum unde exeunt revertuntur, ſic communia ordinis privilegia apud matrem noſtram Ciſtercium repoſita, cum aliquibus commodata fuerint, ad eamdem ſint citius referenda, ut iterum aliis indigentibus ſuffragentur. Statuit & ordinat capitulum generale, quod quicumque de privilegiis eiſdem aliqua nunc habent vel detinent, infra inſtans Paſcha apud Ciſtercium deferre aut mittere non omittant: alioquin ſi abbates fuerint, ex tunc ſe depoſitos noverint auctoritate capituli generalis; ſi monachi vel converſi, eadem auctoritate ab omni officio ex tunc noverint ſe ſuſpenſos.

27. Super de Bolbona facto capitulo generali nunciato auctoritate dicti capituli patri abbati de Bono fonte, & de Bona-cumba committitur abbatibus, ut ad locum accedentes diligenter inquirant, & per conventus diſperſionem ſeu mobilium diſtractiones, ſeu alio competentiori modo ad periculum ſeu lapſum dictæ domus cautius evitandum, faciant quod eis videbitur ſecundùm Deum & ordinem expedire in plenitudine poteſtatis, & quid inde fecerint vel invenerint, &c.

28. Cùm quam grave & deteſtabile ſit ſchiſma, in Core, Dathan, & Abiron, quos terra vivos abſorbuit, dominus repræſentat, exceſſus multiplices & enormes ſororis BEATRICIS quondam abbatiſſæ de Columba, quæ ſchiſmaticè ſtatutis noſtri ordinis per tempora longiora ſe op-

Digitized by Google

poſuit, ut dicitur, faciendo benedici novicias dicti loci, & confeſſiones monialium ſuarum per ſæculares preſbyteros audiri, & alias cum quibuſdam ſequacibus ſuis dicitur conſpiraſſe contra ordinem ſupradictum, propter quod & quamplura alia abbas Claræ-vallis pater dicti loci ipſam Beatricem à regimine & officio abbatiæ ſupradictæ depoſuit, capitulum generale non valens ulterius ſuſtinere, depoſitionem ipſius, & omnes proceſſus habitos ibidem per Claravallenſem ſupradictum (cui ſententiæ depoſitionis non vult adhuc obedire, ſed in ſua malitia perſeverat) ratificat & approbat dictum capitulum generale, volens & conſentiens quod ad dictas ſententias & proceſſus contra ipſam Beatricem & ejus ſequaces obſervandos, & ad bona ipſius abbatiæ ad opus monialium obedire volentium ſervanda, & ad redditionem ſigilli ab ipſa Beatrice detenti, invocetur undecumque, ut melius poterit, brachium ſæculare, & nihilominus dictus abbas Claræ-vallis totum factum contingens dictum negotium proſequatur auctoritate capituli generalis.

29. De Magio & de Valle-ſalutis in Hibernia abbates, qui ſummam ſibi à patribus abbatibus impoſitam ſolvere noluerunt, deponuntur in inſtanti. Abbas de Hymnis patri abbati hoc denunciet auctoritate capituli generalis.

30. Præcipitur auctoritate capituli generalis abbatibus Hiſpaniæ, ut ſolvant ſummas pecuniæ pro ſubſidio Terræ-ſanctæ ſibi impoſitas infra inſtans Paſcha, alioquin ex tunc pro depoſitis habeantur. Hæc ipſis denunciare viſitatores auctoritate capituli generalis teneantur.

31. Frater G. Graz monachus de Rivo-Beatæ Mariæ, qui ſe falſo geſſit in pluribus locis aliquandiu pro abbate, auctoritate capituli generalis ultimus omnium per annum integrum habeatur, & omni ſexta feria ſit in pane & aqua, nec habeat in ordine adminiſtrationem aliquam, niſi de licentia capituli generalis.

32. Quoniam abbas de Saltroya in Anglia contemnendo mandatum capituli generalis ſibi & ſuis officialibus ſæpè injunctum, abbati de Bonarequie contemſit ſolvere pecuniam quam debebat, auctoritate capituli generalis deponitur in inſtanti: prior autem & ſupprior & burſerii præcipiuntur ab officiis amoveri. Abbas de Quoqueſale hoc eis denunciet.

33. Abbas de Monte-petroſo, qui citatus à patre abbate, ut veniret ad capitulum generale ſuper certis articulis veniam petiturus, & veniens uſque Ciſtercium receſſit abſque licentia dicti capituli, juxta id quod fuit anno præterito diffinitum, deponitur in inſtanti. Hoc ei pater abbas denunciet.

34. Inſpectio loci de Vare, ubi epiſcopus intendit fundare abbatiam monialium, de Salem & de Sancto Urbano abbatibus committitur, & quid inde, &c.

35. Conceditur quod pro domino Arnaud bonæ memoriæ Argentinenſi epiſcopo in abbatia de Periaco miſſa quotidiana celebretur.

36. Petitio reverendi patris epiſcopi Capudaquenſis, qui petit quod quinque monaſteria nigrorum monachorum ordini noſtro incorporentur, & quod de abbatia de Canonica in Apulia, ex illis quinque monaſteriis una fiat, exauditur.

37. Petitio abbatum Angliæ, qui petunt quod poſſint facere commemorationem beati Edmundi ad horas B. Virginis, exauditur.

38. Petitio civium Colonenſium, qui petunt abbatiam quamdam monialium dictam ad Martyres propè Coloniam incorporari noſtro ordini, exauditur. Incorporatio verò prædictæ, & creatio abbatiſſæ, de Campo & de Veteri-monte abbatibus committitur auctoritate capituli generalis, & ſit filia Ciſtercii.

39. Petitio abbatis Caſæ novæ, qui petit incorporari quinque monaſteria monachorum alborum non habentium conformem nobis habitum, ſed ſecundùm regulam ſancti Benedicti viventium taliter exauditur, quod primò requirat conſenſum diœceſani & capituli, & omnium aliorum qui poſſunt impedire dictam incorporationem, & litteras eorum ſequenti anno deferat capitulo generali.

STATUTA ANNI M. CC. LXXXIX.

Ex MS. B. Mariæ de Moris uſque ad annum M. CCC. VI.

1. IN primis quia ingratitudo eſt ventus urens rorem miſericordiæ, ſtillas diſſipans pietatis, generale capitulum ordinat & definit, quod in commemoratione fratrum & familiarium ordinis noſtri, quæ fit in capitulo quotidiano, & in illa collecta *Deus veniæ largitor* commemoratio benefactorum noſtrorum ſpecialiter adjungatur.

2. Item, quia privilegium meretur amittere, qui commiſſa ſibi abutitur poteſtate, quantò diſtrictius poteſt generale capitulum prohibet, ne aliquis de ordine præſumat de cetero coram ordinariis judicibus perſonam aliquam ordinis convenire, aut etiam coràm ipſis de juſtitia reſpondere. Abbates inſuper qui in hoc facto inventi fuerint culpabiles, pro depoſitis habeantur: monachi verò pœnæ conſpiratorum per omnia ſubjacebunt.

3. Item, quoniam non minor eſt virtus, quam acquirere, parta tueri, generale capitulum duxit provide ſtatuendum, quod illa gratia, quæ fit abbatibus cedentibus, qui benè adminiſtrant, annuos reditus monaſteriis acquirendo, fiat & illis abbatibus cedentibus, qui in æquali ſummâ & in æquali fidelitate in theſauris domorum ſuarum divitias congregarunt, aut prædeceſſorum ſuorum debita perſolverunt.

4. Item, quia pauperes & humiles ſervos Dei non decet apparatu ſuperfluo colorari, prohibetur monachis & converſis ordinis univerſi, ne præſumant vaſa aurea, vel argentea, aut cochlearia tenere, habere, aut etiam deportare. Quicumque contrarium fecerint, ultimi omnium ſint per annum, & qui modo habent, ſub pœna excommunicationis infra menſem abbati ſuo aut

locum tenenti reddere teneantur.

5. Item, cùm ſit difficile virtutis medium invenire, & in actionibus moralibus circonſtantias debitas ponderare, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod commiſſio facta anno præterito domno Ciſtercienſi & domno Claræ-vallis ſuper reformatione, correctione, & ordinatione ſtudiorum ordinis, & principaliter de Pariſienſi ſtudio in ſuo robore perſeveret, cum definitione olim facta de emittendis ſcholaribus ad ſtudia ſupradicta.

6. Item, quoniam libertas nimia interdum generat ſervitutem, virtus incircumſpecta ſæpè vertitur in abuſum, definitioni olim editæ de poſſeſſionibus ordinis gratis ad vitam perſonis ſæcularibus non tradendis, hoc additur, quod abbates contrarium facientes abſque retractatione aliqua deponantur. Illi verò qui conſilium dederint vel conſenſerint, à domibus propriis emittantur, non reverſuri, niſi per capitulum generale.

7. Item, auctoritate capituli generalis, inhibetur abbatibus ordinis univerſi, ne ubi habere poterunt competenter converſos, famulos in Ciſtercium tempore capituli generalis non introducant.

STATUTA ANNI M. CC. XC.

1. IN primis quoniam nimia familiaritas parit contemtum, & maxima liberalitas interdum generat levitatem, capitulum generale diſtrictè prohibet & defendit, quod ad preces & ad præſentationem prælatorum, ſeu quorumcumque aliorum de jure vel conſuetudine requirentium, de cetero nulla perſona recipiatur ad habitum, ſeu victum ordinis, ſive ad aliquam penſionem.

2. Item, ad deteſtandum crimen ſortilegii, quod eſt quædam ſpecies hæreticæ pravitatis, definitioni olim editæ de ſortilegiis generale capitulum ducit provide hoc addendum, quod quæcumque perſona ordinis ſeu monachus vel converſus ſuper hoc tanto crimine fuerit deprehenſus, non promoveatur ad aliquas dignitates, nec ad actus legitimos admittatur, ſed ultimus omnium & omni ſexta feria ſit in pane & aqua uſque ad nutum capituli generalis, & hæc definitio extenditur ad univerſas ordinis moniales.

3. Item, ne fraus & dolus aliquibus patrocinium procurare videatur, quanto diſtrictius poteſt capitulum generale interdicit, ne quiſquam de ordine noſtro de cetero præſumat ſcienter mittere vel portare ad dictum capitulum, ſuppreſſis nominibus, litteras infamiam continentes: alioquin ipſo facto excommunicationis ſententia percellatur.

4. Item, ne fermento malitiæ & nequitiæ ſinceritatis azyma noſtri ordinis corrumpatur, ducitur provide ſtatuendum, quod ad habitum ſeu victum ordinis nullus de cetero præſumat aliorum ordinum recipere fugitivos.

5. Item, cum acetum dentibus & fumus oculis ſit legatus & nuntius infidelis, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod quicumque non

A renunciaverit dicto capitulo, vel per litteras, aut oraculo vivæ vocis, ſuper his quæ ſibi commiſſa fuerint ab eodem, per XL. dies continuos in domo propria extra ſtallum abbatis maneat, & nihilominus tribus diebus, uno eorum in pane & aqua, faciat levem culpam.

6. Item, quoniam omne bonum in commune deductum pulcrius elucеſcit, ſtatuit & ordinat generale capitulum, quod quicumque abbas aliquas expenſas fecerit pro privilegiis & libertatibus ordinis defendendis, & illas repetierit ab eodem ſibi reddi, teneatur de dictis expenſis coram majoribus abbatibus, qui ceteros abbates convocaverunt, fideliter computare, & de eiſ-

B dem fidem facere proprio juramento.

7. Item, cùm ab omni mala ſpecie ſit ſtudioſius abſtinendum, definitionem olim editam de proviſione cedentibus abbatibus facienda, ſic declarat capitulum generale, quod proviſio talibus aſſignata totaliter debeat expendi de propriorum abbatum conſilio & aſſenſu.

STATUTA ANNI M. CC. XCI.

1. QUia culpæ paſtoris incumbit, ſi ovem errantem non reduxerit ad ſtatum rectitudinis & ſalutis, definit & ordinat capitulum

C generale, quod quæcumque perſona ordinis litteras impetraverit, per quas abſque conſcientia abbatis proprii liberè poſſit ſibi eligere confeſſorem, aut qui tales litteras penes ſe retinuerit, aut uſus fuerit impetratis, ipſo facto excommunicationis ſententiam ſe noverit incurriſſe.

2. Item, quia non eſt credendum omni ſpiritui, ſed utrum à Deo fuerint *ſunt probandi*, duxit capitulum generale *prohibendum*, ne aliqui familiares de cetero recipiantur in ordine ad communionem bonorum temporalium vel ad profeſſionem abſque patrum abbatum licentia & aſſenſu.

D 3. Item, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod definitio de abbatibus de Dacia, de Suetia, de Friſia edita, quantum ad generationem Ciſtercienſem, in ſuo robore perſeveret, ita quod illi qui per ipſum mittentur habeant poteſtatem puniendi, corrigendi per depoſitionem vel aliàs prout videbitur faciendum.

STATUTA ANNI M. CC. XCII.

1. IN primis quoniam Dei ac Domini JESU-

E CHRISTI nihil nobis naſci profuit, niſi redimi profuiſſet, idem capitulum ordinat & definit, quod quotieſcumque in paſſionibus nominabitur articulus ſanctiſſimæ mortis ejus, omne genu flectatur, petendo veniam *humiliter* & devotè.

2. Item, cum excellentia dignitatis glorioſiſſimæ Virginis Mariæ merita ſupplicantium excedat & exuperet omne votum, idem capitulum generale duxit meritò ſtatuendum, quod in vigilia Nativitatis ejuſdem Virginis, ſicut in diebus ſabbatorum fieri conſuevit, miſſa de eadem

in

Digitized by Google

in conventu ſolemniter celebretur.

3. Item, quia plerumque conſilio maturiori perficitur quod differtur tempore longiori, promotio, ordinatio, correctio, aut reformatio omnium ſtudiorum ordinis domino Ciſtercii & domino Claræ-vallis committitur in plenaria poteſtate, definitione de mittendis ſcholaribus ad dicta ſtudia, de omnibus abbatiis olim edita, in ſuo robore permanente, & ſolito melius ab omnibus obſervata.

4. Item, ut caritas ordinis uniformis adverſariis noſtris appareat terribilis ut caſtrorum acies ordinata, generale capitulum duxit providè ſtatuendum, quod quotieſcumque neceſſe fuerit inter abbates alicujus provinciæ convocationem ſeu contributionem fieri ad defendendas ordinis libertates, & quicumque abbates contribuere aut contributum ſolvere noluerint infra competentem terminum à ſuperioribus dictæ provinciæ aſſignandum, ex tunc pro depoſitis habeantur.

5. Item, quia facilius multi.... ab uno quam unus à pluribus informetur, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod quicumque de ordine convinci potuerint luſiſſe ad talos, aut carnes in locis ab ordine prohibitis comediſſe, omni ſexta feria ſint in pane & aqua per annum, & ultimi omnium habeantur.

6. Item, quoniam diſſolutio effrenata multa mala parere conſuevit, generale capitulum ordinat & definit, quod de cetero emiſſis pro culpa nulla detur licentia egrediendi, niſi pro gravi neceſſitate, & utilitate monaſterii manifeſta.

7. Item, auctoritate capituli generalis inhibetur abbatibus & omnibus perſonis ordinis, ne de cetero aliqua depoſita recipiant à Judæis. Ubi contrarium fuerit attentatum, abbas, prior, cellerarius, & burſarius tamdiu à vino abſtineant, quamdiu depoſita penes ſe habuerint prædictorum.

STATUTA ANNI M. CC. XCIII.

1. IN primis quoniam oportet detegere qualitatem vulneris eos qui expectant operam medicantis, capitulum generale duxit providè ſtatuendum, quod abbates viſitatoribus monachis aſſociati, ſtatum perſonarum & rerum abbatiarum, quas viſitaverint, patribus abbatibus voce viva vel ſub ſigillis ſuis fideli conſcientia exprimere teneantur.

2. Item, ne poſt factum contingat operarium pœnitere, & quia omne opus ſtabile debet conſilium prævenire; ideo capitulum generale diſtrictione qua poteſt prohibet & defendit perſonis ordinis univerſi, quod nullus præſumat permutationes, conceſſiones, vel alienationes poſſeſſionum ordinis facere abſque capituli generalis conſilio, licentia & aſſenſu.

3. Item, ne ex defectu decoris juſtitiæ culpæ dedecus inveniat incentivum, generale capitulum ordinat & definit de illis qui in perſonas ordinis graviter percutiendo manus injecerint temerè violentas, ſecundùm abbatum ſuorum judicium carceri mancipentur: officiales vero talium defenſores & fautores ab officiis deponantur, & ex tunc tam illi quàm omnes alii hujuſmodi percuſſores in ordine nullum officium exequantur.

4. Cùm exceſſus multitudinis perſonarum plerumque confuſionem pariat & laborem, & ordo noſter ad præſens multipliciter ſit gravatus diverſis exactionibus & preſſuris; generale capitulum proinde ſtatuit, ordinat & definit, quod in toto ordine noſtro non fiat de cetero receptio perſonarum ad habitum vel communionem temporalium quoquo modo.

5. De cetero fiant raſuræ de quindena in quindenam per univerſum ordinem.

STATUTA ANNI M. CC. XCIV.

1. IN primis, cùm beata Dei genitrix MARIA Virgo perpetua velut templum Domini, ſacrarium Spiritus-ſancti ab ordine noſtro, cujus prærogativa ſpeciali mater eſt domina & magiſtra, ſuæ merito excellentiſſimæ dignitatis dignis laudibus & devotis obſequiis ſit peramplius & perfectius honoranda, duxit capitulum generale providè ſtatuendum, quod octavæ Purificationis ejuſdem Virginis de cetero fiant per univerſum ordinem: ita tamen quod de proprietate ejuſdem feſti antiphonæ, parva reſponſoria & collectæ dicantur ea forma, qua de Nativitate ejuſdem Virginis fieri conſuevit, excepto quod ad vigilias privatis diebus invitatorium dicetur *Ave Maria gratia plena, Dominus tecum*, ſicut per octavas Pentecoſtes decantandum, & tres lectiones feriatim de canticis canticorum aſſignandæ per cantorem dicantur cum tribus reſponſoriis de proprietate dicti feſti per ordinem aſſumendis, & unumquodque capitulum dicti libri in duas lectiones dividatur, & ad Sextam caput *Ecce Virgo concipiet* quotidie per octavas repetatur. In vigilia verò prædictæ feſtivitatis miſſa de ipſa beata Virgine ſicut in ſabbatis in conventu ſolemniter celebretur. Dominica quoque infra octavam, & in die octavo, fiat per omnia ſicut in die de proprietate dicti feſti, diviſis tamen lectionibus inter ipſam dominicam & octavas. Si verò dominica in ſeptuageſima vel in quinquageſima ipſa die feſto evenerit, octavæ de beata Virgine tunc non fient, ſed tantum in octavo die una miſſa matutinalis ſcilicet, & commemoratio ad utraſque veſperas & ad laudes.

2. Quoniam Deus magnus Dominus in ſanctis ſuis mirabilis & glorioſus prædicatur, generale capitulum ordinat & definit, quod de beatiſſimis patribus noſtris Edmundo Cantuarienſi, Guillelmo Bituricenſi, & Petro Tarentaſienſi archiepiſcopis, & confeſſoribus, qui totum ordinem noſtrum ſacroſanctis reliquiis, præclaris meritis & exemplis magnificant & decorant, cantetur cum duabus miſſis & eorum hiſtoria propria per univerſum ordinem.

3. Item, ut ab ordine puritatis omnis inhoneſtatis ſpecies ac ſiniſtræ opinionis occaſio auferatur, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod definitio olim edita, & in ordine diutius obſervata, de non comedendo cum monialibus

ad eamdem menſam, totaliter obſervetur, quæ
» talis eſt: Diſtrictiſſimè inhibetur à capitulo gene-
» rali omnibus abbatibus & perſonis ordinis univer-
» ſi, ne de cetero in hoſpitiis monialium, & alibi
» in domibus ordinis, in villis, vel extra cum eis
» comedere in eadem menſa præſumant: alioquin
» ſi abbates fuerint, omni ſexta feria ſint in pane
» & aqua uſque ad ſequens capitulum generale,
» & in ipſo capitulo ſuper hoc veniam petituri:
» monachi verò vel converſi ultimi omnium & in
pane & aqua omni ſexta feria ſint per annum.

4. Item, cùm ſit injuſtitia manifeſta rem alienam invito domino detinere, de abbatibus & abbatiſſis cedentibus vel depoſitis, qui bona mobilia ad abbatias ad quas ſe transferunt ſecum portant, generale capitulum ordinat & definit, quod definitio ſuper hoc olim edita penitus obſervetur. Tranſgreſſores autem tamquam convicti proprietarii pœna talibus debita puniantur.

5. Item, ne facilitas veniæ incentivum tribuat delinquendi, de fugitivis qui nunc ſunt extra ordinem, ac de eis qui de cetero exierint ab ordine, & in apoſtaſia ſua celebraverint, diabolo inſtigante, generale capitulum ordinat & definit, quod niſi poſt reditum ſuum in clauſtro per triennium laudabiliter fuerint converſati, diſpenſationis beneficium nullatenus conſequantur.

6. Item, quoniam ex gulæ illecebris cuncta penè vitia oriuntur, propter quod etiam protoplaſtus perdidit paradiſum, generale capitulum præcipit perſonis ordinis univerſi, ut ab illis qui tenentur ex conſuetudine ordinis approbata jejunia regularia firmiter obſerventur, niſi evidens neceſſitas aut gravis infirmitas aliquid duxerit excuſandum. Tranſgreſſores pro qualibet vice jejunium in pane & aqua una die facere teneantur.

STATUTA ANNI M.CC.XCV.

1. IN primis quoniam ſanctorum ſplendor mirabilis indeficienti lumine ubique radiat & corruſcat, ad honorem beatiſſimi patris noſtri Bernardi, qui totum ordinem noſtrum decorat, illuminat & venuſtat, generale capitulum ordinat & definit, quod in die octavo feſtivitatis ejus duodecim lectiones & una miſſa per univerſum ordinem habeantur, & ex hiſtoria propria beati Malachiæ epiſcopi per totum ordinem decantetur.

2. Item, quia verè dignum & juſtum eſt, ut creſcente contumacia, creſcat pariter & vindicta, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod quicumque abbas remanſerit à capitulo generali eo anno quo venire tenetur, niſi infirmitate corporis aut neceſſitate inevitabili fuerit præpeditus, teſte conſcientia coram Deo, præter pœnam aliàs inflictam à capitulo & ab ordine contra tales, viginti diebus continuis extra ſtallum abbatis in domo propria commoretur, & nihilominus tribus diebus faciat levem culpam.

3. Item, quoniam privilegium meretur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate, generale capitulum præcipit abbatibus ordinis univerſi, quod numquam mittant monachos ſuos ad ſtudendum, niſi ad ſtudia ab ordine inſtituta; & qui aliter miſerunt, vel de cetero miſerint, teneantur in continenti revocare ad domos proprias. Monachi verò miſſi, ſi ad alia ſtudia, niſi interdum diſputationis gratia, frequentaverint, pro fugitivis ordinis habeantur.

4. Item, ne propter impedimenta veſtium onerosa interdum poſſit periculum equitantibus evenire, de gratia permittit dictum capitulum generale, ut liceat perſonis ordinis ſine cucullis ſub cappis cum ſcapularibus equitare.

5. Item, propter pericula regularium cohabitantium inter gentes, ne boni mores pravis colloquiis corrumpantur; generale capitulum ſub pœna excommunicationis & panis & aquæ pro qualibet tranſgreſſione diſtricte prohibet, quod nulla ordinis abbatiſſa vel monialis cum ſæcularibus ad eamdem menſam infra clauſtra monaſterii præſumat comedere aliqua ratione: quin immò confabulationes talium, illis dumtaxat locis lectionibus & orationibus deputatis, dictum capitulum tamquam virus peſtiferum reprobat & condemnat.

STATUTA ANNI M. CC. XCVI.

1. IN primis cùm in eccleſia triumphante Regina gloriæ mater Dei à dextris Filii ſui in veſtitu deaurato aſſiſtere, & circumamicta varietatibus accinctis filiabus Sion byſſina prædicatur, generale capitulum duxit ordini univerſo liberaliter concedendum, quod in quatuor præcipuis feſtivitatibus ejuſdem Virginis ad miſſam majorem, & in octavis & per octavas earumdem, nec non omni die ſabbati qua miſſa ipſius celebratur in conventu, (quæ miſſa non debet pro aliqua miſſa pro defunctis, niſi præſens defunctus fuerit, aut pro aliquo ſancto, niſi duodecim lectiones habuerit, intermitti;) in ornamentis altaris, in veſtibus miniſtrorum, in canticis & modulationibus eccleſiaſticis, ac luminaribus accendendis, poſſit ei omnis honor & reverentia ſolemniter exhiberi, dummodo ſollicitè caveatur, quod honeſtæ gravitatis maturitas à facientibus, ex qua piæ devotionis jocunditas generetur aſſiſtentibus, obſervetur, & quod nihil eorum quæ ſolent cantari ad miſſam in ordine noſtro aliquatenus omittatur, adjunctoque ſemper ut ubique ad inchoationem illius hymni *Ave maris ſtella*, omnes flectere genua teneantur.

2. Item, quoniam multa beneficia præſtantur ingratis, quando eorum non voluntati conſulitur, ſed ſaluti; capitulum generale deliberatione provida & conſideratione pia univerſos ordinis fugitivos ſalubriter præmonet in his ſcriptis, quod infra inſtantem Nativitatem Domini redire teneantur ad ordinis unitatem: alioquin ex tunc eos excommunicat capitulum generale; & nihilominus omni die, quando fiet ſermo in capitulis noſtris, excommunicati denuncientur per ordinem univerſum. Si verò indurati corde nec ſic redire voluerint, tribus majoribus abbatibus talis provinciæ, ſub pœna aſcenſionis gradus al-

Digitized by Google

taris, idem capitulum diſtrictè prohibet & injungit, quod tales fugitivos per ſæculum evagantes teneantur inquirere & capere, invocato ad hoc, ſi neceſſe fuerit, brachio ſæculari, & ad expenſas propriorum abbatum firmiter detinere. Univerſi verò abbates comprovinciales quam citò tales fugitivi ad eorum notitiam pervenerint, ſub eadem pœna notificare illis tribus abbatibus vel eorum alteri teneantur. Quæcumque verò perſonæ ordinis talibus fugitivis ſuper eorum malitia conſilium, auxilium præſtiterint, vel favorem, eadem ſententia percellantur. De fugitivis verò qui in Romana curia ordinem dehoneſtant, idem capitulum domino cardinali noſtro per ſuas votivas litteras duxit humiliter ſupplicandum, ut illos inquiri, capi, & detineri ad expenſas ordinis faciat, quamdiu ſibi & ordini videbitur expedire.

3. Item, ut ab omni ſpecie mala ſit diligentius abſtinendum, capitulum generale duxit diſtrictiſſimè prohibendum, quod nulla perſona ordinis noſtri ad monaſteria monialium ordinis declinare, aut in fraudem, ut eis occurrant extra monaſteria, mandare præſumat, niſi de propriorum abbatum aut viſitatorum ſuorum licentia ſpeciali. Abbates ſuper hujuſcemodi conſtitutione tranſgreſſores pro qualibet vice per XL. dies continuos extra ſtallum abbatis in domo propria permanentes, tribus diebus, uno eorum in pane & aqua, faciant culpam levem, & in ſequenti capitulo generali nihilominus ſuper hoc veniam petituri. Monachi verò vel converſi prævaricatores, ultimi omnium ſint per annum; in viſitatione nihilominus veniam petituri, & graviſſimè puniendi. Si qui officiales fuerint inter illos, ab officiis deponantur. Sub eadem pœna nullus abbas vel monachus confeſſiones earum audeat audire, niſi ſoli confeſſores à propriis abbatibus vel viſitatoribus earum ſpecialiter deputati. Omnes licentias ſuper aliquibus perſonis conceſſas generale capitulum revocat & adnullat.

4. Item, onus quod omnes tangit debet ab omnibus ſupportari. De ſubventione facienda domino & reverendo patri ROBERTO cardinali noſtro, & de expenſis faciendis pro libertatibus ordinis defendendis, & quibuſdam negotiis ordinis faciendis, & de mittendo ad curiam Romanam, domino Ciſtercienſi & quatuor primis abbatibus committit capitulum generale in plenaria ordinis poteſtate: præcipiens abbatibus ordinis univerſi, ut ſummas pecuniæ ſibi impoſitas ſolvere teneantur locis & terminis ſibi à patribus abbatibus aſſignandis: alioquin tam abbates quàm priores, cellerarii, & burſarii ex tunc pro depoſitis habeantur.

5. Item, quia libertas illicita & temeritas eſt præſumta ſeſe alicui devovere: quia ordini totaliter & ſolemniter ſe dederunt, capitulum generale quantum poteſt diſtrictius interdicit perſonis ordinis univerſi, ne præſumant emittere votum peregrinationis, vel ſervare. Abbates contrarium facientes extra ſtallum abbatis per XX. dies faciant levem culpam; monachi verò vel converſi ultimi ſint per annum; abbatiſſæ ab officiis deponantur; moniales quoque priventur habitu regulari. Si verò aliquæ perſonæ ordinis votum hujuſmodi emiſerint, capitulum generale à prædicto voto totaliter liberat & abſolvit.

6. Item, ut actiones noſtras divina gratia ſemper aſpirando præveniat, & finaliter adjuvando proſequatur, capitulum generale duxit providè ſtatuendum, quod in profeſſionibus univerſarum ordinis perſonarum, de ipſo Ciſtercienſi ordine, loco competenti, tam verbò quàm ſcripto plena de cetero fiat mentio & expreſſa: & quod in benedictionibus monachorum & monialium, quas numquam extra monaſteria noſtri ordinis fieri licet, dum eis habitus traditur regularis, ille hymnus *Veni Creator* cantetur; & quod in cartis viſitationum monialium, tam viſitantes quam viſitatæ, ſigilla appendentia apponant, expreſſo nomine ordinis Ciſtercienſis in teſtimonium veritatis.

7. Item, quoniam maxima ſpecies eſt prudentiæ pretia rebus imponere, & pretioſa à vilibus ſeparare, definitionem olim editam de ſæcularibus perſonis, ne reciperentur ad conveſcendum infra clauſtra monialium, ſic modificat capitulum generale, quod illa definitio non extendatur ex rigore ad perſonas nobiles & honeſtas, dummodo diurnis horis tantum ad cibaria regularia admittantur.

8. Item, ut uniformitas per ordinem univerſum teneatur, & omnes unius moris in domo Domini militantes in converſatione & habitu ſint conformes, auctoritate capituli generalis præcipitur univerſis & ſingulis capellanis, familiaribus, clericis, & converſis monialium ordinis Ciſtercienſis regularem habitum deferentibus, qui nondum peracto probationis tempore ſunt profeſſi, ut infra inſtans feſtum Nativitatis Domini abbatiſſis propriis profeſſionem faciant ſecundùm ordinis inſtituta, & vota regularia obedientiæ, caſtitatis, & continentiæ, & paupertatis voluntariæ cuſtodire ſicut & monachi compellantur. Quicumque verò taliter profiteri, & prædicta ſollicitè conſervare noluerint aut renuerint, à participio ordinis perpetuò & totaliter excludantur.

9. Item, quoniàm propter revelationem ſecretorum ordinis temporibus retroactis multa noſcuntur incommoda perſonis ordinis eveniſſe; & quia in linguæ manibus mors & vita; definitionem olim editam de non revelandis ſecretis ordinis perſonis ſæcularibus aut alterius religionis iterum renovat capitulum generale, hoc addendo, quod quæcumque perſonæ ordinis ipſius ordinis ſecreta quibuſcumque ordini non ſubjectis, cujuſcumque conditionis, dignitatis, aut ſtatus exiſtant, ſigno, voce, nuntio, vel litteris malitiosè revelaverint, ipſo facto ab officio, beneficio, adminiſtratione ex tunc depoſitas excommunicat capitulum generale. Quicumque verò ſuper hoc comprobatus fuerit, uſque ad nutum capituli generalis carceri mancipetur. Priores verò, abbates de hoc inquirant diligenter in ſuis viſitationibus, & faciant inviolabiliter obſervari.

Digitized by Google

STATUTUM ANNI M. CC. XCVII.

1. ITem, ad abolendam carnalem immunditiæ fœditatem, ne fermento malitiæ puritas ordinis corrumpatur, diſtrictè præcipit capitulum generale, quod quicumque monachus vel converſus comprobatus vel convictus fuerit mulieres introducere in abbatias, grangias, vel cellaria, in quibus feminæ non conſueverunt habitare, vel ingredi, uſque ad nutum capituli generalis carceri mancipetur, aliis definitionibus contra vitioſos hujuſmodi olim editis in ſuo robore duraturis.

STATUTA ANNI M. GC. XCVIII.

1. IN primis cùm Beatiſſima Virgo Maria velut omni laude digniſſima à nobis tamquam ipſius ſpiritalibus alumnis ſemper & ubique debeat totis affectibus venerari, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod quandocumque de ipſa Beata Virgine miſſa ab aliquo celebrabitur, dicatur ſemper præfatio de ipſa, tam in miſſis conventualibus, quàm privatis, *Gloria in excelſis Deo* dicatur ſemper in eiſdem miſſis illis temporibus, quibus dici conſuevit in ordine diebus dominicis & feſtivis.

2. Item, quoniam ibi difficilius adhibetur ſalutis remedium ubi magis patet aditus vel occaſio malignandi, ſuper diſcurſibus monialium ordinis, quæ ipſius ſtatum & clarum nomen quam multipliciter dehoneſtant, omnibus abbatiſſis & monialibus ordinis univerſi omnimodo egreſſum extra ſepta vel clauſuram monaſteriorum ſuorum interdicit capitulum generale, nec non & receptionem perſonarum, niſi quot de bonis ſeu de proventibus ipſorum monaſteriorum poterunt abſque aliqua penuria ſubſtentari, prout domnus papa in ſua conſtitutione planè declarat & expreſsè. Abbatiſſæ contra venientes per depoſitionem & excommunicationem; moniales verò per excommunicationem & habitus privationem puniantur. Priores verò abbates & viſitatores quam citius poterunt taxent in domibus monialium numerum perſonarum, & eis denuncient, & inviolabiliter obſervare faciant hoc ſtatutum. Ingreſſus autem infra ipſarum monaſteria vel clauſuras omninò interdicitur, & quæcumque perſona ordinis contravenerit, prout aliàs à capitulo definitum eſt, puniatur.

3. Item, quoniam chriſtianæ religionis devotio, dum electos Chriſti tam piis quàm debitis honoris & celebritatis obſequiis reverenter exequitur, eos nimirum confidentius expetit, & facilius aſſequitur ipſorum ſe patrociniis adjuvari. Idcirco pia deliberatione capitulum generale duxit provide ſtatuendum, quod feſtum beatiſſimi LUDOVICI confeſſoris quondam regis Francorum, de cetero in craſtino beati Bartholomei apoſtoli cum duabus miſſis & XII. lectionibus ſicut de beato Antonio fiat per ordinem univerſum.

A 4. Item, cùm clamor validus aures capituli pulſaverit ſuper exceſſu multiplici in multis locis ordinis ſuper frequenti & aſſidua ſilentii fractione, qui quidem exceſſus intolerabilis pernicioſam morum generat corruptelam, & univerſalem ordinis diſciplinam debilitat & enervat, generale capitulum tanti abuſus inſolertiam cupiens abolere, definiendo præcipit in virtute ſanctæ obedientiæ perſonis ordinis univerſi, ut quicumque ſuum ſilentium ſcienter fregerint, ſuper hoc petant veniam in primo capitulo, cui potuerint intereſſe, & quicumque ipſum in ſilentio offendentem audierit, ſub eadem obteſta- B tione teneatur ipſum non ſponte confitentem in capitulo publicè culpam ſuam fideliter proclamare. Priores verò & quicumque capitulis præſidentes pœnam pro hujuſmodi exceſſibus in libello définitionum diſtinctione ſeptima capitulo quinto conſtitutam talibus tranſgreſſionibus irrefragabiliter infligere & exequi ſine diſpenſatione aliqua non omittant.

5. Item, quia conſtat liquido ſtatum ordinis integrum conſervari non poſſe, nec ea quæ ad reformationem ordinis pertinent poſſe perfici competenter, niſi per annuam congregationem capituli generalis. Idcirco diſtrictione quanta po- C teſt ipſum capitulum præcipit abbatibus ordinis univerſi, ut ad ipſum annuum capitulum, omnimodæ excuſationis occaſione poſtpoſita, veniant omni tempore quo eis eſt à capitulo inſtitutum. Excuſationes autem quaſcumque præter quam pro infirmitate corporum frivolas reputat capitulum, etiam nullatenus admittendas. Quicumque verò ſecus teſte conſcientia remanere præſumſerit, tribus diebus levem culpam faciat, & xx. diebus continuis in domo propria ſit extra ſtallum abbatis: quam pœnitentiam ſi exequi contemſerit vel neglexerit, ex tunc gradum altaris aſcendere non præſumat.

6. Item, impoſitio contributionis faciendæ D pro expenſis jam factis pro libertatibus ordinis defendendis generale capitulum domino Ciſtercienſi & IV. primis abbatibus committit, diſtrictione quanta poteſt, præcipiens abbatibus ordinis univerſi, ſub pœna excommunicationis, ut portiones contributionis prædictæ ſibi à patribus auctoritate dicti capituli imponendas integrè ſolvant locis & terminis inferius à capitulo præfinitis: alioquin ex tunc pro depoſitis habeantur. Omnes itaque illi qui fuerint de regno Franciæ, & Navarræ, Arragoniæ, & Valentiæ, de provinciis & diœceſibus inferius nominatis, videlicet Arelatenſi, Aquenſi, Ebredunenſi, Viennenſi, E Tharantaſienſi, Biſuntinenſi, Trevirenſi, Maguntinenſi, Colonienſi, & Saliſburgenſi, Cameracenſi, & Tornacenſi diœceſibus infra octavam Purificationis apud Latiniacum ſuper Matronam ſolvere non omittant: ceteri omnes ſub pœnis prænominatis ſolvant in proximo ſequenti capitulo generali. Patribus verò abbatibus ſub obteſtatione divini judicii, & in animarum ſuarum periculum, diſtrictiſſimè prohibet capitulum generale, ne ſubjectis ſibi abbatibus occaſione præfatæ contributionis amplius imponere aliquid, niſi moderatas expenſas ratione colli-

Digitized by Google

gendæ contributionis factas, quam ſibi à ſuis ſuperioribus fuerit demandatum, & quidquid collegerint domino Ciſtercii, vel ejus mandato, & terminis definitis, integrè & fideliter in ſuis conſcientiis ſolvere teneantur. Alioquin capitulum generale ipſos ex tunc excommunicat in his ſcriptis.

STATUTA ANNI M. CC. XCIX.

1. IN primis cùm redemtoris noſtri Domini Jesu-Christi caritatis gratia inæſtimabilis ſpecialem honoris reverentiam ſui merito ab univerſis fidelibus exigat exhiberi, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod in illa antiphona *Mirabile myſterium* cùm ad illum locum deventum fuerit *Deus homo factus eſt*, ob reverentiam ſanctæ Incarnationis, ab omnibus perſonis ordinis flectantur genua humiliter & devotè.

2. Item, quoniam caritatis ſanctorum ſplendor mirabilis quanto luculentius meritis jure & etiam claritate nobilius enituit, tanto debet à Chriſti fidelibus ſuper candelabrum eccleſiæ clarioribus laudum præconiis ſublimius exaltari, ſtatuto de feſto beati Ludovici confeſſoris quondam regis Franciæ ordinem per univerſum celebrando facto anno præterito in capitulo generali hoc additur, quod propria ipſius hiſtoria per totum ordinem decantetur.

3. Item, diffuſam prolixitatem definitionis anno præterito editæ de incluſione monialium ordinis noſtri & reformatione monaſteriorum ipſarum, ſic abbreviando declarat capitulum generale, quod ſtatutum ſanctiſſimi patris noſtri Bonifacii papæ octavi ſuper hoc editum diligentius obſervetur.

4. Item, cum cujuſcumque religionis honeſtas exigat gratioſum hoſpitalitatis beneficium pro modo facultatis omnibus, potiſſimè ſuis profeſſoribus, liberaliter exhiberi: idcirco perſonas ordinis circa hoſpitalitatis exhibitionem, præſertim perſonis abbatum culpabiles, præter pœnas alias in definitionibus prætaxatas, capitulum generale puniendas judicat iſto modo: quod abbas tribus diebus faciat levem culpam, monachus verò per annum integrum ultimus omnium collocetur, converſo verò caputium ordinis auferatur.

5. Item, cùm eſus carnium in loco quovis exceptis infirmitoriis noſtris ab ordinis inſtitutis generaliter ſit prohibitus uſquequaque. Idcirco omnes monachos ordinis, monialium confeſſores, qui in domibus comediſſe carnes fuerint deprehenſi, ſtatim ad domos proprias capitulum generale diſtrictè præcipit revocandos, & extremos omnium exiſtere, & in pane & aqua omni ſexta feria, nec abſque licentia capituli generalis ulterius reverſuros.

STATUTA ANNI M. CCC.

1. IN primis quoniam mirabilem Deum in ſanctis ſuis glorioſius prædicantes, vel potiſſimè ipſos magnificare debemus abundantius

A qui de fonte cæleſtis ſapientiæ fœcundius irrigat, de plenitudine accepta ceteris uberius influxerunt. Idcirco ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod de beatis confeſſoribus & præcipuis doctoribus, Gregorio, Ambroſio, Auguſtino, & Jeronymo, fiat feſtum ſolemne in perpetuum, cum duabus miſſis per ordinem univerſum ſolemniter celebrandum.

2. Item, ut cum de divitiis ſalutis ſapientiæ & ſcientiæ theſaurus ordinis repleatur, ſtatuit & ordinat capitulum generale, quod ſtatutum olim factum de ordine ſtudiorum, ſicut in diſtinctione nona quarto capitulo exprimitur, inviolabiliter teneatur, hoc adjuncto, quod in omnibus abbatiis ordinis in quibus LX. monachi vel amplius fuerint, ut ibidem lectorem de ordine monachis omnibus habere ſatagant benignè hortatur capitulum generale. In talibus autem abbatiis, ubi minus LX. monachi fuerint, ſi lectorem habere potuerint, hanc diligentiam habebit idem capitulum commendatam: ita etiam quod in illis abbatiis ubi lectores fuerint, abbates illi mittere monachos ſuos ad alia ſtudia minimè tenebuntur. Abbates verò qui lectores in abbatiis ſuis non habuerint, ſecundùm ſtatutum prædictum infra Nativitatem Domini mittere monachos ad ſtudia non obmittant: qui autem mittere neglexerint, extra ſtallum abbatis maneant, quouſque iſtud ſtatutum executioni debitæ fuerit demandatum: & nihilominus veniam inde petant in ſequenti capitulo generali, ad ipſius arbitrium puniendi, & commiſſio de ordinis ſtudio facta domno Ciſtercii & domno Clarevallis in ſuo robore perſeveret, & monachi qui ad ſtudia mittendi fuerint, de conſilio conventus vel majoris partis & ſanioris conſilii deſtinentur.

3. Item, ne in receptione perſonarum ordinis paucitas diſpendium, vel confuſionem pariat multitudo, definit & ordinat capitulum generale, quod in ſingulis abbatiis ordinis ſuper ſtatum & facultates earum taxetur à patribus abbatibus certus numerus perſonarum, quem numerum abbates licitè complere poterunt, niſi juſtis de cauſis ipſos à patribus abbatibus prohiberi ab hoc contigerit, definitione aliqua in contrarium olim edita non obſtante. Qui ſi fortè taxatum numerum excedere præſumſerint, per patres abbates ipſos deponendos definit capitulum generale. In abbatiis etiam monialium fiat conſimilis ratio, & abbatiſſæ nullam omninò perſonam ad habitum ordinis recipiant, niſi de patrum abbatum vel viſitatorum ſpeciali licentia & aſſenſu, & ut ex hoc maximè vitium ſimoniacæ pravitatis cautius evitetur. Caveant autem potiſſime . . . . abbates & abbatiſſæ, ne circa hoc ſimoniaca pravitas intercedat: quod ſi intervenerit, pœna tanto exceſſui debita puniantur, & etiam ſic receptæ totaliter expellantur.

4. Item, ut modeſtia noſtra ſit omnibus manifeſtata, ſtatutum de ſilentio nuper factum, ſic duxit generale capitulum moderandum, quod rigoribus aliis ceſſantibus, ſtatutum definitionis de ſervando ſilentio diſtinctione VII. capitulo

Digitized by Google

v. editum inviolabiliter obſervetur. Statutum etiam antiquum de non intrando monaſteria monialium, ſicut in diſtinctione decima cap. 11. expreſſum eſt, inviolabiliter teneatur, aliis ſtatutis & definitionibus abrogatis.

5. Item, cum deliberatione provida ſtatuit capitulum generale, ut excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententiæ cum maturitate debita proferantur. Si quis igitur abbas interdicit, ſuſpendit, vel excommunicat, ſententiam in ſcriptis proferat, & cauſam expreſsè conſcribat, propter quam hujuſmodi ſententia proferatur. Caveant etiam abbates, ne tales ſententias ſive generaliter, ſive ſpecialiter in aliquos pro futuris, videlicet *ſi tale quid fecerint*, nec etiam pro jam commiſſis, ſub hac forma, *ſi de illis infra tale tempus minimè ſatisfecerint*, proferre præſumant: niſi mora in exhibenda ſatisfactione vel culpa ſive offenſa proceſſerint, quibus meritò ad injungendam talem ſatisfactionem hujuſmodi & taliter prohibenda ſimilia inducantur, aut alia rationabilis cauſa, quam in ipſis exprimant, cauſa ſubſit. Superiores verò abbates, ſi aliquem abbatem ſibi ſubditorum tales ſententias repererint aliter protuliſſe, ipſas ſine difficultate relaxent, & latorem ad generale capitulum citent, condigna animadverſione à dicto capitulo puniendum, ut pœna docente diſcat, quam gravis ſit exceſſus tales ſententias ſine maturitate debita fulminare.

6. Ceterum quia ex præcepto generalis capituli indicitur abbatibus ordinis ſive præſidentibus capitulis, quod in ramis palmarum omnibus annis ſinguli in ſingulis monaſteriis ſententiam excommunicationis proferant in fures, proprietarios, & ceteros criminoſos, in definitionibus capituli comprehenſos: ſimplicitati quorumdam volens idem capitulum conſulere, formam & modum ſub quibus dicta ſententia proferri debeat præcinit idem capitulum & exnunciat iſto modo:
„ Quoniam conſpiratorum, incendiario-
„ rum, furum, & proprietariorum, & per univerſi
„ ordinis proceſſum viſitatorum ſuorum aut judi-
„ cum à generali capitulo conceſſorum in viſitatio-
„ nibus, electionibus, ordinationibus correptiones
„ ſeu excommunicationes impedientium, vel ipſis
„ viſitatoribus aut patribus abbatibus procaciter
„ & proterve ſe opponentium, & iſta facientibus
„ conſentientium per ſe vel per alios, litteras, pre-
„ ces, minas, inſidias, auxilia potentium aut ſæ-
„ cularium proteſtantium exceſſibus, plura & quam
„ magna gravamina ordini noſtro provenerint, &
„ generale capitulum ad retinendum eorum exceſ-
„ ſus multiplices, & ad revocandum eos ad ſtatum
„ pœnitentiæ annis ſingulis in ramis palmarum, in
„ cunctis capitulis ordinis ſupradicti publicè excom-
„ municari à præſidente in capitulo provide definie-
„ rit maleficos memoratos: nos prædicti decreto ca-
„ pituli devotione qua congruit obedire volentes,
„ ob prædictam cauſam, auctoritate Dei omnipo-
„ tentis Patris & Filii, & Spiritus-ſancti, & B. Mariæ
„ Virginis, & omnium ſanctorum, & totius ordinis,
„ & noſtra, in his ſcriptis excommunicamus omnes
„ præfatos maleficos, qui ſe corrigere non cave-
„ rint, vel neglexerint, niſi infra diem Jovis pro-
ximam ſe duxerint corrigendos.

STATUTA ANNI M. CCC. I.

1. In primis ne ordinem noſtrum, quoniam ſupra firmam petram Dominum noſtrum Jesum-Christum fundatus eſt, contingat quibuſlibet inordinatis novitatibus commoveri, diſtrictione qua poteſt prohibet capitulum generale, ne deinceps fiant tranſlationes in ordine abbatum, niſi ſecundùm formam in privilegio domini Clementis papæ IV. traditam & expreſſam, niſi fortè propter aliquam neceſſitatem inevitabilem de domini Ciſtercii & quatuor primorum abbatum licentia, aut ſaltem alterius ipſorum cum ipſo domino Ciſtercii aliter oportuerit ordinari. Quicumque verò aliter præſumſerit, tam transferens, quàm tranſlatus, ipſo facto ſe eſſe depoſitos noverint auctoritate capituli generalis. Tranſlationes autem hactenus factas ipſum capitulum ratificat & confirmat.

2. Item, ut ordo noſter prælucidus per ſtudiorum ordinationem velut ſplendor firmamenti lucidius refulgeat in medio nebulæ mundi hujus, idcirco de illis abbatibus, qui ad ſtudia monachos mittere debuerunt & in hoc negligentes fuerunt & rebelles, diſtrictè præcipit capitulum generale, quod modis omnibus ſecundùm ordinationem dicti capituli mittere teneantur. Ne autem temeritas inobedientiæ ipſorum tranſeat impunita, diſtrictè præcipit capitulum generale, ut infra inſtans Paſcha de burſis quas monachi in dictis ſtudiis expendere debuiſſent, proviſoribus ſtudiorum integraliter ſatisfacere non obmittant, illis dumtaxat exceptis, qui impotentiam ſuam domino Ciſtercii humilitate qua convenit ſuggerentes, ab ipſo gratiam ſuper hoc ante vel poſt aſſignatum terminum impetrarunt. Quicumque antedictas burſas infra Paſcha non ſolverint, ex tunc uſque ad ſatisfactionem plenariam gradum altaris aſcendere non præſumant.

3. Item, pravorum conventicula congregari in corpus ſingulariter cohibere intendens diligentia circumſpecta capitulum generale, diſtrictione qua poteſt omnibus abbatibus & perſonis ordinis generaliter interdicit, ne alicubi in ordine de cetero fiant convocationes occaſione quacumque: hoc tantummodo excepto pro libertatibus ordinis & privilegiis defendendis. Quicumque verò aliter facere præſumſerint, quia id ipſum conſpirationem redolere videtur, auctoritate capituli generalis tam convocantes, quàm etiam convocati, ſententiam excommunicationis, quam ex nunc fert idem capitulum in ipſos in his ſcriptis, ſe noverint incurriſſe, pœnæ conſpiratorum pro nunc per omnia ſubjacentes. Abbati autem de Worrelia in Anglia qui in prædictis exceſſiſſe dicitur, diſtrictiſſimè præcipit idem capitulum, quod anno ſequenti capitulo ſe præſentet, modis omnibus ibidem ſe purgaturus, vel ſecundùm demerita recepturus.

4. Item, evagationes & inſolentias perſonarum ordinis refrenare cupiens capitulum generale, ordinat & definit, quod quandocumque

Digitized by Google

aliqua perſona à domo propria fuerit emittenda, de ipſa domo ſua emittens uſque locum ad quem perſona ipſa deſtinanda eſt teneatur de famulo proprio providere, & hoc idem faciant remittentes.

5. Item, miſericordiam ſuper exaltari volens ſemper & intendens capitulum generale, omnibus abbatibus qui ad iſtud capitulum generale adduxerunt monachos, ſuper pœna talibus indicta diſtinctione VI. cap. IV. parcit miſericorditer, omnibus & ſingulis prohibens diſtrictè idem capitulum generale, ne de cetero monachos ad ipſum præſumant adducere, niſi ſecundùm conditionem in præfata diſtinctione poſitam: alioquin abſque retractatione qualibet pœnam ibidem taxatam ſuſtineant, videlicet quod tribus diebus uno eorum in pane & aqua peragant levem culpam.

6. Item, quoniam ſecundùm Apoſtolum ab omni ſpecie mala nos abſtinere debemus, omnibus abbatiſſis ordinis diſtrictione qua poteſt inhibet capitulum generale, ne infra monaſteriorum ſuorum clauſulas mulieres cònjugatas permittant aliquatenus habitare. Ubicumque autem aliter præſumtum fuerit, quamdiu ibidem tales habitaverint, altaria diſcooperiantur, & divina ibidem minimè celebrentur.

7. Item, quoniam nobiliores actus naturaliter eliciuntur de potentiis melius & perfectius ordinatis: quoties domino Ciſtercienſi aut alicui de quatuor primis abbatibus aliquid à generali capitulo committitur in plenaria ordinis poteſtate, ſic declarat capitulum generale, quod illa poteſtas ſe extendat ad correctionem, inſtitutionem, & deſtitutionem omnimodam, & in omnibus quæ poteſt, & debet dictum capitulum in omnibus etiam quæ mandatum exigunt ſpeciale.

STATUTA ANNI M. CCC. II.

1. IN primis cùm ubi eadem juris occurrit ratio, idem jus ſit per omnia tenendum, definitionem anno præterito de tranſlatione abbatum editam generale capitulum extendi definit ad abbatiſſas ordinis.

2. Item, cùm conſtet ſtatum ordinis diutius integrum obſervari non poſſe, nec ea quæ ad reformationem & correctionem ipſius pertinent poſſe perfici competenter, niſi continuetur conſueta annua congregatio capituli generalis, prout aliàs, ſcilicet anno Domini M. CC. XCVIII. extitit definitum: multi tamen contra tenorem illius definitionis à capitulo generali remanere præſumunt. Ideo generale capitulum eorum inobedientiam conſiderans, eamque intuens manifeſtè, omnes illos qui ad ipſum capitulum generale non venerint, nec ſe legitimè excuſaverint, tempore quo eſt illis ab ipſo capitulo conſtitutum, citat ad ſequens capitulum generale, ibi ſe ſuper hujuſmodi inobedientia purgaturos: vicinis abbatibus præcipiens quatenus tales accuſent in proximo capitulo generali. Quod ſi non fecerint, gradum altaris non aſcendant.

A Omnes verò abbates ordinis, qui de cetero preces quorumcumque ſæcularium, domino papa dumtaxat excepto, pro remanendo à capitulo generali impetraverint, vel impetratis uſi fuerint, idem capitulum excommunicat in his ſcriptis: à qua ſententia abſolvi non valeant, niſi ab ipſo capitulo, vel cui commiſerit vices ſuas.

3. Item, quorumdam perverſorum perniciòſam malitiam abhorrens & punire cupiens capitulum generale, qui in ſalutis ſuæ diſpendium & communis utilitatis ordinis detrimentum, ſecreta ordinis detegere ſæcularibus non verenB tur, utpote quando contributiones fuerint in ordine pro ipſius libertatibus & aliis juribus defendendis, hoc ſæcularibus potentibus puta baronibus, principibus, & regibus revelantes, procurant quod hujuſmodi contributiones tam ordini neceſſariæ non ſolvantur, vel ſi ſolutæ & collatæ alicubi fuerint, procurant quod ab ipſis potentibus habeantur: prædictos ordinis proprii proditores excommunicat in his ſcriptis, & tales denunciantur excommunicati, cum ceteris malefactoribus in ramis palmarum in capitulis per ordinem univerſum.

4. Item, ut novitates & notabiles curioſitaC tes à noſtro ordine excludantur, ordinat & definit capitulum generale, quod in illis quæ ad cultum divinum pertinent, quantum ad cantum, modus antiquus totaliter obſervetur, aliis definitionibus ſuper hoc editis penitus abrogatis.

5. Item, definitionem olim editam de ſtudiis Toloſano, Stellenſi, & Montis-peſſulani ſic temperat capitulum generale, quod abbates qui ad illa ſtudia mittere tenentur, ſi XXV. monachos habeant, unum monachum mittere tenebuntur. Aliis autem abbatibus, qui minorem habent numerum, ut nullum mittere teneantur indulget capitulum generale.

D 6. Item, nihil obedientia prodeſſe videretur humilibus, ſi contemtus contumacibus non obeſſet. Sane VII. diſtinctione capitulo V. continetur, quod omnes perſonæ ordinis quæ proceſſum viſitatorum ante judicium à capitulo generali conceſſorum in viſitationibus, electionibus, ordinationibus, correctionibus ſeu executionibus impediunt, vel ipſis viſitatoribus, aut patribus abbatibus procaciter & proterve ſe opponunt, aut iſta facientibus conſentiunt per ſe vel per alios, litteras, preces, minas, inſidias, vel auxilia parentum ſuorum aut ſæcularium proE curando in ramis palmarum excommunicationis ſententia percellantur. Huic definitioni in ſuo robore perduranti hoc addit capitulum generale, quod quicumque propriis abbatibus in correctionibus regularibus temerè obviare præſumſerint, vel qui litteras, minas, preces, pro promotione officialium aut receptione in ordine perſonarum impetraverint, aut impetratis uſi fuerint, eadem ſententia ſe noverint innodatos: à qua non niſi à domino Ciſtercienſi, vel à quatuor primis quolibet in ſua generatione poſſint abſolutionis beneficium obtinere. Quicumque verò ſuper hoc culpabiles inventi fuerint, ad domos remotiſſimas emittantur, pœnæ conſ-

Digitized by Google

piratorum per omnia ſubjacentes, nec aliqui de genere eorum de cetero ad habitum regularem admittantur; & ſi recepti fuerint, nondum tamen profeſſi, præcipit generale capitulum, ut quam citius emittantur. Illi etiam pro quibus hujuſmodi preces vel litteræ fuerint impetratæ, finem non aſſequantur optatum: quin immò abbates eis talia præter conſcientiam concedentes, donec revocaverint, gradum altaris non aſcendant. Ordinat inſuper capitulum generale, quod nulla perſona de genere eorum, qui patribus, vel propriis abbatibus monachorum minas, damna vel injurias inferunt, de cetero recipiantur ad habitum ordinis qualemcumque. Hanc autem definitionem extendit capitulum ad abbatiſſas & moniales ordinis univerſi.

7. Item, cùm piæ voluntatis petitio ſit favore benigno proſequenda, maximè ubi cultus divinus ampliatur, ad petitionem illuſtris regis Bohemiæ capitulum generale ordinat & definit, quod in vigilia B. Michaëlis annis ſingulis fiat commemoratio de beato Ventelo martyre non pontifice, cum una miſſa per ordinem univerſum.

8. Item, ut jus cujuſcumque non depereat, ſed unicuique reſtituatur quod ſuum eſt, definit & ordinat capitulum generale, quod omnes abbatiæ, quæ ſunt incendio vel aliàs deſtructæ, ſi qua ſuorum mobilium inveniuntur diſtracta ſeu alienata, poſſint ea recuperare pro eodem pretio pro quo fuerunt ab aliis recepta. Et præcipit idem capitulum generale, quod illi qui res ſic diſtractas detinent, jurent pro quo pretio habuerint. Quod ſi jurare noluerint, gratis reſtituant, decernit capitulum generale. Et ſi notum fuerit patribus abbatibus per cenſuram eccleſiaſticam compellantur.

STATUTA ANNI M. CCC. III.

1. IN primis ut tollatur ſimplicibus errandi materia, & auſteris & nimis rigidis occaſio ſuos ſubditos affligendi; definitionem anno præterito editam contra obviantes propriis abbatibus, & procurantes preces pro promotione officialium, aut receptione in ordine perſonarum, generale capitulum ſic declarat, quod illi ſolum pœnam incurrunt in illa definitione contentam, qui tantam violentiam puta minas, inſidias per armatos & potentes propriis abbatibus inferunt, vel qui pro dictis preces violentas procurant per ſe vel per alios: ita quod non poteſt liberè correctio & juriſdictio ordinis exerceri.

2. Item, cùm ordo ſit in magnis debitis & diverſis creditoribus obligatus, domino Ciſtercienſi & quatuor primis committitur in plenaria ordinis poteſtate, quatinus ipſi vias & modum quærant & conſiderent, quibus ordo ab hujuſmodi debitis relevari valeat, prout melius viderint expedire, utendo quo ad hæc contra quaſcumque perſonas ordinis plena ordinis poteſtate.

3. Item, cùm diverſorum procuratorum in Romana curia ordo non modicum aggravetur, abbatibus & abbatiſſis ordinis univerſi generale capitulum inhibet, quod ſi contingat ipſos vel ipſas aliquem procuratorem ad curiam Romanam mittere, illi miſſo non dent poteſtatem in procuratorio alium ſuſtituendi, niſi ſint ordinis procuratores generales. Quicumque contrarium fecerit, donec revocaverit, gradum altaris aſcendere non præſumat.

4. Item, cum univerſo ordini à ſanctiſſimo patre domino BONIFACIO ſummo pontifice ſit indultum, ut terras noſtras cultas vel incultas non ſolvendo de eis decimas, poſſimus tradere colonis ſæcularibus ad colendum, de quibus nullus alius decimas vel primitias percepit, prout in ipſo privilegio plenius continetur, ex quo indulto ſperamus bona non modica in poſterum ordini eventura, generale capitulum univerſis perſonis ordinis inhibet, ne hoc clam vel palam per ſe vel per alium vel alios deduci, impediat ad effectum. Quæcumque perſona ordinis contrarium fecerit quoquo modo, ipſam excommunicat capitulum generale in his ſcriptis; & quæcumque perſonæ ordinis in hoc culpabiles inventæ fuerint, à domo propria emittantur, non niſi per ipſum generale capitulum reverſuræ.

5. Item, cùm non deceat Chriſti pauperes & humiles religioſos, quos magis decet lugubrem habitum & dejectum habere, nimis curioſis & irreligioſis veſtibus adornari, generale capitulum ea diſtrictione qua poteſt, omnibus & ſingulis perſonis jubet, ut à veſtibus irreligioſis puta coloratis pretioſo colore vel nimium apparenti abſtineant, & ipſis non utantur omninò; alioquin quamdiu talibus uſi fuerint, ſine diſpenſatione aliqua, generale capitulum eos à vino præcipit abſtinere, & ſuper hoc patres abbates in ſuis viſitationibus diligenter inquirere non obmittant. Hoc idem ſervetur de curioſitatibus in picturis.

5. Item, cùm ob ſacramenti Euchariſtiæ reverentiam, monachis ordinis quod radantur de quindena in quindenam à generali capitulo ſit conceſſum, & converſi circa hujuſmodi raſuram excedant, ſibi labium ſuperius & ſub mento radendo contra conſuetudinem approbatam, generale capitulum ordinat & definit, quod quicumque converſus labium ſuperius & inferius ſub mento radet, vel nimis notabiliter rotondet, cum forcipibus ſibi barba totaliter abradatur.

STATUTA ANNI M. CCC. IV.

1. IN primis cùm propter novitates ſeu novas adinventiones hiſtoriarum novarum aliquorum ſanctorum, & novarum octavarum, difformitas in cultu divino in ordine oriri videatur, generale capitulum omnes definitiones ſuper præmiſſis à decem annis, & infra editas revocat, & denunciat de cetero nullas eſſe, ſed quoad hoc modus antiquus totaliter obſervetur. Conceditur tamen illis in quorum monaſteriis illorum ſanctorum corpora requieſcunt, quod in feſtis eorum propriis hiſtoriis, & illi de regno Franciæ

Digitized by Google

Franciæ in feſto beati Ludovici ejus propria hiſtoria poſſint uti.

2. Item, ad movendum dubietatis ſcrupulum, quod circa depoſitiones abbatum in aliquibus definitionibus contineri videtur, generale capitulum, ſic ordinat & definit, quod quotieſcumque in aliquibus continetur quod abbas pro tali culpa vel modo aliò deponatur, vel pro depoſito habeatur, niſi in ipſa definitione contineatur expreſsè per patrem abbatem hoc fieri, ipſius poteſtas ad hujus depoſitionem nullatenus ſe extendat, ſed generali capitulo reſervetur.

3. Item, ſicut ordo noſter propriis contentus limitibus non præſumit falcem in meſſem mittere alienam, ſic è contrario non eſt juſtum ipſi ab aliquibus in ſuo jure vel juriſdictione præjudicium generari. Ea propter univerſis monachis, & converſis, & monialibus, & aliis perſonis ordinis generale capitulum inhibet, quantum poteſt, ne cuiquam ſæculari vel religioſo cujuſcumque religionis, niſi perſonis ordinis, quibus dumtaxat audire confeſſiones eſt in ordine conſtitutum, audeat confiteri. Quæcumque perſona ordinis contrarium fecerit, generale capitulum excommunicat in his ſcriptis, & privetur habitu regulari. Huic pœnæ ſubjaceant qui ad minus ſemel in anno abbati proprio conſcientiam ſuam non revelant, ſi ejus copiam habere poſſint, commodè, & tempore competenti. Quæcumque autem perſona ordinis in fraudem hujus definitionis alteri præſumſerit confiteri, vel confeſſiones audire, pœnæ ſubjaceat ſupradictæ.

4. Item, ſecundùm Apoſtolum tunc legem Chriſti fideliter adimplemus, ſi noſtra onera ad invicem ſupportamus. Idcirco generale capitulum præcipit & univerſis abbatibus illarum regionum, in quibus aliqua monaſteria per guerras & alia infortunia ſunt deſtructa, quod monachos monaſteriorum hujuſmodi retineant ad ſe miſſos, donec ipſa ad bonum ſtatum & priſtinum ſint reducta: & hoc patres abbates in abbatiis ſibi ſubjectis auctoritate capituli generalis faciant obſervari.

5. Item, cum dictante juſtitia ſecundùm rerum venalium cariſtiam commutantibus temporibus quantitas pretii debeat augmentari, generale capitulum ordinat & definit, quod illi ſcholares qui ad Montis-Peſulani & Tholoſæ ſtudia ſunt mittendi, ſolvant de cetero pro burſa per annum integrum XIV. libras Turonenſes, quamdiu duraverit moneta hæc quæ communiter modo currit.

6. Item, ad removendas illicitas evagationes emiſſorum, ordinat capitulum generale, ut emiſſi pro culpa extra monaſteria ad quæ mittentur, niſi cum conventu exire nullatenus permittantur. Quicumque verò alicui talium licentiam dederit exeundi, pro qualibet vice tribus diebus, uno eorum in pane & aqua, pœnitentiam peragat levis culpæ, nec taliter emiſſis equitaturæ ab aliquo miniſtrentur.

7. Item, quia facultas veniæ incentivum tribuit delinquendi, præcipit generale capitulum, ut apoſtatæ ad ordinem revertentes, ſecundùm regulam in ultimo gradu recepti, in eodem ſine diſpenſatione aliqua teneantur, nec de cetero petitiones oblatæ pro talibus aliquatenus admittantur.

8. Item, cùm nonnumquam ſubtilitas exquiſita materia ſit erroris; generale capitulum volens circa ferendas ſententias à deceptionis periculo ſimplicioribus præcavere, ordinat & definit, ut tam in ramis palmarum quàm alias, antiquus modus in ferendis ſententiis obſervetur.

9. Item, commiſſio abbatis Clarevallenſis anno præterito facta ſuper correctione & reformatione abbatiæ de Alna in ſuo robore perſeveret: ita quod eam reformet per ſe vel per alium in plenaria ordinis poteſtate. Et quid inde factum eſt & fiet, ratum habet & habebit capitulum generale; & quid inde, &c.

STATUTA ANNI M. CCC. V.

1. In primis ut via malivolentium præcludatur, ſic duxit capitulum generale ſtatuendum, quod quæcumque perſona ordinis, monialis, monachus, aut converſus, adire capitulum generale, patres abbates, & quoſcumque ſuperiores potentes & quoſcumque alios præſumſerint, abbates ſuos vel abbatiſſas ſcripto, verbo, vel modo quolibet alio diffamantes; vel contra prædictos abbates vel abbatiſſas litteras diffamatorias miſerint, omni occaſione poſtpoſita, carceri mancipentur: præcipitque generale capitulum abbatibus ordinis univerſi in virtute ſanctæ obedientiæ, quatenus ſi quam talem perſonam invenerint, in expenſis proprii abbatis carceri mancipare faciant indilatè, & referatur iſta definitio ad præterita veluti ad futura.

2. Item, contributionem faciendam pro ſolvendis annuis penſionibus domini cardinalis & debitis jam contractis pro libertatibus ordinis defendendis, nec non & pro viſitatione ſummi pontificis, domino Ciſtercii & quatuor primis abbatibus generale capitulum committit in plenaria ordinis poteſtate: præcipiens univerſis abbatibus ordinis quod ſummas ſibi à patribus abbatibus impoſitas ſolvant in locis & terminis aſſignandis: alioquin ex tunc pro depoſitis habeantur.

3. Item, cùm ad aliorum debeat tranſire profectum quod ſingulariter pluribus eſt conceſſum, generale capitulum ordinat & definit, ut abbates qui per tempus à capitulo generali determinatum à ſuſceptione abſolvuntur hoſpitum, tempore quo dicta utuntur gratia, recipiendi novitios aut proprios monachos emittendi, niſi gravis & enormis caſus, prout in definitione continetur, emerſerit, libera careant facultate.

STATUTA ANNI M. CCC. VI.

1. In primis quoniam viros ſpirituales non decet ſequendo carnem vivere, nec carnis, quæ concupiſcit adverſus ſpiritum, ſequi corruptelam. Clamorem qui aures capituli generalis pulſavit

pluries non valens ulterius dictum capitulum ſuſ- A tinere, diſtrictiſſimè prohibet, ne monachi, converſi, vel moniales in locis ab ordine non conceſſis carnes audeant comedere, vel præſumant. Quicumque aliter fecerint, ſententiam excommunicationis auctoritate capituli ſe noverint incurriſſe, à qua non poſſint abſolvi, niſi per ipſum generale capitulum.

2. Item, quoniam non decet illos pœnam ignorantiæ incurrere, quos poteſt & debet juſta cauſa ignorantiæ rationabiliter excuſare: definitionem anno præterito latam, contra perſonas ordinis, abbates & abbatiſſas diffamantes, vel contra ipſos litteras diffamatorias mittentes, ſic modificat capitulum generale, quod definitio B illa à tempore editionis tantummodo extenditur ad futura.

3. Item, quoniam ſapientia profeſſores ſuos ſemper de bono in melius provehit, & deſpicit contemtores, auctoritate capituli prohibetur ordinis abbatibus univerſis, ne ipſi ad ſtudia ordinis mittant ſcholares inſufficientes & improvectos, ſed potius tales qui mittuntur ita ſint in grammaticalibus imbuti, quod ad logicalia condignè provehi, & magis proficere quam deficere valeant in ſtudendo: aliter ad ſtudia miſſos proviſores remittere teneantur ex parte dicti capituli, nullo mandato alio expectato, ſed nec pro jure C

Hîc aliqua folia ſunt lacerata.

STATUTA ANNI M. CCC. XVIII.

Ex mſ. Parthenonis Felinenſis prope Duacum.

1. IN primis ordinat & definit capitulum generale, quod fiat feſtum de Corpore Chriſti cum duabus miſſis & propria hiſtoria feria v. poſt octavas Pentecoſtes, & eodem die converſi minime in laboribus occupentur.

2. Item, ſtatuit & ordinat, quod poſt horas D conſuetas beatæ Mariæ Virginis dicatur ab omnibus perſonis ordinis antiphona *Miſſus eſt Gabriel, &c.* verſus *Ave Maria*, collecta *Omnipotens ſempiterne Deus, &c.* & poſt collectam dicatur *Dulce nomen Domini noſtri Jeſu-Chriſti ſit benedictum in ſæcula*, & miſſa ejuſdem poſt miſſam de conventu diebus ſabbatorum per totam quadrageſimam, niſi feſtum fuerit XII. lectionum.

3. Item, ordinat & definit, quod poſt gratias refectionis in prandio & in cœna, *Pater noſter* & *Ave Maria* ab omnibus perſonis ordinis uni- E verſi dicatur poſt *Fidelium* extra chorum.

4. Item, inhibet capitulum generale perſonis ordinis univerſi, ne auſu præſumto audeat quis bona immobilia ordinis diſtrahere, penſionem perpetuò dare, vel vendere ad vitam abſque patris abbatis aſſenſu, & conſilio majoris partis conventus, quorum nomina in ſcripto ponantur ſigillata, patri abbati in viſitatione oſtendenda. Qui aliter fecerit, ipſum generale capitulum ex nunc prout ex tunc excommunicat in his ſcriptis, & nihilominus pro falſario habeatur, contractuſque nullius habebit roboris firmitatem.

5. Item, diſtrictius quantum poteſt inhibet capitulum generale, ne aliqua perſona ordinis per modum commendæ, mutui, vel depoſiti, vel alias reponat pecuniam, animalia, vel res alias qualeſcumque, nec fingat ſe debere debita quæ non debet. Quicumque contrarium fecerit, niſi ex cauſa licentiam ſuper hoc habuerit ab abbate, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrat, & deprehenſus in hoc, tamquam fur & proprietarius puniatur. Eidem ſententiæ ſubjaceant, qui de rebus eccleſiæ ſibi reditus ſeu animalia emi faciunt ſub nomine proprio vel alieno.

6. Item, præcipit capitulum generale diſtrictione quanta poteſt abbatibus, abbatiſſis & judicibus ordinis univerſi, ut in ſuis correctionibus non excedant. Si autem exceſſerint, à ſuis ſuperioribus acriter caſtigentur. Quod ſi debito modo ſe non correxerint, & per exceſſum correctionum eorum ſcandalum exortum fuerit, deponantur.

7. Item, ordinat & definit, quod novitii ordinis illo die quo profeſſionem ordinis faciunt, communicent, etiamſi miſſa ſpecialis præter hoc in conventu deberet dici. Et hoc extenditur etiam ad moniales.

STATUTA ANNI M. CCC. XXI.

Ex mſ. B. Mariæ de Moris ad annum M. CCC. XXIII.

1. IN primis ſicut aſſiduis in mundi maris hujus naufragiis protectricis noſtræ MARIÆ Virginis ſuffragiis indigemus, ſic affluentem ipſius pietatem crebris tenemur devotionis laudibus excitare: quod ſollerter attendens, definit & ordinat capitulum generale, quod per octavam Purificationis Virginis glorioſæ dicatur ad *Benedictus* antiphona *Cùm inducerent*, & ad *Magnificat*, *Hodie beata Virgo*, & ſabbato infra Purificationis octavam dicatur officium in miſſa *Suſcepimus Deus* cum collecta.

2. Item, licet diverſos in regnis cæleſtibus conſtitutos ſollicitis honorare ſtudiis teneamur, præcipuè circa reverendiſſimum patrem noſtrum beatum Bernardum, qui velut ſidus non ſolùm ordinem ſuum, verum etiam totius corpus eccleſiæ, fugatis errorum tenebris, illuſtravit; decet nos ſpecialiter debitis laudum præconiis venerari. Hinc eſt quod generale capitulum duxit providè ſtatuendum, quod fiant octavæ prædicti ſanctiſſimi Patris cum miſſa una, lectionibus, & reſponſoriis, & aliis ſicut in die penitus per ordinem univerſum.

3. Item, cùm ad mutuam caritatis gratitudinem ex debito profeſſionis monaſticæ teneamur, ſervitium pro ſancto Hugone primo abbate Cluniacenſi, eo quod in dicta domo & ſuo ordine univerſo ſancti Bernardi patris noſtri ſolemne ſervitium celebratur, in hunc modum ſalubriter ſtatuit generale capitulum in ſingulis abbatiis ordinis faciendum, quod prima miſſa die ſancti

Digitized by Google

Roberti ſicut de ſancto Antonio celebretur pro eodem, & antiphonæ commemorationis erunt ad veſperas & laudes *Iſte cognovit* & *Collaudabunt multi.*

4. Item, quia illi qui potioris gratiæ ſuſcipiunt incrementa, & amplioris reverentiæ titulis attolluntur, tenentur ſe ſuis exhibere ſuperioribus eo amplius humiles & devotos, ut ceteris tranſeant ædificationis in exemplum; ordinat & definit capitulum generale, quod abbates qui ceſſerunt, ſeu etiam abbatiſſæ, ſi ſuo abbati vel abbatiſſæ inobedientes reperti fuerint, per viſitatorem, ſecundùm quantitatem demeriti, puniantur. Quod ſi ſic correpti non emendaverint, ſciant ſe per generale capitulum, ſi ad ejus notitiam devenerint, per ſubſtractionem penſionum, vel aliter gravi animadverſione plectendos.

5. Item, cùm quatuor primæ abbatiæ ordinis, quæ tamquam columnæ ipſius præcipuæ ipſum ordinem dirigunt & ſuſtentant, potiori præ aliis debeant gaudere libertate; indulget eiſdem generale capitulum generale, quod cum aliqua vel aliquæ prædictarum paſtoribus vel paſtore vacare contigerit, ſi electores omnino concordes fuerint, liceat eis libere aſſumere quemcumque abbatem in linea generationum prædictorum, definitione quacumque ſuper hoc in contrarium edita non obſtante. Nolumus autem quod proviſionis gratia ad hoc aliqualiter ſe extendat.

6. Item, damnabiles diviſionis parietes ſuaſu capitalis humani generis adverſarii introductos deteſtans capitulum generale, præcipit patribus abbatibus ordinis univerſi, & ſpecialiter illis de Hibernia, pro quibus gravis querimonia delata nuper extitit ad capitulum generale, quod tales ibi parietes conjungere ſtudeant in concordi unitate, & indifferenter de omni natione ad regularem habitum, dum tamen reperiantur idonei, admitti faciant & procurent: alioquin patres abbates, vel alii quique, ſi ſuper hoc culpabiles fuerint reperti, graviſſimè ſe noverint per generale capitulum puniendos.

7. Item, ut nihil ambiguum in his quæ ad ſalutem animarum pertinent relinquatur, ſtatuit generale capitulum & definit, quod quicumque contributionem non ſolverint in iſto capitulo, ſive ſint abbates, ſive ſint monachi procuratores, & ſolvere potuerunt, niſi cras per totam diem apud Divionem ſatisfaciant, ſententia excommunicationis ſe noverint innodatos. Abbates verò abſentes vel præſentes, qui ſolvere nequiverunt, de regno & citra Alpes & citra Rhenum, niſi infra feſtum ſancti Andreæ in Ciſtercio ſatisfecerint, alii vero niſi infra Paſcha apud Ciſtercium ſimiliter ſatisfecerint, eamdem excommunicationis ſententiam ſe noverint incurriſſe: & nihilominus intereſſe & uſuras ſolvere tenebuntur.

8. Item, recta libra juſtitiæ moderata libramine æquitatis reddit unicuique quod ſuum eſt; & ideo definit capitulum generale, ut omnes illi qui tenentur domui Ciſtercii matri noſtræ, in annuis reditibus vel aliis debitis obligantur, ſolvant domino Ciſtercienſi, vel ejus certo mandato, in terminis inſtrumenti & terris aſſignatis, qui ſunt annuatim. Qui poſt terminum per menſem ſolvere diſtulerit, abbas à ſuo officio ſit ſuſpenſus; cellerarius & burſarius ſint depoſiti ipſo facto, nec illa vel alia officia exſequantur, donec fuerit ſatisfactum, vel cum eodem domino Ciſtercienſi concordatum. Qui autem debent arreragia de decimis vel aliis, ſatisfaciant infra purificationem Virginis matris Dei, vel eaſdem pœnas ſe noverint incurriſſe. Et idem ſtatuitur de illis qui tenentur generali capitulo in reditibus vel arreragiis quibuſcumque. Et quia abbas de Ripatorio penſionem annuam quam debebat eidem capitulo pro grangia vocata de domo epiſcopi, quam tenebat ad firmam ab eodem capitulo, ſolvere non curavit; ideo ipſa grangia reducitur ad manus ipſius ordinis cum ſuis pertinentiis in inſtanti. Illi autem qui decimas ſolverunt collectoribus diverſis, quorum ſolutionem noluerunt theſaurarii regis acceptare, abbati Ciſtercii infra dictum terminum Purificationis ſub præfata pœna ſolvere non omittant.

9. Item, ab unitate corporis videtur abſcedere, qui negligit loco & tempore ſuum caput. Et ideo abbatibus de Dacia & Friſia ſub depoſitionis pœna injungitur, ut de qualibet prædictarum provinciarum duo abbates veniant quolibet anno ad capitulum: alioquin contra eorum contemptum durius procedetur.

10. Item, membra ſingula tabeſcere cogerentur, ſi eis deficeret neceſſarium nutrimentum. Et ideo capitulum generale penſiones, conceſſiones factas perſonis particularibus ordinis de bonis communibus monaſteriorum irritat, & ad communem curſum monaſteriorum reducit; inhibens diſtrictius, ne de cetero talia attententur. Nihil tamen revocat vel immutat ipſum capitulum in penſionibus abbatibus cedentibus aſſignatis.

11. Item, quia privilegium meretur amittere, qui conceſſa ſibi abutitur poteſtate; ideo ordinat capitulum generale, quod cuicumque abbati cedenti aliqua penſio eſt conceſſa, ſi eam in quoſcumque, alium vel alios, quoquo modo transferre præſumſerit, privetur perpetuò hujuſmodi penſione, & ad communitatem monaſterii unde ſumtus eſt reducatur.

12. Item, quia nemo tenetur propriis ſtipendiis militare: ideo definit capitulum generale, ut illi qui ſunt procuratori ordinis in Romana curia obligati, ei ſatisfaciant infra Natale Domini. Qui non fecerint, donec ſolverint, ab ingreſſu eccleſiæ ſint ſuſpenſi. Abbas de Eleemoſyna obligatur ei in viginti florinis; de Burina in triginta; de Bona-valle Viennenſi in viginti.

13. Item, venditionem, alienationem, translationem domus ſancti Bernardi Pariſienſis cum omnimoda juriſdictione ac cum omni porpriſio ejuſdem, quas fecerunt abbas & conventus Claræ-vallis de licentia domini abbatis Ciſtercii patris ſui, in manu ordinis, ac totius capituli generalis, cum reditu annuo & perpetuo ducentarum librarum Turonenſium, vel circiter, ac cum omnibus mobilibus ejuſdem loci valentibus mille libras & ultra, generale capitulum conſiderans quod exinde debeat honor ordinis & profectus

Digitized by Google

ſtudii multipliciter augmentari, approbat, ratificat & confirmat; comittens domino Ciſtercii & quatuor primis, adjunctis eiſdem de Pruliaco & de Bolbona abbatibus magiſtris in theologia, quatenus tam ſuper litteris hinc & inde ſuper hoc conficiendis, quam ſuper ſtatum regiminis dicti ſtudii, & ſuper omnibus dictum ſtudium & ſtudentes ibidem quocumque modo tangentibus, ſtatuant, ordinent, diſponant, & faciant hac vice in ordinis poteſtate plenaria, quidquid ad honorem Dei & ſalutem animarum, tam ſpiritualiter quam temporaliter, & profectum ſtudii viderint expedire. Deinceps autem locus ipſe & ordinatio ejus totalis penes generale capitulum remanebit, hoc proviſo, quod omni anno per definitores in capitulo generali congregatos ordinabitur de viſitatore dicti ſtudii, qui primo anno eligendus erit de generatione Ciſtercii, ſecundo anno de generatione Firmitatis, tertio de generatione Pontigniaci, quarto de generatione Claræ-vallis, & quinto de generatione Morimundi, & ſic in perpetuum procedendo: quæ viſitatio facienda erit circa feſtum ſancti Johannis-Baptiſtæ, niſi ex cauſa mutetur. Proviſor autem & cellerarius dicti ſtudii ſingulis annis per definitores capituli generalis eligentur. Reſtitutiones autem provide factas & faciendas per dictos dominos Ciſtercii & quatuor primos cum adjunctis dictis domino abbati & conventui Claræ-vallis generale capitulum ex nunc approbat & confirmat.

14. Item, decori religionis contradicunt qui volunt ſecundum carnem vivere, vel diſcedere à regularibus fundamentis. Et ideo diſtrictè prohibet capitulum generale profeſſis ordinis univerſi, ne de cetero tempore capituli generalis in Ciſtercio carnes, nec de refectorio communi remaneant ſine domini Ciſtercii licentia ſpeciali, vel illius qui ab eo ſuper hoc habuerit poteſtatem. De ingreſſu etiam in Ciſtercium tempore capituli, ſervetur definitio facta anno Domini M. CCC. XVII. & ſuper danda licentia monachis tunc intrandi definitores valeant diſpenſare.

STATUTA ANNI M. CCC. XXII.

1. IN primis, quia Pariſienſium ſcholarium honorabilis univerſitas, cujus eſt portio non modica ſtudium S. Bernardi, tamquam quoddam virtutis & ſapientiæ fontale principium ſui luminis radios ubique diffundens mundum illuminat univerſum: idcirco ut copioſiores radios luminis ſcientiæ poſſit effundere, univerſis noſtri ordinis abbatibus præcipit capitulum generale, quod mittendo ſcholares ad dictum ſtudium idoneos, antiquam definitionem ſuper hoc editam implere nullatenus intermittant. Viſitatores autem quos negligentes invenerint, ad hoc faciendum auctoritate capituli paterne compellant, & rebelles in hoc teneantur in ſequenti capitulo generali proclamare.

2. Item, ut inter ſtudentes, rejecta ſingularitate, concors unitas obſervetur, ordinat capitulum generale, quod omnes ſcholares de cetero, niſi infirmitate depreſſi lecto decumbant, magiſtris ſolummodo dumtaxat èxceptis, tam in refectorio quam infirmitorio ad communes expenſas burſæ ſimul comedant; & ut omnia neceſſaria poſſint eiſdem per cellerarium commodè miniſtrari, quilibet ſcholaris pro burſa ſua quatuordecim libras Pariſius annis ſingulis miniſtrantibus aſſignare teneatur.

3. Item, ut in tam ſolemni loco ſolemnis eccleſia divino cultui deputanda ſcilicet per fidelium perſonarum liberale ſubſidium procuretur, concedit generale capitulum illis omnibus, qui de bonis ſibi à Deo collatis ad dictum ædificium conſtruendum aliquid obtulerint, plenam participationem omnium bonorum ſpiritualium, quæ ibidem & in toto ordine fient de cetero in vita eorum & in morte pariter: volens quod ſuper hoc litteræ inductivæ ad diverſas dirigantur provincias, & à ſummo pontifice indulgentiæ ſuper hoc impetrentur; & quod nihilominus ſuper hoc excitetur illuſtriſſimi principis domini regis Franciæ devotio, prout viſitatori dicti ſtudii expedire videbitur, quodque ſuper hoc ipſius ſubſidium ea devotione qua convenit requiratur.

4. Item, quoniam ſtructura fabricæ S. Bernardi per Dei gratiam in proximo inchoanda, ſine patrum ordinis ſubſidio commodè perfici non valeret, generale capitulum præcipit omnibus abbatibus & abbatiſſis ordinis univerſi, quod uſque ad decennium de ſingulis centum libris annuorum redituum & proventuum, duodecim denarios pro prædicta eccleſia conſtruenda ſolvere non omittant. Hanc pecuniam quilibet vel viſitator recipiat ſuæ viſitationis tempore, mittens vel deferens ipſam ad ſequens generale capitulum, reponendam in ſancto Bernardo ſub clavibus quatuor primorum, pro ſtructura fabricæ tunc non aliter expendendam; ita quod non ſolventes, ad duplum ſolvendum per generale capitulum compellentur: hoc adjuncto, quod ad dictam fabricam conſtruendam exponentur omnes eleemoſynæ legatæ vel exhibitæ, vel ſingulis annis exhibendæ capitulo generali.

5. Item, cùm omnia quæ ad directionem & promotionem dicti ſtudii faciunt, non poſſint ritè in conſpectu definitorum omnium ordinari, cùm ſint in aliis plurimum occupati, omnes ordinationes factas & faciendas pro dicto ſtudio per dominum Ciſtercii, & quatuor primos, dominum Pruliaci, & magiſtrum in actu regentem, ex nunc prout ex tunc generale capitulum approbat & confirmat.

6. Item, ne paſtores animarum ad ſtudia diverſa ſe transferant, & oves proprias ſic dimittant, omnes licentias conceſſas & concedendas abbatibus ordinis univerſi, quod in ſcholis ſolemnibus ſtudere valeant, omiſſis propriis monaſteriis, ut ad gradum altiorem ſcholaſticum valeant promoveri, revocat generale capitulum, & tales de cetero conferri perpetuo licentias interdicit.

7. Item, ut à ſtatutis ordinis omnis ſuperfluitas vel contrarietas excludatur, dominis de Firmitate, de Morimundo, de Pruliaco doctoribus in ſacra theologia, aut duobus ex eis, ſi tertius

Digitized by Google

adeſſe non potuerit, committit generale capitulum, quatenus libellum definitionum cum ſtatutis annualibus corrigant, contrarietates & ſuperfluitates amovendo, & ſi qua moderanda fuerint, debitè reducendo ad medium auctoritate capituli generalis.

8. Item, ne pro defectu reformationis & ordinationis debitæ ſtudia ordinis ſolemnia confuſioni ſubjaceant, in eorumdem vituperium & grave præjudicium plurimorum, eorum reformationem & ordinationem per modum qui ſequitur ducit capitulum generale committendum domino videlicet Ciſtercii & quatuor primis, adjunctis eiſdem abbate Pruliaci & magiſtro in actu regente Pariſius in ſancto Bernardo, quicumque fuerit pro tempore, committit generale capitulum reformationem ſtudii Pariſienſis in plenaria ordinis poteſtate, ut per ſe vel per alium, vel alios ad hoc idoneos, dictum ſtudium reforment, necnon leges & ſtatuta ibidem faciant adeo ſalubria, proficua, & honeſta, quod per hoc ſtudium vigeat in honore, & ſtudentes proficiant in ſcientia, diſciplinæ regularis obſervantia non abjecta. Reformationem vero ſtudii Toloſani committit idem capitulum de Bono-fonte, de Bolbona, de Bona-valle abbatibus doctoribus in ſacra theologia, & abbatibus Grandis-ſylvæ in plenaria ordinis poteſtate. Quod ſi omnes prædicti doctores adeſſe non potuerint, duo ex eis cum abbate Grandis-ſylvæ dictum reformationis negotium exequantur. Reformationem autem Montis-peſſulani ſtudii dictum capitulum de Fonte-frigido, de Manſiade, & de Valle-magna abbatibus committit in capituli poteſtate plenaria ſub hac forma, quod ſi omnes intereſſe non potuerint, duo ex ipſis, altero ſe debitè excuſante, negotium exequantur: hoc proviſo in reformationibus ſingulis ſtudiorum, quod univerſi ſtudentes, qui ſingulis diebus legibilibus lectionem principalem theologiæ audire neglexerint, aut extra ſtudia prædicta ad audienda jura canonica exierint, & admoniti per proviſorem non emendaverint, continuo ad domum propriam remittantur per eumdem. Qui ſi taliter obedire renuerint, & per villam evagaverint, tamquam fugitivi ordinis puniantur. Quicumque vero litteras, preces, aut minas à perſonis quæ non ſunt de ordine noſtro pro promotionibus ad magiſterium vel ad lecturas quaſlibet impetrarit, aut impetratis uſus fuerit, inhabilis ſit omninò ad illum gradum, quem ſibi habere voluit obtinendum de cetero, niſi de diſpenſatione capituli generalis, ſalvis aliis definitionibus editis, contra hujuſmodi preces, minas, aut litteras impetrantes.

9. Item, definitioni anno præterito editæ de monachis non intrandis Ciſtercium tempore capituli generalis abſque licentia definitorum in ſede ſua reſidentium, addit idem generale capitulum, quod definitores nemini poſſint conferre licentiam intrandi Ciſtercium, niſi domino Ciſtercii perſonaliter aſſiſtente.

10. Item, quoniam nonnulli abbates ſententias generalis capituli non abhorrentes, contributiones ſibi impoſitas ſolvere neglexerunt in ordinis grave diſpendium, & ſuarum periculum animarum. Idcirco univerſos abbates, qui contributiones præteritis temporibus ſibi impoſitas non ſolverint, monet idem capitulum, quod omnes illi qui ſunt citra Rhenum, montes & mare ſolvant infra Paſcha: illi verò qui ſunt magis remoti infra ſequens capitulum generale, vel in ipſo capitulo; alioquin ex nunc prout ex tunc ipſos deponit generale capitulum, & conventus eorum ad electionem alterius abbatis procedere poterunt, ſtatutis ordinis quoad alia in omnibus obſervatis.

11. Item, contributionem neceſſariam faciendam pro debitis ordinis perſolvendis, & negotiis utiliter procurandis committit generale capitulum domino Ciſtercii & quatuor primis in plenaria ordinis poteſtate: ita quod illi qui ſtatuendis terminis per patres abbates ſummas ſibi imponendas ſolvere neglexerint, abbates ab executione ſuorum officiorum ſint ſuſpenſi ipſo facto, cellerarii & burſarii ſint depoſiti, numquam de cetero ſine licentia capituli generalis ad officia, promovendi.

12. Item, ne in præjudicium unitatis ordinis abbates indifferenter aſſueſcant remanere, tempore præcipuè quo ſe tenentur ibidem perſonaliter præſentare: omnes illi abbates, qui hoc anno debuerunt venire, & non venerunt ad generale capitulum, citentur perſonaliter ad ſequens proximum capitulum, qui ſi non appáruerint deponantur.

13. Item, cum, teſte Apoſtolo, omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſit ſubjecta, & inferioribus ſuorum ſuperiorum ſtatuta non liceat immutare, omnes punitiones per dominum abbatem de Firmitate auctoritate capituli generalis & paterna anno præterito factas, tam in monaſterio Locedii, quàm Staphardiæ, quæ per aliquos abbates fuerunt relaxatæ, approbat & ratificat capitulum generale, & abbatibus prædictorum monaſteriorum præcipit, ut eas faciant obſervari, nec per aliquem, niſi per generale capitulum valeant relaxari. Monachi verò, vel converſi, qui obedire noluerint, carceri mancipentur. Abbates verò quamdiu in exequendo fuerint negligentes, ingreſſum eccleſiæ ſibi noverint interdictum. Sub pœnis prædictis punitiones, ordinationes, & ordinabilia ſtatuta quorumcumque viſitatorum ordinis præcipit capitulum inviolabiliter obſervari.

14. Item, ne ordo noſter his modicis temporalibus bonis quæ poſſidet deſtituatur, in poſterum ſuper licentia abbatibus vel abbatiſſis quibuſcumque à generali capitulo conceſſa, ſeu etiam in poſterum concedenda ſuper alienatione, venditione, ſeu etiam permutatione cujuſcumque rei immobilis, pro utilioribus facultatibus procurandis, ſic ſtatuit caput generale ordinandum, ut pecunia ex talium rerum immobilium venditione ſeu permutatione à vendentibus recepta, non ſit in vendentium poteſtate, ſed in tuto loco ſigillis patris abbatis & abbatis vendentis conſignetur ſigillata, nec in alios uſus quam in comparandis reditibus aliquo modo ex ea aliquid expendatur. Nec aliquis contra hoc præter generale capitulum auctoritatem habeat diſpenſandi,

Digitized by Google

Abbas vendens, ſeu etiam conſentiens, quod in alios uſus quam pro aliis redditibus comparandis aliquid ex ea convertatur ipſo facto à ſuis officiis ſuſpendatur: ſuper quâ ſuſpenſione non poſſit, niſi per generale capitulum diſpenſari.

15. Item, diſcordiam habitam inter abbatem Grandis-ſilvæ & quidam abbates ſuæ generationis ſuper diſtributionem contributionis terminare cupiens capitulum generale, ſtatuit quod diſtributiones factæ ſecundùm modum antiquum & conſuetum maneant, & nullus ſuper his præſumat proſequi quæſtionem; ſed contributiones diſtribuendæ de cetero dividantur ſecundùm quod anno Domini M. CCC. XIX extitit ordinatum per idem capitulum cum deliberatione matura.

16. Item, relevatio monaſteriorum ordinis, per voraginem uſurarum miſerabiliter deſolatorum, committitur domino Ciſtercii & quatuor primis, unicuique in generatione ſua, per ſe vel per alium, ſeu alios probos viros, ut per quamcumque viam magis utilem & minus damnoſam dicta relevent monaſteria in plena ordinis poteſtate, ſervatis tamen in omnibus canonum inſtitutis.

STATUTA ANNI M. CCC. XXIII.

1. IN primis quia in illa veneratione ſanctorum quorum reliquias obſervamus, hæc profutura nobis ſuffragia fiducialius præſtolamur, attentiores fore nos convenit, & unitatem in eorum ſolemniis diligentius cuſtodire, ordinat & definit non improvide capitulum generale, quod ſolemnitas B. Malachiæ epiſcopi & confeſſoris, cujus corpus in eccleſia Claræ-vallis requieſcit, devotione quâ congruit, cum duabus miſſis & reſponſorio in veſperis celebretur per ordinem univerſum.

2. Item, contributio facienda in ordine pro negotiis in curia & alibi utiliter & neceſſario procurandis committitur domino Ciſtercii & quatuor primis in plena ordinis poteſtate: ita quod pœnas & terminum poſſint ponere, prout viderint expedire.

3. Item, ut vexationi abbatum parcatur & monachorum, diſpenſationis gratia indigentium neceſſitati ſuccurratur, uberiori qua poteſt miſericordia generale capitulum condeſcendens, cum omnibus de ſoluto & ſoluta genitis, qui recepti fuerint in ordine ante inhibitionem contentam in definitione, undecima diſtinctione primo capitulo edita anno Domini M. CCC. XVII. ut poſſint ad omnia temporalia præter cellerariatum promoveri, gratiosè diſpenſat capitulum generale. Et hanc gratiam ad moniales ordinis vult extendi. Cum receptis verò poſt inhibitionem non diſpenſatur, niſi de gratia capituli gegeneralis.

4. Item, quanto creſcunt negotia ordinis communia tanto ſpecialia ſunt amplius reſtringenda: quod advertens capitulum generale, indulget patribus abbatibus ordinis univerſi, ut cum filiis ſuis ſuper capellaniis, miſſis, hiſtoriis novis,

A & orationibus aliis liberè valeant diſpenſare, ſuppoſita ſufficientia redditaum & conventuum unanimi conſilio & aſſenſu, aliis etiam circumſtantiis in aliis definitionibus nullatenus abrogatis, nec ſuper iis onerent in petitionibus capitulum generale.

5. Item, quia indecens eſt aſſerere quod neſcitur, ſtatuit non improvide capitulum generale, quod nullus abbas deferat excuſationem alterius abbatis, niſi de cauſa excuſationis certitudinem habuerit, & fuerit ſuper hoc ſufficienter informatus.

6. Item, cum ea quæ pro bono communi ra-
B tionabiliter ſunt ſtatuta meritò ſint confirmatione valida confirmanda, generale capitulum provida deliberatione ſtatuta & ordinationes factas per dominum abbatem Ciſtercii & quatuor primos una cum abbate Pruliaci anno Domini M. CCC. XXII. pro ſtudio ſancti Bernardi approbat, & confirmat, hoc excepto quod quando ſcholares comedent in infirmitorio, ibidem gratias domino decantabunt, nec in aliis ſtatutis aliquis auctoritatem habeat diſpenſandi.

7. Item, cùm in nova compilatione definitionum contineatur expreſsè quod *omnes teneantur jejunia regularia cuſtodire*, addit capi-
C tulum generale, quod quicumque tranſgreſſus fuerit regularia jejunia abſque licentia ſui ſuperioris, aut rationabili cauſa, pro qualibet vice una die communi pitancia careat: quam pœnitentiam, ſi facere contemſerit, abſque remiſſione una die pane & aqua veſcatur, nec cum ipſo aliter diſpenſetur. Intelliguntur regularia jejunia omnes dies infra exaltationem ſancti Crucis & feſtum Paſchatis comprehenſi. Eamdem pœnam ſuſtineant, qui diebus dominicis & diebus quibus comedimus bis, bina comeſtione minimè ſunt contenti.

8. Item, ut indemnitatibus monaſteriorum opportuno remedio ſuccurratur, inviolabiliter
D ſtatuit capitulum obſervandum, ne abbas quicumque in curia cujuſcumque principis ſæcularis audeat aut præſumat monaſterium ſuum in majori ſumma cujuſcumque debiti obligare, per litteras vel per recognitiones, quam ſit vera ſumma debiti & præciſa, cum legitimo intereſſe, quam ad obſervandam bonam fidem debebit monaſterium exiſtere obligatum. Qui verò contrarium fecerit, per patrem abbatem in inſtanti abſque relaxatione aliqua deponatur. Quod ſi pater abbas ſuper hoc negligens fuerit, ſequenti generali capitulo de hoc ſe recognoſcere teneatur, ex tali negligentia & inobedientia ad ar-
E bitrium capituli puniendus. Inſuper ordinat & definit capitulum generale, quod quicumque abbas contractum fecerit, cum ſæcularibus vel mercatoribus temporale, vel majorem partem monaſterii ſui manibus eorum ſupponendo, per patrem abbatem deponatur, & nihilominus talem contractum reputat capitulum generale irritum.

9. Item, cùm in definitione facta anno præterito ſuper contributionibus perſolvendis in abbates qui portionem eis per patres abbates impoſitam terminis non ſolverunt per generale

Digitized by Google

capitulum lata ſit ſententia ſuſpenſionis; ut animarum periculis obvietur, ipſam ſententiam relaxat miſericorditer idem capitulum generale de gratia ſpeciali: hoc adjuncto, quod illos qui prædictam contributionem non ſolverunt monet capitulum una monitione peremtoriè pro omnibus, ut de illa ſatisfaciant infra Paſcha. Quod niſi fecerint, ipſam ſententiam excommunicationis latæ ſententiæ incurriſſe ſe noverint ipſo facto: quam ſi per duos menſes animo ſuſtinuerint indurato, pro depoſitis per generale capitulum habeantur, & ad electionem alterius abbatis liberè à conventibus procedatur. Abbates autem præſentes potentes eam ſolvere, niſi ſolverint antequam de Divione recedant, à ſuis officiis ſint ſuſpenſi, ſicut in dicta definitione anni præteriti plenius continetur.

10. Item, cum, quos timor Dei à malo non revocat, juſtum ſit eoſdem alicujus pœnæ feriat ſeveritas diſciplinæ: apoſtatores de cetero ab ordine, etiam ſola vice, omninò decernit generale capitulum inhabiles ut eligantur in abbates, niſi capituli generalis ſuper hoc diſpenſationem habuerint ſpecialem.

STATUTA ANNI M. CCC. XXX.

Ex MS. Longi-vadi.

1. IN primis ille callidus ſupplantator & calumniator inimicus, qui non quærit quod flumen abſorbeat, niſi Jordanis influat in os ejus, eſcas concupiſcens electas, uſque ad ſpecioſiſſimas eccleſiæ diſcerpendi calliditate nefaria, concuſſione terribili, manus extendere temerarias eſt molitus, errorum & ſchiſmatum quæ accreſcunt procella diſcrimina in eccleſia ſeminando, totiſque viribus & continuis laborans conatibus, ut inconſutilem domini tunicam dividat, ut pacis teſtamento quod rex ipſe patitur quod condidit ſubdola malignitate confricat, ſcilicet ejus fraudulentibus conatibus divinæ reſpectus gratiæ ſicut obviare ſtuduit his diebus, quos capit exactor hujuſmodi execrabilis nequitiæ minimè obductum, videlicet Petri de Corbario, qui ſuadente diabolo ſacro-ſanctæ Romanæ eccleſiæ præſumſit uſurpare damnabiliter principatum, ſic ſuo . . . . . ſerenavit, quod ſuum errorem congrua deteſtans plenitudine ad pedes SS. patris noſtri domini ſummi pontificis venire voluit, & in plebis præſentia errorem ſuum tam execrabilem, quod corde contrito & humiliter ac lacrymabiliter condemnare curavit, de tam nefandis exceſſibus veniam humiliter poſtulando: unde ſuper hoc quod ſuam eccleſiam divina benignitas reſpexit, gloria in altiſſimis Deo & ſpiritualis exultationis gaudium ineſſe debet cunctis fidelibus ſuper terram. Ea propter generale capitulum ordinat & definit, quod quanto citius ad monaſteria ordinis hujuſmodi notitia devenerit, *Te Deum laudamus* per clauſtri circulum altiſſimè decantetur, & miſſa de Spiritu-ſancto in ſingulis ordinis domibus ſolemniter decantetur.

2. Item, cùm ſæpè pluries capitulum generale ſtatuerit, quod abbates ordinis monachos idoneos & ſufficientes ad ſtudendum mittere, omni poſtpoſita frivola excuſatione & pernicioſa vel moroſa dilatione, curarent, pœnas certas contra negligentes ſtatuendo, qui quidem pœnas & ſtatuta ordinis contemnentes, huc uſque mittere in confuſionis opprobrium diſtulerunt. Hinc eſt quod capitulum abbatibus ordinis præcipit ſtrictius & injungit, infra duorum menſium ſpatium, poſtquam ad eorum notitiam devenerit hoc mandatum, monachos ad ſtudendum convenientes & idoneos ad ſtudia ordinis mittere non differant, prout in libello definitionum noſcitur eſſe cautum. Quicumque verò infra præfatum terminum mittere renuerit, eo ipſo ingreſſum eccleſiæ ſibi noverit interdictum. Patres autem abbates & viſitatores, in ſuis viſitationibus ſibi ſubditos, quos negligentes invenerint, per cenſuram ordinis ad hujuſmodi coerceant & compellant.

3. Item, cùm anno præterito fuerit definitum quod abbates ordinis extra regnum Franciæ conſtituti dimidiam decimam domino ſummo pontifici conceſſam commiſſariis ſuis ſolvere non differant, poſtquam ab eis fuerint requiſiti: alioquin pro depoſitis habeantur: quod quidem aliqui cum inſtantia moniti facere contemſerunt, excuſationes frivolas allegando: viriliter, quod ipſorum commiſſariorum poteſtas ad eorum provincias nimis ſe extendit, ne fortè de cetero excuſationes habeant hujuſmodi in prædictis, eiſdem abbatibus præcipit capitulum ſtrictius injungendo, quod dictam decimam præfatis nuntiis domini ſummi pontificis infra prædictum terminum ſolvere ſtudeant ex integro, dum tamen ipſis abbatibus prius conſtiterit, quod ad hujuſmodi non curando de provinciis fuerint deputati, ſub pœnis in præmiſſa definitione contentis: quas eo ipſo ſi in ſolvendo negligentes fuerint, denunciat incurriſſe.

4. Item, ſaluti animæ conſulere, & monaſteriorum ordinis vacantium cupiens capitulum futuris periculis obviare, ſtatuit, ordinat & definit, quod quotieſcumque abbates cedere, diſcedere, decedere, ſeu ad alium monaſterium transferre contigerit, prior, cellerarius, ſubprior, cum tribus aut quatuor ſenioribus domus, de bonis monaſterii mobilibus totalibus, pecunia, utenſilibus & aliis quibuſcumque plenum ac lucidum inventorium ſtudeant facere, & futuro abbati eadem ex integro conſignare. Quicumque aliquid de prædictis quovis modo penes ſe retinuerit, aut diſtrahere præſumſerit, ipſo facto ſententiam excommunicationis ſe noverit incurriſſe.

5. Item, cùm abbates plurimi, qui ceſſerunt poſtquam ſua monaſteria deſtruxerunt, & gravaminibus variis, & uſurarum, variiſque debitis ac penſionibus non modicis importabiliter onerarunt, nec exinde puniti fuerunt: immò potius nonnumquam penſionibus annuis, libertatibus, gratiis gaudeant indebitè & injuſtè, ne talium malitia tam execrabilis remaneat impunita, correctionem & punitionem prædictorum, qui, ut præmittitur, ceſſerunt, & ſua monaſteria ſic trac-

tarunt, domino Claræ-vallis per ſe vel per alium in ſua generatione immediatè, & ceteris patribus cuilibet in ſua generatione committit capitulum, ut eoſdem & monachos ſuis exceſſibus adherentes, inquiſita prius veritate, puniat, & corrigat, prout exceſſuum ſuorum popoſcet æqualitas, diſtrictè . . . . .

6. Item, cùm à capitulo generali à longinquis temporibus ſit definitum, quod nullus de ordine mendicantium in noſtro recipiatur habitu, ſine licentia capituli generalis: quod hucuſque minimè extitit obſervatum: capitulum generale omnibus abbatibus ordinis duxit ſtrictius inhibendum, ne de cetero aliquis de ordine prædictorum ad habitum religionis recipiatur, niſi de domini noſtri ſummi pontificis mandato & licentia ſpeciali. Qui verò aliquem jam prius receperint, omni modo maneant proſtrati juxta continentiam Clementinæ.

7. Item, cùm anno M. CCC. XX. fuerit definitum, ut in cauſis & correctionibus ordinis nulla ſæcularis perſona, advocatus, vel publicus notarius interſit, ſeu etiam advocetur, ſuper certis pœnis & ſententiis in dicta definitione contentis, dictas pœnas & ſententias in illa definitione contentas certis de cauſis vult capitulum eſſe ſuſpenſas, quouſque eaſdem duxerit revocandas.

8. Cum propter defectum ſolutionis contributionum contingat veritatem ordinis ſæpè lædi, ſtatuit capitulum, ut abbates, qui hoc anno præterito ſolvere potentes, niſi prætaxatam contributionem in Ciſtercio vel Divione antequam recedant, non ſolverint cum effectu, eo ipſo ſe noverint ſententiam excommunicationis incurriſſe. Præſenti verò non potentes ſolvere, quod eorum conſcientiis relinquitur, niſi cum domino Ciſtercienſi antequam de Ciſtercio vel de Divione recedant, ſufficientem cauſam de ſolutione præſtiterint, eamdem ſententiam ſe noverint incurriſſe. Abbates verò abſentes illi qui ſunt de regno citra Alpes & Rhenum, niſi infra Paſcha apud Ciſtercium; remotiores verò, niſi infra ſequens generale capitulum dictam contributionem ſolverint, incurrant ſententiam excommunicationis ipſo facto.

9. Item, definitioni editæ anno M. CCC. XXVIII. ſuper alienatione & venditione bonorum immobilium non fienda addit capitulum generale, ut abbates contrarium facientes ipſo facto pro depoſitis habeantur, & conventus ad novi abbatis electionem procedant. Officiales in hoc conſentientes ab officiis ſuis ſint depoſiti, & nihilominus vinculo excommunicationis ſe noverint innodatos.

10. Item, ut circa contributiones in poſterum imponendas obſcurum quoad uſque tollatur, & omnia perveniant in debitam caritatem, domino Ciſtercienſi & quatuor primis ceteriſque patribus abbatibus quibuſcumque præcipitur, ut infra ſequens capitulum omnes ſummas contributionum quas filiabus ſuis immediatè imponunt, particulatim & diſtrictè burſæ Ciſtercii in libro tradere, vel mittere non omittant. Quicumque verò ſuper hoc remiſſus vel

A negligens fuerit, quouſque adimpleverit, ipſo facto ſibi eccleſiæ ingreſſum noſcat interdictum.

11. Item, cùm inſolitæ & indebitæ novitates ſint non immeritò ab ordine abolendæ, & maximè quæ gaſtrimargiam & carnis curioſitatem prætendere & ſapere videntur, & ad notitiam capituli ſit delatum in capitulo monaſterii de Barberio quoddam eſſe depictum calendarium, in quo dicti loci conventus pitanciæ fiendæ certis diebus annotantur, præcipit capitulum, ut dictum calendarium penitus deleatur, martyrologio vel libro regulæ ubi voluerint, pitantiæ dictæ inſcribantur, & ne alibi conſimile B attentetur, hanc prædictam inhibitionem ſeu ordinationem ad cetera ordinis monaſteria generale capitulum vult extendi. Eſum autem carnium nullus de jure vel conſuetudine audeat petere, niſi ſecundùm quod diſtinctione decima tertia de pitancia & potu expreſsè continetur, ſub pœnis ibidem contentis irrefragabiliter incurrendis.

12. Petitio abbatis de Camberone, qui petit quod tertia dominica poſt Paſcha, propter miraculum dicta die, in ſuo monaſterio meritis B. Mariæ Virginis operatum, fiat proceſſio in eodem die per ordinem univerſum, de licentia C capituli ob glorioſæ Virginis reverentiam, exauditur, & in dicta proceſſione antiphona *Salve regina* decantetur.

STATUT. ANNI M. CCC. LXXXVII.

Ex MS. RR. PP. Falienſium uſque ad annum M. D. LVII.

1. STatuit capitulum generale, ut monaſteria duodecim monachorum in collegium Pariſienſe mittant unum ſcholarem cum burſa D & proviſionibus infra feſtum Omnium-ſanctorum, idque ſub pœna dupli ſolvendi, cujus dupli medietas ſtudenti pro emendis libris applicari debet, juxta papalia ſtatuta, altera medietas conventui ceterorum ſtudentium.

STATUTA ANNI M. CCC. LXXXIX.

1. GUerrarum turbines, viarum diſcrimina, & alia quamplurima tempeſtatum incommoda, quibus hodiernis diebus concutitur & comprimitur, proh dolor! totus mundus, E conſiderans capitulum generale, abbates excuſat qui non venerant ad capitulum generale, citando tamen eos qui potuerunt & debuerunt intereſſe.

2. Abbati de Claravalle committit, ut hoc anno cum omnibus ſuæ generationis monialibus diſpenſet, eaſque rehabilitet ubi opus fuerit.

3. Cernens capitulum generale oculis lacrymoſis domni PETRI DE JUILLY quondam abbatis Pontigniaci ſenium condolendum, pieque ad memoriam revocans vires ejus in fructuoſis laboribus ordini conſummatas, de Quinciaco & de Eſcharleis monaſteriorum abbatibus auctoritate qua poteſt ordinat & injungit, quatenus univerſos

Digitized by Google

univerſos & ſingulos de ordine, præfati domini quocumque titulo debitores, præſertim abbates de Joyaco, & de Sigilleriis, ſive teneantur eidem in pecuniis, ſive in bladis, vel aliis quibuſcumque, de quibus informatio inveniri poterit per teſtes, litteras, vel alia quæcumque documenta, per cenſuram ordinis & aliqua quævis opportuna remedia coerceant & compellant, inducendo & monendo pro parte ipſius capituli domnum abbatem & conventum de Pontiniaco, ut ſibi de penſione annua per domnum Ciſtercienſem bonæ memoriæ & in poſterum repromiſſa in ſua ſpontanea ceſſione, tamquam benè meritò ſatisfaciant integraliter & completè, ut honeſtius vivere poſſit, & quietius finire valeat dies ſuos.

4. Reformationem monaſterii de Precibus, in quo plurima, prout ad generalis capituli notitiam deductum eſt, ſunt horribiliter perpetrata, abbati de *Relech* ſacræ theologiæ profeſſori committit generale capitulum, in ipſius plenitudine poteſtatis, dans ei firmiter in mandatis, quatenus ad dictum monaſterium accedat perſonaliter: & quæcumque ibi viſitanda, corrigenda, reformanda, ſive etiam ſtatuenda cognoverit, viſitet, corrigat, reformet, & ſtatuat, ſervatis in omnibus & ſingulis papalibus & noſtri ordinis regularibus inſtitutis: contradictores & rebelles vult dictum capitulum per cenſuram ordinis coerceri, & per alia juris remedia, etiam per invocationem brachii ſæcularis, ſi opus ſit.

5. Attendens generale capitulum ingentia ordinis onera, & debitorum ſarcinas, quaſi importabilium, quibus ipſe ordo eſt diverſis perſonis & locis multipliciter obligatus, ſi quidem debet neceſſariò complere contributionem novem millium florenorum pro anno præſenti, ordinat & imponit univerſis & ſingulis, &c.

6. Prohibet ne ſcholares ſtudii Pariſienſis S. Bernardi de novo venientibus monachis manus imponant, nec eos tractent ſicut tractare ſcandaloſè & turpiter ſolebant.

STATUTA ANNI M. CCC. XC.

1. IN primis pro dubietatis ſcrupulo amovendo, & conſcientiarum aliquarum ſerenatione, generale capitulum, omnes & ſingulas definitiones, ordinationes & ſtatuta factas & facta in nuper præterito capitulo generali approbat, ratificat, & ex certa conſcientia confirmat.

2. Ad petitionem abbatis & conventus Boniportus permittitur ibi una miſſa pro nobili Petro *des Eſſarts* ſcutifero, qui ad hoc mille francos pro emendis reditibus conceſſit. Similiter ibidem permittuntur duæ collectæ in miſſis B. Trinitatis & B. Mariæ & miſſam quotidianam, & quatuor anniverſaria pro magiſtro Galterio Ebroicenſi canonico, qui trecentos francos auri pro emendis reditibus ſimiliter conceſſit.

3. In primis ad honorem & gloriam Domini noſtri Dei & devotionem populi amplius excitandam, ſtatuit & ordinat capitulum generale, ut in omnibus & ſingulis ordinis monaſteriis de cetero ſemper in miſſis conventualibus, dum incipietur præfatio miſſæ conventualis, pulſetur una vel duæ, ſi voluerint, ſecundum videlicet arbitrium præſidentis, campanæ, per aliquantulam moram: quod etiam in pluribus ordinis monaſteriis & cathedralibus & collegiatis quotidie fit, & eſt diutius laudabiliter obſervatum.

4. Item, ſtatuitur, ut ſecundùm quod à ſapientibus ſapienter obſervatur in palatio & tinello domini noſtri papæ, & domibus reverendiſſimorum cardinalium Romanæ curiæ, ac aliorum eccleſiæ prælatorum, dum in ordine legitur in eccleſia, capitulo, collatione, & refectorio, aut alibi, & præſidens lectionem finiri volens *Tu autem* lectori dixerit, ipſe lector ſtatim lecturam finiens, dicat, *Domine, miſerere noſtri*, non repetens hæc verba *Tu autem*, quæ præſidens antea dixerat, ſicut etiam fit in eccleſia dum antiphonæ & pſalmi ſubſequentis ſunt eadem.

5. Dominus Ciſtercienſis nuper fecit ſigillum definitorum fabricari, cum ſculptura imaginum B. Mariæ & SS. patrum noſtrorum Benedicti & Bernardi, ac plurimorum abbatum eidem dominæ ſupplicantium, & inſcriptione hac, ſcilicet *Sigillum definitorum capituli generalis Ciſtercienſis ordinis*, ex eo quod antea cùm definitiones capituli generalis contraſigillo domini Ciſtercienſis ſigillarentur, aliquando per fraudem nonnullorum falſitates fierent: idcirco ſtatuit capitulum generale, ut in poſterum dicto ſigillo proprio definitiones capituli generalis ſigillentur.

6. Item, quia vergente mundi veſpere, juxta Salvatoris eloquium, abundat iniquitas, & caritas refrigeſcit in mundanorum cordibus: adeo quod per pauci de maris mundi naufragio ad ſanctæ religionis & converſionis tabulam manum mittant: per capitulum conceditur abbatibus ordinis univerſi, ut in eodem monaſterio duos fratres carnales & quot de qualibet villa voluerint in novitios, & monachos recipere, quodque novitios ſuos ante completum annum in probatorio, ſeu novitiatu de cetero ſemper valeant, cùm voluerint, ad profeſſionem ſuſcipere, benedicereque, definitionibus in contrarium editis, quas generale capitulum revocat, non obſtantibus quibuſcumque.

7. Cùm noſter ordo Ciſtercienſis ſpecialiter & expreſsè & juſtè domino abbati & conventui monaſterii Ciſtercii ac ipſi monaſterio Ciſtercii in viginti quatuor millibus nongentis ſexaginta ſeptem florenis aureis, tribus groſſis argenteis de & pro tempore jam præterito, & maximè prædictæ ſummæ parte & portione, & de & pro longo tempore fuerit, & adhuc ſit, ac etiam aliis perſonis in diverſis pecuniarum ſummis aliis efficaciter obligatus, & oporteat ipſum ordinem onera multa ſibi incumbentia, & quotidie ſupervenientia, mutuò ſupportare, quæ ſolvi & fieri nequeunt abſque multiplicibus expenſis: generale capitulum, propter contributionem duodecim millium florenorum pro dictis debitis perſolvendis, & pro expenſis capituli gene-

Digitized by Google

ralis, & pro omnibus ſupportandis pro anno præſenti, ſicut & alias ſolitum eſt, ordinat & imponit. Univerſis igitur & ſingulis ordinis abbatibus, prioribus, cellerariis, burſariis, & redituum collectoribus monaſteriorum ordinis univerſi præcipit & injungit idem capitulum, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quatenus ſummas & quotas, ipſos & ſua monaſteria inde & propter hoc concernentes & contingentes, ſolvant & tradant integraliter & completè in terminis infraſcriptis; videlicet medietatem infra feſtum Reſurrectionis dominicæ proximè futuram, & aliam medietatem in ſubſequenti immediatè capitulo generali: alioquin pœnas & ſententias excommunicationis non ſolventes terminis ſtatutis contributiones ſuper & propter hoc ab ordine nunc & aliàs latas, ſe noverint incurriſſe; ſolos & ſolummodo receptores ipſarum contributionum ordinat & inſtituit ipſum capitulum infraſcriptos, videlicet ubique dominum abbatem per ſe vel per alium ſeu alios, & in Ciſtercio priorem & burſarium monaſterii Ciſtercienſis, & eorum quemlibet. Item, in Romana curia procuratorem ordinis generalem. Item, Pariſiis cellerarium ſtudii ſancti Bernardi ipſius loci. Item, in partibus Normanniæ, Britanniæ, Turoniæ & Andegaviæ abbatem de Savigniaco; dans & concedens idem capitulum ipſis receptoribus & eorum cuilibet poteſtatem & mandatum ſpeciale ipſas contributiones & contributionum antiquarum arreragia à quibuſcumque recipiendi, & dandi litteras de receptis ac ſolvendis, abſolvendi ab excommunicationis ſententia, ſi incurrerint, terminis ſtatutis non ſolvendo, & cum eis ſuper irregularitate forſitan contracta occaſione præmiſſorum diſpenſandi, dictis receptoribus præcipiens & injungens, quatenus quidquid de dictis contributionibus receperint, ſequenti generali capitulo, ceſſante legitimo impedimento, ſtudeant aſſignare univerſi eas, ſecundùm ordinationem domini Ciſtercienſis, pro omnibus factis ordinis perſolvendis per ipſum ordinem debitis: quod fieri concedit ipſum capitulum . . . . . . tradidiſſent, vel in caſu quo ante non poſſent, ſaltem per certum nuncium per ſuas litteras intimare.

8. Definitioni, qua per generale capitulum ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ inhibetur abbatiſſis, monialibus, & ſororibus ordinis univerſi, ne in ſuis monaſteriis, ſeu clauſtris, vel cameris, ſeu infirmitoriis, aut aliis ſuis locis ſecretis, fratres de ordine mendicantium recipiant, vel loquantur cum eiſdem in locis prædictis, nec pluſquam duobus una vice in uno monaſterio, & ſolummodo una die victualia miniſtrentur: ita quod in eccleſia pro miſſis celebrandis, & proponendo verbo Dei ſolummodo intrare poterunt, & demum ad hoſpitium & non alibi declinare: ſi autem contrarium attentaverint abbatiſſæ, moniales, & ſorores prædictæ, per viſitatores deponantur, vel per confeſſorem excommunicatæ denuncientur publicè ſingulis diebus dominicis & feſtivis in eccleſia poſt evangelium nominatim; adjicit capitulum generale, quod nulla abbatiſſarum, monialium & ſororum dictum tranſgrediens ſtatutum, & propter ea ſententiam excommunicationis incurrens, abſolvi valeat à dicta ſententia per quemcumque, præterquam in mortis articulo, niſi prius & ante omnia pro qualibet tranſgreſſione jejunaverit in pane & aqua per tres dies continuos, & quolibet ipſorum dierum regularem vapulando ſuſceperit diſciplinam. Et hæc definitio ſcribatur in libro regulæ, & cunctis diebus ſolemnibus in capitulo poſt lectionem regulæ congregato conventu recitetur.

9. Ad ſecuritatem conſcientiarum domini Jacobi abbatis Ciſtercii, prioris, cellerarii, officiariorum ſeu officialium, ac perſonarum omnium & ſingularum regularium ipſius monaſterii Ciſtercienſis; generale capitulum, in quantum poteſt, indulgendo ipſis omnibus & ſingulis remittit & condonat integraliter & perfectè pœnas omnes & ſingulas ſpirituales & corporales, & etiam pecuniarias, ſi quas ubicumque, undecumque, à quacumque cauſa fuerit, temporibus præteritis uſque ad hodiernam diem, tranſgrediendo præcepta, ſtatuta, & definitiones, & ordinationes capituli generalis, vel alias quovis modo delinquendo forſitan incurrerint, vel etiam demeruerint, ipſos omnes & ſingulos à ſententiis excommunicationis, ſi quas incurrerint nunc uſque, in his ſcriptis, prout poteſt, abſolvens, & cum eis ſuper irregularitatibus occaſione forſitan præmiſſorum aut aliàs contractis benigniter diſpenſat, dicti tamen monaſterii Ciſtercienſis perſonis adhuc in apoſtaſia conſiſtentibus exceptis, & ab hac gratia penitus excluſis.

STATUTA ANNI M.CCC.XCII.

1. AD requeſtam reverendi in Chriſto patris domini abbatis & conventus Ciſtercii, generale capitulum dominis abbatibus Firmitatis, Pontigniaci, Claræ-vallis, & aliis committit, quatenus cogant debitores Ciſtercii ad ſolvendum, invocando etiam auxilium judicum eccleſiaſticorum & brachii ſæcularis.

2. Cùm propter diſſenſiones & guerrarum turbines diverſarum, quæ fuerunt, proh dolor! ac in poſterum, quod avertat Deus, futuræ pertimentur inter illuſtriſſimos & potentes dominos noſtros reges Francorum & Anglorum; & ipſarum guerrarum occaſione domini reges Angliæ repoſuerunt & tenuerunt ad manum ſuam per fere quinquaginta & continuos annos elapſos, & adhuc teneat dominus rex qui nunc eſt Anglorum eccleſiam de *Scardesburch* diœceſis Eboracenſis cum capellis ſuis, ac pertinentiis, reditibus, fructibus, proventibus, & emolumentis ejuſdem dictæ eccleſiæ; capellam de *Stamlsy* ejuſdem diœceſis, quas felicis recordationis domini reges prædeceſſores regis iſtius Angliæ monaſterio Ciſtercienſi pro ſuſtentatione & ad utilitatem noſtri Ciſtercienſis ordinis generalis capituli contulerunt: adeo quod dictum monaſterium Ciſtercienſe, & eccleſia, ipſum capitulum per quinquaginta annos de dictis eccleſia & capellis, ac eorum pertinentiis & fructibus quaſi

nihil omnino perceperunt & habuerunt, percipiunt & habent, nec omnino ſperatur quod in futurum poſſint aliquid percipere, nihil habere; generale capitulum vult, concedit & conſentit, quantum poteſt, quod dominus abbas & conventus dicti monaſterii Ciſtercienſis, vendant, tradant & deliberent quibuſcumque volentibus emere pro pretio competenti, prout potuerint convenire, convertendo & applicando in alios emendos reditus dicto monaſterio Ciſtercienſi, propinquiores & tutiores, vel reparandas domos & ædificia, poſſeſſiones & bona dicti monaſterii ad aliam utilitatem ipſius monaſterii, & hoc in deductionem magnarum ſummarum pecuniæ ſeu florenorum, quas debet dicto monaſterio Ciſtercienſi, domino abbati & conventui ejuſdem, generale capitulum & totus ordo noſter. Supplicat igitur dictum generale capitulum ſanctiſſimo in Chriſto patri ac domino noſtro domino CLEMENTI divina clementia papæ VII. quatenus dignetur licentiam & auctoritatem impertiri dictis domino abbati & conventui dicti monaſterii Ciſtercii, ſupradicta modo præmiſſo faciendi, & alia quæ circa hæc neceſſaria fuerint ſeu eis opportuna.

3. Generale capitulum committit domino Claræ-vallis, quod cùm abbas & conventus de Wacellis teneantur diverſis creditoribus obligati, etiam ad uſuras, in maxima pecuniarum ſumma, quatenus in prima ſua viſitatione in dicto ſuo monaſterio per ſe fienda inquirat diligenter, an traditio cujuſdam ſuæ grangiæ, quæ vocatur gallicè *VVaucelette*, juxta Condetum ſupra Scaudam ſituatæ, ad vitam duarum perſonarum vel trium, pro exoneratione prædictarum voraginum in debitis & uſuris dumtaxat, & ſuis ædificiis reparandis, ſit eidem monaſterio fructuoſa; & veritate comperta, prout ſua dictaverit conſcientia, & caſus requiret, abſque ulteriori relatione fetenda generali capitulo, auctoritate ipſius capituli tractatum inde habitum vel habendum ratificet & confirmet, ſervatis papalibus & ordinis ſtatutis.

4. Attenta morum gravitate & ætate ſenili fratris Raimundi Scotilli monachi Bolbonæ, licentiam ei concedit generale capitulum portam ſeu oſtium in introitu cellæ ſuæ in dormitorio habere, dum tamen adeo pateat infra cellam intuitus adventanti, ut nihil in ea lateat quod oculis viſitantis ex officio dormitorium ſubducatur.

5. Abbati Grandis-ſylvæ committit & injungit capitulum generale, ut quoſcumque ordinis repererit monachos Toloſæ causâ ſtudii moram trahere, ſeu manſionem habere, non in communi ordinis ſtudio ſeu domicilio, coerceat in dicta ordinis habitatione commorari per cenſuram ordinis, nec non per captionem & detentionem corporum & bonorum eorumdem, prout expeditius judicaverit, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis.

6. Ne abbatum quiſquam in monaſterio cujus ante fuit monachus moram trahat ultra dies octo continuos, abſque conſenſu abbatis ipſius loci, ſub excommunicationis pœna prohibet generale capitulum.

STATUTA ANNI M.CCC.XCIII.

1. Abbates ordinis univerſi, qui ad præſens capitulum generale non venerunt, & ſecundum ordinis noſtri inſtituta venire tenebantur, non habentes in & ſuper hoc legitimum impedimentum, ſeu rémanendi licentiam ſpecialem; & illos etiam abbates omnes, qui legitimum impedimentum ſeu licentiam ſe habere prætendebant, qui de ipſis impedimento ſeu licentia in ipſo capitulo per procuratores ſuos ſeu excuſatores probos & idoneos viros habentes ſpecialia mandata præſtandi juramenta in animas ipſorum mittentium cauſas abſentiæ, & impedimenta hujuſmodi vera eſſe, ſecundum ſtatuta papalia, ſicut tenebantur, fidem de his debitam dicto generali capitulo non fecerunt; generale capitulum habet & reputat contumaces; ac decernit, declarat & judicat ipſos incurriſſe pœnam dupli ejus quod expenſuri erant ad idem capitulum veniendo & redeundo de illo, & eos teneri ad exhibendum & ſolvendum illud duplum in ſequenti capitulo generali ad utilitatem ipſius capituli convertendum, ſecundum dicta ſtatuta papalia. Igitur ipſis abbatibus ordinis univerſi, & ſicut præmittitur, in & ſuper hoc contumacibus & culpabilibus, qui dictam pœnam dupli incurrerunt, dictum generale capitulum mandat, præcipit & injungit in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quatenus dictum duplum realiter, efficaciter & integrè in Ciſtercio ſolvant deputandis receptoribus contributionum in ſequenti capitulo generali, ubi tunc perſonaliter ſe præſentent, vel ſe excuſent, ſecundum papalia inſtituta: Quatuor etiam primis abbatibus ordinis, cuilibet in generatione ſua, datur poteſtas plenaria exigendi, levandi & requirendi dictum duplum modo quo poterunt fortiori. Solos autem & dumtaxat abbates infraſcriptos, qui impedimentum ſeu licentiam habentes hujuſmodi, de ipſis debitam fidem fecerunt, ſecundum dicta papalia inſtituta, ut conſtat eidem capitulo, habet ipſum capitulum inde & ſuper hoc favorabiliter excuſatos, ſcilicet de Dunis, de Alta-ripa, de Caritate, de Valle-lucenti, de S. Benedicto in Veſpria, de Vallibus in Orneſio, de Inſula Barrenſi, de Theo-loco, de Dulci-valle, de Bono-radio, de Barbello, de Bono portu, &c.

2. Cùm abbates infraſcripti, videlicet monaſteriorum Manſiadæ, de Balerna, de Miratorio, de Monte S. Mariæ, de Claro-fonte, de Curia-Dei, de Eleemoſyna, de Joyaco, de Bello-becco, de Begardo, de Bono-monte, de Buxeria Andegavenſi, de Longo-ponte, de S. Sulpitio, de Alpibus, de Veteri-villa, de Laude, de Perſennia, de Bona valle Ruthenenſi, de Sanctis-Crucibus in Catalonia, de Monaſteriis in Argona, de Bonis-cumbis Ruthenenſis, de Buzeio, de Fonte-Danielis, de Precibus, &c. tenerentur & deberent & debuiſſent, ſecundum ordinis & generalis capituli ſtatuta, ut ipſi capitulo generali ſatis conſtat, deſtinare ac mittere, & non

Digitized by Google

A deſtinarunt nec miſerunt, prout tenebantur, ad aliquod noſtri ordinis ſtudium generale, quilibet videlicet ipſorum abbatum unum monachum ſcholarem, & in eodem ſtudio deſtinatum tenere cum burſa & proviſionibus in & ſuper hoc ordinatis, quod non fecerunt in anno jam lapſo, & aliqui eorum in pluribus annis jam lapſis; generale capitulum declarat & decernit omnes & ſingulos abbates prædictos, propter hoc latas contra ipſos per generale capitulum excommunicationis ſententias & pœnas alias incurriſſe, & ipſos excommunicatos tenore præſentis ſtatuti præcipit publicè nunciari. Prioribus igitur, & ſubprioribus, & aliis monachis ordinis omnibus & ſingulis qui tenebunt capitula, & præſidebunt B in capitulis ipſorum monachorum de cetero in futurum præcipit & injungit ipſum capitulum, in virtute ſanctæ obedientiæ, ac ſub excommunicationis ſententiæ pœna, ut quam primum eis de præſenti definitione conſtiterit, vel ſuper hæc pro parte capituli generalis vel patrum abbatum ſuorum ſuperiorum requiſiti fuerint, prædictos etiam proprios abbates excommunicatos publicè nuncient, ipſorum monaſteriorum præſente conventu, in dictis capitulis ſuorum monaſteriorum omnibus & ſingulis diebus dominicis ſolemnibus & feſtivis, non participando cum ipſis quovis modo, quamdiu ſic excommunicati permanſerint, niſi dumtaxat in caſibus à jure permiſſis. C

3. Abbatibus omnibus & ſingulis in præſenti capitulo generali exiſtentibus remittit, donat, relaxat & adnullat generale capitulum per tenorem præſentis definitionis, pœnas ſpirituales & corporales, temporarias & pecuniarias, & alias quaſcumque, cujuſcumque gravitatis exiſtant, ſi quas tranſgrediendo præcepta & mandata, & prohibitiones, & inhibitiones, ordinationes & ſtatuta dicti capituli generalis & ordinis noſtri temporibus præteritis uſque ad hodiernum diem forſitan incurrerunt, ſeu etiam contraxerunt, ſuper eiſdem pœnis cum eiſdem abbatibus diſpenſans, & eoſdem abſolvens ab eiſdem in his D ſcriptis, præter tamen pœnas quas forſitan incurrerunt & contraxerunt, ſcholares monachos ad ſtudia, prout tenebantur, debitè non mittendo, & contributiones ordinis ſtatutis terminis non ſolvendo.

4. Ut ab illo qui Rex regum eſt & Dominus dominantium, qui ſuo juſtiſſimo quamvis mortalibus incomprehenſibili judicio, quotiens & prout vult baltheum regum diſſolvit, & fune præcingit renes eorum, & iterum eos in ſolio collocat, in perpetuum dat ſalutem regibus, qui ſanabiles fecit nationes orbis terrarum, qui vulnerat & medetur, E percutit & manus ejus ſanant, mortificat & vivificat, deducit ad inferos & reducit, dignetur ad honorem & gloriam nominis ſui, augmentationem fidei chriſtianæ & defenſionem eccleſiæ ſuæ ſanctæ, ſereniſſimo & chriſtianiſſimo domino noſtro CAROLO regi Francorum plenam ſanitatem conferre, & collatam longævis temporibus ſalubriter conſervare, generale capitulum ſtatuendo præcipit diſtrictius & injungit univerſis & ſingulis abbatibus & præſidentibus monaſteriorum ordinis univerſi noſtri, ut in eorum ſingulis monaſteriis hinc uſque ad annum continuè qualibet ſeptimana unam miſſam conventualem pro incolumitate dicti domini noſtri regis faciant celebrari: ita videlicet quod ſi, quod avertat Deus omnipotens & miſericors, rumores veriſimiles currerent, quod dictus dominus noſter rex infirmitate detineretur, dicatur hæc miſſa, quæ intitulatur pro infirmis, cujus introitus eſt, *De neceſſitatibus meis eripe me, Domine*, cum collect. *Omnipotens ſempiterne Deus ſalus æterna credentium.* Si verò diceretur, quod annuat Deus, quod ſalutifera & optata gaudeat ſoſpitate, miſſa prædicta de Spiritu-ſancto celebretur. Univerſi verò dicti noſtri ordinis ſacerdotes monachi, quoties per dictum annum celebraverint, cum aliis collectis dicant collectam *Omnipotens Deus*, vel *Deus qui corda fidelium*, prout ſuperius eſt diſtinctum.

STATUTA ANNI M.CCC.XCIV.

1. MOrdace conſcientia conſiderans capitulum generale nonnullorum ordinis fundatorum atque benefactorum animas piis votis, quæ adhuc viventes devotius optavere, ſuffragiis & precibus eccleſiæ in pleriſque ordinis ipſius monialium monaſteriis, proh dolor! fraudari, tum propter proventuum ac propter hoc regularium perſonarum minorationem tenuitatemve primævæ fundationis, tum quia propter ipſorum monaſteriorum longævum regimen, regularis in eiſdem monaſteriis adeo periit obſervantia, ut nec repromiſſæ quidem fundatoribus celebrentur miſſæ, nec laus ipſa quoque canonica Deo canora voce pſallatur, ſed unde ſumſiſſe debuerat clerus ſanctitatis exemplum, ſpeculum voluntariæ ſubjectionis, ingenuitatis potentatus, & devotionis fervorem, tepens popularis ſimplicitas inde, proh pudor! injiciatur, his & aliis deriſionis occaſio, materia ſcandali, religionis contemtus; ſatagit viribus omnimodis memoratum generale capitulum de competenti ſuper hujuſmodi fraude defunctorum remedio providere. Præſertim autem cum monaſterium Vallis-Baionis Lingonenſis diœceſis, cujus adeo raræ ſunt & ſucceſſu temporis minorantur facultates & proventus, ut non niſi duæ tantum inibi reſideant moniales, divinus ceſſaverit cultus, & jam jamque corruerit pars maxima ſtructurarum; monaſterium ipſum Vallis-Baionis vacuum membris, poſſeſſionibus, juribus, bonis, libertatibus, & pertinentiis univerſis unit memoratum generale capitulum, incorporat, & pro perpetuis temporibus annectit monaſterio Albæ-ripæ diœceſis & ordinis eorumdem: ita tamen quod ſublatis de medio vel alibi collocatis in eodem ordine prædictis monialibus, quibus per abbatem & conventum dicti monaſterii Albæ-ripæ vult & præcipit idem capitulum penſionem annuam moderatam & rationabilem pro modo facultatum dicti loci, quoad vixerint, aſſignari; monachum unum dicti ordinis vel plures in dicto Vallis-Baionis loco deputet dictus abbas Albæ-ripæ, qui miſſam vel miſſas ſecundum proventuum lo-

Digitized by Google

ci quantitatem pro fundatorum & benefacto-rum ejuſdem animabus celebrent, locumque reparent ſæpè dictum, manuteneant & gubernent.

2. Si, ſacro veritatis evangelio teſtante, ſalva facta fuit tangens fimbriam teſtamenti Chriſti mulier, quæ XII. annis fuerat ſanguinis fluxum paſſa, & quod eſt mirabilius, ſed omnipotenti Deo difficile nihil exiſtit, & in fluxu gratiæ ſuæ pleniori ſalvi facti ſunt alias quicumque male habentes ipſius veſtimenti Salvatoris noſtri manu fimbriam tetigerunt, ſecundùm humanas etiam leges rei ſalvantur homines ad mortalis imperatoris ſtatuam fugientes, multo magis juſtius decet & ratio dictat, devotioni fidelium congruit, & fidei proficit chriſtianæ, ut quicumque manducans in altaris benedicto ſacramento corpus dicti noſtri receperit Salvatoris, per quod in ipſo Salvatore & ipſe Salvator in eo manere Salvatoris ipſius teſtimonio comprobatur ab hominibus, ob ipſius reverentiam ſacramenti, ſicut poſſunt honoretur uberius, & gratias obtineat ampliores. Propter hoc igitur ad omnipotentis Domini Dei noſtri laudem & gloriam, & ad majorem tanti reverentiam ſacramenti, in quo ſacratiſſimo tranſcendens omnem plenitudinem largitatis, omnem modum dilectionis excedens, JESUS-CHRISTUS Dominus Deus noſter corpus ſuum in cibum, & ſanguinem in potum ſub ſpecie panis & vini ſumendum fidelibus dereliquit, & ſic ex ſingulari & admiranda libertate ſua donator ipſe venit in donum, & datum eſt idem penitus cum datore, & ut ordinis perſonæ maximè per hoc excitentur ad ferventius & majori devotione celebrando frequentandum ipſum altaris ſalutiferum ſacramentum, & ſumendum ſæpius ipſius Domini noſtri JESU-CHRISTI corpus & ſanguinem animo ſpiritualiter lætiori permotum capitulum generale ſtatuit, ordinat, & definit, ut nulli monacho novitio, converſo, vel donato, aut alterius ſexus utriuſque perſonæ cujuſvis ordinis noſtri, vapulationis in capitulo, vel alibi, ſeu panis & aquæ, vel alia pœna quævis vel pœnitentia corporalis facienda, ſuſtinenda, vel portanda, ipſa die qua celebraverit, vel Corpus Domini noſtri JESU-CHRISTI receperit imponatur, nec eam facere teneantur, aut cogantur, vel debeant ſuſtinere, niſi forſitan quod caſus exigeret, quod diſpoſitioni ſuperioris tunc præſidentis relinquitur, ſola pœna detentionis ad cuſtodiam & cuſtodiæ firmæ ſui corporis in aliquo clauſo & firmato, ſicut deberet fieri loco tuto, vel niſi ad evitandas dictas pœnas ſolum, vel pœnitentias fraudulenter, quod avertat Deus, & non devotionis, vel alia cauſa fortè motus ad hoc celebrare, vel communicare veriſimiliter præſumeretur.

3. Pro ſereniſſimo dominò noſtrò domino CAROLO rege Francorum & domina regina conſorte ſua, pro domino duce Aurelianenſi, pro dominis ducibus & duciſſis Bituricenſi, Burgundiæ & Borboniæ, & omnium prædictorum dominorum liberis & nobili prole, & pro nobili ſanguine Franciæ, & omnibus regibus, regniſque, ducibus & duciſſis, comitibus & comitiſ-

A ſis, baronibus & baroniſſis, & omnibus aliis nobilibus & dominis fidelibus in pace & unitate ſanctæ matris Eccleſiæ exiſtentibus dicantur tres miſſæ, una videlicet de Spiritu-ſancto, altera de S. Cruce, & tertia de B. Virgine à ſingulis ſacerdotibus ordinis univerſi.

4. Pro burgentibus, mercatoribus, laboratoribus, & maximè benefactoribus ordinis univerſi, ac univerſo populo chriſtiano in pace & unitate ſanctæ matris Eccleſiæ conſtituto dicatur una miſſa de Spiritu-ſancto in ſingulis monaſteriis ordinis univerſi.

5. Pro felicis & inclytæ recordationis domi-

B nis quondam noſtris dominis PHILIPPO, JOHANNE, & CAROLO regibus Francorum, & reginis eorum conſortibus ultimo defunctis, pro domina duciſſa Aurelianenſi ultimo defuncta, pro dominis ducibus & duciſſis Burgundiæ ultimo defunctis, & prædeceſſoribus eorum, pro dominis comite & comitiſſa Flandriæ, & domina comitiſſa Atrebatenſi ultimo defunctis, & prædeceſſoribus eorum, univerſis, & pro omnibus & ſingulis baronibus & baroniſſis, & aliis nobilibus defunctis, pro religioſis omnibus & maximè profeſſis ordinis noſtri, & pro omnibus benefactoribus noſtris & aliis fidelibus defunctis

C dicantur tres miſſæ de *Requiem* à ſingulis ſacerdotibus ordinis noſtri.

6. Pro pace & unitate ſanctæ matris Eccleſiæ dicantur tres miſſæ de pace in domibus ordinis noſtri.

7. Querimoniam domini abbatis Firmitatis, ſuique conventus ſuſcepit capitulum generale in ſubſtantiam continentem, quod cum dominus THEOBALDUS DE BARRIS dicti monaſterii Firmitatis monachus & ſacræ theologiæ profeſſor tempore ſuæ promotionis ad monaſterium Vallis-Benedictæ, & poſtquam plurima bona, libros videlicet, equos, veſtes, pecuniam, & alia quæ tempore ſuæ promotionis & antea poſſide-

D bat, & ab ipſis abbate & conventu prædictis mutuo receperat, ad dictum monaſterium Vallis-Benedictæ detulerit, de quibus nulla reſtitutio præfatis de Firmitate facta fuit, in juris injuriam tranſgreſſionem & ſtatutorum ordinis & ipſorum conquerentium detrimentum. Cupiens igitur generale capitulum reddere unicuique quod ſuum eſt, abbati monaſterii Bonæ-vallis Viennenſis diœceſis in plenaria poteſtate committit, quatenus dictos abbatem & conventum Vallis-Benedictæ ad reſtitutionem dictorum bonorum præfatis de Firmitate fiendam per cenſuram ordinis compellat, & coerceat abſque ſtre-

E pitu & figura judicii, ſed ſummariè & de plano.

8. Cum ſerenæ generoſitatis principiſſa domina HOLLANDIS de Flandria comitiſſa Barrenſis, & domina de Caſſel, certam portionem de jardinis ad ſtudium noſtri ordinis Pariſius ſpectantibus, & infra dicti ſtudii ambitum ſituatis, contiguiſque prædictæ dominæ domui, aſſignando certum annuum reditum ſive cenſum rationabilem, & prout rei qualitas hoc requiret, conjungere cupiat dictæ domui ſuæ, de capituli generalis beneplacito & aſſenſu dictum capitulum volens prædictæ dominæ deſideriis juſ-

tis complacere, devotionemque quam ad noſtrum gerit ordinem confovere, abbati monaſterii Belli-prati dicti ſtudii præſentato, nec non ipſius ſtudii proviſori, ſacræ theologiæ profeſſori injungendo committit, quatenus adhibito & audito graduatorum domus conſilio unanimiter inter ſe diſcutiant, & conſequenter tractent cum domina prædicta de cenſu annuo ſuper dictam jardinorum portionem quam poſtulat, ad dictamen proborum virorum perpetuo imponendo: de quo cenſu præfata domina ſe obliget, & de facto ſolvat, & reſpondeat in exonerationem, & diminutionem, ſeu acquitationem plenam xxv. librarum Pariſienſium annuis ſingulis dicto capitulo noſtræ Dominæ, per ſcholares dicti ſtudii debitorum.

9. Penſiones & gratias univerſas factas domino Johanni de Veneriis monacho Bullionis per abbatem & conventum loci, ſi & in quantum rectè procedunt, capitulum ratificat & confirmat.

STATUTA ANNI M. CCC. XCV.

1. Reformationem omnium & ſingulorum monaſteriorum, aliorumque locorum conventualium utriuſque ſexus noſtri Ciſtercienſis ordinis, in regnis terris & dominiis ſereniſſimorum dominorum Caſtellæ, Aragonum, Navarræ, & Portugalliæ regum, ac in provinciis Narbonenſi, Auxitanenſi, Tholoſanenſi & Arelatenſi ſituatorum & conſiſtentium, in quibus prout ad capituli generalis audientiam pervenit, ſunt plurima reformanda, domino abbati monaſterii Morimundi ipſum generale capitulum committit per immediate præſens capitulum generale ſecuturos tres annos; in ipſius generalis capituli dicti ordinis, quantum poteſt, plenaria poteſtate committendo, firmiter præcipiens & injungens dictum capitulum, quatenus ad ipſa monaſteria & loca conventualia & alia perſonaliter accedant; & ibidem, cujuſcumque generationis exiſtant, corrigant, ſtatuant, inſtituant, deſtituant, viſitent & reforment, tam in ſpiritualibus, quàm in temporalibus, tam in capitibus, quàm in membris, quæcumque in eiſdem inſtituenda, deſtituenda, ſtatuenda, corrigenda, viſitanda & reformanda viderint, ſecundùm Deum, noſtri ordinis papalia inſtituta, & generaliter omnia alia & ſingula gerant, & exerceant, & faciant circa præmiſſa, quæ ad viſitatoris & reformatoris officium pertinent & concernunt, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis, & hoc ad expenſas præmiſſorum monaſteriorum, & ceterorum locorum dicti ordinis: quas expenſas abbates & abbatiſſæ, ac præſidentes locis prædictis procurent, adminiſtrent, & ſolvant dicto domino commiſſario integraliter ſine mora, & ad hoc compelli valeant per ipſum commiſſarium per cenſuram ordinis viriliter & diſcretè. Univerſis igitur & ſingulis perſonis ordinis in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis ſententiæ pœna, commiſſionis hujus tenore dat idem capitulum firmiter in mandatis, quatenus in omnibus & ſingulis ſupradictis præfato commiſſario & reformatoribus obediant humiliter & devotè, ipſique præſtent conſilium, auxilium, & favorem.

2. Virorum illuſtrium memoria, præſertim apud illos qui eorum beneficia ſuſceperunt, nulla eſt dierum vetuſtate delenda, nullo fluxu temporis abolenda. Cùm igitur dudum domino * Guillelmo Curti felicis memoriæ cardinali Albo una miſſa alias promiſſa fuerit perpetua de *Requiem* poſt ejus obitum per generale capitulum, & pro eo quod eccleſiam S. Bernardi Pariſius collapſam reparavit, quia & quinque millia florenorum & quingentos pro emendis reditibus de Alpeto & de Halis Pariſius ſimul & ſemel miſit, quia jocalibus & ornamentis eccleſiam, libriſque librariam S. Bernardi inſignivit, reditus etiam Pilei ejuſdem eccleſiæ legavit, de quo reditu tam dicta eccleſia, quàm ordo jam ultra quinque millia & trecentos florenos recepit: capitulum generale ſtatuit, ordinat, & definit, præcipiendo diſtrictius, quatenus prout jam conſuetum extitit in dicto S. Bernardi ſtudio fiat unum anniverſarium ſolemne in die ſui obitus, videlicet xi. die Junii à cetero annuatim perpetuis temporibus cum pittantia ſufficienti ſcholaribus de & ſuper proventibus eccleſiæ ſolvenda, etiam aliter dicatur quod factum non fuerit. Atque dictum anniverſarium in libris gradalibus eccleſiæ & aliis annotetur.

* Is fuit nepos Benedicti XII.

3. Monaſterium monialium de *Bonhan* Morinenſis diœceſis redactum ad duas moniales & viginti quatuor francos, unitur monaſterio monialium de S. Columba in *Blandeka* ejuſdem ordinis & diœceſis.

STATUTA ANNI M. CCC. XCVI.

1. Ad ſupplendum defectus, ſi qui fuerint, & negligentias forſitan habitas inde & ſuper celebrationibus multiplicium miſſarum, in & pro anniverſariis, & aliis certis & quandoque ſingulis & continuis diebus, pro nobilibus & aliis pluribus devotis perſonis, utriuſque ſexus, quæ propter hoc multos annuos & perpetuos reditus, & alia multa bona temporalia, mobilia & immobilia monaſteriis ordinis ſucceſſive temporibus retroactis piiſſimè contulerunt, per quoſdam abbates & conventus dictorum monaſteriorum humillimè conceſſarum, promiſſarum, & ordinatarum; & etiam ad abundantiorem honorem Domini noſtri Dei & cultus ejus augmentum & ædificationem populi, exercitiumque ſalutare perſonarum ordinis; cùm non, ut in ipſius ordinis exordio, tantum in corporalibus laboribus occupentur, ſanctè pro defunctis cogitans generale capitulum ſalubriter & devotè ſtatuit & ordinat, & definit, ut perpetuis temporibus in omnibus & ſingulis ordinis noſtri monaſteriis, & maximè majoribus, & præſertim in quibus ſunt vel eſſe poſſunt, erunt & eſſe poterunt duodecim monachi ſacerdotes, ac in aliis etiam ubi commodè fieri poterit, in majoribus altaribus ſolemniter per conventus ipſorum alta voce ſin-

Digitized by Google

gulis diebus privatis, & aliis quibus non erunt A per & ſecundùm ordinis ſtatuta vel alia cauſa duæ miſſæ regulariter alta voce in conventu in ipſis monaſteriis celebrandæ ſimul & hoc cum alias ante ſtatuta ordinata & ordinariè debita alta voce miſſa quotidiana conventuali celebretur etiam anniverſarium, & cantetur una miſſa pro defunctis, ſicut in omnibus fere cathedralibus, & collegiatis, & etiam regularibus aliorum ordinum obſervatur, & à longiſſimis & tantis temporibus, quod non eſt contraria memoria, extitit obſervatum, exceptis tamen diebus inter & per octavam feſtorum Nativitatis Dominicæ & Reſurrectionis ejuſdem, ac etiam Pentecoſtes. B

2. Nonnullorum ambitioſorum de ordine damnandos impetus, qui repromiſſæ paupertatis propriæque ſalutis immemores, ad honores & ſtatus, non expectata vocatione divina, inhiantes ad curiam Romanam, nedum per alios, ſed & in propria perſona accedentes, honeſtatem ordinis deshoneſtant, formoſa deformant, dum juxta Jeremiæ vaticinium in capite omnium platearum diſperſi ſuorum monaſteriorum bona idolo vanitatis immolant, quærendo promotiones importunè, vulpinosè, & temerè, electos ordinis & perſonas idoneas, ſcientificas, & graduatas, exquiſitis fraudibus perturbando, & interdum nequiter diffamando, refrænare cupiens capi- C tulum generale & ad rationis limites revocare, univerſos & ſingulos monachos ordinis, qui culpabiles in præmiſſis proceſſu temporis reperti fuerint, ex nunc non ſolùm ad petita beneficia per ipſos, verùm & ad petenda de cetero & etiam obtinenda quævis alia ordinis officia inhabiles fore ipſum capitulum ſtatuit, ordinat, & definit. Abbates etiam propriis monaſteriis non contenti, in & ſuper hoc delinquentes pro depoſitis habeantur. Patribus abbatibus & procuratori ordinis in Romana curia dans ipſum generale capitulum firmiter in mandatis, quatenus omnes & ſingulas perſonas inde & ſuper his culpabiles atque reas citent & evocent ad capitula D generalia, viſuros & audituros declarationes fieri de præmiſſis ultionibus, ac ad procedendum acrius contra ipſos, ſi negotii qualitas hoc requirat.

3. Quia viri in gradibus ac ſcientia præ ceteris eminentes ſunt in favoribus licentiis & gratiis rationabiliter attollendi, generale capitulum univerſis & ſingulis ſacræ theologiæ profeſſoribus concedit favorabiliter & indulget, quatenus monaſteria monachorum eiſdem ad viſitandum E commiſſa, juxta ſibi factæ commiſſionis tenorem, viſitare valeant, abſque eo quod abbatem acceſſorem evocare, vel ſecum habere, niſi voluerint, teneantur.

4. Cùm, prout generali capitulo expoſitum extitit, abbas & conventus monaſterii de Dunis pia conſideratione permoti, ut clauſtrales & ceteros ipſius cultores ob pondera ſuſtinenda per amplius valeant animare, de bonis & reditibus monaſterii per ipſos noviter acquiſitis, hebdomadariis & miniſtris tam miſſæ conventualis, quàm aliarum miſſarum, unicuique certam diſtributionem de unanimi omnium conſenſu dari & aſſignari perpetuis temporibus ordinaverint inter ſe ſano fieri conſilio, ut aſſerunt, de & ſuper quo licentiam à præſenti capitulo, una cum confirmationis beneficio petierunt. Domino igitur Ciſtercienſi per ſe vel per alium in omnimoda poteſtatis plenitudine reverenter committit, quatenus inde & ſuper hujuſmodi negotio faciat, informatione prohabita, quod ſecundùm rationis ordinem erit poſſibile faciendum.

5. Quoniam, ut B. teſtatur Auguſtinus, nihil melius eſt quod vel animo geramus, vel ore promamus, vel exprimamus calamo, quam Deo gratias. Hoc enim nec dici brevius, nec audiri lætius, nec intelligi gratius, nec agi fructoſius quicquam poteſt. Hæ ſunt enim, ut ait ſapiens, ſummæ intentiones, cum à mortalibus Deo gratiæ peraguntur. In omnibus, inquit Apoſtolus, gratias agentes Deo: quod facere maximè decet fideles ſuper inenarrabili beneficio, quod in ſacramento altaris largitor gratiarum Deus noſter ſeipſum nobis donans, affluentiſſimè nos replet omnium munere gratiarum: quod attendentes multi populi nationum, dum ſacerdos in præfatione miſſæ ſalubriter eos monet dicens: Gratias agamus Domino Deo noſtro, tunc genua ſua humiliter flectunt, quidam ſe inclinant profundè & devotè; ſcandalizati ferè quod ſimilia non faciant ordinis noſtri profeſſores. Ad hoc igitur evitandum ſcandalum, præcipit & injungit generale capitulum univerſis & ſingulis perſonis ordinis noſtri, ut deinceps dum ſacerdos in præfatione *Gratias agamus Domino Deo noſtro* profert, ſicut *ad Gloriam Patri* in ſuis ſedibus profundè ſe capitibus diſcoopertis inclinent humiliter & devotè.

6. Cùm illuſtris miles dominus Franciſcus dominus Mallebetti fervore devotionis accenſus, à ſuorum progenitorum clara propagine non degenerans, qui ſemper ad monaſterium Bonævallis Viennenſis fuerunt inter, immò & ſuprà nobiles alios de partibus illis in devotione præcipui, in caritatis unione concordes, in amicitia favorabiles, ac in eleemoſynis liberales, cupiat & affectet progenitorum ipſorum ac præſentium oſſa in clauſtro dicti monaſterii inhumata, infra oratorium, ſeu eccleſiam transferre, videlicet in capella S. Benedicti vacante, nec à quoquam occupata, & ſuam ipſius in eadem extremæ manſionis eligere ſepulturam. Attendens generale capitulum dicti domini devotionem, annuit & concedit ut abbas dicti monaſterii Bonæ-vallis laudabile dicti domini deſiderium in hac parte compleat, conceſſurus eidem militi, ſi requiſierit, ſuper hoc ſub ſigillo principis vel notarii publici ſigno litteras ſive cartam.

7. Generali capitulo ſerioſè expoſuit abbas de S. Andræa de Goſerno, quod ipſius monaſterium plures poſſidet terras & hereditagia ſteriles & infructuoſas, quæ ſi ſecularibus traderentur ad cenſum perpetuum, plurimum fructum dicto monaſterio redderent & commodum. Committit ea propter generale capitulum abbati Savigniaci, quatenus ſuper præmiſſis ſeſe diligenter informet, & quod ſuper hujuſmodi ter-

rarum & hereditagiorum traditione repererit, ad utilitatem dicti monaſterii fieri poſſe, aſſenſum præbente conventu dicti loci, faciat auctoritate & in plena dicti capituli poteſtate.

8. Inauditum ſcelus crimenque nefandiſſimum quod XII. die Septembris noviſſimè lapſa in domo Ciſtercienſi Divionenſis villæ perpetravit frater PETRUS DE CASTELLIONE quondam abbas Pontis-Tieffredi Metenſis, invadendo, videlicet gladio munita manu, & attrociter in faciem, quam revereri debuerat, vulnerando reverendiſſium in Chriſto patrem dominum JACOBUM abbatem Ciſtercii præſidentem capituli generalis, totiuſque ordinis hujus caput, & dominum principalem, ſciens & veraciter agnoſcens ipſum generale capitulum, tum ex principali contuitu rei geſtæ, tum ex dicti fratris PETRI confeſſione ſpontanea ultro fatentis & publicè, quod gladium abſque vagina ſub habitu detulerat, ut prædictum dominum perimeret, & etiam dominum Morimundi: memoratum generale capitulum, habita deliberatione matura, in nomine domini, prædictum fratrem Petrum de Caſtellione, præſentem in judicio per definitivam ſententiam, propter expreſſum ſuperius flagitium judicat in his ſcriptis, & condemnat ad panem doloris & aquam triſtitiæ, diſtrictam carceris clauſuram, manicas ferreas, compedes, & perpetua vincimina catenarum.

9. In nomine Domini, amen. Viſis & diligenter inſpectis proceſſibus hujus cauſæ motæ, videlicet inter reverendum patrem & dominum JACOBUM abbatem Ciſtercienſem Cabilonenſis diœceſis, & fratrem GIRARDUM de Fonteneto, aſſerentem ſe abbatem Clari-fontis dicti ordinis Biſuntinenſis diœceſis; viſis quoque teſtium pro utraque parte productorum depoſitionibus ſeu atteſtationibus, & aliis quæ de jure videnda fuerant, quæque noſtros movere poterant & debuerant animos; nos definitores capituli generalis, ejuſdem capituli nomine, Deum præ oculis habentes, per ſententiam noſtram definitivam, quam auctoritate apoſtolica nobis in hac parte commiſſa ferimus in his ſcriptis, dicimus, pronunciamus, declaramus dictum fratrem Girardum ritè, juſtè, & ſanctè ſecundùm ordinis ipſius conſtitutiones per dictum dominum abbatem Ciſtercienſem ab officio & dignitate abbatiali depoſitum, tamquam de ſodomiæ nefando crimine convictum. Quapropter nos ejuſdem domini Ciſtercienſis approbantes ſententiam, ipſum fratrem Girardum perpetuis mancipandum carceribus, ad agendum perpetuam pœnitentiam, pane doloris & aqua triſtitiæ ſuſtentandum, ut commiſſa mala defleat, & flenda non committat ulterius, condemnamus, locum nihilominus miſericordiæ & gratiæ, ſi quando promeruerit illius compunctio, reſervantes, & prædicto domino abbati Ciſtercicienſi adjudicamus expenſas in hoc pro parte ſua legitimè factas, ſibi per dictum fratrem Girardum, vel ejus fidejuſſores, ſeu cautores debere deffundi, ipſarum taxatione per dominos abbates Morimundi & Fonteneti prius facta, quam ex nunc eiſdem auctoritate qua ſupra committimus faciendam.

STATUTA ANNI M. CCC. XCVII.

1. IN primis editas anno præterito definitiones in generali capitulo, ſuper anniverſariis quotidie pro defunctis in quolibet ordinis monaſterio, ubi ſunt vel eſſe poſſunt & debent duodecim ſacerdotes monachi celebrandis, ac etiam contra ordinis abbates extra ſua monaſteria ſine cauſa moram tahentes continuè in ſcandalum plurimorum, ſimiliter & pro ſcholaribus mittendis ad ſtudium, cum pœnis & ſententiis delinquentibus infligendis, juxta dictam definitionum totalem continentiam, animadvertens generale capitulum, fore Deo grata & hominibus, ipſas penitus ratificat, & approbat, & confirmat.

2. Si fratrem Bertandum converſum monaſterii de Mortuo-mari repererint idoneum, & dignum cenſuerint monachari abbas & conventus dicti loci, ſibi conceditur à generali capitulo licentia & auctoritas de converſo ad monachi ritum, ſtatum, & habitum commutare.

3. Cernens generale capitulum oculis compaſſivis lugubrem deſolationem monaſterii Leoncelli in Valentineſii partibus ſituati, ubi tam domini Raymundi de Turenna, quam Waſconum & aliorum viſpilionum guerræ longo jam tempore ſævierunt: ex quibus fuerunt effugati cultores, bovina & ovina animalia vel prædonice capta, vel ex fugis mortua, vel ex ſenio & palearum defectu conſumta: ex quibus monaſterium ipſum in ſeptingentis florenis obligatum, viduatum mobilibus & perſonis, concurrente modica ejus fundatione, quæ ſolum in agricultura conſiſtit, eſt ad maximæ paupertatis inopiam devolutum: abbatibus Bonæ-vallis Vienenſis & Vallis-creſcentis Dienſis diœceſis, & eorum alteri committit capitulum generale in ipſius poteſtate plenaria, quod ne dictum monaſterium Leoncelli olim membrum notabile ordinis, multa veneratione decorum, omninò depereat, tractent, concordent, & procurent, quod monaſterium monialium Verneſonis cum omnibus membris ſuis dicto monaſterio Lioncelli uniatur perpetuò, & quod inde & ſuper hoc fecerint, referant ſequenti capitulo generali, quod ipſius unionis finale negotium ſibi duxit ex certa conſcientia reſervandum.

STATUTA ANNI M. CCC. XCIX.

1. QUoniam obſervari diſcretio debet in numero religioſorum in monaſteriis ponendorum, ut videlicet tot ſimul & non plures cohabitent, qui vivere poſſint ordinate, ne vel excuſante paucitate vivant irregulariter, vel pro multitudine cohabitantium neceſſitatibus eorum illicita quærere compellantur. Sed dum quærunt plura exterior cura creſcit, per diverſas regiones eccleſiæ beneficia ſparguntur, & pro regendis ipſis fratres noſtri ſparſi ſubſequuntur, ſoli inter ſæculares habitant, & nolentes pati fraudem

Digitized by Google

fraudem judicio contendere ſunt parati. Qui verò per cellulas duo vel tres, vel etiam quatuor, aut quinque ſimul habitant clauſtrali non coartantur lege, ſed pro libito plerumque ſuo vivunt, & inter gentes commixti diſcunt eorum vitam & opera, & ut ſæculares diverſis ſerviunt ſculptilibus vitiorum, ac religionis ſtatuta ac ordinis formam, & obſervationes devotas nedum non ſervantes pene penitus obliviſcuntur: propter quod antiqui noſtri ſancti patres ſalubriter, immò neceſſariò, propter obſervantiam regulæ S. Benedicti, ſecundùm quam regulam nos omnes ſolemniter vivimus, & promiſimus converſari, ſtatuerunt in definitionibus per eos editis, ut ad novam abbatiam minus quam XII. monachi cum abbate decimo tertio non mitterentur, ipſo loco prius domibus, libris, & aliis neceſſariis ſic aptato, quod ſic competenter vivere poſſent, & regulam obſervare, quodque minora monaſteria tam monachorum quàm monialium, in quibus non poſſent congruè ſuſtentari XII. monachi vel moniales ibidem aſſiduè commorantes, ut per omnia poſſint communia ordinis ſtatuta obſervare, patres abbates committerent aliis monaſteriis & unirent. Cùm igitur monaſterium de Inſulis Autiſſiodorenſis diœceſis immediatè Ciſtercienſi ſubjectum monaſterio, ſit adeo tenuiter redituatum, & bonis temporalibus inſufficienter dotatum, quod nullatenus, aut vix in eodem poſſit dictus numerus monialium cum perſonis eis propter ſpiritualia temporaliaque negotia procuranda neceſſariis ad vitam ſuam tranſigendam ſufficienter procurari, ſeu commodè ſuſtentari, generale capitulum propter hoc & alia plura ipſum ad hoc merito inducentia, multum juſtè, unit, incorporat & annectit dictum monaſterium de Inſulis monaſterio Pontigniacenſi ſatis ei propinquo pro grangia vel cellario faciendis. Abbati dicti monaſterii Pontigniacenſis committendo præcipiens & injungens idem capitulum, ut abbatiſſam, moniales & ceteras perſonas regulares, quæ nunc ſunt dicti monaſterii de Inſulis, emittat auctoritate dicti capituli extra dictum monaſterium ad alia ſingula monaſteria monialium dicti ordinis noſtri, quæ ſint potentia ad ſibi neceſſaria, ſicut ceteris ſuis monialibus, miniſtranda, & in eiſdem ſingulis monaſteriis faciat eas recipi regulariter quamdiu vixerint commorandas, poſſeſſionemque dicti monaſterii de Inſulis veram, manualem, & realem redituum, proventuum, fructuum, & emolumentorum, bonorum, hereditagiorum, poſſeſſionis rerum & pertinentiarum mobilium & immobilium ejuſdem accipiat, & intret pro ſe & ſuo conventu ac monaſterio Pontigniacenſi per cenſuram ordinis, invocato ad præmiſſa & infra ſcripta, ſi opus ſit, auxilio brachii ſæcularis: ita tamen quod ipſi abbas & conventus dicti monaſterii Pontigniacenſis & ſui ſucceſſores jugiter & omni tempore teneant in loco dicti monaſterii de Inſulis, expulſis inde perpetuò monialibus & aliis mulieribus quibuſcumque, & ſuſtentent in ſibi neceſſariis, & ad hæc facienda ſunt obligati & aſtricti tot ſacerdotes, quot ibidem propter reverentiam divini cultus, & inhumatorum ſeu ſepultorum corporum humanorum, & ſalutem animarum ipſorum, qualibet die una miſſa ad minus indeficienbiliter celebretur: & nihilominus committit idem capitulum generale univerſis & ſingulis abbatibus dicti ordinis, & ſpecialiter abbatibus de Prulliaco & Rigniaco, & eorum cuilibet, quod, ſi neceſſe fuerit, & ad hoc ex parte dictorum abbatis & conventus Pontigniacenſis fuerint requiſiti, ad dictum monaſterium de Inſulis & ipſius pertinentias perſonaliter ſe transferant, & executioni debitæ præſentem definitionem demandent, præcipitque diſtrictè ac injungit, ſub pœnis excommunicationis & incarcerationis perpetuæ, præfatis abbatiſſæ & monialibus, quæ pro nunc ſunt in dicto monaſterio de Inſulis, quod dicto abbati Pontigniacenſi ceteriſque commiſſariis abbatibus, ſi qui ad hoc fuerint evocati, pareant humiliter & devotè, nullam rebellionem vel contradictionem in his quæ concernunt noſtrum præſentem ſtatum, vel ipſum contingentia, emergentia, ſeu dependentia per ſe ipſos, vel alias quaſcumque perſonas, ullatenus inferendo: ita tamen quod dicti abbas & conventus monaſterii Pontigniacenſis teneantur in feſto B Remigii de capite Octobris poſtquam pacificam & integram poſſeſſionem dicti monaſterii de Inſulis ejuſque pertinentias habuerint, ſeu fuerint aſſecuti, ſolvere decem libras Turonenſes . . . . . domui ſtudii S. Bernardi Pariſienſis pro reparatione & ſuſtentatione domorum ſtudii memorati, & hoc ſingulis annis, & in perpetuum, & de eo faciant dictæ domui S. Bernardi, & ejus gubernatoribus ſine mora, poſt adeptam poſſeſſionem litteras obligatorias patentes & alias competentes.

2. Conſimili modo & cum conditionibus prædictis unit & incorporat generale capitulum monaſterium de Monte-noſtræ Dominæ propè Pruvinum, diœceſis Senonenſis, monaſterio Prulliacenſi diœceſis prædictæ.

3. Conſimili modo, & cum conditionibus prædictis unit & incorporat generale capitulum monaſterium monialium *Panthemont* diœceſis Belvacenſis monaſterio Belli-prati diœceſis prædictæ.

4. Conſimili modo, & cum conditionibus prædictis, unit & incorporat generale capitulum monaſterium monialium B. M. de Conſolatione B. Mariæ, aliàs de Mazuris Remenſis diœceſis monaſterio de Ellantia diœceſis prædictæ.

5. Conſimili modo, & cum conditionibus prædictis pro centum ſolidis Turonenſibus annuatim dumtaxat unit & incorporat generale capitulum monaſterium de Benedicta-valle Tullenſis diœceſis monaſterio Claræ-vallis Lingonenſis diœceſis.

8. Conſimili modo, & cum conditionibus prædictis, liberè tamen unit & incorporat capitulum generale monaſterium monialium de Valle-vinearum Lingonenſis diœceſis monaſterio Claræ-vallis dictæ diœceſis Lingonenſis.

Digitized by Google

A Subjiciantur etiam monaſterio de Oratorio ſicut antea fore ſolebant.

STATUTA ANNI M. CCCC.

1. PEnſata condolenti animo monaſterii Vallis-creſcentis exceſſiva nimium paupertate, ex ejuſdem minima fundatione procedente, capitulum generale monaſterium monialium de Bono-loco Valentinenſis diœceſis, in quo nullum monaſterii veſtigium remanſit, juxta formam qua unitum extitit monaſterium de Inſulis monaſterio Pontigniacenſi, excepto ſolum de penſione fienda ſtudio ſancti Bernardi, dicto monaſterio Vallis-creſcentis unit, incorporat & annectit.

2. Generalis capituli circumſpecta diſcretio pro viribus tribuere cupiens digna dignis, taleſque in prælatos aſſumere, qui de theſauris ſuis nova & vetera producere valeant & proferre, non minus monaſteriis & locis quam perſonis providere intendens; ſtatuit, ordinat & definit, quod nullus pater abbas cujuſcumque monaſterii in Normanniæ & Britanniæ ducatibus, Pictaviæ, partibuſque vicinis & adjacentibus conſtituti, electionem quamcumque & qualemcumque ritè ſeu canonicè teneat celebratam, durante præſenti ſchiſmate, aut confirmare audeat vel præſumat; ſed omnes & ſingulæ electiones hujuſmodi generali capitulo ſeu domino Ciſtercienſi in ejus abſentia remittantur confirmandæ. Electionem autem per alium vel aliter confirmatam generale capitulum decernit & declarat invalidam, quaſſam, vacuam, irritam & inanem.

3. Fratris Fernandi de Majorica olim ordinis fratrum Minorum, & nunc per licentiam apoſtolicam monachi de Spina profeſſi devotionem attendens generale capitulum, quamdam eccleſiam, quæ vocatur beatæ Mariæ de Mercede in diœceſi Lingonenſi conſtructam per dominos terræ & patronos, ac ornatam, ſua induſtria mediante, vineis, terris & aliis poſſeſſionibus, quæ ſufficienter & abundanter quatuor vel quinque religioſos in omnibus enutrirent, regimini dicti fratris Fernandi committit idem capitulum, prioratum faciens de dicta eccleſia ſubditum immediatè dicto monaſterio de Spina, & dictum fratrem Fernandum habilitat ad dictum prioratus officium obtinendum, & alias dignitates ordinis & honores.

4. Animadvertens generale capitulum deſolationem cultus divini, lamentabiles inſolentias & deriſiones, quæ ſunt & fiunt aſſiduè in monaſteriis monialium de Parodio prope Andegavos, & de Bono loco Cœnomanenſis diœceſis, prout ad ipſius capituli devenit audientiam, informatione præhabita, ſtatuit, ordinat & definit, ut abbatiſſis quæ nunc dictorum monaſteriorum præſunt regimini, & ſuis commonialibus ſublatis de medio, quibus præcipit idem capitulum, ne de cetero juvenculas recipiant in novitias & moniales, in dictis monaſteriis loco monialium ſubrogentur monachi, qui per priores & non abbates regantur, & ſint in tanta & tali quantitate dumtaxat, quod de bonis & reditibus dictorum monaſteriorum ſeu prioratuum valeant ſuſtentari.

STATUTA ANNI M. CCCC. I.

1. REformationem omnium & ſingulorum monaſteriorum, aliorumque locorum conventualium utriuſque ſexus, & omnium & ſingularum perſonarum ubicumque conſiſtentium, & ubicumque contigerit eas commorari vel eſſe noſtri Ciſtercienſis ordinis in partibus Pictaviæ, Britanniæ & Andegaviæ, in quibus, prout ad generalis capituli pervenit audientiam, ſunt plurima reformanda, B domino Pontigniaci ſacræ theologiæ profeſſori, per ſe vel alium, ſeu alios abbatem vel abbates, ſufficientem & idoneum, aut ſufficientes & idoneos, ab eo deputandum vel deputandos, ipſum generale capitulum committit per continuum triennium, in ipſorum capituli & ordinis, quantum poteſt, plenaria poteſtate, abſque patrum abbatum nihilominus præjudicio eidem injungendo, quod ad ipſa monaſteria & loca conventualia, vel alia per ſe vel alium, ſeu alios idoneos & diſcretos abbatem vel abbates, & non aliàs accedat, & ibidem corrigat, ſtatuat, inſtituat & deſtituat, viſitet & reformet, & tam in ſpiritualibus quam in temporalibus, C tam in capitibus quam in membris, quæcumque in eiſdem inſtituenda, ſtatuenda, corrigenda, &c. . . . . Similiter conceditur domino Morimundi per triennium in ſua generatione.

2. Annuens generale capitulum affectuoſæ petitioni abbatis de Berdonis, continenti quod per ipſum capitulum electio de ipſo ad dictum monaſterium Berdonis facta ratificetur & approbetur: de ipſius electi ſufficientia & idoneitate luculenter informatum dictum capitulum, ſi & in quantum poteſt, dictam electionem & perſonam electi ratificat, approbat, confirmat & corroborat D capitulum memoratum, defectus ſupplendo, ſi qui ſint in eligendo vel alias, ſalvis tamen ordinis & papalibus inſtitutis.

3. Si de beneplacito proceſſerit abbatis & conventus de Inſula-Dei, diſpenſandum fore cum fratre Johanne *Arnauld* ſuo monacho, ut non obſtante furto cuniculorum in garenna inſulæ de Nigro-lacu monaſterio, per ipſum patrato, ad ſtatus ordinis & honores valeat promoveri; auctoritate capituli diſpenſatio hujuſmodi committitur abbati de Villa-nova.

E

STATUTA ANNI M. CCCC. II.

1. QUia præcipiente beatiſſimo legiſlatore noſtro Benedicto, abbas duplici debet doctrina ſuis præeſſe diſcipulis, id eſt omnia bona & ſancta factis quam verbis amplius oſtendere, & capacibus diſcipulis mandata Domini verbis proponat, duris vero corde & ſimplicioribus factis ſuis divina præcepta demonſtret, & ante omnia ne diſſimulet aut parvipendat ſalutem animarum ſibi commiſſarum, non plus gerat ſolli-

Digitized by Google

citudinem de rebus tranſitoriis & terrenis atque caducis, & ne cauſetur de minore forte ſubſtantia, meminerit ſcriptum, *Quærite primum regnum Dei & juſtitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis;* & iterum, *Nihil deeſt timentibus eum.* Cellerarium etiam in monaſterio quolibet de congregatione debent abbates eligere, qui omni congregationi ſit ſicut pater, & curam gerat de omnibus. Felicis etiam recordationis dominus papa Benedictus XII. in ſtatutis ad reformationem ordinis noſtri ſalubriter editis, inhibet firmiter & diſtrictè, ne pecuniæ monaſteriorum ordinis in ſolius abbatis, ſeu alterius regimini præſidentis, aut burſarii, aut alicujus eorum remaneant poteſtate, ſed reponantur in aliquo ſecuro loco ſub quatuor ſerraturis & diverſificatis clavibus, quarum primam teneat abbas monaſterii, ſeu alterius loci conventualis regimini præſidens, ſecundam burſarius, tertiam prior clauſtralis, & quartam alius monachus ipſius monaſterii ſeu loci conventualis, de quo ejuſdem monaſterii ſeu loci conventualis conventui vel majori parti expedire videbitur, fideliter conſervandas. Præcepit etiam & ordinavit prædictus ſummus pontifex ea quæ ſequuntur: Et quia ubi prudentia & moderantia firmitate vallatæ non vindicant ſibi locum, luxus ineſt, longique temporis victum brevis hora conſumit, & decet & expedit, ut per diſpenſatores prudentes & fideles quoque manuteneatur ſubſtantia & etiam diſpenſetur: unde ſtatuimus & etiam ordinamus, quod in ſingulis monaſteriis & aliis conventualibus locis dicti ordinis per abbatem ſeu alium regimini præſidentem, de ſeniorum ſui conventus conſilio, duo burſarii deputentur, quorum unus principalis exiſtat, qui quidem burſarii omnes pecunias ipſius monaſterii vel loci conventualis, undecumque provenientes, univerſaliter recipiant; & de dicti abbatis vel regimini monaſterii præſidentis mandato ceteris officialibus & aliis diſtribuant, prout fuerit opportunum. Ipſi quoque burſarii quater in anno, ſicut ceteri officiales & receptores proventuum ſemel & etiam pluries, ſi eidem abbati vel regimini præſidenti videbitur expedire, de omnibus receptis & expenſis coram prædicto abbate vel regimini præſidente, ac ſenioribus de conventu ipſius monaſterii ſeu loci conventualis teneantur pleniſſimam & fidelem reddere rationem. Abbates etiam vel regiminibus præſidentes coram dictis ſenioribus & burſariis annis ſingulis de receptis & expenſis per eos plenam & fidelem rationem reddere teneantur. Recipiant quoque ipſi abbates vel regimini præſidentes, à dictis burſariis pecunias pro expenſis eorum: & ſi dum ipſi extra monaſteria vel alia loca conventualia acceſſerint, eos pecuniam contingat de proventibus monaſterii ſeu locorum conventualium eorum aut aliunde recipere, pecunias in ipſorum ingreſſu tradant burſariis prælibatis computatis, ſi quas de ipſis pecuniis impenderunt. Abbates vero ſeu alii regiminibus præſidentes, ſi ſecus attentare vel ſibi temporalia retinere præſumſerint, ab ingreſſu eccleſiæ ac divinis officiis poſt lapſum duorum menſium, à die regreſſus hujuſmodi computandorum, tamdiu ſuſpenſi exiſtant, donec ea tradant burſariis memoratis, & per eumdem & conſimilem modum præcepit & ordinavit, præcipit & ordinat noſtrum capitulum generale ſigilla conventuum monaſteriorum noſtri prædicti ordinis conſervari, &c.

2. In primis prout ad audientiam pervenit generalis capituli, quod nonnulli ſexus utriuſque noſtro in ordine profeſſi monachi & moniales, ſub umbra emendatioris vitæ, ſeu ut diſcurrant vagabundi, obliti vocationis prioris in qua ſunt vocati, à voto profeſſionis, quam ſuis in monaſteriis emiſerunt, vocaliter quittari & abſolvi requirunt: tantæ abuſionis audaciam refrænare cupiens generale capitulum, ſtatuit, ordinat & definit inhibendo, ne quis ordinis abbas vel abbatiſſa de cetero cuiquam monacho vel moniali ſuam quittantiam vel licentiam alibi quam noſtro in ordine profitendi, requirenti, quacumque occaſione vel colore quæſitis, conſenſum præbeant, vel abſolvant à ſuæ voto profeſſionis abſque ſcitu & licentia capituli generalis ſupradicti petita pariter & obtenta.

3. Abbatibus Grandis-ſylvæ & de Gimonte, & cuilibet eorum in ſolidum committitur per generale capitulum, quod ad monaſterium de Fullenchis perſonaliter accedentes, inquirant diligenter ſi abbas dicti loci à viginti annis citra à ſacramentis eccleſiaſticis confeſſionis & receptionis Euchariſtiæ abſtinuerit indebitè contra conſcientiam, & ſuæ ſalutis immemor in dedecus & vituperium totius religionis: quem ſi ſic erroneum repererint, deponant ab abbatiali dignitate, & retrudant in carceres horridos, alium idoneum & habilem loco ſui ſubrogando.

4. Domino Claræ-vallis ſacræ theologiæ profeſſori, & abbati de Savignieo, & cuilibet eorum in ſolidum committitur per generale capitulum, quod diligenter inquirant, ſi penſio data fratri Guillelmo *le Mazurier* in ſua ceſſione ſpontanea & regimine de Barberio ſit exceſſiva, ſeu minus juſtè data. Quod ſi ſic repererint, reſcindatur vel augmentetur, prout decreverint, pietate, juſtitia & rationis limitibus obſervatis.

5. Quoniam, prout ad audientiam pervenit capituli generalis, dominus epiſcopus Autiſſiodorenſis pabulum, quod dicimus in ordine caritativum, ſibi tamquam debitum omni anno de jure à Rigniacenſi monaſterio ſuæ diœceſis requirit cum violentia ſibi & ſuis exhiberi: quod vergeret in totius ordinis ruinam permaximam & noſtrorum privilegiorum infractionem. Cùm igitur in morbi novitate propinari debeatur medela, ne veteraſcens infirmitas adeo membris adhæreat, quod non valeat radicitus amputari: hinc eſt quod ad tuitionem & defenſionem privilegiorum ordinis, & præſertim hujus novæ invaſionis, abbatibus de Pruliaco & de Valle-lucenti conjunctim per generale capitulum committitur & injungitur, quod ad certum locum ſe transferentes, contributionem moderatam quadraginta florenorum ad coronam ſuper abbates & abbatiſſas ordinis in provincia Senonenſi aſſideant, & imponant eaſdem ad quotas ſuper eoſdem abbates impoſitas, perſolvendas per cenſuram or-

dinis, & auctoritate capituli generalis coerceant A & compellant.

6. Ad idem fiat pro monaſterio de Bella-brancha contra dominum epiſcopum Cenomanenſem in provincia Turonenſi, & committitur abbatibus de Oratorio & de Melereio uſque ad ſummam quadraginta florenorum ad coronam.

7. Annuens generale capitulum affectuoſe petitioni fratris Nicolai de Sara-curia dudum monachi & cellerarii Claræ-vallis, & nunc abbatis Longi-pontis, continenti quod per ipſum capitulum proviſio de ipſo auctoritate patris abbatis ad dictum monaſterium Longi-pontis ratificetur & approbetur, de illius ſufficientia & idoneitate informatum dictum capitulum, ſi & in quantum poteſt, dictam proviſionem ratificat, approbat, confirmat & corroborat.

8. Electionem de fratre Fernando *de Bolaines* ad monaſterium de Morerola Zamorenſis diœceſis factam ritè & canonicè, prout ad aures capituli generalis pervenit, ipſam ratificat, approbat & confirmat capitulum memoratum, ſilentium imponens perpetuum omnibus opponentibus & impedientibus, ſub pœnis excommunicationis. Mandat autem dictum capitulum præfato abbati, quod expenſas fratris Johannis de Dulglia monachi Vallis-Dei Ovetenſis diœceſis perſolvat integraliter & completè.

9. Approbat generale capitulum electionem fratris Arnaldi Capellani de ſe factam ad monaſterium de Bolhanis: annullat, caſſat, & reprobat quicquid contra ipſam hactenus actum ſit: inhibet fratri Geraldo de *Angaiſſ* monacho dicti monaſterii de Bolhanis, ne à cetero impediat dictum electum, ne ipſum coram judicibus quibuſcumque ſæcularibus in præjudicium ſui, detrimentum monaſterii & infamiam totius ordinis trahat, nec conveniat: approbat quoque proceſſum dictæ electionis, ratificat & confirmat.

10. Diſtrictius inhibet generale capitulum omnibus abbatiſſis ordinis noſtri, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna ac depoſitionis, ne à cetero habeant admittere aliquem epiſcopum in ſuis monaſteriis pro aliquibus benedictionibus fiendis aliis ab ipſis, cùm hoc ſit contra juris formam & noſtri ordinis diſciplinam.

11. Diſpenſat generale capitulum cum fratre Raymundo Torti bacalaurio in decretis, monacho & ſindico monaſterii Bolbonæ, quatenus valeat tenere oſtium in cella ſua, cùm ipſe habeat facere frequenter ſuos ſermones, & timeat perdere libros, & nonnulla monaſterii munimenta.

12. Annuit generale capitulum ſupplicationibus fratrum Fernandi & Johannis monachorum de Mataplana, ut valeant per quinquennium ſtudere in ſtudiis Salamantico vel Valliſolitano, petita licentia, licet non obtenta, ut fructus uberes valeant in Dei eccleſia afferre, expenſis ſuorum parentum vel amicorum.

STATUTA ANNI M. CCCC. III.

1. Abbates & conventus monaſteriorum de Bello-prato in Lotharingia, de Valle-lucenti, de Noa, de Trapa, de Albis-fontibus, de Fonte-Johannis, de Tribus-fontibus, de Boheriis de Alto-fonte, de *Begard*, de Bona-requie, de Loco-regio, de S. Leonardo, de Pinu, de S. Sulpicio, de Bono-fonte, de Stamedio, de Alta-criſta, de Monte ſanctæ-Mariæ, &c. & perſonas omnes & ſingulas ipſorum conventuum hortatur & B monet capitulum generale & peremtoriè & canonicè tenore ſtatuti præſentis, eis in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis latarum ſententiarum, in ipſos abbates & ſingulares perſonas dictorum conventuum pœnis, præcipiens & injungens, quatenus infra xxx. dies poſt notificationem præſentis ſtatuti eis factam ſeu faciendam immediatè ſecuturos, quorum dierum decem primos pro primo, decem ſecundos pro ſecundo, & reliquos decem pro tertio peremtorie & monitione canonica eis aſſignat dictum capitulum per præſentes, mittant C ad ſtudium S. Bernardi Pariſius, vel ad aliud generale ſtudium ordinis ſecundùm formam papapalium ſtatutorum, ac in eodem continuè teneant (quod damnabiliter nimium diſtulerunt) unum de monachis ſuis monaſteriorum quilibet prædictorum ſcholarem cum burſis & proviſionibus debitis & ſtatutis per papalia & noſtri ordinis inſtituta. Alioquin dictis xxx. diebus elapſis, niſi præmiſſis paruerint cum effectu, ipſos abbates & prædictas perſonas ſingulares dictorum conventuum præmiſſis non parentes, propter hoc ex nunc prout ex tunc excommunicat in his ſcriptis dictum capitulum generale, niſi tamen D cauſam, ſeu cauſas prætendere, proponere & allegare voluerint; propter quam, vel propter quas, ſi quas habent & voluerint prætendendas, proponendas & allegandas, citat ipſum generale capitulum, ipſos abbates, conventus, ac ſingulares perſonas ipſorum conventuum dictorum monaſteriorum peremtoriè per præſentes coram venerando in Chriſto patre domino abbate monaſterii Ciſtercii generali reformatori ordinis, & ſuper his infra ſcriptis habenti plenariam poteſtatem ordinis, in ipſo monaſterio Ciſtercienſi ad diem ultimam dictorum E xxx. dierum eiſdem, ut præmittitur aſſignatorum, ſeu aſſignandorum, niſi fuerit feriata: alioquin ad primam diem poſt immediatè ſequentem non feriatam & juridicam, prædictam cauſam, ſeu cauſas prætenturos & allegaturos, vel aliàs ulterius inde & ſuper præmiſſis & ea tangentibus proceſſuros & facturos, procedi & fieri viſuros, prout & quod fuerit rationis. Præſentem autem definitionem ſub dictis excommunicationum in eoſdem abbates & ſingulares perſonas dictorum conventuum latarum ſententiarum pœnis præcipit idem capitulum per præſentes, ſi tradita fuerit eiſdem ejus portitori per eoſdem indilatè reddi copiam ipſius, ſi voluerit habere, tradita prius eis, & de die receptionis Locus corruptus.

Digitized by Google

ejus per eoſdem abbates & conventus idem capitulum certificari competenter, & dictum dominum Ciſtercienſem, ſi & prout fuerint requiſiti per ejuſdem portitorem.

2. Renovatur decretum de ſolemnibus exequiis & precibus pro futura electione faciendis in obitu domini Ciſtercienſis in toto ordine & patrum in generatione ſua.

STATUTA ANNI M. CCCC. IV.

1. Cum abbas & conventus de Capella Thoſan, ignorantes Johannem *Vos* filium Victoris clericum, non eſſe de legitimo matrimonio procreatum, ipſum receperint ad habitum novitii, poſt cujus habitus receptionem ad eos notitia pervenit ipſum non fore legitimum, nihilominus attenta ſufficientia & idoneitate dicti Johannis, capitulum generale concedit eidem abbati licentiam dictum Johannem recipiendi ad habitum & regularem profeſſionem.

2. Peſtiferæ deſolationi, quam hoſtes regni Franciæ Anglici, videlicet anno iſto bina vice inſulæ de Re, in qua quoddam monaſterium ordinis noſtri vocatum de Re ſituatum, fecerunt, domos ejuſdem inſulæ comburendo, ipſamque ad importabiles pecuniæ ſummas redimendo: occaſione cujus dictum monaſterium de Re fuit & eſt multipliciter prægravatum, ſicque quotas contributionum ſibi impoſitarum anno elapſo nequit ſolvere capitulo generali, idem generale capitulum compatiens piæ caritatis affectu dicto monaſterio de Re, quotas contributionis ſibi in ultimo capitulo generali impoſitas & in præſenti capitulo imponendas, quittat & remittit de gratia ſpeciali.

3. *Prolixiſſimo hîc ſtatuto committitur abbati Pontigniaci reformatio monaſteriorum generationis Pontigniacenſis, nec non monaſteriorum Pictaviæ, Andegaviæ, Britanniæ, & Cenomanniæ per triennium.*

STATUTA ANNI M. CCCC. V.

1. In primis circa reformationem ſtudiorum ordinis generalium, & maximè Pariſienſium quod eſſe dignoſcitur ſplendor & ſpeculum ordinis univerſi, eo lubentius vacat & intendit generale capitulum, quo divinæ majeſtati, ſanctæque Romanæ curiæ creditur acceptius, ac uberiores & utiliores fructus honoris & honeſtatis exinde provenerunt, & meritò ſperatur eidem ordini provenire. Cùm itaque felicis & ſanctæ recordationis dominus Benedictus papa XII. hujus nominis, materiam præbere cupiens, ut ordinis noſtri profeſſores per ſacræ theologiæ ſtudium erudiantur, & in Eccleſia Dei ſalutares fructus, agricola cæleſti rigante, producant, matura deliberatione ſtatuerit, ordinarit, & diſpoſuerit pro ſuo & poſtero tempore, quod de quolibet monaſterio prædicti ordinis cujuſcumque provinciæ, ſeu generationis in quo forent vel eſſe poſſent XL. monachi, in ipſum Pariſienſe ſtudium duo mitti debeant, de quolibet vero monaſterio in quo forent vel eſſe poſſent XXX. monachi ad idem ſtudium Pariſienſe unus debeat mitti, & de quolibet monaſterio in quo forent vel eſſe poſſent XVIII. monachi & ſuprà uſque ad XXX. excluſivè ad alia generalia ſtudia vel Pariſius, ſi mittere maluerint, debeat ſimiliter unus mitti; quodque ſcholares prædictos cum burſis ac proviſionibus moderatis & competentibus abbates ipſorum monaſteriorum ſumtibus eorumdem, & ſtatutis terminis ad ipſa ſtudia mittere teneretur, & ut ipſi abbates, abjecta deſidia, majorem adhiberent in præmiſſis diligentiam; voluerit & ordinaverit idem ſummus pontifex, quod abbas quiſlibet ordinis ejuſdem, qui ſtatuto termino monachos vel monachum, ut dictum eſt, cum proviſionibus debitis ad ſtudium non miſerit, elapſo menſe poſt triennium, quo mittere debuit, duplum proviſionum hujuſmodi ſuis ſimiliter ſumtibus ad ſtudium, quo deſtinandus erat monachus, mittere teneatur. Quod quidem duplum, ſi quis abbas infra ſex menſes termini, quo mitti debuerat monachus ad ſtudium immediatè ſequentes non miſerit, eidem ſit eo ipſo dictis ſex menſibus elapſis ingreſſus eccleſiæ interdictus. Si verò prædicti abbates pœnas hujuſmodi per tres menſes dictos ſex immediatè ſequentes animo pertinaci ſuſtinuerint, eo ipſo ſuſpenſi maneant à divinis. Capitulum etiam generale pro viribus ſatagens compellere abbates & perſonas ordinis ad tam ſalubrium ſtatutorum obſervantiam, per definitionem, jam anni plures elapſi ſunt, dictam ſtatuendo præcepit abbatibus ordinis univerſi in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quod ſcholares ſuos ab inde infra tempus debitum mitterent ad Pariſienſe ſtudium, & eos ibi tenerent ſecundùm formam hujuſmodi ſtatutorum. Quod ſi qui facere contemnerent, per patres & vicinos abbates eorum, qui præmiſſa noſcent, excommunicati publicè nunciarentur. Poſt etiam præmiſſa, videlicet anno Domini 1387. ſtatuit, ordinavit & definivit præfatum generale capitulum, ut de quolibet ordinis monaſterio cujuſcumque provinciæ ſeu generationis, in quo forent vel eſſe poſſent XII. monachi, ad aliquod prædicti ordinis ſtudium mitteretur unus & miſſus teneretur cum burſa & proviſionibus ordinatis; & quod qui mittendus fuerit anno quolibet mittatur infra feſtum Omnium ſanctorum: alioquin abbates, priores, ſuppriores, cellerarii, burſarii & alii monaſteriorum officiales & conventus eorumdem locorum in præmiſſis negligentes, & non parentes cum effectu, duobus menſibus poſt dictum feſtum Omnium ſanctorum elapſis, duplum burſarum & proviſionum hujuſmodi ſuis expenſis mittere teneantur ad ſtudium ſupradictum: cujus dupli medietas ſecundùm eadem ſtatuta papalia ſtudenti, pro quo mitti debebant, pro libris applicetur emendis & in uſus communes ſtudentium, alia medietas per ipſius ſtudii cellerarium convertatur. Et ſi dicti abbates & officiarii monaſteriorum prædictorum præfatum infra ſex menſes, ut præfertur, non

Digitized by Google

miſerint, eo ipſo dictis ſex menſibus elapſis ſententiam excommunicationis ſe noſcant & noverint incurriſſe: quam definitionem ultimo dictam generale capitulum anno tunc ſequenti videlicet 1388. ratificavit, confirmavit & approbavit, prout hæc plenius in prætactis apoſtolicis & ipſius capituli ſtatutis ac definitionibus continentur; quæ tam apoſtolica quam ordinis præmiſſa ſtatuta, ſic ad Dei laudem & honorem totius ordinis, animarumque ſalutem ſalubriter edita plures, proh dolor! abbates ordinis & officiarii, quod horrendum eſt auditu, & infidelitatis cujuſdam prætendit infamiam, in divinæ majeſtatis offenſam, eccleſiarum clavium, ordinis totius, & ejus cenſuræ contemtum, ac enorme nedum propriarum, verum de ſubditorum cum eis participantium animarum periculum, grande præjudicium, & abominabile detrimentum, eiſdem ſtatutis non parendo contemnere non formidant: quorum temeritatem abhorrens, & ei quantum poteſt obviare, ac de ſalubri remedio providere cupiens generale capitulum, prætactas definitiones & ſtatuta præcedentium capitulorum generalium, annorum videlicet 1387. & 1388. ut ſuperius eſt expreſſum, ne lapſu temporis oblivione tangantur, approbat, ratificat, & innovat, ſtatuendo definiens idem capitulum, quod juxta formam & ordinationem in eis contentas in ipſo ordine & à perſonis ejuſdem perpetuis temporibus inviolabiliter obſerventur. Decernit inſuper & declarat idem capitulum generale omnes & ſingulos abbates ordinis, qui ſecundùm ordinationem prædictorum ſtatutorum, & prout debebant annis & temporibus præteritis ſcholares monachos cum proviſionibus debitis ad ſtudia non miſerunt, nec miſſos tenuerunt, nec infra tempus ordinatum duplum hujuſmodi proviſionum, ut tenebantur, mittere curaverunt, ſecundùm eadem ſtatuta papalia ſuſpenſionis à divinis, & ſecundùm definitionem ordinis ſupradictam à & pro temporibus, in quibus poſt ejus promulgationem ad hoc artabantur, ei debitè non paruerunt, excommunicationis ſententiam incurriſſe, ipſoſque ſuſpenſos & excommunicatos tenore præſentis ſtatuti mandat & præcipit publicè nuntiari, & propter hoc dictos abbates, ſicut præmittitur, ſuſpenſos à divinis & excommunicatos, ab adminiſtratione ſuorum monaſteriorum tam ſpirituali quàm temporali ſuſpendit, & ſuſpenſos teneri mandat & præcipit ipſum capitulum generale. Prioribus igitur, & ſubprioribus, & aliis regularibus perſonis ejuſdem ordinis, & in eodem capitulum tenentibus, vel in ipſis capitulis præſidentibus, de cetero in futurum, præcipit firmiter & injungit dictum capitulum in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub damnatione ſuarum animarum, ac excommunicationis ſententiæ pœna, quod ad requeſtam quatuor primorum abbatum, & cujuſlibet ipſorum, vel commiſſariorum deputandorum ab eis, vel eorum altero, abbates omnes & ſingulos quos noverint prædictis ſtatutis papalibus & ordinis non paruiſſe, & propter hoc prædictas ſuſpenſionis & excommunicationis pœnas incurriſſe, ſuſpenſos & excommunicatos in ſuorum monaſteriorum capitulis & in conventuum eorumdem præſentia publicè pronuncient omnibus & ſingulis diebus dominicis ac ſolemnibus & feſtivis, ipſis etiam prioribus & ſubprioribus ac aliis omnibus & ſingulis tam monachis quàm converſis ordinis univerſi conſimiliter, & ſub pœnis antedictis inhibet firmiter & diſtrictè dictum generale capitulum, ne ſuis etiam propriis abbatibus ſic propter præmiſſa ſuſpenſis & excommunicatis obediant, vel ab eis eccleſiaſtica ſacramenta recipiant, aut cum eis in aliquo participent, niſi dumtaxat in caſibus à jure permiſſis, quamdiu ſic ſuſpenſi & excommunicati permanſerint, & donec eiſdem perſonis regularibus ordinis conſtiterit, ipſos abbates ſuos à & ſuper dictis ſententiis abſolutionis obtinuiſſe beneficium à domino Ciſterciénſi, qui nunc eſt vel pro tempore fuerit, cui ſoli ſuiſque ſucceſſoribus, & nulli alteri præterquam in mortis articulo, à & ſuper hujuſmodi ſententiis abſolvendi, ac ſuper prædicta diſpenſandi, pro præſenti & futuro tempore, plenariam confert ipſum generale capitulum poteſtatem.

2. Item, cùm ſtudium S. Bernardi Pariſius inter alia ſit flos, decus, & ornamentum *ſpeciale* totius ordinis, providere cupiens, ut regente, bacalaureis, idoneiſque perſonis & ſufficientibus ad honorem Domini Dei & ipſius ordinis, continuè fulciatur, ut decet, capitulum generale ſtatuit, ordinat, & definit, quod ex nunc & in futurum, quicumque Bibliam aut ſententias legere voluerint in eodem, priuſquam ad hujuſmodi lecturas ordinentur, aut eis concedatur legendi licentia, juramentum ſolemne coram teſtibus & publicis *notariis præſtare* teneantur, & inſtrumentum *ſuper hujuſmodi* præſtatione juramenti publicum dare & mittere domino Ciſtercii penes ipſum remanendum, quod nec ante nec poſt adeptum in dicto ſtudio quemcumque gradum, per ſe vel per alium procurabunt vel impetrabunt, nec procurari & impetrari conſentient, vel acceptabunt abſque licentia ſpeciali domini Ciſtercienſis qui nunc eſt aut fuerit pro tempore, ut promoveantur ad abbatatum vel alium quemcumque ſtatum, antequam regentiæ tempus compleverint in eodem ſtudio conſuetum, niſi tamen infra dictum tempus canonicè ſint electi, & patrum abbatum auctoritate promoti. Qui verò jam ſunt ordinati actu legentes, & qui jam legerunt, nullatenus præſententur ad licentiam, nec aliquid pro lecturis ab ordine recipiant, donec prædictum juramentum præſtiterint, & ſuper hoc, ut dictum eſt, domino Ciſtercienſi publicum tradiderint inſtrumentum. Bachalarii autem curſores poſtquam curſum ſuæ lecturæ compleverint, *niſi ſint* ad legendum ſententias deputati, ad propria monaſteria ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna redeant infra annum.

3. Nonnullorum ordinis ſe jactantium obtinuiſſe licentiam à Romana curia, ut jura canonica ſtudere valeant & audire, temerarium auſum refrænare ſatagens capitulum generale, diſtrictius inhibet, etiam ſub excommunicationis

Digitized by Google

latæ ſententiæ pœna, ne qua de cetero præfati ordinis perſona, cujuſcumque ſtatus aut conditionis exiſtat jura canonica ſtudere vel audire præſumat, in quocumque ſtudio, niſi prius de hujuſmodi licentia dominum Ciſtercii reddiderit certiorem.

4. Item, cum multotiens in quampluribus ordinis monaſteriis aut locis retroactis accideret temporibus, ut dum ſcholares de dictis monaſteriis aut locis Pariſius vel alibi mitterentur ad ſtudium, per favores inordinatos, carne & ſanguine revelantibus, ignari & ignobiles reputarentur, & adeo ut, qui rudes & inepti, vacantes otio, & à ſtudio declinantes, velut animales beſtiæ ducebantur, reverterentur brutalibus rudiores, tantæ abuſionis decurſum abolere cupiens generale capitulum, ſtatuit, ordinat, & definit, ut quoties de quocumque ordinis monaſterio ſcholaris mittetur Pariſius vel alibi, eligatur ab illis à quibus & abbas eligitur, vel ſaltem à ſaniori parte conventus, monachus ætate juvenis, ſenſu canus, bonæ indolis, maturus moribus, clarus ingenio, de thoro legitimo procreatus, & habilis ad ſtudendum, aliàs minimè in præfato ſtudio admittatur.

5. Cùm in regnis & dominiis regum Caſtellæ, Legionis, Portugalliæ, Arragoniæ, Navarræ, & partibus eiſdem convicinis & adjacentibus, monaſteria ordinis Ciſtercienſis utriuſque ſexus in perſonis, diſciplina, & moribus ſint, proh dolor! quamplurimum deformata, prout ad ſanctiſſimi patris in Chriſto ac domini Benedicti papæ XIII. hujus nominis rumoribus innumeris pervenit auditum, quæ per vocis organum procuratori generali ordinis ſacræ theologiæ profeſſori generali capitulo detegenda præcipit, ut per idem capitulum ſuper his de celeri & opportuno remedio ſuccurratur. Cujus domini præceptis, ut tenetur & debet, parere cupiens generale capitulum, ſtatuit, ordinat, & definit, quod quam citius commodè poterit, omnes abbates dictorum regnorum & partium adjacentium, modo, loco, tempore, per dominum Ciſtercienſem ſacræ theologiæ profeſſorem ſpecialiter ordinandis, in unum connominatum tamquam ad capitulum generale conveniant, in quo dictus dominus Ciſtercienſis vel alter quatuor primorum, quem dictus dominus Ciſtercienſis eligere & ordinare decrevit, præſideat, & ibidem faciat, ſtatuat & ordinet, corrigat & reformet, deſtituat & inſtituat, tam in capitibus quàm in membris, quæcumque ſecundùm Deum, papalia & ordinis inſtituta, viderit ordinanda, & reformanda agnoverit, auctoritate dicti capituli generalis, & hæc omnia fiant ad expenſas dictorum monaſteriorum, tantumque in præmiſſis faciat, quod glorioſus Deus in ſuis operibus glorietur, dictus dominus noſter ſanctiſſimus, ſentibus criminum ab ipſius ordinis incolis penitus extirpatis, & virtutum inſertis ſurculis, contentetur, & domini temporales in tali reformatione lætentur.

6. Cùm abbas & conventus monaſterii Populeti multipliciter intendant multiplicationi litteratorum virorum etiam graduatorum operam

A dare, tam propter ordinis honorem, quàm monachorum inſtructionem in partibus illis, præſertim in dicto monaſterio Populeti, ſacræ theologiæ ſtudium frequentari: ut ad hoc diligentius intendant, & amplius animentur, ad humilem ſupplicationem magiſtri Bartholomæi ſcutiferi ſacræ theologiæ profeſſoris, & procuratoris Ciſtercienſis ordinis in Romana curia generalis, monachique dicti monaſterii Populeti conceditur per generale capitulum, ut ſi & quoties in dicto monaſterio Populeti magiſtrum in theologia non abbatem habere contigerit de dicto gremio Populeti, qui actus theologicos in ſæpè dicto monaſterio exerceat & frequentet, de ſpeciali gratia idem magiſter recipiat pro ſuſtentatione ſui ſtatus, &
B aliquali exoneratione monaſterii; annis ſingulis quibus actus theologicos, ut præmittitur, exercebit, quotam vel quotas contributionum, quam vel quas dictum monaſterium deberet ſolvere capitulo generali, juxta ordinis inſtituta ſub pœna ſolvere negligentibus infligenda. Quod ſi magiſter non abbas dictos actus in eodem monaſterio non fuerit exercens, idem monaſterium ſolvere tenebitur ſuas contributionum quotas annis ſingulis earumdem receptatoribus à dicto generali capitulo deputatis.

C

STATUTA ANNI M. CCCC. VI.

1. Confirmatur definitio edita anno 1403. de celebrando officio pro defuncto quolibet abbate Ciſtercii in toto ordine, pro quatuor primis abbatibus in generatione ſua, & de fundendis precibus pro electione novi abbatis.

2. Generalis capituli rumoribus innumeris & doloroſis indiciis pervenit ad aures, quod nonnullæ utriuſque ſexus ordinis perſonæ, contra ordinis libertates & ſtatuta, coram & in curiis
D tam diœceſanorum quàm aliorum, ſuos debitores, qui ſuis monaſteriis obligari deberent, in ſuis propriis nominibus faciunt obligari, ac vice verſa ſe ipſos obligant, citant & citantur, & forum ſequuntur diœceſanorum ipſorum. Nonnulli etiam ſi quas habeant proprietates, per ſui ſuperioris licentiam vel aliter, in fraudem ſuorum ſuperiorum, & monaſteriorum detrimentum, plus extraneis quàm ſuis fratribus in ordine confidentes, eas portant in cuſtodia penes ſuos parentes, & alibi ſilenter, & abſque ſcitu ſuperiorum ſuorum: unde frequenter accidit, quod dictas hereditates habere denegant obſer-
E vantes: tantæ abuſionis laxatis frenis obviare cupiens generale capitulum, ſtatuit, ordinat, & definit, quod quæcumque perſona ordinis à modo, ſi in curiis diœceſanorum ſe obligaverint, aut ſuis propriis nominibus alios obligare fecerint, ſeu dumtaxat ſuo monaſterio cauſa ſui & occaſione, eum ſententia excommunicationis quam incurrunt, tamquam proprietarii per omnia puniantur. Quæcumque vero ſic in fraudem ſui ſuperioris & monaſterii alibi quam in propriis monaſteriis aut locis ſecurioribus dictis monaſteriis pertinentibus, & in cuſtodia perſonarum ordinis cum ſcitu ſui proprii ſuperioris, aliqua

Digitized by Google

deportaverint obſervanda, niſi infra menſem à publicatione præſentis ſtatuti ſibi facta, ad domos ordinis & præſertim ſui monaſterii integraliter reportaverint quidquid ſilenter abſtulerint, pro furto habeatur, & nihilominus excommunicati denuncientur. Quod ſi in tali contumacia & errore deceſſerint, ita quod ſuum monaſterium in ſuis rebus defraudetur, ut ſuam ſecum ſint in perditionem, ſic decedens eccleſiaſtica privetur ſepultura.

3. Diſpenſatur gratioſè per generale capitulum cum ſorore Johanna de Saveſio moniali monaſterii de . . . . . . ut, non obſtante quod aliàs fuerit diſpenſatum ſuper defectum natalium circa dignitates & officia, dictam gratiam ampliando dictum generale capitulum eamdem, ſi ſua merita ſuffragentur, in poſterum admitti vult ad omnes honores, ſtatus, & gradus ordinis legitimos, etiam abbatatum.

STATUTA ANNI M. CCCC. VII.

1. PRo defendendis ordinis libertatibus communibus, contra quas vexatur monaſterium Rigniaci per reverendum patrem dominum epiſcopum Altiſſiodorenſem, domino Pontigniaci ſacræ theologiæ profeſſori committitur per generale capitulum, quod contributionem ſummæ & quotæ centum francorum aureorum exigendam & levandam proportionaliter ſecundùm facultates ab omnibus abbatibus abbatiſſis eorumque conventibus & monaſteriis in Senonenſi provincia conſtitutis imponat auctoritate generalis capituli, & levare, & exigi faciat viriliter per cenſuram ordinis, ad ſuffragium dictorum abbatis & conventus Rigniaci, ſecundùm papalia & ordinis inſtituta: contradictores etiam viribus coercendo per alia juris remedia, ſicut decet, nihilominus ſi per ipſius domini Pontigniacenſis diſcretam induſtriam poſſint ambæ partes quoquo modo pacificari de præmiſſis controverſiis abſque figura judicii, eidem per generale capitulum ſupradictum pax committitur reformanda.

2. Renovatur definitio anni 1396. contra abbates, non in monaſteriis, ſed in grangiis reſidentes.

STATUTA ANNI M. CCCC. VIII.

1. PRo univerſali unione totius ſacro-ſanctæ matris Eccleſiæ, & pro omnibus & ſingulis dominis prælatis, & curam animarum habentibus, & pro religioſis omnibus maximè ordinis noſtri, dicantur tres miſſæ, una videlicet de Spiritu-ſancto, altera de S. Cruce, tertia de Beata Virgine in ſingulis monaſteriis ordinis univerſi.

2. Quia principis illuſtriſſimi domini noſtri Francorum regis nuper urgente mandatò, ſuper univerſalis eccleſiæ concordia, & Gallicanæ præſertim atque Delphinatus diſponendo regimine, Pariſius ad ſolemne concilium evocati noſcun- A tur dominus Ciſtercienſis, pleriqué ipſius ordinis abbates, nec ſine ſumtibus poterit id explici: attendens generale capitulum, quod non modo ſingularis cujuſdam monaſterii, ſed totius ordinis res agitur, pro expenſarum eorumdem dominorum Ciſtercii, abbatumque ceterorum Pariſius hac de cauſa reſidentium ſublevamen, ſubſidium octingentorum francorum pro ſemel dumtaxat imponitur ordini: committens eidem domino Ciſtercii, & reverenter injungens, quatenus de conſilio & aſſenſu dominorum Pontigniaci & Claræ-vallis, vel eorum alterius, quotas ſeu partes dictam octogintorum francorum B ſummam integrantes, ſingulis monaſteriis tam monachorum quam monialium dicti ordinis, in prædictis regno & Delphinatu, locisque vicinis exiſtentibus, taxet, imponat, ſolutionis terminos præfigat, & determinet ſecundùm locorum facultates, ipſas quoque per ſe vel per alium vel alios exigat, levet & recipiat diſtribuendas rationabiliter de prædictorum & aliorum providorum abbatum conſenſu, abbatibus ſupradictis. Recuſantes autem hujuſmodi quotarum ſolutionem ſolvere, per cenſuram ordinis coerceat auctoritate capituli, invocato, ſi opus ſit, auxilio brachii ſæcularis.

3. Cauſa jus prætendentium in abbatiam de C Caſtellione committitur duobus abbatibus conjunctim, cum peritorum conſilio terminanda.

STATUTA ANNI M. CCCC. IX.

1. UT in ſuo monaſterio monialium carnibus uti valeat abbas de ſancto Benedicto in Friſia, & etiam monachi & converſi degentes ibidem, per ſtatuta docetur papalia, & ſi opus fuerit, ex abundanti permittitur & conceditur de ſpeciali gratia per generale capitulum.

D 2. Diſcretioni abbatis de ſancto Benedicto in Friſia per generale capitulum committitur, ut ſalvis regulæ documentis, ſi tenere ſilentium ipſe cum ſuis monachis, & ipſis monachis cum ipſo exiſtentibus in menſa vel in itinere non valeat, tranſgreſſores non obliget ad culpam, ſed aliquam infligat more Cartuſienſium pœnam temporalem.

3. Oculis intuens compaſſivis generale capitulum monaſterii Regalis-montis lamentabilem deſtructionem in caſuali ruina, proh dolor! ſui templi, ut efficacibus declaretur indiciis caritas ordinis immenſa, cùm alter alterius onera ſup- E portando, bonum proximi gliſcens zelo benevolo, doloribus condolet animi langueſcentis: hinc eſt quod de ſubſidio nunc ordini pro unione ſanctæ matris Eccleſiæ & aliis ordinis omnibus in pace ſupportandis impoſito, poſt ratificationem completam primitus & antea factam dominis ordinis, qui Piſis fuerunt, abbati Caroli-loci ſacræ theologiæ profeſſori, dicti ſubſidii receptori præcipit & injungit idem capitulum generale, quod ad reparationis opus eccleſiæ ſeu templi Regalis-montis trecentos francos, & abbati de Rigniaco LXX. in refuſionem expenſarum, pro

Digitized by Google

pro parte quas ſubiit in proſecutione libertatum ordinis contra dominum epiſcopum Autiſſiodorenſem, tribuat ex parte capituli memorati.

4. Reformationem omnium & ſingulorum monaſteriorum, omniumque locorum conventualium utriuſque ſexus, & omnium & ſingularum perſonarum in tota Alemannia, Bohemia, Moravia, Polonia, Flandria, Liguria, & aliis partibus adjacentibus & vicinis, & maximè in monaſterio de Lucela conſiſtentium noſtri Ciſterctienſis ordinis, quæ, prout ad capituli generalis pervenit audientiam, reformatione plurimum indigent, domino Morimundi & abbati, quem ſecum evocare decreverit, ipſum generale capitulum committit in ipſius capituli generalis & dicti ordinis, quantum poteſt, plenaria poteſtate, eidem domino Morimundi committens dictum capitulum, quod per ſe vel per abbatem ad ipſa monaſteria & loca conventualia, vel alia accedat, & ibidem, cujuſcumque generationis exiſtant, corrigat, ſtatuat, inſtituat, deſtituat, viſitet & reformet, tam in ſpiritualibus quam in temporalibus, tam in capitibus quam in membris, quæcumque in eiſdem inſtituenda, deſtituenda, corrigenda, viſitanda & reformanda viderit, ſecundùm Deum, ordinis noſtri ſtatuta & papalia, &c.

STATUTA ANNI M. CCCC. X.

1. ECce jam venit plenitudo temporis, in quo ſacro-ſanctam matrem Eccleſiam ruinis deformatam veteribus, & divinæ deſolationis attritam flagellis, ſub ſanctiſſimo patre & domino noſtro domino ALEXANDRO papa V. confractis jam duorum majorum peccatorum & ſchiſmaticorum cornibus, unione reddita, reſpirare confidimus. Ea propter univerſos & ſingulos totius noſtri ordinis abbates in quibuſcumque mundi partibus conſtitutos, ad quos præſentis definitionis edictum pervenerit, ad anni immediatè ſequentis capitulum generale, in quo, quantum cum Deo poterimus, ſuper ordinis reformatione vacare & intendere dignum erit, capitulum citat & evocat peremtoriè & præciſè. Abbates autem ordinis, qui ad præſens capitulum non venerunt, & ſecundum ordinis inſtituta venire tenebantur, non habentes in & ſuper hoc legitimum impedimentum ſeu licentiam remanendi, generale capitulum habet & reputat contumaces, ac decernit & judicat ipſos incurriſſe pœnam duplicis, quam expenſuri erant ad idem capitulum veniendo ac redeundo de illo, ſolvendi & exhibendi in ſequenti capitulo generali ad utilitatem ipſius convertendi, ſecundùm papalia inſtituta. Ipſis igitur abbatibus ordinis univerſi, ſic, ut præmittitur, in & ſuper hoc contumacibus & culpabilibus, qui dictam pœnam dupli incurrerunt, dictum capitulum generale in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis ſententiæ pœna mandat, præcipit, & injungit, quod dictum duplum realiter, efficaciter & completè in Ciſtercio ſolvant deputatis receptoribus contributionum in ſequenti capitulo. Quatuor etiam primis abbatibus ordinis, cuilibet in generatione ſua, datur poteſtas plenaria exigendi, levandi & requirendi dictum duplum modo quo poterunt fortiori. Solos autem abbates infraſcriptos de Alpibus, de Sigilleriis, de Recluſo, &c.

2. Abuſum deteſtabilem miſerorum quorumdam ordinis monachorum, qui quadam cupiditate damnabili excitati, propriorum monaſteriorum & ſui ordinis ſervitium relinquentes, ad mundi & hominum mundanorum ſervitium, cui renunciaverunt, ſicut canis ad vomitum revertentes, curis & parochiis ſæcularibus deſerviunt, & efficiuntur curatorum ſervi, & quo ad hoc dioceſanorum ſubjecti curiis, qui in propriis monaſteriis omnimoda libertate gauderent, extirpare cupiens generale capitulum, univerſis & ſingulis totius ordinis abbatibus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub graviſſima capituli generalis offenſa inhibet, ne de cetero cuiquam monacho licentiam tribuant de prædictis, omnes & ſingulos monachos quibus dederunt, audito præſenti ſtatuto, revocent ad propria monaſteria, ad quæ ſi ſine moræ diſpendio redire recuſaverint, pro fugitivis habeantur, & velut ordinis contemtores firmis carceribus mancipentur uſque ad nutum capituli generalis.

3. Ex decreto concilii ſolemnis eccleſiæ Gallicanæ Pariſius noviſſimè congregati, ad generale totius eccleſiæ Piſis nuper celebratum concilium proficiſci juſſus ſeu deputatus ſumtibus ſui ordinis dominus Ciſtercienſis cum pluribus de eodem ordine abbatibus & magiſtris, pro taxandis levandiſque ſtipendiis ejuſdem domini & collegarum ſuorum, quatuor primos, & alios, quotquot commodè potuit, convocavit abbates, qui quidem ſuper hoc Divione congregati, prædicto domino Ciſtercienſi & abbati de Caritate ſimul LXXII. ſolidos pro die qualibet, domino Pontigniaci LIV. domino Claræ-vallis LIV. ceterorum verò cuilibet XLVIII. ſolidos Pariſienſes taxaverunt, pro quorum ſolutione dimidiam decimam in regno Franciæ & locis vicinis impoſuerunt, hoc adjecto moderamine, quod ſi mediæ decimæ recepta prædictorum ſtipendiorum pro tunc ignotam ſummam excederet, de exceſſu diſtribuendo; ſi vero reperiretur eſſe minor, de ſupplendo defectu, præſens capitulum plenariè provideret. Ea propter attendens ſolerter ipſum capitulum, quod ad ſummam trium millium librarum Pariſius aſcendunt prætaxata ſtipendia, incluſis dependentiis & ſumtibus colligendi, quodque ſecundùm taxam decimæ levare pecunias pauperibus plerumque cadit in grande præjudicium, æquitatem tollit, & noſtris formaliter diſſonat inſtitutis: quia denique ex media decima colligi vix poſſet ſtipendiorum medietas, prout lucidius eſt oſtenſum, ſubſidium & prædictam trium millium librarum ſummam imponit exigendam & levandam ab omnibus & ſingulis monaſteriis & locis conventualibus, tam monachorum quàm monialium dicti ordinis, ubicumque citra Alpes ſituatis, per abbatem Caroli-loci, ſecundùm taxationem & diſtributionem quotarum per dictum capitulum pro monaſte-

Digitized by Google

riorum ſingulorum facultatibus factam, prout in confectis ſuper hoc rotulis, ſub ſigillis domini Ciſtercienſis & quatuor primorum plenius declaratur: committens & concedens dictum capitulum prædicto abbati de Caroli-loco auctoritatem & mandatum ſpeciale dictum ſubſidium ſeu ſummam trium millium librarum Pariſius exigendi & recipiendi, quittandique de receptis, compellendi, & non ſolventes, & eorum officiarios, cujuſcumque gradus, ſexus, aut immunitatum exiſtant, per cenſuram ordinis; auctoritate concilii eccleſiæ Gallicanæ prædicti atque præſentis capituli: ita tamen quod quidquid de præfata dimidia decima vel æquivalenti ſolutum jam fuit de quota in dictis rotulis contenta, integraliter defalcetur, taxandi quoque quaſcumque perſonas in ordine præſidentiam obtinentes, quorum monaſteria vel loca conventualia in dictis rotulis non fuere, deputandi demum & renovandi receptatores ſeu collectores, qui etiam deputandi ſeu committendi, & generaliter conſimilem in prædictis habeant poteſtatem invocandi, nihilominus ad coertionem, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis. Soli autem abbati prædicto Caroli-loci receptam inde pecuniam diſtribuendi & ſolvendi, quibus debetur, auctoritatem tribuit memoratum generale capitulum.

4. Capitulum generale cultum divinum in ordine ampliare deſiderans, quatenus multiplicatis interceſſoribus, nobis Rex regum uberiorem gratiam largiatur, monaſterium de Monte noſtræ Dominæ in dioceſi Trajectenſi noviter fundatum, ſub monaſterio Campenſi, unà cum ſuis appenditiis, membris, grangiis, & aliis quibuſcumque, quæ nunc poſſidet, & auctore Domino juſto titulo proceſſu temporis poſſidebit, ſecundùm omnem prælaturæ modum, noſtrique ordinis conſtitutiones ſalubres, ut dictum monaſterium gaudeat de cetero libertatibus, privilegiis & immunitatibus ordini noſtro à ſancta ſede apoſtolica, imperatoribus, & principibus conceſſis, ipſum noſtri ordinis conſortio recipit, unit, & incorporat, & annectit, dans & concedens idem capitulum priori dicti loci, qui nunc eſt, ſeu quicumque fuerit pro tempore, auctoritatem, poteſtatem & ſpeciale mandatum præſidendi ibidem, corrigendi ſubditos, jura defendendi, negotia tractandi, regendi recta & dirigendi indirecta, & alia univerſa & ſingula ad religionem ſpectantia fine debito terminandi.

5. Sub iſta forma incorporatur ordini monaſterium de Corona.

6. Domino Clarevallenſi abbati ſacræ theologiæ profeſſori, de cujus circumſpectionis providentia pleniorem fiduciam gerit generale capitulum, committit & injungit expreſſe ipſum capitulum, quatenus vocatis & aſſumtis ſecum duobus abbatibus magiſtris in theologia de ordine, quos eligendos decreverit, ad ſtudium ſancti Bernardi Pariſienſis perſonaliter accedens, ibidem auctoritate plenaria præſentis capituli viſitet & reformet, deſtituat & inſtituat, ſtatuat & ordinet, in omnibus & ſingulis membris ſcholaribus & perſonis, quocumque gradu, conditione ſeu prærogativa gaudeant, quæcumque pro bono ſpirituali & temporali, ac pro honeſtate ſtudii, ac perſonarum, viſitationis, reformationis, deſtitutionis, inſtitutionis, correctionis, & ordinationis beneficio noverit indigere. Univerſis autem dicti ſtudii perſonis graduatis & non graduatis mandat & præcipit memoratum capitulum, ſub ſuæ ſalutis incommodo, quatenus in omnibus præmiſſis ac ea tangentibus dicto domino Claræ-vallis obediant humiliter & devotè. Et eſt intentionis capituli, quod omnia & ſingula ad expenſas ſtudii compleantur.

7. Reformationem omnium & ſingulorùm monaſteriorum utriuſque ſexus, omnium & ſingularum perſonarum noſtri Ciſtercienſis ordinis in partibus Angliæ, terris & dominiis ſereniſſimorum principum dominorum regum Anglorum & Scotiæ ſubjectis, totoque ducatu Britanniæ, videlicet in monaſteriis illis, quæ à duobus annis circa reformata non fuerunt, committit per triennium continuum generale capitulum domino de Pontigniaco ſacræ theologiæ profeſſori, & abbati quem ſecum vocare decreverit & aſſumere de ordine, eidem committens generale capitulum & injungens, quatenus ad ipſa monaſteria & loca ordinis, cujuſcumque generationis exiſtant, perſonaliter accedens, *in eiſdem* viſitet, per ſe vel per alium, reformet, corrigat, ſtatuat, inſtituat, deſtituat, tam in ſpiritualibus quam in temporalibus, tam in capitibus quam in membris, quæcumque ibidem viſitanda, reformanda, corrigenda, ſtatuenda, inſtituenda, deſtituenda cognoverit, ſecundùm Deum, papalia & noſtri ordinis inſtituta. Omnibus autem perſonis regularibus dicti ordinis, quocumque titulo fungentibus, in virtute *ſanctæ obedientiæ*, & ſub divinæ majeſtatis *offenſa*, dat generale capitulum *diſtrictius in mandatis*, quatenus memorato commiſſario obediant & pareant humiliter & devotè. Dat etiam & concedit dicto commiſſario idem capitulum omnimodam poteſtatem contributiones exigendi, recipiendi, levandi, aſtalandi, ad certos terminos remittendi, & quittandi, quoad Angliam & alia regum Angliæ & Scotiæ dominia, habilitationes, gratias, licentias concedendi, abſolvendi ab omnibus ſententiis quæ in capituli poteſtate conſiſtunt, & generaliter quoad illa dominia omnia & ſingula faciendi, quæ generale capitulum dare, concedere, & facere conſuevit.

8. Abbati de Furneſio concedit capitulum generale, quatenus in ſuo monaſterio ſingulis diebus, in quibus una miſſa tantum dici debet, miſſa beatæ Mariæ in conventu alta voce & cum nota ſolemniter decantetur: aliis verò diebus ad altare ad hoc deputatum miſſa ejuſdem Virginis ſine nota more ſolito celebretur.

9. Electionem fratris Rogerii in abbatem de Fontibus monaſterii in Anglia, ac ejuſdem confirmationem generale capitulum confirmat, ratificat & approbat, ſecundum litterarum ſuper hoc confectarum, quibus hæc præſens definitio annectitur, ſeriem & tenorem.

Digitized by Google

STATUTA ANNI M. CCCC. XI.

1. AD reverentiam dominicæ paſſionis, in qua eſt ſalus & redemtio noſtra conſtituta, conceditur à generali capitulo abbati & conventui monaſterii Sanctæ Crucis in Auſtria, ut hiſtoriam de Sancta Cruce, qua utuntur Carthuſienſes in utroque feſto, ſcilicet Exaltationis & Inventionis, cantare & uti valeant futuris temporibus, in monaſterio ſanctæ Crucis memorato, & quibuſlibet ſextis feriis à certis miſſis vacantibus celebrent miſſam conventualem de S. Cruce cum duobus miniſtris, ob reverentiam paſſionis Jesu-Christi.

2. Cùm ſancti angeli ab omnipotenti Deo nobis ad cuſtodiam deputati, ſalutis noſtræ negotia fideliter & diligenter proſequantur, & vigiles contra ſpiritualium inimicorum inſultus exerceant excubias, dignum, ſanctum & juſtum videtur, ut & nos de ipſorum grati beneficiis aliquando ipſis honorem debitum exhibeamus, præſertim cùm reverentialis honor ipſis exhibitus videatur in magnificentiam Regis æterni, cujus ipſi ſunt milites, redundare. Quapropter ſtatuit, ordinat & definit hoc præſens capitulum generale, quod collecta *Deus qui miro ordine* legatur ad Primam & ad completorium, ad officium beatæ Mariæ Virginis, poſt collectam de B Virgine: ut ſancti angeli nos à malis imminentibus cuſtodiant, & ad omnia bona promoveant die ac nocte, & ipſi ſancti angeli & Rex omnium angelorum in ipſis glorificetur per ordinem noſtrum.

3. Ad requeſtam abbatis de *Pomuch* capitulum generale notificat & declarat, quod monachi ſui monaſterii & aliorum monaſteriorum ordinis poſt obitum abbatis à profeſſione futuri abbatis & ſuorum monaſteriorum, ſint minimè abſoluti, præſertim cùm quilibet ipſorum in ſuæ converſionis initio, in ſuo monaſterio ſtabilitatem, converſionem morum ſuorum, & obedientiam ſecundum regulam ſancti Benedicti voveat promittatque.

4. Item, quia monaſterium in *VValkenrede* in feſto dedicationis dominica qua cantatur *Vocem jocunditatis* huc uſque peracto, multa incommoda & gravamina propter hoſpitalitatem, contentiones, & alias ſcholarium inſolentias ibidem provenientium perpeſſum eſt: ea propter generale capitulum abbati de Campo dicti monaſterii de *VValkenrede* patri abbati committit & injungit, quatenus dictum feſtum dedicationis, prout ſibi prædicti monaſterii commodo & quieti melius expedire videbitur, in aliam diem transferat & tranſponat.

5. Conceditur abbati monaſterii de S. Cruce in Auſtria, quod amota à quodam fratre Minore occupatione abbatiæ de *Cycador*, auctoritatem habeat eligere & inſtituere unum monachum de profeſſis ſui monaſterii in abbatem dicti monaſterii in *Cycador* in plenaria ordinis poteſtate.

6. Ex conceſſione capituli generalis indulgetur abbati S. Crucis in Auſtria, quod ſi abbatiſſa monaſterii ſanctimonialium extra muros Viennæ A conſtituti ſibi immediatè ſubjecti, decedere, aut ex certis cauſis ipſam cedere, aut deponi contingeret, aliam monialem dicti monaſterii profeſſam infra annum xx. conſtitutam in abbatiſſam creare & confirmare valeat auctoritate capituli generalis monaſterii memorati, dum legitima fuerit, & aliud canonicum non obſiſtat.

7. Statuit, ordinat & definit generale capitulum, quod pro defendendis ordinis libertatibus in Romana curia, in proximo concilio in Roma vel alibi proximè celebrando, ut omnes & ſinguli abbates & abbatiſſæ univerſi ordinis in expenſas abbatum ad hoc eligendorum contribuant per modum infra ſcriptum. Primò, de regno B Franciæ dictum generale capitulum deputat de Grandi-ſylva & de Bardonis monaſteriorum abbates, quod ipſi auctoritate capituli convocent omnes & ſingulos abbates infra Nativitatem Domini de provinciis Toloſana, Auxitana, Narbonenſi, Arelatenſi, & Burdegalenſi, ut pariter congregati, in certo loco, quem dicti abbates deputaverint, eligant unum abbatem ex ipſis, qui ſumtibus aliorum abbatum & monialium ordinis earumdem provinciarum vadat ad proximè celebrandum totius eccleſiæ concilium generale. Abbates verò de Savigniaco & de Fonte-Danielis infra idem tempus conveniant abbates alios de provinciis Rothomagenſi, Bituricenſi, C & Turonenſi, & congregati unum ex ipſis eligant, qui ad dictum generale concilium ſub aliorum abbatum & monialium ordinis vadat ſumtibus & expenſis. Præterea dominus Ciſtercienſis convocet abbates quos decreverit de provinciis Remenſi, Senonenſi, Lugdunenſi, Viennenſi, Tarentaſienſi, & * Bituricenſi, ut pariter congregati ſimiliter eligant unum modo & forma ſupradictis, qui tres electi abbates pro honore ordinis & libertatibus defendendis, cum ceteris abbatibus aliarum provinciarum in Romana curia compareant termino conſtituto vel conſtituendo. Inſuper, mandat & injungit de D Eberaco & de Cæſarea monachorum abbatibus de provincia Moguntinenſi; & de *edile* & de *Pomuk* monaſteriorum abbatibus de provincia Pragenſi; de S. Cruce & de *VValdebach* monaſteriorum abbatibus de provincia Salceborgenſi, ut dicti ſex abbates in dominica proxima poſt feſtum Omnium ſanctorum in civitate Ratiſbona pariter conveniant, & duos abbates ad mittendum idoneos de prædictis provinciis eligant, qui vice & nomine omnium aliorum abbatum dictarum provinciarum ſub expenſis & ſumtibus omnium aliorum viſitent dictum concilium generale, E dictique ſex abbates, ſecundùm puritatem conſcientiæ ac monaſteriorum valitudinem, prædictas expenſas ſolvendas infra feſtum Purificationis beatæ Virginis proximum ſingulis abbatibus imponant; & dicti ſex abbates ſinguli in ſingulis provinciis colligant, & non ſolventes ad ſolutionem compellant, prout melius expedire videbitur in plenaria auctoritate capituli generalis, & expenſas per eos collectas duobus abbatibus electis pro via dicti generalis concilii indilatè & fideliter reconſignent. Inſuper omnes de provinciis Colonienſi, Leodienſi, & de dio-

* ſ Biſuntinenſi.

ceſi Trevirenſi de Campo & de Herdeenhuſenſe monaſteriorum abbates, cum aliis quatuor abbatibus, quos ad hoc eligere decreverint, conveniant in loco ipſis convenienti, & dicti ſex abbates pariter congregati, ordinent & diſponant pro via generalis concilii modis & viis ſuperius annotatis.

STATUTA ANNI M. CCCC. XII.

1. Attentis turbinibus & periculis diverſis tam terræ quàm maris, quibus abbates de Dacia, Suevia, Drueria, & Norvegia capitulum generale viſitare volentes incidere poſſent: annuit & permittit favorabiliter dictum generale capitulum, ut unus dumtaxat ipſorum, quem duxerint eligendum, nomine omnium & ſingulorum, eorumdem contributiones ſecum deferens, quolibet anno biſſextili, ceteris remanentibus, capitulum viſitet memoratum.

2. Ob honorem omnipotentis Dei & B. Eliſabeth reginæ viduæ, & ut ipſa pia mater & patrona, ac interventrix gratioſa ſuis ſacris precibus culparum remiſſionem & divinæ gratiæ infuſionem, ac felicem conſervationem omnibus ſacri ordinis Ciſtercienſis alumnis, ipſam piè invocantibus, obtineat à Domino noſtro Jesu-Christo; capitulum generale abbati & conventui monaſterii de Reuma ad ipſorum devotam inſtantiam annuit & concedit, ut feſtum S. Eliſabeth xix. die menſis Novembris cum una miſſa & duodecim lectionibus, & cum conſueta hiſtoria *Lætare Germania*, peragere valeant ſolemniter in dicto conventu.

3. Capitulum generale gratioſè annuit & conſentit petitioni abbatis de Schola-Dei in Friſia, quod mulieribus liceat eo tempore tantum, quo ſuos defunctos ad dictum deferunt monaſterium ſepeliendos, gratia devotionis circuire cimiterium, & apud defunctos intereſſe divinis in eccleſia tantum Aquilonari: ita ut ſe aliunde non divertant.

4. Concedit gratioſè generale capitulum priori monaſterii de Sibekelco ordini Ciſtercienſi nunc incorporato, qui pro tempore fuerit, quod licitè, non obſtante inhibitione ordinis Ciſtercienſis, poterit licentiam concedere perſonis regularibus domus ſuæ, & dicto monaſterio ſæcularibus oblatis, toties quoties ſibi viſum fuerit, in locis per ipſum priorem ad hoc deputandis, comedendi carnes.

5. Capitulum gratioſè indulget abbatibus Friſiæ Ciſtercienſis ordinis, quod valeant in ſuis monaſteriis hoſpitibus ſæcularibus ſupervenientibus & familiaribus ſuorum monaſteriorum etiam conductis carnes, quacumque inhibitione non obſtante, libere adminiſtrare.

6. Ad ſolvendas conſcientias aliquorum ſcrupuloſorum, generale capitulum vult & declarat, quod quilibet abbas poſſit & poteſt eligere confeſſorem de ordine, qui ipſum in omnibus & ſingulis caſibus abſolvat, in quibus ipſe ſubditos ſuos, ſecundùm papalia & ordinis ſtatuta, abſolvere poteſt.

7. Generale capitulum nomine & auctoritate totius ordinis Ciſtercienſis, in omnibus & ſingulis generalibus & particularibus ipſius ordinis & monaſteriorum perſonarumque ſingularium ejuſdem cauſis, querelis, actionibus, & defenſionibus quibuſlibet perſonarum, monaſteriorum, & ordinis totius prædictorum procuratores, nuncios ſpeciales, negotiorum geſtores, ſyndicos & yconomos, actores & defenſores, tam in generali totius orthodoxæ, aut particulari Gallicanæ alteriuſve cujuſlibet eccleſiarum conciliis infra proximum triennium futurum celebrandis, quam in aliis curiis eorumque judiciis, & officiariis eccleſiaſticis, vel ſæcularibus quibuſcumque eligit, ordinat, nominat, facit & conſtituit venerabiles abbates fratres Johannem Pontigniaci, Mathæum Claræ-vallis, Laurentium Caroli-loci, Guillelmum Fontis-Danielis, Johannem Urſi-campi, Ægidium Belli-prati theologiæ, & Guillelmum Gimontis decretorum doctores: ita quod non ſit eorum alterius conditio deterior, ſed quidquid per ipſorum aliquem incœptum fuerit, per alterum reſumi, continuari, deduci, mediari valeat & finiri: dans eiſdem abbatibus, nunciis, & procuratoribus, eorumque cuilibet in ſolidum poteſtatem, auctoritatem, licentiam & mandatum ſpeciale pro dicto ordine in generali univerſalis eccleſiæ Romæ vel alibi celebrando concilio, comparendi, ſupplicandi, excuſandi, proteſtandi, allegandi, agendi & appellandi, appellationes proſequendi, inſinuandi, eiſdem appellationibus renunciandi, apoſtolos petendi & recipiendi, aliaque generaliter & ſpecialiter exercendi & faciendi ubique terrarum: quæ omnes ſimul & diſtinctim dicti ordinis abbates & perſonæ facerent, aut facere & exercere poſſent & deberent, ſi præſentes adeſſent, ſubſtituendi quoque procuratores unum vel plures, ſimul vel pluries, qui ſimilem in omnibus dicto durante termino habeant poteſtatem: ratum habentes & plenius habituri quidquid per dictos procuratores, eorumque quemlibet, aut ſubſtitutos ab eis, vel eorum altero, pro dicto ordine, monaſteriis aut perſonis ſingularibus in dicto generali concilio vel alibi factum ſeu geſtum fuerit, vel aliàs quomodolibet procuratum.

STATUTA ANNI M. CCCC. XIII.

1. Domino Clare-vallenſi ſacræ theologiæ profeſſori committitur per generale capitulum, quatenus inquirat diligenter an unio, ſeu incorporatio monaſterii monialium de Claro-mariſco propè Rhemis ſit monaſterio Igniaci fructuoſa, & quidquid in & ſuper hoc repererit, faciat, ordinet, compleat, ſecundùm quod eidem videbitur expediens in plenaria ordinis poteſtate.

2. Ad idem committitur abbati Bonæ-vallis Viennenſis de monaſterio monialium de Boſcheto ad monaſterium Aquæ-bellæ, ut ſupra, incorporando.

3. Ad petitionem abbatis de *Ezedhcens*, ei-

Digitized by Google

dem concedit generale capitulum, quatenus in ejus monaſterio dumtaxat omni quinta feria celebretur ſolemniter in conventu miſſa de ſacramento Corporis Chriſti, miſſa tamen Sancti-Spiritus non omiſſa.

4. Concedit capitulum generale abbati de Veteri-villa propter penuriam piſcium & quotidianorum hoſpitum nimiam præoccupationem, ſæcularibus perſonis carnium adminiſtrationem, non obſtantibus in contrarium ſtatutis quibuſcumque.

5. Abbas de Veteri-cella Miſnenſis diœceſis ex parte filiæ ſuæ abbatiſſæ monaſterii Stellæ-ſanctæ-Mariæ, ceterarumque etiam monialium inibi B exiſtentium, prædictæ diœceſis, ſibi immediatè ſubditarum, capituli humiliter ſupplicando aures graviter occupavit, quatenus generale capitulum prælibatis abbatiſſæ & monialibus in pluribus ſolemitatibus anni *Pulcra ſæcularia*, *Kyrie eleiſon*, *Gloria*, *Benedicamus*, *Sequentias* & alia plurima in ordine inaudita decantandi indulgeret. Super qua ſupplicatione prædictum capitulum abbati de Veteri-cella mandat, & ſub obtentu ſui favoris præcipit ſerioſè, quod prædictam abbatiſſam & moniales, quæ pro tempore fuerint à talibus, ſub pœnis excommunicationis C ab ordine deputatis, omninò abſtinere coarctet. Sæcularium perſonarum maſculini ſexus, juxta decretalis illius de *vita & honeſtate clericorum* tenorem, ſpiritu ſimplici non duplici monaſterii aditum penitus præcludat monialium prædictarum. Tamen ſub . . . . . omnium prædictarum perſonarum ſæcularium familiaritatem evellet. Et ſi quod abſit à præfatis monialibus ſecus præſentis definitionis attentatum fuerit, eo ipſo facto vinculis excommunicationis auctoritate capituli generalis ſe noverint innodatas, nec per alium, niſi per patrem abbatem immediatè viſitatorem, D dum ſatisfecerint, & beneficium abſolutionis humiliter poſtulaverint, & obtinuerint, ſe ſciant abſolutas.

6. Reformationem omnium & ſingulorum monaſteriorum tam monachorum quàm monialium noſtri ordinis ultra montes conſiſtentium, exceptis in generatione Firmitatis, abbati de Clara-valle committit generale capitulum in ipſius plenaria poteſtate.

7. Idem committitur domino Firmitatis per ſe vel per alium in monaſteriis Ultra-montanis in generatione ſua dumtaxat.

8. Reformationem monaſterii Belli-loci com- E mittit generale capitulum abbatibus de Riye-valle Eboracenſis, de Dora Londonienſis diœceſis: præcipiens & firmiter injungens eiſdem, quatenus ad ipſum monaſterium Belli-loci quantocius accedentes, ibidem reforment, inſtituant, deſtituant auctoritate plenaria ipſius capituli, quæcumque reformationis officio repererint indigere Sanè de modo promotionis abbatis dicti loci ſe diligenter informent, & ſi in hujuſmodi repererint formam ordinis & ſtatutorum non fuiſſe ſervatam, vel in aliquo contra ſtatutorum hujuſmodi tenorem fuiſſe proceſſum, reparent vel faciant reparari, adnullantes indebite facta, & auctores juxta demeriti qualitatem, & præ- A tactorum ſtatutorum continentiam punientes, dictoque monaſterio Belli-loci, ſi ſit opus, per electionem aut alias ritè & canonicè providentes, prætactis in hoc ſtatutis firmiter obſervatis. Porrò ſi litem ſuper hoc oriri contigerit, prætenſo abbati inhibeant auctoritate præfati capituli, ne pendente proceſſu monaſterium de Gratiis, aut alia quævis dicto monaſterio Belli-loci ſubjecta viſitare præſumat, aut in eiſdem vel in eorum aliquo cujuſcumque ſuperioritatis officium exercere.

9. Abbatibus univerſis noſtri Ciſtercienſis ordinis per generale capitulum conceditur uſque ad decennium, ut novitios probatos & ſufficientes infra vel ante annum probationis recipere valeant ad profeſſionem regularem, dum tamen pſalterium reddiderint cordetenus, & reſiduo anni probationis penitus renunciaverint, nec aliud canonicum obſiſtat.

10. Nonnullarum tam abbatiſſarum quàm monialium ordinis adeo protervus error increvit, vel potius innotuit inſania, ut nedum ſtrictis & nubilium more mulierum veſtibus ad pectus & renes actitatis, uberum, renumque formam impudenter oſtentantibus indui, & velis amiciri non velantibus, ſed develantibus magis facies, atque provocantibus laſcivorum intuitus minimè vereantur. Verum etiam cùm à viſitatoribus ſuper his arguuntur exceſſibus, corruptelam hanc longèque continuatum abuſum tamquam vim habentem conſtituti conſuetudinem aſtruunt, corrigi recuſantes. Ea propter generale capitulum, præſenti ſtatuto, præcipit omnibus & ſingulis abbatiſſis ordinis ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quatenus infra tres menſes à præſentis definitionis inſinuatione, quorum primum pro primo, ſecundum pro ſecundo, tertium quoque pro tertio peremtorio termino ac monitione canonica eiſdem præfigimus, quod diſſolutos habitus ſuos & monialium ſuarum tam corporis quàm capitis ad modeſtam & decentem religionis formam, prout eis viſitator injunxerit, reducant & componant, reducique faciant & componi. In rebelles autem & inobedientes in hac parte abbatiſſas, ex nunc prout ex tunc, præditis terminis elapſis prædictum capitulum excommunicationis ſententiam fert & fulminat in ſuis ſcriptis; & eas, ſi pertinaces ultra menſem perſtiterint, declarat ab abbatiali dignitate continuo deponendas. Moniales verò quæ à viſitatoribus aut abbatiſſis propriis inhibitos eis habitus, poſt tres menſes ab hujuſmodi inhibitione portare ſeu portaſſe convincentur, ad abbatiſſæ electionem tam activam quàm paſſivam præſentis definitionis tenore declarat, & decernit inhabiles præſens capitulum generale.

11. Illuſtris princeps dominus Namurcenſis comes deſolationi condolens monaſteriorum monialium ordinis noſtri in ejus Namurcenſi comitatu atque confiniis ſituatorum, videlicet de *Moulins*, de *Argenton*, de Wallencuria, de Boneſya, de Soliſmonte, qui ſpiritualem pariter & temporalem aut jam ſubiere, aut de propinquo ruinam minantur omnimodam, Altiſſimi

conſilio fretus, ipſe dominus comes eadem monaſteria in unum redigi facere monaſterium, quod viris utique religioſis de ordine noſtro Ciſtercienſi perpetim adſcribatur, & donetur propoſuit & decrevit: generale præſens capitulum cum precibus benigniſſimis exhortans & requirens, ut ad tantæ pietatis atque devotionis opus eidem domino comiti cooperari ſtudeat toto poſſe. Huic itaque ſanctiſſimo ejuſdem domini comitis cum gratiarum actionibus humillimis applaudens propoſito, capitulum generale diſtrictius injungit domino Claræ-vallis, nec non de Caroli-loco, de Villaribus, & de Alna monaſteriorum abbatibus, & eorum ſingulis cum poteſtate ſubdelegandi committit, quatenus zelo religionis accenſi, quam citius poterunt, ſecundùm concilium, directionem, adjutorium & protectionem prædicti domini comitis ad executionem præmiſſorum efficacem & ſolertem auctoritate dicti capituli totis viribus elaborent, moniales dictorum monaſteriorum ad alia ordinis monaſteria deſtinantes, vel alias earum victui, prout congruentius videbitur, providentes, rebelles autem, vel eis hac in parte impedimentum procurantes perſonas per cenſuram ordinis & incarcerationem, ſi opus fuerit, coerceant & compeſcant.

12. Abbati & conventui in monaſterio *Bebenhuſin* ex ſpeciali gratia per generale capitulum conceditur, ut nonnullis ipſius monaſterii dominis amicis & fautoribus, ut puta illuſtri domino comiti de *VVittemberg* cum ſuo comitatu, & quam plurimis aliis, quibus eiſdem abbati & conventui videbitur expedire, cum ad prædictum monaſterium declinaverit, licitè valeant carnes pro refectione miniſtrare. Sanè ſuper præmiſſis quomodolibet diſpenſandi domino Ciſtercienſi, & ejuſdem atque generalis capituli commiſſariis quibuſcumque prædictum capitulum omnem prorſus præcludit & adimit poteſtatem.

13. Notoriam deſolationem, ruinamque tam morum quàm domorum monaſterii de Theſauro ſciens generale capitulum, non niſi per excellentem rectricis poſſe ſolertiam, zelum & induſtriam relevari: ad relationem domini Ciſtercienſis, abbatumque plurimorum zelum religionis & in regimine peritiam cognoſcentium, venerabilis religioſæ ſororis AGNETIS DE PORTA abbatiſſæ de Vicinis, ſi & quam primo prædictum monaſterium de Theſauro modo quovis vacare contigerit, eidem vacanti de perſona prædictæ ſororis edicto præſenti providendum decrevit ipſum capitulum generale, irritum ex nunc, prout ex tunc, quidquid in contrarium à quoquam fuerit attentatum decernens, & abbati Vallium-Cernaii, cunctiſque tam ſuis quàm capituli generalis quibuſcumque commiſſariis præcipiendo committens, quatenus agnita vacatione dicti loci, alter alterum non expectans, prædictam de Vicinis ibidem confeſtim auctoritate præſentis capituli, præficiat & inſtituat abbatiſſam, ſubductis ab electione alterius perſonæ monialibus dicti loci, quia per reformationem dicti domini Ciſtercienſis, ad electionem omnes nuper fuerunt inhabiles declaratæ.

14. Ad exhortationem curiæ parlamenti regii, in qua diu contra abbatiſſam de Theſauro nomine Malinam *du Chemin* litigaverant conventuales moniales dicti loci, anno 1411. menſe Martii reformationis officium exercens in dicto monaſterio dominus Ciſtercienſis, poſt & per multas exactaſque prorſus informationes, defectibus quam plurimis probatis & compertis, contra dictam abbatiſſam, propter quos ſecundùm ordinis ſanctiones deponi meruerat, id ipſum ſuadente ſeu conſulente prædicta curia parlamenti, certis tamen ex cauſis permotus idem dominus Ciſtercienſis prius eam monere decrevit, & ſublatum ab ea temporale dicti monaſterii regimen per curiam, ſupradicta eidem uſque ad biennium per modum proviſionis dumtaxat ſub denuo declarandis conditionibus recommiſit, primo quidem oretenus eidem abbatiſſæ ſub pœna depoſitionis abſolutè prohibuit, ne capellanum quemdam nomine Richardum, de cujus pernitioſo contubernio vehementer & longo tempore diffamabatur in monaſterio ſuo, frequentare vel cum ea converſari, aut ſui dicti monaſterii negotiis modo quovis permitteret occupari. Item, in ſcriptis eidem inhibuit, ne ſine certis deſignatis comitibus monaſterii fores egredi præſumeret. Item, ne monaſterii proventus vel debita reciperet ante ſolutionis aſſignatum tempus, nec mutuum aut debitum de novo contraheret in omnibus excedentem decem libras, quorum omnium & aliorum in litteris domini Ciſtercienſis jam dicti contentorum abbatiſſa prædicta neglectrix omninò fuiſſe & contemtrix comprobatur. Quamobrem omnibus & ſingulis ordinis abbatibus quibus definitio præſens ex, vel pro parte dicti domini Ciſtercienſis fuerit exhibita, præcipit & committit generale capitulum, quatenus eorum duo vel plures de præmiſſis & aliis abbatiſſæ defectibus debitè ſe informent; & ea ſi ſecundùm ordinis inſtituta, aut prædictas dicti domini Ciſtercienſis informatorias litteras deponi meruerit, depoſita per eoſdem, de nova confeſtim abbatiſſa provideatur ſic vacanti monaſterio prædicto, prout in certa ſuper hoc edita præſentis capituli definitione contineri viderint, in plenaria ejuſdem capituli definitione.

STATUTA ANNI M. CCCC. XVI.

1. AD humilem ſupplicationem abbatis de Locedio Vacellenſis diœceſis annuit generale capitulum, ut prioriſſa Sancti Spiritus, ejuſdem diœceſis, præfato monaſterio immediatè ſubjecta, à modo vocetur abbatiſſa, quæ per prius vocabatur prioriſſa, & baculo paſtorali, ut in ordine moris eſt, utatur.

2. Generale capitulum nomine & auctoritate totius Ciſtercienſis ordinis, in omnibus & ſingulis generalibus & particularibus ejuſdem ordinis ac abbatum & conventuum, monaſteriorum, perſonarumque ſingularium quarumcumque ejuſdem cauſis, querelis, actionibus, & defenſionibus, quibuſlibet abbatum, conventuum,

Digitized by Google

& monaſteriorum, perſonarum, & ordinis totius prædictorum procuratores, nuntioſque ſpeciales, negotiorum geſtores, ſyndicos, iconomos, actores, & defenſores, in ſacro univerſalis eccleſiæ concilio Conſtantienſi eligit, ordinat, nominat, facit, & conſtituit reverendiſſimum in Chriſto patrem dominum Ciſtercienſem, & venerabiles fratres MATHÆUM Claræ-vallis, JOHANNEM Morimundi, LAURENTIUM Caroli-loci, GUILLELMUM Fontis-Danielis JOHANNEM Urſicampi, GUILLELMUM Mortui-maris, & JOHANNEM de Precibus ſacræ theologiæ profeſſores monaſteriorum ejuſdem ordinis abbates, nec non de Columba, de Clara-valle, B de Runa, de Mulebrunne, de Lamkem, de Luczella, de Fontibus, de Bello-loco-regis ſimiliter ejuſdem ordinis monaſteriorum abbates, & eorum quemlibet in ſolidum: ita quod non ſit eorum alterius conditio deterior; ſed quidquid per ipſorum aliquem inceptum fuerit, per alterum reſumi, continuari, deduci, mediari valeat & finiri, dans eiſdem abbatibus nunciis, & procuratoribus auctoritatem, licentiam, & mandatum ſpeciale pro dicto ordine in generali univerſalis Eccleſiæ concilio Conſtantienſi comparendi, excuſandi, ſupplicandi, proteſtandi, allegandi, defendendi, agendi, litem ſeu lites conteſtandi, appellandi, appellationes C proſequendi ac inſinuandi, eiſdem appellationibus renunciandi, apoſtolos petendi, & recipiendi, aliaque generaliter ac ſpecialiter exercendi, & faciendi, ubique terrarum, quæ dictum capitulum omnes ſimul & disjunctim dicti ordinis abbates & conventus ſeu perſonæ quæcumque ejuſdem facerent, aut facere & exercere poſſent & deberent, ſi præſentes adeſſent; ſubſtituendi quoque procuratores unum vel plures, ſemel vel pluries, qui ſimilem in omnibus dicto durante concilio habeant poteſtatem, ratum & gratum habens dictum capitulum, & plenius habiturum quicquid per dictos procuratores, eorumque ſubſtitutos quoſlibet, vel eorum alterum, pro D dicto ordine, abbatibus, conventibus, monaſteriis, aut perſonis quibuſcumque ſingularibus ejuſdem in dicto ſacro generali concilio Conſtantienſi factum, geſtum fuerit, vel aliàs quomodolibet procuratum.

3. Quia generale capitulum Ciſtercienſem & alios ordinis abbates numero plures deputavit & ordinavit ad eundum communibus ordinis expenſis ad generale concilium Conſtantienſe, & reſidendum in eodem uſque ad finem & comple- E mentum ejuſdem. Idcirco pro ſolvendis eorum ſtipendiis ſuper univerſum ordinem, omniumque monaſteriorum utriuſque ſexus ſummam ſex millium librarum Turonenſium diſtribuendam eis, & pro eorum ſtipendiis, tam præteritis quàm futuris, ad quam diſtributionem faciendam committuntur reverendiſſimus pater dominus Ciſtercienſis, & cum eo domini abbates Claræ-vallis, Morimundi, & Urſicampi: ita tamen quod ipſe dominus Ciſtercienſis cum altero prædictorum tantum ad hujuſmodi diſtributionem taxandam procedere valeat, taxa verò ſeu determinatio diſtributionis hujuſmodi talis erit; dominus Ciſ- A tercienſis recipiet quotidie XXXVI. ſolidos Pariſienſes. Quilibet autem aliorum jam deputatorum, vel pro eis, ſi qui fortè defuerint, vel non continuarent, deputandorum XXIV. ſolidos Pariſienſes pro quolibet die, ut prius, adjungit etiam idem capitulum, quod ubi ultra ſex menſes in futurum duraret dictum concilium, & impoſita ſumma pro ſtipendiis prædictorum non ſufficeret, licebit prænominatis dominis Ciſtercienſi, Claræ-vallis, Morimundi, & Urſicampi abbatibus ulteriorem ſummam ordini ſimili modo imponere, quæ pro toto tempore durationis concilii ad dotationem ſtipendiorum, & ab eadem taxatione prædictis ſufficiat deputatis. Ceterum taxationes & impoſitiones quotarum ſingulis monaſteriis ordinis utriuſque ſexus jam dicti ſubſidii aſſignandarum, & deputationes etiam collectorum ejuſdem, committit idem capitulum prænominatis dominis Ciſtercii, Claræ-vallis, Morimundi, & Urſicampi monaſteriorum abbatibus in ordinis plenaria poteſtate.

STATUTUM ANNI M. CCCC. XVII.

1. Committitur domino Morimundi reformatio per generale capitulum omnium & ſingulorum monaſteriorum utriuſque ſexus & cujuſcumque generationis fuerint, exiſtentium in regnis Caſtellæ, Aragoniæ, Portugalliæ & Navarræ, nec non & in civitatibus Fuxi, Armeniaci, Provinciæ, & generaliter in tota Lingua-Occitana ſecundùm formam adviſandam per dominum Ciſtercienſem & alios patres ſecum in generali concilio exiſtentes, cum plenaria ipſius ordinis poteſtate.

STATUTA ANNI M. CCCC. XVIII.

1. Licet ardua & rationabilia honorem Dei & reformationem totius ordinis noſtri, in utroque, heu! ſtatu multipliciter collapſi concernentia, in præſenti capitulo tractanda eſſent & diſcutienda; tamen propter paucitatem abbatum in eodem capitulo comparentium, uſque ad ſequens capitulum talia oportet differri. Idcirco capitulum generale conſiderans ingratitudinem plurimorum abbatum, gratiis & indulgentiis ipſis conceſſis abutentium, omnes & ſingulas gratias aliquibus abbatibus conceſſas, ut videlicet certis annis proximum vel duos ex ipſis, ceteris remanentibus, in capitulo comparere poſſint, dictum capitulum revocat, caſſat, & annullat, citans peremtoriè & evocans virtute hujus definitionis omnes & ſingulos abbates, ut futuro capitulo ſub dupli expenſarum in via fiendarum, & depoſitionis pœnis perſonaliter ſe repræſentent, vel per procuratores idoneos, ipſos & quemlibet eorum legitimè & rationabiliter excuſantes, compareant in eodem. Singulis ergo collectoribus contributionum per capitulum præſens ordinatis, idem capitulum in virtute ſalutaris obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna diſtrictiſſimè præcipit & mandat, quatenus om-

Digitized by Google

nes abbates in terris ſive provinciis pro collec- A tura ſibi deputatis conſtituto per ſe vel per alium ſeu alios peremtoriè, ut præfertur, citent, & præſens citatorium quantocius poterint ipſis inſinuent & intiment cum effectu, &c.

2. Cauſas & negotia ordinis in Anglia capitulum generale committit reverendis patribus & dominis Ciſtercii, Pontigniaci & Claræ-vallis monaſteriorum abbatibus, ut diſponant de his ſecundùm ſerenitatem conſcientiarum & dictamen rectæ rationis, in plenaria ordinis poteſtate.

3. Quoniam abbas de Bello-loco-regis in Anglia commiſſionibus per generale capitulum ſibi conceſſis, prout à fide dignis ad dicti capituli B notitiam perlatum eſt, enormiter in ordinis grave ſcandalum atque detrimentum abuſus eſt, & abutitur etiam apoſtolica in hoc ſe fulciens auctoritate, contra morem ordinis & libertates à ſummis pontificibus indultas eidem. Idcirco generale capitulum omnem poteſtatem viſitandi, corrigendi, reformandi, inſtituendi, deſtituendi, contributiones colligendi, vel alia quæcumque faciendi, virtute commiſſionum hujuſmodi, ſeu ordinis auctoritate generali, vel alicujus abbatum ordinis in ſpeciali, ſuſpendit penitus, omnique vult executionis vigore carere, donec ſe C de præmiſſis coram dicto capitulo legitimè & ſufficienter excuſaverit, citans ipſum ab inde ad immediate futurum ſequens generale capitulum ſuper objiciendis ſibi ibidem perſonaliter reſponſurum: ei quoque inhibens ſub depoſitionis ab abbatiali præſidentia ac excommunicationis latæ ſententiæ pœna, ne contra præmiſſa quidquam adtentare præſumat. Similiter & ſub excommunicationis eadem pœna univerſas & ſingulas ordinis noſtri perſonas regulares, cujuſcumque ſtatus, vel gradus exiſtant, cavere monens ne dicto abbati, ſi quod abſit, aliqua præſumeret, obedire quomodolibet, ne ſic præ- D ſumtis audeant . . . . favere.

STATUTA ANNI M. CCCC. XIX.

1. REverendus pater dominus Ciſtercienſis, licet ad inſtantiam abbatum plurimorum petentium ab eo, ut in via capituli generalis uti poſſint carnibus, à ſede apoſtolica licentiam tradendi eſus carnium obtinuerit, ipſeque obtenta licentia à dicta ſede, pluribus perſonis ordinis eamdem licentiam comedendi carnes . . . . . E in omnibus locis ſine verecundia, immò ſine neceſſitate in ſcandalum plurimorum: quare capitulum generale omnes gratias & indulgentias per quemcumque de ordine quibuſcumque perſonis ordinis conceſſas cum conſenſu dicti domini Ciſtercienſis, caſſat, revocat & annullat: mandans & præcipiens omnibus & ſingulis perſonis ordinis litteras ſuper talibus licentiis & gratiis habentes, quod ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœnis, & privationis ab omnibus officiis & dignitatibus ordinis, ut infra triduum à ſignificatione præſentium tales litteras ſuperioribus ſuis præſentent, per tales ſuperiores penitus deſtruendas.

2. Ut à ſtatutis ordinis omnis ſuperfluitas, contrarietas, & ineptitudo excludantur, dominis de Fonte-Danielis, Urſi-campi magiſtris in theologia, de Reuna, de *Lanken* & de Populeto abbatibus & magiſtro Bartholomæo Scutifero religioſo Populeti, & ſacræ theologiæ profeſſori committit generale capitulum, ut vocatis ſecum, quos, quales & quot decreverint evocandos, libellos antiquarum definitionum & novellarum videant & viſitent, notantes & conſcribentes omnia & ſingula, quæ pro ſalute animarum, & honore ordinis, in dictis definitionibus ordinis correctione, mutatione, diminutione, vel reſecatione indigent, ut quicquid ſuper hoc conceperint exprimendum, futuro capitulo generali ſtudeant præſentare.

STATUTA ANNI M. CCCC. XXI.

1. REnovatur definitio de revocandis gratiis à capitulo generali conceſſis abbatibus aliquibus ad remanendum à capitulo generali; & propter paucitatem abbatum præſentium, ea quæ reformationem concernunt, differuntur.

2. Domino Ciſtercienſi reverenter ac domino Claræ-vallis & Caroli-loci ſacræ theologiæ doctoribus injungendo committit capitulum generale, quatenus quæ pro reformatione, continuatione, ſalubri regimine, & reparatione poſſibili collegii S. Bernardi Pariſius viderint expedire, decernant, ordinent, & ſtatuant, obſervarique faciant auctoritate plenaria totius ordinis & capituli memorati.

3. De Savigneio & de Fonte-Danielis monaſteriorum abbatibus capitulum generale committit, præcipit, & injungit, quatenus infra proximam Nativitatis dominicæ ſolemnitatem omnes alios abbates ejuſdem ordinis Rothomagenſis, Bituricenſis, & Turonenſis provinciarum convocent ad locum per eos eligendum, & ſimul congregati duos eorum idoneos & ſufficientes eligant, qui ſumtibus aliorum omnium abbatum & abbatiſſarum monaſteriorum & locorum conventualium antedictorum ordinis & provinciarum cum deſtinandis per alias provincias vice & nomine totius ordinis antedicti ſacro generali concilio Papiæ vel alibi proximè celebrando, pro dictis verò ſumtibus ſecundùm puritatem conſcientiæ ſubſidium imponant earumdem provinciarum monaſteriis tam virorum quàm monialium, & electis pro dicto viagio fideliter diſtribuant abbates duo prænominati, locisve conventualibus præſidentes, cujuſcumque ſexus, per cenſuras ordinis ad ſolutionem taxarum eis impoſitarum dicto ſubſidio etiam per alias quaſcumque juſtitiæ vias viriliter & debitè coerceant & compellant.

4. Ad idem Grandis-ſilvæ & Berdonis abbatibus committitur in Viennenſi, Toloſana, Occitana, Arelatenſi, Aquenſi, Narbonenſi, & Burdegalenſi provinciis, ut eligant tres, ſubſidium imponant.

5. Ad idem de Ebraco & Mulebrunne ſuper convocatione

Digitized by Google

convocatione & electione duorum abbatum de provincia Moguntinenſi, & ſubſidii impoſitione.

6. Ad idem de Runa & de S. Cruce pro provinciis Salſeburgenſi & Strigonienſi pro duobus eligendis, &c.

7. Ad idem abbati Claræ-cumbæ pro regno Poloniæ, Sileſiæ, Cepuziæ & Pruſſiæ, & electione duorum.

8. Ad idem de Campo & de Villari in Brabantia pro provinciis Colonienſi & Treverenſi, & electione duorum.

STATUTA ANNI M. CCCC. XXII.

1. QUia ordo noſter Ciſtercienſis in diverſis mundi partibus, quoad diſciplinam regularem & vitam monaſticam, heu! deformatus & collapſus eſt: cujus cauſa pro magna parte fuit, & eſt, quod quidam patres abbates & viſitatores nec per ſe nec per commiſſarios monaſteria ſibi ſubjecta, juxta ordinis ſtatuta, totiens quotiens opus fuiſſet, & tam fructuosè tamque fideliter, ut debuiſſent, viſitarunt vel viſitari fecerunt: ideo ad ſupplendum defectum negligentiæ & deſidiæ talium patrum abbatum, capitulum generale cunctis regnis ac provinciis certos reformatores inferius nominandos, de quorum idoneitate conſtat, & conſcientiarum puritate præſumitur, non improvidè duxit deputare, eiſdem & cuilibet ipſorum præcipiens & injungens, quatenus ad omnia & ſingula monaſteria, cujuſcumque ſexus exiſtant, ipſis & cuilibet ipſorum commendata, ſi ſecurus ad ea patuerit acceſſus, conjunctim & perſonaliter accedant, ibidemque mores informent, vitia corrigant, ſtatuant, ordinent, inſtituant, & deſtituant quæcumque, ſecundùm Deum & ordinis formam, ſtatuenda, corrigenda, ordinanda, inſtituenda, & deſtituenda pro ordinis reformatione cognoverint; abbates & abbatiſſas, ſi ſua exegerint demerita, deponant, & ad electionem paſtoris, ut moris eſt in ordine, procedant. Abbatibus etiam ſponte cedentibus, juxta tenorem papalium ſtatutorum, penſionem concedant, perficiant & diſponant, tam in capitibus quam in membris, in ſpiritualibus & temporalibus, quæ ad actum reformationis prædictæ pertinere noverint, & monaſteriorum utilitatibus convenire; faciantque hæc auctoritate capituli generalis in plenaria ordinis poteſtate, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio judicum eccleſiaſticorum & brachii ſæcularis; poſſintque dicti reformatores unum vel plures abbates ordinis, juxta exigentiam cauſarum, ad ſe vocare, ut negotia ordinis eo efficacius & meliori fine terminentur. Abbatibus autem & abbatiſſis, ac ſingulis perſonis monaſteriorum prædictorum regularibus præcipit capitulum generale in virtute ſanctæ obedientiæ, & dans firmiter in mandatis, quatenus dictis reformatoribus prædictis, & ea tangentibus humiliter pareant & devotè, dictique reformatores ſint compulſores abbatum ad mittendum ſcholares ad ſtudia generalia, ſintque collectores contributionum ordinis antiquarum & novarum, ad quarum ſolutionem non ſolventes per ordinis cenſuras, etiam per pœnam depoſitionis, ſi opus fuerit, & alia juris remedia viriliter arceant, ſolventes quittent, & à ſententiis, quibus propter tardam ſolutionem inciderint, liberent & abſolvant, habeantque poteſtatem cum debitoribus contributionum componendi, & ad certos terminos appellandi. Et quia plures abbates in vilipendium & contemptum capituli generalis, & ſacri ordinis noſtri, in dicto capitulo, nec per ſe nec per procuratorem idoneum præſenti, nec pluribus annis in capitulis comparere curaverunt: ea propter dictum capitulum dictis reformatoribus vel viſitatoribus, ſub debito obedientiæ, & excommunicationis pœna, mandat & injungit, quatenus ab hujuſmodi abbatibus, qui à capitulo aliquotiens remanſerunt, nec ſe legitimè excuſarunt, duplum expenſarum pro qualibet remanentia, juxta papalia & ordinis ſtatuta, prædictas cenſuras, & alias juris & ordinis pœnas, quantocius exigant & requirant. Et ſi aliqui abbates vitium proprietatis, in diſpendium ſalutis animarum, in propriis aut ſibi ſubjectis monaſteriis vel commiſſis permiſerint ſuccreſcere, hoc idem vitium dicti reformatores, juxta regularia & ſtatuta canonica, curent extirpare: attentis etiam guerrarum turbinibus in omni parte mundi undique ſævientium, aliiſque incommodis de viarum diſcriminibus, capitulum generale concedit & indulget, ut ſingulis annis de qualibet provincia in partibus Alemanniæ certi eligantur abbates, qui nomine aliorum abbatum ejuſdem provinciæ capitulum generale Ciſtercienſe viſitent, contributiones ordinis & excuſationes ceterorum ſecum deferentes, habeantque reformatores cujuſlibet provinciæ poteſtatem convocandi ad loca & terminos competentes ceteros abbates, & compellendi eos per cenſuras eccleſiæ & ordinis pœnas ad conveniendum in locis & terminis prædictis, ad eligendum ſingulis annis abbates ad capitulum mittendos, ut præfertur. Deputat verò dictum capitulum pro provincia Maguntinenſi pro reformatoribus, de Malebrunne, Wolkoſderode monaſteriorum abbates; in provincia Trevirenſi abbatem de Herdhuſem; in provincia Colonienſi abbatem de Menterna in Friſia; pro provincia Magdeburgenſi abbatem de Cenna; pro provincia Salzeburgenſi abbatem de Reuna; pro provincia Gneſnenſi abbatem de Clara-cumba; pro provincia Bremenſi abbatem d'*Obram*; pro provincia Strigonienſi abbatem de Peliſio, qui quidem reformatores negotium reformationis exerceant ſine præjudicio patrum abbatum, videlicet quod in monaſteriis, in quibus patres abbates annuatim viſitaverint, & viſitare fructuosè velint, dicti reformatores non viſitent, nec monaſteriis vacantibus provideant ſine patrum abbatum præſentia, dummodo ipſi patres abbates à monaſteriis vacantibus infra ſint duas dietas conſtituti, faciantque dicti reformatores in proximo & aliis futuris capitulis generalibus de factis & peractis per eos fideliter relationem. Prædictarum autem omnium & ſingularum provinciarum capitulum generale ordinat & deputat generalem abbatem de Sambli.

2. Quia aliqui monachi & moniales tanta errorum caligine, immo potius malitia excœcati ſunt, & in omnibus factis ſuis, & maximè in electionibus faciendis, quæ ſua ſunt quærentes, non quæ Jesu-Christi, non judicium rationis, ſed motum ſuarum ſequuntur voluntatum, & cùm pro electoribus & electricibus ad eligendum abbatem ſeu abbatiſſam ordinantur, non ad honorem Dei reſpectum habentes, non ſuorum monaſteriorum profectum conſiderantes, ſed aliquando propter conſanguinitatis propinquitatem ſeu alterius commodi inordinatum affectum, indignas & inſufficientes perſonas præ- B ficere nituntur, ſufficientibus & dignis ſcienter dimiſſis: unde obſervantia regularis diſciplinæ deſtruitur, virtutes minuuntur, vitia augmentantur, dum ſic honeſtæ perſonæ deprimuntur, laſcivæ quandoque exaltantur: propter quod etiam ipſa monaſteria, in utroque ſtatu, etiam irrecuperabilem ut plurimum ſuſtinent læſionem. Huic morbo peſtifero cupiens generale capitulum de medela providere opportuna, ſtatuit, ordinat, & definit, quod quotieſcumque in monaſteriis monachorum & monialium electiones celebrari contigerit, electores & electrices ordinati antequam ad actum electionis procedant, ad ſancta Dei evangelia jurare tenebuntur, quod omni affectio- C ne inordinata rejecta, illas perſonas eligere ſtudeant, quas noverint pro regimine monaſterii meliores: & quæ contra fecerint, & de hoc convinci poterunt, tamquam protervæ puniantur.

3. Attendens generale capitulum, quod modernis iſtis temporibus caritas Dei in cordibus, heu! multorum ſic refriguit, quod plures ordinis perſonæ, abjecto Dei timore, excommunicationis, ſuſpenſionis, & aliarum ſententiarum vinculis ſe irretire & in eiſdem, in diſpendium ſalutis ſuæ, diutius ſordeſcere non verentur, ſe inſuper, quod deterius eſt, divinis hujuſmodi ſententiis ligatæ immiſcentes, vel eadem celebran- D tes, notam irregularitatis incurrunt damnabiliter, quandoque diutius profanandum. Talibus igitur periculis animarum capitulum generale obviare cupiens, omnes & ſingulas excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti ſententias, pro certis exceſſibus & tranſgreſſionibus per capitulum generale ſtatutas, quondam promulgatas, & de facto latas, idem capitulum moderatur & relaxat; ſtatuens, ordinans, & definiens, quod omnes dictæ ſententiæ, exceptis aliquibus infra annotatis, de cetero minatoriæ ſint & reputentur, ſic quod nulla perſona ordinis in eas incidat, vel incidere debeat ipſo facto, niſi aliquæ E earum ſententiarum per ſacros canones ſint latæ, vel ubi dictæ perſonæ regulares canonicè ſint pridem per ſuos ſuperiores monitæ, vel per eoſdem ſuperiores prohibitæ, ne in illis excedant, pro quibus dictæ ſententiæ per ordinis ſtatuta olim ſunt latæ & decretæ, & ſic hujuſmodi contumaces & rebelles meritò cenſentur incidiſſe dictas ſententias contra eos ſic dudum latas. Si verò perſonæ ordinis non monitæ nec prohibitæ à ſuis ſuperioribus, ut præfertur, convictæ fuerint & exceſſibus pro quibus per capitulum generale de facto denunciatæ ſunt, vel eoſdem ex- A ceſſus per ſe ſponte confeſſæ fuerint; declarat dictum capitulum eaſdem perſonas, per graviorem & leviorem culpam, aut habitus, aut gradus, vel officiorum privationem, & alias pœnas ad nutum propriorum abbatum & ſeniorum domus, juxta exceſſus qualitatem & quantitatem, condigna ſeveritate fore plectendas; quas pœnas vel aliquas ipſarum, ſi quæ perſonæ ordinis ſubire contemſerint, vel dictos exceſſus, quod abſit, poſt expletam pœnitentiam reiterare præſumſerint, eaſdem perſonas capitulum generale carceri mancipandas decernit uſque ad nutum ſuorum ſuperiorum. Abbates verò dictis exceſſibus, pro quibus, ut præfertur, ſententiæ ſunt latæ, reſperſi & notati, per capitulum generale, ut patres abbates, juxta modum culpæ graviter puniantur. Quod ſi ſic puniti, vel correcti, aut moniti non emendaverint, deinde ſine medio & mora per ſuos ſuperiores ab officiis deponantur. Sententias verò latas contra remanentes à capitulo ſine cauſa rationabili, & non ſolventes contributiones debitis terminis, & non mittentes ſcholares ad ſtudia generalia propter rebellionem & contumaciam quorumdam abbatum, vult idem capitulum in ſuo robore perdurare.

4. Licet de incluſione monialium ordinis tam per ſacros canones quam ſtatuta ſit ſufficienter proviſum & ordinatum; dum tamen ipſi abbates & executores & commiſſarii ad hoc ſpecialiter deputati, in hujuſmodi executione huc uſque negligentes extiterint, & dictæ moniales honeſtatis laxatis habenis, & monachali modeſtia ſexuſque verecundia impudenter abjectis, extra ſua monaſteria nonnumquam per habitacula ſæcularium perſonarum & religioſarum diſcurrere ad balnea, & * natalia impudenter viſitare, & frequenter intra ſua monaſteria perſonas ſuſpectas admittere minimè verentur, in illius cui ſuam integritatem ſpontanea voluntate devoverunt gravem offenſam, religionis opprobrium, & ſcandalum plurimorum: quibus malis capitulum generale obviare cupiens, ordinat, ſtatuit, & definit, ut portæ monaſteriorum monialium nocte & die firmiter obſerventur & obſerentur, & obſeratæ maneant, ſic quod nulli virorum, cujuſcumque conditionis, ſtatus vel eminentiæ exiſtat, ingreſſus vel acceſſus ad eaſdem pateat moniales, principibus, epiſcopis, & abbatibus dumtaxat exceptis, & ſi quos operatores ratione operationis vel laboris, noſtri cum ſpeciali licentia vel patrum abbatum, ad certa loca monaſterii oporteat intromitti; nec alicui moniali de cetero liceat egredi monaſterium ſuum, ſed abbatiſſæ cum duabus vel tribus monialibus, & cellerariæ cum una pro negotiis monaſterii expediendis, & hoc fiat cum licentia viſitatorum, ut in libello Definitionum fore dignoſcitur exaratum, ut ſic dictæ moniales à publicis & mundanis aſpectibus omnino ſeparatæ, Deo liberius ſervire valeant, ac laſciviendi opportunitate ſublata, eidem ſua corda & corpora in omni ſanctimonia diligentius cuſtodire. Quæcumque verò abbatiſſa vel monialis aliquem virorum, ut præfertur, ad monaſterium introduxerit, vel intromiſerit, vel intromitti fecerit, vel balnea & na-

* f. natatoria.

Digitized by Google

talia viſitaverit, talis excommunicationis ſententiam & depoſitionis, ac perpetuæ inhabilitatis pœnas ſe noverit incurriſſe, nec alicui moniali cum perſonis forenſibus loqui liceat, niſi ſecundum antiqua ordinis inſtituta, dictaſque in pœnas incidant abbatiſſæ ordinis & officiales, quæ ſub pacto recipiunt moniales, quod à ſymoniaca pravitate non eſt alienum.

5. Capitulum generale ex cauſis rationalibus permotum annuit & concedit, ut abbates ordinis uno vel duobus ſuis fratribus, de quorum conſtat idoneitate, & conſcientiarum puritate præſumitur, tempore quadrageſimali, dum legitima ſubeſt cauſa, committere vices poſſint, ut perſonarum regularium ibidem degentium annuales recipiant confeſſiones.

6. Ut tollatur occaſio, ne cauſæ ordinis in detrimentum monaſteriorum extra ordinem ferantur, & ne diuturna vacatio monaſteriorum ſacris canonibus prohibita, & ipſis monaſteriis moleſta, in aliquibus monaſteriis locum ſibi vindicet, & ne ſtatuta ordinis, quorum plurima in jure ſunt fundata, ipſius juris diſpoſitionibus obvient, vel contrarium ſonare videantur, capitulum generale declarando quoddam ſtatutum Novellarum de electione abbatum quam in diſcordia contigerit celebrari, declarat & definit non fuiſſe, nec hodie eſt intentio capituli per hoc ſtatutum, prout quidam malè intelligentes ſentiunt, juri derogare vel aliquatenus obviare, ut videlicet de neceſſitate requiratur, quod confirmandus in abbatem habeat ad minus duas partes clericorum, cùm ſufficiat ut habeat majorem partem, non reſpectu aliarum partium diſcordantium; ſed reſpectu totius congregationis clericorum, prout omnia jura diſponunt, quæ ſolùm volunt habere duas partes clericorum eum qui in ſummum pontificem eſt eligendum.

7. Sententiam excommunicationis in libello contra miniſtrantes carnes perſonis ſæcularibus latam, licet ſit minatoria, capitulum generale revocat & caſſat, ſicut quondam per annalem dignoſcitur fuiſſe revocata, cujus tenor talis eſt:
» Ad conſervandam antiquam ordinis honeſtatem,
» generale capitulum inhibet perſonis ordinis uni-
» verſi, ne in monaſteriis & locis ordinis carnes
» ſæcularibus audeant miniſtrare abſque viſitato-
» ris & abbatis ſui licentia ſpeciali. Commina-
» tionem ſententiæ excommunicationis contra ta-
» les abuſiones revocat capitulum generale.

8. Capitulum generale volens rigorem & multitudinem pœnarum propter fragilitatem humanam moderare, vult & mandat, ut perſonæ ordinis univerſi de eſu carnium inordinato convictæ & deprehenſæ, pœnis ſtatutorum papalium mulctentur, omnibus aliis pœnis ſuper hoc per ordinem editis revocatis, penitus & abjectis.

9. Item, ne idiotæ & minus religioſi in abbates ordinis, qui plurimi mali occaſio ſunt & huc uſque fuerunt, amplius præficiantur, capitulum generale patribus abbatibus, viſitatoribus, & commiſſariis univerſis ſub debito ſalutaris obedientiæ, & diſtrictione examinis mandat & præcipit, ne aliquem electum confirment, nec ad abbatiæ regimen admittant, niſi idoneus & ſufficiens ſit, habens conditiones abbatis, quas abbatem habere canonica & ordinis ſtatuta determinant & diſponunt: in caſu verò quo in aliquo monaſterio idoneus & ſufficiens, ut prædicitur, in abbatem præficiendus non recipiatur, ex tunc pater abbas vel viſitator cum conſilio aſſeſſoris & ſeniorum domus, vel ſolum aſſeſſoris, ſi ſeniores aſſentire de poſtulatione renuerint, de alio monaſterio dignum & habilem in paſtorem poſtulare, allegationibus plurimorum dicentium, quod non niſi de domo ſua eis abbas præfici debeat, prohibitis omninò & excluſis.

STATUTA ANNI M. CCCC. XXIII.

1. Capitulum generale committit abbatibus de Campo S. Mariæ, de Materna, & priori monaſterii de Sibekclo Monaſterienſis & Trajectenſis diœceſis, quatenus, ſi congruis mediis fieri poterit, incorporent ordini Ciſtercienſi monaſterium in Buello cum omnibus ſuis attinentiis ordinis S. Willelmi, dictæ Monaſterienſis diœceſis, & perſonas ibidem ſe in ordinem Ciſterſienſem volentes commutare habitum, ut obſervantiam recipiant, in plenaria ordinis poteſtate, ac in patrem abbatem & viſitatorem, quem de ordine elegerint, præmiſſa deputent auctoritate, & quam citò poterint de actitatis plenam faciant capitulo generali relationem: quod, inquam, capitulum ipſum prædictum monaſterium cum ſuis perſonis & attinentiis ſingulis ad ordinis Ciſtercienſis privilegia, libertates & franciſias ex tunc incorporat & admittit.

2. Generale capitulum ſuper eſu carnium monachorum, monialium, confeſſorum, & aliorum in grangiis continuè reſidentium, committit patribus abbatibus eorumdem immediatis, & aliis locis conventualibus præſidentibus; quatenus taliter cum eis agant, ſicut corporum eorum ſanitati & animarum ſaluti viderint expedire.

STATUTA ANNI M. CCCC. XXV.

1. Quoniam monaſterium Vallis-ſanctæ Aptenſis diœceſis propter guerrarum turbines, & mortalitatum peſtem, diruptum & deſtructum, & dehabitatum, dudum cum vacaret per reverendum in Chriſto patrem dominum Ciſtercienſem generalis capituli ordinis Ciſtercienſis plenaria auctoritate fungentem unitum, annexum, & incorporatum extitit monaſterio Silvæ-canæ Aquenſis diœceſis (etiam eiſdem cauſis de paupertate) cui immediatè dictum monaſterium Vallis-ſanctæ ſuberat. Ea propter præfatum generale capitulum, auctoritate ſanctæ ſedis apoſtolicæ, & privilegio ſibi ſuper hoc conceſſo, præfatam unionem, annexionem, & incorporationem, ac executionem, per abbatem Synaquæ inde factam approbat, ratificat, & confirmat, & ſic, & quantum opus eſt, de novo unit, annectit, & incorporat: decernens propter hujuſmodi unionem contributionum quo-

Digitized by Google

tam monaſterium Silvæ-canæ attingentem augeri non debere, approbans & confirmans proviſionem de ipſis monaſteriis fratri Antonio Bonifaci bacalaureo in decretis factam tamquam juſtam & condignam.

2. Viſis & diligenter examinatis proceſſibus per abbatem Morimundi factis contra fratrem Johannem de Giberto-villari abbatem monaſterii de Villerio Metenſis diœceſis, & omnibus pro utraque parte productis & exhibitis in præſenti capitulo, declarat ipſum capitulum præfatum fratrem Johannem dicti monaſterii Villerienſis abbatem potuiſſe rationabiliter, & debuiſſe ac poſſe deponi, & ex veriſimilibus conjecturis formidat dictum capitulum, ne ſi dictus frater Johannes in dicto monaſterio maneat abbas, ad extremæ deſolationis ruinam ſpiritualem & temporalem in brevi deveniat ipſum Villerienſe monaſterium, quod avertat omnipotens, jam proh dolor! nimis deſolatum: quibus non obſtantibus illuſtriſſimo principi domino duci Lotharingiæ ac Marchioni, quantum poteſt complacere cupiens ipſum capitulum ob ipſius contemplationem conſentit, quod ſi omninò placeat eidem principi præfatum fratrem Johannem manere abbatem dicti loci, ſcilicet Villerienſis monaſterii, maneat. Exonerat tamen dictum capitulum quo ad hoc conſcientias ſuas. Si autem gratum ſit memorato principi, quod idem frater Johannes abbatatui ejuſdem Villerienſis monaſterii cedat & renunciet, attentis periculis imminentibus & meritò formidandis, concedit prædictum capitulum, quod præfatus princeps ſereniſſimus nominet quemcumque monachum vel abbatem noſtri ordinis, quem ad regimen vel abbatatum ſæpedicti monaſterii idoneum judicaverit, & quod abbas ejuſdem ordinis quicumque per ipſum principem requirendus, vel quem ipſe princeps duxerit eligendum, illum quem nominabit ipſe princeps auctoritate ſupradicti capituli & totius ordinis inſtituat abbatem ſæpius repetiti monaſterii Villerienſis, obſervatis in hoc, quantum fieri poterit, apoſtolicis & ipſius ordinis regularibus inſtitutis. Memoratum verò fratrem ob tanti principis reverentiam habebit præfatum capitulum temporibus opportunis & loco gratioſius & favorabilius recommiſſum, eidem generoſiſſimo principi ſupplicans humillimè præfatum capitulum, quatenus oratores ſuos abbatem & conventum, & monaſterium Morimundi ſuper iſta materia dignetur habere benigniter excuſatos, & in ſuis neceſſitatibus commendatos, dictoque abbati Morimundi, cum requiret, audientiam concedere gratioſam.

3. Generale capitulum revocat definitionem anno Domini 1423. editam de & ſuper eſu carnium, abbatibus & præſidentibus auctoritatem diſpenſandi cum monachis & converſis continuò in grangiis degentibus tribuere; quia multi vigore illius diffinitionis in ſcandalum ordinis metas excedunt.

4. Capitulum generale committit abbatibus de Campo, & de S. Benedicto in Menterna quatenus illa quæ non ſerviunt devotioni p[illegible]rum & fratrum monaſteriorum in *Yſſelſteem*, Sybekelo, & Beamunda novellæ plantationis, & ordini Ciſtercienſi nuper incorporatæ, quæ continentur in definitionibus & libris ordinis, & non ſunt magni ponderis, propter removendum ſcrupulum tollant, & ſi quæ magis viderint eorum deſervire devotioni, quæ non ſunt contra ordinem, ea auctoritate capituli generalis approbent, &c.

STATUTA ANNI M. CCCC. XXVI.

1. Auditis rebellionibus, protervia, & inobedientia fratris Johannis de Graveria monachi monaſterii de Miratorio, qui domino Ciſtercienſi patri abbati dicti monaſterii & totius ordinis reformatori ingreſſum dicti monaſterii denegavit, & per ſæcularem potentiam, ſine quocumque rationabili titulo, contra juſtitiam, ſtatuta & omnem juris ordinem, ſe fecit intrudi & inſtallari in abbatem dicti monaſterii de Miratorio, multiplices excommunicationum ſententias incurrendo, & ſic ligatus in contemtum ordinis & ſtatutorum eccleſiaſticæ cenſuræ ſe divinis pluries immiſcuit, bonaque dicti monaſterii pro majori parte impignoravit & alienavit, & multa egit pro libitu ſuæ voluntatis & ſine quacumque utilitate, prout hæc omnia coram diffinitoribus publicè recognovit, generale capitulum dictum fratrem Johannem de Graveria decernit & declarat in firmis carceribus & vinculis, pane doloris, & aqua triſtitiæ, per continuum triennium detineri.

2. Ob honorem omnipotentis *Dei*, & S. Catharinæ virginis & martyris, & ut ipſa virgo & patrona ac interventrix ſuis ſacris precibus culparum remiſſionem & divinæ gratiæ infuſionem, & felicem conſummationem omnibus noſtri ordinis profeſſis ipſam piè invocantibus obtineat à Domino noſtro Jesu-Christo, capitulum generale abbati & conventui monaſterii Veteris-cellæ, ad ipſorum devotam inſtantiam, annuit & concedit, ut hiſtoriam propriam ejuſdem virginis peragere & decantare ſolemniter valeant in monaſterio ſupradicto.

3. Abbati de Villerio Metenſis diœceſis annuit & concedit capitulum generale, ut [illegible] ſuis monachis vel converſis ad alium ordi[illegible] transferre deſiderantibus, ſi & quoti[illegible] aliquem ipſorum fuerit requiſitus, lice[illegible] ferre poſſit & valeat in plenaria [illegible]tate.

4. Definit, ordinat, & præci[illegible] pitulum abbati monaſterii de L[illegible] diœceſis in virtute ſalutaris [illegible] excommunicationis latæ ſe[illegible] tenus inſtanter ad colleg[illegible] omni d[illegible] bitis [illegible] d[illegible]

[illegible]
cialem.

5. [illegible] convers[illegible] tem [illegible] cantes [illegible] bertat[illegible] etiam * [illegible] petra[illegible] bus [illegible]

* f. per [illegible]am.

6. [illegible] & de [illegible] rale capitul[illegible] capitibus quâ [illegible] ipſum generale [illegible] teſtate commit[illegible] Urſi-campi, & [illegible] abbatibus facta [illegible] ad ea perſonaliter [illegible] ralibus & ſpiritual[illegible] bris, corrigant, [illegible] que abbates & abba[illegible] [illegible]tuant & per electione[illegible] [illegible]em paternam juxta [illegible] [illegible] inſtituant.

7. Promotiones fratris [illegible] [illegible]atis de Caroli-loco juxta [illegible] [J]OHANNIS BOANC in abbatem [illegible] [illegible] Londonias, ſi ritè [illegible] [illegible], auctoritate capituli [illegible] [illegible]ent. Super depoſitione [illegible] [illegible]OMUNDCHOSTE [illegible] [illegible] informent, & ſi eam [illegible] [illegible], eumdem fratrem Robe[illegible] [illegible] [pri]ſtinum reſtituant & [illegible] [illegible] generali capitulo reſervat[illegible] [illegible] poteſtate. Et in ca[illegible] [illegible] de Clara-valle, de Urſi-campo [illegible] [illegible] prædicta exercere [illegible] [illegible] diſcrimina ad [illegible] [illegible] Purificationis B. Mariæ [illegible] [illegible] & ſingulorum præd[illegible] [illegible] & auctoritatem plenam [illegible] [illegible], idem generale cap[illegible] [illegible] de Bello-loco-regis, hoc [illegible] [illegible] abbatem alium [illegible] [illegible] duxerit aſſumend[illegible] [illegible] uſque ad annum [illegible] [illegible] continuè computan[illegible] [illegible]

8. Unionem monaſterii de [illegible] [illegible] monaſterio de Nov[illegible] [illegible] committit abbatibus [illegible] [illegible] in plenaria ipſius [illegible]

[DEFINITIONES CAPITULI GENERALIS] [ELE]CTA ANNI M.CCCC.[illegible]

QUia monaſteria & [illegible] Ciſtercienſis ordinis in [illegible] [illegible] exiſtentia fide [illegible] [illegible] capitulum [illegible] [illegible]

[illegible] s[illegible] c[illegible] p[illegible] ſo[illegible] de [illegible] nitio[illegible] [illegible]s paſ[illegible] [illegible] Deum [illegible] ous cant[illegible] quæſumus [sa]nguine re[illegible] [illegible]ibus diſco[illegible] [illegible]liter in om[illegible] [illegible]ium, Tertiæ; [illegible] ſtalla erecti; [illegible] & antiphona[illegible] [illegible] omnes collectas [illegible] capitibus, ut præ[illegible] [illegible] extra ſtalla ſua [illegible]nati.

[illegible] omnes & ſingulas de[illegible] [illegible], & ſtatuta in duobus [illegible] generalibus editas ap[illegible] [co]nfirmat, ipſas volens & [illegible] obſervari: definitionibus [illegible] monachos, qui tunicas ni[illegible] [illegible] lineas, ſeu alios quoſ[illegible] [or]dinatos portant, ſeu in ca[illegible] [illegible] ordinis quæcumque oſtia [illegible] cameris quoſcumque ſæ[illegible] [illegible] vel aliquid aliud ineptè [illegible] præſumunt; ſpecialiter [ab]bates in præmiſſis delinquen[illegible] [illegible] ſubditos in prædictis culpabi[illegible]

Digitized by Google

tam monaſterium Silvæ-canæ attingentem augeri non debere, approbans & confirmans proviſionem de ipſis monaſteriis fratri Antonio Bonifaci bacalaureo in decretis factam tamquam juſtam & condignam.

2. Viſis & diligenter examinatis proceſſibus per abbatem Morimundi factis contra fratrem Johannem de Giberto-villari abbatem monaſterii de Villerio Metenſis diœceſis, & omnibus pro utraque parte productis & exhibitis in præſenti capitulo, declarat ipſum capitulum præfatum fratrem Johannem dicti monaſterii Villerienſis abbatem potuiſſe rationabiliter, & debuiſſe ac poſſe deponi, & ex veriſimilibus conjecturis formidat dictum capitulum, ne ſi dictus frater Johannes in dicto monaſterio maneat abbas, ad extremæ deſolationis ruinam ſpiritualem & temporalem in brevi deveniat ipſum Villerienſe monaſterium, quod avertat omnipotens, jam proh dolor! nimis deſolatum: quibus non obſtantibus illuſtriſſimo principi domino duci Lotharingiæ ac Marchioni, quantum poteſt complacere cupiens ipſum capitulum ob ipſius contemplationem conſentit, quod ſi omninò placeat eidem principi præfatum fratrem Johannem manere abbatem dicti loci, ſcilicet Villerienſis monaſterii, maneat. Exonerat tamen dictum capitulum quo ad hoc conſcientias ſuas. Si autem gratum ſit memorato principi, quod idem frater Johannes abbatatui ejuſdem Villerienſis monaſterii cedat & renunciet, attentis periculis imminentibus & meritò formidandis, concedit prædictum capitulum, quod præfatus princeps ſereniſſimus nominet quemcumque monachum vel abbatem noſtri ordinis, quem ad regimen vel abbatatum ſæpedicti monaſterii idoneum judicaverit, & quod abbas ejuſdem ordinis quicumque per ipſum principem requirendus, vel quem ipſe princeps duxerit eligendum, illum quem nominabit ipſe princeps auctoritate ſupradicti capituli & totius ordinis inſtituat abbatem ſæpius repetiti monaſterii Villerienſis, obſervatis in hoc, quantum fieri poterit, apoſtolicis & ipſius ordinis regularibus inſtitutis. Memoratum verò fratrem ob tanti principis reverentiam habebit præfatum capitulum temporibus opportunis & loco gratioſius & favorabilius recommiſſum, eidem generoſiſſimo principi ſupplicans humillimè præfatum capitulum, quatenus oratores ſuos abbatem & conventum, & monaſterium Morimundi ſuper iſta materia dignetur habere benigniter excuſatos, & in ſuis neceſſitatibus commendatos, dictoque abbati Morimundi, cum requiret, audientiam concedere gratioſam.

3. Generale capitulum revocat definitionem anno Domini 1423. editam de & ſuper eſu carnium, abbatibus & præſidentibus auctoritatem diſpenſandi cum monachis & converſis continuò in grangiis degentibus tribuere; quia multi vigore illius diffinitionis in ſcandalum ordinis metas excedunt.

4. Capitulum generale committit abbatibus de Campo, & de S. Benedicto in Menterna, quatenus illa quæ non ſerviunt devotioni priorum & fratrum monaſteriorum in Yſſelſteim, Sybekelo, & Beamunda novellæ plantationis, & ordini Ciſtercienſi nuper incorporatæ, quæ continentur in definitionibus & libris ordinis, & non ſunt magni ponderis, propter removendum ſcrupulum tollant, & ſi quæ magis viderint eorum deſervire devotioni, quæ non ſunt contra ordinem, ea auctoritate capituli generalis approbent, &c.

STATUTA ANNI M. CCCC. XXVI.

1. Auditis rebellionibus, protervia, & inobedientia fratris Johannis de Graveria monachi monaſterii de Miratorio, qui domino Ciſtercienſi patri abbati dicti monaſterii & totius ordinis reformatori ingreſſum dicti monaſterii denegavit, & per ſæcularem potentiam, ſine quocumque rationabili titulo, contra juſtitiam, ſtatuta & omnem juris ordinem, ſe fecit intrudi & inſtallari in abbatem dicti monaſterii de Miratorio, multiplices excommunicationum ſententias incurrendo, & ſic ligatus in contemtum ordinis & ſtatutorum eccleſiaſticæ cenſuræ ſe divinis pluries immiſcuit, bonaque dicti monaſterii pro majori parte impignoravit & alienavit, & multa egit pro libitu ſuæ voluntatis & ſine quacumque utilitate, prout hæc omnia coram diffinitoribus publicè recognovit, generale capitulum dictum fratrem Johannem de Graveria decernit & declarat in firmis carceribus & vinculis, pane doloris, & aqua triſtitiæ, per continuum triennium detineri.

2. Ob honorem omnipotentis Dei, & S. Catharinæ virginis & martyris, & ut ipſa virgo & patrona ac interventrix ſuis ſacris precibus culparum remiſſionem & divinæ gratiæ infuſionem, & felicem conſummationem omnibus noſtri ordinis profeſſis ipſam piè invocantibus obtineat à Domino noſtro Jesu-Christo, capitulum generale abbati & conventui monaſterii Veteriſcellæ, ad ipſorum devotam inſtantiam, annuit & concedit, ut hiſtoriam propriam ejuſdem virginis peragere & decantare ſolemniter valeant in monaſterio ſupradicto.

3. Abbati de Villerio Metenſis diœceſis annuit & concedit capitulum generale, ut certis ſuis monachis vel converſis ad alium ordinem ſe transferre deſiderantibus, ſi & quoties vel per aliquem ipſorum fuerit requiſitus, licentiam conferre poſſit & valeat in plenaria ordinis poteſtate.

4. Definit, ordinat, & præcipit generale capitulum abbati monaſterii de Laude Tornacenſis diœceſis in virtute ſalutaris obedientiæ, & ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quatenus inſtanter ad collegium S. Bernardi Pariſius omni dilatione poſtpoſita, cum proviſionibus debitis & opportunis remittat fratrem Philippum de Fontanis dicti monaſterii monachum profeſſum infra proximum feſtum S. Dionyſii, nec de cetero audeat vel præſumat præfatus abbas eumdem fratrem Philippum quovis modo, ſeu occaſione qualicumque revocare, niſi ſuper hoc

Digitized by Google

licentiam obtinuerit à domino Ciſtercienſi ſpecialem.

5. Placet capitulo generali, quod abbas & conventus Fontis-regis contra quemdam comitem eorum adverſarium ceteroſque communicantes ſeu adverſantes eiſdem, in tuitionem libertatum ordinis ſe juvent & juvare poſſint, etiam * Carolinam à ſancta ſede apoſtolica impetratam, immò & per omnes alios modos, quibus convenienter poterunt ſe tueri.

* *f.* per bullam.

6. Quia monaſteria ordinis noſtri in Anglia & de Wallia, fide digno relatu, perſenſit generale capitulum viſitatione & reformatione tam in capitibus quàm in membris plurimum indigere, ipſum generale capitulum ejuſdem plenaria poteſtate committit domino abbati Claræ-vallis, Urſi-campi, & Belli-loci-regis monaſteriorum abbatibus ſacræ theologiæ profeſſoribus, quod ad ea perſonaliter accedentes ibidem, in temporalibus & ſpiritualibus, in capitibus & in membris, corrigant, viſitent, & reforment; quodque abbates & abbatiſſas, ſi caſus exigat, deſtituant & per electionem canonicam & proviſionem paternam juxta papalia & ordinis inſtituta inſtituant.

7. Promotiones fratris Thomæ Broni abbatis de Caroli-loco juxta Oxonias & fratris Johannis Boahc in abbatem de Gratiis juxta Londonias, ſi ritè confirmandas repererint, auctoritate capituli generalis ratificent & confirment. Super depoſitione fratris Roberti Quomundchoste dudum abbatis ſe diligenter informent, & ſi eam injuſtè factam repererint, eumdem fratrem Robertum in honorem priſtinum reſtituant & reponant. Super caſibus generali capitulo reſervatis diſpenſent in plena ordinis poteſtate. Et in caſu quod prænominati de Clara-valle, de Urſi-campo, & Belloloco-regis prædicta exercere non poſſent, aut propter viarum diſcrimina ad dictas partes infra feſtum Purificationis B. Mariæ proximum accedere, omnium & ſingulorum prædictorum commiſſionem & auctoritatem plenam ad prædicta exercenda, idem generale capitulum committit abbati de Bello-loco-regis, hoc proviſo quod aſſumet ſecum abbatem alium ejuſdem ordinis, quem ſecum duxerit aſſumendum, præſenti commiſſione uſque ad annum dumtaxat datæ præſentium continuè computandum in ſuo robore duratura.

8. Unionem monaſterii de Pomerio faciendam cum monaſterio de Novo-caſtro generale capitulum committit abbatibus de Molbrunno & de Lucella in plenaria ipſius ordinis poteſtate.

STATUTA ANNI M. CCCC. XXVII.

1. Quia monaſteria & conventualia loca Ciſtercienſis ordinis in regno Angliæ & partibus Walliæ exiſtentia fide digno relatu perpendit generale capitulum officio debitæ reformationis quam plurimum indigere, de Bello-loco-regis ſacræ theologiæ profeſſori, de Bella-landa, & de Waverleya abbatibus aut duobus eorumdem, quorum tamen unus ſit prædictus de Belloloco-regis, de quorum idoneitate conſtat, & fidelitate confidetur, ad immediatè ſequens quinquennium capitulum generale præcipit, quatenus ad dicta monaſteria & loca conventualia accedant perſonaliter, ibidemque tam in ſpiritualibus quam in temporalibus, in capitibus & membris corrigant, viſitent, & reforment quæcumque in eiſdem corrigenda, viſitanda & reformanda repererint ſecundùm Deum & ipſius ordinis prædicti inſtituta. Si vero dicto durante quinquennio, in eiſdem monaſteriis aut eorum aliquo paſtoralis inſtitutio, aut deſtitutio quomodolibet exigatur, eamdem per dictos commiſſarios idem capitulum canonicè fieri ſtatuit & decernit. Inſuper abbates dictarum regni & partium ad ſolvendum contributiones annis ſingulis per omnes ordinis cenſuras compeſcant, omnes & ſingulos eadem auctoritate pro factis & neceſſitatibus ordinis convocent, ubi & quotiens dictis commiſſariis videbitur opportunum. Demum perſonas ipſius ordinis regni & partium prædictarum univerſas & ſingulas abſolvant à caſibus ipſi capitulo reſervatis, ſecumque diſpenſent, prout poſſet ipſum capitulum generale.

2. Cùm multorum fide dignorum tam venerabilium prælatorum eccleſiaſticorum, quàm etiam illuſtrium dominorum temporalium regni Angliæ multiplici certificatione, nec non monaſteriorum per documenta publica, quemdam fratrem Paschalem Getitpriamvis abbatem monaſterii de Gratiis juxta turrim Londonariarum eidem monaſterio die 23. menſis Maii anno 1422. in manu patris ſui abbatis, videlicet abbatis de Bello-loco-regis canonicè & conformiter ad inſtituta & ſtatuta ejuſdem ordinis ſponte propria reſignaſſe; generali capitulo delatum fuit, & conſequenter poſt lapſum duorum annorum à die reſignationis ſupradictæ coram multis viris authenticis, teſtibuſque pluribus ex propoſito ad hoc vocatis & rogatis, in eccleſia ſancti Pauli Londonenſis, palam & publicè, eumdem cognoviſſe, & confeſſum fuiſſe hujuſmodi reſignationem, merè, liberè, ſponte, & voluntariè factam, eidemque reſignationi, ut præfertur, factæ eumdem numquam contraire, ſeu contravenire, tactu ſacrorum evangeliorum adjecto remiſiſſe ſolemniter & juraſſe, memoratoque monaſterio de Gratiis de notabili & idonea perſona, Johanne ſcilicet Pecchc canonicè & regulariter per patrem abbatem præfatum juxta morem ordinis proviſum fuiſſe, proviſionemque ipſam tamquam juridicam & canonicam per reverendum patrem dominum abbatem Ciſtercienſem totius ordinis auctoritate fungentem confirmatam & approbatam extitiſſe. Nihilominus tamen nunc noviter 16 die menſis Maii ultimate elapſa, abſente eodem Johanne abbate, prænominatum Paschalem ſuæ ſalutis & juramenti ſui ſolemnis prætacti immemorem, abſque juris & ordinis proceſſu aut amminiculo, rurſus in monaſterium de Gratiis antedictum ſe intruſiſſe idem capitulum perpendit, & aliquanto tempore violenter & armata manu occupaſſe, atque adhuc dietim & continuò ipſum abbatem

Digitized by Google

Johannem & monaſterium moleſtare non ceſſantem. Ea propter eiſdem exorbitationibus, abominationibus, & inordinationibus ſcandaloſis, juri & ordini diſſonis, idem generale capitulum obviare ſatagens, committit, & in totius ordinis poteſtate plenaria definitive ordinat, & injungit de Waverleia, & de Quarreia monaſteriorum abbatibus, quatenus, ſi rem ita geſtam eſſe reperierint, antedictum fratrem Paſchalem tamquam fugitivum, & apoſtatam, ſacrilegum, furem & conſpiratorem, & per conſequens pluribus excommunicationibus innodatum & irretitum corporaliter accipiant, & eum in firmis & ſtrictis carceribus detineant, uſque ad nutum dicti capituli generalis, invocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio eccleſiaſtico & brachii ſæcularis. Si verò ipſum non poſſint apprehendere perſonaliter, ſaltem in omnibus locis & capitulis ordinis regni Angliæ & partium Walliæ excommunicatum cum ſuis fautoribus de ordine, dicta auctoritate generalis capituli denuncient & denunciari faciant, atque ad valvas eccleſiarum affigi reverendiſſimos dominos patres archiepiſcopos & epiſcopos regni & partium earumdem rogent & deprecentur, quatenus in ſuis diœceſibus à ſuis ſubditis, in ſuffragamen juris & ordinis ſic excommunicatum cum ſuis complicibus & fautoribus denunciari faciant, & ab eiſdem ſuis ſubditis cautius evitari.

3. Propter continuos & intolerabiles inſultus & incurſus perfidorum Huſſitarum, quibus ducatus Auſtriæ, proh dolor! inceſſanter opprimitur, abbatem S. Johannis de *Stamps* à via capituli generalis per triennium dumtaxat, habet favorabiliter excuſatum præfatum generale capitulum.

4 Omnibus & ſingulis tam abbatibus quàm monachis ac etiam converſis ordinis univerſi inhibet generale capitulum, ſub pœna depoſitionis ab eorum officiis & inhabilitatis ad officia, ne de cetero per villas & loca judicum tam eccleſiaſticorum quàm ſæcularium, ſine cucullis vel cappis incedant, quodque birretas poſtquam vel itinerando tunicas curtas, & fœderatas atque ſciſſas ante & retro, gipones & cetera indumenta, ſeu etiam calciamenta quæ ordinis honeſtatem deformant, ſtudeant penitus amovere atque ſe deferant magis religioſè.

STATUTA ANNI M. CCCC. XXIX.

1. Capitulum generale conſiderans inconvenientia & ſcandala, quæ, proh dolor! per tunicarum nigrarum, aliarumque veſtium diverſo colore tinctarum introductam conſuetudinem ordini proveniunt, & quæ ipſius ordinis conformationem deſtruunt: ſuper quo dictum capitulum remediare volens, ſtatuit & ordinat, ut omnes tam abbates quàm monachi ordinis univerſi tunicas albas juxta formam à ſanctis patribus nobis derelictam habere procurent infra proximum futurum Natale Domini, nec de cetero dictas nigri ſeu alterius coloris, ut præmittitur, præter quam abbati tunicas, vel alios quoſcumque habitus inordinatos deferre præſumant. Et ſi quis contra hujuſmodi ſalubre ſtatutum attentare præſumſerit, tamquam in habitu ſæculari repertus puniatur.

2. Ad audientiam capituli generalis per nonnullos ordinis zelatores pervenit, quamplures monachos & moniales ordinis noſtri ſuæ ſalutis immemores; in camerulis commeſſationes extraordinarias cum ſæcularibus & aliis perſonis habere ad libitum, horis quibus prandere & cœnare in conventu conſuetum eſt & hactenus obſervatum, in dictis camerulis edunt & bibunt, & alia inhoneſta in eiſdem contra ordinis inſtituta non verentur perpetrare, in ipſius ordinis opprobrium, populi ſcandalum, & detrimentum animarum; propter quod dictum capitulum generale his & aliis ſcandalis obviare cupiens, & de remedio providere opportuno, omnibus & ſingulis monachis & monialibus ordinis univerſi prædictas camerulas habentibus mandat prædictum capitulum, quatenus ſe à prædictis comeſſationibus & potationibus illicitis abſtineant, ſub pœna privationis camerularum prædictarum. Abbatibus verò & abbatiſſis omnibus & ſingulis ipſius ordinis præcipit & injungit idem capitulum in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub gravi divinæ majeſtatis & ipſius capituli generalis offenſa, quatenus prædictos monachos & moniales compellant ad comedendum & bibendum in refectorio & in infirmitorio communibus, & in eiſdem regularibus utantur cibariis & aliis pitantiis, prout in quampluribus & benè regulatis monaſteriis utriuſque ſexus extitit obſervatum. In monaſteriis verò, in quibus refectoria ſeu infirmitoria domus non habetur, prædictorum monaſteriorum abbatibus & abbatiſſis mandat idem generale capitulum, quatenus prædicta infirmaria ſeu refectoria loca, quanto commodius fieri poterit, de novo conſtruant, & in eiſdem comedant inſimul, niſi gravis infirmitas hoc impedierit faciendum.

3. Relatu veridico didicit generale capitulum, quod in quampluribus monaſteriis ordinis horæ matutinales tardius pulſantur, & ſegnius ſurgitur ad opus Dei perficiendum, quam antiquitus extitit aſſuetum; propter quod multi tam religioſi quam populares male ædificantur, & indevotiores redduntur, & ad alia neceſſaria perficienda præpediuntur. Cui morbo de ſalubri remedio providere cupiens idem generale capitulum ſtatuit & ordinat, & edicto perpetuo definit obſervandum, quatenus de cetero in omnibus & ſingulis monaſteriis ordinis, per ſacriſtam dictæ horæ matutinales diebus feriatis hora poſt mediam noctem ſecunda, & aliis diebus ſolemnibus & dominicis diebus hora prima poſt mediam noctem pulſetur: ad quas horas omnes pariter conveniant, & devotè perſolvant, juxta conſuetudinem ſanctorum nobis traditam, & huc uſque in quamplurimis monaſteriis benè regulatis & reformatis extitit obſervatum. Et ſi ſacriſta ad hujuſmodi pulſationem remiſſus & negligens extiterit, pro qualibet vice pœnam panis & aquæ ſuſtineat: & ſi aſſuetus fuerit, & protervius emendare noluerit, pœnæ levis culpæ ſubjaceat uſ-

Digitized by Google

que ad nutum capituli generalis.

4. Biblicus & magiſter ſententiarum collegii Pariſienſis tenentur præſtare juramentum.

STATUTA ANNI M. CCCC. XXX.

1. GEnerale capitulum nomine & auctoritate totius ordinis Ciſtercienſis in omnibus & ſingulis generalibus & particularibus ipſius ordinis ac abbatum & conventuum monachorum, perſonarumque ſingularium ejuſdem cauſis, querelis, actionibus, & defenſionibus, quibuſlibet abbatum, conventuum, monachorum, perſonarum, & ordinis ipſius prædictorum procuratores nuncios ſpeciales, negotiorum geſtores, ſyndicos, yconomos, actores & defenſores in ſacro univerſalis eccleſiæ concilio in civitate Baſilienſi divina favente clementia proxima celebrando eligit, nominat, facit, & conſtituit reverendum in Chriſto patrem dominum Ciſtercienſem, venerabileſque fratres GUILLELMUM Claræ-vallis, GUILLELMUM Fontis-Danielis, JOHANNEM de Precibus, JOHANNEM de Prulliaco, JOHANNEM de Vallis-Sarnaii, JOHANNEM de Theoloco ſacræ theologiæ profeſſores monaſteriorum ejuſdem ordinis abbates, nec non de Buſeio, de Charitate, de Alta-cumba, de Stamedio, de Claromariſco, de Bello-loco-regis, de Fontibus, de *Buxelein*, de *Lonken*, de Oliva, de ſancto Benedicto in Menterna, de Foſſa-nova, de Charreto, de Caduino, de Candelio, de Populeto, de Berola, de Sacra-mœnia, de Meroleta, de Bona-valle Ruthenenſi, ſimiliter ejuſdem ordinis & monaſteriorum abbates, & eorum quemlibet in ſolidum: ita quod non ſit eorum alterius conditio deterior, ſed quidquid per ipſorum aliquem inceptum fuerit, per alium ritè continuari, mediari valeat & finiri: dans eiſdem abbatibus, nunciis, & procuratoribus auctoritatem, licentiam, & mandatum ſpeciale pro dicto ordine, ac omnibus & ſingulis abbatibus, conventibus, ſinguliſque perſonis ejuſdem in dicto generali univerſalis eccleſiæ concilio Baſilienſi comparendi, excuſandi, ſupplicandi, appellationes proſequendi, proteſtandi, allegandi, agendi, defendendi litem, ſeu lites conteſtandi, appellandi, appellationes proſequendi, ac inſinuandi, eiſdem appellationibus renunciandi, ... petendi & recipiendi, aliaque generaliter & ſpecialiter exercendi & faciendi ubique terrarum, quæ dictum capitulum, omnes ſimul & diſtinctim dicti ordinis abbates, conventus, ſeu perſonæ quæcumque ejuſdem ordinis facerent, aut facere & exercere poſſent & deberent, ſi præſentes adeſſent, ſubſtituendi quoque procuratores unum vel plures, ſemel vel pluries, qui ſimilem in omnibus dicto durante concilio habeant poteſtatem & eos revocandi: gratum & ratum habens, dictum capitulum & plenius habiturum quidquid per dictos procuratores, eorumque quemlibet, aut ſubſtitutum, vel ſubſtitutos ab eis vel eorum altero, pro dicto ordine, abbatibus, abbatiſſis, conventibus, monaſteriis, aut perſonis quibuſcumque ſingularibus ejuſdem in dicto ſacro concilio Baſilienſi factum, geſtum fuerit, vel aliàs quomodolibet procuratum.

2. Confeſſoribus monaſterii *Flioloach* conceditur per generale capitulum, ut juxta indultum Benedictinæ noſtræ, carnibus uti poſſint.

3. Definitionem anno ultimo elapſo de nigris tunicis & aliis quibuſcumque diſſolutis habitibus non ferendis generale capitulum ratificans & confirmans, eidem addit, ordinat & definit, quod de cetero per ſingula ordinis dormitoria ab abbatibus propriis, oſtia camerarum, culcitræ, linteamina, gippones & quæque indumenta irregularia tollantur penitus & aboleantur. Contradictores verò tamquam proprietarii per eorum abbates proprios per omnia puniant.

STATUTA ANNI M. CCCC. XXXI.

1. DEfinitionem in capitulo generali dudum ſalubriter editam, qua præcipitur, ut in miſſis conventualibus, dum ſacerdos præfationem pronunciando dicit: *Gratias agamus Domino Deo noſtro*, omnes in choro exiſtentes ob reverentiam divinæ Majeſtatis, quam laudant angeli & dominationes tremunt, reverenter ſe inclinent, donec reſpondeatur *Dignum & juſtum eſt*, præſens capitulum generale laudans, approbans, & confirmans, ſinguloſque ipſius ordinis profeſſores ad ſemet humiliandum ſub potenti manu Dei, ejuſdemque glorioſæ matris tanto ferventius ſatagens inducere, quanto præſentium temporum durante malitia, certius ipſos lamentabiliori cognoſcit eſſe ſubjectos deſolationi, ſtatuit, ordinat, & definit, quod de cetero in memoriam & qualemcumque cognitionem beneficii, per amaram noſtri Salvatoris paſſionem nobis exhibiti, quotiens hymnus *Te Deum laudamus* ab eiſdem ordinis profeſſoribus cantabitur, dum dicetur ille verſus *Te ergo quæſumus tuis famulis ſubveni, quos pretioſo ſanguine redemiſti*, omnes ſtalla exeuntes, capitibus diſcoopertis, reverenter inclinent. Similiter in omnibus hymnis Matutinorum, Laudum, Tertiæ, Veſperarum & Completorii, extra ſtalla erecti, uſque ad prædictorum hymnorum & antiphonarum finem permaneant, & ad omnes collectas de ipſa Virgine beatiſſima, capitibus, ut præmiſſum eſt, diſcoopertis omnes extra ſtalla ſua permaneant humiliter inclinati.

2. Generale capitulum omnes & ſingulas definitiones, ordinationes, & ſtatuta in duobus præcedentibus capitulis generalibus editas approbat, ratificat, & confirmat, ipſas volens & mandans inviolabiliter obſervari: definitionibus adverſus abbates & monachos, qui tunicas nigras, gippones, camiſias, lineas, ſeu alios quoſcumque habitus inordinatos portant, ſeu in cameris dormitoriorum ordinis quæcumque oſtia tenere, vel in eiſdem cameris quoſcumque ſæculares ad dormiendum vel aliquid aliud inepte faciendum introducere præſumunt; ſpecialiter addendo, quod abbates in præmiſſis delinquentes, ſeu qui jure ſubditos in prædictis culpabi-

Digitized by Google

les non corrigunt & puniunt, ipſo facto ſuſpenſionem à divinis per tres menſes incurrant, & temporali ſuorum monaſteriorum per ſex menſes continuos priventur adminiſtratione: monachi verò pro prima vice ultimi omnium aliorum monachorum per ſex menſes conſtituantur: & ſi denuò recidaverint, mancipentur carceribus, inde nullatenus exituri abſque patrum abbatum eorumdemque licentia ſpeciali. Quas pœnas tam abbatibus, quàm monachis ſic delinquentibus dominus Ciſtercienſis & quatuor primi abbates ac eorumdem commiſſarii poterunt & tenebuntur infligere, ac eaſdem pœnas, prout ipſis expediens fuerit viſum, aggravare.

3. Item, abuſum deteſtabilem quorumdam abbatum ordinis, qui prætentu guerrarum, in diverſis mundi partibus, proh dolor! urgentium, colore ſibi quæſito, à ſuis monaſteriis ſe abſentant, & tamquam mercenarii creditas eis oves, pretioſo Chriſti ſanguine redemtas, lupinis morſibus non erubeſcunt lamentabiliter exponere, nec contenti ſtare in civitatibus, oppidis, caſtris & aliis locis tutis, ſuis monaſteriis vicinis & propinquis, in quibus ſecuram habere manſionem, & circa regimen eis commiſſum pro parte magna fructuoſè poſſent vacare: generale capitulum refrenare ſatagens ſtatuit, ordinat & definit, quod de cetero abbates, qui propter quaſcumque guerras, vel occaſiones in ſuis ſecurè non poterunt monaſteriis reſidere, in civitatibus, locis, vel oppidis ſuis monaſteriis propinquioribus vel vicinioribus ſuam faciant reſidentiam, nec abſque ſuorum patrum abbatum licentia, ſuorumque conventuum expreſſo conſenſu, cuicumque abbati circa ordinis facta generalia non occupato, liceat aliter extra ſuum reſidere monaſterium: mandans idem capitulum, & ſub excommunicationis pœna præcipiens omnibus abbatibus extra ſua monaſteria propter guerras, vel alias quaſque cauſas exiſtentibus, quatenus infra unius menſis ſpatium à præſentis definitionis publicatione computandum, ad eadem ſua monaſteria, vel ut præmiſſum eſt, ad loca tuta eidem viciniora accedere non omittant, ibidem officium eis commiſſum de cetero ſolito diligentius impleturi.

4. Abbatiſſæ S. Anthonii propè Pariſius, ſub pœna depoſitionis, &c. diſtrictè injungit & mandat præſens capitulum, ut de cetero abſtineat à perſonarum ſæcularium in ſuo monaſterio receptione, abſque domini Ciſtercienſis vel capituli generalis licentia ſpeciali.

STATUTA ANNI M. CCCC. XXXII.

1. Generale capitulum providè conſiderans, quod licet in nonnullis mundi partibus, abbates & monachi ordinis noſtri tam in monaſteriis quàm extra, albis dumtaxat cucullis uti conſueverunt, idque hactenus propterea fuerit ab ordine illis permiſſum, quia monachi, ſicut in regula ſcribitur, de colore cauſari non debent, ſed juxta regionum quæ inhabitantur exigentiam, aliter & aliter ipſos convenit in veſ-

A timentis diſponi. Quia tamen plerique tam eccleſiaſtici, quàm ſæculares ordinis conſuetudines & ſtatuta neſcientes, & hi præſertim qui generalibus univerſalis eccleſiæ interſunt conciliis, frequenter mirantur & interdum ſcandalizantur cum perſonas ejuſdem ordinis habitus diverſorum colorum geſtare conſpiciunt. Idcircò generale capitulum veſtigiis inhærendo beatiſſimi patris noſtri Bernardi, cujus primitus habitus corporis, ſeu in quo nihil apparebat quod offendere poſſet intuentes, fuiſſe deſcribitur. Hujuſmodi ſcandalis, variiſque oblocutionibus,
B quæ præmiſſorum occaſione adverſus ordinem poſſent ſuſcitari per debitæ proviſionis remedium cupiens occurrere, ſtatuit, ordinat, & definit, quod de cetero abbates & monachi ordinis in prædictis ſacris & generalibus conciliis exiſtentes, ſeu quodammodo comparentes, eo modo quo dominus Ciſtercienſis, & ceteri abbates, tam de natione Gallicana, quàm Germanica, quibus abbates ceterarum nationum in veſtitu & moribus bonis ſe magis conformare tenentur, vel è converſo uti conſueverunt, cucullis dumtaxat nigris utantur, & ab omnibus cucullis albis, diploidibus, ſeu *aytogiis*, *vel ha*-
C *bitibus nigris manicas non habentibus, quos loco capparum quidam abbates de Italia geſtare præſumunt*, penitus abſtineant. *Si quis autem hujus ſtatuti temerarius eſſe contemtor præſumſerit*; quamdiu in ſua permanſerit obſtinatione, eo ipſo à divinis ſuſpenſus exiſtat, & niſi reſipuerit, canonicè monitus ſententiam excommunicationis incurrat ipſo factò, præmiſſiſque ſpolietur habitibus, in uſus pauperum caritate diſtribuendis.

2. Ad notitiam *generalis capituli* pérventum eſt, quod nonnulli abbates & abbatiſſæ ordinis, perſonas ipſius ordinis ad alia quam ordinis ju-
D dicia, contra ipſius ordinis inſtituta, trahunt & compeſcunt, judicium & juſtitiam ordinis vilipendendo: quam rem dictum capitulum ſuſtinere non valens, nec volens, ſed pro viribus obviare ſatagens, atque de remedio ſalubri providere cupiens, ſtatuit, ordinat, & definit idem capitulum, ne quiſquam abbas, aut abbatiſſa, ſeu alia quævis ordinis perſona quamcumque perſonam ordinis de cetero audeat alibi, quam coram ordinis judicibus contrahere, ſeu quoviſmodo præſumat compellere: quod ſi quis in contrarium attentare præſumſerit, ſummam decem librarum pro emenda ſe noverit incurriſſe, ad voluntatem capituli diſtribuendam, & tam-
E diu ſit à divinis ſuſpenſus, donec abſolutionem de perpetratis per ipſum obtinuerit à capitulo memorato.

3. Convocationem abbatum ordinis, qui pro & nomine ipſius ordinis in ſacro Baſilienſi concilio habebunt comparere, nec non ordinationem procuratoris generalis ordinis in dicto ſacro concilio, ſeu in curia Romana, domino Ciſtercienſi, prout & quando ſibi expedire videbitur, reverenter committit capitulum generale, omnibus abbatibus in eodem *ſacro* concilio exiſtentibus, aut congregandis *expreſsè* inhibens, ne abſque præfati domini Ciſtercien-

ſis

Digitized by Google

ſis ſcitu & conſenſu, de negotiis ſtatum ordinis concernentibus, clam vel apertè quidquam tractare præſumant.

4. Generale capitulum circa promotionem virorum litteratorum in ordine, omnem adhibere volens ſolicitudinem, omnes & ſingulos abbates ordinis, cujuſcumque nationis exiſtant, attente monet & hortatur, quatenus magiſtros habeant in ſuis monaſteriis & teneant, qui juvenes ipſorum monachos in ſcientiis primitivis valeant erudire; ſed ſaltem inter ſe taliter conveniant, quod in aliquo monaſterio ad hoc magis apto, in qualibet regione vel provincia unus magiſter ad ipſos juvenes erudiendos idoneus teneatur, ceterique abbates propinqui unum vel duos ex ſuis juvenibus monachis ad dictum monaſterium deſtinent: de expenſis tamen, quas facient juvenes ſic miſſi abbati prædicti monaſterii, in quo prædictus magiſter morabitur, integraliter & plenè ſatisfacientes. Per hoc tamen ipſum capitulum prædictos abbates ad mittendos ſuos ſcholares ad ſtudia generalia nullatenus intendit eximere; ſed ſub pœnis in papalibus & ordinis regularibus ſtatutis ipſis præcipit & mandat, quatenus juxta eorumdem ſtatutorum determinationem & tenorem ipſi ac quilibet ipſorum quibuſcumque dilationibus vel excuſationibus rejectis, ſuos ſcholares ad prædicta ſtudia generalia ſtudeant deſtinare.

5. Ad aures pervenit generalis capituli, quod nonnulli monachi ordinis ita deſidioſi, negligentes & indevotè exiſtunt, quod in principio vigiliarum noſtræ Dominæ, atque aliarum horarum canonicarum, & miſſarum conventualium venire contemnunt, alios devotos ipſorum indevotione ſcandalizando. Ea propter capitulum generale ipſorum ſaluti ſalubriter cupiens providere, ſtatuit, ordinat, & definit, quatenus univerſi & ſinguli ordinis religioſi ad præfatarum vigiliarum noſtræ Dominæ & aliarum dominicarum principium, & ipſarum miſſarum initium ſimul conveniant, & interſint uſque in finem, taliter quod opus Dei per ipſos omnes perfici valeat & finiri ad laudem Dei & animarum ſalutem. Quod ſi quis hæc adimplere contemſerit, vult capitulum generale, quod eadem die vino careat & pitantia: & ſi ſæpius correptus fuerit, & non emendaverit, vapulet in capitulo, & abſque aliquali gratia ipſa die jejunus remaneat in pane & aqua.

6. Quoniam, prout ex diſpoſitione regulæ fieri potuit, jejunium ſextæ feriæ æſtatis tempore olim & à multo tempore citra in pleriſque monaſteriis ordinis omiſſum fuit propter nimietatem laboris, ut puta meſſium, vindemiarum, & ſimilium: quia verò hujuſmodi laboris neceſſitas noſtris iſtis temporibus, ut plurimum non incumbit, laïci etiam ſcandalizantur nonnumquam ex fractione jejunii antedicti. Quapropter generale capitulum ſtatuit, ordinat, & definit, ut prædictum ſextarum feriarum jejunium ab omnibus & ſingulis ordinis perſonis utriuſque ſexus deinceps inviolabiliter obſervetur.

7. Quamvis ſacrorum auctoritates canonum & diſtrictio noſtræ regulæ eſum carnium præcipuè in quartis feriis nobis interdicat, nonnulli tamen carnis curam facientes in deſideriis, etiam dum ſani ſunt & robuſti corporis, eiſdem diebus eſu carnium veſci non verentur: ex quo inter cetera mala grave ſæpè ſequitur ſcandalum laïcorum. Quapropter generale capitulum abuſum hujuſmodi abolere volens, feriis quartis antedictis omnibus perſonis ordinis, excepto neceſſitatis articulo, eſus carnium penitus interdicit, nec cuiquam eadem feria miniſtrari permittit. Mandatque patribus abbatibus & viſitatoribus univerſis, ut prædicta ſtatuta in ſeipſis primo & conſequenter univerſis ſibi ſubjectis monaſteriis diligenter faciant obſervari. Si verò abbas aliquis tranſgreſſor compertus fuerit horum ſalubrium ſtatutorum, pœnam decem librarum uſualium pro ſingulis vicibus ab eo ſuus viſitator exigere debeat, & levare in pios uſus ordinis, juxta ſuæ diſcretionis arbitrium convertendos.

STATUTA ANNI M.CCCC.XXXIII.

1. PRo ſanctiſſimo in Chriſto patre ac domino Eugenio divina providentia papa IV. nunc univerſalem eccleſiam gubernante, & dominis noſtris cardinalibus, pro dominis primatibus, patriarchis, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, abbatiſſis & pro religioſis omnibus dicantur tres miſſæ, una videlicet de Spiritu-ſancto, altera de S. Cruce, tertia de B. Virgine in ſingulis monaſteriis ordinis univerſi.

2. Pro ſereniſſimo domino noſtro domino rege Francorum, pro dominis ducibus Burgundiæ, Borbonii, Sabaudiæ, pro dictorum dominorum liberis & nobili prole, & pro toto nobili ſanguine Franciæ, & ſpecialiter pro illuſtriſſimo principe domino Philippo duce Burgundiæ moderno, & generaliter pro omnibus regibus & reginis, ducibus & duciſſis, baronibus & baroniſſis, militibus & militiſſis, ac aliis nobilibus & dominis fidelibus in pace & unitate ſanctæ matris Eccleſiæ exiſtentibus, dicantur tres miſſæ, una videlicet de Spiritu-ſancto, altera de S. Cruce, tertia verò de B. Virgine à ſingulis ſacerdotibus ordinis univerſi.

3. Pro Burgenſibus, mercatoribus, laboratoribus, & maximè benefactoribus ordinis noſtri, & univerſo populo Chriſtiano in pace & unitate ſanctæ matris Eccleſiæ conſtituto, dicatur una miſſa de Spiritu-ſancto in ſingulis monaſteriis ordinis univerſi.

4. Pro pace & unitate ſanctæ matris Eccleſiæ celebretur dumtaxat in hebdomada una miſſa per abbatem affixa, cujus miſſæ introitus intitulatur *Salus populi*, collecta *Eccleſiæ*, cum ſuis ceteris ſequentibus in ſingulis domibus ordinis univerſi.

5. Sacro-ſanctæ Baſilienſis ſynodi veſtigia ſequi deſiderans præſens generale capitulum, ſtatuit, ordinat, & definit, quod juxta ejuſdem ſynodi decreta, de cetero in electionibus & confirmationibus in ipſo ordine fiendis irrefragabiliter procedatur. Ut autem ab hujuſmodi ſalubribus decretis eo minus in ordine devietur,

Digitized by Google

quocirca ipſorum obſervantiam major adhibebitur diligentia, vult & rurſus ſtatuit & mandat idem capitulum, quod ex nunc inantea omnes & ſinguli monachi ordinis in abbates electi & confirmati, in generali capitulo ipſorum electionem & confirmationem immediate ſequente perſonaliter compareant, quatenus per ipſum capitulum ætas., mores, & ſcientia hujuſmodi electorum comprobetur, & de proceſſu in ipſorum electione & confirmatione indubitata poſſit haberi certitudo. Quod ſi quis in abbatem electus & confirmatus præmiſſa neglexerit adimplere, illis dumtaxat exceptis, qui legitimo præpediti fuerint impedimento, de quo una cum electionum & confirmationum ſuarum per proprium & ſufficientem nuncium generale capitulum certificare tenebuntur, ipſo facto ſit ſuo privatus abbatatu, & loco ſui alter in monaſterio ad quod fuerat electus ſubrogetur.

6. Definitionem dudum in generali capitulo ſalubriter editam, qua præcipitur ut omnes & ſinguli abbates & monachi, & aliæ quæcumque ordinis perſonæ à geſtatione camiſiarum linearum, giponum, tunicarum nigrarum, diploidorum eplitogiorum, aut aliorum quorumcumque habituum inordinatorum prorſus abſtineant, & in habitibus continuè incedant regularibus & religioſis, præſens generale capitulum ratificans & confirmans, ad confirmandum & declarandum humilitatem, qua plus ceteris debemus abundare, rurſus ſtatuit & definit, quod deinceps juxta evangelicam doctrinam, nulla ordinis perſona, cujuſcumque gradus, conditionis vel ſexus exiſtat, in ſuis zonis, aut vaginis cultellorum aurum, argentum, æs, vel auricalcum geſtare præſumat. Iſtarum verò tam ſalubrium ordinationum tranſgreſſores prædictis habitibus, zonis, vel cultellis perpetuò priventur, & nihilomus puniantur, tamquam in habitu ſæculari deprehenſi.

7. Gravia diſpendia, quæ frequenter hactenus ex eo provenerunt in ordine, quia patres abbates circa viſitationem monaſteriorum ipſis ſubditorum negligentes exiſtunt, generale capitulum ſolerter conſiderans, quatenus de cetero viſitationis officium in ordine diligenter exerceatur, ſpecialem volens curam adhibere, ſtatuit, ordinat, & definit, quod deinceps in ſingulis provinciis, prout domino Ciſtercienſi, ac aliis ordinis abbatibus per ipſum ad hoc vocandis expedire videbitur, unus abbas ordinis de hujuſmodi provinciis ex notabilioribus abbatibus inſtituatur ad ſupplendum deffectus & negligentias viſitatorum in hujuſmodi provincia, atque corrigendum, & ad debitum ſtatum reducendum omnia quæ quoviſmodo in monaſteriis & perſonis ordinis in ipſa provincia conſtitutis à rectitudine exorbitarent, referendumque quolibet anno capitulo generali ſtatum & regimen omnium & ſingulorum ejuſdem provinciæ monaſteriorum, ac perſonarum eorumdem.

STATUT. ANNI M.CCCC. XXXIV.

Abbatibus de Grandi-ſilva & de Fonte-frigido, ac eorum cuilibet præcipit generale capitulum, quatenus de Sanctis Crucibus, de Populeto, de Valle-digna, de S. Fide, de Petra, de S. Bernardo, ac alios in illis partibus abbates compellant per cenſuram ordinis omnimodam ad portandum ſcapulare nigrum ceteris noſtri ordinis ſe conformando in habitu monachis.

STATUT. ANNI M. CCCC. XXXV.

Abbatibus de Gimundo & de Bardonis committit & mandat generale capitulum, quod ſe informent, ſi contractus quem abbas de Niſortio facere intendit cum illuſtri domino comite Fuxi ſuper permutatione quartæ partis villæ Banoniæ dicto monaſterio de Niſortio pertinentis, pro quadam alia terra ſeu terris, quam ſeu quas à præfato domino comite dictus abbas de Niſortio utiles, & expediens judicat, & quod ſuper his compererint referant proximo capitulo generali.

STATUT. ANN. M. CCCC. XXXVII.

1. Cum in cantu ordinis, qui gravitatem & devotionem debet redolere, & per omnia ordinis monaſteria debet eſſe uniformis, multæ contingant diſſonantiæ & perturbationes, eo quod nonnulli de ſeminotis in libris noſtris ſignatis plenas faciunt notas, ceteris medias notas de ſeminotis facientibus: proinde præſens generale capitulum ad inſtar quarumdam aliarum religionum, quæ ſuos quo ad hoc libros laudabiliter correxiſſe, & de ipſis ſeminotis plenas dicuntur notas feciſſe, ne de cetero in cantu ordinis tales diſſonantiæ & perturbationes contingant, volens ſalubriter providere, ſtatuit, ordinat, & definit, quod in omnibus monaſteriis utriuſque ſexus libri quo ad dictas ſeminotas corrigantur, & de ipſis ſeminotis plenæ notæ fiant: diſtrictè præcipiens & mandans omnibus ordinis prioribus, & cantoribus, prioriſſis & cantricibus, ſub pœna depoſitionis ab ipſorum officiis, quam incurrant ipſo facto, ſi negligentes in præmiſſis extiterint, quatenus hujuſmodi faciant ſeu fieri faciant correctionem infra feſtum Paſchæ futurum, provideantque diligenter quod de cetero plenæ notæ fiant ex ſeminotis antedictis.

2. Licet propter rationabiles & juſtas cauſas obſervatum hactenus fuerit in ordine, quod miniſtri altaris ſacratiſſimum euchariſtiæ ſacramentum ſub utraque ſpecie recipiant: quia tamen à nonnullis plus quam oporteat ſapere volentibus, vel fortè non intelligentibus, aut credentibus quod totus Chriſtus atque veraciter & fructuosè ſub ſola ſpecie panis & vini ſumitur, diverſis

Digitized by Google

circa hanc materiam ſeminarunt errores. Idcirco præſens capitulum generale Romanam eccleſiam meritò volens imitari, quæ licet olim in certis ſolemnitatibus prædictum ſacratiſſimum Sacramentum interdum ſub utraque ſpecie perſonis in ordine ſacerdotali minimè conſtitutis miniſtraret: ad auferendum tamen omnium errorum occaſiones, ipſum nunc ſub ſola panis ſpecie dicitur miniſtrare; ſtatuit, ordinat & definit, quod de cetero miniſtris vel aliis quibuſcumque perſonis prædictum ſacratiſſimum Sacramentum ſub ſpecie vini nullatenus miniſtretur, ſed omnes, ſolis ſacerdotibus miſſam celebrantibus exceptis, ipſum ſub ſola ſpecie panis recipere ſint contenti, firmiter & inconcuſſe tenendo & credendo, quod æque veracius & ſalubrius ipſe Chriſtus totus ſub ſola ſpecie panis continetur & ſumitur, ac ſi ſub ſpecie panis & vini ſumeretur.

3. Informatum capitulum generale, quod nonnulli diverſorum ſtatuum graves & devoti homines in choris noſtri ordinis tempore celebrationis miſſæ conventualis exiſtentes valdè mirantur, & interdum dicuntur ſcandalizari, eo quod dum ſacerdos in ipſa miſſa divinam elevat euchariſtiam, monachos in eiſdem choris exiſtentes ſtare conſpiciunt erectos, ipſamque euchariſtiam, durante ipſius elevatione, flexis genibus, juxta ritum aliorum fidelium minimè adorare: providere volens idem generale capitulum, omnes ordinis actiones etiam rationabiles & licitas ita diſponere, quod nemo ex ipſis offenſionis vel ſcandali occaſionem rationabiliter poſſit accipere; ſtatuit, ordinat & definit, quod ex nunc in antea in omnibus miſſis, quàm citò ſacerdos ipſam elevabit ſacratiſſimam euchariſtiam, omnes & ſinguli tam in choro, quàm extra exiſtentes, genua flectant, ipſamque humiliter & devote adorent, prout hactenus propter rationabiles & honeſtas cauſas in miſſis fiebat, ipſa hoſtia elevata & ſuper corporale repoſita per ſacerdotem. Vult inſuper & ordinat idem capitulum, quod omnes perſonæ ordinis, in quocumque extiterint loco, cùm audierint ſonum campanæ, quæ communiter in ipſius euchariſtiæ elevatione pulſari ſolet, humiliter & devotè capitibus diſcoopertis, & genibus flexis, niſi luta aut alia impedimenta legitima id fieri impedirent, eidem ſacratiſſimæ euchariſtiæ omnem quantum poterunt, prout quilibet catholicus facere tenetur, exhibeant adorationem.

4. Singula divini cultus ampliationem concernentia, generale capitulum volens promovere, miſericorditer indulget, ut de cetero in omnibus ſolemnitatibus præcipuis, quæ habentur in ordine monachici ordinis tam in vigiliis quam in miſſis bini & bini verſus reſponſorii & alleluia decantentur, quodque miniſtri altaris, frigore exceſſivo urgente, uti poſſint almuciis pelliciis ſimplicibus, & omni ſuperfluitate & curioſitate carentibus.

5. Temeritatem abbatum & abbatiſſarum ordinis, in grave præjudicium privilegiorum ordinis ſui, monachis & monialibus tranſeundi ad alias religiones concedentium, certas religiones

A noſtra arctiores indiſcretè judicando, præſens generale capitulum volens reformare, omnibus abbatibus & abbatiſſis ordinis diſtrictè inhibet, ne de cetero aliquibus de ſuis monachis aut monialibus licentiam ad alium ordinem pro quacumque cauſa tranſeundi conferant abſque capituli generalis licentia ſpeciali: ſecùs vero facientes, à ſuorum monaſteriorum adminiſtratione maneant ſuſpenſi vel ſuſpenſæ, donec hi quibus talem conceſſerunt licentiam, ad ſua revocaverint monaſteria, & pro tanto exceſſu ſpecialem ab eodem generali capitulo petierint & obtinuerint diſpenſationem. Abbates vero vel abbatiſſæ
B ſuis monachis aut monialibus, abſque legitima cauſa in ſuis litteris ſpecialiter exprimenda, licentiam tranſeundi ad aliud ordinis monaſterium, & ibidem profitendi dare non præſumant: providentes etiam, quod illi vel illis qui hujuſmodi licentiam conceſſerint, pro termino quærendi monaſterium in quo recipiantur ultra duos menſes non habeant, ne ſub colore tranſeundi ad arctiorem locum, & quærendi monaſterium in quo recipiantur, ſicut hactenus contigit frequenter, per longa tempora in confuſionem & enorme ſcandalum totius ordinis, per mundum diſcurrendo in civitatibus & oppidis ac aliis lo-
C cis, facultatem habeant multa ſcandala perpetrandi. Abbates autem & abbatiſſæ ſecus facere præſumentes, pœna percellantur antedicta: & nihilominus tales monachi vel moniales poſt duorum menſium à die qua ſua monaſteria egrediuntur computandorum, ſub quocumque colore quærendi monaſterium in quo profiteri vel ad tempus remanere poſſint per mundum diſcurrentes, tamquam fugitivi & apoſtatæ capiantur. Sed & abbatiſſæ, quæ abſque ſuorum patrum abbatum licentia ſpeciali quibuſcumque ſuis monialibus licentiam tranſeundi ad alium ordinem, ſeu ad aliud ordinis monaſterium dare præſumſerint, pœnam ipſo facto incurrant depoſitionis,
D quam prædicti patres abbates confeſtim ipſis infligere non omittant.

6. Cùm perſonæ ſæculares frequenter de perſonis ordinis male ædificantur, & interdum ſcandalizantur, quia dum feſtum Annunciationis S. Virginis accidit in ſeptimana poſt Ramos palmarum, ipſum feſtum in ordine uſque poſt Paſchá transfertur, & in multis diœceſibus idem feſtum, ſi eveniat ſecunda, aut tertia, aut quarta feria prædictæ ſeptimanæ, celebratur & ſolemnizatur, ſicque eadem die nos laboramus qua prædictæ perſonæ ſæculares tantum feſtum obſervant, & ab omnibus vacant operibus, & illa die de tanto
E feſto nullam ipſi ſæculares in monaſteriis ordinis audiunt fieri mentionem. Idcirco generale capitulum detractiones & oblocutiones quæ ex hujuſmodi ſingularitate poſſent adverſus ordinem ſuſcitari volens repellere, ſtatuit, ordinat & definit, quod ex nunc inantea per totum ordinem in hujus feſti celebratione perſonæ ordinis ſe conforment populo diœceſis, in qua monaſteria ſunt & erunt ſituata.

7. Cùm in diebus quadrageſimalibus citius quàm antiquitus fieri ſolebat tam alibi quàm in ordine homines prandeant, & à prandio uſque

Digitized by Google

ad completorium magnum valde fiat intervallum, in quo monachi paucas habentes occupationes, frequenter dormiunt, aut inutiliter tempus ipſius intervalli conſumunt. Idcirco generale capitulum providè volens occurrere multis inconvenientibus, quæ proveniunt ex hoc quod perſonæ ordinis in prædicto intervallo utilius non occupantur, ſtatuit, ordinat & definit, quod de cetero in quadrageſima ſingulis diebus quibus non erunt duodecim lectiones, inter prandium & completorium ad ſonitum campanæ, quam hora ad hoc apta ſacriſta ſonabit, omnes in choro ac ſi veſperæ deberent decantari conveniant, ibique ex integro decantent officium defunctorum, novem videlicet pſalmos cum lectionibus & laudibus, prout in ordine dici & decantari ſolent; quibus finitis, pulſentur & teneantur biberes, deinde completorium celebretur, taliterque præmiſſa diſponantur, quod cum luce diei, prout in regula ſcriptum eſt, omnia fieri poſſint & debitè conſummari.

8. Ut perſonæ ordinis amplexandas obtineant indulgentias, quas dominus papa Martinus V. de plenitudine poteſtatis apoſtolicæ indulſit omnibus in vigilia ſolemnitatis Sacramenti altaris jejunantibus, præſens generale capitulum ſtatuit, ordinat & præcipit, quod de cetero in prædicta vigilia omnes & ſingulæ ordinis perſonæ jejunent, nec ſuper hoc quiſquam præſumat ullatenus diſpenſare.

9. Generale capitulum præ oculis habens grande periculum quod imminet animabus perſonarum ordinis, quæ carnes extra monaſteria vel in monaſteriis intra loca conventualia ſeu cameras abbatum præſumunt comedere, vel quæ à feſto Exaltationis S. Crucis uſque ad quadrageſimam jejunia regularia negligunt, ſeu contemnunt obſervare, eiſdemque periculis & enormibus ſcandalis, quæ adverſus dictum ordinem propter præmiſſa ſuſcitantur, ſalubriter volens occurrere; omnibus & ſingulis ipſius ordinis perſonis diſtrictè præcipit & mandat, ut quemadmodum ſecundùm regulæ ſancti Benedicti puritatem, & ſtatutorum domini Benedicti papæ XII. ordinationem, ad præmiſſa ſunt aſtricti, de cetero prædicta obſervent jejunia, & à carnium eſu, præterquam in locis per eumdem dominum Benedictum permiſſis, prorſus abſtineant. Abbates verò in hoc in præmiſſis culpabiles inventi, ſeu qui perſonas ſibi ſubjectas in præmiſſis delinquentes non correxerint, ipſo facto ſint ſtallo abbatis in omni loco per annum privati: priores vero & ſubpriores, nec non prioriſſæ & ſubprioriſſæ permittentes vel conſentientes, quod monachi vel moniales, quos vel quas ætas vel infirmitas ſeu alia evidens neceſſitas non excuſabit, prædicta tranſgrediantur jejunia, ſeu in eiſdem conventualiter vel publicè ultra ſemel & in refectorio communi refectionem accipiant, vel extra prædicta loca conventualia ſeu cameras abbatum carnes comedant, ipſo facto à ſuis officiis maneant ſuſpenſi, & à vino totaliter abſtineant, donec perſonas in præmiſſis delinquentes debitè correxerint, & eadem præmiſſa ſufficienter in ſeipſis adimpleverint, & in aliis fecerint adimpleri.

10. Generale capitulum in amaritudine cordis recogitans eſum carnium, qui ſecundum regulæ ſancti Benedicti rigorem monachis ſanis eſt interdictus, eo uſque citra tempora pauca in monaſteriis ordinis utriuſque ſexus eſſe introductum & communem, & pene relicto refectorio clauſtrali ſolum in infirmitoriis & aliis locis, in quibus uti poſſunt carnibus, perſonæ ipſius ordinis ſuas velint aut conſueverint accipere refectiones: volenſque idem capitulum inconvenientibus & ſcandalis, quæ ex hoc in ordine provenerunt, & peramplius, ſi talia diutius fieri tolerarentur, veriſimiliter in brevi provenirent, ſalubriter occurrere, maximè cùm multi monachi & converſi, qui libenter à carnibus abſtinerent, ſi in prædicto clauſtrali refectorio continuè refectiones caperent, ad comedendum cum aliis carnes quaſi inviti compellantur; ſtatuit, ordinat & definit, quod ex nunc inantea in ſingulis & omnibus monaſteriis ordinis, ubi ſunt vel erunt viginti monachi utriuſque ſexus, duæ partes conventus cujuſlibet monaſterii omni tempore in clauſtrali refectorio, & non alibi horis conſuetis & debitis, ſecundùm primævam ſanctorum patrum inſtitutionem, comedant, & cibariis dumtaxat regularibus utantur; & diſtrictè inhibendo omnibus & ſingulis abbatibus & abbatiſſis ordinis, ne contra hoc ſalubre ſtatutum quidquam facere vel ordinare præſumant, ſeu per ſuos ſubditos permittant fieri vel attentari. Quod ſi abbatibus vel abbatiſſis viſum fuerit expedire, ut tertia pars conventuum ſuorum ad ſuſtentationem & reparationem debilium & ægrotorum aliquando carnibus utantur, idem generale capitulum temporibus, locis, diebus, & horis licitis & debitis id fieri miſericorditer permittit & indulget: dum tamen ad comedendum carnes nemo invitus compellatur, aut extra refectorium mittatur clauſtrale, neque propter hujuſmodi indulgentiam, illi qui comedent carnes ſive tempore minutionum, vel aliis diebus, à frequentatione chori ſeu aliarum regularium obſervationum adimpletione ſint abſoluti, niſi fortè corporalis infirmitas, aut alia rationabilis cauſa aliquos de ipſis meritò reddiderit à prædictis excuſatos, ceteris limitationibus & ordinationibus ſuper eſum carnium hactenus factis in ſuo robore jugiter permanſuris; proviſo etiam, quod propter quaſcumque conſuetudines fortaſſis allegandas, quæ debent magis corruptelæ nominari, monachi numquam petant certis diebus ſibi carnes miniſtrari; ſed ſint contenti carnes comedere quotiens, quomodo & quando abbates eorum ipſis voluerint miniſtrari.

11. Quia nonnulli ordinis abbates, monachi & converſi eo uſque palam & impudenter ſtatuta ordinis tam apoſtolica quam regularia tranſgrediuntur, ut interdum contra eorumdem ſtatutorum inhibitionem in dormitorio non jacere, & tunicas nigras, camiſias lineas, gippones, manicas botonatas, ſotulares minimè corrigiatos, ceteroſque habitus laſcivos & inordinatos geſtare, ac per civitates & oppida ceteraque notabilia loca abſque cucullis vel cappis deambulare præſumunt: idcirco præſens capitulum generale

ſuper hujuſmodi exceſſibus, ex quibus totius ordinis fama, proh dolor! denigratur, ſalubre volens remedium adhibere, ſtatuit, ordinat, & definit, quod abbates vel monachi in præmiſſis à modo delinquentes, attento quod pluſquam ſufficienter, ut ab eiſdem exceſſibus abſtinerent moniti fuerunt, tamquam deprehenſi in habitu ſæculari ab omnibus teneantur & habeantur, donec cameras deſtruxerint antedictas, ſeu dimiſſis prædictis culcitris, linteaminibus, camiſiis lineis, tunicis nigris, gipponibus, manicis botonatis, ceteriſque habitibus laſcivis taliter ad imitationem B. P. N. Bernardi ſint in habitibus compoſiti, ut in ipſis nihil appareat quod offendere poſſit intuentes. Sub pœnis inſuper prædictis inhibet generale capitulum, ne de cetero aliqua ordinis perſona birretum portare præſumat, prælatis dumtaxat & doctoribus, vel in æquali ſcientia nobili graduatis exceptis. Similiter nulli, niſi ſint ſacerdotes, caputia de cetero portent. Et ſi aliquibus monachis ſacerdotibus abbates eorum caputia portare conceſſerint, illa nullo modo ſint duplicata, ſed dumtaxat ſimplicia, & talium caputiorum uſus abſque magna neceſſitate nullatenus concedatur.

12. Ut in monaſteriis ordinis quæ ſunt vel eſſe putantur ad fortalitia redacta propter mulieres & alias perſonas, quæ occaſione guerrarum quærunt ſecurum locum, in quo ſe & ſua poſſint conſervare, nulla poſſint ſcandala provenire, præſens generale capitulum ſtatuit, ordinat, & definit, quod abbates qui infra eccleſiam, refectorium, dormitorium, ceteraſque officinas clauſtrales, ſuum monaſterium propter quaſcumque guerras mulieres receptare, ſeu permittere intrare, vel habitare præſumſerint, ipſo facto tamquam deprehenſi in carnis contagio puniantur. Si autem in eiſdem locis aliqua bona ſuorum vel aliorum hominum ad ipſorum conſervationem ipſi abbates poni vel locari permiſerint, provideant diligenter, quod infra eccleſiam ipſi homines, vel eorum pueri nullatenus jaceant, vel dormiant, neque infra eccleſiam & loca clauſtralia equi, & boves, & porci, ſeu animalia quæcumque introducantur vel collocentur; cùm ipſa loca, quæ ſpecialiter Deo dedicata ſunt, omni prorſus debeant immunditia carere, nec fas ſit cuicumque ad profanos uſus quovis modo applicare. Priores autem & ſubpriores, & ceteri monachi & converſi, qui in prædictis locis mulieres ſeu animalia quæcumque introducere, aut intrare vel ſtare permiſerint, uſque ad nutum capituli generalis habitu priventur regulari.

13. Adverſus abbates & abbatiſſas ordinis, quos tantum malitia excœcavit, ut ſua monaſteria cum aliis ejuſdem ordinis vel alterius auctoritate propria, & interdum mediantibus pactis & promiſſionibus illicitis permutare, ſeu eadem in manibus perſonarum ſæcularium reſignare non formidant aut erubeſcunt, in enorme totius ordinis ſcandalum, & lamentabilem privilegiorum ipſius læſionem, præſens generale capitulum inſurgens, prædictas permutationes aut reſignationes caſſando & annullando, ipſaſque nullas & caſſas fore declarando, ſtatuit, ordinat & definit, quod qui talia fecerint, aut facere præſumſerint in futurum, ipſo facto abbatiali ſint privati dignitate, & ad quæcumque officia vel beneficia in ordine obtinenda prorſus maneant inhabiles: diſtrictè præcipiens patribus abbatibus monaſteriorum, ut præfertur, permutatorum vel reſignatorum, quatenus de novis abbatibus idoneis nullatenus omittant indilatè providere. Si quis autem abbas vel monachus, abbatiſſa vel monialis prætextu talium permutationum aut reſignationum, ſeu alio quovis modo habitum ordinis relinquere, & alterius ordinis habitu reſumto, ad ipſum alium ordinem ſe tranſtulerint, poſtmodum ad ordinis habitum ſeu in ipſo ordine abſque generalis capituli licentia non admittantur, ſed tamquam fugitivi & apoſtatæ ab omnibus evitentur, donec de ipſis & eorum punitione graviori per ipſum capitulum fuerit aliter ordinatum.

14. Enormibus ſcandalis & jacturis ordini, proh dolor! imminentibus per abbates & monachos, qui fidelitatem, qua ordini aſtringuntur, temerariè violantes, extra ordinem appellare, ſeu cauſas & lites contra ordinis perſonas introducere, in præjudicium grave privilegiorum & libertatum ipſius ordinis, præſumunt; generale capitulum volens occurrere; ſtatuit, ordinat & definit, quod omnes & ſingulæ ordinis perſonæ, quæ de cetero extra ordinem appellare, ſeu perſonas ordinis coram quibuſcumque judicibus extra ordinem trahere præſumſerint, donec ſufficienter docere poterunt, quod miniſtratio juſtitiæ fuerit ipſis in ordine denegata, ipſo facto, prout aliàs definitum fuit & ordinatum, ſententiam excommunicationis incurrant, & carceribus mancipentur ad nutum capituli generalis. Si autem aliqui abbates aut monachi ordinis ad tantam, quod abſit, devenerint dementiam, ut de privilegiis apoſtolicis ordini ſuper hac materia benigne conceſſis, nec non de ſtatutis ordinis ſuper eadem materia totiens factis & innovatis minimè curantes, ſuper jure alicujus vel aliquorum monaſteriorum in poſſeſſorio vel petitorio extra ordinem coram quibuſcumque judicibus introducere præſumerent: præſens generale capitulum ſtatuit, ordinat, & definit, quod pendente lite inter prædictos contendentes, per perſonas eorumdem monaſteriorum, de quorum abbatatu contendunt, neutri contendentium obedientia præſtetur, ſeu aliquid de bonis hujuſmodi monaſteriorum ipſis vel alicui ipſorum, donec lis erit totaliter terminata, miniſtretur, neque prædicti contendentes ad ſtandum vel habitandum in talibus monaſteriis, de quibus contenditur, aut grangiis vel pertinentibus ejuſdem, ſeu etiam in aliquo ejuſdem ordinis monaſterio, aut aliis locis ad ipſum ordinem pertinentibus, habitare ſeu receptari quovis modo permittantur, ſed tamquam excommunicati & privilegiorum ordinis enervatores ab omnibus & ſingulis perſonis ordinis cautius evitentur, & dimittantur ſicut ethnici & publicani. Prædictorum autem contendentium receptatores, vel eiſdem conſilium, auxilium ſeu favores quoſcumque impendentes, quamdiu, ut præmiſ-

Digitized by Google

ſum eſt, contenderint, ipſo facto ſententiam ex- A communicationis incurrant, & conſpiratorum pœna puniantur. Ne verò talibus litibus pendentibus, & occaſione talium contendentium monaſteria de quibus contenditur ad totalem in ſpiritualibus & temporalibus deſolationem perveniant, quemadmodum his diebus multa ordinis monaſteria propter tales contendentes, ſpiritualiter & temporaliter ſunt, proh dolor! deſolata, generale capitulum ſub pœna depoſitionis diſtrictè præcipit, & mandat omnibus & ſingulis præſentibus abbatibus ordinis, quatenus deinceps, quam citò intellixerint ſeu habuerint notitiam, quod ſuper aliquo monaſterio ipſis ſub- B dito aliqui abbates vel monachi incipient contendere ſive in poſſeſſorio, ſive in petitorio, ſive infra ordinem, ſive extra, confeſtim ad hujuſmodi monaſteria perſonaliter accedentes, regimen ipſius totaliter committant priori vel cellerario, ſeu aliis ejuſdem monaſterii perſonis, de quibus expedire ipſis videbitur, donec prædictorum contendentium cauſæ & lites fuerint totaliter deciſæ, & in eodem monaſterio erit unus pacificus abbas, nec omittant tales patres abbates ordinationes ſuperius poſitas de non obediendo vel miniſtrando aliquid prædictis con- C tendentibus extra ordinem litigantibus facere diligenter & immobiliter obſervari. Si prædicti contendentes, donec monaſteria de quibus contendunt fuerint ipſis ſententialiter adjudicata, quidquam de bonis eorumdem monaſteriorum palam vel occultè capere, tranſportare, ſeu ad ſuos uſus applicare præſumſerint, tamquam de furto convicti habeantur, & indiſſimulanter puniantur, ceteris definitionibus ſuper hac materia dudum editis nihilominus in ſuo robore jugiter permanſuris. Prædicti verò patres abbates omnia quæ in præmiſſis fecerint ſequenti capitulo fideliter & plenè non omittant intimare. D

15. Omnibus & ſingulis patribus abbatibus ordinis præſens generale capitulum, diſtrictè præcipit & mandat, quatenus, ſub pœna privationis ipſorum in omni viſitatione monialium, ipſis ſubditas juxta limitationem & ordinationem antiquorum ordinis ſtatutorum, nec non decreti Baſileenſis concilii, ſub tali faciant & procurent teneri clauſura & cuſtodia, quod ad ipſas moniales, quarumcumque perſonarum ſæcularium nullus pateat acceſſus. Neque ipſa monaſteria egredi permittantur, præterquam dumtaxat in evidenti & inevitabili neceſſitate. Moniales verò E quæ deinceps extra ſepta clauſtri cameras tenere, ſeu in eiſdem cum perſonis ſæcularibus loqui vel converſari abſque ſpeciali abbatiſſarum ſuarum licentia præſumſerint, poſtquam quater admonitæ fuerint, ut à talibus exceſſibus abſtineant, niſi efficaciter abſtinuerint, ipſo facto ultimæ omnium monialium dicti monaſterii conſtituantur, & perpetuò maneant inhabiles ad quæcumque officia vel beneficia in ordine obtinenda, & hanc definitionem ſaluberrimam per omnia monaſteria monialium ordinis patres abbates eorumdem ſub prædictis pœnis promulgari & obſervari facere non omittant.

16. Abbates ordinis licentiam de cetero ſuis monachis conferentes, ut in eccleſiis parochialibus ad propria monaſteria minimè pertinentibus eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrare valeant, & officium curatorum exercere poſſint; ſeu qui propter paupertatem, vel guerras, aut diſperſionem, permiſerint, quod iidem monachi in civitatibus, villis, aut oppidis, ſeu aliis locis extra monaſteria ordinis continuè reſideant, & cum ſæcularibus in ſcandalum & dedecus totius ordinis teneant habitationes, ipſo facto, ſententiam excommunicationis incurrant, & donec prædictos monachos ad ſua revocaverint monaſteria, eorumdem monaſteriorum totaliter permaneant privati adminiſtratione: & nihilominus tales monachi tamquam fugitivi evitentur & puniantur. Patres verò abbates, qui delinquentes in præmiſſis indiſſimulatè non correxerint, præmiſſas pœnas incurrant ipſo facto.

17. Ut proprietatis vitium, ſuper quo vel ſummus pontifex dicitur non poſſe diſpenſare, efficacius amputetur ab ordine, generale capitulum diſtrictè inhibet omnibus & ſingulis ordinis perſonis, ne de cetero pro miſſis vel quibuſcumque officiis defunctorum in monaſteriis inſtitutis vel inſtituendis pecuniam ad partem petere vel recipere præſumant; ſed ſi qui, quod abſit, forte in hoc invenirentur delinquentes, tam recipientes quam abbates & monachi in hoc ipſis conſentientes, tamquam proprietarii, & de ſimoniaca labe ſuſpecti indiſſimulanter puniantur.

18. Deſideria carnalia à perſonis ordinis prorſus volens generale capitulum amputare, diſtrictè inhibet ne balneorum uſus de cetero perſonis ordinis ſanis concedatur ultra ſemel in menſe. Si qui verò monachi vel converſi præter infirmitatem evidentem ejuſmodi balneis vel comeſſationibus uti præſumant, pœnitentiam levis culpæ in pane & aqua continuè ſuſtineant, donec ſufficienter correcti fuerint & emendati.

19. Ob reverentiam & honorem B. Nicolai, cujus feſtum celebratur in univerſo orbe VIII. idus Decembris, conceditur per generale capitulum univerſis & ſingulis abbatibus & abbatiſſis & eorum conventibus nationis Germanicæ noſtri Ciſtercienſis ordinis, & omnibus aliis cujuſcumque nationis vel provinciæ exiſtant, quæ devotionem habent & habebunt in futurum ad eumdem ſanctum, quatenus ipſi & quilibet ipſorum poſſint & liberè valeant ſervitium proprium ornatum, ut decet, tam in cantu quàm in littera melioribus modo & forma, quibus poterunt conſtruere & facere.

STATUT. ANNI M.CCCC.XXXVIII.

Capitulum generale reverenter committit domino Ciſtercienſi, quod ſi oporteat accedere ad concilium generale, de ſingulis nationibus poſſit convocare tot abbates & magiſtros in theologia, ac ſecum ducere ſeu mittere, quot ſibi videbuntur neceſſarii, quodque poſſit ſubſidium imponere, ſeu aliquos abbates ordinis quos voluerit aſſumere, ad imponendum &

levandum ſupra omnia monaſteria ordinis utriuſque ſexus pro ſumtibus & expenſis prædictorum abbatum & magiſtrorum ſupportandis.

STATUT. ANNI M. CCCC. XXXIX.

ABbatibus de Claritate & Campania, & eorum cuilibet in ſolidum committitur per generale capitulum, quatenus ad monaſterium de Loco-noſtræ-Dominæ quantocius commodè poterunt, vel alter eorum poterit, perſonaliter accedant: ibidem inquirant, & diligenter ſcrutentur, an reſignatio, ſeu renunciatio, vel ceſſio ipſius monaſterii, quam intendit facere ſoror MARGUARITA DE CLINAY abbatiſſa dicti monaſterii in manu ſororis LUDOVICÆ DE CLINAY dicti monaſterii monialis, & non alias, eidem monaſterio Loci-noſtræ-Dominæ profutura fuerit, vel utilis. Et ſi ipſam reſignationem, ſive renunciationem, aut ceſſionem talem fore repererint, vel alter eorum repererit, ipſam approbent, ratificent, & confirment in ipſius capituli generalis virtute & plenaria poteſtate, ſervatis tamen in omnibus ſtatutis & ordinationibus ordinis noſtri.

2. Super uniformitate habituum noſtri Ciſtercienſis ordinis, puta in cucullis, cappis, ſcapularibus, tunicis, ac aliis hujuſmodi tam in colore quàm forma vult, præcipit, & mandat generale capitulum univerſis abbatibus, monachis, & converſis, & aliis perſonis regularibus prædicti noſtri Ciſtercienſis ordinis, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, quatenus uniformitatem hujuſmodi habituum, tam in colore quàm in forma, ut ab antiquo in Ciſtercio conſuetum eſt, cuſtodiant & obſervent, taliter quod nihil appareat in eis quod poſſit offendere intuentes.

3. Cùm omnes ferè ordinis abbates ſupra modum ægrè ferant & conquerantur, quia ipſos ad generale capitulum accedere oportet tempore quo circa meſſes & vindemias, terrarum ſeminationes, ceterorumque bonorum, quibus per annum vivitur, collectionem vacare debent, ex hoc quod tempus illud quo generale capitulum celebratur ad ipſius celebrationem judicent incongruum, quia regulariter eo tempore quaſi per totum mundum peſtes vigent & guerræ, nec ullo modo ſecurum eſt quibuſcumque perſonis eccleſiaſticis præſertim religioſis tunc peragrare campos, & in longinquas provincias proficiſci. Proinde præſens generale capitulum indemnitati monaſteriorum ordinis, ac paci & tranquillitati abbatum & perſonarum eorumdem, ſalubriter volens providere, habita per ipſum capitulum ſuper præmiſſis rationibus & cauſis pro parte dictorum abbatum ſerioſè propoſitis matura deliberatione, & tandem quod ſi in tribus diebus rogationum de cetero generale capitulum celebretur, nulla prædictis abbatibus manebit excuſationis occaſio, quominus ad ipſum capitulum poſſint accedere, quia infaillibiliter dies rogationum eo tempore ſemper accedunt, quo dies ſunt prolixi, & ad equitandum vel ambulandum, cum tunc neque calores neque frigora exceſſivè vigeant, valde proprii. A feſto quoque Paſchæ omnes de quibuſcumque nationibus ſua monaſteria exeuntes poſſint infra prædictos rogationum dies Ciſtercium accedere, & ante collectionem frugum ad ſua monaſteria reverti, & ibi eſſe, tuncque nondum incipiant furere peſtes, & terræ ſementibus adhuc immaturis, tempus nondum advenerit quo ſolent reges & ceteri armati ad bella procedere, ſtatuit, ordinat, & definit, quod ex nunc inantea tempus & terminus celebrandi annuatim capitulum generale apud Ciſtercium mutetur & transferatur ad prædictos dies rogationum, ipſoſque ex nunc ad eoſdem terminos & tempus transfert & mutat: ita videlicet quod juxta Cartam caritatis & alia tam apoſtolica quàm regularia ordinis ſtatuta annuatim apud Ciſtercium indefectibiliter celebrabitur, ſicut hactenus celebratum eſt, generale capitulum: ad quod juxta prædictorum ſtatutorum tenorem omnes ordinis abbates venire tenebuntur. Sed prima dies ipſius capituli, quæ ſolebat eſſe duodecima die menſis Septembris erit prima die rogationum in quocumque menſe hujuſcemodi dies rogationum acciderint, & illa prima die erunt duæ miſſæ in quolibet ordinis conventu, quarum prima erit de jejunio, & ſecunda de Spiritu-ſancto pro ingreſſu capituli, & conſequenter poſt finem tercenarium capituli celebrabitur, ceteraque omnia obſervabunt, quæ hactenus poſt finem ipſius capituli fuerunt obſervata.

4. Omnibus & ſingulis abbatibus ordinis idem præſens capitulum generale, ſub inobedientiæ ceteriſque pœnis adverſus non venientes ad capitulum generale in prædictis ſtatutis notoriè promulgatis, diſtrictè præcipit & mandat, quatenus quibuſcumque conceſſionibus & gratiis de non veniendo ad capitulum generale ipſis aut alicui ipſorum factis vel conceſſis, quas ex nunc idem capitulum ex certa ſcientia caſſat & annullat, prima die rogationum proximè futurarum in capitulo generali tunc apud Ciſtercium celebrando perſonaliter compareant, ſeu impedimento hujuſmodi ſtatutis declarato præpediti ad ipſum legitimè & ſufficienter mittant, laboraturi ad neceſſariam ordinis reformationem, fixamque accepturi concluſionem ſuper modo defendendi privilegia, libertates & jura ipſius ordinis, quæ, proh dolor! miſerabiliter ubique infringuntur, & lamentabili ſubjacent deſolationi.

5. Licet nonnullis diverſarum regionum & provinciarum per capitulum generale conceſſum exiſtat, quod ſemel in anno in aliquo ordinis monaſterio, de quo ipſis expedire videbitur, ſimul congregentur, tractaturi ad invicem de reformatione ſuorum monaſteriorum & perſonarum eorumdem, ac aliis omnibus hujuſmodi monaſteriorum & perſonarum proſperitatem concernentibus & honorem, cum hac tamen conditione quod tractanda & aviſanda per ipſos nullum robur habeant firmitatis, donec generali capitulo per aliquos ex hujuſmodi abbatibus fuerint præſentata, & per ipſum capitulum approbata vel reprobata. Nihilominus generale ca-

Digitized by Google

pitulum nullatenus intendit quod tales congregationes particulares quovis modo capitulum provinciale, ſeu particulare nominentur, ad evitandum ſchiſmata & contentiones, quæ ex hujuſmodi nominatione tandem in ordine poſſent ſuboriri; ſed ſufficit quod congregationes nominentur, & aliter idem capitulum diſtrictè prohibet eas nominari.

6. Si humani generis inimico procurante contingeret, quod abſit, quod inter principes hujus ſæculi tam eccleſiaſticos quam ſæculares tanta ſchiſmatum & diviſionum ſcandala ſuſcitarentur, ut abbates, ceteraſque ordinis perſonas tam de natione Germanica quam Gallicana ſub diverſis obedientiis vivere, & ad tempus remanere oporteret, præſens capitulum generale providere volens, ut propter quaſcumque tribulationes & anguſtias, unitas & caritas Chriſti ſuper quibus ordo fundatus eſt, & uſque ad iſta tempora feliciter vixit, quovis modo ab eiſdem perſonis non ſeparetur; ſed magis quanto vehementius pro hujuſmodi tribulatione verſabuntur, tanto ad prædictam ſervandam humilitatem reddantur animaquiores, ſtatuit, ordinat, & definit, quod in illo caſu abbates monaſteriorum de Mulbruno, de Fonte-ſalutis, de S. Cruce in Auſtria, qui ſunt vel erunt pro tempore, poſſunt in plenaria ordinis poteſtate convocare & congregare in aliquo ordinis monaſterio nationis Germanicæ, de quo ipſis expedire videbitur, omnes & ſingulos ordinis prædictæ nationis, ibidemque ipſis ſimul congregatis tractare per modum de quo ipſis tribus expedire videbitur, de vitiorum extirpatione & correctione, reformatione morum, ceteriſque omnibus & ſingulis concernentibus proſperitatem & conſervationem monaſteriorum ordinis utriuſque ſexus in prædicta natione conſiſtentium, & perſonarum eorumdem, ſingulaque ſtatuere, ordinare, & diffinire, quæ ad prædicta promovenda & attingenda erunt, & eſſe poterunt accommoda vel opportuna, proviſo tamen quod nihil faciant, ſtatuant, & ordinent, quod ſtatutis ordinis quoviſmodo deroget aut contrarietur, in conceſſionibus, in rehabilitationibus faciendis, ceteriſque omnibus & ſingulis ſalutem animarum & ſæpedictorum monaſteriorum ac perſonarum eorumdem concernentibus, idem capitulum plenariam ipſis in caſu prædicto confert facultatem, diſtrictè mandans omnibus & ſingulis prædictorum monaſteriorum abbatibus & abbatiſſis, & aliis quibuſcumque ordinis regularibus perſonis prædictæ nationis, per ipſos ſubſtituendis, tamquam generali capitulo in præmiſſis ea tangentibus pareant humiliter & devotè.

7. Omnibus & ſingulis ordinis abbatibus per generale capitulum conceditur, ut quando feſta S. Benedicti & Annunciationis Dominicæ ſextis feriis in quadrageſima evenerint, propter reverentiam tantarum ſolemnitatum poſſint plura pulmenta & pitantiam abundantiorem ſuis conventibus miniſtrare.

8. Cum in electionibus in ordine fiendis cum omni puritate cordis & abſque perſonarum ac- A ceptione debeat procedi, præſens generale capitulum ſtatuit, ordinat, & definit, quod de cetero perſonæ in electores vel electrices aſſumendæ, quoties in aliquibus ordinis monaſteriis tam monachorum quàm monialium electionem celebrari contigerit, nullatenus ſecundùm antiquitatem gradus vel ætatis, ſed potius ſecundùm perfectionem morum, honeſtæque vitæ converſationem, & in utroque regimine experientiam aſſumantur, & electores ſeu electrices nominentur: quia interdum juniores ætate multis ſenioribus moribus & ſcientia inveniuntur præſtan- B tiores.

9. Omnes definitiones dudum editas ſuper abſtinentia eſus carnium feriis ſecundis & quartis, ac etiam ſolemnitatibus tam quibus ſermones habentur in capitulo, quam aliis quibuſcumque modis, generale capitulum ratificans & approbans, diſtrictè mandat eaſdem ab omnibus & ſingulis regularibus ordinis perſonis, & ſub pœnis in hujuſmodi definitionibus contentis, inviolabiliter obſervari.

10. Patribus abbatibus ac omnibus ordinis viſitatoribus per generale capitulum committitur, ne in ſuis viſitationibus numerum evectionum per ſtatuta ordinis limitatum excedere vel du- C cere præſumant, neque ipſis per monaſteria viſitanda occurratur, niſi dumtaxat juxta prædictorum ſtatutorum formam & tenorem.

11. Definitionem dudum editam, qua ſtatuitur ut monachi ordinis in ſacra pagina magiſtri poſſint abſque abbate in monaſteriis monialium officium viſitationis exercere, præſens capitulum generale ratificans & approbans, eidem addito, quod etiam in quibuſcumque monaſteriis monachorum tam viſitationis quàm reformationis valeant exercere officium, maximè ſi auctoritate capituli generalis ad hoc ſpecialiter D fuerint deputati.

12. Sequuntur tituli ſeu rubricæ definitionum in capitulis generalibus ordinis Ciſtercienſis pro reformatione ipſius ordinis & perſonarum ejuſdem à decennio ſalubriter editarum, quas omnes & ſingulæ ejuſdem ordinis perſonæ regulares tenentur efficaciter adimplere.

De ſervitio divino.

I. PRimò quod divinum officium die, noctuque per omnes ordinis perſonas tam in choro quàm extra reverenter & moroſè, non balbutiendo, aut ſyncopando, ſed cum pauſis E in medio & fine verſuum, ac aliis circumſtantiis per B. Bernardum traditis, tam in pſalmodia, quàm in cantu, & lectionibus perſolvant, quodque tam abbates quàm monachi, qui graviſſima infirmitate ſeu pro evidenti utilitate ſuorum monaſteriorum non fuerint legitimè præpediti, ad peragendum prædictum officium ad omnes horas in choro conveniant, ibidem uſque ad finem illarum horarum jugiter permanentes. Inſuper & quod de cetero in omnibus ordinis monaſteriis juxta regulæ B. Benedicti determinationem hora octava, quæ eſt hora ſecunda, indefectibiliter ad vigilias ſurgatur, Completoriumque adhuc luce diei lucente decantetur, gravi

Digitized by Google

gravi quoque ſubdantur correctioni in præmiſſis quovis modo delinquentes.

II. Item, de cetero in omnibus monaſteriis ordinis utriuſque ſexus ante horarum canonicarum inceptionem, reverenter & devotè dicantur ab omnibus in choro ſubmiſſa voce horæ de B. Virgine, excepto quod poſt decantatum completorium hora completorii de B. Virgine dicetur ſemper.

III. Item, quod de cetero in omnibus feſtivitatibus B. Virginis, dum cantabitur hymnus in matutinis, laudibus, veſperis, & completorio, omnes extra ſtalla erecti & capite diſcooperti permaneant. Quod etiam generaliter fiat in omnibus antiphonis de B. Virgine, quæ poſt *Magnificat* & *Benedictus* dici ſolent, & omni tempore dum dicuntur collectæ de B. Virgine omnes capitibus diſcooperiis à ſtallis ſe levantes uſque ad finem collectæ reverenter & profundè ſe inclinare non omittant.

De modis & mediis convenientibus & valentibus ad obſervandum votum caſtitatis.

I. PRimò, quod de cetero omnes & ſingulæ ordinis perſonæ regulares ſexta feria omni tempore indefectibiliter jejunent.

II. Item, quod omnes ordinis perſonæ regulares feriis ſecundis, & quartis, & ſabbato, nec non in omnibus ſolemnitatibus, in quibus habetur ſeu haberi debet ſermo in capitulis ordinis, à carnibus in omni loco totaliter abſtineant, ſolis graviter infirmantibus exceptis.

III. Item, quod de cetero nulla ordinis perſona regularis per abbatem vel abbatiſſam compellatur ad comedendum carnes: & omnibus à carnibus abſtinere volentibus cibaria regularia in refectorio clauſtrali ſufficienter & debitè miniſtrentur.

IV. Item, quod de cetero in omnibus monaſteriis ordinis utriuſque ſexus, quibus erunt monachi viginti ſeu moniales & ſupra, ſi abbas & abbatiſſa pro reparatione & ſuſtentatione debilium aut ægrotorum voluerit & ordinaverit, quod aliqui monachi ſeu aliquæ moniales aliquibus diebus utantur carnibus, taliter tamen ſuas ordinationes quo ad hæc tenentur temperare & limitare, quod duæ partes conventus ſemper maneant, & ſuas accipiant refectiones ex cibariis regularibus dumtaxat in refectorio clauſtrali.

V. Item, quod in omnibus monaſteriis ordinis in quibus refectoria tam in clauſtro quàm in infirmitorio non habentur, indilatè per abbates ſeu abbatiſſas eorumdem monaſteriorum ipſa refectoria infra annum reædificentur, ſeu de novo conſtruantur, in ipſiſque refectoriis clauſtralibus omnes feriis ſecundis, quartis, ſextis, & ſabbato indefectibiliter ex cibariis regularibus ſuas accipient refectiones, illis dumtaxat exceptis, quos abbates, vel abbatiſſæ ad comedendum ſecum, vel cum hoſpitibus duxerint convocare.

VI. Item, quod de cetero nulla ordinis perſona regularis in aliqua camera, præter quam in camera abbatum vel abbatiſſarum carnes comedat; ſed qui abbates vel abbatiſſæ pro ſuſtentatione debilium & ægrotorum voluerit, aut ordinaverit quod comedant carnes, talis comeſtio ſolis graviter infirmantibus exceptis, ſemper fiat in refectorio communi, infirmitoriis, ſeu cameris abbatum ſeu abbatiſſarum.

VII. Item, de cetero balneorum uſus nuſquam ultra ſemel in menſe; niſi in neceſſitate evidenti, quibuſcumque perſonis ordinis concedatur: ſed ſi contingat propter neceſſitatem & infirmitatem ipſum concedi, provideant abbates & abbatiſſæ, ipſorumque officiarii & officiariæ, quod in locis talium balneorum, ſeu occaſione ipſorum aliquis frater comeſſationes, ſeu diſſolutiones non faciat, ſintque balneandi uno, vel ad maximum quando infirmitas fieri poſtularet, duobus ſervitoribus contenti.

VIII. Item, diligenter provideant abbates & abbatiſſæ, quod monachi vel moniales propter minutiones in infirmitoriis exiſtentes & comedentes, nullatenus à choro excuſentur, ſeu extra monaſterium diſcurrere, ſeu inſolenter evagari permittantur: ſed quanto refectionibus corporalibus occaſione hujuſmodi minutionum magis abundant, tanto ferventius Deo, à quo iſtorum bonorum abundantiam recipiunt, ſervire ſtudeant, & obſervantias regulares diligentius adimplendo, conſervantiam ſuæ ſanitatis mereantur impetrare, graviter infirmantibus exceptis: quibus durantibus minutionibus, ampliores poterunt concedi recreationes.

IX. Item, quod nullæ ordinis perſonæ in dormitoriis utantur culcitris plumeis aut linteaminibus, omneſque cameræ in dormitoriis exiſtentes, exceptis cameris pro prioribus & ſuperioribus fortè diſpoſitis, ſecundùm ordinationem domini Benedicti papæ XII. & ſub graviſſimis ſententiis & pœnis per ipſum promulgatis deſtruantur, nec amplius in ipſis ſint oſtia vel clauſuræ quæcumque ingreſſum ipſarum quovis modo impedientes.

X. Item, quod abbates vel monachi ordinis de cetero non utantur tunicis nigris, camiſeis lineis, gipponibus, manicis botonatis, epitogiis, vel mantellis, aut ſotularibus laqueatis, & aliis quibuſcumque habitibus diſſolutis, ſed uti habitibus humilitati ordinis convenientibus atque ſotularibus corrigiatis juxta formam per antiquos patres traditam & obſervatam omnes teneantur.

Expliciunt rubricæ.

11. Definitionem in capitulo generali proximè præterito editam ſuper proceſſionibus in omnibus Virginis glorioſæ feſtivitatibus fiendis præſens generale capitulum confirmans & approbans, rurſus ſtatuit, ut etiam in feſtis Nativitatis Domini, Paſchæ, Pentecoſtes, & Omnium ſanctorum, & in feſtivitatibus BB. Bernardi, Guillelmi & Petri confeſſorum, qui fuerunt ordinis noſtri profeſſi & alumni, & ut piè creditur, ipſum habent apud Deum in recommendatione ſpeciali, per ordinem univerſum fiant devotæ proceſſiones, dicanturque in proceſſione diei Paſchæ duo reſponſoria, videlicet *Angelus Domini* & *Maria Magdalene*, antiphona verò in

ingreſſu eccleſiæ erit *Chriſtus reſurgens*. In die A verò Natalis Domini primum reſponſorium erit *Verbum caro factum eſt*, ſecundum erit *O magnum myſterium*, antiphona vero in ingreſſu eccleſiæ erit *Neſciens Mater Virgo*. In die vero Pentecoſtes primum reſponſorium erit *Repleti ſunt omnes*, ſecundum erit *In die magnæ feſtivitatis*. Antiphona vero in ingreſſu eccleſiæ erit *Hodie completi ſunt dies*. In die vero ſancti Bernardi primum reſponſorium erit *Beatus Bernardus quaſi vas auri*, ſecundum erit *Prima virtus viri*, antiphona erit *Exſules in Domino*. In ſolemnitatibus vero SS. Guillelmi & Petri primum reſponſorium erit *Sint lumbi veſtri præcincti*, ſecundum erit B *In diademate capitis Aaron*, antiphona erit *Iſte ſanctus*. De ceteroque in prædictis ſanctorum duorum, Guillelmi videlicet & Petri, erit ſermo in capitulo, & ſicut feſtivitates SS. Benedicti & Bernardi ſolemnizabuntur.

13. Quia in legendis ſanctorum & pluribus aliis antiquis hiſtoriis frequenter recitatur, quod ſancti Dei, quorum corpora & reliquiæ olim honore debito non venerabantur in terris, adverſus eos qui hoc facere tenebantur & poterant acriter provocati fuerunt & irati, & valde timendum eſt, ne multi, ſi qui tempore præterito fuerunt in ordine & magnis claruerunt miraculis, adverſus ordinem juſto Dei judicio iraſ- C cantur, quia vident quod de ipſis ordo non curat, neque quamcumque de ipſis habet vel facit memoriam, aut mentionem. Idcircò cùm ordo his præſertim diebus malis, quibus ferè ad totalem vergit deſolationem, multis & magnis interceſſoribus apud Deum indigeat, & piè credendum ſit, ſi ſanctos, qui exierunt ab ordine nobis reconciliatos & adjutores habuerimus propitios, quia infra breve tempus idem ordo felicia ſuæ pulchritudinis ſpiritualis & temporalis recuperabit primordia; præſens generale capitulum diſtrictè mandat & præcipit omnibus abbatibus ordinis, cujuſcumque nationis exiſtant, D quatenus cum omni diligentia redigant in ſcriptis ſanctum vel ſanctos, ſi in ſuis monaſteriis à tempore fundationis ipſorum, aliquis vel aliqui fuerint aut fuerunt ſancti, ſaltem & ſunt non canonizati, tamen propter miracula quæ fecerunt in vita & poſt mortem in patria meritò reputati & venerati ſunt & fuerunt ut ſancti.

13. Licet in nonnullis monaſteriis abbates & monachi eorumdem monaſteriorum, gratia Spiritu-ſancti aſſiſtente, ad tantam ſe reduxerint abſtinentiam, ut juxta textum regulæ numquam comedant vel permittant comedi carnes in monaſteriis antedictis, graviter infirmantibus dum- E taxat exceptis & ægrotis: nihilominus patres abbates dictorum monaſteriorum, qui deberent ſuos ſubditos ad prædictam abſtinentiam inducere, cum ad viſitandum prædicta monaſteria accedunt, volunt & compellunt prædictos abbates & monachos carnes ipſis miniſtrare: quem abuſum deteſtandum præſens generale capitulum abhorrens, omnibus & ſingulis prædictorum monaſteriorum viſitatoribus, aut aliis quibuſcumque regularibus ordinis perſonis, ſub excommunicationis ſententiæ pœna inhibet, ne de cetero in aliquo monaſterio, ubi talis abſtinentia viget, carnes ſibi miniſtrari directè vel indirectè faciant aut procurent, ſeu quovis modo comedere præſumant, niſi dumtaxat in caſu per prædictam ſanctam regulam conceſſo.

STATUTUM ANNI M. CCCC. XL.

Generale capitulum caſſat, irritat & decernit nullius valoris unionem factam per dominum Morimundi monaſterii monialium de Goiono cum monaſterio Berdonarum.

STATUTA ANNI M. CCCC. XLI.

1. Generale capitulum legitimè informatum de morum honeſtate ac prudentia ceteriſque virtutibus fratris Petri Porcell. monachi Populeti, tenore præſentium, non obſtante quod * ſit in ſacris ordinibus conſtitutus, nec valeat promoveri ob unam manum, quam quaſi aridam habet, concedit eidem fratri Petro, quod in choro ac in omnibus aliis locis gradum & locum quo ingreſſus eſt ordinem tenere poſſit & valeat, de voluntate tamen & beneplacito abbatis Populeti.

*f. non ſit.

2. Abbatum ad curiam Romanam accedentium abuſum contra ordinis ſtatuta non valens generale capitulum ſuſtinere, generali ordinis procuratori in eadem curia diſtrictè præcipit & injungit, quatenus omnes & ſingulos abbates ad dictam curiam accedentes capi & incarcerari faciat, niſi ſe dicto procuratori infra tres dies repræſentent, eoſque ibidem minimè permittat reſidere, niſi eidem procuratori legitime conſtiterit ſuorum monaſteriorum & ordinis cauſas omnimodas proſequi, ad portandum habitum honeſtum & religioſe converſandum reſidentes compellendo.

3. Pro ſtatu & pace univerſalis ſanctæ matris eccleſiæ ac unione ejuſdem, nec non pro tranquillitate regum & principum chriſtianorum, præſens generale capitulum omnibus & ſingulis perſonis utriuſque ſexus injungit, ordinat, præcipit & mandat, quod de cetero omnibus diebus dominicis & feſtis ſermonum in ſingulis ordinis monaſteriis fiat proceſſio per clauſtrum, & decantetur in prima ſeſſione *Exurge, Domine, adjuva nos*; in ſecunda dicatur cantando *Aſpice, Domine, de ſede ſancta tua* cum ſuo verſiculo; & in tertia *Salvator mundi ſalva nos*, cum collectis adjunctis *Eccleſiæ*; *Deus à quo*; & *Concede nos*.

4. Abbatibus univerſis noſtri Ciſtercienſis ordinis generale capitulum inhibet & præcipit, ne de cetero quoſcumque monachos ordinis noſtri virtute quarumcumque diſpenſationum obtentarum vel obtinendarum recipiant. Inſuper abbates licentiam tranſeundi ad ordinem monachorum nigrorum concedentes ſuis monachis, idem capitulum generale ipſo facto denunciat excommunicatos, & ita ab omnibus perſonis ordinis vult cenſeri.

Digitized by Google

5. Ut uniformitas in ordine de cetero obſervetur, præſens generale capitulum ſtatuit, ordinat & definit, & diſtrictè præcipit, tam abbatibus quàm monachis, & aliis regularibus perſonis noſtri Ciſtercienſis ordinis, quatenus tam in habitu, victu & aliis cæremoniis in ordine ſervari conſuetis, & à ſanctis patribus nobis traditis, quàm in omnibus aliis honeſtatem & religionem concernentibus, ſub pœnis ſuſpenſionis à divinis omnes ſtudeant uniformiter & regulariter vivere.

STATUTA ANNI M. CCCC. XLII.

1. UNionem, annexionem, ſive incorporationem monaſterii de Buxeto monaſterio Aquæ-bellæ * in Caſtrienſi dioceſi, aliàs auctoritate ordinis ſive capituli generalis factam, quæ etiam à diu ſuum ſortita eſt effectum, generale capitulum auctoritate apoſtolica ex indulgentia ſummorum pontificum ex poſt ipſi generali capitulo in talibus ſpecialiter conceſſa, approbat, ratificat & confirmat, ac etiam eidem cum omnibus juribus & pertinentiis ſuis eamdem renovat.

* S. Paul Trois chaſteau.

2. Abbati de Caduino ſpecialiter committitur per generale capitulum, quatenus univerſis & ſingulis abbatibus monaſteriorum Ciſtercienſis ordinis in regno Aragoniæ & in partibus adjacentibus ex nunc auctoritate capituli generalis, ſub pœnis excommunicationis & depoſitionis ab abbatiali dignitate, inhibeat, ne deinceps aliquas congregationes vel ordinationes facere præſumant, ſicut facere conſueverunt contra ſtatuta papalia & noſtri Ciſtercienſis ordinis ſanctiones, uti dominus Ciſtercienſis & capitulum generale fide dignis relatibus veraciter informantur tempore retroacto in monaſterio de Rota. Item, auctoritate qua ſupra, prædictis abbatibus præcipiat ſub pari pœna, quatenus omnes & ſingulas ordinationes, quæ factæ fuerunt ubi ſupra, deleant totaliter, & de cetero nullius valoris vel roboris exiſtant, omneſque abbates in hoc culpabiles citet ad ſequens capitulum generale.

3. Vult generale capitulum, ac diſtrictè præcipit abbati Fontis-frigidi patri abbati monaſterii de Populeto, quod moneat præfati monaſterii de Populeto abbatem, quatenus deſiſtat uti quodam privilegio in præjudicium communium privilegiorum ordinis impetrato de non mittendo ad ſtudia generalia ſcholares ſuos, quodque ſi deſiſtere nolit, citetur ad proximum generale capitulum perſonaliter comparendum.

4. Non obſtante privilegio noviſſimè impetrato, quo cavetur, quod nullus abbas de ordine poſſit reſignare monaſterium ſibi commiſſum, niſi in conſiſtorio ſecreto ſedis apoſtolicæ, aut in capitulo generali ejuſdem ordinis, idem capitulum declarat, quod per illud privilegium non aliquod præjudicium patribus abbatibus inde generetur.

5. Abbati monaſterii de Caritate præcipitur diſtrictiſſimè, quatenus caminos & oſtia camerarum quæ ſunt in dormitorio de Balerna, quantò citius accedere poterit ad præfatum monaſterium, omnino deſtruat & extirpet. Vult etiam idem generale capitulum, quod frater Guillelmus de Prorgio monachùs ejuſdem monaſterii privetur illa penſione, quam ſolet à dicto monaſterio recipere, etiam officio prioratûs.

STATUTA ANNI M. CCCC. XLIII.

1. CApitulum generale ordinat, quod moneantur abbates & perſonæ ordinis, ſub comminatoria excommunicationis pœna, ne tunicas nigras amplius deferant.

2. Quia qui potiora bona potioreſque honores ab ordine receperunt, plus ordini deſervire tenentur, diſtrictius inhibet præſens capitulum generale abbatibus & regimini præſidentibus ordinis univerſi, ne aliquem promoveant ad gradum quemcumque, etiam in quacumque patria, niſi prius coram toto conventu juraverit ſe numquam proprium monaſterium derelicturum ſine licentia proprii abbatis vel capituli generalis petita pariter & obtenta, jurabitque, quod numquam ſuper juramento per ipſum præſtito impetrabit diſpenſationem: & ſi per alium fuerit impetrata diſpenſatio, quod ipſa non utetur, excepto ſi fuerit in abbatem alicujus monaſterii canonicè electus. Similiter juramentum tenebuntur præſtare infra menſem poſtquam præſens definitio ipſis fuerit præſentata omnes jam promoti, aliàs menſe tranſacto quouſque juraverint, nullam in conventu vocem habeant, & nihilominus pœnam ſuſtinebunt levis culpæ.

3. Quia ordinis honor maxime ex graduatis dependet, præſens capitulum dat omnimodam poteſtatem proviſoribus collegiorum ordinis in generalibus univerſitatibus conſtitutorum, præſentandi, promovendi ad gradus habendos ſcholares ibidem ſtudentes, ſecundùm modum & formam in collegio ſancti Bernardi Pariſienſis hactenus obſervatis. Et tenebuntur abbates hujuſmodi promotis & promovendis refundere expenſas competentes, ſub ordinis formidabilibus pœnis, ſuppoſito tamen, quod juramenta ſolita prius jurent.

4. Quia ex penſionibus abbatibus cedentibus aſſignatis multa ſcandala & gravamina hactenus in ordine ſunt conſecuta, talibus obviare cupiens præſens capitulum generale, omnes penſiones cuicumque abbati, quantumcumque benemerito, aſſignatæ quinquaginta florenos Renen. excedentes, ad . . . . . florenos dumtaxat reducit, reſiduum caſſando & annullando, ipſis abbatibus cedentibus ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ inhibendo, ne majorem penſionem virtute quarumcumque litterarum vel pactionum à quocumque impetratarum exigere præſumant.

5. Quia propter bonum pacis obſervandum, dudum ſanctè & piè inter fratres Carthuſienſes & ordinem noſtrum fuit ſancitum & decretum, quod nullum de ordine ipſorum recipere deberemus ſine ipſorum licentia, nec ipſi de noſtris, quibus non obſtantibus, in ejuſdem ordinis noſtri præjudicium & magnum ſcandalum, ipſi fra-

tres Carthuſienſes plures de noſtris recipiunt: A quare præſens capitulum ſub pœna depoſitionis inhibet abbatibus ordinis noſtri, ne ſine licentia ejuſdem capituli generalis alicui conferant licentiam ſe transferendi ad quemcumque ordinem alium, etiam Carthuſienſem: abbatibus noſtri ordinis præcipiendo, quatenus omnes aliter ſe transferentes apoſtatas fore palam & publicè denuncient, domino Ciſtercii committendo, quatenus ſuper hoc priori Majoris Carthuſiæ ſcribat.

6. Quia creſcente hominum malitia augmentandæ ſunt pœnæ, præſens capitulum generale inhibet ſub pœna conſpirationis confeſſoribus ordinis univerſi, ne proditores & infamatores B ſuorum ſuperiorum audeant abſolvere, quouſque ſuarum detractionum venena revocaverint, quæ animo nocendi in alios transfuderunt: & ſi ſuper hoc convicti fuerint, ipſo facto ſint inhabiles, uſque ad nutum capituli generalis, ad omnes gradus legitimos, voces & dignitates ordinis.

7. Omnibus & ſingulis ordinis abbatibus inhibetur per generale capitulum ſub graviſſimis pœnis, ne ſuos monachos & religioſos quacumque de cauſa de ſuis monaſteriis emittant, ſi ibidem eos potuerint commode corrigere. Quod C ſi nequiverint, ad aliquod ejuſdem ordinis certum monaſterium, infra tempus in definitionibus ordinis præfixum, teneantur deſtinare.

8. Definitionem capituli generalis dudum ſalubriter editam ſuper loco graduatorum præſens generale capitulum innovat, ratificat & confirmat, declarando, quod proviſor collegii ſancti Bernardi Pariſienſis locum immediatè habeat poſt abbatem in omnibus & ſingulis monaſteriis ordinis, demum magiſter in theologia, poſtmodum bachalaureus formatus immediatè ſequatur.

9. Generale capitulum pleniſſimè informatum, D quod in monaſteriis ordinis de SS. Crucibus, de Populeto, de Valle-digna, de Sancta Fide, de Petro, & aliis plurimis in dominio illuſtriſſimi regis Aragonum conſtitutis, abbates, monachi, & converſi, contra morem & ſtatuta ordinis, albis utantur ſcapularibus: eiſdem abbatibus, monachis & converſis ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna præcipit & mandat idem generale capitulum, quatenus infra feſtum Omnium ſanctorum proxime futurum, dimiſſis eiſdem ſcapularibus albis, nigra deferant: decernens ex nunc prout ex tunc, & ex tunc prout ex E nunc, excommunicatas omnes & ſingulas ordinis perſonas, quæ in præmiſſis, per ſe vel per alium, directè vel indirectè, præſtabunt impedimentum: mandando de Grandi-ſilva & de Fonte-frigido abbatibus, & eorum in ſolidum cuilibet, quatenus præſentem definitionem præfatis abbatibus intiment & ſignificent, & ad obſervandum viriliter compellant in plenaria ordinis poteſtate.

STATUTA ANNI M. CCCC. XLIV.

1. UT de cetero in ordine noſtro perſonæ recipiantur idoneæ cultui divino, & aliis obſequiis præſtandis congruentes, præſens generale capitulum ſtatuit, definit & ordinat, quod de cetero in ipſo ordine non recipiantur aliqui, niſi cum conſilio ſeniorum de conventu, ſeu majoris & ſanioris partis ejuſdem conventus, decernens carere viribus quidquid ſecus actum fuerit.

2. Quia in pleriſque monaſteriis ordinis utriuſque ſexus propter varios abuſus officiariorum, qui contra ipſius ordinis tam apoſtolica quàm regularia inſtituta, in ſuis cameris extra infirmitorium carnes decoquere non verentur, unde multiplices variæque oriuntur diſſolutiones; præſens generale capitulum hujuſmodi abuſus abolire cupiens, omnibus & ſingulis abbatibus ordinis univerſi præcipit & mandat, quatenus omnes hujuſmodi abuſus, ubicumque repererint, penitus tollant & annulent.

3. Inſuper, quia plerique religioſorum, contra regularem inſtitutionem vitium proprietatis incurrere minimè formidantes, pecunia congregata animalia frequenter emunt, quod cum faciunt, aliquando proprio & ſæpe nomine alieno, multis ſuper iis figmentis adhibitis, aliiſque ipſa tradunt ad auxilia mittenda cum augmento vel lucro ſibi vel alteri reddendo eorum nomine ſeu pro ipſis, & alios multos contractus ſiniſtros tamquam negotiatores exercent, nec non appetentes lucra turpia & ſectantes, peculium occultant, & illicitè detinent in ſuarum periculum animarum. Præſens generale capitulum omnes tales tamquam proprietarios eo ipſo inhabiles ad quodcumque officium, adminiſtrationem, regimen, & gubernationem in eodem ordine obtinendam denunciat, determinat & declarat.

4. Abbatibus ordinis noſtri diſtrictè præcipit & mandat præſens capitulum generale, quatenus tam monachis quam converſis, tam ſanis quam ægris, ſufficienter provideant in victu & veſtitu, ſecundùm cujuſcumque monaſterii facultates & qualitates regionis, abuſum quorumdam conventuum dicentium ſe annuatim habere debere ex frivola conſuetudine certam quantitatem veſtimentorum penitus abolens, dictis abbatibus præcipiendo, quatenus illud attendant: *Dividebatur unicuique prout opus erat:* quibus inhibetur, ne de cetero plures religioſos & converſos recipiant, quam ex facultatibus ipſorum monaſteriorum poſſit congrue provideri; ſuper quo patribus abbatibus & viſitatoribus ſit debita ſolicitudo & cura.

5. Quia ex nonnullis ſiniſtris obligationibus & mutuis cum quibuſdam fictionibus & ſiniſtris coloribus contractis gravia frequenter monaſteria recipiunt incommoda, proinde præſens capitulum generale præcipit & mandat, quod quicumque monachus vel converſus, quocumque fungatur officio, ſeu qualemcumque habeat adminiſtrationem, ſe vel monaſterium ſuum obli-

Digitized by Google

gaverit, ſine abbatis ſui licentia ſpeciali, proprietarii & furis pœna irremiſſibiliter puniatur. Abbates autem qui ſe fidejuſſores pro quacumque perſona conſtituerint, quamdiu obſides fuerint, non niſi pane & aqua veſcantur.

6. Et quia nimia levitate quorumdam abbatum, qui nimis leviter juxta morem ſæcularium ſe promtos & paratos ad ſuſcipiendum in ſacro fonte baptiſmatis pueros reddunt, nec non ad nuptias frequentandum, ex quibus quidem abuſibus non modica frequenter monaſteria recipiunt incommoda. Proinde præſens generale capitulum prædictis abbatibus ordinis univerſi diſtrictiſſimè inhibet, ſub graviſſimis pœnis, ne de B cetero hujuſmodi actus nuptiarum frequentent, aut ad ſacros fontes noſtræ regenerationis, niſi ſint tales quod honeſtè non poſſit denegari, pueros ſuſcipere præſumant; rogans idem capitulum generale dominum Ciſtercienſem, ceteris autem patribus abbatibus & viſitatoribus univerſis diſtrictè præcipiens & mandans, quod hujuſmodi definitionem diligenter obſervent, obſervarique irrefragabiliter faciant & procurent.

7. Condolenter præſentis capituli audientia ſuſcepit, nonnullos abbates in dedecus & opprobrium ordinis, & peſſimum exemplum tam religioſorum quàm populi fidelis, tempus inutiliter & inordinatè ludis, utpotè aleis & aliis ludis in C ſtatutis noſtri ordinis prohibitis expendere, qui tamen formam gregis fore debeant: præſens generale capitulum hujuſmodi deordinationes, abuſus, & exceſſus penitus deteſtans, in virtute ſalutaris obedientiæ, ac ſub graviſſimis pœnis de cetero contra tales infligendis, dictis abbatibus ordinis univerſi diſtrictiſſimè inhibet, ne de cetero talibus inſolentiis ſe applicent: dans inſuper ipſis firmiter in mandatis, ut religioſos ſuos, per inflictionem pœnæ levis culpæ & regularis diſciplinæ ſuſceptionem, ab hujuſmodi ludis deordinatis & aliis diſſolutionibus diligenter prohibeant.

8. Præcipit generale capitulum omnibus reli- D gioſis ordinis univerſi, quod celebrando miſſas ſuas corpus Chriſti, & calicem ſtudeant taliter elevare, quod aſſiſtentes clarè valeant inſpicere, & eorum devotionem augere.

STATUTA ANNI M. CCCC. XLV.

1. Quoniam ſecundùm primitivam noſtri ordinis inſtitutionem in cæremoniis, cantu, officioque divino, omnes uniformes eſſe debemus, nec licet novitates aliquas, ſine ſcitu & E conſenſu capituli generalis, in ordine introducere, & nuper propter quoſdam libellos, qui alio nomine Ordinaria nuncupantur, quorum aliqui dicuntur in Ciſtercio confecti, alii in Clara-valle, multæ diverſitates in ordine exortæ cenſentur, tam in officio divino, quàm in aliis obſervantiis: talibus obviare cupiens generale capitulum, committit priori Ciſtercii & magiſtro Richardo de Clara-valle, quatenus aſſumant dictos libellos, & diligenter inſpiciant, ſi ad invicem ſint concordes, & uſibus antiquis ac de- A finitionibus ordinis conſonantes, & omnes diverſitates pro poſſe corrigant, & quidquid fecerint in proximo capitulo repræſentent, per ipſum approbandum vel reprobandum.

2. Item, quia tepeſcente caritate iſtis noviſſimis temporibus coguntur abbates ad converſionem pueros etiam indoctos & illiteratos recipere, unde contigit quod multæ ordinis perſonæ, nec litteras intelligere, nec legere ſciant; tanto malo obviare cupiens præſens generale capitulum, diſtrictè præcipit abbatibus & regimini præſidentibus ordinis univerſi, qui hujuſmodi juvenes receperint, vel à modo recipient, quatenus habeant aliquem virum doctum, religioſum vel ſæcularem, qui ipſos juvenes in primitivis ſcientiis inſtruat, & qui compellat ipſos juvenes ſtudio vacare, nec promoveantur ad ordinem ſacerdotalem, niſi prius litteraliter loqui ſciant: & ſuper hoc diligenter viſitatores & reformatores inquirant.

3. Item, quia in litteratis viris maximè deficimus in ordine, ſub pœnis in reformatione beatæ memoriæ Benedicti papæ XII. contentis, præcipit & mandat præſens capitulum generale omnibus abbatibus ordinis univerſi, qui ſecundùm ipſam reformationem ſtudentes habere tenentur, quatenus infra feſtum B. Remigii proxime venturum, ipſos ſuos ſtudentes cum debitis proviſionibus deſtinent ad ſtudium Pariſienſe; declarans per præſentem definitionem omnes abbates qui ſupra hoc negligentes vel remiſſi fuerint, tranſacto dicto termino, pœnas contentas in ipſa Benedictina incurriſſe, committitque præſens capitulum generale proviſoribus & magiſtris regentibus collegiorum ordinis in ſtudiis generalibus conſiſtentium facultatem omnimodam compellendi abbates ſub cenſuris ordinis obſervant . . . . & ut pœnas in Benedictina contentas ex integro perſolvant.

4. Item, licet ex diverſis ordinis ſtatutis antiquis & novis multiplices pœnæ inſtitutæ fuerint contra abbates & monachos, qui reformatoribus & viſitatoribus rebelles inobedientes extitere, & qui contra eos qualitercumque potentum auxilia adeunt, & ab ipſis potentibus litteras, preces, minas impetrant; nihilominus non deſunt, qui talia dietim perpetrant, unde cogitur ordo diverſas contra tales pœnas fulminare. Ea propter præſens capitulum generale omnes tales excommunicatos denuntiat, juxta antiquas ordinis definitiones, necnon omnes eis adhærentes, conſilium, auxiliumque ferentes, mandatque & præcipit præſens capitulum generale, juxta libellum definitionum, ut in Ramis palmarum palam & publicè cum ceteris in capitulis ordinis à præſidentibus excommunicati denuncientur; & ſi abbas ſuper hoc convictus vel confeſſus fuerit, ipſo facto ſit ab omnium adminiſtratione ſui monaſterii ſuſpenſus, in ſequenti capitulo deponendus: ſi verò fuerit monachus, pœnam ſuſtineat conſpiratorum.

5. Item, quorumdam abuſum dicentium ſe non velle habere abbatem, niſi de gremio conventus, præſens capitulum generale evellere cupiens, declarat, juxta antiquas ordinis defini-

Digitized by Google

tiones, omnes tales pro illa vice privandos voce A quam in electione habere debent.

6. Item, quia propter defectum obſervantiæ privilegiorum ordinis, ordo ipſe in multis periclitatur, ſub pœna depoſitionis præcipit præſens capitulum generale omnibus & ſingulis abbatibus, & regimini præſidentibus ordinis noſtri, quatenus faciant ſibi tranſcribi copiam privilegiorum ordinis à ſummis pontificibus conceſſorum, ſignanter à domino Johanne XXIII. Martino V. & Eugenio IV. Et quoniam bona ordinis in neceſſitate communia cenſentur, & aliqua ſint monaſteria adeo depauperata, quod ad tuitionem ipſorum privilegiorum non ſufficiunt diutiſſimè, præcipit præſens capitulum generale reformatoribus & ſenioribus abbatibus cujuſlibet provinciæ aut diœceſis, quatenus ad requeſtam abbatum oppreſſorum in plenaria ordinis poteſtate poſſint congregare ceteros abbates ipſius diœceſis & provinciæ, & eis imponere aliquod ſubſidium pro relevatione, ut præfertur, abbatum oppreſſorum, poteruntque rebelles & inobedientes, ut debitum ſuum faciant ſub cenſuris ordinis compellere.

7. Item, ut ſtatus ordinis ſciri queat, & occurrentibus neceſſitatibus ſubveniri, præcipit præſens generale capitulum reformatoribus ordinis univerſi, ſive per ipſum capitulum, ſive per dominum Ciſtercienſem inſtitutis, vel in poſterum inſtituendis, quatenus ſingulis annis, vel per ſe, ceſſante legitimo impedimento, vel per ſuum procuratorem, ubi legitimum non aderit impedimentum, informent ſingulis annis capitulum generale de ſtatu ſpirituali, & temporali monaſteriorum ſuæ reformationi ſubditorum, quoſcumque etiam abbates. Qui ipſis reformatoribus ſtatum ſuæ domus ſpiritualem & temporalem ad plenum manifeſtare renuerint, præſens capitulum denunciat graviter fore puniendos.

8. Item, licet ſummus pontifex, qui unicuique jus ſuum reddit & conſervat, nullos excommunicatos parte inaudita ad plenum abſolvit; multi tamen à reformatoribus ſive viſitatoribus excommunicati timorem Dei poſtponentes, & ordinis juriſdictionem parvipendentes, ſe aſſerunt ab ipſo ſummo pontifice aut à ſuis delegatis fore abſolutos, non curantes & ſe & alios, quantum in ipſis eſt, perdere, & extra communionem eccleſiæ ponere. Ea propter præſens capitulum generale inhibet omnibus perſonis ordinis univerſi, ne talibus ſic per reformatores aut viſitatores excommunicatis communicare, aut eis obedire præſumant, niſi capitulo generali, aut ipſis reformatoribus, ſive viſitatoribus ſuper hoc conſultis, non obſtantibus quibuſcumque appellationibus per eos factis, cum ab Alexandro papa IV. nobis concedatur, quod nullus extra ordinem monachus appellet, & ſi appellaverit, nihilominus ſententiis ordinis ſubjaceat.

9. Item, quia religioſorum eſt humilitate aſcendere, omnem ambitionem fugere, & his non obſtantibus contra ordinis definitiones antiquas & novas, quidam abbates, aut per potentiam ſæcularem, aut propter rerum temporalium affluentiam, & etiam diverſis aliis coloribus minus benè quæſitis, ſe aliis coabbatibus ſuis anteponere præſumunt, contra antiquas ordinis definitiones, quapropter multa ſcandala etiam apud ſæculares oriuntur. Tantis malis obviare cupiens præſens generale capitulum, ſtatuit & definit, quod à modo ubicumque abbates ordinis convenient, poſt quatuor primos, & abbates de Prulliaco & de Savigniaco, abbates in theologia magiſtri ſecundùm antiquitatem ſui gradus incedant & ſedeant, & poſt alii abbates ſecundùm antiquitatem fundationis ſuorum monaſteriorum, & quicumque abbas quocumque colore B quæſito contrarium facere præſumſerit, graviter puniatur, nihilominus in proximo generali capitulo de præmiſſis veniam petiturus.

10. Omnibus & ſingulis abbatibus ordinis univerſi inhibetur ſub pœna inobedientiæ, ne pro ordinandis ſuis religioſis aliquas pecunias tradere audeant diœceſanis, aut eorum notariis; nec dictos religioſos ſuos pro ordinibus ſuſcipiendis per dictos diœceſanos, aut eorum officiales quoquo modo examinari permittant: præcipiendo omnibus & ſingulis abbatibus in præſenti capitulo exiſtentibus, quatenus hujuſmodi definitionem diligenter obſervent, ſecumque C deferant aliis coabbatibus ſuis eamdem definitionem quantocitius poterunt nunciaturi.

11. Præſens generale capitulum legitimè informatum quod longè ante ſanctiſſimus dominus noſter EUGENIUS papa IV. fratrem Johannem *Magdele* ſacræ theologiæ profeſſorem in Romana curia procuratorem generalem in abbatem monaſterii B. Mariæ de Oliva Seguntinæ diœceſis præfecit, & quod dominus Morimundi viſitator in tota Hiſpania deputatus fratrem Ferrandum de Fonte in abbatem ejuſdem monaſterii de Oliva præfecerat: ideoque dictam fratris Ferrandi proviſionem nullam eſſe, quia contra diſpoſitionem ſedis apoſtolicæ factam, & quod D ſi dicto domino Morimundi de præfata proviſione domini noſtri papæ tunc conſtitiſſet, nequaquam dicto fratri Ferrando aut alteri, ſicut nec poterat, providiſſet; ad ejuſdem domini Morimundi inſtantiam electionem ultimo celebratam, ſine patris abbatis licentia, in eodem monaſterio de Oliva, ac præfatam proviſionem dicti domini Morimundi factam dicto fratri Ferrando, caſſat, irritat & annullat, prout nullæ & caſſæ à ſuo principio fuerunt, cum omnibus inde ſecutis: de Spina, de Palatiolis, de Oliva monaſterii abbatibus, & cuilibet ipſorum præ- E cipiendo & mandando, quatenus præſentem definitionem præfato fratri Ferrando intiment, & eumdem compellant ad dimittendum poſſeſſionem dicti monaſterii & omnium membrorum ejus, & dictum fratrem Johannem, aut ſuum procuratorem ponant & inducant in veram & realem poſſeſſionem, cenſura ordinis & aliis remediis opportunis, concedendo eiſdem & cuilibet ipſorum, quo ad præmiſſa, plenariam ordinis poteſtatem.

Digitized by Google

STATUT. ANNI M.CCCC.XLVI.

QUia in pluribus monaſteriis ordinis multa geruntur ſcandala propter diſparitatem habituum, cùm uniformitas debeat obſervari, prout aliàs extitit ſalubriter ordinatum, quodque tam de jure naturali, quam divino membra debeant conformari capiti, ordinat & definit generale capitulum, quod in omnibus & ſingulis monaſteriis utriuſque ſexus ordinis univerſi teneatur conformitas præſertim in habitu, ſicut in Ciſtercio obſervatur, & antiquitus extitit obſervatum, definitionem ſuper præmiſſis aliàs factam confirmando & approbando, pœnaſque & cenſuras in aliis definitionibus contentas declarando & renovando.

STATUTA ANNI M. CCCC. XLVII.

1. PRæſens generale capitulum definitionem dudum rationabiliter editam renovando, omnibus abbatibus & conventibus ordinis præcipit & mandat, quatenus in proximo generali capitulo, aut infra afferant vel mittant domino Ciſtercii vitas, notabilia geſta & actus notabiles ſanctorum & notabilium virorum, qui in ſuis monaſteriis exiſtunt, aut de eiſdem egreſſi fuerint.

2. Patribus abbatibus & viſitatoribus quibuſcumque præſentibus & futuris præſens generale capitulum inhibet, ne quibuſcumque religioſis committant officium viſitationis & reformationis quorumcumque monaſteriorum utriuſque ſexus; ſed ſecundùm antiquam definitionem ſuper hanc materiam editam procedant.

3. Mandat generale capitulum omnibus viſitatoribus deputatis præſentibus & futuris, quatenus annis ſingulis, vel ad minus indefectibiliter in fine commiſſionum ſuarum, perſonaliter veniant informare ipſum generale capitulum de geſtis per eos virtute dictarum commiſſionum.

4. Quia pro parte abbatum Angliæ capitulo generali conqueſtum eſt, quod in diverſis monaſteriis burſarii peculium ſibi congregant, unde certas indulgentias à curia Romana & alibi animarum ſuarum diſſonas impetrant, immò ſæpè contra abbates ſuos conſpirantes, tam regulares quàm ſæculares muneribus corrumpunt, & ſic diſſentiones & ſcandala multiplicant, nec pro utilitate & neceſſitate monaſterii neceſſarios ſumtus effundere curant, ſed diſſimulant: nec non & de his ſub prætextu indulgentiarum, quæ de conſcientia ſummi pontificis non emanaverunt, eligunt ſibi confeſſores ad libitum, in ſuarum periculum animarum. Placuit capitulo generali remedium in talibus opportunum providere, & auctoritatem domino Ciſtercienſi ſuper hoc providendi delegare. Qui quidem dominus Ciſtercii vices ſuas in hac parte de Fontibus & de Valle-Dei in Anglia monaſteriorum abbatibus in ipſo regno Angliæ reformatoribus ſubdelegavit in ipſius generalis capituli & totius ordinis plenaria poteſtate.

5. In virtute ſalutaris obedientiæ præcipitur omnibus & ſingulis abbatibus regnorum Angliæ & Scotiæ, quatenus ſecundùm antiquum morem ordinis faciant fieri ſigilla ſua.

6. Deſolationi veriſimili ſcandaloſæ, & totali deſtructioni militiæ de Calatrava, quæ poſſent accedere propter controverſiam quæ eſt ſuper magiſterio dictæ militiæ de Calatrava inter *Alphonſum* illuſtrem filium regis Navarræ ex una parte, & dominum PETRUM GIRON camerarium majorem sereniſſimi principis regis Caſtellæ ex alia, præſens generale capitulum occurrere volens, prædictos Alphonſum & Petrum pro magiſtro Calatravæ ſe gerentes citat peremtoriè, ad comparendum cum omnibus juribus ſuis per ſe, vel per procuratorem coram domino Ciſtercii, & quatuor primis abbatibus, ac aliis quos dominus Ciſtercii duxerit covocandos, ad xv. diem Februarii proximè futuram; quibus audiendi, decernendi, & definitivè ſervandi ſuper dicta cauſa, ac ponendi ſilentium perpetuum dat plenariam poteſtatem, appellatione remota.

7. Præſumtionibus quorumdam monachorum & monialium Flandriæ pro tunc generale capitulum obviare volens, eo quod ut videantur aliis ſanctiores diebus ſabbatinis jejunant, mandat idem capitulum, ut ibidem ſervetur ordinis uniformitas.

STATUTA ANNI M. CCCC. XLVIII.

1. UT uniformitas in ordine obſervetur, prout à primis patribus ipſius extitit ordinatum, inhibet præſens capitulum generale abbatibus, abbatiſſis, cantoribus, ceteriſque perſonis ordinis univerſi, ne ſine licentia ſpeciali ipſius capituli audeant novas hiſtorias, aut hymnos novos in ſuis monaſteriis cantare, niſi ſecundùm quod in Ciſtercio & aliis primis monaſteriis hactenus extitit obſervatum, & ſignanter præcipit, ut hæc definitio quoad feſtum Corporis Chriſti & feſtum S. P. noſtri Benedicti obſervetur. Et abbas, ſive abbatiſſa, quæ contrarium fecerit, ſint ipſo facto à divinis ſuſpenſi uſque ad condignam ſatisfactionem.

2. Item, ut ſcandala evitentur, & conſcientiis perſonarum provideatur, ſub excommunicationis pœna, & ex conſequenti à ſuis officiis & dignitatibus depoſitionis, inhibet præſens generale capitulum abbatibus, abbatiſſis, ceteriſque regularibus ordinis univerſi, ne à modo audeant uti, aut gaudere quibuſcumque privilegiis apoſtolicis, aut à concilio Baſileenſi impetratis ſuper eſu carnium, aut aliis ordinis definitionibus, niſi prius ipſa privilegia fuerint capitulo generali præſentata, & ab eodem acceptata: quin immò declarat omnes illos qui hujuſmodi privilegiis contra ordinis ſtatuta impetratis uti præſumſerint, pœnas in ſtatutis ipſis contentas incurriſſe.

3. Definitiones ſuper hoc alias editas inno-

vando & approbando, ſub pœna depoſitionis à ſuis dignitatibus, inhibet præſens capitulum generale abbatibus, abbatiſſis, & regimini præſidentibus ordinis noſtri, ne à modo audeant ſe & ſua monaſteria obligare ſecundùm quemdam modum à juriſperitis graviter introductum, videlicet ſe & ſua ſubdendo & ſubmittendo coercitioni & juriſdictioni quorumcumque judicum eccleſiaſticorum & ſæcularium, renunciando omnibus privilegiis & executionibus, &c. Sed fiant hujuſmodi obligationes more antiquitus ſueto, & ſine hujuſmodi ſubmiſſionibus.

4. Omnibus abbatibus & regimini præſidentibus, eorumque officiariis, ſub pœna depoſitionis à ſuis dignitatibus & officiis præcipitur, quatenus ſuis viſitatoribus, reformatoribus, & commiſſariis ſatisfaciant ad plenum de expenſis rationabilibus, quas facient occaſione ſuæ viſitationis.

5. Abbati de Caduino generale capitulum in virtute ſalutaris obedientiæ & ſub depoſitionis pœna diſtrictè mandat & præcipit, quatenus infra annum poſtquam à præſenti capitulo reverſus fuerit, ad præſens ordinet & teneat in ſancto Sudario Toloſæ quatuor ordinis religioſos ibidem commoraturos, ac divinum ſervitium juxta morem ordinis devotè & jugiter celebraturos.

6. Item, abbati de Caduino ſub odedientia & depoſitionis pœna diſtrictè præcipit & mandat capitulum generale, quatenus quemdam de ordine Prædicatorum in habitu ordinis noſtri exiſtentem, ac in prædicta domo S. Sudarii commorantem, prædicto ſibi habitu prius ablato, confeſtim expellat auctoritate totius capituli prædicti generalis, & ſub pœnis antedictis.

7. Omnibus & ſingulis abbatiſſis ordinis in regnis Hiſpaniæ & Aragoniæ exiſtentibus per generale capitulum præcipitur, & ſub pœna depoſitionis firmiter injungitur, quatenus teneant, ſeu teneri faciant portas ſuorum monaſteriorum ſecure clauſas & continuè, prout fieri ſolet & debet in ceteris ordinis monaſteriis bene reformatis.

8. Generale capitulum declarat, quod bullæ ſummorum pontificum bonæ memoriæ, quibus conceditur facultas omnibus indifferenter accedendi ad annum Jubileum, nullomodo ſe extendere debent ad futurum Jubileum, ſed dumtaxat ad illud Jubileum, cujus tempore fuerunt datæ.

STATUTA ANNI M. CCCC. XLIX.

1. Quoniam ſicut ab unitate & conformitate morum, ſervitiorum, & cæremoniarum ordo noſter initium ſumſit & profecit; ita neceſſe eſt ut continuetur. Quapropter capitulum generale multiplices inſtituit definitiones contra abbates, abbatiſſas, priores, prioriſſas, ceteraſque ordinis perſonas, quæ ſine licentia ejuſdem capituli, novas hiſtorias, ſignanter de altaris ſacramento, de S. Benedicto, & quamplures alias conſcripſerunt, & in ſuis eccleſiis decantare præceperunt; omnes hujuſmodi definitiones præſens capitulum confirmat & approbat, & nihilominus hujuſmodi perſonas talia præſumentes à divinis ſuſpendit; quo adusque ſe ordini conformaverint, committendo domino Ciſtercienſi & quatuor primis, ut ſuper hoc diligenter ſe informent, defectuoſoſque debitis pœnis puniant, & ne à modo talia fiant ſub præfatis pœnis inhibeant.

2. Ut nulli ſuſcipiant anniverſaria, nec ſe obligent ad aliqua ſervitia.

3. Item, juxta ordinationes tam apoſtolicas quàm etiam regulares, præcipit capitulum generale patribus abbatibus & reformatoribus univerſis, ut laborent ad recluſionem monialium, & quod ipſas compellant de communi vivere, & proprietatem evitare.

4. Ut confeſſores & capellani monialium non inſtituantur, niſi ſint honeſtæ vitæ & ſufficientis litteraturæ.

5. Item, præcipitur omnibus & ſingulis abbatibus ordinis, quatenus omnes reliquias ordinis quæ ſolent portari per mundum, cùm ad ſua monaſteria devenerint, eas arreſtent, nec ipſas exire permittant uſque ad capitulum generale proxime futurum, abſque licentia domini Ciſtercii.

6. Præſens capitulum generale ſincero formidans effectu, ne dignis ovibus paſtores præficiantur lupinoſi aut inſufficientes, & indignè caulam dictam occupent tam indebitè quàm indignè: ſtatuit, ordinat, & definit, quod abbates noviter electi & promoti, niſi infra ſuæ promotionis prædictæ præſenti capitulo perſonaliter præſentaverint, * non obſtante notorio remanendi perſonali impedimento, ſuam electionem nullam & invalidam fore dictum capitulum definit & decernit: adjiciendo quod in definitorio capituli jurabunt ſe non impetraturos per ſe vel per alios quæcumque privilegia, aut exemtiones, tam à ſummis pontificibus, quàm à quibuſcumque principibus, de non ſolvendo contributiones ordinis, in præjudicium privilegiorum. Et hæc ſub pœna privationis dignitatis abbatialis.

* f. niſi.

7. Patres abbates abſtineant à ſuſpendendis filiis ſuis abbatibus à regimine ſuorum monaſteriorum.

8. Præſens capitulum generale benignè concedit omnibus & ſingulis perſonis ordinis, quatenus habeant poteſtatem ſibi eligendi confeſſores idoneos & ſufficientes de ordine, qui ipſas poſſint abſolvere in foro conſcientiæ ab omnibus & ſingulis caſibus eidem capitulo ſpecialiter reſervatis, ſemel dumtaxat infra generale capitulum proxime futurum: inhibendo ipſis perſonis ſub apoſtaſiæ pœna, ne prætextu anni Jubilei ad curiam Romanam accedant, præſertim cùm dominus Ciſtercienſis diſpoſuerit in brevi aliquos ad prædictam curiam mittere, qui habebunt impetrare indulgentias pro ipſo ordine, nec ſe moveant, donec ab ipſis mittendis reſponſum habuerint.

9. Ne monachi, ſeu moniales habeant, ſeu poſſideant cameras in infirmitorio.

10. Præſens capitulum recipit in plenariam participationem omnium bonorum ſpiritualium quæ

Digitized by Google

quæ fiunt, ac de cetero fient in ordine illuſtriſſimum principem dominum ducem Saxoniæ cum ſua conſorte & liberis, necnon magiſtrum hoſpitii ſereniſſimi principis domini regis Romanorum, cum ceteris nobilibus de ſua curia, ordinatque quod dominus Ciſtercienſis ſuper hoc litteras det opportunas.

11. Generale capitulum volens tollere abuſum quarumdam regionum, præſertim Flandriæ, in quibus conventuales perſonæ ordinis, in certis calendis anni, pro tertia aut media parte conventus intrant infirmitorium, ad utendum carnibus: quod tempus dicitur . . . . . , in quo infirmitorio quieſcunt per quindenam & ultra, non frequentantes eccleſiam, clauſtrum, aut dormitorium, multa inhoneſta committendo, præcipit & mandat omnibus & ſingulis propriis abbatibus locorum, & commiſſariis ordinis, quatenus hujuſmodi abuſus tollant in plenaria ordinis poteſtate.

12. Capitulum generale præcipit militibus Calatravæ, ut confiteantur priori ſuo inſtituto per dominum Morimundi.

STATUTA ANNI M. CCCC. L

1. INſtituantur procuratores in diverſis provinciis ad tuendas ordinis libertates, præſertim adverſus epiſcopos.

2. Omnes & ſingulæ perſonæ ordinis utriuſque ſexus, prætextu anni Jubilei, ac indulgentiarum per ſanctiſſimum in Chriſto patrem dominum noſtrum ſummum pontificem eidem ordini conceſſarum, inhabiles & infames rehabilitantur, & ad omnes ejuſdem ordinis dignitates, voces, & gradus, dum tamen ſuorum abbatum aut abbatiſſarum intervenerit aſſenſus, habiles evadunt.

STATUTA ANNI M. CCCC. LI.

1. PRæſens capitulum generale deſiderans reformationem monaſteriorum & perſonarum ordinis, diſtrictè præcipit, & mandat omnibus & ſingulis reformatoribus ac viſitatoribus, quatenus hoc anno per ſe & ſuos commiſſarios omnia monaſteria ſibi ſubdita viſitent, & quod compellant abbates & monachos ad regulariter vivendum, & obſervandum reformationem bonæ memoriæ Benedicti papæ XII. & alia inſtituta ſui ordinis papalia & regularia, in hoc ſibi rebelles excommunicando, & à ſuis dignitatibus deponendo. Et quod nullum admittant viſitatorem, niſi ſibi ab ordine datus ſit. Mandat tamen & præcipit præſens capitulum generale, omnibus & ſingulis perſonis ordinis, quatenus ſi legati ſummi pontificis ad loca ſua declinare contigerint, ipſos cum omni humilitate recipiant, & cum omni humanitate tractent, privilegiis ordinis ſemper obſervatis.

2. Præcipitur omnibus & ſingulis abbatibus patribus, quatenus ſe informent in ſua filiatione de abbatibus mitratis, & benedicentibus ornamenta eccleſiaſtica. Quod ſi repererint eos non habere auctoritatem, eis inhibeant ſub cenſuris ordinis, ne à modo utantur prædictis.

3. Ad aures capituli generalis devenit certos abbates & alias perſonas ordinis in concilio Baſilienſi & alibi contra communia ordinis inſtituta impetraſſe privilegia ſive indulta, diverſas incurrendo ſententias. Super quo remediare volens, ſub pœna depoſitionis ipſo facto, præcipit præſens capitulum generale, ne aliqua ordinis perſona audeat talibus privilegiis uti, niſi prius capitulo generali præſententur.

4. Generale capitulum concedit domino Ciſtercii & quatuor primis abbatibus, quatenus quilibet eorum in ſua generatione poſſit dare licentiam ſua monaſteria reſignandi uſque ad capitulum generale proximum, poſſitque recipere ceſſiones & reſignationes abbatum ſibi ſubditorum.

5. Unionem & incorporationem monaſterii monialium de Goiono cum omnibus membris & juribus ſuis monaſterio de Gimmundo per dominum Ciſtercienſem factam generale capitulum laudat & confirmat, univerſis & ſingulis atteſtantibus, quod poſt diſſolutionem capituli dominus Ciſtercienſis omnimoda capituli dicti facultate & auctoritate fungitur.

STATUTUM ANNI M. CCCC. LII.

GEnerale capitulum de conſenſu domini abbatis Claræ-vallis ordinat, & ſtatuit, quod monaſterium quondam monialium de Monte S. Walburgis eidem domino Claræ-vallis directè ſubjectum, redigatur in prioratum monachorum, quodque prior in dicto loco præficiendus, de cetero tam in receptionibus hoſpitum, quàm emiſſionibus eorumdem, ac benedictione noviciorum, & abſolutione ſeu diſpenſatione ſibi ſubditorum, in omnibus tamquam abbas in eodem monaſterio habeatur, & ut ipſe prior qui pro tempore fuerit in ſuo prædicto monaſterio ſollicitior . . . . . non pro nutu viſitatoris, ſed tantum pro caſibus quibus abbates deponi ſolent ſolummodo deponatur. Adjiciens idem generale capitulum, & volens, quod bona quæcumque mobilia ſeu immobilia ad monaſterium quondam monialium Vallis-dominarum Colonienſis diœceſis per incendium fortuitum totaliter devaſtatum pertinentia applicentur eidem prioratui Montis S. Walburgis, perpetuò ſocientur, & incorporentur in ipſius capituli, ac totius ordinis plenaria poteſtate.

STATUTA ANNI M. CCCC. LIII.

1. GEnerale capitulum mandat abbati monaſterii de Populeto, quatenus abbati Sanctarum Crucium, quam citò poterit, intimet & ſignificet, quod unionem eidem monaſterio SS. Crucium de monaſterio monialium Benequineti reverendo patri domino abbati Ciſtercienſi & ejus monaſterio directè ſubdito idem

Digitized by Google

generale capitulum caſſavit, irritavit, & annullavit, in plenaria ipſius ordinis poteſtate.

2. Annuit capitulum generale domino abbati de Firmitate ſacræ theologiæ profeſſori & ejus conventui, quod miſſa quæ dicitur in eodem monaſterio pro nobili & potente viro Guillelmo de Serceyo, & ſuis prædeceſſoribus, pulſetur ter cum certis ictibus à ſacerdote volente celebrare dictam miſſam, vel de ejus mandato.

3. Conceditur per generale capitulum abbatiſſæ & conventui monialium de *Caſin*, quod propter devotionem populi concurrentis ad ipſum monaſterium, & venerationem ſanctarum reliquiarum in eodem monaſterio exiſtentium, poſſit & liceat habere ſermonem diebus feſtis SS. Catharinæ & Margaritæ.

4. Ad notitiam generalis capituli deductum eſt, quod nonnulli ordinis abbates & perſonæ, magis ſpe & prætextu turpis lucri, reliquias ſanctorum deferunt, & deferri faciunt, quam cauſa venerationis & devotionis: propter quod plurima ſcandala oriuntur, & oriri poſſent, niſi citius occurreretur. Ea propter honeſtati & ſaluti monaſteriorum & perſonarum ipſius ordinis providere cupientes, idem generale capitulum diſtrictè inhibendo mandat, & præcipit omnibus abbatibus, & abbatiſſis, & perſonis ordinis, ne de cetero ſine ipſius generalis capituli licentia quaſcumque reliquias per ſæculum portare præſumant.

5. Cùm inter cetera privilegia ordini noſtro Ciſtercienſi indulta, ſit eidem ordini conceſſum & indultum, ne aliqua perſona ad dignitatem abbatialem in ipſo ordine promoveatur, niſi per annum in ipſo ordine profeſſus extiterit, generale capitulum attendens, & experimento cognoſcens, quod ob negligentiam hujuſmodi indultum cuſtodiendi plurima & damnabilia ſecuta ſunt, & niſi obviaretur ſequi poſſent incommoda, ſtatuit, mandat, & inhibendo prohibet, ne à cetero aliqui ipſius ordinis conventus aliquem qui non fuerit de ordine noſtro profeſſus per annum, eligere, aut poſtulare præſumant; & ſi ſecùs fecerint, electio & poſtulatio ſic facta contra prædictum indultum, & ipſius generalis capituli inſtitutum, irritæ ſint, & inanes, monachique ſic eligentes vel poſtulantes, ipſo facto ad eligendum activè vel paſſivè ſint inhabiles, & monaſterii vacantis proviſio ad patrem abbatem ipſo facto ſit devoluta.

6. Præcipit & mandat generale capitulum omnibus abbatibus & perſonis regularibus ordinis univerſi, quatenus à cetero coronas portent latitudine unius boni pollicis dumtaxat, & ne tunicas fiſſas habeant, aut camiſiis lineis uti præſumant.

7. Notum ſit univerſis quod à longiſſimo tempore, & fundatione ordinis noſtri Ciſtercienſis, in monaſterio Ciſtercii, quod eſt caput & initium ipſius ordinis, necnon in majoribus & aliis dicti ordinis monaſteriis & locis, donati, ſeu oblati ipſius ordinis noſtri poſtquam dederunt ſe & ſua Deo & monaſteriis noſtris, ipſo facto habemus eos tamquam fratres: poſſumus & conſuevimus, & licet nobis eiſdem donatis ſeu oblatis ſacramenta miniſtrare, ac noſtris privilegiis & libertatibus à ſummis pontificibus, conciliis generalibus, regibus & principibus, ac dominis aliis nobis & noſtro ordini conceſſis facere gaudere; & nos per ipſos donatos noſtros noſtras operas & agenda noſtra uſque ad præſens exercuimus & fecimus ſine contradictione pacificè & quietè, declaramus eis quod matrimonialiter in domibus & locis noſtris à prædicto tempore uſque nunc vivere conſueverunt, habitumque ſæcularem non mutantes, nec mirandum cum vota religionis non emiſerint.

STATUTA ANNI M. CCCC. LIV.

1. Attendentes generale capitulum gravia onera his diebus malis ordini incumbentia, ipſiuſque privilegia & libertates in cunctis ferè partibus impugnari, conſideranſque monaſteria in regno Franciæ conſtituta, per guerras & alia ad tantam inopiam deveniſſe, ut ex ſe non valeant tanta onera ſupportare, neque privilegia & libertates hujuſmodi ſufficienter defendere; monaſteria verò regnorum Angliæ, Scotiæ & Hiberniæ, quæ ſunt opulenta, nullam tamen ſubventionem ordini facere; ſtatuit, ordinat, & definit, quod omnes contributionum quotæ per monaſteria prædicta regnorum Angliæ, Scotiæ & Hiberniæ ordini debitæ, in ſolutionem ſtipendiorum reverendiſſimi in Chriſto patris & domini domini Philippi titulo S. Laurentii in Lucina preſbyteri cardinalis, Bononienſis epiſcopi vulgariter nuncupati, ordinis noſtri protectoris benevoli, ad defenſionem hujuſmodi privilegiorum & libertatum in curia Romana, comitante generali procuratore dicti ordinis committendo, quatenus per ſe vel per alium ſeu alios deputatos vel deputandos hujuſmodi contributionum quotas recipiat, ſeu recipi procuret, & compellat, ſeu compelli faciat, per cenſuram eccleſiaſticam, vias, modos, & media neceſſaria & opportuna.

2. Per generale capitulum abbati de *Salem* patri abbati monialium de *Hegbach* committitur, quatenus ſecundùm quantitatem proventuum, & emolumentorum ipſius monaſterii de *Hegbach* taxet numerum perſonarum, ultra quem nulla perſona recipiatur in eodem, in ſua & totius ordinis poteſtate. Cui abbatiſſæ licentiam concedat carnes miniſtrandi ſæcularibus . . . . prout viderit expedire.

3. Abbati de Valentia Pictavenſis diœceſis committit capitulum generale viſitationem & reformationem omnium & ſingulorum monaſteriorum in diœceſi Burdigalenſi conſiſtentium, quæ nuper ſub obedientia tenebantur Anglorum, & in quorum nonnullis quidam mendicantes ſubreptivè & clandeſtinè dicuntur, in ipſius ordinis grande præjudicium, in abbates & præſidentes inſtallati & promoti: mandans & præcipiens eidem abbati, quatenus omnibus viis & modis, & juris & juſtitiæ remediis eoſdem mendicantes à dictis locis expellat & ſecludat, & cum expenſis gratioſis locorum in ipſius capituli generalis plenaria poteſtate.

Digitized by Google

4. Cùm per privationem & depoſitionem fratris Philippi de S. Eligio quondam abbatis monaſterii de Charmeya, idem monaſterium de Charmeya vacare dinoſcatur: & ne idem monaſterium propter diuturnam vacationem ſubjaceret incommodis, præſens generale capitulum, quod eumdem fratrem Philippum de S. Eligio à dignitate abbatiali ipſius monaſterii de Charmeya, ſuis exigentibus demeritis, depoſuit, de paſtore & adminiſtratore, pro hujuſmodi monaſterii bonorum conſervatione in ſtatu ſpirituali & temporali providere volens, idem generale capitulum de fratris Nicolai Milluille monachi monaſterii Claræ-vallis laudabili vita ac moribus & ſufficienti litteratura ſufficienter informatum, eumdem fratrem Nicolaum, quæſita ejus voluntate, & præbente conſenſu, in abbatem & paſtorem dicti monaſterii promovit, inſtituit, ordinat, ac per traditionem unius bireti, clavium, & unius libri per dominum Ciſtercienſem in poſſeſſionem mittit: mandans omnibus perſonis regularibus ejuſdem monaſterii, quatenus eidem Nicolao eorum novo abbati pareant, eum in verum abbatem recipiant, & ei in omnibus tamquam proprio & vero abbati obediant, requirendo omnes dominos eccleſiaſticos & temporales, & alias perſonas temporales, quatenus eidem abbati auxilium & favorem conferre dignentur: executionem præſentis definitionis abbati de Igniaco committendo.

5. Unionem & incorporationem monaſterii B. Mariæ de Sinaqua monaſterii de Aquabella per dominum Ciſtercienſem ſiniſtrè informatum factas & conceſſas, generale capitulum revocat, caſſat, & annulat.

6. Cùm à fundatione ordinis monaſteriis monialium ejuſdem ordinis aliquæ contributiones annuales non ſint imponi ſolitæ, nonnulli tamen ordinis contributionum collectores ab aliquibus monialium monaſteriis exigere præſumunt, in ipſorum præjudicium & gravamen. Hinc eſt quod præſens generale capitulum declarat hujuſmodi monialium monaſteria ſeu prioratus ad hujuſmodi contributionum annualium ſolutionem minimè teneri, prohiberique à quibuſcumque receptoribus exigi, ſive levari.

7. Studium generale in Colonia conſtruatur.

8. Feſtum B. Annæ matris Mariæ Virginis cum XII. lectionibus per ordinem celebretur.

STATUTA ANNI M. CCCC. LV.

1. Inhibet capitulum generale, ſub depoſitionis pœna, omnibus & ſingulis abbatibus ordinis Pictavienſis diœceſis, ne epiſcopo Pictavenſi pro ſuo jocundo adventu, aut caritativo ſubſidio aliquid tribuant.

2. Abbati de Loco-S. Bernardi per generale capitulum ſub inobedientiæ pœna diſtrictiſſimè inhibetur, ne quoſcumque ad religionis habitum recipiat vel admittat, niſi ſecundùm regulam B. Benedicti XVIII. ſuæ ætatis annum attigerint, fuerintque in grammaticalibus, cantu & aliis ſufficienter inſtructi.

3. Devotionem populi chriſtiani, quam his diebus intemerata Dei genitrix & Virgo Maria ſuis novis miraculis in monaſterio Prulliaci excitare dignata eſt, generale capitulum ſinceris amplectens affectibus, ipſamque benignis proſequi favoribus atque ſpiritualium largitione beneficiorum ſemper adaugere deſiderans, omnibus & ſingulis utriuſque ſexus Chriſticolis præſertim provinciæ Senonenſis, in qua præfatum Prulliaci monaſterium ſitum eſt, eccleſiam ipſius monaſterii Prulliaci devotè viſitantibus, plenariam bonorum omnium ſpiritualium, miſſarum videlicet, orationum, jejuniorum, eleemoſynarum, pœnitentiarum, hoſpitalitatum, abſtinentiarum, laborum, ceterorumque divini cultus obſequiorum, quæ in dicto monaſterio & toto ordine fiunt, ac de cetero fient, participationem miſericorditer idem capitulum largitur & concedit.

4. Præſens generale capitulum propter varias & multiplices rationes ſufficienter motum & inductum, ac matura ſuper hoc deliberatione præhabita, continuat ſeipſum ad duodecimam diem menſis Septembris proximè futuram & propter eaſdem rationes aſſignat locum celebrandi dictum capitulum in monaſterio Claræ-vallis, ad quos diem & locum ex nunc pro tunc citantur & ſinguli abbates ordinis in dictis die & loco perſonaliter comparituri, ſalvis in omnibus apoſtolicis & regularibus ordinis ſtatutis, domino Ciſtercienſi benigniter committendo, ut cauſas urgentes capituli præſentis definire poſſit & terminare: omnes & ſingulos abbates qui in præſenti capitulo fuerint citati, & non comparuerint, aut excuſationes ſufficientes non miſerint reputando contumaces.

STATUTA ANNI M. CCCC. LVI.

1. Singularem affectionem & præcipuum zelum, quem ad relevationem & reædificationem collegii S. Bernardi Pariſienſis dominus Firmitatis ſacræ theologiæ profeſſor in animo gerit, & effectu volens præſens generale capitulum proſequi, eidem domino de Firmitate favorabiliter concedit, ut certum locum in dicto collegio ad hoc congruum & opportunum valeat eligere, in quo juxta ſuæ probæ maturitatis diſcretionem, pro ſe & ſuis ſucceſſoribus & monachis habitationem ædificare poſſit, ſic tamen quod nullum cuiquam præjudicium afferat & gravamen.

2. Abbatem Regalis-montis ſacræ theologiæ proviſorem & cellerarium collegii S. Bernardi Pariſienſis, & quemlibet eorum in ſolidum præſens generale capitulum conſtituit & ordinat procuratores generales & nuncios ſpeciales ad promovendum, procurandum, tractandum, & apunctandum, pro & nomine totius ordinis cum reverendis doctoribus & magiſtris ſacræ theologiæ profeſſoribus univerſitatis Pariſienſis, ut omnes & ſinguli collegii S. Bernardi Pariſienſis ſtudentes, more ſtudentium collegii Cluniacenſis & aliorum de ordine S. Benedicti, ad lecturas

Digitized by Google

bibliæ & ſententiarum, actuſque & gradus ſcholaſticos valeant promoveri, ſecundùm privilegia ordini Ciſtercienſi conceſſa: dans eiſdem procuratoribus plenariam poteſtatem renunciandi privilegiis & conſuetudinibus eiſdem ſtudentibus S. Bernardi conceſſis, quibus more mendicantium ad hujuſmodi lecturas bibliæ & ſententiarum, ac ad licentiam hactenus conſueverunt promoveri: promittens idem capitulum bona fide ratum & gratum habere, quidquid per dictos procuratores noſtros, aut alterum eorumdem tractatum, procuratum, appunctatum extiterit, ſeu renunciatum in præmiſſis & quolibet præmiſſorum.

3. Quia à diebus multis monaſterium de Valle-bona in regno Caſtellæ ſe ſubſtraxit & diviſit ab unitate ordinis, licet magna induſtria laboratum ſit, & plurima ſollicitudine & diligentia quæſitum & procuratum, quatenus reverti curarent religioſi ipſius monaſterii ad ejuſdem ordinis unitatem, qui in ſua pertinacia & ſingulari opinione perdurantes, reverti contemſerunt: propter quod veniunt apud Deum & homines magis culpandi, & puniendi, ac juribus, libertatibus, honoribus, & dignitatibus, quibus in ipſo ordine temporibus quibus in ipſo dum unanimiter vivebant, gaviſi ſunt, & gaudebant meritò privandi. Hinc eſt quod generale capitulum ipſos rebelles & inobedientes de Valle-bona; & monaſterium ipſum à jure paternitatis quod habebant, & habere prætendebant in monaſteriis de Macha-plana, de Palatiolis, & aliis quibuſlibet ipſos privat & excludit, & curæ ac regimini domini Ciſtercii per omnia ſupponit, ſalvo jure domini Morimundi: inhibendo omnibus abbatibus & perſonis regularibus dicti ordinis in virtute ſalutaris obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, ne abſque licentia ipſius domini Ciſtercii, aut generalis capituli paternitatem in aliquo eorumdem monaſteriorum, aut viſitationem exercere præſumant.

4. Abbatibus & perſonis regularibus ordinis univerſi præcipitur, ne à cetero bireta ſeu birros rubeos, vel ad minimam rubedinem tendentes geſtare præſumant, nec etiam giberias ſeu capſellas.

STATUTA ANNI M. CCCC. LVII.

1. Quia contra inſtituta ordinis & ipſius regularem diſciplinam abbas monaſterii Bonæ-cumbæ tractatum quemdam ſeu accordum cum ſuis monachis confecit ſuper proviſione indumentorum ſuorum, ipſumque confirmari per patrem abbatem præfati monaſterii fecit; generale capitulum huic noxæ tamquam voluntariæ paupertati contrariæ occurrere volens, præmiſſum tractatum ſeu accordum, ipſiuſque confirmationem per patrem abbatem factam caſſat, irritat, & annulat, præcipitque ut pecuniæ hujuſmodi proviſioni deputatæ, ad uſus graves & neceſſitates dicti monaſterii expendantur: ſic tamen ut ipſis religioſis per abbatem dicti monaſterii de hujuſmodi indumentis & aliis neceſſariis ſufficienter provideatur. Si verò contingeret, quod abſit, dictos monachos huic ordinationi ſalubri obviare, aut aliunde auxilium quærere, ex nunc prout ex tunc excommunicatos & vitium conſpirationis incurrere declarat.

2. Inhibetur omnibus abbatibus ordinis univerſi & aliis quibuſcumque perſonis ejuſdem, ſub excommunicationis pœna, ne de cetero quomodocumque deferant corrigias deargentatas, aut alias curioſè compoſitas, ac etiam tunicas ante & retro ſciſſas, aut alios quoſcumque habitus irregulares.

3. Puritati conſcientiarum providere cupiens præſens generale capitulum, ſub excommunicationis & carceris pœnis, præcipit monialibus ordinis univerſi, quatenus in communi vivant, & infra menſem, poſtquam præſens definitio fuerit ipſis præſentata, ſuum proprium abbatiſſis reſignantes, ſe & ſua ipſarum abbatiſſarum voluntatibus ſubmittant.

4. Præſens generale capitulum propter diverſos clamores principum præcipit & mandat patribus abbatibus viſitatoribus & reformatoribus, quatenus diligentiam adhibeant ad recludendum moniales ſibi commiſſas, & ipſas compellendum, ut regulariter & ſine proprio vivant.

5. Præſens generale capitulum volens tollere de medio abuſum quorumdam abbatum nolentium aliquam profeſſionem recipere, niſi prius parentes ſui larga prandia faciant, & ſe obligent ad ſibi miniſtrandum veſtiarium quouſque ſacerdos fuerit, diſtrictè inhibet ne à modo talia fiant, ſed quod omnibus adminiſtrentur neceſſaria de communi, prout ſancta canit regula.

STATUTA ANNI M. CCCC. LVIII.

1. Unitur Gondonium Caduino ob hujus paupertatem.

2. Sinaque unio facta monaſterio Manſiadæ per cardinalem Avenionenſem legatum à latere approbatur.

3. Vallis-ſancta, utpotè deſtructa, unitur Bonævalli Viennenſi.

4. Quoniam ſecundùm ordinis noſtri privilegia etiam noviſſima à ſummo pontifice donata & confirmata, nulla perſona etiamſi cardinalatus fungatur dignitate, monaſteriis ordinis noſtri præeſſe, & ipſa in commendam, ſive alio quovis modo poſſit tenere, præſens generale capitulum, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ & carceris perpetui fratri Philippo de Lasa in abbatem de Columna electo inhibet, ne quovis modo concordet, ſeu jus ſuum transferat in dominum prothonotarium de Puſio, aut in alium quemcumque, qui non ſit de ordine noſtro.

5. Abbati de Monaſteriolo diſtrictè præcipit præſens generale capitulum, ne de cetero libros ſui monaſterii ſic faciliter & communiter concedat, præſertim cum, ut fertur, occaſione iſta ſæpius alienentur, aut deteriorentur, nec etiam ſine ſcientia & præſentiâ conventus aliquando ſigillentur.

Digitized by Google

6. Quia plurimæ moniales non deferunt habitum ſuo ordini competentem, ſub pœna apoſtaſiæ & excommunicationis præcipit & mandat præſens capitulum generale abbatiſſis & monialibus ordinis univerſi, quatenus à modo portent & deferant tempore laboris tunicam albam, & ſcapulare nigrum deſuper, & alio tempore cucullam honeſtam, & deſuper rotundam & bene ſutam : & quibus conceditur portare mantellum, quod ipſum portent honeſtè & ſine longa cauda : præcipiendo ſub pœna depoſitionis abbatiſſis & monialibus, ne quaſcumque perſonas maſculini ſexus permittant in ſuis cameris aut domibus pernoctare, ſicque domos ſuas teneant benè ſerratas, completorio decantato, quod nec ipſæ exire, nec aliquis ad ipſas intrare valeat.

STATUTA ANNI M. CCCC. LIX.

1. PRæcipitur omnibus & ſingulis patribus abbatibus, quatenus habeant inventoria omnium & ſingulorum librorum & jocalium monaſteriorum utriuſque ſexus ſibi ſubditorum.

2. Præſens generale capitulum debitè informatum ſuper exceſſibus, qui in eſu carnium à pleriſque perſonis ordinis fiunt exceſſivè, benignè monet & exhortatur, quatenus ſecundùm Benedictinam & ordinis ſtatuta, ſolùm in locis deputatis & ad hoc ordinatis ipſis carnibus veſcantur & comedant.

STATUTA ANNI M. CCCC. LX.

1. VUlt capitulum generale, ut cùm proviſor ad ſuum monaſterium tranſierit, ut liberius continuationi ſtudii & exercitio prædicationis vacare poſſit, ab omni intitulatione ſupportetur.

2. Jubet incarcerari eos qui adeunt potentes tam eccleſiaſticos, quàm ſæculares, ut mala ſua deſideria adimpleant,

3. Mandat generale capitulum omnibus viſitatoribus præſentibus & futuris, quatenus annis ſingulis vel ad minus indefectibiliter in fine commiſſionum ſuarum perſonaliter veniant informare ipſum generale capitulum de geſtis per eos virtute dictarum commiſſionum.

4. Ludus alearum prohibetur ſub pœna levis culpæ & regulari diſciplina.

5. Inſtituantur in monaſteriis magiſtri, qui ignorantes in grammaticalibus, logicis, & phyſicis uſque ad theologiam incluſivè inſtruant.

6. Item, licet ex diverſis ordinis ſtatutis antiquis & novis multiplices pœnæ inſtitutæ fuerint contra abbates & monachos, qui reformatoribus aut viſitatoribus rebelles, aut inobedientes exiſtunt, & qui contra eos qualitercumque potentum auxilia adeunt, aut ab ipſis potentibus litteras, preces, minas impetrant; nihilominus non deſunt, qui talia dietim perpetrant: unde cogitur ordo diverſas contra tales pœnas fulminare. Ea propter præſens capitulum generale omnes tales excommunicatos denunciat, juxta antiquas ordinis diffinitiones, necnon omnes ei adhærentes, conſilium auxiliumque ferentes, mandatque & præcipit præſens capitulum generale, ut tales juxta libellum definitionum in Ramis palmarum palam & publicè, cum ceteris in capitulis ordinis à præſentibus excommunicati denuncientur. Et ſi abbas aliquis ſuper hoc convictus vel confeſſus fuerit, ipſo facto ſit ab omni adminiſtratione ſui monaſterii ſuſpenſus, in ſequenti capitulo deponendus. Si verò fuerit monachus pœnam ſuſtineat conſpiratorum.

7. Prohibentur litteræ, minæ, & preces potentum in electionibus, ſub pœna inhabilitatis.

8. Suſceptio puerorum in baptiſmo & nuptiarum frequentia prohibetur.

9. Graves abuſus & negligentem animarum curam quorumdam abbatum ordinis, qui contra ordinis ipſius inſtituta tolerant monachos ſuos cameras in infirmitoriis ſuis poſſidere, & in gravius periculum animarum in eiſdem diurnis atque nocturnis horis comeſſationibus, dormitionibus, & aliis enormitatibus vacare; & in hujuſmodi nefaria converſatione obdurati, numquam vel rarò dormitorii, refectorii communis & alias clauſtrales cæremonias obſervare curant, damnabilique vitio proprietatis labefactati, negotiatorum more publicorum, ſanctam paupertatis virtutem, proh dolor! abjiciunt: quia exinde periculum ſequitur animarum, propriorum abbatum vilis admodum contemtus, monopolia, conſpirationes & murmura frequentius oriuntur, præſens capitulum abolere cupiens, univerſis & ſingulis abbatibus ordinis, præſertim illis in quorum monaſteriis hujuſmodi vitia pullulare proſpexerint, mandat & præcipit, quatenus omni conatu & devotione dictos abuſus ſarculo reſecationis amputare ſatagant, protervè contradicentes conſpiratorum ſeu carcerali pœna puniendo.

10. Vallis-ſancta & Vallis-Daura monialium uniuntur Populeto, quia rex & fundatores conqueruntur de mala vita paucarum monialium ibi degentium.

11. Capitulum generale attendens juventutem & deſiderium ſtudendi moderni abbatis de Benedictione-Dei, ſecum benignè diſpenſat, quatenus de hinc ad triennium in collegio S. Bernardi Pariſienſis pro acquiſitione ſalutaris ſcientiæ ſtudere, & manere poſſit, non obſtantibus definitionibus aliàs in contrarium factis & editis.

12. Prioratus ſanctimonialium de Argental unitur ordini, ita ordinante concilio Baſileenſi.

13. Capitulum generale ſtatuit & ordinat, ut dominus Ciſtercienſis in plenaria ordinis poteſtate poſſit in qualibet provincia inſtituere unum abbatem procuratorem, cum poteſtate ſubjiciendi unum vel plures loco ſui, ad defendendum jura, libertates, franchiſias, privilegia, & & exemtiones ordinis communibus expenſis locorum & domorum ordinis in ipſis provinciis ſitorum.

14. Priori monaſterii S. Catharinæ Trevirenſis diœceſis per abbatem de *Hemerode* conſtituto

Digitized by Google

præſens generale capitulum concedit, ſuis etiam ſucceſſoribus in eodem, quatenus tam in hoſpitum receptione, quam in emiſſionibus eorum, etiam abſolutione ſubditorum in omnibus in dicto prioratu tamquam abbas habeatur, benedictione dumtaxat excepta.

15. Præſens generale capitulum præcipit viſitatoribus univerſis, quatenus in monaſteriis monialium ſibi ſubjectis plures quam duas de eadem propinquitate, pro conſpirationis occaſione tollenda, minimè recipere patiantur.

16. Cùm ex frequenti & aſſidua illegitimorum receptione quamplurima ordini noſtro provenerint ſcandala, præſens generale capitulum inhibet abbatibus, & abbatiſſis ordinis, ne de cetero quoſlibet illegitimos, aut illegitimas recipere præſumant.

17. Cùm ex difformitate habituum in pleriſque partibus, præſertim Alemanniæ ordo noſter ſuæ formæ quamplurima patiatur diſpendia, in diſſimili præcipue colore; tantæ temeritatis & execrandæ vanitatis abuſum generale capitulum debitæ reformationis acuto mucrone reſecare ſatagens, abbatibus & monachis ordinis univerſis in virtute ſalutaris obedientiæ diſtrictius inhibet, ne de cetero diverſorum colorum habitus ab inſolito ordinis more, difformes qualitercumque ferre ſeu penes ſe detinere præſumant; ſed extra monaſterium nigras, nec omninò griſeas deferre præſumant cucullas.

18. Ut ſecundùm primordialia noſtri ordinis inſtituta, in habitu & eſu conformitatis polleamus honore, præſens generale capitulum prohibet omnibus & ſingulis incolis, ne de cetero II. & IV. feriis ac diebus ſermonum carnibus uti præſumant.

19. Sanctæ devotioni abbatum & monachorum in Anglia conſtitutorum præſens generale capitulum condeſcendens, eiſdem committit, ut ſingulis VI. feriis per totum annum, & in vigiliis ſanctorum Apoſtolorum omnium valeant obſervare ſanctum jejunium in virtute obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna.

STATUTA ANNI M. CCCC. LXI.

1. Proviſionem fratris Johannis de Monaſteriis in ſacra theologia bachalarii & monachi B. Mariæ de Caritate de dignitate abbatiali ejuſdem monaſterii Caritatis per SS. dominum noſtrum pontificem Pium II. tamquam in perſonam idoneam & ſufficientem factam, generale capitulum laudat, approbat & gratam habet.

2. In reformatione ordinis, pro qua præſens generale capitulum ſpecialiter eſt congregatum, ab his quæ divinum cultum reſpiciunt, ſuas volens, ut decet, actiones inchoare, diſtrictè præcipit & mandat omnibus & ſingulis regularibus perſonis, quod de cetero devotius divinum officium diu noctuque, tam de die quàm de Noſtra Domina, reverenter & moroſè, non balbutiendo, aut ſyncopando, ſed cum pauſis & aliis circumſtantiis per B. P. noſtrum Bernardum & alios A præcedentes patres noſtros traditis, tam in pſalmodia, quàm in cantu perſolvant, quodque tam abbates quàm monachi, qui graviſſima infirmitate vel alia rationabili cauſa pro evidenti monaſteriorum ſuorum utilitate non fuerint legitimè præpediti, ad peragendum prædictum officium in omnibus horis in choro conveniant, ſimulque debitas Deo laudes in timore & tremore ſtudeant decantare, ceteriſque omnibus ordinationibus & definitionibus circa modum celebrandi divinum officium in ipſo ordine hactenus factis in ſuo robore permanſuris. Præmiſſa verò negligentes adimplere per viſitatores proprios monaſteriorum abbates quoties deliquerint indiſſimulanter puniantur.

3. Rurſuſque mandat & præcipit idem capitulum, ut in quolibet monaſterio tam monachorum quàm monialium, quod omnes de cetero ſecundùm ordinis ſtatuta ad vigilias ſurgant, quodque completorium taliter pulſetur, ut cum luce diei omnia poſſint compleri.

4. Quia ad aures præſentis capituli pervenit, quod nonnulli abbates, monachi, & converſi palam & impudenter ſtatuta ordinis tam apoſtolica quàm regularia tranſgrediuntur contra eorumdem ſtatutorum inhibitionem annis elapſis ſæpiſſimè factam, in dormitoriis cameras habere clauſas, ſeu ſupra culcitras plumeas vel linteamina linea in eiſdem dormitoriis jacere, vel camiſias lineas, gyppones candidas, nigras, botonatas, ſcapularia nimis ampla & longa, corrigias & cultellos non regulares, ſotulares minimè corrigiatos, ceteroſque habitus laſcivos & inordinatos geſtare, ac per civitates & oppida, ceteraque notabilia loca abſque cucullis vel cappis equitando deambulare præſumunt. Idcirco præſens capitulum generale ſuper hujuſmodi exceſſibus, ex quibus totius ordinis fama, proh dolor! denigratur, ſalubre volens remedium adhibere, ſtatuit, ordinat, & definit, ut abbates vel monachi in præmiſſis delinquentes, attento quod pluſquam ſufficienter ut ab eiſdem exceſſibus abſtinerent moniti fuerint, tamquam deprehenſi in habitu ſæculari ab omnibus teneantur & habeantur, donec prædictos abuſus & ſuperfluitates à ſe removerint, & penitus diſtraxerint, ut ad imitationem beatiſſimi patris noſtri Bernardi, ſint habitu compoſiti, & in ipſis nihil appareat quod offendere poſſit intuentes.

5. Rurſum ordinat prædictum capitulum generale & diſtrictiſſimè, ſub inobedientiæ pœna, omnibus abbatibus & religioſis hìc exiſtentibus, non habentibus corrigias ad modum ordinis, antequam recedant ab hoc monaſterio Ciſtercii, ut ceteris valeant & poſſint oſtendere, ſimiles accipere & emere non poſtponant.

6. Carnis contagium puniatur pœna carceris per annum in abbatibus, & per ſex in monachis & converſis.

7. Patres abbates qui monaſteria ſibi ſubjecta negligunt per ſe vel per alium viſitare, & qui talia monaſteria viſitantes in eiſdem per munera vel alias corruptiones excœcati debitas negligunt facere correctiones, ſeu qui in promotio-

Digitized by Google

nibus novorum abbatum per electiones canonicas ſecundùm ordinis ſtatuta non procedunt, ſed auctoritate propria in hujuſmodi monaſteriis promovent & inſtituunt novos abbates, etiam frequenter indignos, & ad exercendum paſtorale officium prorſus inhabiles, præſens generale capitulum privat & declarat eos eſſe privatos per quinquennium cujuſlibet viſitationis officio, dictumque officium viſitationis, quod ad ipſos pertinet, ad immediatum ſuperiorem ipſorum devolvit, & declarat interim eſſe devolutum, nec tales per eos inſtituti & promoti, ſunt aut debent quovis modo abbates reputari.

8. Boneſſia ad inſtantiam duciſſæ Burgundiæ, emiſſis monialibus, fit virorum abbatia.

9. Mandat generale capitulum abbati de Caſtellione, quatenus fratrem Jacobum *de Laudin* monachum ſuum, vel alium pro ſe mittat ad dominum noſtrum papam, pro gratia & rehabilitatione ſuper irregularitatibus per ipſum contractis ab eodem domino noſtro pontifice obtinendis..

10. Generale capitulum concedit plenariam participationem bonorum ſpiritualium quæ fiunt & fient in toto ordine, domino concedente, vigiliarum ſcilicet, orationum, miſſarum, eleemoſynarum, & aliorum divini cultus obſequiorum, omnibus pias manus adjutrices porrigentibus, & eleemoſynas largientibus ad reſtaurationem & reædificationem monaſterii de Pietate-Dei juxta . . . . . ejuſdem monaſterii ruinæ & paupertati compatiendo.

11. Abbati de Oliva mandat & præcipit generale capitulum, ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, quatenus apoſtolico indulto, quod dicit & aſſerit ſe habere ſuper recipiendis fugitivis, non utatur de cetero, & hactenus facta per eum ſub illo colore caſſet, revocet, & annulet, donec ſe perſonaliter & indultum, ſi quod habet, capitulo generali aut domino Ciſtercienſi præſentaverit. Executionem hujus definitionis abbati de Horta ſacræ theologiæ profeſſori in plenaria ipſius capituli poteſtate committit.

12. Perigniacum Bonofonti unitur.

13. Ad aures generalis capituli pervenit, quod frater PETRUS *Belleville* dudum abbas monaſterii de Petris, timore punitionis & correctionis reſignavit monaſterium ſuum in favorem domini LUDOVICI DE BORBON, filii comitis *de Monpenſier*. Idcircò dictum capitulum mandat domino abbati de Albis-petris primo abbati dicti monaſterii de Petris, quatenus dicti capituli auctoritate moneatur dictus dominus Ludovicus, & qui monendi erunt, quatenus dignetur dictum monaſterium de Petris in manibus ordinis reſignare, attenta paupertate dicti monaſterii, & quod ſi ipſum monaſterium teneatur in commenda, divinum ſervitium minuetur. Et quia ceſſabit . . . . ac etiam attentis criminibus & defectibus dicti reſignantis. Et ſi ad hoc faciendum dictus dominus Ludovicus induci non poſſet, quod appelletur per commiſſarium dicti capituli de dicta reſignatione, novæ poſſeſſionis adeptione; & quod commiſſarius loquatur domino duci Borbonii ſuper iſta materia; quodque capiatur iſdem *Belleville* ubi invenietur ac incarceretur invocato auxilio ſæculari.

14. Generale capitulum zelo domus Dei & obſervationis morum hujus ſanctæ religionis de medio tollere cupiens diſſolutam & vagabundam evagationem quorumdam religioſorum ordinis, prætextu ejus quod dicunt ſe capellanos honoris domini papæ, volentes ſe per hoc ſubtrahere & fugere juriſdictionem ordinis, & ipſius privilegia & ſalubria inſtituta; omnibus & ſingulis abbatibus ordinis mandat & præcipit, in virtute ſalutaris obedientiæ, quod ubicumque tales ſciverint & invenerint, ſtrictis carceribus mancipent uſque ad plenam & debitam emendationem, in plenaria ordinis poteſtate.

STATUTA ANNI M. CCCC. LXII.

1. CApitulum generale committit abbati de *Heymerolde*, ut poſſit inter religioſos ſuos Willelmum ordinis fratrum Eremitarum S. Auguſtini profeſſum recipere; dummodo ipſe Willelmus licentiam à domino noſtro ſummo pontifice obtineat.

2. Capitulum generale conſideratis ſeriis & graviſſimis infirmitatibus fratris Petri de Pontiſara, quondam abbatis Vallis S. Mariæ, præcipit ſub pœnis in ſtatutis ordinis contentis abbati ejuſdem Vallis, ut præfato Johanni cum portione conventuali duodecim ſcuta, abſque difficultate annuatim tradat, & ſolvat, caſſando & annulando aliam penſionem ſibi aliter indebitè aſſignatam.

STATUTA ANNI M. CCCC. LXIII.

1. GEnerale capitulum non ſine gravi mentis diſplicentia conſiderans quarumdam perſonarum, monachorum cordis duritiam & obſtinationem, qui ſpretis ſtatutis, regulari ordinis obſervantia & definitionibus præteritis annis ſuper hoc editis, diſſolutiſſimi in habitu vel cum diploidibus, caligis nigris, biretis rubeis, etiam diſcoopertis, ſotularibus roſtratis, ceteriſque habitibus varii coloris inverecundè contra ordinis diſciplinam incederunt, præcipit omnibus abbatibus ordinis, ut ubicumque tales invenerint hujuſmodi inordinatos habitus geſtantes, omni diſſimulatione ſemota, eis removeant, & in eleemoſynam pauperibus exponant. Prohibeant etiam iidem abbates, & caveant ne ſuos religioſos talibus veſtibus inordinatis & biretis diſcoopertis uti permittant, & ſuis ſervitoribus & familiaribus, ne intrando Ciſtercium tempore capituli generalis, aut tempore quocumque cantent, aut diſputationes faciant, ſed honeſtè & compoſitè ſe habeant, ulterius priori & ſubpriori Ciſtercii diſtrictè mandando & injungendo, quatenus quoties tales in Ciſtercio reperentint, ac omnes apoſtatas, amotis, ut præmittitur, talibus diſſolutis habitibus, portantes & apoſtatas hujuſmodi carceri mancipent.

2. Generale capitulum de medio tollere cu-

Digitized by Google

piens gravem abuſum, & damnabilem quorumdam religioſorum per mundum evagationem, in ſuarum grave periculum animarum, diſtrictè præcipit & injungit omnibus & ſingulis ordinis abbatibus, ne faciliter & ſine cauſa rationabili licentiam exeundi, & alibi proficiendi è monaſteriis propriis ſuis religioſis concedant, ſed indebitè & ſine juſta cauſa petentibus denegent, eos ſtrictis carceribus mancipando.

3. Præcipitur per generale capitulum abbati de Aqua-bella, ut ad minus teneat ſex monachos in ſuo monaſterio ad debitæ ſervitutis obſequium Deo peragendum.

4. Quia illuſtriſſimus princeps dominus dux Borbonii multum huic monaſterio & ordini devotus eſt, & precibus ipſius confidit, & requirit in ſuis beneplacitis adjuvari, omnibus & ſingulis abbatibus & monachis ordinis univerſi capitulum generale injungit & præcipit, quatenus prole legitima princeps hic, & ejus ſubditi valeant jocundari, miſſam unam ſolemnem de Spiritu-ſancto devotè faciant celebrari, ipſumque præterea ſingulis ejuſdem ordinis monachis in ſuis orationibus recommiſit.

STATUTA ANNI M. CCCC. LXIV.

1. Cum ordo noſter Ciſtercienſis ſic à principio ſit à ſanctis patribus ordinatus & inſtitutus, quod uniformitas in cantu, habitu, libris, cæremoniis, cæteriſque regularibus obſervantiis haberetur; iſtaque uniformitas, quoad præmiſſa, in omnibus penè regionibus, præterquam in regno Angliæ perſeveret, in quo tam abbates quam ceteræ ordinis perſonæ regulares à forma regularis habitus aliquantulum receſſiſſe, & formæ venerabilium religioſorum ordinis S. Benedicti quodammodo ſe formaſſe videntur, præſens generale capitulum ipſos abbates & religioſas ordinis perſonas ad reſumendam & referendam formam habitus, quem inſtituerunt & dederunt primi patres noſtri ſalubriter inducere ſatagens; præfatos abbates & regulares ordinis perſonas idem generale capitulum benignè monet & hortatur, quatenus habitus regulares quos de cetero de novo fieri facient, formæ habitus per capellanum domini Ciſtercienſis abbati de Fontibus ſacræ theologiæ profeſſori noviſſimè derelictæ, reformari & aſſimilari procurent; præfato abbati de Fontibus committendo, quatenus in proxima convocatione patrum ejuſdem regni, hujuſmodi capituli generalis ſtatutum publicare, notificare, & obſervari facere non omittant.

2. Sacrum & venerabile S. Bernardi Pariſienſis collegium quod eſt præcipuum decus & inſignè ſpeculum ac exemplar clariſſimum ceterorum ordinis collegiorum, venerabiles patres noſtri memoratu digniſſimi continuis favoribus & largifluis muneribus jugiter ſunt proſecuti, ac præcipuè felicis recordationis ſanctiſſimus papa Benedictus XII. & reverendiſſimus quondam cardinalis Albus, qui tam ſolemnem & ſpecioſam in eodem collegio eccleſiam inchoarunt, & ad perfectum quod nunc habet deduxerunt, multiplicibus & copioſis largitionibus ſuis augmentaverunt & dotati ſunt: quorum imitatione & exemplo merito induci deberemus ad ſuccurrendum & conſulendum piis & compatientibus oculis indigentiæ & paupertati ejuſdem collegii tam ſolemnis, ex quo tot inſignes viri, ſicut totus mundus novit, prodierunt; cujus fructus, reditus, & proventus per calamitates varias & multiplices clades, peſtes, guerras, aliaque infortunia, quæ pluſquam quadraginta annis circa regiones illas viguerunt, adeo ſunt diminuti & exiles effecti, ut vix ad neceſſariarum & quotidianarum reparationum conductionem ſufficiant. Jam verò, ſicut ad præſentis capituli generalis devenit notitiam, inclyta Pariſienſis civitas certum privilegium & mandatum à rege Franciæ obtinuit pro reparatione & reductione cujuſdam aquæductus, ſeu alvei, per quem quidam rivulus ante guerras intrans ipſam civitatem & ſuo tranſitu loca dicti collegii cænoſa irrigans & mundans decurrebat: qui quidem aquæductus ſeu alveus per obductionem ipſius rivuli plurimis fæcibus, ſaxis, lignis & aliis immunditiis ad altitudinem non modicam diutino temporis ſucceſſu impletus eſt: ipſum autem alveum evacuare & mundare pro portione & quantitate ipſum concernente, quæ non parva eſt, ad ipſum collegium ſpectat; quod perficere abſque perſonarum ordinis pio juvamine minimè valeret. Quapropter idem capitulum ex præmiſſorum conſideratione ejuſdem collegii neceſſitati ex corde compatiens, eidem pro onere quod in ipſo eſt ſuccurrere volens, omnes & ſingulos ordinis abbates & abbatiſſas, & ceteras ordinis perſonas, *idem generale capitulum in* viſceribus Jesu-Christi attente monet & hortatur, quatenus ad hujuſmodi opus peragendum manus adjutrices eidem collegio favorabiliter & copioſè porrigere, ac de bonis ſibi collatis ſecundùm poſſibilitatem ſuam conferre & largiri dignentur, ſicque ipſum opus ad honorem & commendationem ordinis, præfatique collegii commodum & profectum valeat reduci ad effectum. Ut autem prænominati abbates & abbatiſſæ & aliæ regulares ordinis perſonæ ad tam pium opus tanto liberaliores ſe reddant, quanto ſe viderint uberioribus gratiarum benedictionibus ab ipſo capitulo generali proſecutos, omnibus & ſingulis qui ad hujuſmodi opus manus porrigerint liberales, præſens generale capitulum concedit licentiam & facultatem eligendi confeſſorem de ordine, qui pro ſemel ipſos & quemlibet eorum, ſeu earum, in foro conſcientiæ dumtaxat, abſolvat ab omnibus & ſingulis ſententiis, caſibus & peccatis eidem capitulo ſpecialiter reſervatis, diſpenſetque cum eis ſuper irregularitate, ſi quam contraxerint, niſi talis foret irregularitas, propter quam ſedes apoſtolica merito foret conſulenda. Datum, &c.

3. Ad evitandum nefandum proprietatis vitium & indebitum & ridiculoſum modum tradendi domos ſeu firmas & grangias ordinis, & ad tollendum abuſus varios ſuper hoc hucuſque perpetratos, præſens generale capitulum, ſub pœnis

Digitized by Google

pœnis excommunicationis & depoſitionis, diſtrictiſſimè inhibet omnibus & ſingulis ordinis abbatibus, & regimini præſidentibus, & eorum cuilibet, ne quocumque colore quæſito ſuis religioſis & aliis quibuſcumque regularibus ejuſdem ordinis perſonis domos, grangias, firmas, ſeu quaſcumque ſuorum monaſteriorum poſſeſſiones, ad vitam eorum, ſeu ad perpetuitatem tradant; ſed ſi aliquos tractatus, & conventiones fecerint, vel domos tradiderint, illico ſine quacumque diſſimulatione, aut mora revocentur, non obſtantibus quorumcumque dominorum vel principum ſæcularium ſupplicationibus & requeſtis.

STATUTA ANNI M. CCCC. LXV.

1. Generale capitulum difficultatem de eſu carnium ſæpius ventilatam ad lucem deducere volens, multoſque abuſus in nonnullis noſtri ordinis monaſteriis occaſione hujuſmodi eſus carnium perpetratos de medio tollere cupiens, inhibet omnibus & ſingulis ordinis regularibus perſonis utriuſque ſexus, ne de cetero utantur carnibus, niſi ſecundùm quod habetur in regula S. Benedicti, & in privilegio Benedicti papæ XII. Ita tamen quod in nullo monaſterio ſit aliqua diverſitas in iſto modo vivendi, ſed omnes uniformiter vivant.

2. Capitulum generale graviter ferens abuſum quorumdam ordinis priorum, certos prioratus tenentium, qui præſumunt novitios ſuos benedicere. Ut talis abuſus propulſetur, præfatis prioribus ſub pœnis depoſitionis & cenſuris ordinis diſtrictè præcipit, ne talia amplius quomodolibet audeant vel præſumant; ſed munus benedictionis ſuis impertiri novitiis à ſuis patribus abbatibus, aut eorum commiſſariis abbatiali dignitate fungentibus, diligenter & humiliter procurent.

STATUTA ANNI M. CCCC. LXVI.

1. Generale capitulum quorumdam ordinis religioſorum & religioſarum indevotionem & negligentiam dolenter conſiderans, qui honorem S. Trinitati debitum, & per noſtros ſanctos patres tam ſollicitè & devotè obſervatum & exhibitum, ad omnes glorias pſalmorum in media pauſa ultimi verſus, ſecundum definitiones antiquas aſſurgendo, non exhibent, ipſam definitionem renovando, omnibus & ſingulis abbatibus in virtute ſanctæ obedientiæ mandat & præcipit, quatenus hanc ſalutarem & honeſtam obſervantiam irrefragabiliter continuari faciant in plenaria ordinis poteſtate.

2. Cùm juxta ſaluberrima ordinis noſtri ſtatuta, uniformitas tam in habitu quàm in modo vivendi in ipſo ordine teneatur: & in nonnullis ordinis monaſteriis converſi, etiam in uno & eodem monaſterio, quandoque diverſorum colorum habitus deferant, generale capitulum hujuſmodi abuſum tollere volens, ſingulis monaſteriis ordinis, præcipit, ordinat & mandat, quod uniformitas in habitu teneatur, ad exemplar converſorum Ciſtercii, videlicet quod deferant cappas, tunicas, caputia, & caligas panni griſei.

3. Generale capitulum audiens quod quidam magiſter Johannes Batoneti nuncupatus, utriuſque juris doctor, dicens ſe commendatarium in monaſterio Bonarum-vallium Viennenſi, virtute quarumdam litterarum apoſtolicarum vult ſe intromittere, contra noſtri ordinis privilegia viſitando & reformando certa monaſteria generationis ipſius Bonæ-vallis: idem capitulum generale præfato magiſtro Johanni commendatario prætenſe inhibet ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, ne de cetero ad hujuſmodi monaſteria viſitanda & reformanda ſe quoquo modo intromittat, omnibus & ſingulis dictæ generationis abbatibus & abbatiſſis ſub, &c.

STATUTA ANNI M. CCCC. LXVII.

1. Omnibus & ſingulis ordinis abbatiſſis, monialibus, & maximè provinciarum Sabaudiæ & Delphinatus præſens generale capitulum præcipit, quatenus regularia ſcapularia in ordine portari ſolita deferant, epiſtolas in miſſa non legant, nec ſub pœna excommunicationis benedictionem ab aliis, quam ab abbatibus ordinis recipiant: executionem hujuſmodi definitionis abbati de Caro-loco committendo, & ſibi in virtute S. obedientiæ præcipiendo, quatenus omni diſſimulatione ſemota, per cenſuras ordinis eas ad hoc viriliter compellat, & etiam ad ſibi rationabiliter ſatisfaciendum de ſuis expenſis in plenaria ordinis poteſtate.

2. Generale capitulum ferventi deſiderio & affectu occurrere volens enormibus ſcandalis & graviſſimis abuſionibus monialium in monaſteriolo in Teraſcia, jam, proh dolor! orta occaſione quarumdam proceſſionum, quæ annuatim cum magno populi concurſu ob honorem ſacræ Veronicæ ibidem quieſcentis, fiunt; abbatiſſæ præfati monaſterii in virtute ſalutaris obedientiæ, & ſub graviſſimis ordinis pœnis, diſtrictè mandat & jubet, ut hujuſmodi communes proceſſiones penitus & totaliter auferat, ab eis de cetero omninò abſtinendo: ſed eiſdem liceat per clauſtrum ſuum reverenter & devotè, oſtiis clauſis, & ſæcularibus perſonis utriuſque ſexus excluſis, ob honorem prædictæ Veronicæ, regularem & particularem ſuam proceſſionem facere: qua completa, reponatur eadem Veronica ſacra in loco ubi antea poſt proceſſionem poni ſolebat; & ibidem ſæculares ſi qui venerint ſuam devotionem faciant, abſque quacumque miniſtratione cibi & potus, ac ſæcularibus ludis, procurentque ipſa abbatiſſa & moniales, ut longo tempore ante diem qua hujuſmodi proceſſio generalis fieri ſolebat, per loca circumvicina per prædicatores & alios debitè præſentis capituli generalis ordinatio publicetur: ipſius executionem abbati de Cambrone committendo in plenaria ordinis poteſtate.

3. Tranſlationem monialium S. Remigii ad monaſterium de Felici-prato Leodienſis diœceſis,

Digitized by Google

& eorum religioſorum monaſterii de Felici-prato ad monaſterium S. Remigii per abbates de Jardineto & de Molinis dictæ diœceſis; & inſtallationem fratris *Arnulfi* de Nova-domo monaſterii de Jardineto expreſsè profeſſi, in abbatem dicti monaſterii S. Remigii, auctoritate dicti capituli factam, tamquam utriſque partibus aptiorem & convenientiorem, prout in litteris eorumdem abbatum ſuper hoc confectis, in quibus hæc præſens definitio annectitur continetur, præſens generale capitulum approbat, ratificat, & confirmat.

4. Tranſlationem dignitatis abbatialis monaſterii B. Mariæ de Callovio Bituricenſis diœceſis, cujus nuper erat abbas Fr. JOHANNES DE AUTISSIODORO antea profeſſus monaſterii Pontigniaci, ad dignitatem abbatialem monaſterii de Rupibus, cui præſidebat Fr. BERTRANDUS GALLOY, per dominum Pontigniaci patrem eorumdem monaſteriorum, conſentiente domino Ciſtercienſi S. theologiæ profeſſore, ad quem pertinet principaliter ſecundùm ordinis ſtatuta jus & auctoritas faciendi tranſlationes abbatum ordinis, approbat, ratificat, & confirmat in plenaria ordinis poteſtate.

STATUTA ANNI M. CCCC. LXIX.

1. CUm arma clericorum ſint eorum lacrymæ, & ludi inhoneſti maximè dedeceant viros religioſos, generale capitulum diſtrictè inhibet omnibus & ſingulis regularibus perſonis, ne ludis baliſtæ, ſpatæ, ſeu aliorum baculorum armis exercendis aptorum exerceantur, neque de cetero gerant aves prædales ſupra manum, puta accipitres, falcones, & hujuſmodi.

2. Cùm ſecundùm noſtri ordinis regularia ſtatuta, ab omnibus & ſingulis ejuſdem ordinis regularibus perſonis uniformitas tam in modo vivendi, quam in veſtibus deferendis debeat obſervari: nihilominus noviſſimè diebus iſtis ad notitiam generalis capituli devenit, quod in nonnullis monaſteriis in partibus Germaniæ ſituatis hujuſmodi uniformitas & ſignanter in habitu minimè obſervatur, cùm in multis locis abbates & monachi nationis Germanicæ griſeas deferunt cucullas, contra communem modum alias per generale capitulum ſalubriter ordinatum: hinc eſt quod generale præſens capitulum hujuſmodi abuſum radicitus amputari cupiens, inhibet omnibus & ſingulis dicti ordinis regularibus perſonis, ſub pœnis & cenſuris ordinis, ne de cetero tales habitus diſcolores ſeu alterius coloris, quam albi & nigri deferre præſumant. In locis tamen in quibus griſeis utuntur cucullis, ne albæ fœdantur, idem generale capitulum permittit, quod a prandio incluſivè, ſi voluerint loco griſearum nigras habeant cucullas: eiſdem de cetero & ceteris ordinis regularibus perſonis, demtis converſis uſum præfatarum griſearum cucullarum penitus & totaliter prohibendo & interdicendo.

3. Ad evitanda ſcandala dietim in ordine noſtro per commendas emergentia, præſens generale capitulum dat & concedit abbatibus monaſteriorum de Gimundo, de Niſoritio, de Scala-Dei monaſteria ſua pro bono & utilitate eorumdem, ſi voluerint, in manibus Grandis-ſylvæ & de Bardonis tam conjunctim quàm diviſim purè cedendi, & abſque aliqua ſimoniæ macula reſignandi, eiſdem auctoritatem concedens de aliis ſufficientibus & idoneis noſtri ordinis perſonis in ipſis monaſteriis, ſecundùm papalia & dicti ordinis regularia ſtatuta providendi.

STATUTUM ANNI M. CCCC. LXX.

IN primis ut omnia in pace incipiant, & ad pacem terminentur, ſtatutum eſt ut prima die capituli ante omnia & die ſequenti fiat ſolemnis, devota, & religioſa proceſſio per clauſtrum Ciſtercii, omnibus ibidem devotè altiſſimum orantibus pro pace, concordia, & unitate regum, principum & dominorum, præſertim illorum in quorum dominiis ſtatuta ſunt monaſteria ordinis noſtri.

STATUT. ANNI M. CCCC. LXXI.

1. ACceptationem ad ordinem noſtrum & eidem ordini incorporationem prioratus de Galilæa diœceſis . . . . . . dudum patrum ordinis S. Franciſci de tertia regula, qui Ciſtercienſi ordini ſingulari devotione moti, nuper eidem ordini ſe & locum ſuum prædictum ſubjecerunt, inſtituta ejuſdem ordinis & habitum recipientes, ac ſub priore & obedientia ipſius ordinis plenariè in perpetuum vivere promittentes, per abbatem de Campo, pro noſtri ordinis prædicti augmentatione & animarum ſalute factas & paſſatas, Præſens generale capitulum gratas acceptaſque habet & recipit, necnon per præſentes approbat, ratificat, & confirmat: dummodo tamen in nullius vergat præjudicium, ac nulli per hoc injuria fiat, ſitque diœceſanus de hujuſmodi ordinis tranſmutatione contentus, & paratus privilegia ordinis noſtri illæſa tenere, prout in Carta charitatis expreſsè cavetur. Concedit etiam idem capitulum abbati de Campo, ut ſi de cetero aliquem locum religioſum noſtro ordini incorporandum invenerit, eumdem acceptet, & eidem ordini incorporet in plenaria ordinis poteſtate, præmiſſis tamen conditionibus per omnia obſervatis.

STATUT. ANNI M. CCCC. LXXII.

CApitulum generale auditis abuſibus quorumdam priorum in quibuſdam monaſteriis commendatis aut alibi reſidentium, qui contra jura & ordinis privilegia, antiquaſque & novas diffinitiones & ſtatuta, benedictiones monachales perſonis utriuſque ſexus conferre, monaſteriaque dictis monaſteriis commendatis ſubdita viſitare, novitios & novitias recipere, necnon & alterius ordinis perſonas ad profeſſiones admittere,

Digitized by Google

eaque exercere quæ ſolis prælatis competunt præſumunt : eoſdem priores, & qui talia præſumſerint & in poſterum præſumunt, excommunicationis ſententia eos fore innodatos per præſentes de facto denunciat & declarat ; eoſdemque priores aliosque, ut dictum eſt, talia præſumentes, & eos vel eas quos vel quas ad noviriatum, monachatum, aut profeſſionem receperint, aut benedictionem monachicam ab alio, quam à prælato ad hoc ſpecialiter deputato ſubiierint, vel ab alio ordine abſque ſummi pontificis ſpeciali licentia ordinem intraverint, ad omnes ordinis actus, gradus, dignitates & officia legitima inhabilitatos & inhabilitatas publicat, declarat, vultque & præcipit omnibus ad quos ſpectat in partibus ubi talia contigerint in ordine & extra publicari & declarari.

STATUT. ANNI M. CCCC. LXXIII.

NOn anxiari vehementer non potuit præſens generale capitulum, amariſſime penſans, & revolvens totius noſtræ religionis ſanctiſſimæ, maximis prioribuſque ſæculis inauditis per diverſa mundi climata ruinis deſolationibus & incommodis emergentibus, ex non minus flebiliter dolenda quam maximo ſtupore horrenda plurimorum ordinis monaſteriorum alienatione, cum paſſim nedum perſonis alterius profeſſionis, verum etiam indignis ſæcularibus & laïcis nonnumquam regenda & poſſidenda committuntur, infractis per hoc multiſque aliis occaſionibus & modis ac penè ad nihilum redactis libertatibus & privilegiis eidem ordini à ſanctiſſima fide apoſtolica hactenus liberaliter indultis, providæ religionis ſanctimonia in perditionis labyrinthum dejecta. Tanto malo tantoque imminenti periculo, ne ordo collapſum ad ruinam deveniat irreparabilem, præſens generale capitulum matura deliberatione præhabita viribus ſibi relictis providere cupiens, decrevit ſtatuto irrevocabili ſuper remedio poſſibili, quam primum fieri poterit, ſolemni legatione & ambaſſiata nomine ordinis limina Apoſtolorum fore viſitanda, ad hoc ſpecialiter deputando reverendiſſimum dominum Ciſtercienſem, ei adjunctis reverendis patribus de Claravalle pro monaſteriis Chriſtianiſſimi regis Franciæ ; de Populeto pro monaſteriis Hiſpaniæ & circumvicinis ; de Veteri-monte pro monaſteriis totius Germaniæ ; de Theoloco pro monaſteriis patriarum illuſtriſſimi domini Burgundiæ ſacræ theologiæ profeſſorem & profeſſoribus, cum poteſtate aſſumendi alios ordinis abbates, ſi præmiſſi aliqui vacare non poſſint. Quod quidem dominus Ciſtercienſis hujuſmodi legationis onus tandem acceptavit. Ut vero hæc ſancta & ſalubris cogitatio utiliſſimaque concluſio ad effectum uſque perduci valeat, cum totum concernat ordinem, nec ſuppetant pecuniæ communes ordinis pro ſumtibus neceſſariis dictæ legationis ; præſens generale capitulum collectam ſeu gratioſum ſubſidium pro ſemel tantum, uſque ad ſummam 6000 ducatorum toti ordini impoſuit, A diſtribuendam & dividendam omnibus & ſingulis ejuſdem ordinis & monaſteriis & prioribus utriuſque ſexus, ſecundum poſſibilitatem & facultatem cujuſlibet. Cujus quidem diſtributionis aſſignationem faciet dictus dominus Ciſtercienſis, ſive per provincias, ſive per particulatim, prout melius videbitur, evocatis abbatibus de Firmitate, de Theoloco, &c.

STATUTA ANNI M.CCCC.LXXVII.

B I. PRo Sixto IV. pro cardinalibus, maximè domino Philiberto tituli S. Luciæ in Silice ordinis protectore, ceteriſque prælatis dicantur in ſingulis monaſteriis tres miſſæ, prima de Spiritu-ſancto, ſecunda de S. Cruce, tertia de B Maria.

2. Pro invictiſſimo domino noſtro Frederico imperatore, pro chriſtianiſſimo domino Ludovico Francorum rege, pro illuſtriſſimo principe domino Carolo duce Burgundiæ, ac ceteris dicantur tres miſſæ, ut ſupra, de Spiritu-ſancto, de S. Cruce, de B. Maria à ſingulis ſacerdotibus ordinis univerſi.

3. Pro burgenſibus, mercatoribus, labora-C toribus & maximè benefactoribus ordinis una miſſa de Spiritu-ſancto in ſingulis monaſteriis ordinis univerſi. Item, pro Eccleſia miſſa in hebdomada. *Salus populi.* Item, pro Philippo, Johanne, & Carolo Francorum regibus, pro duce Burgundiæ domino Philippo & ceteris defunctis tres miſſæ de *Requiem* dicantur in ſingulis monaſteriis.

4. Cum ordo noſter Ciſtercienſis ſpecialiter & expreſſe ac juſte domino abbati & conventui Ciſtercii ac ipſi monaſterio Ciſtercienſi ſit obligatus veraciter in ſumma viginti quinque millium quadringentorum quadraginta & octo Francorum ſeu florenorum aureorum, & trium groſ-D ſorum argenteorum de antiquo debito, cum reſta ultimorum computorum, quæ aſcendit ad ſummam 2480 florenorum 2 ſol. de & pro tempore præterito ; & oporteat ipſum ordinem onera ſibi incumbentia & quotidie ſuccreſcentia neceſſario ſupportare, quæ ſolvi nequeunt abſque multiplicatis & ſolito gravioribus expenſis, generale capitulum contributionem novem millium florenorum pro dictis ſolvendis debitis, & pro expenſis præſentis capituli generalis & ceteris oneribus ejuſdem ordinis anno præſenti ſupportandis, ſicut alias ſolitum eſt, ordinat, & imponit : univerſis & ſingulis abbati-E bus, prioribus, cellerariis, & burſariis monaſteriorum dicti ordinis præcipiens & injungens, quatenus ſummas & quotas ipſos & monaſteria ſua de dicta contributione concernentes & contingentes, ſecundum quod in regiſtris continetur, niſi per dominum Ciſtercienſem modernum, cui dat generale capitulum ſuper hoc plenariam poteſtatem moderentur, ſolvant & tradant integraliter & completè in terminis præſcriptis.

5. Eligitur in protectorem ordinis cardinalis S. Luciæ noſtrorum prædeceſſorum formam

Digitized by Google

procedendi & modum in parte imitando, ſupplicando ſanctiſſimo Patri, ut dictum protectorem dicto officio honore & onere pacificè gaudere & uti faciat.

STATUTA ANNI M. CCCC. LXXXI.

1. GEnerale capitulum dolenter audiens quarumdam noſtri ordinis monialium deformitatem in habitu & nonnullis modis vivendi, contra communem & decentem ipſius Ciſtercienſis ordinis compoſitionem, & adeo plerumque extraneam, ut nihil in eis præter ipſius Ciſtercienſis ordinis nomen remanſiſſe videatur. His abuſibus pro viribus obviare, & cum ſanctis patribus ad ordinis modum uniformem prius obſervatum, eas reducere cupiens, diſtrictiſſime omnibus ipſius ordinis patribus, abbatibus, viſitatoribus, commiſſariis, & reformatoribus ac eorum cuilibet præcipit, mandat & injungit, ut quam citius fieri poterit, ubicumque tales abuſus, tam in habitibus quam in eorum cæremoniis invenerint, reordinent, reforment, & emendent, omnia ad ordinis noſtri priſtinum, laudabilem, antiquum & debitum modum per cenſuras ordinis, ſi aliter fieri gratioſe non poteſt, ut poterunt reducentes; videlicet ut ipſæ moniales caput velatum peplis ſeu capitegiis non pretioſis, vel nimis curioſè compoſitis, aut plicatis, ſeu impaſtatis, & deſuper quæ profeſſæ fuerint velum nigrum de lino vel canabo & non de ſerico abſque ſuperfluis ſpinteribus habeant & ferant. Quæ vero cucullas ferre & habere conſueverunt, utantur cucullis albis per totum ſatis latis, ſine cauda, cum manicis largis, & uſque circa genua longis ad cancellandum more ordinis ſedendo & inclinando. Quæ autem non cucullis, ſed mantellis uti conſueverunt, habeant mantellos religioſos panni albi, longos uſque ad terram, ſine cauda, abſque qualicumque pompa & ſuperfluitate: ſcapulare nigrum de panno vel ſargia non pretioſum ſuper tunicam latitudinis ferme unius pedis uſualis, vel circa cinctum cingulo albo & proprio: tunicam albam longitudinis uſque ad terram & non ultra reduplicatam inferius, nec minus ſtrictam ſeu apertam ſuperius. In omnibus indumentis tam exterioribus, quam interioribus caveant ne colore nigro vel alio quocumque, exceptis velo & ſcapulari, utantur. Tunicam latam & uſque ad collum clauſam ſuperius à parte anteriori penitus teneant, cum ſola fiſſura neceſſaria dumtaxat ad inducendum & capiendum diſciplinam. Camiſiis laneis utantur per diſcretionem abbatiſſæ, & ſuper pannis de lana, niſi cum eis propter neceſſitatem diſpenſentur, ſecundum regulam dormiant. Ab anulis, corrigiis argenteis vel deauratis, necnon ab omnibus curioſitatibus abſtineant, & generaliter in omnibus, exemplo B. P. N. Bernardi, habitum ſuis corporibus ſic ad ſimplicitatem & humilitatem ordinis reducant, ut nihil appareat in eis quod poſſit aut debeat offendere intuentes. Si quæ vero rebelles aut inobedientes fuerint, quamvis etiam abbatiali vel alia quacumque præemineant dignitate, debite puniantur, etiam, ſi earum demerita exigant, deponantur. Alia autem ſecundum ſui caſus & ſtatus exigentiam taliter puniantur, quod ceteris occaſio rebellandi vel inobediendi ſecludatur in ordinis plenaria poteſtate.

2. Animarum ſaluti ſollicite invigilans generale capitulum, gravem in ordine & à diebus multis piorum conſcientias agitantem, & ſollicite mordentem articulum ſuper eſu carnium atroci ſcrupuloſitate moroſaque deliberatione ſub divino timore pertractans, cujus deciſionem uſque ad præſens diſtulit, hinc ſanctæ regulæ tenorem, necnon devotam nonnullorum filiorum ordinis abſtinentiam & auſteram obſervantiam, multorumque his diebus adhuc in diverſis regionibus degentium ſuper hoc puram opinionem & religioſam frugalitatem, & alia multa huic parti ſervientia ponderans; inde verò Benedicti papæ XII. ac domini Sixti IV. pontificis maximi ſaluberrimas perneceſſariaſque moderationes ac diſpoſitiones ſuper hujuſmodi eſu ad inſtantiam ordinis rationabiliter editas, cum ob urgentiſſimam & inevitabilem in diverſis terris & regionibus neceſſitatem, in quorum nonnullis ob locorum & terrarum ſterelitatem, ubi cum nulla pœne victualia præter carnes haberi poſſunt, impoſſibile ſeu multum difficile eſſet homines in eis abſque carnium eſu vivere: tum denique propter alias apparentes ſatis rationes huic alteri parti non mediocriter faventes, attentius conſiderans. Quamobrem etſi integro animo cupiat omnes ordinis filios & filias poſſe & velle à carnibus abſtinere, crebris nihilominus & aſſiduis multorum querulis precibus pulſatum, præmiſſarumque & aliarum plurium eorum conſideratione inclinatum, pro animarum & conſcientiarum quietudine, conformiter ad gratiam domini Sixti papa IV. diſpoſitionem ſeu permiſſionem, eſus carnium prudentiæ & conſcientiæ abbatum ſeu viſitatorum & reformatorum ordinis, quoad ſanctimoniales & converſas, pro diebus ab eccleſia & ab ordine non prohibitis, remittit; ita ut abſque conſcientiarum quocumque periculo læſura ſeu ſcrupulo pro terrarum, locorum, perſonarum, tractatuum, negotiorumve & temporum conditionibus & neceſſitatibus, ut dictum eſt, carnibus uti, & cum prædictis ſubditis ſuis aut ſibi commiſſis diſponere ſeu diſpenſare poſſint & valeant, donec & quo uſque per dictum generale capitulum aliter fuerit diſpoſitum & ordinatum.

STAT. ANNI M. CCCC. LXXXII.

I. STatuitur ut ex monaſteriis ſingulis XII. monachorum, unus ſtudii cauſa ad collegium S. Bernardi Oxonienſis in Anglia, & ex viginti ſex duo, & ut monaſteria duorum vel trium monachorum ſimul aſſocientur ad conflandam totam integram pro uno ſcholari penſionem.

Digitized by Google

2. Jubetur comburi liber qui dicitur ſcriptus à domino Clarevallenſi, continens multa opprobria in reverendum dominum Ciſtercienſem, pro quo idem Clarevallenſis veniam ibi petiiſſe proſtratus narratur in decreto.

3. Jubentur deſtrui camini in dormitorio erecti.

STAT. ANNI M. CCCC. LXXXIII.

1. AD inſtantiam procuratoris G. conficiatur definitio anni præteriti de comburendo codice contra dominum Clarevallenſem lata, quam ipſe impugnabat, ex eo quod non in definitorio, ſed Divione fuiſſet expedita, contra quem ſuſtinet dictus procurator ea quæ Divione peragenda relinquuntur, cum tanto robore ab omni tempore terminari à deputatis capituli generalis, quanto ſi ipſo capitulo ſedente terminarentur.

2. Non obſtante antiqua definitione contraria jubet capitulum ut ad electionem novi abbatis pater abbas, aut viſitator, aut commiſſarius, non alius vicinior vocetur, etiam pro monialibus, dummodo intra diem unum venire poſſit.

3. Ob paupertatem Fontis-Danielis permittit capitulum uni inde profeſſo ut Andegavi ſtudeat, à parentibus alendus.

STAT. ANNI M. CCCC. LXXXIV.

I. INvehitur capitulum generale in fratrem Petrum abbatem Claræ-vallis, eo quod in reverendiſſimum patrem dominum Ciſtercii in parlamento multa calumnioſa per advocatum litigando dixerit.

2. Ut abbates ſub pœnis in definitionibus contentis veniant ad capitulum generale.

3. Capitulum generale ſtatuit definitione perpetuo valitura, ut ſcholares non alibi, quam in ſtudiis ordinis ſub proviſoris diſciplina, ſecundum ordinis ſtatuta principalia maneant, vivant, & ſtudeant.

4. Principibus & potentibus mulieribus in exequiis & aliis officiis divinis ingreſſum eccleſiarum permittit, dum non pernoctent in monaſteriis.

5. Inſequendo ritum hactenus obſervatum, reverendiſſimo domino Ciſtercienſi & quatuor primis filiabus committit cetera negotia Divione terminanda.

6. Prohibet viſitatoribus, ne quid ratione viſitationis exigant aut recipiant, ſeu per modum debiti, ſeu per modum doni gratuiti, exceptis ſolis expenſis rationabilibus, juxta antiqua ordinis ſtatuta debitis.

7. Prohibet ne res quaſcumque per perſonas ordinis defunctas derelictas quiſquam ſibi appropriet; ſed per priorem monaſterii ad communem utilitatem monaſterii, aut particularem aliquorum neceſſitatem diſtribuantur.

8. Permittit abbati de *Hymerode*, ut cum ipſe non poterit per ſe ipſum, mittat priorem ſuum ad viſitandas moniales ſibi ſubjectas: ita tamen, ut abbatiſſas non niſi abbate ordinis ſecum aſſumto deponat aut inſtituat.

9. Eidem abbati de *Hymerode* permittitur introductio ſæcularium in ſuum & ſuarum monialium capitulum pro conſiliis & auxiliis dandis, & teſtimoniis cupiendis, dum ex hoc ſecreta non revelentur.

10. Quamquam non ſine diſplicentia grandi ad aures hujus capituli generalis deductum ſit, monaſterio Morimundi per liberam reſignationem domini ANTONII noviſſimi ejuſdem abbatis, in manus ſanctiſſimi domini noſtri papæ nuper factam vacanti per ſedem apoſtolicam fuiſſe proviſum de perſona domini JACOBI DE LIVRON monachi ordinis S. Benedicti, in ordinis noſtri ſtatutis & obſervantiis, immò & in litteratura & aliis ad tantum monaſterium regendum (quod unum de primis quatuor exiſtit, maximamque filiationem habet in remotis partibus) minus expertum : ſemper tamen obedire volens humiliter ſanctæ ſedi apoſtolicæ, ipſum dominum Jacobum in abbatem Morimundi ſic promotum in gremium generalis capituli & ordinis ſuſcepit; ita tamen ut juramenta conſueta de obſervandis ordinis ſtatutis & conſuetudinibus, libertatibuſque & privilegiis manu tenendis, & obedientia generali capitulo & patri abbati ſuo publicè præſtaret, quemadmodum fecit in conſpectu omnium definitorum: injungens ſibi nihilominus ne de viſitatione & reformatione tam mediatè quem immediatè ſibi ſubditorum monaſteriorum ſe quomodolibet intromittat, quoad uſque de ſtatutis ordinis & ceteris in talibus neceſſariis fuerit melius informatus. Interim vero reverendiſſimus dominus abbas Ciſtercii pater abbas immediatus dicti monaſterii Morimundi de viſitatore vel viſitatoribus, ſufficiente vel ſufficientibus, idoneo vel idoneis, monaſteriis dicto monaſterio Morimundi ſubjectis provideat, ne defectu hujuſmodi aliquod incurrant in ſpiritualibus & temporalibus detrimentum.

STAT. ANNI M. CCCC. LXXXV.

1. GEnerale capitulum ſupplicat papam, ut citet abbatem Claræ-vallis pro infractione privilegiorum ordinis in hoc quod reverendiſſimum dominum Ciſtercienſem ad laïcum tribunal traxerit.

STAT. ANNI M. CCCC. LXXXVI.

1. COmmittitur abbati de Petra ad inſtantiam regis Portugalliæ, ut minora monaſteria, quæ numerum monachorum ſufficientem alere non potuerint, aliis juxta regis conſilium uniantur.

2. Cum piſces & alii cibi regulares in monaſteriis monialium atque in grangiis & aliis locis extra monaſterium proprium, ad quæ mo-

Digitized by Google

nachos aliquando mitti contingit, difficulter & ſine magnis impenſis haberi non poſſint; juxta indulgentiam felicis recordationis domini Sixti papæ IV. gratioſe diſpenſat præſens capitulum generale cum abbate de Eberbaco ac perſonis regularibus ſibi ſubjectis, ut in præfatis locis, extra tamen adventum & ſeptuageſimam, diebus dominicis, tertiis & quintis feriis tam ipſe abbas in propria perſona, quam perſonæ regulares cum licentia domini abbatis & non alias, carnibus uti valeant: ita tamen ut hoc fiat modeſte, ubi requirit neceſſitas, aut cauſa ſubeſt rationalis, ne gaſtrimargiæ vitium propter hoc aliquis eorum incurrat, aut ſæcularibus ſcandalum generent, quantum fieri poterit præcavendo.

3. Ad inſtantiam comitis de Sina ordinis benefactoris, diſpenſat generale capitulum cum abbate & conventu Loci-S. Mariæ, ut nonobſtantibus ſtatutis & definitionibus ordinis in contrarium facientibus, quolibet anno ſemel feria II. & feria III. infra octavas Corporis Chriſti mulieres illius monaſterii eccleſiam, non alia loca conventualia ingrediantur.

4. In monaſteriis minoris Poloniæ feſtum Spineæ coronæ cum XII. lectionibus & hiſtoria propria fieri conceditur.

5. Abbati Speciosæ-vallis conceditur, ut organa conſtruere, in eiſque canere in eccleſia ſua poſſit, nam juxta prophetam in chordis & organo Dominum laudare jubemur.

6. Abbatibus Hungariæ conceditur, ut feſtum S. Stephani regis Hungariæ in craſtino S. Bernardi, & feſta S. Ladiſlai & S. Elizabeth cum propriis hiſtoriis faciant, ceteris hiſtoriis, cantibus, & feſtis in ordine inſolitis penitus rejectis.

STAT. ANNI M. CCCC. LXXXVII.

1. Generale capitulum jubet, ut viſitatores cogant omnes ordinis perſonas, ad portandum habitus regulares, ſecundùm colorem & formam ſeu figuram in Ciſtercio ſolitam, propter uniformitatem.

2. Jubet ut libri ordinis ab abbate Pomerii aliàs de *Bongart* impreſſi recipiantur, quia ipſi examinati per priorem & cantorem & ſuccentorem Ciſtercii reperti ſunt ſatis correcti, & juxta originale traditum à reverendiſſimo domino Ciſtercii.

STAT. ANNI M. CCCC. LXXXIX.

1. Statuit, ut juxta papæ mandatum, continuetur ordinis reformatio per viſitatores capitulique commiſſarios, quos generali auctoritate ordinis, qua fungitur, abbas Ciſtercii mutare poterit, & alios inſtituere cum poteſtate ſimili. Jubetque quod dicti commiſſarii quoſlibet abbates, aut ſaltem aliquos ex ſingulis provinciis citent ad proximum capitulum generale pro taxa contributionum, quia ex noſtris monaſteriis aliqua creverunt in bonis temporalibus, aliqua decreverunt.

2. Cum debita humilitate & reverentia ſupplicat reverendiſſimum dominum Ciſtercienſem ut Italiam viſitare dignetur.

STATUTUM ANNI M. CCCC. XC.

Romam ire non licet, niſi prius petita licentia à reverendiſſimo domino noſtro Ciſtercienſi, aut capitulo generali.

STATUTA ANNI M. CCCC. XCI.

1. Ad aures præſentis capituli deductum eſt, abbatiſſas & moniales monaſteriorum, monialium de Valle-virginea & de Veruſten multas novitates contra ordinis formam in earum monaſteriis introducere, eligendo ſibi præpoſitos ſæculares preſbyteros, qui ſingula, ut dicitur, gubernant tam in ſpiritualibus, quàm temporalibus, novitiis habitum imponunt, ſingulaque bona temporalia gubernant & regunt, & plura alia faciunt omninò ſanctæ religioni diſſona, in contemtum, vilipendium, dedecus & gravamen ordinis ipſius, monaſteriorum & perſonarum. Quibus malis abuſibus & damnis providere de remedio opportuno cupiens generale capitulum, præfatis abbatiſſis & perſonis ſub pœnis, ſententiis & cenſuris eccleſiaſticis & ordinis per abbatem de *Colbath*, earum viſitatorem & patrem abbatem mandat & præcipit, quatenus præmiſſa omnia & alia contra ordinis formam facientia, omninò ab ſe abdicent & relegent, dictoſque præpoſitos preſbyteros ſæculares omninò expellant, deincepſque ſe regant per omnia tam in ſpiritualibus quàm in temporalibus ſecundùm ſtatuta patrum in definitionibus de monialibus tam de clauſura, vita in communi, confeſſoribus, capellanis, quam in aliis quibuſlibet, nec præſumant de cetero per ſe eligere præpoſitos, aut quoſcumque officiarios, niſi de conſcientia & ordinatione ejuſdem patris abbatis, cui ſingulis annis fideles & integras computationes de univerſis & expenſis monaſteriorum juxta ſummorum pontificum & ordinis inſtitutiones faciant & reddant: executionem præſentis definitionis eidem patri abbati committendo in plenaria ordinis poteſtate.

2. Cum omni humilitate & reverentia exponi fecit præſenti capitulo generali abbas de Veteri-campo diœceſis Colonienſis, quod ſunt tria aut quatuor monaſteria monialium in partibus Weſtphaliæ, quæ à multis annis ab ordine derelicta, & ſub reverendi in Chriſto patris patris domini ordinarii juriſdictione uſque ad præſens gubernata extiterunt, & nunc divina miſerante clementia dictus ordinarius & plures alii nobiles eorum monaſteriorum fundatores, qui reformationem & felicem directionem præfatorum monaſteriorum ſincera devotione anhelant, requirunt & rogant, ut dicta monaſteria ab ordine recipiantur, ordini reincorporentur, & reunian-

Digitized by Google

tur, reformenturque, & de cetero regantur per patres abbates ejuſdem monaſterii ſecundùm formam & conſuetudinem ipſius ordinis. Et quia idem capitulum generale deperdita ab ordine, abalienata recuperare & cuncta loca ſibi ſubjecta ſub Dei jugo & ſanctæ religionis obſervantia dirigere, quantum cum Deo poteſt, ſummis cum affectibus deſiderat, eidem abbati de Vetericampo committendo dat facultatem & poteſtatem dicta monaſteria totius ordinis nomine recipiendi & eidem ordini reincorporandi & reuniendi, illaque regendi, viſitandi, reformandi, & alia neceſſaria in eiſdem agendi, quæ poſſet & deberet agere & facere ſecundùm ordinis formam verus pater abbas eorum immediatus, donec & quouſque aliter per capitulum generale fuerit ordinatum in plenaria ordinis poteſtate.

STATUTA ANNI M. CCCC. XCII.

1. Generale capitulum prioratum S. Salvatoris de Antuerpia, ſingularibus cupiens favoribus & gratiis honorare, priori & fratribus ejuſdem prioratus dat licentiam & facultatem, ut annis ſingulis in navi eccleſiæ & loco eminenti die dedicationis dictæ eccleſiæ ſermonem publicè ad populum facere, & omnes utriuſque ſexus illo die eccleſiam dicti prioratus ad divina audienda dumtaxat introducere poſſint: ita tamen quod mulieres non intrabunt loca regularia ejuſdem prioratus.

2. Abbati & conventui Caroli-loci benignè per capitulum generale conceditur, ut perpetuis futuris temporibus, annis ſingulis in eccleſia dicti monaſterii feſtum tranſlationis S. Guillelmi dudum ejuſdem monaſterii abbatis, & demum Bituricenſis archiepiſcopi, ſolemniter celebrare poſſint & valeant.

3. Sanctam & ſalubrem eſſe cogitationem orare pro mortuis attendens generale capitulum, juxta ſcripturæ teſtimonium, præſenti definitione ordinat, ut deinceps ſingulis annis die commemorationis defunctorum, in exitu miſſæ conventualis, conventus cum cruce & aqua benedicta, præſidente abbate, vel eo qui miſſam celebravit, circumeat cimiteria monaſteriorum in ſeptis illorum exiſtentia, dicendo ſeptem pſalmos & reſponſoria defunctorum, prout abbati & priori opportunum videbitur, aſpergendo aquam benedictam, & in reditu revertantur ante majus altare, ſicut fieri ſolet in regreſſu tumulationis fratrum, juxta ordinis ſtatuta & uſus. Et quoniam in pluribus monaſteriis maxima comperitur, non tam negligentia, quàm irreverentia circa cimeteriorum honeſtatem, & quæ inter populares nullatenus permitteretur, præcipit generale capitulum diſtrictius univerſis abbatibus, prioribus & cellerariis, quatenus cum omni diligentia ſaltem infra proximum Paſcha, diligenter extirpari faciant vepres, ſpinas, urticas, & quaſlibet arbores maximè infructuoſas dicta cimiteria occupantes; illaque diligenter claudere, ne boves & alia animalia loca ſancta polluant & contaminent.

STATUT. ANNI M. CCCC. XCIII.

Ad humilem ſupplicationem abbatis Mulbrunenſis præſens generale capitulum concedit & indulget, ut quoniam crebro hoſpites honeſti, litterati, nobiles & magnates, qui non ſolùm dicto monaſterio Mulbrunenſi, ſed etiam toti ordini ſunt honori & adjumento, monaſterium ipſum accedere, & gratia hoſpitalitatis recipi ſolent, poſſet ſine conſcientiæ ſcrupulo idem abbas in menſa ſua eiſdem, ut præmittitur, hoſpitibus ſic diebus in ordine conſuetis dare & impartire eſum carnium toties quoties eidem abbati, vel in abſentia ejus priori dicti monaſterii, ut honeſtum & congruum viſum fuerit.

STATUT. ANNI M. CCCC. XCIV.

Quia propter temporum indiſpoſitionem, periculaque non poſſunt abbates, nec audent diuturniorem hic in Ciſtercio trahere moram, præſens generale capitulum remittit alias materias dicti capituli Belnæ terminandas per dominum Ciſtercienſem, ceteroſque definitores per eum vocandos, omninò, & in eadem forma & vigore, ſicut in præſenti definitorio terminarentur & terminari poſſent & deberent.

STAUTUM ANNI M. D. II.

Non poteſt præſens generale capitulum ſine gravi dolore videre commendarum voragines, quæ diebus ſingulis per univerſum orbem diſſipationes locorum & morum depravationes inducunt. Adeo quod non poſſint ordinis regulares perſonæ, cum forſitan fuerint paſtore deſtitutæ, patres ſuos adire abbates, & ea quæ ad novi paſtoris ſubſtitutionem, ſecundùm juris & ſtatutorum noſtrorum inſtitutiones, requirere, & peragere, importunis extraneorum & potentum ſupplicationibus & minis præpediti. Ea propter proviſionem, quæ ſub ſigillo definitorum præſentibus eſt annexa, de monaſterio B. Mariæ de Florano per abbatem de Faſia factam confirmat, & ejuſdem roboris eſſe decernit, ac ſi per patrem abbatem immediatum data fuiſſet: ſupplendo omnes & ſingulos defectus, ſi qui ſupervenerunt, aut ſupervenire potuerint, attento quod idem de Faſia vicarius ſeu commiſſarius domini noſtri reverendiſſimi abbatis, illis in partibus fuerat ordinatus in plenaria ordinis & capituli generalis poteſtate.

STATUTUM ANNI M. D. VIII.

Audita per generale capitulum querimonia fratris Nicolai abbatis Signiaci Remenſis diœceſis, ſuper eo quod cum idem Signia-

Digitized by Google

cenſe monaſterium, more plurimorum aliorum ordinis ſexus utriuſque monaſteriorum diverſis in partibus fundatorum, primævam regulæ S. Benedicti quoad abſtinentiam eſus carnium traditionem, utpote Deo gratam, monachis aptam & utilem, ſanctiſque canonibus conformem per annos quadraginta quatuor retinuiſſet, fratreſque inibi Deo famulantes in hac vivendi forma hactenus retinuiſſent: nihilominus modernus abbas Igniacenſis dicti loci ſuperior immediatus, in menſe Januario nuper elapſo idem monaſterium Signiacenſe paterna viſitando auctoritate, formam ipſam vivendi moribus utentium tamdiu approbatam præproperè, prætermiſſo juris ordine, matura patrum deliberatione, uti dixit, & de facto per cartam inibi ſuo ſub ſigillo confectam, ac præſenti generali capitulo per eumdem conquerentem realiter exhibitam ſcripſit & aſſeruit, penitus abolevit, immutavit & deſtruxit: injungens de cetero fratribus ejuſdem loci more aliorum circumvicinorum monaſteriorum carnes miniſtrari, ne, quod abſurdum videtur, ipſis pro diverſitate obſervationis gravamen aliquod, uti dicebat, à domini legati commiſſis reformatoribus inferretur. Quod quidem in grave animarum detrimentum, monaſterii gravamen, pernicioſumque exemplum vergebat. Super quibus omnibus habita patrum collocutione ac deliberatione diligenti, attentis ordinis inſtitutis, aliiſque in hac parte conſiderandis, idem capitulum præfatam viſitationis cartam præſenti definitioni alligatam, quoad hujuſmodi immutationis & innovationis articulum, ordinationem & injunctionem per dictum de Igniaco ſuper carnium adminiſtratione factam, tamquam ſine patrum juſſu & ordinatione præſumtam caſſat, revocat, & annulat, monaſterium ipſum in priſtinum ſtatum reducendo & relinquendo; & nihilominus animarum ſaluti providere cupiens idem capitulum, dum coacta Deus non requirat ſervitia, abbati de Ellantio committit, quatenus ad idem monaſterium de Signiaco perſonaliter, quamprimum poterit accedat, præſentemque definitionem publicet & exequatur, ſingulorum inſuper fratrum vota, mentes ac etiam corporum qualitates ſciſcitetur, conſideret & inquirat. Et ſi id eorum ſaluti expediens & neceſſarium compererit, ipſis ejuſdem capituli auctoritate de cetero, more aliorum ordinis monaſteriorum Benedictinam & alia ordinis privilegia & indulta inſequentium, ut carnibus veſci poſſint in poſterum permittat, nullum verò cogat. Quibus quidem Signiaci fratribus & eorum cuilibet mandat & præcipit idem capitulum, quatenus eidem de Ellantio in hac parte devotè pareant & obediant.

STATUTUM ANNI M. D. X.

AD tollendum deteſtabile proprietatis vitium, quod à ſanctis patribus ita exoſum in monachis habitum eſt, ut etiam in mortuos hujuſmodi vitium punierint, præſens generale capitulum hujuſmodi ſanctorum patrum exemplis, ſanctæque regulæ, iteratis definitionibus jam ſuper his editis, & canonicis inſtitutis ſe conformare deſiderans; omnibus & ſingulis ordinis abbatibus, & aliis quibuſcumque ordinis perſonis in eodem præeminentiam & auctoritatem habentibus diſtrictè præcipit, ut ſi quas ordinis perſonas huic damnabili proprietatis vitio pertinaciter inhærere, aut in eodem diem clauſiſſe extremum cognoverint, ipſi tales ſic viventes per omnes ordinis pœnas & cenſuras ad ſui purgationem efficaciter compellant. Taliter verò morientes in ſterquilinio cum pecunia ſepeliantur & inhumentur. Et hoc quidem ad audientiam præſentis capituli per abbatem de S. Bernardo in Frizia, circa inhumationem in ſterquilinio ſui religioſi dicti monaſterii burſarii factum fuiſſe conſtitit, & idem capitulum collaudando laudavit, approbavit & confirmavit; omnibus & ſingulis ordinis abbatibus & abbatiſſis præcipiens, ne dent facultatem ſuis religioſis tenendi vel retinendi animalia, & alia hujuſmodi: quodque præſentem definitionem ſingulis annis die palmarum una cum alia communi definitione legendam in monaſteriis ſuis habeant, & publicetur in plenaria ordinis poteſtate.

STATUTA ANNI M. D. XI.

1. PRæſens generale capitulum communibus ordinis privilegiis & definitionibus ſuis jamdudum iteratis & repetitis in hac parte firmiter inhærendo, omnibus & ſingulis ordinis perſonis regularibus, ne profeſſiones aliquibus commendatariis faciant, aut in ſpiritualibus eiſdem obediant, ſub pœnis & cenſuris ordinis definiendo prohibet, & quod patres abbates & ordinis viſitatores in eos, quos tales feciſſe profeſſiones invenerint, pœnas & cenſuras ordinis jam ſuper his latas exequantur, diſtrictè mandando præcipit in plenaria ordinis poteſtate.

2. Scandaloſos quorumdam ordinis patrum diſcurſus, & pernitioſas evagandi occaſiones præſens generale capitulum extirpare deſiderans, omnibus & ſingulis ordinis abbatibus diſtrictè prohibet, ne ſuos religioſos ad villas & oppida, prætextu ibidem pro defunctorum exſequiis, aut anniverſariis, ſeu quorumcumque publicorum conventuum miſſas celebrandi, tranſire permittant, niſi forſan tam graves & ſolemnes eſſent perſonæ, pro quibus ipſi abbates id meritò denegare non poſſent: ſuper quo patres abbates aut eorum commiſſarii in ſuis viſitationibus diligenter informent: & quos tam abbates quàm monachos ſecus egiſſe compererint, pro ſuæ tranſgreſſionis exigentia, corripiant in plenaria ordinis poteſtate.

STATUTUM ANNI M. D. XVI.

GEnerale capitulum ægrè ferens abuſum intolerabilem quoramdam abbatum, qui regularis ſtatus reverentia penitus abjecta, non erubeſcunt mulieres, ſub colore ſuarum neceſ-

ceſſitatum

Digitized by Google

ſitatum domeſticarum & quotidianarum tenere, ac quandoque ſuis religioſis alimenta per ipſas facere miniſtrari, & propterea loca regularia & cameras abbatum & religioſorum frequentare in maximum animarum periculum & perditionem, omnibus & ſingulis ordinis abbatibus, ſub pœnis & cenſuris ordinis per patres abbates & commiſſarios infligendis, juxta patrum noſtrorum, antiquas definitiones, diſtrictè prohibet, ne mulierem quamcumque præmiſſorum vel cujuſcumque rei prætextu tenere, vel in ſuorum monaſteriorum ſeptis ſeu limitibus habere præſumant, nec quaſcumque mulieres, cujuſcumque ſtatus exiſtant, ad loca regularia intrare permittant, niſi tamen tam nobiles, excellentes, & ſublimes eſſent, quibus ingreſſus ſine detrimento denegari non poſſet.

STATUTA ANNI M. D. XVII.

1. QUoniam totius ordinis conformitas non modo in cantu & divino ſervitio, ſed etiam in habitu & veſtimentis hactenus laude non modica conſtat fuiſſe commendata; videns generale capitulum ineptitudinem & diverſitatem in gerendis palliis ſub capuciis, quæ aliquando ob penuriam & paupertatem ab omnibus & ſingulis in promtu non habentur; aut ſi habentur, non ejuſdem coloris aut materiei. Quod ſi etiam talia eſſent aut ſemper conjunctim ferenda eſſent, aut duo continuè habenda, quæ viciſſim quiſque eques & pedes indueretur, cujuſmet facultas non cuique ſuppetit Quare præſens generale capitulum cupiens hujuſmodi diverſitatem protinus ad unitatem reducere, præcipit deinceps ſuper caputia honeſta, quantum fieri poterit, decentia & religioſa pallia portari, utpotè quæ ſint religioſæ formæ, perforata ad manicas, coloris nigri, apparente deſuper ſupremo caputii, quatenus ſub & ſuper ſe ſe jugiter indicia præferant monaſticæ profeſſionis.

2. Præſens generale capitulum libenter amplectens ſalubrem admonitionem domini domini cardinalis de Luxemburgo ſanctæ ſedis apoſtolicæ à latere legati in Francia, ad inſtantiam regis chriſtianiſſimi, necnon dominæ conſortis ſuæ reginæ devotiſſimæ, immò etiam ſanctiſſimi domini noſtri papæ, pro reformatione monaſteriorum ordinis utriuſque ſexus in ſuis regnis & dominiis, in primis quas poteſt & debet humillimas gratiarum actiones ipſis affectuoſiſſimè & humillimè refert, ex nunc decernens & inſtituens per ſingulas provincias commiſſarios, quos poſtea nominabit, qui juxta eorum intentionem habeant hujuſmodi reformationem viriliter proſequi. Quare etiam modo in viſceribus caritatis omnes & ſingulas ordinis perſonas tam præſentes quàm abſentes inſtantiſſimè præmonet, quatenus ſe ſe ex tunc præparent huic tam ſancto operi, &, ut creditur, ex divino Spiritu ſuggeſto præbere faciles & benevolos. Quem quidem reverendum dominum pro tam benevolo ad totius ordinis noſtri in utroque homine reparationem & reſtaurationem affectu, in omnibus bonis ſpiritualibus hucuſque factis, & quæ per Dei gratiam in ordine poſtea fient, ea qua liberalitate & auctoritate poteſt, facit perpetuò participem.

STATUTA ANNI M. D. XVIII.

1. UT perſonarum ordinis regularis obſervantia prothonotorios & alios hoſtes noſtros à malignitate retrahat, cunctoſque Chriſti fideles ad nobis benefaciendum favorabiliter inducat, generale capitulum diſtrictè præcipit patribus abbatibus, ut per ſe vel per ſuos commiſſarios monaſteriis ſibi & perſonis ſubjectis ſuperioritatis officium ſolito diligentius impendant, coabbates ſuos & religioſos regulariter vivere, tria vota eſſentialia irrefragabiliter ſervare, proprietatem radicitus amputare, evagationes effugere, portas monaſteriorum clauſas tenere, mulieres monaſteria nullatenus intrare permittere, ſæculares amputare, moreſque pompoſos abjicere indiſſimulanter compellendo.

2. Diverſorum ordinis neceſſitatum anfractibus variis locis paſſim emergentibus, generale capitulum ad beatiſſimam Dei genitricem confugiens, ordinat & ſtatuit, ut omnibus & ſingulis ordinis univerſi utriuſque ſexus monaſteriis, ſingulis diebus cantetur in fine veſperarum alta voce antiphona *Spiritus-ſanctus*. Antiphona *Inviolata* cum verſiculo *Poſt partum*, collecta *Famulorum tuorum*.

3. Quoniam conſtat quondam fuiſſe definitum, ut in ordinis monaſteriis non deberet in officio prioris inſtitui, niſi qui ex monaſterio eodem profeſſus extitiſſet. Ex quo nonnullis in locis defectu virorum ſæpius contingit, ut non ſit qui in hujuſmodi officio valeat inſtitui. Quapropter præſens generale capitulum præfatam definitionem hoc modo cenſet eſſe declarandam & ſpecificandam, quod dum videlicet in illis monaſteriis idoneus valebit experiri. Sin autem, jure poterit alio ex loco alius accerſiri, qui proprii abbatis interveniente conſenſu, per omnia ſubditus ſit abbati illi ſeu prælato, in cujus monaſterio fuerit inſtitutus.

STATUTA ANNI M. D. XXII.

1. SAcræ religionis noſtræ devotio primitus in fide Chriſti fundata, & hactenus jugiter continuata, merito nos excitare debet, ne quando in poſterum eam falſa doctrina offuſcari, lædi, aut diminui quoquo modo contingat. Quapropter præſens generale capitulum ſummoperè circa ſuos præcavendo, in virtute ſalutaris obedientiæ, & ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœna, omnibus & ſingulis ordinis regularibus perſonis diſtrictè prohibet, ne perverſam illam doctrinam, cujus fama penè jam omnium auribus percrebuit, & quæ dicitur à quodam Luthero nomine emanaſſe, ſectentur aut audiant, ſeu etiam libros ipſius, ſi qui inſcribuntur, legant, conſervent, aut habeant; præcipiendo proviſoribus & præſidentibus collegio-

Digitized by Google

rum, ne permittant ſcholares ordinis illam doctrinam, ſeu potius hæreſim & errorem ſtudere, ſeu libros habere, aut pertractare; ſed quos invenerint, facta diligenti inquiſitione, comburant, aut deſtruant. Quod ſi qui in præmiſſis, quod abſit, rebelles fuerint, aut inobedientes, puniant eos, aut per emiſſionem perpetuam è collegiis, ſeu alias prout judicaverint in plenaria ordinis poteſtate.

2. Præſens generale capitulum non æquanimiter ferens abbatis commendatarii de Fonteneto ingratitudinem, non ferentis habitum ordinis, non minus contra ejuſdem ordinis regulam & ſtatuta, quam contra ſanctiſſimi domini noſtri papæ ordinationem, prout conſtat ex forma proviſionis ſuæ de eodem monaſterio: ideo in virtute ſalutaris obedientiæ, & ſub pœnis & cenſuris ordinis præcipit, quatenus ſe in moribus & habitu per omnia conformet ipſi ordini noſtro, omnibus & ſingulis ejuſdem monaſterii regularibus perſonis ſimiliter prohibendo, ne in his quæ juriſdictionem ſpiritualem, aut officiorum inſtitutionem reſpiciunt, ei in aliquo obediant, donec & quouſque ſe ſe, ut ſupra præceptum eſt, ſaltem in habitu ordinis conformaverit, ſed in his juxta privilegia ordinis domino de Clara-valle patri ſuo per omnia obedient & obtemperabunt. Cui quidem domino de Claravalle idem generale capitulum injungit, quatenus & officiarios ipſos in eodem monaſterio inſtituat, & in aliis eis ſubveniat, quæ dictam juriſdictionem ſpiritualem reſpiciunt. Ut autem prædicta definitio debitæ executioni mandetur, dictum præſens generale capitulum auctoritatem committit domino abbati de Pontigniaco. Et idem, ſi opus eſt, per omnia faciat idem dominus de Clara-valle ad monaſterium de Claroloco in plenaria ordinis poteſtate.

STATUTUM ANNI M. D. XXIII.

PRæſens generale capitulum communi ordinis incendio, quo à commendatariis non ſine magno continue diſpendio laceſſitur, ſuccurrendum exiſtimans, datumque in ſuprema Pariſienſis parlamenti curia adverſus commendatarium de Feneris arreſtum dicti ordinis noſtri libertati, eorumdemque commendatariorum expugnationi conducere, ne ſumtuum penuria dicti arreſti executionem obrui, & ſic in dies acrius peſtiferum commendarum virus ſerpere contingat, expenſis ordinis à dicto monaſterio de Feneris refundendis poſtea, præmentionatum arreſtum executioni mandari decernit.

STATUTA ANNI M. D. XXIV.

1. CUm omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſit ſubdita, & omnium bonorum operum inde procedant incrementa, unde virtutum acceperint ſemina, habeatque his ducibus ſanctæ religionis profeſſio dirigi, quibus auctoribus inſtitutionis ſuæ primæ inſignia novit oriri, præſens generale capitulum ſuperbam commendatarii de Savigneio anno noviſſime lapſo rebellionem, viſitante reverendiſſimo domino abbate Ciſtercienſi ægre ferens, & repoſitam indulto apoſtolico primævaque ordinis plantatione in eo plenariam capituli generalis ipſo non ſedente poteſtatem, non ſine unitatis noſtræ diſpendio neglectam iri non ſufferens: viſitationi per eum in monaſteriis de Savigneio, de Fulcardi-monte, Mortui-maris & aliis factæ, habet pro laboribus & ſingulari in eodem ſtudio gratias, conformiter ad preces domini abbatis de Clara-valle dicti monaſterii de Savigneio patris abbatis immediati, eum obnixe rogando, ut quam ſancte pieque in levandis prædictorum monaſteriorum aliorumque ſpiritualibus temporalibuſque ruinis navavit operam, ut bene cœpit, communi ordinis impenſa proſequatur & perficiat, eumque plenaria capituli generalis, ipſo non ſedente, fungi poteſtate declarat, viſitationes per eum in cunctis aliis ordinis monaſteriis ſimiliter factas & faciendas ratas habet, confirmat & approbat in plenaria ordinis poteſtate.

2. Præſens generale capitulum ægre ferens quorumdam ordinis monachorum inſolentiam, qui ſuæ vocationis obliti, non modo ſæcularia negotia, verum ad artes penitus mechanicas ſe convertunt, artem medicinæ, & alias artes indebitas, quæ clericis penitus interdicta eſt publicè exercendo, in religionis noſtræ grande ſcandalum. Ideo ſtatuit, ordinat, & definit, & nihilominus in virtute ſalutaris obedientiæ, & ſub excommunicationis pœna, talibus diſtrictè præcipit & injungit, ne artem medicinam quovis modo habeant exercere, omnibus ordinis abbatibus injungendo, ut ſuos religioſos à talibus abſtinere compellant in plenaria ordinis poteſtate.

3. Præſens generale capitulum conſiderans periculum æternæ ultionis, quod imminet multis ordinis noſtri monachis, qui ex diſpoſitione ſedis apoſtolicæ beneficia regularia vel ſæcularia, unum vel plura in titulum vel commendam obtinent, & de fructibus dictorum beneficiorum propriis abbatibus nullum inventarium, ſeu recognitionem faciunt, exiſtimantes ſe prætextu ſuarum diſpenſationum vitio proprietatis abſolutos, ordinat & definit, ut hujuſmodi monachi inventaria totius peculii ſui ſemel in anno tradant, & fideliter propriis abbatibus demonſtrent, qui abbates de hujuſmodi peculio plenariam habebunt diſpoſitionem in plenaria ordinis poteſtate.

STATUTA ANNI M. D. XXV.

1. SÆcularis aſtutia religioſæ ſimplicitati ſemper adverſa, frequenter hujus ſacræ religionis filios impugnat, multipliciter vexat, quod in ſimplicitate patrum ambulantes profeſſiones ſolemnes ſimpliciter & abſque ullo mundanæ prudentiæ fuco emittere ſoliti ſint: tali calumniæ præſens generale capitulum ob-

Digitized by Google

viare volens, ac filiorum indemnitati & utilitati conſulere, ſtatuit ut quilibet abbas novitium ad regularem profeſſionem ſuſcipiens atque clericalem tonſuram conferens, ſive ſolemnem benedictionem, de hujuſmodi profeſſione, benedictione & tonſuræ clericali impertitione faciat debita & authentica regiſtra, locum, tempus, diem, teſtes præſentes, nomina & cognomina profitentium continentia, ſignata manu & ſigno alicujus notarii ſæcularis vel regularis, quatenus cum opus fuerit, prædictorum profeſſionum, benedictionis, & clericaturæ plenam fidem faciant, & firmitatis robur obtineant.

2. Cum euntibus in ſalutem non ſit ſtandum, ſed de virtute in virtutem ambulandum, ſancta expoſcit caritas, ut obſervantia regularis, quæ in ſanctimonialibus ordinis noſtri plantata dignoſcitur, à noxiis purgetur offendiculis, noviſque extollatur virtutibus, præſens generale capitulum præcipit omnibus & ſingulis abbatibus ordinis, eorumque commiſſariis, quatenus ſanctimoniales ordinem ingreſſas, non prius ad profeſſionem regularem admittant, quam capitulum illud *Periculoſo* ſit eis coram conventu vernacula ſeu vulgari lingua expoſitum, & illæ cuncta in eo contenta ſe plene obſervaturas promiſerint.

3. Commendarum pernicies, quæ intra muros ſanctæ religionis ſerpit, & quotidie ruptis obedientiæ clauſtris, ſic effrenes reddit, ut ſæpè in commendatis monaſteriis priore vel ſubpriore aut aliis in ſpiritualibus officiariis carentibus, monachi eorumdem commendatorum monaſteriorum dictos officiarios, neglectis patribus abbatibus & eorum commiſſariis, eligant, aut per commendatarios inſtitui procurent vel permittant, ſicque perverſo eccleſiaſticæ juridictionis ordine, ſacro-ſancta ejuſdem ordinis ſtatuta confundant. Tantæ huic temeritati præſens generale capitulum de remedio opportuno providere cupiens, omnibus & ſingulis dicti ordinis perſonis, ſub excommunicationis pœnis, aliiſque ordinis cenſuris prohibet, ne priores & dictos officiarios amplius eligere præſumant, aut electis per commendatarios promotis adhæreant, privilegio aut perverſa conſuetudine non obſtantibus; ſed eorumdem inſtitutionem patrum abbatum aut eorum commiſſariorum providentiæ relinquentes, quod per eos inſtitutum fuerit, à ſubditis inviolabiliter obſervetur.

4. Cum divino munere ordini videatur reſervatum, ut electionum integritas in tam variis rerum turbinibus inconcuſſa permanſerit, ſic ut non niſi à nobis lædi poſſimus: æquum eſt eorum perditorum filiorum frangere duritiem, qui poſtpoſito Dei timore, ſpretis omnibus noſtrorum patrum ſanctionibus, & ordinis honore conculcato, perſonas quæ non ſunt de ordine, nec ullam religionis habent experientiam, poſtulare non formidant: quo fit, ut præſens generale capitulum adhærendo ſanctorum ſummorum pontificum privilegiis, necnon & plurimis ordinis ſtatutis, hoc perpetuo ſtatuto decernit & definit, omnes poſtulationes aliter quam de perſonis ordinis factas, aut in poſterum faciendas, ipſo facto nullas, nulliuſque effectus eſſe aut vigoris, taliter quod poſtulantes ex nunc pro ut ex tunc declarantur excommunicati, ac talia monaſteria in quibus ſic per poſtulationem ad futuri paſtoris proviſionem proceſſum eſt, non obſtante poſtulatione, declarat eſſe vacantia, poſtulationemque irritam & nullam, poſtulanteſque omni jure eligendi privatos, ac omnimodam talium monaſteriorum proviſionem, diſpoſitionem & ordinationem ad patres abbates, ſi de ordine fuerint plenè devolutam, præcipitque omnibus patribus abbatibus, ut omni diligentia definitionem præſentem executioni demandent, in omnibus utriuſque ſexus monaſteriis publicent, & diſtrictè obſervari faciant in plenaria ordinis poteſtate.

STATUTA ANNI M. D. XXVII.

1. AD reprimendum ingratitudinis vitium quorumdam de ordine, qui cum eliguntur ad dignitates abbatiarum, reſignare etiam ſæcularibus non verentur: quapropter præſens generale capitulum ultra pœnas contra ſimilia attentantes per definitiones & ſtatuta ordinis jam poſitas, omnibus & ſingulis electis ordinis prohibet, ſub pœna eliminationis perpetuæ à monaſterio unde fuerint electi, necnon & inhabilitatis ad quamcumque abbatialem dignitatem ipſo facto contractæ, ne hujuſmodi electionis ſuæ jus reſignent cuicumque ſæculari, aut etiam non de ordine ſine licentia petita & obtenta generalis capituli, vel ipſo non ſedente reverendiſſimi domini Ciſtercii in plenaria ordinis, &c.

2. Generale capitulum ad evitandas murmurationes & occaſiones jurgiorum in monaſteriis ordinis, diſtrictè prohibet abbatibus univerſis, ne deinceps ullum recipiant in profeſſionem monaſticam, ſine conſenſu vel totius ſui conventus vel ſanioris partis ipſius.

STATUTUM ANNI M. D. XXIX.

QUia generale capitulum graviter ferens deformitates & diſſolutiones veſtium ante & retro fiſſarum, more ſæcularium manicas latas habentium, jacquetarum fronſatarum, ſtramentorum lectorum, & camiſiarum de canapo, & non de panno contra formam ordinis, necnon, ſi fas eſt dicere, à pedibus uſque ad verticem, id eſt à calceis feneſtratis uſque ad bireta latiſſima, ad inſtar pileorum more ſæcularium, de quibus plures hactenus factæ ſunt definitiones, quas nihilominus quidam abbates licet forma gregis dicantur, ſpreverunt, omnibus & ſingulis abbatibus & prioribus ordinis univerſi diſtricte præcipitur, quatenus in præmiſſis delinquentes, ſe ſuoſque religioſos &

Digitized by Google

fratres indiſſimulanter corrigant, & ne prædictis fratribus ſeu religioſis in præmiſſis occaſio prævaricationis præbeatur, veſtiarium, aut ſtramenta lectorum de lana in pecunia nullatenus fratribus ſeu religioſis diſtribui faciant aut permittant, ſed modus conficiendi prædicta veſtimenta penes ipſos abbates & priores remaneat.

STATUTA ANNI M. D. XXXI.

1. Quoniam ex multiplici librorum præſertim novorum lectione, non ſine maximo univerſalis Eccleſiæ diſpendio, & obſervantiæ regularis moleſtia, ſimplicium mentes frequenter lædi compertum eſt, ut dum ſibi quiſque pro arbitrio doctrinam aſſumit, & ſuſpectas hujus periculoſi temporis ſequitur novitates, plurium animarum timendum eſt naufragium, generale capitulum ſtudens ſpiritualis ruinæ offenſionis lapidem ſubmovere, & ſolidæ doctrinæ præſtare pabulum, omnibus & ſingulis regularibus ordinis perſonis, ſub pœnis & cenſuris ordinis prohibet, ne quoſcumque libros apud ſe habeant, aut recipiant in poſterum, qui à ſui monaſterii abbate, aut alio regimini præſidente diſcuſſi & permiſſi non fuerint: monialibus idem injungendo & diſtrictè inhibendo, quatenus nullos, præſertim in refectoriis & collationibus ſuis vernacula lingua libros conſcriptos recipiant, ſed latinos tantum & ab ordine inſtitutos legant in plenaria ordinis poteſtate.

2. Licet pluribus & repetitis definitionibus omnibus & ſingulis monaſteriis monialium & abbatiſſis prohibitum fuerit converſos, aut donatos ſine capituli generalis, aut patris abbatis licentia recipere: generale capitulum volens neminem ignorantiæ prætextu in talibus quicquam excuſationis amplius in futurum allegare, præcedentes definitiones approbando, de novo diſtrictè ſub pœnis & cenſuris ordinis prædictis monialium monaſteriis & abbatiſſis prohibet, ne in poſterum prædictos converſos aut donatos, ſine capituli generalis aut patris abbatis permiſſione, ad profeſſionem aut quovis modo alias recipere, neque aliqua alia ordinis regularis congregatio & perſona idem in aliorum monaſteriorum donatis, ſine capituli generalis, & eorum ad quos ſpectat proviſione attentare præſumat in plenaria ordinis poteſtate.

3. Quia nonnumquam per imprudentiam confeſſorum ordinis ſuam falcem in alienam meſſem mittentium gravia diſpendia provenire poſſunt: ideo præſens generale capitulum eiſdem incommodis occurrere volens, inhibet omnibus confeſſoribus ordinis in caſibus reſervatis diſpenſare, ſicut nec pro eiſdem beneficium abſolutionis cuiquam abſque ſuperioris auctoritate præſtare poſſunt: ſic tamen à patribus & commiſſariis in omnibus monaſteriis provideatur, tam religioſorum quam monialium, ut nullum ex hoc animarum diſpendium oriatur.

4. Deflendus & non ſine lacrymis referendus obitus illuſtriſſimæ principis & ordinis benefactricis præcipuæ dominæ dominæ Archiducis Auſtriæ, cujus viventis interceſſione, nebuloſis diebus his optatæ pacis nobis lumen illuxit, & religioni noſtræ ſingularis benevolentiæ favor arriſit, qui relatu ad nos dolenti pervenit, pias preces exigit, ut quæ temporali munere ſuperſtes compenſari non potuit, egreſſa carne ſpiritualibus noſtris juvetur obſequiis. Ea propter præſens generale capitulum tantis volens beneficiis debitæ aliquid agnitionis rependere, & gratæ voluntatis præſtare ſuffragium, ſecunda die hujus capituli matutina hora ſolemnem miſſam pro defunctis à deputando abbate celebrari comparentibus abbatibus definit & ordinat: eamque religioſiſſimam dominam in capitulo, prout ſingulis benefactoribus optime meritis fieri conſuevit, devote vult & ſolemniter abſolvi in plenaria ordinis poteſtate.

5. Supplicationi abbatis de Igniaco petentis pro ſecuritate conſcientiæ, & auferendo ſcrupulo, quando eum alibi quam ad ordinis monaſteria divertere contigerit, dari licentiam confitendi, & ipſum abſolvi faciendi per quoſcumque ſacerdotes, ubi perſonam ordinis in promtu haberi nequiverit, præſens generale capitulum nulli ſaluti viam ſalutis præcludere volens, ſed quantum poteſt benignè annuit in plenaria ordinis poteſtate.

STATUTUM ANNI M. D. XXXIII.

Ne ex neglectu fervoris religionis Dominum his malis temporibus infenſum ulterius provocemus, capitulum generale vult, ordinat, & indiſſimulanter præcipit omnibus abbatibus & religioſis ordinis univerſi, uti camiſiis ex lana non lino utantur in poſterum. Sint in hoc abbates exemplo ſuis, ut facilius filii juſſis paternis pareant, ipſiſque miniſtrent camiſias laneas, ne ſub prætextu indigentiæ incurrant inobedientiæ malum.

STATUTA ANNI M. D. XXXV.

1. Cum totius religionis chriſtianæ ſacroſancta Virgo Dei-genitrix Maria poſt Deum ſit auctrix perpetua, & tutrix indefeſſa, præcipuè tamen noſtri ſacro-ſancti ordinis Ciſtercienſis aſſiduè & devotiſſimè patrona, hinc eſt quod præſens generale capitulum de ipſius ſanctiſſimæ & dulciſſimæ Jesu-Christi parentis auxilio favoreque benigno plurimum præſumens, utpote quæ deſolatos conſolatur & neminem devotius implorata relinquit, definit, ſtatuit, & ordinat, ut ejuſdem Annuntiationis dies quotannis celebrabitur, eo ipſo die quo diœceſani celebrabunt, ne fortè ſi diœceſanorum ritibus in his feſtis & præcipuis ſolemnitatibus diſcrepemus, inde plebs infirmior ſcandali occaſionem ſumat, & dicant gentes, ubi eſt Deus eorum?

Digitized by Google

2. Laudabili patrum noſtrorum inſtituto hac- A tenus fuit obſervatum, ut qui fuere ex ordine ad ſacrarum litterarum magiſterium promoti, confeſtim adepto gradu, & finita regentia, ad propria monaſteria reverterentur, ne accepti à Deo talenti immemores, aut otio abuſi torpeſcerent, aut quam accepiſſent à ſuis monaſteriis gratiam in alienum transferrent obſequium. Quapropter præſens generale capitulum ſtudens, quantum poteſt, per patrum veſtigia omnibus & ſingulis ordinis monaſteriis & perſonis debite providere, moventibus certis & rationabilibus cauſis, ſtatuit, ordinat & definit, ut in omnibus tam in famoſa Pariſienſi civitate, quam in aliis ad doctoratus gradum promotis & B promovendis deinceps injungit, ut adepto prædicto gradu & completa regentia, infra trimeſtre ad propria monaſteria reverti compellantur: proviſori collegii S. Bernardi Pariſienſis ceteriſque ordinis proviſoribus inhibendo, ne eoſdem ad prædictum gradum promotos in præfatis collegiis ampliori tempore abſque reverendiſſimi domini noſtri Ciſtercienſis, aut generalis capituli licentia morari permittant, ſed ad ea monaſteria in quibus profeſſi ſunt redire compellant in plenaria ordinis poteſtate.

C

STATUTA ANNI M. D. XL.

1. Quoniam his malignis temporibus, proh dolor! vigent in diverſis chriſtianitatis partibus varii errores contra fidem, & maxime circa venerabile Euchariſtiæ ſacramentum: ideo ut major fidelium devotio erga ipſum ſacramentum excitetur & habeatur, præſens generale capitulum permittit omnibus abbatibus, & abbatiſſis, & ceteris regularibus perſonis ordinis, ac etiam eos hortatur, ut aliqua feria cujuſlibet ſeptimanæ, ſi vacaverit, & potiſſimum feria v. poſſit celebrari miſſa conventualis de ipſo ſacramento Euchariſtiæ, cum verſiculis & collectis pertinentibus in plenaria ordinis poteſtate.

2. Conceditur licentia abbati Claræ-vallis, aut in ejus abſentia ejuſdem vicario, vel priori introducendi mulieres in ſuum monaſterium cum honeſta comitiva, ſecundum ejus diſcretionem & conſcientiam, etiam, ſi bonum ſibi viſum fuerit, illas ibidem pernoctare permittendi, uſque ad aliam reverendiſſimi futuri, vel generalis capituli diſpoſitionem.

STATUTUM ANNI M. D. XLI.

Conformitatem hucuſque in ordine laudabiliter, tum in ceteris, tum in habitu obſervari ſemper commendans præſens generale capitulum, ordinat & in virtute obedientiæ ſalutaris præcipit, quatenus abbates & religioſi ordinis noſtri in ipſis quatuor regnis Hiſpaniæ extra ſua monaſteria egredientes, non incedant per oppida & loca famoſa, abſque cucullis nigris & habitu honeſto & conformi ordini.

STATUTUM ANNI M. D. XLVI.

Cum ex ratione ſtatus & fragilitatis ſexus ſacro monialium inſtituto fortis & firma clauſura annexa ſit, approbatis ſuperiorum annorum capituli generalis, ac patrum viſitatorum definitionibus & ſanctionibus, præſens generale capitulum, omnibus noſtri ordinis abbatiſſis, prioriſſis, & monialibus, quemcumque à monaſteriis ſuis egreſſum à ſuperiore non conceſſum, in earum denique monaſteria ingreſſum ſæcularium interdicit. Iiſdem capitulum generale, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ prohibet, inconſulto & non conſentiente ſuperiore procuratorem habere ſæcularem, & ſub eadem pœna pro quacumque cauſa contra ſuorum ſuperiorum conſilium & præceptum à quibuſcumque ſæcularibus ullum efflagitare auxilium, neque ullomodo à ſimplicitate habitus, coloris, ac ſancta vilitate recedere, aut velut de quibus nobis à fide dignis relatum eſt, fœminas uxoratas imitari, capitis ac pectoris ſuperfluo, ac mundano ornamento & gemmatis, aliiſque magni pretii & pluribus anulis ad ſuum noſtrique D ordinis dedecus utantur, ſed ſtudioſius & attentius patrum viſitatorum ordinationes tam abbatiſſæ, quàm moniales & frequenter legant & in omnibus perficiant.

STATUTUM ANNI M. D. XLVII.

De cetero non recipiatur monialis alterius cujuſvis ordinis, inconſulto, & non aſſiſtente patre abbate, qui diligenter de vita, moribuſque ingreſſuræ inquiret, & tandem aut admittet, aut expellet.

Digitized by Google

REGULA CONVERSORUM ordinis Ciſtercienſis.

Ex MS. Alnenſi & Apographo RR. PP. Fulienſium Pariſienſium.

BREVE ET MEMORIALE SCRIPTUM DE CONVERSATIONE LAICORUM FRATRUM SECUNDUM INSTITUTA S. BERNARDI.

Salubris inſtitutio patris S. Bernardi, quam A ſuorum cordibus filiorum lingua ejus tamquam calamus ſapientiæ cæleſtis ſcripſit, hoc brevi memoriali ſcripto includitur, ut ſi extra ea quæ communis conſuetudinis liber continet, aliqua de converſatione laïcorum fratrum emerſerit dubitatio, habeant ſaltem filii Claræ vallis de matris auctoritate quod teneant, ne ab his quæ in ea B. Bernardus inſtituit, tepida vel temeraria novitates recedant, & attendant quo lacte ſimplicitatis aluerit, quos dominus parturivit, & æmulantes in bonitate quod bonum eſt, ad fovenda plantaria religionis in fratribus fluenta puriſſima de ſuo fonte derivent.

CAPUT I. *Quomodo ſe habeant in oratione.*

TEnetur igitur apud nos in tempore patris noſtri pia conſuetudine jam firmatum, quod converſi omnes eo modo ſe habent in choro ſuo, quo & monachi in choro proprio. Nullus eorum de choro exit pro infirmitate, niſi ſigno facto ei qui prior eſt inter eos: quo annuente ut exeat, jam licitè egreditur, ſubſequente cum eodem priore, vel cui juſſerit ipſe, qui infirmum fratrem, ſi neceſſe fuerit, ad lectum uſque deducet & collocet & cooperiat eum, aut C etiam ante abbatem ad eum venire faciat, ſi frater ipſe petierit.

Si quis ex converſis extra chorum pro infirmitate ſederit, ad omnes glorias ſurgit de loco ſuo & inclinat, ſicut & monachi qui in choro pſallunt. In infirmitorium autem, niſi pro gravi infirmitate deducatur, donec tres dies fuerit extra chorum.

A feſto Sancti Crucis uſque ad Paſcha dum nocturnæ vigiliæ aguntur à monachis, converſi ſeptem conſuetudinarias venias, quas pro ordine debent cum totidem *Pater noſter* in ſtallis ſuis faciunt, ut multum expediti ab eis, ſtatim fi- D nito ſecundo nocturno eant ad opera ſua.

Ad regulares horas ſive miſſas, priores fratres ſuperiora ſtalla juxta altare obtinebunt. Ad gratias autem & refectionem prætereuntibus junioribus priores in ultimo ſubſequuntur, & in ſtallis noviſſimis remorantur.

Quando ad communionem accedere debent, prior eorum pacem recipit à miniſtro altaris, & deinde pax ab ipſo procedit ad alteros ceteros, recipientibus cum ordinem ſingulis in ſtallis ſuis.

Nullus eorum de uno choro tranſit ſine licentia in alterum ſcamnum. In ſtallo ſuo ſine ſtrepitu alicujus ſoni ſuaviter deponere debet, ne alios ſcandalizet. Quod ſi quis neglexerit, diurno potu privabitur.

CAPUT II. *Generale decretum.*

IN omnibus diebus quibus converſi laborant, & monachi feriantur, primam tantum miſſam converſi audiant. Si quis autem eorum huic miſſæ non interfuerit, reddet rationem pro illa eodem die quinquaginta *Pater noſter.* Similiter B & converſi de grangiis faciunt omni die qua fratres de abbatia miſſam ex ordine audiunt.

Ad unctionem infirmi vadunt omnes exceptis ſervitoribus, qui poſt conventum reficiunt, & hoſpitariis in obſequiis hoſpitum occupatis, ſeu etiam miniſtris infirmorum, quos inde recedere ægrotantium neceſſitas non permittit. Ad defunctum verò cuncti ſine exceptione conveniunt, donec in eccleſiam deferatur, & redeunt ſinguli ad opus ſuum uſque ad miſſam, ad quam univerſi conveniunt, exceptis his qui officinas ſuas abſque gravi incommodo relinquere fortè non poſſunt.

CAPUT III. *Quomodo ſe habeant in capitulo.*

IN capitulum intrant die dominica ſtatim finita matutinali miſſa, moventes ſinguli de ſtallis ſuis, & ſuo gradientes ordine, incipientes à ſenioribus. In capitulo qui clamatus fuerit veniam petet, nullam excuſationem faciens objectæ culpæ: quod ſi præſumſerit, ſtatim diſciplinatur. Si qui eorum qui intra curiam ſunt interfuerit quando capitulum inchoatur, ſtatim poſteaquam intraverit, ſi de eodem tunc agitur, veniam petat antequam ſederit pro hac negligentia. Si verò ſermo tenetur dum intrat, ſedet prius, finito ſermone veniam petiturus.

CAPUT IV. *Quomodo ſe habeant in refectorio.*

IN refectorio ſunt cum omni diſciplina & ſilentio. Pro exceſſibus & negligentiis, quæ ſibi contingunt, veniam petunt coram eo qui prior ſedet. Pitantiam ibi dividere nulli licet, niſi proximis fratribus ad dextram & ſiniſtram. Si oblatam comedere fortè noluerit, dimittet eam ante

Digitized by Google

ſe; & ſignum faciat refectorario, ut tollat eam. A

CAPUT V. *De magiſtro infirmorum.*

Magiſter infirmarius in coquina ſua cum omnibus ſolatiis loquatur, ſtans & ſedens, & ſolatium cum eo, ſi neceſſe fuerit. Pro aliquo gravi infirmo, etiam poſt completorium loqui permittatur tam ipſi infirmo, quàm ſolatiis propter eum. In loco determinato loqui poteſt cum uno infirmo tantum, utroque ſedente, ita quod alii non audiant quid loquantur. Infirmi qui longè ab infirmitorio ſpatiantur locum habent determinatum, ultra quem eis convenire non licet, B vel invicem ſigna facere.

CAPUT VI. *De fratribus textoribus.*

Fratres in officinis ſuis ſilentium teneant; excepto quod novitio diſcenti artem ipſam conceditur loqui cum eo qui docet illum, ſecundùm quod magiſter eorum judicaverit ſatis eſſe.

CAPUT VII. *Generale decretum.*

C Omnibus converſis noſtris generaliter eſt prohibitum, ne per tertiam perſonam ſermonem in aliquem dirigant. Quod ſi quis tranſgreditur, graviter inde punitur.

Si quis intra ſignificandum verba ſua dimidians ſiluerit; eodem die accipiet diſciplinam, aut die altera antequam comedat. Si quis autem prius ab altero exinde proclamatus fuerit, mox in capitulo corporali vindictæ ſubjicitur. Qui ſilentium fregerit eodem die uno pulmento privatur, & in proximo capitulo veniam petit, emendaturus culpam ad arbitrium præſidentis.

Fratres qui pro ſolemnitate aliqua veniunt de grangiis tempore quo monachi jejunant, ſi die feſto redire volunt ad grangias ſuas, poſt ter- D tiam prandent & ſic recedunt. Similiter & dominica faciunt. Tempore verò quo monachi non jejunant in diebus ferialibus uſque ad adventum ſuſtinent, aut jejuni recedunt, vel in grangia quæ juxta abbatiam eſt comedere permittuntur Si autem in abbatia comedunt, regreſſis ad grangiam apponitur in cœna dimidia libra panis. Si verò foris ubi comederint, apponitur integra. Venientes autem & redeuntes tenent ſilentium, niſi fortè cum magiſtro ſuo loquantur, aut cum alio quem ad hoc ipſe conſtituerit. obviantibus non loquuntur, interrogantibus non reſpondent, niſi pro via aut beſtia perdita E breviter indicanda. Si quis eos amplius interrogaverit, dicant non licere ſibi colloqui cum hoſpite.

CAPUT VIII. *De magiſtro grangiæ.*

Magiſter grangiæ cum duobus tantum fratribus colloqui poteſt, & hoc ſtando, & interdum etiam, ſi neceſſe fuerit, ſedendo, ſed breviter. Nullus ei fratrum colloquio jungitur, niſi prius ei ſignum fecerit.

CAPUT IX. *De hoſpitalario grangiæ.*

Hoſpitalarius grangiæ, ſi quis ei fratrum ſignum fecerit loquendi, locum habet deſignatum, in quo loqui poterit. Si autem magiſter extra fines grangiæ fuerit, poterit hoſpitalarius per totam curiam cum omnibus loqui. Præſente quoque magiſtro cum familia & hoſpitibus loqui poteſt. Nullam equitaturam habet magiſter grangiæ, ſed cum ad abbatiam venit, quaſi unus ex aliis graditur ſuper pedes ſuos.

CAPUT X. *De fratribus bubulcis.*

A Feſto S. Crucis uſque ad feſtum S. Martini mox finitis matutinis, omnes fratres caputia ſua ſuſcipiunt, & occupantur uſque ad diem aliquibus laboribus, ut non vacent. A feſto autem S. Martini uſque ad Purificationem totum illud ſpatium in frugibus excutiendis impendunt fratres bubulci. Omni tempore dicta prima, jungunt boves ad carrucam ſuam bini & bini loquentes pariter in eodem loco. Longius procedentes ſilentium teneant, donec arare incipiant: quod cum inceperint, loqui poſſunt ineundo uſque ad revolutionem carrucæ, ubi ſilentium ex conſuetudine tenent. Similiter etiam aliis obviantibus eis in arando ceſſent loqui, ne ſcandalum faciant audientibus. Ea verò poſtquam disjunxerint in ſilentio redeunt uſque ad ſtabula ſua, ubi locum habent determinatum, ubi magiſter eorum cum eis loquitur, ſtando tamen. Tempore meſſionis & ſecationis euntes & redeuntes ad vectigalia ſua bini & bini loquantur ad invicem. Tacent tamen, ut dictum eſt, & colloquium intermittunt, quando ei ex adverſo venientes occurrunt. Refectionem ibi accipiunt, ubi erant, habentes ſinguli pulmentum ſuum. Ab eo tempore quo boves mittuntur ad paſtus, ſinguli bubulci per vices ſuas, ante bini & bini boves per noctes in paſcuis ſervant, vigilantes vigilias noctium ſuper eos, nec tamen ideo ſequenti die prodeunt ad carrucam.

CAPUT XI. *De paſtoribus ovium.*

Fratres paſtores ovium manè exeuntes à grangiis tempore quo non jejunant, accipiant ſinguli panem in pera ſua, & vadunt in paſcua ducentes oves. Hora competenti reficiuntur; ſi quid reſiduum fuerit de pane ſuo domum referunt. Nihil aliud manducare præſumunt, etiamſi eis mittatur à quoquam, niſi fortè fructus ſilveſtres inveniant, quibus ei veſci permiſſum eſt. Euntes & redeuntes ſilentium tenent ad invicem, & ad omnes, niſi fortè viam alicui demonſtrent, ut beſtiam perditam indicent, vel de ſuis perditis breviter inquirent. Cum verò in paſcua pervenerint, loquuntur ſibi ad invicem & bini, ſecreto tamen, ut alii non intelligant. Reverſi domum nullum habent locum aſſignatum colloquio; ſed locum habent ubilibet, cum magiſtro ſuo ſicut obedientiæ neceſſitas exigit.

Digitized by Google

CAPUT XII. *Generale decretum.*

IN nulla grangiarum noſtrarum caſeo aut lacte veſcuntur, ſed nec ova, nec piſces, nec ullam omninò pitantiam habent, niſi ab abbatia mittatur, excepto quod ei qui infirmatur per tres dies aliquando pitantia providetur. Vinum nec nominetur apud eos, ut illud habeant ad bibendum, quamvis in aliquibus grangiis vinearum culturam ſolicitè & diligenter exerceant: generalem pitantiam à nullo recipiunt, niſi ab abbate vel epiſcopo proprio, aut etiam ab alio epiſcopo qui de ordine ſit.

CAPUT XIII. *De ſutoribus & pellipariis, & textoribus.*

SUtores, pelliparii & textores ferè ſervent ordinem eumdem; nemini autem omninò loquuntur, niſi abbati vel priori. Si aliquando aliquis fratrum interrogetur quid ageret, aut quomodo quid ageret, aut quomodo id agnoverit extra egreditur, & ſigno magiſtrum advocet, & qualiter agendum ſit diligenter inquirat. Fratres autem de neceſſitatibus ſuis magiſtro eorum ſtant, ſtantes loquuntur, & hoc breviter & ſilenter. Si autem & aliter loqui voluerint, patienter expectent donec illo negotio expleto, vel ſibi denegato, reverſus fuerit. Modo verò cum ſibi ſervientibus ſtando, vel ſtando extra loquantur. Converſi autem extra domum propriam ſilentium teneant, excepto eorum magiſtro, qui de opere loquitur neceſſario.

CAPUT XIV. *De furnariis.*

FUrnarii autem cum magiſtro eorum ante molendinum, & in ingreſſu domus ad dextram vel ſiniſtram ſtantes loquuntur. Ubi verò panis pinſatur, magiſter ſolus loquitur.

CAPUT XV. *De Fullonibus.*

FUllones quoque propter aquæ ſonitum ſecreto cum magiſtro ipſorum intra domum propriam loquantur.

CAPUT XVI. *De fabris*

FAbri cum fabris fabricas ſibi deputatas habeant. Si verò frater aliquis ad alterius fabricam cauſa operis perrexerit, ſigno tantummodo petat quod indiget, & nihil dicens diſcedat. Illorum autem magiſter omnes fabricas ſæpè videat, ut quid ſinguli operentur, agnoſcat.

ANTIQUÆ CONSTITUTIONES

ET QUÆDAM DECRETA CAPITULORUM GENERALIUM ORDINIS VALLIS-CAULIUM.

Ex antiquo codice MS. Vallis-Caulium.

(a) ### I. *De prima inſtitutione* (a) *Vallis-Caulium.*

OMni tempore tam ſanis quàm infirmis eſus carnium aut ſaginimis à prima inſtitutionum obſervantia interdictus eſt. Prior in eodem refectorio ſimili cibo, ſicut & veſtibus, comedit. Feria ſexta omni tempore jejunamus, præter in Nativitate Domini, & in feſtis duodecim lectionum. In æſtate pane & aqua, & uno pulmento contenti. Etiam in quadrageſima idem pulmentum ſubtrahitur eadem feria. Feminæ interiores terminos non ingrediuntur, nec monachi exteriores tranſeunt, niſi pro ordinibus, excepto priore; qui tamen ægrotans, vel occupatus, vel ſi urgens neceſſitas, vel evidens utilitas poſtulaverit, unum quem voluerit poteſt deſtinare. A matutinis uſque ad occaſum ſolis, ſpiritualibus eſt vacandum: exceptis illis quos prioris diſcretio pro aliqua certa cauſa & neceſſaria duxerit retrahendos. Numerus tam converſorum, quàm monachorum, ultra vigenarium non extenditur. Ordinem ſive in refectorio, ſive ubicumque eum tenemus, quem ſingulis ſuus ad religionem dedit adventus; niſi prior quem vult præpoſuerit, vel ſuppoſuerit propter aliquam cauſam. Si quis importunus alicui cellæ ſe intulerit, hoc ſolum ei loqui poſſumus, interrogantes, an licentiam habeat loquendi nobis. Nullus ſine licentia cellam alterius ingreditur, cujus inveniens clauſum oſtium, non aperit, ſed ſignificatione ſonitus poſtulat aperiri: quo aperto, ſigno poteſt intimare, propter quid venit, non ingrediens. Abſentias, ſeu vigilias, vel diſciplinas, ſeu quælibet alia religionis exercitia,

(a) Vallis-caulium monaſterium dioeceſis Lingonenſis in loco horroris & vaſtæ ſolitudinis ab Odone duce Burgundiæ ſub finem ſæculi XII. fundatum, caput ordinis militans ſub regula S. Benedicti, cujus primus pater Guido ex proxima Cartuſia Luvigniaci aſcitus, diſcipulos ſuos Benedictinis informavit inſtitutis: quod ſane mirum videri non debet, cum primi Cartuſiani haud aliam quam S. Benedicti regulam cum vita eremitica obſervandam ſibi propoſuerint, ut conſtat ex ſtatutis Guigonis, nec eſſet illis temporibus inuſitatum videre Cartuſianos ad arctioris diſciplinæ monaſteria Benedictinorum, & ex his monachos ad Cartuſienſes tranſmigrantes, quod certè commune cùm eſſet apud Ciſtercienſes & Cartuſienſes, ſucceſſu temporis ut caritas inter ambos ordines inviolata conſervaretur, communi utriuſque familiæ conſenſu prohibitum eſt. Porrò primi Vallis-caulium patres uſus ſuos partim ex Cartuſianis, partim ex Ciſtercienſibus acceperunt. Hinc Jacobus à Vitriaco in hiſtoria occidentali aſſerit eos viviſſe ſecundùm inſtituta Ciſtercienſium. Hactenus verò veſtem albam Cartuſianæ ferè ſimilem, nomenque prioris non abbatis retinent, olimque miſſam celebrabant ad inſtar Cartuſienſium.

quæ

Digitized by Google

quæ noſtræ inſtitutionis non ſunt nulli, niſi priore A ſciente & concedente, facere licet. Sicut & ſi cui aliquid de indulgentia, aut durum, aut gravè imponere voluerit. Non licet contradicere. Ut non ei, ſed Domino pro quo ei ſubjectionis exhibetur reverentia, videamur nobis inutiles reſiſtere.

II. *De adhibendis ad concilium fratribus.*

Si quid magnum tractandum fuerit, convenien- di ſunt in unum omnes,& omnium conſulta libera voluntate, prior quod melius æſtimabit exequatur. Nullus tamen ſuam ſententiam aut defendens aut approbans, ſuis ſibi magnus in oculis B videatur. In levioribus autem privatim ſufficiat, aut paucorum, quod tutius erit, ſcilicet conſilium ſeniorum.

III. *Silentio pro neceſſitate rumpendo.*

Si alicubi vel morbi ſubitanei, vel ignis, vel alicujus talis periculi neceſſitas intervenit, ſoluto tam à patiente quàm à ſupervenientibus ſilentio, qui prius poterit accurrat.

IV. *De levioribus culpis.*

Qui mulctatur culpæ levioris ſententia, à fratrum menſa eſt alienus, ſolus reficiens, non eiſ- C dem horis, ſed aut nona, aut veſpera, nec in eccleſia lectionem aut antiphonam, aut pſalmum imponat, extra refectorium comedat, in loco quo priori viſum fuerit: qui poſt refectionem ſervitorum, neque bibere eat cum aliis, neque illi qui pro verſu tertio perdito in præſentia ſunt, ſed poſt alios eat bibere in refectorium.

V. *De gravioribus culpis.*

Frater qui in gravioribus culpis invenitur, ab eccleſia, & à menſa, & à fratrum conſor- D tio, & colloquio ſeparetur: circa quem maximè à priore eſt diligentia adhibenda. Hoc etiam attendendum eſt, ut & hora ſit prandii tardior, & menſura vini minor, quam illius qui in leviori culpa pœnitet. Verumtamen prior attendat, & corporum valetudines & culparum modos: & cum ſuſceptus fuerit in capitulo, non eadem die ponatur in altiori loco. Vaſa quibus utitur, aut frangantur, aut pauperibus erogentur. Ad fores oratorii proſtratus jaceat in terra, non habens caputium in capite. Et iterum cum in capitulum recepturus fuerit, cum completur opus Dei, proſternat ſe E in terra.

VI. *Quod libros uniformes habere debeant.*

Miſſale, epiſtolare, textus, collectarium, graduale, antiphonarium, regula, hymnarium, pſalterium, lectionarium, calendarium ubicumque uniformiter habeantur.

VII. *De pannis licitis.*

Pannum ante altare, caſulam, ſtolam & manipulum de ſerico & multi coloris habere licet.

VIII. *Quod nemo retineat aliquem in aliam domum ire volentem.*

Si quis monachus clericus in aliquam noſtrarum eccleſiarum remanendi cauſa venire voluerit, non ei diſſuadeat aliqua alia eccleſia, nec eum retineat: quia ſcriptum eſt. *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.* Qui poſtquam ad illum locum, in quo converſari diſponit, venerit, ibique voluntate mutata remanere voluerit, liber recedat. Sed ſi in cella novitiorum converſatus fuerit, & inde proprio vitio vel expulſus fuerit, vel per ſe exierit ab aliqua cella fraternitatis noſtræ . . . . . quod idem de monacho peregrino, & in aliquo monaſteriorum noſtrorum ſuſcepto decernimus.

IX. *De fugitivo.*

Si quis monachus vel converſus vitio ſuo de aliqua eccleſia exierit, & ad aliam venerit, ſuadeatur ei ut redeat. Quod ſi prior illius loci intellexerit illum ad locum ſuum nolle reverti, non eum ſinat amplius una nocte illic remanere, habitumque religionis jubeat auferri: niſi, priuſquam ad noſtrum ordinem venerit, monachum fuiſſe conſtiterit: converſus verò de rebus monaſterii nudus dimittatur, præter indumentum ſimplex & vile.

X. *Quod omnia monaſteria ordinis in honore B. Mariæ & S. Johannis-Baptiſtæ dedicentur.*

Decernimus, ut omnes eccleſiæ noſtræ, ac ſucceſſorum noſtrorum, in memoria reginæ cæli & terræ B. Mariæ, & S. Johannis-Baptiſtæ fundentur ac dedicentur: quia primus pater & conſtitutor ordinis noſtri, de eccleſia Luniacenſi, quæ in honore eſt B. Mariæ, & S. Johannis Baptiſtæ, ad locum Vallis-caulium, unde nos exorti ſumus, primitus venit.

XI. *Quod nullus ſine probatione monachus fiat.*

Magnoperè nobis omnibus cavendum eſt, ne ſine regulari probatione aliqui monachi collegio noſtro ſocientur, exceptis monachis, quos beatus ſuſcepit Benedictus.

XII. *Quibus diebus veſcimur quadrageſimali cibo tantum.*

In toto adventu, excepta prima dominica: & in ſecunda & tertia feria ante caput jejunii, in vigilia Pentecoſtes, in jejuniis quatuor temporum in Septembri, in vigiliis SS. Johannis-Baptiſtæ, Petri & Pauli, Laurentii, Aſſumtionis B. Mariæ, Matthæi apoſtoli, Simonis & Judæ, Omnium-ſanctorum, Andreæ apoſtoli, & omni feria ſexta; quadrageſimali tantum veſcimur cibo.

XIII. *Quo ordine benedicatur monachis peregrinis.*

Monachus peregrinus in aliquo noſtri ordinis receptus monaſterio, eo ordine quo novitius benedicatur, ſi prius benedictus non fuerit.

Digitized by Google

XIV. *Quomodo prior ſatisfaciat pro Gloria primi pſalmi.*

Prior ſi ad *Gloria* primi pſalmi non occurrerit, ſatisfaciat ad gradum, ut monachus, excepto quod ſine licentia alicujus, poſt ſatisfactionem recedat ad ſedem ſuam, niſi alius prior in choro fuerit.

XV. *Quando debent exire à generali capitulo monachi Vallis-caulium.*

In prima die generalis capituli, poſt abſolutionem defunctorum dicatur *Adjutorium noſtrum*, ut exeant omnes monachi præter priores, vel ſi quos magnus prior retinere voluerit. Idem fiat aliis diebus, poſt expoſitionem regulæ.

XVI. *De mixto.*

Adoleſcentiores fratres, quibus jejuniorum diebus mixtum ſumere conceditur, ſemper illud ante tertiam ſumant. In æſtate ſimiliter, ante prandium ea hora quam prior providerit.

XVII. *In quo ordine fugitivus recipi debeat.*

Fugitivus quando recipitur, ubique erit ultimus omnium: poſtea verò ſi clericus eſt, poterit prior impertiri licentiam cantandi & legendi, & in choro verſum ponere in ordine clericorum, vel etiam ſacerdotum, ſi ſacerdos fuerit. Si autem humiliato ei locum altiorem aliquando indulgere voluerit, computet tempus quod foris moratus fuerit, & tantum ſemper amittit de ipſo ordine.

XVIII. *De prioribus prioratus ſuos relinquentibus.*

Priores qui domos ſuas, vel prioratus ſuos reliquerint, in ordine converſionis ſuæ redeant.

XIX. *Quomodo loqui poteſt infirmarius cum ſolatio ſuo.*

Qui magiſter erit de infirmitorio, loqui poterit cum ſolatio; ſi tamen ita viderit prior oportere, & hoc ipſum loco & modo quo ipſe præviderit. Converſi ſunt omnes pro ſolatio infirmarii. Liceat haberi in infirmitorio.

XX. *De monachis peregrinis.*

Monachus de alio ordine, ſi antequam ſit benedictus ad noſtrum ordinem venerit. Si venerit in habitu ſæculari, ſit in probatione per annum integrum: ſi in habitu monachali, vel fortè per violentiam ablatus fuerit ei habitus, in arbitrio prioris ſit ipſum admittere inter monachos, aut ponere in probatione: benedictus in alio ordine, inter monachos recipiatur.

XXI. Extra conventum monachi qui privatim cantant primam, ſe pro tempore terræ proſternunt. Finita prima, ſubſequente *Pretioſa in conſpectu*, non ſe erigant, donec dicatur *& ne nos inducas. Reſpice, Domine in ſervos.*

XXI. Infirmi in cœna Domini ad mandatum monachorum & in quadrageſima ad libros reci-A piendos in capitulo, de infirmitorio veniant.

XXIII. Duo *alleluia* de S. Maria alternatim in ſabbato, prout potuerint, dicantur, qui de indulgentia in choro ſederit, legat, cantet, antiphonam incipiat, non tamen ordine converſionis, ſed in quo in choro ſteterit.

XXIV. *De forma viſitationis.*

In facienda viſitatione, cautelam, & maximam diligentiam viſitator adhibeat, ut fideliter & prudenter ad corrigendos exceſſus & conſervationem pacis intendat, ut quantum poterit, ſalva ordinis diſciplina, animos fratrum ad ampliorem reverentiam proprii prioris, & gratiam B in Chriſto mutuæ dilectionis inducat. Provideat nihilominus viſitandus, ut ſecundum formam ordinis, viſitatori obediens & devotus exiſtat. Ad emendationem domus ſuæ quantum poterit, tanquam domino rationem redditurus intendat. Igitur in viſitatoris adventu, prior domus illius, vel ſi illum abeſſe contigerit, ſupprior, aut qui tenet locum ipſius, ſtudioſè fratres admoneat, roget & præcipiat, ut fideliter & fiducialiter, publicè & privatim, prout melius intellexerit faciendum, quæ corrigenda cognoverint ſuggerant & proponant. Caveat ne C ullatenus impediat hoc faciendum, nec cum factum fuerit, ægre ferat. Caveat ne in præſentia viſitatoris, vel poſt ejus deceſſum cuiquam fratrum aliquam vindictam inferat, ne improperet vel indignetur. Qui etiam, ſi minus cautè, minus diſcrete fuerit quis locutus, benigna facilitate, ad conſilium viſitatoris indulgeat. Ipſum enim viſitatorem talem fore convenit, ut non credat omni ſpiritui, ſed cauſam quam neſcierit diligenter inquirat, cognita rationabiliter corrigat, zelo ordinis & paternæ caritatis affectu. Prohibeat etiam ne incipiant retractare quod noverint digne correctum, ne ſibi ſugge-D rant incomperta, ne vanis ſuſpicionibus turbent animos patrum, ſive fratrum ſuorum. Quod ſi quis fecerit, digne eum viſitator increpet & caſtiget. Prohibeat etiam ne quis fratrum ea quæ cognoverit emendanda, quaſi ad majus ſcandalum, quod nequiſſimum eſt, uſque ad viſitatoris adventum differat & reſervet, ſed opportunis temporibus quæ contingunt proclamentur & emendentur. Quod ſi contra hanc formam egerit viſitator, per ſuperiorem priorem, vel alios priores, ut meruerit, caſtigetur ſive etiam puniatur per generale capitulum. Similiter qui viſitatur, niſi formam eamdem ſtudeat obſervare, coram Domino graviter culpabilem, & E paterna, vel capituli generalis, ſe noverit animadverſione plectendum. Nullus prior, vel hoſpes, vel viſitator niſi pater domus illius confeſſiones recipiat. Ipſe tamen, ſi gravis eſt cauſa, ad proprium priorem domus illius, eum qui vult confiteri, remittere ſtudeat, & debita fidelitate omnem adhibeat cautelam, diligentiam omnem exhibeat, ut proprio priori, ſicut debet revelet ille conſcientiam ſuam.

Provideat viſitator, ut in carta ſigillo ſuo ſignata & à foris dependente ſcribat quæ corri-

Digitized by Google

genda vel ordinata ſtatuerit, & cartam cantori committat ejuſdem domus, legendam ſequenti anno in capitulo.

XXV. *De generali capitulo.*

Continetur in ſtatutis generalis capituli, quod ſingulis annis ſemel conveniant omnes priores cœnobiorum, quæ, Dei gratia, in diverſis ſunt conſtituta locis, ad domum Vallis-caulium, ſcilicet in inventione S. Crucis, & quod ibi de obſervatione ſanctæ regulæ & ordine vitæ ſuæ totius, ac indiſſolubili inter ſe pace cuſtodienda diligentiſſime tractent, ut tenor vivendi ſæpè replicatus, ac divinarum ſcripturarum auctoritate corroboratus, non facilè tepere, ſed per plurimorum diuturna annorum ſpatia, poſſit vigere. In prima die generalis capituli, prima miſſa de martyribus cantabitur ab hebdomadario, & majorem miſſam cantabit pater prior. Eodem die ſermonem habemus, & in craſtino die erit miſſa de S. Spiritu, quæ ſit ſolemnis ſicut die dominico.

Tribus vero diebus generalis capituli, cantabit unus de prioribus miſſam conventus, & miniſter erit in albis.

XXVI. *De feſtis quibus duæ candelæ accenduntur.*

In Natali Domini, & Circumciſione, & Apparitione, in Paſcha, & Aſcenſione Domini, & Pentecoſtes & Trinitatis diebus, in feſtivitate Corporis Chriſti, & in exaltatione S Coronæ, & in omnibus ſolemnitatibus S. Mariæ, & in Nativitate S. Joannis Baptiſtæ, & in Natali apoſtolorum Petri & Pauli, & S. Benedicti, in utroque feſto S. Bernardi, & Omnium-ſanctorum, & in Dedicatione eccleſiæ, ad veſperas & ad laudes duæ candelæ accenduntur. Porrò tribus diebus ſequentibus diem Natalis Domini, & tribus diebus Paſchæ, & tribus diebus Pentecoſtes, & in inventione S. Crucis, & in die S. Michaëlis archangeli, ad veſperas & ad miſſam, tantum duæ candelæ accenduntur, & in commemoratione omnium fidelium, ad vigilias eorumdem & ad miſſam, & in commemoratione parentum noſtrorum, & in præſenti defuncto ad miſſam tantum.

Nullus monachus ordinis noſtri priorem ſuum appellare poteſt.

XXVII. Frater qui non laborat tempore laboris poteſt in cella ſua eſſe in cuculla vel in cappa.

XXVIII. Monachus qui inobediens fuerit priori ſuo, in refectorio ad terram comedet ſemel ſuper veſtimentum ſuum, ablata ei portione ſua vini. Quod ſi denuo inobediens fuerit, in prædicta pœnitentia permaneat, donec prior dicat: ſufficit.

XXIX. Prior poteſt mittere monachum ad novitium turbatum, ad conſolandum. In omnibus miſſis niſi matutinalis fuerit duæ candelæ habentur.

XXX. Non inſenſamus, niſi ad miſſam tantum, ſolemnem ſcilicet.

XXXI. Unuſquiſque prior cellas monachorum ſuorum in anno bis ad minus ſcrutatur.

XXXII. Novitius in Valle-caulium non debet ire, niſi congregentur monachi Luniaci & monachi Vallis-caulium, nec domum ipſam intrare poteſt.

XXXIII. Viſitatio Vallis-caulium erit in feſto S. Lucæ. Duo priores majores viſitabunt eam; & ſi unus eorum ægrotans eſſe non poterit; tertio priori mandet ut ſuppleat vicem ejus.

XXXIV. Priores noſtri ordinis, quoties in quamlibet domorum ordinis noſtri venient, duos fratres de cellis trahere poſſunt, & ſi forte omnes in unum congregatos invenerint, cum omnibus loqui poterunt, & illi cum ipſis & coram ipſis. Licentiam dare non poſſunt, niſi in præſentia ſua.

XXXV. Nullus exeat de benedictionibus cocorum, nec de commemorationibus ſanctorum. Qui ad benedictionem collationis defuerit, ſimiliter qui ad orationem quæ dicitur ante horas, in ſtallo ſuo non fuerit, in capitulo veniam petat, excepto cellerario & refectoriario, & infirmario & priore, niſi quando Credo dicitur.

XXXVI. Conſpiratores, fures, & proprietatem habentes annis ſingulis, & in quinta dominica quadrageſimæ, ab eo qui præeſt capitulo, cum ſtola & candela accenſa, auctoritate Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus-ſancti, & B. Mariæ, & omnium ſanctorum, & totius ordinis, excommunicentur.

XXXVII. Conſtituimus atque etiam præcipimus, ut quicumque frater cum priore ſuo contentioſe locutus fuerit, niſi ſtatim ultroneus ſatisfecerit, ille qui audit, ſcilicet monachus, eum clamare tenetur. Ille vero clamatus coram omnibus diſciplinam recipiet. Si denuo acciderit, iterum diſciplinam recipiet & vinum perdet.

XXXVIII. Univerſæ domus ordinis noſtri, una aliam adjuvare tenetur, etiam in temporalibus ad arbitrium magni prioris.

XXXIX. Monachus vel converſus ordinis noſtri, ad aliquam domum ordinis noſtri veniens, ordinem, ſicut illi qui in domo ſunt, teneat.

XL. Tribus diebus capituli generalis, non tenentur priores ire ad horas in oratorium.

In ramis palmarum, in cœna Domini, in die Paſchæ, in Aſcenſione Domini, in Pentecoſte, in omnibus ſolemnitatibus B. Mariæ, in inventione S. Crucis, in nativitate S. Johannis-Baptiſtæ, in natali apoſtolorum Petri & Pauli, in feſto omnium ſanctorum. *

* Hic aliquid videtur omiſſum.

XLI. Si quis frater clamatus fuerit pro quavis culpa, & poſt capitulum aliquem iratum ſermonem contra eum qui eum clamavit exinde dixerit, in ſequenti capitulo abſque remiſſione diſciplinetur.

XLII. Profeſſiones fiant à modo in ordine noſtro ſecundum regulam Beati Benedicti.

XLIII. Quando prior & ſupprior deſunt in choro, ſacerdos hebdomadarius officium ipſorum compleat.

XLIV. Monachus qui diſcedit de ordine

noſtro, non ferat habitum noſtrum, niſi certus fuerit de loco de quo licentiatus fuerit.

XLV. Per univerſas domos ordinis noſtri celebrent miſſam in conventu, de ſancto Spiritu in vigilia capituli, ſi fieri poteſt.

XLVI. Quando prior & ſupprior minuti fuerint in conventu, ille cui prior juſſerit ducat fratres ad laborem: & quando redierint, & intra terminos intraverint, nullo modo cum fratribus loquatur.

XLVII. Quando quædam pars conventus minuta fuerit, & aliquis infirmus eſt in infirmitorio, ſi neceſſe fuerit, nihilominus loqui poſſunt inter ſe. Fratres ordinis noſtri numquam ſe minuant extra ordinem noſtrum.

XLVIII. Monachus qui propter culpam ſuam in aliam domum mittitur, pedes eat.

XLIX. Quando aliquis prior ordinis noſtri ad aliam domum ordinis ſupervenit, debet prior illius domus cedere illi, & hoſpes prior debet ſtallum tenere, & poteſtatem prioris habere, niſi prior domus pater prioris hoſpitis fuerit: & ſi forte duo fuerint hoſpites priores, prior antiquioris domus ſtallum tenebit, & omnes vel quos voluerit de fratribus, ad placitum ſuum vocare poterit. Alius prior hoſpes non poſſit congregare monachos qui in infirmitorio demorantur.

L. Antiphonas ad *Benedictus* & *Magnificat.* cantor incipiat loco prioris. Qui de choro exierit ad horas, in capitulo veniam petat, niſi obedientialis fuerit. Similiter ad officium defunctorum, niſi redierit.

LI. Miſſa B. Mariæ celebretur in ſabbatho, ea veneratione qua fieri ſolet in feſto XII. lectionum, & præfatio ſimiliter dicatur. Si vero proprietas ſupervenerit, miſſa cantabitur privatim. Diaconus induatur alba, quando communicant fratres.

LII. Magiſter novitiorum poteſt loqui, cum in infirmitorio fuerit, cum novitiis ſive infirmario.

LIII. Duæ miſſæ celebrentur in omnibus feſtis quibus ſermo fieri debet. Prior det omnes benedictiones.

LIV. Qui deprecatus fuerit reſponſorium, aut lectionem, vel invitatorium, in capitulo veniam petat.

LV. Monachus qui ſedet ad nolam, det benedictionem lectori.

LVI. Si quis prior aliquem monachorum ſuorum pro hoſpite miſerit in aliam domum ordinis noſtri, mittat eum cum omnibus veſtimentis ſuis, & quamdiu hoſpes fuerit, provideat eum proprius prior in veſtimentis.

LVII. Nulli monacho Ciſterçienſi vel Cartuſienſi, vel cujuſlibet ordinis tribuatur habitus noſter, niſi abſoluto, nec in habitu ſuo morari poſſit nobiſcum ultra tres hebdomadas.

LVIII. Ad ſuffragia ſanctorum quæ fiunt ad horas B Mariæ, agamus ſecundum morem Ciſtercienſium.

LIX. Non liceat duobus monachis de conventu loqui pariter cum infirmo.

LX. Si quis frater habens plenarium officium per domos ordinis noſtri cum obierit,.... niſi cellerarius brevia miſerit.

LXI. Si *Gloria* primi pſalmi occupaverit monachum intrantem chorum, non ſe humiliet: ſed eat in ſtallum ſuum.

LXII. Liceat monacho manus habere ſub cuculla, niſi quando inclinat.

LXIII. Non liceat monachis induere capas ſuas in conventu poſt primam.

LXIV. Prohibemus ſub virtute obedientiæ, ne quis frater diffamet priorem ſuum ſive ordinem religionis, videlicet ſæcularibus, in quo ſi deprehenſus fuerit quis, ad terram comedet tribus diebus, ablata ei portione ſua vini, & ultimus ſit omnium, quamdiu prior ſuus voluerit. Similiter non audeat prior diffamare monachos ſuos. Quod ſi in viſitatione cognitum fuerit, tribus diebus vinum perdet, & octo diebus non ſtet in choro in proprio ſtallo.

LXV. Supprior non mittat aliquem fratrem ad villam, aut aliquod monaſterium, niſi pro neceſſitate evidenti.

LXVI. Feſtis diebus quibus non laboramus, celebrentur miſſæ privatæ ante capitulum. Proceſſio fiat in aſſumtione B. Mariæ.

LXVII. Dominica in paſſione *Judica me*, fiat tantum excommunicatio quæ bis fieri ſolet ab eo qui tenet capitulum: quod ſi non fecerit, vinum perdet.

LXVIII. Cellerarius non poteſt accommodare ultra quinque ſolidos ſine conſenſu proprii prioris.

LXIX. Propter paucitatem perſonarum conſtituimus, ut novitii ad ordinem noſtrum venientes, & ad ordinem ſacerdotii vel diaconatus ſui per diſpenſationem & voluntatem prioris....

LXX. Dominicis in quibus duæ miſſæ non intervenerint, miſſa de S. Maria in conventu celebretur. Diaconus vel ſubdiaconus vel cujuſlibet ordinis ſit qui ſervit ad miſſam conventus, quotidie in albis ſerviat.

LXXI. Cilicium non ferat, niſi qui voluerit.

LXXII. Vetitur inſuper ne mulieres jaceant infra domorum noſtrarum clauſuras, exceptis illis quæ loca noſtra fundaverint, aut in eis redditus ſuos apposuerint: nec monachus cum eis loquatur, niſi ſint duo vel tres, excepto priore & cellerario.

LXXIII. Cum priores & cellerarii totius ordinis noſtri, eodem cibo & potu quo & conventus vivant, & aliqui monachorum loquendo & murmurando de cibo & potu eos ſæpius perturbaverint, non conſiderantes domorum paupertatem: Ideo ſtatuimus, ne de cetero aliquis loquatur de cibo, nec de potu, extra capitulum. Quod ſi forte aliquem loqui contigerit; qui audierit, clamare teneatur: clamatus vero in capitulo abſque miſericordia diſciplinæ ſubjaceat, & in refectorio ad unam refectionem vinum perdat.

Expliciunt conſtitutiones.

Digitized by Google

STATUTA CAPITULORUM GENERALIUM.

1. STatuimus per generale capitulum; ne alicui priorum ordinis noſtri liceat aliquem ſolitarium recipere vel habere ſub cura ſua, nec alicui ſolitario permittatur portare vel habere habitum noſtrum.

2. Statuimus etiam quod nullus monachus ad aliquam domum ordinis noſtri pro culpa ſua miſſus, in aliqua adminiſtratione occupetur, quamdiu in ea pro hoſpite morabitur, nec terminos exteriores egrediatur, niſi pro evidenti utilitate.

3. Item, qui fugitive receſſerit ab aliqua domo ordinis noſtri, ſi ſecum tulerit res monaſterii, ultimus permaneat per ſeptennium, ſi in ordine noſtro iterum recipiatur, & etiam per triduum in gravi culpa perſiſtat.

4. Item, monachus, qui per inquietudinem ſuam propria voluntate ductus petierit à proprio priore, ut ad aliquam domum ordinis noſtri mittatur, pedes eat, & quamdiu pro hoſpite erit, ibidem, monachus ultimus in ordine perſiſtat.

STATUTA CAPITULI GENERALIS anni M. CC. XXXVIII.

1. ANno Domini 1238. conſtitutum eſt in noſtro generali capitulo, ut nullus prior in cauſis ſæcularium arbiter ſit, vel advocatus, nec in talibus occupetur, niſi ad bonum pacis tractandum.

2. Item, nullus prior fidejubeat, nec ſe nec domum ſuam obliget per litteras ſuas.

3. Item, monachus extra domum ſuam non mittatur, extra terminos exteriores, niſi pro utilitate domus propriæ vel ordinis evidenti.

4. Item, nulli priori liceat dare non indigentibus munera, vel exenia ultra valorem dimidiæ marchæ, niſi conventu conſentiente, prior aliquis mutuo non accipiat ultra quadraginta ſolidos, niſi conventu conſentiente.

5. Item, monachus non mittatur ad aliam domum pro culpa, niſi ad arbitrium capituli generalis; ſed in domo propria pœnam ſolvat.

6. Nullus prior mantellum ſuum ferat in choro, niſi ſub capa ſua.

7. Nullus prior in infirmitorio continue jaceat.

8. Ad vigilias & ad veſperas B. Mariæ, fiat commemoratio de S. Cruce.

9. Nullus prior extra domum ferat culcitram, punctam, vel coopertorium, exceptis his qui ſunt in Scotia, vel qui longum iter arripuerint. Nullus prior in viam iter arripiat, niſi per priorem Vallis-caulium.

10. Statuimus ne novitii infra annum probationis ordinem relinquentes, & ordinis habitum deponentes, remaneant ultra tres dies in domo in qua religionis habitum ſuſceperint.

11. Item, nulli priori vel monacho liceat A extra terminos manducare, niſi ſit in via exiturus.

12. Item, nullus prior ducat ſecum in via de cetero famulum equitantem, niſi pro evidente & inevitabili neceſſitate.

13. Item, qui percuſſerit priorem ſuum cum ira de domo ſua propria expellatur.

STATUTA CAPITULI GENERALIS anni M. CC. XLIV.

1. STatutum à prioribus in Valle-caulium B capitulum generale celebrantibus, quod ſuppriores utantur officio ſuo, prout continetur in capitulo de officio ſupprioris in Uſibus ordinis noſtri.

2. Item, permiſſum eſt ut agriculturæ exerceantur, ubi neceſſitas intervenerit.

3. Item, auſteritas abſtinentiæ quæ fieri ſolet in omni quadrageſima & in adventu feria ſexta, temperetur ad arbitrium & diſcretionem prioris in itinere & in infirmitorio.

4. Item, conſpiratores convicti ad nullam promoveantur adminiſtrationem, officium, vel dignitatem, ultimi in ordine permanſuri. Bis C autem convicti de ordine ejiciantur.

5. Item, dum cantantur horæ privatæ, pauſatio fiat in pſalmodia ad metrum.

6. Item, nullus loquatur ad menſam in refectorio vel extra poſt cibi benedictionem, præter priores.

7. Item, ſtatuta noſtra non à modo ſcribantur in Uſibus, donec revoluto anno iterum legantur in capitulo, tunc ſi approbata fuerint, ſcribantur in libro.

STATUTA CAPITULI GENERALIS anni M. CC. XLVIII.

D

1. ANno Domini 1248. ſtatutum eſt in capitulo generali, quod octavæ Nativitatis B. Mariæ Virginis celebrentur in ordine noſtro, ſicut in ordine Ciſtercienſi.

2. Item, ſtatutum eſt, quod prior Vallis-caulium viſitet domus ſuas ordinis, quas debet viſitare infra capitulum generale: & ſcire faciat adventum ſuum ſemper per unum diem vel amplius; quod ſi non fecerit, jejunet in pane & aqua tres ſextas ferias, & extra ſtallum ſuum per tres ſeptimanas permanſurus.

3. Item, ſtatutum eſt, quod prior Vallis-cau- E lium, nec alii patres priores, poſſint deponere aliquem priorem, niſi cum duobus prioribus vel tribus.

4. Statutum eſt etiam, quod prior Vallis-caulium & alii patres priores reſignationes aliquorum priorum non recipiant, niſi cum deliberatione magna, & conſilio aliquorum priorum: quod ſi facere aliter præſumſerint, quod abſit, per viſitatores ordinis, ſive per generale capitulum puniantur.

Digitized by Google

STATUTA CAPITULI GENERALIS anni M. CC. XLIX.

1. ANno Domini 1249. in capitulo generali ſtatuimus, ut à Paſcha uſque ad Aſcenſionem Domini ſingulis diebus miſſa matutinalis de reſurrectione Domini celebretur, niſi feſtum alicujus ſancti qui officium generale habeat in gradali quod impediat, vel præſens defunctus.

2. Item, pro fratre defuncto teneatur quiſque ſacerdos reddere miſſam, clerici vigilias.

3. Item, liceat dare carnes omninò debilibus & infirmis, ſecundùm regulam B. Benedicti.

STATUTA CAPITULI GENERALIS anni M. CC. LI.

1. ANno Domini 1251. ſtatuimus in generali capitulo, quod priores hoſpites non intrant infirmitorium ſine licentia tenentis conventum, nec aliquis ultra pernoctans, jaceat ſupra culcitras, ſi alium poſſit lectum competenter habere.

2. In voluntate prioris vel ſupprioris ſit vocare quos voluerit de fratribus poſt veſperas.

3. De feria ſexta in adventu Domini & in quadrageſima, teneatur cum aqua & ſolo pulmento, exceptis feria ſexta prima quadrageſimæ, & duabus ultimis.

4. De raſuris prima eſt in Nativitate Domini, 2. in converſione S. Pauli, 3. in die Bordarum, 4. in Paſcha, in dominica qua cantatur *Cantate Domino*, 6. in Pentecoſte, 7. in die S. Johannis-Baptiſtæ, 8. in die Mariæ Magdalenæ, 9. in die Aſſumtionis B. Mariæ, 10. in Nativitate B. Mariæ, 11. in die Omnium-ſanctorum, 12. in die S. Andreæ.

STATUTA CAPITULI GENERALIS anni M. CC. LII.

1. ANno Domini 1252. ſtatutum eſt in generali capitulo, quod priores noſtri ordinis faciant hebdomadam miſſæ ter in anno. Scilicet, hebdomadam Nativitatis Domini, hebdomadam magnæ ſeptimanæ, & hebdomadam Pentecoſtes. Et tenentur celebrare ſemel in qualibet hebdomada ad minus, quiſlibet monachus bis, & propter hoc excuſantur priores ab aliis hebdomadis.

2. Item, ſtatuimus quod monachus qui diffamavit priorem, vel fratres, vel ordinem noſtrum, vel minatus fuerit incendium vel homicidium, mittatur ad aliam domum, & hoc cum magna pœna.

STATUTA CAPITULI GENERALIS anni M. CC. LIII.

1. ANno Domini 1253. conſtitutum eſt per generale capitulum, quod prior Val- A lis-caulium, ſingulis annis viſitet filias ſuas cum priore per tres dies. Si viderit expedire & neceſſitas exegerit, poterit exire tertia die vel ſecunda, exceptis domibus in remotis partibus conſtitutis, & ſcire faciat adventum ſuum per unum diem ante.

2. Quicumque priori ſuo improperium vel convitium dixerit, vel contra ipſum contumacius murmuraverit, more Ciſtercienſium ad portam mittatur in pane & aqua quamdiu ibi fuerit manſurus Nihilominus capitulum quod conſtitutum eſt de his qui cum prioribus proterve contenderent firmiter teneatur. Similiter B frater qui fratri ſuo improperium vel convitium dixerit, tribus diebus ſit in groſſo pane, ſine vino, & abſque miſericordia diſciplinetur.

3. Item, conſtitutum eſt, quod monachus non poſſit mitti ad aliam domum pro culpa ſua, ſed in domo propria pœnitentiam faciat.

4. Statuimus quod de cetero priores poſſint mittere monachos ſuos ad aliam domum, prout viderint melius expedire.

5. Item, ſtatuimus quod cellerarii & alii obedientiales poſt depoſitionem obedientiæ ſuæ, vel poſt reſignationem, qui aliquid dederint vel retinuerint, vel commodaverint tamquam de furto C puniantur, prout conſuetum eſt in *ordine Ciſtercienſi*.

6. Prior qui monachum ſuum ad aliam domum miſerit, cum omnibus mittat veſtimentis, & provideat illi omnia neceſſaria, quando ibi morabitur, in veſtimentis. Prior verò ad quem mittitur, hoſpitem monachum ad ſe miſſum omni occaſione remota, percipere teneatur, auctoritate capituli generalis. Quod ſi fortè mittens, vel ſuſcipiens contra ſtatutum iſtud egerint, in ſequenti capitulo deponantur abſque miſericordia.

7. Item, ſtatuimus quod nullus prior ad ca- D pitulum generale ſecum poſſit ducere niſi duos equos & unum famulum; famulus autem aliquis ſecum non afferat cultellum acutum, quod ſi attulerit, ad portam frangatur.

STATUTA CAPITULI GENERALIS anni M. CC. LIV.

1. ANno Domini 1254. ſtatutum eſt in noſtro capitulo generali, quod priores noſtri ordinis ſuum anniverſarium, cum patre & matre in ſuis domibus ſtatuere valeant & habere.

E 2. Item, ſtatutum eſt quod prior Vallis-caulium in omnibus viſitationibus ſuis, quomodo eſus carnium conceſſus fuerit inquirere teneatur. Si verò aliquem priorem malè utentem in ſe, vel in ſuis ſubditis invenerit, prohibeat ei, & præcipiat quod neque ſibi, neque ſubditis, uſque ad generale capitulum valeat diſpenſare. Et ibi petens veniam, prout meruerit, per generale capitulum puniatur.

3. Item, ſtatuimus quod frater, qui poſt viſitationem factam viſitatores de viſitatione eorum & correctione reprehenderit, ſi ad notitiam

Digitized by Google

proprii prioris pervenerit, ſtatim ad aliam do- A mum mittatur non reverſurus, uſque ad capitulum generale.

4. Item, ſtatuimus quod priores, qui habuerint depoſitum extra domum ſuam de proprio domus ſuæ, & hoc ad ſubſtractionem domus ſuæ fecerint, deponantur.

5. Item, ſtatuimus quod omnia anniverſaria eadem die qua venerint celebrentur; & ſi aliud officium ea die evenerit, ab hebdomadario præcedentis ſeptimanæ illud officium celebretur.

6. Item, ſtatuimus quod qui de incontinentia comprobatus fuerit culpabilis vel convictus; ſi prior fuerit, deponatur, nec iterum poſſit eligi, B niſi cum ipſo per generale capitulum fuerit diſpenſatum; ſi monachus vel converſus fuerit, tribus annis habitum ſuum perdat, & omni feria ſexta ad terram comedat, & in omnibus locis vocem non habeat.

7. Item, ſtatuimus quod tribus diebus generalis capituli nullus prior poſſit egredi, niſi de licentia ſpeciali.

STATUTA CAPITULI GENERALIS anni M. CC. LX.

1. ANno Domini 1260. ſtatutum eſt in noſ- C tro generali capitulo, quod feſtum S. Johannis ante portam Latinam more unius apoſtoli celebretur.

2. Item, de feſtis quæ habent vigilias, ſi vigilia dominica die evenerit, die ſabbati jejunemus.

3. Item, ſtatuimus quod quando prior minutus fuerit in conventu, qui tenet conventum poſſit loqui cum fratribus, ſed aliam licentiam non poſſit concedere, niſi tantummodo in præſentia ſua. Similiter quando prior fratres convocaverit, ſi alia perſona ipſum quærit, vel fortè occupatus fuerit, poteſt committere vices ſuas. Ille verò qui tenet conventum, alicui commit- D tere non præſumat.

4. Item, converſi exeant à capitulo cum novitiis.

5. Item, ſtatuimus quod nullus prior alium priorem poſſit convenire coram aliquo, niſi coram patre priore, & aliis prioribus; quod ſi fecerit, ipſo facto deponatur.

6. Item, fratres qui ad ſæculum revertuntur, quando redierint, & recepti fuerint, quantum tempus amiſerint, tanto tempore ultimi in or- E dine permaneant, vocem in capitulo non habeant, ſed cum novitiis egrediantur.

7. Item, ſtatuimus tunicam & dalmaticam ad miſſam & capam ſericam prioribus in proceſſionibus, & officio mortuorum.

STATUTA CAPITULI GENERALIS anni M. CC. LXII.

1. ANno Domini 1262. ſtatutum eſt in noſtro generali capitulo propter tranſgreſſiones evitandas, ut regula B. Benedicti abbatis firmiter teneatur.

2. Item, ſtatuimus quod viſitatores ordinis noſtri plenariam poteſtatem habeant, ubi fratres inquietos, litigioſos, pacem domus ſuæ turbantes invenerint, in domum aliam mittendi, nec poſſe reverti, niſi de licentia prioris. Prior verò ad quem miſſus fuerit, niſi de mandato proprii prioris, miſſum ad ſe fratrem remittere non audeat vel præſumat uſque ad capitulum generale. Quod ſi facere præſumſerit, per generale capitulum*, ita ut ceteri metum habeant. Quod ſi fortè frater miſſus ſine licentia regreſſus fuerit, iterum in domum aliam mittatur, & ejus pœnitentia aggravetur pro ſua inobedientia & contemtu.

* ſ. puniatur.

3. Item, ſtatuimus quod nullus de ordine alio in domibus noſtris recipiatur; ſi autem prior aliquis aliquem fortè receperit, per generale capitulum puniatur, & frater malè receptus de domo amoveatur: ſi fortè contradixerit, ejiciatur.

4. Item, ſtatuimus quod ſi prior priorem aliquem dementaverit, vel proprium, vel hoſpitem, pœnam levioris culpæ ſolvere teneatur.

5. Item, ſtatuimus quod priores ordinis noſtri pro qualibet re temporali, niſi coram patre priore præſumant ad invicem litigare.

STATUTA CAPITULI GENERALIS anni M. CC. LXIII.

1. ANno Domini 1263. ſtatutum eſt in noſtro generali capitulo, quod proprietas feſti beati Nicolai à modo in ordine noſtro celebretur.

2. Item, prior qui viſitatori ſuo tempore viſitationis inobediens fuerit & convictus, in anno ſequenti per generale capitulum puniatur.

3. Item, ſi cui priori à generali capitulo aliquid præceptum fuerit firmiter, & non tenuerit, anno ſequenti in generali capitulo deponatur, niſi per generale capitulum eligatur in priorem.

4. Item, ſi quis prior, vel monachus per prioris ſui mandatum carnes cum aliquo ſæculari comederit, & poſt viſitationem patefactum fuerit, in anno ſequenti per generale capitulum puniatur.

5. Item, Si quis in priorem ſuum manus violentas injecerit ironicè, uſque ad voluntatem proprii prioris in carcerem retrudatur. Quod ſi fuerit levis manus injectio, ad voluntatem proprii prioris corrigatur. Statutum autem de percutientibus fratres ſuos firmiter teneatur.

6. Item, qui furtivè à monaſterio receſſerint, & ſecum de rebus monaſterii detulerint, uſque ad voluntatem proprii prioris pœnam gravioris culpæ facere teneantur, extremi in ordine in perpetuum manſuri.

7. Item, frater qui cauſatus fuerit de hoc quod definitum eſt, & definitum fuerit per generale capitulum, ultimus ſit in ordine ſuo per ſeptimanam integram permanſurus; & ſi prior fuerit, ſit tribus diebus extra ſtallum ſuum in choro.

Digitized by Google

STATUTA CAPITULI GENERALIS anni M. CC. LXVI.

1. ANno Domini 1266. acta ſunt hæc in noſtro generali capitulo. Cavere debent priores, ne ſine conſilio & conſenſu conventus in cauſa alicujus mutui facti vel faciendi, ſeu venditione rerum ſuarum ſigilla apponant. Aliter enim ſanctæ regulæ contradicent, quæ dicit omnia facienda cum conſilio, & digni depoſitione haberentur.

2. Officia defunctorum præcipua accelerari potius quam differri debent, ſive tamen accelerentur ſive differantur, hoc provideatur, ut in diebus ſolemnibus, ex quibus propria miſſa attitulata non ſit, ea celebrare.

3. Attendamus fratres, & corde ſuſcipiamus, voluntate teneamus converſatione & opere verbum ſalutaris doctrinæ regulæ, ſcilicet S. P. Noſtri Benedicti quam ideo regulam appellamus, quia ad ipſam vitam noſtram dirigere, & mores componere ex oris noſtri profeſſione tenemur. Sicut enim non juvat, ſed impedit & arguit cementarium linea quam rectè tendit, & operando ſequi negligit; ſic & nos ſi regulam ſanctam profitemur, eamque videndo, adjuvante domino non ſatagimus adimplere. Proinde in eſu carnium, & in aliis ibi planè & diſtinctè determinatis, magiſtram ſequamur regulam tanquam à Spiritu-ſancto traditam, non noſtrum ſenſum aut noſtram voluntatem. Nam & ſenſus proprius facile cadit in errorem, & voluntas pœnam habet, ſed neceſſitas cui favet, & conſulit regula, parit coronam. Multum & ſemper formidare debet utilis monachus, ne ſi ſuum in hac cum ſimilibus ſequatur deſiderium, mortem quæ ſecus introitum delectationis poſita eſt, mereatur.

4. Fratres apud nos non debent inveniri eſt & non: & ideo quia per generale capitulum conceſſum fuit Dei gratia illuſtri regi Navarræ, cujus reverentia ſibi exigit honorem, quod prior domus quam fundavit in Bria, quæ dicitur Vallis-Dei, primum locum poſt domnum priorem Vallis-caulium habeat in eadem domo, cum prioribus de Vaucia & de Valle-creſcenti, viſitator exiſtat, & in hoc conſenſu conventus Vallis-caulium, nos definivimus non eſſe revocandum, nec per dictos priores de Vaucia, ſcilicet & Valle-creſcenti gravari; ſed potius juvari intelligimus. Quippe cum bona ſpiritualia, quæ maximè in viſitationibus ſunt exercenda, propter participationem plurium non minuantur, ſed potius augeantur. Et ſi Deus eſt, ubi duo in nomine ipſius congregantur, eſt & ubi tres ſeu plures, nec de primo loco debet multum contendere quicumque recolit dominum & magiſtrum ſuum JESUM-CHRISTUM eligentes primos accubitus increpaſſe. Sane notandum quod per hoc cum videntur nobis inſtituta illa infirmari, quibus & priores tenentur priori domus Vallis-caulium in viſitationibus, in electionibus, depoſitionibus & confirmationibus, & ipſe prior ſuis viſitatoribus obedire. Ubi enim additur duo relinquuntur, quia major numerus ponit minorem; in omnibus tamen inſtitutis hominum præponendum eſt divinum, quod dicit: Creſcite & multiplicamini. Quod ſpiritualiter intelligendum docet eccleſia, quando erat ut populus Deo ſerviens, diebus noſtris & meritis numero augeatur. In cujus rei teſtimonium nos priores de Juniperia, & de Claro-loco diffinitores *in* generali capitulo conſtituti, communis pacis & unitatis bonum quærentes, & nihil proprium in hac parte amantes, ſigillis noſtris volumus litteram ſigillari. Actum & datum anno gratiæ ſupradicto in vigilia Aſcenſionis.

5. Item, ſtatutum eſt de minutionibus, quoad minutionem poſt Nativitatem Domini, & ad minutionem poſt Paſcha, & ad minutionem poſt exaltationem S. Crucis, habeant fratres eſum carnium. Ceteræ minutiones fiant ſemper ſine eſu carnium, niſi cauſa infirmitatis exigente. Firmiter & diſtrictè præcipientes, quod nullus pro utilitate propria præparet ſibi carnes, nec ab aliquo præparari vel præſentari faciat. Quod ſi quis in hoc facto inventus fuerit, & convictus, per annum ſibi eſus carnium denegetur in minutione, niſi pro infirmitate.

6. Item, ſtatutum eſt, quod nullus prior ordinis noſtri ad aliam domum *veniens*, ſi aliquem fratrem ſupplantaverit vel ſubſtraxerit, in ſequenti capitulo generali graviter puniatur.

7. Item, ſtatutum eſt, quod omnes priores ad generale capitulum perſonaliter veniant, niſi gravi infirmitate, vel alia evidenti cauſa & manifeſta fuerint detenti. Quod ſi contigerit quod aliqui remanſerint præpediti dictis neceſſitatibus, tamen certos mittant *nuntios ſeipſos* excuſantes. Quod ſi aliter *fecerint* in capitulo noſtro generali deponantur.

8. Item, ſtatutum eſt, quod in tempore vindemiæ fratres poſſint mixtum ſumere pro voluntate proprii prioris, ſcilicet panem & vinum & fructum arborum.

STATUTA CAPITULI GENERALIS anni M. CC. LXVIII.

1. ANno Domini 1268. ſtatutum eſt in noſtro generali capitulo, quod nullus monachus habeat arcam, vel ſcrinium cum ſera niſi de licentia prioris. Quod ſi de licentia prioris habuerit, & exire contigerit, eadem die non reverſurus, claves dimittat in manu prioris, vel ipſo abſente ejus qui tenet conventum.

2. Item, ſtatutum eſt, ut quicumque monachus epiſcopo diœceſano vel alii magnatum, domui ſuæ, vel prælato ſuo, vel alicui fratrum propter aliquas ſimultates, quæ inter eos emerſerint, damnum aliquod, nocumentum vel gravamen inferre ſuggeſſerit vel procuraverit, à monaſterio expellatur, aut ſi digne pœnitere voluerit, ad aliam domum mittatur, & niſi per diſpenſationem generalis capituli revertatur: & hoc prior faciet infra quindenam ex quo talis frater in prædicto facto convictus fuerit manifeſto.

3. Item,

3. Item, ſtatutum eſt, quod nullus monachus poſt primum prandium hyeme vel æſtate bibendi cauſa præſumat refectorium intrare, niſi juſſus vel licentiatus.

4. Item, ſilentium in labore teneatur, niſi de licentia tenentis laborem.

5. Item, ſtatutum eſt, ut ſuppriores in hiis vel aliis obſervantiis regulæ & conſuetudinum non diſpenſent, niſi de licentia prioris.

6. Item, ſtatutum eſt, quod ſtatutum illud quod jam fuerat de convictis de incontinentia, quod habitum ſuum per triennium amittent, ne ad dedecus ordinis caderet, revocetur, & pro tali facto ad arbitrium proprii prioris, pœnam B gravioris culpæ in propria domo ſolvere teneantur; & poſt ſi proprio priori viſum fuerit, ad aliam domum mittantur.

7. Item, ſtatutum eſt, quod quilibet prior teneatur ſuſcipere hoſpitem ſibi tranſmiſſum cum ſufficientibus veſtimentis, nec remittat eum, niſi prius proprio priori intimaverit. Quod ſi fecerit, in propria domo per tres dies in pane & aqua jejunet & pœniteat.

8. Item, ſtatutum eſt, quod frater qui in infirmitorio fuerit, & pro neceſſitate domus exire voluerit, ad horam in monaſterio ire poterit, & poſt hæc exire, ſi proprio priori viſum fuerit, & eadem die quamvis manducaverit C manducare.

9. Item, ſtatutum eſt, quod aliquis cellerarius vel ſervitor ad miniſtrandum occupatus, ſi infra terminos ad ſignum cujuſcumque horæ A captus fuerit, de licentia proprii prioris, ſi licet, pro perſona reverenda & honeſta de hora illa poterit remanere.

10. Item, ſtatutum eſt, quod ſi aliquis prior pater in domibus ſuis viſitaverit, & viſitatione facta, ad petitionem dictorum priorum & fratrum iterum vocatus fuerit per litteras prioris, dicti priores & fratres patri priori expenſas eundo & redeundo perſolvere tenebuntur.

11. Item, ſtatuimus & præcipimus, quod in qualibet domo noſtri ordinis ad minus ſint tres fratres ad domorum & ordinis honeſtatem.

12. Item, ſtatuimus, quod quilibet prior vel monachus ad requiſitionem diœceſani ſui poſſit cum ipſo manducare, etiam bis in die, vel in quocumque tempore ſit; & ſi mane manducaverit, in ſero eadem die iterum liceat ei manducare.

13. Item, ſtatuimus, quod in æſtate à paſcha uſque ad feſtum omnium ſanctorum de quindena in quindenam fiant raſuræ, & in hyeme per tres ſeptimanas.

14. Item, ſtatuimus & præcipimus diſtrictè, quod ſi monachus vel converſus fecerit factum aliquod, quo ligari ſeu incarcerari meruerit, fratres dictæ domus ad mandatum ſeu etiam ſimplex verbum prioris ſui teneantur eum ligare & incarcerare: ita quod propter ipſorum defectum non poſſit nec debeat prior dicti loci manum laïcalem advocare adjutricem, quod ſi quis facere contemſerit, pœnam levioris culpæ facere teneatur.

ACTA CAPITULORUM GENERALIUM ordinis Prædicatorum.

Ex MS. Tolozano RR. PP. Prædicatorum.

AB anno Domini milleſimo ducenteſimo vigeſimo uſque ad annum ejuſdem Domini benedicti milleſimum ducenteſimum quadrageſimum, D de actis capitulorum generalium pauca quæ potui reperire inferius annotavi. Ab anno vero Domini m. cc xl. uſque ad annum Domini m. ccc. xiii. quo hæc ſcripſi, habentur completius recollecta, quibuſdam tamen exceptis, pro quibus ſuo tempore recolligendis & complendis ſpacia vacua locis ſuis inferius dimittuntur.

Anno Domini m. cc. xx. celebratum fuit Bononiæ primum capitulum generale ordinis fratrum Prædicatorum à primo magiſtro beato Dominico ipſius ordinis fundatore. Cui capitulo interfuit digna Deo memoria frater Jordanis, poſtmodum ſancti Dominici ſucceſſor, miſſus de Pariſius, E cum tribus aliis fratribus; quia magiſter Dominicus mandaverat per ſuas litteras quatuor fratres de domo Pariſienſi ad Bononienſe capitulum ſibi mitti, ſicut ſcripſit ipſe frater Jordanis in libello ſuo de Principio ordinis. In illo capitulo de communi fratrum conſenſu ſtatutum eſt generale capitulum uno anno Bononiæ, altero vero Pariſius celebrari: ita tamen, ut proximo futuro anno apud Bononiam ageretur, & hoc propter ſolemnitatem magis tunc numeroſi conventus. Tunc etiam ordinatum eſt, ne poſſeſſiones vel reditus de cetero teneant fratres noſtri, ſed & hiis renunciarent quos habuerant in partibus Tholoſanis. Unde per conſtitutionem perpetuam abdicatis omnibus temporalibus, reſignando tam præſentibus reditibus quàm futuris, ordo fratrum Prædicatorum paupertatem voluntariam eſt profeſſus. Alia quoque ibidem plura conſtituta ſunt quæ uſque hodie obſervantur.

Anno Domini m. cc. xxi. celebratum fuit Bononiæ ſecundum capitulum generale à beato Dominico, in quo fundatis jam per orbem lx. circiter conventibus, dicti conventus per octo provincias ſunt diſtincti, ſcilicet: Hiſpaniam, Provinciam, Franciam, Lombardiam, Romanam, Teutoniam, Angliam. In quo quidem capitulo generali memoratus frater Jordanis factus fuit prior provincialis Lombardiæ, ſicut ipſemet in ſuo libello præfato ſcribit. Qui tamen præſens non erat in capitulo. In ipſo quoque capitulo conventus fratrum in Angliam cum fratre Gilberto priore tranſmiſſus eſt. Eodem anno poſt capitulum generale nonis Auguſti beatus Dominicus apud Bononiam ſecundùm quod ipſe prædixerat, diem clauſit extremum, plenus miraculis pluſquam annis.

Anno Domini m. cc. xxii. celebratum fuit Pa-

Digitized by Google

viſus tertium capitulum generale in quo capitulo electus in magiſtrum ordinis frater Jordanis Teutonicus memoratus, verus Iſraëlita Domini, qui tunc erat prior provincialis Lombardiæ.

Anno Domini m. cc. xxiii. celebratum fuit à præfato magiſtro Jordane quartum capitulum generale Bononiæ.

Anno Domini m. cc. xxiv. celebratum fuit ab eodem magiſtro quintum capitulum generale Pariſius.

Anno Domini m. cc. xxv. celebratum fuit ab eodem patre & magiſtro ſextum capitulum generale Bononiæ.

Anno Domini m. cc. xxvi. celebratum fuit ab eodem magiſtro ſeptimum capitulum generale Pariſius.

Anno Domini m. cc. xxvii. celebratum fuit ab eodem magiſtro octavum capitulum generale Bononiæ.

Anno Domini m. cc. xxviii. celebratum fuit Pariſius à præfato magiſtro Jordane primum capitulum generaliſſimum ordinis, in quo capitulo octo præfatis provinciis per beatum Dominicum inſtitutis quatuor fuerunt ſuperadditæ, ſcilicet, Polonia, Dacia, Gracia, & Terra-ſancta, & quædam alia quæ in conſtitutionibus continentur fuerunt ibi conſtituta & ordinata.

Anno Domini m. cc xxix. celebratum fuit ab eodem magiſtro nonum capitulum generale Bononiæ.

Anno Domini m. cc. xxx. celebratum fuit ab eodem magiſtro decimum capitulum generale Pariſius.

Anno Domini m. cc. xxxi. celebratum fuit Bononiæ ab eodem magiſtro undecimum capitulum generale.

Admonemus quod fratres non exeant ad mortuos efferendos extra ſepta domus, niſi pro rege, vel epiſcopo, vel domino terræ, vel patrono, vel patrona.

Anno Domini m. cc. xxxii. celebratum fuit Pariſius ab eodem magiſtro Jordane duodecimum capitulum generale.

Anno Domini m. cc. xxxiii. celebratum fuit Bononiæ ab eodem magiſtro tertium decimum capitulum generale, in quo capitulo tranſlatum eſt corpus beati Dominici prima vice à venerabilibus viris archiepiſcopo Ravennate & quatuor epiſcopis & magiſtro Jordane, & pluſquam trecentis fratribus aliis, qui ad capitulum venerunt generale, & poteſtate Bononienſi, cum nobilibus viris ſuis. Videbatur enim & hoc beati viri ſarcoſagum acclamare. Nam cleri & populi ad ipſum devotione creſcente, monumentum elevabatur, ut terra quaſi virtute interiori exterius pelleretur. In prima autem apertione ſepulchri tanto odoris ſuavitate repleti ſunt omnes, ac ſi cæleſtium cella aromatum patuiſſet, & multi compuncti, & plures à diverſis infirmitatibus ſunt ſanati.

1 Admonemus quod priores provinciales moderamen habeant in recipiendis fratribus laïcis, ne conventus graventur.

2. Item, illi qui ab hæreſi convertuntur cum magna difficultate ad ordinem recipiantur.

3. Item, volumus & mandamus, ut prior

A provincialis & definitores non addant nec diminuant his quæ à fratribus communiter tenentur.

4. Item, volumus & mandamus, ut libri fratrum decedentium, & maximè bibliæ, nec extra nec intra ordinem vendantur, ſed potius fratribus proficientibus concedantur.

5. Item, ne garciones per viam ducantur, & ſi aliqui duxerint puniantur, & ipſi garciones non recipiantur in hoſpitiis fratrum.

6. Item, quod non detur de facili licentia fratribus eundi de domo ad domum.

7. Item, volumus quod novitii qui tantum pecuniam habent, ut ſolutis veſtibus, poſſint de illa emere bibliam & breviarium, quod ex ea de reſiduo emant.

B 8. Item, ego frater Jordanis magiſter ordinis fratrum Prædicatorum præcipio diſtrictè in virtute obedientiæ, quod nullus frater noſtri ordinis de cetero conſenſum præbeat electioni vel poſtulationi de ſe factæ in dignitatem epiſcopalem, niſi de ſpeciali licentia domini papæ, vel generalis capituli, vel noſtri. Quod ſi aliquis contra fecerit, ipſo facto ſit excommunicatus.

ACTA CAPITULI ANNO DOMINI M. CC. XXXIV. celebrati Pariſius ab eodem magiſtro Jordane.

C

1. ADmonemus ne fratres prædicent quod carnes comedere monachis ſit mortale.

2. Item, ne fratres commiſſiones cauſarum, arbitria, ſive judicia, nec etiam pignora ſive obſides recipiant; ſed neque per juriſdictionem epiſcopalem aliquos coherceant, nec eligant poteſtatem, nec ducant ſive reducant, & qui contra fecerint graviter puniantur.

3. Item, nec ex quacumque auctoritate fratres præcipiant epiſcopis.

D 4. Item, ne impediant quæſtuarios S. Antonii, ſeu alios, repellendo teſtimoniales litteras habentes, & modum generalis concilii obſervantes.

5. Item, non mittantur litteræ per ſæculares continentes quidquam inhoneſtum. Sed nec fratres noſtri portent litteras alicujus qui non ſit de ordine, niſi prius eas inſpexerint.

6. Item, caveatur attentius ne fiant diſcurſus fratrum ad priores provinciales.

7. Item, nullus frater prædicet aut confeſſiones audiat ſine ſpeciali licentia prioris ſui, niſi prædicator fuerit generalis.

E 8. Item, nullus prior in hoc deferat alicui, quin litteras mittendas & recipiendas legat, niſi ſubpriori ſuo aut ſuus ſubprior ei.

9. Item, nullus frater per quamcumque poteſtatem ſibi traditam faciat indulgentiam, niſi ſecundum moderamen ſui prioris provincialis.

10. Item, ne biblia fratri à fratre vendatur carius quàm emerit, & idem de aliis ſcriptis ſervetur.

11. Item, volumus quod frater cujuſcumque provinciæ ſit, in provincia in qua deliquerit puniatur, ſi ibi repertus fuerit.

Digitized by Google

12. Item, ad dilectionem internam fratrum Minorum melius conſervandam, volumus ut infra terminos cujuſcumque miniſtri provincialis eligatur unus de fratribus Minoribus à fratribus noſtris, & unus de noſtris ab eis, ſi eis placuerit, & iſti duo vice miniſtri provincialis eorum & prioris provincialis noſtri, exceſſus utriuſque factos corrigant & emendent.

ACTA CAPITULI ANNO DOMINI M. CC. XXXV. celebrati Bononiæ ab eodem magiſtro Jordane.

1. ADmonemus quod fratres diligenter inſtruantur in officio audiendarum confeſſionum antequam fiant auditores earum.

2. Item, fratres non dicant Pretioſa in via, nec in domo poſt completorium, niſi neceſſitate urgente.

3. Item, viſitatores qui non poſſunt mittere litteras viſitationis ſuæ in anno illo ad capitulum, mittant in ſecundo.

4. Item, fratres nullo modo oſtendant acta capituli illis qui non ſunt de ordine noſtro.

5. Item, inhibemus ne directè vel indirectè per perſonas quæ non ſunt de ordine noſtro fratres procurent, quod ordinatio facta vel facienda de fratribus mutetur vel impediatur.

Anno Domini M. CC. XXXVI. *celebratum fuit Pariſius ab eodem fratre Jordane ſecundum capitulum generaliſſimum. Eodemque anno poſt ipſum capitulum, idibus februarii idem pater tranſiens ad viſitandum Terram-ſanctam, & loca ſancta, tranſivit ex hoc mundo ad patrem Deum.*

ACTA CAPITULI GENERALISSIMI Pariſius celebrati anno Domini M. CC. XXXVI.

1. MAgiſter aut priores provinciales non mittent acta capituli generalis vel provincialis, niſi fortè in ſpeciali cauſa neceſſaria & utili.

2. Item, nulla domus de cetero detur, niſi à priore provinciali & definitoribus provincialis capituli decreverint expedire.

3. Item, priores provinciales commiſſas ſibi provincias curent viſitare. Cum tamen commode non valuerint, poterunt committere vices ſuas.

4. Item, priores provinciales converſos non recipiant, niſi conventuum ubi fuerint induendi. Nec fratres converſi eant extra domum ſoli, niſi cum clerico vel converſo.

5. Item, nullus fratrum noſtrorum legat in prophetis & pſalmis alium ſenſum litteralem, niſi quem ſancti approbant & confirmant.

6. Item, ubi dicitur Fratres non utantur lineis ad carnem, addatur nec etiam infirmi. Linteamina omnino removeantur de infirmitoriis noſtris.

7. Item, in domibus noſtris non ſint, niſi duo loca in quibus infirmi vel debiles comedant, unus carnium, & alius ciborum aliorum, niſi fuerit evidens neceſſitas aut urgens infirmitas. Similiter nec alii fratres comedant, niſi in communi refectorio vel domo hoſpitum.

8. Item, nullus, excepto magiſtro ordinis, qui in communi tolerari poſſit, habeat ſpecialem locum ad jacendum, niſi propter rerum cuſtodiam. Lectoribus tamen ſecundum diſcretionem priorum provideatur.

9. Item, fratres noſtri infirmi in locis ubi conventum non habemus carnes extra domum non comedant.

10. Item, ubi dicitur in conſtitutionibus Itinerantes tamen bis poſſunt refici, addatur Niſi in adventu Domini & quadrageſima.

11. Item, in conſtitutionibus ubi dicitur Super ſaccos & ſtramina jacere licebit, addatur, Extra domum autem ſicut eis ſtratum fuerit jacere poterunt, ne hoſpites moleſtentur. Qui autem culcitram petierit, jejunet unam diem in pane & aqua.

12. Item, ubi agitur de ſilentio & dicitur Prior ad menſam loqui poterit, illud removeatur & dicatur ſic: In menſa autem ubique omnes fratres intus ſcilicet & extra ſilentium teneant, tam priores quam alii, excepto uno qui major fuerit inter ipſos, vel alio cui per ſe locum commiſerit & tunc ipſe taceat. Si quis vero illud ſilentium fregerit ex propoſito, vel loquendi licentiam dederit in uno prandio, tantum aquam bibat abſque diſpenſatione, & ſimiliter unam diſciplinam coram omnibus recipiat in capitulo. De hiis autem excipiuntur infirmi decumbentes.

13. Item, omnes fratres noſtri ſingulis annis ſemel omnia ſibi commiſſa prioribus ſuis exponant pariter & exhibeant, eorum diſpoſitioni omnia relinquendo.

14. Item, quilibet prior cum conventu ſcribat ſingulis annis priori ſuo provinciali & definitoribus capituli provincialis debita domus, ponentes nihilominus cauſas debitorum.

15. Item, confirmamus hanc conſtitutionem, ut nulla domus noſtri ordinis transferatur de provincia ad provinciam, niſi per tria capitula fuerit approbatum.

16. Item, conventus qui mittit accuſationes ad capitulum generale vel provinciale, ſcribat de quolibet articulo numerum & nomina accuſantium, & ſi accuſat de viſu vel auditu, nullus accuſet de auditu, niſi dicat à quo audierit.

17. Item, ubi dicitur quod accuſationi & correctioni profeſſi poſt annum ſuæ profeſſionis poterunt intereſſe, radatur Poſt annum, & ponatur Poſt triennium ab ingreſſu ordinis.

18. Item, ubi dicitur in conſtitutionibus Non deponatur magiſter niſi pro hæreſi, radatur Pro hæreſi, & ponatur Pro crimine.

19. Item, confirmamus hanc conſtitutionem, quod electio prioris provincialis ſpectet tantum ad priores conventuales cum duobus fratribus de quolibet conventu ad hoc electis, omnibus fratribus ad illum pertinentibus, ſi commodè fieri poteſt, convocatis.

20. Item, fratres poſt annum ſuæ profeſſionis

Digitized by Google

tantum admittantur ad electionem prioris provincialis.

21. Item, generaliſſimum capitulum non convocetur, niſi quando major pars provinciarum petierit, vel magiſtro viſum fuerit expedire. Provinciæ quæ petunt, ſcribant cauſas quare petunt. De hiis tamen capitulum generale non habebit judicare, utrum ſufficiant vel non, ſed ſcribantur, ut ante capitulum fratres de hiis poſſint habere collationem. Provinciales autem cum duobus fratribus à capitulo provinciali electis tale capitulum celebrandi habeant poteſtatem, & duobus annis ante pronuncietur, ubi fuerit urgens neceſſitas.

22. Item, confirmamus hanc conſtitutionem, quod in conſtitutionibus ubi dicitur Eapropter unitati & paci, &c. volumus & declaramus, ut conſtitutiones noſtræ non obligent eos ad culpam, ſed ad pœnam, niſi propter contemtum vel præceptum.

23. Item, in conſtitutionibus ubi dicitur In electione magiſtri ſecundùm formam inferius poſitam, radatur Inferius poſitam, & ponatur Canonicam. Cùm vero per diſquiſitionem vel ſcrutinium voluntarium procedet electio, tres de prioribus provincialibus, qui inter alios provinciales noſtræ religionis habitum primitus ſuſceperunt, vota ſingulorum ſeorſum & ad partem in conſpectu omnium audiant, & diſquirant; & ille in quem major pars medietate eligentium concordaverit, verus magiſter ordinis habeatur. Si vero in partes inæquales ſe diviſerint, ille in quem plures medietate omnium qui debent eligere, conſenſerint, ex vi talis electionis & hujus conſtitutionis ſit magiſter. Cetera radantur uſque ibi: Quod ſi aliquem, &c. Priore conventuali mortuo vel amoto, conventus eligat ſibi priorem infra menſem poſtquam ei innotuerit; alioquin prior provincialis eidem conventui provideat de priore.

24. Item, priori provinciali mortuo vel amoto, prior qui locum ejus obtinet teneatur convocare quàm citius poterit commodè electores, & ſtatim prior provincialis eligatur, & capitulum provinciale celebretur, niſi jam fuerit celebratum. Si ſtatim non elegerint qui debent eligere, poteſtas eligendi vel providendi ad magiſtrum ordinis transferatur.

25. Item, veſtes novitiorum, quando profeſſionem faciunt, benedicantur, ad minus ſcapulare.

26. Item, priores noſtri, ſive provinciales ſive conventuales, pecuniam penes ſe non ſervent, ſed apud fratres deponant, nec ſine teſtimonio & conſilio fratrum expendant.

27. Item, approbamus ordinationem ſtudii factam in penultimo capitulo Pariſius celebrato, excepto quod fratres bibliam perlegere non teneantur.

28. Item, quando dicitur *Laudate Dominum omnes gentes*, fratres non ſedeant, & eo finito, ſedeat chorus ille qui prius ſedere debuerat. Admonemus ne extranei recipiantur ad comedendum in infirmaria fratrum.

29. Item, certa præbenda nulli extraneo de- A tur in domibus noſtris.

30. Item, humilitas habitus obſervetur.

31. Item, admonemus priores, quod confeſſores maturos ponant, diſcretos & ſecuros, & quando vadunt foras, invicem ſe diligenter cuſtodiant, & confeſſores inſtruantur de confeſſionibus audiendis.

32. Item, admonemus priores, ut ſervent diligenter conſtitutionem de prædicatoribus mittendis, examinandis & inſtituendis.

33. Item, nullus audeat narrare quod audierit ab alio, niſi is qui narraverit velit publicari; & ſi publice infamat, publice ſatisfaciat: nec confeſſor eum aliter abſolvat.

B 34. Item, volumus & mandamus, ut ſecundum correctionem quam faciunt fratres, quibus hoc injungitur in provincia, aliæ bibliæ ordinis corrigantur & purgentur.

35. Item, memoriale de pace fratrum noſtrorum & Minorum monemus & rogamus & conſulimus, quod priores noſtri & fratres noſtri diligentiſſimè attendant, quod fratres Minores corde, ore & opere ubique diligant & honorent in omnibus, in quantum in eis eſt pacem habentes. Si quis vero contra hoc facere attentaverit, graviſſime puniatur.

36. Item, in hoc provideant, quod nec inter C ſe, nec coram aliis quantumlibet familiaribus colloquantur de eis: & ſi eis mala de prædictis fratribus aliqui ſub prætextu familiaritatis & amicitiæ retulerint, non ſint faciles ad credendum, ſed excuſent eos. Et ſi forſan fratres noſtros dicti fratres provocaverint injuriis & contumeliis in publico, nullo modo contendant fratres noſtri.

37. Item, fratres noſtri non faciant negotiationes librorum.

38. Item, monemus, ne litteræ teſtimoniales dentur ſæcularibus indifferenter.

39. Item, monemus fratres de juriſdictione D epiſcoporum, ſicut in alio capitulo dictum eſt.

40. Item, fratres ſtudentes certis conventibus deputati, ſi auferantur, refundatur eis pecunia poſita in ſcripto.

41. Item, monemus, quod de cetero melius teneatur ſilentium, & amoveatur pluralitas * infinitorum à collationibus fratrum.

* Vox corrupta.

42. Item, monemus, quod in omnibus provinciis & conventibus linguas addiſcant illorum quibus ſunt propinqui.

43. Item, ſcapulare novitiorum benedicatur hoc modo.

E OREMUS.

Domine Jeſu Chriſte, qui tegimen noſtræ mortalitatis induere dignatus es: obſecramus immenſæ largitatis tuæ abundantiam, ut hoc genus veſtimenti, quod ſancti patres ad innocentiæ & humilitatis indicium, abrenuntiantes ſæculo ferre ſanxerunt, ita benedicere digneris, ut hii famuli tui, qui hoc uſi fuerint, te induere mereantur Chriſtum Dominum noſtrum. Amen. Poſtea aſpergatur cum aqua benedicta.

Anno Domini M. CC. XXXVII. *non fuit generale capitulum celebratum propter mortem fratris*

Digitized by Google

Jordanis præfati magiſtri, qui obierat præcedenti menſe Februarii anno Domini præterito.

ACTA CAPITULI GENERALIS anno Dom. M. CC. XXXVIII Bononiæ celebrati.

ANno Domini M. CC. XXXVIII. *celebratum fuit decimum ſextum capitulum generale Bononiæ, in quo fuit electus in magiſtrum ordinis in die tranſlationis beati Dominici fere ab omnibus electoribus frater Raymundus de Pennaforti Cathalanus, natione Barchinonenſis, qui fuerat doctor in decretis Bononiæ, domini papæ capellanus & pœnitentiarius, qui mandante domino papa Gregorio IX. compilavit decretales, ſummam quoque de caſibus ſeu de pœnitentia perutilem fecit. Et hæc ſunt acta ejuſdem capituli.*

1. Inchoamus hanc conſtitutionem, ut de tertio in tertium mittantur de provincia in provinciam viſitatores.

2. Item damus licentiam, ut fratres, ſi inciderent in minorem excommunicationem, abſolvant ſe invicem.

3. Item, volumus ut carceres fiant pro apoſtatis & fratribus inquietis coercendis.

4. Item, damus licentiam captivandi apoſtatas, & corrigendi inordinatè ambulantes.

5. Item, concedimus ut priores provinciales eligant ſibi confeſſores, &c.

ACTA CAPITULI GENERALIS anno Domini M. CC. XXXIX. Pariſius celebrati.

1. APprobamus hanc conſtitutionem, ut de tertio in tertium annum mittantur viſitatores per provincias à capitulo, qui habeant poteſtatem corrigendi exceſſus priorum conventualium & aliorum fratrum. Et hoc habent duo capitula.

2. Inchoamus has conſtitutiones. Statuimus, ut quatuor provinciæ Polonia, Dacia, Syria, Græcia aliis octo provinciis per omnia adæquentur, tam in duobus electoribus magiſtri, quàm in poteſtate quam habent priores provinciales, magiſtro ordinis mortuo vel amoto.

3. Item, ſtatuimus, quod lectores, quamdiu poſſunt officium exercere, in priores conventuales nullatenus eligantur; ſed nec in diffinitores, niſi fortè cùm capitulum fuerit in eadem provincia celebrandum, nec paſſim in confeſſionibus occupentur.

4. Item, ſtatuimus ut ornamenta aurea & argentea, præter calices, fratres noſtri non habeant, nec pannos ſericos, nec lapides pretioſos, nec campanas ad horas, niſi unam.

5. Item ſtatuimus, ne de cetero in noſtris conventibus habeantur imagines niſi pictæ, nec feneſtræ vitreæ niſi albæ cum cruce, nec litteræ aureæ in libris noſtris.

6. Item ſtatuimus, ut hæc correctio & ordi- A natio & additio ab omnibus univerſaliter & uniformiter obſervetur.

7. Incipiunt admonitiones. Fratres noſtri non eligant vel poſtulent ſibi priores, niſi ille qui præeſt primitus ſit amotus; nec etiam ſub conditione, ſi eum contigerit amoveri.

8. Item ordinamus, ut fratres noſtri, ſi vacaverint ſemel in ſeptimana, celebrent in honore beati Dominici miſſam conventualem, & quod in feſtis novem lectionum dicatur ad veſperas ad memoriam antiphona *Tranſiit pauper*, ad laudes antiphona *Carnis vigor*, ad ſecundas veſperas *O decus Hiſpaniæ*. In diebus vero ferialibus B ad veſperas *Seneſcenti Jacob*, in matutinis *Imitator*.

9. Item, ut feſtum beati Vincentii fiat de cetero ſemiduplex.

10. Item, ut fratres noſtri diligenter admoneant, ut eccleſias & prælatos honorent, & eis fideliter reddant jura ſua, & quod temporibus ſuis eccleſias ſuas parochiales frequentent.

11. Item admonemus, ne fratres noſtri vadant ad domos ſæcularium vel clericorum pro funeribus, nec recipiant cum ſcandalo evidenti.

12. Item, ut priores non mittant ad prædicandum vel confeſſiones audiendas, niſi fratres maturos & diſcretos.

C 13. Item, fratres noſtri, dum officium exercent, quæſtas publicè non faciant, nec procurent quod pro eis in præſentia eorum in eccleſia aut aliquo loco publico fiant; ſed nec vinum, nec bladum, niſi ad præſentis anni neceſſitatem accumulent.

14. Item, ne fratres curias regum vel principum abſque magna neceſſitate ſeu fructu animarum frequentent, nec arbitrium in ſe ſuſcipiant, nec teſtamentis interſint, nec eorum executores fiant.

15. Item admonemus, ne fratres noſtri itinerantes quacumque neceſſitate habitum, niſi de ſui prioris licentia ſpeciali, transforment, nec D prælatis ſuis ſint nimis importuni pro impetranda licentia exeundi, niſi neceſſitas vel evidens utilitas hoc expoſcat: ſed nec priores ſe exhibeant faciles ad hujuſmodi licentias concedendas.

16. Item, fratres noſtri proprios curſus vel equos non habeant, nec etiam alienos in domibus ſuis detineant, niſi de licentia magiſtri ordinis, vel capituli generalis, nec ſervientes ſæculares pluſquam duos vel tres in domibus ſuis teneant, niſi propter neceſſitatem in aliquibus locis per priorem provincialem de pluribus diſpenſentur: pro quibus etiam in domibus noſtris E carnes non præparentur.

17. Item admonemus, ut fratres hoſpites, ſecundum quod magis & minus in itinere laboraverunt, diutius & commodius procurentur. Qui autem adeo infirmi & debiles fuerint, ut neceſſitatem habeant carnibus recreari, ſive ſint priores, ſive ſint alii, extra non exeant. Et ſi aliquando occaſione capituli vel neceſſitate exire contigerit, nec equitent, nec quadrigent, nec carnes comedant, niſi adeo gravis infirmitas ſupervenerit, quod aliter fieri ſit neceſſe: & tunc

ad ſuos conventus revertantur.

18. Declaratio illius conſtitutionis *Major loqui poterit*, Qui major eſt in ordine poteſt loqui in menſa ubique extra refectorium abſque alia licentia ſpeciali; & ſi major ſupervenerit, ipſe quidem taceat, & qui cœperat loqui loquatur. Ad menſam verò epiſcoporum, uno loquente, nihilominus alii ad interrogata reſpondeant.

19. Item, lecti noſtri in dormitorio vel alibi nullis intermediis obumbrentur. Poterit tamen in extremitatibus lectorum in altitudine unius cubiti uſualis à ſuperficie lecti aliquod intermedium ligneum, vel plaſtreum interponi. Hoc autem intelligimus ubi cellæ cum cellis minimè conjunguntur. Ubi aliter factum fuerit, emendetur.

20. Item, admonemus ut nulli ſæculari hoſpiti in domo noſtra recepto lectus cum linteaminibus à noſtris fratribus præparetur; quod ſi ſecum ea detulerit, poterit ſuſtineri.

21. Item, volumus ut prior provincialis cum definitoribus provincialis capituli viſitatoribus provinciæ dividat conventus viſitandos, prout viderit expedire.

22. Item, volumus, ut frater qui dum eſſet in ſæculo provinciam in qua natus eſt dimiſerat omninò, vel ad aliam ſe transtulerat domicilium commutando, ſit de illa provincia in qua domicilium habuerit, niſi de eo per magiſtrum, vel capitulum generale aliter ordinetur.

ACTA CAPITULI GENERALIS Bononiæ celebrati anno Domini M. CC. XL.

1. Revocamus hanc conſtitutionem De tertio in tertium annum mittantur viſitatores per provincias à capitulo generali.

2. Item, conſtitutionem de ornamentis non habendis. Approbamus quod non habeamus, niſi unam campanam ad omnes horas.

3. Item, quod non habeamus imagines ſculptatas.

4. Item, frater qui in alienam provinciam ad legendum mittitur, omnes libros ſuos gloſatos, bibliam, & quaternos ſecum deferat. Et ſi ſimpliciter illi provinciæ ad quam mittitur, aſſignetur, libri quos habuit à provincia de qua mittitur, ipſo mortuo, ad illam provinciam pertinebunt. Omnes vero alii ſint illius provinciæ ad quam mittitur, ſive in via, ſive in provincia moriatur. Si verò ad tempus mittitur, omnes libri ad provinciam de qua aſſumtus eſt revertantur. Idem dicimus de miſſis de provincia non ad regendum, non tamen portent, niſi bibliam & breviarium.

5. Item, removeatur quod dicitur de Ciſtercienſibus non recipiendis abſque Domini papæ licentia ſpeciali.

6. Item, approbamus, ut quatuor provinciæ, videlicet, Polonia, Dacia, Jeroſolimitana, Græcia aliis octo provinciis per omnia adæquentur tam in duobus electoribus magiſtri, quàm in habenda poteſtate quam habent priores provinciales magiſtro ordinis mortuo vel amoto. Et hoc habet duo capitula. Inchoamus has conſtitutiones. Generale ſtatutum ordinis & conſuetudinem diu obſervatam & communiter in ordine approbatam, nec magiſter ordinis, nec priores provinciales aliquatenus valeant immutare, niſi per tria capitula fuerit approbatum. Definitores exceſſum magiſtri ſeorſum corrigant & emendent. Quod ſi prævaricator ordinis fuerit, aut contemtor, aut adeo negligens, aut remiſſus quod ordinis diſſolutionem inducat, moneatur à definitoribus, ut magiſterio cedat, & locum ad manendum ſibi eligat. Alioquin ipſum amovendi ab officio liberam habeant poteſtatem, & alia forma removeatur.

7. Item, ſtatuimus, ut ornamenta pannorum tam altaris quàm miniſtrorum ſint abſque lapidibus pretioſis & auro poſt aurifriſium, & quod ſolus hebdomadarius capa ſerica tam in proceſſione quàm in choro utatur. & iſtæ conſtitutiones habent unum capitulum.

8. Item, frater qui dum eſſet in ſæculo provinciam in qua natus eſt omninò dimiſit, & ad aliam ſe tranſtulit domicilium commutando, ſit illius provinciæ in qua domicilium habuit, niſi de eo per magiſtrum ordinis vel generale capitulum aliter ordinetur.

9. Iſtæ conſtitutiones habent unum capitulum. Fratres noſtri diligenter admoneant populum, ut eccleſias & prælatos honorent, & eccleſiis reddant jura ſua.

10. Item, priores non mittant ad prædicandum, nec ad confeſſiones audiendas inſtituant, niſi fratres diſcretos & maturos.

11. Item, fratres noſtri vinum, bladum non accumulent, niſi ad præſentis anni neceſſitatem, quæ bona fide ſerventur.

12. Item, fratres curias regum vel principum abſque magna neceſſitate, ſeu fructu animarum frequentare non præſumant, nec executores teſtamentorum fiant.

13. Item, fratres noſtri itinerantes habitum, niſi de ſui prioris provincialis licentia ſpeciali non transforment, nec ſint nimis prælatis ſuis importuni pro impetranda licentia exeundi, niſi neceſſitas vel evidens utilitas id expoſcat. Sed nec faciles reddant ſe priores, vel exhibeant ad hujuſmodi licentias concedendas.

14. Item, fratres non eligant vel poſtulent ſibi priorem, niſi ille qui præeſt fuerit primitus amotus, nec etiam ſub conditione, ſi contigerit ipſum amoveri.

15. Item, non vadant ad domos ſæcularium vel clericorum pro funeribus apportandis, nec recipiant ea cum ſcandalo evidenti.

16. Item, fratres noſtri proprios currus vel equites non habeant, nec etiam alienos in domibus ſuis teneant, nec ſæculares ſervientes habeant pluſquam duos vel tres, niſi propter neceſſitatem per priorem provincialem diſpenſetur. Pro ſervientibus verò in domibus noſtris carnes nullatenus præparentur.

17. Item, fratres hoſpites ſecundùm quod magis & minus laboraverint in itinere diutius & commodius procurentur.

Digitized by Google

18. Item, qui adeo debiles & infirmi fuerint A quod neceſſè habent carnibus recreati, ſive ſint priores, ſive alii, extra clauſum non exeant, & ſi aliquando occaſione capituli, vel alia neceſſitate exire contigerit, non equitent, nec quadrigent, nec carnes comedant, niſi in via adeo gravis infirmitas ſuperveniat, quod aliter fieri ſit neceſſe, & tunc ad ſuos conventus citius revertantur: poſſit tamen prior provincialis aliter diſpenſare.

19. Item, lecti noſtri in dormitorio vel alibi nullis intermediis obumbrentur: poterit tamen in extremitatibus lectorum in altitudine unius cubiti uſualis à ſuperficie cervicalis aliquod medium lineum vel plaſtreum interponi; & hoc B intelligimus ubi lecti cum cellis conjunguntur; ubi autem aliter factum eſt, emendetur.

20. Item, nulli hoſpiti ſæculari recepto in domo noſtra lectus cum linteaminibus à fratribus præparetur: ſed ſi ſecum ea tulerit, poterit ſuſtineri.

21. Item, fratres ſtudentes Pariſius, qui ſunt pro lectoribus aſſignati, in ferialibus diebus ad completorium tantum venire teneantur in feſtis non novem lectionum. In aliis omnibus niſi remanſerint de licentia ſpeciali, eos volumus intereſſe, nec ad ſervitium infirmariæ ſcribantur.

22. Item, prior provincialis cum definitori- C bus capituli provincialis viſitatoribus provinciæ conventus dividat viſitandos, prout viderit expedire.

23. Item, carceres fiant ad compeſcendum inſolentiam perverſorum.

24. Item, provideatur lectoribus in libris, ut ſcriptum eſt, & in cibis neceſſariis, ut poſſint laborem ſtudii ſuſtinere.

25. Item, nullus remittat fratres ad ſuas provincias, ſine licentia magiſtri ordinis, vel niſi à prioribus provincialibus de quorum provinciis oriundi ſunt repetantur.

26. Item, libri non vendantur, niſi alii ma- D gis neceſſarii ex illa pecunia emerentur inde.

27. Item, nullus aptus & idoneus recipi propter defectum veſtium repellatur, ſed ſtudentes pro provinciis, prout commodius poterunt provideant ſibi veſtes, & provinciæ ad quas pertinent pecuniam illam perſolvere teneantur.

28. Item, fratres nimis juvenes & indocti non multiplicentur; nec prædicatorum generalium numerus abſque diligenti cautela & debita augeatur.

29. Item, à prioribus procuretur ut lumen E majus in noſtris dormitoriis & cameris privatis univerſaliter habeatur.

30. Item, ſtudentes mittantur Pariſius à priore provinciali de conſilio definitorum capituli provincialis.

31. Item, notabiles ſuperfluitates à choris noſtris penitus removeantur, & à modo in noſtro ordine talia nequaquam fiant.

32. Item, novitii nullam curam rerum ſuarum, nec occaſione librorum retineant: ſed priores procurent eis libros ſecundùm quod ex rebus eorum poterunt & viderint expedire.

33. Item, nullus faciat ſibi ſigillum fieri, niſi prædicator fuerit generalis & qui aliter habent uſque ad inſtans, reddere ſubprioribus teneantur.

34. Item, nullus ſigillum habeat curioſum, nec, excepto magiſtro ordinis, in ſigillo ſuo faciat fieri crucifixum.

35. Item, monemus ne fratres noſtri à modo religioſis mulieribus ſacramenta præter pœnitentiam adminiſtrent. Qui verò attentaverint poſt generale capitulum quod fuit Bononiæ celebratum ultimo, cum eis tunc fuerit inhibitum, & acriter reprehenſum, jejunent ſeptem dies in pane & aqua, dicant & ſeptem miſſas & ſeptem pſalteria, & ſeptem recipiant diſciplinas.

36. Item, priori Regienſi injungimus tres dies in pane & aqua, tria pſalteria & tres miſſas de Spiritu-ſancto & paret ſe ad diſciplinam. Et cuilibet fratri qui interfuit unam diem in pane & aqua & unam miſſam & unum pſalterium & unam diſciplinam.

37. Item, frater Bartholomeus privetur biblia, propter modum notabilem acquirendi, & paret ſe ad diſciplinam, & faciat pœnitentiam à vicario ſibi injunctam.

38. Item, viſitatoribus qui non viſitaverunt injungimus quinque dies in pane & aqua, quinque pſalteria, & totidem diſciplinas in capitulo; & illis qui non ſcripſerunt ut debuerunt tres dies & tres diſciplinas.

39. Concedimus provinciæ Ungariæ duas domos, unam ponendam in provincia Silvana: Daciæ duas ſecundùm quod videbitur capitulo provinciali: Franciæ unam ponendam in Altiſiodoro. Poloniæ unam ſecundùm quod videbitur capitulo provinciali.

40. Suffragia pro domino papa quilibet ſacerdos tres miſſas de Beata Virgine, clericus Pſalterium, converſi D. *Pater noſter*. Pro fratre RAYMUNDO quondam magiſtro ordinis, pro electione magiſtri futuri quilibet ſacerdos unam miſſam de Spiritu-ſancto, quilibet conventus unam, clericus ſeptem pſalmos, converſus centum *Pater noſter*. Concedimus & confirmamus fratrem Stephanum in priorem provincialem provinciæ Græciæ.

41. Interpretatio de ſilentio menſæ revocetur.

ACTA CAPITULI GENERALIS Pariſius celebrati anno Domini M. CC. XLI.

1. IN conſtitutionibus ubi dicitur: Capitulum generale uno anno Pariſius, alio anno Bononiæ celebretur, addatur, Niſi magiſtro & definitoribus ex cauſa legitima quandoque aliud videatur.

2. Item, in provincia ubi capitulum generale celebratur, ad illud capitulum non veniat, niſi definitor & ſocius ejus, ſicut de aliis provinciis, ſed alio tempore capitulum provinciale ejuſdem celebretur & deleatur illa conſtitutio. Statuimus inſuper quod omnes priores conventuales, &c.

3. Admonemus quod fratres excuſationes non

Digitized by Google

mittant ad capitulum litteris apertis, ſed clauſis.

4. Item, quod fratres noſtri horas B. Mariæ Virginis incipiant calciati.

5. Pro rege Franciæ, & matre, & uxore quilibet frater ſacerdos unam miſſam de Spiritu-ſancto, & in morte fiat pro eo ſicut pro magiſtro ordinis per totum ordinem.

ACTA CAPITULI GENERALIS Bononiæ celebrati anno Domini M. CC. XLII.

1. REvocamus hanc inchoationem Ita quod in provincia ubi capitulum generale celebratur, ad illud capitulum non veniant, niſi definitor & ſocius ejus, ſicut de aliis provinciis; ſed alio tempore provinciale capitulum celebretur.

2. Item, ubi dicitur quod ſi definitor non poſſit venire ad capitulum generale, ipſo jure ſocius ejus loco ipſius definitor habeatur, addatur quod ſi alterum ipſorum prædicto modo impediri contigerit, primus conventus ad quem declinaverit teneatur ei de competenti ſocio itineris providere; & litteras teſtimoniales ſuæ electionis ſecum ferant ad capitulum.

3. Item, quod de quarto in quartum annum mittantur viſitatores per provincias à capitulo generali, qui ſui officii tunc ab ipſo capitulo limitatam habeant poteſtatem.

4. Item, ubi dicitur quod quatuor fratres eligantur ad viſitandum provinciam, addatur unus vel plures ſecundum quod capitulo provinciali videbitur expedire, qui omnes teneantur ſequentis anni capitulo intereſſe.

5. Item, ubi dicitur Litteras teſtimoniales ſecum ferant & ad conventus ad quos declinaverint, ibidem de ſuis exceſſibus corrigantur, addatur In quacumque autem provincia fratres itinerantes deliquerint, prior provincialis vel conventualis in quorum terminis inventi fuerint, ipſos ſicut ſuos fratres corrigendi liberam habeat poteſtatem.

6. Item, ubi dicitur Audito primo ſigno ſurgant fratres dicendo, &c. deleatur Dicendo, & addatur Stando dicant matutinas de beata Virgine.

7. Item, priores conventuales poſtquam duobus annis fuerint continuis, ipſo jure ſint abſoluti. Similiter priores provinciales de quarto in quartum annum ipſo jure ſint abſoluti, niſi electio magiſtri ſit ipſo anno celebranda, vel illorum ſit definitio, & tunc tertio capitulo ſint abſoluti.

8. Iſtæ ſunt admonitiones. Monemus ut pulmenta cocta cum carnibus vel ſanguine à domibus hoſpitum penitus amoveantur.

9. Item, ne fratres ante XXV. annos ad ſacerdotium promoveantur.

10. Item, ne ſubpriores dentur in ſociis prioribus ad capitulum generale vel provinciale.

11. Item, volumus & mandamus, ut vinaria artificioſa à domibus noſtris removeantur, & vineæ pariter ad comeſtionem & agreſtam faciendam extirpentur.

A 12. Item, monemus quod fratres noſtri ſollicite ſervent pacem prælatorum & fratrum Minorum.

13. Item, quod fratres ſe exerceant ſtudioſius in hiis quæ ſunt contra hæreticos & ad fidei defenſionem.

14. Item, monemus priores ne in ſcandalum ordinis noſtri fugitivos & apoſtatas noſtros in aliis religionibus ſtare vel alias vagari permittant, ſed utantur contra eos privilegiis ordini noſtro conceſſis.

15. Item, ne aliqua fiat diſpenſatio ſanis in vino in tota die Paraſceves.

B 16. Item, monemus & volumus quod abradatur de legenda beati Dominici ubi ſemetipſum aſſerit, licet in carnis integritate divina gratia conſervatum, nondum illam imperfectionem evadere potuiſſe, quin magis afficeretur juvencularum colloquiis, quam affatibus vetularum.

17. Item, eccleſiæ noſtræ de nocte ſæcularibus non aperiantur, niſi forte in totis duplicibus, & tribus noctibus tenebrarum.

18. Item, admonemus de ſilentio in toto choro clericorum & converſorum ſervando.

C 19. Item, fratribus qui monialibus vel aliis religioſis mulieribus ſacramentum extremæ unctionis adminiſtraverunt, vel prælatos eccleſiarum inſtituerunt vel deſtituerunt, vel officium viſitationis in earum domibus exercuerunt, injungimus ſeptem dies in pane & aqua, ſeptem pſalmos, & ſeptem diſciplinas, & in virtute obedientiæ diſtrictè præcipimus quod à talibus abſtineant, & eas de cetero non communicent. Qui autem eas viſitaverunt, non excuſentur ab hac pœna vel præcepto propter litteras domini papæ, niſi in eis contineatur, *hoc non obſtante* D privilegio domini papæ, vel præceptum ſpeciale, nec aliquis frater de cetero ſermones vel collationes, vel alias ſacras ſcripturas de latino transferant in vulgare.

ACTA CAPITULI GENERALIS Pariſius celebrati anno Domini M. CC. XLIII.

1. ADmonemus fratres qui poteſtatem habent ab epiſcopis indulgentias in ſuis ſermonibus faciendi, in eodem die & in eodem E loco non dent niſi ſemel indulgentiam: cum duo prædicaverint, non det indulgentiam niſi unus.

2. Item, priores in domibus noſtris ubique confeſſores feminarum inſtituant certos, maturos & paucos.

3. Item, nullus prior provincialis vel conventualis faciat ſervari pecuniam, niſi ſub communi cuſtodia fratrum.

4. Item, fratres non procurent litteras apud principes & prælatos vel magnates de mutatione ſui ſtatus, vel aliorum fratrum.

5. Item, fratres de una provincia infra terminos alterius provinciæ non faciant quæſtas, niſi de licentia prioris provincialis vel conventualis

Digitized by Google

tualis infra cujus terminos queſtum facere voluerint, nec etiam mittantur ad faciendum moram in prædicatione in terminis alterius, niſi de conſimili licentia. A

6. Item, fratres non ſtudeant in libris phyſicis, niſi ſecundum quod ſcriptum eſt in conſtitutionibus, nec etiam ſcripta curioſa faciant.

7. Item, cum fratres interſunt teſtamentis, caveant ne impediant eleemoſynam fieri Templariis, qui devoti amici ſunt ordinis vel aliis bonis viris.

8. Item, garciones in domibus noſtris non lavent pedes fratrum.

9. Item, fratres non mittant litteras etiam non ſigillatas, nec recipiant ſine licentia. B

10. Item, omnes licentias generales cuicumque datas revocamus.

11. Item, concedimus omnibus prioribus provincialibus, quod fratres de ſuis provinciis ubicumque ſint poſſint revocare, ſi voluerint, niſi ubi per magiſtrum vel capitulum generale fuerint aliis provinciis aſſignati; excepimus provincias Græciæ & Terræ-ſanctæ.

12. Inhibemus diſtrictè fratribus univerſis quibus commiſſa eſt noſtrorum redemtio, ne ipſi vel conventus ubi ſunt pecuniam recipiant ab ipſis quibus hujuſmodi redemtiones debent aſſignari. C Qui autem receperunt quantum vel per quem modum receperunt, quam citius poterunt teneantur ſuo provinciali intimare.

13. Item, errores condemnatos per magiſtros Pariſienſes, fratres omnes abradant de quaternis.

14. Item, fiat feſtum IX. lectionum XI. millium virginum, ſimiliter de beata Eliſabeth.

15. Pro ſtatu univerſalis Eccleſiæ quilibet ſacerdos tres miſſas de Spiritu-ſancto, clericus pſalterium, converſi D. *Pater noſter* dicant.

ACTA CAPITULI GENERALIS Bononiæ celebrati anno Domini M. CC. XLIV. D

1. Fratres de ſilentio in capitulo ſe accuſent, ſicut de aliis culpis, & priorum arbitrio puniantur.

2. Item, quicumque ſcienter falſo infamaverit de mortali, vel in capitulo proclamaverit, non abſolvatur in privato, niſi prius de hoc in capitulo ſe accuſet.

3. Item, in capitulo de apoſtatis, ubi dicitur Numquam priorem locum tenebit, ſed inferiorem, ſecundum quod prælato viſum fuerit, E removeatur hoc, ſecundum quod prælato viſum fuerit, & ponatur, Et ad priorem locum non redeat, niſi per provinciale capitulum cum eo fuerit diſpenſatum: ita tamen quod anni quibus fuit in apoſtaſia non computentur ei quoad locum, ſed ſit ſub omnibus illis qui habent plures annos in ordine quam ipſe habuit cum exivit.

4. Item, ſi priorem provincialem aliquo modo impediri contingat, quod ire non poſſit ad capitulum generale, quando eſt capitulum priorum provincialium, ſocius ſibi datus à definitoribus provincialis capituli admittatur ad omnia cum prioribus provincialibus, ſicut admittitur ſocius definitoris capituli generalis.

5. Item, fratres non audiant confeſſiones præterquam fratrum citra triginta annos.

6. Admonemus priores provinciales & capitula provincialia, quod provideant in ſuis provinciis, ut domus debitis non graventur.

7. Item, quod depoſita fideliter cuſtodiantur, & nihil de ipſis accipiatur ſine licentia deponentis.

8. Item, monemus lectores quod novas opiniones non inveniant, ſed communiores & magis approbatas ſequantur.

9. Item, quod fratres noſtri ſtudioſius ſe exerceant in his quæ ſunt contra hæreticos, & ad fidei defenſionem.

10. Monemus priores ne in ſcandalum ordinis noſtri fugitivos & apoſtatas in aliis locis religioſis ſtare vel alibi vagari permittant, ſed utantur contra eos privilegiis ordini noſtro conceſſis.

11. Item, in domibus noſtris ubique priores confeſſores maturos & diſcretos inſtituant.

12. Item, fratres de una provincia infra terminos alterius provinciæ non faciant queſtum, niſi de licentia prioris provincialis vel conventualis, in cujus terminis queſtum facere debuerant: nec etiam mittantur ad faciendum moram in prædicatione in terminis alterius, niſi de conſimili licentia.

13. Item, non ſint in domibus noſtris canes tales qui ſint in periculum perſonarum: & ſi qui tales ſint amoveantur.

14. Item, converſi petentes panem vadant ſimul, ita quod poſſint invicem ſe videre.

15. Item, ſubpriores non dentur ſocii priori ad capitulum provinciale vel generale.

16. Item, nullus frater deponat libros vel alias res apud extraneos, ſed apud fratres tantum.

17. Item, nullus recipiatur in dortoriis fratrum, exceptis fratribus Minoribus, ad jacendum.

18. Item, volumus & mandamus ut definitores proximo capitulo generali ſequenti pro concordando officio, portent ſecum ad dictum capitulum omnes rubricas & notulas breviarii nocturni & diurni & gradualis & miſſalis.

19. Iſtæ ſunt conceſſiones. Concedimus provinciæ Lombardiæ tres domos, Teutoniæ duas, Daciæ unam.

20. Sequens capitulum generale in provincia Teutoniæ in civitate Colonia decernimus celebrandum.

21. Definitores capituli provincialis Provinciæ, jejunent quinque diebus in pane & aqua quilibet, & prior provincialis ſex, & dicat quilibet duo pſalteria, quia removerunt fratres de domibus Perpiniani & Niciæ, & mandamus quod fratres ſine more diſpendio reponantur.

22. Item, priores provinciales vel eorum vicarii qui abſolverunt viſitatores ab officio viſitationis, jejunent quinque dies in pane & aqua.

Digitized by Google

23. Pro domino papa quilibet ſacerdos tres miſſas de Domina noſtra, clericus pſalterium converſi D. *Pater noſter*, quilibet, &c.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

UNiverſis fratribus ordinis Prædicatorum præſentes litteras inſpecturis frater JOHANNES eorumdem fratrum ſervus inutilis ſalutem & pacem bonam.

Exigit commiſſi nobis cura officii, ut vos moneamus tamquam in Chriſto filios, in vocatione qua vocati eſtis Deo ambulare ſollicitè. Equidem currentes in ſtudio, luctantes in prælio, dum ſe mutuis hortantur clamoribus, tubis ſalutaribus intonant, comploſis lagenis mutuo accinguntur, audacia fugant hoſtes, & urbem Jerico muris ruentibus ingrediuntur & vaſtant. Quare vos tamquam veræ obedientiæ filii, ſaluberrimis monitis intendentes, in vobiſmet ipſis mutuam caritatem habete, pacis vinculum, perfectionis ſignum, radicem bonorum omnium, ex qua rami virtutum prodeunt, & ſanctorum laborum opera fructuoſa. Superiores invicem arbitremini, & juſti animam ſedem Dei reverentia debita venerantes, Deum in vobiſmet ipſis honorate, ut humilitatis proficiatis meritis, & carbones ignis ſuccendatis ſuper capita aliorum. O laudabilis reverentia! ô humilitas amplectanda, per quam quiſque locum ſuum poſſidet, nec dimittit, dum prælatis optemperant ſubditi, & reverentiam deferunt; prælati locum majoris periculi attendentes, & ſe impares meritis ſubditorum reputant & ſubditorum pedibus ſe proſternunt. Ecce quam bonum & quam jucundum ſit habitare fratres in unitate cordium, in morum gratia, in humilitatis exemplo. Epiſcopos & eccleſiarum prælatos, quibus commiſſa eſt cura gregis dominici, honorate, eiſdem reverentiam debitam exhibete, ut humiliatis filiis reddantur benevoli, ſe muros pro nobis defenſionis opponant. Invitent ſubditos, ut ſemen verbi Dei ex ore noſtro ſuſcipiant, alliciantur meritis, foveantur exemplis, ne quod ſit nobis inflati ſcientia, elevare merita videantur, hiis contemptis in facie, quibus etſi deſint merita, gradus tamen officii efficit reverendos. Fratribus Minoribus præcipuè vos exhibete benevolos, reddite affabiles & benignos; quos gemellos quaſi uno tempore uterus concepit eccleſiæ, parturiendo edidit in lucem genitum, ut convertant corda filiorum ad patres, & ad juſtorum ſapientiam imprudentes. Monemus vos cariſſimos & hortamur in Domino, ut omnis cauſæ vel occaſionis expulſo obice, ab ipſorum diligentius cavete offenſa, turbationis materiam tollite: & ſi quid poſſit eſſe nocivum, ſervatis noſtri ordinis inſtitutis, ſollicitius amovete. Laicos doctrinis allicite, meritis provocate. Sapientibus & inſipientibus debitores, vos tales reddite univerſis, quod in odore unguentorum noſtrorum currentes, reddant Deo ſalubriter vota ſua. Attendant diligenter oculata animalia ambulare cautius in ſuis motibus univerſis, nihil facere quod cujuſquam offendat aſpectum, ſed quod noſtram deceat ſanctitatem. Aliorum quidem duces, lumen eorum qui in tenebris ſunt, eruditores inſipientium, habentes formam ſcientiæ & virtutis, ceteros præire contendite, exempli radios ſpargite, ſtultos ad ſapientiam provocate. Si enim lumen quod in vobis eſt tenebras generaret, ipſæ tenebræ quantæ eſſent. Conſonent verbis opera, & unuſquiſque facere ſtudeat & docere, nam efficatior vox operis quam vox oris. Spiritus-ſanctus Balaam aſinæ linguam movit, ſed ſtultum animal intus quid ageret exterius ignoravit. A fructu quidem operum & meriti ſapore ſe reddit expertem, qui ſolum movere linguam didicit & verbis affluere abſque interiori guſtu qui vobis infunditur à mandatis. Et ſi practicam ſpeculativa præcedat in factis univerſis; in theologiæ tamen ſapientia operatio eſt intellectui prævia, & Liæ prius amplexibus Jacob jungitur quam Rachelis. Inſidiantur æmuli, ora laxantur detrahentium, quod effuſo ungento alabaſtro fracto cum Juda ſæpius derogant, lucem tenebras aſſerentes. Quid tales facerent, ſi in verbis præcipitium, levitatem in moribus, edacitatem in cibis, & converſationis ſuſpitioſæ cernerent incautelam? Et ideo, fratres in Chriſto cariſſimi, ſatagite vocationem veſtram certam facere de puritate conſcientiæ, de diſciplinæ fervore, de morum compoſitione, & ſcientiæ veritate. Rogamus inſuper & monemus univerſos, ut intendat unuſquiſque theologiæ ſcientiæ ſalutari, invigilet ſtudiis ſententiarum, flores & veritatis ſtabilimentum ex dictis ſanctorum accipiat, & illorum acquieſcat doctrinis, quos Spiritu-ſancto potatos eructare novimus certius verbum bonum. Cella placeat, qua venitur ad cælum. Procul ſit à nobis diſcurſus inutilis, nec diſcat aliquis indebitè movere pedes ſuos. In ſilentio *enim imber* doctrinæ cæleſtis infunditur, ros deſcendit. Suſpiciunt ſi quidem ſimplicium corda ſicut ſitiens area ad imbrium gurgites, qui defluant de nubibus, ut accipiant de ipſorum plenitudine gratiam, & hereditate domini voluntaria pluvia ſegregetur. Quare infundere ſtudete: ut poſſitis effundere, linguæ lactentium adhereant ad palatum. Item, terminos quos poſuerunt patres noſtri diſciplinis regularibus, inſtitutis utilibus ſtudete intendere, fratres mei, ut profeſſionis noſtræ inſignia obſervationibus debitis adimplentes, nobis ad meritum, univerſis poſſitis proficere ad exemplum. Deus autem caſtitatis, ſolatii & pacis, qui dedit velle det & perficere ſecundùm propoſitum ſuæ ſanctiſſimæ voluntatis. Amen.

ACTA CAPITULI GENERALIS Coloniæ celebrati anno M. CC. XLV.

1. NUllus frater inſtare audeat vel rogare pro beneficiis ſuis conſanguineis obtinendis.

2. Item, ubi dicitur in conſtitutionibus Nulla domus concedatur, &c. Addatur in fine, Nec conceſſa recipiatur cum conditionibus, niſi de

Digitized by Google

ſpeciali licentia capituli generalis.

3. Item, ubi dicitur in conſtitutionibus Feria ſecunda & tertia ante diem cinerum quadrageſimali utimur cibo, addatur: Et jejunamus.

4. Item, fratres leproſi infra ſepta ſui conventus ſeorſum procurentur. Quod ſi arctitudo loci, vel alia cauſa legitima non permiſerit, per priorem provinciæ ad conventum alium noſtri ordinis transferantur.

5. Admonemus ne pulmenta cocta cum carnibus in domibus hoſpitum comedantur.

6. Item, non eligantur debiles fratres in definitores vel ſocios pro capitulo generali.

7. Item, fratres in locis ubi habitant, panem petant in ſignum paupertatis.

8. Item, caveant priores ne aliquem fratrem puniant, vel notabiliter moleſtent pro eo quod in capitulo generali vel provinciali proclamaverit vel ſubſcripſerit contra eos.

9. Item, mandamus quod diſtrictè ſervetur conſtitutio de non eundo ad curiam, nec ordo perſonis inutilibus oneretur.

10. Item, ubi dicitur *Salve regina* coram populo, poſt *Fidelium animæ* fratres in choro revertantur, & more ſolito *Pater noſter* & *Credo in Deum* dicant.

11. Item, inter Paſcha & octavam Pentecoſtes ad laudes non pulſetur, niſi in ſolemnitatibus præcipuis.

12. Item, non fiant in eccleſiis noſtris cum ſculpturis prominentibus ſepulturæ, & quæ factæ ſunt, auferantur. Item, mandamus quod priores ad legendum apti in proximis capitulis provincialibus abſolvantur, nec priores, nec ſubpriores fiant.

13. Item, mandamus quod priores provinciales de diſpenſatione pecuniarum, ſi quas receperint, reddant rationem earum definitoribus capituli provincialis ſimiliter, & librorum.

14 Item, mandamus quod in quolibet conventu ſit unus quaternus in quo ſcribantur acta capituli generalis & provincialis, & quater in anno legantur, nec deleantur, niſi fuerint revocata.

15. Item, mandamus ne frater laïcus recipiatur in clericum, niſi de magiſtri licentia ſpeciali.

16. Item, fratres noſtri nullomodo ſacramentum extremæ-unctionis mulieribus impendant.

17. Item, prohibemus ne aliquis frater, qui vectura carere non poteſt, extra ad prædicandum mittatur, niſi quantum commodè poterit ire pedes, nec poſſint priores in contrarium diſpenſare.

18. Item, committimus quatuor fratribus Franciæ, Angliæ, Lombardiæ, Teutoniæ, quod ſtantes in domo Andegavenſi, officium nocturnum & diurnum tam in littera, quàm in cantu & rubricis corrigant, & concordent, ac defectus ſuppleant cum quanto poſſunt diſpendio minori, & quilibet prædictorum quatuor afferant tam diurnum quam nocturnum officium ſuum ſecum de provincia ſua, & hoc provinciales procurent, & ſint in feſto Remigii: & ſi qui non venerint, alii nihilominus procedant.

19. Quicumque garciones duxerint, tres dies in pane & aqua jejunent.

20. Concedimus unam domum in Dacia, tres in Provincia, tres in Hiſpania, unam in Saxonia, ſi epiſcopus petierit, & capitulum provinciale conceſſerit.

21. Idem, concedimus Burgenſibus ita quod termini illius domus non extendantur ultra duo milliaria verſus domum de Burgo.

22. Capitulum ſequens erit Pariſius, & mandamus omnibus fratribus, qui aliquod miraculum de beato Dominico ſciunt, præter ea quæ in vita ſcripta ſunt, quanto poterunt teſtimonio ſequenti capitulo ſcribant. Idem dicimus de magiſtro Jordane.

ACTA CAPITULI GENERALIS Pariſius celebrati anno Domini M. CC. XLVI.

1. IN conſtitutione ubi dicitur de ſilentio menſæ, Et ipſe taceat, addatur Nullus alius ibidem loquatur, niſi de neceſſariis menſæ tantum, & hoc per unicam orationem breviter & ſubmiſsè.

2. Item, ubi dicitur Fratres in capitulo de ſilentio ſe accuſent, ſicut de aliis culpis, addatur, Numerum fractionum, tempus & locum, prout memoriæ eorum occurrerint, exprimendo.

3. Item, in conſtitutione ubi dicitur Lineis non utantur ad carnem, niſi in femoralibus cum ea portari contigerit. Item, in conſtitutione ubi dicitur Tres fratres mittantur Pariſius tantum de provincia ad ſtudium, addatur, Quatuor autem provinciæ, ſcilicet, Provincia, Lombardia, Teutonia, Anglia provideant, ut ſemper in aliquo conventu magis idoneo ſit generale ſtudium & ſolemne, & ad illum locum quilibet prior provincialis poteſtatem habeat mittendi ad ſtudium duos fratres.

4. Item, in conſtitutione ubi dicitur Nullus fiat publicus doctor, niſi ad minus per quatuor annos theologiam audierit, addatur Nec diſputet, niſi per licentiam prioris provincialis, & definitorum capituli provincialis.

5. Item, ubi dicitur Itinerantes bis refici poſſint, niſi in adventu & jejuniis principalibus ab eccleſia inſtitutis, addatur Et ſextis feriis.

6. Statuimus ut ſingulis annis in capitulo provinciali prior provincialis cum definitoribus provideat de fratre idoneo, qui vices provincialis gerat, ſi ipſum provincialem mori contigerit, vel abſolvi, vel ſuſpendi. Si autem vicarium aſſignatum à prædictis mori vel amoveri contigerit, prior conventualis ubi ſequens capitulum fuerit celebrandum cum duobus prioribus ſibi propinquioribus provideat de vicario ſupradicto.

7. Pelliceis ſilveſtribus fratres noſtri numquam utantur: ſimiliter nec coopertoriis quarumcumque pellium, niſi in infirmitorio.

8. Item, *Credo in Deum* non dicatur ante primam, nec poſt completorium.

9. Item, tota ordinatio eccleſiaſtici officii facta à quatuor fratribus quatuor provinciarum vel facienda uſque ad annum communiter per

Digitized by Google

totum ordinem obſervetur, & ſi in aliquo dubitaverint, magiſtri ſententia teneatur.

10. Item, ut liber lectionarius tam de tempore quàm de feſtis, quem committimus provinciali Franciæ ordinandum, per totum ordinem univerſaliter recipiatur.

11. Iſtæ ſunt admonitiones. Cùm domus Pariſienſis multum ſit gravata, rogamus affectuosè fratres de omnibus provinciis, ut ipſi de teſtamentis & aliis eleemoſynis ſint ſolliciti, quantumcumque poterunt, aliquod auxilium prædictæ domui procurare.

12. Item, caveant diligentiſſimè ne à modo domus aliqua cum gravibus conditionibus recipiatur.

13. Item, cum aliquis profitetur, nomen profitentis & tempus, & nomen illius cui fit profeſſio, in aliquo quaterno ſcribantur.

14. Item, fratres, ubi conventum habemus, non licentientur ad bibendum extra domum, niſi in locis in quibus ſecundùm ordinem licet eis comedere.

15. Item, nullus det licentias in domo, niſi prior vel ſubprior, vel ille de quo prior ordinaverit.

16. Item, provideant priores provinciales ſtudentibus de libris fratrum decedentium, & aliis modis quibus poterunt.

17. Item, caveant fratres diligentiſſimè, ne in prædicationibus aliquam perſonam notabiliter tangere videantur. Similiter caveant, ne in diſputationibus ſuis proterve contendant. Qui verò in hiis reprehenſibiles fuerint, à ſuis prioribus cum condigna pœnitentia ab hiis officiis ad tempus ſuſpendantur, prout eorum major vel minor requirit exceſſus.

18. Item, pellicea ſilveſtria ubicumque habentur, alienentur uſque ad feſtum ſancti Michaëlis.

19. Item, nullus lector habeat cameram ſpecialem, niſi dum exercet officium lectionis.

20. Item, caveant diligentiſſimè fratres, ne inter ſe vel coram ſæcularibus de factis domini papæ in aliquo obloquantur, vel Frederico favorem verbo vel facto præbere videantur. Si qui verò contra fecerint, volumus quod per priores ſuos, vel viſitatores acriter puniantur.

21. Item, generales licentias & exemtiones omnes revocamus.

22. Item, injungimus priori Rupellenſi quod tumbam quæ eſt in choro fratrum faciat efferri, ſi commodè poterit, vel ſaltem in angulo eccleſiæ collocari.

23. Conſtitutionem de modo ſtudendi in libris gentilium priores faciant diligenter obſervari.

24. Fratres de Ungaria in provinciam ſuam revertantur.

25. 26. Suffragia. Pro domino papa, & ſtatu totius Eccleſiæ, quilibet ſacerdos tres miſſas, & quilibet conventus unam, clericus pſalterium, laïci centum *Pater noſter*.

26. Item, pro familiaribus & benefactoribus ordinis & fratribus Minoribus, &c. quilibet ſacerdos tres miſſas de Spiritu-ſancto, clerici & laïci ut A ſupra. Item, volumus & concedimus, quod pro domino HUGONE cardinali in morte ſua fiat ſicut pro magiſtro ordinis.

ACTA CAPITULI GENERALIS in Monte-Peſſulano celebrati anni M. CC. XLVII.

1. IN anno definitionis priorum provincialium, ſocii eorum aſſignati à capitulo provinciali admittantur in definitionibus loco eorum, ſi ipſos contigerit non venire.

B 2. Item, priores provinciales, & conventuales, & lectores in capitulis provincialibus & generalibus à fratribus ſuarum provinciarum ſive conventuum nullatenus repetantur.

3. Admonemus fratres ſingulos & univerſos, & in remiſſionem peccatorum injungimus, ut negotia eccleſiæ & verbis & factis tam inter ſe quàm inter alios fideliter foveant & promoveant, & contraria non attentent aliquatenus; & caveant diligentiſſimè ne de factis domini papæ obloquantur, vel Frederico depoſito in aliquo verbo vel facto auxilium præbere videantur. Si qui verò contra fecerint, volumus quod per C priores ſuos vel viſitatores acriter puniantur.

4. Item, priores provinciales moneant epiſcopos ordinis noſtri in ſuis provinciis, ut in veſtibus, & calciamentis, & in aliis quibus in officio epiſcopo impedimentum non præſtatur, ſe conforment ordini: alioquin fratres eis in ſocios non concedantur, & dati revocentur ab eis.

5. Item, admonemus fratres, ut capitula provincialia à die inchoationis eorumdem non protrahantur pluſquam capitulum generale.

6. Item, quod fratres horas quas dicunt extra chorum, taciti dicant & diſtinctè, officium etiam defunctorum tam in choro quàm extra D chorum devotius quam aliqui conſueverunt perſolvatur.

7. Item, monemus priores univerſos quod conſtitutionem de vilitate veſtium tam in clericis quam in converſis, & de ſilentio, & inclinationibus diligentius faciant obſervari.

8. Item, quod fratres notabiliter juvenes ad ordinem preſbyterii non faciant promoveri, & non exponant ad confeſſiones, præcipuè mulierum, quarum etiam notabilis familiaritas & frequentia ab omnibus fratribus evitetur.

9. Item, priores provinciales conſtitutionem de modo ſtudendi diligenter faciant obſervari, & licentias ſine magiſtro, vel ab eis, ſive ab aliis E datas in contrarium revocent ſecundùm quod eis videbitur expedire, & ſtudentibus & aptis ad ſtudium de conſilio definitorum capituli provincialis faciant provideri.

10. Fratres qui à præterito capitulo generali uſque ad iſtud venerunt curiam contra formam ordinis noſtri, ſeptem dies in pane & aqua jejunent, ſeptem miſſas dicant, & totidem diſciplinas recipiant: non ſacerdotes verò pro miſſis pſalteria, reliqua ut ſupra.

11. Idem faciant qui contra ſtatutam formam eos licentiaverunt.

Digitized by Google

12. Abſolvimus priores Lombardiæ, Ruſciæ, Ungariæ, Poloniæ, Græciæ.

ACTA CAPITULI GENERALIS Pariſius celebrati anno Domini M. CC. XLVIII.

1. IN quolibet conventu inſtituantur duo fratres vel tres per priorem, qui depoſita diligenter cuſtodiant ſub diverſis clavibus, quas numquam unus retineat, & cum teſtimonio fratrum recipiant & reddant. Et iidem etiam depoſitarii ſigillum conventus in depoſito cuſtodiant, & nemini tradant, niſi cum conſenſu conventus vel majoris partis.

2. Item, ubi dicitur in conſtitutionibus Mortuo priore provinciali vel amoto, &c. prior illius loci ubi capitulum, &c. addatur: Si vero eumdem infra tempus ſuæ vicariæ mori vel amoveri contigerit, prior illius loci vel domus ubi antecedens capitulum provinciale celebratum fuerat, vicem prioris provincialis in omnibus obtineat, & ſic deinceps donec, &c.

3. Item, nullus prior provincialis vel conventualis immediatè in eadem provincia vel conventu ad idem officium aſſumatur.

4. Debita pro ædificiis conſtruendis, vel terminis dilatandis, ſeu pittantiis conventui faciendis, nullatenus extrahantur ultra ſummam XXV. librarum Turonenſium, quibus non ſolutis, nullo modo alia contrahantur pro cauſis memoratis.

5. Item, admonemus priores & fratres univerſos, ut conſtitutionem de vilitate veſtium tam in clericis quam in converſis, de ſilentio, & inclinationibus, & jejuniis diligentius faciant obſervari, &c.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Trevirim celebrati anno Domini M. CC. XLIX.

1. IN capitulo de jejuniis poſt illud verbum Omnium ſanctorum, & Andreæ apoſtoli, addatur & dicatur: Quadrageſimali utimur cibo. Idem dicimus de omnibus ſextis feriis, niſi natale Domini ea die evenerit, niſi cum aliquo, &c.

2. Itinerantes bis refici poſſunt, niſi in adventu & jejuniis principalibus ab Eccleſia inſtitutis, addatur, Et ſextis feriis.

3. Item, in capitulo de cibo ubi dicitur Pulmenta noſtra ſint ſine carnibus ubique in noſtris conventibus, addatur & dicatur, Præterquam infirmariis.

4. Item, in capitulo de veſtitu ubi dicitur pelliceis ſylveſtribus, &c. uſque non utantur, neque coopertoriis etiam quarumcumque pellium, niſi in infirmariis, non tamen utantur ibidem coopertoriis pellium ſylveſtrium.

5. Item, in capitulo de raſura in fine dicatur ſic: In qualibet autem raſura communicent fratres omnes. Poterunt autem fratres interdum A in aliqua feriali communicare, ſi viſum fuerit priori, quando melius poterunt intereſſe.

6. Item, in capitulo de ſilentio ubi dicitur Breviter & ſubmiſſe addatur, Niſi de licentia epiſcoporum, ſeu electorum, aut majorum his; ſeu etiam regum, cum contigerit nos cum eis comedere.

7. Nullus recipiatur in fratrem clericum, niſi à priore provinciali, vel ab eo cui ſuper hoc dederit licentiam ſpecialem, vel à priore conventuali cum conſenſu totius, vel majoris partis capituli; converſum autem non recipiat prior provincialis, vel aliquis de ejus licentia, niſi de B conſenſu conventus ubi fuerit induendus. Nec conventus aliquis recipiat converſum, ſine licentia prioris provincialis.

8. Libri ordinis ſeu fratrum non vendantur, niſi pretium eorum in libros alios, ſeu ſcripta convertantur.

9. Item, in fine conſtitutionum dicatur ſic: Garciones ſeu famuli ſæculares in coquinis & infirmariis noſtris nec admittantur.

10. Fratres qui in uno anno electi ſunt in definitores provincialis capituli, in ſequenti anno immediatè non eligantur ad idem officium. Idem dicimus de definitore generalis capituli.

11. Item, in capitulo de viſitatoribus in fine C dicatur ita: Viſitatores autem in anno viſitationis ſuæ, ſi commode poſſunt, veniant ad capitulum generale ſeu provinciale, ſi in ſua provincia celebratur.

12. Provideant diligentiſſime priores ne committant prædicationis officium, niſi fratribus ad hoc idoneis, moribus & ſcientia approbatis.

13. Item, in capitulo de prædicatoribus ubi ſubjungitur ſtatuimus ut nullus fiat prædicator generalis antequam theologiam audierit per tres annos, addatur, Et niſi ſit maturus & diſcretus ad negotia ordinis in capitulis pertractanda.

14. Statuatur autem ſemper aliquis frater clericus vel converſus maturus, & diſcretus, & ſe- D curus, qui ſit portarius, & diligenter quæ ad officium portarii pertinent exequatur. Poterit autem aliquem fratrem vel ſæcularem honeſtæ converſationis habere in adjutorium, cum neceſſitas hoc requiret.

15. Si verò mortuo priore vel amoto, domus ſubpriore caruerit, tres fratres illius conventus, qui primitus habitum noſtri ordinis ſuſceperunt, aliquem de illo conventu eligant, qui vices ſupradictas prioris obtineat, quouſque domus ipſa priorem præſentem habeat vel ſubpriorem, E vel prior provincialis aliter ordinaverit.

16. Iſtæ ſunt admonitiones. Caveant priores & conventus diligentiſſime omnes ne contrahant debita perículoſa, & dent operam ut contracta ſolvantur.

17. Item, quando fratres flectunt ad *Salve ſancta parens*, vel *Veni ſancte Spiritus*, ſic faciant genuflectiones, ut ſit chorus contra chorum, & non procumbant, & proſtrationes quæ fiunt in canone fiant ſuper formas.

18. Item, in oratione *Concede nos*, quando dicitur poſt completorium non inclinent fratres, niſi quando nomen beatæ Virginis nominatur.

Digitized by Google

19. Item, fratres de una provincia infra terminos alterius provinciæ non prædicent, non in tranſitu, non queſtum faciant, niſi de licentia prioris provincialis vel conventualis, ad quos pertinent termini prædicti. Quod ſi qua de cetero aliqui fecerint, teneantur reſtituere priori conventuali in cujus terminis aliquid acquiſierunt.

20. Item, fratres ad quos pertinet electio definitoris capituli generalis, caveant diligenter, ne aliquem eligant occaſione quacumque, niſi ſit unus de magiſtris idoneis, ſicut dicit conſtitutio.

21. Item, ordinent ſemper priores tres fratres de conſilio fratrum, qui cum priore & ſubpriore & procuratore audiant ſemper computationem, & ſciant ſtatum domus quoad temporalia.

22. Item, intermedia quæ ſunt in eccelſiis noſtris inter ſæculares & fratres, ſic diſponantur ubique per priores, quod fratres egredientes & ingredientes de choro non poſſint videri à ſæcularibus, vel videre eoſdem: poterunt tamen aliquæ feneſtræ ibidem aptari, ut tempore elevationis corporis Dominici poſſint aperiri.

23. Item, provideant priores provinciales & definitores capitulorum provincialium, ut conſtitutio de vilitate veſtium tam in clericis quam in laïcis diligenter obſervetur.

24. Item, ſtudentes miſſi Pariſius vel ad alia ſolemnia ſtudia, nulla contrahant debita, niſi conceſſionem habeant à ſuis provincialibus per patentes litteras ſibi factam. Sed nec alii fratres debita contrahant, niſi de ſpeciali & expreſſa licentia prælatorum ſuorum.

25. Item, lectores qui parum de textu legere conſueverunt, corrigant ſe in hoc, & tantum legant de textu, ut fratres in addiſcendo bibliothecam ſub eis valeant proficere.

26. Item, fratres occaſione queſtæ vel qualibet alia occaſione ab invicem non diſcedant.

27. Item, non procurent licentias ab epiſcopis de indulgentiis faciendis, ſeu confeſſionibus audiendis, vel votis commutandis, ſeu diſpenſationibus vel hujuſmodi ſine licentia priorum ſuorum.

28. Item, in alis quæ ſunt in eccleſiis juxta chorum fratrum à dextris & à ſiniſtris mulieres ingredi non permittantur.

29. Item, fratres non faciant ſibi ſcribi pſalteria, vel alia ſcripta per moniales, vel alias mulieres.

30. Iſta ſunt ſuffragia. Pro domino papa & ſtatu totius Eccleſiæ, quilibet ſacerdos tres miſſas, clericus pſalterium, converſi D. *Pater noſter*. Pro fratribus noſtris & fratribus Minoribus, familiaribus & benefactoribus recommendatis quilibet ſacerdos tres miſſas, clerici & laïci, ut ſupra, &c.

31. Concedimus unam domum in Francia. Item, unam in Theutonia. Item, unam in Anglia, duas in Græcia. Capitulum generale Londoniis in Anglia anno futuro.

32. Abſolvimus priorem provincialem Hiſpaniæ, & priorem provincialem Provinciæ, ſcilicet fratrem Pontium Deſparra provincialem Provinciæ.

ACTA CAPITULI GENERALIS anno Domini M. CC. L. Londoniis celebrati.

1. IN capitulo de ſilentio ubi dicitur Fratres de ſilentio in capitulo ſe accuſent, & prioris arbitrio puniantur, addatur, Si quis tamen infra duo capitula ſex vicibus ſine licentia locutus fuerit, abſtineat in pane & aqua infra ſedendo, & hoc in prandio & non in cœna.

2. Prior provincialis vel conventualis abſolutus infra annum à tempore abſolutionis, nuſquam ad idem officium aſſumatur.

3. Item, in capitulo de recipiendis, ab illo loco ubi dicitur: Probationis vero ſex menſium &c. uſque ad illum locum: Nullus recipiatur niſi requiſitus an, &c. deleatur totum, & dicatur ſic: Probationis vero tempus unius anni ſtatuimus, ut ipſe recipiendus auſteritatem ordinis, & fratres mores ipſius experiantur.

4. Item, in capitulo de capitulo generali ubi dicitur, Priori provinciali eunti ad capitulum generale detur ſocius à definitoribus provincialis capituli, addatur & dicatur ſic: Quod ſi priorem provincialem mori vel impediri contigerit, quod venire non poſſit ad capitulum generale, ſocius ſibi datus admittatur ad definitionem. Si in via defunctus fuerit, fiat pro eo ſicut pro ſocio capituli generalis.

5. Statuatur autem ſemper aliquis frater clericus vel converſus maturus, qui ſit portarius, & qui diligenter quæ ad officium portarii pertinent exequatur; & ubi unus frater non ſufficit, plures fratres ponantur.

6. Oſculum pacis in miſſis noſtris privatis non detur, nec in conventualibus niſi miniſtro, qui fratribus non offerat, niſi in diebus in quibus communicare debemus. Sæcularibus autem tam in conventualibus, quàm in privatis poterit exhiberi.

7. Item, ubi dicitur, In conſtitutionibus depoſitarii eſſe poſſunt, addatur: In quolibet conventu conſtituantur tres prædicti fratres per priorem, qui depoſita diligenter cuſtodiant ſub tribus clavibus à prædictis tribus ſervatis, quas numquam unus teneat, & cum teſtimonio fratrum recipiant & reddant. Iidem etiam depoſitarii ſigillum conventus cuſtodiant, & nemini reddant, niſi cum conſenſu conventus, vel majoris partis.

8. Admonemus, quod tales mittantur ad loca pro generali ſtudio deputata, qui ſint habiles ad ſtudendum.

9. Item, quod ſæculares perſonæ in refectorio & in domo hoſpitum de facili non admittantur, niſi in dedicationibus & feſtis eccleſiarum & beati Dominici ad prandium invitentur.

10. Item, admonemus, ne fratres domus, in qua capitulum generale vel provinciale celebrandum eſt, extra terminos ſuæ prædicationis occa-

Digitized by Google

ſione dicti capituli queſtum faciant. Duas pittancias non excedant. Qui venire non tenentur, non veniant. Perſonas ſæculares non invitent ad menſam; & ubi uſus vini communis non eſt, & illud non procurent nec emant.

11. Item, quod in noſtris eccleſiis ſepulturæ non fiant.

12. Item, quod fratres noſtri non bibant in villis ubi conventum habemus, niſi in locis in quibus licet eis comedere ſecundùm conſtitutionem.

13. Item, ne priores permittant fratres monialium conventus frequentare, nec earum confeſſiones niſi in manifeſto audire.

14. Item, prohibemus, ne fratres noſtri cantent, niſi in ea voce in qua cantus inchoatus eſt, non in octava.

15. Item, admonemus, quod tam priores quàm alii fratres ſolliciti ſint conſtitutiones & dedicationes eccleſiarum, tam apud ſe, quam apud alios, in honore beati Dominici procurare.

16. Item, quod admonitiones tam generalium quàm provincialium capitulorum diligentius obſerventur; & ſi minus fuerint, per viſitatores ſeverius corrigantur.

17. Item, quod *Te Deum laudamus* non cantent in electione prioris provincialis.

18. Item, quod converſi recipiantur in capitulo clericorum, & ibidem *Veni Creator Spiritus* dicatur legendo.

19. Item, cùm multorum fratrum de diverſis provinciis ſuper diſcordia multiplici divini officii per quatuor fratres ordinati querelas recepimus tempore capituli generalis, viſum eſt magiſtro & definitoribus, ut ad ſedandas querelas, prædicti fratres in Metim veniant in feſto Omnium ſanctorum, ad correctionem dicti officii faciendam, & in unum volumen redigendam. Quapropter mandamus, & in remiſſionem peccatorum injungimus, quatenus ad prædicta perficienda dicti fratres ſtatuto tempore ad locum veniant memoratum. Interim autem à reſcribendis libris vel corrigendis, ſecundum prædictam correctionem eorumdem, abſtineant univerſi.

20. Suffragia. Pro domino papa & ſtatu univerſalis eccleſiæ, quilibet ſacerdos tres miſſas, clericus pſalterium, converſus ...... *Pater noſter.* Pro fratribus Minoribus &c. pro definitore Provinciæ fratre Juliano priore Burdegalenſi in via defuncto, quilibet ſacerdos tres miſſas, &c. Item, concedimus fratri CLEMENTI ordinis noſtri epiſcopo ſocio poſt mortem unam miſſam per ordinem à quolibet fratre ſacerdote, & in provincia Angliæ fiat pro eo quod pro alio fratre.

21. Capitulum generale ſequens in Metis in provincia Franciæ.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

FIliis & fratribus in Chriſto cariſſimis, univerſis prioribus & conventibus ordinis Prædicatorum per provinciam Provinciæ, frater Johannes ejuſdem ordinis ſervus inutilis, in conſolatione ſancti Spiritus gaudium & ſalutem.

Quotidiana de omnium veſtrum profectu & A ſalute ſolliciti, & annua vos exhortatione admonere conſueti, ecce iterum celebrato generali capitulo, quaſi annuum noſtræ ſervitutis tributum veſtræ fraternitati rependimus, caritatis in hoc debitum exſolventes: quod quantò magis ſolvimus, plus debemus. Itaque fratres mei deſideratiſſimi & dilectiſſimi, gaudium & lætitia cordis noſtri, vos per Dei miſericordiam curavimus obſecrantes, ac per caritatem Sancti Spiritus conteſtantes, ut inter has mundanas varietates, & fluctus feri maris, in quibus reproborum confuſiones, ut cernitis, deſpumantur: vos B qui ad ratem religionis, Dei aſpirante gratia, confugiſtis, ad portum cæleſtis patriæ, portam vitæ continuis deſideriis ſuſpiretis, & indefeſſis laboribus contendatis: Intumeſcentes adverſitatum procellas, & tentationum varias tempeſtates valida fide calcantes, & ad Chriſtum poteſtati maris dominantem, & motum fluctuum ejus mitigantem confidenter & alacriter properantes, feſtinate beatam ingredi in requiem, qui alios feſtinare monetis. Eſtote vigilantes, qui alios ad vigilantiam excitatis. Eſtote omni puritate & ſanctitate conſpicui, qui fideles ad ſanctimoniam invitatis. Calciati pedes in præparatione evange- C lii, fraterna eſtote pace concordes, humilitatis & obedientiæ perſuaſores, Chriſto humillimo & obedientiſſimo Dei Patris Filio vos exhibete conformes, ut angelicum veſtræ profeſſionis officium condignis actibus honoretis, qui in ſalutis humanæ miniſterium miſſi eſtis. Divinis conſpectibus in omni loco reverenter aſſiſtite, & proximorum ædificationi fideliter miniſtrate, ut ignito prædicationis eloquio & ſalutari, in confeſſionibus conſilio abundare poſſitis. Scripturas divinitus inſpiratas & legem Domini immaculatam animas convertentem, audiendo & meditando ſectamini, ſectando ſcrutamini, ſtudio D ſemper utilium inſiſtentes, & curioſitatis diſpendium evitantes. Et quoniam linguam veſtram ſacratiſſimis eloquiis conſecratam decet exhibere ordinem caritatis, non officium vanitatis, ſermo veſter in gratia ſit ſemper ſale conditus, ut det gratiam audientibus; & reſumta cenſura ſilentii, quod jam nimis irreverenter & patenter à quibuſdam veſtrum noſcitur eſſe projectum, argentum veſtrum & aurum conflate verbis veſtris, ſtatuam facite, & frænos rectos imponite ori veſtro. Sit vobis ſermo unus & efficax, omne vanum & non planum reſpuens, & lingua placabilis, lignum vitæ verbum ſanum & irre- E prehenſibile quod adverſarius vereatur, quo proximus ædificetur, quo Dei gloria dilatetur, ferveat in cordibus veſtris animarum lucrandarum zelus inceſſabilis & acutus, quem regat ratio, dirigat diſcretio, temperet manſuetudo; & quoniam nos in eminenti ſpecula conſtitutos oculi multorum perſpiciunt, & à nobis magis virtutum exempla, quam ſermonis oſtentamenta requirunt. Mittamus manum ad fortia, digitis mirrham probatiſſimam diſtillantes, vigorem in operibus, perſeverantiam in adverſitatibus exhibentes, ut per patientiam & conſolationem ſcripturarum ſpe concepta cæleſtium, ſecuræ mentis convivium prægustemus in terris, quo

Digitized by Google

nobis eſt in æternitatis abundantia perfruendum. Valete, & vigeat fraternitas veſtra in Domino JESU-CHRISTO, meque inutilem ſervum veſtrum cum ſociis viæ noſtræ habete in veſtris orationibus commendatum. Datum Londoniis in capitulo generali.

ACTA CAPITULI GENERALIS Methis celebrati anno Domini M. CC. LI.

1. MOnemus quod monitiones tam generalium, quàm provincialium capitulorum diligentius obſerventur, & ſi minus ſervatæ fuerint per viſitatores, ſeverius corrigantur.

2. Item, monemus priores provinciales, quod propter innocentiæ conſervationem, & bonæ vitæ informationem, faciant prædicari verbum Dei pueris in ſcholis, & eorum confeſſiones audire, ſi voluerint confiteri.

3. Item, quod priores non ſint faciles ad diſpenſandum in jejuniis ordinis, & dum ipſe prior præſens in domo extiterit, ſuper hiis poteſtatem non conferat diſpenſandi. Sanè ſi aliqui propter juventutem vel debilitatem duplici refectione indigent, illi mane obtenta licentia, & infra menſam comedant propter diſſolutionem nocturnam, quæ ob cœnas ſerotinas conſueverunt contingere, evitandas.

4. Item, quod fratres in lotione pedum honeſtè ſe habeant, nec ſupra genua ſe diſcooperiant, nec ſupra genua lavari ab aliis ſe permittant.

5. Item, quod fratres noſtri medici curam aliorum infirmorum quam fratrum noſtrorum non ſuſcipiant, & quod fratres converſi ordinis noſtri de judicandis pulſibus & urinis ſe nullatenus intromittant.

6. Item, quod priores ſolliciti ſint dare benignis confeſſores certos, diſcretos & maturos, & determinent tempus non nimis rarum, nec nimis frequens vacandi eorum confeſſionibus.

7. Item, monemus ut tales mittantur ad loca pro generali ſtudio deputata, qui ſint maturi in moribus, & habiles ad ſtudendum.

8. Item, quod in quolibet conventu certus corrector lectionis in menſa ponatur, qui ut melius corrigere valeat, ea quæ legenda ſunt diligenter ſtudeat prævidere.

9. Item, quod caveant fratres clerici vel converſi, ne referant fratribus in domo ſeditiones civitatum, vel pericula bellorum vel guerarum, quæ viderint vel audierint extra clauſtrum, vel alia quæ animos fratrum audientium ad contentiones vel diſputationes inutiles valeant concitare.

ACTA CAPITULI GENERALIS Bononiæ anno Dom. M. CC. LII.

1. IN capitulo de Solemni celebratione capituli, ubi dicitur, Et ſi accuſant de auditu vel de viſu, addatur: Accuſatio autem unius A tantum ad capitulum generale vel provinciale non mittatur, & tractatus eorum quæ mittenda ſunt ad capitulum ultra unam diem non prolongetur.

2. Item, in capitulo de capitulo provinciali, ubi dicitur, Et prædicatores generales, addatur: Prædicatores autem generales dicimus, qui per priorem provincialem & definitores provincialis capituli fuerint inſtituti.

3. Quicumque prior provincialis ſine licentia magiſtri, vel frater alius quicumque ſine licentia magiſtri vel prioris provincialis ſui epiſcopatum vel archiepiſcopatum receperit, niſi per B talem obedientiam cogatur, quod tranſgrediendo peccaret mortaliter, ipſum ſtatuto præſenti ſuffragiis, ſocietate, ac omnibus beneficiis ordinis, tam in vita quàm in morte privamus.

4. Fratres ordinis noſtri epiſcopis vel aliis quibuſcumque perſonis extra ordinem aſſigatos, qui in jejuniis, abſtinentiis, victu, & veſtitu, ſtatuta ordinis non ſervant, ſuffragiis ordinis tam in vita quàm in morte privamus, quouſque ſuper hujuſmodi exceſſu adeo dignè ſatisfecerint, quod per magiſtrum ordinis, vel per provincialem ſuum ad hujuſmodi ſuffragia reſtitui mereantur.

C 5. Item, in capitulo de capitulo provinciali, ubi dicitur, Accuſationi verò & correctioni profeſſi poſt triennium poterunt intereſſe, addatur: Infra verò idem tempus fratres aliqui non admittantur in conventibus, ad diſcutionem eorum quæ ad capitulum generale fuerint nuncianda.

6. Quilibet ſacerdos per totum ordinem pro fratribus noſtris defunctis dicat viginti quinque miſſas, clericus toties ſeptem pſalmos, laïcus verò totidem vicibus centum *Pater noſter*, & quilibet conventus ſeptem miſſas in communi.

7. Item, in capitulo de jejuniis, ubi dicitur Itinerantes tamen bis refici poſſunt, niſi in adventu & jejuniis principalibus, addatur, Vel niſi D eſſet talis conſuetudo jejunandi in terris per quas tranſeunt, quod ex bina refectione oriri ſcandalum probabiliter timeretur.

8. Item, in capitulo de ſilentio, in fine addatur: Si quis tamen inter duo capitula ſilentium ſepties fregerit, in uno prandio ſedeat in terra.

9. Totum officium, tam diurnum quàm nocturnum, ſecundùm ordinationem ultimo traditam Methis anno Domini M. CC. LI. in capitulo generali, communiter per totum ordinem obſervetur.

10. Caveant fratres ubique ne prælatis vel E clericis dent materiam turbationis vel ſcandali, ſed potius eos habeant in reverentia & honore, & inducant populum, ſi commodè poterunt, ad devotionem erga eos, & ut jura ſua reddant eis fideliter, nec contendant cum eis de poteſtate quam habemus in confeſſionibus audiendis & prædicatione vel hujuſmodi.

11. Item, viſitatores hujus anni advertant diligenter ſi quas invenerint curioſitates in celaturis vel inciſionibus lapidum, in picturis, vel in choris, ſigillis, fibulis, cultellis, corrigiis, baculis, veſtibus, vel hujuſmodi & exceſſus circa hoc viriliter corrigant & emendent.

12. Item,

12. Item, ſint ſolliciti fratres denuntiare obitus fratrum aliis fratribus quam citius poterunt commodè, ut defuncti ſuffragiorum beneficia quam citius conſequantur.

13. Item, cum aliqui fratres dicantur negligentes eſſe in confitendo frequenter, monemus priores & ſubpriores, ut inquirant diligenter, qui ſunt hujuſmodi, & eos ſuper hoc diligenter corrigant: ſtatuentes eiſdem certum tempus infra quod confiteri debeant, ſecundùm quod eis videbitur expedire.

14. Item, fratres non ſcribant, nec ſcribi faciant ſcripta aliqua per figuras.

15. Item, cùm ſecundùm conſtitutiones fratres non debeant eſſe diſpenſatores alienarum pecuniarum, & executores teſtamentorum frequenter oporteat facere contrarium: caveant univerſi, ne executiones teſtamentorum recipiant ſuper ſe ullo modo.

16. Item; ſi quod verbum prohibitionis inveniatur in actis capitulorum præteritorum generalium, volumus quod plus obliget, quam ſimplex admonitio.

17. Item, cùm miſſa dicitur poſt aliquam horam, & alia hora non ſequitur poſt miſſam immediatè, dicatur *Fidelium* & *Pater noſter*, ſicut poſt hoc ſolet dici. Si autem miſſa fuerit de mortuis, poſtquam dictum fuerit *Requieſcant in pace*, non dicatur *Fidelium*, ſed tantummodo *Pater noſter*: in fine verò miſſæ ſacerdos qui celebrat numquam det benedictionem.

18. Item, ſacerdos & miniſtri altaris cum vadunt ſeſſum ſic ordinati ſedeant, ut primo ſacerdos ſedeat, deinde diaconus à ſiniſtris ejus, tertio ſubdiaconus à ſiniſtris diaconi, & poſtmodum acolyti.

19. Item, inchoationes vel approbationes conſtitutionum, quæ ex conſuetudine ordinis non ſervabantur, non ſerventur quouſque per tria capitula confirmentur.

20. Item, caveant fratres ne faciant à modo cereum Paſchalem, vel alios cum picturis, vel floribus, vel hujuſmodi, nec in magnitudine notabiles.

21. Abſolutionem priorum conventualium de Lombardia priori & definitoribus capituli provincialis relinquimus.

22. Item, ad ſtudii reformationem & promotionem, admonemus quod quædam capita quæ ſcripta ſunt in conſtitutionibus diligenter obſerventur, videlicet de cellis dandis vel conferendis, de ſtudentibus non occupandis, de quaternis non ſcribendis, de dubitationibus coram magiſtro ſtudentium ſuo tempore proponendis. Item, quod vadant ad repetitionem quotidianam, & quod in generali repetitionum profectus eorum examinetur tam in lectionibus quàm in quæſtionibus diligenter. Item, quod ſtudeant in his quæ in ſcholis audiunt à lectore.

23. Item, fratribus ad ſtudium aptis & libros non habentibus per provincialem & definitores provideatur in libris, prout melius poterit provideri.

24. Item, cum tota vel magna cauſa propter quam ſtudium negligitur ſit ex parte priorum, qui videntur circa ſtudium negligentes, monemus, ut de cetero ſint circa promotionem ſtudii diligentes, & quod negligentes circa ſtudium per magiſtrum ſtudentium in capitulo accuſentur.

25. Item, injungimus prioribus qui fratrès licentiaverunt eundi ad curiam, pro qualibet vice ſex dies in pane & aqua; & fratres alii qui ſine licentia venerunt pœnam culpæ ſuſtineant gravioris.

26. Item, in provincia Hiſpaniæ concedimus unam domum in diœceſi Gerundenſi, ſi priori provinciali & definitoribus capituli provincialis viſum fuerit expedire. Item, aliam in provincia Franciæ collocandam in provincia Viennenſi, ubi priori provinciali & definitoribus capituli provincialis videbitur expedire. Item, duas in provincia Lombardiæ, unam in patriarchatu Aquilegienſi apud Forclinum, ſi priori provinciali & definitoribus capituli provincialis viſum fuerit expedire.

27. Iſta ſunt ſuffragia. Pro domino papa & dominis cardinalibus & ſtatu univerſalis eccleſiæ, quilibet ſacerdos tres miſſas, clericus pſalterium, laici D. *Pater noſter* dicant. Pro dominis rege Romanorum & rege Franciæ, &c. Definitores duo defuncti ſunt anno præterito & unus ſocius definitoris. Capitulum generale futurum in Ungaria apud Budam.

28. Item, indulgetur in ſermonibus quod qui orat pro domino rege Franciæ habet decem dies indulgentiæ à domino papa.

DE MORTE MAGISTRI ORDINIS.

Anno Domini M. CC. LII. *pridie nonas Novembris, ſcilicet quarta die ejuſdem menſis migravit ad dominum dilectus Deo & hominibus frater Johannes Teutonicus, magiſter ordinis noſtri, ſcilicet fratrum Prædicatorum quartus, ſepultus in conventu Argentinenſi. Et ideo non inveni quod fuerit celebratum ſequenti anno capitulum generale ordinis. Unde rexit ordinem annis duodecim & dimidio ferè.*

ACTA CAPITULI GENERALIS in Buda celebrati anno Domini M. CC. XLIV.

In iſto capitulo generali fuit electus in magiſtrum ordinis venerabilis pater frater Humbertus de Romanis de prædicatione Lugdunenſi diœceſis Viennenſis propè Valentiam, vir totius religionis ſpeculum, & humilitatis formale decus, prior provincialis Franciæ tunc exiſtens.

1. Committimus magiſtro ordinis totam ordinationem eccleſiaſtici officii, tam diurni quàm nocturni, & eorum quæad hoc pertinent, & correctionem librorum eccleſiaſticorum, & quod corrigat litteram regulæ.

2. Nulla ſcripta facta vel compilata à fratribus noſtris aliquatenus publicentur, niſi primò per fratres peritos quibus magiſter vel prior provincialis commiſerit, diligenter fuerint examinata.

Digitized by Google

3. Monitiones capitulorum generalium vel A provincialium in aliquo certo libello ſcribantur quolibet anno.

4. Item, capitulo de ſolemni celebratione capituli, ubi dicitur: Pœnitentia ſcripta mittatur, addatur: Pœnitentiæ autem quæ nominatim aliquibus in capitulis generalibus vel provincialibus injunguntur, non publicentur, niſi coram eis qui culpas audierunt, vel in locis ubi eas facere debebunt.

5. Caveat quilibet frater, ne proclamet aliquem in capitulo de crimine, niſi poſſit probare: quod ſi accuſatus negaverit, & accuſans in probatione defecerit, ſecundùm exigentiam culpæ, B gravius puniatur. Ne autem vitia occultentur, prælato ſuo denunciet quod viderit vel audierit.

6. Mortuo igitur magiſtro, vel à magiſterio ſemoto, prior provincialis in cujus provincia præcedens capitulum generale proxime fuit celebratum, vicem magiſtri obtineat, quouſque magiſter ſit electus. Quod ſi dictum vicarium infra tempus vicariæ ſuæ mori vel aliquo caſu à prioratu amoveri contigerit, prior provincialis in cujus provincia præcedens generale capitulum proximè fuerit celebratum, vicem obtineat, quouſque magiſter ſit electus. Quod ſi dictum vicarium infra tempus vicariæ ſuæ mori, vel aliquo caſu amoveri à prioratu contigerit, prior C provincialis in cujus provincia præcedens generale capitulum fuerat celebratum vices obtineat, & ſic deinceps donec ordo magiſtrum habeat.

7. Fratres qui in uno anno electi ſunt definitores capituli provincialis, ſequenti anno ad idem officium non eligantur. Idem dicimus de definitore capituli generalis.

8. Nullus fratrum prædicet vel confeſſiones audiat, niſi de ſui prælati licentia ſpeciali. Quicumque autem habuit licentiam à prælato ſuo audiendi confeſſiones, non recipiat ad confeſſionem aliquem, niſi de licentia epiſcopi vel proprii ſacerdotis, vel niſi confiteri volens proprio D confeſſus fuerit ſacerdoti, vel aſſerat ſe velle confiteri illo anno.

9. Item, provideant priores quod in diebus communibus fratres converſi ſermonem habeant in vulgari.

10. Item, cùm ſupprior aliquis conſtituitur, non fiat per ſcrutinium, ſed de conſilio diſcretorum, qui coram priore conferant in communi.

11. Item, quicumque frater ſive prior, ſive alius pecuniam in aliquo caſu diſpenſat ſive diſtribuit, ſeu pecunia ſit ordinis, ſive extraneorum, reddat idem rationem, priores provinciales E coram definitoribus, conventuales coram priore provinciali vel viſitatore, alii fratres coram priore ſuo.

12. Item, priores & alii fratres curam habeant diligentem, quod nomen beati Dominici & beati Petri martyris in kalendariis & in letaniis ſcribantur, & picturæ fiant in eccleſiis, & quod fiant feſta eorum.

13. Item, concedimus fratribus quod in feſto beati Dominici fiat proceſſio ubi commodè fieri poterit, & priori & fratribus viſum fuerit expedire.

14. Item, mandat magiſter ordinis prioribus provincialibus & definitoribus capitulorum provincialium univerſis, quod ſingulis annis quamdiu ipſe fuerit in officio, mittant ei ad capitulum generale per definitores ſuos acta capitulorum provincialium.

15. Item, provinciales cum definitoribus provideant, quod fratres itinerantes in ſuis provinciis obſervent jejunia quæ communiter in patria obſervantur.

16. Item, nullus frater libros ſibi commiſſos in vita ſua aſſignet alicui conventui ſpeciali, nec ſuper hoc licentia à prioribus provincialibus vel conventualibus concedatur. Et omnes licentias quæ de hoc datæ ſunt revocamus.

17. Item, in quolibet conventu conſtituatur unus circator vel plures, ſi multitudo fratrum hoc requirat, qui non ſolùm poſt completorium, ſed etiam de die omni tempore, quando viſum ſibi fuerit expedire, circuire debeat officinas & loca in quibus fratres ſolent converſari, & inſolentias quas viderit prælato referre, & delinquentes in capitulo proclamare.

18. Item, fratres, quibus videtur aliquid corrigendum circa officium, ſcribant *magiſtro ordinis* ad ſequens capitulum generale.

19. Item, feſtum beati Petri martyris fiat totum duplex, & pax detur in conventu.

20. Concedimus provinciæ Hiſpaniæ duas domos. Item, provinciæ Provinciæ duas. Item, provinciæ Lombardiæ duas. Item, Teutoniæ duas. Item Poloniæ duas. Et ponantur ubi provincialibus & definitoribus *capitulorum* provincialium videbitur expedire. Hoc anno *factus* eſt magiſter ordinis frater *Humbertus* cum magna concordia electorum. *Capitulum* generale ſequens aſſignamus apud Mediolanum in provincia Lombardiæ. Abſolvimus priores provinciales Angliæ, Vulgariæ, Poloniæ, Terræ-ſanctæ.

ACTA CAPITULI GENERALIS Mediolani celebrati anno Domini M. CC. LV.

1. IN capitulo de ſuffragiis mortuorum poſt illud: Et converſi C. *Pater noſter* dicant, addatur: Quilibet autem conventus pro fratribus totius ordinis defunctis XIII. miſſas celebret ſingulis annis, & deleatur quod dicitur in eodem capitulo: Et quilibet conventus unam miſſam in communi.

2. Item, in capitulo de lectis ubi dicitur: Lectoribus tamen ſecundùm diſcretionem provideatur, addatur: Infra clauſuram dortorii.

3. Prohibemus ne magiſter vel capitulum aliquod curam monialium, ſeu quorumlibet aliarum mulierum recipiat, niſi per tria capitula fuerit.

4. Item, in capitulo de ſtudentibus, poſt illud: Quilibet prior provincialis habeat poteſtatem mittendi duos fratres idoneos ad ſtudium, addatur: Quod ſi in aliqua dictarum provin-

Digitized by Google

ciarum non inveniatur lector ſufficiens pro tali ſtudio, magiſter ordinis de lectore provideat competenti.

5. Admonemus ne priores provinciales propriam cameram habeant ad jacendum.

6. Item, lectores qui officium lectoris actu non exercent, proprias cameras non habeant, nec etiam carnes contra formam ſcriptam in conſtitutionibus comedant. Lectores etiam actu legentes, carnes non comedant, niſi ex cauſa rationabili.

7. Item, provideant priores quod fratres ſine perſonarum acceptione veſtiantur.

8. Item, caveant priores provinciales ne electiones factas de prioribus conventualibus ſine cauſa rationabili repellant, vel reddant ſe notabiles in mutando fratres inſtante electione.

9. Item, monemus priores & viſitatores, ut conſtitutionem de non portanda pecunia in via arctius faciant obſervari.

10. Item, caveant priores ne in feſtis ſanctorum noſtrorum in domibus noſtris faciant operari.

11. Item, priores fratres itinerantes caritativè recipiant, & potiſſimè illos qui ſunt de alienis provinciis, & ſecundùm exigentiam & neceſſitatem viæ eis in ſuis neceſſitatibus provideant.

12. Item, fratres qui ſcribunt vel dictant litteras mittendas capitulo generali, breviter & ſuccinctè ſcribant, ne propter prolixitatem litterarum capitulum in aliis negotiis impediatur. Nomina etiam ſua & conventuum, & provinciarum ſuarum plenè exprimant in litteris quas ſcribunt magiſtro vel capitulo.

13. Item, fratres qui ſciunt vel ſcient aliqua miracula pertinentia ad beatum Dominicum vel beatum Petrum quæ non ſunt ſcripta, priori Bononienſi ſcribant pertinentia ad B. Dominicum, priori vero Mediolanenſi pertinentia ad beatum Petrum, & illi habeant curam redigendi in ſcriptis ad perpetuam memoriam.

14. Item, quicumque frater ſcit vel audivit auditu digno fide aliquod miraculum ſeu viſionem, ſeu aliquod factum ædificatorium dignum memoria in ordine contigiſſe, aut occaſione ordinis, ab initio ſcribat magiſtro illud, ut per ejus indulgentiam hujuſmodi redigatur in ſcriptis ad utilitatem futurorum.

15. Item, diſpenſatio in jejuniis non fiat cum conventu.

16. Item, provideant priores provinciales, quod converſi qui recipiuntur à ſororibus commiſſis ordini, non portent habitum ſecundùm habitum fratrum noſtrorum converſorum.

17. Item, priores ſeu fratres qui non poſſunt pedites ire ad capitulum, remaneant.

18. Item, inhibemus prioribus provincialibus & definitoribus capitulorum provincialium, ne in provinciis ubi tot ſunt prædicatores generales quot conventus, & medietas amplius, plures ad dictum officium aſſumant, donec per magiſtrum & definitores capituli generalis aliud fuerit diſpenſatum vel ordinatum.

19. Item, magiſter ordinis inhibet ne aliquis prior diſpenſet in conſtitutionibus de non eundo ad curiam ſine licentia ejus, revocans licentias, ſi quas dedit aliò.

20. Abſolvimus priorem provincialem Lombardiæ, & relinquimus abſolutionem priorum conventualium Lombardiæ definitoribus capituli provincialis.

21. Item, illis qui duxerunt garciones ad capitulum cum expenſis contra formam conſtitutionum, injungimus tres dies in pane & aqua, & tres diſciplinas.

22. Concedimus provinciæ Franciæ unam domum ponendam apud Maſticonam, ſi viſum fuerit priori provinciali & definitoribus capituli provincialis. Item, provinciæ Romanæ unam ponendam apud Aquilam ſecundùm eumdem modum. Item, provinciæ Lombardiæ unam. Item, provinciæ Daciæ duas.

23. Sequens capitulum generale aſſignamus Pariſius. Magiſter dat licentiam omnibus fratribus clericis, quod à minori excommunicatione in invicem ſe abſolvant. Item, abſolvit tam præſentes quàm abſentes à pœna ſilentii, volens & rogans, ut de cetero illud ſervent.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Humberti.

CAriſſimis in Dei filio fratribus univerſis frater HUMBERTUS ſervus eorum inutilis ſalutem, & in hac valle lugubri de Sancti-Spiritus conſolatione gaudere.

Apoſtolicis qui præſunt edocentur exemplis, ut de ſibi commiſſis ſubditis tantam gerant ſollicitudinem, quod non ſolùm præſentes verbo, ſed etiam abſentes ſcripto ſpiritualibus eorum commoditatibus vigilanter intendant. Quod nihil aliud reſonant illæ ſanctæ epiſtolæ, quas apoſtolorum ſollicitudo conſcripſit & miſit Chriſti fidelibus per nationes diverſas. O ſollicitudo felix, ô felices epiſtolæ. O felix plane ſollicitudo & omni laude digniſſima! quam non occupatio mundana, non cauſa rei familiaris, non caro & ſanguis, ſed ſolùm zelus animarum induxit. Felices certè epiſtolæ & omni præconio extollendæ, quæ nihil ſæculare, nihil carnale redolent, ſed ſolum ſpiritum ſapiunt, & tot fecerunt mundum redundare cæleſtibus cariſmatibus gratiarum. Recordemini, benedicti Domini, quomodo priores ſanctæ memoriæ, quos divina providentia pro divinis temporibus dedit nobis, imitantes hæc apoſtolica digna omnium imitatione exempla, frequenter ſaluberrimas, & numquam oblivioni tradendas tranſmiſere nobis epiſtolas: & videte quanta cura de communi bono totius ordinis, & ſingulorum fratrum profectibus ſpiritualibus fuit illis, qui cum ſuam non potuerunt nobis omnibus exhibere præſentiam, ex qua colligeremus fructum conſolationis & gratiæ ſpiritualis, fructum hujuſmodi per litteras tam commendabiles nobis plenè mittere ſtuduerunt, damnum abſentiæ corporalis pretioſarum epiſtolarum pretio redimentes. Reminiſcamur harum, dilectiſſimi, obſecro, & earum continentiam nobis incorporantes caritatem

Digitized by Google

primam, quæ nos omnia propter Chriſtum fecit relinquere ſolidè teneamus. Non refloreat mundus in noſtris cordibus, quem jam calcavimus ſicut lutum. Inveniat nos hoſtis malignus in ſuis inſultibus viros virtutum & ſtrenuos bellatores. Ambulemus in ſapientia ad eos qui foris ſunt, vel ab eorum, qui, heu! facilè calumniantur converſationem, ſcandalum caveamus. Exhibeamus nos ſuperioribus noſtris tractabiles, amabiles ſociis, omnibus vitæ ſpeculum & ſanctitatis exemplar, puros & ſimplices coram Deo. Diligamus ordinem tam utilem omnibus, in quo & nos ſpem ſalutis adepti ſumus & gratiam conſequuti; quod quidem nos facere liquido apparebit, ſi ad reparandum ruinas ejus, ad ipſum attrahere perſonas idoneas ſatagamus, ſi pro bono ſtatu ipſius zelo zelaverimus, ſi ad ejus onera portanda libenter humeros ſubponamus Demus etiam operam, dum tempus habemus, theſauriſare nobis cumulum meritorum, qui docemus & intelligimus, non ſegniter operando, malis omnibus nos viriliter opponendo laudabilia ſemper exempla ſequendo, & qui ſe habent aliter penitus reſpuendo, bona quæcumque pro viribus proponendo, adverſa irruentia lætè ſuſcipiendo, & à bono numquam ceſſando. Non implicantes nos ſæcularibus negotiis, non ſequentes ocia, ſed ſemper divinis actionibus occupati, vigiles in crebris orationibus, ſuſpenſi in ſacris meditationibus, diligenter & dignè perſolvendo divinum officium, ſacrum numquam faſtidientes ſtudium, religioſi in ſilentio, prudentes in verbis, maturi in moribus, in periculis cauti, caritativi in alterutrum, pacifici cum omnibus; non laxantes rigorem ordinis, ad meliora nos invicem provocantes, correctiones & reformationes ſuſcipientes ſine murmure, conſolationibus mutuis nos roborantes in Domino, quæ retro ſunt obliviſcentes, qui unum cœpimus laudabiliter conſummantes, in omnibus gratias agentes, & de divino plenè ſemper adjutorio confidentes. Hæc quidem ſi aſſint & abundent in nobis, facient nos divites, nec veniemus vacui, ſed repleti juſtitiæ fructibus meritis ante conſpectum gloriæ ſummi Dei. Ad hæc ſignifico caritati veſtræ, quod inter multa deſideria cordis mei, quæ ratione ſuſcepti regiminis in me reperio ſuſcitata, illud non eſt modicum, ſcilicet ut per miniſterium ordinis noſtri & ſchiſmatici chriſtiani revocarentur ad eccleſiaſticam unitatem, & nomen Domini Jesu-Christi deferetur coram perfidis Judæis, coram Sarracenis, à proſequendo propheta ſuo tanto jam tempore deceptis, coram paganis idolatris, coram barbaris & gentibus univerſis, ut eſſemus teſtes ejus, & ſalus omnibus uſque ad ultimum terræ. Sed effectui rei hujuſmodi obviant duo quædam, unum eſt defectus linguarum, quibus addiſcendis vix frater aliquis vult vacare, multis curioſitatem multimodam utilitati proponentibus in ſtudendo. Aliud eſt amor ſoli natalis, cujus dulcedo ſic multos illaqueavit, natura nondum in eis in gratiam transformata, quod de terra & de cognatione ſua nolunt egredi, nec obliviſci populum ſuum; ſed vivere volunt & mori inter cognatos & notos ſuos: non expaveſcentes quod inter hujuſmodi Salvator etiam à matre propria non potuerit inveniri. Expergiſcimini, fratres à Deo vocati, & videte ſi in exemplaribus apoſtolicis tale aliquid reperitur. Numquid non omnes Galilæi fuerunt? Et quis eorum remanſit in Galilæa? Nonne alius peregrinatus eſt in Indiam, alius in Æthiopiam, alius in Aſiam, alius in Achaïam? Et ſic omnes per diverſas nationes longè lateque diffuſi fructum, quem nunc videmus, produxerunt in mundo. Quid ſi aliquis dicat: gravia ſunt hæc nobis, eos non poſſumus imitari; væ nobis ſi Prædicatores eſſe volumus, & à talium prædicatorum veſtigiis deviare. Præterea numquam hæc dixerunt illi fratres noſtri primitivi, quos ſanctus pater noſter beatus Dominicus omnes etiam novitios diſperſit per orbem: non aſcendat, electi Dei, hujuſmodi dejecta cogitatio corda noſtra, ſed perfectionis noſtræ vocationem & obedientiæ promtæ potius attendentes, exponamus noſmetipſos ad omnia pro animarum ſalute & ſalvatoris gloria dilatanda. Quod ſi quis inſpirante Dei gratia cor ſuum invenerit ſecundùm voluntatem gubernantis paratum ad linguam Arabicam, Hæbraïcam, Græcam, ſeu aliam barbaram addiſcendam, ex quo ſibi mercedem acquirere poſſit in opere ſalutari tempore opportuno, ſi & reperit ſe diſpoſitum ad exeundum caſtra propriæ nationis, tranſiturus ad provinciam Terræ-ſanctæ, ſeu Græciæ, vel alias vicinas infidelibus, quæ proculdubio multum indigent fratribus, qui parati ſint multa pati pro ordine, pro fide, pro animarum etiam ſalute, & propter nomen Domini noſtri Jesu-Christi, precor & moneo, ut ſtatum animi ſui circa hoc mihi ſcribere non obmittat Fratres magnificè gratias agite Domino Deo veſtro, qui ſecundùm magnam miſericordiam ſuam de magnis nuper periculis ordinem deliberavit, & in curia ſummi pontificis ipſius fecit ordinis negotia proſpera. Qui inſuper in Italiæ partibus à temporibus mortis beati Petri fratris noſtri ſic confudit hæreſim, ſic veritatem fidei ſublimavit, innumerabiles hæreticos ad fidem ſine violentia reducendo, quod ſtupent qui vident conſpiciendo oculis, quæ antea incredibilia videbantur. Cujus etiam gratia largiente quæ agenda erant in capitulo generali nuper præterito creduntur laudabilitur ordinata. Sciatis & quod ibidem ſunt ccc. fratrum obitus recitati, qui præceſſerunt nos ad Deum paulò poſt ſequuturos, quos cum aliis, qui jam antea deceſſerant, etiam cum eis qui adhuc peregrinantur in corpore, & meipſum ſervum veſtrum gravibus propter vos expoſitum periculis & laboribus non paucis veſtris orationibus intimè recommendo. Commendo vos omnes & ſingulos gratiæ Salvatoris, & glorioſiſſimæ matris ejus advocatæ noſtræ, cujus patrocinium ſpecialiter hiis diebus ordini affuiſſe creditur & plurimum profuiſſe. Datum Mediolani in capitulo anno Domini m. cc. lv.

Digitized by Google

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Humberti de Romanis.

CAriſſimis in Chriſto fratribus Prædicatorum univerſis, frater Humbertus ſervus eorum inutilis ſalutem in omnium Salvatore.

Novit veſtra dilectio quod cùm D. papa Alexander caritativè nos monuiſſet ac diligenter, ut ſuper querimoniis, quas multi prælati de diverſis partibus contra ordinem noſtrum movebant, tale conſilium apponeremus, ne Romana eccleſia cogeretur ad grave nobis ſuper hoc ordinare. B Nos auditis querimoniis prædictis, & memoriæ commendatis, habita ſuper hiis collatione cum definitoribus capituli generalis Mediolani celebrati, de conſilio eorum omnium & aſſenſu, prout inferius continetur, duximus ordinandum. Una querimonia eſt, quod aliqui miniſtrant & dant interdum ſacramenta eucharistiæ, vel baptiſmi, vel extremæ-unctionis. Super hoc ordinamus, quod hoc non fiat niſi in caſu neceſſitatis, vel de licentia epiſcoporum vel ſacerdotum : nec eſt utendum talibus licentiis, niſi multum rationabilis cauſa hoc exigat. Alia eſt, quod fratres diebus dominicis & feſtivis recipiunt parochianos alienos ad divina officia, & ita non C veniunt ad parochias, ſicut tenentur. Super hoc ordinamus, quod fratres prædicent, & doceant, & conſulant, tam publicè quàm privatè, quod parochiani debent diebus prædictis ad ſuas parochias convenire, & ibidem divina audire officia, & mandata eccleſiæ devotè ſuſcipere, & oblationes debitas reddere. Nec debent fratres ſcienter aliquid facere vel dicere ad hoc, ut prædicti parochiani retrahantur à ſuis eccleſiis, & ad noſtras conveniant. Alia eſt, quod fratres prædicant illa die vel hora qua epiſcopi prædicant, non deferentes epiſcopis, prout debent, & occaſionem dantes per hoc ut epiſcopi pauciores habeant auditores. Super hoc ordinamus, ut illa D die qua epiſcopus, vel alius loco ejus, ſolemnem facit prædicationem & conſuetam, fratres non faciant ſermonem ad populum, niſi forte in hoc caſu aliquando hoc fieret de ejus beneplacito. Item, ſi interdicant epiſcopi, ne de tota illa die fratres prædicent, acquieſcant eis. Si verò in hiis caſibus vellent concedere epiſcopi, quod fratres prædicarent, non Minores; non utantur fratres iſtis licentiis, niſi communiter concederetur utriſque : ne ex hoc aliqua turbatio naſcatur inter fratres Minores & noſtros. Alia eſt, quod faciunt prædicationes in diebus dominicis & feſtis, quibus debent parochiani convenire ad E eccleſiam, illa hora qua debent populi ad ſuas parochias convenire, & ſic retrahuntur à ſuis parochiis parochiani. Super hoc ordinamus, quod in locis in quibus habemus domos, fratres non faciant ſermones in domibus noſtris, vel plateis, vel locis communibus, hora prædicta, niſi hoc fieret in caſibus aliquibus de licentia epiſcopi vel beneplacito ſacerdotum, vel in feſtis, vel niſi eſſent eccleſiæ noſtræ parochiales. Alia eſt, quod fratres prædicant in parochiis ante receptionem A oblationum, & hac occaſione defraudantur ſacerdotes oblationibus conſuetis. Super hoc ordinamus, quod hoc non fiat contra beneplacitum ſacerdotum, niſi forte in caſu de ordinatione epiſcopi. Alia eſt, quod fratres ordinant ferè de omnibus teſtamentis, & defraudantur clerici de bonis illis quæ ſolebant eis de teſtamentis obvenire. Super hoc ordinamus, quod fratres non ſe ingerant notabiliter ad teſtamenta ; ſed ſi aliquando eos contingerit intereſſe, debent inducere teſtatores ad benefaciendum eccleſiis ſuis & clericis, cùm ad hoc multis de cauſis teneantur. Alia eſt, quod occaſione fratrum, amittunt B ſæcularium ſepulturas : quia relictis eccleſiis ſæcularibus, multi apud nos ſepulturas eligunt, & non redditur eis à fratribus portio, quæ ſecundùm jura debetur de bonis quæ fratribus obveniunt occaſione ſepulturarum. Super hoc ordinamus, quod nullus frater avertat aliquem quin eligat ſepulturam in eccleſia ſua. Si autem ſepultus fuerit apud nos, reddant fratres ſine omni difficultate eccleſiis, à quibus aſſumuntur corpora, quidquid ſecundùm varias conſuetudines in aliis eccleſiis in ſimili caſu fieri conſuevit. Alia eſt, quod occaſione fratrum videntur ſæculares averſi à ſacerdotibus & clero. Super hoc ordina- C mus, quod fratres, tam publicè quàm privatè, inducant laïcos ad exhibendam reverentiam prælatis & ſacerdotibus & clero, & ad reddendum eis jura, & foveant eos in devotione ad eccleſias ſæculares. Alia eſt, quod fratres audierunt confeſſiones ſine licentia epiſcoporum & ſacerdotum. Super hoc ordinamus, quod fratres propter indulgentias ordinis, non omittant quin petant licentias de audiendis confeſſionibus ab epiſcopis vel ſacerdotibus parochialibus. Hanc autem ordinationem noſtram volumus in ſcriptis deferri ad quemlibet conventum totius ordinis, & diligenter ſervari. Datum Mediolani anno Domini M. CC. LV.

D LITTERA MONITORIA ad fratres Minores.

CAriſſimis & dilectiſſimis in JESU-CHRISTO fratribus Minoribus & Prædicatoribus per univerſum orbem diffuſis, frater JOHANNES eorumdem fratrum Minorum generalis miniſter, & frater HUMBERTUS eorumdem fratrum Prædicatorum ſervus inutilis ſalutem & in ſancta vocatione dignè & laudabiliter ambulare.

E Salvator ſæculi qui amat animas, & neminem vult perire, poſt primam generis humani ruinam, ad reparationem ejuſdem multimoda remedia per varios miniſtros generationibus ſingulis adhibens inceſſanter, noviſſime diebus iſtis in fine ſæculorum, duos noſtros ordines in miniſterium ſalutis, prout indubitanter creditur, ſuſcitavit ; vocans ad eos viros non paucos, & ditans eos donis cæleſtibus, per quæ non ſolùm ſuam, ſed aliorum efficaciter poſſent operari ſalutem verbo pariter & exemplo. Hii ſunt, ut ad gloriam Dei loquamur non noſtram, duo magna luminaria, quæ lumine cæli ſedentes in tenebris & umbra

mortis, ubique terrarum illuminant & miniſtrant. Hii ſunt duæ tubæ argenteæ verbi Moyſi Chriſti Dei noſtri, quarum miniſterio multitudinem innumerabilium populorum jam ad ſuum ſervitium convocavit. Hii ſunt duo cherubim pleni ſcientia, mutuo ſe reſpicientes, dum idem ſentiunt, & alas ſuas expandentes ad populum, & dum . . . . ſecundum obedientiæ volatum ſuper omnem populum diſſeminare ſcientiam ſalutarem. Hii ſunt duo ubera ſponſæ, ex quibus parvuli in Chriſto lac ſugerunt, quo nutriantur & augmenta recipiant in ſalutem. Hii ſunt duo filii Eli ſplendoris, qui aſſiſtunt dominatori univerſæ terræ, promti ad ejus imperium, quocumque voluntas ipſius eos direxerit ſuam legationem implere. Hii ſunt duo teſtes Chriſti, qui ſaccis amicti jam prædicant, & teſtimonium perhibent veritati. Hii ſunt illæ duæ ſtellæ lucidæ, quæ ſecundum Sibyllinum vaticinium habentes ſpecies quatuor animalium, in diebus noviſſimis nomen Agni vociferantes in directione humilitatis & voluntaria paupertate. Quid plura? quis enim enunciare plene valeat ſacros primitivos, qui hiis ſanctis poſſunt coaptari ordinibus, dummodo dignè quæ ad ſuam creationem pertinent exequantur? Non caret autem ratione binarii hujus productio, ſi quis diſcutiat diligenter: noluit ſiquidem illa Sapientia, quæ prudenter in cauto numero cuncta fecit, unicum ordinem producere, ſed duos inſimul, ut emolumentum ex ſocietate mutua tam ipſis quam aliis proveniret. Ipſis quidem, dum in calore ſancto ſeſe mutuò confoverent, dum contra inſurgentes alterutrum ſe juvarent, dum ſancta æmulatione ad meliora ſe invicem provocarent. Aliis vero, quorum ſaluti daturi erant operam, dum virtus duplicata reperitur magis efficax in opere ſalutari, dum quod uni deeſſet ex imperfectione humana, reperiretur in altero, dum teſtimonium quod perhibituri erant veritati, ex ore duorum quàm unius credibilius redderetur. Penſate, dilectiſſimi, penſate quam debet inter vos dilectionis ſinceritas abundare, quos eodem tempore genuit mater eccleſia, quos ad idem opus, ſcilicet ſalutem animarum communiter operandum, æterna caritas ordinavit, quos profeſſiones in modico differentes ſic aſſimulant, ut tamquam animalia ſimilia nos intimè diligamus. Denique quomodo veri diſcipuli cognoſcemur, niſi dilectionem ad invicem habuerimus evidenter? Quomodo caritatem illam mutuam, quæ ante omnia ab omnibus eſt habenda, prædicationibus noſtris aliorum cordibus inſeremus, ſi læſa vel tenuis reperiatur in nobis? Quomodo ſtabimus contra tot perſecutiones imminentes, ſi inter nos perturbatione aliqua dividamur? O! quod exemplum mutuæ caritatis & pacis reliquerunt nobis patres noſtri, beatus Franciſcus & beatus Dominicus, ceterique fratres noſtri primitivi, qui ſic in vita ſua ſe tenere dilexerunt, tamque ſinceræ caritatis indicia ſibimet oſtenderunt, viderunt videndo ſe ſicut angelos Dei, ſuſcipiendo ſe invicem ſicut Chriſtum, honore ſe ipſos præveniendo, profectui mutuo congaudendo, alterius ſe præconiis extollendo, A voluntates mutuas promovendo fideliter à ſcandalis & tribulationibus alterutris cavendo cum ſumma diligentia, & quod antiquus . . . . . . vidit, invidit hoſtis quanta ædificatio populi, quanta utilitas, quanta materia glorificandi Deum, ex ſupradictæ caritatis glutino ſequebatur. Vidit hoc procul dubio & invidit, & conatus eſt, & conatur ſuis machinationibus perturbare caritatem antiquam. Cavete, benedicti Domino, cavete, ne quando glorietur & dicat: Prævalui adverſus eos, quia recedentes à patrum veſtigiis, jam ſecundum conſuetam non ambulant caritatem. Inveniat nos ille nequam viros virtutum ſibi vi- B riliter reſiſtentes in defendenda pretioſiſſima ſubſtantia prædictæ caritatis relicta à patribus, & omni cuſtodia conſervanda. Quod ut fiat implorandum adjutorium Altiſſimi, quod numquam deſerat contra hoſtem, & cavendum ab omnibus diligenter, qui turbare poſſent illam quam ad invicem habuimus caritatem. Deinde cavendum, ne veſtram aliqui propriam adeo proſequantur commoditatem, quod cùm gravi turbatione aliorum loca nimis notabiliter eis vicina recipiant, ſed potius ſecundum legem amicitiæ damnum proprium propter amicum negligant & in hoc caſu. Et rurſus cavendum, ne C propinquitatem aliorum alii ſic abominentur, quod hoſtilitas inter nos & non fraternitas videatur. Cavendum item, ne conceptum ſpiritum tranſeundi ad alterum noſtrorum ordinum, quem aliquis invenerit, in aliquo debilitet vel extendat zelo attrahendi ipſum ad ſuum ordinem, ſed potius inceptum propoſitum foveat & confirmet. Item, ne familiares & benefactores alterius ordinis aliquis à ſua devotione avertere, & ad ordinem ſuum convertere conetur, ut ad alterum ordinem derivetur fructus devotionis hujus, qui alii provenire ſolebat. Item, ne loca quæ aliqui pro domibus conſtruendis ac- D cipere proponunt, præſentientes hoc, alii cautè ſubripiant alios excludendo. Item, ne eleemoſynas quas devotio fidelium aliquibus facere proponit, alii impediant, ut ipſi habeant, ſed potius cùm interſunt in teſtamentis aut aliis negotiis, bona fide ſint memores aliorum, pias ſubventiones eiſdem fieri procurando. Item, ne alii ſermones impediant aliorum, vel auditores ſubtrahant, aut ipſos ſermones ſibi ſubripiant alternatim. Quæ enim eſſet caritas ſubtrahere perſonas, ſubtrahere amicos, ſubtrahere loca, ſubtrahere ſermones, cùm ſecundum caritatis naturam, non quæ ſunt noſtra, ſed quæ ſunt alte- E rius, ſuadente Apoſtolo, querere debeamus? Cavendum etiam, ne quis veſtrum ſic ſanctos ſuos, ſic ſtatum ſuum imprudenter & impudenter extollat, quod in aliorum depreſſionem laus talis fieri videatur. Item, ne quis obloquatur de aliis, non ſolum in publico coram multis, ſed nec in clanculo coram extraneis: immo nec inter fratres proprios in ſecreto. Item, ne ſiniſtrum, ſi quid alii ſciunt, de aliis denudent, ubi nulla eſt utilitas, neque fructus; ſed potius, ſi culpabile, caritativè corripiant, vel oſtendant correctoribus eorumdem. Quis enim neſciat quantum per hujuſmodi depreſſiones, oblocu-

Digitized by Google

tiones, criminationes lædatur caritas, immo A procul pellatur ab omni genere amicorum? Cavendum inſuper, ne quis mala ſibi relata de aliis facta vel dicta, vel injuriam aliorum leviter credat, vel hujuſmodi inter fratres ſuos referat, referendo aggravet, corda fratrum concitet; & ſic in eis caritatem concutiat, in quibus potius fuerat confirmanda. Cavendum præterea, ne veſtrum aliqui, ſi læſi fortaſſe fuerint interdum ab aliis minus juſtè, patientiæ quæ de caritate prædicatur, obliti, ſic ſuam extendant impatientiam, quod propter unius vel paucorum ſtultitiam, contra alterius ordinis ſeu fratrum aliorum innocentiam moveantur. Illud autem omnino ca- B vendum, ne fratres qui in ſe abhorrent hæc & ſimilia, in aliis ea diſſimulent; ſed potius, ſi quid tale viderint in aliquo, zelo ſancto ſuccenſi, ſtatim fraterna correctione utantur, vel per illos quorum intereſt corrigi faciant hujuſmodi delinquentes. Illos autem qui curam habent aliorum ſuper omnes eſſe reprehenſibiles judicamus, ſi in prædicta correctione judicamus fuiſſe negligentes. Obſecramus igitur dilectam fraternitatem veſtram, per caritatem, quæ Deus eſt, ut ab hujuſmodi & ſimilibus offendiculis ſollicitè præcaventes, omnes & ſinguli ſectemini diligenter quæcumque valere poſſunt ad pacem noſtram & mutuam in Domino caritatem, & indiſſolu- C bilem unitatem. Scientes, quod uterque noſtrum pleno corde vult & deſiderat hæc à ſuis ſubditis obſervari fideliter, & tranſgreſſores tamquam inimicos unitatis & pacis à ſuis correctoribus corrigi diligenter & dignè ſecundùm ſuorum exigentiam meritorum, & proponimus circa correctionem hujuſmodi opportuno tempore non inveniri deſides vel remiſſi, ſed invigilare cum zelo non modico & fervore. Hæc autem idcirco vobis ſcripſimus, ut exhortationis perenne debitum, quod ore non poſſumus, ſaltem ſcripto vobis omnibus redderemus, & incitaremus corda veſtra, de quorum plenam habemus fiduciam, ad illud quod ordinibus vobis commiſſis perutile D reputamus circa materiam ſupradictam, & ut in extremi judicii examine, cùm de vobis nos oportebit reddere rationem, noſtras poſſimus liberare animas. Ne autem per ignorantiam & oblivionem circa ſupradicta frater aliquis de provincia Provinciæ poſſit ſe aliquatenus excuſare: Ego frater Humbertus magiſter ordinis fratrum Prædicatorum injungo vobis, prior provincialis ejuſdem provinciæ, quatenus circa iſta de confirmanda caritate inter nos, & cariſſimos fratres E noſtros Minores, vel ejuſmodi tranſcriptum ſub ſigillo noſtro faciatis legi per omnes domos provinciæ vobis commiſſæ, excluſis novitiis, & fratribus illitteratis exponi vulgariter, & in domibus ſingulis ad horum habendum memoriam retineri, & cum tali conſervari diligentia, ne ad eos qui non ſunt de prædictis ordinibus, poſſit tranſcriptum factum ab aliquo fratre vel aliàs horum notitia devenire: quod penitus eſt cavendum. Sciatis autem, quod per ſingulas provincias ordinis noſtri ſimiles litteras deſtinavi. Sed & venerabilis pater miniſter generalis fratrum Minorum idem fieri per ordinis ſui provincias ordinavit. Gratia Domini noſtri Jesu-Christi, & conſolatio ſancti Spiritus ſit ſemper cum omnibus vobis. Amen. Anno Domini M. CC. LV. IV. nonas Februarii.

ACTA CAPITULI GENERALIS anno Domini M. CC. LVI. Pariſius celebrati.

1. Quilibet ſacerdos celebret triginta miſſas in anno pro fratribus ordinis defunctis. Et quilibet clericus triginta vicibus ſeptem pſalmos. Et quilibet converſus triginta vicibus centum *Pater noſter*.

2. Item, in capitulo de electione prioris provincialis, ubi dicitur, Poterit autem magiſter ordinis nihilominus ipſum confirmare vel amovere, addatur: Quod ſi ordo magiſtrum non habuerit, tres de ipſis electoribus, alii ab electo, qui primitus habitum noſtri ordinis ſuſceperunt, ipſum confirmandi & compellendi ad officium habeant poteſtatem, & ſi non concordaverint, duorum ſententia prævalebit; ſi verò electum non confirmaverint, ab eiſdem electoribus ad electionem iterum procedatur, & ad tres prædictos antiquiores per prædictam formam confirmatio pertinebit.

3. Item, in paraſceve per totum diem in pane & aqua ubique abſtinemus, & de ordinario removeatur, quod inde hoc ponitur.

4. Provideant priores, quòd ubicumque poterit fieri, jaceant ſub clauſura dormitorii.

5. Item, damus licentiam prioribus provincialibus, in quorum provincia ſunt ſtudia generalia, ſive in Francia, ſive alibi, quod de conſilio lectoris, ſive lectorum, ubi ſunt prædicta ſtudia, poſſint remittere ad provincias ſuas ſtudentes quos invenerint minus religioſe converſantes.

6. Item, non ſe obligent ad aliqua anniverſaria ullo modo.

7. Item, caveant fratres, ne ſecum deferant ſpecies, quibus coram extraneis utantur.

8. Item, injungimus omnibus fratribus, ſicut etiam olim injunctum fuit, quod articulos condemnatos per epiſcopum & magiſtros Pariſienſes deleant de ſcriptis ſuis, in quibus contrarium fuerit, & etiam quod priores provinciales vel ſocii eorum tranſcripta eorum portent ad provincias ſuas. Quicumque etiam fratrum aliquid erroneum, ſecundùm conſcientiam ſuam, in ſcriptis alicujus fratris invenerit, mittat illud ſcriptum magiſtro ordinis.

9. Item, damus licentiam omnibus fratribus ſacerdotibus, quod poſſint abſolvere fratres à vinculo minoris excommunicationis, & ſi quid aliud dictum eſt ſuper hoc, revocamus.

10. Item, fratres noſtri lectores propriis nominibus vocentur, & non magiſtri nec doctores.

11. Item, apponatur diligentia, quod feſtum beati Petri & beati Dominici ubique celebretur, & nomina eorum in kalendariis, & letaniis, & martyrologiis annotentur.

12. Item, quod fratres noſtri vocentur fratres

Digitized by Google

Prædicatores, & non aliis nominibus.

13. Item, ſciant omnes quod nullus frater poteſt ire ad magiſtrum vel priorem provincialem ſine licentia.

14. Item, in quolibet conventu, in margine martyrologii in craſtino beati Johannis-Baptiſtæ ſcribatur ſic : *Eodem die obiit in partibus Tholoſanis dignus memoria nobilis vir* SIMON *comes Montis-fortis zelator fidei, & ſpecialis amicus beati Dominici ;* & illud pronuncietur poſt lectionem, ut fratres illo die orent pro anima ejus, & toto genere ſuo, quod multa devotione nobis eſt aſtrictum.

15. Item, caveant priores provinciales & definitores capitulorum provincialium, quod in capitulis provincialibus non faciant multas mutationes fratrum, cùm in viſitationibus priorum provincialium hujuſmodi mutationes diſcretius fieri poſſint.

16. Item, ad faciendum communia exemplaria ordinis pro divino officio, & ad providendum procuratori ordinis in curia de quibuſdam expenſis, quilibet prior provincialis ſolvat viginti libras Turonenſes, quas mittant priori provinciali Pariſienſi : & volumus quod accipiant pecuniam iſtam de primis libris vacantibus, niſi per definitores capitulorum provincialium ordinetur quomodo dicta pecunia ſolvatur.

17. Item, quicumque de cetero habebit facere in curia, provideat procuratori de expenſis neceſſariis ad negotium illud.

18. Item, caveant omnes priores in quorum domibus fient capitula generalia vel provincialia, ne occaſione capitulorum aliquam notabilem ſuperfluitatem faciant in potibus & in cibis.

19. Item, ſtudentes miſſi ad ſtudia diligenter reddant computum prioribus ſuis provincialibus, vel alteri de mandato eorum de quantitate pecuniæ receptæ, & in quibus uſibus eam expenderint.

20. Item, quicumque luſerit manualiter, durè & aſperè corrigatur.

21. Item, ſint fratres ſolliciti ubique tractare caritative hoſpites ſuos, & maximè de aliis provinciis venientes, & cùm neceſſe fuerit addent eis conſilium & adjutorium uſque ad illorum conventus, maximè ubi difficultas tranſeundi occurrerit.

22. Item, injungimus omnibus viſitatoribus, quod cartam miſſam in præterito anno de articulis ſuper quibus prælati fuerunt conqueſti, in curia ferant ſecum. Similiter & litteras quæ fuerunt miſſæ pro dilectione & pace inter nos & fratres Minores, & ea quæ circa hoc ordinata ſunt faciant diligenter obſervari, & faciant ea retineri in conventibus in quibus non invenient, & ſuper hac negligentia corrigant eos.

23. Item, correctiones bibliæ Senonenſis non approbamus, nec volumus quod fratres innitantur illi correctioni.

24. Item, volumus ut qualibet ſeptimana dicantur in quolibet conventu ſeptem pſalmi cum letania à fratribus proſtratis cum orationibus de Beata Virgine & beato Dominico, & *Ineffabilem* cum verſiculo pro bono ſtatu ordinis, quo-

A uſque hoc fuerit revocatum.

25. Item, quicumque prior ſciverit vel audiverit aliquod miraculum vel factum ædificatorium contigiſſe in ordine, vel propter ordinem, ſcribat magiſtro diligenter, ut poſſint in poſterum reſervari ad utilitatem futurorum.

26. Item, præcipimus diſtrictè, & in virtute obedientiæ, quod nullus frater directè vel indirectè procuret ſcienter, vel det operam, ut cura monialium ordini committatur.

27. Capitulum generale ſequens erit Florentiæ in provincia Tuſciæ.

28. Notum fiat per fratres in diverſis partibus B mundi, quod dominus papa conceſſit decem dies de indulgentia quolibet die orantibus pro domino rege Franciæ. Concedimus domino regi Franciæ, ut poſt obitum ejus fiat pro eo ſicut pro magiſtro ordinis.

ACTA CAPITULI GENERALIS Florentiæ celebrati anno Domini M. CC. LVII.

1. IN capitulo de profeſſione, poſt illud, *Nuſquam ſucceſſoribus uſque ad mortem*, C dicatur ſic : Nullus autem, excepto magiſtro, aliquem ad profeſſionem recipiat, niſi de voluntate majoris partis capituli ubi debet novitius profiteri.

2. Statuimus autem, quod mortuo fratre de provincia, libri quos de eorum proviſione habuit, ſeu pecuniam ad provinciam pertineant, & tam de libris quàm de pecunia per priorem provincialem & definitores provincialis capituli ordinetur. Si autem libros vel pecuniam habuit à conventu, ipſo mortuo, & libri & pecunia ad D conventum unum pertinebunt. Si qua autem aliunde habuit, ſint conventus illius, cui erat frater mortuus aſſignatus.

3. Item, in capitulo ubi dicitur in ordinario, quod fratres in Paraſceve diſcalciati vadant vel intrent capitulum, deleatur totum.

4. Admonemus quod acta capituli generalis & litteræ magiſtri legantur fratribus ad provinciale capitulum congregatis ante electionem definitorum.

5. Item, quando eligitur magiſter, vel prior provincialis, vel conventualis, publicato ſcrutinio unus eligat vice omnium nominantium, ſive E eligentium.

6. Item, quod non committatur priori provinciali & definitoribus provincialis capituli electio viſitatorum, nec etiam definitoris capituli generalis, ſed ſecundùm formam expreſſam in conſtitutionibus eligatur.

7. Item, non inducantur novitii ad pitantiam faciendam.

8. Item, fratres in electionibus non abrenuncient voci ſuæ.

9. Item, ſcapularia fratrum converſorum non ſint lata ultra medietatem brachii inter cubitum & manum, & qui aliter habent, per priores vel eorum vicarios uſque ad ſeptem dies ex quo admonitionem iſtam ſciverint, corrigantur, & caveant

Digitized by Google

veant ne inferiora ſcapularia eorum tendant ad albedinem, ſed ſint griſei coloris, ſicut dicit conſtitutio: & ſi qua aliter ſunt quam totius ordinis, corrigantur.

10. Item, converſi dum fuerint in conventu, non dicant horas canonicas, vel de beata Virgine, ita quod ab aliis audiantur: Et ſi qui habent pſalteria, vel aliquos libellos, infra quindecim dies auferantur ab eis per priores, vel eorum vicarios.

11. Item, fratres qui ſcribunt magiſtro ordinis vel capitulo generali, exprimant plenariè nomina ſua in litteris, ponendo etiam provinciam ſuam & conventum.

12. Item, prior vel ſubprior cum conventus ſurgit à menſa, in loco ſuo ſtantes pulſant nolam refectorii.

13. Item, qui in refectorio ad collationem dicit *Largitor omium bonorum*, &c. ſurgens dicat.

NOTA. 14. Item, operariis in domo noſtra non portetur bina refectio in jejuniis ab Eccleſia inſtitutis.

15. Item, ut uniformitas obſervetur, proſtrationes extra chorum non fiant, ſed inclinationes, niſi ſerventur.

16. Item, fratres qui non ſunt prædicatores generales, & habent ſigilla, ſive propria, ſive communia ipſa infra quindenam prioribus ſuis reſignent.

17. Item, litteræ domini HUGONIS cardinalis miſſæ ad capitula generalia, in capitulis provincialibus legantur, & quilibet ſocius prioris ad ſuum conventum deferat.

18. Monemus autem & rogamus quod admonitiones ibi factæ cum diligentia ſerventur.

19. Injungimus priori provinciali Provinciæ & definitoribus capituli provincialis in proximo apud Burdegalam celebrandi, quod auferant ſcapularia alba fratribus converſis de Pruliano uſque ad duos menſes poſt ſuum provinciale capitulum, & de cetero eos nullatenus habere permittant.

20. Item, mandat magiſter ordinis prioribus provincialibus, vel eorum vicariis, quod ſcribant ei ad ſequens generale capitulum, quot domos ſororum noſtrarum habent in ſuis provinciis, & numerum ſororum in qualibet domo, & quos habeant proventus & reditus, & qua auctoritate ſunt eis commiſſæ.

21. Item, concedit magiſter ordinis quod quilibet prior provincialis poſſit mittere unum vel duos fratres diſcretos & religioſos ad curiam pro factis ſuæ provinciæ, qui ſint ibi continuè, & provideatur eis à ſuo provinciali in veſtibus. Si autem aliquis prior provincialis ad curiam mittere ſecundùm prædictam formam noluerit, prohibet magiſter diſtrictè, ne aliquos fratres ad curiam mittere præſumant, niſi ſecundùm quod in conſtitutionibus continetur, & revocat licentias, ſi quas ſuper hoc dederit.

22. Item, volumus quod fratres de Vulgaria & aliis provinciis, ſi eos de terra ſua fugere contigerit, caritative recipiantur in provinciis, quouſque per magiſtrum ordinis de eis ordinetur.

23. Quicumque ſcripſerunt uſque hodie aliquid de officio, non dent ad tranſcribendum aliis, quouſque correcta fuerint diligenter ea quæ

A ſcripſerunt ad exemplaria quæ ſunt Pariſius, & quicumque à modo ſcribent non utantur illis ſcriptis, quouſque per fratres diligentes correcta fuerint ſcripta illa. Non credatur particularibus correctionibus quas quidam dicuntur portaſſe in quaternis & cedulis. Sciant fratres, quod capitulum generale olim conceſſit fratri RAYMUNDO DE PENAFORTI, quod fiat pro eo ſicut pro magiſtro ordinis poſt mortem ſuam.

24. Capitulum generale ſequens aſſignamus Tholoſæ in provincia Provinciæ.

25. Iſta ſunt memorialia fratris Trojani procuratoris ordinis ad magiſtrum. In primis ſupplico ut propter multos defectus meos velitis alium ſubſtituere procuratorem. Item, ſitis memor monitiones in capitulo facere, quod omnes fratres qui ſcribunt pro aliquibus negotiis procuratori ordinis, diligenter & diſtinctè ipſa negotia explicent. Item, petitiones, ſi volunt aliquas in curia obtinere, faciant eas formari à ſapientibus ſuis, quas poſtea, ſi neceſſe fuerit, faciant ſecundùm formam curiæ reformari. Item qui ſcribunt pro aliis negotiis obtinendis ſuper quibus ſunt neceſſarii judices vel executores, ipſos diſtinctè nominent, diœceſim unde trahunt originem diligenter exprimendo. Item, quando fratres mihi ſcribunt ſcribant de qua provincia ſecundùm ordinem. Si ſunt in epiſcopatu, aut in civitate, vel in diœceſi, & hoc cum ſcribunt diligenter exprimant. Item, quando aliquas litteras ſcribunt domino papæ vel cardinalibus, mihi earum tenorem in ſcriptis mittant, ut poſtmodum eos ſuper hiis requiram. Item, ſint ſolliciti mittere ſufficientem pecuniam pro negotiis expediendis, conſueverunt enim mihi fratres ſcribere, quod negotia eorum expediam, & poſtquam litteras expeditionis habuerint, mihi mittere pecuniam procurabunt, & quandoque contigit quod expeditur negotium in petitionibus, in notis, & in littera, groſſa, & poſtea deſtituuntur, & expreſſè non reſtituuntur, & pecuniam tardè remittunt, & aliquando perditur in via: propter quæ & alia quædam ſum multis debitis obligatus. Ultimo verò ſupplico, ut me pro omnibus laborantes orationibus omnium recommendare velitis.

ACTA CAPITULI GENERALIS Tholoſæ celebrati anno Domini M. CC. LVIII.

1. IN capitulo de jejuniis, ubi dicitur: Ab Eccleſia inſtitutis, addatur Et ſextis feriis.

2. Item, ubi dicitur Quod fratres Diſcalciati vadant & intrent capitulum, deleatur diſcalciati.

3. Capitulum autem generale uno anno, & capitula provincialia ſequenti anno, & tertio iterum generale & ſequenti provincialia, & ſic deinceps alternatim per annos ſuccedentes generalia & provincialia capitula celebrentur, & quidquid contra formam hujus conſtitutionis repertum fuerit in conſtitutionibus, per definitores tertii capituli removeatur.

4. Item, in capitulo de converſis, ubi dicitur Poſſunt & brevia griſei coloris habere ſcapularia

Digitized by Google

deleatur Griſei, & dicatur Ejuſdem coloris.

5. Admonemus fratres qui à modo facient ſcribi biblias vel aliqua ſcripta, quod faciant ſcribi de littera benè legibili, ut magis cedant in communem fratrum utilitatem.

6. Item, caveant fratres in ſermonibus à nimietate verborum exquiſitorum.

7. Item, ſignum quod fit poſt completorium & poſt comeſtionem tempore dormitionis, non fiat cum majori campana, ſed cum alia quæ competenter poſſit audiri per domum.

8. Item, interdicimus diſtrictè ne fratres aliqui directè vel indirectè procurent quod aliquæ perſonæ ſæculares ſe intromittant de limitatione terminorum inter provincias vel conventus ordinis noſtri.

9. Item, fratribus ſtudentibus in quatuor ſtudiis ſolemnibus quatuor provinciarum concedimus, ut libertate cautè utantur, qua & ſtudentes qui ſunt ad ſtudium Pariſius deputati.

10. Item, fratres non emant ſibi pannum pro veſtibus, ſed per manus veſtiarii omnibus ematur, ſive dentur veſtes de communi proviſione, ſive alias dentur denarii pro veſtibus alicui ſpecialiter ex licentia.

11. Item, apponant fratres curam quod libri de officio, qui de novo ſcribuntur, corriganrur diligenter ad exemplaria prima.

12. Item, nullus accuſet de re criminoſa quam audivit, niſi velit & poſſit probare quod non ſolùm audierit, ſed quod etiam ita ſit.

13. Item, fratres poſſunt à modo ceſſare à ſeptem pſalmis & letania dicendis in hebdomada.

14. Item, voluntati fratrum relinquimus, quod in capitulo provinciali poſſint committere priori provinciali & definitoribus capituli provincialis electionem viſitatorum.

15. Item, in proſtrationibus extra chorum faciendis relinquimus fratres conſuetudini antiquæ.

16. Item, injungimus diſtrictè prioribus & fratribus, quod non faciant ædificia, niſi humilia & mediocria, & ſecundùm formam conſtitutionis, & volumus quod viſitatores anni præſentis, ubi invenerint aliquos in contrarium exceſſiſſe, ſignificent futuro capitulo generali.

17. Item, in capitulis generalibus & provincialibus non dentur ad plus, niſi duo pulmenta præter pulmentum & fructus.

18. Item, injungimus prioribus provincialibus & definitoribus quatuor provinciarum, in quibus ſunt ſtudia ſolemnia, quod ordinent quod ſemper ſit unus frater qui legat extraordinariè de ſententiis, vel de textu, in illis conventibus illius provinciæ ubi eſt ſolemne ſtudium illius provinciæ.

19. Item, ſciant omnes fratres quod quando conſtitutio de ſedendo in terra pro fractione ſilentii fuit confirmata, magiſter ordinis & definitores publicè & coram toto capitulo declaraverunt, quod non intelligebant quod fratres per illam conſtitutionem tenerentur ad ſolvendum panem & aquam, ſed ſolùm ad ſedendum in terra, & hoc conſtitit nobis per ipſum magiſtrum, & per aliquos alios qui tunc definitores fuerunt.

A 20. Item, omnibus prioribus vel eorum vicariis qui ſecundùm monitionem præteriti capituli non præciderunt cappam converſorum injungimus, quod legant L. pſalmos & conſtitutiones à principio uſque ad finem diligenter.

21. Item, omnibus prioribus provincialibus qui non miſerunt acta capituli provincialis ad capitulum magiſtro ordinis injungimus L. pſalmos & tres diſciplinas.

22. Item, concedimus unam domum in regno Navarræ ad petitionem regis, ſi videatur priori provinciali & definitoribus capituli provincialis Hiſpaniæ. Item, ad preces domini Philippi de Monte-forti concedimus unam domum apud
B Caſtras diœceſis Albienſis, ſi viſum fuerit fratri Guillelmo Raimundi, & priori Montis-Albani, & fratri Aimerico de Leone. Capitulum generale ſequens in provincia Franciæ in conventu Valencenenſi.

23. Monitiones magiſtri. Ne acolyti nuda manu tangant calicem.

24. Item, quod fratres non habeant ſcapularia vel cappas duplices.

25. Item, quod de libris decedentium provideant priores fratribus idoneis, & convertantur omnia in communes uſus.

26. Item, quod fratres non faciant preces
C importunas apud inquiſitores.

27. Item, quod apud Prulianum non mittantur à modo de facili fratres in carcerem.

28. Item, quod fratres inquiſitores & alii qui gerunt negotia regis pro reſtitutionibus, non equitent, niſi propter timorem, vel quando habent facere longas vias laborioſas.

29. Item, quod vacationes non fiant ubi eſt ſtudium ſolemne ante feſtum S. Johannis-Baptiſtæ.

30. Item, quod ordinatio de providendo ſtudentibus præteriti capituli mutetur & taliter provideatur.

D
LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Humberti de Romanis.

CAriſſimis in viſceribus caritatis fratribus Prædicatoribus univerſis frater HUMBERTUS eorum ſervus inutilis, ſalutem & continuum in omni ſanctitate profectum. Superna providentia, cui cura eſt de omnibus, & maximè de electis, ſecundùm altitudinem conſilii ſui diſpoſuit, ut omnes qui piè volunt in Chriſto vivere, perſecutionem in præſenti ſæculo nequam patiantur, ut ipſi toto corde quærentes Dei regnum, & ejus juſtitiam, tanto digniores habeantur ipſo regno, quanto datum eſt ei plura pati
E pro ipſo, & ex hoc multiplex materia virtutum ad juſtitiam ipſius regni pertinens miniſtretur eiſdem. Verum ne ſub onere tali deficiat ipſorum humana fragilitas, eos in omni tribulatione conſolatur dulciter, juvat potenter, & abreviat dies malos: quod quidem experientia nos docuit hiis diebus. Ecce enim, dilectiſſimi fratres, in perſecutionibus multis & gravibus longè latèque diffuſis, quas in ſervitio Chriſti pro noſtro modulo laborantes paſſi ſumus, hiis temporibus præter conſolationem quam intrinſecus in multo-

Digitized by Google

rum cordibus eſt infuſa, quantum conſolatus A eſt benignus innocentium conſolator in favore, quem beatiſſimus papa noſter, cardinalium cœtus, chriſtianiſſimi regis Francorum LUDOVICI, aliaque innumera multitudo Domini devotorum fidelium ipſo inſpirante nobis in noſtris vexationibus præſtiterunt. Animadvertite, quæſo, quale non in terris ſolum, ſed & in cælis adjutorium habuimus ab illis quos patronos habemus in illa curia ſingulares. Quis enim diſcredat quin regina Eſther, advocata, dico, noſtra Virgine glorioſa, & Mardochæo noſtro, ſcilicet beato Dominico procurantibus, apud beatitudinem ſummi regis populi ſui liberationem conſecuti B ſumus & à vexationibus expediti? Conſiderate quam cito pius Dominus, qui nos dereliquiſſe videbatur ad punctum, poſt tempeſtatem tranquillum fecit, ventis & mari imperans potenter, in ſuccurſum fere periclitantis naviculæ, ſua dominatione mitigans fluctus ejus. Sicut enim in inſtanti capitulo multimoda fratrum diverſarum nationum relatione percepimus, per Dei gratiam fratres ubique pace fruuntur optata, tranquillamque vitam ducentes, in quiete jocunda ſuo ſerviunt Salutari. Reliquum eſt, dilecti Domini & electi ab eo, ut per bona opera certam facientes vocationem noſtram, ex prædictis ſpi- C nis flores colligamus virtutum. Inveniantur in nobis, benedicti, fructus quos afflictiones humanæ ſolent relinquere in electis, quibus omnia cooperantur in bonum. Agamus magnificas gratias de magnis periculis liberati. Rogemus piè pium JESUM ſecundum ſuam doctrinam, ut quod dictum eſt non imputetur actoribus in die noviſſimo ad peccatum. Præcaveamus ſolito cautius ab omnium offendiculis & offenſis. Servemus pacem cum omnibus, effecti imitatores illorum, in quorum laude dicitur: Qui in mundo vixerunt ſine querela. Ambulemus in omni ſapientia & honeſtate ad eos qui tam calidè calumniantur bonam converſationem. Si enim in D viridi virtutum hoc faciunt, quid in arido operum mortuorum? Et ſcrutemur vias noſtras, ne fuerit aliquid in nobis quod dominicæ majeſtatis offendens oculos, ipſum contra nos ad iracundiam provocaverit, & cum omni diligentia correctionem talium intendentes, humiliemus illi animas noſtras, ſuper offenſis præteritis cum digna contritione veniam poſtulantes. Addiſcamus in perſecutionibus non dejici corde, ſed confidere in adjutorio Altiſſimi, cum omni fiducia dicentes: Non timebo quid faciat mihi homo. Experti jam auxilii ſui tam celerem tam- E que efficacem effectum, aſſueſcamus in omnibus anguſtiis noſtris ad illum recurrere, qui nos clamantes ad ſe tam ſubito de noſtris neceſſitatibus liberavit. Exercitati jam in modicis, & per illa edocti, reperiamur viridiores ad majora in tempore opportuno. Recordemur verbi Domini JESU-CHRISTI dicentis: *Non eſt ſervus major Domino*, nec miremur ſi perſecutionem patimur, quam & ipſe. Gaudeamus ſimiles facti ſanctis apoſtolis & eccleſiæ primitivæ, paſſi à noſtris contribulibus ſicut ipſi, communicantes paſſionibus Chriſti, & ei facti ſimiles in hoc mundo. Teneamus firmam ſpem, quod conformes erimus eidem in gloria, in imagini perenne ſubſtantiæ in ſplendoribus beatorum, ipſo proteſtante qui eſt ante omnia, & ſuper omnia, & in omnibus, & per infinita ſæcula, benedictus & glorioſus Deus noſter JESUS-CHRISTUS, cujus vos gratiæ recommendo. Orate, cariſſimi, pro invicem, & ſpecialiter pro defunctis noſtris, quorum multos Dominus evocavit cum damno, non eorum, ſed noſtro non modico & jactura. Orate pro me, ſi placet, ſervo veſtro, & tanto affectuoſius, quanto non ſolum pro me, ſed etiam pro vobis indigeo pluribus dictis Dei. Datum Toloſæ anno Domini M. CC. LVIII. in capitulo generali.

ORDINATIO DOMUS PRULIANI magiſtri fratris Humberti de Romanis.

NOs frater HUMBERTUS magiſter ordinis fratrum Prædicatorum, &c. notum facimus univerſis fratribus præſentem paginam inſpecturis, quod cum acceſſimus ad domum Pruliani cauſa viſitationis, de conſilio prioris provincialis Provinciæ, & aliorum fratrum, & plurium ejuſdem provinciæ diſcretorum, ad utilitatem & honeſtatem ipſius domus & ordinis noſtri ordinavimus quædam ibidem, & tenore præſentium ordinamus, videlicet, quod numerus ſororum ibi ſit centenarius, ita quod ultra non poſſit aliqua recipi, vel conceſſio aliqua per litteras vel ſine litteris de recipiendo fieri ante numeri diminutionem prædicti, niſi fortè magiſter ordinis, qui pro tempore fuerit, adauctis facultatibus domus, ſororum numerum duxerit adaugendum.

Item, quod nulla recipiatur ibidem, vel recipi concedatur, niſi de communi aſſenſu prioris provincialis, & prioris Pruliani, & alicujus fratris alterius, quem ad hoc magiſter ordinis duxerit aſſignandum; ita tamen quod ſi nullum aſſignaverit, pertineat receptio ad duos prædictos. Illi vero ad quos pertinebit receptio, nullum ſuper hoc aſſenſum præſtent diviſi, niſi prius omnes concordaverint verbo vel litteris in eodem. Quod ſi aliqua conceſſio facta fuerit de aliqua recipienda præter formam prædictam, hujuſmodi conceſſionem ipſo facto irritamus, nec volumus quod ſorores in recipiendo perſonam hujuſmodi teneantur alicui obedire. Cùm autem aliqua de remotis partibus fuerit recipienda, volumus, quod prior provincialis faciat inquiri per fratres vicinos illi perſonæ, vel per alios devotos vel devotas ordini, utrum ſit habilis ad religionem, quoad fortitudinem & ſanitatem corporis, & ſenſus idoneitatem, & alia quæ in conſtitutionibus continentur, antequam de ſuis partibus deducantur: ne, ſi, poſtquam venerit Prulianum, repellatur, majus ſcandalum generetur.

Item, ordinamus, quod nullus recipiatur in converſum vel donatum ibidem, niſi de aſſenſu & voluntate prioris provincialis, & prioris Pruliani, & majoris partis fratrum clericorum, qui erunt pro tempore Pruliani. Donatos autem vo-

Digitized by Google

camus, vel qui remanentes in ſæculo ſua dant domui in vita, vel etiam poſt mortem, & domus obligat ſe eiſdem ad aliquod ſubſidium temporale; vel qui venientes ad domum habitaturi in ea, obligant ſe ad caſtitatem & ad fidelitatem ſervandam domui, & ſerviendum eidem ſecundum quod eis injunctum fuerit; & domus obligat ſe ad providendum eis in neceſſariis: ita tamen quod ſi malæ vitæ fuerint notabiliter, domus eis amplius non teneatur, & poſſit eos depellere, nec ipſi amplius ex obligatione prædicta in aliquo teneantur.

Ordinamus inſuper, quod prior provincialis ſemper aſſignet duos vel tres fratres de domo Pruliani pro tempore, cum quorum conſilio contrahantur notabilia debita, fiant emtiones vel venditiones notabiles, moveantur cauſæ, vel prolongentur, fiant compoſitiones, & hoc interveniente conſenſu prioriſſæ & conventus, vel in genere vel in particulari. Dona vero quæ prior fecerit, fiant per manum procuratoris, & notabilia ſcribantur, ut viſitationis tempore reddatur ratio de eiſdem. Quæ autem debita vel dona ſeu hujuſmodi dici debeant notabilia, prioris provincialis judicio reſervamus.

Coram vero priore provinciali vel viſitatore ab eo miſſo fiat computatio ſemel in anno, vel pluries, ſi pluries priori provinciali viſum fuerit, de debitis domus, & de hiis quæ debentur domui, & de mobilibus quæ habentur, & de hujuſmodi pertinentibus ad ſtatum domus temporalem, tam inter ſorores quam extra, & redigatur in ſcriptis. Cum ergo ſcribentur debita, ſcribantur & cauſæ debitorum.

Sigillum vero conventus cuſtodiatur ſub tribus clavibus, quarum duas cuſtodiant ſorores, quibus injunctum fuerit à priore provinciali, aliam vero cuſtodiat prior domus.

Fiat inſuper unus liber, in quo reditus, poſſeſſiones, cartæ, & negotia magna tam præterita quàm futura etiam regiſtrentur.

Hanc autem cartam cuſtodiat prioriſſa ſemper, & tranſcriptum ejus ponatur in fine conſtitutionum fratrum, & oſtendatur omni anno priori provinciali, vel viſitatori ab eo miſſo.

Hanc igitur ordinationem noſtram ſic volumus inviolabiliter obſervari, quod in ſingulis ſupradictis non poſſit, niſi per magiſtrum ordinis qui pro tempore fuerit diſpenſari.

Addimus etiam ſupradictis quod nullus recipiatur in converſum in domo Pruliani in ſpe, quod ad conventum alium ſit proceſſu temporis transferendus. Datum Pruliani in feſto beati Barnabæ apoſtoli anno Domini M. CC. LVIII.

Notandum quod locus & conventus Caſtrenſis ſancti Vincentii fratrum Prædicatorum fuit conceſſus per capitulum generale Tholoſæ, anno Domini M. CC. LVIII. *& receptus à domino* BERNARDO DE COMBRETO *epiſcopo Albienſi & domino* WILLELMO *de Bitteris abbate ſancti Benedicti, & conventu monachorum de Caſtris, procurante & promovente patrono noſtro bonæ memoriæ domino* PHILIPPO DE MONTE-FORTI *juniore, & bonos reditus propter hoc domino ab-*

A *bati & monachis in recompenſationem aſſignante. Quam donationem papa* ALEXANDER *& papa Clemens de certa ſcientia poſt modum confirmarunt, & defectus qui in ea fuerant, ſuppleverunt de plenitudine apoſtolicæ poteſtatis, ut patet in litteris papalibus eorumdem. Conventus vero fuit miſſus à capitulo provinciali anni immediatè ſequentis Maſſiliæ celebrato, & à prædictis dominis epiſcopo, abbate & conventu, & domino Philippo, & terrariis ſuis, & clero & populo, cum ſolemni proceſſione receptus in craſtino ſancti Auguſtini confeſſoris. Primus Prior frater P. Hiſpani Lemovicenſis de ipſo caſtro Lemovicenſi oriun-* B *dus. Primus ſubprior frater Helias de Bervalem, ut audivi dici.*

Poſt aliquod tempus, dominus GUIDO FULCODII *de ſancto Ægidio archiepiſcopus Narbonenſis, primum epiſcopus Podienſis, poſt modum cardinalis epiſcopus Sabinenſis, & ad ultimum papa* CLEMENS *de licentia domini* BERNARDI *epiſcopi Albienſis prædicti plateam illam, in qua eſt modo clauſtrum & capitulum in cimeterium conſecravit.*

Notandum etiam incidenter, quod præfatus dominus PHILIPPUS *flos militiæ ac totius ſignifer probitatis, devotus, ac munificus patronus loci* C *& conventus Caſtrenſis & præcipuus totius ordinis noſtri zelator obiit in caſtris exercitus Chriſtiani ante Tunicium anno Domini* M. CC. LXXIV. *kalendis Octobris qui à caris ſuis honorificè prius ſepultus ibidem, mandavit de oſſibus ſuis, & corde, ut huc deferrentur ad fratres ſepelienda ab ipſis. Fuerunt autem inde allata per dominum Germundum de Burlato anno Domini* M. CC. LXXXI. *in craſtino Nativitatis Dominæ noſtræ, & eodem die quo allata ſunt in præſentia dominæ* JOHANNÆ *quondam uxoris ſuæ, & ferè omnium nobilium hujus terræ, valdè honorificè ac ſolemniter tumulata in aula beati Vincentii meritis almi ad* D *lævam altaris ex parte videlicet ſacriſtiæ.*

ACTA CAPITULI GENERALIS Valencenis celebrati anno Domini M. CC. LIX.

1. INchoamus has conſtitutiones in capitulo de electione magiſtri, ubi dicitur: Super ſedeatur illo anno à capitulo generali, addatur: Si tamen inter diem Paſchæ & feſtum Trinitatis caſu aliquo contingente ordo magiſtro caruerit, definitores, qui nihilominus convenerint, gene- E rale capitulum celebrabunt.

2. Item, domus Gandenſis & Brugenſis ſint de provincia Franciæ.

3. Item, hanc in capitulo de electione prioris conventualis poſt illud, ubi dicitur: Admittantur ad electionem prædictam, addatur: Electio autem tam priorum provincialium, quàm conventualium, ad illos tantum pertineat electores qui perſonaliter præſentes in electione extiterint, ſicut fit in electione magiſtri.

4. Item, hanc in capitulo de capitulo generali, in fine dicatur ſic: Quandocumque ante feſtum S. Michaëlis ordinem magiſtro carere

Digitized by Google

contigerit, tunc in vigilia ſequentis feſti Pentecoſtes, magiſtri electio celebretur, & infra feria ſequenti proſequatur ad celebrandum capitulum generale, etiam ſi ſit annus, in quo aliàs non deberet generale capitulum celebrari.

5. Statuimus quod in ſingulis capitulis provincialibus quæ alternatim cum capitulis generalibus celebrantur, eligantur ſecundùm formam in electione definitorum capituli provincialis poſitam in duobus annis ſequentibus, quatuor fratres ad primum annum vel plures ſecundùm quod provinciali capitulo videbitur expedire, & totidem ad ſecundum.

6. Fratres qui non debent habere ſigilla ſecundùm ordinem, non habeant etiam in manibus ſuis aliquam impreſſionem ſigillorum.

7. Item, qui ſcribunt magiſtro, vel provincialibus, vel capitulo, ſcribant de littera groſſâ & legibili & breviter: aliter non habeant pro malo, ſi nihil eis reſcribatur, vel nihil fiat eorum quæ petunt.

8. Item, priores non contrahant debita magna ſine conſenſu conventuum ſuorum, & in computationibus ſemper ſciatur quæ ſint debita domus, & etiam perſonæ quibus debeantur, vel quæ debeant aliquid domui.

9. Item, fratres qui tranſierunt ad alios ordines, in quibus perſeverant ad * multam familiaritatem à fratribus non admittantur.

*ſ. mutuam.

10. Item, fratres celebraturi miſſam, antequam ſacris ſe induant, de confeſſione ſe expediant.

11. Item, injungimus prioribus omnibus de provincia Provinciæ, quod ipſi provideant infra feſtum Omnium ſanctorum quod fratres laïci omnes de conventibus eorum habeant ſcapularia minora talis coloris, quod magis ſimilia ſint nigro, quam albo colori: alioquin ex tunc quilibet in cujus conventu iſtud non ductum fuerit ad effectum, qualibet ſeptimana una die jejunet in pane & aqua, quouſque perductum fuerit ad effectum.

12. Injungimus priori Hiſpaniæ, quod ipſe ordinet aliquod ſtudium ad addiſcendam linguam Arabicam in conventu Barchinonenſi vel alibi, & ibidem collocet fratres aliquos de quibus ſperetur quod ex hujuſmodi ſtudio poſſint proficere ad animarum ſalutem. Quicumque autem & de quacumque provincia voluerit addiſcere linguam Arabicam, ſcribat hoc magiſtro.

13. Item, injungimus diſtrictè & in virtute obedientiæ, quod nullæ mulieres pro ſororibus habeantur à fratre quocumque, niſi de quibus conſtiterit prioribus provincialibus, in quorum provinciis ſunt conſtitutæ, quod auctoritate alicujus magiſtri ordinis, vel capituli generalis, vel alicujus papæ curæ ordinis ſint commiſſæ. Priores autem provinciales inquiſitione facta ſuper hiis diligenti, in ſequenti capitulo magiſtro referant, quot, & quas, in quorum conventuum terminis, de hujuſmodi ſororibus domos habeant.

14. Item, in vita beati Dominici in rubrica, ubi dicitur: Qualiter inſtituit monaſterium in Pruliano deleatur, & dicatur: Beatus Dominicus, &c. Similiter ibidem in textu, ubi dicitur: Dei ſervus, deleatur hoc totum, & dicatur: Beatus Dominicus.

15. Item, in ordinario de modo recipiendi ad beneficia, in tenore litterarum quæ ibi inſeruntur, in fine, ubi dicitur: Et tantum pro vobis fiat quantum pro uno fratre defuncto communiter in ordine noſtro fieri conſuevit, deleatur hoc totum, & dicatur ſic: Et miſſæ & orationes per totum ordinem injungantur pro vobis ſicut pro fratribus noſtris defunctis fieri conſuevit, & hoc fit, quia magiſter reputat illam falſam.

16. Item, procurent priores quod habeant novam correctionem de officio eccleſiaſtico, & libros de ea benè correctos, & illa quæ ita ſciuntur de officio iſto à modo dicantur à fratribus, & ſciant omnes quod magiſter ordinis nihil de cetero immutare proponit.

17. Item, Pariſius non petatur licentia legendi in theologia, nec licentiatus incipiat, nec legens dimittat, niſi de conſilio magiſtri, ſi fuerit in provincia Franciæ, vel de conſilio prioris provincialis Franciæ, ſi magiſter in Francia non fuerit.

18. Item, ad promotionem ſtudii ordinamus hoc, quod lectores non occupentur in officiis pro negotiis per quæ à lectionibus retrahantur.

19. Item, quod diligenter inquirant priores provinciales de juvenibus aptis ad ſtudium, qui in brevi poſſint proficere, & eos in ſtudio promoveant.

20. Item, quod talis inquiſitio fiat ſingulis annis per viſitatores in ſingulis conventibus, & referatur capitulo provinciali.

21. Item, quod ad ſtudia generalia ordinis non mittantur fratres, niſi qui ſunt benè morigerati & apti ad proficiendum.

22. Item, quod ſi in aliqua provincia non poſſint haberi lectores in omnibus conventibus, provideatur ſaltem quod fratres maximè juvenes non ſemper remaneant in illis conventibus, ſed quod mittantur ad loca ubi ſunt lectores.

23. Item, quod ſi non poſſunt inveniri lectores ſufficientes ad publicè legendum, ſaltem provideatur de aliquibus qui legant privatas lectiones, vel hiſtorias, vel ſummam de caſibus, vel aliquid hujuſmodi, ne fratres ſint otioſi.

24. Item, quod fratribus junioribus aptis ad ſtudium . . . . . . à diſcurſibus & aliis occupationibus, ne à ſtudio retrahantur.

25. Item, quod ordinetur in provinciis, quæ indiguerint, aliquod ſtudium artium, vel aliqua ubi juniores inſtruantur.

26. Item, quod fratres remanentes à *ſchola* durè puniantur.

27. Item, quod tempore lectionis non occupentur in miſſis celebrandis, vel aliis hujuſmodi, nec vadant in villam, niſi pro magna neceſſitate.

28. Item, quod priores vadant ad ſcholas ſicut ceteri fratres, quando commodè poterunt.

29. Item, quod lectores vacantes vadant ad ſcholas, præcipuè ad diſputationes.

30. Item, quod non fiant lectores, vel præ-

dicatores, vel confeſſores, ni ſint tam ſufficientes, quod poſſint ſine periculo notabili hujuſmodi officia exercere. A

31. Item, quod priores, & viſitatores, & magiſtri ſtudentium, ſint ſolliciti diligenter inquirere qualiter fratres & præcipuè juvenes circa ſtudium ocupentur, & qualiter in ſtudio proficiunt & puniant negligentes.

32. Item, viſitatores ſingulis annis diligenter inquirant de lectoribus, quantum legerint in anno, quoties diſputaverunt, & determinaverunt, & quot conventus ſuæ viſitationis carent lectoribus, & quod circa hoc invenerint, referant in capitulo provinciali, & defectus notabiles qui circa hoc inventi fuerint, priores & definitores referant capitulo generali. B

33 Item, in ſingulis provinciis ſingulis annis in quolibet provinciali capitulo ordinetur qualiter ſtudentibus provideatur ſuæ provinciæ miſſis ad quæcumque ſtudia generalia.

34. Item, viſitatores diligenter inquirant qualiter ſtudentibus provideatur, & referant defectus notabiles capitulo provinciali, per quod efficax remedium apponatur.

35. Item, provideatur quod quilibet lector tenens aliquod ſolemne ſtudium, habeat baccalarium, qui legat ſub eo. C

36. Item, quod fratres portent ad ſcholas libros qui leguntur in ſchola, ſi habent, & non alios.

37. Item, quod in quolibet conventu, ubi eſt lector, inſtituatur aliquis frater qui diligenter repetat, dummodo ſit in conventu aliquis ſufficiens.

38. Item, quod fiant repetitiones de quæſtionibus in qualibet ſeptimana, ubi hoc commodè poterit obſervari.

39. Item, cùm multi conventus ſint in multis provinciis, qui carent lectoribus, injungit D magiſter omnibus viſitatoribus hujus anni, quod ipſi ubicumque invenerint aliquos lectores vacantes, vel alios qui legere poſſint, inducant eos ex parte magiſtri, ut ipſi attendentes neceſſitatem ordinis, exponant ſe ad legendum in aliquibus provinciis, quæ indiguerint lectoribus per duos annos vel tres in remiſſionem omnium peccatorum ſuorum. Et ſi quos invenerint ad hoc ſe offerentes, tam ipſi fratres quàm viſitatores ſignificent hoc magiſtro ſine mora.

40. Abſolvimus priores provinciales Teutoniæ, & Terræ-ſanctæ, & provinciæ Provinciæ; priores verò conventuales Bituricenſem & Attrebatenſem. E

41. Capitulum ſequens aſſignamus in provincia Teutoniæ apud Argentinam.

42. Fratres de Vulgaria, ſi à Tartaris fugantur, caritative recipiantur ubique.

43. Pro magiſtro unam miſſam rogat ſibi dari, quia multas amiſit.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Argentinam celebrati anno Domini M. CC. LX.

1. IN capitulo de recipiendis converſis, ubi dicitur Sine licentia prioris, addatur & dicatur ſic: Nec conventus aliquis recipiat converſum ſine licentia magiſtri ordinis, *vel prioris provincialis.*

2. Item, in capitulo de graviſſima culpa, ubi dicitur De noſtra ſocietate projiciatur, deleatur totum quod ſequitur uſque ibi Et infra XL. dies non redierit, excommunicabitur, & dicatur: Si apoſtaverit, ipſo facto ſit excommunicatus, quam ſententiam ex nunc ferimus præſenti ſtatuto.

3. Admonemus quod definitor capituli generalis per diſquiſitionem, ſicut in conſtitutionibus eſt traditum, eligatur.

4 Item, definitor capituli generalis in ſuo provinciali capitulo cauſas conſtitutionum inchoatarum & approbatarum, & monitionum exponat.

5. Item, conſtitutiones aliquando legantur in menſa, maximè cùm fratres ſunt melius congregati, præviſo quod aliæ religioſæ perſonæ vel ſæculares non aſſint, nec audire poſſint.

6. Inhibemus ne hoſpitibus vel minutis in domo hoſpitum pulmenta cocta cum carnibus miniſtrentur.

7. Item, miſſæ votivæ cum pulſatione campanæ non dicantur, nec duæ miſſæ cum nota, niſi pro ſcholaribus vel congregationibus diebus dominicis celebrentur.

8. Item, *conventus provinciarum in quibus* non eſt ſufficiens copia lectorum, lectores quamdiu poſſunt legere non eligant in priores, nec priores provinciales ſint faciles ad confirmandum eos, & admonitiones factæ de ſtudio in præcedenti capitulo diligentius obſerventur.

9. Item, cultelli curioſi vel ſumtuoſi, & tabulæ cum ſpeculo vel crucifixo, vel alias curioſæ, & almuciæ pretioſæ, & capelli omnibus fratribus infra quindenam à prioribus vel eorum vicariis auferantur, nec deinceps habeantur.

10. Item, priores generales quando vadunt ad capitula generalia, vel ad alia loca remota, ordinent ita de vicariis quos dimittent; quod ſi unus moriatur, vel aliàs à vicaria impediatur, alius ſuccedat illi mortuo, vel alias impedito; & ſi neceſſe fuerit ſimul & ſemel ponere duos, exprimant quem illorum velint locum ſuum in capitulo provinciali tenere.

11. Item, ſi petatur abſolutio prioris provincialis vel conventualis, ſcribantur nomina petentium & non petentium.

12. Item, antiqua ſcapularia fratrum converſorum infra quindecim dies poſtquam hoc ſciverint per priores corrigantur, ſecundùm formam conſtitutionis noviter confirmatæ.

13. Item, priores provinciales cum definitoribus hoc anno aliquam ordinationem, ubi facta non eſt, ad cohibendum diſcurſum fratrum, &

Digitized by Google

ubi facta eſt ſervari faciant diligenter, vel faciant meliorem.

14. Item, fratres qui mittunt nuncios ad magiſtrum, ita provideant, quod pro ſuſtentatione ſua aliquid non petatur ab eo, & ſuper hoc inſtruant eos fratres.

15. Item, mandat magiſter quod fratres utantur legenda beati Dominici quæ inſerta eſt in lectionario & aliæ deinceps non ſcribantur.

16. Concedimus unam domum in Zelandia, ſi placet priori provinciali Teutoniæ & definitoribus. Item, provinciæ Poloniæ unam in *Boleſſavet*.

17. Capitulum generale ſequens aſſignamus apud Barchinonam in provincia Hiſpaniæ.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Barchinonam celebrati anno Domini M. CC. LXI.

1. IN kalendario in craſtino Baſilidis, Sirini, & Naboris, ſcilicet idibus Junii, ſcribatur ſic: Antonii communiter tres lectiones, & in martyrologio eodem die in fine addatur ſic: item eodem die beati Antonii de ordine fratrum Minorum communiter III. lectiones.

2. Item, in capitulo de apoſtatis, ubi dicitur: Peracta pœnitentia ad priorem locum non redeat, & dicatur ſic: Peracta pœnitentia ultra primum locum, gradus ordinis ſui ſedem non habeat, niſi per definitores, &c.

3. Item, in capitulo de domibus concedendis ubi dicitur: Super chorum & ſacriſtiam, &c. addatur: Nec fiant in domibus noſtris ſuperfluitates & curioſitates notabiles in ſculpturis, & picturis, & pavimentis, & aliis ſimilibus, quæ paupertatem noſtram deformant.

4. Item, in capitulo de novitiis, ubi dicitur: Similiter omnes fratres ſingulis annis ſemel omnia, &c. uſque ad illum locum eorum diſpoſitioni relinquendo, addatur: Quicumque frater pecuniam vel alia quæcumque receperit, vel habuerit, vel expenderit, vel diſpenſaverit, vel diſpenſari fecerit, reddat ſingulis annis ſuis majoribus rationem ſemel vel pluries, ſi fuerit requiſitus; videlicet magiſter ordinis definitoribus capituli provincialis, prior conventualis priori provinciali vel viſitatori, ceteri fratres priori conventuali.

5. Item, in capitulo de electione prioris provincialis, poſt illud: includi ſicut in electione magiſtri non oportet, addatur ſic: Si vero congregato provinciali capitulo, caſu aliquo contingente, provincia priore provinciali caruerit, ad ipſum provinciale capitulum prædicta electio pertinebit.

6. Item, in capitulo de capitulo generaliſſimo, ubi dicitur: Convenerunt priores provinciales unà cum fratre Jordano, &c. mutetur in hunc modum cum venerabili patre beatæ memoriæ fratre Jordano, &c.

7. Priores provinciales annis ſingulis viſitent totam ſuam provinciam per ſe vel per ſuos vicarios, ad hoc de conſilio definitorum capituli A provincialis aſſignatos.

8. Cùm fratres pluries fuerint admoniti, ne inductiones faciant in electionibus noſtris, vel abſolutionibus priorum, viſitatores acrius puniant quos in talibus invenerint exceſſiſſe.

9. Item, caveant fratres confeſſores ne in confeſſionibus inducant confitentes ad dandum aliquid ſibi vel ordini, unde poſſint probabiliter de cupiditate notari.

10. Item, caveant fratres definitores provincialium capitulorum, ne ſint faciles ad mutandum per ſuas definitiones fratres de conventibus ad conventus, niſi pro evidenti neceſſitate vel utilitate. Et caveant priores provinciales, ne inſtantibus electionibus priorum conventualium fratres à ſuis conventibus amoveant. B

11. Item, injungimus prioribus provincialibus & definitoribus provinciarum Hiſpaniæ, Romanæ, Provinciæ, Teutoniæ, Poloniæ, Ungariæ, Daciæ, quod ordinent quod fratres juniores & docibiles in logicalibus inſtruantur. In provincia verò Teutoniæ inſtituant duo vel tria ſtudia hujuſmodi in conventibus idoneis ad prædicta.

12. Item, rogamus quod fratres dent operam ad juvandum domum Pariſienſem quando poterunt.

13. Item, priores ubique faciant redigi caputia C fratrum laïcorum, quæ ſunt nimis lata, ad formam ſecundùm ordinem ſtatutam.

14. Item, priores non ſint faciles ad faciendum diſpenſationes, niſi cùm cauſæ rationabiles hoc expoſcant.

15. Item, provinciæ, quæ petunt domos à capitulo generali, nominent certa loca in quibus petunt eas, & cauſas quæ movent eos ad domos hujuſmodi faciendas.

16. Item, priores provinciales & definitores capitulorum provincialium provideant ſemper, ne fiant ſuperfluitates in conviviis in capitulis D noſtris, & ordinent certum diem, antequam non veniant fratres provinciæ ad capitulum futurum, neque capitulum nimis prolongetur.

17. Item, ſerventur admonitiones factæ de ſtudio in capitulo generali Valencenenſi celebrato; & ſi quid minus ſervatum fuerit apud aliquos per viſitatores provinciarum, diſtrictius corrigantur, & per eos nihilominus ad capitulum provinciale referatur.

18. Item, volumus quod priores provinciales & definitores capitulorum provincialium ordinent, quod ſi provideatur volentibus ingredi ordinem, quod ſint idonei & pauperes, & ad ſuas E provincias pertinentes, quod propter defectum veſtium non repellantur.

19. Abſoluti ſunt priores provinciales Hiſpaniæ, Franciæ, Ungariæ.

20. Iſta ſunt ſuffragia. Pro domino papa & ſtatu totius eccleſiæ, quilibet ſacerdos tres miſſas, clericus pro miſſa ſeptem pſalmos, ſicut laïcus quinquaginta *Pater noſter*, &c.

21. Apud Oxoniam in Anglia aſſignamus ſtudium pro provinciis, & volumus quod inde non poſſit removeri ſine licentia capituli generalis. Præcipimus autem in virtute obedientiæ priori

Digitized by Google

& fratribus illius conventus, tam præſentibus A
quàm futuris, quod ſtudentes provinciarum ibidem recipiant, & caritative pertractent, nec occaſione turbationis quæ præceſſit ſcienter inferant eis moleſtias. Quia verò ordinatio & injunctio præcedentis capituli circa hoc non fuit obſervata à priore provinciali & definitoribus capituli provincialis ejuſdem, abſolvimus priorem provincialem Angliæ & aſſignamus eum provinciæ Teutoniæ, ut legat Coloniæ vel alibi, ubi videbitur priori provinciali expedire. Nec volumus quod ad provinciam Angliæ revocetur ſine licentia capituli generalis, & injungimus ei ſeptem dies in pane & aqua, & ſeptem diſciplinas B
& ſeptem miſſas. Definitores verò qui non aſſenſerunt, ut fratres ſtudentes aliarum provinciarum reponerentur Oxoniæ, ſuſpendimus uſque ad ſeptem annos ab officio definitionis, tam capituli provincialis, quàm generalis, & ſi ſint aliqui ex eis priores, abſolvimus eos, & injungimus cuilibet prædictorum definitorum tredecim dies in pane & aqua, tredecim miſſas & tredecim diſciplinas.

22. Item, in omnibus fratribus qui dederunt aliquam operam quod domus Gandenſis & Burgenſis transferentur ad aliam provinciam præter formam ordinis, injungimus tredecim dies in C
pane & aqua, & tredecim diſciplinas & totidem pſalteria.

23. Item, eamdem pœnitentiam injungimus omnibus fratribus de Scotia, qui dederunt aliquam operam, quod per regem vel per alios ſæculares ſcriberetur ad curiam domini papæ, vel ad capitulum noſtrum generale pro negotiis ſuis ad ordinem pertinentibus promovendis.

24. Item, fratribus omnibus civitatum conventus in Lombardia, qui ſcienter dederunt operam vel occaſionem, quod patriarcha Aquileienſis poneret aliquod impedimentum, ne fratres Bononienſes partem diœceſis ſuæ, conceſſam eis ab ordine intrarent, vel ibidem prædi- D
carent, vel queſtum facerent, vel confeſſiones audirent, ſicut olim fecerunt, vel ipſe ſcriberet magiſtro de pertinentibus ad iſta, injungimus ſeptem dies in pane & aqua, ſeptem miſſas, ſeptem diſciplinas, & injungimus diſtrictè priori dicti conventus, quod ipſe per ſe & per fratres det fidelem operam, quod quid ſuper prædictis ordinatum eſt per ordinem vel ordinabitur, placeat domino patriarchæ.

25. Item, fratri qui erat Barchinonæ, quandò dortorium fuit inceptum, & fratribus qui tunc temporis erant poſiti ad dandum conſilium circa opera, & quorum improvidentia ſeu ne- E
gligentia, ſeu diſſimulatione factum eſt quod prædictum dortorium altitudinem ad ordine taxatam notabiliter excedit, injungimus XIII. dies in pane & aqua, & totidem diſciplinas, & diſtrictè injungimus, quod domus quæ ſunt adhuc faciendæ ibidem, non fiant altiores quam in conſtitutionibus eſt taxatum.

26. Item, priori Tholoſano & conventui injungimus diſtrictè quod infra feſtum S. Michaëlis corrigat chorum ſuum ſecundùm modum qui dictus fuit in capitulo Tholoſano ſub pœna magna, ſi factum non fuerit, in futuro generali capitulo imponenda.

27. Concedimus quod poſſit fieri domus apud Trajectum ſuperius in provincia Teutoniæ in favorem illius provinciæ, quæ fuit gravata in translatione aliarum duarum domorum. Item, concedimus eidem provinciæ aliam domum apud Spiram. Item, provinciæ Poloniæ unam. Et provinciæ Franciæ unam, & provinciæ Franciæ unam, & Provinciæ unam, ſi capitulum provinciale proximo inſtans petierit.

28. Fratrem Stephanum de Salanhac priorem Tholoſanum aſſignamus ad viſitandum Scotiam, & peragendum alia negotia in Anglia quæ magiſter ordinis ei duxerit imponenda.

29. Capitulum generale futurum aſſignamus apud Bononiam in provincia Lombardiæ.

ACTA CAPITULI GENERALIS Bononiæ celebrati. anno Domini M. CC. LXII.

1. IN rubrica de cœna Domini, ubi dicitur: Vadat conventus ad refectorium, deleatur hoc totum uſque in finem totius rubricæ, & dicatur ſic: Vadat conventus ad chorum, junioribus præcedentibus, & collocatis ante pulpitum à ſacriſta ibi præparatum candelabris & thuribulo, ſicut in capitulo fuerant collocati, ſedente ſubdiacono cum miniſtris poſt diaconum in aliqua ſede ibidem præparata, diaconus ſtans ante pulpitum, ceteris fratribus reſidentibus, proſequatur quæ de ſermone dominico reſtant. Finito autem ſermone ſine *Tu autem*, priore ſignum faciente, ſurgant omnes; & dicente prælato *Adjutorium noſtrum*, &c. ſubdiaconus & miniſtri accipiant quæ ad ipſos pertinent, & ordine quo venerant ad ſacriſtiam revertantur, & poſtmodum collatio ſuo tempore fiat.

2. Item, in capitulo de electione prioris conventualis, & inſtitutione ſubprioris: Prior conventualis conventui provideat de ſubpriore, addatur: Si verò in capitulo generali vel provinciali aliquem vel aliquos priores abſolvi contigerit, prior provincialis cum definitoribus capituli provincialis, ante ſolutionem capituli provincialis provideat de priore ſive de prioribus illi vel illis conventibus, quorum priores in ipſo capitulo fuerunt abſoluti.

3. Item, in capitulo de novitiis, ubi dicitur: Eorum diſpoſitioni relinquendo, addatur: Nulli verò fratri detur licentia de conſervanda pecunia pro ſe, niſi pro libris, ſeu ſcriptis, nec ſic recepta in alios uſus expendi.

4. Item, in capitulo de ſolemni celebratione capituli, ubi dicitur: Deinde culpæ audiantur, addatur: Si qui verò ſine licentia ad capitulum venerint, primo culpæ eorum audiantur, & recepta pœnitentia, de capitulo excludantur.

5. Item, in capitulo de capitulo provinciali in fine dicatur ſic: prior autem provincialis & definitores in quolibet capitulo provinciali determinent tempus ad quos fratres ad ſequens capitulum non veniant.

6. Item,

Digitized by Google

A 6. Item, in capitulo de capitulo provinciali ubi dicitur Nec ad electionem electorum prioris provincialis, addatur: de prioribus autem conventualibus vel lectoribus repetendis vel admonendis, nullum fiat ſcrutinium: poterunt tamen fratres ſinguli innoteſcere ſuper hiis verbo viſitatori, vel priori provinciali ſcripto, quod eis circa hoc viſum fuerit expedire.

7. Si quis de ſuſpecta familiaritate mulieris notatus fuerit, & poſt monitionem à prælato de conſilio diſcretorum fratrum coram eiſdem ſibi factam, non ſe correxerit; ſi ſacerdos fuerit, à prædicatione & confeſſionibus audiendis ſuſpendatur; ſi verò converſus, ultimum locum inter B converſos teneat, & nihilominus alia remedia apponantur, ut ſufficienter provideatur ordinis honeſtati.

8. Item, in capitulo de ſilentio ubi dicitur Abſque diſpenſatione, removeatur, & dicatur ſic: In uno prandio aquam bibat, & unam diſciplinam in capitulo coram omnibus recipiat, exceptis infirmis decumbentibus, & in hoc non diſpenſetur, niſi per magiſtrum ordinis, vel priores provinciales, & hoc raro & ex cauſa rationabili.

9. Item, in capitulo de jejuniis, ubi dicitur Andreæ apoſtoli, deleatur quod ſequitur uſque ad illum locum, niſi cum aliquo propter labo- C rem, & dicatur ſic: Quadrageſimali utimur cibo. Idem dicimus in omnibus ſextis feriis, niſi dies Natalis Domini evenerit, vel niſi cum aliquo, &c.

10. Magiſter ordinis de conſilio diffinitorum revocat omnes licentias generales & ſpeciales, ſi quæ datæ ſunt, de eundo ad curiam: injungit diſtrictè omnibus fratribus, quod nullus vadat ad illam, niſi de licentia priorum ſuorum, ſeu ipſius magiſtri licentia ſpeciali: nec vult quod pro licentia obtinenda vadant ad eum fratres. Quod ſi alicui licentiam dederit, eadem diffinitione prohibet, ne quis eundo vel redeundo utatur equis vel expenſis, niſi ſuper hoc per litteras D ejus patentes licentiam ejus habuerint ſpecialem.

11. Item, non vult quod fratres dent alicui garcioni pecuniam, vel alii cuique ſuas litteras deferenti, niſi hoc ſpecialiter per litteras mandaverit.

12. Item, priores provinciales & diffinitores in quorum provinciis non eſt certus modus ordinatus, quomodo ſtudentibus provideatur in proximis cauſis, ordinent quomodo competenter provideatur eiſdem.

13. Item, viſitatores conventuum Pariſienſis, & aliorum quatuor in quibus ſunt ſtudia ſolemnia, ſcribant magiſtro & prioribus provincia- E libus de ſtudentibus ipſorum, ſi quæ notabiliter reprehenſibilia invenerint in eiſdem.

14. Concedimus provinciæ Provinciæ duas domos. Item Franciæ unam. Capitulum generale ſequens aſſignamus in provincia Angliæ apud Londonias.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Humberti de Romanis.

Cariſſimis in domino fratribus univerſis conſervatis in ordine fratrum Prædicatorum frater Humbertus ſervus eorum inutilis continuum in omni ſanctitate profectum.

Si doctrina ſancti Spiritus per ſanctos apoſtolos nobis tradita, quæ toties per linguas & aures noſtras pertranſit, refulget in noſtris operibus, prout decet, dilectiſſimi, non in tædio vitam ducere, ſed exultantibus animis ſemper referre debemus gratias Deo noſtro, qui nos eripuit de periculis nequitiæ præſentis ſæculi, & tranſtulit in ſtatum per omnia ſecuriorem, debemus quoque non ex ſtulta ſecuritate bonorum aliquid negligere; ſed cum metu & tremore ſalutem noſtram ſollicitius operari, & orare pro invicem, ut illam finaliter conſequamur. Nemo retro reſpiciat, ſed in antea cum cæleſtibus animalibus ſe extendat. Nemo quod ſuum eſt quærat, ſed commune. Nemo fatigatus prolixitate laboris deficiat animo; ſed aſpiciens in actorem virtutum, qui omnia conſummavit, viriliter agat, & tanto magis quanto viderit finem appropinquantem. Non audiantur in vobis diviſiones & ſchiſmata, ſed ſit vobis omnibus cor unum, & anima una in Spiritu-ſancto. Non æmulemur alios aliquando æmulatione non bona, qui debemus eſſe æmulatores ſpirituum & cariſmatum meliorum. Non habeant in vobis locum auctoritatis, qui fratrum turbatores dicuntur, ſed portet judicium quicumque eſt talis. Quid eſt autem fratres quod quidam tam libenter, tam facile ſe implicant negociis ſæcularibus, tranſgredientes terminos profeſſionis noſtræ, quos poſuerunt patres noſtri; & regulam Apoſtoli, de militantibus domino datam pro nihilo reputantes? Quale autem eſt illud quod nonnulli ſic ambulant in tenebris, & à luce ſua opera ſic abſcondunt, quod ſuſpicionem de ſe non bonam ſemper generant? . . . . aliorum quibus renuunt fieri manifeſti veræ converſationis inſignia, ſic ſpirent in aliis odoris fragrantiam, ut omnium labe deterſa, nihil in vobis inveniri valeat, quod noſtrum ordinem dehoneſtet. Non tepeſcat devotio animarum, decor religionis nequaquam depereat, ſtatuta & ordinationes majorum plenius obſerventur, & ſitis parati cum Apoſtolo tamquam viri apoſtolici omnem tranſgreſſionem ulciſci cum dilectione hominum & odio vitiorum. Evigilate itaque, vos juſtitiæ alumni, & in alterutrum vigilantiam incitate, & virgam vigilantem habentes in manibus, dorſis inſipientium non parcentes, date omnem operam purgando omnes indecentias . . . . ordinem in ſua puritate conſervare, quod & ipſe purus puras veſtras ſic reddat animas quantum ad hoc ut in agendis vos prudentius habeatis. Nolumus vos ignorare, quod omnino expedit, ſic vos cum omnibus pacifice vivere, & ſi pacem odiant & pacificis inferant injurias, quod ad majus tribunal non oporteat vos recurrere occaſione quacumque. Super quò vos quantum poſſum moneo

& exhortor, Fratrum defunctorum non modicus eſt numerus in capitulo recitatus. Novitios quoque dominus multos dedit ordini in diverſis mundi partibus, ita quod in conventu Bononienſi & Pariſienſi LXX. ſunt recepti, quos omnes & me cum eis & fratres qui laborant in nationibus barbaris pro ſalute animarum, veſtris orationibus recommendo. Vos autem commendo gratiæ Salvatoris. Datum Bononiæ in capitulo generali anno Domini M. CC. LXII.

LITTERA DOMINI URBANI PAPÆ.

URBANUS epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis magiſtro, prioribus & fratribus ordinis Prædicatorum in generali capitulo Bononiæ congregatis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

In præclaræ dignitatis honore, quò nos prætulit exaltator humilium, quaſi onus importabile noſtris eſt humeris alligatum. Cujus dum magnitudinem ſtupendam attendimus, ad inſtar apoſtolorum principis, quem pelagi fluctus exterruit, non immerito formidamus. Si verò quodammodo ex fragilitatis noſtræ conſideratione mergimur, ex fiducia dominicæ clementiæ relevamur: ſperantes quod proſperè hujuſmodi procelloſas maris tranſire poſſimus anguſtias, ſi nobis impetretis auxilium, qui cæleſti ſponſo in conſcientiæ ſanctæ deliciis lectum floridum præparaſtis. Quid enim vobis à Dei pietate negabitur merentibus illam ſemper habere propitiam odore bonorum operum, & candore virtutum? Quid enim apud reginam perfulgidam intemeratam Matrem Domini glorioſam angelica veſtra converſatio non habebit, quorum meritis ſplendet eccleſia, florum exemplis viget & proficit religio chriſtiana? Quid beata ſanctorum acies veſtris votivis non impetrabit affectibus, quæ vobis benignior redditur pro laudis dominicæ præconiis & vitæ meritis innocentis? Ecce Regis æterni & cæleſtis curiæ vos habere favorem claris argumentis præſumitur, & ſignis perſpicuis declaratur. Digne itaque univerſitatem veſtram per Dei miſericordiam obſecramus, quamquam pia devotione penſantes quantum nobis ex eo poſſit imminere ſtuporis quod gerimus qui regnantis in ſæcula vicarii facti ſumus, piis orationum ſubſidiis nobis gratiæ divinæ præſidium acquiratis, ſupplici humilitate petentes, ut is cujus admiranda potentia dat per gratiam eſſe fortiſſima, quę ſunt fragilia per naturam, debilitatem noſtram & robur fulciat & virtute perfundat, detque nobis ſic proſequi quod ipſe impotentiæ noſtræ credidit, ut inde gloriæ ſuæ ſequatur augmentum, populus chriſtianus pace ac tranquillitate proficiat, & tandem nobis ac illi claritatis æternæ radius illuceſcat. Ceterum cum dignum ſit ut qui filialis devotionis in nobis fructum requirimus, ſinceritati veſtræ quæ ſunt paternæ dulcedinis offeramus, cordibus veſtris de nobis volumus ineſſe fiduciam, quod vobis ac ordini veſtro in hiis quæ ſunt favoris & gratiæ ſecundum Deum nos benignos ſemper habebitis & benevolos ſentietis.

A Datum Viterbii idibus aprilis pontificatus noſtri anno primo.

ACTA CAPITULI GENERALIS Londoniis celebrati anno Domini M. CC. LXIII.

1. ANniverſarium omnium ſepultorum in cimeteriis noſtris ubique fiat feria II. poſt octavam Trinitatis.

2. Item, in capitulo de capitulo quotidiano, ubi dicitur nullus accuſet de auditu, niſi dicat B à quo audierit, addatur: Et ille ſit preſens in domo.

3. Item, in capitulo de ſtudentibus, poſt illud tres fratres tantum mittantur Pariſius ad ſtudendum de provincia, addatur: ſi verò aliquis frater fuerit in provincia quacumque provectus moribus & ſcientia, de quò ſit ſpes probabilis, quod infra paucos annos poſſit eſſe idoneus ad incipiendum Pariſius, per magiſtrum & diffinitores generalis capituli Pariſius mitti poſſit.

4. Item, in capitulo de domibus concedendis, poſt illud ubi prædicti viderint expedire. Addatur: Quicumque verò frater aliter quam C per ordinem provinciarum diviſionem procuraverit tranſlationem domorum de provincia ad provinciam, promotionem ad cathedram magiſtralem, ſit ipſo facto excommunicatus, & ab omnibus actibus legitimis noſtri ordinis ſit privatus.

5. Item, quod fiat feſtum de beato Eduardo, & magiſter ordinis provideat de officio & de die.

6. Admonemus priores provinciales quod quando dant alicui priori litteras de abſolutione ſua, breve tempus in eis determinent, ultra quod non maneat prior.

7. Item, quod quando alicui fratri ſit commiſſio à papa, non utatur ea, niſi eam prius ſuo ſuperiori oſtenderit.

8. Item, quod frater fratri librum non vendat D carius quam ſibi conſtiterit.

9. Inhibemus diſtrictè ne priores gravent fratres ſuos propter accuſationes quas aliquando de eis fecerint.

10. Item, admonemus omnes fratres, ne per aliquas circumſtantias, ſive locorum, ſive temporum, ſive perſonarum, vel alias quaſcumque loquantur de hiis quæ in confeſſionibus audierunt.

11. Item, caveant priores provinciales & eorum vicarii, ne impediant aliquatenus viſitatores miſſos à capitulo provinciali quominus liberè E ſuum officium exerceant.

12. Item, quicumque hactenus inter diffinitores conſtitutus, ſe ipſum de aſſenſu duorum aliis diſſentientibus prædicatorem fecerit generalem, pro non prædicatore habeatur. Inhibemus autem diſtrictè ne deinceps tale quid attentetur.

13. Dicimus quod aſſignatio diei, quò tractari debent quæ ad capitulum generale vel provinciale mittenda ſunt, pertinet ad ſubpriorem & ad conventum.

14. Item, vicarii magiſtri vel priorum provincialium ubique teneant locum ſuum, niſi in

Digitized by Google

capitulo dum officium correctionis exercuerint.

15. Item, abſolvimus priorem provincialem Theutoniæ, priores conventuales de poteſtate in Hibernia, &c.

16. Concedimus in provincia Franciæ duas domos, unam in Britannia quam petit dux Britanniæ; aliam apud Gebennas. Item, provinciæ Provinciæ duas. Item, provinciæ Angliæ quatuor, & duas in Hibernia. Capitulum ſequens generale aſſignamus Pariſius in provincia Franciæ.

17. Admittimus ceſſionem magiſtri ordinis, quam humiliter à nobis petiit, ipſum ab officio magiſtratus abſolventes.

18. Item, volumus quod poſt mortem ejus fiat pro eo ſicut pro magiſtro ordinis fieri conſuevit.

19. Volumus etiam & ordinamus, quod poſt primum priorem in choro & in aliis locis locum teneat, & ab oneribus ordinis eum exuimus, quantum ipſe duxerit acceptandum.

ACTA CAPITULI GENERALIS Pariſius celebrati anno Domini M. CC. LXIV.

1. Inchoamus conſtitutiones has. In capitulo de ſuffragiis poſt illud, poſt feſtum S. Dionyſii eſt faciendum, addatur anniverſarium verò omnium ſepultorum in cimeteriis noſtris ubique fiat prima die vacante poſt octavam apoſtolorum Petri & Pauli.

2. In capitulo de graviori culpa ubi dicitur Ipſum poſſit proclamare, addatur: Si quis autem de mala familiaritate notabiliter ſuſpectus fuerit, & poſt monitionem à prælato de conſilio diſcretorum fratrum coram eis pluries ſibi factam, ſe non correxiſſe fuerit deprehenſus, priori provinciali & diffinitoribus ſequentis capituli denuncietur ut ipſi provideant.

3. Si quis falſo aliquem diffamaverit, non poſſit abſolvi, ni famam fratri reſtituat apud illos apud quos diffamavit.

4. Item, in capitulo de ſolemni celebratione capituli, in fine dicatur ſic: capitulum autem generale ultra ſabbatum infra octavam Pentecoſtes non prolongetur, niſi ex cauſa rationabili magiſtro & diffinitoribus videatur, quod per unam diem vel duos dies ad plus debeat prolongari.

5. Item, in capitulo de electione magiſtri ubi dicitur, Teneatur quam citius intimare, addatur, Ut provinciæ XII. poſſint ad electionem electorum procedere, & ad hoc provinciale capitulum convocare, etiamſi provinciale capitulum in ipſo anno fuerit celebratum, ita quod in ſequenti capitulo magiſtri electio celebretur. Hoc autem poſt feſtum, &c.

6. Item, de beato Gregorio fiat feſtum ſemiduplex.

7. Priores provinciales cum diffinitoribus in ſingulis provinciis in quibus non eſt certus modus ordinatus providendi ſtudentibus, ordinent

A in inſtantibus capitulis provincialibus certum modum hujus proviſionis, & modum quem ordinaverunt vel hactenus habuerunt, ſignificent proximo capitulo generali.

8. Item, inhibemus diſtrictè fratribus univerſis, ne faciant aliquas inductiones in electionibus faciendis. Qui verò de cetero contrarium feciſſe fuerint deprehenſi, priventur per triennium voce in omni electione.

9. Item, nulla veſtis ſcindatur vel fiat fratri, niſi prius per examinatores ad hoc ſtatutos judicetur quod pannus de quo facienda eſt veſtis, ſit competens ordinis paupertati.

10. Item, caveant priores provinciales ne B conventibus priore carentibus aliquem fratrem qui non ſit de illo conventu offerant eligibilem, niſi prius ab illo conventu fuerint requiſiti.

11. Item, caveant diligentiſſimè ne aliquis frater vadat ad curiam ſine licentia magiſtri. Qui autem de licentia ipſius venerint, vadant pedites, & ſecundùm formam ordinis, & litteras ſecum deferant tam licentiam quàm negocia pro quibus vadunt plenarie continentes.

12. Item, quicumque fratres equitaverint vel curriſaverint, ſecundùm gravitatem culpæ gravius puniantur, & ſic viſitatores exceſſus circa C hoc notabiles nuncient magiſtro & capitulo generali.

13. Item, fratres qui miſerunt litteras vel memorialia non oſtenſa prælato ſuo, vel ſibi miſſa aperuerunt, niſi prius licentia habita, acrius puniantur.

14. Item, priores ſeu vices eorum gerentes, qui amodo acceperint pro conventu mutuo pecuniam, quæ in libris debet expendi, de libris & ſcriptis ſibi deputatis, hujuſmodi mutuum ſolvere teneantur. Priores autem provinciales & viſitatores apponant curam qualiter hujuſmodi pecunia perſolvatur.

D 15. Item, injungimus diſtrictè omnibus tam ſubditis quàm prælatis, ut quicumque dant operam, conſilium, vel auctoritatem, quod aliquis ad magiſterium in theologia Pariſius promoveatur, quod conſideratis moribus & ſcientia & genere docendi, illum ſemper præponant de toto ordine abſque acceptione nationis & perſonæ, de cujus promotione credent quod magis cedere debeat ad Dei gloriam & utilitatem ordinis & honorem.

E 16. Item, nulli fratri liceat ire ad magiſtrum vel priorem provincialem abſque licentia prælati ſui, & volumus ut qui contra fecerit, graviter puniatur.

17. Item, mandat magiſter ordinis prioribus provincialibus & diffinitoribus capitulorum provincialium univerſis, quod in ſingulis annis, quamdiu ipſe erit in officio, mittant ei ad capitulum generale acta capitulorum provincialium.

18. Item, priores provinciales habeant curam quod prædicetur prius in ſcholis, & confeſſiones eorum, ſi ipſi confiteri voluerint, audiantur, & prædicantibus dictis prius fiat copia de libello qui eſt compilatus de hujuſmodi prædicatione.

Digitized by Google

19. Item, (a) committimus magiſtro ordinis, ut ipſe de ſtudio Pariſienſi diligenter ordinet & diſponat in omnibus, prout generali utilitati ordinis viderit expedire.

20. Pro fratre Humberto quondam magiſtro ordinis, & pro fratribus qui ſecum laboraverunt in officiis ordinis, & pro attinentibus ſibi ſecundum carnem, quilibet ſacerdos unam miſſam.

21. Concedimus duas domos in provincia Hiſpaniæ. Item, duas in provincia Teutoniæ. Item, unam provinciæ Daciæ.

22. Capitulum generale ſequens aſſignamus in provincia Provinciæ in Monte-peſſulano.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Johannis Vercellenſis.

UNiverſis fratribus ordinis Prædicatorum in Chriſti viſceribus intimè diligendis frater JOHANNES eorum ſervus inutilis augmenta continua gratiarum.

Contra ſpem à ſpe cadens, ad quietis ſuſpirarem remedia poſt labores, ſudores quos ſub cura procuratoris & prioratus ſuſtinui, augeri reperi non præſcindi. Putabam diuturnas ſollicitudines ſub quibus æſtu urebar & gelu nocturni ſilentii occurſibus relevari; ſed noctem tranquillitatis creditam & conceſſam, inveni mutatam in diem gravaminis & laboris. Quid dicam? profeſſione pari, dilectiſſimi mei fratres, ex officio ſuſcepto filii, patres verius propter copiam meritorum, geniti matris meæ ad eligendum creati, me cuſtodem in vineis poſuerunt, qui non cuſtodieram conſcientiæ propriæ ut debui vineam ſingularem, meæ diligentiæ ſpecialiter commendatam. Inſufficiens quidem in modico, qualiter eſſe potero ſufficiens in majori? Et quid facient ſub gravi onere humeri imbecilles, qui ſub levi poſiti trepidabant? Prædeceſſoribus meis quondam magiſtris ſuſcepi homuncio, cogente obedientia, parem locum, impar tamen meritis, diſpar vita, inferior moribus, auctoritate debilior, ab eorum inclyta converſatione diſſimilis, & quaſi penitus alienus. Novi, fratres, novi quantum oneris adducat talis ſucceſſio, cùm ſim eorum qui me præceſſerunt tam honeſtis exemplis & actibus quadam ſucceſſionis linea fœderatus. Novi quid de meis manibus requiratur. Quid agam ignoro, niſi mihi ſufficientia quæ ex Deo eſt ſubveniat, & de eis quæ concedet modo ſolvam debitum creditori. Et quia parum eſt, immo fortè nihil olei in lechito, multiplicetur, quæſo, figurati Eliſæi mandato, quin potius copioſius infundatur. Cauſa timoris mihi & vobis pariter eſt communis, & ideo quod mihi propriæ vires denegant, veſtrarum orationum ſollicita & caritativa ſubſidia pulſata divina clementia ſubminiſtrent. Et quia me videtis ad excolendam ordinis vineam tamquam operarium deſtinatum, ne imminentibus nimium premar curis, graver laboribus, ſollicitudinibus diſtrahar, imbecillitate deficiam, obſecro relevanciam gaudii miniſtrare, qui mihi A eſſe debetis gaudium & corona. Odorem ſpiret ſanctæ converſationis opinio, ſermonis modeſtia, mentium diſciplina. Nihil fiat quod & veſtram non deceat ſanctitatem, orationi inſtate, intendite vigilantius lectioni, & aliorum pariter ſalutem procurantes. Abundabo, fateor, gaudio, ſi videro, ſi audiero meos in Chriſto filios per tam laudabiles veritatis ſemitas ambulare. Hiis curetis intendere, & acquiſita ſollicite cuſtodire, ne dormitatio negligentium inveniat quidquam zizaniæ inimici, ne virtutum flores in ramuſculos degenerent vanitatis, ne talibus pretioſis actibus ingeratur, quod eos ſua indecentia B dehoneſtet. Perfectio perfectioris ſtatus providè & continuè penſetur à vobis, ne tranſeant vobis tempora vacua, quæ continua juſtorum operum ſemina exigunt, & requirunt indeficiente meſſione reddenda. Et ſic in conſpectu Domini pro communi promotione veſtræ ſalutis efficacior aſcendet oratio veſtra . . . . . vires dabit vicaria operatio fructuoſa. Indecens quippe videtur, ut moram temporis longioris, quo in profeſſa religione viximus, non comitetur promotio ſpiritalis, & in damna tepidæ negligentiæ ſauciantur, niſi per caſum corruptionis continuæ C mortis appropinquante theſauri teſtis affluentia . . . . copioſius indulgetur: propter quod, amantiſſimi fratres, quæſo veſtræ compaſſionis viſcera, penſato cauſarum onere mihi impoſito, angelicis humeris formidando, ad preces pervigiles pro me ſolvendas Domino commoveri, nec non aliis me recommendare velitis, cùm ſupplicationes multorum ſit impoſſibile non audiri: ut veſtro profectui tantò intendam plenius, conſulam cautius, & illum procurem utilius, quantò profuſiora dona cariſmatum veſtris meritis & orationibus mihi curaveritis continuata ſupplica- D tionum inſtantia de manu liberaliſſimi Domini obtinere. Datum Pariſius anno Domini M. CC. LXIV. in capitulo generali.

ACTA CAPITULI GENERALIS in Monte-peſſulano celebrati anno Dom. M. CC. LXV.

1. INchoamus has conſtitutiones. In capitulo de officio, ubi dicitur: Surgant fratres dicendo officium de beata Virgine, deleatur Dicendo, & dicatur ſic: Surgant fratres, & ſtando E dicant officium de beata Virgine.

2. Item, hanc in capitulo de gravi culpa in fine dicatur ſic: Si quis ſcienter aliquem diffamaverit, non poſſit abſolvi, niſi famam fratri reſtituat apud illos penes quos diffamavit, prout & quando fuerit opportunum.

3. Item, hanc in capitulo de Prædicatoribus, poſt illud, Infra xxv. annos, addatur: Nec prædicet populo, nec confeſſiones extraneorum audiat ſine licentia prioris ſui, in capitulo de conſilio diſcretorum ſibi data.

4. Item, hanc in capitulo de capitulo provinciali, poſt illud, Cum conſilio diſcretorum elegerit, addatur: In provincia tamen in qua ge-

(a) Hoc ſtatutum ſolent renovare in omnibus ſequentibus capitulis: quod ſemel monuiſſe ſufficiat.

Digitized by Google

nerale capitulum celebratur, poterunt definitores provincialis capituli eligi ante terminationem capituli generalis. A

5. Item, hanc in capitulo de electione prioris provincialis in fine, addatur: Statuimus autem, quod in ſingulis provinciis priores provinciales cum definitoribus capituli provincialis inſtituant vicarios aliquos per totam provinciam, quibus certas domos viſitandas & corrigendas aſſignent; qui vicarii in domibus ſibi aſſignatis plenariè gerant vices prioris provincialis, excepta dumtaxat inſtitutione & deſtitutione priorum & lectorum, & ubique teneant loca ſua, niſi in capitulo dum officium vicariæ ſuæ exercent. Hos autem vicarios priores provinciales poſſint corrigere vel amovere; & ſi aliquem mori vel amoveri contigerit, prior provincialis alium poſſit inſtituere uſque ad capitulum provinciale. B

6. Admonemus, ut priores provinciales reddant ſe difficiles ad dandum licentiam ad capitula veniendi.

7. Item, cùm fratres de novo ad loca recepta mittuntur, illis locis ſimpliciter & totaliter aſſignentur.

8. Item, nullus infra xv. annum completum recipiatur ad ordinem, ſine prioris provincialis licentia ſpeciali. C

9. Item, in feſto ſanctorum Dominici confeſſoris & Petri martyris, fratres in domibus noſtris operari non permittantur.

10. Item, in provinciis illis ubi non eſt lectorum copia, lectores, quamdiu poſſunt exercere officium lectionis, non occupentur in officio prioratus.

11. Item, per priorem provincialem & definitores capituli provincialis ordinetur in provinciis quæ indigent ſtudio artium, ut juvenes ad profectum idonei tranſmittantur.

12. Item, in conventibus ubi ſunt ſtudia generalia ad legendum curſorie ſententias, ſingulis annis frater aliquis idoneus aſſignetur. D

13. Item, magiſter ſtudentium in qualibet ſeptimana fratres advocet, maxime juniores, & eos examinet ſuper lectionibus & quæſtionibus quas per hebdomadam audierunt.

14. Item, viſitatores in ſuis viſitationibus diligenter inquirant qui & quot lectores in anno legerunt, quoties diſputaverunt, qualiter priores ſtudium promoverunt, & quomodo fratres ſtudio intenderunt, & hoc priori provinciali & definitoribus referant: à quibus, ſi circa præmiſſa negligentes fuerint, gravius puniantur.

15. Item, libri ordinis ſine licentia prioris provincialis extra ordinem non vendantur. E

16. Item, per viſitatores curioſitates quas invenerint in corrigiis, libris, fibulis, cultellis, baculis, & veſtibus ſeverius corrigantur.

17. Item, fratres qui de licentia magiſtri vel prioris provincialis pecuniam receperint, prioribus ſuis quam & à quibus perſonis receperint, quam citius exponere non omittant.

18. Item, interdicit magiſter ordinis prioribus conventualibus, & fratribus univerſis, ne * aliqui in religione profeſſum ad ordinem recipiant ſine ſuorum priorum provincialium licentia ſpeciali.

* *f.* aliena.

19. Item, fratres qui procuratori ordinis litteras miſerint, clarè & apertè, & ſine abbreviatione locorum & perſonarum, cum integra expreſſione nominum & cognominum, diœceſum & dignitatum ſcribant, & omnium litterarum tenorem, quas domino papæ vel cardinalibus mittunt, communiter vel diviſim eidem procuratori tranſmittant.

20. Item, priores ad habendum libros eccleſiaſtici officii ſecundùm novam correctionem dent operam efficacem.

21. Item, rogamus priores & fratres univerſos, quod cùm ad honorem beati Dominici patris noſtri fiat Bononiæ ſtructura ſolemnis, ſi de alicujus pecuniæ diſpenſatione, vel aliunde honeſte aliquod ſubſidium impertiri valuerint, illud priori Bononienſi tranſmittant, ne propter defectus expenſarum opus remaneat incompletum.

22. Relinquimus magiſtro ordinis, ut ipſe de ſtudiis generalibus diligenter ordinet & diſponat, prout utilitati ordinis viderit expedire.

23. Priori provinciali Teutoniæ, quia remiſit aliquos ſtudentes ad provinciam ſuam, prout nobis per ſuas litteras conſtitit, injungimus xii. dies in pane & aqua; & ſingulis definitoribus capituli provincialis dictæ provinciæ, qui conſenſerunt in hoc, injungimus octo dies in pane & aqua.

24. Abſolvimus priorem provincialem Teutoniæ, priores Tholoſanum, S. Bernardi, Maſſilienſem, Baionenſem, Lemovicenſem, Arelatenſem, & Caſtrenſem, & de Bono-ſolatio.

25. Capitulum generale ſequens aſſignamus in provincia Teutoniæ apud Trevirim.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Trevirim celebrati anno Dom. M. CC. LXVI.

1. IN capitulo de converſis, poſt illud, Ubicumque fuerint, addatur: Quoties autem dicunt *Pater noſter* pro omnibus horis, toties *Ave Maria* dicere teneantur.

2. Item, in capitulo de jejuniis, poſt illud, Ab eccleſia inſtitutis, addatur: Quando feſtum habens vigiliam, in qua ſecundum ordinem eſt jejunandum, evenerit infra feriam, ejus vigilia in præcedenti ſabbato jejunetur, contraria conſuetudine non obſtante.

3. Item, in capitulo de raſura, poſt illud, Raſura verò fiat hiis terminis, deleatur totum, & dicatur ſic: Prima dominica adventûs, deinde per totum annum de tribus in tres ſeptimanas.

4. Item, de ſanctis . . . . . . & Ambroſio fiat feſtum ſemiduplex. Item, de ſancta Martha fiat feſtum trium lectionum, & magiſter ordinis provideat de officio & de die.

5. Item, concedimus, quod domus ſororum in Caturco & in Valle-duciſſæ recipiatur ſub cura ordinis.

6. Item, in capitulo de capitulo generali, poſt illud, In definitione procedant, & unum de ſe eligant canonicè, qui locum magiſtri teneat

tempore definitionis, & vicarius nominetur, non tamen habeat niſi unam vocem in hiis quæ agenda ſunt in capitulo generali. A

7. Mandamus prioribus provincialibus & conventualibus, quod correctiones & monitiones ſanctiſſimi patris noſtri domini papæ, quæ in ſuis litteris continentur, quas ad univerſas mittimus provincias, faciant cum omni diligentia obſervari.

8. Monemus, quod ſubpriores vel loca eorum tenentes ſingulis annis in ſingulis conventibus in die tractatus eorum quæ ad capitulum provinciale ſunt mittenda, diſquirant voluntates ſingulorum fratrum coram omnibus, de abſolutione & repetitione prioris conventualis. B

9. Item, quod fratres non ſint executores teſtamentorum, conſiliarii autem poterunt eſſe.

10. Item, cum frater aliquis mutatur de conventu ad conventum; ſi prior provincialis vel conventualis de cujus conventu amovetur, ſciverit aliquid periculoſum in eo, ſignificet priori ad quem mittitur.

11. Item, fratres quibus commiſſa eſt prædicatio crucis in ſubſidium Terræ-ſanctæ, ſint diligentes in executione ejuſdem.

12. Item, fratres conſtitutionem de ſcriptis fratrum ante examinationem non publicandis melius obſervent, & priores provinciales & conventuales eam faciant melius obſervari. C

13. Item, in quolibet conventu habeatur unus liber, in quo acta capitulorum generalium & provincialium integrè conſcribantur.

14. Concedimus provinciæ Hiſpaniæ unam domum in regno Portugalliæ. Item, aliam in ſede Urgellenſi, ſi priori provinciali & definitoribus capituli provincialis placuerit. Item, provinciæ Provinciæ unam ponendam in Albenacio ad inſtantiam domini terræ & domini Pontii de Monte-lauro, ſi priori provinciali & definitoribus capituli provincialis placuerit. Item, provinciæ Ungariæ unam. Item, provinciæ Angliæ duas. Item, Teutoniæ unam. Item, Franciæ unam in Pruvino. Item, Terræ-ſanctæ unam ad petitionem regis Armeniæ in Armenia. D

15. Abſolvimus priores provinciales provinciæ Provinciæ, Teutoniæ, Daciæ.

16. Aſſignamus apud Coloniam ſtudium generale. Sententias judicum præſentis capituli confirmamus. Capitulum generale ſequens aſſignamus apud Bononiam. Cùm multæ provinciæ petierint diviſionem provinciarum, & fratres omnes affectuosè deſiderent; volumus & mandamus omnibus capitulis provincialibus, ut diligenter conferant qualiter meliori & utiliori modo poſſint dividi ad pacem fratrum & ſalutem animarum, & intentionem ſuam referant ad ſequens capitulum generale. E

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

IN Dei Filio ſibi cariſſimis univerſis ordinis Prædicatorum frater JOHANNES fratrum eorumdem ſervus inutilis ſalutem, & cujus ſunt ſapientia conditi, ejus providentia gubernari.

Non pigrum nobis, quod nobis veſtris utile profectibus æſtimamus, illa ſæpius ſcribere, & eadem replicare, quæ ad divini cultus devota obſequia de promtis nos efficiant promtiores. Humanæ quidem conditionis infirmitas preſſa fluctibus ſæculi reluctantis ad quietum quæſitum littus non proficit, ſed tamquam navis invalida refluit ima petens, niſi eam impellat validus conatus remigii fortioris. Nec expedit illos etiam in parte conceſſi temporis reſolvi ocio, contra quos inſurgit procella tentationis continuæ, agitata fluctibus ſucceſſivis. Invaleſcit doloſo circuitu calliditas inimici inardeſcens, præcipuè contra illos, & quærens ut eos in die belli convertat in fugam, qui prædicationis arcum intendentes, ſacrorum eloquiorum ſagittis invadunt ſalutari victoria caſtra mercium humanarum; quæ rex ſuper filios ſuperbiæ invadens damnoſius occupavit, principem venenoſum colubrum obſtetricantis majus ingenio ex inde educendo. Dii leviatan excitant, qui conſurgit in ſcandala contra ipſos. Propter quod, fratres cariſſimi, accingimini ut potentes, & quam docuit Apoſtolus, cæleſtem induite armaturam: quia contra vos intenditur pondus belli, & illi præſertim impetuntur ad mortem, qui ſibi nomen regis ſacro & ſolerti ſui regimine vendicarunt. Noſtis enim quod in hujuſmodi rei figuram, cum ſolus rex Iſraël ad mortis exercicium quæreretur, ille eſt pervigil, parat inſidias inimicus eis qui ejus diripiunt ſpolia, & diſciplinis formata cæleſtibus ea coaptant ſacris miniſteriis exequendis. Vocationis veſtræ gratiam jugiter meditantes, eam fructu piorum operum ſatagatis vobis reddere certiorem, ne in vacuum tempus currat, cujus conceditur brevitas, & ideo nullatenus negligenda ad fructus pœnitentiæ peragendos. Evangelicæ ficulneæ pœna cogitetur in ſilicea, quæ verborum ornata foliis, quæſitis in ea fructibus legitur caruiſſe, propter quod fuit perpetua ariditate percuſſa. Ad illa, fratres cariſſimi, veſtra ſuſpiret intentio, quibus eſtis ex profeſſione voluntaria obligati, ut implentes regularis obſervantiam diſciplinæ, mercium ſerenitate ſervata, prælatis obedientiam, conſortibus gratiæ præſtetis officia caritatis, quæ licet omnibus debeantur, ſunt domeſticis fidei ſpecialiter exhibenda. Non torpeat ingenium docile ſtudiis ferventioribus coaptandum, ne de talento credito & neglecto ratio diſtrictior exigatur, & quod datur ad gratiam, ex negligentiæ vitio convertatur ad pœnam, præſertim quia donantur talia cum uſuris utique requirenda, & excuſatus non fuerit ille ſervus, qui commiſſum talentum in ſudario conſervavit. Ad hoc fervens & frequens aſſit oratio, quæ conſortio familiaris & cæleſtis colloquii in quamdam meritis condeſcendens fiduciam, petat fideliter, & efficaciter obtineat, poſtulata, quam purior ſæpius confeſſio comitetur, cordis ſervans faciem, & reddens eam amabilem domino ſuo, ut linguam cælicam quam non noverat audiens, aliis infundat viriliter, quod ſibi dignanter infudit gratia Salvatoris. Et ne mundani vanitate pulveris obſcurentur, unuſquiſque diligat ſuæ pacis ſecreta ſilentia,

Digitized by Google

refugiens ſe ſæcularibus negotiis immiſcere, tanto ſummis & cæleſtibus appropinquans, quanto à terrenis & infimis ſuum eduxerit & ſubduxerit cogitatum. Sicque tam laudabili converſatione polleat, ut unuſquiſque in ejus aſpiciat moribus, quod coram domino refulget verius in affectu. Nec iſta vobis ſuademus, quin de veſtra converſatione modeſta, & ſtrenuis ac providis actibus ſpei nobis fiducia plurimorum compenſanda munere miniſtretur, ſed timoris ſancti admotis calcaribus, vos ad illa magis ac magis ſollicitos reddimus, quæ neglecta gravis animadverſionis ſententia percelluntur. Cum enim omnia ſerventur incerta, nec ſciat quiſque an ſit dignus odio vel amore, neceſſarium eſt, ut pervigili timore percuſſus, donec repromiſſos reportet manipulos, in præſenti vita manè & veſperè ſpargere ſtudeat copioſius ſemen ſuum, & cum omnia benefecerit, ſe tamquam ſervum inutilem reputare, cujus opera poſſunt timere judicium, ſi abſque miſericordia judicentur. Inter hæc de veſtræ compaſſionis affectu plenam in Domino fiduciam obtinentes, vos requirimus & rogamus, ut noſtri memores, à cæleſti curetis clementia obtinere quod à debilitate gravi, quam patimur, nos dignetur, ſoſpitate reddita, relevare, & donec incumbit neceſſitas obſequendi, nos reddat, prout expedit, veſtris obſequiis aptiores. Et ut ſanctiſſimus univerſorum pater ſummus artifex, & domini cardinales, & sereniſſimi reges, & prælati ac principes, necnon & ceteri devoti noſtro ordini, qui fratres noſtros ſuis præveniunt beneficiis, & opportunis favoribus proſequuntur, univerſitati veſtræ recommendati à capitulo, apud Deum obtineant quod intendunt, petimus & rogamus ut miſſas & orationes vobis pro ipſorum ſalute impoſitas & injunctas tam fideliter quàm celeriter exſolvere ſtudeatis. Gratia Domini noſtri JESU-CHRISTI præſtet voſ eſſe intentos in prædictis omnibus exequendis. Datum in capitulo generali apud Trevirim anno Domini M. CC. LXVI.

ACTA CAPITULI GENERALIS Bononiæ celebrati anno Domini M. CC. LXVII.

1. Cum in aliquo conventu prioris electio fuerit facienda, non teneantur advocare vel expectare fratres vocem in electione habentes, niſi illos quos infra terminos ſuæ prædicationis noverint conſtitutos. Conventibus autem, quorum priores abſolvuntur in capitulo provinciali, in eodem provinciali capitulo provideatur de prioribus per priorem provincialem vel ejus vicarium & definitores capituli provincialis. Idem dicimus de conventibus illius provinciæ, in qua generale capitulum celebratur, quorum priores per definitores generalis capituli fuerint abſoluti.

2. Item, in capitulo de domibus concedendis, ubi dicitur: Curam prædictarum recipiat, niſi per tria capitula fuerit approbatum, addatur: Niſi per dominum papam ordini committatur.

3. Item, in capitulo de capitulo provinciali, ubi dicitur: Aliàs ſententia plurimum prævalebit, addatur: Si autem per adjunctionem vel abſentiam prioris provincialis, vel ejus vicarii, vel caſu aliquo contingente partes fiant æquales, unus ab eiſdem eligatur, & in quorum partem ille declinaverit, illorum ſententia prævalebit.

4. Nullus præter illos qui ad capitulum pertinent veniat ad capitulum generale, ſine licentia magiſtri vel ſui prioris provincialis licentia ſpeciali.

5. Item, in capitulo de capitulo generali, ubi dicitur: Si verò magiſtrum aliqua occaſione abeſſe contigerit, deleatur quod ſequitur uſque ibi Iſti autem, &c. & dicatur ſic: Unus de definitoribus ejuſdem capituli ab ipſis definitoribus vel majori parte ipſorum aſſumatur in magiſtri vicarium, qui durante capitulo vicem magiſtri gerat in omnibus dumtaxat, quæ ad tractatum & acta capituli pertinebunt, ſed extra capitulum locum ſuum teneat, & in definitionibus unam tantum vocem habeat. Quod ſi in ejus aſſumtione in partes æquales ſe diviſerint, unus de præſentibus fratribus eligatur ab ipſis, & ille pro vicario habeatur, in quorum ſententiam iſte declinabit. Cum quo vicario ceteri definitores in definitione procedant. Quod ſi in ipſa definitione iterum in partes æquales ſe diviſerint, forma ſuperius poſita teneatur.

6. Mittimus magiſtro ordinationem tam ſtudii Pariſienſis, quàm aliorum ſtudiorum generalium quatuor provinciarum, ut de ipſis in magiſtris & bacalariis, & in aliis ad ſtudium pertinentibus curam habeant diligentem.

7. Damus licentiam fratribus faciendi octavas in feſtis patronorum eccleſiarum ſuarum.

8. Admonemus quod fratres qui mittuntur ad curiam vel morantur ibidem, non intromittant ſe de aliis negotiis, quam de illis ad quæ mittuntur, vel de pertinentibus ad ordinem, & ſecundùm conſilium & aſſenſum procuratoris ordinis generalis.

9. Item, prior provincialis Romanæ provinciæ diligenter provideat, ut conventus ubi curia fuerit fratres idoneos habeat ſecundùm exigentiam curiæ, priorem ſpecialiter & lectorem.

10. Item, provideant definitores capituli generalis, qui pro tempore fuerint, ut feria III. ante Pentecoſten ſint præſentes omnes in loco capituli celebrandi.

11. Item, petitiones quæ mittuntur à capitulis provincialibus ad capitulum generale, ſigillentur ſigillo definitorum capituli provincialis, & definitores & eorum ſocii euntes ad capitulum generale, eorumdem definitorum capituli provincialis ſigillo munitas teſtimoniales litteras ſecum ferant.

12. Item, priores provinciales & conventuales abſoluti per generale vel provinciale capitulum, non reſumantur ad eadem officia illo anno, in eadem provincia vel conventu.

13. Item, admonemus & mandamus ut ſententiæ latæ per judices generalis vel provincialis capituli ſuper limitationibus & aliis quæſtionibus penitus obſerventur.

Digitized by Google

14. Prioribus quoque provincialibus diſtricte injungimus, ut eas diligentius faciant obſervari.

15. Item, priores provinciales conſtitutionem de ſuis provinciis per ſe vel per alios viſitandis curent diligentius obſervari.

16. Item, in ſingulis conventibus tres depoſitarii per conventum ponantur, qui ſine licentia prioris, vel vicarii, vel prior, vel vicarius ſine ipſis recipiendi depoſita, etſi neceſſitas popoſcerit, non habeant facultatem ab eiſdem. Inſuper ſigillum conventus in arca depoſitorum cum diligentia conſervetur.

17. Item, fratres notabiliter juvenes non faciant priores promoveri ad ſacerdotium, nec promotos ad audiendas confeſſiones exponant, neque in primis miſſis de rebus ſibi conceſſis, vel de quæſtu, notabiles pitantias facere permittant.

18. Item, curent priores provinciales mittere novitios ad conventus in quibus in moribus, devotione & religione poſſint commodius inſtrui & melius informari.

19. Item, magiſter & aſſenſu definitorum interdicit prioribus conventualibus & fratribus univerſis, ne aliquem in aliqua religione profeſſum ad ordinem noſtrum recipiant ſine ſuorum priorum provincialium licentia ſpeciali, qui contra fecerint, ipſo facto poteſtate recipiendi novitios ſint privati, quouſque cum eis per magiſtrum ordinis vel provinciale capitulum fuerit diſpenſatum.

20. Concedimus provinciæ Franciæ unam domum. Item, provinciæ Lombardiæ unam. Item, provinciæ Teutoniæ unam. Item, provinciæ Daciæ unam, dummodo ſine gravibus conditionibus recipiantur, & ſine præjudicio aliarum provinciarum.

21. Prioribus qui dederunt licentiam fratribus veniendi ad capitulum ſine cauſa ſufficienti, injungimus tres dies in pane & aqua, tria pſalteria, tres diſciplinas.

22. Abſolvimus priores provinciales Franciæ, Lombardiæ, Terræ-ſanctæ. Item, abſolvimus priores Sundenſem de provincia Teutoniæ, & Gripaldenſem de provincia Poloniæ propter ſcandala facta ab ipſis & fratribus eorum de civitate Gripaldenſi coram religioſis publicè, occaſione queſtus, & volumus quod non poſſint eligi vel aſſumi ad officium prioratus vel ſubprioratus, aut definitionis ſeu viſitationis, niſi per magiſtrum ordinis cum eis fuerit diſpenſatum. Inſuper priori Sundenſi prædicto injungimus XII. dies in pane & aqua XII. pſalteria, & totidem diſciplinas, Gripaldenſi autem XV. dies in pane & aqua, totidem pſalteria, & totidem diſciplinas, & removemus eos de conventibus ſuis, ut ponantur in remotionibus partibus provinciarum ſuarum, non reverſuros ad dictos conventus, vel partes illis propinquas, niſi de licentia magiſtri ordinis ſpeciali.

23. Item, fratri Johanni *de Breintt* propter eadem ſcandala, de quibus culpabilis eſt XXII. dies in pane & aqua, & totidem pſalteria, & totidem diſciplinas, & removemus eum de conventu & terra ſua, ſicut de aliis eſt expreſſum. Sententias judicum capituli generalis confirmamus.

24. Sequens capitulum generale aſſignamus in provincia Romana apud *Piſas*.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Johannis Vercellenſis.

IN Dei filio ſibi cariſſimis univerſis ordinis Prædicatorum frater JOHANNES eorumdem fratrum ſervus inutilis ſalutem, & pio ducatu cæleſtis gratiæ in viam perſeveranter dirigi ſalutarem.

Quia promtitudinem ſpiritus caro infirma retardat, expedit ut unuſquiſque veſtrum bonis ſermonibus, tamquam ſalutiferis calcaribus excitatus, in viam domini frequentius & ferventius animetur, ſicque proficiat, nec deficiat dum inſtat dies operibus deputata, tanto & tali operi merces erit, ſi diſſoluta remiſſa negligentia & repulſa, etiam inſtante veſpere figmenti corporei diſſolvendi, non ceſſaverit manus veſtra, & tam infrunitum corpus mentis deſiderium in fluenta ſupernæ vitæ vehementius inardeſcat. Neceſſarium eſt, ut noſtram vocationem, reductis ad eam interioribus oculis, continuè cogitemus, inferius ac ſuperius lacrymarum irriguum celantes, ut pro incolatu præſentis vitæ, & pro cæleſtis patriæ deſiderio deploremus. Hiis tamen acceptis, ſtillicidii veſtrorum & meritorum multiplicantur genimina, ut redimentes tempus dierum malorum, quaſi cervi ſpineta tranſilientes tribulationum præſentium diſſolvi, & cum Chriſto eſſe, velut modo mortui, totis viſceribus affectemus. Non ſint in multis actus noſtri, nec *curis & ſollicitudinibus* diſtendamur. Unam petamus ad quam creati ſumus cæleſtem patriam, & indeſinenti ſtudio reſpiremus, ut quidquid cogitamus & agimus, ad illam optinendam ex intentionum rectitudine referamus. Sumat unuſquiſque veſtrum de ſe ipſo argumentum, kariſſimi, ſua menſurans taliter incrementa, ut ſciat ſe ab intimis disjungi longius, tanto remotius ſeparari, quanto ſummis inhæſerit & intenderit tota mente. Jam in hac peregrinatione poſito nihil libeat, niſi quod in profeſſam viam dirigat, trahat & pertrahat ad ſuperna. Vadunt per hunc profectum animalia oculata nec revertuntur, nec retro reſpiciunt, ad juſtitiæ aratrum miſſa manu. Voluntas in eis mutatur, dum acies ſui ſenſus non inhærens cornibus immolatur, vel obedire, placere, vel obtemperare delectat, dum via regia gradiuntur, quam uſque ad crucis mortem turpiſſimam Rex æternus tenuit, & ſuis imitandam ſequacibus demonſtravit. Audiunt quid loquatur in eis, & in ipſis Dominus Deus, dum aſcultant & inveſtigant ſacræ ſcripturæ verba, quæ de ore Dei procedunt, ut jam non loquantur opera hominum, ſed talibus pleni ſermonibus & ſpiritu domini coarctati, de pleno eructant verba bona, conſolationis monita, ædificationis exempla. Recedant præterea vetera de labiis evangelicis, de manibus conſecratis, ut liquido cernentibus pateat

Digitized by Google

teat quod vos Deus elegerit de hoc mundo, quorum loquela non muſſitet de terrenis, ſed quæ ſapiunt cæleſtia, ſapidius proferant & teſtentur; & ut ſit in ore noſtro verax teſtimonium & fidele, ſinceritate cordis, veritate ſermonis, efficacia operis atteſtetur, ne dici poſſit quod verbis non concordent, & ſic à teſtimonio, quantum ad exauditionis fructus, prædicationis ſuaſio, quod eſt valde damnabile, repellatur. Sit prædicator pacis cum omnibus, quantum in ſe eſt, ſervans pacem, averſos revocans, reconcilians diſſidentes, de ejus actibus tamquam de ſuorum greſſuum ſemitis, offenſionis lapis & petra ſcandali propellatur, ne unius membri ruga indecens ſpeciem compacti ordinate corporis dehoneſtet, reverentiam ſubjectionis impediat, ſuperiores ſibi ceteros arbitrando, illis præſertim reverenter intendens, quos ſublimes gradus clarioris ordinant dignitatis, ut tamquam cenſum debitum honores exhibeat honorandis, ſic quantum in ipſo fuerit, factus omnibus omnia, & ſolvens maximam datam gratiam unicuique, quod tenetur in ſe affectum provocet ſingulorum, poſt ſe trahens quos prius vinculis tenacis ſibi aſtrinxerat caritatis. Et ut tam digna, tam grata humilis devotio aſſequatur, inſtet orationi ferventer, & velut nuncius cæleſtis gratiæ, frequentiſſime tranſmittatur de Joſeph horreis, quibus univerſitati providetur Ægypti, pleniſſime unicuique relatura, quod famem ſubmoveat, vitam conſervet, quos in Chriſti ſervos ſtatuat & ancillas. Et cùm hæc omnia feceritis, dicite quod inutiles ſervi ſumus, tanto incrementis potioribus attollendi, quanto humilitatis radicem per abjectionem propriam in terram defixeritis firmiorem: & quia multorum præventi beneficiis & favoribus gratioſis, eidem ſtatuimur debitores, ſummum pontificem univerſorum patrem ſanctiſſimum, & venerabiles patres dominos cardinales, archiepiſcopos, epiſcopos & alios eccleſiarum prælatos, necnon & ſereniſſimos reges & principes, cum perſonis aliis noſtro devotas ordini in veſtris orationibus omni affectione qua poſſumus commendamus. Vos licet ex abundanti rogantes attentius, & monentes, quatenus pro ipſis miſſarum & ſupplicationum ſuffragia à capitulo generali ſubventione fideli ſtatuta perſolvatis. Inter alios frequentem de nobis habentes memoriam, ut dum nobis imminet neceſſitas obſequendi, ejus nos gratia in agendis omnibus veſtris commodis profuturis ſemper præveniat & ſequatur. Datum Bononiæ pridie idus Julii in capitulo generali anno Domini M. CC. LXVII.

ACTA CAPITULI GENERALIS Viterbii celebrati anno Domini M. CC. LXVIII.

1. IN capitulo de officio eccleſiæ, ubi dicitur: Surgant fratres dicendo officium de Beata Virgine, deleatur Dicendo, & dicatur ſic: Surgant fratres & ſtando dicant officium de Beata Virgine.

2. Item, in capitulo de electione prioris provincialis ubi dicitur: Si tunc non elegerint qui debent eligere, poteſtas eligendi ad magiſtrum ordinis transferatur, deleatur totum & dicatur ſic: Quod ſi non elegerint qui debent eligere, vel electionem fecerint quæ ſit irrita, ipſo jure poteſtas providendi ad magiſtrum ordinis transferatur.

3. Item, in eodem capitulo ubi dicitur: Poterit eum nihilominus magiſter ordinis confirmare vel amovere, addatur: Priores verò provinciales abſoluti, ſint illorum conventuum unde fuerunt aſſumti, niſi de eis aliter ordinetur.

4. Cum humilitas noſtri ordinis requirat obedire ſimpliciter, & diſtrictè, mandamus, ut ſententiæ legatorum ſedis apoſtolicæ, maxime cardinalium, exacta diligentia obſerventur, nè indignationem ſedis apoſtolicæ incurramus.

5. Item, fratres quantum poſſunt vitent litigia prælatorum & clericorum. Novos caſus autem & cauſas de quibus poteſt oriri ſcandalum non moveant, niſi voluntate prioris provincialis vel capituli requiſita, ubi ſine periculo poterit expectari.

6. Item, ſingulis annis quodlibet provinciale capitulum ſuper abſolutione vel retenſione ſui prioris provincialis voluntatem ſuam inſinuet capitulo generali.

7. Item, priores provinciales ſingulis annis tractatum habeant ad minus ſemel in anno cum diſcretis fratribus ſuper abſolutione vel retenſione ſubprioris.

8. Item, cum in capitulis generalibus & provincialibus negotia ordinis pertractentur, priores & fratres qui venire tenentur, ſine urgente neceſſitate, non remaneant ab eiſdem.

9. Item, caveant viſitatores ne viſitent inſtante capitulo generali, vel provinciali, vel etiam in quadrageſima, ne fructum animarum impediri contingat.

10. Item, ad officium ſacriſtiæ ſemper aliquis clericus maturus ponatur.

11. Item, conſtitutio de non recipiendis depoſitis diligentius obſervetur, & per priores provinciales & viſitatores tranſgreſſores durius puniantur.

12. Item, à recipiendis ambaxariis & legationibus, fratres quantum poterunt ſe ſubtrahant & excuſent.

13. Item, caveant diligenter ne per extraneas perſonas cujuſcumque dignitatis vel ſtatus licentias aliquas vel gratias à prælatis ordinis impetrare procurent, & qui contrarium fecerint, durius puniantur.

14. Item, ſcolares apti ad ordinem propter defectum veſtium nullatenus dimittantur.

15. Item, fratres in miſſis privatis frequenter collectam pro domino papa dicant. In locis autem ubi eſt conventus, frequentius in miſſa conventuali dicatur.

16. Item, magiſter ordinis de diffinitorum aſſenſu interdicit prioribus & fratribus univerſis, ne aliquem profeſſum in ordinibus ſacrorum Ciſtercienſium, Humiliatorum, Hermitarum, qui ſunt de ordine ſancti Auguſtini ad ordinem recipiant, ſine ipſius magiſtri licentia ſpeciali. Qui autem contra fecerint ipſo facto poteſtate reci-

piendi novitios ſint privati, quouſque cum eis per magiſtrum ordinis fuerit diſpenſatum.

17. Concedimus duas domos provinciæ Provinciæ, quarum una in Morlanis ponatur, ſi priori provinciali & definitoribus capituli videbitur expediri: unam provinciæ Franciæ, duas in provincia Angliæ: unam provinciæ Poloniæ.

18. Capitulum generale ſequens aſſignamus Pariſius in provincia Franciæ.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Johannis Vercellenſis.

IN Chriſti viſceribus diligendis univerſis fratribus ordinis Prædicatorum præſentes litteras inſpecturis frater JOHANNES eorumdem fratrum ſervus inutilis ſalutem, & id ſeminare in terris ubicumque, quod in cælis æternis & affluentibus retributionibus emetatur.

Æquum videtur & pium ad illa vos innovatis litteris invitare, quæ quaſi non incepta à ſuis ferventioribus primordiis non tepeſcant, & eò invaleſcant amplius, quò ſpiritus novitatem cum appropinquante ſalute plenius operantur. Revocati ſi quidem à ſæculi vanitate, ad aratrum miſſa manu, tempus præteritum redimendo, inducimur dignis operibus inſudare. Non expedit conductis operibus vacare otio, quibus dies conceſſa celerius terminatur, quorum actus & veſtigia numerantur, qui ſunt juxta laboris proprii exercicium recepturi. Sub manu igitur cernentis omnia conſtituti, à cujus conſideratione & retributione nec momentum de tempore, nec capillus de capite peribit, lance æterni Judicis ponderanda peccata noſtra caſtigatione voluntaria cohibentes, temporaliter maceremur cum pervigilis profectò ſtudii & prædicationis inſtantia, redditis promtæ obedientiæ dignis votis, ad anteriora indefeſſis conatibus extendamur. Provolutus unuſquiſque ſtatuat ſibi diem, & ſecum cum nocturna quies redierit, ponat diſtrictè calculum rationis, cogitationes, affectiones, intentiones, opera examinans & ſermones, pro impletis humiliter gratias agens Domino; & ſi quid, quod abſit, aliter actum fuerit, de præterito doleat, caveat de futuro: ſupplicans ſibi dimitti debita, & in tentationis laqueum non inducet. Sit ſermo rarior, ſit cautior, ſicque reddetur utilior: ſæpius, ne ad illicita effluat, à licitis temperantius cohibendus, à lima tranſiturus ad linguam, nec putet quiſquam ſermonem liberum facundiam judicari; & aliis cenſeri ſublimior, dum ceteris ſilentibus, ipſe in multiloquii prorupit libertatem, præſertim cum loquendi materiam, loquendi neceſſitas non dederit, nec utilitatem procuraverit audienti. Multum enim ſacrorum librorum multiplices & opportunæ ſententiæ, ſi memoriæ armario fuerint commendatæ, dicendi gratiam adminiſtrant, per quas cum divinæ laudis præconio proximorum ædificatio procuratur: quibus frequentius deductis in medium, præſtatur occaſio, ut de impertinentibus non dicatur, à noxiis recedatur. Quia verò talium auditores doctorum mores aſpiciunt, ut cognoſcant ſi ea ſaltem contingant digito, ad quæ movent, neceſſarium eſt ut compellente quidlibet verbo propoſito, ne fructus operis cum inefficaci ſermonis ſemine deſtruatur, diligenter fiat quod laudabiliter ſuadetur. Mentis ſollicitudo pervigil ſuæ domui utiliter proviſura, in domum ingreſſa proximi non diſcurrat, nec præſumat ſuſpicari & judicare de aliis ſe neglecta, quin potius cum Jacob domi reſidens eradicet, genimina viperarum doloris falce præſcindat, amara & verecunda confeſſione dejiciat. Si quid corruptionis ſenſerit intra mentis viſcera præconceptum, ne viperea ſoboles parentes perimat, prius ſalubriter perimenda. De radice cordis taliter depurati blanda morum quaſi florum facies blandietur, fructum honoris & honeſtatis in exemplum proximis paritura, majoribus reverentiam exhibebit, ſe reddet paribus ſocialem, majoribus ſe conformans, in miniſtrandis obſequiis opportunis nihil huic deerit, id nulla gratia ſui ordinis . . . . . congeriem miniſtrabitur, per eum non blaſphemabitur bonum nomen, de quò dici non poterit, quod pars tam laudabilis non congruat ſuo toto. Hic amator fratrum & amatus à fratribus ſui ordinis, fragrantiam tamquam ager pleniſſimus dilatabit paternæ benedictionis, poſſeſſionem hereditariam inter Dei filios accepturus. Humilis & devota oratio ſemper aſſit, ut aſcendat ante conſpectum Domini velut vernaculus expeditus, excitatus noſtrarum neceſſitatum inſtantia, quas proviſionibus continuatis cæleſtibus & mitigare, & novimus præcidi. Refloreat in vobis zelus ferventior, quem ad nos tranſmiſere primi noſtri ordinis fundatores, ut fratrum per mundi partes dilatata collegia merito & numero augeantur. . . . Et cum ſit mundus totus poſitus in maligno, ſeminate, dilectiſſimi, ex compaſſionis viſceribus ſemina pietatis, averſos fidei miniſterio revocate, revocatos dirigite, de pacis itinerantibus ſcandala ſubmovete, & inſtanter quidquid manus veſtra poterit operetur, pro hujuſmodi juſticiæ & gloriæ manipulos receptura. Inter hæc cum bene vobis fuerit, noſtri memoriam habeatis, pro illis qui vobis ſunt in actis generalis capituli commendati. Ut citius ſubveniatis eidem quod vobis eſt injunctum ſolvere feſtinantes. Valete & orate pro nobis. Datum Viterbii anno Domini M. CC. LXVIII. nonis Junii in capitulo generali.

ACTA CAPITULI GENERALIS Pariſius celebrati anno Domini M. CC. LXIX.

1. IN capitulo de jejuniis ubi dicitur, *Niſi dies natalis Domini ea die evenerit*, uſque ibi, *Præcipuum feſtum fuerit*, deleatur totum & dicatur ſic: Quadrageſimali utimur cibo, niſi in dictis ſextis feriis tantum cum aliquo propter laborem diſpenſaretur, vel in locis in quibus in eiſdem ſextis feriis aliter comederetur, *vel etiam præcipuum fuerit feſtum*.

2. Item, in rubrica miſſæ dominicæ in *Ramis*

Digitized by Google

palmarum, poſt illud, Ut ſignent ſe fratres, addatur: Cum ille qui legit paſſionem pronuntiaverit *Emiſit ſpiritum*, ſileat, & totus chorus proſternat ſe ſuper formas devotè, agens gratias Redemtori, donec facto ſigno à prælato, ſurgat chorus, & lector proſequatur paſſionem. Idem fiat in aliis paſſionibus ubi dicitur *Expiravit*, vel *Tradidit ſpiritum*.

3. Item, in capitulo de itinerantibus, in fine addatur: Si quis fratrum ordinis noſtri per ſe vel per alium ordinationem de ſe vel de alio fratre factam, vel obedientiam ſibi vel alii fratri injunctam, per quamcumque perſonam extra obedientiam noſtri ordinis conſtitutam, quocumque modo procuraverit revocari, vel in aliqua provincia, vel conventu, aut officio, ſeu etiam ſtudio generali poſſe remanere, vel inde amoveri, vel cum perſonis extraneis commorari, ipſo facto ex vi præſentis ſtatuti tam in vita quam in morte ſuffragiis ordinis, & omni voce tam in electionibus, quam in tractatibus eorum quæ ad capitula ſunt mittenda penitus ſit privatus, nec ad prædicta reſtitui valeat, niſi per magiſtrum ordinis vel definitores capituli generalis.

4. Item, in capitulo de domibus concedendis, in fine addatur: Singulæ provinciæ noſtri ordinis, exceptis provinciis Terræ-ſanctæ & Græciæ, dividantur in duas, quam diviſionem magiſter ordinis & definitores capituli generalis immediatè ſequentis, poſtquam inchoata conſtitutio approbata fuerit & confirmata, facere teneantur, & faciant ſecundum modum eiſdem tradendum à ſingulis provinciis dividendis: quem modum ipſæ provinciæ tradere teneantur infra nominatum capitulum immediate ſequens, poſt confirmationem prædictam: & ſi aliquæ provinciæ in modo diviſionis non convenerint, duos fratres mittere teneantur, & mittant, qui in dicto capitulo generali dictis magiſtro & definitoribus referant quæ circa diviſionem viderint expedire. Quod ſi modum diviſionis præcedentem infra memoratum tempus magiſtro & definitoribus non præſentaverint, nihilominus ex tunc dicti magiſter & definitores ad diviſionem procedant, & nomina ipſis provinciis diviſis imponant, & de numero qui non eſt ſtudentium mittendorum ad ſtudia generalia unum diminuant, & quidquid in conſtitutionibus huic ordinationi contrarium vel diſſonum invenerint, corrigant vel immutent. Quod ſi à dicto capitulo magiſtrum aliquo caſu abeſſe contigerit, vicarius ejus cum ceteris definitoribus ad executionem prædictorum procedant. Et ſi memorati magiſter vel ejus vicarius ac definitores ad diviſionem aliquarum provinciarum in dicto capitulo procedere non valerent, nihilominus magiſter per ſe ipſum dividendi dictas provincias plenariam & liberam habeat poteſtatem, & exequatur quàm cito obtulerit ſe poteſtas. Si inter aliquas provincias contiguas de una ad aliam aliquos conventus transferre oportuerit, id faciendi ipſarum provinciarum aſſenſu magiſter ordinis liberam habeat poteſtatem.

5. Caveant priores provinciales & conventuales, ne ſint faciles ad facienda præcepta, niſi urgens neceſſitas id expoſcat.

6. Item, fratres itinerantes litteras teſtimoniales ſecum ferant, quas priores vel eorum vicarii requirant, niſi in die ſui adventus obtulerint eas ipſis.

7. Item, diſtrictius inhibemus, ne alibi quam in infirmariis vel in domibus recreationis, etiam occaſione minutionis ſeu alterius cauſæ cujuſcumque, pulmenta cocta cum carnibus vel condita ſagimine comedantur.

8. Item, caveant fratres itinerantes, ne cibos comedant in quibus evidenter apparent carnes.

9. Item, priores & fratres curam habeant diligentem, quod nomen beati Dominici & beati Petri martyris in calendariis & letaniis religioſorum & ſæcularium annotetur, & quod fiant feſta eorum.

10. Item, tam priores quam viſitatores conſtitutiones de ſedendo in terra pro fractione ſilentii, & de pecunia non portanda, & de non equitando, & curſando arctius faciant obſervari.

11. Item, priores & prædicatores generales & ſocii eorum qui non poſſunt venire ad capitulum, niſi in equis vel curris, remaneant in conventu.

12. Item, diſtrictè præcipimus prioribus & ſubprioribus & eorum vicariis, quod fratres leproſos extra ſepta domorum noſtrarum morantes, infra nativitatem Domini nunc inſtantem revocent, & ſecundum conſtitutiones in fratrum areis collocentur. Quod ſi neglexerint adimplere, ex tunc in ſingulis ſeptimanis duobus diebus in pane & aqua jejunent, donec illud curaverint effectui mancipare.

13. Item, priores vel eorum vicarii definitores capituli generalis tranſeuntes per eorum conventus, euntes & revertentes, deducant vel deduci faciant ad conventus proximos neceſſaria procurando.

14. Item, fratres & priores, quibus crucis prædicatio eſt commiſſa, commiſſionem ſibi factam diligentius exequantur; ſed tam ipſi quam ceteri fratres, cum ſe facultas obtulerit, teſtatores inducant ad eleemoſynam faciendam in ſubſidium Terræ-ſanctæ, & ſint diligentes denunciare ubique in ſuis prædicationibus paſſagium domini regis Franciæ, quod erit in prima ſeptimana ſequentis Maii in portu de Aquiſmortuis.

15. Item, ſingulis diebus profeſtis in miſſa conventuali, poſt *Pater noſter*, cum proſtratione dicatur pſalmus *Deus venerunt gentes* cum verſiculis & orationibus ab illo qui dicit miſſam dicendis, & incipiatur poſt paſcha.

16. Item, priores provinciales & conventuales per generale capitulum abſoluti, vel per provinciale, ad eadem officia in provinciis eiſdem vel conventibus non reſumantur illo anno.

17. Item, ad refrænandum damnoſum apoſtatarum diſcurſum, magiſter ordinis, de definitorum conſilio & aſſenſu, poteſtatem concedit prioribus provincialibus & conventualibus, & eorum vicariis, ut apoſtatas quos infra terminos ſuos invenerunt, undecumque venientes, poſſint excommunicare, capere, ligare, incarcerare,

& alias ſubdere ordinis diſciplinis.

18. Item, concedit & committit eiſdem, ut ſi aliquos ceperint & incarceraverint, ipſos ab excommunicationis ſententia poſſint abſolvere, & rurſum ſi effugerint, poſſint in eos excommunicationis ſententiam renovare: quam ferent in eos conditionaliter ſtatim poſt abſolutionem eorum.

19. Item, de eorumdem definitorum conſilio & aſſenſu concedit ſubprioribus & eorum vicariis, quod in die tractatus eorum quæ ad capitulum provinciale vel generale ſunt mittenda, fratribus qui interſunt tractatui præcipere poſſint, ne prioribus revelent petentes abſolutionem eorum, vel aliis per quos poſſit ad priorum notitiam pervenire.

20. Concedimus provinciæ Hiſpaniæ duas domos. Item, Franciæ unam, Romanæ duas, Teutoniæ duas, Poloniæ unam, Angliæ duas.

21. Abſolvimus priores provinciales Provinciæ, & aſſignamus eum lectorem ſtudio conventus Montis-peſſulani, Teutoniæ, Franciæ, Ungariæ, Poloniæ. Abſolvimus priores conventuales Trecenſem & Rothomagenſem. Item, priorem Trajecti-ſuperioris, qui contra ordinationem definitorum capituli provincialis confirmatus fuit in provincia Theotoniæ. Item, priorem Montis-peſſulani.

22. Aſſignamus ſequens capitulum generale apud Mediolanum in provincia Lombardiæ, & veniant definitores ita tempeſtivè, quod ſint in domo infra octavam Aſcenſionis.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Mediolanum celebrati anno Domini M. CC. LXX.

1. Mortuo priore provinciali vel amoto, qui ejus locum obtinet, teneatur convocare quàm citius poterit electores, & in die ad eligendum aſſignata, prior provincialis eligatur vel poſtuletur, & provinciale capitulum celebretur, niſi prius fuerit celebratum. Quod ſi in die ſtatuta non elegerint vel poſtulaverint, poteſtas providendi ad magiſtrum ordinis transferatur.

2. Prior provincialis per ſe vel per alios, qui tam ſuper priores quàm ſuper fratres in domibus & conventibus ad viſitandum ſibi commiſſis infra tempus à provinciali aſſignatum eidem ex ipſius commiſſione plenariam habent poteſtatem, niſi provincialis ex cauſa reſervet aliqua, teneatur ſingulis annis totam ſuam provinciam viſitare, & iſti quibus vices ſuas commiſerit teneantur ſequenti provinciali capitulo perſonaliter intereſſe.

3. Item, in capitulo de electione prioris provincialis, ubi dicitur: Vices ejus obtineat, addatur: Quod ſi capitulum provinciale ex aliqua cauſa ad conventum alium transferatur, poſt tranſlationem prioris vicarii poteſtas expiret, & prior loci illius ad quem capitulum tranſlatum fuerit, vices provincialis obtineat.

4. Item, in capitulo de gravi culpa, ubi dicitur: Caveat autem quilibet frater, ne proclamet aliquem de crimine, niſi poſſit probare, deleatur totum & dicatur ſic: Caveat autem quilibet frater, ne proclamet aliquem in capitulo de crimine, etiam de auditu, niſi ipſum crimen poſſit probare.

5. Item, in capitulo de raſura, ubi dicitur, Quarta inter Purificationem & Paſcha, addatur: Cùm verò prolixitas temporis inter Purificationem & Paſcha exegerit, addatur alia raſura, & tunc illæ duæ intermediæ fiant partito tempore. Item, in eodem capitulo, ubi dicitur: Decima tertia in feſto beati Dionyſii deleatur totum uſque in finem, & dicatur ſic: Decima tertia in feſto S. Michaëlis, decima quarta in feſto ſancti Lucæ, decima quinta in feſto Quatuor coronatorum, decima ſexta in feſto S. Andreæ apoſtoli.

6. Admonemus quod ſubpriores & alii priorum vicarii vacante prioratu non diſtribuant libros fratrum defunctorum, nec aliquas notabiles mutationes faciant in conventu.

7. Item, quod in oratione *A cunctis*, & in poſtcommunione, quando ad nomen Beatæ Virginis fratres inclinant, inclinati perſiſtant quouſque ſit nomen beati Dominici nominatum.

8. Item, volumus & diſtrictè injungimus quod quilibet prior conventualis ſingulis annis & ſpecialiter in principio ſui regiminis, à quolibet fratre diligenter inquirat, quid habeat, quid debeat, quid etiam debeatur ei, & in ſcriptis redigat, & cum poſtea ſcrutinium de rebus fratrum fecerit, ſi quid auctum vel diminutum fuerit, inquirat de hoc ſollicitè rationem, & faciat quod fratres qui pecuniam ad aliquos uſus habent, illam expendant, & longo tempore non conſervent, & pecuniam illam det conventui, ſi frater non expenderit infra tempus ſibi ad hoc aſſignatum. Et hoc idem obſervent priores provinciales, vel eorum vicarii capituli priores conventuales, quando eos contigerit viſitare conventus.

9. Item, volumus & monemus quod priores provinciales conſtitutionem de ſuis provinciis per ſe vel per alios viſitandis curent ſingulis annis diligentius obſervare.

10. Item, inhibemus diſtrictè ne frater aliquis ſcribat, vel ſcribi faciat, vel emat librum aliquem cauſa lucrandi.

11. Item, inhibemus ne frater aliquis novitius vel profeſſus pecuniam pro libris emendis, vel libros emtos vel emendos ex ea ad uſum ſui deputet, vel donet alicui conventui, ſine prioris ſui licentia ſpeciali. Quod ſi ſecus factum fuerit, totum ſit irritum & inane.

12. Item, injungimus tam prioribus quàm fratribus univerſis, ut ipſi diligenter aſſiſtant inquiſitoribus ad fidei negotium promovendum.

13. Item, inhibemus diſtrictè ne frater aliquis clericus procurator vel alius portet in pera propria pecuniam extra domum.

14. Concedimus provinciæ Hiſpaniæ duas domos, provinciæ Provinciæ unam, provinciæ Lombardiæ unam, provinciæ Romanæ duas, provinciæ Angliæ duas, provinciæ Poloniæ

Digitized by Google

unam: & iſtæ domus ponantur ubi priori provinciali & definitoribus provincialis capituli viſum fuerit; ita tamen quod ponantur ſine præjudicio aliarum provinciarum.

15. Pro venerabili collegio cardinalium & ſtatu univerſalis eccleſiæ quilibet ſacerdos tres miſſas, &c. pro domino JORDANE cardinali defuncto, quilibet ſacerdos tres miſſas.

16. Fratri Bartholomæo Turonenſi, quia ordinationem magiſtri de conſenſu ſuo facere & litteris ſuis præceptoriis non obedivit, & quia in facto cujuſdam teſtamenti fecit unde eſt grave ſcandalum ordini ſubſecutum, & quia in facto illius teſtamenti in excuſationem ſuæ culpæ magiſtrum ordinis inculpavit, ſicut patuit nobis de prædictis per litteras dilectorum fratrum, fratris Thomæ & fratris Rothba & fratris Latini, & iterum per litteras fratris Michaëlis prioris Inſulenſis, & fratris Lamberti Leodicenſis, inquiſitorum ſuper hiis deputatorum, injungimus ei XII. dies in pane & aqua, & ſex pſalteria, & privamus eum ſigillo prædicatoris generalis, & quod voce in omnibus tractatibus ordinis ſit privatus, & quod in ordine non poſſit eſſe prælatus, niſi in omnibus hiis cum eo per generale capitulum fuerit diſpenſatum. Abſolvimus etiam eum à vicaria quam ei commiſerat magiſter ſuper fratres qui vadunt cum cruce ſignatis ultra mare.

17. Aſſignamus ſequens capitulum generale apud Montem-Peſſulanum in provincia Provinciæ.

18. Quoniam per aſſignationem feſti ſancti Eduardi ante feſtum ſanctorum Fabiani & Sebaſtiani irritantur plures rubricæ, ipſum transferimus, ut fiat tertio idus Octobris immediatè ante feſtum Calixti papæ, & omnes rubricæ ad dictum feſtum ſpectantes transferantur ad diem prædictam. In lectionario etiam tam de eo quam de beato Antonio ordinis fratrum Minorum inſerantur lectiones compilatæ de eorum vita, quæ breviariis portatilibus de communi fiant lectiones.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Johannis Vercellenſis.

IN Chriſto Jeſu ſibi cariſſimis univerſis fratribus ordinis Prædicatorum frater JOHANNES eorumdem fratrum ſervus inutilis ac ſalutaribus veſtigiis reddere Domino vota ſua.

Credo vobis utile, & ideo non mihi pigrum, illa repetere ſæpius, quæ veſtræ devotionis profectibus congruant & ſaluti. Scio enim, ſcio inimicorum invidentium turbam, piis actionibus adverſantem, ſcandala ponere juxta iter. Pervigiles igitur eſtote, fratres cariſſimi, circumſpicere ſingulos actus veſtros, factos coram oculis cuncta cernentis. Imminet enim vobis ex ſacris ſcripturis, ſuſceptis remediis ad ipſarum curam, intendere languidis animabus, quæ tanto debet diligentius exerceri, quanto majoribus periculis ſubjacet. Curanda tam interiorum læſio viſcerum, quam exterior infirmitas corporalis. Sit propterea in lege Domini jugis meditatio die ac nocte, ne, quod abſit, & credo quod aberit, doctor inveniatur indoctus, & lingua canum ſpiritualium non morſus afferat, ſed medelam. Aſſit vobis promtæ obedientiæ famulatus, ut non veſter ſenſus in vobis, ſed judicium jugiter præveniat præſidentis. Currat proinde ſtudium actionis de ſinceræ intentionis radice procedens, ne inquinatum aliquid ingeratur calcaneo, abjecta ſtudia malignis inſidiis invadendo, & ne cadat aſcenſor læſis virgulis morſibus venenoſis, ſermo ſit lima præveniente & ſubveniente limatus, aures providas ingreſſurus, ut ferat mores non rumores, non credens leviter, nec faciliter referendo. Sit loquela diſcretionis, ac penſa ædificationis afferat, ſuperflua reſecet, conſolationem adducat. Sic omnia tali ſale condita fient in numero, pondere & menſura. In ſuis gradibus quilibet cognoſcatur, reddatque libra juſtitiæ unicuique quod eſt ſuum, ſuperioribus obedientiam, concordiam paribus, ſubditis diſciplinam. Cum flente fleat, gaudeat cum gaudente. Sit auris patula verbo Dei, armario illud memoriæ recommendans, tempore congruo in ſalutem credentium proferendum, quam ſpinis unuſquiſque ſepiat, ne detractoribus ingreſſus pateat, ne audientem lædat, quem læſiſſe noſcitur proferentem. Argumentoſam apem providus inſpiciat inquiſitor, ut ſicut illa ex floribus conficit mirabile opus ſuum, ſic veſtrum quilibet exempla honeſta ſuſcipiat de converſatione & moribus ſingulorum, quos Deus tamquam ſtellas flammigeras in firmamento eccleſiæ mirificè collocavit. Præterita tempora non pretereant mentes veſtras, quin ad illa tamquam oculata animalia cordis veſtri oculos non flectatis, ea cum propheta in amaritudine cogitantes, & quæ renovari non poſſunt, ne in judicium vobis tranſeant, ſatisfactione dignæ plenitudinis aſtringantur, contra vos teſtimonium non latura. Sint hæc velut calcaria configentia carnes veſtras, ut tempus quod defluit inutiliter, ne dicam damnosè, per accelerata piorum & juſtorum ſtudia redimantur, quæ multiplicantur in opere, dum diebus ſolvitis Domino vota veſtra, interpolationem habeant in fervore, ut zelo fervido creſcente ſuccreſcant; & tanto fiant in conſpectu Altiſſimi gratiora, quanto ea ignis non conſumſerit, ſed conſummaverit caritatis ardens quotidie in altari mentium perfectarum. Scitis enim quod remiſſus in opere quod... inutiliter ſimilis homini ſua opera diſſipanti. Sit ergo vobis aſſidua lectio, oratio fervens, meditatio circumſpecta, maturi mores & motus, animarum zelus, conſilia provida, fraterna obſequia, communicatio gratioſa. Contra ..... ſurgit in ſcandala, ut diſſipet greſſus veſtros, ne vos deducat pariter & adducat unde fratrum ſuorum corruit accuſator. Videte igitur quomodo cautius ambuletis, ne vos damnoſa mora detineat, tollens, & exſuflans celerius: quod contingit dum in laboribus mediis quies venit, & termino appropinquante ..... mercedis remittitur laſſa manus, ſolvitur inſuper militiæ cingulum priuſquam cedat victoribus adverſitas præliorum, nec iſta

refectio quin de vobis credam meritoria ſaluti, ſed ut ſemper ad utiliora promoveam, & inſidias paratas commemorans, ipſam veſtram ſalutem operandam moneam cum timore. Inter hæc cum benè vobis fuerit mei velitis habere memoriam, ut in patientia particeps & labore, participio communicatæ gloriæ non defrauder. Datum Mediolani anno Domini M. CC. LXX. in noſtro capitulo generali.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Montem-Peſſulanum celebrati anno Domini M. CC. LXXI.

1. Statuimus quod in ſingulis provinciis priores provinciales inſtituant vicarios aliquos per totam ſuam provinciam, quibus certas domos viſitandas & corrigendas aſſignent, qui vicarii in domibus ſibi aſſignatis, prioris provincialis, niſi in ipſius præſentia, plenariè gerant vices, exceptis dumtaxat inſtitutione & deſtitutione priorum & lectorum, & iſti vicarii ubique loca ſua teneant, niſi in capitulo dum ab eis vicariæ ſuæ officium exercetur. Illi etiam vicarii teneantur provinciali capitulo intereſſe, & tunc de corpore capituli exiſtant dicti vicarii ſimul cum vicaria, niſi habeant officium prioratus. Hos autem vicarios priores provinciales inſtituant de definitorum capituli provincialis vel majoris partis conſilio & aſſenſu, requiſito nihilominus conſilio priorum illius vicariæ, quæ committenda fuerit, qui fuerint tunc præſentes. Hos etiam vicarios priores provinciales poſſint corrigere, vel amovere, & ſi aliquem ex eis mori contigerit, prior provincialis alium loco ipſius uſque ad provinciale capitulum valeat ſubrogare.

2. Capitulum generale uno anno, & capitula provincialia alio anno, & tertio iterum generale & ſequenti anno provincialia, & ſic deinceps alternatim per annos ſuccedentes generalia & provincialia capitula celebrentur, & quidquid contra ſententiam hujus conſtitutionis repertum fuerit in conſtitutionibus per definitores tertii capituli ſequentis removeatur.

3. Item, in capitulo de itinerantibus in fine addatur: Si quis autem per ſe vel per alium ordinationem de ſe vel de alio fratre factam, vel obedientiam ſibi vel alii fratri injunctam, per quamcumque perſonam extra obedientiam noſtri ordinis conſtitutam quocumque modo procuraverit revocari, vel in alia provincia ſeu conventu, aut in officio ſeu etiam ſtudio generali poni, vel remanere, vel inde amoveri, vel cum perſonis extraneis commorari, ipſo facto ex vi præſentis ſtatuti omni voce tam in accuſationibus aliorum, quàm in electionibus & tractatibus eorum quæ ad capitulum provinciale mittenda ſunt penitus ſit privatus, nec ad prædicta reſtitui valeat, niſi per magiſtrum ordinis vel definitores capituli generalis.

4. Volumus & monemus quod priores conventuales diligenter inquirant, quotiens & quibus fratres juvenes confitentur, & ſi eos inve- A nerint notabiliter negligentes, certos confeſſores aſſignent.

5. Item, declaramus quod omnes ſimul comedentes, ſive in mari, ſive in terra ſilentium ſervare tenentur, excepto uno qui major fuerit inter eos, & ita monemus, & volumus obſervari.

6. Item, caveant fratres ne loquatur per infinitivos, vel alias orationes incongruas, cum ibi loqui non liceat, niſi de neceſſariis menſæ, & per unicam orationem breviter & ſubmiſſe.

7. Item, inhibemus prioribus & fratribus univerſis, ne famulos ſæculares in noſtris domibus commorantes obligent inſimul ad obedientiam, continentiam, paupertatem perpetuò obſervan- B dam: cum hæc tria perſonam faciant regularem.

8. Item, monemus ſtudentes quod ſtudio philoſophiæ minus intendant, & ſtudio theologiæ ſe exerceant diligenter, lectiones ordinarias & ſententiarum ſollicitè audiendo, & priores hoc diligenter faciant obſervari. Studentes etiam in conventibus ubi ſunt, de hiis quæ ad ſtudium pertinent non ſe pluſquam fratres alii intromittant.

9. Item, declaramus quod priores conventuales in die tractatus eorum quæ ad capitulum ſunt mittenda electioni ſocii intereſſe non debent.

C 10. Item, cum magiſter ordinis de definitorum capituli generalis conſilio & aſſenſu conceſſerit ſubprioribus, & eorum vicariis, quod in die tractatus eorum quæ ad capitulum ſunt mittenda, fratribus, qui interſunt tractatui, præcipere, ne prioribus revelent abſolutionem ipſorum petentes, vel aliis per quos poſſint ad ipſorum notitiam pervenire, de definitorum præſentis capituli conſilio & aſſenſu mandat & ordinat, ut ipſi ſubpriores & vicarii ad eamdem diſtrictionem à ſimili teneantur.

11. Item, volumus & monemus quod in die tractatus eorum quæ ad capitulum ſunt mittenda, D ſubpriores vel eorum loca tenentes, ubi ſcrutinium fieri contigerit, de abſolutione vel repetitione prioris cum ſocio prioris & altero fratre, ſeorſum in præſentia conventus ſecretè vota ſingulorum audiant & conſcribant.

12. Item, inhibemus diſtrictè prioribus & fratribus univerſis, ne per perſonas eccleſiaſticas, vel ſæculares mutuo ſe impediri procurent, quominus accedere valeant cauſa prædicationis, confeſſionum & queſtus, ad loca ſibi ab ordine deputata.

13. Concedimus Provinciæ unam domum, provinciæ Teutoniæ unam, Ungariæ unam, Da- E ciæ unam, & ponantur ubi prioribus provincialibus & definitoribus capitulorum provincialium viſum fuerit expedire, dummodo ponantur ſine præjudicio aliarum provinciarum.

14. Iſta ſunt ſuffragia pro venerabili collegio cardinalium, & ſtatu univerſalis eccleſiæ: ut Deus eccleſiæ de ſummo pontifice providere dignetur, quilibet ſacerdos duas miſſas de Spiritu-ſancto. Nihilominus tamen omnes fratres, tam ſacerdotes, quàm alii, ſingulis diebus uſque ad creationem ipſius ſummi pontificis orationem aliquam faciant ſpecialem. Pro domino

Digitized by Google

Preneſtino cardinali defuncto, quilibet ſacerdos unam miſſam. Pro domino rege Franciæ & domino comite filio ejus, & pro regina juniore, quilibet ſacerdos quatuor miſſas. Et ponatur in kalendario in craſtino S. Bartholomæi ſic: *Eodem die obiit dominus* LUDOVICUS *illuſtriſſimus rex Francorum*. Et hoc pronuntietur quando kalendæ leguntur in conventu, &c.

15. Sequens generale capitulum apud Florenciam aſſignamus in provincia Romana, & definitores ita veniant tempeſtivè quod ſint in dominica infra octavas Aſcenſionis.

LITTERA PHILIPPI REGIS illuſtriſſimi Franciæ, quam miſit capitulo generali Montis-peſſulani anno Domini M. CC. LXXI. ſuper morte S. Ludovici patris ſuis, & quatuor aliorum, conjugis ſcilicet, & ſororis, ac ſui fratris, & ſororii Theobaldi, videlicet regis Navarræ.

PHILIPPUS Dei gratia Francorum rex cariſſimis ſibi in Chriſto magiſtro ordinis fratrum Prædicatorum & definitoribus capituli generalis, ac univerſis prioribus, & fratribus ejuſdem ordinis, apud Montem-peſſulanum congregatis ſalutem & dilectionem ſinceram.

O vos omnes qui tranſitis per viam! vos, inquam, cariſſimi, qui per arctam ſemitam paupertatis inceditis, in hac valle miſeriæ peregrinantes, attendite & videte, ſi eſt dolor noſtro dolori ſimilis aut æqualis, quia amaritudine valdè nos replevit omnipotens. Nos in ipſo commiſſi temporalis regiminis & coronæ primordio coronavit tribulatione multiplici: adeo quod inter varias preſſuras, & afflictiones amaras, in arcto poſiti, & vehementer conſternati ſingultuoſos fletus & anxios prodere cogimur ululatus & planctus. Nuper enim ſicut jam pluribus collegiis veſtris expreſſius inſinuaſſe recolimus, inclitæ recordationis præclariſſimus dominus & genitor noſter LUDOVICUS Francorum rex illuſtriſſimus, cujus viridioris vitæ claritas velut ſolis ſplendor inter ſidera præfulgebat ſingulariter inter omnes, cujus memoria ſuaviter redolet, cujus fama ubicumque diffuſa per orbem audientes delectat pariter & loquentes, poſtquam vivificæ crucis ſignaculo inſignitus, Spiritus fervore ſe potenter accinxerat, & ad partes acceſſerat Affricanas, ad errores infidelium barbarorum radicitus extirpandos, quadam corporis infimitate gravatus, ſicut Deo placuit, qui labores ejus conſummare feliciter in ſuo diſponebat obſequio, nobis etiam ægritudine laborantibus valde gravi, tandem chriſtianiſſimè ſuſceptis omnibus eccleſiaſticis ſacramentis, in fide ſincera in Dei dilectione & devotione ferventi anno Domini M. CC. LXX. feria ſecunda in feſto beati Bartholomæi apoſtoli, illa hora qua Dominus noſter JESUS-CHRISTUS Dei filius in cruce pro mundi vita mori voluit, ad extremam horam veniens, & ſuper ſaccum & cinerem accubans, felicem ſpiritum reddidit altiſſimo creatori, quod tamen recitare non poſſumus abſque doloris anguſtia vehementi. Inſuper frater noſter JOHANNES comes   quem non ſolum affectio, & naturæ vinculum, & bonæ indolis primordia, & in ætate tenera magnæ diſcretionis induſtria, cum caritate ſincera reddiderant nobis carum, ac poſt modum princeps egregius cariſſimus noſter ſororius & amicus THEOBALDUS rex Navarræ illuſtris, qui tam laudabilis & tam potens, cum pro fidei negotio militantes ſtrenue ibidem & ſuæ juventutis florem gratiſſimæ Deo in ejus obſequium & ſacrificium offerentes, ... ab hac vita, ſicut Deo placuit, qui prout vult ad ſe vocat ſubjectas ſuæ potentiæ creaturas. Nondum tamen hiis contenta maxime mundanæ hujus plaga peſtilentiæ nos relinquit. Nam cariſſima uxor noſtra ISABELLA regina Franciæ, cujus Deo & mundo amabilis vita erat, in via prædicta, gravi corporis infirmitate detenta, poſtquam omnia devote ſuſceperat eccleſiaſtica ſacramenta, demum die Mercurii ante feſtum Purificationis beatæ Mariæ Virginis vitam præſentem finivit. Unde noſtris prioribus doloribus dolores adhuc inculcantur, ſuſpiria geminantur ſuſpiriis, & gemitus gemitibus cumulantur. Cumque prædictorum Domini genitoris, atque fratris, uxoris corpora precioſa faciamus nobiſcum, ut volumus & tenemur, ad loca ſepulturæ deferri, ſunt aſſiduè in noſtris oculis quaſi clavi, ſitque in noſtris viſceribus quotidie recens plaga. Ad hoc ſuper horum noſtrorum dolorem vulnerum addidit dominus nec pepercit, concidit enim nos vulnere ſuper vulnus, nam plagam capiti inflictam nobis ex reverendiſſimi patris morte, & in utroque latere de abceſſu ſororii atque fratris, & in altera corporis noſtri parte ex amiſſione cariſſimæ conjugis, & quinta plaga cordis non defuit amantiſſimæ ſcilicet mors ſororis. Nam cum ſaltem quaſi raptam de hoc incendio & naufragio erutam ſperaremus, nobis ad tantæ calamitatis aliquale ſolatium remanſiſſe, cariſſimam ſororem noſtram ISABELLAM reginam Navarræ, quæ quaſi ſtella morum univerſitate præcellens reſplendebat in orbe, ipſa tamen amiſſo prius amantiſſimo conjuge, multis poſtmodum terræ mariſque conquaſſata periculis, & procellis afflicta, tandem proprii corporis ægritudine prægravata, ſuſceptis in fide ſincera & devotione præcipua omnibus eccleſiaſticis ſacramentis, die Jovis ante feſtum beati Marci evangeliſtæ diem clauſit extremum, migrans ad illius ſponſi thalamum, quem ſemper deſideraverat regina nobilis, regis regum. O rex gloriæ, rex virtutum, terribilis in conſiliis ſuper filios hominum, ut quid me ſic derelinquere voluiſti tam dilectiſſimi patris & aliorum neceſſariorum meorum ſubſidio & ſolatio deſtitutum, & quaſi omnes fluctus tuos ſuper me totaliter induxiſti, numquid, Domine, Domine Deus, ut me penitus te indignum ſuſceptis aliis à facie tua ejiceres, & abſortum in fluctibus hujus maris & amaris deliciis immergeres in profundum, aut potius miſericorditer tam ardenti tamque multiplici tribulationis igne purgares, pro-

Digitized by Google

bares, & purgatum pariter & probatum ſalubriter erudires? Quantis mundanæ proſperitatis dulcedo miſera reſperſa ſic amaritudinibus, & obſeſſa miſeriis, & quod onus poteſtatis ſit proculdubio brevis vita. Ac deinde ſic inſtructum attrahens & abſtractum erigens ad te ſummum & ſolum bonum . . . . . . mortalium deſiderandum ſingulariter pariter & amandum. Sit nomen tuum in omnibus & ſuper omnia benedictum. Sane quia in adverſis hujus mundi decet & expedit ſpiritum fortitudinis nos habere, noſtramque voluntatem divinis conformare beneplacitis, ac de ipſorum amiſſione vel præmiſſione carorum, congruum in domino remedium conſolationis recipere, in conſpectu Domini pretioſa eſſe ſperatur, & creditur mors ipſorum, qui in ejus fide & dilectione devotè & fideliter obſequendo, ſuas electas animas obtulerunt, & eſſe ſanctum & ſalubre plurimum pro ipſis exorare defunctis, & nobis etiam valde neceſſarium in tantæ calamitatis articulo & ſuſcepti regiminis onere implorare pia ſuffragia electorum. Ad veſtræ caritatis abundantiam, de cujus pietate fiduciam in Domino gerimus ſpecialem, & quam experti ſumus tam patri felicis recordationis prædicto domino clariſſimo & progenitori noſtro, quam & nobis & noſtris, devotis ac familiaribus obſequiis jugiter adhæſiſſe, recurrimus, & affectu cordis humiliter deprecantes, & obſecrantes attentè, quatenus eamdem gratiam quam ad prædictos caros noſtros dum viverent habuiſtis, ſervetis in poſterum, & defunctis ipſorum animas veſtris devotarum miſſarum orationibus, & ſuffragiis, divinæ miſericordiæ commendetis, & ipſorum memoriam ſcriptam habentes in cordibus, & in libris memorialibus, per totum ordinem conſervare perpetuo ac fieri ſolemniter ordinare velitis. Ceterum pro cariſſima domina matre noſtra MARGARITA regina Franciæ illuſtri, pro nobis & pro cariſſimis noſtris fratribus, ſororibus, & liberis, ac totius ſtatu proſpero regni noſtri, ut ad ipſum fideliter gubernandum actus noſtros Rex regum ſalubriter dirigat & diſponat, ipſum attentis precibus Altiſſimum ſtudeatis interpellare devotè. Quid autem ſuper hiis ordinare duxeritis, nobis per veſtras litteras intimare curetis. Datum apud Cluniacum in feſto ſancti Johannis ante portam Latinam anno Domini M. CC. LXXI.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Johannis Vercellenſis.

IN Dei filio ſibi cariſſimis prioribus, ſupprioribus, & fratribus univerſis ordinis Prædicatorum præſentes litteras inſpecturis, Frater JOHANNES eorumdem fratrum ſervus inutilis ſalutem cum augmento continuo gratiæ ſalutaris.

Vobis ſcientibus legem loquor, quos de ſæculi ocio, ne dicam de vanitate ipſius vocavit Dominus ad ſuam vineam excolendam. Spem mercedis ſtatuit, denarium repromiſit in fine hujus diei mercenariæ ad ſuſcipiendam repromiſſam mercedem operarios vocaturus, hos A plane qui ſe per humilitatem mercenarios profitentes, ſtudioſè laboribus, ociis non torpentes, cum perſeverantia terminant curſum vitæ, qui converſionis adeptæ & converſationis honeſtæ manipulos colligunt, ut ſuam operantes ſalutem lucrari à Deo & eſſe lucratores ſatagunt proximorum. Penſate provide, fratres providi, oculata animalia, quid fuiſtis: quia fortè aliquando tenebræ, nunc autem lucis filii, per juſtitiæ ſemitas ambulantes in calles rectos olim de via non recta convertamur, ut per redemtionem jam elapſi temporis, quod revocari non poteſt, ſaltem in mentis amaritudine, illud per pœnitentiam cogitemus, quæ reſtituit univerſa, B & ad ulteriora ita ſatagat unuſquiſque quod pro ſatisfactionis amore dies pauci credantur, qui ad pœnitentiæ juſtitiam ſunt conceſſi. Aſſumat pœnitentis anima orationem & laudem, gratias agens de indultis, & fideliter poſtulans illud, ne in ſuorum dierum dimidio revocetur, donec dies pleni inveniantur in ea, & illic Domino propitio aſcendatur, ubi regnat perpetua gratiarum actio & vox laudis. Curſus ergo noſtrorum emiſſorum & promiſſorum votorum urgentibus divini amoris aculeis celerius explicetur, cupiditatibus, voluptatibus, ſuggeſtis honoribus, ſeu ardentibus affectibus patriæ, vel parentum nullatenus retardandus, extinguendus. C Sed hiis omnibus conculcatis, ad cæleſtia rectius dirigatur. Sed heu licet ſæculum reliquerimus, veſtem induerimus peregrinam, dum à nobis tamen interdum quæritur de qua proſapia originem duxerimus, aut etiam natione, ut ex hiis quid velimus, quid teneamus, certiora prodeant argumenta, à quorum effectibus & ſequela credimur non longius receſſiſſe. Unde, cariſſimi, niſi quia loquela minus provida nos efficit manifeſtos, nec eos neſcire & ignorare convincimur, à quibus per privati amoris vinculum, ut idem cum eis velimus & nolimus, credimus ab emiſſæ profeſſionis rigore relevari? D O filii obedientiæ, quos ſanctorum patrum inſtruunt & inſtituunt monita per capitula frequentius mandata ſcriptis, ut armario tenacis memoriæ conſerventur, ad illa quæſo recurrite, meditantes quæ juxta ſuaſionem ipſorum debeatis agere, quæ vitare. De conſuetudinibus noſtri ordinis approbatis formam fortis aſſumite diſciplinæ, & ea ſervantes quæ moribus ſunt commendata majorum, ſic eorum inhæreatis veſtigiis, ut . . . . finem vitæ quam eos credidiſtis aſſequutos, cum eis pariter attingatis, quorum ad . . . . . meritis, & exemplis refloreat in vobis zelus ferventior ordinis, E quem ad nos tranſmiſere ipſius clariſſimi fundatores, ut fratrum per mundi partes dilatata collegia, & merito & numero augeantur. Provideamus, fratres cariſſimi, cum apoſtolo taliter omnibus omnia fieri, ut de ipſis lucra Domino reportemus, non quærentes evacuandos favores & gratias, quæ ad rem novimus nullatenus pertinere. Sed ea potiſſime quæ ad viciniora ſalutis audientes promoveant & cernentes. Noſtis enim quam leviter mentis humanæ infirmitas ad judicandum pronior, feſtucam conſpiciat in oculo alieno, & ex rerum exteriorum ſpecie per quam ſæpius

Digitized by Google

ſæpius judicia falluntur humana, cogitetur in radice mentium corruptela de qua ſolent talia pullulare, licet illa penitus ignorentur. Et idcirco monemur ex profeſſa regula regulariter obſervanda, ut per nos nihil fiat, quod cujuſquam offendat oculos, ſed id aſſumatur potiſſime in noſtris operis facultate, quod ſanctitatis deceat profeſſores. Si ea, fratres cariſſimi, cum timoris cautela penſentur, quæ ſolent ex humanis judiciis præcipitanter propoſitis provenire, ut videlicet quod ab uno in congregatione poſito minus provide præſumitur, ceteris aliis ejuſdem fraternitatis conſortibus, licet innocentibus & diſperſis per mundi climata, imponatur, timebit ſibi veſtrum quilibet & cavebit, ne ipſe poſſit eſſe occaſio, ut per eum fama boni nominis Dei præveniente gratia fratrum acquiſita meritis blaſphemetur. Sic pacis filius, cum omnibus, quantum in ſe fuerit, pacem habens, ne ad illa ſe audacius erigat, quæ cum ſuæ reprehenſionis nota maculam humano judicio ingerat ordini coram Deo rectis veſtigiis gradienti. In lectionum ſacrarum profundo ac limpidiſſimo flumine veſtra columbina ſimplicitas inſidioſos volatus accipitris conſpiciat rapientis, & in ipſis meditans die ac nocte, recepta de cæleſti irriguo juxta qualitatem audientium opportunis dividat temporibus in plateis, & attendat ad prædicationis exercicium. Zelus fervidus animarum petentibus parvulis frangat panem, nec permittat in via deficere abſque cibo, qui de longiqua viſione diſſimilitudinis advenerunt. Adjiciatur hiis cælitus impetrandis fidelis & fervens oratio, ut ingrediens in conſpectu Domini non diſcedat ab eo, donec Altiſſimus eam reſpiciat, & de ſuæ largitatis affluentia etiam ſuper quam orans meruit largiatur. Inter hæc mei plurimum indigentis & aliorum velitis habere memoriam, qui vobis recommandantur in actis capituli generalis, ut quod vobis imponitur, citius perſolventes cum veſtrorum meritorum augmento, ſubſidia opportuna ſtudeatis aliis impetrare, quæ de veſtris orationum ſuffragiis fide plena inſtantius poſtulantur. Gratia Domini noſtri JESU-CHRISTI vos præſtet eſſe intentos in prædictis omnibus exequendis. Datum in Monte-Peſſulano anno Domini M. CC. LXXI. in noſtro capituli generali.

ACTA CAPITULI GENERALIS Florenciæ celebrati anno Domini M. CC. LXXII.

1. Mortuo magiſtro, vel amoto prior provincialis illius provinciæ ubi ſequens capitulum fuerit celebrandum, vices magiſtri ordinis in omnibus optineat, quouſque magiſter ordinis ſit electus, exceptis abſolutionibus priorum provincialium & conventualium aliarum provinciarum, & tranſlationibus fratrum de una provincia ad aliam, de quibus nullatenus ſe intromittet, niſi forte aliquis frater, non prior provincialis exiſtens, pro provincialatus officio peteretur. Si autem illa provincia tunc priorem provincialem non habuerit, vel infra tempus vicariæ ſuæ eum mori vel amoveri contigerit, prior provincialis illius provinciæ ubi immediatè præcedens capitulum generale fuerat celebratum, vices optineat ſupradictas, & ſic deinceps retrocedendo, donec in aliqua provinciarum iſto modo valeat vicarius inveniri.

2. Prior provincialis ſingulis annis totam ſuam provinciam teneatur per ſe vel per ſuos vicarios viſitare.

3. Item, in capitulo de ſtudentibus ubi dicitur: Quatuor autem provinciæ, deleatur Quatuor & dicatur ſic: ſex autem provinciæ, ſcilicet Hiſpania, Provincia, Lombardia, Romana provincia, Theutonia, Anglia provideant, &c.

4. Admonemus quod in ſingulis conventibus ſingulis ſeptimanis, quando fuerit feria vacans, cantor provideat ut in conventu una miſſa de beata Virgine celebretur.

5. Item, ut fratres omnes tam priores, quam alii ad dominos prælatos eccleſiarum in verbis & factis ſe habeant reverenter.

6. Item, quod conſtitutio de recipiendis noviciis arctius obſervetur, & in ætate ſine cauſa legitima nullatenus diſpenſetur. Quod ſi aliqui de cetero aliquem infra legitimam ætatem receperint contra jura, vel tali receptioni conſenſerint cum effectu, magiſter ordinis de voluntate & ordinatione definitorum privat eos vocibus ſuis in receptione noviciorum, quouſque per magiſtrum vel priorem ſuum provincialem & definitores capituli provincialis fuerint reſtituti.

7. Injungimus autem omnibus prioribus conventualibus, ut modis omnibus provideant & procurent habere omnes indulgentias, & privilegia bullata ad ordinem pertinentia in communi, vel ſaltem eorum tranſcripta ſigillis autenticis ſigillata, vel per manum publicam roborata.

8. Item, injungimus omnibus prioribus provincialibus & conventualibus, quod conſtitutionem de pecunia non portanda, & admonitiones factas de pecunia, niſi pro certis uſibus, & hoc uſque ad certa tempora non tenenda, diligenter faciant obſervari, & tranſgreſſores, ſi quos invenerint, ſevere puniant, ut merentur.

9. Item, diſtrictè injungimus omnibus prioribus provincialibus & definitoribus capitulorum provincialium inſtantium, ut modum aliquem ordinent, per quod fratrum diſcurſus ſolitus arceatur, & illam ordinationem faciant diſtrictiſſimè obſervari, & ipſam ordinationem quam ſuper hoc fecerint, ſcribant magiſtro ad ſequens capitulum generale.

10. Diſtrictè inſuper inhibemus, ne aliquis frater prælatus, vel vicarius, vel quicumque alius, directè & indirectè, audeat impedire ne fratres liberè ſcribant quod voluerint magiſtro & definitoribus capituli generalis.

11. Magiſter ordinis de voluntate & conſilio definitorum dat licentiam ſingulis prioribus, quod de conſilio & aſſenſu definitorum capituli provincialis poſſint mittere ſingulos fratres ad curiam Romanam, proviſo quod illi qui mittentur

ſint homines bene morigerati, & ordinis zelatores, & induſtrii, atque apti ad negotia ordinis in curia cum procuratore ordinis pertractanda, & ſemper ſint in illo conventu, ubi contigerit curiam commorari, & expreſsè prohibemus ne aliquis frater ulterius vadat, vel mittat aliquem fratrem ad curiam præter illos, ſine magiſtri ordinis licentia ſpeciali.

12. Iſta ſunt ſuffragia. Pro domino papa ac ſtatu univerſalis eccleſiæ. Quilibet ſacerdos tres miſſas. Pro domino AMBALDO cardinali quilibet ſacerdos unam miſſam de beata Virgine.

13. Pro domino Hoſtienſi defuncto, qui habebat litteras à magiſtro ordinis, quod fieret pro eo ſicut pro magiſtro ordinis: quilibet ſacerdos tres miſſas, &c. pro qualibet miſſa ſuperius poſita clericus non ſacerdos ſeptem pſalmos cum letania, & converſi centum *Pater noſter* & totidem *Ave Maria* dicant.

14. Abſolvimus priores provinciales Theutoniæ, Ungariæ, Daciæ, Græciæ. Priores conventuales, Romanum, Bayſilitanum, Brunduſinum, &c. & quod immediatè non poſſint reſumi ad eadem officia vel conventu.

15. Sequens capitulum generale in conventu Peſtenſi in provincia Ungariæ aſſignamus, & definitores ita veniant tempeſtivè, ut ſint in loco capituli in dominica proxima capitulum præcedente.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Peſt celebrati anno Domini M. CC. LXXIII.

1. STatuimus quod in ſingulis provinciis priores provinciales, vel eorum vicarii, & definitores capituli provincialis, provincias ſuas per vicarias diſtinguant, ſecundùm quod eis videbitur expedire, quibus ſingulos vicarios præficiant, qui non ſint priores, nec lectores actu legentes, niſi prius à ſuis officiis abſolvantur, requiſito conſilio fratrum præſentium ad dictas vicarias pertinentium, qui ſunt de corpore capituli provincialis, plenarie gerant vices, excepta dumtaxat inſtitutione & deſtitutione priorum & lectorum, & ubique teneant loca ſua, niſi in capitulo dum officium ſuæ vicariæ exercent: quorum poteſtas die præcedente electionem immediatè definitorum capituli provincialis expiret. Hos autem vicarios priores provinciales poſſint corrigere, vel ex cauſa rationabili amovere.

2. Mortuo priore provinciali vel amoto, ad provinciale capitulum prioris provincialis electio vel poſtulatio pertinebit, & in die immediatè præcedente diem aſſignatum ad ſequens capitulum provinciale celebrandum, prior provincialis ſecundùm formam canonicam eligatur, vel etiam poſtuletur, receptis votis à tribus de electoribus, qui primitus habitum noſtri ordinis ſuſceperunt, niſi per communem inſpirationem, vel per compromiſſum ſibi voluerit providere, quod ſi tunc ſibi de provinciali non provideat, poteſtas providendi ad magiſtrum ordinis transferatur.

3. Singulis annis in capitulo provinciali, auditis culpis, fiat ſecretum ſcrutinium in conſpectu omnium ſuper retentione vel abſolutione prioris provincialis, cum expreſſione officiorum fratrum exprimentium vota ſua per tres fratres de corpore capituli, qui primitus habitum noſtri ordinis ſuſceperunt, quod ſcrutinium non publicetur, vel aliter oſtendatur, ſed ſtatim ſigillis definitorum in conſpectu omnium ſigillentur, & per definitorem generalis capituli, vel ejus ſocium, vel per ſocium prioris provincialis in anno quò provincialium ſocius ad generale capitulum deputetur, & hæc eadem forma ſcrutinii faciendi de priori conventuali in tractatu eorum quæ mittenda ſunt ad capitulum provinciale obſervetur, & ſigillo conventus ipſum ſcrutinium ſigilletur. Dictis autem ſcrutatoribus in virtute obedientiæ prohibemus, ne dictum ſcrutinium alicui per modum aliquem revelare præſumant.

4. Si ſocium prioris conventualis euntis ad provinciale capitulum contigerit impediri, antequam iter arripiat ad eundum, conventus alium poſſit eligere loco ejus.

5. Si capitulum provinciale ex aliqua cauſa ad conventum alium transferatur, poſt tranſlationem prioris, vicarii poteſtas expiret, & prior loci illius ad quem capitulum eſt tranſlatum, vices provincialis obtineat. Si autem conventus ille ubi capitulum aſſignatum fuerat vel tranſlatum priorem non habuerit, vel eum infra tempus vicariæ ſuæ mori contigerit, vel etiam amoveri, prior illius conventus ubi provinciale capitulum antecedens fuerat celebratum vices provincialis in omnibus optinebit, & ſic deinceps retrocedendo, quouſque conventus in quò capitulum provinciale fuerit celebrandum priorem habuerit, qui vices provincialis in omnibus optinebit.

6. Item, in capitulo de graviſſima culpa, ubi dicitur: Præceptum eſt patris noſtri Auguſtini, &c. deleatur totum uſque ad finem capituli, & dicatur ſic: Hic carcerali cuſtodiæ mancipetur, & ibidem ſecundum exigentiam culparum, juxta diſcretionem prælati, diſciplinis & abſtinentiis puniatur. Idem dicimus de omnibus illis qui judicio diſcretorum in communi ſine gravi periculo vel ſcandalo tolerari non poſſunt.

7. Monemus, quod priores provinciales vel eorum vicarii non mittant ad ſtudia fratres dyſcolos vel ineptos; & ſi quos tales miſerunt, ſine dilatione ſtudeant revocare.

8. Item, quod conſtitutio de non equitando & de non comedendis carnibus diligentius obſervetur; & qui culpabiles inventi fuerint, per priores provinciales & viſitatores gravius puniantur.

9. Item, quod priores conventuales conſtitutionem de ſilentio tenendo, & de pœnitentia pro fractione ſilentii, & de jejuniis ordinis diligentius faciant obſervari.

10. Item, quod fratres dyſcoli & indiſciplinati ad conventus novos & parvos non mittantur, & miſſi per priores provinciales revocentur, & ponantur, in quibus melius poterunt ſub diſciplina teneri.

Digitized by Google

11. Item, priores provinciales quando aſſignant fratres periculoſos conventibus, qui ignorant conditiones illorum, ſtatum ipſorum prioribus illorum conventuum ſtudeant intimare.

12. Item, nullus prior conventualis apoſtatam alterius conventus recipiat, & ad ordinem ſine prioris provincialis vel ejus vicarii licentia ſpeciali.

13. Item, quod conſtitutio de receptione fratrum converſorum, ſecundum quod ſcripta eſt, obſervetur, & ipſi à prioribus in officiis occupentur.

14. Item, ordinamus & injungimus, quod in quolibet capitulo provinciali fiat ſecretum ſcrutinium de receptione vel abſolutione prioris provincialis, & ſub ſigillo definitorum, expreſſis fratrum nominibus, mittatur ad capitulum generale. Idem etiam fiat de prioribus conventualibus in conventibus ſuis, & ſcrutinium ſub ſigillo conventus mittatur ad capitulum provinciale.

15. Item, volumus & mandamus, quod ſtudentes pecuniam ſibi à provincialibus vel à conventibus aſſignatam non expendant, niſi in libris theologicis, niſi de prioris provincialis licentia ſpeciali. Cùm autem de ſtudio redierint, de receptis & expenſis priori provinciali & conventuali teneantur reddere rationem, ſecundum quod ab ipſis pecuniam receperunt.

16. Item, volumus & mandamus, quod nullus frater habeat veſtes eccleſiaſticas, vel ornamenta, ſeu aliqua paramenta, nec cruces aureas vel argenteas, vel cum lapidibus pretioſis, vel anulos, vel lapides pretioſos: qui autem habuerint, expedire ſe infra tres menſes à tempore notitiæ teneantur: quod ſi non fecerint, illis conventibus de quibus fratres fuerint, aſſignamus.

17. Item, magiſter ordinis de voluntate & conſilio definitorum, præcipit diſtrictè in virtute obedientiæ fratribus univerſis, quod in alchimia non ſtudeant, nec doceant, nec aliquatenus operentur, nec aliqua ſcripta de ſcientia illa teneant, ſed prioribus ſuis reſtituant quam citò poterunt bona fide, per eoſdem priores prioribus provincialibus aſſignanda.

18. Item, volumus & mandamus, quod priores provinciales & definitores capitulorum provincialium, nullum locum recipiant, niſi prius eis conſtiterit, quod ſit locus idoneus pro conventu ædificando, per fratres idoneos ad hoc inquirendum ſpecialiter deſtinatos.

19. Item, tam priores quam eorum vicarii definitores capituli generalis, tranſeuntes & redeuntes per eorum conventus, deducant vel deduci faciant ad proximos conventus, neceſſaria procurando.

20. Concedimus provinciæ Hiſpaniæ duas domos, quarum una ponatur in ſede Urgellenſi; provinciæ Provinciæ unam, provinciæ Franciæ unam, ponendam in Poloniaco; provinciæ Theotoniæ duas, provinciæ Angliæ unam, & omnes ponantur ubi prioribus provincialibus & definitoribus capitulorum provincialium videbitur expedire.

21. Iſta ſunt ſuffragia. Pro domino papa & A ſtatu univerſalis eccleſiæ quilibet ſacerdos tres miſſas, &c. Suffragia pro defunctis. Pro domino AMBALDO cardinali defuncto quilibet ſacerdos unam miſſam; pro fratre Romano defuncto quilibet ſacerdos unam miſſam; pro definitore Græciæ defuncto quilibet ſacerdos tres miſſas, &c. Pro qualibet miſſa ſuperius poſita clerici ſeptem pſalmos cum letania, & converſi centum *Pater noſter* cum totidem *Ave Maria* dicant.

22. Sequens capitulum generale in conventu Burdegalenſi in provincia Provinciæ aſſignamus, B vel in loco ubi ſecundum exigentiam conſilii magiſter duxerit eligendum.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Johannis Vercellenſis.

IN Dei Filio ſibi cariſſimis univerſis fratribus ordinis fratrum Prædicatorum præſentes litteras inſpecturis & audituris, frater JOHANNES eorumdem fratrum ſervus inutilis, in eo univerſa recta peragere, qui regit ſuos & dirigit in ſalutem.

Si juxta Sapientis ſententiam, non debet aliqua diei horæ particula præterire, juſtum videtur C profectò & decens, ut diem noſtræ converſionis in radice tenacis memoriæ conſervemus. Procedant ab eo noſtræ converſationis inſignia, quæ tam generoſo ſervata principio atteſtantur, nihil prætereà fiat quod cujuſquam offendat oculos; ſed ex noſtris redoleat moribus, quod noſtram profeſſam deceat ſanctitatem. Aſſit vobis vox Jacob vitia ſupplantantis, nec manus Eſau à Deo habiti odio adeo dilecti fratris ſui operibus ſocientur, ne propter ammixtionem fermenti, lædatur in aliquo ſinceritas actionis. Agimus D cuncta coram oculis cuncta cernentis, cui omne judicium dedit Pater, ne præſumat aliquis quidquam minus providè agere, librâ rectiſſimi & ſapientiſſimi Judicis ulciſcendum. Nec enim otioſum verbum abſcondetur ab ipſo, de quo reddet quilibet rationem. Hunc timete, fratres cariſſimi, hunc amate, ut amor peccatum depellat, & Dei amor juſtitiam operetur, ſicque per timoris falcem vitium reſecetur, & de virtutum ſacro plantario juſtitiæ germina ex continuatis fructibus refloreſcant. Hæc via eſt juſtis vehi, injuſtis exemplum obſtinatorum, confuſio reproborum . . . . via regia, Regis æterni defenſione muniE ta; & licet arcta, per eam tamen corde curritur dilatato, ſine offenſione plana, ex rectitudine pervia, & ex munditia noſcitur eſſe pulchra. Inter hæc nomen vobis Prædicatorum impoſitum providè cogitetur, ne, quod abſit, ſolum laudabili innitentes vocabulo, re nominis careamus. Teſtes quidem veritatis eſſe debemus, pro Chriſto legatione fungentes, ut ſimus ex ferendo teſtimonio omni exceptione majores, ne dici poſſit cur tanto indigni officio aſſumamus Dei teſtimonium per os noſtrum. Sacrarum igitur lectionum ſtudiis ſollicite, prout noſtri ordinis, cujus zelus ferventior debet in noſtris cordibus jugiter reflorere, inſtituta admonent. Intendamus lecta

Digitized by Google

memoriæ ſtudioſius commendantes, reformentur mores noſtri, per quos in medio perverſæ nationis converſantes, vitæ gaudiis fruamur & radiis fulgeamus. De fide & ſpe, quam Deus in nobis ſine nobis infudit, ſimus parati reddere poſcentibus rationem, docere indoctos, devia ad rectas ſemitas revocare, pacis offerre fœdera, in peccatis errantes corrigere, conſolari mæſtos, omnibus facti omnia, quæ requiruntur quotidie à prædicatoribus veritatis. Servetur inſuper promta obedientia in promiſſis illius firmata exemplis, qui non ſuam, ſed ſui Patris implere voluit in omnibus voluntatem. Sic nihil in eo inveniet inimicus, qui nullum interius vel exterius proprium retinens, tamquam veræ obedientiæ filius, executione ſui arbitrii ſpoliatus, in retributione futura æternarum proviſionum ſpoliis non carebit. Ad impetranda tam neceſſaria oratio fidei nos adjuvet humilis & devota, quæ aſſiduitate ferveat, & intentionis redoleat puritate. Sic utiliter occupabitur tempus, cordis deſiderium pabulo non carebit, de ſe loquentibus aderit præſentia Redemtoris, ceſſabunt frivola, ſæcularia conticeſcent, ædificabitur proximus, Deus laudabitur, & profectus amplior aſſumetur. Ceterum & ſi juxta apoſtolicum teſtimonium debeamus honore invicem prævenire, illis tamen reverentiam ampliorem exhibere nos convenit, quos celſioris dignitatis gradus altior conſtituit clariores. Sane, dilectiſſimi, noſtis quot & quantis pro ſuis beneficiis nobis ex ipſorum devotione collatis ad reſpondendum eiſdem arctius obligemur, quos omnes & ſingulos veſtræ caritati affectuoſius recommendo, vos rogans & monens inſtantius, quatenus quæ pro ipſis vobis in actis capituli fuerint impoſita, curetis devotius & celerius adimplere. Inter hæc mei ſpecialem memoriam habituri, qui pro veſtri cura profectus, quantum mihi Dominus indulgere dignabitur, ſatago laborare, ut ſicut ſum veſtri communicator operis, ita eſſe merear & coronæ. Datum apud *Peſt* in noſtro capitulo generali.

ACTA CAPITULI GENERALIS Lugduni celebrati anno Domini M. CC. LXXIV.

1. MOrtuo magiſtro, vel à magiſterio amoto, prior provincialis illius provinciæ, ubi ſequens capitulum fuerit celebratum, vices magiſtri in omnibus obtineat, quouſque magiſter ordinis ſit electus, exceptis abſolutionibus priorum provincialium & conventualium aliarum provinciarum, & confirmationibus priorum provincialium, quando de ſuis provinciis aſſumuntur, & exceptis tranſlationibus fratrum de una provincia ad aliam, de quibus ſe nullatenus intromittat, niſi fortè aliquis frater, non prior provincialis exiſtens, pro provincialatus officio peteretur. Si autem illa provincia tunc priorem provincialem non habuerit, vel infra tempus ſuæ vicariæ eum mori vel amoveri contigerit, prior provincialis illius provinciæ, ubi immediate præcedens generale capitulum fuerat celebratum, vices obtineat ſupradictas, & ſic deinceps retrocedendo, donec in aliqua provinciarum modo iſto valeat vicarius inveniri.

2. Item, in capitulo de graviſſima culpa, ubi dicitur: Et pœnam recuſat ferre, deleatur totum uſque in finem, & dicatur ſic: Talis de conſilio diſcretorum carcerali cuſtodiæ mancipetur, & ibidem ſecundum culparum exigentiam juxta diſcretionem prælati jejuniis & abſtinentiis, vel ſecundum regulam patris noſtri Auguſtini, ſi magis expediens videatur, exutus habitu ordinis de noſtro ordine expellatur, ſi tamen uſque ad illam horam ſani capitis & integri ſenſus extiterit. Si etiam aliqui ſunt, qui judicio diſcretorum in communi ſine gravi periculo vel ſcandalo tolerari non poſſunt, in carcere recludantur, & ibidem ſecundùm diſcretionem prælati, & ſecundùm culpæ exigentiam puniantur.

3. Fiat de beata Martha feſtum trium lectionum, & magiſter ordinis provideat de officio, & de die.

4. Item, in capitulo de electione prioris provincialis, in fine addatur: Priores provinciales abſoluti, ad illos conventus pertineant, de quibus ſunt aſſumti, niſi magiſter ordinis aliter duxerit ordinandum.

5. Admonemus, quod ſingulis annis in quolibet capitulo provinciali fiat ſcrutinium ſuper retentione vel abſolutione prioris provincialis, & definitores recipiant vota fratrum, & ipſum ſcrutinium ſtatim in eodem capitulo publicetur, & ſub ſigillis definitorum per definitorem vel ejus ſocium, vel per ſocium prioris provincialis in anno provincialium, ad generale capitulum deferatur. Idem fiat de priore conventuali, receptis votis fratrum per ſubpriorem vel vicarium, abſente ſubpriore, & duos fratres qui primitus habitum noſtri ordinis ſuſceperunt, & ſub ſigillo conventus per ſocium prioris ad capitulum generale vel provinciale deferatur.

6. Item, volumus, & mandamus ut conventus grangias & domunculas, ſi quas habent, infra ſequens generale capitulum alienent penitus vel dimittant, niſi de habendo conventu ibidem in poſterum judicio prioris provincialis & definitorum ſpes probabilis haberetur.

7. Inhibemus etiam diſtrictè, ne fratres extra ſepta monaſterii proprietatem domorum vel quarumcumque poſſeſſionum ultra annum retineant ullo modo, ſed alienare vel vendere teneantur.

8. Item, priores provinciales cum definitoribus modum aliquem inveniant, per quem caveatur, ne conventus debitis nimis gravibus onerentur.

9. Item, volumus & mandamus ad ſtudii promotionem, ut conſtitutio de ſtudendo præcipuè in libris theologicis, & admonitiones factæ circa ſtudium in capitulo apud Valentias celebrato anno Domini M. CC. LIX. diligentius obſerventur.

10. Item, inhibemus, ne in conventibus, ubi eſt ſtudium generale, ſtudentes convocationem faciant, niſi fortè ſtudentes provinciarum ſecundum conſtitutionem ad ſtudium miſſi, cum tribus de illa provincia in qua fuerint conveniant

Digitized by Google

ad tractandum de pertinentibus ad ſtudium, & hoc de prioris conventualis licentia ſpeciali.

11. Item, ad promotionem ſtudii, ordinamus quod lectores non occupentur in officiis vel negotiis per quæ à lectionibus retrahantur.

12. Item, quod diligenter inquiratur per priores provinciales de juvenibus aptis ad ſtudium, qui in brevi proficere poſſunt, & eos in ſtudio promoveant.

13. Item, quod talis inquiſitio fiat ſingulis annis per viſitatores in ſingulis conventibus, & referatur capitulo provinciali.

14. Item, quod ad ſtudia ordinis generalia non mittantur fratres, niſi qui bene ſunt morigerati & apti ad proficiendum.

15. Item, quod quando non poſſunt inveniri ſufficientes ad publicè legendum, ſaltem provideatur de aliquibus qui legant privatas lectiones, vel hiſtorias, vel ſummam de caſibus, vel hujuſmodi, ne fratres ſint otioſi.

16. Item, quod fratribus juvenibus aptis ad ſtudium parcatur à diſcurſibus & aliis occupationibus, ne à ſtudio retrahantur.

17. Item, quod fratres qui remanent à ſcholis durè puniantur.

18. Item, quod ipſi lectionis tempore non occupentur fratres in miſſis celebrandis, vel hujuſmodi, nec vadant ad villam, niſi pro magna neceſſitate.

19. Item, quod priores vadant ad ſcholas, ſicut ceteri fratres, quando commodè poterunt.

20. Item, quod lectores vadant ad ſcholas, præcipuè ad diſputationes.

21. Item, quod non fiant lectores, niſi ſint ita ſufficientes, quod poſſint ſine periculo notabili hujuſmodi officium exercere.

22. Item, quod priores & viſitatores & magiſtri ſtudentium ſint ſolliciti diligenter inquirere, qualiter fratres & præcipuè juvenes circa ſtudium occupentur, & qualiter in ſtudio proficiant, & puniant negligentes.

23. Item, lectores quantum commodè poterunt, continuent lectiones ſuas.

24. Item, quod viſitatores ſingulis annis inquirant de lectoribus, quantum legerunt in anno, & quotiens diſputaverunt, ac determinaverunt, & quot conventus ſuæ viſitationis careant lectoribus, & quod circa hoc invenerint, referant capitulo provinciali.

25. Item, in ſingulis provinciis ſingulis annis in quolibet capitulo provinciali ordinetur, qualiter provideatur ſtudentibus ſuæ provinciæ miſſis ad quæcumque ſtudia generalia.

26. Item, viſitatores diligenter inquirant qualiter ſtudentibus provideatur, & deferant defectus notabiles capitulo provinciali, per quod efficax remedium apponatur.

27. Item, provideatur quod quilibet lector tenens aliquod ſolemne ſtudium, habeat baccalarium qui legat ſub eo.

28. Item, quod fratres portent ad ſcholas libros, qui leguntur in ſcholis, ſi habent, & non alios.

29. Item, quod in quolibet conventu, ubi eſt lector, inſtituatur aliquis frater qui diligenter repetat, dummodo ſit in domo aliquis ſufficiens.

30. Item, quod fiant repetitiones de quæſtionibus & collectiones ſemel in ſeptimana, ubi hoc commodè poterit obſervari.

31. Item, monemus quod priores provinciales faciant fieri carceres in omnibus conventibus ſuæ provinciæ, ubi eis videbitur expedire.

32. Item, illi qui mittunt accuſationes ad capitulum generale vel provinciale, modum exprimant, per quem ſciunt, utrum per auditum vel per viſum, & ſi per auditum, utrum ab aliquo qui viderit illud ſciant.

33. Item, caveant diligenter priores ne committant prædicationis vel confeſſionis officium, niſi fratribus ad hoc idoneis, & moribus & ſcientia approbatis, & de conſilio diſcretorum, ſicut in conſtitutionibus continetur.

34. Item, priores ordinent locum aliquem idoneum pro hoſpitibus ad jacendum extra dormitorium, ubi hoc commodè poterit obſervari.

35. Item, prædicatores in ſuis prædicationibus vel poſt prædicationes queſtum pro aliquo non faciant, vel fieri permittant, ne ex hoc notam aliquam incurramus.

36. Item, illa hora qua epiſcopi prædicant fratres à prædicando deſiſtant, niſi fortè de illorum licentia vel mandato ſpeciali.

37. Item, fratres in prædicationibus ſuis populum interdum admoneant, quod decimas & alia jura reddant eccleſiis ſuis, ut tenentur.

38. Item, in teſtamentis perſonas moneant & inducant, ut eccleſiis ſuis parochialibus legata faciant, ſicut decet.

39. Item, perſonas eligentes apud ſuas eccleſias parochiales ſepeliri fratres à ſuo propoſito non avertant.

40. Ordinationem ſtudii Pariſienſis & aliorum generalium ſtudiorum, quoad principales lectores, & bacalarios committimus magiſtro ordinis.

41. Concedimus provinciæ Hiſpaniæ duas domos, unam in Aragonia, & aliam in Portugalia. Item, provinciæ Franciæ unam ponendam in Belnis. Item, provinciæ Lombardiæ unam, ponendam apud Thebenam.

42. Iſta ſunt ſuffragia. Pro domino papa & univerſali Eccleſia quilibet ſacerdos tres miſſas, pro dominis cardinalibus quilibet ſacerdos duas miſſas, pro domino Hoſtienſi quilibet ſacerdos unam miſſam. Suffragia pro defunctis. Pro domino rege Franciæ bonæ memoriæ LUDOVICO & fratribus & liberis ſuis, & pro domina HELIZABET, juniore defuncta, quilibet ſacerdos unam miſſam.

43. Aſſignamus generale capitulum proximum apud Bononiam in provincia Lombardiæ, ad quod definitores veniant dominica infra octavam Aſcenſionis.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Johannis Vercellenſis.

IN Jeſu-Chriſto ſibi cariſſimis univerſis fratribus ordinis Prædicatorum præſentes lit-

teras inſpecturis, frater JOHANNES eorumdem fratrum ſervus inutilis ſalutem, & prævio ducatu cœleſtis gratiæ in viam perſeveranter dirigi ſalutarem.

Quia ſæpius cum utilitate repetitur, & provide obſervatur, quod venerabilium patrum magiſtrorum noſtri ordinis ad ſuos poſteros in ſcribendo fratribus omnibus tranſmiſit auctoritas: ideo veſtros votivos profectus augeri deſiderans, vos ad illa iteratis litteris moneo & exhortor, quibus ſervandis vos voluntate per profeſſionis emiſſæ vinculum ſubjeciſtis. In his verò currere vos omnes oportet, non ſtare, nec retro reſpicere, ſed in anteriora cum indefeſſo conatu dirigere greſſus veſtros, quæ magis ac magis ad obtinendum æternæ vitæ bravium ſtatuant vos vicinos. Expedit propterea, ut unuſquiſque veſtrum currens in hujuſmodi vitæ ſtudio, quantum à ſuæ converſionis & converſationis primordiis profecerit, diligenter lance ponderantis diſcuſſionis examinet, negligentiam & omiſſionem, ſi quas habuit, digna recompenſatione ferventis ſtudii in reſiduo conceſſi temporis redempturus. Appropinquat ſiquidem vox proximæ mortis, poſt quam operari non licet, ſi dies neglecta fuerit opportuna commodata operibus hujus vitæ. Operemur igitur bonum ad omnes, & inter omnes computati, non nobis neglectis, improvide aliis intendamus, quos tenemur diligere, ſicut nos ipſos. Nec enim in proximorum laudabilibus ſtudiis reputabitur ejus vera dilectio, qui ſe ipſum non diligit, ſed negligit potius in propriis actibus, quos Deo devoverat exequendis. Meditemur jugiter, fratres cariſſimi, quantum ab ingreſſu noſtri ordinis obedientia noſtra optato & debito profectu excreverit, ſi ad obtemperandum ſit promtior, ad reverendum humilior, ad ſubjacendum proclivior, ad operandum fortior, tardior ad iram, temperantior ad loquelam. Reddantur itaque exacta diligentia domino vota veſtra, necnon regulares obſervantiæ, ad quas ex providis inſtitutis noſtri ordinis & ſuperiorum monitis obligamur, ne ſi, quod abſit, contingat defluere, negligantur: ſed conemur ad majora, & perfectiora quantum donatum nobis fuerit cælitus æmulemur. Cogitet fidelis veſtra devotio, quanta ſibi mala diſpliceant, quam ardenter, ne invaleſcant ulterius, ſe opponat, quantum ſibi eorum inordinatio ſit moleſta, qui reverentiam ſuperioribus, pacem paribus, ſubportationem inferioribus ſubtrahere non verentur. Sit circa ſacrorum librorum paginam veſtra exercitatio ſtudioſa, ex eiſdem profectus ſuſcipiens ampliores, & veritatis edocta ſententiis, veræ doctrinæ procedat aſſertio, parata refellere falſitates, errores convincere, callida detegere argumenta. Ac demum prædicationis ſonus de ſomno peccati & torporis excitans dormientes, confirmatos in petra fidei dirigens in ſalutem, ab eadem averſos, & ad Chriſti obſequia revocatos, & in ipſius redigens ſervitutem, comitatus puritate vitæ, communione morum placida, converſatione laudabili augeatur. Impendamus juxta profeſſum ordinem curationis remedia vulneratis, conſolemur anxios, & pugnantes contra ſpiri-

A tuales nequitias ad perſeverantiam animemus, ut omnibus facti omnia, illum cum fiducia expectemus, qui cum venerit ſuper erogata reſtituet univerſa. Satagant poſtea mentes noſtræ tamquam ſpirituales ac formales aviculæ pennas induere virtutum, ad contemplationem cæleſtium convolare. Aſſit nobis fervens oratio, ſupplicatio humilis, poſtulatio indefeſſa, ut aſcendat promtius, efficacius ſuadeat, copioſius præmietur, & ut Deus pacis & dilectionis, qui requirit pacificam manſionem, dignetur in noſtris cordibus cum ſeptiformi Spiritus-ſancti gratia habitare. Quantum in nobis fuerit, pacem ſtu-
B dioſius inquiramus, & proſequamur eam tamquam pacis filii invicem & in omnes. Si talibus intenderit ſollicitius noſtra profeſſio, ad ampliorem ſuſcipiendam gratiam diſponemur, pro noſtris patribus nati filii apparebunt, proles cernetur inclyta tanto renata in generoſis actibus filiorum. Ceterum vos rogo, ut pro illis ad exhibenda eis orationum ſuffragia velitis eſſe ſolliciti, qui nobis eorum exigentibus meritis, in actis generalis capituli commendantur, mei jugem habentes memoriam apud Deum, ut ſicut veſtrorum laborum ſum particeps, ita & communicator veſtræ gloriæ efficiar & coronæ. *Datum*
C Lugduni anno Domini M. CC. LXXIV. *kalendas* Junii in capitulo generali.

IN Chriſto ſibi cariſſimo fratri P. de Valentia priori provinciali, fratrum ordinis Prædicatorum in provincia Provinciæ frater JOHANNES fratrum ejuſdem ordinis ſervus inutilis, ſalutem in Domino ſempiternam. Noveritis me recepiſſe litteras ſanctiſſimi patris *ſummi pontificis in hæc* verba:

GREGORIUS *epiſcopus ſervus ſervorum* Dei dilecto *filio magiſtro* ordinis fratrum Prædicatorum ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Nuper in concilio Lugdunenſi duximus ſta-
D tuendum, ut ad eccleſias humilis ſit & devotus ingreſſus, & ſit in eis quieta converſatio Deo grata, inſpicientibus placida, quæ conſiderantes non ſolum inſtruat, ſed reficiat. Convenientes ibidem nomen illud quod eſt ſuper omne nomen, & quo aliud ſub cælo non eſt datum hominibus, in quo ſalvos fieri credentes oporteat, videlicet JESU-CHRISTI, qui ſalvum fecit populum ſuum à peccatis eorum, exhibitione reverentiæ ſpecialis attollant, & quod generaliter ſcribitur, ut in nomine JESU omne genu flectatur, ſinguli ſingulariter in ſe ipſis implentes, ſpecialiter dum aguntur miſſarum ſacra
E myſteria, glorioſum illud nomen quandocumque recolitur, flectant genua cordis ſui, quod capitis inclinatione teſtentur. Ideoque diſcretionem tuam rogamus & hortamur attente, per apoſtolica tibi ſcripta mandantes, quatenus tu & fratres tui ordinis, cum vos populis proponere contigerit verbum Dei, populos ipſos ad præmiſſa efficacibus rationibus inducatis, ita quod proinde retributionis divinæ præmium poſſitis merito promereri. Datum Lugduni XII. kalendas Octobris pontificatus noſtri *anno* III.

Cupiens igitur honorem divinum extollere,

Digitized by Google

& apoſtolicis obedire mandatis, & proximum promovere ad devotionis augmentum, dilectionem requiro & rogo, & eidem licet ex abundanti tenore præſentium mando, quatenus beneplacitum memorati domini papæ perſonaliter exequentes, ordinationem ejuſdem à prædicatoribus veſtro commiſſis regimini faciatis cum opportunis perſuaſionibus exacta diligentia prædicari. Valete, orate pro me. Datum Lugduni III. nonas Novembris anno Domini M.CC.LXXIV. poſt concilium generale domini Gregorii papæ decimi.

IN Chriſto ſibi cariſſimo fratri P. de Valentia priori provinciali ordinis Prædicatorum provinciæ Provinciæ frater JOHANNES fratrum ejuſdem ordinis ſervus humilis ſalutem in Domino ſempiternam.

An noſtram jamdudum pervenit notitiam, quod licet ſanctiſſimus pater pontifex ante concilium, ac eo pendente, multorum clericorum & prælatorum pulſatus fuerit precibus importunis, ut circa ſtatum noſtrum aliquid in concilio immutaret; ipſe tamen tamquam totius ſanctitatis amator & actor, eorum inſtantiam ad exauditionis gratiam non admiſit. Quia tamen paterne nos monuit & induxit, ut per nos aliquid ordinaremus, per quod clamores conquieſcerent eorumdem, nonnulla ut noſtis in generali fuerunt capitulo ordinata, & veneralibus patribus domini Hoſtienſi, & bonæ memoriæ Albanenſi ad hoc à ſummo pontifice deputatis oblata, de fratrum authenticorum utriuſque ordinis, collatione præhabita diligenti, conſilio & aſſenſu, quæ tamen ceteris cardinalibus non fuerunt exhibita, nec oſtenſa, quamquam ea pluries domino papæ retulerint viva voce. Tandem quia concilio terminato, non defuerunt, qui memoratum ſummum pontificem & dominos cardinales ſuper præmiſſis ſæpius infeſtarent, ne ſine nota domini papæ, & veſtra ulterius ſubterfugii locus eſſet, per prædictum dominum Hoſtienſem fuit exhibita Domino papæ & cardinalibus, & coram eiſdem lecta cedula continens infra ſcripta.

» Ordinatum eſt in capitulo prædicto quod quando » epiſcopi prædicant non prædicent ipſi, niſi forte » de ipſorum epiſcoporum mandato vel licentia » ſpeciali. Item, quod fratres in ſuis prædicatio- » nibus frequenter admoneant populum, & indu- » cant quod decimas & alia jura reddant ſuis ec- » cleſiis, ſicut facere tenentur. Item, quod quando » interſunt teſtamentis, moneant, & inducant » teſtatores, ut eccleſiis ſuis parrochialibus faciant » bona legata, ſicut eſt decens. Item, quod à ſe- » pultura eccleſiarum ſuarum parrochialium ali- » quos non avertant. Item, quod priores caveant » diligentiſſime ne committant officium prædica- » tionis & confeſſionum, niſi fratribus ad hoc ido- » neis, & moribus & ſcientia approbatis; & hoc » de conſilio diſcretorum, ſicut in eorum conſti- » tutionibus continetur. Item, dicant fratres præ- » dicatores quod quamvis eis liceat confeſſiones » audire, tamen propter reverentiam prælatorum » parati ſint ad eos habere recurſum, & ipſos re- » quirere ut ipſorum bene placito tam in confeſſionibus audiendis, quam in aliis ad ſtatum anima- « rum ſpectantibus, in populis ſibi commiſſis ſe « regant, & fructum faciant quod intendunt. Item, « ſi prælati aliquos caſus principales ſibi reſervave- « rint in ſuis ſynodis, de illis ſe non intromittant, « ſed remittant confitentes ad ipſos. Item, pro « habenda pace capellanorum, & ad ſatisfacien- « dum eis, quod tam in prædicationibus publicis, « quàm in confeſſionibus privatis monebunt popu- « lum & inducent, quod ſemel in anno confitean- « tur ſacerdotibus ſuis, prout dicit conſtitutio « *Omnis utriuſque ſexus*, &c. Item, ut ſciant ca- « pellani & certi ſint de ſuis parrochianis qui con- « fitentur fratribus, parati ſunt fratres certificare « capellanos, ſive per ſcripturam, ſive per aliquem « alium modum, ſicut ipſi cum eis duxerint ordi- « nandum. Item, quod quando aliquis eligit ſe- « pulturam apud fratres, de funeralibus ſive mor- « tuariis dabunt canonicam ſecundùm diverſas con- « ſuetudines terrarum atque locorum, & ſecun- « dùm diverſas compoſitiones factas in multis locis « inter parrochiales ſacerdotes & fratres eoſdem. « Iſta credunt prædicti fratres poſſe ſufficere; ſed « ſi aliqua videntur vobis addenda, parati ſunt « ordinare & facere obſervari quidquid circa ma- « teriam iſtam mandabitis eis. Hanc autem ordinationem & oblationem adeo dominus papa extulit, approbavit, & commendavit, tam coram cardinalibus, quam alibi, quod, ut firmiter ſuppono, quicumque ulterius contra nos eumdem adierit, circa præmiſſa vel aliquod præmiſſorum patietur repulſam, dummodo ordinata & oblata integrum ab eo ſortiantur effectum. Cum ergo ordini expediat gratiam domini papæ & cardinalium conſervare, necnon & cum prælatis & clericis pacem habere, de zelo veſtro & diſcretione gerens fiduciam pleniorem, dilectionem veſtram affectuosè requiro, & rogo, ac vobis in remiſſionem peccatorum injungo, ut omnia præmiſſa à prioribus & fratribus veſtro commiſſis regimini faciatis exacta diligentia obſervari, ipſis eadem per veſtras litteras quam citò commodè poteritis intimantes. Nec eos gravare debet, quod de requirendis epiſcopis, & ſuis caſibus reſervandis eiſdem ſuperius eſt expreſſum, cum hoc fere in omnibus provinciis obſervetur de facto. Nec caret pondere quod ſupra dicitur requirere: non enim neceſſitatem ſequendi & obſequendi importat, quamquam hoc non ſit omnibus divulgandum, nec etiam ex ſequenti articulo debent moleſtari, quia licet nobis competat confeſſiones audire, & ſubditis parrochialium ſacerdotum, eorum aſſenſu minime requiſito, nobis liceat confiteri, ut tamen vultum pecorum ſuorum curati agnoſcant, & ſervetur ordinatio concilii generalis, ut ad ſemel ſaltem in anno confitendum eiſdem inducantur, vel ab eis obtineatur licentia aliis confitendi conſonat æquitati. Si tamen noſtris monitis & exhortationibus acquieſcere recuſarent, non ob hoc repellendi eſſent à nobis. Quia inſuper grave videtur, ut capellani teneantur euchariſtiam concedere illis, de quorum confeſſione ſibi non conſtat, invitentur ſacerdotes & offeratur eiſdem, quod parati ſunt fratres ordinare modum

per quem certificari valeant de ſibi confeſſis, & ſi non curaverint, erimus excuſati. Conſentaneum eſt etiam rationi, ut in terris in quibus ſolvi canonica de funeralibus conſuevit, ſecundùm conſuetudinem vel tenorem compoſitionis ſolvatur, cum ſuper hoc nulla indulgentia totaliter nos tuetur. Ceterum cum præmiſſis & multis aliis favoribus nulla profeſſio amplius, ut minus dicam, domino papæ teneatur, quam noſtra, ipſum affectuoſius & frequentius fratrum orationibus commendetis. Valete & orate pro me. Datum Lugduni III. nonas Novembris anno Domini M. CC. LXXIV. poſt concilium generale domini Gregorii papæ decimi.

IN Chriſto ſibi cariſſimo fratri P. de Valentia priori provinciali fratrum ordinis Prædicatorum provinciæ Provinciæ, frater JOHANNES fratrum ejuſdem ordinis ſervus inutilis ſalutem cum ſinceræ dilectionis effectu.

Sacræ religionis plantarium, ut fructus uberiores afferat, & divino guſtui offerat dulciores, non ſolum convenit ſalutaribus monitis & exhortationibus irrigari; verum id manum diligentis cultoris exquirit, opportunæ diſciplinæ ſtudio frutices infirmitatis humanæ, quæ in ipſo interdum pullulant, ſollicitius præſcindentem: ne ſi, quod abſit, cujuſquam neglectu in ramuſculos periculosè ſuccreſſerent, impedirent damnoſius pro cujus profectu dum laboratum eſt, & ſudatum .... cariſſimi divinæ pietatis immenſitas quæ peccatores veniens ſalvos facere, neminem vult perire, & deſiderans offerri ſibi populum acceptabilem, non habentem maculam neque rugam, noviſſimis diebus beatiſſimos Dominicum & Franciſcum tamquam dilectiſſimos operarios in medium, in eodem tempore ſimili functos officio deſtinavit, quorum uterque fulgore Sancti Spiritus illuſtratus, & calore ſuccenſus, ut ſibi filii paterna imitantes veſtigia, naſcerentur, ordinem inſtituit, cujus profeſſi potentes opere & ſermone contra poteſtates aëreas ſub aſſumtæ profeſſionis ſignis ſalutiferis colluctantes, hoſtium audaciam repellentes & deducentes ad nihilum ſpirituum potentium malignorum, ab errore viæ ſuæ ſatagerent avertere peccatores, & converſos in viam dirigere ſalutarem. Verum quia ſi inter fratres utriuſque profeſſionis, qui diſcordantes debent ad unitatis fœdera revocare, alicujus turbationis materia oriretur, in eorum periculum, aliorum ſcandalum, & animarum diſpendium multiplex redundaret, venerabilis pater noſter JOHANNES miniſter generalis præfati ordinis Minorum, & eorum ſanctiſſimorum patrum veſtigiis inhærentes, qui ſemper in pacis vinculo utriuſque ordinis procuraverunt ſpiritus unitatem, quorum impoſito nobis officio ſumus licet immeriti ſucceſſores, cupientes per quæ poſſunt incrementa virtuoſarum arborum in ipſarum vel noſtrarum religionum viridario impediri, opportunis proviſionibus... & famæ conſulere, & aliorum profectibus providere, communicando utriuſque ordinis fratrum conſilio diſcretorum infra ſcripta duximus ordinandum. Quoniam periculoſum eſſe dignoſcitur A de ſanctorum meritis diſputare, & amplius vel minus aſſumere de hiis quos dominus coronat, necnon & multitudini derogare temerarium, quare qui in derogationem ſanctorum alterius ordinis, vel generalis, vel univerſalis ſtatus ipſius, ſcienter & publicè linguam ſuam præſumſerit relaxare, puniatur, & nihilominus ſi priori dictum ſuum & gardiano loci illius, ubi exinde ſcandala fuerunt exorta, videbitur revocare, vel alias emendare, per ſuum prælatum cogantur. Illud quoque ſummo opere cavendum, ne quis alicui zelo attrahendi eum ad ſuum ordinem, ſuadeat aſſumtæ religionis egreſſum: & ſi quis B ſit illectus, non recipiatur infra annum in ordine cujus obtentu exivit, niſi de licentia illius ordinis quem reliquit. Adhuc cum inter ſervos non eſt Deus diſſenſionis, ſed pacis, aut nullæ ſunt lites habendæ, aut quam celerrime finiendæ, ſi inter fratres dictorum ordinum ſunt ..... vel impedimentis locorum, per quæ loca eadem congrue ædificari non poſſunt aliqua litigia ſunt exorta, priores provinciales & miniſtri ſuper hoc ſe duxerint recipiendos infra duorum ſpatium menſium accedant perſonaliter, & poſtquam pervenerint infra menſem ea concorditer ſtudeant terminare: qui ſi in unam ſententiam concordare nequiverint, tres arbitros eligant, C qui eamdem quæſtionem infra menſem decidere teneantur, & quæ tres ſimul vel duco ex ipſis decreverint firmiter obſerventur. Si verò prædicti prior provincialis & miniſter ex cauſis legitimis illuc non potuerunt vel noluerunt ſe conferre, committant aliquibus fratribus amatoribus pacis & concordiæ vices ſuas, qui prædicta juxta formam præceptam infra prætaxatos terminos exequantur, & quidquid per arbitros electos ab ipſis ordinatum fuerit, robur optineat firmitatis. Et cum id quod in Romana curia geritur, ad notitiam vicinorum & diſtantium deferatur, ad communem ordinum ſervandam famam, procuratores utriuſque ordinis reſidentes D ibidem, ad inſtantiam aliquorum fratrum ſingularium aut conventus unius non moveant unus contra alium quæſtionem, ſeu à quocumque fratre moveri, ſeu litteras impetrari permittant, niſi provincialis conventus cujus intererit, decreverit aut ſpecialiter de quo agitur velit ibi litigari, procuratori ſui ordinis litteras ſuper hoc direxerit ſpeciales. Quia etiam ordinationibus & inhibitionibus apoſtolicis eſt parendum, ne utriuſque ordinis fratres ad ſcrutationem monaſterii, eccleſiæ, vel oratorii locum non præ- E ſumant accipere loco vicinum fratrum alterius ordinis infra C. vel L. ſcannarum ſpatium per ſedem apoſtolicam prætaxatum, ſine ipſorum licentia & aſſenſu. Rogamus tamen, quod ad talem gratiam faciendam difficiles ſe non reddant, niſi ex diſpoſitione ſituationis loci, nullum vel modicum eis præjudicium generetur. Præterea cum quis cavere debeat, ne alicui faciat quod fieri ſibi nollet, nec electionem ſepulturæ alicujus perſonæ apud fratres alterius ordinis, patris, matris, ſororis mutari, nec legata eiſdem relicta diminui per ſe vel per alium aliquis procurare præſumat. Attendant etiam ſinguli, ne honori

ordinis

Digitized by Google

ordinis improvidè providentes, in contentione, vel æmulatione ſermones proripiant aliorum. Inſuper cum ſecurius ſit conſilium & firmius judicium, quod plurimis ſententiis approbatur, circa obſervantiam ſententiarum excommunicationis & interdicti; ab aliis quam à ſummo pontifice, aut legatis ſedis apoſtolicæ, quibus eſt deferendum ſimpliciter, prolatarum, quæ in dubium revocantur inter fratres utriuſque ordinis, collatione præhabita diligenti, requiſito etiam, ſi neceſſe fuerit, conſilio ſapientum, quantum conſcientia permiſerit, uniformitas obſervetur. Ceterum quia id quod in fidei chriſtianæ religionem committitur, in omnem noſcitur injuriam redundare, inquiſitores hæreticæ pravitatis nullus impediat, vel perturbet; quin potius & ipſi ſibi mutuo & alii eidem in proſecutione officii indefeſſe aſſiſtant. Cum hæc igitur velimus exacta diligentia obſervari, & tranſgreſſores juxta culparum exigentiam debita ultione puniri, de zelo veſtro & diſcretione gerens confidentiam pleniorem, dilectioni veſtræ in remiſſionem peccatorum injungo, quatenus ſuper dictis, & aliis quæ turbationis diſcrimen conſueverint adducere, veſtra ſtudeat diligentia, cum efficacibus monitis & opportunis correctionibus taliter providere, ut ab inchoatis, ſi quæ inveneritis, velocius & cautius recedatur: & ſimilia nullus in poſterum audeat attentare, & ut prædicta in fratribus veſtro commiſſis regimini optatum celerius ſortiantur effectum, ad univerſos conventus veſtræ provinciæ, tranſcriptum præſentium mei ſigilli roboratum munimine diſtinetis: ſcientes quod memoratus miniſter generalis conſimiles litteras miniſtris provincialibus ordinis ſui ſcripſit. Valete, & orate pro me. Datum Lugduni nonis Novembris anno Domini M. CC. LXXIV.

ACTA CAPITULI GENERALIS Bononiæ celebrati anno Domini M. CC. LXXV.

1. Singulæ provinciæ ordinis noſtri, exceptis provinciis Terræ-ſanctæ & Græciæ, dividantur in duas, quam diviſionem magiſter ordinis & definitores generalis capituli immediatè ſequentis, poſtquam hæc inchoata conſtitutio approbata fuerit & confirmata, facere teneantur & faciant ſecundum modum eiſdem tradendum à ſingulis provinciis dividendis: quem modum ipſæ provinciæ tradere teneantur infra nominatum capitulum immediate ſequens poſt confirmationem prædictam. Et ſi aliquæ provinciæ in modum diviſionis non convenerint, duos fratres mittere teneantur & mittant, qui in dicto capitulo generali referant dictis magiſtro & definitoribus quæ circa diviſionem viderint expedire. Quod ſi modum diviſionis prædictæ infra ſupradictum tempus memoratis magiſtro & definitoribus non præſentaverint, nihilominus dicti magiſter & definitores ad diviſionem procedant, & nomina ipſis provinciis diviſis imponant, & de numero ſtudentium, qui nunc eſt mittendorum ad generalia ſtudia, unum diminuant, & quidquid in conſtitutionibus huic ordinationi contrarium vel diſſonum invenerint, corrigant vel immutent. Quod ſi magiſtrum à dicto capitulo caſu aliquo abeſſe contigerit, vicarius ejus cum ceteris definitoribus ad executionem prædictorum procedat: & ſi memorati magiſter vel ejus vicarius & definitores ad diviſionem in dicto capitulo aliquarum provinciarum procedere non valerent, nihilominus magiſter per ſe ipſum dividendi dictas provincias plenariam & liberam habeat poteſtatem, & exequatur quàm cito obtulerit ſe facultas; & ſi inter contiguas aliquas provincias expedire videretur, de una ad aliam aliquos conventus transferre, id faciendi magiſter ordinis liberam habeat poteſtatem.

2. Ordinamus & injungimus, quod in quolibet capitulo provinciali fiat ſcrutinium ſecretè per definitores ejuſdem capituli ſuper retentione vel abſolutione prioris provincialis, & ſub ſigillo eorumdem definitorum, expreſſis nominibus fratrum exprimentium vota ſua, & ad generale capitulum per definitorem capituli generalis vel ejus ſocium ſeu ſocium provincialis in anno provincialium tranſmittatur. Idem etiam fiat de prioribus conventualibus per ſubpriorem vel vicarium in abſentia ſubprioris, & duos fratres antiquiores in ordine, qui in capitulo ſint præſentes in die tractatus eorum quæ ad capitulum ſunt mittenda, & ſigillo conventus in conſpectu omnium ſigilletur, & ad provinciale capitulum tranſmittatur. Dictis autem ſcrutatoribus voluntatum de voluntate & ordinatione definitorum præcipit magiſter ordinis, ne dicta ſcrutinia modo aliquo alicui revelare præſumant.

3. Item, cùm in bono obedientiæ virtus religionis conſiſtat, admonitiones generalium & provincialium capitulorum fratres diligentius ſolito ſtudeant obſervare, & qui negligentes fuerint, per priores & viſitatores ad eorum obſervantiam compellantur.

4. Item, cum favor regum, prælatorum, & principum noſcatur ordini quamplurimum fructuoſus, ab eorum offenſis fratres caveant diligenter, & qui ſecus præſumſerint gravius puniantur.

5. Item, cùm communes omnibus nos deceat exhibere, qui noſtram & omnium ſalutem quærimus & optamus, caveat quilibet, ne loquendo notabiliter de guerris & partibus, nota ſibi poſſit partialitatis impingi.

6. Item, cum ex executionibus teſtamentorum frequenter odia, detractiones, & diſpendia varia incurramus, priores non ſint faciles ad licentiandum fratres ad executiones hujuſmodi recipiendas, niſi ex cauſa rationabili & honeſta.

7. Item, cùm abſentia prioris & ſubprioris conventibus ſit damnoſa, ſubpriores in ſocios priorum non eligantur, niſi alias ad capitulum ex officio ſeu licentia ſint ituri.

8. Item, inquiſitores hæreticæ pravitatis capitulis provincialibus interſint.

9. Item, cùm ex prolongatione capitulorum provincialium conventus in quibus celebrantur non modicum prægraventur, & admirationis no-

ta exterius ingeratur, priores provinciales & definitores provincialia capitula citius ſolitò ſtudeant terminare.

10. Item, conſtitutio de ratione reddenda ſingulis annis ſuis majoribus de pecuniis diſpenſatis, habitis & receptis, arctius obſervetur.

11. Iſta ſunt ſuffragia. Pro domino papa & ſtatu univerſalis eccleſiæ, quilibet ſacerdos tres miſſas. Pro venerabili patre domino BONAVENTURA, quilibet ſacerdos unam miſſam. Pro fratre RAYMUNDO DE PENNAFORTI defuncto, quilibet ſacerdos tres miſſas, &c.

12. Concedimus provinciæ Provinciæ tres domos, ubi priori provinciali & definitoribus videbitur expedire.

13. Sequens generale capitulum aſſignamus apud Piſas in provincia Romana, & definitores ſint ibi dominica infra octavas Aſcenſionis.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Johannis Vercellenſis.

IN Dei Filio ſibi cariſſimis fratribus univerſis ordinis Prædicatorum præſentes litteras inſpecturis, frater JOHANNES eorumdem fratrum ſervus inutilis ſalutem & Spiritus-ſancti gratiam ſeptiformem.

Ad illa cum gratiarum actionibus recolenda vos induco frequentius, quæ reddenda Deo continuatis obſequiis veſtra labia voluntariè diſtinxerunt. Cum enim Dei beneficia nobis indulta novis largitionibus per momenta temporum continuè innoventur, indignum videtur & ultrici pœna puniendum, ſi ſomnum capiat manus remiſſior tot & tantis donorum reſpectibus excitata. Nec iſta refero de veſtris non ſentiens profectibus viciniora ſaluti, ſed vos invito potius ad anteriores conatus, ut priora poſterioribus ſucceſſibus augeantur pariter & ſerventur, & appropinquante repromiſſa mercede, inſtet ferventius operi vigilantia operantis. Aſſit igitur vobis obedientia promtior, ordinationes præſidentium impletura, quia non ſunt mandata gravia, quæ levigat æternorum retributio præmiorum. Non abundet ſenſus noſter in nobis, ſed jugiter nos effectis divinis præveniens, noſtra propria vota tollat, & ſtabiliat aliena, ut quæ in Chriſto fuiſſe novimus, per ipſum ſervi quæ novimus perſolvamus. Diligatur emiſſa profeſſio paupertatis, oſtendatur ſignis, actibus comprobetur, pulſata neceſſariorum defectibus illæſa permaneat, ſciat deficere, noverit abundare, noſtrorum prædeceſſorum ſtabiliatur exemplis, ſervetur doctrinis, monitis roboretur. Invigilet ſacrarum litterarum ſtudiis veſtra profeſſio, locans in memoriæ tenacis horreis quæ in cibos animæ parvulis petentibus opportunis temporibus largiatur. Loquamur propterea de Deo, & cum Deo frequentius, ut quod prius in cordium affectum venerit, tranſeat poſtmodum in effectum, gratioris ſermonis colloquio ſalubriter depromendum. Mores noſtri ſint verbis conſoni & conformes, ut opere vicaria manibus lingua concordans, efficaciora faciat ad ſalutem, quæ ſine reprehenſionis morſu cernuntur in publicum prodiiſſe: quia ſic prædicationum ſemina talibus firmata radicibus, ſatore recedente, non cedunt, converſionis Deo fructus longioribus temporum curriculis uberius paritura. Præcedant diſcretionis palpebræ noſtros greſſus, ut deferentes dignitati pariter & ætati, illos præveniamus honore, quos conditiones hujuſmodi reverentia dignos reddunt. Inter quos, ſi quos contigerit aliquotiens inveniri, quorum actio ſuis gradibus non concordet, ſi de correctione ſperatur ipſorum, tamquam patres ſeorſum tam humiliter quam rationabiliter obſecrentur. Via pacis, quam hic reliquit Dominus, teneatur, nos ad pacem quæ omnem ſenſum ſuperat perductura: ſicque reſideat in noſtrorum cordium plantario per amorem, ut operum exteriorum conſecrata ſtudiis, & interius fulgeat coram Deo, & exterius cernentibus prodeat in exemplum. Et quia mundus totus eſt poſitus in maligno, & corda hominum odioſis ſunt inflammata ſciſſuris, eos ita reducatis ad pacem, & ad injurias mutuò remittendas, ne declinantes in partem mediatoris & reconciliatoris officio judicemini ſpoliati, & ne curramus in vacuum, examinationi ſingulos dies ſubdere nos, ut videamus quid nobis deſit, & in quibus profecimus, prout donatum nobis fuerit, cælitus cogitemus; ſi videlicet ſimus in devotione ferventes, in ſtudio continuato pervigiles, ordini inſtantes, proximorum bonis congaudentes, & eorum infirmitatibus condolentes, ad obedientiam promti, puritati manuum intendentes, confeſſionis gratia ſæpius errata corrigentes, à præcipitio linguam, ab inconſideratione ſermonem. Ceterum cum ex affluenti & influenti largitate divina cuncta bona oporteat nos habere, illius debemus frequenti & fervent oratione poſtulare ſuffragia, qui cum perſeverantia vult pulſari, qui cum petentem improbè non abhorret, ſed ipſum potius ad petendi improbitatem inducit, indulturus eſt quæ taliter poſtulantur. Oportet nos, in Chriſto mihi cariſſimi, in iis meditari, iis intendere, iis adeſſe, ut fideles veſtræ preces & humiles Deo gratæ fiant, expiatis veſtris mentibus, per talia munera gratiores. Sentiant illi qui in actis generalis capituli vobis commendati ſunt, ſibi veſtrarum orationum ſuffragia profuiſſe, pro ipſorum optatis remediis, quantum vobis conceſſerit Dominus, celerius perſolvenda. Mei quoque, qui ſum veſtris ſervitiis & profectibus deputatus, cùm in hoc veſtrum ſpecialiter agatur negotium, habere velitis frequentius memoriam apud Deum, ut ipſe à quo facta ſunt deſideria, recta conſilia & juſta opera, mentem noſtram ſanctificet, in conſulendis rectificet, dirigat in agendis, ut ad veſtrum & meum profectum inveniatur utilis labor meus, dignus ampliori gratia & mercede, cum optatos ſucceſſus cæleſtis gratiæ circa me conſpexero veſtris adjutus orationibus reflorere. Datum Bononiæ in capitulo generali anno Domini M. CC. LXXV.

ACTA CAPITULI GENERALIS Piſis celebrati anno Domini M. CC. LXXVI.

1. IN capitulo de jejuniis, ubi dicitur : Et vigiliam Johannis-Baptiſtæ, Petri & Pauli, Jacobi, addatur Beati Dominici.

2. Prior provincialis provinciam ſuam totam per ſe, ſi potuerit, vel per vicarios idoneos teneatur annis ſingulis viſitare, quibus auctoritatem ſuam committat, prout ſibi videbitur expedire.

B 3. Monemus quod conſtitutionem de rebus fratrum ſingulis annis ſuis prioribus expandendis, & de ratione reddenda de pecuniis & rebus aliis quæ diſpenſantur per fratres, priores & vicarii diligenter obſervent, & faciant obſervari, & qui facere neglexerint, durius puniantur.

4. Item, ordinamus, & diſtrictè injungimus, quod nullus frater pecuniam recipiat ſine prælati ſui licentia, qui receperit habita opportunitate ſtatim prælato ſuo repræſentare teneatur. Quod ſi infra triduum facere neglexerit, & vi C præſentis ordinationis, ipſa pecunia ſit privatus, & ad conventum de quo fuerit devolvatur, nec prior vel vicarius reſtituere ſibi poſſit.

5. Item, ordinamus, & diſtrictè inhibemus, quod fratres pecuniam non habeant, nec teneant, niſi ad certos uſus, de prælatorum ſuorum licentia deputatam, quam in alios uſus eis non liceat commutare, quam etiam infra breve tempus ſibi à ſuis prioribus vel eorum vicariis aſſignandum in uſus prædictos expendere teneantur, alioquin ex vi præſentis ordinationis in omnibus prædictis caſibus ipſa pecunia ſint privati, & ad conventum ſuum ſine ſpe reci- D piendi devolvatur; & priores & vicarii prædicta faciant obſervari, & exequi ſtudeant diligenter. Qui autem negligentes fuerint, artius puniantur. Priores & vicarii quicumque ad prædictam ordinationem ſervandam ſimiliter obligantur de pecuniis ſibi datis: quam ordinationem priores provinciales circa priores & vicarios diligenter faciant obſervari.

6. Item, inhibemus prioribus & fratribus univerſis, ne faciant inductiones in electionibus faciendis, qui verò contrafeciſſe deprehenſi fuerint, per triennium omni electione priventur.

7. Item, magiſter ordinis de conſilio & aſſenſu E definitorum interdicit prioribus & fratribus univerſis, ne aliquem profeſſum in ordine heremitarum S. Auguſtini, S. Guillelmi recipiant, cum nobis per dominum papam in virtute obedientiæ fuerit ſpecialiter interdictum. De ordinibus autem Ciſtercienſium, Saccatorum, Carmelitarum, Servorum ſeu fratrum B. Virginis, nullum recipiant ſine ſuorum priorum provincialium, vel ipſius magiſtri ordinis licentia ſpeciali. Qui autem contra fecerint, vel facienti conſenſerint, XII. dies in pane & aqua jejunent, nec cum ipſis poſſit per aliquem, niſi per magiſtrum ordinis, diſpenſari. Qui autem in conventibus A ſuis aliquem de prædictis ordinibus receperunt; vel receptioni conſenſerunt, VI. dies in pane & aqua jejunent pro quolibet ſic recepto, cùm hoc in generali capitulo Bononiæ fuerit interdictum.

8. Item, priores & fratres alii, quibus Turcis prædicatio eſt commiſſa, commiſſionem ſibi factam cum diligentia exequantur, & tam ipſi quàm alii fratres cùm obtulerit ſe facultas, teſtatores inducant ad eleemoſynam faciendam in ſubſidium Terræ-ſanctæ.

9. Item, monemus quod litteræ ex parte conventus, & maximè quæ commendationem vel teſtimonium contineant perſonarum, non de facili concedantur; & ſi concedere oportuerit, non ſigillentur, niſi prius in capitulo fuerint lectæ.

10. Item, monemus ne prædicatores generales multiplicentur de facili, & in eorum inſtitutione forma in conſtitutione tradita diligentius obſervetur.

11. Item, admonemus, quod priores provinciales & vicarii & viſitatores advertant diligenter, ſi quas invenerint curioſitates in picturis & cælaturis lapidum vel lignorum, in corrigiis, fibulis, cultellis, ſigillis, baculis, veſtibus, & hujuſmodi exceſſus diligentius corrigant & emendent.

12. Item, priores, lectores, & fratres alii ad promotionem ſtudii diligenter attendant, & qui negligentes reperti fuerint, per priores provinciales vicarios & viſitatores ſeverius puniantur.

13. Item, interdicit magiſter prioribus fratribus univerſis, ne aliquis vadat ad curiam domini papæ ſine ipſius licentia ſpeciali, qui autem de licentia ipſius venerint, vadant pedites & ſecundùm formam ordinis, & litteras de licentia ſecum deferant.

14. Item, volumus & mandamus, quod in provinciis, ubi non eſt copia lectorum, lectores quamdiu poſſunt lectoris officium exercere, non occupentur in officio prioratus, niſi ex cauſa multum neceſſaria & urgente.

15. Item, tranſcriptum litterarum ſummi pontificis directarum capitulo generali definitores & ſocii priorum ſecum ferant ad ſuas provincias & conventus.

16. Item, monemus & volumus ne vicarii provinciarum dent alicui licentiam loquendi in menſa, nec in pœnitentia ſilentii menſæ diſpenſent.

17. Item, volumus & mandamus, quod legenda beati Petri martyris à venerabili patre patriarcha Jeroſolymitano ad petitionem magiſtri ordinis compilata, in omnibus conventibus habeatur, & ut habeatur priores provinciales ſint ſuper hoc diligentes.

18. Iſta ſunt ſuffragia. Pro domino papa quilibet ſacerdos tres miſſas, & quilibet conventus unam de beata Virgine. Pro dominis cardinalibus, & ſtatu univerſalis eccleſiæ, & officialibus Romanæ Eccleſiæ quilibet ſacerdos tres miſſas. Pro domino papa GREGORIO felicis recordationis quilibet ſacerdos tres miſſas, &c.

19. Concedimus provinciæ Hiſpaniæ unam domum in regno Legionis, Romanæ provinciæ unam, Teutoniæ unam, provinciæ Angliæ duas;

Digitized by Google

unam, ponendam in Hibernia, aliam in Scotia. Item, provinciæ Provinciæ unam ponendam in civitate Albienſi, ſi priori provinciali & definitoribus videatur expedire.

20. Item, priores vel eorum vicarii definitores generalis capituli tranſeuntes per eorum conventus euntes & redeuntes deducant, & deduci faciant de conventu ad conventum eis neceſſaria procurando.

21. Sequens capitulum generale aſſignamus in provincia Provinciæ apud Burdegalam, & definitores ſint ibi infra octavas Aſcenſionis. Prioribus qui non venerunt ad capitulum, nec ſe excuſaverunt, injungimus tres dies in pane & aqua, quatuor diſciplinas, & quatuor miſſas.

LITTERA DOMINI INNOCENTII papæ quinti anno M. CC. LXXVI. qui fuit de ordine fratrum Prædicatorum.

INNOCENTIUS epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis magiſtro & fratribus ordinis Prædicatorum ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

In loco ſollicitudinis & ſpecula ſupereminentiæ paſtoralis cæleſti diſpoſitione ſedentes, penſamus onus inæquabile humeris noſtris incumbens, quo univerſis reddimur ex officio debitores, & de rationis calculo in conſpectu judicis omnia videntis, ne in furore nos arguat, vel in ira corripiat, formidamur. Convertimus itaque nunc ad homines, quos in mundo velut oves Paſtor bonus congregat, & pia miſeratione deducit, qui nos intra gregem veſtrum à tenera ætate vocare dignatus, ibi nos ſanctæ paupertatis deliciis enutrivit, qui in diebus voluntatis ſuæ nos ex illo ſuſtulit, & ex ovibus quæ cibo quietis dulciori paſcuntur adduxit in montem ſollicitudinis & laboris. Convertimur, inquam, & petimus à vobis orationis auxilium, ut Deus omnipotens de habitaculo ſancto ſuo jugiter reſpiciat vias noſtras, det nobis in diebus villicationis noſtræ, ut poſſimus virtute . . . . . irrumpere iniquitates, qui tremendæ poteſtatis ejus imperio ſumus in throno judicis conſtituti. Viſitet in miſerationibus ſuis miniſterium noſtrum, dare pacem populis, erroribus legem, moribus diſciplinam eccleſiæ ſuæ unitatem, & decorem viriliter cuſtodire, atque in omnibus hiis laudi ejus offerre magnificentiam & honorem, ut tandem cum grege nobis tradito ſuſcipiamus centuplum retributionis cæleſtium præmiorum. Quamvis autem abſentes corpore congregationi veſtræ, ſpiritu tamen & conſideratione præſentes, & unanimi deſiderio ſociati, univerſitatem veſtram rogamus & hortamur in Chriſto, qui ſtat in medio veſtrum, juxta promiſſionem ineffabilem oris ſui, quatenus ad ſanctæ religionis conſtantiam, altiſſime in quam fundati eſtis & ſtabiliti, ad paupertatis amorem, ad fervidæ caritatis compagem, ad implementum miniſterii veſtri prædicationis verbi Dei, cui vos & acceptione nominis & firmitate profeſſionis nexibus alligaſtis, ad animarum ſalutem in venandi labore atque ſolertia capiendi ad fructus qui non pereunt in arca Domini congregandos ad vineæ Domini electæ cuſtodiam, & captionem vulpecularum illam demolientium, & cætera quæ Dei ſunt & Chriſti ejus tota veſtrorum cordium ſuſpiret intentio. Porrò & ſi cuncta quæ laudem ordinis veſtri ſapiunt & honorem, conſultè geri per veſtram induſtriam exiſtimemus; tria hæc inter cetera oculis apponimus. Primum ut in locis multis, aut nimis inſignibus vos domorum vaga & numeroſa conſtructio, ac conſtructarum etiam tranſlatio non delectet, cum domos veſtras celebres & conventus talis locorum novitas viris bonis incontinenti evacuet, & mentes veſtras non modicum inquietet. Alterum, ut ſuper fratribus recipiendis ad ordinem veſtra incauta maturitas non labatur, ſed tales deliberatione debita præambula diſcretio veſtra mores hominum ſufficientiamque ponderans eligat admittendos, qui vaſa electionis in domino fructuoſis operibus repræſentent. Reliquum, ut delinquentibus notabiliter & violantibus ipſius ordinis inſtituta veſtra correctio non ignoſcat, nec ipſorum exceſſibus veſtra indulgeat diſciplina. Sed cum mores interdum reatus vitient incorrecti, ſic virga veſtra corripiat & baculus puniat inſolentes, ut culpis eorum ſalubri providentia caſtigatis, interiorem in ipſis hominem conſolentur. Nos quidem etſi meditationum ſedulitas & laborum multitudo circumfluat, de vobis tamen & ordinis veſtri profectibus inter cetera ſollicitam mentem gerimus, & rationis affectum, ut apponat vos dominus dilatare in odorem vitæ, in vitam, & magis ac magis in ſalutem populorum expendere lumen veſtrum. Ipſo quoque præſtante veſtram adhibete curam, ut noſtris ſecundum beneplacitum ſuum adjuti præſidiis, creſcatis in domo Domini, & temporalibus non deſtituti auxiliis, proficiatis in ipſo ſpiritualibus incrementis. Datum Lateranis VI. idus Maii pontificatus noſtri anno primo.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Johannis Vercellenſis.

IN Chriſti viſceribus ſibi cariſſimis univerſis fratribus ordinis Prædicatorum præſentes literas inſpecturis, frater JOHANNES eorumdem ſervus inutilis Spiritus-ſancti deduci gratia, & in æternam gloriam introduci.

In ſæculorum fines noſtri ordinis primordia humilia recolentes, ipſius nunc cernimus cæleſti providente gratia propagines ſuper terræ latitudinem dilatatos, in tantam progeniem excreviſſe, ut de ipſius felici germine ad ſui curam regiminis ſummum pontificem ſibi aſſumſerit eccleſia ſacro-ſancta. Ecce fons parvulus crevit in flumen maximum, & in aquas plurimas redundavit. Magnus Dominus & laudabilis nimis reſpexit humiles de ſublimi, ut de ſe humilia ſentiat unuſquiſque, & qui gloriatur in Domino glorietur, promotionis gloriam ex radicis abjectione humilis copioſius recepturus. Ad hoc nos inducit, invitat, & provehit proſecutio nobis

Digitized by Google

indulta cælitus, ſingularis profeſſio, humilis aſſumta extremæ mendicitas paupertatis, difficilis reſponſio in diſtricto judicio pro omnibus quæ nobis Dominus tribuit abundanter, volens ut quanto quilibet majoribus donis gaudet, tanto ſe reddat humilium & multiplicium ſtrenuum debitorem. Sit igitur ad obediendum promtior, ad compatiendum præſtantior, ad miſerandum pronior, vigilantior ad orandum, ſit lectioni inſtantior, in prædicatione ferventior, in converſatione humilior, ad iram tardior, moderatior in ſermone, ita quod ex loquela improvida & partialitatis alicujus denigrata rubigine à noſtrum quolibet propulſata, nulli de ipſo quærendi præſtetur occaſio, de qua proſapia originem duxerit, aut etiam natione, quin potius ab eodem illa dicantur & fiant quæ nullius offendant animum, ſed noſtram clarius profeſſam reluceant ſanctitatem. In ipſo inſuper zelus ferventior ordinis refloreſcat, quem tranſmiſerunt ad poſteros ipſi clariſſimi fundatores, ut fratrum per mundum dilatata collegia & merito & numero augeantur. Etſi omnibus aſtricti ſumus vinculo caritatis, ita ut non excludantur etiam inimici, potiſſimè tamen eccleſiarum prælatis ſumus obligati, quos dignitatis ſtatus reverendos efficit, & auctoritas ſtatuit honorandos: Hii enim, dum talibus noſtris benevolis miniſteriis ad nos diligendos affectuoſius inclinantur, ad noſtrum amorem commiſſos ſibi populos efficiunt promtiores, ex ore noſtro Dei verbum devotius audituros. Hii ſic affecti veſtris obtinendis gratiis non ſe opponunt, nec nobis adverſantibus adjunguntur, ſed potius ſtant pro nobis. Hii nos in Chriſto carius amplectuntur, quorum noſtra ſibi probant requiſita ſuffragia profutura. Inter hæc cum benè vobis fuerit, ſanctiſſimum patrem & dominum ſummum pontificem ferventius & frequentius Patri ſpirituum, veſtrarum orationum vehiculis præſentetis, eidem humiliter ſupplicantes, quod ipſa pia miſeratione inter curas multiplices eumdem multipliciter diſtrahentes dirigat, promoveat, & conſervet ad meritorum cumulum ordinis noſtri, præconium, & exultationem fidei orthodoxæ. Mei quoque pro vobis quantum mihi indulget dominus fideliter laborantis jugem apud Deum memoriam habeatis, miſſas & aliarum orationum ſuffragia injuncta vobis in actis capituli generalis celerius perſolventes. Datum Piſis in capitulo generali anno Domini M. CC. LXXVI.

ACTA CAPITULI GENERALIS Burdegalæ celebrati anno Dom. M. CC. LXXVII.

1. PRiores provinciales cùm fuerint abſoluti, ad illos conventus pertineant de quibus fuerunt aſſumti, niſi per ſuperiores ſuos aliter fuerit ordinatum.

2. Monemus quod lectores ordinarii in conventibus prius legant de textu bibliæ quam ſolebant, & ſemper lectio bibliæ aliis lectionibus præmittatur.

A 3. Item, admonemus quod interdictum factum à magiſtro ordinis in præcedenti capitulo generali Piſis celebrato de non recipiendis alterius religionis profeſſis, ſecundùm formam ipſius interdicti arctius obſervetur, & priores provinciales ſine magna cauſa recipiendi licentiam non concedant in hiis, in quibus eiſdem diſpenſandi auctoritas eſt permiſſa.

4. Item, in ſingulis conventibus aſſignentur tres depoſitarii per conventum, qui ſine licentia prioris, vel ejus vicarii, recipiendi, oſtendendi, ſeu etiam reddendi depoſita non habeant facultatem, nec prior vel ejus vicarius ſine ipſis.
B Quod ſi aliquem prædictorum depoſitariorum abeſſe vel impediri contigerit, clavis ejus tradatur illi quem prior vel ejus vicarius aſſignaverit de conſilio diſcretorum: & caveatur ſemper, ne ſimul teneat aliquis plures claves. Præter autem iſtam ordinationem nullus frater depoſitum audeat recipere vel tenere.

5. Item, priores provinciales & conventuales & eorum vicarii in pœnitentiis in capitulo injunctis, ſine cauſa legitima non diſpenſent.

6. Item, conſtitutio de ingreſſu mulierum ad clauſtrum, oratorium, & alias officinas arctius
C obſervetur: & qui culpabiles circa hoc inventi fuerint, gravius puniantur.

7. Item, conſtitutio de non recipiendis noviciis ſine ætate perfecta diligentius obſervetur, & in ætate ſine cauſa valde legitima nullatenus diſpenſetur. Quod ſi aliqui de cetero infra ætatem legitimam aliquem receperint, vel tali receptioni conſenſerint, cum effectu ſint privati vocibus in receptione novitiorum quouſque per magiſtrum ordinis vel per priorem provincialem ſuum, & definitores provincialis capituli fuerint reſtituti, & nihilominus qui contra hoc deliquerunt, à tempore generalis capituli ulti-
D mo Florentiæ celebrati, ſeptem diebus in pane abſtineant, niſi de hoc aliàs ſpecialiter fuerint privati.

8. Item, ordinamus quod ſingulis annis in quolibet capitulo provinciali fiat ſcrutinium ſuper retentione vel abſolutione prioris provincialis, & definitores recipiant vota fratrum, & ipſum ſcrutinium ſtatim in eodem capitulo publicetur, & ſub ſigillo definitorum per definitorem vel ejus ſocium vel per ſocium provincialis in anno provincialium ad generale capitulum deferatur. Idem fiat de priore conventuali receptis votis fratrum per ſubpriorem vel
E ejus vicarium abſente ſubpriore & duos fratres qui primitus habitum noſtri ordinis ſuſceperunt, & ſub ſigillo conventus per ſocium prioris ad capitulum generale vel provinciale deportetur; & ſi quid huic ordinationi contrarium hactenus ordinatum fuerit, revocamus.

9. Item, exceptis feſtis ſimplicibus & ſemiduplicibus, fratres in choro ſuper formas proſtrati pro bono ſtatu & conſervatione ordinis dicant pſalmum *Deus in adjutorium*, cum letania. Qua finita, dicatur *Kyrie*, *Pater noſter*, cum verſiculis *Poſt partum Virgo*, *Ora pro nobis beate Dominice*, *Memor eſto congregationis tuæ*, *Salvos fac ſervos tuos*, *Eſto nobis Domine*, *turris*

fortitudinis, & orationibus *Protege, Domine, famulos. Concede, quæſumus, omnipotens Deus,* & *Ineffabilem miſericordiam tuam*, & ad iſta ſuffragia fratres ubicumque fuerint, teneantur.

10. Item, ordinat magiſter ordinis quod feſtum B Marthæ fiat ſexto calendas Auguſti, & in calendariis & rubricis de officio inſeratur officium dicti feſti ordinatum.

11. Concedimus provinciæ Poloniæ duas domos verſus Ruſciam collocandas.

12. Sic ordinetur in calendario in rubrica quæ incipit ſexto calendas Auguſti in fine. Item, commemoratio beatæ Marthæ felicis hoſpitæ Domini noſtri Jeſu-Chriſti, ſororis beatæ Mariæ Magdalenæ, & beati Lazari martyris, cujus tranſitus in Gallis apud Taraſconem contigit quarto calendas Auguſti, ſed hoc die à nobis recolitur.

13. Capitulum generale ſequens aſſignamus apud Mediolanum in provincia Lombardiæ, & definitores veniant dominica infra octavas Aſcenſionis.

14. Abſolvimus priores conventuales, Nicienſem, Caſtricenſem, Valentinum, Auraſienſem, Tharaſconenſem, Arelatenſem, Nemauſenſem, Albenatii, Perpiniani, Rivenſem, Condomienſem, S. Æmiliani.

15. Abſolvimus priorem provincialem Teutoniæ, & aſſignamus eum Pariſius ad legendum ſententias iſto anno.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Mediolanum celebrati anno Domini M. CC. LXXVIII.

1. Singulis annis in capitulo provinciali, auditis culpis, fiat ſcrutinium ſeorſum. in conſpectu omnium ſuper retentione vel abſolutione prioris provincialis, cum expreſſione nominum & officiorum fratrum experimentium vota ſua per definitores capituli provincialis: quod ſcrutinium ſtatim in eodem capitulo ſigillo definitorum provincialis capituli in conſpectu omnium ſigilletur, & per definitorem guneralis capituli vel ejus ſocium, vel ſocium prioris provincialis in anno provincialium ad generale capitulum deferatur. Et hæc eadem forma ſcrutinii faciendi de priore conventuali per ejus vicarium, in abſentia ſubprioris, & duos antiquiores in ordine, de conventu præſentes in capitulo, in tractatu eorum quæ mittenda ſunt ad capitulum obſervetur, & ſigillo conventus dictum ſcrutinium coram omnibus ſigilletur, & per ſe ſocium prioris ad capitulum deportetur. Ipſis autem ſcrutatoribus præcipimus ne dictum ſcrutinium certa ſcientia vel propoſito audeant revelare.

2. Præcipimus autem in virtute obedientiæ, ne aliquis frater ordinis noſtri, per ſe vel per alium, ordinationem de ſe vel de alio fratre factam, vel obedientiam ſibi vel alicui fratri injunctam, per quamcumque perſonam extra ordinem reſtitutam revocari procuret, vel in aliqua provincia, ſeu conventu, vel etiam officio, ſive etiam ſtudio generali poni val remanere, vel inde amoveri, vel cum perſonis extraneis commorari alioquin pœna gravioris culpæ debita puniatur.

3. Item, de officio eccleſiæ in collectis Aſſumtionis & Nativitatis dominæ noſtræ nomen ejuſdem Virginis exprimatur.

4. Admonemus quod priores ſunt ſolliciti in ſtudio promovendo, & tam priores, quam alii fratres ſe à ſcholis non ſubtrahant, niſi ex cauſa & licentia ſpeciali: & lectores legant textum, & ſententias, & diſputent, & continuent lectiones: & qui in hiis inventi fuerint negligentes, per viſitatores puniantur.

5. Non propter ſtudium artium fratres à ſtudio theologiæ retrahantur. Bacallarii autem qui legunt extraordinarie, non aſcendant cathedram propter reverentiam magiſtrorum.

6. Item, cum diverſitas inveniatur in provinciis de electoribus & ſcrutiniis, volumus & ordinamus quod conſuetudo provinciarum communis obſervetur uniformiter ab omnibus, videlicet ut non fiat ſcrutinium, & . . . . de capitulo emittantur.

7. Item, monemus quod priores & eorum vicarii de fratribus veſtiendis, etiam infirmis procurandis, de communi curam habeant diligentem, nec carnes dentur infirmis aliquatenus in jejuniis ab eccleſia inſtitutis, niſi cauſa legitima & inevitabilis hoc requirat: & tunc in domo tantummodo ſecretius præparentur.

8. Item, fratres in civitatibus non bibant, niſi ubi licet eis comedere, & tranſgreſſores durius puniantur.

9. Item, monemus quod jejunia Adventus & Rogationum ſecundùm formam conſtitutionum ſtrictius obſerventur.

10. Item, ordinamus & diſtrictè injungimus, quod nullus recipiat pecuniam ſine licentia prælati ſui ſpeciali. Si vero aliquo caſu contingente ſine expreſſa licentia prælati ſui receperit, habita opportunitate, ſtatim prælato ſuo præſentare teneatur. Quod ſi infra triduum facere neglexerit, ex vi præſentis ſtatuti ipſa pecunia ſit privatus, & ad conventum de quo fuerit devolvatur.

11. Item, ordinamus & diſtrictè injungimus, quod fratres pecuniam non habeant nec teneant, niſi ad certos uſus de licentia prælatorum ſuorum deputatam, quam in alios uſus non liceat commutare, quam infra breve tempus à ſuis prioribus aſſignatum in uſus prædictos expendere teneantur; alioquin ex vi præſentis ordinationis ipſa pecunia ſint privati, & ad conventus de quibus fuerint devolvatur. In hiis tamen caſibus omnibus prior provincialis vel conventualis ex cauſa legitima & rationabili, prout ſibi videbitur, poterit diſpenſare, non obſtante ordinatione aliàs de hoc facta.

12. Item, ordinamus & mandamus, quod priores diligenter faciant obſervari conſtitutionem felicis recordationis domini Gregorii papæ editam in concilio Lugdunenſi, ſcilicet, quod quandocumque nomen Domini Jesu-Christi nominatur, omnes fratres inclinent capita ſua propter reverentiam crucifixi.

Digitized by Google

13. Item, ordinamus & volumus, quod ſcrutinium provincialium in provinciali capitulo, & conventualium in die tractatus eorum quæ mittenda ſunt ad capitulum provinciale, fiat ſeorſum in conſpectu omnium, & ibidem coram omnibus ſigilletur, & nullatenus publicetur ſecundum formam in conſtitutione traditam ſuperius inchoatam. Ipſis autem ſcrutatoribus voluntatum præcipimus, quod dictum ſcrutinium nullatenus alicui audeant revelare.

14. Item, prohibemus diſtrictè, ne ſecreta ordinis & maxime confeſſionum fratres noſtri, nec directè nec indirectè, nutu vel ſigno, audeant revelare; & qui circa hoc inventi fuerint culpabiles & incauti, arctius puniantur.

15. Item, volumus & mandamus, quod nomina venerabilium patrum, fratrum videlicet RAYMUNDI DE PENNA-FORTI, HUMBERTI DE ROMANIS, & aliorum magiſtrorum ordinis, in diebus obitus eorum in martyrologio reponantur, & in eodem die in calendario recitentur. Venerabilis autem pater frater Humbertus de Romanis obiit pridie idus Julii anno Domini M. CC. LXXVII. Aliorum diem obitus definitores ſequentis capituli & ſocii eorum reportare teneantur ad capitulum in quorum provinciis ſunt defuncti.

16. Item, volumus & mandamus, quod fratres in ſuis prædicationibus fratris Pagani martyrium populis ſtudeant nunciare, & tam ipſius quàm aliorum miracula conſcribantur.

17. Item, declaramus, quod conſtitutio de electione prioris provincialis, quæ dicit, quod forma ſuperius poſita teneatur, intelligitur de tribus prioribus conventualibus præſentibus in capitulo, qui primitus habitum noſtri ordinis ſuſceperunt.

18. Item, declaramus, quod proſtrationes & genuflexiones ad quas conſtitutio obligat, intelliguntur in choro eſſe faciendas.

19. Item, injungimus diſtrictè fratri . . . . de Medullione & fratri Johanni Vigoroſi, quod cum feſtinatione vadant in Angliam, inquiſituri diligenter ſuper facto fratrum, qui in ſcandalum ordinis detrahunt de ſcriptis venerabilis fratris Thomæ de Aquino, quibus ex nunc plenam damus auctoritatem in capite & in membris, qui quos culpabiles invenerint in prædictis, puniendi, extra provinciam emittendi, etiam officio privandi plenam habeant poteſtatem. Quod ſi unus eorum caſu aliquo legitimo fuerit impeditus, alter eorum nihilominus exequatur: quibus priores de ſociis competentibus, quos ipſi ad hoc officium exequendum idoneos judicaverint, teneantur quandocumque requiſiti fuerint providere.

20. Concedimus provinciæ Hiſpaniæ duas domos, unam ponendam in regno Legionis, & aliam in Galicia, ubi priori provinciali & definitoribus videbitur expedire. Item, provinciæ Provinciæ duas. Item, provinciæ Lombardiæ duas, unam in Racamento, aliam ubi priori provinciali & definitoribus videbitur expedire. Item, provinciæ Theotoniæ duas. Item, provinciæ A Ungariæ duas, ubi prioribus provincialibus & definitoribus harum provinciarum videbitur expedire. Accepimus domum in Duratio, & aſſignamus eam Romanæ provinciæ, & injungimus priori provinciali & definitoribus capituli provincialis ejuſdem provinciæ, ut inſtituant conventum cum priore & lectore, & reforment eam ſecundum ordinis diſciplinam.

21. (a) Volumus & injungimus diſtrictè, quod definitores capituli generalis præſentis & futuri euntes & redeuntes ad ſuas provincias, deducantur de conventu in conventum, & melius ſolitò procurentur.

22. Sequens capitulum generale aſſignamus B Pariſius in provincia Franciæ, ad quod definitores veniant dominica infra octavas Aſcenſionis Domini.

LITTERA DOMINI NICOLAI papæ.

NICOLAUS epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis capitulo generali ordinis Prædicatorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Ordo veſter inſtitutus divinitus claret in conſ- C pectu altiſſimi Patris per beatam ſobolem, quam produxit ad hereditatis æternæ gloriam aſſumendam. Claret in terris tamquam luminare præfulgidum, effundens in conventibus radios claritatis. Dignè quidem in ipſo chorus exultat angelicus, & nos qui ordinem ipſum prærogativa conceptæ ab eodem ſpecialis dilectionis amplectimur, in ejus claritate delectamur, ac in ſua religione veluti ſtabili ſoliditate quieſcimus, dum vos circa virtutum exercitium jugiter inſudantes, per devotarum orationum inſtantiam, & expoſitionem verbi dominici, quaſi Dei mediatores & hominum, ſalutem quæritis animarum, & proſ- D peri ſtatus univerſalis eccleſiæ fervidi zelatores, eidem indefeſſis laboribus & argumentoſis operibus deſervitis. Quare Dominum Deum noſtrum anima veſtra lætificat, & in ipſo lætanter exultat, quod in humilitatis ſpiritu confirmati, promtitudine devotionis, & operis illius ſtudetis imitari veſtigia, ejus vias ſummo opere cuſtoditis, qui deſcendens à Patre luminis, & formam ſervi accipiens, & in laudis ſacrificium placabilem hoſtiam offerens, immolavit. Verum ut debitum exequentes officii, vos ad quam ſalubria propriis monitis & benignis exhortationibus invitemus: ſic, quæſumus, dicti compagem ordinis in cari- E tatis obſervantia & unitatis ſolitæ gratia conſerveris, ſicque miniſterium veſtrum exequamini claris operibus, & verbis dominicis profuſis rore benedictionis utiliter diffundatis, ac exhibeatis vos ſalutis fidelium inclytos zelatores, & in eorum dilectione & directione affabiles populis chriſtianis, quod veſtrum exercitium . . . . directos foveat, & errantes dirigat ad ſalutem, ſemperque dictus ordo ſuſcipiat, divina favente clementia, felicitatis augmentum, ut dignè laudum præconiis attollatur, ac creſcat aſſiduè

(a) Statutum illud in ſequentibus capitulis ſingulis ſolet renovari: quod ſemel monuiſſe ſufficiat.

Digitized by Google

promta devotio fidelium apud eum, voſque cæleſtis gratiæ plenitudinem promerentes, poſſitis apprehendere vobis, tamquam benedictionis filii virtute perſeverantiæ gaudium repromiſſum, & vobis qui in ſpiritualium adminiſtratione proficitis, & ob nomen Dei corporaliter laboratis, propter utrumque ordinatæ caritatis præmium rependatur univerſis & ſingulis de ordine veſtro, qui ad inſtans capitulum generale convenerint, & aliis Chriſti fidelibus, qui congregatis in eodem capitulo fratribus, ipſo durante, pietatis ſuæ manus porrexerint adjutrices, dummodo verè pœnitentes extiterint, & confeſſi fratribus, ſcilicet diebus ſingulis quibus ipſum durare capitulum contigerit, & aliis quoties congregatis ibidem pias eleemoſynas erogaverint, de omnipotentis Dei miſericordia & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli ejus auctoritate confiſi, quadraginta dies de injuncta ſibi pœnitentia relaxamus. Ceterum cùm in homine non ſit auxilium, ſed infirmitas & defectus, ac propter hoc humeros noſtros oporteat diem gratiæ ſuſtentari præſidiis, pias affectiones veſtras excitet circa debitum caritatis, ut ad portanda ſalubriter nobis onera ſervitutis, veſtris apud Deum interceſſionibus adjuvemur. Nos autem à vobis & ſpecialiter à veſtris confratribus provinciarum nobis circumſtantium grata recepiſſe cognoſcentes, ac eos cum plenitudine benedictionis & gratiæ commendantes, vos & dictum ordinem in clauſtro noſtræ memoriæ tenemus, & portamus in viſceribus caritatis: proponentes, quantum cum Domino poterimus, ſalutiferæ veſtræ quieti conſulere, ac veſtra & ordinis veſtri commoda, pro quibus ad nos recurrere cum plena ſecuritate poteritis, promtitudine benedictionis & gratiæ promovere. Datum Romæ apud ſanctum Petrum XVI. kalendas Junii, pontificatus noſtri anno primo.

ACTA CAPITULI GENERALIS Pariſius celebrati anno Domini M. CC. LXXIX.

1. Si caſu aliquo contingente, aliquis prior provincialis non venerit ad capitulum generale, ſocius à definitoribus capituli ſui ſibi datus ad definitionem cum ceteris provincialibus admittatur.

2. Quia ex profectu ſtudii ſequitur promotio ordinis & utilitas animarum, monemus quod fratres in ſtudio ſint amplius ſolitò diligentes. Priores autem provinciales & conventuales, & eorum vicarii ſtudeant pro viribus ſtudium promovere, & ſeverius puniant quos invenerint negligentes.

3. Item, quia profectus ſtudii habet originem ex frequenti & diligenti audientia lectionum, caveant fratres, ne ad ſcholas deferant libros alios, quam qui leguntur ibidem, & puniantur qui in hoc inventi fuerint delinquentes.

4. Item, quia ex miſſione minus idoneorum ad ſtudia generalia, frequenter ſequitur turbatio ſtudiorum; injungimus prioribus provincialibus, & eorum vicariis, & definitoribus capitulorum provincialium, quod non mittant ad ſtudia generalia niſi habiles ad ſtudium, & in moribus approbatos.

5. Item, quia ſub ſecreti *pallio* frequenter vitia occultantur, & per conſequens correctio enervatur; monemus & diſtrictè *injungimus*, quod nullus frater recipiat aliquid ſub ſecreto, quod ſit impedimentum correctionis, ſeu quolibet modo alio in præjudicium vel periculum ordinis ſeu perſonæ.

6. Item, quia plerumque contingit aliquos definitores generalis capituli, de veniendo ad idem capitulum variis caſibus impediri; ut ſtatus provinciarum melius notificetur capitulo memorato, volumus & mandamus, quod ſocii definitorum eiſdem à priore provinciali & definitoribus ſui capituli aſſignati, veniant ad capitulum generale, niſi forſan impedimento legitimo retrahantur.

7. Item, quia ad honeſtatem noſtram non decet domos, ad quas ſuſpectæ perſonæ convenire ſunt ſolitæ, frequentare; ordinamus & volumus, quod in locis ubi vigent generalia ſtudia, priores & eorum vicarii non ſe reddant faciles ad dandas licentias fratribus de viſitandis ſuis *ſcriptoribus*, niſi iidem ſcriptores eſſent *laudabilis* converſationis & famæ.

8. Item, quia prioribus expedit ſcire conditiones fratrum ſuo regimini commiſſorum, monemus priores provinciales, & eorum vicarios, quod quando fratrem aliquem mutabunt de conventu ſuo, exceſſu ipſius notabili exigente, ejus conditionem ſignificent priori, vel ejus vicario ad cujus conventum judicaverint eum tranſmittendum, ut circa eum cautela debita valeat adhiberi.

9. Item, quia religioſis non competit pecuniam dare mutuò vel accipere ſine licentia ſpeciali, volumus & diſtrictè injungimus, quod nullus frater mutuet vel accipiat pecuniam ſine prioris ſui licentia ſpeciali, & priores ſeu eorum vicarii non ſint faciles ad hujuſmodi licentias concedendas, niſi prius eis ſignificent hujuſmodi petentes licentias quomodo poterunt habere unde ſolvant.

10. Item, quia non expedit de facili dare licentiam alicui de noſtro ordine ad alium tranſeundi, ne ex hoc ordo veniat in contemtum; inhibemus prioribus conventualibus, & eorum vicariis, quod ſine prioris provincialis vel ejus vicarii licentia, neminem profeſſum in ordine noſtro licentient, niſi valde urgens neceſſitas hoc expoſcat.

11. Item, quia in multis partibus contra noſtra privilegia moleſtamur, admonemus priores provinciales, quod ſint ſolliciti procurare in curia Romana conſervatores in diverſis partibus ſuæ provinciæ, per quos moleſtatores hujuſmodi valeant cohiberi.

12. Item, quia parum prodeſt monitiones facere, niſi fratres eas ſtudeant obſervare, injungimus prioribus univerſis, quod monitionum capitulorum generalium & provincialium puniant tranſgreſſores.

13. Item,

Digitized by Google

13. Item, declarationi præcedentis capituli generalis qua cavetur quod conſtitutio de electione prioris provincialis, quæ dicit: Forma ſuperius poſita teneatur, intelligitur à tribus prioribus conventualibus præſentibus in capitulo, qui primitus habitum noſtri ordinis ſuſceperunt, fratres nullatenus innitantur.

14. Item, ordinamus & volumus, quod circa ſcrutinia priorum provincialium & conventualium ſervetur ordinatio præcedentis capituli generalis.

15. Item, inhibemus ne in conventibus, in quibus eſt ſtudium generale, ſtudentes convocationes faciant, niſi fortè ſtudentes provinciarum ſuper conſtitutiones ad ſtudium, & hoc de prioris conventualis licentia ſpeciali.

16. Item, ſi caſu aliquo contingente ad ſcrutinium prioris provincialis vel conventualis oportet ad ſcribendum aliquem advocari, præter illos de quibus eſt ordinatum, præcipit illi ſic vocato magiſter ordinis, de voluntate definitorum, quod ſcrutinium alicui nullatenus publicet, ſed teneat ſub ſecreto.

17. Item, cùm venerabilis vir memoriæ recolendæ frater THOMAS DE AQUINO ſua converſatione laudabili, & ſcriptis ſuis multum honoraverit ordinem, nec ſit aliqualiter tolerandum, quod de ipſo vel ſcriptis ſuis aliqui irreverenter vel indecenter loquantur, & aliter ſentientes, injungimus prioribus provincialibus, & conventualibus, & eorum vicariis, ac viſitatoribus univerſis, quod ſi quos invenerint excedere in prædictis, punire eos acriter non poſtponant.

18. Item, obitus magiſtrorum ordinis defunctorum priores univerſi vel eorum vicarii in ſuis martyrologiis in diebus ſui obitus conſcribi faciant diligenter, & ut melius ſciant quomodo ſcribi debeant, ſcribant prout inferius continetur.

Frater RAYMUNDUS DE PENNA-FORTI *magiſter ordinis tertius obiit in die Epiphaniæ.*

Frater JOHANNES THEUTONICUS *magiſter ordinis quartus obiit pridie nonas Novembris.*

Frater HUMBERTUS DE ROMANIS *magiſter ordinis quintus obiit pridie idus Julii.*

19. Concedimus provinciæ Franciæ unam domum ponendam apud S. Johannem de Angelio, Romanæ provinciæ unam, ponendam apud Salmonam, provinciæ Lombardiæ unam, ponendam ubi priori provinciali & definitoribus videbitur expedire.

20. Ordinationem domus de Duracio factam in præcedenti capitulo generali approbamus.

21. Iſta ſunt ſuffragia. Pro domino papa & ſtatu univerſalis Eccleſiæ quilibet ſacerdos tres miſſas. Pro venerabili collegio cardinalium quilibet ſacerdos duas miſſas.

22. Item, volumus & injungimus, quod definitores præſentis capituli & futuri deducantur de conventu ad conventum, & melius ſolito procurentur. Sequens generale capitulum apud Oxoniam aſſignamus in provincia Angliæ, & definitores veniant ad capitulum dominica infra octavam Aſcenſionis.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Johannis Vercellenſis.

IN Dei Filio ſibi cariſſimis univerſis fratribus ordinis Prædicatorum præſentes litteras inſpecturis frater JOHANNES eorumdem ſervus inutilis ſalutem & augmentum continuum cæleſtium gratiarum.

Solet affectus fervidus diligentis ad dilectorum profectus continuos ſuſpirare, & abſentibus multis figuris exprimere quod ipſis nequit proponere oraculo vivæ vocis. Sic amor intra cordis arcana latitans, prodit in publicum, ſic dilectio patet utiliter ſicut affectio per evidentia opera innoteſcit, dum curam cogitur gerere aliorum, ſubditorum commoda replicatis monitis procurare ſatagit, ac eos ad utiliorem gratiam & viciniora ſaluti nititur promovere. Ecce, fratres cariſſimi, in campo certaminis conſtituti, dum contra vos ſentitis bella conſurgere, in quibus non de rapiendis tranſitoriis agitur, ſed de perimendis pernicioſius animabus, Dei vos convenit induere armaturam, qua non ſolum extinguere omnia tela nequiſſimi valeatis; verum & de adverſario illo qui circuit quærens quem devoret, glorioſius triumphare. Novit ſiquidem veſtra dilectio, quod arma militiæ veſtræ, ſi à ſpirituali pugile abjecta non fuerint, ipſum invicta firmitate tuentur. Non jam decet manus habere remiſſas, ſed pro magnis magnificis eſt conatibus decertandum. Spiritualibus igitur ſtudiis, quæ nobis emiſſa profeſſio regularis indicit, quaſi nunc cœperitis, ſtudioſius intendatis, ne ſi cœperitis ſolito remiſſius agere, & à ſpiritus fervore converſo, niſi defluxeritis in tempore . . . . deficiendi ſumatis initia, niſi tempore appropinquante mercedis deberetis aſſumere ſtudia potiora. Et ſi pacem cum hominibus, tamquam diſcipuli veri illius qui locum requirit pacificum, omnia pacificans in ſe ipſo, quantum vobis permittitur habere jubeamini & ſervare: illud tamen vos ei, qui actor pacis eſſe noſcitur, efficiet gratiores, ſi cujuſlibet diſſenſionis ac diviſionis radices, ne inter vos in ramuſculos pullulent, amputetis: caritatem habentes mutuam, & in domo Domini cum jocunditate cordium habitantes, id ipſum omnes dixeritis, & in eadem ambulaveritis cum conſenſu. Linguæ quoque lubricum cenſura ſilentii refrænantes, locutoriis, niſi quantum neceſſitas aut utilitas pro temporum varietate poſcit, derelictis, vos cellis à mundi ſtrepitu in cælis proximos facientibus committatis. In quibus de ſacrarum fontibus, ſcripturarum aquas ſalutiferas hauriatis avidiſſimè, hauſtaſque in cordium vaſculis recondatis, ipſas in populorum ſalutem opportunius & abundantius effundentes. In agendis ſemper relegatis voluntatibus propriis, veſtræ reddat obedientiæ promtitudine ſibi quidquam mandari contigerit vel injungi. Quæ grata ſibi ſunt & placita elaboret: quin potius cum Apoſtolo dicente: *Domine, quid me vis facere?* ſe totum ad peragendum quod ſibi pro-

Digitized by Google

poni contingerit ad nutum præparet imperantis. Zelus etiam cordis, qui, proh dolor! in nonnullis ariditatis cujuſdam ſentire diſpendia cernitur, gratius reviviſcat, ac veſtrum quilibet juxta ſui ſtatus, ut pro patribus naſcantur filii, ſtudeat ſolicitius laborare. In ſummo opere proviſuri, ut gentem multiplicari ſatagant, de qua . . . . . numero poſſit materia lætitiæ meritò provenire. Non vos dilectiſſimi terrenorum affectio occupet, non caduca detineant vos in viis; ſed mens veſtra capax cæleſtium, in infimis ſcilicet non contenta, ad ſuperiora ſe conferat, ibique conditorem ſuum pro imbecillitatis modulo contempletur, quo caro nequit corruptionis paſſa pondere pervenire. Nemo veſtrum in ruina lætetur alterius nec defectu, niſi ei qui prodeſſe non obeſſe valeat: referat aliorum compaſſionis affectum, debitum non ſubtrahat delinquenti, ſed labenti ſupponens humeros, & manus lapſo porrigens adjutrices, ad ſublevationem ipſius, ſalva ſemper diſciplina ordinis, indefeſſo conamine, ſicut ipſius requirit conditio, ſtudeat laborare, fragilitatis humanæ non immemor, qua etiam qui ſe exiſtimat ſtare caſum pertimeſcere voce apoſtolica ammonetur. Et quoniam non ſolùm à malo propter puritatem conſcientiæ conſervandam, verum etiam ut famæ claritas alicujus detractionis nubilo non eclipſetur, à mali ſpecie convenit abſtinere, familiaritates incautæ cautius evitentur, nihil fiat à vobis quod cujuſque offendat aſpectum, ſed quod veſtram deceat ſanctitatem. Inter hæc quæſo jugem mei habentes memoriam, apud Deum ſuffragia vobis à generali capitulo impoſita & injuncta celerius & devotius perſolvatis. Datum Pariſius anno Domini M. CC. LXXIX.

ACTA CAPITULI GENERALIS Oxoniæ celebrati anno Domini M. CC. LXXX.

1. CUm ex cauſis plurimis inſinuatis nobis expediens videatur, ut conventus de Griſpaus & de Epoſgant de provincia Poloniæ ad provinciam Teutoniæ transferantur, ſicut inchoatum fuit in præcedenti capitulo generali, approbamus quod dicti conventus ad dictam provinciam Teutoniæ cum ſuis terminis transferantur.

2. Singulis annis in capitulo provinciali, auditis culpis, fiat ſcrutinium ſeorſum in conſpectu omnium ſuper retentione vel abſolutione prioris provincialis, cum expreſſione nominum & officiorum fratrum exprimentium vota ſua, per definitores capituli provincialis. Quod ſcrutinium ſtatim in eodem capitulo in conſpectu omnium publicetur, & publicatum ſigillis definitorum capituli provincialis ibidem coram omnibus ſigilletur, ac per definitorem generalis capituli, vel ejus ſocium, vel per ſocium prioris provincialis in anno provincialium ad generale capitulum deferatur. Et hæc eadem forma ſcrutinii faciendi de priore conventuali per ſubpriorem vel ejus vicarium in abſentia ſubprioris & duos antiquiores in ordine de conventu, præſentes in capitulo in tractatu eorum quæ mittenda ſunt ad capitulum provinciale obſervetur, & ſigillo conventus dictum ſcrutinium ſtatim coram omnibus ſigilletur, & per ſocium prioris ad provinciale capitulum deferatur. Ipſis autem ſcrutatoribus voluntatum in utroque ſcrutinio præſentes præcipimus in virtute obedientiæ, ne dicta ſcrutinia, in generali vel particulari, directè vel indirectè, quocumque modo, ex certa ſcientia, vel propoſito alicui vel aliquibus audeant revelare.

3. Item, in capitulo de domibus concedendis, ubi dicitur: Abſque priore & doctore non mittatur, addatur: Nec poſtquam miſſus fuerit, dictus fratrum numerus minuatur, & ſi aliquis ibidem ſubtractus fuerit, loco ejus alius aſſignetur.

4 Fratres novis domibus deputati, conventibus de quibus aſſumuntur, & ipſi conventus eiſdem, quantum ad ſuffragia, ſicut ſuis conventualibus mutuo teneantur, quouſque ibidem conventus fuerint aſſignati. Quantum verò ad omnia alia, dicti fratres ad domos prædictas ſpecialiter pertinebunt.

5. Cùm frater de provincia ad provinciam mittitur, ſpecialiter illi provinciæ ad quam mittitur aſſignetur, & libri & alia quæ habuit ad proviſionem ordinis, à provincia de qua mittitur, vel etiam à conventu ad eamdem provinciam vel conventum ſpecialiter pertinebunt. Alia verò omnia quæ habuit, ſint illius provinciæ ad quam mittitur, ubicumque poſtquam aſſignatus fuerit, moriatur. Si verò ad tempus mittitur, omnes libri ejus, & res aliæ poſt ejus obitum, ad provinciam vel conventum unde ſumtus eſt, pertinebunt. *In utroque autem caſu*, ſcilicet ſive aſſignetur ſimpliciter, ſive ad tempus conventus cui aſſignatus fuerit, & ipſe eidem conventui, ad ſuffragia teneatur. Si autem ex quo alteri provinciæ aſſignatus fuerit, ipſum mori contigerit antequam certo conventui deputetur, prior illius provinciæ eidem provideat de conventu, qui ſibi ad ſuffragia teneatur, ne conſuetis defunctorum ſubſidiis defraudetur.

6. Ordinamus quod ſingulis diebus immediatè poſt matutinum, exceptis feſtis ſimplicibus & ſupra, fratres in choro ſuper formas proſtrati, pro bono ſtatu & conſervatione ordinis, dicant pſalmum *Deus in adjutorium*, cum letania, qua finita dicatur *Kyrie* cum verſu *Poſt partum Virgo*, verſu *Ora pro nobis beate Dominice*. ℣. *Memor eſto congregationis tuæ*. ℣. *Salvos fac ſervos tuos*, & orationibus *Protege, Domine*. *Concede quæſumus omnipotens Deus, ut qui peccatorum*, & *Ineffabilem*. Et ad iſta ſuffragia fratres ubicumque fuerint, teneantur.

7. Item, volumus & ordinamus, quod inchoatio facta de ſcrutiniis priorum provincialium & conventualium ſecundùm formam ipſius conſtitutionis hoc anno plenariè obſervetur.

8. Item, in die tractatus eorum quæ mittenda ſunt ad capitulum, voluntas fratrum ſuper retentione vel mutatione lectoris in ejus abſentia requiratur.

Digitized by Google

9. Item, volumus & ordinamus, quod priores & lectores actu non legentes non habeant cameras ſpeciales. Lectores autem actu legentes, ubi commodè fieri poterit infra clauſuram dortorii, ſecundùm eorum exigentiam, collocentur.

10. Item, injungimus ſtudentibus, quod ad ſcholas veniant, & lectiones audiant diligenter. Illi autem qui theologiam non legunt alicubi, ad minus audiant unam ordinariam lectionem.

11. Item, inhibemus ne lectores diſputent de quolibet, niſi ſint magiſtri in theologia, niſi in locis in quibus ſecundùm ordinem ſtudia generalia vigent, niſi fortè ex cauſa aliqua in aliquibus locis ſpecialibus aliud ſit conſuetum, aut niſi prioribus provincialibus in ſuis provinciis aliud videretur.

12. Item, monemus quod magiſtri & lectores & fratres alii quæſtionibus theologicis & moralibus potius quam philoſophicis & curioſis intendant.

13. Item, volumus & mandamus, quod domus conceſſæ vel concedendæ à capitulo generali non ponantur in locis tam vicinis aliis provinciis, quod oporteat fratres dictarum domorum occupare terminos alienos.

14. Item, cum de terminis quarumdam provinciarum frequenter ad capitula generalia querimoniæ ſint delatæ, volumus & mandamus, quod priores provinciales illarum provinciarum per ſe vel per alios fratres ad hoc idoneos ipſos terminos, æquitate ſervata, ſtudeant limitare, ſicut ad pacem fratrum & ſalutem animarum viderint expedire. Quod ſi fortè aliqui in hoc non potuerint convenire, negotium inſtructum diligenter referant ad ſequens capitulum generale, ut per ipſum capitulum finis hujuſmodi quæſtionibus imponatur.

15. Item, ſi cavere à ſcandalis & injuriis debeamus, caveant fratres noſtri, ne alliciant vel inducant ad eligendum apud nos ſepulturam illos, quos noverint apud alios elegiſſe.

16. Item, diſtrictè injungimus, ne fratres permittant mulieres intrare officinas noſtras interiores, vel hortos noſtros, & qui contrarium fecerint, per priores ſuos vel vicarios durius puniantur.

17. Item, injungimus, ne fratribus noſtris occaſione laboris vel jejunii præteriti vel inſtantis, & ratione officii vel miniſterii cujuſcumque, eſus carnium concedatur.

18. Item, monemus, ne fratres intus vel extra ordinariè comedant, niſi urgens neceſſitas hoc expoſcat.

19. Item, provideant priores & eorum vicarii, quod in conventibus domus pro recreatione debilium habeantur.

20. Item, cùm ſit valde notabile, quod aliquibus fratribus benè indutis, alii frequenter defectum notabilem patiantur: injungimus diſtrictè prioribus, & vicariis eorumdem, quod neceſſitati fratrum indigentium juxta honeſtatem ordinis ſtudeant providere, & exceſſus aliorum ſic corrigatur, ne notabilis inæqualitas in veſtibus appareat inter fratres.

21. Item, cùm ſit periculoſum præcipitare fratres per præcepta, interdicimus ne priores vel alii auctoritatem habentes, præceptis fratres aſtringant, niſi ex diligenti deliberatione præhabita hoc neceſſarium videatur.

22. Item, provideant priores provinciales & eorum vicarii, quod fratres inſolentes novis & parvis conventibus non aſſignent, niſi cum ibi regi non valeant ut oportet.

23. Item, cum clauſura conveniens multum ad religionis pertineat honeſtatem, monemus priores & eorum vicarios, quod ad claudendum hortos & loca noſtra dent operam efficacem.

24. Item, declaramus, quod ad nominationem Domini Jesu ſufficit capitis inclinatio, ſicut in conſtitutione ſummi pontificis continetur.

25. Item, declaramus, quod ordinationes & monitiones capitulorum generalium & provincialium factæ in actis, durant quouſque fuerint revocatæ.

26. Concedimus provinciæ Provinciæ unam domum, provinciæ Franciæ unam, Romanæ provinciæ unam domum, ponendam in civitate Barrenſi, provinciæ Teutoniæ unam.

27. Sequens generale capitulum aſſignamus, apud Florentiam in provincia Romana. Definitores autem veniant ad capitulum dominica in octava Aſcenſionis.

LITTERÆ B. PROVINCIALIS Provinciæ, & magiſtri ordinis ad fratres Provinciæ.

IN Chriſto ſibi cariſſimis prioribus & fratribus univerſis ordinis Prædicatorum in provincia Provinciæ conſtitutis frater B. ſervus eorum inutilis ſalutem cum profectu continuo gratiæ ſalutaris. Noveritis me recepiſſe litteras venerabilis patris magiſtri ordinis ad eruditionem noſtram & cautelam in poſterum in hæc verba: In Chriſto ſibi cariſſimo fratri B. priori provinciali fratrum ordinis Prædicatorum provinciæ Provinciæ, frater Johannes fratrum ejuſdem ordinis ſervus inutilis ſalutem, & augmentum continuum cæleſtium gratiarum.

Cùm ex debito impoſiti mihi officii, tenear fratrum profectibus providere, ac eos à ſcandalis & periculis præſervare, dilectioni veſtræ præſentem paginam deſtinare curavi. Noveritis itaque, quod dominus papa nuper quamdam conſtitutionem edidit, in qua regulam fratrum Minorum licitam, ſanctam, & perfectam, & obſervabilem, nec illam patentem diſcrimini pronuntians, plura in ea ſtatuendo, ordinando, concedendo, diſponendo, diſcernendo, declarando, ac etiam ſubplendo, ipſam regulam de apoſtolicæ poteſtatis plenitudine approbavit, confirmavit, & voluit exiſtere perpetuæ firmitatis: In virtute obedientiæ diſtrictè præcipiens, quod eadem conſtitutio, ſicut & ceteræ conſtitutiones, vel decretales epiſtolæ, legatur in ſcholis certum docendi modum legentibus: ſtatuens ſub pœna excommunicationis, & privationis officii & beneficii, diſtrictè præcipiens, ut cum ea legi

contigerit, ſicut prolata eſt, ſic fideliter exponatur A ad litteram: ita quod nullæ gloſſæ ſuper dicta conſtitutione fiant, nec concordantiæ, vel contrarietates, ſeu diverſæ vel adverſæ opiniones à lectoribus inducantur, nec intellectus ipſius per legentem depravetur, vel diſtorqueatur ad aliud, quam littera ipſa ſonat. Inſuper univerſis & ſingulis cujuſcumque præeminentiæ, conditionis, aut ſtatus, diſtrictè præcipit, ne contra prædictam regulam, & ſtatum prædictorum fratrum, ſeu per eum ſtatuta vel ordinata, conceſſa, diſpoſita, decreta, declarata, ſuppleta, approbata, & contra aliquem prædictorum dogmatizans ſcribant, determinent, prædicent, ſeu B pravè loquantur, publicè vel occultè, gloſſantes inſuper conſtitutionem ipſam aliter quam conceſſum eſt. Doctores inſuper ſive lectores dum docent in publico ex certa ſcientia & deliberatione intellectum conſtitutionis depravantes, facientes quoque commentum, ſcripturas ſeu libellos, ac certa ſcientia & deliberatione determinantes in ſcholis, ſeu prædicantes contra prædictam, vel aliquid prædictorum, non obſtantibus aliquibus privilegiis, vel indulgentiis, aut litteris apoſtolicis, quibuſcumque dignitatibus, perſonis, ordinibus, aut locis religioſis, vel ſæcularibus generaliter vel ſingulari- C ter ſub quacumque forma vel expreſſione verborum conceſſis, quæ noluit in præmiſſis aliquibus quomodolibet ſuffragari, excommunicationis ſententiam quam ex tunc in ipſo protulit, innodavit, à qua per neminem, niſi per Romanum pontificem poſſit abſolvi. Inſuper tam ipſos contra quos excommunicationis ſententia eſt prolata, quam alios, ſi fuerint contra præmiſſa vel eorum aliqua venientes, ad ſedis apoſtolicæ voluit deduci notitiam, ut quos prævîſus modus æquitatis non arcet à vetitis, compeſcat rigor apoſtolicæ ultionis. Cùm igitur periculoſum ſit fratribus regimini noſtro commiſſis, ut ex præmiſſis apparet, contendere cum D Minoribus de regula & ſtatu ipſorum, ſeu dicere quod habeant aliquid in communi vel ſpeciali, uſu dumtaxat excepto: aut dicere quod nihil habere non ſit de ſtatu perfectionis, aut quod pecuniam recipiant per ſe vel per interpoſitas perſonas, conſulo & volo, ut tranſcriptum præſentium conventibus veſtræ provinciæ celerius tranſmittatis. Valete & orate pro me. Datum Romæ dominica prima Adventus.

Cum ergo per ea quæ prædicta littera continentur poſſit evidenter haberi, quod intentio eſt ſummi pontificis, & voluntas magiſtri ordinis, quod E de hiis quæ ad regulam & ſtatum fratrum Minorum pertinent cautè loquamur, nec ad loquendum ſuper hiis linguas noſtras improvidè extendamus, rogo & in remiſſionem peccatorum vobis injungo, quatenus ſolicitè caveatis, ne poſſitis reprehenſibiles vel notabiles inveniri, cum de facili poſſetis excommunicationis ſententia innodari. Propter quod volo quod in ſingulis conventibus tranſcriptum hujus litteræ habeatur, ut melius fratres poſſint colligere circa quæ ipſos oporteat cautos eſſe. Valete benè, & orate pro me. Datum Maſſiliæ in vigilia epiphaniæ anno Domini.

ACTA CAPITULI GENERALIS Florentiæ celebrati anno Domini M. CC. LXXXI.

1. Cum in aliquo conventu *prioris* electio fuerit celebranda, non tenebuntur vocare fratres vocem in electione habentes, niſi illos quos infra terminos ſuæ prædicationis noverint conſtitutos.

2. Apoſtatæ unius conventus non recipiantur à priore alterius conventus ad ordinem in eadem provincia, ſine licentia prioris provincialis; nec apoſtatæ aliarum provinciarum recipiantur in aliis provinciis, ſine licentia magiſtri ordinis.

3. Item, cùm ex pluribus cauſis inſinuatis nobis, expediens videatur, quod conventus Comminenſis de provincia Poloniæ ad provinciam Teutoniæ tranſferatur cum ſuis terminis; Item, cùm ex pluribus cauſis inſinuatis nobis expediens videatur, quod conventus Griſpaldenſis de provincia Poloniæ ad provinciam Teutoniæ tranſferantur; inchoamus quod de provincia Poloniæ ad provinciam Teutoniæ cum ſuis terminis tranſferantur. Item, cum ex pluribus cauſis inſinuatis nobis expediens videatur, quod conventus Pornocenſis de provincia Poloniæ ad provinciam Teutoniæ tranſferatur: inchoamus quod de provincia Poloniæ ad provinciam Teutoniæ cum ſuis terminis tranſferatur.

4. Item, cùm conventus Soldinenſis in provincia Poloniæ dicatur eſſe: inchoamus quod de provincia Teutoniæ ad provinciam Poloniæ tranſferatur.

5. Singulis annis in capitulo *provinciali*, auditis culpis, fiat *ſecretum ſcrutinium* in conſpectu omnium ſuper abſolutione vel retentione prioris provincialis, cum expreſſione nominum & officiorum fratrum exprimentium vota ſua, per definitores capituli provincialis. Quod ſcrutinium non publicetur, ſed ſtatim ſigillis definitorum in conſpectu omnium ſigilletur, & per definitorem capituli generalis, vel ejus ſocium, vel per ſocium prioris provincialis in anno provincialium ad generale capitulum deferatur. Et hæc eadem forma ſcrutinii faciendi de priore conventuali per ſubpriorem, vel ejus vicarium, in abſentia ſubprioris, & duos antiquiores in ordine præſentes in capitulo, in tractatu eorum quæ mittenda ſunt ad capitulum obſervetur, & ſigillo conventus ipſum ſcrutinium ſigilletur, & per ſocium prioris ad provinciale capitulum deferatur. Dictis autem ſcrutatoribus voluntatum in virtute obedientiæ præcipimus, quod ipſum ſcrutinium alicui per modum aliquem non revelent.

6. Item, volumus & diſtrictè mandamus prioribus univerſis, quod in ſuis conventibus inſtituant ſubpriores; & quando aliquos ſubpriores abſolvi contigerit, priores illorum conventuum circa alios ſubſtituendos curam habeant diligentem.

7. Item, admonemus ne ſocii priorum conventualium ad capitula provincialia notabiliter eligantur nimis juvenes.

Digitized by Google

8. Item, volumus & ordinamus, quod inchoatio facta de ſcrutiniis priorum provincialium & conventualium, ſecundùm formam conſtitutionis hoc anno inchoatæ plenariè obſervetur.

9. Item, quamvis non ſit tenendum vel dicendum, quod admonitiones generalium capitulorum per totum ordinem & provincialium in ſuis provinciis non durent, niſi per annum, vel tantum ad vitam admonentium, & alia hujuſmodi, tamen ad fratrum conſciencias aſſecurandas, ordinamus quod hujuſmodi admonitiones, more ſolito in quaternis ſcribantur, & diligentius obſerventur: illæ præſertim quæ certam cauſam honeſtatis, utilitatis, vel neceſſitatis continere videntur. Ideoque declarationem de hoc in capitulo generali Oxoniæ celebrato factam præſentibus revocamus.

10. Item, volumus & diſtrictè inhibemus omnibus prioribus conventualibus, & eorum vicariis, ne alicui fratri dent licentiam ad alium ordinem tranſeundi, ſine ſui prioris provincialis licentia ſpeciali.

11. Item, monemus quod in provinciis illis, ubi non eſt copia lectorum, lectores quamdiu poſſunt exercere officium lectionis, non occupentur in officio prioratus, niſi urgens & evidens neceſſitas hoc requirat.

12. Item, ne converſi otio torpeſcant, monemus priores & eorum vicarios, quod curam adhibeant, quod in certis officiis & miniſteriis occupentur.

13. Item, monemus priores & vicarios quod laborent diligentius pro apoſtatis capiendis, ex quorum præſentia & diſcurſu fratribus ſcandalum generatur, ſi quos tales in ſuis terminis invenerint. Quod ſi facere non potuerint, ipſos ſententia publicæ excommunicationis denunciari procurent, ut ſic ſaltem alii evitentur.

14. Item, diſtrictè inhibemus, ne fratres recipiant loca aut conventus ædificandos, ſine licentia capituli generalis. Quod ſi contrarium attentatum fuerit, ſtatuimus quod talis receptio ſit ipſo facto irrita & inanis, & receptores hujuſmodi, niſi in ſua accuſatione, omni voce ſint privati.

15. Concedimus provinciæ Romanæ unam domum, ponendam ubi priori provinciali & definitoribus videbitur expedire; provinciæ Angliæ duas, unam ponendam in Anglia, & aliam in Scotia. Fratribus qui receperunt domum Teatinam ſine licentia & auctoritate capituli generalis, injungimus XII. dies in pane & aqua, XII. miſſas, XII. pſalteria, XII. diſciplinas & ipſam receptionem decrevimus irritam & inanem.

16. Iſta ſunt ſuffragia. Pro domino papa & ſtatu univerſalis Eccleſiæ, quilibet ſacerdos tres miſſas. Pro venerabili collegio cardinalium quilibet ſacerdos duas miſſas. Pro domino LATINO Oſtienſi epiſcopo quilibet ſacerdos unam miſſam de B. Virgine, & quilibet conventus unam de beato Dominico.

17. Sequens generale capitulum aſſignamus Viennæ in provincia Teutoniæ. Definitores autem veniant ad capitulum dominica infra octavam Aſcenſionis Domini.

A

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Viennam in Teutonia celebrati anno Domini M. CC. LXXXII.

1. Ubicumque ſit mentio de confeſſione generali in officio eccleſiaſtico, ubi dicitur: *Confiteor Deo & B. Mariæ*, addatur & *beato Dominico*.

2. Cùm privilegium mereatur amittere, qui commiſſa ſibi abutitur poteſtate, ordinamus, & volumus, & mandamus, & diſtrictè injungimus B prioribus provincialibus & definitoribus capitulorum provincialium, ut in committenda auctoritate prædicandi & confeſſiones audiendi formam à ſummo pontifice traditam exacta diligentia ſtudeant obſervare. Caveant autem ne dictam auctoritatem notabiliter committant. Illi verò quibus commiſſa fuerit auctoritas memorata de caſibus à jure ordinariis reſervatis, ſe nullatenus intromittant, nec etiam de caſibus quos præfati ordinarii ſibi duxerint reſervandos, niſi de eorum beneplacito & aſſenſu.

3. Item, etiam fratres diligenter & efficaciter, ſecundùm datam eis à Domino gratiam, C illos qui ſibi confeſſi fuerint exhortentur, ut ſaltem ſemel in anno ſuis preſbyteris parochialibus confiteantur, prout ſtatuit concilium generale, & ſummus pontifex ordinavit.

4. Quamvis etiam à ſede apoſtolica prædicandi ſibi ſit conceſſa poteſtas, ob reverentiam ordinariorum & rectorum eccleſiarum parochialium, & pacem cum eis habendam, volumus quod prohibentibus ordinariis, vel etiam rectoribus, ne in ſua eccleſia prædicent: à prædicatione deſiſtant.

5. Item, cùm ex favore prælatorum & clericorum tam in ſpiritualibus quam in temporalibus ordo multum accreſcat, injungimus fra- D tribus univerſis, ut ab eorum offenſis caveant, ſententias ritè per eos latas obſervent, & interdum laïcos moneant, ut quæ ſibi jure debentur perſolvant, & per reverentiam, humilitatem, ac familiaritatem captare ſtudeant gratiam eorumdem.

6. Item, cùm quilibet frater teneatur utilitatem ordinis procurare, monemus, ut in electionibus, ſcrutiniis & tractatibus eorum quæ ad generale vel provinciale capitulum ſunt mittenda, non renuntient voci ſuæ.

7. Item, ſtudentes ſtudiis deputati ſtudio diligenter intendant, & à familiaritatibus, & diſ- E curſibus, & occupationibus ſuperfluis arceantur.

8. Item, cùm ſtudentes tam alienigenæ quam indigenæ non ſint ad imparia judicandi, monemus priores provinciales & conventuales, in quorum provinciis & conventibus generalia ſtudia vigent, ut tam in neceſſariis exhibendis, quàm in aliis ad conſolationem eorum ſpectantibus extraneos ſicut & ſuos caritative pertractent, & faciant ab aliis pertractari.

9. Item, cùm per ordinarios potius quam per vicarios quæ agenda incumbunt, conſueverint conſultius ordinari: volumus & monemus, ut

Digitized by Google

gerentes vices prioris provincialis, provincialatu vacante, non ſint faciles ad abſolvendum priores, & ad transferendum fratres de conventu in conventum, niſi ex legitima & rationabili cauſa, vel niſi de conſilio definitorum, quando eis contigerit provinciale capitulum celebrare.

10. Item, magiſter ordinis de definitorum ordinatione, conſilio & aſſenſu, diſtrictè interdicit prioribus provincialibus & definitoribus provincialium capitulorum, ne ſcrutinia priorum eis oblata, nec ſecreta eis in definitione relata, nec alia occulta ad definitionem ſpectantia, aliis perſonis revelent, ex quibus poſſit ſcandalum vel turbatio exoriri.

11. Item, cum ex diviſione aliorum limitum inter provincias, conventus & fratres, conſueverit turbatio generari, magiſter ordinis de definitorum ordinatione, conſilio & aſſenſu, diſtrictè injungit prioribus provincialibus & conventualibus, ac ceteris fratribus, ut limitationes factas inter provinciam & provinciam ſtudeant exacta diligentia obſervare, & fratres qui contrarium fecerint pœnæ gravis culpæ ſubjaceant, & quidquid quæſierint infra limites alterius provinciæ, conventibus in quorum præjudicium hoc fecerint abſque dilatione reſtituere teneantur.

12. Item, inhibemus diſtrictius, quod nullus converſus fiat clericus ſine licentia magiſtri ordinis ſpeciali.

13. Iſta ſunt ſuffragia. Pro domino papa & ſtatu univerſalis eccleſiæ, quilibet ſacerdos ſex miſſas, & quilibet conventus ſex. Pro domino Hoſtienſi quilibet ſacerdos duas miſſas de B. Virgine, & quilibet conventus duas miſſas. Pro venerabili collegio cardinalium quilibet ſacerdos tres miſſas Suffragia pro defunctis. Pro domino G. cardinali defuncto quilibet ſacerdos tres miſſas. Pro domino LUDOVICO quondam rege Franciæ, & pro deceſſoribus ſuis, pro domino FERNANDO primogenito regis Caſtellæ, comitiſſa Flandriæ domina ANNA filia regis, AGNETE ſorore regis Boemiæ, quilibet ſacerdos duas miſſas, &c. Pro qualibet miſſa ſuperius poſita clerici ſeptem pſalmos cum letania, converſi centum *Pater noſter*.

14. Concedimus Romanæ provinciæ duas domos, unam ponendam in civitate Teatina, aliam ponendam in Tuſcia; provinciæ Theotoniæ tres, provinciæ Angliæ duas, provinciæ Ungariæ duas, & ponantur omnes ubi prioribus provincialibus & definitoribus capitulorum videbitur expedire, nec ſituentur in locis ex quorum vicinitate poſſit aliis provinciis præjudicium generari.

15. Omnibus fratribus qui in conventu Peſſulanenſi litteras vicariæ à vicario acceperunt & detinuerunt, vel de quorum conſilio & aſſenſu illud eſt factum, injungimus xv. dies in pane & aqua, & ſedeant in terra, & totidem recipiant diſciplinas, & totidem dicant litanias, & privamus eos omni voce, niſi in ſui accuſatione, donec reſtituti fuerint per magiſtrum ordinis vel capitulum generale.

16. Omnibus prioribus qui remanſerunt de capitulo ſine licentia, nec ſe legitimè excuſaverunt, injungimus ſex dies in pane & aqua, &
A totidem diſciplinas recipiant.

17. Sequens generale capitulum aſſignamus apud Montem-peſſulanum in provincia Provinciæ. Definitores autem ſint ibi dominica infra octavam aſcenſionis Domini.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Johannis Vercellenſis.

IN Dei Filio ſibi cariſſimis univerſis fratribus ordinis Prædicatorum, frater JOHANNES eorumdem ſervus inutilis, ſalutem & augmentum
B continuum cæleſtium gratiarum.

In feri maris fluctibus conſtituti, ne aquilonari ſpiritu, à quo panditur, juxta prophetæ vaticinium, omne malum, à portu felicitatis æternæ retardemur damnoſius, ab illius inſidiis cavendum nobis ſæpe proponitur, ut ſic cautelæ debitæ obſervantes excubias, & cæleſtis auræ ſubſidium implorantes, nequaquam cujuſvis naufragii experiamur diſpendia, quin potius nos excipiat ſinus lætitiæ cumulatæ. Quia ergo, mihi in Chriſto cariſſimi, angelus ſatanæ ſuæ tenebroſitatis verſutias ſub lucis pulchritudine quam ſæpius, juxta documentum apoſtolicum, ſuam
C depravatam ſpeciem ad ruinam hominum obtinendam facilius transfigurat, expedit ut noſtræ mentis intuitum ab omni quod in hac valle miſeriæ falſam prætendit bonitatis imaginem, in illum ſolummodo noſtrum dirigamus affectum, cujus redundantia ad perfectionem defectuum noſtrorum reducitur, & noſtræ paupertatis anguſtia ſui muneris largitate ditatur. Et ut in regula ejus, ad quam per profeſſæ religionis compendium, mundialium prius poſita ſarcina, feſtinamus, præmium amplioris gloriæ, divino ſibi aſſiſtente ſuffragio, meretur pervigil & indefeſſa noſtra ſolertia; ſic cum Hebræorum filiis
D noſtros greſſus ad ſacrificandum Domino in deſerto ſatagamus dirigere, ut nullius amœnitatis Ægyptiorum, cui jam terga dedimus, recordemur, ut pote qui jam illorum facti ſpoliis locupletes, in religionis deſerto panem, quo fruuntur angeli, manducamus. In hac ſiquidem pacis & concordiæ unitas, quibuſlibet diviſionibus & diſſenſionibus prorſus relegatis, à nobis totis eſt affectibus amplectanda, ut ille cujus in pace locus eſſe deſcribitur, pacificam in nobis ſibi conſtruat, vel potius eligat manſionem. Humilem inſuper Doctorem & Dominum in humilitate ſpiritus imitantes, defectus noſtros ſic jugiter
E habeamus præ oculis, quod ipſorum ſedula meditatio detinens nos in imis, non permittat ex aliquibus nobis indultis cælitus, ſeu de ſedis apoſtolicæ benignitate conceſſis, quomodolibet nos efferri: quin potius ſic providè, ſic modeſtè utamur eiſdem, quod nemini de noſtris actibus occaſio juſtæ querimoniæ præbeatur. Et licet in ceterarum virtutum exercitio operam ſedulam impendere debeamus, ad caritatis tamen augmentum eo inſudandum eſt fortius, eo perſeverantius inſiſtendum, quod ceteras virtutes ſui majoritate præcellens, ſic illa forma perfectionis efficitur, ut niſi ejus regulentur imperio, in ſuis

Digitized by Google

effectibus nihil conferentes ad meritum cenſeantur. Quæ etiam ſic ab unoquoque noſtrum propriæ voluntatis refellit arbitrium, ut nihil in ſe reperiens ſingulare, ſuperioris obedientiæ ſe totum propria voluntate ſubmittat : quo etiam ipſa nos inducente ſalubriter ad proximorum ſalutem, gloriam verbi Dei mittere conamur in terris, per quam facta diviſione inter audientium corda & fecem nefariam vitiorum, eos de regione diſſimilitudinis educentes ad cognitionem divini nominis provocamus. Ut autem ad exercendum tantæ ſubtilitatis & utilitatis officium reddamur idonei, occupemur libentius in ſtudiis lectionum, ut haurientes aquas in gaudio de fontibus Salvatoris, illas poſtmodum ad irriganda corda fidelium opportunius infundamus : quo miniſterio peracto, ſalubriter actus noſtri non occupentur in multis, ſed potius ad clauſtri ſolitudinem vernantem Chriſti floribus recurramus, orationi & contemplationi divinæ certam partem labentis abſque revocatione temporis deputantes. Zelus inſuper ordinis, cujus . . . . in benedictione filiorum dexteræ . . . . . nullo umquam torpore ſeu deſidia ſuffocetur : quin potius revireſcat in nobis, qui, proh dolor ! à multorum cordibus, quod non ſine amaritudine refero, cernitur exulare, dum regularibus obſervantiis ab eis parum intenditur, dum fræna ſilentii, non animarum ſalutis vel correctionis debitæ commodum, ſed fortè magis in plurium jaculandam innocentiam ac occaſionibus variis non tamen debitis reſolvuntur, dumque in connexione profeſſionis emiſſæ ſibi germanos ſeu ſucceſſores efficere aut ſtatuere tamquam degeneres laborare recuſant. Cavendum profecto eſt talibus de prædictis & aliis rationem coram diſtrictiſſimo judice reddituris. Ideoque, dilectiſſimi, ſacros prædicti ordinis fundatores, quorum memoria per mundi climata dilatata cum laudibus uberius agitur, jugi recordatione penſemus : ſic illorum imitandis veſtigiis preſſius inhærentes, quod in nobis bonitatis & ſanctitatis imago reluceat, nullius familiaritatis incautæ nigredine obfuſcanda, ſed potius eadem ſaniori conſilio ſollicitius evitata, fratrum & ordinis immaculata ſinceritas in ſui jugiter puritate clareſcat. In prædictis itaque & aliis, quæ ad altiora nos promoveant, relegatis negligentiis & curioſitatibus cunctis, quæ venuſtatem & paupertatem fratrum & ordinis dehoneſtant, nos indefeſſo conamine jugiter exercitare curantes, corda noſtra divino conſpectui puritate præambula præſentemus, ad illius oſtium ſedula oratione pulſantes, quatenus remunerationis æternæ præmium retribuere ſua præſenti pietate dignetur, qui ſuæ contemplationis intuitu, piis reſpectibus, gratioſis favoribus, favorabilibus gratiis & multiplicibus beneficiorum irriguis nos attollunt. Mei inſuper jugem, quæſo, apud Deum memoriam habeatis : ad quod illa ſaltem conſideratio vos debet inducere, quod ſi quid cælitus fuerit mihi veſtra interceſſione donatum, in veſtrarum utilitatum finibus convertetur. Gratia Domini noſtri Jesu-Christi, & caritas Dei, & communicatio ſancti Spiritus nos ſemper præveniat & ſequatur. Datum Viennæ in capitulo generali.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Montem-Peſſulanum celebrati anno Domini M. CC. LXXXIII.

1. IN capitulo de jejuniis, ubi dicitur : Et vigiliam B. Johannis-Baptiſtæ, Petri & Pauli, Jacobi, addatur : Et B. Dominici patris noſtri.

2. Admonemus & volumus, quod priores circa inſtructiones & informationes fratrum juvenum, etiam poſt ipſorum profeſſionem, diligentem curam adhibeant, nec eos exponant diſcurſibus, nec ad artes addiſcendas, niſi prius in divino officio inſtructi fuerint, & in religione, & in obſervantiis regularibus informati.

3. Item, volumus & mandamus, quod conſtitutio de recipiendis novitiis arctius obſervetur, & in eadem ætate à conſtitutionibus determinata, ſine cauſa valdè legitima, nullatenus diſpenſetur. Et ſi aliqui de cetero aliquem infra ætatem à jure taxatam receperint contra jura, vel tali receptioni conſenſerint cum effectu, ſint privati vocibus in receptione novitiorum, quouſque per magiſtrum ordinis, vel per priorem ſuum provincialem & definitores capituli provincialis fuerint reſtituti. Et inſuper priores provinciales eos quos invenerint amplius in hoc deliquiſſe privent omni voce, prout viderint expedire. Et nihilominus qui circa hoc deliquerunt, à tempore generalis capituli Florentiæ ultimo celebrati, duodecim dies in pane & aqua abſtineant, niſi de hoc aliàs ſpecialiter ſint puniti ; & totidem in capitulo recipiant diſciplinas.

4. Item, inhibemus diſtrictè, ne fratres faciant inductiones in electionibus, & priores provinciales vel eorum vicarii inquirant de hoc diligenter : & ſi aliqui contra hoc fecerint de cetero, priores provinciales vel eorum vicarii privent eos in vocibus in omni electione.

5. Item, in eadem diſtrictione prohibemus, ne fratres aliquod recipiant ſub ſecreto, quod vergat in præjudicium correctionis vel ordinis. Quod ſi quis tale ſecretum receperit, ad requiſitionem prælati ſui illud ſibi teneatur fideliter revelare.

6. Item, volumus & diſtrictè injungimus prioribus univerſis, & eorum vicariis, quod ſilentium & alias obſervantias regulares diligentius faciant obſervari, & in combinatione fratrum & maxime juvenum ſint ſolliciti & intenti, ut eos aſſocient prout expedit honeſtati, & ſecuritati ordinis, & moribus ſingulorum.

7. Item, caveant priores cum ſumma diligentia, ne in domo recreationis cum carnibus tritis vel fectis cibaria permittant aliquatenus miniſtrari.

8. Item, quod fratres ſtudentes, per priores provinciales ad ſuas provincias revocati, litteras ſuæ revocationis priori domus præſentare vel denunciare ſine moræ diſpendio teneantur.

9. Item, volumus, quod diligentius obſervetur ordinatio facta in capitulo Burdigalæ circa depoſita, quæ talis eſt : In ſingulis conventibus «

Digitized by Google

» tres depoſitarii per conventum aſſignentur, qui » ſine licentia prioris vel ejus vicarii recipiendi, » oſtendendi, ſeu reddendi depoſita non habeant » poteſtatem; nec prior etiam vel ejus vicarius » ſine ipſis. Si aliquem prædictorum depoſitario- » rum abeſſe vel impediri contigerit, clavis ejus » tradatur illi quem prior vel ejus vicarius aſſigna- » verit de conſilio decretorum, & caveant ſem- » per, ne unus ſimul teneat plures claves, præter » iſtam ordinationem nullus frater audeat depo- » ſitum aliquod recipere vel tenere.

10. Item, cum multæ provinciæ diviſionem provinciarum petant, & uſque modo à multis provinciis non potuit modus congruus inveniri, volumus & mandamus, quatenus ſinguli provinciales & definitores in ſuis provincialibus capitulis diligenter conferant & inquirant, qualiter & per quem modum ſua provincia dividi poſſit, & modum ipſum ſub ſigillis provincialis & definitorum ſcribant ad ſequens generale capitulum, ut magiſter & definitores dicti capituli à ſingulis provinciis informati ad inchoandam conſtitutionem de diſpoſitione procedant, ſi modus potuerit congruus inveniri.

11. Monemus priorem provincialem Provinciæ, & definitores, & priores conventuales, & ceteros rectores ejuſdem provinciæ, & diſtrictè eis injungimus, quod ita communes ſe exhibeant & in ſuis definitionibus, correctionibus, promotionibus fratrum ita ſe oſtendant habere communem affectionem, quod nullus poſſit notabili partialitate notari. Quod ſi per aliquos ſecus factum fuerit, rogamus quod magiſter ordinis, ſive illos à ſuis officiis amovendo, ſive illos extra provinciam immittendo, ſive inſtituendo in eadem provincia vicarium, vel viſitatores de alia provincia deſtinando, vel alio modo, quod ſibi videbitur, ſalubre remedium ſtudeat ſuo tempore adhibere.

12. Item, pſalmus cum letania more ſolito dicatur.

13. Concedimus provinciæ Hiſpaniæ unam domum ponendam in Caſtella, provinciæ Teutoniæ duas, provinciæ Daciæ unam, ponendas omnes ubi prioribus provincialibus & definitoribus capitulorum provincialium videbitur expedire.

14. Iſta ſunt ſuffragia. Pro domino papa & ſtatu univerſalis Eccleſiæ, quilibet ſacerdos tres miſſas. Pro venerabili collegio dominorum cardinalium quilibet ſacerdos duas miſſas. Pro domino LATINO Hoſtienſi & Velletrenſi epiſcopo quilibet ſacerdos duas miſſas, unam de B. Virgine, & aliam de beato Dominico.

15. Cùm conventus Pariſienſis debitorum onere nimium ſit gravatus, rogamus priores & fratres univerſos, quod ſi eis occurrerit, ad alleviandum paupertatem illius conventus dent operam efficacem.

16. Capitulum generale ſequens aſſignamus apud Bononiam in provincia Lombardiæ.

17. Iſtæ ſunt pœnitentiæ. Omnibus fratribus de provincia Provinciæ, qui contra ordinationem capituli generalis de priore provinciali electionem fecerunt, & poſt caſſationem electionis eumdem iterato reelegerunt, injungimus quinque dies in pane & aqua. Fratri Pontio de Carcino & ceteris fratribus qui conſenſerint ad dandam litteram teſtimonialem fratri Petro Bertrandi, ſeptem dies in pane & aqua, ſeptem letanias, & totidem diſciplinas.

18. Cùm quidam fratres converſi in provincia Provinciæ ſcapularia parva deferant, quæ nimis alba & ſimilia ſcapularibus clericorum eſſe videntur, diſtrictè injungimus omnibus prioribus conventualibus, & eorum vicariis, ut infra quindenam, poſtquam hæc noſtra ordinatio ad conventum eorum deveneri, dicta ſcapularia ab eis faciant removeri vel tingi: alioquin dicti priores, & eorum vicarii, una die in pane & aqua in qualibet ſeptimana jejunent, donec illud cum effectu duxerint ordinandum.

Nota incidenter quod anno Domini M. CC. LXXXIV. *non fuit celebratum capitulum, quia magiſter ordinis ac dulcis memoriæ venerabilis pater frater* JOHANNES DE VERCELLIS *verus Iſraëlita migravit ad Dominum* JESUM-CHRISTUM *in conventu Montis-Peſſulani. Vir fuit magnæ perfectionis, & rexit ordinem per magnum tempus, ſcilicet* XIX. *annos & dimidium, in magna ſanctitate.*

ACTA CAPITULI GENERALIS Bononiæ celebrati anno Dom. M. CC. LXXXV.

1. IN capitulo de officio eccleſiæ, ubi dicitur: Audito primo ſigno ſurgant fratres, deleatur quod ſequitur uſque ibi, matutinas autem, & dicatur ſic: Et facto ſecundo ſigno, ſtando dicant in choro ante horas canonicas omnes horas de B. Virgine pro tempore, excepto dumtaxat quod poſt completorium dicantur in choro.

2. Fratres qui uno anno in capitulo generali vel provinciali definierunt, non poſſint ſequenti capitulo definire.

3. Item, in letania, ubi dicitur: *Sancta Catharina, ora pro nobis*, addatur: *Sancta Margareta, ora pro nobis.*

4. Admonemus quod omni tempore dicatur ſemel in ſeptimana miſſa conventualis de Beata Virgine, niſi cauſa legitima obſtiterit.

5. Item, inhibemus diſtrictè, ne in electionibus cujuſcumque fiat aliqua inductio, directè vel indirectè, ſub pœna excommunicationis capituli præcedentis quæ talis eſt. Inhibemus diſ- « trictè, ne fratres faciant inductiones in electio- « nibus, & priores provinciales vel eorum vica- « rii inquirant de hoc diligenter, & ſi contra hoc « aliqui fecerint, de cetero priores provinciales, « vel eorum vicarii privent eos vocibus in omni « electione per triennium, & per eoſdem etiam « aliquatenus puniantur. «

6. Item, volumus & ordinamus, quod inquiſitores hæreticæ pravitatis ad capitula ordinis venire ſecundùm modum ordinis teneantur.

7. Item, monemus, & diſtrictè injungimus, quod conſtitutio de non eundo ad curiam Romanam, niſi de licentia magiſtri ordinis, vel capituli

Digitized by Google

capituli generalis, arctius obſervetur.

8. Item, volumus & ordinamus, quod nullus frater fiat epiſcoporum vel electorum vicarius in rebus temporalibus diſpenſandis.

9. Item, admonemus fratres, quod à locutoriorum frequentia ſe ſubtrahant, & injungimus prioribus & eorum vicariis, quod hoc faciant diligentius obſervari.

10. Item, fratres burſas & capſellas amoveant, & eiſdem de cetero non utantur.

11. Item, inhibemus ne priores libros fratrum defunctorum ſeu alia alienent, ſine conſenſu conventus.

12. Item, monemus quod fratres qui habent ſcribere magiſtro ordinis, & definitoribus capituli generalis, vel provincialis, breviter & apertè ſcribant.

13. Concedimus provinciæ Hiſpaniæ tres domos. Item, provinciæ Provinciæ tres domos, provinciæ Alamanniæ tres domos, & ponantur omnes ubi prioribus provincialibus & definitoribus capitulorum provincialium viſum fuerit expedire. Letania more ſolito dicatur.

14. Iſta ſunt ſuffragia. Pro domino papa quilibet ſacerdos tres miſſas. Item, pro venerabili collegio cardinalium & ſtatu univerſalis Eccleſiæ quilibet ſacerdos tres miſſas. Pro domino Hoſtienſi quilibet ſacerdos duas miſſas, unam de B. Virgine & aliam de beato Dominico, & quilibet conventus unam de Spiritu-ſancto ſuffragia pro defunctis. Pro animabus bonæ memoriæ domini NICOLAI, & MARTINI Romanorum pontificum quilibet ſacerdos unam miſſam, &c.

15. Item, Abſolvimus priores provinciales provinciæ Terræ-ſanctæ, Ungariæ, priores conventuales Mediolanenſem, Eſculenſem S. Severini, &c. Item, priores Maſſilienſem de provincia Provinciæ, Albienſem de eadem provincia, & ordinamus quod per duos annos non aſſumantur ad officium viſitandi. Priores Montis-Albani, Angeriacenſem, * Beruenſem de eadem provincia, pro eo quod ſine licentia venerunt, & cum multitudine, ad capitulum generale, & ordinamus quod priores hoc anno abſoluti in eiſdem provinciis & conventibus ad eadem officia nullatenus aſſumantur.

* ſ. Biterrenſem.

16. Item, abſolvimus omnes prædicatores generales de provincia Provinciæ inſtitutos poſt capitulum generale in Monte-Peſſulano proximo celebratum. Item, lectores de eadem provincia, qui venerunt ad capitulum cum multitudine & ſine licentia ſuſpendimus uſque ad annum ab officio lectionum. Item, aliis fratribus ejuſdem provinciæ, qui venerunt abſque licentia ad capitulum generale, quinque dies in pane & aqua, quinque diſciplinas injungimus.

17. Sequens generale capitulum Pariſius aſſignamus, & definitores ſint ibi dominica infra octavam Aſcenſionis.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Munionis Hiſpani.

IN Dei Filio ſibi cariſſimis fratribus univerſis ordinis fratrum Prædicatorum frater Munio eorumdem ſervus inutilis ſalutem & augmentum continuum cæleſtium gratiarum.

Dum patrum venerabilium, qui me in magiſtratus officio præceſſerunt, glorioſa veſtigia frequenti temporis meditatione revolvo: dum conditiones præcellentes, & gratias, quæ ipſos Deo & angelis & hominibus reddidere ſpectabiles, intra mei cordis penetralia ſcrutinio debitæ diſcuſſionis indago, pro eo nimirum totus in me ipſo concutior, totaque mens mea nebula cujuſdam mœroris obvolvitur, quod illorum in curia regiminis imaginem repræſentare compellor, ad quorum proculdubio merita non attingo. Illud tamen ſubſidium hujus cogitationis occurrit, & ex eo amaricati cordis utcumque dulcoratur acedo, quod me illis permittente Deo, præeſſe conſpicio, qui non timoris fræno circumducuntur ut ſervi, ſed tamquam divinæ adoptionis filii & heredes regni cæleſtis à divino aguntur Spiritu, & in Patris æterni beneplacito gubernantur. Eia ergo, cariſſimi, onus grave quod imminet humeris noſtris impoſitum, quæſo, mecum ſupportare intendite, & ne plus debito puniar, inexpertum ad talia veſtris virtuoſis brachiis ſuſtentate. Quod profecto tunc commodius fieri poterit & ſalubrius provenire, ſi poſteriorum obliti, ad anteriora vos cum Apoſtolo extenderitis & intenderitis ad viciniora ſaluti. Studeatis itaque negotiatores providi, pro terrenis cæleſtia, ſumma pro infimis, incorruptibilia pro caducis, provido commercio commutare. Diligatur provide & obſervetur à vobis emiſſæ profeſſio paupertatis, Chriſto pauperi nos conformans, oſtendatur ſignis & moribus approbetur, ut ſincera noſtri cordis intentio terrenis deſideriis expedita, illuc feratur libentius, inhæreat generoſius, ubi vera ſunt gaudia, veraque bona pauperibus ſpiritu cum fervore multiplicato donentur. Via pacis quam Rex ille pacificus diſceſſurus è mundo hoc reliquit diſcipulis, cum omnibus quantum in vobis fuerit teneatur, vos ad pacem quæ omnem ſenſum exuperat perductura: quæ ſic reſideat in veſtrorum cordium florido plantario per amorem, ut exteriorum operum actus illius, prout poſſibile fuerit, imitemini, & mores, qui patri factus obediens, ipſam uſque ad mortem ſine quavis incorruptione ſervavit. Teneat vos diutius cella, celans cælo proximos, ruminantes ibidem velut animalia munda dulcia pabula ſcripturarum, ut refecti in ſecreto per ea ad animarum ſalutem eructetis aliis verbum bonum. Ut autem veſtris ſalutaribus monitis audientium corda poſſint celerius & efficacius moveri, commotione ſalubri vos nullius levitatis aut maculæ nota notet: quin potius totius ſanctitatis candor veſtrum interiorem hominem exterius vos venuſtet, ſicque derivetur ad alios, ut de vobis opinari valeant, & veridica relatione vulgare,

Digitized by Google

quod potentes ſitis in opere & ſermone. Silentium inſuper, cui libellus repudii penè ubilibet datus fore perſpicitur, multiloquio propulſato, reſumite, & vos ipſos à linguæ lubrico refrænate. Et ut bonus odor veſter divinus oblectatus olfactum cum famæ veſtræ præconio diffundatur ad multos, claritatem opinionis veſtræ nullius incautæ familiaritatis nebula vel caligo incautæ ſocietatis obfuſcet. Non de terrenis, dilectiſſimi, eloquia veſtra muſſitent, nec veſtrarum mentium oculi caligentur in eis; ſed apud Deum potius petitiones veſtræ fervidis orationibus innoteſcant. Satagat unuſquiſque ut filii multiplicentur pro patribus, ex quorum multitudine poſſit meritò lætitia provenire. Zelus quoque ordinis revireſcat in vobis, qui apud multos, quod non ſine cordis amaritudine refero, noſcitur amiſiſſe nitorem, & ejuſdem ſanctitatis diſpendia ſuſtinere. Prædictis itaque & conſimilibus intendatis, filii prædilecti. Meum utique gaudium & corona in exordio mei regiminis, & proſecutione ipſius de veſtris felicibus actibus materiam dignæ congratulationis & gratæ jocunditatis aſſumam. Ceterum cùm multorum exigentibus meritis, tam ego quam vos reddamur obnoxii, & teneamur eiſdem opportunæ recognitionis viciſſitudine reſpondere, dilectionem veſtram requiro, ut ſuffragia pro diverſis vobis in actis capituli generalis impoſita celerius & devotius perſolvatis. Inter hæc mei frequentem memoriam apud Deum illa ſaltem conſideratione habere vos convenit, quod ſi veſtris ſupplicationibus divina proviſio me direxerit in agendis, in veſtrarum utilitatum finibus convertetur. Gratia Domini Jesu-Christi, & caritas Dei, & communicatio Sancti-Spiritûs, vos in omnibus præveniat & ſequatur. Datum Bononiæ in capitulo generali anno Domini m. cc. lxxxv.

ACTA CAPITULI GENERALIS Pariſius celebrati anno Domini M. CC. LXXXVI.

1. In capitulo de electione prioris provincialis in fine addatur ſic: Si verò in provincialatu deceſſerint, libri & alia quæ habuerunt per proviſionem ordinis antequam eſſent priores provinciales à provincia vel etiam ab aliquo conventu, ad provinciam vel conventum ſimpliciter pertinebunt. Alia verò quæ habuerunt ſint illorum conventuum, de quibus aſſumti fuerint. Ea verò quæ acquiſierunt tempore provincialatus, ad provincias quarum erant priores ſpectabunt.

2. Singulæ provinciæ ordinis noſtri, exceptis provinciis Terræ-ſanctæ & Græciæ dividantur in duas: quam diviſionem magiſter ordinis & definitores capituli generalis immediatè ſequentis poſtquam hæc conſtitutio approbata fuerit & confirmata, facere teneantur, & faciant ſecundùm modum eis tradendum à ſingulis provinciis dividendis, quem modum ipſæ provinciæ dividendæ tradere teneantur infra nominatum capitulum poſt confirmationem prædictam. Et ſi dictæ provinciæ in modum diviſionis non conveniant, duos fratres mittere teneantur & mittant, qui in dicto capitulo generali referant magiſtro & definitoribus quid circa diviſionem viderint expedire. Quod ſi modum diviſionis prædictæ magiſtro & definitoribus memoratis infra prædictum tempus non præſentaverint nihilominus ex tunc dicti magiſter & definitores ad diviſionem procedant, & nomen ipſis diviſis provinciis imponant, & de numero ſtudentium qui tunc erit mittendorum ad ſtudia generalia unum diminuant. Et quidquid in conſtitutionibus huic ordinationi contrarium vel diſſonum invenerint, corrigant vel immutent. Quod ſi magiſter à dicto capitulo caſu aliquo abeſſe contigerit, vicarius ejus cum ceteris definitoribus ad executionem procedat. Et ſi memoratus magiſter, vel ejus vicarius, aut definitores ad diviſionem in dicto capitulo aliquarum provinciarum procedere non valerent, nihilominus magiſter per ſeipſum dividendi prædictas provincias plenariam ac liberam habeat poteſtatem, & exequatur quam cito obtulerit ſe facultas. Et ſi inter aliquas provincias contiguas expedire viderit de una ad aliam aliquos conventus transferri, id faciendi magiſter ordinis liberam ac plenariam habeant poteſtatem.

3. Item, in capitulo de electione prioris provincialis, ubi dicitur: Quod dictum ſcrutinium aliquis per modum aliquem non revelet, addatur: Quod ſi aliquis vel aliqui de prædictis ſcrutatoribus prioris provincialis impedimentum habuerit, judicio majoris partis medietatis conventus, ad audiendum, videndum, ſeu ſcribendum ea quæ in ſcrutinio deponuntur, unus de fratribus ad electionem pertinentibus, quem major pars conventus nominaverit loco illius qui impeditus fuerit, ad recipiendum dictum ſcrutinium & vi præcepti, ut alii teneatur. Et hæc eadem forma circa ſcrutinium electorum prioris provincialis, & electionis prioris conventualis in omibus obſervetur.

4. Magiſter ordinis provideat de alio modo dicendi paſſionem.

5. Item, in letania, ubi dicitur *Sancte Hieronyme*, addatur: *Sancte Iſidore, ora pro nobis.*

6. Item, ubi dicitur: *Sancte Benedicte*, addatur: *Sancte Bernarde, ora pro nobis.* Item, in eadem ante illud *Omnes ſancti* immediatè præponatur *Sancta Eliſabeth, ora pro nobis.*

7. Conventus Duracenſis ad provinciam Ungariæ transferatur.

8. Admonemus ut infirmi in infirmariis juxta facultatem conventus de communi procurentur, nec expenſæ eiſdem in pecunia prætaxentur.

9. Item, cùm prædicatores generales in aliquibus provinciis ſint multiplicati, caveant priores provinciales & definitores, multiplicationes eorum, nec incontinenti acquieſcant petitionibus conventuum vel fratrum.

10. Item, fratres itinerantes portent baculos in via, & uſque dum veniant ad hoſpitium, vel conventum, nec in introitu locorum ad quæ declinant committant baculos alicui ſæculari ad portandum.

Digitized by Google

11. Item, priores provinciales & definitores aſſignent ſemper conventibus, prout poterunt, fratres qui reſpondere valeant & repetere lectiones.

12. Item, imminente lectione, vec tractatu eorum quæ ad generale vel provinciale capitulum ſunt mittenda, fratres non removeantur à ſuis conventibus, ne priventur voce, niſi ex cauſa rationabili & urgente.

13. Item, provideant prælati ſeu eorum vicarii, ut aliquis frater converſus ponatur in coquina, & in aliis competentibus ſibi de aſſignatis officiis occupentur.

14. Item, turbatores pacis, & delatores verborum per provinciales & eorum vicarios in pœnam aliis conventibus aſſignentur: & nihilominus prout culpæ eorum exegerint acrius puniantur.

15. Item, volumus & ordinamus, ut nomina fratrum defunctorum in actis capituli provincialis ponantur, & acta provinciarum per provinciales & definitores ſeu eorum ſocios quolibet anno ad generale capitulum deferantur.

16. Item, volumus & ordinamus, ut in elevatione corporis Chriſti ſemper aliqui decentes cerei vel tortitii habeantur, & per coadjutores miſſarum ad totam conſecrationem cum debita reverentia teneantur.

17. Item, injungimus ſubprioribus univerſis, & in earum abſentia prioribus, & eorum vicariis, ut faciant in conſtitutionibus inſeri locis propriis conſtitutiones confirmatas per generale capitulum intra octo dies poſtquam receperint acta. Quod ſi non fecerint, ex tunc quouſque id fecerint, jejunent una die in pane & aqua qualibet ſeptimana.

18. Item, diſtrictè injungimus, ut magiſtri in theologia nomine fratris, ſeu nominibus propriis nuncupentur, ut in tabula chori, vel ſcrutinii, nec magiſtri, vel lectoris vocabulo annotentur.

19. Item, diſtrictius injungimus & mandamus, ut fratres omnes & ſinguli, prout ſciunt & poſſunt, efficacem dent operam ad doctrinam venerabilis magiſtri fratris Thomæ de Aquino recolendæ memoriæ promovendam, & ſaltem ut eſt opinio defenſandam. Et ſi qui contrarium facere attentaverint aſſertive, ſive ſint magiſtri, ſive baccallarii, priores & alii fratres etiam aliter ſentientes, ipſo facto ab officiis propriis & aliis ordinis ſint ſuſpenſi, donec per magiſtrum ordinis, vel generale capitulum ſint reſtituti. Et nihilominus per prælatos ſuos, ſeu viſitatores juxta culparum exigentiam condignam reportent pœnitentiam.

20. Item, diſtrictè inhibemus, ne fratres ubi feminæ ſunt ſeparent ſe ab invicem cum aliqua, ita quod videre ſe non valeant mutuo, in quocumque ſint negotio ſive loco.

21. Item, inhibemus ne priores, ſeu eorum vicarii, ejiciant aliquem fratrem de ordine, nec dent licentiam alicui fratri ſe ad alium ordinem transferendi, niſi de magiſtri ordinis vel prioris provincialis, ſeu vicariorum eorumdem licentia ſpeciali.

A 22. Item, inhibet magiſter ordinis de conſilio & aſſenſu definitorum, ne aliquis conventus vel prælatus pactiones aliquas faciant, ſeu promiſſiones cum capellanis eccleſiarum, vel aliis aliquibus perſonis, quæ emergat in præjudicium ordinis, & privilegiorum à ſede apoſtolica ordini conceſſorum, & ſibi factas vel faciendas ex tunc revocat & decernit numquam valituras.

23. Item, cùm ex temerariis inductionibus lædatur multipliciter & ſpecialiter ſanctitas ordinis noſtri, præcipit magiſter de definitorum conſilio & aſſenſu, quod nullus prælatus, ſive ſub-B ditus inducat aliquem fratrem per ſe vel per alium, dicto, facto vel ſcripto, prece vel pretio, promiſſionibus ſeu relationibus, vel per alios modos, ex certa ſcientia vel intentione inducendi, & etiam retrahendi aliquem ad eligendum in magiſtrum ordinis, ſeu priorem provincialem vel conventualem, ſubpriorem, definitorem, provincialis vel generalis capituli, ſocium prioris provincialis vel magiſtri. Et ſi quis contrarium fecerit, niſi per magiſtrum vel priorem provincialem non poſſit . . . . Et ſi de hoc fuerit convictus, ipſo facto, omni voce ſit privatus, donec per magiſtrum ordinis vel generale capitu-C lum, ſeu provinciale fuerit reſtitutus. Et ſi quis talis inveniatur ultra hoc valde tranſgreſſor præcepti, per correctionem ordinis puniatur.

24. Item, declaramus, quod conſtitutio de jejunio in vigilia beati Dominici de vigilia præcipui feſti & de jejuniis ordinis ſit intelligenda; & ob hoc priores ſeu eorum vicarii non exhibeant ſe difficiles ad diſpenſandum cum fratribus debilibus, vel aliis indigentibus, cùm in ſabbato fuerit jejunanda.

25. Item, declaramus quod dies ſabbati quando celebratur de Beata Virgine, computari non debet diebus quibus indicitur recitatio letaniæ.

D 26. Concedit magiſter ordinis de conſilio & aſſenſu definitorum capituli generalis ſubprioribus & eorum vicariis in tractatu eorum quæ mittenda ſunt ad generale vel provinciale capitulum univerſis, quod auctoritate ejus poſſint compellere fratres ne revelent aliquid prioribus vel alteri fratri de hiis quæ facta fuerint in tractatu, ex quibus poſſit aliqua turbatio ſuboriri.

27. Concedimus provinciæ Provinciæ duas domos, provinciæ Lombardiæ duas, Romanæ provinciæ tres, provinciæ Teutoniæ duas, provinciæ Poloniæ duas, & ponantur omnes ubi prioribus provincialibus dictarum provinciarum & E definitoribus viſum fuerit expedire.

28. Sequens generale capitulum aſſignamus apud Burdegalam in provincia Provinciæ, & definitores ſint ibi dominica infra octavam Aſcenſionis Domini.

Digitized by Google

ACTA CAPITULI GENERALIS Burdegalæ celebrati anno Domini M. CC. LXXXVII.

1. IN capitulo de apoſtatis in fine, ubi dicitur: Fuerit reſtitutus, addatur: Quæ reſtitutio non fiat per eoſdem ante tres annos ad minus.

2. Quinque provinciæ, ſcilicet, Hiſpania, Provincia, Lombardia, Romana provincia, & Polonia dividantur: ita quod quælibet earum dividatur in duas. Si verò reliquæ provinciæ, vel aliqua, vel aliquæ ex ipſis, exceptis provinciis Græciæ & Terræ-ſanctæ dividi voluerint & petierint, in eodem tertio capitulo in quo hæc conſtitutio fuerit confirmata, quælibet earum in duas modo ſimili dividatur: quam diviſionem magiſter ordinis & definitores capituli generalis immediatè ſequentis, poſtquam hæc conſtitutio confirmata fuerit, facere teneantur, & faciant ſecundùm modum à ſingulis provinciis dividendis eiſdem tradendum. Quem modum ipſæ provinciæ dividendæ tradere teneantur infra nominatum capitulum immediatè ſequens poſt prædictam confirmationem. Et ſi aliquæ provinciæ in modum diviſionis non convenerint, duos fratres mittere teneantur, & mittant, qui in dicto capitulo generali referant magiſtro & definitoribus quæ circa diviſionem viderint expedire. Quod ſi modum diviſionis prædictæ magiſtro & definitoribus memoratis infra prædictum tempus non præſentaverint, nihilominus ex tunc dicti magiſter & definitores ad diviſionem procedant, & nomina ipſis diviſis provinciis imponant.

3. Volumus autem quod provinciis diviſis modo prædicto, illa provincia ubi primo fuit conventus fratrum, retineat locum ſuum conſuetum in capitulo generali; reliquæ verè poſt provinciam Græciæ in choro dextro, & Ultramarinam in choro ſiniſtro habeant locum ſuum: ita quod novus provincialis Hiſpaniæ ſit primus poſt provincialem Græciæ in choro dextro, & novus provincialis Provinciæ ſit primus in choro ſiniſtro poſt provincialem Terræ-ſanctæ & ſimiliter omnes provinciales alii collocentur.

4. Capitulum generale uno anno intermittatur, & ſequenti anno celebretur. Et quidquid contra formam hujus conſtitutionis repertum fuerit in conſtitutionibus, per definitores capituli generalis in quo hæc conſtitutio confirmabitur, removeatur.

5. Ordinamus & volumus, quod magiſtri in theologia actu legentes Pariſius non ſe abſentent tempore lectionum vel vacationum à conventu, niſi fortè per tres ſeptimanas, vel per menſem ad plus, pro cauſa neceſſaria, & hoc licentia magiſtri ordinis, vel prioris provincialis Franciæ: ita tamen quod alter ipſorum remaneat in conventu.

6. Item, magiſter ordinis de conſilio definitorum præcipit in virtute obedientiæ fratribus univerſis, quod in alchimia non ſtudeant, nec doceant, nec aliquatenus operentur, nec aliqua ſcripta de illa ſcientia teneant, ſed prioribus ſuis reſtituant quam citius poterunt bona fide, per eoſdem priores prioribus provincialibus aſſignanda. Et qui contra hoc de cetero deprehenſi fuerint, aut convicti, præter pœnam inobedientiæ, carcerali cuſtodiæ mancipentur.

A

7. Item, volumus quod priores provinciales ſingulis annis provideant miſſis extra provinciam ad ſtudendum de libris fratrum morientium, ſi non habent aliunde unde poſſint eis commodè providere.

8. Item, prohibemus diſtrictè ne aliquis frater de cetero intromittat ſe de matrimoniis conſiliandis, aut pertractandis, ſeu etiam magnis & arduis negotiis ſæcularium, ſine prioris B provincialis, vel ejus vicarii licentia ſpeciali: & qui contra fecerint, per priores & viſitatores ſeverius puniantur.

9. Item, quia quidam vicarii, vacante officio provincialium multas mutationes facere præſumſerunt contra ordinationem capituli generalis Viennæ celebrati, volumus quod de cetero caveant à mutationibus fratrum uſque ad confirmationem, niſi ex dilatione videretur periculum imminere: ſi ſecus fecerint; provinciales, cùm fuerint confirmati, inordinatas aſſignationes factas per eoſdem ſtudeant revocare, & nihilominus in provinciali vel generali capitulo C puniantur.

10. Item, ordinationem factam in præterito capitulo generali de inductionibus non faciendis temperantes, prohibemus diſtrictè prioribus & fratribus univerſis, ne faciant aliquas inductiones in tractatibus ordinis quocumque modo. Qui verò contrarium fecerint, & in hoc fuerint deprehenſi, voce per triennium ſint in omni electione privati: ita quod nec eligi, nec eligere poſſint; & ſingulis ſextis feriis abſtineant in pane & aqua, nec in hoc aliquis, niſi prior provincialis, vel ejus vicarius valeat diſpenſare: & ſuper hoc viſitatores inquirant diligenter, & D referant cum teſtimonio ſeniorum fratrum de conventu ad capitulum generale vel provinciale, ſi quos invenerint exceſſiſſe.

11. Item, volumus & ordinamus, quod ſubpriores in ſocios priorum ad capitulum provinciale nullatenus eligantur.

12. Item, litteræ miſſæ prioribus & conventibus non aperiantur, niſi in præſentia priorum & conventuum quibus litteræ diriguntur.

13. Item, injungimus prioribus conventualibus univerſis, ac eorum vices gerentibus, quod fratribus indigentibus in veſtibus & neceſſariis E ſingulis annis ſtudeant providere.

14. Item, quia circa infirmos diligens cura eſt adhibenda, eiſdem prioribus & vicariis diſtrictè injungimus, quod fratribus infirmis in medicinis & aliis neceſſariis, ſecundum quod eorum infirmitas exigit, provideant diligenter.

15. Item, prohibemus diſtrictè, ne aliquis frater de cetero veniat ad capitulum generale vel provinciale, vel ad loca propinqua capituli, ſine magiſtri ordinis vel prioris ſui provincialis licentia ſpeciali. Et qui de cetero contrarium fecerint, ſtatim ejiciantur de loco capituli, & nihilominus injungatur eis pœnitentia ſecundum ſuo-

Digitized by Google

rum exigentiam meritorum. Et priores provin- A ciales non ſint faciles ad tales licentias concedendas.

16. Item, magiſter ordinis concedit prioribus provincialibus, quod poſſint mittere unum fratrem idoneum pro ſuarum provinciarum negotiis ad curiam Romanam, quem etiam cum voluerint poterunt revocare.

17. Concedimus provinciæ Romanæ unam domum ad preces domini THOMÆ DE SANCTO SEVERINO comitis Maſſilii, ponendam in terra ipſius. Concedimus provinciæ Lombardiæ unam domum, ponendam in Clugia; provinciæ Theotoniæ tres; provinciæ Poloniæ quatuor, & po- B nantur omnes ubi prioribus provincialibus dictarum provinciarum & definitoribus capitulorum provincialium videbitur expedire.

18. Item, letania more ſolito dicatur immediate poſt matutinas, dicto *Fidelium* & *Pater noſter*.

19. Iſtæ ſunt pœnitentiæ. Quia multi conventus Franciæ nobis ſuis litteris intimarunt, quod quidam fratres ejus provinciæ acuerunt linguas ſuas in derogationem famæ venerabilis patris magiſtri ordinis, effundentes & diſſeminantes de ipſo quædam, de quibus idem magiſter eſt in- C nocens omnino & immunis: ordinamus & volumus, quod fratres Hugo de Villa-ſana, & frater de ſancta Teva, Johannes de Arencs, quos prior provincialis Franciæ propter hujuſmodi linguarum ſuarum lubricitatem & detractionem de ſuis emiſit conventibus, non redeant ad eoſdem, & ſint omni voce privati niſi in ſui accuſatione, nec ad alios tractatus ordinis admittantur, donec per generale capitulum fuerint reſtituti. Duodecim inſuper diebus in pane & aqua abſtinebunt: duodecim miſſas & duodecim diſciplinas recipient. Et injungimus priori provinciali Franciæ, quod in ſua provincia ſuper quibuſdam fratribus, qui nobis de prædicto exceſſu D fuerunt delati, & etiam de aliis fratribus inquirat diligenter; & ſi quos invenerit deliquiſſe, ſimiliter vel etiam gravius puniat, ſi gravius exceſſerint, ne tantus exceſſus remaneat impunitus.

20. Item, injungimus omnibus fratribus, qui venerunt ad capitulum generale ſine licentia, ſeptem dies in pane & aqua, ſeptem letanias, & tria pſalteria, & ſacerdotibus ſeptem miſſas.

21. Item, rogamus magiſtrum ordinis, ut quàm citò poterit mittat Pariſius aliquem fratrem vel aliquos, qui auctoritate ſua inquirant E de quibuſdam ſtudentibus, nec non & aliis qui dicuntur nuper turbationem feciſſe in conventu Pariſienſi, & ſecundùm quod invenerint, arctius puniant turbatores. Et ſi eis viſum fuerit, pro pace dicti conventus, poſſint ſtudentes extraneos ad ſuas provincias remittere, ac etiam alios mutare & emittere de conventu, & à ſuis officiis abſolvere.

22. Item, omnibus qui non ſervaverunt ſententias judicum per generale vel provinciale capitulum approbatas, injungimus ſeptem dies in pane & aqua, & per viſitatores & priores provinciales facere compellantur pœnitentias ſupradictas.

23. Abſolvimus B. de Odone priorem provincialem Angliæ, & aſſignamus eum conventui Pariſienſi ad legendum.

24. Sequens generale capitulum aſſignamus apud Lucham in provincia Romana. Definitores autem ſint ibi dominica infra octavam Aſcenſionis. Nullus autem aliorum fratrum, etiamſi licentiam habeat, intret locum capituli ante ſextam feriam præcedentem vigiliam Pentecoſtes.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Munionis.

IN Dei Patris Unigenito dilectis univerſis fratribus ordinis Prædicatorum, frater MUNIO eorum licet immeritus & indignus ſub magiſtri nuncupatione conſervus, ſalutem & in ardentis devotionis profectum proximorum tenebras lucentis ſanctitatis fulgoribus illuſtrare.

Copioſa ſervandæ religionis inſtructio cunctum ſecludens regularis inſtitutionis abuſum, multis paternatum traditionum exhortationibus, veſtris annuatim conſolationibus miniſtrata, jam nunc tertio exigitur à me, prædeceſſorum meorum minimo conſimili ſuſcepti regiminis otioſitate, veſtræ caritati tranſmitti. Hanc diligentes prælati provida circumſpectione ſervantes infra ſepta domorum, ſubveniendo debilibus, conſolando triſtes, obtemperando majoribus, fovendo minores, communia compenſatione diſtribuendo decenti, ſic in exponendis ad exteriora fratribus, faciendis combinationibus, examinando. Tam loca quam perſonas cauſis & neceſſitatibus debitæ correctionis commendare cenſuram, communemque cunctis ſuum ſtudeant præſtare favorem, ut partialitatis nota merito non notentur; inſtinctu directionis hujuſmodi ſubditorum corda, tractu coactionis ſemoto, per promtæ ſemitas obedientiæ deducantur, juvenes vacationibus otioſitatis excuſſis, habendo ſe reverenter & humiliter ad majores, in communibus obſequiis coæquales juvando, religioſis actibus ſanctarumque ſtudiis lectionum vacando, ſatagant in ætate tenera congregare, quod poſtmodum retinens ſtatus provectior abſque ruboris hæſitatione depromat. Et quia quod antiquatur & ſeneſcit, propinquum vitæ præſentis exitum & futuræ proteſtatur ingreſſum, qui ſtatum perfectionis requirunt ſenes, cujuſlibet procraſtinationis obduratione remota, ſolis ſpiritualibus inhærentes, ex redundantibus animorum ferventi devotione theſauris, exemplarem cunctis palam proferunt ſanctitatem. Nulli ſic nebuloſa proſperitas mundi lenocinantis alludat, ut faſtidita clauſtralis meditationis quiete, curiarum velit magnatum frequentare tumultus: quibus ambitioſo favoris conatu religioſi quidam vehementer illecti, neglectis ſuæ profeſſionis inſigniis, cœnoque terrenæ cupiditatis immerſi, totaliter ad hoc ferunt ſollicitudinis intentum, ut videlicet magnatum mediante favore, ſuæ per latiſſimæ promiſſionis vadum, ſive. . . . . oblationis vitium, ſeu perſtrictiſſimæ comminationis poteſtatem, in pontificum tranſeant dignitates: quarum ſubterfugiis,

Digitized by Google

à diſciplina correctionis ex tranſgreſſione ſibi debita profeſſionis emiſſæ, conſequi poſſint executionis optatæ quomodolibet libertatem. Non ſic vos, fratres cariſſimi, non ſic ad illud væ, quod diſciplinam abjicientibus eſt repoſitum, redeatis, ſed ſanctæ devotionis fervor, qui cum Joſeph Ægyptiæ carnalitati, relicto cupiditatis pallio, vos à baptiſmo Johannis exemplum contulit in religionis deſertum, ſic indeſinentibus ferveat incrementis, ut nullius temporis curſu tepeſcat, ne, quod abſit, faſtidientes manna contemplationis cæleſtis, & ad ollas relictorum temporalium ſuſpirantes, in vobis velut in primo flore vinea, nitor religionis marceſcat, & retracta miſſa manus ad aratrum ſpiritualis profectus, revertentes retrorſum minus aptos efficiat regnò Dei. Recedant ab ore veſtro, recedant penitus commendationis exceſſus, & depreſſionis contemtus, qui dum diverſas perſonas partiali relationis affectione depingunt, cordibus audientium concitatis, qui vel in hiis, vel iſtis potioris dilectionis affinitate junguntur, ſic animorum diſſidia, partiumque colligationes inſurgant, ut ubi jocundus debet eſſe fraternitatis convictus, alternatos amaritudo concepta deflectat obtutus, ac indagare conetur diſpar animorum conceptus, quodam colore vel veracis adinventionis objectu, ſub procurandæ correctionis prætextu, ſupra dorſum partis illius quam æmulatur, rodat accuſationes, poſſit indices fabricare. Vos autem cariſſimi, quos Chriſti congregavit amor in unum, abhorrentes rixas, contentiones & æmulationes noxias, ac zelo fraternæ caritatis ſuccenſi, cum vitiorum odio proximos diligatis, & viriliter ad correctionem juvetis, juxta veſtræ profeſſionis inſtituta, cum præmiſſo diſcretionis examine conſervanda: ad hoc quippe ſolus ſolicitus prælatorum conatus minus poſſet ſufficere, dum opitulanti ſeniorum ſanioris in congregatione partis unius fulciretur favore. Præſertim cum procurata diabolicæ fraudis commenta poſſint tam fortiter quam prudenter elidi, dum ſeniores conſulantur, quorum ſunt ſana conſilia, laudabiliſque converſationis experientia diuturna. Hæc ſunt, fratres cariſſimi, quæ ſub quadam vobis brevitate notificare decrevi, quibus tam prælati quam ſubditi, tam majores quam minores, juxta ſui ſtatus decentiam informati, præmiſſa ſalutaris exhortationis verba debito proſequantur effectu: ſic intermiſſæ reprehenſionis oppoſitum ſatagentes, quod ad Omnipotentis honorem, promotionem ordinis, & animarum profectum, exemplaria patrum nos præcedentium, zelus religionis, devotionis fervor, honeſtas morum, & converſationis ſanctitas in omnibus nobis fructifere reviviſcant. Ceterum inſtanter rogo veſtræ caritatis affectum, quatenus veſtræ profectionis orationibus mei ſupplentes multiplex imperfectum, qui generalem veſtrorum omnium, non meis revera meritis, ſed ex ſola permiſſiva Dei commiſſione regiminis perſonam gero, ſupplicare Patri animarum velitis, ut intellectum meum illuſtrans, affectum inflammans, & effectum perficiens & confirmans, id mihi concedere cum continua virtutum infuſione dignetur, quod animæ meæ ſaluti, nec non tam directioni quàm promotioni mei noverit ordinis profuturum. Donet vobis Dominus inter creſcentes vobis conſolationes ſpiritualium gratiarum, omni prorſus veſtrorum perſecutorum conjuratione ſedata, regulares actus promta ſemper devoti ordinis obedientia cuſtodire. Datum Burdegalis in capitulo generali anno Domini M. CC. LXXXVII.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Lucham celebrati anno Domini M. CC. LXXXVIII.

1. IN capitulo de ſtudentibus, ubi dicitur, Niſi fuerint revocati, addatur: Poſtquam autem in aliquo ſtudio per tres annos ad plus fuerint commorati, ipſo facto ſint ab illo ſtudio abſoluti, niſi de magiſtri ordinis licentia ſpeciali. Et hoc idem circa ſtudentes ejuſdem provinciæ obſervetur.

2. De ſanctis Hieronymo & Ambroſio fiat feſtum ſemiduplex, & in ordinario ubi dicitur, Sancti Ambroſii epiſcopi, deleatur & dicatur ſic: In feſto ſancti Ambroſii epiſcopi in primis veſperis ſuper pſalmos antiphona *Iſte ſanctus*, verſus *Sancte Ambroſi Chriſti confeſſor*, & oratio *Deus qui populo tuo*. Item, in eodem ordinario, ubi dicitur, Sancti Hieronymi preſbyteri, deleatur & dicatur ſic: In feſto ſancti Hieronymi preſbyteri in primis veſperis ſuper pſalmos antiphona *Iſte ſanctus*, verſus *Sancte Hieronyme Chriſti confeſſor*, & oratio *Deus qui nos*.

3. In collectario, ubi dicitur in rubrica, Eſt autem ſepeliendus frater cum tunica & capucio velante faciem ejus, deleatur & dicatur ſic: Eſt autem ſepeliendus frater cum tunica, & ſcapulari, & cappa, facie ejus velata.

4. Admonemus quod priores provinciales & definitores, & ceteri fratres qui ſunt de corpore capituli provincialis, interſint petitionibus examinandis in capitulo provinciali & generali porrigendis.

5. Item, admonemus, ne definitores & quæcumque aliæ perſonæ publicæ ordinis noſtri ſigillent vel ſigillari faciant litteram aliquam vel ſcripturam, niſi prius in capitulo coram fratribus lecta fuerit, & ibidem in conſpectu omnium ſigilletur.

6. Item, admonemus, quod fratres extra refectorium comedentes, gratias dicere non incipiant, quouſque de menſa ſurrexerint, & extra menſam fuerint collocati.

7. Item, monemus quod provinciæ quæ non habent ſtudia generalia, determinent in ſuis capitulis provincialibus tres conventus ad minus, in quibus ſententiæ legantur curſoriè, & ſtudentes aliqui aſſignentur, & in ipſis frequentius ordinariè diſputetur.

8. Item, rogant definitores magiſtrum ordinis, quod ſtudentes Græciæ & Terræ-ſanctæ miſſos ad ſtudia generalia, aliis provinciis non aſſignet, quouſque per aliquos annos in eiſdem provinciis exercuerint officium lectoriæ.

Digitized by Google

9. Item, volumus & mandamus, ut gratiæ ſtudentibus per magiſtrum conceſſæ, eis integraliter conſerventur.

10. Præcipit magiſter de conſenſu definitorum in virtute obedientiæ, ne aliquis frater fratri alicui carceri deputato det conſilium, auxilium vel favorem, quod de ipſo carcere fugiat vel evadat. Quod ſi aliquis contrarium feciſſe deprehenſus fuerit, pœnæ culpæ ſubjaceat gravioris.

11. Item, idem magiſter ordinis de conſilio & aſſenſu definitorum inhibet diſtrictè, ne quis inductiones faciat in ſcrutiniis ſuper retentione vel abſolutione priorum. Et ſi quis contrarium fecerit, ipſo facto ſubjaceat pœnæ taxatæ in præcedenti capitulo Burdegalis celebrato contra facientes inductiones in electionibus ordinis.

12. Declaramus quod in electione electorum priorum provincialium prior conventualis habeat primam vocem.

13. Item, declaramus quod vicarii magiſtri ordinis, vel prioris provincialis, fratres ad loquendum in menſa licentiare non poſſunt.

14. Item, volumus quod modus dividendi provincias à toto provinciali capitulo tractetur, & quod majori parti viſum fuerit, per duos fratres mittendos generali capitulo intimetur.

15. Concedimus provinciæ Hiſpaniæ unam domum, ponendam in regno Legionis; provinciæ Provinciæ duas, provinciæ Franciæ unam, ponendam in Gratianopoli ſine alterius provinciæ præjudicio; provinciæ Lombardiæ duas; provinciæ Teutoniæ tres, ſine alterius præjudicio, provinciæ Ungariæ duas, provinciæ Terræſanctæ unam.

16. Iſtæ ſunt pœnitentiæ. Cùm propter abſentiam fratris G. de Odone, qui non acquievit ordinationi præcedentis capituli Burdegalis celebrati de ſe factæ, & ſchola noſtra Pariſienſis diu vacaverit in magnam ordinis confuſionem, & ſtudii jacturam, ejus correctionem magiſtro ordinis committimus faciendam; & volumus & ordinamus, quod magiſtri in theologia actu regentes Pariſius non recedant de conventu, nec mitti valeant tempore lectionum nec vacationum, niſi fortè per tres ſeptimanas vel per menſem ad plus, & hoc in ipſis vacationibus pro cauſa neceſſaria, & de licentia magiſtri ordinis, vel prioris provincialis Franciæ; ita tamen quod alter eorum remaneat in conventu.

17. Item, omnibus fratribus qui irreverenter habuerunt ſe, ad fratrem Salvum vicarium venerabilis patris magiſtri ordinis in quibuſdam conventibus, injungimus tres dies in pane & aqua, tres miſſas, tres letanias, tres diſciplinas: non ſacerdotibus loco miſſæ ſeptem pſalmos, converſis centum *Pater noſter* cum *Ave Maria*.

18. Item, cùm diverſæ quæſtiones à diverſis provinciis ad nos pervenerint ſuper limitatione terminorum, injungimus omnibus prioribus illarum provinciarum, qui prædictas habent quæſtiones, quod committant duobus fratribus idoneis de propinquioribus conventibus, qui infra tres menſes poſt celebrationem capitulorum provincialium hujuſmodi terminent quæſtiones: quod ſi non concordaverint, magiſter ordinis A tertium adhibeat, vel per ſe ipſum terminet hujuſmodi quæſtiones infra ſequens capitulum generale.

19. Abſolvimus omnes prædicatores generales de provincia Lombardiæ, & injungimus priori provinciali & definitoribus capituli provincialis, quod inſtituendos inſtituant abſque omni partialitatis nota, & quod in prima ordinatione ſtudentium Pariſius mittendorum, duos de parte inferiori Pariſius tranſmittant, & ad alia ſtudia æqualiter.

20. Capitulum generale ſequens aſſignamus apud Treverim in provincia Theotoniæ, & definitores ſint ibi dominica infra octavam Aſcenſionis. Nullus aliorum fratrum, & ſi licentiam B habuerit, intret locum capituli ante ſextam feriam præcedentem vigiliam pentecoſtes.

LITTERA DOMINI NICOLAI papæ quarti.

NICOLAUS epiſcopus ſervus ſervorum Dei. Dilectis filiis magiſtro & definitoribus & capitulo generali ordinis Prædicatorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Diſponente ſummi Regis arbitrio, quo diſpoſitionem ſuſcipiunt univerſa, nos in eminenti C apoſtolatus ſpecula, quamvis immeriti, conſtituti, dum præſidentiæ noſtræ locum, quo cunctis eccleſiis præſidemus, diligenter attendimus, vehementi, nec immerito, pavore concutimur; & pro incumbente nobis generalis ſollicitudinis cura quamplurimum dubitamus; & dum ſupremum apoſtolicæ ſedis gradum ſedula conſideratione diſcutimus, illumque cernimus ſuperiorem, tamquam de ſummo proſpicientes ad infima, deterremur. Officio ſiquidem ſublimi perfruimur, ſed hujuſmodi miniſterii altitudo immenſas nobis occupationes ingerit, anguſtias ſub- D miniſtrat, ex quibus nos jugiter afflictionum multitudo circumdat. Nunc etenim ingentium cogitationum onere præmimur, nunc ſollicitudinum ſarcina prægravamur, nunc ingruentium undique agendis impetimur, infeſtamur negotiis, afficimur tædiis, curis diſtrahimur, & laborioſis exercitiis fatigamur: adeo quod vix nobis interdum reſpirare conceditur, vix particula temporis reſtare dinoſcitur ad quietem. Cumque tantorum molem nobis incumbere videamus, ac ex univerſali ſuſcepto regimine ſimus ſingulis debitores, digna nimirum formidine ra- E pimur, ducimur, ne humanorum noſtrorum debilitas ſub tanti ponderis gravitate ſuccumbat, ne vel minus ſufficienter propter inſufficientiæ noſtræ defectum, ſervitutis apoſtolicæ debitum perſolvamus. Quamobrem aliorum ſuffragia fore nobis opportuna conſpicimus, ut illorum efficaciter opere ſuffulti, poſſimus ſalubriter, divina favente gratia, injunctum nobis miniſterium adimplere: ideoque devotionem veſtram attentè requirimus, rogamus & hortamur in Domino JESU-CHRISTO, quatenus cùm ad ferenda tot onera vires noſtræ non ſuppetant, veſtris nos ſatis impendiis adjuvantes, intercedatis pro no-

Digitized by Google

bis & eccleſia inſtanter ad dominum, medullata ptecum holocauſta cum devotæ orationis incenſo in conſpectu ejus ſinceris ac totis animis offerentes, ut nobis ad gerendum utiliter & ſalubriter gubernandum commiſſum noſtræ cuſtodiæ gregem ſuam ſufficientem gratiam miſericorditer largiatur, diſcordes humiliet, eorum conatus infringat, & per vitiorum invia gradientes clementer revocet ad ſuorum ſemitam mandatorum. Vos quoque de nobis tamquam de ſpeciali benevolo & benigno patre veſtrique ordinis amatore firmam ſpem, ac fiduciam habeatis, cum ordinem ipſum munire favoribus, augere gratiis & beneficiis intendamus. Datum Romæ apud ſanctum Petrum III. idus Aprilis pontificatus noſtri anno primo.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Munionis.

IN Chriſto ſibi cariſſimis fratribus ordinis Prædicatorum frater MUNIO fratrum ejuſdem ordinis ſervus inutilis, ſalutem & poſt agonem præſentem perenniter coronari.

In magnæ ſollicitudinis cura, ſub cujus faſce premor, & ferè deprimor, conſtitutus, ſic coarctor moleſtiis, auxietatibus ſic anguſtor, ſic commoveor metibus, terroribus ſic allidor, quod vix ad tempus mihi reſpirare conceditur, & momentum vix permittitur ad quietem. Quo enim immenſitatem ponderis & imbecillitatem conſidero ſubportantis, eo magis deficio tædio, laſſitudine liquefio, niſi ſarcinæ ſublevetur onus, & in ſe geſtet unde poſſit facilius ſubportari. Vos autem fratres cariſſimi, faſcis eſtis cujus vinculo colligati, vos . . . . tique ſarcina pondus . . . . . . ſi depoſueritis onera vitiorum, & virtututum aſpiretis ad cultum. Si de pedibus excuſſo pulvere terrenorum attolli mente ſemper ad cæleſtia ſatagatis; ſi temporalium gibbo depoſito, contendatis per anguſtam portam, perfectionis ſemitam percurrentes ad pœnitentiam pervenire. Itaque ſic veſtris affectibus refocillare laſſum, refficere fatigatum, ſublevare depreſſum, curvum erigere, pronumque ſolamine ſuſtentari precor, quæſo, quatenus non ſinatis me ſub pondere deprimi, nec ſub ſarcina fatigari, ſed auxiliatores & coadjutores præbeatis vos modo ſicut Dei miniſtros, vos in omnibus exhibentes morum decore venuſtos, famæ nitore præclaros, virtutum vaſa, & Sancti Spiritus organa præmonſtrantes; ſic Dei Filii, coheredes regni, quod promiſit Deus diligentibus ſe, pignus ipſius & arrham pariter veſtris jam in cordibus poſſidetis; ſic athletæ ſtrenui fortiter dimicantes, coronam quandam prælibatione tenetis; ſic curſores cæleſtes bravium capietis, ſic cultores vineæ Deum Sabaoth non timebitis defraudari. Eia ergo, cariſſimi fratres, in agone fortiter decertantes, in ſtadio velociter præcurratis, celeriter in vinea deſudantes, in regno perenniter exultetis. Vos tamquam filios cariſſimos exhortor in viſceribus caritatis, quatenus temporalium rerum curam propulſetis, omnem veſtram ſollicitudinem projicientes in eum qui paſcit volatilia cæli, & lilia noſtri agri, induti lorica juſtitiæ, galea ſalutis protecti, præcincti cingulo caſtitatis, & accincti conſtanter acutiſſimo gladio Verbi Dei, deſalcetis errores, vitia eradatis, plantetis virtutes, pacis ſemina ſuaviter inſerentes: quæ, quantum ad nos attinet, cum omnibus eſt habenda, maximè cum hiis qui in ſortem ejuſdem miniſterii pariter admittuntur, fratribus ſcilicet Minoribus & eccleſiarum prælatis, quorum auxiliis caritas aliis, reverentia exhibenda prælatis dumtaxat, quos jam pro poſſe ſtudeatis habere benignos, accedatis ſollicitè; ne prædicando vel legendo ponentes os in cælum, ipſos ad ſcandala provocetis; ſed ubi vobis exhibuerint gratiam, recipiatis gratanter, & ſuſtineatis verò cùm negaverint patienter. Hoc eſt, cariſſimi filii, quod ſummo opere vos ſatagere moneo, & ſummo deſiderio cordis opto, ut videlicet exteriores grata veſtra converſatione honeſta, ſancta, pacifica, & quieta patenter allecti, ædificentur in vobis, & glorificent Deum Patrem, quod aliter fieri non poterit, niſi conſortiis evitatis ſuſpectis, circumciſis labiis, & verbis ſuperfluis reſecatis, ſalvationi ſolum animarum intenti, in ſanctitatis normam & religionis vos monſtretis exemplum. Ceterum, ut diſcurſus ſuperfluos caveatis, infra ſepta vos monaſterii reſtringatis. Silentium in locis ſtatutis ſtrictius obſervetis, cellas jugiter frequentantes; noctes in oratione ducentes inſomnes, cæli limina perluſtretis, diebus verbi ſcientia terris dantes; & in ſtudio ſitis aſſidui, in oratione ferventes, in refectione ſobrii, in choro ſolertes, vobis ſuadere curavi. Hæc ſunt, cariſſimi, quæ in veſtris eſſe cordibus perpetim volo fixa, ad quæ ſi pondus vos amoris inclinat, admodum nobis . . . . . . & tunc revera gaudium meum eritis, exultatio mea, & corona capitis mei, pro quibus benedictionem Dei & tandem æternam gloriam vos ſi velitis promoveri . . . . . Proinde, quia ſicut præmiſſum eſt, grandia mihi pondera reſtant propriorum humerorum excedentia facultatem, ad quæ propria virtute, nequaquam ſufficio; ſuppleant veſtræ devotionis ſuffragia, quod ex virtute propria mihi deeſt, aſſiduis interpellantes precibus, ut mihi concedat omnipotens taliter vos regere, fovere, dirigere, conſolari, quod ſumme creſcant in vobis bonorum operum fructus, virtutum palmites firmius radicentur, & copioſius propagentur. Valeat veſtra caritas, & ſemper proficiens, augeatur. Datum in Lucha anno Domini M. CC. LXXXVIII. feria ſecunda poſt feſtum Trinitatis in capitulo generali. De ſanctiſſimo patre domino noſtro ſummo pontifice vobis & per vos fratribus univerſis per ordinem innoteſcere cupio, quod erga ordinem noſtrum multam benevolentiam cœpit oſtendere, & ſpero quod prolongante domino dies ejus ipſum intendit gratioſis favoribus confovere. De generali quoque miniſtro ordinis fratrum Minorum latere vos nolo, quod ſicut ex verbis ejus & aliorum teſtimonio perpendere poſſum, cum fratribus noſtris multum caritative ſe habet ad faciendum quod ordini

Digitized by Google

ordini noſtro ſit utile, ac fratribus gratam multum voluntatem oſtendit, propter quod decet & expedit per veſtram provideri prudentiam, quod fratres noſtri per ordinem pro conſervatione proſpera ipſius domini papæ ſollicite dominum deprecentur, & erga fratres Minores fraternam caritatem habeant & oſtendant, caventes ab hiis quæ poſſent ipſis ingerere ſcandalum, & libenter ea quæ ſunt in eorum obſequium exequentes.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Trevirim celebrati anno Domini M. CC. LXXXIX.

1. RAſura fiat à Paſcha uſque ad feſtum Omnium-ſanctorum de quindena ad quindenam. A feſto autem Omnium-ſanctorum uſque ad Paſcha de tribus in tribus ſeptimanis.

2. Item, ſex provinciæ, ſcilicet Hiſpania, Provincia, Lombardia, Romana provincia, Theotonia, Polonia dividantur, ita quod quælibet earum dividatur in duas. Si verò omnes reliquæ provinciæ vel aliqua ex ipſis, exceptis Græciæ & Terræ ſanctæ, dividi voluerint, & petierint, in eodem tertio capitulo in quo hæc conſtitutio fuerit confirmata, quælibet earum modo ſimili dividatur. Quam diviſionem magiſter ordinis & definitores capituli generalis immediatè ſequentis, poſtquam hæc conſtitutio fuerit confirmata, facere teneantur, & faciant ſecundum modum eis tradendum à ſingulis provinciis dividendis: quem modum ipſæ provinciæ dividendæ tradere teneantur infra nominatum capitulum immediatè ſequens, poſt confirmationem prædictam. Et ſi aliquæ provinciæ in modum diviſionis non concordaverint, duos fratres mittere teneantur & mittant, qui in dicto capitulo generali referant magiſtro & definitoribus quæ circa diviſionem viderint expedire Quod ſi modum diviſionis infra prædictum tempus memoratis magiſtro & definitoribus non præſentaverint, nihilominus prædicti magiſter & definitores ad diviſionem procedant, & nomina ipſis provinciis diviſis imponant. Provinciis autem diviſis, illa provincia ubi primo fuerat conventus fratrum retineat locum ſuum in capitulo generali, reliquæ verò provinciæ poſt provinciam Græciæ in choro dextro, & poſt Ultramarinam in choro ſiniſtro, quælibet habeat locum ſuum, ita videlicet quod novus provincialis Hiſpaniæ ſit primus in choro ſiniſtro poſt provincialem Terræ-ſanctæ, & ſimiliter omnes provinciales alii collocentur. Si autem aliquis prior provincialis petitus fuerit in priorem à majori parte provinciæ alicujus, cui magiſter ordinis & definitores nomen imponere habeant, remaneat prior provincialis illius provinciæ, niſi eis aliud ex cauſa rationabili videretur, & quidquid in conſtitutionibus diviſioni contrarium vel diſſonum inventum fuerit, magiſter & definitores generalis capituli ſequentis, poſtquam hæc conſtitutio fuerit confirmata, corrigant vel immutent. Et in capitulo de domibus concedendis, addatur in fine ſic: Hæc ſunt nomina provinciarum ordinis talia & talia, expreſſis nominibus ſingularum, & addatur ſic: Et priores provinciales hunc modum ordinent in capitulo generali. Primus in choro poſt magiſtrum ordinis provincialis talis provinciæ. Secundus talis provinciæ, &c. ſic de ſingulis. In choro vero ſiniſtro primus provincialis talis provinciæ. Secundus provincialis talis provinciæ, & ſic de ſingulis expreſſis nominibus ſingularum.

3. Item, in capitulo de ſtudentibus, ubi dicitur: Tres autem fratres tantum mittantur Pariſius de provincia ad ſtudium, &c. uſque ad illum locum, idoneos ad ſtudendum, deleatur totum, & dicatur ſic: Duo fratres tantum mittantur Pariſius ad ſtudendum de provincia tali & tali, expreſſis nominibus univerſarum. Ceteræ vero provinciæ quamdiu remanſerint indiviſæ, ad illum ſtudium poſſint mittere tres ſtudentes. Quatuor autem provinciæ, ſcilicet Provincia in qua conventus Montis-Peſſulani, Romana in qua eſt conventus Bononienſis, Theotonica in qua eſt conventus Colonienſis, Anglicana in qua eſt conventus Oxonienſis, provideant ut ſemper in aliquo conventu idoneo ſit generale ſtudium & ſolemne, & ad illum locum quælibet provincia quæ poteſt mittere duos fratres Pariſius, habeat poteſtatem mittendi tertium ſtudentem. Quæ autem poteſt mittere tres ſtudentes, poteſtatem habeat mittendi ad illum locum duos fratres ad ſtudendum; & ſi ſtudium generale in aliqua provincia à prædictis fuerit per ordinem aſſignatum, eidem modus circa miſſionem ſtudentium obſervetur.

4. Admonemus, & diſtrictè injungimus, quod ſtudentes provinciarum in ſtudiis generalibus, necnon & ceteri fratres quantum eorum officium & occupationes permittunt, vadant ad ſcholas, & audiant lectiones, & ibi remaneant, nullam vagam occaſionem quærentes exeundi, nec portent alios libros, niſi illos qui ibi leguntur, & quod ſurgant ad divinum officium cum conventu, & priores & vicarii puniant acrius tranſgreſſores.

5. Item, inhibemus diſtrictius, ne fratres litteras, vel cedulas, vel alia quæcumque memorialia legant, vel tranſmittant, vel ſibi tranſmiſſa aperiant, ſine ſuorum ſuperiorum inſpectione, vel licentia ſpeciali.

6. Item, quia diſcurſus fratrum irregulatus & inutilis quamplurium ad capitula generalia vel provincialia venientium, qui non ſunt de corpore capitulorum, in ordinis turbationem & proximi deædificationem, expenſarum inutilium effuſionem, & ordinem noſtrum gravat, & diſſolutionem inducit quamplurimam: ideo inhibet magiſter ordinis, & ordinat de aſſenſu definitorum, ne aliquis, qui non eſt de corpore capituli generalis, ſine licentia magiſtri ordinis ſpeciali, veniat ad capitulum generale, vel ad capitulum provinciale, ſine licentia magiſtri, vel prioris provincialis. Si autem aliqui contra hanc ordinationem fecerint, ultra pœnam in conſtitutione debitam, ſint per annum omni voce privati, niſi in accuſatione propria.

Digitized by Google

7. Item, cùm inſolentiæ creſcant non modicum ex defectu correctionis in multis conventibus, & incautæ combinationis, ac fratrum ſeparatorum combinatione, mandamus, & diſtrictè injungimus prioribus & eorum vicariis, quod inſolentes corrigant & compeſcant, & diſtrictè fratres combinent, nec fratres combinati ſe ſeparent, quin ad invicem videantur, & ſibi poſſint teſtimonium perhibere: & ſi quos corrigendos invenerint, & ſeverius non correxerint, ipſi priores ſeu eorum vicarii per vicarios prioris provincialis, vel viſitatores acrius puniantur.

8. Item, monemus quod admonitiones & ordinationes capitulorum generalium, & provincialium quater in anno ad minus in quolibet conventu legantur, & diligentius obſerventur, & viſitatores inquirant & corrigant transgreſſores.

9. Item, vult magiſter ordinis & monet, quod fratres qui habent certa miracula & probata, quæ de novo evenerint de beato Dominico, ſive de beato Petro martyre, conſcribant diligentius, & curent quam citius magiſtro ordinis intimare.

10. Item, diſtrictè injungimus, quod præceptum magiſtri ordinis datum de conſilio definitorum in virtute obedientiæ in capitulo Burdegalenſi celebrato anno Dom. M. CC. LXXXVII. à fratribus univerſis diligentius obſervetur. Scilicet quod in alchimia non ſtudeant, nec doceant, nec diſcant, nec aliquatenus operentur, ne aliqua ſcripta de illa ſcientia teneant, ſed prioribus ſuis reſtituant quam citius poterunt bona fide, per eoſdem priores prioribus provincialibus aſſignanda, & qui contra fecerint, & deprehenſi fuerint, & convicti, præter pœnam inobedientiæ; carcerali cuſtodiæ mancipentur.

11. Item, monemus, quod ordinatio contra inductiones & inducentes facta in capitulo Burdegalis celebrato anno Domini M. CC. LXXXVII. arctius obſervetur.

12. Item, injungimus prioribus & eorum vicariis quod conſtitutio de non equitando, niſi in caſu neceſſario, ab ipſis & ſubditis arctius obſervetur, & litteras teſtimoniales ab hoſpitibus non cognitis qui ad ipſos declinant inquirere non obmittant, & ipſi eiſdem oſtendere teneantur.

13. Item, injungimus prioribus univerſis, quod cellas in quibus ſunt lecti, taliter ordinent & diſponant, quod cathedra, lectus, & pulpitus, clarè à tranſeuntibus videantur, & hoc facere teneantur infra menſem poſtquam hæc acta receperint: alioquin jejunent ſingulis ſeptimanis una die in pane & aqua, quouſque perfecerint.

14. Item, monemus quod in conventibus, ubi veſtes debent diſtribui fratribus, loco veſtium pecunia non diſtribuatur, ſed prout facultas domus portaverit, ubicuique provideatur.

15. Item, injungimus prioribus univerſis, quod non permittant converſos habere lata ſcapularia in ſcapulis ſciſſa & diviſa ad modum cappæ clauſæ, ſed prout dicit conſtitutio induantur.

16. Item, admonemus quod priores provinciales & eorum vicarii non faciant mutationes, niſi ex cauſa rationabili.

17. Item, declaramus quod ad magiſtrum ordinis vel priorem provincialem, non poſſint ire fratres ſine prælati ſui licentia ſpeciali.

18. Item, declaramus quod ſolus magiſter ordinis, & priores provinciales, necnon & eorum vicarii poſſint dare licentiam recipiendi epiſcopatum.

19. Item, cùm conventus Pariſienſis multis debitis in pecunia ſit oppreſſus, volumus & ordinamus, quod provinciæ induant ſuos ſtudentes, & illi qui ſunt de gratia vel de conventibus illuc miſſi ad ſtudium prædictum induantur à ſuis conventibus vel amicis, quouſque ſtatus illius conventus fuerit melioratus.

20. Item, cùm facultas ſe obtulerit de teſtamentis vel de aliis caſibus, ſtudeant fratres illi conventui ſubvenire.

21. Item, volumus & ordinamus, quod quilibet frater hoſpes, qui ad alium conventum declinaverit, poſt ſecundum diem ſuæ hoſpitalitatis, ſingulis diebus quibus ultra moratus fuerit, ſolvat unum Turonenſem album procuratori, nec volumus quod prior, vel ejus vicarius, vel procurator in hoc diſpenſet cum aliquo.

22. Concedimus provinciæ Provinciæ unam domum, provinciæ Theotoniæ duas, provinciæ Poloniæ duas, unam ponendam in regno Boëmiæ, alteram in Polonia; provinciæ Ungariæ duas, provinciæ Græciæ unam.

23. Item, volumus quod letania more ſolito dicatur in profeſtis diebus.

24 Capitulo generale ſequens aſſignamus Ferrariæ in provincia Lombardiæ.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS *fratris Munionis Hiſpani.*

IN Jeſu-Chriſto ſibi cariſſimis univerſis fratribus ordinis Prædicatorum frater MUNIO fratrum ejuſdem ordinis ſervus inutilis ſalutem & in Spiritu-ſancto recta ſapere, ac de ipſius ſemper conſolatione gaudere.

Inter maris elationes mirabiles, & fluctus agitatos à vento turbinis procelloſos, in ſolo vitæ præſentis inſtabilis, & miſeriæ deplorandæ noſtræ religionis navicula conſtituta, tunc immerſionis . . . . . facta ſecurior, commodius vitamus periculum, tunc deſideratæ ſalutis jam quieta, liberius pertingit ad portum, quia gubernaculis non caruit debitis, cum remiges indefeſſos habuerit, ſi non defuerit nauta gnarus. Hæc ita ſe habere patres recolendæ memoriæ, ordinis noſtri fundatores providi, directores ſtrenui, ſolliciti promotores, attenta meditatione penſantes, ratem prædictam inundationibus percuſſam validis undecumque, ne mergeretur, erexerunt ſalutaribus monitis, & divinis inſtitutionibus, velut quibuſdam opportunis remediis firmaverunt ſolidè, ne periret: ductores quoque ipſius non torpere per otium, per ſomnum non cadere, per inertiam non perire, verum exercitare ſine ceſſatione manus per opera, oculos ad anteriora ſine reflexione dirigere, ac ſapere

Digitized by Google

quæ pro vitando naufragio ſunt agenda, primo factis, deinde perſuaſionibus irrefragabilibus docuere. Inſuper in arboris ſpecula cuſtodes poſuerunt & vigiles, in quorum experientia ſtudioſa cura ſit omnium, qui turbationes inſurgentium tempeſtatum prævidendo præcaveant, ad proficiendum hortando commoveant, & in viam portus dirigant ſalutaris. Sic igitur ordinata divino conſilio noſtra religio & inſtructa, habet profecto unde merito poſſit in ſe ipſa proficere, ſi ad exemplaria ſibi monſtrata, in montibus in quibus firmata ſua fundamenta ſunt poſita, mentis convertens aciem, ſervare conetur pro viribus quas promiſit & vovit obſervantias regulares. Habet nihilominus unde ſit utilis aliis, ſi propriis anteponens quin potius adjungens communia commodis, eruditionibus ſanctis, ædificatoriis actibus vitæ laudabilis quærat & ſatagat errantem oviculam ad gregem dominicum revocare. Hæc enim ſi cum diligentia debita pertractentur & fiant, acceptos Deo, gratos angelis, & in generatione Deum quærentium nos efficient gratioſos. Hanc ſemitam primitiva noſtra cognatio ingreſſa feliciter continuatis paſſibus de virtute in virtutem proficiens, cum propriorum meritorum cumulo in omnem terram exivit utiliter, girovagum filium, qui conſumturus portionis ſe contingentis ſubſtantiam in regionem longinquam abierat, Dei coadjutrix efficientia domi reducens, patris amplexibus, & cæleſtis menſæ deliciis perenniter fruiturum. Eia ergo, dilectiſſimi fratres, tantorum vos præcedentium patrum & talium veſtigiis inhærentes, & ſi fortaſſis ad ſanctum perfectionis ipſorum verticem, propter malitiam temporis, non valetis ſtatim attingere, ut tamen ſalutem conſequamini, tangatis per imitationem ſaltem eorum fimbriam veſtimenti, profectum vobis ſtatuentes continuum, quem fallax procraſtinatio, nequaquam impediat, non deleat oblivio deteſtanda, nec intermixtio actus alicujus illiciti aliquatenus intercludat. Sit vobis ſtudium vota Deo reddere quæ veſtra labia diſtinxerunt. Aſſit obedientiæ promtæ humilis in omnibus famulatus, ſenſus ſuperabundantia proprii longius relegata, nec deſit contemtus applaudentis mendaciter populi, hujus quoque mutabilis irriſio vanitatis multa promittens & offerens non occupet ſeu detineat vos in via, permanſuras regni cælorum divitias voluntariæ paupertatis anguſtiis comparantes, comitetur & hoc tamquam agricola diligens conſcientiæ puritas ſentes reſecans, decerpens tribulos, ſpinas tollens, quidquid infructuoſum, aridum, ſeu nocivum in hortus utriuſque plantario creverit penitus eradicans: qua purgatione præmiſſa, virtutum palmites inſerat bonorum operum, ſeminaria manè & veſperè jaciat, de quibus cum ad maturitatem pervenerint, juxta legis mandatum placida legis munera offerat, mandatori reddant ad quod obligantur ſinguli obſequia debita habendæ ante omnia caritatis, in quo uno abbreviato verbo legis & prophetarum implentur oracula, & ſine quo ceterorum bonorum congeries nihil eſt, nihil aſſequitur, nihil confert. Humilitatis pro- vidæ viola in manibus veſtris redoleat radicata firmius in vernanti hortulo cordis veſtri. Hoc namque delectat ſe cernentium oculos, odoratum reficit ſe tenentis, & ſuos exaltat ſupra ſidera poſſeſſores. Ceterum ſacræ lectionis ſtudio docilis ingenio vena dives applicetur aſſiduè, diei bonæ particulam non pertranſiens otioſè. Non vagetur inutiliter animus per numeroſitatem voluminum ſuperficialiter diſcurrendo, certo ſe ordinet ordine, ſi lætos exitus vult habere. Quod eſt ſapidius, quod valet melius, quod delectat & reficit amplius, congregetis de ipſo ſcripturarum ſemine in horreum veſtræ mentis, ut ex adipe frumenti ſatiatus ſtomachus & refectus, verbum bonum eructet, vitam tribuens, ſalvans animas, eſurientes reficiens, & indeficibilem conferens ſanitatem. Ut igitur effundatis infundite, colligite ut ſpargatis, implete ſagittis acutioribus pharetras ad auditorum corda ſalubriter vulneranda. Pateat omnibus intus & foris vos audientibus acquiſita per diligentiam infuſa vobis per gratiam ſcientia de ſupernis. Parati ſitis frangere panem petentibus, & poſcentibus reddere rationem, aquas de ſalvatoris fontibus exhauſtas in gaudio ad irrigationem fidelium congruis temporibus, in plateis in vitam æternam poſtmodum ſalituras. Porrò ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum, in vobis qui præeſtis aliis, zelus Phinees accendatur, & ſuſcitetur junioris ſpiritus in exceſſibus corrigendis. Zelus domus Dei, qui proh dolor! multorum finibus, quod ſine amaritudine multa non refero, exulaſſe cernitur, omnes vos pariter commendet, & diſſimulationi, ne dicam palliationi, ſeu defenſioni parcentes, ordo noſter in ſuæ puritatis innocentia, in ſanctitate & juſtitia diebus deſerviat omnibus coram Deo. Ad hoc pacem & veritatem diligite, ut immutabilis veritas, actor pacis, cujus locus factus in pace deſcribitur, templa cordium veſtrorum, & pacifica habitacula ſibi faciat ſempiterna. Recedant præterea vetera de labiis eloquiis evangelicis conſecratis, linguæ ne lubricet lubricum taciturnitatis ſilentii refrænetur, peccatum multiloquii evitetur, omninò quæ ad rem non pertinent auditorem perturbant, famam denigrant, vitam lacerant, detrahunt bonitati, omnimodis taceantur. Sit ſermo veſter ſale conditus, ſententiâ gravis, temperantiâ placidus, providentiâ circumſpectus, ad limam ante perveniens quam ad linguam. Procedant denique palpebræ greſſus veſtros, honore præveniatis debito quos altioris gradus dignitas ſublimavit. Caventes cautius, ne os ponentes in cælum ſcandaliſetis reverentiam debitorum prælatorum, aperite oculos, & videte quantum expediat ordini turbationem non habere cum clericis, quantum illorum indignatio noceat, quantum pavoris in præſentiarum immineat, quantum profit & valeat eorumdem exhibitus nobis favor. Et ideo veſtram ſpecialiter rogo, exhortor, & moneo caritatem, quatenus nihil in vobis fiat, quod ipſorum offendat aſpectum, ſed potius quod ad amorem alliciat, concordiam nutriat, & veſtram deceat ſanctitatem. Excutiat à vobis continuus timor ſomno-

Digitized by Google

lentiam in agendis, attendentes quod reddituri eſtis coram diſtricto Judice de omnibus rationem. Nec ſufficiat commiſſum talentum cum uſuris utique requirendum à vobis in ſudario ponere, aut in foveam ſepelire, ſed negotiari cum ſummo conamine, ut lucrum ſuperadditum, fideles ſervitores vos judicans & prudentes, in datoris gaudium dominus vos faciat introire. Adjiciatur hiis omnibus frequens & fervens oratio devotione plena, intentione ſincera, fide non dubia, ſpe recta, numquam defficiens, ſemper ad altiora conſcendatis. Hæc, inquam, diſpoſita taliter cæli penetrabit palatia, divino ſe præſentabit conſpectui, læta videbitur facie, quidquid ad ſalutem digne petierit fiet ei. Si prædictorum executores non negligentes fueritis, naſcentur pro patribus filii, numero & merito augebitur ſancta plebs, in æterna memoria juſtorum erit poſſeſſio filiorum. Inter hæc autem cum bene vobis fuerit, mei pro vobis jugiter utinam utiliter laborantis jugem velitis habere memoriam apud Deum: ad quod vos illa conſideratio debet ſaltem inducere, quod tanto amplius & melius veſtra ſervitia facere, ac veſtra commoda procurare tunc potero, quanto magis ad onus meis humeris debilibus importabile ſuſtinendum, orationum veſtrarum frequentia me reddiderit fortiorem. Miſſas autem & aliarum orationum ſuffragia, quæ vobis in actis capituli generalis ſunt injuncta, ne de receptis beneficiis, de favoribus præſtitis, de collatis ordini gratiis, immemores videamini aut ingrati, maturius illis quibus tenemini perſolvatis. Donet Dominus ut obſervetis hæc omnia tamquam obedientiæ filii ſpiritualis pulchritudinis non tepidi dilectores. Datum apud Trevirim in capitulo generali anno Domini M. CC LXXXIX.

ACTA CAPITULI GENERALIS Ferrariæ celebrati anno Domini M. CC. XC.

1. PRræcipimus ne quis verbo vel facto ad diviſionem noſtri ordinis audeat laborare, vel ad abſolutionem cujuſcumque prælati noſtri ordinis, ſeu immutationem generalis ſtatuti ordinis noſtri, verbo vel ſcripto, vel alio quocumque modo, directè vel indirectè, mediatè vel immediatè, cum perſonis conſtitutis extra obedientiam noſtri ordinis ſtudeat procurare. Quicumque autem ſcienter contra fecerit, ipſo facto, ex vi præſentis ſtatuti omni voce, tam in accuſationibus aliorum, quàm in electionibus omnibus & tractatibus eorum quæ mittenda ſunt ad generale vel provinciale capitulum, & omni gradu, prælatura, lectoria, & aliis gratiis noſtri ordinis penitus ſit privatus, nec ad prædicta reſtitui valeat, niſi per magiſtrum ordinis vel diffinitores capituli generalis, & pœnæ nihilominus ſubjaceat graviori.

2. Fratres noſtri tam priores quàm alii in locis ubi conventum vel locum habuerimus, niſi cum regibus, & reginis, & epiſcopis, & cum electis in epiſcopos & confirmatis, ſeu majoribus hiis, aut in domibus religioſorum vel collegiatis, & hoc raro extra conventum vel domum comedere non præſumant.

3. Item, in capitulo de gravi culpa, ubi dicitur quod ſi accuſatus negaverit, &c. deleatur totum uſque ibi ne autem vitia occultentur, &c. & dicatur ſic: quod ſi accuſatus negaverit, & accuſans in probatione defecerit, accuſans pœna accuſato debita puniatur.

4. Quicumque in duplicibus, & totis duplicibus, vel alias officium fecerit in choro cum cappa ſerica in veſperis ſeu matutinis, ſtet in ſede prioris, niſi aliquis major eo ſit ibidem, & tunc ille officians ad ſiniſtrum chorum ſe transferens, ſtet in ſede ſubprioris.

5. Admonemus ut fratribus indigentibus & petentibus prælati providere de veſtibus neceſſariis teneantur, & tranſgreſſores per priores provinciales, vel eorum vicarios, ſeu viſitatores arctius puniantur.

6. Item, monemus prælatos ſeu eorum vicarios, ne faciles ſint ad excommunicationis ſententiam, ſeu etiam ad præcepta obedientiæ fulminanda.

7. Item, pœnæ per generalia vel provincialia capitula impoſitæ, & ſententiæ per judices ordinis latæ, & per diffinitores ordinis approbatæ & confirmatæ, diligentius obſerventur, & non facientes ad hoc per prælatos ſuos ſollicitius compellantur.

8. Item, fratres qui vadunt ad completorium, dicto completorio, non recedant ad loquendum, niſi in neceſſitatis articulo, & tunc teneantur dicere completorium iterato.

9. Item, fratres & præcipuè vicarii vel ſubpriores, inſtantibus electionibus, ſuis vocibus non reſignent.

10. Item, in locis ubi conventum habemus vel domos, fratres extra clauſtrum à potu abſtineant, niſi ubi comedere nobis licet.

11. Item, fratres conventibus, quibus aſſignati ſunt, infra octo dies accedere compellantur, & ab aliis diſcurſibus illicitis & inutilibus arceantur.

12. Item, fratres conſtitutionem de non equitando melius obſervent, & per loca ubi conventus vel domus fratrum ſunt, non equitent, & per priores provinciales, vel eorum vicarios, ſeu viſitatores tranſgreſſores arctius puniantur.

13. Item, volumus & ordinamus, quod fratres extra domum & loca communia & in domo etiam pecunias diutius non teneant, ſed eas ponant quam citius in libris ſeu in aliis neceſſariis expendant.

14. Item, volumus & ordinamus, ut fratres accelerent cimiteriorum benedictiones, & ad eccleſiarum conſummatarum conſecrationem dent operam efficacem.

15. Item, volumus & ordinamus, quod in quolibet ſtudio generali biblia curſorie & publicè legatur. Si autem publicè in ſcholis non legatur, quilibet doctor in theologia legat ſemper curſorie aliquid de textu, lectione dumtaxat de ſententiis non obmiſſa.

16. Item, volumus & ordinamus, ut fratres circa monaſteria ſororum morantes, ab ingreſſu

Digitized by Google

interiori, niſi pro neceſſitate evidenti, abſtineant, & alias, niſi ex cauſa rationabili & urgenti, illuc ingredi non permittantur. Fratres etiam declinantes ad monaſteria, in quibus non eſt fratrum reſidentia, clauſtrum ingredi non præſumant.

17. Item, volumus & ordinamus, ut pro bono ſtatu ordinis, & ut ordinem Deus præſervet ab inſtantibus periculis, fiat quotidie memoria per ordinem de beata Virgine Maria præter quam in duplicibus & ſupra, tam in veſperis quàm in matutinis: fiat autem ſemper ante memoriam de beato Dominico. Dicatur antiphona in matutinis, antiphona *ſancta Dei genitrix*, &c. in veſperis autem antiphona *Sub tuum præſidium*, &c. & utrobique. *Poſt partum*, &c. oratio *Protege Domine famulos tuos*, &c. Fiat etiam, quotidie memoria de beata Virgine Maria in miſſa per orationem *Concede nos*, præter quam in duplicibus & ſupra, dummodo non ſint tot memoriæ ſanctorum quæ numerum excedant præſcriptum.

18. Item, ordinamus, volumus, & mandamus, ut omnes provinciarum ſocii conſcribant, & ſecum ad ſuas provincias deferant litteram ſanctiſſimi patris domini NICOLAI papæ quarti, miſſam modo ad capitulum. Injungimus & mandamus univerſis fratribus diſtrictè, ut circa admonitionem & mandatum dicti ſanctiſſimi patris Nicolai papæ quarti, ad obſervationem de interdictis & ſententiis prælatorum ſervandis diligentiam adhibeant pleniorem.

19. Item, inhibemus diſtrictè, ne fratres aliqui cujuſcumque ſtatus & gradus, ſine licentia capituli generalis, loca recipiant ad ædificandos conventus, quod ſi ſecus fuerit attentatum, juxta ordinationem capituli Florentini anno Domini M. CC. LXXXI. ordinamus quod talis acceptio irrita ſit & inanis ipſo facto, & receptores hujuſmodi omni voce, præter quam in ſui accuſatione, quouſque per magiſtrum ordinis reſtituantur, penitus ſint privati.

20. Item, inhibemus ne fratres per ſe vel per alios mutuo ſe obligent, niſi forſitan in aliqua pecunia modica, cum ex talibus obligationibus multiplex ordinis proveniat diſpendium & jactura.

21. Item, inhibemus ne in conventibus noſtris organa aut duæ campanæ ſimul ad horas pulſentur, præterquam Bononiæ ubi ob reverentiam beati Dominici patris noſtri, hoc permittatur: ita tamen quod hoc cum decentia & honeſtate debita obſervetur.

22. Item, inhibemus diſtrictè, ne fratres diſſoluti, & de aliqua ſuſpecta familiaritate notati, ad ſtudia generalia vel ſpecialia cum in ſuis provinciis ſeu extra ſuas provincias aſſignentur. Et ſi qui tales miſſi fuerint, ad requiſitionem conventuum ubi ſtuduerint, per provinciales ſuos, omni excuſatione & dilatione depoſita, ab ipſis ſtudiis revocentur.

23. Item, inhibemus diſtrictè, ne fratres & præcipue juvenes, niſi exiſtente neceſſitate, ad monaſteria monialium mittantur, & diſtrictè mandamus, ut ibidem vel alias, niſi in conſpectu ſociorum, cum monialibus vel aliis mulieribus non loquantur.

24. Item, ordinationem factam de non veniendo ad capitula generalia in præterito capitulo innovamus, & addimus novam pœnam, ut quicumque venerint illicentiati, per duos annos omni voce, niſi in accuſatione propria, ſint privati.

25. Letania præterquam in feſtis ſimplicibus & ſupra more ſolito dicatur.

26. Concedimus provinciæ Franciæ unam domum ponendam in diœceſi Sagienſi, provinciæ Theutoniæ unam, provinciæ Poloniæ unam, provinciæ Terræ-ſanctæ aliam, ponendas omnes ub prioribus provincialibus & diffinitoribus illarum provinciarum videbitur expedire: & non ponantur in præjudicium alicujus alterius provinciæ.

27. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro domino papa quilibet ſacerdos ſex miſſas, & quilibet conventus quolibet menſe unam de beata Virgine. Pro domino fratre LATINO cardinali quilibet ſacerdos duas miſſas, unam de beata Virgine, aliam de beato Dominico. Pro domino fratre HUGONE cardinali quilibet ſacerdos duas miſſas, unam de beata Virgine, aliam de beato Dominico. Pro dominis verò JACOBO & PETRO de Columna cardinalibus quilibet ſacerdos duas miſſas, unam de beata Virgine, aliam de beato Dominico, & quilibet conventus unam de Spiritu-ſancto.

28. Iſta ſunt ſuffragia pro defunctis. Pro domino comite Tholoſano, &c. pro fratribus noſtris, & ſororibus, & fratribus Minoribus, & pro omnibus in captione Tripolitana defunctis, quilibet ſacerdos tres miſſas. Pro qualibet miſſa quilibet frater clericus non ſacerdos ſeptem pſalmos cum letania, & quilibet converſus centum *Pater noſter* cum totidem *Ave Maria* dicant.

29. Iſtæ ſunt pœnitentiæ. Fratribus de conventu Racanenſi, qui contra formam conſtitutionum accuſaverunt priorem ſuum indiſcretè, injungimus cuilibet tres dies in pane & aqua, tria pſalteria, tres letanias, tres diſciplinas.

30. Item, omnibus fratribus, qui prævenerunt diem aſſignatam in præſenti capitulo generali, tres dies in pane & aqua, tres diſciplinas, tres letanias.

31. Item, denuntiamus privatos voce per annum omnes illos, qui abſque licentia magiſtri vel prioris provincialis Lombardiæ, qui à magiſtro habuit ut poſſet licentiare, hoc anno venerunt ad capitulum generale, & præter hoc injungimus eis tres dies in pane & aqua.

32. Item, capitulum generale ſequens aſſignamus apud Palenciam in provincia Hiſpaniæ ad petitionem & inſtantiam domini regis Caſtellæ, qui promiſit totum capitulum magnificè procurare, & definitores veniant ad locum capituli infra octavam Aſcenſionis. Nullus autem aliorum fratrum, etiamſi licentiam habeat, intret locum capituli ante ſextam feriam Pentecoſtes vigiliam præcedentem.

Digitized by Google

LITTERA DOMINI NICOLAI papæ quarti.

NIcolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectis filiis magiſtro & generali capitulo ordinis Prædicatorum apud Ferrariam congregando, ſalutem apoſtolicam benedictionem.

Proceſſit ex infimæ dilectionis affectu, quò ab olim ante noſtræ promotionis initia, veſtrum in agro Dominico plantatum ordinem fuimus proſequuti, eumque benevolis ſtudiis continuando proſequimur, quod ordinem ipſum, & profeſſores ipſius exemtionis gratia duximus decorandos, ſpe nobis ſuggerente non dubia, ut profeſſores ipſi à quibuſvis turbationibus, diſſentionibus, & ſcandalis ſummopere abſtinentes, eo magis virtutibus creſcerent, & humilitatis meritis rutilarent, quo ſtatus eorum per apoſtolicæ ſedis clementiam tranquillior redderetur. Sed ſicut mirantes & turbati non modicum nuper audivimus, in quibuſdam partibus nonnulli ex fratribus ejuſdem ordinis, ſuis finibus non contenti, ſed potius præſumtuoſis exceſſibus, quos cautius evitare deberent, operam tribuentes, excommunicatos, & interdictos per diœceſanos eorum & aliorum juriſdictionem habentes, ad divina paſſim admittere non verentur, tamquam ad diœceſanorum & aliorum prædictorum gravamen, turbationem, & ſcandalum temerariis auſibus ſatagentes. Cùm itaque tantæ præſumtionis audacia non ſit à nobis, ſi veritatis adminiculo fulciatur, aliqualiter toleranda, eaque nobis non immeritò debeat quamplurimum diſplicere, cùm exinde nobis & eidem ordini poſſit de facili gravis turbatio ſuboriri, univerſitati veſtræ per apoſtolica ſcripta diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus providè attendentes, & conſiderantes quod vobis & eidem ordini non modicum expedit, ut prælatorum & etiam aliorum fidelium favorem & gratiam, non turbationem, vel odium habeatis, ſuper præmiſſis corrigendis exceſſibus taliter providere, quod ulterius non contingat, & nos qui veſtrum & ipſius ordinis ſtatum pacificum & quietum deſideranter appetimus, aliud in hoc adhibere remedium non cogamur. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem pridie nonas Maii pontificatus noſtri anno tertio.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

IN Chriſto Jeſu ſibi cariſſimis univerſis fratribus ordinis Prædicatorum frater Munio ſervus inutilis ſalutem, & ſeptiformis Spiritus-ſancti dono dirigi & foveri.

Cæleſtis agricola, quam ſuâ plantavit dexterâ, vineam ſalutaribus rivulis irrigare diſponens, & fructuoſis arboribus decorare, patres electos noſtri ordinis fundatores naufraganti mundo noſcitur produxiſſe, qui converſatione pacifici, honeſtate præclari, puritate nitidi, contemplatione ſuſpenſi, veritate lucidi, oratione devoti, A prædicatione ferventes, Domino ſervientes, vitiorum extirpatores, virtutum ſeminatores, mundo ſalutis remedia demonſtrarent. Horum reverendorum patrum imitatores nos fore ſollicitos emiſſæ veſtræ profeſſionis vota requirunt, & exigunt, ſalutaria documenta nos inſtruunt, & præmia nos alliciunt copioſa. Reſpicite, *inquit*, Dominus ad patrem veſtrum Abraham, quia unum vocavi eum & benedixi, & multiplicavi eum. Hunc Abraham patrem veſtrum beatum Dominicum à quo, mediante divino conſilio, veſtræ religionis ſtatus ſumſit exordium, attendite figurantem, qui diverſarum linguarum nationes B in unitate fidei congregans, benedictus de altiſſimo multiplicavit gentem, & magnificavit lætitiam, filios divinis mancipandos obſequiis, ſpirituali generatione mundo lugubri dedit in gaudium & ſolamen. Ad hunc patrem reſpiciant filii, hunc imitentur, devotio hunc continuis proſequatur laudibus, hunc crebris orationibus invocent, hunc in neceſſitatibus ferventius interpellent, ut pro ſuo cætu pauperum ſtet coram ſummo judice, auxilia contra inſignia ſcandala petiturus. Inter hæc conſideret filialis dilectio, quam ſit neceſſarium ſapientiæ ſtudium, quam gaudioſa ſit illius clara poſſeſſio, quam ejuſdem carentia doloroſa, illis præcipuè *qui dati* C *ſunt in lucem gentium, & in præparationem evangelii pacis ab illo ſunt miſſi qui eſt ſapientia Dei patris.* Sic igitur acquiſitioni illius debemus inſiſtere, ut poſſimus omni petenti reddere rationem, exprobranti reſpondere ſermonem, viam perditionis effugere, ſemitam ſalutis oſtendere, ceteris adeſſe conſilio, prodeſſe obſequio, de duobus panibus & Salvatoris fontibus paſci pariter & potari, Ægyptiorum quoque theſauros rapere, & fluviorum profunda ſcrutari, & quærere diligentia veſtra non negligat, nec quod de theſauris rapuerit, de fluminibus hauſerit, aliis communicare non differat temporibus opportunis. Juſtum de talenti commiſſi occultatione ju- D dicium reformidantes. Scriptum eſt enim: *deriventur fontes tui foras & in plateis divide.* Verum, quia juxta Salvatoris exemplum, caput noſtræ artis eſt facere quod docemus, ſic ſtudeat unuſquiſque mores componere, ſic actus librare, ſic moderari affatus, ut ſermonem prolatum contraria opera non confundant. Actuum namque noſtrorum ratio ſive cura, etſi non omnibus redditur, ab omnibus examinatur; ideoque nihil oportet agere, cujus cauſam rationabilem reddere non poſſimus: proinde vir ſpiritualis E qui cetera judicat, ut à nemine judicetur, debet meditari frequentius, conſiderare attentius, & diligentius intueri, quid ſecundùm honeſtatem deceat, quid ſecundùm æquitatem liceat, quid ſecundùm utilitatem expediat, ut is qui eſt adverſarius nihil mali de nobis habens dicere vereatur. Expoſiti enim ſumus detrahentium morſibus, & quaſi ſignum ad ſagittam poſiti mundo facti ſpectaculum & hominibus, qui libenter mordent & lacerant famam noſtram. Unde quam cautè oporteat ambulare, quam humiliter converſari, quam ſincerè vivere, quam diſcretè loqui veſtra diſcretio non ignorat. Sen-

Digitized by Google

titis namque quid turbationis propter aliquorum vaniloquia falſiloquia ordo noſter incipiat ſuſtinere. Ceterum, cariſſimi, ſcire debetis, quod veniſſe ad eremum, religionem intraſſe, ſummum perfectionis .... Perverſe autem vivere in heremo, non perfectè in religione verſari ſumma damnatio comprobatur. Propter quod profeſſionis noſtræ ſalutaria vincula diligentius advertamus, ſollicitius converſemus, ne ſi neglexerimus momenta, paulatim defluere jam probemur. Aſſit cenſura ſilentii, juſtitiæ cultor, fervor aſſiſtat, orationis frequentia Deo nos familiares efficiat, & prædicationis ardor attrahat, manſuetudo nos Deo & hominibus reddat gratos. In B his etiam nos fortitudo non deſerat in adverſis, ſed unitas & concordia victoriam pariat & triumphum, temperantia nociva quæque mortificet, ſic nos regat juſtitia, ut cum ſitis omnium debitores, reddatis omnibus quæ ſunt ſua, providè attendentes, ne cuiquam præcipuè prælatis eccleſiæ injuriam aliquam faciatis, ac in aliquo ſcandalum generetis, quin potius caritatem veſtram moneo & exhortor, ut honore debito præveniatis eoſdem; gratis obſequiis ipſorum amicitiam foveatis, placentes eiſdem verbo & opere in quibuſcumque ſecundùm Deum poteritis & ordinis honeſtatem. Prudentiam veſ- C tram ſimplicitas columbina pertractet & commendet. Ut animalia oculata incedatis per ſemitas æquitatis, & devia quæque vitantes, ſupernæ vocationis bravium apprehendere valeatis. Si prædictis, cariſſimi, veſtri virtuoſi conatus intenderint, ſi æmulati fueritis cariſmata meliora, ſi relictis frivolis intenditis ad viciniora ſaluti, gaudii mihi cauſa grandioris eritis & coronæ, pondus officii quod immeritus teneo tædia cogitationibus meis ingeminans efficietur leve, propria gravitate relicta, veſtriſque meritis præmia, favente Deo, provenient remunerationis æternæ. Valete ſemper in Domino, ſta- D tum ordinis & meipſum variis laboribus & curis implicitum habentes in miſſis & ſanctis veſtris orationibus commendatos. Datum Ferrariæ in capitulo generali anno Domini M. CC. XC.

LITTERÆ DUORUM CARDINALIUM noſtri ordinis.

PErmiſſione divina frater LATINUS Hoſtienſis & Velletrenſis epiſcopus, & frater HUGO tituli ſanctæ Sabinæ preſbyter cardinalis religioſis viris, fratri SALVO provinciali fratrum Prædicatorum Romanæ provinciæ, fratri JACOBO ſanctæ Mariæ in Minerva, fratri ALVADO E Argentinenſi prioribus, fratri JACOBO de Voragine ordinis Prædicatorum, ſalutem in Domino ſempiternam.

Cùm vobis magiſtro, prioribus provincialibus, & aliis fratribus ordinis Prædicatorum litteras noſtras deſtinemus, auctoritate nobis commiſſa à SS. patre domino NICOLAO papa quarto, vobis in virtute obedientiæ diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus vos tres ſeu duo fratrum, aut unus eaſdem litteras, ſecundùm informationem quam accepiſtis à nobis, hiis quibus mittuntur ſollicitè præſentetis, omnibus prælatis, & aliis fratribus ejuſdem ordinis, in eadem virtute, ſub pœna excommunicationis, diſtrictè præcipimus, ut nullus quomodolibet impedire præſumat, quominus mandatum noſtrum liberè adimplere poſſitis. Datum Romæ kalendis Maii pontificatus prædicti domini Nicolai papæ quarti anno III.

REligioſis & venerabilibus viris prioribus provincialibus ordinis Prædicatorum in generali capitulo congregandis, permiſſione divina frater LATINUS Hoſtienſis & Velletrenſis epiſcopus, & frater Hugo tituli ſanctæ Sabinæ preſbyter cardinalis, ſalutem in Domino ſempiternam.

Propter multa quæ ſentimus, quæque multorum relatione fideli ad noſtram notitiam pervenerunt, honeſtati & utilitati veſtri omninò credimus expedire, ut frater MUNIO magiſter ejuſdem ordinis quieſcat deinceps ab officio magiſtratûs, in quo non parvo jam tempore noſcitur laboraſſe. Cùm igitur id per officii veſtri ſolertiam convenienter poſſit exequutioni permandari, prudentiam veſtram rogamus & exhortamur in Domino, ſalubri conſilio ſuadentes, quatenus in generali capitulo proximo celebrando eumdem magiſtrum efficaciter inducatis, ut prædicto cedat officio, ſuamque abſolutionem petat humiliter & inſtanter, voſque ipſam eidem in ipſo capitulo impendatis. Si verò, quod abſit, ipſe ad ceſſionem ſeu abſolutionis petitionem ſe voluntarium non exhiberet, vos nihilominus honeſto verbo, modo quo melius fieri poterit, ipſum ab eodem officio abſolvatis, & removeatis omninò, ita quod ſcilicet circa hoc non oporteat aliud fieri, quod fortè minus ipſius magiſtri congrueret honeſtati. Datum Romæ ſexto kalendas Maii pontificatus domini Nicolai papæ quarti anno tertio.

LITTERA PRIORUM PROVINCIALIUM ad cardinales.

VEnerabilibus in Chriſto patribus ac dominis ſpecialibus dominis LATINO Hoſtienſi & Velletrenſi epiſcopo, HUGONI Dei gratia tituli ſanctæ Sabinæ preſbytero cardinali ſui humiles & devoti fratres ordinis Prædicatorum, ſcilicet ÆGIDIUS provincialis Hiſpaniæ. GREGORIUS provincialis Provinciæ, THOMAS provincialis Franciæ, BERTOLDUS provincialis Lombardiæ, HERMANNUS provincialis Theotoniæ, SALVUS provincialis Romanæ provinciæ, SALOMON provincialis Ungariæ, ÆGIDIUS provincialis Poloniæ, GUILLELMUS provincialis Angliæ, SALVUS provincialis GRÆCIÆ, OLIVARIUS provincialis Daciæ, RADULFUS provincialis Terræ-ſanctæ, & totum capitulum generale apud Ferrariam congregatum, cum Dei reverentia debita & devota ſeipſos.

Noſtris accreſceret gaudium cordibus, ſi nobis per veſtram paternitatem illa exequenda mandarentur, quæ poſſemus cum quiete fratrum

Digitized by Google

noſtri ordinis adimplere, cùm noſter affectus ſit promtus ad veſtra beneplacita adimplenda, & ea facere per quæ debeamus & valeamus erga ordinem veſtram gratiam promereri. Sed noverit veſtra reverenda paternitas, quod cum accepiſſemus litteras veſtras, antequam potuiſſemus ſuper hiis deliberare, innotuerunt rumores apud fratres, & ad eorum importunitatem coacti ſumus litteras in capitulo legere. Et tunc tanta fuit lacrymarum effuſio, tantus gemitus, tantus dolor, à quibus clamantibus expoſiti ſumus diſcrimini, diſſipationi, facti ſervi multis etiam magnis fratribus clamantibus, & licentiam tranſeundi ad alios ordines coram toto capitulo cum tota amaritudine poſtulantibus: ita ut ſi mors omnibus fuiſſet cœlitus nunciata, non fuiſſet forſitan major doloris & mœroris expreſſio: in tantum ut unuſquiſque noſtrum & cum gemitu in corde verſaret væ nobis, ut quid nati ſumus tantam videre noſtri ordinis amaritudinem & jacturam! nec dubitamus, ſi vos ipſi veſtris oculis vidiſſetis, non potuiſſetis lacrymas continere: cum ſuperna caritas & innata pietas vos alligaverit noſtro ordini vinculo ſalutari. Ideoque ut tantum dolorem mitigare poſſemus, in vocem appellationis erupimus, cogitantes quod veſtra providentia moleſte non ferret tantis vulneribus unguenta apponere ſanitatis. Quare veſtræ paternitati humiliter ſupplicamus, quatenus benevolentiæ gratiam ad ordinem conſervetis, nec vobis placeat novitate aliqua ordini noſtro admirationem inducere, cùm ſecundùm Auguſtinum ipſa mutatio conſuetudinis etiam quæ utilitati militat, novitate conturbat. Fratribus etiam multis dulcius eſſet mori, quam novitati hujuſmodi ſubjacere. Quia verò multa frequenter falſa principi ſuggeruntur, non dubitamus quin vobis de venerabili patre magiſtro ordinis multa falſa ſuggeſta ſint, cum ejus converſationem noverimus non ſolùm experimento, ſed etiam magnorum relatu cognoverimus manifeſtè noſtro ordini fructuoſam. Eſt enim ejus converſatio ordini grata, quia per ejus diligentiam & corrigenda providè corriguntur, & promovenda ad viciniora ſaluti ſtudioſius augmentantur, & exempla ſalutaria aſpicientibus exhibentur. Omnipotens Deus vitam veſtram ad honorem ſuum, ad promotionem eccleſiæ ſuæ, ad noſtri ordinis conſolationem diutius conſervare dignetur. Datum Ferrariæ in noſtro capitulo generali anno Domini M. CC. XC.

LITTERÆ XII. PROVINCIALIUM ordinis fratrum Prædicatorum.

IN Chriſto ſibi cariſſimis univerſis fratribus ordinis Prædicatorum ad quos litteræ iſtæ pervenerunt, priores provinciales XII. ejuſdem ordinis, ſcilicet frater ÆGIDIUS provincialis Hiſpaniæ, frater GREGORIUS provincialis provinciæ & ceteri qui ſupra ſalutem & Spiritus-ſancti gratia in omnibus gubernari.

Quia venerabiles patres & domini, ſcilicet A dominus LATINUS Hoſtienſis & Velletrenſis epiſcopus, & dominus HUGO tituli ſanctæ Sabinæ preſbyter cardinalis ſicut per eorum litteras nobis tranſmiſſas patet, ſub prætextu cujuſdam commiſſionis, quam ſibi factam aſſerunt & quarumdam falſitatum ſibi ſuggeſtarum, quædam circa perſonam venerabilis patris magiſtri ordinis fieri mandabant, quæ in maximum cedebant præjudicium & gravamen: nos libertati ordinis & veritati nolentes deeſſe nullatenus, nec debentes, infra ſcripto modo cuilibet prædictorum dominorum duximus reſpondendum. Venerabili in Chriſto patri & ſuo domino ſpe- B ciali domino LATINO Hoſtienſi & Velletrenſi epiſcopo fratres ÆGIDIUS provincialis Hiſpaniæ & ceteri qui ſupra in littera præcedenti. Cum humili reverentia & ſubjectione ſe ipſos. Reverendæ paternitatis veſtræ litteris cum reverentia multa ſuſceptis, veſtri filii zelatores ordinis & judices, licet indigni, ab ordine conſtituti, omnem diligentiam, omne conſilium, omnem ſolertiam adhibere curavimus, amplioruin ex ipſis accenſi zelo pro conſervatione & reformatione noſtri ordinis nulli deferentes ſtatui vel perſonæ; & quia tam grandis & ſubita mutatio, C ſicut exhortationis paternæ litteræ continebant, fieri nequaquam poſſet, ſine admiratione & ſcandalo plurimorum, niſi realis vel ſaltem coloratus titulus appareret: maturiori uſi conſilio, omnes injunctione tam diſtrictiori quàm ſalubriori artavimus in generali capitulo congregatos, ut omni timore poſtpoſito & amore ſepoſito, ad correctionem & præſervationem ordinis attentius inflammati, ſi qua ſcirent correctione digna de fratre vel de fratribus cujuſcumque ſtatus, ſeu gradus exiſtat, etiam de magiſtro publica publicè, occulta privatim dicere tenerentur. Ipſe autem venerabilis pater magiſter ordinis tantum circa ordinem acceptans zelum & approbans, D prius in ſe cui præeſt ordinis zelum excepit, & ſponte & humiliter examinationi publicæ coram omnibus in capitulo ſe ſubdendo, quod nequaquam ſuſtinuimus, conſtitutione manifeſtius & expreſſius prohibente, ſed in definitorio ſecundùm conſtitutionum noſtrarum tenorem omnibus dantes audientiam, ipſius merita diſcuſſimus indagine diligenti. Verùm quia præfatum patrem diſcuſſionis lima clariorem oſtendit, indignè non ferat veſtræ benignitatis dignatio, ſi exhortationi, quin potius mandato veſtro non dubium ſuggeſtione falſa emiſſo colla non ſub- E dimus. Ipſum enim reperimus virtutibus præditum, præclarum meritis, fama celebrem, aliorum exemplum, & ſpeculum ſui ordinis, tam in vitiorum extirpatione, quàm in ſanctarum ſanctione virtutum promotorem ſedulum, & præcipuum zelatorem. Nam ut veridica relatione accepimus, ab introitu ordinis annis videlicet triginta tribus carnibus non eſt uſus, in conventu Pariſius, ubi LXX. tribus diebus fuit poſt capitulum Trevirenſe, & in refectorio, & in completorio ſine intermiſſione ſe jugiter præſentavit, in conventibus per quos tranſivit aliquando gratum Deo & hominibus acceptum odorem ſanctæ converſationis effudit, & numquam in capitulis

Digitized by Google

capitulis generalibus, exceptis dumtaxat quibuſdam levioribus culpis, ſine quibus hæc vita non ducitur, quas conſtitutio inter leves culpas connumerat, culpabilis eſt inventus, ſicut plures ex hiis qui definitores fuerunt in diverſis capitulis nunc præſentes firmiter proteſtantur, & omnes ſigillis ſuis, excepto fratre Jacobo de Voragine, qui ſigillum ſuum amiſit, propter quod manu ſua ſcripſit, duxerunt teſtimonium roborandum. Unde cum pace conſcientiæ, & ſine Dei & ordinis injuria, qui ſolùm in duobus vobis notis ab ipſo patre alienis magiſtri ceſſionem admittit. Veſtro non voluimus parere mandato; credimus tamen & fide tenemus non dubia, quia quod factum eſt juſtæ menti veſtræ contrarium nequaquam obſiſtit: parati ſumus & promti veſtris inſinuationibus obedire in quantum noſtra conſcientia patietur. Fratres qui in diverſis capitulis definitionis officium habuerunt, magiſtro teſtimonium perhibentes voto ſubſcripto verbis reddent. In capitulo Pariſienſi definitores fuerunt fratres SALOMON nunc provincialis Ungariæ. HERMANNUS nunc provincialis Theotoniæ; ÆGIDIUS nunc provincialis Hiſpaniæ. P. de Gordiano. In capitulo Burdegalenſi fratres HERMANNUS nunc provincialis Theotoniæ, THOMAS provincialis Poloniæ, OLIVERIUS provincialis Daciæ, ANTONIUS tunc provincialis Græciæ, NICOLAUS tunc provincialis Lombardiæ. In capitulo Luchano fratres JACOBUS DE VORAGINE quondam provincialis Lombardiæ, BAUDUCHIUS tunc procurator ordinis. In capitulo Trevirenſi fratres JACOBUS DE BURGOLIO & SALOMON nunc provincialis Ungariæ. Prædictarum litterarum idcirco nulli tenorem tranſmittendum duximus, ut vos de magiſtro & patre noſtro veritatem plenius cognoſcentes, gaudendi ſimul & falſis ſuggeſtionibus reſiſtendi materiam habeatis. Valete ſemper in Chriſto, & orate pro nobis. Datum Ferrariæ in noſtro capitulo generali anno Domini M. CC. XC.

APPELLATIO AD SEDEM apoſtolicam.

IN nomine Domini, amen. Cùm venerabiles fratres & domini, videlicet dominus LATINUS Hoſtienſis & Velletrenſis epiſcopus, & dominus HUGO tituli ſanctæ Sabinæ presbyter cardinalis prioribus provincialibus ordinis fratrum Prædicatorum in generali capitulo apud Ferrariam congregatis, ſcilicet fratribus ÆGIDIO priori provinciali Hiſpaniæ, GREGORIO provinciali Provinciæ, THOMÆ provinciali Franciæ. BERTHODO provinciali Lombardiæ, SALVO provinciali Romanæ provinciæ, SALOMONI provinciali Ungariæ, HERMANNO provinciali Theotoniæ ÆGIDIO, provinciali Poloniæ, GUILLELMO provinciali Angliæ, OLIVERIO provinciali Daciæ, SALVO provinciali Græciæ RADULPHO provinciali Terræ-ſanctæ per ſuas litteras mandaviſſent, quod venerabilem patrem noſtrum fratrem MUNIONEM ordinis fratrum Prædicatorum, à magiſterii officio, nulla aſſignata

A cauſa vel oſtenſa, deberemus abſolvere, quatuor fratres noſtri ordinis fratrem SALVUM provincialem Romanæ provinciæ, fratrem ALRADUM priorem Argentinenſem, fratrem JACOBUM de Foſſiliano priorem de Vienna, fratrem JACOBUM de Voragine ad hujuſmodi exequendum mandatum ſuos executores & nuntios faciendo, quibus per ſuas litteras præceperunt, ut quaſdam litteras ſecundùm functionem quam ab ipſis acceperant, ſollicitè præſentarent. Ex quarum præſentatione, & executione fiebat nobis & toti noſtro ordini non modicum præjudicium & gravamen, ceteris etiam aliis prælatis B & fratribus ordinis noſtri. Prædicatores per eaſdem litteras diſtrictè, & ſub pœna excommunicationis, præceperunt, ne dictos executores auderent quomodolibet impedire, quominus poſſent ipſorum adimplere mandatum, abſolverentque auctoritate propria & ſine cauſæ cognitione, contra juris ordinem, & contra conſuetudinem ordinis approbatam, & contra indulta eidem ordini privilegia, pluraque alia ſuo tempore exprimenda gravamina intulerint, freti, ut dicunt, auctoritate cujuſdam commiſſionis ſibi factæ, per ſanctiſſimum patrem noſtrum dominum NICOLAUM papam quartum, per quam C aſſerunt ſibi fore commiſſum, ut circa perſonas omnes ejuſdem ordinis ordinandi & diſponendi, & quædam alia faciendi, liberam habeant poteſtatem. Cujus commiſſionis copiam cum à dictis executoribus cùm inſtantia petiſſemus, ipſi eam nobis facere recuſarunt: quæ omnia contra juris ordinem fore noſcuntur, ac contra ordinis privilegia, & etiam inſtituta, ceduntque in noſtri ordinis magnum præjudicium & gravamen: propter quæ à præſentia & auctoritate prædictorum dominorum, ſcilicet domini LATINI Hoſtienſis & Velletrenſis epiſcopi; necnon do- D mini Hugonis tituli S. Sabinæ presbyteri cardinalis, appellare intendentes, occaſione gravaminum prædictorum, & ad præſens de præſentia ipſorum copiam habere commodè non valentes, ne nobis tempus præcurreret, quod gravatis ad appellandum à jure præfigitur, acceſſimus ad præſentiam venerabilis patris noſtri fratris MUNIONIS magiſtri ordinis noſtri, fratris JACOBI prioris Mediolanenſis, fratris ARDITIONIS prioris Regini, fratris BRADANI prioris Mutinenſis, fratris FREDERICI prioris Cremonenſis, & in eorum præſentia gravamina prædicta nobis & toti ordini illata exprimentes, appellationem decrevi- E mus facere in hunc modum. Nos frater ÆGIDIUS prior provincialis Hiſpaniæ. GREGORIUS provincialis provinciæ & ceteri qui ſupra ordinis fratrum Prædicatorum ſentientes nos & ordinem noſtrum, ut ſuperius exprimitur, per venerabiles patres & dominos LATINUM Hoſtienſem & Velletrenſem epiſcopum; & HUGONEM tituli ſanctæ Sabinæ presbyterum cardinalem contra juris ordinem, ac noſtri ordinis privilegia, & etiam inſtituta, aggravari indebitè, ac etiam in poſterum aggravandos, vice noſtra & omnium ſubditorum noſtrorum, quatenus de facto proceſſerunt vel proceſſerint in hiis ſcriptis, ad ſedem apoſtolicam appellamus, & apoſ-

Digitized by Google

tolos petimus, & inſtanter petimus, ac nos & fratres ſingulos ordinis noſtri nobis ſubditos defenſioni & protectioni ſedis apoſtolicæ duximus ſupponendos. Per hanc autem appellationem noſtram nolumus nec intendimus appellationi alicui per dictum negotium per nos ad eamdem ſedem interpoſitæ præjudicium aliquod generari, vel ab ea recedere. Teſtes hujus inſtituti ſeu appellationis fuerunt rogati ſupradicti fratres. Actum Ferrariæ in domo fratrum Prædicatorum anno Domini M. CC. XC. die ſabbati quinto exeunte Maio.

ACTA CAPITULI GENERALIS Palentiæ celebrati anno Dom. M. CC. XCI.

1. ADmonemus quod priores provinciales, & viſitatores, & vicarii provideant, quod in ſingulis conventibus & domibus habeantur conſtitutiones correctæ, & faciant quod conſtitutiones quæ pro tempore confirmantur, in rubricis propriis citius inſerantur.

2. Item, conſtitutiones & admonitiones, etſi non omnes, tamen illæ quæ magis competunt converſis, ſaltem quater in anno per magiſtrum converſorum vel alium fratrem exponantur eiſdem.

3. Item, cum caritas ſola ſit vinculum perfectionis, fratres inter ſe obligationes ſeu confœderationes alias non requirant; unde fidei præſtationes, jurationes, litterarum cautiones, ſi quæ ſunt conceptæ, vel conſiliatæ, vel celebratæ, ſub quacumque forma verborum caſſamus, & irritas fore nuntiamus, decernimus & inanes: prohibentes ne de cetero fiant, vel factas audeat aliquis obſervare.

4. Item, priores, & eorum vicarii, ſeu ſocii priorum ad capitulum generale, vel provinciale, licet procuratores ſuorum conventuum negotia gerere videantur, non faciant alienationes vel donationes notabiles de rebus conventus, ſive in ordine, ſive extra ordinem ſine conſenſu conventus, vel majoris partis: quia hoc eis aſſerimus non licere.

5. Item, licet apoſtatæ unius conventus non ſint recipiendi ad ordinem per priorem alterius conventus: tamen ſunt à fratribus in quorum terminis inventi fuerint capiendi: propter quod magiſter ordinis de conſilio definitorum omnibus prioribus, ſubprioribus, & eorum vicariis, ceteriſque fratribus univerſis, ipſos capiendi auctoritatem tribuit, & liberam facultatem, & volumus quod capientibus de expenſis quas in capiendo fecerint, ſecundùm ordinationem provincialis, plenius ſatisfiat.

6. Item, inquiſitores hæreticæ pravitatis officium ſuum ſolito diligentius exequantur; alioquin per priores provinciales corrigantur, vel ab officio penitus amoveantur, proviſo quod priores actu non fiant inquiſitores, & facti ab altero duorum officiorum, prout citius fieri poterit, abſolvantur.

7. Item, ne lectoribus fruſtretur expecta- A tio nec ſpes fratrum, volumus quod nullus lector ad prioratus officium aſſumatur, niſi lectoris officium ad minus exercuerit per tres annos.

8. Item, magiſter ordinis de definitorum conſilio & aſſenſu ordinat, mandat, & diſtrictè injungit, quod contra definitores generalium vel provincialium capitulorum, vel eorum aliquos, à fratribus cujuſcumque ſtatus vel conditionis exiſtant, nullæ fiant aut proponantur exceptiones, recuſationes, vel proteſtationes, quominus in definitionibus ſuis procedant. Si quis autem contrarium facere præſumſerit, in pœnam incidat gravis culpæ, & de manu magiſtri ordinis, vel provincialis, vel vicariorum eorumdem, & cujuſlibet definitoris, recipiant diſciplinam, & B à capitulo excludantur, ut ſuo jurgium exeat cum auctore. Si verò aliquis vel aliqui contra definitorem aliquem vel aliquos, qui ..... per magiſtrum vel provincialem vel eorum vicarios pro loco & tempore poterunt expediri.

9. Item, quia conſtitutio & admonitiones factæ de occupatione converſorum, & libellis non habendis, & de ſubalbis ſcapularibus non portandis, minus benè in aliquibus provinciis ſunt ſervatæ, volumus quod definitores proximorum capitulorum provincialium eas faciant diligentius obſervari.

10. Item, nullus converſus, ſive clericus in C ſacris ordinibus non exiſtens, calicem nude tangat, corporalia, vel patenam.

11. Item, quia admonitiones factæ hactenus de non equitando vel de pecunia non portanda à pluribus non ſervatur, qui ſe aſſerunt neceſſitatem vel licentiam habuiſſe, volumus quod in capitulis tam quotidianis, quàm generalibus, quàm etiam provincialibus, qui in poſterum equitaverint, vel pecuniam portaverint, hujuſmodi neceſſitatem exponant, de licentia per teſtes, vel per litteras doceant, & fidem faciant. Et ſi non fecerint, pœna eis in conſtitutionibus D expreſſa injungatur. Priores autem tam provinciales quàm conventuales ſuper hujuſmodi neceſſitate & licentia requirant diligentius hoſpites tranſeuntes.

12. Item, priores provinciales non ſæpè vel diu committant eiſdem fratribus maximè ſuper eoſdem conventus vices ſuas, cùm plerumque per diverſos, providos & diſcretos utilitas ordinis efficacius procuretur.

13. Volumus inſuper & ordinamus, quod qui hactenus tribus annis, vel amplius vicarii officium tenuerint, ex vi præſentis ordinationis ſint E in provincialibus capitulis abſoluti, & infra biennium ad idem officium nullatenus aſſumantur.

14. Item, omnes fratres caveant diligenter, ne prælatis eccleſiarum dent materiam turbationis, vel ſcandali alicujus, & de ipſis loquantur ita in privato quam in publico reverenter. Et ſi inveniantur feciſſe contrarium, acriter puniantur.

15. Item, priores conventuales caveant diligenter, ne bona conventuum accipiant, & in proprios uſus convertant, niſi de conſcientia & voluntate conventus vel majoris partis ipſius.

16. Item, tam in ſepeliendis fratribus mor-

Digitized by Google

ſuis, quàm in acolytatu faciendo, in legenda epiſtola, & in aliis quæ in ordinario continentur, ſecundum rubricas uniformitas obſervetur.

16. Item, fratres non habeant molendina, vel domos, vel aliqua alia quæ habere poſſeſſionum ſpeciem videantur.

17. Concedimus provinciæ Hiſpaniæ tres domos ad petitionem illuſtriſſimi domini regis Caſtellæ, unam ponendam in Licrone, aliam ponendam in Areto. Item, in eadem provincia fratribus de natione Cathaloniæ unam ponendam in Zatina, ubi volumus & etiam ordinamus, quod ſemper ſit ſtudium in Hebraïco & Arabico; provinciæ Provinciæ duas; provinciæ Theotoniæ duas; provinciæ Poloniæ duas, omnes ponendas ubi prioribus provincialibus & definitoribus ſine præjudicio aliarum provinciarum videbitur expedire.

18. Mittimus in provinciam Daciæ viſitatores fratrem N. priorem Hildeſemenſem, FREDERICUM priorem Madeburgenſem cum plena auctoritate magiſtri & noſtra, qui tam in capitibus quam in membris inquirant, corrigant, ordinent & emendent quæcumque corrigenda & emendanda viderint & invenerint, & ambo in ſolidum habeant poteſtatem. Et ordinamus, quod magiſter ordinis mittat viſitatores ſecundum eumdem modum in provincias Græciæ & Terræ-ſanctæ.

19. Abſolvimus priores provinciales Ægidium Hiſpaniæ Thomam Franciæ, Salomonem Ungariæ, Ægidium Poloniæ, Oliverium Daciæ, Salvum Græciæ, Radulphum Terræ-ſanctæ; conventuales Gerundenſem, &c. & ordinamus quod iidem fratres in eiſdem provinciis & conventibus ad eadem officia non aſſumantur iſto anno.

20. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro domino papa quilibet ſacerdos ſex miſſas. Pro domino Latino, &c. Iſta ſunt ſuffragia pro defunctis. Pro domino Portuenſi quilibet ſacerdos unam, & quilibet conventus unam. Pro domino ALPHONSO quondam rege Caſtellæ, quilibet ſacerdos duas miſſas. Pro domina HELIAONOR quondam regina nuper defuncta, quilibet ſacerdos ſex miſſas, & quilibet conventus unam, & ſolemnes vigilias defunctorum pro ipſa. Pro fratre Gregorio quondam priore provinciali Provinciæ, nuper in feſto Annunciationis defuncto, quilibet ſacerdos unam miſſam. Pro qualibet miſſa clericus ſeptem pſalmos cum letania, converſus centum *Pater noſter* cum totidem *Ave Maria* dicant.

21. Capitulum generale ſequens apud Coloniam aſſignamus in provincia Theotoniæ, & definitores ſint ibi in dominica infra octavam Aſcenſionis. Nullus autem aliorum fratrum, etiamſi licentiam habeat, intret locum capituli ante ſextam feriam Pentecoſtes vigiliam præcedentem.

22. Sciant fratres univerſi, quod priori provinciali Angliæ & ſocio provincialis Provinciæ poſt generale capitulum in via defunctis, teneantur cuilibet illorum in tribus miſſis, & alii ſecundum conſtitutionem.

Capitulum fuit tranſlatum de Colonia in Romam, auctoritate papæ, abſoluto magiſtro fratre Munione.

ACTA CAPITULI GENERALIS Romæ celebrati anno Domini M. CC. XCII.

1. ADmonemus & injungimus, quod nullus frater ponat ſigillum ſuum in aliqua littera, niſi prius eam audierit vel viderit diligenter.

2. Item, admonemus & injungimus prioribus provincialibus & conventualibus, in quorum provinciis ſunt ſtudia generalia, ut ſtudentes provinciarum humanè & caritativè tractent, prout decet, & qui præſunt in ſtudiis eos promoveant ſecundum eorum merita, pace & æquitate ſervata.

3. Item, cùm capitulum generale apud Ferrariam celebratum inhibeat ne aliquis frater, qui non ſit de corpore capituli, veniat ad capitulum generale ſine licentia magiſtri ordinis, vel ad provinciale ſine licentia prioris provincialis, & ordinaverit quod qui contra fecerit ſit per duos annos omni voce privatus; volumus & ordinamus, quod in eamdem pœnam incidant, qui de ſuis conventibus recedentes, viam ad capitulum arripuerunt ſine licentia ſpeciali.

4. Item, omnes licentias generales & ſpeciales, & exemtiones, & privilegia conceſſa fratribus ſingularibus vel ſororibus noſtris à quibuſcumque prælatis ordinis noſtri penitus revocamus.

5. Cùm ex commiſſione facta dominis noſtris cardinalibus, & appellatione contra eam facta, & proſecutione indiſcreta, multa fuerit per ordinem turbatio ſubſecuta, notum facimus univerſis, quod ex hiis quæ certitudinaliter novimus & tenemus pro firmo, domini cardinales noſtri ordinis ſancta & ſana intentione, & pro ordinis promotione, & ſtatu ejuſdem reparatione dictam commiſſionem ſibi factam acceptarunt: & ideo diſtrictius inhibemus, ne aliquis occaſione prædicta linguas ſuas contra præfatos dominos & patronos laxare præſumat: quin potius ardentius & inſtantius in ſuis ſanctis & fervidis orationibus eos habeant commendatos: præcipuè cùm devotio eorum & affectio ad ordinem continuè augeatur. Si quis vero contrarium facere deprehenſus fuerit, per eorum prælatos ſeverius puniatur.

6. Iſtæ ſunt pœnitentiæ. Injungimus omnibus fratribus de Hiſpania, qui contra ordinationem capituli generalis priorem provincialem reelegerunt, tres dies in pane & aqua.

7. Item, injungimus omnibus fratribus de Brundiſino, qui vocem in electione ſocii prioris ad provinciale capitulum habuerunt, nec ſocium elegerunt, & in ſcrutiniis exceſſerunt ultra modum debitum, omni ſeptimana per annum, quando capitulum fuerit, unam recipiant diſciplinam, & ſeptem pſalmos cum letania dicant.

8. Committimus fratri B. de ſancto Setano, ut ipſe inquirat diligenter de culpa quondam

Digitized by Google

ſubprioris Narbonenſis, & aliorum in conventu eodem, qui irreverentiam non modicam, injurias & improperia intulerunt definitori Romanæ provinciæ redeunti de capitulo, ut nobis relatum eſt, & ſecundum exigentiam culparum puniat prout debet, abſolvendo, & ad alios conventus, ſi neceſſe fuerit, deputando.

9. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro venerabili collegio cardinalium & pro inſtanti electione apoſtolica quilibet ſacerdos duas miſſas.

10. Iſta ſunt ſuffragia pro defunctis. Pro domino papa NICOLAO quarto quilibet ſacerdos tres miſſas, &c. Item, noverint univerſi, quod ſocius definitoris Poloniæ rediens de capitulo anno præterito obiit Pariſius, & definitor Angliæ antequam ad ſuum rediret conventum obiit in provincia Angliæ.... Pro qualibet miſſa clericus ſeptem pſalmos cum letania, converſus centum *Pater noſter* & totidem *Ave Maria* dicant.

11. Capitulum generale ſequens aſſignamus in conventu Inſulenſi in provincia Franciæ.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

IN Chriſto ſibi cariſſimis fratribus univerſis ordinis fratrum Prædicatorum, frater STEPHANUS ejuſdem ordinis ſervus inutilis, ſalutem & augmentum continuum cæleſtium gratiarum.

Adveſperaſcente die ſæculi, quo mundus properat ad occaſum, quo lumen veritatis occumbit, & refrigeſcit caritas plurimorum, ad conſummandum humanæ ſalutis reditum, Deus Pater miniſtros novi teſtamenti miſeratus inſtituit, qui per verbum prædicationis ignitum mundum illuminarent, veritatis & amoris facibus inflammarent: ad quod miniſterium exequendum tantò diſtrictius cingimur, quantò ad hoc non ſolum ex titulo nominis, ſed & ex ipſo prædicationis officio, pro ſalute hominum noſcimur inſtituti. Proinde ne videamur in vanum quod Prædicatores dicimur aſſumſiſſe, nec otioſum ſub hujuſmodi pallio nominis idolum lateat, proinde totos nos effuſos affectibus, profuſoſque laboribus pro ſalute hominum non intendamus. Ut autem juxta profeſſionis noſtræ tenorem proximorum animabus utiles eſſe poſſimus, conſcientiæ puritati neceſſe eſt ſtudeamus & vitæ. Sit igitur in ſanæ doctrinæ ſtudio ſollicitudo continua, quam declarat ſcholarum frequentia, aſſiduitas cellæ, humilis interrogatio, collatio frequens, non curioſa, non tumultuoſa, ſed magis utilis & modeſta. Sit proinde doctrinæ diffuſio fructuoſa, ut curioſis vanitatibus abnegatis, illa docere & prædicare curemus quæ ædificent auditores, & ad ſalutem proficiant animarum, nec in ſanctæ ſcripturæ præjudicium & indicium vanitatis erubeſcentes & catholicos doctores, in philoſophorum nomine gloriemur, unde ut bonis operibus noſtra firmentur eloquia, accenſis affectibus, continuis laboribus ad anteriora nos profectuum extendamus. Complaceamus Patri cæleſti, qui noſtris profectibus delectatur, nec non & ordinis noſtri patribus, qui nos ad patriam A præceſſerunt: nam ſpectant & aſpectant quibus virtutum conatibus properemus ad ardua, quibuſve ſtudiis eorum veſtigia imitemur. Eorum igitur eruditi doctrinis, & informati exemplis, omnibus placeamus in bono, ad prælatos ſimus veraciter in obſequiis reverentes, ut cum humilitate ſervetur libertas ordinis, & prælationis dignitas non lædatur. Eorum ſiquidem nobis aſſiſtente favore, ea quæ nobis incumbunt officii liberius exequi poterimus, & fructus uberiores proferre ſalutis. Ad noſtræ enim cumulum perfectionis accedit juſtorum conſolatio, viſitatio infirmorum, non tamen nobilium & divitum, ſed abjectorum & pauperum, quorum viſitatio B notam cupiditatis non habet, ſed ſinceræ caritatis & pietatis efficax argumentum. Exinde vitetur & in confeſſionibus audiendis notabilis acceptio perſonarum, ut dum confeſſor omnibus ſe exhibet, omnium ſalutem deſiderare ſe probet. Sic & prædicatores eis qui magis indigent & qui rarius viſitantur abundantius prædicent verbum Dei, ne dum vadunt frequentius ubi eis melius providetur, quæ ſua ſunt non quæ Jeſu-Chriſti quærere videantur. Deinde ad nos ipſos tamquam ad oculata animalia internæ conſiderationis intuitum reflectentes, quæ profeſſi ſumus inviolabiliter obſervemus. Nullum proprietatis C nota inficiat, ſed Judæ loculos qui fruſtum per loculos perdidit reſpuentes, Chriſtum pauperem in paupertate ſectemur. Nullum prorſus laqueus propriæ teneat voluntatis, ſed obedientia quæ victimis præfertur nos immobiles ſtatuens, humiliter ſubjiciat jugo Dei . . . . . & caſtitatis jugiter refloreſcat in nobis: quod foveant & oſtendant victus ſobrius, ſermo caſtus, pudicus aſpectus. Poſtremo tamquam filiis in Chriſto cariſſimis velut compendium gratiæ, participium gloriæ, & privilegium æternæ hereditatis habendæ vobis commendo præſentibus pacem ſanctam, quæ mentis eſt ſanctitas, tranquillitas animi, & D amoris vinculum, conſortium caritatis. Exhortor igitur, cariſſimi fratres, caritatem veſtram per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, ut ad iſtorum obſervantiam totis viribus intendatis, & me cui nec uſus regiminis, nec vitæ meritum ſufficit, ad noſtri debitum regiminis exequendum ſanctis & continuis orationibus adjuvetis, ut ipſe cujus vices exequor, dignetur pro me tanti regiminis ducatum . . . . Filius Dei juxta deſiderium cordis mei vos cuſtodiat in proſperitate ſalubri & ſpirituali profectu. Datum Romæ in capitulo generali anno Domini M. CC. E XCII.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Inſulas celebrati anno Domini M. CC. XCIII.

1. IN capitulo de jejuniis poſt illud, Aſſumtionis ſanctæ Mariæ & Bartholomæi, addatur: Et Nativitatis beatæ Virginis.

2. Item, in eodem capitulo ubi dicitur: Itinerantes tamen bis refici poſſunt, niſi in adventu, addatur: Et vigilia Purificationis.

Digitized by Google

3. Raſura fiat à Paſcha uſque ad feſtum Omnium ſanctorum de quindena in quindenam, deinde autem ſemel in tribus ſeptimanis, ita tamen quod propter feſta ſolemnia poſſit per dies aliquot præveniri vel retardari. A

4. Volumus & ordinamus quod fratres, qui libros aut pecuniam à communitate provinciæ habuerunt, & jam non ſunt habiles ad legendum vel ſtudendum in eis, ſuo provinciali reſignent & reddant, ut ex eis fratribus aptis ad ſtudendum valeat providere.

5. Item, inhibemus, ne mittantur ad ſtudia generalia inſolentes & inquieti: & ſi qui tales reperti fuerint, per priorem conventus cum teſtimonio aliquorum diſcretorum eorum provincialibus intimentur, & ipſi eos ad ſuas provincias non differant revocare. Idem volumus circa eos qui ad ſtudia theologiæ vel artium infra ſuas mittuntur provincias obſervari. B

6. Item, inhibemus diſtrictè, ne aliquis frater artem medicinæ exerceat, nec de medicina ſe aliquatenus intromittat, niſi primò in ſæculo audiverit & fuerit ſufficienter inſtructus.

7. Item, inhibemus diſtrictè, ne aliquis contrahat debitum ſine licentia prioris ſui: & qui ſecus fecerit, teneatur jejunare una die in pane & aqua qualibet ſeptimana, quouſque ſatisfecerit creditori. C

8. Item, monemus quod fratres non procurent nec petant, quod alii fratres eis attinentes, vel alii quicumque eis poſt mortem in libris vel aliis rebus ſuccedant, & quod tales gratiæ de cetero à prælatis ordinis minime concedantur.

9. Item, ad vitandum nimium diſcurſum fratrum ad capitula generalia & provincialia, volumus & monemus, quod teneatur ordinatio in capitulis ſuper hoc facta, addentes, quod tam priores quàm alii fratres ſpectantes ad capitulum mutuo ſe aſſocient, exceptis definitoribus capituli generalis, & ſociis ſibi à capitulo deputatis, & viſitatoribus, qui poterunt ſecum adducere ſocios ſibi datos. D

10. Item, mandat venerabilis pater magiſter ordinis, quod definitores vel ſocii eorum acta capitulorum ſuorum provincialium ſingulis annis portent ſecum ad capitulum generale.

11. Item, cùm de alternandis capitulis generalibus facta ſit pluries inchoatio, & interdum ſecuta ſit approbatio, & rationes appareant pro & contra, volentes circa hoc aliquid attentare, volumus quod in ſingulis capitulis provincialibus hujus anni ſuper hoc diligens collatio habeatur, & quod viſum fuerit ſingulis provinciis, mittatur ad ſequens capitulum generale. E

12. Item, monemus quod fratres non loquantur in menſa, nec dent loquendi licentiam præter formam conſtitutionum, & niſi unum hoc ſibi licere per litteras apoſtolicas poſſint docere; contrarium facientes puniantur ſicut tranſgreſſores.

13. Item, ordinamus & volumus, quod fratres privati vocibus non admittantur ad aliquam electionem, vel tractatum eorum quæ mittenda ſunt ad generale vel provinciale capitulum, niſi per acta vel per litteras docere ſe valeant reſtitutos.

14. Iſtæ ſunt pœnitentiæ. Fratrem Gentilem de Roma, qui clam & ſine magiſtri ordinis licentia regens Pariſius in theologia, licentiam acceptavit, denunciamus privatum voce, & licentiam ſic præſumtam judicamus irritam & inanem: inhibentes diſtrictè, ne quis de cetero ſimile aliquid attentare præſumat. Volumus inſuper, quod magiſter ordinis diligenter inquirat de fratribus per quos dicta licentia dicitur fuiſſe procurata, & eos privatos voce denunciet, & nihilominus graviter puniat ſecundum exigentiam delictorum.

15. Item, cùm intellexerimus quod quidam juvenes ſtudentes in conventu Pontenſi protervè ſe habuerunt in tractatu de mittendis ad capitulum, & petierunt fratrem quemdam bonum transferri ad aliam provinciam; imponimus provinciali Franciæ, quod diligenter hoc inquirat, & quos reos invenerit privet ſtudio, & amoveat à conventu.

16. Item, fratrem P. Riperti Avinionenſem, qui privatus voce dum fieret electio prioris, dixit ſe reſtitutum per magiſtrum ordinis, cùm non eſſet, legens reſtitutionem ſuam in cedula ſuperpoſita litteræ magiſtri, quæ de alia materia loquebatur, privamus voce, & injungimus XII. dies in pane & aqua, & quod per annum in ſingulis ſeptimanis in accuſatione ſua recipiat diſciplinam.

17. Concedimus provinciæ Provinciæ duas domos; provinciæ Franciæ unam; provinciæ Theotoniæ duas, unam ponendam in Liguiburre ſine præjudicio alterius provinciæ, aliam in Wiſmaria.

18. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro ſtatu univerſalis eccleſiæ & pro venerabili collegio cardinalium & creatione ſummi pontificis, quilibet ſacerdos tres miſſas, &c. Iſta ſunt ſuffragia pro defunctis. Pro domino JOHANNE CHAULETI cardinali & legato Franciæ quondam, quilibet ſacerdos unam miſſam. Pro domino Helia de Malomonte decano ſancti Aredii Lemovicenſis diœceſis, quilibet ſacerdos unam miſſam, &c. Noverint univerſi, quod frater H. de Tulia quondam prior provincialis Provinciæ rediens de capitulo generali Romano obiit antequam rediiſſet ad conventum ſuum, anno præcedenti M. CC XCII. in vigilia B. Dominici in conventu Avinionenſi: propter quod fratres tenentur ei ad ſuffragia conſueta. Pro qualibet miſſa clericus non ſacerdos ſeptem pſalmos cum letania, converſus centum *Pater noſter* cum totidem *Ave Maria* dicant.

19. Sequens generale capitulum aſſignamus apud Montem-Peſſulanum in provincia Provinciæ, & definitores veniant dominica infra octavam Aſcenſionis. Alii autem fratres intrare poterunt locum capituli feria ſexta ſequenti & non ante.

Digitized by Google

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

IN die Filio ſibi dilectis univerſis fratribus ordinis Prædicatorum. Frater STEPHANUS ejuſdem ordinis ſervus inutilis ſalutem & ſancti Spiritus fervore concepto ad anteriora profectuum potenter extendere ſemetipſos.

Conditionis humanæ flenda fragilitas, pigra ad bonum, præceps ad noxia, variis quoque tentationum impulſionibus agitata, declivium non valet evadere vitiorum; niſi ſpiritualibus auxiliis adjuvetur. Itemque plurimum efficax approbatur exhortatio ſalutaris: propter quod ad ſtabiliendum in bono & promovendum in viciniora ſaluti, non eſt mihi pigrum crebrioribus vos familiariter alloqui, & ſalubriter exhortari. Itaque, fratres mei cariſſimi & deſideratiſſimi, gaudium meum & corona mea, ſic ſtate in Domino, ut vinculum caritatis ſic vos aſtringat eidem, ſic uberum ejus dulcedo inebriet, quod ab ejus caſtis amplexibus nullus vos adverſitatis terror eripiat, nullus vos voluptatis dulcor abducat. Proinde ad ſui ingreſſus lynceum ſuæ conſiderationis oculum unuſquiſque reflectat; & qui à ſui propoſiti culmine deciderit, à primæ caritatis fervore tepuerit, erubeſcat, ſuſpiret ad reditum, & excluſo torpore, conetur quomodo ſit juxta menſes priſtinos, & ad dies adoleſcentiæ revertatur. Sic affecto ſpiritu, jocundum erit in ſancto otio regem in ſuo contemplari decore, in oratione devota ſuos ei conceptus exprimere, ipſum audire in lectionibus, & ſacrarum ſtudiis litterarum: & quia hoc mandatum tenemus, ut qui diligit Deum & fratrem ſuum, amoris affectus pariter & effectus à capite Chriſto derivetur ad membra, ut proximos & documentis inſtruamus, & efficacibus informemus exemplis. Porrò quanto ſpiritualior fraternitas familiaribus nos conjungit, tanto debet in nobis caritas fraternitatis & jungere fortius, & evidentius relucere, cum ipſa caritas non quærat quæ ſua ſunt. Quod profecto ſic intelligitur, quia communia propriis, non propria communibus anteponit. Quomodo poſſunt hanc ſibi regulam caritatis aſcribere, qui pro perſonis propriis plura recipiunt & abundant & ſuorum conventuum vel confratrum patentes indigentias relevare non curant, vel qui libros in cellis clauſos cuſtodiunt, in quibus proficere vel nolunt, vel nequeunt, nec cum aliis communicant qui in eis proficere poſſent & vellent. Tradunt mundani in damnationem ſuam pecunias ad uſuras, & religioſi res ſuas in ſuam & aliorum ſalutem communicare recuſant. Cur ſaltem in aliorum labores non introeunt qui laborare non poſſunt. Totius igitur tenacitatis tenor proſcribatur à vobis, ut caritas opere ſe declaret, & quod per unum membrum non poſſunt exequi, per aliud ſe gaudeant operari. Pacem quoque, ſi fieri poteſt, habeamus ad omnes: ad prælatos utique, quorum beneficia mendicitas noſtra requirit, & obſequii noſtri executio fructuoſa favores. Religioſos omnes ſpecialis benevolentiæ brachiis amplexemur, & maxime illos A qui nobis officii ſimilitudine ſunt conjuncti, quorum ad nos unio generoſa, quæ cæleſtes lætificat, & mundum ædificat, & nos ipſos efficit fortiores. Summo opere autem eſt cavendum, ut inter nos ipſos ſit unitas cordium & concordia voluntatum. Confundantur in ſeipſis, ne in judicio confundantur extremo, qui partium & diviſionum ſe capitaneos gloriantur, qui ad fovendas contrarias voluntates ſtudent ſibi complices adunare, cùm potius ad redeundum elongatos ad uniendum diviſos deberent, & animoſitates deponere, & ad omnium habendam benevolentiam totum ſuum ſtudium applicare. Poſtremo impoſitæ mihi ſarcinæ magnitudinem ad B mearum virium parvitatem ponderatione debita comparantes veſtrarum orationum ſuffragiis imperfectum meum ſubplere curetis. Deus omnis gratiæ gratiam ſuam vobis accumulet, & in ea pace quam vobis cupio vos conſervet, amen. Datum apud Inſulas in capitulo generali anno Domini M. CC. XCIII.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Montem-Peſſulanum celbrati anno Domini M. CC. CXIV.

1. IN capitulo de jejuniis, ubi dicitur: *Itinerantes autem bis refici poſſunt, niſi in adventu*, addatur: Et in vigiliis Nativitatis & Purificationis Beatæ Virginis. C

2. Item, in capitulo de electione prioris conventualis, ubi dicitur: Fratres autem poſt quatuor annos à profeſſione ſua, addatur: Dum tamen annum XXV. ætatis impleverint admittantur.

3. Item, in letania, ubi dicitur: *Sancte Benedicte*, addatur: *Sancte Bernarde, ora pro nobis*, Item, in eadem poſt illud: *Sancta Maria Magdalena*, addatur: *Sancta Martha, ora pro nobis*. Admonemus & ordinamus, quod per octavam Beatæ Virginis Aſſumtionis & Nativitatis, D quando de eis agitur dicantur XV. pſalmi graduales, ſicut in ſabbatis, quando de ipſa fieri conſuevit.

4. Item, inhibemus omnium vicariis priorum, quod in abſentia ipſorum novitios non recipiant, nec ad ſacros ordines fratres faciant promoveri, niſi ſuper hiis ab ipſis prioribus facta fuerit ſpecialis & expreſſa commiſſio.

5. Item, mandamus univerſis prioribus provincialibus & definitoribus capitulorum provincialium, quod monitiones factas in capitulo generali Montis-Peſſulani anno Domini M. CC. E LXXXIII. de juvenibus informandis ac de novitiis non recipiendis infra ætatem legitimam hoc anno in actis ſuis provincialibus repeti & inſeri, & eas exacta diligentia obſervari, tranſgreſſores à capitulo, prædicto pœnitentia contenta in illis monitionibus puniendo.

6. Item, inhibemus diſtricte fratribus univerſis, ne extra carnes comedant cum principibus vel prælatis, etiamſi ſuper hoc privilegium aſſerant ſe habere, & puniantur graviter, qui inventi fuerint contrarium facientes.

Digitized by Google

7. Item, volumus & ordinamus, quod inquiſitores hæreticæ pravitatis teneantur ſingulis annis de omnibus receptis & expenſis prioribus provincialibus veras & certas ſub jurejurando, prout requiſiti fuerint, reddere rationes: & iidem provinciales rationes ſcripto commendatas & ſigillo ſuo ac inquiſitorum ſignatas, venerabili patri noſtro magiſtro ordinis tranſmittere teneantur.

8. Item, volumus & mandamus, quod admonitio facta in capitulo Burdegalenſi & Montiſpelienſi circa depoſita diligentius obſervetur, videlicet quod in ſingulis conventibus aſſignentur tres depoſitarii per conventum, qui ſine licentia prioris vel vicarii oſtendendi, ſeu reddendi depoſita non habeant poteſtatem, nec prior vel ejus vicarii ſine ipſis. Quod ſi aliquem prædictorum depoſitariorum abeſſe contigerit, vel aliàs impediri, clavis ejus tradatur alii, cui prior vel ejus vicarius aſſignaverit de conſilio diſcretorum, & caveatur ſemper, ne unus ſimul teneat plures claves. Præter iſtam autem ordinationem nullus frater audeat depoſitum aliquod recipere vel tenere, & ſuper hoc viſitatores inquirant ſtudioſè, & acriter puniant contrarium facientes.

9. Item, admonemus ſecundùm ordinationem capituli Florentini univerſos priores provinciales, & conventuales, & eorum vicarios quod laborent diligenter pro apoſtatis capiendis, ubicumque ipſos infra terminos ſuos potuerint invenire. Quod ſi facere non potuerint, excommunicatos denunciari procurent, ut ſic ſaltem ab aliis evitentur. Volumus autem, quod expenſæ quæ in ipſorum captione vel detentione fient, à provinciis vel conventibus de quibus fuerint, plenè & promtè ipſos capientibus vel detinentibus refundantur.

10. Item, cùm conſtitutio dicat, quod fratres viatores teſtimoniales litteras ſecum ferant, monemus & mandamus, quod priores, ſubpriores, ac vicarii illorum conventuum ad quos declinaverint, teneantur ipſas litteras exigere, & inſpicere diligenter.

11. Item, cùm in capitulo generali apud Montem-Peſſulanum proximo celebrato prohibitum fuerit, ne converſi ſcapularia quaſi alba deferrent, & hoc à pluribus appareat non ſervatum, non ſolùm priores pœnitentiam faciant pro diſſimulatione, ſicut in actis prædictis eſt expreſſum, ſed & ipſi converſi pœnam luant duplicatam, niſi ipſa ſcapularia infra quindenam dimiſerint, de cetero nullatenus reſumenda. Nec frater aliquis eos aſſumat in adjutorium miſſæ vel pro ſociis intra vel extra, habitum prohibitum deferentes.

12. Item, venerabilis pater magiſter ordinis de voluntate & conſilio definitorum prohibet diſtrictè, ne fratres clerici vel converſi ingrediantur clauſtra ſororum noſtrarum, niſi in caſibus in earum conſtitutionibus approbatis.

13. Item, prohibemus etiam quod nullæ omninò perſonæ, cujuſcumque ſtatus, vel conditionis exiſtant, in eiſdem clauſtris comedant ſeu dormiant, etiamſi præclaræ dignitatis, aut A magnorum meritorum exiſtant, vel jus patronatus prætendant, & tam fratres qui in hoc deliquerint, quam ſorores quæ contrarium fieri permiſerint, vel procuraverint, tribus diebus in pane & aqua jejunent: in qua pœnitentia non niſi per magiſtrum ordinis vel priorem provincialem valeat diſpenſari. Similiter admittendi non ſunt, ſed potius excludendi, qui dicunt ſe de introitu clauſtrorum, vel abſolutione ſororum, cùm ſint alieni, licentiam habere, niſi ſuper hoc priori loci vel ejus vicario per litteras ejuſdem magiſtri fidem faciant evidentem.

14. Item, declaramus quod ſine prioris B provincialis aſſenſu, definitores capitulorum provincialium prædicatores non poſſunt inſtituere generales.

15. Item, ad vitandum nimium diſcurſum fratrum ad capitula generalia & provincialia, volumus & mandamus, quod ordinatio circa hoc facta in capitulis generalibus Romæ & apud Inſulas proximo celebratis arctius obſervetur, & omnes fratres qui ad præſens capitulum ſine magiſtri licentia venerunt, vel ad ipſum veniendum iter arripuerunt, per biennium denuntiamus voce privatos.

16. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro ſtatu univerſalis eccleſiæ, & pro venerabili collegio dominorum cardinalium & creatione ſummi pontificis, quilibet ſacerdos tres miſſas, &c. Iſta ſunt ſuffragia pro defunctis. Pro domino Johanne Chauleti & domino Jordano venerabilibus cardinalibus quilibet ſacerdos unam miſſam, &c. Pro qualibet miſſa frater quilibet non ſacerdos ſeptem pſalmos cum letania, converſi centum *Pater noſter* cum totidem *Ave Maria* dicant. Letania more ſolito in profeſtis diebus dicatur.

17. Iſtæ ſunt pœnitentiæ. Quia prior provincialis Hiſpaniæ quibuſdam fratribus noſtris D ordinis, ſcilicet frater Nicolaus Salamantinus fratri Munioni epiſcopatum Palentinum & . . . . fratri Guillelmo de Monte Catheno Urgellenſem, ut epiſcopatus reciperent dedit licentiam inconſulte, ipſum in pœnam abſolvimus ab officio prioratus, & eidem injungimus quod uſque ad annum abſtineat una die in pane & aqua, & unum pſalterium ſingulis dicat ſeptimanis.

18. Item, quia frater Johannes de Laterano contra venerabilem patrem Dominum Hugonem tituli ſanctæ Sabinæ preſbyterum cardinalem graviter exceſſit, ac pœnitentiam ſibi ob E prædictam culpam per vicarios magiſtri ordinis impoſitam, prout debuit, non implevit, ipſum provinciæ Græciæ aſſignamus, eidem injungentes diſtrictè, quod infra menſem poſtquam prædicta aſſignatio eidem innotuerit, quoquo modo, iter arripiat, & ad provinciam tranſeat memoratam, & nihilominus fratribus Hugoni de Lauſano pœnitentiario in curia Romana & Salvo condefinitori noſtro pro Romana provincia imponimus, quod omnes fratres quos invenerint fuiſſe prædicti exceſſus conſocios & fautores puniant, ipſos abſolvendo ab officiis in quocumque ſtatu fuerint injungendo alias graves pœnitentias, & aliis provinciis ſine moræ diſpendio

Digitized by Google

aſſignando, & eoſdem auctoritate magiſtri ordinis per præceptum obedientiæ compellere valeant ad prædicta, ſecundùm quod ſatisfactioni tanti patris, & correctioni tanti exceſſus judicaverint expedire.

19. Item, cùm in actis capituli præcedentis mandatum fuerit, quod in ſingulis capitulis provincialibus anni præteriti ſuper capitulis provincialibus alternandis diligens collatio haberetur, & quod viſum fuiſſet ſingulis provinciis mitteretur ad capitulum generale, & definitores capituli provincialis Franciæ apud Inſulas celebrati hoc anno facere neglexerint, cuilibet eorum injungimus tres dies in pane & aqua.

20. Item, cùm frater Arnaldus de Prato lector Tholoſanus in irreverentiam dominorum cardinalium noſtri ordinis dicatur quaſdam cantiones finxiſſe, committimus venerabili patri magiſtro ordinis, quia ipſe præſens non eſt in capitulo, ut de hoc diligenter inquirat, & graviter puniat, ſecundùm quod eum invenerit exceſſiſſe.

21. Concedimus provinciæ Theotoniæ tres domos ponendas abſque præjudicio provinciæ cujuſcumque. Item, provinciæ Græciæ tres domos ponendas ubi provinciali & definitoribus videbitur expedire.

22. Capitulum generale ſequens aſſignamus apud Argentinam in provincia Theotoniæ, & definitores ſint in loco capituli dominica infra octavam Aſſenſionis Domini: fratres autem alii non ingrediantur locum capituli uſque ad feriam ſextam ante Pentecoſten.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

IN glorioſæ Virginis Filio ſibi cariſſimis fratribus univerſis ordinis Prædicatorum frater Stephanus ejuſdem ordinis ſervus inutilis ſalutem in eo qui mentes fidelium unius efficit voluntatis.

Fons pietatis & ſalutis origo Dominus Deus noſter, manu ſuæ largitatis aperta, ac ſuæ vocationis dignatione, de terra Ægypti nos educens in deſertum ſolitudinis ſalutaris, cùm propter iniquitatis abundantiam caritate plurium frigeſcente vergeret juſtitiæ radius ad occaſum, patres nobis ſpirituales genuit, quorum memoria per mundi climata cum laudibus uberius agitur; qui tranſeuntes de hac ſæculi voragine, limites ac regulas rectè regentes, normam rectè vivendi præbentes, conſtitutioneſque honeſtas in numero, pondere & menſura ſalubria continentes præcepta, ſua nobis miſerunt traditione firmatas: ad quarum jugem recordationem, continuamque obſervationem, ſi figeretur noſtræ acies rationis, declinatis deviis quæ abducunt, profectò reluceret in nobis ipſorum unitas, & ſanctitatis imago. Si ſalubrem eorum callem rectum & lucidum ſequeremur, non foret vobis neceſſarium nos ſcriptis aliis monitionumque iteratis replicationibus perurgere. Sed quia hodie inter vos murmur reſonat, & auditur vox queruloſa in plateis; ut quid conſtitutionum multiplicatio, monitionum replicatio? Cur injiciuntur laquei, jugum noſtri humeris aggravatur? hac vice non decrevi vos multis exhortationibus afficere, nec opprimere oneroſa verborum multitudine, quæ modicum habere dignoſcitur honeſtatis. Nam ſi de communicabili & communi omnibus bono pacis agitur, ſi de nitore munditiæ, de odore & fragrantia bonæ famæ, omni labe deterſa contenditur, ſi quæratur de humilitatis fructu gratiſſimo, de excelſo puritatis aſcenſu, & de inſignis caritatis apice. Si appetitur felicitas paupertatis voluntariæ, obedientiæ promtitudo, vitæ claritas, cenſura ſilentii, hæc utique omnia & alia integritatem & perfectionem mei ſtatus tangentia poteſtis dilectiſſimi in regula & conſtitutionum noſtrarum tenore tamquam in ſpeculo ſine macula reperire. Igitur, fratres cariſſimi, devotionem veſtram exhortor in vinculo caritatis, quod exemplaris noſtri intelligentes opera univerſa inveſtigetis, & recondatis in cordium veſtrorum tenacibus vaſculis, quæ à veſtris patribus didiciſtis, non contemnatis audire ſalutis monita, & eorum ſuavia ornamenta. Non ſitis Judæ ſimiles Galilæo qui in die profeſſionis ſuæ avertit populum, ſed depreſſa tepiditate negligentiæ & deſidiæ, fugato frigore, excitati ab ignavia & torpore, patrum veſtrorum ſervetis mandata, conſtitutionibus & regulæ indefeſſis veſtigiis inhærendo, ſi ad vitam vultis ingredi ſempiternam. In agendorum autem directione effundatur ſuper vos ſpiritus de excelſo, & pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, totumque quod eſt amaritudinis abſorbens, quod virtutis eſt promoveat ad profectum, detque vobis ut hujus vitæ contritis laqueis & confractis, ſecundùm aſſumtam regulam, & profeſſam, valeatis quo veſtra intendit oratio pervenire. Ad hæc dum veſtrarum mentium per fervorem ſpiritus habitaculum ſenſeritis viſitari, mei apud Deum habentes memoriam, ipſum quæſo curetis ſtudioſius exorare, ut me preſſum laboribus relevet, ignorantem dirigat, promoveat ſuſpirantem, ut aliorum promotioni & conſervationi efficacius poſſem intendere, & ea cum propriæ ſalutis augmento utilius promovere, ad quod potiſſimè illa conſideratio vos debet inducere, quod ſi quid cælitus veſtra fuerit mihi interceſſione donatum, in veſtrarum utilitatum finibus convertetur. Valete. Datum in Monte-Peſſulano in capitulo generali anno Domini M. CC. XCIV.

Poſt illud capitulum generale, felicis memoriæ pater frater Stephanus *magiſter ordinis noſtri octavus, viſitato prius monaſterio Pruliani, inde iter arripiens, viſitando conventus hujus provinciæ verſus Romanam curiam, cùm perveniſſet ad conventum Lucanum, infirmitate decumbens, migravit ad Dominum. Hic in lecto ægritudinis ultima poſitus, & morti propinquus, abſolvit à provincialatu Provinciæ fratrem. P. de Maloleone, ſed mox fuit adreſumtus in ſequenti feſto beati Matthiæ apud Carcaſſonam.*

Anno Domini M. CC. XCV. *intermiſſum fuit generale capitulum propter mortem magiſtri ordinis fratris* Stephani *de Biſuntio magiſtri in theologia*

Digitized by Google

theologia Pariſius, qui obiit poſt feſtum beati Michaëlis in feſto ſanctæ Ceciliæ, & in conventu Lucano Romanæ provinciæ ſepultus in die ſancti Clementis, ſcilicet IX. *kalendas Decembris. Vir fuit magnæ facundiæ, & religionis devotæ, & glorioſus admodum prædicator, & in eo lucebat gratia divina. Proficiſcebatur autem ad curiam Romanam.*

ACTA CAPITULI GENERALIS in Argentina celebrati anno Domini M. CC. XCVI.

1. IN capitulo de domibus concedendis in principio addatur: Omnes provinciæ ordinis noſtri, exceptis quatuor ſcilicet, Romana provincia, Siciliæ, Græciæ, & Terræ-ſanctæ dividantur in duas: quam diviſionem faciat magiſter ordinis, vel ejus vicarius cum definitoribus capituli generalis immediatè ſequentis, poſtquam hæc inchoatio fuerit confirmata ſecundùm modum tradendum à ſingulis provinciis. Quod ſi aliqua provincia vel provinciæ in modo non concordaverint, nihilominus magiſter ordinis vel ejus vicarius cum definitoribus ad diviſionem procedat, & diviſis nomina imponat, & de ſtudio Pariſienſi & aliis ſtudiis generalibus ſtudens unus ſubtrahatur, & ſi quid in conſtitutionibus hujuſmodi diviſioni eſſet contrarium, magiſter ordinis vel ejus vicarius & definitores generalis capituli præfati corrigant vel immutent.

2. Item, inchoamus quod de ſancto Wenceſlao martyre fiat feſtum trium lectionum in vigilia ſancti Michaëlis, & annotetur in ordinario & kalendario locis ſuis, & magiſter ordinis curet de officio providere.

3 Capitulum generale uno anno intermittatur, & in alio celebretur ubi magiſtro & definitoribus capituli generalis videbitur expedire, & ſi quid huic inchoationi contrarium vel intermiſſioni in conſtitutionibus invenitur, magiſter ordinis vel ejus vicarius cum definitoribus generalis capituli immediatè ſequentis poſtquam hæc inchoatio fuerit confirmata, corrigat vel immutet.

4. Cùm ſanctiſſimus pater dominus BONIFACIUS papa nuper ordinaverit atque mandaverit, quod feſta præcipua ſanctorum apoſtolorum & evangeliſtarum, doctorum quatuor, ſcilicet Gregorii, Ambroſii, Auguſtini, & Hieronymi annuatim ſub officio duplici celebrentur, volumus & mandamus, ac diſtrictè injungimus, quod prædicta ordinatio in omnibus eccleſiis tam fratrum quàm ſororum ordinis noſtri cum exacta diligentia obſervetur, & prædicta feſta in calendario ſub titulo feſti duplicis inſerantur. In feſtis autem ſanctorum confeſſorum, ſcilicet Ambroſii & Hieronymi dicatur in primis veſperis ſuper pſalmos antiphona *Iſte ſanctus digne* & ſextum reſponſorium de confeſſoribus, & hoc idem in ordinario annotetur.

5. Item, cùm dictus ſanctiſſimus pater Romanam provinciam duxerit dividendam, & mandaverit provinciam novam provinciam regni Siciliæ nominari, & eam immediatè ordinari poſt Romanam provinciam, volentes ex nunc dictam ordinationem exſequi cum effectu, mandamus quod in locis conſtitutionum noſtrarum, videlicet in capitulo de electione magiſtri, & in capitulo de electione definitorum capituli generalis, & in capitulo de capitulo generali, & in aliis locis, ſi qua invenirentur, ubi ageretur de numero provinciarum, & ubi ſit mentio de ordine, ubi dicitur XII. dicatur XIII. & in ipſa nominatione provinciarum, ubique poſt Romanam provinciam immediatè provincia regni Siciliæ nominetur.

6. Item, declaramus quod prior conventualis habet vocem in electione electorum prioris provincialis, non obſtante conſtitutione illa, quæ dicit quod in electione prædicta ſubprior recipiat vota fratrum.

7. Item, declaramus quod ſi quæ gratiæ factæ fuerint per magiſtrum ordinis, ipſo mortuo, non expirant.

8. Cùm ex contractu negotiorum ſæcularium & maximè comitum & principum pericula immineant noſtro ordini & perſonis, ex eo quod favor unius partis quæritur, alterius odium provocatur, volumus & diſtrictè injungimus prioribus & fratribus univerſis, quod hujuſmodi negotia odioſa & periculoſa ad tractandum nequaquam aſſumant, nec priores provinciales, nec conventuales, dent licentiam hujuſmodi negotia aſſumendi.

9. Item, inhibemus quod nulli priori ſuper abſolutione ſua optionis littera concedatur: ita quod in poteſtate ſua relinquatur eligere vel non eligere, legere vel non legere, citius vel tardius litteram ſibi datam.

10. Item, volumus & ordinamus, & diſtrictè injungimus prioribus univerſis, quod in ſingulis conventibus firmi & ſecuri carceres habeantur. Fratres autem pro culpis ſuis non incarcerentur abſque deliberatione prævia, de conſilio diſcretorum, poſtquam ſic incarcerati fuerint, inde non educantur de facili, & ſine prioris provincialis & definitorum conſilio & aſſenſu.

11. Item, ordinamus quod frater qui petit licentiam ſe ad alium ordinem transferendi, & in hoc perſiſtit, privetur omnibus gratiis ordinis, præter aliam pœnitentiam imponendam eidem.

12. Item, monemus quod ab abſolutionibus priorum conventualium, & à notabili mutatione fratrum inſtante capitulo diligentius caveatur.

13. Item, monemus quod conſtitutio de litteris teſtimonialibus ferendis à fratribus itinerantibus arctius obſervetur.

14. Item, monemus quod fratres qui aliis conventibus aſſignantur, ad illos conventus non accedant, niſi de aſſignatione ſua poſſint per litteras vel per aliud teſtimonium facere plenam fidem.

15. Item, ordinamus & volumus, quod quandocumque raſura fit in terminis aſſignatis, fiat continuò in eiſdem. Præter has autem raſuras ordinarias, inhibemus quod nullus raſuram extraordinariam faciat, & qui fecerit gravius puniatur.

16. Item, cùm dominus papa præceperit, &

capitulum generale ordinaverit quod fratres profeſſi in ordine heremitarum ad ordinem noſtrum non recipiantur, volumus quod fratres à talibus receptionibus abſtineant, cum ſint ipſo facto irritæ & inanes.

17. Item, Iſtæ ſunt pœnitentiæ. Cùm frater Johannes Lateran. per capitulum generale apud Montem-peſſulanum celebratum aſſignatus fuerit provinciæ Græciæ, & ipſe obedientiam ſibi impoſitam contemſerit adimplere, injungimus priori provinciali Romanæ provinciæ, in qua adhuc dicitur reſidere dictus frater, quod eum compellat ad faciendam pœnitentiam gravioris culpæ; qua peracta, eum exire compellat ſupradictam provinciam, & ad provinciam Græciæ ſe transferre de qua exire non poſſit, ſine licentia generalis capituli vel magiſtri.

18. Item, cùm fratres novæ civitatis de provincia Theotoniæ contra diſtrictas inhibitiones magiſtrorum ordinis, terminos fratrum de Ungaria ingredi præſumſerunt, magnas eiſdem fratribus moleſtias & damna multiplicia continuatis temporibus inferendo, injungimus eis qui miſerunt, & eis qui intraverunt ſcienter terminos ſupradictos, quinque dies in pane & aqua, quinque miſſas, quinque letanias; & quicumque ex eis de cetero prædictos terminos ingreſſi fuerint ad prædicandum vel medicandum, provincialis Theotoniæ vel ejus vicarius eos de conventu prædicto amovere teneatur, cùm ſibi fuerit intimatum.

19. Concedimus provinciæ Theotoniæ ſeptem domos, provinciæ Ungariæ tres, provinciæ Hiſpaniæ duas, provinciæ Franciæ unam, provinciæ Daciæ duas.

20. Notificamus fratribus univerſis quod cùm frater Gentilis de Roma magiſter in theologia, ſe excuſando de magiſterio, quod accepit Pariſius viva voce aſſeruit coram nobis quod ſigillum magiſterii reſignavit in manu reverendæ memoriæ fratris Stephani quondam magiſtri ordinis, nolens uti eo, niſi ſecundùm beneplacitum ordinis & magiſtri, excuſationem ejus gratanter duximus acceptandam.

21. Capitulum generale ſequens aſſignamus apud Venetias in provincia Lombardiæ, & definitores veniant in locum capituli dominica infra octavam Aſcenſionis. Nullus autem frater alius, etſi licentiam habeat, locum capituli intret ante ſextam feriam feſtum Pentecoſtes præcedentem. Letania ſolito more dicatur in profeſtis diebus.

LITTERA DOMINI PAPÆ.

Bonifacius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio magiſtro ordinis fratrum Prædicatorum, vel ejus locum tenenti ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Glorioſus Deus in ſanctis ſuis, in majeſtate mirabilis, cujus ineffabilis altitudo prudentiæ nullis incluſa limitibus, nullis terminis comprehenſa, recti cenſura judicii cæleſtia pariter & terrena diſponit, etſi cunctos ejus miniſtros magnificet, altis decoret honoribus, & cæleſtis ef- A ficiat beatitudinis poſſeſſores, illos tamen, ut dignis digna rependat, potioribus attollit inſigniis dignitatum, & præmiorum uberiore gratia proſequitur, vel dono vel honore, quos digniores agnoſcit, & commendat ingentior excellentia meritorum. Sic & alma mater Eccleſia ejus ſacra veſtigia proſequens, & exemplo inducta laudabili, licet univerſos in regno cæleſti conſtitutos ſtudiis honorare ſollicitis, & ſonoris efferre præconiis non deſiſtat, glorioſiſſimos tamen chriſtianæ fidei principes, athletas Dei electos, juſtos Dei judices, luminaria vera mundi, videlicet Chriſti Redemtoris apoſtolos, numero B duodeno contentos, qui viventes in carne prædictam eccleſiam ſuo pretioſo ſanguine plantaverunt, ipſam erigendo ſublimiter, & diſciplinis ſanctiſſimis dirigendo; reverentiſſimos & patres veroſque clariſſimos quatuor evangeliſtas Domini, per quorum diligentiſſima & fideliſſima ſtudia eidem eccleſiæ ſacra evangelia illuxerunt; egregios quoque doctores eccleſiæ, ac beatos Gregorium, qui meritis inclytus ſedis apoſtolicæ curam geſſit, Auguſtinum & Ambroſium venerandos antiſtites, ac Hieronymum ſacerdotii præditum titulis, eximios confeſſores ſummis attollere vocibus, laudibus perſonare præcipuis, C & ſpecialibus dicta diſponit eccleſia honoribus venerari Horum quippe doctorum perlucida & præcipua ac ſalutaria documenta prædictam illuſtrarunt eccleſiam, decorarunt virtutibus, moribus informarunt: per ipſos præterea quaſi luminoſas, ardenteſque lucernas ſuper candelabrum in domo Domini poſitas errorum tenebris profugatis, totius corpus Eccleſiæ tamquam ſidus irradiat matutinum. Eorum etiam fecunda facundia cæleſtis irrigui gratia influente, ſcripturarum ænigmata reſerat, ſolvit nodos, obſcura dilucidat, dubiaque declarat. Profundis quoque ac decoris illorum ſermonibus, ampla ipſius eccleſiæ fabrica, velut gemmis vernantibus ru- D tilat verborum elegantia ſingulari glorioſius ſublimata coruſcat. Ideoque circumſpecta prudentia dictæ ſedis, quæ actibus intenta ſalubribus, operibus expoſita pietatis, libenter & ſolerter exequitur quæ ſunt Dei, præmiſſa ſollicitè & dignè conſiderans, & debita meditatione perluſtrans, ſemper ad divini nominis honorem, & gloriam, exaltationem fidei, ſalutemque fidelium merito ſuperiori impendens attollendos, ut ab ea tanto propenſius honorari ſe ſciant, quanto ipſam præ ceteris excellentius illuſtrarunt. Nos itaque piis ducti conſiliis, digniſque ſtudiis exitati nonnullos prædeceſſorum noſtrorum Romanorum pon- E tificum, qui ſpecialis devotionis proſequentes affectum, aliquorum feſta ſanctorum ſub duplici ordinaverunt officio celebranda, imitari ſollicitè intendentes, eorumdem apoſtolorum, evangeliſtarum, confeſſorum feſtivitates præcipuas, licet per aliquem prædeceſſorum noſtrorum hactenus fuerit ordinatum, ut ejuſdem beati Gregorii ſimili modo feſtivitas celebretur, quamquam nulla de hoc ſcriptura teſtimonium perhibeat fide digna, nec aliàs plenariè innotuerit, certitudo, de fratrum noſtrorum conſilio & aſſenſu ſub officio duplici per univerſas orbis ec-

Digitized by Google

cleſias volumus, præcipimus, ſtatuimus, & etiam ordinamus annis ſingulis perpetuis futuris temporibus ſolemniter celebrari: diſcretionem tuam rogantes attentius & hortantes, nihilominus tibi per apoſtolica ſcripta diſtrictius mandando, quatenus in hoc devotè beneplacitis apoſtolicis te conformans, & humiliter obediens, apoſtolorum, evangeliſtarum, & confeſſorum ipſorum feſta prædicta ſub ejuſdem obſervatione officii devotis & ſolemnibus ſtudiis annuatim in cunctis eccleſiis tui ordinis facias celebrari, eam in hiis efficaciam & ſollicitudinem impenſurus, ut ipſorum ſanctorum ſuffragia tibi uberius vendices, B & à benigna illius clementia qui ſibi totaliter reputat exhiberi quidquid honoris ejus famulis erogatur, digna conſequi præmia merearis. Noſque devotionem tuam, quam in hoc cupimus inveniri, plenis in domino laudibus attollamus. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ voluntatis, præcepti, ſtatuti, & ordinationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumſerit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Anagniæ duodecimo kalendas Octobris pontificatus noſtri anno primo.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Nicolai de Terviſio Lombardi.

IN Dei Filio ſibi dilectis prioribus, & ſubprioribus, & fratribus univerſis ordinis fratrum Prædicatorum. Frater Nicolaus ejuſdem ordinis inutilis ſervus ſalutem, & cæleſtis gratiæ continua incrementa.

Apoſtolica docet auctoritas omnes nos oportere ante tribunal æterni judicis aſſiſtere, de hiis quæ in hoc mortali corpore geſſimus rationem per ſingula reddituros. Hujus itaque tremendi judicii & exactæ rationis non immemor, vos omnes & ſingulos quorum curam nuper ſuſcepi immeritus & invitus, cogor ex ſollicitudine mihi impoſiti officii, ſalutaribus informare monitis, & ſacris exhortationibus ad viciniora ſaluti vigilantius excitare. Eia ergo, fratres cariſſimi, vocationem veſtram recolite, & in ea perſiſtentes firmius quæ voviſtis Deo vota perſolvite, cui vos vinculo provide religatis, ſtate ſuccincti lumbos veſtros cingulo caſtitatis, ardentes lucernas bonorum operum in præſentis noctis caligine deferentes in manibus, ut dignè poſſitis ſponſo occurrere venienti. Non ſit in vobis quiſquam torpens otio, non manus ad operandum remiſſa, ſed unuſquiſque in vinea Domini tamquam apis argumentoſa deſerviat, denarium evangelicum pro laboris opere finaliter recepturus. Vigeat in vobis paupertatis amor, obedientiæ promtitudo, animarum zelus, claræ famæ opinio, fraternitatis caritas, virtutis jubar, & ut verum ſit dicere *luceat lux veſtra coram hominibus*, ut videntes veſtram converſationem laudabilem Deum glorificent in excelſis. Sacra lectio de veſtris manibus non recedat, ſed habentes ſolatio ſacros libros, evagandi occaſiones præcindite, diſcurſus A refrænatè inutiles, & in cellis tamquam veri cælicolæ reſidete. Familiaritates mulierum incautas ſummopere declinate, quarum blanda colloquia etiam viriles animos emolliunt, religioſorum famam fuſcant, & de virtutum arce dejiciunt virtuoſos. Lectioni jungatur oratio, quæ eſt quædam cum Deo familiare colloquium, & catena aurea per quam rationalis animus à terrenis trahitur ad diuina. Prælatis eccleſiarum, quos amplior dignitas efficit digniores, condignam reverentiam exhibete, ab eorum offenſis diligentiſſimè abſtinentes. Nam & apoſtolicus ſermo mandat, quod preſbyteri qui benè præſunt, digni honore duplici habeantur. Super omnia autem mutuam in vobiſmet ipſis caritatem, quæ vinculum perfectionis exiſtit, habere & conſervare ſatagite, eamdem mutuis obſequiis & honoribus confoventes. Sitis, dilectiſſimi, ſolliciti ſervare unitatem Spiritus in vinculo pacis; ceſſent jurgia, tollantur litigia & inæqualitates cum exacta diligentia caveantur. Unuſquiſque quæ ad pacem ſunt ſapiat & loquatur, & omnes tamquam viri unius amoris & cordis in domo Domini pariter habitemus. In inceſſu, ſtatu, habitu, & in omnibus motibus noſtris nihil fiat, quod cujuſquam offendat aſpectum, ſed quod veſtram deceat ſanctitatem. C Ad hoc veſtram ſanctitatem rogo & exhortor in Domino, quatenus imperfectum meum quod ex multis conflatur defectibus veſtris orationibus ſupportetis, divinam interpellantes clementiam, ut ad portandam importabilem mihi magiſterii ſarcinam vires tribuat, imbecilli inſufficientiam ſuppleat, & in ſalutari ſuo regentis actus dirigat univerſos, ut tempore mei regiminis quod totum ex intimis cordis propono veſtris mancipare profectibus, ordo noſter prævia ſemper divina gratia & merito & numero augeatur. Datum Argentinæ anno Domini M. CC. XCVI.

D ACTA CAPITULI GENERALIS apud Venetias celebrati anno. Dom. M. CC. XCVII.

1. SI ordo magiſtrum non habeat, ad vicarium magiſtri ordinis, prioris provincialis confirmatio pertinebit.

2. Item, de Nativitate ſancti Johannes-Baptiſtæ, & de beatis apoſtolis Petro & Paulo, & de beata Maria Magdalena fiat feſtum totum duplex, & magiſter ordinis de ſequentiis provideat, & illud quod continetur in ſexta lectione tranſlatum &, &c. deleatur totum uſque in finem. E Item, de beato Nicolao fiat feſtum duplex.

3. Declaramus quod in prima dominica adventus, non licet nobis lacticiniis uti.

4 Item, quod non licet fratribus ire ad ſuperiores prælatos, niſi de licentia ſpeciali.

5. Item, ordinamus quod libri & aliæ res decedentium fratrum, qui reſident in monaſteriis ſororum, pertineant ad proviſionem prioris provincialis.

6. Admonemus quod cum ex ordinatione ſtatus noſtri pacem Eccleſiæ quærere, fovere, ac tueri pro viribus debeamus, diſtrictè præcipimus

Digitized by Google

fratribus univerſis in virtute obedientiæ, ne quis A illis qui contra dominum noſtrum ſummum pontificem dominum Bonifacium & Romanam Eccleſiam ſe erexerunt, audeat occultè vel manifeſtè impendere conſilium, auxilium, vel favorem: mandantes nihilominus, & diſtriĉtè injungentes, quod in prædicationibus publicis & aliàs cùm fuerit opportunum doceant; & conſtanter aſſerant dominum Bonifacium eſſe verum papam, ſucceſſorem Petri, & vicarium Jeſu-Chriſti.

7. Item, monemus, volumus, & ordinamus, quod ſecundùm formam conſtitutionum prædicationis officium, & audientia confeſſionum, B non committatur, niſi fratribus & ſcientia approbatis, de concilio diſcretorum. Fratres quoque qui de ſuorum prælatorum licentia audiunt confeſſiones, caveant diligenter ne prælatis materiam turbationis adminiſtrent.

8. Item, ordinamus & volumus, quod priores abſoluti, & leĉtores vacantes, in quæſtis, prædicationibus, aliiſque miniſteriis occupentur niſi evidens ratio ſuadeat quandoque à quibus eſſet parcendum. Nec ipſis, nec aliis quibuſcumque ſub prætextu conſuetudinis vel officii eſus carnium concedatur, niſi tunc ſolùm quando debilitas id expoſcit. Fratres quoque qui C cum prælatis, vel cum principibus commorantur, honeſtè & religioſè ſtudeant converſari, & declinent ſæpius ad conventus, vitamque communem ſeĉtentur, ſeque in capitulis repræſentent, ut accuſari & corrigi valeant, prout fuerit opportunum.

9. Item, injungimus prioribus univerſis, & eorum vicariis, quod circa regimen juvenum curam adhibeant diligentem, & arceantur à diſcurſibus & evagationibus, & occupentur in certis ſtudiis leĉtionum: nec mittantur ad ſtudium artium, niſi prius in cantu & divino officio ſint inſtruĉti, & niſi duos annos compleve- D rint ab ingreſſu.

10. Item, injungimus diſtriĉtè prioribus, & eorum loca tenentibus, quod fratribus de neceſſariis, ceteriſque indigentibus de veſtibus diligenter ſtudeant providere. Et qui contrarium fecerint, per priores provinciales & viſitatores arĉtius puniantur, & nihilominus per viſitatores definitoribus generalis vel provincialis capituli deferantur.

11. Item, volumus, ordinamus, quod nullus promoveatur ad ſacerdotium antequam ſuæ ætatis compleverit xxv. annum.

12. Iſtæ ſunt pœnitentiæ. Fratribus conven- E tuum Boranenſis & Tridentini, qui non concordaverunt in ſocio faciendo, injungimus tres dies in pane & aqua, & unum pſalterium.

13. Item, cuilibet fratri provinciæ Lombardiæ, qui prævenit tempus ſtatutum intrandi locum capituli, injungimus tres dies in pane & aqua.

14. Concedimus provinciæ regni Siciliæ unam domum ponendam in Ventiſio & aliam ponendam in terra nobilis viri comitis ſanĉti Severini, ubi videbitur priori provinciali, & definitoribus capituli provincialis provinciæ memoratæ. Item, provinciæ Theotoniæ duas.

15. Cùm fratres noſtri apud Mediolanum piè ac ferventer deſiderent, quod corpus glorioſum beati Petri martyris apud eos humilius debito repoſitum ad ejuſdem ſanĉtiſſimi gloriam & devotionem fidelium excitandam, honorabilius & decentius recommendetur, ob quam cauſam diſpoſuerunt ſumtuoſum opus ad hoc idoneum conſtruere quantocius habuerint facultatem: mandamus & imponimus prioribus & fratribus univerſis, quod ſuos familiares, & alias perſonas ſibi notas efficaciter moneant, & inducant, ut operi ſibi neceſſario, & meritorio manus porrigant adjutrices.

16. Sequens generale capitulum aſſignamus apud Metim in provincia Franciæ, & definitores veniant ad locum capituli dominica infra oĉtavam Aſſenſionis. Nullus autem frater alius etiamſi licentiam habeat, locum capituli intret ante ſextam feriam vigiliam Pentecoſtes præcedentem.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Nicolai de Terviſio.

IN Dei Filio dileĉtis quamplurimum prioribus, ſubprioribus, & eorum vicariis, & fratribus univerſis ordinis Prædicatorum, frater NICOLAUS ejuſdem ordinis ſervus *inutilis* ſalutem & perſeverantiæ dono viam tranſcurrere mandatorum.

Humanæ naturæ conditio per peccatum graviter ſauciata, ad bonum invenitur infirma, & ad malum proclivis eſſe dignoſcitur ex origine vitiata: propter quod crebris & ſalutaribus exhortationibus indiget, quibus retrahatur à vitiis & virtutibus, in tanto lubrico fulciatur. Igitur, fratres dileĉtiſſimi, vocationem veſtram internis luminibus conſiderantes attente, & in ea firmiter ſtantes de virtute in virtutem indefeſſis conatibus ſatagatis, ut juſtitiæ veſtræ ſemita quaſi lux ſplendens procedat & augeatur, donec ad perfeĉtum perveniat continuis incrementis. Procedat odor bonæ famæ in publicum cum honeſtæ converſationis exemplo, per quæ fidelium mentes ſuavitatis virtuoſæ conſperſa dulcedine, ad Chriſtum dulciter attrahantur. Obedientiæ promtitudo jugis inveniatur in vobis, quæ univerſis viĉtimis & ſacrificiis antefertur. Non ſit in aliquo veſtrum ſenſus pertinax, non obſtinata voluntas nec difficultas aggravans, ſed unuſquiſque voluntatem ſuam humiliet, nihil in ea proprium recognoſcens. Paupertatis evangelicæ amor revireſcat in cordibus veſtris, qui terrena & univerſa relinquens perfeĉtum facit Chriſti diſcipulum, & regnum cælorum vindicat in excelſis. Magiſtra virtutum humilitas, quam rex cælorum verbis docuit & exemplis, reluceat in aĉtibus & operationibus univerſis, per quam ſublimantur abjeĉti in domino, & ſupernorum in nos dona cariſmatum affluentius derivantur. Refloreat in in veſtri cordis penetralibus caritatis & religionis zelus ferventior, quem ad nos tranſmiſerunt primi noſtri ſacri ordinis fundatores, ad quos attendentes tamquam ad virtutis normam & re-

Digitized by Google

gulam, ad viciniora ſalutis, meritis & exemplis ... menſæque reſideat, inde inſidiantis ancipitris intueatur & devitet inſidias, & aquas perennes in vitam ſalientes æternam hauriat gratiæ Salvatoris. Linguam inquietum membrum, & facile, lubricum, taciturnitatis & ſilentii fræno diligentius refrænate, ne os divinis conſecratum eloquiis, ad inania & diſſoluta, ſeu quod abſit ad detractoria vel mortifera incautè relaxantes, veſtræ religionis obſequium inutile omninò reddatur & vanum, finem debitum non includens. Sermo autem veſter prius ad limam veniat quam ad linguam, nec quidquam moleſtum vel aſperum contra prælatos, maximè eccleſiarum, & mundi principes proferatur in publicum, per quod poſſit eorum denigrari, vel in conſpectu populi opinio minorari; ſed potius ad eos vos reverenter exhibentes & mites, qui ſuper candelabrum eccleſiæ in modum lucernæ divinitus exaltati, micantis lucis ſplendore irradiant univerſis. Sanctiſſimum patrem & noſtrum dominum Bonifacium divina providentia ſummum pontificem tamquam verum Chriſti in terris vicarium ac beati Petri principis apoſtolorum ſucceſſorem legitimum præ ceteris honorate: quidquid ejus dignitati, aut ſtatui per quoſlibet attentaretur, vel ſuaderetur contrarium, tamquam vaniloquium & ſacrilegum deteſtantes. In tribulatione, quam quidam contra ſacro-ſanctam ſedem & paſtorem ejus nuper ſuſcitare conantur, vos pro domo Domini inexpugnabilem murum opponite, zelantes tamquam devoti & grati filii patronum honorem & apicem apoſtolicæ dignitatis. Ad quæ mala vitanda, quæſo fratres cariſſimi, aures divinæ clementiæ pulſate ſedula orationum inſtantia, quas utique tanto ſanctiores habetis, quanto crebrius effunduntur. Super omnia rationabile ſit veſtræ ſervitutis obſequium, maturitas morum, exterioris converſationis honeſtas, fama redolens, lingua honeſta, modeſta, operoſa manus, & perfecta ſpecies ſanctitatis, quam cernentes terrigenæ Deum cæli glorificent in miniſtris, & ad veſtræ virtutis aſpectum à ſuis corrigantur erratis, & florida venuſtate virtutum divinæ gratiæ ſuffragiis abhorrentur. Ad hoc ſuppliciter exoro veſtram caritatem in Domino, quatenus mei pro vobis fideliter & utinam utiliter laborantis jugiter apud Dominum memoriam habeatis, perſolventes celerius quæ in actis capituli generalis ſunt impoſita ſuffragia animarum. Sancti Spiritus gratia ſemper nobis aſſiſtat, quæ corda noſtra clementer expurget, & pariter ab omnibus adverſitatibus tueatur. Datum Venetiis in capitulo generali.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Metim celebrati anno Domini M. CC. XCVIII.

1. Provincia Hiſpaniæ dividatur, & dividimus ipſam in duas, ita quod Caſtella, Legio, Gallecia & Portugallia ſint una provincia, & vocetur provincia Hiſpaniæ, & teneat primum locum à dextris. Arragonia vero & Catalonia & Navarra ſint alia provincia, & vocetur provincia Arragoniæ, & teneat locum in dextro choro immediatè poſt provinciam Græciæ.

2. Item, provincia Poloniæ dividatur, & dividimus ipſam in duas, ita quod Polonia ſit una provincia, & vocetur provincia Poloniæ, & teneat locum in dextro choro immediatè poſt provinciam Theotoniæ. Boëmia vero & Normannia ſint alia provincia, & vocetur provincia Boëmiæ, & teneat locum in choro ſiniſtro immediatè poſt provinciam Terræ-ſanctæ.

3. In capitulo de ſtudentibus ubi dicitur: Tres fratres tantum mittantur Pariſius ad ſtudium de provincia, addatur: Exceptis provinciis Hiſpaniæ, Poloniæ, Græciæ, Terræ-ſanctæ, Arragoniæ & Boëmiæ, de quarum qualibet duo tantum mittantur.

4. Item, in eodem capitulo ubi dicitur: Quod quilibet provincialis poteſtatem habeat duos mittendi fratres idoneos ad ſtudium, addatur: Exceptis provinciis Hiſpaniæ, Poloniæ, Græciæ, Terræ-ſanctæ, Arragoniæ, Boëmiæ, de quarum qualibet poſſint mittere unum tantum.

5. Item, de ſancto Ludovico confeſſore fiat feſtum ſimplex octavo kalendas Septembris, & magiſter ordinis curet de officio providere, & annotetur in ordinario & kalendario.

6. Inhibemus diſtrictè fratribus univerſis, ne inter ſe faciant confederationes, jurationes, fidei præſtationes, litterarum cautiones ſeu quaſlibet obligationes ſuper mutuis & ſimultatibus quibuſcumque; & ſi quæ factæ ſint, damnamus, caſſamus ac fore decernimus irritas & inanes: prohibentes eaſdem aliquatenus obſervari. Eadem inſuper diſtrictione injungimus prioribus provincialibus & eorum vicariis, ut in ſuis viſitationibus ſuper hiis diligenter inquirant, & tranſgreſſores acrius punientes, ipſos omni honore, gradu, officio & aliis gratiis ordinis privent, donec per generale capitulum vel magiſtrum ordinis fuerint reſtituti.

7. Item, inhibemus diſtrictè, ne aliquis frater apud quamcumque perſonam extra noſtrum ordinem conſtitutam, ſine prælati ſui licentia, ſub quocumque titulo vel nomine pecuniam deponat, aut depoſitam teneat; & niſi infra menſem ſecundum arbitrium ſui prælati de ea ordinaverit, ipſa penitus ſit privatus, & pertineat ad conventum de quo eſt ipſe tamquam proprietarius.

8. Item, diſtrictè injungimus, quod ordinatio immediate præcedentis capituli de proviſione veſtium, & neceſſitatibus infirmorum diligentius obſervetur: & priores qui in hoc notabiliter negligentes fuerint, ſeverius puniantur, & per priores provinciales teneantur ſuper hoc adhibere diligentiam ſub pœna eis in generali capitulo infligenda.

9. Item, ne conventus per diutinam priorum abſentiam debito regimine defraudentur, volumus & ordinamus, quod iidem priores non fiant vicarii, vel inquiſitores, nec alia eis committantur officia, per quæ oporteat eos à ſuis conventibus abſentare: & ſi de aliquibus ſecus factum eſt, ab altero officio abſolvantur.

10. Item, injungimus prioribus & eorum lo-

Digitized by Google

ca tenentibus, quod conſtitutiones de non equitando, & de jejunio ſextæ feriæ, & pœna pro fractione ſilentii faciant diligentius obſervari.

11. Item, priores provinciales in ſuis provincialibus capitulis fratres moneant & inducant, ut vadant ad gentes pro earum converſione & dilatatione fidei chriſtianæ. Et ſi quos ſolidæ religionis, & alias ad hoc idoneos invenerint, eos licentient, & cum litteris ſuis mittant: & quid circa hoc egerint, magiſtro ordinis ſtudeant intimare.

12. Item, ut ea quæ in generalibus vel provincialibus capitulis ordinata fuerint melius obſerventur, injungimus prioribus & eorum vices gerentibus, quod admonitiones capituli generalis & provincialis immediate præcedentis ad minus ſemel in menſe coram fratribus in menſa legi faciant, & diligentius puniant tranſgreſſores.

13. Item, cum plures querimoniæ per aliquos religioſos contra fratres noſtri ordinis in Romana curia deponantur, ordinamus quod priores provinciales in ſuis provinciis inquirant & inquiri faciant de injuriis noſtro ordini illatis à ceteris religioſis quibuſcumque contra privilegia & libertates noſtras; & quas, diligenti examinatione præhabita, certas & manifeſtas invenerint, nunciare procuratori ordinis non obmittant.

14. Item, cum dominus papa in ſexto libro decretalium decreverit, quod religioſi mendicantes nova loca non recipiant, nec recepta mutent abſque ſedis apoſtolicæ licentia ſpeciali: inhibemus diſtrictius, ne aliquis frater pro hujuſmodi licentia ad dictam ſedem accedat, vel quomodolibet procuret magiſtro ordinis inconſulto.

15. Ordinamus, quod fratres in monaſteriis ſororum continuè & per modum collegii ſub regimine & cura ſui ſpecialis prioris reſidentes, ſicut in ſancto Sixto, & in Pruliano, & in aliis conſimilibus locis, non pertineant ad conventum alium, niſi ſolum quantum ad ſuffragia, & de eorum tam libris quam aliis rebus prior provincialis poſt eorum obitum jus habeat ordinandi.

16. Item, in feſto ſancti Ambroſii, quando tempore paſchali evenerit, dicatur in primis veſperis ſuper pſalmos antiphona *Iſte ſanctus digne* cum *Alleluia*, & reſponſorium *De ore prudentis &c.* & hoc idem in ordinario annotetur.

17. Iſtæ ſunt pœnitentiæ. Omnes qui venerunt ad capitulum generale ſine licentia, denunciamus privatos omni voce per biennium, & injungimus eis tres dies in pane & aqua.

18. Item, omnibus qui ſine licentia prævenerunt tempus intrandi capitulum, injungimus tres dies in pane & aqua.

19. Hæc ſunt ſuffragia pro vivis. Pro ſanctiſſimo patre noſtro domino papa, & bono ſtatu univerſalis eccleſiæ, quilibet ſacerdos x. miſſas, & quilibet conventus, &c. Iſta ſunt ſuffragia pro defunctis. Pro domino fratre HUGONE de Bilomio quondam Hoſtienſi & Vellerenſi epiſcopo cardinali, & poſt ſanctæ Sabinæ tituli presbytero cardinali, quilibet ſacerdos tres miſſas.

20. Letania more ſolito dicatur in profeſtis diebus, & poſt orationem *Ineffabilem* addatur A oratio pro eccleſia, *Eccleſiæ tuæ, &c.*

21. Sequens generale capitulum aſſignamus apud Maſſiliam in provincia Provinciæ, & definitores veniant ad locum capituli dominica infra octavam Aſcenſionis. Nullus autem frater alius, etſi licentiam habeat, locum capituli intret ante ſextam feriam vigiliam præcedentem Pentecoſtes.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Nicolai.

B IN Dei Filio prædilectis fratribus univerſis ordinis Prædicatorum frater NICOLAUS fratrum ejuſdem ordinis ſervus licet indignus ſalutem, & affluentem divinæ bonitatis influxum, ut quæ agenda ſunt videant, & ad agenda quæ viderint convaleſcant.

Doctrinam patris audite, filii, vobis ſub brevitate tranſmiſſam, ne prolixitas gravet auditum, & fructum excludat optatum. Primum quidem obſecro, ut quos ad ordinem ſancta traxit devotio, quam longe ſint à tramite religionis inceptæ, quantum à principio tepuerint advertentes, C receſſum deffleant, & ad prius ceptum religionis apicem inardeſcant. Procedant ex recuperato fervore lux & flamma, honeſtas videlicet in converſatione, & ignitum eloquium in ſermone. Quod ne propter defectum ſcientiæ quemquam lædat, vel minus avide . . . . , fratres cariſſimi lectores audite, quorum eſt breviter & faciliter tradere, quod accipiunt cum labore. Cellæ ſecretum ſit cuilibet in amplexum, ubi poteſt audita repetere, ſtudere ad libitum, & pacem animi conſervare. Sicque diſpoſito delectabilis erit laboris ſucceſſio, ut vel cum aliis pſallat in choro, vel inſiſtat orationi ſecretè, vel modeſtè conferat de auditis, vel D ſalubriter occupetur in utilitatibus alienis: quæ ut ita fiant, oportet qui præſunt curam diligentius adhibere, ut quos vident in ſtudio & regularibus obſervantiis negligentes, emendare & corripere ſtudeant, & ubi manſuetudo prius attentata non ſufficit, rigoris ſeveritas attentetur. Nec debet retrahere à correctione prælatum amor quietis propriæ, ſed amor diſciplinæ vel offenſa: magis timeat, ne detrimentum fratris, damnum ordinis, & periculum ſibi propriæ ſalutis inducat. Ceterum ſeniores, libros in quibus jam non proficiunt juvenibus aptis libenter E communicent, ut unde lucrantur lucrifiant participes alieni. Porrò quia caritas non quærit quæ ſua ſunt, boni communis quilibet debet eſſe zelator, ut ad quærendum pro communitate aſſumat audaciam, pro ſe autem verecundus exiſtat. Glorietur autem in Domino ſi de collatis propriæ perſonæ conventus ſui vel fratrum pauperum poſſit indigentias ſublevare; ſed etiam ipſi rectores conventuum omnes obventus etiam ſibi ſingulariter deputatos in neceſſitates debent refundere ſubditorum, & tanto amplius, quanto magis aſtricti ſunt ad perfectionis exempla ceteris oſtendenda. Hoc autem ſingulariter exhortor ac volo, ut ſicut in actis capituli gene-

Digitized by Google

ralis continetur, in veſtibus neceſſariis fratribus univerſis, & infirmis in ſervitoribus, & neceſſitatibus fiat proviſio ſufficiens undecumque. Deinde hoc oro præcipuè, ut pax omnibus optata inter vos vigeat, ut omnis à vobis amaritudo tollatur, ne quod abſit gravamini vel diffamationi cujuſquam, ſed potius commendationi & benevolentiæ omnes intendant: pro quibus divinitus optinendis, ac pro conſervatione & promotione ipſius ordinis, reſtat ut devotis precibus inceſſanter aures divinæ clementiæ propulſetis: mei memoriam in eiſdem precibus complectentes, ut qui mihi proficiendi vobis tribuit voluntatem, dignetur pariter tribuere facultatem. Datum in noſtro capitulo generali anno quo ſupra.

Anno Domini M. CC. XCVIII. *menſe Decembri factus fuit presbyter cardinalis tituli ſanctæ Sabinæ venerabilis pater ac memoriæ recolendæ magiſter ordinis Prædicatorum frater* NICOLAUS DE TERVISIO, *nonus noſtri ordinis magiſter: & ideo non fuit celebratum generale capitulum illo anno. Qui talis ac tantus & etiam amplius fuit, qualis & quantus deſcribitur in tenore duarum ſequentium litterarum. In pace & æquitate rexit ordinem duobus annis cum dimidio.*

Anno Domini M. CC. XCVIII. *feria* V. *ante feſtum beati Michaëlis quarta die menſis, hoc eſt pridie nonas ejuſdem menſis, venerabilis pater frater* NICOLAUS DE TERVISIO *tunc magiſter ordinis fratrum Prædicatorum intravit monaſterium Pruliani, & quatuor ſeptimanis & duobus diebus continue manſit ibidem, & in die Nativitatis Domini miſſam conventualem ſororibus celebrans, rumores primos per familiares ſuos & privatos recepit, quod factus eſſet presbyter cardinalis. Non tamen publicavit. In octava verò ſancti Johannis Evangeliſtæ tertia die menſis Januarii, hoc eſt in nonis ejuſdem Sabbato inde recedens, Carcaſſonam ad prandium venit, ubi crebriores atque certiores per diverſos litteras recepit. Et palam factum eſt verbum iſtud, quamquam ipſe in nullo modum ſuum aut ſtatum mutaret. Ubi* XII. *diebus manens,* XII. *die in feſto Felicis presbyteri, qui eſt* XIX. *calendas Februarii inde recedens verſus Narbonam uſque Leſinhanum pervenit, ibi eodem ſero bullam papalem per deſtinatos à papa nuntios recepit, & ſequenti mane Narbonam intravit feria* V. *ſcilicet in feſto S. Mauri abbatis, & eadem die in capitulo fratrum noſtrorum Narbonenſium præſentibus canonicis majoris eccleſiæ & populo, bullam legi fecit cujus tenor talis erat.*

LITTERA DOMINI BONIFACII papæ.

BONIFACIUS epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto filio fratri NICOLAO DE TERVISIO quondam magiſtro ordinis fratrum Prædicatorum in ſacro ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyterum cardinalem aſſumto, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Inter ceteros ordines in agro plantatos dominico, ſacrum fratrum Prædicatorum ordinem dileximus hactenus, ea quæ proſperum ſtatum ejus ſuique honoris incrementa ſuſcipiunt paternis ſtudiis intendentes. Volentes itaque perſonam tuam, quam laudabilis fama refert, ac fide digna clamat aſſertio, claris virtutum inſigniis decoratam & vitæ, præſtitutum ordinem multipliciter honorare, te nuper de fratrum noſtrorum conſilio in presbyterum cardinalem ſacro-ſanctæ Romanæ eccleſiæ duximus aſſignandum. Quo circa diſcretioni tuæ per apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus impoſitum tibi à Domino onus promta devotione ſuſcipiens, te ſubmoto dilationis obſtaculo præpares ad noſtram præſentiam quam citius acceſſurus. Datum Reate nonis Decembris pontificatus noſtri anno quarto.

Lecta bulla, deliberato conſilio ceſſit magiſtratui, & ſigillum officii ſui in conſpectu omnium frangi fecit, & conſenſum promotioni de ſe factæ per ſummum pontificem præbuit; & qui vidit & audivit præbuit teſtimonium veritati.

LITTERA DOMINI BONIFACII papæ.

BONIFACIUS epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis univerſis definitoribus capituli generalis ordinis Prædicatorum Maſſiliæ proximo celebrandi.

Inter religiones ſingulas, quas ad curiæ cæleſtis obſequia, & ſalutem fidelium populorum, ſtatuit in terris divinæ providentiæ conſilium, ordo veſter Prædicatorum præcellentiæ operum claritate præfulgens Deo ſe placidum exhibet, & apud ſingulos gratiam glorioſæ opinionis effundit: circa cujus ſtatum eo perſpicacius aciem mentis extendimus, ejuſque proſperitatem eo deſiderabilius affectamus, quo per eum tam apoſtolicæ ſedi quam univerſali eccleſiæ ampliores fructus commodi & honoris accedunt. Cum itaque dudum per nonnullos fuerit à vobis cum inſtantia poſtulatum, ut dividere quaſdam ordinis ejuſdem provincias dignaremur, nos paterna meditatione penſantes, quod hujuſmodi diviſio ordini præfato eſſe poterit plurimum fructuoſa, univerſitatem veſtram rogamus & hortamur attentè, mandantes quatenus circumſtantias univerſas quæ in hujuſmodi negotio fuerint attendendæ, ſub diligentis deliberationis examine diſcutere ſtudeatis, & expedito generali capitulo dicti ordinis Maſſiliæ proximo celebrando, volumus quod magiſter ordinis qui in eodem capitulo eligi & aſſumi contingerit, necnon aliqui pauci & diſcreti viri ejuſdem ordinis fratres, quos ad hoc idem magiſter aſſumſerit una cum magiſtro ad præſentiam ſedis apoſtolicæ accedant, ut noſtra per eos deliberatione audita, ad diviſionem hujuſmodi, prout ſtatui & voluntati ejuſdem ordinis expedire viderimus, procedamus. Datum Laterani II. idus Aprilis pontificatus noſtri anno VI.

Digitized by Google

LITTERA DOMINI BONIFACII papæ.

BONIFACIUS epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis univerſis electoribus magiſtri ordinis Prædicatorum ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Cæleſtis agricolæ mira benigitas ordinem veſtrum Prædicatorum pro ſalute fidelium in horto plantavit eccleſiæ, qui velut ager virtutum fertilis ſupernæ rore benedictionis perfuſus, dono Domini, cultores habet induſtrios, & veros beatæ vitæ producit, ac fructus profert uberes & ſalubres, ſeminaque in ea ſparſa non pereunt, flores editi non areſcunt: & tandem ex eo multiplicatis manipulis grana perennis gloriæ colliguntur. Præterea nos ordinem ipſum quem ſic in eccleſia univerſali fructificare conſpicimus, tenerrime diligimus, & cordetenus paterna circa eum ſollicitudine vigilantes, ut domino propitio protegatur à noxiis, ſalubria ſemper incrementa ſuſcipiat, & in vigore perſiſtat ſolitæ caritatis. Verum ut circa ordinem ipſum debitum paſtoralis exequentes officii ad illa vos paternis monitis & benignis exhortationibus invitemus, per quæ idem ordo in pacis abundantia & ubertate quietis aſſidue perfruatur, caritatem veſtram rogamus & hortamur in Domino, quatenus devotos animos patrum affectibus exhibentes, illum per electionem unanimem & concordem ad gerendum magiſterii ordinis ejuſdem officium ſtudeatis eligere, qui tanto congruat oneri & honori, quique ſit religionis fervidus, conſilii maturitate præclarus, diſcretionis prudentia præditus, & induſtriæ providentia circumſpectus, beatæ converſatione vitæ dono manſuetudinis & gratia humilitatis reſplendeat. Sit plantator virtutum ſedulus, & extirpator aſſiduus vitiorum, qui ſciens ſibi per meritum proficere, & alios exemplis ſalubrius erudire, & in eo Marthæ ſollicitudo non deſinat, & contemplationis Mariæ non deficiat altitudo. Sique pluralitas nationum & conditiones variæ perſonarum circa ordinem ipſum in unum devotionis cumulum aggregetur. Preces igitur apoſtolicas taliter in hac parte adimplere curetis, illamque in præmiſſis efficaciam exhibere ex hujuſmodi electione veſtra gradus honoris & commodi fructus ordini memorato promereat, quem deſiderabiliter expectamus, voſque propter hoc divinam & apoſtolicæ ſedis ac noſtram benedictionem & gratiam valeatis uberius promoveri. Datum Laterani III. idus Aprilis pontificatus noſtri anno VI.

Præmiſſa littera ſummi pontificis lecta in capitulo generali propoſito prius in medium verbo Dei, incluſis electoribus in conclavi numero * XIX. *in univerſo., inter quos erant* IX. *priores provinciales, ſcilicet 6. de Chaïco Franciæ, Lombardiæ, Poloniæ, Græciæ .... de Tuſco provinciæ regni Siciliæ, Angliæ, Daciæ. In ſecundo ſcrutinio.* XXIIII. *electores in fratrem* ALBERTUM *Januenſem bacalarium Theologiæ, Pariſius tunc lectorem Montis-Peſſulani exiſtentem, qui unus de electoribus præſens erat, vota ſua direxerunt, & ipſum ritè & canonicè in magiſtrum noſtri ordinis elegerunt, aliique omnes in eumdem conſenſerant ſabbato ſancto Pentecoſtes, ſcilicet* V. *calendas Junii* IV. *die Maii computando à fine.*

* f XXIX. aut X...

ACTA CAPITULI GENERALIS Maſſiliæ celebrati anno Domini M. CCC.

1. IN rubrica de Septuageſima ubi dicitur non dicatur *Te Deum*, nec deinceps uſque ad Paſcha, niſi in totis duplicibus, addatur & duplicibus.

2. Item, de beato Ignatio martyre fiat feſtum trium lectionum in die qua fit memoria de ipſo, & annotetur in ordinario & calendario locis ſuis, & magiſter ordinis curet de officio providere.

3. Admonemus quod in lectione ſententiarum non obmittatur quin totus textus legatur integre, & fratres dum idem textus legitur non ſubtrahant ſe de ſcholis. Quod ſi contrarium fecerint, per priores & viſitatores gravius puniantur.

4. Item, admonemus & hortamur ſollicitè, quod univerſi fratres & ſinguli conſtitutionem ſanctiſſimi patris Bonifacii papæ nuper editam, de prædicationibus, audientia confeſſionum, & quarta portione præſtanda reverenter ſuſcipiant, & diligenter ac obedienter obſervent.

5. Item, mandamus omnibus fratribus, ut tranſeuntes per civitates & loca, ubi conventum habemus, declinent ad domos noſtras, nec hoſpitentur, nec comedant in domibus ſæcularium, cum ex forma conſtitutionum noſtrarum ad hoc teneantur. Si qui autem inventi fuerint feciſſe contrarium, per priores dictorum conventuum acriter puniantur.

6. Item, monemus, quod cum ſecundum conſtitutionem in campis vilitas debeat obſervari, provideant priores ſeu viſitatores, quod præfata conſtitutio diligentius obſervetur.

7. Item, admonemus quod de ſubprioribus tenendis vel amovendis ſaltem ſemel in anno per priorem cum diſcretis fratribus collatio habeatur.

8. Item, inhibemus ne novicii in alienis conventibus ad profeſſionem recipiantur, niſi de voluntate conventus, pro quo ad ordinem ſunt recepti.

9. Item, admonemus, quod priores & eorum vicarii diligenter advertant, ne juvenes & diſcoli in confuſionem ordinis & ſcandalum hominum ad evagandum & diſcurrendum in quibuſcumque terminis combinentur.

10. Item, inhibemus diſtrictè, ne litteræ quæ diriguntur magiſtro ordinis vel prioribus provincialibus legantur ab aliquo, etiamſi mittantur vel inveniantur apertæ.

11. Statuimus vicarios in provincia Theotoniæ, fratrem NICOLAUM nuper priorem Madeburgenſem, & fratrem HUGONEM nuper priorem

rem Turricenſem cum plena auctoritate magiſtri & noſtra, qui præfatam provinciam viſitent, exceſſus inquirant, corrigant, & emendent, & ſingula quæque faciant, quæ pro correctione, reformatione & tranquillitate dictæ provinciæ viderint expedire. Gravia tamen & enormia quæ invenerint diligenter & ſerioſè conſcripta deferant ad ſequens capitulum generale.

12. Item, magiſter ordinis prædictos fratres inſtituit vicarios prioris provincialis Theotoniæ, donec ipſa provincia priorem provincialem confirmatum habuerit & præſentem.

13. Iſta ſunt pœnitentiæ. Omnibus fratribus qui venerunt abſque licentia ad capitulum generale, vel ad loca propinqua, injungimus tres dies in pane & aqua. Et ordinamus quod ſi qui fratres ſine licentia ulterius venerint, vapulent ad pedes magiſtri, & omnium definitorum. Et nihilominus ſecundum conſtitutionum noſtrarum tenorem, à capitulo excludantur.

14. Sequens generale capitulum aſſignamus apud Coloniam in provincia Theotoniæ, & definitores veniant ad locum capituli dominica infra octavam Aſcenſionis. Nullus autem frater alius, etſi licentiam habeat locum capituli intret ante ſextam feriam vigiliam Pentecoſtes præcedentem.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS fratris Alberti.

IN Dei Filio dilectis ſibi filiis & fratribus univerſis ordinis fratrum Prædicatorum frater ALBERTUS fratrum ordinis ejuſdem ſervus inutilis Spiritus-ſancti fervore concepto ad . . . . ſalutis indefeſſis conatibus aſpirare.

Ut ordinis noſtri ſacrum plantarium ſalutis fructus uberes inceſſanter afferat, cæleſtis agricola cultores induſtrios ſemper præfecit eidem, magiſtros ſcilicet ordinis, qui arbores in hoc horto plantatas ſalubrium exhortationum imbribus irrigarunt, fruteta vitiorum rigidæ correctionis ſarculis amputarunt, ſanctæ converſationis exemplum bonorum operum meritis & piarum orationum ſuffragiis ſollicitè confoventes, quorum adjunctus numero licet immeritus, ſi poſſem, veſtigia vellem ſequi. Quo circa veſtram, cariſſimi fratres, exhortor in Domino caritatem, quatenus ad veſtræ converſionis initia veſtræ conſiderationis intuitum applicantes, quantum quiſque profecerit vel defecerit ſolerter advertat, toto conatu ſatagens, ſi ceciderit, ut reſurgat: ſi ſteterit, gratias agat Deo, ad anteriora ferventius ſe extendens. Stabiliat igitur animum ejus, & provehat ſecretè ordinis uſus continuus, divini nominis jocunda laudatio, ad humilitatis & caritatis obſequia, obedientiæ promtitudo; ſacræ lectionis meditatio ſtudioſa, quæ ſibi incorporata delectat affectum, & communicata cedit aliis ad profectum. Caveat ex converſo detractionis venenum mortiferum, quod per diabolicæ fraudis artem ex verbis garrulis, diſcurſibus vagis, levitatibus diſſolutis, familiaritatibus inhoneſtis conficitur quaſi ex diverſis generibus . . . . O potio fantaſtice dulcis, ſed verè lethalis, qua imbutus animus, velut ebrius à ſtatu rectitudinis incipit titubare: dum enim male exterius delectatur, minus ei ſapiunt quæ ſunt Dei: dumque monitiones quaſi tranſitorias non reputat præcepta, minus rationabilia judicat, obſervantias negligit regulares, redditur odioſus, accuſationibus moleſtatur, & ex tunc cogitare non ceſſat qualiter ex toto divinæ jugum excutiat ſervitutis. Extirpentur inſuper, dilecti filii, à cordibus veſtris cujuſcumque temporalis promotionis ambitio, quæ nonnullos, dum non aſſequuntur quod appetunt, excitat ut confingant mendacia, partes firment, noxios excuſent, inſontes accuſent, majoribus detrahant, æqualibus invideant, & ſic perit religio, fama læditur, generantur odia, ſcandala ſuſcitantur. Porro quia ſine favore benevolo prælatorum, noſtri curſum officii, quod pro animarum ſalute noſcitur inſtitutum, efficaciter implere non poſſumus, omnino decet & expedit, ut prælatorum & totius cleri omnem caveamus irreverentiam, & offenſam, quin potius ad nos ſpectat, ut cordis eorum altitudinem noſtra humilitate flectamus & benignitate rigorem frangamus, ut ea quam in nobis quærunt humilitas, & officii noſtri quo carere non poſſunt utilitas eos ad familiaritatem benevolam non ſolùm alliciant, ſed compellant. Poſtremo cùm ſanctiſſimus pater ſummus pontifex ordinem noſtrum ſpecialiter habeat in amplexu, ſecundùm quod multoties dixit, & publicè ſcripſit, & effectu multiplici comprobavit, ſecundùm quod & antiquorum privilegiorum confirmatio & novorum . . . . . . evidenter oſtendunt, non eſt credendum de facili, quod filios ſuos quos tam neceſſarios Eccleſiæ Dei reputat, quos ſibi tam caros aſſerit, diu velit in deſolatione tenere, & ideo ordinationem ejus, quam de novo ſuper confeſſionibus & prædicationibus & quarta portione reddenda dicitur edidiſſe, quamcumque gravis & aſpera videatur, volo, mando, & injungo diſtrictè ab omnibus & reverenter ſuſcipi & fideliter adimpleri. Demum quia defectus & profectus in vos advertitis redundare, ut in ſinum veſtrum veſtra oratio convertatur, inceſſanter obſecro, ut rogetis Dominum, ut me ſervum veſtrum aptare dignetur obſequiis, ut tempore mei regiminis virtutum omnium incrementum ſuſcipiat ordo noſter, & omnes vivatis pacificè ſalubri ſemper proſperitate gaudentes. Datum Maſſiliæ in noſtro capitulo generali anno Domini M. CCC.

ſ Conceſſio.

In iſto generali capitulo fuit electus in magiſtrum ordinis frater B. de Juzico tunc exiſtens prior provincialis Provinciæ, cùm eſſent XXIX. *numero electores. In ſecundo ſcrutinio fuit à* XVIII. *electoribus nominatus, ceteriſque omnibus conſentientibus in eumdem, ritè canonicè, & pacificè eſt electus ſabbato ſancto Pentecoſtes, quod fuit* XIII. *kalendas Junii in craſtino Potentianæ Virginis. Anno Domini* M. CCCI.

Digitized by Google

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Coloniam celebrati anno Domini M. CCCI.

1. PRovincia Provinciæ dividatur, & dividimus eam in duas, ita quod conventus Tholoſanus, Carcaſſonenſis, Appamienſis, Caſtrenſis, cum ceteris conventibus verſus Lemovicam, Burdigalam, & Baionam, cum monaſteriis ſororum incluſis, ſint una provincia Tholoſana, & teneat primum locum in ſiniſtro choro. Conventus Montis-Peſſulani cum conventibus Narbonenſi, Biterrenſi, cum tribus conventibus de dominio regis Majoricarum & conventibus Amiliani, Podienſi, Albeucii, Maralogilii, Aleſtenſi, Nemauſenſi, & conventibus ultra Rodanum cum monaſteriis ſororum intercluſis ſint una provincia, & provincia Provinciæ nominetur, & teneat locum in dextro choro poſt provinciam Aragoniæ.

2. Provincia Lombardiæ dividatur & dividimus eam in duas: ita quod conventus Marchiæ Anconithanæ & Romaniolæ cum Bononia, Mutina, Regio, Parma & Ferraria, & omnes conventus de patriarchatu Aquileienſi, & Gradenſi, excepto conventu Cumano, ſint una provincia, & vocetur Lombardia inferior & teneat ſecundum locum in choro ſiniſtro juxta provinciam Tholoſanam. Omnes autem conventus de archiepiſcopatu Mediolanenſi & Januenſi cum conventibus Papienſi, Placentino, Cumano ſint alia provincia, & Lombardia ſuperior nominetur, & teneat locum in dextro choro poſt provinciam Provinciæ.

3. Provincia Theotoniæ dividatur, & dividimus eam in duas: ita quod Auſtria cum adjacentibus conventibus Bavaria, Suevia, Franconia, Rhenus uſque in Coloniam incluſivè cum Brabantia ſint una provincia, & vocetur provincia Theotoniæ, & teneat locum in dextro choro poſt Romanam provinciam. Miſnia verò Turingia, Aſſia, Saxonia, Marſſia, Yſlavia, Friſia, Uſuelalia, Gelandia, ſint alia provincia & nominetur provincia Saxoniæ, & teneat locum in ſiniſtro choro immediatè juxta Boemiam.

4 Si autem magiſtrum mori vel amoveri contigerit, vel antequam electum confirmet, in hoc caſu tantum ad vicarium ordinis confirmatio pertinebit. Si verò poſt confirmationem antequam ad electum confirmatio perveniat magiſtrum mori vel amoveri contigerit, nihilominus confirmatio ſuum ſortiatur effectum.

5. Ordinamus, & firmiter volumus obſervari, quod alter ſaltem ſcholarum Pariſienſium toto tempore quo legitur ordinariè ſemper habeat præſentem alterum magiſtrorum actu legentium. Quod ſi ſecus actum fuerit, per magiſtrum ordinis qui contra fecerit graviter puniatur. Prior verò provincialis Franciæ, ſeu prior Pariſienſis licentiandi tales non habeat poteſtatem, niſi talis caſus & tam urgens occurrerit, quod licentia negari rationabiliter non deberet.

6. Item, inhibemus diſtrictè prioribus pro-
A vincialibus, ne dum in ſuis provinciis præſentes extiterint, prioribus vel lectoribus actu legentibus ſuper provinciam vel partem provinciæ committant officium vicariæ, niſi fortè ad tempus, & ex cauſa rationabili & urgente.

7. Item, diſtrictius inhibemus, ne fratres de ſuis mutentur conventibus, imminente provinciali capitulo, ſine electione aliqua facienda, niſi urgens & rationabilis cauſa ſubſit.

8. Item, volumus & ordinamus, quod definitores capituli generalis & provincialis, durante auctoritate ipſorum, non ſolùm in capitulo, ſed
B etiam in choro & refectorio, & ubique ſuper omnes tam priores, quàm alios fratres teneant loca ſua.

9. Item, diſtrictè injungimus & ordinamus inviolabiliter obſervari, quod in præſentatione baccalariorum & eorum expeditione ille ordo ſervetur qui hactenus eſt ſervatus: ita quod poſterior in lectura ſententiarum nullatenus præponatur, nec licentiam aut recipere aut recepta uti valeat, niſi magiſtro vel eo mortuo vel amoto, ipſius magiſtri vicario ex cauſis rationabilibus aliter videretur. Si quis autem contrarium per ſe vel per alium fieri procuraverit, magiſterio in theologia perpetuo ſit privatus.

C 10. Item, diſtrictè injungimus, quod ſuper præceptis datis fratribus ad obedientiam ordinis pertinentibus nullatenus recurratur ad conſilium ſæculare. Quicumque autem contrarium fecerit, pœnæ gravioris culpæ debite ſubjacebit.

11. Item, diſtrictè inhibemus, & injungimus fratribus univerſis, quod nullus arbitrium in aliqua cauſa litigioſa ſuſcipiat extra ordinem conſtituta.

12. Item, volumus & mandamus, quod tranſgredientes conſtitutionem de non revelando ſecreta ordinis extraneis, præter pœnam à conſti-
D tutione inflictam, pœnæ gravioris culpæ ſubjaceant, & ad eam faciendam à ſuis provincialibus compellantur.

13. Abſolvimus priores provinciales Dominicum Hiſpaniæ, Ægidium Poloniæ, regni Siciliæ; priores conventuales, Soſaſienſem, Marougenſem, &c. Et ordinamus quod priores abſoluti non aſſumantur in eiſdem conventibus iſto anno.

14 Inſtituimus in provincia Hiſpaniæ vicarium fratrem ÆGIDIUM DE AREUALO Item, in provincia Aragoniæ fratrem B. Pelegni. Item, in provincia Poloniæ fratrem LIPPOLDUM priorem Cracovienſem. Item, in provincia Boe-
E miæ fratrem DISLAVUM nuper provincialem Poloniæ, quorum cuilibet committimus quod ſuæ provinciæ fratrum diſcretorum requiſito conſilio provideat & ordinet de loco & tempore magis aptis pro celebrando provinciali capitulo, & diem ſtatuat ad eligendum provincialem futurum; & ordinamus quod ſi in aliquibus conventibus dictarum provinciarum tractatus foret jam factus eorum quæ mittenda ſunt ad provinciale capitulum, in ſua maneat firmitate & ſecundum non oporteat fieri in hoc caſu.

15. Fratrem Johannem de Duri curſorem Colonienſem aſſignamus conventui Trajecti inferioris, & privamus eum per biennium lectione,

Digitized by Google

& voce, & damus ei unam diem in pane & aqua A per annum, ſingulis ſeptimanis, propter verſus notabiles factos, contra fratrem Conradum bonæ memoriæ, provincialem Theotoniæ, & alios quoſdam de provincia memorata.

16. Abſolvimus in pœnam priorem Trajecti ſuperioris, & aſſignamus eum conventui Trajecti inferioris, eo quod male recepit provinciales quoſdam & definitores venientes ad capitulum generale.

17. Item, abſolvimus ſubpriorem Amburgenſem in pœnam, quia petivit litteram teſtimonialem à definitore Daciæ, & non recognovit eum definitorem, antequam ſibi de hoc per conſtitu- B tionem conſtaret, & damus ei x. dies in pane & aqua.

18. Item, Abſolvimus in pœnam fratrem Hugelerium priorem Butenſem provinciæ . . . . quia malè recepit definitorem Ungariæ venientem ad capitulum generale.

19. Item, fratrem Gotfredum lectorem Sindoniæ, eo quod provinciali Daciæ poſito in dormitorio communi cum uno infirmo, non ceſſit de camera provincialis, quam occupaverat, non contentus camera lectoris, & quia impedivit ſubpriorem, ne mitteret pro priore, qui vicinus erat, C ſuſpendimus ab omni officio lectionis per annum, & aſſignamus eum conventui Giſimenſi.

20. Item, abſolvimus in pœnam priorem Aurelianenſem, & approbamus pœnitentiam ſibi impoſitam per auditores culparum.

21. Item, quia per venerabilem patrem fratrem Albertum, quondam magiſtrum ordinis, mandatum fuit definitoribus capituli provincialis Hiſpaniæ, quod ſibi numerum prædicatorum ipſius provinciæ ſtuderent tranſmittere, & per eorum relationem prædicatorum generalium numerum invenimus exceſſivum, videlicet c. lxx. vel circiter, abſolvimus omnes illos qui fuerunt D in Hoſtienſi & Barchinonenſi capitulis inſtituti. Et quia adhuc effrenata remanet multitudo, mandamus provincialibus & definitoribus capitulorum provincialium Hiſpaniæ & Aragoniæ, quod retentis fratribus magiſtro Dominico & Ægidio de Arevalo & aliis juxta merita perſonarum ſecundùm numerum conventuum dictarum provinciarum in ſuis provincialibus capitulis proximo celebrandis, alios omnes abſolvant.

22. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro ſanctiſſimo patre noſtro domino papa & bono ſtatu univerſalis Eccleſiæ quilibet ſacerdos ſex miſſas & quilibet conventus ſex miſſas, &c. Iſta ſunt E ſuffragia pro defunctis. Pro dominis Latino & Hugone quondam Hoſtienſi & Velletrenſi epiſcopis, quilibet ſacerdos unam miſſam, &c. & quilibet conventus unam. Sciant fratres quod frater Nicolaus Salmantinus de provincia Hiſpaniæ definitor præcedentis capituli generalis, & frater Sincius Romanus elector magiſtri ordinis in præcedenti capitulo Maſſilienſi pro Romana provincia, præcedenti anno mortui ſunt in via in reditu, & fratres tenentur eis ad tres miſſas ſecundùm conſtitutionum tenorem.

23. Item, ſequens capitulum generale aſſignamus apud Bononiam in provincia Lombardiæ, & definitores veniant ad locum capituli dominica infra octavam Aſcenſionis. Nullus autem alius frater, etſi licentiam habeat locum capituli intret, ante ſextam feriam vigiliam Pentecoſtes præcedentem.

24. Omnibus fratribus qui venerunt ad capitulum ſine licentia magiſtri vel provincialis Theotoniæ, vel definitorum injungimus ſeptem dies in pane & aqua, & ſeptem pſalmos, & ſeptem letanias, & ſeptem diſciplinas: ad quam pœnitentiam faciendam per ſuos priores cum effectu efficaciter compellantur, & cras antè prandium exeant de conventu.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

IN Dei Filio cariſſimis fratribus univerſis ordinis Prædicatorum frater B. eorumdem fratrum ſervus inutilis ſalutem, & in illo Spiritu quo Filii Dei aguntur dirigi ſalubriter & ſervari.

Ad cæleſtis agricolæ ſanctam catholicam Eccleſiam culturæ diligenti ſtudio, inſtantia videlicet verbi & operis excolendam, beatiſſimum patrem noſtrum Dominicum copioſa filiorum ſequentium turba præditum, ad opus arduum, opus excellens, evangeliſandi miniſterium divina providentia deſtinavit, ut occiduo mundo, temporibus occiduis, miſericorditer ſubveniret, utque res nomini concordet, & veritatem rei adjectio intitulationis exprimeret, fratres Prædicatores ex ſacris hujus ordinis inſtitutione vocamur. Hoc ſane miniſterium non incongruè opus excellens dixerim, opus quidem angelicum, ſcriptura teſtante, quæ refert angelum dixiſſe paſtoribus, *evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo*. Hoc etiam opus quodammodo eſt divinum, juxta quod & de Salvatore mundi dicitur: *Ad annuntiandum manſuetis miſit me*. Miſit ergo pater filium, & poſt filium ſervos ſuos hora cœnæ dicere invitatis ut veniant, vocans de mundi tenebris ad regnum gloriæ tamquam coheredes Chriſti, velut ſpecialis adoptionis filios, non faciens taliter cuilibet nationi. Sed dum hujus divini ordinis merito & numero tam præclari præeminentiam conſidero, dum conditiones & gratias quibus præficiendus eidem pollere debet frequenti meditatione revolvo, dum ad defectus varios quibus me ſubjacere non ambigo interiorum dirigo contuitum oculorum, totus nimirum in me ipſe concutior, verens ne onus mihi magiſtratus impoſitum, meis prorſus viribus impar, me debilem ad ima deflectat vel pertrahat inexpertum. Verum etſi prædictorum conſideratione non indignè deterreor, ſpes tamen profuſior illa mihi contemplatione conſurgit, quod multum roboris imbecillitas mea ſuſcipiet, multumque mihi virtutis accreſcet, ſi me à vobis quorum lacertos & artus robuſtos efficiunt opera virtuoſa, contigerit adjuvari. Eia ergo, dilectiſſimi, mihi, quæſo, vigilanter aſſiſtite, humeroſque veſtros ſupponite ad portandum illud; provide cogitantes quod negotium eſt commune quod agitur: quia ſi per me neſcio utrum divino judicio præſidentem ageretur aliquid redun-

Digitized by Google

dans in præconium noſtri ordinis, & cumulum meritorum, illud proculdubio in veſtrarum utilitatum finibus convertetur. Si verò, quod Deus avertat, quidquam perperam egero, per quod in aliqua ſui parte claritatem prædicti ordinis contigerit eclypſari, ejuſdem eclypſis denſitas veſtros obvolveret & obfuſcaret obtutus. Studeat proinde quilibet veſtrum in ſeipſo plantarium virtutum vitiis reſecatis inſerere, quæ fructus uberiores afferant, & divino guſtui dulciores. Compareat in vobis gratæ converſationis honeſtas, quæ non humanum dumtaxat, ſed etiam ipſius Dei noverit oblectare conſpectum: miniſterii quoque ſuſcepti proſecutores ſolliciti, ut illud proſequi poſſitis perfectius, & efficacius impleatis, habere convenit in intellectu ſcientiam, in affectu caritatis ardorem, boni exempli lucem in opere, dulcedinem in ſermone. Aſſit vobis opportunis temporibus obedientiæ plenitudo, ut ad exemplar illius Abrahæ patriarchæ terram admoniti relinquere propriam, aviditate ſuſpenſi cæleſtium, in Jeroſolymitarum locum felices advenæ tranſmigretis. Uniat vos ad invicem vinculum pacis Chriſti, ſuperans omnem ſenſum: quæ vos efficiat à nota cujuſlibet partialitatis exortes. Locum enim requirit pacificum pacis actor, & ad lucrum illius quem inhabitat ociatur. Scitis enim quod parvæ res concordia creſcunt, cujus contrario quæque maxima dilabuntur. Quia verò familiaritates incautæ tenebroſi fumi caligine famæ ſæpius obtenebrant claritatem, eaſdem convenit ſolicitius evitari. Linguæ præcipitis lubricum ſilentii taciturnitate frænetur, nec alter alterum verbis oblocutoriis laceret, aut ſuæ ſalutis immemor impoſtura cujuſlibet falſitatis infamet. Diſcurſus apud vos non multiplicentur inutiles, ſed vos humanis abſtractos aſpectibus, orationi ac cæleſtium contemplationi reddat, ac ſtudio cella celans. Et quamvis omni tempore ad prælatos eccleſiarum reverentia, & ad religioſos ceteros ſit caritas exhibenda, quia tamen inſtant modo tempora graviora, obſecro, moneo, & exhortor in Domino veſtræ diligentiam caritatis, ut quantum in vobis eſt, pacem habeatis ad omnes, caventes ſollicite, ne ponentes os in cælum quemquam, ad ſcandalum illorum provocetis. Cùm verò de ſanctiſſimo patre ac domino ſummo pontifice vobis loquendum fuerit in publico vel privato, ſic habere vos convenit labia circumciſa, quod nihil penitus inveniatur in eis, quod à veritate deviet, ab æquitate declinet, irreverentiam ſonet, vel ipſius non redoleat ſanctitatem. Si prædictis, cariſſimi, veſtri virtuoſi conatus intenderint, gaudii mihi cauſa grandioris eritis & coronæ, pondus officii memorati tædia cogitationibus meis ingeminans efficietur leve, propria gravitate rejecta, veſtriſque meritis præmia, favente Deo, provenient retributionis æternæ. Donet dominus, ut obſervetis hæc omnia tamquam ſpiritualis pulchritudinis amatores. Datum Coloniæ anno Domini M. CCC. I. feria II. poſt Trinitatis feſtum in capitulo generali.

ACTA CAPITULI GENERALIS Bononiæ celbrati anno Domini M. CCC. II.

1. Volumus & mandamus, quod ordinationes præcedentis capituli Coloniæ celebrati de magiſtris in theologia Pariſius actu regentibus ſe non abſentandis, & de baccalariis præſentandis, inviolabiliter obſerventur.

2. Item, diſtrictè injungimus prioribus provincialibus, quod in conventibus tam de ſubpriore & lectore quam & de fratrum numero formam conſtitutionis obſervent, & faciant diligentius obſervari: alioquin per magiſtrum ordinis acrius puniantur. Eadem diſtrictione injungimus, quod priores, ſubpriores, & eorum vicarii conſtitutionis formam de eſu carnium ſtudeant exacta diligentia obſervare.

3. Item, ordinamus & volumus, quod quilibet conventus ſecurum habeat carcerem, niſi loci impediat notabilis arctitudo.

4. Item, omnes litteras & gratias à quibuſcumque prælatis ordinis conceſſas de librorum pecunia & rerum quarumlibet ſucceſſione, quæ infra menſem à notitia ordinationis hujus ſuum non ſortientur effectum, penitus revocamus.

5. Item, diſtrictè inhibemus ne ſtudentes in generalibus ſtudiis ſe occupent in beguinariis, aut familiaritatibus notabilibus mulierum, ſed intendant ſtudio ad quod ſunt per ſuas provincias deputati: mandantes & injungentes prioribus, & ſubprioribus univerſis, necnon vicariis conventuum eorumdemque .... diſcurrendi, vel declinandi ad loca hujuſmodi non concedant facultatem; facientes contrarium ſeverius puniendo.

6. Item, ordinamus & volumus, quod quælibet provincia ſuo definitori in eundo & redeundo ad generale capitulum provideat in expenſis. Nihilominus tamen priores, vel eorum vicarii eos caritative recipiant, & pertractent, & ubi propter viarum pericula ipſis ſecurus tranſitus non patebit, provideant de conductu. Definitores verò præſentis capituli more ſolito deducantur.

7. Item, declaramus, & ordinamus, quod vicarii priorum provincialium fratres ſibi commiſſos poſſint à fractione ſilentii in menſa abſolvere, & pœnam ſuper hoc impoſitam relaxare.

8. Item, ordinamus, & volumus, quod pro conſervatione & bono ſtatu ordinis dicatur in veſperis antiphona *Sancta Dei genitrix*. In matutinis verò, *Sub tuum præſidium* cum verſu *ora pro nobis* & collecta *Protege, Domine*, &c.

9. Item, diſtrictè inhibemus prioribus & fratribus univerſis, ne novicium aliquem recipiant alterius provinciæ vel conventus, ſine voluntate & conſenſu prioris provincialis, vel conventualis loci illius unde dictus novicius fuerit oriundus, locis exceptis in quibus viget ſtudium generale.

10. Abſolvimus priores provinciales Ungariæ, Daciæ, Terræ-ſanctæ. Item, priores conventuales Mediolanenſem, Paduanum, &c. Hii abſoluti in eiſdem provinciis vel conventibus hoc anno ad eadem officia nullatenus reſumantur.

Digitized by Google

11. Iſtæ ſunt pœnitentiæ. Priori ſancti Petri in Neapoli, qui definitorem Terræ-ſanctæ noluit recipere debilem & infirmum, injungimus quinque dies in pane & aqua, quinque miſſas, quinque diſciplinas.

12. Definitori Hiſpaniæ & ejus ſocio, qui non venerunt, nec miſerunt excuſationem ad capitulum, imponimus eorum cuilibet ſeptem dies in pane & aqua, ſuper quibus nec prior provincialis eorum nec conventualis cum eis valeat diſpenſare.

13. Item, fratribus de Surlunia qui in die tractatus ſocium non fecerunt, cuilibet eorum abſque diſpenſatione injungimus ſeptem dies in pane & aqua.

14. Item, fratribus ſingulis qui venerunt ad capitulum generale ſine licentia magiſtri ordinis, vel prioris provincialis Lombardiæ, vel alicujus definitoris licentia, injungimus ſeptem dies in pane & aqua indiſpenſabiliter infra ſeptem ſeptimanas jejunandos. Privamus autem voce ad duos annos univerſos fratres & ſingulos, qui deinceps ad generale vel provinciale capitulum venire præſumſerint ſine ejus qui dare poteſt licentia ſpeciali.

15. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro ſanctiſſimo patre domino Bonifacio papa VIII. & bono ſtatu univerſalis Eccleſiæ, quilibet ſacerdos ſex miſſas, & quilibet conventus ſex miſſas.

16. Item, diſtrictè injungimus prioribus provincialibus vel eorum vicariis provinciarum inferius contentarum, videlicet Franciæ, Theotoniæ, provinciæ Provinciæ, Angliæ, Lombardiæ, Ungariæ, de qualibet duas marchas argenti. Provinciæ verò Romanæ, regni Siciliæ, Aragoniæ, Poloniæ, Boemiæ, Græciæ, Daciæ, de qualibet unam marcham procuratori ordinis in Romana curia infra ſequens feſtum Nativitatis Domini curent fideliter mittere, vel per ſecurum nuncium aſſignare.

17. Sequens generale capitulum apud Biſuntium in provincia Franciæ aſſignamus, ordinantes quod definitores veniant ad locum capituli dominica infra octavam Aſcenſionis. Nullus autem frater alius, etiamſi licentiam habeat, locum capituli intret ante ſextam feriam vigiliam Pentecoſtes præcedentem.

18. De conſilio definitorum præcipit magiſter ordinis in virtute ſanctæ obedientiæ fatribus univerſis, ut nullus frater ad curiam Romanam audeat accedere, ſine ejus licentia ſpeciali.

19. Item, diſtrictè injungit eiſdem, ut à ſcribendis incautis rumoribus caveant diligenter.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

IN Dei Filio ſibi cariſſimis univerſis fratribus ordinis fratrum Prædicatorum frater B. ejuſdem ordinis ſervus indignus ſalutem, & cujus ſunt ſapientia prædìti ejus prudentia gubernari.

Infirmitatis humanæ deploranda conditio, calamitatis addicta defectibus, more labentis aquæ numquam revertitur, continua ſucceſſione dilabitur, tamquam flos agri infra aſpiramenta ſui adhuc odoris atque viroris . . . . ſuccìditur, & veluti vapor tenuis elationis vento elevatur in altum, paret ad modicum, ac quaſi non fuerit, ab intuentium oculis ſubito evaneſcit. Nempe dum in lucem prodiſſe calamitas præſentis vitæ cernitur, vergere noſcitur ad occaſum, ſuis profectibus deficit, & decreſcit propriis incrementis. Dumque per curricula temporum inceſſanter evolvitur, propria ſui tota revolutione dies deducitur ad extremum, & terminis clauditur à divina ſapientia præfixis: ita ut per momenta ſingula quibus nos ſtare putamus, confluentis temporis curſu, proh dolor! irregreſſibiliter effluamus. Hanc denique noſtri exilii ſemitam inſidioſa hoſtium obſidet multitudo. Hinc mundi fallacis amænitas, varia creaturarum ſpectuoſitate demulcet, hinc carnis oblectamenta ſollicitant, hinc hoſtis antiquus infeſtare callida machinatione non ceſſat, qui tamquam leo rugiens quem devoret invenire ſollicitus, mortalium actibus inſidiatur & ſemitis, ſi fortè quid inveniat, unde apud examen æterni judicis accuſator exiſtat. Cùm igitur creſcat diei malitia, hoſtium impugnet ad malum ſemper intenta nequitia, periculaque temporis amplius invaleſcant, ne brevis & inſtabilis vitæ hujus compendium ſub compendio tranſeat, expedit & penitus expedit, ut dum mercenarius dies inſtat, manum mittamus ad fortia, manum tenentes ad aratrum, anteriora cernamus dignis operibus inſudando. Ecce, cariſſimi, conducti eſtis tamquam fideles & prudentes ad vineam Dominicam excolendam, ad agrum Domini ſeminandum: propterea jam non licet manus habere remiſſas, jam erigere cogimur genua diſſoluta, jam dato negligentiæ libello repudii, operari monemur inſtanter, & ad ardua quæ carnis excedunt infirma jubemur extendere viriliter manus noſtras. Requirit enim indeficientis fructus perceptio ſupernis horreis collocanda, mane ſemper ſpargere, & uſque ad veſperam non ceſſare. Accingamur ergo, dilectiſſimi, & reddamus Domino quæ noſtra labia diſtinxerunt. Aſſit propter Deum in vobis promtæ obedientiæ humilis famulatus, ſenſus excludatur proprius, quod capitulum prælatus injunxerit ſeu ordinaverit ſollicitius impleatur. Comitetur conſcientiæ puritas, velut agricola diligens eradicans vitia, plantans & inſerens virtuoſa. Reddant ad quod tenentur ſinguli obſequia debita. Habere ante omnia vinculum caritatis, in quo uno abreviato verbo legis & prophetarum implentur oracula, & ſine quo ceterorum bonorum congeries nihil eſt, nihil aſſequitur, nihil confert. Humilitatis viola in manibus noſtris redoleat, radicata firmius in vernanti hortulo cordis noſtri. Ad hæc pacem & veritatem diligite, & immutabilis veritas Deus pater, cujus locus factus in pace deſcribitur, templa cordium noſtrorum placida habitacula ſibi faciat ſempiterna. Sit proinde ſolertia lectioni inſtantior, in prædicatione ferventior, vigilantior ad orandum, ad iram tardior, ad miſerendum pronior, moderatior ad loquendum; ita quod ex locutione improvida nullius animus offendatur, nihilque in veſtris ſit actibus, verbis, vel moribus quod profeſſionis

Digitized by Google

emiſſæ non reluceat ſanctitatem. Non vos terrenorum affectio occupet, caduca non detineant vos in imis, ſed mens veſtra capax cæleſtium, infimis non contenta, ad altiora ſe conferat, ibique conditorem ſuum pro imbecillitatis humanæ modulo contempletur, quo caro nequit preſſa corruptionis pondere pervenire. Et quamvis omnibus aſtricti ſumus vinculo caritatis: ita ut non excludantur & inimici, potiſſimè tamen hoc in tempore, maximè prælatis eccleſiarum conſtituimur debitores, quos dignitatis ſtatus ſublimior reverendos efficit, & auctoritas honorandos. Mei quoque jugem, quæſo, apud Deum memoriam habeatis, ad quos illa ſaltem conſideratio vos debet inducere, quod ſi quid cælitus mihi fuerit veſtra interceſſione donatum, hoc in veſtrarum utilitatum finibus convertetur. Valeat caritas veſtra, & ſemper proficiens augeatur. Datum Bononiæ in capitulo generali ſabbato ante Trinitatem anno Domini M. CCC. II.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Biſuntium celebrati anno Domini M. CCC. III.

1. In capitulo de ſilentio, ubi dicitur: Prior tamen provincialis, &c. deleatur totum uſque ibi: Si quid autem, &c. & dicatur ſic: Prior tamen provincialis, abſente magiſtro ordinis, fratribus ſecum comedentibus in ſua dumtaxat provincia poſſit dare licentiam loquendi, in alia autem provincia tantum uni.

2. Item, in eodem capitulo generali, ubi dicitur: Tunc ipſe taceat, addatur: Exceptis magiſtris in theologia.

3. Item, in capitulo de electione prioris conventualis, ubi dicitur: Quæ ad generale vel provinciale capitulum ſunt mittenda, addatur: Studentes verò qui miſſi fuerint ad ſtudia generalia aliarum provinciarum, excepto ſtudio Pariſienſi, vocem non habeant in electione prioris conventualis, nec in electione electorum prioris provincialis, nec in tractatu eorum quæ ad generale vel provinciale capitulum ſunt mittenda.

4. Injungimus diſtrictè, & ordinamus inviolabiliter obſervari, quod in præſentatione bacalariorum, & eorum expeditione, ordo ſervetur, qui hactenus extitit obervatus: ita quod poſterior in lectura ſententiarum nullatenus præponatur, nec licentiam recipere, nec recepta uti valeat, nec in hoc poſſit uſque ad generale capitulum per aliquem diſpenſari. Si quis autem contrarium per ſe vel per alium fecerit, vel fieri procuraverit, magiſterio in theologia perpetuò ſit privatus. Præcipimus autem in virtute ſanctæ obedientiæ, quod nullus præſentatum vel præſentandum pro magiſterio in theologia ſecundùm curſum ordinis conſuetum audeat per ſe vel per alium quomodolibet impedire.

5. Item, de conſilio definitorum præcipit magiſter ordinis in virtute ſanctæ obedientiæ fratribus univerſis, ut nullus frater ad curiam Romanam audeat accedere, ſine ejus licentia ſpeciali.

6. Item, cùm ex negligentia prælatorum regulares obſervantiæ & ordinationes capitulorum nimis notabiliter negligantur; injungimus prioribus univerſis & vicariis eorumdem, quod circa obſervantiam prædictorum, & punitionem tranſgreſſorum, curam adhibeant diligentem. Qui autem circa præmiſſa fuerint negligentes, per priores provinciales & viſitatores debitè puniantur.

7. Item, ordinamus & volumus, quod quælibet provincia ſuo definitori & ſocio dato per capitulum, ac ſociis eorumdem, in eundo & redeaundo ad generale capitulum, provideat de expenſis. Nihilominus tamen volumus quod priores, & eorum vicarii, eos caritative recipiant & procurent, & ubi propter viarum pericula ipſis ſecurus tranſitus non patebit, provideant de conductu. Volumus autem & ordinamus, quod prior provincialis in ſuo provinciali capitulo, cum definitoribus ſuis, quolibet anno ſufficientem taxationem & ſolutionem faciat de prædictis.

8. Item, declarationem factam in præcedenti capitulo generali de diſpenſatione ſuper fractione ſilentii menſæ per vicarios priorum provincialium nolumus ulterius obſervari.

9. Item, intendentes caſibus dubiis & contingentibus obviare, volumus quod priores provinciales dum de ſuis provinciis recedunt, vices ſuas duobus aut pluribus ſucceſſivè committant: ita dumtaxat, quod ſi unum eorum mori contingeret, alter teneat vices ejus.

10. Item, volumus quod memoria de beata Virgine in veſperis & matutinis pro conſervatione & bono ſtatu ordinis dicatur, ſicut in præcedenti capitulo generali extitit ordinatum.

11. Item, facimus viſitatorem in provincia Boemiæ fratrem Galterum Brugenſem de provincia Franciæ, dantes ei plenariam poteſtatem tam in capite quàm in membris, corrigendi, reformandi, puniendi, abſolvendi, mutandi, & alia faciendi, quæ præmiſſis viderit expedire.

12. Item, ſuper quibuſdam falſo impoſitis fratri Hugoni priori provinciali Romanæ provinciæ, & quibuſdam aliis fratribus noſtri ordinis, ponimus vicarios & inquiſitores fratrem Tholomeum priorem Lucanum, & fratrem Nicolaum Bramaſii Peruſinum, quondam provincialem regni Siciliæ: dantes eiſdem plenariam poteſtatem, & committentes quod in locis & conventibus opportunis inquirant ſuper præmiſſis plenariam veritatem: & quoſcumque prælatos & ſubditos invenerint deliquiſſe, ſecundùm exigentiam culparum, ſic acriter puniant, quod ſit ceteris perpetuò in exemplum.

13. Denuntiamus eſſe voce privatos ad duos annos juxta ordinationem capituli præcedentis omnes illos, qui ſine licentia venerunt ad præſens generale capitulum: quam ordinationem volumus etiam impoſterum obſervari.

14. Item, ordinamus quod fratres converſi qui tranſeunt ad ſtatum clericalem ſint poſt omnes fratres illos clericos quantum ad vocem, & locum in electionibus, & tractatibus, qui eos in ſtatu præceſſerunt clericali.

15. Abſolvimus priores provinciales *regni Siciliæ*, *Græciæ*, *Lombardiæ*, *Provinciæ*, *Theu-*

Digitized by Google

toniæ, Angliæ, & provincialem Ungariæ, quia erratum fuit circa decretum, & confirmationem ipſius.

16. Item, abſolvimus priores conventuales Brugenſem, Gratianopolitanum, Virdunenſem, Lauſanenſem, Duacenſem, Bleſenſem, Valencenenſem, Yprenſem, Idiomnenſem, Polomacenſem, Rupellenſem, Gandenſem, Andegavenſem, & ceteros. Hii autem abſoluti in eiſdem provinciis & conventibus hoc anno nullatenus reſumantur.

17. Inſtituimus vicarios in provincia Tholoſana fratrem W. Petri de Godino, nuper priorem provincialem. In provincia Provinciæ fratrem Berengarium Alphandi. In provinciæ Lombardiæ inferioris fratrem Bertholdum nuper priorem provincialem. In provincia Lombardiæ ſuperioris, fratrem Guidonem de Coquare. In provincia Theutoniæ, fratrem Hugonem nuper priorem provincialem. In provincia Saxoniæ, fratrem Gallerum & Frodenum quorum cuilibet committimus, quod ſuæ provinciæ fratrum diſcretorum requiſito conſilio, provideat de loco & tempore magis apto, pro provinciali capitulo celebrando, & diem ſtatuat ad eligendum priorem provincialem futurum. Et ordinamus quod ſi in aliquibus conventibus dictarum provinciarum tractatus foret jam factus eorum quæ ad provinciale capitulum ſunt mittenda, in ſua maneat firmitate, & ſecundum fieri non oporteat in hac parte.

18. Item, volumus & ordinamus, quod fratres de provinciis diverſis ad ſuas provincias unde traxerunt originem revertantur. Et abſolvimus illos qui in officiis prioratus, ſubprioratus, lectoratus, vel in aliis erant ante.

19. Item, inſtituimus vicarium in provincia Ungariæ fratrem AYMERICUM de CASSA.

20. Item, ordinamus quod vicarii provinciarum fratres ante ſuum capitulum de conventu ad conventum non mutent, ſine cauſa rationabili, & multum neceſſaria, quæ hoc requirat.

21. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro ſanctiſſimo patre domino BONIFACIO papa octavo & bono ſtatu univerſalis eccleſiæ, quilibet ſacerdos ſex miſſas, & quilibet conventus ſex miſſas, &c. Iſta ſunt ſuffragia pro defunctis. Pro venerabili patre fratre JOHANNE DE ROMA quondam epiſcopo Bononienſi nuper defuncto, quilibet ſacerdos unam miſſam, &c. pro qualibet miſſa ſuperius poſita quilibet frater clericus non ſacerdos ſeptem pſalmos cum letania, & quilibet converſus centum *Pater noſter* cum totidem *Ave Maria* dicant. Letania more ſolito adjunctis beato Bernardo in fine poſt confeſſores, & beata Martha poſt beatam Mariam Magdalenam in profeſtis diebus, præterquam in diebus rogationum dicatur.

22. Volumus & ordinamus, quod præter ſtudium Pariſienſe & Oxonienſe, in quolibet ſtudio generali magiſter ſtudentium quolibet anno in principio ſtudii per priorem, ſubpriorem, lectorem, & ſublectorem tantum, vel per tres ex ipſis, ſi quatuor non concordaverint, vel ſi unus eorum præſens non fuerit, hoc modo inſtituatur, incipiendo videlicet à provincia antiquiori, quæ judicio prædictorum habuerit ſtudentem idoneum, & ſufficientem pro dicto officio tunc præſentem, & ſic per alias provincias juxta ordinem ſuæ antiquitatis, quæ eorum judicio ſtudentes pro dicto magiſterio habuerint idoneos procedendo: ita quod provincia quæ uno anno magiſtrum habuerit, habere non poſſit quouſque aliæ modo habuerint ſupradicto. Dictus verò magiſter ſtudentium ſemel in anno tantum cum uno ſtudente in ſtudio antiquiore de qualibet provincia, præſente priore, vel ejus vicario, in abſentia prioris tractabit de lectore & ſublectore petendis.

23. Item, quia circa ſtudentes ſecundùm conſtitutiones noſtras ſic diſpenſandum eſt, ne propter officium vel aliud à ſtudio retrahantur, volumus & declaramus in quibus generaliter debeant occupari. Scilicet quod in omni feſto ſimplici & ſupra teneantur venire ad chorum ad omnes horas & miſſas conventuales, niſi tunc in ſcholis actus ſcholaſticos exercerent. Item, omni tempore & omni die venire ad completorium teneantur. Item, poterunt notari ad hebdomadarias lectiones & reſponſoria in choro. Item, ad ſerviendum in utraque menſa in refectorio & ad lectionem menſæ. Item, ad ſepulturas funerum, & ad miſſas ſepeliendorum teneantur intereſſe, niſi tunc in ſcholis actus ſcholaſticos exercerent. Item, ubi eſt conſuetum in cuſtodia cellarum valeant occupari.

24. Item, volumus & ordinamus quod à principio ſtudii uſque ad quadrageſimam provideatur ſtudentibus de candelis. Item, in aliis neceſſitatibus ſicut aliis fratribus conventualibus communiter provideatur eiſdem.

25. Item, volumus & declaramus, quod omnes ſtudentes aliarum provinciarum quocumque modo aſſignati fuerint, ſive miſſi, eiſdem libertatibus gaudeant pari paſſu. Item, ſtudentes de provincia ubi fuerit ſtudium generale, illas libertates habeant de prædictis, quas prior provincialis & definitores in ſuo capitulo provinciali eiſdem ſtudentibus duxerint concedendas.

26. Ad inſtantiam domini regis Siciliæ ponimus ſtudium generale in conventu Neapolitano.

27. Item, volumus & ordinamus, quod ſtudia generalia remaneant in conventibus Bononienſi, Colonienſi, Brachinonenſi, Montis-Peſſulani.

28. Item, ordinamus quod ſtudentes qui ſunt in ſtudiis generalibus provinciarum in præſenti capitulo diverſarum remaneant ibidem, quouſque per priores provinciales provinciarum diverſarum ad ſuas provincias revocentur.

29. Item, volumus & ordinamus, quod quælibet provincia ante unita poſſit mittere quatuor ſtudentes ad ſtudia generalia provinciarum diverſarum.

30. Item, omnibus fratribus qui venerunt ad locum capituli ante diem determinatam imponimus ſeptem dies in pane & aqua, exceptis tantum definitoribus & ſociis eorumdem.

31. Sequens capitulum generale aſſignamus apud Tholoſam in provincia Tholoſana, ordi-

Digitized by Google

ıantes quod definitores veniant ad locum capiuli dominica infra octavam Aſcenſionis. Nulus autem etiamſi licentiam habeat, locum caituli intret ante ſextam feriam vigiliam Penecoſtes præcedentem.

.ITTERA DOMINI (a) BENEDICTI.

BENEDICTUS IX. epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectis filiis magiſtro, prioribus, z fratribus univerſis ordinis Prædicatorum apud Tholoſam in generali capitulo congregatis ſaluem & apoſtolicam benedictionem.

Ex horto delitioſo eccleſiæ ſacro-ſanctæ inffabilis providentia conditoris, pro ſui nominis ttolenda gloria, & ſalute fidelium procuranda, ræclarum ordinem Prædicatorum diebus noiſſimis, inter ſpecioſa plantaria, quaſi lignum itæ produxit, quod ſuperni roris benedictione erfuſum, ſic à ſuis primordiis laudabilibus inrementis ſucceſſivè proceſſit, ſic ſe divina opeante gratia in altum provexit, ſic ſe longe ateque diffudit, ut ſublimitate ſua pertingerit æļos, ac ad fines ultimos orbis terrarum ſuos xtenderit palmites generoſos. Iſti ſunt palmites retioſi Chriſto viti veraciter inhærentes, frares videlicet ordinis dicti, qui à ſuperfluitatibus errenorum purgati, & ſarcinis divitiarum abectis, abnegaverunt ſalubriter ſemetipſos, & mplexi paupertatem, & regularem vitam proeſſi, ad convivium regis cæleſtis, honoris & oneſtatis flores ſuaves, & fructus uberes attuleunt. Iſti ſunt electi Chriſti miniſtri, conſpicua eligione fulgentes, & honeſtate vitæ clariſſimi n lucem gentium, quos Dei ſapientia dediſſe lignoſcitur velut ſplendentia ſidera in eccleſiæ irmamento, & tamquam lucernas ardentes in lomo Dei illuminantes cunctos evangelicis doumentis & ſpiritualibus radiis oſtendentes moralibus viam vitæ. Iſti ſunt egregii bellatores, ui hoſtes animæ & inimicos ſanctæ matris ecleſiæ per fidei ſcutum, gladium ſpiritus, & rma juſtitiæ debellantes, obtinere conati ſunt, t catholicis univerſis virtutum virium augmenta roveniant, ſalutis janua peccatoribus pateat, & æreticæ pravitatis inſania deſtruatur. Conſideetis igitur, dilectiſſimi nobis, & vigili intuitione enſetis præfati ordinis firmiſſima fundamenta, luces inſignes, milites ſtrenuos, pugiles indeeſſos, ex quibus aliqui jam in ſupernam proecti patriam, in ſanctorum numero ſolemniter unt aſcripti, menſæ cæleſtis convivæ, & ſecuri eternæ patriæ profeſſores; & ideo talium non os degeneres, ſed legitimi filii & fideles imitaores eſſe debetis, ac indeſinenter eorum ſequi uta veſtigia, qui vobis tam clara, tam certa reigioſè & ordinatè vivendi relinquerunt exemola, & ordinem ipſum habentem in ſe perfectæ ulchritudinis decus divina & apoſtolicæ ſedis lementia tot gratiis dotatum, ſublimatum, donis z privilegiis roboratum immunem prorſus ab

A omni macula conſervare. Verum quia proni ſunt ab adoleſcentia ſenſus hominis ad malum, & indomitata caro de facili vergit in culpam, ſumma cum diligentia ſtudeatis, ut inveniatur in vobis religionis fervor, juſtitiæ zelus, judicii rectitudo, & in reſecandis vitiis correctionis vigeat diſciplina. In moribus veſtris humilitas prætioſa reſplendeat, pia devotio creſcat, obedientia ſancta complaceat, vera patientia perſeveret. Sitis in cunctis agendis unanimes, caritate concordes, pace tranquilli, & in hiis quæ regularis requirit honeſtas, coram Deo & hominibus or-
B dinati, ut etiam à ſpiritualibus nequitiis ſitis tuti, nec per otii deſidiam callidi hoſtis inſidiis pateatis, circa ſtudium doctrinæ ſacræ, per quod magnum obſequium, meritum & honorem ... ſitis aſſiduè vigiles, & attenti prædicationum frequentiæ, & confeſſionum audientiæ, ad quas eſtis ſpecialiter deputati, diligenter & ſollicitè inſiſtendo: & ſic vitam veſtram circa prædicta & alia honeſta ſeu licita occupetis, quod in vobis illicita locum habere non poſſint, totam in actore ſalutis, ſpei, & conſolationis veſtræ anchoram ſtatuentes. Porrò eccleſiarum prælatis
C quorum patrociniis & favoribus indigetis, tantam exhibeatis reverentiam & honorem, ſic ad eos vos humiliter habeatis, ſic ab ipſorum injuriis & diſplicentiis abſtineatis omnino, ut eorum gratiam & benevolentiam conſequi valeatis. Taliter enim vobis per vitæ meritum, & aliis proficere poteritis per exemplum. Taliter ſemina veſtra cum labore mittentes, reportabitis cum lætitia in cæleſtem aream manipulos glorioſos. Taliter vobis & proximis, ſicut veſtram condecet ſanctitatem, acquiretis gloriam perpetuæ claritatis. Nos autem quos licet immeritos ad apicem apoſtolicæ dignitatis, & curam univerſalis
D eccleſiæ, & diſpoſitio divina promovit, vos & ordinem ipſum cujus à juventute noſtra fuimus voluntarii, cujus alimentis fuimus temporibus multis tam in vita quàm in ſcientia & moribus educati, ſinceriſſima affectione diligimus, & intimæ caritatis viſceribus amplexamur, tanto propenſius intendentes veſtra ſalutifera commoda & ordinis incrementa gratiis apoſtolicis & favoribus proſequi, ac diligenti ſolertia procurare, quam citò facultas potior nobis cælitus eſt conceſſa: ita ut vos & ordo prædictus ſemper, domino tribuente, de bono proficiat in me-
E lius, & ubique terrarum tranquillò ſtatu & pacificè gaudeatis. Sane quia debilibus humeris noſtris ſummi apoſtolatus onus impoſitum, quod vires noſtras ſupra modum excedit, ſupportare niſi ſuffragante Dei gratia non valemus, caritatem veſtram de cujus meritis & virtute grandis nobis ineſt fiducia, rogamus & obſecramus in Domino Jeſu, quatenus devotas mentes paternis affectibus exhibentes, aſſiduis orationibus, oſtium divinæ clementiæ propulſemus, ut ſollicitudines noſtras & labores officii paſtoralis beneplacitis ſuis coaptare dignetur, & nobis ſua pietate concedere, ut gregem nobis credi-

tum,

(a) *Iſte dominus Benedictus prius dictus Nicolaus cardinalis epiſpus Hoſtienſis creatus eſt ſummus pontifex* XI. *calendas Novembris, conſecratus eſt* VI. *calendas Novembris in vigilia apoſtolorum Sionis & Iuda anno Domini* 1303. *Hic obiit nonis Iulii circa horam nonam anno Domini* 1304. *ſepultus in die ſequenti* VIII. *idus Iulii in eccleſia fratrum de Peruſio, ubi miraculis claruit evidentibus.*

tum, ſic in præſenti utiliter gubernemus, quod abſtrahatur à noxiis, & ad ſalutaria dirigatur, & in futuro nos cum eodem ſempiterna conſequi gaudia valeamus. Datum Laterani IV. idus Martii pontificatus noſtri anno primo.

Sabbato ſancto in vigilia Pentecoſtes quod fuit XVII. *calendas Junii anno Domini* 1304. *apud Tholoſam congregatis, & incluſis in conclavi juxta morem conſtitutionum electoribus magiſtris numero* XXXVI. *in tertio ſcrutinio electus eſt ab eiſdem canonice in magiſtrum ordinis frater* AYMERICUS PLACENTINUS, *natione Lombardus. Erat autem tunc lector Bononienſis electus in provincialem Graciæ, non tamen elector magiſtri, ſed præſens in conventu Tholoſano,* XXXVII. *annos in ordine habens. Legerat tam in philoſophicis quam in theologia* XXIV. *annis, ut ipſemet dixit ibidem, priorque fuerat Bononiæ. Erant autem inter electores provinciales* XIII. *hii videlicet qui ſequuntur. Hiſpaniæ frater* ÆGIDIUS DE RANOLHO. *Franciæ frater* RAYMUNDUS ROMANI *magiſter in theologia, Romanæ provinciæ frater* HUGO, *Teuthoniæ frater* ANTONIUS, *Poloniæ frater* LIPOLDUS, *provinciæ Provinciæ frater* JO. VIGOROSI, *Lombardiæ ſuperioris frater* GUIDO DE CONCHONATE, *provinciæ Tholoſanæ frater* GUILLELMUS PETRI *de Godino bacalario, Ungariæ frater* AYMERICUS, *Boëmiæ frater* ÆGIDIUS *qui fuerat provincialis annis* XXIV. *in duabus vicibus, Saxoniæ frater* AICHARDUS *magiſter in theologia, non tamen erat confirmatus in die electionis magiſtri, ſed die lunæ ſequenti fuit confirmatus in provincialem à magiſtro.*

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Tholoſam celebrati anno Domini M. CCC. IV.

1. IN capitulo de capitulo generali, ubi dicitur: Priori provinciali eunti ad capitulum generale, detur ſocius à definitoribus provincialis capituli, addatur: Qui in anno provincialium priore provinciali ſuo à dicto capitulo abſente debeat cum magiſtro & provincialibus diffinire. Talis autem ſemper in ſocium aſſignetur qui præcedenti anno non fuerit generalis capituli definitor. Qui ſi definierit, in definitorem generalis capituli eligi non valeat anno ſequenti. Dictus autem ſocius ubique in choro ſuæ provinciæ poſt provinciales omnes teneat locum ſuum.

2. Item, in capitulo de ſolemni celebratione capituli, ubi dicitur: Neceſſitate verò urgente, &c. in fine addatur & dicatur ſic: Quod ſi in eadem provincia commodè celebrari non valeat eodem anno generale capitulum, magiſter ordinis vel ejus vices gerens, ipſo mortuo vel amoto, dictum capitulum ad aliam provinciam mutare poterit, ſi expediens judicaverit, de conſilio diſcretorum.

3. Feria quinta infra octavam Trinitatis fiat feſtum totum duplex de Corpore Chriſti, ſicut ſummus pontifex ordinavit. Quod ſi dictum

A feſtum in tranſlatione beati Dominici ven contingat, ad ſequentem feriam transferatur.

4. Indigentiæ fratrum qui generalibus ſtud deputantur ſubvenire volentes, volumus & or namus, ut ſingulæ provinciæ debeant ſtuden bus, quos mittunt ad ſtudia generalia extra pr vinciam, annis ſingulis de veſtibus providere.

5. Item, diſtrictè injungimus prioribus eorum vicariis, ut cuilibet fratri indigenti, cundum judicium trium fratrum antiquioru de conventu, ſaltem de una veſte quolibet an ſtudeant providere: quod ſi non fecerint, p

B provinciales & eorum vicarios in pœnam à ſ officiis abſolvantur; quodque viſitatores an illius in hoc delinquentes provinciali capitu ſtudeant nunciare.

6. Item, cum ex ignorantia actorum tam g neralium quàm provincialium capitulorum de fectus multi proveniant, mandamus diſtric quod ſocii priorum provincialium & definitoru pro tempore portent acta generalis capituli a ſuas provincias integra; & ſocii priorum co ventualium ad ſuos conventus deferant acta ta generalis, quam provincialis capituli integra & ſubpriores conventuales ipſorum admonitio nes & ordinationes ſcribi faciant in quaterno a

C hoc deputato. Quod ſi infra duos menſes a ſuos provinciales vel conventus non portaverin ſeu miſerint, per triennium non poſſint in ſ cios provincialium ſeu priorum aſſumi.

7. Item, inhibemus diſtrictè ne ſubprior in ſocios eligantur; qui autem elegerint vel n minaverint deinceps ſint illo in tractatu eoru quæ ad capitulum ſunt mittenda omni voce pr vati, excepto illo conventu, in quo deberet g nerale vel provinciale capitulum celebrari.

8. Item, ordinamus & mandamus inviolab liter obſervari, quod magiſtri ſtudentium in ſt diis generalibus fiant per illos de quibus in pr

D cedenti capitulo extitit ordinatum: ita tame quod uno anno ſit de provincia in qua eſt ſt dium, alio verò de extraneis provinciis quibu cumque, qui per eos melior & ad id officiu magis idoneus fuerit judicatus.

9. Item, ordinationem de proviſione defin torum & ſociorum euntium ad capitulum gene rale factam in præcedenti capitulo confirma mus, & volumus quod ſollicitè obſervetur, ma dantes diſtrictè prioribus provincialibus, & e rum vicariis, ut definitoribus & electoribus an præſentis, de expenſis quas fecerunt ad capitu lum eundo & facient redeundo infra menſe poſtquam ad ſuas provincias redierint, ſati

E facere ſecundum ordinationem præcedentis ca pituli non obmittant.

10. Item, cum contra ordinationem præc dentis capituli generalis multum ſit relaxatu diſcurſus ad curiam, præcepit magiſter ordin in virtute obedientiæ & Spiritus-ſancti, de pro vincialium & definitorum conſilio, fratribus un verſis, quod nullus frater ſine magiſtri ordin expreſſa licentia ad curiam accedat.

11. Item, rogant priores provinciales & de finitores magiſtrum ordinis, quod fratres miſſ in provincia Græciæ & Terræ-Sanctæ de faci

Digitized by Google

non revocet, & miſſos per eaſdem provincias ad A ſtudia generalia nullo modo de dictis provinciis revocet, niſi per aliquos annos moram contraxerint in eiſdem.

12. Item, cum receperimus querimonias multas, quod priores ex levi cauſa ſe à ſuis capitulis provincialibus ſubtraxerint, injungimus prioribus, provincialibus & definitoribus capitulorum provincialium, ut taliter in hoc delinquentes puniant, quod deinceps ſine ſufficienti cauſa non audeant remanere.

13. Declaramus quod nullus poteſt dare licentiam veniendi ad capitulum generale, niſi magiſter ordinis, & provincialis in cujus provincia B fuerit capitulum celebrandum fratribus ſuæ provinciæ: & ideo magiſter ordinis inhibet, quod nullus provincialis, vel definitor, vel quicumque alius frater, quocumque prætextu det alicui licentiam ad generale capitulum veniendi: volens & ſtatuens, quod qui deinceps cum tali licentia venire auſi fuerint, incurrant pœnam quam incurrunt ſine licentia venientes.

14 Iſtæ ſunt pœnitentiæ. Denuntiamus fratres omnes qui ad præſens capitulum generale abſque licentia venerunt, ex ordinatione præcedentis immediatè generalis capituli per biennium omni voce privatos: quam ordinationem volu- C mus etiam ſequenti anno ſervari.

15. Item, cum multi definitores & electores ſe abſentaverint hoc anno à capitulo generali, imponimus cuilibet eorum quinque dies in pane & aqua, & diſtrictè injungimus quod indiſpenſabiliter faciant infra duos menſes poſtquam hæc pœnitentia ad eorum notitiam venerit.

16. Item, cum fratribus euntibus ad gentes per magiſtrum ordinis ſit conceſſum, quod poſſint aliquos fratres idoneos noſtri ordinis ad ſuam ſocietatem aſſumere, magiſter ordinis declarat provincias Græciæ & Terræ-ſanctæ quoad hoc inter ceteras provincias non includi, nec poſſe D deinceps aliquem fratrem de duabus dictis provinciis prætextu quarumcumque litterarum hactenus conceſſarum aſſumi.

17. Item, abſolvimus omnes prædicatores generales provinciæ Romanæ à capitulo Tudertino circa incluſivè in illa provincia inſtitutos.

18. Abſolvimus priores provinciales Romanæ provinciæ, Terræ-ſanctæ, Boëmiæ, & provinciæ Tholoſanæ, quia mittimus ipſum Pariſius pro magiſterio præſentandum.

19. Item, conventuales Lemovicenſem, Petragoricenſem, Ortheſienſem, Montis-Albani, & Sancti-Severi. Et volumus quod priores hoc anno E abſoluti in eiſdem provinciis vel conventibus iſto anno reſumi poſſint.

20. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro ſanctiſſimo patre noſtro domino BENEDICTO papa XI. & bono ſtatu univerſalis eccleſiæ, quilibet ſacerdos XII. miſſas, & quilibet conventus unam miſſam conventualem qualibet ſeptimana. Et poſt letaniam dicta oratione *Eccleſiæ*, dicatur oratio *Deus omnium fidelium paſtor, &c.* Item, pro venerabili patre fratre NICOLAO DE PRATO Hoſtienſi & Velletrenſi epiſcopo quilibet ſacerdos quatuor miſſas. Pro domino rege Franciæ & regina quatuor miſſas. Pro rege Angliæ & regina quatuor miſſas, &c. Iſta ſunt ſuffragia pro defunctis. Pro domino BONIFACIO papa VIII. hoc anno defuncto, quilibet ſacerdos tres miſſas. Pro venerabili Patre fratre BERNARDO de Juſico quondam magiſtro ordinis, hoc anno defuncto, quilibet ſacerdos unam miſſam, præter ſuffragia quæ ei ex conſtitutione debentur.

20. Denunciamus fratribus univerſis, quod tenentur ad ſuffragia pro fratre GUILLELMO DE MAGLISIL definitore Angliæ, in capitulo Biſuntino defuncto poſt ipſum capitulum, antequam ad conventum proprium perveniſſet, &c. Pro qualibet miſſa ſuperius poſita quilibet clericus non ſacerdos ſeptem pſalmos cum letania, & quilibet converſus centum *Pater noſter* cum totidem *Ave Maria* dicant. Letania more ſolito in profeſtis diebus, præterquam in diebus Rogationum, dicatur: & pro ſanctiſſimo patre noſtro ſummo pontifice collecta *Deus omnium fidelium paſtor & rector* dicatur poſt orationem *Eccleſiæ tuæ*.

21. Committimus magiſtro ordinis ordinationem ſtudii Pariſienſis & aliorum ſtudiorum generalium, ut ipſe de magiſtris & baccalariis ordinet & diſponat, prout utilitati & promotioni ſtudiorum viderit expedire.

22. Capitulum generale ſequens aſſignamus apud Januam in provincia Lombardiæ inferioris, ordinantes, quod definitores veniant ad locum capituli dominica infra octavam Aſcenſionis. Nullus autem alius, etiamſi licentiam habeat, locum capituli intret ante ſextam feriam vigiliam Pentecoſtes præcedentem.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

IN Chriſto ſibi cariſſimis fratribus univerſis ordinis fratrum Prædicatorum, frater AYMERICUS fratrum ejuſdem ordinis ſervus inutilis, ſalutem & ſinceram in Domino caritatem.

Altiſſimum providentiæ divinæ conſilium, cujus regimine totius intentio naturæ dirigitur, intra univerſalis eccleſiæ agrum pleniſſimum diverſorum ubertate fructuum redolentem ordinis noſtri plantarium ita diebus noviſſimis inſtituit, ut agricultor ille cæleſtis curam in ipſum præcipuam culturæ ſpecialis impenderet, ſuæ benedictionis illud rore perfunderet, & fœcundis aquis ſapientiæ de Libano fluentibus irrigaret. Inde eſt quod felix ille quantitate parvulus, virtute permaximus, ſurculis refuſis cælitus incrementis cito proficiens, fœcundam excrevit in vineam, cujus palmites in orbis terminos dilatentur, & fructus inebrians per manus patris Joſeph cæleſtis Regis calici miniſtretur. Sanctus autem ille vigil de cælo hujus tam ſpecioſi operis ſui curam non deferre........ Quamvis enim quandoque viſitationis ſuæ paterna correctione caſtiget, ipſe tamen totius conſolationis & miſericordiæ pater & dominus pallium gaudii pro ſpiritu mœroris inſtaurans, ſolem poſt antea procelloſis nubibus latitantem, reſti-

Digitized by Google

tuto tranquillitatis tempore, producit in lucem, in tantum ut nunc de fonte illo modico in flumen maximum excreſcente, radius ſolaris aſcenderit, qui totam Chriſti eccleſiam claritate ſanctitatis illuſtret, & paſtoralis officii diſcreta moderatione gubernet. Igitur, dilectiſſimi fratres, ut divinæ conſolationis filii uberibus ſancta exultatione gaudentes, ipſi Deo vos per pium mentis aſcenſum ſedula familiaritate conjungite, ut cuſtodem illum cæleſtem totis affectibus imitantes, ſancti zeli fervore ordinem veſtrum, quem ſpecialis dilectionis nutibus cæleſtis curia proſequitur, pro veſtræ facultatis viribus cuſtodite: ſic enim ſarcinam regiminis inſufficienti humero ſuperpoſitam portabo facilius, ſi cum diligentiæ veſtræ ſtudiis ſarcinam ipſam valeam communicato vobiſcum labore partiri. Vigeat inter vos uniformitas & concordia voluntatum, inardeſcente in cordibus veſtris divini & fraterni amoris igne ſalvifico ſancti flaminis inſpiratione ſuccenſo. In omnibus vos non degeneres filios, ſed imitatores benevolos ſanctorum patrum noſtri ordinis fundatorum inſtitutorum effectu bonorum operum exhibete, certamen Chriſti in præſenti ſtadio pugnate viriliter, ut militiæ ſuæ propoſito & inſigniis decorati, fortiterque in ejus acie dimicantes, coronam mereamini glorioſam. Prodeat bonus Chriſti odor ſanctæ veſtræ converſationis in publicum, quæ morum pulcritudine decorata, cujuſquam non offendat aſpectum, ſed ad ſequelam ſanctæ converſationis invitet. Sit ſermo veſter non levitate præceps, non riſibus diſſolutus, non multiloquio garrulus, non ſuperbus jactantia, quin potius ſententia gravis, reverentia timidus, temperantia placidus, humilitate gratus, providentia circumſpectus. Adſit vobis, fratres cariſſimi, ad eccleſiarum prælatos reverentia humilis, ad alios religioſos pax & concordia in vinculo caritatis. Refloreat in vobis gratæ obedientiæ promtitudo, fervor ſtudii, prædicationis exercitium, vitæ & morum honeſtas, ut quod prædicatis aliis, prius in vobis efficaciter comprobetis. Stabiliat vos in ſingulis fundamentum virtutum humilitas, qua dignitati & ætati pariter deferentes, illos prævenatis honore, quos nobis prælationis dignitas vel ætas ſenior anteponit. Reſplendeat in vobis patientiæ perſeverantia, virtutum omnium plenitudo, quibus velut armis fortiſſimis decenter ornati, vitiorum adverſantium jacula ſalubriter confutetis, agonem veſtrum in omnibus commendantes, ut ipſe cæleſtis cuſtos ſuper vos ſolerti cura pervigilet, ipſe vos cuſtodiat jugiter & defendat. Ceterum quia, ut dixeram, inſufficientem me ad onus magiſterii recognoſco, ut pote cujus imperfectum multorum defectuum aggregatione cauſatur, caritatem veſtram rogo & exhortor in Domino, quatenus pro me apud divinæ pietatis clementiam devote ordinis ſtudio inſiſtatis, ut ipſe ad ſuſtinendum tanti oneris ſarcinam, imbecillitatem noſtram ſuæ pietatis virtute confortet, inſufficientiam ſuppleat, & in ſalutari ſuo dirigat actum regiminis, & reddat ſuæ internæ gratiæ fructuoſum, ut tempore quo mihi regimen ordinis imminet, quod totum veſtris profectibus ex firmo propoſito interioris affectus expono, ſtatus ordinis, divina largiente clementia, ſpiritualibus incrementis ſemper in perfectius augeatur. Gratia Domini noſtri Jesu-Christi ſit ſemper cum omnibus vobis. Amen. Datum Toloſæ in capitulo generali anno Dom. M. CCC. IV.

ACTA CAPITULI GENERALIS Januæ celebrati anno Domini M. CCC. V.

1. Provincia Hiſpaniæ & Arragoniæ reuniantur, & reunimus eas, ita quod ſint una provincia, & provincia Hiſpaniæ nominetur, & teneat primum locum in choro dextro. Item, provincia Tholoſana Provinciæ reuniatur, quæ vocetur provincia Provinciæ, & teneat primum locum in choro ſiniſtro. Item, provincia Teutoniæ & Saxoniæ reuniantur, & ſint una provincia Teutoniæ, & in dextro choro teneat locum poſt provinciam Hiſpaniæ. Item, provincia Lombardiæ inferioris & ſuperioris reuniantur, & vocetur provincia Lombardiæ, & in ſiniſtro choro teneat locum poſt provinciam Provinciæ.

2. Quæcumque conſtitutio inveniatur repugnans conſtitutionibus inchoatis de reunione provinciarum, tollatur, deſtruatur.

3. Item, in capitulo de electione prioris provincialis, ubi dicitur: Vices prioris provincialis in omnibus obtineat, addatur: Idem dicimus ſi capitulum generale contingat ad aliam provinciam transferri, videlicet quod auctoritas vicariæ ad provinciam illius provinciæ cum capitulo transferatur.

4. Statuimus, ut ſi ante feſtum S. Michaëlis & reſurrectionis magiſter ordinis deceſſerit, vel ipſum amoveri contigerit, nihilominus vel per provinciales in anno provincialium, vel per definitores capitulum celebretur cum vicario ordinis ſi ſit præſens. Si autem vicarium aliquo caſu abeſſe contigerit; unus de ipſis definitoribus capituli ab aliis definitoribus, vel majori parte eorum in magiſtri vicarium aſſumatur, qui vices ejus obtineat ſecundum formam, quæ infra in capitulo de capitulo generali eſt expreſſa.

5. Item, in ordinario in rubrica de concomitantia feſtivitatum, ubi dicitur: Quando autem unum feſtum ſimplex poſt aliud ſimplex evenerit, poſt illud memoria fiat de primo feſto, addatur: Præterquam in octava beati Dominici, quæ habeat veſperas ſuas integras, & de ſequenti feſto memoria tantum fiat.

6. Item, fiat feſtum duplex de ſancto Vincentio.

7. Item, fiat feſtum trium lectionum de ſancto Alexio XVI. kalendas Auguſti, & magiſter curet de officio providere.

8. Ordinamus & diſtrictè injungimus, quod ſocii provincialium & definitorum pro tempore portent acta capituli generalis ad ſuas provincias integra; & ſocii priorum conventualium deferant ad ſuos conventus tam acta capituli generalis, quam provincialis integra, ſub pœna qua

in præcedenti capitulo extitit ordinatum: injungentes prioribus vel eorum vicariis, quod ipſa faciant in ſuis conventibus quater in anno legi.

9. Item, cùm ordinatio præcedentis generalis capituli circa ſtudentes generalium ſtudiorum de dandis veſtibus, à multis male fuerit obſervata, diſtrictè injungimus prioribus provincialibus & eorum vicariis univerſis, quod cuilibet ſtudenti miſſo extra provinciam ad generale ſtudium, provideant pro veſtibus, duos florenos cuilibet eorum annis ſingulis tranſmittendo. Ut autem tranſgreſſores ordinationis hujus puniri poſſint, condigne volumus quod ſtudentes, quibus juxta hujuſmodi ordinationem proviſum non fuerit, magiſtro denuncient ad ſequens generale capitulum.

10. Item, diſtrictè injungimus prioribus univerſis ac eorum vicariis, ut fratribus indigentibus de veſtibus provideant, ſecundum quod in præcedenti capitulo fuerat ordinatum, & ſuper hoc priores provinciales & viſitatores diligenter inquirant: & ſi priores vel eorum vicarii inventi fuerint negligentes, per capitulum provinciale abſolvantur in pœnam, & nihilominus eos præſenti ordinatione eligibilitate illo anno privamus, ſub eadem diſtrictione & pœna injungentes prioribus eiſdem atque vicariis, quod infirmis provideant de ſervitoribus & neceſſariis, ſecundum ſuarum infirmitatum exigentiam, & conventuum facultatem.

11. Item, volumus & ordinamus, quod definitores provincialis capituli ſcrutinia priorum conventualium nemini valeant revelare.

12. Item, ordinamus, quod quicumque fratres proceſſionaliter ad *Salve Regina* apertis januis, capuciis indutis, incedant propter ordinis honeſtatem. Idem fiat in aliis proceſſionibus quibuſcumque; in miſſis quoque conventualibus idem volumus obſervari.

13. Item, cùm circa ſtudia & ſtudentes cura & cautela ſit diligens adhibenda, ordinamus, quod nullus ad legendum logicalia mittatur, niſi prius audierit logicam novam duobus annis naturalia vero duobus, & per lectorem principalem & lectorem naturalium fuerit approbatus. Ad legendum vero naturalia nullus mittatur, niſi legerit ſententias, ubi commodè poterit obſervari, vel ſaltem ſententias duobus annis audierit, & in quæſtionum reſponſionibus & objectionibus teſtimonio principalis lectoris, curſoris ubi curſor fuerit, & magiſtri ſtudentium ad hoc fuerit judicatus. Nullus exponatur ad legendum ordinariè, niſi prius in aliquo particulari ſtudio ſententias audierit duobus annis, & duobus ad minus in aliquo ſtudio generali, ſi in provincia ſua fuerit; & ſic ad legendum ordinariè exponatur, ſi ſupradicto modo fuerit approbatus.

14. Item, ordinamus quod nullus rediens de aliquo ſtudio generali, Pariſienſi dumtaxat excepto, illo anno ponatur lector principalis, niſi prius reponatur per annum in ſtudio generali, ſi in ſua provincia fuerit, ut ex hoc de ſtudentium profectu certior notitia poſſit haberi, & per eos magis ſtudium ſuæ provinciæ vigorari. In ſtudiis vero ſententiarum nullus principalis lector po-

A natur, niſi de ſtudio Pariſienſi redierit, vel lectionem principalem vel ſententias in provincia ſua laudabiliter legerit. Et quia præmiſſa non poſſunt ſine ſtudio artium obſervari, volumus & ordinamus, quod omnes provinciæ ad providendum de naturarum ſtudiis teneantur.

15. Item, ordinamus de mittendis ad ſtudia primò, quod nullus ad ſtudium logicale mittatur, niſi ſaltem in ordine bene religioſe duobus annis fuerit converſatus, vel aliàs in ſæculo fuerit ætate provectus, & in logicalibus introductus. Ad naturarum vero ſtudium nullus mittatur, niſi logicam in ordine vel ſæculo ad minus tribus annis audierit, & in eis teſtimonio lectoris & B magiſtri fuerit ſufficienter inſtructus. Ad ſententias vero audiendas non mittantur, niſi per duos annos ad minus naturas audierint. In ſtudiis autem naturalibus & logicalibus repetantur diebus ſingulis, & ipſa ſingulis ſeptimanis ſtudentes magiſtro ſuo reddere teneantur, & eorum magiſter ſit ad audiendum obligatus. Nullus autem mittatur ad ſtudium generale, ſive in ſua provincia, ſive extra, niſi ordine præmiſſo, in logicalibus & naturalibus ſufficienter profecerit, & ſaltem duobus annis in aliquo particulari ſtudio ſententias audierit, & teſtimonio lectoris & curſoris & magiſtri ſtudentium de eo ſpes multum probabilis habeatur, quod ad lectoris officium C idoneus ſit futurus. In ipſis vero ſtudiis generalibus magiſter ſtudentium ſemel ad partem, niſi legitimum impedimentum occurrat, diſputet omni ſeptimana per totum annum. Ipſi autem principales lectores, ſaltem uſque ad feſtum S. Johannis, ſuum continuare ſtudium teneantur. Communes autem fratres ſingulis diebus ad ſcholas veniant, ibi lectiones audiant, aliàs illa die à vino vel à pittantia ſine diſpenſatione abſtineant, ſi eos ſine cauſa rationabili & licentia ſpeciali prioris vel ejus vicarii deeſſe contigerit. Priores autem qui has pœnas non fecerint obſervari, ad eaſdem faciendas obligentur; aliter viſitatorum teſtimonio in capitulo provinciali D contra eos acriter procedatur. Inſuper qui in actibus ſcholaſticis inventi fuerint notabiliter negligentes, ſeu inſufficientes, per priorem provincialem à ſtudiis abſolvantur, & in aliis officiis occupentur.

16. Volumus autem & ordinamus, quod in uno conventu non ſit, niſi unus lector principalis, & in locis ubi duo lectores conſueverunt poni, curſor ſententiarum loco alterius aſſignetur. Et ut hæc omnia firmiter obſerventur, volumus & injungimus, quod viſitatores ſingulis annis teneantur de hiis qui ad legendum logica- E lia, naturas, & ſententias, & ad mittendum ad ſtudia generalia apti fuerint, diligenter inquirere; & lectores à quibus audierint, necnon & magiſtri ſtudentium ab eis in eorum conſcientiis requiſiti teneantur fidele teſtimonium perhibere. Priores autem provinciales eadem diſcretione teneantur ſecundùm teſtimonia ſic recepta de ſtudiis & ſtudentibus fideliter providere.

17. Item, volumus, & ordinamus, quod ad ſtudia generalia aſſignata provinciis *Ungariæ*, *Poloniæ*, *Bononiæ* ſtudens aliquis extraneus non

mittatur, donec per magiſtrum ordinis & generale capitulum aliter fuerit ordinatum.

18. Volumus autem & ordinamus quod ſtudentes naturalibus & logicalibus non teneantur ire ad ſcholas principalis lectoris, niſi quando diſputat.

19. Abſolvimus hos priores fratrem Marciſinum priorem Briſienſem, fratrem Bartholomeum priorem Papienſem, fratrem Fortinum priorem Novarienſem. Eſt hoc in pœnam, quia non dederunt iſto anno veſtes fratribus indigentibus ſecundùm ordinationem præcedentis capituli generalis.

20. Denuntiamus omnes fratres qui ſine licentia ad præſens generale capitulum venerint, ex ordinatione præcedentis immediatè generalis capituli omni voce privatos per biennium: quam ordinationem volumus & ſequenti anno obſervari.

21. Abſolvimus priores provinciales Lombardiæ ſuperioris & Poloniæ. Item, conventuales Mediolanenſem, Tredonenſem, &c. Volumus autem quod priores hoc anno abſoluti, in eiſdem conventibus vel provinciis ad eadem officia reſumi non poſſint.

22. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro ſanctiſſimo patre ac domino ſummo pontifice & bono ſtatu Eccleſiæ univerſalis quilibet ſacerdos ſex miſſas, & quilibet conventus unam de beata Virgine. Pro venerabilibus cardinalibus domino Nicolao Hoſtienſi & Velletrenſi epiſcopo, & domino Galtero fratribus noſtris, quilibet ſacerdos quatuor miſſas, &c. Iſta ſunt ſuffragia pro defunctis. Pro ſanctiſſimo patre domino Benedicto ſummo pontifice quilibet ſacerdos ſex miſſas, & quilibet conventus totum officium defunctorum, & miſſam ſolemniter in conventu, &c.

23. Letania in quadrageſima & in vigiliis ab Eccleſia inſtitutis intus & extra ab omnibus fratribus dicatur, & fiat memoria de beata Virgine in veſperis & matutinis, ſicut in capitulo extitit ordinatum.

24. Sequens generale capitulum aſſignamus Pariſius in provincia Franciæ, ordinantes quod diffinitores ad locum capituli veniant, dominica infra octavam Aſcenſionis Domini. Nullus autem alius, ſi licentiam habeat, locum capituli intret ante ſextam feriam vigiliam Pentecoſtes præcedentem.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

IN Dei Filio ſibi cariſſimis prioribus, ſupprioribus, & fratribus univerſis ordinis fratrum Prædicatorum frater Aymericus fratrum ejuſdem ordinis magiſter licet indignus ſalutem in eo qui fidelium mentes unius efficit voluntatis.

Mundi curriculo hora noviſſima tendente concito ad occaſum, Verbum Patris, fons ſapientiæ in excelſis ordinem Prædicatorum in firmamento eccleſiæ conſtituit: qui diffundens clarius lumen ſuum, erroris tenebras diſſipat ſalutaribus documentis, & refrigeſcente caritate in cordibus plurimorum accendit, exempla tribuens ſanctitatis. Hic eſt enim fons in medio paradiſi, & lignum vitæ pulcrum viſui ad veſcendum ſuavè, cujus aqua doctrinæ in ſalutem effunditur populorum, & fructus reficit animas pereuntium, in peccatis à deviis revocans, & ſtatuens in viam, donec perveniatur ad patriam claritatis æternæ. Hic eſt hortus concluſus, quem cæleſtis agricola defendit virtutis vallo, ut pomorum fructum ex eo colligat abundanter. Hoc eſt tabernaculum quod Deus fixit, & non homo, vernalis nitor, fervor eſtivus, & fertilitas autumnalis. Huic autem altiſſimum divinæ providentiæ conſilium patris, qui magiſtros præfecit, qui falce diſciplinæ fructeta vitiorum diligentius amputarent, & gregem ſibi commiſſum paverent in paſcuis devotionis ſanctæ, conſolationis divinæ, & exhortationis ſollicitæ, ne in tentationis paratos laqueos incidamus. Igitur, dilectiſſimi mihi fratres, prædeceſſorum meorum volens quantum poſſum veſtigia imitari, ſuadeo veſtræ diligentiæ, ut in campo præſentis certaminis, in quo non de adipiſcendis tranſitoriis, non de fovendis corporibus agitur, ſeu de eorum præeminentia, vel de culmine dignitatum, ſed potius de meritis animarum, induatis dominicam armaturam, qua non ſolùm extinguere omnia tela nequiſſimi valeatis; verum etiam de adverſario illo quærente quem devoret glorioſius triumphare. Decet quidem magna magnificis inſudare conatibus, cùm remiſſa manus non pariat divitias, ſed potius egeſtatem, & ideo unuſquiſque cum David proficiens, major eſſe ſtudeat ſemetipſo, & ſua lucta ſequentes diſcutiat, ac examinet diligenter, ſi humilior ſolito, ſi ad obediendum ſit promtior, ſi ad zelum religionis ferventior, ſi ad caritatis obſequia, & ad cetera quæ ſuorum votorum ſalutaris relinquit profeſſio ferventior, atque frequenter de ſcripturarum plenitudine verbum bonum quibus propinatis verbum, præponatis exemplum. Nam rationis ordo expoſtulat, ut prius debeamus facere quam docere. Pax ſervetur in vobis, indiſſolubile vinculum caritatis, ut ille cujus in pace factus eſſe locus deſcribitur, pacificam in veſtris cordibus ſibi eligat, immò potius conſtruat manſionem. Prius ad limam ſermo veſter veniat, quam ad linguam, & ad verba inania ſeu mordacia, vel etiam diſſoluta, ora veſtra divinis eloquiis conſecrata minimè relaxentur. Cella vobis placeat, quæ à mundi ſtrepitu celat, & vos proximos cælo facit. Porrò ad prælatos eccleſiarum, quos reddit amplior dignitas digniores, dignam reverentiam exhibete, ab eorum offenſis diligentiſſimè abſtinentes. Inter hæc, quæſo, mei fideliter pro vobis & utinam utiliter laborantis jugem habeatis memoriam apud Deum, ſuffragia à generali capitulo impoſita & injuncta, & alias orationes, & miſſas celerius, & devotius perſolvatis. Datum Januæ anno Domini M. CCC. V. in noſtro capitulo generali.

Digitized by Google

ACTA CAPITULI GENERALIS Pariſius celebrati anno Domini M. CCC. VI.

1. SI inter feſtum ſancti Michaëlis & feſtum Reſurrectionis deceſſerit magiſter, vel amoveri contigerit, ipſius obitus vel amotio nihilominus nuncietur, & ſuperſedeatur illo anno à capitulo generali. Si autem ipſo feſto Reſurrectionis; vel poſt uſque ad tertiam feriam poſt feſtum Trinitatis excluſivè magiſtrum mori vel amoveri contigerit, illo anno per definitores in anno definitorum, vel provinciales in anno provincialium, celebretur cum vicario ordinis, ſi ſit præſens. Si autem vicarium aliquo caſu abeſſe contigerit, unus ex definitoribus præſentis capituli, vel provincialibus, vel à majori parte eorum in vicarium ordinis aſſumatur, qui vices magiſtri obtineat ſecundùm formam quæ infra in capitulo de capitulo generali eſt expreſſa.

2. Item, in capitulo de apoſtatis in fine addatur: Quicumque litteras magiſtri ordinis, vel priorum provincialium, vel ſigilla eorumdem falſaverint, eamdem excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto.

3. Item, per annum totum fiat memoria de beata Virgine in veſperis per antiphonam *Regali ex progenie*, verſum, *ora pro nobis*, collectam *Protege*. In matutinis verò per antiphonam *Sub tuum*; verſum *Poſt partum* & orationem prædictam ante memoriam quæ de beato Dominico fieri conſuevit, & infra octavas, exceptis diebus quibus ſecundùm ordinarium de ea feſtum, vel memoria ſunt agenda.

4. Ordinamus & volumus, quod nullus lector ſine licentia magiſtri vel prioris provincialis, vel ejus vicarii, aut definitorum de quolibet audeat diſputare, niſi ubi fratrum vel ſæcularium viget ſtudium generale.

5. Item, cùm circa ſtudium ſit cura diligens adhibenda, mandamus quod ordinationes de ſtudiis, & proviſione facienda ſtudentibus, & duobus lectoribus non ponendis in uno conventu, necnon de dandis veſtibus & procurandis infirmis, factæ in capitulo Januæ celebrato, in ſuo vigore permaneant, & ſub pœnis inſertis ibidem cum exacta diligentia obſerventur; hoc excepto, quod ſtudentes tam artium, quam naturalium, teneantur ire ad ſcholas theologiæ, niſi in diverſis conventibus & provinciis extiterit hactenus obſervatum.

6. Item, quia circa profectum juvenum ſtudentium eſt ſollicite vigilandum, ut ipſi tanto amplius in ſcientia & religione proficiant, quanto eis ſubtracta fuerit materia diſcurrendi, volumus & mandamus, quod ſtudentes hujuſmodi à conventibus, quibus pro ſtudio aſſignati fuerint, non recedant, ſine cauſa neceſſaria, & urgente ac expreſſa licentia, donec in provinciæ capitulo de eis fuerit aliter ordinatum.

7. Item, cùm ex diverſitate cantus multa deformitas appareat, quod quidem regulæ noſtræ manifeſtius repugnat, diſtrictè inhibemus, A ne in conventibus noſtris in choro cantetur quidpiam vel legatur, niſi quod legendum fuerit, vel cantandum ſecundùm noſtri ordinis inſtituta.

8. Item, cùm ex* ordinato habitu converſorum multa in diverſis provinciis ſint meritò puniend a, diſtrictè mandamus prioribus ac eorum vicariis univerſis, & maxime Theotoniæ & Saxoniæ, de quibus ſuper hoc magnam querelam recepimus & clamorem, quod uſque ad feſtum inſtans purificationis ſecundùm conſtitutionis tenorem corrigi & reformari faciant cum effectu: alioquin abſque diſpenſatione omni, tam priores, B quàm eorum vicarii, duobus diebus jejunent in pane & aqua in ſingulis ſeptimanis quouſque prædicta duxerint corrigenda.

* f. inordinato.

9. Item, cùm in diverſis provinciis ſint prædicatores generales in nimis notabili numero inſtituti, mandamus & imponimus prioribus provincialibus & definitoribus capitulorum provincialium hujus anni, quod in iſto anno prædicatores non faciant generales. Teneantur autem iidem provinciales vel eorum ſocii numerum generalium prædicatorum de ſuis provinciis deferre ad ſequens capitulum generale.

10. Item, cùm, ſicut intelligimus ex diverſa- C rum provinciarum querelis, ſint gravati . . . . hujuſmodi collectas de cetero fieri prohibemus. Ut tamen neceſſitati tam ſtudentium quàm aliorum negotiorum, quæ provincialatus incumbunt officio, poſſit commodius provideri, concedit magiſter ordinis de definitorum conſilio & aſſenſu, quod ad provinciales ſingulos in ſuis provinciis cujuſlibet fratris decedentis unum volumen melius pertineat, ipſo facto, de quibus receptis & expenſis teneantur in ſuis provincialibus capitulis reddere rationem, *niſi aliquis* caſus nimis novus & urgens emerſerit in aliqua provincia, propter quam proviſionem ampliorem fieri neceſſario oporteret.

D 11. Præcipit magiſter ordinis de definitorum conſilio & aſſenſu fratribus univerſis, quod nullus frater vadat ad curiam Romanam, ſine ſua licentia ſpeciali: poterit tamen provincialis quilibet duos fratres de ſua provincia mittere ad dictam curiam, pro negotiis ſuæ provinciæ procurandis.

12. Item, cùm prælatorum crebrius indigeamus gratia & favore, volumus & injungimus fratribus univerſis, quod tam ad prælatos quàm ad rectores eccleſiarum ſe habeant reverenter, cavendo ſummo opere ab hiis quæ ipſis poſſent turbationis & diſplicentiæ materiam miniſtrare. E Provinciales autem ſeu eorum vicarii aut viſitatores puniant, ſi quos invenerint contrarium facientes.

13. Abſolvimus priores provinciales Franciæ, Angliæ, Lombardiæ inferioris, Siciliæ: conventuales Metenſem, Virdunenſem, &c. & hii priores hoc anno abſoluti in eiſdem provinciis & conventibus nullatenus reſumantur. Facimus & inſtituimus in provincia Lombardiæ inferioris vicarium fratrem priorem Ariminenſem, qui in dicta provincia vices prioris provincialis obtineat, donec prior provincialis ſit ibi electus & confirma-

Digitized by Google

tus, & in provincia extiterit præſens.

14. Denuntiamus omnes fratres, qui ad præſens generale capitulum abſque licentia venerunt, ex ordinatione immediatè præcedentis generalis capituli per biennium omni voce privatos: quam ordinationem volumus ſequenti anno firmiter obſervari.

15. Item, omnibus prioribus conventualibus, qui ſuis neglexerunt provinciæ ſtudentibus providere juxta ordinationem capituli præcedentis, injungimus tres dies in pane & aqua, & tres miſſas.

16. Item, fratribus conventus Bituricenſis qui ſcripſerunt conventui Auraicati, ne reciperetur novitius nobilis & etiam generoſus in favorem ſæcularium perſonarum, injungimus tres dies in pane & aqua, & totidem diſciplinas.

17. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro ſanctiſſimo ac domino noſtro ſummo pontifice & bono ſtatu univerſalis Eccleſiæ, quilibet ſacerdos ſeptem miſſas, & quilibet conventus unam de beata Virgine. Pro venerabilibus patribus cardinalibus, domino NICOLAO Hoſtienſi & Velletrenſi epiſcopo, domino THOMA tituli ſanctæ Sabinæ preſbytero cardinali, & domino NICOLAO tituli Euſebii preſbytero cardinali quilibet ſacerdos quatuor miſſas, & quilibet conventus unam de beato Dominico, &c. Iſta ſunt ſuffragia pro defunctis. Pro venerabilibus patribus domino GALTERO ordinis noſtri & domino MATHÆO Rubeo cardinalibus, quilibet ſacerdos tres miſſas. Pro domino PHILIPPO quondam rege Franciæ, domina MARGARETA matre ejuſdem, pro domina JOHANNA regina Franciæ quilibet ſacerdos tres miſſas. Pro domino JOHANNE & HUGONE quondam Jeruſalem & Cypri regibus quilibet ſacerdos duas miſſas, &c. Pro fratribus noſtris & ſororibus, parentibus & familiaribus benefactoribus & receptis ad beneficia ordinis per litteras, quilibet ſacerdos tres miſſas. Pro qualibet miſſa ſuperius poſita quilibet clericus non ſacerdos ſeptem pſalmos cum letania, & quilibet converſus centum *Pater noſter* cum totidem *Ave Maria*.

18. Letania in profeſtis diebus, XL. cum pſalmis, verſiculis & orationibus conſuetis ab omnibus, tam intus quàm extra, dicatur, & fiat memoria de beata Virgine in veſperis & matutinis ſecundùm modum qui in inchoatione ſuperius continetur.

19. Sciant fratres quod ſocius definitoris Ungariæ vadens ad capitulum præteritum mortuus eſt in via.

20. Sequens generale capitulum in Argentina in provincia Theutoniæ aſſignamus, ordinantes quod provinciales ad locum capituli dominica infra octavam Aſcenſionis Domini veniant. Nullus autem alius, etſi licentiam habeat, locum intret capituli, aut ſe in monaſteriis recipiat vel pernoctet ante, ſextam feriam Pentecoſten præcedentem.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

1. IN Dei Filio cariſſimis prioribus, ſubprioribus, & fratribus univerſis ordinis Prædicatorum magiſter indignus ſalutem & coronam cæleſtis regni percipere poſt laborem.

Auſus temerarius primi parentis, quo divini mandati tranſgreſſionem temerariè attentavit, quaſi de corrupta radice corruptionis fluenta in poſteros derivavit: ita ut filii iræ naſcantur univerſi, & ſenſus & cogitatio hominis prona à ſua adoleſcentia ſint in malum: propter quod noſtra conditio ex vitioſa origine propagata crebris monitis noſcitur indigere, quibus abſtrahatur à noxiis & ad ſalutaria dirigatur. Igitur dilectiſſimi fratres, internis luminibus conſideretis attente quod divina miſeratio de mundi tenacibus manibus, & funiculis vanitatis miſericorditer nos eduxit, operarios in meſſem ſuam miſit, ac novos vinitores vineæ ſuæ deputavit, ſpem mercedis ſtatuit, & denarium repromiſit, quem eſtis pro laboribus operum finaliter recepturi. Unde quicumque poteſt, ſervi Dei, inſtantiſſimè operetur, & totum reputet otioſum, quod ſanctæ non impenditur actioni. Illuc quoque veſtræ mentis intentio feratur, & declinatis deviis, per juſtitiæ ſemitas dirigatis indefeſſa ſollicitudine greſſus veſtros. Et cum mandata cæleſtia impleveritis, gratia miſerantis, quæ prævenit & ſubſequitur univerſa, vos ſervos inutiles reputetis, tanto incrementis prioribus attollendos, quantò humilitatis radicem in terra cordis humilis defixeritis firmiorem. Gloriam noſtram ſectari ſollicitè ſatagatis, quam afficiat teſtimonium conſcientiæ firmioris. Et evacuetis quidquid inanis gaudii generare poſſent veſtra opera ſtudioſa cum omnes actus deficiant à mercede, quos cæleſtis retributio non compenſat. Ad hoc enim ordo noſter noſcitur eſſe inſtitutus, ut defendatur ſinceritas fidei orthodoxæ, malè credentium converſio procuretur, ac ut alios quoſcumque inducere ad fructus pœnitentiæ laboremus, propriæ ſaluti oportet intendere intentius animarum, ad paſtorem æternum ovem reducere errabundam, & prædam fidelium de faucibus eruere crudelius devorantis, & ut in poſterum officium valeamus commodè exercere, debemus propenſius intendere ſtudio lectionum, quæ docent & prædicant ſcientiam pietatis, & de fluentis ſacrarum ſcripturarum haurire quod abundè devotis auditoribus ſubminiſtrent. Quærat quilibet diſcere quos inſtruere quoſque . . . . nec tunc expectet ſcire, cum cogitur alios edocere. Porrò cariſſimi, cum omnibus habete pacem & concordiam unitatis, quam Dominus JESUS-CHRISTUS in patris potentias ingreſſurus, ſuis diſcipulis dereliquit, & cujuſlibet defenſionis & diviſionis . . . . . elongatis, in domo Domini cum jucunditate cordium habitare, id ipſum omnes diſcite, & ambulantes cum conſenſu, & in mutuo beneplacito in eadem. Vigeat in nobis profeſſæ paupertatis amor, caritatis fervor, compoſitio morum, obedientiæ promtitudo, obſervantiarum regularium diſci-

plina, & exempla ædificatoria ſanctitatis, ut odoris bonæ famæ noſtræ ſparſa dulcedine, & terrigenæ Dominum cæli glorificent in miniſtris, & ad normam aſpicientes noſtræ gratiæ & virtutis, à ſuis defectibus corrigantur, ac in bono proficiant continuis incrementis. Ceterum ſermo noſter ſit rarus, ſit cautus, ſit humilis & modeſtus, & unuſquiſque linguam in lubrico poſitam, ne lubricum in verba inania & diſſoluta ſeu detractoria, per quæ deædificatio multa & utilitas nulla audienti procuratur, fræno ſilentii ſtudeat infrænare. Prælatos verò eccleſiarum revereamini ſicut patres, quos auctoritas ac ſtatus ſublimior honore & reverentia reddit dignos. Mei quoque memoriam habere velitis in veſtris orationibus apud Deum implorantes divinæ gratiæ largitatem, ut tempore mei regiminis ordo noſter numero & meritò augeatur. Gratia Domini noſtri Jesu-Christi ſit cum omnibus vobis, amen. Datum Pariſiis anno Domini m. ccc. vi. in capitulo generali.

ACTA CAPITULI GENERALIS Argentinæ celebrati anno Domini Domini m. ccc. vii.

1. Ad ſubtrahendam ſtudentibus evagandi materiam, ac diſcurſus inutiles compeſcendos, ordinamus & volumus, quod priores vel eorum vicarii fratres quibuſcumque ſtudiis deputatos extra terminos ſuorum conventuum licentiare non poſſint, ſine provincialis vel ſui vicarii licentia ſpeciali, niſi per gratiam infirmitate partium, vel eorum morte, vel ad vitandum grave ſcandalum ordinis, vel pro evidenti utilitate conventus.

2. Item, ordinamus, & volumus, quod vicariis qui per provinciales mittuntur ad conventus aliquos viſitandos, breve tempus & auctoritas limitetur.

3. Item, declaramus quod vicarii magiſtri vel provincialium, de viſitandis vel ordinandis monaſteriis ſororum ordinis ſe nullatenus intromittere poſſint, niſi in eorum litteris ſpecialiter ſit expreſſum.

4. Item, cùm à nonnullis provinciis recipimus querelas, quod plures priores in conventibus aliquibus confirmati dantur nimis de facili, quando à conventibus aliis poſtulantur, auctoritate præſentium diſtrictius inhibemus, ne fiat niſi raro & ex cauſa rationabili plurimum & urgente.

5. Item, inhibemus prioribus conventualibus, ſubprioribus, ac vicariis eorumdem, ut nullum fratrem profeſſum ad aliquem alium licentient ordinem. Si verò contrarium fecerint; ſi priores aut ſubpriores, ipſo facto ſint à ſuis officiis abſoluti vicarii, aut per biennium voce privati.

6. Item, magiſter ordinis de voluntate & aſſenſu provincialium interdicit fratribus prioribus conventualibus ac vicariis eorum, ac fratribus univerſis, ne ad ordinem recipiant aliquem profeſſum in religione Heremitarum qui dicuntur ſancti Auguſtini, & ſancti Guillelmi, Ciſterc- A ienſium, Carmelitarum, Humiliatorum, Servorum, ſive fratrum beatæ Virginis, ſeu cujuſcumque ordinis, ſine ipſius magiſtri ordinis licentia, vel ſui vicarii. Canonicorum autem regularium, vel monachorum nigrorum abſque provincialis licentia ſpeciali. Si qui verò contrarium fecerint, ipſo facto ſint a ſuis officiis abſoluti. Ceteri verò fratres per triennium voce privati.

7. Item, cùm circa infirmos, & veſtibus indigentes querelæ quamplures ad generalia & provincialia capitula deferantur, mandamus diſtrictè ordinationem factam in Januenſi capitulo inviolabiliter obſervari. Imponit autem magiſter ordinis provincialibus ſingulis, quod in ſuis B provincialibus capitulis modum certum quærant & ſervent, per quem poſſit infirmis utilius & commodius provideri.

8. Item, ad vitandum exceſſum prædicatorum generalium, auctoritate præſentium inhibemus, ut in provinciis ubi prædicatores generales excedunt conventuum numerum, non fiant anno præſenti.

9. Item, cùm ex cauſis litigioſis aſſumtis crebra ſint ſecuta diſpendia, inhibemus diſtrictè, prioribus ac eorum vicariis ac fratribus univerſis, C ut novas cauſas non inchoent, abſque magiſtri vel ſuorum provincialium licentia ſpeciali.

10. Item, Abſolvimus provinciales *Boemiæ*, Terræ-ſanctæ, priores conventuales Argentinenſem, Bucis, Ducis, Cremenſem, Francfordenſem, Herbipolenſem, Lovanienſem, Roturlenſem, Spirenſem, Culmenenſem, Varmacienſem, Viburgenſem, Viceburgenſem. Et ordinamus quod priores iſto anno abſoluti in eiſdem conventibus vel provinciis nullatenus reſumantur.

11. Item, cùm ſecundùm acta præteriti capituli generalis numerus prædicatorum genera- D lium ad præſens capitulum ſit delatus, invenimus in provincia Ungariæ numerum notabilem in eiſdem: de ipſa provincia omnes abſolvimus, excepto fratre Aymerico nunc provinciali, & aliis qui in eadem provincia provinciales fuerunt. Mandamus inſuper quod ſecundùm numerum conventuum provinciales & definitores inſtituant.

12. Item, cùm provincialis Daciæ & definitores in ſuo provinciali capitulo omnes prædicatores generales abſolverunt contra generalem conſuetudinem ordinis approbatam, cuilibet definitorum imponimus tres dies in pane & aqua. E Et abſolvimus omnes alios per eoſdem in eodem capitulo ſubſtitutos.

13. Item, priores Auguſtenſem & Ulmenſem in pœnam abſolvimus, qui in proviſione fratrum indigentium in veſtibus inventi ſunt negligentes.

14. Item, denuntiamus omnes fratres qui ad præſens generale capitulum abſque licentia venerunt, ex ordinatione duorum præcedentium capitulorum, per biennium omni voce privatos: quam ordinationem ſequenti anno volumus obſervari. Idem dicimus de hiis qui de ſuis conventibus receſſerunt animo ad capitulum veniendi.

15.

Digitized by Google

15. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro ſanctiſſimo patre ac domino noſtro ſummo pontifice & bono ſtatu univerſalis Eccleſiæ quilibet ſacerdos ſeptem miſſas, & quilibet conventus unam de beata Virgine. Pro venerabilibus patribus ac dominis cardinalibus Hoſtienſi ac Velletrenſi epiſcopo, domino THOMA ſanctæ Sabinæ preſbytero cardinali, quilibet ſacerdos quatuor miſſas, & quilibet conventus unam de beato Dominico, &c. Pro ſororibus noſtris de Argentina, & Columbario, de Pruliano, de Ponte-mundi, de Radulpho & aliis quilibet ſacerdos unam miſſam. Pro fratribus noſtris & bono ſtatu ordinis quilibet ſacerdos tres miſſas. Pro fratribus noſtris, ſororibus, familiaribus, parentibus fratrum, benefactoribus & receptis per litteras magiſtri ad beneficia ordinis, quilibet ſacerdos tres miſſas. Pro qualibet miſſa ſuperius poſita quilibet clericus non ſacerdos ſeptem pſalmos cum letania, & quilibet converſus centum *Pater noſter* cum totidem *Ave Maria* dicant.

16. Item, letania in profeſtis, diebus quadrageſimæ ab omnibus intus & extra dicatur cum verſiculis & orationibus conſuetis, & fiat memoria de beata Virgine in veſperis & matutinis ſecundùm modum qui in approbatione ſuperius poſita continetur.

17. Sequens generale capitulum aſſignamus apud Paduam in provincia Lombardiæ inferioris, ordinantes quod definitores anni futuri dominica infra octavam Aſcenſionis veniant. Nullus autem alius, etiamſi licentiam habeat, locum capituli intret ante ſextam feriam vigiliam Pentecoſtes præcedentem.

18. Cùm multa digna examinatione & correctione audiverimus de provincia Boemiæ, ſtatuimus & ordinamus fratrem AYCARDUM provincialem Saxoniæ noſtrum vicarium generalem in noſtra provincia Boemiæ, dantes illi plenariam poteſtatem tam in capite quàm in membris in omnibus & ſingulis, etiamſi de hiis oporteret facere mentionem ſpecialem, ut ipſe ordinet & diſponat ſecundùm quod ſibi videbitur expedire.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

IN Dei Filio ſibi cariſſimis prioribus, ſubprioribus, ac fratribus univerſis ordinis Prædicatorum frater AYMERICUS fratrum ejuſdem ordinis magiſter licet indignus ſalutem, & continuatis profectibus in vitam proficere ſempiternam.

Ut viam cæleſtium mandatorum tamquam curſores agiles in infimis non detenti commodius tranſcurrere valeatis, & tamquam Chriſti pugiles bello indicto vitiis & de adverſario quærente quem devoret glorioſius triumphare, ad ulteriorem gratiam & viciniora ſaluti cura ſuſcepti officii me compellit, vos gratiæ filios replicatis monitis & ſermonibus annis ſingulis invitare. Ecce, fratres cariſſimi, in primis debetis libra juſti judicii vos metiri, ut ſciatis in quo deficitis vel potius quod deſit in vobis, ... novis largientibus per momenta temporum quotidie innovantur. Et ſic nullius erit remiſſa ma- A nus, nec genua diſſoluta, ſed potius tantorum donorum reſpectibus excitati, ſatagetis vitæ curſum ſtudioſis operibus terminare. Ceterum abſtracti à mundi voragine curioſa, & cæleſtibus inhiantes, unam petatis à domino cæleſtem patriam, ad quam creati eſtis ; & hanc ſolicitè requiratis, & quidquid cogitatis, loquimini, & agitis, ad illam obtinendam ex intentionis rectitudine quæ deorſum cernuntur vobis deſipiant, & ſapiant quæ ſunt ſurſum, & veſtræ mentis intentio quo glorioſus actor ingreſſus eſt ſemper intendat, & ibi præciſis tumultibus exterioribus conquieſcat, ut quo ſinceræ fidei greſſu B pergit, converſatione valeat pervenire. Jam in hac peregrinatione nihil libeat, niſi quod in perfectorum viam dirigat, trahat, & pertrahat ad ſuperna, & velut modo mortui diſſolvi & eſſe cum Chriſto totis viribus affectetis. Refloreat autem in nobis religionis zelus, & actus & mores patrum, qui nos præceſſerunt ſemper in cordibus noſtris reviviſcant, ut & defuncti parentes mortui non dicantur ; qui ſuæ vitæ opera in poſteritatis filiis reliquerunt. Non torpeat ingenium docile ſtudiis ferventibus & ferventioribus coaptandum, ſed aſſiduè legat & cogitet de ſcriptis, cum de talentis ceſſis erigi debeat ratio C diſtrictior cum uſuris, & excuſatus non fuerit ille ſervus qui talentum ſibi creditum in ſudario reſervavit. Aſſit vobis, dilectiſſimi fratres, obedientia promtior ordinationes præſidentium impletura, quia non ſunt mandata gravia, quæ levigat æternorum retributio præmiorum. Vigeat in vobis evangelicæ paupertatis amor, quam rex cælorum in mundum veniens prædicavit, & uſque ad extremam horam nobis exemplum relinquens ſervare voluit in ſeipſo. Hiis verò adjiciatur ſinceritas mentis, orationum inſtantia, compoſitio morum, prædicationis fervor, & obſequia mutua caritatis, nihil omninò faciatis quod cujuſquam offendat aſpectum, ſed quod veſtram D deceat ſanctitatem, ut ambulantes per devia peccatorum, ad vos aſpicientes tamquam ad luminaria hujus mundi, noctis depulſa caligine, illuminentur radiis veſtræ honeſtæ converſationis & exemplis ædificatoriis ſanctitatis. Porrò, filii pacis, habere pacem cum omnibus ſtudeatis, & præcipuè alios religioſos amplectamini in vinculo caritatis, quos eadem fides & profeſſionis votum conſimile verè fecit eſſe germanos. Ad hæc ſermo veſter ſemper ſit de ſpiritualibus & divinis, & lingua veſtra vos efficiat manifeſtos, quod originem traxeritis de ſupernis. Demum prælatis E eccleſiarum debitam reverentiam exhibete, cùm exigat ordo juris quod honor honorato ſtudioſè debeat exhiberi. Hæc autem omnia cum bene feceritis, cogitetis quod ad hæc agenda non ſufficitis, ſed potius deficitis, niſi ſuppleat & adjuvet gratia miſerantis, & ad illum per gratiarum actionem tamquam in finem bona omnia reducuntur, à quo ſicut à bonitatis fonte noſcuntur manifeſtius proceſſiſſe. Mei quoque habentes memoriam in veſtris devotis orationibus apud Deum, implorate divinæ clementiæ largitatem, quatenus meum dignanter ſuppleat defectum, vires laſſo tribuat, cautum efficiat in

Digitized by Google

cavendum, & donet ſpiritum conſilii in agendum. Gratia Domini noſtri Jesu-Christi ſit cum omnibus vobis. Datum Argentinæ anno Domini M. CCC. VII. in capitulo generali.

ACTA CAPITULI GENERALIS in Padua celebrati anno Domini M. CCC. VIII.

1. Volentes cum effectu fratrum infirmorum & indigentium veſtibus & neceſſitatibus provideri, volumus & ordinamus, & in virtute ſanctæ obedientiæ præcipit magiſter ordinis de conſilio definitorum & aſſenſu, quod ſinguli priores provinciales, vel eorum vicarii, de conſilio definitorum ſui capituli provincialis & aliorum diſcretorum fratrum, iſto anno modum aliquem convenientem inveniant & ordinent in ſuis capitulis provincialibus de providendo fratribus infirmis & indigentibus veſtibus, & ad hoc priores conventuales & eorum vicarios obligent per præceptum; & modum quem ſic ordinaverint, teneantur mittere ad ſequens capitulum generale. Proviſionem autem veſtium fieri volumus in panno, & non in pecunia. Qui autem pecuniam dederint, & non veſtes, puniantur, ac ſi minime providiſſent.

2. Item, ordinationem factam in capitulo generali Pariſius celebrato de voluntate fratrum meliori decedentium à priore provinciali recipiendo & habendo, magiſter ordinis de definitorum voluntate & conſilio revocat & annullat. Et volumus & ordinamus quod quilibet prior provincialis definitori captuli generalis ſuæ provinciæ & ſocio euntibus ad capitulum generale provideant de expenſis. Studentibus autem & baccalariis miſſis ad ſtudia generalia provideant diligenter, & ſinguli conventus pro hujuſmodi expenſis juxta ordinationem prioris provincialis, ſi neceſſe fuerit, contribuere teneantur.

3. Item, volumus & ordinamus, quod priores provinciales ordinationem factam in capitulo generali Argentinenſi de inutili diſcurſu fratrum ſtudentium compeſcendo, diligenter faciant in ſuis provinciis obſervari.

4. Item, ordinationem reverendi patris magiſtri ordinis factam in capitulo generali memorato de profeſſis aliorum ordinum ad noſtrum ordinem nullatenus recipiendis, mandamus ſub eiſdem pœnis ab omnibus fratribus inviolabiliter obſervari.

5. Item, ordinamus, & diſtrictè inhibemus, ne prædicatores fiant iſto anno in aliis provinciis, in quibus numerus ipſorum prædicatorum generalium numero conventuum ſuæ provinciæ major fuerit vel æqualis.

6. Item, præcipit magiſter ordinis in virtute ſanctæ obedientiæ, de conſilio definitorum, quod nullus frater accedat ad curiam Romanam, ſine ipſius magiſtri licentia ſpeciali, & ſub eadem diſtrictione præcepti, quicumque fratres illuc venerint de ipſius licentia, non tractent ibidem quæcumque alia negotia, niſi illa pro quibus licentia petita fuerit & conceſſa, ſine procuratoris ordinis expreſſa licentia & aſſenſu. Et quia nonnulli talibus licentiis abuſi fuiſſe dicuntur, revocat magiſter ordinis omnes licentias quas hactenus contulit, ſive prioribus provincialibus, vel certis fratribus, ſeu quibuſcumque perſonis aliis extra obedientiam ordinis conſtitutis.

7. Item, inhibemus diſtrictè, ne fratres in curiis regum, ſeu quorumcumque baronum, vel de negotiis litigioſis & placitis ſæcularium ſe nullatenus intromittant, quod ſi ſecus ab aliquo fuerit attentatum, à ſuis prioribus provincialibus vel conventualibus graviter puniantur.

8. Item, cùm in obſervantia interdicti inter fratres & clericos aliquando nonnulla diſſonantia oriatur, volumus & ordinamus, quod fratres omnes, quantum ſecundùm Deum poterunt, in hoc matri Eccleſiæ ſe conforment.

9. Item, cùm nullus religioſus poſſit exequi ultimas voluntates ſine ſuorum ſuperiorum expreſſa licentia, advertant diligenter prælati, quod executiones hujuſmodi non imponant, niſi diſcretis fratribus & maturis, & ipſi quibus hujuſmodi auctoritas eſt commiſſa ſollicitè, prout poſſibile fuerit, exequantur ſecundùm tempus à jure taxatum, & cum omni reverentia diœceſanorum & gratia.

10. Item, ordinamus quod pueri ſeu famuli fratrum venientium ad capitulum generale non recipiantur ad lectum vel cibum in conventu, exceptis pueris definitorum & ſociorum eorumdem. De venientibus autem ad provinciale capitulum priores provinciales cum definitoribus ordinent prout magiſter viderit faciendum.

11. Item, declaramus quod memoria ſanctorum Chriſtophori & Cucufati ſemper debent dimitti, & quod memoria de cruce tempore Paſchali non debet fieri in feſtis duplicibus & totis duplicibus.

12. Item, declaramus quod quando duo feſta duplicia ſe invicem conſequuntur, fiat in veſperis officium ſicut in feſtis duplicibus ſe invicem conſequentibus eſt notatum.

13. Item, cùm ex feſtis ſupra additis de novo in ordinario noſtro, quædam ſequantur inconvenientia circa officium & rubricas, committimus magiſtro ordinis quod ipſe corrigat & emendet, & in ordinario annotari faciat locis ſuis.

14. Item, cùm ſtudium ſacræ ſcripturæ nimis notabiliter ſit collapſum, & à pleriſque nec legi videatur, præcepit magiſter ordinis in virtute obedientiæ & Spiritus-ſancti, de definitorum conſilio & aſſenſu, ſingulis prioribus provincialibus, vel eorum vicariis, & definitoribus capitulorum provincialium præſentis anni, quod aliquem modum prout poterunt inveniant congruentem, per quem inviolabiliter obſervari faciant, & illum ad ſequens capitulum generale mittere teneantur.

15. Item, diſtrictè injungit, quod in ſingulis provinciis conventus aliquis ſeu aliqui ſtatuantur, in quibus ſola biblia legatur biblicè, & ad illud ſtudium fratres idonei deputentur.

16. Item, cùm ordo noſter ob prædicationis officium & proximorum ſalutem ſit ab initio principaliter inſtitutus, illa debemus diligenter

Digitized by Google

& ſollicitè procurare, quæ noſcuntur ad promotionem ſtudii & profectum ſacræ ſcientiæ pertinere. Cùm igitur librorum copia neceſſario ad hoc ipſum coadjuvet, & ad profectum promoveat, & retroactis temporibus in nonnullis conventibus circa hoc multa negligentia ſit commiſſa; Ego frater Aymericus ordinis fratrum Prædicatorum, magiſter licet indignus, de voluntate & aſſenſu definitorum, ordino, & in virtute obedientiæ & Spiritus-ſancti præcipio prioribus, & ſubprioribus, & eorum vicariis, ac fratribus univerſis ejuſdem ordinis, quod libros qui per mortem decedentium fratrum, vel titulo donationis ac legati cujuſcumque perſonæ, ſeu quocumque alio modo pervenient ad conventum, vendere, diſtrahere, pignori obligare, donare, vel concedere alicui ſimpliciter vel ad vitam aliquo modo non præſumant, ſed ad librariam communem perveniant, niſi forſitan conventus tales libros duplicatos habeat, vel judicio prioris, ſubprioris, vel eorum vicarii, lectoris & librarii, pro communi fratrum commodo minus utiles viderentur, in quibus caſibus poterunt quidam vendi, ſed eadem præcepti diſtrictione teneantur in libros ſeu pro divino officio, ſive pro libraria communi meliores vel magis neceſſarios commutare. Illi autem qui jam in libraria ſunt poſiti, conſimili diſtrictione inhibeo, ne modo aliquo diſtrahantur, ſecundùm quod de aliis qui in futurum obvenient ſuperius eſt expreſſum. Verum ſi eſſent vel erunt libelli aliqui vel quaterni non magnæ reputationis vel pretii, poterit prior vel ejus vicarius, ſi conventus non habeat, de conſilio prædictorum aliquibus fratribus magis indigentibus concedere ſimpliciter vel ad vitam. Eadem autem diſtrictione præcepti prohibeo de aſſenſu & conſilio prædictorum fratribus univerſis, ne libri fratrum theologici vendantur perſonis extra ordinem inſtitutis, ſine prioris provincialis licentia ſpeciali, quam de facili & ſine cauſa multum rationabili non concedat.

12. Item, ordinamus & volumus, quod frater quilibet qui in die tractatus renunciaverit voci ſuæ, ad nihil eorum quæ ad tractatum pertinent admittatur, nec poſſit eligi in ſocium illa die. Eodem modo ſi in aliqua electione cujuſcumque renunciaverit voci ſuæ, non poſſit in priorem eligi illa vice, & in utroque caſu, ſi quod fuerit attentatum, volumus quod ſit irritum & inane.

13. Abſolvimus priores provinciales Daciæ, Teutoniæ, Græciæ, Ungariæ & inferioris Lombardiæ. Item, Tholoſanæ provinciæ, ex eo quod cùm ſit licentiatus, de novo ad magiſtrum theologiæ debet in Pariſienſi ſtudio remanere pro officio magiſterii exercendo.

14. Item, abſolvimus priores conventuales Mantuanum, Imolenſem, Ceſanatem, Forlivienſem, Tridentinum, Ezinum, Fanenſem, Urbinenſem, Ariminenſem, Rothamatenſem, & volumus & ordinamus, quod iſto anno in eiſdem provinciis & conventibus ad eadem officia minime reſumantur.

15. Abſolvimus in pœnam priores Faventinum & Ferrarienſem, quia ordinationem præcedentis capituli generalis de ſtudentibus non licentiandis extra terminos ſuæ prædicationis minime ſervaverunt.

16. Item, prioribus provincialibus, qui nullum modum invenerunt, nec ordinaverunt de providendo infirmis & veſtibus indigentibus juxta ordinationem magiſtri ordinis & definitorum in præcedenti capitulo generali factam, injungimus ſex dies in pane & aqua.

17. Item, omnibus fratribus pertinentibus ad tractatum in conventibus Ravanatæ, . . . Rechanatenſi, Cluniacenſi & Ezino, quia non concordaverunt in electione ſocii prioris ad capitulum, injungimus cuilibet ſex dies in pane & aqua, ſex pſalteria, & ſex diſciplinas: quam pœnitentiam infra menſem, poſtquam ad eorum notitiam pervenerit, facere teneantur.

18. Item, denunciamus voce privatos per biennium omnes qui ad præſens generale capitulum venerunt ſine licentia ſpeciali; ſicut in generali capitulo Tholoſano extitit ordinatum.

19. Quia frater Emignus de provincia Daciæ deputatus ſtudio Pariſienſi, de provincia ſua ſine ſocio receſſit, ipſum in pœnam à ſtudio revocamus, & damus ei decem dies in pane & aqua, decem miſſas, & decem diſciplinas.

20. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro ſanctiſſimo patre ac domino noſtro ſummo pontifice, ac bono ſtatu univerſalis eccleſiæ, quilibet ſacerdos ſeptem miſſas, & quilibet conventus unam miſſam de beata Virgine. Pro venerabilibus ac dominis noſtris cardinalibus domino Hoſtienſi & Velletrenſi epiſcopo, domino fratre Thoma tituli ſanctæ Sabinæ, & domino fratre Nicolao tituli ſancti Euſebii preſbyteris cardinalibus, quilibet ſacerdos tres miſſas, & quilibet conventus unam de beato Dominico, &c.

21. Iſta ſunt ſuffragia pro defunctis. Pro domino Alberto quondam rege Romanorum, quilibet ſacerdos unam miſſam. Item, pro domino Eduardo quondam rege Angliæ, quilibet ſacerdos tres miſſas, &c. Pro qualibet miſſa ſuperius poſita quilibet frater clericus non ſacerdos ſeptem pſalmos pœnitentiales cum letania, & quilibet frater converſus centum *Pater noſter* cum totidem *Ave Maria* dicant.

22. Sequens generale capitulum aſſignamus apud Ceſarauguſtam in provincia Arragoniæ, ordinantes, quod definitores anni futuri dominica infra octavam Aſcenſionis veniant. Nullus autem alius locum capituli intret ante ſextam feriam vigiliam Penteceoſtes præcedentem, ſine magiſtri licentia ſpeciali. Ponimus vicarios in provinciis infraſcriptis, quouſque provinciales in eiſdem provinciis electi confirmati fuerint & præſentes. In provincia Theutoniæ fratrem Johannem Lucemberth baccalarium Pariſienſem; in provincia Ungariæ fratrem Paulum priorem Penetenſem; in provincia Tholoſana fratrem W. de Anhanis priorem Tholoſanum.

Digitized by Google

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

IN Dei Filio ſibi cariſſimis prioribus, ſubprioribus, ac fratribus univerſis ordinis Prædicatorum, frater AYMERICUS fratrum ejuſdem ordinis magiſter licet indignus, ſalutem & augmentum continuum cæleſtium gratiarum.

In exitu Iſraël de Ægypto ab Ægyptiis ſibi bellum indicitur, ut ad vivendum in luto & latere reducerentur ſub dominio Pharaonis. Hoc autem cùm illis contigerit in figura, ad noſtram doctrinam ſcriptum fore cognoſcite, ut qui ab hoc ſæculo nequam fugam inivimus in deſerto religionis, præcipue offerre noſtra ſacrificia cupientes, contra Pharaonem illum, qui continue circuit quærens quem devoret, in campo certaminis pugnaturi, vigilantes & ſobrii recurramus confidenter ad præſidium maris rubri, ad jugem videlicet memoriam crucifixi. Sic enim demergentur ipſius Pharaonis currus & equites in profundum, ſic manus ejuſdem cruxifixi obſtetricantis ingenio vinctus educetur leviathan ille coluber tortuoſus, ſic per medium aquarum multarum ad terram promiſſionis æternæ tranſibimus poſſidendam. Eia ergo, fratres cariſſimi, quodcumque poteſt manus veſtra inſtantiſſime operetur, quia nullus merendi eſt locus, ad quem continuatis dietis quotidie properatis. Veſtram igitur vocationem vigilantia ſolerti recolite, qua ad vineam domini Sabaoth conducti eſtis tamquam operarii propenſius excolendam, æternum recepturi denarium pro diurno. Dum ergo . . . . instat . . . . . . non licet, ſed & tempore famis præſentis, de horreis noſtri Joſeph quibus univerſitati providetur Ægypti, ſunt alimenta Verbi divini populis miniſtranda. Nullus talentum ſibi conceſſum abſcondat, utique requirendum quandoque à domino cum uſuris, ſed evangelicæ ficulneæ pœna cogitur inflicta, perpetua ariditate percuſſæ, quæ ſolum ornata foliis, quæſitis in ea fructibus legitur caruiſſe. Item, hoc animadvertite, fratres cariſſimi, ad quod ordo noſter ſit principaliter inſtitutus, cum prædicatores nominemur & ſimus, ut ſtudio ſummo opere operam impendatis, ne ſi fortè quod abſit dilapſum fuerit ſtudium, ordo labatur pariter cum labente. Quærat ergo quilibet diſcere quod docere compellitur, nec tunc expectet diſcere cum cogitur erudire, aut tunc vadat aquam haurire, cùm eam debuerit miniſtrare, ne ex hoc ordo veniat in contemtum, & vergat in periculum animarum. Sic per manus robuſtorum ex fonte Bethleem ſiti Davidicæ poterit ſubveniri. Sic cum Jacob oves poteritis adaquare Rachelis, admoventes lapidem deſuper puteo ſcripturarum lectionem, addatur oratio, & orationi devotio. Hic eſt funiculus ille triplex, qui difficile rumpitur, per quem homo à terrenis ſuſpenditur, & trahitur ad divina, non ſint in multis actus veſtri, vos in curis ſæcularibus involutos, ſed in celantem cellam vos quaſi cæleſtes viros facientes colligite, ne mens tamquam in plura diviſa à contemplatione cæleſtium retardetur. Nam

A Jacob dum requieſcit in Bethel cæleſtium myſteria comprehendit. Dina verò ipſius filia dum voluit exire in publicum, Sichem raptoris ſui violentiam tunc incurrit. Adſit vobis devotæ obedientiæ promtitudo, quæ tanto cunctis victimis & ſacrificiis antefertur, quanto obediens carnem immolat propriam, ſacrificans verò carnem immolat alienam. Ad hoc cum ſal in omni ſacrificio Domini acceptetur, ſit ſermo noſter ſale conditus, ne ſermo cum ſit mentis interpres, ſi incultus fuerit, quaſi unum de populo inſinuet ſacerdotem. Recedant ergo vetera de ore veſtro, doctrinæ evangelicæ conſecrato, ut dimiſſis ſcurrilibus, quæ ad rem non pertinent,

B devotis potius collationibus ſpicas in agro Dominico confricetis. Illud veſtræ memoriæ infigatur, ut ſatagatis eccleſiarum prælatis condignam reverentiam exhibere, ut qui ſecundum apoſtolum duplici honore ſunt digni, qui etiam nos ac ordinem auxiliis & favoribus proſequuntur, & grata reverentia exhibita, fiant non immeritò gratiores. Nam ille Getheus dum arcam Domini tractat cum reverentia, tunc dicitur ora nondum ad arcam manum irreverenter appoſuit, tunc punitur. Super omnia autem in vobis refloreat mater virtutum caritas, quæ communia propriis anteponens, operit multitudinem peccatorum. Ex hac enim tota lex pendet & prophetæ, & qui-

C cumque in ea offenderit eſt omnium factus reus. ceterum in vobiſmet ipſis exiſtentes pacifici, patientes eſtote ad omnes: quia pacifici Dei Filii vocabuntur. Sic enim per patientiam trituratur granum, ut reponatur in horreo. Sic movetur turbo, ut Helias rapiatur in cælum, Sic quadratur lapis, ut ſine ſonitu mallei in templi ædificio collocetur. Inter hæc cum vobis bene fuerit, imperfectum meum videant oculi veſtri. In libro veſtræ memoriæ meorum laborum ſarcina conſcribatur, ut qui veſtris ſervitiis & profectibus ſum deputatus, meum importabile onus veſtris devotis orationibus ſuper lapidem adjutorium ſtatuant

D munerum, & conceſſa mihi per capitulum generale ſuffragia tam devotè quàm etiam celeriter perſolvantur. Datum Paduæ in capitulo generali.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Ceſar-Auguſtam celebrati anno Domini M. CCC. IX.

I. VOlumus & ordinamus, quod hoc anno viventes in ſingulis provinciis ſtatutum de proviſione infirmis & indigentibus veſtibus facienda, priores provinciales, & eorum vica-

E rii, ſinguli in ſuis provinciis, per priores conventuales, ſubpriores, & eorum vicarios præceptis admotis faciant inviolabiliter obſervari. Quicumque verò in executione præmiſſorum inventi fuerint negligentes, niſi hoc legitimè conſtiterit, ſi priores aut ſubpriores ſunt, nominatim in pœnam abſolvantur in actis: vicarii verò per biennium non poſſint in eodem conventu locum tenere prioris, & nihilominus per annum omni voce priventur. Eadem pœna puniantur à prioribus provincialibus, & eorum vicariis, qui-

Digitized by Google

cumque ab eis in ſuis viſitationibus in ſupradictis inventi fuerint tranſgreſſores. Ordinationes verò ſtudiorum provincialium generali capitulo præſentatas à ſuis provinciis cum pœnis ibidem appoſitis volumus obſervari, adjicientes quod in qualibet provincia, in duobus conventibus ad minus, ubi hoc commodè poterit obſervari, ſtudium bibliæ legendo biblicè obſervetur. Nec aliquis mittatur de novo ad ſtudium generale extra provinciam, vel infra, ſeu ad provinciale, niſi prius per annum bibliam audierit in aliquo prædictorum.

2. Item, volumus, & diſtrictè mandamus & injungimus lectoribus & ſublectoribus univerſis, quod legant & determinent ſecundùm doctrinam & opera venerabilis doctoris fratris THOMÆ DE AQUINO, & in eadem ſcholares ſuos informent, & ſtudentes in ea cum diligentia ſtudere teneantur. Qui autem contrarium feciſſe notabiliter inventi fuerint, nec admoniti voluerint revocare, per priores provinciales, ſeu magiſtrum ordinis ſic graviter & celeriter puniantur, quod ſint ceteris in exemplum.

3. Ad ſubtrahendum verò ſtudentibus evagandi materiam, & diſcurſus inutiles compeſcendos, volumus & ordinamus, quod priores & eorum vicarii quibuſcumque ſtudiis deputatos extra terminos ſuorum conventuum.... non poſſint ſine prioris provincialis vel ejus vicarii licentia ſpeciali, ſicut in capitulis immediatè præcedentibus extitit ordinatum.

4. Volumus etiam, & diſtrictè injungimus prioribus, & ſupprioribus, & eorum loca tenentibus, quod ſtudentes omnes ad ſe miſſos benignè, humaniter, & caritative pertractent, & omnes gratias, humanitates, & libertates à conſtitutionibus, à magiſtro ordinis, ſeu capitulis generalibus, ac provincialibus eis conceſſas, vel in poſterum concedendas cum omni integritate eiſdem conſervent: alioquin à ſuis provincialibus & viſitatoribus acrius puniantur. Paci & quieti dictorum ſtudentium providere curantes, volumus quod de cetero non conveniant in ſtudiis generalibus ad faciendum ſcrutinium de lectore, ſeu de curſore.

5. Item, volumus & ordinamus, quod nullus prior, ſupprior, aut ejus vicarius, libros communes armarii, vel fratrum decedentium, ſeu quocumque alio modo pertineant ad conventum, qui pro libraria communi apti exiſtunt, & non ſunt in armario duplicati, vendere, diſtrahere, vel pignori extra ordinem obligare, vel ſimpliciter alicui dare modo aliquo præſumant. Qui autem contrarium fecerint de libris ſuis & rebus tandem conventui reſtituere teneantur. Quod ſi nec fecerint, per priorem provincialem, vel viſitatorem, cùm hoc certitudinaliter conſtiterit, illud facere compellantur. Quod ſi non habuerint unde ſatisfaciant; priores, ſubpriores, per priorem provincialem vel ejus vicarium à ſuis officiis in pœnam abſolvantur, & nihilominus pœnis aliis puniantur. Vicarii verò ſi unde ſatisfacere poſſint non habeant, in pœnam per triennium voce priventur. Poterunt tamen priores vel eorum vicarii de libris fratrum defunctorum eorum debita ſolvere, niſi debita ipſorum

A ſolvi valeant aliunde.

6. Item, inhibemus fratribus univerſis, ne libros theologicos vendant perſonis extra ordinem conſtitutis, ſine prioris provincialis, vel ejus vicarii licentia ſpeciali. Qui autem contrarium fecerint, ſemel in ſeptimana in pane & aqua teneantur abſtinere, donec prædictorum librorum pretium, quod conventibus ad quos pertinent ipſi fratres ex nunc & pro tunc applicamus, integrè reſtituant abſque fraude. Concedimus tamen ſtudentibus qui ſunt extra ſuas provincias, nec commodè pro hujuſmodi licentia poſſunt ad ſuos provinciales recurrere, quod pro B ſuis neceſſitatibus, ſi aliunde ſibi providere non poſſint, libros ſuos, biblia dumtaxat & fratris Thomæ operibus exceptis, poſſint vendere de prioris ſui, magiſtrorum baccalariorum ſeu lectorum, vel majoris patris eorum conſilio & aſſenſu.

7. Item, ordinamus, & diſtrictè inhibemus, ne prædicatores generales fiant iſto anno in illis provinciis in quibus numerus ipſe prædicatorum generalium numero conventuum ſuæ provinciæ major fuerit vel æqualis. Poterunt tamen loco illorum, qui ad capitula communiter venire non poſſunt, alii ſubſtitui juxta numerum eorumdem, nec tamen propter hoc illos intelligimus abſo- C lutos.

8. Item, inhibemus prioribus conventualibus, ſubprioribus, & eorum vicariis, ut nullum fratrem in ordine noſtro profeſſum ad aliquem alium ordinem licentient, vel aliter de ordine expellere præſumant, ſine prioris provincialis, vel ejus vicarii licentia ſpeciali. Si qui verò contrarium fecerint: ſi priores, aut ſubpriores ſunt, ipſo facto ſint à ſuis officiis abſoluti: vicarii verò per biennium voce privati.

9. Item, magiſter ordinis, de aſſenſu & voluntate definitorum, interdicit prioribus provincialibus, & conventualibus, & eorum vicariis, ac fratribus univerſis, ne aliquem profeſſum cu- D juſcumque ordinis alterius ullomodo ad noſtrum ordinem recipiant, ſine ipſius magiſtri licentia ſpeciali. Si qui contrarium fecerint, ipſo facto ſint à ſuis officiis abſoluti. Ceteri verò fratres ſint per triennium voce privati. Qui autem in hiis à capitulo Argentinenſi citra tranſgreſſi ſunt, denuntiamus eos pœnas hujuſmodi incurriſſe. Monachi tamen nigri & canonici regulares recipi poterunt de prioris provincialis, vel ejus vicarii licentia ſpeciali.

10. Item, inhibemus diſtrictè fratribus qui ſunt in curiis perſonarum conſtitutarum extra ordinem, ne de negotiis ſæcularium litigioſis E ſeu odioſis ſe nullatenus intromittant: quod ſi ſecus ab aliquo fuerit attentatum, à ſuis prioribus provincialibus & conventualibus gravius puniantur. Volumus autem, & diſtrictè injungimus, quod hiis fratribus qui in dictis curiis commorantur, tales ſocii aſſignentur, qui ſint vita, ætate, & moribus approbati.

11. Item, cùm conſtitutiones noſtræ caverint ſtudioſè, quod fratres precibus perſonarum extra ordinem conſtitutarum in agendis per ordinem ſe juvare non debeant, & hoc ab aliquibus

minimè obſervetur, ordinamus quod preces tales porrectæ pro fratre vel contra fratrem, quæ aliàs non fuiſſent admiſſæ à prioribus provincialibus, vel eorum vicariis, non poſſint ſine aſſenſu definitorum capituli provincialis admitti, niſi tales & talium preces fuerint, quod non poſſint ſine gravi turbatione & ſcandalo refutari.

12. Item, præcipit magiſter ordinis in virtute ſanctæ obedientiæ & de definitorum conſilio & aſſenſu, quod nullus frater accedat ad curiam Romanam, ſine ipſius licentia ſpeciali, niſi caſus talis pro negotiis ordinis emergeret, quod non poſſet per ſolum procuratorem ordinis commodè expediri. In quo caſu prior provincialis, vel ejus vicarius, licentiam dare poterit duobus tantum fratribus maturis & diſcretis ſuæ provinciæ, & eiſdem præcipit magiſter ordinis, de dictorum definitorum conſilio & aſſenſu, quod cum ad dictam curiam pervenerint, de nullo ſe negotio intromittant, niſi prius illud procuratori ordinis expoſuerint diligenter, & ſic demum procedant in illo de ejus conſilio & aſſenſu.

13. Item, cum in obſervantia interdicti inter fratres & clericos nonnulla aliquando diſſonantia oriatur: volumus & ordinamus, quod fratres omnes, quantum ſecundùm Deum poterunt, in ſervando interdicto matrici eccleſiæ ſe conforment.

14. Item, advertant diligenter prælati, quod executiones teſtamentorum non imponant, niſi diſcretis fratribus & maturis. Et ipſi quibus hujuſmodi auctoritas eſt commiſſa, ſollicitè prout poſſibile fuerit exequantur ſecundùm tempus à jure taxatum, & cum omni gratia & reverentia prælatorum.

15. Item, volumus & ordinamus, quod fratres qui in die tractatus vel electionis prioris renunciaverint voci ſuæ, à definitoribus & prioribus provincialibus gravius puniantur.

16. Item, volumus & ordinamus, quod priores provinciales definitoribus capituli generalis & ſociis eorum provideant diligenter in expenſis. Studentibus autem & baccalariis miſſis ad ſtudia generalia provideant diligenter. Veſtra autem proviſio fiat per collectam, vel per alium convenientem modum, ſicut videbitur expedire.

17. Item, ordinamus, quod famuli fratrum venientium ad capitulum generale non recipiantur ad cibum vel lectum in conventu, exceptis pueris definitorum & ſociorum eorumdem.

18. Item, cum ex ignorantia actorum tam generalium quam provincialium capitulorum defectus multi proveniant, diſtrictè injungimus, quod ſocii priorum provincialium & definitorum portent acta generalis capituli pro tempore integrè ad ſuas provincias, & ſocii priorum conventualium ad ſuos conventus deferant acta tam generalis quàm provincialis integrè, & ſubpriores ipſorum monitiones & ordinationes ſcribi faciant in quaterno ad hoc ſpecialiter deputato. Quod ſi infra duos menſes ad ſuas provincias ſeu conventus non portaverint, ſeu miſerint, per triennium aſſignari vel eligi non poſſint in ſocios definitorum, vel provincialium, ſeu priorum. Acta utriuſque capituli ad minus quater in anno legi volumus in conventu.

19. Abſolvimus priores provinciales Franciæ, Romanæ provinciæ, Aragoniæ, & Terræ-ſanctæ priores conventuales Terragonenſem, Xantonenſem.

20. Cupientes præſumtuoſis & temerariis exceſſibus illorum, qui unitatem & ſtabilitatem ordinis impugnare noſcuntur, omni ſollicitudine cum diſciplina ordinis obviare, fratres Thomam Mantaſſonum, & Accliſium Pergamenſem, Manuelem Aſtenſem, Julianum Parmenſem, Ubertum Utinenſem, de provincia Græciæ, qui inobedientes fratri Andreæ Aſteno vicario magiſtri ordinis in eadem provincia, & litteris ejus de diligenti conſilio diſcretorum capitulum provinciale prolongantis, auſi ſunt temeraria nec minus præſumtuoſa celebratione ipſum capitulum prævenire, in quo dicti fratres Thomas Manthaſſonus qui ſe pro vicario, & ceteri qui pro definitoribus ſe gerebant rebelles, de facto præfatum vicarium ab executione officii ſuſpenderunt, eidem multis irreverentiis & injuriis irrogatis, decernentes proceſſus ipſorum nullos, & ipſum nominate capitulum per eoſdem celebratum irritum & inane, per quinquennium privamus omni voce, confeſſionum audientia, prædicatione, & aliis gratiis ordinis quibuſcumque: ita quod nec eligi, nec poſtulari valeant, nec eligere, ſeu & poſtulare, nec in loco aliquo in officio quocumque curam fratrum habere, ſine generalis capituli, aut magiſtri ordinis licentia ſpeciali: Jejunantes nihilominus ſingulis annis hujus quinquennii quinque dies in pane & aqua: imponentes eiſdem annis ſingulis quinque diſciplinas, quinque miſſas, & totidem letanias. Ceteros verò fratres, qui eis in tam gravibus exceſſibus præſtantes auxilium & favorem, qui prædicto vicario contumelioſè reſiſterunt, per priores provinciales in quorum provinciis inventi fuerint, acrius corrigi volumus & puniri. Ceterum capitulum provinciale per ſæpè dictum vicarium magiſtri ordinis aſſignatum, ac una cum definitoribus celebratum, tamquam firmum & ſtabile approbamus.

21. Item, definitoribus illis capituli provincialis anno præterito in provincia regni Siciliæ celebrati, eo quod lectorem ad legendum bibliam biblice in nullo conventu ſuæ provinciæ aſſignarunt, ſecundum quod in capitulo Paduano fuit ordinatum, injungimus ſex dies in pane & aqua, & totidem letanias

22. Item, fratrem Guidonem de Vandac procuratorem in conventu ſancti Johannis in provincia Franciæ, quod malè recepit definitorem Angliæ & ſocium ejus, in pœnam abſolvimus ab officio procurationis, & aſſignamus eum conventui Tullenſi ejuſdem provinciæ.

23. Item, Abſolvimus fratrem Johannem Lamanno à prioratu Sangocenſi in pœnam, quia non providit infirmis ſecundum quod in capitulis generalibus fuerat ordinatum.

24. Item, abſolvimus priorem Perpiniani de provincia Provinciæ, quia definitorem Græciæ male tractaverit ad capitulum venientem.

Digitized by Google

25. Item, priorem de Reata de provincia Romana pro eadem cauſa, abſolvimus in pœnam.

26. Item, volumus & ordinamus quod priores abſoluti in eiſdem provinciis & conventibus non reſumantur hoc anno.

27. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro domino papa CLEMENTE quinto & bono ſtatu univerſalis Eccleſiæ, quilibet ſacerdos quatuor miſſas, & quilibet conventus unam in qualibet ſeptimana. Item, pro domino NICOLAO Hoſtienſi, ac Velletrenſi epiſcopo cardinali, & pro domino fratre THOMA tituli ſanctæ Sabinæ, & domino fratre NICOLAO tituli ſancti Euſebii preſbyteris cardinalibus, quilibet ſacerdos quatuor miſſas & quilibet conventus unam de beato Dominico, &c. Item, pro fratribus noſtris & ſororibus & bono ſtatu ordinis & fratribus Minoribus & populo Ceſar-Auguſtano, & pro hiis qui bene fecerunt capitulo, & receperunt fratres venientes ad capitulum, & recipient redeuntes & pro hiis qui petierunt recommendari, & qui habent litteras de ſuffragiis ordinis, quilibet ſacerdos tres miſſas. Item, pro fratre Petro de Condeto, quilibet ſacerdos unam miſſam. Item, pro magiſtro ordinis & miniſtro fratrum Minorum, quilibet ſacerdos tres miſſas unam de Trinitate, aliam de beata Virgine, & tertiam de beato Dominico.

28. Iſta ſunt ſunt ſuffragia pro defunctis. Pro domino EDOARDO rege Angliæ defuncto, quilibet ſacerdos tres miſſas. Item, pro dominis epiſcopis Urgellenſi & Caſtellano fratribus ordinis noſtri & ceteris, quilibet ſacerdos unam miſſam, &c. Item, pro fratribus noſtris & ſororibus, parentibus, & benefactoribus, & receptis per litteras magiſtri ad ſuffragia ordinis, quilibet ſacerdos tres miſſas. Item, pro qualibet miſſa ſuperius poſita, quilibet frater clericus ſeptem pſalmos cum letania, & quilibet conventus centum *Pater noſter* cum totidem *Ave Maria* dicant. Denuntiamus fratribus univerſis quod tenentur ad ſuffragia pro ſocio definitoris Aragoniæ ad capitulum Paduanum defuncto poſt ipſum capitulum in conventu Aquenſi in provincia, antequam ad conventum proprium perveniſſet.

29. Letania in profeſtis, diebus quadrageſimæ cum pſalmis, ℣ & orationibus conſuetis, ab omnibus intus, & extra dicatur.

30. Capitulum ſequens aſſignamus apud Placentiam in provincia Lombardiæ ſuperioris, ordinantes quod definitores anni futuri dominica infra octavam Aſcenſionis veniant. Nullus autem alius etiamſi licentiam habeat veniendi intret locum capituli ante ſextam feriam vigiliam pentecoſtes præcedentem. Ponimus vicarium in provincia Franciæ fratrem Arnaldum Natalis magiſtrum in theologia, donec provincialis ejuſdem provinciæ electus fuerit, & confirmatus, & præſens extiterit in eadem.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

IN Dei Filio ſibi cariſſimis univerſis fratribus ordinis fratrum Prædicatorum, frater AYMERICUS magiſter ordinis ejuſdem, licet indignus, A ſalutem & æternorum affluentiam gaudiorum.

Quoniam æternæ felicitatis electi & ſpe vocationis quodammodo jam beati, aſcenſiones diſponunt in corde, ut de tenebrarum valle per indefenſum aſcenſum virtutum conſcendant ad contemplandam faciem Majeſtatis divinæ, faciem ejus cum Moyſe ardentius ſibi poſtulantes oſtendi, non raptim, ut Paulus habuit, ſed perenniter cum beatis: veſtram commonefacio, dilectiſſimi, caritatem, ut electionis veſtræ vocationem certam virtuoſis operibus facientes, tamquam ad æternum invitati convivium, ad illam omnes conatus, omnes animi cogitatus, omneſque B interiores affectus diligenter ac ſollicite diſponentes, ſicut de tenebris evocati, & caligine præſentis miſeriæ, de virtute in virtutem conſcendere ſatagatis in admirabile lumen ſuum. Eia igitur, fratres, vocationis æternæ nullus ſit inter vos vel negligens, doloris panem ſegniter ſedendo manducans, ſed quodcumque poteſt virtus, manus cujuſcumque dum tempus eſt operetur inſtanter, non tamen allectus operantium denario vel mercede, ſed territus otioſi ac ligantis talentum in ſudario ſententia duriori. Maledictus qui facit opus divinum negligenter. Non vos labor terreat operis, ad quem omnes noſcuntur C eſſe nati. Non vos diuturnitas temporis defatiget, quia exiguum vita noſtra eſt & momentum. Et forſitan tela vitæ noſtræ velocius ſucciditur, ubi ſoli qui laboraverint electionis ſuæ certam vocationem habentes, tunc in re percipient quod ſperarunt. Inſuper vos tamquam ad æterni patris nuptias invitatos candore pudicitiæ humilitatis viola repræſentet, famæ lilium faciat undique redolere, & rubere faciat flos roſeus caritatis. Nihil in habitu appareat, vel inceſſu, vel in ceteris veſtris motibus, quod ſpecioſitatem noſtri habitus decoloret. Fiant igitur omnia ſic honeſtè, ut interiorem animum commendet exterior, ac repræſentet aſpectus. Sic, D dilectiſſimi, virtutum veſtibus exornatos à nuptiis jocunditatis æternæ veſtis nuptialis defectus nullatenus vos repellet. Omni igitur tempore veſtimenta veſtra ſint candida confeſſione ſolerti, & diligenter ſervata continuatione finali fragrantia odorem ſpirantia vitæ, quæ Patris cæleſtis benedictionem accipiant, & polymita quæ dilectionem ipſius indicent ſingularem. Verum quia ad hujuſmodi diſponitur homo Dei per ſedulæ ſtudium lectionis, ad illum fratres cariſſimi, tamquam ad regni cæleſtis habitaculum, tamquam Aſſueri non terreni, ſed æterni viridarium, tamquam ad totius virtutis ſpeculum inſtantius vos E invito. Ubi enim habitaculum, inquam, & tabernaculum vobis in umbraculum tamquam vitiorum eſtum divinitus eſt præparatum. In ſacra enim pagina eſt ſecura protectio, quia turris eſt veteris David cum propugnaculis ſtabilita, in ea contra ſpirituales nequitias clypei & omnis armatura fortium reſervantur, in ea delectabilis interiorum oculorum refectio, dum hinc ſplendent lilia caſtimoniæ virginalis, inde rubet roſa patientiæ, ſcilicet martyrum & ſanctorum, ac omnifariam redolet tamquam fragrantium florum odorifera converſatio patrum. In ea denique morum compo-

Digitized by Google

ſitio, ſicut ad ſpeculum reperitur, ut tantum inte- A rior noſtra facies albeat per ſanctimoniam puritatis, quantum rubeat per fervorem viridæ caritatis, quomodo ſplendeat per decentiam honeſtatis ſtudioſus contemplator apertius poſſit advertere & poſſit diverſorum colorum virtutibus exornare. Sub hujus igitur, cariſſimi protectione quieſcite, in hujus amœnitate verſemini, in hujus contemplatione componite mores veſtros, quibus incumbit ex officio nominis mores componere populorum. Hanc ametis affectuoſius, hanc inquiratis ſollertius, hanc in ſponſam devotius & inſeparabiliter aſſumatis, ne ſi hanc quomodo libet negligatis, prædicatorum ſolummodo nomine B militantes, à prædicatorum merito, & tandem præmio animadverſio vos divina repellat. Demum ſic diſpoſiti per ſacræ ſtudium lectionis aſcendere ſatagatis per mentis elevationem in Deum, & fervidæ orationis incenſum, quam proculdubio numquam intenſam, numquam fervidam offerre poteritis, niſi à cura temporalium vos exhibueritis alienos: & ideo ſecundum ſtatum veſtrum in reverentia perſeverantes, divino conſpectui vos acceptos, & mundo conſpicuos, & vos ipſos in oratione devotos, diſcurſus rarior, à diſtractionibus mundi ſubtractio cautior, & ſenſus quietior, vos reddat idoneos ad orandum: & li- C cet orationis ſacrificium ſuaviter redoleat ante Deum, ſuper omnes tamen victimas obtinet obedientia principatum, non quidem querula, non tardata, non in hiis denique quæ acceptat animus, ſed læta potius & feſtina, & in hiis quæ aliquo modo affectus recuſare videtur, exemplo illius qui factus obediens, ad mortem crucis voluntarius properavit. Hanc igitur talem ſeminate in vobis, exempla hujus ſequamini, ut per humilitatem obedientiæ, exaltationis die conſequamini palmam quæ ad hujus humilitatem obedientiæ pertinere diſnoſcitur, ut prælatis eccle- D ſiarum & dominis ſatagatis totis viribus omnem honorem & reverentiam tamquam patribus exhibere: quia enim contrarium rationi eſſet & obſonum, & ordini plurimum diſpliceret, ægrè ferrem & punirem atrocius, ſi quem delinquentem in hujuſmodi me contingeret invenire. Denique cum ſic per ſcalam virtutum uſque ad innixum ſcalæ dominum cum Jacob per orationem fervidam vos inveneritis conſcendiſſe, tunc ordinem noſtrum & ejus inſufficientem aurigam, cujus imperfectum oculi veſtri ſatis lucide cognoſcere poterunt, ipſi Domino attentius ac devotius commendetis, ut ipſe qui omnia in om- E nibus operatur & fortitudinem præſtat, laſſo orationibus veſtris vires præbeat, quibus onus officii quo ſum ordinis officio deputatus poſſim cum veſtris profectibus adimplere. Datum apud Ceſar-Auguſtam anno Domini M. CCC. IX. in noſtro capitulo generali.

ACTA CAPITULI GENERALIS
Placentiæ celebrati anno Domini M. CCC. X.

1. Volumus & ordinamus, quod ordinationes in præcedenti capitulo factæ de proviſione infirmorum facienda, & veſtibus dandis indigentibus pro tempore indigentiæ fratrum, vel certo tempore anni ſecundum quod provincialibus & definitoribus capitulorum provincialium, de diſcretorum conſilio, magis videbitur expedire. Item, circa ſtudia & ſtudentes, & de libris non vendendis, nec diſtrahendis. Item, de receptionibus in aliis ordinibus profeſſorum, & de prædicatoribus generalibus non faciendis hoc anno, ſub eiſdem pœnis cum exacta diligentia inviolabiliter obſerventur.

2. Item, cùm ex abſentatione magiſtrorum in theologia & baccalariorum à Pariſienſi ſtudio defectus multi contingant, ex quibus apud extraneos notam incurrimus, & ordo noſter devenit in contemtum, volumus & ordinamus quod nullus magiſtrorum actu legentium, ſeu quicumque baccalarii, ab ipſo Pariſienſi ſtudio aliquatenus ſe abſentent, nec in ullo regiminis officio occupentur, nec in generalibus ſtudiis, *niſi pro notabili* & evidenti defectu ponantur ad legendum.

3. Item, ad ſubtrahendum omnibus evagandi materiam, & diſcurſus inutiles compeſcendos, volumus & ordinamus quod priores ac eorum vicarii fratres ſuis conventibus deputatos extra terminos ſuorum conventuum non licentient, niſi pro gravi infirmitate ipſorum, vel ſuorum parentum, vel propter eorum mortem, vel ad evitandum grave ſcandalum, vel pro evidenti neceſſitate vel utilitate conventuum; & tunc de conſilio diſcretorum plurium. Licentiati verò conſtitutionem de litteris teſtimonialibus portandis ac præſentandis diligenter obſervent, in quibus cauſa ipſius licentiæ & terminus exprimantur. Quicumque verò litteras hujuſmodi non portaverit, ipſum ab ingreſſu villæ omninò privamus, & volumus quod poſt unam diem de conventu illo recedere teneantur. Priores verò contra ordinationes hujuſmodi dantes licentiam, in viſitationibus priorum provincialium & capitulis provincialibus, à prioratus officio abſolvantur. Priores autem provinciales & eorum vicarii non ſint faciles ad tales licentias concedendas.

4. Item, cùm ex nimio fratrum diſcurſu & inordinato ad capitula provincialia, diſpendia, & turbationes quamplurimæ ſubſequantur, & regulares obſervantiæ quamplurimum relaxentur; inhibemus diſtrictè, ne de cetero hujuſmodi licentiæ aliquibus concedantur, niſi fortè propter correctiones circa eos vel alios exercendas.

5. Item, volumus & ordinamus, quod nullus frater etiam prætextu prælationis, vel lectoriæ præteritæ, ſeu alterius officii cujuſcumque, à communibus officiis fratrum & obſequiis, ſeu à choro aliquatenus ſit exemtus. Gratias autem quibuſcumque ſuper hoc hactenus per priores provinciales

Digitized by Google

provinciales vel ejus inferiores conceſſas ordinatione præſenti penitus revocamus. Licentias etiam generaliter datas confitendi generaliter de quibuſcumque indifferenter alteri quam prælato ſimpliciter annullamus. Rogamus autem magiſtrum ordinis, quod hanc ordinationem ſine cauſa legitima non relaxet.

6. Item, cùm ex inductionibus libertati electionum ordinis plurimum detrahatur, & turbationes, & ſcandala conſequantur: prohibemus diſtrictè, ne aliquis prece, vel pretio, comminatione, promiſſione, ex certa ſcientia, vel deliberatione alium ad eligendum vel non eligendum inducat. Quicumque verò contrarium fecerit, ipſum privamus omnibus ſuffragiis ordinis in vita pariter & in morte: inductum verò eamdem pœnam incurrere volumus, niſi ſtatim habita opportunitate debita ſuo prælato inductorem revelet. Si autem aliquis de inductione ſit convictus, ipſum etiam ex nunc per triennium omni voce privamus, & nihilominus pœnis aliis acrius puniatur.

7. Item, cùm ſymboliſationes vitæ religioſæ non congruant, & plurimum noſtram paupertatem deforment, ipſas omninò fieri prohibemus: prioribus, ac eorum vicariis injungentes, ne ipſas fieri ullo caſu permittant. Provinciales verò ſeu viſitatores tam facientes quàm permittentes, ſic graviter puniant, quod ſint ceteris in exemplum.

8. Item, cùm non deceat, nec ordini expediat ullomodo, viam correctionis præcludi, prohibemus diſtrictè, ne aliquis prior fratrem aliquem pro eo quod ad ſuperiorem detulit modo aliquo audeat moleſtare, nec cum ipſo ſuper delatione contra eum facta audeat inquirere, per ſe vel per alium, in publico, vel ad partem: quod ſi ſecus factum fuerit, à prioratus officio abſolvatur, & nihilominus ſibi pœnæ juxta culpæ exigentiam imponantur. Simili modo prohibemus ne ceteri fratres eos qui ſe ad ſuos ſuperiores deferunt ex hoc gravent in aliquo, vel offendant, nec humanitatis obſequia ſubtrahant: qui verò contrarium feciſſe fuerint deprehenſi, omni voce priventur, & nihilominus pœnis aliis gravius puniantur.

9. Item, cùm ex relatione criminum viſorum ſeu auditorum indebita & incauta ſequantur fratrum infamiæ ultra ordinem caritatis, & nihilominus multiplex ſcandali & turbationis materia miniſtretur, volumus ac diſtrictè injungimus, quod quicumque crimen viſum, vel auditum de fratre ordinis ſcienter & ex propoſito cuicumque perſonæ alias neſcienti revelaverit, ad quem correctio non pertineat de prædictis, vel qui non creditur probabiliter in illo caſu poſſe prodeſſe, exprimendo fratris perſonam vel nomen, per priorem provincialem, vel ejus viſitatorem, vel ſuum priorem, poſtquam legitimè conſtiterit, pœna criminoſo debita de definitorum conſilio puniatur, & maxime ſi aliàs de talibus ſit notatus.

10. Item, vult & ordinat magiſter ordinis, quod ſi qui fratres de ipſius gratia ad aliqua ſtudia extra ſuam provinciam mittantur, qui non religioſè ſeu pacificè converſentur, ſi per prælatos ſuos vel vicarios admoniti ſe emendare neglexerint, per priores provinciales illarum provinciarum ad ſuas provincias de diſcretorum conſilio remittantur.

11. Item, præcipit magiſter ordinis in virtute ſanctæ obedientiæ & ſub pœna excommunicationis, de provincialium definitorum conſilio & aſſenſu, quod nullus frater ad curiam Romanam accedat, vel cum intentione ad curiam accedendi de ſuo conventu iter arripiat, pro negotiis cujuſcumque perſonæ extra noſtrum ordinem conſtitutæ. Quicumque vero contrarium fecerit, ipſo facto omnibus gratiis ſit privatus, ad quas reſtitui non poſſit, niſi per magiſtrum ordinis vel capitulum generale, cum hoc de ſanctiſſimi patris noſtri ſummi pontificis tamquam noſtri ordinis zelatoris præcipui expreſſa voluntate procedat. Magiſter autem ordinis omnes licentias de fratribus mittendis ad curiam quibuſcumque perſonis conceſſas ordinatione præſenti revocat penitus & annullat.

12. Item, præcipit magiſter ordinis in virtute ſanctæ obedientiæ, de provincialium definitorum conſilio & aſſenſu, quod nullus frater ad eamdem curiam vadat, vel de conventu ſuo cum intentione eundi ad curiam iter arripiat, etiam pro negotiis ordinis pertractandis, abſque ipſius magiſtri licentia ſpeciali. Et eadem præcepti diſtrictione magiſter prohibet, de eorumdem conſilio & aſſenſu, quod nullus frater ad curias regum, ſeu dominorum legatorum, ſeu ſæcularium principum, poteſtatum, vel baronum accedat, ut cauſis litigioſis ſeu quibuſcumque profanis negotiis de ſe odioſis ſæcularium perſonarum intendat. Quicumque verò contrarium feciſſe deprehenſus fuerit, omni voce privetur, & nihilominus aliis pœnis gravibus puniatur.

13. Item, declaramus, quod in omni ordinis electione canonica undecumque vel in quocumque ſtatu perſona eligenda exiſtat, ſemper dicatur eligo, & numquam dicatur poſtulo in formatione decreti.

14. Item, inhibemus diſtrictè propter multas turbationes, quæ in diverſis provinciis ſunt ſequutæ, ne in die tractatus vel in alio tempore, ulla fiat collatio de lectore repetendo, vel amovendo, ſeu alio petendo, niſi conventus lectore caruerit vel careret.

15. Abſolvimus priores provinciales, priorem provincialem Theutoniæ, quia mittimus eum Pariſius ad recipiendum magiſterium in ſacra theologia. Item, provincialem regni Siciliæ. Item, abſolvimus priores conventuales Cremonenſem, Albiganenſem, Sagonenſem, Saulianenſem, Kerienſem, Vercellenſem, Novarienſem, Pergamenſem, & Januenſem. Concedimus provinciæ Saxoniæ tres domos, cum licentiam habeant à ſummo pontifice.

16. Cùm intellexerimus quod in provincia Boemiæ in capitulo provinciali poſt capitulum generale in Padua celebratum, ſint aliqui fratres per definitores ipſius capituli reprehenſi acriter & puniti, eo quod magiſtro ordinis & definito-

ribus capituli generalis aliqua ſcripſerant, ſeu verbo nuntiaverant, pertinentia ad correctionem fratrum ejuſdem provinciæ, & reformationem ordinis . . . . derogetur, volumus & diſtrictè injungimus priori provinciali Boëmiæ, quod ipſe cum exacta diligentia & conſilio diſcretorum ſuper hiis veritatem inquirat: qua reperta, ipſos definitores vel quoſcumque alios, qui in hac materia inventi fuerint deliquiſſe, ſic graviter puniat, quod nullus de cetero audeat ſimilia attentare.

17. Item, cum pro eadem culpa bis non debeat aliquis puniri ſecundùm ordinem æquitatis, privationem vocum factam in capitulo provinciali Romanæ provinciæ ultimo celebrato, de quibuſdam fratribus punitis alias per majores ſuos reſtitutis, ad vocem penitus revocamus.

18. Item, cum in provincia Theutoniæ in capitulo provinciali ultimo celebrato fuerint prædicatores generales inſtituti contra ordinationem capituli generalis Ceſar-Auguſtæ celebrati, eos abſolvimus ab officio memorato.

19. Iſta ſuffragia pro vivis. Pro domino papa & ſtatu univerſalis eccleſiæ quilibet ſacerdos quatuor miſſas, & quilibet conventus unam miſſam qualibet ſeptimana, &c. Iſta ſunt ſuffragia pro defunctis. Pro domino rege Siciliæ Carolo II. quilibet frater faciat ſicut pro magiſtro ordinis defuncto, & quilibet conventus ſimiliter.

20. Denuntiamus omnes fratres qui ad præſens generale capitulum ſine licentia devenerunt ex ordinatione præcedentium capitulorum quam plurimorum per biennium omni voce privatos, quam ordinationem pro ſequenti anno volumus obſervari.

21. Sequens capitulum generale aſſignamus apud Neapolim in provincia regni Siciliæ, ordinantes quod definitores anni futuri dominica infra octavam Aſcenſionis domini veniant. Nullus autem alius, etiamſi licentiam habeat, locum capituli intret ante ſextam feriam vigiliam Pentecoſtes præcedentem. Ponimus vicarium in provincia Theutoniæ fratrem Thedericum magiſtrum in Theologia donec provincialis ejuſdem provinciæ electus fuerit, & confirmatus, & præſens extiterit in eadem.

22. Rogamus magiſtrum ordinis quod ipſe de tribus ſtudiis, ſcilicet Hebraïco, Græco, & Arabico provideat in aliquibus provinciis, & cum fuerint ordinata, ad quodlibet illorum qualibet provincia unum ſtudentem aptum & intelligentem mittere curet cum contributione decenti.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

In Dei Filio ſibi cariſſimis fratribus univerſis ordinis fratrum Prædicatorum frater Aymericus fratrum ejuſdem ordinis magiſter licet indignus. Salutem & profectum continuum gratiæ ſalutaris.

Quoniam qui ſtatus conditionis humanæ vitio tranſgreſſionis corruptus incommoda multiplicis infectionis traduxit in poſteros, ſicque de corrupta radice corrupti proceſſere ramuſculi & de A corruptela parentum notam & lapſum progenies ſubſecuta contraxit, quæ niſi patrum medicinalibus inſtitutis & ſedulis exhortationibus refo-mentur, primariæ corruptionis impulſu totalem molem operum tamquam fructum procedentem à radice voluntatis corruptæ, neceſſe eſt vitiari. Inde eſt, fratres dilectiſſimi, quod veſtram cogor exhortari ſedulo caritatem, ut ſanctorum noſtrorum patrum greſſibus adhærentes, & ſtatuta & exhortationes ſectantes, eorum ſalutaribus monitis & exemplis, ſi quid in converſis de primaria corruptione proceſſit, tamquam ſalubri medicina ſanetur. Proinde ut ibi cura medicaB minis apponatur, unde languor vulneris noſcitur, quia initium totius noſtræ perditionis, ex inobedientiæ proceſſit ſuperbia, tota cura totaque ſollicitudine humilitati convenit nos ſtudere. Hæc eſt enim per quam tam ipſi quàm omnes qui ſalvati ſunt ab initio domino placuerunt. Nam ipſa eſt decor quem concupiſcit animarum creator & ſponſus. Ipſa eſt lux creata primitus diem conjungens gratiæ, & dividens, & ſeparans à tenebris culpæ. Ipſa eſt fons quo religionis viror tamquam paradiſus voluptatis irrigatur uberius & fructuoſius fecundatur. Ipſa eſt archa ſalC vifica inter mundiales & inundationes & fluctus ſalubriter nos conſervans. Ipſa denique eſt ſcala ad cæli gaudia nos conducens. Hujuſmodi tam ſalubris antidoti confectiva materia in hortis noſtræ conſcientiæ abundantius invenitur. Si enim quam modicum proficimus, quantumque quotidie & in quantis deficimus attenta conſideratione libramus, quid in nobis cariſſimi niſi humiliationis materiam invenimus In medio enim noſtri conſidet, ut non neceſſe ſit ad quærendum ſudare. At ſalva diſcurſione, ſi ſæpius noſtra conſcientia quietetur, omnis ſuperbiæ tumor & ambitio detumeret, & per humilitatis opera ſuum D imperfectum corrigere ſatageret unuſquiſque. Verum quia inutilis eſt theſaurus inviſus, tanti doni pretioſitas in corde reconditi, per obedientiæ lætæ promtitudinem declaratur, & ut dictum eſt ſit lætæ obedientiæ promtitudo; lætæ quidem, quia ex virtute humilitatis verus obediens numquam juſtis . . . in corona gloriæ conſequi margaritam nihil poteſt quod contriſtet ſentire. Sed quid mirum, ſi additur promtitudo, cum nobis currendum ſit, ut comprehendere valeamus, ne clauſa vitæ janua inutiliter, imo damnabiliter, apertionem clamemus, porta miſericordiæ ac pietatis præcluſa. Hanc igitur, diE lectiſſimi, veſtris prælatis lætam, & ſic promtam exhibere curetis, ut & vos cum eis, & ipſi vobiſcum vitæ præſentis ſtadium delectabiliter deducatis. Nam ſine ea jugum durum vos neceſſe eſt ſuſtinere. Hujuſmodi enim doni claritas non ſolum in nobis ſic debet per obedientiam reſplendere, ſed etiam ut lux procedens & creſcens apud alios boni exempli oſtenſioni clarere, ut videntes tanta vos humilitatis radice fundatos, dominum glorificent, qui dona talia vobis dedit. Licet autem ſic ad omnes vos debeatis per humilitatem habere, maxime tamen ad eccleſiarum noſtros dominos & prælatos eis omnem & in omnibus ſecundùm decentiam aut ſtatus

Digitized by Google

reverentiam exhibendo. Et ideo non ſolum exhortor, ſed & omnibus modis impono, ut ſic humiliter & reverenter vos ad dictos dominos habeatis, ne querelæ ſcintilla poſſit aliquando ſoboriri. Moleſte enim hoc ferre ordinem pœna debita doceretur quicumque contrarium attentaret ad hæc: quia iſto pretioſo talento pleni ſunt omnes codices & ſcripturæ divinæ, veſtram commonefacio caritatem, ut ſacra lectio numquam veſtris cadat à manibus. Ibi enim audietis quomodo veteris teſtamenti patres ſanctiſſimi per hanc ſpecialiter magnificati ſunt apud Deum & apud homines honorati. Ibi audietis ſtudioſiſſimum compendium chriſtianæ doctrinæ, quo diſcitur à me, quia mitis ſum & humilis corde. Ibi humilitatis invenietis magiſtram, quæ ſe ancillam reſpectam à domino proteſtatur. Ibi repetitor Chriſti inſtituit, inſtruit, ut ſub manu Dei nos humiliare curemus. Ibi denique & eloquia & figurarum diverſarum ænigmata de hac humilitate nos docent. Demum ut ad ipſius amorem totis affectibus veſter animus accendatur, virtutem ejus & glorioſos effectus vos expedit cogitare. Perfectius enim hæc mente poſſunt concipi quam conſcribi. Quis enim ejus fructus explicare valeat, quæ nobis de cælis attulit fructum vitæ, dum Verbum patris unigenitum Virginis humilitas ad ſe traxit? Nam hæc eſt virtutis initium, dum mundi faſtus facit contemnere temporalia, & ſe ipſum facit hominem abnegare, in quibus noſtræ profeſſionis ſubſtantialia continentur. Hæc dat virtutis profectum, dum ſemper in anteriora cogit extendere ſe zelantes. Hæc bonorum omnium mater eſt, dum & virtutum genitrix, nutrix & conſervatrix eſſe probatur. Nam ſine hac nec fides concipitur, cum intellectum per humilitatem neceſſe ſit in ejus obſequium captivari. Sine hac oratio fructuoſa non funditur, cum ſolum humiliantis ſe oratio ſit accepta. Sine hac illa quæ opus perfectum habet patientia funditus ſubruitur, dum nullus niſi verè humilis, verè patiens eſſe poſſit. Sine hac denique vita æterna non acquiritur, dum niſi converſi fueritis & per humilitatem facti parvuli, non intrabitis in regnum cælorum. Hanc igitur dilectiſſimi adametis ardentius, inquiratis ſolertius, ſervetis tenacius, ut per hanc ſicut per archam ſalvati & veram obedientiam conſecuti, per hanc veſtris prælatis accepti & mundo conſpicui, per hanc virtutum initium & perfectum & ſtatum bonorum omnium aſſecuti, per hanc oratione devoti ac verè patientes effecti, per hanc tandem ſicut per ſcalam in vitam perpetuam mereamini finaliter introduci. Interim autem mei inſufficientis veſtri vigilis & cuſtodis apud eum qui non dormitat nec dormit, cuſtodem omnium ac ipſius ordinis, ſedulam memoriam curetis habere, ut ejus opere, ſi poſſim pro ordine jugiter vigilare, ut vobiſcum grege ſcilicet mihi commiſſo, ad caulas vitæ merear pervenire. Valete ſemper in Domino. Datum Placentiæ anno Domini M. CCC. X. in noſtro capitulo generali.

A

LITTERÆ CLEMENTIS PAPÆ.

CLEMENS epiſcopus ſervus ſervorum Dei, &c. ad perpetuam rei memoriam. Ex frequentibus prælatorum querelis accepimus, & nos ipſi experientia certa probavimus in minoribus conſtituti, quod plerique religioſi nunc patenter excuſationibus fuſcatis & frivolis innitentes, nunc latenter eccleſiarum ſuarum januis perforatis, aut in eis factis feneſtris, ſeu modis aliis exquiſitis, non abſque damno cathedralium & parochialium eccleſiarum, & ſcandalo pluri-
B morum, dirumpendo nervum eccleſiaſticæ diſciplinæ, terrarum, civitatum, & aliorum locorum generalia interdicta præſumtione damnabili violare præſumunt. Nos igitur in ſancta Dei eccleſia, cui diſponente domino præſidemus, quæ quidem unica eſt, unum Deum prædicat, atque colit, unam fidem credi firmiter & ſimpliciter confitetur, uniformitatem aliquam quomodo poſſimus conſervare volentes, circa interdictorum obſervantiam prædictorum auctoritate ſedis apoſtolicæ, vel à locorum ordinariis poſitorum, de fratrum noſtrorum conſilio diſtrictè præcipiendo mandamus, quatenus religioſi quicumque tam
C exemti quàm non exemti, cujuſcumque ordinis vel conditionis exiſtant, cum cathedralem vel matricem loci eccleſiam illa viderint aut ſciverint obſervare, non obſtantibus quibuſvis appellationibus, antea etiam ad eamdem ſedem vel alium ſeu alios interjectis, & aliis objectibus quibuſcumque, abſque dolo & fraude cum moderamine tamen decretalis *Alma*, inviolabiliter ea ſervent, alioquin non ſervantes excommunicationis ſententiæ hoc ipſo volumus ſubjaceri, quod interdictis & in ceſſationibus à divinis indictis per provincialium conciliorum ſtatuta, vel ipſorum auctoritate, cum majus ſit provinciale concilium quam ſingulare prælati provinciæ,
D ac judicium integrum quod plurimorum ſententiis comprobatur, volumus obſervari. In ceſſationibus verò generalibus à divinis civitatum, terrarum & aliorum locorum, quas aliquando ex conſuetudine vel alia cauſa capitula, collegia, vel conventus ſæcularium aut irregularium eccleſiarum ſibi vendicant, quia hoc unico lumine ad repellendas injurias eis factas privare nolumus, nec debemus, idem intelligimus obſervandum. Ipſi verò ſint diligenter attenti, ut ſtatuta Romanorum pontificum prædeceſſorum noſtrorum ſuper hiis edita inviolabiliter ſervent. Porrò ſanctionem hanc etiam ad pendentia trahimus, non
E obſtantibus privilegiis eis conceſſis, conventionibus, & ſtatutis ac conſuetudinibus quibuſlibet, quæ contra præmiſſa ſeu aliquod præmiſſorum religioſis ipſis in nullo volumus ſuffragari. Nulli igitur omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumſerit, indignationem omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum. Datum Avinione XII. kalendas Aprilis pontificatus noſtri anno quinto.

Digitized by Google

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Neapolim celebrati anno Domini M. CCC. XI.

1. CONventus Duacenus ad provinciam Græciæ transferatur.

2. Volumus & ordinamus, quod fratres omnes prælatis eccleſiarum & clericis aliis reverentiam exhibeant debitam & honorem, prout in noſtris conſtitutionibus continetur, ac jura ipſorum promoveant & procurent, ſicut pluries extitit in noſtris capitulis ordinatum. Si autem circa hoc inveniantur aliqui deliquiſſe, quod tamen ad noſtram notitiam non pervenit, per priores provinciales, & conventuales, vel eorum vicarios ſic acriter puniantur, ut ſint ceteris in exemplum.

3. Item, ordinamus quod fratres in ſuis prædicationibus frequenter moneant populum, & inducant, quod decimas & jura alia reddant ſuis eccleſiis, ut tenentur, & manus porrigant adjutrices pro paſſagio ultra-marino, & ſubſidio terræ ſanctæ.

4. Item, quod quando fratres infirmos viſitant, eos moneant & inducant, ut ſuis eccleſiis largas eleemoſynas faciant & legata, & caveant diligenter quod à ſepultura ſuarum eccleſiarum vel etiam aliarum aliquem non avertant.

5. Item, quod priores provinciales & eorum vicarii ſint cauti, quod ad prædicationis officium & confeſſionis audientiam non exponant, niſi fratres moribus & ſcientia approbatos.

6. Ordinamus quod nullus frater promoveatur ad ſacerdotium antequam judicio conventus vel majoris partis ipſius xxv. annum compleverit in ætate, ubi alias non conſtaret. Licentiantes verò in contrarium, ſi priores vel ſubpriores fuerint, priventur omni voce per annum.

7. Item, quod ſacerdotes, diaconi & ſubdiaconi in miſſis conventualibus portent ſcanuſias vel ſcapularia cum induunt ſacras veſtes. Hoc idem etiam in miſſis privatis faciant omnes alii ſacerdotes.

8. Item, quod juvenes de novo profeſſi in divino officio, moribus & ſcientia diligentius inſtruantur, nec mittantur ad ſtudia artium extra conventum, nec in conventu audiant ante duos annos à profeſſione eorum, & parcatur eis quantum commodè fieri poterit à diſcurſu. Quod ſi ſecus attentatum fuerit, decernimus irritum & inane.

9. Item, quod viſitatores expleta viſitatione diligenter inquirant de profectu juvenum ſtudentium in artibus & naturis, in ſcientia & vita, & quod invenerint teneantur definitoribus provincialis capituli nuntiare.

10. Item, quod non fiant viſitatores niſi fratres antiqui & maturi, & in ordine vita & moribus approbati.

11. Item, quod priores provinciales vel eorum vicarii acta capitulorum provincialium in ipſo loco capituli aliquatenus non immutent, ſine illorum qui definitores fuerint vel majoris par-

A tis eorum conſilio & aſſenſu, vel etiam alibi abſque deliberatione provida & conſilio diſcretorum.

12. Item, quod priores provinciales & eorum vicarii prioribus abſolutionis litteras non concedant dilationem temporis continentes.

13. Item, ordinamus quod lectores in quolibet conventu continuè legant de textu bibliæ, & ſemper ante aliam lectionem.

14. Item, quod nullus frater antequam per unum annum in ſtudio bibliæ bibliam audierit, aſſignetur alicui ſtudio generali, ſive in ſua provincia, ſive extra, quod ſi ſecus actum fuerit,
B ſit irritum & inane.

15. Item, quod in quolibet conventu ſubpriore carente, priores ſecundùm modum conſtitutionum in conſtitutionibus traditum, infra menſem teneantur inſtituere vel inſtituendos petere ſubpriores, & qui in hoc inventi fuerint negligentes, in ſuis provincialibus capitulis abſolvantur.

16. Item, ordinationem factam in præcedenti capitulo generali de inductionibus non faciendis volumus inviolabiliter obſervari. Et inſuper ordinamus quod ante diem electionis, vel ipſa die, in capitulo ipſa ordinatio coram electoribus
C perlegatur.

17. Item, quod libri & res aliæ fratrum incarceratorum non alienentur ſeu aliter diſtrahantur per priores provinciales, aut conventuales, ſeu eorum vicarios, ſed ex integro reſerventur quouſque per priores provinciales de conſilio definitorum & aliorum etiam diſcretorum de ipſis aliter ordinetur.

18. Item, magiſter ordinis de conſilio definitorum ordinationem de non eundo ad curiam Romanam & aliorum dominorum, cum eiſdem prohibitionibus & pœnis approbat & confirmat. Concedit tamen prioribus provincialibus, vel eorum vicariis, quod pro negotiis ſuæ provin-
D ciæ duos fratres ad dictam curiam mittere poſſint.

19. Item, ordinationes præcedentis capituli generalis, videlicet de proviſione infirmorum, de veſtibus dandis indigentibus fratribus, & de prædicatoribus generalibus hoc anno non faciendis, ubi excedunt numerum conventuum vel æquantur, de abſolutione magiſtrorum & baccallariorum à ſtudio Pariſienſi, de fratribus extra terminos non mittendis, de infamatoribus, modo & forma in prædicto capitulo ordinatis, volumus inviolabiliter obſervari.

20. Abſolvimus priores provinciales, Saxoniæ
E & mittimus eum Pariſius ad legendum, Boëmiæ, Terræ ſanctæ & Romanæ provinciæ. Abſolvimus priores conventuales Micherminum, Barenſem, Adrienſem, ſancti Petri martyris, Capuanum, Summanum, Sulmontinum, & Neapolitanum.

21. Item, fratrem Stephanum Werſe de provincia Ungariæ à prioratu Ragoſino, & à vicaria Dalmatiæ, nec volumus quod ad aliquod officium poſſit promoveri, niſi de licentia magiſtri ordinis ſpeciali, & ordinamus quod in eiſdem provinciis vel conventibus hoc anno ad idem officium nullatenus reſumatur. Ponimus vica-

Digitized by Google

rios generales fratrem Roſtagnum Alardi de provincia Provinciæ in provincia Terræ ſanctæ, & eum eidem provinciæ aſſignamus. Item, fratrem Diſlanum priorem Gradicenſem in provincia Boëmiæ. Item, fratrem Johannem de Buſco priorem Soſacienſem in provincia Saxoniæ. Fratrem Paulum de Pilaſte priorem ſanctæ Mariæ ſuper Minervam in provincia Romana, quouſque in dictis provinciis provinciales electi & confirmati fuerint & præſentes.

22. Injungimus definitori provinciæ Aragoniæ, & ſocio per capitulum ſibi dato, & ſocio definitoris Hiſpaniæ, quia non venerunt ad capitulum generale, nec ſe legitime excuſaverunt, quinque dies in pane & aqua, & quinque miſſas, & quinque letanias.

23. Item, volumus & imponimus prioribus provincialibus & definitoribus capitulorum provincialium, quod omnes priores & ceteros fratres qui non ſervaverunt ordinationem de libris non vendendis vel diſtrahendis, vel in poſterum non ſervabunt, cogant facere pœnitentias ſecundùm quod in præcedenti capitulo generali extitit ordinatum.

24. Item, denuntiamus, quod fratres omnes qui contra ordinationem capituli generalis apud Argentinam celebrati receperunt alterius ordinis vel religionis aliquem, incurriſſe pœnam in actis ejuſdem capituli ordinatam, & eamdem incurrere volumus eos qui ipſam ordinationem in poſterum non ſervabunt.

25. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro ſanctiſſimo patre ac domino noſtro ſummo pontifice, & bono ſtatu univerſalis eccleſiæ, & pro inſtanti concilio generali, quilibet ſacerdos quinque miſſas, & quilibet conventus qualibet ſeptimana unam miſſam. Item, pro venerabilibus patribus cardinalibus domino Hoſtienſi, & Velletrenſi epiſcopo, & domino fratre NICOLAO tituli ſancti Euſebii preſbytero cardinali quilibet ſacerdos tres miſſas, &c.

26. Iſta ſunt ſuffragia pro defunctis. Pro venerabili patre domino fratre THOMA quondam ſanctæ Sabinæ preſbytero cardinali hoc anno defuncto, quilibet ſacerdos tres miſſas, &c. Pro qualibet miſſa ſuperius poſita quilibet clericus & non ſacerdos ſeptem pſalmos cum letania, & quilibet converſus centum *Pater noſter* cum totidem *Ave Maria* dicant. Denuntiamus fratribus univerſis, quod tenentur ad ſuffragia pro definitore Franciæ & ſocio ſuo & ſocio definitoris Angliæ, qui mortui ſunt venientes ad capitulum generale.

27. Sequens capitulum generale aſſignamus apud Carcaſſonam in provincia Tholoſana, ordinantes quod definitores anni futuri dominica infra octavam Aſcenſionis veniant. Nullus frater autem alius, etiamſi licentiam habeat, locum capituli intret ante ſextam feriam vigiliæ Pentecoſtes.

28. Aſſignamus ad legendum ſententias Pariſiis fratrem Theodoricum de provincia Saxoniæ. Item, providemus eidem ſtudio pro biblia legenda de fratre Jacobo de Lauſanna. Item, committimus prioribus provincialibus vel eorum vicariis & definitoribus capitulorum provincialium, ut ipſi de lectoribus & baccallariis in ſtudiis generalibus ſuarum provinciarum provideant iſto anno.

29. Admittimus ceſſionem magiſtri ordinis, quam à nobis humiliter poſtulavit, ipſum à magiſterio ordinis abſolventes. Item, volumus quod poſt mortem ejus fiat per totum ordinem, ſicut pro magiſtro ordinis fieri conſuevit. Item, volumus & ordinamus, quod poſt primum priorem in Choro & locis aliis primum locum teneat, & ab omnibus oneribus ordinis ſit exemptus, quantum duxerit acceptandum, & concedimus ſibi cameram & ſocium ſibi gratum. Item, omnes aſſignationes & gratias factas per ipſum in præſenti capitulo vel antea confirmamus.

Anno Domini 1312. 3. *idus Maii in vigilia Pentecoſtes in conventu Carcaſſonæ celebrata fuit electio magiſtri ordinis, fuitque electus in magiſtrum frater* BERENGARIUS DE LANDORRA *magiſter in Theologia, oriundus de diœceſi Ruthenenſi. Erat autem tunc prior provincialis provinciæ Tholoſanæ. Erant autem* XLV. *numero electores, Inter quos erant priores provinciales* XVII. *ſcilicet Hiſpaniæ frater* LUPUS, *Franciæ frater* CRUCUS *magiſter in Theologia, Romanæ provinciæ frater* PHILIPPUS, *Regni Siciliæ frater* RAIMOLDUS, *Theutoniæ frater* HENRICUS, *Poloniæ frater* PEREGRINUS, *Græciæ frater* P. BARBOIS *Bitterrenſis, Aragoniæ frater* ROMEUS *magiſter in Theologia, Provinciæ frater* W. DE LAUDUNO, *Lombardiæ ſuperioris frater* BARNABAS, *provinciæ Tholoſanæ frater* BERENGARIUS DE LANDORRA *magiſter in Theologia, Lombardiæ inferioris frater* CORRADUS, *Angliæ frater* NICOLAUS *magiſter in Theologia Oxoniæ, Daciæ frater* CANUTUS, *Boëmiæ frater* DISLAUS, *Saxoniæ frater* JOHANNES DE BOSCO.

ACTA CAPITULI GENERALIS Carcaſſonæ celebrati in provincia Tholoſana anno Dom. M.CCC.XII.

1. CUm ex inſufficientia prædicantium & confeſſiones audientium ordo noſter veniat in contemtum, & vergat in periculum animarum, & plurimum ſequatur ſcandalum prælatorum, volumus & ordinamus, quod non exponantur ad actus præmiſſos, niſi ad hoc idonei moribus & ſcientia approbati, matura ſuper hoc deliberatione præmiſſa, quod ſi ſecus actum fuerit, & legitime conſtiterit, per priores provinciales amoveantur omnes. Fratres etiam notabiliter juvenes diſtrictius prohibemus ad ordinem ſacerdotii promoveri. Promoventes autem contra ordinationem præſentem, tam ad ſacerdotium quam ad actus prædictos, per priores provinciales & viſitatores acrius puniantur, præcaventes ne circa hoc negligentes valeant inveniri.

2. Item, inhibemus diſtrictè ne aliquis alicui generali ſtudio aſſignetur, ſive in ſua provincia, ſive extra, niſi bibliam prius audierit biblice uno anno. Lectores autem ad legendum bibliam ſpe-

Digitized by Google

cialiter deputatos volumus ſicut & ceteros lectores frequentiùs diſputare. Ne autem fratres juvenes eidem ſtudio bibliæ aſſignati audientia careant quæſtionum, volumus & mandamus quod in ipſis ſtudiis bibliæ lectores ſententiarum ſufficientes & idonei aſſignentur.

3. Item, cum ex inductionibus libertati electionum ordinis plurimum detrahatur, & turbationes, & ſcandala plurima ſubſequantur, prohibemus diſtrictè, ne aliquis prece, pretio, promiſſione comminatione, ex certa ſcientia vel deliberatione alium ad eligendum vel non eligendum inducat. Quicumque verò contrarium fecerit, ipſum privamus omnibus ſuffragiis ordinis in vita pariter & in morte: quam pœnam etiam inductum incurrere volumus, niſi habita opportunitate debita ſuo prælato inductorem revelet: ſerenitati tamen conſcientiarum in caſu iſto ſalubriter providentes, volumus quod priores provinciales, & eorum vicarii reſtitutionem hujuſmodi facere valeant in vita pariter & in morte circa eos qui ſe humiliter recognoverunt deliquiſſe, in morte verò reſtitutionem hujuſmodi facere valeant priores, & ceteri fratres fratrum hujuſmodi legitimi confeſſores. Si autem aliquis de inductione ſit convictus, ipſum etiam ex nunc privamus omni voce per triennium, & nihilominus pœnis aliis acrioribus puniatur.

4. Item, volumus & ordinamus, quod libri & aliæ res fratrum qui carcerali cuſtodiæ mancipantur, exacta diligentia reſerventur, ut juxta prioris provincialis vel definitorum capituli provincialis arbitrium ipſis reddi valeant, cum fuerint ad alia loca ordinis reſtituti.

5. Item, inhibemus diſtrictè, ne prædicatores generales fiant in aliqua provincia in numero exceſſivo, nec inſufficientes, aut alias inepti ad idem officium aliquatenus aſſumantur. Priores autem provinciales vel eorum ſocii numerum omnium prædicatorum generalium ſuæ provinciæ deferant ad ſequens generale capitulum.

6. Item, ad evitandum evagandi materiam, & diſcurſus inutiles compeſcendos, inhibemus diſtrictè, ne priores ſeu eorum vicarii fratres ſuis conventibus deputatos extra terminos ſuorum conventuum licentient, niſi pro gravi infirmitate ipſorum, vel parentum ſuorum, vel eorum morte, vel ad evitandum grave ordinis ſcandalum, vel pro evidenti neceſſitate ſeu utilitate conventuum, vel ipſorum fratrum: & tunc de conſilio plurium diſcretorum. Licentiati verò ordinationem de litteris teſtimonialibus portandis præſentandis diligenter obſervent, in quibus cauſa ipſius licentiæ generaliter vel ſpecialiter & terminus exprimatur. Quicumque verò litteras hujuſmodi non portaverit, ipſum ab ingreſſu villæ privamus, & volumus quod poſt unam diem de conventu illo recedere teneatur, niſi forte adeo ſpectabilis frater exiſtat, ut ejus ſimplici verbo fides merito debeat adhiberi, vel niſi ſit adeo caſus urgens & evidens, quod prioris provincialis vel ejus vicarii licentiam non poſſit abſque periculo expectari. Priores verò contra ordinationem hujuſmodi dantes licen-

A tiam, in viſitationibus à provinciali, & capitulis provincialibus à prioratus officio abſolvantur. Inhibemus etiam diſtrictè ne ad capitulum provinciale licentiæ aliquibus concedantur, niſi forte propter correctiones circa eos vel alios exercendas. Quod ſi in aliqua provincia exceſſum contingat fieri, volumus quod in ſequenti generali capitulo per definitores provincialis capituli magiſtro & definitoribus nuncietur. Item etiam, poſt ipſorum profeſſionem curam adhibeant diligentem, nec diſcurſibus exponantur, nec ſtudiis artium aſſignentur, niſi prius in divino officio fuerint ſufficienter inſtructi, & in regularibus obſervantiis informati: volentes ni-
B hilominus & mandantes quod conſtitutio de recipiendis noviciis diligentius obſervetur, & in ætate à conſtitutionibus taxata ſine cauſa multum legitima nullatenus diſpenſetur. Quod ſi forte aliqui de cetero aliquem infra ætatem à jure taxatam receperint contra jura, vel tali receptioni conſenſerint cum effectu, in receptionibus noviciorum vocibus ſint privati, quouſque per magiſtrum ordinis, vel per priorem ſuum provincialem vel definitores capituli provincialis fuerint reſtituti. Priores inſuper provinciales eos, quos invenerint in hoc amplius deliquiſſe, privent omni voce,
C prout viderint expedire.

7. Item, cum ex revelatione criminum viſorum vel auditorum indebita & incauta ſequatur fratrum infamia contra ordinem caritatis, & nihilominus multiplex ſcandali & turbationis materia miniſtretur, volumus & diſtrictè injungimus, quod quicumque crimen viſum vel auditum de ordine, vel de fratribus ſcienter & ex propoſito cuicumque perſonæ alias neſcienti revelaverit, ad quam correctio non pertinet de prædictis, vel quæ non creditur probabiliter poſſe prodeſſe, exprimendo fratris perſonam vel no-
D men, per priorem provincialem vel per provinciale capitulum poſtquam legitime conſtiterit, pœna criminoſo debita, de diſcretorum conſilio puniatur. Si tamen alias de talibus ſit notatus.

8. Item, volumus & ordinamus, quod modos in ſingulis provinciis inventos de proviſione infirmis & indigentibus veſtibus facienda, & ordinationes de ſtudio & ſequela ſcholarum, quæ in Ceſar-Auguſtano capitulo approbatæ fuerunt, priores provinciales & eorum vicarii ſinguli in ſuis provinciis per priores conventuales, & ſubpriores, & eorum vicarios, faciant invio-
E labiliter obſervari. Quicumque verò in executione præmiſſorum inventi fuerint negligentes, ubi hoc legitimè conſtiterit, ſi priores vel ſubpriores ſint, nominatim in actis in pœnam à ſuis officiis abſolvantur. Vicarii verò non poſſint per biennium in eiſdem conventibus locum tenere, & priores nihilominus per annum omni voce priventur.

9. Item, cum fratres de ſtudiis generalibus & maxime Pariſienſi ad ſuas provincias redeuntes, tam ad lectionis quam ad prælationis officium aptiores eſſe noſcantur, prohibemus diſtrictè, ne provinciales vel eorum vicarii tales in officio regiminis audeant occupare, donec

Digitized by Google

annis aliquibus exercuerint officium lectionis.

10. Item, cum in quocumque ordine proprietatis vitium ſit execrabile, & ſtudio ſummo vitandum; ordinamus quod quicumque pecuniam aliquam, vel quicumque jocalia in auro & argento ſeu lapidibus pretioſis extra manum ordinis habeant apud quamcumque perſonam, infra unum menſem à præſentis ordinationis notitia, ea ad ordinem reducere teneantur; quod ſi non fecerint, ipſos ex nunc omnibus illis privamus, & conventibus ad quos dicti fratres pertinent applicamus. Sub eadem etiam pœna prohibemus, ne aliqua quæcumque talia ultra duas noctes in communi depoſita teneant, ſine ſuorum priorum licentia ſpeciali. Fratres etiam ad requiſitionem priorum provincialium vel conventualium, juxta noſtrarum conſtitutionum tenorem, teneantur de omnibus receptis & expenſis, teſtamentorum executionibus, & diſpenſationibus, reddere rationem. Quaſcumque autem gratias ſeu exemtiones à quocumque datas ſuper hoc ordinatione præſenti penitus revocamus.

11. Item, cum ex noſtrarum conſtitutionum tenore fratres aſſignati epiſcopis vel aliis quibuſcumque perſonis extra ordinem conſtitutis, qui injuncta ſtatuta ordinis non obſervant, ſint beneficiis & ſuffragiis ordinis tam in vita quam in morte privati, & ne ignorantia ſit alicui in excuſationis velamen, denuntiamus contrarium facientes pœnam incurrere ſupradictam: prioribus provincialibus nihilominus, & eorum vicariis, quod ſi quos deinceps invenerint deliquiſſe, teneantur quantotius ad ordinem revocare, niſi forte licentiam habeant ſummi pontificis: de qua per ipſius ſummi pontificis patentes litteras fidem facere teneantur, niſi forte viva voce dominorum regum & cardinalium hoc conſtaret. Ad hanc autem ordinationem non intendimus obligari fratres, qui cum dominis cardinalibus commorantur: prioribus autem conventualibus, ſubprioribus, & eorum vicariis ea diſtrictione qua poſſumus inhibemus, ne ad eſum carnium fratribus concedendum ſe faciles exhibeant; ſed de hoc edita conſtitutio obſervetur.

12. Item, præcipit magiſter ordinis in virtute obedientiæ, & ſub pœna excommunicationis, de definitorum conſilio & aſſenſu, quod nullus frater ad curiam Romanam, ſeu ad locum curiæ accedat, vel cum intentione accedendi de ſuo conventu iter arripiat, niſi de licentia magiſtri ordinis ſpeciali. Veniens autem ad curiam negotium cujuſcumque perſonæ extra obedientiam noſtri ordinis conſtitutæ proponere non præſumat, niſi ſuper hoc à domino ſummo pontifice habita ſpeciali licentia & expreſſa: cum hoc ſit de ſummi pontificis poteſtate vel voluntate. Eadem præcepti diſtrictione magiſter prohibet, de prædictorum definitorum conſilio & aſſenſu, quod nullus frater ad curias regum, ſeu dominorum legatorum, vel prælatorum, ſæcularium poteſtatum, principum vel baronum, accedat, ut cauſis litigioſis ſeu quibuſcumque negotiis de ſe odioſis ſæcularium perſonarum intendat.

13. Item, cum omni jure bono & merito ſuperioribus debeatur reverentia, volumus & diſtrictione ea qua poſſumus injungimus fratribus univerſis, quod eccleſiarum prælatis omnem reverentiam & honorem exhibeant, & ab eorum offenſis caveant, in vitam aut ſtatum ipſorum palam aut occultè nullatenus impingentes.

14. Item, cum ſuperiorum mandatis & maxime ſummi pontificis teneamur reverenter & humiliter obedire, volumus & mandamus fratribus univerſis, quod ſtatuta nuper in ſacro Viennæ concilio ordinata cum debita reverentia ſuſcipiant, & ipſa nihilominus integraliter & diligenter obſervent: prioribus provincialibus nihilominus injungentes, ut poſtquam fuerint publicata, ea ſtudioſe faciant ad fratrum notitiam pervenire.

15. Abſolvimus priores provinciales Angliæ & provinciæ Provinciæ, quia de eo providemus quantum de noſtra intereſt, quod ſequenti anno legat ſententias Pariſius. Item, abſolvimus priores conventuales Tholoſanæ provinciæ, Caturcenſem, Caſtrenſem, ſancti Juniani, Albienſem, Ruthenenſem, Figiacenſem, Orthesienſem, & volumus quod priores provinciales & conventuales hoc anno abſoluti, in eiſdem provinciis & conventibus ad eadem officia nullatenus aſſumantur.

16. Denuntiamus omnes voce privatos, qui ad præſens generale capitulum ſine licentia venerunt, vel intentione veniendi de ſuis conventibus receſſerunt.

17. Item, abſolvimus priorem Aquenſem in pœnam, qui priorem provincialem Græciæ venientem ad capitulum generale in ſuo conventu male recepit, & uſque ad tardam horam noctis ſine lecto dimiſit in clauſtro.

18. Item, priori Belvacenſi de provincia Franciæ damus decem dies in pane & aqua, quia definitorem Angliæ venientem ad capitulum generale irreverenter tractavit.

19. Cum ad aures noſtras pervenerit multa in provincia Ungariæ inordinate ac perperam perpetrata, quæ ſi ſic ſint, correctione ac reformatione indigere noſcuntur, bono ſtatui illius provinciæ providere volentes, facimus in illa provincia vicarios generales fratres Manfredum Parmenſem priorem Venetum de provincia Lombardiæ inferioris, & Mathæum de Pontiniano de provincia regni Siciliæ, eis plenam auctoritatem dantes inquirendi, puniendi, abſolvendi, confirmandi, reformandi de conventu ad conventum, de provincia ad provinciam traſmittendi, tam in capitibus quam in membris. Quod ſi forte alterum ipſorum contingeret impediri, alter eorum prædicta omnia nihilominus exequatur.

20. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro ſanctiſſimo patre & domino ſummo pontifice & bono ſtatu univerſalis eccleſiæ, quilibet ſacerdos ſex miſſas, & quilibet conventus unam de beato Dominico dicat.

21. Denuntiamus fratribus univerſis quod tenentur ad ſuffragia pro definitoribus Tholoſanæ provinciæ, Lombardiæ inferioris, Poloniæ, qui mortui ſunt hoc anno veniendo ad capitulum generale, & pro definitore Poloniæ anni præteriti

Digitized by Google

capituli generalis, qui mortuus eſt redeundo de capitulo generali.

22. Letania cum pſalmo, verſiculis & orationibus conſuetis in profeſtis diebus per totum adventum & poſt quinquageſimam uſque ad Paſcha intus & extra dicatur.

23. Concedimus provinciæ regni Siciliæ unam domum, ponendam in Tarento de licentia domini papæ, ad inſtantiam & petitionem domini Philippi principis Tarentini.

24. Aſſignamus ſequens generale capitulum apud Methim in provincia Franciæ, & volumus & ordinamus, quod priores provinciales, qui in anno futuro definient, illuc dominica infra octavam Aſcenſionis veniant. Nullus autem alius, etiamſi licentiam habeat, locum intret capituli ante feriam ſextam immediate præcedentem vigiliam Pentecoſtes. Quicumque vero ſine licentia ad ipſum capitulum venerint, vel loco capituli cum intentione veniendi ad capitulum appropinquaverint, ex vi præſentis ordinationis ſint per biennium omni voce privati.

25. Aſſignamus ad legendum ſententias Pariſius iſto anno fratrem Johannem de Prato de provincia Franciæ.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

IN Dei Filio ſibi cariſſimis prioribus, ſubprioribus, & fratribus univerſis ordinis Prædicatorum, frater Berengarius fratrum ejuſdem ordinis ſervus inutilis, ſalutem & mercedem vitæ æternæ recipere per labores.

In exordio mihi impoſiti oneris & officii jam ſuſcepti, licet immerito & invito, nova cura cor angit, & deſiderio multo feror, ut paucis utens verbis, ad interiora ſalutis vos excitem ſalutaribus exhortationibus, per quas ad currendum in via Domini veſter animus ferventius incitetur, dum inſtat dies operibus deputata. Igitur, fratres dilectiſſimi, quos in filios gratiæ Verbum genuit veritatis, vocationem veſtram conſideretis attentè, & in ea firmiter ſtantes, ſatagatis de virtute in virtutem procedere continuis incrementis. Nullus ſit arbor arida, quæ umbram diffundit ſterilem ſine fructu; ſed potius inhæreatis tenacibus radicibus caritatis, in altum creſcatis & dilatetis ramos actionis ſanctæ, quæ retributionis manipulos colligit cum uſuris. Nullius pigra ſit manus, quæ parit damnabilem egeſtatem, ne quando ſponſus advenerit expectet cum fatuis virginibus præparare lampadem ſui cordis; ſed in confeſſione laudis & juſtitiæ, cum tempus conceditur, prævenire ſatagat faciem judicantis. Porrò, cariſſimi, invigiletis ſtudiis ſcripturarum, ut parati ſitis de fide noſtra omni poſcenti reddere rationem, & unuſquiſque ſicut Dei teſtis laboret noſcere & intelligere teſtimonia veritatis. Aquas autem ſcientiæ, quas Deo donante haurietis de fontibus Salvatoris, ad irriganda corda fidelium effundatis abundè temporibus opportunis. Refloreat in cordibus veſtris profeſſæ paupertatis amor, quæ terrenis cæleſtia anteponens, perfectum facit Chriſti diſcipulum, & heredem regni cælorum conſtituit in excelſis. In agendis inſuper unuſquiſque ſuam humiliet voluntatem, nihil in ea proprium recognoſcens, & cum Apoſtolo dicente Domino: Quid me vis facere? ſe totum ad peragenda quæ ſibi imponi contigerit ad nutum præparet imponentis. Expedit præterea pacem & ſanctimoniam nos ſectari, ſine qua nemo videbit Deum: & ſi quiſpiam moleſtetur, aut ab aliis provocetur, non frangatur mentis ipſius per impatientiam fortitudo, ſed potius patientiæ clypeo communita perſeveret in ſuo robore. Augeantur inter hæc in vobis mutua obſequia caritatis, unuſquiſque de fratre ſuo bona referat & loquatur, famam conſervet, in ruina alterius non lætetur, nec compaſſionis affectum debitum ſubtrahat delinquenti, ſed potius ſupponens humeros labenti, & lapſo manus porrigens adjutrices, ſalva ſemper ordinis diſciplina, ad ſublevationem ipſius, prout ſua requirit conditio, ſtudeat laborare. Ad zelum etiam ordinis quilibet accendatur, ſecundùm exigentiam ſui ſtatus, & ut pro patribus naſcantur filii, tales ad introitum ordinis inducatis, de quorum multiplicatione lætitia merito generetur. Et quia ab omni ſpecie mala convenit abſtinere, familiaritates incautas mulierum cautius caveatis, & vagandi occaſiones præſcindite, diſcurſus inutiles refrænate, adhuc curas & ſollicitudines ſæculi impertinentes abjicite à vobis, quæ ſæpe de arce virtutum dejiciunt virtuoſos. Hæc autem omnia cùm benè feceritis, dicite quod ſervi inutiles ſumus, & tanto amplius ſe unuſquiſque coram Deo humiliet, quanto conſpexerit ſe attolli donis potioribus gratiarum. Demum quia tempora periculoſa inſtant, in quibus à linguæ lapſu oportet cum diligentia præcavere, ſermo veſter cautus ſit & modeſtus, trahens originem de ſupernis, nec contra prælatos eccleſiarum & mundi principes quidpiam proferatis, per quod poſſit in conſpectu populi eorum opinio minorari. Poſtremo ſit vobis oratio humilis & devota, cælos penetrans, & reportans de theſauris divinæ miſericordiæ quæcumque in nomine Salvatoris duxeritis poſtulandum. Adhuc veſtram rogo in Domino caritatem, quatenus memoriam mei habeatis, jugiter apud Dominum divinam clementiam affectuoſius exorantes, quatenus meum ſuppleat imperfectum, vires tribuat imbecilli, in conſulendis rectificet & dirigat in agendis, ut Deo propitio ad meum & ad veſtrum profectum, quem in intimis diligo & procuro, inveniatur utilis labor meus. Gratia Domini noſtri Jesu-Christi ſit ſemper cum omnibus vobis, amen. Datum Carcaſſonæ anno Domini M. CCC. XII. in noſtro capitulo generali.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Methim celebrati anno Domini M. CCC. XIII.

1. CUm non expediat priores ſubditorum ſuorum ignorare conditiones & mores, volumus ac diſtricte imponimus prioribus univerſis, quod de moribus & vita fratrum inſolentium cum

Digitized by Google

cum diſcretorum teſtimonio priores ad quos mittuntur per ſuas litteras ſpeciales informent. Et hoc idem de omnibus ſtudentibus exacta diligentia volumus obſervari, ſive ad provincias proprias, ſive ad quæcumque alia ſtudia transferantur.

2. Item, cùm ex cauſis litigioſis ac de ſe odioſis incautè aſſumtis frequenter turbationes & ſcandala oriantur, volumus ac diſtrictè prohibemus, ne fratres quicumque cauſas hujuſmodi moveant vel aſſumant ſine prioris provincialis ſui licentia ſpeciali. Contrarium autem facientes acrius puniantur.

3. Item, cùm propter mutua per fratres aliquos à perſonis extraneis incautè contracta, graves ad nos querimoniæ ſint delatæ, propter turbationes & ſcandala plurima ſubſecuta, diſtrictius injungimus fratribus univerſis, quod ſumme caveant ab hujuſmodi mutuis contrahendis abſque prælatorum ſuorum ſpeciali licentia & expreſſa, quam dari nolumus, niſi caſu neceſſario & urgenti. Contrarium autem in poſterum facientes, per ſuperiores ſuos pœnis privationis vocum ac gravioris culpæ debitis puniri volumus, juxta perſonarum exigentiam & mutuorum contractorum exceſſum. Priores vero circa punitionem tranſgreſſorum hujuſmodi negligentes, ſeu in concedendo hujuſmodi licentias excedentes, volumus de ſuis appropriatis obligari ad ſolvendum debita ſic contracta.

4. Item, cum ex nimia priorum ac fratrum abſentatione, ſeu ſubtractione à communibus, hoſpitii aut aliorum locorum extra refectorium laxata frequentia, nec non ex negligentia circa capitulorum ordinationes, ac regularia inſtituta in animarum ſuarum judicium & plurimorum ſcandalum noſter ordo nimium relaxetur, volumus & ordinamus, quod priores provinciales ac viſitatores capitulorum provincialium anni præſentis circa hoc adhibere ſtudeant remedia opportuna, quæ remedia volumus per definitores generalis capituli vel eorum ſocios portari ad ſequens generale capitulum.

5. Item, cùm ex proviſione ſeu promotione fratrum ordinis noſtri ad titulos vagos epiſcopatuum, ordo noſter veniat in contemtum, caveant priores provinciales diligenter, ne ad quorumcumque requiſitionem vel preces fratribus quibuſcumque licentias hujuſmodi dare præſumant, generali capitulo inconſulto, nec talibus epiſcopis ſeu quibuſcumque aliis de ordine ſocios ullos concedant, niſi diſcretos & maturos, vita & moribus approbatos. Si qui autem epiſcopi ordinis inventi fuerint minus honeſtè, in gravamen noſtrum & noſtri ordinis, converſari, ſocios eis deputatos ſtudeant quàm citius revocare.

6. Item, cùm ordo noſter propter ſalutem animarum ſpecialiter ſit fundatus, ad quam procurandam oportet habere notitiam de ſcripturis; volumus & ordinamus, quod ſtudentes in omni facultate teneantur continuè ſequi ſcholas, diſputationes, collationes, in ſextis feriis repetitiones, quas volumus fieri ſecundum ordinationem capituli Januenſis. Ante prandium quoque, quando lectores non legunt, in ſtudio vel lectione ſcientifica ſe occupent quantum poſſunt. Qui autem per provincialem vel ejus vicarium inventi fuerint negligentes, non poſſint de cetero in ſtudio remanere abſque magiſtri ordinis licentia ſpeciali, pœnitentiis per provincias ſtatutis nihilominus obſervatis. Magiſter etiam ſtudentium teneatur tales in capitulo accuſare. Si verò ſtudens non fuerit, alia pœnitentia notabili puniatur. Ceteri autem fratres qui in hoc reperti fuerint negligentes, ante correctionem plenariam non poſſint fieri confeſſores. Confeſſores autem & prædicatores villam infra triennium non intrent. Quod ſi intraverint, per priores vel eorum vicarios puniantur, ac ſi villam abſque licentia fuiſſent ingreſſi. Priores autem & eorum vicarii, qui ſine cauſa multum rationabili & urgenti inventi fuerint fratribus licentiam remanendi à ſcholis, vel ab aliis ſcholaſticis actibus conceſſiſſe, ſeu præmiſſa cum diligentia non ſervaſſe, & accuſatos debite non puniſſe, à ſuis officiis abſolvantur in pœnam, nec in illo anno ad idem officium poſſint reſumi, vel promoveri ad officium lectoratus. Eorum autem vicarii locum præſidentis tenere non valeant infra annum.

7. Item, cùm ex inſufficientia prædicantium & confeſſiones audientium ordo noſter veniat in contemtum, & vergat in periculum animarum, inhibemus, quod nullus ad prædicationis officium vel confeſſionum audientiam exponatur, niſi theologiam ad minus audierit per tres annos.

8. Item, cum doctrina venerabilis doctoris fratris Thomæ de Aquino ſanior & communior reputetur, & eam ordo noſter proſequi teneatur, inhibemus diſtrictè, quod nullus frater legendo, determinando, reſpondendo, audeat aſſertivè tenere contrarium ejus quod communiter creditur de opinione doctoris prædicti, nec recitare aut confirmare aliquam ſingularem opinionem, contra communem doctorum ſententiam, in hiis quæ ad fidem vel mores pertinere noſcuntur, niſi reprobando & ſtatim objectionibus reſpondendo. Quicumque autem per provincialem vel ejus vicarium, qui ſuper hiis inquirere teneantur, ex certa ſcientia in aliquo præmiſſorum inventus fuerit deliquiſſe, per eoſdem, cum legitimè conſtiterit, à lectoratus officio vel ſtudio abſolvatur in pœnam, ſi tamen aliquis de hujuſmodi ſit notatus. Quod ſi ex talibus opinionibus ſcandalum ſit ſubortum, volumus quod acrius puniatur, & ad revocandum nihilominus compellatur. Lectores quoque de textu bibliæ plus ſolito legant, & in lectura de ſententiis ad minus tres vel quatuor articulos de doctrina fratris Thomæ pertractent, prolixitate oneroſa vitata. Nullus etiam ad ſtudium Pariſienſe mittatur, niſi in doctrina fratris Thomæ ſaltem tribus annis ſtuduerit diligenter. Inhibemus etiam diſtrictè, ne ſcripta, tractatus, compilationes, reportationes quæſtionum quarumcumque à fratribus noſtris edita vel edenda extra ordinem publicentur, quouſque per venerabilem patrem magiſtrum ordinis examinata fuerint & correcta. Communicata vero extra ordinem per eumdem examinari & corrigi volumus diligenter.

Digitized by Google

9. Item, cum ex diverſis ſtudiis ad nos querimoniæ ſint delatæ, quod gravamina ſtudentibus indebitè inferuntur, volumus, & diſtriĉtè injungimus, quod libertates & immunitates, quæ ſtudentibus per magiſtros ordinis & generalia capitula ſunt indultæ, eis exacta diligentia conſerventur. Priores autem, ſeu eorum vicarii, qui in hoc inventi fuerint negligentes, acrius puniantur.

10. Item, cum ars, quæ alchimia vocatur, ſit in pluribus capitulis generalibus diſtriĉtè & ſub gravibus pœnis prohibita, & adhuc ex hoc in diverſis locis ordinis pericula ſcandaloſa ſurrexerint, præcipit magiſter ordinis, de definitorum conſilio & aſſenſu, & in virtute Spiritûs-ſancti fratribus univerſis, & ſub pœna excommunicationis, ut nullus in dicta arte ſtudeat vel diſcat, operetur vel faciat operari, & ſcripta de ea ſi qua habent nulla teneant, ſed infra octo dierum ſpatium à notitia præſentium ea deſtruant vel comburant. In ſecus autem facientes, ſententiam excommunicationis in definitorio tulit in ſcriptis, & eos nihilominus de quibus legitimè conſtiterit, ex nunc adjudicat cuſtodiæ carcerali.

11. Item, cùm ex ſingularibus beneficiis & gratiis per beatam Virginem ordini noſtro conceſſis, eam tenemur amplius ac devotius venerari; volumus & ordinamus, quod ſemel in qualibet ſeptimana, miſſa de beata Virgine in ſingulis conventibus ſolemniter celebretur.

12. Item, cum illuſtris dominus rex Francorum magiſtro & definitoribus preces inſtantes porrexerit, pro ſolemnitate de ſancto Petro de Morrone confeſſore, nuper catalogo ſanctorum aſcripto facienda, volumus & ordinamus, quod XIV. kalendas Maii de eo in ſingulis conventibus miſſa cantetur.

13. Item, inhibet magiſter ordinis fratribus univerſis, ne ad eum vel ad ſuos provinciales accedant, abſque ſuorum ſuperiorum licentia ſpeciali, de qua per litteras teſtimoniales poſſint facere plenam fidem.

14. Item, ordinationes, inhibitiones, & præcepta in capitulo Carcaſſonenſi facta volumus inviolabiliter obſervari, de non eundo ad Romanam curiam & alia.

15. Item, Abſolvimus priores provinciales Romanæ provinciæ, Ungariæ, Lombardiæ ſuperioris, & Lombardiæ inferioris, & aſſignamus eum Bononienſi conventui pro lectore. Item, conventuales Pariſienſem, Rupellenſem, Carnotenſem, Valentinenſem, Andegavenſem, Bleſenſem, Bituricenſem, Belvacenſem, Gebennenſem, Belvarienſem, Pirnienſem, Montis-relaxi, Lauſanenſem, Duacenſem, Berinacenſem, Gratianopolitanum, Aurelianenſem, Trecenſem, Bragonenſem Turonenſem, & Compendienſem, & ordinamus quod priores iſto anno abſoluti in eis conventibus vel provinciis ad eadem officia nullatenus reſumantur.

16. Cum frater Johannes de Caſtro-Ferreo, quondam prior Sagabrienſis provinciæ Ungariæ, vicarios per generale capitulum ad ipſam provinciam miſſos, incurialiter receperit, & tractaverit inhumanè, necnon & in correctionis præjudicium, fratres ſui conventus induxerit ad occultandum prædictis vicariis veritatem, eum omni voce, præter quam in accuſatione ſui, privamus, & ordinamus quod de cetero ad gradum aliquem ordinis eligi non poſſit, abſque licentia magiſtri ordinis ſpeciali, ſeptem dies in pane & aqua ei nihilominus injungentes.

17. Item, cum frater Nicolaus Romanus de Anglia rediens, & per provinciam Franciæ tranſiens, duos juvenes propria temeritate ad habitum ordinis receperit, & ad curiam Romanam contra magiſtri ordinis præceptum acceſſerit, necnon & multa alia perpetraverit ordini ſcandaloſa, ipſum omnibus gratiis ordinis privamus, & conventui de Caſtelli-caſtro in inſula Sardiniæ aſſignamus in pœnam, ad quam infra octo dies à præſentium notitia cum ſocio per priorem conventus, in quo eſt deputatus, iter eundi arripiat, & cum illuc pervenerit, pœnitentiam gravioris culpæ per duos menſes continuos facere teneatur.

18. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro domino papa & bono ſtatu univerſalis Eccleſiæ quilibet ſacerdos ſex miſſas. Iſta ſunt ſuffragia pro defunctis. Pro domino fratre THOMA quondam cardinali, quilibet ſacerdos tres miſſas, &c. Pro qualibet miſſa ſuperius poſita quilibet frater clericus non ſacerdos ſeptem pſalmos cum letania, & quilibet converſus centum *Pater noſter* cum totidem *Ave Maria* dicat.

19. Sequens generale capitulum aſſignamus Londoniis in provincia Angliæ, & ordinamus, quod definitores qui anno ſequenti definient illuc dominica infra octavam Aſcenſionis Domini veniant. Nullus autem alius, etiamſi licentiam habeat, locum intret capituli ante feriam ſextam immediatè præcedentem vigiliam Pentecoſtes. Qui verò ſine licentia ad capitulum venerint, vel loco capituli cum intentione veniendi ad capitulum appropinquaverint, ex vi præſentis ordinationis ſint per biennium omni voce privati.

20. Aſſignamus ad legendum ſententias Pariſius iſto anno fratrum Guillelmum de Lauduno. Item, providemus quantum noſtra intereſt de fratre Jacobo de Lauſana quod legat ſententias Pariſius anno ſequenti.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

IN Dei Filio ſibi cariſſimis prioribus, ſubprioribus, ac fratribus univerſis ordinis Prædicatorum, Frater BERENGARIUS fratrum ejuſdem ordinis ſervus inutilis, ſalutem & de operibus virtuoſis metere fructum pacis.

Cura ſuſcepti officii, pro quo in extremo examine exactam oportet reddere rationem, me inducit illa vobis annis ſingulis replicare, per quæ ad colligendum de ſanctæ religionis agro virtutum flores veſter animus ferventius accendatur. Igitur fratres dilectiſſimi, ſacra teſtante ſcriptura, quæ ſuos non decipit auditores, breves dies ſunt qui ad operandum homini conceduntur

tur, & magna ſunt præmia pro bonis operibus A repromiſſa, ac omnem ſuperant rationem: propter quod non debet eſſe pigra manus deputati ad vineam dominicam excolendam. Nulluſque in ſacra religione debet ſine fructu bonorum operum inveniri, vel remiſſus eſſe in obſervantia regulari; ſed potius quilibet cogitet in ſeipſo, quod juſtorum ſemita quaſi lux ſplendens creſcit & procedit uſque ad perfectum, veniat continuis incrementis per viam cæleſtium mandatorum, immaculato pede currat velocius unuſquiſque, & cum augmento virtutum terminare ſatagat vitæ curſum. Sic ſtudeatis eſſe moribus adornati in ſtatu, habitu, & inceſſu, ac omnibus veſtris motibus circumſpecti, ut qui vos vident provocentur ad officia ſanctitatis, & Deum B Patrem glorificent in miniſtris. Inter cetera verò cupiens totis affectibus in caritatis vinculo vos eſſe unitos, perſuadeo ut amplectamini bonum pacis, quam Salvator in mundum veniens prædicavit, & moriens conſervandam ſuis diſcipulis dereliquit. Vigeat in vobis fervor ſtudii de prato ſcripturarum, colligens ſacros flores qui per verbum prædicationis reviviſcere faciunt mortuos in peccatis, & audientibus & cuſtodientibus illud vitam ſempiternam pariunt cum beatis. Zelus ferventior noſtri ordinis in veſtris cordibus refloreſcat, quem ad nos ipſius fundatores præclariſſimi tranſmiſerunt, & unuſquiſque C ſive ſubditus vel prælatus communitatem in choro, refectorio, & aliis communibus teneat, & ſequatur, doceat inſuper & loquatur per quæ in conſpectu populi ſemper appareat glorioſus. Aſſit vobis vera humilitas, quæ relinquere facit mutabilium vanitatem, tanto bonis ſpiritualibus ſuos imitatores replens, quanto eam firmius in ſuis animis duxerint radicandam. In vobis creſcat profeſſæ paupertatis amor, quæ Chriſti diſcipulum per viam ſalutis dirigit & conſervat, ac tandem perducit ad cæleſtes divitias, quæ permanent ſine fine. In nullo veſtrûm inveniatur propria voluntas, ſed potius voluntatem ſubjiciat D præſidenti, cum Deo obedientia præ cunctis ſacrificiis ſit accepta. Sermo veſter non ſit de infimis quæ veſtris pedibus conculcatis, ſed de regno cælorum habeat originem & proceſſum, ut veſtra loquela faciat manifeſtum, quod eſtis Dei domeſtici & amici. Orationi inſiſtatis vigilantius, Regi ſæculorum animum mortalis hominis copulanti, quæ haurit de cæleſtibus theſauris gratiam etiam in præſenti & gloriam in futuro. Demum vos rogo, fratres cariſſimi, quatenus ad prælatos & rectores eccleſiarum vos habeatis in omnibus reverenter, juxta apoſtolicum E documentum: qui bene præſunt, digni honore habeantur. Mei quoque qui ſum veſtris obſequiis deputatus habere velitis frequentius memoriam apud Deum, ejus pulſantes clementiam, qui cum perſeverantia vult pulſari, quatenus tempore mei regiminis ordo noſter numero & merito augeatur. Gratia Domini noſtri JESU-CHRISTI ſit ſemper cum omnibus vobis, amen. Datum Methis anno Domini M. CCC. XIII. in noſtro capitulo generali.

ACTA CAPITULI GENERALIS Londoniis celebrati anno Dom. M. CCC. XIV.

1. CUm in tribulationibus multiplicibus & malis ingruentibus quibus præſentibus temporibus punimur, Dei ac ſanctorum debeamus ſuffragia implorare, volumus & ordinamus, quod letania cum pſalmo & verſiculis & collectis ſolitis poſt matutinas intus & extra omnibus diebus profeſtis dicatur. Singulis etiam ſeptimanis in omnibus conventibus una miſſa de beata Virgine, & alia de beato Dominico ſolemniter celebrentur. Infra octavam autem Aſſumtionis beatæ Virginis nulla die quantumcumque celebri miſſa de octava beatæ Virginis omittatur.

2. Item, ut puniendis & inſolentibus omnis delinquendi occaſio auferatur, volumus & ordinamus, quod tales numeroſis, & magis religioſis conventibus, & non aliis ſub certis legibus aſſignentur.

3. Item, cùm ordo noſter hactenus divino munere inter ſtatus alios manſuetudine ac pace floruerit, & nunc percuſſiones in diverſis ordinis partibus invaleſcant, in magnum ipſius ordinis ſcandalum & periculum perſonarum; diſtrictè injungimus prioribus univerſis, quod conſtitutionem de percuſſoribus arctius faciant obſervari. Inſuper ordinamus, quod ſi quis aliquem enormiter inſtrumento quocumque percuſſerit, prior provincialis vel ejus vicarius ſuper ejus abſolutione conſulatur, & interim ipſe percutiens ab aliis ſequeſtretur. Eo autem abſoluto, juxta noſtrorum privilegiorum tenorem, pœna gravioris culpæ puniatur, quam ſaltem duobus menſibus integraliter facere teneatur; hoc tamen obſervato, quod juxta quantitatem majoris exceſſus acrius puniatur.

4. Item, cùm propter inordinatas expenſas fratrum juvenum & ſtudentium quorumcumque, mala gravia & plurima oriantur, diſtrictione qua poſſumus inhibemus, ne de cetero ſymboliſationes & feſta ſingularia fiant ſine licentia ſpeciali. Quicumque autem in hoc per viſitatores vel provincialium vicarios, quos ſuper hiis inquirere diligentia exacta volumus, inventi fuerint notabiliter exceſſiſſe, vel priores immoderatè hujuſmodi licentias conceſſiſſe, volumus & ordinamus, ſtudentes tales illo anno in nullo ſtudio cujuſcumque auctoritate manere: juvenes verò non ſtudentes omni voce uno anno privari: priores etiam à ſuis officiis in capitulo indiſpenſabiliter abſolvantur, & vicarii ſuſpendantur uno anno ab officio vicariæ, & nihilominus acrius puniantur.

5. Item, volumus & ordinamus, & prioribus provincialibus ac definitoribus diſtrictè imponimus, quod modos de communitatis ſequela per definitores provincialium capitulorum inventos faciant exacta diligentia obſervari. Provinciæ verò quæ circa hoc modos non invenerunt, in inſtantibus provincialibus capitulis omninò ſtudeant

emendare, & pœnas impoſitas executioni mandare.

6. Item, cum electiones noſtræ debeant eſſe liberæ, ac omni nota coactionis carere, & à diverſis provinciis ad nos graves querimoniæ ſint delatæ, quod inſtantibus tractatibus, electionibus, ſeu capitulis provincialibus per priores provinciales & vicarios fratrum mutationes notabiles in conventibus fiant: Inhibemus diſtrictè, ne temporibus prædictis fratrum mutationes, aſſignationes, ſeu priorum abſolutiones, de cetero fiant, ſine cauſa legitima & urgenti. Viſitatoribus autem diſtrictè imponimus, quod ſuper hujuſmodi novitatibus diligenter inquirant, & eas omnes definitoribus capituli provincialis præſentent: qui definitores & provincialis, vel ejus vicarius, cauſas ipſarum novitatum habitas teneantur ſub eorum ſigillis mittere ad capitulum generale: quæ ſi non fuerint legitimæ, priores provinciales à ſuis officiis abſolvantur, vicarii verò acrius puniantur.

7. Item, cùm ex numero & inordinato fratrum diſcurſu ad capitula provincialia, diſpendia & turbationes plurimæ ſubſequantur, & regulares obſervantiæ plurimum relaxentur, prioribus provincialibus & quibuſcumque vicariis inhibemus diſtrictè, ne ultra decem capellas pro ſervitiis capitulo opportunis, fratres licentient ad hujuſmodi capitula veniendi, niſi de concordi quatuor definitorum aſſenſu. Si qui autem ſine licentia ad capitula venerint, vel cum intentione veniendi de ſuis conventibus iter arripuerint, uſque ad duos annos ſint omni voce privati, nec poſſint reſtitui, niſi de licentia magiſtri ordinis ſpeciali. Magiſtris autem theologiæ, & fratribus qui priores provinciales fuerint, necnon & baccalariis, qui hactenus communiter habuerunt ſocios, indulgemus quod ducere poſſint ſocios ſpeciales.

8. Item, cum juxta noſtrarum conſtitutionum tenorem, electiones noſtræ à majori parte medietate eligentium factæ canonicæ, nec alia collatio quam numeri ad numerum requiratur, ut gravibus & periculoſis diſcriminibus obvietur, omni diſtrictione qua poſſumus inhibemus, quod de cetero talis electionis formato decreto nullus procedere ad quodcumque aliud formandum decretum præſumat. Contrarium autem facientes, nec eligi, nec eligere valeant, niſi prius cum eis per magiſtrum ordinis fuerit diſpenſatum. Item, cum ex promotione fratrum noſtri ordinis ad vagos epiſcopatuum titulos, ordo noſter veniat in contemtum, præcipit magiſter ordinis, de definitorum conſilio & aſſenſu, ne priores provinciales ad quorumcumque requiſitiones vel preces fratribus quibuſcumque licentiam hujuſmodi dare præſumant, generali capitulo inconſulto.

9. Item, cum circa diligentiam ſtudii cura & cautela ſit diligens adhibenda, volumus & ordinamus, quod in ſtudiis theologiæ generalibus & etiam particularibus, in quibus dumtaxat ſunt quatuordecim fratres ſtudentes, ad generale & provinciale capitulum pertinebit, quod de ſufficientioribus provinciæ ponantur ſententiarum curſores, & ſi talem poſuerint, qui ad ea quæ conſequuntur non ſufficiat, per magiſtrum ordinis taliter puniantur, quod ſint ceteris in exemplum. Dictus autem curſor teneatur ſententias integraliter legere infra annum, maxime in ſtudio generali; qui ſequenti anno in eodem conventu magiſtri ſtudentium fungatur officio, & diſputare in qualibet ſeptimana, ſi ſit poſſibile, teneatur; qui ſtatim poſt Paſcha incipiat legere de philoſophia morali, vel de aliquo tractatu fratris Thomæ de Aquino, vel alternatim de iſtis, & continuet ſaltem uſque ad kalendas Auguſti: ad cujus lectiones omnes ſtudentes teneantur venire. Hic teneatur omni anno ſuper animam ſuam fidele teſtimonium perhibere, & magiſtro ordinis vel generali capitulo ſcribere quæ ſequuntur, videlicet quid & quantum lectores legerunt, quoties diſputaverunt, quomodo fratres ordinationes generalis capituli Metenſis circa ſtudium ſervaverunt, qualiter priores ſtudium promoverint, & libertates ſtudentibus ſervaverint, quas volumus inviolabiliter obſervari. Utatur autem prædictus magiſter ſtudentium gratiis curſoris actu legentis, & ſi hæc omnia fideliter adimpleverit, ſequenti anno promoveatur ad lectionem idoneam & ſolemnem. Hanc autem ordinationem iſto anno volumus inviolabiliter obſervari.

10. Item, volumus & fratribus univerſis mandamus, quod ſi qua miracula meritis ſanctorum noſtrorum noviter facta deveniant ad notitiam aliquorum, ea quam citius potuerint teneantur, ea quæ ad beatum Dominicum pertinebunt, priori Bononiæ; ea verò quæ ad beatum Petrum Martyrem priori Mediolanenſi, vel magiſtro ordinis intimare.

11. Item, præcipit magiſter ordinis, de definitorum conſilio & aſſenſu, quod nullus ad curiam Romanam præſumat accedere, abſque ſua licentia ſpeciali.

12. Item, Abſolvimus priores provinciales Hiſpaniæ, provinciæ Tholoſanæ, provinciæ Provinciæ, Terræ-ſanctæ & capitulum dictæ provinciæ prolongamus, nec volumus celebrari, donec vicarius magiſtri ordinis præſens fuerit in eodem capitulo. Item, abſolvimus conventuales priorem Sibiriæ, priorem Gartileyci, priorem Lincolniæ, priorem Rodolani, priorem Terdiniæ, priorem Briſtolli, priorem Arundeſiæ, priorem Beverlaci, & rectorem Bearvvici, & nolumus quod priores provinciales & conventuales hoc anno abſoluti in eiſdem provinciis & conventibus ad eadem officia reſumantur.

13. Item, cum in provincia Hiſpaniæ quidam fratres, contra ordinationem generalis capituli in Argentina ultimo celebrati, ad alium ordinem licentiam obtinuerunt tranſeundi, vicario & definitoribus provincialis capituli committimus & mandamus, quod juxta ordinationem quamdam Argentinenſis capituli culpabiles puniant: priores ſcilicet à prioratus officio abſolvendo, vicarios verò per biennium voce privando.

14. Item, cum fratres quidam provinciæ Lombardiæ ſuperioris circa provincialis electionem gravem & enormem exceſſum commiſerint, videlicet poſt formationem decreti electionis ca-

Digitized by Google

nonicæ, decretum aliud contra noſtrarum conſtitutionum tenorem formando; ne talis ac tantus exceſſus in poſterum invaleſcat, omnes illos fratres in duabus provincialium electionibus immediatè ſequentibus voce privamus, & nihilominus eis injungimus xv. dies in pane & aqua, & xv miſſas. Fratrem verò Benignum provinciæ vicarium, qui coram ſe de ſe ipſo abſconſe prædictum ſuſtinuit formari decretum, & poſt provinciale capitulum contra ipſius acta capituli multas & inordinatas & inſolitas novitates fecit, quæ multorum animos merito perturbarunt, ultra pœnitentiam ſupraſcriptam, nolumus quod ad duos annos vices provincialis poſſit gerere, nec ad aliquem elegi prioratum.

15. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro electione futuri ſummi pontificis, ut dominus provideat eccleſiæ ſuæ ſanctæ, quilibet ſacerdos tres miſſas, unam de Spiritu-ſancto, aliam de beata Virgine, tertiam de beato Dominico, &c.

16. Iſta ſunt ſuffragia pro defunctis. Pro domino Clemente papa nuper defuncto quilibet ſacerdos tres miſſas, & quilibet conventus infra annum per quindenam unam miſſam, &c. pro qualibet miſſa ſuperius poſita quilibet clericus non ſacerdos ſeptem pſalmos cum letania, & quilibet converſus centum *Pater noſter* cum totidem *Ave Maria* dicant.

17. Sequens capitulum generale aſſignamus Bononiæ in provincia Lombardiæ inferioris, & ordinamus quod definitores, qui anno futuro diffinient, illuc dominica infra octavam Aſcenſionis Domini veniant. Nullus autem alius etiamſi licentiam habeat locum intret capituli, ante feriam ſextam immediatè præcedentem vigiliam Pentecoſtes. Quicumque verò ſine licentia ad capitulum venerint, vel loco capituli cum intentione veniendi ad capitulum appropinquaverint, ex vi præſentis ordinationis, ſint per biennium omni voce privati.

18. Aſſignamus ad legendum ſententias iſto anno fratrem Jacobum de Lauſana. Item, providemus quantum noſtra intereſt de fratre Mathæo de Urſinis Romano, quod legat ſententias Pariſius anno ſequenti.

19. Mandat magiſter ordinis prioribus provincialibus univerſis, & eorum vicariis & eis diſtrictè imponit, quod propter expenſas in curia Romana factas & faciendas, quod quilibet eorum quam citius occurrerit nuntius, procuratori ordinis quinque florenos mittat. Quod ſi non occurrat nuntius, ſaltem indubitanter eos mittat magiſtro ordinis ad ſequens generale capitulum.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

In Dei filio ſibi cariſſimis prioribus, ſubprioribus, & univerſis fratribus ordinis Prædicatorum frater Berengarius eorum ſervus inutilis zelo Dei ac religionis accendi, & ad ſanctitatis propoſitum ſpiritu conſilii & fortitudinis animari.

In verba labiorum meorum inclinate, præcordiales filii, aures veſtras, eaſque pleno ſuſcipite

A intellectu, ut ad vos quod gero in animo benigna notificatione perveniat, voſque mentem meam contemplantes meditatione devota, vos operum exhibitione placida conformetis. O quam vobis proponerem voce viva, quæ præſentibus explicantur, ſi longa & varia terrarum ſpatia vos dividentia paterentur. Abſens igitur corpore, ſed præſens ſpiritu obſecro vos per Dei miſericordiam, in caritate non ficta, quod veſtræ vocationis initia ſollicitè attendatis, ut ſciatis quæ à Deo donata vobis. Donum quippe Dei glorioſum eſt paupertatis onus & jugum ſervitutis terrenæ voluntarie ſubiiſſe, recubuiſſe in loco

B noviſſimo, & aſperitates regularis obſervantiæ elegiſſe, ex quibus promerentur æternæ deliciæ, gloriæ ſolum, & habitaculum in excelſis, libertatis ſupernæ gaudia ac perennium eminentia facultatum. Hic eſt revera, fratres cariſſimi, ſtatus noſter, in quo ſumus divinæ providentiæ clementia deputati, & obligati ad ipſum per cenſuram ordinis, humilitatis promiſſionem ſpontaneam & obedientiæ ligaturam. Revolvat itaque unuſquiſque veſtrum in ſuo animo, quantum in emiſſa profeſſione profecerit, & ex quotidiana collatione ſpirituales virtutum metiatur profec-

C tus. Ex quadam enim obligatione noſtro annexa ſtatui, exigitur à nobis ſpiritualium frugum menſura propenſior, ut quantum fragilitati noſtræ permittitur, adhæreamus bono incommutabili, ſpreta rerum mutabilium vanitate, ac nobis quæ deorſum cernuntur deſipiant, & ſapiant quæ ſunt ſurſum: alioquin deſideria carnis, & terreni affectus, qui in corde noſtro debent penitus aruiſſe, quodam recidivo venenoſæ propaginis revireſcent. Neceſſe eſt enim animam ad carnalia & terrena dejici, quæ à ſpirituali vita degenerans, ad cæleſtia non aſpirat. Sit igitur in vobis probatiſſimæ religionis ſchola, ſummus modeſtiæ uſus, morum regularitas, fraternita-

D tis affectio, quæ alimento veræ pacis & inviolabilis concordiæ foveatur. Sit etiam in vobis dulcor animi, omnium communicatio, mutua obſequela, & carnis ſervitus afflictiva. Sæpe enim inconſulta carnis affectio ſub quadam ætatis indulgentia proditorie blandiens, & amicabiliter fallens, militat in diſpendium honeſtatis. Licet enim ſit vexata doloribus, repleta illuſionibus, obnoxia paſſionibus, flagellis trita, ſauciata plagis, morti denique deputata: tamen adhuc aculeis contradictionum hiſpida, ſuperba, querula, contumax, inquieta in ſuum & animæ conjurat exitium, nec poſſe putat ſibi ſatis-

E fieri, donec ſe ac animam præcipitet in æternæ damnationis abyſſum. Aſſint vobis inſuper vigiliarum excubiæ, quies meditationis, diligentia ſtudii, orationum inſtantia, & devotio pſalmodiæ: hoc eſt enim ſacrificium laudis, quo Deus poſtulat honorari. Si quis tamen pſallendo in choro murmuret, aut ſerpentina conſilia ſibilet, vel cogitet minus digna, non eſt hic pſalmus jocunda decoraque laudatio. Nullum etiam ex vobis à ſpirituali ſtudio carnis deliciæ retrahant, nullumque terreant rigor ordinis, lex obedientiæ, & tenor ſilentii ordinatus. Nulli inſuper moleſtum ſit pœnitentiæ labor, abſtinentia oneroſa,

Digitized by Google

importabilis diſciplinæ auſteritas, quæ ſola eſt clavis innocentiæ, religionis anchora, cuſtodia ordinis, & peremtoria prorſus omnis illiciti appetitus: & ſiquidem omnis diſciplina in præſenti videatur non eſſe gaudii ſed mœroris, poſtea tamen fructum pacatiſſimum exercitatis per eam reddet juſtitiæ. Propterea qui per inanem lætitiam immoderatius frequenter excedit, injurioſum non reputet, ſi quandoque aſpero verbo contriſtetur, quin potius cum æquanimitate ſuſtineat corripientem magiſtrum. Et ſi dura ſint ei quæ audit vel recipit, reputet ſe durioribus eſſe dignum. Provide caſtificate animas veſtras in obedientia caritatis. Quiſque inſundat ac pro jure faciat quod ſibi à prælato jubetur. Ad hæc quia poſuit nos Dominus ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus, reddere Domino populum acceptabilem, & cum omni diligentia parare Domino plebem perfectam, omnes nos vacare continue & attente exercitio ſcripturarum oportet, & de malitia temporis in uſum animarum aliquid ſequeſtrare. Ocioſitas enim inimica eſt animæ. Unde ſi non legeritis, ſi non ſtudueritis, dormitabit anima veſtra præ tædio, & hoſtes noſtri animarum veſtrarum ſabbata deridebunt, & reprobabunt vos merito, ac repellent, niſi ſurgamini officio ad quod eſtis: quia ſcientiam repuliſtis ad quam vocatio à ſollicitudinis ſæculi vos diſponet. Ideoque diſcipuli in ſabbato die, ſcilicet ocii, tranſeuntes per ſata fricabant ſpicas, & veſcebantur eis, quia ceſſationis tempore de occultis educuntur ſubtiliores ſententiæ, quibus anima ſaginatur. Porta quæ reſpiciebat ad orientem non aperiebatur niſi in ſabbato, anima enim ſabbatizante à concupiſcentiis ſæculi, ſapientia Dei liberius inquirendi ſe aperit. Paulus enim cadens in terra apertis oculis nihil videns arcanis cæleſtibus eſt imbutus. Oportet ut ad ſpiritualem intelligentiam aſſurgatis, non ſatagere cum Martha circa frequens miniſterium, ſed ſedere ad pedes Domini cum Maria, & audire aſſiduè verba ejus, & in corde tenaciter conſervare. Qui verò Dei gratia magiſtrante, exercitatum habent in ſacro eloquio intellectum, & Deo inſpirante cognoſcunt quid in eis requiratur ab ipſo, quid beneplacitum ejus expoſcat, quidve profeſſioni ſuæ conveniat, ac ſaluti expediat animarum, id differere & ſuggerere aliis ſtudeat, & dignis complere operibus per ſe ipſos, ne vita diſcrepet à doctrina. Sic enim dicto & facto ſe utiles, amabiles, & imitabiles exhibentes, agent quod non ſolum eis expediet, ſed quod multis. Demum precibus devotis adjicio, ut pro perſonis vobis in actis generalis capituli commendatis, ut citius ſubveniatur eiſdem, quod vobis eſt impoſitum ſolvere feſtinetis. Pro ſtatu etiam ordinis ferventes ſpiritu & orationi inſtantes, effundatis preces devotas & intimas apud Dominum, quarum ſi placet participem faciatis, ut divinæ manus præſidio ſuſtentetur mea imbecillitas, ac deffectus ad portanda pro veſtris & noſtris commodo & ſalute incumbentis ſervitutis. Pax Domini quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra & intelligentias veſtras, ut ſit in animabus veſtris

A forma puchritudinis & ſignaculum ſanctitatis. Datum Londoniis in noſtro capitulo generali anno Domini M. CCC. XIV.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Bononiam celebrati anno Domini M. CCC. XV.

1. Cum graves exceſſus, periculoſi & notabiles circa aſſignationes fratrum ad conventus, & mutationes ab eiſdem, imminentibus B electionibus quibuſcumque, in quibuſdam provinciis incautè & improvidè ſint commiſſæ tanto deteſtabiliores, quanto noſtro ſtatui majoris turbationis & ſcandali materiam miniſtrantes; & electiones noſtræ maximè debeant omni nota & turbationis diviſione carere, diſtrictè injungimus omnibus prioribus provincialibus & eorum vicariis quibuſcumque, quod imminentibus quibuſcumque electionibus, novas aſſignationes vel mutationes fratrum non faciant in conventibus, ubi hujuſmodi electiones fuerint celebrandæ: quod ſi contrarium, fecerint aſſignationes hujuſmodi quoad vocem ſuum non C ſortiantur effectum, donec priores fuerint electi & confirmati. In provinciis verò ubi *aſſignationes* fratrum fieri conſueverunt in actis, *prioribus* provincialibus vel eorum vicariis & definitoribus capitulorum provincialium diſtrictè injungimus, quod in conventibus ubi priores per acta fuerint abſoluti, vel per litteras in proximo abſolvendi, mutationes fratrum non faciant removendo vel etiam immutando ſine cauſa urgente & multum rationabili, vel ſcandalo inevitabili, vel pro correctione fratrum, niſi ratione *ſtudii* vel *lectoriæ*. Ubi autem definitores *contrarium fecerint*, prior D provincialis teneatur ſignificare magiſtro ordinis & definitoribus capituli generalis. Si autem prior provincialis cum aliquibus definitoribus ſimile fecerit, definitor vel definitores qui non conſenſerint, teneantur modo ſimili nuntiare, & priores provinciales nomina & numerum fratrum hujuſcemodi mutatorum, & cauſas mutationis deferant, vel mittant ad ſequens generale capitulum, & volumus quod hujus ordinationis tranſgreſſores per magiſtrum ordinis vel capitulum generale per officiorum privationem & ſuſpenſionem à definitoribus in futurum & pœnis aliis taliter puniantur, quod ſint ceteris in exemplum, & tam ſalubris ordo & honeſtas in- E violabiliter obſervetur. In conventibus autem ubi electiones imminent, fratres qui præſentes fuerint, non teneantur ſtudentes naturarum & artium expectare.

2. Item, prohibemus & volumus inviolabiliter obſervari, quod nullus frater vocem habeat in duabus electionibus priorum conventualium & electorum provincialium, ac duobus tractatibus in diverſis conventibus in annum.

3. Item, volentes cum affectu & effectu fratribus infirmis & indigentibus in neceſſitatibus providere, & veſtibus, cum diverſorum capitulorum ordinationes hujuſmodi ſint neglectæ, vo-

Digitized by Google

lumus & ordinamus, & diſtricte injungimus ſingulis prioribus provincialibus, vel eorum vicariis, & definitoribus capitulorum provincialium, quod ipſi in ſuis capitulis, provincialibus, requiſito diſcretorum fratrum de provincia conſilio, modum aliquem ſufficientem & debitum ad proviſiones hujuſmodi faciendas communiter inveniant, & hunc faciant inviolabiliter obſervari. modum verò, quem ſic invenerint & ordinaverint, teneantur mittere ad ſequens capitulum generale. Qui autem negligentes extiterint in ordinando debitè vel faciendo integrè obſervari pro poſſe, per magiſtrum vel generale capitulum à ſuis officiis abſolvantur.

4. Item, deteſtabiles exceſſus fratrum in quibuſdam provinciis de comeſtione carnis cum ſæcularibus & extra conventus, utpotè ſtatum noſtrum nimium dehoneſtantes, moleſtè ferentes, prioribus provincialibus & eorum vicariis & viſitatoribus diſtrictè injungimus, ut contra illos quos ſic invenerint delinquentes, duram virgarum correctionem extendant, trituras carnium penitus inhibentes.

5. Item, cum ex incauta & frequenti viſione mulierum religioſarum & beguinarum, necnon & aliarum levium & ſuſpectarum feminarum, ſint ordini in diverſis provinciis gravia ſcandala ſuſcitata, nimiumque obvient ordinis noſtri puritati, volumus ac diſtrictione qua poſſumus prioribus provincialibus vel eorum vicariis & definitoribus capituli provincialis imponimus, quod remedium plus ſolito arctius & efficacius ſtudeant invenire, ac faciant integraliter & efficacaciter obſervari, per quod iſtis incommodis ſalubriter obvietur, ac ſecum portent ad provinciale, vel mittant ad ſequens generale.

6. Cum lapſus ſtudii & ſcientiæ, de quo dolentes referimus, in diverſis provinciis appareat, ad quem reparandum intendentes, cum omni diligentia provideri volumus, & ordinamus quod in conventibus in quibus eſt ſtudium generale, ſtudentium de provincia certus numerus perfigatur, qui numerum xx. N. vel xx. M. ad plus non excedat, ultra quem per priores provinciales vel eorum vicarios non debeant plures poni. Priores autem provinciales circa ſtudentes prædictos ſic ſtudeant ordinare, quod ad minus habeant prout petierint annis ſingulis unam veſtem, & plus, ſi neceſſitas hoc requirat. Omnibus verò ſtudentibus internis & extraneis de caligis & ſoccis ſemel in anno, & ſecundùm domus facultatem de ſotularibus reparandis conventus in quibus ſunt generalia ſtudia debeant providere.

7. Item, cum conventus in quibus ſunt generalia ſtudia, graventur fratrum multitudine numeroſa, necnon aliis oneribus, adeo quod fratres ſuos non poſſint ſufficienter deficientibus neceſſariis ſuſtentare, volumus & ordinamus, quod per priores provinciales ſeu eorum vicarios fratres inutiles & oneroſi de prædictis conventibus excludantur, & ſolum utiles & neceſſarii pro prædicationibus, confeſſionibus, & quæſtionibus fiendis, ſequela chori & aliis officiis dimittantur, qui undecumque de aliis conventibus, ſi ibi A non fuerint, aſſumantur. Prædicti autem conventus aliis oneribus non graventur, ut ſic tam ſtudentibus, quàm aliis poſſit melius provideri. Studia verò artium vel philoſophiæ ullo modo in eiſdem conventibus . . . . per hanc ordinationem nullatenus non excludit.

8. Item, cum propter deffectum cellarum, ſtudentes aliquando ſint in conventibus per longa tempora ſine cella, vel cogantur exire de cella in cellam, ſæpè cum ſtudii ſui notabili detrimento, volumus & ordinamus quod certæ cellæ per priorem vel ejus vicarium magiſtrum ſtudii quæ ſint de melioribus & mediocribus pro ſtuden-B tibus internis & externis, ubi factum non extitit, in competenti numero deputentur, quæ per fratres alios, dum ſtudentes præſentes fuerint, minime occupatæ, quando ſtudentes venerint cedant eis. Aliis verò fratribus ſive conventualibus, ſive ſtudentibus aſſignentur cellæ ſecundum tempus in quo pervenerint ad conventum: ita quod primo venienti cella primitus aſſignetur, conſtitutionis tenore de cellarum conceſſione circa alia obſervata.

9. Item, cum intellexerimus quoſdam priores in recreationibus ſtudentibus eſſe duros . . C . . . . volumus & ordinamus, quod priores vel eorum vicarii, tempore jejunii ordinis in cœnis cum eis interdum debeant diſpenſare; qui ſecundum facultatem domus commodè procurentur.

10. Item, cum profectus ſtudii & ſcientiæ à lectoribus & curſoribus noſcantur principaliter dependere, volumus & ordinamus, quod unus vel duo conventus ad minus in qualibet provincia eligantur, quibus priores provinciales vel eorum vicarii provideant de ſufficientibus lectoribus & curſoribus pro officio lectionis. Studentes etiam dictis conventibus in certo numero, ſcilicet denario vel duodenario, aſſignentur qui D non ponantur in ſtudio generali, niſi per tres annos in hujuſmodi ſtudio fuerint commorati. In hiis autem conventibus, & maxime in ſtudio generali, curſor teneatur ſententias integraliter legere in anno, qui magiſtri ſtudentium officium exercebit, quando ſuas terminaverit lectiones, & curabit diligenter advertere & referre provinciali de ſtudentium ſufficientia & profectu.

11. Item, cum auditus maxime deſerviat diſciplinæ, & generet ſolidorem ſcientiam in animo auditoris, volumus & ordinamus, quod omnes ſtudentes utriuſque lectoris ſcholas & diſputationes principalis lectoris & magiſtri ſtudii ſe-E qui continue teneantur: à quibus ſine licentia magiſtri ſtudii diſpenſari non poſſint, quam non concedat, niſi ex cauſa neceſſaria & urgente, & ſpecialiter ſi habent reſpondere, vel de proprio providere. Ordinationem autem factam de magiſtro ſtudentium in præterito capitulo generali volumus inviolabiliter obſervari.

12. Item, cum diſtractio à ſtudio profectui ſcientiæ plurimum ſit nociva, volumus & ordinamus, quod ſtudentes in ſermonibus ſcribendis, niſi . . . . quos fecerint, vel non factis ad clerum, ſeu in capitulo in conventibus in quibus ſunt, niſi per unam diem ſeptimana quali-

Digitized by Google

bet non ſe debeant occupare : prohibentes eiſdem quod non faciant libros vel ſcripturas quaſcumque pro pecunia vel etiam ad vendendum.

13. Item, cum diſcurſus & familiaritates mulierum animum avertant à ſtudio, & inter cetera impediant ſcientiam, & profectum, volumus & ordinamus, quod ſtudentes ad villam non diſcurrant, familiaritates non habeant Beguinarum, & aliarum mulierum, maxime ſuſpectarum, & juvencularum, quas eis penitus prohibemus. Viſitationes ad domos ipſarum omnino interdicimus, & licentiam cum petierint eas viſitandi volumus ipſis ſimpliciter denegari. Frequentes etiam locutiones nimis cum eiſdem in porta interdicimus & in eccleſia, ubi ſic loqui fuerit conſuetudo.

14. Item, cum utile videatur, quod magiſter ſtudii ſciat qualiter circa ſtudium debeat ſe habere, volumus & ordinamus, quod magiſter ſtudii diligenter videat & advertat, ſi ſtudentes defecerint in præmiſſis : quos monebit coram prælectore & curſore, quod deſiſtant, ſi defecerint notabiliter in præmiſſis vel aliquo præmiſſorum. Quod ſi ſe non correxerint, provinciali vel ejus vicario cum primi lectoris & curſoris teſtimonio ſuper facta monitione circa præmiſſa & eorum incorrigibilitate teneatur quantotius intimare. Qui provincialis vel ejus vicarius ipſos ſtudio privet, & ſtatim ejiciat de conventu. Si autem fuerit ſtudens extraneus, per provincialem vel ejus vicarium ſtudentium privilegium ei ſimpliciter ſubtrahatur, donec magiſtro ordinis innotuerit, qui ipſum amoveat de ſtudio & conventu.

15. Item, magiſter ſtudentium obſervabit & referet magiſtro ordinis in ſtudiis generalibus, & provinciali & definitoribus in aliis ſtudiis, quid, quantum, & quomodo, lectores legent, & in anno quoties diſputabunt : inſuper ſi docuerint contra communem doctrinam Thomæ, aut contra communes opiniones eccleſiæ, tangentes articulos fidei, bonos mores, vel Eccleſiæ ſacramenta, aut ſi contra iſta vel aliquid iſtorum adduxerint rationes, quas dimiſerint inſolutas. Super quibus eos primo cum debita reverentia admonebit, quod ſi ſe non correxerint debitè revocando, provinciali, vel ejus vicario referat verbo vel ſcripto, ſi magiſter ordinis non fuerit in propinquo. Quod ſi invenerit ita eſſe, eos abſolvat ab officio lectionum. Advertat etiam magiſter ſtudentium, ſi aliquid contra doctrinam Thomæ, aut erroneum, vel ſuſpectum, ſeu errori propinquum invenerit in ſcriptis vel reſponſionibus quibuſcumque. Quod ſi quid tale ſuo judicio poterit invenire, ſtatim ſignificare magiſtro ordinis non obmittat. Ad quod faciendum lectores & curſores ſtudiorum generalium, necnon & alii fratres ad hoc apti maneant obligati.

16. Item, magiſter ſtudentium obſervabit, ſi libertates & gratiæ ſtudentibus non ſerventur, ut provinciali vel ejus vicario poſſit ſuo tempore intimare quod ſi omiſerit, debitè corrigere (& punire, magiſtro ordinis ſtatim ſcribat, qui de

A provinciali & aliis delinquentibus in hac parte ſic faciat juſtitiæ complementum, quod ſit ceteris in exemplum.

17. Item, magiſter ſtudentium ſemel in ſeptimana diſputare, ſi commodè poterit, teneatur, & de philoſophia morali, vel de aliquo opere fratris Thomæ, vel alternatim de *hiis legere* incipiat, quam citius viderit opportunum, & uſque ad ſuum provinciale, vel ſaltem uſque ad kalendas Auguſti continuet lectiones, ſi ante non fuerit ſuum provinciale capitulum celebratum, ad quas lectiones omnes ſtudentes teneantur venire, ſicut de lectionibus lectoris & curſoris eſt expreſ-
B ſum. Utatur autem prædictus magiſter ſtudentium gratiis curſoris, qui legit actu. Volumus autem quod hiis qui hoc anno fuerint magiſtri ſtudiorum ſecundum ordinationem præteriti capituli generalis, teneantur provinciales & definitores de ſolemni conventu ad legendum juxta eorum laudabilia merita providere.

18. Item, cum ſtudentes ad profectum ſcientiæ pervenire non valeant ſine libris, & de ſtudentibus qui mittuntur Pariſius per provincias ad ſtudendum habeantur qui congruo tempore cum ædificatione aliorum poſſint ordinem honorare, volumus & ordinamus, quod provinciales modum debeant invenire, per quem an-
C tequam Pariſius vadant, poſſint eiſdem *de libris* neceſſariis providere, ne propter deffectum librorum, impediatur fructus qui de profectu eorum creditur evenire, quem modum provinciales ſecum portent ad ſequens capitulum generale. Studentibus verò, qui ad alia ſtudia generalia tranſmittuntur, provinciales quatuor florenos vel valorem dare anno quolibet teneantur, ubi minus dare hactenus *conſuevit. Interdicimus* autem *provincialibus & definitoribus*, quod fratres ad ſtudia generalia extra provinciam mittere non præſumant, niſi prius in aliquo ſtudio ſuæ provinciæ, vel extra in theologia ſtuduerint tribus annis.

D 19. Item, cum inſufficientia lectorum cedat in ſtudentium notabile detrimentum, & ordo patiatur jacturam quando inſufficientes pro ſtudio loco bene aptorum & ſufficientium exponuntur, volentes ad hoc exhibere remedium opportunum, ordinamus, & diſtrictè quantum poſſumus injungimus provincialibus, vel eorum vicariis & definitoribus, onerantes conſcientias eorum, ita quod in extremo judicio de hoc debeant reddere rationem, quatenus non promoveant ad officium lectionis theologiæ & philoſophiæ, & artium, niſi fratres, qui ad hæc officia in ſcientia & moribus fuerint aptiores ſecundum judi-
E cium ipſorum lectoris, curſoris magiſtri ſtudiorum & aliorum fratrum, qui in hac parte poſſunt fidele teſtimonium perhibere. Ad ſtudia autem generalia ſimili modo, obſervata qualitate in provinciis & nationibus, ſi in eis ad hujuſmodi officia & ſtudia ſufficientes valeant inveniri ſine perſonarum acceptione. Si verò mittant fratres in ſcientia & moribus deficientes adhuc indiſpoſitos ad profectum, provincialis vel ejus vicarius cum conſilio prioris, ſubprioris, lectoris, curſoris, & magiſtri ſtudentium, eos remittendi

ad

Digitized by Google

ad ſuas provincias noſtra auctoritate, quam ſibi concedimus in hac parte, plenam habeat poteſtatem.

19. Item, cum longum tempus & exercitium magiſtrorum ad profectum ſcientiæ requiratur, volumus & ordinamus, quod ſtudentes qui per provincias ad ſtudium Pariſius tranſmittuntur, inibi ad minus duobus annis in ſtudio relinquantur.

20. Item, cum per quietem mutato diſcurſu augmentum ſcientiæ adquiratur, ut pareatur expenſis, & amplius invaleſcat obſervantia regularis, volumus & ordinamus, quod ſtudentes artium & philoſophiæ extra conventus proprios non mittantur, ſi in conventibus ſuis ad legendum hujuſmodi facultates aliqui per provincialem, vel provinciale capitulum fuerint deputati. Si autem in conventibus ſuis facultates hujuſmodi non legantur, non ad conventus remotos, ſed proximos tranſmittantur, niſi aliquando pauci valde & ex cauſa rationabili & urgente. Interdicimus autem omnibus ſtudentibus artium, philoſophiæ & theologiæ, omnes ſymboliſationes, prout in præterito generali capitulo extitit ordinatum.

21. Item, cum ad communem profectum fratrum ſit utile quod libri multi & boni habeantur in communi armario, volumus & ordinamus diſtrictius injungentes, quod libri quondam fratris Thomæ, ſcripta ſuper bibliam ſecundum ipſum, aut aliæ quæſtiones, ſeu libri utiles, qui ad conventus de cetero quocumque titulo pertinebunt, non poſſint vendi vel alienari quomodolibet per quemcumque, ſed in communi armario integraliter reponantur. Et ſi ad hoc apti fuerint, non poſſint inde per aliquem amoveri, niſi prædicti libri fuerint in armario duplicati. In conventibus autem, in quibus ſunt ſtudia generalia, vel ubi magiſtri in theologia fuerint, hoc præcipit magiſter ordinis diligentius obſervari, donec omnia ſcripta fratris Thomæ & maxime in theologia ibidem integri habeantur, quod vult de concordantiis bibliæ ſimiliter obſervari. Ordinationem autem factam in capitulo Januenſi circa ſtudia philoſophiæ & artium, ac ſtudentes in eiſdem, volumus integre obſervari. Hanc vero ordinationem habebunt magiſtri ſtudiorum ad partem, & eam ſerioſius & ſæpe legi faciant, quando ſtudentes ad lectiones ejus vel diſputationes fuerint congregati. Si autem magiſter ſtudiorum in præmiſſis eum tangentibus ac impoſitis inventus fuerit negligens ac remiſſus, per magiſtrum ordinis lectione & ſtudio privetur, & nihilominus aliis pœnis notabilibus taliter puniatur, quod inducantur alii efficaciter, ſaltem metu pœnæ, præmiſſa diligentius obſervare.

22. Item, præcipit magiſter ordinis de definitorum conſilio & aſſenſu, quod nullus ad curiam Romanam præſumat accedere abſque ſua licentia ſpeciali.

23. Quia frater Julianus de Pragua & Budiſlaus de Clomor vicarii in partibus provinciæ Boemiæ inſtituti per fratrem Diſlaum vicarium ejuſdem provinciæ, per generale capitulum Neapolim aſſignati, inſtante electione provincialis, per abſolutiones multorum priorum, & mutationes fratrum quamplurimum prædictam provinciam, non ſine pacis perturbatione, irrationabiliter revolverint, quod non poſſint eſſe vicarii, nec priores, nec etiam definitores per quatuor annos, privamus eoſdem, duodecim dies in pane & aqua ſingulis imponentes.

24. Item, cum frater A. à provincialatu provinciæ Aragoniæ dignè & juſtè, prout nobis clarè innotuit, ſuis exigentibus culpis, per patrem magiſtrum ordinis abſolutus, in ſuo provinciali capitulo nuper in Valentia celebrato, unà cum fratribus Gregorio de Armento, Johanne Forteb de Podiocircoſo, & B. definitoribus capituli memorati clanculo in ſuo definitorio & curſu ſui primi definitorii, modo & more inſolitis, priores ex tunc abſolverint, ex quibus aliqui erant per eumdem magiſtrum ordinis præſentem in capitulo memorato ad pœnam in judicio reſervati, eodemque modo prædicatores generales inſtituerint, ac in electione provincialis facta tunc permiſerint priores abſolutos tenere tabulam, & eligere vocem penitus non habentes, nec non & inordinationes alias fecerint præjudiciales diſciplinæ & obſervationi regularum; dictum fratrem A. & definitores ſupra nominatos abſolvimus à prioratus officio, ſi quem habent, & privamus eoſdem, ne per quatuor annos immediatè ſequentes poſſint in definitores eligi, aut in capitulo definire: adjicientes, quod per illud tempus dictus frater A. eligi nequeat in priorem provincialem provinciæ memoratæ, decem dies in pane & aqua injungentes ſibi, & cuilibet prædictorum. Prædicatores vero generales abſolvimus factos in prædicto capitulo per eoſdem.

25. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro imminenti electione ſummi pontificis, & bono ſtatu univerſalis eccleſiæ, quilibet ſacerdos tres miſſas, &c. Item, pro fratribus noſtris, & Minoribus, & ſororibus ſancti Sixti & ſanctæ Agnetis, & ſororibus de Prulliano, & pro hiis qui bene faciunt capitulo, & qui receperunt fratres venientes ad capitulum, & recipient redeuntes, quilibet ſacerdos tres miſſas.

26. Iſta ſunt ſuffragia pro defunctis. Pro domino Clemente papa quinto, quilibet ſacerdos unam miſſam. Item, ſciant fratres univerſi, quod inclytæ memoriæ dominæ Blanchæ quondam reginæ Aragoniæ magiſter ordinis qui tunc erat conceſſit, quod poſt ejus obitum fieret ſicut pro magiſtro ordinis fieri conſuevit, &c.

27. Letania in profeſtis diebus intus & extra ab omnibus dicatur more ſolito, addendo poſt verſum *Ora pro nobis beate Dominice*, *Ora pro nobis beate Petre*, & orationem ejus poſt orationem beati Dominici.

28. Item, miſſa de beata Virgine & beato Dominico qualibet ſeptimana in quolibet conventu in vacante feria ſolemniter celebretur, & de B. Petro martyre ad minus intra quindenam ſimiliter ordinamus.

29. Aſſignamus ad legendum ſententias Pariſius iſto anno fratrem Mathæum de Urſinis, & providemus, quantum noſtra intereſt, de fratre Michaële de Furno, quod legat ſententias Pari-

Digitized by Google

ſius anno ſequenti; fratrem vero Johannem de Parma magiſtrum in ſacra pagina pro lectore Bononienſi ſtudio aſſignamus.

30. Sequens capitulum generale aſſignamus apud Montem-peſſulanum in provincia Provinciæ, & ordinamus quod provinciales qui anno futuro definient, illuc dominica infra octavam Aſcenſionis Domini veniant. Nullus autem alius, etſi licentiam habeat, locum intret capituli ante feriam ſextam immediate præcedentem vigiliam Pentecoſtes. Quicumque vero ſine licentia ad capitulum venerint, vel loco capituli cum intentione veniendi ad capitulum appropinquaverint, ex vi præſentis ordinationis ſint per biennium omni voce privati. Ordinationem factam in capitulo Londoniis ultimo celebrato de non licentiando ad capitula provincialia, niſi ſub forma ibidem expreſſa, cum pœna appoſita, volumus integraliter obſervari. Denunciamus autem omnes illos voce privatos, qui ad præſens capitulum generale ſine licentia venerint, ſecundùm ordinationem præcedentis capituli generalis.

LITTERA MAGISTRI ORDINIS.

IN Dei Filio ſibi cariſſimis prioribus, ſubprioribus, ac ceteris fratribus ordinis Prædicatorum, frater BERENGARIUS fratrum ejuſdem ordinis ſervus inutilis, ſalutem, & Spiritum-ſanctum in agendis omnibus ſemper habere ducem.

Lapſus humani facilis labilitas in peccatum indiget ſæpe ex ſanctis exhortationibus informari, per quas valeamus evadere ſcandala, quæ nobis ponit inimicus ſæviens juxta iter, & conceſſo perſeverantiæ dono cæleſti, commodius tranſeamus viam cæleſtium mandatorum. Igitur, dilectiſſimi fratres, unuſquiſque noſtrum ſollicitè videat & attendat, quod de ſæculo nequam gratia divina nos vocavit, & in plantario ſacri noſtri ordinis nos locavit, ut operemur opus bonum, quod ad fontem vitæ, quem ſitire debemus, via rectiſſima nos perducet: unde nullus deficiat, ſed proficiat in via Domini. Nullus omittat Deo reddere vota quæ ſua labia diſtinxerunt, quia ſervus qui ſcit voluntatem domini ſui, & non facit, plagis vapulabit multis. Porro animus veſter non detineatur in rebus tranſitoriis & caducis, ſed potius erectus ad cæleſtia & divina, quæ intra mundi ambitum continentur, quaſi ſtercora cum Apoſtolo parvipendat. Paupertatem diligat, quam Rex cælorum voluit & mandavit, docuit & ſervavit, quæ expeditum reddit Dei pugilem ad pugnandum, & triumphum de pugna reportat cum cumulo meritorum. Puritatem conſcientiæ amplecti ſatagite, quæ pandit portas regni cæleſtis, & ad videndum Regem in decore tamquam familiaris hoſtiaria introducit. Suſpecta conſortia & colloquia inter cetera evitate. Mores attentius induite honeſtatis, ut in habitu, ſtatu, & inceſſu, ac quocumque veſtro motu aſpectus proximi non lædatur, ſed potius vos videntes in talibus miniſtris, quos ſpecialiter eligere debemus, ipſum glorificent & exaltent. Schiſmata & partialitates procul ſint à vobis, ſi- A cut decet viros evangelicos, qui in ſuis labiis portant pacem. Caritatem habete, quæ eſt perfectionis vinculum, & concordia unitatis. Ceſſent jurgia & lites, & verba denigrantia famam aliorum penitus elongentur. Unus juvet alium & ſupportet, cùm frater qui juvatur à fratre ſit tamquam firma civitas. Amor ſcientiæ, qui, proh dolor! videtur tepeſcere, in veſtris cordibus recaleſcat. Nullus deinceps in ſtudio inveniatur piger, & dimiſſis quæ foris ſunt, ſemper tenentes in manibus ſacros libros, & ex illis percipite normam ſcripturarum. Ad hæc abunde humilitatis & patientiæ non obliti, ſummum apicem virtutis attingere ſtudeatis, ut prædicatio veſtra per exemplum bonorum operum converſionem B pariat peccatorum. Demum à vitio linguæ cum omni diligentia abſtinete, & ſermo veſter circumſpectus . . . . omni fulgeat virtute. Obedientiam promtam ſuperioribus exhibete, & prælatis eccleſiarum reverentiam & honorem. Hæc autem ſi bene feceritis, in medio nationis pravæ fulgebitis tamquam cæli luminaria, radios emittentia ſanctitatis. Ceterùm mei velitis habere memoriam apud Deum, rogantes clementiam Salutaris, quatenus actus noſtros dirigat, ut repulſis omnibus adverſitatibus, tempo- C re mei regiminis ordo noſter ſemper recipiat incrementum. Gratia Domini noſtri JESU-CHRISTI ſit cum omnibus vobis. Amen. Datum Bononiæ in noſtro capitulo generali anno Domini M. CCC. XV.

ACTA CAPITULI GENERALIS apud Montem-Peſſulanum celebrati anno Domini M. CCC. XVI.

1. PRæcipimus *in virtute* ſanctæ obedientiæ prioribus provincialibus, & conventualibus, ac eorum vicariis, quod nulli fra- D tri electo vel poſtulato extra ordinem, ad quamcumque dignitatem, perſonatum, infra dignitatem perſonalem epiſcopalem, licentiam concedat hujuſmodi electiones vel poſtulationes aliquatenus acceptandi, vel alio modo quolibet proſequendi. Eodem modo prohibemus ne frater per ſe vel per alium proſequatur. Quicumque autem ſecus fecerint, incurrant ſententiam *ipſo* facto, quam ſententiam ferimus præſenti *ſtatuto*, & nihilominus omnibus gratiis ſint *privati*, ad quas reſtitui non valeant, niſi per magiſtrum ordinis vel capitulum generale: & ut iſtis exceſſibus efficacius & plenius obvietur, præcipit E magiſter ordinis de voluntate & aſſenſu definitorum fratribus univerſis, quod ex nunc præmiſſa omnia inviolabiliter teneantur obſervare.

2. Item, cum propter diſtantiam *provinciæ* Terræ-Sanctæ, & propter difficultatem *veniendi* vel mittendi ad magiſtrum ordinis, ſæpè & longo tempore priore provinciali careat, inde gravi damno provinciæ memoratæ volentes ſalubriter providere, inchoamus hanc conſtitutionem de electione prioris provincialis, poſt illud, ubi dicitur: quod ſi in die ſtatuta non elegerint, vel poſtulaverint qui debent eligere, poteſtas pro-

Digitized by Google

videndi ad magiſtrum ordinis transferatur, addatur ſic : Si tamen provincialem Terræ-ſanctæ mori vel amoveri contigerit, in capitulo generali, vel antequam ad ſuam provinciam vel electus vel poſtulatus contigerit confirmari, vel confirmatus mori aut abſolvi antequam ad ſuam provinciam pervenerit : in his caſibus electio provincialis ad præfatam provinciam non pertineat ; ſed eidem de priore provinciali magiſter ordinis provideat vel capitulum generale.

3. Item, cum pro eo quod diviſæ provinciæ ad generalia ſtudia, excepto Pariſienſi, poſſint tantum unum fratrem mittere pro ſtudente, & multa incommoda & diſpendia conſequantur, tum quia aſſignati ſic communiter opportuno tempore non occurrunt, tum etiam quia ſtudia ſunt poſita in remotis, fratres accedendo ad illa gravant ſe ipſos & provincias in expenſis, inchoamus hanc in capitulo de ſtudentibus, ubi dicitur : Quælibet autem provincia exceptis Hiſpaniæ, Ungariæ, Terræ-ſanctæ, Poloniæ, Daciæ, Græciæ & Boëmiæ, quælibet provincia provideat, ut ſemper in conventu aliquo idoneo ſit generale ſtudium, & ad illum locum quilibet prior provincialis de definitorum capituli provincialis vel majoris partis eorum conſilio & aſſenſu, poteſtatem habeat mittendi duos fratres idoneos ad ſtudium, modo videlicet infra ſcripto, ut ſcilicet ad ſtudia provinciarum Lombardiæ inferioris, Romanæ provinciæ, regni Siciliæ, Teutoniæ, ſuperioris Lombardiæ tantum duos fratres mittere poſſint. Ipſæ enim provinciæ nominatæ, & cum eis provinciæ nominatæ Ungariæ, Græciæ, Poloniæ & Daciæ. Ad ſtudia autem provinciarum Tholoſæ, Angliæ, Aragoniæ, provinciæ Provinciæ mittere poſſint tantummodo duos fratres Ipſæ autem provinciæ nominatæ, & cum eis provinciæ Hiſpaniæ, Franciæ, Terræ-ſanctæ, & Boëmiæ. Quælibet autem provincia diviſa mittere poſſit quatuor fratres ad ſtudium provinciæ condiviſæ.

4. Item, cum facilitas licentiæ apoſtatis & aliis fratribus ad alium ordinem transferendi vergat in noſtri ordinis & regularis obſervantiæ notabile detrimentum, prioribus provincialibus, ac eorum vicariis inhibemus, hujuſmodi licentia, ſine cauſa evidenti & neceſſaria & maturo conſilio non concedatur. Ad monachos autem nigros nullatenus licentient, ſine definitorum ſuorum capitulorum provincialium conſilio & aſſenſu ; quod ſi contrarium fecerint, per magiſtrum ordinis vel generale capitulum taliter puniantur, quod ſint ceteris in exemplum. Prioribus autem conventualibus, ac eorum vicariis interdicimus, quod nulli fratri dent licentiam ad alium ordinem transferendi, ac eis ſuper hoc ſimpliciter omnem ſubtrahimus poteſtatem. Quod ſi ſecus fecerint, ſint ipſo facto abſoluti à ſuis officiis, & nihilominus omnibus gratiis ordinis ſint privati, ad quas reſtitui non valeant, niſi per magiſtrum ordinis, vel capitulum generale.

5. Item, cum ordinatio facta in capitulo Carcaſſonæ celebrato ad compeſcendos fratrum diſcurſus inutiles, ac vagos non ſit debite obſervata, ex quo non pauca ſcandala ſunt exorta, volumus & ordinamus inviolabiliter obſervari, A quod priores fratres ſuis conventibus deputatos extra terminos ſuorum conventuum non licentient, niſi pro gravi infirmitate ipſorum, vel parentum ſuorum, vel eorum morte, vel ad vitandum grave ordinis ſcandalum, vel pro tam evidenti neceſſitate & utilitate conventuum atque ſingularium fratrum, quod non poſſit ſine notabili detrimento ac periculo, provincialis licentia expectari : & tunc de conſilio plurium diſcretorum licentient. Licentiati verò conſtitutionem dè litteris teſtimonialibus portandis & præſentandis diligenter obſervent, in quibus cauſæ ipſius licentiæ vel ſpecialiter, vel generaliter & terminus exprimatur. Quicumque autem prior B vel ejus vicarius præmiſſa inventi fuerint non ſervaſſe, teneantur infra quindenam in pane & aqua per triduum abſtinere ; ita quod talis pœnitentia ſit conventibus manifeſta. Qui verò ceſſante infirmitate non compleverint, per provincialem, vel ejus vicarium, ſtatim ut de eorum exceſſu legitimè conſtiterit, à ſuis officiis abſolvantur. Fratres verò qui abſque hujuſmodi litteris teſtimonialibus ad conventus quoſque declinaverint, per priores, vel ſubpriores conventuum, ad quos pervenerint, auctoritate noſtra voce ad unum annum priventur, & conventui de quo ſunt hanc privationem denuncient per C ſuas litteras ſpeciales. Quod ſi hanc pœnam privationis imponere noluerint vel neglexerint, ſtatim etiam ut à ſuis officiis fuerint abſoluti, voce ad unum annum ſint ipſo facto privati.

6. Item, inhibemus autem fratribus univerſis, quod apoſtatas intra conventus, vel extra ad quamcumque familiaritatem vel ſermonem non admittant, nec teneant pro ſcriptore. Quicumque autem contrarium fecerint, per ſuos priores provinciales vel conventuales taliter puniantur, quod ſint ordini in exemplum, & ex punitione hujuſmodi ceteri facere non præſumant.

7. Item, cum ex hoc quod magiſter ordinis D omnes provincias ordinis non poſſit commodè, propter earum diſtantiam & alia impedimenta legitima, perſonaliter viſitare, volumus, ac ordinamus eidem magiſtro, cum reverentia imponentes, quod ad provincias ſic diſtantes, & in quibus non conſueverunt capitula generalia aſſignari, communiter immò & ad inſulas viſitatores auctoritate ſua mittat, poteſtatem eis tribuens ſuper dictas provincias & inſulas, prout judicaverit expedire.

8. Item, volumus inviolabiliter obſervari, quod in præſentatione baccalariorum Pariſienſium, & eorum expeditione alter alteri nullate- E nus præferatur. Præcipit autem magiſter ordinis in virtute ſanctæ obedientiæ, de definitorum conſilio & aſſenſu, fratribus univerſis, quod ordinationem hujuſmodi & executionem per ſe vel per alium infringere non procurent, & ut parcatur laboribus & expenſis, volumus, ac ordinamus, quod abſque alio mandato ordinis ſpeciali, primo baccalario præſentato juxta præfatam ordinationem & in omnibus expedito, prout quantum ad iſtum articulum extiterit conſuetum, baccalarium antiquiorem in lectura ſententiarum, prior Pariſienſis cum magiſtris actu le-

Digitized by Google

gentibus, qui præſentes fuerint, ſtudeat abſque omni fraude quantocius domino Pariſienſi cancellario præſentare. Quicumque autem hujuſmodi ordinationum per ſe vel per alium inventus fuerit temerarius violator, ſi magiſter fuerit, executione magiſterii ſit privatus; ſi autem baccalarius, ad magiſterium non aſcendat, & ſi frater alius, voce & conventu Pariſienſi perpetuo ſit privatus, niſi cum ipſis per magiſtrum ordinis vel generale capitulum diſpenſetur.

9. Item, cum præſentia magiſtrorum in theologia in conventu Pariſienſi ſit multum ordini honorabilis, ac etiam fructuoſa, volumus quod unus de magiſtris actu legentibus, cum ceſſat legere in præfato conventu remaneat, donec alter actu legens habeat ſucceſſorem, qui ſupplere teneatur, ſi in ſchola aliqua ſit defectus.

10. Item, cum ſervum Chriſti litigare non liceat, ſed potius materiam litium amputare, interdicimus prioribus, & fratribus univerſis, ne cauſas aliquas, præcipuè contra epiſcopos, ac graviores prælatos inchoet, ſine ſuorum provincialium conſilio & conſenſu.

11. Item, cum de intercipiendis capitulis ge. generalibus facta pluries inchoatio, ac interdum approbatio ſubſecuta, & rationes appareant pro & contra, & apud graves perſonas admiratio non modica de celebratione capitulorum generalium tam frequenti, volentes circa hoc aliquid attentare, volumus & ordinamus, quod in ſingulis capitulis provincialibus hujus anni, ſuper hoc habeatur diligens inquiſitio, & quod viſum fuerit ſingulis provinciis mittatur ad ſequens capitulum generale.

12. Item, cordi habentes quamplurimum ordinationem factam in generali capitulo Bononiæ celebrato anno præterito de aſſignatione, vel mutatione, vel emiſſione fratrum à conventibus in quibus imminet aliqua electio facienda, ac proviſione infirmorum, & veſtibus induentium, necnon & de incauta viſitatione ſuſpectarum mulierum vitanda, inſuper & de numero ſtudentium in generali ſtudio ponendorum, & proviſione ipſorum, & de retractione ipſorum à diſcurſibus & familiaritatibus mulierum, necnon & omnia alia quæ ad perfectionem ſcientiæ & utilitatem ſtudentium fuerint in præfato capitulo ordinata, volumus & imponimus arctius ſolito obſervari.

13. Item, ordinamus & inhibemus diſtrictè, ne prædicatores generales fiant iſto anno in aliis provinciis, in quibus numerus ipſorum prædicatorum numero conventuum ſuæ provinciæ major fuerit vel æqualis. Tamen loco illorum qui ad capitulum communiter venire non poſſunt, alii ſubſtitui poterunt juxta numerum eumdem: quos tamen ab hujuſmodi officio non intelligimus abſolutos.

14. Item, cum quidam tractatus, ſcripta, & repetitiones theologicæ à fratribus noſtri ordinis compilati ſine examinatione & approbatione ordinis contra conſtitutionem . . . . fratres à communi & ſalubri doctrina retrahant, & poſſint ſaltem ſimplicibus dare occaſiones errandi, volumus & ordinamus, ut priores provinciales in ſuis capitulis, de conſilio definitorum ſtudeant de tali remedio providere, quod huic defectui . . . . dictum, quod remedium quam cito poterunt magiſtro ordinis intimare, & ipſe videat, ſi circa tale remedium . . . . Magiſtro etiam ordinis imponimus, quod examen de mandato ſuo factum, ex ordinatione generalis capituli Metis noviter celebrati, de prædictis tractatibus & repetitionibus ſive ſcriptis, executioni mandet, ſecundum quod præſenti definitorio concorditer eſt concluſum.

15. Item, præcipit magiſter ordinis, *in virtute* ſanctæ obedientiæ, de definitorum conſilio & aſſenſu, quod nullus ad Romanam curiam præſumat accedere, abſque ſua licentia ſpeciali, & ſic licentiati de nullo negotio ſe intromittant in prædicta curia, niſi cum procuratoris ordinis ſpeciali licencia & aſſenſu.

16. Abſolvimus priores provinciales Hiſpaniæ, Boëmiæ, Teutoniæ. Item, priores conventuales Podiſardani, Tholomæ Quinquilibri, Valentinum, Albeſavii, Marſilianenſem, Siſtaricenſem Podinenſem, Aſeſtrenſem, & volumus & ordinamus quod priores provinciales & conventuales abſoluti hoc anno in eiſdem provinciis & conventibus ad eadem officia nullatenus aſſumantur.

17. Iſta ſunt ſuffragia pro vivis. Pro imminente electione ſummi pontificis, & bono ſtatu Eccleſiæ, quilibet ſacerdos tres miſſas. Item, pro qualibet miſſa, quilibet clericus ſeptem pſalmos, & quilibet converſus centum *Pater noſter* & centum *Ave Maria.* Letania in profeſtis diebus intus & extra more ſolito ab omnibus dicatur, addendo poſt verſiculum *Ora pro nobis beate Dominice* in oratione *Preces quas tibi Domine.*

18. Item, ordinamus quod miſſa de beata Virgine & de beato Dominico in qualibet ſeptimana, in quolibet conventu, in vacante feria, & de beato Petro martyre ad minus intra quindenam ſolemniter celebretur.

19. Sequens capitulum generale aſſignamus apud Pampilonam in provincia Aragoniæ.

FINIS.

Digitized by Google

INDEX RERUM ET VERBORUM HUJUS VOLUMINIS.

A

A. Tituli S. Clementis presbyter cardinalis, 128. b.

A. tituli S. Suſannæ presbyter cardinalis, 128. c.

A. Claromontenſis epiſcopus, 213. a. 215. b. 217. b.

A. Narbonenſis electus apoſtolicæ ſedis legatus, 165. d.

A. abbas S. Vincentii Cenomanenſis, 94. d.

Abaëlardo non habenda fides referenti acta concilii Sueſſion. 101. 102.

Abbates regulam obſervari curent, 855. e.

Abbates diœceſis Meldenſis, 919. c.

Abbatum electiones apud Caleſienſes quomodo celebrandæ. 1214. d.

Abbatum electiones in ord. Ciſt. 1377. a. b. c. *Cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1483. *ſtat.* 2. Non fiunt, niſi in locis vacantibus, 1246. c. 1311. b. Extra abbatias, vacantes quando permiſſæ, 1315. b.

Abbates qui eligendi, 1359. a. 1377. d. 1454. b. Eligendi maxime indigenæ, 1447. d. In his qualis litteratura ſit neceſſaria, 1416. d. Sint de legitimo nati matrimonio, 1380. b. Non juniores aut qui ſint juvenili facie, 1248. b. Sint in ordine profeſſi, ſaltem per annum, 1617. c. Poſtulationes de perſonis quæ non ſunt ordinis factæ, irritæ declarantur, 1642. a. Abbates ex mendicantibus aſſumti in ord. Ciſt. expelluntur. 1618. e.

Abbas qui ad matrem non vult aſcendere deponendus, 1385. c. 1374. d.

Abbatum Ciſtercienſium electiones ad quos ſpectant, 1454. c. Ipſis ne interſint converſi 1253. a. In his pater abbas ſuppleat defectum diſcordantis, 1433. d.

Abbatibus recens electis in ord. Ciſt. obſervanda. 1614. c.

Abbatem ne confirment patres abbates aut viſitatores, niſi ſit idoneus & ſufficiens, 1571.

Abbatum benedictiones debent eſſe gratuitæ. 1389. c.

Abbati benedicendo licet indui alba & cappa, 1252. b. Et quidem ſerica, 1245. e. Benedictionem differenti imponitur pœnitentia, 1280. a. Non benedicto ne fiat proceſſio, 1311. d. Poſt benedictionem convivia ne faciat, 1394. a.

Abbatum ord. Ciſt. profeſſiones, 1303. a. 1331. e. d. 1336. b. Sub qua fiant formula, 1339. d. Qui profeſſionem ordinario emiſerint deponuntur in ord. Ciſt. 1457. e.

Abbatis officium, 1538. e. Debet eſſe ſacerdos, 169. c. Pluribus monaſteriis non præſideat, 173. e. In ſuo reſideat, 1549. d. 1581. b. Ne comedat aut pernoctet extra monaſterium ad leucam unam in domo ſæculari, 1211. a. Exercitiis omnibus cum fratribus interſit, 1210. e. Ad officium tarde veniens debet ſatisfacere ut monachus, 1244. b. Ipſi in ordine Ciſtercienſi uſus capparum permittitur, in ſolemnitatibus in quibus ſit proceſſio, 1407. c. Sed celebranti tapetia non ſupponantur, 1322. d.

Abbatum habitus in ſynodis, 980. b. 1181. a.

Abbatis prandium, 1283. e. Menſa, 1207. c. 1245. d. Menſæ miniſtri, 1253. a. Coquus, 1245. d. Abbas qui carnes comederit, nec monitus à dioceſano vel viſitatoribus ſe correxerit, adminiſtratione privatur. 1208. a. Ne portet mantella & ſorcocia, 249. d.

Abbatibus Ciſterc. omne Phaleramentum curioſum interdicitur, 1355. e. Uſus mantellorum & pelliciorum, 1323. a. 1399. a. 1400. a. 1421. b. Ne tunicas nigras deferant, 1604. a. Nec cappas blavi coloris, 1190. d. Vaſis argenteis vel aureis ad bibendum vel comedendum non utantur, 1392. a. Ipſis ludi prohibiti, 1607. c.

Abbates epiſcopo confiteri tenentur, 805. d. Semel in hebdomada confiteantur. 1354. d.

Abbas ſine capituli licentia non recipit pecuniam, 175. e. Ipſi in ord. Ciſt. omnis proprietas interdicitur, 1397. b. Pro expenſis ſuis non habeat proventus aſſignatos, 1319. b.

Abbates domos ſuas debitis obligantes, 1250. c. Puniantur, 1253. b. Domos ſuas obligantes ultra quam valeant proventus unius anni deponuntur, 1461. e. Qui temporale vel majorem partem per contractum ſæcularibus obligaverint deponuntur, 1514. e. Litteras concedentes quibus magis obligantur monaſteria quam revera ſunt obligata deponuntur. 1514. d. Abbas ſi ſe fidejuſſorum conſtituerit & eccleſiam ſuam pro mutuo obligaverit deponitur, 1413. b. 1415. b. Mutuum ſine conconſenſu contractum non tenetur monaſterium ſolvere, niſi ad ejus utilitatem fuerit converſum, 1209. a. Tractatus abbatis ſine coſenſu capituli non ſufficit, 131. d.

Abbates alienantes bona monaſteriorum carpuntur, 245. c. 1209. a. Id ne faciant ſine ſeniorum conſilio, 1317. b. Sine patris abbatis conſenſu & conſilio majoris partis conventus, 1505. e. Bona immobilia alienantes deponuntur, 1517. d. Grangias aut aliquas alias poſſeſſiones ſine conſenſu patris ſui, & cap. gen. vendentes deponuntur, 1479. d. 1473. b. Perſonis ſæcularibus gratis concedentes ad vitam aliquas poſſeſſiones deponuntur, 1485. a. Pecuniæ ex alienationibus provenientes, non ſint in abbatie poteſtate, ſed ad comparendos reditus convertantur, 1512. e.

Abbas conſanguineo egenti nihil det, niſi modicum nomine eleemoſynæ, 1209. d. Quater in anno computet de proventibus & expenſis in capitulo, 175. d. 805. a. Aut ſaltem bis in anno coram ſenioribus vel coram viſitatoribus, 1208. e. Etiam abbates ſubjecti epiſcopo tenentur ipſi ſingulis bienniis computum reddere de adminiſtratione, 458. d.

Abbates uſurpantes juriſdictionem epiſcoporum carpuntur, 304. b.

Abbates in via directi tenentur in monaſteriis ubi hoſpitantur divinis officiis intereſſe, 1277. b. Non habeant armatos garciones, 1250. a. 1255. e. Sed ſervientes non curioſe indutos, 1257. a. Qui ſint honneſti & maturi, 1210. a. Quibuſdam ſecum converſos in equis ducere conceditur, 1320. d. Ad curiam euntibus quid ante obſervandum, 1400. e. Pro ipſis preces decernuntur, 1373. d. Abbates hoſpites quem locum tenent in monaſterio apud Ciſtercienſes, 1372. c. Cum quot monachis loqui poſſunt, 1245. b.

Abbati oſculum non datur, niſi oratione facta, 1248. b.

Abbatibus licentiæ conceſſæ ad ſtudia ordinis migrandi, ut ad gradus promoveantur, revocantur, 1510. e.

Abbas non poteſt in monaſterio cujus fuit ante monachus moram trahere ultra octo dies ſine abbatis licentia, 1325. e.

Abbates ordinis Ciſtercienſis quem inter ſe ſervent ordinem quando conveniunt, 1609. e. 1610. a. In abbatis ſtallum abbates alterius ordinis mittere non licebat Ciſtercienſibus antequam eſſent ordini aſſociati, 1293. c.

Patris abbatis juriſdictio in filios, 1399. e. Non habet juriſdictionem, niſi in ſuos, 1368. b. Patri abbati litteras ſcribere inſcio abbate proprio monachus non poteſt, 1285. a. Patres abbates qui exceſſus abbatum filiorum diſſimulant cap. gen. denunciandi, 1427. d. Abbatum citationes à patribus abbatibus interdictæ. 1425. d. Ne ſuſpendant filios à regimine, 1614. d. Neque eis publicas pœnitentias imponere poſſunt, ſed capitulum generale, 1255. e. Patrum abbatum munus in filios ſuos debitis gravatos, 257. c. Patres abbates deponunt abbates à ſe pendentes qui poſt contracta debita ædificant vel acquirunt, 1262. e.

Patres abbates in ordine Ciſtercienſi tenentur ſingulis annis filias viſitare, 1297. b. Abbates viſitatores, 1303. e. Eorum in viſitatione poteſtas, 1263. e. 1266. c. Abbas ne eodem anno viſitet eum à quo eſt viſitatus, 1294. b. Non debet committere viſitationem monachis, 1308. e. Nec pecuniam recipere tempore viſitationis, 1305. b. Abbatibus imponitur pœnitentia qui domos ſuas non viſitant, & propria negligentia non viſitantur, 1277. a. c. e. Abbates viſitatoribus inobedientes de ſolutionibus debitorum à ſacramentis arcentur, 1263. e. Vide viſitatores.

Abbates in ord. Ciſt. duo non habeant ſigilla 1322. b. Litteras quas non inſpexerint non ſigillent 1328. d. 1337. c. In abbate perſonarum acceptio non ſit, 1209. c. Abbates ne ſe obligent per litteras de aliquo recipiendo in monachum vel converſum, 1420. e. Ab abbate pendet priorum inſtitutio, 1320. a. Priorem & ſubpriorem & alios officiales propriis nominibus appellet, 1243. e. de votis & pœnitentiis à ſæculo ad converſionem venientium poteſt diſponere, 1245. d. 1253. a.

Abbates mitrati in ord. Ciſt. 1615. e.

Abbatibus convenit non prioribus moniales benedicere. 1. *ſtat. cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1467.

Abbas poteſt conferre monacho ſuo tonſuram & lectoratum, 717. a.

Abbatibus ter in anno monachi confiteantur, 1355. e. Poſſunt monachos hoſpites abſolvere à caſibus ſibi reſervatis, 1329. e.

Abbas monachum alterius abbatis non faciat ordinari ſine conſenſu ipſius, 1247. a.

Abbates patroni cenſus non imponant clericis, 1063. e. Eccleſias quæ clericis præſentantur propriis uſibus non applicent, 1065. e.

Abbatibus prohibetur ne pueros baptizent vel de ſacro fonte levent, 543. a. 1258. b. 1259. d. 1350. a. 1607. a. b. Ne nuptiis interſint, 1607. a. b.

Abbates quem modum correctionis teneant, 548. e. Abbates & abbatiſſæ qui perex-

KKkkkk

ceſſum in correctionibus ſcandaliſant deponendi, 1506. b.

Abbates in monaſteriis omnia diſponant, 1369. b. Nec ſeorſum ab illis conventui quidquam aſſignetur. *Ibid.* In ordinatione temporalis monaſterii quid obſervare debeant, 1539 a. Eorum eſt diſponere de eleemoſynis, 1426. d. Quibus committuntur ordinis cauſæ quæ ſit poteſtas, 1329. e. Bona decedentium priorum ſibi non adoptent, 788. a. Victum ſuis & veſtitum pro neceſſitate adminiſtrent, 249. b. Qui proprium conceſſerint monacho vel punire contemſerint puniantur. 1209. c. Abbati ordinis Ciſtercienſis prohibetur ne concedat monachum alicui perſonæ quæ non ſit de ordine ad habitandum niſi papæ, 1257. d.

Abbates ad concilia venire debent, 303. e. Ad concilia provincialia non venientes mittant procuratores religioſos ſui ordinis, 318. c.

Abbatibus ad capitulum venientibus obſervanda, 1290. d. In itinere non devitent domos ubi ipſis præparantur cibaria, 1263. c. 1266. a. Eorum equitaturæ, 1253. d. 1363. d. Converſos debent adducere, non monachos, 1315. b. niſi in certis caſibus, 1499. a. Ad quæ divertunt monaſteria unicum introducant famulum, 1260. e. 1263. d. 1272. c. Eorum garciones non ſint rixoſi nec notabilis habitus, 1260. e. 1372. d. Ad cap. gen. venientibus licentiæ carnes comedendi conceſſæ revocantur, 1565. d.

Abbates ad capitulum generale non venientes infirmitate impediti ſe excuſent, 1255. b. Alioquin puniantur, 1258. b. Etiam per depoſitionem, 1288. c. Impetrantes à ſæcularibus litteras pro remanendo à cap. gen. excommunicandi, 1500. a. Abbates in quorum monaſteriis non ſunt duodecim monachi ad cap. gen. non tenentur, 1446. d. Id revocatur, 1451. d.

Abbates Græciæ debent anno quarto venire ad capitulum, 1318. b. Item, Hiberniæ, 1266. c. Et Scotiæ, 1251. d. Abbas de Syria quinto. *Ibid.* Abbatum Lombardiæ ordinis Ciſtercienſis congregationes illicitæ prohibentur, 1270. b.

Abbates omnes ord. Ciſtercienſis tenentur habere libellum definitionum, 1300. b.

Abbatum conventus in ord. Ciſt. pro conſervatione privilegiorum contra epiſcoporum molitiones, 1429. e. 1452. c. Abbates utentes privilegiis quæ fuerint contra communia ordinis inſtituta deponuntur, 1364. a.

Abbatibus Angliæ ord. Ciſt. interdicitur ne archidiaconis obedientiam exhibeant pro eccleſiis parochialibus, 1405. c. Abbates coram ordinario perſonam ordinis convenientes deponuntur, 1484. d. Abbatibus ſe opponentes excommunicantur non abſolvendi, niſi ab abbate Ciſtercienſi, 1500. e. Nec ulla de genere eorum perſona in ordine recipiatur, 1501. a. In curia Romana procuratori generali ſe non repreſentantes ab eo incarcerandi, 1602. c.

Abbatem ſuum percutientes ut puniendi, 1258. a.

Abbates commendatarii tenentur habere habitum regularem, 1659. b. Contra abbatem commendatarium arreſtum ſenatus Pariſienſis, 1639. d.

De abbatum tranſlationibus in ord. Ciſt. 1498. a.

Ceſſiones abbatum in ord. Ciſt. ut faciendæ, 1377. a. Sine cauſa rationabili non ſunt admittendæ, 1404. e. Compellentes ad cedendum coercentur, 1414. e. Abbates qui præ nimia ſenectute vel aliis officiis, munus ſuum non poſſunt exercere tenentur cedere, 1298. b.

Abbates abbatiæ cedentes infra xxx. dies profeſſionem faciant nec quidquam retineant, 1250. c. Quam tamen domum voluerint eligant, 1390. b. Aliæ gratiæ illis conceſſæ, 1414. d. 1484. e. 1486. b. Privilegia eis conceſſa revocantur, 1417. c. Iis aſſignatæ penſiones, 1507. b 1508. e. 1604. d. Penſionibus abutentes hiis privandi, 1508. d.

Abbatum reſignationes, 1616. b. 1627. d. Abbati regulari electo reſignare non licet alicui ſæculari, 1642. c. Sub graviſſimis pœnis cum aliis ejuſdem ordinis proprio motu permutare, 1591. e. Niſi in conſiſtorio ſecreto, ſed apoſt. vel in cap. gen. 1603. e.

Abbates de abbatatu contendentes à regimine privandi donec eorum cauſa fuerit definita, 1593. b.

Abbatum depoſitio, 1214. e. 1215. a. 1333. e. 1377. a. 1503. a. Ut facienda apud Ciſtercienſes, 1331. a. Non debet ferri, niſi in aliquo capitulo ordinis, ubi quidam congregati abbates ſint, 1359. d. Depoſitis reſtitui non poterant in eodem loco ſine nutu cap. gen. 1336. a. 1377. e. Depoſiti ſententia debet nunciari à patre abbate vel ab alio ejus auctoritate aut à cap. gen. 1432. e. Depoſiti ad aliam domum transferuntur & profeſſionem faciunt, 1285. a. Poſſunt tamen reverti ad domos unde aſſumti ſunt cauſa profitendi, 1435. b. Depoſiti ob crimen turpitudinis ad nullum officium promovendi, 1427. e. 1429. b. Depoſitionis ſententiæ non obedientes excommunicantur, 1460. b. 1469. c. Nec eis licet cauſam ſuæ depoſitionis proſequi, 1353. a.

Abbas renuens ad ſuperiorem generationis ſuæ venire deponitur, 1290. a. Item, non ſolvens impoſitiones ab ordine ſibi factas, 1458. b. 1459. b. 1460. a. 1461. b. 1462. e. 1463. a. 1465. c. e. 1491. d. 1494. d. Mulieribus permittens ingreſſum in monaſterium deponendus, 1289. d. De ſortilegio convictus, 1255. b. Qui injuſtè alium depoſuerit, 1403. c. 1404. e.

Abbatis defuncti corpus recipiendi ritus apud Ciſterc. 1377. e.

Abbatum ſepulturæ in capitulis, 1252. c.

Pro abbatibus defunctis preces in cap. gen. ord. Ciſt. ſtatuuntur, 1430. d revocantur, 1432. b.

Abbatum dies anniverſaria in capitulis ſuis debet ſingulis annis pronuntiari, 1245. c. 1248. d.

Abbatiſſæ ne eligantur quæ trigeſimum ætatis annum non impleverint, 1394. d. Nullam ad habitum perſonam recipiant ſine licentia patrum abbatum aut viſitatorum, vitentque ſimoniam, 1496. e. Profeſſiones converſorum ſuorum recipiant, 1402. e. Sed confeſſiones ne recipiant, 1348. e. Victum ſororibus & veſtitum pro neceſſitate adminiſtrent, 249. b. Sed non permittant iis exire vel extra pernoctare, niſi raro & ex magna cauſa, 176. d. 503. a. Nec mulieres conjugatas habitare infra clauſuras ſuorum monaſteriorum, 1499. b. Abbatiſſas ordinis cogere noluit ordo Ciſterc. ut venirent ad capitulum, 1270. e. Immo id eis interdicit, 1365. b. Quæ votum peregrinationis emiſerint ſi ſolvant illud deponendæ, 1492. a. Ne commatres aſſumantur, 543 a.

Abbatiſſæ matres viſitationibus quæ fiunt ab abbatibus ne interſint, 1348. d. 1420. b. Nec immutent ordinata à viſitatoribus. *Ibid.*

Abbatiſſæ ut corrigendæ, 548. e.

Abbatiſſarum inconſiderata bonorum alienatio, 245. c.

De abbatiſſarum tranſlationibus in ord. Ciſt. 1499 d. Et ceſſionibus, 1390. b.

Abbatiarum advocatia, 1428 a.

Abbatiarum ord. Ciſt nomina & ætates in tabula deſcripta, 1369. e. 1433. c. Abbatiis quæ nominantur Spiritus-Sanctus, &c. alia nomina imponenda, 1307. d. Quatuor primæ abbatiæ ord. Ciſt. ſunt tamquam ipſius columnæ, 1507. b. Ipſis vacantibus licet ſibi aſſumere quemcumque abbatem in linea generationum ſuarum, ſibi in proprium, 1507. b.

Abbatiæ fundatæ vel fundandæ in ord. Ciſterc. poſſunt acquirere uſque ad 15 annum ſuæ fundationis & ædificia neceſſaria conſtruere, 1372. a. Ad abbatiam novam conſtruendam locus oblatus non recipiebatur apud Ciſtercienſes, niſi diſtaret decem leucis ab aliis abbatiis, 1243. d. Locum tamen oblatum ubi jam eſſet congregatio recipere poterant etſi ab aliis abbatiis ordinis non admodum diſtaret, 1243. d. Ad novam conſtruendam non licet recipere locum per manum fugitivi, 1244. e. Novas conſtrui prohibetur in capitulo generali Ciſtercienſi, 1244. d. Sed jam fundatæ poſſunt transferri ad locum commodiorem, 1244 e. In his numerus xii. monachorum requiſitus, 1263 c. Abbatiæ minus duodecim monachis habentes in grangias reducantur, 1270 c. 1299 e. Quarum cauſa paupertatis diſperſus fuerit conventus ab hoſpitii onere levantur, 1265. c. 1272 b.

Abbatiæ monialium in ord. Ciſtercienſi diſtent ſaltem ſex leucis ab abbatiis monachorum & decem ab aliis abbatiis monialium, 1312. a.

Abbatias monialium ordini Ciſtercienſi incorporari prohibetur, 1317. c.

Abbatiæ Hiberniæ ord. Ciſt. ad priorem paternitatem redeant, 1442. c. Non habentes conventum in grangias reducuntur aut delentur, 1331. a.

Abbatiæ ord. Ciſterc in Hungaria ab antiqua ord diſciplina in multis deflectunt, 1444. b. Mittuntur huc abbates ad inquirendum. *Ib.* & 1449. a. Abbatiæ ord Ciſt. in imperio Conſtantinopolitano in vaſtitate hoſtili omnes deſolatæ, 1453. b

Abbatiæ ord. Ciſt. in Sicilia, 1348. b.

Abbatiolas plurimas poſſidet eccleſia Lingonenſis, 67. d.

Abbo abba, 64. a.

Abjurationes excommunicatorum gratis fiant, 1105. d.

Ablutio manuum poſt conſecrationem, 839. b.

Ablutiones in ſacrario recondantur, 1082. e

Abortivum procurantes ad epiſcopum remittendi, 986. a. 1099. d.

Abraham abbas deponitur, 1465. e.

Abſolutionis forma poſt confeſſionem, 701. a 1032. c. 1076. e. Non danda niſi reſipiſcentiam promittenti, 159. c. 1031. b. 1100. a. per vim extorta nulla eſt, 265. a. 873. a. Tria ſunt in quibus ſolus papa vel ejus vicarius habent poteſtatem abſolvendi, 159. c.

Abſolutio ab excommunicatione, 763. e 767. d. Sub qua forma facienda, 1076. e. Eam per vim extorquentes excommunicantur, 969. d. Infirmis ſub conditione conceditur, 271. d. 873. e. 1099. d. Mortuis ut danda, 736. e. 1049. a.

Abſolvendi defuncti ſtatim eorum audito obitu, 898. a.

Abſolutio defunctorum in ord. Ciſt. 1363. e facienda in capitulo, 1236. c. Et in capitulis generalibus Ciſtercii prima die, 1243. b.

Abſolutio quorumdam priorum Provincialium & conv. ord. Præd. v. Prior Provinc. & conv.

Abſtinentia à carnibus feriis iv. & vi. laïcis præſcripta, 76 b. Feria ſecunda & tertia ante diem cinerum, 629. d. 1095. e. Diebus ſabbathi, niſi fuerit Natalis Domini clericis imponitur, 629 e. Tempore Adventus rectoribus & curam animarum habentibus, 629. e. 1095. c. Abſtinentia à carnibus & ſagimine obſervata à canonicis regularibus, 1221. c. A Grandimontenſibus etiam infirmis, 1133. A Ciſtercienſibus infirmis à Septuageſima uſque ad Paſcha, 1345 a. Et omni tempore ſabbato, 1246 b. 1257. e. Horum qualis eſſet abſtinentia in Quadrageſima, 1176. b. Feria ſexta à vino abſtinebant, 1182. d. Ab ovis & caſeo etiam cum hoſpitibus comedentes, 1271 a. 1273. e. Abſtinentia à carnibus apud eos neglecta, 1351 e Etiam feria iv. 1583. e. Abſtinentia à vino pœnitentibus præſcripta, 19 d

Accubatiæ abbas, 1462. d. De multis accuſatus exceſſibus, 1468. e. Deponitur, 1473. d. Declaratur eligibilis, 1478 e. Abbates filii Accubatiæ deponuntur, 1442. c.

Accuſationes indiſcretæ in ord. Præd. graviter puniuntur, 1838 d Nullus accuſet quod probare non poſſit. 1719 c. 1756. 1774. a.

Acedia quid, 819. b. Ejus variæ ſpecies, 1085. Effectus, 28. e. 690. a 698. b.

Aceii abbas, 1309. b 1395. e 1431. c. Deponendus cedit, 1357. c. Mittitur Claramvallem puniendus. *Ib.*

Achaiæ princeps proponit abbatiam conſtruere ord Ciſterc. 1344. c.

Achaiæ principiſſa comitiſſa Flandriæ, preces pro ipſi obtinenda ſobole in ord. Ciſt. 1375. d.

Achelmus abbas ſylvæ majoris in concilio Sancton. recuperat terras, de Doeria & de Toſca, 123. c.

Acholitatus ordo ante tonſuram non recipiendus, 239. b. Non conferendus cum ſubdiaconatu, 239. c. Acholytis in ord Præd. interdictum nuda manu calicem tangere, 1720. b.

Actardus Namnetenſis epiſcopus, 63. a.

Adalardus abba. *Ib.*

Adalbero archiep. Remenſis anteceſſor Arnul-

Digitized by Google

phi multa contulit Moſomenſi monaſterio, 79. a.

Adalbero Laudunenſis epiſcopus, 80. a.

Adalbaldus ſive Adalboldus Bellicenſis epiſcopus, 67. a. 69. a.

Adalgarius Æduorum epiſcopus, 67. a. 69. a.

Adelidis Lotharingiæ ducilla uxor Simonis ducis, 137. a. e.

Adelmannus ironice vocatus à Berengario Aulusmannus, 113. c. Contra eum ſcribit Berengarius, 109. e.

Ademarus epiſcopus Engoliſmenſis, 117. b. 118.

Ademarus abbas Lemovicenſis, 118. b.

Adjurandum non per creaturam, ſed per creatorem, 42. e.

Adventus Domini tempore abſtinentia à carnibus imponitur clericis, 613. b. 629. e. 1095.

In adventu abbatibus Ciſtercienſis ordinis extra domum ordinis pernoctare ſine magna neceſſitate non licebat, 1249. e. Ejus obſervatio in ord. Vallis-caulium, 1663. c. In ord. Præd. 1693. e. 1792. c. 1852. e. 1866. e. Illius initio congreget epiſcopus omnes civitatis confeſſarios, ut de ſacramento pœnitentiæ cum his communicet, 1204. e. In eo feſta ix. lectionum transferuntur, 851. c.

Adulteri pœnitentia, 9. d. 38. d. 51. d. 945. a.

Adulteri excommunicantur, 651. a. d.

Adulter cum adultera & vice verſa in tribus caſibus matrimonium contrahere non poſſunt poſt mortem uxoris vel mariti, 1053. a. Adulteri mulieres fornicarias expellant ſub pœnis excommunicationis & pecuniariis, 1145. 1174. a. 1176. a. De adulterio, 816. c. 985. c. 1099. d. 1182. c.

Advocatia abbatiarum, 1428. a.

Advocati ſive patroni munus, 181. b. 1122. e. Juramentum, 1122. e. Receptio, 877. d. Dimittat cauſam quam cognoverit injuſtam, 181. b. 877. d. Advocati qui litigantes aut teſtes ad falſum inducunt excommunicantur, 878. a. Uſurario, hæretico & Judæo contra chriſtianum patrocinium non præſtent, 878. b.

Advocati eſſe non debent clerici. V. Clerici.

Advocati curiæ eccleſiaſticæ, eorum ſalaria, 552. c. 1166. e. Eorum exceſſus, 546. b.

Æduenſes epiſcopi. Adalgarius, 69. a. Agano, 98. d. 126. b. Bartholomæus, 480. e. 490. b. 491. d. Bertrandus, 498. d. 500. b. Elias, 493. e. 494. d. 495. e. Jacobus, 208. c. 404. d. Johannes *Rolin* cardinalis, 502. e. 518. e. 519. c. 520. d. Ejus ſtatuta, 502. e. Norgaudus, 125. b. Walterius, 73. b.

Æduenſis decanus Antonius Jufz. 503. e. 520. a.

Æduenſis eccleſiæ archipresbyteri, 504. b.

Æduenſis diœceſis feſta obſervata, 519. c. Statuta antiqua, 467. a. Æduenſis eccleſiæ inſtrumenta detinentes ea reſtituant, 503. c.

Ægidius archiepiſcopus Bituricenſis, 217. d. Convocat concilium apud Clarum-montem. *Ibid.* Ad preces Philippi regis, 218. e. 223. c.

Ægidius archiepiſcopus Narbonenſis, 223. c. 225. a. 227. d.

Ægidius Belli-prati abbas Theologiæ doctor inſtituitur generalis ſyndicus & ſpecialis nuncius ord. Ciſt. in conciliis & aliis curiis per triennium, 1558. b.

Ægidius de Arevalo prædicator gen. ord. Fr. Præd. 1881. d. Inſtituitur vicarius generalis Hiſpaniæ, 1880. d.

Ægidius de Ranolho prior provincialis ordinis Prædicatorum in Hiſpania, 1893. b. c.

Ægidius provincialis ord. Præd. in Hiſpania, 1842. 1845. e. 1846. a.

Ægidius prior provincialis ord. Præd. in Polonia, 1842. e.

S. Ægidii abbas Beraldus, 98. a.

Feſtum S. Æmilii in abbatia de Roſec-valle, 1293. e.

Affligiemenſe monaſterium, 456. c.

Agano Eduenſis epiſcopus, 98. d.

S. Agathæ abbati imponitur pœnitentia, 1287. e.

Agathenſi epiſcopo Ciſtercienſes unum converſum de Frigido-fonte, concedunt, 1423. e.

Agathenſes epiſcopi Berengarius, 120. e. 1187. b. Johannes, 351. b. 352. a. 359. e.

Agennenſes epiſcopi Guillelmus, 96. e. Rad. 1357. b.

Agius epiſcopus Aurelianenſis, 62. e.

Agio Narbonenſis epiſcopus, 71. 72. a.

Agnes de Porta abbatiſſa de Vicinis, deſtinatur ad abbatiam de Theſauro pro ipſo inſtaurando, 1561. d.

Agnes ſoror regis Bohemiæ preces pro ea in ord. Præd 1807. d.

Agricolarum peccata, 1030. d.

Aichardus prior provincialis ord. Prædicatorum in provincia Saxoniæ, 1893. c. Vicarius generalis inſtituitur in provincia Bohemiæ, 1909. c.

Aimarus abbas S. Severini, 138. c.

Aymericus Placentinus natione Lombardus eligitur magiſter ord. Prædicatorum, 1893. a. Ejus epiſtolæ, 1909. d. 1915. a. 1921. e. 1927. e. A magiſterio abſolutionem impetrat, 1934. a. Privilegia poſt ceſſionem ipſi conceſſa. *Ibid.*

Aymericus de Caſſa vicarius ordinis Prædicatorum inſtituitur in provincia Ungariæ, 1889. c. 1893. c.

Aimo Bituricenſis archiepiſcopus, 92. a.

Alaldus archiepiſcopus Turon, 65. c.

Alanus S. Praxedis cardinalis Avenionenſis, 579. e. 576. e. 586. a.

Alanus epiſcopus Trecorenſis, 1113. c. Antiqua eccleſiæ ſuæ ſtatuta confirmat. *Ibid.*

Abbatis de Alba infidelitas in diſtributione eleemoſynarum ſibi commiſſarum, 1269. b.

Abbas de Albis-fontibus, 1542. a.

Monaſterium de Albis-petris, 1627. d. Abbas de Albis-petris, 1286. a.

Albæ-ripæ monaſterium, 1277. a. b. 1303. e. Ei unitur Parthenon Vallis-baionis, 1526. d. Albæ-ripæ abbas, 414. c.

Abbas de Albo-tractu, 1455. d.

Alba-vallis monaſterium ordinis S. Benedicti in diœceſi Siſtaricenſi filia Caleſii, 1211. b. Illius abbas debet viſitare Caleſium cum abbate Boſcodunenſi, 1213. b. Et ei vacanti providere, 1214. c.

Albarum virginum monaſterium in Nerviago, 458. c.

Albanenſis epiſcopus, 1386. b.

Albanenſis epiſcopus Petrus cardinalis de Fuxo, 382. b. 479. d.

S. Albani eccleſia confirmatur Cluniaco, 125. e.

Abbatia S. Albani in Anglia, ordini Ciſt. aſſociatur, 1470. b.

Albero archiepiſc. Trevirenſis, 136. e. 137. d. 138. e.

Albero epiſcopus Virdunenſis, 137. a. d.

Albertus patriarcha Antiochenus, ſuam elegit ſepulturam in domo Ciſtercii, 1386. e. Ipſi in univerſo ord. conceditur plenarium officium. *Ibid.*

Alberti magiſtri ord. Præd. epiſtola, 1877. d. Ejus electio, 1875. e.

Albertus rex Romanorum pro ipſo defuncto preces in ord. Præd. 1914. d.

Albienſes epiſcopi, B. 189. c. 202. e. 203. e. 211. a. 215. b. 217. b. Wilhelmus. 120. e.

Albiniaci abbas, 1286. a.

Albinus epiſc. Andegavenſis, 57.

Alchimiæ ſtudium fratribus ord. Præd. interdictum, 1769. d. 1819. e. 1831. c. 1943. a. Scripta de ea comburenda, 1943. a.

Alcobatiæ abbati imponitur pœnitentia, 1318. a.

Aldebertus abbas inſulæ barbaræ, 78. c.

Aldo diaconus cardinalis, 128. c.

Alenconiæ comes, 1469. a.

Aleſtanus diſcipulus Fulberti Carnotenſis vir famæ celebris, 114. c.

Aletenſis epiſcopus Donoaldus, 139. a.

Alexander papa II. 96. a.

Alexandri papæ IV. obitus, 1417. e. Preces pro eo in ord. Ciſt. ipſius nomen ſcribitur in canone, 1404. c.

Alexander archiepiſcopus Viennenſis, 81. c.

Alexandriæ patriarcha Johannes adminiſtrator eccleſiæ Terraconenſis, 310. d. 319. b.

S. Alexii feſtum in ord. Præd. 1898. e.

Alienatio rerum eccleſiæ, 611. b. 798. a. 1094. c. Alienatæ res debent ut fieri poteſt revocari, 1094. c. Alienatio bonorum monaſterii abbati aut priori eſt omnino interdicta, 1209. a.

Alienoris Caſtellæ reginæ matris Blanchæ Francorum reginæ anniverſ. ſolemne in toto ord. Ciſt. 1383. a.

Aliſachar Beliſenſis epiſcopus, 71. a. 72. b.

Almutiarum uſus abbatibus & monachis ord. Ciſt. interdictus, 1430. e. Fratribus Prædicatoribus, 1728. d. Eis utuntur curati in eccleſiis & in adminiſtratione ſacramentorum, 566. c. 633. d.

Almannus Berengerii adverſarius, 109. e.

Abbas de Almentaria ob contumaciam depoſitus, 1466. e.

Almodis comitiſſa Barchinonenſis, 1185. a.

Abbas de Alna contendit cum abbate Claræ-vallis ſuper filiatione monialium de *Anguerres*, 1362. d.

Alnenſis Monaſterii reformatio, 1504. a.

Alphonſus rex Aragonum, Siciliæ, &c. 371. e. legatus à concilio Baſileenſi ad eum mittitur, 372. a. Propoſitis ab eo articulis reſpondet, 372. d. Proponit & ipſe ambaſſiatores ad concilium deſtinare. *Ibid.* Recuſat pacem cum rege Caſtellæ, 373. b.

Alphonſus rex Caſtellæ, 1478. e. Preces pro eo in ord. Ciſt. & pro ipſius uxore, 1395. a. in ord. Præd. 1849. d. Ejus anniverſarium ſolemnè in toto ord. Ciſt. 1383. a.

Alphonſo com. Pictaviæ & Toloſæ preces conceduntur in ord. Ciſt. 1394. d. Anniverſarium, 1451. b. Legat capitulo gen. Ciſt. redditum annuum. *Ibid.*

Alphonſus filius regis Navarræ contendit de magiſterio militiæ Calatraviæ, 1612. a.

Alpium abbas Petrus depoſitus, 1454. e. Abbas de Alpibus qui non miſerat ad aliquod ord. ſtudium unum ſcholarem denunciatur excommunicatus, 1524. e.

Altæ-criſtæ abbas, 1424. e. 1437. a. 1542. a.

Altæ-cumbæ abbatiam viſitat abbas de Peleis, 1309. c. Altæ-cumbæ abbas, 1292. e. Deputatur ad conſilium Baſileenſe, 1579. c. Ei imponitur pœnitentia, 1287. c.

Abbati de *Alteresſt* imponitur pœnitentia, 1306. b.

Alti-fontis abbas, 1542. a. Ei injungitur ut cedat, 1298. b.

Altaria ſine facultate epiſcopi non erigenda, 639. b. 730. e. Nec conſecranda, 1042. d. Conſecrata ſine licentia epiſcopi non diruantur, 1252. c. In altari ubi celebravit epiſcopus nullus eodem die celebret, 1041. a. 1081. b. Altaria in quibus celebraverint excommunicati confringuntur, 872. d. Non celebretur in eo cujus tabula fuerit mota aut tracta, 810. b. 934. a. 1082. e. Converſo qui moverat menſam magni altaris, ut eccleſia iterum dedicaretur, gravis imponitur pœnitentia, 1275. b.

Altaria imagines habeant Sanctorum quorum honori ſunt conſecrata, 254. e. Ea ſine lumine olei eſſe non decet, 609. e. A lateribus altaris cortinæ appendantur, 838. d. Juxta illud fit piſcina, 811. a Sint & tria manutergia. *Ibid.* 934. b. Illius vaſa & veſtes & libri eccleſiaſtici non vendantur nec pignori obligentur, 152. c. Cautius cuſtodiantur, 502. e. Sint munda, 388. b. 580. e. 635. a. 730. a. 808. a. 900. b. 1082. e. 1098. b. Sæpius laventur, 157. e. 469. e. 570. d. Saltem ter in anno, 635. a. Sine aliorum pannorum admixtione, 707. e. A ſacerdote aut diacono ſeu ab aliqua matrona aut virgine, 1083. a. 470. b. Ne ponantur in domibus ſecularium, 638. e.

Altare ad miſſam quinque mappis ſit coopertum, 706. a. Lintea altaris diſrupta cremantur, 162. d. 811. d. 1042. a.

Altaris vaſa ne deputentur aliis uſibus, 1041. e.

Feſtivitas S. in cujus honore aliquod altare conſecratum eſt quo ritu apud Ciſtercienſes, celebretur, 1264. b. 1271. a.

Altaris ornatus apud Ciſtercienſes qualis, 1257. e. 1293. a. 1373. b. in ord. Vallis-caulium, 1653. e.

Altaris acceſſus interdictus laïcis & maxime feminis, 526. e. 1042. b. Præſertim dum divina officia celebrantur, 799. e. 1042. b. Ab eo diſtent mulieres dum celebratur ultra ſpatium quatuor pedum, 1159. e.

Altaria portatilia, 253. c. 377. e.

Altaribus maximus honor exhibendus, 157. e. 893. b.

Altæ-riſiæ abbati boni nominis & adminiſtrationis pœnitentia imponitur eo quod contra cap. gen. ſtatuta parthenonem ordini incorporaverit, 1391. a.

Alveriæ Carthuſiæ prior Johannes, 1237. e.

Digitized by Google

Abbatia de Alveſtro ſubjicitur tanquam filia abbatiæ de Lyſa, 1313. a.
Alulfus vicedominus, 80. b.
Amalfitanus archiepiſcopus, 127. c.
Amalricus Turonicæ metropolis epiſcopus, 62. c.
Abbas S. Amandi in Pabula, 208. e.
S. Amatoris abbatiola in ſuburbio Lingo. 67. d.
Amatus epiſcopus, 98. a.
Amatus vicarius Romanæ urbis, 117. b. 120. d. Præeſt conc. Sanctonenſi, 115. e.
Amatus legatus Romanæ eccleſiæ & Burdigal. archiep. 124. c. Gerundenſi ſynodo præſidet vice Gregorii papæ VII. 1187. c. 1190. b.
Amatus abbas S. Salvatoris Bredenſis, 1188. a.
Amauricus comes Montis-fortis filius Simonis, 1370. b. Ipſorum anniv. in domo Cadunii & filiabus. *Ibid.*
Ambaldo cardinali preces in ord. Præd. decretæ, 1767. a. 1770.
Abbas de Amberconem, 1298. a.
Amberta cella confirmatur Cluniaco in concilio Anſano, 74. d.
Ambianenſis epiſcopus incorporationem monaſterii de Panthemont ordini Ciſtercienſi procurat, 1332. a.
Ambianenſes epiſcopi Fulco, 81. a. Godefridus, 134. a.
Ambitionis pravi fructus in religioſis, 1878. a.
Amblardus abbas S. Maxentii, 81. e. 82. a.
S. Ambroſii feſtum in ord. Ciſt. 1496. a. in ord. Præd. 1742. e. 1824. b. 1871. d.
S. Ambroſii Mediolanenſis abbas legatus patrum concilii Baſileenſis ad Francorum regem, 369. a. 372. a.
Amedeus epiſcopus Graſſenſis, 331. c.
Amedeus epiſcopus Morigennenſis, 136. d.
Amelius Turonenſis archiepiſcopus, 1181. a.
Amico Terentanæ civitatis epiſcopus, 73. c. 78. c.
Deus non temporum rationem colligit, ſed amorem, 35. d.
Ampullæ vini & aquæ ad miſſam ſigno diſtinguantur, 839. a.
Amulricus Coneſtabularius, 134. a.
S. Anaſtaſii abbas, 1280. b. 1281. c. 1296. c. 1304. a. 1341. c. 1372. c. Deputatur pro inquirendo de ſtatu monaſterii S. Sebaſtiani, 1270. c. Abbas ſancti Anaſtaſii qui abbatem de Foſſa nova ad judicium ſeculare traxit gravi plectitur pœna, 1304. e.
Ancillam ſuam qui nupſerit eam venumdare non poteſt, 18. d.
Andegavenſe concilium in negotio Berengarii, 99. 100.
Andegavenſis epiſcopus, 136. b.
Andegavenſes epiſcopi Gaufridus, 1123. d. Harduinus, 521. b. Ulgerius, 139. a.
S. Andochii feſtum in ſuburbiis & civitate Æduenſibus celebratur, 520. a.
S. Andreæ abbas ordinis Ciſtercienſis, 1267. c. 1274. b. 1347. d. 1465. e.
S. Andreæ abbates Johannes Gaetanus diaconus cardinalis, 128. e. Pontius Arnalli 132. c. Umbertus, 98. a.
S. Andreæ de *Gofer* abbas, 1523. e. Deponitur, 1450. b.
S. Andreæ propè januam abbas Guillelmus depoſitus, 1465. d.
Andreas abbas S. Cucufati, 1188. a.
Andreas abbas Inſulæ S. Honorati, 379. e.
Andreas Aſtenus ordinis Prædicatorum vicarius provinciæ Græciæ. Nonnulli ipſius mandatis rebelles graviter puniuntur, 1920. b.
S. Angeli abbas deponitur, 1454. e. 1460. a.
Angeriacenſis abbas Odo, 118. a.
Angliæ regnum acquiſivit Villelmus, 117. c. Filius ejus Villelmus rex Angliæ, ibid.
Anglorum rex eleemoſynam aſſignat annis ſingulis generali capitulo Ciſterc. 1282. e. Mittit ad capitulum generale Ciſtercienſe pro conſtituenda nova abbatia in Anglia, 1267. a. Ad eum nonnulli abbates ord. Ciſterc. deſtinantur, 1281. b. Pro eo preces in ord. Ciſtercienſi, 1441. b. Bella inter Anglorum regem & Francorum, 1522. d. Cum eo Franciſcus rex Francorum contra imperatorem ſocietatem iniit, 441. e.
Angliæ reges Eduardus, 1914. d. 1921. b. Henricus mittit ad concilium Baſileenſe ſuos ambaſſiatores, 374. d. Ei conceditur anniverſarium in ordine Ciſterc. per Angliam, 1478. d. Richardus, 1336. a. 1939. d. Miſſæ & anniv. pro eo in ordine Ciſterc. 1347. b. 1348. b. Pro regina Angliæ prægnante preces in ordine Ciſterc. 1373. e. In ord. Præd. 1896. a.
Angliæ regina Berengaria, 1335. e.
Angliæ interdictum, 1307. d.
Angli Franciæ hoſtes. Inſulam de Re anno 1404. bis invadunt, incendunt, & impoſitionibus opprimunt, 1543. b. Regnum invadunt, 348. d. *Harflor* obſident, 348. d. Edictum contra Anglos mercatores pravæ doctrinæ ſuſpectos, 454. a.
Anglicus Avenionenſis epiſcopus, 331. b.
Anglicus Romanæ eccleſiæ presbyter cardinalis epiſcopus Avenion. 575. b.
Angoliſmenſis epiſcop. G. 127. c.
De Angueres monialium monaſterii in Flandria filiatione inter abbates Claræ-vallis, & de Alna contentio, 1362. d.
S. Aniani eccleſia in caſtro Tornodoro, 67. c.
Anicienſis eccleſia B. Mariæ, 1008. e.
Anicienſis epiſcopus miſſus à domino papa ad capitulum generale Ciſtercienſe, 1425. a.
Animarum cura ab epiſcopo petenda, 1090. e. Nec dimittenda ſine ejus facultate, 1065. c.
Feſtum Animarum, 650. e.
Animal cornupetum, ſi hominem occiderit interlicitum eſt, 19. b. Marina animalia ad littora delata ſumenda ſunt, niſi putrida, 18. e.
Aniſolenſis monaſterii privilegia conantur ſubvertere Cenomanenſes epiſcopi, 59. Quæ Carolus rex Francorum tuetur, 59. Ea confirmat concilium Piſtenſe 63. b.
Feſtum S. Annæ in ord. Ciſterc. 1619. d.
Anna Flandriæ domina filia regis Angliæ preces pro ea in ordine Præd. 1807. d.
Anniverſaria fundata diligenter perſolvantur, 1181. d. His nullus interſit non vocatus, 630. e. In his nullus comedat carnes die ſabbato, 251. e. Sed ſua pauperibus detur portio 606. d. In his fit abſolutio ſuper tumulos defunctorum, 609. d.
Anniverſaria in ord. Ciſterc. celebranda per annum, 1438. e. 1454. 1457. Non fiebant ſine conſenſu capituli, 1296. a. Anniverſaria epiſcoporum & abbatum in ord. Ciſtercienſi. 1411. e. Debent ſingulis annis in capitulis ſuis annuntiari, 1245. c. 1248. d. Ea non facilè concedunt Ciſtercienſes, 1340. d.
Anniverſaria in ordine Prædicatorum fieri ſolita, 1736. c. 1737. a.
Annuale non fiat pro vivis, 159. d. Pro defunctis fiat ſine pacto, 153. b. Quibus diebus, 1045. e. In eo ſacerdotes diebus mercurii & ſabbati abſtineant à carnibus, 1045. c. Lectio debet fieri tempore prandii, ibid. Multitudine annualium ne ſe onerent ſacerdotes, 153. b.
Anſa oppidum olim celebre, 78. d.
Anſanum concilium, 73. a. 497. b. Provinciale, 497. b.
Anſelmus epiſcopus Auguſtæ, 73. c. 78. c.
Antelmus prior Cartuſiæ primum generale capitulum celebrat, 1238. e.
Antichriſtus eſt qui veritatem negat, 104. b.
Antiochenus patriarcha Albertus, 1386. e.
Feſtum S. Antonii in ordine Ciſterc. & ipſius officium, 1415. d.
S. Antonii ord. fratrum Minorum feſtum in ord. Prædicatorum, 1729. d. De eo lectiones, 1757. d.
S. Antonii Quæſtuarii, 1672. d.
S. Antonii Pariſienſis abbatiſſæ interdicitur, ne ſæculares perſonas recipiat ſine licentia abbatis Ciſtercii, 1581. d. Nullus ibi monachus aut converſus comedat vel pernoctet, 1313. a.
Antonius Canigianus archiepiſcopus Aquenſis, 1206. d.
Antonius Flores Avenionenſis archiepiſcopus, 385. d. 395. e. Modificat ſtatuta concilii Avenionenſis, ibid. e.
Antonius epiſcopus Avennicus, 57.
Antonius Buiſſonis epiſcopus Bethleemitanus, 503. e. 520. c.
Antonius epiſcopus Cadurcenſis, 1206. b.
Antonius de Grignaux epiſcopus Trecorenſis, 1178. b.
Antonius abbas Morimundi cap. gen. ordinis Ciſterc. 1484. ſtat. 10.
Antonius de Elbone abbas monaſteriorum Savigniaci & Inſulæ Barbaræ, 402. c.
Antonius Bonifaci bacalaureus in decretis ad monaſterium Sylvæ-canæ promovetur, 1573. a.
Antonius Juſz decanus Æduenſis, 503. e. 520. c.
Antonius Provincialis ord. Præd. in Græcia definitor in cap. Burdegal. 1845. c.
Antonius prior provincialis ord. Prædicatorum in provincia Teutoniæ, 1893. b.
Antiphonam in choro ſibi impoſitam nullus negligat, 1078. d.
Antuerpienſis epiſcopus, 448. e. 457. d. In concilio Mechlinienſi, 462. c.
Annunciationis feſtum, 851. d.
Anni initium die Annunciationis B. Mariæ, & in feſto Nativitatis, 764. d.
Annus gratiæ quid, 247. a. Eo abutentes perſtringuntur, 536. c.
Annus biſſextilis, 765. a. 1097.
Anulus epiſcopalis, 1194. c.
Anulos ne portent clerici, niſi prælati, 984. b.
Apes, ſi occidant hominem occidendæ, 11 d.
Appamiarum proditores 1323. a.
Appellationis forma, 761. e.
Appellatio ad metropolitanum ſine cauſa ſufficienti nulla, 203 a.
Appellationes ab archidiaconis ad epiſcopum, 1106. b.
Appellationes in ordine Ciſtercienſi ſub anathematis pœna interdictæ, 1334. e.
Apoſtoli teſtes ſunt fidei, 952. d. Eorum acta & martyrum, confeſſorum & doctorum victoriæ juventutis eccleſiæ vigorem indicant, 76. e. Eorum feſtivitates, 492. d.
Apoſtoli-falſi hæretici, 297. b. v. Beguinæ.
Apoſtolica reſcripta, 661. b. quorumdam in eis abuſus, 661 c.
Apoſtatis communicare non licet, 1267 b. Nec admittere ad ordinem fugitivos alterius ordinis, 1485. c. Variæ de iis leges, 1252. d. 1254. e. 1255. a. 1264. c. 1272. c. 1284. b. 1318. c. 1350. c. 1504. a. Quæ eis pœna infligendæ, 1264. c. 1310. a. 1330. c. 1399. e. 1422. a. 1472. a. Denuntiantur excommunicati, niſi ad certum terminum revertantur, 1490. e. Debent inquiri & capi, 1491. a. Et incarcerari, 1303. 1372. c. 1471. c. Auferendus eis habitus, 1246. c. 1304. 1315. a. 1373. a. 1378. ſunt inhabiles ad ſuperioritatem, 1515. b. Per manum fugitivi locum recipere ſ ad abbatiam novam non licet in ord. Ciſterc. 1244. e. *De fugitivis qui minantur homicidium vel incendium* conſulatur papa, 1283. c. In apoſtaſia celebrantes reverſi in ſacris miniſtrare non poſſunt ſine diſpenſatione capituli gen. 1461. e. 1489. b. Erga eos abbates decet ad miſericordiam quam ad judicium proniores exiſtere, 1254. c. Qui literas apoſtolicas impetraverint ut recipiantur, ipſis uti non poſſunt, 1462. d. Fugitivi uſque tertio, nec ultra poſſunt recipi in ord. Ciſterc. 1330. a. Sed ſolùm ut familiares, 1427. b. In ſæculo mortui, ſi contriti & confeſſi, in ſuis monaſteriis ſepulturæ traduntur, 1350. c. De apoſtatis ordinis Prædicatorum, 1677. c. 1684. a. 1685. d. e. 1686. b. 1729. 1754. e. 1755. a. 1769. a. 1804. 1805. c. 1819. b. 1847. e. 1857. e. 1962. c.
Aptenſes epiſcopi Leodegarius, 129. d. 136. d. Petrus, 279. e. 382. b. 391. b. Raymundus, 331. d. 340. e.
Aptenſe concilium, 331. 373. a. 384. b.
Aqua benedicta auctoritate juris divini & canonici, & ſecundum antiquorum patrum ſtatuta introducta ſanctificat populum, 511. d. in locis ſacris ſolummodo poteſt confici, 512. b. diebus Dominicis. *Ibid.*
Aquæ-bellæ monaſterii quis numerus monachorum, 1629. a. Ei incorporatur parthenon de Boſcheto, 1558. e. 1603. b. & Sinanqua, 1619. c. Abbati Aquæ-bellæ imponitur pœnitentia, 1270. d. 1287. d.
Aquæ-bonæ abbas, 1325. d.
Aquæ-Formoſæ abbati imponitur pœnitentia, 1341. d. deponitur, 1454. e. 1460. a.
Aquæ-frigidæ in Lombardia duo monachi ſigillum abbatis abſcindunt, 1440. b.
Aquæ-longæ abbatia transferenda proponitur in cap. gen. 1326. d. Ejus tenuitas, 1343. d. Abbas Aquæ-longæ qui cum hæretico familiariter adhæſerat, & ob alios exceſſus deponitur, 1413. e.

Aquenſes

Digitized by Google

Aquenſes archiepiſcopi Antonius Canigianus, 1206. a. Jacobus, 573. d. Johannes, 331. d. 339. e. Petrus, 129. d. Robertus, 379. e.
Aquenſes epiſcopi Bernardus, 374. d. Fulco, 136. c. Roſtannus, 19 . b.
Aquenſis præpoſitus Fulco, 129. d.
Aquenſe concilium, 129. d.
Aquilarum abbas, cujus ceſſio ab abbate Claræ-vallis indebite recepta erat, reſtituitur, 1302. e. Ei conceditur licentia ad curias pro privilegiis pergendi, 1307. c. Ipſi imponitur pœnitentia, 1304. b. 1321. a. Monachus Aquilarum contra ordinis honeſtatem & mandatum prædicans ad aliam domum emittitur, 1396. e.
Monaſterio de Arabona ſubjicitur monaſterium B. Mariæ de Stirpeto, 1414. a. unitur monaſterium ſancti Stephani de Rivo-mari. *Ibid.* b.
Arabicæ linguæ ſtudium Fr. Prædicatoribus commendatur, 1708. b. 1849. b. 1927. d. ad diſcendam linguam Arabicam inſtituitur ſtudium in conventu Fr. Præd. Barchinonæ, 1725. d.
Aragonum regina filium ſuum voyet ordini Ciſtercienſi, 1296. d. ipſi datur licentia domum Populeti intrandi ipſa die qua eum vovit. *Ibid.* Aragonum rex in quadam pecuniæ ſumma obligatus abbati Morimundi, 1428. e.
Aragonum rex Alphonſus, 371. e.
Arauſicenſis epiſcopus Johannes, 331. b. 340. e.
Comes de Arber abbatiam conſtruere proponit, 1314. a.
Arcamboldus abba, 64. a.
Archidiaconorum dignitas & munus, 1090. d. Juriſdictio, 908. d. 909. a. Eam de gratia ſolum habent, 908. e. Nec poſſunt in delictis exercere, 908. e. Eorum in vicariis admittendis officia, 859. d. In eccleſiis & earum appenditiis inſtitutiones habent, 856. d. 857. b. Pro his nihil exigant, 861. a. Debent habere ſtatuta ſynodalia, 988. a.
Archidiaconorum viſitationes, 856. b. 859. e. 897. a. Eis ratione viſitationis nihil detur, 857. a. taxant reditus vicariorum, 850. c. tondeant clericos quorum corona non erit congruens, 1091. e.
Archidiaconus ruralis ne officiales habeat qui cognoſcant de cauſis, 857. d. Ipſi tenentur obedire decani rurales, 855. a. 856. a. Superſit archipresbyteris, 1090. d.
Archidiaconorum ſigilliferi, 503. a. 506. a. c.
Archiduciſſa Auſtriæ inſignis ord. Ciſt. benefactrix, 1644. a. Preces pro ea, in ord. *Ibid.*
Archiepiſcopus in eccleſia vel clauſtro deferat capas nigras à feſto omnium Sanctorum ad Paſcha, 311. e. Abſolvit excommunicatos ſuffraganeorum ſuorum, 291. e.
Archipresbyteri, 475. b. 476. b. 477. c. 478. e. 479. b. 501. c. 504. b. 508. b. Archipreſbyteri varia munia, 494. a. 497. e. 498. e. 499. e. 509. b. 511. b. 516. c. 539. a. 1090. d. Eorum convocationes, 505. c. 509. c. e. 511. c. 512. b. c 539. a. 556. b. 627. d. Iis in viſitando obſervanda, 927. a. Ad eos pertinet lectus defuncti curati, 509. b. e. Debent dare ſingulis annis hebdomada ſancta chriſma novum & oleum ſanctum, 1026. e.
Archipresbyteri à ſynodis abſentes excommunicantur, 494. d Eccleſias pro epiſcopo tenentur viſitare, 494. e.
Archipresbyteratus non confertur ad terminum, 172. d.
Abbas de Arcu accuſatus quod pluries apoſtataverit, 1449. c. deponitur, 1454. e.
Arditio prior Regini ord. Præd. 1846. d.
Ardradus epiſcopus Cabilonenſis, 71. a 72. b.
S. Aredii Lemov. diœceſis decanus Helias de Malo-monte, 1854. d.
Arelatenſis concilii provincialis ſtatuta renovantur, 380. e.
Arelatenſes archiepiſcopi Atho, 136. c. Gaſbertus, 573. d. Guillelmus 331. a. 339. e. Roſtagnus, 69. b.
Argenſeolii monaſterii fundatrix comitiſſa Campaniæ petit in eo converſos recipi, 1339. e. Abbatiſſæ poteſtas in domos ſibi ſubjectas, 1341. a.
Monaſterium de Argental virginum unitur ordini Ciſterc. 1624. e.
Argentinenſes epiſcopi Arnaudus, 1483. e. Bertholdus, 529. c. 533. b. 538. d. 542. e. 547. a. 552. c. 555. a. Fredericus, 535. d. 536. a. 537. d. 538. c. 539. e. 541. a. 545. 546. 547. 548. 551. a. 554. d. Johannes. 531. d 552. a. c. 533. c. 534. c. 536. c. 541. b. 543. a. 544. c. 547. e. 551. c 552. c.
Argentinenſi epiſcopo fertonem legant clerici decedentes, 566. a.
Argentinenſis diœceſis moniales reformantur, 549. e.
Argenton monaſterium monialium in comitatu Namurcenſi, 1560. e.
Aribaldus Uticenſis, 78. c.
Ariſtotelis libri de naturali philoſophia non debent legi Pariſius nec commenta, 166. b.
Armorum inſignia pingi in eccleſiis ſine licentia epiſcopi prohibentur, 1016. e.
Armachanus epiſcopus Joſelinus, 1370. c.
Armarium librorum in ord. Ciſterc. 1263. b. in ord. Præd. 1917. d. V. Libraria.
Armenfredus Sedunenſis epiſc. 98. a.
Armentariæ abbas deponitur, 1443. c.
Arnaldus archiepiſcopus Auxitanus papæ Camerarius epiſcopatus Avenionenſis vicarius generalis, 574. d.
Arnaldus epiſcopus, 90. c.
Arnaudus epiſcopus Argentinenſis, 1483. e.
Arnaldus epiſcopus Barcinonenſis, 601. c. 602. a. 603. a. 605. a. 606. a.
Arnaldus epiſcopus Ceſar-Auguſtanus, 291. c.
Arnaldus epiſcopus Ilerdenſis, 314. b.
Arnaldus epiſcopus Magalonenſis, 84. c. 87. d.
Arnaldus epiſcopus Petragoricenſis, 79. c.
Arnaldus epiſcopus Tutelenſis, 776. b.
Arnaldus Capellani electus in abbatem de Bolhanis, 1541. c. Adverſarium patitur Geraldum d'Angaiſſe. *Ibid.* Ipſius electio confirmatur in cap. gen. 1541. c.
Arnaldus abbas Ciſtercii, 1314. b.
Arnaldo quondam abbati Ciſterc. plenarium anniverſarium conceditur, 1351. a.
Arnaldus Trencardi abbas S. Crucis, 118. b.
Arnaudus abbas de Ponte-alto depoſitus declaratur eligibilis, 1476. d.
Arnaudus abbas S. Severini, 133. d.
Arnaldo ord. Præd. priori Argentinenſi commiſſa abſolutio Munionis magiſt. ord. 1846. a.
Arnaldus Natalis magiſter in Theolog. deſignatur vicarius in provincia Franciæ ord. Præd. 1921. e.
Arnaldus de Prado lector Toloſanus ord. Præd. 1859. b.
Arnallus epiſcopus, 84. c.
Arnallus Pontii abbas S. Geneſii, 132. c.
Arnulphus archiepiſcopus Remenſis, 77. d. e. 79. a. 80. a.
Arnulfus de Nova-domo abbas S. Remigii, *cap. gen. ord. Ciſt an.* 1467. *ſtat.* 3.
Arnuſtus archiepiſcopus Narbon. 69. b. 70. c. d.
Arreum anni, 20. c.
Artaldus abbas Vizeliacenſis, 126. e.
Artaldus epiſcopus Gratianopolitanus, 92. a.
Artificibus fratribus mitana indulgetur in ordine Ciſterc. 1251. b.
Arvernenſe concilium, 121. b.
Arverniæ comes ordini Ciſtercienſi abbatiam de Boſcheto contulit, 1291. e.
Arulenſe monaſterium conſtrui cœptum, 87. a.
Arulenſis abbas Bernardus, 132. c.
Arulenſium monachorum libellus ſupplex adverſus invaſores prædiorum monaſterii ſui, 87. a.
Aruſpices, 651. d.
Aſcenſio Domini, 765. a. 951. c. In ipſius vigilia lectore pronunciante in calendario feſtum proſternitur conventus, 1236. c.
Aſpurini monaſterii converſus abbatem fuſte vulnerat & cultello 1386. e. Monachum interficit. *Ibid* Aliorum ejuſdem loci converſorum conſpirationes, 1387. a. Interdicitur ne ultra ibidem recipiantur converſi ſine cap. gen. licentia. *Ibid.* b.
Aſſumptionis B. Mariæ celebrandæ ritus, 1335. d. Vigiliæ ipſius jejunium apud Prædicatores, 1852. e.
Aſtrologia vetita, 258. c.
Aſyli abbas, 1313. a. Depoſitus, 1403. b.
Aſylum in cathedralibus infringentes, 1116. e.
Athanacenſis abbatis ſocietas cum Ciſt. 1400. d. Ei committitur reformatio S. Juſti, 1364. e.
Atho archiep. Arelatenſis, 136. c.
Atto cardinalis Mediolan. 103. d.
Attrebatenſes epiſcopi Lambertus, 133. b. Petrus olim Ciſtercienſis abbas, 1261. b.
Attrebatenſis comes frater Ludovici IX. *in cap. gen. Ciſt.* 1401. c.
Avaritiæ peccatum, 1085. Ipſius comites; 690. c. Exceſſus, 698. d.
Auditorium monaſterii, 1224. a.
Avenione peſtis mortifera viget an. M.CCCC.LI. 592. d.
Avenionenſis eccleſiæ dedicationis ſolemnitas, 582. c. 589. c. & S. Agricolæ. 589. e.
Avenionenſes epiſcopi Alanus, 576. e. 586. a. officium in ſua eccleſia juxta ritum eccleſiæ Romanæ inſtituit, 579. c. Anglicus. 331. b. 575. b. Johannes, 568. b. 569. b. Leodegarius, 136. d.
Avenionenſis archiep. Antonius Flores, 385. d.
Avenionenſes vicarii generales, ſub domno Apoſtolico Arnaldus Auxitanus archiepiſc. 574. d. Johannes Blancherii, 585. a. Johannes Moroſi, 585. c. Ludovicus de Fraſſengis, 585. e.
Avenionenſis clerus, 394. a. De pileis & cornetis portandis licentiam obtinet, 394. e.
Augerius epiſc. Rhegenſis, 136. d.
Augerus abbas de Brueria minus juſte à capitulo gen. depoſitus, 1472. a.
Auguria prohibentur, 257. e. 651. d. 1036. c. Augures excommunicantur, 796. e.
Auguſtæ epiſcopus Anſelmus, 73. c. 78. c.
S. Auguſtini feſtum in ordine Ciſter. 1496. a.
S. Auguſtini eremitæ, 631. b. Non recipiuntur in ordine Prædicatorum ſine ordinis licentia, 1750. e 1785. e 1790. a.
Auguſtodunenſis eccleſiæ clerus, 404. d.
Auguſtodunenſis epiſcopus Gualterius, 78. c. v. Æduenſis epiſcop.
Avitia uxor Heliæ principis de Didonia, 123. c.
Aulusmannus, ſic Berengarius ironice vocat Adelmannum, 113. c.
Auraſicenſis epiſcopus incorporatur ordini Ciſtercienſi 1313. c.
Auraſicenſis epiſcopus Johannes, 379. e. 382. b.
Aureæ-Vallis abbas anno 1242 defunctus, 1379. e. Irreverenter ipſius corpus ſuſcipitur à priore Regalis-Montis, ibid. Sepelitur apud Urſi-Campum, ibid.
Aureliaci concilium provinciale, 189. b. 214. d.
Aurelianus archiep. in concil. Cabil. 67. a.
Aurelianus epiſcopus Lugdunenſis, 69. a.
Aurelianenſis epiſcopus, 914. e.
Aurelianenſis epiſcopus deputatus ad concilium Baſileenſe, 363. d.
Aurelianenſe 4. concilium 57.
Ad auroram diei tribus pulſatur ictibus & dicitur ter *Pater noſter & Ave Maria*, 66. d. e.
Auroræ abbati licet boni nominis & adminiſtrationis gravis imponitur pœnitentia eo quod contra cap. gen ſtatuta Parthenopem ordini incorporaverat, 1393. a.
Auroræ prior ab abbate depoſitus & principis cujuſdam minis reſtitutus iterum deponitur, 1393. b.
Auſonenſes epiſcopi Berengarius, 1190. b. Guillelmus 1187. b.
Auſpicia vetita, 258. b.
Auſterius archiepiſc Lugdunenſis, 71. 72. a.
Pro duce Auſtriæ preces in ord. Ciſt. 1373. e.
Duciſſa Auſtriæ, 1354. a.
Autiſſiodorenſis epiſcopus obtinet incorporationem unius abbatiæ monialium ordini Ciſtercienſi, 1326. b.
Epiſcopus Autiſſiodorenſis violenter exigit in monaſterio Regniacenſi pabulum caritativum, 1540. d. Fiunt impoſitiones contra eum in ord. ibid. & 1549. c.
Autiſſiodorenſis epiſcopus Petrus, 914. d.
Auxitani archiepiſcopi, Arnallus papæ camerarius epiſcopatus Avenionenſis vicarius generalis, 574. d Guillelmus. 1188. b.
S. Aygulfi Pruvinenſis nundinæ, 1384. d.
Azimariæ abbatia ord. Ciſter. incorporanda proponitur, 1341. e.
Abbas de Azylo depoſitus, 1403. b.

B.

IN Baccalariorum præſentatione & expeditione apud Prædicatores quis ordo ſer-

vandus, 1880. b. 1887. d. Ad capitula generalia ſpeciales ſocios poſſunt adducere, 1947. c.
Bajoci monetariæ domus, 119. b.
Balantiarum monaſterium ad ſtatum miſerrimum redactum, 1462. e.
Balantiarum abbas deputatur ad Præmonſtratenſes, 1305. d. Ei committitur nova compilatio & retractatio definitionum ordinis Ciſt. 1359. e.
Baldricus epiſcopus Dolenſis ejus de Berengario elogium, 101. 102.
Balduinus archiepiſcopus Trevirenſis ſacri imperii per regnum Arelatenſe archicancellarius, 235. c. 284. b.
Balduinus Tarvanenſis epiſcopus, 80. b.
Balduinus comes, 133. a.
Balernæ abbas, 1298. c. 1307. a. Ipſi imponitur pœnitentia, 1285. d. Abbas de Balerna qui non miſerat unum ſcholarem ad ſtudia ordinis denuntiatur excommunicatus, 1524. e. In monaſterio de Balerna camini & oſtia camerarum deſtruuntur, 1603. e.
Balencuriæ monaſterium, 1385. d.
Balfridus epiſcopus Bajocenſis, 62. e.
Balneorum uſus Ciſtercienſibus interdictus, 1265. b. 1298. c.
Baniæ S. Stephani abbas Iterius, 118. a.
Bannorum matrimonialium proclamatio, 847. b. c. tribus diebus dominicis aut feſtivis facienda, 475. a. 1142. e. vide matrim.
Bannum fructuum & piſcationum, 631. d.
Banniti non recipiendi, 323. a.
Baptiſmus, propter hujus fidem ſacramenti ſalvatur is qui baptizari non potuit, 1024. d. 683. a.
Baptiſmus quid ſit, 680. c. 683. a. Ejus inſtitutio, 645. d. 680. c. 682. e. 683. a. 951. d. Effectus, 677. c. Neceſſitas, 691. c. Infideles & Judæos à ſervitute liberat, 1065. a. Variæ illius ſpecies, 683. c.
Baptiſmus omnium ſacramentorum eſt janua, 1023. e. Janua & fundamentum aliorum ſacramentorum, 644. a. Ultra diem naturalem ne differatur, 562. d. 577. e. Illegitime natis intra octo dies conferendus, 451. e.
Baptiſmus invitis non conferendus, 683. b. Sive Judæis, ſive Paganis, 769. e. 1064. e. Infantes expoſiti, an & quomodo baptizandi, 153. e. Qui ægrè de utero matris egrediuntur, 668. b. 644. d. 686. c. 831. e. Infideles ad baptiſmum venientes probandi, 290. c. Quo ritu eſt conferendus, 468. b. 684. c. 685. e. 931. d. 1023. e. Fieri debet, aut per immerſionem 153. c. 684. c. 807. c. 830. e. 1024. e. Aut per infuſionem, 684. d. 1024. e. Aut per aſperſionem 692. Ita ut una ſufficiat immerſio 1024. b. Summo celebretur cum honore & caute, 157. b. 467. c. 505. e. 807. 830. e. Filii regum & principum baptizari poſſunt in camera 974. e.
Baptiſmi materia aqua calida aut frigida, non alius liquor, 1023. e. Quæ debet conſecrari, 981. aqua in qua puer moribundus domi fuerit baptizatus in ignem projiciatur, 153. e.
Baptiſmi forma, 644. b. 1024. b. 1079. e. Hanc debent docere ſacerdotes laïcos, 505. e. 1181. b. In Romano, 1079. e. Quia baptiſmus poteſt conferri in vulgari lingua verbis prolatis, 1097. d. A forma tamen ſtatuta per eccleſiam non recedatur, 1024. d. Sed caute celebretur & cum diſtincta prolatione verborum, 830. e. 931. c. Quia in his tota eſt virtus ſacramenti, 157. b. 892. b. 1079. e. 1097. c. Proferenda immergendo infantem, 1024. e.
Baptiſmus in dubio iteratur, 1025. b. 1080. Sed ſub forma conditionali, 468. e. 644. d. 645. b. 685. a. 686. d. 807. c. 831. b. 931. d. 1025. c. 1098. e. Infantes ſine baptiſmo decedentes ſepeliendi non ſunt in cimœterio, 685. b. 686. d. E contra vero de quorum baptiſmo dubitatur, 685. b. 1025. e.
Baptiſmi miniſter epiſcopus, presbyter, aut diaconus 1681. b. Baptiſmum interdum conferat epiſcopus, 1201. d. Saltem ſabbatho vel Paſchæ, vel Pentecoſtes, 1202. d. communiter presbyter, 645. d. Ad quem vocatus nullam faciat moram, 1026. d. 1097. c. Baptizati à presbytero non baptizato debent iterum baptizari, 45. d. In neceſſitate poteſt conferri à quocumque etiam laïco, 153. c. 467. d. 468. b. 644. e. 685. b. 684. e. 807. b. 831. a. 892. c. 1024. e. Etiam à patre & matre, 153. e. 831. b. 892. c. 1079. e. 1097. e. Abſque præjudicio matrimonii, 153. c. 1024. a. Ad levandum de fonte ſacro puerum duo vel tres poſſunt aſſumi, 157. c. 368. d. 543. e. 807. c. 831. e. 971. d. 983. a. In baptiſmo maris duo mares & una femina: in baptiſmo feminæ duæ feminæ cum uno mari, 153. d. Qui non ſint abbates aut abbatiſſæ, 543. a. Neque monachi aut moniales, 448. c. 1258. d. 1259. d. Maxime Ciſtercienſes, 1624. b. In baptiſmo contracta cognatio dirimit matrimonium jam contractum, 684. a.
Baptiſmus gratis conferatur, 157. c. 467. d. 644. a. 892. d. 903. b. 1190. a. Non in monaſteriis, 1269. c. Non in locis privatis, 684. b. Sed in eccleſiis, 794. e. Filii tamen principum in privatis ædibus poſſunt baptizari, 684. b. Nutrici & commatri nihil debet dari, 562. d. Baptiſmus non debet iterari, 680. e. Veſtes baptiſmales innocentiæ non debent profanis uſibus applicari, 686. b. 954. e. Chriſmalia baptizatorum cremanda, 162. c.
Baptiſmalis fons debet eſſe lapideus, 153. d. Mundus, 388. b. 930. c. 1026. e. Coopertus, 153. d. 1080. c. Clauſus ſub ſera, 157. e. 467. d. 501. c. 580. e. 682. b. 807. c. 1097. b. Bis in anno benedicendus, 1128. b. Singulis hebdomadis renovandus, 831. e. 955. a. 1080. c.
Barberii abbas Guillelmus *le Magnier* retenta ſibi penſione ceſſit, 1540. c. Abbati de Barberio pœnitentia imponitur, 1295. b. 1349. e. deponitur, 1450. b.
Barcinonenſes epiſcopi Arnaldus, 601. e. 602. a. 603. a. 605. a. 606. a. 607. c. Berengarius, 284. e. Ferrarius. 620. e. 621. b. 623. d. 624. b. Guillelmus ad Terraconenſem eccleſiam tranſlatus, 600. d. Humbertus, 1190. b. Pontius, 314. b. 595. b. 610. d. 611. c. 612. a. e. 613. b. 616. d. 617. c. 618. b. Raymundus, 609. b. Robertus, 294. d.
Barchinonenſis epiſcopus in exercitu Majoricarum, 598. a.
Barchinonenſis eccleſiæ capitulum generale, 611. a. Tempus illius tenendi, 610. e. 612. c. Locus, 614. e. 618. b. Variæ hujus eccleſiæ conſuetudines, 603. d. 611. 612. 613. & ſeq. Nullus in ea beneficiatus, niſi ſit de gremio, 598. b. 601. d. Numerus canonicorum in ea determinatur, 595. e. 599. b. & ordo in choro, 596. b. Diſtributiones, ibid. Abſentium privationes, 596. 597. Nullus intret in habitu ſæculari in eccleſiam vel clauſtrum, 597. d. Reſidentia canonicorum, 605. a. Eorum in officiis aſſiſtentia 608. c. Et beneficiatorum conductitiorum, ibid. Ordo in celebratione miſſarum, 600. a. 608. d. Ne celebrent extra eccleſiam ſuam ſine facultate ordinarii, 608. e. Decedentes canonici hujus eccleſiæ, 604. c. 605. c. Habent redditum unius anni, 613. c. Anniverſariorum redditus in ea eccleſia quomodo diſtribuendi, 606. d. 614. a. Dignitates in ea creantur, 618. e. Aliarum augentur redditus, 619. a. Officia hujus eccleſiæ laïcis non conferenda, 607. c.
Barchinonenſis comes Raymundus, 1185. a.
Barchinonenſis comitiſſa Almodis, 1185. a.
S. Barnabæ apoſtoli feſtum, 1298. d.
Bardeleïæ abbas, 1343. b.
Barnardus archiep. Lugdunenſis, 78. b.
Barnardo archiepiſcopo Viennenſi eccleſia conſecrata, 89. d.
Barnardus abbas, 78. c.
Barnoinus Viennenſis epiſcopus, 69. a.
Bartholomæus archiep. Turonenſis, 91. b. c. d. 92. a.
Bartholomæus epiſcopus Æduenſis, 480. e. 490. b. 491. d.
Bartholomæus epiſcopus Biterrenſis, 664. e. 665. a.
Bartholomæus epiſc. Laudunenſis, 134. b.
Bartholomæus de Luco Trojanenſis epiſcopus, 399. e. 400. a.
Bartholomæo Scutifero religioſo Populeti S. Theologiæ profeſſori committitur retractatio definitionum ord. Ciſt. 1566. a.
Bartholomæus Turonenſis ord. Præd. Prædicator generalis ob varios exceſſus privatur ſigillo, &c. 1757. a. b.
S. Bartholomæi abbatia petit incorporari ord. Ciſt. 1336. d.
Barrenſis comitiſſa Hollandis de Flandria, 1528. e.
Barcellæ abbas, 1300. a.
Baſileenſe concilium, 370. a. 371. d. Hujus concilii epiſtola, 369. a. Et varia ad idem ſpectantia, 371. 372. 373. 37.. Delegati ad illud à Carolo rege Francorum, 16.. c. Abbates ord. Ciſterc. ad illud deputati, 1579. b. Nihil ibi agant ſine conſenſu abbatis Ciſterc. 1582. e. Decreta ejus obſervanda proponuntur, 380. b. In ſynodis provincialibus & epiſcopalibus legantur, 377. d.
S. Bavonis Gandavenſis abbas, 108. e.
Beamundæ monaſt. ordini Ciſt. tecum incorporatum, 1574. a.
Beanenſis abbas aſſociatur inter familiares ordinis Ciſtercienſis, 1515. e.
Beatitudinis abbas, 1455. d.
Beatrici comitiſſæ regis Angliæ ſorori concedunt Ciſtercienſes per Angliam anniverſarium, 1478. d.
Adverſus Beatricem abbatiſſam de Colonia ſententiæ jam dudum latæ confirmantur, 1484. Contra illam brachium ſeculare invocatur, 1485. b.
In Bebenhuſin monaſterio carnes miniſtrari advenientibus nobilibus indulgetur, 1561. c.
Begardi in Britannia abbas, 1470. e. 1542. a. De novo ordini Ciſtercienſi incorporatur, 1305. d. Qui non miſerat ad aliquod ord. ſtudium unum ſcholarem denuntiatur excommunicatus, 1524. e.
Beghuardi in concilio Viennenſi *damnati*, 547. a. Eorum mores, 250. c.
Beguini & Beguinæ, 547. a. 770. d. 879. a. Eorum mores, 226. c. Eorum ſtatus ab eccleſia reprobatus, 227. a. 792. b. Curia Beguinarum, 879. a.
Belduarum abbas, 1320. d.
Belgeburgenſis epiſcopus Th. 1396. c.
Belgenſis abbas, 1325. e.
Bellæ-Branchæ libertates contra Cenoman. epiſcopum defenduntur, 1541. a.
Bellælandæ abbati committitur reformatio monaſteriorum Angliæ & Walliæ, 1575. e.
Bellæ-perticæ abbas, 1465.
Bellæ-vallis abbas, 1279. a. 1281. e. 1291. d. Deputatur cum aliis à capitulo generali ad quædam pertractanda ordinis negotia, 1269. d. Ei committitur viſitatio abbatiæ de Dalphino, 1453. b. Ipſi imponitur pœnitentia, 1297. b. Ob miniſtratas carnes archiep. Biſuntino in infirmitorio, 1469. e. Ob ingreſſum mulierum in monaſterium, 1275. b. Officium habet proprium S. Petri epiſcopi 1273. e.
Bellæ-villæ abbas ordinis clericorum regularium S. Auguſtini, 402. d.
Bellicenſes epiſcopi Adabaldus, 69. a. Alizachar, 71. a. 72. b. Gotcerannus, 98. a. Pontius, 126. e. 136. b.
Bellibeci Abbas, 1279 d. 1304. b. 1314. c. Deputatur cum aliis ad epiſcopos provinciæ Rhemenſis, 1380. c. Ipſi imponitur pœnitentia 1308. e. Denuntiatur excommunicatus; quia non miſerat ad ordinis ſtudium unum ſcholarem, 1524. e.
Belli-fontis in Hungaria abbas rebelles patitur monachos, 1481. c.
Belli-loci in Anglia monaſterium filia Ciſtercii, 1397. c.
Belli-loci Regis abbas, 1306. c. 1323. c. Pater monaſt. de Gratiis juxta Londonias, 1576. c. Deputatur ad concil. Conſtantienſe, 1563. b. Ad Baſileenſe, 1579. c. Ei committitur reformatio monaſteriorum ord. Ciſtercienſis in Anglia & in Wallia, 1575. b. e. 1559. e. Commiſſionibus ſibi à capitulo generali conceſſis abutitur, 1565. b. Suſpectus ab hujuſmodi ſuſpenditur, ib. Ejus exceſſus, 1316. c.
Belli-montis abbatia, 1325. c. Abbati de Bellomonte conceditur, ut de ſeptennio in ſeptennium veniat ad capitulum, 1355. a. Monaſterii de Bellomonte novitii, 1355. a.
Belli-podii abbas Gallardus, 314. a.
Belli-prati abbas 1277. a. 1458. e. 1519. a.

Digitized by Google

Deputatur cum aliis à capitulo generali ad tractanda quædam ordinis negotia, 1269. d.
Monaſterio Belli-prati diœceſis Belvacenſis unitur Parthenon de Panthemone ejuſdem diœceſis, 1536. d.
Belli-prati in Lotharingia abbas, 1542. a. Mediator inter abbates de Inſula & de Monaſterio in Argona, 1268. c.
Monialium de Bello-videre viſitatio commiſſa abbati Loci-regii, 1370. d.
Belvacenſis epiſcopus Rotgerus 80. b.
Benedictæ Vallis Lingon. diœc. Monaſterium monialium unitur Claræ-valli, 1536. c.
Benedictio epiſcopalis, 1194. c.
Benedictio abbatis, 1252. b. Non diu differatur, 1280. a. In ea abbates Ciſtercienſes cappa ſerica utebantur, 1245. e.
Benedictiones monachorum, 1492. a. 1654. e. Ad ſolos pertinent abbates *capitul. general. ordinis Ciſtercienſis ann.* 1472.
Benedictiones monialium. 1492. a.
Benedictio monialium duplex, 1375. b. A ſolo epiſcopo confertur, ibid.
Benedictio Novitiorum, 1206. c. Semper fiat ad miſſam, 1263. c.
Benedictio nuptialis, 263. b. 263. d. 506. c. 964. a. 991. c. Sacramentalis eſt, 725. a. Non impendatur, niſi bannis tribus diebus dominicis aut feſtivis propoſitis, 479. e. 483. c. e. bigamis non danda, 1087. e. Etiam non benedictis, 725. a. Clandeſtina prohibetur, 1125. d. In caſu dubio nullus inconſulto epiſcopo eam celebret, 1100. d.
Benedictio nuptialis quibus danda temporibus, 1054. e. Non detur, niſi miſſa audita, ante eam ne conjuges evangelizentur, 960. 1054. d. Gratis debet exhiberi, 1054. a. 1087. d. Ante eam non licet conjugibus cohabitare, 961. a.
Benedictio vaſorum & ſacræ ſuppellectilis gratuita, 377. e. Veſtimentorum ſacerdotalium abbatibus ordinis Ciſtercienſis interdicta, 1308. c.
Benedictio ferri candentis, 1313. 6.
Benedictionis-Dei in Burgundia monaſterium, 1479. a.
Benedictionis-Dei abbas, 402. e. 1291. e. 1304. e. 1326. a. Abbati de Benedictione Dei indulget capitulum generale, ut in collegio ſancti Bernardi per triennium ſtudeat, 1624. d. Abbati de benedictione Dei qui ad capitulum non venerat imponitur pœnitentia, 1278. a. Negligens deponitur, 1467. b.
Benedictionis-Dei abbas in Vaſconia, 1446. a. Vide Niſortium.
S. Benedicti abbas ordinis Ciſterc. 1268. c.
S. Benedicti in Friſia abbati conceditur eſus carnium in parthenone ſibi ſubdito, 1550. c.
S. Benedicti in Menterna abbas deputatur ad concilium Baſileenſe, 1579. c.
S. Benedicti feſtum in ord. Ciſt. 1597. e. Iſto die regulæ lectionem inchoant Ciſt. 1286. e. 1289. b. 1591. e. De eo commemoratio in laudibus & veſp. 1366. b.
Benedictus papa XI. in ordine Prædicatorum à juventute, tam in vita, quàm in ſcientia & moribus fuit educatus, 1892. d. Ejus obitus, 1891. e. Sepelitur in eccleſia fra. Prædicatorum de Peruſio, ibid.
Benedicti XII. ſtatuta pro reformatione ord. Ciſterc. 1615. d. 1623. c.
Benedictus archiepiſc. Terraconenſis, 291. d.
Abbas de Beneſazeno, 1483. e.
Beneficia anniverſariorum, 606. c.
Beneficia mortuorum, 493. d.
Beneficia Chriſti patrimonium ſunt, 1203. d. In eorum collatione quæ ſunt attendenda. 1203. e. Sunt propter officia inſtituta, 171. e. 1138. d. In eorum collatione Patronorum exceſſus, 544. e. 545. a. Defunctorum bona auferentes à præſentatione beneficii prohibentur, 544. e. Beneficii non fundati auctoritate ſummi pontificis collatio eſt illicita, 963. e. Pro eorum collatione nihil recipiatur, 861. a. 1206. e.
Beneficia occulte non ſunt danda, 290. d. Ad ea admittendi ter proclamantur, 857. d. Præmiſſo examine, 1199. d. 1200. a. Dignioribus ſunt conferenda, 174. e. 383. d. 598. d. 1203. d. Qui poſſint reſidere, 1072. b. Ad ea non admittendi illiterati, 936. e. Nec incapaces qui tenentur ad reſtitutionem, 276. d. Nec illegitimi, 169. e. 263. e. niſi diſpenſante epiſcopo, 858. a. 1158. e. Nec filius ſacerdotis ubi pater ſuus deſervivit, 858. b. Nec fictis, 192. d.
Beneficia ſollicitare vetitum, 598. d. Aut ea ſibi pactionibus attrahere, 284. c. Ea per vim obtinentes inhabiles ſunt, 312. a. Invadentes ante obitum poſſeſſorum excommunicantur, 995. c. & ſeq. 1006. d. De præſentatis ad beneficium in diſcordia, 545. b.
Beneficiati antequam fuerint canonicè admiſſi & recepti de beneficiis ſuis ſe non intromittant, 860. b. Ad beneficium nullus ſine litteris epiſcopi admittatur ſub cujus diſpoſitione vacat, 1011. a. Itaque beneficia obtinentes coram epiſcopo compareant, 1158. c. juramentum ei præſtent, 918. c. 1158. d. Adeptus beneficium non ſolvat convivium, 239. d.
Beneficiati juramentum tenentur epiſcopo præſtare vel ſignificare ei quo titulo fuerint inſtituti, 918. c.
Beneficiorum proventus non recipiuntur ſine auctoritate ordinarii, 188. b. Fiant capibrevia de redditibus ad beneficia pertinentibus in ſacriſtia cathedralis ponenda, 623. b.
Beneficiorum redditus non arrendandi, hoc eſt ad firmam dandi ſine facultate ordinarii, 144. e. 335. b. 388. e. 396. c. 560. e. 571. b. 581. d. 981. e. 999. a. 1123. d. 1128. e. 1151. e. Beneficiatus curam animarum habens aliam eccleſiam ad firmam non recipiat, 1107. a. Beneficia ante tempus affirmantes & infra terminum eis privantur, 1123. d.
Beneficia fundata ſuper penſiones, 1014. b.
Beneficiorum cura commendatur, 390. b. 954. a. Præſertim in reparationibus, 495. c. 982. d. 999. e. 1019. a. 1043. e. 1113. d.
Beneficii permutatio abſque epiſcopi auctoritate eſt irrita, 547. b. Pro ſigillo litterarum permutationum aut collationum ſex groſſi argenti aſſignati, 339. b.
Beneficii reſignatio, 767. e. Non dimittatur ſine licentia ordinarii, 198. c.
Beneficiorum vacationem debent decani notificare epiſcopo, 916. d.
Beneficia obtinentium habitus, 798. e. 1089. e. Comam nutrientes clericaliter vivere minimè reputantur, 1106. e.
Beneficia obtinentibus venatio interdicitur, 1104. c. Beneficia obtinentes uxorati beneficia reſignent, 853. a.
Beneficia obtinentes concubinas habentes privantur beneficiis, 726. b. Qui ſunt præpoſiti, aut actores laicorum, 141. c. Qui conciliis excommunicatorum communicant, 141. d.
Beneficia obtinentes onera omnia ſuorum beneficiorum ſubeant per ſe vel alios, 1019. a.
Beneficium obtinentes competentem ſibi ordinem ſuſcipiant, 491. e. 636. a. 795. c. 811. b. 842. e. 860. a. 905. c. 938. b. 1089. c. 1159. a. Reſidentiam in eis faciant perſonalem, 240. a. 559. e. 571. b. 572. a. 577. b. 598. b. 604. e. 605. b. 636. b. 717. e. 811. b. 938. b. 974. e. 975. a. 999. d. 1106. d. 1018. b. 1019. b. 1134. c. 1138. d. 1145. a. 1146. e. 1147. e. 1151. e. 1152. d. 1163. e. Non reſidentes excommunicantur, ſuſpenduntur, privantur beneficiis, 917. b. Incommoda quæ ex non reſidentia ſequuntur, 917. a. In ſuis beneficiis divinum officium faciant, 387. c. Miſſas per ſe in debitis locis perſolvant, 982. e. 1018. e In his nullus deſerviat in abſentia rectorum abſque facultate epiſcopi, 1135. a.
Beneficia obtinentes fundationes ne aboleant, aut diminuant ſine facultate epiſcopi, 1014. a. Beneficiis ubi ſervitium negligitur, quomodo providendum, 998. a. 1124. b.
Beneficiorum pluralitas damnatur, 167. d. 168. d. 385. e. 559. c. 577. a. 598. b. 598. d. 983. a. 1123. e. 1135. e. 1165. c. 1155. c. 1158. e.
Beneficium obtinens excommunicatus etiam majori excommunicatione dicere tenetur horas canonicas, 31. e. Suſtinens per annum excommunicationem beneficio privatur, 80. c. 726. e. 1150. a.
Beneficium obtinentes integrum annum redditus recipiant poſt mortem, 614. a. Qui decedunt expenſis factis pro cultura, ante terminum aſſignatum, medietas redditnum, vel expenſæ factæ redduntur ipſorum heredibus, 909. d.
Benequineti monaſterium Virginum abbati Ciſtercii ſubjectum, 1616. e. Incorporatio ipſius facta monaſterio SS. crutium caſſatur, ibid.
Beneventanus archiepiſcopus, L. 127. e.
S. Benigni Divionenſis monaſterium, 87. c. Adminiſtrator ipſius perpetuus Franciſcus Fregoſius, 398. e. 399. b. 412. e. 417. b.
Benno cardinalis adverſarius Gregorii VII. ſchiſmaticus, 108. e.
Beolandæ abbas, 1295. c.
Beraldus abbas S. Ægidii, 98. a.
Berardus Matiſcon. epiſcop. 136. d. Nova fecit privilegia contraria privilegiis Cluniacenſibus, 125. b. In concilio Mallil vices agit archiepiſcopi Lugdun. Hu. 126. d.
Berdonæ abbas, 1316. b. 1334. b. Ipſius electio confirmatur in cap. gen 1538 c. Ipſi committitur convocatio omnium abbatum provinciæ Occitaniæ, &c. pro deputando ad concilium Papienſe, 1565 e. Ipſi imponitur pœnitentia, 1268. b. Eo quod ſolus equitaret, 1290 e. Deponitur, 1278. b. Ipſius monaſterio facta unio Parthenonis de Goiono irritatur, 1602. a.
Berengariæ reginæ Anglorum anniverſarium in ord. Ciſterc. 1335. e.
Berengarius epiſcopus Agath. 120. e. 1187. b.
Berengarius epiſcopus Auſonenſis, 1190. b.
Berengarius epiſcopus Barcinonenſis, 284. e.
Berengarius epiſcopus Biterrenſis, 87. d 213. e. Deputatur ad ſummum pontificem, ibid.
Berengarius epiſcopus Dertuſenſis, 314. b.
Berengarius epiſcopus Elenenſis, 83. a. 84. c. 88. c.
Berengarius epiſcopus Gerundenſis, 131. b. 291. e. 1187. b 1190. b
Berengarius abbas S. Quiriaci, 132. c.
Berengarius Turonicus clericus, 1030. Fulberti diſcipulus 113. d Ejus error de Euchariſtia profligatur in variis concil. 99. b. Ejus confeſſiones variæ, 104. c. 105 106. realem in Euchariſtia præſentiam admiſit, 101. 107. e. Tamen corpus Chriſti vere eſſe ſubſtantialiter in altari negat, 106. b. Ad probationem ignis ſe jejunio diſponit, 108. a. Erraſſe ſe confitetur, 109. d Quod non addidiſſet confeſſioni ſubſtantialiter, ibid. Illum pœnituit ſic contra ſenſum confeſſum ſe fuiſſe, ibid. Cenſet poſt conſecrationem panis non abſumtam eſſe ſubſtantiam, 111. a. Variæ ejus retractationes & recantationes, 99. b & ſeq Mira erga eum pontificum Romanorum & Galliæ indulgentia, 101. a. Paſchaſium rectè admittentem tranſſubſtantiationem arguit, 111 c. Et Lanfrancum, ibid & 113 b. Quam eſſe vulgi inſanientis opinionem dicit, ibid. & 113. b. Dicit panem & vinum menſæ Domini intellectualiter converti in corpus Chriſti, 111. c. Hanc explicat opinionem, ibid Scripturis confirmat, ibid. & 112. Auguſtini auctoritatibus, 11.. b. Purgat ſe ab errore Manichæorum circa Chriſti corpus, 110. a Cum Gregorio VII. Romæ per unum annum moram facit, 103. e Tandem reſipiſcit & pœnitentiam agit, 101. a. Ejus in extremis oratio, 115. a. Epiſtola ad Adelmannum, 101. 102. Rithmus de viris illuſtribus ſui temporis, 113. Rithmica oratio ab eo pœnitente compoſita, 115. a.
Berengarius de Landorra ordinis Prædicatorum eligitur magiſter ordinis, 1934. b. Ejus patria, ibid. Munia quæ in ordine geſſerat, ibid Ejus epiſtolæ, 1939 c 1944. e. 1949. e.
Berengarius Alphandi ord. Præd. inſtituitur Vicarius generalis in provincia Provinciæ, 1889 b.
Abbas de Bergis, 1302. a. Ad comitem Gueldrenſem deputatur, 1278. a.
Berlandæ conventus diſperſus, 1327. e.
Berlationes prohibitæ, 470. e.
S. Bernardo revelatio facta, 1081. e. Ipſius reliquiæ, 1329. b. Solemnitas in ordine Ciſt. 1413. a. In qua fit commem. S. Benedicti, 1368. e. Dies [illegible]va, 1489. d. 1506. d. Commemoratio ad veſp. & laudes in domo Claræ-vallis 1359. b. In ordine Ciſterc. 1366 b. Officium ſolemne in ordine Cluniacenſi, 1506. e. Ejus ſermones lecti apud Claram-vallem in vigiliis ſancti Malachiæ, 1445. e.

Digitized by Google

Sancti Bernardi abbas, 1318. c. 1325. d. 1486. a.
S. Bernardi monaſterium in Friſia, 1388. c.
Bernardus archiepiſcopus Terraconenſis, 292. c. 294 d.
Bernardus de Combreto epiſcopus Albienſis conſentit fundationi domus S. Vincentii Caſtrenſis ord. Præd. 1723. c.
Bernardus epiſcopus Aquenſis ambaſſiator Henrici Angliæ regis in concilio Baſileenſi, 574 d.
Bernardus epiſcopus Biterrenſis, 83. a. 84. d.
Bernardus epiſcopus Conſeranenſis, 83. a. 84. e 85 d.
Bernardus epiſcopus Lutevenſis, 84. d. 86. d. 87. d. 120. e.
Bernardus abbas, 64. a.
Bernardus abbas Arulenſis, 132. e.
Bernardus abbas ſancti Michaëlis de Coxano, 132. b.
Bernardus abbas de Scarpi ob malum regimen depoſitus, 1469 e.
Bernardus quondam prior Marmaſſolii abbas S. Martini de Viterbio à ſummo pontifice benedictus, 1358. b. Abbatiam leviter dimittit, ibid.
Bernardus de Juzico provincialis Provinciæ eligitur magiſter ordinis Prædicatorum, 1878. e. 1896. a.
Bernardus prior Carthuſiæ Portarum, 1237. e.
Bernerius prior Sparnonenſis monachus Majoris monaſterii, 140. b.
Bernoldus præpoſitus Vatinenſis, 134. a.
Bernuinus archiepiſcopus in concilio Cabill. 67. a.
Berollæ abbas deputatur ad concil. Baſileenſe, 1579. c.
Bertoenſium dux ordini Ciſtercienſi infenſus, 1310. d.
Bertholdus Argentinenſis epiſcopus, 533. b. 558 d. 542. e. 547. a 549. d. 552. c. 555. a.
Bertholdus provincialis ord. Præd. in Lombardia, 1842. d. 1845. e. 1846. e. 1889. b.
Bertramus legatus, 1325. c.
Bertrandus archiepiſcopus Ebredunenſis, 331. c. 339. e. 573. d.
Bertrandus epiſcopus Æduenſis, 498. d. 500. b.
Bertoldus epiſcopus Argentinenſis, 529. c.
Bertrandus epiſcopus Cadurcenſis, 776. b.
Bertrandus epiſcop. Dignienſis, 331. c. 341. a.
Bertrandus epiſcopus Uticenſis, 351. b. 352. a. 358. e.
Bertrandus Galloy abbas de Rupibus *cap. gen. ord. Ciſtercienſis anni* 1467. *ſtat.* 4. transfertur ad monaſterium de Callovio, ibid.
Beſuenſis ordinis S. Benedicti abbas, 67. d. 413. b.
Abbas de Beth. 1370. d.
Bethaniæ abbas, 1322. e. Deponitur 1310. d. Propter contracta debita, 1463. d. 1473. b.
Bethleemitanus epiſcopus Antonius Buiſſonis, 503. e. 520. c.
Beuragia exacta injuſtè ab eccleſiaſticis, 305. c.
Bigardia major abbatia monialium, 458. c.
Bigocti fons, 72. a.
Biberes poſt nonam in monaſteriis ſumuntur, 1125. b.
Biblia ſacra ſunt epiſcopali fidei & religioni commiſſa, 1193. d. Horum lectio fuit in uſu inter canonicos Nivernenſes, 1071. a. Illius ſtudium apud fratres Prædicatores commendatur, 1789. e. 1836. e. 1912. 1917. a. 1932. a. 1934. e.
Bibliæ Senonenſis correctiones non approbant Patres ord. Præd. 1715. e.
Bibliorum liber in ord. Prædicatorum non poteſt vendi, b. 1918. b.
Biblicus magiſter in collegio ſancti Bernardi, 1579. a. Tenetur præſtare juramentum, ibid.
Bigami tonſuram ne deferant, 653. e. 662. e.
Abbas de Bildena, 1343. b.
Abbas de Bildevaux, 1379. d. 1479. c.
Abbas de Bildoas, 1313. e.
Bergenſi abbati imponitur pœnit. 1379. e.
Biſuntinus archiepiſcopus Hugo, 98. d.
Biterrenſis conventus epiſcoporum contra invaſores bonorum eccleſiæ, 119. d.
Biterrenſe concilium provinciale, 327. b.
Biterrenſe concilium trium ſtatuum per comitem Fuxi, 360. a.
Biterrenſis epiſcopi cedula in concil. Narbon. 360. a.
Biterrenſes epiſcopi Bartolomeus, 664 e. 665. a. G. 351. b. 352. a 358. e. Guillelmus, 632. d. 639. d. 641. b. 648 c. 649. b 664. e. 665. a. Hugo 625. d. 626. a. c. 652. c. 655. b. 659. b 660. b. Ad eccleſiam Pictavenſem tranſlatus, 666. b. Matfredus 120. d. Sicardus, 662. e.
Bituricenſe concilium, 191. a. 199. a. 203. a. 368. c. 424. e. 775. c. 967. c. 1169. a.
Bituricenſes archiepiſcopi Ægidius, 217. d. Fulcrandus, 671. 676. b Guido, 1089. e. Guillelmus, 1633. c. Richardus, 118. a. Simon, 202. e. 203. c. 211. a. 213. a. 671. Concilium provinciale convocat, ibid. 215. d.
Blancha regina Franc. ad capitulum generale Ciſt venit, 1382. e. Ibi carnes comedere noluit ſine licentia, 1401. c. Variæ ipſi preces in toto ordine conceduntur, ibid. & ipſius liberis, 1385. c. 1387 e 1394. d. 1401. a. Ejus nomen in canone juxta primum memento apud Ciſterc ſcriptum, 1382. b.
Blanchæ-landæ abbas, 1313 e.
Monaſterio S. Columbæ de Blandeka ord. Ciſt. dioc. Morin. unitur Pathenon de Bonhan ejuſdem ordinis & diœceſis, 1530. e.
Blaſphemia in Deum & ſanctos vetita, 310 a. 335 b. 375. e. 382. e. 513 d. 525. b. 547. a 683. 651. d. 664. d. 989. d. 1085. a. 1137. a.
Abbas de Blondelo à ſuſceptione hoſpitum ad commorandum per triennium eximitur, 1412. e.
Abbas de Boſſoleia, 1403. e.
Bohemiæ rex, 1464. e. 1477. a. Bohemiæ regis ſoror Agnes, 1807. d. Regina, ibid.
Boheriarum abbas, 1542. a. Imponitur ipſi pœnitentia, 1323 b. Deponitur, 1474. a
Bolbonæ monaſterium, 1484. e.
Bolbonæ abbati committitur reformatio ſtudii Toloſani, 1511. b. Accuſatur in capitulo generali, 1427. a. Ipſi imponitur pœnitentia, 1362. c. Eo quod jacuerit in eodem lecto cum uno monacho, 1428. d.
Ad monaſterium de Bolhanis electus Arnaldus Capellani, adverſarium patitur Geraldum *d'Angaiſſe*, 1541. c. Ipſius electio confirmatur, ibid.
Boloniæ comitiſſæ converſum concedunt Ciſt. 1367. c.
Bonæ-aquæ abbati ordinis Ciſtercienſis pœnitentia imponitur, 1267. b.
Abbas de Bonis-cumbis Ruthenenſ. qui non miſerat ad aliquod ord. ſtudium denuntiatur excommunicatus, 1524. e.
Bonæ-cumbæ abbas indignationem incurrit ROMANI cardinalis, 1345. e. Pœnitentia imponitur 1331. e. 1383. b. Excommunicatur ob non miſſum ad ſtudium unum ex ſuis monachis, 1524. e. Deponitur, 1359. d. Tractatus cum ſuis monachis ſuper proviſione veſtiarii caſſatur, 1621. e.
Bona-dies Monachus in concilio Romæ ſub Greg. VII. in cauſa Berengarii, 103. e.
Bonæ-vallis in Hiſpania abbati imponitur pœnitentia, 1274. e.
Bonæ-vallis Ruthenenſis abbas qui non miſerat ad aliquod ord. ſtudium unum ſcholarem denuntiatur excommun. 1524. e. Deputatur ad concil. Baſileenſe, 1579. e.
Bonæ-vallis Viennenſis Benefactores domini Malebetti, ibidem ſepulti, 1523. c. Abbas, 1267. c. 1443. d. Pro religionis ſuæ opinione ſepultus in oratorio, 1281. a.
Bonæ-vallis abbates Hugo, 1329. Johannes Batoneti *ſtatut* 3. *cap. gen.* 1466.
Abbas Bonæ-vallis pater abbas Campi-boni, 1363. b. Manſiadæ, 1341. e. Ipſius monaſterio unitur Vallis-ſancta, 1622. d. Ipſi committitur unio Pathenonis Verneſonis facienda monaſterio Leuncelli, 1534. d. Incorporatio Parthenonis de Boſcheto ad monaſterium Aquæ-bellæ, 1558. e. Reformatio ſtudii Toloſani, 1511. b.
Bonæ-vallis abbati res Manſiadæ à ſe aſportatas reſtituere injungitur, 1342. e. Pro variis exceſſibus depoſitus declaratur ineligibilis, 1452. c.
Abbatia Bonæ-vallis ab antiqua ordinis diſciplina deflectit, 1443. a. Ipſius filiarum viſitatio committitur abbatibus Vallis-magnæ & Manſiadæ, ibid. 1450. a. Si reformetur in ſpiritualibus, & temporalibus reſtituendæ omnes filiæ, 1459. a.
Bonæ-vallis converſi promittunt abbati de Firmitate ſe de cetero coquos non recepturos ſine licentia capituli generalis vel abb. Ciſt. 1269. a. Bonæ-vallis converſus pro tribus denariis circa ſe inventis extra cimeterium ſepultus, 1282. a.
S. Bonaventura ordinem ſuum ordini Ciſterc. aſſociat, 1428. d. Impetrat à Ciſtercienſibus, ne fugitivos fratres Minores ſine litteris commendatitiis recipiant, 1428. d. Preces pro eo in ord. *Præd.* 1783. a.
Boneadæ abbas Hugo, 1314. d.
Boneadæ filia declaratur abbatia de Chamboniis, 1314. d.
Boneſſiæ virginum monaſterium fit monachorum, 1627. b
Bongartii abbas diffamatus, 1332. b. 1343. b.
S. Bonifacius Friſiæ apoſtolus, 1404. a.
Bonifacius papa octavus, 532. a. 553. e. Ejus varia ſtatuta, 228. c. 481. a. 482. d. De clauſura monialium, 485. c. Privilegium Ciſtercienſibus conceſſum, 1502. b.
Bonifacius archiepiſcopus Cantuarienſis ord. Ciſterc. amantiſſimus, 1436. a. Ejus liberalitas in capitulo gen. hujus ordinis, ibid. Ejus anniverſarium in ordine. ibid.
Bononienſis epiſcopus Philippus presbyter cardinalis ord. Ciſtercienſis protector, 1618. c.
Bononienſi conventui ord. Prædicatorum ob reverentiam S. Dominici uſus organorum & campanarum ſolemnior pulſatio conceditur, 1837. d.
Bonefyæ monaſt. monialium ord. Ciſt, 1560. e.
Bonofonti unitur Perigniacum, 1627. d. Ipſi ſubjici optant canonici monaſterii Lavacenſis, 1334. b.
Bonifontis abbas, 1542. a. Ipſi committitur reformatio ſtudii Toloſani, 1511. b. imponitur pœnitentia, 1268. b. 1293. b. Quia filiam non viſitavit, 1277. c. 1297. b.
Boni-loci monaſterium, 1286 a.
Boni-loci monaſterium monialium ord. Ciſt. diœceſis Cenomanenſis, 1537. e. Ipſis ſubrogandi monachi, ibid.
Boni-loci monaſterium monialium ord. Ciſt. diœceſis Valentinenſis unitur Valli-creſcenti, 1537. a.
Boni-montis abbati imponitur pœnitentia, 1302 e. Quia non miſerat ad aliquod ord. ſtudium unum ſcholarem denuntiatur excommunicatus, 1524. e. Deponitur, 1479. c.
Boni-portus monaſterium, 1367. c. Abbas de Bono-portu, 1308. d. Ad regem Angliæ deſtinatur, 1281. b. Ipſi imponitur pœnitentia, 1374. b.
Boni-radii abbatis inhumanitas, 1288. b Ipſi aufertur paternitas monaſterii de Callovio, 1463. b. Pœnitentia imponitur, 1280. d. Quia ad capitulum non venerat, 1278. a. Deponitur, 1460. e.
Bonæ-requiei abbas, 1483. d. 1542. a.
Moniales de Bontebruc ordini Ciſtercienſi ſociantur 1362. e.
Borbonio pro duce preces in ord. Ciſtercienſi, 1584. c. 1629 b
Bordeſleæ abbas, 1320. e. 1337. a.
Boſcheti abbatiam comes Arvernenſis ordini Ciſtercienſi contulit, 1291. e. Unitur monaſterio Aquæ-bellæ, 1558. e.
Boſcoducenſis epiſcopus in concilio Mechlinienſi, 449. a. 457. d. 458. c. 462. d.
Boſcodunum monaſterium ordinis S. Benedicti in diœceſi Ebredunenſi, 1211. b.
Bauſcodunenſis abbas intereſt concilio Aptenſi, 331. c. Cum abbate Albæ-vallis debet providere Caleſienſi abbatiæ tempore ipſius vacantiæ, 1214. c. Et eam viſitare, 1213.
Boſcodunenſis abbas, P. 209. a.
Boſo abbas Moſomenſis, 77. e.
Boxcleiæ abbati imponitur pœnitentia, 1292. a.
Braidingus Mariſcenſium epiſcopus, 63. a.
S. Brandani feſtum in Hibernia, 1304. b.
Brandanus prior Mutinenſis ord. Prædicatorum, 1846. d.
Bredæ abbas & monachi puſillanimiter caſtra reddunt ob id pœnitentia ipſis imponitur, 1355. b.
Breve fratrum quomodo in capitulo legitur, 1218. a. 1243. b.
Breves quæſtorum pro quæſta facienda, 898. a. 901. e. Breves ſigillati, ibidem.

Breviaria

Digitized by Google

Breviaria portatilia in ordine Prædicatorum, 1757. d.

S. Brioci feſtivitas, 1153. e.

Brionenſe concilium, 99. b.

Britanniæ comitiſſa Beatrix ſoror regis Angliæ ejus anniverſ. in ord. Ciſterc. per Angliam, 1478. d.

Brixienſis epiſcopus Franciſcus orator patrum Baſilienſium ad ſummum pontificem, 371. a.

Brolii Moniales, 1311. e.

Bruerıæ abbas, 1337. a. Quia vocatus viſitare noluit monaſterium Belli-loci in Anglia, imponitur ei pœnitentia, 1367. c. Abbas de Brueria Augerus injuſtè depoſitus, 1472. a. Declaratur eligibilis, 1475. e.

Brugenſis epiſcopus in concilio Mechlinienſi, 449. a. 462. d.

Domus Brugenſis ordinis Prædicatorum eſt de provincia Franciæ, 1724. e.

Brumacenſis epiſcopus ordinis Ciſterc. citatur ad Gen. capitulum 1274. b.

Brunduſinus epiſcopus, 127. c.

Abbas de Brunebach, 1466. e.

Bruno Signienſis epiſcopus, 128. b. 129. b.

Buduchius procurator ordinis Prædicatorum, 1845. c. Definitor in cap. Luchano, ibid.

Monaſterium in Buello ordinis S. Vvillelmi Monaſterienſis diœceſis ord. Ciſtercienſi incorporatur, 1572. b. Abbas de Buellio, 1455. d. Penſionem facit Johanni de Veneriis ejuſdem loci monacho, 1529. b.

Abbas de Bullio qui non ſolverat decimam, deponitur, 1460 a. 1473. b.

Abbas de Bundriau, 1320. d.

Abbas de Bunebach à recipiendis hoſpitibus per triennium excuſatur, 1445. d.

Burchardus Lugdunenſis archiepiſcopus, 73. a.

Burchardus Montis-Moræ, 1401. b.

Burdegalenſe concilium in negotio. Berengarii, 99. 100.

Burdigalenſes archiepiſcopi Amatus & Romanæ eccleſiæ legatus, 124. c. Joſcelinus, 117. b.

Abbas de Bureto, 1451. c.

Abbatiſſa de Burgis, 1326. c.

Abbatia monialium de Burgos filia Ciſtercii, 1391. a.

Burgundionum ducatus ſolidum eſt fundamentum regni, 429. a. 443. c. Hunc hoſtes moliuntur in ſuam ditionem trahere, 429. a. Burgundiæ ducatus per tractatum Madriti imperatori ceditur, 441. a. Sed alio tractatu regi relinquitur, 442. b.

Burgundiæ duci plenarium officium redditur in ord. Ciſterc. 1332. e. 1368. c. 1388. a.

Abbas de Burina, 1508. e.

Burſarum uſus fratribus ord. Prædicatorum interdictus, 1813. a.

Burſæ ſive ſocietates contra libertatem Eccleſ. 1105. d. 1149. c.

Monaſterium de Buſſa filia monaſterii de Fontanis, 1308. e.

Buſſeriæ abbas ordinis S. Benedicti, 405. c.

Abbas de Buxelein deputatur ad concil. Baſileenſe, 1579. c.

Buxeriæ monaſterium, 1300. c. 1437. b.

Abbas de Buxeria Andegavenſi qui non miſerat ad aliquod ord. ſtudium unum ſcholarem denuntiatur excomm. 1524. e. Ei imponitur pœnitentia, 1313. d.

Abbas de Buzeio qui non miſerat ad aliquod ord. ſtudium unum ſcholarem denuntiatur excommunicatus, 1524. e. Deputatur ad concilium Baſileenſe, 1579. c.

Abbas de Bythuſin, 1443. c.

C

C. Prænestinus epiſcopus, 125. c.

C. Sabinenſis præſul, 127. c.

Cabertus ord. Prædicatorum cujuſdam manualis auctor, 1079. c.

Cabilonenſes epiſcopi Ardradus, 71. a. 72. b. G. 208. c. Johannes de Popeto, 421. e. Lambertus, 73. 78. c. b. Roclenus, 98. d. Stephanus, 70. a.

Cabilonenſe capitulum dicit ſe exemptum ab omni juriſdictione epiſcopi, 422. a. Cabilonenſis diœceſis Clerus, 421. e. 422. & ſeq.

Cabilonenſis S. Petri prior, ordinis S. Auguſtini prioratus, 425. e.

Cacoſi homines in diœceſi Trecorenſi. Eorum conditio, 1142. c. Ab aliis hominibus ſeparantur, ibid. Eorum locus in eccleſiis ibid. Vaſa ſacra ne præſumant tangere, ibid. Nec oſculum pacis, niſi poſt omnes recipere, ibid.

Caducanus monachus ord. Ciſtercienſis quondam epiſcopus Magorenenſis, 1370. c.

Cadunii monaſterium, ubi ſudarium J. Chriſti, 1370. b. Ei unitur Gondonium, 1622. c.

Caduini abbas, 1297. a. Debet in domo ſancti ſudarii tenere Toloſæ quatuor monachos, 1613. b. Deputatur ad concil. Baſileenſe, 1579. c. Ad abbates Aragoniæ, 1603. e. Mediator fit inter abbates Gimundi & Grandis ſylvæ, 1341. c. Deponitur, 1346. c.

Cadurcenſis eccleſia, v. Caturcum.

Monaſterii de Cæſarea paternitas ad abbatem Specioſæ-vallis transfertur, 1481. e. Abbatis de Cæſarea electio diſcutienda committitur, 1292. d.

Cæſar-Auguſtani epiſcopi Arnaldus, 291. e. Vincentius, 288. e.

Calaſii abbas depoſitus, 1460. a.

Abbati de Caldra ob inopiam litteras quæſtales concedit cap. generale, 1367. c.

Calatravia, 1434. d. Propria Morimundi filia, 1362. b. 1405. a. Magiſter de Calatravia ſingulis ſexenniis tenetur ad cap. gen. 1388. c. De caſtris ad Calatraviam pertinentibus homagium facit regi Caſtellæ. 1417. b. Quod improbat & damnat abbas Morimundi, ibid. Contentio ſuper magiſterio hujus ord. inter Alphonſum filium regis Navarræ & Petrum *Giron* camerarium regis Caſtellæ, 1612. a.

Calatravenſes milites, 1268. a. Debent priori ſuo confiteri, 1615. b. Viſitantur per priorem Calatraviæ, 1388. c. Aut miſſos ab abbate Morimundi, 1390. e.

Calatraviæ prior ab abbate Morimundi inſtitutus, 1390. d. 1428. b. Confeſſiones audit Calatravenſium, ibid. Ad cap. gen. tenetur, 1388. c. Calatravenſium fratrum habitus in monaſteriis ordinis Ciſterc. 1303. c. Ordines ab eis obſervandi in monaſteriis, 1330. d. In choro & 1307. c. Gratiæ eis conceſſæ, 1307. c. 1327. e. 1332. e. 1339. c. Ab abbate S. Johannis de Tarouca & aliis ord. Ciſt. exigunt pedagia, 1391. a. 1392. c.

Calatravenſes fratres laïci qui egrediuntur ab ordine, 1357. c.

Calatravenſium moniales, 1327. e.

Calefactorium monaſterii, 1224. a.

Caleſium monaſterium ordinis S. Benedicti in diœceſi Gratianopolitana quorumdam monaſteriorum caput, 1211. b. Ipſius fundatores, ib. Majori Cartuſiæ incorporatur, ib.

Carta caritatis congregationis Caleſienſis, 1211. c. Caleſienſem domum abbates Boſcodunenſis & Albæ-vallis debebant viſitare, 1213. b. Et ei vacanti providere de abbate, 1214. c.

Caleſii abbatis auctoritas in capitulis generalibus, 1214. b.

Caleſii abbates, G. 1211. c. Johannes, 1216. a.

Calix ſit argenteus, 152. a. 930. c 1042. d. Argenteus aut aureus, 707. d. 838. e aut Stanneus, 1039. e. Ab epiſcopo benedicatur, 707. d. 730. a.

Calicis elevatio in miſſa, 956. e. In eo ſi quid immundum lapſum fuerit, quid faciendum, 163. a. b. Poſt miſſam involvi debet panno mundiſſimo, 933. b. 1082. a.

Calices infirmorum, 158. b. 811. e. 840. c. 893. b. 941. d.

Calicis extersorium vetus ſuper piſcinam ſacram comburatur, 163. a. 839. b.

Calicem nuda manu tangere in ordine Præd. acholythis non licet, 1720. b. 1848. c. Calices non vendantur, nec pignori obligentur, 152. c.

Calixtus papa II antea Viennenſis archiepiſcopus Romanenſis eccleſiæ libertatem tuetur, 135. c.

Callovienſis monaſterii paternitas aufertur ab abbate Boni-radii & transfertur ad Pontigniacenſem, 1463. b.

Callovii abbas 1322. e. 1346. b. Ipſi committitur nova compilatio & retractatio definitionum ord. Ciſtercienſis, 1359. e. Callovii abbates, Johannes de Autiſſiodoro profeſſus Pontigniaci *cap. gen. ord. Ciſt. anni* 1467 *ſtat.* 4. P. depoſitus, 1460. b.

Calmoſiaci abbas Joſcelinus, 138. b.

Calumniatores tenentur ad reſtitutionem famæ & damni temporalis, 278. a.

Cameronenſi in monaſterio miraculum meritis B. Mariæ Virginis contingit, 1518. c.

Cameronenſis abbas ad comitiſſam Flandriæ deputatur, 1342. b. Ei committitur unio abbatiarum ordinis Ciſtercienſis in diœceſi Leodienſi, 1450. d.

Cameræ S. Mariæ abbatiæ monialium in Zelandia tranſlatio, 1446. b.

Cameracenſis epiſcopus Gerardus, 80. b.

Caminæ monaſterium, 1337. c. Caminæ abbas, 1363. a.

Campana pulſanda in elevatione hoſtiæ, 900. c. Duas ſimul campanas ad horas pulſari interdictum in ordine Prædicatorum, niſi Bononiæ, 1837. d. Campanas ne pulſent per vicos Prædicatores, 898. a.

Campaniæ comitiſſa fundatrix monaſterii de Argenſeolis, 1339. e.

Campaniæ abbas, 1381. b.

Camparta decimantur, 176. a.

Campenſis abbas, 1281. c. 1326. c. 1484. a. Ipſi ſubjicitur monaſterium de Monte noſtræ Dominæ in diœceſi Trajectenſi, 1553. Ei committitur ut convocet omnes abbates provinciarum Colonienſis & Treverenſis pro deputando ad concilium Papienſe, 1567. a.

Campi-boni abbas regimini animarum inutilis, 1363. a.

Campi-liliorum abbas quondam prior de Stetula, 1395. c. Abbati de Campo-liliorum imponitur pœnitentia eo quod in ipſius domo ingreſſa fuerit duciſſa Auſtriæ, 1354. a.

Candelii abbas pater Bonæ-cumbæ cujus abbatem deponere jubetur, 1359. d. Deputatur ad concilium Baſileenſe, 1579. c.

Canigonienſis abbas Renardus, 1188. a.

Canon miſſæ correctus diſtinctè dicatur 152. b.

Canones ſapientium, 21. c. Canonum liber in communi armario, non debet reſidere apud Ciſtercienſe, 1263. b.

Canones pœnitentiales, 897 a.

Canones ſynodi Hyberniæ, 20. c Canonica abbatia in Apulia, 1484. Cujus abbas deponitur, 1450. b.

Canonicæ portionis diſtributio, 620. c.

Canonicis diſtributio diebus dominicis & feſtivis augenda, 612. a.

Canonici in receptione ſua vel ante convivium non ſolvant, 239. d. Sed loco convivii cappam, 239. c. 611. d. 617. d. Annis ſingulis confiteri debent decano, 889. b. Non ſacerdotes ter in anno communicent, 306. a. Non habent vocem in capitulo in minoribus tantum conſtituti, 186. d. Ordines recipiant ſecundùm ſuas dignitates & neceſſitatem eccleſiæ, 186. d. 597. b. Canonici ſeptem diaconi ordinandi, 889 d.

Canonicorum habitus officii tempore, 1078. c. 1192. a. In eccleſia & clauſtro, 172. b. 311. e. 336. c. 597. d Nivernenſibus non licet ſine veſtimento de choro aut cappa vel mantello per urbem incedere, 1071 b Nec ſine habitu de choro per eccleſiam tranſitum facere, ibid. Comam undique rotundam nutriant, 330 c.

Canonicorum aſſiduitas in officiis, 608. c. De choro non egrediantur hora non completa, 890. b. Ab offici abſentes emolumentis privandi, 596. e. 1074 a. 1075. d. In choro loquentes beneficium horæ amittunt, 886 c. Tempore nocturno per plateas non vagentur, 850. d.

Canonicorum reſidentia, 186. c. 380 e. A civitate non recedant, niſi cum licentia, 1074. a. Non pernoctent extra civitatem, 605. d. Abſentium pœna, 1074. a.

Canonici ad ſtudium miſſi reditus beneficiorum percipiunt, 309. d. Abſentes pro negotiis portione etiam canonica gaudeant, 310. a. Peregrinantes & ſtudentes excuſantur de abſentia, 597. e. 604. d. Canonicis annus dictus gratiæ revocatus, 247. a. Hoſpitia duo non habeant, 620. a. Nec unum ſi non reſideant, ibid Beneficiati conductitii in cathedrali, 608. b.

Canonicorum vita communis, 600. e.

Canonici ab epiſcopis corrigendi, 173. d Priſiones canonicorum inter Paſcha & Pentecoſten prohibitæ, 1070. e.

Canonici mulieres apud ſe non habeant, nec pernoctare permittant, niſi ſit mater aut

Digitized by Google

ſoror, vel in tertio gradu propinqua, 1078. e. Canonicorum filii non canonicentur ubi patres eorum ſunt, 1074. e.
Canonicus decedens habeat expletam anni ſui obitus, 604. c. 605. e. 613. c. quotidie celebrent, 605. d.
Canonici regulares, 182. a. 803. e. In prima inſtitutione vix à prima Ciſtercienſium vivendi ratione diſcrepabant, 1215. a. Eorum habitus, 855. c. 1190. d. Soli non habitent, 479. a. Non habeant proprium, 855. b. Eorum apoſtatæ ut excommunicati vitentur, 285. e.
Canonici S. victoris Pariſienſis ineunt ſocietatem cum Ciſtercienſibus, 1311. c.
Canticum canticorum tranſlatum in Romano incendio traditur, 1295. a.
Cantor apud monachos non excuſatur à labore manuum, 1220. c.
Cantuarienſis archiepiſcopus proponit incorporationem unius abbatiæ ord. Ciſt. 1337. e.
Cantuarienſis archiepiſc. Bonifacius, 1436. a.
Caorcini ſeu manifeſti uſurarii, 908. d.
Cappis oloſericis Ciſtercienſibus uti non licebat, 1284. e.
Cappæ abbatum & monachorum canonicorum regularium nigræ ſint, 1190. d. Nec ſint manicatæ, 1190. d.
Feſta in cappis, 1704. d.
Capellæ monaſt. in Flandria, 1362. d. 1543. b.
Capellæ abbas, 1279. a. 1337. e. 1363. d. Ei imponitur pœnitentia, 1374. e.
Capellarum dotationes, 854. d. Ne remaneant abſque ſervitio, 803. c. Capellanum non habentes interdictæ, 908. b. In non benedictis ne celebrentur miſſæ ſine facultate epiſcopi, 1150. d. 1154. e. 1157. c. 1160. c. In benedictis nundinæ, ludi, & placita non exerceantur, 1148. c. Nec feminæ purificentur, 971. c. In his fundatores poſſunt ſepeliri, 1125. e.
Capellaniæ, 294. a. 391. c. 396. b. 1003. d. Capellaniæ potentium non ſuſcipiuntur, niſi de epiſcopi manu, 142. b. Eas adepti ab eo, aliis ne conferant, 294. a.
Capellaniæ annuales, 621. d.
Capellani annuales non amoveantur ſine cauſa, 153. a.
Capellanus Conductitius, 637. e. Capellani nobilium excommunic. infra menſem ab eiſdem recedant ſi non ſatisfaciant, 863. e.
Capellani ne in domibus privatis celebrent ſine licentia epiſcopi, 1102. d. 1121. e.
Capellanum religioſum curatus non habeat ſine licentia epiſcopi, 909. c.
Capellani ne recipiantur, niſi approbati, 902. e. 924. b. Nec ſine licentia epiſcopi, 1065. d. 1102. d. 1127. d. Cui ſunt præſentandi antequam ipſis cura committatur, 627. e. Sine licentia rectoris non miniſtrent ſacramenta, 1121. e.
Capellanorum nomina debent una cum rectorum nominibus in uno regiſtro deſcribi, 1123. b. In ſynodo tenentur comparere, 575. e. Statuta ſynodalia habeant, 1137. c. 1184. e.
Capellani habeant librum ſynodalem in eoque deſcribant ſtatuta omnia ſynodalia, 1184. e.
Capellani capellaniis deſerviant, 574. e. Omnia onera capellaniarum ſuarum ſupportent, 1019. a. Contra negligentes fundata in eis ſervitia, 586. a.
Capellani à parochianis ſuis infirmis donationes non recipiant bonorum ſuorum, niſi ſint conſanguinei, 1066. c. Queſtam non faciant per domos, niſi ex titulo beneficii id competat, 1121. d. Ad firmam eccleſiam non recipiant, niſi approbati ab epiſc. 905. d. Ad reſidentiam tenentur, 1118. c. 1134. c. Suas deſerentes capellanias iis privantur, 991. d. Duas perpetuas [illegible] habere non licet ſine licentia ordinarii, [illegible]. a.
Capellani inventoria faciant omnium quæ ſuas concernunt capellanias, 594. e. Eorum obligationes, [illegible]. e. Exceſſus, 113. d.
Capellani [illegible] Meldenſis poſt feſtum Nativitatis S. Johannis-Baptiſtæ decedentes habent [illegible] anni groſſos fructus, 901. a.
Capelli, [illegible]. d.
Monaſterium de Capo-piſcatio [illegible] Caſimor, [illegible]. Illius monachis [illegible] canonicorum regularis, ibid.
Capitulum poſt primam congregatur, 1217. e. Poſt tertiam, 1217. b. In eo fit lectio martyrologii, 1217. c. Et regulæ diebus privatis, 1217. e. Ter in anno definitionum viſitationum, 1333. c. Ibidem brevia pro defunctis leguntur, 1217. e. 1218. a. 1236. b. Fiunt abſolutiones pro defunctis, 1236. c. Sermo ad fratres, 1218. c. Certis diebus, 1236. c. Fiunt & clamationes, 1218. d. 1236. a. Datur & diſciplina, 1236. a. Ideo in capitulo virgæ debent ſervari, 1238. a. Capitulum dum tenetur nullus loquatur, niſi qui illud tenet, 1239. b. Aut qui proclamat aut proclamatur, 1219. Ex eo nullus egrediatur ſine neceſſitate, 1219. e. Vel niſi qui ſupplicat, 612. e. In capitulo fiunt deliberationes pro eccleſiæ negotiis, 598. Admiſſiones ad ſocietatem, 1219. d. Confeſſiones à monachis & canonicis regularibus, 1220. a. Sepulturæ abbatum, 1252. c. 1323. b. Quæ non eſt concedenda fundatoribus, 1290. a. 1291. e.
Capitula generalia à monachis & canonicis regularibus celebrentur, 170. d.
Capituli generalis nomine quid intelligitur, 1240. d.
Capitulum generale Caleſienſis congreg. 1213. e. Ad quod ſinguli abbates debebant venire, 1213, in eo quid tractabatur, 1214. a.
Capitulum I. generale Cartuſienſis ordinis, 1237. c. Capituli generalis violatores quomodo corripiantur, 1242. e.
Capitula generalia Ciſtercienſis ordinis, 1243. b & ſeq. Illorum neceſſitas, 1494 b. Per vigorem & ordinationem capituli gen. ordo in fervore religionis conſervatur, 1474 c. Sub certis pœnis ad illud invitantur abbates, ibid. Non venientes quomodo corripiendi, 1247. c. Eis miſſæ celebratio interdicitur & aliæ pœnæ injunguntur, 1281. c. 1285. b. Ad dupli ſolutionem expenſarum tenentur ſub pœna excommunicationis, 1524. a. 1551. c. Citantur ad ſequens ſub pœna ſuſpenſionis, 1499. e. A capitulo remanentes ſecunda vice deponuntur, 1411. a. 1442. c. 1446. c. 1454 e. 1455. a. 1460. a. 1463. a. b. 1465. c. 1467. b. c. 1473. c. 1475. e. 1479. c. 1483. d. 1512. c. Cauſa infirmitatis à cap. remanentes debent reſponſales mittere, 1452. b. Infirmitate detenti ad capitulum generale venire non valentes coguntur cedere, 1460. d. 1466. b. Aut deponi debent, 1441. e. A capitulo generali remanendi non eſt ſufficiens excuſatio paupertas 1398. e. Sed qui ob bella ad cap. gen. non venerant, excuſantur, 1518. e. Remanentium excuſationes examinandæ & in rotulo deſcribendæ, 1431. e.
Abbates in cap. gen. non debent eos celare qui remanſerint, 1482. a. Alioquin puniantur, 1442. a. Licentiæ abbatibus conceſſæ à cap. gen. remanendi revocantur, 1564. d. 1566. b. Quibus datur facultas à cap. gen. remanendi, debent anno ſequenti ad illud venire, 1483. a. Ad capitulum generale non tenentur omnes abbates ſingulis annis. Quales, 1256. b. Ad capitulum generale non tenentur abbates de Hybernia, niſi ſingulis quadrienniis, 1266. c. item. Abbates de Portugallia & Gallicia, 1434. a. De Legione & Caſtella trienniis, ibid. De Aragonia Navarra, Catalaunia unoquoque biennio, ibid. Abbates Friſiæ ſingulis trienniis, 1426. c. Duo tamen abbates de Dacia & duo de Friſia ſingulis annis debent venire, 1508. b. item. Unus de abbatibus Daciæ, Sueviæ, Drueriæ, Norvegiæ nomine aliorum quolibet anno biſſextili venire tenetur, 1557. b. Conventus abbatum in ſingulis Germaniæ provinciis ſingulis annis decernuntur ut quidam ex eis ad capitulum generale nomine aliorum deputentur, 1568. c. Abbates Ungariæ, Bohemiæ, Poloniæ à capitulo remanentes virgis excipiendi, 1296. e. Ad capitulum generale venientes abbates ne plus infra capitulum duabus noctibus in Ciſtercio morentur, 1246. d.
Capituli generalis Ciſtercienſis tempus, 1307. d. In vigilia S. Crucis abbates ad capitulum generale intrant Ciſtercium, 1307. d. 1308. a. 1309. d. 1356. Neque nulli ſeculari vel alterius ordinis licet intrare Ciſtercium ante feſtum S. Crucis, 1356. e. Capitulum generale transfertur ad diem primam Rogationum, 1595. d. 1596. a. Ad capitulum venientes & redeuntes in abbatiis & grangiis honeſtè recipiantur, 1129. a. 1453. a. Iis quæ obſervanda, 1345. a. Quis eorum numerus equorum & famulorum, 1293. d. Duas ſolùm habeant equitaturas, 1243. b. 1331. d. 1350. d. Quatuor primi abbates quatuor habeant equitaturas, 1350. d. Quales eorum famuli, 1400. e. Eos in equis introducere non poterant, 1246. d. Neque armatos, 1287. b. Sed dimittant ad portam arma ſua, 1388. c. Eorum exceſſus in cap. gen. 1461. c. Quare qui poſſunt converſos, ad capitulum generale ne introducant famulos, 1243. b. 1485. b. 1475. d. Non adducant monachos, ſed converſos, 1246. b. Exceptis his quibus ex privilegio licet, 1409. e.
Capituli generalis tempore nullus monachus Ciſtercium ingrediatur, 1435. d. Niſi de cap. gen. definitorum licentia, 1509. d. Abbate Ciſt. præſente, 1511. e. Monachi quibus indulgetur ut veniant ad capitulum generale tenentur ad omnes horas divini ſervitii, 1470. b. Ad cap. gen. multorum principum & baronum, nuntiorum & etiam affluentia mercatorum gravatur Ciſtercium, 1457. e.
Capituli generalis Ciſtercienſis ſeſſiones, 1446. a. In ipſius initio obſervanda, 1308. b. 1309. d. Prima die quid fiat, 1243. Sequenti die exaltationem S. Crucis miſſa de Spiritu-ſancto pro capitulo generali, 1260. a. Clamare nulli abbatum præterquam Ciſtercienſi licet & in audientia loqui in capitulo gen. Ciſtercii, niſi ſtando, 1243. c. Cauſæ ad capitulum generale delatæ, 131. d. In capitulo generali ſchiſma & conſpiratio vitanda, 1294. d. Ad illud non fiant petitiones contra ordinem, 1256. c. Aliquid petentes per papam aut alium potentem illud ne obtineant, 1248. a. Capituli generalis ſolius eſt imponere abbatibus publicas pœnitentias, 1255. c. Capituli generalis præſes ſemper unum debet ſecum habere de 4. primis abbatibus cum duobus aliis, 1258. d. Abbas depoſitionem ſuam proſequens ne intret ad capitulum generale, 1458. a.
In capitulo gen. preces dicendæ, 1382. a. Pro terra Jeroſolimitana, 1279. e. 1282. b. Quarto die commemoratio fit regis Franciæ, regis Angliæ, Imperatoris, regis Aragonum, & ducis Burgundiæ, 1282. Pro defunctis abſolutiones fiant, 1236. c.
Abbates in cap. gen. à refectorio communi abeſſe ſine licentia domini Ciſterc. non poſſunt, 1509. c. Carnes manducaſſe iis interdictum, 1509. c. Apud Divionem abſtineant à piſcibus, 1250. b. 1253. a. Monachi notarii in cap. gen. 1470. c.
Abbatum ad cap. gen. venientium eleemoſynæ, 1251. a. 1415. e. Quis earum uſus, 1512. a. Redditus ab Angliæ regibus conceſſi pro capituli generalis ſuſtentatione 1522. e. Pro expenſis capituli gen. factæ impoſitiones, 1520. e.
Capituli generalis Ciſtercienſis duratio, 1312. e. Interruptum terminatur Belnæ ab abbate Ciſt. & definitoribus, 1634. c. Negotia quæ ibi terminari non potuerunt ab abbate Ciſt. & quatuor primis terminantur Divione cap. gen. ord. Ciſt. an. 1484. [illegible]
Capitulum generale Ciſtercii debet præcedere congregatio abbatum facta ab abbate Ciſtercii, 1307. e. Capituli generalis celebrandi locus in monaſterio Claræ-vallis aſſignatur, 1620.
Capituli generalis definitiones ſinguli abbates ad domos proprias tenentur deferre, [illegible] a. 1338. e. & obſervare, 1214. b. [illegible] Ciſterc. interdicitur ſpeciales fieri convocationes præterquam pro libertatibus ordinis defendendis, 1498. d. Ciſtercienſis [illegible] Pariſienſis congregatio pro certis negotiis, 414. a. 423. b. Congregationes abbatum in Germania permiſſæ in diviſionis principum, 1597. b. In Anglia & in Hibernia ſpeciales fieri conventus abbatum pro conſervatione privilegiorum [illegible] permittuntur, 1389. e. 1462. d. [illegible]
Conventus abbatum permiſſi in ordine Ciſt. in diverſis regionibus pro [illegible] reformatione, 1596. e. Nec poſſunt dici capitula

Digitized by Google

provincialia, ſed congregationes, 1597. a. Univerſi ordinis Ciſterc. in variis regnis conventus ad deputandos abbates ad concilium generale, 1556. b. Et impoſitiones ad expenſas mittendorum creandæ, ibid.

Capitulum generale ordinis Grandi-montis, 1238. d.

Capitula Generalia ordinis Prædicatorum, Argentinum, I. 1728. a. II. 1861. III. 1907. c. Barchinonenſe, 1729. b. Biſuntinum, 1887. c. Bononienſe, I. 1669. d. II. 1670. d. III. 1671. a. IV. ibid. V. ibid. b. VI: ibid. b. VII. ibid. c. VIII. ibid. d. IX. 1673. b. X. 1677. a. XI. 1679. c. XII. 1683. b. XIII. 1685. d. XIV. 1699. e. XV. 1732. b. XVI. 1745. d. XVII. 1781. d. XVIII. 1812. e. XIX. 1884. a. XX. 1952. Budenſe, 1702. e. Burdegalenſe I. 1789. e. II. 1719. a. Cæſar-Auguſtanum, 1916. e. Carcaſſonenſe, 1934. Colonienſe, I. 1688. e. II. ibi aſſignatur, 1840. e. Sed Romam transfertur, ibid. III. 1879. a. Ferrarienſe, 1855. d. Florentinum, I. 1716. b. II. 1765. e. III. 1804. a. Januenſe, 1898. b. Inſulenſe. 1852. e. Londonienſe, I. 1696. a. II. 1736. a. III. 1946. Lucanum, 1824. b. Lugdunenſe, 1771. Maſſilienſe, I. 1876. b. II. 1882. a. Mediolanenſe, I. 1704. d. II. 1755. d. III. 1791. c. Metenſe, I. 1699. b. II. 1869. c. III. 1940. Montiſpeſſulani, I. 1692. a. II. 1740. d. III. 1759. b. IV. 1810. a. V. 1856. VI. 1960. Neapolitanum, 1931. a. Oxonienſe, 1799. d. Paduanum, 1911. Palentinum, 1847. b. Pariſienſe, I. 1671 a. II. ibid. III. ibid. IV. ibid. V. ibid. VI. ibid. VII. 1672. c. VIII. 1673. d. IX. 1677. c. X. 1682. e. XI. 1684. d. XII. 1690. b. XIII. 1693. a. XIV. 1714. a. XV. 1737. c. XVI. 1752. XVII. 1795. d. XVIII. 1815. d. XIX. 1903. a. Peſtenſe in provincia Ungariæ, 1667. c. Piſanum, 1785. a. Placentinum, 1924. Romanum, 1850. Toloſanum, I. 1718. e. II. 1893. d. Trevirenſe, I. 1693. d. II. 1742. d. III. 1829. a. Valencenenſe, 1724. d. Venetenſe 1866. d. Viennenſe, 1806. a. Viterbienſe, 1749. e. Varia de capitulo generali ordinis Prædicatorum, 1682. e. 1683. b. e. 1685. e. 1718. e. 1746. b. Capitulum ſecundum ord. Generaliſſimum, 1673. c. De illius convocatione, 1675. a.

Capituli generalis celebrandi tempus in ordine Prædicatorum, 1746. d. 1783. b. 1787. b. 1791. b. 1794. b. 1797. e. 1802. e. 1805. e. 1826. b. 1840. e. 1849. c. 1854. e. 1859. c. Capitula gen. debent alternatim celebrari cum provincialibus, 1725. a. 1759. 1853. d. Generale uno quoque biennio celebrandum, 1819. d.

Fratres ord. Præd. ad cap. gen. pertinentes & venientes mutuò ſe aſſocient, 1853. d.

Ad capitulum ordinis Præd. priores qui pedites ire non poſſunt, remaneant, 1705. e. Priorum ſocii ad capitulum ſubpriores non aſſumantur, 1782. d. Non nimis juvenes, 1804. Obſervanda in domibus ubi tenentur, 1696. e. 1715. c. Non debent miniſtrari, niſi duo pulmenta ad menſam, 1719. d. Definitorum electio & munus, 1728. b. 1742. e. V. Definitor. Diſpoſitio eorum quæ ad capitulum gen. ſunt mittenda, 170. e. Ad illud quomodo ſcribendum, 1705. c. Illius duratio, 1737. d.

Capitulorum ord. Prædicatorum acta debent in quovis conventu ſervari, 1689. d. 1743. c. & quater in anno in conventibus, 1831. b. Admonitiones etiam ſcribendæ in quaternis, 1805. a. Capituli gen. prohibitio plus obligat quam admonitio, 1701. b. Quam tamen tranſgredientes ſunt puniendi, 1796. e. Earum duratio, 1802. 1805. a. Capituli acta non ſunt extra ordinem manifeſtanda, 1673. b. Iis conceduntur indulgentiæ qui fratribus in capitulo generali congregatis ſubvenerint, 1795. a.

A capitulo gen. & prov. ſine urgente neceſſitate ne remaneant qui venire tenentur, 1750. Remanentibus pœnitentia imponitur, 1787. b. Ad illud qui non ſunt de corpore capituli non veniant ſine licentia, 1746. a. 1820. e. Venientibus imponitur pœnitentia, 1813. d. 1821. d. 1850. b. Per duos annos omni voce privantur, 1838. a. 1858. b. Capituli generalis diem prævenientibus in ord. Prædicatorum imponitur pœnitentia, 1838. d.

Capitulum provinciale ordinis Prædicatorum, 1675. a. De eo plura, 1683. e. 1686. a. 1715. b. 1716. d. 1733. a. 1746. a. 1750. b. 1824. d. Debet celebrari alternis annis cum generali, 1718. e. 1725. a. 1757. d. Ad illud tenentur perſonaliter intereſſe viſitatores, 1755. d. Priorum ſocii, 1820. d. Illius definitores 1679. b. Eorum electio, 1740. e. Definitores unius anni ne ſequenti eligantur, 1694. b. In eo eliguntur priores provinciales, 1767. e. Debet fieri ſcrutinium ſuper retentione vel abſolutione prioris provincialis, 1804. c. In hujuſmodi ſcrutinio obſervanda, 1804. c. V. Scrutinium. De illius tranſlatione, 1768. c. Acta ipſius debent in quovis conventu deſcripta haberi, 1689. d. Et ad capitulum generale deferri, 1704. a. 1738. e. 1818. b. 1853. c. Et ad magiſtrum ordinis, 1720. a. Petitiones à capitulo provinciali ad generale miſſæ in ord. Prædicatorum debent ſigillari ſigillo definitorum, 1746. e. Non debet prolongari, 1782. e. Plus quam capitulum generale, 1692. c.

Capitula generalia in ordine Vallis-caulium celebranda, 1655. b. 1657. a. 1658. d. 1659. Priorum ad illud venientium equitaturæ & famuli, 1664. d. Ab eo remanentes ſine legitima excuſatione deponendi 1668. c. Eorum ſtatuta, 1661. Non ſcribenda in uſibus, niſi anno ſequenti fuerint approbata, 1662. e.

Capuanus archiepiſcopus S. 127. e.

Ca[illegible]daquenſis epiſcopus quinque monaſteria ordini Ciſtercienſi incorporat ut ex his una fiat abbatia 1484. a.

Capula baptiſandi, 1026. d.

Capucia ſubtus guttur, 984. b. Caputia deferant ſacerdotes ex panno nigro cum cornetis, 1178. a.

Caput-coliſta, 132. b. c.

Carcaſſonenſis epiſcopus tranſigit cum archiepiſc. Narbonenſi, 358. b. 360. c.

Carcaſſonenſes epiſcopi, G. 351. b. Petrus, 120. d.

Cardinalibus preces concedunt Ciſtercienſes, 1351. a. 1368. d. 1385. b. 1387. e. Fratres Præd. 1702. b. 1757. a. 1774. d. 1786. c. 1797. e. 1811. d. 1813. b. 1851. a. 1854. c. Pro cardinalibus vacante ſede apoſtolica preces preſcribunt Prædicatores, 1760. e.

Caritas, niſi ejus regulentur imperio ceteræ virtutes, in ſuis effectibus nihil conferunt ad meritum, 1808. e.

Carta caritatis congregationis Caleſienſis, 1211. e.

Carta caritatis Ciſtercienſium, 1296. b. Ordinis illius fundamentum, 1880. d. Quid ſtatuat de promotione & depoſitione abbatum, 1333. c. 1334. d.

Abbas de Caritate, 1437. b. Deputatur ad concilium Baſileenſe, 1579. c. Ei ob exactiones indebitè ſolutas contra jura ordinis imponitur pœnitentia, 1278. c.

Caritatis abbas Johannes de Monaſteriis à ſummo pontifice promotus, 1625. e.

Abbas de Carlem. 1298. a.

Carmelitæ, 631. b. Eos in ordine non admittunt Ciſtercienſes, 1441. d. Neque Prædicatores ſine magiſtri generalis vel prioris provincialis facultate, 1785. b. 1790. a. Viſitatio Carmelitarum in Flandria ad Franciæ viſitatores ſpectat, 464. a.

Carnes inlicitas edentibus quæ injuncta pœnitentia, 21. d.

Carnium eſus prohibitus apud Ciſtercienſes extra infirmitorium, 1247. d. Miniſtrantibus, etiam principibus injuncta pœnitentia, 1280. e.

Carnium eſus interdictus fr. ord. Præd. etiam in domibus recreationis, 1810. e. Et cum prælatis & principibus extra domos ordinis 1856. V. Abſtin. Ciſt. fr. Præd. &c.

Ab abbatia de Carnot propter mulieres quas arcere non poterant, monachi diſcedunt, 1283. b.

Carnotenſes epiſcopi Fulbertus, 113. d. Ivo, 129. a.

Carnotenſi comitiſſæ converſum concedit cap. generale Ciſtercienſe, 1379. b.

Carpentoractenſes epiſcopi Johannes, 331. b. Michaël, 379. e. 382. b.

Carilocenſi monaſterio in pago Matiſconenſi privilegia conceduntur in concilio Narbon. 69. d.

Carolus epiſcopus Catalaunenſis, 667. d.

Carolus Magnus Romanorum imperator invictiſſimus & Francorum rex illuſtriſſimus, 368. c.

Carolus imperator in Italia, in Francia, in Gallia, 65. b. 67. b.

Carolus Calvus rex Francorum, 59. 63. 64. a.

Carolo V. regi Francorum preces concedunt Ciſtercienſes, 1528. b.

Carolo VI. regi Francorum preces concedunt Ciſterc. 1525. d. 1527. e.

Caroli VII. Francorum regis elogium, 365. c. Fuit in ſacris ſcripturis doctiſſimus, 368. d. Omnes prælatos apud Bituricas convocat. 368. d. Delegat ad concilium Baſileenſe archiep. Lugdunenſem, &c. 363. c. Ad eum patres Baſileenſes legatos dirigunt, 368. e. Abuſus officiariorum ſuorum in Occitania revocat, 358. c.

Carolus rex Siciliæ in carcere detentus, 191. d. Preces pro ejus liberatione ſtatutæ ibid.

Carolo duci Burgundiæ preces concedunt Ciſt. in capitulo generali anno 1477. ſtat. 2.

Carolo fratri Ludovici IX. regis Francorum ſuffragia conceduntur in ord. Ciſtercienſi, 1385. c.

Carolus à Borbonio in Provinciam cum exercitu irrumpit, 439. b. Cum imperatore Maſſiliam obſidet, ibid. Mox in Italiam repedat adventum regis Francorum præſentiens, ibid. Capta ab ipſo rege Mediolano, Ticinum ſubiit, ubi rege capto de ipſius reconciliatione agitur, 440. c.

Cari-loci abbas, 1281. e. 1307. d. Ad regem Franciæ deputatur, 1277. d. Ei committitur collectio impoſitionum in ordine pro expenſis abbatum ad concilium Piſanum deputatorum, 1552. e. Et diſtributio, 1553. b. item. Reformatio ſtudii Pariſienſis, 1566. c. Ei imponitur pœnitentia eo quod receperit archiepiſcopos & abbates in infirmitorio monachorum, 1302. c.

Caroli-loci abbates S. Guillelmus, 1464. d. 1633. c. Johannes, 1347. c. Laurentius doctor Theologiæ, 1558. b. V. Laurentius.

Caroli-loci converſus in monachum receptus, ejicitur non recipiendus in converſum, niſi peracta pœnitentia, 1366. a.

Caroli-loci juxta Oxonias abbas recens promotus Thomas Broni, 1775. c.

Carus-campus monaſterium ord. Ciſtercienſis, 1254. d. Cari-campi abbas, 1294. e. Deputatur ad comitem Gueldrenſem, 1278. a.

Carus-locus ſive Somna monaſterium confirmatur Cluniaco in concilio Anſano, 74. d.

Abbas de Carracedo ord. Ciſtercienſis, 167. d.

Abbas de Carrazeto, 1325. e. Ejus varii exceſſus, 1332. b.

Carrazeti prioratus, 1344. b.

Abbas de Carrecto, 1483. b.

Carreriæ abbati pœnitentia imponitur, 1268. b.

Monachis S. Mariæ de Cartagine conceditur ut in proceſſionibus cappis de ſerico poſſint uti, 1440. e.

Carterius Aquenſis epiſcopus nuncupatur Arterius, 57.

Cartones ſolvendi, 632. a.

Carthuſia nulla poteſt de aliquo negotio domino papæ ſcribere ſine conſenſu capituli generalis, 1242. e.

Carthuſia nova nulla ſine capituli generalis aſſenſu conſtruatur, 1240. b.

Carthuſienſis domus conſuetudines, 1239. d. Prior de ipſa domo debet eligi, 1240. a. Inſtante aliquo negotio ordinis, quos voluerit priores convocat & quod ſtatuerit cum eis vim habet capituli gen. 1240. c.

Carthuſiæ prior Anthelmus, 1238. e. Sub eo primum capitulum generale ordinis, ibid. In quo ſinguli priores generali capitulo obedientiam promiſerunt in manibus epiſcopi Gratianopolitani, 1240. e. Priorum depoſitio, 1259. e. Ad ſolum pertinet capitulum, 1242. d. Conciliis non interſunt, 420. a.

Carthuſienſium ſocietas cum Cluniacenſibus, 1242. a. Nullum de ordine Ciſterc. ſine ipſius licentia debent recipere 1244. a. 1308. a. Neque Præmonſtratenſium, 1244. a. Eis ad

Digitized by Google

alium ordinem tranſire non licet, 1240. b.

Cartularia eccleſiarum, 192. c.

Caſemaræ monaſterio ſubjicitur monaſterium S. Thomæ de Reate, 1440. d.

Caſemaræ abbas, 1288. c. 1292. a. 1329. b. Pater domus de Matina, 1362. c. Rivi S. Mariæ cujus abbatem deponit, 1455. a. Deputatur ad ſummum pontificem, 1317. e. Ad cardinales ut querelas ferat contra ſui ordinis epiſcopos, 1460. c. Item, pro inquirendo de ſtatu monaſterii S. Sebaſtiani, 1270. c. Monachum domino Portuenſi recuſat, 1324. e. Illius amotio & electio vitioſa, 1453. d.

Caſæ-novæ monaſterium ordinis Ciſtercienſis, 1253. b. Ei unitur monaſterium de Capincto. 1414. b. Eumdem cum monaſterio de Tremetuno habet abbatem, 1405. b.

Caſæ-novæ abbas, 1343. d. 1353. e. Ejus petitio de incorporandis quinque monaſteriis ordini Ciſtercienſi exauditur, 1484. b. In filia ſua de Rupe-alta infirmitorium aliaque quæ proprietatem ſapiunt habere prohibetur, 1397. b. Ei imponitur pœnitentia eo quod imperatori principibus aliiſque ſecularibus multos monachos commodaverit, 1364. d.

Caſſellenſis Archiepiſcopus, 1445. b. Cum ſuis progenitoribus fundator monaſteriorum Jeri-pontis & de Rupe-Caſſellenſi, 1446. a. Ei duo monachi conceduntur, 1405. c.

Caſſianus, 25. a.

Abbati de Caſſileio pœnitentia imponitur, 1276. e.

Caſtageoli abbati conceditur ut poſſit novitios recipere, 1478. c.

Caſtellæ rex, 373. b. Ciſtercienſium amicus, 1441. a. Inter amicos & fundatores ordinis cum ſua familia commemorationem habet, 1440. d. Novam militiam incorporat ordini & ſubjicit monaſterio Grandis-ſylvæ, ibid. Proponit fundare abbatiam ordinis Ciſtercienſis apud Hiſpalim, & incorporare ord. fratres Pœnitentiæ Dei, 1472. e. Scribit capitulo generali Ciſterc. de abbatiſſis ad capitulum convocandis, 1270. e.

Caſtellæ rex trium conventuum ordinis Præd. fundationem procurat in provincia Hiſpaniæ, 1849. a. Ejus petitione capitulum generale ord. Præd. apud Palentiam aſſignatur, 1838. c.

Caſtellæ rex Alphonſus, 1395. a. 1849. d. Regina Helionor, 1849. d.

B. Mariæ de Caſtellione abbas ordinis S. Auguſtini, 413. d.

Monaſterium de Caſtellione ordinis Ciſtercienſis, 1550. c. Cujus abbas irregularis, 1627. b. Deponitur, 1450. b. Priori verò imponitur pœnitentia, 1295. a.

Caſtitatem fovent victus ſobrius, ſermo caſtus, pudicus aſpectus, 1852. c.

Caſtrenſis epiſcopus Petrus, 351. a.

Caſtrenſis monaſterii ordinis Prædicatorum fundationem procurat Philippus de Monteforti, 1720. b. Abbas de Caſtrenogle accuſatus Romam miſiſſe pro ſua in epiſcopum electione deponendus, 1352. b.

Caſtri-Dei monaſterium in Hibernia, 1476. d. Ipſius abbas, 1469. d. Occiditur, 1352. d.

Caſtri-Radulſi concilium, 134. c. 135. b.

Caſula ſive infula, 716. d.

Caſus reſervati papæ, 471. d. 1099. e.

Caſus epiſcopo reſervati, 676. e. 692. e. 912. a. 985. c. 1001. a. 1035. e. 1084. b. 1099. d. 1182. c. Caſus reſervatos curati ſcriptos habeant, 994. e. Ab his non abſolvant ſine licentia epiſcopi, 1130. Qua lege facultas conceditur Mendicantibus aliiſque religioſis ab illis abſolvendi, 986. e. Sub qua forma fiat eorum abſolutio, 1076. e.

Caſus reſervati capitulo generali Ciſtercienſi, 1328. c.

Catalaunenſis ſynodus, 667. d.

Catalaunenſes epiſcopi Carolus, 667. d. Rotgerus, 80. a. Wilhelmus, 134. b.

S. Catharinæ Trevirenſis diœceſis monaſterii prior ab abbate de Hemerode inſtitutus, 1624. e. Ipſius privilegia, 1625. a.

Catechiſmus in baptiſmo, 683. e. 684. a. 685. c. Per quem cognatio ſpiritualis contrahitur quæ non dirimit matrimonium, ſed impedit, 684. a. 1024. b.

Catechiſmus omittendus ſi infans à laico baptizatus offeratur presbytero, 1025. e. Et inſtante mortis articulo, ibid.

Cathedralis eccleſia. V. Eccleſia.

Catholicus qui more barbarorum capillos promiſerit alienus ab Eccleſia habeatur, 18. d.

Caturcenſis eccleſia ſancto Stephano dicata, 675. a.

Synodi epiſcopi Caturcenſis terminus, 675.

Caturcenſis eccleſiæ conſtitutiones, 671.

Caturcenſis diœceſis feſta colenda per annum, 722. e. 765. d.

Cadurcenſes epiſcopi Antonius, 1206. b. B. 211. b. Bertrandus, 776. b. Guillelmus, 671. Ordinis fratrum Prædicatorum, 674. c. R. 202. e. 203. c. S. 215. b. 217. b.

Caudræ abbas, 1320. d. Ob varios exceſſus deponitur, 1295. e.

Cavallicenſes epiſcopi Palamedes, 379. e. 382. b. Philippus patriarcha Hieroſ. 331. a. 339. e.

Cauvertini genus uſurariorum, 248. b.

Caziaci abbas Gabriel de Langiaco, 424. e.

Cellarum fratrum ordinis Prædicatorum diſpoſitio, 1831. d.

Cella monaſterium filia abbatiæ Portenſis, 1379. d. Pater Novæ-cellæ, 1467. e. Ipſius abbas inordinatè electus, 1379. d.

Cellæ-novæ abbas nigri ordinis, 167. d.

Cellerarii munus, 1539. a. Debet ab abbate eligi & de congregatione, ibid. Famulum ſecum in equo non ducat, 1255. Viſitatoribus inobediens de ſolutionibus debitorum, à ſacramentorum perceptione arceatur, 1263. e. Non poteſt commodare ultra v. ſolidos ſine prioris conſenſu, 1660. c. Culpæ gravi ſubjaceat, ſi ejus conſilio in monaſteriis debitis nimium obligatis ædificatur aut acquiritur, 1262. e. Poſt depoſitionem aliquid retinens punitur ut fur, 1664. b.

Cellerarius major, 1245. a. Quando & quibus debet computare, ibid.

S. Celſus cum Nazario Patron. eccleſ. Biterr. 119. e.

Cennæ abbas reformator ord. Ciſt. in provincia Magdeburgenſi, 1568. d.

Cenomanenſis epiſcopus intereſt concilio Caſtri-Radulſi, 136. b.

Cenomanenſes epiſcopi Gervaſius, 128. d. Hildebertus, 128. e. 130. c. Hoellus, 129. e.

Cenomanenſis archidiac. Hugo de Lavarzino, 140. a.

Cenomanenſis comes Elias, 130. b.

Centeſima à Ciſterc. exigitur, 1423. b. 1424. e.

Cerviduni abbas ſecularis Guillelmus Mace canonicus Æduenſis, 504. a. 520. d.

Ceſſiones actionum odioſæ ne fiant, niſi præſente epiſcopo aut officiali, 878. e. Explicantur ceſſiones perſonalium actionum, 888. d.

Ceſtrenſi epiſcopo conceditur monachus Ciſt. in confeſſorem, 1413. e.

Ceſtrenſis epiſcopus Robertus, 126. e.

Chahanniarum eccleſia datur eccleſiæ S. Guingualoei, 127. d.

Chaleyum grangia Pontigniacenſis monaſterii ubi fit conventus abbatum pro negotiis ordinis, 1269. d.

Chalvaricum in ſolemnizatione matrimonii, 560. e. Prohibitum, 561. 923. c. 1118. c. 1119. e. V. Matrimonium.

Chambonium monaſt. filia Boneadæ, 1314. d.

Charæ inſulæ in Dacia monachorum exceſſus, 1376. b.

Charmeiæ abbati imponitur pœnit. 1325. a.

Charmeyæ abbates Philippus de S. Eligio depoſitus, 1619. a. Nicolaus de Millville eligitur, ibid. b.

Charreti abbas, 1336. d. Deputatur ad concilium Baſileenſe, 1579. e. Ei quod benedixiſſet veſtimenta ſacerdotalia, imponitur pœnitentia, 1308. c.

Chaſereti abbas abbatis Ciſt. debitor, 1459. e.

Chaſſaniæ abbas, 1298. c. 1326. a.

Cheminonis abbas deponitur, 1450. b.

Cheſniaci abbati imponitur pœnitentia, 1483. c.

Chirotecarum omne genus Ciſtercienſibus interdictum, 1251. b. Etiam monachorum ſervientibus, 1257. a.

Chirurgi indocti artem ſuam non exerceant, 267. e. Probandi in ſcientia & moribus, ibid.

Chirurgica ars clericis prohibetur, 1044. e.

Choreæ in eccleſiis prohibitæ, 846. e. 1042. d. 1102. c. In cimeterio, 846. e. 901. b. 935. c. 993. d. a. In proceſſionibus, 901. b. Chori ingreſſus dum divina celebrantur feminis interdictus, 1109 e. Ipſis etiam laïcis, 962. e. 1108. b. 1245. e. Ex eo nullus egrediatur, niſi completo officio, 890. b. 1073. b. 1077. e. Nec illum tranſverſetur, 1073. c. Uniformitas ab omnibus ſervetur in choro, 1071. e 1073. a. & ſilentium, 889. c. 1071. a. 1078 c. Chorus converſorum apud Prædicatores à choro clericorum diverſus, 1684. b.

Chriſma novum in cœna Domini benedici debet, 682. c 1128. a. Et ſingulis annis in hebdomada ſancta ſuſcipiendum, 1026. c. Ab ipſis curatis aut honeſtis clericis, 68. a. 919. d. 1128 b. Veteri combuſto, 1128. a. & honeſto in loco ſub clave conſervandum, 157. c. 174. c. 682. a. 832. a. 882. a. 892. d 930. b. 934. d. 1026 c. 1080 d. 1097 b. Incautè tenentes ſuſpenduntur 1038. d. Si ceciderit in terram, quid faciendum? 162. d. Quid de eo abutentibus 1025. e.

Chriſmalia linteamina non debent ad humanos uſus converti, 1068. b.

Chriſtianus quilibet adultus dominicam orationem & ſymbolum apoſtolorum ſcire debet, 154. a.

Chriſtiani non ſunt quos omnes catholici epiſcopi anathematizant, 86. c.

Chriſtianus Autiſſiodorenſis epiſcopus, 64. c.

Chriſtophorus epiſcopus Trecorenſis, 1167. b.

Cicador abbatiam occupat frater ordinis Minorum, 1555. e. Abbas de Cicador, 1444. b. 1449. a. Ei imponitur pœnitentia, 1278. c.

Cimeteria ab epiſcopo benedicenda, 193. d. Eorum benedictiones debent accelerari, 1836. e. Ad illa confugientes non capiuntur, 143. c. De cimeteriis exactiones fieri prohibentur, 1190. a. Ad ea non deferantur corpora ad ſepulturam, *niſi prius requiſito* capellano curato, 338. e. *Ad hæc* fimus vel immunditiæ ne advehantur, 935. d. Debent eſſe munda, 808. b. 846. b. 971. d. 988. a. 1093. b In his nihil ædificetur, 161. c. 178. a. 471. a. 808. c. 935. e. 1093. e. Ædificantes excommunicantur, 897. e. In eis judicia non exerceant ſæculares, 158. a. 253. d. 448. e. 501. a. 506. e. 730. e. 829. a. 842. d. 887. d. Maxime ſanguinis exerceantur, 1093. e. 1098. c. 1158. Non fiant nundinæ, 253. e. 829. a. 846. d. 987. d. 1148. c. Nec choreæ, 158. a. 178. a. 470. e. 506. e. 528. a. 708. d. 731. a. 770. a. 808. b. 901 b 935. 993. d 1093. a. 1102. c Non ludi, 158. a. 770. a. 802. a. Non viæ publicæ, 988. a.

Cimeteriorum violatio, 985. e. Reſervatur epiſcopo, 950. c.

Cimeteria polluta, 495. d. 730. d. 757. c. In his nullus ſepeliatur, 259. e. 1042. c. 1156. e. Polluuntur ſi excommunicatus aut infidelis ibi fuerit ſepultus, 259. b. Donec extumuletur, 844. e. 1176. e. In cimeterio interdicto ſepelientes, 1036. e. Sepultura careant eccleſiaſtica, 1179. c. Cimeteriorum reconciliatio ſit gratuita, 378 a.

Feria ſecunda & tertia ante diem cinerum abſtinentia à carnibus ſacerdotibus injungitur, 852. e.

Circatores in monaſteriis ord. Præd. 1704. b.

Circumciſionis inepta celebratio tollitur, 1077. c.

Circumciſio Judæorum & Saracenorum, prohibetur ne in ea chriſtiani vinculum paternitatis contrahant, 311. a.

Ciſenandus Dumenſis epiſcopus, 314. b.

Ciſtercii monaſterium caput eſt & initium ordinis, 1617. e. In quo generalia capitula ordinis celebrantur, 1243. b. Baſilicæ illius dedicatio, 1281. d. Ibi brachium ſancti Johannis-Bap. 1422. Ibi Albertus patriarcha ſuam eligit ſepulturam, 1386. b. Ipſius privilegia ceteris ordinis communicantur & commodantur, 1484. d. Ipſi ſubjiciuntur filiæ monaſterii Vallis-bonæ, 1621. c.

Ciſtercium magnis debitis oppreſſum, 1431. b. Ipſi ordo in graviſſima ſumma obligatur, 1520. e. Qui ejus oppreſſioni ſubvenit, 1361. c 1375. c. 1386. a.

Ciſtercienſis domus Divione inchoatur, impoſitiones pro ipſa in ordine, 1278. d.

Ciſtercienſis abbatis poteſtas, 1333. e. Præſes

eſt

Digitized by Google

eſt capituli generalis, totius ordinis caput, & dominus principalis, 1535. a. ſolus in capitulo generali poteſt ſedendo clamare & in audientia loqui, 1243. c. Auctoritatem habet capituli generalis extra illud, 1640. b. & poſt diſſolutionem ejuſdem capituli auctoritate omnimodâ fungitur, 1616. c. Ipſius eſt confirmare omnes abbatum electiones in ducatibus Normanniæ, Britanniæ & Pictaviæ aliiſque locis vicinis tempore ſchiſmatis, 1537. b. Facere tranſlationes abbatum, *cap. gen. ord. Ciſtercienſis anni* 1477. *ſtat.* 4. Abbates extra capituli tempus congregare, 1307. e. Viſitat abbatias de Savigneio, Mortui-maris, de Fulcardi monte, &c. 1640. a. Domos alterius ordinis ſub cura ſua ſuſcipit, 1318. d. Ipſi committitur reformatio monialium ordinis 1458. e. Monachos ab eo deſtinatos tenentur recipere abbates, 1325. a. Suos ab excommunicatione & irregularitate poteſt abſolvere, 1414. b. Ipſe verò, officiales, & alii ejuſdem loci monachi ab omnibus ſententiis quas incurrere potuerant, abſolvuntur in capitulo generali, 1522. b. Ad ipſum deferendæ vitæ ſanctorum ordinis, 1611. b Licentiam feſtum alicujus ſancti celebrandi petere à capitulo gen. non licet ſine conſenſu ipſius, 1222 d.

Ciſtercii abbas in concilio generali Lugduni magnas facit expenſas pro libertatibus ord. & pro ipſo concilio, 1442. d. In concilio Pariſienſi cum multis abbatibus ordinis & magiſtris deputatur ad concilium Piſanum, 1549. e. 1552 c. Ipſi committitur convocatio abbatum deputatorum ad concilium Baſileenſe & procuratoris generalis ordinatio in eodem concilio & Rom. curia, 1582. e. Invitatur ab ordine ut in Italiam pergat *cap. gen. ord. Ciſt. an* 1489. *ſtat.* 2. Cum quatuor primis abbatibus ad Rom. curiam deputatur pro negotiis ord. 1437. d. 1491. d. Ipſi committitur ut ſcribat papæ de privilegiis ord. & profeſſionibus abbatum, 1303. a. Contra abuſum commendatum ad ſummum pontificem deputatur *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1473 Ad archiepiſcopum Rhemenſem & comitiſſam Flandrenſem deputatur contra Nicolai de Rumilleio violentias, 1275. a Ipſi committuntur certæ cauſæ & negotia monaſteriorum Angliæ, 1565. a & Quinciacenſis monaſterii, 1270 c.

Ciſtercienſi abbati domnus papa abbatiam largitur, 1343 d. Ab eo petenda licentia mittendi ad curiam domini papæ, 1270. d. Ipſi quoties judicaverit expedire monachos vel abbates ad curiam Romanam nuncios mittere poteſt, 1407. a. Caſtigantur nonnulli Clarevallenſes qui multis eum dicteriis affecerant, 1336. d.

Ciſtercienſi abbati & quatuor primis retractatio definitionum committitur, 1315. c. 1318. c 1321. c. Ordinandum quæ ſint in hoſpitalitate vitanda, 1280. d.

Ciſtercii abbas detentus in carcere imperatoris, preces pro eo in ordine Ciſtercienſi, 1376. a. 1379. a. Et ſubventio, 1276. a.

Ciſtercienſis abbatis controverſia cum Clarevallenſi mediante epiſcopo Portuenſi pacificatur, 1336. b. Ipſe controverſiam inter Prulliacenſem & Savigniacenſem abbatem ſopit, 1316. e.

Abbatis Ciſtercii ſigillo ſolo utitur cap. gen. 1420. c. Ejus ſigillo definitiones capituli generalis ſigillantur, 1520. b. In ejus obitu ſolemnes fiunt exequiæ per totum ordinem & preces pro futuri electione, 1543. a. 1548. c. Pro quatuor primis in ſua generatione, 1548. c.

Ciſtercii primi abbatis S. Roberti tranſlatio, 1396. b.

Ciſtercii abbates Arnaldus, 1314. b. 1351. a. 1406. d. Galtherus, 1379. a. Guillelmus, 1385. c. Jacobus, 1522. b. Petrus Attrebatenſis poſtea epiſcopus, 1261. b. Stephanus, 1463. d. Willelmo abbati Ciſtercii licentia conceditur uniendi duas vel plures abbatias monialium in unam & eas transferendi, 1371. a.

Ciſtercienſis ordo non aliter nominandus, 1289. e. Cujus patrona Virgo Maria, 1644. d. Ad quam in anguſtiis confugit, 1638. b. Ipſius nutrix paupertas, 1301. e. Ab uniformitate morum & ceremoniarum ſumpſit initium & profecit, 1613. e. In profeſſionibus Ciſtercienſium debet fieri mentio Ciſtercienſis ordinis, 1492. a.

Ciſtercienſes ſemel ſaltem in anno abbatibus tenentur ſuam revelare conſcientiam 1503. c. Non poſſunt confiteri, niſi monachis ordinis & approbatis, 1503. b. Die qua celebraverint vel communionem receperint nulla eis poteſt imponi pœna corporalis, 1527. c. Ordinandi ab epiſcopis non debent examinari, 1610. b. Pro ordinandis abbates pecuniam ne largiantur ibid.

Ciſtercienſibus obſervanda vacantibus monaſteriis, 1516. d. Electiones in ord. Ciſtercienſi, 1598. a V. Electiones.

Ciſtercienſibus omne genus proprietatis interdictum, 1306. a. 1606. e. Eorum ſimplicitas in eccleſiæ pavimento, 1362. d. In picturis, 1312. d. In altaris ornatu, 1257. 1293. a. In ornamentis ſacris, 1305. a. Eis uſus caſularum oloſericarum interdictus, 1255. d. Eis tandem permittitur pannis ſericis & oloſericis altaria ornare, 1406. a. Uſus caſularum oloſericarum unius coloris ſine aurifrigio & quæ datæ fuerint, 1344. d. In altari uti dalmatica & tunica abbate celebrante, 1407. d. vel in ejus abſentia quando tenetur celebrare, 1409. e. In benedictione novitiorum poſſunt abbates cappis uti, 1407. d. Ciſtercienſium ſimplicitas in campanilibus, 1445. b. Pro campanis turres lapideas fieri eis prohibitum, 1247. e. Campanarum quale pondus, 1248. a.

Ciſtercienſibus in clauſtro & aliis officinis picturæ interdictæ, 1301. a. 1379. c. Omnis curioſitas in picturis, ædificiis, veſtibus, 1353. b. In ædificiis conſtruendis, 1371. e. 1372. b.

Ciſtercienſibus modeſtia in veſtibus commendatur, 1431. a. e. 1502. c. 1622. c. 1626. e. 1628. d. 1642. e. & uniformitas, 1581. d. 1582. 1595 c. 1603 a. 1611 a. 1629. c. 1631 c. Ciſtercienſium in Alemannia difformitas in habitu arguitur, 1625. b. Abbatibus & monachis in Aragonia uti albis ſcapularibus interdicitur, 1605. d.

Ciſtercienſibus veſtes diſtribuantur pro neceſſitate, 1606. d. Pro his pecunia concedi non poteſt, 1643 a His uſus pannorum tinctorum interdictus, 1253. c. Pellium, 1422. e. Almutiarum & pelliciarum, 1430. e. Biretorum præterquam prælatis & doctoribus, 591. b. In veſtibus exceſſus & diſſolutio, 1577 d. e. 1580. a. e. 1585. b. c. 1586. a. 1590. e. Capucia duplicata portare, 1591. b. Camiſias lineas, 1617. e. 1626. e. 1644. c. His giberiæ interdictæ, 1621. d. Chirotecæ, 1 11. d. Balneorum uſus 1298. c. Niſi ſemel in menſe, 1594. c. 1600. a. Uſus vaſorum aureorum vel argenteorum ut cochlearium, &c. 1430 a. 1484. e. Etiam abbatibus & abbatiſſis, 1294. b. Niſi pro hoſpitibus, 1430 a.

Ciſtercienſium coronæ, 1617. d. Raſuræ, 1270. a. Earum per annum numerus augetur, 1407. d. 1410. e. De quindena in quindenam fiant, 1488. a.

Ciſtercienſibus injungitur ubique fuerint divinum officium perſolvere, 1376. e. Quo tempore matutinales horas cantarent., 1578. d. e. Libros cantus in toto ordine corrigunt, 1586. c. d. Ciſtercii priori librorum officii divini ſive ordinariorum reformatio committitur, 1607. e.

Ciſtercienſium varii ritus in divinis officiis, 1599. a. In feſtis ſolemnibus, 1600. e. In die commemorationis defunctorum, 1633. d. In miſſa, 1532. c. His multitudo cereorum in celebratione interdicta, 1433. d. Exceptis miniſtris altaris aufertur communio calicis, 1418. d.

Communio ſub utraque ſpecie quandiu fuit in uſu apud Ciſtercienſes 1586. e. In communi confeſſione additionem faciunt, 1256. c. Eorum ritus in regum & prælatorum ſuſceptione, 1374. e. In receptione epiſcoporum, 1387. b. In publicis gratiarum actionibus, 1315. e. In vigiliis ſanctorum, 265. e.

Ciſtercienſium definitionum retractatio, 1315. c. Correctio, 1313. d. 1511. a. Nova compilatio, 1359. d. 1361. b. 1406. c.

Ciſtercienſi ord. abbatiæ multæ proponuntur conſtruendæ 1337. a. e. 1338. a. b. Obſervanda in novis [illegible] rationibus, 1427. c. [illegible] ad abbatiam novam, [illegible] batiis ordinis decem [illegible], tiarum tranſmutatio, 13[illegible]

Ciſtercienſibus obſervanda [illegible] perſionibus, 14[illegible]. e. 14[illegible] ſub pœna carceris inter[illegible] ad ſeculares clericos transfer[illegible], [illegible] V. Monaſteria.

Ciſtercienſibus obſervanda circa [illegible] quibuſdam domibus licitas, 1254. a.

Ciſtercienſibus aſſociantur abbatia S. [illegible] Anglia & ordo Cluniacenſis, 1470. [illegible] nonici S. Victoris Pariſienſis, 1311. c. [illegible] mus Vallis-caulium, 1313. d. Fr. [illegible], 1428. d. Sed nulli interveniente precio [illegible] dinis conſortium permittunt, 1310. e. Inter eos & Præmonſtrat. querela, 1305. d. Injuriis affecti à fratribus Minoribus, 1447. e. Ab omnibus ordinis domibus Minor uſque ad ſatisfactionem arcentur. 1448. a. In gratiam redeunt extra Hiſpaniam, 1452. a.

Ciſtercienſes nullam religionem per ſubjectionem ſibi aſſociant, 1244. d. Nullum de ordine Carthuſienſium debent recipere, 1285. c. 1308. a. Non mendicantes ſine diſpenſatione ſummi pontificis, 1517. a. Non fratres Prædicatores, 1425. e. 1430. c. 1750. e. 1785. c. 1790 a. Non Minores, 1425. e. 1430. c. Non monachos nigros, 281. a. Ad quos etiam tranſire ipſis eſt prohibitum, 1602. e. Immò nec ad alias religiones, 1540. a. 1587. e. 1588. a. 1604. e. 1605. a. Alioquin habeantur pro fugitivis, 1336. a.

Ciſtercienſes non debent ad inſtantiam ſuam ad aliam domum emitti, 1338. e.

Ciſtercienſes monachos & converſos ad cohabitandum nonnullis concedunt epiſcopis, 1365. d. Quod ſine licentia capituli generales non fiebat, 1356. a. 1454. a.

Ciſtercienſium oblati & donati, 1617. e. Familiares non recipiebant, 1488. a. Famulos ſeculares in coquina & in infirmitorio, 1273. d. Ejectos non recipiunt ſine litteris commendatitiis, 1415. e. Eis interdicitur Saracenas emere in concubinas ſervis ſuis Saracenis aſſignandas, 1386. d.

Ciſtercienſium in monaſteriis ſtudia inſtituuntur, 1583. a. Non tamen juris canonici, 1546. e. Eis libros habere non licet quos non permiſerint abbates & examinaverint, 1643. b. Nec Rithmos facere, 1293. a. Ad ſtudia non ſunt mittendi, niſi ad ſtudia ab ordine inſtituta, 1490. a. Ad magiſterium promoti, adepto gradu ad propria tenentur monaſteria reverti, 1645. a.

Ciſtercienſes in epiſcopos electi non conſentiant ſine licentia abbatis proprii & Ciſtercienſis, 1281. a. 1322. d. Nec electionem ſuam cum lite proſequantur, 1258. e. 1352. b. e.

Ciſtercienſes monachi capellani honoris domini papæ, 1628. a. Parochiales regere non debent eccleſias, 1358. e. 1552. b. 1594. a. Nec ſuſcipere parvulos in baptiſmo, 1624. b. Nec prædicationis officium exercere, 1270. d. 1311. e. Nec confeſſiones audire, 1300. e. Nec reliquias per mundum deferre, 1286. b. 1614. b. Nec collectas ſeu quæſtas facere, 1300. d. 1338. e. Nec oſtiatim & per eccleſias mendicare, 1305. c. Nec ſacerdotes ſeculares in ſuis eccleſiis admittere, ut primam miſſam celebrent, 1306. b.

A Ciſtercienſium oratoriis mulieres arcentur, 1269. b. e. Niſi in exequiis & aliis officiis divinis *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1484. *ſtat.* 4. V. Mulier & Monaſterium.

Ciſtercienſes tenentur ad ſilentium in menſa ſecularium, 1411. c. Eorum leges de Pitanciis, 1250. d. Numerus ferculorum ex conſtitutione papæ, 1432. d. Vinum non miniſtrabant in conventu, niſi adaquatum, 1280. a. A ſagimine abſtinebant, 1252. b. De abſtinentia à carnibus varia eorum ſtatuta, 1302. e. 1306. d. 1400. d. 1487. b. 1505. a. 1518. b. 1523. e. 1525. c. 1571. d. e. 1572. d. 1573. e. 1580. a. 1588. a. 1589. e. 1590. a. 1599. c. 1601. e. 1612. e. Eorum in jejuniis uniformitas commendatur, 1612. c. Tempore meſſium & vindemiarum à jejunio feriæ VI. diſpenſantur, 1583. e. Anglorum religio in obſervatione jejunii

feriæ vi. & vigil. apoſtolorum, 1625. d.
Ciſtercienſes in infirmitorio horas B. Mariæ dicunt, 1279. b. Infirmis ſemel tantum in die carnes miniſtrant, 1506. d. Apud eos carnes comedere in quadrageſima nondum perceptis eccleſiaſticis ſacramentis abominabile, 1456. b. Carnes in infirmitorio externis etiam epiſcopis non poterant dare, 1469. e. Sed nec archiepiſcopos & abbates in infirmitorio monachorum recipere, 1302. c. d.
Ciſtercienſes in via vinum non potent, 1306. a. Jejunium ſervent, 1305. e. Cum deficiunt ſtramina jacere ſuper culcitras poſſunt, 1259. a. His uſus lecticarum geſtatoriarum & curruum interdictus, 1482. d. Palefridorum pretii xx. librarum, 1353. b. Equitare ſine cuculla non debent, 1481. e. 1490. Nec ſine comite monacho vel converſo, 1290. a. Nec cum alio in eodem lecto jacere, 1418. d. Nec ludere aleis, 1613. d. Nec talis, 1487. d. Nec ſpata aut baliſta, *cap. gen. ord Ciſt. an.* 1460. *ſtat.* 1.
Ciſtercienſis ordinis privilegia abbates ſub pœna depoſitionis tenentur habere deſcripta, 1609. a. Varia eis conceſſa privilegia, 1214. c. 1253. c. 1502. b. 1609. c. Multa exigunt epiſcopi juribus ordinis contraria, 1351. d. 1418. Abbatum conventus pro eorum defenſione, ibid. In ſingulis provinciis inſtituti procuratores, 1615. c. 1614. e. Impoſitiones factæ, 1540. e. 1541. a. 1549. c. 1556. b. 1563. e. 1618. b.
Ciſtercienſium procuratores in Romana curia, 1501. e. Poſſunt incarcerare abbates ibi reſidentes qui eis non ſe repræſentaverint, 1602. c. Sine licentia abbatis Ciſtercii & proprii abbatis ad curiam domini papæ mittere prohibitum, 1270. d.
Ciſtercienſibus vetitum ſecularium implorare auxilium contra ordinis privilegia, 1555. b. Privilegia obtinentes contra ordinis inſtituta perpetuo carceri mancipantur, 1406. b. c. d. Abbatibus in Anglia imponitur pœnitentia ob ſervatum interdictum, 1306. c.
A Ciſtercienſibus decima & centeſima exiguntur, 1423. b. 1424. e. Pro ſummo pontifice impoſita, 1516. b. Regibus Francorum & Siciliæ reddenda pro defenſione Romanæ eccleſiæ, 1428. e. 1429. c.
Ciſtercienſis ordo in magnis obligatus debitis, 1346. e. 1501. e. 1510. e. Ex nimietate debitorum quorumdam monaſteriorum excidium imminet, 1262. b. Impoſitiones pro eorum ſubventione, 1366. e. 1408. b. 1550. a. 1552. e. 1609. b. Ab ædificiis conſtruendis abſtinent in monaſteriis debitis obligatis, 1371. c.
Ciſtercienſis Burſarii munus, 1539. a. b. c. Officialium exceſſus, 1606. b. 1611. d.
Ciſtercienſibus permittitur acquirere, 1461. a. Obſervanda in acquiſitionibus, 1371 c. 1372 a. 1390 a. 1453. c. His res ſuas venales ultra mare convehere non licet, 1249. e. Nec molendinos habere, 1251. c. Nec carrucam in villis, 1278. e. Nec novas facere acquiſitiones 1272. d. 1317. b. De nimia cupiditate notantur, 1272. d.
Ciſtercienſibus obſervanda in rerum ſuarum venditione, 1240. c. d. 1245. e. 1249. e. d. 1253. c. 1279. b. d. 1282. e. 1433. a. e. 1459. 1461. b. 1465. a. 1470. c. His vendere non licebat lanas quas emerant, 1247. e. Sed nec emere ut carius venderent, 1313. e. Neque extra terminos abbatiarum aut grangiarum vendebant pullos equorum, 1245. e.
Ciſtercienſibus obſervanda in depoſitis recipiendis, 1255. e. 1306. e. 1415. c. In mutuis contrahendis, 1468. c. 1606. e. 1613. a. His ſub pœna carceris interdictum ſe fidejuſſores conſtituere ſine, &c. 1459. a.
Ciſtercienſis ordinis ſigillum, 1294. c.
Ciſtercienſibus in cauſis ſuis obſervanda, 1340. b. In cauſis & correctionibus ordinis nullum admittunt ſecularem, 1517. b. Sed neque litteras ſecularium, 1457. b. His interdictum aliquem è ſuis in judicium trahere coram ſecularibus, 1443. d. 1444. c. 1484. d. Neque ad alia judicia quam ordinis, 1581. d. A quibus interdictæ appellationes, 1334. 1592. b.
Ciſtercienſes ordinis ſecreta revelantes conſpiratorum ſententiæ ſubjacent, 1305. e. Excommunicantur, & ab omnibus deponuntur officiis, atque incarcerantur, 1492. d. e.
Ciſtercienſis ordo in Hiſpania à ſua obſervantia multum declinat, 1547. c. De ipſo reformando monet Benedict. papa XII. ibid. De ordinis reformatione varia ſtatuta, 1529. c. 1538. a. 1539. a. 1543. d. 1551. a. 1554. b. 1559. d. 1564. e. 1567. b. & ſeq. 1575. b. e. 1615. d. *cap. gen. ord Ciſt. an.* 1489. 1618. e. 1625. e. 1637. e. 1638. a. b. Ordinis Ciſtercienſis reformatio in provincia Gneſnenſi, 1468. d.
Ciſtercienſium obſequia pro defunctis, 1302. d. 1304. e. 1392. e. Prohibentur ſepulturas concedere in domibus quas habent in civitatibus, 1270. e.
Citationes ad epiſcopum & officialem clericis omnibus permiſſæ fieri, 1163. a. Eas fieri impedientes excommunicantur, 1162. b. Ne fiant ad locum minus illuſtrem ubi copia non ſit juriſperitorum, 1104. e. Gratis ſunt faciendæ, 785 d. Sub qua forma, 877. & tempore, 878. c. Varia de citationibus ſtatuta 151. d. e. 152. b. 555. e. 987. b. 1095. b. 1108. a. b. 1119. a. 1125. e. 1174. d.
Clamationes in capitulo ut faciendæ, 1218. d. 1216. e.
Clamor iracundiâ commotus ſilentio & jejunio ſanatur, 27. e.
Charitas-Dei abbatia, 1369. c.
Clarius monachus S. Petri Senonenſis, 101. 102.
Clarienſis epiſcopus, 1174. b.
Claricampi in Friſia abbas, 1318. c. 1388. e. 1404. a. Ei imponitur pœnitentia, 1542. d.
Claræ-cumbæ abbati committitur convocatio abbatum Poloniæ, Sileſiæ, &c. pro deputandis ad concil. Papienſe, 1367 a.
Clari-fontis monaſterium ad intolerabilem paupertatem devenit, 1460 c.
Clari-fontis abbati imponitur pœnitentia eo quod ſepulturam fundatori in capitulo conceſſerit, 1290. a. Quia non miſerat ad aliquod ord. ſtudium unum ſcholarem denuntiatur excom. 1524. e.
Clari-loci abbati ordinis Ciſtercienſis injungitur ut reſtituat corpus ducis Lotharingiæ, 1315. d.
Clari-loci ordinis Vallis caulium prior, 1668. a.
Clarimariſci monaſterium, 1314. b.
Clarimariſci abbas deputatur ad concil. Baſilienſe, 1579. c.
Clarimariſci monaſterii monialium propè Rhemos incorporatio monaſterio Igniaci, 1558. e.
Apud Claram-vallam S. Malachiæ corpus quieſcit, 1513. c.
Claræ-valli unitur Parthenon de Benedicta valle Lingon. diœceſis, 1536. & Parthenon. Vallis-vinearum, ibid.
Abbati Claræ-vallis conceditur facultas introducendi mulieres in ſuum monaſterium, 1645. d.
Claræ-vallis abbas pater Savignei, 1640. a. Contendit cum abbate de Alna ſuper filiatione monialium de Anguerres, 1362. d. Studium S. Bernardi Pariſ. acquirit, 1508. e. Ejus juriſdictio in illud collegium, 1389. d. Ipſe committitur reformatio ſtudii illius, 1566. e. Monialium ordinis, 1458. e. Monaſteriorum ultra montes, 1559. d. Monaſteriorum in Anglia & in Wallia, 1575. b. Quædam alia negotia ordinis in Anglia committuntur, 1565. a. Deputatur ad abbatias Hungariæ quæ à diſciplinæ obſervantia deflectebant, 1449. a. Ad ſummum pontificem contra abuſum commendarum *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1473. Ad Remenſem archiepiſcopum & comitiſſam Flandr. contra Nicolai de Rumilleio violentias, 1275 a.
Claræ-vallis abbas detentus in carcere imperatoris, preces pro eo in ordine Ciſtercienſi, 1375. a. 1379. a. Subventio pro eo in ord. 1376. a.
Clarevallenſis abbatis electio ſcandaloſa, 1340. c.
Claræ-vallis abbati imponitur pœnitentia ob indebite ſuſceptam ſeſſionem abbatis de S. Petro Aquilarum, 1302. e. Ob depoſitionem injuſtam abbatis Fonmorinenſis, 1343. a. Quod viſitans Valcellenſes eos de eccleſia nimis ſumptuoſè conſtructa non correxit, 1274. e. Propter quoſdam alios exceſſus, 1281. d. 1311. d. De quibus fit inquiſitio, 1414. c. Libelus ejus in Ciſtercienſem abbatem compoſitus comburitur *cap. gen. ord. Ciſt. anni* 1481. *n.* 1.
Claræ-vallis abbates, C. 1314. d. Guillelmus, 1371. a. 1379. b. Mattheus, 1558. b. Petrus infenſus abbati Ciſterci *cap. gen. ord. Ciſt. anni* 1483. Qui eum ad laïcalem tribunal citavit, *ibid.*
Claræ-vallenſibus domus Divione conſtruendæ ſumptus, 1286. b.
Claræ-vallis Mediolanenſis monaſt. 1444. a. 1455 c.
Claræ-vallis Mediolanenſis abbas pater monaſterii de Cornu, 1455. c. Deputatur ad concilium Conſtantienſe, 1561. a. Ipſi falſo imponitur confeſſionis revelatio, 1463. e.
Claromontenſis epiſcopus, 111. a. 115. b. 117. b. G. 202. e.
Claromontis abbas, 1381. b.
Claravirus curiæ epiſcopalis, 387. e. 576. b. 577. b. 580. a. 581. b.
S. Claudii abbatia in Hiſpania incorporanda proponitur ordini Ciſtercienſi, 1341. e.
Claudius de Longo-vico epiſcopus Matiſconenſis, 397. d. 400. b. 413. e. A rege deſtinatur ad concilium Lugdun. 438. e. Ab Archiepiſcopo Lugdunenſi fit vicarius generalis ut in ſua præſideat abſentia, ibid. Orationem habet in concilio, 416. e.
Claudius epiſcopus Noviomenſis, 1206. b.
Claudius de Magdalena prior Cari-loci, 415. d. Marcigniaci & S. Viventii, 407. b.
Clauſtri ſilentium, 1233. d.
Clauſtri abbas pater monaſterii de Eſtrebach, 1481. a.
S. Clementis eleemoſynaria propè Nannetas, 1021. b.
Clemens epiſcopus ordinis *Prædicatorum* ſocius, 1697. d.
Clemens Cornyot *prior prioratus* Vallis-ſcholarium, 419 c.
Clementia comitiſſa uxor Roberti comitis, 113. b.
Clerici quales ordinandi, 313. a. Inter tentationes incumbentes officio gradibus ſublimandi, 2. c. Ab alio epiſcopo non ordinentur ſine litteris ſui epiſcopi, 177. c. 1067. e. Qui prius eos examinet, 377. b. Ad minores ordines promovendi ſciant legere, 377. a.
Clericorum variæ obligationes, 267. e. 268. e. Mores, 725. c. e. Continenter & caſtè vivant, 725. c. 937. c. 949. 1044. a. Sint hoſpitales, 726. e. & honeſti, 850. d.
Clerici in ſacris ordinibus horas canonicas recitent, 1092. a. & Beatæ Mariæ, 850. d. Etiam in minoribus conſtituti, 191. a. Saltem officium Beatæ Mariæ recitent, Quia ſuſtentantur ſtipendiis eccleſiæ, 725. c.
Clerici in theologia ſtudeant, 179. d. victum & veſtitum ſibi artificio & agricultura præparent, 2 c. d. Propriam eccleſiam non relinquant, 3 b. Curam habentes animarum ad ſynodos venire tenentur, 188. a.
Clerici ab epiſcopo abſolvendi, 817. e. Non ſacerdotes ter in anno communicent, 306. a.
Clericorum tonſura, 1044. c. 1089. e. 1091. e. Coronam rotundam competentem habeant, 849. e. 850. a. Quam non abſcondant aut minuant, 1188. e. Barbam vel comam non nutriant, 538. e. 628. a. 1188. e. 1190. e. Septies ad minus in anno radant coronam, 849. e. 850. a. Si non more Romano tonſi fuerint, ab eccleſia ſeparentur, 5. e.
Clericorum habitus, 508. a. 582. a. 618. b. 664. b. 725. e. 726. a. 727. d. 794. e. 849. e. 850. b. 903. e. 935. e. 984. a. 1044. c. 1089. e. 1191. a. 1192. a. A laïcorum habitu ſit diverſus, 448. c 984. b. 1150. b. 1177. a. 1189. a. & ſuo ordini competens, 150. b. Modeſtus, 538. a. 539. b. Ut profeſſionem ſuam habitu & acceſſu probent, 2. b.
Clericorum habitus in choro, 1073. d. 1191. a. Eccleſiam ſine ſuperpellicio non ingrediantur, 534. c. Sine quo altari non ſerviant, aut ſine cappa clauſa, 471. b.
Clericorum habitus in choro, eccleſia, capitulo, proceſſionibus, 1075. d. In ſcholis, 464. c. e. Veſtes monachales non deferant 541. d. Non lugubres per mortem alicujus,

Digitized by Google

niſi fuerit pater vel mater, frater aut dominus, 524. a. In eorum habitu exceſſus reprehenditur, 527. d. Cappas manicatas non portent, 850. b. Nec veſtes virgatas, 192. a. Non rigatas, mitras, cucufas, 140. e. Non hiſtrionicas veſtes, 541. a. Qui portant veſtes virides, rubeas, virgatas non gaudent privilegio clericali, 1068. e. Clericus ſine tunica femorali ab eccleſia ſeparetur, 5. e. Birros quadratos, non pileos portent etiam peregrè proficiſcentes, 447. c. Non anulos in digitis, 984. b. 1090. a. Non ſellas habeant deauratas, 1192. b. Clerici improbi corrigendi, 1068. b.

Clericis inhoneſta vitanda, 935. d. Non ſint advocati pro pretio, 178. b. 936. b. 984. c. Sed gratis, pro pauperibus & amicis, pro eccleſia propria, 1091. b. Nuſquam contra eccleſiam, 1091. b. Aut contra epiſcopum, 286. c. Tabellionatus officium non exerceant, 310. d. 322. a. 482. c. 517. a. 543. b. 726. d. 1044. e. 1045. a. Sanguinis vitent effuſionem, nec litteras dictent ſanguinis, 628. e. 726. d. 936. a. 950. d. 986. a. 1044. d. Neque foro eccleſiaſtico abutantur, 1067. b. Laïcorum non fiant miniſtri, 517. a. Alioquin deponantur, 1186. b Artem chirurgicam ne exerceant, 726. d. 936. b. 1044. e. Per plateas ſine neceſſitate non ambulen, 2. b. Ludi ipſis prohibiti, 583. d. 725. e. Non ludant publicè taxillis, 252. aut aleis, 389 b. 850. c 935 d. 992. b. 1089. e. 1186. c Nec his ludis interſint, 1044. b. Ad luctas laïcorum non accedant, 725. e. 1044. b. Scurriles degradentur, 2. c. Minis aut jaculatoribus non intendant, 629. c. 1044. b. 1089. d. Artem goliardicam ſive buſonum non exerceant, 727. d. 729. e. Nec ſaltationibus interſint, 447. b. Nec torneamentis, 540. a.

Clericorum prandia quot ferculis conſtent, 309. e. Tribus diebus jejunii, ib. Inter epulas cantans excommunis ſit, 2. c. A crapula & ebrietate abſtineant, 815. e. 943. e. 949. c. 1044. b. Ad tabernas non accedant, 389. d. 539. e. 629. c 806. d. 935. d. 1015. c. 1044. b. 1089. d. 1104. c. De clericis bibentibus intinctum, 22. b. Conſtitutiones contra crapulam clericorum, 174. b.

Clericis venatio interdicitur, 76. a. 1186. c. Arma ne deferant, 178. c. 186. c. 447. d. 493. d. 534. b. 540. d. 582. b. 628. c. 786. e. 984. b. 1044. c. 1090. a. 1185. e. Arma deferentes excommunicantur, 496. a. 1185. e. 1188. e.

Clerici perjuri carpuntur, 295. d. 1064. a. Juramentum ne prebeant ad inſtantiam judicis ſine licentia epiſcopi, 1091. c. Nec niſi in certis caſibus, 1063. c. Non faciant juſjurandum patronis antequam fuerint præſentati epiſcopo, 473. a. Jurantes excommunicentur, 3. b.

Clerici ribaudi, 177. a.

Clerici fures, 986. a. Uſuram non exerceant, 3. b. 629. a. Alioquin deponantur, 1186. b. Nec mercaturam ſeu negociationes exerceant, 143. e. 174. e. 181. b 432. d. 492. e. 729. c. 804. c. 810. a. 904. a. 1044. b. 1045. a. 1089. d. 1093. d. 1107. a. Nec vilia opera, 191. a 225. c. Qualia carnificum & macellariorum, 727. e. Invidens fratrum profectibus degradetur, 2. e.

Clericorum conſpirationes & colligationes damnantur, 288. c. 1091. d.

Clericorum peccata, 1030. b.

Clerici graviter delinquentes, 728. e.

Clerici laïcum ferientes ut puniendi, 18. b. 1066. e. 19. e.

Cleri irregulares, 950. c. In ſuſpenſione promoti, 950. d. Qui excommunicati ordinantur, 986. b. Excommunicati aut interdicti celebrantes, 1035. e.

De clerico malefico, 20. b. Sortilego, 584. c. Divinatore, 584. c. Abutente eccleſiaſtica juriſdictione, 1104. e.

Clerici ad nuptias ne convolent, 1191. b. Cum extraneis mulieribus non habitent, 2. b. Seu mulieres ſuſpectas non habeant, 507. e. 528. a. 628. d. 726. b. 796. d. 937. c. 949. d. 1044. e. 1091. e. 1191. b. Alioquin excommunicentur, 484. d. 491. b. 726. b. 824. b. 1044. d.

Clerici cadentes in fornicatione, 23. a Clerici incontinentes puniantur, 173. e. Clerici concubinarii, 308. c. 584. b. d.

Clerici uxorati, 390. a. 492. c. 584. b. 585. b. 727. a. Volentes privilegiis clericorum gaudere tonſuram portent, 1068. c. Et habitum convenientem, 1184. e. In lectoratu qui uxores duxerint, in eo ordine maneant in choro, ſed non ſint in congregatione canonica, 1186. a. In ſacris qui uxorem duxerint, privantur beneficio & de choro expelluntur, 1186. a. Excommunicati denuntientur, 966. a. Bigami tonſuram & habitum clericales ne deferant, 853. b. Non gaudeant privilegio clericali, 1068. c. Eorum filii ad altiores gradus non promoveantur, 1188. c. Filios ſuos illegitimos in propriis domibus ne nutriant, 726. c. 728. a. Eis nihil poſſunt legare, 1102. b.

Clerici ne fide jubeant, 252. c. Præſertim Judæis nec feneratoribus, 898. d. Furtivè obligantes eccleſiæ ſuppellectilem ſunt corporaliter puniendi, 1104 a.

Clericorum multitudo vitanda, 376. e.

Clerici alterius epiſcopatus ſine litteris epiſcopi ſui non debent recipi, 120. d. 518. a. 854. b. 1186. b. 1190. a. Per religioſos officia ſua ne expleant, 541. e. Obedientiam tenentur præſtare epiſcopo cum juramento, 1090. e. Et ab eo curam animarum petere, ibid. Servent præconiſationes & indicationes regis & principum, 631. d. Et aliorum dominorum, ibid. Ne reſpondeant coram judice ſeculari, 499. d. 500. e. Per urbem non diſcurrant poſt pulſationem ignitegii, 992. b. Pravorum conſortium vitent, 448. a. Non adeant monaſteria monialium, 448. a. Interdicto aquæ & ignis aliiſque malis voluntati laïcorum obſequi non compellantur, 1094. b. Super juribus ſpiritualibus in laïcos non compromittant, 739. b. Poſſeſſiones in pignus non recipiant, 1044. b.

Clerici ſeculares, 588. b.

Clericorum contractus, 540. e.

Clerici non poſſunt capi & incarcerari, niſi ad præſens forefactum inveniatur, 164. e. Et tunc debent reddi eccleſiaſtico judicio, 165. a. 170. c. 510. e. 593. a. Alioquin clericorum detentores excommunicantur, 184. e. 185. b. 186. a 187. a. 322 c. 786. d. 863 c. 914 e. Et ceſſatur à divinis ubi detinentur, 345. e. 511. a. 562. a. 863. b. 887. a. 1112. c. Curati non ceſſantes à divinis ſuſpenduntur & excommunicantur, 1114 a. Pro redemtione clericorum nihil eſt percipiendum, 141. b.

Clericorum perturbatores excommunicantur, 190. d. Clerico non debet auferri locus, quem anni circulo inhabitaverit, ſuper quem domum ædificaverat, 4 d. Turbantes clericos in uſu redituum eccleſ. excommunicantur, 316. e.

Clericorum violenti percuſſores excommunicati & ad epiſcopum remittendi, 139. d. 188. e. 292. e. 293. 313. d. 345. e. 474. b. 853. d 938. d. 950. b 985. e. 1094. 1120 Immò ad papam, 159. c. 748. c. 1084. d. Quibus caſibus clericorum percuſſores non excommunicantur, 747. d. 1084. d.

Clericorum immunitates, 727. b. 1093. c. Coram judice ſæculari non citentur, 187. a. 297. d. 552. a. In judicio pulſati eorum juramento credatur & cauſa finiatur, 17. b.

Clerici quidquid habent pauperum eſt, 254. a. 280. c. Inteſtatorum bona ad quem pertineant 734. b. Occaſione eccleſiæ acquiſita conſerventur, 1046. d. Eorum poſt mortem ſervitores ſalarium non poſſunt exigere, niſi probent quod fuerit eis promiſſum, 322. c.

Clicati abbati imponitur pœnitentia, 1464. a.

Cluniacenſe monaſterium cum ſuis omnibus locis à tempore conſtructionis propriè eſt ſedis apoſtolicæ, 89. c. Ejus privilegia, 425. b. Juxta Cluniacum fieri caſtrum aut firmitatem prohibetur in concilio Anſano, 75. a. Ei aſſeritur Moïſacenſe monaſterium, 89. c. Illius ſocietas cum Cartuſienſibus, 1242. a. Cum Ciſtercienſibus, 1470. b.

Cluniaci abbates Hugo, 98. a. 125. e. Maiolus, 73. a. Odilo, 73. d. 78. c. Petrus, 136. d. Cluníenſis prior clauſtri Gaufredus, 126. e.

Abbas de Clyent de variis ſuſpectus exceſſibus, 1363. c.

Coadjutores epiſcoporum eligantur in eccleſiis conventualibus & cathedralibus, 147. d.

Coet-Maloeni abbati imponitur pœnitentia, 1308 d.

Cognatio ſpiritualis, 721. a. Impediens matrimonium, 1087. c.

Cognatio legalis, 721. a.

Cognatio carnalis, 720 e.

Colbathi abbas pater monaſteriorum de Valle-virginea & de Vernſten *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1491.

Collatio ante completorium, 1225. e.

Collegiatæ eccleſiæ, 708. e.

Collegium Cluniacenſe, 1620. e.

Collegia ordinis Ciſtercienſis. Colonienſe, illius fundatio, 1619. d. Montis-peſſulani, membrum proprium Vallis-magnæ, 1348. 1467. d. 1477. d. Ipſius privilegia, 1498. Reformatio, 1511. c. Oxonienſe S. Bernardi in Anglia *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1482. Cujus fundator comes Cornubiæ, 1472. c. 1480. a. Ipſius cura abbati de Thama committitur, 1472. c. Qui in eo abbatem inſtituere pote, 1476. e. Pariſienſi ſancti Bernardi collegio omninò conforme, 1480. a. Pariſienſe ſplendor, ſpeculum ordinis Ciſtercienſis, 1543. d. 1546. c. Et exemplar ceterorum ordinis collegiorum, 1629. e. Portio non modica univerſitatis Pariſienſis, 1509. d. Proprium eſt membrum Claræ-vallis, 1383. d. Cujus abbas illud ordini acquiſivit, 1508 e. Atque ideo juridictionem in eo habet, 1389. d. Et illius reformatio ipſi committitur, 1553. e. Uti & abbati Ciſtercii & abbati Cari-loci, 1566. c. Prior huic preſidens per abbatem Claræ-vallis deſignatur. 1389. d. Qui non prior, ſed proviſor appellari debet, 1389. d. Qui proviſor in omnibus abbatiis ordinis poſt abbates ſtat in choro, 1392. b. 1605. c. Qui & quales ad illud mittendi, 1460. c. Ab his eligendi qui abbatem eligunt, 1546. b. Scholares collegii in gradibus conſequendis aliiſque ad ſtudia pertinentibus conformantur Cluniacenſibus, 1610. e. In eodem collegio novitios recipi jubet ſummus pontifex, 1402. c. Inſtituitur feſtum ſancti Johannis Chryſoſtomi, 1394. b. Ad ſummam redactum pauperiem, 1630. a. Ipſi ſubvenit cap gen. ibid. c. Illud reædificat abbas Firmitatis, 1620. d. Reformatur, 1485. a. Pro eo ſtatuta Benedicti, XII. 1542. e. Confirmantur cum aliis in capitulis generalibus editis, 1544. c. & ſeq.

Collegium Stellenſe Ciſtercienſium, 1500. c. Toloſanum ab abbate Grandis-ſylvæ inſtitutum, 1478. b. Cujus reformatio commiſſa abbatibus de Bono-fonte, de Bolbona, de Bona-valle, & Grandis-ſylvæ, 1511. b.

Collegiorum proviſores, 1623 c. Poſſunt ſcholares ad gradus habendos promovere, 1604. c. Ad unum ordinis collegium ſingulis abbatibus unum ſcholarem mittere injungitur ſub pœna excommunicationis, 1542. a. 1544. c. 1545. d.

Collegia ordinis Prædicatorum, V. Studium.

Abbati de Colle-victoriæ imponitur pœnitentia, 1374. d.

Collungiarum abbatia filia Ciſtercii, 1193. e. In ea intruſa abbatiſſa excommunicatur, 1195. e.

Colonienſis archiepiſcopus proponit capitulo Ciſtercienſi moniales ordini incorporandas, 1225. e.

S. Columbæ abbatiſſa & moniales contumaces, 1318. e. 1484. e. Denuntiantur in toto ordine Ciſterc. excommunicatæ, 1388. e. 1391. e. 1485. b.

Columbæ monaſterium, 1456. e. Abbas de Columba, 1305. c. 1326. d. 1163 c. 1412. d. Ad concilium Conſtantienſe deputatus, 1563. a. Ad ſummum pontificem, 1317. e.

Columnæ abbas electus Philippus de Laſa, 1622. e.

Columbanus doctor, 12. a.

Combremaræ abbas, 1298. a. Deponitur, 1479. c.

Commendarum abuſus in ordine Ciſtercienſi introducitur, 1641. c. Contra illum multi ordinis abbates deputantur ad ſummum pontificem *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1473. Va-

Digitized by Google

ria ex eis mala in ord. ibid. Electiones in monaſteriis impedit ordinate fieri, 1641. c.

Ad communionem præparatio, 154. e. Qui in matrimonio ſunt tres noctes abſtineant antequam communicent, 24. e. Pueri ante diſcretionem non admittuntur ad communionem, 842. b. Communio non datur ſecretò impœnitenti, 155. a. Danda eſt publicè inſtanter petenti, ibid. Communionem ſacerdos ei non deneget coram aliquo, quem ſolus ſcit in peccato eſſe mortali, 1037. d. A communione nullus fidelis arcendus, 842. c.

Communio infirmorum, 840. d.

Poſt communionem ab expuendo abſtinendum, 900. e. Communicanti ſtatim vinum porrigendum, 1037. c.

Communio ſub utraque ſpecie in ordine Ciſtercienſi tollitur, 1586. e. Et ſolis altaris miniſtris indulgetur, 1418. d.

Communio ter in anno, 154. e. In Natali, Paſcha, Pentecoſte, 259. e. 647. c.

Communio annua, 647. c. In Paſchate, 259. e. 336. a. 476. a. 842. a. 894. a. 1037. b. Eam qui neglexerit ab eccleſia arcendus & ſepultura eccleſiaſtica privandus, 530. e. 1108. e.

Communio Paſchalis pueris à ſeptennio, 1082. c. Qui communicaverint in cœna utantur cibis quadragеſimalibus donec communicaverint in Paſcha, 1264. a.

Communio conventualis, 1244. b. c. Prima dominica menſis, 1205.

Compaternitas, 954. d.

Compaternitas quatuor perſonas à matrimonio excludit, 1052. e. 1101. a.

Compatres in baptiſmò quot admittendi, 954. d. Eorum nomina ſunt in regiſtro deſcribenda, 994. c.

Completorium in monaſteriis quid præcedat & ſequatur, 1225. e. Antiphona B. Virginis debet terminari, 1109. b. Ad illud in quibuſdam monaſteriis abbas dicebat *Confiteor*, 1215. c. Poſt completorium monachis bibere non licet, 1441. e. Poſt completorium apud Prædicatores ſi quis loquatur debet repetere completorium, 1836. c.

Conciliorum finis multiplex, &c. 366. e. 367. Mala ex eorum neglectu, 353. d. 367. b. Eorum canones obſervandi, 191. d. Idque curet epiſcopus, 355. e.

Concilia provincialia ſingulis annis à metropolitanis habenda, 379. d. Sub quo ritu celebranda, 399. b 400. 449. c. 465. c. Ad ea qui vocandi, 451. b. His debent intereſſe omnes provinciæ epiſcopi, 287. e. Abſentes mittant procuratores ſuos alios à procuratoribus cathedralis, 318. b. Abbates verò religioſos ſui ordinis, 318. c. Ad moderandos mores & corrigendos exceſſus congregantur, 450. c. Appellatio ab eorum decretis ad ſedem apoſtolicam, 466. b.

Concilia varia. Andegavenſe in negotio Berengarii, 99. 100. Anſanum, 73. a. 75. 497. b. Aptenſe, 331. 573. a. Aquenſe, 129. d. Arvernenſe, 121. b. Avenionenſe, 385. c. Aureliaci, 189. b. 214. d. Baſileenſe, delegati ad illud à rege Francorum, 363. c. Indulgentias concedit pro reductione Græcorum, 375. b. Biterrenſe, 327. b. Bituricenſe, 191. a. 199 a. 203. 368. e. 424. e. 671. Apud Bonoilum villam, 59. Brionenſe, 99. Burdegalenſe in negotio Berengarii, 99. 100. Cabilonenſe, 67. a. 71. 97. a. Caſtri Radulfi, 134. c. 135. b Conſtantienſe, 349. a. Ad illud deputati abbates ex ordine Ciſtercienſi, 1563. c.

Concilium provinciale Claromontenſe convocatur, 217. d. Divionenſe, 147. b. Ebredunenſe, 209. a. Florentiæ, 99. 100. Guaſtallenſe in Longobardia, 127. a. Hippone-regii de pœnitentibus, 32. a. Herbipolenſe, 535. d. 539. e. 551. b. In Italia celebratum, 65. a. Lateranenſe, 173. c. Laudunenſe, 181. d. Lugdunenſe, 375. e. 397. c. 1442. d. In quo conqueſti ſunt clerici de fratribus Prædicatoribus, 1777. b. Maſſilienſe, 125. b. Matiſconenſe, 203. d. 497. b. Mechlinienſe, 447. c. 450. c. Moguntinum, 551. d. Narbonenſe in villa Attiliano, 69. b. 351. a. Nicæni primi canon. 12. 33. a. Apud Nobiliacum, 211. a. Noviomenſe, 181. d. Pariſienſe, 99. b. 220. e. 224. c. 347. d. 914. d. Papienſe, 1566. d. 1567. a. Pictavienſe ſub Roberto rege, 80. b. Piſanum, 1552. c. Piſtenſe, 63. e. Apud S. Quintinum, 182. e. 184. a. Regienſe, 191. a. Remenſe, 77. d. 134. b. 139. a. 140. c. 141. a. 207 d. 418 c. Romanum in negotio Berengarii, 99. 100. Rothomagenſe in negotio Berengarii, 99 100. Aliud Rothomag. 175. c. S. Rufi, 332. a. 337. a. 337. c. 338. a 339. c. 380. d. Sanctonenſe, 115. c. 123. e. Sedenenſe, 185. c. Silvanectenſe, 182. d. Sueſſionenſe, 99. a. 101. 102. Terraconenſe, 283. d. Apud Theodonis-villam, 135. e. 137. d. S. Tiberii, 341. c. Concilium Trevirenſe, 183. c. 235. Turonenſe, 71. b. 72. a. 99. 106. 143. c. 145. c. 961. b. 962. e. 967. c. Valentinum, 181. e. 191. Vercellenſe, 99. b. 135. c. 445. d. 770. a.

Concionatori quæ ſunt vitanda in ordine Prædicatorum, 1719. a. Non prædicent ſine licentia, 854. a.

Concubinæ manifeſtæ, 659. d. Ad purgationem poſt partum ut admittendæ, 963. b. Eas ne detineant clerici aut laïci, 307. d. 390. a. 432. d. 507. e. 509. e. 628. e. 651. d. 659. 660. c. 1143. d. Tenentes eccleſiaſtico interdicto ſupponuntur, 484. d. 491. b. Excommunicantur, 796. e. 800. b. 801. c. 911. c. 1174 a. 1176. a. 1189. a. Eis denegatur eccleſiaſtica ſepultura, 736. d. Contra concubinarios ſacerdotes ſtatuta confirmantur, 1159. b. Concubinæ presbyterorum coram populo tondeantur, 1771. d.

Concordia creſcunt parvæ res, 1883. e.

Confeſſarii ab epiſcopo conſtituuntur, 150. e. Quare ſacerdos abſque illius facultate confeſſiones non audiat, 259. d. 392 b 487. 591. c. 628. a. 688. e. 767. d. 805. d. 1028. e. Poteſt inſtante neceſſitate, 259. d. 1028. c. Mendicantes ad eas non admittantur, niſi conſtet eos ſe epiſcopo præſentaſſe, 663. d. Eas poſſunt audire fr. ord. Præd. irrequiſito aſſenſu epiſcopi, 1777. e. Et parochialium ſacerdotum, 1778. d. Duo confeſſores debent eſſe in quolibet capitulo, 150. e. Non admittantur, niſi ſacerdotes, 474. d. Confeſſionem non audiant diaconi, niſi in arctiſſima neceſſitate, 904. b. In mortis articulo cuilibet licet confiteri etiam mulieri, nec tamen excommunicato vel alii in notorio crimine, 688. c.

Confeſſariorum dotes, 813. d. & munus, 646. c. 695. a. 942. d. 985. a Quatuor ſcire tenentur, 694. c. Quo ſe modo gerere debent in ipſo confeſſionis actu, 814. a. Attendant cujus officii ſit pœnitens, 818. b. De peccatis uſitatis faciant diligentem inquiſitionem, 159. a. 696. e. 697. d &c. 833. e. 1084. e. 1099. c. In interrogationibus tamen ſint diſcreti, 1100. a. Multa non debent perſpicacius ſcrutari, 155. a. Non inquirant nomina perſonarum cum quibus peccaverint confitentes, 159. e. 704. a. 836. b.

Confeſſoris prudentia, 642. e. 943. a. In circumſtantiis inquirendis, 159. e. 814. e. 815. 816. 817. 818. 819. 895. b. 943. 945. 946. 1028. a. 1029. e. De inuſitatis non inquirat, niſi à longè, 159. a. Mulierem cum qua peccavit ne audiat, nec conſcios aut fautores peccati ſui, 833. e. Ejus prudentia in injungendis pœnitentiis, 815. e. 834. e. 946. e. 985. b. 1031. e. 1086. b. 1100. b. Miſſas non injungat celebrandas pro pœnitentia, 704. e. 943. b. 1083. b. Nec ipſe celebret injunctas, 704. c. 835. e. 895. b. Non inducat pœnitentem ad vovendum de non committendo peccato, 1035. b. Nec facultatem tribuat carnes comedendi diebus ab Eccleſia prohibitis, 312. c. Confeſſarius in dubiis tenetur conſulere, 817. a. 834. d. 894. e. Et epiſcopo majora peccata reſervare, 260. b. 668. c. 688. e. 817. d. 834. b. 894. d. 103[illegible] c. Tenetur ſervare ſecretum, 159. e. 160. e. 174. c. 271. e. 471. e. 646. c. 704. a. 809. b. 835. d. 1736. b. 1793. a. Revelatæ confeſſionis pœna, 704. b 895. d. 1083. a. Qui revelaverit in arctum monaſterium detrudendus, 943. b. Degradatur, 895. d. Confeſſionis revelationem falſo imponentes graviter puniuntur, 1463. e.

Confeſſores audiendo pœnitentes, quomodo ſtare debeant, 566. Ab ipſis in primis requiritur modeſtia, 833. c. d. 894. c. 942. d. 1028. d Maximè erga mulieres, 269. a. 1099. c. Habeant oculos ad terram, 159. b Non reſpiciant faciem confitentis maximè mulieris, 159. b Confeſſarii munus ante & poſt confeſſionem pœnitentis, 1028. e. & ſeq.

De confeſſoribus fratrum Præd 1686 b. 1699. d. 1701. a 1774 b. Eorum ætas, 1686. a. Quæ debeant obſervare, 170[illegible]. c.

Confeſſio quid ſit, 1027. c Sine ea non eſt ſalus, 814. c. Qualis eſſe debeat, 688. c. 814. a. 833. b. Illius effectus, 695. c. 814. c. Tres illius partes eſſentiales, 1099. d. Præſertim citò facienda poſt lapſum, 154. e.

Confeſſio non differenda poſt peccatum commiſſum, 1027. e. Maximè infirmis 646 d.

Confitentis officium, 269. a. 696. a. Debet confiteri ore proprio, 696. a. Non per nuntium aut ſcriptum, 532. d. 1028. b. Peccatorum mortalium circumſtantias quæ aggravant non prætermittat, 834. a. Nec eas deſignet cum quibus peccavit ſine neceſſitate, 836 b. Confiteatur peccata mortalia, 689. c. Et etiam venialia, 834. a.

Confeſſio ſit integra & clara, 696 c. 894. c. 942. e. 1028. b. 1099. d. Nec dividatur, 814. b. Confeſſio muti, cæci, ſurdi, 1021. b. Confeſſionis audiendæ locus, 471. c. 813. d. 942. d. Sit apertus, 159. a. 833. b. 1028. d 1099. c. Non audiatur extra eccleſias ſine neceſſitate, 159. a. 1099. e. Mulierum audiatur in propatulo, 154. c. Non audiatur mulier quæ ſola ſit in eccleſia, 833. d. Monachi & canonici regulares in capitulo confiteantur, 1220. a.

Confeſſio non audiatur ante *ſolis ortum vel poſt* occaſum, 833. c. *Sacerdos ad confeſſionem* non accedat dum *miſſa* dicitur, niſi poſt elevationem, 591 d. *Tempora* monachis aut canonicis regularibus ad confeſſionem aſſignata, 1220. a.

Confeſſio monachorum ſemel in hebdomada, 1354. d. Singulis menſibus in monaſterio S. Audoeni, 1205. d.

Confeſſio annua omnibus adultis præcepta, 259. e. 309. a. 330. 336. a. 476. 566. d 659. d. 694. d. 836. a. 894. 1083. a. Et quidem proprio ſacerdoti facienda, 646. b. 813. c. 894. a 942. e. Quam qui neglexerit ab ingreſſu eccleſiæ arceatur & moriens privetur ſepultura, 530. e. 813. c. 1009. b. 1012. b. 1027. c. 1090. b. 1108. c.

Confeſſio fiat in quadrageſima, 187. e. Ante Paſcha, 590. e. Quater in anno, 1004. b. Eam negligentes notandi, 330. d. 447. a. Eorum nomina ad epiſcopum deferenda, 836. c.

Confeſſio fiat epiſcopo, 151. a. Aut proprio ſacerdoti, 174. c. 688. Aut alteri idoneo habenti poteſtatem, 502. Quibus caſibus alteri ſacerdoti fieri poſſit confeſſio, 269. a. 693. e. 1027.

Confeſſarium ſacerdotibus ſibi proprium eligere quidam prohibent, 131. a. 638. c. Quidam permittunt, 1035. a. *Semel in anno confiteantur epiſcopo vel pœnitentiariis*, 942. c. 1090. a. *Alterius* parochiani ſacerdos non recipiat confeſſionem, 542. c. 971. c. 1090. c.

Confeſſarii interrogationes ante confeſſionem, 1028. e. Poſt, 1029. d. 1030. & ſeq. Confeſſio ſit diſcreta, 273. c. 690. c. 1028. a. In pœnitentia imponenda, 701. d. 815. e. 834. e. 946. e. 1031. e. 1086. b. 1100. b.

Confeſſio infirmorum, 812. e. 942. a. 1032. d. 1033. Quomodo facienda, 702. b. Eam non audiant fratres Prædicatores & Minores ſine rectorum conſenſu, 1035. b. Infirmis quæ injungenda pœnitentia, 271. d. In articulo mortis quomodo abſolvendi, 958. e. Confeſſus inſtante mortis articulo laïco vel mulieri ratione fidei ſacramenti poteſt abſolvi à ſacerdote, 688. c.

Confeſſores teſtes ſunt fidei, 952. d.

Confirmatio à Chriſto inſtituta, 268. c. 645. e. Illius definitio, 680. c. 687. a. Materia confirmationis, 687. b. Forma, 687. b. Neceſſitas, 687. c. Effectus, 680. c. 680. c. 687. a. c. 807. e. 951. d. 1101. c. Ad eam diſpoſitiones, 687. d. 807. e. 832. c. 1202. a. Miniſter, 157. d. 469. b. 681. b. 687.

Digitized by Google

687. a. 807. e. 832. c. 893. b. 931. e. Solis baptizatis fidelibus confertur, 687. b. Statim poſt baptiſmum, 893. a. Etiam infantibus, 383. a. Quare ſi puer non fuerit confirmatus infra annum tam pater quam mater poſt annum ab ingreſſu Eccleſiæ ſuſpendantur, 154. c. Octavo anno poteſt ſuſcipi, 1002. b. Confirmationi adulti præmittant confeſſionem, 157. d. 646. a. 893. a. 931. e. 951. d. 1080. d. Et jejuni eam recipiant, 921. e. 951. d. 1080. d.

Confirmatio non debet iterari, 680. e.

Confirmatio ſub conditione, 154. a. Per eam compaternitas contrahitur, 645. e. 833. a. Quæ impedit matrimonium & dirimit, 684. a. 685. e. In confirmatione qui tenuerit infantem proprium malitioſè, matrimonium viget, ſed ad epiſcopum mittatur, 1024. b. Patrinus in confirmatione, 1080. c. Poſſunt nomina mutari in confirmatione, 157. d. 646. b. 832. e. 893. a. Faſciæ confirmatorum cremantur, 162. c. Confirmati tribus diebus bandellos in fronte poſitos deferant, 687. d.

Confratrix, 493. d. Interdictæ Ciſtercienſibus, 1300. d.

Confratria Maſſilienſis, 165. d. ad defenſionem innocentium, 165. d. Conſtitutiones hujus confratriæ, 165. e. Qui debeant ab ea rejici, 167. d.

Conjugum nullus ad religionem tranſeat, 160. d. 472. b. 896. d. 941. b. Sine licentia epiſcopi, 1087. d. Qui uxoribus dimiſſis alias duxerunt, ſuas recuperent aliis dimiſſis, 1185. d. Cum conjuge dormiens intrare eccleſiam non debet, niſi laïcus, 47.

Conſanguinitatis gradus, 720. e. 821. d. 1087. c. De conſanguinitate dicta Gregorii, 37. a. Et S. Iſidori, 36. d.

Conſanus archiepiſcopus, 127. c.

Conſecrandi modus, 900. c.

Conſolationis B. Mariæ monaſterium de Mazuris monialium ordinis Ciſtercienſis unitur monaſterio de Ellantia, 1536. d.

Conſpiratores contra presbyteros aut eccleſias, 902. a. 1091. d. Quomodo corrigendi, 1264. d. Conſpirationes in monaſteriis ubi ortæ ſunt non recipiantur novitii uſque ad nutum capituli generalis, 1284 b.

Conſtantia monialis reginæ Franciæ ſoror, 1379. a.

Conſtantienſe concilium generale, 379. d. Ad illud admittendi, 349. a. Illius decreta ſervanda, 380. b.

Conſtantienſis eccleſiæ in Normannia ſtatuta ſynodalia, 801. c.

Conſtantienſis epiſcopus, 1381. a.

Conſtitutionum concilii promulgatio in parochialibus eccleſiis, 208. b.

Conſtitutio ſummi pontificis qua regulam Minorum approbat in ſcholis legenda, 1802. e.

Conſtitutiones pontificis Bonifacii VIII. & Clementinæ confirmantur, 227. b.

Conſtitutionum obſervatio injungitur, 293. b.

Conſtitutiones PP. Prædicatorum, 1701. c. Iis inſerendæ conſtitutiones per cap. gen. confirmatæ, 1818. c. In ſigulis conventibus debent haberi correctæ, 1847. b. & in menſa legi, 1728. c. Quæ converſis magis competunt, debent quater in anno per magiſtrum converſorum ipſis exponi, 1847. b.

Conſtitutiones Vallis-caulium, 1651. d.

Conſuetudines Normannorum antiquæ confirmantur apud Lillebonam, 117. b.

Contentioſus alterius ſcientiæ ſe ſubdat, 29. e.

Contritio, 708. a.

Convenarum epiſcopus Guillelmus, 1187. b. 1190. b.

Convenarum comitis anniverſarium in monaſterio de Benedictione-Dei in Vaſconia, 1446. a.

Conventum unuſquiſque frater debet in quovis exercitio ſequi, 1232. b.

Converſi fratres, 1227. b. Eorum in ord. Ciſt. regula, 1647. a. & ſeq. Non ſunt fratres appellandi, ſed converſi, 1359. b. In ordine quinam recipiendi, 1327. b. 1338. b. Hi recipiantur qui laborem unius mercenarii poſſunt compenſare, 1418. d. Inter converſos non ſunt recipiendi, qui in officio monachorum poſſunt eſſe utiliores, 1263. a. Ignoti non recipiendi ſine litteris commendatitiis, 1257. c. Qui in ſacris ordinibus conſtituti recipiuntur in converſos ejiciantur, 1316. e. Converſorum habitum in ordine Ciſtercienſi recipientes, in eodem perſeverent, 1312. d. Eorum juramentum, 1255. b.

Converſorum patitur penuriam ord. Ciſtercienſis, 1442. c. Monachus ſubdiaconus ad converſorum collegium tranſlatus, 1300. d. Converſus nullus monachus debet fieri, 1365. e. Ab hac lege diſpenſatur, 1534. b.

Converſi ne interſint electionibus abbatum, 1253. a.

Converſorum ordinis Ciſtercienſis habitus *cap. gen. ord. Ciſt. anni* 1466. *ſtat.* 2. Botæ & mantelli, 1284. e. Cottæ & Coopertoria, 1261. e. Raſuræ, 1407. a. 1410. e. Eorum exceſſus in radendo barbam puniendus integra barbæ abraſione, 1502.

Converſi in eccleſia ſeparati à monachis, 1272. a. Ab horis canonicis pro neceſſitate abſentes, quomodo abſentiam compenſare debent, 1231. d. Quomodo ſe habeant in choro ſuo, 1647. b. Quomodo in capitulo, 1648. c. Quomodo in refectorio, 1648. d. In conventu nullo tempore comedant, niſi bis, 1256. a. Eorum poſt refectionem gratiarum actio, 1262. Iis poſt meſſem pitantiæ non concedantur, 1264. a. Eorum jejunia & abſtinentia vini in certis locis, 1365. b. 1366. d. Qui infirmus non fuerit carnes non comedat in infirmitorio, 1207. e. Minutiones converſorum, 1256. d. Non fiant in grangiis, 1252. d.

Converſi in grangiis quando debent confiteri, 1354. Diebus dominicis ad abbatiam veniunt, 1254. b. Eorum victus, 1651. a. Iis rarius fiant pitantiæ in grangiis, 1262. a. Quas converſorum magiſter non poteſt propria auctoritate concedere, 1264. a. Converſis in grangiis quibuſdam uſus vini aut ſiceræ conceſſus, alibi non, 1257. d. In domibus ſeu villis ubi morantur feminæ non habitent, 1252. e. 1265. c.

Converſi ſutores, 1651. b. Pellipatii, ibid. Textores, ibid. Silentium ſervent, 1649. b. Furnarii, 1653. Fullones, ibid. Fabri, ibid. Bubulci, 1650. b. Paſtores ovium, ibid.

Converſi in exercitum miſſi pro cuſtodiendis equis regis, 1297. e.

Converſus ab archiepiſcopo Mediolan. dux exercitus conſtitutus, 1381. a.

Converſus conceſſus comitiſſæ Boloniæ, 1367. c. Epiſcopis conceſſi revocantur, 1325. d. Principibus, 1354. d. 1356. a. Cardinali, 1278. d.

Converſus proprietarius extumulatus, 1267. c. 1349. e. 1374. c. Inobediens ut puniendus, 1260. a. Conſpirator, 1264. d. Fur, 1344. e. 1348. c. Fugitivus, 1272. c. In carnis contagio deprehenſo habitus aufertur, 1378. b. Converſi in Anglia ob aliquorum pertinaciam non recipiendi, 1274. a. Converſis de Vallia imponitur pœnitentia, 1286. a. Item, Converſo de Alta-cumba, 1342. c.

Converſi monialium, 1398. d. Eorum profeſſiones 1402. e. Non poſſunt recipi ſine patris abbatis & capituli gen. licentia, 1643. e.

Converſorum receptio in ordine Prædicatorum, 1694. 1728. a. 1769. a. Quo ritu facienda, 1697. e. Magiſtri eorum debent ipſis conſtitutiones quater in anno exponere, 1847. b. Ad clericatum promoveri non poſſunt ſine licentia magiſtri ordinis, 1807. c. Certis officiis & miniſteriis occupentur, 1805. e. Eorum chorus, 1684. b. Et preces, 1742. d. Scapularia, 1716. e. 1718. e. 1725. c. 1728. e. Subalba habere eis interdictum, 1812. a. 1848. b. 1857. d.

Fr. converſis ſcapularia alba & ſimilia ſcapularibus clericorum deferre interdicitur, 1812. a. Lata & in ſcapulis ſciſſa, 1831. e. Eorum cappæ præcidendæ, 1720. a. Eis non licet calicem manu nuda aut patenam ſive corporalia tangere, 1848. c. Nec libellos habere, 1848. b. Et ideo ſi quos habeant aut pſalteria, eis auferantur, 1717. a.

Converſi ſororum ordinis Prædicatorum differant in habitu ab aliis converſis, 1705. d.

Converſi in Provincia & Waſconia nomen abominabile propter hereticos, 1446. e.

Copveniæ abbas, 1344. c.

Copurnici abbas 1337. e. 1763. a.

Abbas de Coque-ſale, 1465. d.

Coquinam monaſterii nulli ingredi licet ſine magna neceſſitate, 1223. e. In ea quæ vitanda, 1227. e. In ea ſibi ſuccedant fratres, 1234. a. Nec ſerviant garciones abbatum, 1282. e. Apud Prædicatores in coquina converſus ſemper ponatur, 1818. a.

Corbiniaci abbas ord. S. Benedicti, 409. b. Corbiniacenſes monachi conveniunt cum Cluniacenſibus de eccleſia de Mopeellis, 126. b.

Abbas de Cornu aſſumptus ex monaſterio Claræ-vallis Mediolanenſis, 1444. a. 1455. e.

Cornubiæ in Anglia comes Edmundus, 1450. e. Studium Oxoniæ proponit conſtruere Ciſtercienſibus, 1472 c. 1476. e. Preces pro ipſius patre in eodem collegio, 1478. c. & pro eo 1480. a. In monaſterio de Elles capellam ædificat, 1480. e.

Coronas bigami portantes ſunt excommunicati, 662. e.

Coronæ ſpineæ feſtum in monaſteriis ord. Ciſt. minoris Poloniæ. *cap. gen. ord. Ciſt.* 1486. *ſtat.* 4.

S. Coronæ mnaſterium in Bohemia, 1466. a. 1477. a.

Coronæ monaſterium ordini Ciſtercienſi incorporatur, 1553. d.

Coronati abbas filium abbatem male tractat, 1285. d.

Corradus Portuenſis epiſcopus mediator inter abbates Ciſtercienſem & Claræ-vallenſem, 1536. b.

In correctionis præjudicium aliquid ſub ſecreto recipere fr. ord. Prædicatorum interdicitur, 1810. d. De corrigendis notab[illegible] delinquentibus admonet fratres Præd[illegible]tores Innoc. papa V. 1788. b.

Corrector in ordine Grandimontenſi, 1233. b.

Corporalia quibus involvitur corpus dominicum, 570. d. Non ſint tincta aut ſerica, 1039. e. Sed linea ab epiſcopo benedicta, 634. c. Per ſacerdotes aut diaconos abluenda, 470. a. 635. b. 707. c. 1042. a. Aut ſuperpelliceo indutos clericos, 308. d. 934. c. 1082. e. Aut ſanctimoniales, 635. b. Aqua ablutionis projiciatur intra eccleſiam ubi non conculcetur, 1042. a.

Corporalia vetuſtate conſumta comburantur, 811. d. 1042. a. Cineres infra eccleſiam recondantur, ibid. Ex his non poteſt ſumi pannus quo calix intus tergatur, 811. d.

S. Coſmæ cella Turonenſis Majori monaſterio ſubjecta, 101. 102.

Coxanenſis monaſterii bona invadentes excommunicantur, 83. a. & ſeq.

Craſſenſis epiſcopus Amedeus, 531. c.

Craſſenſis abbas Dalmatius, 1188. a.

Credonienſis cella Vindocino adjudicata, 92. b. c. d. 93. d. & ſeq.

Cremonenſis cardinalis presbyter Johannes, 139. a.

Criſtæ abbas ordinis Ciſtercienſis, 415. b. 1303. c. Ipſi imponitur pœnitentia, 1275. c. Quia converſos miſit Jeroſolymam, 1269. a. Monachi de Criſta conſpiratores diſperſi, 1292. c.

Crocienſis abbas, 191. b.

Crux ſi defertur per chorum omnes reverenter exurgant, 1072. e.

Cruces eccleſiarum debent benedici per epiſcopum, 730. a.

Cruces in altaribus ponendæ, 1257. Aureæ & argenteæ Ciſtercienſibus prohibitæ, 1247. e. Humi non ſculpendæ, 1141. e. Vetuſtate deformatæ comburantur, 1082. b. Occulte, ibid.

Crucis ſignum, 678. d.

Crucis oſculum, 713. In die Paraſceves, 1082. e. Ad illud non admittendi publici peccatores, 1038. a.

Crucis prædicatio in ſubſidium Terræ-ſanctæ, 1743. b. fratribus ord. Prædicatorum commiſſa, ibid. Crucis votum, 484. a.

Cruce ſignationis tempore choreæ & balli interdicti, 1192. b. Ludi 1191. c. Per quinquennium veſtes ſebelinæ aliæque pretioſæ prohibitæ, 1189. e. Præſcripta temperantia etiam in cibis, 1190. c.

De cruce ſignatis varia, 179. b. 901. e. 908. e. 1189. c. 1299. d. 1368. e. 1588. a.

S. Crucis in Auſtria monaſterium abundans, 1362. e. 1551. a.

1362. e. 1551. a.

S. Crucis in Auſtria abbas, 1444. b. 1449. a. 1597. c. Ei committitur ut convocet omnes abbates provinciæ Salzeburgenſis & Strigonienſis pro deputando ad concilium Papienſe, 1567. a. Ut provideat abbatiæ de Cicador de abbate, 1555. e. & de abbatiſſa monaſterio Sanctimonialium extra muros Viennæ, ibid. Ipſi auſertur paternitas monaſterii S. Coronæ, 1477. a. Ei imponitur pœnitentia, 1362. e.

S. Crucis Burdigalenſis abbas Arnaldus Trencardi, 118. b.

S. Crucis in Vvallia abbatia filia abbatiæ de Maio, 1347. e. Ei reſtituitur, 1463. c. Ex tranſactione ceditur abbati Mellifontis, 1465. c. Ipſius abbati ob introductas mulieres in domum ſuam imponitur pœnitentia, 1360. c.

S. Crucis juxta Guincampum abbas Johannes, 1120.

S. Crucis de Vvalterra canonici ineunt ſocietatem cum Ciſtercienſibus, 1288. e.

S. Crucis moniales diœceſis Miſt. ob contumaciam excommunicatæ, 1389. a.

SS. Crucium monaſterio facta incorporatio Parthenonis Benequineti caſſatur, 1616. e. Sanctarum Crucium abbas, 1479. b. 1586. a. Quia non miſerat ad aliquod ord. ſtudium unum ſcholarem denuntiatur excom. 1524. e.

S. Cucuſati abbas Andræas, 1188. a.

Cucullæ Ciſtercienſium albæ, 1431. a. e. In nocturnis horis poſſunt eſſe griſeæ extra chorum, 1435. b. Nigras ferunt per oppida incedentes, 1646. a.

Culparum correctio in capitulo, 1218. Etiam verberibus, 1219. c. Secundùm quantitatem culpæ debet eſſe quantitas pœnitentiæ, 159. d.

De culpa gravi apud fr. ord. Prædicatorum, 1836. a. De graviſſima, 1768. d. 1772. a.

Cupiditas, 949. b.

Curarum abbas, 1292. d.

Curas duas nullus habeat, 1107. a.

Curati, 499. d. 499. e. 502. c. 510. a. 510. c. Examinandi antequam ipſis animarum cura committatur, 378. b. Infra annum poſt adeptum beneficium ad ſacerdotium promoveri debent, 927. c. Curati ne alterius eccleſiæ vicarium recipiant, 536. e. Ne accipiant eccleſiam ad firmam vel capellanos ſe conſtituant relinquentes propriæ eccleſiæ curam ſine facultate epiſcopi, 1127. c. Suam eccleſiam non admodient laïcis, 510. d. Tenentur omnes habere ſynodalia decreta, 926. a. 1005. b. 1005. d. 1010 a. Et ea legere & exponere, 858. Ea publicent diebus dominicis, 563. e. Singulis menſibus, ibid. Eorum munia diebus dominicis, 507. a. Eorum excipiant confeſſiones alii curati, 638. a. Licentiam habent ſibi eligendi confeſſarios, 505. b. Habeant ſigilla propria, 475. d. pro ſigillandis litteris nil recipiant, 570. c. In regiſtris defunctorum nomina ſcribant, 389.

Curati rurales ter ſaltem in hebdomada celebrent in ſuis eccleſiis, 637. d.

Curati annuales, 389. a. Singulis annis recipiant litteram curæ ſibi commiſſæ, ibid.

Curati ſingulis annis viſitent proceſſionaliter Cathedralem eccleſiam, 1114. e.

Curati reſidere tenentur, 498. e. 500. e. 501. b. 508. b. 1127. a. Meldenſi ſtatuto curatus ſi non ſit præſens eccleſiæ die ſancto Sabbathi Paſchæ illius anni redditus domino loci pertinent, 927. d. Idem, de iis qui ſynodo non fuerint præſentes, 927. d.

Curati laïcalia officia ne exerceant, 500. d. Litteras derogatorias ſine juſſu ordinarii ne exequantur, 499. d. 500. e. Mulieres ſuſpectas ne habeant, 916. a.

Curationes generales, 501. b.

Curatores, 1014. e.

Curiæ-Dei abbas ordinis Ciſtercienſis, 1267. d. 1297. a. 1312. c. Qui non miſerat ad aliquod ord. ſtudium unum ſcholarem denuntiatur excomm. 1524. e.

Curiæ S. Mariæ moniales ordini Ciſtercienſi ſociari poſtulat archiep. Senon. 1346. a.

Curſarii excommunicantur, 651. e.

Cuſſantinus archiepiſcopus, 1318. e.

S. Cypriani abbati qui per menſem cum abbatiſſa equitaverat imponitur pœnitentia, 1263. e.

D

D. Abbas de Quinciaco, 1314. c.

D. Dalmatius abbas Craſſenſis, 1188. a. Deinde archiepiſcopus Narbonenſis, 120. d.

Dalonæ abbas, 1297. a. 1341. c. 1411. c Deputatur cum aliis à capitulo generali ad quædam ordinis negotia tractanda, 1269. d. Ei pœnitentia imponitur, 1267. b.

Dalonenſis abbas Vvillelmus, 1314. b.

De Dalphino abbatia in partibus Græciæ ſola ex omnibus in imperio Conſtantinopolitano vaſtitati hoſtili ſuperſtes, 1453. b. Ejus viſitatio committitur abbati de Bella-valle in Burgundia, 1453. b. Ipſius pater abbas eligendus decernitur à cap gen. 1458. c. Abbas de Dalphino ad domum Ciſtercii brachium S. Johannis-Baptiſtæ attulit, 1422. e.

Dana monaſterium ordinis Ciſterc. 1266. e.

Daniel Nannetenſis epiſcopus, 955. a 1010. c.

Dario, 80 b.

Darmanville abbas Melugdenſis ordinis S. Benedicti, 413. a.

David duo gravia crimina pœnitudinis ſermone deleta, 35. d.

Davidis Scoti liber, 20. a.

Deauratæ prior miſſus ad concilium Conſtantienſe, 349. a.

Debitoribus condemnatis jura quadrimeſtre concedunt, 275. e.

Decalogi præcepta exponuntur, 643 a.

Decanatus non vendatur nec tradatur ad firmam, ſed gratis concedatur, 178. e.

Decani ruralis munus, 726 e. Ad ſynodos vocare tenetur, 1010 d. Et deferre nomina defunctorum ſacerdotum, 845 e. Deſcripta habere ſtatuta ſynodalia, 988. a. Et per ſuos decanatus diſtribuere, 925 e.

Decani convocant presbyteros ſuos, 858. b. Non tamen ſine auctoritate epiſcopi, 906. c. Suos ſacerdotes ſemel ſaltem in anno in confeſſione audiant, 816. e. Cauſæ eccleſiaſticæ coram eis tractentur, 179. a. Ne recipiant emendam duos excedentem ſolidos, 906. d. Exceſſus in decanatibus contingentes debent officiali referre, 855 e. In capellis inſtitutionem habent, 856. d. Eorum in conferendis beneficiis officium, 857. b. Nihil exigant, 861. b.

Decanorum ruralium viſitationes. 856. c. 897. a. Obſervanda ab eis in viſitando, 927. a. Eis ratione viſitationis nihil dandum, 857. a. Tenentur obedire archidiaconis, 855. a. 856 a.

Decanorum conciliorum officia, 858. b. d, e. 859. a.

Decimæ, 12. a. 50. e. 162. b. 298. c. 498. b. 787. e. 792. c. 797 d. 798. a. Lege devina debentur, 176. a. Eas dominus in ſignum univerſalis dominii ſibi reſervavit, 477. e. 508. c.

Decimæ ſolvendæ 155. b. 244. e. 508. c. 737. e 739. e. 740. a. Ex præcepto divino & eccleſiæ conſtitutione, 297. d. Sub excommunicationis pœna, 1049. d. Solvi impedientes excommunicantur, 966. c. 967. c. 969. d. 1001. e. Et ſingulis dominicis denuntiandi, 1184. a. Ad eas ſolvendas Prædicatores tenentur hortari fideles, 966. c. 968. a. 970. a.

Decimæ ad rectorem parochialem de jure communi pertinent, 738. b. Earum quarta pars ſacerdotibus & clericis aſſignatur in eccleſiis in quibus alius non eſt redditus, 1185. c. Nullus ſacerdos ad alias eccleſias pertinentes accipiat, 1092. a.

Decimæ quomodo colligendæ, 298. b 301. a. 1050. e. Colligantur dominis præſentibus, 739. d. Qui minus decimo habuerit decimas non ſolvet, 12. c. Quod ſemel Deo fuerit conſecratum illius decima non debet offerri, 12. a. Non decimatum acervum qui vendiderit, poteſt ab eo vel ab emtore exigi decima, 1049. d.

Decimæ quo tempore ſolvendæ, 737. e. Solutio decimarum præcedat ſolutionem campartorum, 176. a.

Decimæ poſſunt arrendari, 335. Impedientes ad firmam concedi excommunicantur, 967. c. 1148. d. Pro eis recipiendis ſacerdotes ne litigent cum laïcis vel eas poſſidentes ſpolient, 738. e. De his ortæ quæſtiones inter clericos aut regulares epiſcopo deferantur, 739. a. 1050. d. Nec in laïcos compromittatur, ibid.

Decimas ne retineant laïci, 899. a. Has laïci non teneant ad firmam, 152. d. 804. d. Earum detentores clerici ſuſpenduntur laïci excommunicantur, 859. e. Renovatur ter in anno excommunicatione, 155. c. Non abſolvendi, niſi præmiſſa ſatisfactione, 155. b. 837. e. 1009. d. Immò eccleſiaſtica privantur ſepultura, 484. a.

Decimæ acquiſitio de aſſenſu epiſcopi debet fieri, 907 d. Eas de manu laïci ne accipiat clerici vel regularis, 478. b. 898. d. 936. d.

Decimarum reſtitutio, 304. e.

Decimæ à Ciſtercienſibus ſolvendæ, 1252. a. 1317. d. 1351. c. Decimæ ab omnibus ſolvendæ de acquiſitis poſt concilium Lateranenſe, 176. b.

Decimas Judæi debent de terris quas à chriſtianis emerunt, 1187. a. Et quas excolebant, 1189. b.

Decima annualis, 575. d.

Decimæ novalium, 281. Ad parochiales eccleſias pertinent, 282. a. Contra eas uſurpantes, 793. c.

Decimæ ſolvendæ prædiales, 658. a. Enumeratio decimarum prædialium, 658. b.

Decimæ de Molendinis, omnibus animalibus, fructibus, conceduntur eccleſiis quæ nihil aliud habent, 1185. c.

Decimæ pecorum ſemel offerendæ, 11. e. Decimæ agnorum, 149. e. Decima porcorum, 78. e. Decima beneficiorum ad tempus conceſſa, 793. d.

Dedicatio gratis præſtanda, 145.

Definitionum libellus ordinis Ciſtercienſis ſingulis annis legi debet, 1373. b. *Earum* retractatio, 1323. b. Quinque abbatibus committitur, 1566. a.

De definitorum ord. Prædicatorum electione, 1689. a. 1695. b. 1703. c. 1812. e. Quid debeant ferre ad capitulum generale, 1853. d. Ad eos quilibet poteſt ſcribere, 1766. e. tenentur ad ſecretum, 1807. Euntes & redeuntes à capitulo generali in conventibus ſunt caritativè excipiendi & deducendi, 1754. e. 1769. e. 1786. c. 1794. a. 1797. e. 1884. d 1888. a. 1894. d. Prior Budenſis ob male receptum definitorem Ungariæ *depoſitus*, 1881. b. Definitori *qui* ad capitulum non venerat *imponitur* pœnitentia, 1885. a. 1933. a. Definitorum ſocii, 1795. d. 1796. Definitores ubique ſedent ſuper omnes priores, 1880. a. b.

Defunctorum corpora de nocte in domibus ne cuſtodiantur, 845. d. Convivia in eorum exequiis prohibentur, 251. c. Pauperum corpora ad ſepulturam portantibus & eorum exequiis præſentibus indulgentiæ conceduntur, 846. b. Ne offerantur cadavera ſuper altare, 801. b. Defunctorum exequiæ apud Ciſterc. 1304. e. Ante eas dicendæ preces, 1260. d. Defunctus in chorum cum introducitur & ad ejus exequias debent omnes adeſſe monachi etiam infirmi & minuti, 1260. c. Defunctorum tumuli in clauſtris Ciſtercienſium, 1279. d. Preces pro ipſis, 845. c. 846. a. 1700. c. 1704. d. 1714. a. Eorum abſolutio, 767. e. In capitulis generalibus Ciſtercii prima die, 1243. b. Miſſa quotidie pro defunctis, 1246. a.

Defunctorum piæ voluntates diligenter ſunt adimplendæ, 610. b. epiſcopo loci providente, 826. b.

Defunctorum nomina in cap. provinc. actis ponuntur in ord. Prædicatorum, 1818. b.

Defunctorum officium, 1309. e. 1667. b. In infirmitoriis decantatur, 1258. d. 1346. d.

Defunctorum officium ſingulis dominicis dicendum, 909. c. 956. e. 1181. c. Audito obitu parochianorum, 845. d.

Delphinatus pro diſponendo regimine concilium habetur Pariſius, 1549. e.

Denuntiatores non ſunt moleſtandi, 1925. c. 1926. e. Niſi culpas deferant ad eos ad quos non pertinet correctio, 1925. c. 1936. c.

Denunciator ad talionem ſe obliget ut recipiatur illius denuntiatio, 1220. c. 1598. b.

S. Deodati eccleſia, 137. a.

Depoſita ne recipiant fr. Præd. 1750. d.

Depoſitarii ord. Prædicatorum 1693. b. Tres

Digitized by Google

ſint in quolibet conventu, 1747. a. 1790. a. 1811. a. 1857. b. Eorum munus, 1698. e. Depoſita oſtendere vel reddere non poſſunt ſine licentia prioris vel vicarii, 1790. a. 1857. b. Unus ex eis non poteſt habere ſimul plures claves depoſiti, 1811. a. 1857. b. Sigillum conventus debent cuſtodire ibid. & 1663. b. 1696. e. In eorum abſentia quæ ſint obſervanda, 1790. b. 1857. c.

Dertuſenſes epiſcopi Berengarius, 314. Pontius, 284. b. 286. 287. e.

Deſperandus eſt nemo dum in hoc corpore conſtitutus eſt, 33. e.

Detractionis definitio, 1319. e. Omnem ferè virtutem corrumpit, 1319. c. Ciſtercienſis capituli ſtatutum adverſus detractores, 1319. d.

Deus-dedit monachus Tudenſis cardinalis, 103. d.

Diabolus contra Eccleſiam confligere non deſinit, 75. e.

Diaboli nomen quavis occaſione nominare prohibetur, 525. d.

Diana dea Paganorum, 257. e.

Diaconatus qua ætate conferendus, 794. a. Et quibus, 229. a.

Diaconi non habent claves, 904. b. Euchariſtiam non tribuant, nec baptizent, aut confeſſiones audiant, niſi abſente ſacerdote, 180. b. Et urgente neceſſitate, 153. c. 469. e. 545. e. 904. b. 1037. b. 1083. b. Contineant, 1102. a. Nec habeant ſecum focarias, ibid. Ne ſicut presbyteri cappis utantur, 1190. e. Non debent eſſe actores aut præpoſiti laïcorum, 141. c.

Diaconi filius ne in eadem eccleſia paternos honores poſſideat, 1188. c.

Dienſes epiſcopi Hugo, 115. 118. a. Stephanus, 136. c.

Digníenſes epiſcopi Bertrandus, 331. c. 341. a. G. 209. a. Petrus, 379. e. 382. b.

Dignitates eccleſiarum tenentur ad reſidentiam, 187. a.

Diligentia brevis & aſſidua, multi temporis reparat negligentiam, 35. c.

Dioneti oppidum. 885, c.

S. Dionyſii feſtum, in ord. Ciſterc. 1355. d.

S. Dionyſii abbas & conventus aſſociantur ord. Ciſtercienſi, 1336. b. 1373. e. Quem ſpeciali dilectionis prærogativa proſequuntur, 1409. e.

Diſciplina manualis *in capitulo pro culpis* imponitur, 1236. a.

Diſlavus provincialis ordinis Prædicatorum in Polonia inſtituitur vicarius generalis in Bohemia, 1880. d. 1894. c.

Diſpenſationes, 555. c.

Divinationes prohibentur, 257. 651. d. 985. e. 1036. c. V. Sortilegia.

Divionenſe caſtrum, 67. c.

Divionenſe concilium, 147. b.

Divionenſe monaſterium S. Benigni, 67. e.

Divionenſis eccleſia S. Stephani, 67. c.

Dobiani abbas excuſatur à capitulo generali, 1445. d.

Dodo Andegavenſis epiſcopus, 63. a.

Dolenſis epiſcopus Baldricus. V. Baldric.

Dominicæ diei obſervatio, 512. d. A primis veſperis Sabbathi inchoatur ut deinceps non vacetur operi rurali, 1109. c. Dominicis diebus debent parochiani officium eccleſiaſticum & verbum Dei audire & orationi intendere, 156. e.

Dominicæ ſolemnitas in officio divino, 957. a. Hac die parochialis eccleſia frequentetur ſaltem in quindena, 960. b. Græci omni die dominico communicant, 46. a. Qui non communicaverint tribus dominicis excommunicentur, 22. d. 46. a. Dominico die aſpergendo populum aqua benedicta ſacerdos circumeat ſaltem eccleſiam, 456. c.

Dominicis diebus non fiant mercata aut nundinæ, 156. e. 335. d. 903. d. 1132. e. Nec ematur, niſi quod manducatur, 76. b. His diebus vendentes excommunicantur, 775. c. Non fiant placita, 76. b. Non choreæ, 1093. a. Nam melius eſt his diebus arare quam choreas ducere, 470. e. Tabernas ante horam primam aperire non licet, 528. e. Qui nubit in dominico petat à domino veniam, 24. e. Qui jejunat die dominico negligenter, per totam hebdomadam debet jejunare, 22. d. Dominicis diebus miſſas cantandi in capellis privatis facultates conceſſæ revocantur, 1184. c.

S. Dominicus fundator ord. Prædicatorum, 1669. d 1840. a. Ordinem inſtituit eodem tempore quo S. Franciſcus, 1779. e. Utriuſque ordinis finis. ibid. Dominicum divina providentia deſtinavit ut occiduo mundo temporibus occiduis miſericorditer ſubveniret 1882. b. Primum capitulum generale ordinis celebrat Bononiæ & ſecundum 1670. d. Ejus obitus, 1670. e. Miracula, 1690. a. 1705. c. 1806. a. 1832. b 1948. c. Traſlatio corporis, 1671. d. Reliquiæ in conventu Bononiæ, 1837. d. Legenda, 1729. a. Corrigenda, 1684. b. 1725. e. Illius nomen in confeſſione generali ſcribitur, 1806. a. In calendariis & letaniis, 1703. e. 1757. b.

S. Dominici Feſtum in ordine Prædic. 1703. e. 1714. e. 1741. c. 1754. b. Cum jejuniis in vigilia, 1785. a. 1810. a. 1818. c Et octava, 1898. e. Tranſlationis feſtum, 1894. In honore S. Dominici dedicationes procurandæ & conſecrationes, 1697. b. Solemnis ſtructura Bononiæ, 1742. b.

Dominicus prædicator generalis ord. fr. Prædicatorum, 1881. d.

S. Domitiani vita, 1386. b.

Domorum-Dei adminiſtratores, 918. d.

Domus-Dei abbas, 1286. a. 1322. e. Ei imponitur pœnitentia, 1283. c. Quia miſit ad curiam, 1287. e. Deponitur 1460. e.

S. Donatiani feſtum, 955. c.

S. Donati moniales incorporantur ord. Ciſtercienſi, 1477. e.

Donati religioſorum, 636. d.

Donoaldus epiſcopus Aletenſis, 139. a. Ejus nepos, 140. b.

Abbas de Dora, 1320. e. 1559. e. Excuſatur cum filiis ſuis à capitulo generali, 1459. e. Ipſiſque in impoſitionibus pro ordine multum parcitur, ibid.

In dormitorio ut ſe gerendum, 1224. c. Extra illud jacere, niſi infirmo non licet, 1228. a. camini ibi erecti deſtruuntur *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1482. *ſtat.* 3.

Dormitorium fratrum Prædicatorum, 1679. a. In eo lumen habeatur, 1681. e. Ff. Minores admittuntur ad jacendum, 1686. d.

Dormitorium monialium, 176. c.

Dothmanus abbas S. Andreæ Viennenſis, 82. e.

Drocarum comiti & comitiſſæ conceditur anniverſarium in ordine Ciſtercienſi, 1469. b.

Drogo abbas Malliacenſis, 118. a.

Duenſis epiſcopus Ciſenandus, 314. b.

Dulcis-vallis abbas ord. Ciſtercienſis, 414. e. 1473. c.

Dulelinæ abbati pœnitentia imponitur, 1284. d.

Dunemundæ abbas à ſuo patre abbate excommunicatus & depoſitus, 1373. e. Depoſitionem nullam declarat cap. gen. Ciſt. 1374. a.

Dunenſi abbati imponitur pœnitentia, 1337. c. De ipſius capellis in inſulis, 1363. d.

Durandus epiſcopus Leodienſis, 114. d.

Durandus Toloſanus epiſcopus, 1188. a.

Durannus abbas Moiſacenſis, 90. c.

Duranno Claræ-vallis monacho errorem deffendenti imponitur pœnitentia, 1290. c.

Durbonis Carthuſiæ prior Lazarus, 1237. e.

Duſiacum ubi carus flumen, 79. a.

E

Eberbaci abbati conceditur ut mittat conventum in Launiſam, 1358. d. Ei & ſuis certis diebus in certis locis uſus carnium permiſſus *cap. gen. ord. Ciſt. an* 1486. *ſtat.* 2.

Ebræ abbas, 1337. b. Ipſi imponitur pœnitentia, 1328. d.

Ebraci abbati committitur ut convocet omnes abbates provinciæ Moguntinenſis pro deputando ad concilium Papienſe, 1566. e. Ejus varii exceſſus, 1396. e.

Ebrardus epiſcopus Maurienenſis, 78. c.

Ebredunenſes archiepiſcopi Bertrandus, 331. c. 339 e. 573. d. Henricus, 185. c. 209. a. Poſtea Oſtienſis epiſcopus, ibid. Jacobus, 187. d. R. de Medullione, 209. a.

Ebrietas rationis eſt vile ſepulchrum, 1192. c. A clericis maxime vitanda, 943. e. Ut punienda, 44. a. 815. d. 944. b.

Eccleſia ſponſa Chriſti, 677. a. Igniti ſui ſponſi amore ſuccenſam eam ſine macula & ruga elegit, 76. d. Formata eſt ex ſanguine & aqua lateris Chriſti, 677. a. Cujus juventutis vigorem apoſtolorum, martyrum, confeſſorum & doctorum acta & victoriæ oſtendunt, 76. e. In eam diabolus confligere non deſinit, 75. e. Quæ habet, patrimonium eſt crucifixi, 322. a.

Eccleſia una eſt, 321. e. Extra eam non eſt ſalus, 352. c. Fidei dogmatis regulam ſervat incontaminatè, 76. d. Eccleſiarum ſolliſtudo quotidiana cenſura eſt eccleſiaſticæ doctrinæ, 99. a.

Eccleſia eſt communio ſanctorum, 642. b. Ejus deſolatio per hæreſim Lutheranam, 429. c. Et pravos clericorum mores, 430. a. 435. e.

Eccleſia viris litteratis indiget, 309. b. Pro ejus ſtatu proceſſiones & miſſæ ordinatæ, 581. d. Et aliæ preces, 332 c. 349. b. 1368. d 1403. c. 1404. d. 1409. a. 1418. a. 1423. d. 1434. d. 1441. a. 1451. a. 1549. e. 1602. d. 1685. c. 1691. e. 1695. e. 1697. d. 1702 b. 1730. e. 1757. a. 1770. a. 1783. a. 1786. e. 1797. e. 1805. e. 1807. e. 1811. d. 1854. e. 1858. c. 1881. d.

Eccleſiæ non conſtruendæ diebus feſtis, 1330. e. Nec ſine facultate epiſcopi, 253. 730. e. 1042. d. Earum dedicatio, 582. c. Ad ſolos pertinet epiſcopos, 893. b. In his indulgentiæ ab epiſcopis conceſſæ, 689. a. Per novem dies feminæ baſilicas Ciſtercienſium intrabant cum dedicarentur, 1247. c. 1281. Modo non pernoctarent, 1344. d. Eccleſiæ iterata dedicatio, 1275. c. Eccleſiarum novarum conſecrationes non differantur, 1856. e. In ordine Prædicatorum ſunt procurandæ in honore S. Dominici, 1697. b. Simoniacè conſecratæ, vel à Simoniaco debent conſecrari à legitimo epiſcopo, 1189. b.

Eccleſiæ mundæ teneantur, 1091. e. 1099. b. Nec in ipſis prophanum quid ſervetur, 1183. d. Munda habeant altaria, 308. c. Et ornamenta, 171. c. 308. 580. e. 635. a. 708. e. Quæ laïcorum uſibus non deputentur, 1041. e. Ne obligentur pro pignore, 898. d. Niſi pro neceſſitatibus eccleſiæ, 811. b. 938. b. Multo minus Judæo, 472. e. Eccleſiæ ſuppellectilem furtivè obligantes corporaliter puniendi, 1104. a. Eccleſiarum libros in earum præjudicium corrumpentes, 1104. a. Eccleſiæ ornamenta vetuſtate conſumta comburantur, 730. b. 1042. a. Eccleſiarum lapides & ligna uſibus prophanis ne deputentur, 730. a. 1041. d.

In eccleſiis devotio commendatur, 828. d. Et reverentia, 46. e. 526. c. In his ambulationes tempore ſermonis & divini officii prohibentur, 453. Confabulationes, 828. e. Vigiliæ, niſi in feſto patroni, 178. a. In his cibus ſumi nec lectus ſterni debet, 5. d. Nec mulier cum viro ſuo jacere, 1003. c. Nec cameræ fieri, 638. b. Nec prophana poni, 638. b. Nec ſuppellectilia, niſi maxima & urgente neceſſitate, 729. e. 808. c. 934. e. 1041. d. 1192. e. 1098. c. Ne ſcamna concedi alicui ſine epiſcopi licentia; 1016. e. Nec merces vendi, 528. a. 829. a. 846. d. 847. 890. b. 963. a. 987. d. 1070. d. Nec placita ſeu cauſas agitari, 158. a. 454. e. 488. e. 506. e. 730. e. 829. a. 846. d. 963. a. 987. d. 1042. d. 1148. c. 1093. è. 1098. c. 1235. b. Nec in earum atriis, 253. d. 846. d. Nec choreæ fieri, 158. a. 178. a. 470. e. 528. a. 708. d. 731. a. 787. c. 901. b. 935. c. 1042. d. 1093. a. 1102. c. Nec ludi, 157. a. 770. a. 802. a. 993. d. 1118. c.

Cathedrales eccleſiæ, 708. e. Ceteris præferendæ eccleſiis, 591. e. Proceſſionaliter viſitandæ dominica poſt feſtum S. Trinitatis, 1114. e. Semel ſaltem in anno, 902. d. 955. b. Viſitantibus in præcipuis feſtis indulgentiæ conceſſæ, 333. b. In his ante pulſetur officium quam in aliis eccleſiis, 564. c. 592. a. In his miſſa major ſine gravi ſcandalo non poteſt omitti, 616. a.

Eccleſias parochiales non regant monachi, 1065. e. Non remaneant ſine ſervitio, 801. c. Earum incorporationes improbatæ, 1424. a. Ipſarum rectores talliam aut alia dominis ne ſolvant ſine conſenſu epiſcopi, 731. e. Eccleſiarum officia ut bajuliæ ſcribariæ non dentur ad vitam vel recipientis aut concedentis, 623. a.

In eccleſiis armorum inſignia pingere ſine licentia epiſcopi vetitum, 1016. e. Eccleſia-

Digitized by Google

rum feneſtræ in quibus nobiles, &c. inſignia depingunt nullum conferunt titulum in ipſis aut in capellis, 1156. Portas eccleſiæ albo depingere poterant Ciſtercienſes, 1247. c.

Eccleſiæ nulli denegandus ingreſſus, 255. e. Poſt abſolutum officium claudantur, 471. a. 506. e. 935. a. 971. e. 1097. b.

Eccleſia polluitur ſanguinis effuſione aut ſeminis, incendio, violentia, 259. c. 730. d. 750. c. in ea non poteſt celebrari niſi reconcilietur, 259. c. Per epiſcopum, 1042. c. Eccleſia tamen non conſecrata polluta per presbyterum purgatur, 1042. c. Cujus reconciliatio debet eſſe gratuita, 377. e.

Eccleſiæ titulus nulli aſſignetur ſine facultate epiſcopi, 188. b. 1043. c. 1094. c. Ad illius collationem ſpectantes obligari non poſſunt ſine ipſius facultate, 1043. c. Eccleſiarum collatio his qui loci idioma ignorant facta, nulla eſt, ſi non ſit diſpenſatio, 1136. a. Eccleſiæ vicariam nullus accipiat qui non fuerit epiſcopo præſentatus & curam ab eo habuerit animarum, 1065. b. Eccleſia quaſi ſcortum eſt in qua plures clerici curam habent animarum, 170. b. Eccleſias duas curam animarum habentes nullus ſuſcipiat, 729. d. 842. c. 1065. c. 1107. a. In his abſente rectore nullus deſerviat abſque facultate epiſcopi, 1135. a. Nec monachi, 953. e.

Eccleſiæ reditus, 732. a. 808. e. In miſſalibus deſcribendi, 897. c. 919. c. 935. a. 1092. e. Non vendantur, 232. 335. b. 636. e. Nec alienentur, niſi de facultate epiſcopi, 161. c. 266. e. 808. e. 897. c. 919. c. 1043. b.

Eccleſiæ non dentur ad firmam ſine facultate epiſcopi, 255. b. 905. d. 953. c. 1008. c. 1102. d. Maximè laïcis, 152. d. 255. b. 484. b. 1128. c. Eccleſias ad firmam non teneant rectores propriis neglectis 1013. e.

Eccleſiarum refugia, 731. a. 1042. e. 1093. e. Nullus de eis malefactor extrahatur, 143. c. 660. e. Immò ad eccleſias confugientes defendendi, 1043. a. Excipiuntur quidam, 1042. e. Ab eccleſiarum refugio qui excludantur, 1094. a. Violantes refugium eccleſiarum excommunicantur, 965. d. 967. c. Et qui fugitivis impediunt dari victualia, 862. e. Et qui per Mauros extrahunt eos 172. d.

Eccleſiarum viſitationes, 732. a. Eccleſiarum reparationes, 254. d. 495. c. 589. a. 732. b. 780. e. 781. & ſeq. 799. d. 1043. e. 1182. a.

Eccleſiarum ſimplicitas apud Grandimontenſes, 1237. c. Apud Ciſtercienſes, 1322. b. Ab omni pictura in his abſtinent, 1395. b. 1400. c. Etiam in vitreis feneſtris 1254. d. In eis ſepulturam non concedebant, niſi regibus, reginis & epiſcopis, 1245. c. 1252. c. Ab eis truncos & Gazophilacia arcebant, 1300. d. Summum in eis ſilentium tenent, 1233. c.

Eccleſiæ Prædicatorum poſſunt eſſe parochiales, 1709. e. Quando de nocte ſecularibus aperiendæ, 1684. b. Ab eccleſiarum alis choro contiguis mulieres arcent fr. Prædicatores, 1695. d. In his ſint intermedia inter ipſos & ſeculares, 1695. b. In his ſepulturas concedere non poſſunt, 1697. a. Aliquando tamen conceſſæ, 1689. e.

In eccleſiaſticis vitæ & morum honeſtas debet præpollere, 585. b.

Eccleſiaſticorum habitus, 589. d. 651. a. non ſit diſſolutus, 1883. e. Sed honeſtus & conveniens, 323. c. 344. a. 392. e. 393. a.

Eccleſiaſticis quæ ſint vitanda, 242. e. 243. a. non exerceant ſeculares negotiationes, 242. e. 245. a. Nec medicinam aut artem chirurgicam, 231. e. Non advocent, nec diſputent in plateis, niſi pro viduis & orphanis, 243. a. 299. c. In anniverſariis ne comedant carnes die ſabbati, 251. e. Moderati ſint in potu & cibo, 251. Loca ne frequentent ſuſpecta, 585. b.

Eccleſiaſtici focarias & concubinas à domibus ſuis expellant, 588. c. 670. d. 983. d. Sine lumine non incedant poſt ſonitum campanæ, 251. d.

Eccleſiaſtica bona ſine licentia epiſcopi alienari non poſſunt, 534. e. 535. d. 731. d. 790. b. Ea uſurpantes excommunicantur, 141. a. 184. d. 187. b. 238. a. 288. d. 289. e. 290. a. 310. e. 865. b. 1001. d. Præda uſurpata ubi fuerit ceſſatur à divinis, 183. e. 184. 491. c. 887. a.

Eccleſiaſtica bona propter debitum alicujus non capiantur, 535. e. Non obliganda ſub ſigillo regio, 306. a.

Eccleſiaſticæ perſonæ jure humano & divino ab exactionibus ſecularium ſunt immunes, 731. d. 868. e. 937. a. 1069. c. 1102. ⁊c. 1111. c. De bonis ſuis pedagium non debent dare ſeu leudam, 1070. a. 1106. d. Exigentes excommunicantur, 732. c. 770. a. 791. a. 964. c.

Eccleſiaſticæ libertatis figuræ civitates refugii, 172. d. Eam turbantes excommunicantur, 68. d. 172. 252. e. 253. e. 298. e. 299. a. 476. e. 558. d. 559. a. 862. b. 865. e. 868. a. 967. c. 969. b. 989. b. 993. b. 1001. d. 1093. b. 1106. a. 1116. e. 1121. b. 1126. c. 1128. d. 1132. a. 1140. b. 1149. d. Eccleſiaſticos opprimentes, 345. d. 346. 347. 348. 474. e. 791. d. Diffidantes, 306. c. 319. a. Et citantes ad judicium ſeculare, 306. e. Percuſſores, 294. d. 295. b. 300. e. 864. b. 965. e. 967. c. 1001. e. In vincula conjicientes, 141. c. 238. b. 863. 965. e. 967. c.

Eccleſiaſtici rei capti à ſæcularibus requirendi, 655. c. Niſi reſtituantur ceſſetur à divinis, 141. d. 206. a. 581. c.

Eccleſiaſticis injuriam facientes ut puniendi, 499. c. Minis eos gravantes excommunicantur, 864. a.

Eccleſiaſtici ne deferant cauſas ſuas ad judicem ſecularem, 178. e. 204. b. 207. b. 248. b. 869. a. 936. c. 988. c. Eos trahentes ad judices ſeculares excommunicantur, 266. a. 967. c. Ipſi in laïcum ne compromittant, 143. c. 635. d. Libellos famoſos contra eos ſcribentes excommunicati, 288. c.

Eccleſiaſtica juriſdictio à ſeculari diſtincta, 306. e. 515. a. 544. b. 853. c. 1005. d. Ne committatur conjugatis, 953. d. Nec aliis laïcis, 381. a. Statuta contra eam turbantes, 345. d. 346. c. 465. a. 477. a. 482. d. 499. c. 502. b. 734. c. 767. b. 775. d. 776. a. 786. a. c. 790. d. 791. b. 887. a. 988. c. 1070. b. 1101. c. d. 1105. e. 1114. b. 1131. c. 1143. e. 1144. b. 1168. c. 1169. a. Eam perturbantes excommunicantur, 494. b. 498. a. 651. e. 665. d. 670. b. 795. b. 797. 798. c. & 801. c. 866. b. c. 876. a. 928. d. 962. c. 963. c. 964. d. 967. e. 968. c. 976 d. 989. b. 1110. a. c. 1149. d. 1162. b. 1168. c. 1169. c. 1170. d. 1174. b. c. 1184. a. Non abſolvendi, niſi præmiſſa ſatisfactione, 1009. d.

Eccleſiaſtici judicis officium, 877. a. Eccleſiaſtica juriſdictione abutentes ut puniendi, 1130. e.

Eccleſiaſtica mandata deferentes qui injuriis afficiunt excommunicantur, 244. a. 251. a. 329. a. 866. e. 867. a.

Eccleſiaſtica munimenta & privilegia ſupprimentes excommunicantur, 303. c. 1002. b.

Eccleſiaſticis ſub quibus conditionibus teſtari licet, 257. b.

Eccleſiaſticæ poſſeſſiones quæ ab epiſcopo vel clero laïcis dantur ad eccleſiam poſt obitum epiſcopi vel alterius qui dederit revertantur, 1186. d.

Eccleſiaſtica bona ubi fuerint per judicem ſecularem detenta ceſſetur à divinis, 865. a.

Eccleſiaſticarum rerum allodiationes per annum, 622. b.

Eccleſiaſticorum bonorum redemtio, 458. a.

Eccleſiaſticorum qui moriuntur fructum terrarum ab eis cultarum percipere poſſunt heredes, 957. c.

Eccleſiaſticorum acquiſitiones, 957. b.

Eccleſiarum effractores excommunicantur, 887. a. d. Illarum bona invadentes, 187. d. 188. a. 266. e. 267. a. 291. e. 292. b. 293. a. 473. c. 937. b. 1177. c. 1178. e. 1179. a. Incendiarii, 237. a. 861. e. 966. a. 1099. d.

Eccleſiaſticæ doctrinæ cenſura donum eſt Spiritus ſancti, 99. a.

S. Edmundi canonizatio, 1375. e. Feſtum, 1488. d. Inſtituitur in ordine Ciſtercienſi, 1387. c. Solemnius in filiatione Pontigniaci, ibid. Illius commemoratio ad horas B. Mariæ Virginis in monaſteriis ordinis Ciſt. in Anglia, 1484. a.

Edmundus comes Cornubiæ in Anglia, 1450 e.

Edmundus comes Mauritaniæ regis Angliæ conſanguineus ambaſſiator ejuſdem in concilio Baſileenſi, 374. d.

Edſenduaci abbatia ceſſare debet à divinis propter mulieres in contigua domo commorantes, 1280. e.

S. Eduardi feſtum in ordine Præd. 1736. e. 1757. c.

Abbas de Egris, 1341. e.

Ekmundæ abbatiam Nigrorum monachorum ordini Ciſtercienſi incorporare proponit epiſcopus Trajectenſis, 1451ˈ c.

Abbas de Ela deputatus ad curiam Romanam, 1423 b.

Electiones abbatum, 1214. d. 1455. d. 1608. c. Sub qua faciendæ forma, 1261. b. 1569. a. 1571. c. In iis abuſus vitandus, 1266. b. Nec ſecularium preces locum habeant 1410. c. Nec potentum minæ, 1624. a. Nec conſpirationes, 345. c. Ciſtercienſes in electionibus ſuis decreta concilii Baſileenſis ſequuntur, 1584. b. c.

Electionum confirmatio, 377. d.

Electiones priorum, 1638. c.

De electionibus in ordine Prædic. 1738. a.

Electiones priorum conventualium in ordine Prædicatorum, 1724. e. 1887. c. In ea qui vocem habeant, 1804. a. 1856 c.

De electione prioris provincialis in ord. Prædicatorum, 1797. a. 1825. b. In ea vocem habet prior, 1862. a. In electionibus nulli fratres renuntient voci ſuæ, 1806 d. 1836. c. Inductiones non faciant, 1753. b. 1785. d. 1810. c. 1812. d. 1818. b. 1820. c. 1831. d.

Electenſis epiſcopus, P. 351. b. 352. a.

Eleemoſynis jejunium compenſatur, 76 c.

Eleemoſynæ in monaſteriis non defraudandæ, 1210. b. c. Ad nutum abbatis debent diſponi, 1345. a. A quibus diſtribuendæ, 1233. a. 1258. e. Monachus eleemoſynam facere non poteſt, niſi fame moribundo, 280. c.

Eleemoſynæ ad capitula generalia deferendæ, 1251 a. 1256. d.

Eleemoſynam de bonis ſuis facere poteſt uxor invito marito, 1280.

Eleemoſynæ ne injungantur loco reſtitutionis in confeſſione, 1086. b. A publicis fœneratoribus non recipiendæ, 1296. b. Neque à furibus, 276. b. 280. b.

Eleemoſynarum quæſtores carpuntur, 337. a. Ad colligendas eleemoſynas pro conſtructione eccleſiarum ne fiant prædicationes, 1291. b. De receptoribus eleemoſynarum & legatorum factorum eccleſiis, 336. d.

Eleemoſyna monaſterium, 1297. d. Abbas de Eleemoſina, 1268. b. 1297. a. Mediator inter abbatem Ciſtercii & de Valle-Sarnaii. 1406. d. Quia non miſerat ad aliquod ordin. ſtudium unum ſcholarem denuntiatur excomm. 1524. e. In eccleſia de Eleemoſyna duæ lampades fundantur, 1379. a.

Elnenſes epiſcopi, J. 351. b. 352. a. 359. a. Raymundus, 1190. b.

Elnenſi epiſcopo Ciſtercienſes monachum confeſſorem & duos converſos concedunt, 1424. b.

S. Eligii commemoratio in ord. Ciſtercienſi, 1351. c.

Elias epiſcopus Æduenſis, 493. e. 494. d. 495. e.

Elias comes Cenomanenſis, 130. b.

Elienſis epiſcopi protectionem implorat ordo Ciſtercienſis, 1274. e.

S. Eliſabeth commem. ſcribitur in martirol. & calend. ord. Ciſterc. 1363. c. Ejus feſtum *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1486. *ſtat.* 6. 1685. c.

Ellantii monaſterio diœceſis Rhemenſis unitur Parthenon de conſolatione B. Mariæ, aliàs de Mazuris ejuſdem diœceſis, 1536. d.

Monaſterium de Elles, 1460. e.

Elmeradus Ambianenſium epiſcopus, 63. a.

Endeburgis regina uxor Philippi Francorum regis eleemoſynam capitulo Ciſtercienſi largitur, 1364. b.

Eneas Pariſienſis epiſcopus, 63. d.

Enerbrachii abbas depoſitus & reſtitutus, 1336. c.

Engelbertus Genali lector Fulberti diſcipulus, 114. a.

Digitized by Google

114. a.

Engelburgis filia regis Daciæ legitima uxor Philippi II. ab eo repudiata, 147. b.

Engoliſmenſes epiſcopi Ademarus, 117. b. 118. a. Gerardus 155. b. Guillelmus, 96. e.

Epiſcopus ad venerabilem locum eſt adtitulandus, 926. e.

Epiſcopi præcipui in honore debent eſſe in ſollicitudinibus principales, 331. a. Claves ſunt eccleſiæ, 352. e. Quibus omnes principes obedire & exiſtere eorum adjutores tenentur, ibid. Eorum tonſura, 1194. e. Benedictio, 1194. e. Officium, 235. e. 972. c. Eorum proprium ac præcipuum munus eſt verbi Dei prædicatio, 1193. b. 1196. c. In oratione frequentes eſſe oportet, 1191. e. Ipſis tamen non tam orationi & contemplationi, quàm pietatis & caritatis operibus vacandum, 427. d. Religioſè miſſæ interſint quoties celebrare non poſſunt, 1193. b. Feſtis præſertim, & dominicis in choro divinis officiis & miſſæ conventuali, ibid. Horas canonicas attentè recitent & diſtinctè, 1193. b. His potiſſimè diebus celebrent quibus epiſcopalia obeunt munia, 1193. a. In eccleſia crebrius debent celebrare quam in privatis oratoriis, 1193. à. Pontificaliter celebrantes indulgentias concedunt, 333. c. In altari ubi celebraverint eadem die ſacerdos non celebret, 1041. a. 1081. b.

Epiſcopi ſtudium, 1193. d. A prophanis debet ſtudiis abſtinere, 1193. d.

Epiſcopalia ornamenta, 1194. c.

Epiſcopus ne ſericis veſtibus aut pretioſis pellibus utatur, 1194. c. Nec profano ornatu, ſed fidei & vitæ ſplendore ſibi auctoritatem quærat, 1194. c Anulo ſemper utatur, ut perpetuò ſe eccleſiæ ſuæ ſponſum eſſe meminerit, 1194. c. Suppellectilem illius, nec decet eſſe ſordidam, nec pretioſo nitere debet apparatu, 1195. c.

Epiſcopalis menſa temperantiæ potius exemplum ſit quam luxus irritamentum, 1194. b. Indignum in epiſcopali menſa aut domo conſpici quæ ſanctæ frugalitatis & modeſtiæ exempla non præbeant, 1195. c.

Epiſcopus convivia ſæcularia fugiat, 1194. à. Quot ipſi fercula miniſtrari debeant, 309. e. Ad menſam lectionem adhibeat, 262. d. 1195. b. Etiam in menſa familiæ, 1195. e.

Epiſcopus omnibus adeuntibus ſe facilem præbere debet, 1193. e. Quid ipſi obſervandum cum epiſcopum aliquem hoſpitio excipit, 1195. a.

Epiſcopi venientes de Hibernia aut de curia redeuntes, 1257. c.

Epiſcopus ſit largus in eleemoſynis, 1196. c.

Epiſcopi cura circa familiam ſuam, 1195. c. 1196. Quam plurimos poſſit, habeat clericos, 1195. d. In veſtitu familiæ colorum varietatem omninò excludat, 1195. d.

Epiſcopi ſemel in anno tenentur conventum facere, 353. b.

Epiſcopi debent ad concilia provincialia venire, 287. e. Non venientes procuratores mittant, 318. b. Sint diligentes habendis ſuæ provinciæ ſtatutis, 185. d.

Epiſcopali fidei & religioni ſacra biblia ſunt commiſſa, 1193. d.

Epiſcopo tamquam diœceſis præſidi & animarum paſtori ſacramentorum omnium adminiſtratio incumbit, 1202. d Ejus officium in ſacramentorum adminiſtratione, 1202. d. 1203. Ipſum decet baptiſmum ſolemni ritu Sabatho, vel Paſchæ, vel Pentecoſtes conferre, 1102. d. Ipſius ſolius eſt confirmare & conſecrare virgines, 469. b. Ab eo obſervanda in adminiſtranda confirmatione, 1201. e. Ipſius etiam ſolius eſt eccleſias dedicare, 157. d.

Epiſcopi officium in beneficiorum collatione, 1203. d.

Epiſcopus quid in ordinandis debeat attendere, 1200. a. Ne per pecuniam promoveat, vel eccleſiaſticos honores vendat, 1187. e.

Epiſcopus debet habere numerum & ſtatum cujuſvis eccleſiæ & hoſpitalis ſuæ diœceſis, 1184. e.

Epiſcopalis officii inter præcipua munia eſt viſitatio, 1199. b.

Epiſcopalis viſitationis finis, 1122. a. Ad ſalutem eorum qui viſitandi ſunt eſt inſtituta. 1199. b. Quæ ipſi in viſitationibus obſervanda, 1199. d. In his decet eum concionari ut omnes vocem paſtoris audiant, 1199. c. Omnes ex populo invitet ad ſacram Euchariſtiam è ſuis manibus ſuſcipiendam, 1203. b. Curet ſibi exhiberi regiſtra parochiæ à curatis, 994. d.

Epiſcopo viſitanti fercula præparanda, 1104. b. 1107. d. In his exceſſus ab eo vitandi, 311. c. Pro viſitatione non recipienda pecunia, 334. Dum viſitat eccleſiam ad eam clericus non accedat, niſi vocatus, 637. b.

Epiſcopi gratis cauſas examinent, 287. d.

Epiſcopi tenorem habeant redituum beneficiorum & defectuum in officiis & fundationibus quibus medeantur, 1124. c.

Epiſcopi diligentiam adhibeant circa moniales, 176. e.

Epiſcopi officium in litteris monitoriis concedendis, 1204. a.

Epiſcopo convenit tempore adventus & quadrageſimæ nigro colore uti, 1194. d. In eccleſia vel clauſtro deferat cappas nigras à feſto Omnium ſanctorum ad Paſcha, 311 e.

Epiſcopi reſidere tenentur in adventu, quadrageſima, feſtis præcipuis, 333. d. Epiſcopus eccleſias alterius non poteſt occupare vel occupatas detinere, 1091. b.

Epiſcopus non exeat ad aliam parochiam & ſuam relinquat, 2. a.

Epiſcopus in ſua eccleſia non teneat præpoſituram, 604. d. Non habeat hiſtriones, canes, aves venarias, 333. e.

Epiſcopus qui habet ebrietatis vitium, deponatur, 21. a.

Epiſcopus feminarum familiaritatem vitet, 1194. a. In fornicatione aut in furto captus, deponatur, non tamen communione privetur, 40. a.

Epiſcopus mortalibus peccatis reus, 10. d. Epiſcopo præſtent obedientiam ſacerdotes, 142. b. Reverentiam fr. Prædicatores, 1700. e. 1766. b.

Epiſcopis ord. Prædicatorum conceduntur fratres in ſocios, 1692. c.

Epiſcoporum contra ordinem Prædicat. querelæ & ſatisfactio ipſis facta, 1709. a. & ſeq.

Epiſcoporum coadjutores, 174. d.

Epiſcopi pœnitentiarii, 767. d.

Epiſcopi confeſſarius, 1193. c.

Epiſcopalis curiæ, ſigillifer, 455. d. 556. b. 927. e. Notarii, 516. d. Executio litterarum, 515. b. 520. e. Portitores earum, 875. c. Litteræ epiſcopales quæ non fuerint ſigillo aliquo munitæ executioni non mandantur, 1115. b. Antequam ſigillentur in capitulo legendæ, 611. c. Epiſcopalium litterarum executiones quæ extra eccleſiam, quæ in eccleſia debeant fieri, 1166. c. Latas ab eis ſententias ne caſſare obligent officiarii regis, 454. d.

Epiſcopus de cauſis matrimonialibus ſolus cognoſcit, 177. e.

Epiſcopi impedientes juriſdictionem excommunicantur, 187. c. 196. b. 906. c. 910. d. 916. c. 925. b. 926. a. 1091. a. 1117. e. Adverſus epiſcopum ne advocet clericus, 286. c.

Epiſcopalium bonorum uſurpatores excommunicantur, 910. d. Epiſcopalia jura & inſtrumenta celantes, 904. d. Epiſcopos occidentes aut capientes qua pœna plectendi, 6. c. 294. d.

Epiſcopus decedens poſt obitum ſuum duas integras canonicas portiones habet, 613. e.

Epiſcopi portatiles, 377. b.

Epiſcoporum vicarii. V. Vicarii.

Epiſcopatus adminiſtratoris officium ſede vacante.

Equitare fr. ord. Præd. interdictum, 1831. d.

Erardus dominus Chaſſenaii, 1365. d.

Erboldus Utracæ urbis epiſcopus, 73. e.

Ercambertus Bajocenſis epiſcopus, 64. c.

Ercenradus Pariſiacenſis epiſcopus, 62. d.

Erchenraus epiſcopus, 64. c.

Eremitæ ne recipiantur in ordine fratrum Prædicatorum, 1863. a.

Monachorum de Erivado exceſſus, 1376. b.

Ermannus Viennenſis archiep., 98. a.

Erveus archidiaconus eccleſiæ Pictavienſis, 135. a.

Abbati de Eſcharliis imponitur pœnitentia, 1351. c. Et illius converſis, 1303. b.

Monaſterium de Eſeute, 1313. e.

Abbas de Eſeron, 1376. c.

Abbas de Eſon, 1376. d.

Monaſterium de Eſtrebach interdictum, 1434. e. Debitis gravatum, 1481. a.

Eſterbaci Abbas, 1458. c. 1478. e.

Evangelii textus in conciliis expoſitus, 93. e. Cum defertur in chorum omnes reverenter exurgant, 1072. e.

Euchariſtiæ definitio, 680. e. 705. b. 952. a. In Euchariſtia duo ſunt, ſacramentum & res ſacramenti, 106. c. Sacramentum per corruptionem ſubjecti non amittit quod erat, 106. e. In altari Euchariſtia admittit vocabulum figuræ, pignoris, ſigni, ſimilitudinis circa ſacramenta non circa res ſacramentorum, 101. e. In euchariſtia præſentiam realem admiſit Berengarius, 101. 102 Aliquando videtur negare, ibid. Tranſubſtantiationem non admiſit, ibid. De ſacrificio Chriſti nihil cogitandum, niſi quod habent authenticæ ſcripturæ, 108. e.

Euchariſtiæ inſtitutio, 705. b. Inſtitutionis cauſæ, 705. d. Effectus, 952. b. Materia frumentum & vinum purum, 810. c. 1038. a. Reverentia in ipſius conſecratione adhibenda, 158. a. Quo ritu danda, 712. d. Qua ætate parvulis, 712. e. Ad eam ter ſaltem in anno accedant non ſacerdotes canonici & clerici, 306. a. Adulti laïci ſemel in Paſchate, 306. 659. d. 694. d. 712. c. Peccatori occulto non denegatur, 713. Baptiſatis jejunis confeſſis confertur, 705. d. Euchariſtiæ miniſter ſacerdos, 705. d. Ab epiſcopo frequenter miniſtrari utiliſſimum, 1203. a. A ſolo ſacerdote ad infirmum portatur, 75. c. 469. e. Urgente neceſſitate à diaconis, 712. b. 811. e. 893. c. 941. d. Quo ritu ipſis miniſtranda, 151. e. 530. e. 633. e. 712. a. 811. e. 812. a. 930. a. 941. d. 1037. a. 1083. c. e. 1097. c. Dum fertur obvii genua flectant eamque comitentur, 470. a. 474. d. 633. e. 893. d.

Defectus circa Euchariſtiam ut expiandi, 44. d. 713. e. d. 944. e. 1038. d. Si in calice ceciderit muſca aut aranea, 812. c. 713. c. Si ab infirmo non poſſit conſumi, 1084. a. Ab ipſo ſi rejiciatur, 900. a. De Euchariſtiæ abuſu, 1035. e. 1084. c. Apud Ciſtercienſes pro ipſius reverentia nulla poteſt monacho corporalis pœna imponi ipſa die qua vel celebravit vel eam recepit, 1527. c. Ipſo die quo quis eam recepit debet à ludis abſtinere & choreis, 769. e.

Euchariſtia ſub fideli cuſtodia ſervetur, 534. d. 580. e. 682. b. 711. d. 807. e. 934. d. 1080. d. 1097. b. 1366. b. In loco ſingulari mundo & clauſo, 1036. e. Sub altari vel in armariolo, 842. a. In pulchriori parte altaris, 158. d. 893. d. In munda pyxide, 151. b. 174. c. Incaute eam tenentes tribus menſibus ſuſpenduntur, gravius puniendi, ſi quid hac eorum negligentia contigerit, 1038. d.

Euchariſtia quando & quomodo renovanda, 75. c. 624. a. 711 d. 808. c. 841. e. 899. e. 930. a. 933. a. 982. a. 1036. e 1183. b. Ante eam lampas ardeat, 930. b. Summus honor ubi Corpus Domini ſervatur, 157. e.

Euchariſtiæ Feſtum, 852. a. 1107. b. In ordine Ciſtercienſi, 1505. c. 1589. b. Cum jejunio in vigilia, ibid. In monaſterio de Aſpreuno inſtituitur, 1464. d.

Evecæ abbas delegatur ad abbatiam de Hilaria, 1277. e.

Evenus Trecorenſis epiſcopus ſtatuta eccleſiæ ſuæ confirmat & renovat, 1118. b.

Everbaci abbas pater abbatiæ de Eourbach, 1396. c.

Everſæ converſus proprium abbatem interfecit, 1419. Converſi deinceps ibidem non recipiendi, ibid.

S. Eugendi Jurenſis abbas ord. S. Benedicti, 402. d.

Eugenius papa IV concilio Baſilienſi ſcribit, 371. a. Preces pro eo ſtatuuntur, 580. a. 584. b.

Eugenius Seneſcenſis epiſcopus, 382, b.

S. Eulaliæ eccleſia de Crucio, 69. d.

Evrardus Moritanæ civitatis epiſcopus, 73. b.

Evroicenſis archiep. Gerardus, 126. d.

Euſebius Andegavenſis epiſcopus, 91. b. e. d. 92. a. 94. d.

Digitized by Google

S. Eutropii martyris ſolemnitas, 1153. c.

Excommunicatio medicinalis eſt, ſi non contemnatur, 741. b. 1185. d. Non leviter ferenda, 1095. b. Nec niſi in ſcriptis, 877. b. Prævia monitione competenti, 175. b. Nec abſque delectu, 155. c. Nec ſit generalis, 176. c. 180. c. 182. b. 903. c. Quando incurritur à jure, 742. c. & ſeq.

Excommunicatio ſolemnis ſive anathema, 742. a. Singulis annis fit in tribus ſolemnitatibus Natalis Domini, Pentecoſtes, Aſſumtionis excommunicatio ſortiariorum, &c. 155. c.

Excommunicatio major, 689. e. A jure, 741. d. Ab homine, 741. d. Quid ſit, 1055. b. Eam rectores non poſſunt in ſubditos proferre, 1055. a.

Excommunicatio minor, 689. e. 742. c. 1055. c.

Excommunicatio in tertiam perſonam non tranſit, 742. b. 1057. a.

Excommunicationis ſententia pro contumacia quæ ſit peccatum mortale tantum ferenda, 281. c.

Excommunicatio pro aliquibus debitis, 594. b. Defunctis debitoribus non publicanda, 358. c.

Excommunicatio etiam injuſta timenda & tenenda, 858. d. Excommunicatus illa ſententia quæ nulla eſt non indiget abſolutione, 754. a.

Excommunicationis ſententia quo ritu ſit ferenda, 1121. b. 1497. a. In monaſteriis vibratur in ramis palmarum, 1257. b. 1255. c. 1497. c. 1504. a. Dominica in Paſſione, 1658. c. 1660. c.

Excommunicationis litteræ infra quindecim dies à tempore impetrationis exhibendæ, 962. a. Aut ſaltem certo aliquo termino temporis, 493. b. 632. e. 707. b. 986. e. 1115. a.

Excommunicationis ſententiæ debent diligenter ſervari, 185. e. 1095. b. Varii caſus in quibus incurruntur, 710. a. 771. &c.

Excommunicati denuntiandi, 516. a. In eccleſiis, 1181. c. Feſtivis diebus, 581. a. Diebus dominicis, 759. a. 1002. c. 1012. d. 1117. e. 1136. b. 1139. b. 1166. d. Vel ſaltem ſingulis menſibus prima dominica, 1204. d.

Excommunicati ab uno ſuffraganeo ab aliis denuntiandi, 225. a. 289. b. Excommunicati ſunt membra putrida, 516. b. Atque ideo ſunt vitandi, 234. d. 264. a. 581. a. 751. c. 1060. a. Et monendi ut redeant ad Eccleſiæ unitatem, 388. c. Cum his communicare non licet, 809. a. 1259. d. Ab his nihil recipiendum, 738. d. Niſi victus in neceſſitate, 1255. a.

Excommunicatis participantes, 475. e. 742. a. 1098. d. Excommunicati habentur, 141. d. Minorem ſaltem excomm. incurrunt, 1056. d. Clerici ab ordine & beneficio privantur, 141. d. Quandonam poteſt licitè eis participari, 748. e. 1057. b.

Excommunicatus occultus à ſacerdote non vitandus, 750. d. 1059. b. Sed monendus ſecretò, 234. b.

Excommunicati & interdicti ad prædicationem admittendi, 858. d. Admonendi ut ad unitatem Eccleſiæ redeant, 581. a. Ipſis dari poteſt eleemoſyna, 749. b. 1057. e.

Excommunicati ad ſacramenta nulla ſunt admittendi niſi in mortis articulo, 1110. b. Nec ad pœnitentiam, niſi prius faciant ſe abſolvi, 695. c. 1029. a. Nec chriſma eis detur, 143. a. Nec divino interſint officio, 516. b. Quod iis præſentibus dimittitur, 141. e. 142. a. 750. b. 1002. a. 1099. a. 1121. d. His eccleſiam intrantibus ſi canon ſit inceptus perficiatur, 234. a. 750. c. 1058. e. Quare in principio miſſæ ſacerdotes interrogent, ſi ſint in eccleſia excommunicati, nec celebrent, niſi exeant, 837. a. Poſſunt ab eccleſia ejici, 193. b. 750. c.

Excommunicatus majori qui pertinaciter in eccleſia reſtat iterum excommunicatur non abſolvendus, niſi per ſummum pontificem, 1059. a. Campanæ non pulſandæ propter eum, 141. e. & 142. a.

Excommunicatus excommunicatione majori tenetur privatim recitare horas canonicas, 774. a. 1018. d. Si celebrat irregularitatem incurrit, 1058. e. Et beneficio privandus & officio eccleſiaſtico, 1180. a. & illius fructibus, 1115. c. 1130. a. Altaria in quibus celebraverit confringuntur, veſtimenta comburuntur calices conflantur, 872. d. Excommunicatus minori excommunic. qui celebrat graviter peccat, ſed non incurrit irregularitatem, 1056. b. 1058. e. Ab excommunicato minori excommunic. ſacramenta collata non carent effectu, 1058. c.

Excommunicatorum nomina in regiſtro deſcribenda cum anno & die, 508. d. 566. e. 570. e. 1108. a. 1139. a. 1149. b. In duabus cedulis quarum una ſuper altare ponatur, aliam ſervet rector, 1099. a. Et diebus dominicis ea debet recitare, 904. e. 919. a. Et ad ſynodum deferre, 1099. a. 1136. c. 1139. a. 1182. a. Et Clavario curiæ epiſcopalis dare, 581. b.

Excommunicationem diutius ſuſtinere periculoſum, 233. b. Suſtinentium pœnæ, 573. e. 862. c. Compellantur auxilio brachii ſæcularis, 336. b. Poſt octo dies beneficiorum ſuorum proventibus privantur, 1116. c. Poſt dies xl. bonorum detentione, 997. a. Clerici captione & bonorum privatione puniendi, 1115. c. Excommunicationis ſententiam per annum ſuſtinentes ut puniendi, 245. b. 296. c. 474. b. 574. e. Clerici non beneficiati capiantur, 907. a. Alii beneficio privantur, 726. c. 907. a. Eorum nomina ordinario dentur, 632. b. Citentur ad ſynodum, 499. e. & 501. d. Etſi in articulo mortis abſoluti, eccleſiaſticæ ſepulturæ non tradantur ſine diſpenſatione epiſcopi, 1099. c. Quid verò ſi ſuſtineant eam ultra unum annum, 654. d. 659. c. 660. c. 785. e. 789. c. In valvis eccleſiæ pinguntur, 509. a. Beneficiis ſuis omninò privantur, 1130. a. In eos agatur tanquam ſuſpectos de hereſi, 789. c. 1204. d.

Excommunicati non admittendi ad ſepulturam vel communionem in præjudicium proprii ſacerdotis, 153. a. 969. e. In cimiterio ubi ſepulti fuerint alter ne ſepeliatur, 143. b. 256. d. Sed è cimiteriis ſepulti extrahantur, 144. a.

Excommunicatorum abſolutio, 339. c. 511. b. 801. a. Extorta per vim nulla, 873. a. 966. d. Quo ritu facienda, 938. d. 1076. c. 1095. c. Gratis fiat, 1105. d. Redeunti impoſita pœnitentia, 339. c.

Excommunicati incendiarii eccleſiarum abſolvendi à ſummo pontifice, 217. a. Item, venefici, 194. c. Item, Percuſſores clericorum, 1084. d. Excommunicatus ab homine debet ab eo abſolvi, 742. b. In mortis articulo à ſimplici ſacerdote, 742. c. Excommunicatus à diverſis pro diverſis ſemper eſt excommunicatus, donec fuerit ab omnibus abſolutus, 751. b. 1059. e. Et de omnibus, ibid. Abſoluti denuntiandi ſunt abſoluti, 1154. b.

Excommunicatos in mortis articulo quivis abſolvere poteſt, 654. e. 873. d. 1057. a. 1083. c. Quo ritu tunc abſolvendi, 751. e. 786. e. 659. c. 1061. b. Inſtante morte abſoluti, ſani debent ſatisfacere: ſi moriantur, ſatisfaciant heredes, 189. b. Et ſine ordinarii facultate maneant inſepulti, 142. d. 567. c. 578. a. 662. Qui pœnitens decedit ſine abſolutione abſolvatur antequam tradatur ſepulturæ eccleſiaſticæ, 736. e. 1483. d. Varia de excommunicatione ſtatuta, 142. c. 161. d. 476. b. 477. a. 478. c. 496. e. 781. d. 792. a. 799. 823. a. 1077. e. 1099. d. Statuta ſummorum pontificum de excommunicatis, 235. a. 265. b.

Excubiarum prior Soffordus, 1217. e.

Exemti in quibuſdam caſibus debent reſpondere coram ordinariis, 769. a. Privilegia ſua eis oſtendant, 195. d. 198. b. 200. e. 201. e. Eorum exceſſus, 195. a. Abuſus reprimitur, 199. a.

Exorciſmi in baptiſmo, 468. c.

Exorciſmus aquæ diebus dominicis ad preſbyteros ſpectat, 1025. a.

Exorcizandi obſeſſos forma ſit uniformis, 452. b.

Extrema-unctio, 647. a. 792. b. Ejus definitio, 714. c. Forma, 714. d. Miniſter, 645. d. 714. c. Diaconus eſſe non poteſt, 645. d. Prædicatores eam monialibus adminiſtrare non poſſunt, 1684. c. Nec aliis mulieribus, 1684. d. Gratis adminiſtranda, 160. e. 286. d. 470. b. 896. e. Quo ritu, 844. a. 470. b. Miniſter qui inungit debet & orationem fundere, 160. e. 714. e. Quorumdam error in adminiſtratione hujus ſacramenti, 510. e. Ei obviatur, 682. e. Avaritia ſacerdotum pro adminiſtratione, 241. d. Extremæ-unctionis adminiſtrationi pie præſentibus indulgentiæ conceduntur, 846. b. Deferatur oleum ſanctum ad infirmos cum reverentia, 160. e. Quibus confertur, 714. c. 715. a. Petentibus infirmis, nec denegetur, nec differatur, 992. c. Qua ætate recipienda, 896. e. 941. b. Poteſt iterari, 161. a. 470. d. 714. c. 844. e. 896. e 941. c. 1039. a. Poſt eam licet reverti ad opus conjugale, 161. a. 896. e. 941. c. Ejus effectus, 714. d. 715. a. 740. c. 822. c. 844. d. 952. c. 1092. b. Neceſſitas, 992. c.

Exuperius martyr cujus honori eſt dicata eccleſia Romanenſis, 77. b.

Emyno Veſontionenſis epiſcopus, 71. a. 72.

Abbas de Ezedcens, 1558. e.

F

Fabrica eccleſiæ, 640. a. d. e. Ejus procuratores, 510. a. Quomodo eligendi, 1171. d. Munditiam & reparationes in eccleſiis procurent, 1183. d.

Fabricæ qui legaverint iis ſepultura in eccleſiis aut capellis conceditur, 1125 c. Quæſta pro ea, 1123. e. Quis uſus eorum quæ fabricæ ſunt deputata, 641. a. Fabricarum computa, 1172.

Fachinerarii, 1036. c.

Falco Lugdunenſis archiepiſcopus ſcribit Anſelmo Cartuſiæ priori, 1239. a.

Faleræ abbas, 1298. c. 1360. c. b.

Falſarii litterarum & monetæ, 546. e. 1251. c. Et ſigillorum, 1251 c. Litterarum papalium, 879. d. 894. d. 938. d. 985. e. 1099. e. Sigillorum epiſcopi, 912. b. Excommunicantur, 910. b. Monetæ falſarii 546. e. 880. c.

Familiarium in ordine Ciſtercienſi vota & habitus, 1357. a. Non recipiendi ſine patrum abbatum licentia, 1486. c.

Faſiæ abbas vicarius abbatis Ciſtercii, 1634. e. Imponitur ei pœnitentia, 1542. d.

De Favalis abbas depoſitus declaratur eligibilis, 1476. e.

Febediolus Redonenſis epiſcopus, 57.

Felicianus martyr cujus honori dicata eſt eccleſia Romanenſis, 77. b.

S. Felicis abbatiſſa filia Calatraviæ, 1588. c.

S. Felicis Surcellenſis (F. Urgellenſis) abbas Raymundus, 314. c.

Felicis-prati monaſterium à monachis ad moniales tranſit *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1467. *ſtat.* 3.

Felinenſis Monialis filia comitiſſæ Flandrenſis, 1468. e.

Feminæ à monaſteriis ordinis Vallis-caulium arceantur, 1651. d.

Feminæ ne miniſtrent miſſæ celebranti, 1042. b. Volentibus obſervare continentiam non eſt tutum habitare cum feminis, 140. e.

Feneriorum abbas commendatarius à ſenatu Pariſienſi condemnatus, 1639. d

Feria ſexta ſpeciales dicebantur orationes præter ſolitum penſum in ordine Ciſtercienſi, 1276. d.

Ferialibus diebus ſingulis vigiliæ defunctorum & horæ canonicæ B. V. M. in provincia Turonenſi dicendæ, 1181. c.

Pro Fernando Caſtellæ regis primogenito preces in ordine Prædicatorum, 1807. d.

Fernandi de Bolaines promotio ad monaſterium de Morerola Zamorenſis diœceſis confirmatur in capitulo generali, 1541. b.

Fernandus de Majorica ex fr. Minore monachus de Spina procurat fundationem prioratus B. Mariæ de Mercede diœceſis Lingonenſis, 1537. c.

Ferrandi de Fonte ad abbatiam de Oliva ab abbate Morimundi promotio irrita declaratur, 1610. c.

Ferrariæ abbas, 1449. d.

Ferrarius epiſcopus Barchinonenſis, 620. e. 621. b. 623. d. 624. b.

S. Ferreoli abbatiola in ſuburbio Lingon. 6.. d.

Feſtorum obſervatio, 335. b. 475. c. 512. d.

Digitized by Google

525. e. 532. a. 533. c. 584. e. 588. d. 590. b. 636. c. 851. e. 1067. c. 1109. c.

Feſta per annum celebranda, 939. d. 1095. e. 1109. a. in diœceſi Æduenſi, 519. e. In Caturcenſi, 765. d. 820. c. In Leodienſi, 852. b. In Meldenſi, 911. a. In Siſtaricenſi 1095. a. In Trecorenſi, 1109. a. 1145. d. 1153. a. 1164. a.

Feſtorum obſervatio apud Prædicatores, 1705. c. In ordine Vallis-caulium, 1659. d.

Feſtorum ſolemnitates celebrandi apud Ciſt. varii ritus, 1600. e. Feſta duarum Candelarum in ordine Vallis-caulium, 1657. c. Feſta ſolemnia in cappis, 1074. d.

Feſtis præcipuis oblationes fieri ſolitæ, 738. c. Proceſſus his diebus facti nulli declarantur, 1145. d. In his non exponantur res venales non comeſtibiles, 232. c. Non fiant nundinæ, 382. d. 454. e. 526. b. 1132. e. Evectiones publicæ non exigantur à dominis locorum, 248. a. Ludi & choreæ vulgò *vogues* dictæ fieri ſolitæ prohibentur, 447. b. His diebus à venatione abſtineatur ante miſſam parochialem, 666. b.

Feſtum Paſchæ, 705. e.

Feſtum S. Trinitatis, 831. e.

Feſtivitates quatuor B. Mariæ quando nunciantur in capitulo fit proſtratio in ordine Ciſtercienſi, 1247. c.

Feſtivitates apoſtolorum & eccleſiæ doctorum, 492. d. De his Bonifacii papæ VIII. epiſtola, 1863. e. Feſtum S. Saturnini, 1301. b.

Feſta ſanctorum quorum nomina in canone recitantur ſub officio novem lectionum celebranda, 638. d.

Feſtivitas ſancti in cujus honore conſecratum erat aliquod altare in ordine Ciſterc. 1271. a.

Feſta per annum duplicia, 1109. a. e.

Feſta incognita non debent quæri pro officio, ſed curſus temporis ſequatur, 1098. d.

Feſtorum multitudo nimia, 286. d.

Feſtis præcipuis miſſas cantandi in oratoriis privatis facultates conceſſæ revocantur, 1184. c.

Feſtorum vigiliæ in ordine Ciſtercienſi, 1402. c.

Feſta in tabula debent deſcribi, quæ in qualibet parochiali eccleſia affigatur., 1146. d.

Obſervationem feſtorum violantes quali pœna corripiantur in diœceſi Trecorenſi, 1109. c.

Feſtorum ludibria tolluntur, 1077. c.

Feſtorum tranſlationes, 455. a.

Fidentialia. V. Sponſalia.

Fidei definitio, 675. e. Neceſſitas, 675. d. Fidem habent mali ſine caritate boni cum caritate, 676. a. Illius teſtes martyres, confeſſores, virgines quibus major habenda fides quam oculis carnis, 952. d. Articulos fidei aliter tenentur ſcire clerici aliter laïci, 677. d. De his ratio ne inquiratur, 952. c.

Fidei articulorum expoſitio, 641. c. 676. b. 678. a.

Abbas de S. Fide, 1586. a.

Filatoria nocturna ſeu congregationes mulierum tollantur, 1176. e. Ad eas viri accedere prohibentur, 1166. b.

Filicetum forum, & nundinæ Filiceti in diœceſi Trecorenſi reſtituuntur, 1119. b.

Filieti abbas, 1424. e.

Filioloachi monaſt. confeſſoribus carnium eſus indulgetur, 1580. a

Firmitas monaſterium, 1263. d. 1272. c.

Firmitatis abbas, 422. e. 1267. c. 1269. a. c. Deputatus ad curiam Romanam pro negotiis ordinis, 1423. a. Ei committitur correctio libelli definitionum & ſtatutorum annualium ordinis Ciſtercienſis, 1510. e. Ad partes Lombardiæ mittitur à capitulo generali, 1270. b. Ipſi committitur reformatio monaſteriorum ultra-montes, 1559. d. Negotium de ſubveniendo abbatibus quos imperator in carcere detinebat, 1376. a. Injuſtè proclamatur ſuper electione abbatis de Maceriis, 1421. e. Ipſi imponitur pœnitentia, 1281. d. 1296. b. 1353. e. Pro novicio infra annos 15. recepto, 1283. a. 1285. e. Ipſi conceditur locus pro ſe & ſucceſſoribus ſuis in collegio S. Bernardi Pariſienſis quod reædificabat, 1620. d.

Firmitatis abbas Simon, 1314. d.

Firmitatis prior deponitur, 1343. c.

Firmitatis monachus Theobaldus promotus ad monaſterium Vallis-benedictæ, 1528. e.

Fiterii monaſterium, 1292. b.

Fiterii abbatis Hermenii electio confirmatur.

Flandriæ comitiſſa moniales ord. Ciſtercienſis à capitulo generali obtinet ut ſecum habitent, 1445. c. Parthenonem ord. Ciſtercienſis fundare proponit, 1342. b. Inſtitutæ preces in ord. Ciſtercienſi pro ipſi obtinenda ſobole, 1375. d. Ipſius anniverſarium, 1479. d.

Flandriæ domina Anna filia Angliæ regis, 1807. d.

Flandrenſis comitiſſæ filia monialis Felinenſis, 1468. e. Obtinet à capitulo generali Ciſtercienſi ne abbatizare cogatur ante annum ætatis xxx. 1383. d.

Flavigniaci abbas ordinis S. Benedicti, 405. b.

Floragiæ abbas, R. 1314. c.

Florani monaſterii abbatem promovet abbas de Faſia vicarius abbatis Ciſtercii, 1634. d. Florani abbatis exceſſus, 1316. a.

Floriacenſi monaſterio confirmatur cella ſancti Petri de Regula, 115. c. Floriacenſis abbas Guillelmus, 118. b.

Floridi-campi abbas deponitur, 1334. c.

Fluminis-vivi monaſterium filia olim Fontis-vivi in abbatiam reſtituitur, eidem Fonti-vivo ſubjectam, 1476. c.

Fœneratoribus ne fidejubeant clerici, 898. d. Ab ipſis eleemoſynas recipere monachis interdictum, 1296. b.

Foilani abbas, 1334. b.

Folchrigus Auguſtæ Tricorum epiſc. 63. d.

Fontes baptiſmales, 831. a. Sint lapidei, 644. c. Claudantur ſub ſera, 831. c. 892. d. V. Baptiſmus.

Monaſterii de Fontibus abbatis Rogerii electio confirmatur, 1554. e. Deputatur ad concilium Baſileenſe, 1579. c. Ad concilium Conſtantienſe, 1563. b. Inſtituitur in Anglia ordinis reformator, 1611. e.

Fontis-Danielis monaſterium in indigentia *cap. gen. ord. Ciſtercienſis anni* 1483. *ſtat.* 3.

Fontis-Danielis abbati committitur convocatio abbatum provinciarum Bitur. Turon. Roth. pro deputando ad concilium Papienſe, 1566. d. Retractatio definitionum ord. Ciſtercienſis, 1566. a. Ei quia talis & aleis luſerat imponitur pœnitentia, 1413. c. Quia non miſerat ad aliquod ord. ſtudium unum ſcholarem denuntiatur, excommun. 1524. e.

Fontis-Danielis abbas Guillelmus doctor theogiæ, 1558. b.

Fontis-Ebraudi abbatiſſa, 134. c.

Fontis-frigidi abbas pater Populeti, 1603. d. Recuſanti ad quam abbas electus fuerat Grandem-ſylvam imponitur pœnitentia, 1374. d. Et quia mulierem in oratorio ſepelierat, 1316. a. Ei committitur reformatio ſtudii Montis-peſſulani, 1511. c. Conſtituitur mediator inter abbatem Ciſtercii & de Valle-ſarnai, 1406. d. Jubetur revocare converſum quem cardinali conceſſerat, 1278. d.

Converſorum Fontis-frigidi exceſſus, 1313. c.

Fontis-Johannis abbatia in ſpiritualibus & temporalibus multum collapſa, 1459. e.

Fontis-Johannis abbas, 1303. b. 1542. a. Ei imponitur pœnitentia, 1367. e. Quia minus reverenter domnum Ciſtercienſem receperat, 1286. e. Ob contumaciam deponitur, 1460. a.

Fontis-Morigniaci abbas ob inopiam domus & debita contracta à recipiendis hoſpitibus eximitur, 1376. e. Deponitur, 1460. c. Injuſtè, 1344. a. Ei imponitur pœnitentia, 1289. e.

Fontis-regis abbas quemdam comitem adverſarium patitur, 1575. a.

Fontis-ſalutis-abbas, 1597. c.

Fontis-vivi monaſterium, 1468. a. 1476. c.

Fontis-vivi abbas, 336. d. 1363. c. 1424. e. Ei conceditur ut poſſit novitios ſuſcipere, 1478. c.

Abbatiæ de Fontanis in Anglia ſubiicitur abbatia Vallis-ſalutis, 1347. e. Et abbatia Geri-pontis ipſius filia. ibid.

Abbas de Fontanis in Anglia, 1313. a. e. 1323. c. Ei præcipitur ut ſcribat nomine capituli generalis epiſcopo Elienſi, 1274. e. Filiam de Buſſa per monachos contra uſum viſitat. 1308. e.

Abbati de Fontanis in Turonia imponitur pœnitentia, 1312. c. Ejuſdem loci monachorum exceſſus in dedicatione eccleſiæ monialium, 1328. e.

Fontanetum monaſterium ordinis Ciſtercienſis, 405. c. Deſtrui jubetur ut reædificetur, 1267. b.

Fontaneti abbas, 1303. b. Quia malè receperat abbates ad capitulum generale venientes ei imponitur pœnitentia, 1481. d. Statutum contra abbatem Fontaneti commendatarium habitum regularem non deferentem, 1639. b. Monachus Fontaneti citatur apud Ciſtercium eo quod pro ſale cum comite Willelmo compoſuerat, 1282. b.

Fordæ abbas, 1268. a. 1465. d. Ei imponitur pœnitentia, 1268. b.

Forenſis comes, 1304. e.

Fornaſii abbas, 1298. c. Monacho de Fornaio qui in epiſcopum de Man ordinatus erat vivente epiſcopo imponitur pœnitentia, 1281. c.

Fornicatio ſimplex, 768. b.

De fornicatione varia ſtatuta, 7. a. c. 10. b. 14. b. 23. d. 40. b. 52. a.

Fornicatores à ſacris miniſteriis prohibentur, 144. b. 474. a. 507. e. Ab epiſcopo abſolvendi, 816. c. Mulieres expellant fornicarias ſub pœnis excommunicationis & pecuniariis 1174. a. 1176. a.

Forum Julii Galliæ Narbonenſis civitas & municipium provinciæ Aquileienſis, 57. a.

Foro-Julienſe concilium an. 791. 57.

Foro-Julienſes epiſcopi, B. 191. b. Raymundus, 331. d.

Foſſatenſe oppidum, 885. c.

Foſſæ-novæ monaſterium, 1287. c.

Foſſæ-novæ abbas, 1304. a. c. 1449. d. Deputatur ad concilium Baſileenſe, 1579. c. Deputatur ad ſummum pontificem, 1317. e. 1360. c. Deponitur, 1345. c.

Francarum-vallium monaſterium debitis oneratum, 1309. d. Abbas de Franca-valle nimius in expenſis, 1300. e. Ipſi imponitur pœnitentia, 1301. a.

S. Franciſcus ordinem inſtituit eodem tempore quo S. Dominicus, 1779. c. Utriuſque ordinis finis, ibid.

S. Franciſci commemoratio ſcribitur in martyrol. & calend. ord. Ciſterc. 1363. c.

S. Franciſci tertius ordo, 772. d.

Franciſcus I. Francorum rex privilegia ordinis Hoſpitalis S. Johannis Jeroſolymitani approbavit, 408. c. 421. e.

Franciſcus I. rex Francorum obſeſſæ à Borbonio Maſſiliæ ſubvenit, 439. c. In Italiam fugientem inſequitur, 440. Mediolanum ſubjicit, 440. a. Ticinum obſidens capitur, ibid. Propoſitiones ſibi ab imperatore factas rejicit, 440. d. Ductus in Hiſpaniam in morbum graviſſimum incidit, ibid. Madriti tractatum cum imperatore iniit, 441. a. Liberos obſides relinquens in regnum revertitur, 441. c. Tractatum Madriti reſpuit, ibid. Societate cum papa Venetis aliiſque Italiæ principibus facta, ad alium tractatum adducit imperatorem, 441. e.

Franciſcus rex Francorum concilium provinciale Lugduni celebrandum ordinat pro redemptione liberorum regis, captivorum, pro neceſſitatibus Eccleſiæ univerſæ ac imprimis Gallicanæ, 398. e. 400. c. 401. a. Primates omnium ordinum Pariſius congregat de redemtione ſua acturos, 442. e. Proponit in comitiis regni generaliter Pariſiis reditum in Hiſpaniam, 428. e. 443. c. Concilio provincialia in toto regno de redemtione ſua in comitiis Pariſienſis ſtatuuntur, 443. e.

Franciſcus cardinalis tituli S. Clementis Camerarius Eugenii papæ IV. 371. b.

Franciſcus de Rohan archiepiſcopus & comes Lugdunenſis Galliarum primas, 397. d. 400. c.

Franciſcus archiepiſcopus Narbonenſis & primas, 351. a.

Franciſcus epiſcopus Brixienſis orator patrum Baſileenſis concilii ad ſummum pontificem, 371. a.

Franciſcus dominus Mallebeſti inſignis benefactor monaſterii Bonæ-vallis Viennenſis 1532. c. Ipſius progenitores benefactores ejuſdem loci in clauſtro inhumati, ibid. Eorum oſſa in capellam S. Benedicti transferuntur, 1532. d.

Digitized by Google

Franconiæ Palatinus Th. 1363. a.
Francorum reges Romanam eccleſiam præ ceteris honoraverunt, 368. d.
Francorum rex Pariſius convocat concil. pro Concordia eccleſiæ univerſæ Gallicanæ imprimis, ac diſpoſitione regiminis Delphinatus, 1549. e.
Francorum regi & reginæ ad capitulum generale Ciſtercienſe venientibus, conceditur uti carnibus in domo ducis & duciſſæ extra terminos, 1382. e.
Franciæ regis paſſagium pro ſubſidio Terræ-ſanctæ, 1754. d.
Pro rege Franciæ & regina preces in ordine Ciſtercienſi, 1348. c. 1351. a. 1373. e. 1403. e. 1409. a. Et nobili ſanguine Franciæ, 1584. c. Pro rege Francorum preces in ordine Prædicatorum, 1685. a. 1701. b.
Francorum reges Carolus V. 1528, b. Carolus VI. 1525. d. 1527. e. 1528. Carolus VII. 358. c. 363. c. 368. d. Johannes II. 1528. b. Ludovicus VIII. 1395 a. Ludov. IX. 1347. e 1348. b. 1382. b. 1387. e. Ejus obitus, 1761. a. Philippus I. 1347. c. Philippus II. 213. b. 218. a. 1347. b. 1348. b Philippi III. epiſtola ad capitulum generale Prædicatorum. Philippus VI. 1528. b.
Franciæ reginæ ſepultura in monaſterio Sacri-portus, 1303. e.
Franciæ reginæ ſoror Conſtantia monialis, 1379. a.
Pro rege Franciæ orantibus indulgentiæ conceſſæ, 1702. c. 1716. b. Inter Francorum regem & Anglorum bella, 1522. d.
Fraxinus villa in pago Turonico, 71. c.
Fredericus Fregoſus archiepiſcopus Salernitanus, adminiſtrator S. Benigni Divionenſis, 398. e. 399. b. 412. e. 417. b.
Fredericus Argentinenſis epiſcopus, 535. d. 536. a. 537. d. 538. c. 539. e. 541. a. d. 545. 546. 547. 548. 551. a. 554. d.
Fredericus prior Cremonenſis ordinis Prædicatorum, 1846. d.
Frederici imperatoris diffidia cum domno papa, 1593. d. Depoſitio, 1692. b. Ne eum adjuvent vel papæ obloquantur interdicitur fr. Prædicatoribus, 1691. d. 1692. b. Primos ord. Ciſterc. abbates detinet in carcere 1375. a. Preces pro eo in ordine Ciſtercienſi *cap. gen. ordinis Ciſtercienſis anni* 1477. *ſtat.* 2.
Frigidi-fontis abbati ob varios exceſſus imponitur pœnitentia, 1287. a.
Frigidi-montis abbas, 1277. a. Deputatur pro renovanda pace inter Ciſterc. & Præmonſtrat. 1370. c. Ei committitur ut conſtituat procuratorem in curia domini legati, 1374. c.
Frodinus abbas, 64. a.
Fromundus prior Vindocinenſis, 140 b.
Frotardus Tomerienſis abbas, 1188. a.
Frotboldus epiſcopus Carnotenſis, 62. e.
Froterius epiſcopus Nemauſenſis, 84. c. 86. d.
De Fugitivis, 1269. e. Fugitivorum pœnæ in ordine Ciſtercienſi, 1435. c. 1436. c. V. Apoſtatæ.
Fugitivi in ordine Vallis-caulium in quo debeant ordine recipi, 1655. c.
Fulbertus Carnotenſis pontifex laudatur à Berengerio, 113. d. Sub eo floruerunt ſtudia Galliarum, ibid.
Fulcardi-montis abbas ceſſionem abbatis Loci-Dei recipit, 1302. c. Imponitur ei pœnitentia, 1346. a.
Fulcardi-montis converſo ob male tractatam familiam domini Ciſtercii, imponitur pœnitentia, 1459. d.
Fulcherius decanus, 78. c.
Fulco Aquenſis archiepiſcopus, 136. d.
Fulco Ambianenſis epiſcopus, 80. a.
Fulco Aquenſis præpoſitus, 129. d.
Fulco Tranſmontanus clericus papæ in concilio Romæ ſub Greg. VII. 103. d.
Fulco comes confirmat decretum pacis in concilio Arvern. 121. b.
Fulco comes Andegavenſis, 65. a.
Fulcrandus archiepiſcopus Bituricenſis, 671. 776. b.
Fulientii abbatis vita inquiritur, 1540. c.
Fundationes non diminuendæ aut abolendæ ſine facultate epiſcopi, 1014. a. 1124. b.
Fundatoribus eccleſiarum ſepultura conceditur in eis, 1125. c.
Furneſii abbas, 1315. e. 1347. e. 1354. a. 1389. e. 1554. e.
De Furto, 15. b. 21. b. 25. b. 42. c. Primum furtum in eccleſia peractum vice tantum reddi debet, ſecundùm duplo vel quadruplo, 4. e. Furem per noctem occidere licet, 15. Non orandum pro eo ſi occidatur in furando, 144. c. Pro quavis rei alienæ aſſumtione injungatur reſtitutio, 835. a. Furtum non remittitur ſine reſtitutione, 1033. c.
Fuſneii abbas, 1297. a. Deputatur ad Valcellenſes, 1274. e. Deputatur cum aliis à capitulo generali ad tractanda quædam ord. negotia, 1269. d. Pro renovanda pace inter Ciſterc. & Præmonſtrat. 1370. c.
Fuxi comes, 360. a. 1323. a. Cum abbate de Niſortio tranſigit, 1587. b.

G

G. Cardinalis, 1807. c.
G. Tit. ſanctorum Apoſtolorum presbyter cardinalis, 128. b.
G. epiſcopus Cabilonenſis, 208. c.
G. epiſcopus Carcaſſonenſis, 351. b.
G. epiſcopus Claromontenſis, 202. e.
G. epiſcopus Dignienſis, 209. a.
G. epiſcopus Engoliſmenſis, 127. c.
G. epiſcopus Herdenſis, 291. e.
G. epiſcopus Lemovicenſis, 189. c. 203. c. 211.
G. epiſcopus Leogmenſis, 127. c.
G. epiſcopus Lingonenſis, 208. c.
G. epiſcopus Mimatenſis, 202. e.
G. epiſcopus Senenſis, 128. b.
G. epiſcopus Siracuſanus, 128. b.
G. epiſcopus Trojanus, 128. b.
G. epiſcopus Terracinenſis, 128. b.
G. epiſcopus Vapincenſis, 331. d.
G. Otgerius decanus Viennenſis, 78. c.
G. abbas Caleſii, 1211. e.
Gabriel epiſcopus ſedis apoſtolicæ legatus, 599. e.
Gabriel de Langiaco abbas Caziaci vicarius generalis abbatis & conventus Cluniacenſis, 424. e.
Gagiarii eccleſiæ, 927. a.
Gala S. Mariæ in Porticu diaconus cardinalis ſedis apoſtolicæ legatus, 903. a.
Galaſii abbas depoſitus, 1454. e.
S. Galgani monaſterium apud Senas, 1358. e.
S. Galgani abbas, 1469. a. 1477. c.
Gaillardus de Bello-podio abbas, 314. c.
In Gallenſes paganorum irruptio, 1257. b.
Galilææ monaſterium ordinis S. Franciſci de tertia regula incorporatur ord. Ciſt. *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1471.
Gallici cantus abbas Oliba, 1188. a.
Galo epiſcopus Leogienſis, 128. c.
Galo legatus ſedis apoſtolicæ, 824. b.
Galterus epiſcopus Magalonenſis, 131.
Galtherus abbas Ciſtercii, 1379. a.
Gualterius abbas Trecenſis, 139. b.
Galterus Brugenſis ordinis Prædicatorum de provincia Franciæ, viſitator inſtituitur in provincia Bohemiæ, 1888. c.
Galterus filius Heliæ principis de Didonia, 123. c.
Gandavenſis epiſcopus, 448. e. 462. c. In concilio Mechlinienſi, 452. c.
Gandenſis domus ordinis Prædicatorum eſt de provincia Franciæ, 1724. e.
Gardum monaſt. ordinis Ciſtercienſis, 1277. 1302. d.
Eccleſiæ Gardi pavimentum penitus evertatur, 1362. d. Gardi abbas deputatur ad Præmonſtratenſes, 1305. d.
Abbas de Gardone, 1307. c.
Garmundus Viennenſis archiepiſcopus, 117. b.
Garcia Tiraſonenſis epiſcopus, 294. d.
Garcias Fernandi abbatiam ordinis Ciſtercienſis proponit conſtruere, 1338. a.
Garrigæ monialibus variæ illatæ injuriæ ab abbate Villæ-longæ, 1342. a.
Gasbertus Arelatenſis archiepiſcopus, 573. d.
Gaucherus abbas Ciſtercii abbati Loci-regii commiſit viſitationem monialium de Bello-videre, 1370. d.
S. Gaudentii abbatia in Romaniola ordini Ciſtercienſi incorporata, 1412. d.
Gaudleyæ abbas, 1389. e.
Gaufridus epiſcopus Andegavenſis, 123. d.
Gaufridus epiſcopus Carcaſſonenſis, 83. a. 84. c. 85. d. 86. d.
Gaufredus abbas Vindocinenſis, 139. b.
Gaufredus prior clauſtri Cluniac. 126. e.
Gaufridus comes Andegavenſis, 91. b. c. d. 94. d.
Gaufredus de Meduana monachis Majoris monaſterii aufert eccleſiam Chaaniarum, 128. d.
Gaufridus junior comes Andegavenſis, 95. b.
Gaufredus de Dinanno, 139. a.
Gauſlenus abbas, 64. a.
Gauterius epiſcopus Vapincenſis, 179. e.
Gazophilacia, 1300 d. V. Trunci.
Gebennenſis epiſcopus Hubertus, 136.
Gelrenſis comes parthenonem conſtruere proponit capitulo generali Ciſterc. 1326. b.
SS. Geminorum monaſterium in ſuburbio Lingonum, 67. d.
S. Geneſii abbas Arnallus Pontii, 132. c.
Frater Gentilis de Roma regens Pariſius in Theologia, 1854. Se excuſat de magiſterio, 1863. c.
Genuflexio in certis miſſæ temporibus indicitur, 352 d.
Georgius Senecenſis epiſcopus, 379. e.
Georgius abba, 64. a.
Georgius *Guy* canonicus Æduenſis abbas S. Stephani in eadem eccleſia, 404. d. & S. Margaritæ, 405. d. Eccleſiæ collegiatæ B. Mariæ de Belna, 405. e. Et collegiatæ Vergeii, 406. c. Canonicus etiam & ſacriſta collegiatæ Sinemuri, ibid. d.
S. Georgii abbati imponitur pœnitentia, 1268. e.
Gerardus archiepiſcopus de Evroic. 126. d.
Geraldus epiſcopus in concilio *Cabill.* 67. a.
Gerardus epiſcopus Cameracenſis, 80. b.
Gerardus epiſcopus Engoliſmenſis, 135. b.
Geraldus epiſcopus Matiſcenſis, 70. a. 71. a. 72. b.
Geraldus Oſtienſis epiſcopus apoſtolicæ ſedis legatus præſidet concil. Cabill. 97. a. 98. b.
Geraldus Siſtaricenſis epiſcopus, 129. d. 136 d. 331. 340. e.
Geraldus epiſcopus Vivarienſis, 92. a.
Gerardus quondam abbas Fontis-Johannis peſſimus excommunic. 1417. a. 1419. a.
Geraldus abbas S. Petri Viennenſis, 98. a.
Gerardus Voſagi advocatus, 138. b.
S. Adriani Gerardi-montis abbatia, 458. e. Cujus abbas ordinatæ ab epiſcopis reformationi ſe opponit, 458. e. 459. a.
Geripontis abbatia, 1455. d. Subjicitur abbatiæ de Fontanis in Anglia, 1347. c. Ab ipſa aufertur filia, ibid.
S. Germani Pariſienſis abbatis ſocietas cum Ciſterc. 1400. d
Germundus de Burlato transfert oſſa Philippi Montis-fortis de Tunicio ad domum Caſtrenſem fr. Prædic. 1724. d.
Gervaſius epiſcopus Cenoman. 127. d.
Gerundenſes epiſcopi Berengarius, 131. b. 191. 1187. b. 1190. b. Gaſto, 314. b. Robertus, 294. d.
Gerundenſis ſynodus juſſu Alexandri papæ II. 1185. a.
Geylo Lingonenſis epiſcopus, 67. b. 68. a. 70. a.
Gifardus filius Heliæ principis de Didonia, 123. c.
S. Gildaſii de nemore abbas ordinis S. Benedicti, 978. c.
Gimundo monaſterio incorporatur monaſterium de Goyono monialium, 1616. b.
Gimundi abbati ob appoſitum temere ſigillum ſuum litteris alienis imponitur pœnitentia, 1276. e.
Gerardus de Fontaneto abbas Clari-fontis depoſitus, 1533. c.
Girardus miles, 1365. d.
Girbertus epiſcopus Ruthenenſis, 776. d. 778. b.
Girontinus archiepiſcopus, 127. c.
Giſlebertus Carnotenſium epiſcopus, gerens vices prædeceſſoris ſui Frotbaldi, 64. c.
Giſlenus Temnerman abbas S. Petri Brugenſis, 462. c. Delegatus ad ſedem apoſtolicam pro civitate Gandavenſi, ibid.
Giſnenſis comes Manaſſes, 134. a.
Glandatenſis epiſcopus, 331. c.
Glandatenſes epiſcopi, B. 209. a. Petrus, 379. e. 382. b.

Digitized by Google

Glaſconenſis abbas Michaël, 374. d.
S. Godardi monaſterium in Hungaria proponitur ordini Ciſtercienſi incorporandum in capitulo generali, 1326. c.
Abbatia Hoſpitalitatis S. Gothardi filia Vallis S. Georgii, 1396. d.
S. Godardi in Hungaria abbas pro variis exceſſibus deponitur, 1455. a. 1479. c.
Godefridus epiſcopus Ambianenſis, 134. b.
Godefridus epiſcopus Magalonenſis, 120. d.
Goderannus epiſcopus Sanctonenſis, 96. e.
Goionis monaſterii monialium unio facta monaſterio Berdonarum irrita & nulla declaratur, 1602. a. Incorporatur Gimundo, 1616 .b.
Gomelli abbas cedit ſuper jure quod ſe habere dicebat in domo Calatraviæ, 1362. a. Deponitur ob varios exceſſus, 1473. d. Declaratur eligibilis, 1478. e.
Gomorpondus primitiarum, 12. c.
Gondonii monaſterium unitur Caduino 1622. e.
S. Gonerii confeſſoris feſtum inſtituitur celebrandum 18. Julii in diœceſi Trecorenſi, 1146. e. Deinde 1. Aprilis, 1178. b.
Abbas S. Mariæ de Gorgonio deponitur, 1473. c.
Goſcelinus Burdegalenſis archiepiſcopus, 96. a.
Goſſalii abbas, 1458. d.
Goteerannus epiſcopus Belicenſis, 98. a.
Gotelſadus epiſcopus, 63. a.
Gotiæ epiſcopi, 69. b.
Graduati in ordine Ciſtercienſi, eorum loca in monaſteriis, 1605. c.
Græcorum pro reductione in concilio Baſileenſi indulgentiæ conceduntur, 375. b.
Græcæ linguæ ſtudium apud Prædicatores commendatur, 1708. b.
Grandimontenſium habitus, 1234. e. Simplicitas in eccleſiis & ædificiis, 1237. c. Tam ſani quam infirmi à carnibus & ſagimine tam volucrum quam quadrupedum abſtinent, 1233. c. A Grandimontenſium religione mulieres penitus ſeparentur, 1237. c. In ordine Grandimontis nullus, niſi de licentia paſtoris ſuſcipitur ad converſionem alibi quam in domo Grandimontis, 1238. c. Grandimontenſes non patiuntur aliquos ſeculares infra clauſuram proprias domos habere, 1237. d.
Grandimontenſium priorum inſtituta, 1231 a.
Grandis-ſylvæ abbas ſtudium Toloſæ inſtituit, 1478. b. Quod ipſius curæ committitur, 1523. e. Novam militiam ipſi ſubjicit rex Caſtellæ, 1440. d. Ad ſummum pontificem pro negotiis ordinis deputatur, 1358. e. Ipſi committitur ut convocet omnes abbates provinciæ Occitaniæ &c. provinciarum pro deputando ad concilium Papienſe, 1566. e. Ei imponitur pœnitentia, 1302. d.
Gravellanus cardinalis archiepiſcopus Mechlinienſis, 464. a. 466. e.
Grangiæ abbatiarum ne fiant ultra unam dietam ab abbatia, 1244. e. 1460. e. In Grangiam redigantur monaſteria ord. Ciſtercienſis ubi non fuerint XII. monachi, 1263. c.
Ad Grangiam faciendam in ordine Ciſtercienſi non licet recipere locum per manum fugitivi, 1244. e.
In Grangiis ſolemnitatum obſervatio, 1291. d. Earum altaria, 1252. c. 1300. c. In his monachorum victus, 1252. d. Et converſorum, 1651. a. In his carnes non comedantur, 1280. d. Etiam ab infirmis, 1282. c. Vini uſus & cerviſiæ converſis interdictus, 1258. e. Niſi præſente abbate, 1306. a. Et tunc ubi datur vinum unum ſolum pulmentum datur, 1284. a. 1287. b. Vini tamen aut cerviſiæ uſus aliquando permiſſus, 1260. b.
In Grangiis rarius fiant pitantiæ converſis, 1262. a. Debent obſervari jejunia regularia, 1433. c. Non minuantur converſi, 1252. d. Meſſium tempore pernoctare conventus non poteſt, 1247. a. 1333. a. In his prohibetur vinum vendi ad brocam, 1259. e.
In Grangiis hoſpitalitas ſervanda, 1263. a. 1413. a. 1418. e. Ciſtercienſes domno papæ conqueruntur quod epiſcopi ad grangias frequenter declinent, 1304. c. In his cimiteria fieri non licuit, 1267. b.
Grangia S. Bartholomei olim abbatia, 1353. e.
In grangia Caſæ-novæ infirmitorium fieri procurat Johannes cardinalis S. Laurentii in Lucina, 1402. a.
Conventus abbatum in grangia *de Chailly* pro ſubſidio Terræ-ſanctæ, 1297. a.
In Grangia Echou monaſterii Pruliaci conventus abbatum ordinis, 1361. b.
Grangiæ magiſter in ord. Ciſtercienſi, 1649. e.
G. Gras monachus de Rivo beatæ Mariæ pſeudo-abbas, 1483. c.
Gratiarum actio poſt comeſtionem, 496. a.
Monaſterium de Gratiis juxta Londonias filia monaſterii de Bello-loco regis, 1576. c. Illius deſolatio, 1412. d. Abbates Johannes Bohac, 1575. Johannes Peche, 1576. d. Paſchalis, ibid.
Gratia-Dei monaſterium ordinis Ciſtercienſis, 1264. a.
Gratianopolitani epiſcopi Hugo I. 136. c. Hugo II. 1239. a. Humbertus, 73. c. 78. c.
Gratiani decreta in communi armario apud Ciſtercienſes reſidere non licebat, 1263. b.
Gregorii Magni dialogi, 31. b. Feſtum in ordine Ciſtercienſi, 1496. a. In ordine Prædicatorum, 1737. e.
Gregorii canones, 21. e.
Gregorius papa VII. 99. b. Concilium habet Romæ in eccleſia Lateran. 103. a. Juramentum Berengarii recipit, 103. a. Juramentum & probationem ignis poſtulata à Berengario Gregorius papa non admittit, 108. b.
Gregorius IX. ſummus pontifex, 599. Approbat conſtitutiones Barchinonenſes, ibid.
Gregorii papæ ſtatuta pro monachis Nigri ordinis, 855. d.
Gregorii X. conſtitutio in concilio Lugdun. 1792. e. Ejus epiſtola ad magiſtrum ord. Prædicatorum, 1776. c. Preces pro eo inſtante tempore concil. generalis in ordine Ciſtercienſi, 1441. a. In ordine Prædicatorum, 1786. e. Ejus anniverſarium in monaſterio de Columba, 1456. e.
Gregorius cardinalis, 1278. d.
Gregorius cardinalis tituli S. Angeli exactiones inauditas ab ordine Ciſtercienſi exigit, 1276. d.
Gregorius tit. ſanctorum apoſtolorum presbyter cardinalis, 128. c.
Gregorius diaconus cardinalis, 128. c.
Gregorius provincialis ordinis Prædicatorum in Provincia, 1842. d. 1845. e. Ipſius obitus, 1849. d.
Abbatia S. Gregorii in urbe ordini Ciſterc. offertur, 1354. a.
Abbas de Groſſo-boſco pro mendacio & fraude depoſitus, 1346. b.
Guloſitas, 270. e. 690. b. Variæ ejus ſpecies, 943. d. 1085. d. Exceſſus, 698. e.
Gualtarius epiſcopus Aurelianenſis & alumnus S. Martini Turon. 65. b. 66. b.
Gualterus Auguſtodunenſis epiſcopus, 78. c.
Guarnerius Armarius monach. Majoris monaſterii, 140. b.
Guaſtallenſe concilium in Longobardia, 127. a.
Gueldrenſis comes abbatiam ord. Ciſtercienſis proponit coſtruere, 1278. a.
Gueredonæ abbas, 1397. c.
Guerenſis comes, 1403. e.
Guidagia ab eccleſiaſticis pro rebus ſuis ne exigantur 964. c. 1106. d. 1111. c.
Guido S. Laurentii in Lucina presbyter cardinalis, 1423. e. Protector ordinis Ciſtercienſis, 1424. a. 1434. a. Permiſit in legatione ſua mulieribus intrare in domos ordinis Ciſtercienſis quando vellent 1443. e. Ei plenarium officium conceditur in ordine Ciſtercienſi, 1422. d. 1437. b.
Guido diaconus cardinalis, 139. b.
Guido archiepiſcopus Bituricenſis Aquitaniæ primas, 189.
Guido Fulcodii de S. Ægidio archiep. Narbonenſis, 1724. b. Epiſcopus Podienſis ibid. Cardinalis Sabinenſis, ibid. Tandem papa, ibid.
Guido primus pater Vallis-caulium ex Carthuſia Luvigniaci aſcitus, 1651. d.
Guido Hæreſiarcha, 146. a.
Guiffredus Narbonenſis archiepiſcopus, 1185. a. 1187. a
Guigo epiſcopus Valentinenſis, 78. c.
Guigo decanus Viennenſis, 82. e.
Guigo Dalphinus fundator monaſterii Caleſii, 1211. b.
S. Guillelmus Bituricenſis epiſcopus Caroli-loci ante abbas, 1464. d. Ejus feſtum in monaſterio Caroli-loci, 1633. c. In ordine Ciſterienſi, 1488. e. 1601. b. In Litania poſt S. Nicolaum nominatur, 1418. e.
Fratres ordinis S. Guillelmi in ordine Ciſtercienſi admittuntur, 1467. d. Facta profeſſione ſecundum reg. S. Benedicti. ibid. In S. Guillelmi ord. profeſſos recipere interdictum fr. ord. Præd., 1785. e. 1790. a.
Guillelmus Curti cardinalis nepos Benedicti XII. inſignis benefactor collegii Pariſienſis S. Bernardi, 1529. a.
Guillelmus archiepiſcopus Arelatenſis, 331. a. 339. c.
Guillelmus archiepiſcopus Auxenſis, 1188. b.
Guillelmus archiepiſcopus Rothomagenſis, 220. d. 221. d 223. c.
Guillelmus archiepiſcopus Senonenſis, 914. d.
Guillelmus archiepiſcopus Tarraconenſis, 304. e. Antea epiſcopus Barcinonenſis, 600. d.
Guillelmus epiſcopus, 84. d.
Guillelmus epiſcopus Agennenſis, 96. e.
Guillelmus epiſcopus Auſonenſis, 1187. b.
Guillelmus epiſcopus Barchinonenſis ad Tarraconenſem eccleſiam tranſlatus, 600. d.
Guillelmus de Monte-Gaudio epiſcopus Biterrenſis, 351. b. 352. a. 358. e. 632. d. 639. d. 641. b. 648. c. 649. b. 664. e. 665. a.
Guillelmus epiſcopus Caturcenſis ordinis Prædicatorum, 671. 674. e. Ejus epiſtola ſynodalis, 674. c.
Guillelmus epiſcopus Claromontenſis, 189. c.
Guillelmus epiſcopus Convenienſis, 1187. b. 1190. b.
Guillelmus epiſcopus Engoliſmenſis, 96. c.
Guillelmus epiſcopus Londonenſis miſſus à rege Angliæ ad concilium Baſileenſe, 374. b.
Guillelmus epiſcopus Maſſilienſis, 331. b. 340. e.
Guillelmus epiſcopus Mimatenſis, 215. b. 217. b.
Guillelmi epiſcopi Nannetenſis ſtatuta, 930. c. 1008. a. 1011. c.
Guillelmus epiſcopus Sylvanectenſis, 1206. b.
Guillelmus epiſcopus Tolonenſis, 331. b. 341. a.
Guillelmus epiſcopus Tutelenſis, 671.
Guillelmus epiſcopus Vincienſis, 209. a. 283. e.
Guillelmus epiſcopus Urgellenſis, 83. a. 84. c.
Guillelmus de Monte-Catheno Urgellenſis epiſcopus, 1187. b. 1858. d.
Guillelmus abbas de S. Andræa propè Januam, depoſitus, 1465 d.
Guillelmus le Mazurier abbas Barberii ceſſit retenta ſibi penſione, 1540 c.
Guillelmus Mace abbas ſæcularis Cerviduni, 504 520. d.
Guillelmus quondam abbas Ciſtercii pro negotio Eccleſiæ paſſus carceres, 1385. c.
Guillelmus abbas Claræ-vallis ſacræ theologiæ doctor ad concilium generale Baſileenſe deputatur pro ordinis negotiis, 1579. b.
Guillelmus abbas Floriacenſis, 118. b.
Guillelmus abbas Fontis-Danielis doctor theolog. inſtituitur generalis ſyndicus & ſpecialis nuncius ordinis Ciſtercienſis in conciliis vel aliis curiis per triennium, 1558. b. Et in concilio Conſtantienſi, 1563. a. Ad concilium generale Baſileenſe deputatur, 1579. b.
Guillelmus abbas Gimontii decretorum doctor inſtituitur generalis ſyndicus & ſpecialis nuncius ordinis Ciſtercienſis in conciliis & aliis curiis per triennium, 1558. b.
Guillelmus abbas Mortui-maris deputatur ad concilium Conſtantienſe ut generalis ordinis ſyndicus & ſpecialis nuncius, 1563. a.
Guillelmus abbas S. Theofredi, 97. c.
Guillelmus decanus eccleſiæ Pictavienſis, 135. a.
Guillelmus prior provincialis ordinis Prædicatorum, 1842. e.
Guillelmus prior provincialis ordinis Prædicatorum in provincia Angliæ, 1845. e. Ad ſummum pontificem appellat in cauſa Munionis, 1846. e.
Guillelmus comes, 84. b.
Guillelmus comes crudeliter ſævit in ordinem Ciſtercienſem, 1299. c.
Guillelmus de Serceyo, 1617. a.

Digitized by Google

Guincampi monaſterium B. Mariæ, 930. c.

Sancti Guingualoei cellæ prior Ebrardus, 129. a.

Guiſlebertus epiſcopus Barcinonenſis, 83. a. 84. c.

Guitgerius abbas S. Petri Viennenſis, 81. c. 82. c.

Gundulfus poëta, 78. c.

Guntarius epiſcopus Agathenſis, 87. d.

Guntbertus epiſcopus Ebrocenſis, 62. e.

Monachi S. Guthlaci ineunt ſocietatem cum Ciſtercienſibus, 1288. e.

Abbas de Guthlimur, 1286. a.

H

H. De Tulia ordinis Prædicatorum prioris provincialis Provinciæ obitus, 1854. d.

Haimericus eccleſiæ Chaanniarum pervaſor ad reſtitutionem Cenomanis damnatur, 129. c.

Haldricus deceſſor Roberti Cenomanenſis epiſcopi, 65. a.

Hamelinus Redonenſis epiſcopus, 139. b.

Harduinus epiſcopus Andegavenſis, 521. b.

Harduinus epiſcopus Noviomagenſis, 8. b.

Hatflor. obſidetur ab Anglis, 348. d.

Hariardus epiſcopus Livonienſis, 62. e.

Sanctæ Havidis feſtum inſtituitur in domibus Ciſterc. Poloniæ, 1464. e.

Hebdomada ſancta chriſma novum & oleum ſingulis annis ſuſcipiant ab archipreſbyteris ſacerdotes, 1026. e.

Hebdomadarii in eccleſia Cathedrali, 609. e.

Hebdomadarii majoris miſſæ, 1217. a.

Heberbaci abbati conceditur ut converſos recipiat, 1445. c.

Hebraïcæ linguæ ſtudium fr. Prædicatoribus commendatur, 1708. b. 1849. b.

Hegbach. monaſterium Virginum filia monaſterii de Salem, 1618. d.

Helenenſis epiſc. Petrus Bernardi. 132. a.

Helenenſis ſynodus, 131. a.

Heleſi abbas, 1472. a.

Heliaonori reginæ Caſtellæ defunctæ, preces conceſſæ in ordine Prædicatorum, 1849. d.

Helias de Malomonte decanus S. Aredii Lemovicenſis diœceſis, 1854. d.

Helias princeps de Didonia Sylvæ-majoris benefactor, 123. c.

Helias filius Heliæ principis de Didonia, 123. c.

Helvidis de *Baſremont* abbatiſſa Parthenonis de Leſtanchia, quaſdam patitur moniales rebelles, 1437. b.

Helvira abbatiſſa Montis-regalis propè *Burges* filia abbatis Ciſtercii, ad viſitationis officium eum recuſat admittere 1419. d. Denuntiatur excommunicata, 1420. 1422.

Hembardus abba, 64. a.

Henricus archiepiſcopus Ebredunenſis, 185. c. 209. a. Poſtea Oſtienſis epiſcopus, ibid.

Henricus epiſcopus Nannetenſis, 956. b. 993. b. 995. b. 997. c. 1002. d. Ejus ſtatuta 930. c. Tranſlata in vulgari, 1007. e. Renovat omnes ordinationes prædeceſſorum ſuorum, 993. b. 994. 998. e. 1002. d. 1004. a. 1005. c.

Henrici Siſtaricenſis epiſcopi manuale, 1079. c.

Henricus epiſcopus Tullenſis, 136. e. 137. d. 138. b.

Henricus epiſcopus Vintonienſis, 1242. a.

Henricus decanus Meldenſis, 923. b.

Henrici regis Angliæ epiſtola ad concilium Baſileenſe, 374. a. Ipſi anniverſarium conceditur in ord. Ciſtercienſi per Angliam, 1478. d.

Henricus I. rex Pariſienſe concilium procurat, 99. b.

Henricus II. Romanorum Cæſar, 81. e.

Henricus rex Romanorum, 284. a. Privilegium à Paſchali 2. de inveſtituris extorſit, 127. b.

Herardus epiſcopus Turonenſis, 62. e.

Herbertus epiſcopus de Titfort, 126. e.

Herbipolenſe concilium, 535. d. 539. e. 551. a. b.

Herdenſis epiſcopus, R. 287. e.

Herdhuſemi abbas reformator ordinis Ciſt. in provincia Trevirenſi, 1568. d.

Hæreſes oriuntur ex bonorum morum corruptela, 429. e.

Hæreticæ pravitatis inquiſitores, 1781. b. V. Inquiſitores.

Hereticus non fit, niſi ex contentione, 30. b.

Qui hæreſim præſumit ſi pœniteat, ſententiam publicè damnet, jejunet, quos decepit ad fidem convertat, 30. a.

Heretici denuntiandi, 446. e. 447. a. Singulis dominicis, 1184. a. Sollicitè ab epiſcopis puniendi, 185. d. Comburendi, 165 b. Sacerdotes hæretici Pariſiis combuſti, 163. d.

Hæreticorum fautores, receptatores, &c. excommunicantur, 226. a. 1168. b.

Heretici perfecti vulgò dicti Veſtiti, 225. e.

Ab hæreſi converſi in ordine Prædicatorum vix admittuntur, 1671. e.

Herſindentæ monaſterium, 1444. e.

Heribaldus Autiſſiodorenſis epiſcopus, 62. d.

Herimannus archiepiſcopus Viennenſis depoſitus & anathemate percuſſus, 93. d.

Herivadi abbas filius abbatis de Sori, injuſtè depoſitus, 1403. b.

Herlei monaſterium in Anglia, in quo inſtituitur ſolemnitas de Sanguine Domini, 1450. e.

Herluinus epiſcopus Conſtantinenſis, 62. e.

Hermannus provincialis ordinis Prædicatorum in Theoronia, 1842. d. 1845. b.

Hermerii abbatis Fiterii electio confirmata, 1292. b.

Herpuinus epiſcopus Sylvanectenſis, 61. e.

Hervebachi abbas, 1395. b.

Herveus S. Martini Turonenſis canonicus, 140. b.

S. Hevigis feſtum in monaſteriis Ciſtercienſium Poloniæ & Bohemiæ, 1456. d.

Hiberniæ abbatibus permittitur ut tres tantum de ipſis ſingulis annis ad capitulum generale Ciſtercienſe veniant, 1286. d.

S. Hieronymi feſtum apud Prædicatores, 1824. b.

Pro Hieroſolymitana terra preces decretæ in capitulo generali Ciſterc. 1279. e. 1282. b.

Hilariæ abbas, 1277. e. 1451. c.

S. Hilarii propè Ilerdam abbatiſſa, 1478. b.

S. Hilarii feſtum. 1262. a.

Hildebertus Turonenſis archiepiſcopus, 101. 102. Ejus de Berengario teſtimonium, ibid.

Hildebertus epiſcopus Cenomanenſis, 127. e. 130. e.

Hildebrandus S. R. E. Apocriſarius concilium celebrat Cabiloni, 92. a.

Hildebrannus epiſcopus Sagienſis, 62. e.

Hildegarius epiſcopus Meldenſis, 62. e.

Hildierus communiceps Fulberti Carnotenſis ſacris ſermonibus artem Hippocratis junxit, 113. e.

Hilbetarum abbaria monialium ordini Ciſterc. ſociatur, 1362. e.

Hincmarus S. Metropolis eccleſiæ Remorum epiſcopus, 62. d.

Hincmarus epiſcopus Laudunenſis, 63. c.

Hiran abbatia filia Curiæ-Dei, 1332. e.

Hirantiæ abbati pœnitentia imponitur, 1285. c.

Hirminfridus epiſcopus Belloacenſis, 67. d.

Hiſpania ſub nomine Alphonſi regis turbatur, 373. b. Paganorum irruptio in Hiſpania, 1257. b.

Hiſpaniæ abbates ordinis Ciſtercienſis non tenentur ad capitulum generale ſingulis annis, 1256. b.

Hiſtriones joca ſua ne exerceant in cimeteriis, 846. e. Sunt à communione arcendi, 842. c.

Hoellus epiſcopus Cenoman. 129. c.

Hoidouk parthenon juxta Xudoniam, 458. c.

Hollandis de Flandria comitiſſa Barrenſis, 1528. e.

De homicidis varia ſtatuta, 13. b. 14. a. 15. d. 26. b. d. Qui ſe occiderit propria voluntate miſſas pro eo facere non licet, ſed tantum orare & eleemoſynas largiri, 26. d. 36. b. De homicidio epiſcopi, presbyteri, monachi, laïci, filii ſui, 41. c. Homicida tempore pacis ſeptem annis exulſit à patria, 159.

Homicidium, 985. e. Caſus reſervatus, 121. d. b. 950. b.

S. Honorati abbas Andreas, 379. e.

Honorii papæ III. litteræ ad abbates Ciſtercienſem & Clarevallenſem, 1334. e.

Honorii papæ III. anniverſ. in ordine Ciſtercienſi, 1348. b.

Horæ canonicæ, 708. e.

Horæ canonicæ ſingulis diebus dicendæ, 808. a. Ad eas tenentur clerici in ſacris ordinibus, vel in minoribus intitulati, 1092. a. Sacerdotes qui diſtinctè horas non dixerint ſunt ſuſpendendi, 1520. e. Horas tribus diebus omittentes ab epiſcopo abſolvendi, 1116. e.

Horæ canonicæ cantari debent in eccleſiis parochialibus, 541. b. Cum ſuperpelliciis & maximè horæ matutinæ, 798. e. 800. a. His intereſſe clericis prohibitum ſine habitu clericali, 1192. a.

Matutinæ & horæ diei celebratio, 1098. d. Diebus feſtis, 851. b.

Horæ canonicæ præveniendæ potius quàm tardandæ, 1193. b.

Horæ canonicæ quo ritu perſolvendæ tempore laboris manuum in ord. Ciſt. 1221. a. 1227. a.

Horas canonicas ſolvere tenentur fratres in itinere conſtituti, 1232. a.

Horarum canonicarum pulſatio, 1109. a.

Horæ Mariæ Virginis cantentur in eccleſia, 893. e. V. Officium divinum.

Hortæ abbas, 1298. a. 1304. d. 1331. e.

Hoſpitalarii S. Johannis Jeroſolymitani, 420. c. 635. c. 751. d. Eorum privilegia, 420. 1060. b. Approbavit Franciſcus Francorum rex, 408. c. 420. e. Poſſunt ſemel in anno ad eccleſiaſtica officia admitti in eccleſia interdicta, 751. d. 758. e. Exemtionibus abutuntur, 195. a.

Hoſpitalia nullus ædificet ſine facultate epiſcopi, 1042. d. In his jura eccleſiaſtica uſurpantes excommunicantur, 1151. d.

Hoſpitalarius grangiæ in ordine Ciſt. 1650. a.

Rex Caſtellæ proponit abbatiam fundare ord. Ciſt. in loco qui dicitur Hoſpitale, 1451. c.

Hoſpitales fratres, 143. d.

Hoſpitalis non excuſatur à labore manuum, 1220. c.

Hoſpitalitatis obſervatio commendatur, 388. a. 571. c. 631. b. 780. e. 798. b. 802. d. 1232. e. 1283. d. 1572. b. Apud clericos, 726. e. In eccleſiis parochialibus, 1045. c. In ordine Caleſienſi, 1213. d. In Ciſtercienſi, 1480. c. Erga pauperes, 1210. b. Erga epiſcopos, 1354. c.

Hoſpes abbas in ordine Ciſtercii cum quot monachis poteſt loqui, 1245. b. Quem locum teneat in monaſterio, 1572. c. Hoſpitibus quot ſint miniſtranda fercula, 1248. e. Iis ova, caſeus non dentur feria VI. 1171. a. Eis carnes miniſtrare Ciſtercienſes indulgent in monaſteriis Friſiæ, 1557. e. Et abbati de Veteri-villa, 1559. a. Propter Hoſpites fiat melius fratribus, 1233. a. In Hoſpitio abbatis habere ſervientes ſæculares prohibetur, 1245. e. In Hoſpitali janitor non ſit ſolus cauſa loquendi cum gente exteriori, 1232. d. Abbates qui à ſuſceptione hoſpitum ad tempus abſolvuntur nec etiam novitios ſuſcipiant, nec ædificent, 1417. d. 1504. e. Hoſpites infirmi, 1249. a.

Hoſpitalitas in ordine Prædicatorum, 1678. e. 1679. b. Erga fratres ſuos, 1705. b. 1715. d. Iis carnes non miniſtrentur. 1643. e. 1689. a. 1728. c. Dentur lecti ſine linteaminibus, 1681. b. Hoſpites fratres in aliqua ordinis domo poſt ſecundum diem expenſas ſuas tenentur ſolvere, 1832. b. Ab eis litteræ teſtimoniales exigendæ, 1831. d.

Hoſpitalitas in ordine Vallis-caulium alicui ordinis priori quomodo exhibenda, 1659. b. 1663. b. Pro hoſpitibus ſuſcipiendis miniſter idoneus deſignetur in monaſteriis 1210. b. Quis debeat eos veſtire? 1420. e. Reditus monaſterii pro hoſpitalitate aſſignati ne ad alios uſus applicentur, 1210. b.

Hoſtiæ conſecrandæ quales eſſe debeant, 839. c. 932. a. 1081. b. Qua de materia, 1038. a. De puro & mundo frumento fiant, 634. a. 1273. c. Per clericos, 308. d. Sub qua forma, 469. b.

Hoſtiæ elevatio, 839. d. 932. c. 1081. d. 1246. b. 1354. b. Ad eam pulſetur campana, 839. d. 1314. e. Flectantur genua, 155. a.

Hoſtiam conſecratam ore tangere non licet, 151. b.

Hoſtiæ non ultra VII. dies conſerventur conſecratæ, 151. b.

Hoſtia de qua dubitatur utrum fuerit conſecrata, 1038. e. Hoſtiæ non conſecratæ ne ſumantur pro conſecratis, 151. b. Conſecratæ non dentur pueris, 933. d. Neque non conſecratæ, 901. c.

Hoſtiæ non conſecratæ quæ dicuntur panis benedictus nulli dentur, 842. a.

Pro Hoſtienſi epiſcopo defuncto preces con-

Digitized by Google

ceſſæ in ordine Prædicatorum, 1767. b. 1807. c. 1813. c.
Hoſtienſis epiſcopus frater Hugo de Bilomio, 1871. e.
Hoyenſe oppidum, 885. c.
Hubertus Gebennenſis epiſcopus, 130. d.
Hubertus Silvanectenſis epiſcopus, 134. b.
Hugo cardinalis, litteras mittit cap. gen. ord. Prædic. 1717. c. Ipſi conceſſæ preces in ord. Præd. 1692. a. 1838 b. 1817.
Hugo candidus presbyter cardinalis vice Alexandri papæ II. præſidet in ſynodo Girundenſi, 1185. a. 1187. a.
Hugo tituli S. Sabinæ presbyter cardinalis apoſtolicæ ſedis legatus, 1395. b. 1841. d. Ipſius epiſtolæ ad priores & provinciales ord. Præd. 1841. a. 1842. b. 1845. e. Ad eas reſponſio, 1842. e. 1844. b. Quidam exceſſus adverſus eum in ordine Prædicatorum commiſſi graviter puniuntur, 1858. e.
Hugo archiepiſcopus Biſuntinus, 98. a. d.
Hugo archiepiſcopus Lugdun. 126. d.
Hugo epiſcopus Bitterrenſis, 625. d. 626. a. 652. c. 655. b. 659. b. 660. b. Ad eccleſiam Pictavenſem tranſlatus, 666. b.
Hugo epiſcopus Dienſis, 116. e. 118. a.
Hugo epiſcopus Gratianopolitanus, 136. c.
Hugo ſecundus epiſcopus Gratianopolitanus cujus concilio primum capitulum generale ordinis Cartuſiæ convocatur, 1239. a. In eo profeſſionem priorum de parendo capitulo generali recipit, 1240. e.
Hugo epiſcopus Lingonenſis, 118. a.
Hugo epiſcopus Nicenſis, 209. a.
Hugo epiſcopus Nivernenſis, 91. b. Ejus epiſtola, ibid. c. 96. b.
Hugo epiſcopus Pictavenſis, 666. b.
Hugonis epiſcopi Trecenſis epiſtola, 91. b.
Hugo epiſcopus Toloſanus, 84. c.
Hugo epiſcopus Vcetiæ, 84. c. 87. d.
Hugoni abbati Bonæradæ adjudicatur abbatia de Camboniis in filiam, 1314. d.
Hugo Bonæ-vallis abbas de ejus canonizatione, 1329. a.
Hugo abbas Cluniaci, 98. a. 125. b. 150. b. e.
Hugo abbas S. Petri ad Montes Catalannenſes, 667. d.
Hugo abbas Sabinienſis eccleſiæ, 78. e.
Hugo de Turri decanus, 602. a. 606. a.
Hugo albus archidiaconus, 138. b.
Hugo Aquenſis archidiaconus, 129. d.
Hugo de Lavarzino Cenoman. archidiaconus, 140. a.
Hugo hoſpitalarius monach. Majoris monaſterii, 140. b.
Hugo Raniſondus de Boiſedone invaſor bonorum eccleſiæ Biterr., 120. c.
Humbertus cardinalis protector ordinis Ciſtercienſis, 1456. e.
Humbertus Lugdunenſis archiepiſcopus, 89. d. 92. a. 98. d.
Humbertus epiſcopus Barchinonenſis, 1190. b.
Humbertus Gratianopolitanæ civitatis epiſcopus, 73. c. 78. c.
Humbertus abbas S. Andreæ, 98. a.
Humbertus de Romanis V. magiſter ordinis Prædicatorum ipſius electio, 1072. d. Elogium, ibid. Ipſius epiſtolæ, 1706. c. 1720. d. 1734. a. Viſitat domum Pruliani multaque ibi ordinat, 1722. b. Suos hortatur ad propagationem fidei procurandam, 1706. d. e. Abſolutionem impetrat ab officio, 1737. b. Poſt ipſius ceſſionem varia ipſi ab ordine indulta, ibid. Ejus obitus, 1793. b. 1797. d.
Humilitas magiſtra virtutum, 1868. e. Viola odoratum ſe tenentis reficiens, 1834. a.
Hunfredus abba Dervenſis, 64. a.
Hungariæ rex inveſtituram epiſcoporum dimittit, 127. a. Arripienti iter ad terram Jeroſolymitanam duos monachos concedit cum converſo, Ciſterc. capitulum generale, 1312. b.
Hungariæ regis Camerarius abbatiam conſtruere proponit & exauditur, 1337. d.
Hungariæ abbates ordinis Ciſtercienſis non tenentur ſingulis annis ad cap. gen 1256. b.
Huſſitarum incurſus in Auſtria, 1577. c.
Hymerodæ abbas *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1484. *ſtat.* 8. 9.
Abbas de Hymnis, 1483. c.
Hypocritæ reſtituere tenentur quæ per fraudem acquiſierunt, 274. d.

J

J. Cardinalis Tuſculanus epiſcopus, 125. c.
J. tituli S. Cæciliæ presbyter cardinalis, 128. b.
J. tituli ſanctorum Johannis & Pauli presbyter cardinalis, 128. b.
J. epiſcopus Magalonenſis, 145. e.
J. epiſcopus Meldenſis, 912. c.
J. quondam abbas Ciſtercii, 1367. d.
Jacob filius Iſaac, 27. e.
S. Jacobus ante S. Johannem in Letaniis nominandus, 1314. e.
Jacobus tituli S. Laurentii in Lucina presbyter cardinalis ſpecialiſſimus pater ord. Ciſt. 1385. a. 1415. d. Ipſius hortatu ſtudia Ciſtercienſibus inſtituuntur Toloſæ, 1384. a.
Jacobus archiepiſcopus Aquenſis, 573. d.
Jacobus archiepiſcopus Ebredunenſis, 187. d.
Jacobus epiſcopus Æduenſis, 208. c. 404. d.
Jacobus Elnenſis epiſcopus, 351. b. 352. a. 356. a.
Jacobus epiſcopus Oſcenſis, 294. d.
Jacobo Præneſtino conceſſum anniv. in ord Ciſt. 1370. a.
Jacobo cardinali preces conceſſæ in ordine Prædicatorum, 1838. c.
Jacobus epiſcopus Tricaſtinenſis, 331. b. 340. b.
Jacobus abbas Ciſtercii, 1522. b. 1533. a.
Jacobus *de Levren* abbas Morimundi *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1484. *ſtat.* 10.
Jacobus abbas Pontigniaci, 1314. d.
Jacobus quondam abbas Pontigniaci cujus tempore obligatum fuit monaſterium, 1416. e. Sententia ſuſpenſionis contra eum lata auctoritate cap. gen. revocatur ad tres annos, 1421. d.
Jacobus quondam prior Pontigniaci, 1358. c.
Jacobus prior Mediolanenſis ordinis Prædic. 1846. d.
Jacobo de Foiſſiliano priori de Vienna datur commiſſio abſovendi Munionem magiſtrum ordinis Prædicatorum, 1846. a.
Jacobus de Burgolio definitor in cap. Trevirenſi, 1845. c.
Jacobus de Voragine ordinis Prædicatorum, 1841. e. 1845. a. Definitor in cap. Luchano, provincialis Lombardiæ, 1845. c. Ipſi datur commiſſio abſolvendi Munionem magiſtrum ord. 1846. a.
Jactantia, 30. a.
S. Jacuti abbas Maino, 139. b.
Janitoris monaſterii officium, 1232. d.
Jaſpertus epiſcopus Valentinenſis, 294. d.
Jejuniorum obſervatio injungitur, 815. d. 895. d. 939. b. 1095. d. Ad ea tenentur qui ætatem exceſſerint octodecim annorum, 704. e.
Jejunia ſervanda per annum, 766. b. 820. b. 836. c. 895. e. 939. c. 1095. d. Jejunia legitima tria in anno, 50. d. Jejunium quadrageſimæ, 160. a. Jejunium quatuor temporum, 160. a. 705. a. 766. d. 1088. d.
Jejunium litaniæ majoris & Rogationum, 1012. e. Jejunium vigiliarum, 160. a. 454. e. 455. a. 852. e. 1273. d. Jejunium ſextæ feriæ, 76. b. 169. a. Qui die dominico per negligentiam jejunat tota hebdomada jejunet, 45. e. Jejunium diſpoſitio pro ignis probatione, 108. a.
Jejunia dubia, 902. c. Prandia diebus jejunii, 309. e. In his uſus carnium interdictus, niſi neceſſitas ſit urgens, & tum in abſconſo comedantur, 312. c.
Jejunium eleemoſynis compenſatur, 76. c. 819. e. De contemnentibus jejunia, 22. c.
Jejunii regularis obſervatio, 1207. d. 1234. e. 1489. c. 1514. c. A die 18. cal. Octob. ad quadrageſimam, 1308. e. Jejunium regulare ſextæ feriæ, 1259. b. Jejunium regulare feriæ IV. & VI. 1251. c. A monachis in via conſtitutis debet ſervari, 1333. a. Et in grangiis 1433. c. Ejus obſervatio neglecta à Ciſterc. 1589. c.
Jejunium regulare apud canonicos regulares, 1221. c.
Jejunia fr. Prædic. 1689. a 1705. d. 1718. e. 1742. d. 1768. e. 1785. a. 1792. b. 1810. a. 1852. e. 1871. a. In quibus utuntur cibo quadrageſimali, 1733. c. 1712. e. Jejunium adventus & Rogationum, 1792. e. Obſervandum in itinere, 1700. c. Etiam ab operariis in monaſteriis, 1717. b. Jejuniorum diſpenſationes in ordine Prædicatorum juvenibus conceſſæ, 1699. b. Miſſæ de jejuniis, 706. b.
Jeripontis monaſterii fundatores, 1446. a.
Jeroſolymitanus patriarcha Philippus, 331. a. 339. e.
Jeroſolymitanus patriarcha compilavit legendam beati Petri martyris, 1786. e.
Jeroſolymitani S. Johannis milites bona pro redemtione captivorum deſtinant, 444. e. 445 a.
Jeſu-Chriſti nomen devotè proferentibus à ſummis pontificibus conceſſæ indulgentiæ, 1107. d. Ad iſtud ſacrum nomen cum profertur inclinandum caput, 1702. e.
S. Ignatii feſtum in ordine Prædic. 1876. b.
Igniaci abbas, 1286. c. 1311. e. Ei definitionum retractatio committitur, 1323. b. Carnium eſum apud Igniacenſes introducit, 1635. b. Licentiam impetrat cuilibet ſacerdoti confitendi quando aliquo diverterit, 1644. b. Ejus monaſterio incorporatur Parthenon Clarimariſci, 1558. e.
Ignitegii pulſatio, 962. d. 992. b. 1109. a. Pro ſalutatione angelica, 962. d. 1107. d.
Ignorantia craſſa & ſupina, 514. a.
Ildelcenſi epiſcopo unum monach. & duos converſos concedunt Ciſterc. 1365. d.
Ilerdenſes epiſcopi, 291. c. Arnaldus, 314. b. Willelmus, 294. d.
Ilerdenſem cardinalem deſtinat rex Aragonum ad concilium Baſileenſe, 363. b.
Illegitima proles ex matrimoniis ſuſcepta clandeſtinis declaratur, 990. e. 1086. d. Etiam ſi ignoranter, 848. d.
Imagines ſanctorum in eccleſiis, 254. e. Inordinata devotione malè habitæ in quibuſdam moleſtiis, 733. b. Vetuſtate deformatæ comburantur, 811. d. 935. a. 1082. b.
Imo epiſcopus Noviomenſis, 62. e.
Impoſitiones centeſimæ redditum eccleſiæ, 211. a. 212.
Impoſitiones in ordine Ciſtercienſi pro ejuſdem neceſſitatibus *cap. gen. ord. Ciſt. anni* 1473. 1494. d. 1513. a. d. 1514. e 1517. e. 1519. c. 1520. e. 1521. a. b. Eas non ſolventes abbates deponuntur, 1476. e. 1479. c. 1483. b. 1487. b. 1504. d. 1512. b. 1515. a. Excommunicantur, 1507. d. 1515. a. 1517. c.
Incantationes in herbarum collectionibus vetitæ, 257. e.
Incarnationis myſterium, 952. a. Solus filius incarnatus, 163. c. 165. d. Hæreſis circa incarnationem, 163. c.
De Incendiariis, 51. e. 985. e. 1033. b. 1035. e. 1084. b. Ubi fuerint ceſſetur à divinis, loci dominus, judex, ſcabini excommunicantur, locus ſupponitur interdicto, 887. a. Remittendi ſunt ad epiſcopum, 159. c. 950. b. Ter in anno excommunicantur, 155. c. Eccleſiaſtica carent ſepultura, 285. d.
Incendiarii ſacrorum locorum, 894. d. 912. b. 938. d. 966. a.
Incendiarii religioſorum locorum excommunicati, 183. d. Non abſolvuntur, niſi à papa, 139. c. 183. d.
Inceſtus caſus reſervatus, 159. b. Inceſtus naturalis, inceſtus legalis, inceſtus ſpiritualis, 985. e. Inceſtus major, 912. a. Inceſti omninò ſeparandi cum facultate melioris ineundi matrimonii, 1185. c. 1189. a.
Indulgentiæ, 332. c. d. 333. a. b. c. 337. e. 692. d. Pro reductione Græcorum, 375. b. His qui oraverint pro ſtatu pacifico regni & imperii conceduntur, 184. a. His qui pro rege Franciæ oraverint, 1702. c. His qui fratribus Prædicatoribus in cap. gen. aliquid contulerint, 1795. b. Abuſus earum, 378. e. Ei occurritur, 379. e. De indulgentiis à patribus ordinis Prædicatorum, in ſuis concionibus concedendis, 1684 d. Indulgentias, niſi ab epiſcopo recognitas non debent evulgare prædicatores, 1198. d.
Indulgentiæ ultra annum conceſſæ ab epiſcopis in dedicationibus non valent, 689. a.
Infantes cum ipſis parentibus ne dormiant, 572. d. 1004. b. 1118. d.
Infidelis in cimiterio ubi ſepultus fuerit, alter ne ſpeliatur, 259. d.
Infirmitatis humanæ deſcriptio, 1885. e.
Infirmariæ aſſignati reditus ad alios uſus ne

Digitized by Google

applicentur, 1210. b. In infirmitorio cameras habere Ciſtercienſibus non licet, 1614. d. 1624. b. Nec famulos ſæculares, 1266. a. 1273. d. Nec carne veſci, niſi ſemel in die, 1265. e. 1271. a. Immò ab his abſtinere debent die ſabbato, 1246. b. 1257. e. In infirmitorio autem nullus carnes comedat, niſi infirmus aut debilis, 1207. b. Extra illud nulli abbati vel monacho licet carnes comedere, 1247. d. Nec etiam juſſu, indignatione, aut excommunicatione epiſcopi, ibid. In infirmitorio uti non licet monachis cyphis aureis vel argenteis, 1207. d.

In infirmitorio celebrandum defunctorum officium, 1258. d.

Infirmitoria fratrum Prædicatorum, 1673. e. Ab his omninò removentur linteamina, 1673. Uſus pellium ſylveſtrium, 1693. e.

Infirmitoria monialium, 176. d.

Infirmarius in ordine Ciſtercienſi, 1649. a. Non excuſatur ſine cauſa à labore manuum, 1220. c.

Infirmarius in ordine Vallis-caulium, 1655. d.

Infirmorum viſitatio commendatur, 958. b. Viſitentur à ſuis ſacerdotibus antequam ad ſynodum proficiſcantur, 674. b. Infirmos moneant medici de cura animarum ſuarum, 941. c. Infirmis licet omni hora cibum & potum ſumere, 23. a. Infirmorum confeſſio, 812. c. 942. a. Eam non audiant Prædicatores aut Minores ſine rectoris coſenſu, 1035. b.

Infirmorum communio, 811. e. 812. a. 1398. d. 1421. a. Non communicat aliquis etiam in Paſcha, niſi infirmus tempore interdicti, 147. e.

Infirmis ſacramenta tempeſtivè miniſtranda, 957. e. Precipuè Euchariſtia, 942. a. A ſolo ſacerdote, 75. c. A diacono urgente neceſſitate, 158. b. In pyxide eburnea, 158. c. Cum vero defertur ad infirmos adoranda flexis genibus, 281. a. Indulgentiæ comitantibus ſeu ſequentibus eam, 281. a.

Infirmorum oleum novum ab archipresbyteris die Jovis in cœna Domini recipiendum, 682. c.

Infirmi abſolutio, 812. d. 1092. d. Quo modo peragenda & imponenda ei pœnitentia, 1032. e. 1033. a. 1061. b. Quid de eo qui paulò ante mortem de parochia propria in aliam transfertur, 1048. a.

Infirmi religionem intrantes, 1047. e.

Infirmis neceſſaria omnia miniſtrentur juxta regulam, 1208. b.

Infirmi apud Grandimonteſes, à carnibus & ſagimine abſtineant, 1233. c.

Infirmorum cura in ordine Vallis-caulium, 1659. c. Carnium eſus ipſis conceſſus, 1663. b.

Infirmorum cura in ordine Prædicatorum, 1816. e. 1820. e. 1870. e. 1873. a. Apud eos domus ſunt pro recreatione infirmorum, 1801. e. Sed non poſſunt carnes comedere extra monaſterium, 1674. a. Ab eis quæ obſervanda, 1681. a.

Infula ſive caſula, 716. d.

Ingelgarius abbas S. Carilephi, 65. a.

Ingenuus qui ſervum occiderit ut pœniteat, 13. d.

Injectiones manuum in parentes caſus reſervatus, 159. b.

Innocentium feſtum ſeu ſtultorum tollitur, 1070. d. 1077. c. Ad cultum aliarum feſtivitatum reducitur, 890. a.

Innocentii pap. III. conſtitutio de reſidentia rectorum, 486. e.

Innocentius papa IV. Ordinem juris redintegravit, 358. a. Unit abbatias Caſæ-novæ & de Tremetuno, ita ut ſingulos habentes conventus, unum habeant abbatem, 1495. b. Pro eo plenarium ſervitium & perpetuum anniverſarium ſolemne in ordine Ciſtercienſi inſtituitur, 1385. a.

Innocentii papæ V. qui fuit de ordine Prædicatorum epiſtola magiſtro & fratribus ejuſdem ordinis, 1787. b. A tenera ætate in ordine Prædicatorum ſanctæ paupertatis delitiis enutritus, 1787. c. Præclara eis dat monita de domibus non multiplicandis, de novitiis admittendis, de correctione facienda, 1788. a. b. c.

Inquiſitores hæreticæ pravitatis, 770. e. 772. d. 1781. b. In ordine Prædicatorum, 1756. e. Ne ſint priores; ſed ſi qui in priores eligantur ab inquiſitione abſolvantur, 1847. e. Capitulis provincialibus interſint, 1782. e. 1812. e. Negligentes debent per priorem provincialem corrigi 1847. e. Tenentur ſingulis annis de receptis & expenſis prioribus provincialibus reddere rationem, 1848. e. Iis ſine magna neceſſitate equitare interdicitur, 1720. c.

Inſignia gentilitia in feneſtris eccleſiarum, capellis, ſepulcris nullum conferunt titulum poſſeſſionis, 1156. c.

Inſulæ abbatis querela cum abbate de Monaſterio in Argona, 1268. c. Ob introductas mulieres intra ſepta monaſterii pœna plectitur, 1266. d. De mendacio ſæpius arguitur, 1285. e. Ei imponitur pœnitentia, 1267. e.

Monaſterium monialium de Inſulis ord. Ciſtercienſis diœc. Autiſſiod. abbati Ciſterc ſubjectum unitur monaſterio Pontign. 1535. a.

Inſulæ-Barbaræ abbates Aldebertus, 78. c. Antonius de Elbone, 402. c.

Inſtantiæ pro pluribus terminis ne imponantur & inſtruantur, 1172. e.

Interdicti definitio, 1055. c. Interdicti ſententia, 754. b. Sub quo ritu & formula proferenda, 147. b. 749. d. 750. a. 756. d. 1055. e. 1056. d. Eam præcedat trina monitio coram teſtibus, 1056. d. Non proferatur, niſi in ſcriptis, 475. e. Eam qui protulerit non ſervata forma ſuſpenditur, 1056. b.

Interdictum non poteſt relaxari ad cautelam poteſt aliquando ſuſpendi, 775. a.

Interdicti tempore eccleſiæ clauduntur, 147. c. Nulla, niſi apoſtolica auctoritate aperiantur, 881. e. Non ponuntur vaſa cum aqua benedicta ante januas eccleſiæ, 148. d. Non benedicuntur peræ peregrinorum, niſi extra eccleſiam, 147. e. Eo durante conferuntur pro more decimæ & alia jura eccleſiis, 190. a. Eo durante ab exemtis non celebretur populo, 190. c. 489. c. Celebrantes ſuſpendendi ad officiis & beneficiis, 1036. c. 1060. c. Carceri mancipandi, 239. a. In ſeptimana pœnoſa tempore interdicti non celebratur, 147. e. In die Paſchæ celebratur privatim, 147. e. Celebratur etiam miſſa die Veneris pro Euchariſtia ad opus infirmorum, 147. c. Poteſt ejuſdem loci clericus in locis non interdictis divina officia celebrare, 1060. e. Sacerdotes tempore interdicti diſſeminent Verbum Dei in eccleſiis loco miſſæ, 1047. d. Interdicti tempore quando ſacramenta conferuntur, 758. b. Admittuntur parvuli ad baptiſmum, 147. c. Extrema-unctio non datur, 148. e. Quo ritu fiant ſepulturæ, 158. c. 758. b. Perſonæ loci interdicti non admittuntur ad divina, 184. e. 185. a.

Interdicti nominatim vitandi, 1060. a.

Interdicti à quibus debeant abſtinere, 756. d. Si ſint in ſacris ordinibus horas tenentur extra eccleſiam ſub ſilentio dicere, 1058. d. Interdictus ſacerdos celebrans carceri mancipandus, 238. e. 239. a. Interdictis præſentibus non celebretur, 785. d. Non debent admitti ad pœnitentiæ ſacramentum, 1029. a. In mortis articulo quo modo abſolvendi, 1061. b. Interdictis ſepulturam concedentes excommunicantur, 1183. d.

De interdicto varia ſtatuta, 147. d. 237. d. 238. a. 473. d. 478. c. 553. c. 754. c. 757. a. e. 758. c. 772. e. 774. e. 792. a. d. 873. b. 1055. b. 1060. c. 1061. 1094. b. 1178. 1179. c. 1253. e. 1307. d. 1497. a.

Intreburchi abbati qui monachum cum reliquiis miſerat ad mendicandum pœnitentia imponitur, 1286. b.

Inventa pecunia reſtituenda ei qui amiſit, 273. b. Quod invenitur in via, ſi non ſciatur poſſeſſor eccleſiæ deputatur, 50. e. Aut pauperibus, 273. b.

Inveſtituram epiſcoporum rex Hungariæ dimittit, 227. a.

Invidiæ peccatum, 690. b. 949. c. Variæ ſpecies, 185. a. Varii exceſſus, 697. e. 819. a.

Invidus ſatisfaciat ei cui invidit, 30. c.

Joachim abbas ordinis Ciſtercienſis depoſitus, 1274. b.

Joculatores ad monſtra larvarum, 992. d.

Joculatores jocos ſuos ne in cimiteriis exerceant, 846. e.

Johanna uxor Philippi de Monte-forti, 1714. c.

S. Johannis-Baptiſtæ brachium ad domum Ciſtercii delatum è Græcia, 1422. e.

S. Johannis-Baptiſtæ dies feſtus, 638. c.

S. Johannis Evangeliſtæ feſtum, 1077. c.

Feſtum S. Johannis ante portam latinam in diœceſi Biſuntinenſi, 1337. b. In ordine Ciſtercienſi, 1386. a. In ordine Vallis-caulium, 1665. c.

S. Johannis Chryſoſtomi feſtum, 1394. b.

Johannes Strumenſis ſectator Octaviani & Guidonis Hæreſiarcharum, 146. a.

Johannes patriarcha Alexandrinus adminiſtrator eccleſiæ Tarraconenſis, 283. d. 310. d. 319. b.

Johannes cardinalis epiſcopus Sabinenſis apoſtolicæ ſedis legatus in Hiſpania, 595. d. 601. c.

Johannes Cardinalis S. Laurentii in Lucina ord. Ciſtercienſis amiciſſimus, 1382. b. Petit infirmitorium fieri in una grangiarum Caſæ-novæ, 1402. a.

Johanni Chauleti cardinali & legato Franciæ preces conceſſæ in ordine Prædicatorum, 1854. d. 1858. c.

Johannes Cremonenſis cardinalis presbyter, 139. a.

Johannes Gaetanus abbas S. Andreæ diaconus cardin. 128. c.

Johannes archiepiſcopus Aquenſis, 331. d. 339. e.

Johannes archiepicopus Turonenſis, 1008. c.

Johannes Rolini epiſcopus Æduenſis, 467. a. Cardinalis presbyter titulo S. Stephani in Cælio-monte. 503. e. 518. e. 519. c. 520. d.

Johannes epiſcopus Agathenſis, 351. b. 352. a. 359. a.

Johannes epiſcopus Arauſicenſis, 331. b. 340. e. 379. e. 382. b.

Johannes epiſcopus Argentinenſis, 531. d. 532. a. c. 533. c. 534. c. 536. c. 541. b. 543. a. 544. c. 547. e. 551. c. 552. c.

Johannes epiſcopus Avenionenſis, 555. d. 559. e. 568. b. 569. b.

Johannes de Popeto epiſcopus Cabilonenſis, 421. e. Et commendatarius S. Petri, 422. e.

Johannes epiſcopus Carpentoractenſis, 331. b. 340. e.

Johannes epiſcopus Leodienſis, 829. c. 885. b. Modificat ſtatuta à ſe edita, 885. & ſeq. Anniverſarium plenarium pro eo in ordine Ciſtercienſi, 1179. b.

Johannes epiſcopus Meldenſis, 914. d. 923. b.

Johannes epiſcopus Metenſis, 183. c.

Johannes Morinenſis epiſcopus, 133. b.

Johannes epiſcopus Nannetenſis, 968. c. 971. c. 978. d. 979. a. 990. a. 1161. e. Statuta ſynodalia ejus confirmantur, 999. a.

Johannes Deſpinay Nannetenſis epiſcopus, 1017. e.

Johannes Deplos an. 1450. ſtatuta edidit. 1161. e.

Johannes epiſcopus Nivernenſis deputatur in concilio Pariſienſi ad ſummum pontificem, 223. c.

Johannes Portuenſis epiſcopus protector ord. Ciſtercienſis, 1424. a. 1434. a.

Johannes epiſcopus Regienſis, 379. e.

Johannes epiſcopus Roffenſis ambaſſiator regis Angliæ in concilio Baſileenſi, 374. d.

Johannes epiſcopus Trecenſis, 914. d.

Johannes epiſcopus Trecorenſis, 1120. b. 1152. b. 1129. c. Suam diœceſim viſitare proponit, 1122. b. Diſpenſationes à ſe conceſſas revocat, 1124. e. 1126. d. Eccleſiæ ſuæ ſtatuta contra turbatores eccleſiaſticæ juriſdict. bis in menſe publicari præcipit, 1131. e. Omnia verò quater in anno 1132. a.

Johannes *Dubouc* epiſcopus Trecorenſis tranſlatus ad eccleſiam Dolenſem, 1133. d. Ejus & aliorum epiſcoporum Trecorenſium ſtatuta ſynodalia renovantur, 1134. b.

Johannes epiſcopus Trecorenſis, 1152. b. Revocat omnes gratias à ſe conceſſas, 1154. d. 1157. c. 1160. c. 1163. b. Statuta eccleſiæ ſuæ confirmat & renovat, 1165. c.

Johannes epiſcopus Vaſionenſis, 331. b. 340. e.

Johannes abbas Bonæ-vallis ſacræ theologiæ profeſſor, 369. a. 375 a. Epiſtola Baſileenſis concilii ad eum, ibid. Alia, 375. a. Injungitur ei ut convocet epiſcopos, abbates, &c. in partibus Galliæ & Hiſpaniæ ad concilium, 370. c.

Johannes Baroneti commendatarius monaſterii

Bonarum-

Digitized by Google

Bonarum-vallium Viennenſis diœceſis *cap. gen. ord. Ciſt. anni* 1466. *ſtat.* 3.
Johannes abbas Caleſii, 1216. a.
Johannes de Autiſſiodoro profeſſus Pontigniaci, abbas de Callovio *cap. gen. ord Ciſt. an* 1467 *ſtat.* 4. Transfertur ad monaſterium de Rupibus, ibid.
Johannes de Monaſteriis ad abbatiam Caritatis promotus per ſummum pontificem, 1625. e.
Johannes quondam abbas Caroli-loci, 1347. c.
Johannes abbas Ciſtercienſis, ſententiæ ab eo latæ contra conventum Caroli-loci declarantur nullæ, 1368. b.
Johannes abbas S. Crucis juxta Guencampum, 1120. e. Ei vices ſuas committit epiſcopus Trecorenſis in ſynodo, ibid.
Johannes *Pecche* abbas de Gratiis propè Londonias, 1576. d.
Johannes Bohac abbas de Gratiis juxta Londonias recens promotus, 1575. c.
Johannes abbas Geri-pontis depoſitus, 1444. c.
Johannis quondam abbatis Locedii varii exceſſus, 1413. c.
Johannis de Graveria intruſi monaſterii de Miratorio exceſſus, 1574. b.
Johannes abbas Morimundi theologiæ profeſſor deputatur ad concilium Conſtantienſe ut generalis ordinis ſyndicus & ſpecialis nuncius, 1563. a.
Johannes Magdele ſacræ theologiæ profeſſor, in Romana curia procurator generalis ordinis Ciſtercienſis, ab Eugenio papa IV. promovetur in abbatem de Oliva, 1610. c.
Johannes de Bono abbas de Oya depoſitus, 1484. b.
Johannes abbas Pontigniaci doctor theologiæ generalis ſyndicus & nuncius ſpecialis ord. Ciſtercienſis in conciliis, vel aliis curiis per triennium inſtituitur, 1558. b.
Johannes abbas de Precibus S. theologiæ profeſſor ad concilium Conſtantienſe deputatatus tamquam ordinis generalis ſyndicus & ſpecialis nuncius, 1563. a. Ad concilium generale Baſileenſe, 1570. b.
Johannes abbas Pruliaci ſacræ theologiæ profeſſor ad concilium generale Baſileenſe deputatur pro negotiis ordinis, 1579. b.
Johannes abbas Theoloci ſacræ theologiæ profeſſor deputatur ad concilium Baſileenſe pro negotiis ordinis 1579. b.
Johannes abbas Vallis-dignæ, 514. c.
Johannes abbas Vallis-Sarnaii ſacræ theoloprofeſſor deputatur ad concilium Baſileenſe pro negotiis ordinis, 1579. b.
Johannes de Giberto-villari abbas de Villerio Metenſis diœceſis deponendus ob malum regimen, 1573. a.
Johannes Hauterus abbas Ulierbacenſis delegatus ad cauſas apoſtolicas Lovanii, 462. b.
Johannes abbas Urſi-campi doctor theologiæ inſtituitur generalis ſyndicus & ſpecialis nuncius ordinis Ciſtercienſis in conciliis vel aliis curiis per triennium, 1558. b. Et in concilio Conſtantienſi, 1563. a.
S. Johannis Reomenſis abbas ordinis S. Benedicti, 413. c.
Abbas S. Johannis de Stamps propter incurſus Huſſitarum à capitulo generali per triennium excuſatur, 1577. e.
S. Johannis de Tarouca abbati imponitur pœnitentia, 1376. c. Deponitur, 1376. c.
S. Johannis abbatia in pago Tornotrenſi, 68. a.
Johannes miniſter generalis ordinis fr. Minorum, 1779. e. Statuit quædam pro ſervanda caritate inter ſuum & Prædicatorum ordines, 1780. Ejus epiſtola, 1709. d.
Johannis Teutonici magiſtri ordinis Prædicatorum epiſtolæ, 1687. a. 1697. e. Ejus obitus, 1702. c. d. 1797. d.
Johannis de Vercellis magiſtri ordinis Prædicatorum elogium, 1812. b. Rexit ord. XIX. annos & dimidium in magna ſanctitate, 1812. b. Cum miniſtro generali fratrum Minorum & concilio diſcretorum utriuſque ord. quædam ſtatuit ad pacem inter utrumque ordinem, 1779. e. Ejus epiſtolæ, 1739. b. 1743. e. 1748. b. 1751. a. 1757. d. 1763. e. 1770. b. 1774. e. 1776. c. 1777 b 1779. b. 1783. b. 1788. d. 1798. a. 1802. e. 1808. b. Ejus obitus, 1812. b. Ei ſcribit Gregorius papa X. 1776. d.
Johannes prior Cartuſiæ Alveriæ, 1237. e.
Johannes Maulion prior Vallis-caulium, 419. a.
Johannes Blancherii vicarius eccleſiæ Avenionenſis, 585. a.
Johannes Moroſi decanus & adminiſtrator vicarius eccleſiæ Avenionenſis, 585. c.
Johannes Miete decretorum doctor decanus eccleſiæ Lugdunenſis, 402. c.
Johannes Molinerius decanus S. Petri Lovanienſis ſcribit contra uniones monaſteriorum, 456. c.
Johannis Montis-mirabilis monachi Longipontis miracula, 1401. c.
Johannes Palæologus Romanorum rex, 371. c.
Johannes Francorum rex *cap. gen. ord. Ciſt. anni* 1477. *ſtat.* 3. 1528. b.
Johannes Comes frater Philippi III. Francorum regis, 1762. a. Ipſius obitus, ibid.
Johannes Comes Burgundiæ dominus Salinenſis, 1403. d.
Johannes *de Munumnt* proponit conſtruere abbatiam ordinis Ciſtercienſis, 1337. a.
Johannes *de Murmur* proponit fundare abbatiam ordinis Ciſtercienſis, 1343. b.
Jonas Eduorum epiſcopus, 62. e.
Abbas de Jora-valle à monacho ſuo interemptus, 1466. d.
Jordanus cardinalis, 1465. c. Amicus ſpecialis ordinis Ciſtercienſis, 1472. e. Preces ipſi conceſſæ in ordine Præd. 1757. a. 1858. c.
Jordanis epiſcopus Lemovicenſis, 79. e.
Jordanis magiſter ordinis Prædicatorum ſancti Dominici ſucceſſor, 1669. d. 1671. a. Ipſius libellus de principio ordinis, 1669. e. Ejus obitus in Terra-ſancta 1673. d. 1676. e.
Joſcelinus archiepiſcopus Burdegalenſis, 117. b.
Joſcelinus abbas Calmoſiacenſis, 138. b.
Joſcelinus monachus ord. Ciſtercienſis quondam epiſc. Armachanus, 1370. c.
Joyaci abbas, 1297. a. Ei committitur viſitatio monaſterii de Riſu-agni & ipſius reſtitutio, 1266. e. 1274. d.
Abbatis Joyaci ordinis Ciſtercienſis querela cum canonicis ſancti Jacobi in alios abbates compromittitur, 1266. d. Ei imponitur pœnitentia, 1268. b. 1367. e. Ob receptam profeſſionem abbatis de Perſennia inconſulto abbate Ciſtercienſi, 1302. c. Quia non miſerat ad aliquod ordinis ſtudium unum ſcholarem denuntiatur excomm. 1524. e.
Joyaci priori imponitur pœnitentia, 1343. a.
Iræ peccatum, 26. a. b. 690. b 949. c. Variæ ſpecies, 1085. b. Et exceſſus, 698. a. Iram qui tenet in corde ſicut homicida judicatur, 45. b.
Irregulares ſunt qui ad ſacros ordines promoventur indebite, 822. e.
Irregulares declarantur ſacerdotes qui excommunicati vel ſuſpenſi celebrant, 872. b.
Irregulares ſua culpa à beneficiorum perceptione privantur, 172. a.
Irregularis qui ſcienter celebravit à papa abſolvendus, 1099. e. Et perpetuo carceri deputandus, 872. e. De irregularitate varia ſtatuta, 757. c. 824. b. 894. d. 1056. c. 1058. c. 1088. a.
Iſaac epiſcopus, 67. a.
Iſaac epiſcopus Valentinenſis, 70. à.
Iſabella regina Navaræ Philippi III. uxor, ipſius obitus, 1762. d.
Iſabella ſoror Lud. IX. Fran. reg. *in cap. gen. ord. Ciſtercienſis*, 1401. e. Preces pro ea in ordine Ciſtercienſi, 1403. d.
Iſembertus epiſcopus Pictavienſis, 79. e. 81. e. 96. e.
Iſrael debuit conſtringi x. mandatis dum cauſa ipſius percuſſit Deus Ægyptum x. plagis, 12. e.
Iterius epiſcopus Lemovicenſis, 96. e.
Iterius S. Stephani Baniæ abbas, 118. a.
Monialium prioratus de Ivarlacho exceſſus, 1379. b.
Jubidiolus eccleſiæ Sydonicæ epiſcopus, 57. b.
Jubilæum, 459. e. 461. d. 1613. d. 1614. e. Ciſtercienſibus tempore jubilei conceditur ut quemlibet ordinis confeſſorem ſibi eligant, 1614. e.
Judæi in civitatibus ſolum & aliis locis inſignibus permittuntur habitare, 769. b. Novas erigere ſynagogas prohibentur, 656. d. Avaritia ſunt inſatiabili, 656. b. 657. d. 904. a. Ab eis mutuo pecunia non accipitur, 175. d. Admittuntur ad jurandum ſuper lege Moſaïca, 656. c.
Judei ſigna deferant in pectore, 182. c 384. d. Rotam portent, 338 d. 769. b. Habitu differant à chriſtianis, 657 a.
Cum Judæis chriſtiani ne cohabitent, 657. d. 1064. d. Nec teneant nutrices chriſtianas, 293. e. 769. c. 1064. b. Nec ſervientes chriſtianos, 181. c. 384. d. 581. e. 656. e. 769. c. 1064. b. Chriſtiani ipſis ſervientes excommunicantur, 474. e.
Judæorum conſortia vitent chriſtiani, 769. c. Et commercia, 1064. d. Eorum nuptiis intereſſe prohibentur & circumciſionibus, ubi paternitatis vinculum contrahebant, 311. b. Eorum Azyma ne comedant, 1064. d. Medicinas ab eis non recipiant, 381. a. Nec Judæo medico utantur, 565. c. 1064. d.
Judæis clerici ne fide jubeant, 162. e. 898. d. Nec contractus cum eis faciant, 535. b. Nec calices obligent, 535. c. Veſtimenta aliàque ad eccleſiam ſpectantia ipſis ne vendantur, pignorentur, reſarcienda tradantur, 162. c. 309. e. 472. e. Ciſtercienſibus interdictum depoſita à Judæis accipere, 1487. e.
Judæorum vindemiæ, 901. c.
Judæi decimas de terris debent quas à chriſtianis emerunt, 170. a. 657. b. 1187. à. 1189. b. Oblationes earum poſſeſſionum quas Judæi à chriſtianis acquirunt perdit eccleſia, 1187. a.
Judæi ne vendant carnes publicè aut edant quo tempore abſtinent chriſtiani, 385. a. 1064. c.
Judæi abſtineant ab operibus ſervilibus diebus feſtivis, 308. a. 657. b. 769. c. Nec operentur diebus dominicis, 1064 c. Hebdomada ſancta foras ne prodeant, 656. e. 1064. b.
Judæis ne baillivie aut officia ſuper chriſtianos committantur, 1064. d.
Judæis eccleſiaſtica ſepultura denegatur, 736. d.
Judæos nullus invitos ad baptiſmum venire compellat, 769, d. 1064. e.
Judæi baptizati ipſo liberantur baptiſmo à ſervitio dominorum ſuorum infidelium, 1065. a. Eorum benefactores omnibus bonis operibus ordinis Ciſtercienſis aſſociantur, 1366. a.
Judicem communi conſenſu electum non licet irritum provocare, 4. d.
Judices in citationibus ponant terminum competentem, 878. c.
Judices eccleſiaſtici notarios habeant peritos & diſcretos, 877. e.
Judicum eccleſiaſticorum Litterarum falſarii & abuſores, 879. e. 880. a.
Judices ſæculares de cauſis quæ ad forum eccleſiaſticum pertinent cognoſcere non poſſunt, 867. d. Nec à judicibus eccleſiaſticis citatos prohibeant, 208. a. Eorum violentiæ in diœceſi Avenionenſi contra clericos, 593 a.
Judicium Dei ſubiit Teot-baudus presbyter & exiit illæſus, 70. b.
Judicium humanum quatuor modis pervertitur timore, cupiditate, odio, amore; addunt quidam adulationem, 4. b. c.
De Jugo Dei abbas ordinis ſancti Benedicti, 402. e.
Juliaci abbas aſſociatur ordini Ciſtercienſi, 1345. b.
S. Juliani Cenomanenſis feſtum, 1276 c.
Julianus ordinis Prædicatorum prior Burdegalenſis definitor Provinciæ, in via cap gen. defunctus, 1697 d.
Juniperiæ prior ordinis Vallis-caulium, 1668. a. Definitor in capitulo generali, ibid.
S. Jyonis Hælori miracula, 1107. e.
S. Yvonis officium feria ſecunda qualibet in diœceſi Trecorenſi 1116. d. 1119. d.
Ivo Carnotenſis epiſcopus, 129 a.
Juramentum cum pluribus eſſe debet, 3. d.
Juramentum certis diebus vetitum, 936. b.
Juramenta monachis & abbatibus prohibita, 1259. e. Et clericis, niſi in certis caſibus 1063. c. Statuta contra juramenta, 523. b. 643. b.
Juris nobilis domina conqueritur de monialibus quibuſdam quæ caput matri ſuæ defunctæ abſciderant ut ipſum reſtituant, 1438. a 1440. c.
Juris canonici ſtudium Ciſtercienſibus interdictum, 1546. c.

Digitized by Google

Juriſdictio eccleſiaſtica turbata per metropolitanum Narbon., 353. d. 354. a. 355. &c.
Juriſdictione eccleſiaſtica abutentes clerici, 1104. e.
Monaſterii S. Juſti reformatio abbati S. Athanaſii committitur, 1364. e.
Abbati S. Juſti qui multos annos benedici diſtulerat imponitur pœnitentia, 1280. a.
S. Juſtini abbatem ſummus pontifex excuſat à capitulo generali, 1283. a. Ob varios exceſſus deponitur, 1298. b.
Juſtitiam colere ſummum bonum eſt in terris, 323. a. Eſt ſine pacto facienda, 156. a.
Juſtitia eccleſiaſtica exercetur non habita ratione prohibitionis laïcorum, 143. c.
Juſtitia ſæcularis clericum in delicto captum reddat eccleſiaſtico judici, 171. b.
Juſtitia per monachos non exercenda, 1303. d.
Juſticiarii compellentes eccleſiaſticos coram ſe litigare, 688. e.

K

Kalendarum celebratio, 669. a.
Kalendaria eccleſiarum ad kalendarium cathedralis debent aptari, 851. b. Sine approbatione non edenda, 454. c.
Abbas de Karrazeto, 1315. c.
Abbas de Keirk deponitur, 1467. e.
Abbas de Kingeſunde, 1321. a.
Abbas de Kirkeſtalle, 1320. e. Filius abbatis de Fontibus, 1473. a. Deponitur, 1472. c.
Abbatia de Kyrie eleyſon antiquitus filia abbatis de Magio, ipſi reſtituitur, 1463. d. Et confirmatur, 1465. c.
Abbas de Kyrie eleyſon injuſtè accuſatus & depoſitus reſtituitur, 1444. d.

L

L. Beneventanus archiepiſcopus, 827. b.
L. Oſtienſis epiſcopus, 127. c.
Labor manuum omnibus injunctus, nulli, niſi infirmi & variis officiis impediti ab eo excuſati, 1220. c. Laboris inſtrumenta prior ſervare tenetur, 1221. a. Et cuique dividere, 1220. d. In eo fieri debet ſilentium, 1220. d. 1232. a. Nulli legere nec librum deferre licet, 1220. e. In eo quo ritu divinus curſus perſolvendus, 1221. a. 1232. a. Signo audito horæ ſtatim intermittitur ſi poteſt ſine damno, 1231. d. Labor manuum apud Ciſtercienſes ferè intermiſſus, 1583. e.
Lactorenſi epiſcopo unus converſus ordinis Ciſtercienſis conceditur, 1434. d.
Ladiniacus in pago Tornotrenſi ubi abbatiola S. Symphoriani, 67. d.
S. Ladiſlai feſtum *cap. gen. ord. Ciſt. anni* 1486. *ſtat.* 6.
Laïci culpa levior in mundo & præmium minus in futuro. 19. d.
Laïci qui neſciunt legere ne in choro infra cancellos ſedeant, dum officia divina celebrantur, 1041. b.
Laïci non terminent negotia eccleſiaſtica, 143. c. Nec habeant ad firmam eccleſiaſtica beneficia, 144. c. Non teneant eccleſiaſtica ornamenta vel ſint ſacriſtæ, 1185. b Non ſe intromittant de mortuariis & de jure ſpiritali, 175. a.
Laïcis eccleſiæ non conveniunt; ſi tolli non poſſint, ſaltem oblationes miſſarum, altaria, primitias non habeant, 1190. a.
Lambertus epiſcopus Atrebatenſis, 133. b.
Lambertus epiſcopus Cabilonenſis, 73 b 78. c.
Lambertus Pariſienſis lector Fulberti diſcipulus, 114. a.
S. Lamberti eccleſia major Leodienſis, 882. e.
S. Lamberti feſtum in ordine Ciſtercienſi, 1386. b.
Lamkeni abbas deputatur ad concil. Conſtantienſe, 1563 b. Ei committitur retractatio definitionum ord. Ciſtercienſis, 1566. a.
Abbas de Lamnas dimiſſo conventu recluſus revocatur ad ordinem, 1299. d.
Landeſiii abbas, 1346. b.
Landeti abbas, 1300. a.
Abbas de Landis 1305. c.
Abbatia *Deslandes* in Polonia ne deſtruatur à capitulo generali dux Poloniæ obtinet, 1278. d.
Lanfrannus, 103. c.
Lantelmus epiſcopus Graſſienſis, 209. a.
Lanternæ abbatia vulgò Vallium dicta, 1439. a.
Larvaria prohibentur, 506. d.
Abbati de Lapide S. Michaëlis imponitur pœnitentia, 1303. e.
Latiniaci abbas aſſociatur ordini Ciſt. 1345. b.
Latinus Hoſtienſis & Velletrenſis epiſcopus cardinalis ordinis fr. Prædicatorum, 1841. Ipſius epiſtolæ prioribus provincialibus ordinis, 1842. e. 1845. Ad eam reſponſio, 1844. b. Ab eo ad ſummum pontificem appellant fr. provinciales ordinis Prædicatorum, 1846. d. Ipſi preces conceduntur in ordine, 1805. e. 1811. d. 1838. b. 1849. e. 1881. e.
Lavacenſes canonici incorporari ordini Ciſtercienſi petunt abbati Boni-fontis ſubjici, 1334. b.
Laus monaſterium ord. Ciſtercienſis in Flandria, 1264. a. Abbas de Laude qui non miſerat ad aliquod ordinis ſtudium unum ſcholarem denunciatur excommunicatus, 1524. e. Præcipitur ei, ut monachum quem revocaverat à ſtudio S. Bernardi ad illud remittat, 1574. e.
Laudunenſes epiſcopi Adalbero, 80. a. Bartholomeus, 134. b.
Launiſæ abbatia abbati de Eberbac ſubjicitur, 1358. d.
Laurentius epiſcopus Nicienſis, 331. c. 341. a.
Laurentius abbas Caroli-loci inſtituitur generalis ſyndicus & ſpecialis nuncius ordinis Ciſtercienſis in conciliis vel aliis curiis per triennium, 1558. b. Et in concilio Conſtantienſi, 1563. a.
S. Laurentii abbas Taſſo, 1188. a.
Laurentius Bajulus monachus Majoris monaſterii, 140. b.
S. Lazari ſolemnitas in eccleſia Æduenſi 475. d. In ſuburbiis Æduenſibus, 520. a.
Lazarus prior Cartuſiæ Durbonis, 1237. e.
Lectiones quæ publicè fiunt apud Ciſtercienſes, quomodo finiuntur, 1520. b.
Lectio bibliæ apud Prædicatores debet aliis lectionibus præmitti, 1786. e. Et lectori corrector deſtinari, 1699. d.
Lectoratum monacho ſuo poteſt conferre abbas, 717 a.
Lectores qui uxores duxerint in lectoratu, ſint in choro, ſed non in congregatione canonica, 1186. a.
Lectores in ordine Prædicatorum, 1674. a. 1681. c. 1705. a. 1726. b. d. 1727. a. 1773. d. Non vocandi magiſtri, nec doctores, 1714. e. Non debent eligi, niſi maximè ſufficientes, 1773. c. Eorum privilegia, 1674. a. 1704. e. Officium, 1792. a. Novas opiniones non doceant, 1686. b. Ne diſputent de quolibet, niſi ſint magiſtri in theologia, niſi in locis ubi vigent ſtudia generalia, 1801. a. Magis intendant quæſtionibus theologicis & moralibus quàm philoſophicis & curioſis, 1801. b. Regentes actu in theologia Pariſius non ſe abſentent, &c. 1884. a. Ubi commodè poterit, infra clauſuram dortorii collocentur, 1801. a. Cameram ſpecialem ne habeant, 1691. d. 1801 a. Quamdiu poſſunt legere, ne eligantur in priores, 1728. c. 1786. d. 1805 b. 1848. a. Lectores in ordine Prædicatorum non poſſunt ad prioratum aſſumi, niſi per tres annos ad minus lectoris officium exercuerint, 1848. a. Nec occupentur officiis quibus à lectionibus retrahantur, 1677. d. 1689. c. 1726. c. 1773. a. Vacantes in quæſtis, prædicationibus aliiſque miniſteriis occupentur, 1867. b. De eorum libris, 1679. d.
Lector ſententiarum in ſtudiis ſolemnibus ord. Prædicatorum & textus, 1719. d. 17:7. c. 1741. d. Maximè tenetur legere de textu, 1695. d.
Legata ad pias cauſas, 1095. b. Ad certos eccleſiæ uſus convertuntur, 617. b. Fabricæ eccleſiæ legata qui celant excommunicantur aut ſuſpenduntur, 883. a. 886. b.
Legationes ægrè ſuſcipiunt Prædicatores, 1750. d.
Legatis papæ reverentia debita, 1340. c. Eorum ſententias maximè obſervant fr. Præd. 1750. b. Sua abutuntur poteſtate, 583. e.
Legatus Alemanniæ, 1403. e.
Legati ſedis apoſtolicæ: A. Narbon. electus, 165. d. Gala, 903. a. Hugo tituli S. Sabinæ presbyter cardinalis, 1395. b. Johannes Chaulet. V. Johannes. Petrus Capuani, 147. b.
Legerius presbyter miſſus ab epiſcopo Ecoliſmæ civitatis, 57.
Abbas de Leni, 1467. c. 1470. e.
Lemovicenſes epiſcopi, G. 189. c. 203. c. 211. a. Jordanis, 79. e. Iterius, 96. e. Rogerius, 776. b.
Lemovicenſis abbas Ademarus, 118. b.
Leo diaconus cardinalis, 128. c.
S. Leodegarii feſtum in ſuburbiis & civitate Æduenſibus celebratur, 520. a.
Leodegarius archiepiſcopus, 97. b.
Leodegarius archiepiſcopus Viennenſis, 81. e. 82. c. 87. d. 92. a.
Leodegarius epiſcopus Aptenſis, 129. d. 136. d.
Leodegarius epiſcopus Avenionenſis, 136. d.
Leodienſis diœceſis loca inſignia, 878. d.
Leodienſis eccleſia major, 881. e. Ejus fabrica, 882. a. Statuta modificantur, 885. & ſeq.
Leodienſium canonicorum teſtamenta, 884. e.
Leodienſis epiſcopus, 1386. b.
Leodienſes epiſcopi Durandus, 114. d. Johannes, 829. e. 885. b. Anniverſarium plenarium pro eo in ordine Ciſtercienſi, 1379. b.
Leogienſis ſeu Leogmenſis epiſcopus Galo, 127. c. 128. c.
Abbas de S. Leonardo, 1542. a.
Leoncelli abbas, 1280. e. 1326. a. Pro variis exceſſibus depoſitus declaratur ineligibilis, 1452. c.
Leoncelli monaſterium in Valentineſii partibus guerris Raymundi de Turenna deſolatum olim membrum notabile ordinis & multa veneratione decorum, 1534. d.
Leproſi, 944. e. 1012. a. 1086. d. Eorum habitus, 806. d. Eis ſit locus extra muros in monaſteriis, 804. a. Propè domos ordinis Ciſtercienſis habitare eis vetium, 1300. b. Eorum adminiſtratores, 918. d. De leproſis in ord. Prædicatorum, 1689. a. 1754. c.
De *Leſignes* abbas ord. Ciſtercienſis, 415. e.
Leſtanchiæ monaſterii abbatiſſa Helvidis *de Baſremont* patitur rebelles, 1437. b.
Letaniæ majoris jejunium, 1012. c.
Letaniæ recitatio certis diebus in ord. Prædicatorum, 1818. c. 1832. c. 1838. a. 1858. c. 1863. d. 1871. e. Poſt matutinas, 1821. b.
In lætaniis S. Jacobus ante S. Johannem nominandus, 1314. e.
In lætaniis factæ in ordine fr. Prædicatorum additiones, 1812. c. 1816. d. 1872. a.
Letania cum pſalmo, 1811. c.
Leucarum menſuratio, 1247. c.
Leuchorum epiſcopus Odo, 1177. c.
Leudam de bonis ſuis dare non debent eccleſiaſtici, 1070. a.
Leutbaldus epiſcopus Matiſcenſis, 73. b. 78. e.
Libertates Eccleſiæ impedientes ſingulis dominicis denunciandi, 1184. a.
Libri Romanorum & Francorum, 13. a.
Libri venales non proponantur niſi ordinatione regia apud *Chateaubriant* lata obſervata, 445. d.
Libris mala præfatione aut annotationibus depravatis occurrendum, 454. d.
Libri monachis non conceduntur, niſi prius ab abbate fuerint examinati, 1643. b. Non ſigillandi ſine conventus præſentia, 1622. e. A monialibus non ſcribendi, 1695. e.
Libri in ordine Prædicatorum interdicitur ne vendantur, niſi ut alii emantur, 1694. b. Vendi extra ordinem ſine licentia non poſſunt, 1741. e.
Librorum fratrum decedentium in ordine Prædicatorum uſus, 1704. b. 1820. a. Ad quam domum pertineant, &c. 1716. c.
Libri ordinis Vallis-caulium, 1653. e.
Abbatia de Linda filia Luganæ matri incorporatur, 1270. d.
Lingonenſes epiſcopi, G. 208. c. Geylo, 70. a. 77. b. Hugo, 118. a. Michaël, 409. b.
Lingonenſis epiſcopi in conciliis ſeſſio poſt archiep. Lugdun. 409. e.
Lingonenſis eccleſiæ clerus, 409 b. & ſeq.
Lingonenſis decanus & capitulum ſe dicunt immediatè ſubditos ſedi apoſtolicæ, 410. e. 411. d 412. a. 433. e. 434.
Lingonenſis eccleſia plures abbatiolas poſſidet, 97. d. In ſuburbio Lingonum abbatiola S.

Digitized by Google

Amatoris, 67. d. S. Ferreoli, 67. d. Sanctorum geminorum, 67. d. In civitate abbatiola S. Petri, 67. d.
Lingonenſis eccleſiæ poſſeſſiones in concil. Cabil. confirmantur & privilegia, 67. a.
Linguarum ſtudium apud Prædicatores, 1676. d. Commendatur, 1708. b.
Linteaminum altaris munditiés, 934. d.
Liſiardus Sueſſionen. epiſcopus, 134. b.
Litium conteſtationes, 554. c.
Litteræ citatoriæ & monitoriæ, 763. b.
Litteræ de conductu, 1480. e.
Litteræ de *Rogamus*, 510. a.
Litteræ ſedis apoſtolicæ quando ſunt nullæ, 760. e. Notæ falſitatis in eis, 760. b.
Litteræ ſuſpectæ, 762. a.
Litterarum apoſtolicarum abuſores excommunicantur, 796. e.
Litteras ad aliquem portare Ciſtercienſi non licet quarum tenorem non noverit, 1257. e.
Locedii monaſterium, 1512. c. Ei Subjicitur prioratus monialium S. Spiritus in abbatiam erectus, 1562. e.
Abbates de Locedia extra capitulum ſepulti, in capitulum reducuntur, 1323. b.
Abbas Locedii, 1326. d. Deponitur, 1465. e. Eius depoſitio confirmatur, 1473. a.
Monachi de Locedio viſitatoribus ſe opponentes ut conſpiratores puniuntur, 1478. a.
Loci S. Mariæ ingreſſus eccleſiæ mulieribus permiſſus ſingulis annis feria II. & III. infra oct. Corporis Chriſti *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1486. *ſtat.* 3.
Loci S. Bernardi abbas, 1619. e.
Loci-creſcentis monaſterii pauperies, 1344. a. 1473. c.
Loci-creſcentis abbas, 1467. e. Ei depoſito imponitur pœnitentia, 1473. b.
Loci-Dei abbatia declaratur filia monaſterii Dalonenſis, 1314. e.
Loci-Dei abbas, 1469. b. Qui ceſſerat reſtituitur, 1302. c.
Loci-noſtræ Dominæ monaſterium, 1595. a. Abbatiſſa Margarita de *Clinay* in manu Ludovicæ de *Clinay* proponit reſignare, 1595. b.
Loci-regii monaſterii imagines & picturæ nimis curioſæ amoventur, 1301 a
Loci-regii abbas, 1542. a. Ei viſitatio monialium de Bello-videre commiſſa ab abbate Ciſtercienſi, 1370. d.
Locutoria in ordine Prædicatorum ne ſine neceſſitate frequententur, 1798. d.
Lodovenſis epiſcopus P. 351. b.
Lombardi ſeu manifeſti uſurarii, 908. d.
Londonenſes epiſcopi Guillelmus, 374. b. Robertus, 374. d.
Longipontis abbas, 1297. d. Ei definitionum retractatio committitur, 1323. b. Qui contra formam ordinis dormitorium conſtruxerat pœnitentia imponitur, 1274. e. Quia non miſerat ad aliquod ord. ſtudium unum ſcholarem denuntiatur excommunicatus, 1524. e.
Longipontis abbatis promotio Nicolai ſcilicet de Sacra-curia confirmatur in cap. gen. 1541. a.
Longi-pontis monachus Johannes de Montemirabili, 1401. c.
Longivadi abbas ordinis Ciſtercienſis, 414. d. Deputatur cum aliis à capitulo generali ad tract. quædam ordinis negotia, 1269. d.
Longæ-vallis abbas mediator inter abbates de Inſula & de Monaſterio in Argona, 1268. c.
Abbas de Lonken deputatur ad concil. Baſileenſe, 1579. c.
Lordo-mons confirmatur Cluniaco in concil. Anſano, 74. c.
Lorma caſtrum cujus eccleſia confirmatur Cluniaco, 125. e.
Abbati de Los datur licentia cum cruce ſignatis proficiſcendi, 1266. c.
Lotharingiæ duci conceditur converſus monaſterii de Struzelbrune, 1445. c.
Lotharingiæ ducis corpus in Claro-loco ſepultum monachis de Struzelburne reſtituitur, 1315. d. 1325. e.
Lotharingiæ duciſſa Adelidis uxor Simonis Ducis 117. e.
Lotharingorum dux & Marchio Simon, 135. e.
Lotharius rex Romanorum frater Simonis ducis Lotharingiæ, 118. a.
Lotharius rex eccleſiam de Atheis libertatis privilegio donat, 100. a.
De Lotione pedum in ordine Prædicatorum, 1699. c.
Lovanienſis S. Petri decanus Johannes Molinerius, 456. c.
Abbas de Louvas depoſitus, 1422. e.
Abbas de Luca, 1326. e.
Lucas epiſcopus Matiſconenſis, 1106. b
Lucellæ abbas, 1292 d. 1297. a. Pater monaſterii Pariſienſis, 1304. d. Deputatur ad concil. Conſtantienſe, 1563. b. Ei promittitur locus ad conſtruendam abbatiam, 1281. e. A Capitulo dum revertitur, incidit in manus ſacrilegas hominum nequam, & ab eis in carcere aliquot dies detentus, 1467. e.
Abbas de Lucella contra formam ordinis poſitus, 1280. c. E imponitur pœnitentia, 1279. a.
Abbas de Lucelant, 1344. a.
Lucretius Deenſis epiſcopus Veretius apellatur, 57.
S. Ludovici epiſcopi Toloſani ſolemnitas, 1107. c.
Ludovicus abba, 63. a.
Ludovicus de Fraſſengis decretorum doctor vicarius generalis Avenion. 585. e.
Ludovici VII. regis Francorum anniverſarium generale in ord. Ciſt. 1254. e. 1261. a. Sepultus jacet in monaſterio Sacri-portus, 1254. e.
Ludovici VIII. regis Francorum mater, 1347. c 1348. e.
Ludovici VIII. regis Francorum anniverſ. in ordine Ciſtercienſi, 1347. c. 1348. b, Preces pro eo, 1395. a.
Lud. IX. Francorum rex crucis ſignum aſſumit, 1383. d. e. 1384. a. Preces pro eo in ordine Ciſtercienſi, ibid. 1394. d. Ad capitulum generale Ciſterc. Venit an. M. CC. XLIV. cum matre ſua, 1382. e. In quo carnes ſine licentia noluit comedere, 1401. c. Ejus obitus, 1761. Preces pro eo & ejus liberis praeſcriptæ in ordine Prædic. 1774. d. Ejus nomen in canone miſſæ juxta primum *Memento* apud Ciſterc. ſcriptum, 1382. b. In calendariis ord. Prædicatorum, 1761. a. Ejus dies feſtus, 228. a. 1493. e. 1870. b. Officium, 1495. c.
Ludovico XI. reg. Francorum preces conceſſæ in ord. Ciſtercienſi *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1477. *ſtat.* 2.
Ludovici primogeniti regis Franciæ anniverſarium in monaſterio Montis-regalis, 1416. e.
Ludovicus comes, 1297. d.
Ludovicæ de *Clinay* moniali loci noſtræ Dominæ reſignat Margarita de *Clinay* ejuſdem loci abbatiſſa, 1595. b.
Ludi lege humana & divina prohibiti, 123. b. Sed præſertim clericis, 249. c. 630. a. Et fratribus Prædicatoribus, 1715. d. In eccleſiis & cimiteriis, 993 d. Certis diebus, 769. e. In quorumdam feſtorum celebratione, 1077 c. Tempore crucis-ſignationis, 1191. c. Maximè ludi pernitioſi & ſcandaloſi, 1151. b. Alearum, 528. d. Taxillorum, 252. b. Ludis cauſa cupiditatis acquiſita pecunia debet reſtitui. 704. a. 1034. c.
Lugana abbatia mater abbatiæ de Linda, 1270. d. Quæ ipſi unitur, ibid.
Lugdunenſes archiepiſcopi Aurelianus, 69. a. Auſterius, 71. 72. a. Barnardus, 78. b. Falco, 1239. a. Franciſcus de Rohan, 397. d. 400. c. Hugo, 126. d. Humbertus, 98. a. d.
Lugdunenſis archiepiſcopus in concilio Bituricenſi præſidet, 368. e.
Lugdunenſis quondam archiepiſcopi petitiones factæ capitulo generali Ciſtercienſi, 1283 b.
Lugdunenſis eccleſiæ decanus Johannes Mierre decretorum doctor, 402. c.
Lugdunenſis eccleſiæ clerus, 401. e. & ſeq.
Lunæ notitia, 764. a.
Luniaci Carthuſia, 1658. a. Ex ea aſcitus Guido primus pater Vallis-caulium, 1651. d.
Lupus abba, 63. a.
Lura abbatia ordinis S. Benedicti in diœceſi Siſtaricenſi filia Caleſii, 1211. b.
Luræ abbas, 191. b.
Luſtingehem villa ubi alodium S. Bertino conceditur, 133. a.
Lutevenſis epiſcopus Bernardus, 120. e.
Lutherus hæreſum antiquarum ſuſcitator, 419. e. Ejus hæreſeos primordia, 429. e. Nata ex bonorum morum corruptela, 429. e. 430. a. Pullulat, 431. Statuta contra eam edita, 431. a. 1638. e. Adverſus eam invigilare monentur epiſcopi, 431. b.
Luvirenda confirmatur Cluniaco in concilio Anſano, 74. d.
Luxionenſes monachi cum ordine Ciſtercienſi ineunt fraternitatem, 1279. e.
Luxuria, 270. e. 690. a. 815. a. 1032. a. Luxuriæ variæ ſpecies, 1085. e. Et pœnitentiæ pro eis injungendæ, 944. d. 945. 946. 947. 985. e.
Luxuriæ varii exceſſus, 699. c.
Luxus in veſtitu clericorum & laïcorum, 523. d. 528. c.
Monaſterium de Lyſa filia monaſterii de Alveſtro, 1313. a.

M

M. S. Georgii ad velum aureum cardinalis, 145. c.
M. Regienſis epiſcopus, 191. b.
M. Tornacenſis epiſcopus, 207. e.
M. Romanorum regina, ſibi & marito ſuo ſpeciales preces impetrat in ordine Ciſt. 1363. e.
Maceriæ confirmantur Cluniaco in concilio Anſano, 74. c.
Maceriarum in monaſterio ſepultus ducis Burgundiæ filius in præjudicium Ciſtercii extumulari & reſtitui Ciſtercio jubetur, 1302. b.
Maceriarum abbas ordinis Ciſtercienſis, 423. a. 1269. c. Ejus electio, 1421. e. Ad ſummum pontifi em pro negotiis ordinis mittitur, 1358. c. Ei committitur nova compilatio & retractatio definitionum ordinis Ciſtercienſis, 1359. e. 1361. b. 1406. e. Imponitur pœnitentia, 1283. a. 1296. b.
Madriti tractatus, 441. c.
Magalonenſes epiſcopi B. 351. b. 359. a. Galterus, 121. b. Godafridus, 120. d. J. 145. c.
S. Mariæ Magdalenæ de Geneſtonio abbas ordinis S. Auguſtini, 978. c.
Magi, 985. e.
Magica ars, 651. d.
Abbati de Magio tres reſtituuntur filiæ, 1463. d. Cedit abbati Mellifontis abbatiam de S. Cruce & duæ aliæ ſibi confirmantur, 1465. c.
Abbas de Magio deponitur, 1483. b.
Magiſtri ordinis Prædicatorum electio, 1643. e. 1675. b. c. 1682. e. 1716. d. 1724. e. 1725. a. 1737. e.
Magiſtri ordinis Prædicatorum: Albertus, 1875. e. Johannes Teutonicus, ejus epiſtola, 1687. a. Johannes Vercellenſis ejus epiſtolæ, 1739. b. 1770. b. 1774. c. 1776. e. Munio ejus epiſt. 1822. b. Nicolaus de Terviſio, ejus epiſtolæ. V. Nicolaus. Stephanus, 1851. c. Ipſius epiſtolæ, 1859. c. &c.
Magiſtri ordinis Prædicatorum litteræ in cap. provinciali legendæ, 1716 d.
Magiſtri ordinis Prædicatorum prærogativæ, 1674. a. Sigillum, 1682. a Ipſi committitur ordinatio ſtudiorum generalium, 1746. c. Non poteſt ſubjici in capitulis generalibus, niſi unius definitoris examini, 1844. d. Ejus ceſſio in duobus ſolummodo caſibus admittitur, 1845. a. Ad eum nulli fratri Prædic. ire licet ſine prælati ſui licentia, 1738. e. 1832. a. Sed ei ſcribere cuilibet licitum, 1766. e. Quomodo ei ſcribatur, 1717. a. Breviter & apertè, 181.. b. Gratiæ per eum factæ ipſo mortuo non expirant, 1862 b. De ejus depoſitione, 1674. e. Obitu vel abſolutione, 1703. Ejus nomen & dies obitus in martyrologiis ſcribitur, 1793. b. 1797. c. Per illius obitum intermiſſa capitula generalia, 1676. e. 1702. e. 1812. b. 1860. e. De ejus defuncti vicario, 1765 e. 1771. e. Magiſtro ordinis detrahentibus imponitur pœnitentia, 1821. c.
Magiſtri in theologia apud prædicatores nominibus propriis nuncupandi, 1818. e. Actu legentes Pariſius non ſe abſentent quovis tempore ultra tres ſeptimanas, 1819. e. Cum licentia magiſtri vel provincialis, 1825. c.
Magiſtri Pariſienſes quoſdam errores damnant, 1685. e.
Magni-montenſis pagi abbatiam S. Sequani

Digitized by Google

acquiſivit Geylo epiſc. Lingon. 68. a.

Magorenſis epiſcopus Caducanus, 1370. c.

Maino abbas S. Jacuti, 139. b.

Abbatia de Maio filia Mellifontis, datur in filiam abbatiæ de *Marquan*, 1347. d. Ab ea tres filiæ auferuntur, 1347. d.

Maiolus abbas Cluniaci, 73. a. Magnificus Dei cultor, 74. b. In concilio Anſano obtinet confirmationem privilegiorum Cluniaci, 73. a. Ejus tranſitus, 74. b. Abbatialem dignitatem dimiſit, 74. d.

Majorevi Carthuſiæ prior Stephanus, 1237. e.

Majus monaſterium, 128. d. 1321. a.

S. Malachiæ corpus in eccleſia Claræ-vallis requieſcit, 1513. e. Luminare coram ipſius tumba, 1440. e. Ejus feſtum, 1272. c. Commemoratio in domo Claræ-vallis, 1391. e.

Malina *du Chemin* abbatiſſa de Theſauro de multis arguitur, 1562. a.

Malliacenſis abbas, 123. c. Drogo, 118. a.

Manaſſes archiepiſcopus Remenſis concil. Sueſſion. celebrat in eccleſia S. Medardi, 99. a.

Manaſſes comes Giſnenſis, 134. a.

Mandatum in cœna Domini, 1655. e.

Manichæi corpus Chriſti fantaſticum dixerunt, 107. e. 110. a.

Manipulus, 716. d.

Comes de Manneſuche in cimiterio Portenſis monaſterii cum uxore ſepultus inde transferendus, 1396. c.

Manſiada monaſterium filia Bonæ vallis, 1341. e. 1443. c.

Manſiadæ abbas ordinis Ciſtercienſis, 1268. a. 1313. a. 1326. a. Ei committitur reformatio ſtudii Montis-peſſulani, 1511. c. Ipſi imponitur pœnitentia, 1315. e. Accuſatur tradidiſſe ſepulturæ nobilem excommunicatum, 1341. e. Quia non miſerat unum ſcholarem ad ſtudia denuntiatur excommunicatus, 1524. e.

Manuale liber quid contineat, 808. d. 891. a.

Librum manuale habeant presbyteri parochiales, 161. a. 470. d. 494. a 934. e.

Manuale Henrici Siſtaricenſis epiſcopi, 1079. b.

Manutergia pro ſacrificio tria aut quatuor, 934. b.

Monaſterium de Maraſa in Friſia incorporatur ordini Ciſtercienſi, 1325. d.

Abbatia monialium de Marcelleio, minus apta ordini Ciſtercii ratione ſitus & paupertatis loci, 1391. b.

S. Marcelli Cabilonenſis prior, 423. c.

S. Marcelli Cabilonenſis concilium, 67. 71. a.

S. Marcelli abbatiola in pago Latiſcenſi, 68. a.

S. Marci feſtum, jejunium, & proceſſio, 455. b. 836. c. 1012. c.

Marcus Tarentaſienſis archiepiſcopus, 371. b.

Marerolæ abbati ſubjiciuntur milites de *Turgel* ordini Ciſtercienſi aſſociati, 1268. a.

Abbati de Marerola pœnitentia imponitur, 1268. a.

Abbas de Marquan, 1306. c.

S. Margareta in magna veneratione habetur in monaſterio de *Nept* in Wallia, 1388. d.

S. Margaretæ commemoratio in ordine Ciſtercienſi, 1415. d.

S. Margareta in lætaniis in ordine Prædicatorum ſcribitur, 1812. d.

S. Margaretæ abbas ord. S Auguſtini Georgius *Guy* canonicus Æduenſis, 405. d.

Margarita *de Cinay* abbatiſſa de Loco noſtræ Dominæ vult reſignare Ludovicæ *de Clinay*, 1595. b.

Margareta uxor Henrici Romanorum regis, 284. a.

Margaretæ Franciæ reginæ Philippi III. Francorum regis preces conceſſæ in ordine Prædicatorum, 1763. c.

Margaretæ reginæ Scotiæ ſorori regis Angliæ conceditur anniverſ. per totam Angliam in ord. Ciſt. 1478. d.

Mariam Virginem decet poſt ipſum Deum laudare & honorare, 1125. b. Decretum de ipſius conceptione, 381. d. Ipſi omne quod ſumus debemus, 557. d. Feſtum ipſius Annuntiationis, 852. a. 1467. a. 1588. d. 1597. e. 1644. e. In vigilia ipſius Aſſumtionis lectore pronuntiante in calendario feſtum, poſternitur conventus, 1236. c. Ipſius feſti ſolemnitas, 1660. b. 1792. a. Octava, 1448. a. 1856. d. Vigilia ipſius Nativitatis, 1486. e. Feſtum, 1792. a. Octava, 1383. c. 1387. c. Feſtum Purificationis, 852. a 1488. b. 1506. c. In vigilia jejunatur in ordine Prædicatorum, 1852. e. 1856. c. Viſitationis ejus celebratio inſtituitur & officium, 589. c.

In feſtivitatibus B. Mariæ obſervanda apud Ciſtercienſes, 1256. e.

S. Mariæ officium, 557. d. 579. d. 634. e. Singulis diebus ferialibus in provincia Turonenſi dicendum, 1181. c. Cantetur cum notis & devotè, 158. e. Illud ne prætermittant clerici in ſacris ordinibus conſtituti, 850. d. Illius varii ritus apud Ciſtercienſes, 1599. a. Illud dicunt fr. Prædicatores ſtando, 1683. a. 1740. d.

S. Mariæ officium in Sabbatho, 1116. e. 1119. d.

S. Mariæ angelica ſalutatio in ejus honorem bis in die manè & veſperè, 667 a. 898. b.

S. Mariæ abbatia filia monaſterii de Capella, 1436. Abbatiſſa ipſius cum prioriſſa & aliis officialibus excommunicatur, ſuſpenditur, deponitur, 1437. a.

S Mariæ abbatia monialium contra capitulum generale ſtatuta ord. Ciſt. incorporata; viſitari prohibetur ſine licentia ipſius cap. generalis, 1393 b.

S. Mariæ juxta Dublinium abbas, 1360. a. 1389. e.

B. Mariæ de Mercede prioratus diœceſis Lingon. ordinis Ciſtercienſis, ipſius fundatio, 1537. c.

S. Mariæ Sanionis eccleſia Apt diœceſ., 341. b. Indulgentiæ viſitantibus eam, 342. b.

S. Mariæ in Walfalia monacho interdicitur ordinum exercitium, 1295. d.

Abbas de Mariolo deponitur, 1338. b.

Monaſterii Marmaſſolii prior, 1358. b.

Abbas de Marquan, 1323. e. 1337. a. 1343. b. Ipſi ſubjicitur abbatia de Maio, 1347. d. Ei pœnitentia imponitur, 1266. e.

Marquetæ abbatiſſa viſitatoribus contumax & inobediens, 3381. c. Novitias contra formam ordinis ab archidiacono facit benedici, ibid.

S. Marthæ ſolemnitas, 1107. c. Inſtituitur in monaſteriis ordinis Ciſterc. Provinciæ, 1424. a. in ordine Prædicatorum, 1742. e. 1772. b. 1791. a.

Martino IV. defuncto præſcriptæ preces in ordine Prædicatorum, 1813. c.

Martinus Auximorum epiſcopus, 92. a.

Martinus epiſcopus Cenomanenſis, 92. 1.

Martinus Dialetum epiſcopus, 92. a.

Martinus epiſcopus Iprenſis præſidet in concilio Mechlinienſi, 448. e. In quo gravem & doctiſſimam habet orationem, 450. a. 457. d. 458. c. 461. e.

Martino Seguntino epiſcopo conceditur plenum officium in capitulo Ciſtercienſi, 1279. b.

S. Martini abbas, 1477. e. Quia uſus fuerat pileo ei imponitur pœnitentia, 1276. e.

S. Martini eccleſia abbati Pontigniaci reſignatur, 1305. d.

S. Martini Æduenſis abbas ordinis S. Benedicti, 405. a.

S. Martini Tornacenſis abbas, 208. e.

S. Martini Turonenſis cœnobium à Normannis vaſtatum, 65. c. Ei confirmatur villæ Solarium & vallis Caumonii, 65. a.

S. Martini de Viterbio abbas, 1328. a. 1329. b. Bernardus, 358. b. Conſpiratio in monaſterio S. Martini propè Viterbium, 1452. d.

Martyres teſtes ſunt fidei, 952. d.

Martyria juventutis Eccleſiæ vigoris indicia, 76. e.

Abbatia monialium ad martyres propè Coloniam incorporatur ord. Ciſterc. 1484. a.

Martyrologii lectio in capitulo, 1217. c. Ad eam quater per annum proſternitur conventus, 1236. c. In eo debent ſcribi dona benefactorum, 928 e.

Maſſilia à Carolo Borbonii obſidetur, 439. c.

Maſſilienſes epiſcopi Guilhel. 331. b. 340. e. Nicolaus, 379. e.

Matfredus Biterr. epiſcopus, 120. d.

Mathildis regina uxor Guigonis Dalphini fundatrix monaſterii Caleſii, 1211. b. 1341.

Matinæ abbas, 1341. e. Ipſius generatio committitur abbati S. Spiritûs de Panorma, 1355. b. Deponitur, 1454 e.

Matinæ ſubprior inordinatè electus abbas S. Trinitatis, 1341. d. Matiſconenſis eccleſiæ clerus, 423. e.

Matiſconenſis epiſcopus contendit primam ſibi deberi ſeſſionem in concilio poſt archiepiſcopum Lugdunenſem, 424. a.

Matiſconenſes epiſcopi Berardus, 125. b. 1361 d. Claudius de Longo-vico, 397. d. 399. b. 400 b. 409. e Vicarius generalis in concilio Lugdunenſi domni archiepiſcopi ac præſidens, 398. d. 400. b. 401. a. 423. e. A rege deſtinatur ad concilium Lugdunenſe, 438 e. Geraldus, 70. a. 71. a. 72. b Leutbaldus, 73. b. 78. c. Lucas, 1206. b.

Matricularii eccleſiæ, 897. d. 927. a. 928 d. e. 929. a. Eorum munus, 928. e. Matricularius ubi haberi poſſit clericus non recipiatur laïcus, 851. a.

Matres quæ pueros necant, 1084. b. Vel abortivum procurant, ibid.

Matrimonii inſtitutio, 719. d. Cauſæ, 719. e. In eo vir aut mulier non habent poteſtatem ſui corporis, 720. a. Diſſolvi non poteſt, 719. e 723. a. Per illud ſacramentum gratia non confertur, 718. c. Poſt datam fidem copulatione conſummatur, 902. b.

Matrimonii contractus, 719. d.

Matrimonium præſumtum, 719. e.

Matrimonia celebranda quæ debeant præcedere, 847. c. Præcedat confeſſio, 457. c. 902. c. Fides de contrahendo in loco celebri danda eſt, 160 b. Coram ſacerdote & pluribus, 160. b. 820. e. 896. b.

Matrimoniorum ſolemnitates quibus diebus fieri non licet? 725. b.

Matrimonialis benedictio, 491. a. Non debet iterari, 680. e. Niſi unus è contrahentibus virgo fuerit, 680. e.

Matrimonium non celebretur ſine miſſa, 560. d.

Matrimonii impedimenta, 156. b 160. b. 645. e. 684. a. 720. b. 722. c. 724. b. 796. b. 821. c. 833. a. 847. d. 896. b. 940. e. 1051. e. 1052. a. 1053. a. 1087. a. 1101. a.

Matrimonium viget inter uxoratos qui proprium baptizaverint filium aut tenuerint in cathechiſmo vel confirmatione etiam malitiosè, 1024. b.

Matrimonia in gradu prohibito, 169. e. Contrahi poſſunt in quinto gradu conſanguinitatis, 940. b. Scienter in gradibus à jure prohibitis contrahentes excommunicati denunciantur, 966. a.

Matrimonia liberè contrahenda, 1014. e. Nec pœna ſuper matrimonio contrahendo apponitur, 848. e.

Matrimonii contrahendi ætas, 262. e. 519. a. 722. c. 796. b. 1051. a. 1086. e.

Matrimonium contrahentes diverſorum epiſcopatuum, 263. c. 463. e. Ad contrahendum matrimonium non poteſt recipi parochianus aut parochiana inſcio parocho, 723. e. Nec ignoti copulari ſine facultate ordinarii, 723. d 1053. e. 1054. b. Matrimonium coram alieno parocho contractum legitimum, 456. e.

Matrimonii dubitationes omnes epiſcopo deferendæ, 472. a. 483. b. 506. c. 722. a. 723 b. 821. e. 896. c 941. a.

Matrimoniales cauſæ, 453. a. *Ad* epiſcopum deferendæ, 822. a. De his quis cognoſcat, 177. e. Non decani rurales, nec paſtores eccleſiarum, 245. a. In inſignibus locis ubi ſint periti tantum audiântur, 312. b.

Matrimonium celebretur in facie Eccleſiæ, 160. a. Nec alibi quam in parochialibus eccleſiis, 378. d. 983 b. 1205. a.

Matrimonia clandeſtina quæ cenſeantur, 991. b. Gravia ex eis oriuntur ſcandala, 990. e. Ideoque ſunt prohibita, 156. b. 170. a. 175. b. 229. e. 230. c. 262. d. 378. d. 391. d. 392. a. 453. b. 475. a. 483. b. 490. c. 502. d. 533. b. 581. a. 589. a. 647. c. 721. e. 722. a. 736. c. 847. b. 848. a. 901. a. 902. a. 909 e. 912. b. 940. c. 964. a. 1051. a. 1086. d. 1200. d. 1142. a. Matrimonia clandeſtinè contracta poſſunt in facie eccleſiæ ſi voluerint perſonæ contrahentes publicari, 1053. e.

Matrimonium contrahentes duos ſaltem idoneos teſtes adhibeant, 1142. a. Clandeſtinè contrahentes qui puniantur, 175. b. Mulctentur pecunia in pios uſus convertenda, 339. b. Sacerdos ſolemnizans clandeſtinè ſuſpenditur per triennium, 263. a. Soboles ex eo ſuſcepta illegitima declaratur, 848. d.

939.

Digitized by Google

939. d. 990. e. 1086. d.
Matrimoniorum clandeſtinorum publicatio, 723. d.
Matrimonii denuntiatio, 1054. e.
Matrimonium contrahere per verba de præſenti ante publicationem bannorum non licet, 490. d. 647. c. Trina denuntiatio ſaltem præcedat 158. b. 160. b. 22[illegible] c. 581. b. 721. e. 796. b. 821. b. 896. a. 940. a. 960. d. 1015. a. 1086. a. 1100. b. Idque publicè, 479. e. 483. 724. d. Diebus dominicis, 518. d. Duæ tamen poſſunt remitti, 263. b. Pro quarum diſpenſatione nihil exigatur, 339. a. 724. d.
Matrimonii impedimenta qui celaverint excommunicantur, 848. c.
Matrimonia ne impediantur, 971. c. Contracta vel contrahenda per ſortilegia impedientes excommunicantur, 849. a. Per falſum teſtimonium, 848. c. Aut aliàs malitioſè, 1115. e.
Matrimonium ſecundum contrahentes benedictionem nuptialem non debent recipere, 896. c.
Matrimonium ſecundum contrahere non licet ei qui non fuerit à primo abſolutus, 1051. c,
Matrimonium abſente viro nulla contrahat, niſi de ipſius morte conſtet, 723. d. 1053. d. 1086. d. In eo chalvaricum prohibetur, 560. e. 561. 582. d. 654. c. 923. c. 1118. c. 1119. e.
Matrimonialiter nullus mulierem copulet cujus fuerit vir leproſus, 1086. d. Pro matrimonio ſigillum debent habere preſbyteri, 906. a.
Matrimonii fercula, 472. b. 506. e.
In matrimonio quando ſervanda continentia, 24. e. 46. b. 52. b. 56. d.
Ante matrimonium debitè contractum cum ſolemnitate debita carnalis copulatio prohibita ſub peccato mortali, 848. a.
Matrimonii divortium, 878. a.
Matrimonium cum monialibus contrahentes, 792. b. Excommunicatur, 966. a.
Matrina, 1024. c. V. Baptiſmus
Matthæus cardinalis, 1469. b.
Matthæus abbas Claræ-vallis inſtituitur ſpecialis nuncius ord. Ciſterc. in conciliis vel aliis curiis per triennium, 1558. b. in concilio Conſtantienſi, 1563. a.
Matthæus filius Simonis ducis Lotharingiæ, 137. a.
S. Matthæi de Reata abbati imponitur pœnitentia, 1341. c.
S. Matthiæ feſtum in anno biſſextili, 1067. d.
S. Matthiæ abbas, 1456. d.
Matutinæ horæ diebus dominicis cum nota dicendæ, 1109. b.
Matutinarum pulſatio, 1109. a. Matutinarum tempore nullus in eccleſia celebret, 1073. c.
S. Mauricii ſociorum corpora ſervantur in monaſterio Ripatorii & ſpecialis ejus fit commemoratio, 1392. a.
Mauritius archiepiſcopus Rothomag. 175. c. celebrat concilium an. 1231. ibid.
Maurienenſes epiſcopi Ebrardus, 78. c. Odelardus, 71. a. 72. b.
Mauritaniæ comes Edmundus, 374. d.
Mauris faventes excommunicati ſingulis dominicis denuntiantur, 373. a. Chriſtiani ad Mauros ſe transferentes ut faciant guerram Chriſtianis excommunicati, 173. a.
S. Maxentii abbas Amblardus, 81. c. 82. a.
S. Maxentii monachi fraternitatem ineunt cum ordine Ciſtercienſi, 1279. e.
Maziacenſem eccleſiam excommunicat Amatus legatus eccleſiæ Romanæ, 123. e. Item, Gaufridus epiſcopus Andegavenſis, ibid.
Mechlinienſe concilium Lovanii habitum, 447. e. 450. c.
Mechlinienſis archiepiſcopus Gravellanus cardinalis, 450. d. 466. e.
S. Medardi in eccleſia habitum concilium Sueſſionenſe, 99. a.
Medicina ars monachis interdicta, 1640. c. fr. Prædicatoribus 1853. b.
Medici indocti non exerceant artem, 267. c. Infirmos de ſalute moneant, 272. a. De confeſſione, 704. b. Ut advocetur medicus animarum ante omnia, 812. c. 941. c. 1034. e. 1092. e. Ne ſuadeant aliquid infirmo quod animæ noceat, 941. d.
Mediolanenſis archiepiſcopus converſum ordinis Ciſtercienſis ſibi conceſſum ducem exercitus conſtituit, 1381. a.
Mehami abbas, 1472. a.
Meiræ abbas ord. Ciſtercienſis, 167. d.
Meldenſis epiſcopii jura impedientes excommunicantur, 906. c. 910. d. 916. c. Et bona capientes, 910. d.
eldenſis eccleſ. parochiæ per decanatus ſuos, 919. e. Et ſeq. In ea ordinandi ſeptem diaconi ex canonicis, 889. d.
Meldenſi eccleſiæ S. Stephani legata facta, 925. d.
Meldenſem eccleſiam viſitat Odo epiſcopus Tuſculanenſis, 889. a. Et quædam ſtatuit, ibid.
Meldenſi epiſcopo caſus reſervati, 912. e.
Meldenſis epiſcopus Johannes, 912. e. 914. d. 923. b. 928. d.
Meldenſis diœceſis abbates, 919. e.
Meldenſis diœceſis priores, 919. e
Meldenſis decanus Henricus, 923. b
Meldenſis diœceſis archidiaconi, 919. e.
Abbas de Melenſis, Viſitator. 1316. c.
Mellas genus ludi ſcandaloſum prohib. 1151 b.
Abbas de Mellerio pater abbatis Pontis-ottranni, 1343. c.
Mellifontis abbatiæ duæ filiæ auferuntur, 1347. d. Ipſi una aſſignatur, 1350. b. Ejus reformatio, 1331. b
Mellifontis abbas ordinis Ciſtercienſis, 1266. c. 1286. d. 1292. e. 1450. e. 1465. e. Ipſi committitur facultas convocandi abbates Hyberniæ pro conſervatione privil. ord. quando fuerit expediens, 1389. e. Ei quia ſine licentia capituli in epiſcopum conſecratus fuerat pœnitentia imponitur, 1281. a.
Abbas de Melone, 1395. d. Deponitur, 1467. c.
Abbas de Melſa, 1306. c.
Melugdenſis abbas Darmanville ord. S. Benedicti, 413. a.
Melundenſis S. Petri monaſterium in pago Tornotrenſi, 67. c.
Abbati de Melvos indulgetur ne veniat omninò ad cap. gen. 1385. e.
Mendacium apud Ciſtercienſes cauſa erat ſufficiens deponendi abbatem, 1295. b. 1343. e. 1346. b. 1349. e. Mentientem fratrem qui audierit reprehendat, 1327. b. Mentientes fratres ex conſuetudine diſciplina manuali plectendi, 1237. a. Mendax duobus diebus taceat, 25. e. Mendax per ignorantiam & non nocuit, confiteatur cui mentitus eſt & ſacerdoti, 25. e.
Fr. Mendicantes dicuntur animarum Medici, 800. e. In prioratibus & aliis eccleſiis benignè ſunt recipiendi, 800. e.
Mendicantes ne domos de novo recipiant ad habitandum, 772. b. Sine licentia ſedis apoſtolicæ, 281. e. 1871. c. Non admittantur ad confeſſiones, niſi conſtet ſe epiſcopo præſentaſſe, 663. d. Et niſi ab ordinario approbati, 380. a. 1904 d. Qua lege eis facultas abſolvendi conceditur à caſibus reſervatis, 986. c. Decretum papæ Bonifacii VIII. de Mendicantibus, 1871. c. Soli ne interſint infirmorum teſtamentis, 1035. c.
Mendicantes religioſi non præficiendi eccleſiis parochialibus, 381. c. In ordine Ciſtercienſi non recipiuntur ſine diſpenſatione ſummi pontificis, 1517. a. Recepti verò non poſſunt promoveri ad dignitates ſine facultate cap. gen. 1469. c. Monialibus ordinis Ciſtercienſis obſervanda quando ad eas divertunt, 1521. d.
Mendicantium religioſorum exceſſus, 384. b. Per civitates ſine ſocio nullus incedat, ibid.
Menevenſis epiſcopus Ciſtercienſes Vvalliæ malè afficit, 1341. d.
Mengiſus epiſcopus Venetenſis, 96. e.
Abbas de Menterna in Friſia reformator ordinis Ciſtercienſis in provincia Colonienſi, 1568. d.
Monaſterium de Mera, 1558. a.
Mercata ne teneantur diebus dominicis, 1132. e. Nec feſtis præcipuis. ibid.
Mercatores ne taxillorum ludos vendant prohibetur, 528. d. Nec merces ultra pretium legitimum, 528. d. Mercatorum peccata, 1030. c. Mercatores congrua ſecuritate lætentur, 145. b.
Meretrices publicæ ſunt à communione arcendæ, 842. c. Ab eis non recipienda oblatio, 738. d. Earum receptatoribus domos aliquas locare prohibetur, 842. d. Ad eas accedentibus injungenda eſt pœnitentia quæ pro adulterio, 945. a.
Meroletæ abbas deputatur ad concilium Baſileenſe, 1579. c.
Meſſinenſis abbatia, 458. c.
Abbatia de Meta-plana filia Vallis-bonæ Ciſtercio ſubjicitur, 1621 c.
Abbas de Meta-plana, 1303. c. 1451. c. In civitate Toleto captus à fratribus Minoribus & variis affectus cruciatibus, 1447. e. De variis accuſatur, 1459. b.
Metenſes epiſcopi Johannes, 183. c. Stephanus, 136. e. 137. d.
Metropolitani juriſdictio in ſubditos ſuffraganeorum, 357. d. 358. a. Appellationes ad eum non ſunt impediendæ, 198. d.
S. Michaëlis de Chamaro præpoſiti petitio de domo ordini Ciſt. incorporanda, 1305. c.
S. Michaëlis de Coxano abbas Bernardus, 132. b.
S. Michaëlis propè Tornodorum abbas Stephanus de Niceyo, 413. a.
Michaël epiſcopus Carpentoractenſis, 379. c. 382. b.
Michaël epiſcopus dux Lingonenſis, 409. b.
Michaël abbas Glaſconenſis ambaſſiator regis Angliæ in concilio Baſileenſi, 374. d.
Michaël falſus abbas monaſterii de Spano, 1468. c.
Milo epiſcopus Præneſtinus legatus in Gallias à Paſchali miſſus Cluniacum venit, firmat privilegia Cluniac. contra epiſc. Æduenſem, 125. c.
Mimatenſis epiſcopus, 211. a.
Mimatenſis epiſcopus G. 202. e.
Mimatenſis epiſcopus Guillelmus, 215. b 217. b.
Mimi, 993. d. A communione arcendi, 842. c Eis oblationes abuſu ſacrilego in diœceſi Trecorenſi prohibentur dari, 1166. d.
Mimhii libertates Eccleſiæ Trecorenſis infringentes, 1116. e. 1121. b excomm. 1126. c. 1128. d. 1132. a.
Minores, 631. b. 727 a. 772. d. 854. a. Eorum finis, 1774 d. Elogium, 1709. e. 1710. Regula à ſummo pontifice approbatur, 1802. e. De ea contendere illicitum, ibid.
Minoribus conceditur ut confeſſiones audiant, 689. c. 793. a. 1035. a. Confeſſiones tamen infirmorum ſine licentia rectorum ne audiant, 1035. b. Ad prædicationem ſunt admittendi, 689. e. 1094. d. In locis ſuis & in plateis, 792. e. Hoſpitalitas eſt ipſis exhibenda, 1045. c. De legatis ipſis factis, 305. d.
Fr. Minores miſſi à papa ad partes remotiſſimas pro negotio fidei, 1385. c. Ad eorum ordinem tranſeuntes Ciſtercienſes fugitivi declarantur, 1336. a. Ipſi non admittuntur ad ordinem Ciſtercienſem ſine licentia cap. generalis ejuſdem ordinis, 1425. e. 1430. c. Graves injuriæ inferunt ord. Ciſtercienſi, 1447. e. Specialiter abbati de Metaplana, ibid. Interdicitur ne in quavis domo recipiantur, 1448. a. Nec monialium confeſſiones excipiant, ibid. Ad preces prælatorum recipiuntur in domibus ordinis extra Hiſpaniam, 1452. a.
Fratres Minores aſſociantur ordini Ciſtercii, 1428. d. Ordini Prædicatorum, 1673. a 1676. b. 171. e. Minores & Prædicatores gemellos quaſi uno tempore uterus concepit Eccleſiæ, 1687. a. Minores in dormitoriis Prædicatorum admittuntur ad jacendum, 1686. d. Erga eos caritas commendatur fratribus ordinis Prædicatorum, 1828. b. 1829. a. Magna inter utroſque neceſſitudo, 1609. d. Inter utroſque obſervanda ad pacem, 1779. e. 1780. a. Preces pro eis in ordine Prædicatorum, 1691. e. 1697. d. 1838. c.
Fr. Minoribus littera monitoria Humberti magiſtri ordinis Prædicatorum & Johannis generalis miniſtri Minorum, 1709. d.
Minui non debet monachus Ciſt. vel converſus extra abbatiam ordinis, 1243. c. In minutione prior non convocet multitudinem monachorum, 1245. e Propter inordina-

tas locutiones, 1252. b.

Minutiones converſorum non fiant in grangiis, 1252. d.

Minutiones in ordine Vallis-caulium, 1659. a. 1665. c. 1668. b.

Minutis in ordine Prædicatorum carnes non miniſtrantur, 1728. c.

De Miratorio abbas ordinis Ciſtercienſis, 403. a. Ei pœnitentia imponitur, 1325. a. Quia non miſerat unum ſcholarem ad aliquod ord. ſtudium denuntiatur excomm. 1524. e.

Monaſterii de Miratorio intruſus Johannes de Graverio, 1574. b. Ipſius exceſſus, ibid.

Miſericordiæ opera, 690. e. 691. a. 952. e. Iis invigilantes peccata effugiunt, 690. e.

Miſſæ expoſitio, 709. d. Felix eſt qui unam miſſam in die dignè poteſt celebrare, 669. d. Summus honor ibi exibeatur ubi miſſa celebratur, 157. e. Quotiens miſſa celebratur omnis curia celeſtis adeſt, 157. e.

Miſſa de Trinitate, 1303. c.

Miſſa Spiritus-ſancto pro e pac & frugibus terræ, 660. a.

Miſſa de Spiritu-ſancto à quovis ſacerdote celebranda in ordine Ciſtercienſi, 1322. a. Initio capituli generalis, 1356 e. In vigilia S. Crucis apud Ciſtercium, 1330. d. Sequenti die Exaltationem S. Crucis in univerſo ordine Ciſtercienſi à ſingulis ſacerdotibus pro capitulo generali, 1260. a. Pro neceſſitatibus publicis, 1279. e. 1282. b. Pro domino papa, 1324. c.

Miſſa de ſacramento Euchariſtiæ feria v. inſtituitur in ordine Ciſtercienſi, 1645. e.

Miſſæ de beata Maria Virgine, 332. d. 337. e. 1125. b Quo ritu celebranda, 1245. c. 1329. c. 1493. b.

Miſſa de S. Maria in Sabbato apud Ciſt. 1327. c. 1414. c. 1475. a. Apud monachos Vallis-caulium, 1659. e.

Miſſa de S. Maria ſingulis hebdomadis in ordine Prædicatorum in quovis conventu cantatur, 1766. b.

In Miſſis quibuſdam ſanctorum quædam corriguntur, 1294. a.

Miſſæ pro ſtatu eccleſiæ, 581. d.

Miſſæ de jejuniis, 706 b.

Miſſa pro defunctis, 568. b. 610. d. 956. e. 1217. a. 1073. Die ſequenti feſtum patroni, 661. a. Die lunæ, 335. a. Quotidiana in ordine Ciſtercienſi, 1246. a.

Miſſam facere non licet pro eo qui ſe occiderit, 26. d.

Miſſæ votivæ apud Prædicatores, 1718. c.

Miſſæ annuales, 1165. d.

Miſſæ quotidianæ nulli concedantur apud Ciſtercienſes, 1265. d.

Miſſæ fundatæ perſolvendæ debitis in locis, 999. c.

Miſſam celebrantium diſpoſitiones, 980. e. Celebrari non poteſt in peccato mortali, niſi præmiſſa confeſſione, 1040. a. 1725. e. Qui celebrat cum conſcientia peccati mortalis ter peccat, 838. b. Quando poteſt in peccato mortali à contrito celebrari, 708. a. 1040. a.

Miſſæ à celebratione quando abſtinendum propter nocturnam pollutionem, 709. b. 1040. d. Irregulares ſunt qui excommunicati & ſuſpenſi divina celebrant, 872. b. e. Qui celebraverit excommunicatus beneficio privandus & officio eccleſiaſtico, 1180. c.

Miſſa à jejunis celebretur, 634. e. 706. c. 1082. c. Cum calice argenteo, 254. d. Nec ſine caligis vel æſtivalibus, 901. c. Et decenti habitu, 1150. e.

In Miſſis uſus caſularum oloſericarum interdictus Ciſtercienſibus, 1255. d.

Ampullæ pro ſacrificio ſint mundæ & diſſimiles, 707. c.

Vinum quale in ſacrificio adhibendum, 469. b. 566. b. Quales hoſtiæ, 706. b. 707. d 1081. Quantitas vini & aquæ in ſacrificio, 707. a. Major pars vini modicum aquæ ponatur, 151. e. 633. b.

Miſſæ tempore panis vel vinum præter ea quæ ſunt conſecranda non debent ſuper altare relinqui, 932. b. In quovis altari eccleſiæ ubi celebratur officium, non cantetur miſſa, 533. d.

Hoſtiam & calicem non preparet, niſi in ſacris ordinibus conſtitutus, 633. a.

Miſſa non celebretur in altari non conſecrato, 634. c. Nec in polluta eccleſia, 1042. c. Nec ſuper lapidem ſine capſa, 810. b. Nec ſuper arcas, 162. a. 898. a. Nec in altari unde tabula fracta fuerit vel mota, 1082. e. Nec in eodem altari ubi ea die epiſcopus celebravit, 634 c. 706. b. 1041. a. Nec in privatis domibus, 493. d. 556. a. 706. a. 777. b. 1039. b. 1121. e. 1150. d. 1157. c. Nec in turribus & munitionibus, ſi in eccleſia ejuſdem loci licet, 143. a.

Miſſas celebrandi in capellis non benedictis licentiæ revocantur, 1001. a. 1003. c. 1005. a. 1006. c. 1008. d. 1011. d. 1018. a. 1117. c. 1133. d. 1138. c. 1147. d. 1184. b. 1205. a.

Miſſam celebrare in capellis magnatum ſine licentia epiſcopi prohibetur, 842. c. 1102. d.

Miſſæ in capellis ſanctorum quæ ſunt in eccleſiis permittuntur celebrari in honore eorum cum nota & ſine nota, 1425. c.

Miſſam debet epiſcopus in eccleſia ſæpius celebrare quam in privatis oratoriis, 1193. a.

Miſſam nullus celebret antequam dixerit matutinas canonicas & primam, 158. e. 471. b. 634. e. 705. e. 808. a. 837. d. 893. e. 1039. b. 1082. a. 1098. e. Et officium B. Mariæ, 634. e. Et jejuno ſtomacho & poſt dormitionem, 837. d.

Sacerdotes ignoti non admittantur ad celebrationem ſine literris epiſcopi, 152. e. 231. d. 392. b. 1150. d.

Miſſam celebrari excommunicatis præſentibus prohibetur, 842. d. In ea epiſtolam nullus legat ſine ſuperpellicio, 810. a Nec eam legant ſanctimoniales 1. *Stat. cap. gen. ord. Ciſt. an.*, 1467. Variæ in miſſa ablutiones, 811. a.

Miſſæ canon, 706. c. Diſtinctè legatur, 839. d. In memento papa nominetur, 1347. b. Conſecrationis verba, 706. d. Hoſtiæ elevatio, 473. b. 506. b. 633. b. 668. a. 706. d. 1081. d. 1308. c. In miſſa pacis oſculum, 526. c. 1696. d. Communio, 706. d. Ablutio poſt communionem, 707. b. In miſſa quando genuflectendum, 1074. c Ad certa miſſæ verba genua flectentes indulgentiis donantur, 332. d.

Ciſtercienſium ritus in miſſa, 1587. b. c. d. 1607. d. In feſtivitatibus præcipuis, 1587. e. In feſto Annunciationis S. Mariæ, 1588. d.

Miſſæ ritus varii in ordine Vallis-caulium, 1657. e. 1660. d. In ordine Prædicatorum, 1696. d. 1701. b. c. 1728. c. 1756. b.

Miſſam coram epiſcopo celebrandi ritus, 1080. e.

Miſſa poſt celebrationem per dimidiæ horæ ſpatium à cibo & potu abſtinendum, 980. e.

Miſſis per hebdomadam nullus ſe oneret ſacerdos ultra numerum dierum hebdomadæ, 983. b.

Miſſa prima ſacerdotis, 533. e. 542. a. Privatim cantanda, 1251. e.

Miſſæ ſacrum quotidie debet celebrare ſacerdos niſi legitime impeditus, 714. b. 1191. e. Miſſam debet his diebus epiſcopus celebrare quibus epiſcopalia munia obibit. 1193. a. Non celebret aliquis bis in die, 158. d. 177. d. 505 e. 531 c. 707. b. 893. e. 924. a. 1041. b. Sine neceſſitate urgenti, 842. b. 1082. b. Et in caſibus à jure permiſſis, 669. e. 810. d. 983. a. 1123. a. Nec cum duplici introitu, 154. d. 893. a. 933. c.

Miſſam bis in die celebrare quando liceat, 287. b. 471. b. 707. b. 1041. b. In natali Domini, 634. d. 531. d. 1041. a. Et in die Reſurrectionis, 151. d. 495. d. Et preſente corpore defuncti, 151. d. 531. d. 1082. b. 1068. c. Vel ſi ſuperveniat princeps eccleſiaſticus vel ſæcularis, 531. d.

Miſſam ne quis celebret legitimè non inſtitutam, 542. e.

Miſſam pro pacto aliquo celebrare ſimoniacum, 1253. e.

Nullus celebret miſſas quas pœnitenti injunxerit, 159 d 768. c. Miſſæ celebrandæ non debent in confeſſione injungi, 985. b. 1083. b. 1086. b.

Miſſæ miniſter, 705. e. 706. a. Miſſam celebrare ſine clerico non licet, 838. e. Ipſius veſtitus, 838. e. Superpellicio vel cappa ſit ornatus, 633. c. 956 d.

Miſſæ ne miniſtret monialis ſeu mulier ſæcularis, 730. c. 850. e. 1042. a.

Miſſæ defectus, 164. a. b. 169. b. 707. d. 839. e. 840. 899. e. 900. a. 1038. b. 1081. c. Si ſanguis ceciderit, 811. b. 840. a. 1081. e.

Miſſa inchoata imperfecta ne dimittatur, niſi infirmitate cogente, 706. e. Cui ſacerdos completurus ſuccedat, 707. a. 841. d. 1058.

Miſſæ privatæ plures ſimul eodem tempore in eadem eccleſia dici prohibitum, 591. d. Ante ſolemnem ne dicantur, 971 d Dum celebratur, 259. a. 591. d. Niſi poſt offertorium inchoatum, 533. b. 650. d. Dum celebratur nullus ſacerdos ad confeſſionem accedat, niſi poſt conſecrationem, 591. d.

In miſſa ſolemni etiam epiſcopali monachi Ciſtercienſes cappis nec dalmaticis utebantur, 1247. e.

Majoris miſſæ hebdomadarii, 1117. a. In diebus ſolemnibus Evangelium & epiſtola ſpecialiter alicui aſſignandæ, 615. a.

Miſſæ majores ne fundantur in cathedrali, niſi cum totius collegii aſſiſtentia, 1075. b.

Miſſa parochialis diebus feſtivis, 335. b. Illius præceptum, 962. e. Quilibet ad eam tenetur diebus dominicis, 970. e. Saltem aliquis de familia, 1134. a. Ut minimum ſemel in menſe, 1108. d. Varia in ea denuntianda, 971. a. Symbolum in ea exponatur, 542. e. Ad eam non admittendi alieni parochiani, 971. c. 984. d.

Miſſa à laïcis audienda, fer. IV. & VI. 76. b.

Miſſa non cantetur in monaſterio ubi venditur vinum ad brocam, 1259. e.

Miſſa conventualis diebus privatis poſt primam, 1216. b.

Miſſæ matutinales conventuales in ord. Ciſtercienſi, 1271. b.

Miſſæ duæ conventuales certis diebus, 1256. b. Quibus diebus celebrabantur, 1216. b.

In monaſterio Montis-fortis, 1226. e.

Ad miſſæ conventualis *præfationem* pulſatur vulgò campana, 1520 a. Indulgentia conceditur iis qui in miſſarum celebratione à principio ad finem permanſerint, 956. b.

Miſſale ſemper involutum camiſia linea altari imponatur & habeat ſubdariolum dependens, 838. e. 900. b. 934. b. In eo de'cribenda ſtatuta ſynodalia, 972. a. Nomen papæ, 1347. b. Redditus eccleſiæ, 935. a. 1092. e. 1104. b.

Mixtum quibus diebus ſumitur, 1221. c. 1668. d. Quo tempore, 1221. b. 1655. b. A quibus, ibid.

Moïſacenſe monaſterium aſſeritur Cluniaco, 89. c. Illius abbas Durannus, 90. c.

Mologeſii abbatiſſa filia Ciſtercii prioratum contra ordinem conſtruit, 1379. b. Ipſius moniales vela alba deferentes aliaque contra ſtatuta facientes corriguntur, 1555. a.

De Molinis eccleſia confirmatur Cluniaco, 125. e.

Molinorum monialium monaſterium in comitatu Namurcenſi, 1590. e.

Mollitiei peccatum adulterium ſuperat, 946. e. 985. e.

Moliſmenſis ordinis S. Benedicti abbas, 413. b. Canonizationem S. Roberti proſequitur, 1329. b. Ei ſervitium conceditur per totum ordinem Ciſtercienſem, 1341. b. 1369. e. Quia ab ejus monaſterio prodiit ordo Ciſt. 1341. b.

Monachi non recipiantur ante XVIII. annum, 182. b. Nec in ſua receptione faciant convivium, 239. d. Nec in duabus domibus profeſſionem faciant, 173. e. 1207. 1306. c. a. De Ciſtercienſi ordine non recipiantur à monachis nigris, 182. a. De alio ordine ad Ciſtercienſes tranſiens quomodo recipiatur, 1253. e. 1654. e. Abbates ne ſe obligent per litteras de aliquo recipiendo in monachum vel converſum, 1398. b.

Monachorum habitus, 728. Veſtes de uno veſtiario habeant, 1207. c. Nova ne dentur veſtimenta, niſi reſignanti vetera, 1210. e. Eorum veſtitus humilioris pretii, 180. d. 249. d. Veſtes pretioſas vitent, ſed humilitatis ſint teſtes & nunciæ, 1234. a. Monachorum lugubris habitus debet deſignare lamenta pœnitentiæ, 1190. d. Panno colorato ne utantur, 1208. e. Eorum cappæ nigræ ſint, 1190. d. Pellium uſus Ciſtercienſibus vetitus, 1400. a. Nec fibulis utantur, niſi ligneis, 1259. a. Nec mitanis,

Digitized by Google

niſi laneis, 1234. c. Nec chirotecis in digitos diſtinctis, 1208. c. 1251. b. 1353. c. In ordine Vallis-caulium cilicium non ferunt, niſi volentes, 1660. d.

Monachi veſtiti dormiant & cincti, 1208. c. Nec eis detur pecunia pro veſtimentis & calciamentis, 1208. b. Monachi habitum ſuæ profeſſionis non deferentes ſententiam canonis incurrunt, 547. e. Monachorum ſin habitu exceſſus reprehenditur, 527. d.

Monachi abbatibus exhibeant obedientiam, 548. d. Secularium auctoritatem implorantes petita ne conſequantur, 1206. e. Immò pro conſpirantibus ſunt reputandi, 1285. e. Et incarcerandi, 1623. d. Litteras impetrantes à ſecularibus pro promotione ad officia excommunicantur, 1500. e. 1501. d. Et ſuſpenduntur ii pro quibus fuerint impetratæ donec revocentur, 1501. a. d. Auxilia potentum adeuntes contra viſitatorum ordinationes excommunicantur, abbates deponendi, 1623. e.

Monachi de ordinibus aſſequendis abbates ne inquietent, 1265. e. Alioquin eis imponitur pœnitentia, 1273. e.

Monachi ſciant abundare & penuriam pati, 1234. d. Eis non licet inter ſe oblationes dividere, 248. e. Proprio renuntient, 248 e. 855. b. 1208. d. Quia abdicatio proprietatis & votum caſtitatis ſunt annexa regulæ monachali, 548. a. Alioquin ut fures puniendi, 1457. d. Et excommunicandi, 1209. b. 1636. a. Maximè in Ramis palmarum, 1255. c. Aut in quinta dominica quadrageſimæ, 1658. c. Et poſt mortem eccleſiaſtica careant ſepultura, 1209. b. 1234. e. 1282. a. Et ſuffragiis privandi, 1209. b. Immò extumulandi, 1376. c.

Monachi clavem aut arcam, niſi pro officio ſine licentia abbatis non habeant, 1209. b. 1668. d. Nec recipiant nomine ſuo depoſitum vel nomine monaſterii ſine abbatis vel conventus conſenſu, 1209. c. Nec teneant firmam, 145. e. Nec vendere aut commutare debent quod ipſis ad utendum traditur, 1234. d. Aliquid vendentes non plus accipiant quam credunt, 1247 b. Iis res monaſterii obligare vel alienare prohibitum, 1234. e. Ciſtercienſibus penſiones aſſignatæ revocantur, 1508. c.

Monachis ſanis omninò prohibetur carnium comeſtio, 1206. e.

Monachi in conventu nullo tempore comedant, niſi bis, 1256. a. Cum diœceſano bis in die manducare poſſunt, 1670. b. In uno refectorio de eiſdem cibis ſimul veſcantur, 1206. c. In refectorio ne utantur ſcyphis aureis vel argenteis, nec in infirmitorio, 1207. d. Ne comedant aut pernoctent extra monaſterium ad leucam unam in domo ſeculari, 1211. a. Extra monaſterium in expenſis propriis una piſcium pitantia ſint contenti, 1338 c. Eorum victus in grangiis, 1252. d. Uſus ſaginiminis apud eos, 1245. d.

Monachorum Vallis-caulium jejunia & abſtinentia, 1651. d. 1654. c. Eis de cibo & potu loqui extra capitulum interdictum, 1660. e.

Monachi hebdomadarii coquinæ, 1330. d.

Monachorum numerus neceſſarius in abbatia ordinis Ciſtercienſis, 1263. c. Taxandus pro facultate monaſterii, 1496. d. In monaſteriis ne diminuatur, 805. c. Monachorum multitudini qua monaſteria moleſtabantur in ordine Ciſtercienſi obviatur, 1272. d.

Monachi congrua ſecuritate ætentur, 145. b.

Monachi ſoli non habitent, 479. a. 1191. c. Etiam in prioratu ſine ſocio, 630. b. 1207. a. Ab eis revocandi ſi non poſſint duo in eis ſuſtentari, 180. d. Singuli in eccleſiis parochialibus non ponantur, 1065. e. Sed duo ſaltem ſint in eccleſiis quas adminiſtrant, 488. c. Nihil dent abbati pro prioratu habendo, 180. e. Beneficia regularia vel ſecularia habentes quavis diſpenſatione non obſtante, non abſolvantur à vitio proprietatis, ſi de redditibus ſine abbatis conſenſu diſponant, 1640. d. In prioratibus exterioribus commorantes ſe gerant ut in clauſtro, 1210. d.

Monachus ſacramenta non adminiſtret, 630. c. Nec regat eccleſias parochiales, 731. c. 1065. e. Nec deſerviat eccleſiis ſine licentia epiſcopi, 953. e.

Monachi cum viris ſecularibus immorantes à quietis propoſito reſolvuntur, 29. c. Secularibus negotiis ne ſe immiſceant, 804. c.

Monachus Ciſtercienſis ne concedatur alicui, niſi papæ ad habitandum cum eo, 1257. e.

Monachi ſine licentia & neceſſitate numquam debent exire, 854 e. 1210. d. 1232. b. Quia monachus de loco ad locum tranſeundo frigeſcit, 29. c. Et extra cellam à propoſito reſolvitur, 29. c.

Monachi peregrini, 1251 a. 1265. a. Quomodo admittuntur in ordine Vallis-caulium, 1655. d.

Monachi quibus caſibus poſſunt à cella egredi, 1232. c. Ciſtercienſibus licentia non conceditur egrediendi ſine magna neceſſitate, 1447. b. A cella exeuntes duo ſint ad minus, 1232. b. Et in cucullis incedant, 855. c. Ad parentes euntes pedes vadant, 1307. a. Ad parentes equitantibus pœnitentia imponitur, 1270. a. Monachi cum ſella clavorum ornatu decorata & calcaribus deauratis aliiſque ornamentis in frænis ne equitent, 1208. c. Per civitates ſine neceſſitate non incedant, 246. c. Nec ſine habitu regulari, 1208. c. In via directi tenentur ad jejunia regularia, 1433. c. In via cantare poſſunt ſimul officium B. Mariæ & de defunctis, 1247. a. Ad alia emiſſi monaſteria ne evagentur, 1402. d. In nundinis à piſcibus abſtineant, 1282. d. 1291. d. Tranſeunti ab una ad aliam domum dandus eſt famulus, 1499. a. Aliàs monachi non habeant famulos ſpeciales, 249. b Iis ſervientes in via non incedant armati, 1250. a. 1253. e. 1257. a. Monachi non mittendi extra monaſterium ad ſcholas, 206. a. De nocte egredientes puniuntur tamquam de carnis contagio, 1468. a. Ad papam vel principum curias qui delegandi ab abbatibus, 1261. d.

Monachi artifices ad operandum ſecularibus ne concedantur, 1248. c. 1250. c.

Monachi ignoti non recipiendi ſine litteris commendatitiis, 1257. c. Sui epiſcopi, 1186 b

Monachus hoſpes qui moram fecerit ſine licentia clauſuras domus ne exeat, 1210. d. Monachi hoſpites à quo veſtiendi, 1398. a.

Monachi propria culpa emiſſi, 1431. d. Quibus in caſibus debent à monaſteriis emitti, 1407. c. Non mittendi ad alium abbatem ſine plena manifeſtatione culpæ, 1271. e. Sub qua formula emittendi, 1447. a. Apud Ciſterc. monachus pro culpa ad aliam emiſſus domum pedes eat, 1307. a. 1323. d. 1659. b. Nec ipſi concedatur licentia egrediendi ſine gravi neceſſitate, 1487. b. Etiam cum conventu, 1503. e. Neque domum intret unde ejectus eſt ſine licentia abbatis, 1259. b. 1260 b. Ne admittantur ad petitionem ſecularium, 1389. a. 1420 e. Monachorum emiſſiones in ordine Ciſtercienſi pro criminibus fieri de cetero interdicitur, 1457 c.

Monachi ordinis Vallis-caulium in domo propria pœnitentiam faciant, 1664. b.

Monachis quæ prohibeantur, 242. et 243 a. b Ne baptizent infantem, niſi in mortis articulo, 1247. b. Vel de ſacrofonte levent, 1258. b. Extra domos pro opere medicinæ non pernoctent, nec ſecularibus potionem dent, 1250. c. Eis ars medicina interdicitur, 1640. c. Regis Franciæ querimonia adverſus monachos guerrarum negotia procurantes, 1298. e. Eis gravis imponitur pœnitentia, 1290. b. Eis omne armorum genus apud ſe habere aut ſecum ferre interdictum, 1482. e. Negotiationem inhoneſtam non exerceant, 143. e. 904. a. Nihil ad uſuram accipiant, 1264. e. Juramenta eis prohibita, 1259. e. Per eos juſtitia non exercenda, 1303. d. Cauſas non deferant ad judicem ſecularem, 178. e. Ludi tabernæ ipſis ſub pœnis carceris & excommunicationis prohibentur, 527. d.

Monachus qui vomitum facit pro ebrietate ut pœniteat, 21. a.

Monachi in carnis contagio deprehenſi ut puniendi, 549. b. 1265. a. 1410. b. 1454. d. 1457. c. 1461. b. 1665. b. 1669. a. Ad aliam domum tranſmittantur, 1248. c. Ejiciantur, 1284. a. 1340. a. Non reverſuri, 1272. e. Aut incarcerentur, 1378. b.

Monachi apoſtatæ, 285. c. 1654. b. Ut puniendi, 1661. a. Quo modo recipiendi, 1665. d. Apoſtaſiam minitantes incarcerandi, 1480. b. Apoſtatarum receptores excommunicati, 540. e. V. Fugitivi.

Monachi debita contrahentes, 549. c.

Monachi fures ut puniendi, 1332. d. In quinta dominica quadrageſimæ excommunicandi, 1658 c. In Ramis palmarum, 1255. c.

Monachi abbates ſuos diffamantes carceri mancipandi, 1504. c. 1505. a.

Monachi qui alios malitioſè defendunt excommunicandi in quadrageſima, 1211. b.

Monachus qui ſecularem percuſſerit in ira uno anno ſit ultimus omnium, 1249. e. Qui priorem percuſſerit domo ſua expellatur, 1662. a. In carcerem intrudatur, 1487. e. 1666. e.

Monachi minantes homicidium vel incendium à domibus propriis emittuntur, 1279. c. Homicidarum pœnitentia, 1261. In ord. Ciſtercienſium perpetuo carceri ſunt mancipandi, 1466. d.

Monachorum percuſſores excommunicentur, 1303. d. Non abſolvendi, niſi in mortis articulo, 139. d.

Monachi incendiarii in ramis palmarum excommunicandi, 1255 c.

Monachorum rebellium pœnæ in ordine Vallis-caulium, 1657. e. Sepultura privantur monachi in contumacia decedentes, 1414. a.

Monachi conſpiratores, 1209. b. Ut puniendi, 1264. d. 1328. b. A legitimis actibus tamquam infames ſunt repellendi, 1474. a. A domibus propriis eliminandi, 1273. a. 1662. c. Aliæ contra eos pœnæ decretæ, 1273. a. In eos ſingulis annis publicet abbas ſententiam excomm. 1209 b. 1211. 1255. c. 1658. e. Monachi de Monte-forti conſpiratorum ſententiæ rei, 1326. e.

Monachi impoſitionum ſolutionem impedientes excommunicantur, 1500. b.

Monachis ſecreta ordinis revelare prohibetur, 1234. e. Revelantes excommunicantur, 1500. b. Et ut conſpiratores puniendi, 1285. c.

Monachus de ſortilegio convictus, 1255. b.

Monachi fautores hæreticorum à propriis domibus eliminantur, 1325. e.

Monachi in ordine Ciſtercienſi excommunicati debent in eodem abſolvi, 1609. d.

Monachis qui ſe inciderint promotio ad ordines & ſuſceptorum adminiſtratio interdicta, 1295. d. A domo propria ejiciantur, 1273. c.

Monachi quibus ab abbate interdicitur aſcenſio gradus altaris ſi contemnant ſuſpenduntur, 1433. b.

Monachi de nocte è monaſterio exeuntes, & ex grangiis puniantur quaſi in contagio carnis deprehenſi, 1474 d.

Monachi pro delictis non privandi præbendis, 281. b.

Monachorum perturbatores ubi ſunt ceſſetur à divinis, 206. a.

Monachi de ſoluto & ſoluta geniti poſſunt ad omnia temporalia præter celleraſiatum promoveri, 1513. e.

Monachorum colloquia & collationes, 1354. b. 1356. a.

Monacho licentia loquendi cum mulieribus ſine duobus aut tribus teſtibus deneganda, 1210. d. Ad monachorum ſervitium mulieres ne præſentialiter admittantur, 1210 e.

Monachis obſervanda loquentibus inter ſe coram abbate vel priore, 1258. e.

Monachorum confeſſiones, 1375. c. Semel in hebdomada confiteantur, 1354. d. Abſque abbatis licentia litteras impetrantes de eligendo ſibi confeſſore excommunicantur, 1486. e.

Monachi nocte poſt ſonitum campanæ ne incedant ſine lumine, 251. d.

Monachorum reformatio, 1065. e.

Monachorum in domibus mulieres ne morentur, 787 d.

Obſervanda monachis in monaſteriis remanentibus unde conventus fuerit diſperſus, 1468. a.

In monaſteriis peregrinorum & pauperum ſuſceptio, 78. e. 249. b. Infans pro infirmo

Digitized by Google

poteſt dari ad monaſterium Dei, 50. d.
Monaſteriorum adminiſtrantes bona, 549. a. Poſſeſſiones eorum non alienent, 170. d.
Monaſteriorum famuli ſubſint presbyteris parochialibus, 542. b.
Monaſteriorum deſolatio per alienationes, 245. c.
Monaſteria domos habeant juxta muros ad leproſum ponendum, 805. a. Et carcerem, 548. e.
Monaſteria reformanda, 170. d. 173. d. 378. a. Contra monaſteriorum incorporationes ſcribit Johannes Molinerius decanus S. Petri Lovanienſis, 456. c.
Monaſteriis exactiones imponi prohibetum, 868. b. Qui monaſteria offendunt in rebus aut in perſonis per cenſuram eccleſiaſticam compeſcendi, 173. d.
Monaſteriorum invaſores & effractores incendiarii excommunicantur & eorum fautores, 861. c. Perturbatores excomm. 869. c. 870. b. Monaſteriorum fractores & prædones ubi erunt aut eorum præda, ceſſetur à divinis, 237. b. 887. d. Dominus, judex, ſcabini, excommunicantur, locus ſupponitur interdicto, 887. a.
Monaſteriorum prædia uſurpantes excommunicantur, 1186. e. Infringentes eorum privilegia, 76. c.
In monaſteriis Ciſtercienſis ordinis forma ædificiorum ubique eadem ſervanda, 1274. c. Etiam in eccleſiis, 1274. e. In monaſterio debet eſſe molendinum, & clibanus, 1237. b. Calefactorium, 1224. a. Auditorium, 1224. a. Ad januam duo ſibi invicem ſuccedant in ord. Ciſtercienſi, 1319. c. Monaſteriorum clauſura conveniens, multum ad religionis confert honneſtatem, 1802. a.
In monaſteriis debitus monachorum numerus debet taxari, 1335. d. Ubi non ſunt XII. monachi abbas non tenetur ad capitulum generale, 1446. d. 1451. d. Monaſterium ordinis Ciſtercienſis in quo non fuerint XII. monachi cum abbate XIII. in grangiam redigatur, 1263. c.
In monaſteriis ordinis Ciſtercienſis quæ debita contraxerunt conventus emittebatur, 1271. In conventuum diſperſione monaſteria vicina tenentur monachos ad ſe miſſos recipere, 1503. c.
In monaſteriis quæ debita contraxerunt mobilia & immobilia debent vendi ut redimantur, 1271. b. In his prohibitum ædificare niſi in caſu incendii aliiſque urgentibus, 1262. c. Et etiam acquirere, ibid.
Monaſterii officiales ſingulis tribus menſibus officii ſui rationem reddant & computationem de omnibus expenſis & receptis, 1108. e.
In monaſteriis ortæ diſſenſiones debent ibidem placari nec extra ordinem exire, 1290. e.
In monaſteriis varia vitanda, 1227. d.
In monaſteriis Ciſtercienſium prior & alii officiales debent eſſe ejuſdem loci profeſſi, 1300. e.
In monaſteriis aut grangiis pueros infra XVIII. annos conſtitutos ad diſcendum litteras ſuſcipere interdictum, 1295. d. Non habeantur mercenarii qui monachorum ſint conſanguinei, 1284. a. Apud Ciſtercienſes non habeantur ſæculares famuli, 1266. a. 1269. a. Niſi in monaſteriis quæ non habent ſupra octo converſos, 1365. a. In monaſterio prohibetur vinum ad brocam vendi, 1259. e.
Monaſterii bona alienare non poteſt abbas aut prior, 1209. a.
Monaſterii reditus ad hoſpitalitatem, aut infirmariam, vel eleemoſynas deputati ne ab eiſdem uſibus abſtrahantur, 1210. b.
A monaſteriis Ciſtercienſium omninò arceantur mulieres, 1275. b. c. 1276. c. 1277. b. 1280. e. 1591. c. Niſi in paucis caſibus, 1209. d. Ita tamen ut in eis non pernoctent, 1421. b. Obſervanda in monaſterio in quod ingreſſæ ſunt mulieres, 1289. d.
Monaſteria ordinis Vallis-caulium in honore B. Mariæ & S. Johannis-Baptiſtæ dedicata, 1654. c. In his definitur monachorum numerus, 1652. a. 1670. a. Tenentur ſe invicem adjuvare etiam in temporalibus, 1658. d. Ab eorum monaſteriis arceantur mulieres, 1660. d. Benefactricium privilegia, ibid.
A monaſteriis ordinis Prædicatorum omnis curioſitas arcetur, 1729. c. In his ſi quæ habentur grangiæ vel domus debent alienari, 1772. d. Claudantur diligenter, 1802. b. In quolibet debet eſſe ſecurus carcer, 1884. b. Ad conventus novos & parvos in ordine Prædicatorum non mittuntur diſcoli & indiſciplinati, 1768. e. 1802. a. e. Qui cum mittuntur debent prioribus ut tales intimari, 1769. a. Ad monaſteria ordinis Præd. mulierum ingreſſus interdictus, 1790. b.
Monaſteriorum de Fundationibus fr. Prædicatorum, 1688. e. 1691. b. 1769. d. Ea non recipiant ſine licentia cap. generalis; alioquin receptio eſt irrita., & qui recipiunt omni voce privantur, 1805. d. 1837. c. Ad novas fundationes non mittatur conventus abſque priore & doctore, 1800. b. Nec poſtquam miſſus fuerit minuatur fratrum numerus, ibid. Pro nova fundatione obtinenda ad ſedem apoſtolicam accedere non licet magiſtro ordinis inconſulto, 1871. c. In fundationibus id attendendum ne ponantur in locis tam vicinis aliis provinciis quod occupent terminos alienos, 1801. b. Fr. Prædicatores hortatur Innocentius papa V. ne in locis multis aut nimis inſignibus multas conſtruant domos, nec conſtructas ad ea transferant, 1788. a.
Monaſteriorum ord. Præd. fundationes variæ, 1682. c. 1686. d. 1690. a. 1695. e. 1701. a. 1704. c. 1706. b. 1720. a. 1729. a. 1730. d. 1732. a. 1733. e. 1737. a. 1743. c. 1747. c. 1751. a. 1755. b. 1756. e. 1760. e. 1769. e. 1774. d. 1786. e. 1791. a. 1793. e. 1797. d. 1802. b. 1805. d. 1807. d. 1811. d. 1815. b. 1818. d. 1821. a. 1825. c. 1832. c. 1838. a. 1849. a. 1854. c. 1859. b. 1863. c. 1867. e. Monaſteriorum de una provincia ad aliam tranſlationes facere poteſt magiſter ordinis, 1782. b. Variæ tranſlationes de provincia Poloniæ ad Teutonicam, 1799. d. 1804. c.
Monaſteria monialium non debent ab ordine ſeparari ſine licentia cap. generalis, 1378. e.
Monaſteria monialium in comitatu Namurcenſi deſolata in unum proponuntur redigi quod ſit monachorum, 1560. e.
In monaſteriis monialium ordinis Prædicatorum ſub priore ſpeciali commorantes ad alium conventum non pertinent, 1871. c. Poſt eorum obitum de libris aliiſque ab eis relictis diſponit prior provincialis, ibid.
Monaſterii in Argona abbas ad regem Angliæ deſtinatur, 1281. b. Ejus querela cum abbate de Inſula, 1268. c. Ipſi imponitur pœnitentia, 1267. d. Quia non miſerat ad aliquod ordinis ſtudium unum ſcholarem denuntiatur excommunicatus, 1524. e. Deponitur, 1450. b.
Abbatia Monaſterioli in Teraſcia monialium 2. *ſtat. cap. gen. ord. Ciſt. anni* 1467. Ibi ſervatur S. Veronica, ibid. Et magnus ſingulis annis fit conventus, ibid.
Monceii prioriſſa ob rebellionem cum ſibi adhærentibus deponitur, 1381. b.
De Moneta leges in Normannia, 119 b. 120. a.
Moneta falſa ubi cuditur à divinis ceſſatur, 246. d.
Moniales abbatiſſis obedientiam exhibeant, 548. d. Vivant ſine proprio, 180. e. 248. 855. b. 1614. b. Depoſitum aliquod non recipiant & maximè clericorum, 176. c. Debita non contrahant, 549. c. Comedant in refectorio, 176. c. Dormiant in dormitorio, 176. e. Earum cameræ deſtruantur, 176. d. Oſtia ſuſpecta & ſuperflua obſtruantur, 176. d. Eorum veſtitus humilioris ſit pretii, 249. Et regulæ conveniens, 547. e. 855. a. Clauſuram ſervent, 377. e. 489. a. Duæ uni officio non aſſignentur, 248. d.
Monialium reformatio, 458. c. 549. c. 550. c. 1495. c Committitur duobus abbatibus Ciſtercii & Claræuallis, 1458. e. Subjectæ tenentur ſingulis bienniis computum reddere de ſua adminiſtratione, 458. d. Eis non licet pueros de ſacro fonte baptiſmatis ſuſcipere, 448. c. Ex monialium converſatione ſcandala proveniunt, 175. e. Earum monaſteria non ingrediantur religioſi aut clerici, 448. b. 503, a. 547. e. 548. e. Pueri & puellæ quæ apud eas ſolent nutriri & inſtrui repellantur, 176. c. Non habeant famulos aut famulas, 249. b. Non permittantur exire vel extra pernoctare, 176. d. 448. 503. a. 854. e.
Monialium ſollicitatores excommunicati, 486. d. 494. c. 503. a. Cum eis matrimonium contrahentes, 966. a. In lapſum carnis incidentium pœnæ, 549. b. Non debent pro delictis præbendis ſuis privari, 281. b. Apoſtatrices recipientes excommunicati, 540. e.
Monialium ord. Ciſt incorporatio, 1340. e. 1341. a. In ea quid obſervandum, 1382. d. 1385. a. Incorporandæ debent includi, 1324. c. Privilegiis & aliis ordinis beneficiis gaudent, 1390. c. Non incorporantur moniales alicujus monaſterii quod pro monachis fuit fundatum, 1339. e.
De monialibus non ſuſcipiendis & ordini aſſociandis ſtatuta capituli generalis ordinis Ciſtercienſis, 1348. e. 1352. b. e. 1369. c. 1404. a. Victu non utentes regulari ab ordine debent abſcindi, 1453. e. Moniales ordinis Ciſtercienſis mendicantes, 1342. b.
Monialium pater abbas declaratur qui paternitatem poſſedit decennio, 1396. a.
Monialibus ordinis Ciſtercienſis monialem alterius ordinis recipere non licet ſine conſenſu patris abbatis, 1646. d.
Monialium duplex benedictio, 1375. b. Non recipiatur, niſi ab ordinis abbatibus, 1378. d. 1. *ſtat. an.* 1467. *cap. gen. ord. Ciſt.* Non ab epiſcopis, 1541. d.
Monialium profeſſiones, 1380. c.
Monialium numerus in monaſteriis debet taxari, 1378. c. 1496. d. 1493.
Monialium ordinis Ciſtercienſis habitus, 1360. d. 1623. a. Sit uniformis *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1481. Non immodeſtus & inordinatus, 1560. b. 1646. c. Anulis magni pretii non utantur, ibid. Curioſitatem vitent in curribus, 1372. e.
Monialium confeſſiones, 1375. c. 1390. d. 1400. b. 1422 d. 1424. d. Per feneſtram debent confiteri, 1353. a. Et quidem ſoli patri abbati vel quibus commiſerit, 1365. c. 1491. c.
Monialium confeſſores, 1614. b. Qui carnes comediſſe deprehenſi fuerint ad domos proprias revocantur puniendi, 1495. e.
Moniales Ciſterc. ſepties ſaltem in anno communicent, 1415. c.
Monialibus epiſtolas in miſſa legere interdicitur, *cap. gen. ord. Ciſt. anni* 1467. *ſtat.* 1.
Monialium capellani, 1405. e. 1614. b. Miſſas ſecundùm formam ordinis celebrent, 1411. d. Si carnaliter cum moniali deliquiſſe deprehendantur, expelluntur ab ordine, nunquam ultra admittendi in ordine univerſo, 1439. e.
Monialium proviſores ne eligantur ſine viſitatoris licentia, 1428. c. Maximè ſeculares, 1646. c.
Monialium converſi, 1398. d. In omnibus debent eſſe aliis conformes, 1477. c. Eos recipere ſine capituli generalis licentia aut patris abbatis monialibus interdicitur, 1643. c. Recepti tenentur abbatiſſis propriis profeſſionem facere, 1492. c.
Monialium ordinis Ciſtercienſis clauſura, 1312. e. 1340. e. 1348. e. 1429. c. 1493. c. 1570. c. 1593. d. 1613. c. 1614. a. 1622. b. 1646. b. Ne loquantur, niſi per feneſtram ſpiſſe ferratam, 1378. d. 1380. c. Ingreſſus infra clauſuram earum interdictus omnibus, 1497. a. Nec egrediantur ſine licentia abbatis ſub cujus ſunt cura, ibid. 1312. e. His interdictum ad balnea diſcurrere & natalia viſitare, 1570. c. Ne ſola in villis habitet, niſi ſenex, 1191. c. Ad moniales monachos divertere quavis de cauſa ſine abbatis licentia non licet, 1361. a. Eas viſitare Ciſtercienſibus interdicitur etiam abbatibus ſine abbatum aut viſitatorum licentia, 1491. b. Carnis eſus eis in ord. Ciſt. permiſſus *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1481. *ſtat.* 2. Cum eis in eadem menſa comedere Ciſt. interdictum, 1410. b. 1488. e. 1490. b. Excipiuntur nobiles perſonæ horis diurnis, 1492. b.
Monialibus interdicitur ne legant in refectoriis libros vernacula lingua conſcriptos, nec in collationibus, 1643. b.
Ciſtercienſes cohabitationem cum monialibus & adminiſtrationem in temporalibus declinant, 1334. a.

Apud

Digitized by Google

Apud moniales ordinis Ciſtercienſis mulieres conjugatas habitare interdictum, 1448. c. In earum infirmitoriis mulieribus ſecularibus & nobilibus pernoctare interdictum, 1368. c.

Monialibus ordinis Ciſtercienſis erga mendicantes obſervanda, 1521. d.

Moniales abbatiſſas ſuas quoviſmodo diſamantes incarcerandæ, 1504. 1505. a. Delinquentes, in propriis puniantur domibus, 1386. e. Niſi fuerint conſpiratrices vel ſimoniace receptæ, 1388. b. 1390. c. Quæ nolunt ſubire ordinis judicium ab ordine excluduntur, 1378. e. Rebellibus velum & habitus auſertur, 1437. a. b. Excommunicatæ debent à patre abbate abſolvi, 1346. d. Earum incarceratio, 1375. d.

De monialium ord. fr. Præd. cura, 1717. d. 1725. e. Eam declinant fr. Prædic. 1716. a. Nec ſuſcipiunt, niſi per tria capitula definitum fuerit, 1704. e. Duo monaſteria monialium ſub cura ſua ſuſcipiunt, 1742. e. Moniales ord. Præd. de ſancto Sixto, 1871. c.

Apud moniales viſitationis officium exercere P. Prædicatoribus interdictum, 1684. c. In earum clauſtra non ingrediantur, niſi in certis caſibus, 1857. e.

Monialibus adminiſtrare extremam unctionem fr. Prædicatoribus non licet, 1684. c. Nec ulla ſacramenta præter pœnitentiam, 1682. a. In Earum clauſtris omnibus omninò perſonis interdictum comedere ſeu dormire, 1857. e.

Monialium ord. Prædic. converſi, 1705. d.

Monitoriæ litteræ non ſunt concedendæ, niſi ex re vulgari per epiſcopum rectè cognita 1204. a. Majoribus feſtis anniverſariis ne promulgentur monitoriæ litteræ, 1284. c.

Montis Caſſini abbatis apud Gregorium VII. ſumma auctoritas, 108. b. Quid egerit in negotio Berengerii, 109. c.

Montis-feri abbatia ord. Ciſt. ſociata, 1348. a.

Fratres de Montefrigido ſub magiſterio Calatravæ admittuntur, 1317. c.

Montis S. Mariæ abbas, 1454. a. 1542. a. Quia non miſerat ad aliquod ord. ſtudium unum ſcholarem, denuntiatur excommunic. 1524. e.

Mons Noſtræ-Dominæ monialium monaſterium propè Pruvinum unitur Prulliaco, 1536. d.

Montis Noſtræ-Dominæ monaſterii in diœceſi Trajectenſi fundatio, 1553. c. Monaſterio Campenſi ſubjicitur, ib. d.

Montis-petroſi abbas, 1291. e. Deponitur, 1483. d.

Montis-regalis propè *Burges* abbatiſſa Helvira, 1419. d.

Montis S. Vvalburgis monaſterium virginum redigitur in prioratum monachorum, 1616. c. Ipſi incorporatur Parthenon Vallis-dominarum, ibid. e.

Monaſterium de Montrevalt in Friſia duplex, 1388. e. De ipſius incorporatione ordini Ciſtercienſi, ibid.

Morabotini genus monetæ in Hiſpania, 296. a. c. e.

Abbas de Moris, 414. c. Deputatur cum aliis à capitulo generali ad tractanda quædam ord. negotia, 1269. d. Ejus promotio inordinata, 1311. d. Ob varios exceſſus ei imponitur pœnitentia, 1324. d.

Abbas de Morelio depoſitus, 1342. d.

Abbas de Morerola dum iret ad capitulum generale captus verberatus & ſpoliatus in diœceſi Biterrenſi, 1396. e.

Morigennenſis epiſcopus Amedeus, 136. d.

Morimundi abbas ord. Ciſtercienſis, 414. b. 1268. a. 1281. c. 1292. d. Ejus filiatio *cap. gen. ord. Ciſt. an* 1484. *ſtat.* 10. Eſt pater Calatraviæ, 1362. b. 1405. a. Cujus priorem & ſubpriorem promovet, 1390. d. Priori poteſt committere viſitationem filiarum Calatraviæ non vocato aliquo abbate, 1388. c.

Morimundi abbas viſitator deputatus in Hiſpania, 1610. c. Ei committitur reformatio ordinis Ciſtercienſis in Caſtella, Aragonia, Navarra, Portugallia, &c 1529. c. In Alemania aliiſque provinciis, 1551. a. In diverſis provinciis, 1564. c. In monaſteriis ſuæ generationis, 1538. c. Et correctio abbatis S. Prudentis, 1268. d. Atque libelli definitionum & ſtatutorum annualium ordinis Ciſterienſis, 1510. e. Ipſi imponitur pœnitentia, 1280. c 1293. d. Quia converſos miſit Hierſolymam ſine neceſſitute, 1269. a. Quia carrucam habebat in villa, 1278. e.

Morimundi priori ob nimiam erga conſpiratores indulgentiam pœnitentia imponitur, 1292. c.

Morimundi abbates Antonius. Jacobus de Livron monachus ord S. Benedicti, *cap. gen. ord. Ciſt. anni* 1484. *ſtat.* 10 Johannes ſacræ theologiæ profeſſor, 1563. a. Petrus, 1280. e. P. 1314. e.

Morinenſis epiſcopus Johannes, 133. b.

Moritanæ civitatis epiſcopus Evrardus, 73. c.

Abbas de Morolia, 1462. d.

Abbas de Morolio, 1483. b.

Morituro deſideranti Euchariſtia non negatur, 33 a.

Morticina, 8. a. 19. a. 21. d. 22. b. 43. b. Animalia à lupis & canibus comeſſa non comedenda, 11. b. Medulla oſſium cervorum quos lupi comederant non debet guſtari, 11. b. Piſces mortui aut ſtrangulati in retibus comeduntur, aves non, 11. d.

Mortuaria ad alias eccleſias pertinentia nullus ſacerdos recipiat, 1092. a. De iis non ſe intromittant laïci, 175. a.

Mortui-maris ordinis Ciſtercienſis abbati committitur negotium de conſtruenda nova abbatia in Anglia, 1267. a. Ei venia conceditur ad preces regis recens uncti, 1269. c. Mortui-maris abbas Guillelmus S. theologiæ profeſſor, 1563. a

Mortui-maris converſo conceditur facultas ut fiat monachus, 1534. b.

De mortuo ſolius Dei eſt notitia, 50. e.

Mortuorum funera, 564. e. 565. b. 578. e. Pro his nihil debet exigi, 1087. d.

Mortuorum feſtum, 493. d. In eo fit defunctorum abſolutio, 650. e.

Mortui adjuvantur oblationibus, prece, eleemoſynis, jejunio, 34. c. Pro presbyteris mortuis presbyteri faciant ſervitium ſpeciale, 904. c.

Moſomenſis monaſterii privilegia confirmantur in concilio Remenſi, 77. d. Ei decima porcorum conceditur in concil. Remenſi, 78. e. Illius turbatores anathematizantur, 79. b.

Moſaïca ſuper lege Judæus admittitur ad jusjurandum, 656. c.

Abbas de Mullebrune, 1464. b. 1497. c. Fit reformator ordinis Ciſtercienſis in provincia Maguntinenſi, 1568. d. Ei committitur ut convocet omnes abbates provinciæ Maguntinenſis pro deputando ad concil. Papienſe, 1566. e. Ipſe deputatur ad concil. Conſtantienſe, 1563. a. Ipſi indulgetur ut hoſpitibus certis diebus carnes poſſit miniſtrare, 1634. a.

Mulieres in choro ne ſtent, aut ſedeant dum celebrantur divina myſteria, 1159. d. Diſtent ab altaribus dum celebratur ultra ſpatium quatuor pedum, 1159. e.

Mulierum familiaritates vitandæ religioſis, 1866. a. A Ciſtercienſibus abbatiis arceutur, 1312. b. Eas in monaſterium introducens ſi abbas ſit, deponitur; ſi monachus, ejicitur de domo non reverſurus, 1276. b. Propter mulieres quæ ab abbatia de *Carnot* arceri non poterant totus conventus in grangiam ſe recipit, 1283. b. Mulieribus interdictus ingreſſus ad clauſtrum, oratorium & alias officinas ord. Prædicatorum, 1790. b. 1801. d. Si ingreſſæ fuerint in monaſterium ceſſetur ſtatim à divinis, 1276. c. Magnam facit offenſam quæ alienum colorem ponit in facie ſua, 661. b. Mulieri non licet vovere ſine conſenſu mariti, 47. a. Et ſacerdotum, 162. a. Si ex contemtu diſceſſerit à viro poſt 5. annos aliam accipere licet, 48. d. Prægnantes confiteantur ante partum, 157. a. 1108. d. Debent abſtinere à viro tres menſes ante partum & poſt tempora purgationis, 24. e. Cum tempus inſtat partus, ſibi provideant de aqua, propter imminens pueri periculum, 157. a.

De mulieribus menſtruis, 24. d. 47. b. 653. b. 986. b. Non intrent eccleſiam, 24. d.

Mulieres quæ abortivum faciunt ut homicidæ pœniteant, 39. a.

Mortuæ in partu ſcindantur, 161. e. 897. e. 1017. a. Earum poſt partum purificatio, 902. d. Fieri in parochialibus eccleſiis non licet, 983. b. Non in capellis, 971. c. Prava conſuetudo ut mulieres filios nutrire contemnant & aliis tradant, 48. d.

Mulier quæ duobus fratribus nupſerit, 35. e. 53. a.

Mulier quæ maleficio partum alterius perdiderit ut pœniteat, 20. c.

Mulieres focariæ tam clericis quam laïcis prohibentur, 528. b.

Munionis Magiſtri ord. Præd. epiſtolæ, 1814. a 1827. b. 1822. b. 1832. d. 1839. e. Ejus abſolutio contra juris ordinem & ſine cauſæ cognitione, 1846. b. Ad eum abſolvendum executores à cardinalibus inſtituti, 1846. a. Ejus abſolutioni opponunt ſe Patres ordinis in cap gen. 1844. 1845. a. b. c. Appellant ad ſummum pontificem, 1845. d. Ipſius abſolutionem proſequuntur Latinus epiſcopus Hoſt. & Velletrenſis & Hugo tituli S. Sabinæ cardinales, 1845. e. De munione bonum teſtimonium diffinitorum ſigillis confirmatum, 1845. a. Romæ abſolvitur in cap. gen. 1850. a. Ipſi epiſcopatum Palentinum procurat prior provincialis Hiſpaniæ, 1858. d.

Qui murmurat ſeparetur, 30. d.

Monaſterii de Murmuſul tranſlatio, 1304. c.

N

NAnnetenſes epiſcopi Daniel, 953. a. 1020. c. Guillelmus, 930. c. 1008. a. 1011. c. Henricus, 930. e. 956. b. 993. b. 995. b. 1002. d. 1004. a. 1005. c. 1017. a. 1010. a. Johannes, 930. c. 968. c. 972. e. 978. d. 979. a. 990. a. Johannes Deſpinay, 1017. e. Oliverius, 930. c. 960. a. Petrus, 1013. b. Quiriacus, 96. e. Symon, 930 c. 961. c 973. d.

Nannetenſi epiſcopo caſus reſervati, 985. c.

Nannetenſis diœceſis feſta per annum celebranda, 939. d. In ea ſingulis dominicis dici debet officium deffunctorum, 956. e. Non poſſunt curati ultra octo dies ſe abſentare ſine facultate epiſcopi, 954. b.

Nannetenſis eccleſiæ ſtatuta fuerunt in vulgari tranſlata juſſu Henrici epiſcopi, 1007. e.

Nantygiſus epiſcopus, 70. d.

Narbonenſe concilium provinciale, 351. a.

Narbonenſe concilium in villa Attiliano, 69. b.

Narbonenſes archiepiſcopi Ægidius, 225. a. 227. d. Agio, 71. a. 72. b. Arnuſtus, 69. b. Dalmatius 120. d. Franciſcus, 351. a. Guido Fulcodii. Vide Guido, Guiffredus, 1185. a. 1187. a. Petrus, 230. e. 327. c.

Narbon. Metropolitani ſuffraganeorum epiſcoporum querelæ, 353. &c. Reſponſio ad earum omnes articulos, 361. a. &c. Rex Narbonam veniens quomodo recipiendus, 342. e. In jucundo ſuo adventu nulla fieri munera per clerum ſtatuitur, 343. a.

Natalis Domini feſtivitas triplici miſſarum celebratione colitur, 471. b. 506. b. 707. b. Poſt ſumptionem Corporis Chriſti ex abuſu exigitur certa quantitas vini in eccleſia, 501. e. In vigilia Nativitatis Domini lectore pronunciante in calendario feſtum proſternitur conventus, 1236. e.

Navarræ Rex fundator Vallis-Dei in Bria 1667. d. Preces pro eo in monaſt. Igniaci 1445. c.

Navarræ regina Iſabella. V. Iſabella.

Navarræ regis filius Alphonſus, 1612. a.

SS. Nazarius & Celſus patroni eccleſiæ Æduenſis, 519. e. Biterrenſis 119. e. Eorum ſolemnitas, 475. d.

Negligentia, 949. d.

Nemauſenſes epiſcopi, B. 351. b. 352. a. 359. b. Petrus, 120. d.

Nemauſenſis liber ſynodalis compoſitus per Petrum de Sampſono, 1021. d. Ipſius præfatio, 1021. e. 1022. 1023. e.

Abbatia de *Nept* in Vvallia, 1388. d. 1465. d.

Nicenſes epiſcopi Hugo, 209. a. Laurentius, 331. c. 341. a. Petrus, 136. d.

S. Nicolai feſtum, 1293. b. 1594. d. 1666. e.

Nicolaus papa I. 59.

Nicolaus papa II. concilium Viennæ celebrari jubet, 93. b. Concilium Romæ celebrat.

92. b. 95. d.
Nicolai papæ III. epiſtola ad cap. gen. ord. Præd. 1794. b. Indulgentias concedit fidelibus, qui fratribus ordinis Prædicatorum in cap. gen. congregatis ſubvenerint, 1795. a. Ipſi defuncto preces in ord. Præd. 1813 c.
Nicolai papæ quarti epiſtolæ ad cap. generale ordinis Prædicatorum, 1826. b. 1839. a. Preces in ord. Prædicatorum, 1851. a.
Nicolaus S. Euſebii presbyter cardinalis, 1905. b.
Nicolai de Terviſio mag. ord. Præd epiſtolæ, 1855. c. 1868. e. 1872. b. Creatur presb. cardinalis S. Sabinæ, 1873. b. Bullæ ipſius promotionis, ibid. Receptis bullis de promotione ſua, ceſſit magiſterio, 1874. b. & ſigillum ſuum frangi fecit, ibid.
Nicolao de Prato Hoſtienſi & Velletrenſi epiſcopo ordinis Prædicatorum preces conceſſæ in eodem ordine, 1895. e. 1901. c 1905. b.
Nicolaus Maſſilienſis epiſcopus, 379. e.
Nicolaus abbas Clarifontis depoſitus propter contractus illicitos & depoſitum in fraudem expenſum, pœnis contra fures corrigendus, 1463. d. Hæc ſententia mitigatur, 1465. e.
Nicolaus abbas Signiaci, 1634. e.
Nicolaus de Milluille monachus Claræ-vallis eligitur in abbatem Charmeiæ, 1619. b.
Nicolai de Sacra-curia monachi & cellerarii Clarevallis electio & promotio in abbatem Longi-pontis confirmatur in cap. gen. 1541. a.
Nicolaus provincialis Lombardiæ definitor in cap. Burdegal. 1845. e.
Nicolai Salmantini definitoris cap. gen. ord. Prædicatorum obitus, 1881. e.
Nicolaus Salmantinus prior provincialis Præd. Hiſpaniæ procurat Munioni ord. magiſtro abſoluto epiſcopatum Palentinum, 1858. d. Et Guillelmo de Monte-catheno Urgellenſem, 1858. d. Ob id abſolvitur, &c. ibid.
Nicolaus de Rumilleio abbatias ordinis Ciſtercienſis vaſtat, 1275. a.
S. Nicolai abbas, 415. a.
S. Nicolai de *Groem* abbas, 1456. d.
S. Nicolai in Auſtria abbatiſſa, 1445. e.
Niſortium monaſterium *cap. gen ord. Ciſt an.* 1469. *ſtat.* 3. Abbas de Niſortio quartam partem villæ Banoniæ intendit commutare cum alia poſſeſſione comitis Fuxi, 1586 b.
Nivernenſes epiſcopi Johannes, 223. e. Petrus, 914. d.
Nivernenſis eccleſiæ ſtatuta, 1069. d.
Abbas de Noa, 1542. a.
Nobilium ſeu militum peccata, 1030. e.
Nobiliacenſe concilium provinciale, 221. a.
Nominis impoſitio in baptiſmo, 1024. c. Non eſt eſſentialis, 1024. e. Nomina fidelium ad altare nominata, 86. c. Monachi debent priorem & ſuppriorem propriis nominibus vocare, 1243. e.
Nomoci prior Villermus Ambaſſiator regis Angliæ in concil. Baſileenſi, 374. d.
Norgaudus epiſcopus Æduenſis cum Hugone Cluniacenſi abbate pacem init. 125. b.
Normanniæ leges & juſtitias condidit rex Willelmus, 117. c. Confirmantur apud Lillebonam, 117. b.
Normanniæ domini leges, 117. 118. 119. 120.
Norvvegiæ monachis qui regi excommunicato celebrarunt gravis imponitur pœnitentia, 1294. e.
Notariorum officium, 878. a. Juramentum, 1123. a. Super inſtrumentis faciendis accipiant protocholla, 282. b. Qui litigantes aut teſtes ad falſum inducunt excommunicantur, 878. a.
Notarii curiæ epiſcopalis, 510. b.
Nova-cella monaſterium filia Cellæ. Ibi inſtituitur abbas & conventus introducitur, 1487. e.
Novale quid, 282. a. 298. c. 498. b. Novales decimæ, 871. d.
Novarienſis epiſcopus miſſus ad regem Francorum à patribus concilii Baſileenſis, 369. a.
Abbati de Nova-valle pœnitentia imponitur, 1270. d. Monachi Novæ-vallis irregulares, 1325. e.
Novenarum tempore mulier ne jaceat cum viro in eccleſia. 1003. b.
Noviomenſes epiſcopi ordini monaſtico propitii, 99. b.
Noviomenſes epiſcopi Claudius, 1206. b. Harduinus, 80. b. Ratbodus, 99. a. b.
Noviomenſe concilium, 181. d.
Novitii, 1322. d. In receptione novitiorum obſervanda apud Ciſt. 1439. a. 1619. 1640. e. In ord. Ciſt. nullus admittitur ad preces & præſentationem prælatorum &c. 1485. c.
Novitio admittendo ætas requiſita, 1206. c. 1248. c. 1295. e. 1619. e. Non ſunt recipiendi pueri infra annos xv. 1285. e. In ordine Ciſtercienſi infra xviii. annum, 1289. a. Nec niſi diligenter probati & ſufficientis litteraturæ, 1353. d. Indocti tamen ob penuriam poſſunt recipi, 1608. a. Non recipiendi in ord. Ciſtercienſi quos oporteat ter in die comedere, 1248. c 1256. c. 1304. Alioquin imponatur abbati qui eos receperit pœnitentia, 1268. d. Nec illegitimi, 1625. b. Nec inordinate admiſſi, 1248. c. Nec in domibus ubi conſpirationes ortæ fuerint, 1284. b.
Novitiis ter in anno legatur regula, 1205. e. Ante profeſſionem nulla eis committatur adminiſtratio, 1206. c. In probatione lepram incurrentes poſſunt de jure emitti, 1279. d.
Novitium ante annum probationis benedicere non licet, 1326. e. Ante annum recepti à viſitatoribus ejici debent, 1353. d. Sed & poſt annum probationis faciant profeſſionem, 248. d. Aut recedant, 1206. c. Ciſtercienſibus tamen indulgetur, ut novitios ante annum probationis ad profeſſionem recipiant, ſi pſalterium memoriter recitaverint, 1560. b. Et ut in eodem monaſterio duos fratres carnales recipiant, 1520. c. Non tamen admittendi ſine conſenſu ſanioris partis conventus, 1642. d. Ab his nihil exigendum, 1622. c. Convivia prohibentur in receptione eorum, 239. d.
Novitiorum benedictio, 1206. c. 1290. e. Semper fiat ad miſſam, 1263. c. Per ſolos abbates, *ſtat. cap. gen. an.* 1465. Non ab epiſcopis, 1310. b.
Novitiorum ſuſcipiendorum ritus apud Ciſtercienſes, 1606. a. 1641. b. Quo die profitentur debent communicare, 1506. b.
Novitii qui exierunt ſi revertantur ſatisfaciant ad portam ſicut fugitivi, 1265. e. 1271. a. Novitii miſſi ad grangiam ad laborandum tenentur eadem die reverti, 1309. e.
Novitiorum receptio aliquatenus intermiſſa in ordine Ciſtercienſi, 1430. b. Novitiorum inſtitutor, 1206. c. Non excuſatur à labore manuum, 1220. e.
De novitiis ordinis Prædicatorum, 1729. d. 1747. b. Iis admittendis maturè attendant, 1788. b. Ne recipiantur nimis juvenes, aut indocti, 1681. d. Nec perſonæ inutiles, 1689, b. Nec niſi in ætate legitima, 1741. 1790. e. 1810. b. 1856. e. De qua non diſpenſetur ſine magna neceſſitate, 1766. c. Ne defectu veſtium dimittantur 1750. e. Nullum ex Ciſterc. Humiliatorum, eremitarum S. Aug. ordinibus admittant ſine magiſtri ordinis licentia, 1741. e. 1747. 1750. e. 1790. a. 1863. a. 1907. e.
Novitii Prædicatorum nullam rerum ſuarum curam habeant, 1681. e. Non inducantur ad pitantiam faciendam, 1716. e. Probationis eorum tempus, 1696. b. Profeſſio, 1691. b. 1716. c. In ea veſtes benedicantur, 1676. e. 1675. d. Non admittantur in alienis conventibus, niſi de voluntate conventus pro quo ſunt ad ordinem recepti, 1876. d. 1884. c. Nec à vicariis abſente priore, niſi de ejus facultate, 1856. d. In monaſteriis monialium plures quam duæ conſanguineæ ne recipiantur, 1625. a.
De novitiis ordinis Vallis-caulium, 1661. e. Quo admittendi ritu, 1658. a. Eorum magiſter, 1659. d.
Abbas de Novo caſtro, 1297. a. Ei imponitur pœnitentia, 1343. e.
Novi-monaſterii abbas, 1385. e.
Nucariæ abbas accuſatur quod pluries apoſtataverit, 1449. c. Deponitur, 1454. e. 1460. a.
Abbatiæ de Nucaria tranſlatio proponitur, 1337. d.
Nundinæ dominicis diebus prohibitæ, 335. d. 526. a. 1132. e. Ab eccleſiis removeantur, 963. a.
Nuntii ſedis apoſtolicæ, 386. a. Abutuntur ſua poteſtate, 583. e. Modus contribuendi in eorum expenſis, 386. a.
Nuncii epiſcoporum, 494. a.
Nuptiæ quibus temporibus prohibeantur fieri, 1054. e. Tempore clauſo ne fiant communia nuptialia, 453. c. Ne celebrentur diebus dominicis ante miſſam dominicalem, 1020. e. Nec niſi in eccleſia parochiali, 1109. d. Non in capellis, 971. c.
Nuptialis benedictio debet dari in fine miſſæ, 724. e. Iterari non debet, 822. b. 896. c. Ante eam nullus exigat aliquid, 160. d. 231. b. 896. c. Qui nupſerit duabus ſororibus abjiciatur à communione uſque ad mortem. idem de muliere quæ duobus fratribus, 19. e. Nubentibus ſecundo prohibetur fieri convitium quod dicitur *Charivary*, 1118. c. 1119. e.
Nuptialis comeſtio, 160. d. 896. d. 1100. e.

O

O Portuenſis & S. Rufinæ epiſcopus, 1386. a.
Obazinæ abbas, 1293. e. 1411. b. Blaſphemaſſe contra regem Francorum accuſatur, 1468. d. Innocens declaratur, 1471. e. Eſt pater abbatis de Gorgonio, 1473. c
Obedientiarii monachi in infirmitate graviori omnia cum adminiſtratione abbati reſignent, 1207. b.
Inobediens maneat extra concilium ſine cibo, 30. d. Virgis diſciplinetur, 1237. a. Ab eo nullum recipiatur opus, 1237. a. Inobedientibus converſis quæ imponenda pœnitentia, 1260. a.
Oblationes voluntariæ, 738, d.
Oblationes in eccleſiis diebus præcipuis anni 738. e. De jure ad rectorem pertinent, 738. c. A certis perſonis non recipiendæ, 738. d. Quia dona iniquorum reprobantur à Deo & à ſanctis, 2. a.
Oblationes nullus ſacerdos ad alias eccleſias pertinentes accipiat, 1092. a. Qui *oblationes defunctorum detinent* ut infideles abjiciendi, 4. a.
Oblationes abuſu ſacrilego nimis conceſſæ in diœceſi Trecorenſi invitis rectoribus, 1166. d.
Abbas d'Obram reformator ordinis Ciſtercienſis in provincia Bremenſi, 1468. d.
Octavianus Hereſiarcha, 146. a.
Odilardus Moriennenſis epiſcopus, 71. a.
Odilo abbas Cluniacenſis, 73. d. 74. d. 78. c.
Odium proximi, 949. c.
Odo epiſcopus Belloacenſis patris ſui Hirminfridi conſenſum confirmat, 64. c.
Odo epiſcopus Leuchorum, 1177. c.
Odo epiſcopus Tuſculanenſis apoſtolicæ ſedis legatus; 1077. b. Viſitat eccleſiam Meldenſem, 889. a.
Odo abbas Angeriacenſis, 118. a.
Odo abba monaſterii Corbeienſis, 64. a.
Odo abbas Majoris monaſterii, 139. b.
Odo abbas S. Martini, 66 b.
Odo frater Vvillelmi Aquitaniæ principis, 82. a.
Odo de Barris conventum ordinis Ciſtercienſis poſtulat, 1338. b.
Odonis domini de *Corbares* filius domicellus, 1365. d.
Odulfus diſcipulus Fulberti Carnotenſis celebris, 114. c.
Officiales, 499. b. c. 503. a. De cauſis matrimonialibus cognoſcunt, 117. e. Gratis ſententiam ferant, 287. d. Ne recipiant munera, 178. d.
Officium divinum, 708. d. Ei nihil præponendum, 1206. c. Debet prævideri, 1231. b.
Officium diurnum & nocturnum ſacerdotes ſine intermiſſione perſolvant, 825. b. Illud tenentur recitare clerici in ſacris ordinibus, vel in minoribus intitulati, 1092. a. Eam recitationem omittens tribus diebus ad epiſcopum mittendus, 1116. c. Illud magis augmentare quam diminuere ad fideles ſpectat, 1125. b. Quomodo ſit recitandum, 125. c. Sub qua celebrandum forma, 1151. d. Diſtinctè celebretur & in eccleſia, 808. a. 1082. d. Fiat ſecundum qualitatem dierum, 1071. e. In eo quando ſedendum, 1071. e. Quando genuflectendum, 1072. e. 1074. c. Debet fieri in ſtando & ſedendo uniformiter, 1071. e. Illud ſtantes deberent perſolvere ſacerdotes, 933. e.
Officii tempore canonicorum habitus, 1078. c. Non celebretur ſine ſuperpellicio, 259. c. Eo durante nullus de choro aliud agat etiam orationes particulares, 1073. a. Nullus per eccleſiam deambulet, 1073. b. Nec

Digitized by Google

ab eccleſia exeat, 708. d. 709. a. Sine neceſſitate, 1073. b. e. In eo filii illegitimi non miniſtrent, 259. b. Ceſſetur ubi ſunt excommunicati, 1002. a. 1058. e. Item ubi bona eccleſiaſtica à judice retinentur ſeculari, 865. b. Ubi turbatur executio judiciorum eccleſiaſticorum, 866. e. Vide Interdictum.

Officio peracto Eccleſia claudatur, 1097. b. Illius tempore prohibetur frequentatio tabernarum, 453. e. Vide Horæ canonicæ.

Officium Romanum, 518. a.

Officium B. Mariæ, 725. d. 1200. e. 1294. a. Singulis diebus ferialibus in provincia Turonenſi dicendum, 1181. e.

Officium defunctorum in quadrageſima, 1263. b. Singulis diebus ferialibus in provincia Turonenſi dicendum, 1181. e.

Officium in Paraſceve & ſabbato ſancto, 1096. e.

Officium duplex, 1109. e.

Officium divinum apud Cartuſienſes, 1239. d. 1241. a.

In officio à Ciſtercienſibus obſervanda, 1598. e. Caveant ne novitates introducantur ſine ſcitu cap. generalis, 1607. e. 1612. d. 1713. e. Eorum varii ritus, 1321. e. *cap. gen. ord. Ciſt. an* 1466. *ſtat.* 1. 1495. b. 1502. e. 1505. d. 1555. a. b. c. 1557. b. 1559. a. b. 1574. c. 1580. b.

Officii divini ordinatio in ord. Præd. 1700. d. Correctio, 1686. d. 1689. e. 1690. e. 1697. c. d. 1717. e. 1719. c. 1726. b. 1742. a. Ad magiſtrum pertinet, 1702. e. In eo obſervetur ſimplicitas, 1837. d. Et uniformitas, 1903. e. Illius varii ritus, 1674. b. 1675. e. 1678. a. 1683. a. 1689. b. 1690. e. 1694. e. 1697 b. 1749. e. 1752. 1753. a. 1757. d. 1793. c. 1876. a. 1812. c. 1836. a 1849. a 1866. d. 1876. b. 1898 d. Ritus primam extra conventum recitandi, 1655. e. Ritus in cœna Domini, 1732. c. In officio divino ord. Prædicatorum ſemper fit memoria B. Mariæ & S. Dominici, 1903. e.

Officii divini ritus in ordine Vallis-caulium, 1658. e. 1659. e. 1661. e. 1662. e. 1663. a. d.

Oiedellis-caſtrum confirmatur Cluniaco in concilio Anſano, 74. d.

Oignaci abbas ord. S. Aug. 405. d.

Oldegarius S. Rufi abbas, 131. b.

Oleum benedictum diligenter cuſtodiatur, 1080. d.

Oleum Cathecumenorum novum eſt recipiendum ab archipresbyteris die Jovis in cœna Domini, 682. c.

Oleum infirmorum, 286. d. 981. a. Sub clave cuſtodiatur, 832. a.

Oleum ſanctum, 930. b. 981. a. Sub clave ſervetur, 158. c 832. a. 892. d. 1026. c.

Oleum ſanctum reſiduum ſi non ſufficiat miſcendum eſt ei non conſecratum, 1626. d. Oleum ſanctum in terram ſi ceciderit, 162. d.

Oliba epiſcopus, 83. a. 84. c. 86. e.

Oliba S. Petri Galli-cantus abbas, 1188. a.

Olivæ monaſterio Seguntinæ diœceſis unitur abbatia S. Salvatoris, 1434. c. Illius abbas Johannes Magdele ſacræ theologiæ profeſſor in Romana curia procurator generalis ab Eugenio papa IV. promotus, 1610. c. Confirmatur contra Ferrandum de Fonte quem abbas Morimundi inſcius præfecerat, ibid. Deputatur ad concilium Baſileenſe, 1579. c. Ei prohibetur uti impetrato apoſtolico indulto donec illud præſentaverit abbati Ciſtercii, 1627. c.

Olivæ prior deponitur, 1270. d.

Oliverius Nannetenſis epiſcopus, 960. a. Ejus ſtatuta, 930. c.

Oliverius prior provincialis ordinis Prædicatorum in Dacia, 1842. c. Definitor in cap. Burdegalenſi, 1845. c. Ad ſummum pontificem appellat in cauſa Munionis, 1846. e.

Onulfus Dapifer, 154. a.

Opus Dei quomodo agendum, 76. a. Operis Dei tempore ſilentium ſervandum in monaſterio, 1260. e.

Opprobria, 27. a.

Oratio eſt catena aurea per quam animus à terrenis trahitur ad divina, 1866. a.

Oratio eo ſanctior quo crebrius effunditur, 1869. c. In eccleſia non fit clamore, 154. b.

Orationes pro tribulationibus eccleſiarum indicuntur, 210. a. 211. a.

Oratio dominica, 162. a. 898. b. Vulgari lingua docenda, 445. e. Eam doceant filios ſuos parentes, 678. d. *Pater & Credo in Deum* in Romano tradantur ab epiſcopo, 166. c. Oratio Berengarii, 115. a.

Oratoria non conſtruenda ſine diœceſanorum licentia, 202. c. 253. b. 730. e. 1042. d.

Oratoria non benedicta, 977. d. In eis non celebretur, 1147. Sine facultate epiſcopi, 1039. b. 1184. b. In oratoriis Ciſtercienſium ſcuta dependere interdicitur, 1299. a. Sed lampas die & nocte ardeat, 1245. c.

Abbas de Oratorio, 1297. a. 1321. c. 1343. Proponit ſubjicere monaſterium quod fundare molitur rex Siciliæ, 1440. a.

Ordinarium eccleſiæ cathedralis debet in aliis eccleſiis haberi, 851. c.

Ordinarii fratrum Prædicatorum correctio, 1726. a.

Ordinationes quæ ſine ſcandalo eſſe non poſſunt ſunt ſubmovendæ, 57.

Ordo ſacramentum voluntarium, 680. d. Quid ſit, 715. b. Quotuplex, 715. c. 716. a. Ordines minores, 715. c. Ordinis miniſter, 681. b. 717. a. 952. c.

Ordinandi non ſunt extranei abſque litteris dimiſſoriis, 383. b. 636. e. 718. a. 1035. e. Ordinari poſſunt religioſi in diœceſi ubi habitant etſi aliunde oriundi, 718. b. Ordinandis cautè ſunt concedenda dimiſſoria, 433. Ordines qui ſuſceperit ſine facultate epiſcopi & in eis celebraverit irregularitatem incurrit. 1088. d. Nec ab ea diſpenſatur ſine cura ſedis apoſtolicæ, ibid.

Ordines conferendi tempora, 717. a. 1088. d. Ordines extra tempora præfinita poteſt epiſcopus conferre, ſed ne paſſim id cuilibet concedat, 1201. a. Extra tempora qui ordines ſuſceperunt vel furtive non exequantur officium ſacerdotis, 149. c.

Ad ordines ſacros ante elapſum anni curriculum à ſuſceptione minorum facilius ne promoveat epiſcopus, 1201. c. Ab ordinandis inſterſtitia obſervanda, 229. c. 717. b.

Ordinandorum ad ſacros examen, 377. a. 635. d. 717. b. 780. b. 1089. b. 1199. d. 1200. a. 1201. d. Ad ordines promovendi in quibus interrogandi, 1200. a. Ordinandorum dotes, 717. b. 718. b. Diſcutiendi & eorum tituli, 433. a. Habere debent patrimonium aut beneficium, 169. d. 378. d. 717. e. 843. e. 1201. c. Ætas ad ſuſcipiendum quemlibet ordinem requiſita, 718. 1201. b. Epiſcopi rudes & ignaros non ordinent, 174. d. Ad minores ordinandi ſciant legere, 377. a. Nec eadem die conferatur ſubdiaconatus, 377. a. 383. b. Quatuor minores quibus conferendi, 228. d.

Ordinum incapaces, 822. e. Qui ignorantes rebaptizati ſunt, non poſſunt ordinari, *niſi* ex magna neceſſitate, 45. c. Ad ordines ſuſcipiendos inepti ſunt bigami, illegitimi, in peccato mortali conſtituti, ſervilis conditionis, corpore vitiati, qui defectus tales celant, 1089. d. Filii ſervorum præter dominorum ſuorum conſcientiam ordinati non exequantur officium ſacerdotis, 149. a. Nec qui de legitimo matrimonio nati non ſunt abſque diſpenſatione promovendi, 149. a. Et qui fuerint advocati in cauſa ſanguinis, 149. b. Vel executores ſævorum præceptorum, vel homicidium perpetraverunt, vel bigami, vel aliàs corruptarum mariti, vel qui excommunicati ordines ſuſceperunt, vel excommunicati celebrarunt vel ſortilegium exercuerunt, 149. b. Ab ordinum ſuſceptione arceantur hi qui ſe inciderint, 1295. d. Ordinati irregulariter, 823. e. Non ſuſcipiunt executionem ordinis, 823. a. Ordines qui acceperint ſine tonſura ad epiſcopum remittendi, 950. d.

Ordo non debet iterari, 680. e.

Ad ordines nullus debet per ſaltum promoveri, 986. a. 1055. e. 1088. d.

Ordines ſuſcipiendos præcedat confeſſio, 843. c. 1088 a. Ordinandi epiſcopo per archidiaconos ſuos præſententur, 843. a. Ad ſubdiaconatum bis proclamandi, 452. c.

Ordinatio ſacerdotis, 1089. a. Diaconi & ſubdiaconi, 1089. a. Receptio plurium ordinum una die generaliter eſt reprobata, 239. c. Ordines duos ſacros nullus debet ſimul ſuſcipere. 1088. d. 1371. a. Ordinem ſacrum cùm quatuor minoribus nullus debet ſuſcipere, 239. e. 1088. d.

Ordines gratis conferendi, 145. b. 377. b. 455. d. Ad ordines per pecuniam promotus à dignitate quam acquiſivit & proprio gradu ſit alienus & excommunicatus, donec dimittat quod obtinuit, 1187. c. Ordinati ab epiſcopo ſuſpenſo non poſſunt abſque ſummi pontificis diſpenſatione exequi ordines, 1258. d. Qui ab epiſcopis hæreticis ſchiſmaticis vel excommunicatis ordinati ſunt, 149. c. Ordines à Simoniaco dati debent denuò à legitimo recipi epiſcopo, 1189. b.

Ordinum officia & dignitates, 716. e. In ſacris ordinibus conſtituti qualis debeat eſſe habitus, 377. c.

Ordines ſibi competentes accipiant beneficiati, 1089. c.

Ordinis ſecreta qui revelaverit graviori culpæ ſubjacebit, 1880. d.

Organa propter detentionem clericorum ſuſpenſa, 915. a. Non reſumuntur ſine facultate epiſcopi, 866. e.

Organa in ordine Prædicatorum pulſari interdictum, niſi Bononiæ, 1837. d.

In ornamentis eccleſiæ honeſtas ſervanda, 174. c.

Ornamenta eccleſiaſtica ſingulis quatuor menſibus debent ablui, 838. a.

Oſcenſes epiſcopi Jacobus, 294. d. Vitalis, 286. e. 291. e.

Oſmorenſis epiſcopus monachus Ciſterc. de quibuſdam exceſſibus ab abbate Morimundi monendus, 1309. b.

Oſtagia in monaſteriis teneri à nobilibus interdictum, 1447.

Oſtienſis epiſcopus L. 117. e.

Othmarus præpoſitus Viennenſis, 78. c.

Otioſitas omne opus bonum diſſipat, 28. e.

Otioſus opere plus omnibus oneretur, 28. e.

Abbas de Oya intruſus, 1473. d. Johannes depoſitus, 1484 b.

Oxoniæ ſtudium ſolemne ordinis Prædicatorum inſtituitur, 1730. e.

P

P Tituli S. Sixti presbyter cardinalis, 128. b.

P. P. archiepiſcopus Remenſis, 207. e.

P. epiſcopus Electenſis, 351. b. 352. a. 359. b.

P. epiſcopus Lodovenſis, 351. b.

P. epiſcopus Pictavienſis cardinalis Remenſis, 1076. a.

P. abbas de Alcubatia depoſitus excommunicatur, 1483. d.

P. abbas de Bello-prato depoſitus & incarcerandus eo quod ſe in magna ſumma pecuniæ conſtituerat fidejuſſorem, 1458. d.

P. abbas Boſcaudunenſis. 209. a.

P. abbas Callovii deponitur incarcerandus, 1460. b.

P. abbas Morimundi, 1314. d.

P. Præpoſitus Vapinenſis, 191. b.

P. de Maloleone prior provincialis ord. Prædicatorum in Provincia à magiſtro ordinis moribundo abſolvitur, 1860. e Sed paulò poſt readſumitur, ibid.

P. de Roſſet ordinis Prædicatorum auctor manualis Henrici epiſcopi Siſtaricenſis, 1079. c.

P. de Valentia prior provincialis ordinis Prædicatorum Provinciæ ipſi ſcribit Johannes Vercellenſis, 1776. e. 1777. b. 1779. b.

Monaſterium de Pabulis, 1311. d.

Pacta non faciant religioſi vel ſeculares cum alienis parochianis, 172. c.

Paduanus epiſcopus Berengarii adverſarius gladio interemtus, 104. c.

Paganus ordinis Prædicatorum martyr. 1793. c. Ipſius miracula, ibid.

Paganorum irruptio in Hiſpania, 1157. b. Apud Gallenſes, 1257. b.

Palamides Cavallicenſis epiſcopus, 379. e. 382. b.

Palatinus comes petit capit. gen. Ciſtercienſi novam hujus ordinis abbatiam in ſuo comitatu fundari, 1267. a.

Abbatiam de Palatiolis fundavit Stephanus tituli S. Mariæ Trans-Tiberim presbyter cardinalis, 1401. a. Eſt filia Vallis-bonæ & Ciſtercio ſubjicitur, 1621. c.

Digitized by Google

Abbas de Palatiolis, 1443. d. Cui ſexennium à capitulo generali remanenti ſine excuſatione imponitur pœnitentia, & de multis aliis accuſatus citatur ad capitulum generale, 1391. d.

Abbati de Palea imponitur pœnitentia, 1293. c.

Palentinus epiſcopus Munio quondam magiſter ordinis Prædicatorum, 1858. d.

Pallæ altaris vetuſtate conſumtæ comburantur, 1042. a.

Abbatia de Paludis in Sardinia, 1464. a.

Pampilonenſis epiſcopus Petrus, 288. e.

Panis benedictus mulieribus poſt partum ad purificationem conceditur, 902. d.

Pentemont monaſterium monialium ordinis Ciſtercienſis diœceſ. Belvac. unitur monaſterio Belli-prati ejuſdem diœceſis, 1536. d.

Papæ nomen in miſſalibus ſcribendum & in miſſa recitandum, 1347. b. Ejus anniverſarium in ord. Ciſt. 1327. e. Ejus hortatu ſtudia theologica inſtituuntur in ordine Ciſtercienſi, 1384. a. Mittit fratres Prædicatores & Minores ad partes remotiſſimas pro negotio fidei, 1385. c. Ejus querimonia adverſus quoſdam Ciſtercienſes qui ſæpius ei ſecularium petitiones offerebant, 1298. d.

Pro papæ electione preces in ordine Prædicatorum, 1760. e. 1851. a. 1854. c. 1858. c. Ad curiam papæ nullus ex ordine Prædicatorum poteſt ire ſine licentia magiſtri ord. 1786. c.

Pro Papa preces ſtatutæ, 332. c. In ordine Ciſtercienſi, 1350. a. 1349. b. 1351. a. 1368. d. 1380. a. 1383. d. 1387. e. 1403. c 1409. a. 1423. d. 1436. d. 1451. a. *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1477. Pro eo miſſa de Spiritu-ſancto, 1324. c. 1382. a. Pro eodem preces in ordine Prædicatorum, 1682. c. 1687. a. 1691. e. 1695. e. 1697. d. 1702. b. 1730. e. 1750. e. 1767. a. 1769. e. 1774. d. 1783. a. 1786. e. 1797. e. 1805. e. 1807. c. 1811. d. 1813. b. 1838. b. 1849. c. 1871. e. 1881. d. 1901. c. 1905. b.

Paraſceves ritus, 1096. d. Hac die diſcalciati olim ibant fr. Prædicatores, 1716. d. Abſtinebant in pane & aqua, 1714. c.

Abbatiſſæ de Parco & monialium inſignis contumacia & rebellio contra viſitatores, 1381. d.

Abbas de Parcolude, 1301. b.

Pardulfus Laudunenſium epiſcopus, 63. a.

Parentum carnalis affectus religioſos pleroſque plurimum ab amore divino revocat, 1235. a. Injectio manuum in parentes, 985. e. Ad epiſcopum ſpectat, 956.

Pariſienſis civitas habet in ſe fontem & excellentiam clericalis ſcientiæ & regiæ poteſtatis, 1433. b.

Pariſienſe concilium, 99. b. 220. e. 443. e. 914. d.

Pariſienſis epiſcopus Stephanus, 914 d.

Pariſienſis domus ordinis Prædicatorum debitorum onere gravata, 1811. e. 1832. b. Ad ipſi ſubveniendum hortatur ordinem capit. gen. 1811. e. Pariſienſes ſcholæ ordinis Prædicatorum. V. Studium.

Abbas de Paris, 1310. d. Variæ accuſationes contra eum, 1304. d.

Parochiales rectores, 529. a. Debent præſentari epiſcopo, 289. b. 729. d. Qui parochialem eccleſiam de manu prælati ſui non receperunt, ejuſdem fructus ne recipiant, 843. a.

Ad parochialem eccleſiam admittendi ter proclamandi & examinandi, 857. d. Ad ejus regimen non admittatur qui XXV. ætatis annum non attigerit, 856. d. 857. a. Ad eam admiſſus ipſa privatur, ſi ordines infra annum non recipiat & reſideat, 856. e. Curam parochiæ nulli liceat ſuſcipere, niſi fuerit biennium in ſuſcepto ſacerdotii ordine miniſtrando, 532. b.

Parochialis, eccleſia non committatur ſacerdoti extraneo ſine litteris dimiſſoriis ſui epicopi, 231. d. 655. a. 669. b. 983. c. Religioſi exemti eam adminiſtrantes non ſunt quoad ipſam exemti ab ordinario, 383. d.

Parochiales eccleſias ne regant monachi, 731. c. Earum adminiſtratio Ciſtercienſibus interdicta, 1358. e. Mendicantibus non committendæ, 381. c. Sed neque rectores per religioſos officia ſua expleant, 541. e.

Parochialis eccleſiæ rectorum dotes, 491. d. Officium erga parochianos, 728. c. In eccleſia cantent horas canonicas, 541. b. 571. c. Diebus dominicis doceant populos, 445. e. 477. d. Scientiam habeant prædicandi, 477. c. Quam ſingulis menſibus exerceant, 572. b. In ſua eccleſia reſideant, 231. d. 559. e. 1138. d. Ne deſerant eccleſias ſuas peregrinationis cauſa, ſine facultate epiſcopi, 483. e. Eis per ſe debent deſervire, 169. b. 486. e. 726. e. Ne ſolitis fruſtrentur & debitis obſequiis, 663. e.

Parochi ad ſacerdotium promoti negligentes miſſam celebrare, 305. a. Saltem ter in anno celebrent, 306. a. Feſto die patroni adſint perſonaliter ſolemnitatem peracturi, 661. a.

Parochiales eccleſias duas nullus ſimul adminiſtret, 621. b. 983. a. 1135. e. Mulieres etiam conſanguineas ſecum in domibus ne teneat, 726. b.

Parochi omnes tenentur ad ſynodum venire, 1065. c. In qua ſigilla propria exhibeant ſigillifero epiſcopi, 671. a. Tenentur conſtitutiones ſynodales publicare, 489. e. Et eas apud ſe habere, 388. d. 396. d. 497. b. 499. e. 500. e. 576. d. 673. e. 988. a. Et eas parochianis exponere, 1003. a. 1005. e. 1007. b. 1010. a 1020. a.

Parochialium eccleſiarum regiſtra in viſitationibus epiſcopo exhibenda, 994. d.

Parochialis miſſa ſive popularis, 800. b. Ad eam ſingulis dominicis & diebus feſtivis populus conveniat, 335. b. 387. a. 397. a. 507. a. 566. a. 571. e. 579. b. 590. d. Aut ſaltem aliquis de qualibet familia, 1102. e. Sub pœna excommunicationis, 244 d. Ad eam non admittendi extranei, 390. d. 984. d. 1092. a.

Parochiani in ſua quiſque tenetur ſacramenta ſuſcipere, 296. e. 390. e. 591. b.

Parochianus alienus non admittendus ad eccleſiaſtica ſacramenta ſine curati licentia, 502. c. 507. e. Niſi ſumma inſtante neceſſitate, 984. e. 1048. b. Nec ad ſepulturam, niſi viator aut peregrinus, 592. e.

Parochialis rectoris jura, 738. b. Ad ſacramenta adminiſtranda, 1048. b. Ad ſepulturam, 1047. d. Ea impugnantes excommunicantur, 867. e. 868. a.

Parochiales ad eccleſias decimæ novales pertinent, 282. a. In iis prædicare non licet ſine rectoris facultate, 792. e.

Parochialis eccleſiæ ſigillum, 564. d 759. c.

Parochiales eccleſiæ ad firmam non dandæ ſine licentia epiſcopi, 1008. c. 1010. b.

Parochiæ operarii, 640. a.

Parochi parochianorum obitu audito ipſos abſolvant, 898. a.

Parochiales eccleſiæ non dandæ laïcis, 288. b.

Parochialium eccleſiarum viſitatio, 494. e. De transferentibus ſe ad alias parochias, & contra eos qui fraudulenter domicilia fovent extra parochias ſuas, 1153. d. Nullus qui in una habet officium diaconi aliam decantet, 650. c.

Perſonæ eccleſiarum parochialium, 179. d. 180. a.

In parochiali ſolùm eccleſia matrimonia celebrantur, mulieres poſt partum ad purificationem admittuntur, 983. b.

Monaſterium de Parodio propè Andegavos monialium ordinis Ciſtercienſis monaſterio de Oratorio ſubjectum, 1537. e. In eo monialibus ſubrogandi monachi, ibid.

Parricida XIV. annis pœniteat in pane & aqua, 26. b.

Parvulus uſque ad annum XII. pro delicto nihil niſi diſciplinam accipiat, 15. a.

Paſchalis notitia, 764. e. Hac die bis celebrare poteſt ſacerdos, 495. b. Dantur canonicis nectar & nebulæ, 613. b. Vini cyathus in eccleſia ex abuſu, 301. e.

Paſchalis confeſſio, 590. e. Et communio, 446. e. 476. a. 813. c. 894. a. 1037. b. Etiam puerorum in die Paſchæ, 933. d.

Paſchalis cerei pondus in ordine Ciſtercienſi, 1433. d. In eo fieri picturas vetitum P. Prædicatoribus, 1701. d.

Paſchalis papa II. Hugonis abbatis & fratrum Cluniacenſium amicus, 125. c. Eos defendit contra epiſcopos Æduenſ. & Matiſcenſ. ibid.

Paſchalis Getit-priamvls abbas de Gratiis propè Londonias poſt abdicationem violenter intruditur, 1576. e. e.

Paſchaſius monachus Corbeienſis à Berengario injuriis afficitur, 111 a.

Paſcua communia ſibi uſurpantes excommunicantur, 871. a.

Paſſio Domini quo ritu cantanda apud Cartuſianos, 1241. a. Apud Prædicatores, 1816. d. In ea fit proſtratio ad verba mortem Domini exprimentia, 706 c. 1486. e.

Monaſterium de Paſto, 1355. d.

Abbas S. paſtoris, 1423. e. 1424. b.

Paſtor apud Grandimontenſes ſuperior appellabatur, 1236. e. 1238. c.

Paſtoralis cura erga filios exercenda, 75. d.

De Paſtouc abbas J. depoſitus, 1449. e.

Patavienſis epiſcopus proponit fundare abbatiam ordinis Ciſtercienſis, 1451. c.

Pater neceſſitate coactus filium poteſt in ſervitutem tradere, 50. b.

Patracuenſis epiſcopus obtinet à capitulo gen. ord. Ciſt. duos monachos & duos converſos pro cuſtodia cujuſdam hoſpitalis, 1440. e.

Pro patriæ tranquillitate preces injunguntur, 1022. b.

Patriarcha Venetus, 127. e.

S. Patricii feſtum in monaſteriis ordinis Ciſtercienſis Hyberniæ, 1445. b.

Patrini infantium, 452. a. 1024. c. Qui non ſunt confirmati non admittendi, nec excommunicati, nec regulares, 685. e. 1026. a. Eorum numerus in maſculo & in femina, 505. e. 644. c. 669. e. 686. a. 1026. b. 1080. c. 1098. a. 1161. a.

Patrini in confirmatione, 687. e. 1080. c. Sint ipſi confirmati, 1202. c. Et ejuſdem ſexus, niſi urgente neceſſitate, nec parentes, fratres, conjugeſve ſint, ibid. Nec iidem qui in baptiſmo fuerint ſuſceptores, ibid.

Patrini officium, 686. a. 831. e. Nihil conferant commatri aut nutrici, niſi album aut cereum, 577. e. Cum filiola matrimonium non poſſunt contrahere, 1087. c. Eorum nomina in regiſtro deſcribenda, 994. c.

Patronus eccleſiæ curatum præſentet epiſcopo, 388. a. 389. a. 396. d. Ne exigat juramentum ab iis quos præſentat, 198. c. 803. d. 898. c. 938. a. Occultè dans beneficium privetur collatione, 290. e.

Paulinus Aquileienſis epiſcopus, 57.

Paulus S. Rothomagenſis eccleſiæ archiepiſcopus, 62. d.

Pauperis de *rapina Deus* non diligit ſacrificium, 69. d. Pauperum menſæ quorum reditus ſuper bonis confiſcatis, 454. b.

Paupertatis evangelicæ amor univerſa relinquens perfectum facit Chriſti diſcipulum, 1868. e. Diligatur paupertatis emiſſa profeſſio, ſignis oſtendatur, actibus comprobetur, ſciat deficere, noverit abundare, 1783. d.

Pax ſancta eſt mentis ſanctitas, tranquillitas animi, amoris vinculum, conſortium caritatis, 1852. d. Decretum pro pace, 121. Illius termini, 122. e. 124. b. Viam pacis dominus hic reliquit, 1784. a.

Pacis oſculum, 1253. c. Hujus occaſione exortæ contentiones, 1148 a. Cacoſis non eſt conferendum, niſi poſt omnes, 1142. c.

Pro pace preces injunctæ, 1022. b. Pro pace inter Eccleſiam & imperium miſſa de Spiritu-ſancto in ordine Ciſtercienſi, 1381. b. 1328. c. 1584. e.

Pecatorum variæ ſpecies, 943. 945. 946. & ſeq.

Peccata mortalia, 690. a. Eorum numerus, 815. c. Duo ſunt carnalia, quinque ſpiritualia, ibid.

Peccata venialia, 690. d. 692. a. Venialia minora & minima, 692. b. Multis modis delentur, ibid. Si in conſuetudinem reducantur vel plurima colligantur gravia reputantur, 692. b.

Peccatum contra naturam, 1084. c.

Peccatorum circumſtantiæ, 471. e.

Peccata reſervata, 894. d. Papæ, 894. d. Epiſcopo, 834. b. 950. b. Bona opera in peccato mortali non proficiunt ad ſalutem, 694. e. De remediis peccatorum, 21. a.

Pœnitentia pro quolibet ſecundùm canones pœnitentiales, 701. a. 986. d. 1031. e.

Peccati revelatio gravi pœna punitur, 1034. d.

Peculium quid, 548. a. Monachis eſt interdictum, ibid.

Pecunia inventa aut in ludo cauſa cupiditatis acquiſita

Digitized by Google

acquiſita debet reſtitui, 704. a.
Pedagia ab eccleſiis vel eccleſiaſticis pro rebus ſuis exigi prohibentur, 964. c. 1070. a. 1106. d. 1111. c.
Pedules de corio Ciſtercienſibus interdictæ, 1285. b.
Abbatis de Peleis exceſſus in viſitatione Altæcumbæ, 1309. c.
Abbas de Peliſio reformator ordinis Ciſtercienſis in provincia Strigonienſi, 1468 d. Illius exceſſus, 1355. c. Deponendus cedit, 1357. d. Mittitur Claram-vallem puniendus, ibid.
Pennæ varii coloris, ornamenti genus tempore crucis expeditionum prohibentur, 1190. c.
Penſiones beneficiorum, 1014. b.
Pentecoſtes, 765. a. In illius vigilia lectore pronunciante in calendario feſtum proſternitur conventus, 1236 c. Sabbato Pentecoſtes decet epiſcopum ſolemni ritu baptiſmum conferre, 1202. d. Ipſo die Pentecoſtes poſt ſumtionem corporis Chriſti olim ex abuſu cyathus vini exigebatur, 301. e.
Pentemont monaſterium ordini Ciſtercienſi incorporatur, 1332. a.
De percuſſore, 41 d
Peregrinorum ſuſceptio in monaſteriis, 78. e.
Monachus de Periaco, 1483. e.
Perignacum filia Boni-fontis, 1277. c. Illi unitur, 1627. d.
De perjurio, 9. d. 25. c. 42. d. 949. b. 1099. d. Perjurii pœna, 295. d. Perjuri clerici ab officio & beneficio repelluntur non reſtituendi, niſi per ſummum pontificem, 1064. a. Teſtes perjuri ſuper ſacro-ſancta ter in anno excommunicantur, 155 c. 231 a. 910. e. Denunciantur infames, 1063. d. Eis non injungitur pœnitentia, niſi ab epiſcopo aut in articulo mortis, 155. d
Perjuria ſunt epiſcopo reſervata, 950. b. Perjuri qui ſex menſes excommunicationem ſuſtinuerint ad ſedem apoſtolicam mittendi, 1064. a.
Perjurium Teoderici levitæ convincitur in concilio Narbonenſi, 70. b.
Peronna confirmatur Cluniaco in concil. Anſano, 74. d.
Perſenniæ ordinis Ciſtercienſis abbati committitur negotium de conſtruenda nova abbatia in Anglia, 1267. a. Ei venia conceditur ad preces regis recens uncti, 1269. c. Ipſi imponitur pœnitentia, 1270. e. 1325. a. Quia non miſerat ad aliquod ord. ſtudium unum ſcholarem denunciatur excommunicatus, 1524. e. Monacho de Perſennia qui in ordine ſubdiaconi conſtitutus celebravit ut ſacerdos imponitur pœnitentia, 1278. c.
Petræ abbas, 1331. e. 1586. a. Ipſi committitur unio monaſteriorum in regno Portugalliæ quæ ſufficientem monachorum numerum non potuerint alere, *cap. gen. ord. Ciſt. anni.* 1486.
Petrarum abbas, 1325. d. Inobediens domino Ciſtercii, 1286. a. Monaſterii de Petris abbas Petrus Belle-ville reſignat Ludovico de Borbon filio comitis de Montpenſier, 1627. d.
Petragoricenſis epiſcopus Arnaldus, 79. e.
Petronilla Fontiſebraudi abbatiſſa, 134 e.
Abbati de Petroſa pœnitentia imponitur, 1316. c.
Petrus in Jeroſolymitana ſynodo primus locutus, 368. a.
S. Petri feſtum apud Ciſt. 1601. b.
S. Petri ad vincula feſtivitas ſub præcepto in Trecorenſi diœceſi ſublata reſtituitur, 1161. e.
S. Petrus Tarentaſienſis, 1464. d. Ejus feſtum in ordine Ciſtercienſi, 1488 e. Ejus Tranſlatio de mandato papæ, 1288. e. In litania nominatur poſt S. Nicolaum in ordine Ciſtercienſi. 1418. e.
Beati Petri martyris legenda à patriarcha Jeroſolymitano compilata, 1786. e. De ejus miraculis in ordine Prædicatorum ſcribendis & magiſtro ord. mittendis, 1705. e. 1831. b. Pro ejus reliquiis in conventu Mediolanenſi decenter transferendis præparatur opus ſumtuoſum, 1868. a. Ejus officium, 1704. e. Feſtum, 1703. e. 1714. e. 1741. c. 1754. b. Nomen in calendariis & letaniis ſcriptum, 1703. e. 1754. b.
Petrus Damiani S. Rufinæ epiſcopus, 103. c. Lima eruditionis Lanfranno non inferior, ibid. c. Operoſior in ſtudio divinæ lectionis, ibid. c.
Petrus Capuanus Romanæ eccleſiæ cardinalis apoſtolicæ ſedis legatus, 147. b.
Petro de Columna cardinali preces conceſſæ in ordine Prædicatorum, 1838. c.
Petrus Aquenſis archiep. 129. d.
Petrus archiepiſcopus Narbonenſis, 230. e. 327. c.
Petrus archiepiſcopus Remenſis, 220. d. 221. d. 223. c.
Petrus de Corbolio archiepiſc. Senonenſis, 165. b. Ipſius decreta, ibid.
Petrus archiepiſcopus Terraconenſis, 285. a. 286 e. 288. b. 289. c. 290. d. 291. a.
Petrus archiepiſcopus Viennenſis, 135 c. 136.
Petrus *de Villars* archiepiſcopus Viennenſis, 1206. a.
Petrus epiſcopus Albanenſis cardinalis de Fuxo apoſtolicæ ſedis legatus, 379. d.
Petrus epiſcopus Aptenſis, 379. e. 382. b.
Petro epiſcopo Attrebatenſi prius abbati Ciſtercii conceditur officium plenum in toto ordine, 1261. b.
Petrus epiſcopus Autiſſiodorenſis, 914. d.
Petrus epiſcopus Barcinonenſis, 288. e.
Petrus epiſcopus Caballionenſis, 84. d, 86. d.
Petrus epiſcopus Carcaſſenſis, 120. e.
Petrus epiſcopus Caſtrenſis vicarius & commiſſarius archiepiſcopi Narbonenſis in concilio provinciali ibidem habito. 351. a.
Petrus epiſcopus Dienſis, 92. e.
Petrus epiſcopus Dignienſis, 379. e. 382. b.
Petrus epiſcop[illegible]erundenſis, 83. a. 85. d.
Petrus epiſcop[illegible]Glandatenſis, 379. e. 382. b.
Petrus Bernardi epiſcopus Helenenſis, 132. a. c.
Petrus *de Villars* epiſcopus Mirapicenſis, 1106. b.
Petrus epiſcopus Nannetenſis ſtatuta de libertate eccleſiaſtica confirmat, 1013. b.
Petrus epiſcopus Nemauſenſis, 120. e.
Petrus epiſcopus Nicenſis, 136. d.
Petrus epiſcopus Nivernenſis, 914. d.
Petrus epiſcopus Pampilonenſis, 288. e.
Petrus epiſcopus Regienſis, 331. d. 340. e.
Petrus epiſcopus Senecenſis, 331. c. 341. a.
Petrus epiſcopus Trecorenſis, 1133. c.
Petrus epiſcopus Urgellenſis, 294. d.
Petrus epiſcopus Vvapincenſis, 136. d.
Petrus abbas de Alpibus depoſitus, 1454. a. Eum propter bonos mores cap. gen. declarat eligibilem, ibid. Ejus depoſitio confirmatur, 1473. a.
Petrus abbas Claræ-vallis abbati Ciſtercii infenſus, *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1485. Contra eum cap. gen. ad papam conqueritur, quod traxerit ad tribunal laïcale abbatem Ciſtercii, *cap. gen. ord Ciſt. an.* 1485.
Petrus abbas Cluniacenſis, 136. d. Preces pro eo & ipſius ordine in capitulo Carthuſienſi ſtatutæ, 1242. a.
Petrus abbas de Morelio depoſitus in monaſterium de Fæſia confugit cum rebus ſui monaſterii, 1342. d.
Petrus bonæ-memoriæ abbas Morimundi, 1280. e.
Petrus de Belle-ville abbas de Petris reſignat Ludovico de Borbon, 1627. d. Incarcerandus, 1628. a.
Petrus abbas S. Petri de Gomella depoſitus, ad preces regis Caſtellæ declaratur eligibilis, 1478. e.
Petrus abbas Pontigniaci depoſitus, 1428. a.
Petrus de Juilly abbas Pontigniaci ceſſit, 1519. a. Penſione ſibi attributa, ibid. Ad extremam ſenectutem pervenit, 1518. e.
Petrus de Caſtellione abbas Pontis-Tieffredi depoſitus & carceri mancipandus, 1533. a.
Petrus abbas S. Sergii, 139. b.
Petrus de Pontiſara abbas Vallis S. Mariæ, 1628. c.
Petrus Flores prior Caſtellinarum nepos archiepiſcopi Avenionenſis Antonii Flores & vicarius generalis, 395. c.
Petrus prior S. Symphoriani ſecus & extra Æduam, 407. e.
Petrus Aquenſis archipresbyter, 129. d.
Petrus Neapolitanus monachus Montis-Caſſini, 109. c. In negotio Berengerii voluntatem papæ ipſi ſignificat, ibid.
Petrus Cancellarius, in concilio Romæ de Bereng. erroribus habito, 103. d.
Petrus de Sampſono auctor libri ſynodalis eccleſiæ Nemauſenſis, 1021. d.
Petrus Giron Camerarius regis Caſtellæ contendit ſuper magiſterio Calatraviæ, 1612. a.
Petrus de Barris proponit abbatiam ordinis Ciſtercienſis conſtruere, 1346. b.
Petrus *des Eſſarts* ſcutifer fundat unam miſſam in monaſterio Boni-portus, 1519. e.
Petrus de Brixei, 138. b.
Petrus de Corbario errorem ſuum agnoſcit & à ſummo pontifice veniam poſtulat, 1515. c.
Monaſterium de S. Petro, 1338. a.
S. Petri Beſuenſis monaſterium in pago Atoariorum, 67. d.
S. Petri Brugenſis abbas Giſlenus Temnermam, 462. c.
S. Petri Cabilonenſis abbas commendatarius Johannes de Popeto epiſcopus, 422. c.
S. Petri de Cultura monachi cum Ciſtercienſibus ineunt ſocietatem, 1291. d.
S. Petri Gandavenſis abbas, 208. e.
S. Petri infra muros Lingonum abbatiola, 67. d.
S. Petri Melundenſis monaſterium in pago Tornotrenſi, 67. c.
S. Petri ad montes Catalaunenſes abbas Hugo 667. d.
S. Petri eccleſia juxta Montem-Peſſulanum, 145. c. In ea non licet duodenarium monachorum numerum excedere, 147. a.
S. Petri in Oudembourg abbas, 208. e.
S. Petri de Regula Cella, 115. c.
S. Petri Viennenſis abbas Geraldus, 98. a.
Philargiria, 25. a.
Philibertus tituli S. Luciæ in ſilice cardinalis eligitur in protectorem ordin. Ciſt. *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1477. *ſtat.* 1.
Philippus patriacha Jeroſolymitanus Cavellicenſis adminiſtrator, 331. a. 339. e.
Philippus tituli S. Laurentii in Lucina preſbyter cardinalis Bononienſis epiſcopus ord. Ciſtercienſis protector, 1618. c.
Philippus archiepiſcopus Turonenſis capellanus regis ad concilium Baſileenſe delegatus, 363. d. Ejus oratio in concilio habita, ibid.
Philippus de Laſa electus in abbatem de Columna ſub pœna carceris ne jus ſuum transferat in protonotarium de Puſio interdicitur, 1622. e.
Philippus nuncius papæ obtinet à Ciſtercienſibus monachum pro negotio crucis, 1367. b.
Philippus de S. Eligio abbas Charmeiæ depoſitus, 1619. a.
Philippus II. rex Francorum Auguſtus, 163. e. Reliquit legitimam uxorem, 147 b. Miſſæ pro eo in ordine Ciſtercienſi, 1347 b. Ejus anniverſarium, 1336. c. 1347. c. 1348. b. Et ejus uxoris, 1339. b. 1348. c.
Philippus III. rex Francorum corpora patris, fratris, & uxoris coram ſe ad ſepulturæ loca transfert, 1762. c. Ejus epiſtola ad capitulum gen. Prædicatorum ſuper morte patris ſui, conjugis, ſororis, fratris, ac ſororii, 1761. b. Preces pro eo & matre ejus Margareta, 1905. c.
Philippus IV. rex Francorum, 213. & ſeq.
Philippus VI. Francorum rex preces pro eo in ordine Ciſtercienſi, 1528. b.
Philippo duci Burgundiæ preces conceſſæ in ordine Ciſtercienſi, *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1477. *ſtat.* 3. 1584. e.
Philippus de Monte-forti fundationem domus ordinis Prædicatorum Caſtrenſis promovet, 1720. b. 1723. e. Ejus elogium, 1724. b. Obitus ante Tunicium in caſtris, ibid. Oſſa Caſtras tranſlata apud Prædicatores, ibid.
Philoſophiæ ſtudium poſtponendum ſtudio theol. apud Prædicatores, 1760. b.
Pictavenſes epiſcopi Hugo, 666. b. Iſembertus, 79 e 96. e. P. cardinalis Remenſis, 1076. a. Willelmus, 133. d. 134. d. 135. a. 136. a.
Epiſcopi Pictavenſis jocundus adventus, 1619. e.
Pictavenſis decanus Guillelmus, 135. a.
Pictavenſis eccleſiæ obſervantiæ circa divinum officium, 1071. e. & ſeq.
Pictavienſe concilium ſub Roberto rege, 80. b.
Pictavienſe concilium in negotio Berengarii, 99. 100.
Pictaviæ comes Alphonſus, 1394. *in cap. gen. ord. Ciſtercienſis*, 1401.
Picturæ in vitris interdicuntur Ciſtercienſibus, 1254. d. Tabulæ pictæ ab altaribus,

bus, 1254. d. Tabulæ pictæ ab altaribus removentur, 1373. b.
Monaſterii de Pietate-Dei paupertati & ruinæ compatitur cap. gen. 1627. b.
Abbas de Pietate-Dei in carcere imperiali detentus, 1375. a. Subventio pro eo in ord. 1376. a. 1379. a.
Abbati de Pileſio imponitur pœnitentia, 1342. e.
Abbas de Pinu, 1307. e. 1542. a. Ad regem Angliæ deſtinatur, 1281. b.
Monaſterium de Pirario, 1318. d.
Piſantia caſtrum Romanenſi eccleſiæ aſſeritur in concilio Cabilonenſi, 97. a.
Piſanus epiſcopus Berengarii adverſarius vitam inſolenti morte finivit, 104. c.
Pitanciæ monachorum, iis ſint contenti, 1207. d.
Pitantiæ in ordine Ciſtercienſi, 1256. a.
Pitantiæ ex promiſſione, 1261. e.
Pittantia ad majorem menſam in refectorio, 1207. c.
Pitantiæ pro debilioribus monachis, 1207. d. Ad arbitrium abbatis diſponendæ, 1319. e. Leges de pitantiis Ciſtercienſium, 1250. d. Pitantias tres in hebdomada ex conſuetudine non licebat habere, 1281. b. Pro adventu ſecularis nulla fiat, 1291. c. Rarius fiant converſis in grangiis, 1262. a.
Pius papa II. abbatiæ Caritatis providet, 1625. e.
Pixis eburnea pro deferenda ad infirmos euchariſtia, 893. c.
Placitum quærere non licet aut facere die Dominico, 76. b.
Monaſterium monialium S. Mariæ de Plana ordini Ciſtercienſi incorporatur, 1352. a.
Plantinus Chriſtophorus architypographus regiæ majeſtatis miſſus ad concilium provinciale Mechlin. 459. a. Ejus oratio ad concilium, 460. b.
Abbati de Platz committitur paternitas monaſterii S. Coronæ, 1477. a.
Plebani, 532. e. 533. b. V. Rectores ſive Curati.
Pœnitentia, 54. e. 55. Ejus definitio, 680. c. 688. a. 1027. b. Ejus neceſſitas, 680. c. Neceſſaria ad pœnitentiam tria, 688. a. Ejus partes, 951. e. Effectus, 692. c. Damnatis ultimo ſupplicio non denegetur, 688. e. Ad eam non debet admitti excommunicatus nec interdictus, 129. a.
Pœnitentia ſit diſcreta, 950. a. 1086. b.
Pœnitentia injungenda pro qualitate delictorum, 701. c. 895. a. 1032. a. In ea danda attendenda qualitas perſonæ 154. d. Quantitas delicti, mora in peccato, devotio pœnitentis, ibid. Secundùm poſſibilitatem pœnitentis debet eſſe quantitas pœnitentiæ, 159. d. Pœnitentia talis uxori injungatur unde non reddatur ſuſpecta marito, idem de marito, 154. d. Non injungantur laïcis pro pœnitentia miſſæ celebrandæ, 154. d. Pœnæ ſpirituales non ſunt in pecuniarias convertendæ, 1105. e. Pœnitentia his non injungenda qui non habent propoſitum non peccandi, 1086. c.
Pœnitentia impoſita poteſt commutari, 1035. c. Pœnitentiarum compenſationes, 949. e. Qui non poteſt agere pœnitentiam eroget eleemoſynam, 56. a.
Pœnitentiæ proceſſionales prohibitæ, 903. e.
Pœnitentia publica pro quibus peccatis de jure eſt injungenda, 386. d. Non injungenda pro peccato occulto, 701. e. Pœnitentias publicas abbatibus ſolùm poteſt imponere cap. gen. 1255. c. Monachus qui publicam egerit pœnitentiam pro culpa ſua ad actus legitimos admitti non poteſt, 1471. e.
Pœnitentes publici pro peragenda ſua pœnitentia ad monaſteria ordinis Ciſtercienſis miſſi, 1470. Ab eiſdem ſtatuto cap. gen. arceantur, ibid.
Pœnitentia publica die cinerum imponitur, 896. e. Juvenibus pœnitentia non eſt facilè committenda propter ætatis fragilitatem, 33. c. Reconciliatoria manus impoſitio quando datu r pœnitenti, 31. a. Pœnitentiam qui petiit & infirmitate correptus obmutuerit reconcilietur per manus impoſitionem & infundatur ori ejus euchariſtia, 31. a. pœnitentes qui receperint viaticum non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione, 31. b. Quovis tempore non eſt deneganda pœnitentia poſtulanti, 34. c. pœnitentes qui comas non depoſuerint aut veſtimenta non mutaverint non recipiantur, 33. c. Negligentiores pœnitentes tardius recipiantur, 31. a. Secundùm differentiam peccatorum pœnitentiæ tempora decernantur, 32. a. Dies qui non computantur in pœnitentia, 37. d. 56. d. Remiſſio pœnitentiæ de Natali Domini uſque in Epiphaniam & de Paſcha uſque ad Pentecoſten, 55 e. De pertinentibus ad eam confeſſarios doceat epiſcopus initio adventus & quadrageſimæ, 1204. e.
Præfatio Gildæ de pænitentia, 7. a.
Fratres Pœnitentiæ Dei Hiſpali commorantes, ordini Ciſtercienſi incorporare proponit rex Caſtellæ, 1472. e.
Pœnitentiarii principales epiſcopi, 151. a.
Pœnitentiariæ officii abuſui in diœceſi Trecorenſi obviatur, 1130. b.
Podienſis epiſcopus Guido Fulcodii. V. Guido.
Poliacum confirmatur Cluniaco in concilio Anſano, 74. d.
S. Policarpi abbas ad ſummum pontificem deſtinatur, 343. c.
Pollutio nocturna, 23. c. 48. e. 49. 50 b. 816. e. 946. d. 1085. e. In ſacerdote, in monacho, diacono, 49. e. Quando à celebratione miſſæ propter pollutionem abſtinendum, 709. b. Pollutionis variæ ſpecies, 1040. d. Non omnes removent à celebratione, ibid.
Dux Poloniæ proponit abbatiam ordinis Ciſtercienſis conſtruere, 13[illegible]. c. Deſtructionem abbatiæ Deſlandes [illegible]dit, 1278. d.
Poloniæ regi concedit capit. gen. Ciſtercienſe unum monachum pro negotiis procurandis Parthenonis recens ab ipſo fundati, 1392 b.
Poloniæ abbates ordinis Ciſtercienſis non tenentur ad capitulum generale ſingulis annis, 1256. b. Et poſſunt litteris ſe excuſare, ibid.
Pomerii abbatis aliàs de Bongart libri ordinis, approbantur, 1641. d. *cap. gen. ord. Ciſt. anni.* 1487. *ſtat.* 2.
Monaſterii de Pomerio unio facienda monaſterio de Novo-caſtro committitur abbatibus de Lucella & de Multranno, 1575. e.
Pomoci abbas, 1451. c. 1555. c. Ei pœnitentia imponitur, 1311. d. 1337. b.
Pontificum ſolertia doctrina eccleſiaſtica licet procellis feriatur, ſervatur, 65. b.
Pontigniacenſis eccleſiæ in pavimento curioſitatem emendari procurat cap gen. 1301. e. In ea corporis B. Edmundi gleba requieſcit, feſtum ejuſdem ſancti in eodem monaſterio & univerſa generatione ut & tranſlatio, 1387. d. Ad iſtud monaſterium tranſeuntes abbates ad capitulum generale, non plus uno garcione introducant, 1263. d. 1272. c. Nec plus duabus equitaturis, 1263. d. Pontigniacenſi monaſterio unitur Parthenon de Inſulis Autiſſiodorenſis diœceſis Ciſtercienſi abbati immediatè ſubjectum, 1535. a. b. c.
Abbatis Pontigniaci electio, 1377. c.
Pontiniacenſes abbates I. 1314. d. Jacobus, 1416. e. Johannes theol. doctor. 1558. b. Petrus depoſitus, 1428. a. Petrus de Jully ceſſit 1519. a. In extrema ſenectute, 1518. e.
Abbati Pontigniaci reſignatur eccleſia S. Martini, 1305 d. Ad eum transfertur paternitas monaſterii de Callovio, 1463. b. Contra abbatem S. Petri Autiſſiodorenſis cauſam movet, 1375. e. Negotium canonizationis S. Edmundi ipſi committitur, ibid. Ad regem Angliæ deſtinatur, 1281. b. Ei committuntur certæ cauſæ & negotia ordinis monaſteriorum in Anglia, 1565. a. Ad Romanam curiam deputatus cum aliis primis abbatibus pro negotiis ord. 1431. d. Ad abbatias Hungariæ, 1449. a. Ei committitur reformatio monaſteriorum ſuæ generationis & aliorum in diverſis provinciis, 1543. d. In partibus Britanniæ, Andegaviæ, Pictaviæ, 1538. a. In Anglia, Scotia, ducatu Britanniæ, 1554. b.
Abbati de Pontigniaco imponitur pœnitentia, 1281. d. 1287. b. 1328. d. 1342. e. 1367. d. Ob introductam reginam Franciæ & conceſſam eidem in infirmitorio pernoctationem, 1301. d.
Abbas de Ponte, 1336. d.
Pontis-alti monaſterium debitis oneratum, 1299. c.
De Ponte-alto abbas depoſitus, 1473. b. Declaratur eligibilis, 1476. d.
Abbati de Ponte S. Mariæ imponitur pœnitentia, 1397. c.
Abbati de Ponte-Otran imponitur pœnitentia, 1337. e. Illius pater abbas de Mellerio, 1343. c. Ipſi imponitur pœnitentia ob novitium inordinate receptum, ibid.
Pontis-Tieffredi abbas Petrus de Caſtellione depoſitus, 1533. a.
Pontius Brachinonenſis epiſcopus, 314. b 595. b. 610. d. 611. c. 612. a. e. 613. c. 615. d. 617. c. 618. b.
Pontius epiſcopus Belenſis, 126. e.
Pontius Belicienſis epiſcopus 136. d.
Pontius Dertuſenſis epiſcopus, 284. e. 286. e. 287. e.
Pontius Valentinus epiſcopus, 92. a.
Pontius Vaſionenſis epiſcopus, 379. e.
Pontius Urgellenſis epiſcopus, 286. e.
Pontius Arnalli abbas S. Andreæ, 132. a. c.
Pontius Populeti abbas, 314. c.
Pontius de Monte-Lauro procurat fundationem domus ordinis Prædicatorum in Albanacio, 1743. c.
Pontius Deſparia provincialis ordinis Prædicatorum Provinciæ abſolvitur, 1696. a.
S. Pontii epiſcopus ad ſummum pontificem deſtinatur, 343. c.
S. Pontii de Nicia abbas, 331. e.
S. Pontii Tomeriarum epiſcopus, V. 351. b. 352. a. 359. b.
Moniales S. Pontii vela alba deferentes aliaque facientes ordini contraria arguuntur, 1355. a.
Populanus epiſcopus, R. 128. b.
Populeto uniuntur Vallis *Sancta* & *Vallis* Daura, 1624. d. Ibi *ſacræ* theologiæ ſtudium, 1548. Populeti domum intrandi datur licentia reginæ Aragoniæ, 1296. d.
Populeti abbas Pontius, 314. c.
Abbas de Populeto, 1331. e. 1586. a. Ei committitur retractatio definitionum ordinis Ciſtercienſis, 1566. a. Deputatur ad concilium Baſileenſe, 1579. c. Ad ſummum pontificem contra abuſum commendarum *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1473. Privilegium impetravit de non mittendis ſcholaribus ad ſtudia *generalia ordinis*, quo uti ipſi interdicit cap. gen. 1603. d. Monachus Populeti arguitur quod litteras Hebraïcas à Judeo didicerit, c.
Porcus qui immundus? 43. d. 1292. c.
De Porrecti monialium filiatione contentio inter abbates Ciſtercii & Vallis Sarnaii, 1406. d.
Portarii in ordine Prædicatorum, 1694 d. 1696. c. Poſſunt habere ſecularem in adjutorium, 1694. d.
Abbas de Portaglon, 1316. b. Deponitur, 1479. b.
Portarum Carthuſiæ prior Bernardus, 1237. e. Carthuſiæ Portarum epiſtola Anthelmo priori Carthuſiæ, 1239. d.
Portenſe monaſterium, 1396. c.
Portenſis abbas pater abbatiæ de *Cella* in electione abbatis Cellæ mediatorem admittit clericum ſecularem, 1379. d. Ipſi imponitur pœnitentia, ibid.
Portitores litterarum epiſcopalium pacificè ſuſcipiant curati & foveant, 925. b.
Portuenſis epiſcopi Corradus abbas Ciſtercienſis, 1332. b. Johannes protector ord. Ciſtercienſis, 1424. a. 1434. a. O. 1386. a. P. 327. e.
Portuenſis epiſcopus, 103. d. 108. d. 1385. e. A capitulo generali Ciſtercienſi impetrat monaſterii S. Thomæ de Reate incorporationem, 1440. d. Per eum ordo Ciſtercienſis multas & ſpeciales gratias obtinuit, 1451. b. Preces pro eo in ordine Ciſtercienſi, ibid. 1330. a. Preces in ordine Prædic. 1849. d.
Portugalliæ rex ordinem Ciſtercienſem affligit, 1307. b. Abbatibus ordinis Ciſtercienſis ad capitulum generale venientibus ſummam pecuniæ largitur, 1304. d.
Monaſterium de Portu, 1363. a.
Abbas de Portu-cæli, 1310. d.

Digitized by Google

Monaſterium de Portu S. Mariæ, 1359. e.
Poſtulationes abbatum. V. Abbates.
Præbendæ non debent dividi, 171. d.
Prima præbenda pro defunctis, 1218. a.
Præbendarii divinis interſint officiis, 532. e.
Præceptores in oppidis & pagis, 445. d.
Preces pro regno & conſervatione eccleſiæ inſtitutæ, 663. a. Pro papa & principibus, 505. a. Pro rege & regina, 1022. b.
Monaſterii de Precibus reformatio, 1519. b.
Abbas de Precibus qui non miſerat ad aliquod ord. ſtudium unum ſcholarem denunciatur excomm. 1524. e.
Abbates de Precibus Guillelmus S. theologiæ profeſſor, 1579. b. Johannes ſacræ theologiæ profeſſor, 1563. a. 1579. b.
Prædicatoris exercendi muneris ratio, 1197. d. 1198. Veritate & juſtitia prædicatio ſolidatur, 65. a. Prædicatorum miniſterium opus excellens & angelicum & divinum, 1882 c. Prædicatio verbi Dei eſt proprium ac præcipuum epiſcopi munus, 1196. c. Qua debeat ratione iſtud exequi, ibid. Ad illud qui ſunt admittendi, 1094. d. 1132. b. 1774. b. 1867. b. Ut Quis ei reddatur idoneus, convenit ut ſtudeat, orationi vacet & contemplationi, 1809. b. Nullus illud exerceat abſque facultate epiſcopi, 767. d.
Prædicatio ſingulis menſibus, 572. b. Diebus dominicis, 968. b. Non debet fieri in fine prandii, 1045. d. Eam fieri prohibitum in ordine Ciſterciensi ad colligendas eleemoſynas pro conſtructione eccleſiarum, 1291. b.
De Prædic. 161. e. 162. c. 173. d. Ignoti & illiterati propter hereſeon pericula arcendi, nec audiendi, 901. d. Non admittantur niſi approbati, 380. a. 446. d. 472. e. 898. e. 937. e. Prædicatores ne celebrent ſuper arcas nec pulſent campanas per vicos, 898. a. Ne loquantur in eccleſiis, 898. a. Hortentur fideles ad ſolvendas decimas, 966. c. 968. a. 970. a.
Prædicatores Quæſtarii, 472. e. 501. e. 509. e. Deferant brevia, 898. a. V. Quæſtores.
Prædicatorum ordinis elogium, 1709. e. 1710. 1735. c. 1794. c. 1874 c. 1875. a. 1902. a. Ordinem Prædicatorum in firmamento eccleſiæ conſtituit Verbum Patris mundi curriculò tendente ad occaſum, 1901. e. Illum pro ſalute fidelium in horto eccleſiæ plantavit celeſtis agricola, 1875. a. Ejus primordia humilia, ut fons parvulus crevit in flumen maximum, 1788. e. Summa primorum illius patrum providentia, 1822. e. Illius finis, 1779. d. 1839. e. Officium, 1832. a. b. 1096. d. 1775. e. 1851. d. Ex nominis titulo & ex ipſo prædicationis officio pro ſalute hominum ſunt inſtituti, 1770. a. 1851. d. Per orationis inſtantiam & expoſitionem quaſi Mediatores Dei & hominum, 1794. d. Dati ſunt in lucem gentium. 1840. c. Sunt ſtatus univerſalis eccleſiæ fervidi zelatores, 1794. d. Ab iis humilis aſſumta & extrema mendicitas paupertatis, 1789. a.
Fr. ord. Prædicatorum pater Abraham eſt S. Dominicus, 1840. a. Ipſis proponitur in exemplum, ibid.
Prædicatores & Minores gemellos quaſi uno tempore uterus concepit eccleſiæ, 1687. d. Magna inter utroſque neceſſitudo, 1709. d. Et ſocietas, 1673. a. 1676. b. Quæ ex ea ſequantur bona, 1711. c. Prædicatoribus erga Minores commendatur, 1880. b. Ab eis quæ obſervanda ad pacis conſervationem, 1779. e. In ſuis dormitoriis admittunt ad jacendum fr. Minores, 1686. d.
Patres Prædicatores fratres vocandi, 1714. e.
Fratres Prædicatores in primo cap. gen. Bononiæ omnibus bonis & reditibus renunciant, 1670. d. Eis interdictum extra monaſterium proprietatem domorum vel alterius poſſeſſionis ultra annum retinere, 1772. d. Eis nec domos, nec molendina, nec alias poſſeſſiones licet habere, 1849. a. Vinum & bladum, niſi ad præſentis anni neceſſitatem ne accumulent, 1680. c. Singulis annis debent prioribus ſuis omnia ſibi commiſſa exponere, 1674. c. 1785. b. Eis interdictum pecuniam recipere ſine prælati ſui licentia, 1785. b. 1792. c. Pecuniam apud ſe longo tempore ne conſervent, 1756. b. 1836. d. Quibus permiſſa eſt pecunia, niſi de ea infra menſem diſpoſuerint, ea privantur, 1870. d. Fratres quibus ad certos uſus conceſſa eſt pecunia non poſſunt eam ad alios uſus transferre, 1785. c. 1792. d. Suis majoribus debent rationem reddere ſingulis annis de pecuniis receptis diſpenſatis, 1783. a. 1785. e. Eis pecuniam portare extra domum interdictum, 1754. b. 1756 e. 1766. d. Eis uſus burſarum & capſellarum interdictus, 1813. a. Quibus conceſſum ut argentum portent, debent & neceſſitatem & licentias ſibi conceſſas in capitulis oſtendere, 1848. c. Eis interdictum depoſita ſervare vel aliis committere extra ordinem ſine prælati licentia, 1870. d. Omnis eis curioſitas in rebus ſuis interdicta, 1769. e. In picturis, veſtitu, &c. 1786. b. Præcepta ſimplicitas in eccleſiis, 1681. e. In ornamentis eccleſiaſticis, 1677. e. 1679. d. 1680. b.
Prædicatorum veſtiarium, 1719. b.
Prædicatoribus humilitas in veſtitu commendatur, 1676. a.
Prædicatorum veſtitus commendatur, 1676. a. Simplicitas in veſtitu, 1693. e. 1695. c. 1700. e. 1738. a. Non utantur lineis ad carnem, niſi in femoralibus, 1690. c. Nec etiam infirmi, 1673. e. Ne ſcapularia aut cappas duplices habeant, 1720. b. Eis omninò uſus pellicium interdictus, niſi in infirmitoriis, 1690 e.
Prædicatorum ſimplicitas in libris, 1677. e. In ſuis monaſteriis, 1729. c. Ædificiis, 1700. e. 1719. d. Pro ædificiis non contrahant debita ultra xxv. libras, 1693. c. Nec ſine licentia prioris, 1853. c.
Prædicatoribus uſus curruum aut equorum interdicitur, 1678. d. 1680. e. 1689. d. 1738. b. 1754. b. 1768. e. 1836. d. 1871. a. Quibus indulgetur ut equitent debent & neceſſitatem & licentias ſibi conceſſas in capitulis oſtendere, 1848. c. Ab hoſpitibus eas exigant priores, ibid. Garciones ſecum ducere eis interdictum, 1689. e. Quis eorum numerus in monaſteriis, 1678. d. 1680. e. Nec carnes ipſis præparentur, ibid. Nec pecuniæ dentur, 1733. d. Eorum famuli non ſunt obligandi in tribus votis, 1760. b.
Prædicatoribus interdictum pecuniam in via portare 1705. b. Sed poſſunt baculos portare, 1816. e. Et ferant litteras teſtimoniales, 1754. a. 1857. d. 1862. d. Quas exigant priores, ibid. Jejunia ſervent in itinere, 1690. d. 1693. e. Nec concedant cibos ubi evidenter apparent carnes, 1754. a.
Fr. ord. Prædicatorum litteras teſtimoniales ſeu commendatitias non facile concedant, nec ſigillentur, niſi prius fuerint lectæ in conventu, 1786. b.
Fratribus ord. Prædicatorum per campos euntibus vilitas obſervanda, 1876. d. Cum principibus & prælatis commorantibus quæ tenenda, 1867. c. Per civitates & alia loca tranſeuntes ad domos ordinis declinent, nec in domibus ſecularium comedant, 1876. c. Niſi cum regibus, epiſcopis, &c. 1835. e. 1836 d. Non poſſunt bibere in locis ubi habent monaſteria, 1691. b. 1697. a. 1792. b.
Fr. Prædicatoribus abſtinentia à carnibus commendatur, 1768. e. Ipſis carnium eſus in domibus recreationis interdictus, 1810. e. Cum prælatis & principibus, 1856. e. Sub quovis prætextu, 1801. d. Eorum jejunia, 1689. a. 1693. d. In die Paraſceves, 1684. a.
Prædicatoribus curiam frequentare interdictum, 1680. c. 1689. c. 1692. e. 1702. a. 1705. e. 1820. e. Etiam ad Romanam curiam ire ſine magiſtri ordinis licentia, 1812. e. 1885. d. 1887. e. 1894. e. 1904. d. Ipſis etiam prioribus; quibus autem conceditur, pedites eant, 1733. c. 1738. b. 1786. c.
. Præd. à recipiendis legationibus ſe excuſent ſi poſſunt, 1750. d. Ne de guerris partialiter loquantur, 1782. d. Nec ſe de magnis ſecularium negotiis ſine licentia intromittant, 1734. c. 1820. b 1862. b. Nec in cauſa litigioſa, conſtituta extra ordinem, arbitrium ſuſcipiant, 1880. c. Nec ſint executores teſtamentorum, 1678. c. 1680. d. 1743. b. 1782. e. Nec licentias vel gratias in ord. per ſeculares impetrent, 1731. c. 1750. d. 1759. d. e. 1760. d. 1791. e. Alioquin graviori culpæ ſubjaceant, 1835. d. 1880. c. Aliquod negotium ad ord. pertinens aliter quam per ordinem procurans excomm. 1736. c.
Prædicatoribus reverentia erga epiſcopos commendatur, 1687. d. 1782. d. 1789. b. 1828. b. 1848. e. 1852. a. 1855. e. 1866. a. 1883. d. 1887 a. 1902. e. 1904. d. 1907. a. Ab eorum offenſa caveant, 1806. Sententias ab eis latas obſervent, ibid. Arguuntur quod excommunicatos & interdictos ab epiſcopis ad divina admittant, 1839. a. Querimoniis epiſcoporum contra eos motis ſatisfaciunt, 1709. a. b. & ſeq.
Fr. Prædicatores ne ſint vicarii epiſcoporum in temporalibus, 1813. a.
Prædicatores in epiſcopos electi conſenſum dare non poſſunt ſine licentia papæ, vel capituli, aut magiſtri ordinis, 1672. b. 1832. a. Si conſenſerint ſine licentia magiſtri vel provincialis ab ordinis ſocietate privantur, 1700. a. b.
Prædicatores ord. Prædicatorum, 1676. a. 1094. d. Ad prædicandum qui mittendi ſint, 1680. c. Ipſis facultas prædicandi in locis ſuis & in plateis conceditur, 792. e. Prædicatores non fiant, niſi audierint theologiam per tres annos, 1694. c.
De Prædicatoribus generalibus, 1705. e. 1736. Per priorem provincialem & capit. provinciale inſtituuntur, 1700. a. Eos non poſſunt inſtituere definitores capitulorum provincialium, 1858. b. Ne multiplicentur de facili, 1786. b. 1816. e. Ne excedant in provinciis conventuum numerum, 1908. b. De eorum numero nimis notabili fiunt querelæ, 1904. b. Eorum numerus ad capit. generale deferendus, 1904. b. Numerus exceſſivus minuitur, 1881. c. Eorum prærogativæ, 1672. d. Poſſunt habere ſigillum, 1682. a. 1717. b. Nonnulli abſolvuntur, 1895. d. In provincia Daciæ contra ordinis conſuetudinem abſolvuntur in capitulo provinciali, 1908. d.
Prædicatoribus ord. Præd. in ſuis concionibus cavenda, 1691. c. 1719. c. 1774. b. Ad fidei defenſionem & contra hereticos tenentur ſe exercere, 1684. a. De mittendis ad gentes pro fidei Chriſtianæ dilatatione, 1871. a. Ad gentes euntes poſſunt ordinis aliquos fratres idoneos ad ſuam ſocietatem aſſumere, 1895. c. Pro miſſis à papa ad partes remotiſſimas pro negotio fidei preces, 1385. c. Quibus commiſſa eſt prædicatio pro terra ſancta quæ obſervanda, 1754. d. Teſtatores inducant ad eleemoſynam faciendam in ſubſidium Terræ-ſanctæ, 1786. a. Fr. ord. Præd. quibus commiſſa eſt prædicatio apud Turcas, 1786. a.
Prædicatoribus conceditur ut confeſſiones audiant, 689. e. 793. a. 1035. a. A ſede apoſtolica, 1806. c. Etiam irrequiſito aſſenſu ſacerdotum parochialium, 1778. d. Eos tamen quorum exceperint confeſſionem hortentur ut ſemel ſaltem in anno ſuis parochialibus preſbyteris confiteantur, 1806. c. Ne audiant infirmorum confeſſiones ſine conſenſu rectorum, 1035. b. Paucos habeant confeſſores feminarum & maturos; 1684. e.
Fr. Præd. monialium curam non ſuſcipiunt, niſi per papam ordini commendentur, 1745. e. Eis interdictum frequentare monialium conventus, 1697. b. Ab ingreſſu interiore conventuum monialium arcentur, 1837. a. Nec juniores ad eaſdem mittendi, ibid. e. Eis interdictum ne monialibus ſacramenta præter pœnitentiam miniſtrent, 1682. a. Quare ſacramentum eis extremæ-unctionis non adminiſtrent, 1684. c. Nec aliis mulieribus, 1689. d.
Prædicatores debent habere in quovis conventu acta cap. gen. & provinc. in quaterno deſcripta, 1689. d.
Prædicatorum conſtitutiones ad culpam non obligant 1675. b.
Fr. ord. Præd. interdictum ne recipiant de ordinib. Ciſtercienſium, Saccatorum, Carmelitarum, Servorum, ſeu fratrum B. Virginis ſine priorum provincialium licentia, vel mag. ord. 1785. e. 1790. a. Tranſeuntes ad eos Ciſtercienſes fugitivi declarantur, 1336. a. Apud eos fratres laïci non poſſunt

Digitized by Google

in clericos aſſumi ſine licentia magiſtri, 1689. d. Ipſis non licet ad alium ordinem tranſire ſine prioris provincialis vel vicarii ejus licentia, quæ vix concedatur, 1796. d. e. 1805. b. 1818. e. 1907. c. Non admittuntur ad ord. Ciſt. ſine licentia cap. generalis ejuſdem ordinis, 1425. e. 1430. c. Qui petit licentiam ad alium ordinem tranſeundi omnibus gratiis ordinis privatur, 1862. d.

Prædicatorum ritus in divini officii recitatione, 1692. c. De ſepulturis in eorum eccleſiis, 1689. c.

Prædicatorum electiones, 1717. e. De magiſtri ord. correctione & amotione, 1680. a. Ad eum quomodo ſcribendum, 1811. b.

Prioris provincialis munus in ord. Prædicatorum, 1679. b. Fr. ord. Pred. inquiſitores. Vide Inquiſitores.

Procuratori ordinis Prædicatorum quomodo ſcribendum, 1742. a.

Prædicatorum conventuum depoſitarii, 1693. b. V. Depoſitarii.

Prædicatorum Portarii, 1694. d. V. Portarii.

Prædicatorum converſi. V. Converſi. De fratribus ord. Prædicatorum medicis, 1699 c.

In ordine Prædicatorum, ſtudiorum ordinatio, 1675. e. Fratres ordinis Prædicatorum maximè tenentur acquiſitioni ſcientiæ inſiſtere, 1840. b. c. Eis ſtudium linguarum commendatur, 1676. d. Eis medicinæ exercitium interdictum, 1853. b. Apud eos juvenes non ſunt ad artes addiſcendas applicandi, niſi prius fuerint indivino officio informati, 1810. b. V. Studium.

Patrum Prædicatorum elucubrationes non debent vulgari ante examen, 1701. e. 1743. c.

Prædicatoribus interdictum ſcribere per figuras, 1701. a. Aut litteras ſcribere, prælato ſuo non oſtenſas, vel miſſas aperire, 1738. c. 1830. d. Nihil ſub ſecreto recipiant quod ſit impedimentum correctionis ſeu in præjudicium ordinis, 1796. a. Secreta non revelent ordinis, 1793. a.

Fratribus ordinis Prædicatorum obligationes qualeſcumque jurationes, pacta, &c. interdicta ſub gravi pœna, 1870. c. Cauſas litigioſas ne aſſumant ſine licentia magiſtri vel provincialium, 1908. b. Eis non licet pecuniam mutuare vel accipere ſine prioris ſui licentia aut vicarii, 1796. d. Prædicatores nullam domum recipiunt, niſi de conſenſu prioris provincialis & definitorum capituli provincialis, 1673. d.

Fr. Prædicatorum dormitorium, 1679. a. Et lecti, 1681. a. Locutoria, 1798. d. Ea ne frequentent ſine neceſſitate, ibid. Eorum hoſpitalitas, 1678. e. 1679. b. Raſuræ. V. Raſura. Quæſtæ, 1684. e. V. Quæſtæ. Ipſis hoſpitalitas exhibenda, 1045. c.

Apud Prædicatores in Fratrum combinationibus obſervanda, 1831. Diſcrete ſunt faciendæ, nec combinati poſſunt ab invicem ſeparari, 1831. e. Nec combinentur juvenes diſcoli, 1876. e.

Caritas fraternitatis commendatur fratribus Prædicatoribus in bonorum & librorum communicatione, &c. 1855. d. Inter ſe obligationes, jurationes, &c. non faciant ut ſolius caritatis vinculo ligentur, 1847. c. Libri tranſeuntium ab una provincia ad aliam ad quam pertineant, 1800. c. Libri decedentium non ſunt alienandi, 1813. a. 1853. d. 1866. e.

Fratribus ord. Præd. unius provinciæ non licet intrare terminos alterius ad prædicandum vel mendicandum, 1863. b. Fratres provinciæ Græciæ & Terræ-ſanctæ non ſunt de facili revocandi, 1894. e.

Fr. Prædicatores Niciæ amoti à definitoribus revocantur, 1686. e. Item, Fr. Prædicatores Perpiniani, 1686. e.

Monaſterium ordinis Prædicatorum Pariſienſe debitis gravatur, 1691. a.

Domus fr. Prædicatorum Toloſæ chorus contra formam ord. corrigendus, 1731. e. Illorum primum cap. gen. celebratum Boloniæ, 1669. d. Et ſecundum 1670. d. In ordinis Prædicatorum conſtitutionibus nihil immutatur, niſi fuerit in tribus cap. gen. confirmatum, 1680. a.

Fr. ordin. Prædicatorum conventu. V. Monaſteria. Ordinis Prædicatorum provinciæ, 1679. e. In octo provincias dividitur, 1670. d. Quibus quatuor adduntur, 1671. b. In ordine miracula contingentia ædificatoria debent magiſtro ſcribi, 1716. a. 1793. c.

Privilegia ord. Prædicatorum conceſſa, 1766. d. Eorum conſervatores in curia Romana, 1796. e.

Pro Prædicatorum ordinis bono ſtatu præſcriptæ preces, 1715. e. 1790. e. 1800. d. 1857. a. 1884. d. Impoſitiones olim ſtatutæ pro expenſis provincialium in ordine Prædicatorum tolluntur, 1904. c.

In ord. Præd. turbatio exorta occaſione cujuſdam commiſſionis cardinalium ordinis protectorum, 1850. d. De fratribus ord. Præd. quidam religioſi in Romana curia conqueruntur, 1871. b. Propter quorumdam vaniloquia, 1841. a.

Fr. Præd. domus recreationis, ibi & in infirmariis carnes conceduntur, 1754. a. Illorum exſequiæ, 1824 e.

Prædonibus manifeſtis denegatur eccleſiaſtica ſepultura, 736. d.

Præfationum ſacer catalogus, 810. e. 933. a.

Præmonſtratenſibus in monaſteriis Ciſtercien. hoſpitalitas exhibenda, 1477. c. Eorum querelæ contra quoſdam abbates Ciſtercienſis ordinis, 1280. a. 1305. d. Abbas Præmonſtrati cum ordine Ciſtercienſi pacem renovare proponit, 1370. c.

Præneſtinus cardinalis, 1360. c. Ipſi conceſſæ preces in ordine Ciſtercienſi, 1294. b. 1373. a. 1180. b.

Præneſtini epiſcopi, C. 127. c. Milo 125. c. Simon, 219 d. Convocat concilium Pariſienſe, 219. d. 221. b. 222. d. Vvillelmus, 139. a.

Præpoſiti cathedralium tenentur ad reſidentiam, 187. a.

Præſentationis feſtum ad requeſtam ducis minoris Britanniæ in ducatu ſub præcepto celebrari præcipitur, 1156. e. In diœceſi Trecenſi, 1167. d.

Pragmatica ſanctio, 614. a.

Prandia injuſte ab eccleſiaſticis exacta. 301. c.

Abbas de Pratea locum ab excommunicato ſuſcepit, 1291. d. Ei imponitur pœnitentia, 1283. c. Deponitur, 1460. c.

Monalium de Prato tranſlatio ad alium locum, 1478. c.

S. Praxedis cardinalis Alanus, 379. e.

Prenkebachi abbas ſocietatem init cum Ciſtercienſibus, 1297. a.

Prima debet apparente aurora dici, 1215. Ad primam abbas dicebat *Confiteor* in quibuſdam locis, 1215. c. Primam ſequebatur miſſa conventualis, 1216. b.

Prima extra conventum, 1263. b.

Primam Beatæ Mariæ poſt miſſam conventualem dicebant canonici regulares Montisfortis, 1216. c. Orationes poſt primam, 1323. e.

Primitiæ, 298. d. De his dentur de quibus decimæ, 1049. e. Primitiæ in fructibus, decimæ in pecoribus, 12. b.

Primitiæ & decimæ ex omnibus animalibus, fructibus, molendinis ſunt eccleſiis concedendæ quæ nihil aliud habent, 1185. c. Ad rectorem parochialem de jure communi pertinent, 738. b.

Primitiæ ſolvantur, 658. b. 737. e. Pro primitiis ſaltem LX. pars ſolvitur, 738. a. Contra impedientes primitias ad firmam concedi, 1148. d Primitias non ſolventes excommunicantur, 1049. d. Primitias terrarum quas à chriſtianis acquirunt Judæi perdit eccleſia, 1187. a. De primitiis ſi queſtio fuerit exorta inter clericos rectores regulares &c. deferatur ad epiſcopum, archidiac. &c. nec in laicos compromittatur, 1050. d.

Primogenita in maſculis tantum fiunt, 12. c.

Principem ſuum unuſque timeat, 5. c. Contradicens principi ordinanti heredem eſt hereticus, 5. d. Principum peccata, 1030. b.

Prioratus, 802. d. Non conferatur minori decem octo annorum, 205. c. Ad conventuales monachi xx. annis minores ne mittantur, 786. 787. d Sacerdotibus conferendi vel his qui infra annum promoveantur. 1206. d. Prioratum adeptus infra annum ordinetur in presbyterum, 169. c. 205. c. Plures non conferantur uni monacho, 205. c. Ne eos monachis vendat abbas, 180. e. Penſiones de novo impoſitæ revocentur, 181. a. In prioratu non ſit ſolus monachus, 1207. a. Sed duo ſaltem ſint monachi, 488. c. 630. b. In eo ſi non reſideant religioſi, reditus expendantur ad eccleſiæ exigentiam, 495. b. Ad firmam ne laïcis tradantur, 484. a.

Prioratuum patroni poſt mortem rectorum bona relicta ne capiant, 488. d. Bonifacii conſtitutio circa hoc, ibid.

Prioratuum reparatio abbatum ſit curæ, 787. b.

Priores exercitiis omnibus cum fratribus interſint, nec ſine neceſſitate diſcurrant, 121. e. Epiſcopo tenentur confiteri, 805. d. Monachos juniores inſtruere, 205. e. Mandata ordinariorum exequantur, 631. e. Ad concilia veniant, 303. e. Hoſpitalitatem teneant, 631. b. Eorum famuli ſint honeſti & maturi, 1210. a. Mulieres ne habeant in domibus ſuis reſidentes, 180. c. Priores clauſtrales bis in anno ſtatum domus ſuæ in capitulo manifeſtent, 1208. e. Quater in anno computent de proventibus & expenſis in capitulo, 175 d. 805. a. Mutua ne contrahant, 787. b. Niſi de conſilio fratrum, 1208. d. Alioquin non tenetur monaſterium ſolvere, niſi ad ipſius utilitatem fuerit converſum, 1209. a. Ultra ſummam LX. ſolidorum mutuum non accipiant, 175. c A Judæis pecuniam non accipiant mutuo, 175. d. Nihil alienent, 1209. e. Priores clauſtrales nihil ſibi approprient, 1208. d. 1335. e. In infirmitate omnia abbati reſignent cum adminiſtratione ſua, 1207. b. Eorum decedentium *bona*, *788*. a.

Priores viſitatoribus inobedientes *de ſolutionibus* debitorum à *ſacramentis* arceantur, 1263. e.

Priores conventuales ſine cauſa ne amoveantur, 1206. e. A prioratu abjectus per concilium provinciale poteſt reſtitui, 175. d.

Prior clauſtri Cluniac. Gaufredus, 126. e.

Priores in congregatione Caleſienſi diſponebant negotia monaſterii, 1213. c.

Prioris officium vacante abbatia in ord Ciſtercienſi, 1261 d.

Priorum ord. Ciſterc. inſtitutio, 1320. e.

Priores in ordine Ciſtercienſi & ſubpriores propriis nominibus debebant vocari, 1243. e.

Prior cujus conſilio in monaſterio debitis nimium obligato ædificatur aut acquiritur eſt in culpa gravi, 1262. e.

Priores non habeant cameras ſpeciales, 1801. a. De fratribus veſtiendis curam *habeant*, 1792. b. Qui veſtes indigentibus fratribus non dederant abſolvuntur, 1901. a.

Priores ord. Vallis-caulium ter in anno faciunt hebdomadam miſſæ, 1663 d. Iis quæ cavenda, 1661. c. d. e. 1662. e. Eorum reſignationes, 1662. e. Depoſitiones, 1662. e.

De priore provinciali in ordine Prædicatorum, 1674 e. 1675. a. 1690. d. 1693. b. 1696. b. Ipſius electio, 1724. e. 1729. e. 1749. e. 1755. a. 1767. e. 1772. c. 1793. c. 1816. c. In ea non cantatur *Te Deum laudamus*, 1697. c. Facta contra ordinem capituli generalis caſſatur, 1811. Ejus confirmatio, 1714. b. 1866. d. Ipſius munus, 1673. d. e. 1675. a. 1681. c. e. 1686. a. 1689. c. 1691 c 1699. b. 1703 b. 1704. a. 1732. d. Ab eo obobſervanda in principio ſui regiminis, 1756. c. Tenetur ſingulis annis ſuam provinciam viſitare, 1729. e. Per ſe vel per alios, 1755. d. 1756. d. 1766. a. 1785. a.

De prioris provincialis ordinis Prædicatorum vicario, 1741. a. 1755. e. 1888. c. Ejus munia & auctoritas, 1759. b. c. Vacante provincialium officio nihil immutet ſine neceſſitate, 1820. b. Priores provinciales ordinis Prædicatorum ne ſæpius eiſdem fratribus ſuper eoſdem conventus vices ſuas committant, 1848. a.

Priorum provincialium ordinis Prædicatorum ſocii, 1692. a. 1696. c. Quales eſſe debeant, 1893. d. Debent acta cap. generalis deferre ad ſuas provincias, 1898. e.

Prioris provincialis in ordine Prædicat. prærogativæ, 1677. c. Prior provincialis ubi capitulum celebratum fuit amoto vel mortuo

tuo magiſtro generali vices tenet ipſius, 1771. e. Ipſius tamen auctoritas limitatur, ibid. Fratribus ſecum comedentibus in ſua provincia poteſt dare licentiam loquendi, 1887. c. Ne ſit facilis ad facienda præcepta, 1753 e. Non faciat mutationes ſine cauſa rationabili, 1832. a. Ei ſcribatur breviter & apertè, 1813. b. Ad eum nullus frater poteſt ire ſine prælati ſui licentia, 1832. a. Ipſi non conceditur camera ad jacendum, 1705. a. Pecuniam non ſervet, 1684. e. Ejus ſcrutinium, 1768 a. Ipſo decedente in provincialatui, quæ diſpoſitio eorum quæ habebat antequam eſſet prior, 1815. c. Pro eo ſuffragia, 1849. e. 1851 b. 1854. d.

Priorum quorumdam provincialium ord. Præd. abſolutio ſeu depoſitio, 1693. e. 1750. a. Singulis quadrienniis ſunt abſolvendi, 1643. e. Abſoluti ad illos pertinent conventus unde ſunt aſſumti, 1772. b. 1789. e. Abſoluti eodem anno ad eadem officia non poſſunt aſſumi, 1746. e. 1754. e. 1849. c. 1884. e.

Priorum quorumdam provincialium ordinis Prædicatorum abſolutio, 1767. b. 1813. d. 1849. c. 1880. d. 1884. e. 1895. d. 1901. b. 1904. e. 1908. c. Prioris provincialis Hiſpaniæ, 1696. a. Lombardiæ, 1306. a. Prior provincialis Provinciæ ordinis Præd. abſolvitur & ſtudio Montis-Peſſulani lector aſſignatur, 1755. b.

Prior provincialis Provinciæ Pontius Deſparra abſolvitur, 1696. a.

Prior provincialis Teutoniæ abſolvitur & aſſignatur ad legendum Pariſius, 1791. c.

Prioribus provincialibus ordinis Prædicatorum imponitur pœnitentia, 1686. e. XII. Provincialium ordinis Prædicatorum epiſtola ad univerſos ordinis fratres, 1843. e. Latino & Hugoni cardinalibus, 1842. d. 1844. b.

De priore conventuali ordinis Prædicatorum, 1696. b. Ejus electio, 1675. c 1678. a. 1680. d 1705. b. 1716. d. 1738. b. 1745. d. e. Illius ſcrutinium, 1768. b. 1769. b. 1772. c. V. Scrutinium.

Priorum confirmatorum tranſlationes rarius fiant in ord. Præd. 1907. d. Iis ne committantur officia per quæ à conventibus abſententur, 1870. e. Officium vicariæ in provincia, niſi fortè ad tempus in cauſa gravi, ne committatur, 1880. a. Debent in ſuis conventibus ſubpriores inſtituere, 1804. e. Pecuniam penes ſe ſervare non poſſunt, 1675. d. 1684 e. Bona conventus non poſſunt in proprios uſus convertere, niſi de conſcientia & voluntate majoris partis conventus, 1848. e. Inſtructioni & informationi fratrum juvenum etiam poſt profeſſionem maximè invigilent, 1810. b. 1867. e. Singulis de veſtibus provideant, 1801. e. 1867. d. 1870. e. 1873. a. 1894. a. Id negligentes ſunt abſolvendi, 1899. b. 1908. e. Sint valde ſolliciti in combinatione fratrum maximè juvenum, 1810. d. De ſilentii obſervatione, 1810. d. Ne leviter præceptis fratres aſtringant, 1802. a. Contrahere magna debita ſine conſenſu conventuum ſuorum eis non licet, 1755. b. 1847. d. Cum aliquis è ſuis pro exceſſu ad alium locum transfertur, debent de eodem priorem illius loci monere, 1796. e.

De prioris abſolutione in ord. Præd. 1728. e. 1736. e. Poſt biennium ſunt abſolvendi, 1683. e. Nonnullorum abſolutiones 1767. b. 1791. b. 1813. d. 1881. a. b. c. 1884. e 1889. a. 1895. e. Abſoluti non debent eodem anno ad eadem officia aſſumi, 1654. e. 1746. e. 1813. d 1880. d. 1889. a. 1901. b. 1904. e. Abſoluti in quæſtis aliiſque occupentur miniſteriis, 1867. b.

Prior conventualis in electione electorum prioris provincialis habet primam vocem, 1825. b.

Priorum conventualium ord. Præd. ſocii ad cap. gen. 1760. b. Eorum electio, 1760. 1768. b. Acta capituli debent ad ſuos conventus referre, 1894. b.

Privilegiorum conſervatores, 202. b.

Probatio ignis, 108. a

Proceſſiones, 902. c. Fiant modeſtè, 1184. b. Pro ſtatu eccleſiæ, 581. d. Singulæ parochiæ debent viſitare eccleſiam cathedralem proceſſionaliter, 1114. e. In proceſſione ne fiant choreæ, 901. b. Proceſſionum ritus apud Ciſterc. 1344. d. In ordine Prædicatorum, 1899. c.

Proclamationes in ordine Ciſtercienſi. 1320. b.

Quæ ſint in eis vitanda, ibid. Proclamationes ſive accuſationes qui ultra duos annos reſervat, ipſi proclamandi adimitur facultas, 1461. d. Proclamationes in ord. Prædicatorum. 1685. d. 1703. a.

Procuratio epiſcopi, 1107. b.

Procuratores qui litigantes aut teſtes ad falſum inducunt excommunicantur, 878. a. Eorum ſacramentum cum recipiuntur, 877. Dimittant cauſam quam ſciverint injuſtam eſſe, ibid.

Abbatia monialium de *Proerèro* in Hungaria ord. Ciſter. ſociatur, 1362. e.

Profeſſionis emittendæ ritus apud canonicos regulares, 1228. & ſeq.

Profeſſiones abbatum ord. Ciſter. 1303. a.

Profeſſio abbatum cedentium, 1250. c.

Promiſſarii ſeu præbendarii eccleſiarum parochialium, 532. e. Divinis interſint officiis, ibid.

Pronoſticales libri non edendi ſine approbatione ordinarii, 454. c.

Pronus parochi, 926. b.

Proprietatis vitium. Super eo nec ſummus pontifex poteſt diſpenſare, 1594. b. Contra proprietatis vitium in ordine Ciſtercienſi obrepens ſtatutum, 1548. d.

Proſtrationes in adventu & quadrageſima, 1074. c. Etiam extra chorum fiunt in ordine Prædicatorum, 1719. e.

Provinciæ epiſcopi, 69. b.

Provinciæ ordinis Prædicatorum per vicarias diſtinguantur, 1767. d. Earum diviſio, 1743. e 1753. e. 1781. d. 1825. b. 1829. b. c. 1811. b. 1815. e. 1861. b. De conſilio ſummi pontificis facienda, 1874. d. Provincia Romana mandato ſummi pontificis in duas dividitur, 1861. e. Item, Provincia Hiſpaniæ, 1869. e. Provincia Lombardiæ, 1879. b. Provincia Poloniæ, 1870. a. Provincia Provinciæ, 1879. a. Provincia Theotoniæ, 1879. d. Quinque provinciarum ordinis Prædicatorum diviſio, 1819. a. Provinciæ diviſæ nonnullæ reuniuntur, 1898. b.

De provinciarum ordinis Prædicatorum limitatione facienda, 1801. c. Et ſub gravis culpæ pœna obſervanda, 1807. b.

Provinciis ordinis Prædicatorum imponitur taxa procuratori in Romana curia pro negotiis ordinis ſolvenda, 1885. c. Singulis provinciis ordinis Prædicatorum permittitur unum è ſuis habere in curia, qui cum procuratore generali negotia pertractet, 1766. e.

Proviſores collegiorum poſſunt abbates compellere, ut mittant ſcholares ſuos ad ſtudium Pariſienſe, 1608. b.

S. Prudentii abbas ordinis Ciſt. 1268. d. Ei facultas conceditur ad curias pergendi, 1307. e. Monaſterii ipſius eccleſia conſtruitur, 1445. e.

Prudentius Trecaſſinæ eccleſiæ epiſcopus, 63. a.

Prulliaci in monaſterio B. V. M. miracula excitat, 1620. a. Ipſi unitur Parthenon Montis noſtræ Dominæ propè Pruvinum, 1536. d.

Apud Prulliacum conventus abbatum pro retractatione definitionum ordinis, 1407. a.

Prulliaci abbas ratione ſuæ fundationis primos abbates ſequi debet, 1304. a.

Prulliacenſis controverſia cum Savigniacenſi ſopitur, 1316. e.

Abbas de Prulliaco, 1297. a. Ipſi committitur retractatio definitionum ordinis, 1361. b. 1406. e. Correctio libelli definitionum & ſtatutorum annualium ordinis, 1510. e. Et ordinatio collegii Pariſ. cum primis abbatibus, 1509. a. 1510. c. Etiam reformatio, 1511. a. Cum aliis deputatur à capitulo generali ad quædam pertractanda negotia ordinis, 1269. d. Deponit abbatem Sacri-portus, 1331. a. Ipſi quia liberis regis Francorum carnes miniſtrari ſuſtinuit infra terminos monaſterii ſui & mulieres pernoctare imponitur pœnitentia, 1401. e. Deponitur, 1367. e.

Prulliaci abbas Johannes S. theologiæ profeſſor, 1579. b.

Prulliacenſis monachus P. heremita à prædicatione Albigenſium revocatur, 1311. e.

Prulliaci monachorum graves exceſſus, 1466. b. Eorum nomina, 1472. a. Sententia conſpiratorum contra eos fertur, ibid.

Prullianum monaſterium ſororum ord. Præd. 1720. c Illius ordinatio, 1722. b. Et ſeq. De fratribus in eo commorantibus, 1871. c. Prullianum monaſterium paulo ante mortem viſitat Stephanus de Biſuntio magiſter ordinis, 1860. e. In eo quæ obſervanda circa ſororum receptionem, 1722. d. Numerus ſororum definitur, 1722. c. Prulliani monaſterii converſis ſcapularia alba auferenda, 1717. c. De eorum receptione, 1722. e. 1723. e. Prulliani ſigillum, 1723. c.

Pſamodia, 1071. e. Modus in pſalmodia ſervandus, 1078. d.

Pſalmi graduales in ordine Prædicatorum dicuntur quando fit de B. Maria, 1856. d.

Pſalmi ſeptem pœnitentiales ſexta feria in ordine Ciſtercienſi dicebantur & loco eorum aliæ preces decernuntur, 1276. d.

Puer in utero matris mortuus cum matre ſepeliatur in cimiterio, 686. c. 1027. a.

Pueri expoſiti, 685. b. Sine baptiſmo decedentes, 685. b.

Puerorum communio, 1082. c.

Pueri tenelli ne jaceant cum parentibus, 955. a.

Pulteriarum abbas ord. S. Bened 413. d.

Pupilli, 1014. e. Curatores pupillorum & adultorum, 653. b.

Purgatio aquæ ferventis vel ferri candentis, 936. b.

Purgatorii ignis, 945. e.

Q

QUadrageſimale jejunium, 705. a. Indicandum inſtanti die Mercurii poſt S. Trinitatem, 1107. e. Illius initium, 629. d. Ne quis prima dominica quadrageſimæ carnes manducet, 939. c. Ineunte quadrageſima convocet epiſcopus omnes civitatis curatos & de ſacramento pœnitentiæ cum eis communicet, 1204. e. Initio quadrageſimæ confeſſio præcipitur, 159. e. 694. e. 813. c. Singulis diebus dominicis populi admonentur de communione Paſchali, 531. e. Quadrageſimæ obſervatio apud Ciſtercienſes, 1250. e. 1588. e. 1589. a. In quadrageſima abbatibus Ciſtercienſis ordinis extra domum ordinis ſine magna neceſſitate exire non licebat, 1249 e. Monachi recipiunt libros in capitulo etiam infirmi, 1655. e. Feriæ ſextæ abſtinentia apud Ciſterc. tempore quadrageſimali 1269. e. 1276. b. Quadrageſimæ tempore mixtum non ſumitur, 1221. d.

Quadrageſimæ obſervatio in ordine Prædicatorum, 1674. b.

Quadrageſimalis obſervatio in ordine Valliscaulium, 1651. d. 1654. e. 1663. c.

Quadraginta monaſterium nunc canonicorum regularium ord. S. Aug. congreg. Gallic. 70. d. Ejus libertas aſſerta in concilio Narbonenſi, 69. b. Illius redditus vult Theodericus levita transferre ad eccleſiam S. Eulaliæ de Crucio, 69. d.

Quæſta pro fabrica eccleſiæ cathedralis, 1123. e.

Quæſtores eccleſiæ, 688. e. 767. e. 938. a. 1008. d. 1011. e. 1018. a. Sine litteris epiſcopi non admittendi, 258. d. 297. c. 537. e. 809. e. 905. e. 1009. a. 1021. e. 1067. c 1094. e Eis pro quæſtu faciendo nullæ, niſi apoſtolica auctoritate eccleſiæ aperiantur, 881. e. Quæſtam facere capellanis, niſi ipſis ex titulo beneficii competat non licet, 1121. d.

Quæſtores non admittendi qui fecerint quæſtam in principali eccleſia, 904. e.

Quæſtores in eccleſiis non concionentur, 881. e Sed ea ſolum proponant quæ in ſuis litteris continentur, 638. c. 1004. c. 1094. d. Indulgentias ſuas exponere prohibentur, ſed rectores ipſi exponant eas & fideles hortentur ad eis dandum, 1183. a. Non audiantur, niſi diebus feſtis, 1183. a. Cum calicibus ſine litteris epiſcopi per terram non incedant, 251. c. Ab eis curati aut priores munera ne accipiant, 568. d. Eorum abuſus in quæſtis, 688. e. 689. a. 1021. a.

Digitized by Google

1067. b. 1140. d. Prohibentur, 794. b.
Quæſtuarii S. Antonii, 1672. d.
Quæſtarum collectæ Ciſtercienſibus prohibitæ, 1300. d.
De quæſtis ord. fr. Prædicatorum, 1686. c. 1689. b. 1695. a. Ne celebrent quæſtores ſuper archas; 881. d.
Abbas de Quarreria, 1316. d.
Quaternuli magiſtri David de Dinant comburantur, 166. b.
Quies corporalis timorem Domini expellit, 29. a.
Quinciacum monaſterium ord. Ciſterc. 1266, d. 1302. d.
Quintiaci abbas, 414. e. 1297. a. 1314. c. Deputatur cum aliis à cap. gen. ord. ad tract. quædam ordinis negotia, 1269. d. 1270. c. Ei committitur retractatio definitionum ord. 1361. b. Quintiati monachis injungit capit. gen ut reverentiam proprio Abbati exhibeant, 1270. c. Converſorum tumultus, 1274. a.
S. Quintini concilium, 182. e.
Quiriacus Nannetenſis epiſcopus, 96. e.
S. Quiriaci abbas Berengarius, 132. a. c.
Abbas de Quoqueſale, 1483. d.

R

R. Tituli S. Euſtachii presbyter cardinalis, 128. b.
R. tituli S. Laurentii in Damaſo presbyter cardinalis, 128. b.
R. tituli SS. Petri & Marcellini presbyter cardinalis, 128. b.
R. tituli S. Priſcæ presbyter cardinalis, 128. b.
R. de Medullione archiep. Ebredunenſis, 209. a.
R. Lugdunenſis archiepiſcopus, 205. a. 208. c.
R. Aptenſis epiſcopus, 191. b.
R. Caturcenſis epiſcopus, 202. e. 203. c.
R. Herdenſis epiſcopus, 287. e.
R. Ulteranenſis epiſcopus, 128. b.
R. abbas de Belbec, 1314. e.
R. Abbas de Floragia, 1314. e.
Radulfus archiep. Remenſis, 134. b.
Radulfo epiſcopo Agennenſi conceditur in cap. gen. Ciſt. unus converſus de Pratea, 1357. b.
Radulphus epiſcopus Trecorenſis, 1137. e. Confirmat omnia ſtatuta prædeceſſorum ſuorum, 1138. a. 1141. b. Et ſua, 1143. e. 1145. c. 1147. e. 1150. a.
Radulfus Virdunenſis epiſcopus, 246. e.
Radulfus ord. Præd. prior provincialis Terræ-ſanctæ, 1842. e. 1845. e. Executor factus à cardinalibus pro abſolvendo magiſtro ord. Munione, 1846. a.
Radulfus cantor Quinque-eccleſiarum in ord. Ciſtercienſi recipitur, 1431. e.
Radulfus Vicecomes Vindocinenſis, 123. d. Excommunicatur, 124. d.
Ragembertus epiſcopus, 70. d.
Ragomundus epiſcopus Vaſatenſis, 96. a.
Rajambaldus caput-coliſta, 132. b. c.
Raibaldus ſacri palatii actionarius, 97. b.
Raimbaldus Arelatenſis archiepiſcopus, 84. d. 85. a.
Raimboldus abbas. S Theodorici, 99. a.
Raymundus Aptenſis epiſcopus, 33. d. 340. e.
Raymundus Barchinonenſis epiſcopus, 609. b.
Raymundus Elenenſis epiſcopus, 1190. b.
Raymundus Forojulienſis epiſcopus, 331. d.
Raymundus epiſcopus Nemauſenſis, 1021. e. Ipſo procurante componitur ſynodalis Nemauſenſis, 1021. e.
Raymundus Rotenſis epiſcopus, 1190. b.
Raymundi Ruth. epiſcopi epiſtola ſynodica, 673. a.
Raymundus de Calomonte epiſcopus Ruthenenſis, 671.
Raymundus Valentianus epiſcopus, 314. b.
Raymundus Vaſatenſis epiſcopus, 115. d. 118. a.
Raymundus ſancti Felicis Surcellenſis abbas, 314. c.
Raymundus de Penna-forti, 1718. a. Cathalanus, capellanus & pœnitentiarius papæ, 1677. b. Ejus opera, ibid. Eligitur magiſter ord. Prædicatorum, ibid. Ejus obitus, 1797. d. Preces pro eo in ord. Præd. 1682. c. 1783. a.
Raymundus Barchinonenſis comes, 1185. a.
Raimundus comes Toloſanus excommunicatus, 1345. e.
Raymundus Abbo de Neiracio invaſor bonorum eccleſiæ Biterr. 120. c.
Raynaldus venerabilis abbas Apiſolenſis, 61. a. d.
Raynaldus de Caſtro Gunterii prior Carnoti, 140. b.
Raynaldus in concil. Turonico decimas proclamat, 71. c.
Raynaldum Turonicum laudat Berengerius, 114. a.
Raynbaldus apoſtolicæ ſedis legatus, 98. a.
Raynelmus Noviomagenſis epiſcopus, 64. c.
Raynerus de Brixei, 138. b.
Dominicæ in Ramis ſolemnitas apud Ciſterc. 1284. c.
Rapacitas, 25. c.
De rapina non aliud injungatur antequam reſtituatur. 159. d.
Raptores publici ter in anno excommunicantur, 51. e. 155. c. Carent ſepultura eccleſiaſtica, 285. d.
Raſuræ in ord. Præd. 1693. e. 1742. d. 1756. a. 1853. a. 1862. e. Earum numerus, 1829. b.
Raſuræ monachorum Vallis-caulium, 1663. c. 1670. b.
Ratbodus Noviomenſis epiſcopus, 99. a.
Monaſterium de Re ab Anglis inſulam dilapidantibus multum vexatur, 1543. b.
Abbas de Re, 1312. a. Ei committitur retractio definitionum ordinis, 1406. e.
Reclusis interdicitur dare habitum monialium & benedictionis munus, 1467. b.
Rectoriam eccleſiæ nullus ſumat, niſi præſentatus epiſcopo & eam ab eo accipiat, 1065. b.
Rectoribus juramenta præſtanda epiſcopo, 1123. b. Ad eccleſiam non admittatur qui ſit ebrioſus aut tabernarius, 1124. a. Rectores mandata ordinarii exequantur, 651. e. Debent promoveri ad ſacerdotium aut à beneficio ſuſpendantur, 169. c. Coram epiſcopo viſitante debent celebrare, 1117. d. Decies ſaltem in anno celebrent in ſuis eccleſiis, 312. e. Clericum ſecum habeant qui ſibi reſpondeat in divinis, 243. c. Capellanos ſuos in ſynodo præſentent, 637. e. Debent epiſcopo dare numerum & ſtatum capellarum in eccleſiis ſuis fundatarum vel alibi & hoſpitalium in parochia ſua, 1184. e. Dominorum temporalium mandata, exequantur, 800. d.
Rectorum nomina debent in regiſtro deſcribi, 1123. b. Loci idioma debent tenere, 1135. e. Benignos ſe & patientes debent exhibere erga ſuos parochianos, 1068. a. Eorum habitus, 651. a. 798. e. A ſuis eccleſiis abſentes alium loco ſui teneant ſacerdotem, 648. e. Ne ſe abſentent per octo dies ſine licentia epiſcopi, 1134. e. Reſidentiam perſonalem faciant, 255. a. 649. e. 659. e. 660. d. 1013. e. 1045. b. 1113. c. 1115. e. 1117. d. 1134. c. 1163. e. 1145. a. 1146. e. 1147. e. 1151. e. 1152. d. 1154. d. 1155. a. 1158. b 1160. e.
Rectores in eccleſiis non reſidentes, 308. c. Sunt perjuri, 669. c. Per ſe eccleſiis non deſervientes redditibus privantur, 487. a. 494. e. Et ab eccleſiis amoventur, 487. b. In eorum abſentia nullus deſerviat eccleſiæ ſine facultate epiſcopi, 1135. a.
Rectores hoſpitales ſint, 254. a. 255. a. 631. b. 1045. c. Semel quolibet menſe habeant prædicatorem unum religioſum, 572. b. Non recipiant apud ſe ſacerdotem alterius diœceſis ſine litteris teſtimonialibus ſui epiſcopi, 1066. b. Apud ſe matrem amitas aliaſve conſanguineas juvenes apud ſe habere prohibentur, 1044. e. Multo minus focarias ſeu mulieres ſuſpectas, 1116. b.
Rectores parochiales ſigilla habeant propria, 632. d. 1126. b. 1181. a. Et ſtatuta ſynodalia, 1125. a. 1129. b. 1130. d. 1137. c. 1147. b. 1184. e. Et ea debent publicare, 1105. a. 1110. a. 1112. b. 1126. c. Et exponere, 1143. c. Singulis menſibus legant manuale, 494. a. Libros habeant cenſuales ſuarum eccleſiarum, 637. a. Non accipiant de redditibus eccleſiæ nomine heredum ſuorum, ſeu alieno, 254. c. 1043. c. Domos fieri procurent eccleſiis ſuis, 1102. c. Poſſunt cogere parochianos ad reparandas eccleſias, 254. d. Non poſſunt arendare beneficium capellanis quibus commiſſa eſt cura animarum, 848. d. Eccleſias non teneant ad firmam propriis neglectis, 1013. e. Nec ſuas dent laïcis ad firmam, 1128. c. Excommunicationem octo dies ſuſtinentes redditibus ſuis privantur, 1116. e.
Rectoris mors nuncianda epiſcopo, 768. d. Rectorum decedentium utenſilia debent futuris rectoribus relinqui, 958. d. Nec patroni capiant bona ab eis relicta, 488. d.
Reditus eccleſiaſtici non emantur, 650. b.
Reditoria ſcriptura, 72. a.
In refectorio obſervanda modeſtia, 1233. b. Silentium, 1233. c. 1235. b. 1662. c. 1674. c. Benedictio ante refectionem, 1222. d. Superfluitas cibi & potus omninò vitetur, 1233. c. In uno refectorio de eiſdem cibis ſimul veſcantur monachi, 1207. e. In refectorio qui carebit iis, quæ ceteri licitè habent, poterit ea ſigno petere, 1233. b. In refectorio tempore refectionis obſervanda, 1222. d. 1223. a. Et poſt 1223. c. Qui cum conventu non comederit ſine neceſſitate, nihil ea die comedat præter panem & aquam, 1232. b. Scyphis argenteis vel aureis uti non licet monachis, 1207. d. Extra refectorium alicubi in monaſterio comedere non licet, 1228. a.
Refectorium monialium, 176. e. In refectorio monialium ord. Ciſtercienſis interdicta lectio librorum vernacula lingua conſcriptorum, 1643. b.
In refectorio fr. Prædicatores vix admittunt ſeculares, niſi in certis feſtis, 1696. e.
Refectorium nulli licet ingredi extra refectionem ſine neceſſitate, 1223. e.
Reformationis articuli à ſeptem epiſcopis editi, 1192. c.
Refugia in eccleſiis, cimeteriis, hoſpitali, domibus religioſis, 1042. e.
Regalia, 791. a.
Abbas de Regali in regno Majoricarum, 1381. a.
Regalis-montis templi ruina imminente, pro ipſo reparando omnis ordo ſubvenit, 1550.
Regali-monti ſubjicere unum monaſterium proponit rex Siciliæ, quod fundare cupit, 1439. a. e.
Regalis montis ab eccleſia tolluntur omnes picturæ & ſculpturæ curioſitates, 1400. c. In ea ſunt ſepulcra regalia, 1400. c. Inſtituitur anniverſarium ſolemne S. Ludovici Franciæ regis, 1436. a. Ibi corpus abbatis Aureæ-vallis defuncti irreverenter ſuſcipitur à priore, 1379. e. Abbati qui injuriam diſſimulavit imponitur pœnitentia, ibid. Et priori, ibid. *Hanc ſubire contemnens deponitur*, 1380. *Duplicata priori pœna*, 1380. e.
Abbas Regalis-montis ab ordine deputatur ut inducat in collegio S Bernardi morem aſſequendi gradus ſcholaſticos à Cluniacenſibus obſervatum, 1620. e.
Regalis-montis ſubprior, 1351. b.
Abbas Regalis-Murtiæ, 1465. b Ejus ad cap. gen. venientis equitaturæ, 1464. b.
Regienſe Concilium, 191. a.
Regienſes epiſcopi Johannes, 379. e. M. 194 b. Petrus, 331. d. 340. e.
Regimbaldus Agrippinas potens ingenio magnæ famæ diſcipulus Fulberti Carnot, 114. c.
Reginaldus Turonenſis archiep. 959. d.
Reginus archiepiſcopus, 127. c.
Regniacenſi à monaſterio violenter exigit pabulum caritativum epiſcop. Autiſſiod. 1540. d. Ipſi reſiſtit abbas, 1551. a. Abbati de Regniaco committitur retractatio definitionum ordinis, 1406. e. Ei imponitur pœnitentia, 1274. b. Eo quod epiſcopum Autiſſiodorenſem in infirmitorio ſuſceperit, 1302. e.
Regula S. Petri monaſterium confirmatur monaſterio Floriacenſi, 115. c.
Regula in capitulo privatis diebus poſt martyrologium legebatur, 1217. e.
Regula converſorum ordinis Ciſtercienſis, 1647. a.
Regulæ correctio in ordine Prædicatorum ad magiſtrum ordinis pertinet, 1701. e.
Contra regulam fratrum Minorum à ſummo pontifice approbatam & expoſitam ſcribere aut dogmatizare interdicitur, 1803. a. b.
Regulares pecunia mediante recepti, ſunt Simoniaci, 1030. a.
Regulares ſine proprio vivant & caſtè, 1066. c. Habitum ſibi convenientem deferant, 1066. c. Regularem profeſſionem qui ſe-

eerint ſacerdotes, & ſi non deferant habitum, non exerceant curam animarum, ſine licentia epiſcopi, 1066. b. Regulares non debent admitti ad ordines ſine examine, 1201. d. In patrinos baptizandi non debent admitti, 685. e.
Regularium peccata, 1030. a.
Regularium relaxatio, 527. c.
Regulares eccleſiæ, 708. e.
Reinerus cardinalis, 1360. c. Ipſi conceditur anniverſarium in monaſteriis quæ ord. Ciſt. acquiſivit & plenarium in toto ordine, 1363. e. 1367. b. 1370. a.
Canonici de Reiſeburne ineunt ſocietatem cum Ciſtercienſibus, 1288. e.
Reiniacum confirmatur Cluniaco in concilio Anſano, 75. a.
Abbati de Relech committitur reformatio monaſterii de Precibus, 1519. b.
Religionis in deſerto panis quo fruuntur angeli manducatur, 1808. d.
Religioſos pleroſque ab amore divino plurimum revocat carnalis parentum affectus, 1235. a. Eis prohibetur, ne quid, niſi forte rariſſime, parentibus præter hoſpitalitatem conferant, 1235. a. In ſuſcipiendis novitiis omne genus ſimoniæ debent vitare, 1238. b. Ad religionem conjugatus ne tranſeat, niſi per epiſcopum, 472. b. 1087. d. Infirmi religionem intrantis cujus ſint bona ſi moriatur, 735. d. 1047. e.
Religioſis à viris omnis jactantia & ornatus corporalis amoveatur, 1190. d. Eorum habitus, 582. a. 798. e. Sit regulæ conveniens, 855. a. Religioſi profeſſi etiam ſcholares habitum ſuum in publico deferant, 1092. b. Illum dimittentes cauſa laſciviæ vel ex contemtu excommunicantur, 1092. b. Habitum ſpernentes deferre capiantur ſuperioribus dimittendi, 336. 384. b.
Religioſi non debent converti ad ſæcularia, 170. e.
Religioſis illicitum eſt habere proprium, 171. a. Et ſine abbatis licentia vel majori parte conventus fidejubere vel mutuum facere, 176. b. 855. b.
Religioſis interdicta negotiatio, 181. b. Tabernæ, 1104. c. Venatio, 1104. c. Arma, 582. b.
Religioſus executor teſtamenti non poteſt fieri, 734. d. Nec pueros de ſacro fonte baptiſmatis ſuſcipere, 448. c.
Religioſi confeſſores & prædicatores. 575. b. Sacramenta ne adminiſtrent ſine facultate ordinarii, 1183. d. Sine licentia parochi adminiſtrantes excommunicandi, 969. c. Ad celebrationem aut confeſſionem non admittendi ſine certis litteris commendatiis, 583. a.
Religioſi peccantes quomodo corrigendi, 1235. b. Qui reprehenditur non debet ſe excuſare ſed veniam petere, 1235. d. Qui reprehendentem ſe ipſe reprehendit non debet audiri, 1235. c. Qui occultè peccaverit veniam coram omnibus debet petere, 1135. c. Religioſi inter ſe litigantes ab eccleſia & refectorio arceantur, 1235. b.
Religioſi detractores ſeu ſeminantes diſcordiam, 1235. c.
Religioſi fugitivi profeſſiones ſuas facientes irritas excommunicantur, 1180. a. Si uxores ducant ipſæ & familiæ eorum excommunicantur, ibid.
Religioſorum immunitates, 1893. c. Religioſis domibus vim inferentes excommunicantur, 965. e. 967. e. 1094. c. 1179. d.
Religioſi à ſolutione decimarum retrahentes excommunicantur, 969. d. Sepulturas ſuis in eccleſiis interpoſito voto procurantes, 970. c.
Religioſorum ordinum varietas prohibita, 126. c.
Religioſi cujuſlibet ordinis ne conſtruant novam domum vel antiquam transferant ſine facultate ordinarii, 855. d.
Religioſi decimas percipientes, 740. b.
Religioſi exemti, 498. b.
Religioſorum donati ſive oblati, 740 d.
Reliquiæ novæ, 937. Non exponantur ad venerationem ſine auctoritate Romani pontificis, 809. c.
Reliquiæ per mundum delatæ, 1614. b. Venales ne exponantur, 730. e. 809. c. 937. e. Nec extra capſas, 730. e. Sed in altaribus ponendæ, 1257. e. Eas laici ne tractent, 809. c. Nec deferant per ſe de loco ad locum ſine ſacerdote 1102. e. Ne ponantur in domibus ſecularium, nec vaſa pro tenendis ipſis facta, 638. e.
Reliquias deferre per ſeculum interdictum Ciſtercienſibus ſine licentia cap. gen. 1617. b. Reliquias ne præſentent prædicatores, 898. a.
Remedius Abrincatenſis epiſcopus, 63. a.
Remenſis cardinalis P. Pictavienſis epiſcopus, 1076. a.
Remenſes archiepiſcopi Adelbero Arnuſti Anteceſſor, 79. a. Arnuſtus, 77. d. e. 80. a. d. 134. b. Petrus, 220. d. 221. 223. c. P. viceſimam ſuorum redituum apoſtolico concedit. in concilio provinciali & centeſimam aliarum eccleſiarum ſuæ diœceſis, 207. e.
Remenſes archiepiſcopi juriſdictionem inſubditos ſuffraganeorum nimium extenderunt, 358. a.
Remenſia concilia, 77. d. 134. b. 139. a. 140. c. 141. a. 207. d. 418. c.
S. Remigii Remenſis abbas omnibus bonis ordinis Ciſtercienſis aſſociatur, 1365. c.
Monaſterium S. Remigii monialium ordinis Ciſtercienſis conceditur monachis de Feliciprato, tranſlatis ad illud monialibus *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1467. *ſtat.* 3. Abbas Arnulfus, ibid.
Remis fluviolus in pago Matiſconenſi, 74. d.
Remiſſionis duodecim genera, 53. d. 54.
Remundus comes, 84. b.
Renardus S. Martini Canigonienſis abbas, 1188. a.
Abbati de Renebi imponitur pœnit. 1387. b.
Repetitiones in ſcholis Prædicatorum, 1773. e. 1774. a.
Reſidentia, 479. e. 486. e. 961 d. 977. d. commendatur, 527. b. 954. b. 980. c. e. 981. c e. 999. d. 1018. b. 1155. a. 1157. e. 1160. e. Præcepta in eccleſiis & beneficiis 385. e. 386. d. 517. c. 1106. d. Maximè Rectoribus, 918. a. 995. a. 1013. c. Reſidentiam perſonalem faciant rectores, 1113. c. 1115. e. 1117. d. 1127. a. 1134. c. 1163. e. 1138 d. Capellani vicarii, 1118. c. His beneficia ſunt conferenda qui poſſunt reſidere, 1072. b. Rectores & alii beneficiati ſine facultate epiſcopi ſe abſentare non poſſunt per octo dies, 1134. e. Incommoda ex non reſidentia, 778. b. 779. b. 917. a. 973. b. 982. b. Caſus in quibus à reſidentia quis excuſatur, 778. e. Ab ea ſtudentes abſolvuntur, 798. b. Licentiæ de non reſidendo revocantur, 779. c. 798. b. 982. b. 1001. a. 1003. c. 1005. a. 1006. c. 1018. a. 1117. d. 1133. d. Reſidere negligentibus reditus eccleſiarum retinentur, 795. e. 918. b.
Reſignatio non fit in manu abbatis & patroni, 161. e. Sed in manu epiſcopi, 161. e. 858. b. 898. a. 938. b.
Abbatia de Reſola omninò collapſa ut non poſſit reſtitui, 1392. d.
Reſtitutio, 752. d. 753 a. 895. a. 1033. c. 1100. b. Neceſſaria ad delenda peccata, 702 e. Si poteſt fieri, 703. b. Ad eam qui teneantur, 273. c. 274. a. & ſeq. 280. 703. b. Qui mala fide rem emerint alienam, 836. 1033. e. Qui rem furtivam, ſive ſuſpectam emerit, 836. a. Guerram injuſtè movens, 276. e. Advocati inducentes judicem ad injuſtè judicandum, 277. a. Malè judicantes judices, 277. a. 278. c. Teſtis corruptus, 277. e. Uſurarii, 278. d. Qui debitas collectas & tallias retinent, 279. b. Lucrum in ludo ex cupiditate facientes, 1034. c. Reſtitutio facienda ante abſolutionem, 272. b. 817. b. Quibus eſt facienda, 703. d. 817. c. 947. e. Facienda eſt proprio domino vel heredibus, 1086. b. Vel in pios uſus, ſi ignorantur convertenda, 1034. b. Reſtitui debet res inventa ei ad quem pertinet, ſi ignoratur pauperibus eroganda, 1034. c. Reſtitutio debet fieri rei integræ nec deterioratæ, 703. c. 1034. a. Reſtitutionem in pœnitentia ſibi commiſſam ſacerdotes facere ne differant, 1066. d. Qui omninò non poteſt quomodo reſtituat, 274. e. 275. 276. 817. c. 818. b. c. 948. a. Pro reſtitutione non injungantur eleemoſynæ, 1086. b.
Reſtitutio injungenda pro quavis rei alienæ illicita aſſumtione, 835. a. In difficultate circa reſtitutionem conſulatur epiſcopus, 276. c.
Reſurrectio Chriſti, 951. e. Hac die licet ſacerdoti bis in die miſſam celebrare, 471. b.
Regi orationes adſignatæ, 902. e. 1022. b.
Reyniacum in comitatu Matiſconenſi ſupra fluviolum Remis confirmatur Cluniaco in concilio Anſano, 74. d.
Rhegenſis epiſcopus Augerius, 136. d.
S. Richardi feſtum in monaſteriis ord. Ciſtercienſis in Anglia, Scotia & Hybernia 1464. e.
Richardus archiepiſcopus Bituricenſis, 118. a.
Ricardus Romanæ eccleſiæ vicarius, 120. d.
Richardi Allemaniæ regis anniverſarium in ordine Ciſtercienſi in Anglia, 1450. e.
Richardi regis obitus dies, 1324. a. Anniverſarium in domo Ciſtercii, 1324. a. 1336. a. 1339. d. In monaſterio de Bono portu, 1308. d. 1367. c. In abbatia de Pinu, 1307. e.
Richardus nepos Aletenſis epiſcopi, 140. b.
Abbas de Rievalle, 1307. c. 1323. c. 1559. e. Eum rex Angliæ excuſat à capitulo generali, 1283. a. Ipſi committitur cura convocandi abbates Angliæ pro conſervatione privilegii ordinis quando fuerit expediens, 1389. e.
Abbati de Rimel imponitur pœnitentia, 1313 b.
Abbas de Rinea ſive Ruthna, 1444. b 1449. a.
Monaſterium de *Reineval*, 1444. e.
Ripæ altæ abbas ordinis Ciſtercienſis, 1267. c.
Ripatorii abbati imponitur pœnitentia, 1367. e. In monaſterio de Ripatorio corpora ſociorum S. Mauritii, 1392. a.
Abbas de *Rirſtal*, 1465. c.
Riſus-agni monaſterium ordinis Ciſtercienſis cujus reſtitutio & viſitatio committitur abbati Joyaci, 1266. e. 1274. d.
Rivi S. Mariæ monaſterium filia abbatiæ *Herſindente* propter diſtantiam transfertur ad paternitatem abbatiæ de *Reineval*, 1444. e.
Rivi S. Mariæ abbas à patre abbate Caſæmaræ depoſitus, 1455. a.
Rivi beatæ Mariæ pſeudo-abbas G. Gras, 1483. c.
Rivi-ſicci abbas, 1362. c. Ei imponitur pœnitentia, 1364. a.
Rixa ut punienda, 13. d. 26. e.
S. Robertus ordinis Ciſtercienſis primus inſtitutor, 1402. b. Ejus canonizatio, 1329. b. Tranſlatio, 1396. b. Feſtum, 1333. e. 1340. b. Ipſius nomen in litania poſt ſanctum Bernardum, ibid. Ejus in veſp. & laud. commemoratio, ibid. 1402. b.
Robertus titulo S. Euſebii presbyter cardin. 128. c.
Robertus cardinalis Ciſtercienſis ordinis protector, 1491. d. Subventiones pro eo in ordine, ibid.
Robertus Aquenſis archiepiſcopus, 379. e.
Robertus archiepiſcopus Turonenſis, 71. e. 74. a.
Robertus epiſcopus Barchinonenſis, 294. d.
Robertus epiſcopus Cenomanenſis ſucceſſor Aldrici, 59.
Robertus epiſcopus Ceſtrenſis, 126. e.
Robertus epiſcopus Girundenſis, 294. d.
Robertus epiſcopus Londonenſis ambaſſiator regis Angliæ in concilio Baſileenſi, 374. d.
Robertus electus & adminiſtrator eccleſiæ Trecorenſis, 1171. b. Epiſcopus, 1173. d. Confirmat eccleſiæ ſuæ ſtatuta, 1173. d.
Robertus abbas de Barberio depoſitus, ad preces abbatis S. Dionyſii in Francia eligibilis declaratur, 1459. c.
Robertus *Quomundchoſte* abbas Angliæ depoſitus reſtituendus, 1575. c.
Robertus Fontebraldenſis vir magnæ ſanctitatis, 133. d.
Robertus rex Francorum, 80. b.
Roberto Atrebatenſi fratri Ludovici IX. ſuffragia conceduntur in ordine Ciſtercienſi, 1385. c.
Robertus comes Flandriæ, 133. b. Ejus uxor Clementia, ibid.
Rochæ-Amatoris abbas in Sicilia, 1341. e. Deponitur, 1454. e. 1460. a.
Rocadiæ abbatia, 1355. b. Abbas de Rochadia deponitur, 1454. e.
Roclenus epiſcopus Cabilonenſis, 980 a.
Rodericus nutritor regis Caſtellæ proponit

Digitized by Google

conſtruere abbatiam ord. Ciſterc. 1315. c.
Rodricus archiepiſcopus Terraconenſis, 295. d. 297. c. 298. e. 303. b.
Rodulphus archiepiſcopus Turonenſis, 118. a.
Rodulfus epiſcopus Sylvanectenſis, 80. a.
Rodulphus epiſcopus Virdunenſis, 183. c.
Rodulphus rex, 74. a.
Roffenſis epiſcopus Johannes, 374. d.
S. Rogatiani feſtivitas, 955. c.
Rogationum jejunium, 1012. c.
Rogerius Belvacenſis, 80. b.
Rogerus epiſcopus Catalaunenſis, 80. a.
Rogerius epiſcopus Lemovicenſis, 776. b.
Rogerus epiſcopus Tullenſis, 183. c. 246. e.
Rogerii abbatis de Fontibus in Anglia electionem confirmat cap. gen. 1554. e.
Romana eccleſia mater & magiſtra omnium eccleſiarum, 558. a. Romanæ eccleſiæ vicarii Amatus, 120. d. Richardus, 120. d.
Romanæ eccleſiæ legatus Gerardus Engoliſmenſis epiſcopus, 135. b.
Romana poteſtas confirmatur Cluniaco in concilio Anſano, 74. d.
Romanenſis eccleſia in honore ſanctorum martyrum Exuperii Severini & Feliciani, 77. b.
Romanenſi in eccleſia canonici inſtituuntur, 75. c. Illius poſſeſſiones confirmantur in concilio Viennenſi, 135. d. Eccleſia S. Chriſtophori in concilio Cabilonenſi, 97. c.
Romanum concilium anno 721. coactum, 31. b.
Romanum concilium in negotio Berengarii, 99. 100. Ejus acta, 99. b.
Romanum officium, 579. c.
Romanorum regina, M. 1363. e.
Romanorum rex Johannes Palæologus, 371. c.
Pro rege Romanorum preces in ordine Prædicatorum, 1702. b.
S. Romani in Baſilica apud Anſam ſynodus congregatur, 73. b.
Romani cardinalis ſententia adverſus Raymundum comitem Toloſanum, 1345. e. Preces pro eo in ordine Ciſtercienſi, 1350. c. Ipſi anniverſarium conceditur in ordine Ciſtercienſi, 1351. a.
Ronſanus archiepiſcopus, 127. c.
Roſſimannus diaconus cardinalis, 128. c.
Roſtagnus archiep. Arelatenſis, 69. b.
Roſtannus epiſcopus Aquenſis, 191. b.
Rota monaſterium, 1603. c.
Rotenſes epiſcopi Raymundus, 1190. b. Salomon, 1187. b.
Rothadiæ abbas depoſitus, 1460. a.
Rothadus epiſcopus Sueſſionenſis, 62. d.
Rothomagenſis archiepiſcopus Guillelmus, 220. d. 221. d. 223. c.
Rothomagenſis domus monetaria, 119. b.
Rothomagenſe concilium in negotio Berengarii, 99. 100.
Roſarii indulgentiæ, 455. c.
Abbas de Roſeriis, 1307. a. Deputatus ad extirpandum locum viciniorem abbatiæ ſancti Thomæ, 1371. b. Ei committitur retractatio definitionum ordinis, 1406. e.
Abbatia de Roſec-valle, 1293. e.
Monaſterium monialium de Rubeo-monte in diœceſi Conſtantienſi, 1581. a.
Abbas de Ruffort, 1320. e. Henricus hujus loci monachus in electione jus habens injuſtè repulſus pro vero abbate habeatur, 1458. d.
S. Rufi abbatia diœceſis Avenion. 332. a.
S. Rufi abbas Oldegarius, 131. b
S. Rufi concilium, 337. a. 338. a. 359. c. 380. d. 384. d. 385. c. 564. b. 589. d.
Monaſterium de Reuna, 1557. b.
Abbas de Reuna reformator ordinis Ciſtercienſis in provincia Salzeburgenſi, 1468. d. Ei committitur ut convocet omnes abbates provinciarum Salſeburgenſis & Strigonienſis pro deputando ad concilium Papienſe, 1567. a. Deputatur ad concilium Conſtantienſe, 1563. Ei committitur retractatio definitionum ordinis Ciſtercienſis, 1566. a.
Moniales de Runemunde, 1376. b.
Rupellienſe monaſterium ordinis Prædicatorum, 1691. d.
Abbati de Rupibus qui ad capitulum non venerat imponitur pœnit. 1278 a. Ob ingreſſam in domum ſuam mulierem, 1277. b.
Monaſterii de Rupibus abbas Bertrandus Galloy, *cap. gen. ord Ciſt. an.* 1467. *ſtat.* 4.
Abbas de Rupibus deponitur, 1460. c.
Rupis-Amatoris eccleſia, 799. a.
Monaſterii de Rupe-Caſſellenſi fundatores, 1446. a.
Ruremondenſis epiſcopus Willelmus, 465. c.
Ruremondenſis epiſcopus in concilio Mechlinienſi, 448. e. 458. c.
Ruremundæ abbatia Virginum, 458. c.
Ruthenenſi in diœceſi termini ſynodorum, 673. c.
Ruthenenſis diœceſis feſta colenda per annum, 765. d.
Ruthenenſes epiſcopi, Girbertus, 776. d. 778. b. Raymundus de Calomonte, 871. R. 189. c. 202. e. 203. c. 211. a. 215. b. 117. b.

S

S. Archiepiſcopus Capuanus, 127. c.
S. epiſcopus Caturcenſis, 215. b. 217. b.
S. epiſcopus Mimatenſis, 189. c.
Sabbatho poſt nonam nulla fiat opera, 76. b. Clerici carnes non comedant, 251. e. 1045. c. Sed neque apud Ciſterc. infirmi, 1257. e.
Sabbathi ſancti officium, 1096. e.
Sabaudiæ collegium in urbe Lovanio ſynodo Mechlinenſi celebrandæ deſignatum, 449. e. 450. d. 452. c. 417. a. 462. e.
Pro duce Sabaudiæ preces in ord. Ciſt. 1584. c.
Sabinenſes epiſcopi, C. 127. c. Guido Flucodii, 1724. b. Johannes ſedis apoſtolicæ legatus in Hiſpania, 595. c. 601. c.
S. Sabinæ presbyteri cardinales frater Hugo de Bilomio, 1871. e. Nicolaus de Terviſio, 1873. b. Thomas, 1905. b. V. 128. b.
Sabinienſis eccleſiæ abbas Hugo, 78. c.
Sacerdotum numerus eccleſiis oneroſus laïcis contemtibilis, 432. e.
Ad Sacerdotium qui promovendi, 229. b. Debent eſſe ſufficienter de ſacramentis inſtructi & miſſæ ſacrum canonem exponere, 1201. a. Quali debent eſſe ætate, 794. a. 1683. e. 1867. d. Habeant litteras ſuæ promotionis, 717. e.
Sacerdotum habitus, 377. c. 472. d. 708. d. 806. b. 898. d 956. a. 1104. b. Sit mundus, 707. e. Et honneſtus, 1013. d. 1021. d. 1141. d. Qualis in divinis officiis, 808. a, 837. e. 1150. b.
Sacerdotes non intrent domos alienas ſine amictu, 162. b. Non habeant capas alatas 162. b.
Sacerdotalium veſtium myſtica expoſitio, 716 d.
Sacerdos in principio ſacerdotii proprias habeat veſtes ſacerdotales cum quibus valeat ſepeliri, 1067. e.
Sacerdotibus virtutes neceſſariæ, 824 d. 825. a. Debent eſſe aliis exemplum humilitatis, 150 c. Illorum merces eſt meritum eorum quos correxerint, 54. d. Gloria ſalus eorum quos correxerint, ibid.
Sacerdotibus caſtitas commendatur, 824. d. 1102. a. Ab uxoribus abſtineant, 76. a. Qui non abſtinent ab uxoribus eccleſias perdunt, 76. a. Sint hoſpitales, 150. d 254. a. Quomodo ſuos ſubditos de fide debent inſtruere, 950. e. Infirmos viſitare, 958. b. Carnes ne comedant diebus mercurii & ſabbati in anniverſariis, 1045. c.
Sacerdos qui peccat peccare facit populum, 149. e.
Sacerdotes eundo ad ſynodum & redeundo honeſta debent hoſpitia quærere, 673. e. 892. e.
Sacerdotes ad altare cum caligis accedant, 1128. a. 1177. a. Miſſæ ſacrum quotidie debent celebrare, niſi legitimè impediti, 1192. e. Unam in die & præcipuè de die dicant, 850. e. Qui quater vix in anno celebrant miſſam increpantur, 305. c. Ter ſaltem celebrent, 306 a. Miſſas non celebrent privatas tempore ſolemnis ſine rectoris licentia, 259. a.
Sacerdos ad celebrationem ſine litteris ordinarii non admittendus, 392. b. 583. a. 718. a. 981. e. Nec miniſtret Sacramenta, 258. e.
Sacerdos curam non habeat animarum illius loci cujus eſt oriundus, 649. e.
Sacerdotes ignoti & extranei ſine licentia epiſcopi ad curam animarum non ſunt admittendi, 962. b. 983. c. Capellariam potentium non ſuſcipiant. niſi per manum epiſcopi, 142. b. Ne celebrent ſine clerico vel ſcholari, 850. e. Sed non cum filio ſpurio, 809. e.
Sacerdos cujus manus ſunt debiles ne celebret, 768. c. Celebrans contra inhibitionem degradetur & bonis eccleſiæ privetur, 141. c. Excommunicatus, interdictus vel ſuſpenſus celebrans carceri mancipandus, 238. e. 239. a.
Sacerdos poſt lapſum non celebret antequam confiteatur, 150. d Semel in anno confiteatur epiſcopo, 1090. a. Vel pœnitentiariis, ibid. Celebrare volentes ſacerdotes poſſunt ſe invicem abſolvere, 314. d.
Sacerdos pœnitentiam imploranti debet injungere abſque perſonarum acceptione, 31. a. Inconſulto epiſcopo non reconciliat pœnitentem, 32. a. De pondere delictorum ſacerdotis eſt judicare, 132. b. Majora reſervet majori, 159. b. Unus poteſt alium ab excommunicatione abſolvere, 292. a. Solus ſacerdos ad infirmum Corpus Chriſti portat, 75. c. Tribus diebus omittens recitationem officii ab epiſcopo abſolvendus, 1116. c
Sacerdotes ne habeant ſecum prolem quam genuerint in ſacro ordine, 472. e. 50[illegible] 796. d. 809. d. 900. d. 937. d. 96[illegible] 1102 b. Nec eis miniſtret ad altare, 809. d. Ei nihil poſſunt legare nec concubinis, 1102. b. Presbyteri filius ne in eadem eccleſia paternos honores poſſideat, 1118. c.
Sacerdotes ne accipiant emendam pro delictis puniendis, 905. d. Nullam negotiationem exercere debent, 150. c. 181. b. 796. d. 804. c. Eccleſiam ad firmam non recipiant, 178. b. Nec gagerias aut admodiationes, 900. e. Non ſint advocati in foro ſæculari, 150. d. Non poſſunt eſſe actores laïcorum aut præpoſiti, 141. c. Nec officia publica exercere, 500. e. Non adminiſtrationem ex qua debent laïcæ perſonæ rationem reddere, 150. d.
Sacerdotes debent eſſe à *vitio luxuriæ* penitus alieni, 149. d 150. *b. Mulieres* ne habeant in domibus ſuis reſidentes, 180. c. Niſi ſint mater aut ſoror, 162. b. 472. e. 849. d. 898. c. Aut ſexagenariæ & ultra, 849. d. 898. c. Sed minimè ſuſpectæ, 149. e. 500. e. 628. d. 796 d. 960. b. 1013 d. 1116. b. Sub graviſſimis pœnis, 924 d. Tenentes cum ſcandalo excommunicantur, 903. a. 1184. c. Et officio & eccleſiaſtico beneficio priventur, 143. e. *Et expellantur* de choro, 1186. a. *Edita contra eos* ſtatuta confirmantur, *1159. b.* Eorum nullus qui *ſcierit* audiat miſſam, 824. d.
Sacerdos qui peccat cum pœnitentiaria 15. annis pœniteat & detrudatur in monaſterium ſicut qui cum à ſe baptizata, 150. a. Qui filiam ſuam ſpiritalem vel *parochianam* cognoverint excommunicandi & ſuſpendendi, 824. e. 945 c. 983.
Sacerdos qui tangendo mulierem fuerit coinquinatus ut pœniteat, 23. a. Ut presbyter, diaconus monachus qui uxorem ducunt, 51. e. Non intrent domos alienas ſine comite clerico & laïco, 162. b.
Sacerdotibus ludi prohibiti 162 b. 507. d. 898. e. 900. d. Maximè deciorum, alearum & talorum, 162. b. 472. d. 796. d. 898. c. Venatio, 1104. c. Canes aut aves venatici, 708. d Arma, 178. c. 901. d. Tabernæ, 150. a. 169. b. 898. c. Eas cum ſuperpelliciis non intrent, 021. d. Nec teneant, 500. e.
Sacerdotes inebriati ut puniendi, 10. a 1114. b. Non faciant incantationes, auguria aut divinationes, 76. b.
Sacerdotum in exigendo pro ſepulturis & chriſmatis ac ſacri olei adminiſtratione avaritia, 241. d. Preſbyteri infirmi ſua bona ſub fida cuſtodia ponant, 958. c.
Sacerdotes non poſſunt legare, niſi ſua mobilia, 900. e. Teſtamenta ne ordinent per manum laïcalem, 472. b. 1095. b. Preſbyter qui deceſſerit poſt diem Paſchæ, habet meſſem ſequentis Auguſti, 905. b. Sacerdotis mortui acquiſita eccleſiæ cedant, niſi de propriis bonis ſuo nomine ea acquiſierit, 1095. a.
Sacerdotes redditus eccleſiæ ſcribant in miſſalibus ſuis, 161. b.
Sacerdotes parochiales ſinguli ſigillum habeant proprium, 1095. c.
Sacerdotes in alienis eccleſiis miniſtrantes degradentur, 141. b.

Sacerdotis

Digitized by Google

Sacerdotis percuſſi pœna, 6. d.
Sacerdotes conductitii, 153. b. 621. e.
Sacerdotalia ornamenta ſint munda, 730. a. 1098. b. 1150. c. Cautè cuſtodiantur, 502. e. Ter in anno laventur, 635. a. Ab aliqua matrona ſeu virgine, 1083. a.
Sacerdotes negligentes in ornamentis & vaſis eccleſiæ puniantur, 174. c.
Sacerdotalia veſtimenta inveterata cremantur, 162. d.
Saccatorum profeſſos recipere non poſſunt fr. ordinis Prædicatorum ſine mag. ord. vel prior. provin. licentia, 1785. e. 1790. a.
Sacræcellæ abbati datur licentia cum cruceſignatis proficiſcendi, 1296. c. Ei imponitur pœnitentia, 1367. e. 1431. c. 1434. b. Uti & cellerario, 1313. b.
Sacræmeniæ abbas, 1338. a. 1459. b. Deputatur ad concilium Baſileenſe, 1579. c. Sacræmeniæ monachus extra ordinem ordinatus, 1292. a.
Sacramentum, ſignum, figura, ſimilitudo, pignus appellatur, 110. b. Sacramenti variæ definitiones ex Auguſtino, 112. e. 113. a. 680. b. Sacramentum nihil appellatur, niſi res ſacramenti ſupponatur, 107. b. Sacramenta in ſanguine Chriſti originem ſumſerunt, 642. b. Triplici ratione ſunt inſtituta, 680. d. Eorum numerus, 680. b. 806. e. 951. e. Quinque à Domino inſtituta, alia ab apoſtolis, 681. a. Quinque ſunt neceſſaria, ibid. Tria non poſſunt iterari, 680. e. Cum magna reverentia ſunt tractanda, 151. a. 806. e. 892. b. De his ratio ne inquiratur, 952. c.
Sacramentum quodlibet ſuſcepturi prius confeſſione mundentur, 844. d. In propria parochia ſuſcipiatur, 590. e.
Sacramentorum miniſter, 681. b. Sive bonus ſive malus per utrumque Deus officium gratiæ confert, 529. e. Omnia interdum miniſtret epiſcopus, 1202. d. 1203. Saltem per proprium ſacerdotem parochianis ſunt miniſtranda, 296. Ea nullus adminiſtret non recepta cura ab epiſcopo, 627. e. Non miniſtrent capellani ſine licentia rectoris, 1121. e. Non ſacerdotes extranei, niſi approbati ab ordinario vel officiali, 669. c. Non religioſi ſine facultate ordinarii, 1183. d.
Sacramenta miniſtrare non poſſunt religioſi ſine licentia parochi, 969. e.
Sacramentorum adminiſtratio, 681. c Sit uniformis, 452. b. In ſuperpelliciis longis & latis, 571. d. 579. e.
Sacramentorum omnium adminiſtratio epiſcopo maximè incumbit, 1202. d.
Sacramenta alienis parochiis ſacerdos ne conferat ſine neceſſitate aut ſpeciali privilegio, 542. c. 984. e.
Sacramenta inſtante neceſſitate non ſunt differenda, 255. c. Infirmis tempeſtivè ſunt miniſtranda, 958. a. Uſurariis manifeſtis ſunt deneganda, 737. b. Sine pretio conferenda, 170. b. 241. d. 472. d. 635. b. 681. d. 682. a. 822. d. 846. c. 903. b. 942. b. 1054. a. 1087. e. Sed piæ conſuetudines debent obſervari, 942. b. Quorumdam error in eorum adminiſtratione, 530. e.
Sacramentorum liber, 229. b.
Sacramentalia, 681. b.
In Sacrario recondantur ablutiones corporalium, 1082. e.
Sacrificium de rapina pauperis Deus non diligit, 69. d. Unuſquiſque poſtquam confeſſus fuerit accipiat ſacrificium, 28. a. De vomentibus ſacrificium, 21. b.
De ſacrilegio, 159. b. 1033. b. 1036. a. 1099. d.
Sacri-portus monaſterium in ord. Ciſtercienſi, 1266. d. Utrum illud fundaverit regina Franciæ ibi ſepulta incertum, 1303. e. Abbati Sacri-portus imponitur pœnitentia quia ſuſtinuerat liberis regis Franciæ carnes infra terminos monaſterii apponi & mulieres ibid. pernoctare, 1401. e. Ab abbate Prulliaci deponitur, 1331. a.
Sacriſta non ſit laïcus, 1185. b. Sacriſtæ officium gratis conferatur & idoneis, 534. c.
Sacriſtæ munus in ord. Ciſt. 1578. d. Non excuſatur à labore manuum, 1120. c. Sacriſta in ord. Prædicatorum, 1750. d.
Saffaracus qui & ſaffareus epiſc. Pariſ. 57.
Abbas de Sala, 1437. a.
Abbas de Salem, 1292. d. 1483. e. Pater Parthenonis de *Hegbach*, 1618. d. Ei imponitur pœnitentia, 1276. d.
Salernitanus archiepiſcopus Fredericus Fregoſus, 398. e. 399. b. 412. e. 417. b.
Salomon epiſcopus Rotenſis, 1187. b.
Salomon prior provincialis ordinis Prædicatorum in Ungaria, 1842. e. Definitor in capitulo Pariſienſi, 1845. b. Et in capitulo Trevirenſi, 1845. Ad ſummum pontificem appellat in cauſa Munionis, 1846. e.
Abbas de Salteria, 1403. d.
Abbas de Saltroya in Anglia deponitur, 1483. d.
Abbas de Saltu-novali, 1483. e. Prior Saltus-novalis de mendacio convictus deponitur, 1343. e.
S. Salvatoris abbatiæ unitur abbatia de Valle-Dei, 1347. e. Ipſa verò unitur abbatiæ de Oliva, 1434. c.
S. Salvatoris abbas, 1455. d. Ei & aliis duobus cura committitur convocandi abbates Hyberniæ pro conſervatione privilegiorum ordinis quando fuerit expediens, 1389. e.
S. Salvatoris Bredenſis abbas Amatus, 1188. a.
S. Salvatoris de Dinanno eccleſia parochialis, 139.
Salutatio angelica, 162. a. 678. d. 962. d. Ad pulſationem ignitegii, 1107. d.
Salvus prior provincialis ordinis Prædicatorum in Græcia, 1842. e. 1845. e. Ad ſummum pontificem appellat in cauſa Munionis mag. ord. 1846. e.
Salvus provincialis fratrum Prædicatorum Romanæ provinciæ, 1841. d. 1842. e. 1845. e. Ad ſummum pontificem appellat in cauſa Munionis, 1846. e.
Fr. Salvus vicarius magiſtri ordinis Prædicatorum, 1825. d.
Abbas de Salzeda monachum proprietarium excumulat, 1376. e.
Abbas de Salzeda ſpoliatus & verberatus in diœceſi Biterrenſi dum iret ad capitulum generale, 1396. e.
Sagienſis epiſcopus Sylveſter, 823. e.
Abbas de Sagittario deponitur, 1454. e. 1460. a.
Abbas de Samaria, 1455. d.
Abbas de Sambli generalis abbas declaratur omnium provinciarum Germaniæ, 1568. e.
Monachis de Samerio in Hybernia ob ſuſceptum ſubdiaconatum cum diaconatu imponitur pœnitentia, 1371. a.
Abbas Samonnenſis Nigri ordinis, 167. d.
Abbas Sanæ-vallis, 1352. a.
Sanguinem ſorbere cum ſaliva non eſt peccatum, 22. b.
Sanctimoniales poſſunt corporalia lavare, 635. b. Sanctimonialis fornicaria, 51. b. Sanctimonialium corruptores, 1084. V. Monialis.
Sanctorum veneratio, 639. b.
Sanctorum omnium ſolemnitas, 575. e.
Sanctorum ordinis cultus apud Ciſterc. commendatur, 1601. b. e. d. Eorum vitæ ad abbatem Ciſterc. mittendæ, 1651. b.
Omnium-ſanctorum monaſterium, 1456. e.
S. Mariæ Sancti-loci aliàs Septem-fontium abbas ord. Ciſt. 405. d.
Sanctonenſe concilium, 115. c. Confirmat cellam de Regula Floriaco, 116. e. 117. a.
Sanctonenſis concil. fragmentum, 123. c.
Sanctonenſis epiſcopus Goderannus, 96. e.
Abbati de Sanzeda facultas conceditur ad curias pro privilegiis pergendi, 1307. c.
Sarraceni uſurarii, 904. b. Habitu differant à chriſtianis, 657. a. Eorum nuptiis & circumciſionibus & in conviviis non adſint chriſtiani, 311. a. Nomen *Mahomet* ne alta voce proclamare ſinantur, 307. e Abſtineant ab operibus ſervilibus diebus quibus abſtinent chriſtiani, 308. b. Chriſtianorum feſta obſervent, 657. b. Tenentur ſolutioni decimarum, 298. c. 657. b. Eorum maximè quæ à chriſtianis comparaverunt, 170. a. Cum eis inſtante guerra mercimonia habere prohibetur, 657. e. Fautores eorum excommunicantur, 651. c. Eorum incurſus in Hiſpaniam, 1282. b. Eis denegatur eccleſiaſtica ſepultura, 736. d. De eis antiqua ſententia in ord. Ciſtercienſi, 1246. c. Saracenas emere in concubinas ſervis ſuis Saracenis aſſignandas Ciſtercienſibus interdicitur, 1286. d. Baptizati ne impediantur, 1246. c. 1250. d. Saraceni baptizati, 748 e. Saraceni captivi veniunt ad baptiſmum ut jugum ſervitutis evadant, 296. e.
Sariſberienſis epiſcopus vult incorporare unam abbatiam ord. Ciſterc., 1337. e.
Sariſberienſis eccleſiæ decanus Thomas Bromis, 374. d.
Satisfactio ad pœnitentiam neceſſaria conditio, 1027. b. Satisfactio ſine termino, 142. d.
S. Saturnini eccleſia in villa Paſiniaco in pago Turonico, 71. c.
In tota generatione Savigniaci in Anglia prioratum habet abbas de Furneſio, 1354. e.
Savigniacenſis eccleſiæ dedicatio, 1328. b.
Savigniacenſis abbas, 425 a. 1279. d. 1281. c. 1286. b. 1295. c. 1297. a. Ejus privilegia in capitulo generali, 1246. b. 1263. d. 1309. a. 1315. b. 1350. d. Commovetur apud Quinciacum adverſus abbatem Prulliaci, 1309. a. Ipſi imponitur pœnitentia, ibid. Ei committitur nova compilatio & retractatio definitionum ord. Ciſtercienſis, 1359. e. 1361. b. Ut convocet abbates Rothomag. & Bituricenſis & Turonenſis provinciarum pro deputatione ad concilium Papienſe, 1566. d. Cum aliis deputatur à capitulo generali ad quædam pertractanda negotia ordinis, 1269. d. Ad epiſcopos eccleſiæ Remenſis, 1380. e.
Savigniaci abbas commendatarius viſitationi abbatis Ciſtercii ſe opponit, 1640. a.
Savigniaci abbas Antonius de Elbone, 402. c.
Savigniaci monachi exceſſus, 1333. e.
Savignienſes monachi conſpiratores per triennium ſatisfaciunt, 1288. a.
Savigniacum in pago Lugdunenſi confirmatur Cluniaco in concilio Anſano, 74. d.
Abbas de Sautre, 1320. d.
Saxoniæ dux ad participationem bonorum ſpiritualium ordinis Ciſtercienſis admittitur, 1615. a.
Monaſterium de Scala-Dei, *cap. gen. ord. Ciſt. anni* 1469. *ſtat.* 3.
Abbas Scalæ-Dei de ſimonia accuſatus, 1472. c. Innocens declaratur 1476. a. In viſitatione pecuniam recipit, 1305. b. Dicitur juraſſe de non abbatizando, ibid. Ejus exceſſus in filiarum ſuarum viſitationibus 1331. e. Ipſi imponitur pœnitentia, 1483. e. Scalæ-Dei duo filii depoſiti, 1463. a.
Scapulare benedicendi ritus apud Prædicatores, 1676. e.
Scapularia converſorum ordinis Prædicatorum, 1716. e. 1718. c. Alba converſis de Pruliano auferenda, 1717. c.
Eccleſia de *Scardeſburch* diœceſis Eboracenſis à regibus Angliæ ordinis Ciſtercienſis conceſſa pro capitulo generali, 1522. e. Ipſius redditibus privatur propter bella, ibid.
Abbati de Scarpio committitur viſitatio monialium de *Treſoäres*, 1364. d.
De Scarpi abbas Bernardus depoſitus, 1469. e.
Schiſma, 950. c. 985. e. Schiſmatis tempore abbatum confirmationes in diverſis locis abbati Ciſtercienſi committuntur, 1537. b. Schiſmatis finis ſub Alexandro papa V. 1551. c. Sub finem ſchiſmatis invitantur omnes ord. Ciſt. abbates ad cap. generale pro reformando ordine, 1551. c. d.
Monaſterium de Schola-Dei in Friſia, 1557. c. Ibi mulieribus conceditur ut divinis interſint in exequiis ſuorum defunctorum, ibid.
Abbas de Schola-Dei in Friſia, 1370. e. 1388. e.
Scholæ præceptores non ſunt admittendi ſine examinatione epiſcopi, 454. b.
Scholæ fratrum Prædicatorum, 1738. e. Ad eas vadant priores quando poterunt, & lectores, 1773. c. Scholæ eorum Pariſienſes, 1879. b. In ſcholis Pariſienſibus lector tempore quo legit alterum debet habere præſentem lectorem, 1879. e.
Scholaritatis litteræ à reſidentia diſpenſant, 927. b.
Scholares de cantu in cathedrali, 612. d.
Scholares Ciſt. ſimul comedant ad communes expenſas, 1510. a. Ad ſtudium Pariſienſe & alia mittendi, 1546. b. Scholarium levitates erga novos venientes, 1519. d.
Scholaſtici munus, 1165. a. Licentia ſcholas tenendi debet gratis concedi, 1165. a.
Sconaugiæ monaſterium, 1310. b.
Sconaugiæ abbas cedit patri abbati de *Eberbac* jus quod habebat in abbatia de Launiſe, 1358. d. Ei committitur negotium de conſtruenda nova abbatia in comitatu Palatino, 1267. a. Abbas de Sconaugia de mendacio convic-

tus, 1295. b. monaſterii Sconaugiæ converſus, ducis Bavariæ eleemoſynarius, 1421. e.
Scorlegiæ monaſterium ord. Ciſterc. 1266. d.
Scotiæ abbatibus ord. Ciſterc. conceditur ut quarto ſolum anno veniant ad capitulum, 1251. d.
Scotiæ regi capitulum generale ord. Ciſterc. petit conſervationem privileg. ordinis in ſuo regno, 1266. d.
Scotiæ reginæ ſorori regis Angliæ conceditur anniverſarium per totam Angliam in ordine Ciſterc. 1478. d. Et aliæ preces 1373. e.
Scotos contra mercatores hereſibus infectos edictum, 454. a.
Scripta per figuras interdicta fratribus ord. Præd. 1701. a.
Scriptoria in ordine Ciſterc. 1335. e. 1462. b.
Scriptura ſacra in Gallicum idioma ab hereticis tranſlata fidelibus prohibetur, 431. e.
Scriptura reditoria, 72. a.
De Scrutiniis in ord. Præd. 1792. b. 1797. a. 1800. e. 1805. a. In iis inductiones omnes prohibitæ. 1825. a. In iis non renuntient voci ſuæ, 1806. d. Servetur ſecretum, 1797. b. 1807 a. In ſcrutiniis quidam exceſſus graviter punitus, 1850. e. Scrutinium in capitulo provinciali pro abſolutione vel retentione prioris provincialis ut faciendum, 1768. a. 1769. b. 1782. b. 1790. 1791. c. 1793. a. 1799. e. 1816. c. In ſcrutinio capituli provincialis ord. Prædic. quæ obſervanda, 1772. c.
Scrutinium prioris conventualis, ord. Præd. 1768. b. 1782. b. 1790. d. 1791. d. 1793. a. 1799. e. Obſervanda in eo, 1800. a. 1804. d. Nulli revelandum, 1782. c. 1800. a. 1899. c.
S. Sebaſtiani abbatia, 1270. c. Ab ea arcendæ mulieres, 1286. c.
S. Sebaſtiani abbas. 1372. c 1449. d.
Sub ſecreto aliquid recipere quod ſit in præjudicium ordinis vel impedimentum correctionis fr. Præd. interdicitur, 1796. a. 1810. c.
Sedenenſe concilium provinciale, 185. c.
Sedunenſis epiſcopus Armenfredus, 98. a.
Abbas de See mediator inter abbates Ciſtercii & de Valle-ſarnaii, 1406 d.
Seguntinus epiſcopus Martinus, 1279. b.
Senecenſes epiſcopi, B. 209. a. Eugenius, 382. b. Georgius, 379. e. Petrus 331. c. 341. a.
Senenſis epiſcopus, G. 128. b.
Sententiarum magiſter in collegio S. Bernardi Pariſius tenetur præſtare juramentum, 1579. a.
Sententiæ in ſcholis fr. ord. Præd. leguntur, 1719. d. 1792. a. 1836. e. In ea lectione obſervanda, 1876. b.
Senonenſe concilium provinciale, 438. e.
Senonenſis eccleſiæ decreta, 1077. b.
Senon. archiep. petit moniales de Curia S. Mariæ ſociari ord. Ciſterc 1346. a.
Senonenſes archiepiſcopi Guillelmus, 914. d. Petrus de Corbolio, 165. b. Steph. 220. d. 221. d. 223. c.
Senonenſis bibliæ correctiones non approbant PP. ord. Præd. 1715. e.
Sepeliendi jus ad ſacerdotem parochialem de jure pertinet, 738. b. 1025. Inſtante neceſſitate ſepelire diaconus poteſt, 645. b.
Sepeliendi in eccleſia non ſunt, niſi epiſcopus abbas, patronus, aut dignus presbyter, 1108. a. Antequam ad ſepeliendum mortuum procedatur, copiam teſtamenti debet habere curatus, 926. d. Sepeliri poteſt ubicumque deceſſerit peregrinus aut viator de remotis partibus, 1048. c. Sepeliendus ſacerdos habeat veſtes ſacerdotales, 737. d. Ritus ſepeliendi fr. Prædicatores, 1824. c.
Septem-fontium abbas ord. S. Auguſtini, 415 b.
Septem-fontium abbas ord. Ciſter. 405. d
Abbati de Septia imponitur pœnitentia, 1321. a.
Septuageſima, 764. e.
Sepulchra elevata in eccleſiis ſcandali præbent occaſionem, 1155. d. De his in foro ſæculari litigare prohibetur, 1156. a. Nova ne collocentur inconſultis rectoribus ſeu capellanis &c. ibid.
Sepulchrum parentum poteſt eligi, 735. a. 736. c. Sepeliatur mulier in ſepulchro viri ſui. ſi non elegerit ſepulturam, & in eadem parochia ſit ſepultus, 1048. c. Sepulchra violari prohibentur, 1156. a.
Sepultura, 472. c. In parochia propria, 734. e. 735. 736.
Sepultura laïcis non concedenda in eccleſia ſine facultate ordinarii, 148. d. 737. b. Maximè notabilis, 1015. e. 1017. c. Concedatur in eccleſia & in capellis earum fundatoribus, 1125. e Et fabricæ legantibus, ibid Sepulturam in parochiali eccleſia eligentibus indulgentiæ conceduntur, 845. d. Sepultura in cimeteriis parochialibus fiat, niſi alibi elegerint ſepeliri, 197. b. Sepulturam qui non elegit cum parentibus ſepelitur, 1047. d. Sepultura in aliena parochia, 537. e. Sepulturam poteſt eligere ubi voluerit mulier conſtante matrimonio vel etiam viro ſuo mortuo, 1048. d.
Sepulturæ electio, 735. a. 736. a. Ubicumque eligatur canonica portio parochiali eccleſiæ reſtituetur, 735. a. Sepulturam qui in aliena eligit eccleſia, de his quæ legaverit, propriæ eccleſiæ tertia pars aſſignabitur, 1047. d.
Sepultura peregrini & viatoris, 736. a.
Sepultura eccleſiaſtica capitis pœna damnatis conceditur ſi licitum fuerit & eos pœnituerit, 737. d.
Sepultura eccleſiaſtica quibus denegatur, 736. d. 1048. e. Abſque ordinarii facultate vel officialis ſubitanee defunctis non eſt concedenda, 585. d. Excommunicatis in cimeterio vel in eccleſia aut ejus ambitu denegatur, 844. e. 1002. a. 1183. d. Inſepultus eſſe debet, qui promiſſam ſatisfactionem poſt abſolutionem ab excommunicatione non fecerit, 142. d. Sepultura negatur iis qui ad communionem ſaltem ſemel in anno non accederint, 647. c. Iis qui ex negligentia ſine confeſſione moriuntur, 1009. b. 1012. b.
Ad ſepulturam in ſua eccleſia eligendam ſecularis aut religioſus infirmum ſeu ſanum ne inducat, 735., c. 736. c. Inducentes reſtituant omnia eccleſiæ parochiali & eorum cimeteria aut eccleſia ſint interdicta uſquequo reſtituerint, 735. c. 736. c. Sepulturas in propriis eccleſiis interpoſito voto ſibi procurantes religioſi excommunicantur, 970. Ne alliciant vel inducant fr. ordinis Præd. ad eligendum ſepulturam apud ſe eos quod noverint apud alios elegiſſe, 1801. d. Ad ſepulturam non admittebant Ciſtercienſes, niſi fundatores, 1251. d. Minimè tamen in eccleſiis, 1325. a. In quibus ſub gravibus pœnis nobilibus viris interdicta eſt, 1303. e. Iis non licebat ad ſepulturam fundatorem alterius monaſterii admittere ſine licentia abbatis & conventus loci cujus erat fundator, 1302. b. Sepulturam in eccleſiis Ciſtercienſes non concedebant, niſi regibus, reginis, epiſcopis, 1245. c. 1252. c. Sepulturæ abbatum in capitulis, 1252. c. 1323. b.
Sepulturæ in eccleſiis Prædicatorum, 1689. c. Sunt vetitæ, 1697. a.
Pro ſepultura nihil exigatur, 145. b. 161 c. 131. b. 241. d. 846. c 903. b. 1190. a. Sepultura ne differatur pro interragio, 897. d.
S. Sequani abbatia in pago Magnimontenſi, 68. a. Hanc acquiſivit Geylo epiſcopus Lingon. 68. a.
S. Sequani abbas ordinis S. Benedicti, 413 b.
Sequanæ-portus abbati ob ingreſſas mulieres in ejus domum imponitur pœnitentia, 1275. c. Pro ingreſſu mulierum in regis anniverſario, 1269. b.
S. Sergii abbas Petrus, 139. b.
Abbati de Sernaio datur licentia cum crucesignatis proficiſcendi, 1296. c.
Servitii defectus in beneficiis redarguitur, 997. e.
Servus-Dei epiſcopus, 70. d.
Servo-Dei non licet pugnare, 50. d.
Servus emptus & ante annum vitioſus repertus proprio domino reddi debet, 17. d.
Servorum peccata, 130. d.
Severinus martyr in cujus honore conſecrata eſt eccleſia Romanenſis & Exuperii & Feliciani, 77. b.
S. Severini abbates Aimarus, 133. c. Arnaudus, 133. d.
S. Severini comes in cujus terra fundatur una domus ord. Præd. 1867. e.
S. Severi abbatia ordini Ciſterc. incorporata, 1412. d. Abbas de S. Severo, 1465. e. Deponitur, 1463. b.
Monaſterium de Sibekelo ord. Ciſterc. recens incorporatum, 1574. a. Carnium uſu ei permiſſo, 1557. d.
Sibyllinum vaticinium, 1710. b.
Sicardus Biterrenſis epiſcopus, 661. e.
Siciliæ rex proponit fundare duo monaſteria, 1439. e.
Siciliæ rex Alphonſus, 371. e.
Sigilli confeſſionis infractor puniendus, 174. e.
Sigillum epiſcopi, 785 d.
Sigillis epiſcopi aut officialium litteræ non munitæ, executioni non ſunt demandandæ, 1115. b.
Sigillum ſacerdos parochialis habeat, 1095. c. 1126. b. 1181. a.
Sigilla duo habeant presbyteri, 906. a.
Sigillum ordinis Ciſterc. 1294 c.
Sigillo unico abbatis Ciſtercii utitur cap. gen. 1420. c. Contraſigillo domini Ciſtercienſis & definitorum ſigillabantur definitiones capituli generalis, 1320. b. Sigillum abbatum, 1322. b. 1612. a. In illo ne nominentur papæ capellani, vel miniſtri pauperum, ſed abbates, 1408. a. Sigillum in viſitationibus appendere non licet, niſi abbati, 1377. a. Sigillum abbatis abſcindentes monachi puniuntur ut conſpiratores, 1440. b
Sigillum conventus in ord. Ciſtercienſi 1322. e. 1540. a.
Sigillum magiſtri ord. Præd. 1682. a. Cum cedit frangitur, 1874 b.
Sigillum magiſterii in theologia in ord Præd. 1863. c. De ſigillandis litteris in ord. Præd. 1824. d. Ne ſigillentur à quovis quin prius legantur, 1850. a.
Sigilli domus Prulliani cuſtodia, 1723. c.
Sigillorum falſarii, 1251. c. In ord. Prædicatorum puniuntur ut apoſtatæ, 1903. b.
Sigillifer epiſcopi, 495. b. 669. b. 671. a.
Signaturæ, 554. c.
Abbas de Signiaco temerè accuſatus in capitulo generali, 1278. c 1368. a.
Signiacenſium monachorum perſeverantia in abſtinentia à carnibus, 1634 e. A patre abbate coguntur in viſitatione ut in eſu carnium aliis ſe conforment, 1635. b. Ipſius ordinatio caſſatur, ibid.
Signiacenſes monachi conſpiratores, 1280. a.
Signienſis epiſc. Bruno, 128. b. 129.
Signi definitio ex Auguſtino, 113. a.
Sigo Fulberti diſcipulus in muſica excelluit, 114. a.
Abbas de Silea, 1363. a.
Silentii genus tacere inutilia, & loqui neceſſaria, 1233. e. Iſtud ſemper & ubique à monachis obſervandum, ibid.
Silentii obſervatio in ord. Ciſtercienſi, 1283. e. 1496. e. Quibus in locis ſervandum, 1205. d. 1233. c. In eccleſia, 1250. e. Tempore operis Dei, 1260. e. In labore manuum, 1220. d. 1232. a. 1669. a. Ad menſam, 1245. b. 1291. c. Poſt completorium, 1207. a. 1320. e.
Silentii frequens fractio pernitioſam morum in monaſteriis corruptelam generat, 1494. a. Sententia contra ſilentii fractores, 1334. c. 1494. a. Contra converſos qui illud ex conſuetudine frangunt, 1329. d.
Silentii obſervatio in ordine Vallis-caulium, 1653. d. Quando poteſt ſolvi? 1654. b.
Silentii obſervatio apud fratres Prædicatores, 1696. a. 1700. d 1768. e. 1871. a. Maximæ ſit curæ prioribus, 1810. d. Præſertim in choro, 1684. b. In menſa, 1690. b. 1694. a. 1825. b. 1853. e. Ab eo poteſt diſpenſare prior provincialis in ſua provincia, 1887. c. Sed non vicarii provinciarum, 1786. d. 1888. b. Servetur à ſimul comedentibus etiam in itinere, 1760. a. Qui ſilentium poſt completorium fregerit ſine neceſſitate, debet repetere completorium, 1836, c. Silentii infractores ut puniendi, 1690. b. 1719. e. 1733. b. 1754. b.
Silvæ-canæ abbas (ordinis Ciſterc.) cum abbate Sinanquæ querelam habet de vicinitate grangiarum, 1268. a. Abbati Silvacanenſi imponitur pœnitentia, 1313. a.
Silvanectenſe concilium, 182. d.
Silvanectenſes epiſcopi Hubertus, 134. b Rodulfus, 80. a. Silvanectenſis electus dele-

Digitized by Google

gatus ad concilium Baſileenſe, 363. d.
Silvio vir magnificus in concilio Anſano, 77. b. 78. c.
Simon S. Cæciliæ presbyter cardinalis, 1424. e. Apoſtolicæ ſedis legatus, 731. b. 967. c. 988. b. Concilio Bituricenſi præſidet, 741. b. 1169. a.
Simon epiſcopus Præneſtinus convocat concilium Pariſienſe, 219. d. 221. b. 222. d.
Symon archiepiſcopus Bituricenſis, 671.
Simon Bituricenſis archiepiſcopus Aquitaniæ primas, 202. e. 203. c. 211. a. Concilium provinciale convocat, 213. a. 215. d.
Simon Nannetenſis epiſcopus, 961. c. 973. d. Ejus ſtatuta, 930. c Confirmantur, 1002. d.
Simon abbas Firmitatis, 1314. d.
Simon Lotharingorum dux & marchio, 135. e. 136. e. Pro eccleſia S. Deodati excommunicatus apud Theodonis villam abſolvitur, 137. e. Et ad corpus B. Deodati, &c. 138. c.
Simon comes Montis-fortis miles Jeſu-Chriſti, 1317. d. Ejus anniv. in domo Cadunii & filiabus, 1370. b. Et elogium in margine martyrologii cujuſque conventus Prædicatorum ſcribitur, 1715. a.
Simonia damnata, 93. c. & ſeq. 144. e. 729. d. 894. d. 1075. d. e. 1099. d. Eſt peccatum in eccleſia Dei graviſſimum, 681. e. Reſervatur epiſcopo, 950. b. De ea nullus abſolvit, niſi papa, 159. c.
Simoniaca hereſis inter crimina eccleſiaſtica primum locum obtinet, 543. d. 682. b. Damnatur in ſynodo Gerundenſi, 1185. b. 1187. e.
Simoniæ variæ ſpecies, 681. e. Pro baptiſmate & communione nummos dare ſymoniaca eſt hereſis, 145. a. Pro receptione chriſmatis, 145. a. Pro pacto aliquo miſſam celebrare, 1253. e. In ſuſcipiendis monachis vitanda, 1238. b.
Simoniace ordinari, 823. e. Debent ordinari à legitimo epiſcopo, 1189. b.
Simoniacus non præcedente pacto per pœnitentiam liberatur, 682. a. Simoniaci remittendi ad epiſcopum, 159. c. Deponendi, 681. e. 1206. d.
Comes de Sina ord Ciſtercienſis benefactor. 1641. b. *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1486. *ſtat.* 3.
Sinanqua monaſterium incorporatur Aquæbellæ, 1619. c.
Sinanquæ abbas, 1268. a. Ejus ceſſio, 1315. e. Ei conceditur ut abbatiam dimittat, 1272. a.
Monachi de Sinanqua propter exceſſus ſuos emiſſi à domo ſua, 1267. e.
Abbas Sinanquæ incorporat Sylvæ-canæ monaſterium Vallis-ſanctæ, 1572. e.
Sincius Romanus unus de electoribus magiſtri ordinis fr. Prædicatorum in cap. Maſſilienſi. Ipſius obitus, 1881. e.
Siracuſanus epiſcopus, C. 128. b.
Siſtaricenſis diœceſis feſta per annum celebranda, 1095. a.
Siſtaricenſes epiſcopi, C. 191. b. Gerardus, 129. d. 136. d. 331. d. 340. e. Henricus, 1079. c.
Sixtus IV. ſummus pontifex preces pro eo in ordine Ciſtercienſi, *in cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1477.
Cardinalis S. Sixti deſtinatur ad concil. Baſileenſe, 373. b.
S. Sixti presbyter Cardinalis, P. 128. b.
Societas quo ritu concedenda in monaſteriis, 1219. d.
De Sodomitis, 9. d. 22. a. Sodomitarum peccatum fuit abundantia panis, 943. d. De Sodomia convicti monachi expelluntur ab ordine nunquam reverſuri, 1330. a.
Soffordus prior Carthuſiæ Excubiarum, 1237. a.
Soliſmons monaſterium monialium ord. Ciſt. 1560. c.
Sollicitudo eccleſiarum cenſura eſt eccleſiaſticæ doctrinæ, 99. a.
Somna monaſterium vocatum Carus-locus confirmatur Cluniaco in concilio Anſano, 74. d.
Somnolentus vigiliis & orationibus ſanetur, 29. a.
Abbas de Soran, 1292. b. Deponitur eo quod abbatem de Herivado filium inordinate depoſuerit, 1409. a.
Abbas de Sora-valle (ſeu Jora-valle) 1458. d.
Sortes apoſtolorum aut pſalterii probibentur, 257. e. 947. d.
Sortilegia prohibita, 157. e. 257. c. 467. d. 502. e. 509. e. 525. e. 544. c. 651. d. 659. d. 802. a. 807. c. 822. a. 823. d 831. e. 832. b. 912. b. 961. a. 985. e. 1255. b. 1485. d. Præſertim in nuptiis, 160. c. 896. b. 941. a. Aut cauſa habendi mulieres, 1086. a. De ſacramentis, 892. d. 938. e. 947. e. 950. c.
Sortilegi excommunicantur, 155. e. 796 c. 801. c. 910. c. Sortiarii & ſortiariæ multi in diœceſi Nannetenſi, 970. d. Eorum nomina officiali mittenda, 575. a.
Sotulares laqueati vel roſtrati, 150. c.
Spaniæ epiſcopi, 69. b.
Monaſterii de Spano pro abbate ſe gerit quidam Michaël, 1468. c.
Sparagus epiſcopus Terraconenſis, 284. d.
Sparnonenſis prior, 140. b.
Specioſæ-vallis abbati committitur paternitas monaſterii de Cæſarea, 1481 e. Indulgetur uſus organorum in eccleſia *cap. gen. ord. Ciſt.* 1486. *ſtat.* 5. Converſis Specioſæ-vallis imponitur pœnitentia quia carnes miniſtraverant principi mulieri in abbatia, 1280. e.
Abbatia de Spina, 1281. b. Ipſi ſubjicitur prioratus B. Mariæ de Mercede, 1537. e. Abbas de Spina, 1317. e. 1318. b. 1343. e. 1395. d 1462. d.
Spirenſis epiſcopi eleemoſynæ ad capitul generale Ciſterc. miſſæ, 1269 b.
Spiritus-ſancti dona, 676. d. 677. c. 691. e. Errores de Spiritu-ſancto, 676. e. Proceſſio Spiritus-ſancti à Patre & Filio tamquam ex uno principio & una ſpiratione, 677. a. Donum eſt Spiritus-ſancti eccleſiaſticæ doctrinæ cenſura, 99. a.
S. Spiritus abbas, 1328. b.
Abbatia S. Spiritus de Panorma filia Caſemarii, 1355 b. Ipſi ſubjicitur generatio Mathinæ, 1355. b. A Saracenis opprimitur, 1318. e.
S Spiritus civitatis Aſtenſis moniales, 1343 é.
S. Spiritus prioratus monialium in abbatiam erigitur, 1562. e. Et abbati de Locedio ſubjicitur, ibid.
Sponſalia, 495. d. 718. d. 723. b.
Sponſaliorum definitio, 1050. e. Effectus, 719. a. Ætas contrahendi, 718. e. Ante ſeptimum ætatis annum contracta vim non habent, 1050. e. Quomodo fiant, 940. a. Quinque modis contrahuntur, 718. d De bent fieri per verba de futuro, 821. a. Coram teſtibus, 1014. d Secunda contrahere non licet eis qui à primis non fuerint abſoluti, 1051. c. Cum duobus contrahere ſub gravibus pœnis prohibitum, 1015. b. 1036. b. Sponſalia perſonæ unius diœceſis cum alia extranea, 908. a. Ne fiant cum repentaliciis, 821. a.
Sponſalia miſſare, 908. a.
Sponſaliorum diſſolutio, 718. e 723. c.
Squirs ſeu Cella S. Petri de Regula, 116. d.
Abbas de Staflur, 1286. a.
Monaſterium de Stafford in Anglia, 1324. b.
Abbas de Stamedio, 1542. a. Deputatur ad concil. Baſileenſe, 1579 c. Ei imponitur pœnitentia, 1267. e.
Capella de Stamlay diœceſis Eboracenſis à regibus Angliæ pro ſuſtentatione cap. gen. conceſſa Ciſter. 1522. e. Ipſius redditibus privatur propter bella, ibid.
Abbati de Stamleia una filia Mellifontis ſubjicitur, 1350. b. Ei pœnitentia imponitur, 1268. b
Monaſterium Staphardiæ, 1512. c. Abbas, 1465. c.
Statuta archiepiſcoporum comitatus Provinciæ, 187. d.
Statuta eccleſiæ Nivernenſis, 1069 d.
Statuta eccleſiæ Trecorenſis, 1097. a.
Statuta ſynodalia debent habere rectores, 1105. a. 1109. e. 1125. a. 1126 c. 1137. c. Et in viſitationibus oſtendere, 1120. e. Ac ea publicare, 1109. b. 1112. b. 1116. c. Ideoque ſunt in libro deſcribenda, 978. a. 1097. a In miſſalibus, 972. a. Singulis menſibus exponenda, 668. e. Aut ſaltem quater in anno legenda, 1080. a. 1132. a. Ut minimum ter in anno, 1105. a. Et obſervanda, 393. d. 874. b.
Statuta ſynodalia contra libertatum eccleſiæ, perturbatores ſæpius publicanda, 1140. b.
Abbas de Stella negligens, 1292. d.
Monaſterium Stellæ S. Mariæ filia monaſterii de Veteri-villa, 1559. b In eo quidam ritus inordinati in certis ſolemnitatibus interdicuntur, ibid.
Stephani regis Hungariæ feſtum *cap. gen. ord. Ciſt. an* 1486. *ſtat.* 6.
Stephanus cardinalis concilium Viennæ celebrat, 93. b. Turonis, 94. d. Burdigali, 96. a. e.
Stephanus tituli S. Mariæ trans Tyberim preſbyter cardinalis amicus devotiſſimus & defenſor ordinis Ciſtercienſis, 1401. a. Fundator monaſterii de Palatiolis, ibid. Preces pro eo in eo monaſterio & in ordine, ibid.
Stephanus archiepiſcopus Senonenſis, 220. d. 221. d 223 d.
Stephanus Attenſis epiſcopus, 84. d. 86. d.
Stephanus Cabilonenſis epiſcopus, 67. a. 70. a.
Stephanus epiſcopus Dienſis, 116. c.
Stephanus epiſcopus Metenſis, 136. e 137. d.
Stephanus epiſcopus Pariſienſis, 914. d.
Stephanus epiſcopus Tricaſtinenſis, 379. e.
Stephanus epiſcopus Vencienſis, 331. d. 341 a.
Stephanus abbas Claræ-vallis tres filias abbati de Magio abſtulit, 1463 d.
Stephanus de Niceyo abbas ſancti Michaëlis propè Tornodorum ord. S. Benedicti, 413. a.
Stephanus prior Carthuſiæ Majorevi, 1237. e.
Stephani de Biſuntio magiſtri ord. Præd. obitus, 1860. e. Elogium, 1860. a. Epiſtolæ, 1851. c. 1855. a. 1859. e.
Stephanus ord Præd. prior provincialis Græciæ, 1682. c.
Stephanus de Salanhac ord. Præd. prior Tholoſæ viſitator Scotiæ creatur, 1732. b.
Stephanus comes Burgundiæ fundare abbatiam ord. Ciſterc. proponit, 1118. e.
Stephanus filius Stephani comitis proponit incorporandam abbatiam ordini Ciſtercieſi, 1326. c.
S. Stephani Baniæ abbas Iterius, 118. a.
Abbas S. Stephani de Boſco, 1478. d.
S. Stephani Divionenſis eccleſia, 67. e. Hujus monaſterii poſſeſſiones in concil. Narbon. confirmatæ, 69. d Ipſius abbas, 413. a.
S. Stephani de Rivo-mari monaſterium unitur monaſterio de Arabona, 1414. b.
Monaſterium B Mariæ de Stirpeto procurante ſummo pontifice incorporatur ord. Ciſt. 1414. a. Subjicitur abbati de Arabona, ibid.
Stola, 716. d.
Abbati de Struzelbrune ob varios exceſſus imponitur pœnitentia, 1345. b V. Sturzelbrune.
Ad ſtudium rector vel prior pergentes poſſunt eccleſias ſuas ad firmam concedere, modo laïcis aut regularibus non concedant, 1066. a.
Studia in monaſteriis ord. Ciſterc. inſtituta, 1623. d Hortatu papæ & cardinalium, 1184. d. Horæ ad ſtudium apud eos aſſignatæ, ibid. b. Ad Scholas ipſis non licet admittere clericos ſeculares, nec alterius ord. monachos ibid. Abbates non tenentur ad ſtudia monachos ſuos mittere nec poſſunt ad id compelli, ibid. c. Ciſtercienſibus interdictum in aliis quam in ordinis ſtudiis manſionem habere cauſa ſtudii, 1523. e. Ad ſtudia monachos mittere abbatibus ſub certis pœnis injungitur, 1498. c. Sub pœna ſuſpenſionis, 1516 a.
Saltem ex xxv. monachis unum, 1500. c. Immo ex duodecim unum tenentur mittere ad collegium Pariſienſe, 1518. d. Quin & ſtudia in monaſteriis ordinis Ciſtercienſis ubi octo ſunt monachi poſſunt inſtitui, 1475. d Ad ſtudia ſcholares non mittendi inſufficientes, 1505. b. 1509. e.
Studiorum ordo in monaſteriis Ciſtercienſis ord. 1496. b
Studiorum ordinis Ciſt. reformatio abbatibus Ciſtercii & Claræ vallis commiſſa, 1485. a. 1487. a. 1511. a. Pro reformatione ſtudiorum ord Ciſt. ſtatuta Benedicti, XII. 1543. e. Confirmantur cum aliis in generalibus capitulis antea editis, 1544. c. & ſeq.
Studia fr. Prædicatorum, 1688. c. 1690. c. 1692. d. 1701. d. e. 1702. a. 1704. e. 1726. c. d. e. 1727. a 1730. b. 1733. d. 1737. e. 1741. d. 1772. e. 1773. a. 1786. e 1792. a. 1795. e. 1818. a. 1824. e. Ex ſtudii profectu pro-

Digitized by Google

motio ſequitur ordinis Præd. 1795. e. Studiorum ordinatio in capitulo generali Januæ, 1899. a. & ſeq. confirmatur, 1903. d.
Studium linguarum apud Prædicatores, 1676. d. Arabicæ, 1849. b. Ad quam addiſcendam deſignatur conventus Barchinonenſis, 1725. d. Hebraicæ, 1849. b.
In ſtudiis ord. Præd. præmittitur lectio bibliorum aliis lectionibus, 1789. e. Studia artium, 1741. e. Studia naturarum, 1900. a. Studium philoſophiæ poſtponendum theologiæ ſtudio, 1760. b. Studia in libris gentilibus, 1691. e.
Studia fr. Prædicatoribus prohibita, 1685. a. Alchimiæ, 1769. d. 1819. e.
Studia ſolemnia ſint in quatuor provinciis ordinis, 1690. c. Aſſignantur provinciis Hungriæ, Poloniæ, Bononiæ, 1900. e. Apud Coloniam, 1743. a. 1755. b. Oxoniæ. V. Oxonia. Pariſiis, 1690. c.
Studii Pariſienſis præeminentiæ ſuper alia, 1899. e. Numerus mittendorum ad illud de qualibet provincia, 1830. b. 1736. b. 1870. b. A priore provinciali ſunt mittendi, 1681. e. Illius ordinatio magiſtro ord. committitur, 1742. b. 1746. c. 1774. c. 1896. c.
De ſtudentibus in ſtudiis ſolemnibus ordinis Præd. 1720. c. 1733. e. 1772. e.
Studentibus in ſtudiis generalibus ord. Præd. providendum ex ſtatuto, cap. provincialis 1773. d.
Studentibus in generalibus ſtudiis debent ſingulæ provinciæ unde mittuntur de veſtibus providere, 1773. 1894. a.
Ad ſtudium generale mittendi, 1696. e. 1699. d 1900 a. b. Non mittendi, niſi habiles ad ſtudium & moribus approbati, 1768. d. 1773. b. 1796. a. Et in divinis officiis exercitati, 1810. b. 1867. c. Non diſſoluti & de ſuſpecta familiaritate notati, 1837. e. Non inquieti, 1853. b.
Studentes in generalibus ſtudiis intendant ſtudio, 1884. c. Non faciant convocationes, niſi ſuper conſtitutiones ad ſtudium, 1797. b. Non habent vocem in electione prioris conventualis, 1887. c. Niſi in ſtudio Pariſienſi, ibid.
In ſtudiis ſolemnibus vacationum tempus, 1720. c. In ſtudiis generalibus caritativè debent tractari à prioribus ſtudentes tam alienigenæ quam indigenæ, 1806. e.
In ſtudiis ſolemnibus debet ſemper eſſe lector ſententiarum vel textus, 1719. d. Biblia publicè legitur & curſorie, 1836. e.
Studentibus in ord. P. Præd. obſervanda & vitanda, 1701. d. e. 1714. c. 1715. c. 1801. a. 1806. e. 1830. c. A ſchola remanentes durè puniantur, 1726. e. Eis gratiæ conceſſæ & conſervandæ, 1719. b. 1825. a.
In ſtudiis repetitiones, 1727. c. 1774. a.
Studentes ſæpius à viſitatore & priore examinandi, 1773. c. Iis provideatur, 1766. a. A prioribus provincialibus & conventualibus, 1850. b. 1899. a. Alioquin eis pœnitentia imponatur, 1905. a. A ſtudio ne retrahantur aliquibus occupationibus, 1773. b. Pecuniam ſibi à conventibus aſſignatam non expendant, niſi in libris, 1769. b. Reverſi de ſtudio rationem reddant, ibid. Poſt tres annos abſolvuntur à ſtudio, 1824. b. Per priores provinciales revocati ad ſuas provincias tenentur priori ſuo litteras ſuæ revocationis præſentare, 1810. e.
Studentium magiſtri, 1741. d. Illorum electio, 1894. c. Uno anno ſint de provincia in qua eſt ſtudium altero anno de extraneis, ibid. In ſtudiis generalibus magiſter ſtudentium ſemel ad partem diſputet omni ſeptimana per annum, 1900. c.
Studentes ſine provincialis licentia vel vicarii non poſſunt mitti extra terminos ſuorum conventuum, 1830. b. 1907. c.
Stupra virginum caſus reſervatus, 179. b.
Abbati de Sturzelbrune imponitur pœnitentia ob introductas in monaſterium feminas, 1269. c. Præcipitur reſtituere corpus ducis Lotharingiæ, 1315. d.
Suardus vetulus comes Andegavenſis, 94. d.
Subdiaconus qualis ordinandus, 228. e. Qua ætate, 794. a. Eadem die ad minores ordines & ſubdiaconatum non ordinandus, 377. a. 389. b. Contineat, 1102. Nec habeat ſecum focarias, ibid. Subdiacono qui celebraverat ut ſacerdos imponitur pœnitentia, 1278. c. Subdiaconi ne ſicut presbyteri cappis utantur, 1190. e. Subdiaconi non poſſunt eſſe actores aut præpoſiti laïcorum, 141. c.
Sublacenſis abbas diaconus cardinalis, 128. e.
Suppriorum electio in ord. Præd. 1703. d. Varia de eis, 1743. a 1750. c. 1755. a. b. In ſocios priorum ad capitulum provinciale non poſſunt eligi, 1820. d. 1894. c. Niſi in conventu ubi debet celebrari, ibid. De ipſis retinendis vel amovendis collatio cum diſcretis fratribus ſemel in anno habeatur, 1876. d.
Suppriores in ord. Vallis-caulium, 1662. b.
Subventiones ſive eleemoſynæ pro tuendis libertatibus ordinis Ciſt. in arca ſervantur apud Ciſterc. cujus primi abbates habent ſinguli unam clavem, 1456. c.
Sudarium Jeſu-Chriſti in monaſterio Caduni, 1370. b.
Sues ſanguinem hominis guſtantes inliciti, 19. b.
Sueſſionenſis epiſcopus Liſiardus, 134. b. Epiſcopus & capitulum Sueſſionenſe aſſociantur ordini Ciſtercienſi, 1336. a. Sueſſionenſe concilium, 99. a.
Converſi abbatiæ de Suetia qui naſum monachi præcidiſſe dicuntur incarcerandi, 1449. d.
S. Sulpitii abbas, 1286. e. 1542. a. Ei imponitur pœnitentia, 1288. a. Quia non miſerat ad aliquod ord. ſtudium unum ſcholarem denuntiatur excommunicatus, 1524. e. Eccleſiam S. Martini abbati Pontigniaci reſignat, 1305. d. Ab eo reſtitutio facienda abbati Claræ-vallis, 1292. e.
Superadæ Abbas, 1326. e. 1462. d. Pater monaſterii de Valle-Dei, 1485. c. Ei imponitur pœnitentia eo quod viſitatori reſtiterit & puerum duodennem ſuſceperit, 1272. a. Deponitur, 1467. a.
Superbia quid ſit, 819. c. Ejus varii exceſſus, 697. d. Effectus. Varia de ea, 150. b. 270. e. 690. a. 949. d. 1032. b.
Superpellicium, 716. c. In eo ſub aſellis aperturæ ne fiant, è quibus exeant brachia ſine manicis, 838. e. Sine eo non celebretur officium, 259. c.
Superſtitiones vetitæ, 258. a.
Abbatia de Surio filia de Maio, datur abbatiæ de Furneſio, 1347. e. Abbati de Magio reſtituitur, 1463. c. Et confirmatur, 1465. c. Abbas & conventus de Surio accuſantur quod abbatem & conventum de Portu S. Mariæ traxerunt in cauſam, litteris ad hoc obtentis, 1359. e.
S. Suſannæ presbyter cardinalis, A. 128. c.
Suſpenſionis ſententia, 1055. d. A jure, 754. d. A Deo, 756. d. 757. b. Ab homine, 754. c. Suſpenſionis ſententia quid importet in ord. Ciſterc. 1410. a. Ab officio altaris ſolum removet, 1446. b.
Suſpenſi poſſunt intrare eccleſiam, divinis officiis intereſſe, non principaliter agere, 1058. d.
Suſpenſus à celebratione miſſæ poteſt alia ſacramenta conferre, 1055. d.
Suſpenſus qui celebraverit &c. irregularitatem incurrit, 1056. c. Sacerdos carceri mancipandus, 238. e. 239. a. A ſuſpenſo ordinati epiſcopo debent à ſummo pontifice diſpenſari ut ordines exequantur, 1258. d. Obſervanda in prolatione ſententiæ ſuſpenſionis apud Ciſterc. 1497 a.
Suſpenſio organorum, 757. c.
Sutrinenſis epiſcopus, 103. d.
Abbas de Sylyo, 1337. e. 1344. e.
Sylveſter epiſcopus Sagienſis, 823. e.
Symbolum apoſtolorum, 162. a. vulgari lingua docendum, 445. e.
Symbolum fidei, 898. b. In prædicationibus debet proponi, 901. a.
S. Symphoriani abbatia in pago Tornotrenſi, 67. d.
S. Symphoriani feſtum in ſuburbiis & civitate Æduenſibus celebratur, 520. a.
Synodus Ancoritana, 5. a.
Synodus Aquilonalis Hyberniæ, 9. a.
Synodus Brenenſis, 4. d.
Synodus Catalaunenſis, 667. d.
Synodales conſtitutiones eccleſiæ Caturcenſis, 685. c.
Synodus Conſulenſis, 3. d. 5. b.
Synodus Fervenſis, 2. a.
Synodus apud Girundam juſſu Alexandri papa II. 1185. a.
Synodus Helenenſis, 131. a.
Synodus Hibernenſis, 4. e. 6. b.
Synodus Laudatiæ, 4. d.
Synodalia ſtatuta Lemovicenſis eccleſiæ, 795. a.
Synodus Luci-victoriæ, 9. d.
Synodalia præcepta Meldenſis eccleſiæ, 891.
Synodalis liber eccleſiæ Nemauſenſis, 1011. e & ſeq.
Synodus S. Patricii, 5. c. e.
Synodus Sapientia, 11. e.
Synodus ſexta generalis decrevit ut ſemel in anno convenirent epiſcopi, 353. b.
Synodale Tutelenſis eccleſiæ, 691. a.
Synodus Valenſis, 4. a.
Synodi ſingulis annis celebrandæ, 308. b. 617. a. Ad eas evocare tenentur decani, 1010. d. Ad eas qui vocandi, 451. b. 563. c. 931. a. Archipresbyteri, 494. d. Presbyteri, 467. b. Omnes curam habentes animarum, 288. a. 673. c. 675. c. 1065. c. Omnes abbates, rectores, capellani, 1181. a. Ciſtercienſibus tamen abbatibus cap. gen. prohibet ne ad epiſcopales ſynodos accedant, niſi cauſa prædicationis fidei vel ut epiſcopali fungantur officio, 1440. c.
In ſynodo ſervandus ordo, 450. e. Ad eam omnes intrent jejuni, 673. e. 801. d. 891. d. 1079. d. 1181. a. Et raſi, 891. d. Et in habitu decenti, 627. b. 673. e. 801. d. e. Induti albis, 830. c. 891. d 931. b. 980. b. 1065. c. 1079. d. 1097. a. 1181. a. Viſitent ſacerdotes infirmos parochiæ ſuæ antequam proficiſcantur ad ſynodum, 473. a. 674. b. 805. e. 899. b. 979. b. 1079. d. 1182. d. Ad ſynodum venientes ut ſe ſe debeant gerere, 467. c. 900. d. 980. a. Honeſta quærant hoſpitia, 931. a. Ad ſynodum qui non poſſunt venire excuſent ſe, 830. c. In ea non comparentes habentur contumaces, 500. c. 504. a. 667. d. 917. e. Excommunicantur, 915 e. 1005. e. 1010. e. 1011. b. 1012. e. 1022. b. 1184. b. Eorum redditus ad epiſcopum ſpectant, 918. b.
Synodi celebrandæ ritus, 891. a. 930. d. Preces ei præmittantur, 674. b. Quæ fiant in ea prima die, 1105. a. In ea nihil proponendum quod ad eam non ſpectet, 891. e. Ad eam mortuorum presbyterorum nomina deferenda, 904. c. Nomina excommunicatorum cum data excommunicationum, 1136. c. In ea probati viri deligantur qui teſtium ſynodalium officium præſtent, 1199. e. Teſtis ſynodalis officium, 1199. e. Ab ea nullus ſine licentia, niſi completa recedat, 659. e. 830. c.
Synodi benedictio, 910. e.
Synodalium ſtatutorum publicatio in ſynodis, 775. e.
Reditus à ſynodo, 467. c. A ſynodo recedentes conſtitutiones omnes habeant, 830. d. Eccleſiis provinciæ diſtribuantur, 282. d. A decanis per ſuos decanatus, 925. e. Abbates habeant librum ſynodalem & in eo deſcribant ſingularium ſynodorum ſtatuta, 1184. e. Synodalia ſtatuta in quavis parochia habeantur, 388 d. 396. d. 576. d. 580. a. 659. e. 660. c. 671. b. 673. e. 882. b. 910. e. 988. a. 1005. d. 1010. a. 1129. b. 1130. d. 1147. b. A prioribus etiam & vicariis, 567. e. Et legantur populo, 283. a. Idque ſæpius, 1004. c. Saltem ſemel in menſe, 802. c. Aut quater in anno, 953. b. Ad minus ſemel, 669. e. Et exponantur, 673. c. 924. b. 1003. a. 1005. e. 1007. b. 1010. a. 1020. a.
Synodalium ſtatutorum publicatio diebus dominicis, 732. d.
Synodalia ſtatuta ſecundum varietatem temporum poſſunt mutari, 165. b. Non tamen ſine epiſcopi facultate, 674. a.
Synodalium ſtatutorum obſervatio commendatur, 564. a. 789. e. 827. b.
Synodale ſolvendum, 575. d. 580. d. 632. a. 797. c.
Abbas de Syti deponendus ipſe cedit, 1349. a.

T

TAbellionatus officium ne exerceant clerici, 482. c.
Tabernæ clericis & laïcis prohibitæ, 1192. c. Et religioſis, 1104. c. Eas qua ratione permittant Ciſtercienſes, 1254. a. 1255. e.

Tabula

Digitized by Google

Tabula officii in qua inſcripti pro invitatorio hora debita ſe præſentent, 1077. d. Qui negligit adimplere quod per ſcripturam tabulæ fuerit injunctum pecuniaria pœna corripitur, 1069. d.

Tabula continens abbatiarum Ciſt. nomina, 1321. d. Reformatur, ibid. 1322. c.

Tarentaſienſes archiepiſcopi, 464. d. Amiſo, 73. c. 78. c. Marcus, 371. b.

Tartarorum ſævitia eccleſiæ imminet, 1417. e. De hac anguſtia ſcribitur cap' gen Ciſt. 1419. c.

S. Johannis de Tarouca abbas, 1391. a. d. Viſitator filiarum Claræ-vallis & Morimundi, 1331. c.

Tarvanenſis epiſcopus Balduinus, 80. b.

Taſſo S. Laurentii abbas, 1188. a.

S. Taurini feſtum in monaſt. ord. Ciſt. diœceſis Ebroicenſis, 1464. c.

De Toxonero abbas, 1268. b.

Teatinæ domus ordinis Prædic. ſine auctoritate cap. gen' receptio facta irrita declaratur, 1805. d.

Templarii, 751. d. Devoti amici ordinis Prædic. 1685. a. Eorum privilegia, 1060. b. Exemtionibus abutuntur, 195. a. De Eorum percuſſoribus, 301. a. Concilium in cauſa Templariorum, 303. e.

Tenebrarum officium, 1684. b.

Abbati de Tennebar imponitur pœnitentia, 1268. d.

Terræ-ſanctæ ſubſidium, 735. b. 1441. e. 1448. 1452. a. 1458. a. 1469. e. 1577. d. 1786. a.

Terracinenſis epiſcopus, 103. d. 128. b.

Terraconenſis provincia, 187. De archiep. Toletano per eam tranſitum faciente, 297. a. Feſta ipſi propria, 286. e. In Terraconenſis provinciæ monaſteriis hæreſeos ſit inquiſitio, 1363. b.

Terraconenſe concilium, 283 d.

Terraconenſis eccleſia ſub invocatione S. Theclæ conſtructa, 294. c.

Terraconenſes archiepiſcopi Benedictus, 291. d. Bernardus, 292. e. 294. d. Guillermus, 304. e. 305. a. Antea epiſcopus Barchinonenſis, 600. d. Johannes patriarcha Alexandrin, 283. d. 310. d. 319. b. Petrus, 285. a. e. 286. d. 288. b. 289. c. 290. d. 291. a. Rodricus, 295. d. 297. d. 298. e. 303. b. Sparagus, 284. d.

De teſtamentis, 495. a. 516. e. 647. d. 659. d. 788. b. 1003. d.

Teſtamenta epiſcoporum, 315. d.

Teſtamenta, ſacerdotum, 936. e. Per manum laïcalem non ordinanda, 161. b. 897. b. 1095. b.

Teſtamenta canonicorum, 604. d. 884.

Teſtamenta clericorum, 826. d 882. b. Ab ordinario approbanda, 497. d. Clerici de bonis ſuis eccleſiaſticis non poſſunt condere teſtamentum, 313. e.

Teſtamenta laïcorum, 178. d.

Teſtamenta non completa, 907. e.

Teſtamenta nuncupativa 1151. a.

Teſtamenta fiant in præſentia ſacerdotis, 161. b. 196. c. 259. a. 329. d. 734. a. 789. a. 825. e. 882. d. 897. b 1046. a. 1095. b. Teſtamentis infirmorum ne interſint ſoli mendicantes, 1035. c. In omnibus defunctorum piis voluntatibus per epiſcopos providendum, 305. d. Curati tenentur habere copiam teſtamenti defuncti antequam eum ſepeliant, 926. d. Sed illud ne diutius teneant, 1118. a. Sed exhibeant epiſcopo & de illius executione ipſi rationem reddant, 917. c. Teſtamenta infra XL. dies ab obitu legatoris executores epiſcopo deferant, 255. d 501. c. 826. e 1151. a. Aut officiariis teſtamentorum curiæ epiſcopalis, 196. c. 884 a. 885. e. 918. e. 1118. a. 1136. e.

De teſtamentorum executoribus varia, 240. b. 734. d. 788. c. 794. a. 826. a. 883. d. 884. 885. 889. 906. a. 975. e. 1139. c. Teſtamentorum executores eſſe nequeunt, fr. Præd. 1701. b. 1743. b. 1782. e. Sed neque alii religioſi, 734. d. 1782. e. Eorum officium, 1103. d. Sciant quod nihil magis debetur hominibus quam ſupremæ eorum voluntatis executio, 256. a. 304. d. 733. d. Teſtamenta ad mentem teſtatorum impleant, 584. a. 1000. b. 1046. c. Maxime ordinationes pro animæ ſalute, 799. c. Legata infra annum ſolvantur, 250. b. 256. c. 568. b. 569. b. 578. c. Nihil propria auctoritate reſtituant, 257. a. Nihil exigant, 250. a. De diſtributis ordinario rationem reddant vel officiali, 653. d. Legata non ſolventes infra annum & menſem excommunicantur, 233. d.

Executorum teſtamentorum negligentia carpitur, 1000. b. Fratribus ord. Prædic. obſervanda in teſtamentis, 1774. c. Impedientes executionem teſtamentorum ter in anno excommunicantur, 155. c. 554. e. 1103. b.

Teſtamenta uſurariorum ſunt irrita ipſo jure, 480. d. Teſtamentum facere non poſſunt uſurarii manifeſti ante reſtitutionem, 737. b. Statutum concilii Toloſani de teſtamentis, 1046. a. Normanniæ conſuetudo de Teſtamentis, 178. d. Prava conſuetudo Leodienſis qua irrita cenſebantur facta ab infirmis etiam mentis ſuæ compotibus, damnatur, 883. b. 884.

Inteſtatorum bona ſunt ad epiſcopum deferenda, 826. d. Bona de bonis eccleſiæ immobilia acquiſita eccleſiæ leganda, 473. b.

Teſtimonium falſum, 25. e. Deo, parti, & judici obnoxius falſidicus teſtis, 230. d. Teſtes falſum deponentes excommunicantur, 878. b. 938. e. Teſtimonium gratis fiat à presbyteris pro matrimonio, 901. a.

Teſtimonium vivi ſuper mortuum, 3. d. Teſtimoniales litteræ gratis dandæ, 849. a.

Tetbaldus archiepiſcopus Viennenſis, 78 b.

Tethbaldus clericus ſancti Petri in concil. ſub Greg. VII. Romæ. vir litteratus, 103. e.

Tetbaldus de Columbis monachus Majoris monaſterii, 140. b.

Teutboldus epiſcopus Lingonicæ eccleſiæ, 62. d.

Textus legitur in ſcholis fr. ord. Præd. 1719. d. 1792. a.

Abbati de Thama committitur cura ſtudii Ciſtercienſium Oxoniæ, 1472. c. Et ordinatio abbatiæ Gratiæ-Dei in ruinam vergentis, ibid. d.

S. Thecla patrona eccleſiæ Terraconenſis, 294. c. Ejus feſtivitas, 294. c.

Monachorum de Tela paupertas, 1305. c. Oſtiatim mendicate dicuntur, 1310. b.

Abbas de Thela, 1454. a. Deponitur 1460. c.

Th. epiſcopus Belgeburgenſis, 1396. c.

Th. Franconiæ palatinus fundationem abbatiæ ord. Ciſtercienſis proponit, 1363. a.

Theobaldus diaconus cardin. 128. c.

Theobaldus archiepiſcopus Rothomagenſis, 173. b.

Theobaldus archiepiſcopus Viennenſis, 73. b. 75. d.

Theodebaudus epiſcopus Lexovienſis, 57.

Theobaldus epiſcopus Trecorenſis, 1126. e. Confirmat ſtatuta antiqua eccleſiæ ſuæ, 1128. e. Revocat omnes gratias à ſe conceſſas, 1129. b.

Theobaldus de Barris monachus Firmitatis ad monaſterium Vallis-benedictæ promotus, 1528. c.

Theobaldus rex Navarræ Philippi III. Francorum regis Sororius, ipſius obitus, 1762. a.

Theodericus archiepiſc. Trevirenſis, 183. c. 246. e.

S. Theodorici eccleſiam locupletem effecerunt epiſcopi Noviomenſes, 99. b.

Theodonis villæ conventus epiſcoporum, 135. e. 137. d.

S. Theofredi abbas Guillelmus, 97. e.

Abbas de Theoloco, 1395. e. Ad ſummum pontificem deputatus contra abuſum commendarum *cap. gen. ord. Ciſtercienſis anno* 1473.

Abbas Theoloci Johannes S. Theologiæ profeſſor, 1579. b.

Abbati Theoloci qui converſos miſit Jeroſolymam imponitur pœnitentia, 1269. a. Converſus Theoloci (ord. Ciſtercienſis) proprietarius extumulatus, 1267. c.

Theologici libri in Romano ſcripti epiſcopis debent tradi, 166. c.

Theologiæ ſtudia apud Ciſterc. inſtituuntur hortatu papæ & cardinalium, 1384. Sacræ theologiæ profeſſorum privilegia in ord. Ciſtercienſi, 1531. d.

Theologiæ ſtudium in ordine Prædicatorum, 1801. a. b. Commendatur, 1760. b. Theologiæ lectores, 1726. b V. Studium.

Teotrannus epiſcopus in concilio Cabilonenſi, 67. a.

Theſauri abbatiſſa Malina du Chemin, de multis arguitur, 1562. a.

Theſauri monaſterii deſolatio, 1561. d. Moniales ab abbate Ciſtercienſi ineligibiles declaratæ, 1561. e. Ad ipſius reformationem deſtinatur Agnès de Porta abbatiſſa de Vicinis, ibid. d In eo abbas Ciſtercienſis reformatoris officium exercens, multa decernit, 1562. a.

S. Thomæ martyris feſtivitas, 1258. d. 1272. e.

Pro Thoma S. Sabinæ preſbytero cardinali preces in ord. Prædicatorum, 1905. b.

Thomas de Aquino ſua converſatione laudabili & ſcriptis ſuis multum honoravit ſuum ordinem, 1797. b Ipſius doctrina ibi defendenda præcipitur ſub gravibus pœnit. 1818. d. Contra detrahentes ipſius ſcriptis, duo fratres de ord. Præd. in Angliam deputantur, 1793. d. Puniendi qui de ipſo vel ipſius ſcriptis irreverenter vel indecenter loquuntur & aliter ſentiunt, 1797. c Ejus feſtum ſub præcepto inſtituitur in diœceſi Trecorenſi, 1167. d.

Thomas Broni abbas Caroli-loci juxta Oxonias recens promotus, 1575. c.

Thomas provincialis ordinis Prædicatorum in Francia, 1842. d. 1845. e. Ad ſummum pontificem appellat in cauſa Munionis, 1846. e.

Thomas provincialis ordinis Prædicatorum in Polonia definitor in capitulo Burdegalenſi, 1845. c

Thomas Bromis decanus eccleſiæ Sariſberienſis ambaſſiator regis Angliæ in concil. Baſileenſi, 374. d.

Thomas de ſancto Severino comes Maſſilii procurat fundationem monaſterii ord. Præd. in terra ſua, 1821. a.

S. Thomæ abbatia, 1571. b.

S. Thomæ de Monte-Cœlio monaſterium, 1304. a.

S. Thomæ de Reate monaſterium ordini Ciſt. incorporatur, 1440. d.

Abbas de Thoppior qui metu mortis ceſſiſſe dicebatur, reſtituitur ejecto pſeudo-abbate, 1484. a.

S. Tiberii concilium provinciale, 341. c.

Ticinenſis pugna ubi Franciſcus rex Francorum capitur, 440. b.

Abbas de Tilieto, 1326. d. 1343. d.

Abbas de Tintana, 1465. d.

Abbas de Tinterna, 1266. e. 1472. a. Ei committitur ordinatio abbatiæ Gratiæ-Dei in ruinam vergentis, 1472. d. Infirmitate detentus ad cap. gen. cum venire non poſſet cedere cogitur, 1460. d. De variis exceſſibus accuſatur, 1320. e.

Tiraſonenſis epiſcopus Garcia, 294. d.

Tirefortis epiſcopus Herbertus, 126. e.

Tituli ordinandorum examinandi, 452. e. Titulus ſuper quo quis ordinatus eſt non poteſt ſine conſenſu epiſcopi alienari, 453. a.

Toarcii vice-comes c. ſolidos annui redditus cap. gen. Ciſt debet, 1396. e.

Toletanus archiepiſcopus, 297. a. Contra eum in ſynodo Terracon. decernitur, 286. a.

Toloſanæ provinciæ comitia eccleſiaſtica, 347. e. 349. 350.

Toloſanæ provinciæ ad concil. Conſtantienſe deputati, 349. a.

Toloſanus epiſcopus, 1325. e.

Toloſani epiſcopi Durandus, 1188. a. S. Ludovicus, 1107 c.

Toloſani comites Alphonſus, 1394. d. Raimundus, 1345. e.

Tolonenſis epiſcopus Guillelmus, 331 b. 341.

Tomerienſis abbas Frotardus, 1188 a.

Tongrenſe oppidum, 885. c.

Tonitrua cum audiuntur pulſentur omnes campanæ, 1109. d.

Tonſura fundamentum eſt ordinum, 715. c. Dicitur pſalmiſtatus, 715. c. Sine ea nullus dicendus de ſorte Domini, 239. a. Non deferenda ante impoſitionem manus, 239. b. facit clericum privilegiis clericalibus inſignitum, 715. c. Ad eam qui admittendi, 227. c. 228. d. 635. e. De legitimo nati matrimonio, 209. d. 263. e. Non admittendi ad eam, niſi illi qui intendunt ad ſacros ordines promoveri, 323. b. Non poteſt conferri non baptizato, 635. c. Neque non confirmato, 832. e. Non conferenda cum minoribus, 239. c. 635. e. 717. c. Ad alium epiſcopum tonſurandus ſine litteris non mittatur, 229. d.

Tonſuram clericalem & alios ordines qui ſine facultate proprii epiſcopi ab alienis acceperint excommunicantur, 843. d. Sine ea pro-

moti ad ordinem ut puniendi, 986. a.
Tonſuram monacho ſuo poteſt conferre abbas, 717. a. Non confertur beneficium nondum tonſuratis, 241. c.
Tonſura gratis conferenda, 455. d. Pro ſigillo unus groſſus argenti, 339. b.
Tonſura clericorum, 985. e. 1044. c. 1089. e. 1091. e. Tonſuram deferre ſine impoſitione manus epiſcopi non licet, 654. e. Decens à clericis deferenda, 538. c. Clericorum ſit patens, 447. c. Eam clerici ne abſcondant aut minuant, 1188. e. Tonſuram deferant clerici conjugati ſi velint privilegiis eccleſiæ gaudere, 1184. c. Non deferant bigami, 653. e. Alioquin ſunt excommunicati, 662. e.
Tonſura ſacerdotum differat à tonſura diaconorum & hæc à ſubdiaconorum, 1145. c.
Tonſura epiſcopalis, 1194. e.
Abbas de Toph. de transferendo ſuo monaſterio agit in capitulo gen. Ciſterc. 1326. e
Tornacenſi epiſcopo unum monac. & duos converſos concedunt Ciſterc., 1365. d.
Tornacenſis epiſcopus, M. 207. e.
Tornamira monaſterium ordinis S. Benedicti, 1211. b.
Torneamenta damnata, 736. d.
Tornodorum caſtrum Lingon. epiſcopatus, 67. c.
Torobius presbyter miſſus epiſcopi Genavenſis, 57. e. Et Sanctonicæ civitatis, 57.
Toroneti abbas, 1268. b.
Trajectenſis epiſcopus incorporare proponit ord. Ciſt. abbatiam nigrorum monachorum de Ekmunde, 1451. c.
Abbas de Trapa, 1542 a. De quibuſdam accuſatus mittitur ſe purgaturus, Claram-vallem, 1280. d.
Monaſterium monialium Trebeniciæ in Polonia. 1464. e.
Trecenſis epiſcopus Johannes, 914. d.
Trecenſis abbas Galterius, 139. b.
Trecorenſis eccleſiæ ſtatuta, 1097. a.
Trecorenſis diœceſis feſta ſub *præcepto*, 1145. d. In quorum nonnullis opus rurale poſt miſſam permittitur, 1153. a.
Trecorenſes epiſcopi Alanus, 1113. e. Antonius de Grignaux, 1178. b. Chriſtophorus, 1167. b. Evenus, 1118. b Johannes, 1120. b. 1122. b. 1125. b. Johannes, 1129. c. Confirmat ſtatuta prædeceſſorum ſuorum pleraque, eaque vult ſæpius publicari, 1131. b. Johannes Dubouc tranſlatus ad eccleſiam Dolenſem, 1133. d. Alter Johannes, 1152. b. 1154. d. 1157. a 1163. b. 1165. d. Petrus, 1133. c. Radulphus, 1137. b. Robertus, 1171. b. 1173. d. Theobaldus, 1126. e.
Abbatia de Tremetuno unita abbatiæ Caſæ-novæ eumdem cum ea habet abbatem, 1405. b.
Trenorchienſis abbas ord. S. Benedicti, 422. c.
Monaſterium monialium de *Treſoares* filia de Berola, 1364. d. Ipſius viſitatio committitur abbati de Scarpio, ibid.
Treuga Domini, 1186. b. 1188. b. Statuitur in ſynodo Gerundenſi à Dominica in octavis Paſchæ ad octo dies poſt Pentecoſten. 1188. b.
Trevirenſe concilium, 183 c. 235. c.
Trevirenſis provinciæ oppreſſio, 236. c.
Trevirenſes archiep. Albero, 136. e. 137. e. 138. e. Balduinus imperii archichancellarius, 235, c. 284. c. Theodericus, 183. c. 246. e.
Tricaſtinenſes epiſcopi Jacobus, 331. b. 340. e. Stephanus, 379. e.
Tricenarium, 768. c. Non fiat pro vivis, 159. d.
Trium-fontium abbas, 1286. b. 1297. a. 1542. a. Ei committitur ut converſos de Monaſterio in Argona diſpergat in diverſas ordinis domos, 1280. b. Ipſi imponitur pœnitentia ob nimiam indulgentiam erga conſpiratores, 1280. a. Et quia patri abbati inobediens fuerat, 1277. c.
Tridentinus epiſcopus abbatiam ord. Ciſtercienſis proponit conſtruere, 1314. a.
Trinitatis myſterium, 950. e. Opera Trinitatis inſeparabilia, 163. Error circa Trinitatem, 163. c.
S. Trinitatis feſtum, 1303. c. 1351. c.
Miſſa de Trinitate, 1303. c.
S. Trinitatis abbatis inordinata electio, 1341. d. Deponitur, 1454. e.
Triſtitia mentis, 949. b.
Triſtitia ſalutifera & mortifera, 28. a. Mortifera eſt corpor circa præcepta, 28. c. Somno pſalmorum emendatur, 28. d.
Trojanenſes epiſcopi Bartholomeus de Luco, 399. e. 400. a. G. 128. b.
Truncus in eccleſiis pro fabrica, 640. e. Trunci & Gazophilacia à Ciſtercienſium oratoriis amoventur, 1300. d.
S. Trudonis oppidum, 885. c.
Abbatia de Tubin, 1325. e.
Abbati de Tubino conceditur ut de ſeptennio in ſeptennium veniat ad cap. 1355. a. Monaſterii de Tubino novitii, 1355. a.
Tudenſis monachus Deuſdedit cardinalis, 103. d.
S. Tudguali patroni Trecor. ſolemnitas, 1114. d. Officium qualibet feria v. in diœceſi Trecorenſi, 1116. d. 1119. d. Ejus hiſtoriam tenentur habere ſinguli ſacerdotes diœceſis Trecorenſis, 1114. d. Ejus eccleſia ſingulis annis viſitanda, 1104 e. Illius fabrica, 1103. b. Quæſta pro ea, 1123. e. S. Tudguali libertates azyli ſeu minhii, 1116. e, 1121. b Violantes excom. 1126. c. d. 1132. a.
Tulenſis abbas ord. Ciſtercienſis, 414. d.
Tullenſes epiſc. Henricus, 136. e. 137. d. 138. b. Odo, 1177. c. Rogerus, 183. c. 246. e.
Turcis prædicant fr. ord. Præd. 1786. a.
Milites de Turgel ordini Ciſtercienſi aſſociantur, 1268 a. Abbati de Marerola ſubjiciuntur, ibid.
Turonenſis provinciæ concilia, 962. e. 967. c.
Turonenſe concilium, 143. e. 961. b. In negotio Berengarii, 99. 100.
Turonenſes archiepiſcopi Amelius, 1181. a. Hildebertus 101. Johannes, 1008. c. Philippus, 363. d. Reginaldus, 959. d. Robertus, 71. c. Rodulphus, 118, a.
Turonenſis archidiaconus Alureus, 140. a.
Turres lapideæ ad campanas Ciſtercienſibus prohibitæ, 1247. e.
Abbati Turris-Anguilaris imponitur pœnitentia, 1267 d.
Tuſculanus epiſcopus Franciæ legatus, 1383. d.
Tuſculani epiſcopi, J. 127. c. N. ſepultus in monaſterio Foſſæ-novæ ſine inſigniis epiſcopalibus, 1345. c. Odo ſedis apoſtolicæ legatus, 889. a. 1077. b.
Monachorum de Tuta-valle exceſſus, 1376. b.
Tutelenſis diœceſis feſta colenda per annum, 765. d.
Tutelenſis eccleſiæ ſynodale, 671.
Tutelenſes epiſcopi Arnaldus, 776. b. Guillelmus, 671.
Tutores, 1014. e.

V

V. Tituli ſanctæ Sabinæ presbyter cardinalis, 128. b.
V. Oſtienſis epiſcopus, 145.
V. ſancti Pontii Tomeriarum epiſcopus, 351. b. 352. a. 359. b.
V. Viennenſis epiſcopus, 1363. b.
Valcellenſis monaſterii ædificium eccleſiæ improbatum, 1274. e. Maximis debitis obligatur, 1523. c.
Valcellenſis abbas ad comitiſſam Flandriæ deputatur, 1342. b. Ad capitulum Præmonſtratenſe, 1292. d.
Valentiæ abbas, 1396. e. Ei committitur reformatio monaſteriorum ord. Ciſt. in provincia Burdigalenſi, 1618. e.
Valentini concilii ſtatuta, 185. e.
Valentinenſis epiſcopus cum eccleſia Romanenſi querelam diu habuit de Caſtro Piſantia, 97. a.
Valentinenſes epiſcopi Gaſpertus, 294. d. Guido, 73. c. 78. c. Iſaac, 70. a. Raimundus, 314. b.
Abbatia de Valle, 1281. b. Dicta Lanterna, 1439. a. Abbati de Valle ob depoſitam abbatiſſam ſine certa cauſa, pœnitentia imponitur, 1347. c.
Vallis-Baionis monaſterium monialium Lingon. diœceſis ad nihilum pene redactum unitur Albæ-ripæ, 1516. d.
Vallis-Benedictæ ordinis Ciſtercienſis abbas, 403. a. Theobaldus de Barris, 1528. c.
Vallis-bonæ monaſterium in regno Caſtellæ ab ordine diviſum, 1621. b. A jure paternitatis quod in multis monaſteriis habebat privatur, ibid. c.
Vallis-bonæ abbas, 414. d. 1303. c. 1338. a. Ei imponitur pœnitentia, 1317. e. Deponitur, 1332. c. 1474. a. 1476. b. Priori Vallis-bonæ imponitur pœnitentia, 1297. c.
Vallis-caulium fundatio, 1651. d. Uſus ſuos ex Cartuſienſibus & Ciſtercienſibus accepit, 1652. d. Illius ſtatuta, 1652. Capitula generalia, 1657. a. Libri, 1653. e. Aſſociatur ordini Ciſtercienſi, 1313. d. Eſum carnium admittit, 1664. c. 1668. b.
Vallis-caulium prior Johannes Maulion, 419. a.
Vallis-Sarnaii abbas diſputat abbati Ciſtercii filiationem monialium de Poreto, 1406. d. Deputatur cum aliis ad epiſcopos provinciæ Rhemenſis, 1380. e. Abbas Vallis-Sarnaii Johannes S. Theologiæ profeſſor, 1579. b.
Vallis-claræ abbas deponitur, 1450. b.
Vallis-creſcentis abbas in Dienſi diœceſi, 1534. d. Ei unitur Parthenon de Bono-loco, 1537. a.
Monaſterium de Valle-creſcenti ordinis Vallis-caulium, 1667. d.
Abbas de Valle-crucis, 1298. a.
Vallis-Daura monaſterium virginum unitur Populeto, 1624. d.
Vallis-Dei filia Geripontis penitus everſa, 1455. d. Unitur abbatiæ S. Salvatoris, 1347. e.
Abbas Vallis-Dei, 1478 c. Recens electus rebelles monachos patitur, 1476. b Ejus electionem confirmat cap. gen. 1471. d Ipſum monachi expellunt & alium intrudunt, 1483. b. Fit reformator ordinis, 1611. e.
Vallis-Dei monaſterium in Bria ord. Vallis-caulium fundatum à rege Navarræ, 1667. d. Illius prior priorem locum habet poſt priorem Vallis-caulium, 1697. d. Viſitat monaſterium Vallis-caulium, 1667. d.
Abbas de Valle-digna, 1586 a.
Vallis-dignæ abbas Johannes, 314. c.
Vallis-dominarum Parthenon. incendio vaſtatum prioratui Montis-S. Walburgis incorporatur, 1616. e.
Vallis-duciſſæ moniales ordinis Prædicatorum ſuſcipiuntur ſub cura ordinis, 1742. e.
Abbas de Valle-eccleſiarum viſitator, 1316. c.
Vallis S. Georgii abbas *renuntiat juri paternitatis* quod in abbatiam *Hoſpitalitatis* S. Gothardi habuit, 1396. d.
Vallis S. Lamberti abbas, 1399. b. Deponitur, 1450. b. Vallis S. Lamberti conventus diſperſus revocatur, 1471 b.
Vallis-lucentis abbas, 1269. d. 1542. a. Ei quia fundatorem in capitulo ſepelivit imponitur pœnitentia, 1291. e.
Vallis-lucidæ abbas de multis accuſatur, 1472. b.
Vallis-magnæ monaſterium filia Bonæ-vallis, 1443. c. Collegium habet in Monte-Peſſulano, 1398. Ab *ipſo* pendet ſtudium *Pariſienſe*, 1467 d. *Ipſius* abbati committitur viſitatio filiarum omnium Bonæ-vallis, 1450. a. Ipſe ab abbate Bonæ-vallis patre ſuo viſitandus, ibid. Ei imponitur pœnitentia, 1268. b. 1458. b.
Vallis S. Mariæ abbati ordinis Ciſterc. committitur negotium de conſtruenda abbatia nova in Anglia, 1267 a Ei imponitur pœnitentia, 1297. d. Ob ſepultum in oratorio comitem, 1301. e. Abbas Vallis B. Mariæ executor negligens teſtamenti Burchardi Montis-Moræ, 1401. b. Vallis S. Mariæ abbas Petrus de Pontiſara, 1628 c.
Vallis paradiſi abbas de multis accuſatur, 1379. c. Inſtitutus à non habente poteſtatem declaratur abbas non eſſe, 1473. e.
Vallis S. Petri abbas, 1318 c.
Abbas de Valle regali, 1479. c.
Vallis-regis abbati imponitur pœnitentia, 1441. a. Deponitur, 1450. b.
Abbatia Vallis-ſalutis ſubjicitur abbatiæ de Fontanis in Anglia, 1347. e.
Abbas de Valle-ſalutis in Hybernia, 1301. d. Deponitur, 1483. b.
Abbas Vallis S. Salvatoris, 1360. a.
Vallis-ſanctæ monaſterium diœceſis Aptenſis filia Sylvæ-canæ deſtructum & deſertum incorporatur Synanquæ, 1572. d. Unitur Bonæ-valli Viennenſi, 1622. d.
Vallis-ſanctæ monaſterium monialium, unitur Populeto, 1624. d.
Vallis-ſcholarium prior Clemens Cornyot, 419. c.
Abbati de Vallium Villario indulgetur ut faciat campanile lapideum, 1445. b.
Vallis-vinearum monaſterium monialium diœceſ. Lingon. unitur Claræ-valli, 1536. e.
Vallis-vinearum abbas, 415. b.
Moniales de Valle-virginea, *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1491.
Vallis-viridis abbas, 1443. d.
Vanitas omnia ſub ſole, 163. d.

Digitized by Google

Vapincenſes epiſcopi Cauterius, 331. d. 379. e. Petrus, 136. d. Velleſius, 57.
Vapincenſis præpoſitus, P. 191. b.
Varinus diſcipulus Fulberti Carnotenſis inſignis Metim profugus ibi conditur, 114. d.
Vaſa in miniſterio altaris ſint munda, 934. b.
Vaſatenſes epiſc Ragomundus, 96. e. Raimundus, 115. d 118. a.
Abbati de Vaſchena indulgetur ut ſingulis tantum ſeptenniis veniat ad cap.gen.Ciſt. 1385 e.
Vaſionenſes epiſcopi Johannes, 331 b. 340. e. Pontius, 179. e.
Udalgarius archidiaconus Caſtri-novi, 132. b. c.
Udalgerius vicecomes, 88 b.
Monaſterium de Vaucia ord. Vallis-caulium, 1667. d. Prior hujus loci viſitator Vallis-caulium, ibid.
Abbas de Vallereia, 1403. e.
Vaurenſis epiſcopus miſſus ad concilium Conſtantienſe, 349. a. Magnum habebat officium in dicto concilio, 350. d.
S. Vedaſti Attrebatenſis monachi ſpeciali dilectionis prærogativa Ciſtercienſes proſequuntur, 1409. e.
Velleſius Vapincenſis epiſcopus, 57.
Velletrenſes epiſcopi Nicolaus de Prato ord. Præd. 1895. e. 1901. e. Frater Hugo de Bilomio, 1871. e Latinus, 1841.
Venatio clericis interdicta, 76. a. 1184. c.
Vencienſis epiſcopus Stephanus, 331. c. 341. a.
Venenum dantes in necem alterius excommunicantur, 194. e.
Venetenſis epiſcopus Mengiſus, 96. e.
Venetus patriarcha, 127. c.
Venetorum de abbatia conſtruenda petitionem capitulum Ciſtercienſe audit conditionibus poſitis, 1303. b.
Beati Venteli commem. in ord. Ciſterc. 1501 b.
Verbacenſis abbas à converſo indigne mutilatus, 1376. a.
Vercellenſe concilium, 99. b.
Veritas & juſtitia abſque rubore ſequenda, 65. a. Qui veritatem negat Antichriſtus eſt, 104. b.
Monaſterium monalium Verneſonis unitur monaſterio Leuncelli, 1334. d.
Verodæ abbatia, 1449. b.
S. Veronica in Parthenone Monaſterioli in Teraſcia *cap. gen ord. Ciſt. ſtat.* 2. *an.* 1467.
Moniales de Veruſtent *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1491.
Abbatia monialium de Veſolla ord. Ciſterc. incorporatur, 1352. e.
Veſperarum pulſatio, 1109. a.
Veſperæ diebus dominicis in parochia cum nota cantandæ, 1109. b.
Veſtiarium monachis ne detur in pecunia, 1643. a.
Veſtarium in ord. Præd. 1719. b. In pecunia non diſtribuatur, 1831. e. 1911. b. Prioribus provincialibus non providentibus fratribus indigentibus veſtibus imponitur pœniteniia, 1914. a. In hoc negligentes abſolvantur, 1911 b 1916. e.
Veſtimenta ſacra quibus uſi fuerint excommunicati comburuntur, 872. d.
Veſtitus eorum qui accedunt ad ſynodum, 504. e.
Veſtiti hæretici, 225. a. e.
Veſuntionenſis epiſcopus Eymino, 71. a. 72. b.
Abbati de Veteri-campo committitur cura quatuor monaſteriorum monialium ord. Ciſt in Vveſtphalia *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1941. *ſtat.* 2.
Veteris-cellæ monaſterium, 1574. d.
Abbas de Veteri cella-pater parthenonis Stellæ S. Mariæ 1559. a.
Veteris-montis abbas, 1484. a. Ad ſummum pontificem deputatus contra abuſum commendarum, *cap. gen. ord. Ciſt. anni* 1473.
Veteri-villæ abbas, 1559. a. Ei ob ingreſſum mulierum in domum ſuam imponitur pœnitentia, 1280. d. Quia non miſerat ad aliquod ord. ſtudium unum ſcholarem, denuntiatur excommunicatus, 1324. e.
Vezeliaci hoſpitalitas, 1323. e.
Verziliacenſis ordinis ſancti Benedicti abbas, 405. a.
Viatici miniſtratio, 942. a. 957. e.
Vicarii ordinario præſentandi, 474. a. 478. e. 487. d. 499. b. 502. e. 629. d. 630. b. 726. e. 799. b. 1065. b. De alia diœceſi non admittantur, 475. c. 499. b. Quales eſſe debeant, 478. 726. e Tenentur ad reſidentiam, 1118. c. Statuta ſynodalia habeant, 1137. c. Eorum redditus ab archidiaconis taxantur, 860. c. Portio eis congrua aſſignatur, 244. b. Vicarius à ſua eccleſia ſine cauſa non amoveatur, 537. a. Sed ſit perpetuus, 179. d. 180. a. Duas ſimul eccleſias non teneat, 536. e. Non præſentet alium loco ſui, 240. a.
Vicarii Romanæ eccleſiæ Amatus, 120. d. Richardus, ibid.
Vicarii epiſcoporum in temporalibus eſſe non debent fr. Prædicatores, 1813. a.
Vicarius magiſtri ord. Prædicatorum defuncti aut amoti, 1771. e, Ejus auctoritas, ibid.
Vicarius magiſtri ord. Prædicatorum fr. Salvus, 1825. d.
Vicarii prioris Provinc. ord. Præd. 1825 b. Eorum auctoritas & officium, 1767. d. 1907. d. Poſt tres annos vicariatus debent abſolvi, nec infra biennium ad idem officium aſſumendi, 1848, d, Ante capitulum ſuum fratres ne transferant de conventu ad conventum ſine gravi cauſa, 1889. d. Provincialatu vacante non abſolvant priores ſine gravi cauſa, nec fratres transferant, 1807. a.
Vicenſis epiſcopus Guillelmus, 283. e.
Monaſterii de Vicinis abbatiſſa Agnes de Porta, 1561. d.
Victimam voluntariam Deus præcipit, 12. d,
Victor papa II. concilium Toloſæ celebrari jubet, 90. c.
Vidua quæ vovet Deo, 46. e.
Viennenſe concilium, 135. c. 307. c. 445. d. 770. a. 792. a.
Viennenſes archiepiſcopi Alexander, 81. d, Barnoinus, 69. a. Ermannus, 98. d. Garmundus. 117. b. Leodegarius, 81. e. & ſeq. Petrus, 135. c 136. Petrus de Villars, 1206. a. Theubaldus, 73 b 78 b. V. 1363. b. Vvaltraia, qui & Vvlferius, 81. c.
Viennenſes abbates ſancti Petri Gualterus, 81. e. S. Andreæ Dothmarus, 82. e.
Viennenſis præpoſitus Othmarus, 78. c.
Vigiliæ cum gemitu & in ſilentio, 75. c. 76.
Vigiliæ in quibus jejunatur & a lacticiniis abſtinetur, 853. In vigiliis ſanctorum conſtitutio de lacticiniis non miniſtrandis ſecularibus revocatur, 1455. b.
Villæ longæ abbas ad ſummum pontificem deſtinatur, 343. c. Deponitur, 1342. a.
Abbas de Villari in Brabantia, 1326. c. Ei committitur, ut convocet omnes abbates provinciarum Colonienſis & Trevirenſis pro deputando ad concilium Papienſe, 1567. a. Ei etiam committitur unio abbatiarum ord Ciſt. in diœceſi Leodienſi, 1450. d.
Monialium de Villari reformatio abbatibus Ciſtercienſis & Claræval. committitur, 1458. e.
Villerienſe monaſterium Metenſis diœceſis ſub abbate Johanne de Giberto-Villari nimis deſolatum, 1573. b.
Abbas de Villerio, 1310. d.
Ulgerius epiſcopus Andegavenſis, 139. a. Romæ degit, 139. c.
Ulierbacenſis abbas Johannes Hauterus, 462. b.
Ulteranenſis epiſcopus, R. 118. b.
Uitraia archiepiſcopus Viennenſis, 81. e.
S. Vincentii feſtum in ordine Prædicatorum, 1678. b. 1898 e.
S. Vincentii monaſterium Aſtoricenſe in grangiam reducitur, 1318. b.
De fundatione domus S. Vincentii Caſtrenſis ord. Præd. 1723. e.
Vincentius Cæſar-Auguſtanus epiſcopus, 288. e.
Vincienſis epiſcopus Guillelmus, 209. a.
De eo quod non vindicat Deus non debemus vindicari, 12. d.
Vindocinenſes de Maziacenſi eccleſia querelam habent cum Radulfo vicecomite, 123. d. Privilegium obtinent ab epiſcopo Andegav. Ibid.
Vindocinenſis abbas Gaufredus, 139. b.
Virdunenſes epiſcopi Albero, 137. a. d. Rodulphus, 183. c. 246. e.
Virgines teſtes ſunt fidei, 952. d. Virgines conſecrare ſolius eſt epiſcopi, 157 d. 469. b. 493. b. Virginum defloratores ut puniendi, 24. a. 945. b. 986. b.
Feſtum undecim millium virginum in ordine Ciſterc. 1385. d. 1399. b. 1415 e 1421. e. In ord Prædicatorum 1685. c. In ſtudio Pariſienſi inſtituitur, 1412. c. Feſtum Tranſlationis unius de XI. M. virginibs in ſtudio Montis Peſſulani inſtituitur, 1477. d.
Virtutes theologicæ, 691. b.
Virtutes cardinales, 691. b.
Viſitationis Virginis feſtum ſub præcepto inſtituitur in diœceſi Trecorenſi, 1167. d.
Viſitationes eccleſiarum, 768. e.
Viſitationum epiſcopalium finis, 706. a. 1122. a.
De viſitationibus apud Ciſtercienſes, 1275. d. 1377. a. Quo tempore fiant, 1356. c. Ultra tres dies non debent protrahi, 1435. e. In his victualium non fiat mentio, 1484. c. Viſitationum Cartæ debent muniri bullis viſitandi & viſitati, 1492. b. Earum definitiones ſingulis annis ter in capitulo legendæ, 1333. c. In his injuncta qui neglexerint ipſis pœnitentia imponitur, 1277. a.
Viſitationes abbatum Græciæ, 1320. d. Et Livoniæ Norvegiæ, ibid.
Viſitator abbas inferior, debet ſuperiori qui viſitatur in omnibus cedere, 1480 e.
Viſitare poſſunt abſque abbate acceſſore ſacræ theologiæ profeſſores monaſteria ſibi ad viſitandum commiſſa 1531. d e. Tam apud moniales quam apud monachos, 1598. c.
Viſitatores monachi à patre abbate miſſi in plenitudine poteſtatis, 1364. e. 1366. d. Ne in abbates eligantur antequam ad domos proprias revertantur, 1457. a. Eodem anno ne promoveantur ad abbatias quas viſitaverint, 1479. e.
Viſitatorum ſocii, 1351. d. 1353. c. 1356. c.
Viſitatores quo modo recipiendi in ord. Ciſt. 1411. e. Eorum munus, 1274. d 1355. b. 1359. c. 1487 d.
Viſitatoris monialium officium, 1356. e. 1453. e.
Viſitatores ſint diſcreti & zelum habentes ordinis 1359. c. Tenentur informare cap. gen. de rebus à ſe geſtis, 1606. c 1623, d. Una ſint pitantia contenti, 1330. d. Munera etiam poſt viſitationes factas non recipiant, 1292. a. 1343. c. Nec eorum famulis detur pecunia, 1356. d. Nihil ratione viſitationis præter expenſas exigant, *cap. gen. ord. Ciſt. an.* 1484. *ſtat.* 6. In quibus eis ſatisfaciant abbates, 1613. b. Eorum ſumptus nimii coerceantur, 1405. d. 1447. c. Eorum vecturæ limitatæ, 1598. b. Eis ne occurratur, ibid.
Viſitatorum abbatum in ord. Ciſt. poteſtas, 1263. c. 1266. c. 1339. b. 1375. a. Excommunicationis ab eis latæ ſententiæ obſerventur, 1609. d. Viſitatoribus inobedientes de ſolutionibus debitorum quomodo puniendi, 1263. e. Eis reſiſtentes & inobedientes pœnam conſpiratorum ſubeunt, 1482. b. Excommunicentur, abbates deponantur, 1413. a. 1419. e. 1420. a. b. 1500. d. 1608. d. 1623. e. In ſingulis provinciis ord. Ciſterc. unus abbas deſignatur ad ſupplendum negligentiam viſitatorum, 1451. e. 1457. a. 1584. d. e.
Viſitatores ordinis Prædicatorum, 1673. b. 1677. b. 1679. b. 1683. c. 1694. c. 1736. d. Eorum electio, 1706. e. 1719. c.
Viſitationes in ord. Prædicatorum prioribus provincialibus commiſſæ, 1673. d. Viſitatores ne viſitent in XL. vel inſtante cap. gen. vel prov. 1750. e. Tenentur capitulo provinciali perſonaliter intereſſe, 1755. d. Eorum auctoritas, 1849. b. 1888. c. Tollere debent omnes curioſitates quas in fratribus ord. invenerint, 1741. e. Negligentibus imponitur pœnitentia, 1682. b.
Viſitationes in ordine Vallis-caulium, 1666. c. Sub qua faciendæ forma, 1656. a. 1658. a. 1662. e.
Viſitationes faciendæ priori Vallis-caulium ſingulis annis, 1663. e.
Vitalis Oſcenſis epiſcopus, 286. e. 291. e.
Vitia principalia quæ ſint, 951. e.
Moniales de Vivario aſſociari ordini recuſat, cap. gen. Ciſt. 1376. b.
Vivianus prior Cluniacenſis, 73. d.
Vizeliacenſis abbatia, 126. c.
Vizeliacenſi ab abbate non exigat profeſſionem epiſc. Æduenſis, 126. e.
Vizeliacenſis abbas Artaldus, 126. e.
Univerſitas Lovanienſis, 457. c. 464 d.
Univerſitas Pariſienſis tamquam virtutis & ſapientiæ fontale principium ſui luminis radios ubique diffundens mundum illuſtrat univerſum, 1500. d. Habitus in univerſitatibus ſtudentium, 380. e.
Vomitus Euchariſtiæ per ebrietatem, 44. b.
Voſagi advocatus Gerardus, 138. b.
Votum ad faciendum de peccato non committendo ne inducantur pœnitentes à confeſſariis, 704. e.

Digitized by Google

INDEX RERUM ET VERBORUM HUJUS VOLUMINIS.

Votorum commutationes ſine licentia epiſcopi à ſacerdotibus fieri non poſſunt, 704. d. 1035. c.

Vota ne faciant mulieres, niſi de conſenſu virorum ſuorum & conſilio ſacerdotum, 898. b.

Votum peregrinationis Ciſtercienſes ne emittant aut ſervent, 1491. e. Ab eo abſolvit cap. gen. 1492. a.

De votis ante converſionem factis abbas poteſt diſponere, 1253. a.

De votis, 767. c. Vota fracta, 159. b. 1084. b. Votum ſolemne fractum, 1099. d.

Abbas de Voto, 1360. a. 1444. c. Deponitur, 1460. a.

S. Urbani abbas, 1483. e.

Urbanus papa II. in concilio apud Turonum reſidet, 123. d.

Urbani papæ IV. epiſtola fratribus ord. Præd. 1735. b.

Urbanus papa V. 1070. c.

Urgellenſis epiſcopus, 1190. b.

Urgellenſis epiſcopus ordinis Præd. 1921. c.

Urgellenſes epiſcopi Guillelmus, 1187. b. Guillelmus de Monte-catheno, 1858. d. Petrus, 294. d. Pontius, 286. c.

Urſi-campi monaſterium ibi ſepultus abbas Aureæ-vallis, 1379. e.

Urſi-campi abbas, 1277. a. 1280. e. 1286. c. 1294. e. 1297. a. Deputatur ad Præmonſtratenſes, 1292. d. 1305. d. 1370. c. Deputatur cum aliis à capit. gen. ad tract. quædam ordinis negotia, 1269. d. Deputatur ad Valcellenſes, 1274. e. Ei committitur retractatio definitionum ord. Ciſt. 1566. a. Et reformatio monaſteriorum ord. Ciſt. in Anglia & in Vvallia, 1575. b.

Urſi-campi abbas Guillelmus theologiæ doctor, 1558. b.

Decanus de Uſecia in exercitu contra paganos, 1423. e.

De Uſura, 46. d. 159. d. 317. d. 771. a. Uſura realis, 800. b. Uſura mentalis, 800. b.

Uſura non ſolum ad pecuniam mutuandam ſe extendit, 1085. c. Non licet mutuare ante meſſem ſub ſpe lucri, 247. e.

Uſura eſt contra 7. præceptum decalogi, 643. d. Prohibita in utroque teſtamento, 385. b. Monachis & clericis, 904. b. Adeo invalet ut tanquam ars exerceatur, 385. a. Uſuras ab infideli accipere non licet, 278. d. Mutuum ad uſuras contrahere prohibitum Ciſtercienſibus, 1468. b. Eorum monaſteria uſuris deſolata, 1513. b.

Uſurariæ litteræ ne ſigillentur, 908. c.

Uſurarii, 278. d. 509. e. 651. d. 660. c. 794. d. 1033. d. Uſurarii alienigenæ, 881. b. Uſurarii manifeſti, 660. d. 880. e. 881. b. 885. e. Uſurarii diffamati, 885. e. Reſtitutionem faciant, 385. b. Vel filii eorum, 949. a.

Uſurarii manifeſti teſtamentum non poſſunt facere ante reſtitutionem, 737. b. Nullus eorum teſtamentis interſit, 480. c. Eorum teſtamenta irrita, 828. c.

Uſurariis domos conducere non licet, 827. d. 908. d. Domos eis conducentes excommunicantur, 791. d. Oblationes ab eis non recipiendæ, 738. d. 880. d. Ad communionem altaris non ſunt admittendi, 480. b. 842. c. Et ad alia ſacramenta, 737. b. Eccleſiaſtica ſepultura careant, 473. e. 480. c. 484. e. 637. c. 736. d. 737. b. 828. a. 1183. d.

Uſurarii publici excommunicentur, 385. d. 796. c. 910. a. 1189. a. Et excommunicati denuntientur, 473. e. 499. a. 500. d. 800. b. d. Excommunicatio ter in anno renovetur, 155. c. Singulis dominicis. 494. c. Concilii Lateranenſis contra eos decretum, 247. c. 873. d.

Uticenſis epiſcopus, 351. b. 352. a. 358. e.

Uticenſes epiſcopi, 1188. a. Aribaldus, 78. c. B. 351. b. 352. a. 358. e. Erboldus, 73. c.

Vv. titulo S. Petri ad vincula presbyter cardinalis, 145. c.

Vv. Petri de Godino vicarius generalis ordinis Præd. inſtituitur in provincia Toloſana, 1889. a.

Vv. de Anhanis ord. Præd. prior Toloſanus vicarius inſtituitur in provincia Tholoſæ, 1914. e.

Fr. Vv. de Lauduno ord. præd. provincialis Provinciæ, 1934. c.

Vvaldenſes hæretici vinculis adſtricti puniendi ad epiſcopum adducendi, 1180. c.

Vvalkenreda monaſterium filia-abbatiæ de Campo, 1555. d.

Vvallencuria monaſterium monalium in comitatu Namurcenſi, 1560. e.

Vvalterius Æduenſis epiſcopus, 73. b.

Vvalterius Meldenſis epiſc. 91 b. 96. b. Ejus epiſtola, ibid. d.

Valterus Burgundio Fulberti diſcipulus inſignis, 114. b.

Vvapincenſis epiſc. Petrus, 136. d.

Vvatinenſis præpoſitus Bernoldus, 134. a.

Vvatho epiſcopus Leodienſis, ſub quo Legia urbs floruit in artibus, 114. c.

Vvaverleiæ abbas, 1307. c. 1323. c. 1354. e. Ei committitur reformatio monaſteriorum Angliæ & Vvalliæ, 1575. e.

S. Vvenceſlai martyris feſtum in ord. Præd. 1861. c.

Vvenilo Senonenſis eccleſiæ epiſcopus, 62. d.

Vverbaci abbas, 1292. d.

Abbatia de Vvguechin, 1347. e.

Vvido Cabilon. epiſc. 92. a.

Vviffredus archiepiſcopus Narbonenſis, 83. a. 84. d. 85. a. 87. d.

Vvigo Valentinenſis epiſcopus, 73. c.

Vvillelmus epiſcopus Agathenſis, 86. d.

Vvilhelmus epiſcopus Albienſis, 120. e.

Vvilhelmus epiſcopus Catalaunenſis, 134. b.

Vvillelmus epiſcopus Ilerdenſis, 294. d.

Villelmus epiſcopus Pictavienſis, 133. d. 134. d. 135. a. 136. a.

Vvillhelmus epiſcopus Præneſtinus, 139. a.

Vvillelmus epiſcopus Ruremondenſis, 465. c.

Vvillelmus de Biterris abbas S. Benedicti Caſtrenſis conſentit fundationi ſancti Vincentii, Caſtrenſis, ord. Præd. 1723. e.

Vvillelmo Dalonenſi abbati adjudicatur abbatia Loci-Dei in filiam, 1314. c.

Villelmus prior Nomoci ambaſſiator regis Angliæ in concil. Baſileenſi, 374. d.

Vvillelmus rex regnum Angliæ acquiſivit &, ibid. leges inſtituit, 126. a.

Vvillelmus dux Aquitaniæ, 79. e.

Villelmus comes, 80. c 1282. a.

Vvillelmus comes Pictavenſis, 82. a.

Vvillelmus Vicecomes, 82.

Vvillelmi Malmeſburienſis de Berengario teſtimonium, 101. 102.

Vvintonienſi epiſcopo unum monac. & duos converſos concedunt Ciſtercienſes, 1365. d.

Vintonienſis epiſcopi anniverſarium in ordine Ciſt. 1474. b.

Vintonienſis epiſcopus Henricus, 1242. a.

Comes de Vvittemberg, 1561. c.

Vvlferius archiepiſcopus Viennenſis, 81. c.

Abbati de Vulchederode imponitur pœnitentia, 1288. d. Converſum excommunicatum propriis manibus tumulatum extumulat, ib.

Vvlgrinus abbas S. Sergii poſtea epiſcopus Cenomanenſis, 94. d. 96. b.

Abbas de Volkoſderode reformator ord. Ciſt. in provincia Maguntinenſi, 1568. d.

Abbas de Vvorelia in Anglia citatur ad cap. generale, 1498. e.

Uxor qualis eſſe debeat, 38. c. Uxor ſi non velato capite ambulaverit ab eccleſia ſeparetur, 3. e. Licet ei cujus uxorem *hoſtis* abſtulerit, aliam accipere *ne fornicetur*, 39. a. Theodori ſtatuta de dimittente uxore ſua, 24. a. & ſeq. 25. c. 26. b. c.

X

XEnodochiorum adminiſtratores, 918. d. Xenodoxia id eſt vana gloria, 29. e. Nunquam virtutibus creſcit, 1. e. Jejunio & vigiliis, humilitate evaneſcit, 30. e. Sanatur de modico verborum & ciborum, 30. b.

Y

YDruntinus archiepiſcopus, 127. c.

Yſleſteem monaſterium ord. Ciſt. recens incorporatum, 1574. a.

Yvo in *concilio Cabilonenſi* proclamatur, 71. c.

Z

ABbati de Zentula pœnitentia imponitur, 1268. e. Converſus de Zentula ord. Ciſt. pro Pellicio ſibi male facto extumulatus, 1267. c.

Zona ſacerdotalis quid ſignificet, 716. d.

ERRATA CORRIGENDA.

PAg. 37. c. conſanguitatis *leg.* conſanguinitatis, *pag.* 46. e. non poteſtate *leg.* non in poteſtate, *pag.* 68. c. & nullus *l.* ut nullus, *pag.* 72. c. antenatos *l.* antefatos, *pag.* 73. c. Gratiopolitanæ *l.* Gratianopolitanæ, *pag.* 74. b. jam ſacratiſſimi *l.* tam ſacratiſſimi, *ibidem* omnia *l.* omnes, *pag.* 76. e. palmam *l.* palma, *pag.* 78. a. pervenirint *l.* pervenirent, *pag.* 104. piet *l.* fiet, *ibidem* compreſſus *l.* compreſſum, *pag.* 108. orotionibus *l.* orationibus. *pag.* 109. c. compliatis *l.* complicatis, *pag.* 110. e. inatominatam *l.* inataminatum, *pag.* 141. a. qui alienis *l.* qui in alienis, *pag.* 199. b. ea quæ in ordinariæ in poteſtatis attentant & ſunt *l.* ea quæ in ordinariæ poteſtatis ſunt, attentant, *pag.* 287. c. *in nota* R. Herdenſem *l.* R. Ilerdenſem, *pag.* 294. d. Nordicus *l.* Rodricus, *pag.* 301. e. vini certum *l.* vini cyathum, *pag.* 216. c. hæc autem expendi *l.* hæc autem extendi, *pag.* 317. a. Prædicta ſeu qui ex cauſa *l.* ſeu qui ex cauſa prædicta, *pag.* 334. b. capucini *l.* capuciati, *pag.* 337. e. metropolitani *l.* metropolitanus, *pag.* 348. e. quod cenſuram *l.* per cenſuram, *pag.* 379. e. Johannem Amaſtoric *l.* Johannem Auraſicenſem, *pag.* 417. d. dicti procuratoris *l.* dictæ procurationis, *pag.* 427. a. ſua ſuarumque *l.* ſua ſuorumque, *ibidem* muneretur *l.* minueretur, *pag.* 446. d. ad id nimis *l.* ad id munus, *ibid.* prædicandi nimis *l.* prædicandi munus, *pag.* 522. a. Juriſperitus *l.* Juriſperitis, *pag.* 531. b. quantit erroris exiſtat licite *l.* quanti erroris exiſtat illicite, *pag.* 533. e. licet *l.* lites, *pag.* 534. c. hujuſmodi officii *l.* hujuſmodi officiis, *pag.* 539. b. qui à paucis *l.* quid à paucis, *pag.* 544. e. Præſtiterint ulta *l.* perſtiterint ultra, *pag.* 551. b. nullius *l.* illius, *pag.* 555. d pro concione *l.* pro citatione, *pag.* 560. e. contes *l.* cruces, *pag.* 569. a. Prædicatoribus *l.* prædicationibus, *pag.* 588. d. Beatæ Agricoli *l.* Beati Agricolæ, *pag.* 592. c. eccleſiæ prædicta *l.* eccleſiæ prædictæ, *pag.* 915. d. Quod cara prædicta *l.* quod circa prædicta, *pag.* 654. d. ultra ix. *l.* ultra unum, *pag.* 694. e. viæ poteſt *l.* vix poteſt, *pag.* 780. unde iraſcatur *l.* inde iraſcatur, *pag.* 797. c. haberi & præſentari *adde quadam puncta* .... *pag.* 857. d. exercebant *l.* exercebunt, *pag.* 886. d. dici loci *l.* dicti loci, *pag.* proinde *l.* provide, *pag.* 1024. e. etſi propter *l.* etſi non propter, *pag.* 1058. c. majorem *l.* minorem, *pag.* 1066. d aliis reſtituant *dele* reſtituant, *p.* 1067. c. nec cellulæ *l.* nec cedulæ, *pag.* 1209. c. conſenſerit *l.* contemſerit, *pag.* 1239. d. tradimus nobis *l.* tradimus vobis, *pag.* 1248. e. caſerum *l.* caſeum, *pag.* 1261. e. ex permiſſione *l.* ex promiſſione, *pag.* 1263. e. ſibi inter *l.* ſibi in itinere, *pag.* 1265. e. carnium ejus *l.* carnium eſus, *pag.* 1320. e. accuſaverunt *l.* excuſaverunt, *pag.* 1345. b. Stulteburne *l.* Struzelbrune, *pag.* 1359. e. de abbatia *l.* de abbate, *pag.* 1362. e. ſuo quam *l.* ſua quem, 1364. c. de Fontis-vivi *dele* de, *pag.* 1368. a. infra ſeptæ *l.* infra ſepta, *pag.* 1378. d proficiſcantur propriis abbatiis *l.* profiteantur propriis abbatiſſis, *pag.* 1388. b. ſimoniacæ *l.* ſimoniace, *pag.* 1430. a. Amaris *l.* aureis, *pag.* 1477. a. ut cum *l.* utrum, *pag.* 1490. e. ſub pœna aſcenſionis *l.* ſub pœna privationis aſcenſionis, *pag.* 1530. c. etiam aliter *l.* etiamſi aliter, *pag.* 1618. b. attendentes *l.* attendens, *pag.* 1619. c. monaſterii de Aquabella *l.* monaſterio de Aquabella, *pag.* 1621. c. Macha plana *l.* Metaplana, *pag.* 1680. e. equites *l.* equos, *pag.* 1683. e. vel ſanguine *l.* vel ſagimine, *pag.* 1690. c. ad carnem *l.* ad carnem, *addatur* niſi, *pag.* 1697. b. conſtitutiones *l.* conſecrationes, *pag.* 1720. e. datum eſt ei *l.* datum eſt eis, *pag.* 1732. e. Tempus ad quos *l.* tempus ad quod, *pag.* 1744. a. quod nobis *l.* quod nos, *p.* 1752. commendati. ut citius ſubveniatis eidem *l.* commendati, ut citius ſubveniatis eiſdem, *p.* 1754. b. curſando *l.* curriſando, *pag.* 1758 d. plenitudinis *l.* pœnitudinis, *pag.* 1759. a. refectio *l.* refero, *pag.* 1765. a. in noſtris *l.* in noſtri, *pag.* 1779. c. dum *l.* dudum, *pag.* 1780. c. vel duco *l.* vel duo, *pag.* 1781. b. alii eidem *l.* alii eiſdem, *pag.* 1787. c. formidamur. Convertimus *l.* formidamus. Convertimur, 1791. e. reſtitutam *l.* conſtitutam, *pag.* 1839. a. infimæ *l.* intimæ, 1865. d. religatis *l.* religaſtis, *pag.* 1875. d. ſique *l.* ſicque, *ibid.* exhibere ex *l.* exhibere ut ex, *pag.* 1880. a. ſine electione *l.* ſive electione, *pag.* 1898. c. ad provinciam *l.* ad provincialem, *pag.* 1902. b. patris qui *l.* patres, *ibid.* paverent *l.* paſcerent, *pag.* 1911. de voluntate *l.* de volumine, *pag.* 1915. c. merendi *l.* morandi, *pag.* 1922. a. indeſenſum *l.* indefeſſum, *pag.* 1923. a. viridæ *l.* vividæ.

Digitized by Google

Digitized by Google